

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

AARDRIJKSKUNDE.

C. L. van Balen , Globe met Armatuur ten gebruike bij de studie voor de hoofdakte	<i>f</i> 2,25
C. L. van Balen , Leerboek der wiskundige aardrijkskunde, voornamelijk ten dienste van hen, die studeeren voor de hoofdakte, met 76 figuren in den tekst, tal van vragen en opgaven en alphabetisch register, gebonden	1,90
J. van Baren , De vormen der aardkorst. Inleiding tot de studie der physiografie. Met 10 kaarten, 46 afbeeld., 43 fig. en 25 tabellen	6,50
P. R. Bos , NEDERLAND IN WOORD EN BEELD, 30 Schoolplaten voor het Aardrijkskundig onderwijs (grootte 65 bij 85 cM.). Volgens aquarellen naar de natuur geteekend door B. Bueninck , per plaat <i>f</i> 1,25, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken	1,65
Bij no. 6, 25, 26, 27, 28, 29 en 30 is de geïllustr. toelichting door R. Noordhoff bij den prijs der plaat inbegrepen.	
P. R. Bos , Beknopt leerboek der Aardrijkskunde, 14de geïll. druk, herzien door J. F. Niermeyer , ingenaaid <i>f</i> 2,25, gebonden	2,60
P. R. Bos , Beknopt Leerboek der Land- en Volkenkunde, 8e geïllustreerde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	1,90
P. R. Bos , Leerboek der Land- en Volkenkunde, 8e geïllustreerde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	2,75
P. R. Bos , Schoolatlas der geheele Aarde, 21e, verbeterde en vermeederde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	4,90
A. F. Cremer , Nederland in Woord en Beeld. Handleiding bij P. R. Bos' NEDERLAND IN WOORD EN BEELD. Geïllustreerd	2,00
W. van Gelder , Schoolatlas van Nederlandsch Oost-Indië, 12e druk, ingenaaid <i>f</i> 1,90, gebonden	2,90
U. D. Keiser en G. J. A. Mulder , Leerboek der aardrijkskunde.	
I. (Algemeene aardrijkskunde met de werelddeelen), gebonden	1,25
II. (Nederland en de omliggende landen)	<i>ter perse</i>
III. (Europa en Nederlandsch Oost- en West-Indië)	<i>ter perse</i>
IV. (De Werelddeelen, voornamelijk ten dienste van hen, die voor de hoofdakte studeeren)	<i>ter perse</i>
B. A. Kwast , Bekn. leerb. der Handelsaardrijksk. I, geïll., ing. <i>f</i> 1,60, geb.	1,90
Bekn. leerb. der Handelsaardrijksk. II, geïll., ing. <i>f</i> 1,00, in linnen	1,25
G. J. A. Mulder , Hoofdstukken uit de Algemeene Aardrijkskunde, ten dienste van candidaten voor de Hoofdakte, Kweek- en Normaalscholen, H. B. S. en Gymnasia, geïllustreerd, gebonden	1,90
J. F. Niermeyer , De Oost en de West. Een overzicht van landen en volken der Nederl. Koloniën, geïll., ing. <i>f</i> 1,25, geb., 2e druk	1,50
M. Pott , Aardrijksk. woordenboek van Nederland, met toestemming van den heer Directeur-Generaal der Posterijen en Telegraphie mede uit officiële gegevens samengest., geb., 2e verb. veel verm. dr.	3,90
Henri Zondervan , Nederland buiten Europa, geïllustreerd, 4e druk	1,25
Henri Zondervan , Het Wereldverkeer in Woord en Beeld. Zes schoolplaten voor het Aardrijkskundig onderwijs, (gr. 80 bij 110 cM.), geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken, met geïll. Handl.	29,70
Henri Zondervan , Insulinde in Woord en Beeld. 12 Schoolplaten voor het aardrijkskundig onderwijs (grootte 75 bij 105 cM.). Naar oorspronkelijke aquarellen van W. C. C. Bleckmann , P. van Heerdt-Quarles en W. J. Ising , per plaat met geïllustreerde toelichting <i>f</i> 1,50, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken	1,90

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

GESCHIEDENIS.

Dr. A. van Berkum , Atlas der Oude Gesch. in kaarten en platen, 79 cartons op 17 kaarten en 148 platen, ingen. <i>f</i> 2,75, geb. <i>f</i> 3,50	
M. ten Bouwhuys , Richtlijnen en richtpunten. Tabellarische overzichten der algemeene en vaderlandsche geschiedenis	1,25
J. E. van Buuren , Leerboek der geschiedenis van het Nederl. volk, geb.	2,25
J. L. Ph. Duijser , Hoofdz. van de Gesch. van ons Vaderl., geb.	0,90
J. L. Ph. Duijser , Overzicht van de Gesch. des Vaderlands, <i>2e druk</i>	0,90
J. L. Ph. Duijser , Beknopt Leerboek der Vaderl. Gesch., bewerkt door G. Bolkestein , I, <i>5e dr.</i> , II, <i>4e dr.</i> , ing. à <i>f</i> 0,90, in linnen à	1,10
J. L. Ph. Duijser , Hoofdzaken der Algemeene Geschiedenis, geb.	1,00
J. L. Ph. Duijser , Overzicht der Algemeene Geschiedenis, <i>3e druk</i>	1,00
J. L. Ph. Duijser , Bekn. Leerb. der Algem. Gesch., bewerkt door G. Bolkestein , I. Oude Gesch. en Middeleeuw., <i>5e druk</i> , II. Nieuwe en Nieuwste gesch., <i>5e druk</i> , ingenaaid à <i>f</i> 0,90, in linnen	1,10
Dr. H. v. Gelder , Algem. Gesch. (Compl. in 6 à 7 dln). Dl. I - III, geb. à	6,25
Dr. H. van Gelder , Leerboek d. oude Geschiedenis, geb., <i>3e druk</i>	2,25
Dr. N. Japikse , Leerboek der Nederl. Geschiedenis, geb., <i>2e druk</i>	2,50
Dr. J. de Jong Tz. , Kort overzicht der Grieksche en Rom. gesch., geb.	0,75
J. W. de Jongh en H. Wagenvoort , 24 Schoolplaten voor de Vaderlandsche Geschiedenis (grootte 84 bij 110 cM.). Naar oorspronkelijke aquarellen van J. Hoyneck van Papendrecht , Gerard van Hove , J. H. Isings Jr. , C. Jetses , J. H. Jurrès , W. C. Staring , G. Westerman , J. J. R. de Wetstein Pfister . Prijs per plaat met geïll. toelichting	1,90
geplakt op zwaar cart., met ronde hoeken <i>f</i> 2,30, Geïll. toel. afzonderl.	0,25
A. Nuiver en O. J. Reinders , Ons Vaderland. Overzicht van de geschied. onzes lands v. meergevorderde leerlingen. Met medew. van J. R. Dijkstra en J. H. van der Veen , geïll.	0,90
Dr. A. J. van der Meulen , Platen-atlas voor de Vaderlandsche geschiedenis, met medew. van M. ten Bouwhuys , gecartonn., <i>2e dr.</i>	1,90
F. van Rijsens , Geschiedenis der Nederlanden, geïllustreerd met kaartjes, afbeeldingen en portretten, ingen. <i>f</i> 1,60, geb., <i>2e druk</i>	1,90
F. van Rijsens , Bekn. Gesch. d. Vad., bew. d. Dr. A. J. v. d. Meulen , <i>13e dr.</i>	0,75
F. van Rijsens , Geschiedenis des Vaderlands, bewerkt door Dr. A. J. van der Meulen , ingenaaid <i>f</i> 1,75, geb., <i>13e druk</i>	2,00
F. van Rijsens , Geschiedenis van ons Vaderland, bewerkt door Dr. A. J. van der Meulen , ingenaaid <i>f</i> 3,50, gebonden, <i>5e druk</i>	3,90
F. van Rijsens , Algemeene Geschiedenis in beknopten vorm, bewerkt door M. ten Bouwhuys	10e druk 0,35
F. van Rijsens , Overzicht der Algemeene Geschiedenis. Bewerkt door M. ten Bouwhuys	5e druk 0,90
F. van Rijsens , Algemeene Geschiedenis, bewerkt door M. ten Bouwhuys , ingenaaid <i>f</i> 1,90, gebonden	10e druk 2,25
F. van Rijsens , Leerboek der Algemeene Geschiedenis, omgewerkt door M. ten Bouwhuys in 4 deelen.	
I. Oude Geschiedenis, ingenaaid <i>f</i> 1,25, gebonden	2e druk 1,50
II. Middeleeuwen, ingenaaid <i>f</i> 1,25, gebonden	2e druk 1,50
III. Nieuwe Gesch. (tot 1789), ingen. <i>f</i> 1,25, gebonden	2e druk 1,50
IV. Nieuwste Gesch. (van 1789 tot heden), ing. <i>f</i> 1,60, geb., <i>2e dr.</i>	1,90
G. van der Sman , Overzicht van ons Staatsbestuur	2e druk 0,90
G. van der Sman , Besturen en Regeeren	0,50

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Prijs der 4
Woordenboeken
NIEUWE TALEN
per stel besteld
f 17,50.

Prijs der 4
Woordenboeken
NIEUWE TALEN
per stel besteld
f 17,50.

Woordenboeken **NIEUWE TALEN.**

K. TEN BRUGGENCATE. I. Eng.-Nederl.
L. VAN DER WAL, II. Nederl.-Eng.

6e druk, f 5,40 in half leer in 1 dl. of
2 dln. in linnen f 5,40.

I. VAN GELDEREN, I. Duitsch-Nederl.
II. Nederl.-Duitsch.

3e druk, f 5,80 in half leer in 1 dl. of
2 dln. in linnen f 5,80.

G. R. C. HERCKENRATH, I. Fransch-Ned.
II. Ned.-Fransch.

2e druk, f 4,50 in half leer in 1 dl. of
2 dln. in linnen f 4,50.

Het enige Fransche Woorden-
boek, dat bij ieder woord de
uitspraak phonetisch aangeeft.

M. J. KOENEN, Verklarend Handwoorden-
boek d. Nederlandsche taal.

10e druk, 1 deel in linnen f 2,75.

BEORDEELINGEN:

Wie **het beste op dit gebied** wenscht te bezitten, moet zich beslist het woordenboek van Ten Bruggencate aanschaffen, dat zoowel door den vorm en de wijze van druk, als door den inhoud **bijzonder trekt en gemakkelijk is.** *Vragen v. d. Dag.*

Het woordenboek van Van Gelderen zal men zelden te vergeefs opslaan. Ik geloof dat wij verstandig zullen doen met steeds meer er op aan te dringen dit duurder werk aan te schaffen, in plaats van de andere, goedkopere, die trouwens wel waar voor hun geld leveren — voor hún geld — de konklusie moet men dan maar naar omstandigheden trekken. *Weekbl. v. Gymn. en M. O.*

De samensteller (Herckenrath) heeft niet geschroomd een groot aantal der nieuwe woorden en uitdrukkingen, welke dagelijks ontstaan in de politiek, handel en nijverheid en sport, te vermelden. In de tweede druk zijn allerlei verouderde woorden weggelaten waardoor het werk zeker **voor de praktijk in bruikbaarheid** heeft gewonnen. *Maand. Bibliographie.*

Voor al door de verklaring van wetenschappelijke en technische uitdrukkingen en de vermelding van een groot aantal woorden tot den Roomschen godsdienst en eerediensten behoorende, zal Koenen's doorwrochte arbeid in dezen aanzienlijk uitgebreiden druk wederom menig een van groot nut zijn. *De Gids.*

Prijs der 4 Woorden-
boeken **NIEUWE TALEN**
per stel besteld f 17,50.

Prijs der 4 Woorden-
boeken **NIEUWE TALEN**
per stel besteld f 17,50.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NEDERLANDSCHE TAAL. — SPRAAKKUNST.

Dr. J. Bergsma, Syntactische oefeningen	2e druk	f 1,25
M. R. Dijkman, Mondelinge Examens, Nederl. taal en lezen L. O. 50 stenogr. verslagen van in 1910 gehouden examens, opgem. en voorzien van een paed. inleiding v. Kweek- en Normalscholen		1,25
J. L. Ph. Duijser, 100 gemengde stijloefeningen voor lagere en middelbare scholen, bezorgd door G. Bolkestein	11e druk	0,40
J. L. Ph. Duijser, Stijloefeningen, I, bezorgd door G. Bolke- stein	14e druk	0,50
Stijloefeningen, II, bezorgd door G. Bolkestein	8e druk	0,75
J. L. Ph. Duijser, Theoretisch-practische handleiding tot de ken- nis van de Nederlandsche taal, 3 stukjes	9e druk à	0,50
J. L. Ph. Duijser, Grammatica-cursus bij het onderwijs in de Nederlandsche Taal, gebonden	4e druk	1,00
J. L. Ph. Duijser, Oefeningen behoorende bij den grammatica- cursus	5e druk	0,60
J. L. Ph. Duijser, Nederlandsche Spraakkunst, gebonden, 2e druk		1,50
I. van Gelderen, Ons Nederlandsch. Grammatica-cursus met oefeningen voor de drie eerste jaren van H. B. S., Gymnasia, Normalscholen enz., 3 deeltjes	8e druk à	0,50
I. van Gelderen, Theoric en Practijk	6e druk	0,60
I. van Gelderen, De oefenklasse	11e druk	0,90
C. Groustra, Terwey's Nederl. Spraakk. in Vragen en Opg., 3e druk		0,35
C. Groustra, Terwey's Korte Spraakkunst in Vragen en Opgaven.		0,35
C. Groustra, Terwey's Beginselen der Spraakk. in Vragen en Opg.		0,40
J. Heeringa Gzn., Nederlandsche stijl, I	4e druk	0,75
Nederlandsche stijl, II, 2e druk f 0,75, Nederlandsche stijl, III.		1,25
M. J. Koenen, Uit onzen Taalschat:		
I. Kennen en Kunnen, als Voorlooper	2e druk	0,35
II. Het Adm.-Examen, een reeks taal- en stijloefeningen, 6e druk		0,50
III. Het 1e Stelboek, 225 meth. gerangsch. stel- en spreekoef., 4e dr.		0,90
IV. Het 2e Stelboek, 320 meth. gerangsch. stijl- en spreekoef., 3e dr.		0,90
M. J. Koenen, Het Paraphraseeren	2e druk	1,00
Jan Ligthart, Het Paraphraseeren		0,60
G. J. Nieuwenhuis, Individueel taalonderwijs. Aanwijzingen tot het samenstellen van een eigen taal- en stelmethode (zonder taalboekjes).		0,90
E. Rijpma, Beknopte Nederlandsche Spraakkunst	4e druk	0,90
E. Rijpma, Vragen en oefeningen bij Nederl. Spraakkunst, 4e druk		0,85
E. Rijpma, Kleine Nederlandsche Spraakkunst met oefeningen, ten dienste van Gymnasia, Middelbare scholen en scholen voor voortgezet lager onderwijs		0,90
P. Roorda, De Klankleer en hare praktische toepassing bij de be- oefening der nieuwe talen, gebonden	3e druk	1,60
T. Terwey, Korte Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door M. Mieras	20e druk	0,60
T. Terwey, Oefeningen bij de Korte Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door M. Mieras	19e druk	0,60
T. Terwey, Beginselen der Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door M. Mieras	12e druk	1,00
T. Terwey, Nederlandsche Spraakkunst. Herzien door M. Mieras	16e druk	1,25
K. Veldkamp, De techniek van het spreken, ingen. f 2,50, geb.		2,90

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NEDERLANDSCHE TAAL. — LETTERKUNDE.

Bibliotheek van Nederlandsche Letterkunde. Voortgezet onder redactie van J. Koopmans en Dr. C. G. N. de Vooyo : 1. Jephtha. — 2. Gijsbrecht v. Aemstel. — 3. Nederlandsche historiën. — 4. De Zeestraet. — 5-6. Spaansche Brabander. — 7. Leekedichtjens. — 8. „Hollandsche Spectator”. — 9. Gelegenheidsgedichten. — 10. Baeto. — 11. Willem Leevend. — 12. Bloemlezing uit de „Vrijheids”-litteratuur (van ± 1810-1813). — Prijs per deeltje <i>f</i> 0,60	
T. van den Blink , Op zonnige wegen, Leesb. ten behoeve v. de hoogste klassen v. schol. v. M.U.L.O., de voorber. en laagste klassen v. Kweek-, Norm.- en H.B.S. en and. inricht. v. voortgez. onderw., 4 dltjes, <i>3e dr.</i> à	0,45
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Letterkundig leesboek. I, 17e en 18e eeuw; II, 19e eeuw, ingen. <i>f</i> 1,25 , geb., <i>6e druk</i> à	1,50
J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld , Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I, <i>5e druk f</i> 0,60 ; II <i>5e druk</i>	0,75
D. de Groot , L. Leopold en R. R. Rijkens , Nederlandsche Letterkunde. Bloemlezing uit de schrijvers der laatste eeuwen, 2 deelen, ingenaaid <i>f</i> 3,90 , gebonden <i>10e druk</i>	4,50
Dr. A. v. d. Hoeven , G. J. Uit den Bogaard en J. J. Deetman , Van Nabij en Ver. Leesboek voor Chr. M. U. L. O. scholen, Gymn., H. B. S., Kweek- en Normalsch., I, II, ing. <i>f</i> 1,30 , gebonden <i>f</i> 1,65 , III, met portretten, ingenaaid <i>f</i> 1,50 , gebonden	1,90
C. Honigh en G. J. Vos Azn , Van Eigen Bodem (Slotbundel), Leesb. v. H. B. S., Gymn., Kweek- en Normalsch., geb. <i>5e druk</i>	1,25
Dr. G. Kalff , Gesch. d. Ned. Letterk., dl. I-VII (compl. in 7 dln.), geb. à	6,50
M. J. Koenen , Uit onze Letteren. Nieuwe Bloemlezing, geb., <i>2e druk</i>	1,40
L. Leopold , Nederlandsche schrijvers en schrijfsters. Proeven uit hun werken, met beknopte biographieën en portretten, door L. Leopold en W. Pik , ing. <i>f</i> 2,90 , geb., <i>7e zeer uitgebr. druk</i>	3,50
Jan Ligthart , Letterkundige Studiën: De kleine Johannes, I, door Frederik van Eeden , gebonden <i>3e druk</i>	1,75
M. A. P. C. Poelhekke , Taalbloei. Letterkundig leesboek voor H. B. S., Gymn., Kweek- en Normalsch., I, II; gebonden, <i>2e dr.</i> à	1,90
M. A. P. C. Poelhekke , Woordkunst, geïllustreerd, geb. . <i>4e druk</i>	1,90
M. A. P. C. Poelhekke en Dr. C. G. N. de Vooyo , Platen-Atlas bij de Nederlandsche Literatuurgeschiedenis, ingen. <i>f</i> 2,50 , geb.	3,50
Dra. W. C. Rengers Hora Siccama en Herman Poort , De bloeiende bongerd. Bloemlezing. I en II. Met portretten. Gebonden. . . à	2,25
J. B. Rodenburg en A. van Katwijk , Uit en thuis. Leesboek voor handelskursussen, M.U.L.O.-scholen en vervolklassen. I. Om en door West-Europa; II. De wereld rond à	0,65
E. Rijpma , Gids bij de studie der Nederl. Letterkunde, I (17e-18e eeuw), II (19e eeuw) <i>3e druk</i> à	1,00
Beide deelen gebonden in één band	2,25
E. Rijpma , Kort Overzicht der Nederlandsche Letteren, gebonden	0,90
Van alle Tijden , onder redactie van C. G. Kaakebeen en Jan Ligthart : 1. Esmoreit, <i>5e druk f</i> 0,30 . — 2. Beatris, <i>3e druk f</i> 0,40 . — 3. Reinaert de Vos, <i>f</i> 0,90 . — 4. Middelned. Lyriese ged. <i>f</i> 1,00 . — 5-6. Gedichten uit de 17e eeuw à	0,60
Dr. C. G. N. de Vooyo , Historische schets van de Nederl. Letterk., voor Schoolgebr. en Hoofdakte-studie, ing. <i>f</i> 1,50 , geb., <i>7e dr.</i>	1,75
W. Woldendorp , Paraphrase en opstel. I, II <i>2e druk</i> à	0,65

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NIEUWE TALEN. — FRANSCH.

A. Ahn en A. Moret , De hoofdzaken van de Fransche spraakkunst, ten dienste van het gymn. en middelbaar onderwijs, in linnen	<i>f</i> 0,85
Dr. A. van Berkum , Fransch leesboek voor handelsscholen, geb.	0,90
PETITE BIBLIOTHEQUE par W. Bartels , 9 deeltjes, in linnen à	0,30
C. F. van Duyl , Grammaire française abrégée	1,75
C. R. C. Herckenrath , Le français facilité. Nederlandsche tekst .	1,50
I. M. J. Hoog , 150 Synonymes	1,25
D. de Lange , Leercursus voor de Fransche taal. Ten dienste van het uitgebr. lager onderwijs, kweek- en normaalsch., avondschr., herhalingscholen, taalcursussen, enz., I, 2e druk <i>f</i> 0,75, II . .	0,90
Leercursus voor de Fransche taal, III A , Leesboek <i>f</i> 1,25, III B , Spraakkunst met Oefeningen	1,00
D. de Lange en H. Douma , Lectures et exercices. Volledige cursus voor het onderwijs in de Fransche taal ten dienste van de lag. school. Eerste deeltje A , geïllustr. <i>f</i> 0,45 Eerste deeltje B	0,30
NEOPHILOLOGUS. Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschappelijke beoefening van levende vreemde talen en van hare letterkunde, onder redactie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vogel en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . Sekretaris der redactie: K. R. Gallas , Amsterdam, Palestrinastraat 7. Prijs per jaargang <i>f</i> 3,50, fr. per post	3,80
C.-M. Robert , Kleine Fransche Spraakkunst 13e druk	0,60
C.-M. Robert , Exercices élémentaires de grammaire française 13e druk	0,60
C.-M. Robert , Abrégé de la grammaire française. 23e druk	1,00
C.-M. Robert , Exercices sur l'Abrégé de la gramm. franç. 23e druk	1,00
C.-M. Robert , Grammaire française 4e druk	2,90
C.-M. Robert , Exerc. sur la gramm. franç., en deux parties 4e druk Première partie. <i>f</i> 1,00 Seconde partie	0,90
C.-M. Robert , Lectures Graduées illustrées I. Édition A 25e druk	1,00
C.-M. Robert , Lectures Graduées et Exercices d'élocution, I. Edition B , avec des illustrations 10e druk	1,00
C.-M. Robert , Lectures Graduées II. <i>La France et les Français</i> . Avec une carte hist. de la France et douze grav. hors texte 12e dr.	1,25
C.-M. Robert , Lectures Graduées III. <i>Paris et les Parisiens</i> . Avec un plan illustré de Paris et une carte de ses environs et de nombreuses gravures 7e druk	1,50
C.-M. Robert , La Lyre française, I, 6e druk, <i>f</i> 0,60, II, 3e druk	0,80
C.-M. Robert , Recueil de traductions 11e druk	0,90
C.-M. Robert , Phraséologie française, gebonden	3,90
C.-M. Robert , Matériaux Préparatoires 2e druk	1,50
J. F. Rode , Nos fautes de français 9e druk	0,60
J. F. Rode , Pour s'entraîner au langage technique français 2e druk	1,75
W. Struik , Chapitres détachés de l'histoire de la littérature française	1,25
W. Struik , Mondelinge examens, Fransch L. O.	1,25
W. Struik en K. R. Gallas , Beknopte Fransche Spraakkunst ten dienste van Gymnasiën, Hoogere Burgerscholen en scholen voor M.U.L.O.	1,15
W. Struik en K. R. Gallas , Fransche Vertaal- en Spreekoefeningen, I, <i>f</i> 0,90; II, in linnen	1,00
W. Struik en K. R. Gallas , Vocabulaire behoorende bij de Fransche Vertaal- en Spreekoefeningen I, <i>f</i> 0,80; II, in linnen	0,90

VERKLAREND HANDWOORDENBOEK

DER

NEDERLANDSCHE TAAL.

(TEVENS WOORDENTOLK).

VERKLAREND HANDWOORDENBOEK
DER
NEDERLANDSCHE TAAL,

(TEVENS WOORDENTOLK)

VOORAL TEN DIENSTE VAN HET ONDERWIJS,

BEVATTENDE

RUIJ **75 DUIZEND** WOORDEN EN UITDRUKKINGEN OP ALLERLEI GEBIED, EIGENE EN VREEMDE,
MET AANDUIDING VAN HET ACCENT EN DE UITSPRAAK; VERKLARING VAN FIGUURLIJKE
BETEKENISSEN, VAN ZEGSWIJZEN, SPREEKWOORDEN VOOR- EN ACHTERVOEGSELS;
ALSMED EEN AANHANGSEL IN DRIE AFDEELINGEN,

DOOR

M. J. KOENEN.

TIENDE, VERMEERDERDE DRUK.

f 2,75.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS' U. M.

BOEKDRUKKERIJ VAN J. B. WOLTERS.

VOORBERICHT BIJ DEN EERSTEN DRUK.

Dit Handwoordenboek vraagt een plaatsje op de studeertafel van leerlingen van gymnasia, H. B. S. en kweekscholen van onderwijzers en onderwijzeressen. Ook op den kantoorlessenaar kan het van dienst zijn — en verder overal, waar men iets heeft op te slaan over de beteekenis, het geslacht, de spelling, het meervoud van eenig woord, eigen of vreemd, over de vervoeging van w.w., enz.

Absolute volledigheid bezit het werkje zeker niet, en als wetenschappelijke vraagbaak wil het niet fungeeren. Met voordacht zijn uitgelaten: 1°. allerlei afleidingen en samenstellingen bij werkwoorden, zelfst. nw., enz., die door niemand opgezocht worden; 2°. die woorden en uitdrukkingen, welke in de beschaafde spreek- en schrijftaal nooit gehoord worden. De opengevallen ruimte is gebruikt tot het verklaren van woorden en uitdrukkingen, van zegswijzen, spreekwoorden, volkstermen, archaïsmen, enz.

Verder zijn de gangbare *vreemde* of *uitheemsche* woorden, als behoorende tot onze taalschat, in ruime mate opgenomen en tevens verklaard; hun getal bedraagt duizenden, zoodat het werkje in dit opzicht als *tolk* kan dienen.

Voor het gebruik zij verder verwezen naar den *Sleutel* op de eerstvolgende bladzijden.

MAASTRICHT, 1897.

M. J. KOENEN.

VOOR DEN TIENDEN DRUK.

Ik open dit voorbericht wederom met een woord van dank aan zooveelen, die door brieven, briefkaarten, bijdragen, opmerkingen, mededeelingen of critieken van hun belangstelling in dezen mijn arbeid blijc gaven.

Deze 10e druk is met zorg in gereedheid gebracht, en vele nieuwe titelwoorden zijn opgenomen, dank zij vooral de gewaardeerde medewerking van den heer C. J. VISSER te 's-Gravenhage en van den heer R. P. J. M. BOUMAN S. J. te Amsterdam. Als ik deze twee namen vooropstel, beteekent dit niet, dat ik de hulp en de voorlichting van zoovele andere belangstellenden, van taalkundigen, leeraren en onderwijzers niet op hoogen prijs zou stellen. Het boek heeft blijvende verplichting, in zijn verschillende herdrukken, aan de heeren A. W. STELLWAGEN, F. SMIT KLEINE, Dr. M. J. HOUBA, J. STAMPERIUS, H. JACOBS, J. STURING, en aan Dr. F. P. H. PRICK VAN WELY te Batavia.

In vele kolommen is, om plaats te winnen en den omvang wat minder lijvig te maken, ondanks het vele dat werd bijgevoegd, een samentrekking van titelwoorden toegepast; hier en daar is wat geschrapt.

Het is mij leed, dat er ook aan dezen druk fouten en onvolmaaktheden kleven: het *Verbeterblad* is daar, om het te bewijzen; voor niet opgemerkte misstellingen wordt gerekend op de welwillendheid van den gebruiker.

Nog eens zij herhaald, dat het streven naar absolute volledigheid niet het richtsnoer was. Binnen het betrekkelijk kleine bestek van een Handwoordenboek is het letterlijk onmogelijk alles op te nemen, wat bij het opgewekte geestesleven onzer dagen in vakbladen en periodieken op allerlei gebied zoo al te vinden is aan termen, wetenschappelijke uitdrukkingen, uitheemsche woorden, enz. Er moest gekozen worden, en bij die keus gold een tweevoudige vraag: 1°. wat kan zoo al opgeslagen worden door ontwikkelde lezers en door studserenden; 2°. wat kan oorbaar heeten en wat niet.

En met dit korte inleidende woord beveel ik mijn Handwoordenboek op zijn 10e reize door Nederland en zijn bezittingen en koloniën wederom aan in de sympathie van den gebruiker.

MAASTRICHT, December 1913.

M. J. KOENEN.

INHOUD EN BLADWIJZER.

Voorbericht bij den eersten en bij den tienden druk.

Sleutel voor den gebruiker:

I. Afkortingen.

II. Teekens.

Verklarende Woordenlijst, A-Z, met de *Afkortingen* voorop, in twee kolommen.

blz. 1-927

Aanhangsel.

I. Titels en predicaten, zoowel op adressen als bij 't aanspreken van
verschillende vorstelijke personen, waardigheidsbekleeders, enz. 928

II. Aardrijkskundige namen en hun geslacht:

10. Binnenlandsche wateren 931

20. Buitenlandsche wateren 932

III. Alfabetische lijst van synoniemen 933

OPMERKINGEN. 10. In de *Verklarende Woordenlijst* zijn tal van eigennamen en technische termen op 't gebied van aardrijkskunde, geschiedenis, mythologie, letterkunde, dichtkunde, spraakkunst, enz. opgenomen.

20. Waar de ruimte het toeliet, werd op voldoende wijze de uitspraak aangegeven of aangeduid.

SLEUTEL VOOR DEN GEBRUIKER.

I. AFKORTINGEN.

- aardk. — aardkunde.
aardr. — aardrijkskunde.
ald. — aldaar.
alg. — algebra, algebraïsch.
bet. — beteekent, beteekenis.
Bijb. — Bijbel.
bij overdr. — bij overdracht.
bijz. — in 't bijzonder.
bij uitbr. — bij uitbreiding.
bijl. — bijlart.
bn. — bijvoeglijk naamwoord.
boekdr. — boekdrukkunst.
boekh. — boekhandel.
bouwk. — bouwkunde.
b.v. — bijvoorbeeld.
bw. — bijwoord, bijw. uitdrukking.
cosmogr., cosm. — cosmographie.
delfstk. — delfstofkunde.
den. — denominatief.
dicht. — dichtelijk.
dichtk. — dichtkunde.
dw. — onvoltooid deelwoord.
e. — een, eene.
eig. — eigenlijk, eigenlijke beteekenis.
ellipt. — elliptisch, d. i. met uitlating.
enk. — enkelvoud.
enz. — en zoo voort.
fab. — fabelleer of mythologie.
fig. — figuurlijk, figuurlijke beteekenis.
Fr. — Fransch, Frankrijk.
freq. — frequentatief.
geb. — geboren.
geneesk. — geneeskunde, geneeskundig.
germ. — germanisme.
gesch. — geschiedenis, geschiedkundig.
gew. — gewestelijk of provinciaal.
gmv. — geen meervoud.
gmz. — gemeenzaam, tot den alledaagschen spreektrant behoorende.
godg. — godgeleerd, godgeleerdheid.
Gr. — Grieksch, Griekenland.
H. — Heilig, Heilige.
hand. — handel.
Hebr. — Hebreuwsch.
heelk. — heelkunde.
Herv. — Hervorming, Hervormde godsdienst.
iem. — iemand, iemands.
inz. — inzonderheid.
ir., iron. — ironisch, ironiek.
Isr. — Israëlieten, Israëlietisch.
Ital. — Italiaansch.
jagerst. — jagersterm.
Jav. — Java, Javaansch.
kerkgesch. — kerkgeschiedenis.
klankn. — klanknabootsing.
kleinacht. — kleinachtend.
krijgsw. — krijgswezen.
landb. — landbouw.
Lat. — Latijn, Latijnsch.
l. — lees.
lett. — letterlijk.
letterk. — letterkunde.
Mal. — Maleisch.
m. — mannelijk.
meetk. — meetkunde, meetkundig.
mil. — militair (krijgswezen).
minacht. — minachtend.
muz. — muziek, muzikleer.
mv. — meervoud.
myth. — mythologie, mythologisch.
nat. — natuurkunde.
neo. — neologisme.
N. — noord, noorden of noordelijk.
nl. — namelijk.
o. — onzijdig.
o. e. — op een.
O. — oost of oostelijk.
O.I. — Oost-Indië, Oostindisch.
ontl. — ontleedkunde.
onr. — onregelmatig.
oorl. — oorlog, oorlogswezen.
oorspr. — oorspronkelijk.
oudt. — oudtijds.
overdr. — overdrachtelijk.
photogr. — fotograaf, —graphie, —graphisch.
plat — platte taal.
plantk. — plantkunde.
pleon. — pleonasme, pleonastisch.
Prot. — Protestant, Protestantsch.
R.-K. — Roomsch-Katholiek, tot den R.-K. eeredienst behoorende.
rechtst. — rechtsterm, tot het rechtswezen behoorende.
redepl. — reduplicatie, verdubbeling.
rekenk. of rek. — rekenkunde, rekenkundig.
Rom. — Romeinen, Romeinsch.
Russ. — Russisch, of uit Rusland.
sat. — satiriek, satirisch.
sarc. — sarcasme, sarcastisch.
scheepst. — scheepsterm, schippersterm.
scheepsb. — scheepsbouw.
scheik. — scheikunde.
scheldn. — scheldnaam.
scherts. — schertsend, scherts.
schimpn. — schimpnaam.
smed. — smederij.
Sp. — Spanje, Spaansch.
spoortr. — spoortrein.
spotn. — spotnaam.
spraak. — spraakkunst.
spreekt. — spreektaal.
spreekw. — spreekwijze, spreekwoord.
sterrenk. — sterrenkunde.
stoomw. — stoomwezen.
stud. — studententaal, studentenwereld.
taalk. — taalkunde.
tegenst. — tegenstelling.
telw. — telwoord.
toon. — tooneel.
t. w. — te weten.
tw. — tusschenwerpsel.
typ. — typographie, typographisch (boekdr.).
uitbr. — uitbreiding.
uitdr. — uitdrukking.
v. — van, voor.
v. — vrouwelijk.
vd. — voltooid deelwoord.
v. e. — van een.

v. h. — van het.	Bogaers, Bog. — Uit een gedicht van Bogaers.
verg. — vergelijk.	Busk. H. — Uit een werk van Busken Huet.
verkl. — verkleinwoord.	C. O. — Uit de Camera Obscura.
vero. — verouderd.	Da Costa. — Uit een gedicht van Da Costa.
Vl. — Vlaamsch of Vlaamsche.	De Gén. — Uit een gedicht van De Génestet.
volksn. — volksnaam.	v. Deyssel. — Uit proza van Van Deyssel.
volkst. — volkstaal.	Geel. — Uit een opstel van Jacob Geel.
vw. — voornaamwoord.	Groneman, Gron. — Uit: Bladen uit het Dagboek van een Indisch geneesheer.
vgw. — voegwoord.	Hofd. — Uit een gedicht of werk van Hofdijk.
vz. — voorzetsel.	Jonath. — Uit: Waarheid en Droomen van Jonathan.
wapenk. of wap. — wapenkunde.	Just. v. M. — Uit e. werk v. Justus v. Maurik.
wat. — waterstaat, waterbouwkunde.	Koetsv. — Uit een werk (Pastorij) van Koetsveld.
werkt. — werktuigkunde.	Langend. — Uit een gedicht van Langendijk.
w. i. g. of w. g. — weinig in gebruik, weinig gebruikelijk.	V. Lenn. — Uit een gedicht of werk van Jacob van Lennep.
W. — west, westen of wèstelijk.	Max H. — Uit: Max Havelaar.
wisk. — wiskunde.	Mult. — Uit Multatuli's werken.
w.w. — werkwoord.	v. d. P. — Uit een werk van Van der Palm.
zeew. — zeewezen, tot de zee behoorend.	Potg. — Uit: Proza van Potgieter.
zegsw. — zegswijze.	v. R. — Uit Indische typen van W. A. v. Rees.
zie of z. ald. — zie aldaar.	Schaepm. — H. J. Schaeppman (Dichtwerken).
zn. — zelfstandig naamwoord.	Staring of St. — Uit de gedichten v. Staring.
Z. — zuid of zuiden, zuidelijk.	V. Lov. — Uit een werk van Virginie Loveling.
† — gestorven of overleden.	Veth — Uit: Java van P. J. Veth.
v. Beers — Uit een gedicht van J. van Beers.	Vond. — Uit een gedicht van Vondel.
Bild. — Uit een gedicht van Bilderdijk.	enz. enz.

II. TEEKENS.

- vervangt in uitdrukkingen het titelwoord, b.v. **Dunk**: *een goeden —, een slechten — van iets hebben.*
- vervangt bij verbuiging het titelwoord, b.v. **Drukkend**: *—e belastingen.*
- vervangt in afgeleide en samengestelde zelfst. nw. en bijv. nw. den stam of het grondwoord, b.v. **Driinken**: *—er, —Hed; Indompelen*: *—ing.*
- vervangt in een groep samenstellingen het eerste lid van het titelwoord, als: **Burgerdochter**: *—gasthuis, —huus; Burggraaf*: *—gravin, —voogd, —vrouw, —wal.*
- vervangt bij de w.w. het voorvoegsel of wel het eerste lid, b.v. **Herdenken**, ik —dacht, heb —dacht; **Inhalen**, ik heb —gehaald.
- duidt in de vervoegingsvormen het voorvoegsel *ge* of eenig ander voorvoegsel aan, b.v. *zingen*: ik zong, heb —zongen; *gelasten*: ik —lastte, heb —last; *bedingen*: ik —dong, heb —dongen.
- en, —s, —'s, —eren* of *—ers*, achter zelfst. nw., duidt de vorming van het meervoud aan.
- je, —pje, —tje* of *—etje* duidt de vorming van het verkleinwoord aan.
- er, —st* duidt de vorming der trapvormen aan.

OPMERKINGEN. 10. Van de sterke w.w. zijn twee vormen van de vervoeging gegeven idem, voor de onregelmatige zwakke en sterke w.w. Van de regelmatige zwakke w.w. is het voltooide deelwoord opgenomen, veelal ook de onvolt. verleden tijd.

20. Samengestelde w.w. zijn dan alleen opgenomen, als het om de verklaring der beteekenis noodig was; dus zoekt men in dit boek niet: *aanbedelen, aantloeren*, enz. enz. Werkwoorden, afgeleid met de voorvoegsels *be-, er-, ge-, her-, ont-* en *ver-* zijn opgenomen, als dit om de beteekenis of het gebruik wenschelijk bleek.

30. Bij de werkwoorden op *-eren*, als: *studeeren, soupeeren*, wier vervoeging natuurlijk regelmatig zwak is: *ik studeerde, heb gestudeerd*, is korthedshalve niets van de vervoeging vermeld.

40. Ook de *voor-* en *achtervoegsels*, eigen en vreemde, kregen een plaatsje, hun beteekenis werd door voorbeelden toegelicht.

50. *De beteekenis vindt men beknopt achter elk titelwoord gevoegd; de fig. beteekenissen en het taalgebruik blijken uit de niet karig opgenomen uitdrukkingen, voorbeelden en verklaringen.* (Zie: *Hand, Oog, Oor, Voet*, enz.)

60. *Van duizenden uitheemsche woorden vindt men de beteekenis opgegeven, en waar het noodig bleek, één of meer voorbeelden ter toepassing.*

70. In de telkens vooropstaande lijsten van *Afkortingen* is het meest gangbare vermeld en verklaard.

80. Namen uit de Grieksche en Germaansche mythologie zijn onder de titelwoorden opgenomen.

A.

A, v. a's. — Eerste letter v. h. alphabet, eerste hoofdstuk v. e. woordenboek; — (alg.) aanduiding v. d. eerste der bekende grootheden; — (muz.) zesde toon in de gamma van c, ook *la*; — in Latijnsche opschriften bet. **A** 500, met een streepje er boven (\bar{A}), 5000.
A. of **A^o**. — *An'no*, in den jare, ten jare.
A. — **AA** tot **AAAAAA**, merken v. d. Zeeuwsche chocolade: een mooie partij Zeeuwsche chocolade van duizend *A's*. (C.O.)
A. a. C. — *An'no an'te Christum*, in het jaar vóór de geboorte van Christus.
A. of A^o aet. vulg. — *An'no aet'rae vulgáris*, in het jaar der gewone tijdrekening.
A. — *Are*, vlaktemaat, zie ald.
Abl. — *Ablativus*; zie Ablatief.
A. B. — *An'no bul'la*; zie *Bul.*
A. C. — *An'no Chris'ti*, in het jaar van (of na de geboorte van) Christus.
A. C. — *An'no curren'te*, in het loopende jaar.
Acad. — *Academí'a*; *Acadé'mie*, zie aldaar.
Acc. — *Accé'pti*, zie ald.
Acc. — *Accu'ssá'tief*, zie aldaar.
A. D. — *An'no Dó'mini*, i. h. jaar onzes Heeren.
a. d. z. — als daar zijn.
afb. — *afbeelding*.
afd. — *afdeeling*.
afv. — *aflevering*.
a. h. w. — als het ware.
a. i. — *ad in'terim*, zie aldaar.
A. L. M. — *Ar'tium libera'lium magis'ter*, meester in de vrije kunsten, zie ald.
a. m. — *Amí'ca ma'nu*, (op adressen v. brieven), door vrienden (bezorgd, overgebracht).
A. M. — *An'no mun'di*, in het jaar der wereld.
a. M. of M. a. — *Ar'tium Magis'ter*, meester der kunsten, d.i. doctor in de letteren of in de wijsbegeerte.
A. M. D. G. — *Ad majó'rem De'i gló'riam*, tot meerdere eer van God, zie ald.
A. et O. — *Al'pha et Omé'ga*, zie ald.
A. P. — *Amsterdamsch peil*.
A. P. of **A^o. P^o**. — *An'no passa'to*, of *praeterito*, in het afgelopen jaar.
A. Pr. — *An'no praesen'ti*, in het tegenwoordige jaar.
arrond. — *arrondissement*.
A. R. — *Academí'ae rec'tor*, rector magnificus eener universiteit.
Art. — *Artí'culus*, d.i. *Artikel*, zie aldaar.
a.s. — *aanstaande*.
A. S. — *An'no Sand'to*, 't Heilige jaar, het eerste jaar eener eeuw, het jubeljaar.
A. u. b. — als 't u belieft, zie **s. v. p.**
A. u. s. — *Actum ut supra*; zie *Actum*.
A. X. — *An'no Christi*; zie **A. C.**

A, Aa (*water, riviertje*), v. -'s: de *Westerwoldsche* —, de *Ruiten* —; de *Dommel* en de —, enz.
A, vz. *Dit meubel zal 25 a 30 gulden kosten*; op rekeningen: 5 M. a f 6 = f 30.
A (*eerste letter*), v. a's; zegsw. *geen a voor een b kennen*, eig. het abc niet kennen, fig. niets geleerd hebben, zie *Alphabetus*; *van a tot z kennen*, v. h. begin tot het einde; *wie — zegt, moet ook b zeggen*, eens begonnen, moet men ook voortgaan (met spreken) en alles zeggen.
A (voorvoegsel, met de bet. van ontkenning, n.l. a privans), zie *Atheïst*, *Anoniem*, enz.
-a (*bastarduitgang*), als in: *drama, emblema, kina, gamma, programma, panorama, zaaknamen; doctrina, theorema, ethica*, abstracte zelfst. nw.; *fauna, flora*, verzamelnamen.
Aaf, a've, v. aven; zie *Naaf*.
Aaf (*vrouwennaam*), v. -je, o.; zegsw. — is dood, de kan is leeg, de drank is op.
Aagjesappel, m. —s of —en; zie *Aagt*.
Aagt (*verkorting van Agathe of Agatha*), v.; —je (ook *Aagje*), o.: *Nieuwsgierig —je* (v. *Enkhuizen*), naar het kluchtspel v. *Bormeester* (1664); scherts. elke nieuwsgierige vrouw.
Aagt (*Engelsche kroonappel, een aangenaam zure appel*), v. —en; —appel, m. —s of —en.
Aai (*dierk. luiaard, traaglooper*), m. —s, ook *Ai*.
Aai (*liefkoozing, streefing*), m. —en; —tje, o.
Aa'en (*streefen, strooken*), ik aaide, ik heb gesaaid, fig. vleien; ir. iemand door aanraking opzettelijk pijn doen; —lug, v. —en.
Aak (*groot, platboomd, hoog opgeboeid lastschip op den Beneden-Rijn*), v. aken: een *Keulsche —*, een *kolen* —.
Aak (*kleine ahorn of eschdoorn*), m. aken; ook *Spaansche eik* geheeten.
Aaks (*zware bijl met langen steel, ook strijdbijl*), v. aaksen; ook *Aks*, *Akst*.
Aakster (*oudere vorm van ekster*), v. —s. w.i.g. *Maer snatert hy te veel, hy is gelijk een aaxter*. (Vondel.)
Aal (*vrouwennaam, verkorting van Aida of van Adelheid*), v.; —tje, v.: *Aaltje, de zinnige keukenmeid*.
Aal (*priem, spits, stalen schoenmakerswerktuig met houten hecht, els*), v. alen. vero.
Aal, aalt (*gier, koemestvocht*), v. gm.v.
Aal (*moutdrank of Engelsch bier, zoetig van smaak*), o. gm.v.; zie *Aaltje*.
Aal (*slangvormige, weekvinnige visch*), m. alen: een *vette —*, een *gladde —*; *wat een groote —!* zegsw. *hij is zoo glad als een —*, men heeft geen vat op hem, hij weet zich uit alle ongelegenheden te redden, hij is listig, sluw; (als stofnaam), v.: *er is veel — in dien vijver*; eet niet van die vette —.

-aal (bastaarduitgang), als in: kardinaal, admiraal, korporaal, generaal, kannibaal, persoonsnamen; arsenaal, cimbaal, zaaknamen.

-aal (bastaarduitgang) vormt bijv.nw. als: muzikaal, provinciaal, machinaal, medicinaal, chirurgicaal, sociaal, liberaal, enz.; zij bet. hoedanigheden, die in verband staan met de beteekenis van het grondwoord.

Aalbes (vrucht dragende heester, ook de roode, witte of zwarte aalbes), v. -bessen. In 't dagelijksch leven zegt men veelal voor aalbessen eenvoudig *bessen* b.v. *bessensap*, *bessennut*; -**achtigen**, v. mv.: in de plantk. familie-naam v. d. roode of witte of zwarte aalbes, almede van de kruisbes.

Aalbesblad (blad van e. aalbesstruik), o. -bladeren; -**boom**, m. -en; -**boompje**, o. -s; -**struik**, m. -en.

Aalbessegelei (gelei v. roode bessen), v. gmv.; -**jam** (gelei of jam v. aalbessen), v. gmv.; -**jenever** (jenever, op zwarte aalbessen getrokken), v. gmv., ook: roode jenever of rood geheeten; -**nat** (bessensap), o. gmv.; -**rist** (-tros), v. -en; -**sap**, o. gmv.; -**saus**, v. -en; -**tros**, m. -trossen; -**vla** (vla met bessen er op), v. -vlaas; -**wijn**, m. gmv.

Aalbezie (aalbes), v. -beziën; -**blad**, o. -bladeren; -**boompje**, o. -s; -**gelei**, v. gmv.; -**jam**, v. gmv.

Aalbeziënjenever, v. gmv.; -**nat**, o. gmv.; zie Aalbessenjenever, enz.

Aalhuik (trechtervormige korf met zak, om aal te vangen), v. -fuiken; -**geer**, m. -geeren, vero., zie Elger; ook: Aalschaar, Aalspeer, Aalsker, Aalwerk, d.i. palngsteker; -**kaar** (houten kist of kast met ronde gaaljes, om aal levend in 't water te bewaren), v. -karen, zie Kaar, Bun, Beun; -**korf** (korf of mand, waarin aal gevangen of verzonden wordt), m. -korven; zegsw. *hij is bang voor zijn -korf*, d. i. voor zijn lijf; -**kwabbe**, -**kwab** (een visch, die veel op een aal getijkt, ook aalpuut of puitaal geheeten), v. -kwabben.

Aalmoes (liefdegift), v. -moezen; zegsw. *hij moet van -moezen leven*, is doodarm.

Aalmoezener (R.-K. armenverzorger, priester, uitsluitend belast met de geestelijke zorg eener afzonderlijke klasse van personen), m. -s of -en; de - van een hospitaal, v. een gevangenis; vooral, veldprediker: *vóór den veldslug sprak de - een gebed uit*.

Aalmoezeners'huus (liefdehuus of godshuus voor behoeftige kinderen, ouden van dagen, enz.), o. -huizen.

Aaloud, **aloud** (zeer oud), bn. vero. de -e zeden (met het bijdenkbeeld v. voortreffelijk), de -e deugd; -**heid** (hooge oudheid), v. gmv.

Aalpuut (aalkwabbe), m. -puiten; -**reep** (zeltyn, om aal te vangen), m. -reepen; -**schaar** (grootte vork met drie of vier platte tanden om aal te steken), v. -scharen, zie Aalgeer, Elger; -**scholver** (zuemvogel, waterraaf, pelikaanachtige vogel), m. -s, zie Schollevaar; -**speer**, v. -spereen, zie Aalgeer; -**speet** (dun stokje, met mootjes gebakken aal er aan), v. -speten, vergelijk Aanspeten; -**steek** (het steken v. aal, ook het recht daartoe), m.: de -steekpachter; -**steek** (de plaats, waar men aal steekt), v. -steken; -**steker**, m. -s, zie Aalschaar.

Aalsvel (aalshuid), o. -vellen: een - is een bindmiddel bij dorschvlegets; minacht.: *hij is*

koopman in -vellen, hij doet in zaken v. uiterst luttele waarde.

Aalt (het vocht, dat uit den koemest sijpelt), v. gmv.; zie Aal (gier, mestvocht).

Aaltje, o.; zie bij Aal (vrouwen-naam) en bij Aal (bier); zegsw. *van mooi -zingen*, d. i. lustig drinken, feestvieren.

Aal-tolletje (zeskant beenen draaitolletje, gemerkt met de letters A, B, D, N, S en T, om zeker kansspel te spelen), o. -s; A bet. alles, B (bij), D (dubbel), N (niet), S (zet), T (trekt), naar de eerste dezer letters.

Aalwaardig (geheel waar, later: onbezonnen, dartel, overmoedig), bn. vero.

Aalwa'rig, bn.; zie Aalwaardig, vero.

Aaam (oude wijnmaat, 1.552 HL; ook olie-maat, 1.455 HL.), o. amen.

Aaambeeld, o. -beelden; zie Aanbeeld.

Aaambeil (besvormige, ziekeltijke en hoogst pijnlyke zwelling van aders aan den endeldarm), v. -beien; ook: Aanbei.

Aamborstig (asthmatisch, engborstig), bn.; -**heid**, v. gmv., zie Asthma.

Aan, vz.: kloppen - de deur; bw.: de boot is -, steek de lamp -.

Aan, bw., vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, als: Aanbesteden, Aanbevelen; zie echter Aanbid'den, Aanschouwen, Aanvaard'en.

-aan (bastaarduitgang), als in: Italiaan, Europeaan, Indiaan, Corsicaan, landaard; Lutheraan, Zwingliaan, Arminiaan, volgeling, evenzoo: Thorbeckiaan; parochiaan, kapelaan, behoorende tot, verbonden aan; bavian, diernaam, banaan, boom of vrucht.

Aanbeeld (ijzeren smidsblok, waarop het gloeiend ijzer gehamerd wordt), o. -beelden; zegsw. *zoo zwaar als een -*, zeer zwaar; *steeds op hetzelfde - slaan*, altijd op dezelfde zaak terugkomen of aandringen.

Aanbeeldsbeentje (ontl. gehoorbeentje), o. -beentjes; -**blok** (houten blok, waarop het aanbeeld rust of staat), o. -blokken.

Aanbei, v. -en; zie Aambeil.

Aanbelanden (ergens aankomen, meestal toevallig, om daar te vertoeven of te blijven), ik belande -, ben (in dit dorpje) -beland: *na veel zwervens is hij hier aambeland*.

Aanbelang (groot belang, rijkdom aan invloed en gevolgen), o. gmv.: een zaak van -, een gebeurtenis van groot -, gewicht.

Aanbelangen (aangaan, betreffen): alleen in den 3en persoon enk. van den onvolt. tegenw. tijd der aant. wijs: *wat, zooveel, voor zooveel, voor zoover (het), voor zoover (ze) hem (3e naamval) aangelangt*.

Aanbellen (aan de deurschel trekken), ik heb -beld; ook: Aanschellen.

Aanbermen (den voet van een dijk versterken door er een berm tegen te leggen), ik bermd -, heb -gebermd; -**ing**, v. -en: *de afgeslagen plaats van den oever is nu hersteld door een -berming*.

Aanbesteden (een mededinging openen bij inschrijving op een bouwwerk, dat volgens gegeven plan en bestek moet opgeleverd worden), ik besteelde -, heb -besteed: *een school en het leveren der bouwstoffen -*; -**steding**, v. -en.

Aanbesterven (bij een erfenis als eigendom krijgen), het bestierf aan, is -bestorven; *dat riddergoed zal hem - bij den dood zijns ooms*; -**ing**, v. gmv.

Aan'bevelen (in de gunst bevelen aan), ik beval aan, heb -bevolen: *iem. bij den Minister -; die jongeling beveelt zich zelf aan door zijn goede manieren; zijn ziel aan God aanbevelen, d.i. Gods ontferming inroepen in doodsgevaar; iem. een moeilijk werk -*, toevertrouwen.

Aanbevelenswaard'ig (aanbeveling verdienende), bn., -er, -st, ook: meer en meest -; ook: -waard.

Aan'beveling (de daad van aanbevelen), v. -en: een mondelinge -, een schriftelijke -.

Aan'bevelingsbrief (brief van recomman-datie), m. -brieven: *hij bracht mij een - van een oud vriend; -waard* (aanbeveling verdienende), bn., meer en meest -, ook: -waardig.

Aanbid'delijk (waardig, aangebeden te worden, tot aanbidding uitlokkend of dringend), bn.: Gods -e wysheid, - Opperwezen!

Aanbid'den (in den gebede aanroepen, als goddelijk wezen vereeren), ik aanbad, ik bad aan, ik heb -beden (-gebeden): den waarachtigen God -; afgoden -; fig. hartstochtelijk vereeren: *zijn leerlingen aanbden hem; uw door mij aanbeden dochter, doch ook: een veldheer, door zijn soldaten aangebeden; zij vliegen voor den wind naar de aangebeden stranden!* (Tollens), d.i. geliefd.

Aanbiddenswaard'ig (h. aanbidden waardig), bn: -er, -st of meer en meest -.

Aanbid'der (iem., die hartstochtelijk vereert), m. -bidders.

Aanbid'ding (de hoogste en opperste eer aan God), v.: in - verzonken, in - neerzinken; fig. innige, eerbiedigs bewondering: *wij blijven op uw moed met dankbre -staren*, (Helmers).

Aanbid'ding (R.-K. vereering v. h. H. Sacrament), v. gmv.: *er is vandaag - in onze kerk.*

Aanbid'ding (R.-K. voorstelling in beeld of schilderij, hoe de wijzen uit het Oosten 't kindje Jezus aanbaden), v. -en.

Aan'bieden (ter aanneming voorstellen of toonen), ik bood aan, wij boden aan, ik heb -geboden: *iem. een betrekking, een ambt, een werkring -; er biedt zich weldra een gelegenheid aan, d.i. voordoen; -ing* (het aanbieden), v. -en: een voordeelige -ing.

Aan'bijten (in het oas beginnen te bijten), de visch beet -, heeft -gebeten; fig. zich door mooie woorden of voorstellen laten verleiden: *hoe mooi hij ook praatte, zijn vriend wilde niet -*.

Aan'binden (aanhechten, vastmaken), ik bond aan -, heb -gebonden: *leiboomen -; een touw wat vaster -; fig. een onderhandeling, een strijd -, aanknoopen, beginnen; zegsw. de kat de bel -*, zie Kat.

Aan'blaffen (blaffend bedreigen), de hond heeft hem -geblaft; ook: Aanbaffen, Aanbassen.

Aan'blazen (door blazen doen ontbranden), ik blies aan, heb -geblazen: *het vuur -, aanwakkeren; fig. een twist, de hartstochten -, aantetten; den burgeroorlog -, opstoken; -blazing* (goddelijke ingeving, bezieling, inspiratie), v. gmv.

Aan'blik (aanzicht; gezicht op iets), m. gmv.: *voor uw -, o Heer, siddert de booze; bij den eersten -; -blikken* (aanzien, aanschouwen), ik heb -geblikt: *hij blikte mij veelbeteekenend aan, de sterren bliken mij aan.*

Aan'bod (aanbieding), o. gmv. (soms aanbiedingen): rechtst. - van gereede betaling; hand. de marktprijs regelt zich naar vraag en -; ook het aangeboden: *komt mijn - u verwerpelijk voor? een voordeelig -*.

Aan'boeten (feller doen branden, opstoken), ik heb -geboet: *het vuur -*.

Aan'boren (beginnen te boren b.v. met een boormachine), ik boorde aan, heb -geboord: *een bron -, een petroleumbron -, ook: een vat -, een vat opsteken.*

Aan'bouw (het gebuwa-woorden), m. gmv.: *dit huis is in -; de - van schepen.*

Aan'braak (het aanbreeken, het begin), v.; de - van den morgen, van den dag. dicht.

Aan'brassen (scheepst. debrassen aanhalen, zeilen of raas meer langscheeps richten), ik heb -gebrast; zie Bras.

Aan'breek, m. gmv.; hetzelfde als Aanbraak, v., dat de voorkeur verdient.

Aan'breeken (beginnen), de dag brak aan, is nu aangebroken; ik brak (iets, bv. een brood, een flesch) aan, heb (iets) -gebroken.

Aan'brengen (meebrengen, leveren, ergens heen voeren, dragen), onr. w.w. ik bracht aan, heb -gebracht: *kapitaal -, levensmiddelen -; versieringen -, plaatsn, maken.*

Aan'brengen (verklikken, verklappen), onr. w.w. ik bracht -, heb -gebracht: *wie heeft dat weer -gebracht? -er* (verklikker), m. -s.

Aan'bruisen (bruisend naderen), de locomotief bruisde -, is en heeft -gebruisd.

Aan'dacht (oplettendheid, belangstelling), v. gmv.: *iets met - volgen; in den zin van „godvruchtige overpeinzing“, godvruchtigheid, bv. wrome -*, is het een germanisme.

Aandacht'ig (opmerkzaam), bn. en bw.; -er, -st: -e toehoorders, een - gehoor, oplettend; - luisteren; - held, v. -heden.

Aan'dachtstreep (spraak. zinteken, een rust aanduidend), v. -strepen, bv. *Ik zal - als ik tijd heb - er eens over denken.*

Aan'deel (toekomend deel of gedeelte), o. -en: *zijn - ontvangen, - hebben a. e. erfenis.*

Aan'deel (handel, bewijs v. deelygenootschap in een handels- of nijverheidsonderneming), o. -en: -en kunnen op naam staan of in blanco worden uitgegeven; -bewijs (akte van aandeel), o. -bewijzen; -kapitaal (het kapitaal, dat in aandelen of uctien in een onderneming staat), o. -kapitalen; -hebber (bezitter v. één of meer aandelen), m. -s: *de -s in een reederij, fabriek, vennootschap*, ook: Aandeelhouder; -houder (eigenaar v. één of meer bewijzen van aandeel), m. -houders.

Aan'denken (gedachtenis; voorwerp, dat ons aan iets of iemand herinnert), o. gmv.: *in gezegend - voortleven, herinnering.*

Aan'dichten (van dichten d. v. verzinnen: iem. iets, dat verzonnen is, toeschrijven), ik dichtte -, heb -gedicht: *iem. iets -; vergelijk: Toedichten; iem. allerlei verkeerdheden -, iem. heillooze bedoelingen -; -ing, v. -dichtingen.*

Aan'dienen (aannelden), ik heb -gediend; *zich laten -, zich zelven -; -ing, v. -en.*

Aan'dijken (een stuk land door dyken verbinden aan een grooter stuk), ik dijkte -, heb -gedijkt: *een waard of een polderland -*.

Aan'dikken (dikker maken, aanvetten van letters b.v.), ik heb -dikte: *een letter zonder aandikken niet goed te krijgen.* (C. O.)

Aan'doen (aantrekken, zich kleeden met), onr. w.w. ik deed -, wij deden -, ik heb -gedaan; b.v. *doe nog een jas aan; zij is netjes aangedaan, gekleed*; ook, in een haven vallen: *een of andere haven* -, er kort vertoeven; *iemand verdriet, last, schande* -, veroorzaken; *iem. een proces* -, gerechtelijk aanspreken of vervolgen.

Aan'doening (ziekelykheid), v. -en: *een -der longen, der hersenen*; ook: *een - (aanval) van koorts*.

Aan'doening (het aangedaan zijn: weemoed, droefenis), v. -en: *ik kan er zonder - niet aan denken; allerlei -en*.

Aandoen'lijk (treffend, roerend), bn.; -er, -st: *een - verhaal*; ook: *een - gemoed, week, licht geroerd*; -heid (gevoeligheid), v.

Aan'doorn, -doren, m. -s, zie **Aandoren**.

Aan'draaien (dichter bijeen of dieper doen gaan door te draaien), ik heb -gedraaid: *een schroef* -, verder dóór draaien; zegsw. *iemand een neus, een wassen neus* -, z. **Neus**.

Aan'dragen (naar een persoon of naar een plaats brengen, dragen), ik droeg aan, heb -gedragen: *steenen, hout en palen* -; fig. aanbrenge, verklikken.

Aan'drang (gedrang, fig. aansporing, nadruk bij het doen van een verzoek), m. gmv.: *een groote - van menschen, ik zal gaan op - van mijn vader, ik vraag het u met -*.

Aan'draven (in een draf naderen, snel naderen), ik draafde aan, ben en heb -gedraafd: *daar kwamen eenige ruiters* -; -drentelen (langzaam en treuzelend naderen), ik dreutelde -, ben -gedrenteld; -dribbelen (met kleine, vlugge schreden naderen), hij dribbelde -, is -gedribbeld: *daar kwam de dreumes* -.

Aan'drift (bezieling, geestdrift), v. gmv.: 't was of hij van heilige - beefde.

Aan'drijven (vlottend naderen, aanspoelen), het dreef aan, is -gedreven: *dat lijkt is hier komen* -; zegsw. *op een stroowisch komen* -, zie **Stroowisch**; ook: *ik dreef* -, *wij dreven* -, ik heb -gedreven b.v. *de koeien* -, voortdrijven; *de bouten en schroeven* -, aanzetten, *iem. - tot het kwaad, aansporen*.

Aan'dringen (samenpakken, fig. aanzetten), ik drong aan, heb -gedrongen: *op iets* -, d.i. iets met aandrang, met nadruk vragen;

-**druischen** (met geweld stooten tegen, botsen tegen), het druischte aan, is -gedruischt, fig. in flagranten strijd zijn met: *dat druischt verkant tegen alle recht aan*; -**duiden** (aanwijzen), ik duidde aan, heb -geduid; -er, m. -ers; -ing, v. -en; -**durven** (niet bang zijn voor, durven aanpakken), ik durfde of dorst -, heb -gedurfd: *iem. wel of niet* -, d.i. zich al of niet opgewassen voelen tegen iemand.

Aaneen' (eig. aan eenander, aan elkaar, samen), bijw.: dit bijw. vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, als: **Aaneen'binden**, **Aaneen'groeien**, **Aaneen'knoopen**, enz. het drukt verbinding uit: zie de Titelwoorden.

Aaneen'binden (vereenigen door binden), ik bond -, heb -gebonden: *twee draden* -; -**boeien** (met klusters aan elkaar vastmaken), ik boeide -, heb -geboeid: *twee booswichten* -; -**brefen**, ik breide -, heb -gebreid; -**brenge** (aan elkaar brengen of aan elkaar verbinden), ik bracht -, heb

-gebracht: *de deelen van een werktuig* -; -**flansen** (op slordige wijze aan elkaar verbinden), ik flanst -, heb -geflanst; -**geboren** (aan elkaar verbonden ter wereld gekomen), bn.: *de - Siameesche tweelingbroeders*; -**geschakeld** (met schakels verbonden), bn.: *fig. een - verhaal, een -e opvolging (C.O.), een -e evenredigheid*; -**gesloten** (nauw verbonden, elkaar rakende), bn.: *een - geheel*; -**groeten** (aan elkaar vastgroeien), het is -gegroeid: *twee planten kunnen* -, *twee lichaamsdeelen kunnen* -; -**ing**, v. -en; -**haken** (met haken aan elkaar verbinden), ik haakte -, heb -gehaakt; -**hangen** (losjes aan elkaar verbonden zijn), het hing -, heeft -gehangen: *fig. dat hangt van leugens* -, bestaat enkel uit leugens.

Aaneen'hechten (aan elkaar verbinden), ik hechte -, heb -gehecht: *twee stukken hout met lijn* -; -**ing**, v. gmv.; -**houden** (aan elkaar verbonden doen blijven), het hield -, heeft -gehouden: *die houten penen zullen deze blokken niet* -; -**ketenen** (met ketens verbinden), ik ketende -, heb -geketend, zie **Aaneenboeien**; -**klampen** (met klampen hecht verbinden), ik klampte -, heb -geklampt: *twee balken* -, -**ing**, v. gmv.; -**kleven** (aan elkaar vastkleven), het kleefde -, is -gekleefd: *twee of meer postzegels kunnen* -; -**klinken** (met nagels of bouten verbinden), ik klonk -, heb -geklonken: *twee ijzeren platen* -; -**ing**, v. gmv.; -**kluisteren** (met kluisters verbinden), ik kluisterde -, heb -gekluisterd, zie **Aaneenboeien**, -**ketenen**; -**knoopen** (knoopende verbinden), ik knoopte -, heb -geknoopt: *twee koordjes* -; -**koppelen** (aan elkaar vastmaken, verbinden), ik koppelde -, heb -gekoppeld; *fig. als man en vrouw* -; -**lasschen** (met een lasch verbinden), ik laschte -, heb -gelascht: *twee balken* -; -**schakelen** (met schakels of ringen verbinden), ik heb -geschakeld; *fig. opeenvolgend verbinden: twee of meer volzinnen* -; -**ing**, v. -en: *de betrekking van -ing in de syntaxis* b.v. de verbinding met het vgw. en, zie **Uitschakelen**;

-**schrijven**, ik heb -geschreven: *het -der woorden*; -**ing**, v.; -**wellen** (door smeden of hameren verbinden, bv. **Zweedsch ijzer**), ik heb -geweld, -**ing**, v. -en.

Aan'fluiten (tegen iets fluiten), ik floot -, heb -gefloten; *fig. uitfluiten, beschimpen*.

Aan'fluiting (spot, hoon), v. -en; ook voorwerp van bespotting: *Ik zal hem maken tot een - onder al de volken*. (Eijbel).

Aan'fok (opkweeking van dieren), m. gmv.: 'k Heb voor mijn -koopers, te kust en keur, (Staring), de gefokte dieren zelf.

Aan'fokken (dieren aankweken, grootbrengen van vee), ik heb -gefokt: *paarden, runderen, honden* -; -**king** (aanfok), v. -en.

Aan'gaan, ik ging aan, heb en ben -gegaan: *op een huis, een persoon* -, in de richting gaan van; *op een eiland* -, er heen sturen; *bij iemand* -, aanloopen; *het vuur, de kaars, de lamp kan* -, ontbranden; *de kerk, de school kan* -, beginnen; *een dronkaard kan* -, leven, geraas, getier maken; - *als een Turk, tegen iem.* -, opspelen, schelden, razen; *een overeenkomst, een verbond, een geldleening* -, sluiten; *een weddenschap* -, aan-

vaarden; een huwelijk —, sluiten; het gaat niet —, zooveel geld te verteren, past, voegt; wat mij — gaat, betreft, aanbelangt; wat gaat het u —? raakt; wat gaat mij dat —? kan het mij schelen.

Aangaande (betreffende, rakende), dw. en bn.: de berichten, hem —, luiden niet gunstig; vz.: de berichten, — zijn toestand; een meening — dien persoon, d.i. nopens, omtrent.

Aangang (nadering), m. —en: scheepst. — maken, voortzelen, voormaken; zegsw. op den — komen, juist van pas komen, onverwachts komen en getuige van iets zijn: ik kwam juist op den — en zag, hoe hij het kind mishandelde.

Aangapen (verwonderd aanstaren), ik gaapte —, heb —gegaapt: zit mij niet zoo aan te —.

Aangebodene (hoogvereerde, beminde), m. en v. —n: (meestal v. vrouwen); z. Aanbieden.

Aangebonden, bn.; fig. kort — zijn, d.i. spoedig boos of uit zijn humeur zijn.

Aangeboren (van nature eigen), bn.: de dichtkunst was Vondel —; sluwheid is den Chineezen —, ingeschapen.

Aangedaan (van aandoen d.i. gevoelig trefsen), vd. en bn.: de familie was tot schreiens —, ontroerd, bewogen; sterker, heviger —, het sterkst, het hevigst —: enkel predicatief.

Aangeërde (hij, die een erf heeft, dus ook een huis, aan een dijk), m. en v. —n: de —n van dezen dijk zijn verplicht, hem te onderhouden; zie Aangelande.

Aangehaald (in bestag genomen), bn.: een —e koe, d.i. door de kommiezen aangehouden.

Aangehuwd (aangetrouwd), bn.: —e tante.

Aangeklaagde (betichte), m. en v. —n: de — droeg zijn eigen verdediging voor, de bij het gerecht beschuldigde.

Aangekleed (in de kleeren), bn.: zegsw. een —e boterham (C.O.), belegd met koek, kaas of vleesch, bij uitbreiding een eenvoudig avondpartijtje; zie Aankleeden.

Aangelande, m. en v. —n: de —n zijn de eigenaars van grond, gelegen aan een dijk, weg, wetering, enz.

Aangelegen (belendende), bn.: de — akkers, nl. grenzende aan de rivier, den weg, enz.

Aangelegenheid (zaak), v. —heden: handelds — heden, krijgs — heden.

Aangemerkt (aangezien, omdat), vgw.: zijn handelwijs verdient lof, — hij nog zoo jong is.

Aangenaam (prettig, genoeglijk, behaaglijk, lieflijk), bn.: een — gezelschap; zich bij iem. — maken, iem. gunst weten te verwerven; bw.: — bij elkander zijn, wij hebben — gewandeld; —namer, —st; —heid (genoegen), v. —heden.

Aangenomen zijn (R.-K. zijn eerste H. Communie gedaan hebben): wanneer zijt ge —?

Aangenomen, vd. en bn.: een — kind, geadopteerd, een — werk (bij uitbesteding).

Aangenomen (ondersteld), vgw.: —, dat gij slaagdet, wat hebt gij dan nog? —, hij ware een drinkbroer, wat zou zijn oom er tegen doen? d.i. gesteld (dat), indien, bijaldien.

Aangeschoten (gekwets, getroffen), bn.: een — reebok, een — haas; fig. — zijn, een weinig dronken, niet te best meer ter been zijn; zie Aanschietsen.

Aangeschreven, vd. en bn.; fig. goed of slecht — staan, bij iem. in een goed of kwaad blaadje staan; zie Aanschrifven.

Aangespen (met een gesp vastmaken, toe-

halen), ik heb —gegespt: den degen —, gaan strijden; het harnas —; —ing, v. —en.

Aangesteld (benoemd), vd., z. Aanstellen;

—gestoken (wormstekig), bn.: een — appel;

—geteekend (ondertrouwd), bn.: zij zijn —;

—geteekend (in een register genoteerd)

bn.: een —e brief, een — pakket; —getogen (aangetrokken), vd. van het verouderd w.w. aantieën (—tiegen), d.i. aantrekken: zij had haar beste kleed —; ook, aanrukken, naderen: daar komen de strijders —; —getrouwd (door een huwelijk in de familie opgenomen), bn.: —e kinderen.

Aan geven (aanreiken, toereiken), ik gaf —, heb —gegeven: een schotel —, den toon —, fig. de eerste zijn in zijn kring, zie Toon;

zich —, zich melden; zijn goed —, reisgoed aan de grenzen declareeren; in hoofdtrekken iets —, d.i. aanduiden; —geefster, v. —s;

—gever (iem., die aangifte doet), m. —s.

Aan gezet, vd. en bn.: een — mes, d.i. gewet, gescherpt; de wijn is —, vervalscht; die spyzen, sausen zijn erg —, gekruid, prikkelend; het moes is wat —, aangebrand.

Aan gezicht (gelaat), o. —en; ook: Aanzicht: iem. van — kennen, d.i. hem persoonlijk kennen; zegsw. de waarheid in het aanzicht slaan, de waarheid krenken, d.i. brutaal liegen; uit moeders — gesneden zijn, sprekend op moeder gelijken; —skunde (gelaatkunde), v. gmv., zie Physionomie; —skundige (gelaatkundige), m. —n; —spijn, v. —en.

Aan gezien (dewijl, vermits, omdat), vgw.

Aan gieren (zwenkende naderen), het schip gierde —, is —gegierd; fig. de storm komt —, huilend naderen; —gieten (er a. vast gieten), ik goot —, heb —gegoten, fig. die japon zit haar als aan haar lijf aangegoten; —sel, o. —s.

Aangietkleuren (kleurstoffen, waarmede men verglaast), v. mv.

Aan gifte of —gift (mededeeling), v. —giften: —doen, d.i. kennis geven, bij den bevoegden ambtenaar melden, b.v. —doen van de geboorte van een kind.

Aan glulpen, ik heb —gegluip: iem. —, geniepiger of ter sluik beloeven.

Aan gorden (door middel van een gordel vastbinden), ik heb —gegord: het harnas —, aantrekken, fig. den strijd beginnen; zich —, wapenen, toerusten; iem. de wapenen —, hem er mede uitrusten; —ing, v. —en.

Aan greep (aangrijping, aanval), m. gmv.

Aan grenzend (belendend), dw. en bn.: een — land, naburig; —e provinciën, bijgelegen.

Aan grijzen (dreigend, valsch aankijken), ik heb —gegrijnsd; —ing, v. —en.

Aan grijpen (plotseling aanvatten en vasthouden), ik heb —gegrepen: den vijand —, aanvallen; de gelegenheid — te baat nemen; een werk —, den arbeid — met kracht beginnen: dat woord, dat tooneel greep haar —, ontroerde haar hevig; —ing (het aangrijpen), v. gmv.

Aan grijpend (roerend, treffend), bn.: de —e rouwzans van Potgieter op Da Costa's dood.

Aan grijpingspunt (nat. punt, waar de krachten, die op een lichaam werken, dat lichaam aangrijpen), o. —punten.

Aan grimmen (grimmig bedreigen), ik heb —gegrimd: 't gedierde grimt hen —, nl. de beren. (Tollens); de honger kan iem. —.

Aan groeien (goed opgroeien), het is —gegroeid: de spruit groeit — tot een boom, het

knaapie tot een krachtigen jongeling, (v. d. Palm); — **groeiing** (toename), v. — en.

Aan'haken (met een haak vasthechten), ik heb — gebaakt: een wagon —, vasthaken.

Aan'halen (naar zich toe trekken), ik haalde —, h b — gehaald: een schuif wat —, dichterbij trekken: een knoop —, de teugels —, stijver aantrekken; die verrekijker haalt goed —, trekt goed bij of dichtbij; een nummer op een lijst —, aanstrepen; wat hebt ge — gehaald? u op den hals gehaald; zegsw. er is geen — aan, verdienen; een versregel —, een gezegde, een volzin —, ontleenen, aanvoeren, vermelden; scheepst. de brassen, de schooten —, doortrekken, strakker maken; de wind haalt aan, wordt sterker; fig. iem. —, aanlokken; een hond —, streelen, strooken; — **ing** (vermelding van iem. woorden), v. — en.

Aan'halen (in beslag nemen), ik haalde —, heb — gehaald: goederen of vee —, waarvan de verschuldigde belasting niet is voldaan.

Aan'halig (vriendelijk, innemend), bn.; — er, — st: een — kind; — **heid**, v. gmv.

Aan'halingsteeken (spraakk. het zinteecken, dat dient om, wat een ander zegt, van eigen woorden af te zonderen), o. — s; b.v. De generaal riep: „Soldaten, doet uw plicht!”

Aan'hang (partij, helpers), m. gmv.

Aan'hangen, ik hing —, heb — gehangen: het roer —, aanhechten, fig. iem. —, liefde toedragen, zeer gehecht zijn aan iemand.

Aan'hanger (partijgenoot), m. — s: hij behoort tot de — s van de nieuwe leer, d. i. volgelingen, voorstanders.

Aan'hangig (nog niet bestist of afgedaan), bn.: de zaak is —, een zaak — maken; (rechtst.); een wetsontwerp — maken, bij de 2e Kamer indianen; die zaak is reeds eenige jaren bij de Kamer —, op beslissing wachtende.

Aan'hangsel (toevoegsel, bijvoegsel), o. — s, — en: deze spraakkunst geeft de leer der spelling in een —.

Aan'han'kelijk (verknocht, toegenezen), bn. en bw.; — er, — st: een — kind; hij dacht zeer — over zijn familie. (C. O.)

Aan'harden (hard worden, gehard worden), het hardde —, is — gehard: die stopverf moet nog wat —; die knaap is aardig — gehard.

Aan'harken (opharken), ik heb het geharkt: een tuimpad —.

Aan'hebben (aan het lijf hebben, dragen, gekleed zijn in), onr. w.w. ik had —, heb — gehad; zegsw. een laars, een buis —, dronken zijn. gmv.

Aan'hechten (vastmaken, verbinden), ik heb — gehecht; — **ing** (annexatie), v. — en.

Aan'hechtingspunt (verbindings- of aanknooppingspunt), o. — punten.

Aan'heer (overgrootvader), m. — heeren; dicht. eerste stamvader. vero.

Aan'hef (begin, inz. van een gedicht, een zang- of muziekstuk), m. gmv.: een schoone —, een gepaste —, een wonderlijke —.

Aan'heffen, ik hief, — heb — geheven: een lied —, inzetten, beginnen te zingen.

Aan'helpen (helpen aantrekken), ik hielp —, heb — geholpen: zal ik u die overjas —? helpen aandoen.

Aan'hijgen (hijgend toedemen), ik hijgde —, heb — gehijgd: een laatst vaarwel —; daar kwam hij —, buiten adem aanloopen.

Aan'hinken (hinkend aankomen), hij hinkte —, is — gehinkt; daar kwam de stakkerd —.

Aan'hitsen (opruien, aanwuren), ik hitste —, heb — gehitst: een hond, een paar vechtersbaten —; een hond op iem. —; — **er**, m. — s.

Aan'hoeven, het heeft — gehoefd: de overjas hoefst niet aan, het is niet noodig, ze aan te trekken; de kachel hoeft niet aan; de lamp hoeft nog niet aan, het is onnoodig ze aan of op te steken.

Aan'hollen (hollende naderen), hij holde —, is — gehold: d. ruiters kwamen —; d. jongens kwamen —, om mij het nieuws mee te deelen.

Aan'hoorder (iem., die aandachtig luistert), m. — s: een kwaadspreker vindt overal — s.

Aan'hooren (luisteren naar), ik heb — gehoord; een enkele maal is aan onscheidbaar: men aanhoo're mijn verdediging! d. i. hoore naar; vrienden, aanhooft' mijn lied! men schrijfve: ten aanhooren van, niet ten aanhoore.

Aan'hoorig (behoorende bij), bn.: een hoeve met — e landerijen, d. i. aanbehoorende: een kasteel met — e rechten; — **heid** (wat tot eenig goed behoort), v. — heden: een boerderij met alle — heden.

Aan'houden (volhouden), ik hield —, heb — gehouden: — doet verkrijgen, volharden; op iets —, zeew. koers zetten; — **er** (volhouder), m. — s: de — er wint, wie volhardt, bereikt zijn doel.

Aan'houden (in arrest nemen, arresteren), de politie hield —, heeft — gehouden; — **ing** (de daad v. aanhouden, het in hechtenis of in-beslag-nemen) v. — en: — ing v. personen, van goederen.

Aanhoudend (voortdurend), bn. en bw.: een — e regen; hij schreeuw —; — **heid**, v. gmv.

Aan'huppelen (huppelend nader komen) hij huppelde —, is — gehuppeld: de meisjes kwamen —.

Aan'huwen (door huwelijk verkrijgen), ik heb — gehuwd: hij heeft met die vrouw een groot aantal neven en nichten — gehuwd; een — gehuwde oom; — **ing**, v.: door — huwing tal van verwanten krijgen; zie Aantrouwen.

Aan'ijlen (ijlend naderen), men ijde aan, is — geijld: daar komen de jongens —!

Aan'jagen (iem. zeer jagen), ik jaagde of joeg —, heb — gejaagd: iemand schrik —, d. i. veroorzaken, op het lijf jagen; daar komt de koerier —, snel aangereden.

Aan'jager (werkt. zuig- of perspomp eener brandspuit), m. — jagers.

Aan'kalken (met krijt of kalk aanschrijven), ik heb — gekalkt: iem. een paar flesschen —, op iem. rekening doen schrijven; de waard heeft mij drie glazen bier te veel — gekalkt, aangeschreven nl. met wit krijt op een zwart bod (vroeger in de herberg aanwezig); — **ing**, v. — en.

Aan'kanten, zich (zich verzetten tegen), ik kantte mij —, heb mij — gekant; — **ing** (verzet), v. gmv.

Aan'kap, m. gmv.: in Indië, het kappen of vellen van hout, om den voorraad aan te vullen of te vermeerderen.

Aan'kappen (beginnen te kappen, boomen vellen tot vermeerdering van den bestaanden voorraad hout), ik heb — gekapt: de voorraad hout raakt op, men zal weer moeten —.

Aan'kijken (kijken naar), ik keek —, heb — gekeken: iem. met schele oogen —, d. i. iem. benijden; iem. niet —, d. i. hem kleinachten, niet achten.

Aan'klacht (beschuldiging bij den bevoegden ambtenaar), v. -en: een - indienen bij den officier van justitie.

Aan'klagen (beschuldigen), ik heb - geklaagd: iem. bij den rechter, de rechtbank, het gerechtshof -, een beschuldiging wegens misdrijf tegen hem inbrengen; - **klager** (beschuldiger), m. - s: een valsche -klager; zie Aangeklaagde.

Aan'klampen (scheepst. vasthechten, aanhaken, enteren), ik heb - geklampt; fig. iem. aanspreken of zich wandelend bij hem aanstuiten: - **er**, m. - s; - **ing**, v. -en.

Aan'klauwen (opharken, gelijk harken), ik heb - geklauwd: hij laat alle Zaterdagen zijn buitenste -.

Aan'kleeden (de kleeren aantrekken), ik heb - gekleed; zegsw. een aangekleede aap, sarc. een foieleelijk mensch; een -e boterham, avondvisite, waarop broodjes met vleesch enz. worden opgedischt; een -e pijp, avondbezoek, waarbij gerookt wordt. (C. O.); een kamer -, stoffeeren, zie ald.

Aan'kleef, m.: met den aankleve van, d. i. met alles, wat er toe behoort: de schoonmaak met den aankleve van dien.

Aan'klemmen (vaster of sterker doen klemmen), ik heb - geklemd: een schroef -; fig. nader met bewijzen staven: een stelling met hewijzen -.

Aan'klev, met den, m., zie Aankleef.

Aan'klev (door kleefstof vasthechten), ik heb - gekleefd; fig. eigen zijn, bv. dat gebrek kleeft hem aan; iemand aanklev

Aan'kloppen, ik heb - geklopt: gij moet -, vóór gij binnengaat, aantikken, eig. den deurklopper oplichten; fig. bij iem. -, iem. iets verzoeken of vragen.

Aan'klossen (met zware stappen naderen), hij komt - geklost, ook: **Aan'klot**, daar komt hij op zijn zware klompen - geklotst.

Aan'knoopen (door middel v. e. knoop aan iets vastmaken, verbinden), ik heb - geknoopt; fig. een gesprek, vriendschap, betrekkingen -, beginnen, tot stand brengen; ik zal er nog een dagje -, aan toevoegen, blijven; - **ing**, v. -en.

Aan'knoopingspunt (punt van aanhechting) o. -punten: de onderwijzer moet de -en weten te vinden bij zijn leerlingen; een - voor een gesprek.

Aan'komeling (nieuweling), m. en v. -en: voor het v. ook, - **e**; verder: aankomend meisje, of knaap van 14-16 jaar.

Aan'komen (een plaats bereiken, aan land komen), ik kwam -, ben -gekomen: de stoomboot is reeds -gekomen; met iets -, voor den dag komen; kom nergens aan. handen thuis; er is geen aankomen aan, het is niet, of alleen voor grof geld te krijgen; - **komend** (aanstaande, toekomstig, toekomend; groot wordend), bn.: - **e** week; - **e** jongens en meisj-s, opgroeiend; de - **e** jongelingschap; - **komst** (het aankomen), v. gmv.: de - van den trein.

Aan'kondigen (bekendmaken), ik heb - gekondigd, - **ing** (kennisgeving), v. -en; - **kondigingsblad** (advertentieblad, ook blad, dat nieuwe werken, gedichten, enz. publiceert), o. -bladen.

Aan'kooien (typ. vastslaan), ik heb - gekooid:

den vorm -, de kooien of wiggen vaster slaan.

Aan'koop (het aankopen, het aangekochte) m. -en: door -, d. i. door te koopen; verschillende -koopen doen; - **koopen** (door koopen in eigendom krijgen), onr. w.w. ik koocht -, heb -gekocht; - **ing**, v. -en; - **som** (koopprijs), v. -sommen.

Aan'koppelen (twee dingen bv. wagons, door een koppel verbinden), ik koppelde -, heb -gekoppeld; - **ing**, v. -en.

Aan'krijgen (aan 't lichaam krijgen), ik heb - gekregen: ik kan die jas niet -; ik kan dat vuur niet -, aan het branden krijgen.

Aan'kruien (met een kruwagen aanvoeren, kruinende nader komen of naderen), ik kruidde -, heb -gekruid: zand, steenen -; de ijs-schotsen kwamen -.

Aan'kunnen (baas kunnen, bestand zijn tegen, opgewassen zijn tegen), onr. w.w. ik kan -, wij kunnen -, ik konde of kon -, heb -gekund: hij kan den knaap niet aan; zij kan die taak niet aan.

Aan'kweek (aanplanting), m. gmv.: grond, geschikt voor den - van rozen; fig. ontwikkeling; - van vaderlandsliefde; - **kweeken** (kweekend doen wassen), ik heb -gekweekt: bloemen -, boomen -; fig. onderwijzers -, opleiden; goede zeden -, bevorderen; - **er**, m. -s; - **ing**, v. gmv.

Aan'lachen (toelachen), het lacht aan, heeft - gelachen: het geluk lachte (log) mij aan; de fortuin lacht hem aan, d. i. is hem gunstig.

Aan'lauden (aan land komen), ik ben hier -geland; fig. waar zijt gij aangeland? d. i. terechtgekomen; - **ing**, v. -en.

Aanland'ig, bn.: de wind is -, d. i. waait landwaarts, naar het land.

Aan'langen (aanreiken, reikend geven), ik heb -geland: iem. een boek -, aangeven.

Aan'lappen (een lap er aan vastmaken), fig. te duur verkoopen), ik lapte -, heb -gelapt: een tweede zool -; hij wil mij dat -, aansmeren, volkst.

Aan'leeren (zich door leeren eigen maken), ik heb of het is -geleerd: een vreemde taal, een kunstje, een ambacht -.

Aan'leg (natuurlijke geschiktheid), m. gmv.: - hebben voor de wiskunde; ergens - voor hebben, talent, gave.

Aan'leg (het aanleggen, maken), m. gmv.: de - v. e. dijk, van een spoorweg, v. e. park.

Aan'leg (plantsoen, wandelplaats), m. gmv.: het is hier een nieuwe -.

Aan'leg (rechtst. rechtsvordering), m. gmv.: de rechtbanken nemen in eersten - kennis van een aanklacht; rechtbank v. d. eersten -, wier bevoegdheid zich nl. uitstrekt over een arrondissement.

Aan'leggen, ik legde of leide (lei) -, heb -gelegd of -geleid: de boot zal bij Dordt wel -, stoppen; willen wij in dit café eens -, rusten en wat gebruiken; zegsw. het zuinig -, spaarzaam zijn; - **legger** (bewerker, veroorzaker), m. -s: hij is de - en de uitvoerder van die gruweldaad; - **legplaats** (pleisterplaats voor paard en wagen, landingsplaats voor schepen), v. -en; - **legsteiger** (rustpunt of landingsbrug v. e. stoomb.), m. -s.

Aan'leidend (veroorzakend, er toe leidend), bw. en bn.: wat was de -e oorzaak? eig. de oorzaak, die aanleiding geeft tot iets d. i. de eerste, voornaamste oorzaak; - **leiding** (aanleidende oorzaak), v. -en: zijn woorden

gaven =ing tot twist, waren de oorzaak van; naar -ing van; wat was de -ing van het conflict?

Aan'lenen, zie Aanleunen.

Aan'lengen (verdunnen van vloeistoffen), ik heb -gelengd: den wijn, de saus, de soep -, met water verdunnen; -ing, v. -en.

Aan'leunen (schuin tegen iets rusten of steunen), ik heb -geleund (-geleend); zegsw. ik laat mij dit niet -, ik laat dit niet van mij zeggen; -ing, v. -en.

Aan'lichten (beginnen te lichten of te schijnen), de dag is -gelicht.

Aan'liggen (aan den disch liggen, naar de wijze der Ouden), ik lag aan, heb -gelegen.

Aan'liggend (aangrenzend), bn.: -liggende hoeken (wisk.); een hoeve met -e akkers en weiden, belendend.

Aan'lijken (scheepst.), ik heb -gelijkt: een lijk -, een touwen boordsel maken rondom in het zeil; zie Lijk (boordsel).

Aan'loeien (loeiend naderen, loeiend bedreigen), het vee -de aan, is en heeft -geloeid; fig. de donder loeide ons -.

Aan'loeven (scheepst. scherp tegen den wind opzeilen), ik heb -geloeefd.

Aanlok'kelijk (verleidelijk), bn.: een -voorstel; -heid (bekoorlijkheid), v. -heden.

Aan'lokken (tot zich lokken, verleiden), het heeft -gelokt: het aas zal den vos -; dat zal koopers -, trekken; -king (bekoring), v. -en; -loksel (verleidsel), o. -s of -en: de -s der zonde, de -en der wereld.

Aan'lonken (vriendelijk aanzien of toelachen), ik lonkte -, ik heb -gelonkt.

Aan'looden (scheepst. peilende of loodende de kust naderen), ik heb -gelood: de kust -.

Aan'loop, m. -en: een -nemen, d. i. een korten snellen loop; fig. een inleiding maken: met een heelen - kwam hij tot de zaak; hij heeft veel -, d. i. bezoek.

Aan'loopen (lopend naderen), hij liep -, is -geloopen: op iem. of iets -; daar komt de knecht al -; van alle kanten kwamen menschen -, ons schip liep tegen een stoomboot -; tegen een paal -; fig. je zult er nog eens tegen -, van een koude kermis thuis komen; het zal nog wel een uurtje -, duren.

Aan'loten (een dienstplichtig nummer trekken), hij lootte -, is -geloot: mijn broer is -geloot en moet soldaat worden.

Aan'maak (vervaardiging van iets als voorraad), m. gmv.: de - van ammunitie.

Aan'maken (voortmaken; doen branden), ik heb -gemaakt: wil je wat -! een kachel -; verf -, bereiden; -er, m. -s; -ing, v.

Aan'manen (aansporen, aanzetten, opwekken), ik heb -gemaand: iem. tot spoed, tot voorzichtigheid -, tot kalmte, -ing (aanzegging), v. -en.

Aan'manen (handel. aansporen tot nakomen van een verplichting), ik maande -, heb -gemaand; -ing, v. -en.

Aan'maren (een schip voor en achter met touw of kabel vastleggen aan den wal), ik heb -gemaard, vero.; zie Aanmeren.

Aan'matigen, zich (zich onrechtmatig toeëigenen), ik heb mij -gematigd: zich een recht -, zich gezag -, naar zich toe meten of nemen; zich een titel -, toekennen; -matigend (laatdunkend, trotsch), bn. en bw., op een wijze, die van aanmatiging getuigt: op -en toon; -spreken, -er, -st; -

matiging (eigendunkelijkheid, verwaandheid), v. -en: zijn -ing gaat ver, tegenst. van bescheidenheid, nederigheid.

Aan'melden (aandienen), ik heb -gemeld; zich laten -, zijn komst laten weten; zich -, d. i. zich bekendmaken om iets te verzoeken, te eischen, te ontvangen, enz.; er hebben zich honderd sollicitanten aangemeld, d. i. opgegeven als mededingers naar een betrekking; -ing, v. -en.

Aan'mengen (mengende bereiden, door mengen geschikt maken), ik mengde aan, heb -gemengd: een beslag met melk - als het te dik is; verf -; -ing, v. -en.

Aan'meren; zie Aanmaren.

Aanmer'kelijk (belangrijk), bn. en bw.; -er, -st: -e sommen, -e voordeelen, -e verliezen; een -e schade, aanzienlijk; het water was -gewassen, in groote mate.

Aan'merken (beschouwen; afkeurend opmerken), ik heb -gemerkt: ik zal dit altijd als mijn plicht -; hij heeft altijd wat aan te merken; de strengste vitter zou niets kunnen -, afdingen; -merking (afkeuring, opmerking) v. -en: er zijn allerlei -en op dat werk gemaakt; verder: in -komen, de aandacht trekken; voor eenig baantje in -komen, kans hebben op benoeming; in -nemen, rekening houden met, belangrijkheden; uit -van, wegens, ter oorzaak van, om.

Aanmin'lijk, -min'nelijk (aanminnig, bevallig, lief), bn. en bw.; -er, -st.

Aanmin'ning (bevallig, lief, innemend), bn. en bw.; -er, -st: een -kind, een -e vorstin, -knaapjen (Bild.); -zingend, -spelend; -heid, v. -heden.

Aan'moedigen (aansporen, opwekken, moed inspreken), ik heb -gemoedigd; -er, m. -s; -ing (aanmoedigende woorden), v. -en.

Aan'moeten (aangetrokken moeten worden), onr. w.w., het moest -, heeft -gemoeten: de jas moet aan, nl. aan het lijf; het vuur moet aan, nl. moet branden; -mogen, onr. w.w., het mocht, -'t vd. is niet in gebruik: mag ik dat kleedje aan? d. i. mag ik het aandoen of aanhebben; mag de kachel wel aan? d. i. branden; -mondig (muz. de wijze, waarop men een blaasinstrument a. d. mond zet of houdt), v. -en; -monsteren (scheepst. in dienst nemen van scheepsvolk, op de monsterrol plaatsen en deze doen teekenen), ik heb -gemonsterd; ook, ik ben -gemonsterd: iem. -als stuurman; -ing, v. -en; -munten (nieuwe munt slaan), ik heb -gemunt; -ing, v. -en: van guldens.

Aanne'meljk (niet te verwerpen), bn.: op -e voorwaarden, een -voorstel, een -baantje; -er, -st; -heid, v. gmv.

Aan'nemen (R.-K. kinderen de eerste H. Communie laten doen), ik nam -, heb -genomen; Zondag a.s. worden de kinderen in die kerk -genomen.

Aan'nemen (iets uit de handen van een ander overnemen), ik nam -, heb -genomen: neem dit bord eens aan, vat aan; Jan, -! toeroep tot den koffiehuisnecht; geld, giften, geschenken -, ontvangen.

Aan'nemer (iem., die bij inschrijving, voor een door hem opgegeven prijs, het aanneemt een bouwwerk te maken), m. -ers; -neming, v. -en: een gebouw bij -maken, een groote -doen; -mingsbiljet (biljet van inschrijving), o. -ten; -mingsom

(som of kapitaal van inschrijving), v. - men.
Aanpakken (onbeschroomd aanvatten), ik heb -gepakt: pak de slang niet -; fig. eenig werk goed -; beginnen; iem. -, met woorden aanvallen, aantasten; -ker, m. -s.

Aanpalend (aangrenzend), bn.: de -e gewesten, de -e straten, belendende.

Aanpassen (op proef doen aantrekken), ik heb -gepast: een kleed -, laarzen -, iem. een rok -; de naaister zal u de japon -, zien, of ze goed zit.

Aanpassen (aansluiten, verbinden, vereenigen), heb -gepast: de algebra doen - bij het rekenen; -sing, v. -en: de - van den mensch aan zijn omgeving; -svermogen (de gave van zich aan te passen), o. gmv.

Aanplakbiljet (vel papier, meest gekleurd en van groot formaat, aan muren enz. vastgehecht door eenige kleefstof en bedrukt met een advertentie in kapitale letters), o. -ten.

Aanplakken, ik heb -geplakt: een kennisgeving -, een verordening -, d.i. vasthechten aan muren enz. door middel van stijfjel.

Aanplant (teelt), m.: de - van koffie, ka-toen; ook: het pasgeplante zelf.

Aanplanten, ik plantte -, heb -geplant: jonge eiken en dennen -; kool -, d.i. bijplanten ter aanvulling; een bosch -, vergrooten; -ing (jong plantsoen), v. -en.

Aanplempen (door het storten van zand een gracht, vaart enz. aanvullen, gelijkmaken met de oevers), ik heb -geplempt; -ing, v. -en; zie Plempen.

Aanporren (eig. een por geven met zeker doel; fig. aanspuren, aanzetten), ik heb -gepor: iem. tot de studie -; iem. - om iets te doen; -der, m. -s; -ring, v. -en.

Aanpraaten (scheept. een zeiland schip toeroepen, om mededeelingen te ontvangen of te geven), ik heb -gepraaid; zie Praaien.

Aanpraten (door mooi praten doen koopen), ik praatte -, heb -gepraat: zich een duur kleedingstuk laten -; in volkst. Aansmeren.

Aanpreeken (m. mooie praatjes sterk aanbevelen of opdringen), ik -te -, heb -gepreekt.

Aanprijzen (sterk aanbevelen), ik prees -, heb -geprezen; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Aanpunten (een punt aan iets maken, de punt verscherpen), ik puntte -, heb -gepunt: een potlood -; -er (persoon, die aanpunt), m. -s; -ing, v. -en; -puntring, m. -en of -puntschijf (ronddraaiende vijl, om spelden aan te punten), v. -schijven.

Aanraden (den raad geven om iets te doen), ik raadde of ried -, heb -geraden; -rader, (iem., die iets aanraadt), m. -raders.

Aanraken (met de hand aan iets komen), ik heb -geraakt: ik zal die geschenken niet -, aanroeren; iets ruw -, iets zacht -; fig. Nurks had er vermaak in, al uw zwakke plaatsen beurtelings pijnlijk -te raken. (C.O.)

Aanraking (aanroering), v. -en: die wonde doet bij de minste - pijn; fig. ik heb steeds alle - met hem vermeden, omgang.

Aanrakingspunt (mestk. punt, waar twee cirkels of een lijn en een cirkel elkaar raken), o. -en: hier is het - der twee cirkels; zie Raakpunt.

Aanranden (aantasten, overvallen), ik heb -gerand: een reiziger -; fig. de orde der maatschappij -; -er (iem. die aanrandt), m. -s; fig. de -er van iem. eer, lasteraar; de -er van iem. goeden naam; -ing, v. -en.

Aanrazeeren (bouwk. aanvullen), ik heb -gerazeerd; -ing, v. -en; zie Aanvlakken.

Aanrecht, o. -en; hetzelfde als -bank.

Aanrechtbank (smalle, vaste tafel met kastjes, in een keuken langs een der wanden), v. -banken: zet dit bord op de -.

Aanrechten (het gerecht op tafel zetten, opdisschen), ik rechtte -, heb -gerecht; -ing, v. -en; ook: een gastmaal -, geven.

Aanrechtkeuken, v. -keukens: naast de kookkeuken ligt in dat hotel een groote -, d.i. keuken, waar de spijzen opgeschapt worden en het keukengerief wordt bewaard.

Aanrechttafel (keukentafel, breede aanrechtbank zonder kastjes), v. -tafels.

Aanreiken (onder 't bereik brengen, terloops afgeven), ik heb -gereikt: iem. een boek, een schotel, een inktkoker -, overreiken.

Aanrekenen (op rekening stellen), ik heb -gerekend: iem. iets duur -; fig. toeschrijven, toerekenen: zich iets als een eer -.

Aanrennen (rennend naderen, snel naderen), ik rende -, ben en heb -gerend: de ruiterij kwam -, de brandweer zag men -.

Aanrichten (veroorzaken), ik heb -gericht: een bloedbad, schande, verwoestingen, enz. -, d.i. doen ontstaan; -er (dader) m. -s.

Aanrijgen (aan een draad of koord rijgen), ik reeg -, heb -geregen: korallen, paarten -, zie Rijgen.

Aanrsten (aan een touw of koord rijgen), ik heb -gerist: uien, vinken -.

Aanroelen (roeiend naderen), ik roeide -, ben of heb -geroeid: komen -, roei wat -, sneller, vlugger; tegen iets -.

Aanroep (bede, smeeking), m. -en.

Aanroepen (tot iemand roepen), ik riep -, heb -geroepen: de schildwacht riep den vreemdeling aan, d.i. roepend staande houden; God -, d.i. om hulp, bijstand smeeken; -ing, v. -roepingen.

Aanroeren (aanraken), ik heb -geroerd: gij moet die snaar niet -, d.i. van die teere zaak niet spreken; fig. gij moet die kwestie maar niet -, ter sprake brengen.

Aanrollen (rollend naderen), het rolde -, is -gerold: de golven kwamen klatierend -; waten -, rollend doen naderen.

Aanrukken (mil. naderen van troepen), ze zijn -gerukt, scherts. laat nog een flesch -, ophalen, brengen.

Aan-schaffen (aankoope), ik heb -geschapt; zich iets -, zich voorzien van; -fing (het aanschaffen) v. -schaffingen.

Aan-scharrelen (komen aansukkeken, fig. gebrekkig voortgaan), ik scharrelde -, ben -gescharreld: daar komt de kleine -, het bestje kwam -, ons ontbreekt de noodige hulp, en nu moeten we maar -.

Aan-schellen (aan de huisbel trekken), ik heb -gescheld: bij iem. -.

Aan-schenden (aantasten, aanvallen), ik schond -, heb -geschonden; ook: Aan-schennen: O, schen Zijn (Gods) macht niet aan! (Tollens).

Aan-scherpen (weer scherp, opnieuw scherp maken), ik heb -gescherpt: een bijl -, ook: een potlood -, aanpunten.

Aan-schieten (licht kwetsen), ik schoot -, heb -geschoten (jagerst.): een haas, een patrijs - licht wonden, raken doch zóó, dat het wild nog loopt of vliegt; een -geschoten stuk wild, even getroffen; zegsw. hij is aan-

geschoten, in lichten graad van dronkenschap; een *kleedingstuk* -, snel, schielijk aantrekken; het *harnas* -, den *huisrok* -; (dicht.) *vleugels* -, aandoen: *zijn verbeelding schoot vleugels aan*, verhef zich hoog.

Aan'schijn (*uiterlijk voorkomen, aangezicht, gelaat*), o. gmv.: *het - der aarde*; in het *zweet uws -s*, Bijbel; in het - van den *dood*, tegenwoordigheid, gezicht.

Aan'schoffelen (*schuifelend gaan of naderen*), ik *schoffelde* -, ben -geschoffeld: daar *kwam grootvaar* -; ook: *den tuin* -, de *paden* met de *schoffel* bewerken.

Aan'schouw (*gezicht, blik*), m. gmv.: *met den eersten* -, op het eerste gezicht; fig. in - *nemen*, d.i. bezichtigen. w.i.g.

Aanschouwelijk (*duidelijk, helder*, n.l. voor 't *verstand*), bn. en bw.: -*heid*, v.; ook: *Aanschouw'lijk*, bn. en bw.; -er, -st: - *onderwijs*; iets - *uitleggen*.

Aanschouwelijk onderwijs (*onderwijs, waarbij de leerlingen aanschouwen, hetzij de dieren, planten, zaken, welke behandeld worden, hetzij de afbeeldingen er van*), o. gmv.: *het onderwijs in physica zij in de eerste plaats* - -.

Aanschouwen (*zien, waarnemen met het oog, gadeslaan*), ik heb -*schouwd*: *ten - van een groote menigte*, in tegenwoordigheid van; -*er* (*waarnemer*), m. -s; -*ing* (*voorstelling, zielebeeld*), v. -en.

Aanschouwingsonderwijs (*onderwijs, dat heldere voorstellingen en begrippen doet ontstaan door te doen waarnemen*), o.; -*vermogen* (*vermogen of kracht der ziel, om een beeld te vormen van het aanschouwde of waargenomene*), o. gmv.

Aan'schrijven (*schrijftelijk bevelen of oproepen*), ik *schreef* -, heb -*geschreven*: *op - van den minister*; fig. *bij iemand goed -geschreven staan*, in de *gunst*, in een goed *blaadje staan*; -*ing*, v. -en.

Aan'slaan, ik *sloeg* -, heb en het is -*geslagen*: *een toets* -, *nederduwen*; *voor iem.* -, d. i. *iem. groeten* (mil.); *een huis* -, ten *verkoop aanbieden*; *iets hoogs* -, *waardeeren*, ook *voor de belasting taxeereren*; *de ruiten kunnen* -, *bewasemen*; *een hond kan* -, door *geblaf gewag maken*.

Aan'slag (*bedrag der belasting*), m. -slagen.

Aan'slag, m. gmv.: *een goeden - hebben op een piano*, n.l. *heerschappij over de vingers*.

Aan'slag, m. -en: *een - op iem. leven*, *poging tot moord, moorddadige aanslag*.

Aan'slagbiljet (*belastingbiljet*), o.; -ten.

Aan'sleepen (*ergens heen slepen*), ik heb -*gesleept*: *balen* -, *koffers of kisten* -; *met een woordenboek komen* -, fig. *met allerlei anekdotes komen* -, *ze aandragen*, *ze vertellen*.

Aan'slepen (*sleepvoetend naderen*), het is -*gesleept*: *daar komen de vette ossen* -.

Aan'slibben (*slibbend vol worden, aanslijken*), het is -*geslibd*: *een zeegat kan* -, *aan- of volslijken*: -*bing* (*aangroeiing van land door aanspoeling van slijk*), v. -en; -*sel* (*aangeslibde grond*), o. -s.

Aan'slijmen (*vuil worden*), het *geweer slijmde* -, is -*geslijmd*, d. i. van *binnen aangeslagen door kruitslijm*; -*ing*, v. -en.

Aan'slijpen (*scherven, wetten*), ik *sleep* -, heb -*geslepen*: *een bijl* -.

Aan'sluipen (*heimelijk naderen*), zij *sloop* -, is -*gesloopen*: *daar kwam de kat* -.

Aan'sluiten (*iets vast doen sluiten aan*), ik *sloot* (mij) -, heb (mij) -*gesloten*: *de gelederen* -, *zich bij een partij* -; -*ing*, v. en: *de -ing van treinen*: heb ik -*ing* te *venloo?* *wij hebben daar de -ing gemist*.

Aan'smeren (*met smeer bestrijken, met kalk, enz.*), ik heb de *dakpannen* -*gesmeerd*; zegsw: *iem. iets* -, *te duur verkoopen*, gmv.

Aan'snede, -*snee* (*houtzagersterm. insnijding met de zaag*), v. -*snedes*, -*ën*.

Aan'snellen (*snel, ijlings nader komen*), men *snelde* -, is -*gesneld*: *de politie kwam ter hulp* -.

Aan'snijden (*de eerste snede in iets doen*), ik heb -*gesneden*: *een koek* -, *een taart*, *een stuk vleesch* -; -*ing*, v. gmv.

Aan'snoeren (*met een snoer vastbinden*), ik heb -*gesnoerd*: *een harnas* -, *een korset* -.

Aan'spannen (*aanbinden*), ik heb en het is -*gespannen*: *Jan, span de paarden* -! *een snaar wat* -, d. i. *sterker spannen*.

Aan'speten (*aan het spit steken om te braden*), ik *speette* -, heb -*gespeet*: *een haas* -; *mootjes gebakken paling* -, *aan een houtje rijgen ten verkoop*; zie *Speten*.

Aan'spoeden (*met spoed naderen*), ik *spoedde* -, ik ben -*gespoed*: *de knaap kwam* -, fig. *de tijd gaat* -, *de winter spoedt* -.

Aan'spoelen (*op het strand spoelen*), het heeft en is -*gespoeld*: *de zee heeft drie lijken -gespoeld*, *aan land geworpen*; *de rivier heeft al dien grond hier -gespoeld*, d. i. *gevormd door aanslibbing*; -*ing* (*aanslijking*), v. -en; -*sel* (*aanslibsel*), o. -s.

Aan'sporen (*de sporen geven, fig. opwekken, aanzetten, aanmoedigen*), ik *spoorde* -, heb -*gespoord*: *iemand tot een daad* -, *aanzetten*; *hij spoorde zijn paard* -, *dreef het aan*; -*spoorder* (*iemand, die aanspoort*), m. -s; -*ing* (*opwekking*), v. -en.

Aan'sporen (*met den trein of het spoor aankomen*), ik ben -*gespoord*: *daar komt hij* -.

Aan'spraak (*toespraak*), v. -*spraken*: *een - houden, doen*; *een vergadering met een - openen*; *ik heb hier nog al* -, *bezoek*.

Aan'spraak (*eisch, rechtsvordering*), v.; -*maken of hebben op iets, het recht hebben om het bezit of genot van iets te vorderen*.

Aanspraaklijk of -*spraakelijk* (*verantwoordelijk*), bn.: *zich voor iets - stellen*, d. i. *zich verbinden om mogelijke schade te vergoeden*; -*heid* (*verantwoordelijkheid*), v.

Aan'spreken, ik *sprak* -, heb -*gesproken*: *iem. op straat* -, *iem. vriendelijk* -, *toespreken*; fig. *hij heeft zijn beurs duchtig -gesproken*, *evenzoo de flesch, de koekjes-trommel, enz.*, er een *ruim gebruik van gemaakt*; *iem. in rechten* -, *hem dagvaardden*.

Aan'spreker (*dood-bekendmaker, lijkbezorger, bidder*), m. -*sprekers*.

Aan'staan (*behagen*), het *stond* -, heeft -*gestaan*: *die jongen, die taal, dat antwoord staat mij niet* -, *bevalt*; ook: *de deur staat* -, is *half open*, *staat op een kier*.

Aan'staande (*nabijzijnd, op handen zijnde, eerstvolgend*), bn.: *de -week, den -n Zondag, het -jaar, het -vertrek, enz.*; zie *a.s.*

Aan'staande (*verloofde*), m. en v. -n.

Aan'stalte (*toebereidsel*), v. -n.: *hij maakt -n* *tot die groote reis*, *treft voorbereidende maatregelen*; *de noodige -n* *tot een feestviering maken*.

- Aan'staren** (*strak aankijken, starende aanzien*), ik heb -gestaard; -**ing**, v. gmv.
- Aanste'kelijk** (*op anderen overgaans*), bn.: *luiheid is -; een -e ziekte, besmettelijk.*
- Aan'steken** (*vasthechten; opsteken van licht; besmetten*), ik stak -, heb en het is -gestoken: *een zool, een gesp even -, aanhechten; een vat bier -, openslaan; de kaars, een sigaar -, aan het branden brengen; die typhustijder zal al de zieken -, besmetten; spreekw. Eén schurftig schaap kan een heele kudde -, éénslecht mensch kan velen bederven.*
- Aanste'kend** (*besmettelijk*), bn.: *een -e ziekte; roodvonk en pokken zijn -; verrotting van fruit is -; fig. bijgeloof is -.*
- Aan'stellen** (*benoemen*), ik heb -gesteld: *iem. - om de orde te bewaren, om toezicht uit te oefenen, iem. - als opzichter, iem. - tot onderwijzer; -ling (de daad van aanstellen, ook de akte van benoeming), v. -en.*
- Aan'stellen, zich** (*zich gedragen als*), ik heb mij -gesteld: *zich belachelijk, dom, als een gek -, voordoen, met de bijgedachte v. afkeuring.*
- Aan'stellerig** (*druk, de aandacht willende trekken, ongewoon doende*), bn.: *een - student, een -e dame; -er, -st; zie Geaffecteerd.*
- Aanstellerij** (*blufferij, gemaaktheid*), v. -en: *allerlei -, vertoon; wat een -!*
- Aan'sterken** (*sterker worden, toenemen in kracht*), ik ben -gesterkt: *de zieke sterkt zichjes -, zijn krachten sterken gaandeweg -.*
- Aan'sterven** (*bij erfenis ten deel vallen*), dat huis is mij -gestorven, d. i. door versterf mijn eigendom geworden; ook: **Aan'besterven** - **besterving** (*erfenis*), v. gmv.
- Aan'stichten** (*doen ontstaan, veroorzaken; meestal iets kwaads*), ik heb -gesticht: *tegen iem. kwaad -; -er (bewerker), m. -s; -ster, v. -s; de -ster dezer consternatie; -ing, v.: op -ing van.*
- Aan'stippen** (*met een stip aantekenen, terloops aanwijzen*), ik heb -gestipt; fig. *iets -, even aanroeren; ook: met een potlood aanstrepen; -ping (aanteekening), v. -en.*
- Aan'stoken** (*beter doen branden*), ik heb -gestookt: *de kachel, den oven, den haard -; fig. - tot opstand, muiterij, verzet, verraad, wreedheid, enz. opruien, aanhitsen.*
- Aan'stonds** (*terstond, dadelijk*), bw.: *ik kom -, onverwijld.*
- Aan'stoomen** (*stoomend naderen*), zij hebben en zijn -gestoomd: *de trein komt daar -, daar komen de booten -.*
- Aan'stoot** (*pijnlijke stoot, fig. ergernis*), m. gmv.: *in 't gedrang lijdt men veel -, vero.; -geven, ergernis geven; steen des -s (Bijbel, Jes. 8: 14); fig. oorzaak of reden tot ergernis; -nemen, zich ergeren.*
- Aan'stoot'lijk** (*ergertlijk, hinderlijk*), bn. en bw.: *een -e verwaaandheid, zich - gedragen.*
- Aan'stooten** (*stootend aanraken, vooral om iem. aandacht te wekken*), ik stiet (stootte) -, heb -gestooten: *iem. even -, wij stieten elkaar -; -ing, v. -en.*
- Aan'stormen** (*stormend, d. i. met groote snelheid of in wilde vaart naderen*), men is -gestormd: *de cavalerie kwam -.*
- Aan'stouwen** (*scheepst. dicht op elkaar pakken van goederen*), ik heb -gestouwd: *de lading -; hetzelfde als Aan'stuwen.*
- Aan'strepen** (*met een streep teekenen, ergens een streep bij plaatsen*), ik heb -gestreept: *een plaats in een boek -; -ing, v. -en.*
- Aan'strijken** (*strijken langs iets*), ik heb -gestreken: *een lucifer -; ook, een muur, de pannen -, met kalk bestrijken, daar komt de ootruar -, aanzweven, aanvliegen.*
- Aan'strompelen** (*strompelend, d. i. met hortende gang naderen*), ik strompelde -, ben -gestrompeld: *daar kwam de invalide -, toen kwam het bestje aangestrompeld.*
- Aan'stuiten** (*van zand, dat door den wind wordt aangevoerd en zich ophoopt*), het stooft -, is -gestoven; fig. *een woeste ruiterbende kwam -, aanrennen, aanstormen; -ing, v. -stuitingen.*
- Aan'stuwen** (*scheepst. aandruwen, een lading vast in elkaar werken*), ik heb -gestuwd; ook: **Aan'stouwen**.
- Aan'sukkelen** (*sukkelend naderen*), hij sukkelde -, is -gesukkelde: *de krankte kwam aan den arm van de verpleegster -; fig. en nu sukkelten we maar wat aan, sukkelend zien te volderen.*
- Aan'tal** (*getal*), o. gmv.: *een - menschen, paarden, boeken, onbepaalde, doch meestal groote hoeveelheid.*
- Aan'tasten** (*aanvallen, aangrijpen*), ik tastte -, heb -getast: *den vijand -; fig. iem. in zijn eer -; -tasting (schending), v. -en.*
- Aan'teekenboek** (*zakboekje, waarin men het een en ander kan aan- of opteekenen*), o. -boeken; -**je**, o. -s, z. **Notitieboekje.**
- Aan'teekenen** (*met een teeken merken, brieven enz. in een register laten inschrijven bij verzending*), ik heb -geteekend: *ik liet dat pakje -; -ing (notitie), v. -en.*
- Aan'teekenen** (*zich in ondertrouw laten opnemen*), zij teekenden -, zijn -geteekend: *de jongelui teekenen morgen aan.*
- Aan'teekenen** (*in het register doen opschrijven op het postkantoor*), ik teekende -, heb -geteekend: *een brief laten -, een postpakket doen -; -geld (10 cts of meer, op de post te betalen voor het laten inschrijven van brief of pakket), o. -gelden.*
- Aan'teekeningspartij** (*bruidspartij op den dag van de ondertrouw of van het aantekenen*), v. -partijen; zie **Bruidstranen.**
- Aan'telen** (*fokken van dieren*), ik teelde -, heb -geteeld; -**teelt** (*aanfok*), v. gmv.
- Aan'tichten** (*aanwrijven*), ik heb -geticht: *alle schuld werd hem -geticht, te laste gelegd.*
- Aan'tiegen** (*aantrekken*), ik toog -, heb -getogen: *zij togen hun kleederen -, zij hadden hun gewaden -getogen; aantiegen is in de onbep. wijs geheel verouderd.*
- Aan'tijgen** (*beschuldigen, te laste leggen*), ik teeg -, heb -getegen; ook: *ik tijdde -, heb -getijd; -ing (beschuldiging) v. -en.*
- Aan'tocht** (*nadering*), m. gmv.: *in - zijn, naderen, op komst zijn; de - van den vijand.*
- Aan'toonen** (*aanwijzen, doen zien, bewijzen*), ik heb -getoond: *de gebreken van een werk -; de waarheid van een stelling -.*
- Aantoo'nende wijs**, v. spraak. e. wijsvorm: *werkelijkheidswijs, feitswijs, ook: Indicatief.*
- Aan'treden** (*mil. zich verzamelen, op de loopplaats in 't gelid gaan staan*), ik trad -, heb en ben -getreden; -**ing** (*aantocht, het aantreden*), v. -en.
- Aan'treffen**, ik trof -, heb -getroffen: *iem. ergens -, ontmoeten (bij toeval); een goed gezelschap ergens -, vinden.*
- Aantrek'kelijk** (*gevoelig, licht geraakt*), bn.

Aantrek'kelijk (bekoorlijk, aanlokkelijk), v. bn.; -heid, v. -heden.

Aan'trekken (tot zich trekken), ik trok -, heb en ben -gestrokken; -king, v.: scheikundige -, verwantschap: elektrische -.

Aan'trekken, zich (ter harte nemen, er zorg voor dragen, er zich mede bemoeien, er zich gekrenkt of bedroefd over gevoelen), ik trok mij -, heb mij dat zeer -getrokken.

Aan'trekkingskracht, v.: zie Electriciteit en Barnsteenkracht.

Aan'trouwen (door huwelijk veruunt worden), ik heb -getrouwd: een -getrouwde neef, nicht, oom, enz.; -ing (-huwing), v. -trouwingen.

Aanvaar'den (aanvatten, beginnen), ik -vaardde, heb -vaard: een geschenk -, aannemen; een reis -, beginnen; dit huis is te huur, Mei a.s. te -, betrekken, hebben; het bevel -, het bewind -, op zich nemen.

Aan'vaart (varende aankomst), v. gmv.; alleen in: de aan- en afvaart van schepen.

Aan'val (het aangrijpen), m. -vallen: (mil.) een -afwachten, afweren, afslaan, een vijandig aantasten; een looze -, geveinsde beweging; een -van beroerte, van koorts, van razernij, woede, drift, opwelling.

Aan'vallen (aantasten, aangrijpen), ik viel -, ben en heb -gevallen: den vijand -; fig. een partij -, de kerk -, den godsdienst -, bestrijden; -valler, m. -s.

Aan'vallend (aantastend, aangrijpend), dw. bn. en bw.: een -en verdedigend verbond; zie Offensief; -te werk gaan, op -e wijze.

Aan'vallenderwijs of -wijze, bw.: onze troepen gingen -te werk.

Aan'val'lig (lief, aanminnig), bn.: een -kind; -heid (schoonheid, liefde), v. -heden.

Aan'valsfront (mil. het front van de belegerde veste, tegen hetwelk de aanval is gericht), o. -en; -kolonne (de kolonne, die den vijand moet aanvallen), v. -n of -s;

-kreet, m. -kreten; -rijn (door de belegeraars tegen de werken der vesting gegraven rijn), v. -en; -plan, o. -nen; -punt (het punt, waartegen de aanval wordt gericht), o. -en; -sein of -teekens, o. -seinen, -teekens; -vertooning (looze aanval, schijnwaanval), v. -en; -wapen (wapen, bestemd, om er mee aan te vallen), o. -s;

-wijze (manier van aanval), v. -wijzen.

Aan'vang (begin), m. gmv.: in den -dier eeuw, de -der lente, van den -af.

Aan'vangen (beginnen), ik ving -, heb en ben -gevangen; -er (beginner), m. -s; -vaagspunt (punt van begin), o. -punten.

Aan'van'kelijk (beginnend), bn. en bw.: het -leesonderwijs, de -e snelheid; -eenige winst behalen, d. i. in het begin.

Aan'varen (tegen iets varen), ik voer -, ben en heb -gevaren; -varing (botsing van schepen), v. -en.

Aan'vatten (aanpakken), ik vatte -, heb -gevat; spreekw. 't Is geen katje, om zonder handschoenen aan te -, zie Katje.

Aan'vatten (eig. aanpakken, fig. beginnen, aanvangen), ik vatte -, heb -gevat: een werk -.

Aan'vechten (aanvallen), ik vocht -, heb -gevochten: de waarheid kan miskend en -gevochten worden, aangetast, bestreden; de slaap kan ons -; -er, m. -s.

Aan'vechting (bekoring), v. -en: een on-

weerstaanbare -, om hun das los te maken (C. O); de -en der zonde.

Aan'vegen (door vegen van stof of vuil reinigen), ik veegde -, heb -geveegd: de kamer -, de gang -, den vloer -.

Aan'versterven (bij erfenis toevallen), het -verstierf -, is -verstorven: -verstorven goederen; zie Aanbesterven.

Aan'vertrouwen (toevertrouwen), ik heb -vertrouwd: iets aan iemand -, vol vertrouwen ter bewaring geven; ook: Aanbetrouwen.

Aan'verwant (aangehuwde bloedverwant), m. en v. -verwanten; v. ook: -e.

Aan'verwant, bn.: hij is mij -; het Duitsch is een -e taal; de geneeskunde en -e vakken.

Aan'verwantschap (zwagerschap), v. gmv.: -door aanhuwelijking, familiebetrekking.

Aan'vetten (met vet bestrijken), ik heb en het is -gevet: gij moet de assen, de tappen wat -; letters -, dikker maken, aandikken.

Aan'vijlen (met e. vijl scherper maken), ik vijlde -, heb -gevijld: de punten eener zaag-.

Aan'vlakken (bouwkw. het metselwerk glad pleisteren, een booggewelf vullen), ik heb -gevlakt; ook: Aanrazeeren.

Aan'vletten (aarde, zand met een vletschuit aanvoeren), ik heb -gevlet.

Aan'vliegen (vliegend naderen), ze zijn -gevlogen: de duifjes kwamen -of -gevlogen; een kogel kwam -; fig. hij vloog mij -van woede, ging mij woest te lijf.

Aan'voeden (door voeden sterker maken), ik heb -gevoed: een kind, een dier -; fig. een stroom, een licht, een vlam -, onderhouden, versterken, krachtiger doen worden.

Aan'voegen (samenvoegen, aanhechten), ik heb -gevoegd: er zal aan die plank een stuk -gevoegd moeten worden; een bijzin bij een hoofdzin -; -sel (aanhangsel), o. -s.

Aan'voegende wijs, v.: spraak. wijsvorm van den twijfel, de mogelijkheid, de wenschelijkheid, enz.; zie Subjunctief en Conjunctief.

Aan'voer (het aanvoeren), m. -en: de -van bouwmaterialen, de -van slaven, de -van katoen, het aanbrengen; een ruime, aanzienlijke -, het aangevoerde, de invoer.

Aan'voerder (mil. hoofd eener bende, bevelhebber), m. -s: een bekwam -.

Aan'voeren, ik heb -gevoerd: een rooverbende -, de troepen -, geleiden, bevel voeren over, ergens heenvoeren; de legermacht, welke Napoleon aanvoerde, d. i. commandeerde;

hout, steen, kalk -, aanbrengen; iets als bewijs, -, bijbrengen; allerlei redenen -, vermelden; een tekst -, ter staving te pas brengen; -ing, v. gmv.

Aan'voerpijp (toevoerbuis), v. -pijpen.

Aan'vraag of -vraag (officieel verzoek), v. -vragen: -doen; zijn -is verworpen, zijn verzoek is van de hand gewezen.

Aan'vragen (iets op officieele wijze vragen aan een bevoegde macht), ik vraagde of vroeg -, heb -gevraagd: eervol ontslag -.

Aan'vrouw (overgrootmoeder), v. -en; fig. stammoeder, vero.; zie Aanheer.

Aan'vullen (het ontbrekende bijvoegen, voltallig maken), ik heb -gevuuld; -ling, v. -en; -lingsexamen, o. -s; -lings-troepen (manschappen tot het voltallig maken van een gedund regiment), m. mv.

Aan'vulsel, o. -s: kaf als -, zemelen als -.

Aan'vuren (aanwakkeren), ik heb -ge-

- vuurd: *iem. tjever-*, *moed-*; -**vuring**, v. -**vuringen**.
- Aan'waaien** (door den wind nader gevoerd worden), het waaide (woei) -, heeft en is -**gewaaid**: *er zal hier veel sand -*; fig. *waarvandaan kwam hij -?* scherts.: *de kennis zal u niet -*, onverwachts en toevallig in uw bezit raken, ze komt niet zonder moeite.
- Aan'wakkeren** (aansporen, opwekken), ik heb -**gewakkert**: *dat woord zal hem -*, aanmoedigen; ook: *de wind wakkert -*, wordt sterker; -**ing**, v. -**en**.
- Aan'was** (toeneming, aangroeiing), m. -**wassen**: - *van bevolking*, - *van kapitaal*; - *van grond*, *recht van -*, aanslibbing.
- Aan'wassen** (aangroeiing), het wies -, is -**gewassen**; -**wassing** (toeneming), v. -**en**.
- Aan'wenden** (ergens heen wenden), ik wende -, heb -**gewend**; alleen fig. in de bet. van: gebruiken, besteden, b.v. *zijn gezag -*, *zijn invloed -*, *allerlei middelen -*; -**wending** (gebruik), v. gmv.
- Aan'wennen**, **zich** (z. tot e. gewoonte maken), ik wende mij aan, heb (mij) -**gewend**: *zich het snuiven -*; -**ning**, v. -**en**.
- Aan'wensel** (verkeerde gewoonte, hebbelijkheid), o. -s of -**en**: *allerlei eigenaardige -s*.
- Aan'werven** (mil. laten teekenen, om dienst te nemen, soldaten werven; fig. leden winnen), ik wierf -, heb -**geworven**; zie **Werven**.
- Aan'wetten** (door wetten scherp maken), ik heb -**gewet**: *e. mes -*, aanslijpen; z. **Wetten**.
- Aan'wezen** (tegenwoordigheid), o. gmv.: *in mijn -*; *uw - te dezer plaats*; zie **Aanzijn**.
- Aan'wezend** (tegenwoordig, werkelijk zijnde), bn.: *eerstaanwezend ingénieur*, hoofd ingénieur, directeur-ingénieur; de -**e leden**; als znw.: de -**en**, alle -**en**, gewoonlijk bezigt men **Aanwezigen**.
- Aanwezigt** (tegenwoordig; op een plaats zijnde), bn.: de -**e leerlingen**, de -**e voorraden**; -**heid**, v. gmv.
- Aan'wijzen** (aanduiden, doen zien), ik wees - heb -**gewezen**: *de klok wijst den tijd -*, *iemand zijn plaats -*; -**wijster**, v. -**s**; -**wijzer**, m. -**s**; -**wijzing**, v. -**en**.
- Aanwijzend**, bn.: *een - vnuw. bv. die, deze*.
- Aan'winnen** (toenemen, grooter worden), ik won -, heb -**gewonnen**: *land -*, verkrijgen door aanslibbing; - *in kracht*, *macht*, *kennis*, enz.; -**ning** (verkrjging), v. -**en**.
- Aan'winst** (aanwinning, toename), v. -**en**: *een belangrijke -*, het **aangewonnene**.
- Aan'wrijven** (wrijven tegen), ik wreef -. heb -**gewreven**; fig. te laste leggen, toedichten, aantijgen: *ik laat mij zoo iets niet -*.
- Aan'zeggen** (mondeling bekend maken), ik zeide (zegde) - heb -**gezegd** (-**gezeid**): *den dood of het overlijden langs de huizen -*; *den oorlog -*, verklaren; *men zou het hem niet -*, het van hem niet vermoeden of denken; -**ging**, v. -**en**.
- Aan'zegger** (lykbidder, aanspreker), m. -**s**.
- Aan'zetriem** (strijkriem of wetriem voor scheermessen), m. -**riemen**.
- Aan'zetsel** (aanzetstuk), o. -**zetsels**.
- Aan'zetsel** (neerslag, bezinksel, aanslijming), o. gmv.: - *in een stormketel*, *ketelsteen*.
- Aan'zetstaal** (wielstaal van den slager), o. -**stalen**; -**vijl** (fijne, smalle vijl), v. -**en**.
- Aan'zetten** (zetten naast), ik heb en het is -**gezet**: *een dominosteen -*; *stoelen -*, n.l. bij een disch; fig. *tot het kwade -*, aanspo-
- ren, aandrijven; *iem. de duimschroeven -*, hem door lastige vragen in 't nauw brengen; *een schroef -*, aandrijven; *een scheermes -*, op riem of steen scherp maken; *een deur -*, half openzetten.
- Aan'zeulen** (aansjouwen), ik heb en het is -**gezeuld**: *dees zeulen leeftocht -*, (Tollens).
- Aan'zicht** (gelaat), o. -**en**; z. **Aangezicht**.
- Aan'zichten** (iem. een zeker voorkomen geven), het -**zicht**; de tijden met hebben zijn niet in gebruik: *Hoe -zicht me dit hoedje?*
- Aan'zien** (aankijken), ik zag -, heb -**gezien**: *iem. met den nek*, *over den schouder -*, met kleinachting, hoonend; - *doet gedenken*, het zien van een persoon maakt, dat men aan hem denkt of zich iets omtrent hem herinnert; *zonder - des persoons*, zonder te letten op den stand, op de geboorte, den rijkdom, enz. van den persoon; *iets nog een tijdje -*, dulden.
- Aan'zien** (eer, achting), o.: *in - zijn*, *staan*, *geacht worden*; *een man van -*, *stand*, *positie*; *ten - van*, met betrekking tot.
- Aan'ziend** (i.d. wapenkunde), bn.: *twee - e leeuwen*, d. i. met de beide oogen naar den beschouwer gekeerd, of ook elkaar aankijkend.
- Aanzienlijk** (voornaam), bn. en bw.: *een - e familie*, deftig, rijk; *een - e lengte*, belangrijk; -**heid**, v. gmv.
- Aanzienlijken** (voornamen personen), m. mv.: *gesch. de vergadering der -*, 1783; zie **Notabele** en **Primaat**.
- Aan'zijn** (tegenwoordigheid), o. gmv.: *durft gij zoo iets doen in mijn -?* zie **Afzijn**.
- Aan'zijn** (bestaan, het niet denkbeeldig maar werkelijk in wezen of leven zijn), o. gmv.: *God riep de wereld in het -*; *het - geven aan iets*, het doen ontstaan.
- Aan'zitten** (zitten aan of bij iets), ik zat -, heb -**gezet**, d. i. *aan den disch*, *aan het maal*; *wij zijn -gezet, wij zitten aan tafel.*
- Aan'zoeken** (verzoek, huwelijksaanzoek), o. -**en**.
- Aan'zoeken** (aanzoek doen), ik heb en ben -**gezocht**: *hij heeft mij -gezocht om steun*; *zij is al driemaal -gezocht*, t. huwelijk gevraagd.
- Aan'zuiveren** (vereffenen, het nog schuldige betalen), ik zuiverde -, heb -**gezuiverd**: *belasting -*, *e. te kort -*; -**ing** (betaling), v. -**en**.
- Aan'zweepen** (met de zweep aandrijven, meestal fig. krachtig aansporen, aanzetten), ik zweepte -, heb -**gezweept**: *iem., die lui is, -*; zie **Opzweepen**.
- Aan'zwellen** (voortgaan met zwellen), het zwol -, is -**gezwollen**: *de tonen kunnen -*, *de vloed kan -*.
- Aap** (vierhandig dier), m. apen; *apen van d. Oude Wereld*, als: *orangs*, *gorilla's*, *chimpanse's*; v. d. *Nieuwe Wereld*, als: *brul-nacht*, *eekhoorn-*, *vos-*, enz.; fig. dom, leelijk, boosaardig schepsel: *je bent e. rechte -*, *die - v. e. jongen!* zegsw. *iem. voor d. - houden*, voor d. gek houden; -, *wat heb je mooie jongen spelen*, *iem.*, dien men vreest of ontziet, vleien door zijn kinderen of hoedanigheden te prijzen, (ontl. aan Reinaart den Vos); *de - kwam uit de mouw*, de heimelijke bedoeling bleek; *in d. - gelogerd zijn*, een slecht logies hebben, fig. er slecht aan toe zijn: *den - binnen hebben*, het geld gebeurd of in zijn bezit hebben.
- Aapachtig** (als een aap), bn. en bw.: -**e manieren**; *zich - gedragen*, bespottelijk.
- Aap'je** (straatvigilante in A'dam), o. -**s**.
- Aap'jessnuif** (snuif met nieskruid), v. gmv.
- Aar** (arend), m. aren; *adel-aar* (edele-aar), vero.

- Aar** (korenaar), v. aren: een rijpe, volle —.
- Aar** (ader), v. aren; aartje, o. —s.
- Aar** (samentrekking van ander), vnw.: *hij sprak v. h. een en het aar*; verg. Elkaar, Malkaar.
- aar** (achtervoegsel), als in: *bedelaar*, man die bedelt, *lasteraar*; *beukelaar*, schild; *doezelaar*, werktuig; *lepelaar*, tuimelaar, vogel; *Antwerpenaar*, persoon uit Antw.; *zondaar*, persoon die zonde doet; *martelaar*, voor *martelaar*; *toovenaar*, voor *tooveraar*, *moordenaar*, voor *moordenaar*, zie ald.
- aar(-laar)** is een achtervoegsel in: *appelaar*, *hazelaar*, *mispelaar*, *rozelaar*, *perelaar*, namen van boomen.
- Aard** (karakter, inborst, natuur, gesteldheid), m. gmv.; zegsw. uit den — *geslagen zijn*, van een geheel ander karakter zijn dan de overige familieleden; *hij zingt dat het een — heeft*, op degelijke, krachtige wijze; *uit den — der zaak*, natuurlijkerwijze; *hij heeft een —je naar zijn vaartje*, zie *Vaartje*.
- Aard**, v. gmv., verkorting van *Aarde*.
- aard** (achtervoegsel), als in: *grijs-aard*, *laf-aard*, *gierig-aard*, *grijs-zaard*, *vein-zaard*, (personen, die in hooge mate dat zijn of doen, wat de stam uitdrukt, met ongunstige bijbetekenis): mv. met s; alleen *Spanjaard* heeft —s en —en, zie ald.
- Aard'aker** (aardnoot, eetbare knolwortel), m. —s: *de — groeit op de kleilanden van Overflakkee*; ook: *Aardmuis*, *Aardnoot* of *Aardkastanje*.
- Aard'amandel** (eetbare, melige wortelknol in Z-Europa en in Afrika), v. —amandels.
- Aard'appel** (aardvrucht van de familie der nachtschaden, eetbare wortelvrucht uit Mexico), m. —en of —s; soorten van —s zijn: *de duin—*, *de zand—*, *de klei—* en *Malta—*; verder: *de negenwekers*, *de muisjes*, *de jammen*, *de zandkralen*, *de wolkammers*, *de stoelenmatters*, enz.; zegsw. *je bent maar een —*, een zeer klein persoon; *een mensch is geen —*, ieder wil op zijn tijd zijn genoeg.
- Aard'appel-campagne** (de arbeid [het maken v. aardappelmeel] van één oogst in de aardappelmeelfabrieken), v. —s. (gn=nj).
- Aard'appelkever**, m. —s; Coloradokever.
- Aard'baan** (elliptische baan, die de aarde in haar wenteling om de zon in een jaar aflegt), v.; zie *Ecliptica*.
- Aard'bei** (—bes), v. —beien, ook: —bezie; —*beiplant*, v. —en; —*beistruik*, m. —en.
- Aard'belenbed** (tuinbed met aardbeiplanten), o. —bedden; —*gelel*, v. gmv.; —*jam*, v. gmv.; —*teelt* (aankweek van aardbeien), v. gmv.; —*tijd* (tijd, dat de aardbeien rijp zijn, nl. tegen St. Jan, 24 Juni), m. gmv.
- Aard'beschrijving** (geographie), v. —en.
- Aard'beving** (golvende beweging van den aardbodem, schudding v. d. aardkorst), v. —bevingen; —*bevingsmeter* (seismograaf), m. —meters.
- Aard'bezie**, v. —beziën; zie *Aardbei*, enz.
- Aard'bodem** (aardoppervlakte), m. gmv.: *het gras is verspreid over bijna den heelen —*.
- Aard'bol** (onze planeet; ook: *aardglobe*), m.: *de as van onzen — is ruim 1713 geographische mijlen*; een metalen —.
- Aard'duivel** (miereneeter op Formosa), m. —s.
- Aard'de** (de door ons bewoonde planeet), v.; zegsw. *hemel en — bewegen*, zie *Hemel*.
- Aard'de** (de begane grond, aardstof), v. zegsw. *het heeft veel voeten in de —*, zie *Voet*; in goede — vallen, gunstig terecht komen, goed opgenomen worden.
- Aard'debaau** (baan van aarde, waarop b.v. een spoorweg wordt aangelegd), v. —banen.
- Aard'degoed** (aardewerk), o. gmv.
- Aard'den** (hier hebben), ik aarde, heb —aard: *die planten — hier niet, groeien, gedijen*; fig. ergens naar zijn zin wonen of zijn.
- Aard'den** (den aard, het karakter hebben), hij —de, heeft —aard: *hij aardt naar zijn vader*.
- Aard'den** (van klei of aarde, v. leem), bn.: een —*vat*, een —*wal*; —*potten*, een —*shotel*.
- Aard'dewerk** (pannen, schotels en verder keukengerief van aarde of klei), o. gmv.; *Delfsch —*, *Keutsch —*; zie *Gleiergoed*; —*werkswinkel* (winkel, waarin men aardewerk verkoopt), m. —winkels.
- Aard'dgeest** (geest, die in de aarde woont: *kabouter*, *kobold*, *aardmannetje*), m. —geesten.
- Aard'dglobe** (aardr. houten of papieren bol, die de geheele aardoppervlakte voorstelt), v. —globes; een — kan ook van metaal, glas, porselein zijn; zie *Hemelglobe*.
- Aard'dgoed** (mindere soort van tabaksblaren), o. gmv.: *het — volgt op het zandgoed in waarde*.
- Aard'dgordel** (aardr. een der vijf zonen of luchtstrekken), m. —gordels: *de keerkringsgordel*, *de twee gematigde*, *de twee koude* —s.
- Aard'dhars** (donkerbruine zelfstandigheid in de aardlagen), v. en o.: — is bv. *asphalt*, *aardpek*, *bergtver*, *jodenlijm*, enz.
- Aard'dhommel** (onder den grond nestelende hommelbij), v. —hommels.
- Aard'dig** (lief, mooi), bn. en bijw.: een —*landschap*, een —*prater*, aangenaam; *hij zingt —*, een —*e som*, tamelijk groote; —*heid* (aardig voorwerp, geestigheid, mop, ui) v. —heden; —*heidje* (grapje), o. —s.
- Aard'dkastanje** (schermbloemige, wildgroeiende plant), v. —s: *de — heet ook aardnoot of aardmuis en groeit in de kleistrekken*; *de — wordt rauw of gebruden gegeten*; —*klomp* (grote kluit aarde), m. —en; —*klont* (aardkluit), v. —en; —*kloot* (aardbol), m. —en; —*kluit* (brokje aarde), v. —en; —*korst* (hard omhulsel der aarde), v. gmv.: *de — bestaat uit ± 60 stoffen*; —*krekkel* (molkrekkel), m. —krekels; —*kuil* (kuil in de aarde, graf), m. —en; —*kunde* (kennis v. de bestanddeelen der aardkorst), v. gmv., zie *Geologie*; —*kundige* (geoloog), m. en v. —n; —*laag* (deel der aardkorst), v. —lagen; —*mannetje* (Germ. myth. kabouter, duergheest, aarageest), o. —mannetjes; —*mier*, (mier, die in den grond nestelt), v. —mieren; —*mijt* (de gewone rood- of geelgekleurde mijt), v. —mijten; —*molm*, —*mullm* (droge, loss, poetierige aarde), o. en v.; —*muis* (veldmuis), v. —muizen; —*muis* (aardaker), v. —muizen, volkst.; —*noot* (aardaker), v. —noten, zie *Aardkastanje*; —*olie* (steenolie, petroleum), v. —oliën; —*parkiet* (een soort van Australische papegaaui), m. —en; —*peer* (een peervormige, eetbare knol), v. —peren; —*pek* (mineraal pek, jodenpek of —lijm), o. gmv., zie *Asphalt*; —*pimpernoot* (peultragende, kruidachtige plant uit Z.-Amerika), v. —noten; *de vrucht der — heet ook aardnoot*; —*rijk* (de aarde in haar geheel, d. i. met menschen, dieren, planten en delstoffen), o. gmv.
- Aard'drijkskunde** (wetenschap, die zich de kennis der aarde ten doel stelt), v. gmv.: *de*

staatkundige —, de wiskundige —, de natuurkundige —; — **kundig**, bn.: een — woordenboek, — e kennis; — **kundige** (geograaf), m. en v. — n; zie Geographie, enz.

Aard'rook (duivenkervel, koegras), m. gmv.

Aardsch (op aarde zijnde), bn.: — e machten; het — e leven, hier op aarde; een — paradijs; het — geslacht, sterfelijk; — **heid**, v. gmv.

Aardsch'gezend (aan het aardsche gehecht), bn.: de — e mensch; — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Aard'schok (schok of beving in de aardkorst), m. — schokken; — **schors** (het bij geologen bekende deel der aardkorst), v. gmv.; — **schudding** (aardbeving), v. — en.

Aard'slak (naakte, huislooze slak), v. — ken: de r. —, de zwarte —.

Aard'tor (loopkever), v. — torren; — **varken** (dasvormig tandeloos zoogdier), o. — s; het — wordt vooral aan de Kaap gevonden en leeft van mieren; — **veel** (algemeen voorkomend kruipend onkruid, hondsdraf, kruipdour-den-tuin), o. gmv.: het — wordt als geneesmiddel en als soepgroente gebruikt; — **verschuiving** (aardafzakking, een verschijnsel, door overvloedig water veroorzaakt bij bergen en heuvelen), v. — en; — **vloot** (springend, blauwgroen bladkevertje of torretje), v. — vlooten: de — is een zeer schadelijk insect, ook: Aardluis; — **vrucht** (vrucht, in de aarde groeiende), v. — en: aardappels, knollen zijn —; — **was** (steentalk, fossiele paraffine), o. gmv.: — vindt men in Moldavië.

Aard'werker (gronddekker), m. — werkers.

Aard'wind (dommekracht), v. — winden.

Aard'winde (plant, akkerwinde), v. — winden.

Aard'wolf (kleine gestreepte hyena in Zuid-Afrika, levend in holen), m. — wolven.

Aard'worm (ringworm, pier), m. — wormen: de — wordt veel als vischaas gebruikt; bij overdracht, de mensch in betrekking tot God: *Kunt gij, —, 't oogmerk van uw Schepper bevroeden?* ook: — wurm.

Aä'ron, Bijbel: eerste hoogepriester der Israëlieten, de oudere broeder van Mozes; fig. Mozes en —, nl. Staat en Kerk.

Aäronsbaard, m., — **kelk** m. zie het betere: Aronsbaard, — kelk.

Aars (zitvlak), m. aarzen: op zijn — vallen.

— **aar'ster**, — **ares'** (achtervoegsel), als in: *babbelaarster*, vrouw, die gaarne babbelt, afleid. van *babbelaar*; *bedelaarster* (*bedelares*).

Aarts — (bastaardvoorvoegsel: de eerste, de voornaamste), als in: — **engel**, — **vader**, — **bisshop**. toegepast op bijbelsche of kerkelijke personen; later gehecht aan wereldsche persoosnamen: — **hertog**, — **deugnet**, — **booswicht**, — **geweldenaar** (Napoleon), evenzoo: — **broederschap**; verder aan bijv. nw.: — **dom**, — **tui**, — **gierig**, in zeer hooge mate.

Aarts'bedrieger (zeer gestepen bedrieger), m. — s; — **bedriegster**, v. — s.

Aarts'bisdom (kerkelijk gebied van een aartsbisshop), o. — bisdommen: het — *Utrecht*, *Keulen*, *Mechelen*, enz.

Aarts'bisshop (eerste of voornaamste bisshop), m. — bisshoppen: de — *van Utrecht*; ook: *Metropolitain*, *Metropoliet*.

Aarts'broederschap (R.-K. onder de verschillende broederschapen de voornaamste), v.: de — *der H. Familie*; — **deugnet** (grootte schelm), m. — en; — **diaken** (R.-K. priester, die den bisschop bijstaat en in naam der wijdelingen toelating voor hen vraagt), m.

— s of — en; — **dom** (in de hoogste mate dom), bn.; — **domkop** (stommerik), m. — koppen; — **engel** (opperbude Gods), m. — en: de drie — en *Michaël*, *Gabriel* en *Rafaël*; — **geweldenaar** (aartstiran, verlost dwingeland), m. — s: *Napoleon de —*; — **hertog** (hertog van hoogen rang), m. — en: de titel der *prinsen uit het huis van Oostenrijk* —; — **herzogdom** (groothertogdom), o. — men; — **kanselier** (R.-K. Groot-Kanselier v. h. pauselijk hof), m. — s of — en; — **leugenaar** (doortrapte leugenaar), m. — s, — **leugenaars**; — **liefhebber** (groot minnaar), m. — s; meestal ongunstig: een — *van een glas jenever*; — **lui** (in de hoogste mate lui), bn.; — **luijaard**, m. — s; — **schelm** (doortrapte schelm), m. — en; — **vader** (patriarch, stamvader; ook eerwaardig grysaard), m. — s en — en: de — s *Abraham*, *Izaak* en *Jacob*; hij zat daar als — tusschen de zijnen; — **vaderlijk**, bn.: met — e deftigheid; — **vijand** (de duivel, de satan), m.; ook: de *Vijand*, zie ald.; — **vijand** (erge vijand, doodsvijand), m. — en.

Aar'zelen (eig. achteruitwijken: dralen, weifelen), ik heb — aarzeld: — iets te doen, niet direct durven handelen uit vrees voor de gevolgen; — **ing** (talming, draling), v. — en: met — ing tot iets overgaan.

Aas (voedsel, om te lokken), o. gmv.: de vogels zoeken — voor hun jongen, spijs; ons lichaam wordt den wormen tot —, prooi; de visch beet in h. —, lokspijs; e. stinkend —, dood dier.

Aas (de één in het kaart-, dubbel-, domino- en potspel), o. azen: dit is harten —, twee azen werpen, — blank; in het biljart-potspel: *Wie heeft het —?* (C.O.) moet het eerst spelen?

Aas (eenheid van 't oude gewicht = 0.047 d.G.), o. azen; een ons had 20 engels, en een engel 32 azen; bij uitbr. greintje: *hij heeft geen — je verstand, geen — geduld; hij zal geen — te bijdragen*, d. i. kleinigheid, ziertje.

Aas'gier (kleine gier in Z.-Europa, Azië en Afrika), m. — en: de — voedt zich met vleesch van doode dieren.

Aas'je (kleinigheid, ziertje), o. — s; zie *Aas*.

Aas'kever, m. — kevers, zie *Aastor*; — **raaf** (een soort van raaf in Afrika, die zich voedt met het vleesch van doode dieren), v. — raven; — **tor** (zekere tor), v. — torren; ook: *Doodgraver*, *Krengtor*, in 't Vl. *Grafmaker*.

Aas'vlieg (blauwe of grijze vleeschvlieg, die haar eieren in het vleesch van geslacht of dood vee legt), v. — vliegen.

— **aat** (bastaarduitgang), als in: *advocaat*, *soldaat*, *diplomaat*, *acrobaat*, *autocraat*, *aristocraat*, *Aziaat*, persoosnamen; *assignaat*, *apparaat*, *inseeraat*, *citaat*, *consulaat*, *formaat*, *zaaknamen*; *agaat*, *brocaat*, *stofnamen*; *doctoraat*, *apostaat*, *emeritaat*, *abstracte zelfst. nw.*

Aau (tweeklank), v.: ook *tw.*, uitroep van pijn: —, *wat brand ik mij!*

AB' of **ABC'** (alphabet), o. *AB's*, *ABC's*; fig. het — *der wetenschap*, de eerste beginselen.

A'ba (grove wollen stof), v. gmv; ook: *kiel zonder mouwen uit — vervaardigd*, *aba's*.

A'bab (Turksch: matroos, bootsgezel), m. — s.

A'ba'ca (Sp. manilla-hennep, vezels van de banaan op de Philippijnen), v. gmv.

Ab absur'do, Lat. uit het ongerijmde.

Ab ac'tis (Lat. secretaris, schrijver), m. — sen.

A'bacus (horizontale dekplaat van het kapiteel eener zuil) m. *abaci*.

Aba'da (de Aziatische neushoorn), v. -'s; zie **Badak**.
Abandonneeren (laten varen, afstand doen van, prijs geven, verloren geven).
Abattoir (Fr. openbaar slachthuis), o. -s.
AB-bank, v. -banken: op de - zitten, op de onderste schoolbank zitten; -**boek** (eerste leesboekje), o. -boeken; -**bord**, o. -borden.
Abbé (wereldlijk geestelijke, in Fr.), m. -'s.
Abberdaan, of liever **Labberdaan** (zoute visch, uit Le Labourd [Bayonne], v. gmv.
AB-boek (eerste spelboek) o. -en vero.
AB-bordje (in de oude school een bordje met het alphabet in drukletters), o. -s. vero.
Abbreviatie (af- of verkorting), v. -s, -tiën; ook **Abbreviatu'ren**.
A B C (het alphabet), o. gmv.: iets kennen als het -, door en door, goed van buiten.
Abces (ettergezwel), o. -sen; ook: **Abces**.
Abderiet (inwoner van het oude Abdera in Thracië, fig. onnoozele hals), m. -en.
Abdicatie (vrijwillige afstand van troon, ambt of goederen), v. -s, -tiën. (t = ts).
Abdicceeren (afstand doen van kroon, ambt, waardigheid of goederen).
Abdij (R.-K. klooster voor mannen of vrouwen, door e. abt of abdis bestuurd), v. -en.
Abdis (R.-K. bestuurster van een abdij voor vrouwen), v. abdisen.
Abecedarium (eerste spelboekje der school uit de dagen der oude republiek), o. -s.
Abeel (witte populier, esp. Canadeesche populier), m. abeelen; zie ook: **Rat elaar**.
Abel (bekwaam), bn.; -er, -st: -e spelen, dramatische, ernstige stukken uit de Middeleeuwen, waarvan de stof is ontleend aan de ridderwereld: Esmoreit, Gloriant, Lanceloot. -**abel** (bastaarduitgang), als in: profitabel, recommandabel, desirabel, honorabel, acceptabel, passabel, verbale adjectieven.
Aberratie (schijnbeweging der vaste sterren; afwijking van het licht), v. -s, -tiën.
Ab hoc et ab hac, Lat. van dit en van dat, zonder orde of regel, lees: hok et hak.
Abimeeren (Fr. in den grond bederven, ten ondergang brengen).
Ab intestato, Lat. zonder testament.
Abjectie (laagheid, laaghartigheid), v. (t = ts).
Ablatief (Lat. spraak. zesde naamval), m.; ook: Ablativus, m. -tieven, zie **Abi**.
Ab'laut (Hoogd. wisseling van klinker in de stammen der sterke w.w.), m. -en.
Ablegaat (pauselijk vice-legaat), m. ablegaten.
Abnormaal (ongewoon, van den vorm of regel afwijkend), bn. en bw.: een -ale toestand; de -lage temperatuur van dezen zomer; fig. ziekelijk, ongezond.
Abnormiteit (afwijking van den gewonen vorm, onregelmatigheid), v. -en.
Abolitie (afschaffing, ontheffing), v. (t = ts).
Abolitionist (voorstander van de afschaffing vooral van den slavenhandel en de slaavernij), m. en v. -en. (t = ts).
Abomina'bel (verfoeielijk, schandelijk), bn.
Abomina'tie (gruwel, afschuwelijkheid, afgryzen), v. -s, -tiën. (t = ts).
Abondan'ce (overvloed, menigte, volheid), v. gmv.; ook **Abondantie**.
Abondant (overvloedig, bij de vleet), bn.
Abonné, m. -'s; zie **Abonnement**.
Abonneeren, zich (zich voor een vaste som het recht verzekeren, om gebruik te ma-

ken van een of ander, bv. van spoor of tram; inteekeenen op een tijdschrift, enz).
Abonnement (inschrijving, inteekening, betaling ineens bij uitkoop), o. -en: een -nemen op een krant, voor een theater, enz.
Abonnementsconcert (concert, waartoe een abonnementskaart toegang verleent), o. -concerten; -**kaart** (bewijs van abonnement), v. -en; -**voorstelling** (nl. in den schouwburg), v. -en.
Abonnement (inteekenaar op een krant, geabonneerde enz.), m. en v. -en; ook: **Abonné**.
Aborigines (Lat. de oorspronkelijke bewoners van Iulië, bij uitbr. van een kolonie: inboorlingen), m. mv. (g = g); zie **Autochthonen**.
A bout portant (Fr. eig. met het pistool op de borst, vlak bij, fig. op den man af), bw.
Ab o'vo, Lat. van het begin tot het einde (v. d. maaltijd).
Abacadabra (oudtijds een geschreven tooverspreuk der gnostieken), o. gmv.; thans onverstaanbare taal, onzin, wartaal, nonsens.
Abraham, A'bram, de eerste der patriarchen, ± 2000 v. G.; zegsw. in -s schoot zitten, rustig, prettig, aangenaam zitten, een best plaatsje hebben; hij weet, waar - den mosterd haalt, hij is op de hoogte van een zaak, waer er de geheimen van.
Abrégé (Fr. uittreksel, kort begrip), o. -'s.
Abreviatie, v. -s, -tiën; -**vleceeren**, zie **Abbreviatie**. (t = ts).
Abreviatu'ren of Abbreviatu'ren (aangenomen en erkende afkortingen in geschrift en muziek), v. mv.
Abrikoos (abrikozeboom), m.; (vrucht), v. -kozen.
Abrikozeboom, m. -boomen; -**pit**, v. -pitten; -**stam**, m. -stammen; -**tak**, m. -takken.
Abrikozegelei (gelei van abrikozen), v.; -**taart** (taart, met geconfitte abrikozen belegd), v. -en; -**vla**, v. -vlaas.
Abrogatie (afschaffing, intrekking, b.v. van een wet), v. -s, -tiën. (t = ts).
Abrupt (plotseling, onverwacht, afgebroken, onsaamenhangend), bn. en bw.
Abces (ettergezwel), o. -sen; ook: **Abces**.
Absent (afwezig, ook, met z'n gedachten: verstrooid), bn.; als zn. m. of v.; meest in 't mv.: **Absenten**.
Absenteeren, zich (zich verwijderen).
Absenteis'me (het absent-zijn), o. gmv.
Absentie (afwezigheid, fig. verstrooidheid), v. -s, -tiën; -**lijst** (schoollijst tot aantekening der absenten), v. -en. (t = s).
Abside (de koornis eener kathedraal, nl. achter het hoogkoor), v. -s; ook: **Ab'sis**.
Absint (elixier, op alssem getrokken), o. en v.
Ab'sis, v. -sen; zie **Abside** en **Concha**.
Absolutie (vrijspraak, vergiffenis, kwijtschelding, vergeving), v. -s en -tiën. (t = ts).
Absolutis'me (alwat onbeperkte, regeeringsvorm met een onbepaalde macht, zonder grondwet, onbeperkte heerschappij), o. gmv.
Absolutist (aanhanger of voorstander der onbeperkte alleenheerschappij), m. of v. -en.
Absolut (volstrekt, volkomen, onvoorwaardelijk, onbepaald), bn. en bw.; -luter, -st.
Absolveeren (vrijspreken, ontbinden van zonden, kwijtschelden, vergiffenis schenken).
Absorbeeren (opsloppen, inzuigen, in zich opnemen), fig. geheel bezighouden.

- Absorp'tie** (opsorping, inzuiging), v. gmv.; -vermogen, o. gmv.
- Abstinent'** (zich onthoudend, matig), bn.
- Abstinentie** (onthouding, matigheid), v. gmv.
- Abstinentie-dagen** (R.-K. onthoudings-dagen), m. mv. (t = ts).
- Abstract'** (afgetrokken, niet wezenlijk bestaande, alleen als gedacht bestaande), bn.; -e begrippen; -e wetenschappen, bv. wiskunde; -heid, v. gmv.
- Abstractie** (afgetrokkenheid, verstrooidheid, de vorming van een algemeen begrip), v. -s, -tiën. (c = k); zie: In abstracto.
- Abstraheren** (aftrekken, afleiden, in gedachte afzonderen).
- Absurd'** (ongerymd, dom, dwaas, bespottelijk, belachelijk, tegenstrijdig), bn. en bw.; -er, -st.
- Absurditeit'** (ongerymdheid, dwaasheid, bespottelijkheid), v. -en.
- Abt** (eig. vader: het hoofd eener abdij voor mannen; kloostervoogd, het recht hebbende den bisschoppelijken nijer en staf te voeren), m. -en; spreekw. Zou de -, zo de monniken, zou heer, zou knecht!
- Abuis'** (Fr. misvatting, vergissing), o. abuisen; per -, bij vergissing; abuis, tw. mis!
- Abundantia**, myth. Rom. godin v. den overvloed, voorgesteld met den hoorn v. overvloed en met korenaren in de hand, vooral op munten. (t = ts).
- Abuseeren** (misleiden, bedriegen). (s = z).
- Abusief'** (verkeerd), bn. en bw. (s = z).
- Abusiefvelijk** (bij vergissing), bw. (s = z).
- Aca'cia** (vlinderbloemige loofboom), m. -'s.
- Academie** (letterkundige vereeniging, ontstaan in 1617 te Amsterdam onder leiding van Dr. Samuel Coster, waarmee de beroemde Rederijkerskamer De Eglantier samensmolt), v.; in 1633 openden zij den Amsterdamschen schouwburg.
- Academie** (hoogeschool, school voor kunsten of wetenschappen), v. -miën en -mies: de militaire - te Breda; een teeken-, een schilder-, een - voor beeldende kunsten; -burger (student), m. -s; -stad (stad, waar een academie is), v. -steden.
- Academisch** (van, aan, betreffende de academie), bn.; het - onderwijs, een -e opleiding, een - proefschrift, een -e graad.
- Acan'thus**, m.; zie Akant.
- A capella** (muz. evenals gezongen wordt in de Sixtijsche kapel te Rome, d.i. zang zonder instrumentale begeleiding): een a-capella-koor.
- Acceleran'do** (It. muz. met toenemende snelheid van maat), bw. (cc = tsj), zie de tegenst. Ritardando.
- Accent'** (klemtoon; ook; klemtoonteeken), o. -en. (kc = ks), ook: tongval, nadruk.
- Accentua'tie** (het leggen van den nadruk op een woord of lettergreep), v. -s, -tiën.
- Accentueeren** (toon of nadruk leggen op, klemtoon geven aan.) (cc = ks).
- Accépl**, hand. ik heb ontvangen, op wissels: geaccepteerd; bij afkorting **Acc.**
- Accept'se** (bewijs van ontvangst), o. en v. -s.
- Accept'** (s hriftelijke verbintenis tot betaling op den vervaltijd, onder een wissel), o. -en; ook Acceptatie.
- Acceptabel** (aannemelijk), bn. (cc = ks).
- Acceptant'** (onderteekenaar van een accept of van een acceptatie), m. -en. (cc = ks).
- Acceptatie** (orderbriefje, d. i. wisselverbintenis tot betaling van een zekere som), v. -s, -tiën. (cc = ks); zie Accept.
- Accepteeren** (aannemen om te betalen, b.v. een wissel; met zijn handteekening voor geldig erkennen). (cc = ks).
- Accep'tie** (aanneming; aangenomen betekenis van een woord of zin), v. -s, -tiën.
- Acces'** (toegang tot iets, verlof) o.; lees: ak-ses'.
- Acces'** (aanval bv. van koorts, van beroerte), o. -sen; lees: ak-ses'.
- Acces'sit** (loffelijke vermelding), o. -s: het -bekomen bij een prijsvraag; ook: Accessiet (tweede prijs, bijprijs), o. (cc = ks).
- Accident'** (toe- of voorval, ongeval, ongeluk, ook lichamelijk letsel), o. -en. (cc = ks).
- Accidenteel** (toevallig, niet wezenlijk), bn.
- Accijns'** (belasting op levensmiddelen en andere artikelen van dagelijksch gebruik, verbruiksbelasting), m. accijnzen, (cc = ks); -biljet, o. -ten; -kantoor, o. -toren; -plichtig, bn.; -wet, v. -wetten.
- Acclama'tie** (algemeene toejuicing als goedkeuring, algemeene goedkeuring zonder hoofdelijke stemming), v.; bij -aannemen, onder gejuich, handgeklap goedkeuren. (t = ts).
- Acclimata'tie** (aanpassing aan een luchtstreek van dieren of planten), v. gmv. (cc = kk).
- Acclimata'tie-tuin** (tuin of park, waarin men vreemde dieren en planten tracht te doen gewennen aan het klimaat der streek), m. -tuinen: de - te Parijs. (cc = kk).
- Acclimateren** (aan een andere luchtstreek of omgeving gewennen); -ing, v.
- Acclimatisa'tie** (gewenning, ook, ook van dieren, aan een luchtstreek), v.; zie Acclimatatie.
- Acclimatiseeren**, zie Acclimateren.
- Accola'de** (omarming van den tot ridder geslagene door den grootmeester der orde; ridderstag nl. in den nek; haakje in de algebra), v. -s. (cc = kk).
- Accomoda'tie** (Fr. aanpassing), v. gmv.
- Accomoda'tie-vermogen** (inrichting v. het oog, waardoor het de voorwerpen op alle afstanden, binnen zijn bereik, scherp ziet), o. gmv. (cc = kk).
- Accomodeeren** (schikken, een schikking treffen met, in orde brengen, aanpassen, vereenigen, verzoenen). (cc = kk)
- Accompagneeren** (Fr. begeleiden op een instrument; mee zingen of mee spelen).
- Accompagnement'** (muziekbegeleiding), o.
- Accompagnist'** (begeleiding op een instrument), m. en v. -en; vr. ook: -e.
- Accompli'** (Fr. voltooid, voleindigd), bn.; fuit-, zaak, die onherroepelijk haar beslag heeft.
- Accoord'** (overeenstemming, overeenkomst), o. -en; zie Akkoord.
- Accordeeren** (overeenstemmen, bewilligen, toestaan, tot een schikking komen). (cc = kk).
- Accordeon** (muz. een soort v. handharmonica, in 1829 te Weenen uitgevonden), o. -s.
- Accountancy** (Eng. het inrichten, bijhouden en controleeren van koopmansboeken; het opmaken van balanssen; het uitbrengen van rapporten bij deelname in of overname van zaken, ook: bij ontbinding van vennootschappen, bij vervorming van zaken, bij faillissement, surséance van betaling, bij liquidatie enz.), v. gmv. (ou = au).
- Accountant'** (Eng. hij, die van accountancy zijn vak maakt: beëdigd onderzoeker of controleur in handels- en bankzaken, han-

- dels- of bedrijfshuishoud kundige), m. -s. (ou = au).
- Accrediteeren** (volmachtigen; een gezant van geloofsbriefven voorzien; als gevolmachtigde doen erkennen): een geaccrediteerd gezant, d. i. een officieel toegelaten of erkend gezant. (cc = kk).
- Accres** (Fr. aanwas, toename), o. (cc = kk).
- Accumula'tie** (opeenstapeling, aangroeiing, opeenhooping), v. -s, -tiën: - van electriciteit. (cc = kk).
- Accumula'tor** (nat. secundair electrisch element tot ophooping of opzameling van electriciteit; hulpbatterij), m. -s, -toren.
- Accumuleeren** (opeenhoopen). (cc = kk).
- Accuraat** (zorgvuldig, nauwkeurig), bn.
- Accurates'se** (juistheid, stiptheid), v. gmv.
- Accusatief** (vierde naamval), m. -tieven; ook: Accusativus, m. -tieven. (cc = kk).
- Accuseeren** (beschuldigen, aanklagen; handel: bericht van ontvangst geven).
- Acetomet'er** (azijnmeter, gehaltemeter van azijn of azijnzuur), m. -meters. (c = s).
- Acetyleen** (kleurlooze koolwaterstof), o. gmv.; -gas (een sterk lichtgevend, onaangenaam riekend gas, 15-maal sterker dan kolengas), o. gmv.; -licht (licht uit acetyleen), o., als lamp: mv. -en; lees: asetyleen; zie Calciumcarbide.
- Ach** (natuurklank, die in vele talen voorkomt: uiting v. droefheid, medelijden, pijn), tw.
- Ach** (weeklucht, geklaag), o.: men hoorde niets dan - en weel!
- A charge** (Fr. ten laste, in het nadeel), bw.; getuige -, die ten nadeele van de beschuldigde getuigt. (g = z).
- Acha'tes**, myth. trouw lotgenoot en boezemvriend van den Trojaanschen prins Aeneas; ook: Achaat.
- A'cheron** (myth. de lijdensstroom der onderwereld), m.; ook: de onderwereld zelf.
- Achil'les**, de snelvoetige, de dapperste aller Grieken voor Troje, door Homerus in zijn Ilias bezongen; - was alleen kwetsbaar aan zijn hielen, daar zijn moeder Thetis hem, bij 't onderdompelen in de wateren van den Styx, bij de hielen had vastgehouden.
- Achil'les** (scherts. aanspreker, lijkbidder: om zijn hard loopen), m. -en.
- Achil'leshiel** (fig. kwetsbare plek, zwak punt), m. -en; zie Achilles.
- Achil'espees** (ontl. sterke en dikke hielpees), v. -pezen.
- Achroma'tisch** (kleurloos, ongekleurd), bn.; de -e verrekijker: men ziet het beeld zonder gekleurde randen, in 1757 uitgevonden.
- Acht** (rechtst. gerechtelijk vonnis, keizerlijke ban, verbanning), v. gmv. vero.
- Acht** (oplettende zorg, aandacht), v. gmv.: -geven, -slaan, nauwkeurig waarnemen; geef -! let op! (commando): de vormen, de wetten in - nemen, letten op; zich in - nemen, op zijn hoede zijn.
- Acht**, telw.: nog - dagen; ze zijn met hun -en; de gesch. goede lieden van -en, voormalig college van rechters of raadsheeren, gekozen uit de gilden; iets in -en deelen.
- Acht** (cijfer, getalmerk), v. -en: een mooie -, schrijf eens twee -en; ook: een kaart of dominosteen met acht oogen.
- Acht**, telw., bv. hij heeft - huizen, het kind is - jaar.
- Acht'arm** (een soort v. inktvisch), m. -en.
- Acht'baar** (eerwaardig, eerbiedwaardig), bn.; het - dorpsbestuur, een - man, een -bare gewoonte; -heid, v. gmv.
- Acht'daagsch** (acht dagen durende), bn.; een - verlof, een -e vacantie.
- Acht'dubbel** (min juiste uitdrukking voor: achtvoudig), bn. en bw.: de -e waarde, iets - vergelden; zie Achtvoud.
- Acht'tehalf, acht'half** (zeven en een half), telw.: het kost -halven stuiver, ik kocht - pond koffie.
- Acht'teloos** (onachtzaam, onverschillig), bn. en bw.; -looser, -loost: een zeer - mensch, een -ze houding, hij zit er - bij; -werken, zich - kleden, slordig; -heid (onachtzaamheid), v. -heden: droomerige -.
- Ach'ten** (acht geven op, letten op; meenen, wanen), ik achte, heb -acht: een vermaning niet -, mijns -s, naar mijn gevoelen; iets gering, klein, hoog, belangrijk -, rekenen, schatten; iem -, achtung toedragen.
- Acht'endertiger**, m. -s; hij is een -, man van 33 jaar, ook: hij is in 1838 geboren.
- Acht'enswaard** (waard geacht te worden), bn.: -er, -st; ook: -waardig, bn.: -er, -st of meer of meest -; -heid, v. gmv.
- Acht'entwintig** (zilverstuk van 28 stuivers, in 1846 aan den omloop onttrokken), m. -s; ook: goudgulden, zilveren florijn, zilveren gulden gsheeten. vero.
- Acht'entwintiger**, m. -s; zie: -dertiger.
- Acht'entwintigste** (28 Aug., feestdag in de stad Groningen), m.: naar den - gaan, dat feest bijwonen.
- Ach'ter** (het tegengestelde van vóór), vz.: -elkaar loopen, zetten, plaatsen; een tuin - het huis; bw.: de klok loopt -; in samengest. w.w. aaneen te schrijven bv.: -blijven, -gaan, -halen, -houden, enz.
- Achteraan'** (aan den achterkant of het achterende), bw.: - in de kast, in de lade; in samengest. w.w. aaneen te schrijven, als: -blijven, -komen, -loopen, -zeilen, d. i. de laatste zijn.
- Achteraaf'** (in een afgelegen hoek; ook na aftoof van zekeren tijd), bw.: dat huis ligt -; zoo iets laat zich - makkelijk zeggen; -buurt, v. -en; -steeg, v. -stegen.
- Achteraaf'** (geheim gemak, secreet), o. -fen.
- Achterbaks'** (eig. achter d. rug; verborgen, geheim), bw.: iets - houden, zich - houden, z. verschuilen, z. achteraf houden; -baksch' (buiten iem. weten, stil, geheim), bn.: een -e briefwisseling.
- Ach'terblijven** (niet medekomen, toeven, uitblijven, achter anderen blijven), ik bleef -, ben -gebleven: fig. blijven leven: de weduwe bleef met drie kinderen -; -blijver (nablijver, talmer, dom schoolkind), m. -s.
- Ach'terbuurt** (afgelegen wijk of buurt), v. -en: manieren uit de -, minne manieren.
- Ach'terdeur** (deur aan den achterkant), v. -deuren: zegsw. een - openhouden, een uitweg gereed houden, een middel om zich terug te trekken, of zich ergens uit te redden.
- Ach'terdocht** (argwaan, mistrouwen, verdenking), v. gmv. eig. achterdocht van -denken: - hebben, voeden, koesteren, opvatten, krijgen op of omtrent iem.
- Ach'terdocht'ig** (wantrouwig, ergdenkend), bn.: de liefde maakt -; -er, -st; -heid, v.: -heid verraadt zwakheid.
- Achtereen'** (achtereenvolgens, na elkander,

zonder tusschenpoozen), bw.: een boek - uit-
lezen; jaren, maanden, weken -.

Achtereenvolgend (zonder tusschenpoozen, op elkaar volgend), bn.: -e rampen, -e opstanden; - volgens (na elkander, in volgorde), bw.: vergeefs beproefd het - alle huismiddelen. (C.O.)

Achtereinde (het einde van een achterdeed), o. -n.

Achterelkaar (na elkaar, achtereen), bw.

Achteren (ten, naar of van -), bw.

Achtererf (O.-l. erf achter h. huis), o. -erven.

Achtergaan (te langzaam gaan v. e. uurwerk), het horloge gaat -, heeft -gegaan.

Achtergalerij (O.-l. galerij achter aan het huis, achterveranda), v. -en.

Achtergrond, m. -en: de - van een landschap, een vertrek, een tooneel, achtergedeelte; zegsw. op den - treden, wijken, verdwijnen, vergeten worden; zie Voorgond.

Achterhalen (inhalen), ik heb -haald, fig. verschalken, ontmaskeren; -ing, v. -en.

Achterhand (handwortel, die de hand aan den voorarm verbindt), v. -en; kaartspel: wie zit op de -, heeft de laatste speelbeurt?

Achterhand (de twee achterbeenen van een paard), v. gmv.

Achterhande (acht soorten van), bn.: -wijn.

Achterheen, bw.: ergens - trekken, er stil aan d. achterkant omheen trekken; fig. ergens - zitten, moeite doen om een zaak te bevorderen, voortgang te doen hebben.

Achterhoede (achterste of laatste gedeelte van leger of vloot), v. gmv.

Achterhoek (aardr. de graafschap Zutphen of ook Twente), m.: hij woont in den -; -er, m. -s: hij is een -; -sch: -e zeden; zij is een -sche, een vrouw daar geboortig.

Achterhoofd (achterdeel v. h. hoofd), o. -en.

Achterhouden (terughouden, verbergen), ik hield -, heb -gehouden; -houding (verzuwiging), v. gmv.

Achterhoudend (geneigd om te verzuwigen), bn.: -er, -st; -heid (het tegengestelde van openhartigheid), v. gmv.

Achterhuis (achterste deel v. e. huis, ook kamer of kamers achter gelegen), o. -huizen.

Achterin (in of op het achterste deel van iets), bw.: een plaats -, d. i. op de achterste bank of rij, bij den achterkant.

Achterkamer (kamer in het achterhuis), v. -s: een - met een hoog licht. (C.O.)

Achterkant (kant tegenover den voorkant), m. -en: de - van een tuin, bosch, enz.

Achterklap (het lichtzinnig en onnadenkend kwaadspreken achter iem. rug), m. gmv.; zie Kwaadsprekendheid, Laster.

Achterkleindochter (dochter van een kleinkind), v. -s, -en; -kleinkind, o. -eren; -kleinzoon, m. -zonen, -zoons.

Achterland (land, dat achter een ander ligt), o. -landen; zie Hinterland.

Achterlap (het onder-hieller), m. -pen.

Achterlast (lading in het ruim achter den grooten mast), m. -en; zegsw. -krijgen, hebben, aandrang tot ontlasting. gmv.

Achterlaten (laten op de plaats, waar men of iets is, niet medenemen), ik liet -, heb -gelaten: zij lieten hem op dat eiland -; fig. stervende iemand nalaten: een weduwe met zes kinderen -; -ing, v.: met - van vier dooden.

Achterleen (gesch. leen uit de tweede hand),

o. -leenen: Zeeland bewester-Scheide was een - van het keizerrijk.

Achterlei (acht soorten van, achterhande), bn.: er was - gebak op tafel.

Achterlijf (nat. het achterste der drie lichaamsdeelen van insecten), o. -lijven: de klasse der gekorven dieren of insecten, wier lichaam in kop, borststuk en - verdeeld is.

Achterlijk (ten achter zijnde), bn.: die knaap is -, ik ben - met mijn werk; -er, -st; -heid (het achter-zijn), v. -heden.

Achterlooper (jagerst. achterpoot v. wild), m. -s: de naas was gekwetst aan de beide -s.

Achterman (mil. de man in het tweede gelid), m. - mannen; zie Voorman.

Achtermid'dag (namiddag, scheidst. wacht van 12-4), m. -middagen.

Achternas (na afloop van iets, naderhand, later, van achteren), bw.: hij kwam - nog met dat voorstel aan; ook in scheidbare samenstellingen: iem. - loopen, - reizen, - snellen, - vliegen, enz., d. i. hem volgen op zekeren afstand: onbepaalde wijzen, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven.

Achternas'zetten (in snellen draf achtervolgen), ik heb - gezat: de ruiterij zal den vijand -; -zitten (eig. te paard zitten achtervolgen, op de hielen zitten, vervolgen met ijver en volharding), ik zat -, heb -gezeten: een troep kwajongens -.

Achterneef (verre neef, ook nazaat), m. -neven; zie Naneef; -niet (niet in den vierden of vijfden graad), v. -nichten; -noen (namiddag), m. -en: in den vroegen -. (V. Lov.) Vl.

Achterom' (straat, steeg, achterweg), o. gmv.

Achterom' (langs den achterkant, om de achterzijde), bw.: -varen, langs Schotland en Ierland naar Indië varen.

Achterom'loopen (scheidst. achter een schip langs zeilen), ik liep -, ben -geloopen.

Achteronder (scheidst. achterroef, ruimte achter in 't onderschip), o. -s; zie Vooronder.

Achterop' (aan de achterzijde), bw.: de knecht zat - (rijtuig); in scheidbare samenst.: - komen, - loopen, enz.; onbep. wijzen, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven.

Achterop'komen (nakomen, inhalen), ik kwam -, ben -gekomen; -loopen (iem., die voorgaat, al loopende inhalen en zich bij hem voegen), ik liep hem -, ben hem -geloopen.

Achters'ver (naar achteren hellende, in de richting naar achteren), bw.; - vormt scheidbare samenstellingen: - liggen - vallen; ik viel -, ben achterovergevallen.

Achterplaats (pleintje achter het huis), v. -en: de kinderen speelden op een -.

Achterplecht (het vast dek achter van een klein vaartuig), v. -en; zie Stuurplecht.

Achtersplein (plein aan de achterzijde), o. -en: het - van een kasteel, zie Voorplein.

Achterpoot (poot achter aan het lichaam van een dier), m. -en: de -en van een paard, enz.; zegsw. op zijn -en gaan staan, erg driftig worden, razen en tieren.

Achtersraad (gesch. kleinere raad van vertrouwelingen), m. -raden: de - van Margareta van Parma, ook de Consulta geheeten.

Achterschip (het achterste deel v. e. schip), o. -schepen; zegsw. in het - raken, achteruitgaan in zaken; in het - zijn, in benarde omstandigheden verkeeren.

Ach'terst (het verst naar achter), bn.: de -e jongen, d. i. de laatste.
Ach'terstaand (hierachter volgend), bn.: zie -e advertentie.
Ach'terstal (achterstand, resteerende schuld, rente, soldij, werk), m. -len: de -len moeten aangezuiverd of bijgewerkt worden.
Ach'terstal lig (niet op tijd betaald, nog niet afgedaan), bn.: -e belasting, -e schuld.
Ach'terstaand (achterstallige schuld), m. -en; ook onbetaalde renten: zijn - aanzuiveren, zijn - vereffenen.
Ach'terste (achtereinde van iets, ook zitvlak van personen en dieren), o. gmv.; zegsw. het - voren, glad verkeerd.
Ach'terste (laatste), m. of v. -n.: ik was de -.
Ach'terstel (de achterwielen met as), o. -len: het - van een rijtuig, van een kinderwagen.
Ach'terstellen (geringer schatten, doen achterstaan), ik heb - gesteld; -stelling (geringschatting), v. gmv.
Ach'tersteven (scheepst. achtergedeelte van een schip), m. -s; -straat (geringe, afgelegen straat), v. -straten.
Ach'teruit (achterwaarts, rugwaarts, in de richting naar achteren, terug), bw.: ga wat -; het vormt samenst. met w.w., die scheidbaar zijn: -deinzen, -gaan, -krabbelen, -loopen, -marcheeren, enz.; onbepaalde wijze, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven; zie de titelwoorden.
Ach'teruit (afgesloten open plaats of tuintje achter een huis), o. -uitjes: aan dit huis is geheel geen -; bij uitbreiding: achterdeur, fig. uitvlucht; hij had alweer een -.
Ach'teruitboeren (ten achteren raken in zijn bedrijf, in zijn zaken), ik boerde -, ik ben en heb -geboerd; -deinzen (achterwaarts- of terugdeinzen), ik deinsde -, ben -gedeinsd; -gaan (eig. achterwaarts gaan, fig. in ongunstiger toestand komen), ik ging -, ben -gegaan; -gang (het achterwaarts-gaan), m.; fig. vermindering van welvaart; -krabbelen, -krabben (fig. bezwaar maken om een belofte na te komen, moeite doen om zich iets van den hals te schuiven, zich terugtrekken), hij krabbelde, krabde -, hij is -gekrabbeld, -gekrabd; -leeren (bij het leeren achterwaarts gaan), ik leerde -, ben en heb -geleerd; -loopen (achterwaarts loopen), ik liep -, ben -geloopen; -raken (niet kunnen meekomen), ik raakte -, ben -geraakt; -rijden (achterwaarts rijden), ik reed -, ben -gereden; -schuiven (naar achteren schuiven), ik schoof -, wij schoven -, ik heb -geschoven: een kast -; -slaan (van paarden, ezels: met de achterpooten slaan), het sloeg -, heeft -geslagen; -wijken (naar achteren wijken), ik week -, wij weken -, wij zijn -geweken; -zeilen (zeew. terugzeilen), ik ben -gezeild, fig. in zaken teruggaan; -zetten (naar achteren zetten, doen achteruitgaan), ik heb -gezet: laat die tafel wat -, d. i. naar achteren plaatsen; een klok, horige -, de wijzers achterwaarts draaien; fig. iemand -, hem terugzetten; die speculatie heeft hem -gezet, zijn zaken verachtend.
Ach'tervertrek (achterkamer), o. -trekken.
Ach'tervoegen (er achter bijvoegen), ik heb -gevoegd: in het woord iemand is een d -gevoegd; de -gevoegde sch in schuinsch maakt geen verschil van opvatting met schuin;

-voeging, v. -voegingen, zie Paragoge.
Ach'tervoegsel (spraak. letter of letter-greep, die men achter een woordstam voegt), o. -s: in gracht is de letter t een -; -dom en -heid zijn zelfstandige -s; -es, -in, -ier zijn onzelfstandige -s; zie Suffix.
Ach'tervolgen (van achteren, d. i. op eenigen afstand volgen), ik heb en ben -volgd: iem. -, nl. om hem in te halen: de honden hebben het haas -volgd; -ing (vervolging), v. -en.
Ach'tervolgens (na elkander, één voor één), bijw. liever Achtereenvolgens.
Ach'terwaarts (rugwaarts), bw.; -gaan, kruipen, enz.; gewest: Achterwaarts.
Ach'terwaartsch (naar achteren), bn.: een -e beweging, in -e richting.
Ach'terweg (een achteraf gelegen weg), m.: 't -je naar 't Kasteel. (Staring).
Ach'terwege (eig. op den weg), bw.; -laten, weglaten; -blijven, wegblijven van personen; -houden, achterhouden.
Ach'terwiel (achterradd), o. -wielen: een der -en van zijn rijtuig is gebroken; fig. scherts. volksbenaming van een rijksdaalder.
Ach'terwijk (achterbuurt), v. -en; -zijde (de achterliggende kant), v. -n; -zolder (zolder, gelegen achter een anderen), m. -zolders: zegsw. iem. op zijn -jagen, hem danig angst aanjagen.
Ach'tgeven (opletten, fig. wakker zijn), ik gaf -, ik heb -gegeven: verder, commando: geeft -!; -ing (oplettendheid, opmerkzaamheid), v. gmv.
Ach'thoek (meestk. plat vlak, ingesloten door acht zijden), m. -hoeken: een regelmatige -; een tegel, in den vorm van een -, een koepel in den vorm van een -; zie Achtkant.
Ach'thoekig (met acht hoeken of vlakken), bn.: een -e piramide, een - prisma.
Ach'thonderd, telw.: -kinderen, -gulden; deel vier, bladzijde 800; in het jaar 800 werd Karel te Rome gekroond; -ste, bn.
-achtig (achtervoegsel), b. v. in: dwerg-, boer-, gelijkende op, iets hebbende van; hout-, water-, overeenkomende met; evenzoo in: blauw-, bruin-, zout-, zoet-, oud-, zuur-. (Hier valt overal de klem op den stam, b.v. dwerg'achtig).
-achtig (achtervoegsel), b.v. in: deel-, twijfel-, vrees-, woon-, d. i. hebbende, houdende, bevattende. (Hier valt de klem op -achtig, dat verwant is met -haftig).
Ach'ting (waardering, eerbied), v. gmv.: iemands -genieten, iem. -toedragen, iem. zijn -schenken, -hebben voor iemand.
Ach'tingswaard, bn.; zie Achterswaard.
Ach'tkant (achthoek), o. -en; bn.: dit zomershuis is -, een -e balk, achthoekig.
Ach'tkant (stevig gebouwd, fig. reusachtig sterk), bn.: een -e boer; fig. plomp, stevig, zie Vierkant; -kantig (met acht kanten), bn.: een -latje; zie Achthoekig; -maal (acht keeren), bn. en bw.; -maandsch (tellende acht maanden), bn.: een -kindje; -ponder, m. -s: een - is een kogel of een brood van acht pond; ook een kanon, waaruit men kogels van acht pond schiet; -pootig (met acht pooten, achtbeinig) bn.: de spinnen zijn -; -puntig (hebbende acht punten), bn.: een -e ster; -regelrig, bn.: een -couplet, n.l. van acht regels.
Ach'tslaan (achtgeven), ik sloeg -, heb -geslagen: ergens acht op slaan, er op letten,

Acht'ste, bn.: de - maand; als zn. o. - n.
Acht'ste (achtste deel), bn.: een - gulden.
Acht'tal, o. - len: een - verhalen, kinderen.
Acht'tien (tien + acht), telw.; - **de** (rang-
getal), bn.; - **honderd** (18-maal honderd),
telw.; - **honderdste**, bn.
Acht'urendag (werkdag v. 8 uur), m.; de -
is als normale arbeidsdag wettelijk voorgeschreven
bv. in Australië, in de Vereenigde Staten voor den
staatsdienst, in Frankrijk in 1910 voor de mijnwerkers,
euz.
Acht'vlak (meetk. lichaam, door acht vlakken
ingesloten), o. - vlakken: het regelmatig -
wordt begrensd door acht gelijke, gelijkzijdige
driehoeken; ook Octaëder; - **vlaklig**, bn.: een -
lichaam.
Acht'voetig (tellende acht voeten), bn.: een -
vers, een gedicht in - a jambaen.
Acht'voud, o. - en: 24 is een - van 3; de boete
bedroeg het - der aangerichte schade; (in de
spreektaal: Acht'dubbel).
Acht'voudig, bn. en bw.: een - e vergoeding van
schade, iets - vergoeden.
Acht'werf (achtmaal), bw. w.i.g.
Acht'zaam (oplettend, zorgvuldig), bn., - zamer,
- st; - **heid**, v. gmv. vero.
Acht'zijdig (met acht zijvlakken), bn.: een -
prisma, een - e piramide.
A'cidum (scheik. het zuur), o. acida (zuren).
Acidimeter (nat. zuurmeter), m. - s. (c = s).
Aconiet' (een vroeg in 't voorjaar bloeiende
tuinbloem van de familie der ranonkelachtigen;
monnikskap of stormhoed, ook wolfskruid), v.
- en: de gewone -, met blauwe bloemen; de
bonte -, de gele -, (alle zijn giftplanten); zie
Akoniet. (c = k).
A con'to (It. geldsom, die men „op rekening“
of in mindering ontvangt), (c = k).
A cos'ti (in uw stad, te uwer plaatse), bw.
Acquis'itie (Fr. aankoop, aanwinst), v. - s,
- tiën: lees: akkwiesiet'sie.
Acquit' (kwijtbrief, quitantie, ontvangbewijs;
het punt, door een lakje op het biljartlaken
aangegeven, waar de bal opgezet moet worden),
o. gmv.; zegsw. par - of pour -, vol-
daan; lees: akkiet.
A'cre (Fransche of Engelsche vlaktemaat,
morgen lands van 0,5 H.A. [Fransche] en
0,405 A. [Engelsche]), v. - s; in Canada is 80
acres = 32½ A; uitspraak: ee'kre.
Acroama'tisch (hoorbaar), bn.: - e leervorm,
samenhangende voordracht, waarbij de leerling
slechts heeft te luisteren. (c = k).
Acrobaat' (koorddanser, koorddanseres, kunst-
stenmaker), m. of v. - baten. (c = k).
Aero'polis (roetsvesting, burcht), v. acropo-
len, - polissen: de - van Athene. (c = k).
Aeros'tichon (naamvers; gedicht, waarvan de
begin- of eindletters een naam of spreuk vormen),
o. - s; zie bv. het Wilhelmuslied.
Ac'te (handeling, daad, overeenkomst, schriftelijk
bewijsstuk, bedrijf van een tooneelstuk), v. - n.
(c = k); meestal: Akte.
Acteeren (in zijn rol zich god' verplaatsen):
god - , slecht -, gebarenspeel maken. (c = k).
Acteur' (tooneelspeler, komediant), m. - s.
Ac'tie (aandeelbewijs in een maatschappij of
onderneming; handeling; eisch in het burgerlijk
proces, aanklacht in het strafproces, gevecht of
schermutseling; gerechtelijke vervolgving), v. -
ties, - tiën: de - handel, windhandel van John
Law (1720). (t = s).
Actief' (werkzaam, werkend, bedrijvig, dienst-

doend), bn., - tiever, - st: een officier in -
ven dienst, werkelijken; het - ve leger, het
veldleger; het - ve vermogen, de werkelijke
bezittingen; spraak. een - ww., bedrijvend
of overgankelijk.
Actief' (werkelijk bezit), o., het gezamenlijk
bedrag der bezittingen en schuldvorderingen,
de aanwezige waarden: in een faillieten boe-
pel: tegenst. het Passief.
Actiona'ris (aandeelhouder, deelhebber, han-
delaar in acties), m. - sen; ook: Actionar.
Activiteit' (werkzaamheid, werkijver), v. gmv.
Actri'ce (tooneelspeelster, komediant), v. - s.
Actualiteit' (werkelijkheid, wezenlijk be-
staande toestand), v. gmv. (c = k).
Actueel' (werkelijk, wezenlijk, zakelijk), bn.:
zijn - geluk prijzen (C.O.); ook van onder-
werpen, die aan de orde van den dag zijn.
Actum (afgedaan, geschied); - in senatu,
gedaan in den raad; - ut su'pra, gedaan als
boven, d. i. op den datum als boven, n.l. op
akten, staten, enz., zie A. u. s. (c = k).
Acustiek' (terugkaatsing van geluidgolven
in een besloten ruimte, zóó, dat elke toon,
hoog of laag, sterk of zwak, als hij het oor
bereikt, den directen toon versterkt; ook de
gehoor en klankleer), v.: de - v. e. concert-
zaal: een gnode -, een slechte -. (u = oe).
Acuut' (scherp), bn., in de geneeskunde,
snel verlopend: - cute ziekten, - cute psy-
chose (plotseling opkomende zielsziekte of
krankzinnigheid), v. gmv.; zie Chronisch.
Ada'gio (It. muz. langzaam, bedaard), bw.;
(ook muziekstuk van dien aard), o. - s en
- gii. (g = g), lees ook: adaat'sio.
Ada'm (Bijbel. de eerste mensch, zie Gen.
2 : 7), m.: wij kinderen van -, wij menschen;
een neef van - swege, een zeer verre bloed-
verwant; de oude -, de zondige mensch, de
zondige natuur van den mensch: den ouden
Adam afleggen, de oude - kwam weer boven;
de oude - zit er al vroeg in.
Adamant' (diamant), 'o; - en (van dia-
mant), bn.: de - en wanden des Hemels.
A'damsappel (ontl. bovenste deel van het
strottrnh'ofd), m. - appels, - appelen.
A'damskostuum, o.: in -, naakt.
A'damsvork (de hand), v.: met de - eten,
met de vingers als in de middeleeuwen.
A'dat (O.I.: wijze van doen met rechtskracht,
gewoonterecht), m. gmv.: de Chineseche -,
den - schenden, den - eerbiedigen.
A da'to, Lat. van heden af.
Ad calen'das Grae'cas, Lat. op St. Jutmis
d. i. nooit, wijl de Grieken den Rom. kalen-
der niet kenden, zie Calenda.
Adden'da (Lat. aanhangsels van een boek,
biilagen, toevoegsels), o. mv.
Ad'der (giftslangetje onzer veenstreken), v.
- s of - en: de gewone -, de venijnige of
giftige -; zegsw. er schuilt een - in het
gras, er is gevaar onder fraaien schijn, er is
een boosaardig opzet onder het voorkomen
van onschuld; zie ook Gras; een - in den
boezem kweeken, een adder aan zijn borst
koesteren, aan iem. weldaden bewijzen, die
ze met gruwelijken ondank zal vergelden.
Ad'derachtig (fig. verraderlijk), bn. vero.;
- beet (best v. e. adder), m. - beten; - ge-
broed, - gebroedsel (eig. jonge adders;
fig. boosaardige menschen), o. gmv.: - gruid
(gif v. e. adder), o.; ook: - gift; - kruid
(plantk. het gemeene pijlkruid onzer slooten,

- beemd-duizendknoop), o. gmv.; -**tong** (plantk. een soort van varen, speerkruid), v. -tongen: fig. lasteraar of lasteraarster; -**varen** (plantk. zeker varenkruid der venen), v. -s.
- Addio** (It. vaarwel, adieu), o.
- Additie** (optelling, samentelling), v. -s, -tiën.
- Additioneel** (aanvullend, aanhangend, bijkomend), bn.: -e artikelen, toegevoegd.
- ade** (bastaarduitgang), als in: balustrade, colonade, barricade, esplanade, zaaknamen: galoppade, bastonnade, maskerade, verbale substantieven met verzamelande beteekenis.
- Adé, adie, adi'** (vaarwel), tw.; als zn. o.
- Adé** (O.-I. jongere broer of zuster), m. of v. -'s; soms als vóórnaam v. meisjes gebruikt.
- A'debaar** (dichterlijke naam voor oetevaar), m. adebaren.
- A décharge**, zie Décharge.
- A'del** (adeldom, de gezamenlijke edelen, de stand der edelen), m. gmv.: geërfde, gekochte -; oude, grijze -; de Hooge Raad van -, college van toezicht op de rechten van den adelstand: van - zijn, iem. van -; de - van Nederland, n.l. de gezamenlijke edellieden.
- A'delaar** (eig. edele aar of arend), m. -aren of -aars; de familie der -s telt dertig soorten, als: de edele -, de zee-, de visch-, de slangen-, enz.; zie Aar en Arend; de keizerlijke -, d. i. legerstandaard; de Zwarte -, zie Adelaarsorden; de dubbete - (Rusland of Oostenrijk), d. i. met twee koppen: wapen.
- A'delaarsorden**, v. mv.: de Zwarte Adelaar in Pruisen: de hoogste Pruisische ridderorde; de Roode -, is de tweede Pruis. orde, deze bestaat uit vijf klassen; verder de Russische en Servische witte Adelaar en de gouden - in Wurtemberg.
- A'delaarsvaren** (randvaren), v. -varens: de - is een zeer verspreide soort van varen.
- A'delaarsvlucht** (afstand der uitgespreide vleugeltoppen bij een arend, het hooge vliegen van een adelaar), v. gmv.
- A'delborst** (eig. edele of edele jongeling: cadet bij de marine), m. -borsten; -**brief** (bewijs van adeldom), m. -brieven, fig. brief van adeldom: er was een tijd, waarin de winzucht een - verwierf, door haar verzustering met de wetenschap, (Potg.); -**dom** (het adellijk-zijn), m. gmv.: brieven van -; fig. edele, hooge gevoelens: de - van zijn hart, thans meer: Adel; -**dom** (al de edelen van een rijk of een landstreek samen), m.: eens gaf de vorst een kostbaar feest aan heel zijn -.
- A'delen** (in den adelstand verheffen), ik heb -adeld; fig. veredelen, zedelijk verheffen: Deugd adelt, Arbeid adelt.
- A'dellijk, a'dellijk** (onfrisch wild), bn. en bw.: een - haas, - wild, - rieken.
- A'dellijk** (tot den adelstand behoorende), bn.: een - heer, een -e dame; - bloed, afkomst; -e titels, -e geslachten; een - huis.
- A'delstand** (rang of stand v. d. adel), m. gmv.: de vorst kan iem. in den - verheffen, tot den - behooren.
- A'deltrots** (hoogmoed op adeldom), m. gmv.
- A'dem, aam** (levenslucht), m. gmv.: in de volkst. Asem; -halen, -scheppen, fig. uitrusten, weer op zijn verhaal komen; de - Gods, de bezielende kracht Gods, die leven wekt; een spreker van langen -, die het lang uithoudt, fig. die langwijdig is; een werk,
- een gedicht van langen -, groot van beloop; zegsw. den laatsten - uitblazen, sterven; -**loos** (naar adem hijgend), bn.
- A'demen** (ademen), ik heb -ademd; bij dichters amen; in de spreektaal asemen; hij leeft, hij ademt nog; fig. hier ademt men niets dan rust, geniet; haar ziel ademt enkel deugd, openbaart; zijn woorden - waarheid en oprechtheid, doen blijken.
- A'demhalen** (ademen), ik haalde -, heb -gehaald: haal eens diep -; -**haling**, v.
- A'demhalingswerktuig** (orgaan ter ademhaling), o. -en (tongen).
- A demit'** (Fr. ten halve, voor de helft), bw.
- A'demtocht** (e. enkele ademhaling), m. gmv.: tot den laatsten -; fig. op den - der winden.
- Adenofde vegetaties** (geneesk. woekering van een klier, die in normalen toestand in de neuskeelholte aanwezig is en ook wel derde amandel heet), v. mv. (g = zij).
- Adept'** (Lat. ingewijde, nl. in eenige wetenschap, beoefenaar der alchimie), m. of v. -en.
- A'der** (adr, bloedbuis, vliezige buis in 't menschelek en dierlijk lichaam), v. -en; bij overdracht: een - van goud, van zilver, van steenzout; een rijke -; marmer zonder -en, zonder bochtige, kronkelende strepen.
- A'deriaten** (geneesk. bloed aftappen door het openen van een ader), ik heb -gelaten: alleen gebruikelijk in de onbep. wijs en in het verl. deelw.; vero.
- A'derlijk**, bn.; - bloed (ontl.), dat zijn voedende stoffen in het lichaam heeft afgezet en naar het hart terugstroomt; bij visschen vindt men alleen - bloed.
- A'derspat** (geneesk. uitwendige uitretting van een ader), v. -spatten; -**vliesje**, o. -s; -**weefsel**, o. -s.
- Ad fun'dum**, Lat. tot den bodem.
- Adhaesie** (nat. kracht van onderlinge aantrekking of kleving der moleculen), v. gmv.; fig. instemming, toetreding: adres van -.
- Adherent'** (aanhanger), bn. (d = t).
- Adhipat'i** (O.-I. ambtstitel: op één na hoogste titel van een Inlandsch vorst op Java), m. -'s. Ook Rhaden of Raden -, rijksbestuurder; ook Adipati.
- Ad hoc**, Lat. desbetreffend, voor dit doel in 't bijzonder: een commissie -, een tot die zaak benoemde commissie. (c = k).
- Adi' of Adie'** (adieu), tw.; als zn. o.
- A di'e** (na zicht), bw.: op wisselbrieven d. i. op denzelfden dag (te betalen).
- Adieu'** (Fr. vaarwel! Gode bevolen! tot weerziens!), tw.; als zn. (het afscheid), o.
- Ad infinitum**, Lat. tot in het oneindige, of zonder ophouden.
- Ad in'terim**, i. d. tusschentijd, zie Interim.
- Adipa'ti** (eere-ambtstitel op Java van regenten in de gouvernementlanden), m. -'s; zie Pangéran.
- Ad'jectief** (spraakk. bijvoeglijk nu.) o. -tieven.
- Adjourneeren** (uistellen, verdagen, verschuiven), zie Ajourneeren.
- Adjutant'** (toegevoegd officier, ook toegevoegd onderofficier), m. -en. (ad = at).
- Adjutant'** (O.-I. groote oetevaarachtige vogel), m. -en; Britsch-Indië: Maraboe.
- Adjunct'** (ambtenaar van lageren rang, die aan een hooger is toegevoegd als hulp in zijn ambtsbezigheden), m. -en, lees: atjunkt; -**commies**, m. -commiezen.
- Ad libitum**, zie Libitum.

- Ad majorem Deï gloriam.** Lat. tot meerdere eer van God; zie **A. M. D. G.**
- Administrateur'** (beheerder, beheervoerder, bestuurder, bewindhebber), m. -s, -en.
- Administratie** (beheer, beheervoering, bestuur, het bijhouden van boeken), v. -s, -tiën.
- Administratief** (beheerend, beheervoerend), bn.: het -ve recht, -ve rechtspraak.
- Administratiekantoor** (bankiershuis, dat van den Staat het recht heeft verkregen voor zijn inschrijvingen op het Grootboek der N. W. S. certificaten af te geven van 100-1000 gulden), o. gmv. (d = t).
- Administreeren** (beheeren, besturen).
- Admiraal'** (opperbevelhebber v. e. oorlogsvloot), m. -s of -ralen; vroeger: Amiraal.
- Admiraal-generaal** (in onze ouderepubliek het hoofd van het zeevezen), m. admiraals-generaal; meestal bekleedde de stadhouder van Holland de waardigheid van -.
- Admiraalschip**, o. -schepen; zie Vlag-geschip.
- Admiraalsvlag** (grootte vlag, die v. d. top van den grooten mast waait), v. -vlaggen; de admiraal voert de vlag v. d. grooten mast, de vice-admiraal v. d. folkemast, de schout-bij-nacht v. d. bezansmast.
- Admiraalvlieder** (fraaie, bruinzwart gekleurde daakanel), m. -vlieders.
- Admiraalvellen** (een speeltocht houden met een vloot van jachten, boeiers enz. onder gekozen vlagofficieren); het woord komt alleen voor in de onbep. wijs: wij gaan -.
- Admiraliteit'** (raad v. zeezaken, zeegerecht, zee krijgsraad, college v. toezicht), v. -en.
- Admiraliteits-college**, o. -colleges: gesch. de vijf -s waren: de Admiraliteit van de Maas, van Amsterdam, van Zeeland, van Friesland en van het Noorderkwartier; -hof (gerechtshof over misdaden op zee), o. gmv.
- Admirant'** (Sp. admiraal), m. -en: de - was opperbevelhebber v. d. land- en zeemacht; de roemruchtige - Mendoza. (Da Costa).
- Admiratie** (bewondering), v. gmv. (t = ts).
- Admissie** (toelating als leerling, opneming, toegang, toestemming, vergunning), v. gmv.
- Admissie-examen** (toelatings-examen), o. -s: het - der H. B. S., van het gymnasium, van de R. K. S., van de R. N. L., enz.
- Admitteeren** (toelaten, aannemen).
- Ad multos annos**, Lat. voor vele jaren.
- Ad nau'seam**, Lat. tot walgens toe.
- Ad notam nemen**, Lat. opmerken, ergens op gaan letten, in gedachte nemen of houden.
- Ad oculos**, Lat. ziender oogen.
- Adoeh'**, O.-I. au! tw.
- Adolescent'** (aankomend jongeling), m. -en.
- Adonis** (myth. schoone jongeling, lieveling van Venus; fig. pronker, behaagziek jongeling), m., in het laatste geval: -sen.
- Adonis** (plant uit de familie der boterbloemen of ranonkels), v. -sen.
- Adoniseeren, zich** (zich mooi maken, opschikken, opdirken): der met blauwe jassen geadoniseerde ambachtslieden. (C. O.). (s = z).
- Adopteeren** (aannemen, inzonderheid als kind, ook gebruikt voor een meening of een voorstel).
- Adoptie** (aanneming, inzonderheid van een kind), v. -s, -tiën. (t = s).
- Adoptief** (aangenomen), bn.: een - kind; -ieve goederen, nl. die van een - kind.
- Adorateur'** (aanbidder, vereerder), m. -s.
- Adoratie** (aanbidding, vereering, huldding), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Adox'a** (muskusplant), v. -'s. (x = ks).
- Ad patres gaan**, Lat. tot de vaderen gaan, d. i. sterven.
- Ad perpetuam memoriam**, Lat. tot eeuwig aandenken, tot voortdurende gedachtenis; het - is een formule op een gedenkteeken of op een gedenkpenning.
- Ad pios usus**, Lat. tot een vroom of goddienstig gebruik, tot een liefdadig doeleinde.
- Ad rem'**, Lat. gepast, ter zake, afdoend.
- Adres'** (aanduiding v. naam en woonplaats v. e. persoon, opschrift eener enveloppe), o. -sen.
- Adres'** (verzoekschrift aan de Koningin of de Tweede-Kamer), o. -sen: een - indianen; ook: bericht, akte: een - van adhesie, z. ald.
- Adres'boek** (boek, waarin de naam, de juiste woonplaats en 't beroep van de gezeten burgers eener stad te vinden zijn), o. -boeken.
- Adres'kaart** (kaartje, bevattende opgave van naam en woonplaats van eenig persoon, een firma, enz.), v. -kaarten.
- Adres'kantoor** (kantoor, waar men inlichtingen kan verkrijgen over het huren van huizen, dienstboden, enz.), o. -kantoren.
- Adressant'** (afzender van een verzoekschrift), m. -en; vr. -e.
- Adresseeren** (Fr. een adres schrijven op; iemand iets zenden); zich -, zich richten of wenden tot iem. met een verzoek.
- Adria'tische Zee** (zee, ten O. van Italië), v.
- Adsisistent', assistent'** (R.-K. jonge priester als tijdelijk helper naar een parochie gezonden), m. -en. (d = t).
- Adsisistent'-Resident'** (O.-I. Onder-Resident op Java), m. -en; in den regel **Assistent**.
- Adspirant'** (degene, die naar een betrekking staat), m. -en, ook **Aspirant**; -controleur' (O.-I. onder-controleur), m., in den regel **Aspirant'-controleur**, m. -s; -ingenieur', m. -s, ook: **Aspirant** - (g = zj).
- Adstringen'tia** (Lat. samentrekkende geneesmiddelen), v. mv.; lees: at-strin-gent'-sie-a.
- Adstruc'tie** (toelichting), v. -s, -tiën. (c = k).
- Ad sum'mam**, Lat. in 't geheel, samen.
- Ad sum'mum**, Lat. op zijn hoogst, op zijn uiterste.
- Ad ultimum**, Lat. tot besluit.
- Ad u'num om'nes**, Lat. allen zonder uitzondering; zoo één, zoo allen.
- Ad u'sum**, Lat. ten gebuiken, naar gewoonte.
- Ad valo'rem**, Lat. naar de werkelijke waarde.
- Advenant'** (eig. wat bijkomt, wat past: pas-send, voegend, geschikt), bn.; naar -, naar evenredigheid of verhouding, naar omstandigheden; volkst. navenant, zie ald.
- Advent'** (R.-K. de naderende „komst" des Heeren: de vier weken vóór Kerstmis), m.
- Adverbiaal'** (bijwoordelijk), bn. en bw.
- Adver'bium** (Lat. bijwoord), o. -s, -biën, -biën; ook **Adverbe**.
- Adversa'ria, -riën** (aanteekeningen van allerlei aard, mengelwerk), v. mv. (d = t).
- Adverteeren** (bekendmaken in de krant, door dagbladen berichten), (d = t).
- Advertentie** (bekendmaking, aankondiging in een dagblad of krant), v. -s, -tiën; -blad, o. -bladen; -bureau' (-kantoor), o. -'s; -kosten, m. mv. (tie = sie).
- Advies'** (meening, raadgeving; kennisgeving b.v. van het trekken van een wissel, bericht), o. adviezen. (d = t).

Adviesboot (snelzeilend vaartuig, dat brieven, enz. overbrengt), v. -en; -jacht (vaartuig, dat bevelen overbrengt), o. -en. (d = t).

Adviesbrief (brief, over afgezonden koopwaren of wissels), m. -brieven.

Adviseeren (Fr. advies geven, als deskundige zijn gevoelen over iets doen blijken). (s = z).

Adviseur (voorlichter, raadsman), m. -s: een geestelijk -, raadgever in gewetenszaken.

Ad vi'tam, Lat. voor het leven, - oeternam, voor het eeuwige leven. (d = t).

Advocaat (rechtsgeleerd raadsman, doctor in de rechten), m. -aten: de - pleit voor zijn cliënt; een - van kwade zaken, die verkeerde handelingen verdedigt; zijn eigen - zijn, eigen zaak zelf verdedigen.

Advocaat-generaal (ambtenaar van het openbaar ministerie bij een gerechtshof), m. advocaten-generaal.

Advocaatje (advocatenborrel), o. -s. gmv.

Advocatenborrel (mengsel v. brandewijn, geklopte eieren, suiker en geraspte notemuskaat: zachte morgendrank en een goed smeersel voor de keel, dus bijzonder dienstig geacht voor een pleiter), m. -borrels.

Advocatenkamer (vereeniging van advocaten, eens in de week zitting houdende tot raad en hulp van armen en onbemiddelden), v. gmv.; de - vindt men in steden, waar een rechtbank of een hof is.

Advocatenstreek (stemme, listige trek, om zich aan iets te onttrekken), m. -streken.

Advocaterij (scherts. minachtende benaming van het beroep eens advocaats, ook advocatenstreek), v. gmv.

Aedilis (opzichter v. gebouwen, magazijnen, openbare spelen in oud-Rome), m. aediles.

Aegeïsche Zee (zee, ten O. van Griekenland, met de Cycladen en de Sporaden in 't Z.), v.

Ae'gir, Germ. myth. god der zee, gehuwd met Ran; hun dochters zijn de golfnimsfen.

Aegis (myth. schrikwekkend schild met M. als hoofd, van Jupiter), v.: de - is het symbool van „goddelijke bescherming“.

Aeolipile (stoomkogel: eerste werktuig, door stoom bewogen), v. -s; de - is uitgevonden door Heron van Alexandrië, geb. 120 voor Christus.

Aeneas, Trojaansche prins, nationale held en would-be stamvader der Romeinen.

Aeneïde, **Aeneïas** (eig. lied Aeneas betreffende), v.: de - is het heldendicht van Virgilius.

Eolus, myth. god van den wind. (ae = ee).

Eolusharp (muz. windharp, harp die door den luchtstroom geluiden geeft), v. -harpfen.

Equatie (Lat. vergelijking, evening), v.; -uurwerk (werktuig ter bepaling van den waren en middelbaren zonnetijd), o. -werken.

Equator (aardr. Lat. evenmachtenlijn, evenaar, linie), m. gmv., lees: eekwa'tor; de - is een grootte cirkel op de aardglobe, op 90° afstand van de beide polen getrokken en de aarde in een noorder- en zuiderhalfond deelend.

Equatoriaal (den equator betreffende, er mede in verband staande), bn.; de - stroom (aardr. zekere golfstroom), m. (qu = kw.)

Equilibrist (koorddanser, kunstrijder), m. -bristen: lees: ee-kie-lie-brist'.

Equilibrium (Lat. evenwicht), o. gmv.

Equinoctium (dag- en nachtevening), o. -s, -tia, -tïen. Ook: Equinox, v. -en.

Equivalent (getijke waarde, iets dat tegen iets anders opweegt), o.; ook: Equivalent.

Equivalent (Lat. gelijkwaardig), bn.; ook: Equivalent; lees: eekivalent'.

Era (Lat. tijdrekening, jaartelling), v. -'s; lees: ee-ra.

Aëroliet (luchtsteen, meteorsteen), m. -en; lees: aa-ee-roo-liet'; -aërometer (luchtmeter), m. -meters; -naut' (luchtschipper), m. -en; -nautiek' (kunst, om luchtballons of vliegmachines te vervaardigen en te besturen), v.; -phoon' (Edisons werktuig tot vergrooting v. d. draagwijdte onzer stem), v. -phonen: de - is in 1878 uitgevonden, het is een soort van trompet, waarin vliezen in trilling gebracht worden; -plaan' (vlieg-machine), v. -anen; ook, luchtzweeftoestel: samenstel van luchtschommels, die in breedten kring door de lucht zweven, gedreven door een motor, lees: aa-ee-roo-plaan'.

Aërostaat (luchtschip, -bol), m. -taten.

Aërostatie (wetenschap, die zich bezighoudt met het evenwicht en de veerkracht der lucht en der gassen), v. gmv.

Aërostatiek (de luchtvaartkunst), v. gmv.

Esculap'ius, m., ook Esculaap. (c = k).

Eso'pisch, bn.: de - e fabel.

Eso'pus, m.; ook: Esopus.

Esthetica, -thiek' (Gr. schoonheidsleer, leer van het schoone nl. om kunstvormen te begrijpen of te ontwerpen), v. gmv.

Esthetisch (smaakvol, overeenstemmend met schoonheidszin en kunstzin), bn.

Ether (vluchtige of ijle vloeistof met doorringenden reuk), m. -s; ook: Ether.

Ether (veerkrachtige vloeistof, die de on-eindige ruimte doordringt), m. gmv.

Etherisch (luchtig en licht; fig. hemelsch, verheven), bn.: lees: eete'ries.

Etiologie (leer van den oorsprong en de ontwikkeling der dingen), v. gmv.

Af (naar beneden, weg, van), bw.: er varen hier veel booten -, richting; de kalk valt van het plafond -, verwijdering; zegsw. op den man - gaan, rechtstreeks handelen, zonder omwegen; - en aan, d.i. bewegen heen en weer; - en toe, nu en dan; van dit oogenblik -, tijdpoint; hij heeft zijn werk -, gereed; - wordt met daar, hier, waar aangeeschreven, doch niet met er, ergens, nergens, overal.

Af (voorvoegsel = niet, zonder), b.v. in Afgod, Afgrond, Afgunst, zie ald.

Afbakenen (met bakens afzetten), ik heb -gebakend: ook: een vaarwater -, d.i. met merken of tonnen afzetten; fig. den weg aanwijzen, de grenzen aanduiden: de leerstof afbakenen.

Afbeeld (in beeld voorstellen, afteekenen, afschilderen, afmalen), ik heb -gebeeld; fig. schetsen, afteekenen; -beelding, v. -en; -beeldinkje, o. -s; -beeldsel, o. -s, -en.

Afbetalen (betalen, wat men nog schuldig is; uitbetalen), ik betaalde, heb en ben -betaald: een schuld -; ook in termijnen: elke week een gulden -; -ing, v. -en.

Afbetten (voorzichtig met natte spons of doek losweken en reinigen, b.v. een wond), ik heb -gebet.

Afheulen (uitputten, afmatten door zwaar werk), ik heb -gebeuld: een paard.

Afbidden (door bidden verkrijgen), ik bad -, heb -gebeden: een afgebeden kind (dicht.).

Afbijten, ik beet -, heb -gebeten: een signaar -; zegsw. het spits -, zie Spits;

- zijn woorden* -, kort, nijdig spreken; *iem.* -, afsnauwen, afgrauwen.
- Af'bikken** (metselw. met een scherp voorwerp de oude kalk van metselstenen of van een muur af doen), ik bikte -, heb -gebikt: steenen -, een muur -, zie *Bikhamer*.
- Af'biljoenen** (timm. de scherpe kanten wegnemen), ik heb -biljoend: een leuning -.
- Af'binden** (losmaken; ook, door binden afscheiden), ik bond -, heb -gebonden.
- Af'bladderen** (afbladeren, afblaren; tot blaren optrekken van verf en dan springen en afvallen), het is -gebladderd: schildertjen bladderen ten laatste af. (Bredius).
- Af'blijven** (niet beroeren of belasten, verwyderd blijven), ik bleef -, wij bleven -, wij zijn -gebleven: jongen, je moet - van mijn brieven; gij moet van mijn kamer -.
- Af'blokken, zich** (inspannend studeeren), ik heb mij en ben -geblokt: hij was totaal -geblokt, door studie afgemat.
- Af'boeten** (door boetedoening geheel uitwischen), ik heb -geboet; -ing, v. -en.
- Af'bonken** (afsteken van de bovenste veenlaag), ik heb -gebonkt: het veen -.
- Af'borgen** (op krediet nemen, afleenen), ik heb -geborgd: fig. als 't eerste jaar den hof zijn toot had -geborgd, (Staring), de tuin bleef zonder toot; een gedachte -, overnemen, w.i.g.
- Af'bottelen** (bier of wijn in flesschen aftappen), ik heb -gebotteld; -ing, v. -en.
- Af'braak** (ruin), v. gmv.: een huis voor -verkoopen, om het af te breken, om gesloopt te worden: verkooping van -.
- Af'branden** (door branden wegnemen, door brand vernield worden), ik of het brandde af, ik ben of het is -gebrand; oude verf van houtwerk -, het huis brandde af.
- Af'brassen** (zeew. de brassen aanhalen, zoodat de zeilen vólstaan), het is -gebrast.
- Af'breken** (sloopen, omhalen, slechten, omverhalen), ik brak af, heb en het is -gebroken: een huis -, een muur -; fig. een stelsel -, men tracht het te niet te doen door felle critiek: zijn rede -, een gesprek -, eindigen.
- Af'brekingsteeken** (spraak. een punt, aanduidend een afkorting), o. -teekens: b.v. n.l. a.h.w. (als het ware), enz.
- Af'breuk** (schade), v. gmv.: den vijand -doen, nadeel doen, -lijden, schade beloopen.
- Af'brijuen** (van zout water ontdoen), ik heb -gebrijnd: stoomw. een ketel -, het bovenste zoutachtige water laten wegloopen.
- Af'brokkelen** (brokketend van iets afnemen; brokketend uiteenvallen), ik of het brokkelde -, ik heb en het is -gebrokkeld: kruimels van het brood -, die muur gaat -; handel: gaandeweg lager worden van koersen of prijzen.
- Af'dak** (laag, afhellend dak tegen een muur of schutting), o. -daken.
- Af'dalen** (van een hoog gelegen plaats langs een helling naar beneden gaan), ik ben -gedaald: een berg -, d. i. langs een helling, en min of meer langzaam en gelijkmatig; fig. tot den laagsten rang -, atzakken; tot iem. -, zich jegens iem. van veel lageren rang gemeenzaam betoonen; -ing, v. -en.
- Af'dammen** (water door een dam afsluiten), ik heb -gedamd; -damming, v. -en: de -damming der Schelde.
- Af'danken** (het afscheid geven, uit den dienst ontslaan), ik heb -gedankt: troepen -, een schip -, buiten dienst stellen; *iem.* b.v. een vrijer, een minnaar -, bedanken.
- Af'deelen** (verdeelen), ik heb -gedeeld: een school in klassen -, -ing (evenmatig gedeelte, onderdeel), v. -en.
- Af'deelings-chef** (hoofd van een afdeling van bestuur), m. -chefs.
- Af'delzen** (terugwijken, mil. den aftocht blazen), ik ben -gedelzd; -ing, v. -en.
- Af'dekken** (ontdoen van het dek), ik heb -gedekt: een koe -, villen; de tafel -, afnemen; ook, een schuur -, het dak voltooien.
- Af'dieven** (ontstelen, vooral kleinigheden), ik diefte -, heb -gedieft: iem. iets -.
- Af'dingen** (minder bieden dan gevraagd wordt), ik dong -, heb -gedongen: op den koop prijs -, fig. op dat werk is veel af te dinuen, d. i. af te keuren; zie *Pingelen*.
- Af'doen** (wegdoen, verwijderen), ik deed -, heb -gedaan: een schuld -, betalen, kwijten; zegsw. den kerfstok -, al zijn schulden ergens betalen; -ing, v.: tot - van zaken, schulden, voldoening, afbetaling.
- Af'doend**, bn.: een -bewijs, voldingend, beslissend; een -e maatregel; meest -.
- Af'doener** (dooddoener), m. -s: menige machtspreuk wordt als -gebruikt.
- Af'dokken** (betalen, afschuiven), ik heb -gedokt, gmv.: hoe hij ook tegenspartelde, hij moest -, zie *Opdokken*.
- Af'dolen**, zie *Afdwalen*.
- Af'dragen** (naar beneden dragen), ik droeg -, heb -gedragen: een mand de trap -,
- Af'dragen** (afstijten door dragen, van kleedingstukken), ik droeg -, heb -gedragen: dat de jongeren de kleederen van de ouderen moeten -. (C.O.)
- Af'dreigen** (geld afpersen, door te dreigen met smaad, openbaring van e. geheim, enz.), ik heb -gedreigd; -ing, v. -en, z. *Chan tagé*.
- Af'drift** (zeew. het afdriften v. d. koers), v. gmv.
- Af'drijven**, ik dreef -, heb en ben -gedreven: fig. met den stroom -, met de mode medegaan; geneesk.: wormen -, uit het lichaam verwijderen; -drijfveel (geneesk. onvult. deelw. van af- of wegdrijven), bn.: een lintworm door een -middel kwijtrakten.
- Af'drinken**, ik dronk -, heb -gedronken; het bovenste van iets drinken: den room van de melk -, fig. een twist -, zich onder een glas verzoenen.
- Af'drogen** (iets wisschend droogmaken, afwisschen), ik droogde -, heb -gedroogd: de handen -, het zweet -, -ing, v. -en.
- Af'druppen** (in droppels afvallen), het droop -, is -gedropen: het zweet droop hem van 't aangezicht af, viel druppelend neer; fig. de hond droop -, sloop druijstaartend, d. i. met ingetrokken staart weg; -ing, v. -en.
- Af'druk** (boekdr. afgedrukt vel), m. -drukken: een - van een plaat, ets, enz.; een - van een zegel; zend mij een paar afdrukjes, nl. overdrukjes van eenig gepubliceerd opstel, enz.; -drukken (iets overbrengen door middel van drukken), ik heb -gedrukt: een zegel in was -, een cachet in lak -, een koperen plaat zuiver -, -sel, o. -s, -en.
- Af'dwalen** (van het rechte pad afdraken), ik ben -gedwaald: fig. van den tekst -, afwijken, den draad der rede verliezen.
- Af'dwingen** (dwingen iets af te geven of iets te doen), ik dwing -, heb -gedwongen: iem. geld -, een belofte -, fig. eerbied, achtung -.

- Af'eischen** (met nadruk afvorderen), ik heb — gebiedt: rekenschap —, afvergen; —ing, v.
- Affa'ire** (zaak, bestaansmiddel, rechtsgeding, aangelegenheid, bezigheid, voorval, nering, winkelzaak, handelszaak), v. —s. (al = è).
- Affect** (levendige gemoedsaandoening, ontroering), o. —en; lees: affect'; —atie (ge-maaktheid, gekunsteldheid), v. —s, —tiën: (c = k), zie Geaffecteerd; —eeren (voor-wenden, veinzen, voorgeven); —ie (genegenheid, welwillendheid, gunst, liefde), v. —s, —tiën: geneesk. een — van de maag, aan-doening; een — van de hersenen, ziekelijkheid, lees: affect'sie.
- Affet'to** (It. muz.), zn. o.: con —, met warmte, met gevoel, met hartstochtelijkheid.
- Affetto'so** (It. muz. teeder, bevallig, vol gevoel), bw.; zie Affetto.
- Aff'iche** (Fr. aanplakbiljet, programma), o. —s.
- Aff'icheeren** (aanplakken, publiek maken).
- Aff'davit** (schriftelijk bewijs, dat in Engeland betaalbare coupons niet aan een Engelschman toebehooren), o. —s; een — dient om vrijstelling v. d. daaropvallende belasting te verkrijgen; ook, beëdigde gerechtelijke verklaring, vooral van den inhoud van een scheepsloading.
- Affilia'tie** (aanneming als kind; opneming als medelid in een orde), v. gmv. (t = ts).
- Affineeren** (verfijnen, zuiveren, louteren): goud, zilver —, door zwavelzuur afscheiden.
- Affiniteit** (maagschap, verwantschap), v., ook scheik. keurverwantschap: zuurstof heeft een groote — tot ijzer (roest), zwavel tot kwik (vermiljoen).
- Affirma'tie** (bevestiging, bekrachtiging, beaming), v. —s. (t = ts).
- Affix'um** (toevoegsel, aanhechtseel), o. affixa.
- Affluen'tie** (toeloeving, toestrooming), v. gmv. (t = ts).
- Affodil'** of **Affodil'le** (plantk. liehevormig gewas, groeiend langs de Middellandsche Zee: graslehe der Grieken, als heilige plant aan de dooden gewijd; goudwortel), v. affodillen.
- Aff'olien** (tot het uiterste toe plagen), ik heb —gefoeld: de boer werd door den vijand —gefoeld, door langdurige en grove kwellingen, rooverijen enz. uitgeput.
- Affrens'** (Fr. afschuwelijk, ijsselijk, ongehoord, schrikkelijk), bn. en bw., —zer, —t.
- Affront'** (Fr. smaad, beleediging), o. —en.
- Affronteeren** (stout onder de oogen treden, braveeren, trotseeren; grof beleedigen, hoonen).
- Affuit'** (houten of ijzeren onderstel van een kanon, rolpaard), v. —en: er zijn wal-, belegerings-, veld-, scheepsaffuiten.
- Af'gaan** (naar beneden gaan), ik ging —, heb en ben —gegaan: op iets, op iem. —, in de richting gaan van; op iem. woorden —, rekenen; zeew. —d water, vallend water.
- Af'gang** (ontlasting), m. —en.
- Afgeblik'semd**, —blik'semsch (in hooge mate), bw. gmv.: het is — koud, erg, zeer.
- Afgebroken** (afgeknot), bn.: een — paal; zie ook Afbreken.
- Afgedieft'**, bw.: een — aardig mutsje, een zeer aardig mutsje; een — moeilijk geval, erg.
- Afgedok'terd** (erg, in hooge mate), bw. gmv.: hij heeft hem — de les gelezen; zij is — (gedrie)dookterd leelijk, zeer, ijsselijk.
- Afgedriedu'veld** (erg, zeer), bw.: het het verzenlijmen gaat thans — snel. gmv.
- Afgedriedu'veld** (erg, zeer), bw. gmv.: een — lastige kerel.
- Afgedu'veld**, bw.: — vlug, buitengewoon gmv.
- Af'geeren** (schuins afloopen), heeft —gegeerd: de sloot geert af, een dijk kan —.
- Afgeha'geld** (erg, zeer), bw.: zij hebben hem — toetakeld, gmv.; tusschenw.: Wel —!
- Af'geknot**, bn. wisk.: een —te kegel, piramide, met afgesneden top of spits.
- Af'gelasten** (afbestellen, afcommandeeren), ik heb —gelast: de parade is —gelast.
- Af'geleefd** (oud en zwak), bn.: een —e grijsaard, door hoogen ouderdom krachteloos geworden; een oud, — paard; de grijsaard, — in iedren lust, (De Gen.), ongevoelig, afgestompt; —heid, v. gmv.
- Af'gelegen** (eenzaam, afgezonderd), bn. en bw.: een — oord, een — straat, een — pastorie, — wonen; —er, —st; —heid, v.: de — van dat dorp.
- Af'geloopen** (verstreken, verleden), bn.: het — jaar, in de — eeuw, de — dag, in den — nacht; in den — zomer, vorigen.
- Af'gemat** (zeer vermoeid), bn.: het geblakerd gelaat van een — dik man, (C.O.), — door of van lijden, — door arbeid, zorgen, door 't waken, — door 't strijden, (Bild.); —heid (erge vermoeidheid, uitputting), v. gmv.
- Af'gemeten** (afgepast), bn. en bw.: met — tred; een — houding, d.i. niet vrij of los, min of meer stijf; — spreken, op voorzichtige, langzame wijze; —er, —st; —heid (deftigheid), v.: koele —heid; —heid van toon.
- Af'gepast** (volgens juiste maat), bn.: —e servetten, tafellakens, op maat geweven; een —e beleefdheid, stijve; —heid (berekende deftigheid, stijfheid), v. gmv.
- Af'geplat** (de volle ronding missende), bn.: onze aarde is — aan de polen.
- Afgera'zend** (versterkingswoord voor: erg, zeer, in hooge mate), bw.: hij heeft het — druk, het is — warm. gmv.
- Af'geriecht** (vaardig, bedreven), bn.: een — paard, een — strijder, een — leerling; fig. slim, listig, geslepen; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Af'geroffeld** (ruw, haastig afgewerkt), bn.; zie Afroffelen.
- Af'gescheidene** (lid van de Christ.-Gereformeerde gemeente), m. of v. —n: in 1834 hebben dezen zich van de Ned. Hervormde Kerk afgescheiden.
- Af'gesloofd** (afgetoed door overmatigen arbeid, afgewerkt), bn.; —heid, v. gmv.
- Af'gesloten** (gesloten, afgezonderd), bn.: een — kring, een — bijeenkomst, in een — toestand komen; —heid (staat van afzondering), v. gmv.
- Af'gestompt** (stomp geworden), bn.: een —e speer; zie Afstompen.
- Af'gestorven** (dood), bn.: — planten, — deelen; hij is der wereld —, hij is dood voor de wereld, heeft zich uit de samenleving teruggetrokken, bv. een kluizenaar.
- Af'gestorvene** (dood), m. of v. —n.
- Af'getoed** (uitgeput), bn.: een —e lijd, — door het voortdurend waken, het —e lichaam, de —e leden, afgemat; —heid, v. gmv.
- Af'getrapt'** (versterkingswoord voor: erg, zeer), bw.: hij was — kwaadaardig. gmv.
- Af'getrokken** (abstract), bn. en bw.: —denkbeelden, hij redeneerde erg —; —er, —st.
- Af'getrokkenheid** (de toestand v. iemand, die in eigen gedachten verdiept is en daar-

door niet let op hetgeen om hem voorvalt of op wat gezegd wordt), v. gmv.

Afgevaardigde (afgezondene, vertegenwoordiger v. e. gewest, district, enz.), m. of v. -n.

Afgevallene, m. en v. -n, zie Afvallige.

Afgeven (uit de hand geven), ik gaf -, heb -gegeven: zijn geld -, een brief -; fig. op iem. -, d. i. iem. laken, hekelen, gispen.

Afgeven (handel. een wissel uitgeven), ik gaf -, wij gaven -, heb -gegeven.

Afgewend (afgekeerd), bn.: met - gelaat.

Afgezaagd (tot vervelens toe gezongen, behandeld), bn.: een - liedje, een - onderwerp, d. i. te lang gezongen, behandeld; van Zagen (op de viool krassen); -er, -st.

Afgezant (door een vorst afgezondene), m. -en; fig. de dood, Gods donkere -, (v. Beers).

Afzien (niet lettende op), vd.: -nag van de kosten, durf ik die reis niet meemaken, omdat ze mij te vermoedend is, d. i. zonder de kosten nog in aanmerking te nemen.

Afzonderd (afgescheiden, verwijderd, afzonderlijk), bn. en bw.: een - stuk land; de metaatsche woonde in een - huis; zij leeft stil en -, eenzaam; -heid, v. gmv.

Afgieren (schuins afwijken), het is -gegierd: het schip zal door den storm een heel eind -, in schuine richting drijven (scheepst.).

Afgieten (het vocht ergens laten afloopen), ik goot -, heb -gegoten: het water van de rijst, van de aardappelen -; de aardappelen -, de boonen -, d. i. ze ontdoen van het kookwater; munten, penningen in zwavel -, ze namaken, ze afbeelden door gieten; hout-snedes in metaal -, een buste -; -sel (afbeeldsel, door gieten verkregen), o. -s.

Afgletseldiertje (microscopisch diertje, dat zich vooral in vocht ontwikkelt), o. -diertjes; zie Infusie-diertjes.

Afgifte (het afgeven), v. gmv., ook Afgift: de - van een getuigschrift, van een paspoort, van een postwissel.

Afglijden (glijdende naar beneden komen), ik gleed -, heb en ben -gegleden: van een ladder -, zich van een kar laten -.

Afgluren (afspieden), ik heb -geglurd: de heer Bruis vond het goed, de laan eerst eens af te gluren (C.O.), glurend afloeren, d. i. met halfgesloten oogen, maar met scherp blik, ten einde toe afspieden.

Afgod (valsche god, niet-god), m. -en, bij dichters wel Afgoon: de Philistijnen vereerden den - Baäl of Beëlzebub; -godje, o. -s, ook: -goodje, o. -s.

Afgodeeren (afgoderij plegen), ik heb afgodeerd: fig. dwepend vereeren: een persoon of zaak -; een kunst -.

Afgodendenaar (vereerder v. een afgod), m. -s, -naren; -dienst (vereering van afgoden), m. gmv.; -tempel (tempel van twee of meer afgoden), m. -s, -en.

Afgoderij (godsdiens der heidenen of aanbidding van eenig schepsel van eenig voorwerp of hemellichaam), v. -en.

Afgodisch (den afgod of de afgoden betreffende), bn. en bw.: -e plechtigheden, -e vereering; fig. -e liefde; iets - vereeren.

Afgodist (afgodendenaar), m. -en.

Afgodsbeeld (beeld v. e. afgod), o. -beelden: Joram, 889-883 v. C., richte -beelden op in de steden van Juda.

Afgodslang (slang, die als afgod wordt vereerd), v. -en; ook Reuzenslang, Boa.

Afgodstempel (tempel, aan den dienst van één afgod gewijd), m. -tempels.

Afgolven (golvend nederstromen), het heeft en is -gegolfd: los afhingende klederen, tooisels, hoofdharen kunnen -, in golvende beweging afdalen.

Afgrauw (snauw, bits woord), m. gmv.

Afgrauwen (norsch bejegenen en daardoor van zich afstooten), ik heb -gegrauwd.

Afgraven (door graven wegnemen), ik groef -, heb -gegraven: een heuvel -, een duin -, d. i. gravend verwijderen; een heuvel wat -, hem lager maken.

Afgrazen (het gras afeten), de koe heeft -gegraasd: een weide -.

Afgreppelen (met greppels afscheiden), ik heb -gegreppeld; -greppeling, v. -en.

Afgrijpen (op handige en vlugge wijze ontnemen), ik greep -, heb -gegrepen: iem. een mes -; een jongen een stok -.

Afgrijselijk, -grijs'lijk (afgrijzen wekkend, vreeslijk), bn. en bw.: een -e moord, de kat is - wreed; -heid, v. -heden.

Afgrijzen (de grootst mogelijke afkeer of afschrik), o. gmv.: met - aan iets denken.

Afgrissen (afkapen), ik heb -gegrist, gmk.: iem. iets -, onfutselen, behendig afpakken.

Afgrond (eig. zonder grond: steile, grondelooze diepte), m. -en: in een - vallen; fig. een - van ellende, d. i. onpeilbaarheid.

Afgunst (eig. ongunst: een lichte graad van wangunst; jaloeerschheid), v. gmv.

Afgun'stig (afgunst voedend), bn. en bw.: hij is - op zijn buurman; -e blikken, afgunst toonend: iets met -e oogen aanzien, met onverholen nijd en spijt.

Afhaken (losmaken uit den haak), ik heb -gehaakt: een wagon -, een luik -: sterfhuisgebruik; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Afhakken (afhouwen, in stukken hakken), ik heb -gehakt: een tak -, een geslachte koe -; -ker, m. -s; -king, v. -en.

Afhalen (komen weg-halen, in ontvangst nemen), ik heb -gehaald: een aangeteekende brief -: iem. - van den trein -; een bed -, afdekken; boontjes -, een paling -, afstroopen; -er (afdinger, klaplooper), m. -s.

Afhameren (een zaak in een vergadering snel afdoen): waarop de voorzitter den hamer laat vallen: hij hamerde -, heeft -gehamerd.

Afhandelen (afdoen, beëindigen, regelen), ik heb -gehandeld; -deling, v. gmv.

Afhandig (af of uit de hand), bn.: iem. iets - maken, d. i. listig ontnemen, afkapen, onfutselen.

Afhangeling (afhankelijke persoon, ondergeschikte), m. of v. -en: slaafsche -en van Napoleon; vr. ook: -e.

Afhangen (naar beneden hangen), hething -, heeft -gehangen: fig. van iem. -, de ondergeschikte zijn van; iets laten - van, de regeling afhankelijk stellen van.

Afhan'kelijk, afhank'lijk (ondergeschikt), bn.: - zijn van iem.; iem. van zich - maken; -er, -st; -heid, v. gmv.

Afhaspelen (garen v. d. klos haspelen), ik heb -gehaspeld: katoen, sajat, wol -, d. i. op een haspel afwinden; zijde -, d. i. van de cocons der zijderupsen al haspelend afwinden: de cocons -, een klos -; fig. laat mij die zaak nu eens -, in orde brengen, regelen.

Afhebben (afgedaan of gereed hebben), ik had -, ik heb -gehad: zijn werk -, een brief -.

Af'hellen (*schuins afloopen*), het heeft -geheld: *de oever gaat hier -; de weg, het tooneel kan -*, d. i. naar omhoog loopen; -**helling** (*glooiing, afhellend vlak*), v. -en.

Af'hoeven (*voltooid moeten zijn*), het heeft -gehoofd, b.v. *die taak had niet -*, het is niet noodig, dat ze gereed is. gmz.

Af'houden (*verwijderd houden*), ik hield -, heb -gehouden; *zeew. van den wal -*, den wal mijden; -**er**, m. -s; -**ing**, v. gmz.

Af'houwen (*met een houw afscheiden*), ik hieuw -, heb -gehouden: *een tak -*, van den boom afhakken; -**er** (*afkapper*), m. -s.

Af'huren (*in huur nemen*), ik heb -gehuurd: *een stoomboot -; het paveljoen was al -gehuurd; iem. knecht -*, onderhuren.

Af'jachten (*een afjacht geven: norsch afschepen, afsnauwen*), ik heb -gejacht. w. g.

Af'jagen (*wegjagen*), ik joeg (ik jaagde) -, heb -gejaagd: *een bedelaar het erf -; kinderen den zolder -; een paard -*, afjakkeren: *zich -*, zich zwaar vermoeien.

Af'jagen (nl. *op of door de jacht*), ik jaagde -, heb -gejaagd: *de stroopers hebben dien heer heel wat hazen -gejaagd; het -gejaagde hert*, door de jacht afgemat; *dat veld is reeds geheel -gejaagd*, van wild ontdaan.

Af'jakkeren (*afjagen, afrossen*), ik heb -gejakkerd: *een paard -*, met zweepslagen al maar door aanjagen; *fig. iem. -*, scherp doorhalen, vinnig afsnauwen; -**ing**, v. -en. gmz.

Af'japen (*afsnijden*), ik heb -gejaapt: *iem. den neus -*, d. i. met één forsche snede of jaap afsnijden, gmz.; zie Jaap.

Af'kabbelen (*ondermijnen*), ik heb en het is -gekabbeld: *den oever -*, d. i. ondergraven door den golfslag; *de oever is -gekabbeld*.

Af'kaden (*bouwk. afsluiten*), ik heb -gekaad: *een polder -*; -**kading**, v. -en.

Af'kalken (*van kalk ontdoen*), ik heb en het is -gekalkt: *een muur -*, afbikken; -**ing**, v.

Af'kalven (*het losschuiven en instorten van aardwerken*), het is -gekald: *de beide kanten der nieuwe stoot zijn erg -gekald; -ing* (*afbrokkeling v. hellend graafwerk*), v. -en.

Af'kammen (*fig. zich ongunstig uitlaten*), ik kamde -, heb -gekamd: *iem. -*, hem streng bedillen, kleineeren; zie Opkammen.

Af'kantelen (*kantelend naar beneden brengen of vallen*), ik kantelde -, heb -gekanteld: *steenblokken langs een helling -; de kist is van den wagen -gekanteld*.

Af'kanten, ik heb -gekant: *de beddesprei wordt -gekant*, een rand of kant wordt er omgezet; *de kous is op het -klaar*, het afsluiten van den uitersten kant; -**ing**, v. -en.

Af'kanten (*de scherpe hoeken wegnemen*), ik heb -gekant: *een steen wat -*; -**ing**, v.

Af'kopen (*handig ontstelen*), ik heb -gekaapt: *iem. iets -*; zie Afgrissen.

Af'kapittelen (*ernstig vermanen, terechtwijzen*), ik heb -gekapitteld.

Af'kappen (*door kappen wegnemen*), ik heb -gekapt: *boomtakken, houtwerk, kabels -*, afhakken: (*spraak.*) *een letter -*, weglaten, b.v. in: *ik hoor* (hoore); 'k (ik).

Af'kapping, v. -en; zie Apocope.

Af'kappingsteeken (*spraak. weglatingsteeken in den vorm eener komma*), o. -teekens, b.v. 's (des), 't (het), zie Apostrophe.

Af'keer (*afschrik, weerzin, walg, afgrizen, afschuw*), m. gmz.: -**toon**, aan den dag leggen; -**opwekken**, *verwekken, inboezemen.*

Af'keeren (*afwenden*), ik heb -gekeerd: *het hoofd -*, *de oogen -*, *de blikken -*; *een stoot -*, d. i. afweren: *zich van iets of iem. -*, hem den rug toedraaien; -**ing**, v. -en.

Af'keurig (*waars, ongezind*), bn., -**er**, -**st**; -**heid** (*tegenzin*), v. gmz.

Af'kerven (*door een diepe insnijding afscheiden*), ik kerfde of korf -, heb -gekorven: -**kerving** (*afsnijding*), v. -en.

Af'ketsen (*behendig afwenden, verwerpen*), ik heb en het is -geketst: *fig. een voorstel -*.

Af'keuren (*niet goedkeuren; laken, misprijzen, verwerpen*), ik heb -gekeurd: *ingeleverde goederen -*, *een uitdrukking -*.

Af'keurenswaard, -**waardig** (*verdiende te worden afgekeurd*), bn., -**er**, -**st**: -**e daden**, -**e handelingen**, -**e woorden**.

Af'kijken (*afzien*), ik keek -, heb -gekeken: *de jongen heeft zijn werk -gekeken*, d. i. afgeschreven.

Af'kladden (*kladdend d. i. slordig en smerig afmaken*), ik kladde -, heb -geklad: *men kan schrijfwerk, teekenswerk, schilderwerk -*.

Af'klaren (*zuiveren*), ik heb en het is -geklaard: *suiker, siroop -*, het schuim er van verwijderen: *fig. een rekening -*, vereffenen.

Af'klauteren (*naar beneden klauteren*), ik klauterde -, ben -geklauterd: *een rotspartij -*; -**klemmen** (*door klemmen afscheiden*), ik klemde -, heb -geklemd: *zich een vingertop -*; -**kleppen** (*kleppend publiek maken*), ik klepte -, heb -geklept: *een verordening -*; -**klimmen** (*klimmend naar beneden komen*), ik klom -, ben -geklommen: *een ladder -*; -**klinken** (*met de glazen klinkend een twist afdrinken*), ik klonk -, heb -geklonken.

Af'kluiven (*door kluiven afeten, ontdoen van het vleesch*), ik kloof -, wij kloven -, ik heb -gekloven: *een soepbeentje -*, *een boutje -*; -**knabbelen** (*knabbelend wegeten*), ik knabbelde -, heb -geknabbeld: *de muizen hebben een kaaskorst -geknabbeld*; -**knagen** (*bij kleine stukjes afbijten, afknabbelen*), ik knaagde -, heb -geknaagd: -**knappen** (*knappend afbreken*), ik knapte -, heb -geknapt: *een stuk glas kan -*; -**knarpen** (*met krakend geluid afknagen*), hij knarpte -, heeft -geknarpt: *de hond kan een been -*; -**knauwen** (*afknagen*), ik knauwde -, heb -geknauwd; -**knellen** (*knellend afscheiden, afklemmen*), ik knelde -, heb -gekneld; -**knevelen** (*afpersen*), ik heb -geknneveld: *iem. geld -*, door onbillijke vorderingen afdwingen.

Af'knijpen (*door knijpen afscheiden, afklemmen*), ik kneep -, heb -geknepen: *den kop van een spijker -*; -**knippen** (*met e. schaar afsnijden*), ik knipte -, heb -geknipt: *de rafels van een doek -*; -**sel** (*afgeknipt stuk doek, papier, metaal, enz.*), o. -s; -**knijptang** (*nijptang m. scherp bek*), v. -en; -**knoeien** (*slordig, knoeierig afmaken*), ik knoeide -, heb -geknoeid: *huiswerk -*.

Af'knotten (*afstompen*), ik heb -geknoot: *een wilg -*, *een tak -*; *een hout, een balk, rib, paal -*, van punten of toppen ontdoen: -**ting**, v. -en; zie Afgeknoot.

Af'koelen (*koel maken, den warmtegraad merkbaar verlagen*), ik heb, het is -gekoeld.

Af'koelingsmethode (*de wijze, waarop de afkoeling van verhitte voorwerpen plaats heeft*), v. -s; -**toestel**, o. -stellen; -**wet**

(nat. wet of formule, die de verhouding aanwijst tusschen de afneming van warmte en den daarvoor noodigen tijd), v. —wetten.

Af'koken (door in water te koken reinigen), ik heb —gekookt: groenten —, snijboonen —.

Af'komen (naar beneden komen), ik kwam —, ben —gekomen: wilt u maar eens —? de koeien kunnen niet van het eilandje —, het verlaten; zij konden niet van dien bedelaar —, hem niet kwijtraken; op iem. —, hem naderen; op iets —, zich in die richting bewegen; van een berg, een heuvel —; de trap —, afdalen; de lawine kwam donderend den berg —, afrollen; een rivier, een stroom —, afvaren.

Af'komst (kom-af, herkomst, afstamming, geboorte, kroost), v. gmv.: hij is van goede —, familie; —**komstig** (geboortig), bn.

Af'kondigen (openbaar, bekend maken), ik heb —gekondigd; —**ing**, v. —en: de — der geboden (huwelijk).

Af'koop (vrijkoop, het los- of vrijkopen), m. —en: —van tienden, renten, enz.; de — van prijsverklaarde goederen, terug- of loskoop; —**som**, v. —sommen.

Af'kopen (voor geld van iets vrij worden, door koop verkrijgen), onr. w.w., ik kocht af, heb —gekocht: zich van den krijgadienst —, iem. een koe —; zich laten —, zich met geld laten overhalen om af te zien van eenige aanspraak, eedig recht.

Af'koppelen (losmaken en zoo buiten werking stellen), ik koppelde —, heb afgekoppeld: een wagon —; —**ing**, v. —en.

Af'korten (korter maken, inkorten, besnoeien), ik kortte —, heb —gekort: een stok —, een plank —, zijn nagels —, de stengels van een plant —; spraak. een woord —, als bijvoorbeeld tot bijv.; —**ing**, v. —en: zie de —ingen aan het hoofd van elke nieuwe letter; ook: Abreviaties of Abreviaturen.

Af'kunnen (kunnen afdoen), onr. w.w., ik kon af, konde (kon) of, heb —gekund: zijn taak onmogelijk —; gij zult dat werk met twee knechts best —, d. i. kunnen voltooien.

Af'laat (R.K. eig. af-lating d. i. kwijtschelding of vermindering van kerkelijk straf, later van tijdelijke straffen, die nog na de vergiffenis der zonden te ondergaan overblijven), m. —laten; zie Indulgentie.

Af'land'ig (zeew. van het land af, zeewaarts), bn.: de wind is —.

Af'laten (iets omlaag laten), ik liet —, heb —gelaten: turf —, nl. van den zolder.

Af'leeren (verleeren), ik heb en ben —geleerd: ik ben het piano-spelen —geleerd, ben de vingervlugheid kwijt, ben het verleerd; hij heeft dat vloeken wel —geleerd, zich allengs afgewend.

Af'leggen (neerleggen, afdoen), ik legde (leide, lei) —, heb —gelegd (—geleid): een kleedingstuk —, de wapenen —; een lijk —, ontkleeden: fig. hij heeft het —gelegd, nl. het leven, hij is gestorven; een plant —, loten of ranken onder den grond door ombuigen en zelfstandig doen groeien.

Af'legger, m. —s: iem. die een doode aflegt; een student, die het aflegt, d. i. de hoogeschool verlaat zonder zijn studien voltooid te hebben; ook: een afgedragen kleedingstuk.

Af'leiden (wegleiden, naar een andere plaats leiden), ik heb —geleid: iemand van den rechten weg —; fig. iem. aandacht, opmerk-

zaamheid —, aftrekken, hem verstrooien.

Af'leiden (spraak. de afstamming aantoonen, de verwantschap in 't licht stellen), ik heb —geleid: het w.w. temmen is afgeleid van tam, enz. ook: een woord —, d. i. vormden door voor- of achtervoegsel of klankwijziging.

Af'leider (middel, werktuig om af te leiden), m. —s: een bliksem—.

Af'leiding (het doen wegvloeiën, het afvoeren van een vloeistof, enz.), v. —en: een buis tot —van het water, —van d. electricischen stroom.

Af'leiding (verstrooing, ontspanning), v. gmv.: hij wilde mij eenige —bezorgen.

Af'leiding (spraak. het afleiden van woorden en woorddeelen, tevens het verklaren er van), v. —en: de —van het woord gehucht uit hof d. i. hoeve; de leer der —; zie Etymologie.

Af'leidingsuitgang (achtervoegsel), m. —en.

Af'leidkunde (spraak. deel der woordvorming of etymologie), v. gmv.: de —leert, hoe door voor- en achtervoegsels, ook door klankwijziging en overname nieuwe woorden en woordsoorten ontstaan.

Af'leidkun'dig (spraak. betrekking hebbend op de woordvorming, bn.: een —woordenboek).

Af'leidkun'dige (taalkundige, die zich bezighoudt met de etymologie), m. of v. —n.

Af'leidsel (een afgeleid woord), o. —s: het woord brok is een —van breken.

Af'leken (langzaam afvloeien, van tranen) de tranen leekten —, zijn —geleekt, zie Leken; —**lekker** (druipen), het lekte —, is —gelekt: het water lekt van het plafond —.

Af'lenzen (scheepst. met weinig of geen zeil voor wind en stroom drijven), ik ben —gelensd.

Af'leveren (afzenden, ter hand stellen, bezorgen), ik heb —geleverd; —**ing** (evenmatig deel van eenig uitgebreid boekwerk), v. —en.

Af'lezen (lezende afkondigen), ik las —, heb —gelezen: een lijst van namen —, hardop in de rij voorlezen; een verordening, een bevel, een kennisgeving —, een proclamatie—, lezend bekend maken; —**er**, m. —s; —**ing**, v. —en.

Af'looden (een water afpeilen), ik heb —gelood: de baai werd —gelood en in kaart gebracht; —**ing**, v. gmv.

Af'loogen (het vet of schuim verwijderen), ik heb —geloofd: tinnen schotels —, ze door loogen reinigen; —**ing**, v. gmv.

Af'loop (het af- of wegloopen), m. gmv.: de —van een water, een rivier, een goot, uitmonding; fig. bij den —der 16e eeuw, laatste gedeelte; den —van iets afwachten, het einde; na —der plechtigheid, eindiging.

Af'loopen (weg- of naar beneden loopen), het liep —, heeft of is —geloopen: van zijn plaats, post, werk —, zich verwijderen; de markten —, loopend bezoeken; voor den wind —, met behulp van den wind wegzeilen; het wiel zal —, n. l. v. d. as; de pomp is —geloopen, is lens, geeft geen water meer; zegsw. het loopt —met den zieke, hij gaat sterven; het feest is ordelijk —geloopen, geëindigd; zegsw. met een sissert —, onbeduidend eindigen, zie Sissert; schoenen, laarzen —, verslijten; de soliaten liepen de dorpen —, n. l. in oorlogstijd er loopen om te rooven, te plunderen.

Af'lossen (vervangen), ik heb —gelost: de wacht —; een kapitaal —, afbetalen; —**baar**, bn.; —**sing**, v. —en: de —sing van eenschildwacht; ook —sing van panden, hypotheek, goederen, schulden, afbetaling.

Af'luiden (afzeggen door middel van klok-

- geklep), ik heb -geluid: de parade is -geluid.
- Af'luisteren** (ongemerkt maar met opzet luisteren naar iets), ik heb -geluisterd: een gesprek -; -aar, m. -s; -ing, v. -en.
- Af'maaien** (met de zeis afsnijden), ik heb -gemaaid: een grasveld -; fig. de dood zal ons aller leven -; -er, m. -s.
- Af'maken** (voltooiën, ook dooden), ik heb -gemaakt: een brief -; zieke runderen -.
- Af'maken** (te-niet-doen, afbreken), ik maakte -, heb -gemaakt: een boek -, een tooneelstuk -, er een vernietigende critiek over schrijven en die publiceerden.
- Af'malen** (allen voorraad door den molen laten gaan), ik heb (al het graan) -gemalen.
- Af'malen** (afschilderen), ik heb -gemaald: personen, tafereelen, het lijdē -, schilderen.
- Af'marcheeren** (wegtrekken, oprukken, scherts. sterven), ze zijn -gemarcheerd: de troepen marcheeren -, trekken weg.
- Af'marsch** (aftocht), m. gmv.
- Af'matten** (krachteloos maken), ik heb -gemaakt: een ziekte, een spel, de koofts kan iem. -.
- Af'meten** (geheel meten), ik mat -, heb -gemetē: een kamer -, een stuk linnen, -; iets met de oogen -, n.l. de maat er van nemen: versregels -, d. i. scandeeren; den tijd -, den tijdduur bepalen; zijn tijd -, afpassen.
- Af'meting** (meetk. een der drie hoofdrichtingen, waarin een lichaam zich uitstrekt), v. -en: een lijn heeft maar éne -, een vlak heeft twee -en, een lichaam heeft drie -en.
- Af'mijnen** (bij een verkoop, een aanbesteding een verhuuring: door „mijn“ te roepen, eigenaar, aannemer of huurder worden), ik mijnde -, heb -geminde.
- Af'moeten** (klaar, gereed moeten worden), het moet -, het moest, het heeft -gemoeten: dat werk moet vanavond nog af.
- Af'monsteren** (van scheepsvolk: uitbetalen, van de monsterrot afvoeren en uit den dienst ontslaan), ik heb -gemonsterd; -ing, v. -en; zie Aanmonsteren.
- Af'nemen** (wegnemen, aflichten), ik nam -, heb -genomen: een boek van een plank -, wegnemen; een stuk geschut van een affuit -, afheffen; iem. iets -, afhandig maken, uit de hand nemen; iem. een examen -, doen ondergaan; iem. een eed, een belofte -, doen afleggen; zegsw. den hoed voor iets -, toonen, dat men er eerbied voor heeft; de wind gaat -, minderen in kracht; -ing (de -ing van 't kruis: beroemde schildertij van Rubens in de kathedraal van Antwerpen), v. gmv.; -ing van krachten, mindering, verzwakking.
- Af'nemen** (kooopen), ik nam -, heb -genomen; -er (koooper), m. -s.
- Af'neuzen** (nieuwsgierig afkijken), ik heb -geneusd: iem. een kunstje -; ergens den boel -, aflloeren; -er, m. -s; -ing, v. -ingen.
- A fond'** (Fr. grondig, door en door), bw.: iets à fond kennen.
- A fonds perdu'** (Fr. handel, van geplaatst geld: om 't nooit terug te zien), bw.; bij het kooopen van een lijfrente kan men spreken van -.
- A forfait'** (Fr. handel, bij den hoop, voetstoots, ongeteld), bw.
- A fortiori**, Lat. met des te meer reden.
- Af'palen** (met platen omringen en zoo afscheiden), ik paalde -, heb -gepaald: een akker, een weide, een jachtterrein -.
- Af'pareeren** (afwenden, onschadelijk ma-
- ken, afweren), ik heb -gepareerd: een degenstoot -, een slag -.
- Af'passen** (naar de juiste maat afdeelen), ik heb -gepast: de lengte van een terrein -, afmeten; iets netjes -, geld -, juist passen.
- Af'peil** (het bepalen van den aanwezigen voorraad voor accijnsbelasting), m. gmv.: de - van den voorraad jenever; in het meerv. Afpeilingen.
- Af'pellen** (met het peillood de diepte van water meten), ik heb -gepeild: een kolk -, de diepte meten; ambtenaren, belast met het - van de vaten jenever, om door peilen de hoeveelheid te bepalen; -ing, v. -en.
- Af'pelen** (een huid van het haar ontdoen op den haar- of stootboom), ik heb -gepeeld: -ing, v. -en; ook Pelen.
- Af'pellen** (de pel of schil verwijderen), ik heb -gepeeld: noten, eieren, garnalen -.
- Af'pellen** (een kind de pellen of mooiekleeren, het zondagspakje uittrekken, uitkleeden), ik pelde -, heb -gepeeld. gmv.
- Af'perken** (afsluiten, omheinen), ik heb -geperkt: een terrein -, een weide -, een weg -; fig. een tijdruimte -; -ing, v. -en.
- Af'persen** (uitpersen), ik heb -geperst: iem. tranen -, een zucht -; fig. iem. een verklaring, een belofte -, door overmacht of dwang van hem verkrijgen; -ing, v. -en.
- Af'pijnen, zich** (zich aftobben, of z. hevige kwellen), ik heb mij -gepijd: den geest, het lichaam -; -ing, v. -en.
- Af'pijnigen** (door pijnigen uit iem. krijgen), ik heb -gepijnid: iem. iets -; iem. -, afmarten op de pijnbank; -ing, v. gmv.
- Af'pingelen** (kleingeestig afdingen), ik heb -gepingeld: eenige centen op d. prijs -. gmv.
- Af'plattēn** (plat maken), ik heb -geplat; -ing, v. -en: de - der aarde.
- Af'pluizen** (bij pluizjes afplukken), ik ploos -, heb -geplozen: het vleesch van een been -, een pootje van een hoen -.
- Af'pluizen** (van pluizjes reinigen), ik heb en het is -gepluisd: een rok, een jas -; kom hier, ik zal je eens -.
- Af'plukken** (plukkend aftrekken, afbreken), ik heb -geplukt: bloemen, vruchten, bladen -; een tros druiven of bessen -; -ker, m.
- Af'poetieren** (iem. afschepen door hem onheusch te bejegenen), ik heb hem -gepoetierd.
- Af'poetsen** (schoonpoetsen, reinigen), ik heb -gepoetst: een geweer -, het zilverwerk -.
- Af'ponden** (bij ponden afwegen), ik heb -gepond: zorg er voor, goed wat rijst af te ponden, d. i. in pondsbullen af te wegen.
- Af'prachen** (door vleiende bede verkrijgen, afbedelen), ik heb -gepracht: iem. een aalmoes, een gunst -, d. i. smeekend afvragen.
- Af'prakkezeeren** (te veel nadenken, z. afpeinzen), ik prakkezeerde -, heb -geprakkezeerd: die man heeft al wat -geprakkezeerd; zich -, zich denkend afmatten.
- Af'pressen** (ongemeene vorm, dichterlijk voor afpersen), ik heb -geprest: zich een belofte laten -; -ing, v. -en.
- Af'punten** (ontdoen van de al te scherpe of spitse punt, die punt wegnemen), ik heb -gepunt: een paal -, zich het haar laten -.
- Af'raaien** (door greppels of raaien afscheiden van den omliggenden grond), ik heb -raaid.
- Af'rabbelen** (al rabbelend opzeggen of lezen, enz.), ik heb -gerabbeld: zijn les -, zijn gebed -, een gedicht -; ook Aframmelen.

- Af'raden** (iem. den raad geven, iets niet te doen, niet te koop, enz.), ik ried of raadde -, heb -geraden.
- Af'rafelen** (ontdoen van de rafels, d. i. van de losgeraakte draden), het is -gerafeld: die doek begint af te rafelen, de rafels of weefseldraden laten los; -ing, v. gmv.
- Af'raffelen** (haastig en slordig doen of afmaken), ik heb -geraffeld: het schoolwerk -; de griffier raffeld de akte maar -, slordig en onduidelijk aflezen, afrabbelen.
- Af'ragen** (het spinrag met den raagbol wegnemen), ik heb -geraagd: de spinwebben van den zolder -, raag het plafond eerst -.
- Af'raken** (weg-, los-raken), ik ben -geraakt: van iets of iemand -, afkomen; in 't gedrang zijn we van elkaar -geraakt, verwijdert geraakt; van zijn onderwerp -, onwillekeurig afwijken; van zijn stuk, van de wijs -, de kluts kwijt raken.
- Af'rammelen** (afrossen, afranselen), ik heb -gerammeld: een leerjongen -, fig. den mantel uitvegen; -ing (pak slaag), v. -en.
- Af'rammelen** (afabbelen; veel te snel op- en afopzeggen, afrabbelen), ik heb -gerammeld: deze dame heeft dien avond wat -gerammeld; lessen, gebeden, formulieren -.
- Af'ranselen** (een duchtig pak slaag geven), ik heb -geranseld: een hond -, afrossen, afkloppen met stok of zweep.
- Af'raspen** (met een rasp afschrapen), ik heb -geraspt: oneffenheden -, door raspen wegnemen; een korst kaas -, een broodje -.
- Af'rasteren** (met rasterwerk of puntdraad afsluiten), ik heb -gerasterd: het feestterrein gaat men -, -draad (stof), o.; -ing, v. -en; zie Omrasteren.
- Af'reedschaaf** (opschoonschaaf, fijschaaf), v. -schaven.
- Af'reehkekel** (een fijne hekel bij de vlas- of hennepbereiding), m. -hekels.
- Af'reis**, -reize (vertrek, afvaart), v. gmv.
- Af'reizen** (vertrekken), ik heb en ben -gereisd: met iemand -, vertrekken; ik reis naar Londen -, hij zal heel Holland -, er alle plaatsen bezoeken.
- Af'rekenen** (de rekening of schuld afdoen, vereffenen), ik heb -gerekend; -ing (vereffening in den handel), v.; zegsw. korte -ing maakt lange vriendschap, spoedige afbetaling doet lang vrienden blijven.
- Af'repelen** (vlas ontdoen van de knoppen of zaaddoozen), ik heb -gerepeld.
- Af'richten** (leeren, door onderricht en oefening geschikt maken voor eenig doel), ik richtte -, heb -gericht: een hond -, een knaap -, voor een examen -, soldaten -, -ing, v. -en: de -ing voor eenig examen; zie Dresseeren en Dressuur.
- Af'rijden** (vertrekken), men reed -, heeft en is -afgereden: voor het stadhuis -, de wagen zal zoo -, vertrekken; de ruiters reden de dorpen -, nl. om te stroopen; een paard -, al rijdend eenigermate vermoeien.
- Af'rijten** (losscheuren, door los te rijten: afscheiden), ik reet -, heb -gereten: een bloem van den stengel -.
- Af'rijzelen** (loslaten, afvallen), het is en heeft -gerijzeld: de kalk gaat v. d. muur -; rijpe korenaren laten veel korrels -.
- Af'rijzen** (afvallen), het rees -, het is -gezezen: als men korenschooven te ruw opbindt, zal er veel zaad -, op den grond vallen.
- Af'rika** (een der vijf werelddeelen), o.
- Afrikaan'** (persoon in of uit Afrika), m. -kanen; in Z.-Afrika ook: Afrikaner, m. -s.
- Afrikaan'der** (blanke inboorting in Zuid-Afrika), m. -s, ook wel Afrikaner: afstameling van Europeanen uit de Kaapkolonie.
- Afrikaansch'** (uit of in Afrika, of eigen aan Afrika), bn.: een -dier, -eproducten.
- Afrikaan'tje** (tuinbloempje, donkerbruin met geel hartje), o. -s.
- Af'rika-reiziger** (ontdekkingsreiziger in de binnenlanden van Afrika), m. -reizigers.
- Af'risten** (van de rist afstroopen, afdoen), ik heb -gerist: bessen, uien, vinken -.
- Af'rit** (het wegrijden), m. gmv.: de - zou om zes uur plaats hebben, het vertrek.
- Af'ritsen** (asferken), ik heb -gerist: een weg, een sloot, een pad -, met de spade een greppel of gleuf tot aanduiding der richting uitsteken; -ing, v. -en.
- Af'roepen** (naar beneden of tot zich roepen), ik heb -geroepen: iemand van zijn werk -, een soldaat van zijn post -, hem roepen om elders te komen; fig. hij werd te jong v. zijn post, zijn arbeid, zijn levenstaak -geroepen, door de zeis des doods getroffen.
- Af'roffelen** (ruw afwerken), ik heb -geroffeld: planken, balken -, d. i. ze ontdoen van de ruigste oneffenheden met de roffelschaaf; fig. die jongen gaat zijn huiswerk weer -, d. i. aiknoeien; zie Roffel (schaaf).
- Af'ronden**, ik rondde -, heb -gerond: een geldsom -, een getal -, d. i. naar boven of naar beneden rond maken, b. v. 37½ cent stellen op 40 of op 35 cent.
- Af'ronden** (de hoeken wegnemen), ik heb -gerond: een tafelblad -, fig. een volzin -, zoo afwerken, dat al de leden in evenmatig verband met elkaar staan; -ing, v. -en.
- Af'rooven** (ontrooven, met geweld ontnemen), ik heb -geroofd: iem. zijn geld -.
- Af'rossen** (roskammen, reinigen, ook afranselen), ik heb -gerost; -rosser, m. -s; -rossing (pak slaag), v. -en.
- Af'roven** (van het roofte of korste ontdoen), ik heb -geroofd; -roving, v. gmv.
- Af'schaduwen** (afschetsen, flauwelijk afbeelden), ik heb -geschaduwd: het tijden en strijden der Boeren kan men slechts -; -schaduw (afbeelding), v. -en.
- Af'schaffen** (doen ophouden, buiten gebruik stellen), ik heb -geschapt: een misbruik -; -schaffing (vooral, onthouding van sterken drank), v. gmv.
- Af'schaffer** (eig. iem. die iets afschaft of buiten gebruik stelt), m. -s; in 't bijz.: Onthouder.
- Af'schadingsgenootschap** (bond tot bestrijding van 't alcoholisme; vereeniging van onthouders), o. -genootschappen.
- Af'schampen** (langs iets afglijpen, ter zijde afschieten), het is -geschampt: een pijl, een kogel, een zwaard, een bijl, een lans kan -.
- Af'schaveelen** (allengs afslijten door wrijven, schuren, enz.), het is -geschaveeld: het touw zal geheel -; ook: -schavieelen.
- Af'scheep** (het verzenden per schip bv. van koopwaren), m. gmv.: de gunstige ligging der mijn voor den - van het erts.
- Af'schepen** (eig. in een schip laden om te verzenden, fig. iem. op een of andere manier bv. door een mooi praatje doen vertrekken), ik scheepte -, heb -gescheept.

- Af'scheid**, o. gmv.: een hartelijk -, een koel -, -nemen; tot -, ten -.
- Afscheidbaar** (kunnende afgescheiden worden), bn. en bw.; zie Onafscheidbaar.
- Afscheiden** (scheiden van), ik heb en ben -gescheiden; -ing, v.; -scheidinkje, o.
- Afscheidingslijn** (lijn, die een afscheiding vormt, grenslijn), v. -lijnen; -muur, m. -muren; -sloot, v. -slooten.
- Afscheidnemen** (het vaarwel zeggen), o. gmv.: -is een moeilijk ding. (C.O.)
- Afschelferen** (afschilferen), het is -geschelferd: een oude gangmuur gaat -.
- Afschepen** (per schip verzenden), ik heb -gescheept: fig. iemand -, onder eenig voorwendsel hem van zich wegzenden, hem onverrichter zake doen heengaan.
- Afschetsen** (in hoofdtrekken afteekenen), ik heb -geschetst: een huisje -; fig. in hoofdzaak beschrijven: iemands angst -.
- Afschieten** (doen afgaan), ik schoot -, heb -geschoten: een geweer, een kanon -, afvuren, zegsw. pijlen op iemand -, b.v. van den laster; den papegaai -, nl. van de stang, waarop hij geplaatst is; de beek schiet van den berg -, bruist neer.
- Afschijn** (dicht, glans, afschijnsel), m. gmv.
- Afschijnen** (afstralen, een schijnsel afgeven), het heeft -geschenen: de gloed eener kaachel kan -; -ing, v. -en.
- Afschilderen** (in kleuren afbeelden), ik heb -geschilderd; -schildering, v. -en.
- Afschilferen** (in schilfers of plaatjes afvallen), het is -geschilferd: dit plafond is geheel -geschilferd, de witkalk of het pleister is er afgevallen; zie Afschelferen.
- Afschilfering** (roos, huidziekte), v. -en: de - der huid onder de hoofdharen; de - van de hoeven der paarden.
- Afschillen** (de schel of schil van iets afdoen) ik heb -geschild: de schors van een boom -; een appel, een aardappel -.
- Afschrabben** (door schrabben reinigen), ik heb -geschrabd: wortelen -, nieuwe aardappelen -; men schraapt zijn schoenen -; zijn laarzen op den ijzeren krabber -.
- Afschrappen** (zorgvuldig afskrabben), ik heb -geschrapt: men schraapt vuile borden af; roest van iets -; een oude laag verf -; de darmen -, slager, reinigen van vetdeelen.
- Afschrappen** (door schrappen het overtollige verwijderen; een schrap halen door), ik heb -geschrapt: een stuk krijt -, vier cijfers - bij een deeling; -per, m. -s; -sel (wat door afschrappen van een stof verwijderd wordt), o. gmv.: -van ivoor.
- Afschrift** (kopie), o. -en: van het contract werden drie -en gemaakt; - van een brief, testament, vers, opstel, enz.; - van iets vragen, verzoeken, etschen; in -; bij -.
- Afschrijven** (naschrijven, overschrijven, uitschrijven), ik schreef -, heb -geschreven: een opstel van een ander -; een bezoek -, melden, dat men het niet kan ontvangen; een brief -, ten einde schrijven.
- Afschrik** (sterke afkeer), m. gmv.
- Afschrikken** (schrik krijgen of aanjagen), ik schrikte -, ben, heb -geschrikt: dat geluid schrikte ons -; een vuur aanleggen om de wilde dieren - te schrikken; -king, v. gmv.
- Afschrikwekkend** (afschrik of vrees inboezemend), bn.: een -e verschijning, een -voorbeeld, een -schouwspel.
- Af'schroeien** (door schroeien verwijderen), ik schrooide -, heb -geschrooid: de stoppels van een geplukte kip -.
- Af'schuimen** (schuimend nederstromen), hij is en heeft -geschuimd: de bergstroom, die van de rotsen afschuimt; het vet v. d. ketel, het vuil van gesmolten suiker -, met een schuimspeen afscheppen; -lepel, m. -s.
- Af'schuinen** (schuin afsteken), ik heb -geschuind; -ing, v.: de -ing van een paneel.
- Af'schutsel** (heining, afsluiting), o. -s, -en.
- Af'schutten** (afcheiden door een heining), ik heb -geschut: een wei -; -ing, v. -en.
- Af'schuw** (hevige afkeer, walging), m. gmv.
- Afschuwelijk**, -schuwelijk (afschuw verwekkend, zeer leelijk, verfoeljik), bn. en bw.: een -gedrocht, een -e vloek, een -e kleederdracht, die jas staat u -; -heid, v.
- Afschuwwekkend** (afschuw inboezemend), bn.; zie Afschrikwekkend.
- Af'seinen** (door te seinen afbestellen), ik heb -gessind: een trein -, ga die pas ontboden locomotief -, per telegram afzeggen; zeew. den scheepsraad -, door scheepseinen afgelasten; -ing, v. -en.
- Af'sijpelen** (truppelsgewijze afvloeien), het is -gesijpeld: het bloed zag men langs zijn harnas -; -ing, v. gmv.; zie Sijpelen.
- Af'sjorren** (het touwwerk losmaken of losrukken), ik heb -gesjord; -ring, v. -en.
- Af'sjouwen** (naar beneden sjouwen), ik heb -gesjouwd: de koffers van den zolder -; fig. hard werken: hij moet heel wat -voor z. brood.
- Af'slaan** (verjagen, verdrijven, van de hand wijzen), ik sloeg -, heb en het is -geslagen: den vijand -, een aanval -, een storm -, fig. een eisch -, een aanbod -, weigeren; de prijzen zullen wel -, verminderen, dalen.
- Af'slag** (vermindering), m. gmv.: - van straf; handel, vermindering van den verkoopsprijs: de - der koffie, d.i. daling in prijs.
- Af'slag** (openbare verkoop, waarbij de prijzen, waarvoor men iets wil afstaan, in afdalende reeks worden genoemd en het te koop gestelde aan den hoogsten afmijner wordt toegewezen; ook de verkoopplaats), m.; er is - van versche visch; gaat gij mee naar den -? zie Mijn en Mijnen.
- Af'slager** (openbare verkooper, roeper als knecht van den vendumeester), m. -s.
- Af'slaven, zich** (zich door zwaren en langdurigen arbeid uitputten), ik slaafde mij - heb mij -geslaafd.
- Af'slechten** (metalen gladhameren), ik heb, het is -geslecht; -slechthamer (planeerhamer, dienend om metalen platen glad te hameren), m. -hamers; -ing, v. gmv.
- Af'sleepen** (weg -, naar omlaag sleepen), ik heb -gesleept: de booten sleepen een vlot de rivier -, goederen v. d. kaai -.
- Af'slepen** (tot op den grond afhangen), het heeft -gesleept: een japon met -slepemde strooken.
- Af'slonzen** (kleeren door stordigheid bederven of verstonzen), ik heb -geslonsd; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Af'slooten** (door e. sloot omringen), ik heb -gesloot: ik zal dat stuk weiland laten -.
- Af'sloven, zich** (door overmaat van arbeid zich afmatten) ik heb mij -gesloofd: zich dag aan dag -, zwaar vermoeien; tot -s toe, aftobbens; -sloving, v. gmv.
- Af'sluiten** (door sluiting ontogankelijk)

maken, ik sloot —, heb — gesloten: een tuin, een buiten —; een kast, een latafel —; — **dijk** (dijk, waarmee men een water afsluit), m. — en; — **dam** (dam, dwars door een water heen), m. — men; — **ing** (dam, dijk, klep, grendel), v. — en.

Afsluiten (handel. de geboekte posten op de debet- en creditzijde optellen en het saldo op een nieuwe rekening of onder een nieuw hoofd overbrengen), ik sloot —, heb — gesloten: een boek, een koopmansboek —.

Afsluitingsdeelen (scheepst. deelen van het schip, die het waterdicht maken), o. mv.

Afsmeecken (afbidden), ik heb — gesmeekt: een gunst —; — **er**, m. — s; — **ing**, v. — en.

Af'snauw (norsch of winnig woord), m. gmv.: iem. een — geven.

Af'snauwen (bits of norsch antwoorden), ik heb — gesnauwd; — **ing**, v. — en.

Af'snijden (door snijden afscheiden), ik sneed —, heb — gesneden: een tak, een tros, een bloem —; fig. de dood zal eens ons leven —; iemand den weg, het pad, den toegang, den afluicht, den terugtocht, de gemeenschap —, versperreren, afsluiten: iemand den pas —, hem tegenhouden; den toevoer van levensmiddelen —, beletten, verhinderen; krijgsw. een legercorps —, afscheiden, zoodat de verbinding met het hoofdleger verbroken is; een vraag —, ze plotseling voorkomen.

Af'snuiten (met een snuiter de pit der kaars afknippen), ik snoot —, heb — gesnooten: een kaars —; — **sel** (de verkoolde deelen eener kaarsepit), o. — s.

Af'snuiten (een stuk hout van de scherpe punten of kanten ontdoen), ik heb — gesnuit.

Af'sollen (afmatten, sterk vermoeden), ik heb — gesold: de storm kan de schepelingen —; zich —, zich door stoelen of ravotten afmatten.

Af'spanen (afsteken met een spanen lepel), ik spaande —, heb — gespaand: een stuk boter van een kluit —.

Af'spannen (een trekdiër losbinden), ik heb — gespannen; — **ning** (herberg, stalhouderij), (Vl.), v. — en.

Af'spieden (heimelijk afzien, afloeren), ik spiedde —, heb — spied: een struikroover, die den weg — spiedt; — **er**, m. — s; — **ing**, v. gmv.

Af'spiegelen (door spiegeling terugkaatsen), het heeft — gespiegeld: het meer, dat de maan — spiegelde; het water, dat boomen en huizen — spiegelt; zich —: in de letterkunde spiegelt zich de geest des tijds —; — **ing**, v. — en.

Af'splijten (in schijfers losgaan, doorsplijten zich afzonderen), het spleet —, is — gespleten.

Af'spoelen (spoelende reinigen), ik spoelde —, heb — gespoeld: de bekers —; ook, wegspoelen: het eiland neemt door af te — gestaag af.

Af'spraak (mondelijke overeenkomst), v. — spraken: een — met iem. maken, in — staan met iem., zich aan een — houden; volgens —, tegen de gemaakte —, dat was de —, bij —.

Af'spreken (bij mondelijke overeenkomst bepalen of beramen), ik sprak —, heb — gesproken: met iem. iets —, dit blijft dan zoo — gesproken, bepaald; — gesproken werk, spel, vooraf beraamd om een ander te verschalken; van zich —, v. zijn recht of meening uitkomen.

Af'springen (zich met een sprong verwijderen), ik sprong —, heb en ben — gesprongen; fig. de onderhandeling is — gesprongen, d. i. plotseling voorgoed geëindigd.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Af'staan (afstand doen van), ik stond — heb — gestaan: zijn rechten —, zijn goederen —.

Af'stammeling (nakomeling, bloedverwant in nederdalende lijn), m. en v. — en; v. ook Afstammeling.

Af'stammen (zijn oorsprong ontleenen), ik ben — gestamd: in de rechte lijn van iem. —; de Joden stammen van Abraham —.

Af'staud (de daad van afstaan), m. gmv.: — doen van iets; — doen van bezittingen, titels enz., ze laten varen.

Af'stand (de kortste weg tusschen twee punten, plaatsen, ruimten), m. — en: een grooten — afleggen of doorloopen; op eerbiedigen — blijven; de — van twee tonen, tuschenruimte; iemand op een — houden, hem verhinderen te naderen of familiair te worden.

Af'standsmeter (werktuig tot het bepalen of meten van afstanden), m. — meters.

Af'standswijzer (tabel, waarop men den onderlingen afstand in K.M. tusschen onderscheiden plaatsen kan vinden), m. — wijzers.

Af'stappen (naar beneden stappen), ik heb en ben — gestapt: van een stoep —, fig. van iets —, het opgeven, laten loopen of varen: laten wij van dit onderwerp —.

Af'steken (van den wal gaan), ik stak —, heb en het is — gestoken: een schip doen —, afvaren; iem. de loef —, hem voorkomen, fig. hem overtreffen; de randen —, wegsteken; scherts. een visite —, maken.

Af'stel (het opgeven van een plan), o. gmv.: van uitstel komt —, door uit te stellen komt van een plan ten laatste niets.

Af'stellen (afschaffen), verl. deelw. afgesteld, bn.: de — e heiligedagen (V. Lov.), vroegere R.-K. feestdagen, Vl.; — **ing**, v. — en.

Af'stemmen, ik heb — gestamd: een voorstel, een wet —, bij meerderheid van stemmen verwerpen; — **stemming**, v. — en.

Af'stempelen, ik heb — gestempeld: postzegels —, coupons —, d. i. stempelend vernietigen; — **ing**, v. — en.

Af'sterven (sterven, overlijden), het stierf —, is — gestorven: al het vee is hem — gestorven; fig. de vriendschap kan —, te loor gaan, ophouden te bestaan; — **ing**, v. gmv.

Af'stijgen (van een hoogte naar beneden komen), ik steeg —, ben — gestegen: een trap, een ladder, een paard —; — **ing**, v. — en.

Af'stoffen (reinigen van stof), ik heb — gestoft: een koffer, een lessenaar —; — **ing**, v.

Af'stampen (stomp maken), ik heb — gestompt: de horens van een stier —; — **ing**, v.

Af'stootende kracht (nat. tegenstelling van aantrekkingskracht), v. gmv.

Af'stootijzer (leerlooierswerktuig, stomp mes met twee handvatten), o. — s: met het — worden de huiden op een blok gereinigd.

Af'straffen (de noodige straf toedienen, fig. den mantel uitvegen, doorhalen), ik heb — gestraft; — **straffing**, v. — en.

Af'stroopen (door afstrijken verwijderen), ik heb — gestroopt: een haas het vel —, een paling —, van de huid ontdoen; fig. het land —, stroopend afloopen.

Af'stuiten (met een stoot terugspringen), het stuitte —, is — gestuit: de pijlen, slagen, schichten gingen — op schild, harnas, enz.; fig. al die beschuldigingen zullen — op haar deugd; — **ing**, v. gmv.

Af'sullen (nederwaarts glijden), ik ben — gesuld: zich langs een ladder, een dak laten

- , afglijden: *de jongens waren bezig van den heuvel af te -*, neder te glijden.
- Aftakelen** (scheepst. *ontdoen van het takelwerk*: van touwen, zeilen, ankers, enz.), ik heb en het is -getakeld: *dat schip ziet er deertlijk -getakeld uit*, heeft veel schade geleden aan het tuig, zie Aftuigen; fig. *hij of zij is heel wat -getakeld*, d. i. achteruitgegaan in gezondheid, verminderd van krachten; van dames: in uiterlijke schoonheid; -ing, v. **Aftandsch** (van het tandenkrijgen af), bn.: *met het zevende jaar is een paard gewoonlijk -*, d. i. heeft een volwassen en volledig gebit.
- Aftappen**, ik heb -getapt: *wijn, bier, azijn*, -, door een tap uit het vat in flesschen laten loopen; *het water van een stoomketel* -, laten wegloopen; *het water door duikers, riolen, buizen, pijpen* -, laten afvloeien; *gesmolten metaal* -, door het steek- of gietgat laten uitvloeien; -tapper, m. -s: *die knipper is tevens -tapper van wijnen*.
- Afteekenen** (in teekening nabootsen), ik heb -geteekend: *een bloem naar het leven* -; *het kwaad* -, schetsen.
- Aftelegraphieeren** (seinen, dat men niet komt of wel iets niet doet, of dat iem. niet behoeft te komen), ik telegrafeerde -, heb -getelegrafeerd.
- Afteinmer** (Eng. lees: *aaf't-r-din'ner*), v. -s: *een - is zekere fijne sigaar na den eten*.
- Afternoon tea** (Eng. lees: *aaf't-r-noen-tie*), v. gmv.: - is namiddagthee vóór het diner; zie Five o'clock tea.
- Aftobben** (uitputten door overmaat van arbeid), het heeft -getobd: *zorgen, die de ziel* -; ook: *zich* -, zich overmatig inspannen.
- Aftocht** (het wegtrekken, afmarcheeren, heengaan), m. -en: *de - der Franschen*, het vertrek der Fransche bezettingen; zegsw. *den -staan of blazen*, het sein geven tot den terugtocht; fig. *iemand een veiligen - bezorgen*, vertrek, ontkomen.
- Aftreden** (met bedaarde schreden zich verwijderen), ik trad -, heb en ben -getreden; fig. *van het staatstoneel* -, verdwijnen, als staatsman; -ing, v. gmv.
- Aftrek** (mindering), m. gmv.: *na - van onkosten hield hij nog een aardige winst over*.
- Aftrek** (vraag naar koopwaren), m. gmv.: *die waren hebben veel -*, debiet.
- Aftrekken** (iets trekkend verwijderen), ik trok -, ik heb en het is -getrokken: *het deksel van een doos* -; *een kanon* -, afschieten; fig. *de hand v. iemand* -, hem aan zijn lot overlaten; *de oogen van iemand of iets* -, afwenden; *het hart, den geest, de zinnen van iemand of iets* -, iemands aandacht van iets -, afleiden; *de jongen leert goed, is al aan het -*, rekenk. bewerking; *het leger gaat -*, afrukken; *die bui zal wel -*, wegdrijven.
- Aftrekker**, m. -s: *de - van een kanon*, werktuig om het te ontladen; rekenk. *de - mag niet grooter zijn dan het aftrektal*.
- Aftrekking**, v. gmv.: - door prikkelen de middelen, adrijving; *na - der huid*, verwijdering, afstroeping.
- Aftrekking** (rekenk. bewerking, die het verschil leert vinden tusschen twee getallen), v. -en: *een - maken*.
- Aftreksel** (water met opgeloste stoffen), o. -: *een - van lindebloesem*; zie Extract.
- Aftrektal** (rekenk. het getal, waarvan een ander moet worden afgetrokken), o. -tallen.
- Aftroeven** (in het kaartspel een slag met een troefkaart afnemen), ik heb -getroefd: fig. *iemand* -, (met woorden): hem de les lezen, hem op zijn plaats zetten, hem den mantel uitvegen, ook, hem afranselen.
- Aftroggelen** (door mooie praatjes iets zien te krygen, bedrieglijk ontfutselen), ik heb -getroggeld; -ing, v. gmv.
- Aftroonen**, ik heb -getroond: *iemand van zijn post* -, met mooie praatjes hem daarvan aflokken; *iemand iets* -, het op behendige wijze van hem zien te krijgen.
- Aftruggelen**; zie Aftroggelen.
- Aftuigen** (scheepst. *ontdoen van het tuig*), ik heb -getuigd: *een schip* -, b.v. het ontdoen van raas, stengen, enz., zie Aftakelen; ook: *een paard, een ezel, een bok* -.
- Aftuiger** (hij, die aftuigt, d. i. iem. eer of verdiensten kleinert), m. -s; zie Aftakelen.
- Aftuinen** (afheinen, afschutten), ik heb -getuind: *een koolveld* -; -ing, v. -en. w. g.
- Afturen** (tured afkijken, afloeren), ik heb -getuurd: *een weg* -, *een laan* -.
- Aftweernen**, z. Tweernen en Aftwijnen.
- Aftwijnen**, ik heb -getwijnd: *is dit garen al -getwijnd?* is het geheel of ten einde toe getwijnd? zie Twijnen.
- Afvaardigen** (als vertegenwoordiger zenden), ik heb -gevaardigd: *iemand naar Engeland* -, d. i. hem met een bepaalden last als afgezant daarheen zenden.
- Afvaart** (vertrek van een schip), v. -en: *de tijden van de - der booten publicceeren*; zie Aanvaart.
- Afvagen** (afvegen), ik heb -gevaagd: *het voorhoofd* -, *iem. het gelaat* -, *zyn brij* -. Vl.
- Afval** (het losgaan, afvallen), m. gmv.: *de - der bladeren*, w. i. g.; men zegt: *het vallen*.
- Afval** (het afvallen), m. gmv.: *de - der elf provinciën*; *de - van vele voorname steden*, het verlaten van de zijde des Konings; *iemand tot - brengen*, hem tot verzaking van vorst of godsdienst brengen.
- Afval** (het afgevallene), o. gmv.: *er was op de fruitmarkt niets dan -*; *de - op den dorschvloer: verstrooide graankorrels, stroo, kaf*; *het - van den timmerwinkel*, d. i. kleine stukjes hout, krullen, spaanders, enz.; *het - bij goud- en zilverbewerking*.
- Afvallen** (naar beneden vallen), ik ben -gevallen: *van een bank, v. e. stoel* -; fig. *die steen is hem van het hart -gevallen*, wat hem drukte, knelde, is weg; *iemand of van iemand* -, hem ontrouw worden.
- Afvaltig** (ontrouw), bn.: *de -e provinciën*; *iemand van zijn geloof - maken*, *een - priester*; -er, -st; -held, v. gmv.
- Afvaltige** (verzaker van zijn geloof), m. en v. -n: *Juliaan de -*, Rom. keizer, 331-363 na C; zie Renegaat en Apostaat.
- Afvaren** (wegvaren), ik voer -, heb en ben -gevaren: *van den wal, v. e. eiland* -; *de boot zal om één uur -*, vertrekken; *op en -*, stroomop- en stroomafwaarts varen.
- Afvegen** (ontdoen van stof, reinigen), ik heb -geveegd: -veegsel (stof, vuil, onreine deelen), o. gmv.
- Afvergen** (afveischen, afvorderen), ik heb -gevergd: *iem. een belofte* -; -ing, v. -en.
- Afvisschen** (een water al visschende langs gaan en er de visch uit halen), ik vischte -, heb -gevischt: *een wetering* -, *een vijver* -.
- Afvoer** (het ver- of wegvoeren), m.: *kanalen*

voor den — van turf; de af- en uitvoer van levensmiddelen; ook: — van water, v. meststoffen, 't afwaarts voeren.

Af'vorderen (van iem. eischen), ik heb — gevorderd; —aar, m. —s; —ing, v. —en.

Af'vragen (iem. met eenigen nadruk iets vragen), ik vraagde of vroeg —, heb — gevraagd: men vroeg Eymond den degen —; zich iets —, zich zelf rekenschap vragen.

Af'vuren (doen ontbranden), ik heb — gevuurd: een pistool, een geweer, een kanon —, afschieten; —vuring, v. —en.

Af'waarts (niet opwaarts), bw.: — varen; hij wendde de oogen —, naar elders.

Af'waartsch, bn.: een —e beweging, in —e richting, naar beneden gericht.

Af'wasschen (door wasschen reinigen), ik waschte —, heb — gewasschen: de kopjes —.

Af'wateren (het overtollige water afvoeren), het heeft — gewaterd: buurmans land watert — op onze sloot, loopt af; —ing (de afloop van het overtollige water), v. —en.

Af'wateringskanaal (kanaal, waardoor het overtollige water van velden, polders, enz. wordt afgeleid), o. —kanalen.

Af'weer (verweer, de daad van afweren), m. gmv.: elke poging tot — mislukte.

Af'wenden (een andere richting geven), ik heb — gewend: het oog van iets —, afkeeren.

Af'wennen (afleeren, afleggen), ik wende —, heb — gewend: een slechte gewoonte —.

Af'weren (afkeeren, op afstand houden), ik heb — geweerd; —wering, v. —en.

Af'wezen (afwezigheid, het niet-tegenwoordig-zijn), o. gmv.; —wezend, bn.; —wezendheid (het afwezend-zijn), v. gmv.

Af'wezende (de niet-tegenwoordig zijnde persoon), m. en v. —n; ook: **Af'wezige**.

Af'wezig (er niet zijnde, b.v. te huis, op zijn kantoor, enz.; niet ter plaatse), bn.: een —e vriend, vader is eenige weken — geweest, —e schoolkinderen; zie Absent.

Af'wezige m. en v.; zie Afwezende.

Af'wezigheid (het afwezig-zijn, niet-tegenwoordigheid), v. gmv.; zegsw. schitteren door zijn —, de aandacht op zich doen vallen door niet te verschijnen, waar men met reden verwacht kon worden, scherts.

Af'wijken (allengs in andere richting gaan of loopen, van richting veranderen), ik week —, heb — geweken; —wijker, m. —s.

Af'wijking (het afwijken van de bepaalde richting), v. —en: — van het licht, — van de magneetnaald, d. i. declinatie.

Af'wijzen (van de hand wijzen), ik wees —, heb — gewezen; —wijzing (weigerings), v. —en.

Af'wikkelen (handel. een zaak langzamerhand in orde brengen, doen afloopen), ik wikkelde —, heb — gewikkeld; —ing, v. —en.

Af'wimpelen (afgelasten, afzeggen door het uithangen van een wimpel uit den toren), ik heb — gewimpeld: de inspectie der landweer is — gewimpeld; —ing, v. gmv.

Af'winden (draaiend afhalen), ik wond —, heb — gewonden: een kluwen —, een klos garen —, het vliegertouw —.

Af'winnen (door te winnen krijgen, iets van iem. winnen), ik won —, heb — gewonnen: den vijand een stad, een provincie, een veldslag —, d. i. door strijd van hem winnen; hij won hem al het geld —, d. i. al spelende van hem in bezit krijgen.

Af'wisschen (wisschend wegnemen), ik heb — gewischt: een vlek, bloed, zweet —, met doek of hand vegende wegstrijken; tranen —; fig. iemands tranen —, hem troosten.

Af'wisselen (op zijn beurt vervangen, telkens veranderen), ik ben en heb — gewisseld; —wisselend (veranderlijk), bn. en bw.: met — geluk, hij werd — bleek en rood; —wisseling (verscheidenheid), v. —en.

Af'zagen (eentonig strijken of krassen op een vool), ik heb — gezaagd: een muziekstuk —, een walsje —; fig. tot vervelens toe behandelen of bespreken; zie Afgezaagd.

Af'zakken (naar beneden zakken), ik ben en het is — gezakt: fig. een rivier —, afvaren; groote drommen krijgers kwamen uit het gebergte —; naar de vlakke —, afmarcheeren; het onweer zal wel —, adrijven; —zakkertje (glaasje brandewijn of lkeur, om de gebruikte dranken of spijzen te doen zakken of verteren), o. —s.

Af'zakken (fig. heengaan, uit elkaar gaan, naar huis gaan), het volk zakte —, is — gezakt: langzaam zakte de nieuwsgierige menigte —; hij is naar dit eenzaam dorpe —, er uit armoede gaan wonen.

Af'zanden (het zand afgraven), ik heb — gezaand: een heuvel —, een duin —, ze door afgraving verlagen; —zanderij' (plek, waar zand af- of uitgegraven wordt), v. —en.

Af'zeggen (met woorden te kennen geven, dat men iets herroept; mededeelen, dat men iem. niet kan ontvangen, of niet kan bezoeken), ik zeide —, heb — gezegd of — gezoid.

Af'zenden (wegzenden), ik zond —, heb — gezonden: een jongen van den winkel —, verwijderen, wegzenden; een schip van de vloot —; een knecht, een bediende —, uitzenden; koopwaren —, aan een bepaald adres verzenden; een brief, een circulaire —, posten.

Af'zender (de afzender), m. —s: de — van koopwaren, verzender; de — van een brief moet dezen frankeeren, verzender.

Af'zending (het afzenden, ook het afgezondene), v.: de — van goederen, de — van hulptrouwen; de — is verloren geraakt.

Af'zengen (afschroeten), ik heb — gezengd: veeren van een geplukten vogel —, een paard de manen —.

Af'zet (verkoop van goederen), m. gmv.; de Russische wijn zal in het buitenland — vinden; —gebied (plaatsen of landen, waar bepaalde koopwaren in groote hoeveelheden kunnen verkocht worden, débouché), o. gmv.

Af'zetten (afscheiden, afnemen), ik heb — gezet: iemand een arm, een been —, zie Amputeeren; den hoed, de pet —, zijn bril —; —zetsel (loot, stek), o. —s.

Af'zetten (bedriegen, overvragen), ik heb — gezet; —zetter (sluw bedrieger), m. —s; —zetterij' (grobe overvraging, bedrog), v. —en.

Af'zichtelijk (zoo leelijk, dat men er den blik van afwendt), bn. en bw.: — ongedierte, d. i. onooglijk, foei-leelijk.

Af'zien (ten einde of geheel bezien), ik zag —, heb — gezien: van iets of iemand —, ze laten varen; iemand doen — van een gezindheid, meening, enz., hem die laten opgeven, hem er van af brengen; van een eisch, een afspraak —; den besten meesteren de kunst — (Vondel), d. i. afspielen.

Af'zijgen (langzaam afzakken), ik zeeg —, heb en ben — gezegen: van een stoel, een

bank -, omlaagzinken; de waterdeelen v. geronnen melk -, doen afvloeien of wegloopen.

Af'zijn (afwezigheid), o. gmv.: na een - van acht dagen; zij zullen zich aan uw - gewennen; zie Aan'zijn.

Af'zonderen (afschieden, verwijderen), ik heb -gezonderd; zich -; -ing (afgeschiedenheid, eenzaamheid), v. -en.

Afzon'derlijk (op zich zelf zijnde of staande, ieder voor zich), bn. en bw.: een -e slaapkamer; afgeschieden, vrij; de kinderen zaten -, d. i. niet bij de volwassenen.

Afzweren (plechtig, n.l. onder eede verwerpen), men zwoor -, heeft -gezworen: -zwering, v. -en: de afzwering van Philips II (1581).

Afzweren (door verzwering afvallen), de pink zwoor -, is -gezworen: een nagel kan -; -zwering, v. -en.

A'ga (Turksk: heer, bevelhebber), m. -'s: de - van een legerkorps, de - der vroegere Janitsaren. (g = g).

Agaat' (half-doorschijnend edelgesteente vol kleurschakeering en vlammen, aldus genoemd naar de rivier Achates op Sicilië, waar het het eerst gevonden werd), m. agaten; o. als stofnaam: band -, brokken -, mos -, koraal -, regenboog -, enz.; de Oostersche - is blauw.

Agalmatoliet' (eig. beeldsteen: een zacht vettig gesteente, speksteen), o. gmv.: Chineesch -; beeldjes, pagoden van -; zie Pagodiet.

Aga'ma (diktonigige hagedis der keerkingslanden), m. agamen. (g = g).

Agamem'non, koning van Myce'ne, met Menela'us, zijn broeder, de aanvoerder van het Grieksche leger voor Troje, zie Atriden.

Aga'mi (trompetvoegel, Zuid-Amerikaansche gans), m. -'s. (g = g).

Agamie' (de ongehuwde staat), v.; zie Bigamie, Monogamie, Polygamie.

Agapen (tijdemalen der eerste Christenen, toegankelijk voor allen), v. mv.; de - werden door het concilie van Carthago in 397 afgeschaft. (g = g).

A'gar-a'gar (Mal. Ceilon-mos, eetbaar zeewier, geleachtige, vierkante stangen uit Indisch zee gras verkregen; op gelatine gelijkende stof), v. (g = g).

Agaten (van agaatsteen), bn.: een - armband, een - halssnoer. (g = g).

Agat'ha (meisjes-, vrouwennaam), v. -'s.

Agave (Amerikaansche pracht-aloe), v. -n: de - behoort tot de vetplanten, zij wordt in tobden aangekweekt. (g = g).

-age (achtervoegsel van Franschen oorsprong), b.v. lekkage, v.; strijkage, v.; slijtage, v.; balloilage, v.; badinage, v.: zelfst. gedachte werkingen; pakkage, v.; plantage, v.; pluimage, v.; tuilage, v.; bosschage, o.: verzameling; stellage (steigerwerk), v.: een voorwerp. (g = z).

Ageeren (handelend optreden, te werk gaan): tegen iemand -, in rechten tegen hem optreden. (g = g).

Agenda (Lat. aanteken- of notitieboek, almanak, dagboek; ook: lijst van werkzaamheden, van punten ter bespreking), v. -'s. (g = g).

Agent' (handelend persoon, die op last of in naam van een ander optreedt: zaakgelastigde, lasthebber, vertegenwoordiger in zaken van handel, nijverheid, bankwezen; lasthebber), m. -en; -es'se of -es', v. -lessen. (g = g).

Agent' (diender of dienaar van politie), m. -en: - van politie, zie ald.

Agent'schap (het kantoor van een agent), o. -schappen: hier ter stede is een - der Ned. bank.

Agentuur' (het bedrijf, het kantoor van een agent, vertegenwoordiging van een handels-huis), v. -turen: hij leeft van een - in suiker, agentschap. (g = g).

Agent' van politie (politie-man, diender), m. agenten van politie.

Ag'ger, m. gmv.: de - komt op, plotselinge rijzing van het zeewater bij eb op de Zeeuw-sche kusten.

Agglomerat'ie (opeenhooping), v. -s, -tiën: een - van huisjes, (t = ts), ook: Agglomerat'ie, o. -aten.

Aggravat'ie (verergering, verzwaring, b.v. van straf), v. gmv. (t = ts).

Aggregaat' (opeenhooping), o. -aten.

Aggregat'ie-toe'standen (nat. de drie toestanden, waarin een lichaam kan verkeeren nl. als vast, vloeibaar, gasvormig), m. mv.; ook: -vormen.

Aggressief' (aanvallend), bn. en bw.: - optreden; zie het meer gebruikte Aggressief.

A'gio (It. opgeld: prijs per f 100, dat de koerswaarde van munten, geldswaardig papier enz. meer bedraagt dan de nominale waarde; het percent, dat een betere geldsoort meer waard is dan een mindere), m. gmv.: de - van Nederlandsch geld bij wisseling in Duitsch is ± 1,5 %, opgeld. (g = g).

A'gior'no (It. als op klaarlichten dag), bw.: illuminatie -; de rivier was - verlicht.

Agiota'ge (actienhandel, windhandel, beurs-spel), v. gmv.; ook: kunstgrepen om den koers van een of ander effect te doen rijzen of dalen.

Agioteur' (beursspeculant), m. -s. (g = g).

Agitat'ie (gisting, woeling, onrust, opwindung, ontsteltenis, spanning), v. -s, -tiën. (g = z).

Agita'to (It. muz. opgewekt, onrustig, snel), bw.; lees: adzita'to.

Agita'tor (volksmenner, woelgeest), m. -s.

Agiteeren (opruisen, verontrusten, in spanning brengen). (g = z).

Agla'ia, myth. naam van de jongste der drie Gratiën; eig. de Schitterende. (g = g).

Agna'ten (naaste bloedverwanten van vaderszijde, zwaarmagen), m. mv. (g = g), zie Cognaten.

Agnosceeren (als echt erkennen, voor gel-dig verklaren): een handteekening -. (g = g).

Agnosie' (onkunde, onwetendheid), v. gmv.

Agnos'tiel (eig. niet-weters, nl. zij, die beweren, dat het bestaan van God niet begrepen kan worden), m. mv. (g = g).

Ag'nus De'i (Lam Gods, d.i. Jezus Christus als zoenoffer; R.-K. eerste woorden van een gebed in de Mis; ook muziek op die woorden gemaakt), m. en o. gmv. (g = g).

Agonie' (Fr. doodsstrijd, het zieletoen), v. gmv.

A'gora (marktplein in oud-Griekenland), v.

Agoraphobie' (ruimtevrees, pleinvrees), v.

Agraaf' (haak, kram, gesphaak, mantelstot, inzonderheid aan den koormantel van paus, kardinalen en bisschoppen), v. agrafen.

Agraphie' (verlies van het vermogen, om woorden te schrijven), v. gmv. (ph = f).

Agra'riërs (staatkundige partij, landjonkerpartij in Duitschland, die opkomt voor de belangen van landbouwers en grondbezitters, door bescherming, b.v. door invoerrechten te eischen), m. mv.

Agra'risch (den akkerbouw of het landbezi

betreffende), bn.: *de -e wetten der Romeinen, vooral die van Licinius Stolo (376 v.C.); een - weekblad, de - partij in Duitschland.*
Agra'risch-socialis'me, o.; zie Akker-socialisme.
Agra'rische bank, v. -banken; zie Landbouwbank.
Agreëren (goedkeuren, iem. aan- of openemen); ook: Aggreëren; zie Geagreëerd.
Agrega'tie (aanneming, toelating), v. gmv.
Agrega'tie-toe'standen, zie Aggregatie.
Agrement' (borduursel, garneersel), o. -en.
Agres'sief' (aanvallend), bn. en bw.: *een -ieve politiek; Griekenland ging - optreden.*
Agricul'tuur' (land-, akkerbouw), v. gmv.
Agrimo'nia (roosbloemige plant: leverkruid, boelkenskruid), v. gmv.
Agrippij'sch': *de -e zwaan*, epitheton van Vondel; zie Keulen en Zwaan.
Agrippi'na, dochter van Germanicus, kleindochter van Tiberius, een der verfoeljikste vrouwen in de geschiedenis, 16-59 n. C.; haar geboorteplaats was Keulen, zie Colonia Agrippina; - was de moeder van Nero, en deze bracht haar zelf om 't leven.
Agronomie' (landbouwkunde), v. gmv.
Agronoom', **agronomist'** (landbouwkundige, wetenschappelijk gevormd landbouwer), m. -nomen, -nomisten. (g = g).
Agurk' (soort van kleine komkommer), v. -en; ook: Augurk'.
Ah, tw.: uitroep van droefheid, van toorn, van walging, enz.
Aha' (eig. ah + ha), tw.: uiting van aangename verrassing, blijde voldoening, van goedaardige scherts, van terechtwijzing, enz.: *Aha, u is bang voor koud water?!*
Ahas'verus, naam van den wandelenden Jood, gewaand inwoner v. h. oude Jeruzalem.
Ahorn' (eschoorn), m. -en: *in ons land vindt men den gemeenen - (Schotsche lindeboom) en den kleinen - (Spaansche aak of eik); -suiker (suiker, bereid uit het sap), v. gmv.*
Ahorn'en (ahornhouten), bn.: *een - tafelblad, een - hamersteel, een - boog, een - rekstok.*
Ah, tw.: uiting van smart of verdriet, inzonderheid v. pijn: - , *wat stoot ik mijn knie daar!*
Ai, **aal** (tandeloos zoogdier met drie teenen, in Brazilië en op Ceilon, aldus geheeten naar het geluid, dat het voortbrengt), m. -'s: *in Artis zagen wij twee -'s of luiaards.*
Ai'de de camp (Fr. generaal-adjutant; officier, den generaal te velde toegevoegd), m. aides de camp. (ai = è).
Aigref'te (zilverreiger), v. -n, ook een knif van e. vogel, pluim of bosje reigerveeren; ook rechtstandige pluim op dameshoeden. (ai = è).
Air (schijn, uiterlijk, voorkomen), o. -s: *zich een - geven*, zich voornaam aanstellen, zich een voorkomen van deftigheid geven.
-air (bastaarduitgang), als in: *familiair, cellulair, consulaire, ordinaire, hereditaire*, bn., die een eigenschap beteekenen in verband met de bet. van het grondwoord.
Ajak'kes, zie Ajasses.
Ajas'ses, **ajas'zes**, tw.: het woord is een uitroep van tegenzin, afkeer, walging (gewone volkstaal), b.v. -, *wat vulle handen!* bastaardvloekwoord uit: ah Jezus.
Ajax, myth. naam van twee Grieksche helden voor Troje: *de -en*; fig. een onstuimig, opbruinsend krijgsman.
A'jer blan'da (O.-I. mineraalwater), o. gmv.

A'jer-ljs (O.-I. ijswater), o. gmv.
A jour' (Fr. het licht doorlatend, met kleine openingen, opengewerkt), bw.: *diamanten, -gezet; lees: aa-zjoer'.*
Ajourneeren (verdagen, tot een volgenden dag uistellen); ook Adjourneeren.
Ajuin' (een ui of siepel), m. -en: *de - bloeit in de maanden Juni en Juli; als stofnaam, v.*
A'kal (O.-I. list, kunstgreep, foefje), v. -s.
Akant' (doornachtige plant uit Z.-Europa, met fraai geribde bladeren; ook: berenklauw), m. -en.
Akefiet'je (van ake en fi, twee tw. die walging uitdrukken), o. -s: *een leelijk -, een mooi, een lekker, een plezierig -, ir. een naar, vuil, ook lastig werk of geval, een onaangename boodschap, die men met weerzin doet.*
Akelel' (ranonkelachtige plant), v. -en; ook klobbloem; zie Akolei.
A'kelig (naar, treurig), bn. en bw.: *een - gezicht zellen; het ziet er daar - uit.*
A'ken (aardr. zeer oude Deutsche stad: door de Romeinen gegrondvest), o.; zie Keulen en Rome; -sch: *het -e woud.*
A'ker (vrucht v. d. eik), m. -s, w.g.; fig. voorwerpen in den vorm v. e. aker of eikel: *zilveren pijpedoppen in palmhouten - tjes. (C.O.)*
A'ker (koperen of ijzeren emmertje, put-emmertje), m. -s: *een - bij een regenbak.*
A'kerboom (eikeboom), m. -en. vero.
Akeviet'je, **akkefiet'je**, o. -s; zie de eigenl. spelling: Akefietje.
Ak'ker (stuk bouwland), m. -s: *een - ontginnen, voorbereiden, ploegen, bebouwen, zuiveren, enz.; fig. de - der poëzie, de dichtkunde; de - der dooden, Gods-, de - des Heeren*, het kerkhof; zegsw. *Gods water over Gods - laten loopen*, zie Water.
Ak'kerkamille (zeker onkruid), v. gmv.; -klis (vruchtje van het doornzaad), v. -sen; -kool (hazenlatuw), v. gmv.
Ak'kermaal (grensteeken des akkers), o. gmv.
Ak'kermaalsbosch (jong eiken hakhout als boord om akkers), o. -boschen; -hout (eiken opslag of hakhout als zoom om akkers), o.: *het -hout wordt om de zeven jaar gekapt en geschild; zie Eikschillen.*
Ak'kerman (landman, boer), m. -lui. vero.
Ak'kermannetje (witte kwikstaart), o. -s; zie Bouwmeestertje, Boomkwikstaart.
Ak'kerpaardestaart (schadelijk onkruid op bouwlanden), m. -staarten.
Ak'ker-socialis'me (economisch stelsel, dat vooral streeft naar collectivisme van grondbezit en volgens hetwelk alle privaat-grondbezit wordt opgeheven), o. gmv.
Ak'kertuig (landbouwwerktuigen), o. gmv.: *het -, geen twintig daalders waard, (Staring).*
Ak'kerwet, v. -wetten: *de -ten (in Rome) van de Gracchussen; zie Agrarisch.*
Ak'kerwinde (slingerplant, onkruid), v. -n: *de - heeft roode of paarse bloemen.*
Akkefiet'je, o. -s; zie Akefietje, -vietje.
Akkoord' (overeenkomst, vergelijk), o. -en: *tot - komen, geraken; het op een -je gooien, schikking; tot - brengen; een - maken, sluiten, treffen, aangam.*
Akkoord' (muz. samenklank van drie of meer overeenstemmende tonen), o. -en.
Akkoord' (naar behooren, juist, in orde), bn.: *die rekening is -, alles is - bevonden.*
Akolel' (klobbloem), v. -en; zie Akelei.
Akolel', v. fig. de benaming van verschil-

- lende rederijkerskamers: *De Witte Acoletjen te Leiden*; (zinnebeeld v. ootmoed en liefde).
- Akoniet'** (*ranonkelachtige giftplant*), v. -en: tot de -en behooren de monnikskap (met blauwe) en de wolfswortel (met gele bloemen); ook: **Aconit**: als (vergift), o. gmv.
- Aks** (*bijl met langen steel en twee sneden*), v. -en; in gebruik bij houthakkers; voormalig strijdwapen; zie Aaks, Akst.
- Akst** (*grootte en zware strijdbijl der middel-eeuwen*), v. -en; zie Aks.
- Akte** (*handeling of daad: hoofddeel van een tooneelstuk of -spel; bedrijf*), v. -n, soms ook -s: een treurspel in vijf -n of -s.
- Akte** (*wettig bewijsschrift, document*), v. -n: een authentieke -, akte, in wettelijken vorm verleden; een onderhandsche -, een notarieele -; een - van den burgerlijken stand, d. i. betreffende geboorte (geboorteakte), overlijden, huwelijk (huwelijksakte); een - voor de jacht of jachtakte, te koop bij den ontvanger der registratie; de - van Navigatie, vad. gesch., in 1651 door Cromwell uitgevaardigd.
- Akte** (*diploma, bewijs van bevoegdheid*), v. -n, ook -s: van bekwaamheid als onderwijzer; de - van hoofdonderwijzer, een - voor het Fransch, de wiskunde, enz., een - voor het M. O.; een -examen, zie ald.
- Akte** (*rechtst. aantekening, noteering*), v. gmv.: -vragen, d. i. opteekening van een getuigenis of een feit, tijdens de terechtzitting; -verleenen, d. i. de inwilliging er van.
- Akte** (*R.-K. in vasten vorm opgestelde en als gebed uitgesproken geloofsuaarheid*), v. -s of -n: een - van geloof, een - van hoop, van liefde, van berouw; een - van berouw verwekken, d. i. uitspreken, zeggen.
- Akte-examen** (*onderwijzers-examen*), o. -s.
- Al**, telw. en bn.: met - zijn macht, geheel; - het volk, - zijn best; - te man, d. i. elke; in -le geval, in -len opzichte, -le gedierde.
- Al**, zn. en telw.: het -, heeal, alles; God schiep het -; -ler oogen wachten op U; tot -ler verbazing, wij gaven -len hun loon.
- Al**, bw.: - te goed (bw. van graad); hij was er -, reeds; zeg het - of niet, wèl; gij kunt - of niet gaan; hij praat - maar door, gedurig; zegsw. -doende leert men, steeds.
- Al**, bw. van versterking in samenstellingen: -wijs, -goed, -reeds, -hoewel, -door, -dus, -zoo, enz.
- Al**, Arab. lidwoord, in samenst. als: Alcazar, -cohol, -chimie, -hambra, -koran, -koof; zie ald.
- A la**, op de wijze van, op zijn: -française, op zijn Fransch; zie A l'anglaise.
- A laan** (*voortdurend, steeds weer*), bw.
- A la bais'se** (*speculeeren: Fr. op daling der koersen rekenen en daarop speculaties gronden (ais = es)*).
- A la bon'ne heure** (*Fr. zoo mag ik het! heel goed, ga uw gang!*), bw.
- Aladin** (*bezitter van een tooverlamp*), m.; in een der vertellingen van de 1001-nacht bezit - door die lamp macht over de geesten om tot rijkdom en aanzien te komen.
- A la haus'se** (*speculeeren: Fr. op rijzing der koersen speculatiën gronden*).
- A la minu'te** (*Fr. binnen een minuut, op staanden voet*), bw.
- A lang-a lang** (*O.-I. reuzengras of rietgras (er manshoogte)*), v. gmv.: de -velden bestaan uit een eentonige zilverwitte graszee; de -steppen of wildernissen; ook: *Allang-allang*.
- A l'angl'ise** (*Fr. op zijn Engelsch*), bw.
- Alant** (*samengesteldbloemige plant, wier wortel als geneesmiddel gebruikt wordt*), m. gmv.; -swijn, m. gmv.; -swortel, m. -s.
- Alarm'** (*wapenroep, noodgeschreeuw: naar de wapens, te wapen!*), o. gmv.: -roepen, -slaan, nl. op de trom; -blazen, nl. op de trompet; -luiden, nl. met de torenklok; een loos -, d. i. ijdele, onnoodige oproep te wapen; een valsch -, verkeerd, misleidend; op het eerste -, fig. rumoer, dreigend gevaar.
- Alarmeeren** (*alarm maken, den wapenkreet laten klinken, de bezetting onder de wapens doen snellen*); fig. doen ontstellen, schrik aanjagen, in opschudding brengen; ook oproepen door alarm: de brandweer -.
- Alarm'fluit** (*stoomfluit, die gevaar te kennen geeft*), v. -fluiten: de - klinkt, als de machinist van den trein gevaar ziet; de - laat zich hooren, als het water in den ketel te laag staat; zie Alarm vlotter.
- Alarm'geklep** (*het voortdurend kleppen met de alarmklok*), o. gmv.
- Alarmist'** (*iemand, die alarm maakt, fig. ontstellenis wekt: onrustschreeuwer*), m. -en; een van De Gen. gedichten heet: -en (1848), een - is iem., die overal gevaar ziet dreigen.
- Alarm'klok** (*klok in den toren, die alleen bij brand of gevaar wordt geluid*), v. -klokken; -kreet, m. -kresten.
- Alarm'peil** (*noodpeil, hooge en gevaarlijke waterstand van een hoofdruvier*), o. gmv.
- Alarm'vlotter** (*stoomwezen: toestel, drijvend in den ketel, dat de alarmfluit afsluit*), m. -s, ook: laagwaterverklikker.
- Alas'tor**, *plaaengeest, kwelduivel*.
- A la suite**, Fr. van officieren: niet in werkelijken mil. dienst; lees: *su-ic'te*.
- Alba longa**, de aloude hoofdstad v. Latium, door Ascanius gesticht, moederstad v. Rome.
- Albanees'** (*bewoner van Albanië*), m.; -eezen; -baneesch' of -ban'isch, bn.
- Albast'** (*blanke doorschijnende steensoort, half doorschijnend helderwit marmer*), o. gmv.
- Albas'ten** (*van albast*), bn.: een - vaas; ook albaster; een - knikker, (C.O.)
- Al'batros** (*stormvogel der Kaapsche zeeën*), m. -sen: de - heeft wieken met 3 M. vlucht.
- Al'bedil** (*albeschik*), m. en v. -len. gmv.; zie Bedilal.
- Al'bedril** (*persoon*), m. en v. -len. gmv.; zie Bedrilal.
- Al'behoeder** (*dicht. de Godheid*), m. gmv.
- Albertijn'** (*gouden muntje, ± f 2.50 a f 3.00, uit de daagen van Albertus in de Z. Nederlanden, 1598-1611*), m. -en.
- Al'beschik** (*bedilal, moeial*), m. en v. -ken.
- Al'bestuur** (*het opperbestuur Gods*), o. gmv.; ook: -bestier, bij uitbr. de Godheid: *Welaan, dus wil 't het Albestuur*, (Bild.).
- Albigen'zen** (*christelijke sekte der 12e eeuw in Midden-Frankrijk*), m. mv.
- Albikoor'** (*zeemakreeel*), m. -koren; z. Boniet.
- Albinis'me** (*kleurloosheid bij menschen en dieren*), o.; zie Albino.
- Albi'no** (*Sp. eig. witteling: wezen met wit haar en bleekroode oogen*), m. en v. -'s: onder de negers vooral vindt men -'s; ook onder de dieren: spierwitte muizen, konijnen, raven, olifanten, paarden, mandoes, enz.
- Al'bion** (*aardr. eig. bergland*), o.; - is de

- oudste naam van Schotland; nu is het de naam van Engeland.
- Albuca** (familie der leliën), v. -'s: de -'s groeien in Z.-Afrika.
- Album** (eig. het witte boek; boek, bundel of koker witte bladen, waarop men vrienden iets kan laten schrijven of teekenen, vriendenrol), f. o. -s; -blad (blad in een album), o. -en.
- Albumine** (eiwitstof), v. gmv.
- Alcade** (Sp. dorpschout of vrederechter in Spanje), m. -s.
- Alcañ** (loogzout), v. -liën: potasch en keukenzout zijn alcaliën; -sch (loogzouthoudend), bn.
- Alcazar** (Arab. het kasteel: paleis der Moorsche koningen in Spanje, b.v. te Cordova, Sevilla, Segovia), m. -s; ook: dans- of speelhuis, café-chantant in Moorschen stijl.
- Alchimie, alchemie** (Arab. goudmakerij, het zoeken naar den steen der wijzen of het elixir des levens, dat onsterfelijk maakt), v. gmv.; het woord - bet. oorspr. de kunst, om sappen n. uit planten te trekken.
- Alchimist** (middeleeuwsche goudmaker of zoeker naar den steen der wijzen), m. -en.
- Alcibades**, gesch. beroemd Atheensch veldheer en staatsman, 450-404 v. C.
- Alcides**, andere naam van Hercules.
- Alcohol** (Arab. gezuiverde vluchtige wijngest, door gisting ontstane kleurlooze, prikkelende vloeistof, spiritus), m. gmv.; -coholisch (alcohol bevattend), bn.: -e dranken.
- Alcoholisatie, -iseering** (het onderhevig zijn of maken van een ras aan het alcoholmisbruik), v.: de - van de Negers door Europeanen; lees: alcoholisatie.
- Alcoholisme** (leer van de waarde of onwaarde van den alcohol; verslaaftheid aan alcohol, vergiftiging door alcohol, o.; wpt tot bestrijding van het-; zie Drankbestrijding).
- Alcoholist** (iem., die grof misbruik van alcohol maakt), m. -en.
- Al corso** (handel. tot den koers van den dag), bw.; lees: kor'-zoo.
- Aleyone** (lees: al-sie'oo-nee; fab. vogel, die zijn nest maakt op de golven der zee: ijsvogel, zeevaluw), v. -s; ook: Halcy'one.
- Alderman** (Eng. lid van den gemeenteraad en zooveel als wethouder, in Engeland), m. -s. -mannen, -lieden; in Gron. Olderman.
- Alldoor** (steeds door, voortdurend), bw.
- Aldnen** (Venetiaansche uitgaven der Grieksche en Lat. klassieken: uit de 16e eeuw), v. mv.
- Aldra'** (zeer spoedig), bw.
- Aldus'** (alzo, op die manier), bw.
- Al'e** (Engelsch bier uit tarwemout, met weinig hup), o.; lees: eel; zie Aal (bier).
- Aléatoire** (Fr. wisselvallig, onzeker), bn.
- Aleer'**, vgw.: - ik dat stuk teeken, vraag ik eenig beraad, alvorens.
- Ale'vel**, d.i. (al)evenwel, bw.: toen hij - opsprong, (Potg.), niettemin, echter, toch.
- Alexander**, bijgenaamd de Grootte, wereldveroveraar, 356-323 v. C.
- Alexandrija** (versregel, bestaande uit 6 jambische voeten, met een caesuur of rust na den derden voet), m. -en; zie Bilderdijs Ondergang der eerste Wereld; Vondels Treurspelen, enz.; de - is genoemd naar den Franschen dichter Alexander van Parijs, die in de 12e eeuw deze statige versmaat in een dichtstuk over Alexander den Grootten gebruikte.
- Alexandrijsch'**, bn.: de - e voetmaat: -e verzen, b.v. in de 25 jaren van Da Costa, de Overwintering van Tollens; zie Alexandrijn.
- Alf**, m. alven: licht-, goede geest; donker-, booze geest; later opgenomen in den zin van zot, gek, dwaas; ook: Elf.
- Alfa'dur**, Germ. myth. Alvader, d. i. vader van alles, d. i. Odin, Wodan.
- Alfoe'ren** (oorspronkelijke, heidensche bevolking van Celebes, de Molukken, enz.), m. mv. -foerath, bn.: -e krijgers.
- Alfrank** (el frank, slingerplant), v. -en.
- Al fres'co** (It. muurschildering op versche pleisterkalk), bn. en bw.; als zn. o.
- Alft** (zekere karperachtige visch, ook nesteling geheeten), m. -en.
- Algebra** (Arab. stekunst, letterrekening), v. gmv. (g = g).
- Algebra'isch** (stekunstig, tot de algebra behoorende), bn.: een -e vorm, een -e formule, een -e oplossing; zegsw. dat is - voor mij, ik versta er niets van.
- Algeheel** (totaal, ten volle), bn. en bw.
- Algemeen'** (het geheel, de gansche omvang), o. gmv.: de maatschappij tot nut van 't -, d. i. van iedereen; in 't - of over 't -, in 't geheel genomen; wat heeft het - er mede te maken! (C. O.), d. i. het publiek.
- Algemeen'** (eig. aan allen of de meesten gemeen, ieder betreffend), bn. en bw.: de -e geschiedenis, d. i. van alle volken der aarde; het -e stemrecht, n.l. voor alle burgers; de -e dienstplicht, voor alle jongelieden van 19 jaar; een -e opstand, d. i. der gansche bevolking; een -e vergiffenis of amnestie; zij is - bemind, hij is - bekend, bij iedereen; dat wordt - geloofd; -er, -st; -heid, v. -heden; -maken (publiceeren).
- Algemeene Staten** (gesch. vergadering van gevolmachtigde afgevaardigden, vertegenwoordigende het geheele volk), m. mv.
- Algemeen' welzijn** (het welzijn van de gezamenlijke menschen), o. gmv.
- Alge** (wiersoort: zoet- of zoutwaterplant drijvend, of aan d. bodem gehecht), v. -n.
- Algerijn'** (bewoner van Algiers), m. -en; -gerijsch', bn.: -e zeeroovers; -giers' (staat en stad op de N.-kust van Afrika), o.
- Algoe'de** (God, de Goedheid, die n.l. boven alles goed is), m. gmv.: de - moge u geleiden! ook: Algoed'heid (God, de Algoede), v. gmv.: Zoo hoore de -heid, wat een vader smeekt. (Staring.)
- Alham'bra** (Arab. eig. het roode kasteel, voormalige residentie en burcht der Kaliefen, bij Granada in Spanje), o. en v. gmv.
- Alhier'** (op deze plaats, hier ter plaatse), bw.
- Alhoewel** (ofschoon, hoewel), vgw.
- Al'ias** (anders, anders gezegd), bw.: Kamacho met zijn muts of - zijn helm, (Langendijk).
- Al'ias** (eig. aliasnaam: schertsende toenaam, spotnaam), m. -sen: zijn - zal voortaan Mietje wezen; spreekt.: grappige knaap, guit.
- Al'ibi** (Lat. het aanwezig-zijn elders), o. -'s: zijn - bewijzen, in rechten aantoonen, dat men elders vertoefde op 't oogeblik van zeker misdrijf; lees: aa'liebie.
- Aliëna'tie** (vervreemding, verkoop, verpanding; afstand van rechten), v. -s.
- Alignement'** (Fr. richtingslijn), o. -en: dit huis staat uit het -, de rooilijn. (ign = ien).
- Al'ikas** (wit-marmeren knikker), m. -sen.
- Al'ikruik** (kleine eetbare zeeslak, op de kusten van N. W.-Europa, wonend in een

- schelpje, waar zij na koking in zout water met een speld wordt uitgehaald), v. -en.
- Alimentatie** (levensonderhoud, voeding), v.
- Al'inea** (Lat. van de linie af: nieuwe regel; lid van een wetsartikel), v. -'s.
- A Pinstar** (Fr. op de wijze van), bw.
- Alizar'ine** (klaproot, roode kleurstof uit den wortel der meekrap, thans vooral uit koolteerolie), v. gmv.; -**inkt** (donker-blauwachtige inktsoort), m. -en.
- Alk** (zweem- en duikvogel in het noorden), v. -en: de groote -, de kleine -.
- Alka'li**, v. -liën; zie Alkali.
- Alkali'iden** (natuurlijke alkaliën), v. mv.
- Alkan'na** (bruinroode kleurstof, uit een plant van dien naam), v. gmv.; -**rood**, o.
- Al'kohol**, m.; zie Alcohol: het woord - bet. de wijngest, en is uit het Arabisch.
- Alkoof** (afgescheiden slaapvertreke in een kamer), v. -koven: het woord - bet. de koepel, het gewelf, en komt uit het Arabisch.
- Alko'ran** (Arab. eig. de Koran, d.i. het gezene: wet- en geloofsboek van den Islam), m.
- Al'lah**, Arab. de Allerhoogste naam van God in den Koran; - oe akbar, God is groot! - is groot, - heeft hem tot zich genomen, (Mult.).
- Al'leide**, -**bei** (alle twee), telw.
- Alledaagsch** (gewoon), bn.: de -e tinkleurige haringen in het aquarium van Artis (v. Deyssel); een - mensch, dichter, kunstenaar, die niet uitmunt; de -e koorts, die elken dag weer komt; -**heid** (het gewone of ordinaire onbelangrijke), v. -heden.
- Allee** (wandellaan, laan v. boomen), v. -ën.
- Alleen** (niet vergezeld, buiten ander gezelschap), bn.: ik wil - zijn, een ongeluk komt zelden -, hij was - met zijn vader, iem. - spreken, zien, ontmoeten.
- Alleen**' (slechts, enkel, blootelijk), bw.: ik wil u - waarschuwen; op die wijze -; het was maar - om eens te kunnen lachen; wij wandelen - des Zondags.
- Alleenhandel** (recht tot verkoop van een artikel met uitsluiting van mededingers), m. gmv.; zie Monopolie.
- Alleenheerschappij** (onbepaalde oppermacht), v. gmv., zie Souvereiniteit.
- Alleenheerscher** (onbepaald heerscher), m. -s, zie: Despoot, Tyran.
- Allee'nig** (buiten gezelschap, zonder getuigen), bn. en bw.: zij waren - in de kamer; zij leefden - voor elkander, slechts. gmz.
- Alleenlijk** (slechts, enkel), bw.: ik heb - gevraagd naar bewijzen.
- Alleenpraak** (toon. toespraak, die de spreker tot z. zelf richt), v. gmv.; ook Monoloog.
- Alleenstaand** (op zich zelf staand, d.i. los of verwijderd van andere gelijksortige dingen), bn.: een - huis, een -e boom; fig. een - tjveraar, een - feit, een - geval.
- Alleenverkoop** (monopolie, d.i. uitsluitend recht tot het verkoopen van eenig artikel), m., gmv.: den - v. eenig artikel hebben.
- Al'lejaar** (allegader, atlegader), bw. gmz.
- Allegaatje** (mengelmoes), o. -s: het was er een echt -, zeer gemengd gezelschap.
- Allegeeren** (aanhalen van schriftuurplaatsen, enz.: ze ten bewijze aanvoeren), (g = g).
- Allegorie** (dichtk. eig. beeldspraak: voortgezette metaphora; zinnebeeldige of verbloemde voorstelling van een of ander feit of eenige handelwijze of abstractie), v. -ën; Bilderdijks Hazelmoet is een -; evenzoo De beste vriend, van De Genestet, zie ook Zinnespel. (g = g).
- Allegorisch** (zinnebeeldig, verbloemd), bn. en bw.: een -e optocht, iets - voorstellen.
- Allegret'to** (It. muz. een weinig levendig, nog al snel), bw. (g = g).
- Alle'gro** (It. muz. vroolijk, levendig, snel), bw.
- Alle'lujja** (Gode lof, prijst God!), o. -'s, ook: **Allelu'ja**; zie Halleluja.
- Al'lemaal** (al-te-maal, al te zamen), telw.: meheer weet wel, dat we daar - arm zijn, (C. O.); bn.: - gekheid, zie de heer Kenge. (C. O.)
- Al'leman** (iedereen), vvw.: hij is de vriend van Jan en -, de heele wereld; -**sgading**, v.: voor ieders smaak of gebruik iets; -**sgek**, m. -gekken; -**svriend**, m. -vrienden: die hond is een -.
- Allengs**' ook Allengs'kens (langzamerhand, gaandeweg, hoe langer hoe meer), bw.: de toren verduwen - uit het oog, v. lieverlede.
- Al'enthalve** (eig. van alle kanten: in elk opzicht, geheel en al), bw.: zoo iets zou - van geen nut zijn: verg. Mijenthalve.
- Al'lerbest** (in de hoogste mate goed), bn.: -e vader, broeder, vriend; het -e werk; bw.: hij heeft - geantwoord. Allerbest! uitdrukking van instemming.
- Al'lerchristelijkst** (oude titel der Fransche koningen), bn.: Zijne -e Majesteit.
- Al'lereerst** (aan al het andere voorafgaande), bn.: mijn -e zorg was een hotel te zoeken.
- Al'lergetrouwst** (in de hoogste mate getrouw), bn.: de koning v. Portugal heette de -e zoon der kerk.
- Al'lerhande** (van alle soort), soortgetal en bn.: -e koek, op -e wijze, van -n aard.
- Allerhan'de** (kleingood, koekjes), o. gmv.
- Allerheiligen** (R.-K. een der vier hooge feestdagen in de kerk), mv.; -**dag** (1 November), m.; -**feest** (feest ter gedachtenis van alle Heiligen, feestdag in de R.-K. kerk), o.
- Allerheiligst** (in de hoogste mate heilig), bn.: de -e Drieuldigheid of Drieënhed.
- Al'lerhoogst**, bn.: het -e geluk.
- Allerhoog'ste**, m., nl. God.
- Al'lerjongst** (laatste), bn.: de -e snik, dicht.
- Al'lerkinderendag** (R.-K. nl. 28 Dec.), m.; zie Onnoozele-kinderen.
- Al'lerlaatst**, bn.: de -e stonde, zn. o.: iets voor het -e bewaren.
- Al'lerlei** (van alle soort), soortgetal en bn.; als zn. o.; zie Allerhande.
- Al'lerliefst** (in de hoogste mate lief), bn.: mijn -e zusje; Koojsje was -. (C. O.)
- Al'lermeest**, bn. en bw.: op zijn -, zoo hoog mogelijk genomen.
- Al'lerminst**, bn. en bw.: de -e bediende; op zijn -, er waren op zijn - vijftig leerlingen; als zn. o.: het -e b.v. als ik het -e nog van je hoor, ga je mijn deur uit.
- Al'lernaast** (het naast wonend), bn.: -e bureu; het -e dorp, dichtstbij gelegen.
- Al'leruiterst** (het hoogst in zijn soort), bn.: „Varen?" vroeg Pieter op den toon der -e verbazing. (C. O.)
- Al'lerwegen** (overal), bw.: - was vreugde.
- Allerzie'len**, -**dag** (2 Nov.), m.; -**feest** (gedachtenis van alle overledenen, in de R.-K. kerk), o. gmv.
- Al'lerzijds**, b.w.: 't volk groette haar -, van alle kanten; - komt men aangeloopt.
- Al'les** (alle dingen, de gezamenlijke hoeveelheid, alles samen), zelfst. onbep. voorw.: ik

- zal — betalen; ik vergeef u —; schrijf mij —; bij uitbreiding, de geheele natuur; — *juicht*, — was in *lentedos!* ook verzamelaar: er ontbreekt van —, hij kreeg —.
- Al'esbehalve** (op verre na niet), bw.: ik ben — tevreden over u.
- Al'leszins** (in elk opzicht, op elke manier of wijze), bw.: — tevreden zijn; zie *Zin*.
- Alli'ge** (onedel metaal, waarmee edel metaal vermengd is, legering, mengsel van koper bij gouden en zilveren werken), v. —s.
- Allian'ce** (Fr. bond, bondgenootschap), v.: — *francaise*, genootschap ter verspreiding en bevordering der Fransche taal en letterkunde, buiten Frankrijk.
- Allian'tie** (verbond, verbintenis, bondgenootschap), v. —tiën en —s. (t = ts); zie *Triple*.
- Allig'tie** (gemakkelijk, lichtelijk), bw.
- Allig'atie** (menging, legering), v. —s, —tiën: — rekening. (t = ts); zie *Alli'ge*.
- Allig'ator** (Sp. Zuid-Amerikaansche, 2,5 M. lange krokodil, kaaiman), m. —s.
- Allitera'tie** (letter- of stafrijm, eigen aan de oud-Germaansche poëzie), v. —s, —tiën: de — bestaat in gelijkheid van begin-medeklinkers der betoonde lettergrepen, b.v. *Leonor, mijn lieve licht!* (Hooft); *zijn razen en zijn rollen*, (Tollens); *waakzaam, werkzaam wachten wij*, (De Gen.); *een schelle schicht schoot schichtig uit den hoogen*, (Jacq. Perk). Verder, overblijfsels als: *man en muis, paal en perk, kind noch kraat, geld of goed*, enz.
- Allitereeren** (een alliteratie vormen): er zijn nog vele — de uitdrukkingen in onze taal, b.v. *bont en blauw*, zie *Alliteratie*.
- Alloeu'tie** (R.-K. Latijnsche toespraak van den pous tot de kardinalen, in een consistorie verzameld), v. —s, —tiën. (t = ts).
- Allodiaal** (eigen geërfd, niet leenroerig, vrij en onvervreemdbaar), bn.
- Allo'dium** (eig. geheel vrije bezitting, vrije erve, zonneleen, vrij en onvervreemdbaar erfgoed, allodiaal goed), o. —diën, —dia.
- Allon'ge** (Fr. verlengstuk van een wissel), v. —s: — is een aanhangsel van een wissel om daarop de reeks der endossementen te vervolgen.
- Allon'gepruik** (Fr. staartpruik uit de dagen van Lodewijk XIV), v. —pruiken.
- Allons'** (Fr. voorwaarts, laten wij gaan!), tw.
- Allool'** (de hoeveelheid edel metaal, die een mengsel bevat, het gehalte van edel metaal, gehalte van munten; deelen-fijn van goud of zilver, die in een bruto-klomp voorhanden zijn), o. gmv.; fig. menschen, verzen, gedichten van minder —; evenzoo: van goed —, gehalte, inhoud, aard, karakter.
- Allopaath'** (voorstander der allopathie), m. —patben; (th = t); — **thisch**, bn. en bw.
- Allopathie'** (geneeswijze, bij welke tegenwerkende geneesmiddelen in voldoende hoeveelheden worden aangewend), v.: bij — wordt pijn verdoofd door morphine, koorts verdreven door kinine, slapeloosheid door chloral. Het tegengestelde is *Homœopathie*. (th = t).
- Allo'quium** (aanspraak), o. —quia. (qu = kw).
- All'otta'va** (It. muz. *Suo d. l. acht tonen hooger te spelen of te zingen*), bw.
- Allo'tria** (bijzaken, vreemdigheden), o. mv.
- All'right!** (Eng. in orde, klaar, afgesproken!), tw.; lees: *al'reit*.
- Alludeeren** (toespelen, stekelig zinspelen).
- Allumeeren** (aansteken, doen ontbranden).
- Al'p'nis'o'no** (It. muz. eenstemmig, gelijk-luidend), bw.
- Allu're** (gang, pas, houding en manieren; manier van stappen van een paard), v. —s: fig. hij neemt de —s van een groot heer aan.
- Allu'sie** (toespeling, zinspeling, wenk), v. —s, —siën. (s = z).
- Alluviaal'** (aangeslibd), bn.: —viale gronden, b.v. verzandingen; —viale vormingen, b.v. gorzen, kwelders: het —viale tijdperk, in de aardgeschiedenis het jongste der bekende vormingen van de aardschors.
- Allu'vie** (aanspoeling, aanslibbing van zand of klei), v. gmv.
- Allu'vium** (aardk. jongste aardlaag, aangeslibde of aangespoelde grond), o. gmv.; zie *Alluvie*.
- Alm** (weide boven in het hooggebergte), v. —en.
- Al'ma ma'ter** (Lat. de voedende moeder, nl. der wetenschappen, de weldadige moeder; een studentennaam voor de hoogeschool), v. —s.
- Al'macht** (almogendheid), v. gmv., de Godheid.
- Al'macht'ig** (alvermogend), bn. en bw.; bij dichters ook **Al'macht'e**; en als zn. **Al'macht'ige**, voor God, m.
- Alma'gra** (roode klei, bruinroode oker), v.; — heet in de schilderkunst Indisch- of Perzisch-rood. (g = g).
- Al'manach de Go'tha**, m.: een, sinds 1763 te Gotha verschijnende, almanak, met bijzonderheden van alle landen en vorstenhuizen.
- Al'manak** (een Arab. woord, het is sedert 1300 in Europa bekend: dagwijzer, tijdwijzer, kalender, jaarboekje), m. —ken: zegsw. mijn hoofd is geen —, ik kan niet alles onthouden; *liegen als een —*; —, *leugenzak*: de voorspellingen, opgaven van weer en wind in een — blijken meest leugens; *de dood kent geen — d. i.* stoort zich niet aan menschelijke berekeningen, enz.
- Al mar'co**, Lat. naar h. gewicht, v. munten.
- Almavi'va** (lange mantel, aldus geheeten naar den graaf d'Almaviva, een der hoofdpersonen uit het blijspel: *le Mariage de Figaro*, het meesterwerk van Beaumarchais), m. —'s.
- Alme'de** (ook, eveneens), bw.
- Almo'gend** (almachtig), bn., en als zn. **Almo'gende** (God); — **heid**, v. —heden.
- Al'oë** (letieachtig gewas, inheemsch in de Kaaplanten, Oost-Indië, enz., uit welks bladeren men een geneeskrachtig sap trekt, ook aloë geheeten), v. —'s; spreek uit: *a'-loë-ee*.
- Al'oen-s'loen** (O.-I. uitgestrekt grasplein met twee waringinboomen, in het midden der Javaansche hoofdplaatsen; ook vierkant grasplein vóór de Residentwoning of vóór de woning van aanzienlijken op Java), v. —s: ook: *A'loon-a'loon*: een schoone —.
- Alom'** (overal), bw.; — **tegenwoor'dig** (op alle plaatsen tegenwoordig), bn.; als zn. **Alom-tegenwoor'dige** (God), m. gmv.
- Al'omvattend** (alles in zich sluitend), bn.: *Gods — e macht, een — e geest, het — oog Gods*.
- Aloud'** (zeer oud), bn.; — **heid**, v.: *de vorsten der —heid*, van vóór onheuglijken tijd.
- Alp** (berg), m. —en: *de overtocht van een hoogen —*, (Geel).
- Alpa'ca** (lama van Peru; bergschaap, om zijn voortreffelijke wol ook in Duitschland aangefokt), v. —'s: *het haar van de — is lang, fijn en wollig; ook, dunne lichtgekleurde stof voor dameskleedij*. (c = k).
- Al pa'ri, a pa'ri, pa'ri** (gelijk aan de

waarde), bw.: men spreekt van —, wanneer bij geldswaardig papier de koerswaarde gelijk is aan de daarop uitgedrukte nominale waarde.

Alpen (eig. sneeuwbergen of witte bergen; hooggebergte), m. mv.: de — van Zwitserland; — **bloem** (bloem der hooge Alpen-gebergten), v. — bloemen: het edelweisz is een —; — **boktor** (zeer fraaie boktor der Alpen), v. — boktorren; — **club** (vereeniging tot het bereizen en wetenschappelijk onderzoeken der Alpen), v. — clubs; — **gloeien**, het —: het rooskleurig worden der Alpen en der sneeuw bij opgaande zon; — **herder** (herder in de Alpen), m. — s; zie Sennhut; — **hoorn**, — **horen** (seinhoren der herders in de Alpen), m. — hoorns, — horens; — **jager** (jager der Alpen, gemzenjager), m. — jagers; — **klokje** (klokbloem, in 't voorjaar groeiend op de hellingen der Alpen), o. — s; — **roos** (donkerroode erica, in de hooge streken der Alpen, nog onder de sneeuwlijn tierende), v. — rozen; — **spoorweg** (bergspoorweg door de Alpen), m. — spoorwegen; — **stok** (lange, van anderen met ijzeren punt beslagen bergstok), m. — stokken; — **vlooltje** (bloempje der Voor-Alpen, ook sierplantje), o. — viooltjes.

Alpha en o'mega (Gr. de α of eerste en ω of laatste letter van het Grieksche alphabet, fig. het begin en het einde; fig. de Eeuwige), v.: zegsw. van alpha tot omega, van het begin tot het einde, van a — z. (ph = f).

Alpha en O'mega (een der oudste rederykshoofden in de Z. Nederlanden, te Yperen), v.: de — dagteekent uit de 14e eeuw.

Alphabet (het a b c, de letters in vaste opvolging als klank en ook als teeken), o. — ten: het Latijnsche —, het Grieksche —, het Russische —. (ph = f).

Alphabetsch (geordend of gerangschikt volgens de letters van het alphabet), bn. en bw.: een encyclopaedie heeft een — e indeeling; de candidaten werden — opgeroepen. (ph = f).

Alpinisme (bergbestijging en al, wat daarmee in verband staat), o. gmv.

Alpinist' (Alpenbeklimmer), m. — en.

Alree'de, alree' (al klaar, reeds), bw.

Alreed's, bw.: de zon was — onder, reeds.

Al rig'o're di tem'po of **Al tem'po** (It. muz. streng i.d. juiste of aangewezen tijdsmaat).

Alruin (zeker slaapwekkend kruid, tot de nachtschaden behoorende), v.; — **wortel**, m. — s.

Als, vgw. van vergelijking: wit — sneeuw, zooals, evenals; hij regeert — koning, in de hoedanigheid van; er zijn zeven kleuren, — rood, groen, enz. (verklarend: het geschiedde, — zij in 't veld waren (tijd); kom, — het vacantie is (geval, voorwaarde).

Alsdan' (op dien tijd), bw. w. i. g.: met Paschen..., ik zal het u — zeggen.

Al see'co (It. muurschildering met lijnverf op den drogen wand), bw.; lees: sek'koo.

Al seg'no (It. muz. van het teeken af), bw.; lees: alsenn'jo.

Al'sem (een plant met bittere blaren en bloemen), m.; ook aftreksel of extract: een druppel —; fig. bitterheid, grievend leed: de hoop kan den — des levens verzoeten; — **achtig** (als asem smakende), bn.: een — e drank, een — e bijsmaak; — **beker**, m. — s; — **bitter**, o. gmv.; — **druppel**, m. — s, — en; — **wijn** (wijn, met asem doormengd), m. gmv.

Alsm'e'de (gelijk mede, zooals ook), vgw.: drie koeten — een geit kwamen in de vlam-

men om: — **nog'** (nu nog, toen nog, dan nog), bw.: dat gebruik is — niet verouderd; voor — moet dit geheim blijven; — **nu'** (versterking van nu), bw.: hij besloot — dapper vol te houden; — **of**, vgw. van vergelijking: hij sprak, — hij er alles van wist, d. i. op de wijze of: het was mij, — ik droomde.

Alt (tweede zangstem, hooge middelstem), v. — en; — **slentel**, m. — s; — **stem**, v. — men; — **viool**, ook **Alt** (tweede viool), v. — violen.

Al'taar (offertafel, tombevormige verhevenheid, om op te offeren, van Lat. altus, hoog), o. altaren; ook **Au'taar**, **On'ter**. In de spreekt. **Al'taar**; in dicht. en hooger stijl **Al'taar'**: Zoo spreekt ze, en werpt zich voor 't altaar' (Bild); zegsw. iets offeren op het — des vaderlands, gewillig aan het vaderland ten offer brengen; een meisie naar het — geleiden, huwen; — **doek**, m., ook — dwaal, v. (R.-K. linnen doek, die over 't altaar gespreid is en aan beide zijden afhangt), m. — doeken; — **steen** (R.-K. vierkante, platte, door den bisschop gewijde steen in 't midden der altaartafel, waaronder een of meer reliquieën rusten), m. — steenen; — **stuk** (R.-K. schildertij of beeldhouwwerk boven 't altaar), o. — stukken: beroemd zijn Rubens' — stukken, b.v. de Af-neming van het kruis in de groote kerk te Antwerpen; — **tombe** (R.-K. het tombe of monumentvormig deel van het altaar), v. — s.

Al'tegader (allen of alles te zamen), bw.; — **maal** (allemaal, al te zamen), bw.: het is mij — goed; goud, — goud' niets dan; — **met** (eig. al naar de mate: misschien, soms, somtijds, bijgeval), bw.: hij deed er — andere zaken bij (v. Lenn.); kunt ge mij ook — helpen? zou uw broer de afspraak — vergeten zijn?

Al tem'po, bw.; zie Al rig'o're, enz. muz.

Al'ter'n'tie (ontsteltentis, ontzetting, ontroering, schrik), v. — s, — tien. (t = ts).

Al'tereeren (Lat. ontstellen, ontroeren).

Al'ter e'go (Lat. tweede of ander ik, onaf-scheidelijk metgezel; persoon, die iem. altijd om-geeft of vervangt, b.v. echtgenoot), m. en v. gmv.

Al'ternatief (gedwongen keuze uit twee moeilijke of onaangename gevallen), o. — tieven: iem. voor een — stellen.

Al'ternatief (afwisselend, beurtelings), bn. en bw.: — vuur, wisselvuur.

Al'terum tan'tum (Lat. nog eens zooveel, het tweevoud of dubbel), o.

Al'ter'se (Fr. Hoogheid, Doorluchtigheid), v. — s.

Al'thans' (eig. in den tijd, die bij de hand is, d. i. nu; ook: ten minste), bw.

Al'the'a (plant, wier wortel geneeskraftig is), v. gmv.; — **stroop**, v. gmv.

Al'tijd (steeds), bw.; — **du'rend** (onafgebro-ken), bn.: een — durende onzekerheid.

Al'time'ter (hoogtemeter, werktuig), m. — s.

Al'timetrie' (hoogte-meetkunde, b.v. voor on-genaakbare hoogten of bergtoppen), v. gmv.

Al'tist' (altzanger), m. — en; vr. — e.

Al'titu'do (hoogte), v.: — **meridiano**, middag-hoogte.

Al'toos (te allen keer, altijd), bw.; — **du'rend**, bn.: een — durende almanak.

Al'truis'me (eig. dienst van „een ander": onbaatzuchtigheid), o.: het — heeft eerbied voor de belangen van anderen; tegenstelling van Egoïsme.

Al'truis'tisch (menschlievend, humaan), bn.

Aluin' (dubbelzout, bestaande uit zwavelzure aluinaarde, — potasch en — ammoniak), v.

gmv.; -aarde (verbinding van aluminium en zuurstof), v. gmv.

Alu'nen (met aluin bewerken), ik aluinde, heb gealuid: papier -, leder -.

Alumi'nium (zilverwit en zeer licht nieuw metaal, verkregen uit klei-, leem- of aluin-aarde), o. gmv.: het - komt niet in vrijen toestand in de natuur voor; een lorgnet-kettinkje van -.

Alvast' (nu reeds, voorloopig), bw.

Al'ver, al'venaar (witvischje, voortje), m.-s.

Al'vermogen (almacht), o. gmv.

Al'vernielend (alles vernietend), bn.: het -e vuur; -verslindend, bn.

Al'veleschkljer (ontl. buikklier, beneden de maag gelegen, vocht afscheidend voor de spijsvertering), v. -en; -kliersap, o. -pen.

Al'voedend (dicht. allen voedend), bn.: de -e aarde, de -e herfst.

Al'vorens, bw. en vgw.: kom - bij mij, te voren: denk, - gij spreekt, vbordat.

Alwe'der, -weer' (bij herhaling, nog eens opnieuw), bw.: zijt ge - op reis?

Alwe'tend (alles wetend), bn.; als zn.

Alwe'tende, m. d. i. God; -heid, v. gmv.: de -heid Gods.

Alwijs' (in de hoogste mate wijs), bn.; als zn. **Alwij'ze**, m. d. i. God.

Al'zegenaar (de Godheid), m. gmv.

Al'ziend, bn.: het - oog, Gods oog; als zn. **Al'ziende**, m., d. i. God.

Al'ziend-oog (R.-K. een oog in een driehoek en deze in een kring van gouden stralen), o. gmv.: het - oog is het symbool van Gods alwetendheid.

Alzij'dig, bn.: -e vorming, -e beschouwing, d. i. van alle zijden, algemeen.

Alzoo' (aldus, op die wijze), bw.: doe ook gij niet -^o wij hebben - gezien, dat lucht gewicht heeft; vgw.: - de haven ongelegen was om te overwinteren, zeldse men naar elders, daar, omdat.

Ama'bile (lt. muz. bevallig, lieflijk, teeder).

A'madis de Gaule, held uit den beroemden Spaanschen roman van dien naam, het beeld van een volmaakt ridder.

Amalgaam', o. -amen; ook: **Amalga'ma** (verbinding van kwik met een ander metaal; fig. mengelmoes van zaken of personen), o. -gamen, -'s: een - van meeningen.

Amalgama'tie (fig. zuivering, afscheiding, bv. van zilver uit ertsen), v. -s, -tiën.

Almalgameeren (met kwik bestrijken, innerlijk verbinden, vermengen, samensmelten).

Amalthe'a, myth. nimf, welke Zeus of Jupiter met melk en honig grootbracht op Creta; de hoorn van -, van overvloed, ook: Amalthe'a's hoorn. (th = t).

Aman'del (boom), m. -s; (steenvrucht), v. -s, of -en; -achtig, bn.: een -e smaak; -brood (gebak), o. -en; -olie (olie, uit amandelen geperst), v. gmv.; -pas (-deeg), o. gmv., ook: -pars of -pers.

Aman'del (ontl. amandelvormige speekselklier aan de zijde v. d. keelholte (bij menschen en zoogdieren), v. -en, -s).

Amanuensis (Lat. handreiker bij het onderwijs in natuurkunde, enz.; hersteller, enz. van de werktuigen; wetenschappelijk beidiende), m. -sen of ook: Amanuens'es.

Amarant' (purperkleurige herfstbloem), v. -en: de kattestaart is een -; de - is het symbool der onsterfelijkheid,

Amarant' (purperkleur), o.; -fluweel, o. gmv.; -hout (violethout), o., gmv.

Amaril' (smergel, metaalachtige polijststeen), v. gmv.: Indische -.

Amateur' (liefhebber, kunstverriend), m. -s.

Amazo'ne (strijdbare vrouw der oudheid; heldin te paard, thans dame te paard), v. -n: de -n kwamen Troje te hulp in het tiende jaar van het beleg; - wordt ook gebezigd voor het lange rijkleed zelf.

Amazo'nenkleed (afhangend zwart rijkleed van dames), o. -kleeden; ook: Amazo'ne.

Am'bacht (beroep, ambacht), o. -en: hij is verzenmaker van zijn -, (M. Hav.); het timmeren is een -; 't is met hem twaalf -en en dertien ongelukken, spott. hij zoekt telkens een nieuw middel van bestaan, maar slaagt in niets, alles wat hij onderneemt, mislukt.

Am'bacht (vrije heerlijkheid, rechtsgebied, grondgebied), o. -en: Berg -, Hendrik-Ido-; later **Ambt**, als in: Ambt-Almeloo; hij woont in het Ambt, niet in de stad; Ambt-Delden, Ambt-Vollenhoven, enz.

Am'bachtsheer (edelman, die den vorst als rechter en zaakbezorger verving), m. -en: de jachtpaal van den - van Bergen viel Teun in het oog, (C.O.); -huis (rechthuis), o.; -heerlijkheid (adelijk goed), v.: de -lijkheid Bergen telt Borsselens, Brederodes en Nassau's onder haar vroegere bezitters, (C.O.); -schout (schout van een ambacht of rechtsgebied), m. -en; -vrouw (titel eener edelvrouw, gemalin v. d. ambachtsheer), v. -en, ook: -vrouwe.

Am'bachtsman (vakman, die met handenarbeid den kost verdient), m. -lieden, -lui; -onderwijs (het onderwijs, in een ambachtsschool aan leerlingen gegeven), o. gmv.; -school (inrichting tot opleiding van ambachtlieden), v. -scholen.

Ambassa'de (Fr. gezantschap, ook de woning v. d. gezant met de bijgebouwen), v. -s.

Ambassadeur' (Fr. gezant, afgezant der eerste klasse), m. -s; -svrouw (gemalin van een ambassadeur), v. -vrouwen.

Am'ber (welriekende, wrsachtige stof, uit zee opgevischt), m. gmv.: de - is grijsachtig, het is een afscheiding uit het darmkanaal van den potvisch of cachelot.

Am'berboom (b'om, uit wiens bast welriekende hars of balsam vloeit, in het Oosten), m. -boomen; zie StyraX.

Ambidex'ter (eig. met twee rechterhanden, fig. een zeer handig, zeer bekwaam man), m. -s.

Ambieeren (streven, dingen naar, staan naar een post of betrekking).

Ambi'orix (gesch. aanvoerder der Eburonen), m.; -bewerkte in 54 v. C. in Gallië een opstand tegen Caesar, heeft een standbeeld te Tongeren op de markt.

Ambigu' (dubbelzinnig), bn.: dat antwoord is -, onzeker, twijfelachtig. (g = g).

Ambiguitelt' (dubbelzinnigheid), v. -en.

Ambi'tie (eerzucht, eergierigheid, ijverig streven, groote ijver), v. gmv. (t = ts).

Ambitieux' (eerzuchtig, vol werkijver), bn.

Ambitioneeren (vuurig wenschen, sterk nagen, eerzuchtig naar iets, b.v. een hoogen post streven); meer **Ambieeren**.

Amblyople' (verzwakking van het gezicht, kortzichtigheid), v. gmv. (y = ie).

Ambo'na-hout (palmhout van Amboina), o.: het - is hard, rood of goudaeel,

- Amboneesch** (van of betreffende Amboina), bn.: een - soldaat.
- Ambroos**, v. en m. vero.; meest Ambroos zijn.
- Ambrosia** (myth. godenspijs, ambrozijn), v. gmv.; zie ook Nectar. (s = z).
- Ambrosiaansch** (van den kerkvader Ambrosius, bisschop van Milaan, † 397), bn.: de -e hymnen, liturgische liederen, door Ambrosius gedicht en ingevoerd.
- Ambrozijn** (myth. godenspijs), o.; zie ook Ambrosia en Nectar.
- Ambt** (verkort uit ambacht: rechtsgebied v. e. schout of drost), o. -en: het drost-, het schout-, het rent-; zie ook Ambacht (heerlijkheid).
- Ambt** (maatschappelijke betrekking of bediening), o. -en: het - van schoolopziener, van rechter, enz.; dingen naar een -; een - bekleeden, vervullen, waarnemen.
- Ambtelijk** (overeenkomstig het ambt), bn. en bw.: -e plichten, een -e aanschrijving; een -e mededeeling, een - telegram.
- Ambteloos** (geen ambt bekleedend), bn.: Da Costa leidde een - leven, was een - burger.
- Ambtenaar** (iem. die e. ambt of post bekleedt, waartoe hij door het openbaar gezag is benoemd; een beambte van hooger rang), m. -s of -aren: een rechterlijk -; de - van het Openbaar Ministerie, officier van justitie; - van den burgerlijken stand.
- Ambtenares** (vrouw. ambtenaar), v. -sen: een inspectrice, een schoolopziensier is een -.
- Ambtgenoot**, m. -nooten; zie Collega.
- Ambtman** (gesch. ambachtsman, d.i. ambtenaar van hooger en lager rang, drost, baljuw), m. -lieden, -lui.
- Ambtsbediening** (vervulling van een ambt), v. -en; -bejag (het rusteloos streven naar e. ambt, naar e. hoogere positie), o.; -broeder (ambtgenoot), m. -s; -eed (eed, die een ambtenaar aflegt bij het aanvaarden van zijn betrekking), m. -en; -gewaad (officieele kleedij), o. -gewaden; -halve (krachtens of nopens het ambt), bw.; -ijver, m. gmv.; -misbruik (overtreding van bevoegdheid), o. -en; -penuing (teeken als blijk van aanstelling), m. -en; -titel, m. -s; -wege (wegens het ambt), bw.; -woning, v. -en.
- Ambulan'ce** (verplaatsbaar veldhospitaal, ziekenwagen, veldziekenhuis), v. -s; -dienst, m. gmv.; -dokter, m. -s; -trein, m. -en; -wagen, m. -s.
- Ambulant** (rondtrekkend, rondlopend), bn.: een - hoofd der school, zonder eigen klas.
- Amecht'ig** (eig. buiten of zonder macht: onmachtig, afgetobt, uitgeput), bn. en bw.: -er. -st; -heid (machteloosheid), v. gmv.
- A'melaken**, o.; zie Ammelaken.
- A'melkoren** (een soort van weit of spelt), o. gmv.; -korenmeel, o. gmv.: van het -meel maakt men stijfsel.
- A'men** (Hebr. zoo zij het, waartijk: slotwoord van liturgische en private gebeden), bw. en tw.; als zn. o. beteekenende: het zij zoo: -zeggen, spreken, roepen, galmen, prevelen, fluisieren, d.i. instemming betuigen; zegsw. ja en - op iets zeggen, er volmondig mee instemmen.
- Amendeeren** (wijzigingen voorstellen of aanbrengen in een wet): een wetsartikel -.
- Amen'de honora'ble** (Fr. openlijke verklaring, dat men verkeerd gehandeld, d. i. gedwaald heeft; openlijke schuldbekenenis tevens vraag om vergiffenis), v.: -doen.
- Amendement** (voorstel tot wijziging of verbetering in de redactie of den inhoud van eenig wetsartikel), o. -en: de Tweede Kamer heeft volgens art. 112 der Grondwet het recht van -; lees: amendement'.
- Amerij** (korte poos, zooveel als noodig is om een Ave Marije te bidden), v.; -tje, o.: een - nog geduld! in een -tje, binnen een korte poos.
- Ame'rika** (werelddeel op het W. halfrond), o.
- Amerikaan** (bewoner van Amerika), m. -kanen; -sche, v. -n.
- Amerikaansch** (afkomstig van, betrekking hebbende op Amerika), bn.: -e tarwe, -e toestanden, de -e sterrenvlag, de vlag der Vereenigde Staten van N.-Amerika, met strepen en sterren.
- Amerikaansch' duel** (duel, waarin een der partijen, door het lot aangewezen, zelfmoord moet plegen), o. -e duels.
- Amersfoorter** (inlandsche tabak, eerst in de omstreken van Amersfoort verbouwd, goedkope tabaksoort), v. gmv.: hij rookt echte - in zijn neuswarmertje.
- Amethist** (een violettekleurig of zachtpaars edelgesteente), m. -en: als stofnaam o.; de - is het zinnebeeld der boetvaardigheid.
- Ametropole** (oogziekte, waarbij de lichtstralen niet rechtstreeks het netvlies bereiken, bijziend- of verziendheid), v. gmv.
- Ameublement** (compleet stel meubels, b.v. voor huiskamer, eet- of slaapzaal), o. -en.
- Am'foen** (O.-I. naam van het heulsap of opium), o. gmv.; -pijp (een bamboesbuisje met kopje, waarin een kooltje vuur), v. -en; -kit (publiek huis, waar opium geschoven wordt), v. -ten; -schuiver (opiumrooker), m. -s; zie Opium.
- Ami'** (vriend; ook naam van een schoothond), m. gmv.; vr. Amie.
- Amiant** (steen- of bergglas, draad- of vezelsteen, welke zich laat spinnen en door vuur niet verteert), o. gmv.; ook Asbest'.
- Amicaal** (Fr. vriendschappelijk), bn. en bw.
- Amicaliteit** (vriendschappelijkheid), v. -en.
- Ami'ce** (Lat. vocatief van amicus, vriend), m. -s; als aanspreking: waarde vriend; lees: amiet'se.
- Amic'itia** (vriendschap), v. gmv.: lid worden van -, sociëteit van dien naam; lees: -siet'sia.
- Amiraal** (admiraal), m. -ralen. vero.
- Amiran'te** (Sp. admiraal), m. -s.
- Am'melaken, a'melaken** (tafellaken, laken, om het vaatwerk op te zetten), o. -s. vero.
- Ammo'nia** (scheik. kleurlooze, gasvormige verbinding van drie deelen waterstof met één deel stikstof), v. gmv.
- Ammoniak** (geest van salmomiak of salmiak, vliegzuur), m. gmv.
- Ammoniet**, m. -en; zie Ammonshoorn.
- Am'monshoorn** (versteende zeeschelp in den vorm van een ramshoorn), m. -en, ook: Ammoniet.
- Ammun'itie** (krijgsvoorraad, oorlogsbenedigheden), v.; ook: Munitie. (tie = tsie).
- Amnesie** (zwakte van het geheugen), v. gmv.
- Amnestic** (algemeene kwijtschelding van straf voor staatkundige misdrijven), v. -ën.
- Amnestieeren** (kwijtschelding van straf verleen, begenadigen).
- Amoe'be** (slijm'diertje, eencellig diertje), o. -n.
- Amok** (O.-I. toestand van woede of razernij

van een inlander, zinsverbijstering door opiumschiiven verergerd), o. gmv.: - maken, als een razende rondloopen en iedereen, dien men ontmoet, overhoop steken; - slaan, d.i. een sein geven, 'twelk de bewoners of de personen, die op weg zijn, waarschuwt; - **maker**, m. -s; - **roeper**, m. -s; - **signaal** (waarschuwend teeken), o. -signalen.

Amoom' (O.-I. specerijachtige plant), v. amomen: een wasem (geur) van amomen, (Bild.)

A'mor, myth. zoonje van Venus: god der liefde, gewapend met boog en pijl; ook Cupido.

Amoro'so (It. muz. teeder), bw. (s = z).

Amorph' (nat. vormloos, geen kristalvorm hebbende of aannemende), bn. (ph = f).

Amortisa'tie (schulddeging, aflossing van staatschuldbrieven), v. -tiën en -ties.

Amortiseeren (staatschuld delgen of vernietigen door afbetaling), (s = z).

Amo'tie (afbraak, slooping), v. gmv.: tot - verkoopen, wegruiming; lees: amool'sie.

Amouret'te (minnarijke), v. -s. (ou = oe).

Amoveeren (afbreken, sloopen, slechten, verwijderen).

Amp'as (Mal. uitgeperst suikerriet), v. gmv.

Amp'el (omstandig, breedvoerig, wijdloopig), bn. en bw.: na -e bespreking, een - debat, iets - of breed omschrijven, ruim.

Amp'er (ternauwernood), bw.: hij is - den kinderschoenen ontwassen; men kan in die sociëteit op dat uur - een plaats vinden; hij kan - rondkomen, krapjes, nauwelijks.

Amp'er (zuur, wrang, scherp, bijtend van smaak), bn.: -e wijn, - bier, sommige vruchten zijn - van smaak, bw.: gij moet niet - zien, zuur kijken.

Amp'ere (eenheid van maat bij elektrische stroomsterkte), o. -s: zoo geheeten naar den natuurkundige A. M. Ampère, 1776-1836.

Amphi'biën, v. mv.: zie Reptielen; men noemde de - vroeger wel tweeslachtige dieren, omdat zij op het land en in het water leven; het zijn gewervelde dieren, die alle rood, koud bloed hebben, sieren leggen en lucht inademen, zie Reptielen; soms vindt men de spelling: Amphibië'n.

Amphibiologie' (beschrijving van de tweeslachtige dieren, leer der amphibiën), v. gmv.

Amphi'brachys (metriek. drielettergrepige versvoet, met de betoonde in 't midden), m. -brachen, b.v. Hera'demt | hera'demt | ge'te'ster | de stre'ken, (Bog.); Geen ne've | lig duis'ter | bedekt' meer | het veld, (Staring). Ik heb ze zien bloeien bij 't uchtendontgloeien, (Bild.); - **bra'chisch**, bn.: -e verzen.

Amphi'on, myth. fabelachtige koning van Thebe, beroemd lierspeler, die met zijn spel wilde dieren wist te temmen; bij overdracht beroemde zanger. (ph = f).

Amphitheater (bij de ouden: rond of ovaalvormig schouwtooneel met oplopende bankenrijen, coliseum; thans: in schouwburgen de rij zitplaatsen boven, tegenover het tooneel), o. -s. (ph = f).

Amphitheatersgewijze (in een halfrond schuin oplopend), bw.: Genua is - gebouwd.

Amphitri'te, myth. gemalin van Poseidon.

Amphitryon (fig. gulle gastheer of ont-haler), m. -s. (ph = f).

Amphora (Romeinsche, groote aarden kruik met nauwen hals en twee ooren), v. -'s.

Amp'let' (kegelvormig medicijnfleschje), v. -ten. vero. Keesje moest een - wegbrengen.

Amplia'tie (Lat. duplicaat eener akte; verdaging van een rechtsgeding), v. -tiën, -s.

Amplifica'tie (Lat. uitbreiding, verdere uiteenzetting), v. -s, -tiën; lees: -kaat'sie.

Amplis'simus (Hoogaanzienl., Hoogedel), bn.

Amplitu'do (boog v. d. horizon, die uitdrukt hoeveel graden het opgangspunt van een hemellichaam gelegen is van het oostpunt en het ondergangspunt van het westpunt; morgen-, avondwijde), v. gmv.

Amp'on (Mal. vergiffenis), v.: - vragen, genade vragen; in de spreektaal ook: A m'p'o en.

Ampul' (R.-K. klein schenkkannetje, bij de bediening der Mis in gebruik), v. ampullen.

Amputa'tie (heelk. afzetting v. e. lichaams-deel langs operatieve weg), v. -s, -tiën.

Amputeeren (afzetten van ledematen).

Am'stel (rivier, waaraan Amsterdam ligt), m.

Am'sterdamsch peil (de waterhoogte bij vloed, van het IJ), o. gmv.; zie **A. P.**

Amulet' (Arab. talisman: tooverkrachtig voorwerp, dat op het lichaam gedragen wordt als voorbehoedmiddel tegen tooverij, ongeluk of ziekten), v. -ten.

Amusant' (Fr. vermakelijk, verlustigend), bn.: een - geval, een - verhaal, onderhoudend.

Amuseeren (aangenaam bezighouden, vermaken, verlustigen); zich -. (s = z).

Amusement' (ontspanning, vermaak), o. -en.

Amusie' (verlies v. h. muzikaalgeheugen), v.

Amy'lum (zetmeel), o. gmv. (y = ie).

Anabaptis'me (wederdooperij der 16 eeuw bv. in Munster onder Jan v. Leiden), o. gmv.

Anabaptist' (Wederdooper), m. en v. -en.

Ana'basis, d.i. tocht van de kust naar het binnenland: historisch werk v. Xenophon over den tocht van Cyrus den Jongeren tegen zijn broeder en over den terugtocht der 10 duizend man Grieksche hulptroepen van Cyrus; Xenophon leidde zelf dezen beroemden terugtocht (401-399 v. C.), v. (sis = zis).

Anachoreet' (eenzaam wonende: spelonk- of boschbewoner), m. -reten; zie Heremiet.

Anachronis'me (fout of verschuiving in de tijdrekenkunde), o. -ismen. (ch = k).

Ana'creon, beroemde Gr. lierdichter, 559-478 v. C.; - **creon'tisch**, bn.: -e liedjes, deze zijn meerendeels onecht.

Anaemie' (geneesk. bloedarmoede), v. gmv.

Anaesthesia' (geneesk. gevoelsverlamming, -verdooving), v. gmv.; lees: anestezie'.

Anagram' (letteromzetting, wisselwoord, een woord, dat voor- of achterwaarts gelezen een bet. heeft, bv. neger en regen, Eva en Ave, Amor en Roma), o. -men. (g = g).

Analec'ta (bloemlezing uit één of meer schrijvers; verder: nalezing, gemengde opstellen), o. -'s, ook: Analecten. (c = k).

Analogie' (overeenkomst, aanpassing, betrekking van overeenstemming), v. -ën: de werking der - in de taal: bruidskleed, vrouws-persoon zijn bij wijze van - gevormd, verg. mansjas, manspersoon. (g = g).

Analoog' (overeenstemmend, gelijkvormig), bn.; ook: Analogisch (overeenkomstig), bn.

Analphabe'tus, - **beet'** (iemand, die het alfabet niet kent, d.i. die niet kan lezen of schrijven), m. -beten. (be = bee).

Analy'se, ana'lysis (ontleding, ontbinding, oplossing), v. -lysen. (y = ie).

Analyseeren (ontleden, oplossen). (s = z).

Analy'tisch (ontledend, ontbindend), bn.

Ananas' (een Peruviaansche, fijne en geurige

dessertvrucht), v. —sen: de — wordt sedert vijftig jaar ook in Z.-Europa aangekweekt.

Anapaes'tisch, —pest'isch, bn.: —e verzen; zie Anapaest.

Anapaest' (metriek. drielettergreppige versvoet, met de betoonde achteraan), m. —en, bv. *Er was rou' | we op het huis' | er was rou' | we in de kluis' |*, enz. (Potg.); *Kan het zijn' | dat de lier' | diesinds lang' | niet meer ruisch' | te*, enz., (Da Costa); ook: Anapestus.

Ana'phora, —phoor' (stijlfiguur, die bestaat in herhaling van hetzelfde woord aan 't begin van een volzin of vers), v. —'s, —phoren.

Anarchie' (regering-of wetteloosheid), v. gmv.

Anarchis'me (revolutionnair socialisme), o.: het — wil geen eigendom, geen staat; het stelt zijn hoop op geweld: dynamiet, petroleum, bommen, moord en brand; als alles is omvergeworpen, ontkiemt uit den chaos vanzelf de orde; dan zal de collectievische maatschappij zich zelf leiden en zal er volkomen gelijkheid heerschen, bv. ook tusschen werkgever en werknemer; zie Communisme en Socialisme. (ch = scherpe g).

Anarchist' (man van het anarchisme, woelgeest, onruststoker), m. —en: afgunst en ijdelheid zijn de drijfveeren der —en.

Anarchis'tisch (van, door, betreffende anarchisten), bn.: een — blad; —e misdaden, bedreven door anarchisten; —e volksmenners.

Ana'thema (eig. vervloekt: uitsluiting uit de kerkelijke gemeenschap, banvloek der R.-K. kerk, grootte kerkban), o. —'s. (th = t); zie Excommunicatie en Kerkban.

Anatomie' (ontleedkunde v. diertlijke lichamen of organen), v. gmv., ook: de — der planten.

Anato'misch (ontleedkundig), bn.: een — kabinet, een — praeparaat, e. — laboratorium.

Anatomiseeren (ontleden, vooral van het menschelek, ook van het diertlijk lichaam).

Anatomist, anatoom' (ontleedkundige), m. —tomen, —tomen.

Anch'io sono pittore! (Ook ik ben schilder): uitroep, toegedicht aan Correggio (1494—1534) bij het beschouwen van een schilderij van Rafaël te Bologna, de H. Cecilia voorstellende.

Anch'is, vader van Aeneas.

ancienniteit' (Fr. voorrang naar dienstouderdom of dienstjaren), v. gmv.: naar —, volgens ouderdom in dienst of van rang.

Ancien' regim'e (Fr. gesch. de onbepaalde monarchie als vóór de revolutie van 1789 in Frankrijk), o.

Andalu'siër (iem. uit Z.-Spanje), m. —s: ook Spaansch paard uit Andalusië. (s = z).

Andan'te (It. muz. gematigd, langzaam), bw.

Andanti'no (It. muz. eenigszins langzaam).

An'der (tweede, niet dezelfde), telw.: om den —en dag; iem. naar de —e wereld zenden, hem doden; de —e zijde van het Kanaal.

Anderdaagsch (om den anderen dag komend), bn.: de —e koorts, de —e krant.

Anderdeels (wat betreft het andere of tweede deel), bw.: eensdeels hebt gij gelijk, — zijt ge in 't ongelijk, ten andere.

An'derhalf (één en een half), telw.: — uur, — halve gulden, d. i. de tweede half.

An'dermaal (voor den tweeden keer), bw.

An'dermans (eig. van een anderen man, d. i. niet van zich zelf), v. w.: het is goed riemen snijden van een — leer; zie Riem.

An'ders (op een andere wijze), bw.: iets — aanpakken; ik denk er — over dan gij; ik

kom in dat koffiehuis niet meer zooveel als —, voorheen, vroeger; hij is — zoo welwillend, in andere omstandigheden, gewoonlijk.

An'dersdenkend (van andere denkwijze vooral op 't gebied der kerkleer), bn.; —e (iem. v. e. andere gezindte), m. en v. —n: alles te vermijden, wat aanstoot kan geven aan —n.

An'dersgezind (anders van richting), bn.; als zn. —e, m. en v. —n.

An'dersom (in andere of tegengestelde richting), bw.: draai den sleutel eens —.

An'derszins (op andere manier of wijze), bw.: hij zal je wel — zien te benadeelen.

An'derwerf, bw; zie Andermaal.

An'derzijds (van den anderen kant), bw.

Audij'vie (cichoreiachtige plant, moesgroente), v. gmv.; spreekt andie' vie.

An'doren, an'doorn (lipbloemplant), m. —s: de — heet ook malrove.

Andre' askruis (St.-Andrieskruis: een x-vormig kruis), o. —en; zie Kruis.

Andre'asorde (Schotsche orde, door Jacobus V in 1540 ingesteld), v.: de — heet ook de orde van de Distel of van St. Andries.

Andro'ide (mechaniek menschenbeeld, beweegbare ledpop), v. —n. (i = ie).

Andro'mache, gemalin v. d. Trojaanschen held Hector; lees: —machee. (ch = scherpe g).

Androphaag' (menscheneter), m. —phagen. (ph = f); zie ook: Anthropophaag.

Anekdo'te (kort, grappig verhaal, teekenend vooral, uit iem. particulier leven), v. —n en —s: een vermakelijke —; een spiksplinter-nieuwe —. (C. O.); zie Mop.

Anemographie' (beschrijving van de verschillende winden, den aard er van), v. gmv.

Anemologie' (leer v. h. ontstaan, de richting, enz. van den wind; windkunde), v.

Anemomet'er (meter van de kracht en de snelheid van den wind, windmeter), m. —s.

Anemoon' (ranonkelachtige bloem), v. —momen: de bosch—, de weide—, bloeien in April en Mei; ook wel windbloem geheeten, omdat ze door den wind licht ontbladerd wordt.

Anero'ide-barometer (barometer zonder kwik: werktuig tot het meten van den luchtdruk, die op de wanden van een luchtledige trommel inwerkt), m. —barometers.

An'gel (wapen van bijen, wespen, schorpioenen, enz), m. —s.

An'gel (haak of hoek met weerhaakje, om visch te vangen), m. —s; zegsw. iem. aan zijn — krijgen, iem. door een lokaas in zijn macht krijgen; —vormig, bn.

Ang'e'lica (schermbloemige boschplant), v. —'s: de wortel van sommige soorten wordt als artselij gebruikt, de geconfijte stengel der — dient als garnering van taarten. (g = g).

Ang'elus (R.-K. eig. Angelus Domini, d. i. de Engel des Heeren: het drieledig gebed, dat 's morgens, 's middags en 's avonds bij het kleppen van het Angelus-klokje wordt gebeden; ingesteld door Urbanus II, paus van 1088—'99), o. soms m.; —klokje, o. —s; —torentje o. —s, zie Juffertje.

Ang'kloeng (Java. een soort van muziek-instrument, hangende in een bamboeraam), v. —s, zie Anklöeng.

Anglal'se (Engelsche vrouw, Engelsch meisje, ook Engelsche dans), v. —s. (ai = è).

Anglicaan' (lid der Anglicaansche kerk in Engeland), m. en v. —canen; ook: —kaan.

Anglicaan'sche kerk (de Eng. staatskerk,

de Hooge of Bisschoppelijke kerk), v.; zie Anglicanisme.

Anglicanisme (officiële eeredienst in Engeland, dateerend van 1534, ingesteld door Hendrik VIII, 1509-'47), o. gmv.

Anglicisme (woord of uitdrukking, aan het Engelsch eigen, Engelsch getinte zeggwijze), o. -n; b.v. de trein stopt daar.

Anglo-Amerikaan (Amerikaan van Engelsche afkomst), m. -Amerikanen.

Anglomaan (naäper, prijzer, aanbieder van al, wat Engelsch is of uit Engeland komt), m. en v. -manen.

Anglomanie (naäperij of blinde ingenomenheid van of met al, wat Engelsch is), v. gmv.

Anglophobie (dwaze afkeer van alles, wat Engelsch is), v. gmv.

Angora-geit (geit uit Angora, Klein-Azie), v. -geiten; de - heeft lang, zijdeachtig haar en schroefvormige horens; -**kat** (kat uit Klein-Azie), v. -ten; de - heeft lang, zijdeachtig haar.

Angoer (O.-I. wijn), m.; -**poef** (champagne), m.

Angst (verwant met eng: gevoel van benauwdheid, beklemtheid), m. -en; de - des doods; - doorstaan, uitstaan; de - bekruipt hem, d.i. maakt zich gaandeweg van hem meester.

Angstig (met angst vervuld, erg bevreesd), bn. en bw.: een - zwijgen, zij keek haren man - aan; -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Angstvallig (angstig gestemd, vreesachtig), bn. en bw.; -er, -st; -**heid**, v. -heden.

Angulair (met hoeken, hoekig), bn.: het - systeem bij vestingbouwkunde. (g = g).

Ani-ni (Mal. sikkelvormig mesje, rijstmesje, waarmede op Java de padi op den akker halm voor halm wordt afgesneden), v. -'s.

Anijl (naam der indigo-plant in O.- en W.-Indië), m. gmv.

Anijs (schermbloemige plant met zaadjes van een specerijachtigen smaak), m. gmv.; -**li-keur**, v. gmv.; -**melk** (zoete melk, waarin een zakje met anijszaad is uitgekookt), v. gmv.; -**water** (brandewijn, getrokken op anijszaad), o. gmv.; -**zaad** (de vrucht van de anijsplant), o. -zaden; in de volkstaal: Anijs': een glaasje -, -likeur, z. Anisette.

Aniline (een uit steenkoolteer verkregen verfstof, rood en violet), v. gmv.

Animatisch (dierlijk), bn.: - voedsel, b.v. vleesch; zie Plantaardig.

Animato (It. muz. bezield, levendig), bw.

Animeeren (aansporen, opwekken, aanmoedigen tot koopen of verkoopen in den handel).

Animisme (het toekennen van een ziel aan alle dingen, bewerktuigde en onbewerktuigde, bij natuurvolken), o. gmv.

Animisme (leer, die elk levensverschijnsel der organische lichamen tracht te verklaren door de ziel als eerste oorzaak aan te nemen), o.

Animo (It. opgewekte geest of stemming; handel: kooplust, vraag), v. gmv.

Animositeit (vijandschap, verbittering, haat, vijandige gezindheid), v. gmv. (s = z).

Animo'so (It. muz. bezield, aandoenlijk), bw.

Anisette (anijstlikeur, brandewijn op anijs getrokken), v. gmv. (s = z).

Anjelier (sierbloem onzer tuinen, uit Italië en N.-Afrika enz. afkomstig), v. -en; de Chi-neesche -, de kleine -, enz.

An'jer (enkele anjelier, giroffel), v. -s.

An'ker (eig. kleine ton: wijnmaat van ±

38 L., 1/4 aam, 1/8 okshoofd, 1/24 vat, 45 fles-schen), o. -s.

An'ker (vischhand.: een ton v. 50 KG), o. -s.

An'ker (werktuig, om een schip aan vast te leggen, scheepsanker), o. -s: zegsw. ergens zijn - gooien, werpen, er zijn intrek nemen, om er korteren of langeren tijd te verwijlen; hij ligt voor zijn laatste -, het is slecht met hem gesteld; zijn - lichten, heengaan, zich verwijderen; zijn - kappen, zich overhaast uit de voeten maken; -**arm** (een der beide dwarslopende uitsteeksel), m. -en; -**boel** (-tonnetje), v. -en; -**grond** (grond of bodem, waar men ankert of het anker laat vallen), m. -en; -**ketting** (ketting, waaraan het anker hangt), m. -en; zie: Boeg-anker, Nood-, Plecht-, Rust-, Tui-, Werpanker.

An'ker (klein werktuigje in een horloge of uurwerk; ook, deel van een magneto-electrische machine), o. -s; -**horloge**, o. -s.

An'ker (ijzeren houvast, klauw), o. -s: een balk met -s in den muur bevestigen.

An'keren (het anker werpen), ik ankerde, heb geankerd: op stroom -.

An'kloeng (Java. muziekinstrument; roosterachtig toestel van bamboezen kokertjes in opklimmende lengte), v. -s; zie Angkloeng.

An'na (meisjes- en vrouwennaam), v. -'s, Annaatje; St. Anna, de echtgenoot van Joachim en moeder van Maria; de grootmoeder van Jezus; de patrones der gehuwde vrouwen; zegsw. zij zit al in St. Anna's schapraai, zij is al een bedaagde juffer en zal niet meer trouwen; daar loopt wat van St. Anna onder, daar is een steekje aan los, de zaak is niet pluis, niet oorbair voor kiesche ooren; de orde van St. Anna, Russische ridderorde.

Anna'len (jaarboeken: de aanteekening der hoofdgebeurtenissen van het verlopen jaar, die in oud-Rome door den Pontifex Maximus (hoogepriester) werd gehouden; thans ook die van een vereeniging, genootschap, congregatie, missie, enz.), v. gmv.

Annell'den (dierk. ringwormen), v. mv.; zie Annulata.

Annex' (aangehecht, bijbehorend, daarmee verbonden, bijgevoegd, samenhangend), bn.

Annex'a (Lat. bijlagen), o. mv. (x = ks).

Annexa'tie (aanhechting van veroverd land), v. -s, -tiën; de - van den Elzas (1871), inlijving. (x = ks); -**plan**, o. -plannen.

Annexeeren (grondgebied van vreemden inlijven, aanhechten, bijvoegen). (x = ks).

Annihileeren (voor nietig verklaren, vernietigen, te niet doen); zie Nihil.

Anniversarium (jaarlijksche plechtigheid of feestelijkheid v. herdenking), o. -sariën, -ria.

An'no, A° (in het jaar, ten jare); - cur-rente, zie A. C.; - Domini, zie A. D.; - mundi, zie A. M.; - passato, zie A. P.

Annon'ce (aankondiging, advertentie), v. -s.

Annonceeren (aankondigen, berichten, aan-zeggen, bekendmaken, adverteeren). (c = s).

Annota'tie (aanmerking, opteekening), v. -s, -tiën; ook: Adnota'tie. (tie = tsie).

Annoteeren (Fr. aanteekeningen maken).

Annueel (wat een jaar duurt, wat jaarlijks terugkeert, jaarlijksch), bn.

Annuitel' (jaarlijksche aflossingsom van eene schuld, d. i. behalve den interest betaalt men een deel v. h. kapitaal terug), v. -en.

Annula'ta (dierk. ringwormen), v. mv.

- Annuleeren** (opheffen, ongeldig verklaren).
Annuncia'ta-orde (de hoogste ridderorde in Italië, in 1162 gesticht), v.; de — werd in 1724 tot de hoogste orde verheven.
Annuncia'tie (Maria-Boodschap, R.-K. feestdag op 25 Maart), v. gmv. (t = ts).
An'nus (jaar), m. anni; — gra'tice, het dienstjaar, dat door de ringbroeders wordt waargenomen ten bate eener predikantsweduwe, genadejaar d. i. het jaar na het overlijden.
An'o'de (positieve, elektrische pool), v. —s; zie Electrode.
Anomaal (afwijkend, onregelmatig), bn.
Anomalle (onregelmatigheid, afwijking van den regel), v. —lieën.
Anoniem (ongeteekend, naamloos), bn.: een — artikel, een — schrijven, zonder naam.
Anonymiteit (het anoniem-zijn), v. gmv.
Anonymus (een ongenoemde), m. —nimi.
An'organisch (onbewerktuigd, onbezield), bn.
An'orgaanaal (afwijkend van den regel), bn.; meest: A b n o r m a a l.
An'sichtskaart (geïllustreerde briefkaart), v. —en; germ. voor Prentbriefkaart.
Anso'vis (klein vischje van de familie der haringen), v. —sen: de — der Zuiderzee, Bergsche —; — vangst, v. gmv.
ant- (voorvoegsel), bv. in Ant'woord, met de beteekenis van tegen, weder.
-ant (bastaarduitgang), als in: predikant, muzikant, adressant, emigrant, aspirant, namen van personen, die een handeling doen.
Antagonis'me (tegenwerking, bestrijding, strijd tusschen twee tegengestelde meeningen, leeringen, enz.), o. gmv. (g = g).
Antagonist (tegenwinstelaar, tegenstander, tegenwerker, bestrijder), m. of v. —en. (g = g).
Ant'arctisch (zuidelijk), bn.: de — e zeeën, de Zuidpool-zeeën; zie Arctisch.
Ante (Fr. bouwk. uitstekende pilaster tegen een muur, hoek- of wandpijler), v. —n.
Antecedeeren (voorafgaan, den voorrang hebben), (c = s).
Antecedent (voorafgegane zaak, vroeger gebeurd feit), o. —en: iemands —en, feiten uit iemands vroeger leven; spraak. zelfst. naamwoord, waarop het betr. voornw. terugwijst; in: de jongen, die daar gaat, is jongen het —; een — stellen, een geval doen ontstaan, waarop anderen zich later beroepen kunnen.
Antedateeren, soms **antidateeren** (een vroegere dagteekening geven aan een akte, wissel, geschrift, enz.).
Antediluviaal, —**diluviaansch** (van vóór den zondvloed), bn.: —alegeraamten, b.v. van den mammoet; fig. doodouderwetsch.
Antediluvia'nen (mensen of dieren van vóór den zondvloed), m. mv.
Anthologie (verzameling of keur van gedichten en prozastukken, bloemlezing), v. —ën.
Anthraciet (oudste steenkolensoort, met zeer hoog koolstofgehalte), o. gmv.: — verbrandt zonder stank of rook; — uit Saksen, Rusland, Westfalen; lees: antrasiet.
Anthropologie (kennis van den mensch, natuurleer van den mensch), v. gmv.: —lo'gisch (menschkundig), bn.; lees: antropologie, antropolo'gies.
Anthropoloog (beoefenaar der anthropologie, kenner der rassen, enz.), m. —logen.
Anthropometrie (eig. meting van den mensch, t. w. voor rassenstudie en criminologie) v. gmv.: het stelsel van — door Bertillon bestaat in schedelmetingen bij misdadigers; zie Bertillonage.
Anthropome'trisch (wat met de anthropometrie in verband staat), bn.: de —e methode, tot onderscheiding der individuen.
Anthropomor'phe (hoofdletter i. d. vorm v. e. menschelijk wezen), v. —n; de —n komen voor in de handschriften van de 8e—12e eeuw.
Anthropomorphis'me (de voorstelling van een goddelijk wezen onder een menschengedaante), o. gmv.
Anthropophaag' (menscheneter, kannibaal), m. en v. —phagen. (th = t).
Anthropophobie (menschenrees), v. gmv.
Anthroposophie (kennis der menschelijke natuur), v. gmv. (th = t).
An'ti (Gr. tegen, tegenover), bw.
Anticham'bre (Fr. voorvertrek, wachtkamer bij een minister, enz.), v. —s; — houden; zie Antichambreeren. (ch = sj).
Antichambreeren (wachten in een voorkamer, tot men toegelaten of geroepen wordt); iemand laten —. (ch = sj).
Ant'ichrist (de Christusvijand, de bestrijder van het christendom; zal zich volgens den Bijbel bij het einde der wereld als God doen aanbidden), m. gmv.
Anticipa'tie (vooruitneming, vooruitloping), v. —s, —tiën: bij — betalen, vooruitbetalen d. i. vóór den vervaltijd; bij — innen, bij voorschot. (tie = tie).
Anticipeeren (vooruitnemen of beschikken, b.v. van zijn jaarwedde; vooruitloopen op een bestissing), (c = s).
Anticonstitutioneel (strijdig met de grondwet; tegen de gevestigde staatsregeling), bn.
Ant'icritiek (wederlegging van een boek of kunstbeoordeeling), v. —critieken. (c = k).
Antidateeren; beter: Antedateeren.
Antidotum (tegengift, middel tegen gift), o. —dota.
Antiek (oud, volgens den smaak of den trant der oudheid), bn.; —er, —st: een —e kroon, —e kunst.
Ant'ieke, o. gmv.: het — van een Drentsch dorp, ouderwetsche.
Ant'igone, myth. gids van haren blinden vader Oedipus, koning van Thebe, toen deze uit zijn rijk gebannen was; lees: —nee.
Antil'ien (aardr. de in Midden-Amerika in een boog rondom de Caraïbische Zee gelegen eilanden), v. mv.: de — heeten ook wel West-Indië; men verdeelt de — in Grootte (Cuba, Jamaica, Haïti en Portorico) en Kleine —.
Antilo'pe (geitachtig hert, gazel), v. —n: de —n leven troepsgewijze in de woestenijen van Indië, Canada, Z.-Afrika; geitachtige —n, hertachtige —n, enz.
Antimacass'ar (gehaakt kleedje, dat over het leer of het trijp v. canapé of lusterstoel wordt gehangen, om het te vrijwaren voor vlekken van de haarolie), m. —s; zie Macassarolie; ook: Antimakassar.
Antimo'nium (een zilverwit metaal), o. gmv.: het — komt meest in zwavelverbinding voor; zie Spiessglans.
Ant'inaationaal (strijdig met de belangen of met den geest der natie), bn. en bw.
Antinomie (strijdigheid tusschen twee artikelen eener wet of tusschen twee wetten), v. —mieën.
Antipathie (gevoel van afkeer, tegenzin), v. —ën; lees: —patie'.

- Antipathiek'** (wie of wat afkeer inboezemt), bn.; -er, -st.
- Antifho'na, -phoon'** (R.-K. wisselgezag, beurtzang), v. -s, -phonen; ook: beurtgebed.
- Antipode** (tegenvoeter), m. -n: de aardmiddellijn, van ons voetpunt uitgaande, wijst de woonplaats onzer - n aan; fig. tegenstrever.
- Antiquaar'** (oudheidkenner, oudheidminnaar, handelaar in oudheden of oude boeken), m. -quaren; ook: Antiquarius, (qu = kw).
- Antiquariaat'** (winkel of bedrijf van een antiquaar), o. -aten. (qu = kw).
- Antiquarisch** (de oudheden betreffende), bn.: op - gebied. (qu = kw).
- Antiquiteit'** (een oudheid, een voorwerp uit de oudheid), v. -en. (qu = kw).
- Anti'revolutionair'** (op staatkundig en kerkelijk terrein, tegen de beginselen en uitwerkselen der Fransche revolutie gezind), bn.: als zn. (naam van een lid dier staatspartij in ons land: voorstander der beginselen eener rechtzinnig Protestantische wereldbeschouwing), m. -en.
- Antisemiet'** (vijand v. h. Jodendom), m. -en; -semie'tisch, bn; -semitis'me, o.
- Antiseptisch** (bederfwerend, smetstof doo-dend), bn.: keukenzout is een - middel tegen verrotting of bederf.
- Antithese** (stijfsguur der tegenstelling), v. -s: een hoofd vol kreuken, een geweten zonder rimpel, (Vondel); ook: Antithesis. (th = t).
- Antithesis** (tegenstelling in denkbeelden of leer), v. -thesen. (th = t).
- Antonius**, zie Triumviraat.
- Antoniusbrood** (aalmoes in brood of levensmiddelen ter eere van St. Antonius), o. gmv.
- Antoniuskruis** (een T-vormig kruis), o. -kruisen.
- Antoniusvuur (St.)**, (boosaardige huidontsteking, koudvuurachtige roos; ook zekere ziekte onder jonge varkens), o. gmv.
- Antonoma'stia** (stijl. troop der naamwisse-ling), v. -'s: de held van St. Quintin, d. i. Egmond; de koning der dieren, de leeuw; een Cicero, een welsprekend redenaar.
- Ant'woord** (eig. tegenwoord: bescheid, wederwoord), o. -en: een - op een verzoek, op een brief, taal en -, toespraak en mondeling bescheid; - geven, - zenden, iets zonder - laten, het - op iets schuldig blijven.
- Ant'woorden**, ik antwoordde, ik heb - ge-woord: iemand op een vraag -, hem monde-ling of schriftelijk bescheid er op geven.
- Anu'bis** (godheid der oude Egyptenaren met den kop van een hond of v. e. jakhals), m.: de - was de wachter der guden, men plaatste hem in beeltenis vóór de altaren, of in de voorportalen der tempels.
- A'nus** (ontl. opening van den endeldarm), m.
- Aorta** (ontl. groote hartslagader), v. -'s; lees: aa-or'-ta.
- Ap'schen** (een stam van Roodhuiden in Mexico, berucht en vechtkievend; in Parijs straatrovers en -moordenaars in de buiten-wijken). m. mv.: in 1901 gaf een journalist dien naam aan dergelijke bandieten.
- Apama'ge** (toeluge uit de staatskas aan niet-regeerende leden van 't vorstelijk huis), o. -s.
- Ap'art** (bijzonder, afzonderlijk, voor zich, ter zijde), bn. en bw.: een -e keus; iets - leggen, zetten; als zn.: -je, o. -s.
- Ap'artement** (vertrek, kamer van een hotel), o. -en; ook: App'artement'.
- Apathe'tisch** (lusteloos, zorgeloos), bn.
- Apathie'** (ongevoeligheid, ziekelijke onverschilligheid, lusteloosheid, verslapping), v.
- Apa'thisch** (lusteloos, onverschillig), bn.
- A'pegapen** (sterven): hij ligt op -, hijgt naar den laatsten adem, is aan 't zieltoegen.
- Ap-en dependen'ties** (al, wat er toe behoort, al het bijbehorende), v. mv.
- Apel'les**, beroemdste schilder van oud-Griekenland; - was een tijdgenoot van Alexander den Gr., geb. 356 v. C.; fig. nuttelos staat deze - op de wacht, (C. O.), ir. schilder.
- A'penbakhuis** (apentronie), o. -bakhuisen; meestal: -bakkes, o. -en.
- A'penbroodboom** (boom uit tropisch Afrika, soms 20 M. hoog), m. -boomen: de eetbare vruchten van den - hebben den vorm van een komkommer of kalebas.
- A'pendans** (volksnaam van een straat in Den Haag, verbasterd uit les Appendances, de bijgebouwen der Fransche Ambassade, kort na 1713 aldaar ingericht), m. gmv.
- A'penhaar** (volksnaam van zekere fijn gesneden en zware tabak), o. gmv.
- A'penkool** (in den dierentuin, het getraliede hok of de kooi voor de apen), v. -en.
- A'penkool** (beuzelpraat, beuzelarij), v. gmv.: - verkoopen of opdisschen, zotteklap uitkramen of dwaze, nietswaardige praatjes (om iemand te misleiden).
- A'penkop** (fig. kwajongen, vlegel), m. -pen.
- A'penkuur** (nukkige gril, belachelijke kuur, dwaze nuk), v. -kuren.
- A'penland** (scherts. Oost-Indië), o. gmv.
- A'penliefde** (onverstandige, dwaze liefde), v. gmv.: blinde liefde van ouders tot hun kinderen heet -.
- Apennij'nen** (gebergte in Italië), m. mv.
- A'pentin** (diergaarde), m. -en. volkst.
- Apercep'tie**, v. -s; zie Apperceptie.
- Aperçu'** (kort overzicht, schets), o. -'s.
- Aperitief'** (opwekkingsmiddel), o. -tieven.
- Aperij'** (belachelijke nabootsing), v. -en: de kunst, die in - onttaardt, (Potg).
- Apert'** (open, openbaar, onverholen), bn.
- A'peu près**, Fr. ten naastenbij, ongeveer.
- Aphae'resis** (spraak. figuur: weglating v. één of meer letters aan 't begin van een woord), v.: 't voor het, 's voor des. (ph = f).
- Aphasie'** (verlies v. h. woordgeheugen), v.
- Aphe'lium** (verste afstand eener planeet of komeet van de zon), o. -liën; (ph = f); zie Perihelium.
- Aphonie'** (muermogen, om te spreken of te zingen), v. gmv. (ph = t).
- Aphoris'me** (korte, pittige spreuk, kern-spraak, opvoedkundige stelling), o. -n.
- Aphrodi'te**, myth. de Grieksche Venus, de godin der liefde en der schoonheid: Amor is haar zoon; de dwif is haar gewijd. (ph = f).
- Apiculture'** (bijenteelt), v. gmv.
- Apin'** (wijfjesaap), v. -nen.
- A'pis** (heilige stier der oude Egyptenaren, in den tempel te Memphis als godheid geëerd), m. -sen: de - was het levende woonhuis van den god van den landbouw, Ostris, z. ald.
- A'pium** (schermbloemige: wilde seldery), m. gmv.; zie Eppe.
- Aplaneeren** (gelijkmaken, stechten, effenen).
- Aplomb'** (stelligheid, beslistheid, vastberadenheid van taal, v. handeling, v. houding), o.: met -, vastberaden, ferm; lees: aplon'.
- Apocalyp'sis** (de Openbaring of O. thulling

van Joannes, laatste en meest verheven boek van het N-Testament, door dien Evangelist geschreven op het eiland Pathmos, v. gmv.: lees: apokalijpsis; zie Pathmos.

Apocalyp'tisch (zeer geheimzinnig, te zinneloos, duister, raadselachtig), bn.

A po'co a po'co (It. muz. een weinig, allenge, langzamerhand), bw. (c = k).

Apo'cope (spraak. figuur: aftapping eener lettergreep of letter aan het eind van een woord), v., bv. in: ebbe (eb), hebt je (heb je).

Apocrief (niet als echt erkend, ongeloofwaardig, onbetrouwbaar, onecht, niet gezaghebbend, ondergeschoven), bn.: de apocriefe boeken, bijbelschrijfturen, door de christenkerk niet als gezaghebbend erkend; fig. dat verhaal komt mij — voor, niet zeer geloofwaardig of aannemelijk, niet waar of echt.

Apodie'tisch (onomstootelijk, afdoend, volgend), bn.: een — bewijs, nl. zoo een, dat de ongerijmdheid aantoon van het bestaan van het tegenovergestelde; een — e overtuiging; op — en toon iets zeggen. (c = k).

Apo'dosis (nazin eener periode), v. —sen.

Apollinisch (wat Apollo betreft, hem gelijkt), bn.: een — e gestalte, als van Apollo.

Apollo, myth. zoon van Jupiter: god van zang, snarenspel en schoone kunsten, herdersgod en vooraf, als Phoebus —, de Zonnegod.

Apologeet (lofredenaar, beschermer, vooraf geloofsverdediger), m. —geten: de kerkvaders zijn —geten des christendoms. (g = g).

Apologie (R.-K. verdediging der Roomsche leer tegenover andere christelijke gezindten), v. gmv.; —logetiek' (studie, leercursus, leerboek der apologie), v. gmv.; —logetisch, bn.: een — logetische cursus.

Apologie (verweerschrift), v. —en: de — van Oranje tegen het banvonnis van Philips II.

Apoplec'tisch (geneesk. verlamd, onderhevig aan beroerte, beroerte-achtig), bn. (c = k).

Apoplexie (beroerte, beslag), v. gmv.

Apolo'pe'is (stijlfiguur der afbreking of zwijging), v. gmv.: de Belgen ... maar wij vergeven het hun. (pe = pee).

Apostaat (geloofsverzaker, afvallige), m. en v. —taten: Juliaan, de —; zie Afvallige.

Apostasie (afval, geloofsverloochening), v.

Apostel (geloofsbood, gezant, in 't bijzonder een der 12 hoofdleerlingen van Christus), m. —en: de twaalf —en; de Handelingen der —en, een der boeken van het Nieuwe Testament; als eertitel: Wiltbrordus (657—738), de — van Nederland; Bonifatius (680—755), de — der Duitschers, Evangelieprediker; zegsw. een vreemde, rare, ruige, lastige —, snuiter.

Aposteleeuw (eeuw, waarin de Apostelen leefden), v. gmv.: dagen als sinds de — geen latere eeuwen zagen, (Da Costa).

Apostelenhuis (oude-mannenhuis te Maastricht), o. gmv.; het Twaalf —, van 1421.

Apostelpaarden, zegsw. met de — reizen, te voet gaan, evenals de Apostelen.

Apostelzalf (scherts. zalf uit twaalf verschillende bestanddeelen bestaande), v. gmv.

A posterio'ri (Lat. van achteren gezien, op de ervaring berustend), bw.; zie A priori.

Apostille (kantteekening, naschrift bij brieven, aantekening op den kant of aan het eind van een geschrift), v. —n.

Apostolaat (eig. apostelschap, fig. roeping), o.: hij volgde zijn — als opvoeder der jeugd.

Apostolisch (komend van of betrekking

hebbende op de Apostelen), bn.: de — geloofsbelijdenis; fig. — e Majesteit, titel van de koningen v. Hongarije en keizers van Oostenrijk; de — e stoel, de zetel, de regeering v. d. paus.

Apostro'phe (spraak. aftappings- of weglatingsteeken; aanspraak, toespreking), v. —n; lees: apostrof'.

Apostropheeren (van een weglatingsteeken voorzien; een toespraak richten tot).

Apotheek (eig. bewaarplaats: artsenijswinkel), v. —theken. (th = t).

Apothe'ker (bevoegd artsenijsbereider), m. —s; —es' (vr. apotheker), v. —sen; —sbediende (hulpapotheker), m. —n; —s fleschje (medicijnfleschje), o. —s; —s rekening (fig. een hooge, duistere rekening), v. —en.

Apothe'ma (meetk. loodlyn, die uit het middelpunt van een regelmatig veelhoek op een der zijden is neergelaten), o. —s (e = ee).

Apotheo'se (vergoding, het plaatsen in den rang der goden van keizers of helden, enz.), v. gmv.: fig. schitterend slottooneel eener opera, enz.; lees: apoteeoo'ze.

Apparaat (toestel, scheikundig hulpmiddel, werktuig), o. —raten: een sein- en ontvang-der draadlooze telegraphie.

Apparent (waarschijnlijk, schijnbaar, oogen-schijnlijk), bn. (e = e).

Apparitie (verschijning), v.: de — van een komeet. (t = ts).

Appartement (vertrek, gedeelte van een woonhuis), o. —en; ook Apartement.

Appassiona'to (It. muz. hartstochtelijk).

Appel, o. —s: rechtst. beroep op een hogere rechtbank: — aantekenen; het hof van —; krijgsw. verzamelsein, d. i. sein tot verzamelen, met trom of trompet gegeven, —blazen, — slaan; op 't — ontbreken, fig. ergens niet aanwezig zijn, waar men moest zijn.

Appel (boomvrucht), m. —en of —s: de schil, het vleesch, het klokhuis, de pitten, het steeltje van een —; Hand-, Stooft-, Tafel-, Winterappel, enz., zie ald.; er zijn zure en zoete appels, zie verder: Aagtappel, Calville, Goudpippeling, Ramboers, Reinnet, Strepeling, enz.; zegsw. door een zuren — bijten, iets onaangenaams moeten doen, of zich moeten laten welgevallen; een schip met zure —, een opkomende zware hagelbui; voor een — en een ei, zeer goedkoop, haast om niet; gezien zijn als een rotte — bij de groenvrouw, zeer in minachting zijn; spreekw. De — valt niet ver van den boom, het kind heeft een aardje naar zijn vaartje (meest met ongunstige bijbeteekenis); gouden — en op zilveren schalen, een meesterstuk van wel-sprekendheid: een stijl, voortreffelijk van inhoud en vorm; een —tje voor den dorst be-waren, fig. iets op zij leggen voor den tijd van nood; een —tje met iem. te schillen hebben, iets onaangenaams met hem hebben af te doen.

Appel (oogappel; ronde knop aan het gevest van een degen; gouden bal aan de torenspits), m. —s: zegsw. iem. liefhebben als den — zijner oogen, als het dierbaarste, wat men bezit.

Appelaar (dicht. appelboom), m. —s.

Appelbeignet (appelkoekje), m. —s: een — ontstaat, door een appelschijfje in zoet deeg te doopen en dan te bakken; zie Beignet; lees: beinjee'.

Appelbloesem (bloem van den appelboom), m. —bloesems: fig. licht-rozerode kleur.

Appelbol, m. —bollen; —boor, v. —boren

- Appelboom** (vruchtboom, waaraan appels groeien), m. — boomen; — **boomgaard**, m. — en; — **drank** (cider), m. gmv.
- Appelflauwte** (lichte bezwijming), v. — n.
- Appelgrauw** (grauw met appelronde plekken), bn.: een — e schimmel.
- Appellant** (iem. die in appel komt, in hooger beroep gekomen), m. — lanten, vr. — e, — n.
- Appelkoek** (pannekoek, met schijfjes appels doorbakken), m. — koeken.
- Appelleeren** (zich op een ander of op een hogere rechtbank beroepen, beroep of appel aantekenen).
- Appelmoes** (moes v. appels), o. gmv.
- Appelpent** (appelprol of — broodje), v. — en.
- Appelsien** (eig. appel uit China, daar de boom uit het Z. van Azië herkomstig is, sinasappel), v. — en, ook Palestina verzendt miljoenen stuks uit Jaffa, in het Sarondal.
- Appelstroop** (stroop uit appels), v. gmv.
- Appelvink** (in ons land veel voorkomende vinkensoort), m. — vinken.
- Appelwijn** (appeldrank, cider), m. gmv.
- Appendix** (aanhangsels, toevoegsel), o. — dices.
- Appendicitis** (geneesk. ontsteking van het wormvormig aanhangsel van den blinden darm), m. gmv.
- Apperceptie** (waarneming, bewustzijn, bewuste voorstelling), v. — s, — tiën. (t = s).
- Appercepteeren** (met bewustheid waarnemen, indrukken verwerken). (c = s).
- Appetijt** (Fr. *eelust, lust, honger, trek*), m. gmv.; spreekt: *Appetiet*.
- Applaudisseeren** (zijn goedkeuring door handgeklap te kennen geven). (au = oo).
- Applaudissement** (algemeene bijvalbeuging, bv. door handgeklap), o.
- Applaus** (toejuiching), o. gmv.: een daverend —, applaudissement. (au = ou).
- Applicatie** (toepassing, aanwending, ook: inspanning, vlijt), v. — s.
- Applicatieschool** (hoogere krijgsschool, vakschool voor stafofficieren), v.: de — te Breda.
- Appor'te!** tot een hond: breng hier! haal op!
- Apporteeren** (aanbrengen, halen, b.v. door een gedresseerden hond).
- Appositie** (spraak. bijstelling), v. — s, — tiën. (s = z).
- Appreciatie** (schatting, waardeering), v. — s.
- Apprecieeren** (waardeeren, op prijs stellen): iem. of iets —. (ci = si).
- Appreteeren** (toebereiden: laken, enz. glanzen, katoen pappen); **appretuur**, v. gmv.
- Approbatie** (goedkeuring, vergunning, bewilliging), v. — s, — tiën; lees: — baat'sie.
- Approbatuur** (Lat. *het wordt goedgekeurd*), o., zie *Imprimatur*.
- Approviandeeren** (mil. een vesting, fort of schip van levensmiddelen voorzien).
- Approximatief** (begrootenderwijze, bij raming of benadering), bn. en bw.; lees: *approximatief*.
- Appui** (Fr. *steunpunt, steun, nadruk*), o.
- Appuyceeren** (Fr. *een voorstel ondersteunen, op iets aandringen*).
- April** (Grasmaand), m.: — doet wat hij wil, het weer is erg veranderlijk; op den eersten — verloor Alva zijn Bril (1572); den eersten — stuurt men de gekken, waar men wil, zie *Aprilgek*.
- Aprilgek** (iemand, dien men foft op 1 April), m. — gekken; — **grap** (flauwe grap), v. — pen.
- Aprilvisch** (fopperij op 1 April, *April-grap*), m. — visschen.
- Aprilweer** (eig. weer als April geeft, fig. veranderlijk, grillig weer), o. gmv.
- A prima vista** (It. muz. op het eerste gezicht van het blad, d. i. zingen of spelen).
- A prio'ri** (Lat. *van te voren, vooruit, vooraf, alleen door redeneering, vóór of zonder de ervaring*), bw.; de tegenst. is *A posteriori*.
- Aprioristisch**, bn.: een — e opvatting, die nl. de vaststelling der feiten voorafgaat.
- Apropos**, bw.: (ter rechter ure, te geleger tijd, juist van pas); tw.: (hoor eens, eer ik het vergeet); als zn. o.: hij deed zijn best om weer op zijn — te komen, punt van uitgang zijner redeneering; lees: *a-propos*.
- Aproxie** (vergeetachtigheid, zwakte van geheugen), v. gmv.; zie *Adenoïde vegetaties*.
- Apsis**, v.; zie *Absis* en *Concha*.
- Aqua** (Lat. *water*), v. aquæ. In de apothek: — *fontani*, bronwater; — *destillata*, gezuiverd water; — *vitalis*, levenswater, d. i. brandewijn. (qu = kw).
- Aquaduct** (steenen waterleiding, kunstmatig leidingskanaal; samenstel van bogen, den grondslag vormend van een leidingskanaal, bij de Romeinen), v. — en. (qu = kw).
- Aquamarijn** (zeegroen), bn., en als zn. (een edelsteen v. e. zeegroene kleur), m. — en; als stofnaam, o.
- Aquarel** (waterverftekening of schilderstuk in waterverf), v. — len; — **list** (aquarelschilder), m. — len. (qu = kw); zie *Aqua*.
- Aquarium** (glazen bak met water tot het levend bewaren van visschen, schelpdieren, planten, enz.), o. — s, — ria: ook het gebouw in Artis te A'dam. (qu = kw).
- Aquarius** (*Waterman, elfde teeken in den Dierenriem*), m. gmv.; zie: *Zodiak*.
- Ar** (winterstede voor vermaak, door één of meer paarden getrokken, *narrrestee*), v. — ren.
- Ar** (verbolgen, verstoord, toornig), bn. vero: in — ren moede, in gramschap, toorn, woede.
- A'ra** (*Zuid-Amer. papegaai met prachtige bonte veeren en langen staart*), m. — s: de roode —, of *Indiaansche raaf*.
- Arabesk** (aan het plantenrijk, d. i. aan planten, bloemen, struiken ontleende spiraalvormige versieringsmotieven: in de oude, vooral in de Arabische kunst), v. — en: bontkleurige — en, grillige — en.
- Arabier** (bewoner van Arabië), m. — en.
- Ara'bisch** (komende uit of behoorende tot Arabië), bn.: een — e vrouw, de — e taal, de — e godsdienst, de — e nachtvertellingen, met den naam: Duizend en één nacht, zie ald.; — e producten zijn: *wierook, mirre, dadels, koffie, paarden, zijde en tapijten*.
- Aræome'ter**, m. — s; zie *Aræometer*.
- Arak** (*rijstbrandewijn*), v. gmv.: — is kleurloos; men bereidt — uit het sap van dadels, uit suiker, uit kokosnoten; — *stokerij*, v. — en.
- Arameesch** (ten tijde van Chr. de taal der Joden in Palestina), o. gmv.
- Ar'rang** (O.-I. houtskool), v. gmv.
- Ar'beid** (*werk, verrichting, moeite, inspanning*), m. gmv.: geld verzoet den —, hij leeft van den — zijner handen, zich aan den — zetten, een gezette —, iemand met eenigen — belasten; — *adelt*.
- Ar'beiden** (*zijn lichamelijke of geestelijke krachten inspannen*), ik arbeidde, heb — ar-

beid: zes dagen zult gij — (Bijbel); de — de stand, die van handenarbeid leeft; — in den wijngaard des Heeren, als de geestelijken.

Ar'beidende stand, of — **klasse** (de lieden die met handenarbeid hun brood verdienen).

Ar'beider (werkman, daglooner), m. — s: roep de — s bij elkaar; een boeren —, een fabrieks —, een spoorweg —; **ar'beidster**, v. — s.

Ar'beidersbevolking, v. — en; — **beweging** (het streven naar lotsverbetering), v. gmv.; — **blad** (krant voor de belangen van den werkenden stand), o. — en; — **partij**, v. — en; — **stand**, m. gmv.; — **trein** (morgen- of avondtrein voor werklieden), m. — en; — **vereeniging** (een soort van bond), v. — en; — **verzekering** (een soort van levensverzekering tot verhoeding tegen gebrek bij ziekte, overlijden, invaliditeit, enz.), v. — en; — **vrouw**, v. — en; — **woning**, v. — en.

Ar'beiders-quaestie, v.; zie Sociale quaestie.

Ar'beidsbeurs (gebouw voor vraag en aanbod van arbeid), v. — beurzen; — **contract** (wettelijke overeenkomst tusschen patroon en arbeiders, welke beider onderlinge verhouding, vooral de bepaling van loon, zoolang die overeenkomst duurt, regelt en de wederzijdsche verplichtingen omschrijft), o. — en: de wet op het — contract is in ons land op 1 Febr. 1909 in werking getreden; — **duur** (duur van den arbeidsdag), m. gmv.; — **eenheid** (natuurk. eenheidsmaat), v. — heden; — **enquête** (officieel onderzoek naar den toestand en het leven der arbeiders), v. — s; — **inspecteur** (rijks-opziener van den arbeid in fabrieken, enz.), m. — s; — **inspectie** (bij Koninklijk besluit van 18 Mei 1900 is ons Rijk verdeeld in 9 inspecties, in iedere waarvan een inspecteur met één of meer adjuncten met het toezicht is belast op de uitvoering der arbeidswet), v. — s; — **raad** (raadgevend lichaam bij geschillen tusschen werklieden en werkgevers), m. — raden; — **secretariaat** (bureau tot verzameling van allerlei gegevens omtrent den arbeid, ook om op te treden bij conflicten tusschen arbeiders en patroons), o. — aten; — **vermogen** (de kracht, om te arbeiden), o. gmv.; — **verzekering** (het wettelijk verzekeren der arbeiders tegen ziekte, ongelukken, invaliditeit), v. gmv.; — **wet** (wet tot het tegengaan van overmatigen en gevaarlijken arbeid, vooral van jeugdige personen en van gehuude vrouwen, 5 Mei 1889, herzien in 1911), v. — wetten; — **wetgeving**, v. — en.

Ar'beidswillige (persoon, die bij een werkstaking wil doorwerken), m. en v. — n.

Arbeidzaam (werkzaam, lust hebbende in of tot arbeid), bn., — zamer, — st; — **heid**, v.: met stalen — heid.

Arbit'er (scheidsrechter, scheidsman), m. — s.

Arbitraal (beslecht of te beslissen door scheidsrechters), bn.: een — vonnis.

Arbitra'ge (rechtst. de berechting van een geschil door arbiters; scheidsrechterlijke beslissing of uitspraak), v. — s. (g = zj); hof van —; zie Arbitragehof.

Arbitra'ge (handel: berekening, naar aanleiding van verschil in de wisselkoersen op verschillende plaatsen, hoe een schuld het voordeligst wordt afgedaan), v. — s. (g = zj).

Arbitra'ge-commissie (commissie v. door partijen gekozen arbiters), v. — s, — siën.

Arbitra'ge-hof (officieel college van door de mogendheden gekozen arbiters, tot beslissing van internationale geschillen), o.: het internationaal — heeft zijn zetel te 's-Gravenhage. (g = zj).

Arbitrair (willekeurig, eigendunkelijk, eigenmachtig), bn. en bw.: een — e toeëigening; — te werk gaan. (ai = è).

Arbitreeren (een zaak als arbiter beslissen; ook, door scheidsrechters laten beslissen).

Arbitreeren (hand. een wisselberekening of arbitrage-rekening maken).

Arca'de (booggewelf, bogenreeks, rustend op pilaren, zuilenboog), v. — n, — s. (c = k).

Arca'dia (het klassieke land der herders en herderinnen in oud-Griekenland, gelegen in het hart van den Peloponnesus: door de dichters voorgesteld als het woonoord van onschuld en geluk), o. gmv.; z. Arcadisch.

Arca'dia's (letterk. prozawerken in den trant van: Batavische Arcadia van Joh. van Heemskerck, 1597—1655), v. mv.: de Bat. Arcadia verscheen in 1637 en is een wetenschappelijk werk in een romantisch kleed (herders en herderinnen); in 1658 verscheen de Zaanlandsche —; in 1662 de Dordsche —, verder een Walchersche, een Kleefsche, enz.

Arca'disch (als in Arcadia: herderlijk, landelijk, onschuldig, naïef), bn. en bw.: Amelie zag, dat zij met deze — e kleinen niet verderde. (C. O.); zie Arcadia.

Arca'num (geheim geneesmiddel, geheimmiddel), o. — na: Annet kocht een dubbele dosis van 's mans —, (Staring). (c = k).

Arceeren (teek. schaduwintinen aanbrenge door middel van kruiswijze streepjes), ook: Harceeren; — **ing**, v. — en. (c = s).

Archaeographie (beschrijving van oudheden), v. (ph. = f).

Archaeologie (oudheidkunde, leer en kennis van toestanden, zaken, producten van nijverheid en kunst uit oude tijden), v. gmv.

Archaeologisch (oudheidkundig), bn.: een — museum, bevattende antiquiteiten.

Archaeoloog (oudheidkundige), m. — logen.

Archais'me (verouderde zegswijze of taalvorm, verouderd woord), o. — n, b.v. rijden en omzien, bij-de-hand zijn; kuischen, reinigen; rechtevoort, seffens, enz.; ook: Archais'mus, m. (ch = scherpe g).

Ar'chi (voorvoegsel, dat aarts- bet.), b.v. Archimandriet. (ch = scherpe g).

Archief (verzameling van geschriften, handvesten en verdere documenten; ook de bewaarplaats van belangrijke brieven, geschriften, handvesten, oorkonden), o. — chieven: het — van Maastricht; de —ieven van het Huis van Oranje; — **gebouw**, o. — en; — **kamer**, v. — s; — **recht** (bewijskracht in rechten), o. gmv.; — **stuk**, o. — stukken; — **wezen**, o. gmv.

Archime'des, de grootste wis- en natuurkundige der oudheid, te Syracuse, 287—212 v. C.

Archimandriet (opperabt, aartsabt), m. — en; een — is het hoofd van een of meer kloosters in de Russische of Grieksche kerk.

Ar'chipel (aardr. hoofdzee, eilandenzee), m. — s: de Grieksche —, de O.-I. —, de W.-I. —.

Architect (bouwmeester, — kundige), m. — en.

Architecto'nisch (bouwkundig), bn.: de — e schoonheid van het koninklijk paleis. (ch = sj).

Architectuur (de schoone of hoogere bouwkunst), v. gmv.: de oude Duitsche —, bouwstijl; onze moderne —. (ch = sj).

Architraaf (hoofdbalk van een kroonlijst, rustend op de kapitelen der zuilen), v. -traven.

Archiva'lia (verschillende oorkonden), v. mv.

Archiva'ris (bewaarder, beheerder van een archief), m. -sen. (ch = scherpe g).

Archont' (gesch. een der eerste overheidspersonen in oud-Athene), m. -en; ook: Archon'.

Arctisch (noordelijk, d. i. binnen den N-poolcirkel), bn.: de -ezeën, Noordpoolzeeën.

Arden'nen (aardr. hoogvlakte, boschrijke heuvelenreeks in België en Luxemburg), m. mv.

Arduin', o. gmv.; zie Arduinsteen.

Arduin'en (van arduin, fig. zeer hecht), bn.: een -voetstuk van een standbeeld.

Arduin'steen (blauwachtige, bewerkte hardsteen uit de Ardennen; zerksteen), m.; (stof), o. gmv.: een voetstuk van - of van arduin.

Are (vlaktemaat, 100 M², DM²), v. -n.

Are'ca (O.-I. palmboom), v. -'s: de -noot lijkt wat op de muskaatnoot; zie Betel.

Aren' (Java. palmboom), m. -s; -hout, o.; -suiker, v.; -sago, v.; zie Arenpalm.

Are'na (Lat. worstelperk, kampplaats met zandbodem i. h. amphitheater, strijdperk), v. -s.

A'rend (adelaar, valkachtige roofvogel), m. -en; spreekw. Een - vangt geen vliegen. een groot of edel mensch strijdt niet tegen onbeduidende personen; veldteeken: de -en der Romeinsche legers.

A'rend (doffer, mannetjesduif), m. -en. gew.

A'rend (mansnaam, uit Aernoud, Aarnoud, Aarnoud ontstaan), m.: - van Aemstel, de broeder van Gijbbrecht.

A'rendbutzerd (roofvogel van de familie der buizerds), m. -buizerds.

A'renddaalder (oud zilverstuk in Zeeland en Friesland, ± f 1,10), m. -daalders. vero.

A'rengulden (oude Geldersche munt met een arend er op, ± f 0,50), m. -s. vero.

A'rendsblik (de scherpe blik van den arend, fig. doordringende blik), m. -blikken; -klauw, m. -en; -nest, o. -en; -neus (gebogen neus, lijkende op den bek van een arend), m. -neuzen; -oog (oog van een arend), o. -en, fig. scherpziende oog; -steen (ijzersteen, delfstof), o. gmv.; -varen, v. -s, zie Adelaarsvaren; -veder (de veder van een arend), v. -vederen; dicht. hij stijgt op -en omhoog, heeft groote stoutheid van vlucht; -vleugel (vleugel van een arend), m. -vleugels of -vleugelen: de tijd vliegt voorbij met -en, zeer snel; de dwaasheid heeft -en maar uitsloogen; -vlucht (de snelle, krachtige vlucht van een arend), v. gmv.; dicht. ook van 't genie: de - van Goethe, Vondel, Milton; -wiek (arendsvlerk, arendsvleugel), v. -wieken; dicht. deze dichter stijgt op -en omhoog, heeft stoutheit, krachtige vlucht.

A'renlezen (het al zoekend verzamelen van korenaren op een stoppelveld), o. gmv.

Aren'palm (O.-I. boom, die suiker- en palmwijn levert), m. -en; aren' = suikerhoudend; ook: Aren', Arèng, Arènga.

Arcome'ter (nat. toestel ter bepaling van het soortelijk gewicht van vloeistoffen), m. -meters; zie Hydrometer.

Arcometrie' (dichtheidsmeting, bepaling v. het specifiek gewicht van vloeistoffen), v. gmv.

Areo'pagus (gesch. hoogste gerechtshof in het oude Athene, fig. college van geleerden, wijsgereen, rechters, enz.), m. gmv.

A'res, m.; zie Mars.

Arg (boos, kwaad, erg; ook slim, listig, door-trapt), bn. en bw.; arger, argst. vero.

Argeloos (onschuldig, te goeder trouw), bn. en bw.: een -looze vraag, n.l. zonder argwaan gedaan; -loozet, -t; -heid (onschuld, eenvoud), v. gmv.

Argentaan' (metaalmengsel of legering van nikkel, koper en zink; nieuwzilver), o. gmv.

Argen'tum (zilver), o.: -vium, kwikzilver.

Argi'ven (gesch. bewoners van Argos; oude benaming der Grieken in 't algemeen), m. mv.

Arg'list (booze list, kwade trouw), v. gmv.

Arglis'tig (boosaardig, valsch) bn.: een -bedrog; -er, -st; -heid, v. -heden.

Arg'o (myth. het schip der Argonauten), v. gmv.; zie Jason en Argonauten.

Argon' (nat. element, in 1894 door lord Ragleigh in dampkringslucht opgespoord), o.; 100 L. lucht bevat 0.934 L. argon.

Argonaut' (nat. koppootig weekdier), m. -en: de schelp van den - is zeer groot, en het vleesch eetbaar. (au = ou).

Argonaut'en (myth. Gr. zeehelden, die ± 1270 v. C. het gulden Vlies uit Colchis gingen halen, onder aanvoering van Jason), m. mv.

Arg'os, Arg'olis, rijksg gebied v. Agamemnon.

Argot' (dieventaal, bedelaarstaal; fig. vaktaal), o.: lees: argoo'.

Argument' (bewijs- of betooggrond), o. -en.

Argumenta'tie (bewijvoering, aanvoering van bewijsronden), v. -s, -tiën. (tie = tsie).

Argumenteeren (bewijsgronden aanvoeren voor een betoog, betoogen, bewijzen bijbrengen).

Argus (myth. wezen met honderd oogen over het geheele lichaam, fig. scherpziend bewaker, zinnebeeld der waakzaamheid, ook scherp waarnemer), m.; -oogen (scherpziende of alziende oogen), o. mv.: met -oogen spieden: zie Io. (g = g).

Arg'waan (achterdocht, kwaad vermoeden, wantrouwen), m. gmv.: - krijgen, hebben, voeden, kweken, koesteren, opvatten; -geven, wekken, verwekken, baren; -wanen (wantrouwen, achterdocht koesteren, verdenken), ik argwaande; heb geargwaand; -wanend, bn.: een -bediller, een -e blik, een -oog; -wanig (ergdenker, achterdochtig), bn.: een -mensch, vero.

A'ria (It. zangwijs, melodie, lied voor één stem), v. -'s; Fr. Air, o. -s.

Ariaan' (aanhanger van de leer van Arius te Alexandrië), m. -anen; -anis'me (leer van Arius), o.: het - werd veroordeeld op het concilie van Nicea (325).

Ariad'ne, myth. dochter van Minos, koning v. Creta, die Theseus door middel van een kluwen garen uit den doolhof laat ontsnappen, nadat hij den Minotaurus gedood heeft; zegew. de draad van -, middel, om zich uit een moeilijkheid te redden. (d = t).

A'riërs (stamvolk der Indo-Germanen), m. mv.: A'risch, bn.: de e- talen, de Perzische en Voor-Indische talen, waartoe ook de Indo-Germaansche behoort.

A'ri'on, myth. Grieksche lierdichter en toonkustenaar der 7e eeuw v. Chr., op Lesbos.

aris (bastaarduitgang), als in: notaris, farsaris, concessionaris, actionaris, vormt mann. persoonsnamen.

Aristarch' (fig. streng kunstrechter), m. -en; Aristarchus zelf was een beroemd criticus der oudheid: hij besteedde tijd en vlijt aan

- de tekstverbetering van Homerus' *Ilias* en *Odyssea*, stierf ± 154 v. C. op Cyprus.
- Aristides**, gesch. bijgenaamd de Rechtvaardige, gest. 467 v. C.: — bestuurt de geldmiddelen van Athene met onkreukbare trouw.
- Aristocraat** (voorzitter der regering van aanzienlijken, patriciër), m. — craten. (c = k).
- Aristocratie** (de aanzienlijke en machtige families in stad of land, ook de regering van den adel of der patriciërs), v. gmv.: de — van een stadje, de burgermeesterlijke — de — der geboorte, de geld—. (tie = tsie).
- Aristocratisch** (eigen aan, behoorende tot de aristocratie), bn.: de — e macht, de — e partij, de — e regeringsvorm; ook: geneigd tot de denkwijze der aristocraten, bv. Willem I was eer burgerlijk dan —; verder: overeenkomende met die der aristocratie, bv. — e vormen, gewoonten, denkbeelden, sympathieën.
- Aristoëchia** (plantk. geslacht der pijpbloemen), v.: bloeiende exemplaren van de — clematitis. (C.O.)
- Aristophanes**, van Athene, de prins der Gr. blijpspeldichters, ± 440—380 v. C.
- Aristoteles**, Gr. wijsgeer van Stagira in Macedonië, leerling van Plato; leermeester van Alexander den Gr., 384—322 v. C.; — gold in de middeleeuwen als het orakel der wijsbegeerte.
- Arithmetica** (reken- of cijferkunst), v. gmv.; ook Arithmetiek.
- Arithmetisch** (rekenkundig), bn.: — e teekens.
- Ark** (vaartuig van Noach; woonschip voor opzichters of werklui bij waterbouwk. werken, enz.; huis met een overgroot aantal gezinnen als bewoners), v. — en; ook: Arke.
- Arke**, ark (Bijbel. kast of kist, bevattende de twee steenen tafelen en de wetsrollen), v. gmv.: de — des Verbonds.
- Arm** (lichaamsdeel, lidmaat), m. — en; zegsw. *iem in den — nemen*, iem. hulp of raad inroepen of vragen; *iemand de — en binden*, hem machteloos maken; *vorst'n hebben lange — en*, bezitten een verreikende macht; *een slag om den — houden*, d.i. zich niet onherroepelijk en stellig voor iets verbinden; *met zijn ziel onder den — loopen*, leegloopen, zich vervelen; *iem. met open — en ontvangen*, d.i. zeer hartelijk, zeer voorkomend; *een sterken — hebben*, veel macht bezitten; *de wereldlijke —*, de wereldlijke macht; bij overdr.: *de — en eener balans*, van een weegschaal, van een gaskroon, enz.
- Arm** (behoefstig), bn.: een — e vrouw; zegsw. *hij is zoo — als de mieren, als Job, als de straat*, enz., d.i. in de hoogste mate.
- Arma'da** (Sp. oorlogsvloot, in 't bijzonder de onoverwinnelijke, Spaansche vloot van 150 schepen met 43 duizend soldaten, 1588), v. —'s; ook Arma'de, v. —s.
- Armadil**, m. —len; zie Gordeldier.
- Arm'band** (platte polsring of polsketting van edel metaal, bracelet), m. —banden.
- Arm'bestuur** (college van armmeesters), o. —besturen: het parochiaal —.
- Arm'borst** (draagbare hand- of voetboog der middeleeuwen), m —en. vero.
- Ar'me** (behoefstige persoon), m. en v. —n.
- Ar'mee** (Fr. leger, heirschaaar), v. —ën; —korps (legerafdeeling, bestaande uit alle wapens), o. —en.
- Ar'mel'ijk** (armoedig, op armoedige wijze), bn. en bw.: een — e kleeding; zij leefden —.
- Armelul'** (arme menschen), m. mv. *Zijn er dan niet altijd — geweest zooals ik?* (C.O.)
- Armeluis'kind** (kind van arme menschen) o. —kinderen, —kinders.
- Ar'mendokter** (geneesheer, door den Raad aangesteld voor de armenpraktijk), m. —s.
- Ar'menfonds** (kapitaal ten behoeve der be-deeling van armen), o. —fondsen.
- Ar'menhuis**, arm'huis (gasthuis, godshuis), o. —huizen.
- Armen-huis'zittenmeester** (regent van het huiszittenhuis), m. —s. vero.
- Ar'men'isch** (behoorende tot, betrekking hebbende op Armenië), bn.: de — e kerk, afdeeling der Roomsche kerk; de — e patriarch.
- Ar'menkas** (geldkas van het armbestuur), v. —kassen: zij trekken uit de —.
- Ar'menwet** (wet van den 27sten April 1912, tot regeling van het armbestuur), v. —ten.
- Ar'menzakje** (kerkezakje, om te collecteeren onder de godsdienstoefening), o. —zakjes.
- Armezon daarsbankje** (bij het Leger des Heils de bank van hen, die boete en bekeering beloven), o. —bankjes; —gezicht, o. —en.
- Ar'm'gesmijde** (gouden of zilveren arm'sieraad), o. —gesmijden. w.g.; zie Gesmijde.
- Ar'mhar'tig** (ellendig, deerniswaard, erbarmelijk, min), bn.: — kruimelwerk, (Staring); —er, —st; —heid (schrielijkheid), v. gmv.
- Ar'm'huis**, o. —huizen; zie Armenhuis.
- Ar'm'da-tuin** (fig. toovertuin), m. gmv.: *Ar'mida* is een der voornaamste heldinnen, tevens toovenaar en verleidster, uit Tasso's *Bevrijd Jeruzalem*, (16e zang).
- Ar'miniaan'** (volgeling van de kerkeleer van den Leidschen hoogleeraar Arminius [1560—1609]: Remonstrant), m. —anen; —sch, bn.; zie Remonstrantie.
- Ar'mias'tig** (ten inste eener gemeente en wel als arme), bn.: *die bedelaar is — te Utrecht*.
- Ar'm' meester** (R.-K. lid van een parochiaal armbestuur), m. —meesters.
- Ar'moede** (toestand v. d. arme: behoefte, nooddriftigheid, gebrek), v. gmv.: zegsw. — zoekt list, de arme zoekt allerlei middelen om brood te hebben; *als de — binnenkomt, vliegt de liefde het venster uit*, waar in een gezin gebrek gaat heerschen, verdwijnt de onderlinge liefde; *'t is daar — troef*, vóór alles heerscht daar nooddrift, zie Pauperisme; *de zwartste —*, treurigste, ellendigste.
- Ar'moede**, gelofte van —: *de gelofte van — bestaat in het vrijwillig afstand-doen van alle persoonlijk bezit*; zie Gelofte.
- Ar'moed'ig** (behoefstig, schamel), bn.: een — vertrek, een — e kleeding, zijn kunst is —, een — e taal; bw.: *hij leeft —*, een — gekleede knaap; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Ar'moedzaaler** (scheldn. een door en door arm man), m. —s: een — is iem., die altijd in geldverlegenheid zit.
- Ar'moriaal'** (wapenboek: boek, dat de familiewapens bevat), o. —alen.
- Ar'mo'rica** (aardr. oude naam van Bretagne, in Frankrijk), o.
- Ar'mozijn'** (dunne, weinig glanzende taf der 17e eeuw), o., (soorten), o. —en.
- Ar'm'poliep** (zoetwaterpoliep), v. —poliëpen: *de — leeft in vijvers en slooten; de groene —, de bleeke —, de bruine —*.
- Ar'm'pootigen** (tweeschalige fossiele schelpdieren), m. mv.; ook: armpootige schelpdieren.
- Ar'm'stoel** (stoel met armleuning), m. —en.

- Arm'str'ong-kanon'** (kanon met getrokken of gegroefden loop, dat van achteren geladen wordt), o. — kanonnen: het — heet naar zijn uitvinder, den Engelschen ingenieur W. G. Armstrong, 1810—1900.
- Arm'vol**, m. armenvol: een — hooi, twee armen vol hooi.
- Arm'wezen**, o.: het — omvat alle hulp aan behoeftigen, in 't bijzonder de bedeeling van allerlei aard; zie ook Godshuis.
- Arma'lig** (eig. vol armoede: gering, slecht, ellendig), bn. —er, —st; —held, v. —heden.
- Arn'hemmer**, m. —s: hij is een —. Ook als bn.: de — courant, uitgegeven te Arnhem.
- Arn'hemsch** (uit of zooals in Arnhem), bn.: —e jongens en meisjes, koekjes; de —e taal.
- Aroma** (geurigheid, specerijachtige geur van etherische oliën), o. —'s: het — van koffie.
- Aromaliet'** (een welriekende edelsteen, specerijsteen, mirresteen), m. —en.
- Aroma'tisch** (aroma bevattende, hebbende), bn.: —e middelen, b.v. vanille, kaneel, saffraan.
- A'ronsbaard** (soort v. aronskelk), m. —en.
- A'ronskelk** (witte kelk met gele bloemkolf), m. —en: ook de plant zelf; het volk verbasterde het Lat. Arum tot Aron, Mozes' broeder.
- A'ronstaf** (plantk. kalfsvoet, broodgras), m.
- Arpi'nium**, aardr. stadje in Latium, geboorteplaats van Marius en van Cicero; zie ald.
- Arrangeeren** (regelen, schikken, rangschikken, inrichten, in orde brengen). (g = zj).
- Arrangement'** (schikking, regeling, vergelijking, akkoord, overeenkomst), o. —en. (g = zj).
- Ar're** (zie Ar), v. —n: —slede of —slee, v. —sleden of sleeten; vroeger: Narrstedde, voor Narren (met klinkende belletjes).
- Ar'ren of Nar'ren** (in of met de arreslede rijden), ik heb geard.
- Ar'ren**, in — moede; zie Ar.
- Arrest'** (hechtenis van personen, gedwongen verblijf, b.v. huisarrest; ook: rechterlijk gewijsde, uitspraak, vonnis), o. —en.
- Arrest'** (handel. beslaglegging op goederen door een schuldeischer, krachtens een vonnis of een authentieke akte), o. —en.
- Arrestant'** (de in hechtenis genomen, de gearresteerde, aangehouden), m.; v. ook —e: arrestanten; —enhok (vertrekje, waarin gearresteerden worden opgesloten), o. —hokken; —enlokaal, o. —lokalen.
- Arresta'tie** (inhechtenisneming), v. —s.
- Arresteeren** (in hechtenis nemen, gevangen nemen; in beslag nemen; ook: vaststellen, goedkeuren, bekrachtigen, b.v. van notulen, besluiten, plannen, enz.).
- Arrie'ro** (Spaansche muilezelverhuurder of -drijver), m. —'s; lees: ar-ri-ee'ro.
- Arriveeren** (Fr. aankomen, landen).
- Arrivis'me** (Fr. de manier om er te komen, 't zij in de politiek, 't zij in de kunst), o. gmv.
- Arrogant'** (Fr. aanmatigend, verwaand, laatzinnig), bn. en bw.; —er, —st. (g = g).
- Arrogantie** (Fr. aanmatiging, verwaandheid, trots), v. gmv. (t = ts).
- Arrondissement'** (onderafdeeling eener provincie; rechtsgebied v. e. rechtbank), o. —en; (deel v. e. schooldistrict), o. —en.
- Arrondissements'-betaal'meester**, m. (rijksambtenaar, met de uitbetaling van traktementen, pensioenen, enz. belast), m. —s.
- Arrondissements'-h'ker**, m. —ijkers.
- Arrondissements'-recht'bank**, v. —en.
- Arrondissements'-school'opziener**, (schoonlpx. in e. schoolarrondissement), m. —s.
- Ar'rowroot** (Eng. pijlwortelmeel), o. gmv.; lees: ar'rooroet.
- Arsenaal'** (wapenmagazijn), o. —alen.
- Arsenicum** (rattenkruit), o.: ook: Arsenik'.
- Ar'sis** (dichtk. verheffing van toon, betoonde lettergreep in een versvoet), v. arsen; zie Thesis (daling), v.
- Ars longa, vita bre'vis**, Lat. De kunst is lang, het leven kort.
- Ar'temis**, myth. de godin der jacht, Diana.
- Artemisia**, zie Mausoleum.
- Ar'terie** (slagader), v. arteriën.
- Artesische put** (geboorde welput, aldus geheeten naar het voormalige Fransche graafschap Artois, waar het eerst zulke putten in 't begin der 18e eeuw geboord werden), m. —ten.
- Ar't(h)ur**, koning uit den fabeltijd van Englands geschiedenis (6e eeuw na C.), werd de held der sage en der Britsche romans, naar hem genoemd; hij is het hoofd van de ridders der Ronde tafel, zie ald., die den H. Graal, zie ald. opsporen, n.l. Lancelot, Walewein, Ferguut, Merlijn, enz.
- Ar't(h)urromans** (ridderromans in versvorm, ook Britsche romans geheeten, welke zich groepeeren om koning Arthur), m. mv.; de —, in 't Middeln. vertaald, zijn: De Lancelot, De Merlijn, De Ferguut, De Walewein.
- Articula'tie** (term uit de fonetiek: klankvorming, duidelijkheid in het uitspreken van medeklinkers en lettergrepen), v. —s, —tiën.
- Articuleeren** (Fr. alle lettergrepen, alle medeklinkers duidelijk uitspreken).
- Artificieel'** (kunstig, kunstmatig), bn. (c = s).
- Art'ikel** (één der leden van eenige wet), o. —s of —en; — 160 uit het Burgerlijk Wetboek: De man is het hoofd der echt-vereeninging, (Potg.).
- Art'ikel** (handelsvoorwerp, ieder bijzondere soort van koopwaar), o. —en: in welke —en reist die heer? in toilet —en, in sport —en.
- Art'ikel** (opstel in eenige courant of in een tijdschrift), o. —en.
- Art'ikel** (spraak. lidwoord), o. —s: de woordjes: de, het, een zijn —s of —en.
- Art'ikelen** (grondwaarheden van het christelijk geloof), o. mv.: de twaalf — des geloofs.
- Artillerie'** (het grof geschut met de manschappen en paarden, die noodig zijn voor de bediening), v. gmv.: de rijdende —, vesting —; hij is kapitein der —, afdeling of wapen van ons leger, (ll = lj); —constructie-winkel (rijkswerkplaats der artillerie), m.: de — te Delft; —officier (officier bij de artillerie), m. —s, —en; —park (verzamelplaats van materieel), o. —en; —school (een rijksinrichting te Zwolle), v. —scholen; —trein (een afdeling troepen, die geschut vervoeren), m. —en; —vuur (kanonvuur), o. gmv.
- Artillerist'** (kanonnier), m. —en. (ll = lj).
- Artis** (dierentuin te Amsterdam), v. gmv.; deze naam, is volksnaam, uit: Natura artis magistra (de natuur is de leermeesteres van de kunst), waarvan het middelste woord boven de middelpoort staat.
- Artisjok'** (distelachtige plant uit Z.-Azië en N.-Afrika), v. —ken: van de — eet men den vruchtbodem en de vleezige bloemschubben.
- Artis't** (uitoefenaar van eenig kunstvak, kunstenaar), m. —en; ook: Artiest'.
- Artis'te** (kunstenares), v. —en; ook: Artiest'e.

Artistiek' (kunstvol, de kunst betreffende), bn.: -e beschouwingen, een - succes; met -e hand, kunstvaardig; bw.: iets - afwerken.

Arts (geneesheer, dokter), m. -en.

Artsenij' (inwendig geneesmiddel), v. -en: de slaap, die heilzame -, (Bild.); -bereider (apotheker), m. -s; -kunde, v. gmv.; -menger, m. -s; -winkel (apotheek), m. -s.

As (spil van een wiel, enz.), v. assen: de - van een molen, de - van een kar, per - vervoeren; fig. de - der aarde, de - der zon.

As (van een magneet: de rechte lijn, die de beide polen verbindt), v. assen.

Asbest' (onbrandbaar steenvlas, vezelachtig mineraal, bestand tegen hitte en vuur), o. gmv.; zie Amiant.

Asca'nus, zoon van Aeneas, stichter van Alba Longa, zie Creüsa.

Asceet' (streng-vroom christen), m. asceten.

Ascenden'ten (bloedverwanten in de opgaande lijn: vader, grootvader, enz.), m. mv.; zie Descendenten.

Asce'se, ascé'sis (eig. harding: in den geestelijken kampstrijd ter verkrijging van de christelijke volmaaktheid), v.; zie Asceet, Ascetisch, Ascetisme.

Ascenseur, m. -s; zie Lift. (en = an).

Asce'tisch (streng-vroom, ingetogen), bn.: een -e levenswijze, -e boeken, de - literatuur.

Ascetis'me (de leefwijze, de denkwijze der asceten), o. gmv.

Asch (overblijfsel bij verbranding), v. gmv.: turf-, steenkolen-; zegsw. een huis in de - leggen, het verbranden; voor iets geen vinger in de - steken, letterlijk niets doen; in zak en - zitten, Bijb. zie Zak; tusschen twee vuren in de - zitten, in verlegenheid zijn; ook scherts. in diepen rouw gedompeld zijn.

Asch (overblijfsel van een gestorvene, stoffelijk overschot), v. gmv.: zijn - ruste in vrede!

Asch'bak (onder in de kachel de ijzeren laze, waarin de asch valt), m. -bakken; -bakje (schoteltje voor sigarenasch), o. -bakjes; -belt (asch- of vuilnishoop, de plaats voor afval buiten stad of dorp), v. -belten; -blond (lichtblond), bn.: een -e knevel; -dag (R-K Aschwoensdag) m. gmv., zie Kruisjesdag; -kruik, v. -kruiken, zie Urne; -kruisje, o. -s: een - gaan halen, zie Kruisjesdag; -pot (ijzeren pot, een soort van doofpot tot vergaring der asch), m. -potten; -regen (regen van aschdeeltjes of fijne neervallende asch bij vulkanische uitbarstingen), m. -regens; -schop (lepelvormige, ijzeren schop, om de asch op te scheppen), v. -schoppen; -staal (aschbelt), m. -stalen, vero.; -vaalt (aschbelt, vuilnishoop), v. -en; -woensdag, m. -en, zie Aschdag.

A'sem (adem), m. -s: gebrek aan -. gmv.

Asept'isch (zuiver, zonder smetstof), bn.

A'sen (Germ. myth. de machtige goden, twaalf in getal), m. mv.: de stamvader der - is Odin of Wodan. (s = z).

As'gard (Germ. myth. het verblijf of de Olympus der Asen en Asinnen, hoofdstad van Asheim), o. gmv.

Asin'nen (Germ. myth. vrouw. Asen, 12 in getal), v. mv., b.v. Frigga, Freya, Iduna, z. ald.

Asjeb'lef(t), als het u bevalt of belieft.

Asmode'us (de booze, de duivel, de verstoorder van het geluk), m.: ook Asmodee', Asmoat'.

Aspect' (aanzicht, voorkomen), o. -en. (c = k).

Asper'ge (plantengeslacht; koraalkruid), v. -s: men eet van de - de uitkomende spruiten van den wortelstok. (g = zj).

Asper'ge-bed (tuinbed voor asperges), o. -bedden, (g = zj); -tang, v. -en.

As'phalt (aard- of bergpek, een zwartbruin mineraalharz), o. gmv.; -bestrating, v. gmv.; -laag, v. -lagen; -vilt (bedekking van daken), o. gmv. (ph = f).

Asphalteeren (bevoeren met asphalt): een straat -, een trottoir -. (ph = f).

Asphyxie' (schijn dood, stilstand v. d. ademhaling en den polsslag), v.; lees: as-flk-sie'.

Aspirant' (dingen naar een post), m. -en; zie Adspirant; vr. ook -e.

Aspirant'-controleur' (O.-I. ambtenaar, die controleur zal worden), m. -s.

Aspira'tor (luchtzuiger, zeker toestel), m. -s.

Aspira'tie (het streven naar iets), v. -s, -tiën.

Aspireeren (naar iets dingen, haken, streven).

As'punt (pool der aardas), o. -punten.

Assaal', o.; assaleeren; assaleur, m. -s; meestal: Essaal, essaleeren, essaieur.

Assagaal', assegaal' (houten werppapies met ijzeren punt, der Kaffers), m. -gaaien.

Assaince'ring (verbetering van den gezondheidstoestand), v. gmv.

Assaut' (Fr. schermgevecht, stormloop), o. -s.

As'schepoester (de naam van het meisje uit het bekende sprookje, door haar beide zusters, die dan uitgaan, aan allerlei ruw keukenwerk gezet, fig. verstooteling), v.; eigenlijk: -tje, o.; spreekt. -poes; zie Poesten.

Assegaal', m. -en; Assagaal.

Assert'ie (bewering, verklaring), v. -tiën, -s.

Asserto'risch (verzekerend, bevestigend, als zeker aan te nemen), bn.; lees: -ries.

Asses'sor (eig. bijzitter, hij die den voorzitter de besluiten helpt regelen; wethouder bij een gemeenteraad, tusschen 1815 en 1851), m. -so ren. -s. vero.

Assignaat' (gesch. aanwijzing op vaste staatsgoederen, Fransch papieren geld der eerste republiek van April 1790-1796), o. assignaten.

Assigna'tie (schriftelijke aanwijzing ter betaling, ordebrief van betaling, handelspapier met declaratie van betaling van een hoofdsom of van de renten), v. -s, -tiën. (gn = nj).

Assimila'tie (spraak. figuur: gelijkwording van medeklinkers, als in: balling [balling], metterdaad [met-der-daad], v. -s, -tiën; de eerste heet regressieve, de tweede progressieve -).

Assimilla'tie (plantk. het opnemen en verwerken van koolzuur; ook: het opnemen en absorbeeren van voedingsstoffen), v. gmv.

Assimileeren (veereenzelvigen, gelijkaortig maken, gelijkstellen).

Assi'ses (Fr.): het hof van -, gerechtshof, dat vonnis velt in lijfstraffelijke zaken, in Fr. en België.

Assisteeren (bijstaan, helpen, ondersteunen).

Assistent' (helper, toegevoegde, adjunct), m. -en; zie ook Adsisistent; v. -e, -tenten.

Assisten'tie (hulp, bijstand), v. gmv.

Assistent'-resident' (O.-I. onder-resident op Java), m. -en.

Associa'tie (aaneenschakeling, verbinding, vennootschap), v. -s, -tiën: de geest van -.

Associé' (vennoot, compagnon), m. -'s.

Associeeren, zich (zich verbinden tot gemeenschappelijke uitoefening van een bedrijf, handelsgenoot of vennoot worden).

Assonan'ce, assonan'tie (dicht. gelijkheid van klinker in de woorden van een vers, klankegelijkheid), v. -s, b.v. Nu ruischt en fluit het riet; zie ook Bilderdijk's *Uitvaart*; - in de spreektaal: goed en bloed, wijd en zijd, hoog en droog, met pak en zak, enz.

Assonnee'rend rijm, o.; zie *Rijm*.

Assorteeren (uitzoeken, schikken; van koopwaren ruim voorzien, b.v. zijn winkel).

Assortiment' (voorraad van winkelgoederen, verscheidenheid in dezelfde soort), o. -en.

Assumeeren (aan- of bijnemen).

Assum'tie (aan- of bijneming), v.: het recht van -, dat van een commissie of college, om zich één of meer leden toe te voegen.

Assuradeur' (i.e.m., die verzekeringen sluit, verzekeraar), m. -en, -s.

Assurant' (met zekerheid, eigendunk), bn.; waaruit: **Astrant'** (brutaal, vermetel), bn.

Assuran'tie (verzekering, d. i. verbintenis, aangegaan door eenige maatschappij, om iem. tegen een vaste premie schadeloos te stellen bij verlies van schip of lading, huis, inboedel, vee, oogst, enz.), v. -s, -tiën; - **kantoor**, o. -kantoren; - **maatschappij** (vennootschap, die zich ten doel stelt het assuereeren van vaste of roerende goederen, schepen, landbouwproducten, enz.), v. -en; - **pennin-gen**, m. mv.; - **polis** (bewijsstuk, akte), v. -sen; - **premie** (verzekeringsprijs of vergoeding per jaar), v. -s, -lën.

Assureeren (verzekeren, waarborgen).

Assyrië (oud-koninkrijk in Azië), o.; - **riër**, m. -s; - **risch**, bn.: het -e rijk.

Astar'te (Phenicische godin der maan, gemalin v. Baäl), v., ook Astaroth' geheeten.

Asta'tisch (aan geen vasten standgebonden, onbestendig, wankelbaar), bn.: -e naald, een soort van magneetnaald.

Aster (samengest. sterbloem, uit China), v. -s.

Asteria (veelkleurig gesteente, opaal), v. -'s.

Asterisk' (sterretje als typographisch verwijzingssteeken, een met zulk een sterretje geteekend dagbladartikel), m. -en.

Asteroid'en (zeer kleine planeten, ± 600 in getal), v. mv.; zie *Planetoïden*.

Asth'ma (engademigheid, kortademigheid, benauwtheid op de borst, aamborstigheid), o. gmv.; - **sigaar** (stgaar, wier rooken de asth'ma-benauwtheid voor een poos doet verdwijnen), v. -sigaren; lees: *ast'ma*.

Asthmatie'ken (lijders aan asth'ma), mv.

Asthma'tisch (aamborstig, benauwd op de borst), bn.: een - bestje. (th = t).

Astraal' (wat de sterren betreft), bn.

Astraal'licht (zwak sterrenlicht), o. gmv.

Astrakan (soort van winterstof, op bont gelijkend), o. gmv.: een muts v. -, een mof v. -.

Astrant' (vrijposig, brutaal), bn. en bw.: een - kind; iets - vragen; zie *Assurant*.

Astringent, adstringent' (samentrekkend, bindend), bn.: een - geneesmiddel. (g = g).

Astrola'blum (werktuig tot het meten van hoeken in de sterrenkunde; ook: hoekmeter bij de landmeetkunde), o. -s.

Astrologie' (sterrenwichelarij), v. gmv.; de - wilde uit den stand en den loop der sterren de toekomst voorspellen. (g = g).

Astroloog' (sterrenwichelaar), m. -logen.

Astronomie' (sterrenkunde), v. gmv.; de - is een wetenschap, de astrologie is bijgeloof.

Astronomisch (sterrenkundig), bn.: -e verrekijkers, het -e jaar.

Astronoom' (sterrenkundige), m. -nomen.

As'trophotographie' (photographie der sterren en sterrenbeelden ten dienste der astronomie), v. gmv. (ph = f).

Astruceeren; zie *Adstruceeren*.

As'tyanax, zoon'tje v. Hector en Adromaché.

Asyl' (vrijplaats, toevluchtsoord, wijkplaats of vrijplaats voor vervolgd en misdadigers, ook onderdak voor honden, verpleeghuis), o. -en; lees: *aziel'*.

Asyl'recht (het recht van een oorlogsschip om een neutrale haven binnen te vallen, om zich van levensmiddelen of drinkwater te voorzien), o. gmv.; ook in geval van averij geldt het -; lees: *a-ziel'*.

Asymmetrie' (wanverhouding, onevenredigheid, gebrek aan gelijkmatigheid), v. gmv.; lees: *assiemeetrie'*.

Asymme'trisch (onevenredig, ongelijkmatig), bn. en bw.; lees: *assiemeet'ries*.

Asyn'deton (spraak. weglating der voegw.), o. asyndeta; lees: *asin'deton*.

Atac'tisch (onregelmatig), bn.: -e koortsen.

A'tap (O.-I. huisbedekking van droge alangalang-bladen, ook van droge nipabladen), v.

A'tappalm (O.-I. water- of moeraspalm), m. -palmen; zie *Nipapalm*.

Avatis'me, -mus (Lat. overerving van eigenaardigheden van lichaam of geest bij menschen; ook bij dieren, bij honden b.v., met overspringsel zelfs van enkele gestachten of trappen), o. gmv.

A'tax (een soort van huur-auto, die electricch, d. i. door accumulatoren wordt voortbewogen), m. -en; een - kan een grooten afstand niet onafgebroken afleggen; in A'dam waren er in 1911 een vijftigtal ataxen voor het publiek.

Ataxie' (wanorde in de zedelijke en verstandel. vermogens), v. gmv.

Atelier' (werklokaal van een artist of kunstenaar), o. -s; lees: *atteljee'*.

A tem'po (It. muz. in de rechte of aangegeven tijdmaat), bw. (e = e).

A'terling (ontaard wezen, onverlaat, snoodaard, onnensch), m. en v. -en; vr. ook -e.

Atheis'me, -mus (ongodisterij, godloochening, ontkenning van het bestaan van God), o.

Atheist' (godloochenaar, ongodist), m. -en.

Athenae'um (in oud-Gr. tempel, aan Athene of Minerva gewijd; vroeger bij ons: inrichting v. hooger onderwijs), o. -s, -naa, -naën.

Athe'ne, of Pallas -, de godin Minerva, beschermster der Grieksche stad van dien naam: de uil was haar gewijd, en men vond dien vogel bij duizenden in haar stad; zegsw. uilen naar Athene dragen, zie *Uil*. (th = t).

Athe'ne (hoofdstad van het oude Attica, middelpunt der oud-Grieksche beschaving; thans hoofdplaats van Griekenland), o.; **Atie'ner**, m. -s; **Atheensch'**, bn.; zie *Attisch*.

Athleet' (kampvechter in het oude Griekenland, beroepsworstelaar, fig. fonsch gebouwd man), m. -leten; lees: *atleet'*.

Athletiek' (kampvecht-, worstelkunst), v. gmv.

Athletisch (kampvecht- of worstelkundig; sterk gespierd), bn.: een -e gestalte, reusachtig; fig. de -e stammen der Ind. boomen.

At'hopie' (gezichtszwakte), v. gmv. (th = t).

At'jar (O.-I. in zuur ingelegde plantaardige zelfstandigheden), o. gmv.; - **bamboe** (in azijn ingelegde spruiten v. h. bamboeriet), o.

At'jeh (aard. rijk op de N. punt van Sumatra), o.; - **jehsch**, bn.; - **jeher**, m. -s.

- At'jehsche peper** (peper van Atjeh), v. gmv.
- At'jeh-jas** (gesloten colbert), v. -jassen.
- Atlan'tische Oceaan'** (aandr. een der vijf wereldzeeën), m.
- At'las** (een boek met kaarten, met afbeeldingen), m. -sen: een kaarten-, een planten-.
- At'las** (gladde, satijnen stof met eigenaardigen glans), o. gmv.
- At'las** (ontl. de bovenste halswervel), m. -sen.
- At'las**, myth. een der titanen, die den aardbol moet torsen; fig. een dragende, mannelijke figuur: op het koninklijk paleis te Amsterdam staat het koperen beeld van-.
- At'las-vlinder** (O.-I. grootste bekende nachtvlinder op Java), m. -vlinders.
- At'lasvogel** (satijnvogel in Australië), m. -s.
- Atmome'ter** (verdampingmeter), m. -s.
- Atmosfeer'** (luchtmassa, die onze aarde omringt), v. atmosferen; ook drukking van ruim 1 K.M. op den cM²; fig. omgeving; -fe'risch, bn.
- Atoe'ran** (O.-I. regeling, inpikkertij), v. gmv.
- Atol'** (koraaleiland, ringvormig koraalrif), m. atollen: de -len in de tropische zeeën.
- Atomis'me** (leer der stofdeeltjes, n.l. dat alle lichamen uit atomen bestaan), o. gmv.
- Atonie'** (verslapping, verzwakking der zenuwen, zwakte des lichaams), v. gmv.
- Atoom'** (nat. stofdeeltje, dat fysiek en chemisch ondeelbaar is, zonnestofje), o. atomen.
- A tort' et à travers'** (Fr. in het honderd, door dik en dun, onbezonnen, zonder overleg), bw.; lees: tór, traver.
- A tout prix'** (Fr. tot elken prijs, het koste wat het wil), bw.; lees: aa-toe-prie'.
- Atrament'steen** (inktsteen), m. en o. -en.
- Atrous'**, koning van Mycène; z. Atriden.
- Atrid'en** (bij Homerus: Agamemnon en Menelaus, zonen van Atrous), m. mv.
- A'trium** (voorzaal of voorhof eener oud-Romeinsche woning; ook voorhal der oud-christelijke basilieken, met zuilenhallen omgeven), o. atrien, atria.
- Atrophie'** (geneesk. het uitteren, wegwijnen door onvoldoende voeding), v. gmv.
- Atropine** (geneesk. doodkruid, vergift), v.
- Attaché** (Fr. onbezoldigd toegevoegd diplomaat), m. -'s: hij is - bij ons gezantschap.
- Atta'que** (Fr. aanval; geneesk. beroerte), v. -s.
- Attaqueeren** (aanvallen, aangrijpen).
- Attent'** (Fr. opmerkzaam), bn. en bw.
- Attent'ie** (oplettendheid), v. gmv.
- Attent'ies** (beleefdheden), v. mv.
- Attest'** (getuigschrift), o. -en: een - van een dokter, schriftelijk bewijs.
- Attestat'ie** (getuigschrift), v. -tiën, -ties; - de vita, bewijsschrift van in-leven-zijn; - de morte, akte van overlijden.
- Attestat'ie** (Prot. schriftelijk bewijs van lidmaatschap der Herv. of Gereformeerde kerk), v. -s; een - wordt door den kerkeraad gegeven bij verhuizing, om het over te leggen in de nieuwe woonplaats.
- Attesteeren** (verklaren, getuigen, mondeling bevestigen, bekrachtigen).
- At'tica** (aandr. landschap in 't O. van Hellas met Athene als hoofdstad), o.
- At'tila**, koning der Hunnen, gest. 453 n. C.
- At'tila** (kort, met tressen versierd huzarenbuis), v. -'s.
- At'tisch** (eigen aan Attica (Athene): schoon, sierlijk, smaakvol; vernuftig, geestig, zinrijk, fijn), bn.; fig. - zout, fijne geestigheid, scherpzinnige scherts; een -e zet, geestige.
- Attrac'tie** (aantrekking, aantrekkelijkheid, aantrekkingskracht), v. -s, -tiën. (c = k).
- Attrapeeren** (betrappen d.i. op heeter daad vangen of snappen).
- Attribueeren** (toeschrijven, toevoegen).
- Attributief** (spraak. als attribuut dienend), bn. en bw.: een - bn., een bn. - gebruiken.
- Attribuut'** (spraak. taalkundige bepaling, bijv. bepaling), o. -buten.
- Attribuut'** (zinnebeeldig kenteeken, herkenningsteeken, kenmerkend iets), o. -buten: de knots is een - van Hercules; de zeis en de zandlooper zijn attributen van den dood.
- Auba'de** (ochtendbegroeting vóór iem. huis met muziek of zang, ochtendhulde), v. -s: iemand een - brengen. (au = oo).
- Aubis'te** (dageraad-schilder), m. -n.
- Au courant'** (Fr. op de hoogte), bw.: - zijn.
- Auctie** (veiling, openbare verkoop bij opbod van roerende goederen, vooral van boeken, platen, enz.), v. -tiën en -tiës. (c = k).
- Auctiona'ris** (ondernemer van publieke verkooping), m. -sen. (au = ou).
- Audient'ie** (plechtig gehoor, officieele ontvangst ten hove), v. -s, -tiën: - geven, - verleenen, nl. door een koning, koning of minister; op - gaan, een particuliere -.
- Auditeur-militair'** (ambtenaar van het openbaar ministerie d. i. aanklager bij het militair gerechtshof, bij een krijgsgaad), m. auditeuren- en auditeurs-militair. (au = ou).
- Audito'rium** (de gezamenlijke toehoorders, het gehoor), o. gmv.; bij overdracht: de gehoorzaal. (au = ou).
- Auerhoen** (zeer groote hoensoort), o. -ders: het - is de grootste hoendersoort in Europa; het - leeft in de bosschen van Midden-Europa, maar niet in ons land.
- Au'eros**, m. -ossen; zie Oeros.
- Au fait'** (Fr. ervaren, bedreven, deskundig): - zijn, op de hoogte, met iets grondig bekend.
- Au fond'** (Fr. in den grond, in het wezen der zaak). (au = oo).
- Aug'ias**, koning v. Elis in den Peloponnesus.
- Aug'ias-stal** (myth. vervuilde beestenstal van koning Augias, zie Hercules, m.; fig. zegsw. den - reinigen, een verwaarloosden boel redderen).
- Anguriën** (voorteekens, waarzeggingen uit de vlucht der vogels), v. mv.
- Agurk'** (een soort van kleine komkommer) w. -en; ook Agurk. (au = ou).
- Augusti'nus**, kerkvader, 354-430: stichter v. d. orde der Augustijnen. (au = ou).
- Augustus**, eerste keizer v. Rome, ± n. C.; zie Octavianus en Triumvirat.
- Augustus** (de 8e maand, Oogstmaand, geheeten naar den Rom. keizer Augustus), m.
- Anguur'**, **augur'** (Lat. waarzegger, voor-speller, lettend op de vlucht en het geschreeuw van vogels), m. -guren.
- Au'la** (grootte gehoorzaal eener universiteit), v. -la's. (au = ou).
- Au'lis**, aandr. havenstad van Euboea: verzamelplaats der Gr. vloot tegen Troje.
- Au porteur'** (Fr. handel: aan toonder).
- Au'rea bul'la** (gouden bulle), v. gmv.: als afkorting A. B.; zie verder onder Bul.
- Aureool'** (R.-K. gouden licht- of stralenkrans om het hoofd van Christus of Maria,

- van heiligen of martelaren), v. -olen; zie Nimbus en Glorie.
- Au revoir**, Fr. tot weerziens.
- Aurikel** (sierplant onzer tuinen, een soort van sleutelbloem), v. -s. (au = ou).
- Auro-ra**, myth. godin van den dageraad; ook: het morgenrood; de rozenvingerige -.
- Ausculatie** (geneesk. het onderzoek van hart of longen door den stethoscoop), v. -s.
- A u'so** (handel. naar wisselgebruik), bw.
- Auspiciën** (eig. voortekens, vermoedens, opgemaakt uit de vlucht van vogels; fig. leiding, toezicht), o. mv., ook: Auspicia.
- Aus'ter** (zuidenwind), m.; zie Sirocco.
- Austraal** (zuidelijk), bn.; -**landen** (aardr. landen, bezuiden den zuidpoolcirkel), o. mv.
- Australië** (het vijfde werelddeel), o. (au = ou); -**liër** (bewoner v. Australië), m. -s.; -**lisch** (zuidelijk, zuidwaarts), bn.: de -e eilanden, tot het vastland Australië (Nieuw-Zeeland) behoorende: -e negers, de Papoea's.
- Aus'tri** (Germ. myth. de vier dwergen, die het hemelgewelf torsen), m. mv. (au = ou).
- Autaar** (offertafel), o. -aren; ook: Outaar; zie Altaar, Outer.
- Auteur** (Fr. opsteller, schrijver of schrijfter: daer, bewerker, stichter, hoofdpersoon), m. -s; -**schap**, o.; -**recht**, o. -en.
- Authenticiteit** (geloofwaardigheid, echtheid, iets dat gezag heeft), v. gmv. (au = ou).
- Authentiek** (rechtsgeldig, betrouwbaar, geloofwaardig, echt), bn.: een -e akte.
- Auto** (eigen, zelf), bw.: als eerste lid van samenst.; ook: afkorting van Automobiel.
- Autobandieten** (bandieten, als de beruchte in Parijs, 1911, die, in een meestal gestolen auto op hun doel losgaan, en na het slaan van hun slag er flings in van door gaan, meestal om zich heen met revolvers schietend), m. mv.; fig. wat hier, in Atjeh, gewapend nog rondzwerft, dat zijn zooveel als -.
- Autobiographie** (eigenhandige levensbeschrijving), v. -ën. (au = ou).
- Autobiografisch** (door den betrokkene zelven geschreven), bn.: een - geschrift, bevattend de levensbeschrijving v.d. schrijver zelf.
- Autochthonen** (gesch. of fab. oorspronkelijke d. i. uit den grond zelven geboren bewoners van Griekenland, ook van elk ander land), m. mv. (au = ou).
- Autocopist** (werktuig of toestel, om brieven enz. af te drukken), m. -en. (au = ou).
- Autocraat** (onbeperkt alleenheerscher, vorst, die de wetgevende en uitvoerende macht in zijn persoon vereenigt; fig. iem. die eigen wil of zienswijze doorzet, heerschzuchtige), m. -craten. (au = ou).
- Autocratie** (de onbeperkte monarchie), v.
- Autocratisch** (onbeperkt) bn. (au = ou).
- Auto-da-fé** (Sp. eig. daad van geloof: plechtige afkondiging der uitspraken van de Sp. inquisitie; uitlevering der ketters aan de wettelijke rechtbank, plechtige terechtstelling van ketters), o. auto-da-fé's. (au = ou).
- Autodidact** (iemand, die een wetenschap of kunst door zelfstudie of zelfoefening geleerd heeft), m. -en. (au = ou).
- Autograaf** (eigen letterschrift, eigenhandige brief, eigen handschrift), v. -grafen: er is een belangrijke - van Mozart gevonden; zie Manuscript. (au = ou).
- Autograaf** (kopiër-machine, zelfschrijvend-werktuig), v. -grafen. (au = ou).
- Autographie** (een door een autograaf afgedrukt stuk), v. -ën.
- Autografisch** (eigenhandig geschreven), bn.
- Automaat** (een zich zelf bewegend toestel of menschenbeeld, dat door een ongezien mechanisme in beweging wordt gebracht), m. -maten; fig. willoos mensch, speelpop, stroopop. (au = ou).
- Automatisch** (zelf of uit zich zelf werkend), bn.: -e bewegingen bij mensch en dier, bv. bloedsomloop, spijsvertering, d. i. onwillekeurige bewegingen. (au = ou).
- Automedon**, myth. wagenmenner van Achilles; in 't algemeen een wagenmenner.
- Automobiel** (motorwagen, door benzine werkend: modern voertuig, met caoutchoubanden om de wielen), m. -en; zie Auto en ook: Tuf-tuf; soms: -bile, v. (au = ou).
- Automobilist** (eigenaar of berijder van een automobiel), m. -en; vr. ook: -e; zie Chauffeur.
- Autonomie** (zelfwetgeving, eigen staatsregering, zelfregering), v. gmv. (au = ou).
- Autonom**, -n'omisch (zelfstandig, onafhankelijk, naar eigen wetten), bn.: een - bestuur.
- Autopsie** (geneesk. lijkopening, lijkschouwing), v. gmv. (au = ou).
- Autorisatie** (volmacht; wettelijke goedkeuring, machtiging), v. gmv. (au = ou).
- Autoriseeren** (machtigen, volmacht geven): iem. tot iets -.
- Autoritair** (van een autoriteit), bn.: het -gezag; ook: eigenmachtig. (au = ou).
- Autoriteit** (man van gezag; schrijver, op wien men zich beroepen kan), v. -en: (overheidspersonen), v. mv. (au = ou).
- Auto-taxi** (huur-automobiel met hodometer, dien men volgens een vasten prijs (tax) per uur kan nemen), m. auto-taxi's.
- Autotype** (cliché), v. -s; ook: oorspronkelijke afdruk. (y = ie).
- Autotype** (drukmethod, waarbij men gebruik maakt van een photographisch negatief), v. gmv.
- Aval** (wisselborgstelling), o. gmv.
- Avan'ces** (voorschot), v. mv.: -doen, de eerste stappen doen: de groote dames schromen - te doen, toenaderingen. (C. O).
- Avanceeren** (Fr. voorwaarts gaan, vorderen; vooruitkomen, voortgaan).
- Avancement** (bevordering), o. gmv.: -maken, in rang opklimmen.
- Avantage** (voordeel, winst, overhand), o. -s.
- Avarij**, v. -en; meestal **Averij**.
- Ave** (R.-K. wees-gegroet-gebed), o. -'s. (e = é).
- Aveelzaad** (winterraapzaad, waaruit men een soort van olie staat), o. gmv.
- A'vegaar** (grootte boor met dwarskruk), m. -s en -garen; ook: Navegaar.
- A'veling** (poldergrond langs den dijk), v. -lingen; ook: A'velinge.
- Avenant** (naar -), bw. d. i. naar verhouding, naar evenredigheid; ook: Advenant.
- Avent'e** (laan, oprijlaan naar een kasteel, breede straat met boomen op zij), v. -s.
- A'ver** (kind, nakomeling), m. -s. vero. iemand kennen van - te (tot) -, van ouder tot ouder. In de volkstaal: van haver tot haver later van haver tot gort.
- A'verechts** (verkeerd), bw.: hij doet alles -, links, lomp.
- A'verechtisch** (verkeerd), bn.: -e opvattingen, de -e zijde n.l. de keerzijde; -heid, v. gmv.

Avertij' (zeeschade, schade aan het schip of aan het tuig, de masten, zeilen enz. of aan de lading, onder de vaart), v. -en.
Avers' (beeld- of voorzijde van munten en medailles, de zijde met den beeldenaar), m. gmv.; lees: a-ver'; zie Revers.
Avers'ie (tegenzin, afkeer, afschuw), v. gmv.
Averult' (een altijd groene plant, ook wel averoon genaamd, citroenkruid), v. gmv.
Avesta, v.; zie Zend-Avesta.
Aviateur' (bestuurder van een vliegmaschine), m. -s.; vr. Aviatrice.
Aviatiek (vliegkunst), v. gmv.: zich aan de - wijden, vliegsport.
Avicultu'ra (kunst, om vogels te kweeken), v.: de vereeniging -; ook Avicultuur.
Avi'so'jacht (jacht, om op zee berichten over te brengen), o. -jachten. (s = z).
A vis'ta (ft. op zicht, op vertoon), bw.
A'vond, a'vend (deel van den dag), m. -en: des -s, het liep tegen den -, de - valt; te - of morgen, te eeniger tijd; fig. de - des levens, de laatste tijd.
A'vondbede (avondgebed), v. -beden; -blad (deel van een courant, dat 's avonds uitkomt), o. -bladen; -dienst (kerkdienst 's avonds), m. -en; -duister (het avonddonker), o.: -editie (het avondblad eener courant), v. -s; -floers (licht duisternis), o.; -gebed, o. -gebeden; -kerk (Herv. godsdienstoefening in de kerk en wel des avonds), v. gmv.: -klok (angelus-klok), v. -ken; -kout (gezellig avondpraatje), m. gmv.; -land (het westen), o. gmv., zie Morgenland; -maal (eig. maal in den avondstond), o.; Bijbel: het heilig - des Heeren, het laatste -, het - vieren, zie Nachtmal; -maaltijd, m. beter -maal (maal, dat 's avonds gebruikt wordt), o. -tijden, -malen; -malen, w. g., zie Soupeeren; -rood (purpertint bij zonsondergang in het W.), o. gmv.; -schemer (dicht. -schemering), m.; -schemering (zwak zonnelicht na zonsondergang, v. -en: de - begon te vallen; -ster (de planeet Venus, aan den west. hemel, ondergaande na de zon), v. gmv., zie Morgenster; -stond (avonduur), m. -en; -vliender (vliender, die in de schemering vliegt), m. -s; zie Dagvliender.
Avonturen (wagen, op 't spel zetten), ik heb geavontuurd; zich -, zijn leven wagen, in de waagschaal stellen.

Avonturier' (gelukzoeker), m. -s; zie: Chevalier d'industrie.
Avontuur' (lotgeval, zeldzaam geval, zonderringe gebeurtenis), o. -turan; -tje, o.: op -uitvaren, uitzellen zonder bestemming.
Avontuurlijk (vreemd, wonderlijk, zonderring), bn.: een - leven, d. i. vol lotgevallen.
Avorton' (Fr. fig. misbaksel, mispunt), o. -s.
A vu'e (Fr. op zicht (bv. betaalbaar), bw.: -zingen, -spelen d. i. van het blad muz.
Axio'ma (grondstelling, onbetwistbare grondwaarheid, klaarblijkelijke waarheid), o. -s.
A'ya Sophi'a (nog altijd grootste en prachtigste der 680 moskeeën in Constantinopel, met vier minaretten; tot 1453 Christenkerk, gebouwd van 537-'48 door keizer Justinianus ter eere v. d. heilige wijsheid Gods), v.: de - is ten onzent meer bekend geworden door Schaepman's lierdicht van dien naam (1886).
Aza'lea (sierplant, een soort v. erica), v. -s.
Azazel' (Bijbel. booze geest), m.: aan - werd de zondenbok toegesonden; zie Verzoendag.
A'zen (zijn voedsel zoeken), de vogel aasde, heeft geaasd: de vos aast op kippen, de raven azen op lijken; op iets azen, fig. gretig zijn op: azen op vorstengunst.
A'zen (visscherij: het slaan van aas aan de haken van de snoeren der beuglijn), ik aasde, heb geaasd.
Aziaat' (bewoner van Azië), m. -aten.
Aziatisch (wonende in Azië, Azië betreffende), bn.: een - vorst, -e toestanden.
Azië (aardr. het grootste werelddeel), o. gmv.
Azijn' (zure vloeistof, azijnzuur, sterk verdund met water), m. gmv.; -heffe (hezinksel), v. gmv.; zie Luiwijnvgoed, Edik, Bier-, Hout-, Wijna zijn.
Azijn' (een soort van eik, steeneik), m. -en: -hout (hout van den azijn, zeer taai en hard), o.: het -hout dient, om er tanden van kamraderen van te maken.
Azijn'stel, o. -len; zie Olie- en Azijnstel.
A'zimuth (toppunthoek, die gemeten wordt door een boog van den horizon), o. gmv.
Azotome'ter (stikstofmeter), m. -meters.
Azo'tum (stikstof, stikgas), o. gmv.
Azu'ren (azuurkleurig), bn.: een - veld, wapenvlak: een - hemel, de - trans des hemels, het - hemelgewelf.
Azu'rig (azuurkleurig), bn. vero.
Azuur' (blauw in de heraldiek; de zuivere lichtblauwe kleur van het uitspannel), o.: het - des hemels; -blauw, o.; -kleurig, bn.

B.

B, v. -'s. - Tweede letter van het alphabet, de eerste van de medeklinkers. In de muziek de naam van den zevenden toon, si genoemd. In Romeinsche opschriften betekent B 300, en met een streepje er boven, 8000.
B. - Bas'so (muziek).
B. - Bea'tus (m.) of Bea'ta (vr.), de zalige.
Bar. of **Bon.** - Baron.
B. B. - Be'ne be'ne, zeer goed.
Bibl. - Bi'b'lia, de Bijbel, de Heilige Schrift.
Bijl. - Bijl'ags.

Bijz. - Bijzonder.
B. L. - Bene'vole Lec'tor, welwillende of goedgunstige lezer.
Bl., Blz., Bladz. - Bladzijde.
B. v. N. O. - Bond van Nederl. Onderwijzers.
Bovenst. - Bovenstaande.
Bro. - Broeder; Breedte.
Bto. - Bruto.
Burg. - Burgemeester; Burgerlijk.
B. en W. - Burgemeester en Wethouders.
B.v. of Bijv. - Bijvoorbeeld.
B. W. - Burgerlijk Wetboek.

- Ba** (foei), tw.: uitdrukking van verachting: *ik ben er - van, walg er van; hij zei boe noch -*, geen enkel woord.
- Baad'je** (Mal. kleedingstuk met mouwen, van wit of paars gestreept katoen, voor mannen, zie Badjoe), o. -s: een Maleier met een lang, paarskleurig -, (J. t. Br.); ook het blauwe hemd der matrozen; zegsw. op zijn - krijgen, slaag krijgen, er van langs krijgen; iemand op zijn - komen, hem slaag geven, fig. hem bekijken; ook: Baaitje.
- Baaf'nis**, v.; zie Bamis.
- Baal** (wollen weefsel), v. -en: een borstrok van -, ondergoed van -; -en (van baar), bn.
- Baal** (inham van de zee in het land, kleine zeeboezem), v. -en.
- Baal** (wijn), v. gmv.: roode -, een glas -.
- Baal** (sijn gesneden soort v. tabak), v. gmv.: beste fijne heeren -, nl. uit Bahia, een kuststaat van Brazilië.
- Baal'erd** (mengelklomp, warklomp, verwarde of dooreengewarde massa), m. gmv.: God schiep den -; zie Chaos.
- Baal'tabak** (Z.-Amerik. tabak), v. gmv.
- Baal'vangen** (sierlijk schaatsen-rijden): alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijze; zie Fleuren.
- Baal'vanger** (een vlug en zwierig schaatsen-rijder: fig. zwierbol, ophakker), m. -vangers; -vangster, v. -s.
- Baak** (scheepst. ton, teeken, vast merk tot aanwijzing van ondiepe plaatsen in het vaarwater van rivier, meer of zee), v. baken; zie Baken.
- Baak** (wat. en krijgsw. staak of paal met vlaggetje of mandje tot aanduiding van een richting), v. baken.
- Baal** (papiermaat, 10 riem, 20 boek van 24 vel), v. balen.
- Baal** (een met koopwaar gevulde, dichtgeknaaide grove linnen zak), v. balen: een - koffie, een - rijst.
- Ba'äl** (afgod der Pheniciërs en Babyloniërs, god der weldaagige natuurkracht), m., ook **Bal, Bel, Belus**: aan - werden bloedige offeranden gebracht; -priester, m. -s, fig. ontrouwe leeraar.
- Baan** (plat vlak, effen (gemaakte) uitgestrektheid), v. banen: zie: Heirbaan, IJs-, Glij-, Kegel-, Kolf-, Ren-, Schiet-, Sulle-, Vinken-, Wielerbaan.
- Baan** (weg, loopbaan, aangelegde weg), v. banen: die voerman is dag en nacht op de -; zegsw. ruim - maken, alles uit d. weg ruimen; hij is het katje van de baan, de leider, haantje-de-voorst; - breken, een weg, een doortocht maken, fig. nieuwe wegen openen, waarlangs het onderzoek of de studie kan gaan; van de - knikkeren, in het knikker-spel iem. afspeelen, fig. een tegenstander uit zijn weg dringen; op de lange - schuiven, onbepaald of voor langen tijd uitstellen.
- Baan** (breedte van kleedingsstof), v. banen: een nieuwe - in een vrouwenrok zetten.
- Baan'breker** (delver, die den weg ergens door heen baant), m. -s; fig. wegbereider: Pastalozzi, de - der nieuwere leermethode.
- Baan'derheer** (oude titel van een edelman: banierheer, baron), m. -en: de - had het recht zijn eigen banier in het leger te voeren.
- Baanderol'**, v. -rollen, zie Banderol.
- Baan'rots** (baanderheer, baron), m. -rotsen.
- Baan'schuiver** (houten raam bv. onder een elektrische tram), m. -s.
- Baan'tje** (gemakkelijk postje, betrekkinkje) o. -s: ir. 't is me een -, een lekker -, in toepassing op het redderen v. onaangename zaken.
- Baan'veger** (veger op een ijsbaan), m. -s.
- Baan'vak** (een deel v. e. spoorbaan), o. -ken.
- Baan'wachter** (wachter op een deel der spoorbaan, sluis van hekken, enz.), m. -wachters; -wachter, v. -s.
- Baar** (golf, watergolf, zeegolf), v. baren; dicht. de zilte baren, de ziltige baren.
- Baar** (staaf goud of zilver), v. baren: zilver aan baren; in de wapenkunde: zilveren band, die uit den linkerbovenhoek naar den rechterbenedenhoek van het schild loopt en een derde deel daarvan moet beslaan.
- Baar** (draagbaar, berrie), v. baren: de meubels op een - wegdragen; ook gebruikt voor Lijkbaar: Christus raakte de - aan; vóór de - uitgaan: in de middeleeuwen, ten teeken, dat de weduwe afstand deed van de nalatenschap; zie ook: Sleutel.
- Baar** (O.-I. groentje, nieuweling), m. baren: zie Orang-baroe; een zeeman die voor 't eerst de linie passeert, heet -; ook ieder die eerst in Indië komt en met de daar gevolgde levenswijze onbekend is; bij uitbreiding: iem. zonder kennis van gebruiken, enz., b.v. een pas aangekomen cadet of adelborst.
- Baar** (bloot, naakt, ongedekt), bn.: de bare duivel, d. i. zonder eenige vermomming; fig. - geld, dat men nl. iemand bloot voor de oogen legt: contant geld, klinkende munt; de bare zee, die open en bloot daar ligt.
- baar (achtervoegsel: geschikt tot dragen, dragende), b.v. vrucht-, dank-, kost-; ook verdragende: strijd-, reis-; verder achter transitieve stammen: brand-, eet-, kunnende ondergaan (passief): achter intrans. stammen: vloe-, ontlof-, kunnende doen (actief).
- Baarblij'kelijk** (klaarblijkelijk), bn. en bw.: -er, -st: -e hulp (Brandt); de ware oorzaak van die mistasting is - (van Effen), vero.
- Baard** (de haren op kin en wangen bij den man) m. -en: de kin -, een bakke- (op de wang), een ring -, zie ald.; zegsw. spelen om 's keizers -, om niets; den - in de keel hebben, de stem (van den knaap) is aan't breken, gaat zwaar worden; bij overdracht: de - en van oesters, visschen, zelfs van korenaren d. i. wat op een baardachtig aanhangsel lijkt; de - van een sleutel, deel, dat in 't slot ronddraait.
- Baard** (vezelachtige hoornplaten in den bek, aan het bovenkakebeen, van den walvisch), m. -en.
- Baard'eloos** (zonder baard), bn.; fig. jong, onmondig: de - looze Hildebrand. (C.O.)
- Baard'gier** (lammergier), m. -gieren: de - bewoont het hooggebergte der Alpen; de - is de grootste roofvogel van Europa.
- Baard'gras** (een soort van pluimgras), o. gmv.
- Baard'dig** (een zwaren of dichten baard hebbende), bn.; -er, -st: een -e veldwachter.
- Baard'mannetje** (baardmees, rietvogeltje), o. -mannetjes.
- Baard'mos** (een soort van korstmos), o. -sen.
- Baard'scheerder** (barbier), m. -scheeters.
- Baard'schraper** (scheldn. barbier), m. -s, ook: -krabber, m. -s: de zoon van uws vaders -krabber, (Consc.)
- Baard'zwijn** (een wild zwijn met afhangende haren aan de onderkaak, op Borneo), o. -en.
- Baar'lijk** (wezenlijk: zich vertoonend in

- zijn ware gestalte*, bn.: de -e duivel, een -e tyran, (Vondel). vero.
- Baars** (zoetwaterisch met stekels, groenachtig met roode vinnen), m. baaren: als stofnaam, v.: *Houdt ge van -?*
- Baarsch** (O.-I. als v. e. baar), bn.: *hooggele handschoenen volmaken zijn - voorkomen*, (J. t. Br.); bw.: z. -gedragen, d. i. onbeholpen.
- Baas** (meester in eenig ambacht), m. bazen: waar is de -? bij uitbreiding, heer; den - spelen, heerschen; de vrouw is er de -, deelt er de lakens uit; hij is mij de - af, overtreft mij; het is een - van een snoek, een groot exemplaar.
- Baastim'merman**, -kleer'maker (een der bemanning op een schip, die het vak van timmerman, kleermaker uitoefent), m., enz.
- Baat** (nut, voordeel, winst), v. baten: dat zal - doen; dat zal te - komen, d. i. van pas; zegsw. alle baten (baatjes) helpen, vele kleintjes maken één groot.
- Baatziek** (tuk op winst), bn. w. i. g.
- Baat'zucht** (hebzucht, inhalige eigenbaat), v. gmv.: de - voert tot slechte daden.
- Baat'zuchtig** (inhalig, hebzuchtig), bn.; -er, -st; -held (baatzucht), v. gmv.
- Ba'bah** (op Java geboren Chinees, zoo genoemd op Java), m. -'s, zie Singkè.
- Bab'be** (zeever- of kwijdoekje), v. -n.
- Bab'bel** (iem. die graag snapt), m. en v. -s.; -aar (prater, snapper), m. -s; -aarster, v. -s; -aar (kokinje, stroopballetje), m. -s; -achtig (praatziek), bn.: een -achtige meid, die gaarne uit haar dienst klapt.
- Babbelar'ij** (oordurend gebabbel, meestal kwaadsprekerij), v. -en: kleinsteedsche -.
- Bab'helen** (praten), ik heb gebabbeld: *Jantje zit je al weer te -!* wat zijn die buurvrouwen weer aan 't -! snappen, kwaadspreken.
- Babbel'gij'je** (ijdele klap, fig. uitvlucht, vooruetsel), o. -guigjes: dat zijn allemaal maar -s van dien knaap, hij is te lui om te werken, zie Guigen; -kous (verwant met kouten: praatzieke vrouw, snapster), v. -kousen; ook m. voor snapper, enz.; -praat (ijdele klap), m. -praatjes; -ziek (erg tot snappen geneigd), bn.: een -e oude juffrouw; -zucht (innige lust tot babbelen), v. gmv.: aan zijn - botvieren.
- Ba'bel** (hoofdstad van het oude Babylonie met den bekenden toren, later ook Babylon genoemd), o.: zegsw. zoo hoog als de toren van -; Bijbel, Genesis XI, vers 1-9; -sch, bn.: een -e verwarring, de bekende spraakverwarring; fig. ook verwarring, vooral op theologisch gebied, door 't niet gelijk opvatten van tekst of woord, definitie, enz.
- Babijn'** (garenklos), v. -en: ook: Bobijn.
- Babij'nen** (het garen op langwerpige doorboorde klossen winden), ik heb gebabijnd: *babij'ner*, m. -s; ook: Bobijnen.
- Babi'ro'esa** (O.-I. hertzwijn), m. -'s. (s = z).
- Ba'boe** (O.-I. Javaansche kindermeid), v. -'s.
- Babok'** (lomperd), m. babokken; -kig (dom, lomp, ruw), bn. en bw. vero.
- Baboes'jes**, *babos'jes*, v. mv.; zie Babouches.
- Babou'ches** (Turksche kamermuilen), v. mv.; ook: Baboesjes, Babosjes. (ou = oe).
- Ba'by** (Eng. lees: be'bie), m. en v. -'s: een - is een klein kind, een zuigeling; Fr. bébé.
- Ba'bylon** (hoofdstad v. h. oude Babylonie), o.
- Babylo'nisch**, bn.: de -e ballingschap der Israëlieten, 588-536 v. C., nl. in Babylon; de -e gevangenschap der pausen te Avignon, van 1309-'77; zie Babelsch.
- Baccalaureaat'** (laagste academische graad of waardigheid, sinds de 12e eeuw verleend aan de hoogeschool te Parijs, tot 1789), o. gmv. lees: bakkaloureaat.
- Baccalau'reus** (bezitter van het baccaloureaat, candidaat in theologie of rechten; nog in Engeland en hier en daar in Duitschland), m. -sen; lees: bakkalou're-us.
- Baccaraat'** (kaartspel, waarbij een der spelers de bank houdt), o. gmv.; zie Banken.
- Baccarat'** (een soort van fijn kristal, met ruitjes geslepen), o. gmv.; lees: ba-ka-ra'.
- Bacchanaal'** (eig. feest ter eere van Bacchus: woest drinkgelag, schaamteloze zwelgpartij), o. bacchanalen; lees: ba-chana'len.
- Bacchant'** (Bacchuspriester), m. -en.
- Bacchan'te** (priesteres van Bacchus; ook een der opgewonden, half krankzinnige deelnemers aan een bacchanaal, bij overdracht: wulpsch en uitgelaten vrouwensch), v. -n.
- Bacchan'ten** (zwerfende studenten der 14e-16e eeuw), m. mv.; lees: ba-chan'ten.
- Bac'chus**, myth. Dionysus, de jeugdige, dartele god v. d. wijn, zoon v. Jupiter; lees: Ba-chus.
- Bacil'** (eig. staafjesbacterie: microscopische spijtzwam), m. -len; lees: ba-siel'; eerst bij duizendvoudige vergrooing eenigszins wet te nemen i. d. vorm van staafjes, bolletjes of spiralen; zij planten zich voort door eenvoudige deeling of splijting, daar elk individu zich dan verlengt en zich in het midden in twee helften deelt, welke ieder op haar beurt dit proces herhalen; ontslinging en vernietiging der organische stof in hun levensdoel.
- Ba'cove** (naam van de banaan in W.-I.), v. -n: de bacoven-cultuur in Suriname.
- Bacte'riën** (algemeene naam voor spijtzwammen, microscopische, plantaardige organismen, ziektekiemen, levende i. d. lucht, het water en in levende dieren, zie Trichinen), v. mv.; zie ook Bacil; lees: bacte'riën.
- Bacteriologie'** (leer der spijtzwammen of bacteriën in d'r aard en wezen), v. gmv. (c = k).
- Bacteriolo'gisch** (de bacteriologie of de bacteriën betreffende), bn.: in de medische wetenschap is nu het - tijdperk aangebroken.
- Bacterioloog'** (kenner van den aard en het wezen der bacillen of bacteriën), m. -logen.
- Bad**, o. baden: een douche-, een stuij-, een druip-, een stort-, een rivier-, een zee-, enz.; een - nemen, de -en gebruiken, een warm -, een koud -, enz.; -dokter, m. -s; -gast (bader) m. en v. -en; -kachel (zie Geiser), v. -s; -kuur (het baden als geneeswijze), v. -kuren; -plaats (Ostende, Scheveningen, enz.), v. -en; -seizoen (Juni-October), o. -en; -stoof (inrichting voor een zweetbad), v. -stoven.
- Ba'dak** (Mal. neushoorn), m. -s.
- Ba'den** (een bad nemen), ik baadde, heb gebaad; fig. zich in weelde-, overdadig, rijk leven; bader (badgast), m. -s.
- Badina'ge** (Fr. kortswijl, vroolijke scherts), v. gmv.: zegsw. - à part, scherts ter zijde!
- Bad'ine** (dun wandelstokje), v. -s.
- Badineeren** (kortswijlen, schertsen).
- Bad'jakker** (liederlijke vent), m. -s.
- Bad'jing** (O.-I. klapperrat), m. -s.
- Bad'joe** (Mal. baadje, baaitje), v. -'s.

Bad'raaf (scheldn. straatulegel, gemeene, havelooze vent), m. -raven.
Baffen (bassen), de hond heeft gebaft, vero.
Bag, bag'ge (edelsteen, gevat in een ring), v. baggen, vero.
Bagage (reisgoed, passagiersgoed), v. gmv. -bureau, o. -s; -reçu, o. -s; -wagen, m. -wagens.
Bagatel (kleinigheid, iets van weinig waarde, van geringe beteekenis), v. en o. -len. (g = g).
Bag'elaar (baggerman, turfmaker die baggert), m.
Bagelaar (de beste turf uit laagveen; baggerturf, platte, zware inktzwarte turf), m. -s; (als stofnaam), v. gmv.; - komt uit de venen bij Blokzijl.
Bag'ger (modder, derrie), v. gmv.; -beugel (veen: ijzeren beugel of ring, van voren van een verbrede schraapplaat en van onderen van een net voorzien), m. -s; ook: -dregge, v. -n.
Baggeren (slijk, modder withalen of met een baggerbeugel of met den baggermolen), ik heb gebaggerd: door de modder -, klotsen; -machine (een machine met emmers of bakken van plaatijzer, die door stoom wordt gedreven, stoombaggermolen), v. -s; -man (man, die baggert), m. -lieden en -lui; -molen, m. -s; -net, o. -ten; -schuit, v. -schuiten; -turf (de bekende kleine, harde, zwarte turf), m. -turven: de - wordt gemaakt van het veen, dat door baggeren is opgediept, daarna getreden en gedroogd.
Bagno (gevangens voor galeislaven in Turkije, Tunis, Algiers; vroeger ook in Z.-Frankrijk), o.; lees: ban'-joo.
Ba'hoë, v.; zie Bouw (op Java).
Bahut (Fr. antieke kast), m. -s; lees: bahu'.
Baignoire (eig. badkuip; plaats onder de loges is een theater), v. -s. (gn = n).
Bain-marie (toestel, om in heet water spijzen te koken of warm te houden), v. -s. (ai = è).
Ba'framfeest (een Turksch feest van drie dagen, na het sluiten van den Ramazan), o.
Baiser (Fr. met schuim gevuld suikertaartje), m. -s; lees: bézé.
Bais'se (Fr. daling van den prijs eener koopwaar of van effecten), v.; zie: à la -.
Baissier (Fr. iem., die bij lage koersen koopt, speculeerende op koersverhooging), m. -s.
Bajade're (Port. Indische danseres en tooneel-speelster), v. -s of -n; ook tot het middel ahangend, uit gitten bestaand, sieraad, als dracht dier dansmeisjes: een bejaarde dame ... met die - van gitten. (C. O.)
Ba'jes (Bargoensch: gevangenis), v.: hij is of zit in de -; ook: Ba'jis.
Bajonet (geweerdoek, stootwapen, vermoedelijk in 1670 te Bayonne het eerst vervaardigd), v. bajonetten; -aanval, m. -len; -scheede, v. -n; -steek, m. -steken.
Bak (kom), m. bakken; -je (drinkbeker, nap, kopje), o. b.v. een - je koffie, thee; verder bewaarplaats: regen-; scheepst. houten balie, waaruit de matrozen de warme spijs opelepen.
Bak'barometer (barometer, die uit een buis van Torricelli bestaat, welk in een kwikbak is geplaatst), m. -meters.
Bak'beest (lomp gevaarte), o. -en: een - van een wagen, kachel, tafel, schip, enz.
Bak'boord (linkerboord, linkerzijde v. h. vaartuig, als men naar den boeg ziet), o. gmv.: aan -, ergens links aan het schip: over - gieren, afwijken naar links; iem. van - naar

stuurboord zenden, d. i. van Pontius naar Pilatus, eig. van links naar rechts, met de bijgedachte, zonder resultaat voor hem.
Bak'boordswacht (de helft der manschap, huizend nl. aan bakboordzijde of a. d. linker-kant van het schip), v. -wachten.
Bak'boordzijde (linkerzijde, van het roer af gezien), v. -n: wij staken de riemen aan - in den grond. (C. O.)
Ba'kelaar (laurierbezie), v. -aren, vero.
Ba'ken (scheidingsteeken: ton, paal), o. -s: zie Baak; spreekw. Een schip (of een wrak) op strand, een - in zee! men leert zich in acht nemen, door het ongeluk van anderen te zien, men spiegelt zich zacht aan eens anders ondergang of nadeel: vuur aan wal, altijd geen -, schijn bedriegt; de baken (s) zijn verzet, de toestand is veranderd; als het tij verloopt, verzet men de baken(s), zie Tij; -geld (belasting op schepen voor 't onderhoud der bakens), o. -en; -kwartier (afdeeling, waarin een vaarwater is verdeeld ten opzichte van de betoning), o. -en; -meester (opzichter der betoning), m. -s.
Ba'kenen (bakens leggen of stellen), ik heb gebakend; zie Afbakenen en Uitbakenen.
Ba'ker (eig. bakermoeder: verzorger van een jonggeboren kind), v. -s; -dienst, m. -en.
Ba'keren (warm houden, koesteren van een pas geboren kind), ik heb gebakerd: een - zingeling -; zegsw. heet, haastig gebakerd zijn, driftig, voortvarend zijn; zich - in de zon.
Ba'kermant (mand met vuurkomfoor tot koestering v. d. jonggeborene), v. -manden, vero.
Ba'kermat (biezen stoel met hoogen rug, zetel der baker), v. -matten; zegsw. van de - af, d. i. sinds de vroegste jeugd; bij uitbreiding: het land, waar men opgegroeid is; ook plaats van wording of oorsprong.
Ba'kerpraat (eig. gebabbel v. e. baker), m. gmv.; -je, o. -s, fig. beuzelpraat, ook achterklap, waarbij men iem. gebreken bespreekt.
Ba'kerrijm o. -rijmen: Ned. Baker- en Kinderrymen (Van Vloten); -schelling (fooi voor de baker, oud zilverstukje v. f 0,30), m. -en; -speld (grootte speld), v. -en; -sprookje (kinderachtig vertelsel), o. -s.
Bak'huis (bakkertj, werkplaats v. d. bakker), o. -huizen; ook Bakkes, vero.
Bak'kebaard (baard langs of op de bakken of wangen), m. -baarden; -baardje, o. -s.
Bakkelel'en (Mal. worstelen, vechten, plukharen), ik heb gebakkeleid, gmz.: scherts. in toepassing op den strijd tusschen verschillende meeningen: Wij hebben te zamen over het geloof eens heldertjes gebakkeleid, (Sara Burgerhart).
Bak'ken, ik heb gebakken: visch -, een taart -; zegsw. iem. een poets -, iem. beet hebben; zoete broodjes -, iets trachten weer goed te maken, een toontje lager zingen.
Bak'ken (op 't verkeerbord spelen), ik heb gebakt: zullen wij samen een uurtje -?
Bak'ker (brood- en koekbakker), m. -s.
Bakker-an-zijn, zegsw. hij is -: hij is gesnapt, hij heeft proces-verbaal; fig. hij of zij is in het ongeluk, is er bij.
Bakkerij (werkplaats v. d. bakker), v. -en.
Bak'kersbeenen, o. mv; zie X-beenen.
Bak'kersbedrijf, o. gmv.; -bond, m. -en; -gezel (-knecht), m. -len; -knecht, m. -s; -nering (-bedrijf), v. -en; -oven, m. -s; -schotel, m. -s; -tor (tor, die

- in de bakkerij leeft), v. -torren; -**wagen**, m. -s; -**winkel**, m. -winkels.
- Bak'kes** (aangezicht), o. -en; zegsw. *iem. op zijn - geven*, iem. slaan, afranselen. gmz.
- Bak'lamp** (ouderwetsche, door een bakje omgeven olielamp), v. -lampen.
- Bak'loon** (bakgeld), o. -loonen; -**oven**, m. -ovens; -**pan**, v. -pannen.
- Bakouninis'me** (anarchisme van de daad, volgens de leer v. d. Rus Bakounin, 1814-'76), o. gmz. (ou = oe).
- Bak'sel** (het gebakkene), o. -s; -**tje**, o. -s.
- Bakslagerij** (vechtpartij), v. -slagerijen.
- Bak'spel** (verkeerspel, triktraks-pel), o. -en.
- Bak'steen** (gebakken steen), m. -en; zwaar als een -, zeer zwaar; hij zonk als een -.
- Bak'tand** (kies), m. -tanden. vero.
- Bak'visch** (allerlei kleine visch om te bakken, fig. aankomend meisje tusschen de 14 en 17 jaar), v.: (voor meisjes), v. -visschen, -**je**, o. -s.
- Bak'zeilhalen** (schoepst. uit het Eng. de zeilen achteruittrekken of tegenhalen, zoodat de wind er van voren inkomt, waardoor het schip achteruitgaat), ik heb bakzeilgehaald; fig. achteruitkrabben, niet op zijn eisch blijven staan: toen ik hem eens goed de waarheid zei, haalde hij bakzeil.
- Bal** (bol, kogel), m. ballen: een leeren -, een gomelastieke -, met den - spelen; bol'ermig voorwerp: de - van de hand, van den voet; spreekw. Die kaatst, moet den - verwachten, zie Kaatsen; elkander den - toewerpen, d. i. helpen, in elkaars kaart spelen; stud. hij weet er geen - van, niets, ook: hij antwoordde geen -, daar deugt geen - van; -**letje**, o. -s: zegsw. een - opgooien over iets, door een eerste woord een gesprek over iets aan den gang maken; zie Biljart-, Kaats-, Kegel-, Tennis-, Voetbal.
- Bal** (Fr. danspartij), o. bals: een - geven, het - openen; -**champêtre**, bal in de openlucht; -**boekje** (damesboekje, om in te noteeren, met wien ze telkens heeft te dansen), o. -s; -**masqué**, gemaskerd bal; -**paré**, niet-gemaskerd bal; -**toilet** (-kleedij), o. -ten; -**zaal** (danszaal), v. -zalen.
- Balanceren** (in evenwicht houden, fig. besluiteloos zijn): - op een koord, fig. - tusschen twee meeningen. (c = s).
- Balancer'mes** (deet v. e. balans), o. -messen; -**stok** (stok v. e. koorddanser), m. -stokken.
- Balans'** (weegschaal, boom der weegschaal), v. -en: in - houden, evenwicht; in den koophandel: vergelijkende jaarstaat van ontvangsten en uitgaven, van bezittingen en schulden, b. v. de - opmaken, een verkorte -; een geflatteerde -, een balans, die door opzettelijk aangebrachte fouten de winst te groot doet voorkomen; de - sluit.
- Bala'ta** (W.-I. sap v. den paardevleeschboom, voor driffriemen), o.
- Baldadig** (onbeschroomd, broodronken, roekeloos), bn. en bw.: een -e knaap, een troep -e werklieden, -e straatjongens; -er, -st.
- Baldakijn'** (sierlijke hemel boven een troon, een beeld; troonhemel, enz.), m. -s of -en.
- Bal'der**, Germ. myth. de god van al, wat goed en schoon is, van het licht en de lente, van wijsheid en welsprekendheid; - was de lievelingszoon van Odin en Frigga, een glansrijk licht stroomde v. hem uit; ook: **Bal'dur**.
- Bal'deren** (bulderen), de wind heeft gebalderd: het - d weer, (Tollens).
- Ba'leh-ba'leh** (O.-I. inlandsche rustbank), v. -'s; ook **Balé-balé**, v. -'s.
- Balein'** (Fr. veerkrachtige, hoornachtige zelfstandigheid, baard van den walvisch), o. gmz.
- Balein'** (voorwerp, lange reep van baleinstof), v. -en: een korset zonder -en.
- Balei'nen** (van balein), bn.: een - valhoedje.
- Balg** (buik, maag, lichaam), m. -en. gmz.
- Bal'ie** (tobbe, kuip), v. -s, -liën: het linnengoed in een - wasschen; -**mand** (grootte, platte, wijde waschmand), v. -manden.
- Ba'lie** (schoepst. spijsbak), v. -s en baliën.
- Ba'lie** (hekwerk, leuning, balustrade), v. -s en -liën: de - van een brug; de - van een windmolen, galerij.
- Ba'lie** (afgesloten ruimte, waarbinnen bij terechtzittingen de pleiters hun plaats hebben, fig. de stand der advocaten en procureurs), v. gmz.: hij was een sieraad der -; de oudste zoon was bestemd voor de -.
- Ba'liekluiver** (leeglooper; sjouwerman, die 's zomers over de balie eener brug gaat hangen in plaats van te werken), m. -s.
- Ba'liën** (het water uit het schip hoozen met een hoosvat), ik heb gebaliëd; ook Uitbaliën.
- Balij'e** (Fr. onderafdeeling v. h. rechtsgebied der Duitsche orde), v. gmz.: de Duitsche orde, de - van Utrecht wordt hersteld. (Wet van 8 Aug. 1815).
- Balincees'** (bewoner van het Oostindische eiland Bali), m. -cezen.
- Balis'ta**, **ballis'ta** (oorlogswerptuig der Romeinen), v. -'s: de - was een soort v. blijde.
- Balistic'** (leer der loopbanen van een geworpen lichaam: wat tot de leer van het werpgeschut behoort), v. gmz.; ook Ballistiek.
- Balistic'** (de balistiek betreffende), bn.: de -e slinger; ook Ballistisch.
- Balja'ren** (eig. sloeien, ravotten, springen, tieren: fig. rumoer maken), ik heb -baljaard: de kwajongens waren aan 't -; het woord is uit Suriname.
- Bal'juw** (rechtelijke ambtenaar uit de dagen onzer oude Republiek), m. -en, -s: elke stad had haar -; de - was wat de officier van justitie en de commissaris van politie thans zijn; -**schap** (ambt van baljuw), o. gmz.; zie ook Schout en Drost, die nagevoeg eveneens vergeten zijn.
- Balk** (vierhoekig gezaagd stuk hout, vierzijdig prisma), m. -en: de -en heeten wel ribben; er zijn ook ijzeren -en; zegsw. -en naar Noorwegen zenden, eig. waar overvloed van hout is, nog hout zenden; zie: uilen naar Athene dragen; zegsw. er zijn nu wel -en onder het ijs, het is zeer sterk; Bijb. zegsw. gij ziet den splinter in 't oog uws broeders, maar den - in uw eigen oog merkt gij niet, zie Splinter; ook Lucas 6:41.
- Balk** (steunend deel eener zoldering), m. -en: de moeder-, de kinderbalkjes, vero; zegsw. tot de -en springen, d. i. zeer hoog, en wel van blijdschap; iets aan den - schrijven, gebezigd van zeldzame of wonderlijke voorvallen, te schrijven op of aan een der zolderbalken b. v. in een kerk, zoodat het eeuwen lang ieder in het oog valt.
- Balk** (lat of rib achter den voederbak of de ruif), m. -en: zegsw. het (geld) niet over den - gooien, het hooi niet over de ruif heen of achter de ruif gooien, er niet mee morsen, niet verkwistend zijn.
- Balk** (wat min of meer op een balk lijkt),

m. -en; in de wapenkunde: een strook, ingesloten door twee dunne strepen, dekkend het middelste deel van een schild, ook dwarsbalk of Faas geheeten; zegsw. *een balk in zijn wapen voeren*, ter aanduiding, dat men niet van echte adellijke geboorte, maar een bastaard was, nl. een linkerschuinstreep of dwarsbalk van zeer geringe breedte; fig. *vloeken, die een - in hun wapenschild voeren*, (C.O.), d. i. bastaardvloeken.

Balkanschier-eiland (aardr. naam van het oostelijkste, groote Europeesche schier-eiland, met den Balkan als bergketen), o.; -**staten** (*rijken, gelegen op het Balkanschiereiland*), m. mv.: -staten zijn: Turkije, Griekenland, Servië, Bulgarije, Montenegro, Rumenië; verkort, de Balkan: de toestanden op den -.

Balken (*schreeuwen als een ezelt*), ik heb gebalkt; fig. *leelijk zingen*; -**er**, m. -s.; -**ster**, v. -s.; - is verwant met Bulken.

Balkenbrij (*zekere bakspijs*), v. gmv.: *de - wordt in den slachtijd bereid uit meel, stukjes vet en vleeschnat*. gew.

Balkon (bouwkw. *uitstek aan den voor- of achtergevel*), o. -s.: een houten -, een steenen -, een ijzeren -, een - met baldakijn; -**kamer** (*kamer met balkon*), v. - kamers.

Balla'de (*dichtk. oorspronkelijk danslied, thans episch gedicht in strophen met of zonder refrein*), v. -n, -s: de - behandelt een onderwerp uit de legende, de folklore of de volkspoëzie, ook, een avontuur uit den riddertijd; in de - werken vaak bovennatuurlijke krachten: *Hofdijk's Kennemer Balladen*.

Ballast (*scheepst. waardelooze lading, b.v. steenen, zand, enz. als noodwendige bevrachting van een schip, om het in evenwicht te houden*), m. -en: - innemen, - inhebben; fig. *waardelooze of lastige voorwerpen, fig. heugenkraam is maar -; veel kinderen op reis is -; bal bet. slecht, waardeloos*.

Ballasten (*met ballast bezwaren*), ik ballaste, heb gebalast, b.v. een schip -.

Balleboos, m. -boozen; zie Bolleboos.

Bal'ien (*met den bal spelen*), ik heb -gebalde.

Bal'ien, ik balde, ik heb gebald: *de vuist -*, tot een bal vormen of samenknijpen.

Balleri'na (It. *balletdanseres*), v. -'s.

Balleri'no (It. *danser van beroep*), m. -'s.

Ballet (Fr. *figuurdans op het toneel in een opera, reidans*), o. balletten; -**danseres** (*tooneeldanseres*), v. -sen; -**meester** (*leider van een ballet*), m. -s; -**muziek**, v. gmv.

Bal'letje (*kleine bal, ook keukenwoord*), o. -s: een - over iets opgooien, zie Bal; een - aan 't rollen brengen, iets aan den gang helpen; *soep met -s, vleesch- of mergkogeltjes*.

Ballistiek, v.; zie Balistiek.

Bal'ling (*uitgebannene*), m. en v. -en: als - rondzwerven, leven; vr. ook -e; -**schap** (*toestand v. een balling*), v. gmv.: *vrijwillige -schap, in -schap gaan, zwerven*.

Ballon (*luchtbol, windbal*), m. -s: Fr. -*captif*, eig. *gevangen luchtballon, die nl. aan een kabel vastzit*; lees: *kaptief*; -*d'essai*, eig. *proefballon*; fig. *uting, om anderen, b.v. het publiek uit te lokken, hun meening te zeggen of te doen blijken*.

Ballon (*matte of gekleurde porseleinen of glazen bol op een gaslamp, enz.*), m. -s.

Ballota'ge (*stemming over het al of niet toelaten van iem. als lid eener sociëteit, enz.*

en wel stemuitbrenging door middel van een witten bal vóór en een zwarten bal tegen; ook met verschillend gekleurde balletjes), v. -s; lees: -*taar'je*.

Balloteeren (*door balletjes of boontjes zijn stem uitbrengen, daardoor iem. als lid van een gezelschap of sociëteit kiezen of aannemen*); zie Deballoteeren.

Bal-masqué (*gemaskerd bal*), o. bal-masqué's.

Baloo'rig (*kateloorig, wars, in kwade luim, onwillig, gemelijk, verdrietig*), bn. en bw.; -er, -st; -**heid**, v. gmv. (eig. *bal-hoorig, bal = slecht*).

Bal'roos (*kamperfoelieachtige heester*), v. -rozen: *de - heet naar den vorm van de bloem*; ook: *sneeuwbal, Geldersche roos*.

Bal'sem (*wetrikende oliestof uit den balsemboom; algemeene naam voor olie, getrokken op geurige kruiden*), m. -s; fig. *troost, opbeuring: - in het lijden*; -**geur**, m. -en.

Bal'semboom (*zekere boom in Arabië*), m. -boommen: *de - levert den Mokkabalssem*.

Bal'semen (*een lijk met bederfwerende midelen bewerken, zoodat het niet vergaet*), ik heb gebalsemd; -**ing**, v. -en.

Balsemiek (Fr. *geurig*), bn. en bw.: 't is hier -, *zeer warm*; 't ruikt hier -, *leelijk, ir.*

Balsemi'ne (*eenjarige tuinbloem uit O.-I.*), v. -n; -**achtig**, bn.; ook *Balsemijn*.

Bal'spel (*spel met den bal*), o. -spelen: *biljarten, kegelen, kolven, het voetbalspel en het cricketspel zijn -spelen*.

Balstu'rig (eig. *slecht of moeilijk te sturen; weerspannig*), bn.; -er; -st: een - *paar ezeltinnen*, (Potg.), d. i. koppig.

Bal'tische Zee (aardr. *groote golf, besloten tusschen Zweden, Rusland, Duitschland en Denemarken*), v. gmv.

Baluster (*stijl eener leuning, kleine pijler in eene balustrade*), m. -s. (u = uu).

Balustra'de (*hekwerk; leuning, rustende op kleine kolommen rondom een balkon, een verhooging in een zaal, enz.*), v. -n of -s.

Bambocheeren (*rinkelrooien, pierewaaien*); in de spreekt. Bamboecheeren.

Bambocheur (*doordraaier, pierewaaijer, losbol, lichtmas*), m. -s; spreekt. Bamboecheur.

Bam'boe, -**boes** (O.-I. *rietgewas, in tal van soorten*), o. gmv.: een - *halm wordt soms 25 M. hoog*; ook: **Bamboesriet**, o. gmv.

Bam'boes (*rieten wandelstok*), m. -boezen.

Ba'mi(h), zekere Chinese kost, vermically met groenten en varkensvleesch, ook bij Europeanen zeer in trek.

Ba'mis, Baaf'mis (St.-Bavo-mis), v. gmv.; *met St. -, d. i. 1 Oct., betaaldag der pacht; - pacht*, v. gmv.; - *regens*, m. mv.

Ban (eig. *publieke bekendmaking, openbare afkondiging met bedreiging van straf; oproeping ten oorlog door den leenheer*), m. -nen; soms ook **Banne**, v. -n: *den - slaan, den - blazen*, d. i. het signaal geven op e. trommel of met e. trompet als oproeping; later, de tijd, dat deze militaire plechtigheid duurt: *den - openen, den - sluiten*.

Ban (R.-K. *kerkelijke uitsluiting bij afkondiging*), m. -nen: *de - heft alle gemeenschap met de kerk op*; zie: **Kerkban**, **Interdict**, **Excommunicatie** en **Anathema**.

Ban (*rijksban*), m.; zie **Acht**.

Ban (*geldboete, straf*), m.: *op eigen - en boete, op eigen verantwoordelijkheid*.

Ban (*oudtijds: rechtsgebied*), m. bannen: *de -*

- van een stad; de — van het aloude dorp Alfen (Hofdijk); ook *Banne*, v. vero.
- Ban** (bezuwingsformule), m. bannen: zijn *Gast* hapt, eer 't hem de — belet, de sleutels weg; (hij hoort) den aanvang van d'onweersaanbren —, (Staring).
- Ban** (stadhouder in Croatië), m. banen; ook: **Banus**; zie *Banaat*.
- Banaal** (alledaagsch, plat), bn. en bw.; —st.
- Banaan** (Port. *banana*, in O.-I. altijd: *pisang*: soort van palmboom), v.; (vrucht: de *paradijs- of adamsvyg*), v. bananen; zie *Bacove*.
- Banaat** (district, dat onder een ban of banus staat), o. —aten.
- Banaliteit** (gemeenplaats, onbetekenend gezegde; alledaagsche en afgezaagde zegswijze, opmerking, gedachte; platheid), v. —en.
- Banbliksem** (de groote kerkelijke ban, die als de bliksem den ketter vernietigt), m. —s.
- Ban'co** (lt. bankgeld), o. (c = k).
- Band** (reep linnen of katwen, leer, enz.), m. —en: een fluweelen —je, een linnen, leeren —.
- Band** (katoenen, linnen, wollen, zijden weefsel, zeer smal en lintwormig), o. gmv.: op de zolders, bij oom Stastok, lag nog een aanzienlijke partij oortjes —. (C.O); een koopman in garen en —; —wever, m. —s.
- Band** (buiten-bekleding van een fietsrad of tuf-tuf-rad van caoutchouc of rubber), m. —en: ik heb mijn —en stukgereden.
- Band** (veerkrachtige binnenrand van het biljart), m. —en: de vier —en; de bal ligt vlak tegen den band.
- Band** (omslag van een boek, ook voorwerp om bijeen te houden), m. —en: een ouderwetsche —, een linnen —; een — om het haar.
- Band** (boei, ketting, kluisster), m. —en: lijfstraffelijke rechtspleging: buiten pijn en —en iets bekennen, d. i. vrij, ongepijnd; zegsw. de jongens zijn vandaag van den —, vrij.
- Band** (iets, dat fig. bindt), m. —en: de — des bloeds, de —en van éenen godsdienst, de — des huwelijks, zegsw. iemand in den — houden, hem zedelijk beteugelen; uit den — springen, zich niet houden aan tucht of regel.
- Band**, m: door den —, d. i. door elkaar genomen, gemiddeld; denklijk overgenomen van de korenschooven of takkenbossen, die nagenoeg gelijk van inhoud gebonden zijn; zegsw. hij wint door den band 20%₀; zie het betere *Bank*.
- Banda'ge** (Fr. *heelkundig verband*), v. —s.
- Bandagist** (Fr. *vervaardiger van heelkundige verbandmiddelen, b.v. van breukbanden*), m. —en. (g = zj).
- Bandelier** (riem, dwars over schouder en borst gaand, degenhanger), m. —s of —en: breede —en, beschilderd met de naald, (Bild.)
- Bandeloos** (niet in band of teugel gehouden, onbeteugeld), bn. en bw.: —looze wreedheid, —geweld, d. i. niet beperkt door eenig beter gevoel: hij holt toemeloos en — voort.
- Bandelof ten** (oorhangers), v. mv.
- Band'eng** (O.-I. zilverharing), m. —s.
- Ban'der** (schuurdeur in Drente), m. —s. gew.
- Ban'derheer** (baanderheer), m. —heeren.
- Banderillo** (Sp. *hij, die in een stierengevecht den stier tegt tot woede, door dezen met vlagges voorziene pijltjes in den nek te werpen*), m. —'s. (ll = lj).
- Banderol** (vaantje), v. —rollen: ook: **Baanderol** (smalle vaan, uitlopende in twee of drie punten, dikwijls gevoerd aan een lans), v. —rollen.
- Banderol** (papierstrook, voorzien v. d. douanenstempel), v. —rollen.
- Bandiet** (eig. iemand die gebannen is, d. i. buiten de wet staat: vagebond, roover), m. —en; —entrop (—bende), m. —en.
- Ban'dijk** (rivierdijk, geschikt om de hoogste waterstanden bij open rivier te keeren), m. —en.
- Band'je** (papieren strookje om sigaren), o. —s.
- Band'jir** (O.-I. stortvloed, geweldige water-vloed, plotselinge vernielende overstroming), m. —s: ook: *Bandjer*, *Banjir*.
- Ban'drekel** (kettlinghund), m. —s: fig. een kwaadwillige jongen, een bandelooze knaap.
- Ba'nen** (effenen, vlakmaken), ik heb —baand: den weg —, alle hindernissen uit den weg ruimen, een doortocht maken; fig. een toegang tot iets verschaffen, alle moeilijkheden wegruimen: zich den weg tot aanzien —.
- Bang** (bevreesd, angstig), bn.: een —e droom, hij is zoo — als een wezel; —er, —st; —erik (bloodaard), m. —en; —heid (angst) v. gmv.; —igheid (benauwdheid), v. gmv.
- Bang'zak** (scheldn. voor een bang persoon), m. en v. —zakken: jou —, die je bent! gmv.
- Baniaan'boom** (O.-I. vijgeboom v. reusachtigen omvang), m. —boomen.
- Banier** (Fr. vierkant vaandel met omlijsting en franje, groot vaandel aaneen standaard), v. —en: een — ontplooten, opsteken, planten; de — van een vereeniging, enz.; —drager (vaandeldrager), m. —s; —schild (vierkant schild), o. —schilden.
- Ban'jer** (banjerheer), m. —s, gmv.: den — uthangen, den grooten heer spelen.
- Ban'jerheer** (eig. groote m'neer, die zich parmantig aanstelt, verder: pronker, pocher; man, die ophef maakt), m. —heeren; *Baanderheer*.
- Ban'jir, —jer**, m. —s; zie *Bandjir*.
- Ban'jo** (een soort van mandoline), v. —'s.
- Bank** (zitbank), v. —en: een — in den tuin, in de school, in de kerk, enz.; rechtst.: de — der beschuldigten, bank in de rechtszaal, waarop dezen plaatsnemen; zegsw. iets niet onder stoelen of —en schuiven of steken, er niet geheim mee wezen; zie *Kerk*, *School*, *Tuin*, *Venster*, *Voeten*, *Zitbank*.
- Bank** (gesch. zetel der regeering, der rechtsmacht), v. —en: de — van schepenen, de — spannen, de schepenen bijeenroepen, recht gaan spreken. vero.; zie *Rechtbank*.
- Bank** (houten toestel tot pijniging), v. —en: iemand ter —e brengen, hem gaan of laten pijnigen, vero.; zie *Pijnbank* en *Torture*.
- Bank** (lange tafel, tot uitstalling van koopgoederen), v. —en, vergelijk: *toonbank*, *vischbank*, *vleeschbank*; zegsw. achter de — gooien, smijten, schuiven, ter zijde leggen, wegwerpen, afschaffen; men wint door de(n) — 15%₀, gemiddeld, de verschillende vleesch- of vischbanken door elkaar genomen; zie *Band*.
- Bank** (houten werkbank of werktafel), v. —en: aan de — staan te werken; hij is een —werker; hij staat aan de schaaft, aan de draai-.
- Bank** (aandr. harde laag van mergel, steen, oer), v. —en: een oer—, steen—, lei—.
- Bank** (veenderij. veenakker, in evenredige stukken door greppels verdeeld), v. —en.
- Bank** (zeew. door de natuur gevormde ondiepte, zeebodemverheffing), v. —en: *kustriffen* en *banken*; zie *Zandbank*.

Bank (dichte massa wolven aan den horizon), v. banken: er zijn zwarte - en aan de kim.

Bank (kapitaalinstelling, credietinstelling), v. banken: de Neerlandische -, de Amsterdamsche -; zegsw. dat is zoo vast, zeker, sekuur als de -, n.l. van Amsterdam. Bij overdracht het gebouw, waarin een - is gevestigd, b.v.: hij woont vlak bij de -, zie verder: Circulatie-, Deposito-, Giro-, Handels-, Hypotheek-, Landbouwbank, alsmede: Spaarbank, Speelbank, Wisselbank, enz.

Bank (speelbank), v. -en: de - van Monte-Carlo; de - laten springen, den bankhouder alles afwinnen; zie Roulette.

Bankbiljet (geluswaardig biljet, uitgegeven door de Ned. bank), o. -biljetten: een - van f 10, f 25, f 40, f 60, f 100, enz.

Bankbreuk (bankroet), v. gmv.: de wet onderscheidt eenvoudige en bedrieglijke -; zie Bankroet.

Banken (op de bierbank zitten, feestvieren), ik heb gebankt: bij uitbreiding: vertoeven, ergens verblijven, b.v. *ergens niet lang* -, het er niet lang maken of uithouden.

Banken (scheepst. op een bank komen, om daar te visschen), ik heb daar gebankt.

Banken (hazardspel, waarbij een der spelers de bank houdt), ik heb met hem gebankt.

Bankeroet (bankbreuk), o. -en; -roetier; meest **Bankroet**, in de spreekt.

Banket (prachtig feestmaal), o. -ten: een - geven, houden; op (tot) een - gaan, komen; ook: gebakjes of lekkernijen bij het nagerecht, b.v. *sukkergebak*; -bakker (maker van banket), m. -bakkers.

Banketeeren (smullen, brassen, feestmaal houden), ik heb gebanketeerd; -ing, v. -en.

Bankethammetje (fijn hammetje, bijzonder voor een gastmaal), o. -s; -letter (St.-Nicolaas-gebak in lettervorm), v. -s.

Bankgeld (handel. geld, dat zich in de geldbank bevindt en waarover tegen een vasten prijs ten 100 door den groothandel kan beschikt worden), o. -gelden.

Bankhouder (vroeger: bankier; thans: hij, die bij het banken de bank houdt), m. -s.

Bankier (iemand, die een bank bestuurt, geldhandelaar), m. -s; -shuis (-inrichting), o. -huizen; -skantoor, o. -oren.

Bankje (bankbiljet), o. -s: dat kost mij een - van tien gulden.

Banknoot (bankbiljet, inzonderheid een Engelsche), v. -noten.

Bankpapier (geldwaardig papier, dat door de Ned.-bank wordt uitgegeven; bankbiljetten), o. gmv.

Bankroet (bankbreuk), o. -en: een failliet koopman kan gestraft worden als schuldig aan eenvoudige bankbreuk, of aan bedrieglijke bankbreuk, voor beide gevallen zijn wettelijke bepalingen (art. 340 en 341 van het Wetb. v. S.).

Bankroetier (iemand, die een bankbreker, een bankbreukige is), m. -s, in de spreekt.

Bankroetje (sommelje, dat men aan iem. te kort komt in den handel), o. -s: ik zal mij dat - getrooten; fig. dat is een leelijk -, misrekening.

Bankschroef (werktuig der metaalbewerkers), v. -schroeven: de - wordt op de werkbank bevestigd, zij heeft twee bekken met Schroef, die door een hefboom aangeklemd kunnen worden.

Bank van lee'ning (stedelijke inrichting ten behoeve van armen of van hen, die in geldnood verkeerden), v. banken van -: op de - kan men geld tegen matige rente leenen op een onderpand, zelfs van geringe waarde; zie Pandjeshuis en Lommerd.

Bankwerker (smidsknecht, die met beetel en vyl kout yzer aan de schroefbank bewerkt), m. -werkers.

Ban'neling (balling), m. en v. -en; vr. e.

Ban'nen, ik heb gebannen: gesch. de vier-schaar -, op plechtige wijze bijeenroepen; de schouw -, de schouwing over wegen, rivieren en waterleidingen aankondigen. iemand in of uit iets -, bij vonnis iemand iets toewijzen of ontzeggen; dicht. *het zuuward in de scheede* -. Verder: iemand uit zijn gezelschap -, verdrijven, verjagen; zijn vrees -, de herinnering aan iets -, verwijderd houden.

Ban'nerheer, m. -en; zie Baanderheer.

Ban'paal (grenspaal), m. -palen. vero.

Ban'teng (Javaansch wild rund), m. -s.

Ba'nus (titel van een vorst of stadhouder in Crouit en Slavonië), m. -sen: een - staat aan het hoofd van een banaat; zie Ban.

Ban'vloek (de vervloeking, welke het uitspreken van een banvonnis vergezelt), m. -vloeken: den - over iemand uitspreken; zie Anathema.

Ban'vloeken (den banvloek uitspreken over), ik -vloekte, heb gebanvloekt. w.i.g.

Ban'vonnis (vonnis tot uitbanning; vonnis, dat een ban bevat), o. -vonnissen: het - over iemand uitspreken; Philips II liet in Juni 1580 een - tegen Oranje uitvaardigen.

Ban'zai, Japansche groot.

Baptist (doopsgezinde, iemand die n.l. den kinderdoop verwerpt en slechts den doop bij volwassenen begeert), m. -en: de Britsche -en, de Amerikaansche -en; zie Mennoniet, Menist.

Bar (hetzelfde als baar, naakt, bloot), bn. barder, barst: met -re voeten, naakte; -re gronden, stranden, heiden, dor, kaal, naakt, onvruchtbaar; -re rotsen, kale; -weer, guur, akelig, koud; het ziet er - uit, de toestand is bang; fig. 't is een - heer, norsch, stuursch; bw.: iets klinkt -, 't is - koud vandaag; twee neven, die zich -erveelden, (De Gen.), d. i. erg, in hooge mate; -heid, v. gmv.

Bar (Eng. bierhal), v. -s, lees: baar; men drinkt een glas bier aan of voor de -.

Barak (inrichting voor lijdens aan een besmettelijke ziekte), v. -ken: een - was vroeger een mil. veldhut, nu een klein, licht getimmerd planken huis, meestal ver buiten stad of dorp; ook Brak.

Barakaan, o.; zie Barkan.

Bar'rang (O.-l. bagage, goederen, enz.), v.

Barat'handel (ruilhandel), m. gmv.

Baratterie (bedrieglijke handeling van schipper of scheepsvolk ten nadele van den reeder of bevrachter), v. -ën: - is strafbaar bij de wet: zij kan bestaan in vertraging van de reis of in vervoerding der lading.

Barbaar (oorspronk. iem., die geen Griek of Romein was), m. -baren: thans onbeschaafd, ruw, ongevoelig mensch, ook wreedaard.

Barbaarsch (ruw, hard, wreed, onmensche-lijk), bn. en bw.: -er, -t; -heid, v. -heden.

Bar'barakruid (winterkers), o. -en. vero.

Barbarije, ook Berberije (aardr. het land der Berbers, het N.-W. deel van Afrika), o.

Barbarijsch' (uit het land der Berbers of uit Barbarije), bn.: -e paarden.
Barbaris'me (woord of gezegde, verkeerdelijk naar een uitheemsch, b.v. Fransch, Duitsch, Engelsch voorbeeld gevormd of gebruikt), o. -n: ook: -mus, m.; zie Germanisme, Gallicisme.
Barbaros'sa, gesch. eig. Roodbaard: Keizer Frederik I, 1152-90.
Barbédien'ne (Fr. fraai bronzen beeld), v. -s.
Barbeel' (zekere riviervisch of karper met baarden aan den bek), m. -en.
Barbier' (Fr. baardscheerder, ook haarknipper), m. -s of -en; -sjongen, m. -s.
Barbie'ren (den baard afnemen, scheren), ik heb gebarbiërd: zich laten -.
Barbiërs'bekken (koperen of granieten bekkens, met een halfcirkelvormige opening in den rand), o. -bekkens: het - dient ook als uithangteeken.
Barbies'jes, zegsw. naar de - gaan, eig. naar Berbice (Britsch Guyana, met moordend klimaat) gaan, d. i. den dood te gemoet.
Barcarolle (It. Venetiaansch gondellied), v. -s.
Bard (zanger en dichter bij de Kelten, Galliërs, Ieren, Schotten, enz.), m. -en: -enzang (heldentied), m. -zangen; zie Druïde.
Bardezaan' (breede hellebaard), m. -zanen. vero.
Baré'ge (dunne, doorschijnende, wollen, katopenen of zijden ongekeperde stof), v. (g = zij).
Bar'en (ter wereld brengen), ik heb gebaard: spreekw. De tijd baart rozen, de tijd brengt alles terecht; dit baart mij verdriet, veroorzaakt mij leed; dat zal opzien -, sensatie veroorzaken of verwekken.
Bar'ensteel (wapenk. uit palesteel; verkorte dwarsstreep of smalle faas), m. -stelen; zie Lambert.
Baré't' (Fr. fluweelen hoofddeksel zonder klep, met vier hoeken, v. rechters, advocaten en hoogleeraren; doctorale muts), v. -ten.
Barg (gesneden beer of zwijn), m. -en.
Barge (Fr. trekschuit, volkschuit), v. -s: oudtijds: **Bar'gie**. (g = zij).
Bargoensch' (onverstaanbare taal, dieventaal; Joodsch-Duitsche omgangstaal), o. gmv.
Bar'issan (Mal. inlandsche troepen), v.; ook: bergketen langs de W.kust van Sumatra.
Bar'iton (stemgeluid, het midden houdend tusschen tenor en bas, hooge basstem of lage tenorstem), v. gmv.: ook lichte-baszanger, m. -s; hij zingt -, hij is een goede -.
Bark (zeeschip, driemast-zeilschip zonder raas aan den bazaansmast), v. -en.
Barkan' (zekere effen stof, geweven uit geitenhaar en wol, grof kamelot), o.; ook: Barakaan.
Barkas' (Sp. groote boot: grootste sloep van een zeeschip), v. -sen; zie Stoombarkas.
Barm (harbeel, baardvisch), m. -en.
Barm (een soort van sijsje), m. -en.
Barmhartig (medelydend, mededoogend), bn. en bw.: de -e Samaritaan (Bijb.); God is -, genadig; -e broeders en zusters, pleegbroeders en -zusters, congregatie in 1540 gesticht; -er, -st; -heid, v. -heden: een werk, een daad van -heid, ontferming.
Barm'te (aardhoop, hoogte, heuvel), v. -n.
Bar'nen (branden, brandend zijn), het heeft er gebarnd, vero.: - 't rijst tot asschen, (Vondel, Gijsbr.); dicht. in het - van den

nood, der gevaren, als de nood ten top is gestegen; -ing (branding), v. gmv.
Barn'steen (eig. barnende of brandende steen: brandsteen; harsstof; vroeger ambersteen), o. gmv.: een mondstuk van -, een pijpje van -; -visschertj, nl. aan de kust der Oostzee; het delven van -.
Barn'steenen (van barnsteen), bn.: een - pijpje, een rotting met - knop.
Barn'steenkracht (electriciteit), v. gmv.
Barn'steenverniss (verniss van gesmolten barnsteen, in terpentijnolie opgelost), o. gmv.
Barok' (stijlloos; fig. zonderling, wonderlijk, grillig, belachelijk), bn. en bw.; als zn.: het -ke in de kunst; -stijl (bouwstijl met grillige afwijkingen), m.; zie Rococo-stijl.
Bar'o(s), bn.: -bet. zwaar, in samenstelling.
Barome'ter (eig. zwaartemeter nl. meter van den luchtdruk), m. -meters; de - is uitgevonden door E. Torricelli, in 1643.
Barome'tervissh (dond-raal, weervissh), m. -visschen; zie Weeraal.
Baron' (Fr. oorspr. een vrijheer, d. i. een edelman, die onmiddellijk onder den keizer stond, thans bloot e. adellijke titel), m. -s of -nen: zegsw. den - spelen, den grooten heer.
Barones', -nes'se (adellijke dame, meestal g-mulin van een baron), v. -nessen.
Baronet' (Eng. edelman), m. -s: lagere trap van den erfelijken adel in Engeland; een - staat in rang beneden een baron doch boven een ridder.
Baronie' (vrije heerlijkheid), v. -ën: hij woont in de - van Breda.
Baro'phonus (muz. bassist, die een zware stem heeft), m. -sen. (ph = f).
Barosecoop' (nat. luchtweger), m. -copen; een - is een weegschaaltje om aan te toonen, dat de lichamen in de lucht schijnbaar zooveel aan gewicht verliezen, als de lucht weegt, die zij verplaatsen.
Barouchet' (Fr. licht luxe-rijtuig op twee wielen), v. -ten: ik heb de schimmels voor de - laten zetten, (C.O.); ook: -chette.
Barrebies'jes; zie Barbiesjes.
Bar'revoetbroeder (ongeschoede monnik: zij gaan blootvoets of op sandalen), m. -broeders: ook: **Bar'revoeter**: de leden der Capucijnerorde b.v. zijn -s.
Bar'revoets, bar'voets, bw.: hij liep -, blootvoets; de meisjes gaan -, ook met den winterdag, (De Gen.).
Bar'ribal, -baal (eig. duivel: matrozenwoord voor bulterbast, bullebak), m. -balen.
Barrica'de (eig. opeenstapeling van met zand gevulde barricades of vaten, straatversperring, bij oproer in Parijs), v. -n.
Barricadeeren (verschansen, een straat afsluiten door allerlei voorwerpen, b.v. door met zand gevulde vaten, door wagens, meubelen, enz.; den doorgang versperren); -ing, v. -en.
Barriè're (Fr. slagboom, tolhek), v. -s; gew. **barrier'**.
Bar'ring (scheepst. waarloos rondhout), v., ook de bewaarplaats er van; fig. rommel: wat een -!
Barri'que (Fr. wijnvat van 220 L.), v. -s.
Barsch (morsch, ruw), bn. en bw. barscht, (het) barscht: -heid (stuursscheide), v.: de -heid van iemands optreden.
Barst (breuk, spleet), m. -en; ook: Berst.

Bar'sten (scheuren, spijten), het barstte, is gebarsten: een ijzeren pot, een klok kan-.

Bartholomeus-nacht (gesch. Parijsche bloedbrutalof, in den nacht v. 23 op 24 Aug. 1572, gedurende welken wel 4 tot 5 duizend Huguenoten in Parijs en verder in Frankrijk werden gedood), m. gmv.; zie Hugenoet.

Bartjens (Willem -), rekenmeester en rekenboekmaker, 1572-1633; zegsw. dat is volgens -, zoo nauwkeurig berekend als door Bartjens, of volgens het beroemde rekenboek van dezen.

Bas (baszanger), m. bassen; ook Bas (speeltuig), v. bassen.

Bas (Fr. basse, dat zwaar, diep, laag bet.: speeltuig en baspartij, de diepe mannenzangstem), v. bassen.

Basaan'gans (rotspelikaan, vooral voorkomend op het Schotsche eiland Bas), v. -gansen; zie Jan-van-Gent.

Basalt (zwart vulkanisch gesteente), o. gmv.: een rivierbeschoeiing van -blokken. (s = z).

Basalt'en, bn.: een - beschoeiing van kanaal, watering, enz. van basaltblokken. (s = z).

Basen'le (werktuig, om te wegen, brugbalans), v. -s of -n: ook de wip eener brug, de: wengel van een waterput: lees: bas-ku'le.

Basedowsche ziekte (geneesk. schildklieruitzetting), v. gmv. (s = z).

Baseeren (gronden, grondvesten, bouwen op).

Basement (voetstuk v. beeld of zuil), o. -en.

Basilica (kerk in den vorm van een langwerpigen vierhoek), v. -'s; ook: **Basiliek**.

Basillis'cus (fab. draak; hagedisachtig dier), m. -sen; zie Basillisk. (si = zie).

Basiliek (de eerste vorm van het oud-christelijk kerkgebouw; in oud-Rome een rechth. rechtsgebouw met zuilenrij), v. -en: de - bevat 2-4 zuilenrijen en heeft drie deelen: voorhof, middenschip, priesterkoor. (s = z).

Basillisk (koningshagedis, draakslang, fabelachtig gekroonde vogel met slangestaart, symbool van list, valsheid, verleiding), m. -en; ook: **Basillis'cus**. (si = zie).

Basis (grond, grondslag, fundament), v. -sen of bases: de - van een driehoek, grondlijn.

Bas-relief (half verheven beeldwerk of oet-merk op platten achtergrond), o. -reliefs; lees: ba-re-li-ef'; zie Relief.

Bas'sa (pasja, regent eener provincie in Turkije of eere-titel van hooge Turksche ambtenaren), m. -'s, soms Bassen; ook Pacha.

Bas'sen (blaffen), de hond heeft gebast.

Basset'hoorn of -horen (lage klarinet), m. -s: de - is in 1770 uitgevonden.

Basset'spel (zeker kaartspel), o. gmv. vero.

Bassin (Fr. kom, dok, zwemplaats; ook een door natuur of kunst gevormde haven), o. -s: het groote - links in het aquarium van artis is geheimzinnig mooi, (v. Deyssel).

Bassist (baszanger of basspeler), m. -en.

Bast (boomschors, schil, ook vel of huid), m. -en; kina-, kameel-; bij overdr. menschelijk lichaam, zie Hangebast; iem. op zijn - oeven, hem slaan. plat.

Bas'ta (klaverenaas in het omber- en quadrillespel, de derde matador), v. -'s.

Bas'ta (Ital. het is genoeg! ik wil er niet meer van hooren of overspreken; houd op!), tw.

Bas'taard, **bas'terd** (onecht kind, d. i. een kind, geboren uit niet volgens de wet in 't huwelijk verbonden ouders), m. bastaarden of bastaards; zie Basterd en Keefskind.

Bas'taard (in de dierenwereld: een jong van niet gelijknamige ouders), m. -s; zie Muil-ezel, Muil-dier.

Bastaardij (onwettige geboorte), v. gmv.

Bas'taardnachtegaal (zangvogeltje, doornkruiper), m. -galen, -gaals: de - lijkt wat op den nachtegaal, de - heet ook winterzanger; zie: Bas'terdnachtegaal; -taal (taal vol bastaardwoorden, zeer onzuivere taal), v.: wat een -taaltje!; -uitgang (spraak. achtervoegsel, aan een vreemde taal ontleend), m. -uitgangen: -ier, -age, -es zijn -en; -vloek (verzachte of onkenbaar gemaakte vloek b.v. jandorie, jassus, enz.), m. -en: iem. eenige -en achterna werpen; -woord (uitheemsch woord, dat in spelling en klemtoon meer of min aan een Nederlandsch woord gelijk is geworden), o. -woorden: horloge, publiek, partikel zijn -en.

Bas'terd, hetzelfde als Bastaard: een - van een mop en een poedel, (C.O.); -dier, o. -en, zie Muil-dier, Muilezel; -nachtegaal (vogeltje, dat op een nachtegaal gelijkt), m. -s, -alen.

Bas'terdsuiker (niet gezuiverde, bruine suiker), v. gmv.

Bas'tiaan (W.-I. destijds op slavenplantages in Suriname kleurling, die onder den blank-officier, over slaven gesteld was), m. -s. vero.

Bastille (versterkte staatsgevangenis in Parijs, gebouwd onder Karel V en VI, nl. van 1370-1383), v. gmv.: de - werd door de Parijzenaars vernield of gesloopt den 14 Juli 1789; lees: bastiel'-je.

Bastion (uitspringend gedeelte van een vestingwal, in den vorm van een onregelmatigen vijfhoek), o. -s.

Bastonna'de (Fr. Turksche straf, bestaande in slagen op rug of voetzolen), v. -s.

Bas'vlool (knieviool), v. -violen; -zanger (zanger met een basstem), m. -s.

Bataaf (Batavier), m. Bataven: de -taven kwamen 100 j. v. C. in ons land; dicht, elke Nederlander: Bataven, kent uw taal en heel haar overtoed, (Bild.)

Bataafsch, bn.: de -e Republiek (1795-1806).

Bataljon (deel van een regiment onder bevel van e. majoor of e. luitenant-kolonel), o. -s.

Bataljonscommandant (majoor), m. -en.

Bata'ven, m. mv.: de burgers der Bataafsch-republiekheeden -; zie ook Batavieren.

Bata'via (hoofdstad van Ned. O.-I.), o; -aasch, bn.: het - genootschap van kunst- en wetenschappen; het - Nieuwsblad.

Batavie'ren (gesch. aloude Germanen in de Betuwe, ± 100 v. C.), m. mv.: het eiland der -, nl. de Betuwe; zie Bataaf.

Bata'visch, bn.: -e gebroeders n.l. Julius Paulus en Nicolaas Burgerhart in Vondels treurspel; de -e Arcadia. titel van een Ned. prozawerk van Joh. van Heemskerck, in 1637 verschenen, zie Arcadia's.

Ba'te (voordeel), v. -n; zie Baat; ten -.

Ba'ten (voordeclyg zijn), meestal onpers. w.w., het heeft gebaat; wat zal het -! helpen.

Bathome'ter (werktuig, om de diepte der zee te peilen), m. -meters.

Bath-orde (laagste der vier Engelsche ridderorden; in 1399 door Hendrik IV ingesteld, zij is sedert 1815 nil. orde v. verdienste), v. gmv.

Bath-papier (Eng. postpapier van fijne kwaliteit), o. gmv.: het - wordt vervaardigd in de stad Bath, de hoofdstad van Somerset,

- Ba'tig slot** (voordeelig slot, overschot), o. gmv.
- Ba'tik** (weefsel, op de onder batikken beschreven manier gekleurd), v. gmv.
- Ba'tikken** (Java: methode, om katoen fraai te verven), ik heb -batikt; bij het -wordt het weefsel met was besmeerd, en weldaar, waar men de veri niet wenscht; daarna wordt de stof in het verbad gedaan, en na droging wordt het was verwijderd.
- Batist** (Fr. batiste, naar den beroemden wever der 13e eeuw: Baptiste Chambray: fijn soort van Fransch lijnwaad), o. gmv.: een négligé van wit -, (C. O.): best - komt uit Kamerijk; zie Kamerdoek.
- Batisten** (van batist), bn.: een - overhemd.
- Baton** (Fr. stok, staf, rotting), m. -s: - de murechal, teeken van de hoogste waardigheid in het leger: fig. hoogste post.
- Batonneeren** (schermen met den stok).
- Bato's erf** (dicht, Nederland, naar Bato, den stamvader der Batavieren), o. gmv.
- Batrachiet** (vorsch- of paddensteen), o. gmv.
- Batsch** (trotisch, overmoedig), bn. en bw., -er, -t: een -e mijnheer; -heid, v. gmv.
- Batterij** (geschutbedding, een rij van 6-8 kanonnen), v. -en: een - opwerpen, maken; de - laten spelen, de laag kanonnen losbranden; nat. een electrische, een galvanische -, verzameling van aan elkaar verbonden Leidsche flesschen of galvanische elementen.
- Bau'wen** (galmen, jowwen), ik heb gebauwd: de echo bauwt de geluiden na.
- Bavaria** (oude naam van Beieren), o.; ook het 19 M. hooge vrouwenbeeld te Munchen.
- Baviaan** (grote leelijke aap, hondkopsaap), m. -anen: fig. zeer leelijk mensch, ook neger.
- Bavianengezicht** (aangezicht, tronie van of als een bavian), o. -gezichten.
- Bayadère**, v. -s: zie Bajadère.
- Bazaar**, soms **Bazar** (Fr. een Perzisch woord, dat overdekte markt bet.: grootewinkel voor allerlei koopwaren, afgedeel in vakken: met vrijen toegang), m. -s.
- Bazalt**, o.; zie het betere Basalt.
- Bazelen** (kindertaal, wartaal, onzin praten), hij bazelde, heeft -bazeld.
- Bazig**, bn. en bw., -er, -st: een -e jongen, den baas willende spelen; - spreken.
- Bazin** (vrouw van den baas; meesteres, een bazige vrouw), v. -nen.
- Bazuin** (zekere trompet met zwaren klank), v. -en: de - steken, op de - blazen; -blazer, m. -s; -geschal, o. gmv.
- Bazuinen** (de bazuin blazen), ik heb gebazuind; zie Uitbazuinen.
- Be-** (voorvoegsel, bet. bi, bij), als in: -halve, -hendin, -neden, -noorden, -zijden, -zuiden: met be worden honderdtallen van w.w. gevormd, als: -zien, d. i. van alle kanten, rondom; -schouwen, rondom bezien; -dijken, -planten, voorzien van: -nauwen, -vuilen, -zwaren, in den toestand brengen; ook bijv. nw.: -daagd, -klant, hebbende, bezittende.
- Beaarding** (begrafenis), v. gmv.
- Beardemen** (den adem laten gaan over), ik -ademde, heb -ademd: een spiegel -.
- Beamb'te** (ambtenaar van lagere bediening), m. en v. -n: de - van een bibliotheek, de -n aan een spoorwegstation.
- Beamen** (eig. beamenen: amen zeggen op iets, instemmen met, goedkeuren), ik heb -aamd: iemands redeneeringen, stellingen, meeningen -; -ing, v. gmv.
- Beangst** (bevreesd), bn. en bw.
- Beangstigen** (angstig maken), ik -angstigde, heb -angstigd; -ing, v. gmv.
- Beantwoorden** (antwoord op iets geven), ik -antwoordde, heb -antwoord: een vraag -, een brief -; een beleediging met stiltwijgen -; iemands liefde -, d. i. met wederliefde vergelden; zegsw. aan zijn bestemming -, aan de verwachting -, voldoen.
- Bearbeiden** (bewerken), ik -arbeidde, heb -arbeid: een akker -; -er (bewerker, landman), m. -s; -ing (het bewerken), v. -en.
- Beatificatie** (R.-K. zaligverklaring), v. -s. -tiën, (tie = tsie): de - gaat de heiligerklaring of canonisatie vooraf.
- Beaumontde** (Fr. de eerste standen), m.
- Bebakening** (betonning), v. gmv.
- Bébé** (Fr. kindje), m. en v. -s; zie Eng. Baby.
- Beblaard** (vol blaren), bn.: met -e vingers.
- Bebloemen** (met bloemen sieren), ik heb en het is bebloemd; meest als vd.: de bebloemde beemden, zoomen, twijgen.
- Beboeten** (in de boete slaan, geldboete opleggen), ik -boette, heb -boet; -ing, v. -en.
- Bebouwen** (den grond bewerken), ik heb -bouwde; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Bebouwen** (ergens gebouwen opzetten), men -bouwde, heeft -bouwde: een plein -.
- Becijferen** (cijferend berekenen, in cijfers uitdrukken), ik heb -cijferd; -ing, v. -en.
- Bed** (ligplaats, nachtleger voor menschen), o. bedden: het - houden, ziek zijn: rechtst. scheiden van tafel en -, voorloopige huwelijkscheiding; aandr. het - eener rivier, bedding, stroombed: tuinb. een - met rozen, met tulpen, enz. d. i. een afgeperkt stukje tuingrond; zie: Aardbeienbed, Bloem-, Rozen-, Spinazie-, Tuinbed.
- Bedaagd** (hoog van dagen, oud), bn.: een -e keukermeid, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Bedaard** (rustig, bezadigd, kalm), bn. en bw., -er, -st; -heid (kalmte), v. gmv.
- Bedacht** (in zijn gedachten bezig zijnde met), bn.: op alles - zijn; fig. denkende: op voordeel - zijn; - zijn op tegenspoed, voorbereid.
- Bedachtzaam** (omzichtig), bn.; -zamer, -st; -heid, v. gmv.
- Bedak** (O.-I. fijn rijstmeelpoeder, dat vermengd met welriekende stoffen als blanketsel gebezigd wordt), v. gmv.; zich bedakken, ook: bedakdonsje, -doos, -kwast, -pot.
- Bedanken**, ik heb bedankt: iemand voor iets -, zijn dank betuigen; hij heeft -dankt als lid dier sociëteit, ontslag genomen; -ing, v. gmv.; -je (dankend woord), o. -s.
- Beda'ren** (tot kalmte komen), ik heb en ben -daard; -ing, v. gmv.
- Bedauwen** (met dauw besproeien), ik heb -dauwd: de bedauwde velden, fig. met tranen bedauwde wangen; -ing, v. gmv.
- Beddegoed** (bed, matras, enz.), o. gmv.; -kwast (koord met kwast aan het onder-eind, vooral in bedsteden; aan den bovenwand bevestigd en dienende om zich op te trekken, als men wil opstaan), m. -kwasten; -laken (wit laken op een bed), o. -s.; -pan (bedverwarmer), v. -pannen; -plank (losse plank aan de voorzijde der bedstede, ook op klampen rustende plank in de bedstede en wel aan het voeten- of aan het hoofd-einde), v. -planken; -sprei (gshaakte spreij als sierdek), v. -spreien; -tijk (tijk voor een bed, beddevertrek van tijk), v. gmv.

- Bed'ding** (bed van rivier of beek), v. — en.
Be'de (smeekend woord), v. beden.
Be'de (gesch. plechtig verzoek des graven aan de steden, om geld), v. — n; — **zetter** (beambte, die het aandeel in de bede of belasting voor ieder vaststelde), m. — s. vero.
Bedee'len (eig zijn deel geven), ik heb — deeld; zegsw. de fortuin heeft hem goed bedeed, hij is zeer rijk; hij is rijk bedeed, bezit veel gaven, talenten; — **ing** (het uitdeelen van giften aan de armen), v. — en.
Bedeesd' (verlegen, beschroomd), bn. en bw.; — er, — st; — **heid**, v. gmv.; zie Beduusd.
Bedehuis (kerk, kapel), o. — huizen.
Bedek'ken (overdekken, toedekken, fig. verbergen), ik heb — dekt; — **king** (mil. beveiliging, geleide, bescherming), v. — en; — **dek-sel**, o. — s, — en.
Be'deklokje (klokje, dat oproept tot het gebed), o. — klokjes; zie Angelus.
Bedekt' (geheim, stil), bn. en bw.; — er, — st; — **dek'teljik**, bw.: iets — zeggen, d. i. op bedekte wijze.
Bedekt'bloeienden (plantk. planten, die niet zichtbaar bloeien, d. i. wier teel-organen verborgen of onbekend zijn), v. mv.: de varens zijn —; zie Cryptogamen.
Be'delaar (iemand, die een aalmoes vraagt), m. — s of — aren; — **ster**, v. — s, ook: — **lares'**, v. — sen.
Be'delaarsdeken (een beddedeken, bestaande uit verschillende lapjes, een veellappige deken) v. — dekens; ook: Bedeldeken.
Be'delaarskolonie (een soort van strafkolonie tot fnuiking der bedelarij), v. — niën.
Bedelarij' (herhaald bedelen), v. gmv.
Be'delbrief, m. — brieven: Tollens' — in den langen winter van 1844 op '45 is beroemd.
Be'delen (om een aalmoes vragen), ik heb — bedeld: zij loopt langs de huizen te —.
Bedel'lium (doorschijnend, welriekend hars, gomhars, mirachtig van geur), o. gmv.
Be'delmonnik (kloosterling, lid eener bedelorde), m. — monniken; ook: — **Bedelbroeder**, m. — broeders; — **orde** (R.-K. kloosterorde, waarvan de leden voor hunne personen niets bezitten en hun onderhoud van de weldadigheid der geloovigen verwachten), v.; — **partij** (het bedelen, de daad van bedelen), v. — partijen; — **staf** (staf eens zwerfenden bedelaars), m. gmv. fig. de drank zal u tot den — brengen, d. i. tot diepe armoede; — **zak** (ruwe zak tot opberging der aalmoezen, fig. armoede), m. — zakken: gesch. den Koning trouw tot den —, (1566).
Bedenk'dag (een dag bedenktijd), m. — en.
Bedenk'kelijk. bn. en bw.: een — e ziekte, erge, gevaarlijke; hij trok een — gezicht, zorgelijk; hij is — ziek, d. i. zwaar; — er, — st.
Bedenk'ken (zijn gedachten laten gaan over, overwegen), onr. ik — dacht, heb — dacht, zich —, over iets nadenken, iets overwegen; — **ing** (beraad, overweging), v. gmv.; — **ing** (bezwaar, tegenwerping), v. — en; — **tijd** (vastgestelde tijd, om iets te overwegen), m. gmv.
Bederf' (ontbinding, rottina), o. gmv.; — **elijk**, bn.: het is — elijk weer; — **werend**, bn.: zout, is — werend, bederf-tegenhoudend.
Bederven (onbruikbaar maken), ik — dierf, wij — dierven, ik heb en het is bedorven; een boek —, ook, onbruikbaar worden: het bedierf. het is bedorven: vleesch kan —.
Be'destond (biduur), m. — stonden.
Be'devaart (R.-K. eig. bedegang, d. i. het biddende gaan: tocht naar een verwijderde heilige plaats, al biddende en om er te bidden), v. — en; — **ganger** (pelgrim), m. — s.
Be'devaartplaats (R.-K. stad of dorp, waarheen pelgrims ter bedevaart gaan), v. — plaatsen: Kevelaar is een —.
Bedie'den (beduiden, duidelijk maken), vero.
Bedie'naar (iemand, die dienende is, die zorg draagt voor iets), m. — s, — aren: Andreas Pelgrims, — van begrafenissen, (Potg.); — des Evangelies of des Woords, predikant.
Bediend', bn.: hij is —, R.-K. heeft het olie-sel ontvangen, hij ligt onder volle kerkerechten.
Bedien'de, m. en v. — n: een winkel—. **Bedie'nen** (dienst bewijzen), ik heb — diend; het geschut —; het Evangelie —, verkondigen; R.-K. een stervende —, de laatste sacramenten toedienen.
Bedie'ning (het bedienen), v.: de — laat in dat hotel te wenschen over; R.-K. het toedienen der laatste sacramenten, mv. — en.
Bedij'ken (met een dijk omleggen), ik heb — dijkt: een meer —, een polder —; — **er**, m. — s; — **ing**, v. — en.
Bedil'al (albeschik, moeial), m. en v. — len.
Bedil'len (kleingeestig critiseeren, bevitten), ik heb — dild; — **diller**, m. — s.
Bedil'ziek (geneigd om te bedillen), bn.: een vrouw'tje; — **er**, — **st**; — **zucht**, v. gmv.
Beding' (voorwaarde), o. — en: onder — van.
Bedin'gen (bij overeenkomst bepalen, door onderhandeling verkrijgen of aanspraak op iets verwerven), ik — dong, heb — dongen; — **ing** (voorwaarde, conditie), v. — en.
Bedis'selen (met den dissel bewerken), ik heb — disseld; fig. in orde brengen, regelen, klaarmaken; — **ing**, v. gmv.
Bed'lam (Eng. groot krankzinnigen-hospitaal in Londen: verbasterd uit Betlehem), o.
Bedlamiet' (gek in het hospitaal Bedlam), m. en v. — mieten.
Bed'legerig (aan het bed gebonden), bn.: hij is reeds een week —; — **heid**, v. gmv.
Bedoe'i'nen (eig. woestijnbewoners: zwerfende Arabieren in de woestijnen van Arabië, Syrië, enz., trekkend van oase tot oase en goede weiden zoekend voor hun kameelen en schapen: zijn zeer roofgierig), m. mv.
Bedoe'len (op het oog hebben), ik heb — bedoeld; — **ing** (doel, oogmerk), v. — en.
Bedoen', zich (zich bevuilen), ik — deed mij, heb mij — daan; scherts.: je zoudt je — van lachen! volkst.
Be'doek (O.-I. missigit-trom), m. — s.
Bedol'ven (begraven), bn.: het ligt in zee —.
Bedompt' (duf, donker, benauwd), bn.; — er, — st: een — e kamer; — **heid**, v. gmv.
Bedor'ven (ruil, oneetbaar), bn.: een — ei, — spijs; fig. verwend: een — kind.
Bedot'ten (verwant met dut: misleiden, eraertlijk foppen), ik heb — dot: iem. —.
Bedrag' (het beloop van een geldsom), o. — dragen: tot een — van, d. i. een som van; ten b'drage van.
Bedragen (een som uitmaken), het — droeg, heeft — dragen: die schuld bedraagt f 20, de kosten — tien gulden.
Bedre'igen (dreigen met), ik heb — dreigd: met boete, met straf — dreigen: — **ing**, v. — en.
Bedrem'meld (beteuurd), bn., — er, — st.
Bedre'ven (geesfend, ervaren), bn., — er, — st.
Bedrie'gen (misleiden, foppen, bedrog ple-

- gen), ik -droog, heb -drogen; spreekw.: *Schijn bedriegt*, is anders dan de werkelijkheid; -**erij'** (bedrog), v. -en.
- Bedrieg'lijk** (leugenachtig, vals), bn. en bw.; -er, -st; -**heid**, v. -heden.
- Bedrijf** (beroep, handwerk, daad), o. -ven: *het - van schoorsteenveger uitoefenen; een zondig -, handeling; is dat uw -?*
- Bedrijf'** (toon. een der drie of vijf hoofd-afdelingen van een tooneelstuk), o. -ven.
- Bedrijf'al** (aldoener), m. en v. -allen; zie: Factotum en Manusje.
- Bedrijfsbelasting** (directe belasting op het inkomen uit het bedrijf), v. gmv.
- Bedrijfskapitaal** (kapitale som, geld tot het drijven van eenige zaak, een fabriek, enz.), o. -kapitalen.
- Bedrijf ven** (doen, verrichten), ik -dreef, heb -dreeven; -er (dader), m. -s.
- Bedrijf'vend** (doende, verrichtende), bn. en bw.: spraakk. een - werkwoord, d. i. een niet-lijdend w.w.
- Bedrijf'vig** (werkzaam), bn.: een -e huis-moeder, ijverig; *het -e Amsterdam*, druk; -er, -st; -**heid** (drukke, levendigheid), v.
- Bedrijf'al** (bedrijfjal, albedrijf), m. en v. -len.
- Bedrijf'len** (beschikken, naar eigen zin regelen of inrichten), ik heb -drild.
- Bedrin'ken, zich**, hij -dronk zich, heeft zich -dronken, d. i. zich dronken drinken.
- Bedroefd'** (treurig, droevig), bn. en bw.: een -e vrouw, zij ziet er - uit; een - beetje, zeer weinig; -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Bedroe'ven** (droefheid veroorzaken), ik heb -droefd; -**ing** (droefenis), v. gmv.
- Bedrog'** (bedriegerij, zonde tegen de rechtvaardigheid door leugen in woord of daad), o. gmv.: - plegen, bedrieglijk handelen.
- Bedroppelen, bedrup'pelen** (druppelsgewijze natmaken, druppels laten vallen op), ik heb -droppeld of -druppeld.
- Bedrup'pen** (bevochtigen met druppels), ik -droop, heb -dropen: *het vleesch -, als het aan het spit rondraait*, n.l. met gesmolten vet of boter bedroppelen, fig. hij kan zich al -, kan in eigen onderhoud voorzien.
- Bedruk'ken** (voldrukken), ik heb -drukt: een vel papier -.
- Bedrukt'** (bedroefd, neerslachtig), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Bedrup'pelen**; zie Bedroppelen.
- Bed'sermoen** (eig. predikatie te bed, scherts. vermaning of terechtwijzing, door de vrouw te bed aan den man toegediend, b.v. over het te laat thuiskomen uit de herberg), o. -sermoenen; ook: Gordijnpreek.
- Bed'stede, -stee** (vast- of ingetimmerde slaapplaats), v. -steden.
- Beducht'** (bekommerd, bevreesd), bn.: - zijn voor iets, iets vreezen; -**heid**, v. gmv.
- Bedui'den** (aanwijzen, uitleggen, aan het verstand brengen), ik heb -duid; -**duide-nis** (beteekenis), v.; -**duiding**, v. -en, w. i. g.
- Bedui'melen** (door aanraking met de vingers beutleken), hij heeft -duimeld: *wat hebt gij dien brief, die krant beduimeld!*
- Bedui'velen** (overbluffen, verbijsteren), ik heb -duiveld: *iem. -;* -**duiveling**, v. gmv.
- Bedun'ken**, o.: *nijs bedunkens*, naar mijn oordeel, ons -s, naar onze meening.
- Beduusd'** (verlegen, betouterd), bn.: *wat was zij - bij 't binnenkomen; wat staat gij daar - te kijken! ik was er - van*, gew.
- Bedwang'**, o. gmv.: *in -houden*, in z'n macht hebben; *onder - zijn*, beheerscht worden.
- Bedwelmd'** (duizelig, van z'n zinnen), bn.: *zij was - van de gaslucht; -heid*, v. gmv.
- Bedwel'men** (duizelig maken, benevelen), ik heb -dwelmd: *zich -;* -**ing**, v. -en.
- Bedwingen** (in bedwang houden), ik -dwong, heb -dwongen: *zijn toorn -*.
- Beë'digd** (onder eed staande), bn.: *een - schatter, een - klerk, een - getuige*.
- Beë'digen** (den eed doen afleggen, onder eed stellen), ik heb -ëedigd: *de getuigen -, een ambtenaar -;* -**ing**, v. -en: *de -ing der getuigen*.
- Beef'aal** (sidderaal), m. -alen.
- Beek** (smalle rivier, stroompje), v. beken.
- Beek'bezinking** (aandr. aangestilde kleilaag langs een beek), v. -bezinkingen: *een - bevat veel leem, ook ijzeroer*.
- Beek'forel** (een kleine soort van forel, b.v. in de Geul), v. -forellen; -**nimf** (myth. fee of nimf, die aan een beek verblijft), v. -en.
- Beeld** (zichtbare voorstelling), o. -en: *de -en in een museum of galerij, -en in gips, in brons, in marmer; een gesneden -, een gegoten -;* *een stand-, een borst-.*
- Beeld** (afgodsbeeld), o. -en: *het - van Jupiter in den tempel te Dodona; het - van Minerva, enz.; een tempel vol -en*.
- Beeld** (gelijkenis, wezen), o. gmv.: *de mensch is geschapen naar Gods -*.
- Beeld** (stijlfiguur, in overdrachtelijk gebruik), o. -en: *de lente des levens, de bron van veel verdriet, de wortel van het kwaad, de tak van een rivier, enz.; zie Troop*.
- Beeld** (een uitwendige gedaante of vorm), o. -en: *een sterren-, een schaduw-.*
- Beeld** (voorstelling, begrip), o. -en: *de -en onzer ziel, het - van een goed waargenomen zelfstandigheid, d. i. een zielebeeld*.
- Beeld** (phantasiebeeld), o. -en: *de jeugd schept zich allerlei -en; de -en van of in een droom; zie Luchtkasteel*.
- Beeld** (toonbeeld, voorbeeld), o. gmv.: *dit meisje, een - van levenlust en frischheid; die man, dat - van kracht en werkzaamheid*.
- Beeld** (iemand, die zeer mooi is), o.: *een - van een kind, een - van een meisje, een - van een jongeling*.
- Beel'den** (in beeld brengen), ik beeldde, heb gebeeld: *de -de kunsten*, zie ald.
- Beel'denaar** (beeld op de voorzijde van munt of penning), m. -s: *de - op onze guldens is het borstbeeld der Koningin*.
- Beel'dende kun'sten** (die kunsten, welke door middel van het oog op het schoonheidsgevoel werken), v. mv.: *tot de - behooren de schilder-, beeldhouw- en bouwkunst, de teeken-, graveer- en boetseerkunst*.
- Beel'dengalerij'** (galerij, waarin beelden geplaatst zijn, een rij beelden), v. -galerijen.
- Beel'denstorm** (gesch. vernielwoede tegen de heiligenbeelden, schilderijen, altaren in de R.-K. kerken en kloosters, vooral in Vlaanderen en Brabant, Aug. 1566), m. gmv.
- Beel'derig** (in-fraai, zeer lief, beedschoon), bn. en bw.: *een - hoedje, een - toilet; - schoone figuren*; ook: **Beeldig**; -er, -st.
- Beeld'gieter** (gieter van beelden), m. -s.
- Beeld'houwen** (beeldwerk in steen of hout maken), ik beeldhouwde, heb gebeeldhouwd; -er (kunstenaar), m. -s; -**erij'** (de handeling of de werkplaats), v. -en; -**kunst**

- (de kunst van een beeld uit een harde zelfstandigheid te houwen), v. gmv.
- Beel'dig** (zeer schoon, allertiefst), bn. en bw.: een -e teekening, een - japonnetje; dat staat haar - mooi; -er, -st; ook: Beelderig.
- Beeld'jeskoop** (venter van beelden), m. -koopen: een Italiaansche -.
- Beeld'mooi** (eig. zoo mooi als een beeld, zeer mooi), bn.: Annet was -, zei haar spiegel, (Staring); -rijk (rijk aan beelden), bn.: de -e taal der Oosterlingen; -er, -st; -rijkheid, v.; -schilder (schilder van kerkbeelden), m. -schilders; zie Polychromie; -schoon (aantrekkelijk schoon), bn.: een - kind, een -e vrouw; -schrift (beeldend schrift, zie Hiëroglÿphe), o.: het - op de Egyptische obelisk en de tempelwanden, bestaande in primitieve teekeningen of afbeeldingen; -snijder (beeldwerker in hout of ivoor, beel of zacht gesteente), m. -snijders; -snijkunst (de kunst, om beelden te snijden, de kunst van den beeldsnijder), v.; -spraak (het spreken in beelden, bloemrijkheid), v. -spraken: de dichter drukt zich gaarne in - uit, b.v. alle zeilen bijzetten, alle middelen aanwenden; een rooskleurige toekomst, liefelijke, opwekkende; een lans breken voor, ridderlijk verdedigen, enz.; -storm, m., zie Beeldenstorm; -stormer (vernieler van beelden, kerkplunderaar), m. -s; -stormerij, v. gmv.; -werk (beeldhouwen beeldsnijwerk), o. -werken: verheven -; ook: half-verheven - of bas-relief.
- Beel'tenis** (eig. beelde-nis: beeld, afbeelding, portret), v. -sen: in -; zie Effigie.
- Beel'zebub**, Hebr. de aanvoerder der duivelen of booze geesten; oorspr. Baäl.
- Beemd** (waterrijk weiland, dicht, bebloemd grasland, waterrijke weidestreek), m. -en: grasrijke of grazige -en.
- Beemd'gras** (plantk. gras der weide), o. gmv.: het ruwachtige -, het kleine -.
- Beem'ster** (polder in N.-Holland), v. gmv.
- Been** (bot, knook), o. beenderen: het opdelven van -deren; een - afkluiven, afknagen; zegsw. geen - in iets zien, fig. geen zwaarigheid hebben, om iets te doen; door merg en - dringen, van doordringende geluiden; hij was aristocraat in merg en -, door en door; hij klaagt steen en -, heftig, zie Steen.
- Been** (menschelijk lichaamsdeel), o. beenen: ik kan niet meer op mijn -en staan, ik ben erg vermoeid; vlug ter - zijn; hij raakt, is van de -, wordt, is bedlegerig; zegsw. met het verkeerde - uit bed stappen, ook met het linkerbeen: slecht gehumeurd zijn; spreekw. Het zijn sterke -en, die weelde dragen, in voorspoed gaat men zich allicht te buiten; met een - in het graf staan, geen lang leven meer voor zich hebben; zijn beste -tje voorzetten, zijn uiterste best doen, om iets er goed af te brengen; bij overdr. de -en van een passer, van een tang; meek. de -en van een hoek, van een driehoek.
- Been'aarde** (een der chemische bestanddeelen van beenderen), v. gmv.
- Been'breuk** (het gebroken zijn van een been; ook de plaats der breuk), v. -breuken.
- Been'derasch** (asch van beenderen), v. gmv.; -huis (knekelhuis op een kerkhof), o. -huizen; -meel (poeder van gemalen beenderen als krachtige meststof), o. gmv.; -mest (beenderenmeel als mest), m. gmv.
- Been'droog** (kurkdroog, zeer droog), bn.: -droge zaden.
- Bee'nen** (gemaakt van been), bn.: een - knoop, een - kam, uit been bestaande.
- Bee'nen** (wopen, marcheeren), ik heb - beend: ik heb vandaag heel wat te -.
- Been'eter** (geneesk. bederf in 't been, kanker, verzuring in een der beenderen), m. -s.
- Been'hakker** (vleeschhouwer, slager), m. -bakkers. gew.
- Been'ig** (uit been bestaand, been in zich bevattend), bn.: een -e uitwas, een - stuk rundvleesch; fig. hard: een - voorhoofd.
- Been'stuk** (deel van een harnas), o. -ken: een - reikte van de knie tot den enkel.
- Been'zwart** (beenderenkool: poeder, uit verbrande beenderen gemaakt), o. gmv.
- Beer** (sterrenbeeld), m. gmv.: de groote en de kleine -; in het Duitsch Wagen genoemd.
- Beer** (verscheurend dier, zoolganger), m. beren: er zijn landberen of bruine beren en ijsberen of witte beren; zegsw. de huid van den - verkoopen, eer hij gevangen is, beschikken over een winst, die nog behaald moet worden; fig. een ongelukke beer, plomp, onbeschoft, ongemanierd mensch; een - op sokken, een zwaarlijvig man; de - is los, er is lawaai, ruzie.
- Beer** (stud. schuld), m. beren: dik in de beren zitten, schulden; er kwam een - uit het couwert, rekening, nota; ook schuld-eischer: met nieuwjaar brommen de beren, overlast van beren hebben.
- Beer** (volwassen mannelijk zwijn), m. beeren: gevechten van beeren en honden; zie Beerenbijt.
- Beer** (waterkeering van hout of steen), m. beeren: ook: schuinafloopende stut aan den buitenkant van muren, van kerken, enz.; zie Contrefort; ook: ijzeren heiblok.
- Beer** (faecaliën), m. gmv.
- Beer'erbijt** (gevecht van beeren met honden, als volksvermakelijkheid, in 1689 verboden), m. gmv.: herberg aan de Utrechtsche zijde, even buiten Amsterdam: een dolprettig diné aan den -, (C.O.)
- Beer'marter** (zoolganger), m. -marters: de - leeft op Java, Sumatra en Malakka.
- Beer'put** (vergaarbak van faecaliën, sekreet-put), m. -putten.
- Beër'ven** (door erfenis verkrijgen), ik heb -erfd: geld -, een huis -; -ing, v. gmv.
- Beest** (redeloos dier, vooral rund), o. -en; zegsw. de - spelen, v.: zich als een - aanstellen, opspeelen, brutaal zijn, razen, tieren; o.: in het biljartspel, een stoot, die bij toeval iets uitwerkt.
- Beest** (in 't kaartspel den heelen pot moettende inzetten), bn.: fig. jongen, blijf af, als de diender je ziet, ben je -, eig. alles verloren hebbend, d. i. bakker-an. gmv.
- Beest'achtig** (als van een beest, dierlijk, gemeen), bn.: wat een - lawaai! -er, -st; -heid (dierlijkheid, laagheid), v. -heden.
- Beest'elĳk** (wreed, ruw), bn. en bw.: een - antwoord: hij doet -, (hij) leeft luttel min als -, (Vondel), nl. als de dieren.
- Beestenboel** (baldadige, tiedertĳke herrie), m. gmv. gmv.: wat een - in die herberg!; -koopman (rund- of veehandelaar), m. -kooplui of -kooplieden; -markt (veemarkt, koeienmarkt) v. -markten; -spel (tent, waarin wilde dieren te kijk zijn), o.

- spellen: ik haat het -. (C.O.); -stal (stal voor rundvee), m. -stallen; -voeder of -voer (voeder voor stalvee), o. gmv.; -waggen (wagon tot het vervoer van slachtvee), m. -wagens.
- Beestiaal'** (vee, hoornvee), o. gmv.: weidt hier mijn -; weidt hier mijn tierig vee. (Vondel, Pascha); ook: Bestiaal. vero.
- Beest'ig** (zoo als aan beesten eigen is, dierlijk, laag), bn.: een woest en - leven, ruw, bw.: ir. een - broods, mondjevol.
- Beet** (hap), m. beten: een frissche - uit een zelfden appel doen. (C.O.); iem. de beten uit den mond kijken; een - van een hond; ook **Bete**, v. -n: een - broods, mondjevol.
- Beet** (biet, bietekroot), v. beesten: er zijn roode en witte beeten; zie Beetwortel.
- Beet'hebben** (beet = hap), ik heb - gehad, (bij 't visschen); iemand -, te pakken hebben; fig. iem. foppen, bedotten.
- Beet'je** (kleine hap, klein stuk, dat men afbijt; kleine hoeveelheid), o. -s: een - vleesch, tabak, enz.; dat is een hartig -, brokje; fig. een - geduld, weinigje.
- Beet'krijgen** (van beet = hap: bij 't visschen), ik krsseg -, heb - gekregen; fig. iemand te pakken krijgen, zie Beethebben; -nemen (van beet = hap: iemand bedotten), ik nam -, heb - genomen; fig. iemand misleiden, bedriegen; -pakken (de handen slaan aan, vastpakken), ik heb - gepakt.
- Beet'wortel** (bietekroot), m. -s of -en.
- Beet'wortelsulker** (suiker uit suikerbieten bereid, het eerst in 1799 door Achard te Brijn), v. -s; -suikerfabriek, v. -en; -suikerfabrikant, m. -en; -suikerfabricage, v. gmv.; -suikerindustrie, v. gmv.
- Been'jeren** (b'heksen, behooveren), ik heb - eenjerd. vero.; zie Eenjer.
- Beeweg** (bidweg, omgang), m. -wegen.
- Beewegen** (ter bedevaart gaan), VI.
- Beef** (gesteven, wit linnen speekseldoekje van predikanten, rechters en hoogleraren), v. beffen: dominees-; zegsw. de - aandoen, zich op zijn Zondagsch kleeden, gmv.
- Befaamd'** (bekend, beroemd, vermaard), bn.; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Beffrof'** (wachttoren met stormklok), m.; zie Belfort. (oi = oà).
- Bef'lijster** (een soort van lijster met langen staart en breedwitte borstplek), v. -lijsters.
- Befloer'sen** (met een floers bedekken, overtrekken), ik heb - floerst: een - floerste trom.
- Beg** (Bei), m. -s: eerstitel van hooge militairen in Turkije en in het Oosten.
- Begaafd'** (met geestesgaven bedeeld, talentvol), bn.: een - dichter, spreker, zanger, redenaar, schrijver, enz.; -er, -st; -heid, v. -heden.
- Begaaid'** (bezoedeld, besmet), bn.: jongen, wut heb je je -! je zit vol modder.
- Begaan'** (bedrijven, doen), ik - ging, heb en ben -: een diefstal -, een moord -, d. i. plegen; ik ben met hem -, ik heb medelijden met hem.
- Begaan'baar** (te begaan, te beloozen), bn.: een - pad; -heid, v. gmv.
- Begaf'felen** (bedisselen, in orde maken), ik heb - gaffeld: laat mij die zaak eens -.
- Began'kemis** (processie), v. -sen. VI.
- Begeerd'** (gewild, gevraagd, in trek), bn.
- Begee'ren** (verlangen), ik heb - geerd: kosters, die een fooi -geerden, (C.O.), wat -geert gij van mij?; zn. o.; Wat is uw -?
- Begee'rig** (verlangend, gretig), bn. en bw.: hij is - naar gezog en invloed; -zijn om iets te weten; met een - oog naar iets zien.
- Begeer'lijk** (begeerig), bn. en bw.: de jongen is erg -; ook: een - ambt, begeerd; een - e werkring, deugd is een - goed, gezocht; de - uitgestrekte vingers, gretig.
- Begeer'te** (verlangen, wensch, zucht), v. -n.
- Begees'teren** (bezielen, in geestdrift brengen), ik heb - geesterd: hij wist zijn toehoorders te -. germ.
- Begek'ken** (voor den gek of mal houden, bespotten), ik heb - gekt: iemand -. w. i. g.
- Begele'fden** (vergezellen), ik heb - geleid: iem. -; -ing, v. -en; -ster, v. -s; zie ook: Accompaneeren.
- Begena'digen** (kwijtschelding van straf schenken), ik heb - genadigd; -ing, v. gmv.
- Begev'en** (schenken, toewyzen), ik begaf, heb begeven: wie heeft dat ambt, dien post, die plaats bv. in een gasthuis te -? zich - (gaan): z. op weg -, z. aan boord -, z. ter ruste -, z. in het huwelijk -, gaan trouwen.
- Begev'en**: zijn vrienden -, d. i. verlaten: zijn krochten - hem, verlaten hem.
- Begev'ing** (het schenken van ambten, enz), v. gmv.: de - van ambten, - van beuzen.
- Begie'ten** (al gietende bevochtigen), ik -goot, wij -goten, hebben -goten: de bloemen -.
- Begif'tigen** (beschenken met), ik heb - giftig: -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Begijn'** (vrome bewooster van een begijnhof), v. -en; -tje, o. -s; zie Klopie.
- Begijn'en-of begijn'hof** (tuin of hof, omringd door de gelijkvormige woningen der begijnen, woonplaats of -stede van begijnen), o. -hoven: het - te Breda, te Amsterdam; er zijn nog 13 -hoven in België, te Gent b.v. een met 12-honderd begijnen; -koek (zeker huisbak), m. gmv.; -rijst (rijst met suiker en saffraan), v. gmv.
- Begijn'** (aanvang), o. gmv.: in den -ne, van den -ne aan; zegsw. alle - valt zwaar.
- Begijn'neling** (iem. die pas in eenig vak, beroep, aanvangt of begint), m. -en; vr. -e.
- Begijn'nen** (aanvangen met), ik -gon, heb en ben -gonnen: men -gint een werk, men -gint aan een werk, men -gint met den akker om te spitten; -ginner, m. -s.
- Begijn'sel** (grondregel, stelregel, overtuiging), o. -en, -s; zie Principe.
- Begijn'selloos** (zonder vaste overtuiging, meening; zonder karakter), bn.: -heid, v. gmv.
- Begijn'ren** (bespieden), ik heb - gluurd; -gluring, v. -en; -gluurder, m. -s.
- Begonia** (bladsierplant), v. -s: de - is van Ceilon afkomstig; er zijn bol- en blad -s.
- Begoo'chelen** (bedriegen, de oogen verblinden, misleiden), ik heb -goocheld: iemand -; -iug (misleiding, gezichtsbedrog), v. -en.
- Begraaf'plaats** (kerkhof), v. -plaatsen.
- Begraasd'** (met gras bedekt), bn.: -e duinen.
- Begra'fenis** (ter-aarde-bestelling), v. -sen: bedienaar der -sen, aanspreker.
- Begrau'wen** (toegrauwen, bekijken, berispen), ik heb -grauwd: een ondeugend kind -.
- Begra'ven** (onder de aarde delven), ik -groef, heb -: iemand -, ter-aarde-bestellen; hij is dood en -, onherroepelijk van de aarde verdwenen; fig. zijn zoon ligt in zijn hart -, opgesloten.
- Begra'zen** (afweiden, grazend afeten), zij hebben -graaasd: ik zal die weiden laten -,

Begrenzen (van een grens voorzien, bepalen, beperken), het is -grensd; ons land is ten W. begrensd door de Noordzee; meest. een lichaam wordt begrensd door één of meer vlakken, een vlak door lijnen; -ing, v. -en.

Begrepen, vd.: hoe dikwijls is 12 in 144 -? vervat; zie Begrip.

Begrijpelijk (verstaanbaar, duidelijk), bn., -er. -st: -maken; -heid, v. gmv.

Begrijpen (beseffen, inzetten, doorzien), ik -greep, heb -grepen; zegsw. daar heeft hij het niet op begrepen, d. i. daar is hij een vijand van; het op iemand begrepen hebben, gemunt.

Begrinnen (dicht. aangrimmen, zich dreigend aanstellen), ik heb -grind.

Begrinden (met grind bedekken), ik heb -grind: een weg, een plein -; het -e voetpad; -ing, v. -en; spreekt. Begrinten.

Begrinten (met grind beleggen, bv. een weg), ik heb -grint; -grinting, v. -en.

Begrif (denkbeeld, voorstelling, idee), o. -pen: er zijn bijzondere en algemeene -pen, enkelvoudige en samengestelde begrippen.

Begrif (verstandelijk vermogen, oordeel), o. gmv.: hij had een fijn -, dat gaat mijn - te boven, bevatting: zij is vlug van - oordeel, bevatting.

Begrip (korte of zakelijke inhoud, uittreksel), o. -pen: een kort - der christelijke leer; zie hier drie korte -pen (handboekjes) der algemeene geschiedenis.

Begrifswoord (spraak. rededeel, dat geen vormwoord is), o. -woorden: het werkwoord het zelfstandig naamwoord, het bijvoeglijk naamwoord, het telwoord is een -.

Begroeten, het is -groeid: een oude met klimop -groeide toren of tuinmuur.

Begroeten (welkom heeten, verwelkomen), ik heb -groet: iemand gaan -, zijn opwachting gaan maken; de held werd met duizend hoera's -groet, bejegend, ontvangen.

Begroemen (beknorren), ik heb -gromd: zij houdt er van, haar dienstboden te -.

Begroeten (bij schatting bepalen, raming), ik heb -groot: de kosten -, schatten; het aetal der gesneuwelden -.

Begroeten (te duur vinden): dat -groot mij; fig. spijten, leed aandoen, vandaar: begrootelijk, bn.: dat is -, het gaat mij aan 't hart, doet mij veel leed. w. i. g.

Begroeting (schatting, raming), v. -en: de - van oorlog, marine, enz. de gedetailleerde raming van uitgaven voor het e.k. jaar voor elk dezer departementen; de gemeente -, raming van inkomsten en uitgaven der gemeente, stad of dorp.

Begroetingsdebat (openbare behandeling der begroeting in Raad of 2e Kamer), o. -ten.

Beguchelen (misliden), ik heb -guicheld, vero.: zie Begoochelen; -ing, v. -en.

Begunstigen (bevoordeelen, iemand een gunst toestaan), ik heb -gunstigd: het lot, de fortuin, de kans, de omstandigheden kunnen iemand -; hij ontvluchtte, -gunstigd door den nacht; -er, m. -s.

Behaaglijk (aangenaam), bn. en bw.: zich - gevoelen: zich - uitstrekken; -er, -st.

Behaagziek (met lust bezielde om te behagen), bn.: een - meisje, ijdel; fig. de -e portretten van mijnheer en mevrouw Kegge, (C.O.), -er, -st; zie Coquet.

Behaagzucht (verlangen, om te behagen), v. gmv.: lieftalligheid, die geen - wordt.

Behaard (met haar begroeid), bn.; fig. -e vruchten, zaden, bladeren; -heid, v. gmv.

Behagen (aangenaam zijn, bevallen), ik heb behaagd: ook onpers. w.w.: het -haagt mij, het staat mij aan; het -hage u, het -hage den algoeden God! gevalle.

Behaalsme (een godsdienstvorm onder de Muhomedanen), o.: het - is genoemd naar Beha-Ulla, Perzisch edelman.

Behalen (met inspanning verwerven), ik heb -haald: prijs, roem, lof -; een prijs, den prijs -; een voordeel, een succes -; buit -, een overwinning -, een triomf -.

Behalve (uitgenomen, buiten, zonder), vgw.: geef allen een prent - aan Piet; er waren tien personen - de kinderen.

Behandelen (handelen over), ik heb -handeld: een onderwerp -, een vraagstuk -.

Behandelen (handelen met of ten aanzien van), ik heb -handeld: zijn dienstboden goed -; iemand uit de hoogte -, bejegenen.

Behang (doek of papier als behangsel), o. gmv.: het - v. e. ledikant, v. e. kamer. gew.

Behangen (iets ophangen aan of tegen), ik behing, heb -: de huizen waren met festoenen -, de wanden zijn er met schilderijen -, de juffrouw was als met goud -; ook: de wanden eener kamer met papier beplaken; -er (iemand, die kamers behangt), m. -s.

Behangsel, o. -s: het aoudleeren - der achterkamer, (C. O.); -fabriek, v. -en.

Behangselpapier (papier, om een kamer te behangen), o. -papieren: ik kocht tien rollen van dat -.

Beharen, ik heb -haard: een strijkstok -, d. i. van haren voorzien.

Behartigen (ter horte nemen, met toewijding verzorgen), ik heb -hartigd: iemands belangen -; -er, m. -s; -swaardig, bn.: -er, -st, ook meer en meest; -ing, v. gmv.

Beheer (van heer = meester: bestuur), o. gmv.: het - der zeezaken, het - over iets voeren, het - der penningen, administratie; een raad van -, d. i. directie.

Beheerder (iemand, die iets beheert, bestuurt, administreert), m. -s.

Beheeren (geld en goed administreeren), ik heb -heerd: de staat -heerde de kerkelijke goederen; de slecht -heerde financiën van dat gewest; -heerder (iemand, die iets bestuurt of regelt), m. -s; -ing, v. -en.

Beheerschen, ik heb -heerscht: de Staten -heerschten het land, bewind voeren over; iemand met zijn oogen -, in zijn macht houden zich -, zijn driften in toom houden.

Beheerscher (gebieder, vorst), m. -s: d sultan is de - der geloovigen; Alexander de - der oude wereld; -es, v. -sen.

Beheersching (afhankelijkheid), v. -en: spraakk. er is een rechtstreeksche en een middellijke -; onder - brengen van den wil.

Behelfen (palen inhelen als fundament op een bouwterrein), ik heb -heid: een terrein -, den bodem -; -helfing, v. -en.

Behelzen (betooveren), ik heb -hekt: men heeft dat kind -hekt, gmv.; -ing, v. -en.

Behelpen, zich, ik -hielp mij, heb mij -holpen: men moet zich weten te -, te gerieven met iets, dat onvoldoende is; hij -hielp zich met die som, hij wist rond te komen.

Behelzen (inhouden, omvatten, bevatten), het heeft -helsd: meestal gebruikelijk in

den *derden* persoon; *dit bericht — helst, dat...; dit boek — helst veel nieuws*, houdt in.

Behemot' (Bijb. groot viervoetig dier, in den Bybel genoemd: wateros, waarschijnlijk het nijlpaard), m. —s. Daar is de —, reus aller dieren, (Ten Kate). Job XL: 10—19.

Behendig (*vlug, handig, op gepaste wijze*), bn. en bw.: —er, —st; —heid, v. —heden.

Behennoot (O.-I. de hazelnootachtige, sierlijke vrucht van den behennoteboom), v. —noten.

Behept' (eig. behebd, d. i. hebbende: *lijdende aan*), bn.: met vooroordeelen — zijn, met allerlei kleine ondeugden — zijn.

Behoe'den (*waken over, zorgen voor, ook beschermen, bewaken*), ik heb —hoed; —er (*verzorger, verdediger*), m. —s; zie Albehoeder; —middel, o. —middelen: zie Voorbehoedmiddel.

Behoed'zaam (*voorzichtig*), bn. en bw.: met —zamen tred; —heid (*omzichtigheid*), v. gmv.: met —heid te werk gaan.

Behoef', o. vero.: ten —ve van, ten dienste van; voor eigen —, gebruik.

Behoef'te (*gebrek aan het noodige, nood*), v. —n: — woont daar bij de Vliet, (Staring); er was — aan turf, aan steenkolen.

Behoef'tig (*arm*), bn.: een — gezin; —er, —st; —heid (*armoede*), v. gmv.

Behoe've, o., zie Behoef: ten — der armen, ik doe dat ten uwen —, er wordt een brug gelegd ten — van het verkeer, ten bate.

Behoe'ven (*noodig hebben*), ik heb —hoofd: ik —hoef uw hulp niet; geef hem, wat hij —hoeft; het —hoeft niet, het is niet noodig; in de spreekt. hoe'ven: het hoeft niet.

Behoe'veren (*toebehooren*), het heeft —hoord: dat boek —hoort mij, dat —hoort zoo, past, voegt, betaamt; *boter behoort bij de visch*.

Behoor'lijk (*betamelijk*), bn. en bw.: een — loon; hij gedraagt zich —, fatsoenlijk; zich — kleeden, passend; —heid (*gepastheid*), v. gmv.

Behoud' (*het in stand houden of doen blijven*), o. gmv.: tot — der volksrechten, het — van arbeidsvermogen, met — van salaris; de mannen van het —, conservatisme; *bidden voor het — van een kind, leven, bewaring; die wending was zijn —, redding*.

Behou'den (*niet verliezen of kwijtraken*), ik —hield, heb —: Parma wist steden te winnen en te —; iemand iets laten —; scheepst. een zelfden wind blijven —, dezelfde vaart —, bij voortdoring hebben; mil. het veld —, meester blijven.

Behou'dend (*vasthoudend*), bn.: oom was zeer — in staatkunde, de —e partij; zie Conservatief.

Behou'denis (*redding, behoud, zaligheid*), v. gmv.: tot — der zielen.

Behou'dens (*met behoud van*), vz.: alles is verloren — de eer; ik ben het met u eens — enkele kleinigheden, uitgenomen; — goedkeuring door de overheid, met voorbehoud van.

Behou'der (*redder*), m. —s.

Behouds'man (*conservatief*), m. —lieden.

Behou'wen (*door kappen of houwen den vereischten vorm geven*), ik —hieuw, heb —.

Behuisd' (*een huis hebbende, bewonende*), bn.: goed — zijn, goed wonende; klein — zijn, een kleine woning hebbende.

Behulp' (*bijstand, medehulp*), o. gmv.: met — van; een meisje tot — der huismoeder.

Behulp'zaam (*hulpvaardig, gediensig, hel-*

pende, dienstvaardig), bn., —zamer, —st: de —zame hand bieden; iem. — zijn bij iets, in alles — zijn; —heid, v. gmv.

Behuwd' (*aangetrouwd, door huwelijk aanverwant*), bn.: —broeder, m. —s; —dochter, v. —s; —moeder, v. —s; —vader, m. —s; —zoon, m. —zonen, —s; —zuster, v. —s.

Behu'wen (*door huwelijk verwerven*), ik heb —huwd: een aardig vermogen —; hij heeft veel geld met haar —huwd, betrouwd.

Bel (*bezie, bes*), v. —en: meestal gebruikelijk in samenstellingen, als: *aardbet, moerbet*; gew.: de —en van aardappels, zaadbollen.

Bel (*prins, Turksche titel van een landvoogd of van een leenroerig vorst*), m. —'s: de — van Tunis; zie Beg.

Beiaard (*klokkenspel, carillon*), m. —s.

Beiaarden (*d. beiaard bespelen*), ik —aarde, heb —beiaard. Vl.

Bel'de (*twee*), telw.: hij is blind aan —oogen.

Bel'de (*twee zaken*), telw.: ik heb mijn paarden —verkocht.

Bel'den (*twee personen*), telw.: ze waren —hier, we zijn —geslaagd.

Bel'den (*wachten*), ik heidde, ik heb —heid: ons heid een treurig lot; kom zonder —, talmen.

Bel'derhande, —lei (*van beide soort*), bn.

Bel'derzijds (*van weerskanten*), bw.: de schelmen wisselden —een blik; —zijdich, bn.

Be'er (*een man uit Beieren*), m. Beieren, Beierschen.

Beieren (*op de klokken met stokjes slaan*), ik heb gebeiaerd: met de beenen —, slingeren; —aar (*klokbespeler*), m. —s; zie Beiaard.

Beiersch (*afkomstig van, of als in Beieren*), bn.: is dat —hier? de —e kleuren.

Be'ge (*Fr. geelachtig grijs als ongeveer de natuurwol*), bn.: een —japon; lees: bé-zje.

Beignet' (*Fr. appel-poffertje*), m. —s; zie Appelbeignet; lees: ben-je'e.

Beij'veren, **zich** (*z. bevljigten, zijn best doen*), ik —ijverde mij, heb mij —ijverd: z. —om iem. te voldoen, zich inspannen.

Beij'zeld, vd.: de —e akkers, met ijzel bedekt; een —e vlakke, —e takken, zie Rijn.

Be'ram, o.; zie Bairameest.

Be'fel (*van bijten, splijten: timm. werktuig, om te steken of te snyden*), m. —s: een steek—, een krp—, een kromme —; —vormig, bn.

Be'felen (*met den beitel maken of bewerken*), ik heb —beiteld: namen in marmer —; een beeld —.

Beit'sen (*metaal of hout behandelen met een bijtmiddel*), ik heb gebeitst: door —een kleurverandering op het hout aanbrengen.

Bejaard' (*jaren tellende*), bn.: Wolterbuur, naar den eisch —, (Staring), oud, bedaagd.

Beja'en (*bevestigen met ja*), ik heb —jaad.

Bejag' (*het ijverig streven of jagen naar iets*), o. gmv.: een valsch —van natuurlijkheid, (Beets); vuil —, dom —; winst—, geld—.

Beja'gen (*streven naar*), ik —joeg of —jaagde, heb —jaagd: roem of eer —; —jager, m. —s.

Bejam'meren (*jammeren over*), ik heb —jammerd: iets —, zijn dwaasheid —, jammerend betreuren.

Beje'genen (*behandelen, ontvangen*), ik heb —jegend: iem. hartelijk —; iemand op onwaardige wijze —; iemand met onderscheiding —; —ing (*behandeling, ontvangst*), v. —en.

Bek (*snavel van een vogel*), m. bekken: de —van een kemphaan; bij uitbreiding: mond, muil van andere dieren: de —van een leeuw,

een tijger, een hond, een paard, enz.; ook van een mensch: *zijn* - houden, zwijgen, plat: bij werktuigen: *de* - van een pen, van een kraan, van een bankschroef, van een gasbrander, enz.; zegsw. men moet een gegeven paard niet in den - zien, zie Paard.

Bek (Java. inlandsche wijkmeester), m.

Bekaaid' (verkeerd; beschaamd, teleurgesteld), bn.: *ergens* - afkomen, slecht.

Beka'den (bedijken), ik heb -kaad: een uiterwaard -, met een kade omringen.

Bek'af (lees: *bek-af, erg moe*), bn.: *het paard is* - gereden, uitgeput door te hard te loopen; fig - *zijn*, doodmoe, doodaf.

Bekam'pen (bestrijden), ik heb -kamt: iemand of iets -; -ing, v. -en.

Bekapping (bintwerk van het dak), v. -en: *de* - van een huis, houten dakkap.

Bekeer'de (tot ander godsdienstig inzicht gekomene, proseliet), m. en v. -n.

Bekeer'der (iemand, die anderen bekeert), m. -s.

Bekeer'ren (tot inkeer brengen, van het kwade tot het goede brengen, tot het recht geloof brengen), ik heb -keerd: men wil *de* heide-nen -; *zich* -; -ing, v. -en.

Bekeer'ling (bekeerde), m. en v. -en; vr. ook -e: *dat loon is* den - weggelegd, (Star-ring); zie Proseliet.

Bekend', bn.: *hij staat* - als *de bonte hond*, is overal bekend, zie Hond; *hij vraagt* naar den -en weg, zie Weg.

Bekend'e (kennis), m. en v. -n: een mijner -n; ir. *hij is* een oude - van *de politie*.

Bekend'heid (het bekend-zijn), v. gmv.: - met een zaak, met een geheim; *de* - van een professor, naam, reputatie.

Bekend'maken (openbaar maken), ik heb -gemaakt; -making, v. -en; zie: Publicatie, Publiceeren.

Bekend'staan (bekend zijn), hij stond -, hij heeft -gestaan: *hij staat* - als een eerlijk koopman, als een goed leeraar.

Beken'nen (erkennen, belijden), ik heb -kend: *zijn schuld* -, *kleur* -; -ning, v. -en; -lenis (het bekennen; datgene, wat men bekennt), v. -sen.

Beker (drinktuig: kelk, kroes), m. -s: een drink-, een goochel-, een dobbel-; iemand den - reiken; zegsw. van den - houden, drank, nl. van wijn, bier, enz.

Bekermos (een soort van korstmos), o., (soorten), o. -mossen: gewoon -, rendier-.

Bekerzwam (plantk. bekervormige paddenstoel), v., (soorten), v. -zwammen.

Bekeur'de (iemand, die door de politie of eenig verbalisant bekeurd wordt, d. i. betrapt op eenig delict of eenige overtreding), m. en v. -n.

Bekeur'en (in de boete staan, snappen op de overtreding van een keur), ik heb -keurd; -ing (iemand zeggen, dat proces-verbaal tegen hem wordt opgemaakt), v. -en.

Bekijk', o. gmv.: zegsw. veel -s hebben, veler aandacht trekken.

Bekijken (nauwkeurig bezien), ik -keek, heb -keken: een kermiskraam -.

Bekij'ven (beknorreren, uitvaren tegen iemand), ik -keef, heb -keven: iemand over iets -, die jongen lucht, als men hem bekijft.

Bek'je (eig. mondje, ook: meisje), o. -s: *zij heeft* haar bekje tot haar dienst, zij kan goed van zich af spreken; *zij is* geen onuardig -; *Ketje*, het netst besneden -, (C.O.), gelaat.

Bek'ken (schaal, schotel, kom), o. -s: een

koperen -, een zilveren -, het - van een fontein, het - van een omroeper; muz.: *de* -s slaan, twee ronde, geelkoperen of zilveren schijven; e. *barbiers-*, *scherr-*, *water-*;

-slag, m. -slagen: *bij* -slag bekend maken.

Bek'ken (verwant met bak: komvormig beenderenstel, vormend de buikholte), o. -s: een scheef -; -holte, v. gmv.

Bekkeneel' (hersenpan), o. -en: een - is nu een doodshoofd; - is verwant met bekken.

Bek'kesnijden (elkaar met messen te lijf gaan), o.: geen kermis, of men hoort in Friesland van -; -snij'der (vechtlustige boer), m. -snijders.

Bek'kig (fig. brutaal), bn.: *de meid is* wat -, een grooten mond opzettende; -er, -st.

Beklaag'baar (beklagenswaard), bn.: een -bare moeder; -der, -st. v. i. g.

Beklaag'de (aangeklaagde, beschuldigde), m. en v. -n.

Beklaag'lijk (te beklagen, te bejammeren, beklagenswaard), bn.: *de* -ste gevolgen, een - schouwspel, een - uiteinde; -er, -st.

Beklad'den (bevekken, bemorsen), ik heb -klad: *dat kind is* bezig het papier te -; fig. iemand -, *iemand's goeden naam* -, door achterklap bevekken; -der, m. -s.

Beklad'deren, zich (stud. zich bedrinken).

Beklag' (het klagen), o. gmv.: met groot - iets gaan verhalen, recht van -, reden van -; *zijn* - doen over iets, zich beklagen over; in - *zijn*, medelijden opwekken.

Bekla'gen (klagen over), ik heb -klaagd: iemand -, *zijn medelijden* uiten, iem. troostwoorden toespreken; *hij is* waard -klaagd te worden, *gij zijt* te -; *zich* -; -ing, v. -en.

Beklagenswaar'dig (verdienende beklaagd te worden), bn.: een -slachtoffer der partijen; -er, -st, ook meer en meest -; ook Beklagenswaard; -heid, v. gmv.

Beklam'pen (voorzien van klampen), ik heb -klampt: een zwakke deur -; -ing, v. -en.

Beklant' (veel klanten hebbende), bn.: een handelszaak, een nering is -; een welbeklante winkel; -er, -st.

Beklap'pen (aanbrengen, verklikken), ik -klapte, heb -kapt; -klap'per, m. -s; meer Verklappen.

Beklau'teren (beklimmen), ik heb beklauterd: een begroeiden heuvel -.

Beklee'den (bedekken met een kleed, enz.), ik heb -kleed: een canapé -, overtrekken; fig. een ambt -, met eere vervullen; -er, m. -s; -ing, v. -en: -sel, o. -s: een leeren -, een linnen -.

Beklemd' (benauwd, gedrukt), vd. en bn.: met een - hart, ik ben zoo -; -held (angst), v.

Beklemd' (rechtst. in alijdurende huur of erfpacht hebbende), bn.: een -e meier, een pachter zijnde van een hoeve, waarop een onaflosbare erfpacht ligt; een - land, met onaflosbare erfpacht bezwaard.

Beklem'men (drukken, persen, benauwen), ik heb beklemd; -klemming (benauwdheid), v. -en.

Beklem'ming (rechtst. huur, die niet opzegbaar is), v. -en: het recht van - wordt geregeld door het plaatselijk gebruik.

Beklem'recht (erfelijk recht van huur tot vasten prijs op landerijen, huizen, enz.) o. gmv.

Beklij'ven (gedijen, wortel vatten), het heeft -klijfd: herhating doet de leerstof -, blijven,

- van duur zijn, gedijen; fig. *Op den weg, dien wij betreden, is geen voetstap die beklift.*
- Beklim'men** (*klimmende boven of ergens op komen*), ik -klom, ik heb -klommen: een rots -; -**ing**, v. -en.
- Beklin'ken** (*vastklinken, door klinken bevestigen*), ik -klonk, heb -klonken; fig. vaststellen, in orde brengen: een zaak -.
- Beknel'en** (*beklemmen, vastknellen*; fig. *benauwen*), ik -knelde, heb -kneid: de deur zit -kneid; fig. de vrees -kneit hem.
- Beknib'elen** (*nauw bedingen*), ik heb -knibeld: op het loon der arbeiders -; zich niet laten -; -**ing**, v. -en.
- Beknopt'** (*kort samengevat*), bn. en bw.: een - overzicht, klein, kort; iets - toelichten, zakelijk; -er, -st; -**elijk** (*in het klein*), bw.; -**heid** (*bondigheid*), v. gmv.
- Beknor'ren** (*op iem. knorren, hem grommende berispen*), ik -knorde, ik heb -knord: een schoolknaap, - een leerjongen -.
- Bekocht'**, vd. en bn.: - zijn, te duur gekocht hebben, een slechten koop gedaan hebben, door den verkooper bedrogen zijn; ik ben er aan -; zie **Bekoo'pen**.
- Bekoe'len** (*afkoelen, ook fig. verminderen*), ik -koelde, heb en ben -koeld: heet water wat laten -; zijn ambitie, zijn ijver begint al wat te -; -**ing**, v. -en.
- Beko'men** (*bijkomen, herleven*), ik -kwam, heb en ben -kamen; ook: verkrijgen, te koop; -**ing** (*verwerving*), v. gmv.
- Bekommerd** (*vol zorg, onrustig*), bn.; -**heid** (*zorg, angst*), v. gmv.
- Bekom'meren, zich** (*z. ongerust maken*), ik heb mij -kommerd: -kommer u daar niet over, maak u niet bezorgd; -**ing** (*angst*), v. -en; -**nis** (*bezorgdheid*), v. -sen: werp al uw -nis op God -, zorg, druk.
- Bekomst'** (*verzadiging*), v. gmv.: ik heb er mijn - van, ik heb er genoeg van.
- Bekou'kelen** (*door slimmigheid of draaiertij tot stand brengen*), ik heb bekoneid: iets met zijn vrienden -; zie **Konkelen**.
- Bekoo'pen** (*te duur betalen*), ik -kocht, heb -kocht; fig. met den dood -, boeten.
- Bekoor'lijk** (*aantlokkend, schoon, liefelijk*), bn. en bw.: een - gezicht; -er, -st; zie **Charmant**; -**heid**, v. -heden.
- Beko'ren** (*verlokken, aantlokken tot zonde*), ik heb -koord; -**koor'der**, m. -s; -**ko'ring** (*verleiding*), v. -en; zie **Verzoeken**.
- Bekor'ten** (*kort maken*), ik heb -kort: een reis -, den afstand tusschen twee steden door directe verbinding -; een brief -; zich -, het kort maken met zijn toespraak; -**kor'ting** (*af- of inkorting*), v. -en.
- Bekost'igen** (*de kosten van iets betalen*), ik heb -kostigd; -**ing**, v. gmv.
- Bekracht'igen** (*weltigen, bevestigen*), ik heb -krachtigd: een belofte met een eed -; de Koningin heeft de benoeming -krachtigd; -**ing**, v. -en; zie **Ratificeeren**.
- Bekram'men** (*een dijck tegen de afkabeling bekleeden met stroomatten*), ik heb -kramd.
- Bekran'sen** (*met één of meer kransen sieren*), ik -kranste, ik heb -kranst; -**ing**, v. -en.
- Bekreu'nen, zich**, ik heb mij -kreund: zich niet - over, zich niet bekommeren.
- Bekrij'gen** (*beoorloggen*), ik heb -krijgd. w.g.
- Bekrij'ten** (*huid bewemen, beschrijven*), ik -kreet, wij -kreten, ik heb -kreten: een onvoorzichtigheid -; met bekreten oogen.
- Bekrim'pen, zich** (*zijn uitgaven kleiner maken*), ik -kromp mij, heb mij -krompen; -**ing** (*beperking*), v. -en.
- Bekrom'pen** (*eng, beperkt, besloten, nauw*), bn. en bw.: een - woning, een - verstand, - denkbeelden; - over iets denken, niet ruim; -**heid** (*engheid, kleinheid*), v. gmv.
- Bekro'nen** (*de kroon zetten op, met een kroon sieren, fig. den eereprijs toekennen*), ik heb -kroond: een kunstwerk -, met den eersten prijs -; een boterham met aardbeien zou alles -, (C. O.); -**kroning**, v. -en.
- Bekruif'pen** (*kruijpende of stuipende bereiken*), ik -kroop, heb -kropen: den vijand -; fig. de lust -kroop mij, kwam in mij op.
- Bekruif'sen** (*met een kruis merken*), ik kruiste, heb -kruist: balken -, schapen -.
- Bektas'jis** (*Mah. bedelmonnik*), m. -sen.
- Bekul'pen** (*inkuipen*), ik heb -kupt: vreesch in een ton -; fig. een ambt-, listig verkrijgen; -**ing**, v. gmv.
- Bekwaam'** (*geschikt, kundig*), bn.: te bekwaamer tyd, op passenden, geschikten tyd; met bekwaamen speed, passend, er bij hoorenden; een - man, kundig; -kwamer, -st; -**heid**, v. -heden, zie **Capaciteit**.
- Bekwa'men** (*door leeren bekwaam maken*), ik heb -kwaamd: zich tot iets -; -**ing**, v. gmv.
- Bekwij'len** (*bezeeveren*), ik heb -kwijld.
- Bel** (*schel, klokje*), v. bellen: de - aan den hals der rammeln, - der koeien in bergstreken, zegsw. de kat de - aanbinden, zie **Kat**.
- Bel** (*oorbel, oorhanger*), v. bellen: een juweelen -, een -letje van goud.
- Bel** (*waterblaasje*), v. bellen: het regent - len; die jongens gaan -len blazen, zeepbellen.
- Bel**, m.; zie **Baal** en **Beëlzebub**.
- Belaag'ster**, v. -s; zie **Belagen**.
- Belab'berd** (*naar, ziek, niet in orde, slap, miserabel*), bn. en bw.: ik ben - vandaag; fig. het is een -e boel; de zaken zien er daar - uit, ellendig; het is - weer; -**heid**, v. gmv.
- Bela'chelijk** (*waard om er mee te lachen, bespottelijk*), bn. en bw.: een - kleedij; iem. - maken; hij kleedt zich -; -**heid**, v. gmv.
- Bela'chen** (*spotten met, lachen om*), ik -lachte, heb -lachen: iem. dreigementen -.
- Belad'deren** (*met een stormladder beklimmen*), ik heb -ladderd: de vestingmuur werd -ladderd; -**ing** (*beklimming*), v. -en.
- Bela'den** (*bevrachten*), ik belaadde, heb -laden: een wagen, een kar -.
- Bela'gen** (*lagen leggen aan*), ik heb -laagd: de boer -laagt de vooglen met zijn net, (Vondel); de krokodillen - in stille hun prooi, uit een hinderlaag bespieden; de onschuld -; iem. eer en goeden naam -.
- Belak'ken** (*belasteren*), ik heb -lakt; -**lakter**, m. -s; -**lakkig**, v. -en. gmv.
- Belan'da** (*Mal. Hollander*), m. -'s: orang -; ook: Olanda, Wolanda.
- Belan'dou** (*aanlanden*), ik -landde, ik ben -land: waar zal ik -? terechtkomen.
- Belang'**, o. -en: een zaak van -, gewicht; hij heeft er - bij, baat, voordeel.
- Belan'geloos** (*zonder eigenbaat*), bn. en bw.: -looze hulp; iets -doen; -**heid**, v. gmv.
- Belan'gen** (*betreffen*), het -langt: wat mijn boeken belangt, zie ik op geen kleingheid.
- Belan'gende** (*aangaande*), vz.: - Jezus van Nazareth, Hand. 10:38. vero.
- Belang'hebbende**, m. en v. -n: hij is er - bij, er geldelijk bij betrokken.

- Belangrijk** (gewichtig), bn.: een -e zaak; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Belangstellen** (deelneming toonen), ik heb -langgesteld; -ling, v.: een blijk van -.
- Belangstellend** (belangtooneind), bn.: een -toehoorder, een -vader.
- Belangwekkend** (belang of aandacht opwekkend), bn.: een -verhaal, een -e gebeurtenis; -er, -st; zie Interessant.
- Belastbaar** (belast kunnende worden), bn.: een -inkomen, waarop belasting gaat vallen; -heid, v. gmv.
- Belasten** (een lust opleggen), ik heb -last: -last en beladen; fig. iem. - met, hem iets opdragen; *erfelijk met iets belast zijn*, geneesk. een familiekwaal hebben, ook in moreelen zin; zie Erfelijke ziekte.
- Belastereen** (lastertaal spreken van), ik heb -lasterd: zijn vijand -; -ing, v. -en.
- Belasting** (verplichte bijdrage in de lasten des lands), v. -en: directe en indirecte -; bedrijfs-, vermogens-, grond-, enz.; -biljet (aanschrijvingsbiljet, het cijfer der belasting (bevattende), o. -ten; -kantoor (nl. tot betaling der belastingen), o. -kantoren; -pachter (gesch. persoon, die van land of gemeente voor een bepaalde som eenige belasting h.v. op wijn, bier, geslacht enz. op risico kocht), m. -s.; -penningen (-gelden), m. mv.
- Belastingkieser** (hij, die over het laatste dienstjaar minstens f 1.00 in een der Rijksbelastingen heeft betaald), m. -s.
- Belazerd** (melaatsch, vol uitslag of lazarij), bn.; fig. ben je - ? d. i. ben je zot? plat.
- Belazeren** (eig. met melaatschheid besmetten, fig. bedriegen, bedotten), ik -lazerde, heb -lazerd: ik laat mij niet - . plat.
- Bel'derom** (gildos, dien men met bel en fluit omleide door de stad), m. -s. vero.
- Beleedigen** (eig. iem. leed doen, hem krenken, hoonen), ik heb -leedigd; -end (krenkend), bn. en bw.; -er (man, die beleedigt), m. -s.; -ing (eerkrenking), v. -en.
- Beleefd** (voorkomend, vriendelijk), bn. en bw.; -er, -st; -elijk, bw. w.i.g.: ik moet u -elijk bedanken, liever beleefd.
- Beleefdheid** (voorkomendheid, vriendelijkheid), v.: dat vordert de -; iem. -bewijzen; dat laat ik aan uw -over, believen; hij zet haar allertei -heden, hoffelijke woorden; -shalve (ter wille van de beleefdheid), bw.
- Beleenen** (geld leenen op onderpand), ik heb -leend; -bank (lommerd), v. -banken; -briefje (bewijs van beleening), o. -briefjes.
- Beleg** (staat van -), o. gmv.: toestand in oorlogstijd of bij oproer, waarbij het oppergezag in handen is van den militairen commandant en een krijgsraad vonnist.
- Beleg** (mil. belegering, insluiting eener vesting), o. gmv.: het -slaan om, het -opbreken.
- Beleggen** (hubbende eenigen tijd gelegen), bn.: -bier, -kaas, -wijn.
- Beleggen** (met een leger omringen of insluiten), ik heb -legerd: een stad -, een vesting; fig. hij werd door zijn schuldeischers als belegerd; -aar (die belegerd), m. -s.
- Beleggering** (mil. beley), v. -en: de -van Sebastopol (1854-'55); de -van Port-Arthur door de Japannezen (1904-'5).
- Beleggerings-artillerie** (zwaar geschut), v. gmv.; -batterij (een rij van zware kanonnen), v. -en; -geschut (zwaar geschut), o. gmv.; -kunst, v. gmv.; -spel (gezelschapsspel voor kinderen), o. -spellen.
- Beleggen** (bedekken), ik heb belegd: een vloer met matten -, een dijk met zuden -; een vergadering -, oproepen; een bijeenkomst -; -legging (het beleggen), v.: -legging met zink, met tegels, enz.; -legsel (optegsel), o. -s.; -stuk (optegstuk of onderlaag tot versterking), o. -stukken.
- Beleggen** (op rente uitzetten), ik -legde, heb -legd: geld -; -ging, v. -en: een voordeelige -legging van geld, van kapitaal.
- Beleid** (overleg, doorzicht, omzichtigheid), o. gmv.: met -handelen; het financieel -van den minister; voor moed, trouw en -, devies der Mil. Willemsorde; -vol, bn., zie ald.
- Beleiden** (besturen), ik -leidde, ik heb -leid; -leider (bestuurder), m. -s. vero.
- Beleidvol** (in volle mate beleid tooneind), bn.; zie Tactvol.
- Belemmeren** (tegenhouden, bemoeilijken, in den weg staan, hinderen), ik heb -lemmerd: den doorgang, het verkeer -; -ing (hinderenis, beletsel), v. -en.
- Belemmied, belemmied** (versteening van zekere weekdieren in witte krijtmergel), m. -en: de -in de zandmergel van den St.-Pietersberg, zie Fossielen.
- Beleden** (den. van land: grenzen aan), het heeft -lend: -end (aangrenzend), bn.: de -e huizen; -ing (begrenzing), v. -en.
- Bel-esprit** (Fr. moetschrijver, salonletterkundige), m; ook man van geest, van smaak.
- Belet** (verhinderend), o. gmv.: -hebben; -vragen, d. i. vragen, of er ook verhinderend is; iem. -geven, iem. niet ontvangen.
- Bel-eta'ge** (Fr. eerste verdieping v. e. huis, aan straat, één trap hoog), v. -s.
- Beletsel** (hinderenis, hinderpaal), o. -en, -s: een -uit den weg ruimen.
- Beletselteeken** (spraak. vier of vijf puntjes in volgorde), o. -teekens; het -is een leessteeken, dat een lange rust aanduidt.
- Beletten** (verhinderen, onmogelijk maken), ik heb -let: iets -, iemand iets -.
- Beletten** (van letten, opletten: gadeslaan, bespieden), ik heb hem in stilte -let. vero.
- Beleven** (leven in, ondervinden, getuige zijn van), ik heb -leefd: droevige tijden -, wat moet ik nu -?
- Beleven** (betrachten, naleven, leven overeenkomstig), ik heb -leefd: men moet iem. geloof waardeeren naar 't -, (Vondel's Harpoen, vers 31), vero.; soms nog: zijn godsdienst -, zijn geloof -, zijns vaders lessen -.
- Belezen** (bezueren, een tooverformulier over iem. lezen), ik -las, heb -lezen: booze geesten -, uitbannen; -lezer (duivelbanner, fig. overhuler, verleider), m. -s; -ing, v. -en.
- Belezen** (veel gelezen hebbende), bn.: een -man, iem. die veel kennis heeft; -er, -st; -heid, v.: iemand van groote -heid.
- Bel'fort** (hooge wachttorens met stormklok in de Middeleeuwen, nog in de groote Vlaamsche steden), o. -en: het -van Brugge; het -diende ook als bewaarplaats van handvesten, privileges, keuren en als gemeentevergadering, enz.; zie Beffroi.
- Belg** (vroeger, Nederlander), m. -en: dat is de vlog der dapperen, der -en leeuwenwaan, (Boxman); thans bewoner van België: hij is -van geboorte; vr.: Belgische.
- Bel'gen, zich** (z. kwaad, toornig, boos maken), ik heb mij -belgd: het belgd u niet.

- Belgicis'me** (Vlaamsch getinte uitdrukking), o. -n: wij gaan naar (den) buiten; de klok tampt (= klopt); de bureelen van den ijzeren weg, (Conscience); die niet anders kan dan... kasseien verstijven, (Consc.); een eendelijk land, een eendelijk vrouwtje, eenzaam; zij trad binnen zonder naar de stove (= kachel) te zien; soms: Vlamisme.
- België** (koninkrijk), o.; -gisch, bn.: het -e koningshuis, het -e wapen, de -e hoofdstad.
- Belg'ziek** (driftig, oplopend), bn., -er, -st.
- Bel'hamel** (ram of hamel met een klingel of bel om den hals, die aan't hoofd der kudde gaat), m. -hamels; fig. haantje-de-voorste; aanvoerder, roervink, raddraaier, voorvechter; ook: baldadige straatjongen.
- Bel'liâl** (hellevorst), m.; -skind (duivels-kind), o. -kinderen, fig. goddeloos mensch.
- Bel'chamen** (met een vorm bekleeden, concreet voorstellen), ik heb -lichaamd: een denkbeeld -; -lichaming (het geven van een vorm), v. gmv.
- Bellich'ten** (het daglicht er op laten vallen, beschijnen, verlichten), ik -lichtte, heb -licht; fotografie: een plaat eenige seconden -; -ing, v. gmv.; -ingstijd, m. gmv.
- Belle'gen** (teugens wijsmaken), ik -loog, heb -logen: iemand -, d. i. hem iets voorliegen; -er (persoon, die iem. beliegt), m. -s.
- Belle'ven** (genoegen doen), hij heeft -liefd: als het u -leeft, behaagt; verg. asjebliet; ik -lief dat niet te doen, wil; hij zoekt mij in alles te -, aangenaam te zijn, te gevallen.
- Belle'ven** (welgevallen, goedvinden), o. gmv.: dat zal van uw - afhangen.
- Belij'den** (bekennen), ik -leed, heb -leden: zijn zonden -, rouwmoedig en vrijwillig bekennen; schuld -; een godsdiens -, openlijk als den zijnen erkennen; God -, Christus-.
- Belij'denis** (de daad van belijden), v. -sen: de - der zonden, R.-K. onderdeel der biecht; Prot. hij doet dit jaar zijn -, laat zich aannemen als lidmaat der Hervormde kerk.
- Belij'der** (R.-K. confessor), m. -s: een - is een mannelijke heilige, die niet tevens martelaar is; Eduard de -, Eng. koning, 1041-'66: zijn deugdrijk leven was een belijdenis v. h. Evangelie; zie Martelaar.
- Belij'nen** (van lijnen voorzien), ik heb -lijnd; fig. schetsen, in beeld brengen: een scherp belijnd betoog, juist en zaakrijk.
- Belladonna** (eig. schoone dame, omdat een kleine dosis de oogen v. e. zangeres b.v. doet glinsteren; plantk. wolfskers), v. -donna's.
- Bellefleur** (fijne tafelpappel), v. -s of -en: zegsw. een kleur als een -, hoogroode.
- Bel'ien** (aan de schel trekken; ook door belten roepen), ik heb -beld: wilt gij eens -? zult gij vader eens -.
- Belletrist** (fraaie letteren in proza), v. gmv.
- Belletrist** (een beoefenaar of kenner der belletristie), m. -en; ook: Belletrist.
- Belletrist'isch** (tot de belletristie behoorend), bn.: het - leesboek, ook: Belletristisch.
- Bellevue** en **Belvedè're** (Fr. een plaats, een torentje of koepel met schoon uitzicht), o. -s.
- Bello'na**, myth. de Romeinsche godin van den oorlog, de zuster van Mars.
- Belof'te** (toezegging), v. -n: het land van -, Kanaän; zegsw. - maakt schuld, wat men belooft, is men verplicht te houden.
- Belof'te** (van beloven: toezegging), v. -n; zie Gelofte; -nis, v. -sen.
- Belo'ken** (verleden deelw. van het oude beluiken, sluiten), bn.: - Paschen, de eerste Zondag na Paschen, als wanneer de Paaschtijd in de R.-K. kerk gesloten wordt.
- Belom'meren** (beschaduwen), ik heb -lommerd: hooge iepen - den weg; -ing, v. gmv.
- Belon'ken** (lonkende begluren, met vriendelijkheid bespieden), ik heb -lonkt: de Engelenrij nam het pareltje (Margareetje) in haar macht, belonkte en kustte 't zacht, (Smits).
- Beloo'f de land** (het land van belofte), o.; zie Kanaän, alsmede Palestina.
- Beloo'nen** (loon geven, naar eisch vergelden, vergoeding geven), ik heb -loond; -er, m. -s; -ing (vergoeding; ook eenig bewijs van tevredenheid), v. -en; -inkje, o. -s.
- Beloo'p** (gang, afloop), o. gmv.: iets op zijn - laten, iets zijn gang laten gaan; naar - van zaken handelen; dat is 's werelds -; het - van een rekening, bedrag.
- Beloo'pen** (loopen of gaan op), ik -liep, heb -: een pad -, begaan; fig. de schade beliep duizend gulden, bedroeg, maakte het bedrag uit van.
- Belo'ven** (van loven, goedkeuren, toestemen: toezeggen), ik heb -loofd: iemand iets -; fig. de velden - een rijken oogst.
- Bel'roos** (koorts met roosachtigen uitslag en blaren), v. gmv.
- Belt** (hoop, aschhoop), v. belten: een vuilnis -. **Belt** (aandr. doorvaart, zeeëngte), v.: de Grootte -, de Kleine -, (Deusmarken).
- Beluid'en** (de klok luiden over), ik heb -luid: een doode -; ook: Beluien.
- Belui'ken** (sluiten, eindigen); slechts het vd. Beloken (zie ald.) is in gebruik.
- Beluist'eren** (ongemerkt af luisteren), ik heb -luisterd: iemand -, af luisteren, wat hij zegt.
- Belui'**, o., zie Benul.
- Belust** (begeerig, gretig), bn.: - op of naar iets zijn, op uitgaan -e dochters, (C. O), iemand - maken.
- Belvedè're** (schoon uitzicht: uitzichttoren, uitzichtkoepel), o. -s; zie Bellevue.
- Bel'zebub**, m; zie Beëlzebub.
- Bemachtigen** (in zijn macht krijgen), ik heb -machtigd: een stad -; -ing (vermeestering), v. gmv.
- Bema'len** (met een watermolen het water in een polder enz. op peil houden), ik heb -; -ing, v. -en, zie ald.
- Bema'len** (beschilderen), ik heb -maald: zij (Blanka) zag hun wapens blinken, met kleuren grootsch bemaald, (Bild.)
- Bema'ling** (het malen met een watermolen), v. -en: een polder onder - brengen.
- Beman'nen** (van manschap voorzien), ik heb -mand: een schip -; -mannig (manschap), v. -en.
- Beman'telen** (eig. bedekken met een mantel, bewimpelen), ik heb -manteld; fig. vergoelijken: een fout -, een gebrek -, verbloemen; -ing, v. -en.
- Bemer'kbaar** (waarneembaar, bemerkt kundende worden, merkbaar), bn.; -der, -st.
- Bemer'ken** (bespeuren, gewaarworden, zien), ik heb -merkt: iets of iem. -; wij -, dat wij bedrogen worden.
- Bemer'king** (het bemerken), v.: men bezige niet het germ. bemerkning voor aanmerking b.v. Heeft iemand ook -en op de gelezen notulen?
- Bemesten** (mest geven aan, voorzien van

mest), ik -mesta, heb -mest: een stuk land --, een akker --; -ing, v. -en.

Bemid'deld (welgesteld, vermogend), bn.; -er, -st; -heid, v. gmv.

Bemid'delen (bevredegen), ik heb -mid-deld: een geschil --, bijleggen; -aar, m. -s.

Bemid'delend bn. en bw. „Och, ik vind het (harpspel) nog al vroolijk,” zei ik --, (C.O.), vergoelijkend.

Bemid'deling (tusschenkomst, hulp), v. gmv.: door -- van een vriend.

Bemind' (geliefde), bn.; -er, -st: -e ouders.

Bemin'de (geliefde), m. en v. -n.

Bemin'naar (liefhebber, voorstander), m. -naren en -naars: een -- van de kunst, van de wetenschap; -nares', v. -sen.

Bemin'nen (liefhebben, liefde toedragen), ik heb -mind; -lijk, ook -nelijk, bn. en bw.

Beminnenswaardig (waard' bemind te worden), bn.; -er, -st, of meer en meest -waardig; -heid, v. gmv.

Bemin'ner, m. -s: ook *Bemin'naar*, b.v. van schoone kunsten, lectuur, enz.

Bemoedigen (aanmoedigen, moed inspreken), ik heb -moedigd; -ing, v. -en.

Bemoedigend (moed gevend, moed opwekkend), bn.: een -- woord, een --e blik, een -- verschijnsel; zie *Aanmoedigen*.

Bemoef'al, m. en v. -allen: deze dame is een echte --, iem. die zich met alles bemoeit.

Bemoef'en, zich (z. *inlaten met*), ik --moiede mij, heb mij --moeid: hij --moeit z. gaarne met alles, steekt overal zijn neus in; --moet u met uw eigen zaken, let op eigen zaken en niet op die van anderen.

Bemoef'ziek (oerbreven zich met allerlei dingen bemoeiende), bn.: hij is een bemoef-ziek ventje; -moeizucht, v. gmv.

Bemoef'lijken (lastig vallen, bezwaren in den weg leggen), ik heb --moelijk: iem. --, iets --, tegenwerken; -ing, v. -en.

Bemorst'en (bekladden, vuil maken), ik --morste, heb --morst: zich --, zijn kleeren --.

Bemost' (met mos begroeid), bn.: een -- dak.

Ben (teenen mandje), v. bennen: een visch--.

Benaar'stigen, zich (zich toelaggen op), ik heb mij --naarstigd: zich -- om 't iemand naar den zin te maken, bevljtigen; zich -- om een examen te kunnen afleggen, bejiveren, inspannen.

Benaasten (rechtst. benaderen van goederen), ik --naaste, heb --naast; -ing, v. -en; zie *Benaderen*.

Bena'deelen (schade berokkenen), ik heb --nadeeld; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Bena'deren (bestijl leggen op goederen, waarvan iem. bij invoer geen of te weinig belasting wil betalen), ik heb --naderd; -ing, v. -en: bij --ing, bij wijze van raming, ongeveer.

Bena'ming, v. -en: onder -- van, d. i. onder den titel of naam van.

Benard' (benauwd), bn. en bw.: hij verkeert in --e omstandigheden, moeilijke; hij ziet er -- uit; -er, -st; -heid, v. gmv.

Benar'ren (benauwen, angstig maken), ik heb --nard: allerlei droombeelden -- mijn geest; de nacht zal u --, (Poot).

Benauwd' (eng, nauw, drukkend), bn. en bw.: een --e kamer; het is hier erg --, -- zijn over iets, bang, beklemd; een -- gezicht zetten, angstig; hij zit er -- voor, heeft geld-zorgen; een -- klein stukje, bitter, erg; -er, -st; -heid (beklemming), v. --heden.

KOENEN, Verkl. Handv.boek.

Benau'wen (in het nauw brengen, fig. beangst maken, beklemmen), ik heb --nauwd: een stad --, allerlei bange droomen -- den zieke.

Ben'de (troep), v. -n: een -- roovers, een -- dieven; de zwarte --, zie *Hand*.

Ben'die (O.-I. tweewielig rijtuigje voor één paard, mandenwagentje), v. -s.

Bene'den (omlaag, onder), bw. en vz.: -- wonen, gelijkvloers, -- komen; -- den grond; fig. -- iemand staan, ondergeschikt aan iemand zijn; dat is -- mij, d. i. mijner onwaardig.

Bene'dendijks (aan den voet v. d. dijk), bw.: die huysjes liggen --.

Bene'deneinde (ondereinde), o. gmv.

Bene'denhuis (gelijkvloers liggend deel van een huis), o. --huizen; -kamer, v. -s.

Bene'denloop (van een rivier: dat deel hetwelk in de lagere vlakke tot aan zee stroomt), m. gmv.: de -- loop van den Rijn, zie *Boven-Rijn*, de -- van de Maas, zie *Boven-Maas*.

Benedenrivier (stroomaf gelegen deel v. e. rivier), v. -en.

Bene'denstad (laag gelegen deel eener stad), v. --steden; zie *Bovenstad*.

Benedictie (R.-K. zegening van personen of zaken), v. -s, -tiën; lees: *bee-nee-dik'-sie*.

Benedictijn' (monnik van de orde van St. Benedictus, in 529 gesticht), m. -en. (c = k).

Benedicti'ne (likeur, door Benedictijner monniken gestookt), v. gmv. (c = k).

Benedicti'ne (religieuze van de orde der Benedictijnen), v. -s. (c = k).

Benedictus, de H. --, 480-543, geb. te Nursia in Italië, stichter van de orde der Benedictijnen te Monte-Cassino bij Napels.

Benefijen (zegenen): Wees g'benedijdt! vero.

Benefice, o. gmv.; zie *Benefiet*.

Beneficiant' (tooneelspeler, ten wiens voordeele een benefiet wordt gegeven), m. -en; -cian'te (dergelijke tooneelspeelster), v. -n.

Benefic'e (gunst, voordeel, begunstiging), o. -ciën, -cia: het -- van knecht aan het ... sche veer, (C.O.), postje uit gunst; rechtst. onder -- van boedelbeschrijving: men is niet verder aansprakelijk tot betaling der schulden en lasten bij de aanvaarding eener erfenis, dan tot beloop van de waarde der voorhanden bezittingen. (e = ee).

Benefic'e (geestelijke waardigheid, waaraan inkomsten zijn verbonden), o. -ciën: kerke-lijke --ciën; zie *Prebende*.

Benefic'ium (Lat. goed, onder recht van vruchtgebruik aan een kerk afgestaan), o. -s.

Benefiet' (tooneelvoorstelling in den schouwburg ter eere van een populair acteur), o. -en: een --voorstelling. (e = ee).

Bene'men (ontnemen, wegnemen, doen verliezen), ik --nam, heb --nomen: zich het leven --, dat beneemt mij alle hoop.

Bene'pen (beklemd, benauwd), bn.: met een -- hart, benard; menschen, -- van ziel, klein-zelig; een -- gezicht zetten; -heid, v. gmv.

Bene'velen (met een nevel omringen, in nevel hullen, verduisteren), ik heb --neveld: mist --nevelt het vrije uitzicht; een land-schap, een rivier kan beneveld zijn; fig. --neveld zijn, dronken; -ing, v. -en.

Bene'vens (alsook, behalve), vz.: om gaf hem zedenlessen -- allerlei vermaningen.

Bengaalsch'-vuur (helder vlammend kunstvuur in allerlei kleur, tot feestelijke verlichting van straten en pleinen), o. gmv.

Ben'gel (klepel, klokje op schepen), m. -s.

Bengel, m. -s: een - van een jongen, ondeugd, deugniet, rakker.
Bengelen (slingeren, luiden, loshangen), ik heb -bengeld: de klokken -, heen en weer slingeren; het bengelt al, luidt, klept.
Bengelkruid, o.; zie Bingelkruid.
Benieuwd (nieuwsgierig, verlangend om te hooren, te zien, te weten), bn.: ik ben -, wat hij zeggen zal; ik ben -, hoe hij er uitziet; we zijn - naar den uitslag.
Benieuwen, het heeft -nieuwd: het -t mij, d. i. ik ben nieuwsgierig te vernemen.
Benijdbaar, bn.; zie Benijdenswaard.
Benijden (iemand een afgunstig hart toedragen, i. e. i. iets misgunnen), ik -nijdde, heb -nijd: zegsw. beter benijd dan beschreud, ook, dan beklaagd: het is beter, dat de menschen u benijden om uw geluk, dan dat zij u beklagen om uw tegenspoeden.
Benijdenswaard (benijdbaar, begeerlijk, wenschelyk), bn.; -waardig, bn.; -er, -st, ook meer of meest: e. - voorrecht.
Benijpen (beknellen), ik -neep, heb -nepen.
Benjamin (Bijbel. zoon van het geluk of der vrede; jongste zoon van den aartsvader Jacob), m.: fig. jongste lieveling, troestekind.
Benjamin-af zijn: door de geboorte van een jongere spruit niet langer de Benjamin zijn; zie De Gen. gedicht van dien naam: *Hanst ben je nu niet meer Benjamin*, enz.
Benoembaar (benoemd konnende worden), bn.: - als lid van een college; -heid, v. gmv.
Benoemde (iem., die benoemd is), m. en v.
Benoemen (een naam geven), ik heb -noemd: een gas -; tot een ambt -, d. i. aanstellen; -ing, v. -en; -noemingsbrief (bewijs van aanstelling), m. -brieven.
Benoo'digd (noodig), bn.: iets - hebben; -heid, v. -heden: allerlei -heden, artikelen.
Benoor'den (naar het noorden om; ten noorden van), bw. en vz.: - omgaan, d. i. om de N.kust van Engeland en Schotland; de landen - den N.poolcirkel; zie Noord.
Bent (club), v. gmv.: een letterkundige -; de schilders - te Rome in de 17eeuw, vereeniging, vero.; -genoot, m. en v. -en.
Bent'ing (O.-I. Atjneesche fortificatie met versperingen), v. -s; ook: Benteng.
Benul (besef, begrip), o. gmv.; zie Belul: geen - hebben van iets, er niets van kennen; er niet over kunnen oordeelen.
Benzi'ne (uit teer verkregen koolwaterstof), v.: - is zeer licht ontbrandbaar en daardoor dienstig voor motors.
Benzoë (O.-I. welriekende gom, reukhars), v. gmv.; -boom (matig hooge boom, vooral op Sumatra, uit wiens sap men benzoë verkrijgt), m. -boomen; lees: ben'-zoo-ee.
Be'o (Jav. huisvogel), m. -'s: praten als een -, gedachteloos iemand napraten; ook: Be'jo.
Beoefenen (zich op iets toeleggen, zich oefenen in of op, bestudeeren), ik heb -oefend: de geschiedenis -, de schilderkunst -, zich toeleggen op; -aar, m. -s; -ing, v. gmv.
Beo'liën (met olie bestrijken), ik heb -olied: papier -, een vloer -.
Beo'gen (bekijken), ik heb -oogd; fig. bedoelen, doelen op; -ing (bedoeling), v. gmv.
Beoor'deelen (een oordeel vellen over), ik heb -oordeeld: een boek -; iemands doen en laten -; -aar, m. -s; -ing, v. -en.
Beoor'logen (oorlog voeren tegen), ik heb -oorloogd: een staat, een volk -.

Beoos'ten (naar het oosten toe, ten oosten van), bw. en vz.: de schipper hield -aan, in oostelijke richting; Aken ligt -Maastricht.
Beo'tië, **Beo'tie**, o., zie Beotiër. (t = ts).
Beotiër (eig. bewoner van Beotië, een bergland in Hellas met de hoofdstad Thebe, die voor onbeschaafd en ruw doorging; fig. lompe b'er), m. -s. (t = ts).
Beotisme (stompzinnigheid), o. gmv.
Beo'wulf (Angelsaks. heldendicht, ± 700), m. lees: Be-wuelf.
Bepaald (vastgesteld, nauwkeurig, juist), bn. en bw.: een -e tijd, prijs, afspraak, belofte, enz.; hij komt -, zeker; -heid (vastheid, zekerheid), v. gmv.
Bepaaldelijk (in 't bijzonder), bw.: ik heb het u -verboden, in duidelijke bewoordingen, stellig.
Bepalen (begrenzen, regelen, omschrijven, vaststellen), ik heb bepaald; -paling (omschrijving, beperking, definitie), v. -en; -palingje, o. -s.
Bepalend (nader omschrijvend), bn.: een -e zin, een - woord.
Bepant'seren (met een pantser van staalplaten bekleeden), ik heb -pantserd: een oorlogsschip -.
Beparelen (met parels bezetten of sieren), ik heb -pareld: een -parelde kroon; fig. bloemen, met dauwdroppels bepareld.
Bepel'zen (overdenken en daarbij in gedachten verzonken zijn), ik -peiusde, heb bepeinsd; -peinzing, v. -en.
Bepel'ken, -pik'ken (met pek of pik bestrijken of besmeren), ik -te, heb -pekt of -pikt.
Beper'ken (binnen perken of grenzen sluiten, afpalen, afsluiten), ik heb -perkt; -perking (bepaling, intooming), v. -en.
Beperkt (eng, bekrompen), bn.: van een -inkomen leven, klein, gering; een - verstand; -er, -st; -heid (kleinheid, engte), v. gmv.
Bepik'ken; zie Bepeken.
Beplak'ken (plakkend bedekken), ik -plakte, heb -plakt: iets met papier, met linnen -.
Beplan'ten (met boomen of planten bezetten), ik heb -plant: een plein met boompjes -; fig. de wallen met geschut -.
Bepleis'teren (met cement beplakken), ik heb -pleisterd: een muur -, een gevel -.
Bepleit'en (iets met woorden verdedigen), ik -pleitte, heb -pleit: een zaak -, er ten gunste van spreken; -er, m. -s; -ing, v. -en.
Beploe'gen (met den ploeg bewerken), ik heb -ploegd: een akker -; fig. de zee -, bevaren; -ing, v. -en.
Bepoe'deren (met poeder bestrooien), ik heb -poederd: iemands pruik -, vero.; ook: Be-poeieren; fig. met sneeuw -, (Jonath).
Bepo'ten (met aardappels, enz. bezetten), ik -pootte, heb -poot; -poting, v. -en.
Bepra'ten (met praatjes overhalen), ik heb -praat; -prater, m. -s; -prating, v. -en.
Beproefd (op de proef gesteld, deuydelijk), bn.: -e trouw, echte, dagelijke trouw; een -e methode, die de proef heeft doorstaan; hij is zwaar -, hem troffen veel ongelukken.
Beproev'en (de proef nemen van, probeeren, onderzoeken), ik heb -proefd; -proe'ver, m. -s; -proe'ving (tegenspoed), v. -en.
Beraad (overleg, nadenken), o. gmv.: na r'ijp -, behoorlijke overdenking; iets in -nemen, in -staan, tijd van -.

- Beraadslagen** (ernstig overleggen met anderen), ik heb -raadslaagd; -slaging (overleg, raadpleging), v. -en.
- Bera'den** (bedachtzaam, bezonnen), bn.: een -man, rustig, verstandig; -heid, v. gmv.
- Bera'den, zich** -, ik -ried of -raadde mij, heb mij -raden: *hij heeft nog tijd zich over die zaak te -*, met zich zelven raad te houden.
- Bera'men** (ontwerpen), ik heb -raamd: een plan -, maken, uitdenken; een onderneming -; -raming, v. -en.
- Bera'pen** (vepleisteren), ik heb -raapt: een muur -; -raping, v. -en.
- Berberi'ne** (geneesk. medicijn, uit den berberiswortel geïrokket), v. gmv.
- Ber'beris** (zeker struikgewas, ook de vrucht. een roode, zure bes), v. -sen: de gemeene - of zuurdoorn; -sestruik, m. -en.
- Bercan'** (stof v. wot en getenhaar), o. (c = k).
- Berceau'** (Fr. priëel, woegewelf; een wieg), o. berceau's; lees: berseu'se.
- Berceu'se** (Fr. wiegelied: schommelstoet), v. -s; lees: berseu'se.
- Berd** (plank, bord), o.: te -e brengen (komen), eig. op het withangbord zetten; fig. iets aanvoeren als voorbeeld, als bewijsgrond, als verontschuldiging, enz.; zie T'apj'.
- Berebijt**, m.; zie het betere Beerenbijt.
- Berech'ten** (eig. het laatste gerecht toedienen; R.-K. de laatste kerkerechten of sacramenten toedienen), ik heb -recht; -er, m. -s; -ing, v. -en. Vl.; zie Bedienen.
- Berech'ten** (vonnis vellen); ook het verleden deelw. is in gebruik nl. berecht; de zaak is reeds -, afgedaan, heeft haar vonnis.
- Bered'deren** (met veel drukte en omstap in orde brengen), ik heb -redderd; -aar, m. -s; -ing (drukte, omstap) v. -en.
- Bered'den** (te paard), vd. en bn.: een -officier, die dienst te paard doet; een -ruiter, d. i. geoeffend; de -uipens; de ruiterij; de -politie, te paard.
- Beredeneerd'**, bn.: een -man, iemand die logisch kan redeneeren; -er, -st; een -e oplossing in de rekenkunde d. i. verklarende; een -verslag, d. i. met opgave van gronden.
- Beredeneeren** (grondig bespreken), ik heb -eerd: een zaak lang en breed -.
- Bereid'** (geneigd, gezind, klaar), bn.: een koning -ten strijde, vero.; ik ben -u te helpen, ik ben gaarne tot wederdienst -.
- Bereiden** (den. van gereed: gereedmaken), ik -reidde, heb -reid: het middagmaal -, klaar maken; een geneesmiddel -; -ing (het bereiden), v. -en.
- Bereids'** (reeds), bw.
- Bereidvaardig** (gaarne iets willende doen, gewillig, dienstvaardig), bn. en bw.; -er, -st; -heid, v. gmv.; -willig (dienstvaardig), bn. en bw.: een -man; hij deed het -, gaarne; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Bereik'**, o. gmv.: onder het -van, kunnende bereikt worden door of met.
- Bereik'en** (verwerven, krijgen), ik heb -reikt: zijn doel -; -reiking, v. gmv.
- Bereisd'**, bn.: een -man, die veel gereisd en routine opgedaan heeft; -er, meest -.
- Bereizen** (reizende bezoeken), ik -reisde; heb -reisde: als handelman een provincie -; de kermissen -, met tent of kraam.
- Berekenen** (door rekenen bepalen of vaststellen, beramen, begrooten, schatten), ik heb -rekend; -aar, m. -s; -ing, v. -en.
- Be'rendaalder** (Zwits. munt van ± f 1.65), m. -daalders.
- Be'rengebrom**, o. gmv.; -hoeder (-leider m. -s, -hol, o. -holen; -huid, v. -en; -jacht, v. -en; -jong, o. -eu; -klauw, m. -eu; -leider, m. -s; -oor (van een beer), o. -en; -vangst, v. gmv.; -vet, o. gmv.
- Be'renklauw** (plauk. schermbl. plant, geneeten naar den vorm der ruubehaarde bladeren), m., zie Akant; -kuil (kuil of verblijf voor beren), m. -kuilen; verg. Leeuwenkuil; -muts (eig. muts uit de huid van een beer, ruige muts, meestal grenadiersmuts, kolbak), v. -mutsen.
- Be'ren'nen** (mil. omsingelen of instuiten, b.v. een fort of vesting), ik heb -rend; -renner, m. -s; -renning, v. -en.
- Berg** (verhevenheid; aanzienlijke hoogte, meer dan 600 M.), m. -en: een vuurspuwende -; zegsw. iemand gouden -en beloven, d. i. stapels of hoopen goude, fig. hem wonderschoone beloften doen.
- Berg** (schuur, bergplaats voor hooi of graan), v. -en; zie Hooiberg.
- Berg'achtig** (bezet met bergen), bn.: Zwitserland is een -land; een -e kust.
- Bergaf'** (eig. den berg af, naar omlaag), bw.; zie Bergop; -afwaarts, bw.
- Bergamot'** (Turksche ronde peer, middelmatig van grootte en zeer fijn van smaak), v. -len; -citroen' (Ital. vrucht), m. -en.
- Bergamot'-olie** (etherische olie uit de schil van den Ital. bergamot-citroen), v. gmv.
- Berg'blauw** (schoone, hemelsblauwe schilderij, koperlazuur), o. gmv.
- Berg'boter** (zinknoot), v. gmv.
- Berg'cultuur** (O.-I. landbouw langs de berghelling), v. gmv.
- Berge, te** (naar de hoogte), bw.: de haren rezen hem te -, stonden rechtop; z. Haar.
- Berge, barge** (spreekt. rommel, wanorde), v. gmv.: het is daar een -boel. (g = zj).
- Bergen** (in veiligheid brengen, opbergen, reddan), ik borg, heb geborgen; -er, m. -s; -ing, v. -en; zie Berggeld.
- Berg'engte** (aandr. bergpas), v. -engten.
- Bergerac'** (Fr. witte Fransche wijn uit de omstreken v. d. stad Bergerac (Duragne), m.
- Berg'ere** (Fr. herderin; ruime rustiviel met een voetbankje), v. -s. (g = zj).
- Berg'geest** (aardmannetje), m. -geesten.
- Berg'geld** (vergoeding voor het bryen van ystrandegooderen), o. -gelden; ook: -loon.
- Berg'groen** (Hongaarsch groen, Tyroler groen of kopergroen), o. gmv.
- Berg'kalk** (donkergrijs, kalkachtig, fossiel gesteente), v. gmv.
- Berg'keten** (aandr. samenhangende bergen, reeks van bergen), v. -ketens; -klimaat (lichtgesteldheid v. e. bergstreek), o. gmv.; -kloof (scheur, inzinksel in een berg), v. -kloven; -kop (-kruin), m. -koppen; -kristal (waterhelder kwarts), o. -len: het -is ook fraai geel, Buheemsch topaas; ook bruin, rook-topaas, of zwart, morion.
- Berg'loon**, o. -loonen; zie Berggeld.
- Berg'nachtegaal** (Java. zanger der bergwoud.), m. -alen: de slag v. d. - heeft veel van dien v. onzen nachtegaal.
- Bergop'** (eig. tegen den berg op, naar omhoog), bw.: het gaat hier bergop-bergaaf, de weg heeft hoogten en laagten; -waarts, bw.
- Berg'partij** (gesch. de radicalen of ultra's

- der Fransche nationale vergadering), v. gmv.; zie Jacobijn.
- Berg'pas** (aard. inzinking, laagte, pad tusschen berghoogten), m. -passen: een - is meestal de eenige weg over een bergketen.
- Berg'pek** (asphalt), o. gmv.
- Berg'plaats** (plaats, om iets te bergen), v. -plaatsen; zie: Loods, Pakhuis.
- Berg'rede** (Bijbel. rede, door Jezus op een der bergen in de nabijheid van het meer van Genesareth gehouden, eerst tot de leerlingen later tot de scharen over de „acht zaligheden“ en de verhouding tot de Joodsche wet), v. gmv.
- Berg'ring** (-bovenrand), m. -ruggen.
- Berg'sche ansjo'vis** (ansjovis uit Bergen-op-Zoom), v.: de - is om haar goede kwaliteit zeer gewild, zie Ansjo'vis.
- Berg'streek** (aard. streek of oord, waarin bergen of bergketens gelegen zijn), v. -streken; -stroom (stroom in of uitte gebergte), m. -en.
- Berg'talk** (bergwas, natuurlijke paraffine, vetzonde), v. gmv.; -teer (pikachtige massa van aard- of steenolie), o. en v. gmv.
- Berg'top** (hoogste punt v. e. berg), m. -pen.
- Berg'zout** (mineraalzout, zout uit de zoutmijnen), o. gmv.; zie Zoutmijn.
- Beriberi** (Mal. in de tropen veel voorkomende besmettelijke ziekte), v.; de - toont zich door zuchtachtige zwelling der beenen, vandaar dat de gang der lijders doet denken aan dien van een schaap. (Mal. berie).
- Bericht** (tijding, mededeeling), o. -en: een telegrafisch -; -gever, m. -s.
- Berichtem** (doen weten, melden, mededeelen), ik -richtte, heb -richt; -richter, m. -s.
- Berijden** (rijden op), ik -reed, heb -reden: een paard -; -er (ruiter), m. -s; -ing (het berijden), v. gmv.; -ster, v. -s.
- Berijmen** (op rijm zetten), ik heb -rijmd: de psalmen -; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Beril** (doorschijnende, geelachtig groene of zeegroene edelsteen), m. -len; (stofnaam), o.
- Berin** (wijfjesbeer), v. berinnen.
- Beris'pelijk** (laakbaar), bn. en bw.: een -gedrag, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Beris'pen** (beknorreren), ik heb -rispt: iemand streng -, bekijven; iets in iemand -, afkeuren, laken; -risping, v. -en.
- Berk** (katjesdragende loofboom), m. berken; -eboom, m. -boomen; -enhout, o. gmv.
- Berkemeier** (drinkbeker van berkenhout, oudtijds uit een tak of mei v. d. berk), m. -s: bij 't schuimen van den -.
- Berkenbosch** (bosch van berken), o. -boschen; -loof (loof van berken), o. -loovers; -rijs (teentje van berkenhout), o. -rijzen.
- Berkenwijn** (drank, uit sap v. d. berk door gisting bereid, ook Duitsche champagne), m.
- Berkoen** (scheepst. dwarsbalk, rondhout), m. -en, ook Barkoen'.
- Berlijn** (hoofdstad van Pruisen), o.; -er (bewoner van Berlijn), m. -s; -lijnsch: de -e bevolking, als zn. (de taal van Berlijn), o.
- Berlijnsch-blauw** (blauwe kleurstof voor katten, tapijten, enz.) o.; het - werd in 1704 te Berlijn toevallig ontdekt door Diesbach.
- Berli'ne** (lichte koets met kap, voor vier paarden, met vier plaatsen, hebbende 2-6 raampjes: het eerst, einde der 17e eeuw, te Berlijn gemaakt, vandaar de naam), v. -n. vero.
- Berlitz-school** (talenschool, waar men een vreemde taal door te spreken en te hooren spreken gebruiken leert), v. -scholen.
- Berm** (een weinig opgehoogde rand van een dijk of weg), m. -en; -sloot (sloot onder langs den berm), v. -sloten.
- Bernardshond of St.** - (grootte hond, gefokt in het klooster op den St. Bernard tot het opsporen van verdoolde of bedolven reizigers), m. -honden; ook: Bernhardshond.
- Bernardus, de H.**, stichter der abdij van Clairvaux, hij predikte d. tweeden kruistocht; 1091-1153.
- Beroemd** (vermaard, roemrijk bekend), bn. -er, -st; -heid (vermaardheid), v. gmv.; -heid (vermaard persoon), v. -heden.
- Beroemen, zich** (roem dragen op), ik heb mij -roemd; zich - op, trotsch zijn op; zie Roemen.
- Beroep** (bedrijf, ambacht, nering, ambt), o. -en: hij is verver van -, een - uitoefenen.
- Beroep** (Prot. benoeming tot predikant), o. -en: op - preeken, als proponent in een gemeente een proefpreek doen; ds. A. heeft een - naar A'dam ontvangen.
- Beroep** (inroep, verzoek), o. gmv.: een - doen op iemands welwillendheid, vriendschap, zich gronden op, deze inroepen.
- Beroep**, o.: rechtst. in honger - komen, niet berusten bij het vonnis van een lagere rechtbank; zie Appèl.
- Beroepen** (door roepen iemands aandacht wekken), ik -riep, heb -: hij is van hier niet meer te -; fig. een predikant -, een hoogleeraar -, tot zich roepen, aanstellen, benoemen; zich - op iem., hem als getuige inroepen, ook als hulp, beschermer; zich op de wet -, gronden, tot staving van zijn recht.
- Beroepings- of beroepsbrief** (Herv. brief, waarin iem. wordt medegedeeld, dat hij voor een gemeente tot predikant is beroepen), m. -brieven.
- Beroeps misdadiger** (naam van den verstoppen boosdoener, die het plegen van misdaden als een beroep of bedrijf beschouwt), m. -misdadigers; -zanger (iem., die van het zingen zijn beroep of bedrijf maakt), m. -zangers; -zangeres, v. -sen: zie de tegenst. Dilettant; -ziekten (ziekten, voortvloeiend uit het beroep of bedrijf), v. mv.; zoo is bloedarmoede een - ziekte bij de mijnwerkers, een slechte maag bij hen, die een zittend leven hebben, enz.
- Beroerd** (naar, ellendig, belabberd), bn. en bw.: een -e vent, - weer; hij leest -, slecht; -heid (nare toestand), v. -heden.
- Beroeren** (aanraken, verontrusten), ik heb -roerd; -roer'der (rustverstoorder), m. -s; -ing (onlust, burgertwist), v. -en.
- Beroer'ling** (ellendeling), m. -en. plat.
- Beroer'te** (zenuwbeslag, verlamming), v. gmv.
- Beroer'te** (gesch. opstand, oproer), v. -n.: de Raad van -; -n in de Nederlanden.
- Berok'kenen** (eig. op het rokken winden, fig. veroorzaken), ik heb -rokkend: iem. veel moeite -, veel leed -, kommer -.
- Berooid** (haveloos, schunnig), bn. en bw.: arm en - zijn, een -e beurs, leegs; een -e schatkist, uitgeputte; -heid (armoede) v. gmv.
- Berooven** (door roof ontnemen), ik heb -roofd; -roover (iem., die met geweld ontnemt), m. -s; -rooving, v. -en.
- Berouw** (innerlijk en innig leedgevoel), o. gmv.: een volmaakt -, bv. over zijn zonden; zegsw. - komt na de zonde, te laat.
- Berouwen** (berouw veroorzaken), het heeft

- rouwd: *zich* —; *het zal u* —, gij zult er berouw over hebben.
- Ber'rie** (van *beren*, dragen: draagbaar), v. —s; ook: *Bur'rie*.
- Bersaglierie** (Ital. korps scherpshutters of jagers), v. gmv.; lees: *bersaljeerie*.
- Berser'ker** (een Germaansche strijder van bovenmenselijke kracht, die zonder pantser als een bezetene woedde), m. —s; —woede (blinde oorlogswoede, razernij), v. gmv.
- Berst** (scheur), m. —en; zie *Barst*.
- Ber'sten**, het borst of berstte, is geborsten; zie *Barsten*.
- Bertillonage** (stelsel van den Franschen anthropoloog Alph. Bertillon, geb. 1852, om door het meten van lichaamsdeelen het signalement v. e. misdadiger vast te stellen), v.
- Ber'tram** (plantk. vuurwortel: omdat die wortel op de tong brandt, kwijlwortel), m. —s.
- Berucht** (ten kwaade bekend), bn.: een —e dief, een — inbreker; *zich* — maken; —er, —st.
- Beruf'ken** (ook: *Berieken*), ik —rook, heb —roken: *iets* —, er aan alle kanten aan ruiken, het besnuffelen, als b.v. een hond doet.
- Berust'en** (ergens in bewaring zijn), het heeft —rust: fig. in *iets* —, vrede hebben met: *de heele zaak berust op hem*, komt op hem neer; —ing, v.: onder —ing van, onder bewaring, in bezit.
- Beryl**, m.; zie *Beril*.
- Bes** (oude vrouw), v. *besten*; eig. *Best*.
- Bes** (bezie), v. *bessen*: aal—, bosch—, kruis—.
- Beschaafd** (welopgevoed, van goede manieren, welgemaniere, ontwikkeld), bn. en bw.: een — volk, —lezen; —er, —st; —heid (de toestand van beschaving), v. gmv.
- Beschaamd** (verlegen), bn. en bw.: met —e kaken staan, — wegdruppen, bedeesd, beschoomd; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Bescha'digd** (geschonden, gekreukt, met schaarden), bn.: — oft, —e zijden stoffen of manufacturen; — porselein.
- Bescha'digen** (benadeelen, in waarde doen verliezen, schenden, schade toebrengen aan), ik heb —schadigd; —er, m. —s; —ing, v. —en.
- Bescha'duwen** (belommeren, schaduw werpen op), het heeft —schaduw: *de boomen —den weg*; —ing, v. gmv.
- Bescha'men** (schaamte doen krijgen), ik heb —schaamd: een leugenachtigen knaap —; fig. teleurstellen: *iemands hoop* —; —ing, v. —en: tot —ing van.
- Bescha'mend** (vernederend, teleurstellend), bn.: een — voorbeeld, dat iem. als tegenstelling over eigen gedrag doet blozen.
- Beschan'sen** (met schansen omgeven), ik heb —schanst: een legerplaats —.
- Bescha'ven** (eig. glad schaven, bewerken met de schaaf), ik heb —schaafd: een plank —; fig. een volk —, opvoeden, ontwikkelen, zedelijker maken; —ing, v. —en.
- Bescha'vingsgeschiedenis**, v. gmv.; zie *Cultuur-geschiedenis*.
- Bescheid** (inlichting, voorlichting), o. gmv.: *En eischt men meer —s, men vraagt het Huygens' zoon, in 't kostelijke mal*, (Vondel).
- Bescheid** (bericht, mededeeling), o. gmv.: *iem. —zenden*, iem. —brengen.
- Bescheid** (antwoord), o. gmv.: *aldus was het —; een kort en goed —; zegsw. iem. —doen*, zijn dronk beantwoorden.
- Bescheid** (akte, bewijsstuk, authentiek stuk), o. —en: *de —en zijn in handen van den rech-*
- ter; een bundel —, door den notaris ter tafel gebracht*, meestal meerv.
- Besche'den** (ontbieden, opontbieden), ik bescheidde, heb —: *wie heeft u hier —?*
- Beschet'den** (nederig), bn. en bw.: een — jongmensch; hij vroeg het —; vroeger, goed onderscheidend, verstandig: *aan den —lezer, een —antwoord*, (v. Lenn.).
- Besche'ren** (toebedeelen), ik —schoor, heb —schoren: *wat lot is hem —schoren?* (Staring), valt hem te beurt, is zijn deel.
- Besche'ren** (rondom scheren), ik heb —schoren: *de Chinees liet zijn hoofd —; —ing* (afschering), v.: *de —ing der schapen*, vero.
- Bescher'men** (een scherm of schut stellen tegen het gevaar, fig. behoeden, beschutten), ik heb —scherm; —eling (iem. die bijzonder begunstigd wordt), m. en —v. —en; —er, m. —s: een —er van kunsten en wetenschappen, zie *Maecenas*; —ing (protectie), v. gmv.
- Bescher'mend stelsel** (het stelsel, om inlandsche producten en fabrieken, door hooge inkomende rechten op gelijksoortige zaken uit het buitenland, te beschermen), o.
- Bescher'mengel** (R.-K. engel-bewaarder, behoudende engel), m. —engelen; **bescher'mgeest** (beschermgengel), m. —en; —heer, m. —en, zie *Protecteur*; —vrouw, v. —en; —heilige (schutpatroon of —patrones, zie ald.), m. en v. —n.
- Beschie'ten** (met plantwerk bekleeden), ik —schoot, heb —schoten: *wij zullen het dak laten —*; zie *Beschot*.
- Beschie'ten** (helpen, baten), het —schoot, heeft —schoten: *een gulden zal er niet aan —*.
- Beschie'ten** (met geweer of kannon bestoken), de vijand —schoot, heeft —schoten: *een vesting —*, d. i. er kogels, bommen in werpen.
- Beschik'** (beschikking, bestel, regeling), o. gmv.: *wiens — is dit?*; —al (albeschik), m. en v. —allen; —baar (over wien of wat beschikt kan worden), bn.: *de O.-I. ambtenaar met verlof houdt zich —; alle —bare troepen, voorhanden*; —ken (regelen, in orde brengen), ik heb —schikt: *zijn zaken —; afwijzend op iets —, iets v. d. hand wijzen*; *de mensch wikt, en God beschikt*, de beslissing is in Gods hand; —king (regeling, bestel), v. —en: *de vrije — hebben over zijn goederen, ter —zijn of staan van den gouverneur-generaal; dat is te mijner —; een ministerieele —, besluit; een uiterste wils—, testament*.
- Beschil'deren** (ten volle verven, kleuren), ik heb —schilderd: *een wand —; —ing* (het beschilderen), v. —en: *de —ing v. e. kerk*.
- Beschim'meld** (met schimmel bedekt), vd. en bn.: —e schoenen; fig. *de jongen, het meisje was wat —, verlegen, bedeesd; wat staat zij daar — te kijken!* —heid, v. gmv.
- Beschim'melen**, het is —schimmeld: *het goed zal in die vochtige kast —; de schoenen gaan er —, met schimmel overdekt worden*.
- Beschim'pen** (hoonen, uitschelden), ik heb —schimpt; —er (hooner), m. —s; —ing (spot) v. —en: —ing van een ongelukkige.
- Beschoe'en** (een waterkant met hout of steen bekleeden), ik heb —schoeid: *een beek, een kanaal —; —schoeiling* (bekleding), v. —en: een —ing van basaltblokken.
- Bescho'nken** (dronken), vd. en bn.; —heid, v.
- Bescho'ren** (toebedeld), bn.: *dat lot is mij —, opgelegd, voorbehouden, toegedacht*.

Beschot' (houten afscheiding), o. -ten: een - tusschen twee loges in het theater.
Beschot' (opbrengst), o. gmv.: een goed - opleveren, van zaad of graan (in den oogst).
Beschouwen (bezien), ik heb -schouwd: iets op de keper-, zie Keper; het is, al naar men het beschouwt, opvat; -er (bekijker), m. -s; -ing (bespiegeling) v. -en.
Beschouwend (bespiegeland), bn.; zie Contemplatief; ook Speculatief.
Beschreien (beweenen, schreien over), ik heb -schreid: iemands dood-, een misstap, -; met heete tranen -, bitter.
Beschreienswaardig (waard beschreid te worden), bn.; -er, -st, ook meer en meest -.
Beschreven (bijeengeroepen), bn.: de - Vadersen; zie Beschrijven.
Beschrijden (schrijdelings op een paard gaan zitten), ik -schreed, heb -schreden.
Beschrijven (schrijven op, volschrijven), ik -schreef, heb -schreven: een blad papier -; een reis-, in woorden schetsen: meek. een cirkel, een boog -, trekken, -er, m. -s; -ing (omschrijving, verklaring), v. -en.
Beschrijven (de leden door te schrijven bijeenroepen, convoeeren), ik -schreef, heb -schreven: een vergadering -, de -schrijven Vadersen, eertitel voor de leden van den Romeinschen senaat, ook wel scherts. voor leden v. d. gemeenteraad, als vroede vadersen.
Beschrijvend (uitleggend, verklarend, leerend), bn.: -e poëzie, zie Didactisch; -proza, b.v. reis- en natuurbeschrijvingen, persoonsbeschrijvingen, schetsen, enz.
Beschrijvingsbiljet (belastingsformulier met vragen, om te beantwoorden), o. -biljetten: een - voor de vermogens-, de bedrijfs- of de personeele belasting; -brief (oproepingsbrief voor een vergadering, bevattende tenens de dagorde), m. -brieven.
Beschroomd' (hang), bn. en bw.: een - spreker: - te werk gaan, verlegen, bevreesd: -er, -st; -heid (bedeesheid), v. gmv.
Beschuit' (Fr. biscuit; tweebak), v. -en; -je, o. -s; zegsw. fig. een fine -, schijnvrome; iem. een -je geven, in de kin knijpen; -bakker, m. -s; -bus (blikken bus, om er beschuit in te bewaren), v. -bussen.
Beschuldigde (aangeklagde), m. en v. -n.
Beschuldigen (te-lasten leggen, aanklagen), ik heb -schuldigd; -er (hij, die iem. beschuldigt), m. -s; -ing (aanklacht), v. -en.
Beschut'sel (al, wat eia. beschut, dekt of behoedt: horsttuering, beschot), o. -s.
Beschutten (beschermen), ik heb -schut; -ter, m. -s; -ing (bescherming), v. -en.
Besef (begrip, denkbeeld), o. gmv.: aem - van iets hebben, gedachte, idee, bewustzijn; zijn - kwijt zijn, verstand, begrip, gevoel.
Besef'en (grondig begripen, goed vatten), ik -sefte, heb -seft; -seffing (begrip), v. gmv.
Bes'je, o. -s; zie Bestje.
Bes'jeshuis (gesticht voor oude vrouwtjes), o. -huizen: eig. Best'jeshuis.
Beslaan' (bekleeden, bedekken), ik -sloeg, heb en het is -slagen: een paard -, een rad -; beslagen (d. i. goed in orde of toegerust) ten ijs komen; fig. bevatten: dit werk - slaat achthonderd bladzijden; bedekken: die plaat - slaat de gheele tafel.
Beslaan' (bedekt worden met wasem of waterdamp), de spiegel besloeg, is -slagen: deruiten -, als het n.l. binnen warmer is dan buiten.

Beslaan' (meel, eieren door water of melk roeren, een beslag maken), ik besloeg, heb beslagen: meel - voor pannekoeken.
Beslag' (neerslag v. damp), o. gmv.
Beslag' (bekleedse), o. gmv.: het hoef-.
Beslag' (mengsel van meel, enz.), o. gmv.
Beslag' (aanhouding, arrest), o.: -leggen op schepen, op goederen, op iem. traktement.
Beslag' (omvann), o. gmv.: een werkje van aen groot -. (C.O.)
Beslag' (zenuwberoerte, attaque), o. gmv. gew.
Beslag', o. gmv.: zijn - krijgen, in gereedheid komen, zijn voltooiing naderen, afgewerkt, geordend, geregeld raken.
Beslag', o.: zegsw. in - nemen, b.v. dat neemt heel wat tijd in -, eischt, vergt.
Besla'pen (op iets slapen), ik -sloep, heb -slapen: een bed -; zegsw. zich op iets -, over een besluit een nacht slapens laten heengaan, omdat de morgen wijs beraad brengt.
Besleech'ten (een geschil vereffenen), ik beslechte, heb -slecht: een twist -; -ing (vereffening), v. -en.
Beslijkt' (bedekt, bespat met slijk), bn.
Beslis'sen (uitspraak doen over, beslechten, besluiten), ik heb -slist: de vergadering heeft bij stemming -slist; draat niet langer, gij moet vandaag -; de aanval der spaarbende -sliste bij Nieuwpoort den strijd; die zaak is nu -slist, afgedaan; -send (afdoende, een einde makende aan), bn.: een -e slag, hij sprak op -en toon, nu is het -e oogenblik daar; -sling (het bestissen, uitspraak), v. -en: morgen valt de -; die zaak is haar - nabij; de - laat op zich wachten, eind-regeling.
Beslist' (zeker, stellig), bn. en bw.: een - voorstander; ik ben er - tegen, dat gij gaat; -er, meest -; -heid (vastheid van overtuiging), v. gmv.: met - iets tegenspreken.
Beslommering (zorg, drukte), v. -en: zich in allerlei -en steken, wereldsche -en.
Beslo'ten (gestloten, ingestoten), bn.: -jacht, een - vergadering, een - terrein; -heid, v. gmv.
Beslo'ten tijd, m.: in de R.-K. kerk de tijd, dat alle bruilofsfeesten, enz. verboden zijn n.l. in den Advent en in de groote Vasten.
Beslup'pen (sluipende overvallen), hij -sloop, zij -slopen, zij heeft -slopen: de kat -sluip't een vogeltje; de tijger -sluip't zijn prooi.
Besluit' (bestissing, conclusie), o. -en; -en -nemen: een - trekken, sluitrede, gevolgtrekking: tot slot en -, einde.
Besluit'eloos (niet tot een besluit kunnende komen), bn.: -heid (wifelina), v. gmv.
Besluit'en, ik -sloot, heb -sloten: fig. een -sluit nemen, een gevolgtrekking maken.
Besmet'telijk (aanstekelijk, smetstof meedeelend), bn.: een -e ziekte; -er, -st; -heid, v. gmv.: de -heid van het roodvonk.
Besmet'ten (bemorsen, bezoedelen), ik heb -smet; -smetting (het overbrengen of overgaan van ziekten door bacteriën), v. -en.
Besmen'ren (bezoedelen, verontreinigen), ik heb -smeurd: een fijnjaponnetje -, bevleeken.
Besnaard' (fig. zeer gevoelig), bn.: de fijn -e dichterziel.
Besna'ren (muz. met snaren bespannen), ik heb -snaard: een viool -; dicht: de lier -.
Besnau'wen (snauwend bejegenen, afenauwen, uitnaren tegen), ik heb -snauwd.
Besne'den, bn.: een fijn - beeld, bewerkt, een keurig - deurpaneel; een fijn - gelaat, met schoone trekken.

Besne'dene (iemand, die de besnijdenis heeft ondergaan), m. -n.

Besneeuw'd' (met sneeuw bedekt), bn.: de -e straten, een -e bergkruin; fig. grijs of wit van haar: een -e kruin.

Besnijd'en (rondom snijden), ik -sneed, heb -sneed; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Besnijd'enis (Israël. kerkgebruik), v. gmv.: iemand de -geven; R.-K. het feest der -, nl op 1 Jan., ter gedachtenis van 's Heeren besnijdenis; aanvang v. h. burgerlijk jaar sedert 1575.

Besnoei'en (rondom snoeien, snoeiende inkorten), ik heb -snoeid: een boompje -, een heg -; fig. iemands macht -, verminderen; iemands inkomen -, beperken; een tooneelstuk -, inkorten; -ing, v. -en.

Besnuif'elen (al snuffelend aan alle kanten berukten), d's hond -snuffelde, heeft -snuffeld: de klerren -, een kleedingstuk -.

Besog'ne (Fr. aangefengenheid, bezigheid van eenig ambt), v. -s: in -zijn, in zaken zijn; zeg (aan Van der Hoogen), dat ik in -ben, (C.O.); -kamer, v. -s; lees: bezon'je.

Besom'men (opbrengen), zij heeft -somid: een schuit met schelvisch, die f 80 besomde; 24% van de opbrengst van de haring wordt onder de visschers verdeeld, dit heet **Besomming** (opbrengst), v. gmv.

Bespan'nen (spannen over of voor), ik bespande, heb -spannen: een viool met snaren -; een wagen, met vier paarden -.

Bespa'ren (geld niet uitgeven, er zuinig op zijn), ik heb bespaard: ook: op zij leggen, bv. eenig geld voor den ouden dag -; fig. uitwinnen: dat bespaart mij veel moeite.

Bespat'ten (spattende bevlecken), ik heb -spat: iemand met slijk -, het gelaat met bloed -spat; -ing, v. -en.

Bespe'len (spelen op), ik heb -speeld: het tooneel -, een biljart -, een viool -; -ing (het bespelen), v. -en.

Bespeu'ren (bemerken), ik heb -speurd: onraad -, diefstal -; -ing, v. gmv.

Bespie'den (beloeren), ik -spiedde, heb -spied: iemands daden -, iemands gangen -; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Bespie'gelen (fig. nadenkend beschouwen, overwegen, overpeinzen), ik heb -spiegelde: de -de wijsbegeerte, in tegenstelling van de proefondervindelijke; -spiegeling, v. -en: allerlei -en over de wereld en den mensch.

Bespijk'elen (met spikkels overdekken, nol spikkels maken), ik heb bespikkeld.

Bespionneeren (beloeren, bespieden), zie Spion en Spionneeren; iem. -.

Bespoei'digen (aanzetten, verhaasten), ik heb -spoedigd: zijn vertrek -, zijn reis -; -ing, v. gmv.: ter -ing van het werk.

Bespot'telijk (belachelijk), bn. en bw.: een -e kleederdracht, spot verdienende; een -argument, armzalig; zich -aanstellen, kleeden, voordoen, enz.; -heid, v. -heden: de -heid te ver drijven.

Bespot'ten (den spot drijven met), ik heb -spot; -ter (hekelaar), m. -s; -ing (smaad, hoon), v. -en.

Bespraakt' (vlug of goed ter taal), bn.: zij is goed -; -er, -st; -heid, v. gmv.

Besprek' (mondelinge onderhandeling), o. gmv.: in -zijn over iets met iemand, d. i. onderhandelen met hem.

Bespre'ken (spreken over iets), ik -sprak, heb -sproken: iets met iemand -, beraad-

slagen over; een plaats - in de komedie, bestellen, nemen, afbuuren; -ing, v. -en.

Bespreng'en (sprengelend bevochtigen), ik heb -sprengd: het linnen -, met azijn -; -ing, v. -en: R.-K. de -ing met wijwater.

Besprenk'elen (met waterdruppels bespikkelen), ik heb -sprenkeld: het linnengoed -.

Besprin'gen (springen op, met een sprong bereiken), ik heb -sprongen: roofstieren bespringen hun prooi; fig. door roovers -sprongen, aangerand: den vijand -, snel aanvallen.

Besproei'en (bouw- of weiland kunstmatig van water voorzien, sproeiende begieten), ik heb -sproeid: een tuin -, de bloemen -; -sproeiing, v. -en: de -ing der rijstvelden.

Bespro'ken, bn.: e. -plaats, vooraf genomen.

Bes'seboom (aalbezieboompje), m. -boomen.

Bes'semerstaal (staal, bereid naar de wijze van den Eng. ingenieur H. Bessemer, 1813-'98), o. gmv.

Bes'sengelel, v. -geleien; -jenever, v. gmv.; -nat, o. gmv.; -sap (het sap van bessen), o., (als torbereide drank), v. gmv.; -tros, m. -sen; -vla (vla, met gekookte bessen overdekt), v. -vlaas; -wijn, m. gmv.; zie Aalbes.

Bes'sestruik, m. -struiken.

Best (nut, voordeel, welvaart), o. gmv.: tot uw eigen -; het gemeene -, algemeen belang; ten -e raden; zegsw. iets ten -e geven, iets lezen, voordragen, reciteeren; moge God alles ten -e keeren! tot ons geluk.

Best (superlatief van goed), bn. en bw.: dit is het -e opstel, zijn -e jas; op zijn -kan hij nu aan het station zijn, zij spelen viool om het -, wie het vaardigst is.

Best (eig. beste-moeder of grootmoeder, oud wijfje), v. -en; **best'je**, o. -s; ook Besje.

Bestaan' (ondernemen), ik -stond, heb -staan: wie zou dat -? d. i. wagen, durven doen; hij moet van een klein penstoen -, d. i. leven; in den bloede -, verwant zijn; zoo besta ik niet, zoo is mijn aard niet.

Bestaan' (aanwezen), o. gmv.: het - van God, het - van iets erkennen, zijn.

Bestaan' (broodwinning, nering), o. gmv.: een goed - hebben.

Bestaan' (onderneming, durf), o. gmv.: een grootsch -; het was een stout -.

Bestaan'baar (kunnende bestaan; fig. vereenigbaar met, mogelijk), bn.: -heid, v. gmv.: de -heid van een toestand.

Bestaans'middel (eig. het middel van bestaan), o. -en: de -en worden vooral gevonden op 't gebied van landbouw, handel, scheepvaart, visscherij en nijverheid.

Bestaans'zin (spraak. zin, die het bestaan van iets of van een werking uitdrukt), m. -zinnen, b.v. En er was licht; het sneeuwot; ook bij ontkenning: er werd niet gelachen, er zijn geen spoken.

Bestand' (gesch. wapenschorsing, wapenstilstand), o. gmv.: gesch. het twaalfjarig - (1609-1621).

Bestand' (kunnende weerstaan), bn.: -zijn tegen vleiery, tegen de verleiding; is porselein - tegen het vuur?

Bestand'deel (onmisbaar, onderdeel, samenstellende stof), o. -en: er zijn fysieke -en, alsook chemische -en; wezenlyke -en, toevallige -en; zie Ingrediënt.

Beste'deling (weeskind, in den kost besteed kind), m. en v. -en; vr. ook -e; -huis (godshuis), o. -huizen.

- Beste'den**, ik besteelde, heb besteed: *een kind ergens in den kost* —, een plaats geven; ook: *zijn geld goed* —, gebruiken; *veel geld aan iets* —, uitgeven; fig. *veel moeite aan iets* —, ten koste leggen.
- Besteed'ster** (verhuurster van dienstboden), v. —s: *ouderwetsche groene paraplu*.
- Besteek'** (verjaarsfeest), m. —steken: *bij den — van mamsel*, (Bergman), *de — bij den kuiper*; —sel (verjaarsgeschenk), o. —s. Vl.
- Bestek'** (omvang, ruimte), o. —ken: *een werkje van een klein —, dat huis is ons te klein van —; veel dingen in een klein — bijeendringen*.
- Bestek'** (plan, ontwerp en de daarbij behorende beschrijving), o. —ken: *de architect zal een — maken; het — en de teekening van ons huis*; fig. *dit ligt buiten het —, plan*.
- Besteka'mer** (het gemak, thans W. C.), v. —kamers: ook Beste; vroeger: Sekreet.
- Beste'ken** (steken op), ik —stak, heb —stoken: *een hoed met bloemen —, een kussen met spelden —; iem. —, hem beschenken*, d. i. een verjaarsgeschenk geven (Vl.), z. Besteek.
- Bestel'** (bestuur, leiding), o. gmv.: *vertrouwen op Gods —; door Gods —*.
- Bestel'** (beschuitbol met anjís), v. bestellen.
- Bestel'briefje** (briefje, waarbij men iets aan een koopman bestelt), o. —briefjes.
- Beste'len** (stelen van iemand), ik —stal, heb —stolen: *iem. —, hem iets adieven*.
- Bestel'goed** (goed, dat in een bagage-wagen van een personeertrein wordt vervoerd en aan een bepaald adres direct moet bezorgd worden), o. —goederen; zie Vrachtgoed.
- Bestel'huis** (depot, verzamelhuis), o. —huizen: *het — van den Ned. boekhandel te A'dam*, instelling, waar de zendingen van bijna alle Ned. boekverkoopers of uitgevers worden in ontvangst genomen en op aanvraag aan den boekhandel worden toegezonden.
- Bestel'kantoor** (expeditiekantoor), o. —kantoren: *het — van Van Gend en Loos*.
- Bestel'len** (bezorgen), ik heb —steld: *brieven —, pakjes —; een rijtuig —, ontbieden; bij iem. winkelwaren —, opgeven om af te leveren; ter aarde —, d. i. begraven*; —steller, m. —s; —stelling, v. —en; —stellinkje, o. —s.
- Bestel'pen** (overladen, overstelpen), ik heb —stelpt: *iem. met werk —; werklieden, onder het puin bestelpt*.
- Best'emaat** (makker), m. —s: *ze zijn —jes*.
- Bestem'men** (bepalen, vaststellen), ik heb —stemd; —stemming (plaats, waarheen iets gezonden wordt), v. —en: *ter plaatse zijner —; fig. dat was zijn —, d. i. lot*.
- Bestemoer** (grootmoeder), v. bestemoers.
- Bestem'pelen** (een stempel op iets drukken), ik heb —stempeld: *een brief —, met een stempel merken*; fig. *met een naam —, een naam geven aan*; —ing, v. —en.
- Besten'dig** (duurzaam, aanhoudend, gestadig), bn. en bw.: *een —e kleur, —geluk*; —en —jongmenschen, bedaard; —er, —st; —held, v. gmv.; —lijk (voortdurend), bw.
- Besten'dig** (vast, blijvend, niet telkens veranderend), bn.: *een —e dienstbode*, Vl.
- Besten'digen** (duurzaam maken), ik heb —stendig; —ing, v. gmv.
- Bester'ven** (sterven bij of door), ik —stierf, het is —storven: *ik zal dat —, er van sterven; de kalk, de verf laten —, indrogen; het woord —stierf op zijn lippen, hij dorst of kon het niet uitbrengen*; —storven vleesch, visch,
- d. i. geheel gestorven, voor het gebruik geschikt.
- Best'veaar** (grootvader), m. —s; ook naam, dien de matrozen aan M. de Ruyter gaven.
- Bestiaal'** (dierlijk, beestachtig), bn. en bw.
- Bestialiteit'** (beestachtigheid), v. —en.
- Bestia'rii** (gesch. kampvechters tegen wilde dieren in de Rom. colisea of amphitheatrs), m. mv.; —waren huurlingen of misdadigers, de eerste gewapend, de laatste ongewapend en somtijds gebonden.
- Best'goed** (de bovenste tabaksblāren), o. gmv.; zie: Zandgoed en Aardgoed.
- Bestia'ris** (een nat. historie der dieren uit de Middeleeuwen), m. ook: Bestiarium.
- Bestier'** (het bestieren), o. gmv.; zie Bestuur.
- Beste'ren** (regeeren over), ik heb —stierd; —stierder, m. —s; —stiering, v. —en.
- Bestij'gen** (beklimmen, op iets stijgen), ik —steeg, heb —stegen: *een paard —, een berg —; —ing, v.: de —ing v. d. troon*.
- Best'je** (oud vrouwtje), o. —s: *een — met een krukje*; zie Bes, Best.
- Best'jeshuis** (oud-vrouwtjeshuis, hofje), o. —huizen; ook: Besjeshuis.
- Besto'ken** (gestadig aanvallen of beschieten), ik heb —stookt: *den vijand —, een vesting —*.
- Bestor'men** (mil. stormloopen op), ik heb —stormd: *een stad —, een benting —; —ing, v. —en: de —ingen van Leiden*.
- Bestor'ven**, vd. en bn.: *een — kind, ouderloos; er —uitzien, doodsbleck van kleur zijn*; zie Onbestorven.
- Besto'ven** (met stof bedekt), vd. en bn.: *een —schoorsteenmantel; fig. een —studentje, halfdronken, gnz*.
- Bestraf'fen** (straf opleggen), ik heb —strafte; —fing, v. —en: *een strenge —*.
- Bestra'len** (stralend beschijnen, stralen werpen op), ik heb —straald; —straling, v. —en.
- Bestra'ten** (plaveien), ik heb —straat: *een weg —; een —strate weg, een —straat pad, d. i. geplaveid*; —strating (plaveisel), v. —en.
- Bestrij'den** (bevechten, strijden tegen), ik —streed, heb —streden: *een leer of meening —, een spreker —; —er, m. —s; —ing, v. —en*.
- Bestrij'ken** (strijken over), ik —streek, heb —stroken: *met zalf —, met taan —, met olie —*.
- Bestrij'ken** (mil. onder het bereik hebben), het —streek, heeft —stroken: *de kanonnen van het fort St.-Pieter bestreken de stad Maastricht, konden beschieten; deze vestingwerken —elkaar, dekken, beschermen*.
- Bestroo'fen** (strooien over), ik heb —strooid; *een vloer met zand —; den weg met bloemen —, volstrooien*; —ing, v. —en.
- Bestudeeren** (studie maken van), ik heb —studeerd: *eenige wetenschap —, beoefenen; eenig vraagstuk —, een rol —, zijn les —*.
- Bestui'ven** (met stof bedekken), ik —stoof, heb *en ben —stoven: met asch —, met meel —; bestoven boeken, d. i. met stof bedekt*; zegsw. *hij is —stoven*, zie Bestoven.
- Bestui'ven** (plantk. het bedekken der bloemstampers met stuifmeel), de wind —stuift, —stoof, heeft bestoven: *de insecten hebben de bloesems bestoven*; —ing, v. gmv.
- Bestul'pen** (overdekken), ik heb —stulpt; *liefderijke moeders, teeder kroost ... onder 't puin —stulpt*, (Simon Stijl), vero.
- Bestu'ren** (een richting geven aan, regelen, leiden), ik heb —stuurd: *een biplane —; fig. een land —; —sturing, v. gmv.*

- Bestuur'** (beheer, bewind, leiding), o. gmv.: *het - van zaken, het - over iets hebben.*
- Bestuur'** (college of raad van bestuurders), o. besturen: *een - kan aftreden; een nieuw - kiezen; de verschillende besturen der waterschappen; in een - zitten, uit het - zijn.*
- Bestuur'baar** (kunnende gestuurd of bestuurd worden), bn.: *een -bare luchtballon.*
- Bestuur'der** (leider, beheerder), m. -s, -en.
- Bestuurskamer** (vertrek waarin het bestuur vergadert), v. -s; -**lid** (lid van het bestuur), o. -leden; -**tafel** (grootte tafel met groen kleed in de bestuurskamer) v. -s.
- Bestuursvergadering** (samenkomst van de leden van eenig bestuur), v. -en.
- Bestwil**, m.: *hij deed dat alles voor haar - , geluk, heil; een leugentje om - , om erger te verhoeden.*
- Bet** (adverbiale comparatief van den stam *bat*), bw.: (*die erfenis*) *had zwaarder ruim gewoogen dan duizend tonnen schats, en duizend, en nog - ,* (Vondel, Roskam: 44 en 45), vero.; zie ook samenst. als: *Betweter, Bet-(oud)-overgrootvader, enz.*
- Betaald'**, bn.: zegsw. *iem. iets - zetten, eig. iem. zoo zetten, dat hij betaald is, iem. iets vergelden, het hem met gelijke munt terugbetalen, zich wreken, het hem inpeperen.*
- Betaalbaar-stellen** (handel. den dag bepalen, waarop een quitantie, wissel enz. moet betaald worden), o.; -**stelling**, v. -en.
- Betaaldag** (dag, waarop betalingen plaats hebben of geschieden), m. -dagen; -**kas** (kas, waaruit bepaalde betalingen geschieden), v. -kassen; -**meester** (ambtenaar, die de rijks-gelden n.l. pensioenen en traktementen uitbetaalt in de hoofdsteden der arrondissementen), m. -s; -**staat** (betaalsrol), m. -staten.
- Betaalsrol** (betaalstaat, ten kantore van den betaalmester), v. -rollen.
- Beta'len** (in geld enz. voldoen), ik heb - taald: *een rekening - , schulden - ;* zegsw. *het gelag - ,* voor anderen boeten; *den tol - aan de natuur, d. i. sterven; met gelijke munt - ,* op gelijke wijze vergelden; -**taler**, m. -s; -**taling** (geldelijke afdoening), v. -en.
- Beta'meljk** (behoorlijk, passend), bn. en bw.: *een - gedrag, een - e houding; zich - gedragen; -er, -st; -heid, v. -heden.*
- Beta'men** (voegen, passen), het heeft - taamd: *bescheidenheid - taamt de(r) jeugd.*
- Betas'ten** (bevoelen), ik heb - tast: *de blinde - tastte de pioen, (Potg.).*
- Bete** (*hap*), v. -n: *een - broods; zie Beet.*
- Betee'kenen** (beduiden), het heeft - teekend: *wat - die vreemde woorden? was - teekent die drukte? de handel van Maastricht heeft niet veel te - , is niet van belang; een vonnis - ,* het bij deurwaardersexploijt ter kennis brengen van de tegenpartij; -**ing**, v. gmv.
- Betee'kenis** (zin, beduidenis), v. -sen: *de - van een woord; een man van - , gewicht; een zaak van - , belang.*
- Betel** (O.-I. slingerplant met een geurig, roodsappig bitter blad: met kalk besmeerd, met areca-palmpitten gekauwd), v.; in O.-Indië zegt men altijd Sirih, zie ald.: -**blad**, o. -bladeren, -blären; -**palm** (O.-I. pinang), m. -palmen, zie Areca; -**pruin**, v. -en.
- Bedem'men** (tam maken, betugelen, bedwingen), ik - temde, heb - temd: *iem. drift - , ziek - ; -ming, v. gmv.*
- Beten'gelen**, ik - tengelde, heb - tengeld; zie *Betingelen.*
- Be'ter** (adjectieve comparatief van *bat, goed*), bn.: *het weer is - dan gisteren, de zieke is weer - , hersteld; zegsw. - laat dan nooit, ook bw.: gij moet - zingen, enz.; zie Bet.*
- Be'tere** (iemand, die beter is), m. en v. -n: *ellendig farceur, straffeloos lasteraar, die zijn - n bespot, (C. O.)*
- Be'teren** (beter worden), ik heb en ben gebeterd: *zich - , ik heb mij gebeterd, zich beter gedragen; -ing* (herstelling, verbetering) v. -en; -**nis** (beterschap), v. gmv.
- Be'teren** (beter maken), het is gebeterd: *hij kon het niet - ; zie Gebeteren; hij wil, God betere 't, nog voor opvoeder spelen, verhelpe, voorkome het.*
- Bete'ren** (met teer besmeren), ik heb - teerd.
- Be'terhand**, v. gmv.: *de zieke is aan de - , d. i. langzaam herstellende; -koop* (vergrootende trap van goedkoop), bn. en bw.: *in dezen winkel is alles - dan in dien, goedkoop, gij kunt nergens - terecht; zie Goedkoop; -schap* (het beter-woorden, herstel), v. gmv.: *zij hoopte nog steeds op - .*
- Beten'gelen** (bedwingen, intoomen), ik heb - teugeld: *een paard - ; fig. zijn driften - , aan banden leggen; -ing, v. -en: -ing van het schoolverzuim.*
- Beteu'niebloem** (lipbloemige plant), v. -en: *de Beteu'nie, ook Beto'nie, is een sierplantje onzer tuinen.*
- Beteu'terd** (verlegen, verbluft, sip, beduusd), bn. en bw.; -**heid**, v. gmv.
- Bethes'da** (koudwater-genees-inrichting te Laag-Soeren i. d. gemeente Rheden), o. gmv. (th = t): zie Joh. 5:2.
- Beth'lehemsche kin'dermoord** (Bijbel. moord, door Herodes den Grooten bevolen, van alle kinderen van 2 jaar oud en daaronder en wel in Bethlehem en de omgeving), m. gmv.; ook: de kindermoord van Bethlehem, Matth. 2:16.
- Betich'ten** (beschuldigen van, te-laste-leggen), ik - tichtte, heb - ticht: *iem. - van iets; -ing* (beschuldiging), v. -en.
- Betij'en** (alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijs) n.l. *iem. laten - , d. i. laten begaan.*
- Be'ting** (scheepst. sterke staander vóór den fokkemast), v. -s: *de - s dienen om er anker-touwen of -kellingen aan vast te leggen.*
- Betin'gelen** (met smalle latten bespijkeren), ik heb - tingeld: *een kamer - , om er b.v. behangseldoek op te spijkeren.*
- Beti'ise** (Fr. domheid, domme streek), v. -s.
- Beti'telen** (benoemen, een titel geven aan), ik heb - titeld; -**ing** (titel), v. -en.
- Beti'telen** (v. o. geschrift: daarin de titels d. i. de puntjes op de i's zetten, kleinigheden verbeteren), ik - tittelde, heb betitteld; het woord - of betuttelen wordt, in navolging van Hoofd. ook tegenwoordig nog wel schertsend gebruikt.
- Betjoegd'** (sluw, leep, gestepen, listig), bn. gew.; ook: *Betjoekt; uit het Jodenduitsch.*
- Betjoend'** (behekt, betooverd), bn. gew.
- Betoel'** (O.-I. waarlijk, inderdaad), bw.: *het is - waar.*
- Beto'gen** (overdekt, bedekt), vd. en bn.: *de luister der oogen, met nevels - , (Bild.)*
- Beton'** (mengsel van steengruis of kiezel met cement, vooral gebezigd voor bouwwerken onder water), o. gmv.: *gewapend - ; ver-*

- hard beton, dat door ijzeren banden is beschut; -**blok** (een kubusvorm van beton voor waterwerken), o. -blokken.
- Beto'nen** (den toom of klemtoon geven), ik heb -toond: een lettergreep-; -**ing**, v. -en.
- Beto'nie**, v. -s.; zie Beteuniebloom.
- Beton'nen** (van de noodige tonbakens voorzien), ik heb -tond; -**tonning** (afbakening of aanduiding v. h. vaarwater), v. -en.
- Betoog'** (bewijs, bewijsvoering), o. -toogen: een wiskundig -, een krachtdadig -: het behoeft geen -, het is uiteraard duidelijk.
- Betoog'** (gesch. getuigschrift van een afgelegde bedevaart, bewijs der behouden uit-en thuisreis) o. -en. vero.
- Betoog'en** (grondig en klaar bewijzen), ik heb -toogd; -**grond** (grond, waarop een betoog steunt), m. -en, zie Premissen; -**ing** (bewijsvoering, redeneering), v. -en; -**kracht** (logische bewijskracht), v. gmv.; -**trant** (-wijze), m. gmv.
- Betoo'ging** (meeting, samenkomst, optocht van personen tot steun van of als propagandamiddel voor eenige zaak), v. -en, Vl.; zie Demonstratie.
- Betoo'men** (den toom aandoen, in toom houden), ik heb -toomd: zijn hartstochten -, betaugelen; -**tooming**, v. -en.
- Betoon'** (betooning, blijk), o. gmv.: vreugde -.
- Betoon'nen** (doen blijken), ik heb -toond: hulp -, vreugde -, iem. achtung -, bewijzen: -**tooning** (betoon), v. -en.
- Betoo'veren** (beheksen; fig. verrukken), ik heb betoo'veerd: haar schoone stem zal de menigte -; -**ing**, v. -en.
- Bet'oudovergrootmoeder**, v. -s: de - is de grootmoeder van de overgrootmoeder of van den overgrootvader; -**vader**, m. -s.
- Betou'wen** (betakelen, een schip van het noodige touwwerk voorzien), ik heb -touwde.
- Bet'overgrootmoeder**, v. -s: de - is de moeder der overgrootmoeder of van den overgrootvader; -**vader**, m. -s.
- Betraand'** (met of vol tranen), bn.: met -e oogen.
- Betrach'ten** (in acht nemen, behartigen, nakomrn), ik -trachtte, heb -tracht: zijn plicht -; -**ing** (vervulling), v. -en.
- Betra'liën** (van tralies of traliewerk voorzien), ik heb -tralied: een koutje -. w. i. g.
- Betrapp'pen** (den. van trappe, val, strik: verrassen), ik heb -trapt: fig. iemand op heeter daad -, snappen, zie Heet; iemand op een logen -; -**ping**, v. -en.
- Betre'den** (den voet zetten op), ik -trad, heb -treden: fig. het pad der deugd -.
- Betref'fen** (aangaan, raken), het -trof, heeft -troffen; slechts in den 3en persoon: dat gezegde -treft mij.
- Betref'fende** (aangaande), vz. opmerkingen - de bedrijfsbelasting; ook bn.: berichten, den oorlog -, rakende.
- Betrek'kelijk** (betrekking hebbende op), bn.: spraak. een - voornaamwoord, n.l. dat betrekking heeft op eenig antecedent.
- Betrek'kelijk** (niet-volstrekt), bn.: spraak. de -e superlatief, b.v. dit is de hoogste toren (onzer stad); de -e hoogte van den St.-Petersberg is 60 à 70 Meter: hoogte, niet boven den zeespiegel, maar boven het omliggend terrein; rekenk. de -e waarde der cijfers in een getal, n.l. de rangwaarde.
- Betrek'kelijk** (naar evenredigheid), bw.: dit boek is - goedkoop; hij gaf - weinig; een - afgelegen streek.
- Betrek'ken** (trekken in), ik -trok, heb -trokken: een nieuwe woning -, de wacht -, de winterkwartieren -; zijn goederen uit Engeland -, handel. laten komen, inslaan; fig. iemand in een proces -, wikkelen, men-gen; de lucht gaat -, bewolken.
- Betrek'king**, v. -en: - hebben op, d. i. in verband staan met, samenhangen met; met - tot, ten opzichte van; de - tusschen kapitaal en rente, verhouding, reden; met iemand in - staan, gemeenschap, verbind-ing; een - bekleeden, ambt, post; hij (Wil-liam) dacht teeder en aanhankelijk over de -en, die hij . . . verlaten had, (C.O.), bloedverwanten.
- Betrek'kingswijzer** (rekenk. rij van quo-tiënten, die ontstaat bij het zoeken van den grootst gemeenen deeler), m. -wijzers.
- Betreu'ren** (treuren over), ik heb -treurd: iemands dood -, het is te -.
- Betreurenswaardig** (waard om over te treuren), bn.: -er, -st, of: meer en meest -.
- Betrok'ken**, bn.: de - ambtenaar, d. i. die met de zaak belast is; de - partij, die er mee te maken heeft.
- Betrok'kene** (persoon, die met een zaak gemoeid is), m. en v. -n.
- Betrouw'baar** (vertrouwd kunnende wor-den), bn.: een - man, een - bericht, van -bare zijde; -**held**, v. gmv.
- Betrou'wen** (staat maken op), ik heb -trouwd: op God -, zijn hoop op God stel-len; Betrouw 't geheim goe vrienden niet, (Huygens), toevertrouwen, aanvertrouwen.
- Betrou'wen** (door huwelijk verkrijgen), ik -trouwde, heb -trouwd: hij heeft met zijn vrouw veel geld -trouwd; zie Behuwen.
- Bet'ten** (herhaaldelijk met koud water bevochtigen), ik heb gebet: een brandende wonde -, ontstoken oogen -.
- Bet'tet** (pratende Indische huisvogel), m. -s.
- Bet'to** (Jap. man, wiens taak het is vóór een rijtuig uit te loopen, om den weg vrij te houden), m. -s.
- Betuf'gen** (verklaren, verzekeren), ik heb -tuigd: iets onder eede -, zijn onschuld -; iemand zijn dank -, doen blijken, betoonen; -**ing** (verklaring), v. -en.
- Betuf'nen** (omringen met een tuin d. i. met een van rijken gevlochten heining), ik heb -tuind; -**ing** (omheining), v. -en.
- Betut'teld**, ook Beteut'teld, gew. (Twente en W.-Vlaand.), voor Beteut'erd.
- Betut'telen**, bijvorm van Betittelen.
- Be'twe** (aandr. landstreek in Gelderland), v. gmv.: de - ligt tusschen Rijn, Waal en Lek; de Over- (ten O.) en de Neder- (ten W.)
- Bet'weter** (eig. iem. die alles beter wil weten, wijsneus), m. -weters; -**weetster**, v. -s; -**weterij'** (pedanterie), v. -en; zie Bet.
- Betwif'felen** (in twijfel trekken), ik heb -twijfeld: de waarheid van iets -.
- Betwis'ten** (opstrijden, bestrijden), ik -twistte, heb -twist: de juistheid eener bewering - tegenspreken; zie Ontstrijden.
- Beu** (afkeerig), bn.: iets - zijn, er genoeg of er een walg van hebben, het doodmoe zijn. gmv.
- Beug** (soms 15 K.M. lange vischlijn, met duizenden dwarstijntjes of snoeren, waaraan hoeken of angels, aan welke het aas ge-slagen is, o. a. voor de kabeljauwvisserij),

- v. -en; de - wordt neergelaten of gescho- ten en dan geankerd, b.v. bij Doggersbank, bij de groote Visschersbank i. d. Noordzee.
- Beu'gel** (ijzeren ring op de beugel- of klos- baan), m. -s: zegsw. dat kan niet door den -, dat is niet naar behooren, kan er niet door.
- Beu'gel** (stijgbeugel), m. -s: den voet in den - hebben, zie Stijgbeugel.
- Beu'gel** (gebogen metalen voorwerp), m. -s: de - van een hangslot; de - van een beugel- tasch: de - van een baggernet.
- Beu'gelbaan** (klosbaan), v. -banen.
- Beu'gelen** (in de beugelbaan spelen), ik heb gebeugeld; in N.-Br. doet men veel aan -.
- Beu'geltasch** (tasch met gebogen metalen knip), v. -tasschen.
- Beug'lijn**, v. -lijnen; zie Beug.
- Beug'schuit** (visschersschuit met een beug aan boord), v. -schuiten.
- Beug'visch** (visch, die aan de beuglijn ge- vangen wordt, vooral kabeljauw en schel- visch), m. -visschen; -visscher (visscher op de Noordzee, die beugvisch zoekt te vangen), m. -s; -visscherij' (het visschen op beug- visch, vooral in de wintermaanden), v. gmv.
- Beuk** (nappesdragende loofboom onzer bos- schen), m. beuken.
- Beuk** (het schip of middenschip eener kerk, ook hoofdbeuk), m. -en; zie Zij beuk.
- Beuk** (slag of stoot), m. -en: een - hebben, een slag v. d. molen hebben, mal zijn.
- Beukblad** (blad van den beuk), o. -bladen; -boom, m. -en.
- Beukelaar** (rond of ovaalvormig schild met een knop of boke in 't midden), m. -s; zie Rondas.
- Beuk'en** (hard slaan of kloppen), ik heb gebeukt: stokvisch -, vlas -, hennep -; de waallen -, rammeien, beschieten; -er, m. -s: een -er van een jongen, dikke, stevige, om er een paal mee in den grond te slaan.
- Beuk'en** (van beukenhout), bn.: een -kast.
- Beuk'enbast** (bast van beuken), m. -en; -bosch, o. -bosschen; -hout (hout v. d. beuk), o. gmv.; -laan, v. -lanen.
- Beuk'enolie** (olie uit beukennoten), v. gmv.
- Beuk'enoot** (vruchtje van den beuk), v. -noten; -pit (kern der beukenoot), v. -ten.
- Beul** (eig. bode, gerechtsdienaar, later: scherprechter), m. -en; fig. wreedaard.
- Beu'len** (hard werken, zwoegen, slaven), ik heb gebeuld; ook: pijnigen.
- Beu'ling** (kruidwors), m. -en; -linkje, o. -s.
- Beuls'handen**, v. mv.: hij stierf door -; -knecht, m. -s of -en; -werk (fig. daad van een wreedaard), o. gmv.
- Beun** (vischkaas), v. -en: visch levend hou- den in de -; - is een bijvorm van Bun.
- Beun** (planken vloertje, zoldertje), v. -en.
- Beun'haas** (eig. zolderhaas, n.l. iets onmo- gelijks: knoeier, onbevoegde, onwettige make- laar, niet wettig aangesteld tussenpersoon), m. -hazen; -hazen (op allerlei werk azen, als beunhaas werken), ik heb gebeunhaasd; -hazerij' (knoeiery), v. gmv.
- Beu'ren** (geld ontvangen), ik heb gebeurd; -ing (het beuren), v. -en.
- Beu'ren** (tillen, opbeuren), ik heb gebeurd: een zwaren last -, iets niet kunnen -.
- Beu'ren** (gebeuren), het is gebeurd: 't zal -, naar je woorden, geschieden, gmv.
- Beurs** (geldbuidel, leeren gelatasch), v. -zen: de - snijden, de beurs, die aan een riem of koord gedragen werd, afsnijden of rollen; zegsw. elkaar met gesloten -zen betalen, d.i. zonder geld te geven, zie ald.
- Beurs** (handel samenkomst van kooplieden, makelaars, assuradeurs, reeders, vervoerders, bevrachters, bankiers, kassiers, commis- sionairs, enz.), v.; ook wat er verhandeld wordt: de - is vast, de - is wilig.
- Beurs** (in groote handelssteden het gebouw tot samenkomst van kooplieden, makelaars, enz.), v. beurzen: de A'damsche -.
- Beurs** (studiebeurs), v. beurzen: aan elke Rijksschoolschool zijn 96 beurzen van f 300.
- Beurs'affaire** (op de beurs gesloten overeek- komst), v. -affaires; -belasting (belasting, welke de bezoekers der beurs moeten betalen), v.: de - bedraagt te A'dam f £0 per jaar; -beugel (klok, die geluid wordt, als de beurs begint), m. -bengels; -bericht (-tijding), o. -en; -bezoeker, m. -s.
- Beursch** (overrijp, aangestoken, buikziek), bn.: die peer is -, een -e appel; -er, -t; -heid, v.: -heid van overrijp ooft.
- Beurs'notecering** (opgave van de prijzen, tegen welke handelswaren en effecten op de beurs zijn verhandeld), v. -en; -polis (polis van een verzekering, welke aan de beurs gesloten is), v. -polissen; -tijd, m. -tijden; -tijding, v. -en; -uur, o. -uren; -va- cantie (dag, waarop geen beurs wordt gehouden), v. -s, -tiën.
- Beurt** (volg- of rangorde), v. -en: om -, ieder op zijn beurt; bij -en, bij afwisseling.
- Beurtelings** (bij beurten, bij afwisseling), bw.: zij zullen - zingen; -lingsch (bij beurten), bn.: een -e opvolging, -e afwis- seling, gersgeld, om beurt.
- Beurt'gezang** (gezang, door meer dan éene party afwisselend gezongen), o. -gezangen.
- Beurt'man** (schipper, die op bepaalde dagen tusschen twee plaatsen heen en weer vaart), m. -mannen, ook zijn schip; -schip (schip van een beurtman), o. -schepen; -schipper (beurtman), m. -s; -veer (vaart van een beurtman tusschen twee bepaalde plaatsen), o. -veren.
- Beurt'zang**, m. -en; zie Beurtgezang.
- Beur'zensnijder** (zakkenroller), m. -snijders.
- Beur'zig** (bukziek, van vruchten), bn.; -er, -st; -heid, v. gmv.; hetzelfde als Beursch.
- Beu'zel** (beuzeling, laf praatje), v. gmv.: het was maar - wat hij zei. gew.
- Beu'zelaar** (iemand, die beuzelt), m. -s.
- Beu'zelachtig** (onbeduidend, kinderachtig), bn.: -e praatjes; -er, -st; -heid, v. -heden.
- Beuzelarij'** (nietigheid), v. -en.
- Beu'zelen** (bezig zijn met nietige, onbedui- dende dingen; zijn tijd verspillen), ik heb gebeuzeld; -ing, v. -en.
- Beu'zelen** (in Zeeland, leugens opdisschen, hegen): hij is aan 't -. gew.
- Beu'zelpraat** (kinderpraat), m. gmv.; -taal, v. gmv.; -werk, o. gmv.
- Bevaar'baar** (kunnende bevaren worden), bn.: een -bare rivier; -der, -st; -heid, v.
- Beval'len** (behagen), het -viel, is -vallen: die japon bevalt mij, staat aan; die menschen - mi niet, vallen niet in mijn smaak.
- Beval'len** (een kind ter wereld brengen), zij beviel, zij is bevallen: zij is van een meisje -; -ling, v. -en: een voorspoedige -ling.
- Bevallig** (lief, aardig), bn. en bw.: een -e

buiging, aanvallig; -er, -st; -heid (gratie), v. -heden; zie Elegant.
Bevang' (*omvang*), o. gmv. vero.
Bevangen (*overmeesteren, overvallen*), het -ving, heeft -vangen: *de slaap heeft mij -; ik werd toen zonderling - (v. Deyssel); de schrik heeft mij -.*
Bevangenheid (*verlegenheid, beschroomdheid*), v.; ook: *verkoudheid v. paarden, enz.*
Bevaren (*varen op of over*), ik -voer, heb -varen: *de zee -, een rivier -.*
Bevaren, bn.: *een - matroos*, met onder- vinding, kundig, bekwaam, ervaren.
Bevat'lijk (*gemakkelijk begrijpende*), bn.: *een - kind; een -e voordracht*, duidelijk, helder; bw.: *hij spreekt zeer -, begrijpelijk.*
Bevat'ten (*begrijpen*), ik heb -vat; -vatting (*begrip*), v. gmv.; -vat'tingsvermogen (*kracht van verstand om te begrijpen*), o. gmv.
Bevat'ten (*inhouden, behelzen*), het -vatte, heeft -vat: *dat boek bevat allerlei zedenlessen.*
Bevecht'ten (*vechten tegen, bestrijden, beoorlog- en*), ik -vocht, heb -vochten: *den vijand -; ook: de zege -, door vechten verkrijgen.*
Bevederd (*voorzien van vederen*), bn.: *een -e pijn; sommige insecten hebben -e achterpootjes, met veertjes bezet.*
Beveftigen (*in veiligheid stellen*), ik heb -veelgd; zich; -ing, v. -en: *tot -ing van.*
Bevel' (*gebod, opdracht*), o. bevelen: *het -geven tot iets; het - hebben over; onder- staan van, gezag; zie Commando.*
Bevel'en (*gebieden*), ik -val, heb -volen: *iets -, iem. iets -; -er, m. -s.*
Bevel'hebber (*veldheer, bevelvoerder*), m. -s; -hebberschap (*waardigheid van gene- raal of admiraal*), o. gmv.
Bevel'schrift (*lastbrief, mandement, offici- eele bevelbrief tot betaling*), o. -schriften.
Bevel'voerder (*bevelhebber*), m. -s; -voering (*het commando*), v. gmv.
Be'ven (*trillen, sidderen*), ik heb gebeefd: *- van schrik; -ing, v. -en.*
Be'ver (*zuempootig knaagdier met bonthuid, vooral in N.-Amerika*), m. -s; (*pelswerk, vervaardigd van de beverhuid; ook beverbont*), o. gmv.
Be'vergeil (*olieachtige stof*), o. gmv.
Be'verig (*eenigszins bevende of trillende*), bn.: *hij is wat - in zijn handen.*
Be'vernel (*zeker schermbloem. gewas*), v. gmv.
Be'verrat (*muskusrat*), v. -ratten.
Be'versch (*v. baai*), bn.: *een -e borstrok.*
Be'vestigen (*den. van vast: vastmaken, be- krachtigen*), ik heb -vestigd: *de planken met schroeven -, fig. met e. eed -; -ing, v. -en.*
Be'vestigen (*Prot. hen, die hun belijdenis gedaan hebben, zegenen, hen aannemen in tegenwoordigheid der gemeente*), ik heb be- vestigd: *het - van nieuwe lidmaten; even- zood: een nieuwen predikant -, inzegenen als leider der gemeente; -ing, v. -en.*
Be'vestigend (*toestemmend*), bn. en bw.: *een - antwoord; hij antwoorde -.*
Be'vend' (*bevinding*), o.: *naar - van zaken.*
Be'venden (*vindend*), ik -vond, heb -vonden: *iets deugdelijk -; zich niet wel -, gevoelen; zich in gevaar -, zijn, verkeerden; zich ergens -, op de aangeduide plaats zijn; -ing (uit- komst van een onderzoek), v. -en.*
Be'vell'ging (*opwelling*), v. -en: *een - van teederheid, van vrolijkheid.*

Be'vel'j'tigen, zich (*al zijn vlijt aanwenden, zich bejveren, zich naarstig toeleggen*), ik heb mij -vlijtgd; -ing, v. gmv.
Be'veloef'en (*rivier- of beekwater laten vloeien of stroomen over*), ik -vloede, heb -vloeid: *een weide -; -ing (het bevoeien), v. -en; -ingswerken (irrigatie-werken), o. mv.; -ingswet (wet op de bevoeiing van 30 Dec. 1904), v.; zie Irrigieren.*
Be'veloef'en (*een vloer leggen in*), ik -vloerde, heb -vloerd: *een gang met tegels -, een kamer met eikenplankjes -, zie Parket- vloer; -ing, v. -en.*
Be'veocht'igen (*nat maken*), ik heb -vocht- tgd; -ing, v. -en: *de - van het linnen.*
Be'veoegd' (*gerechtigd, gemachtigd*), bn. en bw.; -er, -st; -heid (*recht*), v. -heden.
Be'veol'ken (*voorzien van volk*), ik heb -volkt: *een kolonie -; -ing (gezamenlijke in- of bewoners van dorp, stad, land of werelddeel), v. -en.*
Be'veol'kingscijfer (*het cijfer, dat het aantal bewoners van een land, een provincie, een stad, een dorp aangeeft*), o. -cijfers; -re- gister (*lijst of legger, waarin de namen en de geboortedatum der ingezetenen voorkomen*), o. -s; -statistiek (*statistiek over het ver- loop der bevolking van stad of land*), v. -en.
Be'veolkt' (*bewoond*), bn.: *een dicht -e stad; -er, -st, of meest - of dichtst -; België is het dichtst -e land van Europa; -heid, v.*
Be'veoor'deelen (*voordeel aanbrengeen*), ik heb -voordeeld: *iem. -; -ing, v. gmv.*
Be'veoor'oordeeld (*vooringenomen, met vooroordeelen behept*), bn.: *een - mensch.*
Be'veoor'rechten (*een voorrecht geven boven anderen*), ik heb -voorrecht; -ing, v. -en.
Be'veor'deren (*begunstigen, bespoedigen*), ik heb -vorderd; -aar, m. -s; -ing, v. -en.
Be'veor'derlijk, bn.: *- aan, voor, gunstig voor: zuivere lucht is - voor de gezondheid.*
Be'veorens (*te voren, vooraf*), bw.
Be'veracht'ten (*van vracht voorzien, geheel of gedeeltelijk met goederen, enz. beladen*), ik -vrachtte, heb -vracht: *een schip -; -er, m. -s; -ing, v. -en.*
Be'vera'gen, ik -vroeg, heb -vraagd: *inlich- tingen te - bij, kennende verkregen worden.*
Be'vered'igen (*tevreden stellen*), ik heb -vre- digd: *zijn lusten -, zijn nieuwsgierigheid -; iemand door geschenken -, stillen, paaien, verzoenen; -ing, v. -en.*
Be'vered'igend, bn.: *de toestand is -, tot tevredenheid stemmend; een - antwoord.*
Be'vereem'den (*zonderling schijnen: meest in den 3den pers.*), het -vreemde, het heeft -vreemd, d. i. is vreemd, zonderling voor- gekomen; -ing (*verwondering*), v. gmv.: *iets met -ing hooren, zijn - te kennen geven.*
Be'vereem'dend, bn.: *een - bericht, zonder- ling; het is hoogst -, raadselachtig.*
Be'vereesd' (*bang, angstig*), bn.: *- zijn voor, iemand - maken; -er, -st; -heid (angst), v.*
Be'veriend' (*door vriendschap verbonden*), bn.: *zij zijn -, d. i. vrienden; de -e mogendheden; van -e zijde, vriendschappelijke.*
Be'verie'zen (*door vriezen verstijven, toevrie- zen*), het water -vroor, is -vroren (*bevrozen*); ook: *onp. w.w. het -vroor, heeft en is -vroren (bevrozen); -ing, v. gmv.*
Be'verijf'den (*den. van vrij, met ingelaschte d: vrijmaken, in vrijheid stellen*), ik heb -vrijd; -er, m. -s; -ing, v. gmv.; -vrijf-

- dingsoorlog** (oorlog der geallieerden tegen Napoleon I, 1813), m. -oorlogen.
- Bevroeden** (beseffen, intzien, begrijpen), ik vroedde, heb -vroed; -**ing** (begrip, verstand), v. gmv., w. l. g.
- Bévue** (flater, bok, abuis, misslag), v. -s.
- Bewaargeving** (het bij een bank in bewaaring geven van geldswaardige papieren, effecten, enz.), v. gmv.; zie Deposito.
- Bewaarhelden**, -**heden** (waarmaken, bevestigen, staven), het -heid (zich), het heeft (zich) -heid: het gerucht zal zich -; mijn voorspelling wordt -heid.
- Bewaarschool** (inrichting tot opvoeding van 2-6-jurige kinderen), v. -scholen.
- Bewaarschoolhonderes** (juffrouw, die een bewaarschool houdt), v. -sen.
- Bewaasd'** (bewasemd), bn.: -e ruiten.
- Bewa'ken** (waken over, ergens de wacht bij houden), ik heb -waakt; -**waker**, m. -s; -**waking** (het bewaken), v. gmv.
- Bewan'delen** (wandelen op of over), ik heb -wandeld: fig. het pad der deugd -.
- Bewa'penen** (van wapens voorzien), ik -wapende, heb -wapend: de manschappen -; zn. o.: het -der troepen; -**ing**, v. gmv.
- Bewa'ren** (behoeden, verzorgen, wegstuilen), ik heb -waard; -**waarder**, m. -s; -**waring** (het bewaren), v. gmv.
- Bewa'semen** (vol wasem doen worden), ik -wasemde, heb -wasemd: een spiegel'tje -, de koude buitenlucht gaat de ruiten -.
- Bewas'sen** (met iets dat groeit bedekt worden, begroeien), het -wast, het -wies, het is -wassen: het hoofd is met haar -, begroeid; een muur met klimop doen -.
- Bewa'teren** (bevoelen, met water besproeien), ik -waterde, heb -waterd; -**ing**, v. -en; zie Irrigatie.
- Beweeg'baar** (kunnende bewogen worden), bn.: een molen met een -bare kap; bij dichters ook: *Beweegbre*; -**der**, -**st**; -**heid**, v. gmv.
- Beweeg'grond** (beweegreden; dat, wat iemand tot iets noopt of leidt), m. -gronden; zie Motief.
- Beweeg'kracht** (kracht, die een beweging veroorzaakt), v. -krachten: de stoom, de electriciteit aanwenden als -.
- Beweeg'lijk** (eig. beweging toelatende, ook druk), bn. en bw.: die jongen is nog al -; fig. een -gemoed, licht bewogen.
- Beweeg'reden** (reden, welke iemand noopt tot het doen van iets), v. -redenen: welke waren zijn -en tot die daad? drijfveeren.
- Bewe'e'nen** (weenen over of om, beschreien), ik heb -weend; -**ing**, v. gmv.
- Beweerschrift** (geschrift, waarin men een bewering tracht te verdedigen), o. -schriften.
- Bewe'gen** (van plaats of stand doen veranderen), ik -woog, heb -wogen: de wind kan het water -, de veer -weegt het raderwerk, de vogels -vleugels en staart; fig. roeren, treffen: alle toeschouwers waren -wogen; zich -; de aarde -weegt zich om de zon, draait, wentelt; -**ing** (het bewegen), v. -en: z. ald.
- Bewe'ging** (het tegengest. van rust), v. -en: in -brengen, de trein zet zich in -, in -komen; allerlei -en der troepen.
- Bewe'ging** (drukte, vertier, gisting, beroering), v. gmv: veel - hebben, onnoodige drukte, handels -; volks-, zie ald.
- Bewe'ging** (aandrif, aandrang), v. gmv.: iets uit eigen -doen, zie Spontaan.
- Bewe'gingloos** (zonder iets te roeren), bn.
- Bewe'gingmaker** (druktemaker, bluffer, zwetsen), m. -s. gmv.
- Bewe'gingsleer** (leer der bewegingen), v. gmv.; -**verschijnsel**, o. -en.
- Bewe'iden** (het vee laten weiden op), ik -weidde, heb -weid: hij -weidt met zijn knuden uitgestrekte velden.
- Beweldad'igen** (weldaden bewijzen), ik -weldadigde, heb -weldadigd: God -weldadigt u boven velen.
- Bewe'ren** (voorgeven, staande houden, als zeker aanvoeren), ik heb -weerd; -**weerder**, m. -s; -**wering**, v. -en: een -wering staande houden.
- Bewer'kelijk** (werk, arbeid kostend), bn.: een -vraagstuk; -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Bewer'ken** (bearbeiden), ik heb -werkt: hout -, iets fraai -; -**werker** (maker, fig. veroorzaker), m. -s; -**werking**, v. -en.
- Bewer'kstelligen** (uitvoeren, tot stand-brengen), ik heb -werkstellig; -**ing**, v. gmv.
- Bewer'k'tuigd** (van organen voorzien), bn.: een -lichaam, de -e wereld (dieren- en plantenrijk); zie Organisch.
- Bewer'k'tuigen** (voorzien van organen), bij heeft -werk'tuigd: ons lichaam is schoon -tuigd; -**ing** (organisatie), v.: de -ing van dieren en planten.
- Bewerp'** (ontwerp, schets, concept), o. vero.
- Bewes'ten**, vz.: - Gibraltar, d. i. ten westen van; bw.: -omgaan, westwaarts.
- Bewie'rooken** (wierook toezuuaaien, hulde bewijzen), ik heb -wierookt, fig. uitbundig prijzen: middelmatige lieden -, (Potg.); Gerrit Wisse, de -te jongeting, (C. O.)
- Bewijs'** (betoog, logische uiteenzetting), o. -wijzen: het -van een stelling; een -leveren.
- Bewijs'** (blijk, teeken), o. -wijzen: een -van eerbied, een -van moed, een -van ontvangst.
- Bewijs'** (zeer kleine hoeveelheid), o. gmv.: een schrupeltje -van balsem uit het paradys, (Staring); doe er nog een -je zout bij.
- Bewijs'grond** (grond of punt, waarop een bewijs steunt, argument), m. -gronden; -**kracht** (waarde van een bewijsmiddel), v. gmv.; -**last** (rechtst. last of verplichting in eenig geding, om zeker feit te bewijzen), m. gmv.; -**middel** (rechtst. datgene, waardoor men het bestaan van eenig feit kan bewijzen), o. -en; -**plaats** (woorden of zinnen, uit een boek aangehaald ten bewijze), v. -en; -**stuk** (oorkonde), o. -stukken.
- Bewij'zen** (de waarheid of juistheid aantoonen), ik -wees, heb -wezen: een stelling -; fig. iem. eer, vriendschap -, betoonen.
- Bewil'ligen** (toestaan, vergunnen), ik heb -willigd; -**ing**, v. -en: zijn -williging tot iets geven, toestemming.
- Bewim'pelen** (met een wimpel of sluier of doek bedekken), ik heb -wimpeld, fig. ontveinzen, verbloemen: de waarheid -, een misslag -; -**ing**, v. -en.
- Bewind'** (beheer), o. gmv.: het -voeren, onder het -zijn van, bestuur; -**hebber** (leider, directeur), m. -s; -**smen** (lid van het bestuur), m. -slieden; -**voerder**, m. -s.
- Bewo'gen** (geroerd, aangedaan), bn.: ieder-een was -, getroffen.
- Bewon'deren** (met eerbied, met bewondering beschouwen), ik heb -wonderd; -**aar**, m. -s; -**aarster**, v. -s; -**ing**, v. gmv.
- Bewonderenswaard'ig** (waard om be-

- wonderd te worden), bn., -er, -st; ook: meer en meest -: Gods werken zijn -.
- Bewonen** (wonen in), ik heb -woond; -woner, m. -s; -woning, v. gmv.
- Bewoonbaar** (b-woond kunende worden), bn.; -heid, v. gmv.
- Bewoording** (term, uitdrukking), v. -en: het contract is vervat in de volgende -en.
- Bewust** (bekend, wetende), bn.: de -e zaak, besproken, bekend; ik ben het mij niet -, weet het niet; -heid (toestand, waarin men denkt en gevoelt), v. gmv.
- Bewusteloos** (buiten kennis), bn., -looser, -t: -zyn, - blijven liggen; -heid (toestand van iem., die zich van zijn bestaan niet bewust is), v. gmv.
- Bewustzijn** (innerlijk gevoel van leven, kracht, vermogen om te denken, te voelen), o. gmv.: zijn - verliezen.
- Bey** (prins, heer, opperhoofd; titel van een ludoogd), m. -'s; zie Beg en Bei.
- Bey'aart**, m.; zie Heemskinderen.
- Bezaaïen** (met zaad bestrouwen), ik heb -zaaid: een stuk land met rogge -; een veld, met keisteenen -zaaid; -ing, v. -en.
- Bezaan** (zeil aan den achtermast), v. -zanen.
- Bezaansmast** (achterste of kleinste mast, kruismast op een driemaster), m. -masten.
- Bezaansschoot** aan: marine. scheepsroep of commando, dat de matrozen een oorlam kunnen halen bij den bootsman.
- Bezaaid** (ingetogen, bedaard), bn. en bw.: een - man, een - gedrag, - handelen; -er, -st; -heid (kalmte), v. gmv.
- Bezaant**, **bizaant** (gesch. gouden muntstukje uit de dagen der kruistochten), m. -en. vero.
- Bezeeren** (zeer of pijn doen), ik heb (mij) -zeerd; -zeering (verwonding), v. -en.
- Bezegelen** (een zegel drukken op), ik heb -zegeld; fig. bevestigen: met een eed -; -ing (bekrachtiging), v. -en.
- Bezeild** (in staat om te zeilen), bn. en bw.: een goed of slecht - schip; -heid, v. gmv.
- Bezeilen** (zeilen op, zeilende bereiken), ik heb -zeild: zegsw. er is geen haven met hem te -, hij is altijd aan 't dwarsdrijven.
- Bezem** (voorwerp van gebonden rijs of heistruik), m. -s: een rijsen -, een heide -, een stal -; spreekw. Nieuwe -s vegen schoon (van dienstboden, enz.): in het begin doen zij hun best, d. i. letten op al hun plichten; Bijb. met -en keren, goed reinigen; den - in den mast voeren, gesch. ten teeken, dat men de zee van vijanden heeft schoongeveegd; -binden (het nukken van bezems), o.; -binder (iemand, die de heiplantenstengels tot bezems samenbindt), m. -binders; -kruid (vinderachtige plant der heidevelden), o. gmv.; -schoon (ruw, enkel met den groven bezem geveegd), bn.: een huis - verlaten; -steel (stok v. e. bezem), m. -stelen.
- Bezen'ding** (hoeveelheid guederen, die verzonden wordt), v. -en: een - kaas.
- Bezef**, bn.: mijn tijd is -; het was na -ten tijd, d. i. na het sluitingsuur der herbergen; -heid (het bezet-zijn), v. gmv.
- Bezef** (legaat, erfenis), o.: het schein, dat zij een groot - zou krijgen, VI (V. Lov.)
- Bezeten** (dol, razend, dwaas), bn.: zegsw. van den duivel - zijn, in diens bezit of macht zijn; -e (persoon), m. en v. -n: hij tiert als een -e, waanzinnige, doldriftige, krankzinnige; -heid, v. gmv.
- Bezef'ten** (vullen, besaan), ik heb -zet: is die stoel -zet? een weg - met boomen, beplanten; een stad -, er krijgsvolk in leggen; een rok met galon -zet, belegd langs de naden ter versiering; -zetting (garnizoen), v. -en; -zetting (geneesk. benauwdheid op de borst door stijghooping), v. -en.
- Beziel'tigen** (nauwkeurig bezien), ik heb -zichtigd; -ing (beschouwing), v. gmv.
- Bezie** (bes, bet), v. beziën; spreekt.: bezies.
- Beziel'd** (vol vuur), bn.: een - spreker, een - dichter, geestdriftig; -er, -st.
- Bezie'len** (ziel of leven geven, kracht of moed instorten), ik heb -ziel'd: hij weet zijn hoorders te -, op te wekken, in geestdrift te brengen; ik weet niet, wat dien man beziel'd, aandrijft; -ing (innerlijke aandrift), v. gmv.: hij sprak vol -, zie inspiratie.
- Beziën** (van alle kanten bekijken), ik bezag, heb -: iets van nabij -.
- Bezienswaardig** (het bezien waard), bn.: die tentoonstelling is -; -er, -st, ook: meer en meest -; -heid (voorwerp), v. -heden.
- Bezig** (doende, werkende aan), bn. en bw.; -er, -st; -heid (werk, arbeid), v. -heden.
- Bezigen** (gebruiken, aanwenden tot), ik heb -bezag: allerlei middelen -, atzijninwloed -.
- Bezighouden**, ik hield bezig, heb beziggehouden: iemand -, aan den gang houden.
- Bezijden** (naast), vz.: - het kasteel, d. i. ter zijde van; fig. dat is - de waarheid, onwaar; bw.: hij keek mij v. - aan, van ter zijde.
- Bezingen** (zingen over of van), ik bezong, ik heb bezongen: een held -, de lente -.
- Bezingen** (naar den bodem zakken van het vuur), het -zonk, is -zonken: bier, wijn, azijn kan -, helder of klaar worden, door stilstaan, fig. zijn kennis laten -; -zinking, v. -en; -zink'sel (drossen), o. -s.
- Bezingen** (denken over), ik -zon, heb -zonnen; ook: zich -, d. i. z. bedenken: ik -zon mij, heb mij -zonnen; -zinning (nadenken), v. gmv.: tot -ing komen, kalmte, ook inkeer.
- Bezing'ning** (gebruik der zinnen, n.l. v. h. verstand), v. gmv.: zijn - verloren hebben.
- Bezit** (het bezitten), o. gmv.: iets in - hebben, nl. als eigendom; iets in - nemen; -neming (weëgening), v. gmv.; -recht (recht van bezit), o. gmv.; -ster, v. -s.
- Bezit'telijk** (bezit aanduidend), bn.: een - vnvw., spraakw. b.v. mijn in mijn boek: het boek is van den spreker, enz.
- Bezitten** (eig. zitten op, fig. in bezit hebben), ik -zat, heb -zeten; -ter (eigenaar), m. -s; -ting (eigendom), v. -en: onze O. en W.-I. -en, koloniën; -tinkje, o. -s.
- Bezoar-steen** (maagsteen of galsteen, te vinden in de maag der antilopen en der wilde geit, een soort van amulet; ook tegengift), m. -en; lees: beezooar.
- Bezoacht**, bn.: een druk -e plaats, die veel bezoek heeft; meer en meest -.
- Bezoeden** (met zoden beleggen), ik heb -zood: een perk -, een plaatsje -, een dijk -.
- Bezoedelen** (besmetten, vuil maken), ik heb -zodeld; -ing (verontreiniging), v. -en.
- Bezoek** (visite), o. -en: een - brengen, een - afleggen; een koninklijk - aan een stad.
- Bezoeken** (gaan zien en spreken), onr. w. w. ik -zocht, heb -zocht; -zoeker, m. -s.
- Bezoeking** (beproeving), v. -en: 't is een - van den Heer.
- Bezoldigen** (den. van solde, soldij: loon

geven), ik heb -zoldigd: een -zoldigd veldwachter, een boekhouder -, een -zoldigd ambt, waaraan een jaarwedde is verbonden.

Bezoldiging (soldij, loon), v. -en.

Bezondigen, zich (zonde doen), ik heb mij -zondigd: zich -aan laster, gierigheid, enz.; zich aan, tegen, jegens God of de menschen -.

Bezonden (beraden, voorzichtig), bn.: een -junymensch; -heid (nadenkenheid), v. gmv.

Bezooimen (van een zoom voortzien), ik -zoomde, heb -zoomd; zie Omzoomen.

Bezopen (dronken, beschonken), bn., platte volkst.: de vent is -; -heid, v. gmv.

Bezorgd' (vol zorg, onrust), bn.: zegsw. zij is een -e Martha, Bijbel, Luc. 10:40; wees niet - voor den dag van morgen; iets afwachten met een -hart, bezwaard; -er, -st; -heid (onrustigheid), v. -heden.

Bezorgen (bestellen, afgeven), ik heb -zorgd: een brief aan zijn adres -; -er, m. -s: een onvriendelijke -er, (C.O.); -ing, v. -en.

Bezuiden, vz.: -het Kanaal, d.i. ten zuiden van; bw.: -om gaan, zuidwaarts.

Bezuidigen (door zuinig te zijn uitsparen), ik heb -zuinigd; -ing (besparing), v. -en.

Bezuidigingsmaatregel (een maatregel, dien men neemt om te bezuidigen), m. -maatregelen; -woede (dwaze zucht, om te bezuidigen), v. gmv.

Bezuijpen, zich (z. dronken drinken), hij -zoop zich, zij -zopen zich, hebben zich -zopen, plat; zie Verzuipen.

Bezuren (den. van zuur: boeten), ik heb -zuurd: hij zal dit wel -, de treurige gevolgen er van ondervinden.

Bezwaar' (moeilijkheid), o. -zwaren: tegen dat voorstel had men -, bedenkingen; buiten -van de schatkist, op eigen kosten, zonder vergoeding; bezwaren indienen, klachten.

Bezwaard' (bezorgd), bn. en bw.; -er, -st: met een -hart; -heid, v. -heden.

Bezwaarlijk (lastig, moeilijk), bn. en bw.: ik kan het -gelooven, -aan den kost komen.

Bezwaarnis (last), v. -sen: de -sen des levens, moeilijkheden.

Bezwaarschrift (beklag, uiteenzetting van grieven tegen een beslissing of een besluit, klaagschrift), o. -schriften: een -indienen.

Bezwach'telen (met zwachtels omwinden), ik heb -zwachteld: een wonde -; -ing, v.

Bezwad'eren (bezoedelen), ik heb -zwaarderd; fig. belasteren: iem. goeden naam -.

Bezwal'ken (den. van zwalk, dikken rook: bezoevelen), ik heb -zwalkt; -er, m. -s; -ing, v. -en: fig. de -ing van remands eer.

Bezwaren (belasten, beladen), ik heb bezwaard; -ing, v. gmv.

Bezwa'rend (lastig, moeilijk), bn.: dat zijn -e voorwaarden, -e omstandigheden.

Bezweet' (vol zweet, met zweet bedekt), bn.: -e gezichten; wat zijn die paarden -!

Bezwe'ren (met eede bevestigen), ik -zwoer, heb -zwoeren, fig. verbidden: iemand -, den storm -; ook: een boozen geest -, bannen.

Bezwe'ring (oproeping van geesten, d.i. necromantie), v. -en, Bijbel, 1 Sam. 28:17-20: de -van geesten; ook: -van den duivel, uitdrijving of uitbanning, exorcisme.

Bezwe'ringsboek (boek met bezweringsformulieren), o. -en; -formulier (formule, die men bezigt om booze geesten te verbannen), o. -en; -voorschrift (voorschrift, dat

men bij 't bezueren in acht heeft te nemen) o. -voorschriften.

Bezwijken (in kracht te kort schieten, onderdoen voor, sterven), ik -zweek, ben -zweken: voor de verleiding -, onder een ziekte -.

Bezwijmen (in zwijm of onmacht vallen), ik -zwijsde, ben -zwijsd, soms: ik -zweem, ben -zweemen; -ing (flauwte, onmacht), v. -en: in -vuytliggen, vallen, bewusteloosheid.

Bibberen (freq. van beven: rillen, b.v. van kou), ik heb gebibberd; -ing, v. -en.

Bibelot' (Fr. snuisterij, klein kunstvoorwerp), m. -s; lees: -loo.

Bi'bit (O.-I. zaailing of kweekplantje van rysi voor de sawah, ook van suikerriet of van tabak), v. -s.

Bib'lia (de boeken der H. Schrift), o. mv.

Bibliognostiek' (boekenkunde), v. gmv.; -graaf (boekenkenner, boekenkundige), m. -graten; -graphie (boekbeschrijving), v. -ën; -graphisch (boekbeschrijvend, boekenkundig), bn.: een -woordenboek; -maan' (overdreven minnaar van boeken, boekengek), m. -manen; -manie' (boekverzamelzucht, hartstochtelijke tirfheerij voor boeken), v. gmv.; -phile, -phiel' (boekenliefhebber), m. -philen, -phelen; -thea'ris (be-waarder of bestuurder eener bekerij), m. -sen; -theek' (boekverzameling, bekerij), v. -theken: de grootste -is de nationale te Parijs met 1,400 duizend boeken, 600 duizend brochures, 175 duizend handschriften, 300 duizend atlassen en kaarten en 150 duizend munten; ook, het gebouw, het lokaal, de boeken-kamer zelve; verder boeken-kast.

Biblist' (godgeleerd bybelkenner), m. -en.

Biblistiek' (bybelkennis, -kunde), v. gmv.

Biearbonaat' (dubbelkoolzuur zout), o.

Bi'ceps (ontl. tweehoofdige opperarmspier), m. -en.

Biconcaaf' (aan beide zijden hol gestepen), bn.: -cave lenzen; zie Concaaf.

Biconvex' (aan beide zijden bol gestepen), bn.: -cave lenzen; zie Convex.

Bicycle (sport. tweewieler, fiets), m. -s.

Bid'bank (R.-K. knielbankje met armsteun, om op te bidden), v. -banken; -cel (kamertje, om in te bidden), v. -cellen.

Bid'dag (Prot. dag, om God iets te vragen, te vieren als den Zondag), m. -dagen: het is heden -voor't gewas, bededag; z. Dankdag.

Bid'den (een gebed doen, smeeken tot God, in een gebed vragen), ik bad, heb gebeden; -der (eig. uitnoodiger, aanspreker), m. -s, gew.: wanneer gy een -ziet loopen, (Piet Paaltjes); -plaats (R.-K. kapelletje, ook langs den weg in Z.-Limburg), v. -en; -prentje (R.-K. rouwprentje, gedachtenisprentje), o. -s; -snoer (R.-K. rozenkrans, paternoster), o. -en; -stoel (R.-K. kerksstoel, zitstoel met bidbank), m. -en.

Biecht (R.-K. een der zeven sacramenten: belijdenis der zonden), v. -en.

Biecht'en (R.-K. zijn zonden aan den biechtvader belijden), ik biechte, heb gebiecht; -elling (iem. die biecht), m. en v. -en.

Biecht'kind (R.-K. biechteling), o. -eren.

Biecht'stoel (een in tweeën of drieën gedeeld open kamertje, tegen een der kerkwanden geplaatst, waarin de biechtvader en de biechteling hun plaats vinden), m. -stoelen; -vader (R.-K. geestelijke, bij wien men te biechten gaat), m. -vaders.

- Bie'den** (toesteken, aanbieden), ik bood, heb geboden; *iem. de hand -; dengenen, die u aan de wang slaat, biedt ook de andere*, Luc. 6: 29, toedraaien, toekeeren; *iem. het hoofd -*, het spits -, *weerstand -*, d. i. hem weerstaan.
- Bie'den** (een bod doen), ik bood, heb geboden: *geld -; met loven en -*, na langdurige onderhandeling, zie *Loven*; -**er**, m. -s.
- Bief** (*biefstuk*), m., -**je**, o. -s. gmz.
- Bief'stuk** (*lap gebraden ossevelesch*), m. -stukken; -**stukje** (*biefje*) o. -s.
- Bier** (*bekende volksdrank*), o., (soorten), o. -en: *oud-, jong-, lager-, gerste-, Beiersch-, Engelsche bieren* bv. *Stout; Faro*, enz., zegsw. *boven zijn - zijn*, in een roes zijn, zie *Theewater*; -**azijn** (*azijn, uit bier verkregen*), m. gmz.; -**bank** (*bank vóór of in een bierhuis voor de stamgasten*), v. -banken; -**bottelarij'** (*kelder, waarin men bier op flesschen aftapt*), v. -bottelarijen; -**brouwer** (*maker van bier*), m. -s; -**brouwerij'** (*werkplaats v. d. brouwer*), v. -en; -**bulk** (*iem., die veel bier drinkt en er zwaarlijvig uitziet*), m. -buiken; -**drager** (*knecht in een brouwerij*), m. -s; -**flesch** (*flesch voor bier*), v. -flesschen; -**glas** (*glas, om bier uit te drinken*), o. -glazen; -**huis** (*herberg, waar met Verlof, bier wordt getapt, taverne, bar*), o. -huizen; -**kaal**, v.: oudt. een buurt in A'dam bij de Oude Kerk, wier bewoners ruw en vechtelievend waren; zegsw. *vechten tegen de -*, e. hopeloozen strijd aanbinden; fig. *vergeefs strijden tegen domheid, vooroordeel*, bijgeloof, enz.; -**kan** (*tinnen of aarden kan voor bier*), v. -kannen; -**kelder** (*kelder ter bewaring v. het bier*), m. -s; -**ketel** (*brouwketel*), m. -s; -**kinnetje** (*klein bier vaatje*, 39 L), o. -s; -**kraan** (*tap*), v. -kranen; -**krulk**, v. -en; -**lucht** (*reuk van bier*), v. gmz.; -**pap** (*gekookt bier met brood*), v.; -**pomp** (*toestel op het buffet, om bier uit het vat op te pompen*), v. -en; -**soep** (*soep van bier en brood*), v. gmz.; -**steker** (*bierhandelaar*), m. -stekers; -**stekerij'** (*bierkelder of bierhandel in 't groot*), v. -stekerijen; -**stelling** (*onderstel voor e. bierton*), v. -stellingen; ook: -**stel**, o. -len; -**tapper** (*slijter van bier*), m. -s; -**tapperij'**, v. -en; -**ton** (*biervat*), v. -tonnen; -**wagen**, m. -s; -**weger** (*werktuig, om het gehalte van bier te bepalen*), m. -s.
- Bies** (*dun, lang, opgroeiend oevergewas*), v. ook *Bieze, biezen*; *de veen-, de water- of rusch, de matten-, de veld-*; zegsw.: *zijn biezen pakken, de plaat poetsen, zijn matten opprollen* d. i. verhuizen, bij uitbr. heengaan, er van doorgaan; ook, rolronde dunne reep: *een roode - op een broeknaad*.
- Bies'bosch** (*aadr. waterachtig griendland tusschen Geertruidenberg en Dordt, met hooge biezen bezet*), m. gmz.; *de - ontstond door den St.-Elisabeth's vloed* (18 Nov. 1421).
- Bies'jesdeeg** (*St. Nicolaasgebak of speculaas, te Amsterdam*), o. gmz.: *een vrijer van -*, *een dagbroer van -*.
- Biest** (*eerste melk eener kalfkoe*), v. gmz.
- Biet** (*beet, beetwortel*), v. bieten: *er zijn roode en witte -en*; zie *Beet*.
- Bie'tebouw** (*koppeling van de stammen van bieten, d. i. bijten en van bauwen d. i. galmen, jowen; bullebak*), m. -en; fig. *spook*.
- Bie'zen** (*sissen, blazen, sijfelen*), zij biesde, heeft gebiesd: *de slungen -, de draken -; de koeien -*, als ze door vliegen erg geplaagd worden, loopen ze loeiend rond in de wei.
- Bie'zen** (*van bies*), bn.: *een -korfje, -matten*.
- Bifurca'tie** (*vorkvormige splitsing in twee takken b.v. van aderen, wegen, paden, spoorlijnen*), v. -s; (t = ts); zie *Vork*.
- Big, big'ge** (*zeer jong varken*), v. biggen; -**getje**, o. -s; zie *Spalling*.
- Bigamie'** (*dubbele echt, het gelijktijdig met twee personen gehuwd zijn*), v. gmz.
- Big'gelen** (*afrollen van tranen*), de traan biggelde, heeft biggeld, de tranen zijn van de wangen gebiggeld; alleen gebruikelijk in den 3en persoon.
- Big'gen** (*biggen werpen*), zij bigde, heeft -bigd: *onze zeug het 'bigd*. (C. O.)
- Bigno'mia** (*trompetbloem, met levendig gekleurde bloemen*), v. -s; lees: *bien-jo-nia*.
- Bigot'** (*domvroom*), bn.; -**ter**, -**st**; lees: -**got**.
- Bigotterie'** (*overdreven vroomheid, kwezelachtigheid*), v. gmz.
- Bij** (*viervleugelig insect*), v. bijen; er zijn 5 oorspronkelijke rassen: de zwartbruine Noordsche of Duitsche -, de Italiaansche -, de Egyptische -, de Afrikaansche -; de kleine zwarte - van het eiland Madagascar.
- Bij**, vz.: *hij woont - de school*, in de nabijheid van; *het is - twaalf*; - *zijn leven*, d. i. tijdens; - *monde*; bw.: *die leerling is niet -*; *een w. w.*, met bij samengesteld, wordt er mee aaneengeschreven en is scheidbaar, b.v. *Bij betalen, -boeken, -brengen, -doen, -draaien*, enz. de verleden deelw. worden als één woord geschreven: *bij betaald*, *bij gebracht*, *bij gedaan*, enz.
- Bijaldien'** (*ingeval, indien*), vgw.
- Bij'baantje** (*extra-baantje, bijpostje of bijambtje*), o. -s: *op -s azen*; -**bedoeling** (*bijgedachte, meestal tot eigen voordeel*), v. -en; -**begrip** (*toegevoegd begrip*), o. -be-grippen; -**behoorend** (*wat er bij behoort*), bn.: *een smedery met -e gereedschappen*.
- Bij'bel** (*de H. Schrift*), m. -s; -**boek** (*een Bijbel*), o. -boeken; -**critiek** (*teksteritiek op den Bijbel*), v. gmz.; -**genootschap** (*vereeniging, ontstaan op het einde der 18e eeuw, tot gratis-verspreiding van de boeken der H. Schrift*), o. -genootschappen; -**kennis** (*het van-buiten-kennen en het kunnen toepassen v. vele plaatsen uit den Bijbel*), v. gmz.: *de - v. vele Herv. christenen*; -**lezing** (*godsdienst-oefening, waarin één of meer hoofdstukken van den Bijbel worden gelezen en verklaard*), v. -lezingen; -**plaats** (*plaats of tekst uit den Bijbel*), v. -plaatsen; -**belsch** (*met den Bijbel in betrekking staande*), bn.: *een - woordenboek, -e aardrykskunde, -e geschiedenis, -e oudheidkunde, het - treurspel*, b.v. *Jephta van Vondel*, zie ald.
- Bij'belsch treur'spel** (*letterk. treurspel of tragedie, waarvan de stof aan den Bijbel is ontleend*), o. Bijbelsche -spelen: *Jozef in Dothan* (Vondel) is een -, evenzoo *Adam in Ballingschap en Noach*; z. *Historisch treurspel*.
- Bij'beltekst** (*een tekst of plaats uit den Bijbel*), m. -en: -*en aaneenrijgen*; -**vast** (*bedreven en zeker in bijbelteksten*), bn.; -*vaster, meest -*; -**vertaling** v. -en: *er zijn vele -en*; z. b.v. *Septuaginta*; -**woord** (*sig. een woord uit den Bijbel*), o. -en: *ook een Bijbelplaats of -tekst*.
- Bij'blad** (*bijvoegsel*), o. -en; -**blaadje**, o. -s.
- Bij'boeken** (*handel. allerlei boeken buiten*

- het grootboek en het journaal), o. mv.; - zijn b.v. het brieven-kopieboek, het wissel-kopieboek, de klapper, enz.
- Bij'boeken** (handel. een boek bijwerken), ik boekte -, heb -geboekt; -ing, v. gmv.
- Bij'brengen** (aanvoeren, doen krijgen), onr. w.w. ik bracht -, heb -gebracht: de noodige kennis -, wat kunt gij ter uwer verontschuldiging -? in 't midden brengen.
- Bijdehand', bijderhand'** (vlug, schrand), bn.: die jongen is -, een bijdehante jongen, gevat, ook: handig, glad.
- Bijdehandsch'** (het paard links in een tweespan), ook, **bijderhandsch'**, bn.: het -e paard; zn.m.: de koetsier maakte den heer Kegge ... opmerkzaam, dat de -e nu toch alle kuren had afgelegd. (C. O.)
- Bij'denkbeeld** (een bijkomend denkbeeld; nevengeachte), o. -beelden.
- Bij'draaien** (zeew. tegen den wind wenden), ik heb en ben -gedraaid: fig. hij zal wel weer -, wat toegeven, water in den wijn doen; zeew. naderen, omdat men gedwongen wordt.
- Bij'drage** (gave, gift), v. -n: een geldelijke -, contributie; letterkundige -, verhandeling, opstel, enz.; - tot de kennis der geschiedenis, enz. toevoegsel, verhandeling.
- Bij'dragen** (helpen, steunen), ik droeg bij, heb bijgedragen: een kleinigheid -.
- Bij'een'** (te zamen, vereenigd), bw.; de w.w. worden met -aaneengeschreven en zijnscheidbaar, b.v. Bijeenbrengen, -komen, -roepen, -zamelen, -zoeken, enz.; zie ald.
- Bij'eenbrengen** (samen-, te-gader-brengen), onr. w.w. ik bracht -, heb -gebracht: een aantal getuigen -, de bouwstoffen voor een werk -, verzamelen.
- Bij'eenkomen** (bij elkaar komen, meestal met eenig doel), wij kwamen -, wij zijn -gekomen: de gemeenteraad zal -, vergaderen; -komst (het bijeenkomen, ook de gezamenlijke personen), v. -komsten.
- Bij'eenzamelen**, ik zamelde bijeen, heb -gezameld: giften, sprokkels -; -ing, v. -en.
- Bij'eenzijn** (samen zijn), wij waren -, zijn geweest; als zn. o.: het - der vrienden.
- Bij'eenzoeken** (bij elkaar zoeken), onr. w.w., ik zocht -, heb -gezocht: zijn gereedschap, zijn boeken, zijn spullen -.
- Bij'enangel** (angel der bij), m. -s; -arend (zie Wespendif), m. -en; -eel, v. -len; -eter (vogeltje), m. -s; -hal (getimmerte tot beschutting der korven), v. -len; -houder (bijker), m. -s; -koningin, v. -nen; -korf, m. -korven; -teelt, v. gmv.; -zwerm, m. -en, zie Zwerm.
- Bij'gaand** (bijgevoegd), bn.: zie -briefje.
- Bij'gebouw** (hulpgebouw), o. -gebouwen; -kantoor (tweede, kleiner kantoor), o. -kantoren.
- Bij'gelegd** (in der minne geschikt), bn.: de twist, het geschil is -; zie Bijleggen.
- Bij'gelegn** (aangrenzend), bn.: een -akker.
- Bij'ge loof** (dwaas, kinderachtig, valsch ge loof), o. gmv.: het - beuzelt van spoken en heksen; zie Betjoend en Superstie.
- Bij'ge loof'vig**, bn.: -e lieden, met bijge loof behelpt; -heid, v. -heden.
- Bij'genaamd** (een toenaam hebbend), bn.: Willem, - de Veroveraar (1066).
- Bij'geval'** (indien), vgw.; (toevallig), bw.
- Bij'gevolg'** (dus, daarom), bw.
- Bij'hoorig** (behoorend tot), bn.: -e weiden.
- Bij'houden** (bijblijven), ik hield bij, heb -gehouden: iemand in 't loopen -; iemands boeken -, bijschrijven; -ing, v. gmv.
- Bij'kaart** (kleine kaart in een hoek van een groote), v. -en; (kaartspeel), kaarten buiten de troeven: een goede - hebben.
- Bij'kans** (bijna), bw.: hij is - klaar.
- Bij'kantoor** (hulpkantoor), o. -kantoren.
- Bij'ker** (byenhouder, imker), m. -s.
- Bij'keuken** (tweede, kleinere keuken), v. -keukens; de - dient tot reiniging van borden, schotels en ander vaatwerk.
- Bij'kok** (hulpkok, tweede kok), m. -koks.
- Bij'komen** (ergens bij passen; tot zich zelf kumen), ik kwam bij, ben -gekomen: die kleur komt er niet goed -; zij is al -, b.v. uit een flauwte; -komend, bn.: een -e parasol; -komst (het bijkomen, herleving), v. gmv., w. i. g.
- Bij'komstigheid** (bijkomende omstandigheid), m. -heden, w. i. g.
- Bijl** (slag- of hakwerktuig) v. bijlen: de snede, de steel, het huis, de rug v. e. -; zie Aks; er met de grove of breede - in hakken, grof verteren, ruw of driest aanpakken of te werk gaan; de - aanleggen, vellen, gaan afbreken; zien, hoe de - in den steel zit, hoe de zaak in elkaar zit; de - ligt aan den stam, den boom gaat men vellen, fig. de gerechte straf zal u of hem treffen, zie Matth. 3: 10; de - er bij neerleggen, voorgoed ophouden met werken, gaan rentenieren.
- Bij'lage** (bijgevoegd stuk), v. -lagen.
- Bij'lander** (platboombinnenvaarttuig), m. -s.
- Bijlan'dig** (naburig, aangrenzend), bn.
- Bij'lang'** of **bij'lange**, vergezeld van een ontkenning: - niet, op verre na niet.
- Bij'bundel** (gesch. bundel roeden, geschikt rondom een byl), m. -s: de lictoren gingen in oud-Rome vóór de hoogste staatsambtenaren uit, dragende een -.
- Bij'leggen** (er bij doen), ik heb -gelegd of -geleid: gelden -, d. i. bijdragen tot een gezamenlijken inleg; een twist -, verfeffen; -ger (vredestichter), m. -s; -ging, v. -en.
- Bij'leman** (gesch. byldrager, oud-Amsterd. schutter), m. -nen en -s; zie Bijltjes.
- Bij'lichten** (een licht houden bij of voor iem. handen), ik lichtte bij, heb -gelicht: wil ik je even -?
- Bij'ligger** (scheepst. schip, dat met een ander denzelfden koers of weg volgt), m. -liggers.
- Bij'loop** (toeloop), m. gmv.: onder - van veel volk. w. g.
- Bij'looper** (helper, handreiker, leerjongen, loopjongen), m. -loopers.
- Bij'ltjes** (gesch. de prinsgezinde werklui aan de Amsterdamsche scheepswerven), m. mv.; zie Bijleman. vero.
- Bij'maan** (luchtverschijnsel, afspiegeling der maan zelve), v. -manen.
- Bij'na** (ten naaste bij), bw.: het is - avond.
- Bij'naam** (toenaam, ook spotnaam), m. -namen, b.v. Lodewijk de Vrome; Baas Ganzen donk had den - van baron; zie Alias.
- Bij'oogmerk** (een tweeds oogmerk, bybedoe ling), o. -oogmerken: -en hebben.
- Bij'on'** (Fr. kleinood, juweeltje, sierraad), o. -'s; lees: bie-zjoe'.
- Bij'ouerie'ën** (allerlei kleine sieraden van goud, zilver, d. i. kleinooden), v. mv. (ou = oe).
- Bij'passen** (het ontbrekende geld bij een som voegen), ik paste -, heb -gepast.

Bij'planeet (maan, satelliet), v. — planeten.
Bij'product (bijkomend product), o. — en: koolteer is e. gewichtig — der gasfabricatie.
Bij'rivier (kleinere rivier, die in een grootere uitloopt), v. — rivieren: de Rijn en zijn — en; —schaduw (het tegengestelde van slag- of kernschaduw), v. —schaduwen; —schrift (opschrift onder een plaat of portret), o. —schriften; —slag (bijkomend voordeeltje), m. gmv.: een aardig —je, winstje; —smaak (vreemde smaak), m. —smaken: die wijn heeft een —, ongewonen smaak; —spijkeren (eig. door spijkere herstellen), ik heb —gespijkerd: de planken van een schutting of een schutting —; fig. bijwerken, herstellen: hij heeft door zijn mondeling examen heel wat bij te —; —spreuk (leenspreuk, figuurlijke uitdrukking), v. —spreuken.
Bij'staan (ondersteunen, helpen), ik stond bij, heb —gestaan: iem. in iets —, behulpzaam zijn; de Hemel sta mij —.
Bij'stand (hulp, ondersteuning), m. gmv.: met gewapenden —, een onderwyzer van —.
Bij'stander (helper), m. —standers.
Bij'stelling (hulpsstelling van metselaar of timmerman), v. —stellingen.
Bij'stelling (spraak. andere of verklarende naam, verklarende bijvoeging), v. —en, b.v.: Willem de Zwijger; de tyger, de schrik der woestentij; Cuba, de parel der Antillen; zie Appositie.
Bij'ster (niet meer wetend), bn.: men was het spoor, d. i. den rechten weg —, kwijt; fig. —zijn van zinnen, verward.
Bij'ster (erg, zeer), bw.: —schuw; niet —groot; eer we —druk aan 't leenen waren, —! (Potg.)
Bijt (gehakte opening in het ijs), v. —en.
Bij'ten (met de tanden wonden), ik beet, heb gebeten: zich op de tanden —, zijn spijt verbijten; iem. iets in het oor —, toesnauwen; in het stof —, vallen, sneuvelen; spreekw. Blaffende honden — niet, harde schreeuwers durven weinig, hebben geen moed, zie H o n d.
Bij'ten (een bijt hakken, het ijsopenhakken), ik bijtte, heb gebijt.
Bij'tend (brandend, invretend), bn.: vitriool is een — middel; —e soda; fig. grievend: —e spot, —e scherts, een — antwoord; —er, —st.
Bij'tijds' (niet te laat, ten behoorlijken tijde), bw.: de koetsier was er —.
Bij'toon (de halve nadruk), m. —tonen; in: vaderland heeft land den —.
Bij'val (onverwacht voordeel, winstje, buitenkansje), m. bijvallen; —valletje, o. —s; zie Bij'slag.
Bij'val (instemming, goedkeuring, waardeering), m. gmv.: dit voorstel vond in de vergadering een algemeenen —; de —der menigte.
Bij'val (sympathie), m. gmv.: die tooneelspeler heeft den — der toeschouwers.
Bij'val (teekenen van goedkeuring), m. gmv.: met donderenden — een voorstel begroeten; zie Applaudissement, Applaus.
Bij'voegen (bijdoen, toevoegen), ik voegde —, heb —gevoegd: ergens een brief, een nota —; —ing, v. —en: onder —ing.
Bij'voegend, bn.: spraak. de —e wijs, d. i. aanvoegende wijs (subjunctief).
Bij'voeg'lijk, bn. en bw.: spraak. een —naamw. (adjectief), een —e bepaling; een woord —bezigen.

Bij'voegsel (iets, dat ergens bijgevoegd wordt), o. —s, —en: het — van een krant, bijblad.
Bij'voet (St.-Janskruid, gemeene alssem, ook citroenkruid, averuit), m. gmv.
Bij'voor'beeld (als voorbeeld), bw.: laten wij — eens het volgende aannemen; zie H.v. of Bijv.
Bij'vorm (mindere of ondergeschikte vorm), m. —vormen.
Bij'wagen (hulpwagen bij een diligence), m. —wagens, vero.: fig. in den —zitten: achteraf.
Bij'weg (zijweg, zijpad), m. —wegen: fig. slinksche weg.
Bij'werken (door werken aanvullen of herstellen), ik werkte —, heb —gewerkt: een geschiedenisboek voor een nieuwen druk —, een lambrizeering —, een schilderij —, nl. door het beschadigde te herstellen.
Bij'wezen (bijzijn), o. gmv.: in het — der moeder, d. i. tegenwoordigheid; zie Afwezen.
Bij'wij'len (soms, somwijlen, nu en dan), bw.
Bij'wijzen, ik wees —, heb —gewezen: met den vinger —, met een stokje —.
Bij'wonen (getuige zijn van), ik woonde —, heb —gewoond; —woner (persoon, die bij iem. woont), m. —s; —woning, v. gmv.
Bij'woord (spraak. woord ter bepaling bij een w.w., een bijv. mv. of eenig ander bijwoord), o. —en; zie Adverbium.
Bij'woord'lijk (als bijwoord), bn. en bw.
Bij'zaak (ondergeschikte zaak, zaak van minder gewicht), v. —zaken.
Bij'zetten (plaatsen bij), ik heb —gezet: zegsw. alle zeilen —, alle krachten inspannen, zie Zeil; een lijk —, in den grafkelder zetten.
Bij'ziend (kortzichtig, myoop), bn.: —er, —st; —held (myopie), v. gmv.
Bij'zijn (tegenwoordigheid, bijwezen), o. gmv.
Bij'zin (spraak. zin, die een deel is van een anderen), m. —zinnen: onderwerps —, gezegde —, voorwerpszinnen zijn —zinnen; ook bijv. en bijw. zinnen zijn —zinnen.
Bij'zitter (tweede of bijzittende examiner), m. —zitters.
Bij'zon (tweede zon, door spiegeling oogen-schijnlijk ontstaan), v. —zonnen; z. Bij'maan.
Bijzon'der (niet algemeen), bn.: de —e kas des konings; iemands —e belangen, particulier; mijn —e vriend, intiem; een —geval, ongewoon; een —e school, niet openbaar; een —e kostbaarheid, zeldzaam; bijw.: dat treft —, mooi, zeer goed; iemand —aanbevelen, nadrukkelijk; als zn.: dat is iets —s, ongewoons; het algemeene en het —e; bijw. uitdruk.: in het —; lees: biezond'erd; —lijk (voornamelijk), bw.
Bijzon'derheid (een bijzondere of ongewone omstandigheid), v. —heden: hij vroeg niets dan —heden uit de vaderlandsche geschiedenis, bijkomende feiten, kleinigheden.
Bijzon'derheid (bezienswaardigheid, zeldzaamheid), v. —heden: een museum van geschiedk. —heden; de —heden van een stad als Londen.
Bik (wat men afbikt: afval van steen, brokjes steen, steengruis), o. gmv.
Bik'hamer (soort van hamer, om steenen af te ronden, ook te billen), m. —hamers.
Bik'kel (kootbeentje, meisjes-spielgoed), m. —s: zoo hard als een —, d. i. zeer hard.
Bik'kelen (het bikkelspel spelen), ik heb gebikkeld; —spel, o. gmv.: deze meisjes spelen het —spel, nl. met 4 bikkels en een stuiter.

Bik'ken (*hakken*), ik heb gebikt: fig. er is hier niet veel te —, d. i. eten; —ker, m. —s; —steen (*steengruis*), o. gmv.

Bil (*deel van het zitvlak, achterdeel van een mensch, ook van een rund*), v. billen.

Bilateraal (*tweezijdig*), bn.: een — contract, wederzijds bindende overeenkomst.

Bilboquet (*Fr. balvanger, vangdoopje op een stokje, fig. een lichtzinnig mensch*), m. —s.

Bil'hamer (*molenaarshamer*), m. —hamers; —ijzer, o. —ijzers; zie Billen.

Biljart (*zespootige tafel met groen laken en opstaande banden, dienend voor het balspel; balspeltafel*), o. biljarten; —bal, m. —len; —jongen (*knaap, die de punten der spelers afroept en de ballen zoo noodig opzet*), m. —s; —keu (*biljartstok*), v. —s, —en; —laken (*het groene laken, waarmee de vlakke van het biljart is bekleed*), o. gmv.; —spel (*het ballenspel op het biljart*), o. —spelen.

Biljarten (*spelen op het biljart*), ik biljarte, heb gebiljart: willen wij een party —?

Biljet (*een klein, geschreven of gedrukt stuk; briefje, kaartje*), o. biljetten; —je, o. —s; zie Stroobiljet.

Biljoen (*afgekeurde munt; geld, dat naar de munt moet om vernieuwd te worden; zilver tot versmelting bestemd*), o. gmv.

Bil'lon (*houwen, molensteenen scherpen, d. i. de groeven uitkanten of uitbikken*), ik bilde, heb gebild; —ler, m. —s.

Bil'lijk (*rechtmatig, eerlijk, redelijk*), bn.: —er, —st; —erwijs of —wijze, bw.: — op iets aanspraak maken; —heid, v. gmv.: de —heid betracht.

Bil'lijken (*goedkeuren*), ik heb gebillijkt: ik kan uw gedrag niet —; —ing, v. gmv.

Bil'loem (*miljoen van den tweeden rang of 10¹²; in Frankrijk en Amerika: 1000 miljoen of milliard*), o. —en. (ll = lj).

Bil'tong (*Z.-Afrik. in de zon gedroogde lanjes vleesch, uit de bil v. h. rund*), v. gmv.

Bil'zenkruid (*plantk. familie der nachtschaden; giftplant, dolkruid*), o. gmv.

Bimanees (*bewoner van Bima, een rijkje op het O.-I. eiland Soembawa*), m. —ezen.

Bimester (*een tijdruimte v. twee maanden*), o. —s; zie: Trimester, Semester.

Bimetallisme (*het dubbele stelsel van muntgrondslag, n.l. goud en zilver, in vastgestelde, duurzame verhouding*), o. gmv.; zie Monometallisme.

Bin'den (*vastmaken of vasthechten*), ik bond, heb gebonden: zegsw. iemand iets op het hart —, op zijn geweten drukken; de handen —, belemmeren; gebonden zijn aan, niet vrij meer, zie Gebonden; —end, bn.: een contract heeft —ende kracht; —er (*boekbinder*), m. —s.

Bind'garen (*sterk garen, tot binden gebruikt*), o. —s; —rijs (*dunne teentjes of rijstjes, om planten, bloemen op te binden*), o. gmv.; —ster (*korenschoof-maakster*), v. —s; Zie de —garen, (*Staring*); —touw, o. —en, zie Bindgaren; —weefsel (*ontl. vezelachtige stof als verbinding der organen in het menschelijk en dierlijk lichaam*), o. —weefsels.

Bin'gelkruid (*wolfmelkachtige plant*), o. gmv.: in ons land groeit het eenjarige —.

Bin'goeng (*O.-I. verbijsterd, in de war, de kluts kwijt*), bn.

Bink (*lomperd, botterik, knoeier*), m. —en;

zegsw. den — steken, schoolverzuim plegen.

Bin'ken (*volkst. dagdieven, luieren*), hij —te, heeft —binkt.

Bin'nen, bw.: ergens —gaan, hij werd —geroepen; dat is —, verdiend; het schip is —, in de haven; zich iets te —brengen, herinneren; zegsw. —zijn, zijn schaapjes op het droge hebben, geldelijk geborgen zijn; vormt ook scheidbaar samengest. w.w., als: Binnenbrengen, —dringen, —gaan, —halen, —komen, enz., wier volt. deelw., altijd met ge, als één woord geschreven worden: Binnengebracht, binnengedrongen, enz.

Bin'nen, vz. bet. een betrekking van plaats of van tijd: —de muren, —de perken blijven; —een jaar, —dien tijd; —braak (*het bij diefstal in een huis breken van sloten, kasten, enz.*), v. gmv.; —dijks (*liggende binnen den dijk*), bw.: het huisje stond —; —gnaats (*eig. binnen de zeegaten, d. i. in het land*), bw.: —blijven; —haven (*een niet vlak aan zee maar naar binnen gelegen haven; ook haven, in een stad gelegen*), v. —havens; —hof (*binnenplaats of -plein*), o. —hoven: het —te 's-Gravenhage; —jongen (*O.-I. huisknecht, jongen*), m. —s; —meid, v. —en; —kamer (*een niet aan de straat gelegen kamer; kamer, door andere kamers van het huis omsloten*), v. —kamers; —kant (*de naar binnen gekeerde kant*), m. —kanten, zie Binnenzijde; —koorts (*stlepende lichte koorts*), v. —en; zie Sluipkoorts.

Binnenkort (*eerlang, binnen einigen tijd, spoedig*), bw.: ik zal je —schrijven.

Bin'nenland (*het inwendige deel van een land of werelddeel, eiland, enz.*), o. —landen; de —en van Afrika, de —en van Borneo.

Bin'nenlandsch (*zijnde binnen de grenzen*), bn.: een —e oorlog, —e twisten; O.-Indië: een —verlof, om nl. elders dan op zijn standplaats daar tijdelijk te vertoeven.

Bin'nenlandsche Za'ken (*afdeeling der landsregeering, belast met zaken, Nederland zelf betreffende*), v. mv.: het ministerie van —, de Minister van —.

Bin'nenloodsen (*scheepst. schepen uit volle zee op de reede of in de haven brengen*), ik loodste —, heb —geloodst; —ing, v. gmv.; —loopen (*scheepst. uit zee op een reede of in een haven komen, meest voor een kort oponthoud*), het schip liep —, is —gelopen; —plaats (*bevoerde ruimte, ingesloten door de muren van een gebouw*), v. —plaatsen; —planeet (*planeet, die haar loopbaan binnen den loopkring der aarde heeft*), v. —planeten: Mercurius en Venus zijn —planeten; —prauw (*O.-I. rivierschuit*), v. —en; —schipper (*schipper, die binnenwateren: rivieren, kanalen, meren, enz. bevaart*), m. —schippers.

Bin'nenshuis (*binnen de muren van het huis*), bw.: de klucht speelt —, (*De Gen.*); —kamers (*binnen de wanden der kamer*), bw.: iets —afhandelen; —lands (*binnen in het land*), bw.; —monds, bw.: —praten, mompelen.

Bin'nenste (*het inwendige*), o. gmv.: het —van een huis; in ons —, hart.

Bin'nenstijds (*binnen den gestelden tijd*), bw.: de knecht is —ontslagen.

Bin'nevallen (*in de haven vallen, fig. onverwacht binnenkomen*), het schip viel —, is —gevallen: hij kwam bij ons —.

Bin'nevjetje (een persoon, die meer is dan hij doet veruachten, die meevalt), o. -s, ook: voordeeltje, buitenkansje; -**vetter** (oogen-schijnlijk zwak, maar innerlijk sterk man), m. -s; -**waard** (binnenpolder), v. -en; -**waarts** (naar binnen), bw.: iets - buigen; de voeten - zetten; -**waartsch**, bn.: een -e beweging; -**water**, o. -wateren: de kanalen en rivieren van een land; -**weg** (een weg door de landertjen heen, meestal een kortere weg), m. -wegen; -**werk** (datgene, wat in een gebouw van binnen moet worden aangebracht), o. gm.v.: het - van een gebouw, b.v. deuren, vloeren, schoorsteenen, enz.; ook: het - van een machine, de inwendige deelen; -**werks** (van binnen, aan de binnenzijde), bw.: de kamer is - vijf meter breed; -**zak** (zak aan den binnenkant van een kleedingstuk), m. -zakken; -**zee** (zee of zeeboezem, binnen in een land gelegen), v. -ën: de Zuiderzee is een -; zie Baai, Golf, en ook Inham; -**zijde** (binnenkant), v. -zijden: de - van een jas.

Bino'ele (tooneelkijker; eig. met twee binnenzijden), v. -s, (c = k); zie Jumelles.

Binominaal' (met twee namen of termen), bn.

Bino'mium (alg. tweetermige vorm), o. -s: het - van Newton, (1643-1727).

Bint (bouw. dwarsbalk), o. -en.

Biograaf' (levensbeschrijver), m. -grafen.

Biograaf' (verbeterde kinematograaf), v. -grafen; meer: Bioscoop.

Biographie' (levensbeschrijving van eenig beroemd persoon), v. -ën.

Biographisch (levensbeschrijvend), bn.: een -woordenboek. (ph. = f).

Biologeeren (door biologie bewerken, van alle wilskracht berooven, suggereeren). Ook: Biologiseeren; zie Hypnotiseeren.

Biologie' (levensleer, leer v. h. organisch leven op aarde; die afdeling der dierkunde, die zich met de levensverrichtingen bezighoudt), v.: de - van dieren en planten.

Biologie' (beneveling: kunstbewerking, waardoor de wilskracht van den mensch ter zijde wordt gesteld of geneutraliseerd), v. gm.v.

Biologisch (op de biologie betrekking hebbende), bn.

Biologisch (wat de leer v. h. leven betreft), bn.: een - onderzoek.

Bioloog' (levensleerkundige, kenner van de leer des levens; zenuwbeheerscher), m. -logen; ook: **Biologist'**; verder: Hypnotiseur.

Biomantie' (voorspelling van den levensduur), v. gm.v. (t = ts).

Biometrie' (berekening van den gemiddelden levensduur van den mensch), v. gm.v.

Bioscoop' (toestel, waarmede men beelden als levend te aanschouwen geeft of projecteert op een wit vlak doek: uitvinding van Edison), m. -copen: de - is een verbeterde kinematograaf. (c = k).

Bi'plane (vliegsport: tweedekker), v. -s.

Biquadraat' (het dubbel vierkant, de vierde macht eener grootheid), o. -aten. (qu. = kw).

Birk'wortel (plantk. priemkruid), m. -s.

Bis (Lat. tweemaal, nog eens), bw.: -roepen.

Bis'am (balsemgeur, muskus), m. gm.v.

Bis'ampitsmuls (klein Amerikaansch knaagdier, dat zeer fraai bont levert), v. -muizen; ook **Bis'amrat**.

Bisbil'le (Fr. geschil, gekrakeel, gehaspel om niets), v.; meestal meerv. -s, lees: biesbil'jes.

Biscuit' (Fr. beschuit, tweebak; deeg, waarvan porselein en ander aardewerk gebakken wordt), o. gm.v.; lees: bies-kwie.

Bis'dom (eig. bisschopdom: gebied van een bisschop), o. -men; zie Diocees.

Biset'te (geringe kantsoort, van garen gemaakt, boerenkant), v. gm.v. (s = z).

Bis'marek (modekleur voor heerendracht in 1870-'71: lichtbruin), o. vero.

Bis'muth (spiegelin, roodachtig grijs metaal, een enkelvoudig lichaam [element]), o.

Bis'schop (eig. epis'kopos, opziener: kerkvoogd, prelaat, hoofd der geestelijkheid in een bisdom, opziener in een diocees), m. -pen.

Bis'schop (roode kruiderwijn), v. gm.v.; de naam berust op verwantschap in kleur: het bisschoppelijk gewaad is purperkleurig.

Bisschopp'elijk (eigen aan, behoorende aan of tot een bisschop), bn.: het - ambt, de -e waardigheid; een -e school, een - museum, het - wapen.

Bis'schopsambt (het ambt, de waardigheid van bisschop), o. gm.v.; -**keuze** (de verkiezing van een bisschop door het kathedraalkapittel), v. gm.v.; -**kruis** (groot gouden kruis, door een bisschop op de borst gedragen), o. -en; -**mijter** (-hoofddeksel, wit met twee afhangende slappen), m. -s; -**ring** (de met een edelsteen versierde vingerring eens bisschops), m. -en; -**staf** (kromstaf), m. -staven; -**wijding** (de plechtige wijding van een bisschop door een gevolmachtigden bisschop, onder assistentie van twee andere of van twee prelaten), v. -en; -**zetel** (bisschoppelijke troon), m. -zetels.

Bis'se (slang, geknoopte slang als heraldiek teeken), v. -n.

Bissectrice (meetk. lijn, die een hoek mid dendoor-deelt), v. meerv. bissectrices; lees bissekt'ris.

Bisseeren (bis-roepen): een zanger -.

Bis'singe (jaarmarkt v. e. gemeente in den achterhoek van Overijsel), v. -n. gew.

Bistouri (geneesk. een krom operatie- of insnijdingsmes of lancet), m. -s. (ou = oe).

Bit, verwant met bijten: (gebit), o. bidden.

Bit (paardestang), o. -ten: het schuim vliegt langs het gouden -, (Immerzeel).

Bits (verwant met bijten; scherp, onvriendelijk), bn. en bw.: een - woord, - antwoorden; bitser, bitst; -**heid**, v. -heden.

Bit'sig (eig. bijtachtig, fig. scherp, onvriendelijk, spijtig), bn. en bw.; -er, -st; -**heid**, v. gm.v.

Bit'ter (verwant met bijten: wat op de tong bijt of prikkelt), bn. en bw.: een -e amandei; fig. een - beetje, zeer klein.

Bit'ter (aftreksel op spiritus van citroen- of oranjeschillen), o. gm.v.

Bit'teraarde (magnesia), v. gm.v.

Bit'terachtig (eenigszins bitter), bn. en bw.

Bit'terappel (kolokwint), m. -appels.

Bit'teren (borrelen, bittertjes drinken), ik bitterde, heb -bitterd: bij iem. -, gezellig zijn morgenuurtje onder een bittertje slijten; hij heeft te veel -bitterd, is wat aangeschoten.

Bit'terflesch (flesch met jenever, waarin bitter), v. -flesschen: daar stond altijd de - op tafel, men was er aan den drank.

Bit'terkers (tuinkers, kruisbloem), v. gm.v.

Bit'terkoekje (bolschijvig koekje van bittere amandelen), o. -koekjes.

Bit'terkruid (plantk. wilde plant, aan den rand van korenvelden groeiende), o. gmv.
Bit'terspaat (dubbelzout), o. gmv.
Bit'tertafel (O.-I. clubtafel, waaraan de habitués hun bittertje drinken), v. -s.
Bit'tertje (borreltje bitter), o. -s.
Bit'teruur (O.-I. tusschen zeven en acht des namiddags), o.; -tje, o. -s.
Bit'terwater (kleurloos mineraalwater vol magnesium), o. -wateren.
Bit'terzoet (plantk. klimmende nachtschade, heesterachtige plant met windenden stengel in het kreupelhout), o.; zie: Alfrank, Elfrank.
Bit'terzout (Engelsch zout, zwavelzure magnesia), o. gmv.
Bitu'men (aardhars, aardpek, asphalt), o.
Bitum'neeren (met aardhars bestrijken).
Bivak' (mil. nachtleger in de open lucht, nachtverblijf van soldaten onder den blooten hemel), o. -ken; zegsw. zijn - ergens opstaan, zich voor korten tijd metterwoon vestigen; -keeren; z. Bivouak en Bivouakeeren.
Bival'va (stud. verliefderlijk student), m. -'s.
Bival've (tweekleppige schelp, schelpdier met twee kleppen, b.v. oester, mossel), m. -s.
Bivouak' (mil. bij- of nachtveeldpost, onder den blooten hemel), o. -ken; lees: bivouak'; zie Bivak.
Bivouakeeren (mil. onder den blooten hemel slapen, zonder tenten legeren); lees: bivouakeeren; ook: Bivakkeeren.
Bizar' (zonderling, vreemd, grillig), bn.
Bizarrerie' (wonderlijkheid, grilligheid), v. -ën.
Bizon (buffel der prairiën en savannen in N.-Amerika, bultos), m. -s.
Blaad'je (klein blad, hetzij van een bloem of van een boek), o. -s; zegsw. bij iemand in een goed of kwaad - staan, goed of slecht te boek staan; het - is omgekeerd, omgeslagen, de zaak is geheel veranderd, is geheel omgekeerd, de tegenkant of keerzijde ligt nu boven; hij neemt geen - voor den mond, hij spreekt rondborstig, vrij uit.
Blaag (lastig, stout kind), m. en v. blagen. gew.
Blaak (vette rook), v. gmv.
Blaam (smet), v. gmv.: er kleeft een - op hem, op die familie; iemand een - aanwrijven.
Blaar (witte plek), v. blaren; een koe met een -; -tje (naam v. e. koe met een bles), o. -s.
Blaar (verwant met blazen: blein, opgelopen huid), v. blaren; een - aan den voet.
Blaar'trekkend (geneesk. de huid optrekend tot een blaar), bn.; een - smeersel.
Blaas (vlieszige zak, ingewand), v. blazen; de gal -; de zwem- der vissen.
Blaas (luchtbel op vloeistoffen), v. blazen.
Blaas'balg (werktuig in de smidse), m. -balgen; volkst. -balk; -horen, -hoorn (blaasinstrument), m. -horens of -hoorns; -instrument (muziekinstrument b.v. fluit en horen, waaruit, blazende, tonen voortgebracht worden), o. -en; -kaak (pocher, opsnijder, bluffer), m. -kaken; -kakerij' (snoeverij), v. gmv.; -pijp (pijp, om het vuur aan te blazen, om lucht in brandend vuur te blazen), v. -pijpen; werktuig der glasblazers en der goud-en zilversmeden; -roer (O.-I. doorboorde houten cilind, waardoor de Dajaks pijltjes blazen en treffen op een afstand van 150 passen en meer), o. -en.
Blad (plantk. uitspruitel van eenig plantendeel, zich ontwikkelend uit een knop), o. -eren,

-ers, -en, blaren; blaadje, o. -s of bladertjes; de rand, de top, de voet (nl. waar de steel aan 't blad zit), de schijf (nl. het platte vlak) van een blad; enkelvoudige en samengestelde bladeren; een wortel-, een stengel-, een loof-, een roze-, een tulpe-; zegsw. hij is omgekeerd als een -, geheel van zienswijze, gedrag, gezindheid veranderd, eig. veranderd, als een blad op een boom.
Blad (bij overdracht: de naam v. verschillende voorwerpen, die dun zijn en zich in de lengte en breedte uitbreiden), o. bladen: een - papier, het - van een tafel, van een zaag; een presenteerblad; een - tin, koper, plaat; een dag-, avond-, week-, krant; het - van een lans, bijl, roeispaan, plat gedeelte.
Blad'aarde (teelaarde, humus, uit bladeren ontstaan), v. gmv.
Blad'ader (bladnerf), v. -s, -en.
Blad'erdos (bladerkleed), m. gmv.
Blad'eren (blad voor blad omstaan), ik bladerde, heb -bladerd; in een boek -.
Blad'erkrans (krans van bladeren), m. -kransen; -loos (zonder eenig blad), bn. -looze; -rijk (vol bladeren zijnde), bn.; -spaat (zeker gesteente), o. gmv.; -rozet (-bundel), v. -ten; -tool, m. gmv.
Blad'goud (uitgeslagen goud, goud in blaadjes), o.: valsch of onecht -.
Blad'groen (groene kleurstof in planten en bladeren), o. gmv., ook: Bladmoes; -groente (groente, waarvan de bladen gegeten worden), v. -n.; salade is -; -kever (e. klein soort van kever met metaalglanzig schild), m. -kevers; de -kever leeft op en van de bladeren der planten; -luis (een halfvleugelig insect, zeer klein), v. -luizen, zie Mierenhoning; -moes (het bladgroen), o. gmv.; -mossen (een overal voorkomende mossort), o. mv.: de - groeien op boomen, rotsen, enz.; er zijn wel 250 soorten van -.
Blad'neus (vleermuis in Z.-Amerika met eigenaardig gevormden neus), m. -neuzen; ook Hoefijzerneus.
Blad'selderij (gekweekte selderij, met langgesteelde bladeren en dunne wortels), v. gmv.; zie Knol'selderij; lees: -selderie.
Blad'sprietigen (kevers als b.v. de meikervers met 2 gelede sprietten vóór aan den kop), m.
Blad'tin (tinfolie), o. gmv.
Blad'verslering (bladvormig ornament in de bouwkunst), v. -en; zie Akant.
Blad'vulling (een klein vers of prozastukje om een blz. vol te maken), v. -vullingen.
Blad'wesp (dierk. vliesvleugelig insect), v. -wespen; de - maakt een gaatje in een blad waarin ze dan een eitje legt.
Blad'wijzer (verwijslijst voor de hoofdstukken van een boek), m. -wijzers.
Blad'zijde (kant van een blad papier), v. -n.
Blaf'fen (klankn. w.w. baffen, bassen van honden), hij heeft geblaft; zegsw. tegen de maan -, het onmogelijke willen, zich verzetten tegen zijn meederen; -fer, m. -s.
Blaf'fer, -ferd (lijst b.v. van renten, register met alphabetische indeeling), m. -s.
Blagueur' (Fr. opsnijder, pocher), m. -s.
Blak'en (branden, gloeien), ik heb geblaakt: - van toorn, in -den welstand, -de van gezondheid, - van gramschap, van eerzucht.
Blak'er (lage kandelaar met breeden voet), m. -s; -tje, o. -s.

Blakeren (de oppervlakte zengen, schroeien), de zon heeft geblakerd; -ing, v. -en.
Blak'stil (bladstil), bn. gew.
Blameeren (Fr. een blaam werpen op iem. goeden naam, hem belasteren; laken, beschimpen, gispn).
Blau'che (Fr. wit, onbeschreven), bn.: carte - hebben, carte - geven, volmacht; lees: blaansj.
Blancmanger (Fr. nagerecht: soort van pudding uit amandelen, room, suiker en gelatine), o. gmv.; lees: blanmanzjee'.
Blan'co (oningeruld, onbeschreven, wit, opengelaten), bw.: in - teekenen; een - wissel, nl. zonder ingerulde som: een - volmacht, om nl. volgens eigen goeddunken te handelen; -aandeelen (aandeelen, niet op naam), o. mv.; -krediet (bevoegdheid, om over een onbepaalde som tot zekere grens te kunnen beschikken), o. gmv.
Blan'da (O.-I. witte man, inlandsche naam voor Hollander), m. -'s.
Blank (wit, rein, schoon, helder, glanzend), bn. en bw.; -er, -st; -held (smetteloze, glanzende wijsheid), v. gmv.
Blank, bn.: -e verzen, rijmlooze 5-voetige jamber.
Blank (kleine zilveren munt van zes duiten of twee botjes, d. i. ± 3½ ct), m. -en. vero.
Blank'bek (melkmul, vlasbaard, nieuweling), m. -bekken.
Blan'ke (mensch met blanke huid), m. en v. -n.
Blan'ken (mensenras: Kaukasiërs, Europeanen), m. en v. mv.; zie Blauwen, Bruinen, Gelen.
Blanket'sel (kleursel voor het aangezicht van zangeressen, danseressen, enz.), o. -s.
Blanket'ten (met blanketsel bestrijken), ik heb (mijn aangezicht) geblanket: eig. vernissen, opschikken, opsteren; zie Schminken.
Blank'officer (slavenopzichter eener W.-I. plantage), m. -en. vero.
Blank'staan (onder water staan), het plein stond -, heeft bij de wolkbreuk -gestaan.
Blaren (blaten, bulken, schreeuwen), zij hebben geblaard; ook, blären of blerren: schapen, kalveren, geiten -.
Blas (donkerbleek, geelbleek), bn.: hij is nog al - van kleur of tint.
Blasé (on gevoelig, afgestompt van gevoel, onvatbaar voor verder genot), bn.; zie Geblaseerd; lees: blazee'.
Blasphemie (godslastering), v. -ën. (ph=f).
Blas'ten (klankn. w.w.: blaren van schapen), het schap blaatte, heeft geblaat.
Blauw (kleur der trouw), o. gmv.
Blauw, bn. en bw.: de -e hemel; een - oog optoopen, b.v. in een vuistgevecht; iem. bont en - slaan; een -e Maandag, korte tijd, zie ald.; een -e boon, een looden kogel; zegsw. een -e scheem krijgen, afgewezen worden bij een huwelijksaanzoek, eig. zijn scheem kneuzen door ergens tegenaan te loopen.
Blauw'baard (eig. iem., wiens baard een blauwachtige tint heeft; de beul uit het kindersprookje; fig. ureedaard, monster), m.
Blauw'bekken (koude lieden), ik heb geblauwbekt: ik sta hier te -.
Blauw'bes (boschbes, klokkebei), v. -bessen.
Blauw'blauw, bn.; zegsw. iets - laten, laten zoals het is; fig. een zaak laten rusten, er niet over spreken of handelen.
Blauw'bloed (adellijk bloed), o. gmv.; men

meende vroeger, dat de edelen ander bloed in de aderen hadden dan dorpers ofpoorters.
Blauw'boek (Eng. regeeringsbescheiden over eenige zaak, ook rapporten, tot een boek in een blauw omslag vereenigd), o. -boeken; -boekje (vlugschrift, brochure), o.; soms ook wel Schotschrift; het - ontleende zijn naam aan het blauwe omslag.
Blauw'borstje (nachtegaalachtig vogeltje met azuurblauwen kop, hals en borst), o. -s.
Blau'we grot (grot op het eiland Capri), v.
Blau'we knoop (de naam van het insigne der jongelui, die zich van alcohol, onder welken vorm ook, onthouden), m.; ook de Vereeniging zelve: Ben je ook van den -?
Blau'we kruis (vereeniging tegen drankmisbruik, in 1877 te Genève opgericht), o. gmv.
Blau'we Maandag (ledige Maandag bij de ambachtslui, d. i. een Maandag, dat men niet werkt, maar Zondag houdt), m. -en; hij is daar een blauwen - in de leer geweest, d. i. een enkelen dag, bijzonder kort.
Blau'wen (blauw worden), het heeft geblauwd: de duinen - reeds, (Tollens), d. i. worden eenigszins zichtbaar; het lamplicht gaat -, d. i. verduisteren; (gew.) de melk -, d. i. wasschen, vermengen met water.
Blau'wen (kleurlingen in Oost-en W.-Indië. Z.-Amerika, enz.), m. en v.: dat hij er nu de harten der lippen en der - in de West mee verkwikt, nl. met die anekdoten. (C. O.)
Blauwere'gen (klimplant met paarsblauwe bloemtrossen, glycine), m. -s.
Blauw'hout (campêche, provinciehout), o.; -keeltje (nachtegaalachtig vogeltje, blauwborstje), o. -keeltjes; -kiel (een Belg. een Belgisch koopman in blauwen kiel, 1830), m. -kielen, vero.; -kous (spotnaam voor een dame, die voor geleerd wil doorgaan), v. -kousen; het woord - is uit het Engelsch (blue-stockings); zie Savante.
Blauwla'kensch, bn.: een -e jas, nl. van blauw laken.
Blauw'poot (een soort van houtsnip), m. -en.
Blauw'putten (een der vele aardappelsorten), m. mv.; zie Aardappel.
Blauw'sel (blauwmakend poeder), o. gmv.
Blauw'spaat (delfst. azuursteen), o. gmv.; ook Blauwsteen.
Blauw'specht (zekere klimvogel, boomklever), m. -spechten.
Blauw'steen (delfst. azuursteen, poetssteen: voorwerp), m. -steenen; (stofnaam), o. gmv.
Blauw'tje, o. -s: zegsw. een - loopen, een vergeefsch aanzoek doen, door een meisje afgewezen worden; zie Blauw.
Blauw'verver (verver van garens en geweven stoffen), v. -ververs; -ververij (werkplaats van den blauwverver), v. -en.
Blauw'voet (steenvalk), m. -voeten.
Blauw'zijden (van blauwe zijde), bn.: een - das; een - japon, een - strik.
Blauw'zucht (ziekte in den bloedsomloop), v. gmv.; ook: Blauwziekte.
Blauw'zuur (Pruisisch zuur, vergift), o. gmv.
Blaz'en, ik blies, heb geblazen; zegsw. iem. iets in het oor -, iets inluisteren; glas -, al blazende maken; den aftocht -, per trompet het sein tot den aftocht geven; z. Geblazen.
Blaz'erschuit (visscherspink), v. -en.
Blazo'en (Fr. wapenschild: een wapen met wapenspreuk en al zijn toebehooren), o. -en elke rederijkerskamer had een eigen - ,

Blazoeneeren (het geven eener wapenbeschrijving in de terminologie der heraldiek).
Bleek (kleurloos), bn. en bw.: een -e kleur, mat, flauw; -er, -st; -heid (witheid, matheid, kleurloosheid), v. gmv.
Bleek (plaats, waar gebleekt wordt, grasveld), v. -en: het linnen op de - leggen.
Bleek'en (op de bleek helder doen worden), ik heb gebleekt: het linnen -; -er, -m. -s.
Bleek'erd (bleekroode Rijnwijn), m. gmv.
Bleekerij (inrichting tot het bleeken van wasgoed), v. -en.
Bleek'hollander (roerbak voor lompen), m. -s; -klef (porseleinaarde bij de papierbereiding), v. gmv.; -loog, v. gmv.
Bleek'nens (bleeke persoon), m. en v. -zen.
Bleekneuzig (zwak, pipsch, teer), bn.: uw - eenig zontje, mevrouw. (C. O.)
Bleek'vos (geelachtig vospaard), m. -vossen; zie Zweetvos; -water (chlooralkwater), o. gmv.; -ziekte (bloedarmoede), v. gmv.; -zucht (ziekte in het bloed), v. gmv., zie Chlorose en Anaemie.
Blees (koren-kaffe, haaltje a. boonen), v. blezen.
Blei, blik (karperachtig vischje uit de familie der brasems), v. -en.
Blein (blaar, puist, klembaar), v. -en.
Blen'de (zwavelzink), v. gmv.; - bevat 33% zwavel en 67% zink.
Blé'ren, volkst.: zie Blaren, Blaten.
Bles (witte plek), v. blessen.
Bles (haarlok, witte lok), v. blessen.
Bles (paard met witte plek aan het voorhoofd), m. blessen.
Blesseeren (wonden, verwonden, kwetsen).
Blesseur (wonde, verwonding), v. -suren.
Blen (hlo, schroomvallig), bn.; -heid, v.
Bleu (Fr. blauw), o. gmv.: - de Paris, Parijschblauw; - marin, matrozenblauw.
Blik (witvisch), v. -en; zie Blei.
Blij (verheugd, vroolijk, opgeruimd), bn.: de -de Boodschap, het Evangelie; de -de Inkomst (la joyeuse entrée, zie ald.); de plechtige intocht van een nieuwen Brab. hertog in Brussel; blijder, blijdst; **blijheid**, v. gmv.
Blij'de (krijgstuig: steenwerpluig in de Middeleeuwen), v. -n: de - slingerde geweldige steenbrokken tegen torens en muren.
Blij'de (verheugd, vroolijk), bn.; zie Blij.
Blij'd'schap (vroolijkheid, opgewektheid), v.
Blij'gees'tig (levenslustig; vroolijk van geest), bn.: -er, -st; -heid, v. gmv.
Blijk (bewijs, teeken), o. -en: een - van eerbied, een treffend - van trouw.
Blijk'baar (duidelijk), bn.; -der, -st.
Blijk'en (duidelijk zijn), het bleek, is gebleken: uw ongelijk blijkt nu; uw onschuld zal daaruit -, duidelijk worden.
Blijk'ens (eig. blijkende: zooals blijkt uit), vz.: - den uitslag, volgens.
Blij'mare (blijde tijding), v. -maren.
Blij'moe'dig (opgeruimd, getroost, verheugd), bn. en bw.: -er, -st: een - vertrouwen.
Blij'spel (dichtk. tooneelmatig gedicht, dat een vroolijke, luimige, lachwekkende voorstelling geeft van de botsing van den dwazen mensch met zijn omgeving), o. -spelen: het - geeft meestal typen, ontleend aan het maatschappelijk leven, en wel wat overdreven voorgesteld; het - toont ons den vroolijken kant van personen en zaken; zie Comedie.
Blij'speldichter (dichter van blij'spelen), m. -s: Hooft (Warenar), Bredero (Moortje,

Spaansche Brabander), Langendijk (Spiegel der Vaderlandsche kooplieden) zijn - dichters.
Blij'ven (standhouden), ik bleef, ben gebleven: ergens -, verblijf houden; achterwege -; in den strijd of op het slagveld-, sneuvelen; het schip is op de klippen gebleven, d. i. gestrand, vergaan; bij iets -, volharden.
Blij'vend (duurzaam, standhoudend), bn.: - geluk, een -e herinnering, een -e indruk.
Blik (oogopslag), m. blikken.
Blik (een stuk keukengereedschap), o. blikken: veger en -; -je o. -s: een koperen -je.
Blik (vertind plaatijzer), o. gmv.: er is ijzer-, wit -, koper-, messing-, zink-.
Blik'je (blikken, dichtgesoldeerde doos, cilinderrond of plat, met ingemaakte groente, met vleesch, visch of andere verduurzaamde levensmiddelen), o. -s; **blik'jevleesch** (vleesch uit een blikje), o. gmv.
Blik'ken (van blik), bn.: een - doos, een - keteltje; de - bruiloft, 6¼-jarig huwelijksfeest.
Blik'ken (den blik op of naar iets slaan), ik heb geblikt: opwaarts -.
Blik'ken (de schors aftrekken), ik heb geblikt: de boomen -.
Blik'ken (afl. van bleek: bleek worden), ik heb geblikt: zegsw. hij weet van - noch blozen, is hoogst onbeschaamd; zonder te - of te blozen, zonder van kleur te veranderen.
Blikken do'minee, straatfiguur in A'dam, 1850-'60, met een blikken trommel ventende en nu en dan op straat preekende.
Blikkendoos' (doos van blik; mil. kartets), v. -doozen.
Blikkentrom'mel (trommel van blik), v. -s: drop uit de -, een middel tegen hoest.
Blik'keren (freq. van blikken, schitteren: flikkeren, glinsteren), zijn oog heeft geblikkerd: -ing, v. -en.
Blik'kers (grote oogen), m. mv.: een paar - opslaan, verwonderd opkijken.
Blik'oogen (de oogen wijd opendoen), ik heb geblikkoogd: men stampvoet, blikkoogt, vloekt en zweert, (Staring).
Blik'sem (electrisch verschijnsel in den dampkring, het overspringen van een electriciteit uit een wolk, geladen met electriciteit, op een andere of op eenig voorwerp, hemelvuur), m. -s: zoo snel als de -; hij stond als door den - getroffen, als verplet.
Blik'semafleider (bekend toestel tot opvang en afleiding van het hemelvuur), m. -afleiders: de - is in 1752 uitgedacht door Benjamin Franklin, (1706 -'90).
Blik'semen (onweeren, weerlichten), het heeft gebliksemd: zegsw. iemand uit de kamer -, gooien, plat.
Blik'semflits (bliksemstraal), m. -flitsen.
Blik'sems (erg, zéér), bw. en tw. gmv.
Blik'semsch, bn.: -e jongen, d. i. ondeugende jongen, gmv.
Blik'semsnel (eig. snel als de bliksem, verbazend snel), bn. en bw.
Blik'semstraal (bliksemflits), m. -alen.
Blik'semtrein (sneltrein, die alleen bij de steden van den eersten rang stopt), m. -treinen: de - van R'dam naar A'dam stopt alleen in Den Haag, niet in Delft, in Leiden of Haarlem.
Blik'slager (werker in wit blik), m. -slagers.
Blik'slager, -slagers (uitroep van schrik, verwondering), tw.
Blik'slagerij (werkplaats van den blikslager), v. -en.

Blikslagersknecht' (knecht v. d. blikslager), m. -s; -win'kel (werk- of verkoopplaats van den blikslager), m. -s.
Blik'tanden (het wit der tanden laten zien), ik heb gebliktand: fig. dreigend kijken.
Blik'vuren (scheepst. seinen geven met blikmuur), ik heb geblikvuurd.
Blik'vuur (seinvuur, los kruit, dat op het dek ontbrand wordt als noodsein), o. -vuren.
Blik'werk (allerlei waren van blik), o. gmv.
Blim'bing (een O.-I. zure vrucht), v. -s.
Blind (niet ziende), bn. en bw.; -er, -st: hij is - geboren; hij is - aan één oog; zegsw. hij is zoo - als een mol, totaal blind, zooals men zich den mol oudtijds dacht; hij is ziende -, hij wil niets zien; fig. een -e klip, d. i. onder water; een -e muur, d. i. zonder vensters; een -e kaart, d. i. zonder namen; een -e steeg, d. i. zonder uitgang, zie Slap.
Blind (een vensterluik), o. blinden: sluit de -en: binnen -en, buiten -en.
Blind'daas (eig. blind-daas of blinde daas, een steekvlieg), v. blindazen: er zaten drie blindazen op het paard; zie Runderdaas.
Blind'age (mil. beschermend materiaal tegen springprojectielen; verdekking), v. -s.
Blind'doek (doek tot blindend der oogen), m. -doeken: iem. een - voorbinden.
Blind'doeken (een blinddoek voor de oogen binden), ik blinddoekte, heb gebblinddoekt: fig. misleiden; -doeking (misleiding), v. -en.
Blind'druk (boekdr. ingeperste afdruk van stempels of letters op den band van een boek, maar nog zonder verguldsel of kleur), m. gmv.
Blind'de (iem., die niet kan zien), m. en v. -n; het instituut voor -n te A'dam; zegsw. in het land der -n is één oog koning, onder onwetende lieden munt de halfweter uit.
Blind'de-darm (ontl. zakvormig darmaanhangel, deel van den dikke darm), m.; -ontsteking, v. -en; zie Appendicitis.
Blindeeren (Fr. met een ondoordringbare huid bekleeden, kogelvrij maken): een schip, een wagon -, een batterij -; -eering (mil. dekking met balken of takkenbossen, bomvrije beschutting), v. gmv.; zie Blindage.
Blind'dekoe (kinderspel, blindemansspel), v.
Blind'delings, bw.: hij moest -gehoortzamen.
Blind'deman (blinde), m. -nen en -s.
Blind'demannetjesspel (bekend kinderspel, waarbij één der kinderen gebblinddoekt wordt), o. -spelen.
Blind'den (blind maken), ik blindde, heb gebblind: vinken -, de oogen uitbranden.
Blind'denhospitaal (gasthuis voor blinden), o. -hospitaal; -instituut (inrichting, waar blinde kinderen worden opgevoed en onderwezen), o. -tuten; -schrift (Brailleschrift), o. gmv.
Blind'geborene (iem., die blind ter wereld kwam), m. en v. -n; -held (het blind-zijn), v. gmv.: hij is met - geslagen, kan de zaak niet inzien; -hokken (blinddoeken), ik blindhokte, heb gebblindhokt: een valk -; -hokker (fig. misleider), m. -s; -slang (hazelhoorn, een slangvormige hagedis zonder pooten), v. -slangen.
Blink (glans, gloed), m.: er wil maar geen - op de meubels komen; de - is er af, nieuwhed.
Blink (schoensmeer), m. gmv. gew.
Blink'en (glanzen), het blonk, heeft geblonken: Stikkels klinken, sikkels -, (Staring), glanzen in 't zonlicht; haar oogen blonken

van vreugd, schitterden; spreekw. Het is niet alles goud, wat blinkt, schijn bedriegt.
Blink'erd (hooge, onbegroeide duintop bij Haarlem), m. -s.
Blink'worm (glimworm), m. -en. vero.
Blizz'ard (plotseling opkomende, koude sneeuwstorm in N.-Amerika), m. -s; lees: bliz'd.
Bloec (Fr. hoop, stapel), o.; en bloec (bij den hoop, voetstoots): en - verkoopen. (c = k).
Bloec'notes (Fr. blokje oepengeperste witte scheurblaadjes), v. mv. (c = k).
Bloed (roode, min of meer dikke en stolbare vloeistof i. h. menschelijk en diertijk lichaam), o.: er is slagaderlijk bloed, dat nl. in de longen zuurstof heeft opgenomen en lichtrood is van kleur, en adertlijk bloed, dat donker is van kleur, rijk aan koolzuur; zegsw. het - kruipt, waar het niet gaan kan, de stem des bloeds laat zich altijd gelden; dat zal kwaad - zetten, dat zal aanleiding geven tot ongenoegen en wrok; menschen met rood -, de niet-adellijken, menschen met blauw -, de adel, zie ald.; van koninklijken -e, prins van den -, behorende tot het vorstelijk huis.
Bloed (sukkel, hals), m. -en: arme -; -armoede (ziekelijke toestand van het bloed), v. gmv., zie Anaëmie; -bad (moordtooneel, waarbij het bloed van vele menschen vergoten wordt), o. gmv.: een - aanrichten; -bevekt (met bloed bevekt), bn.: -e kleeren, het -e sleuteltje (uit: Blauwbaard); -bolletjes (plaironde, roode en witte schijfjes of lichaampjes in het bloed), o. mv.; ook: -lichaampjes; -brulloft, v., zie Bartholomeusnacht; -doop (marteldood van een ongedoopte om het geloof), m. gmv.; -dorst (zucht naar bloedvergieten), m. gmv.; -dorstig (bloeddorst hebbende), bn.; -er, -st: de -e tijger.
Bloed'eloos (zonder bloed), bn.: -looze dieren, insecten; -loos'heid, v. gmv.
Bloed'en (bloed verliezen), ik heb gebloed: fig. mijn hart bloedt, erg treur ik; zegsw. hij zal hier moeten -, d. i. veel betalen; hij zal er voor moeten -, eig. zijn bloed er voor moeten laten, fig. de erge financiële nadeelen moeten dragen; -ing (het bloeden), v. -en; -derig (vol bloed), bn.: een - stuk vleesch, een - doek; mannen met -e wollen sokken, (C. O.).
Bloed'geld (belooning voor moord, voor een misdad; fig. woekergeld, karig loon v. zwaren handenarbeid), o. gmv.; -getuige (martelaar om den geloove), m. en v. -getuigen: Stephanus is de eerste - voor den naam van Christus: 37 na C. te Jeruzalem gesteenigd; -hond (grootte Engelsche dog, vroeger geadresseerd als slavenjager), m. -honden: fig. wreedaard: Alva, dis -; -ig (vol bloed, met bloed bedekt), bn. en bw.: een -e wonde, een diepe wonde; een - gevecht, een hevige gevecht, door bloedvergieten gekenmerkt; een - conflict; fig. een -e robijn, (C. O.), bloedrood; -loop (bloedgang, bloedontlasting), m., zie Roodloop en Dysenterie; -plakkaten (gesch. volksscheldnaam voor de dreigbesluiten van Philips II van Spanje in zake de religie), o. meerv.; -raad (gesch. volksnaam voor Alva's Raad van Beroerte, in 1563), m. gmv.; -rood (eig. rood als bloed; hoogrood), bn.: een paar -e handen, hij werd - bij dat verwijt.

Bloedsomloop (circulatie van het bloed in het lichaam van mensch en dier), m. gmv.; **Bloedspuwing** (ontlasting v. bloed uit de longen of de maag, bloedbraking), v. — spuwingen. **Bloedsteen** (bloedrood ijzersteen), o. gmv. **Bloedstroom** (eig. stroom van bloed; het stroomen v. h. bloed door het menschelijk en dierlijk lichaam), m. gmv. **Bloedverwant** (familieid), m. en v. — en, vr. ook — e, zie Aanverwant; — **verwantschap** (familiebetrekking, afstamming van denzelfden stamvader), v. gmv.; — **vin** (bloedzweer), v. — vinnen; — **vergiftiging** (bloedbederf door het inbrengen van eenige giftstof), v. — en; — **vlek** (vlek, door bloed ontstaan), v. — vlekken; — **worst** (bloedbeuling), v. — worsten; — **wraak** (wraak, die bloed eischt, d. i. het vervolgen van den moordenaar op leven en dood, of v. e. zijner familieleden door den naasten bloedverwant van den verslagenen), v. gmv.: de — bestond bij de Germaansche stammen, zie Vendetta, Goël; — **zulger** (ringworm, 4 à 5 c.M. lang, zuigworm), m. — s: fig. hardvochtige woekeraar, uitzuiger, uitbuit; — **zweer** (bloedvin met bedorven bloed), v. — zweren. **Bloef** (het bloeien), m.: in den — des levens. **Bloefen** (in-bloei-staan, bloei dragen), het heeft gebloed: de boomen —; fig. de handel bloeit; — **maand** (de maand Mei), v. — maanden; — **sel** (bloesem), o. gmv.: de boomen staan vol —, bloemen; — **tijd** (eig. voorjaar), m. gmv.: fig. de — der heksenprocessen viel in de 16 en 17e eeuw; de — der gilden, de — der rederijerskamers, tijd van hoogste ontwikkeling, kracht; — **wijze** (schikking der bloemen op een as), v. — wijzen: een tros, een katje, een scherm, een tuil, enz. heet —. **Bloem** (bloemkroon, voortplantingsorgaan), v. bloemen; — **pje**, o. of — **etje**, o. — s. **Bloem** (tuinbloem, sierbloem), v. — en: — pje, o. — s; fig. wat zich onderscheidt door fijnheid, schoonheid, waarde: de — van den Franschen adel is in den slag der Gulden Sporen (1304) gesneweld, de aanzienlijkste edelen, de — der jongelingschap, de keur; de — en der dichtkunde, de schoonste gedichten. **Bloem** (fijn meel), v. gmv.: — van tarwe, (ook Tarwebloem): bij overdracht: — van zwaai, fijn gezift zwavelpoeder; — **as**, v., zie Bloembodem; — **bed** (perkje in den tuin, waarop bloemen groeien), o. — bedden: een —, omzoomd met roode madeliefjes; — **bekleedsel** (plantk. het groene en ook het gekleurde omkleedsel, b.v.: kelk, bloemkroon), o. — s; — **blad** (het gekleurde blad v. d. bloemkelk), o. — bladen; — **bodem** (de top van den bloemsteel, als drager van de onderdeelen der bloem), m. — bodems, ook Bloemas; — **bol** (stengelgedeelte in bolvorm), m. — bollen, ook Bol; — **bollenteelt** (het telen van bloembollen), v. gmv.; — **dek** (plantk. alles samen, wat den bloemknop dekt of de bloem beschut), o. — dekken; — **dier** (plantdier, straaldier), o. — dieren. **Bloemelijn** (dichtk. bloempje), o. gmv. **Bloemencorso** (statie-tocht in met bloemen versierde wagens, wedstrijd of concours in het met bloemen opsiëren van voertuigen, paarden, enz.), m. — s. (s = z); — **fabriek** (werkplaats tot vervaardiging van kunstbloemen), v. — fabrieken; — **geur** (geur of reuk van bloemen), m., fig. aangename toe-

stand: — en maneschijn; — **handel** (gesch. de zoogenaamde windhandel in bloembollen, 1636—'37), m. gmv.; — **maken** (het vervaardigen van kunstbloemen), o. gmv.; — **maakster** (—werkster), v. — maaksters; — **mand** (rieten siermand voor kamerplanten in bloempotten), v. — manden; — **meisje** (meisje, dat bloemen te koop biedt), o. — meisjes; — **rijk** (het rijk van Flora: al de bloemen der wereld samen), o. gmv.; — **spel** (gesch. wedstrijd in 't dichten in 't zuiden van Frankrijk, nl. in Toulouse 't eerst in 1523: de prijs was een gouden viooltje, later nog twee zilveren bloempjes), o. — spelen: nog bestaan er de Jeux floraux; — **spraak** (—taal), v. gmv.; — **symboliek** (—taal), v. gmv.: — **taal** (zinnebeeldige taal door middel van bloemen), v. gmv., als: roos, liefde; lelie, onschuld; palmtak, overwinning; lauriertak, roem; eiketak, kracht; viooltje, bescheidenheid; ridderspoor, eer; cypres, rouw; brandnetel, wreedheid, enz.; — **vriend** (minnaar van bloemen), m. — vrienden; — **vriendin**, v. — nen; — **zee** (een zee v. bloemen), v., de uiterwaarden zijn in 't begin v. Mei één —. **Bloemgodin**, myth; zie Flora. **Bloemhof** (bloementuin), m. — hoven. **Bloemig** (bebloemd), bn.: een — e weide, fig. — e aardappelen, d. i. droog en melig; — er, — st. **Bloemist** (bloemkweeker), m. — en. **Bloemisterij** (kweekerij v. bloemen), v. — en. **Bloemkatje** (bijzondere bloeiwijze), o. — katjes: de wiig draagt — katjes. **Bloemkelk** (beschuttende, meestal groene blaadjes, eerst den knop omvattende), m. — kelken: **bloemklokje** (woonarcis), o. — s; — **knop**, m. — pen; — **koek** (een soort van bloem-bijtscherm), m. — en; — **kolf**, v. — kolven; — **kool** (bloemige kool), v. — koolen; — **korf** (bloemenmand), m. — korven; — **kraus** (vlechtwerk van bloemen), m. — en. **Bloemkroon** (gekleurde, kransvormig geplaatste bloemblaadjes), v. — kronen; — **lezing** (verzameling van uitgelezen proza- en dichtstukken), v. — lezingen; — **markt** (markt v. bloemen), v. — en; — **perk** (tuinperk met bloemen), o. — en; — **pot** (roode, onverglaste aarden pot tot het kweeken v. tuinbloemen), m. — ten; — **schilderen** (afdeeling der schilderkunst: het schilderen v. bloemen), o. gmv.; — **spelen**, o. mv., zie Bloemenspel; — **stamper**, m. — s, zie Stamper; — **stengel** (bloemsteel, —spil), m. — stengels; — **stof** (stuifmeel), o. gmv.; — **stuk** (schilderstuk, bloemen voorstellende), o. — ken; — **tafel** (tafel voor bloemen), v. — s; — **tegel** (tegel met geschilderde bloemen), m. — s; — **tros**, m. — trossen; — **tuil** (—ruiker), m. — en; — **tuin**, m. — en; — **vaas**, v. — vazen; — **werk** (kunstwerk met bloemen er in), o. — en; — **zaad** (zaad v. bloemen), o. — zaden; — **zoet** (eig. honigzoet; fig. zoetsappig), bn.: een — gezicht. **Bloesem** (voortplantingsorgaan van een boom), m. bloesems; — **knop**, m. — pen. **Bloesemen** (bloesems dragen), heeft gebloesemd: de boomen —, de erwten —; fig. de vriendschap kan — en bloeien. **Blok** (zwaar stuk hout, steen of metaal), o. blokken: een — marmer, een — hout; ook groot vierkant, rondom met huizen bezet; fig. een — aan het been hebben, (als koe of paard aan een noorpoot in de wet), d. i. niet vrij zijn in zijn doen en laten, in zijn bewegingen.

Blok (scheepst. *katrol, schijf*), o. -s.
Blok'druk (*druk, voorafgaande aan den letterdruk van Koster*), m. gmv.
Blok'huis (*wachthuis, mil. houten wachttorens; W.-Amerika: huis van bedisselde oopengetaste boomstammen*), o. -huizen.
Blokka'de (*het af- of insluiten eener haven met oorlogsschepen, afsluiting*), v.; -**keeren** (Fr. omsingelen, afsluiten met oorlogsschepen): een haven -, een kust -.
Blok'ken (stud. *hard studeeren d. i. als een blok zitten*), ik heb geblokt; -**ker** (*gezet of volhardend werker*), m. -s.
Blok'kendoos (*doos met kuben als kinderspeelgoed*), v. -doozen.
Bloks'berg (aandr. *hoogste top in den Hartz, 1300 M.*), m. gmv.: *in den Walpurgisnacht d. i. op 30 April viert de duivel met alle heksen den sabbat op den -; iemand op of naar den - wenschen*, (Potg.), naar den duivel.
Blok'schaaf (timm. *kleine schaaaf met één beitel tot verwijdering van de eerste ruwheden*), v. -schaven; -**schip** (*afgetakeld linieschip, wachtschip*), o. -schepen; -**stelsel** (*het verdeelen, volgens Eng. manier, van de spoorbaan in vakken van eenige K.M.*), o. gmv.; -**wachter** (*spoorbeambte, belast met het toezicht op of over een blok of baanvak*), m. -s; -**zeilen** (*schaatsenrijden met lange slagen, terwijf men bij elke streek flink overhelt*), ik blokzeilde, heb geblokzeild.
Bloom (*bloem*), v. bloemen; -**metje**, o. -s.
Blond (*lichtgeel*), bn.: een -e *vlecht*.
Blonde (*fijne zijden kant, zoo genoemd om de geelachtige kleur*), v. gmv.
Blond'ne (*blond meisje, blonde vrouw*), v. -s.
Blond'je (*blond meisje, blond kindje*), o. -s.
Blood'e, bloo (*vreesachtig, beeesd*), bn. en bw.; *bloeder, bloedst*; zie *Bleu*.
Blood'aard (*lafaard, laf man*), m. -s.
Bloohar'fig (*angstig, bang, schuchter*), bn. en bw.: een - kind; -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Blooh'heid (*beschromdheid*), v. gmv.
Bloot (*onbedekt, naakt*), bn. en bw.: *met het -e hoofd, met -e voeten, onder den -en hemel, met den -en degen, op het -e paard, zonder zadel; met het -e oog, zonder bril, vergrootglas, verrekijker, enz., fig. een - gerucht, niets anders dan, een -e formaliteit, een - vermoeden; hij deed het - om te plagen, enkel; de moord geschiedde open en -, voor ieder zichtbaar; het land lag toen open en - voor den vijand, onbeschat, ongedekt; -elijck* (*alleenlijk, slechts*), bw.; -**heid** (*naaktheid*), v. gmv.
Bloot'en (*de huiden in de looierij ontblooten of ontharen*), ik heb gebloot; zie *Ploten*.
Bloot'er (*wellenscheerder*), m. -s.
Bloot'geven, zich, ik gaf mij - heb mij -gegeven, d. i. zich onvoorzichtig blootstellen b.v. in een duel; fig. zijn zwakheid laten blijken, een geheim argeloos openbaren; -**leggen** (*openbaren, laten zien*), ik legde -, heb -gelegd of -geleid: *den wortel van een boom -*, fig. *zijn zaken -*; -**liggen** (*open liggen*), het lag -, heeft -gelegen: *het land lag - voor den vijand*.
Bloots'hoofds (*met ongedekten hoofde*), bw.
Bloot'staan (*blootgesteld zijn aan*), ik stond -, heb -staan: *aan allerlei gevaren -*.
Bloot'stellen (*in gevaar stellen*), ik stelde -, heb -gesteld; *zich aan iets -*, niet op zijn hoede zijn, zich blootgeven.

Bloots'voets (*barrevoets*), bw.
Bloot'wol (*wol v. geslachte schapen*), v. gmv.
Blos (*verwant met blozen: roode kleur op de wangen*), m. gmv.: *de - der deugd, de - der schaamte, de - der gezondheid*; -**je**, o. -s.
Blou'se (*ruim hangende, blauwe werkkieel, ook, ruim damesjacket of -jak. jongensbuisje*), v. -s; lees: *blou-ze*, ook: **Bloes**; -**man** (*revolutionnair, proletariër*), m. -lui, ook -mannen. (ou = oe).
Blou'wel (*hennepbraak*), m. -s.
Blou'wen (*hennep ontbolsteren en breken*), ik heb geblouwd.
Blo'zen (*een blos krijgen, rood worden*), ik bloosde, heb gebloosd: *gij doet mij -*, *als de kreeft zei tegen de pan*, (v. Lenep).
Blo'zend (*een blos hebbend*), bn.: -e *wangen, een - gelaat. Met dwingf men 't - meisje voort*, (Staring): vroeger: *Blozig*.
Bluf (*klankn. grootspraak*), m. gmv.: -**slaan**.
Bluf'fen (*pochen, snoeven*), ik heb gebluft; -**fer** (*praalhaus*), m. -s.; -**ferij** (*snoeverij, opsnijderij*), v. -en.
Blun'der (*Eng. lompe fout, flater*), m. -s.
Blusch'gereedschap (*gereedschap, hetwelk bij het blusschen van een brand noodig is*), o. -gereedschappen; -**middel** (*al, wat dient tot brandblussching*), o. -middelen.
Blus'schen (*vuur uitdooven*), ik heb gebluscht; -**scher**, m. -s; -**sching**, v. -en.
Blut, bluts of blutsch (*verdooffing uit bloed: alles in het spel verloren hebbende*), bn.: *ik ben nu -*; fig. *arm, berooid, kaal*.
Bluts (*arm, berooid*), bn. gew.; zie *Blut*.
Bluts (*slaa, kneuzing, buil, blaar*), v. -en; *de boomen zijn met een -je van de boom en een nommer ten doode opgeschreven*, (C. O.)
Blut'sen (*kneuzen, deuken*), ik blutste, heb geblutst; -**ing**, v. -en.
Bluts'koorts (*d. i. bluts, buil, uitslag + koorts: scharlakenkoorts*), v. -koortsen.
Bo'a-constrictor (*niet-vergiftige reuzenslang, van 10-13 M., in de keerkringslanden der oude en nieuwe wereld*), v. -tors; ook *Bo'a* geheeten. (c = k).
Bo'a (*slangvormige dameshalsbekleding van hont*), v. -'s.
Boa'ja (*Mal. kaaiman*), m. -'s; gewoonlijk *Boewa'ja*, krokodil; fig. *rondsletterende gannef onder de inlanders, brutale geurmaker*.
Boaner'ges, m.: *hij is een -*, een man, vooral prediker, vol heftigheid en vuur, hij is een vurig ijveraar; *Markus 3: 17, zoon des donders*.
Board (*Eng. directie, bestuur*), m. (oa = oo).
Board of trade (*kamer van koophandel*), m.; lees: *boord ov' treed*.
Boar'ding-house (*kosthuis*), o. -s. (oa = oo).
Boar'ding-school (*Eng. kostschool*), v. -schools; lees: -*schoel*.
Bo'az, m.; *Bijbel: hij is zoo rijk als -*, zeer rijk, *Ruth. 2: 1. (z = s)*.
Bob (*verkorting van Robbert*), m.; ook scheldnaam voor een politie-agent, in Londen.
Bob'bekop (*waterhoofd; scheldn. domkop, kinkel*), m. -koppen.
Bobak' (*Russische marmot*), m. -s.
Bob'bel (*waterbel, luchtbel in water; blaar, bult*), m. -s.
Bob'bel, bub'bel (*windnegotie, maatschappij in de dagen van den windhandel*), m. -s; vero.
Bob'belen (*klankn. met bobbels koken, hard koken*), het heeft geboobeld; -**ing** (*opborreling, fig. opbruising*), v. -en,

- Bob'belig** (met *bobbels*), bn.: -er, -st: *het ijs is hier erg* -.
- Bob'berd**, **bob'ber** (*diktak*, fig. *lomperd*, *windvaal*), m. -s.
- Bob'beren** (*bobbelen*), het bobberde, heeft gebobberd; -ing, v. -en.
- Bob'by** (lees: *bob'bie*, *Engelsche politieagent*), m. bobbies; zie *Bob*.
- Bob'ijn** (*garenklos*, *spoel*), v. -en; zie *Babijn*.
- Bob'ijmen** (*garen opwinden*), ik heb gebobijnd.
- Bo'chel** (*bult*), m. bochels; zegsw. *zich een - lachen*, eig. zoo lachen, den men den rug kromt tot een bochel, geweldig lachen; ook: persoon met een bult, zie *Bocheljoen*, *Bultenaar*.
- Bo'chelaar** (*bultenaar*), m. -s.
- Bo'chelen** (*naarstig en zwaar als met gekromden rug arbeiden*), ik heb gebocheld: fig. *wat kan het mij -*, schelen, bommen.
- Bocheljoen'** (*spotn. gebochelde*), m. -en; zie *Krates*.
- Bocht** (*omsluiting*, *slingerdans*), v.: zegsw. *in de - springen voor iemand*, d. i. iem. helpen, zijn partij opnemen, voor iem. in de bres springen, ook: hem financieel bijspringen.
- Bocht** (*kromming*; *inham*, *baai*), v. -en: *een weg met -en*; fig. *zich in alle -en wringen*, zich van allerlei praktijken bedienen, aardr. *de - van Guïnea*, *W.-Afrika*.
- Bocht** (*slechte waar*), o. gmv.; - *van wijn*, *van sigaren*, *van tabak*, uitschot.
- Boch'ten** (*slingeren*, *omzingelen*), de jongens bochtten, hebben gebocht; zie *Bocht*.
- Boch'tig** (*met bochten*, *kronkelend*), bn.: *een - pad*, *een - dal*, (*Poot*); -heid, v. gmv.
- Boch'tig** (*stomp afgerond van bladeren*), bn.: *het - eikeblad*.
- Boek'biër** (*geelachtig*, *zoet Beiersch biër uit Aimbock in Hannover*), o., (soorten), o. - en.
- Bod** (*aanbod*), o. gmv.: *een - doen*, een prijs bieden; *het hoogste -*.
- Bod'den** (aardr. *inham aan de Pommersche kust*), m. -s.
- Bo'de** (verwant met *bieden*, bekendmaken: *boodschapper*, *gezondene*), m. en v. - n.
- Bod'e'ga** (*Sp. wijnkelder*, *wijnhuis*), v. -'s.
- Bo'dem** (*grond*, *aardkorst*; *schip*; *onderste vlak*), m. -s; fig. *aan iets (een vat) den - inslaan*, het met opzet vernietigen: *aan al die verwachtingen is de - ingeslagen*.
- Bo'dembloemigen** (*plantk. planten*, wier meeldraden op den bloembodem zijn ingeplant), v. mv.
- Bo'demen** (*van een bodem voorzien*), ik bodemde, heb gebodemd: *een vat -*.
- Bodemerij'** (*het voorschieten van geld*, *tegen hooge premie*, *en wel op een schip of de lading als pand*), v. -en; -*brief* (*akte*, waarbij de bodemerij wordt aangegaan), m. - brieven; -*rekening* (*rekening in koopmansboeken over de gesloten bodemerij*), v. -en.
- Bo'demloos** (*geen bodem hebbende*), bn.: *een - vat*, zie *Danaïden*; *een - looze afgrond*.
- Bo'denbrood** (*fooi aan den bode als bringer van een goede tijding*), o. vero; -*loon* (*loon van den bode*), o. - en: *het - bestond*, zoo de tijding belangrijk was, in een aardige *fooi*.
- Bodes'** (*dicht. vrouwelijke bode*), v.; ook: *Bodesse*, v. bodessen.
- Bodin'** (*vrouwelijke bode*), v. bodinnen.
- Boe**, tw.: - *noch ha zeggen*, geen enkel woord zeggen, geen kik laten hooren; *zonder - of ha te zeggen sprong hij over boord*, totaal onverwacht, zonder eenige waarschuwing.
- Boea'ja**, *boewa'ja*, m. -'s, zie *Boaja*: fig. *apache*, *blank en bruin gespuis in de groote steden van O.-I.*
- Boe'boek** (*O.-I. houtworm*), m. -s.
- Boeboer'** (*O.-I. brij*, *pap*), v. gmv.
- Boed'dha**, eig. *de verlichte: stichter van het Boeddhaïsme of Boeddhisme in Z.-Azië*, *hervormer van het Brahmaïsme*, leefde *mitschien in de 6e eeuw v. C.*; -*beeld*, o. - en.
- Boeddh(a)is'me** (*godsdiens van Boedha in Z.-Azië*, *sedert de 6e eeuw vóór C.*, *een soort v. heidensch pessimisme*), o.; *het hoofdbegrip van het - is lijdén*, *totdat de ziel wordt verlost door oplossing in de oneindigheid*; zie *Nirvāna*.
- Boeddhist'** (*belijder of aanhanger v. d. leer v. Boedha*), m. - en.
- Boe'del** (*nalatenschap*), m. -s: *een - aanvaarden*, *een - verstooten*, *een - scheiden*; *een - redderen*, d. i. regelen; ook: **Boel**; -*beschrijving* (*inventarisopmaking door een notaris*), v. -en, zie *Benificie*; -**huis** (*erfhuus*), o. - huizen, zie *Boelhuis*; -**redder** (eig. *boedel-beredder*, d. i. -*regelaar*), m. -s, thans *Executeur-testamentair*; -**scheiding** (*verdeling van den nagelaten boedel onder de erfgenamen*), v. - en.
- Boef** (*deugniet*, *schurk*, *schavuit*), m. boeven; -**je** (*knaap-deugniet*), o. -s.
- Boeg** (*voorsteven van een schip*), m. -en: zegsw. *nog heel wat werk voor den - hebben*, *vóór zich hebben*, voor de borst hebben, evenals een lange reis; *het over een anderen - wenden*, d. i. het schip over (op) een andere zijde leggen, en dus van streek, van koers veranderen, fig. iets op andere wijze beproeven, aan het gesprek een andere richting geven, van onderwerp veranderen; -**anker** (*zwaar anker op groote schepen*), o. - ankers; -**en** (*koers zetten*, *sturen*), ik heb geboegd.
- Boeginees'** (*O.-I. bewoner van Z. W. Celebes*), m. -eezen.
- Boeg'kruisen** (*laveeren*), ik boegkruiste, heb geboegkruist. w. i. g.
- Boegseeren** (*een schip bij stil weder aan één of meer lijnen al roeiende voorttrekken of voortsleepen*), ik heb geboegseerd; -ing, v. -en; -**lijn** (*touw*, *waarmee het schip aan de boegseersloep is bevestigd*), v. -lijnen.
- Boeg'spriet** (*scheepst. een over den voorsteven uitstekend rondhout*), m. -sprieten: *de - vormt den hoofdstevan van het tuig*; -**sprietloopen** (*volksspel: het loopen over een gladgemaakten horizontaal liggenden mast*), o. gmv.
- Boeg'stag** (*kabellouw als steun van den boegspriet*), o. -staggen.
- Boe'ha** (*klankn. veel drukte*, *leven*, *rumoer*, *geschreeuw*), m. en o.; zie: *Boha*, *Poeha*.
- Boel** (*kluis*, *keten*), v. -en: *in -en klinken*.
- Boel** (*drijvende tonneboei of ijzeren ton*, *vroeger helrood van kleur*, *aan een geankerden ketting of een touw op het water drijvende*, *om ondiepten of de vaargeul aan te wijzen*, *baken*), v. -en: *een kleur als een -*, d. i. hoogrood, door warmte, haast, enz.
- Boel** (*reddingswerktuig*, *leeren of linnen gordel met kurk gevuld*), v. -en.
- Boel** (*O.-I. gevangenis*), v. -en.
- Boeien** (*de zijden van een schip ophoogen met plankwerk*), ik heb geboeid.
- Boeien** (*vastbinden*, *in de boeien sluiten*), ik

- heb geboeid: fig. de aandacht -, kluisteren; de toehoorders -, hun aandacht bezighouden.
- Boef'end** (de aandacht spannend), bn. en bw.: een -e roman, een -e schrijver; -vertellen.
- Boef'er** (pleziervaarttuig, speeljacht met een mast en wat zeil), m. -s.
- Boef'lijn**, v. -lijnen; zie Boelijn.
- Boek** (een samengebonden aantal bedrukte, beschreven of blanco-vellen), o. boeken; -je (ook: -ske en -sken), o. -s: zegsw. van iemand een -je opendoen, zijn euvelheden aan den dag brengen; spreken als een -, duidelijk, niet weiflend; dat is voor hem een gesloten -, hij weet van die zaak niets af, deze is hem vreemd; buiten zijn -je gaan, bevoegdheid; zie: Blauwboek, Dag-, Groot-, Hand-, Kas-, Kerk-, Leer-, Lees-, Notitie-, Oranje-, Reken-, Schrijf-, Teekenboek, enz.
- Boek** (papiermaat, 24 vel schrijf- of 25 vel drukpapier), o. boeken.
- Boek** (wellicht uit boekel, Fr. boucle: ter zijde uitstekend sieraad aan het oorjzer of aan de slapen, in N.-H. gedragen), m. -en.
- Boek** (250 blaadjes bladgoud om te vergulden, in een boekje vereenigd), o., -je, o. -s.
- Boek'aankondiging** (mededeeling in krant of tijdschrift, dat een boek is verschenen of eerlang zal verschijnen), v. -en.
- Boek'achtig** (schoolsch, gemaakt), bn. en bw.: een of ander - gezegde, (C.O.); - spreken.
- Boekanier** (buffeljager; wilddief; naam van een W.-I. vrijbuiters der 17e en 18e eeuw), m. -en of -s.
- Boek'band** (band van een boek), m. -en: meestal eenvoudig: Band; de - bestond in de Middeleeuwen uit leer, hout, zijde, goud of zilver, soms uit ivoor, en was het rijkst bewerkt aan de voorzijde.
- Boek'beoordeeling** (het beoordeelen van een boek in een krant of tijdschrift), v. -en, zie Recensie; -beschouwing (boekbeoordeeling), v. -en.
- Boek'binden**, o. gmv.; -binder, m. -s; -binderij (bedrijf of werkplaats), v. -en.
- Boek'deel** (een der deelen van een boekwerk), o. -deelen.
- Boek'drukken** (het drukken van boeken, typographeeren), o. gmv.; -drukker, m. -s; -drukkerij (bedrijf of werkplaats van den drukker), v. -en: de - vereischt de samenwerking van den stempelsnijder, lettergieter, zetter en drukker, zie aldaar.
- Boek'drukkunst** (de kunst van boeken te drukken met afzonderlijke letters), v. gmv.: de uitvinding der -, ± 1423; zie Typographie.
- Boe'keboom** (beukeboom), m. -boomen. gew.
- Boe'kel** (haarkrul van valsch haar), m. -s.
- Boe'ken** (in het boek opschrijven), ik heb geboekt; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Boe'kend** (verdoffing van het woord boekweit), v.; zie Boek weitegort.
- Boe'kenhanger** (boekenrek), m. -s; -kammer, v. -s; -kast, v. -en; -kennis (kennis van boeken; onpractische kennis), v. gmv.; -kist, v. -en; -kraampje (-stalletje), o. -s; -lijst (catalogoog), v. -en; -rek, o. -ken; -stalletje, o. -s; -taal (taal, in boeken gebezigd), v. gmv.; -tasch (schooltasch), v. -tasschen; -wijsheid (wijsheid, uit boeken geput), v. gmv.; -plank (plankje aan den wand, om boeken op te zetten), v. -en.
- Boekerij** (bibliotheek), v. -en.
- Boek'formaat** (uiterlijke vorm v. e. boek), o. -formaten; zie Plano, Folio, Kwarto, Octavo, Duodecimo.
- Boek'handel** (handel in boeken), m. gmv.: de Nederlandsche -, de gezamenlijke boekhandelaars; -handelaar (boekverkooper), m. -s, -aren.
- Boek'houden** (ontvangsten en uitgaven in de boeken bijschrijven of aantekenen), ik heb -gehouden; -houder (iem., wien het bijhouden der boeken is opgedragen), m. -s; -houding, v. -en; -houdster (vrouw. boekhouder), v. -s; -houden (de leer, de wetenschap v. h. boekhouden), o. gmv.: hij is leeraar in het -; het dubbel -, Italiaansche wijze van -.
- Boe'kit** (O.-I. heuvel), m. -s: de lichtgroene, van wouden beroofde -.
- Boek'jaar** (tijdruimte van een jaar, b.v. van 1 Jan.-31 Dec., op het eind waarvan de koopmansboeken worden afgesloten en de balans wordt opgemaakt), o. -jaren.
- Boek'staven** (te-boek-stellen, in schrift vermelden), ik -staafde, heb geboekstaafd.
- Boek'verkooper** (boekhandelaar), m. -s.
- Boek'weit** (graansoort, in 't begin der 15e eeuw uit Azië naar Europa overgebracht), v. gmv.: zand- en veen-.
- Boek'weitbloem**, v. -bloemen; -dop (bolster), m. -pen; -gewas, o. gmv.; -oogst, m. -en; -schoonder (werktuig, om de boekweit te reinigen), m. -s; -veld, o. -en; -zaad, o.; -zeil (zeil, waarop de boekweit gedorscht wordt), o. -en.
- Boek'weiteffensje** (dun pannekoekje), o. -s.
- Boek'weitegort**, v. gmv.; -koek, m. -en; -meel, o. gmv.; ook, in de spreek: Boekendegort, Boekendekoek, Boekendemeel.
- Boek'winkel** (winkel van een boekhandelaar; winkel, waarin men boeken verkoopt), m. -winkels; -worm (larve van zekere mot; fig. boekeman, kamergeleerde), m. -wormen; -zaal (titel van een letterkundig en godgeleerd tijdschrift, 1692-1863), v.: en dezelfde - der geleerde Wereld.... (C.O.)
- Boel** (menigte), m. gmv.: een - boeken, massa; fig. een treurige -, zaak, toestand.
- Boel**, m. boelen; zie Boedel.
- Boel'dag** (dag, waarop boelhuis wordt gehouden), m. -dagen; -goed (meubelen, vee, d. i. roerend goed, dat op den boeldag onder den hamer komt), o. -goederen; -huis (openbare verkoop van een inboedel of nalatenschap, ook een venduhuis), o. -huizen, vero. thans: Erfhuis.
- Boe'lijn** (scheepst. lijn, om de zeilen meer aan den wind te halen), v. -lijnen; ook: Boelijn.
- Boel'kenskruid** (leverkruid), o. gmv.: het - groeit in veenstreken langs den waterkant.
- Boe'man** (eig. man, die de kinderen bang maakt door zijn boe, boe! bietebauw, boes kinderschrik), m.: pas op, ik zal den - roepen!
- Boe'melen** (slenteren, in herbergen loopen), ik heb geboemeld; -trein (sukketrein), m. -treinen: het tegenst. van Snelrein.
- Boe'merang** (Eng. werptuig van gebogen hout, der Australiërs, dat achter den werper weer neerkomt), m. -s; ook: Boomerang.
- Boem'boe-boem'boe** (O.-I. rijsttafelspeelrijen), v. mv.

Boe'loe-boe'loe (O.-I. *afstoffer, plumeau, vederstoffer*), v. -s.

Boen'der (*bezempje*), m. -s: een platte -
Boe'nen (*reinigen, schoonwrijven*), ik heb geboend: fig. ik zal hem -, weggagen; -er (*man, die boent*), m. -s; -sel (*wasachtige stof*), o.; -ster, v. -s; -was (*boensel*), o. gmv.

Boeng'koe'san (O.-I. *pakje, bundeltje*), v. -s.
Boer (*landman, eig. woongenoot, buurtgenoot, gebruur*), m. -en: een boer heet naar de streek, waar hij woont: *duin-, klei-, veen-, zand-, hei-*; naar de namen van 't vee: *geiten-, schaaap-, bie-, vogelstruis-* (Z.-Afrika); naar den naam van zijn hoofdproduct: *kaas-, zuivel-, aardappel-*, en bij uitbreiding: *boter-, melk-*, of nog ruimer: *turf-, visch-*; zegsw. *op den - reizen, of den - opgaan*, het platte land als koopman-rulebuiters afloopen.

Boer (*figuur in 't kaartspel*), m. boeren: *harten-, schoppen-*, enz.

Boer (wellicht in verband met *bor* in *borrelen: oprisping*), m. -en: een - *laten*.

Boe'ran, m. -s; zie *Buran*.

Boerde (letterk. *14e-eeuwsche sproke, waarvan de stof ontleend is aan het volksleven*), v. -n: de - is kluchtig, vol komischen spot en vol uitgelatenheid.

Boerderij (*boerenhoeve met omgelegen akkers, weiden, enz.*), v. -en; -tje, -s.

Boe'renarbelder (*daglooner, bij één of meer boeren in 't werk*), m. -arbeiders; -bedrog (*lomp aangelegd bedrog*), o.; -bond (*vereniging van landbouwers*), m. -bonden: de - heeft onderlinge of collectieve hulp, b.v. het gezamenlijk aanschaffen van landbouwwerktuigen, enz. ten doel; -boon (*de groote boon of tuinboon*), v. -boonen; -brulloft (*brulloft in den boerenstand, luidruchtige of ruwe brulloft*), v. -en; -docht'er (*een dochter van een boer*), v. -s: een rijke -; ook: *Boerendeern*, v. -en; -dorp (*kleinacht. een dorp, waarin veel boeren wonen*), o. -dorpen; -dozijn, o.: *dertien is een -*, d. i. heeft één extra; -dracht (*kleedij van menschen uit den boerenstand*), v. gmv.; -erf (*bouwhoeve met nabij- of omgelegen grond*), o. -erven; -feest (*feest onder boeren*), o. -feesten: een - *vieren*; -gerecht (*boerenkost*), o. -gerechten; -herberg (*dorpsherberg, met vooral boeren als klanten*), v. -herbergen; -hoeve (*huis en erf der boerderij, boerenhuizinge*), v. -n; -hofstede (*boerenhoeve*), v. -n; -huis, o. -huizen; -jongen (*boerenknaap*), m. -jongens.

Boerenjongens (*rozijnen op brandewijn*), m. mv.: een glas -; -kermis (*kermis op het platte land, op het boerendorp*), v. -kermissen: op een - gaat het nog al ruw en rumoerig toe; fig. druk, ruw feest; -kers' (*de gemeene veldkers*), v.: ook: *boerenmosterd, wilde mosterd, tashjeskruid*; -kin'kel (*scheldn. lompe, ruwe boer*), m. -kinkels; -kloen' (*scheldn. kinkel, ruwe persoon*), m. -kloenen: een riddersdochter aan een lompen - te Heel? (*Staring*), w. i. g.; -knecht' (*inwonende dienstknecht op een boerderij*), m. -knechts; -koffie (*n.l. met kaneel en suiker*), v.; -kool' (*bladkool met krulbladeren*), v. -koolen: ook het moes, er van bereid: *wij eten vanmiddag -*; -krijg (*gesch. opstand der boeren in 't begin der 16e eeuw (1524) in Middel- en Zuid-Duitschland*), m.: ook titel van een roman van

Conscience: de strijd der Kempische boeren tegen de Franschen, in 1792 en '93.

Boe'renkrijg (*de gezamenlijke teekens, waarmee de winkelier den boer het bedrag voorrekenl*), o.: *met - rekenen*, d. i. met streepjes op de toonbank b.v. 1 = cent, V = stuiver, enz.; -leenbank (*geldbank, waar de landbouwer tegen matige rente contanten kan bekomen*), v. -leenbanken, z. Raiffeisenbank; -meid' (*inwonende dienstbode op een boerderij*), v. -meiden; -mensch (*iem. uit den boerenstand*), m. -mensen; kleinacht. o.; -nachttegaal (*de musch, doch vooral de kikvorsch*), m. -nachttegaals, -en; -oorlog (*gesch. opstand der boeren in Duitschland in 1524*), m. gmv., zie *Boerenkrijg*; -oproer (*gesch. opstand der boeren in Frankrijk tegen den adel, 1358*), o., zie *Jacquerie*; -paard (*zwaargebouwd paard, dienstig voor den veldarbeid*), o. -paarden; -plaats (*boerenhoeve, boerenhuizinge*), v. -plaatsen; -schromen (*het spel, boerenschroom, spelen*), ik -schroomde, heb geboerenschroomd; -schroom (*gezelschapsspel met prentjes en dobbelsteenen*), m.: het spel draagt zijn naam naar een der spelenden, den ontvanger der belastingen; -sjees (*ouderwetsch, hoog, tweewielig rijtuig op riemen, voor twee personen*), v. -sjeezen.

Boe'renstand (*de stand der landbouwers in de maatschappij*), m. gmv.; -vrouw (*vrouw uit den boerenstand*), v. -vrouwen; -werf (*boerenerf*), v. -werven, gew.; -woning (*huis van den landman, boerenhoeve*), v. -woningen; -zaterdag (*de 2e en 3e Zaterdag in October in N.-Holland en Utrecht, als wanneer de boerenknechts zich tegen 1 Nov. verhuren*), m. -zaterdag; -zoen' (*zoen van een boer*), m. -zoons, -zonen; z. ook: *Boerendochter*; -zwaluw (*de gewone of gemeene zwaluw, ook muurzwaluw*), v. -zwaluwen.

Boerlaat' (*inboorting van Siberië*), m. -aten.

Boerin' (*vrouw uit den boerenstand; fig. lompe of dikke vrouw*), v. boerinnen.

Boerin'nenjak (*kort bouwkledingstuk eener boerin*), o. -jakken; -kap, v. -kappen; -kleeding, v. gmv.; -muts, v. -mutsen; -stem, v. -stemmen: een goede, ronde, vroolijke -stem, (C. O.)

Boer'ka (*ronde, viltwollen mantel der Kozakken en Kavkasiërs*), v. -s.

Boer'noes (*lange ruime overmantel van witte wollen stof met kap, der Arabieren*), m. -en; ook: *Bur'noe, Boer'noe*; de - der zeeofficieren, wijde overjas.

Boersch (*als een boer, lomp*), bn.: -e manieren, -taal; -er, -t; -held (*ongemanierdheid*), v. -heden.

Boert (*uit boerde: scherts, luim*), v. gmv.: iets voor - opnemen, als grap; zie: *Badinage, Raillerie*.

Boert'en (*schertsen, gekscheren, mallen*), ik heb geboert; -erij' (*kortswijl*), v. -en.

Boert'end (*op schertsenden toon*), bn. en bw.: een - gesprek, hij sprak -.

Boertenderwijs'-wij'ze (*als schertsend*), bw.

Boertig (*grappig*), bn.: een - e stijl, - e taal; -er, -st; -held, v. gmv.

Boes (*achterdeel v. d. koestal*), v. boezen; in N.-H. *Koes* (*ruimte achter de koeien in den koestal*): op de koes gaan liggen, (C. O.)

Boes'kool (*witte kool*), v. -koolen; gew. voor *Buiskool*.

Boet (schuur, loodsje), v. -en: ze (de biggen) binnen in de -, (C.O.) gew.

Boe'te (verwant van baat: vergoeding, geldstraf), v. -n; -dag, m. -dagen; -doening (versterving: kastyding, strenge vasten, ruw gewaad, gebed, enz.), v. -doeningen; -ling (persoon, die boete doet), m. en v. -en; vr. ook **Boe'telinge**, -n.

Boe'ten (den. van boete: herstellen, verbeteren, boete doen, voldoen), ik heb geboet: een nei -, een ketel -, d. i. oplappen; hij zal voor dat verraad -, d. i. lijden; zijn lusten -, zijn goud-dorst -, bevredigen: zijn leestust -, (Bild.); -ing, v. -en: tot - der zonden.

Boe'ten (vuur aansteken, eig. vuur slaan), hij boette, heeft geboet: vuur -, aanleggen, aansteken, opstoken.

Boe'teport (extra-port voor niet of onvoldoend gefrankeerde brieven), o. -porten.

Boe'tgebed, o. -en; -gewaad (boetkleed), o. -waden; -gezent (boetprediker), m. -en: Johannes de Dooper, de -gezent; -kleed, o. -kleederen; -pleging, v. -plegingen; -prediker, m. -s; -preek (strafpredikatie, vaak schertsend), v. -en; -profeet (-gezent), m. -profeten; -psalm (R.-K. psalm, smeekend om verzoening met God), m. -psalmen: de zeven -en.

Boetseeren (verwant met bootsen: in was of klei in behoorlijken vorm nabootsen b.v. van vruchten, dieren, menschen, busten, enz.), ik heb geboetseerd; bij uitbreiding: formeeren, scheppen: God boetseerde al den aardkloot, (Vondel); -der, m. -s: de schepper en -der van al de koek- en kunstgewrochten, (C.O.) d. i. maker; -ing, v. -en; -kunst, v. gmv.

Boetvaard'ig (eig. vaardig om boete te doen, gezind tot boete), bn.; -heid, v. gmv.: R.-K. het sacrament van -heid, de biecht.

Boe'venbende (dieventroep), v. -benden; -jacht (gemeen volk, grauw, gespuis), v.; -nest (vrijplaats voor bankroetiers), o. vero.; -pak (een aantal boeven), o. gmv.; -streek (schurkenstreek), m. -streken; -stuk (fig. boevenstreek), o. -ken: een boom of wat verder pleegde hij (Nurks), mij hetzelfde -stuk, (C.O.); -taal (lage taal, ook Bargoensch), v. gmv.; -tronie (gemeen gezicht), v. -s.

Boe'zelaar (voorschoot), m. -s.

Boe'zem (eig. borstholtje, borst; fig. inborst, hart, gemoed), m. -s: een eerlijk hart in den -dragen, een wensch in zijn -koesteren; -vriend (intieme vriend), m. -vrienden; -vriendin (hartsvriendin), v. -vriendinnen.

Boe'zem (het geheel van plassen, kanalen, tochten, slooten, waarin het polderwater uitloopt), m. -s: de - van Rijnland, een vrije -; -kade (dijk langs een boezem of vaart), v. -kaden; -land (hooger gelegen land van den polder), o. -landen; -pell, o. gmv.

Boe'zem (kring van bijeenbehorende personen), m. gmv.: het voorstel kwam uit den - van het bestuur, uit den - der vergadering.

Boezeroen' (Fr. bourgeron, scheperskiel: een kleedingstuk van werklieden, dat als onderbloes dient), o. en m. -en.

Bof (klankn.: slag, stoot), m. -fen: hij doet dat op den -, werkt op goed geluk.

Bof, m.: iets op den - koopen, zie P of.

Bof (zwellling van hals en wang tengevolge van ontsteking van de oorspeekseltier), m.

Bof'fen (stud. geluk hebben in examens, pro-

motie of zaken), ik heb geboft: kerel, jij boft ook altijd! -fer (geluksvogel), m. -s.

Bof'fer, bof'ferd (pocher, pochans), m. -s.

Bo'gen (roemen, trotsch zijn op), ik boogde, heb geboogd: - op zijn geboorte, - op zijn talenten, - op ervaring, zich verheffen op.

Boha' (klankn. getier), tw., en als zn. m.: een grooten - maken; -maker, m. -s; -ma-kerij', v. -en; ook: Boeha', -haai', -hei'.

Bojaar' (vrijheer, grondbezitter in de Slavonische landen, b.v. in Roemië), m. -aren.

Bok (mannetjesgeit), m. bokken: fig. hij is een -, een stuursch mensch; -, sta vast, jongensspel; -achtig (ruw, lomp), bn. en bw.

Bok (hijswerktruig; ook: zitplaats van den koetsier), m. bokken; als vaartuig, v.

Bok (springtoestel bij de gymnastiek; ook toestel, om er boomen op te zagen), m. -ken.

Bok (grootte vergissing, misslag), m. bokken: een - maken, een - schieten, een flater maken bij 't spreken of schrijven.

Bokaal' (Fr. bocal: groote drinkbeker, welke rondging), v. bokalen.

Bok'achtig (bokkig, onbeleefd, lomp), bn. en bw.: -er, -st; -heid, v. -heden.

Bok'keleder, -leer (bokseer, nl. van één bok), o. gmv.; -leeren (van bokkeleer), bn.

Bok'kenleder (leder van bokken), o.; -leer, o. gmv.; -leeren, bn.

Bokkenees' (eig. Boeginees, in het Z. W. van Celebes; fig. ruw, lomp mensch), m. -ezen.

Bok'kenwagen, m. -s; een wagentje met één bok heet Bok'kewagen.

Bok'kepruik v.: zegsw. hij heeft de - op, hij is niet goed gemutst of gehumeurd; het woord dateert uit den pruikeitijd.

Bok'kerijder (gesch. lid eener rooverbende, in ± 1770 in Z.-Limburg), m. -rijders; het volksgeloof deed hem op een bok door de lucht rijden.

Bok'kesprong (eig. grillige sprong), m. -sprongen: -sprongen maken, losbandig leven, grof verteren; zie Capriole.

Bok'kevel (vel van een bok), o. -vellen.

Bok'kig (lomp, stuurach, batsch), bn. en bw.; -er, -st; -heid (norschheid), v. -heden.

Bok'king (gerookte haring), m. -en: iemand een - geven, gmv. hem scherp berispen; -hang (loods, waarin de opgehangen haring gerookt wordt), m. -en; bokkinkje (kleine bokking), o. -s; -rookerij (-hang), v. -en.

Boks'baard (samengesteldbloemige plant: jozefsbloem of morgenster), m. gmv.

Bok'sen (met de vuist scherpen), ik heb gebokst; -er (vuistvechter), m. -s; -beugel (een met prikkels voorziene beugel, waarin vier gaten voor de vingers, door apachen als vuistwapen gebruikt), m. -beugels.

Boks'voet (sater, boschgod), m. -voeten.

Bok'tor (kevertor met zeer lange sprieten en krachtige kaken, levend op boomen), v. -torren: in ons land zijn vele soorten van -torren, b.v. de groote - of populier-, de dennenbokter, enz.

Bol (bal, omwentelingslichaam; ook broodje), m. bollen: warme -len, broodjes; fig. pijn in den -, het hoofd; hij is een -, een zeer knap mensch, een knappe kop; -letje, o. -s; zie Aardbol, Hemel-, Lucht-, Wereldbol.

Bol (worteldeel van bolgewassen), m. bollen: een tulpen-, een hyacinten-; het -lenhuut, zie Bollenbaas, enz.

Bol (bolderik, onkruid in 't koren), v. gmv.

Bol, bolle (stier), m. bollen, gew.; zie Bul.

- Bol** (opgezet, pofferig, dik), bn. en bw.: de ingewanden, schoon — van enkel wind, (Staring); een knaap met — le wangen; een — le wind, ongeregelde, lauwe wind; de zeilen stonden —, opgeblazen; —ler, —st.
- Bolbaarzen** (kopjebutelen), ik bolaarsde, heb —laarsd: jongens, die in 't gras — vero.
- Bol'sa** (drierienige lasso, bezwaard met kogels, in gebruik bij de Patagoniërs), v. —'s.
- Bol'deren** (dof geraas maken, rammelen), de wagen heeft erg gebolderd. w. g.
- Bol'derik** (plantk. onkruid met roodachtig blauwe bloem), v. —en: de gewone —, onkruid in 't koren, ook bol, boller, dolik, korenroos, korenvlam geheeten.
- Bol'derwagen** (eig. bolderende, rammelende wagen; boerenwagen met huif, niet op riemen of veeren), m. —wagens: een beeld gelijk, zit Rembrandt in den —, (Immerzeel).
- Bol'driehoek** (meetk. driehoek op den bol) m. —driehoeken.
- Bol'e'ro** (Spaansche volksdans), m. —'s: de — wordt begeleid met zang en castagnetten.
- Bol'e'ro** (ronde Spaansche hoed), m. —'s.
- Bol'e'ro** (Sp. nauwsluitend, meestal fluweelen of zijden damesjacket met mouwen), v. —'s.
- Bol'gewas** (plant met onderaardsch stengelgedeelte), o. —gewassen: de lelie, de tulp, de hyacint behoort tot de —gewassen.
- Bol'ivar** (zilverstuk als munteenheid in Venezuela = 100 centimo's = een frank), m. —s.
- Bol'ivia'no** (munteenheid in Bolivia, ± f 2.40 = 100 centavo's), v. —'s.
- Bolk**, v. —en; zie Wijting.
- Bollandis'ten** (vereniging van geleerden, in hoofdzak paters Jezuïeten, eerst te Antwerpen, thans te Brussel, voortzeters van het werk, door pater Jan van Bolland (1596—1665) in 1643 aangevangen, en wel in de Lat. taal, over de levens der Heiligen), m. mv.
- Bolleboos'** (Joodsch. eig. heer des huizes; fig. iem., die uitmunt in eenig vak: knap en schrandere mensch), m. —boozen; spreekt. Balleboos.
- Bollebuis'** (poffertje), v. —buisen; —je, o. —s.
- Bollebuis'** (dikke, welgedane knaap), m. —buisen: drie stevige, goedige —buisen, (C.O.)
- Bol'lejagen** (het werk staken in de Friesche venen); ze gingen — d. i. andere veenarbeiders tot staking overhalen; als zn. o.
- Bol'len** (voor den bol of kop slaan), ik heb gebold: een os —; zie Dollan.
- Bol'len** (behagen, streelen), het heeft gebold: dat bolde hem het meest. gew.
- Bol'len** (het vlas reinigen), ik heb gebold: ze zijn daar druk aan 't —, het vlas ontdoen van de zaadbollen; zie Repel, Repelen.
- Bol'len** (staken v. d. arbeid in de venen); ze zijn aan 't —, gew.; zie Bollejagen.
- Bol'lenbaas** (bloembollenkweeker), m. —bazen; —handelaar, m. —s; —huis (loods, waarin men's winters de bloembollen bewaart), o. —huizen; —kweeker, m. —s; —land (—akker), o. —landen; —rek, o. —rekken.
- Bol'lenbakker** (wittebroodjes-bakker), m. —bakkers; —blazer (bakker, die op den hoorn blaast, als het brood gaar is), m. —s. vero.
- Bolognee'zer** (uit of van Bologna, een stad in Italië), bn.; —nezer of —neesche hondjes, kleine, ruigharige —: —flesschen, v. mv.: peervormige, glazen flesschen. (gn = nj).
- Bol'plein** (speelbaan in Vlaanderen voor het bollen- of batspel), o. —pleinen. VI.
- Bol'ronde** (rond als een bal), bn.: onze aarde is —; —rondheid, v. gmv.: de — der maan.
- Bol'roos** (Geldersche roos), v. —rozen.
- Bol'ster** (notebaas; kaf, pel, schil), m. —s.
- Bol'steren** (den. v. d. bolster ontdoen), ik heb gebolsterd: noten —.
- Bol'stus** (zegelaarde, roodachtige klei; ook gebak van meel, melk en suiker), m. —sen.
- Bol'vorm** (vorm van of als een bol), m. gmv.: de — der aarde, de — der planeten.
- Bol'vormig** (den vorm hebbende van een bol), bn.; —heid, v. gmv.: de —heid der aarde.
- Bol'vormige-drie-hoeksmeting** (de meting van een boldriehoek), v. gmv.; zie Platte driehoeksmeting.
- Bol'werk** (hoog bastion, hoofdwerk), o. —werken: fig. de grondwet is een — der vrijheid, een — tegen dwingelandij.
- Bol'werken** (verschansen, versterken), ik bolwerkte, heb gebolwerkt: hij zal het wel —, d. i. klaarspelen.
- Bol'worm** (hersenslaasworm, ziekte bij de schapen), m. —wormen; fig. de — steekt hem, hij is in slecht humeur.
- Bom** (Fr. holle ijzeren kogel met springlading en lont), v. bommen; —metje, o. —s.
- Bom** (platbodemde vischschuit, plomp vaartuig, log en breed), v. —men: een Scheveningsche —, ze telt voor de vischvangst 7 man.
- Bom** (stop of spon op het bomgat), v. bommen: zegsw. de — is gesprongen, het gpeim is uitgekomen, en wel onverwachts.
- Bom** (stud. groote borrel), v. bommen.
- Bom** (volkst. groote massa of hoeveelheid), v.: een — geld stukslaan met drinken en pretmaken; dat zal je een — geld kosten.
- Bom** (klankn.), tw.; —, zoo staat de trom!
- Bom'bam** (klanknabootsing), tw.; als z.n. (de groote torenklok), v. gmv.: de groote — luidt; ook Beddek wast.
- Bom'bam-bef'eren** (eig. het beieren van de bombam), o.; kinderrijm: —, de klokken lusten geen eieren!
- Bom'bammen** (de klok luiden, dof galmen), ik heb en het heeft gebombamd.
- Bombar'de** (donderbus, steenmortier, oud kanon voor steenen kogels; ook: het zwaarste bromwerk in orgels), v. —s.
- Bombardeeren** (mil. met bommen beschieten), ik heb gebombardeerd; —der, m. —s; —dement' (beschieting met bommen of granaten van fort, stad of vesting), o. —en: het — van Sebastopol (1855); —ing, v. —en.
- Bombardon'** (koperen blaasinstrument met ventielen), m. —s: de — is tegenwoordig vervangen door de tuba.
- Bomba'rie** (verwant met bombarde: geraas, getier), v. gmv. gmv.: maak toch zoo'n — niet! drukte, lawaai.
- Bom'bast** (eig. losse stof tot opvulling van dekens: fig. gezwollen of hoogdravende taal, holle klanken), m. gmv.
- Bombas'tisch** (gezwollen, hoogdravend), bn.: een — schrijver, een —e stijl, windrig.
- Bom'bax** (wolboom), v. —en: de — hoort in O.-I. thuis; de witte, veerkrachtige wol dient tot vulling van matrassen.
- Bombazijn'** (Fr. bruine, goedkoope, maar sterke katoenen stof voor arbeiderskleedij), o., (soorten), o. —en: allerlei bombazijnen, bruin en geel; ook: Pilo.
- Bombazij'nen** (v. bombazijn), bn.: een — pak.
- Bom'been** (een gezwollen been), o. —en. vero.

Bombeeren (*bol maken, opvullen*): de ruggen dier stoelen zijn gebombeerd; een adjudant-onderofficier heeft een gebombeerden knoop als distinctief.

Bom'byx (*zijderups*), m. —en; — is ook een zijdeachtige stof.

Bom'gat (*spongat, ronde opening in den buik of de wijde van het vat*), o. —gaten.

Bom'gat (*galmgat in den toren*), o. —gaten.

Bom'tijs (*hol ijs, luchbelijs*), o. gmv.

Bom'ketel (*mortier*), m. —ketels. vero.

Bom'mel (*prop van een vat*), m. —s; zegsw. de — brak los, alles lekte uit van den bedrieglijken toleg.

Bom'men (*galmen*), het heeft gebomd; spreekw. Leege vaten — het hardst, leeghoofden hebben het hoogste woord.

Bom'men (*schelen*), het bomde, heeft — bomd: wat kan het mij —! wat gaat het mij aan, 't is mij totaal onverschillig.

Bom'schuit (*vischpink*), v. —en; zie Bom.

Bom'vrij (*bestand tegen een bombardement*), bn.: een — e kelder, een — fort.

Bon (*schriftelijk en ondertekend bewijs, dat goed en geldig is voor de daarin uitgedrukte som of waarde, ook orderbriefje, waarop een leverancier goederen kan afgeven*), m. —s.

Bon (*kaartje voor vlijt op school*), m. —s.

Bon'a fide, Lat. te goeder trouw, op goed geloof: iets — doen.

Bon'ang (O.-I. een samenstel van metalen ketels, 14 in getal, die met de opening benedenwaarts, in twee rijen op kruisgewijze gespannen koorden staan: alles rustend op een houten raam met vier pooten), v. —s; de — is een slaginstrument der gamelan-muziek.

Bonapartist (*in Frankrijk, aanhanger van het geslacht der Bonapartes*), m. —en.

Bonbon (*fin suikergoed, allet suikerwerk*), o. —s: een — doosje: het woord is een herhaling in kindertaal van bon d. i. goed.

Bonbonnière (Fr. bonbondoosje, fraaidoosje voor bonbons), v. —s.

Bond (verwant met binden: verbond), m. —en; een staten —, een arbeiders —, een onderwijzers —; zie: Vereeniging en Gild.

Bon'del, m. —s; zie Bundel.

Bond'genoot (*iemand die medehelpt, medestander*), m. —genooten; vr. —genoot e.

Bond'genootschap (*verdrag tusschen staten*), o. —schappen; —schappelijk, bn.: —schappelijke verplichtingen.

Bon'dig (*goed verbonden*), bn.: —e kost; —e krachten, d. i. stevig, sterk, fig. een — oordeel, deugdelijk, degelijk; een —e vrede, bestendig; een —e belofte, onverbreekelijk verbindend; een — antwoord; een —e stijl, pittig; —er, —st; —heid (vastheid, degelijkheid), v. gmv.

Bond'kist (Bijb. Arke des Verbonds), v. gmv.

Bonds'hotel (*logement, waar wielrijders reductie hebben*), o. —s.; —rijwielhersteller (een hersteller van rijwielen, namens of van den bond aangesteld), m. —herstellers.

Bonds'staat (*vereeniging van verschillende staten tot een rijkseenheid*), m. —staten: Zwitserland is een —; ook: Bondstaat.

Bond'zegelen (Bijb. de teekenen, bewijzen van het verbond tusschen God en de geloovigen), o. mv.; Herv. de Doop en het H. Avondmaal zijn onze —.

Bon'gerd (*boomgaard*), m. —s. gew.

Bonheur du jour, m.: Fr. fraaie pronkkast, de bovendeur met spiegelglas, lees: zjoer.

Bonhomie' (Fr. aangeboren of natuurlijke goedhartigheid), v. gmv.

Bonhom'ie (Fr. sul, goezak), m. —s.

Bonlet' (een soort van makreel, springvisch), m. —en; zie Albikoer.

Bonifa'cius, Evangelieprediker onder de Friezen, in 755 te Dokkum vermoord; ook Winfried; beter: Bonifatius.

Bonifica'tie (*handel. vergoeding, schadeloosstelling*), v. —s. (t = ts.)

Bon'is (in) zijn (Lat. *gegoed zijn, in ruime omstandigheden verkeeren*); zegsw. hij is een man in —, welgesteld.

Bonjour' (Fr. goedendag), o. —s. (ou = oe).

Bonjour'en (*afschepen, wegzenden*), ik heb hem gebonjourd. (j = zj).

Bonk (*stuk, schonk*), v. —en; fig. oud paard, ook zeeman: een ruwe zee —, m. —en, (voor den persoon of het dier).

Bonk'aarde (*de bovenste laag van 't veen*), v. gmv., ook Bonksel.

Bon'ken (*hard tegen iets aan stooten, rollen enz.*), ik heb gebonkt: het stoeltje bonkt tegen den snipperbak, (Potg.); fig. stompen.

Bon'kig (*grove beenderen hebbend, grof gebouwd*), bn.: een — paard; ook Bonkerig.

Bonk'sel (*bovenkorst van het hoogveen, dat bij het verturven op zij wordt gelegd*), o. gmv.

Bon-mot' (Fr. geestige zet, mop, kwinkslag) o. bons-mots; lees: -moo.

Bon'ne (Fr. kinderjuffrouw, meisje, belast met de zorg voor kleine kinderen), v. —s.

Bonnefool' (Fr. verbastering van bonne foi: te goeder trouw), v.: op de —, op goede kans, op goed geluk af. gmv.

Bonnet' (Fr. muts of hoedje van zachte stof en met slappen rand), v. —ten; ook, kerkhoofddeksel, met drie of vier punten: voor de priesters (zwart), bisschoppen (paars), kardinalen (rood), paus (wit).

Bonneterie' (Fr. winkel van wollen mutsen en andere gebreide wollen goederen), v. —ën.

Bons (*klanknabootsing*), tw.: —, daar lag hij!

Bons (*slag, plof*), v. bonzen: met een zware — viel het lichaam op den grond; zegsw. de — krijgen, afgedankt worden; iem. de — geven, zijn afscheid geven, voorgoed afwijzen.

Bonsoir' (Fr. goedenavond), o. —s. (oi = oaa).

Bont (*gekleurde en geruite katoenen stof*), o.: Friesch —, Schotsch —; —jes, o. mv.; —goed (bontgekleurd weefsel), o. —goederen.

Bont (*zachtjarig, bewerkt dierenvel, pelswerk, peltterij*), o. gmv.: het — der bevers, marters, enz.; een jas met — gevoerd; in 't — gekleed: —jas (ruime winterjas, met bont gevoerd), v. —jassen; —je (halskraagje van bont), o.; —kist (kist tot bewaring v. bont) v. —en; —werk, o. —en.

Bont (*gespikkeld, gevlekt, veelkleurig*), bn.; —er, —st: een —e vogel, de —e ekster; de bonte ka, kerkkauw, torenka; een —e koe, rood of zwart met wit; zegsw. hij is bekend als de —e hond, algemeen ongunstig; spreekw. Men noemt geen koe —, of er is een vlekje aan, zie Koe; hij maakt het te —, is in woord of daad al te wild, maakt het te erg; iemand — en blauw slaan, hem zoo slaan, dat hij gele en blauwe plekken krijgt: eig. blond, d. i. geel en blauw; —heid (veelkleurigheid), v.: de —heid van dien opschik, van die versiering, van die decoratie.

Bont'en (*van bont*), bn.: een — kraag.

Bon ton' (Fr. conversatietoon van welopgevoede lieden, goede of beschaafde toon), m. gmv.
Bont'muts (muts van bont, of met bont omzet), v. -en; zie: Karpoets, Kapoets.
Bont'werker (fabrikant van bontwerk, van pelzen), m. -werkers; -**werkersknecht**, m. -en of -s; -**werkerswinkel**, m. -s.
Bonvivant' (Fr. een vroolijke kwant, een doorbrenger, losbol, een lichtmis, een doordraaier), m. bonvivants; lees: bonvivan'.
Bon'ze (priester van Boeddha in China en Japan), m. -n of -s.
Bon'zen (stooten, hard kloppen), ik heb gebonsd: een deur open -; mijn hart ging -.
Bon'zing (roofdier), m. -s; zie Bunzing.
Bood'schap (bericht, mededeeling, tijding, last), v. -schappen; -**pen** doen, koopen of inkoopden doen, ook bericht of tijding brengen; een **gemaakie** -, voorgewende; de **blijde** -, het Evangelie; **Maria** -, R.-K. feestdag op 25 Maart, zie Annunciatie; zegsw. een **kind om een** - sturen, een te lage kaart inleggen of ospelen; -**schaplooper**, m. -s.
Bood'schappen (berichten overbrengen, melden), ik heb geboodschapt; -**schapper** (boodschap-brenger), m. -s; -**schapster**, v. -s.
Boog (wapen, schiettuig), m. bogen: den - spannen, de pees achteruithalen; den - onspannen, de pees weer in rust brengen; met **pijl en** - gewapend; zegsw. **hij vloog als een pijl uit den** -, liep zeer snel; **meer dan één pijl op zijn** - hebben, verschillende middelen of argumenten hebben; spreekw. **De** - kan niet altijd gespannen zijn, men kan niet altijd ingespannen bezig zijn, men dient ook eens ontspanning of rust te nemen; zie: Handboog, Kruisboog, Voetboog.
Boog (bouwkw. gewelfde overkapping, ook gewelf), m. bogen: een - boven deur of venster; een -, rustend op twee zuilen; een brug met drie bogen; een **triumf** -, een eere-; zie: Rondboog, Spitsboog.
Boog (kromming, bocht), m. bogen: een **weggeschoten projectiel beschrijft een** -; verder: uitspannel: de zon, aan 's hemels-; zie: Regenboog, Dagboog.
Boog (meetk. deel v. d. omtrek eens cirkels), m. bogen: de **hoek aan 't middelpunt is gelijk aan den** -, waarop hij staat; zie Cirkelboog.
Boog'erd (boomgaard), m. -s; ook: **Booggaard**.
Boog'lamp (electriche bollamp), v. -en.
Boog'raam (boogvenster), o. -ramen.
Boog'schent (boogshot; de weg, door een afgeschoten pijl doorloopen), m. -scheuten: die **winkel is een** - van hier; het bosch lag een - van het dorp.
Boog'schutter (krijger, met pijl en boog gewapend), m. -schutters. vero.
Boog'sgewijze, bw.; zie Boogswijze.
Boog'swijze (gebogen als een boog), of -**wijs**, bw.: **hij leidde de klimroos** -.
Boog'venster (venster, waarvan het bovengedeelte den vorm v. e. boog heeft), o. -s.
Boek'maker (Eng. lees: boek-meek'r, be-roepswedder), m. -s: een - treedt bij wedrennen als tusschenpersoon op.
Boom (gewas met stevig oprijzenden stam, die zich eerst op zekere hoogte boven den grond vertakt), m. boomen; men onderscheidt de boomen in ooft-, loof- en naaldboomen; Bijb. **de** - der kennis des goeds en des kwaads; **de** - des levens; spreekw. **De appel valt niet**

ver van den -, het kind gelijkt den ouders in doen en laten; **Hooge** -en **vangen veel wind**, personen in hooge ambten staan aan allerlei tegenheden bloot, n.l. aan critiek, haat, nijd, laster of vervolging; **Men moet geen oude** -en **verplanten of verzetten**, oude lieden moeten blijven huizen, waar ze zijn; **Een** - **valt niet met den eersten slag**, een zware taak kan niet opeens volvoerd; zegsw. **door (om) de** -en **het bosch niet zien**, geen overzicht hebben van 't geheel, omdat men zijn aandacht te veel wijdt aan bijzonderheden; **aan de vruchten kent men den** -, 's menschen karakter toont zich in zijn doen en laten of in zijn werken; **van den hooggen** - **af teren**, op zorgeloze wijze zijn geld verteren, zijn kapitaal opeten; een **kerel als een** -, een reus; -**pje** (kleine boom), o. -s.
Boom (slagboom, druifboom), m. boomen.
Boom (voorwerp, dat op den stam van een boom gelijkt, rond voorwerp), m. -en: de -en **van het weefgetouw**; de **haven**-, drijvende rondbalk, waarmee de toegang van een haven wordt of werd afgesloten; zie Boomsluit.
Boom (schippersvaarboom), m. boomen.
Boom (ijzeren lat, waarmee deuren, luiken of blinden worden toegesloten), m. -en.
Boom (een partijtje kaart), m. -en: **laat ons een** -pje jassen.
Boom, m.: een - opzetten, over iets een - opzetten, O.-I. lang over een onderwerp praten, babbelen, kletsen; zie: Kletspraatje en Kletsstafel.
Boom (plotselinge vraag naar eenig artikel aan de beurs, groote rijzing van prijzen of koersen), m. -en; zie Slump.
Boom (O.-I. douanenkantoor, tolhuis), m.; -**klerk**, m. -en; -**zaken**, v. mv.
Boom (bodem), m. bodems: spreekw. 't **Is botertje tot den** -, er heerscht geluk en welvaart; ook: de onderlinge verstandhouding is uitstekend.
Boomen (een schip met een vaarboom voortbewegen), ik heb geboomd: een schip uit de haven -.
Boomen (O.-I. gezellig praten, een boom opzetten); zie Boom.
Boomerang, m. -s; zie Boomerang.
Boomgaard, **booggaard**, **boog'erd** (hof met vruchtboomen; weide, beplant met vruchtboomen), m. -en: een **kersen**-, een **noten**-, zie Bongerd.
Boomkikvorsch (kikvorsch, levend op boomen), m. -kikvorschen; ook: **Boomvorsch**; -**klever** (blauwspecht), m. -klevers; -**kruiper** (inheemsche kleine vogel), m.; -**kwecker** (iem., die loof- en ook vruchtboomen kweekt, ten verkoop), m. -s; -**kwikstaart**, m. -kwikstaarten: **de witte** -, zie Akkermannetje; -**leuwerik** (leuwerik, die in boomen nestelt), m. -leuweriken; -**loof** (gebladerte der boomen), o. gmv.; -**loopertje** (grijs vogeltje met spitsen bek), o. -loopertjes, ook: -**kruipertje** (een insecteneter), o. -s; -**marter** (een marter, bruin met geelachtigen rug, in de bosschen van Europa levende), m. -marters; -**olie** (olie, geperst uit olijven), v. gmv.
Boom'rooten (het uitdoen van boomen met wortel en al), o. gmv., ook: **Boomen**-.
Boom'schors, v. -en; zie Schors.
Boom'sluit (het afsluiten van de haven

op een bepaald uur door middel van een langen rondbalk of boom), o. gmv.: aan róór - thuis te zijn was geen denken, (C.O.); -**sluiter** (havenbeambte), m. -s, zie Boom.

Boomstam (het opgaande deel v. e. boom), m. -stammen; -**valk** (een soort van valk, die veel in Europa gevonden wordt, wat kleiner dan de edelvalk), m. -en; -**varen** (keerkringsvaren in den vorm van een boom), v. -s; -**veel** (gewone klimop), o. gmv.; -**vorsch** (-kikvorsch), m. -en.

Boomvrucht (eetbare vrucht v. e. boom), v. -en; zie Fruit, Ooft.

Boomwol (Duitsche naam voor katoen), v.

Boon (peulgewas, zaad der peulvrucht), v. boonen: er zijn witte, bruine, groote boonen, enz.; zegswijze, hij is in de -en, hij is in de war, hij is de kluts kwijt, hij doet de dingen verkeerd: dit wijst op het oude volksgeloof, dat een bloeiend boonenbed een bedwelmende uitwerking heeft; spreekw. *Honger maakt rauwe -nen zoet*, honger geeft den waren eetlust; voor spek en -en er (ergens) bijloopen, meeloopen, bijzitten, d. i. bij eenig werk overtollig zijn, toekijken en geen werkzaam aandeel hebben; zie: Boerenboon, Duiven-, Mol-, Prinsessen-, Sla-, Stam-, Stokboon, enz.

Boonenbed, o. -bedden; -**bloem** (-bloesem), v. -en; -**kever** (erwtkever), m. -s; -**kruid** (keule, toekruid), o. gmv.; -**land** (akker met boonen), o. -en; -**schil** (-dop), v. -schillen; -**staak** (lange stok, waarlangs men de boonen laat opgroeien), m. -staken: fig. *wat een -staak!* lang, schraal en houterig mensch; -**stroo** (uitgedorschte boomplant), o.; -**veld**, o. -en; -**zaaier** of -**zetter** (iem. die de boonen in de kuiltjes legt), m. -s.

Boonganger (gesch. iemand, die recht had deel te nemen aan de magistraatsverkiezing, welke plaats had door ballottage, d. i. door het werpen van een boon in de bus), m. -s. vero.

Boontje, o. in het rijmpje: - komt om zijn loontje, zegsw. ontleend aan een oud sprookje: de bet. is iem. krijgt zijn verdiende loon, als hij iets misdreven heeft.

Boontje, o. in de uitdr. *een heilig -*, meestal ironisch gezegd, b.v. *Nu, je bent ook zoo'n heilig - niet!* er mankeert nog al wat aan jou, je bent ook zoo braaf, zoo deugdzaam niet.

Boor (gereedschap, om gaten in hout of ijzer te maken), v. boren: de knop of druif van de -, de houten omslag of zwengel van de -; in het lepelblad van de - zit het -ijzer.

Boor (werktuig voor diepboring), v. boren.

Booras (spil), v. -assen; -**bank** (werkbank, om te boren), v. -en; -**beitel** (werktuig van den horlogemaker), m. -s; -**buis** (buis van een aard- of diepboor), v. -buizen.

Boord (bovenste rand of kant), m. boorden: de - van een hemd, de - van een kous; tot den - vol of boordevol; fig. de -en van een rivier, van een woud, zoom.

Boord (scheepst. zoom of rand van een schip, scheepsboord, het schip zelf), o.: kom aan -! over - werpen, uit het schip verwijderen; over - raken of vallen, te water raken; een loods aan - krijgen, iemand aan - krijgen; zegsw. fig. *iemand aan - klampen*, hem aanhouden, over iets aanspreken; *iemand met iets aan - komen*, hem een voorstel doen, hem over iets onderhouden, hem de les lezen.

Boorden (een boord of rand maken aan omzoomen), ik heb geboord: een vest -.

Boordevol, bn.: de tobbe is -; een glas - schenken, d. i. tot a. d. rand; een -volle emmer; -**volletje** (scherts. een glas, tot aan den rand vol), o. -s.

Boord'sel (omboording), o. -s: het - van een jas, het - van een tapijt, v. e. gordijn, enz.

Boorkever (dierk. klein, bruin kevertje, welks larven het hout doorboren), m. -kevers; spreekt. Houttor.

Boormachine (werktuig tot het diep boren in den grond, b.v. bij het zoeken naar steenkolenlagen), v. -s; zie Boortoren.

Boort (diamantgruis), o. gmv.

Boortoren (hoog getimmerte met toestel voor diepboring), m. -s.

Boorwater (geneesk. een soort van witwater uit boorzuur, tot genezing van vleeschwonden), o. gmv.

Boorzalf (zalf, waarin boorzuur is gemengd), v.; - werkt desinfecteerend of ontsmettend.

Boorzuur (scheik. verbinding van boor of borax met zuurstof en waterstof), o. gmv.

Boos (kwaad, rijdig), bn. en bw.; booser, -t: de man was erg -, hy werd zeer -; het was - weer, slecht; -**heid**, v. -heden.

Boosaardig (kwaadaardig, slecht, zedelijk laag), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. -heden.

Boosdoener (snoodaard, booswicht), m. -doeners; -**ster**, v. -s.

Booswicht (boosdoener, misdadiger), m. -en.

Boot (vaartuig), v. booten: een roei-, een zeil-, een stoom-, een kanonner-.

Boot (halssieraad), v. -en: een juweelen -.

Bootafhouder (iem., die liefst een ander het werk laat doen), m. -s: hij is een ware -.

Bootsen (eig. bootsen, modelteeren), ik heb gebootst: God heeft uit een handvol klei een mensch gebootst, (Hasebroek), al schepende gevormd.

Bootsgezel (varensgezel), m. -gezellen; -**haak** (lange stok met ijzeren punt en weerhaak, om een schip voort te duwen), m. -haken; -**man** (onderofficier ter zee: deze heeft het toezicht over het tuig), m. -lieden, -lui: de - is de vader der matrozen; -**mansluit** (waarmede ni. de bootman zijn bevelen geeft), v. -fluiten; -**mansmaat** (onderbootman), m. -maats; -**volk** (bemanning v. e. boot), o. gmv.

Boottocht (reis per boot), m. -tochten.

Booze (de duivel), m. gmv.: daar had de - hem gewacht! (Staring); zie Vijand.

Bo'ra, bor'ra (snerpende N.-O. wind, hevig en droog, soms in de Adriatische Zee), v. gmv.

Boraciet (boorzure magnesia, zekere kalkaarde, in Holstein), o. gmv. (c = s).

Borax (zekere sajetten stof, brax), o. gmv.

Borax (boorzuur, sodazout), v. gmv. (x = ks).

Bord (plank, schoolbord, wihangteeken), o. -en: een glazen bord; zegsw. de -jes zijn verhangen, er is een andere richting aan de orde; zie Bord.

Bord (eetbord, tafelbord), o. borden.

Bordeaux (Fransche wijn uit het departement Gironde), m. -wijnen; lees: bor-doo'.

Bordeel (huis v. ontucht), o. -en.

Bordereau (schriftelijke opgave, borderel), m. -'s. (eau = oo).

Borderel (lijstje van waarden, van inschrijving of deelneming, speciebrieffe), o. -len.

Bordes (hooge stoep voor een huis, gelekt

- met afdak; glazen uitbouwsel als stoepportaal), o. -sen.
- Bor'ding** (klein, plat vaartuig in de Oostzee, bij ons lichter genoemd), v. -s, -en.
- Bor'd papier** (dat n.l. de plankjes of borden van boekbanden gung vervangen: kartonpapier), o. gmv.; -en, bn.: een -en doos.
- Bor'duren** (met de hand figuren werken op zijde, linnen, stramien, enz.), ik heb geborduurd; -duur'sel, o. -s; -duur'ster, v. -s.
- Bor'duur'** (boordse; strook bestakte stof), o.
- Boreaal'** (noordelyk), bn., ook -a'tisch.
- Boreas** (myth. de N.-O. of N. wind als godheid), m.: - verstrooide de vloot van Xerxes.
- Boreh'** (O.-I. welriekende gele zalf), v. gmv.
- Bo'ren** (een boorgat maken), ik heb -boord: een gat in een plank -; fig. een schip in den grond -, door lekschieten doen zinken; een kanon -, uithollen; een tunnel -, graven; zegsw. iemand iets door den neus -, hem door list iets doen verliezen, afzetten, gmv.; zich in den grond -, z. ruïneeren.
- Borg** (persoon, die zich aansprakelyk stelt, ook: onderpand), m. -en welke zijn uw -en? ik blijf er - voor; iets te - stellen.
- Borg** (Bijbel. beschermer), m.: o, Heer, wees gij mijn -!
- Bor'gen** (goederen op krediet geven, soms leenen), ik heb geborgd; -er (hij, die leent), m. -s; -ing, v. gmv.
- Borg'stelling** (het geven van borgtocht of onderpand), v. -stellingen.
- Borg'tocht** (verbintenis door een derde, dat hij borg blijft; zekerheidsstelling, onderpand, akte van borgstelling), m. -tochten.
- Born** (bron, bronwater), v. -en, vero.: men sprengt haar 't ontverfd gelaat met frisch geschepte -, (Bild).
- Borneeren** (begrenzen, beperken): zich bij iets -, bepalen; zie Geborneerd.
- Borneo** (aardr. een der groote Soenda-eilanden, ruim 20-maal zoo groot als ons land, ten deele onafhankelijk, met 9 miljoen bewoners), o.: - levert koffie, kaneel, kamfer, mais en vooral suikerriet; zie Dajakker.
- Borneokamfer** (kamferachtige stof van Borneo: naar China uitgevoerd), v. gmv.
- Bor'rel** (bobbel of luchtbel; slokje), m. -s; Van Brammen dronk een redelyken -, (C.O.); zie Zoopje.
- Bor'relen** (opwellen van luchtblaasjes, van bronwater), het heeft geborreld; -ing (het borrelen) v. -en.
- Bor'relen** (borrels drinken), hij heeft stevig -borreld; -flesch (jeneverflesch), v. -fleschen; -praat (drankemansgepraat), m. gmv.; -uur (tydstip van samenkomst om de borreltafel), o. gmv.
- Borst** (lichaamsdeel) v. borsten: zegsw. een hooge - zellen of de - hoog dragen, zich hoogmoedig aanstellen, beeld ontleend aan zwaan of pauw; zich met de - op iets toeleggen, met alle kracht en vlijt zich inspannen om het te leeren; dat stuut mij tegen de -, mishaaft mij, staat mij tegen, strookt niet met mijn aard, neigingen of wenschen.
- Borst** (vergelijk het Duitsche Bursche: jongeling, flink jonkman), m. -en; z. Adelborst.
- Borst'beeld** (beeld van de bovenhelft van 't lichaam, vooral als beeldhouwwerk), o. -en; zie Buste.
- Borst'been** (ontl. langwerpig platbeen vóór, in 't midden der borstkas, waaraan de ribben gehecht zijn), o. -beenderen.
- Borstel** (schuier, ook kwast, verder één stevig varkenshaar), m. -s.; -achtig (als een borstel), bn.; -ig (met borstels bezet of met borstels overeenkomende), bn.: -e zwijnen, een -e knevel, - haar.
- Borstelen** (schuieren, met den borstel reinigen), ik heb geborsteld: de kleeren -.
- Borst'harnas** (deet v. h. harnas ter bescherming van de borst), o. -harnassen; -holte (ontl. bij gewervelde dieren en menschen die ruimte of holte, welke omsloten wordt door de ribben en het borstbeen), v.; -honig (honig, die als geneesmiddel wordt aangewend by een borstkiwaal), m. gmv.; -kas (ontl. ruimte tusschen ruggegraat en borstbeen), v. -kassen; -klontjes (zwarte kandyklontjes), o. mv.; -kruid (iersch mosmetzoe-hout, tot verzachting by hoest), o. -kruiden: -kruis (aan een ketting op de borst afhangend gouden of zilver kruis), o. -kruisen; -kuras, o. -kurassen, z. Kuras; -kwaal, v. -kwalen; -lijder, m. -s; -plaat (suakertablet), v.: een hart van roode -, kleine plakjes van witte -; -rok (onderkleedingstuk, dat den vorm heeft van een bus), m. -rokken; fig. het op zijn - hebben, verkouden zijn; -villes (vliezig bekleedsel om de longen), o. gmv.: ontsteking van het -, zie Pleura; -wering (mil. een van aarde opgeworpen beschutting op een stadswal), v. -en; verder elke beschutting tegen val de -eener brug; de -eener zeeboot, verschansing.
- Borus'sia** (zinnebeeldige vrouw, figuur, die Pruisen voorstelt), v. gmv.; lees: boroes'sia.
- Bos** (bundel), m. bossen: een -je sigaren, een - takken, een - wortelen, een - stroo.
- Bos** (bus), v. bossen.
- Bosch** (grooter of kleiner aantal bij elkander staande boomen), o. bosschen: een groot -, een somber -, een heilig -, het Haagsche -, zegsw. het bosch niet zien om of door de boomen, d. i. wel boomen zien, maar niet het geheel als bosch, zie: Boom, Braambosch, -achtig, bn.: een -e streek, met veel bosch.
- Bosch', Den** (s-Hertogenbosch), o.: Bossche, bn.: -koek.
- Bosch'anemoon** (plantk. boschhanevoet), v. -monen; -bezie (blauwe bezie), v. -beziën, ook: -bes (blauwbes, woudbes, groeiend aan palmstruikjes onder het geboomte, omstreeks St.-Jun of 24 Juni rijp, in N.-Brab. klokkebei geheeten), v. -bessen; -cultuur (O.-I. aankweeking), v.; -duif (houdduif), v. -duiven; -duivel (een soort van slingeraap), m. -s.
- Bosch'geuzen** (gesch. wilde benden, die in de dagen van Alva in de bosschen huuden en het platte land afstroopten), m. mv.; -god (myth. faun, sater), m. -goden; -hanevoet (woudanemoon), m. -en; -hoen (korhoen), o. -hoenders; -ijsvogel (woudvogel in Australië), m. -ijsvogels.
- Bosch'jesman** (een in holen of bosch wonend inboorting van Z.-Afrika, neger uit de familie der Hottentotten), m. -mannen.
- Bosch'koraal** (al de zangvogels in het bosch), o. -koralen: 't hed der -koralen, (De Gen.), 't zich vervangend -, (Hofd.), de wildzang der veld- en -koralen, (Bild); -koffie (O.-I. koffie, geteeld op een omtuining in een bosch, waar men de boomen gerooid heeft), v. gmv.; -mensch (orang-oetan), m. -mensch: de

- Afrikaansche* -, de gorilla of pongo; - **mnuur** (*wildgroeijende plant*), v. gm.v.; - **neger** (*afstammeling v. e. weggeloopt slaaf, thans vrije negerlaaf in Suriname*), m. - negers, zie **Marron**; - **partij** (*deel van een bosch*), v. - en; - **varen** (*bladachtige varen, mannetjesvaren*), v. - varens; - **wachter** (*beambte, belast met het toezicht op e. bosch*), m. - wachters.
- Bosporus** (aardr. straat van Constant.), m.
- Bosscha'ge** (dicht, klein bosch), o. -s. (g = zij).
- Bosseleeren** (*gedreven werk, n.l. figuren maken op goud en zilver*).
- Bostonnen** (*boston, zeker kaartspel, spelen*), ik heb gebostond; ook: *Bostonneeren*.
- Bot** (*zekere platvisch*), v. botten: zegsw. *de - vergallen, de visch (fig. de zaak), bederven; hij is een -je zonder gal, een onschuldige bloed; hij heeft -gegeten, is dom (toespeling op bot, niet scherp)*.
- Bot** (*knop, scheut, uitspruitel*), v. botten.
- Bot** (*been, knook*), o. botten: *pyn in de -ten hebben, onlekker, rheumatisch zijn; een - in 't been hebben, schertsensde verontschuldiging om niet te gaan*.
- Bot** (*eind touw, stuk vliegertouw*), o. gm.v.: *een touw - geven, - vieren, ruimte geven; fig. inwilligen, toegeven: zijn drijven, zijn bijdschap - vieren, zie ald.*
- Bot** (*slag, stoot, klap*), m. gm.v.: - *vangen, slaag oploopen; fig. iemand niet thuis aantreffen of vinden, ook wel: een -je vangen, niet ontvangen worden*.
- Bot** (*afgestompt, afgesleten, stomp*), bn.: *een - mes, niet scherp; schaatsen kunnen - zijn, mijn tanden zijn -, slee, sleeuw; fig. - van verstand, van geest, dom, onbevattelijk; een - antwoord, lomp; bw.: hij zweeg - stil plotseling, onverwacht; - ter, -st.*
- Botanica**, v. gm.v.; zie **Botanie**.
- Botanicus** (*plant- en kruidkundige*), m. botanici; ook: **Botanist**, m. - en.
- Botanie** (*kruidkunde, plantkunde*), v. gm.v.
- Botanisch** (*de kruidkunde betreffende*), bn.: *een -e tuin, plantentuin b.v. te Buitenzorg, Brussel, enz.; een - congres.*
- Botaniseeren** (*planten zoeken, verzamelen*).
- Botanist**, m. - en; zie **Botanicus**.
- Bot'boer** (*-venter*), m. - boeren.
- Bot'er** (*vetdeelen uit de melk*), v. gm.v.: *zoo glad als -; zijn hart werd zoo week als -; zegsw. - bij de visch, contante betaling; 't is - aan de galg gesmeerd, het is vergeefsche moeite, zie **Galg**; -tje tot den boom, welvaart, overvloed; er de - uit braden, het er eens van nemen, vetpot hebben; zie: **Natuurboter**, **Kunst-**, **Cacaoboter**.*
- Bot'erblesje** (*platronde boterkoekje*), o. -s; - **bloem** (*ranonkel, gele weibloem*), v. - bloemen: *de gewone -, de vroege - of het speenkruid, de akker-, de water-; - boer* (*boer, die zijn boter aan bepaalde klanten levert; zie -vrouw*), m. - boeren; - **boom** (*boom in O.-I.*), m. - boomen: *uit de zaden van den - perst men een soort van boterolie; - briefje*, o. -s: *O.-I. een - krijgen, een wenk, om ontslag te nemen*.
- Bot'eren** (*met boter besmeren*), ik heb geboterd: *het brood goed -; ook boter maken of boter geven: de boerin zal gaan -, karnen; heur schrale melk, n.l. de melk dier koe en botert niet, (Staring).*
- Boterfabriek** (*inrichting tot machinale bereiding van margarine*), v. - fabrieken;
- Bot'erham** (*een sneetje brood met boter*), v. - hammen: *een Meniste -, zie ald.; een aangekleede -, zie **Aangekleed**.*
- Bot'erhammentrein** (*werkmantrein*), m. - treinen.
- Bot'erkoek** (*platte ronde koek, in boter gebakken*), m. - koeken; - **kooper** (*koopman, die in boter handelt*), m. - koopers; - **letter** (*banketletter*), v. - letters; - **melk** (*karnemelk*), v. gm.v.; - **markt** (*plaats, waar op marktdag boter te koop is*), v. - markten; - **merk** (*rijksmerk als waarborg van de echtheid der boter*), o. - merken; - **mijn** (*afslagplaats van boter*), v. - mijnen; - **olie** (*gezuiverde raapolie*), v. gm.v.; - **opkoper** (*boterkooper, die al de boter op de markt tracht te koopn*), m. -s; - **pot** (*Keuilsche pot tot inmaak van boter*), m. - potten; - **saus** (*saus van gesmolten boter*), v. - sausen (soorten); - **spaan** (*spanen lepel, waarmee men boter uit een vat of pot steekt*), v. - spanen; - **sprits** (*zeker gebak, in boter toebereid*), v. gm.v.; - **vat** (*vat of ton, waarin boter wordt verzonden*), o. - vaten; - **vaatje**, o. -s; - **vlootje** (*bakje voor boter*), o. - vlootjes; - **vrouw** (*boterboerin: vrouw, die de boter bu. aan een familie levert*), v. - en; - **weg**, - **ge** (*wigvormige kluit of klomp boter*), v. - weggen.
- Bot'erzwam** (*niet-vergiftige paddenstoel*), v.
- Bot'je** (*oud zilverstukje in Friesland d. i. 1/2 blank of 3 duiten*), o. -s: *zegsw. botje bij - leggen, elk zijn evenredig aandeeltje bijdragen*.
- Bot'muil** (*lomperd, domkop*), m. en v. - en.
- Bots** (*slag, schok, stoot, weerstuit*), v. - en.
- Bot'schaarden** (*dicht, bot worden door uit te schaarden*), het ploegijzer is - geschaard.
- Bot'sen** (*met kracht tegen iets aan stooten*), het heeft gebotst; - **ing**, v.: *de -ing van twee treinen*.
- Bots'kop** (*butskop, noordkaper*), m. - koppen.
- Bot'tel** (*Eng. bottle: flesch*), v. -s. vero.
- Bot'tel** (*vruchtknopje van de roos*), v. -s.
- Bottelarij** (*wijn- of bierkelder*), v. - en.
- Bot'telen** (*op flesschen aftappen*), ik heb gebotteld; - **aar** (*aftapper*), m. -s.
- Botteller** (*keldermeester, proviandmeester*), m. -s of -en; - **smaat** (*-helper*), m. -s.
- Bot'ten** (*uitloopen, uitspruiten van boomen en planten*), hij botte, is gebot: *bruin botte de beuk; de -de appelboomen, (V. Lov.)*
- Bot'ter** (*visscherspink op de Zuiderzee*), m. -s: *de - is een eenmaster voor de vangst van haring, bot, ansjovis, aal of garnalen*.
- Bot'terik** (*lomperd, stommerik*), m. - en.
- Bot'tine** (*Fr. fijn laarsje met elastieken sluiting*), v. -s. (i = ie).
- Bot'uit** (*zonder omwegen*), bw.: *hij zei het -*, vierkant weg; zie **Botweg**.
- Bot'vieren** (*scheut geven, fig. inwilligen*), ik heb botgevierd: *de hartstochten -, de speelzucht -; aan een gedachte -, d. i. er den vrijen teugel aan geven; z. **Bot** (eind touw).*
- Bot'weg** (*kortaf, lompweg*), bw.: *iets - vragen, iets - weigeren; zie **Botuit**.*
- Boud** (*vol vertrouwen op eigen kracht, kloek, zonder vrees*), bn. en bw.: *wees nu niet zoo -; stout en - iets verrichten; -er, -st.*
- Boudoir** (*eig. pruilloek: damessalonnetje, sierlijk damesvertrekje*), o. en m. -s. (ou = oe).
- Boud'weg** (*stoutweg, ronduit*), bw.: *hij zei -, dat hij het niet deed.*
- Bouffante** (*lange gebreide wollen overdas*),

in alle kleuren, om 's winters den hals te dekken), v. -s, (ou = oe). vero.

Bouffe (grappig), bn.: opera -, kluchtspel.

Bouffon (potsen- of grappenmaker, komiek), m. -s; -nerle' (grappenmakerij), v. -ën.

Bougie (kunstkaars van uitgestoomd vet), v. -s; lees: boezje'.

Bouillie (gekookt rundvleesch, soepvleesch), v. gmv.; lees: boel-jie'.

Bouillie bordelaise (Fr. Bordeauxsche pap: besproeiingsmiddel tegen sommige plantenziekten), v. gmv.

Bouilloire (schenkketel, theekeketel), v. -s.

Bouillon (krachtigvleeschaftreksel), m. gmv.: een kopje -; -kop, m. -pen; lees: boeljon'.

Boulevard (Fr. wandelweg op de geslechte walgangen), m. -s; de -s van Maastricht, de -s van Hasselt; ook, breede moderne straat met twee rijen boomen en rijweg in moderne steden als Brussel of Parijs: de - du Nord, de Waterloo; de - Hausmann.

Bouquet (bundel boschbloemen, bloemruiker; ook: wijngeur), o. -ten; lees: boeket'.

Bourdon (muz. zware bas in een orgel, sterk brommend pijpwerk), m. -s. (ou = oe).

Bourgeois (Fr. burger), m.; -geoisie' (de gezeten burgerstand, de klasse der bezitters), v. gmv.: lees: boer-zjoo-zie'.

Bourgoigne (Fransche roode wijn van de Haute-Loire), m. -wijnen; lees: boergon'je.

Bourgon'disch (uit of betreffende Bourgoondië), bn.: de -e vorsten; het -e kruis, St. Andrieskruis. (ou = oe).

Bout (ijzeren staaf of stang aan deuren, ramen, luiken; lange nagel, met schroefgang aan het andereind), m. bouten.

Bout (wilde eendvogel), m. bouten.

Bout (bovenpoot van kippen, eendvogels), m. -en; -je, o. -s; een lekker -je, ook van schapen: schape-, een vierendeel, boven de knie afgesneden.

Bout (los ijzer in een strijkijzer), m. -en.

Bout, m.: (lieve bout), lieve man.

Bouts'de (wonderlijke inval, plotselinge gril, geestige uitdrukking), v. -n, -s. (ou = oe).

Bout'ig (stevig), bn.: een -e knaap; -er, -st.

Bout'ique (Fr. winkel, kerniskraam), v. -s; lees: boe-tiek'.

Bout'je (tiefje), o. boutjes.

Bout'je (schrijfsen uit d. vleugel v. e. gans), o. -s.

Bouw (het bouwen, akkerbouw), m. gmv.: de - van een school, de - van een sluis, enz.

Bouw (gestalte), m. gmv.: drie ruiters knap van -; paarden, rank van -; fig. de - van verzen, van een periode, samenstelling.

Bouw (Java, een stuk grond, dat door één gezin kan bewerkt worden, 7096.50 M²), v. -s.

Bouw'bedrijf (al, wat met het bouwvak in betrekking staat), o. gmv.

Bouw'doos (doos met blokjes, waarmee de kinderen spelend een huis enz. bouwen), v. -doozen; ook: Blokendoos.

Bou'wen (vrouwenbovenrok), m. -s. vero.

Bou'wen (telen, kweeken, verbouwen, oogsten), ik heb gebouwd: graan (rogge, garst, haver), vlas, honig -, tarwe, boekweit -; tabak, hooi -, d. i. het binnenhalen van dien oogst; het land -, bewerken; zie: Graanbouw, Hooibouw, Landbouw.

Bou'wen (doen ontstaan, stichten, samenstellen, maken), ik heb -bouwd: een huis -, een kerk -, gebouwde eigendommen, d. i.

huizen, stallen, schuren; spreekw. Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd, z. Keulen; van dieren: de bijen - cellen; de wespen - kamers; koraaldieren - riffen; bevers - huizen; vogels - nesten; zegsw. kasteelen in de lucht -, vervuld zijn van ijdele droombeelden, van hersenschimmen, zie Kasteel; - op iem., vast rekenen.

Bouw'grond (ook: -terrein, d. i. vlakke, geschikt of aangeboden tot het bouwen van huizen, villa's, enz.), m. -gronden; ook: grond, geschikt om bebouwd, d. i. bewerkt te worden.

Bouw'kunde (de theoretische kennis van het bouwen), v. gmv.; -kundig (behoorende tot de bouwkunde), bn.: een - werk, het - teekenen, - bijdragen, - ingenieur (architect); -kundige (bouwmeester, architect, bouwkundig-ingenieur), m. -kundigen; -kunst (practische bekwaamheid in het bouwen), v.: de - der dieren; zie Architectuur; de Grieksche -, de Romeinsche -, de burgerlijke -, de geschiedenis der -, de Oostersche -, de Christelijke -; -kunstenaar (iemand, die de schoone bouwkunst uitoefent), m. -kunstenaars: scheeps-; haar -, (C.O.); -land (akkerland, zaailand), o. -landen; een stuk -, een akker; -maatschappij (vereeniging tot het bouwen van woningen), v. -maatschappijen; -man (landbouwer, boer), m. -lul, -lieden: zoo ik geen - was, ik wou wel de eerste wezen, (Staring); -swoning (boerderij, hofstede), v. -woningen.

Bouw'mannetje (volksnaam voor akker-mannetje of bouwmeestertje), o. -s.

Bouw'meester (bouwkundige, architect), m. -meesters: scheeps-.

Bouw'meestertje (witte kwikstaart, die achter den ploeg aan loopt om de wormpjes te snappen), o. -s; ook Akkermannetje.

Bouw'orde (bouwstijl), v. -orden; -politie (de personen, door het bestuur eener gemeente belast met het toezicht op het bouwen van huizen, enz.), v. gmv.; -stijl (wijze van bouwen), m. -en: de romaansche - of rondbogenstijl der 11e-13e eeuw: de gothische - of spitsbogenstijl der 13e-16e eeuw; ook: -trant, m. gmv.; -vak (beroep of bedrijf van den aannemer, van den architect), o. -vakken; -val (puinhoop, ruïne), m. -vallen; -val'lig (van bouwval: als een ruïne, oud, vervallen), bn.: een - kasteel; -verordening (-reglement), v. -en.

Bo'ven (hooger dan iets anders), vz.: een onweder hangt - de stad; ten N. van Holland - het IJ; bw.: -aan (aan den bovenkant), bw.; -al (vooral), bw.; -arm (opperarm, bovendeele van den arm), m. -armen: een schot in den -; -arms (met naar boven geheven arm), bw.: -gooien; fig. - slaan, met alle macht; zegsw. fig. het gaat daar -, zonder regel of orde, er is verregaande verkwisting; -bedoeld (waarvan zoo even sprake was, bovengemeld), bn.: men vindt die zinspreuk op -en gedenkpenning; -been (bovendeele van het been), o. -beenen: een wonde in het -; -beschreven (zoo even beschreven), bn.: de - stulpjes, (C.O.); -dek (bovenbekleedsel eener brug, de riuoering), o. -dekken; scheepst., het dek boven het onderdek.

Bovendien (behalve dat of daarenboven), bw. geld en gezondheid, wat verlangt ge -?

Bo'vendijks (boven op den dijk), bw.: die huizen liggen -.

Bo'vendrijven (aan de oppervlakte drijven), het dreef -, het heeft -gedreven: *olie drijft altijd -*; de overhand krijgen en behouden: *de waarheid zal eeuwig -*; -**drijvend**, bn.; fig. de -*drijvende partij, richting*, d. i. heerschend, zegvierend.

Bo'veneinde (hoogste einde), o. -einden: *het - van een paal*; fig. de meeste eervolle plaats, bv. *de gast zat aan het - der tafel*.

Bo'vengemeld (eenige regels hooger genoemd), bn.; -**genoemd**, bn.; -**gezegd**, bn.

Bo'venhand (het bovenste deel der hand), v. gmv.: fig. de - *hebben, krijgen*, het winnen, den meesten invloed krijgen, ook: de Overhand hebben; -**hands**, bw.: *hij werpt, gooit -*, d. i. met boven den schouder geheven hand; - **handsch**, bn.: *een -e worp*; -**houden** (boven water houden), ik hield -, heb gehouden: *het hoofd -*, fig. in den strijd des levens niet ondergaan; -**huits** (ingedichte woning op een verdieping), o. -huizen: *wij bewonen een -*; -**kaak** (de bovenste, de onbeweegbare opperkaak), v. -kaken: *de - van den mensch, van het paard*, enz.; -**kamer** (kamer op een bovenverdieping), v. -kamers: *hij woont op een -*; fig. scherps. *het scheelt hem in de -*, in zijn hoofd, hersenen; -**kant** (de bovenste kant), m. -kanten: *de boven- en de onderkant van een boek*; de - *eener rivier*, de bovenrivier; -**kleed** (opperkleed), o. -klee(de)ren: *zich van zijn -eren ontdoen, overkleeren*.

Bo'venkomen (boven water komen), bij kwam, is -gekomen: *een drenkeling komt driemaal -*; fig. in iemands gemoed opwellen: *de droefheid kwam telkens weer boven*; iets te - *komen*, overwinnen.

Bo'venlaag (opperste laag), v. -lagen: *de - dezer hei bestaat uit kiezel*; -**land** (hooger, of verder landwaarts in gelegen streek), o. -landen: *Westfalen, Oost-Friesland, Oldenburg*, enz. heet het -; O.-I. de *Padangsche -en*; het - *van Z.-Afrika*, de westelijke provincie van de Kaapkolonie; -**lander** (bewoner der hooger gelegen berglanden, ook van een bovenland), m. -landers, inz. *Westfaling* of *Oostfries* (met den scheldnaam *mof* of *poep*); -**landsch** (uit *Westfalen, Oost-Friesland, Oldenburg, Holstein*), bn.: *een -e aak, een lied in - dialect, goede -e paarden*; -**last** (scheepst. *lading* op het dek), m. -lasten: *een turfschip met veel -*; -**leder**, -**leer** (het schoenleder boven de zool), o. gmv.; -**licht** (licht, dat van boven invalt, hoog licht), o. -lichten: *een museum met fraai -*; een *binnendeur* met een -, boven de deur.

Bo'venliggen, ik lag -, heb -gelegen; *in 't worstelen lag de kleinste jongen -*, was de baas, was zijn partij te sterk af; fig. van een persoon, een partij, een leger, een volk of land: de bovenhand hebben.

Bo'venloop (loop eener rivier door het bergland), m. gmv.: *men onderscheidt bij hoofd-rivieren een boven-, middel- en benedenloop*; de - *van den Rijn eindigt bij Bazel*.

Bo'ven-Maas (aardr. *bovenloop v. d. Maas*), v.: de - is het deel der Maas v. d. oorsprong af tot de monding der Jeker (bij Maastricht).

Bo'venmanuaal (het bovenste handklavier v. e. orgel), o. -manualen; ook: *Bovenwerk*.

Bovenmate (in buitengewone, bijzonder groote mate), bw.: *hij was - gelukkig*.

Bo'venmeester (titel van het hoofd der

school, ook meester: wet van 1806), m. -s; zie *Ondermeester* en *Meesterschool*.

Bo'venmenschelijk (meer dan menschelijk: buitengewoon, ongemeen), bn. en bw.: *hij deed -e pogingen*; *zich - inspannen*.

Bo'vennatuurkunde (wat ligt boven de wetten der natuur), v. gmv., zie *Metaphysica*; -**natuurlijk** (wat de kracht en de eischen der gansche geschapen natuur, van geest en stof beide, te boven gaat), bn.: *de -e openbaring*; inz. -e dingen: *spokerij, tooverij, spiritisme*, enz.

Bovenom' (rondom het bovendeel), bw.: *een stok met een tuiltje bloemen -*; -**op'** (op de bovenzijde), bw.: *een eerepoort met veel vlaggen -*; -**o'ver** (aan de bovenzijde over iets heen), bw.: *laten we - gaan*.

Bo'ven-Rijn (aardr. *bovenloop v. d. Rijn*), m.; de - is van de bronnen af tot Bazel.

Bo'venrvier (het dichter bij de bron gelegen deel eener rivier), v. -rivieren.

Bo'venst (hoogst), bn.: *de -e lade, de -e knoop, de -e trap, de -e ruiten*; fig. *een -paard, best, uitstekend*; bijw.: *hij of zij is een -beste*; *een - best mensch*.

Bo'venstad (hoog gelegen deel eener stad), v. -steden: *de - van Nijmegen, de - van Brussel, de - van Luxemburg*; -**toon** (toon, die door hoogte of sterkte boven de andere uitklinkt), m. -tonen; *zegsw. den - voeren, hebben*, in 't gesprek het hoogste woord voeren, het hoogst en luidst spreken: *Grietje van Buren maakte zich meester van den -*, (C O.); -**uit** (buiten het hoogste punt zich verheffend), bw.: *de molen was fraai versierd, en -wapperde de vlag*; *zijn stem klonk overal -*, boven alles uit; -**verdieping** (bovengedeelte van een huis), v. -verdiepingen: *hij woont daar op de -*, fig. scherps. *'t scheelt hem in zijn -*, hoofd of hersenen; -**vermeld** (hetzelfde als *bovengemeld*), bn.: *in -en brief, -feit*; -**vlak** (het boven-op gelegen vlak), o. -vlakken: *het - van een blok marmar*; -**waarts** (naar omhoog), bw.; -**waartsch** (naar boven), bn.: *een -e druk, in -e richting*; -**water** (water aan de oppervlakte), o. gmv.: *het koude - der Poolzee*; ook: *water van den boven- en middenloop e. rivier b.v. in de Waal had wien veel last van het -*; -**werp** (door *Jacob Geel* gebezigd, voor: *onderwerp, dat men niet meester is*), o. gmv.; -**wind** (hooge windvlaag), m. -winden; -**woning** (bovenhuis, d. i. *huis, boven een ander gelegen*), v. -woningen: zie *Benedenhuis*.

Bo'venzinnelijk (niet waarneembaar, onstoffelijk), bn.: *bespiegelingen over -e zaken*.

Bovril' (vleesch-extract in busjes), v. gmv.

Bo'wie-mes (lang N.-Amerikaansch jachtmes, naar den overste *James Bowie* zoo geheeten), o. -messen.

Bowl (Eng. lees: *bool*), m. -'s: *een - is een nap, kom, drinkschaal, waarin zekere drank wordt opgediend, die sr met een lepel wordt uitgeschep*; meestal zomerdrank met schijfjes vruchten: *perzikbowl, Rijnwijn met stukjes perzik, water en suiker*.

Boy (O.-I. *huisbediende, jongen*), m. -'s.

Boy'cot (eig. de naam van een Eng. rentmeester in Ierland, door den Ierschen bond (Land-league) in 1880 om zijn strengheid uitgesloten d. i. in den ban gedaan), m.: fig. uitsluiting van de gemeenschap; -**cotfen** (uitsluiten, in den ban doen, niet meer willen

- uerken voor, of leveren aan, of koopen bij, doodverklaren), ik boycotte, heb geboycot: iem. —, een winkelier —; —ter, m. —s; lees: bō'-i-kot, bō'-i-kotten.
- Br!** (uitroep van afkeuring), tw.: —, wat is het koud! foel.
- Braad'aal** (aal, nl. geschikt om gebraden te worden), m. —alen: (als stofnaam), v.; zie Speetaal.
- Braad'pan** (metalen of aarden pan, tot het braden van vleesch dienende), v. —pannen: —spit (puntige ijzere staaf, horizontaal op twee steunsels rustende, die boven een vuur kan worden rondgedraaid), o. —spitten, —speten. vero.
- Braad'worst** (worst, die gebraden gegeten wordt), v. —en; zie: Metworst, Rookworst, Pekelworst.
- Braaf** (dapper, stoutmoedig), bn.: een —officier, krijgsman; een brave held; een brave borst, d. i. flinke jongen, vent: fig. rechtschapen, deugdzzaam, voortreffelijk: een brave moeder, een brave dochter. een —geslacht, brave menschen; bw.: dat is —gesproken, flink: —braver, —st; —heid, v. gmv.
- Braak** (werktuig tot breking der vlas- of hennepstengels), v. braken.
- Braak** (inbraak, breking), v.: diefstal met —.
- Braak** (ontstaan uit: in de —liggen, d. i. in ongeploegden of gebroken toestand), bn.: die akker ligt —, d. i. in losgewerkten toestand doch onbezaaid of onbepoot, door deze rust meende men het bouwland nieuwe vruchtbaarheid te geven; fig. onbewerkt: de akker der poëzie, der kunst kan —liggen, er zijn geen handen, die hem bebouwen, er zijn geen dichters van naam, geen kunstenaars; —akker (braakliggende akker), m. —s; —jaar (jaar, waarin een akker braak blijft liggen), o. —jaren, zie Sabbatsjaar; —land (braakakker), o. —landen.
- Braak** (toestel in koekbakkerijen: ijzere hefboom, om 't taaië koekdeeg te kneden), v. braken.
- Braak'loop** (geweldige diarrhee met braking, roodeloop), m. gmv.: de Aziatische —, cholera; —middel (geneesk. middel, om te doen braken), o. —en; —noot (kramoog, vergiftig zaad van zekeren O-I. boom), v. —noten; —poeder (braakmiddel), of —poeler, o. —s, —tje, o. —s; —wijnsteen (wijnsteenzuur), m. gmv.: de —is het zachtste der braakmiddelen; —wortel (wortel eener Braziliaansche plant met braakwekkende alkaloiden), m. —s; —plant, v. —en; zie Ipocacuan'ha.
- Braam** (doornstruik, waaraan brummels of beien groeien), v. bramen: ik raakte verward in de bramen, d. i. braamranken; ook de vrucht of de zwarte samengestelde bes zelve: de kinderen gingen bramen plukken.
- Braam'hei** (bei der braamstruiken), v. —beien, of —bes, v. —bessen; —bezie, v. —s of —ziën; —bosch (dooreengegroeid doornig struikgewas), o. —bosschen: het brandende —, Bijb.; —rank (—twijg, —tak), v. —en; —sluiper (soort van grasmusch), m. —s; —struik (stekelige kruipplant, meest in zandstreken), m. —struiken.
- Braaban'ne** (het Belgische volkslied of nationaal-lied, gedicht in 1850 door Jenneval, op muziek gezet door Campenhout), v. (c = s).
- Bra'bander** (iem. geboortig uit Z.-Brabant), m. —s: de Spaansche —, hoofdpersoon uit Brederode's bekend blijspel: snoever.
- Bra'bantsch** (uit of van Z.-Brabant), bn.: —e kant, een —e muts.
- Brab'bel**, v. gmv.: in de —zijn, raken, brengen, maken, war, verwarring.
- Brab'belen** (klankn. verward spreken), ik heb gebrabbeld; —aar, m. —s; —ing (wartaal), v. —en; —taal (wartaal), v. gmv.
- Brab'belingen**, v. mv.: de —zijn een bundel punt- en sneldichten, elegieën, klinkdichten, enz., bevattende zeven zestigtallen of schokken met een toegift: van Roemer Visscher, 1547—1620.
- Brab'belmaleisch** (O.-I. slecht maleisch, keukenmaleisch), o.; ook: Passer—.
- Bracelet** (Fr. armband), m. —ten: een gouden —; scherts. handboei. (c = z).
- Brachycephaal** (kortschedelig, rondhoofdig), bn.: lees: brā-chie-see-faal'.
- Brachylogie** (ineengedrongen korthed in 't spreken of schrijven), v. gmv., b.v. Veni, vidi, vici, ik kwam, zag en overwon.
- Bra'den** (rauw vleesch bereiden op een heet vuur), ik heb —braden: fig. een gebraden duif, onverwacht geluk; zegsw. den gebraden haan uithangen, den grooten heer spelen.
- Bra'ga**, Germ. myth. zoon van O lin, de god der dichtkunst of de Noordsche Apollo; hij wordt voorgesteld als een bejaard man, bn. gemalin Iduna is de godin der eeuwige jeugd; ook: satirisch en kritisch tijdschrift of rijm (1842 en 1843), bevattende de Bragiaantjes.
- Brageeren** (Fr. zich blufferig aanstellen, geur maken): met of op iets —, bluffen of pochen.
- Bragiaan'tjes**, o. mv.; zie Braga.
- Bragoen** (smal, geploid boordsel, opnaaisel), v. —en: ook poffende broek. vero.
- Brah'ma**, eig. het allerhoogste wezen: oergodheid der Hindoes: hij wordt voorgesteld met een viervoudig gelaat, dat naar alle kanten uitziet en als rustende op een zwaan; zie Vischnoe (Krischna) en Siwa of Siva.
- Brahmaïs'me** (degodsdienst der Voor-Indiërs of Hindoes met Brahma als hoofdgod), o. gmv.: het —is een heidensch-pantheïstische godsdienst, met Vischnoe en Siwa als bijgoden; ook: Bramaisme, Bramanisme.
- Brahma'nen** (Indische priesters of leerlingen van Brahma), m. mv.; ook: Brahm'nen.
- Braille-schrift** (relief-schrift, doorgeprikt letterschrift voor blinden), o. gmv.: het —heet naar den uitvinder Louis Braille, 1809—'52, zelf blind van zijn derde jaar af; lees: brajle.
- Brak** (jachthond met fijnen reuk, speurhond), m. brakken: een snuffelende —.
- Brak** (straatjongen, bengel, deugniet), m. brakken: die jongen is een echte —.
- Brak** (kermistent; houten ziekenloods), v. brakken; zie Barak.
- Brak** (zoutachtig, zilt), bn.: een —ke poel, —water, een —ke grond, —ke turf is minderwaardig, d. i. zulke, die in brak water (met een zeker zoutgehalte) is gebaggerd; bij uitbr. —ke melk, goor, zuur; —ker, —st; —heid, v.
- Bra'ken** (spuwen, overgeven), ik heb braakt; —er, m. —s; —ing, v. —en.
- Bra'ken** (het deeg door middel van een braak bewerken, vooral in koekbakkerijen), ik —te, heb gebraakt; zie Braak.
- Bra'l'en** (dicht. pochen, snoeven, bluffen), ik heb gebrald: —op de overwinning.
- Bram** (bovenzeil), m. —men; zegsw. —boven —voeren, groot vertoon maken, pronken.
- Bram** (flinke persoon, man of vrouw), m en

- v.: een - van een vent, van een vrouw; wellicht verwant met het volgende woord.
- Bra'marbas** (snoever, grootspreker), m.; de naam is ontleend aan een blijspel van den Deenschen dichter Holberg (1684-1754), in 1766 in onze taal overgezet onder den titel: - of de snoevende officier: vandaar: hij is een *Bram*, een praler, snoever.
- Braucard'** (draagbaar voor zieken, ziekenmat), m. -s: de gewonde werd per - naar het hospitaal gebracht; lees: *bran-kaar'*.
- Bran'che** (Fr. tak v. wetenschap, tak v. handel of nijverheid, tak v. e.stamboom), v. -s.
- Brand** (brandstof), m. gmv.: in 't wachthuis en op 't slot is hout en -gebrek, (Vondel, Gijzbr.); vrij - hebben.
- Brand** (het branden), m. -en: het huis stond in -, een boerenhofstede in - steken; de - van Troje; fig. - in het koren, een ziekte (parasiet) in de korrels; zegsw. moord en -schreeuwen, vreeselijk schreeuwen; in den - zitten, erg in geldelijke verlegenheid zijn; in den - laten, in den steek, VI.
- Brand** (zwaard, slagzwaard, kling), m. -en; het schittert als een -; vero.; nóg: zoo helder, zoo schoon, als een -, eig. zoo helder blinkend als de kling van een zwaard; zie: Brandhelder en Brandschoon.
- Brand'aar** (aar, door korenbrand of roest aangetast), v. -aren; zie Moederkoorn.
- Bra'ndal** (O.-I. milteling), m. -s; fig. wildebras, ook van de Atjehers gebezigd.
- Brand'alarm** (alarm bij brand), o. gmv.
- Brand'a'ris** (vuurtoren; groote scheepslandtaarn), m. -sen: de - van Terschelling. de - van het admiraalschip; ook: Brandstichter.
- Brand'assurantie** (maatschappij van verzekering tegen brandschade), v. -s of -tiën: in een - zijn, een onderlinge -.
- Brand'bijt** (gat in het ijs), v. bijten; -blus-sching, v. gmv.; -brief (brief, die met brand dreigt), m. -brieven. fig. bedelbrief, dringende maanbrief, ook brief, waarin men iem. schielijk op ontbiedt; -deur (nooddeur, om er door te ontsnappen bij brand), v. -deuren; -emmer (van leer), m. -emmers.
- Brandemo'ris** (brandewijn), m. vero.
- Brand'en** (in vlam staan), het heeft gebrand: wij zagen een molen -; fig. mijn oogen -, mijn handen -, mijn hoofd brandt, gloeien; verder, in vlam en rook doen opgaan: hout, steenkolen -, het veen -, wierook -; fig. zich - aan iets, zich vergripen; zegsw. hij is bang, dat hij zich aan koud water zal -, kinderachtig bevreesd; glas -, een der wijzen van glasschilderen; koffie -, roosteren; jenever -, distilleeren; eenwonde -, schroeënd reinigen; een merk op een vat -, inbranden.
- Brand'end** (wat brandt, in hoegemate warm), bn. en bw.: een - vuur, -heet; fig. een - voorhoofd, gloeiend, koortsig; een - e dorst, een - verlangen, een - e liefde, hevig, zeer sterk; een - e vraag, een - vraagstuk, een quaestie, die noodzakelijk opgelost moet worden en wel spoedig, zie Urgent.
- Brand'endheet** (zeer heet), bn.: een - e zomermiddag, een - e dag.
- Brand'er** (vlambek eener gaslamp), m. -s: een platte -, een - voor gloeilicht.
- Brand'er** (jeneverstoker, distillateur), m. -s.
- Brand'er** (in de dagen van De Ruyter vaartuit, geladen met brand- en ontplofbare stoffen, om er vijandelijke schepen mee in brand te steken), m. -s. vero.
- Bran'derig**, bn.: een - e lucht, riekende naar iets, dat brandt; fig. dit paard is wat -, koortsig; -er, -st; -held, v. gmv.
- Branderij'** (jeneverstokerij), v. -en: Schiedam had 284 -en.
- Bran'dewijn** (drinkbare alcoholische vloeistof), m. gmv.: Fransche -.
- Brand'gang** (doorgang, alleen voor de brandweer), v. -gangen.
- Brand'gevel** (steenen zijgevel, die tegen brandgevaar tot de nok is opgetrokken), m. -s.
- Brand'gier** (een soort van roetkleurigen valk), m. -gieren.
- Brand'gierig** (aartsgierig), bn.: een - advocaat, (Busken Huet).
- Brand'glas** (lens, die de er op vallende zonnestralen in een brandpunt vereenigt of concentreert), o. -glazen.
- Brand'haak** (lange haak, om bij brand muren omver te halen), m. -haken.
- Brand'helder** (buitengewoon helder), bn.: het vrouwtje ziet er - uit; ook **Brand'schoon**: een - e schort; zie Brand (zwaard).
- Brand'hout** (hout, om op te stoken), o. gmv.: een vaam -; zegsw. zoo mager als een -, in de hoogste mate mager.
- Brand'ig**, bn.; -er, -st; zie Branderig.
- Brand'ijzer** (werktuig, om merken in vaten te branden), o. -ijzers; een - was ook een beulswerktuig, om iem. een brandmerk op schouder of rug in te drukken.
- Brand'ing** (het ziedend bruisen en breken van de golven tegen de kusten en rotsen), v. -en: een schip in de -; de - staat op de kust; een zware -, erge; fig. in de - geraken, in groote ongelegenheid.
- Brand'kast** (brandvrije ijzeren kast), v. -en: hij is zoo gesloten als een -, erg achterhoudend.
- Brand'klok** (groote klok, die bij brand geluid wordt), v. -klokken: de - wordt ook als alarmklok bij ander dreigend gevaar geluid.
- Brand'kogel** (holle kogel met brandstof gevuld, om brand te stichten), m. -kogels.
- Brand'koraal** (koraal van barnsteen), o., als voorwerpsnaam, v. -koralen.
- Brand'koren** (koren, door brandziekte aangetast), o. gmv., zie Brandaar.
- Brand'kraan** (groote kraan der waterleiding, meestal op straat geplaatst, om te ingeval van brand te openen), v. -kranen.
- Brand'kruid** (blaartrekk. plant), o. gmv.
- Brand'ladder** (hooge ladder als brandblusgereedschap), v. -ladders.
- Brand'lucht** (stank van iets, dat brandt), v. gmv.
- Brand'luiken** (luiken of schermen, waarmee het tooneel wordt afgesloten om bij brand aldaar de schouwburgzaal te vrijwaren), o. mv.
- Brand'meester** (opzichter der brandweer), m. -meesters.
- Brand'merk** (lijfstraf: een merk, dat den misdadiger op het schavot, na de geeseling, op rug of schouder met een gloeiend ijzer werd ingebrand), o. -merken; het - bestond in een letter, ook in het wapen der stad; fig. schandvlek: de jongen werd een - zijner familie; -merken (een schandmerk in branden op rug of schouder v.e. misdadiger), ik heb gebrandmerkt: inz. een misdadiger -, het - werd 29 Juni 1854 in ons land afgeschaft; fig. iemand een onuitwisbare blaam aan-

- wrijven of hem als geschandvlekt aanwijzen.
- Brandmuur** (*blinde, hooge muur als schuts bij brand tusschen twee huizen of erven*), m. — muren; zie Brandgevel.
- Brandnetel** (*in 't wild groeiend plantengeslacht, van de familie der netelachtigen*), v. — netels; de — heet naar het brandend gevoel, dat zij bij het aanraken in de huid doet ontstaan.
- Brandoffer** (*offer van dieren of vruchten, bestemd om verbrand te worden*), o. — offers, het — was volgens de Joodsche wet een lof- en huldeoffer, een daad van aanbidding; — **piket** (*afdeeling soldaten, om bij brand de orde te handhaven*), o. — piketten; ook bij de zeemacht in dergelijke toepassing; — **pollis** (*akte van assurantie tegen brand*), v. — polissen; — **punt** (*punt, waar zich de zonnestralen, door de lens gebroken, concentreeren*), o. — punten; fig. bron, uitgangspunt: Parijs is een — van beschaving; elke universiteit is een — van wetenschap, Barcelona, het — van het anarchisme in Spanje; — **schatten** (*tegen brand schatting opleggen, in oorlogstijd schatting eischen van stad of dorp, om vernieling door brand af te koopen*), ik brand-schatte, heb gebrandschat; — **schel** (*electrische bel, die bij brand klingelt*), v. — schellen; — **scherm** (*ijzeren scherm in schouwburgzalen, dienend om het tooneel van de zaal af te scheiden in geval v. brand*), o. — schermen. — **schilderen** (*in 't vuur vergulden*), ik heb gebrandschilderd, zie Emailleren.
- Brand'schoon**, bn.; zie Brandhelder.
- Brand'spiegel** (*holle of concave spiegel, die als brandglas werkt*), m. — spiegels.
- Brandspuit** (*persspuit met slangen, om brand te blusschen*), v. — spuiten: een stoom-, een slang-, een hand-; — **spuitgas** (*een der personen, die de brandspuit bedienen*), m. — gasten; — **spuithuisje** (*gebouwtje tot berging der brandspuit*), o. — huisjes; — **stapel** (*houtmijt, waarop in de Germaansche tijden lijken werden verbrand; later ter dood veroordeelde menschen*), m. — stapels: Jeanne d' Arc stierf op den — (1431); — **steen** (*helsche steen*), m. — en; als stofnaam, v.; zie Lapis infernalis; — **stichten** (*in-brand-steken*), o.; — **stichter** (*iem., die moedwillig brand veroorzaakt*) m. — s; — **stichting**, v. — en; — **stof** (*turf, steenkool, hout, olie, enz.*), v. — stoffen: er zijn vaste en vloeibare — stoffen.
- Brandverf** (*email*), v.: het schilderen met —.
- Brandvrij** (*niet door brand te schaden of aan te lasten*), bn.: een — gebouw b.v. van beton en ijzer, een — e trap, van steen, een — e kelder, zie Safe-deposit.
- Brandwaarborg** (*brandverzekering*), m.; — **maatschappij** (*vereeniging tot verzekering tegen brand*), v. — en; z. Assurantie.
- Brandwacht** (*brandpiket*), v. — wachten: (*één wachter*), m. — wachten; — **weer** (*gemeentelijk korps van brandblusschers*), v. gm.v.: de Amsterdamsche —, de gebouwen der —, stallen, bergplaatsen, wachtlokalen; — **weerman** (*dienaar bij de brandweer*), m. — mannen.
- Brandwonde** (*wond, door branden ontstaan*), v. — wonden: met — n overdekt.
- Brandzwam** (*brandbare, geprepareerde zwam*), v. gm.v.
- Brand'y** (O.-I. cognac), v. gm.v. (a = e); — **soda** (*brandy met sodawater*), v. gm.v.
- Brand'zalf** (*zalf voor een brandwond*), v. gm.v.; de — bestaat uit 16 deelen fijne olie en kalkwater en 1 deel opiumtinctuur.
- Brand'zeil** (*nat zeildoek, om bij brand de naaste daken enz. te beschutten*), o. — zeilen.
- Brani** (*stout, durvend*), bn.; ook als zn.: brani, m. — 's: wat een — van een vent! drukte-maker; den — uithangen; een —schopper, geurmaker; wat een —! praatmakerij; ook, stoutheid, driestheid; — **kraag** (*breede, platte hemsdraag als b.v. die onzer matrozen*), m. — kragen.
- Bras** (*scheepst. één der twee touwen, waarmede men de raas omhaalt of draait*), m. — sen.
- Bras, beras'** (*Mal. gepelde en gereinigde rijst*), v. gm.v.: — is ontbolsterde rijst tot koken geschikt.
- Brasill'ne** (*roode kleurstof*), v. gm.v.
- Bras'em** (*riviervisch, soort van karper met lange aarsvin*), m. — s; — pje, o. — s.
- Bras'maal**, o. — malen; — **partij** (*smulpartij*), v. — partijen.
- Bras'penning** (*oud-Hollandsch muntstukje van 10 duiten of 6¼ cents, ± 1300*), m. — penningen: een — daags verdienen.
- Bras'sen** (*slempen, overmatig drinken*), ik heb gebrast; — **ser**, m. — s; — **erijf**, v. — en.
- Bras'sen** (*scheepst. de zeilen richten naar den wind*), ik heb gebrast: scherp bij den wind —, de zeilen vol —, zoodat de wind er volop in valt.
- Brat** (*zekere sajet*), o. gm.v.; zie Borat.
- Brava'de** (*snoeverij, uitlating*), v. — s.
- Braveeren** (*Fr. trotseeren, spotten met, tarten*).
- Bravis'simo** (*It. uitmuntend, voortreffelijk, opperbest: versterking van Bravo*), tw.
- Bravo'** (*uit het It.: een gehuurde sluipmoordenaar in Italië*), m. bravi.
- Bra'vo** (*sig. gij zijt braaf: uitstekend*), tw.; — **geroep**, o. gm.v.
- Bravour-a'ria** (*muz. groot aria: aria, dat slechts door een meesterlijk talent met succes kan worden gezongen*), o. — aria's. (ou = oe).
- Bravou're** (*Fr. dapperheid, flinkheid, moed*), v.
- Brazil'ie-hout** (*donkerrood of bruingeel verfhout uit Zuid- of Midden-Amerika*), o. gm.v.: zie Fernambukhout.
- Breed** (*ruim*), bn. en bw.; — er, — st: een — e straat, een — e rivier; zegsw. Wie het — heeft, laat het — hangen, wie veel geld heeft, toont het: spottend van iem., die grove verteringen maakt met schrale beurs; — *opgeven van iets; in het — e verhalen, uitvoerig; het is zoo — als het lang is, 't is om 't even, 't is lood om oud ijzer; het niet — hebben, niet welgesteld zijn, het karrig hebben.*
- Breed'gebouwd**, bn.: een — e kerel, met breede schouders; ook: het — e München, ruim gebouwd, met breede straten en pleinen.
- Breed'geschoft** (*met breede schoften of schouders*), bn.: de — e buffel, (C. O.)
- Breedspra'kig** (*langdradig*), bn.: een — e stijl, hij is nog al —; — er, — st; — **heid**, v. gm.v.
- Breed'te** (*aardr. afstand van een plaats ten N. of ten Z. van den evenaar*), v. — n: op hooge — n, d. i. zeer noordelijk; — **cirkel** (*cosm. parallel*), m. — cirkels; — **graad** (*cosm. 20 uren gaans of 1/360 deel van een meridiaan*), m. — graden.
- Breedvoe'rig** (*omstandig, in 't breede*), bn. — er, — st; — **heid** (*wijdloopigheid*), v. gm.v.
- Bree'fok** (*zeker groot, breed zeil*), v. — fokken.
- Breek'baar** (*kunnende breken*), bn.; — der, — st: glas, porselein is —; — **heid**, v. gm.v.

Breek'ijzer (werktuig, om te breken), o. -ijzers.

Breel, v. brelen, zie Joon.

Breew'wen (het waterdicht-maken van schepen en sluisdeuren, door de naden of voegen met werk of uitgeplozen touw te dichten en dan met de teerkwast te bewerken), ik heb gebreewwd; fig. een zaak in orde brengen.

Breew'wer (eig. iem., die breeuwit), m. -s; zegsw. mijn vader is geen -, d. i. ik laat mij het werk (woordspeling: uitgeplozen touw) niet uit de hand nemen.

Breew'hamer (scheepsb. hamer, waarmee men op het -ijzer slaat), m. -hamers; -ijzer (drevel, waarmee men het werk in de naden door hamerslagen indrijft), o. -s.

Breeveer'tien (naam van een zandbank vóór de kust van Holland), v.: zegsw. de - optaan, ruim, breed, los gaan leven: de - uithangen, den grooten heer spelen.

Breid'el (paardetoom, teugel), m. -s.

Breid'elen (beteugelen, intoomen, betoemen), ik heb gebreideld; fig. zijn hartstochten -.

Breid'elloos (fig. toemeloos, ontembaar), bn.; -loozet; -held, v. gmv.

Breien (breiwerk maken), ik heb gebreid: een kous -; -er, m. -s; -ster, v. -s.

Breig'aren, o.; (soorten), o. -garens; -hout (houtje tot insteking v. e. der priemen), o. -en, -je, o. -s; -inrichting (-fabriek), v. -en; -katoen, o. gmv.; -klos (-koker), m. -sen; -kous, v. -en; -lap (broddellap), m. -lappen; -machine (machine, waarmee men breiwerk maakt), v. -s; -naald, v. -en; -pen (breinaald of -priem), v. -pennen; -scheede of -scheel (-houtje), v. -scheeden, -scheisen; -school (oude brei-avondschool), v. -scholen; -werk, o. gmv.; -zak (zakje tot berging van het breiwerk), m. -zakken.

Brein (de herse), o. gmv.; fig. het verstand.

Breien (stoo - het zoute, vuile water uit den ketel laten -open of het aftappen), ik heb gebreind; -kraan, v. -kranen; -pijp, v. -pijpen.

Breiw'erk (vlechtwerk ter bescherming van kanaalwanden), o. -werken.

Bre'kebeen (eig. iemand met gebrekkige of zwakke beenen, fig. sukkelaar, knoeier, beunhaas), m. -beenen.

Bre'ken (stuk maken), ik brak, heb en het is gebroken: een glas -; fig. zijn woord -, niet houden; zegsw. het ijs -, de moeilijkheden uit den weg ruimen; zich het hoofd -, zijn hersens kwellen; nood breekt wet, heft op; spreekw. Men kan geen ijzer met handen -, zie Hand; met iem. -, iem. de vriendschap opzeggen; zegsw. een lans voor iets -, voor iets in 't strijdperk treden, het ridderlijk verdedigen.

Bre'ker (scheepst. hooge rolgolf), m. -s; de deining brak met luide -s op de kust; een - aan boord krijgen.

Bre'kspel (spelstoorder), m. en v. -spellen.

Bre'king (het breken), v. de - van het licht.

Brem (verwant met brin: pekelt, zoutwater), v. gmv.: zoo zout als -.

Brem (heidplant, vlinderbloemige heester), v. gmv.: -heet ook bezemkruid om den dienst; -struik, m. -en.

Brem'raap (woekerplant), v. -rapen: de groote -, de wetriekende -, de blauwe -.

Brems, brem'ze (paardenvlieg), v. -zen.

Bren'gen (aandragen, bezorgen, aan huis

afgeven), onr. w.w. ik bracht, heb gebracht: iem. een pakje -; de kinderen naar bed -, gelsiden; fig. aan het verstand -, doen begrijpen; tot stand -, doen ontstaan; aan den man -, een kooper vinden; onder het oog -, vermanen; aan het licht -, openbaren; tot den bedelstaf -, doen verarmen; zich iets tebinnen -, herinneren; -er, m., -ster, v. -s.

Bres (Fr. brèche: opening, geschoten in den vestingmuur), v. bressen: een - van 100 M. in den stadswal; zegsw. fig. voor iemand in de - springen, voor iem. in de bocht springen, hem in nood bijspringen, helpen; zich op de - stellen, gaan staan op de bres om den vijand af te slaan; fig. dat zal - schieten in onze geldmiddelen, in ons reisgeld, een gat maken in onze geldvoorraad.

Bret (bord, uithangbord), o. britten, gew.

Bretel (Fr. kruisband met elastiek, om de pantalon op te houden), v. -s en -len.

Bretion (bewoner van Bretagne), m. -s.

Bretonsch (de taal van Bretagne), o. gmv.; het - is een vermenging van Kimbrisch (Cimbrisch) en Keltisch (Celtisch) en wordt nog gesproken op het platteland van Bretagne.

Breuk (geneesk. lichaamsgebrek, scheur in het buikvlies), v. -en; -band, m. -banden.

Breuk (oppervlakte van een doorgetrokken stuk delfstof), v. gmv.: een schelpachtige -, een glasachtige -, een korrelige -.

Breuk (rekenk. deel v. een geheel, gebroken getal), v. breuken: de teller en de noemer der - $\frac{1}{6}$, een gewone -, een tiendeelige -, b.v. 0.75.

Bre've (R.-K. kort pauselijk schrijven), v. -n.

Brevet (koninklijk diploma, machtiging, vergunning tot het uitoefenen of maken van iets, ook: octrooi, patent), o. brevetten.

Brevet (aanstelling), o. -ten; zie Diploma.

Breveteeren (een brevet of octrooi geven).

Breviarium (statistisch uittreksel uit een grooter werk, beknopt overzicht), o. -s.

Breviatuur (afkorting; kort begrip), v. -turen; zie Afkortten.

Brevier (de naam van een kleine lettersoort ter drukkerij), o.: groot en klein -.

Brevier (getijdenboek der R.-K. geestelijkheid, die getijden zelf), o. -en; -gebed (R.-K. het dagelijksche openbare gebed der getijden naar vaste indeeling van dag en uur), o. -gebeden.

Bre'vi ma'nu, Lat. kortweg, zonder meer.

Brib'bel (tandvleesch zonder tanden, vooral van zuigelingen), v. gmv.

Bric-a-brac (Fr. uitdragers-rommel), o. gmv.

Bricoleeren (biljartspel: op den band spelen en bij den terugstoot een bal raken): fig. langs een omweg er komen.

Brief (eig. beknopt geschrift), m. brieven: ambts-, handels-, felicitatie-, enz.; de - behoort tot die geschriften, waarbij het geschreven woord de uitgesproken rede vangt; letterk. e. roman in brieven, z. Roman.

Brief (akte, bewijsstuk), m. brieven: een koop -; zegsw. de ouds'e brieven hebben, de meeste aanspraak op iets hebben.

Brief (strook papier), m. brieven: e. -spelden.

Brief, m.: O.-I. een Engelschen - schrijven, een uiltje knappen, een middagslaapje doen.

Brief'geheim (wettelijke garantie, dat brieven aan de post vertrouwd, ongeopend zullen worden overgebracht), o. gmv.; -kaart (kaart van bepaalde afmeting, die als brief kan dienen), v. -kaarten; -lias (koord, om

- brieven aan te rijgen), v. -lassen; -**port** (prijs van verzending v. den brief), o. -en, ook: -**porto**, o. -'s; -**stijl**, m. gmv.; -**wisseling** (correspondentie), v. -en.
- Bries** (goede zeilwind), v. gmv.: een frissche -.
- Bries** (volkst. afvalgruis van cokes), o.
- Brie'schen** (klankn. hinniken, smuiven, ook *brillen*), het paard, de leeuw heeft gebriescht.
- Brie'venbesteller** (postcambte, die de brieven rondbrengt, facteur), m. -s; -**boek** (kopieboek), o. -en; -**boek** (boek met briefmodellen), o. -en; -**bus**, v. -sen; -**gaarder** (brieven-verzorger op een klein dorpje), m. -s; -**maal** (zak met brieven), v. -malen; -**post** (posterij), v. -en; -**post** (-besteller), m. -en; -**tasch**, v. -tassen; -**weger** (weegtoestelletje), m. -s; -**zak** (-maal), m. -ken.
- Brie'zelen** (volkst. het meenemen van suikergoed enz. v. e. feestmaal), ik -de, heb -briezeld: kinderen, ik zal goed voor je -.
- Brig'ade** (legerafdeeling, bestaande uit twee of drie regimenten onder één generaal), v. -sen -n: een -infanterie, een -cavalerie. (g = g).
- Brigadier** (korporaal bij de ruitery: rang bij de maréchaussee, ook bij de rijksveldwacht), m. -s. (g = g).
- Brigantijn**' (eig. rooverschip, van het It. brigantino: snelzeilende tweemaster met laag boord, onoverdekte galei met 10 a 12 roebanken), v. -en. (g = g).
- Brigitt'en-orde** (R-K. kloosterorde, gesticht door de H. Brigitta, prinses van Zweden, 1304-73, in 1348), v. gmv.
- Brij** (een soort v. dikke pap), v. -en: spreekw. Veel koks bederven de -, te veel bemoeiallen of raadgevers doen een zaak schade of doen haar mislukken; -**achtig** (als brij), bn.: een -achtige massa, -er, -st.
- Brijn** (zoutwater, pekkel), o. gmv.
- Brij'zel** (krumel, scherfje), v. -s: te -valen. te pletten, in kleine stukjes.
- Brij'zelen** (kleinmaken, vermorzelen), ik heb gebrijzeld: -**ing**, v.; meest: Verbrijzelen.
- Brik** (verkorting van Fr. brigantine: klein zeeschip met laag boord, twee masten en raas), v. brikken: een oorlogs-, een handels-.
- Brik** (Fr. brique: baksteen, metselsteen), m. brikken, gew.; ook: **Brik'steen**.
- Brik** (Eng. soort van vierwielig rijtuig met zitbanken langs de zijvanden), v. brikken.
- Briket**' (plat stuk brandstof, lijkende op een platten steen of brik, kunstmatig geperst uit steenkolengruis met pek, of uit bruinkool en turf met petroleum), v. briketten.
- Brik'steen** (gebakken metselsteen), m. -en.
- Bril** (oogglazen in omlijsting), m. brillen: zegsw. iem. een -opzetten, hem bedriegen; twee Joden weten, wat een -kost, zijn aan elkaar gewaagd in sluwheid.
- Briljant**' (een met facetten geslepen diamant), m. -en: een horloge met -en omzet.
- Brillant**' (schitterend, met glans), bn. en bw.: -er, -st: fig. een -examen, een -e overwinning; iets -winnen. (ll = l); ook: *Briljant*.
- Brillant'ine** (naam v. e. polijstmiddel), v. gmv.
- Bril'leodoos** (doosje voor een bril), v. -dooszen; -**glas**, o. -glazen; -**koker**, m. -s.
- Brilleeren** (Fr. fonkelen, schitteren), fig. uitmunten. (ll = l).
- Bril'len** (een bril dragen, ophebben), ik heb gebild: knapen, die al -!
- Bril'lenhuisje** (doosje voor den bril), o. -s.
- Bril'lenstijper** (iem. die brillenglazen slijpt), m. -slijpers.
- Bril'slang** (dierk. zeer giftige slang, op den nek geteekend met een figuur, die de gedaante van een knijpbril heeft), v. -slangen: de -leeft in O-Azië; de zwarte -, in M-Afrika; zie Naja of Cobra.
- Brink** (grasveld midden in het dorp, als marktplein en gemeentekom dienende, vooral in Drente), m. -en.
- Bri'o** (muz. levendigheid), m.: con -, met vuur.
- Brio'che** (een soort van tulbandje van meel, boter en eieren), v. -s. (ch = sj).
- Bris'tol-papier** (Engelsch photographie-papier), o. gmv.
- Brit** (Engelschman), m. Britten.
- Brits** (Eng. breeches: broek, achterste), v. -en: voor de -krijgen, slaag. gmv.
- Brits** (lage houten bank als slaappleats in de wacht, in het cachot, enz.), v. -en.
- Britsch** (van Britannïë), bn.: de -e vlag, de -e zeeën, het -museum.
- Brit'sche romans**, m. mv.; zie Arthur en Arthurromans.
- Britsch-Indië** (aandr. het Engelsch gebied in het Z.O. van Azië), o. gmv.
- Brit'sen** (scheepst. voor de broek slaan), ik heb gebrütst; zie Panaarzen.
- Brittan'nia-metaal** (e n metaalmengsel van zilverachtig witte kleur, bestaande uit 9 deelen tin en 1 deel antimonium), o. gmv.; ook -**zilver**, o. gmv.
- Brittan'nië** (Engeland), o.; ook: *Brittanje*; *Groot-*, Engeland en Schotland; zie *Britsch*.
- Brit'tisch- Britsch-Museum** (beroemd museum v. kunst en wetenschap in Londen), o.
- Brocaat**' (zware zijden stof met een schering van zilver- of gouddraad; ook met opgewerkte gouden en zilveren bloemen, dieren of andere figuren), o. gmv.; ook *Brokaat*.
- Brocanteur**' (handelaar in rariteiten, oude schilderijen of antiquiteiten), m. -s.
- Bro'che** (dames-borstspeld, borstsieraad, doekspeld), v. -s: een diamanten -; lees: *bros'je*.
- Brocheeren** (innaaien van boeken; bloemen in zijden of wollen stoffen met goud- of zilverdraad opwerken). (ch = sj).
- Brochu're** (ingenaa'd vlugschrift, blauwboekje), v. -s. (ch = sj).
- Brod'delen** (knoeien, bederven), ik heb broddeld; -**aar** (knoeier), m. -s; -**arij'** (knoeiwerk), v. -en; -**werk**, o. gmv.
- Brod'den** (slordig werken, knoeien, broddelen), ik heb gebrod. w. g.
- Broderie**' (Fr. borduurwerk, borduursel op randen en boorden), v. -s.
- Broed** (broedsel, broetsel, jongen), o. gmv.
- Broed** (jonge oesters of mosselen), o. gmv.
- Broe'den** (het warm houden der eieren door de vogels), de kip broedde, heeft gebroed; fig. kwaad -, uitdenken, beramen; op iets zitten te -, te peinzen; er broedt daar iets, er is iets verkeerd; ook *Broeien*.
- Broe'der** (broer), m. broeders.
- Broe'der** (geloofsgenoot), m. -s of -en: de eerste Christenen heetten elkander -en; de **Evange'liche -gemeente**, v. gmv. d. i. die der Moravische broeders en zusters of *Hernhutters* (Zeist), zie ald.
- Broe'der** (R-K. frater, kloosterbroeder, kloosterling, die het priesterschap niet heeft ontvangen), m. -s: deze -s wijden zich vooral aan het onderwijs; ook aan ziekenverpleging;

- overste (het onderling gekozen hoofd der broeders), m. —n; —school (fraterschool), v. —scholen; zie Leekebroeder.
- Broe'der** (huisbak), m. —s: de — wordt in een ijzeren pot uit tarwe- of roggebloem, melk en suiker gaar gestooft; dikwijls ook e. worst er in; zie Zuster, Broedertje.
- Broe'der**, m. —s: O.-I. de bruine —, de inlander, onze bruine —s; zie Bruinen.
- Broe'der** (naam, dien predikanten of dominees elkaar geven), m. —s.
- Broe'derdienst** (mil. reden van vrijstelling bij loting, omdat een oudere broeder aan den dienstplicht heeft voldaan), m. gmv.
- Broe'derdienst** (Herv. gratis-preekbeurt door d. e. predikant voor den anderen), m. gmv.
- Broe'der Jonathau** (schertsende naam als typeering van de bewoners der Verenigde Staten van N.-Amerika), m. gmv.
- Broe'derlijk** (als broeders), bn. en bw.: een — e omgang; — samenwonen; —er, —st.
- Broe'derschap** (R.-K. vereeniging, door de kerkelijke overheid opgericht of althans goedgekeurd, ten doel hebbende: geestelijke ontwikkeling harer leden door het beoefenen van bijzondere werken van godsvrucht of naastenliefde), v. —pen; zie Aartsbroederschap en Congregatie.
- Broe'derschap** (afdeeling der Herv. kerk), v. —schappen: de Remonstrantsche —, de Moravische — of de Hernhutters, zie ald.
- Broe'derschap** (bond, wereldlijke vereeniging), v. —schappen: de — der notarissen.
- Broe'derschap** (de verhouding, betrekking als broeders), o. gmv.: — drinken, onder een dronk beloven, dat men elkaar als broeders zal beschouwen; deze krijgers dronken —.
- Broe'derschool** (school, onder leiding van geestelijke broeders), v. —scholen; zie Fraterschool.
- Broe'dertje** (poffertje, bollebuusje), o. —s; —skraam (poffertjeskraam), v. —kramen.
- Broe'dertwist** (twist of ruzie tusschen twee of meer broeders), m. gmv.
- Broe'dmachine** (machine tot het kunstmatig uitbroeden van eieren), v. —s; z. Couveuse.
- Broedsch** (broeiziek), bn.: die hen is —, wilende broeden; —heid, v. gmv.
- Broe'dsel** (het gebroed), o. —s; ook: **Broed.**
- Broe'f'bak** (kweekbak voor planten, onder een glazen raam), m. —bakken.
- Broe'f'en** (warm-houden der eieren), de kip zit te broeien; —erij', v. —en; —gans (die n.l. wil broeden), v. —ganzen; —hen, v. —hennen; —ing (het broeien), v. gmv.: de brand ontstond door —ing van het hooi; z. Broeden.
- Broe'f'kas**, —kast (broeibak), v. —kassen, —kasten: meloenen kweken i. d. —.
- Broe'f'nest** (nest, waarin iets wordt uitgebreed), o. —nesten; fig. een — van allerlei kwaad; een — van onzedelijkheid; plaats van oorsprong: Parijs was het — der revolutie.
- Broe'f'oven** (toestel tot het kunstmatig uitbroeden van eieren, broedmachine, couveuse), m. —ovens.
- Broe'f'sel** (broedsel, broed), o. broeisels.
- Broek** (kledingstuk), v. broeken: e. korte —, zie Culotte, een lange —, pantalon; zegsw. voor zijn — krijgen, een pak slaag (kinderen); een proces aan zijn — krijgen, het proces verliezen; e. vrouw, die de — aanheeft, die n.l. in huis de baas is; een jong —je (pas beginnende klerk, beambte, ambtenaar), o. —s.
- Broek** (laag en drassig land), o. gmv.
- Broek** (ingedijkt land), v. gmv.
- Broek'ing** (scheepst. zwaar touw achter de geschutlaag, om het kanon op zijn plaats te houden), v. —en.
- Broek'land** (land der uiterwaarden, laag, drassig land), o. —landen.
- Broer** (broeder), m. —s: zegsw. een — aan iets dood hebben, een hekel aan iets hebben b.v. als aan een ziekte, waaraan onze broer gestorven is, er bang voor zijn; scherts.: studeeren! . . . nu daar heeft hij een —tje aan dood, daar heeft hij erg het land aan.
- Broer** (leekebroer, frater), m. —s.
- Brok** (verwant met breken: stuk, afgebroken deel), m. en o. brokken.
- Brok'er** (Eng. makelaar, agent), m. —s.
- Brok'kelen** (den. van brokkel, kleine brok: in stukjes breken), ik heb gebrokkeld: het brood in de soep —; —ig (kruimelig, broos), bn.; —ing (stukje), v. —en.
- Brok'ken** (in stukjes breken), ik heb gebrokt.
- Brom** (glas brandewijn), m.: zegsw. een — in hebben, dronken zijn. gmz.
- Brom'beer** (een soort van landbeer; fig. knorrig, oud man), m. —beren. gmz.
- Brom'mium** (scheik. en geneesk. een enkelv. stof tot de niet-metalen behoorende, bruinroode vloeistof), o. gmv., ook Broom.
- Brom'men** (het ruischend zware getuid eener draaiende beweging), het bromde, heeft —bromd: een groote tol kan —; ook: de basstemmen —, een hond kan —; fig. knorren, pruttelen, grommen: moeder zal wel op je —, zal knorrig zijn; —mer (sem., die bromt: ook groote bromvlieg), m. —s.
- Brom'mertje** (laag huurrijtuig, oudtijds in Amsterdam in gebruik), o. —s. vero.
- Brom'pot** (brommig mensch), m. —potten; —tol (tol, die een luud gonzend geluid maakt), m. —tollen; —vlieg (brommer, groote vleeschvlieg), v. —vliegen; —werk (de brompijpen van een orgel), o. gmv.
- Bron** (natuurlijke opwelling van water, wel), v. bronnen: een warme bron, een zwavel —; fig. dit is de — van al mijn lijden, d. i. oorsprong, oorzaak; bronnen der geschiedenis, oorkonden, archieven, enz.
- Bron'ader** (waterader, springader die een bron voedt), v. —aders; dicht: de Godheid.
- Bron'beek** (aandr. invalidenhuis voor O.-I. militairen van lageren rang), o.; — werd in 1862 door Willem III aan Nederland geschenken.
- Bronch'itis** (geneesk. ontsteking van het slijmvlies der luchtpijptakken), v. gmv.
- Bronk** (plechtige Limb. dorpsprocessie), v. —en; —feest, o. —en. gew.
- Bron'nenstudie** (de studie der oorspronkelijke geschriften, oorkonden, archieven enz., eenige wetenschap of kunst betreffende), v.
- Bron'olie** (aardolie, petroleum), v. gmv.
- Brons** (Fr. metaalmengsel van twee deelen koper en één deel tin, waarbij ook een weinig zink), o.; bronzen (soorten); —kleur, v. gmv.
- Bronst** (paardrijft bij de dieren), v. gmv.
- Bronst'tijd** (tijd der paring bij vogels, meest in het voorjaar), m. gmv.
- Bron'water** (welwater, uit een bron opborrelend water), o. gmv.
- Bron'zen** (een bronskleur geven), ik heb bronst: een borstbeeld —, een hekwerk —.
- Bron'zen**, bn.: een — beeldje, e., — kandelaar.
- Bronzi'no** (soort van marmer, dat als men

- er tegen slaat, een klank geeft), o. gmv.
- Brood** (voedingsmiddel, uit meel enz. bereid en gebakken), o. -en; zegsw. zijn - verdienen, het dagelijksch -, hij heeft daar rijk zijn -, d. i. onderhoud; zegsw. ik kreeg dat op mijn -, men verweet mij dat; bij gebrek van - eet men korstjes van pasteten, bij gemis van 't minder dure, is men soms genoodzaakt iets van meer waarde te gebruiken; spreekw. Wiens - men eet, diens woord men spreekt, we getuigen ten voordeele van hem, van wien ons bestaan afhangt; zoete -jes bakken, meegaand worden, iets weer trachten goed te maken; bij overdracht: een suiker-, kegelvormig stuk witte suiker.
- Broodbakker** (iem. die brood bakt), m. -s; -bakkerij (werkplaats van den broodbakker), v. -en; -bereiding (het maken van brooddeeg), v. gmv.
- Broodboom** (boom, op de Zuidzee-eilanden en in W.-I., die genoemd is naar zijn vrucht), m. -boomen: de kastanje-achtige vrucht van den - weegt soms twaalf kilo; uit de zaden van deze vrucht bereidt men meel.
- Brooddronken** (dartel, baldadig door weelde, of door overdaad van spijs en drank), bn. en bw.: een - bende, uitgelaten; -er, -st; -heid, v. gmv.; zie Broodkrui mel.
- Broodfabriek** (plaats, waar op groote schaal brood gemaakt wordt, ook machinaal), v. -fabrieken; -kneder (werktuig tot het kneden van het deeg), m. -s; -korst, v. -en; -krui mel, v. -s; zegsw. de -s steken hem, hij kan de weelde niet dragen, hij wordt te dartel, is brooddronken; -nijd (jaloezie, verwekt, doordat het een vakgenoot beter gaat), m.; -mager (erg mager), bn.; -noodig (onmisbaar als brood), bn.; -schrijver (minach. iem., die schrijft om den broode, slecht auteur), m. -s; -silijter (brooduitverkooper in 't klein), m. -s; -suiker (witte suiker), v.; -vrucht (vrucht van den broodboom), v. -en; -winner (kostwinner), m. -s; -winning (nering, bedrijf), v. -en.
- Broodletter** (boekdr. letter, welke gewoonlijk tot het zetten van boekwerken wordt gebruikt), v. gmv.
- Broodwortel** (plantk. de wortel van een W.-I. struik, die goed zetmeel oplevert), m. -s; -wortelmeel, o. gmv.; -wortelplant, v. -en; zie Maniok.
- Broom**, o.; -water (water, waarin bromium is opgelost), o. gmv.; -zilver (geelachtig wit poeder), o.; zie Bromium.
- Broomka'lium** (scheik. verbinding van broom en kalium, zenuwstillend middel), o. gmv.; ook Broomka'li.
- Broomzilver** (een groenachtige, zilverachtige delfstof), o.; het - is zeer gevoelig voor licht, wordt bij de photographie gebruikt.
- Broos** (tooneelaars, rijglaars), v. brozen.
- Broos** (zwak, breekbaar), bn. en bw.; fig. het broze leven; brozer, broost; -heid, v.
- Bros** (brokkelig), bn. brosser, brost: een -se beschuit, het tjs is -; -heid, v. gmv.
- Bros** (Fr. broche: naald of priem der leerwerkers en schoenmakers), v. brossen.
- Brouille** (Fr. oneenigheid, twist), v. gmv.
- Brouilleeren** (Fr. twist maken, oneinig worden): zich met iemand -; met iemand gebrouilleerd zijn, overhoop liggen. (ll = lj).
- Brouillon** (klad v. e. opstel, ruwe schets), o. -s. (ll = lj).
- Brouwen** (bier bereiden), ik brouwde, heb gebrouwen; -er (bierbrouwer), m. -s; -erij' (het brouwen, brouwfabriek), v. -erijen; -sel (bier), o. -s.
- Brouwen** (kwaad berokkenen), hij heeft dat gebrouwd of gebrouwen: de leugen kan veel kwaad -, veroorzaken: wat kan de blinde staatzucht -! (Vondel).
- Brouwen** (de r in de keel, d. i. niet met den tip maar met den wortel van de tong vormen en uitspreken), ik heb gebrouwd.
- Brownisten** (een sekte v. Puriteinen in Engeland), m. mv.: de sekte der - werd in 1580 gesticht door Robert Browne.
- Brug** (verbinding van twee oevers), v. bruggen: een vaste -, een draai-, een ophaal-, een voet-, een wip-, een schip-, een gier-, een spoor-; zegsw. hij moest over de - komen, hij moest betalen, eig. den tol.
- Brugbalans** (weegwerktuig), v. -balansen; zie Bascule.
- Bruggeman** (bruggewachter; iemand, met de bediening eener draai-, wip- of ophaalbrug belast), m. -mannen, -lieden; ook: -wachter.
- Bruggenhoofd** (vast gedeelte der brug aan een der oevers), o. -en; ook: Landhoofd.
- Bruggewachter** (-man), m. -wachters.
- Brugman**, beroemd kanselredenaar van de orde der Minderbroeders, in 1473 te Nijmegen overleden; zegsw. praten of kallen als -, welbespraakt of wel ter taal zijn.
- Bruil** (slag, stoot), m.: een - van den molen weg hebben; iem. een - geven; verder: ergens den - van geven, er een afkeer van hebben, er niet meer mee te doen willen hebben.
- Bruil** (verwant met bruj: boel), m.; daar is nu al de -, rommel.
- Bruid** (verloofde in ondertrouw), v. bruiden.
- Bruid der zee** (Venetië), v. gmv.; zie Bucentaurus.
- Bruidegom, bruigom** (eig. de a.s. man der bruid), m. -s; R.-K. de hemelsche -, Christus.
- Bruidsbouquet** (dat nl. de bruid op den trouwdag draagt), m. en o. -ten.
- Bruidsdagen** (de dagen, dat de verloofde de bruid is, d. i. tusschen ondertrouw en trouwdag), m. mv.; -japon, v. -japonnen; -juffer (-meisje), v. -s; -koets (trouwkoets), v. -en; -kraus (krans voor het hoofd v. e. bruid), m. -en; -meisje (juffer, die de bruid ter zijde staat), o. -s; -paar (bruidegom en bruid), o. -paren; -schat (-gift), m. -ten; -stoet (al de feestgenooten achter het bruidspaar), m. gmv.; -suiker (bruilofts-suiker-lekkernij), v. -s; -toel (sierlijke kleeding eener bruid), m. gmv.
- Bruids'tranen** (kaneelwijn, die werd geschonken in de bruidsdagen), m. mv.; in Friesland, feestpartij op den dag v. d. ondertrouw ten huize der bruid; op de - genoodigd zijn, op de - gaan; zie Hypocras of Hipocras.
- Bruids'tranen** (Indische klimplant, waarvan twee soorten, één met roode: en één met witte bloemen), v. mv.
- Bruilen** (slaan, smijten, stooten), ik heb en ben gebruid: ik zal hem van de trappen -; wat bruit het mij! wat geef ik er om; gij moet mij zoo niet -, plagen, malen, zaniken.
- Bruigomspijp** (lange, versierde Goudsche pijp, waaruit de bruigom tijdens de bruidsdagen rookt), v. -pijpen.
- Bruikleen** (het om-niet tijdelijk in gebruik geven), o. -en: iets in - afstaan.

Bruiloft (eig. het plechtig afhalen der bruid naar het huis des bruidegoms; trouwfeest), v. -loften: - houden; de groene -, op den trouwdag; de blikken -, na 6¼ jaar; de koperen -, na 12½ jaar; de zilveren -, na 25 jaar; de gouden -, na 50 jaar; de diamanten -, na 60 jaar.

Bruiloften (bruiloft houden), ik heb gebruiloft: den heelen nacht -, gmz.

Bruiloftsdag (dag der bruiloft), m. -en.

Bruiloftsdicht (-gedicht), o. -dichten; -disch (-tafel), m. gmz.; -gast, m. en v. -en; -kleed, o. -eren, kleeren; -lied (lied, aan de bruiloftstafel te zingen, soms van letterkundige waarde), o. -eren; -maal (feestdiner), o. -malen; -vers, o. -verzen; -zaal, v. -zalen; -zang, m. -zangen.

Bruin (bruinkleurig), bn., -er, -st: chocolade is -; -held, v. gmz.

Bruin (bruinpaard m. zwarte manen, zwartenstaart en zwarte onderbenen), m. -en: zegsw. dat kan -tje niet trekken, dat gaat financieel boven mijn kracht.

Bruin (naam van den landbeer), m.; reeds in ons dierenepos: *Ic ben Brune, des coninx bode; Here Bruun, wel soete vriend!*

Bruin (bruine kleur, menging van rood en zwart), o.: zij was in 't effen -, (Staring).

Bruin (het donker op een schilderij, de schaduw), o. gmz.: het licht en -, donker.

Bruineeren (bruin maken, koper met een laagje bruinsel inwrijven; polijsten), ik heb gebruiteerd; -sel, o. gmz.; -ster, v. -s.

Bruinen, mv.: de -, de inlanders of de bewoners der O.-I. eilanden en van Z.-Afrika, in den regel genoemd: onze bruine broeders.

Bruinen (bruin worden of maken), ik heb en het is gebruid: het vleesch begint te -.

Bruinet, v. -ten; zie Brunet.

Bruin'geel (donkergeel), bn.: -gele blaren.

Bruin'kolen (fossiele brandstof, van jongere vorming dan de steenkolen), v. mv.

Bruin'koolbriket (briket, in hoofdzaak bestaande uit bruinkool), v. -briketten.

Bruin'oog (iem. met bruine oogen), m. en v. -oogen; -oog'ig, bn.: een - meisje.

Bruin'steen (mangaan, glasblazerzweep), o.

Bruin'visch (een walvischachtig zeedier, de kleinste der dolfijnen), m. -visschen; de - maakt jacht op haring, hij is niet eetbaar.

Bruis (schuim), v. en o.; gew. Broes.

Bruisen (schuimen, zieden, borrelen), het bruiste, heeft gebruisd; fig. razen, tieren van toorn; -ing: een -ing van getuiden.

Bruis'poeder, -poeler (stof, bestaande uit dubbelkoolzure natron en wijnsteen-zuur, opbruisend in water), o. gmz.; (als fijngestampt geneesmiddel), v. -s; -tje, o. -s.

Bruin'aap (plat- of breedneuzige aap in Z.-Amerika, met grijpstaart, doet 's nachts een vervaarlijk gebrul hooren), m. -apen.

Bruin'boel (zee- of rivierboei, die door de werking van water en lucht een brullend of huilend geluid doet hooren), v. -boeien.

Bruin'len (doordringend op lagen toonschreeuwen), hij heeft gebruld: het - van den leeuw.

Bruin'len (overdreven luidruchtig zijn vreugde uiten), ik - de, heb - bruld: men - de het uit van de pret.

Bruin'vogel (een soort van roerdomp in Z.-Afrika), m. -vogels.

Bruin'aire (2e d. i. Mist- of Nevelmaan), van 22 Oct.-21 Nov.), v. gmz.; de staatsgreep

van Napoleon I viel op den 18 - van het jaar VIII, d. i. 9 Nov. 1799. (ai = é).

Bruin'mel (braambes), v. -s. gew.

Brunet (vrouw of meisje met donker of bruin haar), v. -ten; ook: Brunette.

Brunhil'de, Germ. myth. een der Walkyriën.

Bruno, stichter van de orde der Kartuzers, 1040-1101.

Brusk (Fr. kortaangebonden, driftig, ruw, opvliegend, barsch, grof, scherp, norsch; eensklaps, onverhoeds), bn. en bw. (u = uu).

Brusqueeren (Fr. onheusch bejegenen, af-snauwen): een zaak -, doordrijven, forceeren.

Brus'selaar (inwoner van Brussel), m. -s, -aren.

Brus'selsche aarde (een soort van schuur-zand), v. gmz.

Brus'selsch lof (een soort van stronkan-dijvie), o. gmz.

Brutaal (onbeschoft, onwellevend), bn. en bw.: een - antwoord, een brutale leugen; - optreden, - durven, lomp, ruw.

Brutaal'tje (brutale jongen), o. -s: 't is me een -! ook: brutaal meisje.

Brutaal'weg (op brutale wijze), bw.

Brutaliseeren (lomp of grof toespreken, grof beleedigen, tegen iem. uitvaren), (s = z).

Brutaliteit (grofheid, onbeschoftheid), v. -en.

Bru'to (hand, het gewicht der koopwaren met inbegrip der verpakking of emballage, onzuiver), bn. en bw.: het - gewicht, het gewicht der goederen met de emballage; - bedrag, het beloop zonder aftrek der onkosten;

- goud, - zilver, goud of zilver met vreemd metaal vermengd; - opbrengst, alle vruchten, door een onderneming opgeleverd, samen-

genomen; zie **Bto** en **Netto**.

Bru'tus, gesch. aangenomen zoon van Julius Caesar en aanvoerder der samengezworen moordenaars, 44 v. C.

Brucentaur (myth. stiermensch: een monster, half stier, half mensch), m. -en.

Brucentaur'us (prachtgalei voor den Doge van Venetië, waarin deze op Hemelwaartsdag naar de Adriatische Zee stevende om met deze te huwen, door een ring in zee te werpen, ± 1300-1750), m. -sen.

Bucephaal, bucephalus (eig. ossekop: lievelingspaard v. Alex. den Groeten), m.

Bucks'kin, o. gmz.; zie Bukskin.

Buco'lich (wat betrekking heeft op het herdere- of landleven), bn.: -e zangen; -e poëzie, herdere-dicht.

Buddhis'me, o.; zie Boeddhisme.

Bud'get (begroting der jaarlijksche uitgaven, staatsbegroting), o. budgetten, -s. (dg = dzj).

Buf'fel (een soort van rund), m. -s: de gewone of Aziatische -; de reuzen- in Oost-Indië; de Kaapsche -; zie ook Karbouw; fig. een - v. e. vent, een lomp, brutaal man.

Buf'felachtig (lomp, ruw), bn., -er, -st.

Buf'felen (onmatig eten), ik heb gebuffeld.

Buf'fer (stookkussen aan spoorwagens: vooruitstekende ronde plaat of knop, rustend op een stramme veer), m. -s.

Buf'ferstaat (een staat als Afghanistan, neutraal gelegen tusschen Rusland en de Engelsche bezittingen), m. -staten.

Buffet (tapkast, schenktafel), o. buffetten; -juffrouw, v. -juffrouwen.

Bu'gel (muz. koperen blaasinstrument met drie pistons), m. bugels.

Bug'gy (O.-I. licht, open, tweewielig rijtuig met kap en gummi-banden), v. -'s.

Bui (regenvlaag), v. -en; -**tje**, o. -s: fig. een goede, een kwade - hebben, kuur, luim; bij -en zingt hij aardig, nu en dan, soms.

Bui'del, buil (geldzak, beurs, zak), m. buidels, builen: hebt ge wat in den -?

Bui'del (bakkerszeef), m. -s; ook **Buil**.

Bui'deldier (dierk. zoogdier in Australië en Z.-Amerika; het leeft ook op de Molukken), o. -dieren; er zijn ongeveer 140 soorten: het vliegende -, de buidelwolf, de buidelrat, enz.; zie Kangeroe; -**rat** (dierk. een kleiner buideldier in Z.-Amerika met langwerpig lichaam, korte pooten en spitsen kop), v. -ratten; -**wolf** (dierk. een soort van buideldier ter grootte van een slagershond, op Van Diemenland), m. -wolven.

Bui'en (regenen, waaien), het heeft gebuid.

Bui'gen (krommen, gebogen doen zijn), ik boog, heb en het is gebogen: fig. zich -, eerbied bewijzen, ook berusten; -**baar** (kunnende gebogen worden), bn.

Bui'ging (kromming, bocht), v. -en: de - van den arm; fig. de - der stem; verder: zwigende groet; spraakk.: vormverandering der woorden, zie Flexie.

Bui'gtang (werktuig der draadwerkers, draadtang), v. -tangen.

Bui'gzaam (wat licht buigt of te buigen is), bn.: riet is -; fig. gehoorzaam, gedwee: een -zame wil, een - karakter; -zamer, -st; -**heid** (fig. gedweeheid), v. gmv.

Bui'g (onvast, ongestadig, regenachtig), bn.: het was - weer; -er, -st.

Bui'k (onderlijf), m. buiken: zijn - vullen, zich verzadigen; zegsw. van zijn - een afgod maken, alleen denken aan lekker eten en drinken; O.-I. het in den - hebben, diarrhee hebben.

Bui'k (overdr. gebogen onderste deel van eenig voorwerp), m. -en: de - van een oliekruk, de - van een distilleerkolf.

Bui'k'loop (geneesk. al te overvloedige, waterachtige darmontlasting), m. gmv.; zie: Diarrhee en Roodloop; -**pijn**, v. -en.

Bui'kpootige weekdieren, o. mv.: - heeten in den regel stakken; ze leven in duizenden soorten op 't land alsmede in zout en in zoet water.

Bui'kspreken (spreken zonder den mond te bewegen); alleen in de onbepaalde wijs en als zn.: het -, o.; -**spreker**, m. -s.

Bui'k'vinnigen (beenvige, weekvinnige vissen), m. mv.: de karpers, zalmen en forellen zijn -.

Bui'k'vlies (dun en taai vlies, dat de geheele buikholte bekleedt), o.; -**ontsteking**, v. -en.

Bui'k'ziek, bn.; zie Beursch.

Bui'k'zwammen (zwammen, van welke de sporen zich ontwikkelen in kiembuisjes), v. mv.

Buil (papieren zak), m. builen.

Buil (gezwel), v. -en: zich een - vallen, huidopzetting.

Buil (bakkerswerktuig, om meel te ziften), m. builen; zie Buidel.

Bui'ten (ziften met den buitmolen), ik heb gebuild; -**er** of -**der** (spreekt.), m. -s.

Bui't'kas (kasvormig deel v. d. buitmolen), v. -sen: de - schuift of schommelt naar links en rechts bij het draaien met den zwengel.

Bui't'molen (werktuig, om meel te zuiveren en te ziften), m. -molens.

Buis (pijp), v. buizen: e. glazen, e. koperen -.

Buis (verkort uit wambuis: jasje zonder panden), o. buizen: een blauw -.

Buis (platboomd visschersvaartuig), v. buizen: de namen -, smak, botter, pink zijn locale namen: het zijn meestal platboomde vaartuigen, 25 M. lang: breed en log, en van voren hooger gebouwd dan van achteren.

Buis'jesdag (dag van het uitzeilen der haringbuizen), m. gmv.

Buis'kool (witte kool), v. -koolen.

Buis'zwam (parasiet op beukestammen), v. gmv.: de - geeft na bereiding de bekende brandzwam.

Buit (veroverd goed), m. gmv.: zegsw. iets - maken, op den vijand veroveren; op - varen, als kaper varen.

Buit (prooi b.v. van dieren), m. gmv.

Buitelen (tuimelen), ik heb en ben gebuiteld; -**aar**, m. -s; -**ing**, v. -en.

Buit'en (buit maken), ik heb gebuit; -**er**, m. vero.; zie Vrijbuiten.

Buit'en (ruilen, wisselen), ik buite, heb -buit; zie Ruilbuiten.

Buit'en (villa, landgoed), o. -s; een fraai -.

Buit'en, bw.: ik woon -, niet in de stad; vz.: - de deur, - het huis; - verwachting, boven; gesch. - pijn en banden, vrijwillig, niet afgedwongen op de pijnbank n.l. van een bekentenis; - weten, d. i. medeweten; zegsw. - den waard rekenen, in zijn eigen voordeel rekenen, zie Waard; zich te - gaan, onmatig zijn, buiten de grens der matigheid gaan.

Buit'enbezittingen (O.-I. al onze bezittingen buiten Java en Madoera), v. mv.

Buit'enbraak (het bij diefstal verbreken van sloten op buitendeuren, van afsluitingen, enz.), v. gmv.; zie Binnenbraak.

Buitendien' (daarenboven, daar nog bij), bw.

Buitendijks (aan den buitenkant van den dijk), bw.: de - gelegen akkers; -**dijksch** (buiten den dijk), bn.: -e weiden; -**gaats** (in zee, buiten de haven), bw.: de schepen zijn -; zie: Binnendijks, Binnengaats.

Buit'engemeen (zeldzaam), bn. en bw.: een -e bijval, hij is - verstandig, bijzonder.

Buit'engewoon, bn. en bw.: een - talent, ongewoon, zeldzaam, - tevreden; - gewoner, -st; -**heid**, v. -heden.

Buit'engoed (landgoed, buitenplaats, villa-buiten), o. -goederen; -**haven** (haven, vlak bij zee, waaruit de schepen in zee gaan; ook haven buiten de stad gelegen), v. -havens;

-**hof** (eig. buitenpaleis), o.: het - te 's-Gravenhage, fraai gedeelte der stad; -**is'sig** (afwijkend, vreemd), bn.: -**heid**, v. -heden;

-**kansje** (voordeeltje, winstje), o. -s;

-**land** (elk ander land dan het vaderland), o. gmv.: ook rubriek eener krant voor buiten-

landsch nieuws; -**lander**, m. -s; -**landsch**, bn.: een -e reis, in het buitenland; O.-I. een - verlof, om n.l. naar Europa te gaan.

Buit'enlandsche Zaken (afdeeling der landsregering, belast met zaken, het buitenland betreffende), v. mv.: het ministerie van -, de Minister van -; zie Binnenlandsche Z.

Buit'entul (mensen van de dorpen), m. mv.: boeren en -; ook: -**lieden**, m. mv.: de marktdag riep de -liën, (Bogaers).

Buit'entmate (uitermate), bw.: die goochelaar is - handig; -**matig** (bovenmatig), bw.

Buit'enplaats (landgoed, buiten), v. -en.

- Bul'tenplaats** (O.-I. buitenpost), v.: op een — zijn, ergens in het binnenland.
- Bul'tenplaneet** (planeet, die haar loopbaan buiten den loopkring der aarde heeft), v. — planeten: Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus zijn —planeten; zie Binnenplaneet.
- Bul'tenroeper** (kermisgast, die het publiek moet lokken of verzamelen), m. —s: hij was als — geëngageerd bij een stoomdraaimolen.
- Bul'tenhuis** (niet in huis), bw.: hij heeft zijn bezigheden —; —lands, bw.: die minister toeft —, is i. h. buitenland; zie Binnenshuis, enz.
- Bul'tensluiten** (buitenhouden, gemeenschap weigeren), ik sloot —, heb —gesloten; —ing, v. gmv.
- Bul'tenspo'rig** (het spoor te buiten gaande: dwaas, onzinnig, overdaadig), bn. en bw.: een —gedrag, losbandig; —veel geld verkwisten; —heid (losbandigheid), v. —heden.
- Bul'tenstaan** (fig. niet aan iets meedoen), hij stond er —, heeft er —gestaan: zijn broer staat er —, is niet i. d. zaak betrokken.
- Bul'tenstaander**, m. —s; zie Outsider.
- Bul'tenste** (het verst naar buiten gelegen), bn.: de —wallen, de —gracht.
- Bul'tenstijds, bul'tentijds** (op een ongewonen tijd), bw.: geen examens L. O. worden —afgenomen.
- Bul'tenverblijf** (buitenplaats, landhuis), o. —verblijven.
- Bul'tenwaarts** (naar buiten), bw.: de voeten —zetten; —waartsch, bn.: een —e beweging, een —e sprong.
- Bul'tenwacht** (buitenpost, voorpost), v. —en: fig. personen, die buiten een zaak staan: ik hoorde het nieuws van de —; —wereld (eig. de menschen buiten onzen kring, het publiek), v. gmv.: wat zal de —er van zeggen? stoor je niet aan de praatjes van de —; —werk (de voorwal eener vesting), o. —en: de vijand was al meester van de —en; —werks (aan den buitenkant, vanbuiten), bw.: iets —meten.
- Buiten westen** (scheepst. uit den koers), bw.: fig. —zijn, ontsteld zijn, in bezwijming zijn, dronken zijn; soms, krankzinnig zijn.
- Bul'tenzijde** (buitenkant), v. —zijden: de —van een huis, de —van een stof.
- Bult'maken** (veroveren, rooven), ik maakte —, heb —gemaakt; —maker, m. —s.
- Bul'zerd** (valkachtige roofvogel), m. —s; zie Muizenvalk.
- Bul'ken** (intens. van buigen: den rug krommen), ik heb gebukt: fig. onderdoen, b.v. —voor geweld; onder het leed gebukt gaan.
- Buks** (kort geweer met getrokken loop), v. buksen.
- Buks'kin** (Eng. eig. bokkevel, bokkeleer: aan de bovenzij sterk gekeperde wollen broekstof), o. (soorten), o. —s.
- Bul** (ding zonder waarde, lor), v. —len. gew.
- Bul** (stier), m. bullen: fig. stuursch mensch.
- Bul** (groot zegel, meestal in metaal afgedrukt, aan een oorkonde; ook de oorkonde zelf), v. bullen: ook, diploma als dokter: de dokters—halen; de gouden —, edict van keizer Karel IV o. m. over de Keizerskeuze (1356), op den Rijksdag te Metz afgekondigd: het was een oorkonde met een gouden majesteitszegel; ook: Bulle; zie: Aurea bulla of **A. B.**
- Bul'deraar** (iem. die raast, tiert), m. —s.
- Bul'derbast** (bulderaar), m. —basten.
- Bul'deren** (verwant met balderen: razen, tieren), de wind heeft gebulderd.
- Bul'dog**, m. —doggen; zie Bul'hond.
- Bul'hond** (kettinghond), m. —en, ook: —dog (eig. stierdog n.l. afgericht om met stieren te vechten), m. —doggen.
- Bul'ken** (verwant met balken: loeien van rundvee), de koe heeft gebulkt: zegsw. hij bulkt van het geld, is overmatig rijk, gmv.
- Bull**, John, eig. Hans Stier; spotn. v. h. Engelsche volk of v. d. Engelschman. (u = oe).
- Bulle**, v. —n; zie Bul (oorkonde).
- Bul'lebak** (eig. leelijke stieretrone: een afzietlijk spook, bietebauw, schrikbeeld), m. —ken: fig. kwelgeest, bulderbast, brombeer: stuursch, norsch mensch.
- Bul'lenbijter** (grootte bulhond), m. —bijters: de —was afgericht om tegen één of meer bullen te vechten; ook: Bullebijter.
- Bul'lenmarkt** (vooden-, prullenmarkt), v.
- Bul'lepees** (harde gedroogde pees van bul of stier), v. —pezen: de —werd gebruikt als strafwerktuig, om te slaan; ook een pektouw, als geeseltuig dienend.
- Bulletin'** (korte bul, kort officieel bericht), o. —s: ook extra-tijding omtrent den ziekte-toestand van een vorst, enz.; lees: bu-le-tain'.
- Bul'ster**, zie Bolster: (een beddezak met bolsters gevuld), v. —s: men draagt de —s in, (Tollens), d. i. bed, peluw of kussens.
- Bult** (bochel; bul, bobbel), m. bulten: een man met een —; het kind viel een —aan het voorhoofd; —achtig (met bulten), bn.
- Bultenaar** (gebochelde), m. —s.
- Bultig** (een bult hebbende), bn.: de tijger deed een sprong naar zijn —en vijand, den buffel; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Bult'os** (N.-Amerikaansche os), m. —ossen; zie Bizon.
- Bultzak** (bed van kaf, boekweiddoppen, of stroo), m. —zakken.
- Bum'per** (Eng. een vol drinkglas), m. —s.
- Bun** (kist, bak of schuifje met gaatjes in de wanden), v. bunnen; zie: Beun, Vischkaar.
- Bun'del** (eig. bond-el, verkleinw.: bos, pak), m. —s: een —kleeren, een —vlas, een —takken.
- Bun'der** (landmaat, thans H.A.), o. —s: vroeger: het Zevenbergsche —d. i. 1,3487 H.A., het Bredasche —d. i. 1,2917 H.A., enz.
- Bunderbundersgelijk'** (evenredig), bw. vero.
- Bund'gras** (kwastgras), o. gmv.: het —groeit op schralen heide- of zandgrond; ook: Bundelgras, Buntgras.
- Bun'gelen** (verwant met bengelen: schommeljen, slingeren), het heelt gebungeld: zijn pruik —de op zijn rug; aan de galg —.
- Bun'keren** (Eng. steenkolen laden): 5 schepen kwamen te R'dam binnen om te —; zie Kolenbunker.
- Bun'zing, bou'zing** (inlandsch, marterachtig roofdier met donkerzwarte haren, korten kop, kleine ooren en krachtig gebit), m. —s: de —is een echte kippendoeder.
- Bu'ran** (verwoestende sneeuwstorm in de Russische steppen of Siberische vlakten), m. —s, (u = oe); ook Boeran.
- Burcht** (versterkt kasteel), m. —en; —heer, m. —en; —tin (bovenmuur van den burcht, meest met kanteelen), v. —tinnen; —wal (in A'dam = burchtgracht), m. gmv.; —vrouw (adellijke meesteres v. d. burcht), v. —vrouwen.

Bureau (Fr. bekleede schrijftafel, kantoor voor ambtswerkzaamheden), o. -s.
Bureau-ambtenaar (O.-I. beambte op een der kantoren of bureelen), m. -s; ook: -man.
Bureaueraat (ambtenaar, die alles zelf wil regelen; eigenmachtig te werk gaand ambtenaar), m. -craten. (eau = oo).
Bureaucratie (invloed of willekeur der ambtenaren, kleingeestige nauwgezetheid der ambtenaars), v. gm.v.
Bureau'lamp (gaslamp, elektrische lamp op een bureau), v. -en.
Bureau'list, bureel'ist (persoon, die de entree-gelden van een schouwburg, enz. int), m. -en; vr. -e.
Bureau'-minist're (grootte, platte schrijftlessenaar, zonder opstand d. i. zonder cilinderkast of rij van laatjes), o. bureaux-ministres.
Bureau' voor den industriëelen eigendom (gevestigd te 's-Gravenhage onder beheer van een directeur: het dient als bewaarplaats van de teekeningen of modellen van fabrieks- of handelsmerken), o. gm.v.
Bureau' voor handelsinlichtingen (gevestigd te Amsterdam, bevordert de belangen v. d. Ned. handel met betrekking tot het buitenland, door het verstrekken van inlichtingen van practischen aard aan belanghebbenden), o.
Bureel' (publiek kantoor b. v. van eenig ambtenaar of hoofdofficier), o. bureelen.
Bureel'ist (klerk, beambte ten bureele), m. -en; ook: **Bureau'ist**.
Bur'en (een buurpraatje gaan maken), ik heb gebuurd: de vriendschap gaat weer uit -, (Staring); zie **Buurten**.
Buret' (dierk. purpervisch, schelpvisch), m. -s.
Buret' (scheik. maatglas), v. -s.
Burg (kasteel, slot), m. -en; zie **Burcht**.
Burgemees'ter (van burg, stad: burgerlijk hoofd eener gemeente), m. -s; -meesterlijk, bn.: met -lijke achtbaarheid; -meesterschap (de waardigheid), o. gm.v.
Burgemees'teren (scherts. het ambt van burgervader uitoefenen), ik heb geburgemeesterd: hij -t ergens in Zeeland.
Bur'ger (ieder lid van eenigen staat, ook stedeling), m. burgers: een gezeten -, gegoed, welgesteld; -es, v. -essen.
Bur'gerachtig (burgerlijk), bn., -er, -st: een - heertje met blinkende jas.
Burgers'vondschool (avondschool voor middelbaar onderwijs), v. -scholen; -dagschool (dagschool voor middelbaar onderwijs), v. -scholen.
Bur'gerdochter (meisje uit den burgerstand), v. -dochters; -gasthuis (hospitaal voor den middelstand), o. -huizen; -huis (klein gesloten huis), o. -huizen.
Bur'gerij' (de gezamenlijke burgers), v. -en.
Bur'gerjongen (jongen uit den burgerstand), m. -jongens; -kring (groep menschen uit den burgerstand), m. -en; bijeenkomsten, welke men in -en een kopje thee... noemt, (C. O.); -kroon (oud-Rome: een hoog eerebewijs, gegeven door den Senaat aan iem., die zich jegens het vaderland of het volk hoogst verdienstelijk had gemaakt), v. -kronen; -lijk (eenvoudig, tot den burgerstand behoorend), bn. en bw.: het huis was als mijn oom -, (C. O.); de -e beleefdheid in acht nemen, welke nl. ieder past als medeburger; zij leven zeer -, -held, v. gm.v.
Bur'gerlijk hu'wel'ijk (huwelijk voor den

ambtenaar van den burgerlijken stand, wettelijke formaliteit), o. -lijke huwelijken.

Bur'gerlijke stand (bureau van boekhouding betreffende huisvesting, geboorten, sterfgevallen, huwelijken, in elke gemeente ten stadhuijze), m. gm.v.: deze wethouder is de ambtenaar van den -.

Bur'german (man uit den burgerstand), m. -lieden, -lui; -manskind (kind van eenvoudige burgermensen), o. -kinderen.

Bur'germanachtig (als een burgerman), bn. en bw.: -doen, -gekleed zijn.

Bur'germensch (eenvoudig burger), m. -en; -oorlog (binnenlandsche oorlog), m. -logen: de -, genaamd de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten, (1349-1492); -praktijk (praktijk van een dokter onder burgermensen), v. gm.v.; -recht (de volheid van rechten, den burger toekomende), o. -rechten: fig. het woord clown (lees: kloun) voor grappenmaker heeft bij ons het - gekregen; -schap (het burger-zijn), o. gm.v.: het - eener stad kon men vroeger koopen; (al de burgers, de burgerij), v. gm.v.; -schapsrecht (burgerrecht), o. -en; -school (lagere school voor burgerkinderen), v. -scholen; -stand (middelstand), m. gm.v.: een meisje uit den -;

-vader (vereerende titel voor burgemeester), m. -s; -wacht (sectie of compagnie van gewapende burgers), v. -en; -zin (vaderlandlievende gezindheid), m. gm.v.

Bur'graaf (van burg, slot: heer van een burg of burcht, ook slotbewaarder; thans adellijke titel, lager dan graaf), m. -graven; -gravin, v. -nen; -voogd (slotvoogd), m. -en; -vrouw (burchtvrouw), v. -en; -wal (eig. dijk of gracht om een burg, ook vestinggracht), m. -wallen: bij brand schepte men het water uit den -wal.

Burin' (Fr. graveerstijf, graveerstaal), m. -s, ook **Burijn**; lees: bu-rén'.

Burlesk' (Fr. laagcomisch, kluchtig, zotgrappig), bn.: als zn. -e, o. het laag-komieke.

Burnous, bur'nus, m.; zie **Boernoos**.

Bur'rie (uit berrie: draagbaar), v. -s.

Bur'sa (R.-K. vierkant foedraal ter berging van het corporaal), v. -s: ook het zijden zakje tot berging der H. Vaten bij een bediening.

Bus (cilindervormige blikkenrommel, blikkenbus), v. bussen: een - voor thee, voor peper, enz.; zegsw. dat stuit als een -, ter dege, zeer degelijk, fig. is zeer logisch; in de bus moeten blazen, veel geld moeten besteden, op kosten gejaagd worden; de - van een naaf, ijzeren beslag of band; vero.: een donder-, een haak-, schiettuig.

Bus, m. -sen; zie **Omnibus**.

Bus'dokter (wijkdokter, die nl. uit een ziekenbus betaald wordt), m. -dokters.

Bus'hel (Engelsche korenmaat, ± 35,35 L.), m. -s; in Amerika is de - 35,24 L. (sh = ej).

Bus'kool (fijn en zacht soort van houtskool in pijpjes, om er mee te teekenen, meestal gestoken in een teekennen), v. gm.v.

Bus'kruit (ontplofbare stof), o. gm.v.: het - is samengesteld uit salpeter, zwavel en houtskool; zegsw. hij vliegt op als -, is licht boos.

Bus'kruitverraad (gesch. in 1605 te Londen, toen Guy of Guido Faukes de parlementsgebouwen door middel van buskruit in de lucht wilde doen springen), o.; zie **Effigie**.

Bus'lichting (lichting der brievenbus), v. -en.

Bus'sel (verkleinw. bundel, bos, schoof), m. -s

een - stroo, een - klaver; fig. de - en zonnestralen, (Conscience).
Busselen (in bussels of schooven binden), ik -de, heb gebusseld.
Bussen (in bussen inmaken), ik heb gebust.
Buste (borststuk of borstbeeld), v. -n, -s: een - van Napoleon, de -n onzer letterkundigen in het Rijksmuseum; lees: buus'te.
But (houten bierkan, ook draagkorf), v. -ten.
But (Fr. but: mikpunt, doel, oogmerk), o. gmv.: dat is zijn -; lees: buut.
Bu'toor (steltlooper: roerdomp, moerasvogel), m. butoren; ook: Pitoor.
Buts (deuk), v. butsen: een - in een kofftekan; zie Bluts.
Bots'kop, buts'kop (om den ingedrukten vorm van den kop: een soort v. dolfijn), m. -koppen: de - heet ook stormvisch: hij bereikt een lengte van ruim acht Meter; zie Noordkaper.
Buur (naastwonende, buurman), m. buren: spreekw. Beter een goede -, dan een verre vriend, de buur die nabij is, kan n.l. in nood dadelijk helpen.
Buur'dochter (buurmeisje), v. -s; -jongen, m. -s; -man, m. -lui, -lieden: zegsw. al te goed is -s gek, iem. die al te goed is, wordt door zijn buren zelfs beetgenomen; -meisje (meisje uit de buurt), o. -s; -praatje, o. -s: een -praatje houden, met een buurman of -vrouw a. d. deur praten.
Buur'schap (betrekking als buur), o.: geen - houden, zich niet met de buren bemoeien.
Buurt (een deel van een wijk, eenige bij elkaar gelegen woningen), v. -en: het is hier een nette -; iets in de buurt laten aanzeggen; hij

woont hier in de -, nabijheid; het dorp ligt in de - van Deventer; -spoorweg (lijn tot verbinding van de kleinere plaatsen eener streek), m. -wegen, zie Locaal -.
Buur'ten (op bezoek gaan bij buren; in de buurt bekend maken), ik heb en het is gebuurd.
Buur'tmeester (gesch. overman van een buurtgilde; wijkmeester), m. -meesters. vero.
Buur'tschap (deel van een dorp, buurt, gehucht), v. -schappen.
Buur'vrouw (vrouw uit de buurt), v. -vrouwen: achterklap van -en.
Byroniaansch (in den trant van Byron, den grootsten Engelschen dichter der 19e eeuw, 1788-1824), bn.: -e zangen, -e schilderingen, vol kleur en gloed. (y = ai).
Bys'sus (Bijbel. allerfijnst Egyptisch lijnwaad), o.: een - kleed was glazend wit en werd alleen door de aanzienlijksten in waardigheid gedragen, b.v. door Jozef, Gen. 41:42.
Byzantij'nen (Byzantijsche geschiedschrijvers; ook Byzantijsche munten), m. mv.
Byzantijsch (de stad Byzantium [Konstantinopel] of het O. R. rijk betreffende), bn.: -e kunst, zie Aya Sophia; -e munten, het -e rijk; fig. slaafsch, kruipend, vooral tegenover vorsten en andere hooge personages.
Byzantijsche romans, ook Oostersehe - (letterk. uit het Fransch vertaalde romans in verzen, die den lezer naar het sagenrijke Oosten verplaatsen), m. mv.: Floris en Blancefloer is een der lieflijkste romans van deze soort.
Byzantisme (bespottelijk overdreven vereering van hooggeplaatste personen), o. gmv.

C. 1)

C, v. -s. De derde letter van het alfabet, wordt in het Nederlandsch alleen gebruikt in ch en in aan vreemde talen ontleende woorden. - In de muziek is de c de benaming van den grondtoon, do genaamd. - In het Romeinsche cijferschrift heeft C de waarde van 100; in de nat. is C = Celsius.
C.A. - Cum annex'is, met den aanleve van dien, met het bijbehorende of bijgevoegde.
Ca. - Cir'ca, ongeveer, omtrent, nagenoeg.
C. à d. - C'est à dire, dat is te zeggen, dat is, dat beteekent.
Cand. of **C.** - Candida'tus, candidaat, iemand, die naar een ambt dingt.
Cand. Min. - ook **C. M.**, zie aldaar.
Cap. of **C.** - Ca'put, hoofd, hoofdstuk.
C. of Cels. - Cel'sius, zie aldaar.
Cert. - Certificaat', getuigschrift.
Cet. - Ce'tera, het overige.
Cf. - zie Conf.
C.L. - Cita'to lo'co, op de aangehaalde plaats.
C.M. of **Cand. Min.** - Candida'tus minis-

te'rii, candidaat tot den heiligen dienst, proponent, zie aldaar.
C.M. - Curren'tis men'sis, der loopende maand; currente mense, in de loopende maand.
Co. - Con'to, rekening; meerv. Conti.
C. - Compagnon', zie aldaar.
Cod. - Co'dex, wetboek; ook handschrift, oorkonde; meerv. Codd. = codices.
Coll. - Colla'to of Colla'tis, vergeleken zijnde, na vergelijking, nagelezen.
Comment. - Commenta'rius of Commenta'tio, verhandeling of uitlegging.
Comp. of **Cie.** - Compagnie', zie aldaar.
Conf. of **Cf.** - Con'feratur, men vergelijke of Con'fer' vergelijk.
Coup. - Coupou', rentebewijs; ook staal of monster v. e. stof, restant.
C. q. - Ca'su quo, in welk geval, in geval van.
Cred. - Cre'dit, zie Credunt.
Cresc. - Crescen'do, met toenemende of klimmende sterkte, (muz.).
C. S. - Cum su'is, met de zijnen, d.i. mede-onderteekenaars; ook cum so'ciis, met zijn deel- of lotgenooten.

1) De woorden, die men onder de C niet vindt, zoek men onder de K; de c wordt uitgesproken als k voor a, o en u, b.v. cacao, commies, cultuur, tenzij voorzien van een cedille b.v. Brabançonne, dus ook als k voor au, ou, ai, oi, enz. en verder vóór l b.v. club, r creatuur en t b.v. defect; waar twijfel bestaat, ook voor de uitspraak der ch, is deze zoo goed mogelijk aangeduid; vóór e, i, ij, y leze men c = s, b.v. ceder, citer, cijfer, Cyprus.

- Cab** (Eng. licht twee- of vierwielig Engelsch straathuurrjtuig, waar de koetsier op een hoogen bok achterop zit), v. -s; lees: keb; zie Hansom.
- Cabaal** (geheim verbond, bedekte verbintenis, verraderij; stuwe tegenwerking of samenspanning), o. -balen; zie ook Kabaal.
- Caballeiro** (Sp. ridder, edelman), m. -'s.
- Caban** (grove en wijde overmantel met kap, keep, schoudermantel), m. -s.
- Cabaret** (herberg, kroeg), v. -s; lees: kabare, -*artistique*, een soort van fijner café-chantant te Parijs, Montmartre, waar artisten optreden.
- Cabinet d'affaires** (Fr. een ministerie, samengesteld voornamelijk om gewone en hangende zaken af te doen), o.; z. Kabinet.
- Cabota'ge** (Fr. kustvaart, kusthandel), v. gmv.
- Cabotin'** (Fr. rondtrekkend tooneelspeler; scheldnaam voor 'n acteur), m. -s.
- Cabotina'ge** (het reizend komedianten-leven), v. gmv. (g = z).
- Cabret'leder**, -*leer* (leder van het jong eener geit, inz. voor handschoenen), o. gmv.
- Cabriolet'** (licht tweewielig rijtuig voor één paard, ulbury), v. -ten.
- Cabriool**, **capriool'** (luchtsprong, kluchtige sprong, bokkesprong), v. -olen.
- Cacao** (naam van de vruchten of vette bonen van den cacao-boom, die, fljn gemaakt, dienen om er chocoladepoeder van te bereiden), v.; -*boon* (zaad van den cacao-boom), v. -en; -*boter* (het vet, dat uit de cacao-bonen wordt geperst, dienend voor vette zalven en toiletzeep), v.; lees: kakou'.
- Cacheeren** (Fr. verbergen, verstoppen, verheelen, geheimhouden). (ch = sj).
- Cachelot'** (potvisch, een kleine soort van walvisch), m. -ten; lees: ka-sjelot'.
- Cachepot'** (Fr. licht gekleurd omhulsel van een bloempot, meest v. papier), m. -s. (ot = oo).
- Cachemier**, -*mi're* (zachte gekeperde wollen stof), o. gmv.; -*en*, bn.: een -*en vest*, een -*en sjaal*; zie: Kasjmir en Casimir.
- Cache-nez'** (Fr. eig. neusbedekker; zijden winterdas), m. -nez's; lees: kasj-nee'.
- Cachel'** (zegel, signet, stempel voor lak of ouwets), o. -ten; -*je*, o. -s. (ch = sj).
- Cacheteeren** (verzegelen met een cachet).
- Cacholong'** (edelsteen, melkwhite opaal), o. gmv.; (bewerkte steen), m. -en. (ch = sj).
- Cachot'** (donker gevangenhok, onderaardsche kerker, kot), o. -ten; lees: ka-sjol'.
- Cacographie'** (eig. gebrekkige spelwijze: taalopgave, wemelend van fouten ter verbetering voor de scholieren), v. -ën; vero.
- Cacophonie'** (wanklank, fout tegen de wel-luidendheid in den stijl), v. -ën.
- Cactus** (plant met dikke, waterachtigen stengel, uit Z.-Amerika; toortsdistel), v. -sen.
- Cadans'** (muz. de stemvalling, dans- of zangmaat, toonval; juiste overeenkomst der deelen eener rede in de redekunst), v. gmv.
- Cadans'** (dichtk. toonval, klemtoonvalling en haar afwisseling in poëzie), v.; zie Rhythmus.
- Cada'ver** (lijk, dood lichaam, aas), o. -s.
- Cadaverous'** (lijkkleurig, ingevallen en bleek, ook vermagerd als een lijk), bn.
- Cadeau'** (Fr. klein vriendschaps- of gelegenhedsgeven), o. -'s: iets -*geven*, ten geschenke; iets -*krijgen*; zegsw. ik geef je hem -, ik kan hem missen; ik zou't niet -*willen hebben*, het nog niet om-niet willen hebben.
- Cadet'** (militaire kweekeling), m. -ten, -s.
- Cadet'tenschool** (militaire opleidings-school), v. -scholen: de -*te Alkmaar*.
- Cadet'ten-partij'**, v.; zie Kadetten.
- Caduc'** (bouwvallig, broos, versten; fig. gebrekkig, afgeleefd), bn.; soms Kaduk.
- Caduciteit'** (bouwvalligheid, broosheid, vergankelijkheid), v. gmv.
- Cae'lia, Cec'lia**, de H. -, patrones der kerkmuziek.
- Caesar**, Julius, de grootste man van zijn eeuw, in oud-Rome: veldheer, staatsman en redenaar; zie Triumviraat; zie Brutus en Cassius.
- Cæsarisme** (regeering-stelsel, waarbij de hoogste macht in den staat niet berust bij de volksvertegenwoordiging maar bij den vorst), o.: het -*van Napoleon I.*
- Caesuur'** (verssnede, de deeling of insnede v. e. versregel; ook rust, vallend in een versvoet), v. -uren, b.v. Volken | verder | vende | vorst | niets | waardi | gen im | mers re | geert gij. (ae = ee).
- Café'** (koffie-huis), o. -'s, cafe'e'tje, o. -s; -*chantant'* (café met zanguitvoering), o. -s, ook: -*concert*, o. -s; -*houder*, m. -s.
- Café'ne** (scheik. uittreksel van koffie), v. gmv.
- Café-restaurant'** (koffiehuis m. gaarkeuken), o. -s; lees: restoraan'.
- Cafian** (Turksch opperkleed), m. -s; meest Kaftan.
- Cahier'** (schrijfboek, aantal samengevoegde bladen papier met omslag), o. -s; lees: ka-jee'.
- Ca'ïd** (Arab. rechter in crimineele zaken), m. -s; zie Kadi.
- Caisson'** (Fr. mil. munitie-wagen, kruitwagen, legerkist, proviandwagen; kistje onder den bak van een rijtuig), m. -s; lees: kesson'.
- Cajapoet'olie**, v. gmv.; meest Kajapoet-olie, zie ald.
- Ca'ke-walk** (Amerik. negerdans, ook naar Europa overgewaaid), v. gmv.; lees: keek'-woak.
- Calad'ium** (O.-I. zeker knolgewas), o. -s.
- Calamiteit'** (grootte ramp, algemeene nood, ellende, landplaag), v. -en. (c = k).
- Calamiteus'** (ellendig, gevaarlijk, rampspoedig, in nood verkeerend), bn.: een -*ze polder*, in Zeeland, een in de nabijheid der zee liggende polder, door haar meer met overstroming bedreigd dan de achterliggende polders, terwijl hij te weinig opbrengt om de zeeoewering te kunnen bekostigen en daarom subsidie van rijk of provincie ontvangt.
- Calan'do** (It. muz. afnemend, wegmellend).
- Calandron'e** (houten, tweekleppige schalmel der Italiaansche landlieden), v. -s.
- Calan'ge** (bekeuring, aanhaling van smokkel-waren), v. -'s; lees: kalaan'ze.
- Calangeeren** (bekeuren, aanhalen, in beslag nemen van smokkelwaar); lees: kalaanzjeeren.
- Cal'chas**, myth. beroemde waarzegger in het leger voor Troje; in Vondel's Palamedes: Kalchas.
- Calcina'tie** (verkalking), v. gmv. (t = ts).
- Calcineeren** (door oxydeeren tot kalk of stof maken: metalen in sterkwater oplossen).
- Cal'cium** (de metalische basis van kalkaarde: lichtgeel metaal, kalkmetaal), o. gmv.; -*carbide*: scheikundige stof, die, met water gedrenkt, het acetyleneegas ontwikkelt.
- Calcula'tie** (berekening), v. -tiën, -s. (t = ts).
- Cal'e'che** (een licht, open rijtuig, zomerkoets, met vier wielen, met beweegbare kap en op veeren), v. calèches; ook: Kales'.
- Caledo'nia**, o.: oude naam voor N.-Schotland

Calidoscoop' (kleurenkijker of schoonheidskijker), m. — open: de — is in 1817 te Edinburg uitgevonden door Dr. Brewster.
Calenbour' (woordspeling, geestig woordenspel, naamspeling), m. — s; ook — **bourg**.
Calen'dae (eerste dag der Romeinsche maand), v.; zegsw. betalen ad calendae Graecas, nooit.
Calendarium (kalender, jaartijl of kerke-lijke officies of diensten), o. — s.
Calépin' (oud vermaard woordenboek in elf talen; aantekenenboekje), m. en o. — s.
Ca'licot (gele of witte katoenen stof, ook cassa geheeten, zoo genoemd naar Calicoet of Calcutta in Engelsch-Indië), o. — s; ook: Ca'lico.
Californië (het goudland, in W.-Amerika), o.; — **nîër**, m. — s; — **nisch**, bn.
Calinerie' (Fr. aanhaligheid, lieve maniertjes), **Calligraaf**' (schoonschrijver), m. — grafen. [v.
Calligraphieeren (schoonschrijven), ik — de, heb gecalligrafeerd. (pf = f).
Calligraphie' (schoonschrijfkunst, schoonschrijft), v. gmv.; — **graphisch**, bn. en bw.
Callilogie' (leer van fraai te spreken, leer der wetsprekendheid), v. gmv.
Calliope, myth. muze van het heldendicht: zij wordt voorgesteld met wastafel en stift.
Calmeeren (bedaren, stillen, geruststellen).
Calomel' (verbinding van chloor met kwik), o. gmv.: — is minder vergiftig dan sublimaat.
Calorie' (warmte-eenheid, dienend om 1 L. water een graad C. te verwarmen), v. — risën.
Calorifère (verwarmingstoestel, dat door buizen een groot gebouw verwarmt), m. — s, zie Centrale verwarming.
Calorimeter (toestel, om de soortelijke warmte der dingen te meten), m. — meters.
Calot'te (Fr. platte muts zonder klep, priester-mutsje), v. — n; meer Kalot'.
Calqueeren (doortrekken van een tekening, natrekken); — **papier**, o. gmv. (qu = k).
Calumet' (vredespijp der N.-Amerik. Indi-anen), v. — ten: het van mond tot mond gaan der — bekrachtigt een overeenkomst.
Calumnîe' (laster, lastertaal), v. gmv.
Calumniceeren (lasteren, kwaadspreken).
Calva'rieberg (Bijb. kruisigingsberg, schedel-plaats; in het Hebreusch: Golgotha (schedel, naar den vorm), heuvel, vlak buiten het toenmalige Jeruzalem, aan de oostzijde), m.
Calvijn, Calvi'nus, gesch. kerkhervormer te Genève, 1509—1564.
Calvil'le (appel, kantig of geribd), v. — s: de roode —, de witte — zijn fijne tafellappels; ook: Calvijn.
Calvinis'me (de leer van Calvijn), o. gmv.: het — in Nederland, Zwitserland en Schotland.
Calvinist' (aanhanger van Calvijn's leer), m. — en; zie Hugenoot.
Calvinis'tisch (volgens de leer van Calvijn), bn.: de — e leer, orthodox-gereformeerde.
Calyp'tra (hoofddeksel der Grieksche gees-telijken, die geen monniken zijn), v. — 's.
Camari'lla (regeering door geheime kuispe-rijen; heerschzuchtige hofklike in Spanje, die in het geheim werkte), v. — 's. (ll = ll).
Cambiaal-recht (wisselrecht), o. — en.
Cam'bio (wisselbrief, wissel), m. — 's.
Camée' (kostbare steen met half verheven heeldentje, d. i. in basreliëf geslepen), v. — èn.
Camel'ia (Chineische of Japansche roos), v. — 's: de — werd door den pater-Jezuet G. J. Camelli in 1632 van de Philippijnen naar Europa overgebracht; eigenlijk Camel'ia.

Camelot' (venter van speelgoed, kranten, enz. op de boulevards van Parijs), m. — s.
Camelot'te (weefsel van kemelshaar), o. gmv.; ook: Kamelot'.
Ca'mera (gewelf, kamer), v. — 's.
Ca'mera-obscu'ra (duistere kamer van een photographietoestel), v., camera-obscu'ra's; ook de titel van het beroemde werk van Hildebrand, in dit boek aangeduid door C.O.
Campa'gne (lundgoed, buitenplaats), v. — s; lees: kampan'je.
Campa'gne (Fr. veldtocht, het in het veld zijn van legers), v. — s: zegsw. hij heeft al heel wat — s meegemaakt, heeft veel levens-ervaring; fig. politieke strijd. (gn = nj).
Campa'gne (in steenovens en suikerfabrie-ken de tijd voor het verwerken van bepaalde grondstoffen), v. — s: de — van de beetwor-tels gaat beginnen, (gn = nj); ook: Kam-pan'je: — **jaar**, o. — jaren.
Campa'nia (landschap in Midden-Italië), v.; de — was het geliefde zomerverblijf der Romeinsche patriciërs.
Campan'le de San Marco, te Venetië (klokkentoren naast de kerk opgebouwd en wel a. d. westkant), v.; de — is in 1902 ingestort en op 26 April 1912 herbouwd ingewijd.
Campé'che-hout (rood verfhout, genaamd naar de stad Campêche in Jucatan a. d. golf van Mexico), o. gmv.; zie Provinciehout.
Campo san'to (It. eig. heilig veld: begraaf-plaats), o.
Campus Mar'tius (gesch. het veld van Mars, waar wapenoefeningen, lichtingen en som-mige volksbijeenkomsten plaats hadden), o.; het — lag ten N.-W. van oud-Rome; hier verzezen allens openbar; gebouwen en eerst tegen het einde der Republiek particuliere huizen in grooter aantal. (t = ts).
Canadeesch' (van, uit, betreffende Canada, een Britsche kolonie ten N. der Vereenigde Staten), bn.: de — e meren; de — e prairiën.
Canail'le (laag gespuis, het grau, Jan-hagel), o. gmv.: (gemeen vrouws-persoon), v. — s; ook: Kanalje.
Canapé' (bektele rustbank met veeren, kus-senbank), v. — 's; — **kussen**, o. — s.
Canard' (verzonnen krantenbericht, foppertij), m. — s; lees: ka-naar'.
Canarische eilanden (aardr. bezitting van Spanje), o. mv.: er zijn zeven groote en zes kleinere —; lees: ka-na-rie-se.
Candela'ber (kaarsdrager, pronkarm-luch-ter, kroonkandelaar), v. — s.
Candidaat' (Lat. eig. de in het wit gekleede: iemand, die naar een ambt, betrekking of waardigheid dingt), m. — daten: hij is — notaris; hij is — voor de Tweede Kamer.
Candidaat' (iemand, die in zijn candidaats-examen geslaagd is), m. — aten: — in de rechten, — in de wis- en natuurkunde.
Candidaat-nota'ris (iemand, die zijn examens heeft afgelegd als notaris, maar nog dingende is naar het notariatschap), m. candidaat-notarissen.
Candidaats-examen (het examen voor den laagsten graad bij een der faculteiten eener hoogeschool), o. — examens, — examina.
Candidatuur' (candidaat-stelling; het din-gen naar een ambt), v. — uren: een — aan-vaarden of aannemen.
Candideeren (candidaat stellen voor den gemeenteraad, de Kamer, enz.): iemand. —

- Candioot'** (bewoner of inboorting van *Candia of Creta*), m. -oten.
- Canephoor'**, v. -phoren; zie *Kanephoor* en *Caryatide*.
- Can'na** (sierplant uit *Z.-Amerika*), v. -'s.
- Canneleeren** (uitgroeven, van groeven of gleuven voorzien, b.v. een zuil).
- Canneluren** (gleufvormige uithollingen in de schacht van Grieksche zuilen), v. mv.
- Cannibaal'** (woest en wreed mensch der *Carabijsche eilanden*, menscheneter), m. -ballen; meest *Kannibaal*.
- Canibaalsch'** (wild, woest, wreed, bloed-dorstig), bn.; meest *Kannibaalsch*.
- Can'o** (*kano*, uit een boomstam vervaardigd vaartuig der wilden van de *Carabiën*; *Indi-aansch bootje*), v. -'s; meest *Kano*, zie ald.
- Can'on** (wet, regel, richtsnoer; kerkelijke beslissing betreffende het geloof; kerkelijke leerstelling, kerkelijke wet), m. -s, *cano'nes*.
- Can'on** (muz. kettingzang, zang waarin n.l. de melodie door alle partijen herhaald wordt), m. *canons*.
- Can'on** (R.-K. de onveranderlijke gebeden-reeks in de *Mis* van het *Sanctus* tot aan het *Pater Noster*), o. gmv.
- Can'on** (jaarlijksche pacht), m.: grond hebben tegen een vasten -; den - en het *dijkorschot* betalen.
- Can'on** (lees: *kan'jon*, diep erosiedal), m.: de - van de *Colorado-rivier*.
- Canon'icus** (R.-K. domheer, kanunnik), m. *canonic*.
- Canoniek'** (R.-K. volgens den *canon d. i. door de kerk erkend*; volgens de kerkelijke regels, niet *apocrief*), bn.: -e boeken, *Bijbel-boeken* met volle, geldende bewijskracht; -recht, R.-K. kerkrecht; ook: *Canon'isch*.
- Canonisatie** (R.-K. heiligverklaring), v. -s.
- Canoniseeren** (heiligverklaren, iemand i. d. *canon* [lijst] der heiligen opnemen); -lug, v.
- Canos'sa** (It. dorp bij *Reggio*, bekend om de onderwerping aldaar van keizer *Hendrik IV* in 1077 aan paus *Gregorius VII*), o.; zegsw. naar - *gaan*, niet naar - *gaan*.
- Canta'bel**, **canta'bille** (muz. vloeiend te zingen, zangerig).
- Canta'bille** (aangenaam en zangerig deel van een muziekstuk, welk deel vooral vloeiend moet gezongen worden), v. -n, -s.
- Cantaloep'**, v. -loepen; zie *Kantaloep*.
- Canta'te** (dicht. een uitgebreid dichtstuk, met recitatieven en *aria's*), v. -n, -s: Van *Alphen's -*, de *Storrenhemel*.
- Canta'te** (muz. groot zangstuk, met begeleiding van instrumenten uit te voeren), v. -n, -s: een *cantate* bevat recitatieven, *aria's* en koren.
- Cantatri'ce** (beroemde beroepszangeres), v. -s.
- Canthariden** (Spaansche vliegen, een soort van schildvleugelige insecten, als blaartrek-kend poeder aangewend), v. mv. (th = t).
- Cant'heum** (gewijde zang), o. *cantica*; zie b.v. *Magnificat*.
- Cantiek'** (geestelijk lied, loflied ter eere van God), o. -en. (c = k), zie *Canticum*.
- Cantil'le** (spiraalvormig goud- en zilverdraad voor passamentwerk), v. -s; ook: **Cantiel'je**.
- Cant'ine** (marktenerskraam, ook uitspanningslokaal in *kazernes*, werk-, verbeterhuizen en gevangenissen), v. -s.
- Cantinière** (cantine-houdster, marktenster), v. -s; lees: *kan-tie-nie-re*.
- Can'to** (muz. gezang, melodie), o. -'s.
- Can'tor** (zanger, voorzanger, leeraar in den zang), m. -s.
- Canu'le** (buisje, pijpje in een wonde tot afvoer van stoffen of aanvoer van lucht), v. -s.
- Can'vas** (sport. grof linnen tot reparatie van wielbanden), o. gmv.; lees: *ken'v's*.
- Can'vas** (zwarte, sterk glimmende voering; ook grof stramien, om op te borduren), o. gmv.; ook: *Ca'nefas* of *Kanefas*.
- Canzo'ne** (dicht. dertienregeliger *rijmstrophe*), v. -n; ook: *Canzo'na*.
- Caout'chouc** (verharde, elastieke gom), o. gmv.; lees: *kaoe'sjoek*; in de spreekt. *ka'sjoek*; zie: *Gummie*, ook *Elastiek*, *Gomelastiek*, *Rubber*.
- Capa'bel** (geschikt, bekwaam, vatbaar), bn.
- Capaciteit'** (inhoudsgrootte of laadvermogen; bekwaamheid, geschiktheid, vatbaarheid), v.; -en (bekwaamheden)
- Cap'pe** (Eng. kraagmantel, losse bal- of concertmantel, *caban*), v. -s; lees: *keep*.
- Capeador'** (in het stierengevecht de man, die met zijn rooden mantel den stier tergt en aanhijst), m. -do'tes.
- Capillaire buizen** (haarbuisjes, b.v. zeer fine slagaderen), v. mv.: -aire verschijnselen.
- Capillariteit'** (nat. de verschijnselen, die zich openbaren bij het op elkaar inwerken der oppervlakten v. vloeistoffen en v. vaste lichamen), v. gmv.; ook het vermogen der haarbuisen tot optrekking van vloeistoffen. (ll = l).
- Capitonneeren** (Fr. het opvullen van zit-tingen en leuning van stoelen, enz.).
- Capitool'** (sterkte of hoofdruicht in oud-Rome), o.; het - lag op den *Capitolijnschen heuvel*; meestal *Kapitool*.
- Capitulant'** (Fr. vrijwilliger, die nog eens voor zes jaar bijteekent), m. -en.
- Capitulanten-stelsel** (Duitsch militair-stelsel ten bate van onderofficieren, die er na 12-jarigen dienst als *capitulanten* een civiele betrekking door krijgen), o. gmv.
- Capitularia** (gesch. geschriften, waarin verordeningen van vorsten en bisschoppen vervat zijn, inzonderheid de algemeene wetten van *Karel den Grooten*, de besluiten op een *Rijksdag* genomen, enz.), v. mv.; ook: -*lariën*.
- Capitula'tie** (onderhandeling of overeenkomst betreffende de hoofdpunten van over-gave eener vesting), v. -tiën, -ties.
- Capituleeren** (een verdrag betreffende de overgave aangaan; een stad, een leger op be-dongen hoofvoorwaarden overgeven).
- Cap'o** (It. begin), m.: *da-*, muz. zi: . . .
- Capri'ce** (luim, gril; een schielijke en bijzondere inval of nuk eens kunstenaars), v. -s.
- Capricieus'** (Fr. eigenzinnig, grillig, wispel-twig), bn., -zer, -t.
- Caprio'le, -ool'** (bokkesprong, lichtsprong, gekke streek), v. -olen; zegsw. -olen maken, kluchtige sprongen als een *capri* of *geit*; zie *Cabriool*.
- Capsu'le** (vleschhoedje, tinnen dopje van me-taal tot sluiting van wijnflesschen), v. -n, -s.
- Cap'tain** (Eng. sport: aanvoerder, leider), m. -s; lees: *kept'n*.
- Cap'tie** (tegenstribbeling, aanmerking, ruzie), v. -tiën, -s; zegsw. -maken, geschil zoeken, *chicanes* maken. (t = s).
- Captief'** (gevangen, in *slavernij*), bn.: een *ballon -*, een a. e. kabel opgelaten luchtballon.
- Captiveeren** (gevangennemen, vasthouden; inpakken, inrekenen; fig. hoeven).

- Capuchon'** (kap v. e. mantel, kraag- of mantelkap voor dames), m. -s. (ch = sj).
- Capucijner** (monnik der Franciscaner orde, zoo genoemd naar de capuce of kap), m. mv.; meestal Kapucijn, Kapucijner.
- Carabas'**, de Markies van -, d. i. de Geelaarsde kat uit het bekende sprookje van Ch. Perrault, 1628-1703; fig. toevallig rijk geworden pocher.
- Carabinië'ri** (Italiaansche gendarmen), v. mv.; lees: -eë'rie.
- Caracal** (wilde kat in de steppen van Azië, ook in Afrika, een soort van lynx), m. -s.
- Caraca'ra** (walk in Z.-Amerika), m. -s.
- Caraco'le** (buitengewoon groote, eetbare huisjesslak), v. -s; zie Wijngaardslak.
- Carambo'le**, v. -s; zie Caramboleeren.
- Caramboleeren** (twee biljartballen raken met den spelenden bal, e. carambole maken).
- Caramel'** (tot hardheid bruinegekookte rietsuiker; horst-uivelletje), v. -s.
- Caramel'** (gebrande suiker), v.; (soorten), v. caramels.
- Caravansera'** (Perzisch: groot gebouw als huisvesting van trekkende karavanen), v. -s; zie Karavansera.
- Carbol'** (ontsmettende vloeistof, uit teerolie gestookt), o. en m.: - is een bekend ontsmettingsmiddel; -water (ontsmettingsstof, oplossing van 3% carbolzuur in water), o. gm.v.; -zuur (hetzelfde als carbol), o.: dit heet ook Phenol.
- Carbol'neum** (dikke olie uit koolteer), o. gm.v., ook **Carbol'ne**, v.: het - of de - is een bederfwerend middel.
- Carbons'ari** (eig. kolenbranders: in Napels, 1810 tot 1820, leden van een geheim staatkundig genootschap), m. mv.; enkelv.: -na'ro.
- Carbonisa'tie** (verkoling), v. gm.v.
- Cardinaal'** (voornaamste; wat tot de hoofdzaak behoort), bn.: het cardinale punt, het punt, waarop de zaak eigenlijk draait; cardinale deugden, hoofddeugden; een -ale fout.
- Carresseeren** (troetelen, liefkoozen, streelen).
- Caret'schildpad**, v. -den; zie Karet-.
- Car'ga** (lading, scheepslading), v.; ook **Car'go**; m., verder: opzichter over de lading.
- Cargadoor'** (Sp. scheepsmakelaar, scheepsbewrachter), m. -s.
- Car'gallijst** (lijst van de met een schip meegekomen goederen, met vermelding van de firma's, voor wie zij bestemd zijn), v. -en.
- Caricatureeren**, -turiseeren (caricaturen teekenen); zie Karikatureeren.
- Caricaturist'** (teekenaar van caricaturen, spotprentteekenaar), m. -en.
- Caricatuur'** (belachelijke voorstelling, spotprent, spotbeeld om iem. of iets in een dwaas daglicht te stellen; koddige afbeelding, bespottelijke overdrifving van eenig gebrek in een persoon of zaak), v. -uren.
- Caricaturiseeren** (belachelijk maken; in een bespottelijk daglicht stellen; bij wijze van spot afbeelden), zie Caricatureeren.
- Carillon'** (Fr. klokkenspel, beiaard), o. -s.
- Carli'sten** (destijds aanhangers v. d. p. en-ident Don Carlos, in Spanje), m. mv.
- Carmagno'le** (Republikeinsche dans, ook volkslied der Fransche omwenteling, 1793), v.
- Carmelle'ten** (ordesgeestelijken, geheeten naar hun klooster op den berg Karmel in Palestina, stichting 1156), m. mv.; meestal Karmelieten.
- Carnaval'** (vastenavond, ook vastenavondpret), o. -s; - wordt gevierd Zondagavond en Maandag en Dinsdag vóór Aschdag.
- Carnivo'ren** (vleeschetende dieren), m. mv.
- Caro'lus-gulden** (gwinje, Eng. goudstuk van ± 12 gld.), m. -guldens. vero.
- Caroussel'** (Fr. ridderspel der Middeleeuwen ter vervanging v. h. tornooi; ook: ringsteken te paard; thans: mallemolens), o. -s. (ou = oe).
- Carra'risch** (afkomstig van Carrara in Toskane), bn.: - marmere, fijn Italiaansch marmere, meestal spierwit zonder aderen.
- Carré'** (vierhoek, vierkant, vierkantige slagorde), o. -s: een - vormen, een - doorbreken.
- Carré'** (mil. gevechtsstelling in den vorm van een vierkant), o. -s; formeert -, stelt u op in een vierhoek!
- Carrië're** (loopbaan, levensloop, levenswandel, levensweg), v. -s: - maken, promotie maken in zijn ambt, goed vooruitkomen; zijn - vinden, ontslag nemen.
- Car'te blan'che** (Fr. algeheele, onbepaalde, onbepaalde volmacht), v.: men gaf mij -; zie Vrije hand. (ch = sj).
- Car'teeren** (een terrein in kaart brengen en wel op een bepaalde schaal).
- Cartel'** (gesch. uitdaging tot een kamp in het krijt, bij een tornooispeel; tot een duel), o. -s.
- Cartel'** (gesch. verdrag tot uitlevering van krijgsgevangenen), o. -s; bij een - gold een kapitein voor 6 man, een luitenant voor 4 man, en een onderofficier of ruiter voor 2 man.
- Cartel'** (vereeniging van fabrikanten tot het doen stijgen der prijzen), o. -s; zie Kartel'.
- Cartesiaansch'** duikertje (nat. poppetje, gevuld met lucht, dat men in een afgesloten glas water kan laten dalen of rijzen), o. -s.
- Cartha'go** (aardr. beroemde stad op den N. zoom van Afrika, door de Romeinen onder Scipio in 146 v. C. verwoest); dicht. **Carthang'**.
- Cartograaf'** (kaartteekenaar), m. -grafien; -graphie' (het teekenen van kaarten), v. gm.v.
- Carton'** (modelblad op ware grootte voor schilders, tapijtwerkers, glasbranders, enz.), o. -s; meestal: Karton; zie Schabloon.
- Cartouna'ge** (Fr. het innaaien van een boek in karton), v. gm.v.; - is ook het maken van kartonnen doozen.
- Caryati'de** (vrouwengebeeld in een lang gewaad, dienende als schoorzuil), v. -n; soms: Karyatide; een dergelijke lastdrager in mann. vorm heet Atlas; zie Schraagbeeld.
- Cascade** (waterval, die uit verscheiden kleine vallen bestaat), v. -n, -s.
- Casé'ne** (kaasstof), v. gm.v.
- Casimir'** (halfslaken; gekeperde wollen stof), o.
- Casim'no** (It. eig. huisje: naam v. e. sociëteits- of clubgebouw; besloten gezelschap), o. -s.
- Cas'sa** (plaats, waar het geld bewaard wordt; de aanwezige geldvoorraad), v. gm.v.
- Cassan'dra**, myth. dochter van Priamus en Hecuba, door Apollo met de gave der voorspelling bedeeld, doch zóó, dat zij niets dan ongeluk zou voorspellen en bij niemand geloof zou vinden: een - voorspelling, sombere voorspelling, waarop echter niemand acht slaat.
- Cassa'tie** (vernietiging, tenietdoening; ontzetting uit een post), v.: Hof van -, hoogste gerechtshof, dat de vonnissen, door lagere rechtbanken geveld, kan vernietigen of wijzigen.
- Cassa'vemeel**, o.; zie Manioken Tapioca.
- Casseeren** (opheffen, afzetten, vernietigen,

- te niet doen): een vonnis —; een soldaat —, af danken; iets —, van de hand wijzen.
- Cassette** (een koffertje, geldkistje: bijzondere schat eens konings), v. —n, —s.
- Cassius**, gesch. een der heethoofdige saamgezworenen tegen Julius Caesar, 44 v. C.; sneuvelt in 42 v. C.
- Castagnetten** (muz. danskleppers, in den vorm van halve notedoppen; duimkleppers of klakkers, waarmede de Spaansche danser of danseres onder den dans voor zich zelf de maat aangeeft), v. mv. (gn = n).
- Cas'u**, zie in casu.
- Cas'tor-olie** (ricinusolie, wonderolie), v. gmv.
- Casualist** (iemand, die de leer, dat alles van een bloot toeval afhangt, is toegedaan), m. —en.
- Casualistiek** (leer, dat een bloot toeval oorsprong kan zijn van alle dingen), v. gmv.
- Casualiteit** (toevaligheid), v. —en.
- Casuariënen** (O.-I. soort van naaldbomen op Java en andere O.-I. eilanden), v. mv.
- Casuaris** (dierk. een geslacht van loopvogels, meest uit Australië), m. —sen: de —sen behoren tot de familie der struisen.
- Casueel** (toevallig, bij gelegenheid), bn. en bw.
- Casuisit** (raadweter en beslisser bij alle gewetensvragen), m. —en. (s = z).
- Casuisitiek** (de leer, om voor alle gewetensvragen, die zich voordoen, raad te geven en ze op te lossen), v. gmv.
- Cas'u quo**, Lat. in ieder geval, in allen gevallen.
- Cas'us** (toeval, geval; in de taalkunde: naamval), m.: een — criticus, een kritiek geval; een — belli, een reden of aanleiding tot oorlog.
- Catacom'be** (onderaardsche, gewelfde gang als begraafplaats van martelaren nabij het oude Rome, ook bij Napels, op Malta, Sicilië, enz.; bewaarplaats van doodsbeenderen in Parijs), v. —n, —s; de —n dienden, in tijden van vervolging, den eersten christenen ook tot wijkplaats; de —n te Valkenburg.
- Catafalk** (praalbed; treurstellage, dragende een dookst met of zonder het lijk, i. e. Mis van requiem in een R.-K. kerk), v. —en; meest Katafalk.
- Catago'risch** (onvoorwaardelijk, positief), bn.: een — antwoord, stellig, rechtstreeksch, beslissend; lees: ka-taa-goo'ries.
- Catalogiseeren** (in een catalogus plaatsen en omschrijven), ook: Catalogeeren.
- Catalo'gus** (boeken- of prijslijst, naamlijst van boeken, munten, schilderijen, enz.), m. —sen, —lo'gi: spreekt. Cataloog, m. —logen.
- Catapult** (bij de Romeinen werktuig, om pijlen van groote zwaarte af te schieten of zware steenen weg te slingeren), v. —ea; tegenwoordig: schiettuig van de lieve jeugd, v.; meestal Katapult.
- Cataract** (waterval in een groote rivier), v. —en: de —en van den Nijl, den Ganges, enz.; soms Katarakt.
- Catarrh**, —tar'rhe (geneesk. zinking, aandoening van het slijmvlies der ademhalingswerktuigen, der maag), v.; lees: katar'.
- Catarrhaal** (zinkingachtig), bn.: —ale koorts, zinkingkoorts.
- Catastro'phe** (ieder treurig einde eener zaak, ook: groot onheil, volksramp), v. —s, —n.
- Catastro'phe** (dicht. ongelukkige wending of keer, ook in een tragedie), v. —s.
- Catechee'** (iem., die mondeling onderwijst door vragen en antwoorden), m. —cheten.
- Cateche'se** (mondeling onderricht in de geloofs- en zedenleer), v. (ch = scherpe g).
- Cateche'tisch** (vragenderwijze, in den vorm van een gesprek), bn.: —onderwijs, (ch = g).
- Catechisant'** (iem., die de catechisatie bijwoont), m. en v. —en. (ch = g).
- Catechisatie** (onderwijs in de Hervormde godsdienstleer), v. —tiën, —ties; —kamer (vertrek, waarin catechisatie gegeven wordt), v. —kamers. (s = z).
- Catechiseeren** (onderwijs in den godsdienst geven door vragen en antwoorden).
- Catechiseermeester** (onderwijzer in den Hervormden godsdienst), m. —meesters.
- Catechis'mus** (vragenboek bij 't R.-K. godsdienstonderwijs), m. —sen.
- Catechis'mus** (R.-K. het onderwijs in de christelijke leer, vooral aan kinderen, in vraag en antwoord), m. —sen: naar den — gaan.
- Catechumeen'** (in de eerste tijden: geloofsleerling, n. l. hij, die zich tot het Doopsel voorbereide, doopleerling), m. en v. —menen.
- Categorie** (orde, afdeling, soort, rang, klasse), v. —ën. (e = ee).
- Catego'risch** (stellig, afdoend, bepaald, zonder omwegen), bn.: een — antwoord.
- Cate'nen** (verzameling van bijbelverklaringen, vooral uit kerkvaders), v. mv.
- Cathari'na-venster**, o.; z. Roosvenster.
- Cathe'der** (leerstoel, spreekgestoelte), m. —s; meer Katheder.
- Ca'thedra** (zetel, bisschopp. stoel, pauselijke stoel): ex —, op beslissende of afdoende wijze.
- Cathedraal**, v. —alen; zie het betere Kathedraal.
- Catholicis'me** (eig. de algemeene geloofsleer: godsdienst der R.-K. kerk, ook haar godsdienstleer en zedenwetten), o. (th = t).
- Catholic'ek**, m. —en; zie Katholieke.
- Catili'na**, gesch. Romeinsch ridder en patriciër: streeft naar het oppergezag in Rome, komt in 62 v. C. om met heel zijn aanhang.
- Catastaansch'** (in den trant van Cate, 1577—1660), bn.: een —e dreun, e — rijmen, verzen.
- Cauchemar'** (Fr. tooverkol, nachtmerrie), m. —en; lees: koo'sje-maar'.
- Caudijnsch'**, het —e juk; zie Juk.
- Cau'sa** (oorzaak, aanleiding, gerechtelijke handeling), v. —'s, (au = ou); Fr. Cause.
- Causaal** (oorzakelijk), bn.: een — verband, nl. van oorzaak en gevolg; lees: koutaal'.
- Causaliteit** (oorzakelijkheid, verband tusschen oorzaak en gevolg), v. gmv. (au = ou).
- Cau'satief** (w.w., dat een oorzaak uitdrukt), o. —tie: en: drenken, zetten, leggen zijn —ven.
- Cau'se céle'bre** (Fr. opzienbarend rechtsgeving, geruchtmakende zaak), v. causes célebres.
- Causerie'** (gekwel, gekout), v. —ën, —s.
- Causerie'** (Fr. letterkundige voordracht in den vorm van een praatje), v. —s, —ën.
- Causerie'** (R.-K. gemeenzame toespraak in 't algemeen over allerlei godsdienstige of zedenkundige stoffen), v. —ën; zie Conferentie.
- Causeur'** (prater, kouter, keuwelaar), m. —s.
- Causeu'se** (sofa voor twee personen), v. —s.
- Cau'tie** (Lat. borgtocht, onderpand, waarborg), v. gmv.: —stellen.
- Cavalea'de** (Fr. ruiteroptocht, schitterende ruitersstoet), v. —s: een bonte — van inlandsche hoofden.
- Cavalerie'** (mil. ruitery, paardenvolk), v. gmv.; —kazerne, v. —n; —officier, m. —en.
- Cavalerist'** (krijgsmans te paard, ridaatruiter), m. —en.

- Cavaller'** (begeleider eener dame, haar danser), m. -s; lees: kavaljé.
- Cavaller'** (ruiter, ridder), m. -en. (ie = ie).
- Cavati'ne** (muz. kort muziekstukje, aria zonder herhaling van motief), v. -s.
- Caveeren** (borg of aansprakelijk blijven; afweten, zich in de bres stellen voor).
- Caver'ne** (onderaardsch hol, spelonk), v. -n.
- Caviaar'**, v. gmv.; zie Kaviaar.
- Cayenne-peper** (Spaansche peper, geheeten naar Cayenne, hoofdstad van Fransch-Guyana op de N.-O. kust van Z.-Amerika), v. gmv.
- Cedeeren** (afstand doen van, afstaan).
- Cedel, ceel** (lijstje, briefje; huurcontract), v. cedelen, cedels. ceelen; ook Cedul.
- Ce'der** (grootte naaldboom van den Libanon of het Witte-gebergte in Syrië), m. -en, -s; -achtig, bn.; -en (van cederhout), bn.; -hout (een roode houtsoort voor sigarenkistjes en potlooden), o.; -olie (olie, voor par'umerie en balseming gebruikt), v. gmv.
- Cedille** (Fr. haakje onder de letter c [ç], ingeval die letter als s moet uitgesproken worden vóór a, o, u), v. -s.
- Cedel**, v. -en; zie Cedel.
- Ceintuur'** (gordel, lendenband), v. -turen.
- Ceintuur'baan** (ringvormige spoor- of tram-baan om een groote stad, ringbaan), v. -banen.
- Cel** (kamerje, afgesloten hokje bv. in een klooster), v. cellen; -letje, o. -s.
- Cel** (afgesloten hok in een gevangenis), v. cellen; -straf (straf van eenzame opsluiting), v. gmv.; zie Cellulair.
- Cel** (zeshoekig vakje eener honigraat), v. -len.
- Cel** (nat grondbestanddeel v. e. organisme), v. cellen: een - bestaat uit protoplasma en kern.
- Cele'bes** (aardr. een der groote Soenda-eilanden, bijna 8 maal zoo groot als ons land met 15 millioen bewoners: Afoeren, Makassaren, Chineezzen, Arabieren, Boegineezzen en Europeanen), o (ie = lee).
- Celebrant'** (R.-K. geestelijke, die den dienst der M's verricht), m. -en; ook Officiant.
- Celebriteit'** (vermaardheid, beroemd persoon; uitstekend talent), v. -en. (e = ee).
- Celeriteit'** (gezuwindheid, snelheid), v. gmv.
- Celibaat'** (de ongehuwde staat, verplichting tot echthoosheid der R.-K. geestelijken), o. gmv. (e = ee).
- Cellibatair'** (ongehuwde man, oud-vrijer), m. -s: een eenzaam -; de heer Wagenstert (C.O.) was een zonderlinge-, vrijgezel. (ai = è).
- Cellarius** (in 't oude klooster, de keldermeester, de bottelier), m. -en.
- Cellist'** (violoncellist, bespeler van een violoncel), m. -en.
- Cell'o** (violoncel), v. -'s.
- Cellulair'** (celvormig, met cellen, eenzaam), bn.: -e gevangenisstraf, eenzame opsluiting.
- Cellulo'id** (een soort van kunstivoor), o. gmv.
- Cellulo'se** (plantk. plantencelstof, bestanddeel van zetmeelkorrels), v.
- Cel'sius**, Zweedsch sterrenkundige, professor te Upsala, 1701-1744, ontwerper van den 100-deeligen thermometer; zie C. of Cels.
- Celtisch**, bn.; zie Keltisch.
- Cel'vocht** (het vocht in plantencellen) o. -vochten; -weefsel, o. -weefsels.
- Cement'** (mortel, metselspecie), o. -en; fig. de martelaren, wier bloed het - der kerk is, (C. O.), bindmiddel, verbinding.
- Cement'** (visschersterm voor snert), o. gmv.
- Cementeer'en** (met cement bepleisteren).
- Cemen'ten** (van cement), bn.: een - omlijsting, een - rand, een - vloer.
- Cement'tegel** (vloertegel v. cement), m. -s.
- Cena'culum** (spijszaal), o. -s.
- Cenobiet'** (monnik, kloosterbroeder), m. -en.
- Cenota'phium** (eig. ledig graf: eeregedenkteeken), o. -s, -phia: een - werd opgericht ter eere van een doode, wiens lijk men niet in handen had kunnen krijgen, b.v. voor iem., die op zee of in een oorlog was omgekomen.
- Censeeren** (beoordeelen, schatten).
- Cen'sor** (beoordeelaar), m. cen'sors, -so'ren.
- Cen'sor** (in oud-Rome de magistraatspersoon, belast met het toezicht op de zeden, de belastingen, de openbare werken), m. -so'ren, -s.
- Censoraal'** (den censor betreffende), bn.
- Cen'sor libro'rum** (boekenkeurder), m.: de - geeft het nihil obstat d.i. er is geen beletsel, waarna door of namens den bisschop het Imprimatur wordt verleend.
- Censureeren** (onder kerkelijke censuur brengen: fig. afkeuren, wraken).
- Cen'sus** (geldelijke maastaf, die iem. tot kiezer maakt), m. gmv.: afschaffing van den -.
- Censuur'** (in oud-Rome: het toezicht door de censoren uitgeoefend), v.: thans: het toezicht op boeken en geschriften of op de drukpers.
- Censuur'** (R.-K. kerkelijke uitspraak van godgeleerden, Rom. congregaties, den paus: over de meerdere of mindere mate van onrechtzinnigheid eener leerstelling; ook kerkelijk tuchtmiddel, waardoor op den schuldige eenige kerkelijke straf wordt toegenast), v. gmv.; zie voor het laatste geval: Excommunicatie, Suspensie, Interdict.
- Cent** (bronzzen pasmunt, f 0,01), m. meerv.: afzonderlijke muntstukjes, centen; de waarde, cents b.v. een kwartje of 25 cents.
- Cent** (pro of per), van of ten honderd.
- Centaur'** (myth. paardmensch of menschaard d. i. wezen, half-paard met het bovenlijf van een mensch), m. -en.
- Centenaar** (uit het Lat. centum, honderd: gewicht van honderd halve ponden of 50 K.G.), m. -s: een metrieke - is 100 K.G.
- Centenaarslast** (zware, drukkende last), m. gmv.: er ligt mij een - op het hart, op de borst, ik ben erg gedrukt, angstig.
- Centena'rius** (honderdjarige), m. -rii.
- Cent'erboor** (timm. boor voor groote cirkelvormige gaten), v. -boren.
- Cent'fl** (insamenst. honderdste deel, maat), bw.
- Cent'fiere** (M² of honderdste deel der vierkante roede) v. -aren, -ares.
- Cent'igram** (honderdste deel van een wichtje of 0.09994 K.G.), o. -grammen.
- Cent'liter** (vingerhoed, honderdste deel der kan, of 0.01 L.), m. -liters.
- Cent'ime** (Fr. honderdste deel van een frank, d. i. van f 0,98, 1/2 cent nagenoeg) v. -n, -s.
- Cent'imeter** (duim, honderdste deel van een M., 0,01 M.), m. -meters.
- Centraal'** (in het midden of centrum gelegen), bn.: -Afrika, -Amerika; een - bestuur, d. i. van één hoofd uitgaande; een - punt, een middelpunt; centrale verwarming, zie Calorifere; een - gesternie, een zon als middelpunt, waaromheen de planeten wente-len; het -ale zenuwstelsel, ruggemerg en hersenen.
- Centraal'spoorweg** of de Centraal (aardr. lijn van Utrecht naar Zwolle), m. gmv.

- Centraalzon** (vaste ster, rondom welke alle vaste sterren van alle sterrenstelsels zich zouden bewegen), v. -zonnen.
- Centrale**, v.: een elektrische -: electrisch centraal-station, dienend tot levering van den electrischen stroom.
- Centralisatie** (samentrekking of vereeniging in één middelpunt), v. gmv.
- Centraliseeren** (bijeentrekken, vereenigen in één middelpunt): een -d staatsbestuur.
- Centrifugaal** (middelpuntliedend), bn.
- Centrifugapomp** (pomp, die door centrifugaalkracht in werking wordt gebracht), v. -en.
- Centrifuge** (werktuig in boterfabrieken tot zuivering der melk), v. -s. (g = zj).
- Centripetaal** (middelpuntzoekend), bn.: -petale kracht; zie de tegenst. Centrifugaal.
- Centrum** (middelpunt, punt van vereeniging), o. -s, -tra.
- Centrum** (de Katholieke staatspartij in Duitschland, in 1870 te Berlijn gesticht naar het proaram van Peter Reichensperger), o.
- Centumviraat** (het gerecht der honderd-mannen in Rome), o. gmv.
- Centurie** (Lat. in het Rom. leger, een schare of getal van honderd), v. -riën, -s.
- Centurio**, m. -s; zie Honderdman.
- Cephalide** (gehaakte of gebreide hoofd- en oorwarmer voor dames), v. -s: het hoofdeksel van een roode en blauwe -, (C. O.), vero.
- Cephalopoden** (kopspootige weekdieren), m. mv.: de sepia's of inktvischen zijn -.
- Ceramiek** (kunst om vazen, enz. d. i. fayence te maken, pottenbakkerskunst), v. gmv.
- Ceramisch**, bn.: de -e kunst bloeide reeds 2500 v. C. in China; zie Ceramiek.
- Cerberus** (myth. driehoofdige, bassende helhond, bewaker v. d. Onderwereld), m. gmv.
- Cercele** (gezelschap, vriendenkring, kransje), m. en o. -s; lees: ser'kle.
- Cerealiën** (gewassen met melig zaad, granen: in oud-Rome de akkerbouwfeesten van 9-18 April ter eere van Ceres), o. mv.; zie Ceres
- Cerebraal-stelsel** (in het dierlijk lichaam de hersenen als centrum van het zenuwstelsel, hersenzenuwstelsel), o.: z. Centraal.
- Ceremonie** (eig. plechtige offerande, thans kerkplechtigheid; ook staats, plichtpleging, hofgebruik), v. -s, -niën.
- Ceremoniën** (R.-K. kerkelijke plechtigheden, zinnheidsdige handelingen, b.v. in de week vóór Paschen), v. mv.
- Ceremoniël** (het geheel der gebruiken bij feesten of openbare plechtigheden; fig. drukte, omslag), o. gmv.: als bn.: plechtstatig.
- Ceremoniemeester** (bestuurder of leider van feestelijkheden, partijtjes, enz.), m. -meesters: ik nam de taak van - op mij, (C. O.)
- Ceremonieus** (vol plichtplegingen, overdreven beleefd), bn., -zer, -t.
- Ceres**, myth. bij de Romeinen, de godin der oogsten en van den landbouw, de milde geefster van bloemen en kruiden, van koren en brood, de beschermster van landbouw en kweekerij, zie Demeter.
- Cerneeren** (mil. insluiten, omsingelen).
- Certificaat** (bewijschrift, schriftelijk bewijs, getuigschrift), o. -caten: een - van goed gedrag: een - van onvermogen, zie Pro Deo.
- Certifceeren** (verklaren, verzekeren, betuigen; door onderteekening bevestigen), ook: Certificeeren.
- Cervelaatwors** (uit het It. gekookte en gekruide hersen- en vleeschwors), v. -worsten.
- Ces'sie** (afstanddoening, boedelafstand, overdracht), v. -siën, -s: een akte van -.
- Cetaceën** (walvisachtige zoogdieren), v. mv.
- Cetera** (het overige, hetgeen er meer volgt): et -; zie etc. en cet.
- Chagrijn** (kommer, hartzeer, verdriet), o. gmv. (ch = sj).
- Chagrineeren** (bedroeven, kwellen, krenken).
- Chaine** (keten, ketting; de kettingdans; de scherping op het weefgetouw), v. -s; lees: sjène.
- Chaise-longue** (Fr. eig. lange-stoel: zieke-stoel, slaapstoel met uittrekklep voor beenen en voeten), v. chaises longues.
- Chalcedoon** (een soort v. half-doorzichtigen topas; nevel- of melksteen, uit Chalcedonië in Klein-Azië), m. -onen.
- Chaldeeuwsch** (tak der Noord-Semietische talen, gesproken door de Chaldeen of Babyloniërs, later ook door de Joden aldaar), o.
- Chale** (Perz. lange omslagdoek voor dames), v. -s; ook: Sjaal.
- Chalet** (Fr. alpenhut, ook kleine villa in denzelfden stijl, met overstekend dak), o. -s.
- Chamade** (leeken op de trom, als de belegerden wenschen te capituleeren), v. -s: zegsw. de - slaan, fig. achteruitkrabben. (ch = sj).
- Chamberloer**, m. -s; (ch = sj); zie het betere Sjamberloek.
- Chambertin** (Fr. fijne Bourgogne-wijn), m.
- Chambre** (kamer i. e. kazerne), v. -s.
- Champa'gne-wijn** (mousseerende wijn uit het Fransche departement van dien naam, bruiswijn), m. -wijnen: ook enkel: c' ampa'gne, m. scherts.: cham'py of sjam'pie. (ch = sj).
- Champêtre** (landelijk, wat tot het land behoort), bn.: bal-, danspartij in een tuin, in de open lucht; garde-, veldwachter. (ch = sj).
- Champignon** (Fr. eetbare paddenstoel, woekerplant, zie Kampernoelie; fig. snel rijk geworden man parvenu), m. -s.
- Champion** (Fr. overwinnaar in een sportwedstrijd), m. -s; (ch = sj); zie Kampioen.
- Cham'py** (scherts. voor champagne-wijn), m.
- Cham'sin** (gloeende Z.-O. westjynwind in Egypte, van Mei tot in Juni), m. (ch = sj).
- Chan'ge** (Fr. ruil, verwisseling), v. -s; ook: Wisselbank. (ch = sj).
- Changeant** (Fr. weerschijsdoek: weefsel van zijde, wol of katoen, dat afwisseling van kleur toont), m. en o. (ge = zje).
- Changeeren** (Fr. veranderen, verruilen).
- Changeement** (verandering), o.; lees: -ment.
- Chanson** (Fr. lied, zang, zangstukje), v. -s.,
- Chansonnet'te** (Fr. kleine chanson), v. -n.
- Chansonnier** (Fr. coupletzanger), m. -s.
- Chanta'ge** (Fr. geldafpersing, geldafdreiging), v. gmv.; zie Afdreigen. (ch = sj).
- Chanteur** (Fr. zanger), m. -s.
- Chanteuse** (Fr. zangeres), v. -s. (s = z).
- Chaos** (baierd, d. i. nevelklomp, waarin alle hoofdstoffen, vóór de schepping der wereld, onder elkander gemengd waren; de oneindige wereldruimte vóór de schepping; fig. regel-looze toestand, ordelooze massa, wanorde, ver-warring, warboel), m. gmv. (ch = scherpe g).
- Chao'tisch** (wanordelijk, uiterst verward), bn. en bw.; ook, als een chaos: een -e ver-warring. (ch = scherpe g).
- Chapeau-bas** (Fr. eig. hoed-af): - spelen, zich onderdanig aanstellen.
- Chapel'le arden'te** (Fr. verlichte rouwkapel)

- verlichte rouwkamer in een sterfhuis), v. chapelles ardentés; lees: sjapèl' ardaant'.
- Chaperon'** (Fr. hoofddeksel, kapje), m. -s; fig. beschermend geleider v. e. jonge dame; vr. -one, v. -s. (ch = sj).
- Chaperonneeren** (een jonge dame tot beschermend geleide verstrekken); ook: Chapronneeren. (ch = sj).
- Chap'tre** (hoofdstuk; onderwerp van een gesprek), o. -s; zie Kapittel.
- Char-à-bancs, charban'** (lange en open bankwagen, met zitplaatsen voor twaalf personen), m. chars-à-bancs; ook: Janplezier.
- Chara'de** (lettergrepenraadsel), v. -s, b.v. a-wond-rood: de eerste lettergreep is de naam van een riviertje, de tweede is wat men zelf uitdenkt, de derde is de kleur der roos, het geheel een fraai natuurverschijnsel.
- Char'ge** (Fr. overdrijving, paskwil), v. gmv.
- Char'ge** (Fr. stormaanval der ruitertij, met de blanke wapens), v. -s. (ch = sj).
- Char'ge:** zie getuige i -, iem. die in 't nadeel getuigt van den beschuldigde, zie Décharge.
- Chargeeren** (Fr. belasten, bezwaren, overdrijven); bij de cavalerie: een aanval doen op; ook, de kanonnen laden. (ch = sj).
- Charib'dis, m.;** zie Charybdis.
- Char'itas** (deugd der christelijke liefde, of de voorstelling er van), v. (ch = scherpe g).
- Char'ites, v. mv.;** zie Gratiën.
- Charivar'** (Fr. verward geraas, geklank met ketels, enz.; geschreeuw, twist; ketelmuziek; een stel rammelende kleinoodiën aan een horlogeketting, enz.), o. -'s. (ch = sj).
- Charlatan'** (kwakzalver, marktschreeuwer, windvuil, druktemaker), m. -s. (ch = sj).
- Charlatannerie'** (kwakzalverij, grootspraak, snuoverij, bluff), v. gmv. (ch = sj).
- Charlema'gne, naam van Karel den Groeten, of van Carolus Magnus, 768-814;** lees: sjarleman'je.
- Charmant'** (Fr. bekoorlijk, betooverend, lieflijk, allertiefst), bn. en bw. (ch = sj).
- Char'on, myth. oude en havelooze veerman aan den Styx;** zegsw. in -s boot stijgen, overgaan naar de zalige gewesten of het Elysium. (ch = scherpe g).
- Char'ta** (papier, oorkonde, brief), v. -'s.
- Char'te-partij;** zie Chertepartij. (ch = g).
- Char'ter** (Eng. oorkonde, waarbij zekere voorrechten worden toegestaan, handvest, vrijbrief), o. -s; in de -s vindt men het oudste Ned. proza; er is een Vlaamsch - van 1249 en een Zeeuwsch van 1254; -meester (ambtenaar bij het Rijksarchief), m. -meesters.
- Char'teren** (Eng. huren, bevrachten v. e. schip) (ch = scherpe g).
- Chartreu'se grande, v.;** de - is een beroemd klooster, in 1082 bij Grenoble in het dal der Isère gesticht, in 1904 verwereldlijkt.
- Chartreu'se** (likeur, bereid door de monniken van het Kartuizerklooster bij Grenoble), v. gmv.: een glaasje -. (ch = sj).
- Charyb'dis** (draaikolk of maalstroom op de N.-O. kust van Sicilië bij den vuurtoren, op Faro-punt, aan den ingang der straat), m.: de - was in de Oudheid zeer gevreesd; zie Scylla. (ch = scherpe g); ook: Charibdis.
- Chassinet'** (Fr. vensterhor v. ijzergaas met een of ander toepasselijk opschrift tot opsiëring v. eenige feestelijkheid), o. -ten; lees: -net'.
- Chateaubriand'** (Fr. biefstuk met aardappelen), m. -s; lees: sjatobrian'.
- Chatelain'** (Fr. burchtheer, slotvoogd), m. -s; lees: sjatelèn; vr. -e.
- Chassis'** (Fr. inlegram, drukraam, photogr. aftrekraam), o.; lees: sjassie'.
- Cha'tib** (Mohamm. priester, die op Vrijdag in de moskee den dienst verricht), m. -s.
- Chauffeur'** (Fr. deskundig bestuurder van een automobiel), m. -s. (ch = sj).
- Chauvinis'me** (Fr. kleingeestige vaderlandsliefde), o. gmv.; - is ook geestdriftige en grenzenloze bewondering van al, wat tot eigen kring of eigen land behoort, met kleinachting van al, wat daar buiten ligt. (ch = sj).
- Chauvinist'** (hartstochtelijk patriot, dwepend en overmoedig vaderlander en tevens vreemdelingenhater), m. -en. (ch = sj).
- Check** (Eng. kassiersbriefje; order van betaling), v. -s; lees: tsjek; ook Fr. Chèque.
- Cheer** (Eng. gejuich, hoera-geroep), v. -s; lees: tsjier'.
- Chef** (hoofd, leider, voorman, aanvoerder, bevelhebber), m. -s; lees: sjef.
- Chef de bureau'** (Fr. eig. kantoorchef: verantwoordelijk hoofd van eenige afdeling van administratie), m. chefs de bureau.
- Chef d'œuv're** (Fr. meesterstuk, eig. proefstuk voor de gildemeesters), o. chefs d'œuvre.
- Chemica'liën** (scheikundig verkregen stoffen, artseniën), v. mv. (ch = scherpe g).
- Chemicus** (scheikundige, beoefenaar der chemie), m. -mici. (ch = g); zie Chemiker.
- Chemie'** (scheikunde. afdeling der natuurwetenschap), v. gmv.; de - houdt zich bezig met de samenstelling, vorming en scheiding der stoffen; zie Alchimie. (ch = scherpe g).
- Chem'iker** (chemist b.v. eener suikerfabriek; ook in O.-Indië), m. -s. (ch = scherpe g).
- Chem'iot'** (Fr. spoorwegbeambte), m. -s.
- Chem'isch** (scheikundig), bn.: een - preparaat; een -e wasscherij en ververij.
- Chemiset'te** (Fr. overhemdje), v. -s.
- Chemist'** (chemicus), m. -en. (ch = g).
- Chemil'le** (zijden knoopwerk, dat op een ruwe rups gelijkt, dienend als belegsel, boordsel, enz.), v. -s; lees: sjeniël'je.
- Chè'que** (bankbriefje), v. -s; zie Check.
- Chertepartij** (ziesw. akte van overeenkomst, tusschen bevrachter en vervrachter, vrachtontract), v. -partijen. (ch = scherpe g).
- Cher'rub, m. -s,** hetzelfde als
- Cherubijn'** (eig. vlammenbode d. i. schiltrende engel, benaming van een hemelgeest of engel van den 2den rang, d. i. ze komen na de Serafijnen, die Gods troon omringen), m. -ijnen; -tje, o. -s.
- Cheval'ter** (Fr. ridder), m. -s. (ch = sj).
- Cheval'ter d'industrie'** (Fr. gelukzoeker, oplichter, fortuinzoeker, slimme ofzetter), m. mv. chevaliers d'industrie. (ch = sj).
- Cheviot'** (met ribbels geweven lakenstof), o. -s; lees: sjeviot'.
- Chevreau'** (geitje), o.: laarsjes van -leer, van geitenleer; lees: sjewoo'.
- Chevron'** (schuine streep op de mouw, onderofficiersstreep), m. -s. (ch = sj).
- Chevroteeren** (bij het zingen beven met de stem). (ch = sj).
- Chias'ma** (stijl. kruisstelling, rhetorische constructie), m.; de term - is afgeleid van de Gr. letter χ (lees chi, met ch als scherpe g); voorbeeld uit Da Costa's Hagar: den herder en den held, den woudstier en het lam.
- Chic** (Fr. zwier, losheid, elegantie), m.

- Chic** (Fr. smaakvol, elegant, naar de fijnste mode), bn.; lees: sjiek.
- Chica'ne** (Fr. uitvlucht, rechtsverdraaiing, haarklooverij), v. -s: -s maken.
- Chicaneeren** (haarklooven, spijkers op laag water zoeken, bedillen, vitten, zaniken).
- Chicaneu'rig** (vitterig, villustig, bedillerig), bn.; zie Ziekeneurig.
- Chiffou'** (nodje, nestertij), o. -s. (ch = sj).
- Chiffonneeren** (verfrommelen, kreuken).
- Chiffonniè're** (hooge tafel), v. -s. w. i. g.
- Chignon'** (bundel valsch nekhaar), m. -s.
- Chijl** (ontl. verteerbaar gemaakte d. i. geëmulseerde vetten uit het voedsel, die door de darmwanden afgescheiden en door middel van de chijlbuis naar het bloed gevoerd worden), v. gm. v.
- Chilias'me, -mus** (een verondersteld duizendjarig Godsrijk van Christus op aarde), o. gm. v.: Da Costa geloofde aan het -; zie Millennium.
- Chilias't** (aanhanger van de leer van het duizendjarig rijk), m. en v. -en. (ch = g).
- Chil'isalpeter** (salpeterzure natron, gezuiverd; een zeer belangrijke stikstof-meststof), o. gm. v.; deze meststof wordt in uitgestrekte lagen gevonden op een 1000 M. hooge vlakte in Chili, tusschen 18° en 23° Z. B.
- Chimæ'ra** (myth. vuurspuwend monster, van voren een leeuw, in 't midden een geit, van achteren een draak), v. gm. v. (ae = ee).
- Chimè're** (ongertijmd verdichtsel, droombeeld, hersenschim), v. -s. (ch = sj).
- Chimeriek** (hersenschimmig, ingebeeld), bn.
- Chimpansé** (grootte staartloze aap, de W.-Afrikaansche boschaap), m. -s. (ch = sj).
- Ch'naasappel** (sinansappel), m. -appels of -appelen; zie Appelsien.
- Chinchil'la** (knaagdiertje in Chili, Z.-Amerika), v. -s; (hont- of pelswerk van dien naam), o. gm. v.: een mofje van -, (C. O.)
- Chinees'** (inboorling v. China), m. -eezen.
- Chineesch'** (de taal in China), o.; ook bn.: -e zijde, het -e schrift, de -e kleederdracht, de -e letterkunde; het - kamp, wijk te Batavia, Soerabaja en Semarang, waar de Chinezen moeten wonen. (ch = sj).
- Chineesche muur** (een muur, die het grootste deel van China omgeeft), m.: de - is het grootste bouwwerk der wereld, uit de 3e eeuw v. C., is 2450 KM. lang en 11 M. hoog.
- Chineesche schimmen** (kinderspel), v. mv.: dit spel bestaat in het vertoonen v. uitgeknipte figuren achter een doorschijnend doek.
- Chinoiserie'** (Fr. kunstvoorwerp uit China), v. -s; fig. onpractische daad op de wijze der Chinezen, kleingeestig iets.
- Chi'que;** zie Chiek, Chic; lees: sjiek.
- Chirogrammatomantie'** (kunst, om uit het handschrift het karakter v. d. schrijver te bepalen), v. gm. v.: meestal: Graphologie.
- Chirologie'** (handen- of vingerspraak), v.
- Chiromantie'** (de kunst van waarzeggen uit de lijnen der hand), v. gm. v. (t = s).
- Chirurg'** (heelmeester, wondheeler), m. -en; ook: Chirurgijn. (ch = sj).
- Chirurgicaal'** (heelkundig), bn.: -cale hulp.
- Chirurgie'** (wondheilkunde), v. gm. v. (g = zj).
- Chirurgijn'** (heelmeester), m. -s; (g = zj); ook: Chirurg, Chirurgus. (g = g).
- Chlo'ë,** myth. bijnaam van Ceres.
- Chloor** (een metalloïde, zoutzuur), v. en o.
- Chloor'kalk** (verbinding v. chloor met kalk), v.; - lost in water op, is een bleekpoeder.
- Choraal'** (geneesk. slaapmiddel), o. gm. v.
- Chlo'ris,** myth. de Romeinsche Flora.
- Chloroform'** (verbinding van chloor en alcohol, in 1832 ontdekt), v.; de - verdampt reeds bij gewone temperatuur en de inademing van dien damp maakt bewusteloos en verdooft het gevoel. (ch = scherpe g).
- Chloroformiseeren** (in een toestand van gevoelsverdooving brengen door middel van chloroform), ook: -formeeeren.
- Chloro'sis, chloro'se** (geneesk. bleekzucht), v. gm. v.; zie Anaemie.
- Chocolaad'je** (koekje, tabletje, rond plaatje van chocolade), o. -s. (ch = sj).
- Chocola'de, -la** (voedingsmiddel, bereid uit suiker, vanille, kaneel en cacao), v.: een hart van -, letters van -; eieren, sigaren van -.
- Chole'ra** (eig. galziekte; besmettelijke braakloop), v. gm. v.: de Aziatische of groote -; -baeil, m. -len; -barak, v. -ken, zie Barak; -epidemie, v. -ën; -lijder, m. -s; -lijderes, v. -sen.
- Chole'ra nostras** (inlandsche cholera, hevige diarrhee met braking), v. gm. v.
- Chole'ra mor'bus** (Aziatische braakloop), v.
- Choleriek'** (galachtig, driftig, opvliegend), bn.
- Choleri'ne** (een lichte graad van cholera), v.
- Chole'risch** (warmbloedig, galachtig, opvliegend), bn.: het - temperament, oplopend.
- Choquant'** (Fr. stuitend, ergerlijk), bn.
- Chorographie'** (landstreekbeschrijving), v.
- Chrestomathie'** (bloemlezing, verzameling van de beste stukken van dichters en prozaschrijvers, keur), v. -ën; lees: krestomatie'.
- Chris'ma** (R.-K. zalfolie, bereid uit oljfolie en balsam, bij den Doop, het Vormsel en het Oliesel in gebruik; ook bij de wijding van bisschoppen, het wijden van klokken, het wijden van kerken, doopvonten, kelken en altaren), o. gm. v. (ch = k).
- Christ'lijk** (tot het christendom behoorende of er uit voortloeiende), bn. en bw.: -e deugden, de -e kunst, - handelen; -heid, v. gm. v.
- Christen** (verwant met Christus: belijder der leer van Christus), m. Christenen.
- Christendom** (de christel. leer, het geheel der christelijke waarheiten, voorschriften en gebruiken), o. gm. v.
- Christenheid** (de gezamenlijke christenen), v. gm. v.: in den eersten kruistocht stond de heele - onder de wapenen.
- Christenhoog'dag** (hooge christel. feestdag, b.v. Paschen), m. -dagen; -mensch', m. -en; -vrouw', v. -en; -land', o. -landen.
- Christin'** (belijder der Chr. leer), v. -nen.
- Christus** (de gezalfde: een Grieksch woord voor het Arameesche Messias), m.; Jezus -, de Zaligmaker, naar wien de Christenen zich noemen.
- Christusbeeld** (een beeld van Christus, ook het kruisbeeld), o. -beelden; zie Crucifix.
- Christusorde** (Portugeesche, geestelijke ridderorde, in 1317 gesticht, v. d. adel tegen de Mooren), v. sedert 1789 een wereldsche orde.
- Chromatiek'** (kunst der kleurenmenging), v.
- Chroma'tisch** (muz. in halve tonen opgaand of afdalend), bn.: -e toonopvolging. (ch = k).
- Chro'mo.** in samenstell.: gekleurd, kleurig.
- Chro'molithographie'** (kleurensteendr.), v.
- Chro'mophotographie'** (photographie in kleuren), v. gm. v. (ch = scherpe g).

- Chro'nium** (dicht, tijd- of jaartalvers; gedichtje van 2-8 regels, meestal gelegenheids-poëzie, waarin eenige letters als Romeinsche cijfers een jaartal aanwijzen), o. -s: in het —, dat als gelegenheidsdicht voorkomt, worden die Romeinsche cijfers wel met bijzondere kleur aangeduid. (ch = k).
- Chroniek**, v. -en; meer: Kroniek.
- Chro'nisch** (langdurig, stepend), bn.
- Chro'nische ziekten**, die nl. langzaam verloopend of langaanhouden; tegenstell. Acuu't.
- Chronogram**, o. -grammen; zie Chronicum.
- Chronologie** (tijdrekenkunde, tijdleer), v. -ën. (ch = scherpe g).
- Chronologisch** (tijdrekenkundig), bn. en bw.: een — overzicht der geschiedenis; een tijdvak — behandelen. (ch = scherpe g).
- Chronometer** (tijdmetter; zeer nauwkeurig loopend zee-uurwerk, dienend bij de bepaling der geographische lengte; timekeeper bij de Engelschen), m. -meters. (ch = scherpe g).
- Chroom** (een in 1789 onidekt metalliek element), o. gmv.; -geel, o. gmv.
- Chroom'leder** (leder, met chroomzout geloid), o. gmv.: het — is tegenwoordig algemeen in gebruik. (ch = scherpe g).
- Chrysan't** (*chrysanthemum*, winteraster, Japansche ganzenbloem), v. -en. (ch = k).
- Chrysan'themum** (Japansche goudsbloem, kamersierplant, in alle kleuren bloeiend in Nov. en December: samengesteldbloemige), v.
- Chrysan'themumorde**, orde van de goudsbloem in Japan, ridderorde der eerste klas, in 1886 gesticht. (ch = k).
- Chry'so**, in samenst.: goud, van goud, goudkleurig. (ch = scherpe g).
- Chrysoberil** (glanzend groen of goudachtig edelsteente), o.; zie Chrysopraas.
- Chrysographie** (kunst, om met goud te schrijven, of om letters te vergulden), v. gmv.
- Chrysoliet** (goudsteen, topaas), m. -en: de edele —, edelsteen van den tweeden rang.
- Chrysopraas** of chrysoliet (goudsteen, lichtgroene edelsteen van niet veel waarde), o. of m. -zen.
- Cibo'rie** (R.-K. groote zilveren of gouden kelk, met deksel gesloten), o. -riën, -s.
- Cic'nde** (krekeltachtig insect), v. -s.
- Cic'ero**, 106-43 v. C., Romes grootste redenaar, tevens staatsman.
- Cicero'ne** (It. geleider, wegwijzer; gids in een wereldstad, opmerkelijk makend op de merkwaardigheden), m. -s. (c = ts).
- Cicero'niansch** (op de wijze van Cicero, 106-43 v. C., Romes grootsten redenaar), bn.: -e stijl, -e zinnen.
- Cichorel** (Fr. plant, welks wortel de suikerij oplevert), v. gmv.; ook, de suikerij zelf.
- Cicisbe'o** (It. begeleider eener dame), m. -'s.
- Cicuta** (waterscheerling, schermbloem), v. -'s.
- Cid** (Moorsch heer, vorst), m. de —, eeretitel van zekeren Sp. krijgsheld uit de 11e eeuw; de — van Pierre Corneille, 1606-'84, beroemd Fr. treurspel van 1637.
- Cid'er** (Fr. appelwijn), m. gmv.
- Ci'devant** (Fr. voornalig edelman, nl. van vóór de groote revolutie), m. -s.
- Cigaret'te** (rolsigartje met papieren omslag), v. -n; -nikoker, m. -kokers.
- Cij'ter** (Arab. getalteeken), o. -s: hij is daar een nul in 't —, heeft daar niets te zeggen.
- Cij'feren** (met cijfers rekenen), ik heb gecijferd; -aar, m. -s; -kunst, v. gmv.
- Cij'ferschrift** (geheim schrift in cijfers), o.; -telegram, o. -grammen.
- Cij'us** (schatting: belasting, tol), m. -zen.
- Cijns'baar** (schatplichtig), bn.; -heid, v.
- Cilind'er** (zuil, rol, rolronde meetk. lichaam; hooge hoed), m. -s; ook Cylinder.
- Cimbaal**, cim'bel (muz. klankbekken), v. cimbalen, cimbels; ook Cymbaal.
- Cimb'ren**, Germ. volksstam, die Italië bedreigde; door Marius vernietigd in 101 v. C.; zie ook Teutonen.
- Cinematograaf**, m. -grafen; ook: Cinema, v. -'s; z.: Kinematograaf, Bioscoop.
- Cin'gel** (R.-K. deel v. h. misgewaad: gordel met afhangende kwasten, waarmede de albe om het middel wordt samengebonden, ook priester-ceintuur), m. -s; mv. ook: -gula.
- Cinna'ber** (mengsel van kwik en zwavel: zwavelkwik, een rood mineraal, bergrood, vermiljoen), o. gmv.
- Cip'ier** (directeur eener gevangenis), m. -s; zie Stokbewaarder, vero.
- Cipres'** (slanke naaldboom uit Z.-Europa, bij ons vooral op begraafplaatsen), m. cipressen; ook: Cypres.
- Cir'ca** (omstreeks, ongeveer, om en bij), bw.
- Cir'ce**, myth. schoone doch vreeselijke tooverster van 't fabeleiland Aëaëa, ook: Kir'ke; zij veranderde b.v. de tochtgenooten van Ulysses in zwijnen.
- Circula'ire** (rondgaande brief, gedrukte kennisgeving, die aan verschillende personen verzonden wordt), v. -s. (ai = é).
- Circula'tie** (omloop, kringloop), v. de — van het bloed, de — van het geld. (t = ts).
- Circula'tie-bank** (handel, instelling, die geldwaardig papier, b.v. bankbiljetten in omloop mag brengen), v. -banken; zie Nederlandsche bank.
- Circuleeren** (omloopen, in omloop zijn, in een kring bewegen, rondgaan).
- Cir'culus vitlo'is** (viciëuze cirkelgang), m. (t = ts); zie Viciëus.
- Circumferen'tie** (omvang, omtrek), v.: de — van het lichaam, (C. O.)
- Circumflex** (spraak. verlengingsteeken, kappe; samentrekkingssteeken), m. -en; ook: -fl-x'us, m. -sen.
- Circumpolair** (sterrenk. zich bewegend in de nabijheid van de hemelpool; niet on'dergaand), bn.: -e sterren.
- Cir'eus** (in oud-Rome: langwerpige ronde renbaan voor wagenrennen; renperk, later worstelperk; thans paardenspel), m. -sen.
- Cir'euspaard** (gedresseerd paard van een kunstrijder in den circus), o. -paarden.
- Cireeren** (O.-I. boenen, glanzend): meubelen —.
- Cir'kel** (regelmatigste kromme lijn, ook het ingesloten vlak), m. -s; -boog (deel der cirkellijn), m. -bogen; -lijn (regelmatig gebogen, gesloten kromme lijn), v. -en; -omtrek (de lengte der cirkellijn), m. -ken; -sect'or (deel van het cirkelvlak, begrensd door twee stralen en een boog), m. -s, -to'ren; -segment' (deel van het cirkelvlak, begrensd door een koorde en een boog), o. -en; -vlak (het vlak, door de cirkellijn ingesloten), o. -vlakken.
- Cir'kelgang** (het gaan in een cirkel), m. -en: de — der menschheid, een uitdrukking, waarmede men te kennen geeft, dat zich de

- loop der geschiedenis telkens herhaalt en van vooruitgang geen sprake is.
- Cisalpijnsch'** (aan deze zijde der Alpen), bn.
- Ciseleeren** (graveeren, uitsteken, met de graveerslijst of den beitel bewerken, in zilver drijven; met bloemen insnijden), (s = z); -werk (gedreven werk), o. -en.
- Ciseleur'** (graveur van drijfwerk), m. -s.
- Citaat'** (aanhaling uit een werk of boek van een schrijver, aangehaalde plaats), o. citaten
- Citadel'** (kleine vesting, sterkte, kasteel), v. -len: een - is eig. een versterkt kasteel met omliggende gebouwen, dat een stad beheerscht.
- Cita'to lo'co**, Lat. op de aangehaalde plaats, zie C. L.
- Citeeren** (aanhalen van een schrijver of zijn werk, vermelden, gewag maken van).
- Citer** (snaarinstrument: eerst met vier, later met zes en meer snaren), v. -s; -spel, o.; -speler, m. -s; zie Gitaar.
- Cit'o** (Lat. gewind, snel, met spoed), bw.
- Citroen'** (vrucht van den citroenboom), m. -en: zegsw. iemand knollen voor -en verkoopen, hem bedriegen, om den tuin leiden; -hout, o. grnv.; -kruid (averuit), o.; -limonade (kwaast), v. gmv.; -pers, v. -persen; -zuur, o. gmv.; zie Limoen.
- Citroen'** (jenever op citroenschillen), m.: een glaasje -; één -tje, twee -tjes drinken; -schil, v. -len: geconfijte -schillen.
- Cit'y** (Eng. de oude stad v. Londen), v; lees: sit'ie; -bag (Eng. hand-reistasch), m. -s.
- Civet'kat** (slank, viervoetig roofdier in Z.-Azië en N.-Afrika, zoolganger), v. -katten. (c = s).
- Civiel'** (burgerlijk als tegenst. van militair; billijk, goedkoop; beleefd, hoffelijk), bn.: een -ambtenaar; een -e prijs; -er, -st.
- Civiele lijst** (jaargeld, toelage, aan den regereenden vorst toegekend voor de hofhuishouding, en op den staat van begroting als vaste post uitgetrokken), v. -lijsten.
- Civiele partij'** (rechtst. in een rechtsgeding de beleedigde partij, die aanspraak maakt op schadevergoeding), v. -partijen.
- Civiel-ingenieur'** (burgerl. bouwkundige), m. civiel-ingenieurs: de technische Hoogeschool te Delft leidt op tot -.
- Civielrecht** (burgerlijk recht), o. gmv.: het - regelt de verhouding tusschen de burgers onderling.
- Civilisatie** (Fr. beschaving, verzachting der zeden), v. gmv. (t = ts).
- Civiliseeren** (Fr. beschaven, ontbolsteren, de zeden verzachten, verlichten); lees: -zeeren.
- Civilist'** (kenner of beoefenaar van het burgerlijk recht, burgerlijk ambtenaar), m. -en.
- Civiliteit'** (wellevendheid), v. -en.
- Civisme** (burgerzin, -deugd), o. gmv.
- Clado'nia** (korstmos, bekermos), v. -doniën.
- Claim** (Eng. eisch, aanspraak, recht op iets), m., -ant (eischer), m. -s.
- Clair'** (lichtroode wijn), m. gmv. (ai = é).
- Clair-obscur'** (eig. licht-donker, schildertrant, waarbij een gedeelte van het doek sterk verlicht en de rest in de schaduw gehouden wordt), o. gmv.: Rembrandt was een meester in het -.
- Clair-voyant'** (Fr. iemand, door den magnetischen slaap in helderzienden toestand gebracht of te brengen), m. -en; vr. -e; ook als bn.; zie Soma mbule.
- Clan** (voor 1745 in Schotland een familiestam), m. -s; lees: klen.
- Clandestien'** (ter sluik, heimelijk, bij de wet verboden), bn.: -e verkoop van sterken drank, O.-I. - opium, smokkelopium.
- Claque** (Fr. de gehuurde troep toejuichers in een Parijschen schouwburg), v. -s; lees: klak.
- Claqueur'** (gehuurde handklapper in een schouwburg, gehuurde toejuicher), m. -s; lees: klakeur'.
- Clar'etwijn** (Eng. naam voor Bordeauxwijn), m. mv.; lees: kler'et.
- Clarinet'** (houten blaasinstrument), v. -ten. -tist' (-speler), m. -en; zie Klarinet.
- Clarissen** (geestelijke orde, gesticht door de H. Clara van Assisi, 1212), v. mv.
- Classicaal'** (op de classis betrekking hebbende), bn.; in de Hervormde kerk: het - bestuur, d. i. het bestuur eener classis.
- Classicis'me** (richting in letterkunde en kunst met de klassieken als modellen), o. gmv. het verstrande - der 18de eeuw.
- Classiek'** (van de eerste klas, als richtsnoer of model dienende; wat op het gebied van litteraire of muzikale kunst tot het hoogste en beste behoort en boven alles uitschittert: buiten alle gedachte aan tijd, school of richting), bn.: de Grieksche en Romeinsche kunst is -, ook de beeldhouwkunst.
- Classieken** (dicht- of prozawerken van den eersten rang), v. mv.: de werken van Vondel, Hooft en Huygens behooren tot de Ned. -.
- Classieken** (alle voornaamste dichters of prozaschrijvers, auteurs van den allerhoogsten rang in de wereldliteratuur), m. mv.
- Classificatie** (rangschikking, inndeeling in klassen), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Classificeeren** (indeelen in klassen, rangschikken).
- Classis** (Prot. onderdeel van een provincie, weer in ringen verdeeld), v. classes. (c = k).
- Classisch** (classiek, de klassieken betreffende), bn.: het - rijksgedebied, (De Gen.); -woordenboek, nl. der oudheid en der mythologie.
- Clausule** (beding, een der deelen van een overeenkomst, bepaling, beperking), v. -s; lees: kloozu'-le.
- Clavecimbaal'**, v. -balen; zie Klavecimbaal. vero.
- Clavecordium**, o. -s; zie Klavecordium. vero.
- Claviger** (conciërge, pedel), m. -s.
- Clavituur'** (muz. toetsenrij van orgel of piano), v. -uren.
- Clavis** (muz. sleutel, notensleutel, toets), v. claves.
- Clearing-house** (Eng. afrekeningshuis, waar de vorderingen, die bankiers en kooplieden in wissels en checks op elkaar hebben op een vast uur dagelijks worden vereffend d. i. met gestoten beurzen), o. (ea = ie): het - van Londen dateert reeds van 1775.
- Clema'tis** (ranonkelachtige klimplant, met naarsblauwe bloemen), m. -sen.
- Clementie** (genade, goedertierenheid, barmhartigheid, welwillendheid), v. gmv. (t = ts).
- Cleo'patra**, laatste koningin v. Egypte: brengt zich door een adderbeet om het leven, 30 v. C.
- Clerge** (geestelijkheid), v. gmv.; lees: klerzjee'.
- Clerisie, Clerestij'**, v.: de oud-bisschoppelijke -, het kerkgenootschap der Jansenisten, in 1723 ontstaan en dat nog drie bisdommen in Ned. telt. nl. Utrecht, Haarlem en Deventer.
- Clericaal'** (aanhanger of voorstander van de partij der geestelijkheid), m. clericalen.

- Clericaal** (priesterlijk, geestelijk), bn.: de -cale kleding, -cale partij, kerkelijk.
- Clericalisme** (richting der clericale partij, nl. volgens den geest van den clericus), o. gmv.
- Clericus** (geestelijke), m. -ci; later ook schrijver of hofambte, vandaar Klerk.
- Clerus** (de R.-K. geestelijkheid), m. gmv.
- Cliché** (druktipe, metalen plaat, waarop in zijn reliëf een negatieve tekening is aangebracht, om ze af te drukken), o. -'s.
- Cliché** (negatief van het photogram), o. -'s.
- Clieüt** (iemand, die zich door een advocaat, in rechtszaken, laat bedienen; handel: iem. met wien men zaken doet), m.; v. -e; cliënten.
- Clieütee'le** (al de cliënten samen), v. gmv.
- Clifmax** (eig. trap: redefiguur, bestaande in opeenvolging van telkens meer zeggende uitdrukkingen; ook, klimming van stem of toon in de rede), m. gmv.
- Cliniek** (onderwijs in de practische geneeskunde aan 't ziekbed, ook het ziekenhuis zelf), v. gmv.; ook: Kliniek, zie ald.
- Clinisch** (heelkundig), bn.: -e les, geneeskundige les aan 't ziekbed; ook Klinisch.
- Clinist** (beoefenaar der clinische geneeskunde, leeraar en ook leerling eener clinische school), m. -en; soms: Klinist.
- Cllo**, myth. muze der geschiedenis en van het heldendicht, voorgesteld met papierrol.
- Cloak** (wijde manteljas), m. -s; lees: klook.
- Closet** (Eng. bestekamer, W. C.), v. -s; -papier (scheurpapier op de W. C.), o. gmv.
- Clown** (Eng. potsenmaker, hansworst, grapmaker in een circus), m. -s; lees: kloun.
- Club** (besloten gezelschap of kring van gelijkgezinde personen), v. -s; -geest (-richting), m. gmv.
- Clys'ma**, o.; meer Klysmā.
- Coadju'tor** (letterl. medehelper, ambtshelper), m. -s of -to'ren: -eens bisschops, R.-K. bisschop, die den diocesaan-bisschop is toegevoegd zoowel in de bediening van het bisschopsambt als in het bestuur van het bisdom, meestal met recht van opvolging.
- Coal'tie** (verbond, vereeniging van twee of meer partijen, volken, mogendheden, enz.), v. -s, -tiën: een - ministerie, nl. gekozen uit de verbonden partijen; lees: koo-a-liet-sie.
- Coal'tie-oorlogen** (gesch. de verschillende oorlogen, welke de Europeesche mogendheden gezamenlijk tegen Frankrijk en Napoleon hebben gevoerd), m. mv.
- Coastl** (zoolganger, neusbeer in Californië), m. -'s; de -'s zijn woeste kleine dieren met harige staarten en groote, spitse koppen.
- Co'bra** (O.-I. brilslang), v. -'s.
- Co'ca**, v.: de - is een boomgewas in Peru en Bolivia, uit welks bladeren de cocaïne wordt getrokken.
- Cocagne**, v.: het land van -, Luilekkerland; zie Kokanje.
- Cocagnemast** (klimmast met prijzen), m. -masten; zie Kokanjemast.
- Cocaine** (pijnstillend middel, uit de bladeren van de coca), v. gmv.
- Cocarde** (lint of rozet van bepaalde kleur, als partijteeken, vooral aan het hoofdedksel), v. -s; meestal Kokarde.
- Coccejānen** (volgelingen van Joh. Coccejus, 1603-1669, in de Herv. kerk), m. mv.; lees: Kokseejānen.
- Cochenille** (scharlakenhuis, schildhuis, (Mexico), v. -s; ook de bekende scharlaken-
- verf), v. gmv., in de volkstaal: Konzenielje.
- Cocoon** (weefseltonnetje, waarin de larven der nachtvlinders zich inspinnen en verpoppen), v. -s; bijz.: de - van de zijderups, pop; de draad van een - kan wel 3000 M. zijn.
- Cocytus** (myth. arm van den Styx), m.
- Co'da** (muz. aanhangsel van eengrootmuziekstuk, om het slot breeder te maken), v. -'s.
- Co'de** (wetboek), m. -s.
- Co'de** (woordenboek, bevattende de verklaring van overeengekomen woorden en teekens, die in gebruik zijn bij het telegrafisch verkeer met overzeesche landen), m. -s.
- Co'de Napo'leon** (de vijf door Napoleon I ingevoerde wetboeken), m.: Code civil, burgerlijk wetboek; Code penal, wetboek v. strafrecht.
- Co'dex** (handschrift, manuscript), m. codices; -argenteus, d. i. het zilveren handschrift: deel van het handschrift van de Gotische bijbelvertaling door bisschop Ulfilas, 311-381; thans te Upsala in Zweden.
- Co'dex** (verzameling van wetten), m. codices.
- Codiell** (aanhangel of bijvoegsel tot een testament), o. -len; lees: kodis'l.
- Codille** (verlies i. h. quadrillespel), v.; bn.: hij is -, hij heeft minder slagen of trekken dan zijn tegenspelers samen, b.v. 4 van de 10 en moet een fiche extra betalen; fig. hij is totaal verloren, geruïneerd; lees: koo-diel'-je.
- Co'educatie** (gemengde educatie: opvoeding van meisjes en jongens samen), v. gmv.; de - vindt men in opvoedingsgestichten in N.-Amerika, Engeland, Zwitserland en Noorwegen. (t = ts).
- Coëfficient** (alg. vermenigvuldiger), m. -en.
- Coelibaat**, o. gmv.; zie Celibaat. (oe = eu).
- Coena'culum**, o.; zie Cenaculum. (oe = eu).
- Coemete'rium** (rustplaats der afgestorvenen, begraafplaats), o. -s. (oe = eu).
- Cognac** (uit wijn gedistilleerde brandewijn, zoo geheeten naar de Fr. stad Cognac), m. gmv.; lees: konjak': een glas -; -grog, m.
- Cogna'ten** (bloedverwanten van moeders zij, snellemagen), m. mv.; zie Agnaten.
- Cognossement** (zeevrachtbrief, bewijs van inlading, geteekend door den gezagvoerder), o. -en; ook: Connossement.
- Cohae'sie** (nat. kracht van samenhang der moleculen als eigenschap bij vaste lichamen), v. gmv. (ae = es); ook Cohesie.
- Cohier** (belastinglijst), o. -en; meest: Kohier, zie ald.
- Cohorte** (gesch. krijgsvende van ± 500 man, bij de Romeinen 1/10 legioen), v. -n; keur-, dubbele cohorte; meestal: Kohort, zie ald. †
- Coffeur** (Fr. kapper), m. -s.
- Coffu're** (kapsel), v. -s. (oi = oa.)
- Co'kes** (Eng. van gas, zwavel en teer ontane steenkolen), v. mv.; lees: kooks.
- Colbert** (korte, rondsluitende heerenjas), m. -s.
- Col'chis** (landschap a. d. Zuarde Zee), o.; zie Argonauten.
- Colise'um** (grootte schouwburg in oud-Rome), o. -s, colisea: het - van Vespasiaan (± 70 n. C.), dat 28 miljoen gulden kostte en 85 duizend toeschouwers kon bevatten op de zitplaatsen en 20 duizend op de galerijen; moet gij een spel hebben, herstel het molmend -, (C. O.); ook: Colosseum.
- Collaborateur** (Fr. medewerker), m. -s.
- Colla'tie** (vergelijking van geschriften; recht om een predikants- of onderwijzersplaats te begeven, te doen bezetten), v. -tiën en -ties.

- Colla'tie** (R.-K. sober, koud avondmaal, b.v. in d'n vastentijd), v. -s. (t = ts).
- Colla'tie-recht** (recht v. e. collator), o. -en.
- Collation'**, o., zie Collatie(maal). (t = ts).
- Collationneeren** (schriften of boeken vergelijken met het oorspronkelijke of het origineel en wel door voorlezing).
- Colla'tor** (heer, die een predikantsplaats of schoolambt heeft te begeven), m. collato'ren.
- Collé'** (vast onder den band), bn.: een - bal, op het biljart; als zn. m.: „dat wordt een - , mijnheer", riep de pikeur, (C. O.)
- Collectant'** (inzamelaar v. liefdegiften), m. -en.
- Collectie** (inzameling van liefdegaven; het ingezamelde geld), v. -n of -s.
- Collecteeren** (inzamelen van liefdegiften).
- Collecteur'** (verkooper v. loten), m. -s: gequalificeerde -, iemand die van regeeringswege gerechtigd is tot het verkoopen en splitsen van loten der staatsloterij; vr. Collectrice. (c = k).
- Collectie** (verzameling, aantal van gelijksoortige uitgekozen voorwerpen), v. -s of -tiën: een - schildertjen, een - schelpen. (c = k).
- Collectief'** (vereënid, gezamenlijk, gemeenschappelijk), bn. en bw. (c = k).
- Collectief** (spraak. verzamelnaam), o. -tieven: leggr, zwerm, troep zijn -tieven. (c = k).
- Collectief-lens** (verzamel-lens bij optische werktuigen), v. -lenzen. (c = k).
- Collectivisme** (een schakeering in het eomunisme: gelden, fabrieken, werktuigen, d. i. grond en kapitaal behooren aan de gemeenschap, d. i. aan den staat), o. gmv. (c = k).
- Collector** (nat. toestel tot ophooping van electriciteit), m. -s. (c = k).
- Colle'ga** (ambtgenoot, medeleeraar, medeonderwijzer, vakgenoot, enz.), m. -'s.
- Colle'ge** (vereëning van verscheiden personen tot zeker doeleinde; lichaam, corporatie), o. -s: het - van curatoren; het - van burgemeester en wethouders. (g = zj).
- Colle'ge** (les of voorlezing van een hoogleeraar), o. -s: hoeveel -s de juristen te Leiden op één dag hadden, (C. O.); -geld (f 200 per jaar), o. -en; -hengst (stud. een student, die zeer trouw college loopt), m. -en.
- Colle'gelopen** (het geregeld bezoeken van een of meer colleges), o. gmv. (g = zj).
- Collegiaal'** (ambtsbroederlijk), bn. en bw. (g = g).
- Collegialiteit'** (ambtsbroederlijkheid, kameradschap), v. gmv. (g = g).
- Collegium**, colle'gie (vereëning, ook bestuur inz. v. e. studentengezelschap), o.
- Col'li** (It. pak, kist, baal, stukgoed), o. -'s: onze -'s, tien in getal, werden in de zeeboot geladen; eig. is het enkelv. collo, meerv. colli, doch men neemt colli als enkelvoud en colli's als meervoud.
- Collier'** (Fr. halsketen, halssnoer), m. -s: een - van parelen, een - van smaragden.
- Collo'dium** (oplossing van schietkatoen in aether), o.: het - is een plakmiddel in de fotografie, ook een chirurgisch kleefmiddel.
- Collo'sie** (heimelijke verstandhouding), v. -s.
- Colombijn'tje**, o. -s; zie Kolombijn'tje.
- Colombi'ne** (duifje: minnares of liefje van harlekijn; vrouw, hansworst), v.
- Colo'nia** (volkplanting), v.; - Agrippina, Keulen; zie Kolonie.
- Colonna'de** (zuilenrij; galerij langs een gebouw, op zuilen rustende), v. -s.
- Colon'ne** (kolom, zuil, pilaar; dansstuur; legerafdeeling, legeropstelling), v. -n of -s.
- Colora'do-kever** (bladkever uit het W. der Vereënidte Staten: azend op aardappelloof), m. -kevers.
- Coloratu'ren** (muz. kunstige trillers, rouldes bij den solozang), v. mv.
- Coloriet'** (kleurmenging, kleurengood, kleurschakeering), o.; meestal: Koloriet, zie ald.
- Colorist'** (schilder, die mooie kleuren vindt), m. -en; zie Kolorist.
- Colosse'um** (amphitheater in 't oude Rome), o. -s, -a; zie Coliseum.
- Colos'sus** (reuzenbeeld van 34 M., in de oudheid aan den ingang der haven van Rhodus), m.: de - behoorde tot de zeven wereldwonderen der oudheid; zie Kolos.
- Colporta'ge** (het venten van boeken en geschriften), v. gmv. (g = zj).
- Colporteeren** (venten v. boeken, geschriften).
- Colporteur'** (retziger voor den boekhandel, verzamelaar van teekenaars op een boekwerk of tijdschrift, iemand die loterijbriefjes voor den collecteur verkoopt), m. -s.
- Columba'rium** (Lat. oud-Rom. grafgewelf, waar de lijkurnen met de asch der overledenen in nissen werden bijgezet), o. -riën, -ria; een - is ook een bewaarplaats van urnen in een crematorium.
- Combinat'ie** (verbinding van twee dingen), v. -tiën, -ties: het - vermogen.
- Combineeren** (verbinden, vereëngen; koppelen, in verband brengen).
- Combusti'bels** (brandstoffen), o. mv.
- Comed'ie** (comisch tooneelstuk), v. -iën, -ies; fig. -spelen, ijdel vertoon maken; zie Blijspel. (me = mees).
- Comesti'bels** (fijne eetwaren), o. mv.
- Com'fort** (Eng.), o., zie Confort (Fr.).
- Comforta'bel** (gemakkelijk, behaaglijk, huiselijk ingericht), bn. en bw.
- Com'ique** (Fr. lustig, grappig, aardig), bn. en bw.; meestal Komiek.
- Com'isch** (guitig, lachwekkend, komiek), bn.: een voorracht vol -e kracht.
- Comité'** (Fr. vereëning van personen, die opdracht hebben een bepaalden last te volbrengen, bestuur van een genootschap, raad v. beheer), o. -'s: in - of in -generaal, met gesloten deuren. (Vl. Comiteit).
- Commandant'** (bevelhebber, bijzonder van een stad of vesting), m. -en.
- Commandeeren** (bevelvoeren, bevelen, gelasten, gebiedten, aanvoeren).
- Commandement'** (bevel, gebod, oppergezag), o. -en; ook: legerdistrict: militaire -en.
- Commandeur'** (bevelhebber), m. -en, -s; ook bezitter van een der hoogste rangen eener ridderorde: - van den Nederlandschen Leeuw.
- Commanditair'** (met vennooten, die bloot als geldschietters deel in de zaak hebben), bn.: het -e kapitaal, de -e vennooten.
- Commanditair'-vennoot'** (handel, stille, niet-meewerkende vennoot, alleen aansprakelijk voor het bedrag zijner deelname), m. -e-vennooten.
- Commanditair'e vennoot'schap** (vennootschap tusschen één of meer personen, die hoofdelijk voor het geheel aansprakelijk zijn met een of meer andere personen als geldschietters), v. gmv.
- Commandif'te** (vennootschap, die voor rekening van anderen gedreven wordt), v. -s.

- Comman'do** (gebod, bevel, aanvoering: recht om te bevelen; compagnie soldaten), o. -s.
- Comman'do-brug** (scheepst. hooge brug boven het dek, plaats van den kapitein), v. -bruggen.
- Comman'do-fluit** (scheepst. metalen fluit tot het geven van bevelen op oorlogsschepen), v. -fluiten.
- Comme il faut**, Fr. zooals 't behoort.
- Commensaal** (dischgenoot, kostganger), m. -salen; -salen-huis (O.-I. kosthuis, pension), o. -huizen.
- Commentaar** (uitlegging, toelichting, nadere verklaring, verklarende aantekening), m. -aren; zegsw. -aren zijn overbodig, de zaak is duidelijk uit zich zelf.
- Commenteeren** (uitleggen, ophelderen, verklaren); -ta'tor (uitlegger), m. -s.
- Commers'ge** (Fr. buurpraatje, achterklap; geklets, geklap), v. -s (stadspruutjes). (g = z).
- Commer'ce** (Fr. handel), m. gmv.
- Commercieel** (den handel betreffende), bn.: een wet uit een - oogpunt beschouwen.
- Commies'** (hoofdambtenaar aan een ministerie, a. e. provinciale griffie, ambtenaar bij de post, enz.), m. -zen.
- Commilito'nen** (eig. medestrijders: wapenbroeders, fig. medestudenten, enz.) m. mv.
- Commissariaat** (bureau of kantoor van een commissaris van politie), o. -riaten.
- Commissaris** (gevolmachtigde; hij, wien de uitvoering van zekeren last opgedragen is), m. -sen: - der Koningin, titel van het hoofd van een onzer provinciën; vroeger Gouverneur.
- Commissaris-generaal** (algemeen commissaris), m. commissarissen -.
- Commissaris van politie** (eerste ambtenaar v. politie in e. stad), m. -sen v. politie.
- Commissie** (volmacht, last, opdracht, order, bestelling; ook: eenige personen, met een taak betaald), v. -siën, -sies; -boek, bestelboek: -handel (handel tegen een bepaald commissie-loon, voor rekening van een ander); zie Eigen-handel tegen percenten; goederen in - senden, ten verkoop, goederen in - ontvangen, ten verkoop; ook: -loon (vergoeding, die een commissionnair ontvangt voor het uitvoeren van de hem opgedragen orders), o. gmv., zie Provisie.
- Commissionnair** (commissie-handelaar; iem. die tegen provisie voor een patroon of klant a. d. beurs koopt of verkoopt), m. -s: - in effecten.
- Commissoriaal** (van of voor een commissie), bn.: iets - maken, aan een commissie opdragen; een - onderzoek.
- Commiss-voyageur** (Fr. handelsreiziger, reizend handelsbediende), m. -voyageurs; lees: kommie' -.
- Committe**, o. -s; meestal Comité, Comiteit.
- Committer** (lastgever), m. -en.
- Commo'de** (laag kastje met boventaf), v. -s.
- Commo'de** (lt. muz. gemakkelijk, rustig), bw.
- Commo'dore** (gezagvoerder over een eskader of smaldeel in Engeland en N.-Amerika, schout-bij-nacht), m. -s.
- Commo'tie** (ontsteltenis, beweging, drukte), v. gmv. (t = ts).
- Communard** (aanhanger v. d. Parijsche commune in 1871), m. -s; zie Communist.
- Commune** (gemeente, gemeenschap), v. -s; ook in 1871 in Parijs het bewind der op-
- roerige communisten; -mannen, m. mv.; zie Communist.
- Communis op'nie**, Lat. algem. opvatting.
- Communicant** (R.-K. iemand, die de commune ontvangt; ook elk aangenomen lid eener R.-K. parochie), m. en v. -en.
- Communicatie** (kennisgeving; gemeenschap, verbinding), v. -tiën, -ties.
- Communicatie-middelen** (middelen van verkeer, zowel wegen als wagens, enz., verkeersmiddelen), o. mv.
- Communiqueeren** (mededeelen; ook: R.-K. te commune gaan); lees: -seeren.
- Communiqueerende vaten** (nat. vaten, buizen, kanalen, die met elkaar in verbinding staan), o. mv.
- Communie** (R.-K. het laatste hoofddeel der Mis, de nutting), v. gmv.
- Communie** (R.-K. het ontvangen van het sacrament des altaars), v. -s, -siën; te - gaan; -bank, v. -banken; -kleed (fijn geborduurd kleed over de -bank), o. -en.
- Communiqué** (Fr. mededeeling aan dagbladen), o. -s. (qu = k).
- Communisme** (socialistische leer van het gemeenschappelijk bezit, zóó dat allen een gemeenschappelijk leven leiden zonder iets, wat ook, voor zich zelf te bezitten; afschaffing van den persoonlijkten eigendom), o.
- Communist** (aanhanger of voorstander van het communisme, d. i. van verdeeling der maatschappelijke goederen of afschaffing van den persoonlijkten eigendom), m. en v. -en.
- Communistisch** (volgens de leer der communisten), bn. en bw.
- Communitelt** (R.-K. de gezamenlijke kloosterlingen in een convent), v. gmv.
- Compact** (Fr. dicht, vast, ineengedrongen), bn.: een -e bevolking, een -e massa; de menigte op de tribune was -, samengedrongen.
- Compagnie** (vennootschap, handelmaatschappij, vereeniging van onderscheiden personen tot koophandel), v. -ën; de Oostindische -, 1602-1800; zie Cie; lees: kompanjje'.
- Compagnie** (mil. deel van een bataljon onder bevel van een kapitein), v. -s, -ën.
- Compagnieschap** (vennootschap), v. -pen.
- Compagnies-commandant** (kapitein), m. -commandanten.
- Compagnon** (medelid v. e. firma, deelgenoot, handelsgenoot, vennoot), m. -s; zie Co.
- Comparant** (hij, die verschijnt v. d. rechter of v. e. ambtenaar of notaris), m. -en; vr. -e.
- Comparatief**, -tiefus (spraak. de vergelijkende trapvorm), m. -tiefen: wijzer is de - van wijs, beter is de - van goed.
- Compareeren** (vergelijken; ergens verschijnen, voor het gerecht verschijnen).
- Compartie** (verschijning voor het gerecht, ook: bijeenkomst, vergadering), v. -tiën, -ties.
- Compartiment** (afdeeling, vak of coupé in een spoorwagen), o. -en.
- Compassie** (medelijden, medegevoel, mededooen), v. gmv.
- Compatriot** (landman, landgenoot, medevaderlander), m. en v. -ten.
- Compendium** (beknopt uittreksel of kort begrip van een wetenschap of leer; handleiding, wegwijzer, leidraad), o. -s, -dia.
- Compensatie** (vergoeding, schadeloosstelling), v. -tiën, -ties; -slinger (slinger, wiens zwaartepunt niet door temperatuur-

verschil daalt of rijst), m. -s; --uurwerk (nl. met een compensatieslinger), o. -en.

Compenseeren (vereffenen, uitdelgen, afrekenen, tegen elkaar opwegen).

Compère (Fr. gevaader, peet), m. -s; fig. snaak.

Competeeren (rechtens toekomen, volgens recht te vorderen hebben; voegen, betamen): mij competeert nog tien gulden.

Competent (bevoegd, rechtmatig toekomend, geldig; passend, behoorlijk), bn.: een -erechter.

Competentie (bevoegdheid), v. -tiën, -ties.

Competitie (Fr. mededinging, wedstrijd), v. -s.

Compilatie (plundering: een boek uit verschillende schrijvers bijeengetrokken, samenflansing van fragmenten), v. -tiën, -ties.

Compilator (verzamelaar, samenflanser, boekenmaker), m. -s.

Complereen (naschrijven, samenflansen).

Complaisant (Fr. dienstwillig, bereidwillig, gediensig, hoffelijk), bn. (s = z).

Compleet (volledig, voltallig), bn. en bw.; completer, compleetat: een -servies, een -piete editie van Bilderdyk; het is -lente, geheel en al; -held, v. gmv.

Complement (meetek. aanvulsel tot één rechten hoek), o. -en.

Complementair (aanvullend), bn.: -e kleuren, kleuren die bij vereeniging wit worden, ook harmonische kleuren heeten. (ai = ê).

Completeeren (voltallig, volledig of volkomen maken, aanvullen); -ing, v. -en.

Completen (R.-K. het slot der tijden van den dag), v. mv.

Complex, o. gmv.: een - van huizen, een menigte, een massa, een groep.

Complexie (lichaams- of gemoedsgesteldheid, temperament, geaardheid), v. gmv.

Complicatie (ingewikkeldheid, verwickeling; verwaarring), v. -tiën, -ties.

Complice (medeplichtige), m. en v. -s.

Compliceeren (ingewikkeld maken).

Compliciteit (medeplichtigheid), v. gmv.

Compliment (groet, plichtpleging, beleefdheidsvorm), o. -en; -je (woordje v. lof), o. -s.

Complimenteeren (begroeten, den feest-groot brengen, verwelkomen).

Complimentsus (plichtplegend, vol complimenten), bn. en bw.

Complot, o. -ten; zie Komplot.

Compliceeren (vele zaken bij elkander voegen, ingewikkeld maken), meestal: Compliceeren. (qu = k).

Componceeren (muziekstukken vervaardigen, toondichten, melodieën scheppen).

Componist (vervaardiger van een muziekwerk, toondichter), m. -en; Donizetti, Rossini, Bellini en Wagner zijn beroemde -en; vr. -e.

Composita (familie der samengesteldbloemigen), v. mv.; ook: Compositen. (s = z).

Compositie (samenstelling; metaalmengsel; ordening eener schilderij; toonzetting, muziekstuk, opstel), v. -tiën, -ties.

Compositum (spraak. samengesteld woord), o. -posita.

Compost (faecaliën met allerlei afval als mest, mengmest), m. en o. -en.

Composteur (boekdruckers-zelhaak), m. -s.

Composte (oostmoes, met suiker ingemaakte gestoofde vruchten), v. -s; -lepel (scheplepel voor oostmoes), m. -lepels.

Compotier (kristallen vaas, waarin de gesuikerde vruchten op den disch komen), m. -s.

Compound-dynamo (werkt. dynamo,

waarbij en hoofdstroom en afgeleide stroom gebruikt worden tot magnetisering van den electromagneet), m. -s.

Compound-machine (werkt. stoommachine, waarin de stoom achtereenvolgens in twee ongelijk groote cylinders werkt), v. -machines.

Compres (geneesk. nat belegel op ontstoken lichaamsdeelen), v. -sen; meestal: Kompres.

Compres (vast, samengedrukt, dicht ineën), bn. en bw.: een -se druk, een -gedrukt boek.

Compresie (samendruk, persing, dichtheid), v. gmv.

Comprimeeren (samendrukken, samenpersen; fig. bedwingen, beteugelen).

Compromis (minnelijke schikking, overeenkomst, vergelijk), o.; z. Transactie. (is = ie).

Compromittant (aan onaangenaamheden of gevaar blootstellend, in een ongunstig licht stellend), bn. en bw.

Compromitteeren, zich (zijn eer of goeden naam in opspraak brengen).

Compta'bel (rekenplichtig, verantwoordelijk), bn.: een -ambtenaar.

Comptabiliteit (verplichting tot reken-schap, rekenplichtigheid, beheer van gelden, boekhouding, de rekenkamer), v. gmv.

Comptant, contant (in gereed geld), bn.: in -geld betalen, in klinkende munt.

Con amo're (It. muz. met liefde, met innigheid, met wijding), bw.

Concaaf (uitgehold, holronnd), bn.: een concave lens, a. d. rand dikker dan in 't midden.

Concaaf-glazen (lenzen, die holronnd zijn), o. mv.; -spiegel, m. -s.

Concedo, Lat. ik stem toe, het zij zool.

Concentratie (samentrekking op één punt), v. -s, -tiën. (tie = tsie).

Concentreeren (samentrekken, op één punt vereenigen): een vloot -, een leger -, zijn krachten -; zijn aandacht -, op een bepaald punt vestigen.

Concentrisch (gelijkmiddelpuntig), bn.: twee -e cirkels, hetzelfde middelpunt hebbende; de -e methode; mil. een -e aanval, d. i. van alle zijden op één punt.

Concept (Lat. ontwerp, ruwe schets), o. -en: een -wet, een -reglement, een -regeling.

Conceptie (opvatting, het vermogen om iets te begrijpen, te bevatten; het begrip, de gedachte), v. gmv; ook: korte samenvatting van een geschrift, schets, ontwerp; verder schepping, vinding; lees: konsepsie.

Concert (samenwerking van verscheiden toonkunstenaars op verschillende instrumenten, muziekuitvoering), o. -en, fig. het Europeesch concert, het samengaan der groote mogendheden in Europa; -avond (meestal vaste avond in de week, waarop een concert gegeven wordt), m. -en; -meester (eerste viool in een orkest), m. -s; -vleugel (staartpiano), m. -s; -zaal, v. -zalen.

Concerteeren (een concert geven; ook: samen bespreken, afspreken, overleggen).

Concessie (vergunning tot het aanleggen van spoor- of trambaan, enz., beuilliging), v. -siën, -sies; geen steenkoolmijn kan in ons land geëxploiteerd worden dan met - van den staat: -aanvraag, v. -aanvragen.

Concessief (toegevena, inwilligend), bn. spraak. -ieve zinnen, -ieve voegwoorden

Concessionaris (iem., die een concessie

- heeft verkregen), m. -sen: de - van een spoorweg, van een tram.
- Con'cha** (*srhelpe*), v. *conchula*; ook: Absis.
- Con'chyliën** (*schaaldieren, tweekleppige weekdieren; schelpen van weekdieren*), o. mv.
- Concier'ge** (*huishouder, portier of wachter van een hotel, paleis, school, enz.*), m. -s.
- Conciergerie** (*gesch. een sombere staatsgevangenis in de dagen der groote revolutie te Parijs*), v.; in Sept. 1792 werden er bijna driehonderd gevangenen vermoord.
- Conciliant'** (*verzoeningsgezind, bemiddelend*), bn. en bijw.: een - woord; - spreken; de - e partij, die den vrede wel wil.
- Conc'lie** (R.-K. kerkvergadering), o. -liën, -lies: het - van Trente, 1545-1563; het Vaticaansch - te Rome, 1869-'70; een oecumenisch -, vergadering van alle bisschoppen der wereld onder presidium van den paus, zie Oecumenisch; een nationaal -, door de bisschoppen van een land gehouden onder presidium van hun Primate.
- Concipleeren** (*ontwerpen, opstellen; een concept maken of nederschrijven*).
- Concla've, conclaaf'** (*afgesloten ruimte; zaal, waarin de kardinalen voor de pauskeuze vergaderen; ook hun vergadering zelf*), o. conclaves.
- Concluideeren** (*tot een slotsom komen besluiten, een gevolgtrekking maken; rechtst. een eisch stellen*).
- Conclu'sie** (*besluit, gevolgtrekking, slotsom; eindoordeel*), v. -siën, -sies: tot een - komen.
- Concordaat'** (*overeenkomst of verdrag tuschen een wereldlijken vorst en den paus over kerkelijke aangelegenheden*), o. -daten: het - tuschen Pius VII en Napoleon I, gesloten 15 Juli 1801, tot herstel van den R.-K. eeredienst in Frankrijk.
- Concordant'ie** (*overeenstemming; alphabetische lijst van alle in den Bijbel voorkomende woorden en spreken, met opgave van de plaats, waar zij staan*), v. -tiën, -s: de Nederlandsche - des Bijbels van Trommius, 1658 te A'dam.
- Concordia** (*eendracht, eensgezindheid*), v. gm.v.: - *res parvae crescunt*, Lat. door eendracht worden kleine dingen groot.
- Concours'** (Fr. wedloop, wedstrijd naar een prijs, prijkskamp, kampstrijd), o. -en; ook: (*medewerking*); lees: *kon-koers'*.
- Concours'-hippi'que** (Fr. sport. wedren te paard, rijwedstrijd), o. lees: *konkoer'-hiepiek'*.
- Concree't** (*bestaande uit stof, werkelijk bestaand*), bn.: een - zelfst. nu., d. i. de naam van een stoffelijk ding; een - getal, benoemd; concrete gevallen, wezenlijk bestaande; de tegenstell. is Abstract.
- Concurreeren** (*wedijveren, mededingen*).
- Concurrent'** (*iem. met een ander naar éénzelve doel strevende; mededinger*), m. -en: ieder, die een - op weg helpt, is een gek, (Max H.); vr. e, -n.
- Concurren'tie** (*mededinging, wedstrijd, wedijver*), v. gm.v.: de - drukt thans den handel.
- Condensa'tie** (*verdichting, vooral van dampen en gassen*), v. gm.v.
- Condensa'tor** (*een aan een stoommachine verbonden toestel, dat den afgewerkten stoom opvangt en weder verdicht*), m. -s.
- Condensa'tor** (*toestel, bestaande uit twee geleiders, op geringen afstand van elkaar en gescheiden door een niet geleidende stof*), m. -s: reeds in 1872 heeft de - een toepassing gevonden om zwakke sporen van electriciteit aan te wijzen.
- Condenseeren** (*verdichten, samenpersen*).
- Condi'tie** (*voorwaarde, beding; betrekking, bediening, post*), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Condi'tie** (*toestand, gesteldheid*), v. gm.v.: in - komen, d. i. sport op streek komen; in goede - verkeeren. (t = ts).
- Condi'tio** (*voorwaarde, conditie*), v. (t = ts).
- Conditiona'lis** (*spraak. voorwaardelijke wijs van een w.w.*), m. gm.v. (t = ts).
- Conditioneel'** (*voorwaardelijk*), bn. en bw.
- Conditionneeren** (*voorwaarden stellen, bedingen*): dit huis is goed geconditionneerd, d. i. in goeden staat.
- Condi'tio sine qua non** (Lat. *onvermijdelijk vereischte: voorwaarde, waarvan niet afgeweken kan of mag worden, waaraan voldaan moet worden*), v.: *verwilderde haren of strakke blikken, die de dichters mij als de - der wanhoop hebben leeren beschouwen*, (C.O.)
- Condolean'tie** (*rouwbeklag*), v. -tiën, -s; -bezoek, o. -bezoeken; -brief, m. -brieven; -visite, v. -visites. (t = s).
- Condoleeren** (*deelen in de smart van anderen, iemand zijn deelneming betuigen*).
- Condom'inium** (*mede-eigendom, -heerschappij*), o. gm.v.
- Con'dor** (*grippingier, een der grootste roofvogels, levende op de toppen der Andes*), m. -s.
- Conducteur'** (*geleider; treingeleider, begeleidend beampte op spoortreinen, diligences, omnibussen, enz.*), m. -en, -s.
- Conduc'tor** (*electr. geleider der electriciteit van een electriseermachine; een bliksem-afleider, enz.*), m. -s.
- Condu'ite** (Fr. *gedrag, handelwijze*), v. gm.v.
- Condu'ite-staat**, m. -aten; -lijst (*gedragslijst*), -en: de - geeft mededeelingen over de bekwaamheden, de handelingen, het karakter en het gedrag der officieren.
- Confec'tie** (*voltooiing, afwerking; fabriekmatige vervaardiging van kledingstukken, die dan geheel gemaakt verkocht worden*), v. gm.v.: -magazijn (nl. van gemaakte heeren- en jongens-bovenkleding), o. -en.
- Confec'tionneeren** (*voltooiën, volmaken*).
- Confedera'tie** (*statenbond als bv. Zwitserland, bondgenootschap van kleine staten*), v. -ties, -tiën; ook Federatie. (t = ts).
- Confereeren** (*beraadslagen, onderhandelen, gemeenschappelijk overleggen*).
- Conferen'tie** (*beraadslaging; samenkomst van personen tot gemeenschappelijk overleg*), v. -tiën, -ties.
- Conferen'tie** (R.-K. kanselrede, die tot hoofddoel heeft het christendom te verdedigen of te verklaren, vooral v. e. redelijk standpunt), v. -s, -tiën; een - is ook een meer gemeenzame godsdienstige toespraak over punten van Ascese, zie ald., of wel over allerlei stoffen, zie Causerie.
- Confer'ven** (*plantk. zoetwaterplanten*), v. mv.: op de kwelders der Wadden groeien eerst wieren en -, watermossen.
- Confes'sie** (*belijdenis, geloofsbelijdenis*), v. -siën, -s: de Augsburgsche - (1530).
- Confessioneel'** (*een bepaalde geloofsbelijdenis aanhangend*), bn.: de - e school.
- Confes'sor** (*belijder des geloofs*), m. -s: Eduard de - (1042-1066); zie Belijder.
- Confet'ti** (It. *zeer kleine, ronde, gekleurde*

- papierschijfjes, waarmede men elkaar op carnavaal werpt, v. enk. en mv. ook: confetti's.
- Confidentie** (vertrouwelijkheid, vertrouwelijke mededeeling), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Confidentieel** (vertrouwelijk), bn. (t = s).
- Confirmatie** (bevestiging, inzegening in de Prot. kerk; bij de R.-K. het Vormsel), v.
- Confisca'tie** (verbeurdverklaring, gerechtelijke inbeslagname), v. -tiën, -s. (t = s).
- Confiserie** (suiker- of banketbakkerij), v. -s.
- Confiseur** (vervaardiger van ingelegd fruit; suikerbakker), m. -s; zie Confiturier.
- Confisqueeren** (gerechtelijke in-beslag-nemen, verbeurd verklaren ten voordeele van de staatskas); (qu = k); zie Confiscatie.
- Confiteor** (ik belijd): als zn. (R.-K. de algemeene belijdenis der zonden), o. -s.
- Confitu'ren** (in suiker ingelegde vruchten), v. mv.: een pot met West-Indische -, (C. O.)
- Confiturier** (Fr. banketbakker; iemand die confituren verkoopt), m. -s; lees: rief'.
- Conflict** (botsing, strijd van belangen), o. -en: met iemand in - komen.
- Conform** (overeenstemmend, eensluidend), bn.: de zaak is -, in orde.
- Conformatie** (het gelijkvormig-maken), v.
- Conformeeeren** (gelijkvormig maken, schikken, regelen naar): zich -, zich schikken naar, zich voegen naar.
- Conformist** (lidmaat der bisschoppelijke kerk in Engeland), m. -en; zie de tegenst. Dissenter.
- Conformiteit** (gelijkvormigheid, eenstemmigheid, overeenstemming), v. -en.
- Comfort** (geriefelijkheid), o.: een woning, die veel - aanbiedt; lees: kon-for'; z. Comfort.
- Conforza** (It. muz. met kracht), bw.
- Confrater** (ambtsbroeder, ambtgenoot, mede-ordegezel), m. -fraters; -niteit' (verbroederings, kameraadschappelijkheid), v. gmv.
- Confrérie** (gesch. broederschap, gilde, genootschap), v. -s.
- Confrontatie** (tegenover-elkaar-stelling; het tegen-elkaar-hooren van getuigen en beschuldigen), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Confronteeren** (tegenover elkander stellen, als getuigen tegenover elkander hooren).
- Confucius** (d. i. Eerwaardig leeraar, 551-478 v. C.: Chineesch geloofshervormer en wijsgeer; als heilige beschouwd, en vereerd met offeranden in de voor hem gestichte tempels. (ci = zi).
- Confucionisme** (leer en ook aanhang van Confucius), o. gmv. (ci = zi).
- Confusie** (verwarring, ontstellenis; verlegenheid), v. -tiën, -ties. (s = z).
- Confuus** (verward, verlegen, beduusd), bn. en bw.: iem. - maken, hij stond - te kijken.
- Congé** (Fr. afscheid, verlof, vier- of speeldag), o. gmv.: zegsw. iemand zijn - geven, ontslag.
- Congestie** (aandrang van bloed naar het hoofd), v. -tiën, -ties. (g = g).
- Conglomeraat** (samenvoeging, -pakking, opeenhooping), o. gmv. (g = g).
- Congo-staat** (aandr. Belgische kolonie in Midden-Afrika, met den Congo als hoofdrivier), m. gmv.
- Con grava** (It. muz. met deftigheid), bw.
- Con gravia** (It. muz. met bevalligheid), bw.
- Congreganist** (R.-K. lid eener congregatie of broederschap), m. en v. -en.
- Congregatie** (godsdienstige vereeniging of broederschap in eenige R.-K. kerk; geestelijke kloosterorde, waarvan de leden, door eenvoudige geloften verbonden, volgens denzelfden regel leven), v. -tiën, -ties.
- Congres** (algemeene vergadering van volmachtigde vertegenwoordigers van staatslichamen of erkende genootschappen, b.v. tot gemeenschappelijke beraadslaging tusschen vorsten of hun gezanten, ook samenkomst van geleerden en letterkundigen), o. -sen: het Weener - (1 Nov. 1814-9 Juni 1815), het taal- en letterkundig - te Antwerpen, 1912, -zuil (zuil te Brussel, 1859), v. -zuilen.
- Congressist** (deelnemer aan een congres), m. en v. -en.
- Congruceeren** (overeenkomen, passen bij; meek. op elkaar passen of sluiten, gelijk en gelijkvormig zijn).
- Congruent** (meest. gelijk en gelijkvormig), bn.: -e figuren; fig. overeenkomstig: soms is het Vlaamsch in zijn woordbetekenissen - met Vondels taal, (Stellwagen).
- Congruentie** (meest. het congruent-zijn, gelijk- en gelijkvormigheid van figuren), v. gmv.: de - van twee driehoeken. (t = s).
- Conife'ren** (kegeldragende gewassen), m. mv.: de dennen, sparren, enz. zijn -. (fe = fee).
- Conisch** (kegelvormig), bn.: heuwels van -en vorm.
- Conjectuur** (vermoeden, gissing, onderstelling), v. -turen.
- Conjugaal** (echtelijk), bn.: het -ale leven.
- Conjugatie** (spraak. vervoeging van een werkwoord), v. -tiën, -ties. (g = g).
- Conjugeeren** (vervoegen): een werkwoord -; lees: konjugeeren.
- Conjunctie** (samenvoeging): in de taalk. voegwoord; in de sterrenk.: samenstand in denzelfden meridiaan), v. -tiën, -s. (j = j).
- Conjunctief, conjunctivus** (aanvoegende wijs in hoofdzinnen), m. -tieven. (j = j).
- Conjunctuur** (samenloop van omstandigheden of gebeurtenissen), v. -turen. (j = j).
- Conjura'tie** (samenzwering), v. -tiën, -ties.
- Conneta'ble**: van 1218-1627, de opperveldheer der Fransche kroon, oppermaarschalk.
- Connex'ie** (vriendschaps- of handelsbetrekking), v. -s, -nectiën: -s aanknoopen; met iemand in - staan, zie Relatie. (x = ks).
- Connossement**, o. -en; z. Cognossement.
- Connubium** (wettig burgerlijk huwelijk), o.
- Con passio'ne** (It. muz. met hartstocht), bw.
- Con'rector** (eig. mede-rector, onder-directeur v. een gymnasium), m. -to'ren, -s; -school (Latijnsche school), v. -scholen, vero.
- Consacreeren** (R.-K. wijden bv. een kapel of kerk); zie Consecreren.
- Consciën'tie** (geweten, innerlijke overtuiging; zedelijk bewustzijn), v. -tiën, -ties; -dwang (eig. gewetensdwang), m.: -dwang betreft de overtuiging op godsdienstig gebied.
- Consciëntieus** (gemoedelijk, nauwgezet, stipt van geweten), bn.; -zer, -t. (t = s).
- Conscriptie** (loting van manschappen voor den krijgsdienst, door Napoleon I ingevoerd), v. gmv. (t = s).
- Conseers'tie** (R.-K. wijding, heiliging, zegning; het middelpunt der Mis, d. i. de voltrekking der offerdaad), v. gmv.
- Consecreeren** (R.-K. wijden, inwijden, inzegenen, heiligen).
- Consent** (toestemming), o. -en: met - van.
- Consent'biljet** (geleibriefje bij belaste goederen), o. -biljetten.

- Consequent'** (zich *zelven* gelijkblijvend in *beginselen*), bn. en bw.: een - man; - handelen, d. i. naar vaste *grondbeginselen*, in *overeenstemming* met vorige handelingen.
- Consequen'tie** (het *consequent-zijn*, het *trouw blijven* aan zelfgestelde *beginselen*), v. - tiën, - ties. (qu = kw).
- Conserva'tie** (behoud, *instandhouding*), v. gm.v.: - van levensmiddelen, *verduurzaming*.
- Conservatief'** (behoudend, aan het oude *vasthoudend*), bn.: in de staat. uit *beginsel vasthoudend* aan bestaande *burgerlijke staatsvormen* of *maatschappelijke toestanden*.
- Conservatief'bril** (*bril*, om 't licht te *temperen* voor de oogen), m. - brillen.
- Conservatief'** (behoudsman), m. - tieven.
- Conservatie'ven** (aanhangers van het oude; partij der *behoudsmannen*), m. mv.
- Conservatisme** (leer. v. h. *stelsel* van *behoud*, *zucht* tot *behoud* van het oude), o. gm.v.
- Conservatof're** (Fr. *hoogere muziekschool*), o. -s: het - van *Parijs*, *Brussel*, *Keulen*, *Amsterdam*, enz.
- Conservator** (bewaarder b.v. van een *museum*), m. -s.
- Conservatorium** (*conservatoire*), o. -s, -toria.
- Conserveeren** (behouden, *instandhouden*), *zich* -, *zich* in acht nemen (*gezondheid*); ook: *verduurzamen* van levensmiddelen.
- Conserveven** (*verduurzaamde levensmiddelen*: *groenten*, *vleesch*; *vleesch* in *bussen*), v. mv.; - *fabriek*, v. - en; meer: *Konserven*.
- Considerans'** (*bewegredenen*, *overwegingen*, *inleidende gronden*, *die een besluit* of *wet voorafgaan*; *opgaaf* der *gronden*, *waarop een vonnis berust*), v. gm.v.
- Consideratie** (*overweging*; *toegeslijkheid*; *eer*, *hoogachting*), v. - tiën, - ties: - *gebruiken*, *toegeslijk*, *inschikkelijk* zijn.
- Consigne** (mil. *bevel*, om in de *kazerne* te *blijven*, *instructie* voor den *schildwacht*, *wachtwoord*), o. -s. (gn = nj).
- Consigneeren** (*teekenen*, *opteekenen*; *regelen*, aan *iemand* *opdragen*, *gelasten*; *goederen* in *bewaring* *geven*): een *schildwacht* -, *hem* op *zijn* *post* *stellen* met de *nodige* *voorschriften*; *soldaten* in de *kazerne* -, *hun* *verbieden* de *kazerne* te *verlaten* en *gebieden* *zich* *gereed* te *houden*; lees: *kon-sien-jee'ren*.
- Consistent'** (*dicht*, *vast*, *duurzaam*), bn.
- Consistentie** (*dichtheid*, *vastheid* van *vloeistoffen*; *stevigheid*, *duurzaamheid*), v. gm.v.
- Consistoriaal** (tot den *Herv. kerkeraad* *behoorend*; *wat den kerkeraad* *betreft*), bn.
- Consistorie** (Prot. *kerkeraad*, *geestelijk toezicht*), o. -riën, -ries; - *kamer* (*vergaderzaal* van den *kerkeraad*), v. - kamers.
- Consistorie** (R.-K. *vergadering* van *kardinalen*, te *Rome* *aanwezig*, onder *voorzitterschap* van den *pauz*), o. -s, -riën; ook: -torium, o. -ria.
- Consolant** (*troostend*, *troostrijk*, *geruststellend*), bn. en bw.
- Consolatie-prijs** (eig. *troostprijs*: *prijs* voor den *inzender*, *die eigenlijk* *buiten* de *bekroning* *valt*, *doch wel iets verdient*), m. - prijzen.
- Conso'le** (bouwk. *ornement* als *ondersteuning* van een *balkon* of een *beeld*; *uitspringend steunsel* v. e. *schoorsteenmantel*), v. -s.
- Consolideeren** (als *werkelijke staatsschuld erkennen*; in het *grootboek* der *ationale schuld* *inschrijven*; *bekrachten*, *bevestigen*).
- Con'sols** (Eng. *effecten* voor *geconsolideerde staatschuld* in *Engeland*), m. mv.
- Consonant'** (*medeklinker*), v. - en.
- Consor'ten** (*mede-belanghebbenden*, *aanhangers*, *medestanders*, *deelgenooten*), m. en v. mv.
- Consortium** (*vereeniging* van *bankiers* of *handelshuizen*, b.v. tot het *aannemen* van een *leening* of *die samen* een *financieele onderneming* op *touw* *zetten*), o. -s. (t = t).
- Consortium** (*vereeniging*, *bond*), o. -s: een - van *houthandelaars*. (t = t).
- Conspira'tie** (*samenzweering*, *samenspanning*), v. - ties, - tiën. (t = ts).
- Constant'** (alg. *vast*, *onveranderlijk*: een *bepaalde waarde* *vertegenwoordigend*, *voorgesteld* door een *letter*), bn.: π *heeft* een -e *waarde*, is *nl.* 3.14 enz.
- Constant'** (*standvastig*, *bestendig*, *volhardend*, *onveranderlijk*, *eenparig*), bn. en bw.
- Constan'tia-wijn** (*Kaapsche wijn*), m. - en; de - *heet* naar het *landgoed* *Constantia*.
- Constan'tie** (*standvastigheid*), v. gm.v.
- Constateeren** (als *bewezen* *vaststellen*): een *feit* -, *staven*, d. i. met *bewijzen* *waar* *maken*.
- Constella'tie** (*sterrenbeeld*), v. - tiën, - ties.
- Consterna'tie** (*ontsteltenis*), v. -s, - tiën.
- Constipa'tie** (*verstopping*, *hardijvigheid*), v.
- Constituan'te** (*gesch. Fransche*, *ationale grondwet-makende vergadering*, 23 Juni 1789-30 Sept. '91), v. gm.v.
- Constituereen** (*vaststellen*, *wettig regelen*): de -de *vergadering* in *Frankrijk*, de *grondwetgevende*, v. 1789-1791, de *Constituante*.
- Constitu'tie** (*staatsvaststelling*, *staatsregeling*, *grondwet*; *lichaamsgestel*), v. - tiën, -s.
- Constitutioneel'** (*grondwettig*, *grondwettelijk*), bn. en bw.: een - *recht*, door de *grondwet* *gewaarbord*; de -e *beveging* in *Perzië*, tot het *verkrijgen* van een *grondwet*.
- Constructeur** (*bouwmeester*, *inzonderheid* van *schepen*), m. -s.
- Constructie** (*meestk.* *samenvoeging* van *lijnen* of *vlakken* tot *vorming* van een *figuur*, *die aan bepaalde* *gegevens* *voldoet*), v. -s, - tiën; zie *Werkstuk*.
- Constructie** (*spraak.* *vaste* of *vastgestelde* *woordschikking*, *vaste* *stijlvorm*), v. -s.
- Constructie** (*bouw* of *samenstelling* van een *huis*, een *stuis*, een *machine*, enz.), v. (t = s).
- Constructie-winkel** (mil. *naam* der te *Delft* *gevestigde* *artilleriewerkplaatsen*), m. (t = s).
- Constructie-winkel** (*werkplaats* tot het *maken* van *werktuigen*, *machines*, enz.), m. -s.
- Construeeren** (*bouwen*, *vervaardigen*; *meetkundige* *figuren* *samenstellen*).
- Con'sul** (*gesch.* in 't *oude Rome*, *titel* van de *hoogste staatsambtenaren*: na den *val* der *koningen*, in 510 v. G.), m. -s.
- Con'sul** (*vertegenwoordiger* van een *land* in den *vreemde*, *vooral* voor de *belangen* van *handel*, *scheepvaart* en *nijverheid*; *agent* van *handelszaken* in een *grens-* of *havenstad*, *opperste bewindsman* in *sommige republieken*, zie *Consulaat*), m. -s.
- Consulaat'** (*consuls-ambt*, *consuls-waardigheid*, *consuls-kantoor*), o. -aten.
- Consulaat'** (*gesch.* in *Frankrijk* de *regering* der *drie consuls*, onder *wie* *Napoleon* de *eerste was*, 1799-1804), o. gm.v.
- Consulair'** (*den consul* of het *consuls-ambt* *betreffende*), bn.: de -e *waardigheid*, *waardigheid* van *consul*; -e *berichten*. (ai = ð).
- Consulair-agent'** (een van *rijkswege* in een

- ander land aangesteld handelsbeschermer met mindere bevoegdheden dan een consul), m. consulaire agenten. (ai = è).
- Consulent'** (deskundige raadgever), m. - en: hij is zuivel - in de provincie Utrecht.
- Consulent'** (Prot. de predikant, die in een naburige gemeente tijdens de vacature de leiding en behartiging heeft), m. - en.
- Consul-generaal'** (algemeen of eerste consul), m. consuls-generaal.
- Consult'** (beraadslaging van twee of meer doktoren over een zieke; raadpleging b.v. van twee doctoren), o. - en: een - houden.
- Consulta** (eig. senaat, staatsraad; gesch. de Achterraad van Margareta van Parma, 1559 - '63), v. gmv.
- Consulta'tie** (raadpleging, beraadslaging), v. - tiën, - ties. (tie = isie).
- Consulta'tie-bureau'**, o. -bureau's; zie Advocatenkamer.
- Consulteeren** (raadplegen, teradegaan met).
- Consummeeren** (nuttigen, verbruiken).
- Consument'** (verbruiker, afnemer), m. en v. - en; de tegenst. is Producent.
- Consumptie, consum'tie** (verbruik van levensmiddelen, vertering), v. - tiën, - ties; - artikelen, genots- of verbruiksgoederen als: eetwaren, brandstoffen, tabak, kledij, enz.
- Contact'** (aanraking, verbinding), o. gmv.: in - komen, in - staan met.
- Contagieus'** (besmettelijk, aanstekelijk), bn.
- Contagium** (besmetting, smetstof), o. - gia.
- Contamina'tie** (sprakk. bederf door ineen-smelting, door het inwerken v. twee woorden of uitdrukkingen op elkaar), v. - s: iem. een sigaar aanpresenteeren (nl. aanbieden en presenteeren); den bal missen (nl. de plank missen in het kegelspel en den bal mislaan); iem. een kool bakken (nl. een kool stoven en een poets bakken). (t = ts).
- Contant'** (in gereed geld), bn. en bw.: de - e waarde, de dadelijke waarde, nl. in gereed geld: *à* contant, in klinkende munt.
- Contant'en** (gereed geld, klinkende munt), o. mv.
- Contempla'tie** (beschouwing, bespiegeling), v.
- Contemplatief** (beschouwend, bespiegelend), bn.: het - tieve leven.
- Content'** (tevreden, voldaan), bn.
- Contenteeren** (bevredigen, tevredenstellen, betalen); zich - .
- Conterfel'ten** (afbeelden, uitschilderen), vero.
- Conterfelt'sel** (afbeeldsel, portret), o. - s.
- Conterfort** (steenen beer, muur, stut, steunmuur), o. - s, - en; zie Contrefort.
- Contesteeren** (bestrijden, betwisten).
- Context'** (verband, samenhang der gedachten, redeverband), o. gmv.; **contextuur'**, v. gmv.
- Contiguitet'** (aanpaling van grensscheidingen, gemeenschappelijke grens van twee ruimten, belending), v. - en.
- Continent'** (Fr. het vasteland), o. - en: Z.-Amerika is een uitgebreid -, het - v. Europa.
- Continentaal'** (wat tot het vasteland behoort, wat het vasteland betreft), bn.: het - taatselsel, afsluiting van Englands handel van het overige Europa, door Napoleon I, te Berlijn uitgevaardigd, 21 Nov. 1806
- Contingent'** (bijdrage, plichtmatig aandeel in de belastingen), o. - en.
- Contingent'** (mil. bedrag aan miliciens, volgens de conscriptie te leveren), o. - en.
- Continua'tie** (voortzetting, voortdoring, aanhouding, vervolg, voortgang), v. gmv.
- Continueel'** (voortdurend, gestadig, aanhoudend, onophoudelijk), bn. en bw.
- Continuereen** (vervolgen, voortzetten, voortgaan met, voortduren).
- Continuïteit'** (samenhang der deelen; eenheid van handeling; onafgebroken duur, vastheid, onverdeelheid), v. gmv.
- Cont'nuo** (It. muz. aanhoudend, voortdurend), bw.
- Con'to** (It. rekening; gewin, voordeel), v. conti; *à* -, op rekening, - corren'to loopende rekening, - fin'to, gefingeerde rekening; - *à* me'ta, voor halve rekening, d. i. ieder voor de helft.
- Contour'** (omtrek eener tekening, de buitenste lijnen, de uiterlijke vorm), o. en m. - s.
- Con'tra** (tegen), bn. en vz.: pro en - schrijft hij voor geld, (C. O.); het proces - de rebellen; als zn. o; zie Pro.
- Con'traban'de** (smokkelwaar, invoer van verboden goederen, b.v. krijgsbehoeften voor de belegerden eener vesting), v. gmv.
- Con'trabas** (basviool, groot strijkinstrument, zwaar van toon, dat boven alle instrumenten uit wordt gehoord), v. - bassen; - **bassist'**, m. - bassisten.
- Con'trabezoek** (tegen-visite), o. - bezoeken.
- Con'traboek** (contrôleboek of tegenboek, in alle opzichten gelijk aan het grootboek; ook: boek, waarin de uitgelote nummers der staatsloterij en van premieleepningen worden aangeeteekend), o. - boeken.
- Contract'** (verdrag, schriftelijke verbintenissen, geschreven overeenkomst), o. - en.
- Contractant'** (iemand, die zich bij contract verbindt of verbonden heeft; iem. die een overeenkomst sluit), m. - en.
- Contracteeren** (zich bij contract verbinden, een contract sluiten; samentrekken).
- Contractie** (sprakk. samentrekking, ineenkrimping), v. b.v. onweeren uit onweederen.
- Contractueel'** (door middel van een contract), bn. en bw.: - verbonden zijn.
- Contradic'tie** (tegenspraak, tegenstrijdigheid), v. - tiën, - ties.
- Con'tralto** (muz. alt, tweede vrouwenstem), v.
- Con'tramerik** (kaartje, dat men aan den uitgang ontvangt, zoo men den schouwburg voor een oogenblik verlaat), o. - merken.
- Con'tramine**, v.: in de - zijn, tegenwerken, dwarsboomen; op de beurs: speculatie op daling, ook de personen, die op daling speculeeren.
- Con'tra-remonstrant'** (gesch. tegenstander van de Arminianen), m. - remonstranten; zie Gomarist.
- Con'tra'rie** (tegenovergesteld, tegenstrijdig), bn. en bw.: zegsw. hij is een Jantje-, dwarsdrijver; - werken, tegengesteld.
- Con'trarleeren** (wederstreven, tegenwerken, dwarsboomen).
- Con'trasigneeren** (mede-onderteekenen, b.v. een koninklijk besluit door een verantwoordelijk minister); lees: - sien-je'-ren.
- Contrast'** (tegenstelling, verschil), o. - en.
- Contrasteeren** (verschillen, tegen elkaar sterk afsteken): de ontmoeting van de - de heeren Dolf en Pieter, (C. O.)
- Con'travenieeren** (handelen in strijd met wet, verordening of verdrag).
- Con'traven'tie** (overtreding), v. - tiën, - ties.
- Con'tra-visite** (tegenbezoek), v. - visites.

- Contre-admiraal** (schout-bij-nacht of onder-admiraal, onder-vlootvoogd), m. -s.
- Contrebande** (stuikegoed, smokkelwaar; ook het smokkelen zelf), v.; ook: **Contrabande**.
- Contrebass** (muz. de groote bas of tegenbas, lage baswiel), v. -bassen; ook: **Contrabass**.
- Contrebazuin** (een diep basregister in het orgel), v. -bazuinen.
- Contrefort** (Fr. schoormuur, stutmuur of beer; achtersteunstuk in een schoen), o. -s of -en; ook: **Conterfort**.
- Contribuant** (bijdrager in de lasten), m. -en; -ante, v. -n.
- Contribueeren** (zijn aandeel bijdragen of opbrengen, geldelijke steunen).
- Contributie** (geldelijke bijdrage, opbrengst, belasting), v. -tiën, -ties.
- Controle** (toezicht, opzicht, onderzoek, narekening), v. -s.
- Controle-station** (inrichting tot het controleren van iets), o. -stations; het boter - in Friesland, in Groningen, in Drente.
- Controleeren** (nagaan, toezicht houden op).
- Controleur** (eig. iem. die controleert of toezicht houdt), m. -s; hij is - op een tram.
- Controleur** (hoofdambtenaar v. h. kadaster), m. -s.
- Controleur** (O.-I. hoofdambtenaar onder den resident), m. -s.
- Controverse** (twistrede op godgeleerd of wijsgeurig gebied), v. -s.
- Convalescent** (genezend, herstellend), bn.; zn. (aan de beterhand zijnde zieke, herstellende), m. en v. -en.
- Convensabel** (gepast, voegzaam, geschikt), bn.
- Convensatie** (gepastheid, voegzaamheid), v.
- Convenieeren** (overeenkomen, gelegen komen, aanstaan, passen, schicken).
- Convent** (eig. samenkomst, vergadering, ook plaats van samenzijn; klooster of de gezamenlijke kloosterlingen), o. -en.
- Conventie** (overeenkomst, verdrag; vergadering), v. -tiën, -ties; gesch. denationale - in Frankrijk, de buitengewone nationale staatsvergadering in Frankrijk, van 21 Sept. 1792-26 October 1795. (t = s).
- Conventioneel** (gebruikelijk, volgens zede en gebruik, naar vaste gewoonte, eenmaal aangenomen, op een verdrag berustend), bn. en bw. (t = s).
- Convergeeren** (nat. tot elkander naderen): -de lijnen, -de lichtstralen, in één punt samenlopende. (g = g).
- Convergeeren** (eigenschap van holle spiegels en bolle lenzen, die n.l. de lichtstralen in één punt samenbrengen). (g = g).
- Convergeerend** (rekenk. kleiner wordend), b.v.: een -de reeks, wier termen steeds kleiner worden, (g = g); zie **Divergeerend**.
- Conversaibel** (spraakzaam, gezellig), bn.: -nen, de -e dag begint niet vóór één ure, (C. O.).
- Conversatie** (onderlinge gedachtenwisseling, gesprek, omgang), v.; -taal, de taal van het dagelijksch leven, de omgangstaal veelal het Fr.; ook persoon: Ik had nu geen andere - dan Mevrouw, (C. O.).
- Conversations-lexicon**, o. -ca; meestal Encyclopedie.
- Conversbroeders** (R.-K. in een klooster, leek broeders, die handwerk verrichten), m. mv.
- Converseeren** (een gesprek voeren, verkeeren of omgaan met). (s = z).
- Conversie** (het intrekken van effecten tegen afgifte van andere, minder rente gevende), v. -siën, -sies. (s = z).
- Converteeren** (een staatsschuld vervangen door een nieuwe, die minder rente kost).
- Convertiet** (bekeerling), m. en v. -en.
- Convex** (bol, afgeslepen), bn.: een -e lens, dun aflopend naar den rand; -glazen.
- Convictie** (overtuiging), v. -s, -tiën.
- Convocatie** (samenroeping, oproep ter vergadering), v. -tiën, -ties; -biljet, o. -biljetten; -briefje, o. -briefjes. (t = ts).
- Convoceeren** (bijeenoepelen): de leden -.
- Convooi** (gewapend geleide aan koopvaardij-schepen meegegeven, om ze te beschermen tegen zeeroovers of oorlogsschepen; begeleid wordend getal koopvaardij-schepen, enz.), o. -en; zie **Konvooi**.
- Convulsie** (stuiptrekking), v. -siën, -sies.
- Convulsief** (stuiptrekkend, kramachtig), bn.
- Coöperant** (medewerkend), bn.; lees: **koo-oo**.
- Coöperateur** (samenwerker, medehelper), m. -s; ook: -ator, m. -s; lees: **koo-oo**.
- Coöperatie** (samenwerking in den handel; het samengaan van velen ter verkrijging bv. van goedkoopere levensmiddelen), v. gm.v.
- Coöperatief** (op samenwerking berustend), bn.: het -tieve stelsel, de -tieve winkelvereeniging, een -tieve zuivelfabriek.
- Coöpereeren** (samenarbeiden, elkaar helpen).
- Coördina'ten** (meetk. stel lijnen of vlakken ter bepaling van een punt in de ruimte), m. mv.; -stelsel, o. -s; lees: **koo-or**.
- Coördinatie** (rangschikking, nevenschikking v. volzinnen, gelijkstelling), v. -s.
- Copal** (harde, geelachtige, barnsteenachtige hars uit O. en W.-Indië, China en Afrika), o. en m. gm.v.; zie **Kopal**.
- Copalverniss** (uitmundend vernis, uit copal-hars bereid), o. -sen; ook: -gom, v. gm.v.
- Copie** (afschrift, namaak), v. copieën; meer **Kopie**.
- Copieboek** (koopmansboek voor afschriften), o. -boeken; meer: **Kopieboek**.
- Copieeren** (afschrijven, nateekenen, naschilderen); -inkt (inkt, waarmee men brieven schrijft, die gecopieerd moeten worden), m. (soorten), m. -en; -machine (toestel, waarmee brieven en stukken worden gecopieerd), v. -s, meer: **Kopieeren**.
- Copieerpapier** (een soort van doorschijnend papier voor copieerwerk), o. gm.v.; -pers, v. -persen; meer: **Kopieerpapier**, enz.
- Copieus** (overvloedig, rijkelijk), bn. en bw.: een -diner; -eten.
- Copijst**, **copist** (naschrijver, nateekenaar), m. -en; meer: **Kopijst**, **kopist**.
- Copra** (gedroogd klappervrucht-vleesch, voor oliewinning), v. gm.v.; zie **Kopra**.
- Copula** (spraak. woord, dat de verbinding bewerkt tusschen onderwerp en praedicat, koppelwerkwoord), v. -s.
- Copuleeren** (samenvoegen; vruchtboomen door enting veredelen; koppelen, paren).
- Coquet** (behaagziek, nuffig, bekoorlijk), bn.: een -te juffer; fig. een -te villa, lief, keurig.
- Coquette** (behaagzieke juffer), v. -s.
- Coquetteeren** (behaagziek zijn, trachten te behagen). (qu = k).
- Coquetteerie** (behaagzucht, nuffertij), v. -ën.
- Coquille** (schelp, waarin vleeschresten bereid en opgediend worden), v. -s; lees: **ko-kiel'je**.
- Coquin** (Fr. schelm, schurk, feld), m. -s. (qu = k).

- Corall'ne** (scharlakenroode kleurstof uit koraalmos), v. gmv.
- Corbell'le** (verzameling van bruidsgeschenken), v. -s; lees: korbe'je.
- Corbell'le** (korfje, mandje zonder hengsel, benmetje), v. -s; een - met bloemen.
- Cordaat** (kloek, onversaagd, wakker), bn.: meestal: Kordaat, zie ald.
- Cordiaal** (hartelijk, vertrouwelijk), bn.
- Cordialiteit** (hartelijkheid, gemoedelijkheid, vertrouwelijkheid, gulheid), v. gmv.
- Cordon** (koord, riem; grensketen of grensbezetting, verweerlinie), o. -s; meer: Kordon.
- Corduaan** (rjn Spaansch bokken- of geitenleer uit Cordova), o. gmv.: de fere rossen, met - getoomd, (Bild.): zie Marokijn.
- Corin'the**, een der eerste handelssteden v. d. oude wereld, door den Rom. consul Mummius in 146 v. C. verwoest.
- Corin'thisch** (van Corinthe, in oud-Griekenland), bn.: een -e zuil, d. i. met gegroefde schacht en gebladerd kapiteel; zie Zuil.
- Coriola'nus**, Rom. patriciër, uit Rome gebannen, 491 v. C.: belegert Rome aan het hoofd der Volscen.
- Cormoran** (aalscholver, schollevaar, zee-raaf), m. -en; ook Cormeraan'.
- Cornac** (Fr. oppasser van een olifant), m. -s; meest Kornak.
- Cornalijn** (geel-rood edelgesteente), o.; als voorwerp, m. -en.
- Cornet** (vroeger, de officier-vaandeldrager), m. -s; ook: Kornet, zie ald.
- Cornet** (muz. blaasinstrument), v. -en: een - à piston, trompet met twee of drie kleppen, kleine klephoorn; ook: Kornet.
- Cornet** (licht tulen mutsje van dienstmeisjes b.v. in Amsterdam), v. -ten; meer: Kornet.
- Coro'na** (kroon, krans), v. -'s.
- Cor'oner** (Eng. ambtenaar der Britsche kroon; lijkschouwer in geval van gewelddadigen dood of zelfmoord), m. -s; lees: kor'n'r.
- Corpora'le** (R.-K. wilinnen doek, die ophet altaar wordt uitgespreid, altaardoek, misdoek), o.; ook: Corporaal.
- Corpora'tie** (gilde, genootschap, erkende vereeniging), v. -tiën, -ties.
- Corporeel** (lichamelijk), bn.: -e straffen.
- Corps** (lichaam: vereeniging, afdeeling), o. -en: - de garde, hoofdwacht, wachthuis; - de reserve, spaarbende, noodcorps; -diplomatique, de gezamenl. gezanten en leden van legaties der vreemde mogendheden, die bij hetzelfde hof geaccrediteerd zijn; zie Korps.
- Corpulent** (zwaarlijvig, gezet, dik), bn.
- Corpulentie** (zwaarlijvigheid, gezetheid), v.
- Cor'pus** (lichaam; dikte eener lettersoort), o.: - delicti, voorwerp. dat als bewijs dient van iem. schuld, of blijk geeft van een strafbaar feit: v. welk delict het - u is ontnomen, (C. O.)
- Cor'pus ju'ris**, het wetboek der Romeinen, op last van keizer Justinianus van 527-565 bijeengebracht; - *juris civilis*, burgerlijk wetboek; - *juris canonici*, wetboek van het kerkelijk recht. (j = j).
- Correct** (nauwkeurig, stipt, zonder fouten, wat voldoet aan de eischen der kunst of der wetenschap), bn.; -er, -st.
- Correctheid** (taak, juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv.
- Correctie** (verbetering van drukwerk; terechtwijzing; straf, tuchtiging), v. -tiën, -ties.
- Correctioneel** (verbeterend, niet eerloos makend), bn.: -e straffen, b.v. voor lichtere misdrijven; z. Crimineel.
- Corrector** (verbeteraar van drukproeven), m. -s.
- Correlatief** (wederzijdsch, wisselwerkend, voeling houdend), bn. en bw.
- Correspondeeren** (Fr. briefwisseling houden; in betrekking staan met; beantwoorden, overeenkomen, overeenstemmen).
- Correspondent** (handelsbediende, belast met het voeren der correspondentie; berichtgever, verslaggever), m. -en; -ente, v. -n.
- Correspondentie** (wederzijdsche briefwisseling), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Correspondentie** (aansluiting v. booten, treinen, trams, enz.), v. gmv.
- Corridor** (Fr. overdekte gang, doorloop, breede overloop), m. -s.
- Corrigeeren** (verbeteren, nauwkeurig nazien; tuchtigen, kastijden), (g = zj of g).
- Corrigen'dum** (Lat. verbetering), o. -da. (g = g).
- Corruptie** (bederf, verleiding, omkoopning), v.
- Corsage** (Fr. lijf v. e. japon), v. en o. -s.
- Corsikaan** m. -kanen: de -, Napoleon I, omdat hij op Corsica geboren is in 1769, terwijl dat eiland eerst een jaar te voren aan Frankrijk kwam, een soort v. schimpnaam.
- Cor'so** (rij- en wandellaan, optochtbaan), m. -'s: de - te Rome, plaats van den wandelrit, van prachtige equipages; bloemen-, wedstrijd van versierde rijtuigen. (s = z).
- Cor'so (al)** d. i. tot den koers van, naar den loopenden prijs (van geld of wissels).
- Corté'ge** (stoet, gevolg), o. -s. (g = zj).
- Cort'es** (de Staten-generaal of wetgevende macht in Portugal en Spanje), m. mv.
- Cor'vee** (kazernewerk der soldaten, fig. onaangenaam werk, vervelende taak), v. -veeën.
- Corvet** (oorlogsvaartuig, driemaster, klein fregat), o. corvetten; zie Korvet.
- Coryphee** (koorleider in de oude Grieksche tragedies, thans: voorganger, leider in 't algemeen; fig. iem. die boven anderen uitblinkt in wetenschap, kunst, enz.), m. -ën; lees: koo-rie-fee'.
- Co'secans** (wisk. de secans van het complement), v. -en: goniometrisch is de - het omgekeerde der verhouding, die sinus heet.
- Cos'ey**, v., zie Cozy of Cosy.
- Cos'inus** (meetk. complement-sinus, de sinus van het complement van den hoek), m. -sen.
- Cosmetiek** (middel tot het glanzend maken van het haar, schoonheidsmiddel), v. -en.
- Cosmogonie** (leer v. h. ontstaan der wereld), v. gmv. (g = g).
- Cosmograaf** (beschrijver van het heelal), m. -grafen.
- Cosmographie** (beschrijving van het heelal, wereldbeschrijving, wiskundige aardrijkskunde), v. -ën. (ph = f).
- Cosmopoliet** (wereldburger), m. -en.
- Cosmopolietisch** (als een of van een wereldburger, wereldburgerlijk), bn. en bw.
- Cosmora'ma** (draaibaar panorama, afbeeldingen gevend van merkwaardige steden en natuurafereelen, landschappen, enz.) o. -'s.
- Cos'mos** (de wereld, het heelal), m. gmv.: de - van Alexander von Humboldt, 1769-1859, beschrijving van het heelal.
- Costi (a)** (in uw stad), bw.: gebeurtenissen a -, d. i. bij u, in uw woonplaats.
- Costuum**, -tu'me (rechtsgebruik, han-

- delsgebruik, dat door den langen duur kracht van wet heeft gekregen), v. —tumen.
- Costuum'** (kleeding, pak, gewaad, voor dame of heer), o. —tumen, —tumes; zegsw. in —zijn, in officiële kleeding; meestal: Kostuum, zie ald.
- Cos'y**, v.; zie Cozy.
- Co'tangens** (wisk. tangens van het complement), v. —en: in de goniometrie is de — het omgekeerde van de verhouding, die tangens heet.
- Cotelet'** (ribbetje), v. —ten; meestal: Kotelet.
- Coterie'** (kransje, club, kliek, besloten gezelschap), v. —s, —ën: het zijn allemaal —s, waar men niemand in opneemt, (C. O.)
- Cothur'ne** (tooneelaars met hooge hakken, oij de ouden i. d. tragedie), v. —n; z. Kothurn.
- Cotillon'** (Fransche gezelschapsdans; eig. onderrok, omdat de danseressen het bovenkleed wat ophielden), m. —s. (ll = lj).
- Cot'tage** (Eng. klein buitentje, landhuisje), o. —s; lees: kot'tidzje; zie ook Hermitage.
- Cot'tage-stelsel** (in Engeland het stelsel, om 't grondbezit ook in handen van kleine boeren te brengen), o. gmv.; lees: kot'tidzj.
- Cou'che** (Fr. koest, stil! tot een hond), tw.
- Coulant'** (eig. vloeitend; tegemoetkomend, gemakkelijk), bn. en bw. (ou = oe).
- Couleur de ro'se**, Fr. sig. rooskleur; fig. zoo lief en goed, als het slechts zijn kan. (ou = oe).
- Coullis'se** (Fr. beweegbaar tooneelscherm, zijscherm), v. —n. (ou = oe).
- Coullis'se** (inrichting aan locomotieven en stoombooten, waardoor men deze willekeurig vóór- en achteruit kan doen bewegen), v. —n.
- Coullis'se-tafel** (uitrektafel met inlegbladen), v. —tafels. (cou = koe).
- Couloir'** (wandelgang, verbindingsgang), m. —s; de —s der Fransche kamers; de —s in een theater achter de loges. (oi = oaa).
- Couloir'-stelsel** (Fr. wijze van stemuitbrengen, waarbij iedere kiezer in een afzonderlijk hokje zijn stem invult), o. gmv.
- Coup** (Fr. slag, stoot, trap, steek, enz.), m. —s, lees: koe; — d'état, staatsgreep, d.i. greep naar het hoogste staatsgezag, zie Brumaire; — de main, handgreep; — de théâtre, verrassende omkeer van zaken. (ou = oe).
- Cou'pe** (snit, snede v. e. kleedingstuk), v. —s.
- Coupe'** (Fr. afgescheiden gedeelte, vak van een wagon, ook halfkoetsje b. v. van e. dokter), m. —'s; lees: koepee'.
- Coupeeren** (Fr. afzonderen; afkorten, afsnijden, bekorten), fig. voor'komen, verhinderen; ook: de kaarten schiften. (ou = oe).
- Coupeur'** (Fr. knipper in dienst bij een kleermaker of in een confectiezaak), m. —s.
- Couplet'** (evenmatig deel van een gedicht), o., —ten. (ou = oe); zie Strophe.
- Couplet'** (evenmatig deel van een lied of een aria), o. coupletten; —zanger, m. —s; —zangeres, v. —sen. (ou = oe).
- Coupon'** (interestbewijs, rentebewijs van een effect), v. —s; —belasting (nl 5% van het bedrag van zekere coupons), v. gmv.; —blad (gezamenlijke coupons met talon), o. —en; —knipper (rentenier), m. —s; —schaar (schaar, om de coupons of rentebewijzen van de effecten te knippen), v. —scharen. (ou = oe).
- Coupon'** (restant, lapje of snipper van een stuk of rol manufacturen), v. —s. (ou = oe).
- Coupu're** (uittaling of doorschraping in eenig tooneelstuk of in eenige vertaling), v. —s.
- Courageus'** (moedig, dapper, kloek), bn. en bw., courageuzer, courageust. (g = zj).
- Courant'** (lopend, gangbaar), bn.: — geld; —e artikelen, die vlot verkocht worden en zeer gezocht zijn; —e schulden, lopend. (ou = oe).
- Courant'** (wettig betaalmiddel), o. gmv. Nederl. —. (ou = oe).
- Courant'** (verkorting van: courante novellen: loopende nieuwtjes, waaruit: krant), v. —en.
- Couran'ten-artikel** (stuk in een krant), o. —s; —bericht, o. —en; ook Kranten-artikel, enz.
- Courta'ge** (Fr. makelaarsloon, provisie), v. —es; lees: koer-tad zje.
- Courtolsie'** (Fr. hoffelijkheid, heuschheid, ridderslijkheid), v. gmv.; lees: koertoazie'.
- Cousin'** (Fr. neef; titel, welken keizers en koningen aan mindere vorsten geven), m. —s.
- Cou'te que cou'te**, bw.: Fr. tot elken prijs, het moge kosten, wat het wil. (ou = oe).
- Couvert'** (Fr. briefomslag; tafelgereedschap voor één persoon d. l. servet, bord, mes, lepel, work en glas), o. —en; lees: koe-vèr'.
- Couveu'se** (broedmachine, broestof), v. —s.
- Covenant** (Eng. bond, verbond, verdrag), o. —s. (a = e).
- Cow'boy** (Eng. koejongen in de prairie, veeroppasser), m. —s; lees: kau'boi.
- Co'zy** (Eng. theemuts: met watten gevoerde bedekking van den theepot, dienende om de thee warm te houden), v. —'s; lees: kou'zie.
- Crapaud'** (Fr. pad, fig. gedrocht; klein, leelijk mensch), m. en o. —s; lees: kra-poo'.
- Crapaud'** (Fr. lage, rondom bekleede leuningstoel), m. —s.
- Crapu'le** (gemeen, gespuis, janhagel, liederlijk volk), o. gmv.
- Cras'sus**, 113—53 v. C., zie Triumviraat; snevelt tegen de Parthen.
- Crayon'** (Fr. stift, waarmede men teekent; potlood, zwartkrijt), o. —s; lees: krei'on'.
- Cre'atie** (schepping, toon. eerste vertolking van een rol), v. —tiën, —ties. (t = ts).
- Cre'atuur'** (scepseel, wezen; begunstigde, voortkruieling), o. —turen; meer: Kreaturen.
- Crè'che** (gesticht tot het bewaren en verzorgen van zuigelingen; ook krib), v. —s.
- Credens'tafel** (een geheel met wit linnen bedekte dientafel), v. —s; R.-K. idem., staande in het priesterkoor tegen den linkerzijwand en waarop het kerkgewaad, b. v. van een bisschop, wordt gereedgehouden.
- Crediet'** (handel. vertrouwen, uitstel van betaling), o.: —geven, een —van drie, van zes maanden; —hebben; meestal Krediet.
- Crediet'bank** (bank, die kapitaal leent), v. —en; —brief (brief met volmacht om aan een derde sommen uit te betalen), m. —brieven; —kas (voorschotkas), v. —kassen; —vereeniglug (vereeniging, welke aan haar leden voorschotten geeft op goederen), v. —en; —wet (waarbij aan den minister van financiën machtiging wordt verleend tot het doen van uitgaven buiten de begroting), v. —wetten; meestal Krediet.
- Cre'dit** (het tegoed; in het boekhouden: de rechterbladzijde, waarop men aanteekeent, wat er ontvangen is, het tegendeel van debet), o. mv. credunt; —zijde, v. gmv., zie ald.
- Crediteeren** (op vertrouwen leveren, op de creditzijde d. i. rechterzijde als tegoed boeken).
- Crediteur'** (schuldeischer), m. —en.
- Cre'ditzijde** (handel. de rechterzijde van een

- koopmansboek), v.; — staat tegenover Debetzijde.
- Cre'do** (ik geloof; het eerste woord der Apostolische geloofbelijdenis, welke hiermede wordt benoemd; R.-K. deel der Mis, waarin het credo wordt gezegd of gezongen), o. — s.
- Cre'duittelt'** (hechtgeloovigheid), v. gmv.
- Cre'duunt** (zij hebben te goed), mv.; zie Credit.
- Creëren** (scheppen, stichten, maken, voortbrengen; benoemen, aanstellen; op het tooneel voor het eerst een rol uitbeelden), zie Creatie.
- Crema'tie** (lijkverbranding), v. gmv. (t = ts).
- Crema'torium** (inrichting tot het verbranden van lijken, lijken), o. — s, — ria.
- Cré'me** (room; fig. het puikje eener zaak), v. gmv.; — fouettée, geslagen room of slagroom, als bn.: roomkleurig; — rie' (melkinrichting), v. — s.
- Cremon'a** (beste Italiaansche viool), v. — s; ook: Cremonesche viool.
- Cre-mortart'** (poeder van room en wijnsteen, een bloedzuiverend middel), o.; volks-taal: Kremetart.
- Creool'** (Sp. in Amerika en W.-Indië, kind van Europeesche ouders), m. en v. Creolen; — ole, v. — n.
- Creool'sche, Creole** v. — n; zie Creool.
- Creosoot'** (uit teer bereide, bederfwerende vloeistof), o. gmv. (s = z).
- Creosoteeren** (door middel van creosoot tegen bederf bewaren), (s = z).
- Crepeeren** (ellendig omkomen, sterven; bersten van bommen), plat.
- Cre-scen'do** (It. toenemend; muz. trapsgewijze sterker-woorden v. tonen), bw., als zn. o.
- Cre'sus**, ook Cro's'sus (± 559 v. C. derijkste koning van Klein-Azië); zoo rijk als —, schatrijk.
- Cre'ta**, nu Candia; groot en vruchtbaar eiland in de Midd. Zee ten Z. v. Griekenland.
- Cre'ten'zen** (inboorlingen of burgers van 't eiland Creta), m. mv.; ook: Creten'zers.
- Cre'tin'** (Fr. krompensch, achterlijk mensch; in de donkere dalen der Alpen), m. en v. — s of Cre'tinen. (tin = tain).
- Cre'i'se**, dochter v. Priamus en Hecuba, gemalin van Aeneas en moeder van Ascanius.
- Cr'i-ant'** (Fr. schreeuwend), bn. en bw.: 't was er — vervelend, (C. O.), erg, vreeselijk.
- Crick'et**, o.: het — spel is een Engelsch balspel, dat door twee partijen (ieder van elf personen) gespeeld wordt: stok- en balspel.
- Cric'keten** (het cricket-spel spelen), ik cric-kete, heb — cricket; de meisjes waren aan't —.
- Cr'i-men lae'sae majesta'tis** (Lat. majesteits-schennis), o.: het is een —, hoogverraad.
- Criminalist'** (kenner v. h. strafrecht), m. — en.
- Criminaliteit'** (strafbaarheid voor den rechter, misdadigheid), v. gmv.
- Criminalogie'** (leer der criminaliteit), v.
- Crimineel'** (strafrechterlijk, misdadig, schandelijk), bn.: het — e recht, strafrecht; de — e rechtbank, n.l. voor strafzaken; — e wetten, strafwetten; zegsw. het is —, verschrikkelijk; — e anthropologie, die kennis van den mensch, waarmee de strafrechter voortdurend te maken heeft; bw.: hij was — dronken, schandelijk.
- Crimoli'ne** (hoepetrok), v. — s, — n. vero.
- Cr'i-sis** (keerpunt, beslissende wending eener zaak; bedenkelijke toestand; in den handel: de kuaal zelf), v. crises: de — eener ziekte, staatk.: een ministerieële —, de toestand, dat het ministerie afgetreden is en er nog geen nieuw benoemd is.
- Crite'rium** (kenteeken, beslissend kenmerk, maatstaf, toets, richtsnoer), o. criteria, — riën.
- Criticas'ter** (vittend criticus, muggenzifter, kleingeestig beoordeelaar, andere Zoilus), m. — s.
- Crit'icus** (streng beoordeelaar, kunstrechter), m. critici; zie Recensent.
- Critiek'** (beoordeeling, toetsing van letterkundige voortbrengselen en kunstwerken in bladen en tijdschriften), v. — en: beneden —, alle beoordeeling onwaardig; den toets der — kunnen doorstaan; opbouwende —.
- Crit'isch** (beoordeelend, onderzoekend), bn.: — e bespiegelingen; — e opstellen, b.v. over letterk. onderwerpen, o. a. door Will. Kloos.
- Critiseeren** (naar den eisch der kunst beoordeelen; toetsen, bevitten, bedillen, hekelen).
- Cro'cus** (bolplant, voorjaarsbloem), m. — en; meestal: Krokus.
- Cro'e'sus** (lees: kreu'zus), eigenaam; fig. schatrijk man; zie Cresus.
- Cro'quet**, o.: het — is het bal- en hamerspel; men drijft met houten slagers de ballen door ijzeren boogjes; lees: krock't.
- Croupier'** (Gr. beambte bij een openbare speelbank: hij haalt 't gewonnen geld binnen en betaalt de winsten uit), m. — s; lees: — piee'.
- Crown** (Eng. zilvermunt van 5 shilling = f 3.00), v. — s; lees: kraun.
- Cru** (Fr. eig. ongaar, fig. ruu, hard), bn.
- Crucifix'** (kruisbeeld, beeld van Christus aan het kruis), o. — en.
- Cru'sa'do** (d. i. met een kruis geteekend: oude Portug. munt in zilver v. ± f 1.20 en in goud ± f 3.60; in Spanje = f 2.10 tot f 2.70), m. — s; ook: Cruza'do.
- Crustace'en** (Lat. schaaldieren), m. mv.
- Crypt'a** (onderaardsche gewelfde kapel, nl. onder het hoogkoor in oude kerken, onderkerk; ook grafkelder), v. — s; ook: Crypte, v. — n; lees: kripta, kript; zie Krocht.
- Cryptogamen** (bedektbloeienden), v. mv.; een beukeboom, dicht met — begroeid, (Hofdijk).
- Cui bo'no?** tot wiens nut, wien baat het?
- Cuivre poli'** (Fr. geslepen of gepolijst messing), o.: een lamp van —, e. inktstel v. —.
- Cal de lam'pe** (vignet aan het einde van een hoofdstuk in een boek), m. (mv. culs de lampe).
- Culina'risch** (culinair, d. i. de kookkunst of de keuken betreffende), bn.: uit een — oogpunt.
- Culmina'tie** (doorgang eener ster door den meridiaan van de plaats), v. — s. (t = ts).
- Culmina'tiepunt** (sterrenk. het punt, waar een ster culmineert), o. — punten.
- Culmineeren** (het toppunt bereiken; van sterren: in het culminatiepunt staan, door den meridiaan van de plaats gaan).
- Culot'te** (korte broek, kniebroek), v. — s; zie Sansculotte.
- Cul'pa** (schuld), v.: mea —, door mijn schuld.
- Cultiveeren** (be- of aanbouwen, aankweken, aanplanten; ook: vormen, verbeteren; veredelen en verfijnen van geest en manieren).
- Cul'tus** (Lat. godsvereering, gewijde gebruiken, eeredienst), m. (mv. culten).
- Cultuur'** (O.-I. teelt van tropische producten voor de Europeesche markt), v. gmv.; koffie-, rijst-, suiker- (Java); peper- (Sumatra); tabaks- (Borneo); kruidnagel- (Amboin); — van muskaatnoten (Banda); het in — brengen van gronden, geschikt maken voor den bouw van eenig product; Europ. en inl. cultures.
- Cultuurgeschiedenis** (geschiedenis der beschaving, van den ontwikkelingsgang, in

- tegenstelling von histoire bataille), v. —sen.
- Cultuurstaat** (rijk, waarin beschaving heerscht), m. —aten: de —staten van Europa; tegenst. menige Neegerstaat in Afrika.
- Cultuurstelsel** (O.-I. stelsel in Ned. O.-I., door den gouverneur-generaal Van den Bosch onder koning Willem I ingevoerd en geregeld om thee, koffie, indigo, tabak, peper, suiker door de Inlandsche bevolking ten behoeve van het moederland te doen telen, n.l. elke dessa, die de ½ van haar cultuur afzonderde voor de teelt van een gewas voor de Europ. markt, was vrij van landrente: thans afgeschaft), o. gmv.
- Cultuurwoorden** (woorden, die den stand van zaken op allerlei gebied in het jongste heden aanduiden), o. mv.: kunstwijjn, natuurboter, heilsoldaat.
- Cum annexis**, Lat. met het bijgevoegde of er bij behorende, (x = ks); zie C. A.
- Cum grano salis**, Lat. met een korrel zout, fig. met een beetje gezond verstand.
- Cum laude**, met lof, n.l. gepromoveerd.
- Cumulative** (van ambten: het gelijktijdig waarnemen er van door één persoon), v. —s.
- Cupido**, myth. minnegod; zie Amor.
- Cupidootje** (beeldje van Cupido), o. —s.
- Curacao'** (drank of likeur, getrokken op de schillen van oranjeappelen: oorspronkelijk gestookt op 't eiland Curacao), m. gmv.
- Curatee'le** (toeziende voogdschap, bevoogding, voogdij van een curator), v.: iemand onder —stellen, een meerderjarige het beheer van eigen zaken ontnemen, hem onder toezicht stellen wegens zwakte van vermogens, krankzinnigheid of verkwisting.
- Curator** (bewindvoerder, toezichthouder, beheervoerder in een faillieten boedel, boedelredder), m. —s en —to'ren; —schap, o. gmv.
- Curator** (lid v. e. commissie van toezicht op een gymnasium, universiteit), m. —s, —to'ren.
- Curatorium** (de gezamenlijke curatoren), o.
- Cureren** (verzorgen, beter maken, genezen).
- Curie** (oud-Rome: paleis v. d. Senaat), v.; de Roomsche —, het pauselijke hof, de pauselijke omgeving, d. i. kardinalen, prelaten, curialen.
- Curious** (Fr. zeldzaam, vreemd, aardig, merkwaardig), bn.: dat is —!
- Curiosa** (zeldzaamheden, enz.), v. mv.
- Curiositeit** (merkwaardigheid, aardigheid, zeldzaamheid), v. —en of Curiosa.
- Cursief** (schuin loopend), bn.; zie Letter.
- Cursiefletter** (schuine drukletter), v. —s.
- Cursiveeren** (met schuine letter drukken).
- Curso'risch** (achtereen voortgaande), bn. en bw.: —lezen, een schrijver —lezen, zoodat de leeraar de lectuur onderbreekt en ophelderingen geeft.
- Cur'sus** (leergang, reeks van lessen), m. —sen: een of anderen —volgen.
- Cur've** (meek. kromme lijn, die naar zekere wet is beschreven), v.: de cirkel, de ellips is een —.
- cus** (bastaarduitgang), als in: botanicus, politicus, musicus, vormt mannel. persoonsnamen.
- Custos** (bewaarder, koster eener kerk, toezien en schoonhouder van een museum, enz.), m. custodes: de —van het anatomisch kabinet te Leiden.
- Cycladen** (aandr. eilanden in de Aegeïsche Zee), v. mv.: de —zijn in een kring om het oudtijds heilige Delos gelegen.
- Cyclame** (alpenviooltje), v. —s: de —is ook een winterbloester (in Januari) als kamerplant, zij bloeit nog eerder dan de Primula.
- Cyclisch** (tot een cyclus behorende), bn.: —e dichters, b.v. die van de Karelromans.
- Cyclist'** (wielrijder), m. —en; lees: sieklist'.
- Cyclol'de** (meek. radlijn, elliptische gebogen lijn), v. —n. (y = ie).
- Cyclometer** (sport. afstandsmeter), m. —s.
- Cycloon** (storm, die draaiende een kring beschrijft, op de W.-I. eilanden orkaan geheeten), m. —onen; zie Typhoon.
- Cycloop'** (myth. éénoogige reus, knecht van Vulcanus, die onder den Etna voor Jupiter den bliksem smeedde), m. cyclophen. (y = ie).
- Cyclo'pisch** (reusachtig, of door cyclophen gemaakt), bn.: —e muren, uit ruwe, opeengestaste steenklompen gevormd. (y = ie).
- Cy'clus** (periode, tijdkring; reeks van sagen, volksverlevingen, historische verdichtselen), m. —sen; in onze Middelned. letterkunde heeft men twee —sen van romans, de Karel- en de Arthurromans. (y = ie).
- Cylin'der** (meek. langronde lichaam), m. —s; (y = ie): ook Cilinder.
- Cylin'der** (ronde zuil, rolsteen; rod), m. —s; —bureau (een soort van schrijftafel met schuifklep), o. —'s; —horloge, o. —s. (y = ie).
- Cymbaal'** (muz. instrument, bestaande uit twee holle klankbekkens, die op elkaar worden geslagen), v. —alen; ook: Cimbaal, Cymbel, Cymbel. (y = i).
- Cymbel**, v. —s; zie Cymbaal; lees: sim'bel.
- Cynicus** (cynisch wijsgeer), m. —ci.
- Cynisch** (honds, vuil, gemeen, schaamteloos), bn.: dat is —e taal; ook: Cyniek'.
- Cynisme** (hondsheid, onbeschaamdheid, platte schaamteloosheid), o. gmv. (y = ie).
- Cynthia** (myth. bijnaam van Diana als maangodin), v.; lees: sin'tia.
- Cy'pergras**, o. —sen: het geelachtig —; het bruin —, het —v. d. Nijl (papierplant). (y = ie).
- Cy'persch, cy'prisch**, bn.: de —e kat van tante Stastok, een soort van groote, grijze, zwartgestreepte kat, herkomstig van 't eiland Cyprus, slangendooder. (y = ie).
- Cypres'** (altijd groene naaldboom in Z.-Europa en in Azië: beeld van den rouw), m. —sen; —seboom (gewone cypres in het Mississippi-dal), m. —en; —senhout, o. gmv.; —senlaan, v. —lanen; ook: Cypres'.
- Cyprioten** (bewoners van het eiland Cyprus), m. mv. (y = ie).
- Cy'prus**, een der voornaamste eilanden in den O.-hoek der Midd. Zee.
- Cyrus**, de wereldberoemde stichter van het oude Perzische rijk, † 529 v. C.
- Czaar** (uit het Russ. tsjar, keizer: keizer van Rusland), m. czaren; meer: Tsaar.
- Cza'rewitsj** (zoon v. d. Russ. keizer, vergelijk Petrowitsj, zoon van Peter: troonopvolger), m. —en; meer: Tsarewitsj.
- Czar'ina** (keizerin van Rusland), v. —'s; meer: Tsari'na, v. —'s.
- Czech** (bewoner v. Bohemen), m. —en. (e = è).

D.

D, v. -'s. Vierde letter van het alfabet. Ook benaming van den tweeden toon in de klankladder, *re* genaamd.

D, als Romeinsch getal = 500; DC = 600, enz. D, met een streepje er boven, is 5000. In de scheikunde bet. D. vitriool.

dat. - *da'tum*, gegeven, uitgevaardigd, dagteekening. - In de spraak. *datief*, 3e nvl.

d.a.v. - daar-aan d. i. daar-op-volgend.

D.C. - *Da ca'po*, van het begin af, van voren af aan, nog eens (in de muziek), zie aldaar.

d.d. - *de da'to*, van den zooveelsten der maand.

deb. - *de'bet*, *de'bent*, zie aldaar.

Decl. - *Declina'tie*, verbuiging. Ook: afwijking (kompasnaald), zie aldaar.

Del. - *Delea'tur*, men schrappe weg, men late weg (op drukproeven), zie aldaar.

Del. of **Delin.** - *Delinea'vit*, hij of zij heeft het geschetst of geteekend (op kunstplaten).

Dep., Dept. - *Departement'*, afdeling (van bestuur).

D.F. - *De'o faven'te*, onder begunstiging van God, of, zoo God het begunstigt.

D.G. - *De'i gra'tia*, door Gods genade.

D.G. - *De'o gra'tias*, Gode zij dank!

d.i. - *dat is*.

dien., dr. - *dienaar*.

Disc. - *Discon'to*, zie aldaar.

Distr. - *District'*, zie ald.

Div. - *Dividend'*, zie aldaar.

D.O.M. - *De'o Op'timo Max'imo*, aan den zeer goeden en grooten God gewijd.

Dr. - *Doc'tor*.

Dr. med. - *Doc'tor medici'nae*, doctor in de geneeskunde.

Dr. phil. - *Doc'tor philoso'phiae*, doctor in de wijsbegeerte.

Dr. th. - *Doc'tor theolo'giae*, doctor in de godgeleerdheid.

Ds. - *Do'minus*, dominee, predikant, leeraar.

D.S. - *D'u seg'no*, zie ald.

D.V. - *De'o volen'te*, met Gods wil.

dv. - *dienstvaardig*.

dw. - *dienstwillig*.

Daad, v. daden: iemand met raad en - bijstaan, met alle middelen steunen; iem. op heeter - betrappen, bij het bedrijven der daad.

Daags (uit *dages*: per dag, iederen dag, een dag), bw.: hij verdiënt een gulden -; - schijnt de zon, hij kwam - te voren, een dag te voren.

Daagsch, bn.: een - e jas, voor den werkdag, een - e hoed; zie *Alledaagsch*.

Daag'ster (rechtst. *eischeres*, *klaagster*), v. -s.

Daal (*pijp in een scheepspomp*), v. dalen.

Daal'der (uit het Duitsche *Thaler*, *oud-Holl. munt van f 1.50*), m. -s; -**plaats** (*de eerste rang in den ouden Amst.schouwburg*, fig. beste plaats), v. -plaatsen.

Daan (*verwant met daar*), bw.: waar kom jij van -?

Daar (*op die plaats*), bw.: uw hoed ligt -.

Daaraan (*aan dat*), bw.: daar denk ik niet -; wat heb ik -? - **volgend**, bn., z. **d.a.v.**

Daar'achter (*achter dat*), bw.: daar steekt iets -; ik weet niet, wat - schuilt.

Daar'beneden (*beneden dat*), bw.: wat drukte is dat -! kinderen van tien jaar en -.

Daar'benevens (*naast dit of dat, bovendien, daarenboven*), bw.; evenzoo: -bij, -binnen, -boven, -buiten, -door, -heen, -in, -langs, -toe, -voor; zie ook bij **Hier**.

Daarenbo'ven (*boven dat, bovendien, behalve dat*), bw.

Daarente'gen (*tegenover dat, daar tegenover, integendeel*), bw.

Daar'laten (*laten rusten*), ik liet daar, heb daargelaten: dit zullen wij maar -; dit daargelaten, d. i. niet in aanmerking genomen.

Daar'stellen (*tot stand brengen, in het leven roepen, maken*), ik heb -gesteld; germ en dus te vermijden in de spreek- en schrijftaal.

Daar'zijn, o.: het - van, het bestaan van; *gedurende mijn -*, aanwezigheid.

Daas (*paardenvlieg*), v. dazen; z. *Blindaas*.

Da ca'po (It. muz. *van het begin af, nog eens, van voren af aan*), bw.; zie **D.C.**

Dactyl'isch, bn.: -e verzen; zie *Dactylus*.

Dactylologie' (*vingerspraak, eig. vingerrekenkunst*), v. gmv.: de - van blinden.

Dactyloscopie', v.; zie *Vingerafdruk*.

Dactylus (*metriek. sig. vinger: driedeelige versmaat met de betoonde lettergreep vooraan b.v. in het woord: vaderen*), m. dactylen; de - is een trippelmaat, zie ald.: voorbeeld: *Toon ons uw | luister o | zilveren | maan!* (Staring); lees: *dak'tielus*.

Da'del (*dadelpalm, tropische boom, 10-20 M. hoog*), m. -s: (*vrucht*), v. -s.

Da'delbosch (O.-I. *bosch van dadelpalmen*), o. -bosschen.

Da'delrijk (*wezenlijk, werkelijk*), bn.: -e hulp, -e liefde, die zich door daden toont.

Da'delrijk (*onmiddellijk, terstond*), bw.: gij moet - komen; zie *Direct*.

Da'delrijkheden (*handtastelijkheden, gevecht*), v. mv.: van woorden kwam het tot -.

Da'delolte (*olie, uit dadels geperst*), v. gmv.

Da'delpalm, m. -palmen; zie *Dadel*.

Da'delpruim (*boom in Z.-Europa en N. Afrika*), m. -en; (*vrucht*), v. -pruimen.

Da'delwijn (*palmwijn, bereid uit het sap van den dadelpalm-stam*), m. gmv.

Da'der (*bedrijver*), m. -s: de - is onbekend; ook: *ligt*, eig. is, op 't kerkhof, is veilig.

Da'ding (*vergelijk, overeenkomst*), v. -en.

Da'dalus (*myth. oudste der Gr. bouwmeesters, bouwer van het labyrint op Creta*), m.; -zelf in het labyrint opgesloten, ontvluchte met zijn zoon *Icarus* op wassen vleugels. (æ = ee).

Da'e'mon (*geest, bovenaardsch wezen*), m. dae'monen: er waren goede en booze -en; later booze geest, duivel; zie *Demon*. (æ = ee).

Da'e'monisch, bn.; z. *Demonisch*. (æ = ee).

Daffodil' (*affodil*), v. daffodillen.

Dag (*daglicht, lichtglans*), m. gmv.: de - breekt aan, helder of klaar als de -, het wordt -, vóór - en daarna, aan den - komen.

Dag (*tijdsverloop tusschen zonsop- en onder-*

gang), m. dagen: de langste — op 21 Juni, de kortste — op 22 Dec.; den — doorbrengen met lezen, met wandelen, enz.

Dag (toestand v. h. weer onder den invloed van het zonnelicht), m. dagen: een heerlijk —.

Dag (tijdsruimte van 24 uur, etmaal), m. dagen: over een — of wat, een jaar is 365 dagen, de volgende —.

Dag, m., in fig. toepassing: een gat in den — slapen, zeer laat te bed blijven; aan den — komen, ontdekt worden; aan den — brengen, aan het licht brengen, uitbrengen, bekend maken; op zijn — en komen, oud worden; de jongste —, de laatste —, de — des oordeels, Bijbel, de allerlaatste dag van het bestaan onzer aarde; jaar en —, of eeuw en —, zeer lange tijd: tot na verloop van eeuw en — de tooverkunst begraven lag, (Staring); zijn — en verkorten, levensdagen; spreekw. Rome is niet op ééne — gebouwd, belangrijke zaken eischen veel tijd, z. Rome.

Dag, m.: een muur 5 M. in den —, boven den grond; een mijn in den —, niet in maar aan den grond, zie Groef; dat raam is 2 M. in den —, er is een ruimte van 2 M. tusschen de kozijnposten; zie: Zondag, Maandag, enz., Kerstdag, Paasch—, Hemelvaarts—, Pinkster—, alsmede: Betaal—, Feest—, Onthoudings—, Ontvang—, Rijks—, Rust—, Vacantie—, Werk—, Zitdag, enz.

Dag (Eng. riem: scheepst. touw, waarmee aan boord van schepen gestraft werd), v. vero.

Dag (korte degen), v. daggen; zie Dagge.

Dagblad (krant, die alle dagen verschijnt), o. —bladen; z. Maandschriften en Weekblad.

Dagboek (boek v. dagel. ervaringen), o. —en.

Dagboek (koopmansboek, wettelijk voorgeschreven, voor dagel. notitiën), o. —boeken.

Dagbroer (hansworst van speculaus), m. —s.

Dagdief (luerende werkmán), m. —dieven.

Dagdieven (den dagdief spelen), ik dagdiefde, heb gedagdieft; —dieverij, v. —en.

Dagelijks (elken dag), bw.: wij werken —.

Dagelijksch (v. elken dag), bn.: het —brood.

Dagelijksch bestuur (het college van burgemeester en wethouders in een gemeente), o.; het — heeft de uitvoerende macht.

Da'gen (dag worden), het daagt, het heeft gedaagd: de morgen daagt, het begint te —.

Da'gen (den. van dag: een dag vaststellen; voor het gerecht roepen), ik heb gedaagd;

dager (eischer), m. —s; **daging** (dagvaarding), v. —en.

Dag- en nacht'evening (gelijkheid van dag en nacht), v.; zie Aequinoctium: de — valt op 21 Maart en op 22 Sept.

Dageraad (begin v. d. ochtend), m.; fig. de — des levens, de prille kindsheid; de — van het jongelingsleven, (Potg.).

Dagge (korte degen, ponjaard), v. daggen.

Daggeld (dagelijksch loon), o. —gelden.

Daghuur (dagloon, daggeld), v. —huren.

Daglicht (zonnelicht), o. gmv.: fig. het eerste — zien, geboren worden: het kan 't — niet zien, het is slecht, moet geheim blijven.

Dagloon (het loon per dag), o. —loonen.

Daglooner (losse arbeider, die per dag betaald wordt), m. —looners.

Dagmat (een stuk land ter grootte van $\pm \frac{1}{2}$ H. A.; zooveel land als men op één dag kan maaien), v.; ook Dagmaat, Deimat.

Da'gon, afgod der Philistijnen: — werd voorgesteld als half visch, half mensch.

Dag'orde (lijst der in een vergadering te behandelen onderwerpen), v. gmv.; —order (mil. bekendmaking, mededeeling), v. —orders; —register (dagboek, journaal op het schip of in den winkel), o. —registers.

Dag'roofvogel (roofvogel, die overdag zijn prooi zoekt), m. —vogels: haviken, valken zijn —roofvogels, zie Nachtroofvogel; —slaper (Europ. geitenmelker, schapenmelker, nachtzwaluw), m. —slapers.

Dag'taak (het werk voor één, voor iederen dag), v. gmv.

Dag'teekenen (dateeren, dag en jaar plaatzen), ik heb gedagteekend: een brief —, een akte —; —ing (datum), v. —en.

Daguerreotype (lichtbeeld of duurzame lichtdruk op een verzilverde plaat, naar de uitvinding van Daguerre, 1789—1851), v. —n;

—typeeren (naar het leven door lichtstralen afbeelden), vero.; —type (de eerste vorm der photographie: het vervaardigen van lichtbeelden naar de uitvinding van den Franschman Daguerre, 1838), v. gmv. (y=ie).

Dag'vaarden (rechtst. indagen, op een bepaalden dag voor het gerecht dagen), ik dagvaardde, ik heb gedagvaard; —ing (oproeeping voor den rechter), v. —en.

Dag'vaart (eig. reis van een dag, ook bijeenkomst op een bepaalden dag: vergadering der Staten), v. —en: ter — komen, —houden. vero.

Dag'vlieg (eendagsvlieg, haft), v. —vliegen; —vlinder (kapel, die bij dag rondfladdert), m. —vlinders, zie Nachtvlinder.

Dag'vorstin (dicht. de zon), v. gmv.

Dag'werk (dagelijksch werk), o.: dat is mijn —, dagtaak; ook: werk van den heelen dag.

Dahlia (samengesteldbloemige plant), v. —s; de bloem heet naar den Zweedschen plantkundige A. Dahl, die ze in 1789 uit Mexico naar Spanje bracht.

Dal'mio's (Japansche edelen), m. mv.

Da'jakker (inboorling van Borneo, koppen-snelser), m. —s; ook: Dajak, m. —s; —jaksch (de taal der Dajakkers), o. gmv.

Dak (bedekking van een gebouw), o. daken: een huis onder — brengen; zegsw. iemand iets op zijn — schuiven, hem een of anderen lastpost bezorgen en er zich zelf voor vrijwaren; onder — zijn, in huis zijn, veilig tegen regen, wind of onweer geborgen zijn; iets van de — en verkondigen of prediken, met luid gerucht alom bekend maken, Matth. 10: 27; iets gaat van een leien —je, gemakkelijker, vlug als iets, dat van een leidak afrolt; er is te veel — op 't huis, om dit of dat te vertellen: er zijn te veel ooren bij, die niet hooren mogen, wat ik zeggen wil; z. Onder dak.

Dak'loos (geen dak of onderkomen hebbende), bn.; als zn.: daklooze (persoon zonder een onderdak), m. en v. —n.

Dak'pansgewijze, —gewijs, —wijs (liggende op de manier der dakpannen), bw.: de schubben van vischen, slangen en vlin-ders liggen —.

Dak'ruiter (klokketorentje van hout, dat bij R.-K. kerken boven de dakvorst oprijst), m. —ruiters; zie Juffertje.

Dal (laagte tusschen bergen, laagvlakte), o. dalen: een komvormig —; over berg en —, naar alle kanten; zie Vallei.

Da'lai-La'ma (eig. de Groote Lama: Hoogepriester van Boeddha en tevens wereldlijke vorst van Thibet), m. —'s.

- Da'laug** (Java. recitator-vertooner van de wajang), m. -s; zie Wajang-wong.
- Dalekarliër** (mijnwerker uit Dalekarlië met zijn kopermijnen, in het N. van Zweden), m. -s; ook: Dalekar'tar, Dalekar'ter.
- Dalem** (O.-I. woning v. e. regent), m. -s.
- Dalen** (den. van dal: omlaag gaan), ik ben gedaald; -ing, v. -en, fig. -ing van prijzen.
- Dal'kruid**, o. gmv.: het meizoentje en het letietje van dalen behooren tot het -.
- Dalmatiek** (R.-K. tuniek, liturgisch opperkleed van den diaken en subdiaken, hun misgewaad), v. -en; ook: Dal'matica.
- Dal reg'no** (van het teeken af te herhalen), zie D. S.; lees: sen'jo.
- Daltonis'me, daltonis'mus** (ooggebrek, kleurenblindheid), o. gmv.
- Dam** (dijkje, waterkeering), m. dammen: een - opwerpen, leggen; het water loopt over den -; fig. een - tegen iets opwerpen, den voortgang van iets stuiten.
- Dam** (smalle toegang tot een stuk wei- of bouwland), m. dammen: een - is meest afgesloten met een hek; het hek is van den -, niets belet het uit- en ingaan, fig. het toezicht ontbreekt: spreekw. Als één schaap over den - is, volgen er spoedig meer, wanneer eerst maar iem. voorgaat, dan volgen de eerst aarzelenden vanzelf.
- Dam** (Fr. dame; dubbele damschip), v. dammen: een - halen.
- Damasceeren** (metalen, inz. degens en sabels met gevlamde figuren versieren, met goud of zilver inleggen): deze kunst heet naar de stad Damascus in Syrië en werd door de kruisvaarders naar 't W. overgebracht.
- Damasce'ner** (gevlamd, geaderd; van uitmuntend staal), bn.: een -kling; ook: een -pruijm, een soort van vroeger pruim.
- Damasjusch' schrift** (catacomben-schrift in kapitale letters), o. gmv.: het - is uit den tijd van paus Da'masus, 364-384.
- Damast** (zijden weefsel met kleuren en figuren, thans ook van linnen, oorspronkelijk uit Damascus), o. -en; -achtig, bn.
- Damast'bloem** (een kruisbl. plant met welriekende bloemen), v. -bloemen: de nachtviool is een -, eig. damesbloem.
- Damasten** (van damast), bn.: een - tafelkleed, - gordijnen, een - kamizool.
- Damast'kling** (Damascener kling), v. -en.
- Dambord** (geruit bord, waarop het damspel gespeeld wordt), o. -borden.
- Dame** (Fr. voorheen titel van adellijke vrouwen, thans vrouw van eenigen rang), v. -s; -d'honneur, hofdame; - de compagnie, gezelschapsjuffer; Parijs: - de la halle, vischvrouw, negotievrouw der hal.
- Dame Jean'ne** (Fr. groote flesch in matwerk), v. dames-jeannes.
- Damescoupé** (coupé in een spoorwagen, voor dames), m. -coupé's; -zadel (paarde- of fietszadel voor dames), o. en m. -s.
- Damesvrede**: vrede van Kamerijk tusschen Karel V en Frans I, 1529: de onderhandelingen werden gevoerd tusschen twee dames nl. Louise van Savoye (moeder van Frans I) en Margareta van Oostenrijk (tante van Karel V).
- Dametje** (jonge dame, kleine dame), o. -s.
- Dam'hert** (roodbruin hert, met plat gewei), o. -herten.
- Damisaat'jes** (klokjes in Haarlem, geschon-
- ken aan de kerk, ter herinnering aan den tocht naar Damiate, 1217), o. mv.
- Dam'ketting** (ketting met schakels, versterkt door dammen of verbindingsen), m. -en.
- Dam'looper** (vaartuig, barge), m. -loopers.
- Dam'mar** (een harssoort van het plantengeslacht der dammara's), v. gmv.: de - is hard en doorschijnend geel of wit.
- Dam'mara** (O. I. kegeldragende woudboom, soms 50 M.), v. -s; -hars, v. en o. gmv.; -verniss, o. gmv.
- Dam'men** (dam spelen), ik heb gedamd, -mer (damspeler), m. -s.
- Damna'tie** (verdoeming), v. -s, -tiën.
- Dam'ocles**, gunsteling van den tyran van Syracuse nl. van Dionysius I, ± 360 v. C.; deze liet hem een dag koning zijn, doch deed een zwaard aan een paardenhaar boven zijn hoofd hangen: zegsw. het zwaard van -, een altoos dreigend gevaar te midden van geluk.
- Damp** (wasem, rook, nevel), m. -en: de - van kokend water, de - van kruid.
- Damp'en** (uitwasemen, tabak of sigaren rooken), hij of het heeft gedampt: wat zitten ze daar te -! -de schotels.
- Damp'er** (iemand, die veel rookt), m. -s.
- Damp'ig** (nevelig), bn.: in het - verschielt; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Damp'kring** (luchtruim, luchtmhulsel der aarde), m. gmv.: het onweer zuivert den -; zie Atmosfeer; -kringsalocht (de lucht, waaruit de dampkring bestaat), v. gmv.
- Dam'schiff** (steen v. h. dambord), v. -ven.
- Dam** (op dien tijd), bw.: zult gij er - zijn? hij komt nu en -, d. i. soms.
- Dan**, vgw.: Jan is kleiner - Piet; er was niemand - uw broeder; ik weet niet of ik morgen ga, - of ik nog eenige dagen zal wachten; de dokter werd geroepen, - het was te laat, maar.
- Dana'ns** (eig. bewoners der stad Argos nl. Argivers, ook: naam voor al de Grieken voor Troje), m. mv.; zie Danaïden.
- Danaï'den**, myth. de 50 dochters van Danaüs, koning van Argos, die allen, op ééne na, op denzelfden nacht haar bruidegoms doorstaken en tot straf in de Onderwereld ten eeuwige dage een bodemloos vat moeten vullen. (i = ie).
- Danaï'den**, fig. het vat der vullen, d. i. een hopeloos, nooit eindigenden arbeid verrichten; fig. zijn geheugen is slecht, zijn hoofd lijkt wel een vat der -. (i = ie).
- Dan'dang** (Mal. pot, om rijst in te koken), v. -s.
- Dandin'** (Fr. onnoozele bloed, zotskap), m. -s.
- Dan'dy** (Eng. saletjonker, fat, modegek), m. -s: de - in zijn frak, (Klikspaan); dan'dys'me (elegante aanstellerij), o. (a = e).
- Danebrog** (eig. Denenwaan: de Deensche vlag), v.; -sorde (Deensche ridderorde, in 1219 ingesteld door koning Waldemar II en in 1671 vernieuwd), v. gmv.
- Dan'ig** (verkorting van zoodanig: erg), bn. en bw.: hij heeft zich - bezeerd.
- Dank** (betuiging van erkentelijkheid), m. gmv.: iemand - weten (en niet wijten), d. i. in dank iemand als zijn weldoener erkennen; tegen wil en -, (eig. dank): tegen zin en meening.
- Dank'baar** (bereid dank te geven), bn.: de hond is -; -der, -st; -baarheid, v. gmv.; -betuiging (de woorden, waarmee men zijn dank betuigt), v. -betuigingen; -dag (Prot. dag, om God te danken, te vieren als

- den Zondag), m. —dagen: *het was heden — voor 't gewas; zie Biddag.*
- Dan'ken** (*dank betuigen*), ik heb gedankt: voor iets —, iemand —; iemand iets —, het hem verschuldigd zijn; ir. *dat heb ik hem te —, wijten; ik dank u wel; laat ons God —; neen, daar dank ik voor, ik wil dat niet doen; —psalmen* (onder de psalmen Davids die, waarin hij dank betuigt aan God), m. mv., zie ook Boetpsalmen; —zeggen (*dank betuigen*), ik zeide of zei dank, ik heb dankgezegd: iem. —, God — voor zijn zegeningen; —zegging, v. —en.
- Dans** (*het dansen*), (soorten), m. —en; ook de muziek; *Sint-Veits-* of *Sint-Vitusdans*, danskramp, danswoede, zie ald. en: Galop, Gavotte, Mazurka, Menuet, Polka, Quadrille, Wals, enz., ook *Rondedans*.
- Dansant'** (Fr. eig. dansend; waarbij gedanst wordt), bn. en bw.; *the-*, *theepartij*, waarna wat gedanst wordt.
- Dan'se maca'bre** (Fr. doodendans), v.; zie Macabre.
- Dan'sen**, ik heb gedanst: *een wals, een polka —, al dansende uitvoeren; fig. het — der muggen*; zegsw. naar iemands pijpen —, aan diens grillen moeten voldoen; zie Pijpen.
- Daph'ne**, myth. dochter van den riviergod Peneus, die, door Apollo vervolgd, door de goden in een laurier veranderd werd. (ph = f).
- Dapper** (*moedig*), bn. en bw.: *een — soldaat; —der, —st; —heid*, v. gmw.
- Darius** Codomanus, laatste koning v. h. oude Perzische rijk, door Alexander den Gr. overwonnen, 33 v. C.
- Darm** (*buisvormig ingewand*), m. darmen: *de dunne —, de twaalfvingerige —, de blinde —, de kar'tel —, de endel —.*
- Dar're** (*mannetjes-honigbij*), m. darren.
- Dartel** (*uitgelaten*), bn. en bw.; —er, —st; —heid (*het dartel-zijn, dartele daad*), v. gmw.
- Dartelen** (*huppelen, stoeien, fladderen*), zij hebben gedarteld.
- Darwinis'me'** — **nis'mus** (*leer van Darwin, beroemd Eng. natuurvoorscher, 1802—'82, over het ontstaan der plant- en diersoorten*), o. gmw., zie Evolutieleer; —winist' (*aanhanger v. h. Darwinisme*), m. —en.
- Das** (*een roofdier, tot de marterachtigen behorende*), m. —dassen: *de — bewoont Midden- en Zuid-Europa en leeft in holen.*
- Das** (*halsdoek*), v. dassen: *een — omdoen.*
- Das'hond** (*kortpootige hond voor de dassenjacht*), m. —honden; ook Taks.
- Das'sevel**, o. —vellen; —vet, o. gmw.
- Das'speld** (*speld met fraaien kop, in den dasknoop te dragen*), v. —spelden.
- Dasyme'ter** (*werktuig tot het meten van de dichtheid der lucht, in 1650 uitgevonden en in 1780 verbeterd*), m. —meters. (sy = zi).
- Dateeren** (*dagteekenen*): *een brief —; —ing*, v.
- Da'tief, da'tivus** (eig. geveer: spraak. derde naamval), m. —tieven; zie **Dat**.
- Dat'je** (*iets, eenige zaak*), o. —s: *hij sprak over ditjes en —s, nl. over koetjes en kalfjes.*
- Da'to** (*den gezegden dag*), bw.: *de —, van den zooveelsten dag der maand; zes dagen na —; á —, op den aangegeven dag.*
- Da'tum** (*dagteekening*), m. —s en data; —verspringing, bij ons te middernacht, bij de Israëlieten bij zonsondergang.
- Daumont'** (*à la*): Fr. met 4 paarden, 2 aan 2, 2 postiljons en een voorrijder; lees: *doo-mon'*.
- Dauphin', dauphijn'** (*van 1349 tot 1830, titel van den kroonprins van Frankrijk*), m. —s; lees: *doofèn, doofijn'*.
- Dauph'ne** (*gemalin van den dauphin*), v. —s.
- Dauw** (*vochtigheid in de lucht, die zich bij avond en nacht in droppels afzet op allerlei voorwerpen*), m.; zegsw. *hij is op vóór dag en —, d. i. zeer vroeg.*
- Dau'wel** (*trage, zorgeloze vrouw*), v. —s.
- Dau'welen** (*talmen, vadzig zijn*), ik heb gedauweld; —aar, m. —s; —ar'ij, v. —en.
- Dau'wen** (*het vallen van den dauw*), het heeft gedauwd.
- Dauwtreden, —trappen** (*op den 2en Pinksterdag in den vroege morgen buiten de stad vrijheid en blijheid vieren*).
- Dauw'worm** (*hoofd- en vooral aangezichtsuitslag bij zeer jonge kinderen*), m. gmw.
- Da'veren** (*trillen, beven, ook dreunen, schokken*), het heeft gedaverd; —ing (*schudding*), v.
- Daviaan'** (*veiligheidslamp v. mijnwerkers*), v. —anen: *de — is uitgevonden door Davy (1815).*
- Da'vid**, Bijb. eig. de gehefde: klein van persoon naast reus Goliath, dien hij doodde; herdersknaap, later koning van het Joodsche volk: 1058—'18 v. C.; *de psalmen Davids.*
- Da'vids** (*gebogen, draaibare ijzeren stangen, waaraan op zeeschepen de reddingsbooten of sloepen worden opgehangen*), m. mv.; ook: **Davits**.
- Deba'cle** (Fr. *het losgaan van een bevroren rivier*), v.; fig. val, ondergang, instorting van een rijk.
- Deballoteeren** (*door stemming met zwarte of witte balletjes iem. den toegang als lid eener sociëteit ontzeggen*); zie **Balloteeren**.
- Debat'** (*beraadslaging: bespreking van het voor en tegen eener stelling; redetwist, woordwisseling, het verdedigen of bestrijden van een stelling*), o. —ten; zie **Discussie**.
- Deba'ter** (Eng. *persoon, die een debatvoert*), m. —s: *een — is een persoon, die slag heeft van debatteeren; hij is een handig —, een meester in de kunst een debat te voeren; lees: diebeetr'; ook: Debatter.*
- Deba'tingclub** (*club van debaters, personen, die zich oefenen in het debatteeren, disputeer-geselschap*), v. —clubs; lees: *diebeet'ing.*
- Debatteeren** (*redetwisten over, het voor en tegen bespreken*), ook: **Disputeeren**.
- Debatter**, m. —s; hetzelfde als **Debater**.
- De'bet** (*hij is schuldig*), en **De'bent** (*zij zijn schuldig*); lees: *dee'bet.*
- De'betzijde** (*handel, de linkerzij van een koopmansboek of van een rekening-courant*), v. —zijden; zie **Creditzijde**.
- Debiet'** (*afzet, verkoop, omzet van waren*), o.
- Debitant'** (*verkooper, meestal in 't klein; iem., die voor den collecteur loterijbriefjes verkoopt*), m. —en. (e = ee).
- Debiteeren** (*slijten, verkoopen, aan den man brengen; op de debetzijde boeken*): fig. *leugens —, d. i. opdisschen; nieuwtjes —, uitkramen.*
- Debiteur'** (*schuldeischer*) m. —s; (e = ee); zie **Crediteur**.
- Débouché'** (Fr. *engte, bergpas, mond, uitgang; fig. afzet, markt, afzetgebied*), o. —'s; lees: *déboesjee'.*
- Debut'** (*aanvang, eerste optreden van een tooneelspeler of zanger*), o.; meestal **Debut**.
- Debutant'** (*iemand, die zich pas laat hooren, nieuwteling, beginner in de kunst van zingen of tooneelspelen*), m. —en; vt. —e.

Debuteren (voor het eerst optreden als zanger of tooneelspeler).

Debut' (begin, eerste optreden van een acteur), o.; soms Debut'.

De'ca (in samenst. tien, tienmaal), bw.; zie Decagram.

Deca'de (tiental, ook: tiende dag), v. -n, -s.

Deca'de (week van tien dagen in den Republikeinschen kalender), v. -s: in de - was de tiende dag of de decadi de rustdag.

Deca'de (bij de oude Grieken $\frac{1}{3}$ maand of een tijdperk van tien dagen), v. -n: de oude Grieken kenden onze tijdsverdeeling in weken niet, maar verdeelden de maanden in drie decaden.

Decaden'ten (dichters en schrijvers, die tot het tijdvak van 1870-'80 in Frankrijk behooren, toen men aan 't verval of de decadentie der Fransche letteren geloofde), m. mv.

Decaden'tie (achteruitgang, verval, val), v. gm. v. (t = s).

De'cagram (10 Ned. wichtjes = 1 Ned. lood), o. -grammen.

De'caliter (10 Ned. kop = 1 schepel; ook: 10 Ned. kan), m. -liters.

Decalo'gus (Bijb. de tien geboden Gods, door Jehova op den berg Sinai aan Mozes gegeven), m. gm. v.; ook: Decaloog'.

Decamero'ne (honderd keurige maar ver van kiesche verhalen en novellen van den Ital. dichter Boccaccio, in 1471 te Venetië in het licht verschenen), v.

De'cameter (10 Ned. meter = 1 Ned. roede), m. -meters.

Decanaat' (R.-K. gebied v. e. deken), o. -aten.

Decanus (tienman, hoofdman, deken), m. -sen: de - eener academische faculteit.

De'castere (10 Ned. kub. meter), v. -n of -s.

Decem'ber (eig. de 10e maand, daar bij de Rom. het jaar op 1 Maart begon, Wintermaand), m.; van 153 v. C. af begon het jaar met 1 Jan., door Julius Caesar voorgoed als nieuwjaarsdag aangenomen; z. Juliaansch.

Decembris'ten (gesch. naam voor de helpers bij den staatsgreep van Nap. III, 2 Dec. 1851).

Decem'vir (tienman), m. -s, decem'viri.

Decem'viraat' (tienmanschap, regering der tienmannen in Rome, ± 450 v. C.), o. gm. v.

Decen'nium (tijdperk v. tien jaren), o. -s.

Decent' (eerbaar, welvoeglijk, zedig, betamelijk), bn.; lees: dee-sent'.

Decentralisa'tie, v. gm. v.; het tegengast. van Centralisatie.

Decept'ie (teleurstelling, ontgoocheling, misleiding), v. -ties, -tiën. (t = s).

Decharge (ontlasting, ontheffing, kwijting), v.; rechtst.: zie getuige á -, in het voordeel van den beschuldigde; zie Charge. (ch = sj).

Dechargeeren (ontheffen, ontlasten; óf van een schuld óf van een plicht ontslaan). (ch = sj).

De'ci (in samenst. tiende, tiendedeel), bw.; zie: -gram, -liter.

Decideeren (beslissen, een beslissing nemen, besluiten, uitspraak doen, beslechten).

De'cigram ($\frac{1}{10}$ Ned. wichtje = 1 Ned. korrel), o. -grammen.

De'ciliter ($\frac{1}{10}$ Ned. kan of kop = 0,1 L. = 1 Ned. maatje), m. -liters.

Decimaal' (tiendeelig), bn.: de decimale breuken, die, waarvan de noemer 10 of een macht van 10 is; het decimale stelsel van maten en gewichten; -stelsel (het stelsel van maten en gewichten, waarbij elk standaardgeheel

wordt verdeeld in tien deelen), o. -s; -teeken (punt of komma), o. -teekens.

Declimeeren (bij mitterij, elken tienden man met den dood straffen: kriggsstraf na loting bij de Romeinen en andere oude volken).

De'cimeter ($\frac{1}{10}$ Ned. el = 0,1 M. = 1 palm) m. -meters.

Decl'sie (besluit, beslissing, rechterlijke uitspraak), v. -siën, -sies: een - nemen.

Decl'sief' (bestissend), bn. en bw.; -isve.

De'cistere ($\frac{1}{10}$ kub. M. = 100 kub. d.M.), v. -n of -s.

Declaman'do (It. muz. sprekenderwijze en vol uitdrukking voor te dragen), bw.

Declama'tie (kunstmatige voordracht, pronkende woordenpraal), v. -s, -tiën. (t = ts).

Declama'tor (eig. uitgalmer: kunstmatig spreker, voordrager), m. -s, -to'ran.

Declameeren (voordragen, vooral van verzen, naar de regelen der goede uitspraak en met gebaren; ir. opsnijden).

Declarant' (aflegger van een declaratie of verklaring), m. -en.

Declara'tie (opgave of nota van kosten; aangifte van goederen aan tolkantoren, enz., verklaring, rekening voor staat of gemeente), v. -tiën, -ties.

Declareeren (verklaren, openbaren, aangeven van goederen; doen weten, bekendmaken).

Declasse' (verloopen sujet), m. -'s; vr. -ée.

Declina'tie (afwijking v. d. magneetnaald, bij ons 140 naar het westen), v. -s, -tiën.

Declina'tie (spraak. verbuiging der naamwoorden), v. -s, -tiën. (t = ts).

Declinato'rium, o. -s; zie Inclinatorium.

Declineeren (afwijken v. de magneetnaald; spraak. verbuigen).

Decor' (Fr. kamer-, tooneelversiering), o. -s.

Decorateur' (decoratieschilder), m. -s.

Decorat'ie (versiering, tooneelschilderwerk, ook eereteken), v. -tiën, -ties; -schilder (tooneel- of sierschilder), m. -schilders.

Decoratief' (versierend), bn.: -tieve kunst; schildering in vlakken stijl, zonder perspectief; als zn. (versiersel; wat dient tot sieraad, b.v. in bouwkunst, bij schilderwerk), o. -tieven.

Decoreeren (opstieren, optooien; met een ridderkruis of ander eereteken begiftigen).

Deco'rum (Lat. het welvoeglijke, betamelijke, passende, al wat wel staat), o.: het - bewaren, het fatsoen ophouden; het - in acht nemen.

Decreet' (besluit, verordening), o. -creten; zie Edict.

Decreseen'do (It. muz. in kracht afnemend), bw.; als zn. o. -'s; zie Crescend.

Decreta'len (R.-K. verzameling van oudere pauselijke wetten en besluiten), v. mv.

Decreteeren (verordenen, vaststellen, in den vorm van een decreet uitvaardigen, beslissend zich uitdrukken).

De da'to, Lat. van den dag der uitvaardiging d. i. van dien van het schrijven af; zie Dato.

Dedica'tie (Rom. geschied. plechtige toewijding van een openbaar gebouw aan eenige godheid; thans aan God), v. -s. (t = ts).

Dedrome'ter (werktuig tot het meten van boomen), m. -meters.

Deduct'ie (afleiding van het bijzondere uit het algemeene; uiteenzetting, ontwikkeling, gevolgtrekking), v. -tiën, -s. (t = s).

Deductief' (afleidend), bn. en bw.: de -tieve methode. van het algemeene tot het bijzondere

- besluitend, b.v. in de wiskunde; zie de tegenst. Inductief.
- Deeg** (gekneet meel), o. deegen: -knedén, -braken, zie ald., -opmaken, -afwegen; zegsw. ze zijn allen van één -, d. i. van één maaksel, van dezelfde soort.
- Deel** (gedeelte van iets), o. deelen.
- Deel** (boekdeel, band), o. deelen.
- Deel** (plank in allerlei breedte), v. delen.
- Deel** (dorschvloer), v. delen.
- Deelachtig** (deel hebbende aan of in), bn.: om Gods genade - te worden; -heid, v. gmv.
- Deelbaar** (rekenk. bevattende factoren), bn.: 24 is een - getal; -heid (eigenschap der lichamen), v.: nat. kleurstof, reukwerk bewijst de -; rekenk. (ontbindbaarheid in factoren), v. gmv.
- Deelen** (splitsen, in stukken deelen), ik heb gedeeld; -er (persoon), m. -s; -ing, v. -en.
- Deeler** (rekenk. getal, waardoor men deelt), m. deelaers.
- Deelgenoot** (deelhebber), m. -en; vr. ook -e.
- Deelhebben** (ergens bij betrokken zijn), ik heb deel, ik heb deel gehad, w. i. g.; -hebber (ieder, die deel heeft in een zaak, aandeelhouder), m. -hebbers.
- Deeling** (rekenk. bewerking van het deelen van een getal door een ander), v. -en; -inkje, o. -s; -som, v. -sommen.
- Deelnemen** (medewerken aan iets, fig. deelen in), ik nam deel, heb deelgenomen; -er, m. -s; -ing (medelijden), v. gmv.; -nemend (medelijdend), bn.: een -woord, een -e blik, -er, -st.
- Deels**, bw.: dit mengsel bestaat - uit goud, - uit zilver, ten deele.
- Deeltal** (rekenk. te deelen getal), o. -tallen.
- Deelteeken** (spraak. teeken, dienend om een letter van een vorige te scheiden), o. -s, b.v. Kanaän, Kain, Azië, coöperatie.
- Deelwoord** (spraak. naamw. vorm van het werkw.), o. -woorden; zie Participium.
- Deemoed** (onderworpenheid, gevoel van afhankelijkheid, ootmoed), m. gmv.
- Deemoedig**, bn.: een -e houding, ootmoedig, onderdanig, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Deen** (bewoner van Denemarken), m. Denen.
- Deensch** (van of als in Denemarken), bn.: -e boter, de -e kleederdracht.
- Deerlijk** (jammerlijk, bedroevend, erg), bn. en bw.: het ziet er - uit; -er, -st.
- Deern**, **deerne** (dienstmeisje), v. deernen.
- Deernis** (van deren: medelijden), v. gmv.
- Deerniswaardig** (het medelijden opwekkend), bn.: een - schouwspel, -er, -st, ook meer en meest; ook: -waard.
- Deesem** (verwant met dijen: deeg), m. gmv.; zie Zuurdeesem.
- Deesemen**, ik heb gedeesemd: het brood -, zuurdeeg in het deeg doen.
- Deez** (afkorting van deze), vvw.
- De facto** (Lat. metterdaad, werkelijk), bw.
- Defect** (beschadigd, stuk), bn.: de pomp is -, **Defectief** (gebrekkelig, onvolledig), bn. (c = k).
- Defectivum** (spraak. gebrekkig werkwoord), o. -va, ook Defectief, o. -ven, b.v. zullen en de onpers. w.w. (c = k).
- Defendeeren** (afwenden, verdedigen), zich -.
- Defensie** (verdediging), v. -sien, -sies.
- Defensief** (verdedigend, verwerend), bn. en bw.: -ieve alliantie, verbond van wederzijdse verdediging; een -ieve oorlog; - op treden, niet aanvallend; zie Offensief.
- Deferen'tie** (inschikkelijkheid, gehoorzaamheid uit consideratie, ontzag), v. -tiën, -ties.
- De'fiet** (tekort, nadeelig saldo), o. gmv.: er is een - in de kas, er is een kastekort. (e = ee).
- Defilé** (holle weg, bergengte; mil. voorbijtrekking in gelederen), o. -'s. (de = dee).
- Defleeren** (een hollen weg doortrekken; in gesloten gelederen voorbijrukken). (de = dee).
- Definieeren** (nauwkeurig bepalen, duidelijk omschrijven of begrenzen); ook: Defineeren.
- Definitie** (juiste bepaling, duidelijke omschrijving v. d. begripsinhoud), v. -tiën, -ties.
- Definitief** (voorgoed, afdoend), bn. en bw.: een -ve regeling, iets - vaststellen.
- Deflagrator** (electro-galvanisch toestel voor het smelten van metalen), m. -s. (e = ee).
- Deflex'ie** (spraak. het te-loor-gaan v. buiging, omschrijving met voorzetsels), v. gmv.
- Def'tig** (voornaam, statig, kalm, waardig), bn. en bw.; -heid (statigheid), v. gmv.
- De'ge, deeg** (vroeger deghe, verwant met dijen), v., gebruikelijk in: terdege, terdeeg, d. i. goed, voortreffelijk; deeg hebben, vermaak hebben; ergens - van hebben, plezier.
- De'gel** (ijzeren of koperen plaat v. e. handpers), m. -s.
- De'gelijk** (goed, geschikt), bn. en bw.; -er, -st; -heid (slinkheid, bekwaamheid), v.
- De'gen** (van dagge: stoot- of schermwapen), m. degens: den - hanteeren; zie: Houwdegen, Schermdegen.
- Degeneratie** (verbastering, ontaarding), v. gmv.; lees: degeeneeraat'sie.
- De'genstok** (stok met een degen er in), m. -stokken; -stoot (stoot met e. degen), m. -en.
- De'genvisch** (zekere spits uitlopende visch), m. -visschen: de - leeft in Europa en Amerika.
- Degout'** (Fr. afkeer, walging, tegenzin), m.
- Degoutant'** (walgingwekkend), bn. (ou = oe).
- Degrada'tie** (mil. verlagings of terugzetting in rang als straf), v. -tiën, -s. (e = ee).
- Degradeeren** (verlagen in rang, iem. in rang terugzetten). (e = ee).
- Degres'sie** (vermindering, afneming), v. -s.
- De gustibus non est disputandum.** Lat. Over den smaak (de smaken) valt niet te redetwisten.
- De'1 gra'tia**, Lat. bij de gratie Gods; zie D. G.
- Deiani'ra**, myth. gemalin van Hercules.
- Dei'mat**, dei'met, deimt, v.; zie Dagmat.
- Dei'nen** (langzaam op en neer gaan, zuwelen en dalen), het heeft gedeind: het - der golven; het - der zee; -ing, v. -en: de snelle -ing der zeeboot, schommeling; fig. het - der hoop.
- Dein'zen** (achteruitwijken, zacht achterwaarts gaan, wijken), ik deinsde, heb gedeinsd, het is gedeinsd: de vijand ging -; de -degelederen; de golven - op de klippen; fig. - voor 't gevaar; -ing, v. -en.
- Deist'** (iem., die een God aanneemt wel als Schepper, maar niet als Behouder en Bestuurder der wereld), m. -s; zie Theïst.
- Dejeuneeren** (ontbijten): gaan we haast -?
- Dejeuner'** (Fr. ontbijt), o. -s; -à la fourchette, ontbijt met de vork, d. i. warm ontbijt; ook: **Dejeune**, o. -'s, dejeuneetje, o. -s. (j = zj).
- De ju're**, Lat. van rechtswege. (j = j).
- Dek** (bedekking), o. dekken: een - voor koeien of paarden, deken; fig. zonder - of kleed, geheel beroofd; -bed (overbed, veeren of donzen bed als dek dienende), o. -bedden.
- Dek** (zeew. verdek, scheepsuloer), o. dekken; een schip met drie -ken, het tusschen-; het

- schrobben, op het — zitten; — **knecht**, m. — en, — s; — **last** (goederen, op het dek gestapeld), m. gmv.
- Dek'blad** (bij een sigaar het omsluitende blad, meestal geurig), o. — blaren, — bladen.
- Dek'boog** (bouwkw. de afsluiting van een boogdeur of boogvenster), m. — bogen.
- De'ken** (eig. tienman), m. — s; bij uitgebreid. hoofd, zoowel bij wereldlijke als bij geestelijke ambten: de — van een gild, de — der advocaten; de — van een kapittel, hij is — en pastoor te Maastricht; zie Decanus.
- De'ken** (verwant met dekken: beddedek, dekkleed), v. — s: een wollen —, een katoenen —, een gestikte —, een bedelaars—, bestaande uit veelkleurige lapjes; een reis—, een paarde—; zegsw. met iemand onder één — liggen, met hem booze plannen beramen en uitvoeren.
- Dekenaar'** (H.-K. kring van toezicht van een deken), o. — aten; meestal Decanaat.
- Dek'ken** (den. van dek: bedekken, overdekken), ik heb gedekt: een dak met stroo —, de tafel —; zich —, d. i. den hoed opzetten; handel: zekerheid geven voor betaling: een tekort —, in het ontbrekende geld voorzien; verzekering kan de schade bij brand —, goedmaken; de troepen —, beschermen, verbergen b.v. achter een heuvel, een heg, enz.
- Dek'kleed** (deken, b.v. van e. paard), o. — en.
- Dek'mantel** (fig. schijn, voorwendsel), m. — mantels: onder den — van godsvrucht; — riet (riet op een boerenhuis), o. gmv.; zie ook Rietmat; — **schaal** (schotel met deksel), v. — schalen, ook: — **schild** (vleugelschild, harde dekschaal), o. — schilden: de meikever heeft twee — schilden; — **sel**, c. deksels: een pot zonder —, zie ook Dek.
- Dek'sel**, te (uitroep van verbazing), tw.: te —, wat is dat? sapperloot; ook: Deksel.
- Dek'selsch**, bn.: die — e vent, een — ding, hinderlijk, lastig, verdrietig, drommelsch.
- Dek'stroo** (stroo op een boerenhuis), o. gmv.; — **stuk** (bouwkw. waterbard, schoeiing), o. — stukken; — **verf** (grondverf), v. — verven.
- Del** (afleid. van dal: laagte, dal, vallei), v. delen, gew.: over dal en —, (Vondel, Gijssbr.)
- Delere'dere** (handel. loon van den commissienair, als hij borg staat voor het nakomen van den door hem gestoten koop of verkoop), o.
- Delea'tur** (Lat. op drukproeven voorgesteld door een δ , d. i. delg uit, neem weg), o. — s.
- Delegaat'** (pauzeeljk gezant, gevolmachtigde), m. — gaten; lees: delegeaat'.
- Delega'tie** (afgevaardigde commissie), v. — s.
- Delegeeren** (afvaardigen met een bijzondere last), (g = g).
- Delen'da Cartha'go**, d. i. Carthago moet verwoest worden: machtspreuk als slotterm in de redevoeringen van Cato den Ouders, (234—149 v. C.)
- Delf'sch**, bn.; zie Delftsch.
- Delf'stof** (niet levende, anorganische materie of stof), v. — stoffen: het rijk der — stoffen; zie Mineraal.
- Delf'stoffenrijk** (de gezamenlijke delfstoffen in de natuur), o. gmv.
- Delf'stofkunde** (wetenschap: stelselmatige beschrijving der mineralen), v. gmv.; zie Mineralogie.
- Delftsch** (uit of van Delft), bn.: — aarde-werk; gesch. het — orakel, nl. Hugo de Groot.
- Delf'gen** (vernietigen, vernielen), ik heb ge-
- delgd; schulden —, afbetalen, afdoen; zie Amortiseeren; — **ing**, v. gmv.
- De'li**, afkorting van **Delicieu's**, bn. en bw.
- De'li** (aardr. landschap op de O.-kust van Sumatra: tabaksteelt), o.
- Delibera'tie** (beraadslaging, overlegging, overweging), v. — tiën, — s. (t = ts).
- Delibereeren** (beraadslagen, overleggen).
- Delicaat'** (welsmakend, lekker; kiesch, heusch, bescheiden, teer), bn. en bw.; — **cater**, — st; — **heid** (teerheid), v. gmv.
- Delicates'se** (Fr. uitgezochte lekkernij; fig. heuschheid, fijnheid, kieschheid), v. gmv.
- Dell'ce** (lekkernij, iets heerlijk's, genot), v. — s, lees: deelties'.
- Delicieu's** (kostelijk, zeer aangenaam; lekker, heerlijk, genotvol), bn. en bw.; — **cieuzer**, — t.
- Deliet'** (vergrijp, privaatrechtelijk ongeoorloofde handeling, die met geldboete gestraft wordt), o. — en; ook: Delictum.
- Dell'la**, Bijb. Philistijnsche: vrouw v. d. Israël. richter Simson of Samson, die hem het geheim zijner kracht wist te ontlokken, hem de haren afknipte en hem overleverde aan haar volk; fig. trouweloze, verraderlijke vrouw.
- Delinea'vit** (hij of zij heeft het geteekend), zie **Del**.
- Delinquent'** (misdadiger, schuldige, overtreders, dader), m. — en. (qu = kw).
- Dell're**, **dell'rium** (waanzin, razernij, ijthoofdigheid), o.; **dell'rium tre'mens**, o.: dronkemanswaanzin, razende krankzinnigheid.
- Dell'ling** (laagte, dal), v. — en; zie **Del**, gew.: eer hij de — bereikt had, (van Beers). VI.
- De'los**, kleinste eiland en middelpunt der Cycladen: het was een heilige en onschendbare grond.
- Dell'phi** (aardr. hoofdstad van het Grieksche landschap Phocis in Hellas, in de oudheid beroemd door 't orakel van Apollo), o.
- Dell'phisch ora'kel** (gesch. de godspraak te Delphi), o. gmv. (ph = f); zie Pythia.
- Delphie'nen** (handvatsels of ooren aan kanonnen), v. mv. (ph = f).
- Del'ta** (aardr. alluvium bij een riviermond), v. — s: de Nijl—, de Rijn—, de Po—.
- Dell'taspier** (driehoekige bovenarmspier), v. — spieren.
- De'tuw** (loodkleurig, vaal, bleek), bn. w. i. g.
- Del'ven** (graven, uit- of omspitten), ik dolf, heb gedolven: een graf —; — **er**, m. — s; — **ing**, v.
- Demagogie'** (politieke toestand, waarbij de macht in handen v. h. volk is), v. (g = g).
- Demago'gisch** (volksmennend, oproersto-kend, het volk verleidend), bn. (g = g).
- Demagoog'** (volksmenner, aanvoerder of leider van de volkspartij), m. — gogen. (g = g).
- Demak'** (aardr. Java's voornaamste bedevaartplaats), o.
- Dem'ang**, m. — s; zie Dhemang.
- Demarc'a'tie** (afbakening, grensscheiding), v. — s, — tiën; — **lijn**, d. i. grenslijn, scheidslinie in tijd van oorlog. (t = ts).
- Demar'che** (Fr. gang, tred, stap, poging), v. — s: — s maken, d. i. stappen doen, pogingen aanwenden. (ch = s).
- Demasque'** (ontmaskering, einde van het gemaskerd-zijn), o. gmv. (qu = k).
- Demaskeeren**, — **queeren** (ontmaskeren, de mom of het masker afzetten).
- Dementi'** (Fr. logenstraffing), o. gmv.: iemand een — geven, een bewijs, dat hij liegt, bewijzen dat hij onwaarheid spreekt. (en = an).

- Deme'ter**, myth. Grieksche naam v. Ceres.
- Deml'** (Fr. half): à —, ten halve: — -fortune, vierwielig rijtuig voor één paard; — -relief, half verheven beeldwerk; — -saison, dunne overjas in 't voor- en najaar; — -teinte, halve tint (bij schilders); — -tour, halve wending; — -volte, halve zwenking. (i = ie).
- Deml'monde** (Fr. een mindere stand van menschen), v.; dames van de —, uiterlijk elegante maar minder eerbare vrouwen.
- Demis'sie** (ontslag, wegzending), v. — siën, — sies: zijn — nemen, zijn — krijgen.
- Democraat'** (aanhanger of voorstander der volksregeering, volksgezinde), m. — craten.
- Democratie'** (volksheerschappij, volksregeering), v. gmv.; — is ook de drang der volksmassa, om haar sociale en economische positie te verbeteren en haar stand te verheffen; — is collectief het arbeiders-volk. (t = ts).
- Democra'tisch** (volksgezind, voor of van de volksregeering), bn.; lees: — ties.
- Demo'critus**, beroemd wijsgeer van Abde'ra, 460—361 v. C., die steeds lachte om de dwaasheden der menschen; ook: Democriet'.
- De'mon** (booze geest, duivel, satan), m. — monen; ook Dæ'mon.
- Demonetisa'tie** (buitenkoersstelling van munten, ontmuntning), v. gmv. (t = ts).
- Demo'nisch** (duivelsch), bn.: een — e lach, dollé, razende, opruisende; ook Dæ'mo'nisch.
- Demonstra'tie** (bewijsvoering, duidelijk bewijs of betoog; betooging of volksbeweging), v. — tiën, — ties. (t = ts).
- Demonstreeren** (bewijzen, betoogen).
- Demonteeren** (ontwapenen, uit den zadel lichten; mil. het geschut onbruikbaar maken of tot zwijgen brengen).
- Demoralisa'tie** (mil. vernietiging van alle plichtsbef, ontwaarding, zedenbederf), v. gmv.
- Demoraliseeren** (alle plichtsbef vernietigen bij iemand; mil. moedeeloos maken; — d: alcohol heeft een — den invloed; speelzucht werkt — d, doet alle gevoel van eigenwaarde verloren gaan; gedemoraliseerd: — e troepen, die alle innerlijk vertrouwen verloren hebben).
- De mor'tuis nil ni'si be'ne!** Lat. van de dooden niets dan goed, d. i. van hen mag geen kwaad gezegd worden; lees: mor'-tu-is nil nie'sie be'ne.
- Demos'thenes**, Griekenlands grootste rede-naar, in Athene, 385—322 v. C.
- Dem'pen** (aanplempen, vullen), ik heb gedempt: een gracht —, een put —; spreekw. Als het kalf verdrongen is, dempt men den put, het herstel komt doorgaans te laat; fig. een oproer —, onderdrukken, smoren.
- Dem'pog** (aamborstig, benauwd op de borst), bn.: een — paard; — er, — st; — heid, v. gmv.
- Den** (naaldboom met hoogen, geschilferden stam en met het groen vooral in den top), m. dennen: de naalden van den — staan bij tweeën in een busje; de fijne —, de grove —; zie: Pijnboom, Lorkeboom, Lariks, Spar.
- Dena'r'ius** (Rom. zilverstukje, ter waarde van ± f 0,375), m. — rii; in Eng. bet. D. of d. een penny.
- Denatureeren** (den aard van iets doen verliezen), b.v. spiritus tot brandspiritus —, die daardoor accijnsvrij wordt.
- Den'deren** (dreunen, trillen, ratelen), het denderde, het heeft — denderd.
- Dendriet'** (mergel of kalksteen met bladaf-drukkel), m. — en.
- Dendroliet'** (versteende boomstam), m. — en.
- Dendrologie'** (boom- of houtkunde), v. gmv.
- Dendroloog'** (kenner van boomen en houtgewas), m. — logen.
- Deng-deng**, v.; zie Ding-ding.
- Denigreeren** (zwart of gehaat maken, belasteren); — gratie (lastering), v. — s.
- Denk'baar** (te denken, kunnende gedacht worden), bn.: dit geval is niet —.
- Denk'beeld** (gedachtebeeld, begrip), o. — en: zich een — vormen, zijn — en mededeelen.
- Denkbeel'dig** (niet werkelijk), bn.: een — wezen, een — geluk, niet wezenlijk; — er, — st.
- Den'kelijk** (waarschijnlijk, mogelijk, wat zich denken laat), bn. en bw.
- Den'ken** (in gedachten zijn, peinzen), onr. ik dacht, heb gedacht; — er, m. — s.
- Denk'kracht** (vermogen van den geest, om te denken), v. gmv.; — vermogen, o. gmv.; — wijs of — wijze (eig. wijze van denken: meening, gevoelen), v. — wijzen.
- Den'neboom** (spar, den), m. — boomen.
- Den'nen** (van dennenhout), bn.: een — paal.
- Den'nemaald** (naaldvormig blad van den denneboom), v. — naalden.
- Den'nenappel** (plantk. zaadhuis v. d. den met korte, harde, opengesprongen schubjes, ook dennekegel geheeten), m. — appels; — bosch (bosch v. dennen), o. — bosschen; — hout (hout v. d. zilverspar), o. gmv.; — houten (v. dennenhout), bn.: een — vloer; — woud (oorspronkelijk bosch v. dennen), o. — en.
- Denominatief'** (spraakw. werkw., van een naamw. afgeleid), o. — tieven: ploegen, rijpen, steenigen, reinigen, trotseeren zijn — ven.
- Densiteit'** (dichtheid, vastheid), v. gmv.
- Densime'ter** (dichtheidsmeter v. vloeistoffen), m. — s.
- Denta'len** (spraakw. tandletters), m. mv.; d en t zijn —.
- Dentist'** (tandmeester, tandarts), m. — en; vr. — tiste. (en = an).
- Denunciateur'** (aanklager, aanbrenger, verklikker), m. — s.
- Denuncia'tie** (plichtmatige aanklacht bij de overheid; handel: aangift, aanwijzing), v. — s. (t = ts).
- De'o gratias**, zie D. G.
- De'o Optimo Max'imo**, zie D. O. M.
- De'o volen'te**, Lat. met Gods wil; zie D. V.
- Departement'** (afdeeling, werkkring, ministerie), o. — en: het — van oorlog, van justitie, het — van landbouw, nijverheid en handel, enz.: afdeelingen van bestuur; ook afdeeling v. e. Maatschappij, b.v. van het Nut van 't Algemeen; — schef (O.-I. hoofd e. afdeeling v. bestuur te Batavia), m. — s.
- Departementaal'** (behoorende tot e. departement, de afdeeling betreffende, gewestelijk), bn.
- Departementa'le school**, v. — scholen; een — is een nutsschool, school van eenig departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen: de — te Breda, te 's-Hertogenbosch, enz.
- Depé'che** (telegram, ambtsbericht), v. — s.
- Deponceeren** (nederleggen of toevertrouwen, in bewaring geven); ter griffie —, ter zijde leggen, niet behandelen.
- Deponent'** (hand. degene, die iemand iets in bewaring geeft), m. — en.
- Deporta'tie** (verbanning, wegvoering naar een strafkolonie), v. — tiën, — ties. (tie = tsie).
- Deporteeren** (verbannen, uit het land bannen, naar een strafkolonie overbrengen).

- Depositaris, depositaire** (vertrouwd persoon, wien men gelden of goederen in bewaring geeft, bewaarder), m. -sen, -tairen.
- Deposito-bank** (bewaar- of leenbank, welke gelden à deposito, tegen uitkeering van een geringen interest, aanneemt), v. -banken.
- Deposito-gelden** (gelden à deposito), o. mv.
- Depot** (magazijn van munitie; reservetroepen of hun verblijf; ook: magazijn, winkel van een zelbaas), o. -s; lees: depoot.
- Depot geven (in)** (in bewaring geven; ook: aan een zelbaas zekeren voorraad toevertrouwen ten verkoop); z. En depôt; lees: depoot.
- Depothouder** (verkoopster van hem toevertrouwde waren), m. -houders. (ot = oo).
- Depotoir** (algemeene bergplaats van faacaliën), m. of o. -s; zie: Aschbelt, Aschstaal.
- Deprava'tie** (verdorvenheid), v. gmv. (t = ts).
- Depraecia'tie** (waardevermindering, ook geringschatting), v. gmv.: - van zilver.
- Depressie** (lage druk, lage barometerstand v. -sies, -sien: - van lucht, geringer luchtdruk; er hangt een - boven Ierland, neerdruk.
- Deprimeeren** (neerdrukken, ontmoedigen).
- De profun'dis** (Lat. begrafeniszang: *Uit (de) diepten roep ik tot U, o Heere!* een treur- of boetezang, psalm 129 of 130), v.
- Deputaat** (afgevaardigde, afgevaardigd voorvoerder), m. -taten.
- Deputa'tie** (afvaardiging, afgevaardigd personental), v. -tiën, -ties.
- Derailleeren** (uit de rails of spoorrichels geraken, ontsporen): de trein zal nog -, ontsporen: fig. dat plannetje gaat zeker -, mislukken, verongelukken. (ll = lj).
- Deraillement** (ontsporing), o. -en. (ll = lj).
- Derangeeren** (in de war brengen, storen): laat ik u niet -, hinderen, storen. (g = zj).
- Derangement** (stoornis, wanorde), o. -en.
- Der-by-day** (Woensdag na den eersten Zondag na Pinksteren, groote paardenwedrennen te Epsom nabij Londen, zoo genoemd naar graaf Karel Derby, die ze in 1780 instelde), m.; lees: daar'bidee; ook: - wedrennen, m. mv.
- Der'de**, telw.: de - dag, ten - n male, Willem de -; spreekw. De derde streng maakt den kabel, zie Streng; als zn. (een derde gedeelte), o.: het - eener som gelds; kaartspel, een -, o. -n, b. v. één - van schoppenaas.
- Der'dehalf** (twee en een half), telw.: het kost - halven gulden, d. i. f 2.50.
- Der'demachtswortel** (rekenk. kubiekwortel), m. -wortels: de - van 27 is 3, omdat 3 tot de derde macht verheven, 27 oplevert.
- Der'dendaagsch**, bn.: de - e koorts, d. i. terugkeerend op den derden dag.
- Der'en** (hinderen, schaden), ik heb gedeerd; fig. wat deert u? wat scheelt u; ook: dat deert mij, boezemt mij medelijden in.
- Der'gelijk(e)**, bv. bepalingaank. vnv.: ga niet om met - e lieden; ook: Diergelijke.
- Der'hal've** (om die reden, daarom), bw.
- Deriva'tie** (spraak. afleiding van woorden, afstamming), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Deriva'tum** (afgeleid woord), o. -vata.
- Der'mate** (in die mate, in dier voege), bw.
- Dermatologie** (leer der huid), v. gmv.; **dermatopathologie** (leer der huidziekten), v. gmv. (g = g).
- Der'rie** (zoutachtig veen), v. gmv.; -achtig, bn.: een - achtige bodem.
- Dertien** (tien en drie), telw.: we zijn met - en; zegsw. zoo zijn of gaan er - in een dozijn, nl. van zulke onbetekenende zaken of personen kan men er wel één toekrijgen op de 12, zóó gering is hun waarde; - is een ongeluksgetal of ongeluksnummer: met - aan tafel, een getal gasten, dat ongeluk aanbrengt.
- Dertienavond** (de 13e dag van Kerstmis af, Driekoningenvond), m. -avonden. VI.
- Dertiendag** (Driekoningendag, d. i. de 13e dag na Kerstmis), m. gmv. VI.
- Dertiende**, telw.: de - dag, Lodewijk de -.
- Dertiendehalf** (twaalf en een half), telw.
- Dertiendhalf** (oude munt van 12½ stuiver of ¼ Rijksdaalder), m. -halven.
- Dertienjarig** (13-jaar tellende), bn.: op - en leeftijd, een - e knaap; -maal (13-keer), bn. en bw.; -voud, o.: 26 is een - van 2; -voudig, bn.; -honderd (13 × 100), telw. (aaneen te schrijven).
- Dertig** (driemaal tien), telw.: ze zijn met hun - en; -er (een man van dertig jaar), m. -s: hij is een dikke -, hij is een heel eind over de dertig; -jarig (dertig jaar tellende of geduurd hebbende), bn.: een - meisje, de - oorlog (gesch. 1618-'48); -voud, o. -vouden; -voudig, bn. en bw.
- Der'ven** (missen, ontberen), ik derfde, heb gederfd: het noodige -; -ing (gemis), v. gmv.
- Der'visch**, m. -en; meestal: Derwisch.
- Der'waarts** (daarheen), bw.: zij liepen heren -, hierheen en daarheen, heen en weer.
- Der'wijze** (zoodanig, in die mate), bw.
- Der'wisch** (Turksche bedelmonnik), m. derwischen; zie Fakier.
- Des** (dus, daarom), bw. vero.
- De'sa**, v.; zie Dessa.
- Des'alniettemin** (desniettegenstaande), bw.
- Des'belust** (daarin lust of zin hebbende), bn.; -betreffend (dat, die zaak betreffende, rakende), bn.; -bevoegd (daartoe bevoegd), bn.: een - beoordeelaar; -bevoegde (zaakkundige), m. en v. -n.; -bewust (daarvan wetende), bn.: het - uitgeven van valsch geld.
- Descendenten** (afstammelingen in de neergaande lijn: kinderen, kindskinderen, enz.), m. mv.; zie Ascendenten. (cen = sen).
- Descendentie-theorie** of -leer, v.; z. Darwinisme en Evolutieleer.
- Descrip'tie** (beschrijving), v. -ties, -tiën.
- Deserteeren** (mil. zich wegpakken, wegloopen uit den dienst, het vaandel verlaten; fig. de plaat poetsen), (s = z); -teur' (weglooper, overlooper), m. -s; -tie (mil. het wegloopen), v. -tiën, -ties: - in tijd van vrede. (t = ts).
- Des'gelijks** (op dezelfde wijze, evenzoo), bw.: uw broeder handelde nobel, doe gij -; -gevorderd (zoo noodig), bw.
- Deshabille** (Fr. huistoilet, ochtendgewaad) o. -s: en -, ongekleeft, in négligé.
- Desidera'tum** (begeerde zaak), o. -ta.
- Designa'tie** (Fr. omschrijving, aanwijzing, bestemming), v. -s. (t = ts); zie Specificatie.
- Desinfecteeren** (Fr. ontsmetten, reinigen).
- Desinfectie** (ontsmetting, reiniging), v. gmv.
- Desintegra'tie** (verbrokkeling), v. -s: de - van den Balkan; de tegenst. is integriteit.
- Desintegra'tor** (verbrijzelingsmolen), m. -s.
- Deskun'dig** (bekwaam, op de hoogte), bn.
- Deskun'dige** (zaakkundige), m. en v. -n.
- Des'niettegenstaande** (ondanks dat), bw.; -niettemin (eig. niet daardoor minder; ondanks dat, echter, evenwel), bw.; ook: Des.

- alnettemin; beter: *Niettemin*; -**noods'** (eig. des nood zijnde: daaraan behoefte zijnde), bw.
- Desolaat'** (troosteloos, treurig, mismoedig, ellendig, wanhopig, verlaten, verwoest), bn.: een -late boedel, boedel, die niet aanvaard wordt om de vele schulden; -later, -st. (s = z).
- Desola'te-boe'delkamer** (het voormalig kantoor van beheer van failliete boedels b.v. te A'dam), v. -s; zegsw. den boel aan de kamer maken, zich failliet laten verklaren. vero.
- Des'ondanks** (eig. tegen of zonder den dank, dat is de meening van dat echter, evenwel), bw.
- Desor'der** (Fr. wanorde), v. gmv.: in -.
- Desorganisa'tie** (omkeering, ontbinding; fig. wanorde), v. gmv. (t = ts).
- Desorganiseeren** (wanorde veroorzaken in, ontbinden, in de war brengen). (s = z).
- Desperaat'** (wanhopig, hopeloos, radeloos), bn.
- Despera'do** (eig. waaghals: roover), m. -'s.
- Desperatie'** (wanhoop, radeloosheid), v. gmv.
- Despoot'** (onbepert gebied, eigendunkelijk heerscher, dwingeland), m. -poten; zie Tiran.
- Despo'tisch, despotiek'** (willekeurig, verdrukken, eigenmachtig, eigendunkelijk), bn.: een -heerscher.
- Despotis'me, despotis'mus** (eigendunkelijke of onbeperte heerschappij, verdrukking, dwingeland), o. gmv.: een grenzenloos -.
- Des'sa** (O.-I. Javaansch inlandsch dorp, verscholen in boomen en heesters), v. -'s; de -'s zijn onregelmatig aangelegd: de woningen liggen verspreid over een groote oppervlakte en zijn omgeven door vruchtboomen; groote dessa's of negoro's omvatten gescheiden buurten of kampongs; -bestuur, o. -besturen; -gebied, o. gmv.; -hoofd, o. -en; -man, m. -lui; -priester, m. -priesters; -volk, o. gmv.; ook: *Des'sah* en *De'sa*.
- Desseln'** (Fr. oogmerk, plan, opzet), o. gmv.
- Dessert'** (nagerecht), o. -en; -bord, o. -en.
- Dessin'** (Fr. teekening, schets, ontwerp; monster, staal, patroon in kleedingstukken), o. -s.
- Dessous'** (Fr. de geheime bijzonderheden), het fijne van de zaak), o. gmv. (ou = oe).
- Des'tijds** (te dien tijde, in een tijd vooraf genoemd), bw.
- Destillaat'** (het gedistilleerde), o., (soorten), o. -aten; meer: *Dis-*. (ll = l).
- Destilla'tie** (overhaling van spiritualiën), v.; zie *Distillatie*; lees: -laatsie.
- Destillateur'** (destilleerder), m. -s; meer: *Dis-*. (ll = l).
- Destilleeren** (overhalen: damp doen worden, die dan in een ander vat als vloeistof neerslaat); meer: *Dis-*. (ll = l).
- Destina'tie** (bestemming, doel, lot, plaats van bestemming), v. -tiën, -s; lees: -aatsie.
- Destineeren** (bestemmen, beschikken).
- Destitu'tie** (afzetting, ontslag), v. -tiën, -s.
- Destructie'** (verwoesting), v. -tiën, -s.
- Destructief'** (vernietigend, verwoestend), bn.
- Destructor** (inrichting tot vernietiging van dierenlijken), m. -s. (c = k).
- Des'verklezende** (als men dat verkiest), bw.; -verlangende (als men dat verlangt), bw.
- Des'wege** (daarom, om die reden), bw.
- Detacheeren** (losmaken, afzonderen; afscheiden, afzenden), b.v. troepen -, uitzenden.
- Detachment'** (afdeeling soldaten, afgezonden troep soldaten), o. -en. (ch = sj).
- Detail'** (het kleine), o. (bijzonderheden), o. -s:
- en -, -handel: in het klein, bij gedeelten of enkele stuks; lees: *dee-taj'*.
- Detailleeren** (tot in kleinigheden uiteenzetten, omstandig beschrijven of ontleden).
- Detective** (Eng. geheim politiedienaar, naspouder van misdrijven), m. -s; in ons land: *Rechercheur*; lees: *detekt'iv*.
- Deten'tie** (opsluiting, hechtenis), v. gmv.: huis van -, bewaring. (tie = tsie).
- Determinatief'** (bepalingaankondigend), bn.
- Determineeren** (bestemmen, bepalen, vaststellen): een begrip -, den omvang er van bepalen; een plant -, uit de kenmerken vaststellen, tot welke familie zij behoort.
- Determinis'me** (noodwendigheidsleer: leer, volgens welke de handelingen van den mensch afhangen van uitwendige oorzaken, waarop hij zelf geen invloed heeft, een lichte graad van fatalisme), o. gmv.
- Detesta'bel** (Fr. verfoeilijk), bn. en bw.
- Detesteeren** (verfoeien); lees: *dee-testeeren*.
- Detineeren** (gevangenhouden, terughouden).
- Detona'tie** (ontploffing, losbranding; muz. het valsch zingen, het zakken), v. -tiën, -s.
- Detoneeren** (muz. den toon laten verloopen; valsch gaan zingen, zakken).
- Detriment'** (schade, nadeel), o. (en = en).
- Deuca'lion**, myth. koning in Thessalië, onder wiens regeering de zonduloed allen verdigde, behalve hem en Pyrrha, zijn vrouw: de Grieksche Noach. (eu = ui).
- Deugd** (braafheid, innerlijke waarde, voortreffelijkheid, welke den mensch het goede doet beoefenen), v. deugden: zegsw. van den nood een - maken, tegen zijn zin tot iets overgaan of besluiten, omdat het noodzakelijk is; ik sta in voor de - van die stof, echtheid; -doen aan, Vl. ten goede komen, baten, helpen.
- Deng'delijk** (echt), bn. en bw.: een -e stof, iets - bevinden, een - argument; de schel ging - over, (C. O.), luid, goed; -er, -st; -heid (betrouwbaarheid, echtheid), v. gmv.
- Dengd'zaam** (braaf), bn. en bw., -zamer, -st: een - man; hij leeft -; -heid, v. gmv.
- Deu'gen** (braaf zijn; dienstig zijn), ik heb gedeugd: die jongen deugt niet; die inkt deugt niet, uw opstel deugt niet, heeft geen waarde.
- Deng'niet**, m. en v. -en; vr. ook -e: hij is een -, slechte knaap; zulk 'n -e, Vl.
- Deuk** (verwant met *duiken*: but, induw in eenige effene oppervlakte, holtyheid), v. -en: een hoed met een -; een ketel met -en.
- Deuk'en** (een deuk in iets maken), ik heb gedeukt: je moet je vilthoed zoo niet -.
- Deun** (straatwijsje, -liedje), m. deunen.
- Deun** (zuinig, karg), bn., -er, -st: het ziet er - of deuntjes bij hem uit, armoedig.
- Deu'nen** (zingen, neuriën), ik heb gedeund.
- Deur** (ingang of sluiting v. e. woning, een schuur, enz.), v. -en: er zijn houten, ijzeren en glazen -en; een binnen-, buiten-, onder-, boven-; naar den dienst: huis-, kamer-, kast-, kelder-, schuur-, stal-, sluisdeur, enz., zegsw. met de - in huis vallen, zonder inleiding met iets voor den dag komen; de winter staat voor de -, is op handen; dat doet de - toe, geeft den doorslag of de beslissing; dat zet de - open, geeft aanleiding tot misbruik of verkeerde gewoonten; hand. het stelsel van de open -, elk volk mag in bedoelde haven of in bedoeld land zijn waren vrij aan de markt brengen; een - inloopen, door er met een vaart tegen aan te loopen ze

- doen springen; open -en inloopen, zich noodeloos inspannen, onnoodig, dwaas werk doen.
- Deur'bel** (bel aan de deur), v. -bellen; -beslag (noodzakelijk ijzerwerk aan een deur), o. gmv.; -hengsel, o. -s; -ketting (koperen of ijzeren ketting tot afsluiting der deur), m. -en; -klink, v. -en, zie Klink; -klopper (metalen klopper op een deur) m. -s, vero.; -post (voorstel stijl van het deurkozijn), m. -en; -schel (deurbel), v. -schellen; -stijl (opstaand deel van het deurkozijn), m. -stijlen.
- Deur'waarder** (beambte bij het kantongerecht, de rechtbank), m. -s; -schap, o. gmv.
- Deur'wachter** (portier), m. -wachters; -wachster, v. -s.
- De'us ex ma'china**, letterlijk: God uit de (tooneel-)machine, d. i. eenig bovenaardsch wezen (godheid of engel), dat op het einde van een tooneelspel verschijnt om den knoop te ontwarren, m. a. w. iem., die zich onverwachts opdoet en daardoor aan den neteligen of hachelijken staat van zaken een gunstige wending of ontkenning geeft, bv. in het moderne tooneelspel: een rijke oom uit de Oost, enz.; lees: *de'e-us eks ma'-chie-na*.
- Deu'tel** (ungge), m. -s; -ijzer, o.; zie Plug.
- Deuterono'mium** (Bijb. tweede wetgeving, vijfde boek van Mozes), o. gmv.; ook **Deut.**
- Deu'vekater**, tw.; zie Duivekater.
- Deu'vekatersch** (duivelsch, arcmmsch), bn.: die -e jongen, die -kat, ook Duivekatersch.
- Den'vik** (tap of kraan in een vat), m. -viken.
- Den'viken** (door een deuwik aftappen), ik heb gedeuvt.
- Devalva'tie** (waardevermindering van loopende munt, ontmuntning), v. -s, -tiën. (t=ts); zie Demonetisatie.
- Devel'ne** (Fr. tegenval in 't spel, slechte kans, tegenspoed), v.; zie Veine. (e=ee).
- Develooperen** (ontwikkelen, ontvouwen).
- Deventerkoek** (een lange smalle kruidkoek uit Deventer), m. -koecken; als stofnaam, v.: ik hou van -.
- Devestituur** (R.-K. ontzet uit het priesterlijk ambt), v. gmv. (e=ee).
- Devia'tie** (afdwaling v. d. rechten weg; bouwk. afwijking v. d. rechte lijn der lengte-as eener kerk; verzeiling v. e. schip uit den bepaalden koers; afwijking v. d. lichtstralen in water of in een glasprisma), v. -ties, -tiën.
- Devia'tie** (electr. afwijking van de magneetnaald van de N.-Z. richting), v. -s, -tiën; de - ontstaat door de werking van de ijzerdeelen van het schip, van de machine, van de lading; ook door elektrische stroomen aan boord b.v. voor gloeilampjes, nog door de plaats van het schip zelf. (t=ts).
- Devies'** (zinspreuk, leus), o. -zen; het - van ons wapen is: Je maintiendrai, d. i. Ik zal handhaven.
- Devolutie** (overgang of overdracht van een recht), v. -s, -tiën. (tie=tsie).
- Devoot'** (vroom, godvruchtig, godsdienstig; schijnvroom), bn.; zn.: de devoten, de fijnen.
- Devo'tie** (vroomheid, toewijding, vereering, godsvrucht, godvruchtige uiting), v. gmv.
- Dewijf'** (omdat), vgw.: ik ga niet, - het regent.
- Dexteriteit** (behendigheid, vlugheid), v. -en.
- Dextrine** (zetmeelgom), v. gmv. (x=ks).
- Dextro'se** (druivensuiker), v. gmv. (x=ks).
- Dey** (Arab. van 1600-1830, titel v. d. toenmaligen heerscher in Algiers), m. -'s. (ey=ei).
- Dezelf'de**, hetzelfde, bep. aank. vnv.: het zijn - menschen van straks.
- Dezel've**, hetzelfde, aanw. vnv. vero.
- De'zerzijds** (van dezen kant), bw.; -zijdsch, bn.
- Dezul'ke** (van zaken), bepalingaank. vnv.: er zijn slechte boeken, lees - niet.
- Dezul'ken** (van personen), bep. aank. vnv.: er zijn slechte menschen, ga met - niet om.
- Dhe'mang** (O.-I. districtshoofd), m. -s; ook: Demang; in midden- en oostelijk-Java steeds Wed hono of Wedono geheeten.
- Dhoer'ra** (negergierst), v. gmv.; zie Doerra.
- Diaba'se** (korrelige groensteen), v. gmv.
- Diabe'tes** (geneesk. suikerziekte), m. gmv., eig. - mellitus (honingziekte), d. i. afscheiding van suikerstoffen in de urine. (be=bel).
- Diaboliek**, **diabo'lish** (duivelsch, helachtig, helsch), bn. en bw.
- Diacones'** (regentes v. e. armhuis), v. -sen.
- Diacones'senhuis** (armhuis voor vrouwen, oude-vrouwenhuis), o. -huizen.
- Diaconie'** (college van diakenen, kerkelijk armbestuur), v. -ën; van de - leven; arme lui, die aan de - kwamen, (C. O.); -school (armenschool v. de diaconie), v. -scholen. vero.
- Dia'conus** (Prot. ziekenverpleger), m. -conen; meestal Diakoon'.
- Diadeem'** (koninklijk hoofdtoisel, een gouden met edelsteenen of parelen bezette haarband, vooral vrouwelijke haartooi of voorhoofdsband), m. diademen: een diamanten -.
- Diado'chen** (opvolgers: veldheeren v. Alexander Grooten, die na zijn dood regeerden over deelen van het Macedonische rijk o. a. Antipater, Lysimachus, Ptolomeus, Antigonus), m. mv.
- Dia'resis** (spraak. splitsing van de lettergreep), m. b.v. in: dorrep, dorp; melk; melk; parel; paarl; lantaren, lantaarn, enz. (æ=ee).
- Diæ'tetiek'** (leer der voedingsmiddelen in verband met de hygiëne), v. gmv. (æ=ee).
- Diagno'se**, **diagno'sis** (geneesk. vaststelling eener ziekte naar kenteekenen, ziekte-onderskenning), v. diagnosen. (g=g).
- Diagnostiek'** (geneesk. leer der diagnose), v. gmv. (g=g).
- Diagonaal'** (meetk. hoekpuntslijn, schuine lijn), v. diagonalen.
- Diagonaal'** (overhoeksch, overdwars), bn.
- Diagonaals'** (wollen, gekeperde weefsels met fijne, schuinlopende schering), v. mv.
- Dia'ken** (R.-K. de eerste graad onder het priesterschap: geestelijke, die de tweede der drie hoogere wijdingen heeft ontvangen), m. -s, -en; zie Subdiaken en Priester.
- Dia'ken** (Lat. diaconus, d. i. dienaar, n.l. armverzorger), m. -en, -s; -huis (verplegingsgesticht, beheerd en onderhouden door de diaconie), o. -huizen; -huismannetje (verpleegde in een diakenhuis), o. -mannetjes; door Hild. ook: Diaconieburger gedoopt.
- Diakonaat'** (R.-K. de wijding, de waardigheid van diaken), o. gmv.
- Diakones'** (armverzorger; ook ziekenverpleegster), v. -sen; -senhuis (gesticht voor pleegzusters), o. -huizen.
- Diakoon'**, m. -konen; zie Diaconus.
- Dialect'** (tongval, gouv. spraak, streekspraak, gewestelijke taal), o. -en.
- Dialectica** (twist- of dispuiteerkunst, de

- kunst, om een redetwist te voeren), v. gmv.; ook Dialectiek'.
- Dialectiek'** (toegepaste logica, denkkunst, disputeerkunst), v. gmv.; ook: Dialectica.
- Dialectisch** (betrekking hebbende op, behoorende tot een dialect), bn.
- Dialo'gisch** (in den vorm van een samenspraak, bij wijze van tweespraak), bn. (g = g).
- Dialoog'** (samenspraak, tweespraak, gesprek), m. dialogen.
- Diamagne'tisch**, bn.: stoffen, die door een magneet worden afgestooten, zijn --. (g = g).
- Diamant'** (stofnaam), o.; het -- is meestal helder-waterkleurig; ook wel geel, soms rood, blauw of zwart.
- Diamant'** (bewerkte edelsteen), m. --en: kostbare --en; zie Brilljant.
- Diamant' (zwarte)**, (nl. de steenkool), o.; aldus geheeten naar de hooge waarde voor fabriek en hoogoven, enz.; ook zijn ereig. zwarte diamanten; zie Diamant.
- Diamant'beurs** (gebouw in A'dam voor den diamanthandel), v. gmv.
- Diamant'bewerker** (man, die het diamantvak uitoefent), m. --s: de bond van --s; --brood (poeder v. diamant als slijppoeder), o. gmv.; --editie (bijzonder kleine uitgaaf van een boekwerk, in diamantletter d. i. uiterst kleine letter, gedrukt), v. --s, --tiën.
- Diamant'ten** (van of met diamant), bn.: een --ring, met een diamant; een --bootje, slotje met een diamant; --steenen; de --zalen (des hemels), Vondel: schitterend als diamant; de --bruiloft, ter viering van het 75-jarig (thans ook 60-jarig) huwelijk, zie Bruiloft.
- Diamant'-gruis** (diamantbrood), o. gmv.
- Diamant'ne** (sneeuwwit polijstpoeder), v.
- Diamant'klover** (splijter van diamanten), m. --s; --kloverij' (hetsplijten v. e. diamant), v. --en; --letter (zeer klein lettertype), v. --s; --slijper, m. --s: zegsw. hij is grove --, een straatlooper; --slijperij', v. --en; --snijder (werkmán, die den gekloofden diamant vóór het slijpen den gewenschten vorm geeft), m. --s; --spaat (steen uit China, appelgroen van kleur, na het diamant het hardste en kostbaarste), o.; (als voorwerp), m. --spaten.
- Diamete'ër** (middellijn, doorsnede), m. --s.
- Diametraal'** (den diameter betreffende), bn.: ook lijnrecht tegenover. (me=me), zie Polair.
- Dia'na**, myth. bij de Romeinen godin der jacht, der maan en van den nacht: beschermgodin van het volk of plebs, vooral van slaven en slavinnen; zij wordt afgebeeld met boog en pijlen; zie: Cynthia, Artemis.
- Diapason'** (toonhoogte), m. --s: de normale -- is de omstreeks 1860 vastgestelde toonhoogte: de -- is de gewone kamerton, waarbij 1870 trillingen per seconde heeft. (s = z).
- Diaphaan'** (doorschijnend, transparant b. v. van verven en gebrand glas in kerkvensters), bn.: de tegenst. is Opaak. (ph = f).
- Diaphonie'** (muz. wanluideheid), v. gmv.
- Dia'phora** (rhetorische figuur, nl. eenzelfde woord in verschillende beteekenissen), v. --'s.
- Diaphragma** (ontl. middebrif), o. --'s.
- Diaphragma** (photog. lichtafsluitend plaatje met kleine ronde opening, dienende om de randstralen tegen te houden), o. --'s.
- Diarrhee'** (buikloop), v. gmv.; lees: diar-ree'.
- Diaspora** (verstrooiing), v.; ook: Dias'per: van Joden, die buiten Judea verstrooid leefden; ook van tusschen andersdenkenden verstrooid wonende leden v. e. kerkgenootschap.
- Diatome'ën** (kristalwieren op slooten), v. mv.
- Diatome'nisch** (muz. gaande van toon tot toon), bn.: de --e ladder.
- Dia'tribe** (critisch strijdschrift, scherpe of bittere critiek), v. --s. (be = bee).
- Dichromasie'** (gedeeltelijke kleurenblindheid, zóó, dat men slechts twee kleuren onderscheidt nl. rood en violet), v. gmv. (s = z).
- Dicht** (gedicht, poëzie), o. --en; zie Gedicht, en verder: Heldendicht of Epos, Lierdicht, Tragedie of Treurspel, Comedie of Blijspel, Drama; en verder: Idylle, Ballade, Romance, Vertelling, Sage, Legende, Novelle, Lied, Ode, Hymne, Dithyrambe, Elegie, Heroïde, Cantate, Sonnet, Rondeau, Ghazele, Herdersdicht, Madrigaal, Triolet, Epigram, Acrostichon, Chronicum, Keerdicht, Parabel, Allegorie, Hekeldicht, enz.
- Dicht** (vast aaneengesloten), bn.: een --weefsel, een --bosch, in --e drommen, een --bevolking, een --e mist, een --e regen; de deur is --; gesloten; zegsw. hij is erg --, geheimhoudend; bw.: ze waren -- bij huis, de kool te -- planten; het sneeuwt --.
- Dicht'ader** (beeld voor dichtertijken aanleg), v. --aderen: zijn -- vloeit, hij is dichtende.
- Dicht'binden** (door binden sluiten), ik bond --, heb --gebonden: een zak --.
- Dicht'doen** (sluiten), onr. ik deed --, heb --gedaan: een kast, een deur --.
- Dicht'ten** (dichtmaken, stoppen), ik dichtte, heb gedicht: een lek --.
- Dicht'ten** (in dichtmaat opstellen of behandelen), hij dichtte, heeft --gedicht: een romance--, liedjes--; zie ook: Verdichten, Toedichten, Aandichten.
- Dicht'er** (bsoefenaar der dichtkunst), m. --s: de groote --s der oudheid, de buitenlandsche --s, onze -- der 17e eeuw, moderne --; Vondel was een geboren -- of een --geboren, bracht het kunnen dichten mee ter wereld; zie ook: Puikdichter, Prul--, Blijspel-, Treurspel-, Tooneeldichter, Dramaturg, enz.; ook: Bard en Volksdichter.
- Dicht'eres'** (vrouw. dichter), v. --sen; zie Sappho, bij de Grieken: in onze letterkunde zijn als -- bekend: Anna Bijns (1495-1575), Tesselschade (1594-1649), Anna Roemer Visscher (1584-1651), Lucretia Wilhelmína van Merken (1722-'89), Mevrouw Bilderdijk (1777-1830), enz.
- Dicht'ertlijk** (overeenkomstig den aard, het wezen eens dichters), bn.: --e taal, een --e voorstelling, --e vrijheid, een vrijheid in de wijze van zeggen, wel den dichter maar niet den prozaschrijver geoorloofd; zie Poëtisch.
- Dichterlijke vertel'ling** (letterk. eenvoudig verhaal in versmaat van de een of andere min of meer belangwekkende gebeurtenis), v. --en: de -- is of het verhaal van eenige werkelijk plaats gehad hebbende gebeurtenis of wel zij geeft verdichting, zie Starings: De Vorstin in het dorp, de Verjaardag, enz.
- Dicht'genootschap** (vereniging van dichters), o. --genootschappen: in de 19e eeuw vormden zich tal van --pen in ons land, van welke genoemd mogen worden dat te 's-Gravenhage (Kunstliefde spaart geen vlijt), dat te Rotterdam (Natura et Arti) en dat te

- Leiden (Kunst wordt door arbeid verkregen).
- Dichtheid** (nat. verhouding bij gelijk volume van de hoeveelheid stof), v. gmv.: - van goud, water, enz.; zie Soortelijk.
- Dichtkunde** (kunde of kennis van de regelen der poëzie), v. gmv.
- Dichtkunst** (de kunst van dichten), v. gmv.: de - beoefenen; men onderscheidt lyrische, epische, dramatische en didactische -; zie Poëzie en Dichtsoorten.
- Dichtmaat** (de rhythmus van verzen), v. -maten; zie Jambe, Trochee en Tripelmaat.
- Dichtmaken** (sluiten, dichtdoen), ik heb - gemaakt: een brief -, een jas -, een rijtuig -.
- Dichtregel** (versregel), m. -s, -en.
- Dichtsoorten**, v. mv.; naar den inhoud onderscheidt men vier - n.l. epische, lyrische, dramatische en didactische gedichten; z. ald.
- Dichtstuk** (gedicht, vers), o. -stukken.
- Dichttrant** (wijze of manier van dichten), m. gmv.: de - van Vondel, van Bilderdijk.
- Dichtvuur** (bezieling, inspiratie), o. gmv.
- Dichtwerk** (gedicht van eenigen omvang), o. -en: de Ziekte der Geleerden is een schoon -; koop de -werken van Vondel.
- Dietaaf** (wetenschappelijke verhandeling, die door den hoogleeraar gegeven wordt ter bestudeering), o. -aten, -ata; stud.: een -pennen.
- Dictator** (in het oude Rome, onbeperkt gezaghebber voor een bepaalden tijd, en wel in tijden van gevaar), m. -s. (c = k).
- Dictatoriaal** (met onbeperkt gezag bekleed; gebiedend), bn. en bw.; ook Dictatorisch.
- Dictatorisch** (gebiedend als onbeperkt gezaghebber, eigenmachtig), bn. en bw.
- Dictatorschap** (de waardigheid van dictator), o.; zie Dictatuur. (c = k).
- Dictatuur** (het ambt of de regeering van een dictator), v. gmv.: e. militaire -.
- Dictée** (eig. wat voorgezegd wordt: taal oefening in het zuiver schrijven), o. -s. (c = k).
- Dicteeren** (iem. iets vóórzeggen, om op te schrijven; ook: ingeven, in de pen geven).
- Dictie** (wijze van zeggen, vooral uit een aesthetisch oogpunt), v. gmv.
- Dictionnaire** (Fr. woordenboek eener vreemde taal), m. -s: lees: diksie-.
- Dictum, factum**, Zoo gezegd, zoo gedaan.
- Didacticus** (onderwijskundige, leerende wijsgeer), m. -tici. (c = k).
- Didactiek** (leer Kunst, onderwijskunde), v.
- Didactisch** (dichtk. leerend, onderwijzend), bn.: een - gedicht, een leerdicht; -e poëzie, bv. de Ziekte der Geleerden, (Bild.); de -e poëzie is minder het product der phantasie.
- Didactisch pro'za**, o.; zie Verhandeling en Redevoering.
- Didò**, prinses uit Tyrus (Phenicië), zij sticht Carthago, ± 888 v. C.
- Didymus** (tweelingbroeder), m. didymi.
- Dieet** (geneskundige leefregel, matige eetregel), o. gmv.: een streng - volgen. (i = ie).
- Dief** (iemand, die steelt), m. dieven; zegsw. hij gaat om met - en diefjesmaat, met allerlei geboefte; zegsw. de dood komt als een - in den nacht, hoogst onverwacht; elk is een - in zijn nering, ieder zoekt te winnen, wat hij maar eenigszins kan, zelfs op slinksche wijze; de gelegenheid maakt den -, als de omstandigheden het stelen of kwaaddoen gemakkelijk maken, wordt iem. al licht
- een dief; die eens steelt, is altijd een -; diefstal onteert, schandvlekt; overdracht.: een - aan de kaars, een vezel, die het vet doet afloopen; een - is verplicht tot Restitutie of tot Schadeloosstelling, zie ald.
- Diefachtig** (neiging hebbende tot stelen), bn. en bw.: een -e raaf; hij kijkt - uit zijn oogen; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Diefsch** (diefachtig), bn.: de Dwingeland, met -e list gekeerd van Elba's strand, (Staring).
- Diefstal** (wederrechtelijke en meestal heimelijke toeëigening van eens anders goed), m. -stallen; - met geweld, roof; - door leugen, bedrog; - bij leenen, woeker, enz.
- Die'mit** (gekeperde stof met dubbel-draad of tweedraadsch: wit-katoenen stof zonder bepaald patroon, met keperstrepen), o. gmv.; (soorten): diemiten.
- Die'miten** (van diemit), bn.: een - borstrok.
- Dien'aangaande** (die zaak betreffende), bw.
- Dien'naar** (ondergeschikte, dienende), m. -s en dienaren: de -aren der kroon, ministers; geloof mij uw dienstw. -; e. - maken, buiging.
- Dienares'** (dienende vrouw), v. -sen; ook -res'se; zie verder Dienaar.
- Dien'der** (agent van politie), m. -s.
- Dien'en** (van of in dienst zijn, voor iem. werken), ik heb -diend: bij iem. -, in dienst zijn; als officier te land of ter zee -; dat dient tot voorbeeld, waarschuwing, kan strekken; God -, Zijn geboden onderhouden; den Mammon -, den geldgod vereeren, zie Kalf.
- Dien'overeenkomstig** (overeenkomend met of volgens iets, dat vooraf genoemd is), bw.
- Dienst** (het dienen, bijstand, hulp), m. diensten; zegsw. aangeboden - is zelden aangenaam, wees niet te gediensdig.
- Dienst** (krijgsdienst), m. gmv.: in -zijn.
- Dienstbaar** (dienende, ondergeschikt), bn.: dit meisje is -, de -bare stand; een volk - maken, onderwerpen; -heid (ondergeschiktheid), v. gmv.
- Dienstbetoon** (dienstbewijs, dienst), o. gmv.
- Dienstbode** (gehuurde helper of helpster, die onder het gezag van het hoofd van het gezin als lid van dat gezin moet beschouwd worden), m. en v. -boden.
- Dienstbrief** (ambtelijke brief), m. -brieven.
- Dienstdoend** (dienstverrichtend), bn.: een - kamerheer, zie l. b. d.
- Dienstdoener** (ambtenaar, die streng en veeleischend is voor zich zelf en voor zijn ondergeschikten), m. -doeners.
- Dienstig** (kunnende dienen, geschikt), bn. en bw.; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Dienstjaar** (elk jaar v. dienst), o. -jaren: deze ambtenaar heeft al vijfzig -jaren: het - begint bij den dag der aanstelling of bij de in-dienst-treding.
- Dienstklopper** (schimpnaam voor een ambtenaar, die overdreven werkt in zijn dienst), m. -kloppers.
- Dienstknecht** (mann. dienstbode; bij de Israëlieten destijds zooveel als slaaf), m. -en; -maagd (vrouw. dienstbode), v. -en.
- Dienstorder** (voorschrift in acht te nemen bij den dienst), v. -orders; -plicht (plicht, om in het leger te dienen), m. gmv.: algemeene - bestaat niet in ons land, zie Loting, wel de persoonlijke -; -plicht'ig, bn.: een - nummer, volgens hetwelk men dienen moet, -plicht'igheid, v. gmv.
- Dienstregeling** (regeling van spoor- of

tramdienst, v.; ook lijst van het vertrek en de aankomst van treinen enz., mv. — en.

Dienstvaardig (bereid om iem. een dienst te bewijzen, behulpzaam), bn.; —er, —st, zie **dw.**; —heid, v. gmv.

Dienstweigerig (het weigeren van verschuldigdendienst), v. — en; ml. — is strafbaar; — is in 't burgerleven een reden tot ontslag.

Dienstwillig (dienstvaardig, gezind om iem. te helpen), bn.; zie **dw.**; —heid, v. gmv.

Dienstengevolge (daarom, dus), bw.

Dienstvolgens (daarom, dus, bijgevolg), bw.; soms: *Diensvolgens: de oudere Stastok was een man van de klok, en stond diensvolgens om zes uren op*, (C. O.)

Diep (verbenen de oppervlakte of den beganen grond zich uitstrekkeende of afdalende), bn.: deze kelder is —, een — e afgrond; bijw.: — in de aarde, een — gewortelde boom; bij uitbr. een — e kast, een — portaal, een — woud, d. i. naar achter zich ver uitstrekkeend; eveneens: een — e wonde, ver ingedrongen; fig. een — e zucht, uit het hart opkomend; in — gepeins, een — geheim; iem. — veredener, verder: een — e duisternis, algeheele; — e armoede, bittere, ellendige; zegsw. te — in 't glaasje kijken, onmatig drinken; iets — in zijn geheugen prenten, voor lang, voor altijd.

Diep (vaarwater, een diep water, een kolk), o. diepen: zoo sprak het — van ons, (Staring); het kind tuimelde in het —; wat peilloos —, afgrond, mijn; aadr. het Hollandsch —, het Zwolsche —, het Boter —.

Diepborig (het boren diep in den bodem, tot 1500 M.), v. — en: — en naar steenkool in de Peel; zie Boortoren.

Diepdenkend (grondig, ook zwaarmoedig denkend), bn.: een — wijsgeer; —heid, v. gmv.

Diepen (uithalen, uitbaggeren), ik heb gediept, —er, m. —s; —ing, v. — en; —sel, o. —s.

Diepgaand (diep in het water liggend), bn.: een — schip; fig. een — e redeneering, grondige, soms duistere; —gang (scheepst.), m. gmv.: een vaartuig van 20 voet —, met 20 voet afstands tusschen kiel en waterlijn, —lood (zeew. werktuig, om de diepte van vaargeulen enz. te peilen, peillood), o. — en.

Diepte, v. — n: de — van een put, van een mijn, van de zee; de — van een huis, van een gang, lengte; hij viel in een —, kuil; fig. de — van Gods goedheid, ondoorgroendelijkheid, —meter (werktuig, waarmee men de diepte der zee meet), m. —meters; —meting (het meten der diepte), v. — en.

Diepvoelend (een diep gevoel hebbend, zeer gevoelig), bn.; een — kind: iedereen geloof, dat een kind menig ding niet gevoelt, en dat hem toch diep gaat, (C. O.)

Diepzee (de diepe oceaan), v. —zeeën; —zeeexpeditie, v. —s, —tiën, —zeeonderzoek, o. gmv.; —zeepelling, v. — en.

Diepzinnig (geheimzinnig, ook: onbegrijpelijk), bn. en bw.: wij schreven — e vertoogen over de Deugd, (C. O.), van diepe beteekenis.

Dier (bewerktuigd zelfbewust wezen, hebbende gevoel en vrijwillige beweging), o. dieren.

Dier (dierbaar, innig), bn. en bw.; —der, —st: de —ste belangen; zie ook Dierbaar.

Dieraige (booze vrouw, helleveeg), o. —s; ook: ondeugend meisje, nest. (g = zj).

Dierbaar (waard, geliefd), bn.: een — kind, —bare ouders, een —bare gedachtenis.

Dierbescherming (het beschermen van

dieren), v. gmv.; de vereeniging tot bescherming van dieren.

Dier'epos (episch gedicht met eenig dier als hoofdpersoon), o.: in het — zijn de dieren toegerust met menschelijk verstand, zij dragen eigennamen, maar behouden elk hun eigenaardig karakter; het — Vanden vos Reinaerde is een der schoonste producten onzer Middelned. literatuur, het is als het heldendicht van den opkomenden Vlaamschen en Hollandschen poorterstand; —fabel (klein dieren-epos), v. —s, —en.

Dier'eriem (sterrenk. een aan den hemel gedachte gordel met sterrenbeelden, die bijna alle den naam van dieren hebben), m. gmv.; zie Zodiak.

Dier'erijk (al de soorten, geslachten, familiën, klassen van dieren samen), o. gmv.

Dier'en-symboliek (zinnebeeldige bet. der dierenbeelden), v.: het lam is het zinnebeeld van onschuld; de duif dat van eenvoud, zuiverheid, vrede; de haan dat van waakzaamheid; de leeuw dat van krachten koninklijke waardigheid; de slang dat van voorzichtigheid, sluwheid, enz.

Dier'entemmer (temmer van verscheurend gedier), m. —s: de — ging bij den leeuw in het hok en werd door dezen aangevallen; —tuin (diergaarde), m. —tuinen; **dier'gaarde** (dierentuin: een inrichting, gewoonlijk aangelegd als gaarde of tuin, waarin in hokken of afrasteringen allerlei dieren, vooral vreemde, worden gehouden), v. —n; zie Acclimatatie-tuin en Zoölogische tuin.

Dier'koop (duur), bn.: — weefsel, (Staring).

Dier'kunde (kennis van den bouw en de leefwijze der dieren), v. gmv.; zie Zoölogie; —lijk (aan het dier eigen, met het dier in betrekking staande), bn.: het — e leven, — e driften; — e warmte, nat. lichaamswarmte, die vooral door stofwisseling ontstaat; het — magnetisme, bv. in den Sideraal en den Siderrog; —lijke olie, van dieren afkomstig; bw.: zich — gedragen, als een beest; —soort (soort v. dier), v. —soorten.

Dies (daarom, derhalve, des, thans dus), bw.; vroeger ook: daarvan, b.v. wat — meer zij.

Dies'rae (R.-K. sig. dag van gramschap; treurlied op den doomsdag), m.: deze hymne is waarschijnlijk uit de 13e eeuw, n.l. 1255 en gedicht door e. Francisc. monnik. (ae = ee).

Dies'natalis, bij verkorting **Dies** (dag der stichting van een Hoogeschool), m.: de — der universiteit van Leiden is 8 Febr.; die van Utrecht 13 Maart; die van A'dam 15 Oct.; die van Groningen 4 Febr.; lees: die'-es.

Diets (hetzelfde als dietsch), alleen gebruikelijk in: — maken (wijs maken), ik heb — gemaakt, wijs gemaakt, op de mouw gespeld.

Dietsch (de Vl. vorm van Duitsch), bn.: de — e taal, de volkstaal, in 't bijzonder het Vlaamsch in de Middeleeuwen: wij zijn van — en stam: als zn. o., het —: de werken van Jacob van Maerlant (± 1233—'99) zijn in de — e taal of in het Dietsch d. i. in de Middelnederlandsche Vlaamsche taal geschreven.

Die'vegge (vrouw, die steelt), v. — n.

Die'ven (stelen, ontfutselen, ook: snoepen), ik diefde, heb gedieft.

Die'venbende, v. — benden; —lantaarn, —taren (lantaarn, waarvan het licht door schuiven kan worden afgesloten), v. —s; —taal (taal, waarin de dieven zich met

elkaar onderhouden), v. gmv., zie Bargoensch; -**tronie** (het gemeene gezicht van een boef), v. -troniss; -**wagen** (grootte, aan alle zijden gesloten wagen met zitplaatsen aan den achterkant voor de politie tot 't overbrengen van arrestanten), m. -wagens.

Dieverij' (diefstal), v. -en: iem. beschuldigen van -, kleine -en.

Die'zel (timm. breed, half-ovaal mes), m. -s: een - is bevestigd a. e. langen steel en dient om aan een paal een gladden kant te maken.

Diffamatie (eerroof, smaadrede), v. gmv.

Different' (oneenigheid, geschil), o. gmv.

Different' (onderscheiden, ongelijk, verschillend, strijdig), bn.

Differentiaal' (oneindig kleine aangroeiing eener veranderlijke grootte), v. -alen. (t = ts).

Differentiaal'-lamp (electrisch booglicht met zich bewegende koolspitsen), v. -lampen.

Differentiaal'-rekening (een afdeeling der hoogere wiskunde), v. gmv. (t = ts).

Differentiaal'-thermometer (thermometer, dienend om het kleinste verschil in temperatuur aan te geven), m. -s. (t = ts).

Differen'tie (verschil, onderscheid, afwijking, surplus), v. -tiën, -ties.

Differentiële rechten (voorkeurrechten, invoerrechten, verschillend naar gelang van het land van herkomst of bestemming), o. mv.

Difficel' (zwaar, lastig, moeilijk, knorrig), bn.: een - mensch, een knorrepot, een lastig man.

Difficulteit' (moeilijkheid, zwaarigheid, bezwaar), v. -en.

Diffra'ctie (breking van lichtstralen), v. gmv.

Diffu'sie (nat. het zich vereenigen tot een homogeen mengsel van vloeistoffen met ongelijk soortelijk gewicht), v. gmv. (s = z).

Digereeren (verdeelen, oplossen, verteren).

Digesterie (oplossing, koking; spijsvertering), v.: -visite, v., bezoek, dat men een dag of een paar dagen, nadat men bij een familie gedineerd heeft aan deze familie brengt.

Dig'gel (scherf aardewerk), v. -s, -en: aan -en vallen.

Digital'ne (extract uit het zaad en de bladen van vingerhoedskruid, een sterk plant-aardig vergif), v. gmv. (g = z).

Digit'al'is (vingerhoedskruid, geneesmiddel voor hartlijders), v. gmv. (g = z).

Dignita'ris (waardigheidsbekleeder), m. -sen; lees: dig-nie-ta'-ris.

Digres'sie (uitweiding, omweg), v. -s.

Dij (lichaamsdeel), v. dijen; -**been** (ontl. deel van ons geraamte, van het bekken tot de knie), o. -beenderen.

Dij'en (uitzetten, zwellen), het dijde, het is gedijd: erwt en boonen - bij het koken.

Dij'gen (dijen, uitzetten), het deeg, is gedegen, vero.; gedegen goud, zuiver of puur goud.

Dijk (waterkeering, aarden dam), m. -en: de voet, de glooiing, de kruin v. e. -; er zijn zee-, rivier- en polderdijken, zie ald.; zegsw. iem. *aan den - zetten*, uit zijn huis zetten of iemand uit zijn werk, bedrijf, ambt zetten, op straat zetten, hem zijn bestaan ontnemen; dat brengt geen zoden aan den -, dat baat of helpt niet om de glooiing van den dijk te bekleeden, fig. dat is van geen profijt, nut.

Dijka'ge (het aanleggen v. dijkwerken), v. -s.

Dijk'breuk (doorbraak van een dijk), v. -en.

Dijk'en (een dijk leggen), ik heb gedijkt.

Dijk'er (dijkwerker), m. -s: eten als een -.

Dijk'etting (gras langs den dijk), v. -en;

-**geschot** (zekere belasting, welke in Zeeland van de ingelanden van een polder werd geheven tot onderhoud der dijken), o.; -**graaf** (voorzitter v. e. dijk- of polderbestuur), m.

-**graven**; -**heemraad** (lid v. e. dijk- of polderbestuur), m. -raden; -**heemraad-schap** (de waardigheid van heemraad), o. gmv.; -**leger** (de gezamenlijke personen, die in tijd van nood gehouden zijn een rivierdijk te versterken), o. -s; ook: college, dat bij hoogwater of ijsgang belast is met het toezicht en de oeverbewoners heeft te waarschuwen door kanonschoten, enz. (Kon. besluit van 23 Jan. 1821); -**raad** (dijkmeester, lid van een dijkbestuur), m. -raden; -**rechten** (rechtsregelen betreffende het beheer en het onderhoud v. een dijk), o. mv.; -**bestuur** (college, dat belast is met het toezicht op een dijk), o. -besturen, z. Dijk'graa'f; -**schouw** (inspectie van een dijk), v. gmv.; -**slag** (gedeelte van den dijk, dat door bepaalde eigenaars d. i. dijkslaagden, moet onderhouden worden), m. -slagen, vero.; -**s'lasten** (belastingen voor het onderhoud van de polderdijken), m. mv.; -**stoel** (dijkbestuur, college van heemraden), m. -stoelen; -**val** (Zeeland: inzinking v. e. dijk over eenige lengte), m.

Dijn, bezitt. voorn.; als zn. o.: het mijn en -.

Dij'zig (mistig, dampig), bn.: de duinen teekenden zich tegen de -e lucht af. (Potg.), nevelig; -**heid**, v. gmv.

Dik (verwant met dijen, niet dun), bn.: een -ke plank; een - man, zwaarlijvig; een -ke nevel, een -ke rook, lastbaar; fig. ik werd -ke vrienden met Pieter, (C. O.), wij werden intieme vrienden; zegsw. hij zit er -in, fig. is een welgesteld man; zich - maken, boos worden, zoodat het gelaat opzwellt; als zn. het - v. d. arm, het - van de soep, enz.

Dik'buik (spotn. dikkerd), m., soms v. -en.

Dik'huidigen (eig. dieren met dikke, ruwe huid: veelhoevige dieren), m. mv.: nijlpaard, neushoorn, olifant en zwijn zijn -, zie Pachydermen.

Dik'kerd (spotn. zwaarlijvige), m. -s: een goedige -, ook van kinderen en dieren; -**kop** (dik mensch), m. en v. -koppen, gzm.; ook, (kikkeruischje), m. -koppen; ook, borrel.

Dik'maals (vaak, dikwijls), bw.

Dik'te (diktheid, zwaarte, fig. zwelling), v. -n.

Dik'werf (tal van keeren), bw.; zie Dik'wijls.

Dik'wijls (uit dik, talrijk en wijl, tijd: tal van tijdstippen, vaak), bw.; lees: dik'w'ls.

Dik'zak (dik en zwaar persoon), m. en v., -zakken, gzm.: wat een - v. e. jongen!

Dila'tie (uítstel, verschuiving), v. (t = ts).

Dilatometer (toestel ter bepaling van de uitzetting der vloeist. bij verwarming), m. -s.

Dillem'ma (wissel- of veronderstellende sluitrede; fig. lastige keus tusschen twee onaangename dingen), o. -'s; vele jonge doctoren verkeeren in het volgend troosteloos -, zij hebben een vrouw noodig om praktijk, en hebben praktijk noodig om een vrouw te krijgen, (C. O.); voor een - geplaatst worden.

Dilettant' (kunstvriend, kunstliefhebber), m. -en; vr.: -**taut'e**, -n; zie Amateur.

Dilettantis'me (beoefening eener kunst als liefhebber, amateurswerk, geliefhebber), o. gmv.

Diligen'ce (wederwetsche reiswagen), v. -s.

Diligent' (ijp'ig, naarstig, werkzaam, bezig), bn. en bw.: een commissie - verklaren, haar

- een taak opleggen, om er voortdurend bezig mee te zijn; lees: -gent.
- Dil'le** (eenjarige schermbl. plant), v. gmv.
- Diluviaal'** (tot het diluvium of de vloedvorming behoorend), bn.: -ale gronden, b.v. de heiden van Drente; het -viale tijdperk, in de aardgeschiedenis nl. dat, hetwelk het alluviale of hedendaagsche onmiddellijk voorafgaat.
- Diluvie** (overstroming, zondvloed), v. gmv.
- Diluvium** (aloude of voorhistorische bezinking of aanslibbing), o. gmv.; zie Diluviaal.
- Dimensie** (afmeting, uitgebreidheid: lengte, breedte, hoogte), v. -siën, -s: de vierde --.
- Diminueeren** (verminderen, verkleinen).
- Diminuen'do** (lt. muz. langzaam afnemen), bw.
- Diminutie** (stijlfiguur: verkleining), v., b.v. het is geen euweldaad, het is slechts een klein vergrijp, een lichte overtreding. (t = ts).
- Diminutief**, **diminutivum** (verkleinwoord, b.v. vischje, bloempje, stoeltje), o. -tieven, -tiva; -suffix (verkleiningsuitgang, bv. -je, -pje), o. -en.
- Dinar** (zilveren munteenheid in Servië, ± f 0.48 of één frank = 100 para's), m. -s.
- Dine'**, o. -'s, **dineetje**, o. -s; ook **Diner**.
- Dineeren** (het middagmaal gebruiken).
- Diner'** (Fr. middagmaal), o. -s; **dineretje** of **dineetje**, o. -s.
- Ding** (zaak, lichaam, voorwerp), o. dingen.
- Ding** (rechtszaak), o. -en, vero.; zie Geding, Dingbank, Dinghuis, Dingspel, Dingtaal.
- Dingbank** (rechtbank), v. -banken. vero.
- Ding-ding** (O.-I. in de zon gedroogde lapjes vleesch), v.: hij kreeg twee malen rijst met -, (v. R.)
- Din'gen** (den. van ding, d. i. rechtszaak; dit w.w. is naar de analogie v. zingen s. a. sterk geworden; vroeger: pleiten), ik dong, heb gedongen: naar iets -, naar (eenen post) staan; nauw -, afknibbelen op den prijs.
- Ding'es** (iemand), m. gmv. gmvz.: Roberts wil hij nog spreken over -, (Gorter), persoon, wiens naam men zoo gauw niet weet.
- Ding'o** (verwilderde voshond in Australië), m. -'s.
- Ding'huis** (rechthuis, rechtsgebouw, gerechtshof), o. -huizen. vero.
- Ding'sig** (onlekker, down), bn.: ik ben wat --.
- Ding'sigheidje** (klein, aardig voorwerpje, smuisterij), v. -s.
- Ding'spel** (rechtsgebied), o. -spelen. vero.; zie: Karspel en Kerspel.
- Ding'taal** (pleittaal, van dingen d. i. pleiten), v.: ik heb hem - laten hooren, d. i. hem krachtig tegengesproken; - spreken, overtuigende taal; Das -! riep Jan Steen.
- Dinosaur'us** (voorwereldlijke reuzenhagedis in Amerika), m. -sen of Dinosauriërs.
- Dinoth'erium** (voorwereldlijk dikhuidig dier, reuzentapir), o. -s. (th = t).
- Dins'dag** (derde dag der week, naar den Germaanschen krijgsgod Dio aldus genoemd; eig. Diës-dag), m. -dagen.
- Dins'dags** (op Dinsdag), bw.: - bezoekt hij de markt; -dagsch, bn.: de -dagsche markt.
- Diocesaan'** (tot het diocees in betrekking staande), bn.: een -ane onderwijzers-vereening; ook: Diocesaan-vereeninging.
- Dioc'ese**, v., ook: **Dioc'es** (R.-K. bisschoppelijk gebied, een bisdom), o. diocessen.
- Dio'genes**, cynisch of hondsich wijsgeer te Corinthe, 414-323 v. C.
- Dio'geneslantaarn**, v. gmv.: fig. met een -rondloopen, in ontevreden ijver zoeken naar het betere, zooals Diogenes te Corinthe bij klaarlichten dag met een brandende lantaarn naar menschen zocht op de markt aldaar.
- Diony'sus**, m.; zie Bacchus.
- Diop'taas'** (kopersmaragd, kiezelachtige groene delfstof), o. gmv.
- Diop'ter** (meetk. het vizier, de kijkspleet van een astrolabium), m. -s.
- Diop'trica** (gezichtsleer, leer van de breking der lichtstralen), v. gmv.; ook: Diop'triek.
- Diop'triek'** (breking der lichtstralen), v. gmv.
- Dioriet'** (groensteen), o., (soorten), o. -ieten.
- Dioscu'ren**, myth. tweelingszonen v. Jupiter: Castor, de paardentemmer en Pollux, de vuistrechtter.
- Diph'terie'**, v.; zie Diphtheritus.
- Diph'teritis** (besmett. keelziekte d. i. slijmvliesontsteking), v. gmv.; lees: dif'terie'tis.
- Diph'thong'** (spraak. tweeklank), v. -en; lees: dif'tong'.
- Diplo'ma** (akte van aanstelling, bewijs van bevoegdheid of lidmaatschap, oorkonde van afgelegd examen, akte), o. -'s.
- Diplomaat'** (staatkundig vertegenwoordiger van de eene mogendheid bij de andere, staatsman, die als onderhandelaar optreedt, fig. berekend mensch), m. -aten.
- Diplomatie'** (de gezamenlijke diplomaten; kunst om de eene mogendheid bij de andere te vertegenwoordigen, staatsmanskunst; fig. behendige sluwheid), v. gmv.; lees: -aatsie'.
- Diplomatiek'** (de staatkunde betreffende), bn.: de -e bekwaamheid van Jan de Witt, de -e vertegenwoordigers.
- Diplomatique**, het corps- (Fr. de gezamenlijke vertegenwoordigers v. e. staat in het buitenland, of de gezamenlijke vertegenwoordigers van vreemde mogendheden bij een hof), o. gmv. (qu = k).
- Diploma'tisch** (op de diplomatie betrekking hebbende), bn.: fig. een - stilzwingen, voorzichtig, berekend.
- Diplople'** (het dubbelzien), v. gmv.
- Dip'tera** (tweevleugelige insecten), m. mv.: vliegen en muggen zijn --.
- Diptiek'** (R.-K. schilderij in twee luiken gedeeld, welke tot dichtslaan geschikt zijn, tweeluik), o. -en; zie Triptiek.
- Direct'** (regelrecht, onmiddellijk, terstond, zonder omweg of tusschenpersoon), bn. en bw.: ik kom - bij u, een -e verbinding.
- Directe belas'ting** (belasting, die in contanten betaald moet worden), v. -belastingen.
- Directe han'del** (handel, geheel zonder tusschenpersonen en wel tusschen producent en consument), m. gmv.
- Directeur'** (bestuurder, zaakleider, hoofd eener H. B. S. of R. K. S., enz.), m. -en, -s; vr. Directri'ce.
- Directen'ren** (O.-I. hoofden van de takken van algemeen bestuur), m. mv.; er is een directeur v. financiën, een v. openbare werken, een v. onderwijs, een v. eeredienst, een v. nijverheid, een v. binnenlandsch bestuur en een van justitie, te Batavia.
- Directeur'-generaal'** (algemeen directeur), m. directeurs-generaal: de - der staatsspoorwegen; de - van den arbeid.

Directie (bestuur, beheer, leiding, uitvoerende macht), v. -tiën, -ties.
Directoire (Fr. gesch. de regeering van drie directeuren, het opperste staatsbewind in Frankr. v. 26 Oct. 1795 tot 9 Nov. 1799), o.
Directoraat (directeurschap), o. gmv.
Dirigeeren (leiden, besturen, een zangvereniging, een orkest leiden): een -d officier van gezondheid. (g = g).
Dirigeer'stok (maatstok, waarmee de orkest-directeur dirigeert), m. -stokken. (g = g).
Dirigent' (leider, bestuurder), m. -en: de - van een muziekkorps. (g = g).
Dirk (scheepst. toppenant, piekeval), v. -en.
Dirk'jespeer (een vroegrijpe peer), v. -eren.
Discant' (muz. hoogste zangstem v. vrouwen en kinderen, sopraan), m. -en.
Disch (spijstafel, aangerechte tafel), m. dischen: ten - noodigen, ten eten, aan tafel; -genoot, m. -genoot (tafel- of spijsgenoot), v. -genooten.
Discipel (leerling, volgeling; Bijb. geliefde leerling van Christus, Apostel), m. -en.
Disciplinair' (orde en tucht betreffend), bn.: -e straf, mil. straf, die door een chef aan een hem ondergeschikte wordt opgelegd.
Discipli'ne (tucht, regel), v. gmv.: onder - staan, krijgstucht, dwang; depot van -, mil. strafbataljon; lees: depoot.
Disciplineeren (onder tucht brengen, aan tucht en orde gewennen).
Disconteeren (It. aftrekken of korten; een wissel met aftrek van zeker procent vóór den vervaldag inwisselen tegen geld d. i. betalen).
Discont'o (It. korting en wel procentsgewijze op een wissel, die vóór den vervaldag betaald wordt), o. gmv.; -bank (bankinstelling, welke haar hoofdbedrijf maakt van het disconteeren van wissels), v. -banken.
Discordia, myth. godin der tweedracht; zie Eris.
Discours' (gesprek), o. -en; lees: diskoers'.
Discrediet (wantrouwen, miscrediet), o.: in - brengen, in opspraak brengen.
Discreet' (bedachtzaam, bescheiden, voorzichtig, stilzweigend), bn. en bw. Piet, ik beloof je, dat ik - zal zijn, (C.O.); -creter, -st.
Discrete'tie (bescheidenheid, kiesheid, stilzweigendheid), v. gmv.: zegsw. ik laat dit aan uw eigen - over, oordeel.
Dis'cus (werpschijf, in gebruik bij de Olympische spelen), m. -sen: de - was lensvormig, eerst van steen, later van metaal.
Discus'sie (bespreking, beraadslaging, gedachtenwisseling), v. -siën, -s.
Discuteeren, discussieeren (bespreken, van gedachten wisselen).
Dis'harmonie (Fr. wanklank), v. gmv.
Disloca'tie (mil. verdeling der garnizoenen over een land), v. gmv. (t = ts).
Dispa'che (akte van schatting wegens geleden zeeschade), v. -s. (ch = scherpe g).
Dispensa'rium (plaats, waar kosteloos geneesmiddelen verstrekt worden aan onvermogenen), o. -s, -ria.
Dispensa'tie (onthefving, vrijstelling van een gebod of voorschrift), v. -s, -tiën. (s = z).
Dispensato'rium (apothekershandboek, receptenboek), o. -s, -ria. (s = z).
Dispenseeren (vrijspreken, ontbinden, ont-heffen), zie Gedispenseerd.
Disper'sie (verspreiding; kleurverstrooiing van een lichtstraal), v. gmv., b.v. door een glas-

prisma; oorzaak der gekleurde randen om de daardoor bekeken voorwerpen. (s = z).
Disponeeren (regelen, beschikken over); zie Gedisponeerd.
Disponi'bel (beschikbaar, ter beschikking), bn.
Disposit'ie (inrichting, gesteldheid, vatbaarheid, aanleg; beschikking, rangschikking), v. -tiën, -s; ook: gemoedsstemming. (t = ts).
Dispropor'tie (onevenredigheid, wanverhouding), v. -tiën, -s. (tie = sie).
Disputa'tie (redestrijd, spiegelgevecht van geleerden), v. -tiën, -s; zie Dispuut.
Disputeeren (wetenschappelijk redetwisten).
Dispuut' (redestrijd), o. disputen; ook: dispuuteer-gezelschap: een -, waarvan niemand lid zou willen wezen, (C. O.).
Disqualifica'tie (uitsluiting bij wedstrijden), v. -s. (qu = k).
Disqualificeeren (onbevoegd verklaren uitsluiten). (qu = k).
Dis'sel (een soort van dwars-bijl, in gebruik bij goten- en wagenmakers en kuipers), m. -s.
Dis'sel (wagenboom), m. -s; ook: -boom, m.
Dis'selen (met den dissel bewerken), ik heb -disseld; zie Bedisselen.
Dissenden'ten (in 't oude Polen allen, die niet tot de R.-K. kerk behoorden), m. mv.
Dissen'ter (hij, die niet behoort tot de staatskerk in Engeland, niet-conformist), m. en v. -s: de Presbyterianen, de Independen-ten, de Methodisten, de Baptisten, de Kwakers, enz. zijn -s; in ons land: een Hervormde, staande buiten de Ned. Hervormde kerk, zie: Afgescheidenen en Doleerenden.
Disserta'tie (wetenschappelijke verhandeling, academisch proefschrift b.v. van een a.s. doctor), v. -tiën, -s. (tie = tsie).
Dissimila'tie (spraak. ongetyjkwording van medeklinkers door 't streven naar gemak), v. -s, b.v. kamenier voor kamerier, toovenaar voor tooveraar, (t = ts); zie Assimilatie.
Dissol'ving views (Eng. kleurbeelden, op e. wit doek geprojecteerd, die langzaam in andere overgaan), o. mv.; lees: -viejoes'.
Dissonant' (wanklank, valsche toon), m. -en.
Dissonneeren (muz. valsch klinken).
Distan'tie (Fr. verwijdering, verte, afstand), v. -tiën, -s. (tie = tsie).
Distan'tie-meter (werktuig, om den afstand van twee punten te bepalen), m. -meters.
Dis'tel (samengesteldbloemige plant), v. -s: fig. -s en doornen op het levenspad, onaangenaambheden, tegenspoeden, rampen.
Dis'telen (krakeelen, dwarsdrijven), ik heb gedisteld; met iemand -, harrwarren.
Dis'telig (fig. netelig), bn., -er, -st: e. -e zaak.
Distelorde (Schotsche ridderorde), v.; zie Andreas-orde.
Dis'telvink (vink, die zich met het zaad van distels voedt: putter), m. -vinken; -vlinder (een soort v. fraaigeteekenden vlinder), m. -s.
Dis'tichon (koppelvers, tweeregelig vers), o. -s, disticha; elegisch -, verbinding van een hexa'meter en een penta'meter. (ch = scherpe g).
Distillateur', distilleer' der (stoker, brander, overhater), m. -s; zie Destillateur.
Distilla'tie (overhaling), v. -tiën, -s.
Distilleeren (aftrekken, overhalen, ook: stoken, bereiden van sterke dranken); -ketel, m. -ketels; -leerderij (brandery), v. -en.
Distinc'tie (voortreffelijkheid, verdienste, stand, rang), v.: een man van -, iem. die zich onderscheidt, een voornaam persoon.

- Distinctief** (mil. kenteeken of merk van rang, rangteeken), o. — **tieven**: het — van den maajorsrang, nl. een gouden kraag met ééne ster. **Distingeeren** (onderscheiden, met achting bejegenen), (g = g); zie **Gedistingeerd**. **Distrac'tie** (afgetrokkenheid, verstrooidheid; rechtst. *vervreemding, verkoop*), v. — tiën, — s. **Distrait'** (afgetrokken, verstrooid), bn. (ai = é). **Distribueeren** (verdeelen, uitdeelen, ronddeelen; boekdr. *de letters der afgedrukte vormen weer in de kast sorteeren*). **Distribut'ie** (uitdeeling, b.v. van brieven, prijzen, enz.; boekdr. *zetsel, dat opgeborgen kan worden*), v. — s, — tiën. **Distribut'ie-haven** (aardr. *haven, van waaruit de waaren naar het achterland worden verzonden*), v. — s; — **kantoor**, o. — oren. **Distriet'** (rechtsgebied, ambtsgebied, ook *afdeeling van een provincie*), o. — en. (c = k). **Distriet** (ambtsgebied van een district-schoolorpziener), o. — en. **Districts-schoolorpziener** (schoolorpziener a. h. hoofd van een schooldistrict), m. — s. **Disturba'tie** (Fr. *stoornis, verwarring, belemmering*), v. gmv. (t = ts). **Dithyram'be** (dichtk. oorspronkelijk: *verheven lofzang of ode ter eere van Bacchus; verder: vurig lofied vol hartstochtelijke verwoering in ongeregelde versmaat*), v. — n; — van Jan v. Beers: *Licht, Bij 't genezen mijner blindheid*. **Dit'je**, o. — s: *allerlei — s en datjes, kleinigheden, kleine aanmerkingen, onbeduidende opmerkingen, beuzelarijen*. **Dit'maal** (voor dezen keer), bw.: *ik zal het — niet straffen*. **Dit'to** (hetzelfde, het gelijke, als het vorige, als het pasgenoemde). **Dit'va** (godin, *goddelijke*), v. — 's; vooral fig. *gevierde zangeres*. **Divageeren** (afwijken, uitweiden, afdwalen, bazelen), (g = g). **Dit'van** (nationale raad of vergadering van aanzienlijken in Turkije), m. — s. **Dit'van** (lage rustbank of sofa met tapijten en kussens), m. — s. **Divergeeren** (uiteenloopen, zich meer en meer van elkaar verwijderen, b.v. van twee lijnen), (g = g). **Divergeerend** (uiteenlopend), bn.: *een — geerende reeks, wier termen n. telkens grooter worden, — e lichtstralen*, (g = g), zie **Convergeeren**. **Divers'** (menigerlei, verscheiden), bn. **Divers'en** (verschillende dingen), v. mv. **Diverteeren** (afleiden, vermaken, *verlustigen*): *zich —, z. vermaken*. **Divertissement'** (vermakelijkheid, ontspanning, *uitspanning*) o. — en. **Dit'vide et im'pera**, Lat. *Verdeel en heersch*. **Dividend'** (evenredig aandeel in de nettowinst), o. — en: *een extra —; — bewijs* (coupon, aan een aandeel bevestigd tot uitkeering van het dividend), o. — bewijzen. **Dit'vi-dit'vi** (W.-I. heesterplant, *wier peulen 50% looizuur bevatten*), v. gmv.: *de — levert looi en verfstof en wordt vooral naar Europa en Noord-Amerika verzonden*. **Dit'na Comme'dia** (eig. *goddelijke Comedie, het wereldberoemde tyrisch-epische gedicht van Dante, 1265-1321, te Florence, waarin de dichter door Vergilius en Beatrice door hel, vagevuur en hemel wordt rondgeleid*), v.: *de drie deelen zijn: Infer'no, de Hel; Purgato'rio, de Louteringsberg; Paradi'so, het Paradijs*. **Divina'tie** (hoogere ingeving, *voorgevoel van de toekomst*), v. — s, — tiën; lees: — *aatsie*. **Divi'sie** (een soort van *deeling in de rekenkunde; groote legerafdeeling*), v. — siën, — s; lees: *dievie'zie*. **Divi'sie-commandant'** (generaal-majoor; ook *vice-admiraal*), m. — commandanten. **Divi'sie-generaal'** (luitenant-generaal), m. — generaals, — generalen. **Dix'i** (vroeger, *slotwoord v. e. redenaar: Ik heb gezegd*); als zn. o. **Dja'ga** (O.-I. *wachter*), m. — 's. **Dja'goeng** (O.-I. *Turksche tarwe of maïs*), v. gmv.: *de — is 't geliefde voedsel der Inlanders op Celebes en op Madoera*. **Dja'hat** (O.-I. *rebel, oproerling*), m. — s. **Dja'hit** (O.-I. *naaister*), v. — s; *toekang —, d. i. kleermaker; ook: Djait*. **Djak'sa** (O.-I. *de officier van justitie bij een inlandsche rechtbank*), m. — 's. **Dja'lak** (O.-I. *een soort v. Ind. sporeeuw*), v. — s. **Djam'boe** (O.-I. *geurige, frissche vrucht in vele soorten*), v. — s. **Dja'mi** (grootte *moskee*), v. — 's: *Stamboel tell tal van —'s*. **Dja'moe** (O.-I. *geneesk. gedroogde kruiden*), v. mv. **Dja'tiboom** (O.-I. *de Javaansche boomsoort, die het teakhout levert, Ind. etk*), m. — en. **Dja'tiwoud** (O.-I. *woud van djatiboomen*), o. — wouden: *men vindt veel — wouden in de residentie Rembang op Java*. **Dje'roek** (O.-I. *Indische oranjeappel- of citroensoort*), m. — s: *een — nipis, kleine citroen; een — besaar, pompelmoes ter grootte van een kinderhoofd. (e = ee)*. **Dji'mat** (O.-I. *talisman*), m. — s: *de voorste muiltelingen dragen — s en roepen: „Schiët maar!” (v. R.), d. i. amuletten*. **Djinn** (Arab. naam van een *machtigen geest uit de 1001-nacht, die naar willekeur van gedaante kan veranderen*), m. — s. **Dji'u-djit'su** (de *worstelmethode der Japaners*), o. (u = oe). **Djoe'koeng** (O.-I. *kano voor de vischvangst, uitgeholde boomstam*), v. — s; ook: *Djoen'koeng*. **Djoe'roe** (O.-I. *iem., die voor iets aangesteld is*), m. — s: — *toelis, schrijver; — bahasa, tolk*. **Dob'bel** (dobbelspel, *kansspel*), m.: *zegsw. hij zal een harden — hebben om door zijn examen te komen, weinig kans, een zwaren strijd*. **Dob'belbeker** (trechtertje of kroes), m. — s. **Dob'belen** (den. van *dobbel of dubbel: met twee dobbelsteenen spelen*), ik heb gedobbel; zegsw. *ongelukkig —, tegenspoed hebben*. **Dob'belhuis** (speelhuis), o. — huizen; — **spel**, o. — spellen; — **steen** (kubus met oogen van één tot zes), m. — steenen, ook: *Teerling*. **Dob'ber** (drijvertje aan een *hengelsnoer*), m. — s; zie *Si m*. **Dob'beren** (freq. van *dobben, dubben: op en neer gaan in 't water*), ik heb gedobberd: *op zee —, rondzwalken; handel: niet vast zijn, herhaaldelijk afwisselen van koersen en prijzen; zegsw. tusschen hoop en vrees —, tusschen leven en dood —, hangende zijn; — lijn (lijn met kurk boven aan het net), v. — lijnen*. **Doceeren** (onderwijzen, *leeren*): *het Latijn —*. **Docent'** (Lat. *leeraar a. e. gymnasium*), m. — en: *docentenkamer (leeraarskamer)*, v. — s.

Doeh (maar), vgw.

Docht (roeibank), v. -en; ook: **Doft**.

Doeh'ter (meisje), v. -s: jonge -, jonge, ongehuwde vrouw; -schap (verhouding als dochter), o. gmv., -tje, o. -s.

Doeh'ter (Bijbel: open stad, behoorende bij een ommuurde), v. -s.

Doetel (Fr. leerzaam, gedwee), bn.

Doetelheit (leerzaamheid, gewilligheid, gedweehheid), v. gmv.

Doetor (hoogste academische titel, ook: geneesheer), m. -to'ren, zie Dokter: -jur'is, in de rechten; -medici'nae, in de medicijnen; -philoso'phiae, in de wijsbegeerte; -theo'logiae, in de godgeleerdheid; zie **Dr**.

Doetor dja'wa, m.; zie **Dokter djawa**.

Doetoraal (als van een doctor; fig. deftig; gezaghebbend), bn.; zn. o.: zijn -doen, n.l. examen als doctorandus. (c=k).

Doetoraat (de waardigheid van doctor), o.

Doetoraandus (iemand, die het recht heeft den doctoralen graad te halen, doch nog niet gepromoveerd is), m. -sen: - in de rechts-wetenschap, - in de wis- en natuurkunde.

Doetoreeren (promoveeren als dokter).

Doetores (vrouwel. doctor), v. -sen; in de geneesk. ook **Dokteres**.

Doetria'na (leer, geleerdheid, wetenschap), v. gmv.; ook: de sociëteit -, te Amsterdam.

Doetria'nair (bekrompen en hardnekkig vasthoudend aan een eenmaal vastgestelde leer op staatkundig of wetenschappelijk gebied), bn.

Document (geschreven bewijststuk), o. -en.

Documenteeren (metbewijststukken staven); zie **Gedocumenteerd**.

Dod, **dod'de** (plant van het geslacht der rietgewassen; ook waterkolf), v. dodden.

Dod'aars (eig. met dikken aars: een soort v. zwaarlijvigen duiker of fuut), m. -aarzen.

Dod'degras (beemdgras), o.: het - vindt men in onze weiden.

Dod'der (plantk. huttentut, vlasodder, een soort van onkruid), v. gmv.

Dod'derig (slaperig, sufferig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.

Dod'dig, bn.; zie **Dodderig**: een - gezicht.

Dodecaë'der (meetk. twaalfvlak, lichaam met twaalf gelijke vijfhoeken als grens), m. -s.

Dodecarchie (gesch. de regeering der 12 vorsten in oud-Egypte), v. (ch=scherpe g).

Dod'ei (bedorven ei, vuil ei), o. -eieren.

Dodij'nen (Fr. wiegelen: een kind -, in den arm of in de wieg in slaap maken), ik heb gedodijnd; ook **Doldijnen**, zie ald.

Dod'na (aardr. stad in het Griekscheland-schap Epirus, bevattende destijds het oudste orakel nl. dat van Zeus of Jupiter), o.

Dod'oor (suffer, langslaper), m. en v. -en; zie **Dodderig** en **Doddig**.

Doear (Arabisch tentendorp, tien tenten minstens), m. -s; ook: Douar.

Doed'el (-zak, speeltuig der Tyrolers), m. -s.

Doed'elen (op den doedelzak spelen; fig. neurien, zingen), ik heb -doedeld.

Doed'elzak (pijpkak), m. -ken; ook **Doedel**.

Doek (weefsel), o. gmv.; er is zijden, linnen, katoenen, wollen -; zie: **Batist**, **Kamerdoek**, **Netel**-, **Zeil**-, **Vlaggendoek**.

Doek (voorwerp), m. -en: zegsw. een -je voor het bloeden, een voorwendsel, om iets dat minder goed is, te verbergen; er geen doekjes om winden, iets niet aan het oog zoeken te onttrekken, iets niet zoeken te ver-

bloemen of te bewimpelen; zie verder: **Baddoek**, **Hals**-, **Hand**-, **Omslag**-, **Schortel**-, **Schotel**-, **Vaat**-, **Wrijf**-, **Zakdoek**.

Doek (toon. gordijn of scherm), o. gmv.

Doek (geplamuurd doek, waarop men schildert), o. gmv.; zie **Paneel**; ook: schilderij: er hingen wel duizend -en; een prachtig -.

Doek o., zie **Dundoek** (vlag), o. -en.

Doek'en (bedriegen, blinddoeken, beetnemen, misleiden), ik heb gedoekt.

Doek'oen (O.-I. geneeskundige), m. en v. -s.

Doek'speld (speld, waarmede een omslagdoek wordt vastgehecht), v. -spelden.

Doel (mikt; wil, waarop men mikt), o.; fig. oogmerk, voornemen, plan: een - beoogen; zijn - bereiken, treffen; naar een - jagen.

Doel'inde (oogmerk), o. -n: tot dat -.

Doel'en (vroeger een huis met oefenplaats voor de schutters), m. -s.

Doel'en (mikken), ik heb gedoeld: fig. op iets -, iets op het oog hebben of zinspelen op iets.

Doel'enstuk (schilderstuk van groote afmeting, voorstellende de gezamenlijke schutters van een doelen, uit den bloeitijd onzer schilderkunst), o. -stukken; de Nachtwacht van Rembrandt, de Schutters-maaltijd van Van der Helst in het Rijksmuseum zijn -stukken.

Doel'loos (zonder doel), bn. en bw., -loozet, -st: een - werk; - rondzien.

Doelma'tig (juist geschikt voor het doel, passend), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.

Doel'oe (O.-I. vroeger, vorig, voorheen).

Doel'punt (hetzelfde als doeltwit), o. -en.

Doeltref'fend (eig. brengend tot het doel: geschikt, passend), bn.; -er, -st: -e maatregelen.

Doel'wit (witte plek op 't doel), o. gmv.

Doem (oordeel, gericht, vonnis), m. gmv.

Doema (Russ. volksvertegenwoordiging, in 1905 ingesteld), v.

Doemen (den. van doem, oordeel: veroordeelen), ik heb gedoemd: al doemde 't lot mij tot slavin, (B. ter Haar); -ing, v. gmv.

Doemenswaar'dig, bn.; zie **Doemwaardig**.

Doems'dag (de dag des oordeels, de jongste dag, het jongste of laatste gericht), m. gmv.; zie **Dies Irae**.

Doem'vonnis (doodvonnis, veroordeeling), o. -vonnissen: het - over iem. uitspreken.

Doemwaar'dig (waard gestraft te worden), bn.; -er, -st, ook: meer en meest-waardig.

Doen (handelen, uitvoeren, verrichten), onr. ik deed, heb gedaan; -er, m., b.v. boosdoener: zegsw. iets van - hebben, noodig hebben; in goeden - zijn, welgesteld, gefortuneerd zijn.

Doen'iet (leeglooper, luitaard), m. en v. -en.

Doen'lijk (te doen, uitvoerbaar), bn.

Doer'ak (Russisch scheldwoord onder matrozen, eig. ezelt, dwaas, zotskap; thans gemeene vent, smeertap), m. -ken.

Doer'i (O.-I. stekel, doorn), v. -'s.

Doer'ian (O.-I. zekere vruchtboom, ook de sappige vrucht), m. -s.

Doer'ra (Arab. een soort van gierst in O.-I. en Afrika), v.; ook: **Kaffer**- of **Negerkoorn**.

Does (poedel), m. gmv.

Doeso'en (Mal. kampong b.v. in Djambi), m. -s.

Doet'je (bijvorm van dotje: goede sul, onnoozele vrouw, gansje), o. -s.

Doez'el (dommel), m.: in een zaligen -.

Doezelaar (teekn. opgerold zacht ledereen voorwerp, om mee te schaduwten), m. -s.

- Doezelen** (schaduw, met tinten opwerken), ik heb gedoezeld; -ing, v. -en.
- Doezelig** (fig. dommelig), bn.; -er, -st.
- Dof** (duw, stoot, riemslag), m. doffen.
- Dof** (niet glanzend, mat), bn. en bw.; -doffer, -st: een -fe lijst; iets -maken; ook van geluiden: een -gemompel, een -geluid, niet helder, gesmoord; -blauw (matblauw), bn.; -wit (matwit), bn.; -heid, v. gmv.
- Doffen** (slaan, stooten), ik heb gedoft; -fer, m. -s; -ing, v. -en.
- Doffer** (mannetjesduif), m. -s.
- Doffig** (mat, niet glanzig), bn.; -heid, v. gmv.
- Dofje** (geldbeurs, som gelds), o. -s; zegsw. een -hebben, buitenkansje.
- Doft** (roeibank, bootbank), v. -en; zie Docht.
- Dog** (zekere sterke en moedige hond van Engelsch ras), m. doggen.
- Dogares'sa** (gemalin van den Doge), v. -'s.
- Dog'car** (tweewielig open rijtuig, waarin men rug tegen rug zit, voor sportiefhebbers of jagers), v. -s; in O.-I. huurrijtuigje of Dos-ados, gewoonlijk verkort tot Doos of Sado; ook Dog'cart.
- Doge** (gesch. hertog, d. i. hoofdbestuurder der republiek Venetië (697-1797), of Genua (1339-1805), m. -s.
- Dogger** (vischschuit, die met een sleepnet werkt, ter kabeljauwvangst), m. -s.
- Doggerboot** (boot voor de kabeljauwvangst), v. -booten; ook: Dogger.
- Doggersbank** (aandr. reuzenzandbank in de Noordzee, het rendez-vous der doggers), v.
- Dog'ma** (theologisch leerstuk: geloofsartikel), o. -'s, -ta, dog'men: een theologisch -.
- Dogmaticus** (leeraar in de geloofsleer, iem., die zich streng vasthoudt aan het leerstellige in den godsdienst), m. -tici. (g = g).
- Dogmatiek** (het leerstellige van de geloofsleer, ook: de gezamenlijke dogma's), v. gmv.; de - van Calvin's leer. (g = g).
- Dogmatisch** (leerstellig, leermatig), bn. en bw.: iets -onderwijzen, d. i. in een reeks van stellingen, vooral in zake van godsdienst.
- Dok** (besloten ligplaats voor schepen, bassin tot het meren, stilleggen en lossen van schepen), o. dokken: een droog -, zie ald.
- Dok** (stroopop, dakpanstrooisch), v. -ken.
- Dok'keblaren** (plantk. hoefbladen), o. mv.
- Dok'ken** (zeew. een schip in het dok halen), ik heb gedokt.
- Dok'ken** (betalen), ik heb gedokt. gmv.
- Dok'ter** (arts, geneesheer), m. -s; spreekt. -sche (vrouw v. e. dokter), v. -n; -skoetaje (rijtuig v. e. geneesheer tot bezoek van z'n patiënten), o. -s; -srekening (eig. rekening v. d. dokter, fig. hooge rekening), v. -en.
- Dok'ter-dja'wa** (O.-I. inlandsch d. i. Javaansch geneeskundige of arts), m.; -school, v. -scholen: de dokter-djawaschool te Weltevreden.
- Dok'teren** (ziek zijn, den dokter raadplegen; de geneeskunst uitoefenen), ik heb gedokterd.
- Dok'teres'** (vrouwel. dokter), v. -sen.
- Dok'werker** (arbeider of werkmán in of aan een dok, havenwerker), m. -werkers.
- Dok'zaal'** (R.-K. tribune of galerij der koorzangers), o. -zalen; zie: Oksaal, Doxaal of Hoogzaal.
- Dol** (draaibare roeipen), m. dollen.
- Dol** (razend, woedend, waanzinnig), bn. en bw.: dolle uitgelatenheid, een dolle streek; -zijn op iets of iemand; -heid, v. gmv.
- Dol'appel** (plantk. zekere nachtschade: doornappel), m. -appels.
- Dol'blif** (uitgelaten blij), v.: het kind was -.
- Dol'ee** (It. muz. liefelijk), bw.; -farnient'e, het zoete niets-doen, het leegzitten: de dames luisteren in -naar de muziek, (J. t. B.).
- Doldij'nen** (een kind in den arm wiegen), ik heb gedoldijnd: de moeder -de met den knaap, (Potg.); ook: Dodijnen.
- Dol'driest** (brooddronken, in hooge mate vermetel), bn. en bw.; -heid, v. gmv.
- Doldrif'tig** (onbezonnen, voortvarend), bn.
- Dol'le** (torenkraai, kerkkraai, kauw), v. -n.
- Dolean'tie** (eig. bezwaar, klacht), v. (t = ts).
- Dolee'ren** (het gevoelen van bezwaren tegen de onbeperkte vrijheid in de christelijke leer, door de modernen voorgestaan).
- Dolee'renden** (voormalige leden der Nederl. Herv. kerk, die zich in 1836 afscheidten van die kerk), m. en v. mv.: de -vereinigden zich in 1892 met de Afgescheidenen en vormen thans de Ned. Gereformeerde Kerken; zie Gereformeed.
- Dol'en** (dwalen, rondzwerven), ik heb -doold: in de woestenij -; -de ridders, Middeleeuwen; fig. zich aan dwaling overgeven.
- Dolen'do** (It. muz. klagend, weemoedig), bw.; ook: Dolente.
- Dolfijn** (walvischachtig zoogdier), m. -en; zie: Bruinvisch en Tuimelaar.
- Dol'graag** (zeer graag), bw.: iets -doen; de Hollandsche jongen is -op een paardenmarkt, (C. O.).
- Dol'hamer** (houten hamer, om een rund te dollen), m. -hamers, zie Dollen.
- Dol'huis** (gekkenhuis, zoo genoemd, omdat men aan dolheid of razernij dacht), o. -huizen. vero.
- Dol'ik** (eig. dolmakende giftplant, een bedwelmend kruid), v. gmv.; z. Zwartkoorn.
- Dolk** (moordpriem, ponjaard), m. dolken.
- Dolk'mes** (mes in den vorm v. e. dolk), o. -sen; -steek, m. -steken; -stoot, m. -en.
- Dol'kop** (onberaden mensch), m. en v. -pen.
- Dol'kruid** (eig. dolmakende giftplant, zwarte nachtschade), o. gmv.; ook: Bilzenkruid.
- Dol'lar** (rijksdaalder in N.-Amerika, geldende ± f 2.50, munteenheid), m. -s; lees: dol'r; de Mexicaansche dollar is ± f 1.25.
- Dol'larmagnaat**, m. -aten: andere naam voor Amerik. Millionnaire en Multimillionnaire; zie Magnaat.
- Dol'larprinses** (dochter van een N.-Am. millionnaire), v. -prinsessen.
- Dolle-honds'beet** (beet van een dollen hond), m. -beten.
- Dolleker'vel** (schermbloemige giftplant, gevekte waterscheerting), v. gmv.
- Dol'leman** (onbesuisd, wild mensch, dolkop), m. -mannen, -mans; -spraak (onzin), m. gmv.; -swerk (onberaden werk), o. gmv.
- Dol'len**, ik heb gedold: een os -, d. i. hem de hersenen inslaan met een dolhamer.
- Dol'len** (gekscheren), ik heb -dold: met iem. -, hem v. d. gek houden; zie Railleeren.
- Dol'man** (nauwsluitend, met tressen versterd huzarenbuis; ook: met bont afgezet damesbuisje), m. -s.
- Dol'men** (Keltisch steenaltaar, steenen tafel als grafteeken, vooral in Bretagne en Engeland), v. -s; zie Hunebed.
- Dolomiet'** (zekere kalksteensoort, verbinding van koolzure kalk en koolzure magnesia), o.

- gmv.: - komt in het zuiden van Tirol veel voor.
- Dolomiet**en (aardr. *Alpengroep in Z. O. Tirol*), m. mv.: de - hebben hooge toppen en grootsche vormen.
- Dolprettig** (*erg loltig*), bn.: een - *diné aan den Beerenbýt*, (C. O.)
- Dolus** (rechtst. *bedrog*), m.: - *bo'nus*, misleiding ter bereiking van een goed doel; - *ma'lus*, arglist, boos opzet.
- Dolzin'nig** (*onbesuisd, onbezonnen*), bn.: een - *bigeloof*, *alldwaast*; - **heid**, v. -heden.
- Dom** (*heer, eertitel der edellieden en priesters in Portugal en Brazilië*), m. -s; zie **Don**.
- Dom** (*domkerk, bisschoppelijke kerk, kerk met koepel, kathedraal*), m. domkerken.
- Dom** (*domtoren*), m. -s; de - van *Utrecht*.
- Dom** (*traag van begrip, stompzinnig*), bn. en bw.: een - *kind*; *zich - houden*, onwetend; een - *uiterlijk*; een - *me zet*, onnoozel; - *te werk gaan*; - *mer*, -st; - **heid**, v.: *hij beging allerlei -heden*, domme streken.
- dom** (*verwant met doen: achtervoegsel*), b.v. *wasdom: God zal - geven*, doen wassen; *prinsdom, vorstendom, hertogdom*, een gebied; *rijkdom, ouderdom, vrijdom*, een toestand; *engelendom, menschdom*, een verzameling.
- Domaniaal** (*van of betreffende het domein*), bn.: *het bestuur der -ale mijnen in Limburg*.
- Domein**' (*rijksgrond, land of kroongrond*), o. -en: *er is kroon- en staats-*; - **beheer**, o. of -**bestuur**, o. gmv.; - **goed**, o. -goederen.
- Domestiek**' (*dienstbode*), m. en v. -en; vr. ook -e: *ik kan geen enkele -e missen*, (C.O.)
- Dom'heer** (*stiftsheer, kapittelheer eener domkerk*), m. -heeren; zie **Kanunnik**.
- Domie'lie** (*officiële woonplaats, verblijf- of woonplaats*), o. -liën, -s: *hij zal eenmaal Amsterdam tot zijn - kiezen*, (C. O.); - *kiezen ten huize van den notaris*; - van *onderstand, plaats, waar een bedelaar armlastig is*.
- Dominiclieren** (*woonachtig of gezeten zijn*).
- Dominant**' (*overheerschend, de overhand hebbend*), bn.; lees: *doe-mie-nant*'.
- Dominante**' (*muz. groote quint, de heerschende toon of hoofdtoon in koraalmusiek*), v. dominanten.
- Domina'tie** (*heerschappij, gezag, beheersching*), v. gmv. (tie = tsie).
- Dom'inee** (eig. heer: *leeraar, predikant*), m. -s; bij verkorting **Ds.**; in de spreekt. - **sche** (*domineesvrouw*), v.
- Domineeren** (*overheerschen, den baas spelen, gebieden*); ook: *Domino-spelen*.
- Domineesbriefje** (*kerkbriefje, lijst v. predikbeurten, predikbeurtenblad*), o. -s; - **stuk** (*stuk uit de lenden van het rund, beste stuk b.v. als geschenk*), o. -stukken; zie **Paterstuk**.
- Dominicaan**' (*monnik van de orde van St. Dominicus, 1215*), m. -canen; zie **Predikheer**.
- Dominica'ner**, bn.: de - *orde, een - monnik*.
- Dominicus**, de H. -, *stichter van de orde der Dominicanen, in 1215 te Toulouse*.
- Dom'ino** (Sp. *mongewaad, vermomningskleed op vastenavond; heer of dame in een domino*), m. en v. -s.
- Dom'ino-spel** (*gezelschapsspel met 28 steenen, elk in twee helften verdeeld*), o. -spellen.
- Dom'kapittel** (R.-K. *college van domheeren of kanunniken als raad van den bisschop*), o. -kapttels.
- Dom'kerk** (*bisschopskerk*), v. -kerken.
- Dom'kop** (*scheldn. lomperd*), m. en v. -pen.
- Dom'me** (*dom persoon*), m. en v. -n: zegsw. *zich van den - houden*, *zich onnoozel houden*.
- Dom'mekracht** (*hef- of opschroefwerktuig, aardwind*), v. -en; fig. *lomperd, plomp mensch*.
- Dom'mel** (*bedwelmig, staapje*), m. gmv.
- Dom'melen** (*klankn. gonzen gelijk de bijen, mommelen*), ik heb gedommeld; - **aar**, m. -s; - **ing** (*stuimering*), v. -en.
- Dom'melen** (*stuimeren*), ik heb -dommeld: *zit je daar weer te -?*
- Dom'melig** (*slaperig*), bn., -er, -st: - **weer**.
- Dom'merik** (*lomperd, domoor*), m. en v. -en.
- Dom'migheid** (*dom gezegde, domme streek*), v. -heden.
- Dom'oor** (*dom mensch, onnoozele*), m. -en.
- Dom'pelaar** (*watervogel, duiker*), m. -s.
- Dom'pelen** (*onder water plonsen*), ik heb gedompeld; fig. *in ellende -*, *in roww -*, d.i. storten; - **ing**, v. -en.
- Dom'pen** (*verwant met dempen: smoren, uitblusschen*), ik heb gedompt: een *kaars -*.
- Dom'per** (*kaarsendomper*), m. -s; fig. *duisterling, bevorderaar van domheid*.
- Dom'pig** (*dampig, somber, vochtig*), bn., -er, -st; - **heid**, v. gmv.
- Dom'proost** (*proost van een domkerk, voorzitter v. e. kapittel*), m. -proosten; zie **Proost**.
- Dom'school** (*in de Middeleeuwen school v. het domkapittel*), v. -scholen.
- Domus domini**, Lat. *het Huis des Heeren*.
- Don** (Fr. *gift, schenking*), m. -s; - **gratuit**' (*vrijwillige gift*); lees: *gra-tu-ie*'.
- Don** (*eertitel wóór den voornaam van edellieden en hooge geestelijken in Spanje en Italië*), m. dons.
- Do'na** (*Spaansche titel van adellijke dames*), v. -s; lees: *don'ja*.
- Do'nar**, m.; zie **Thor**.
- Donata'ris** (*begiftigde*), m. en v. -sen.
- Donateur**' (Fr. *iem., die een vereeniging geldelijk steunt*), m. -s.
- Dona'tie** (*gift, schenking*), v. -s, -tiën.
- Donat'rice** (Fr. *vrouwel. donateur*), v. -s.
- Don'der** (*geraas, knal, gerommel, een onweer vergezellend*), m. -s.
- Don'deraal** (*weeraal, meerpoet*), m. -alen.
- Don'deraar**, myth. *Dondergod n.l. Jupiter*, zie ald., en *bij de Germanen Thor*, zie ald.
- Don'derbeitel** (Germ. myth. *de naam, door het bijgeloof gegeven aan een vuursteenen wapen uit den oertijd*), m. -beitels; ook, -*hamer*, -*bijl*: *men dacht hierbij aan den hamer van Thor of aan den Miölnir*, zie ald.
- Don'derbui** (*onweersvlaag*), v. -buien.
- Don'derdag** (*vijfde dag der week, naar Donar geheeten*), m. -en; -s, bw.: *de raad vergaderd -*; - **sch**, bn.: *de -e markt*.
- Don'deren** (*rommelen, knallen v. d. donder*), het heeft gedonderd; zegsw. *hij hoort het te Keulen -*, *staat erg verbaasd, zie Keulen*; fig. *iemand -*, fig. *kwellen, plagen*: *plat*.
- Don'dergod**, Germ. myth. *Thor*, zie ald.
- Don'derjagen** (*lastig maken, kwellen, plagen*), ik heb gedonderjaagd: *lig niet te -*, *plat*.
- Don'derjool** (*rumoerige studenten-feestavond, om de groenen te donderen*), m. -jolen.
- Don'derpad** (*klein rivier- en zeevischje*), v. -padden; - **padde** (*kikkervisshje*), v. -n.
- Don'derpoeder** (*knalpoeder*), o. gmv.
- Don'ders**, bw.: *het is - ver*, *erg. plat*.
- Don'dersch**, bn.: *die -e jongen. plat*.

- Don'dersteen** (donderbeitel), m. -en; -, wordt ook als scheldwoord gebezigd; *Jou -!*
- Don'derwolk** (ontweerswolk), v. -en; *hagelsteenen, de - ontperst*, (Da Costa); -**slag** (*het knallen of rommelen v. d. donder*), m. -en; *felle -en, knetterende -en.*
- Dong** (stalmest, drek), m. gmv. gew.
- Don Juan** (fig. *verleider, wellusteling*), m. -s.
- Don'ker** (duister), o. gmv.; zegsw. *tusschen licht en -*, in de schemering, als zn. o.: *in het - of in den - zitten.*
- Don'ker** (duister, zwart), bn. en bw.: *de - e dagen vóór Kerstmis; een - e kleur; fig. een - vooruitzicht, niet bemoedigend, treurig; een - e toekomst; het waren - e tijden, onheilspellend; het ziet er - voor ons uit, naar.*
- Don'kerblauw** (erg of diep blauw), bn.: *een - e japon, een - e overjas.* Evenzoo: -**bruin**, -**geel**, -**grauw**, -**grijs**, -**groen**, -**rood**.
- Don'key** (stoomlier op schepen), v. -'s. (ey=ie): *de - man, de man, aan de stoomlier staande bij 't lossen of laden.*
- Don Quichot' de la Manche**: *dwaze, dolende ridder, bespottelijke held in den roman van Cervantes, 1547-1616; de - verscheen in 1598, het is een satire op het Spaansche riddersromans en op de riddersromans; fig. dwepende gek, die tegen denkbeeldige misstanden te velde trekt; - chotterle' (indwaze handelwijze, plannen, enz.), v. -en; lees: don kiesjot'; ook: Don Quixote.*
- Don'na**, v.; zie **Do'na**, alleen in gebruik bij voornamen: - *Clara.*
- Dons** (de fijnste vederen), o. gmv.: *een bed van -; fig. 't - aan 's jonglings kin, teere baardhaartjes; 't - van een perzik, de zachte, fluweelige huid; zegsw. zoo zacht als -; - achtig, bn.: - achtige veeren.*
- Dons'vlinder** (een kleine vlinder, waarvan kop en borststuk dik bedekt zijn met donzige haren), m. -vlinders: *de rups van den - brengt aan de vrucht- en loofboomen groote schade toe.*
- Don'zen** (van dons), bn.: *een - dekbed.*
- Don'zig** (donsachtig), bn., -er, -st: *een - bed, een - nest; fig. een - waas.*
- Dood**, m.: *hij ziet er uit als de -*, n.l. even skeletachtig mager; *de - van Yperen*, pestziekte: zegsw. *er uitzien als de - van Yperen*, zeer vervallen en zwak; *wandelen in de schaduwen des -s*, gestorven zijn; *het is er de - in den pot*, Bijb. het is er een doodsche boel, men verveelt er zich gruwelijk; *ten doode opgeschreven zijn*, zullen ophouden te bestaan; *de zwarte -*, de pestziekte; zegsw. *om den - niet*, al zou het den dood berokkenen.
- Dood** (overleden, gestorven), bn.: *de man is -; een - e boom, een - e visch; een - kapitaal, renteloos; de Doodse Zee*, (in Palestina); *hij is - van slaap; hij is op sterven na -*, ir. voor, hij leeft nog; *een wet blijft een - e letter*, als zij niet uitgevoerd wordt, is nul en van geener waarde; *- e talen*, die door geen volk meer gesproken worden, b.v. het Latijn; *- e strijkrachten*, b.v. wapens, forten, vestingen, schepen, enz.; *de locomotief stond op een - spoor*, op rails die niet doorloopen; *die straat loopt -*, heeft geen uitgang, z. **Doodloopen**.
- Dood'af** (doodmoede), bn.: *Amelie zeeg - op een stoel neder*, (C. O.)
- Dood'akte** (akte van overlijden), v. -akten; zie **Attestatie**.
- Dood'arm** (zeer arm, zijnde zonder eenig bezit, straatarm), bn.; verg. **Doodeenvoudig**, enz.
- Dood'attest** (akte van overlijden, attestatie de morte), o. -attesten.
- Dood'bed** (bed, waaropeen doode), o. -bedden.
- Dood'bedaard** (kalm als een doode, in de hoogste mate bedaard), bn. en bw.
- Dood'bidder** (aanspreker), m. -s, gew.: *een gezicht hebben als een -*, er bleek uitzien.
- Dood'bijten** (bijtend dooden), de hond beet de rat -, heeft haar doodgebeten; -**blijven** (opeens sterven, sneuvelen, doodvallen), hij bleef -, is - gebleven; fig. *hij blijft - op een halven cent, is aartsgierig; - bloeden* (sterven door verbloeding), is doodgebloed; *hij zal nog -; fig. dat praatje zal wel - op niets uitloopen, vergeten worden.*
- Dood'bus** (urn, ook: *fondsbus*, waarin men stort, om bij overlijden de zijnen eenige uitkeering te verzekeren), v. -bussen.
- Dood'doener** (machtspreuk), m. -doeners.
- Doo'de** (gestorvene), m. en v. -n.
- Dood'eenvoudig** (zeer of hoogst eenvoudig), bn. en bw.; verg. **Doodarm**.
- Dood'eerlijk** (in de hoogste mate eerlijk), bn.
- Doo'de hand**: goederen in de - hand zijn bezittingen van instellingen, zoodat zij niet vererven en daardoor ontkomen aan de belastingheffing i. d. vorm v. successierecht.
- Doo'dekop** (ijzerzijde, polijstpoeder), v. gmv.
- Doo'delijk** (den dood veroorzakend), bn. en bw.: *een - schot, een - vergift, een - e wonde, -er, -st; fig. in hooge mate: zich - vervelen; -heid*, v. gmv.
- Doo'den** (den van dood: doodmaken), ik heb gedood, fig. *den tijd -*, d. i. verdrijven; *zijn lusten -*, d. i. onderdrukken.
- Doo'denakker** (begraafplaats), m. -akkers.
- Doo'dendans** (zeer geliefd, middeleeuwsch tafereel, allegorisch de macht en de onverbiddelijkheid des doods voorstellend), m. -en; zie **Macaber**; -**gericht** (gesch. Egypte: oordeel over een doode door 42 rechters), o. -gerichten; -**marsch** (treurmarsch), m. -en; -**maske** (afdruk in gips van het aangezicht v. e. overledene), o. -n, -s: *een - van Von Beethoven; -rijk* (verblijfplaats van de zielen der afgestorvenen), o. gmv., ook **Onderwereld**; -**verklikker** (scherts. aanspreker, bidder), m. -verklidders.
- Doo'de punt**, o.; zie **Punt**.
- Doo'deter** (leeglooper, doenniet; iem. die behalve te eten niets uitvoert, ook: *paard, dat het genadebrood eet*), m. -s; vr. -**eetster**, -s.
- Doo'dergeren**, **zich** (z. vreeselijk ergeren, z. in de hoogste mate kwaad bloed zetten), ik ergerde mij -, heb mij -geërgerd.
- Doo'd'famillaar** (hoogst gemeenzaam), bn.
- Doo'd'gaan** (sterven), hij ging -, is -gegaan.
- Doo'd'gewoon** (zeer gewoon), bn. en bw.
- Doo'd'goed** (beddegoed van een sterfbed; ook doodkleed), o. gmv.
- Doo'd'goed** (in hooge mate goed), bn.
- Doo'd'graver** (grafmaker), m. -gravers.
- Doo'd'graver** (zwarte tor, een soort aaskever), m. -gravers; zie **Aastor**.
- Doo'd'jagen** (een paard zóó afjakkeren, dat het bezwijkt of aan de gevolgen sterft), ik jaagde of joeg -, heb -gejaagd.
- Doo'd'jammer** (hoogst jammer), bn.
- Doo'd'kist** (lijkkist), v. -kisten: gesch. *den sleutel op de - leggen*, van de nalatenschap afzien; zegsw. *een nagel aan iemands - zijn*,

hem groot zielsverdriet aandoen; — **kleed** (*lijkwade, doodskistkleed*), o. — en; — **klop-pertje** (*kevertje, dat in 't hout klopt of tikt*), o. — s: het bijgeloof ziet in dit tikken een voorteken van een sterfgeval.

Dood'kniezen, zieh (eig. door verdriet en naargeestigheid doodgaan), zij kniesde zich —, heeft zich — gekniesd: *zich ergens —, door treurigheid kwijnen.*

Dood'kruid (*belladonna*), o. gmv.: *het —, van de menigt' der glimmervrucht gekromd, (Staring), zie: Wolfkers en Belladonna.*

Dood'lachen (*door erg te lachen dooden*), ik lachte —, heb — gelachen: *het voorstel werd in het Parlement eenvoudig — gelachen, door algemeene hilariteit als gedood; zich —, eig. het van of door geweldig lachen als besterven.*

Dood'leuk (*erg leuk*), bn. en bw.

Dood'loopen (*fig. geen uitgang hebben*), het liep —, is — geloopt: *deze straat loopt dood; dat beekje loopt dood in dat moeras.*

Dood'moede, dood'moe (eig. doodelijk moe, fig. buitengewoon moe), bn.; — **nuchter** (*totaal nuchter*), bn. en bw.; — **onschuldig** (*in elk opzicht onschuldig*), bn.; — **op** (*zeer afgemat, ook: afgeleefd*), bn.; — **ouder-wetsch**, bn.: *een — e klepperman, (J. v. M.), erg van den ouden stempel.*

Doods'angst (*fig. erge angst*), m. — angsten.

Doods'beenderen (*beenderen van een geraamte*), o. mv.; — **benauwd** (*doodelijk angstig*), bn.; — **bleek** (*doodelijk bleek*), bn.: *een jongmensch met een — uiterlijk.*

Doodsch (*akelig, naar, eenzaam*), bn.: *een — e stilte, een — e weg, wat is het hier —; — er, meest —; vergel. Doodelijk.*

Doodschieten (*met een schot dooden*), ik schoot —, heb — geschoten: *een haas —.*

Dood'schouw (*het schouwen der zelfmoordenaars of verongelukten*), v. gmv.: *de armen-dokter heeft daar ook de —.*

Doods'gevaar (*levensgevaar*), o. gmv.; — **hoofd** (*een ontvoetd menschenhoofd*), o. — hoofden, z. Bekkeneel; — **hoofdvlinder** (*een groote schemeringvlinder met een figuur als een doodskop op de rugzijde van het borststuk*), m. — vlinders; — **kleur** (*lijkkleur*), v. gmv.; — **kop** (*doodshoofd*), m. — koppen.

Dood'slaan (*slaande dooden*), hij sloeg de adder —, heeft haar — geslagen.

Dood'slag (eig. slag, die den dood ten gevolge heeft, manslag), m. — slagen: *er komt nog moord en — van, zie Moord.*

Doods'mood (*het zieltoegen, stervensnood*), m. gmv.: *zegsw. hij kijkt als een uil in —, erg angstig; — schrik, m. gmv.: zegsw. iem. den — op het lijf jagen, hem in erge mate doen schrikken; — slaap (de eeuwige rust), m. gmv.: hij n.l. de grijsaard juicht en lacht om den — te verdrijven, (De Gen.); — snik (laatste snik of zucht), m. gmv.; — strijd (worsteling tegen den dood), m. gmv.; — stuip (stuip, waarmee de dood intrreedt), v. — stuipen.*

Dood'steek (*steek, die den dood ten gevolge heeft*), m. gmv., fig. hartgrievend leed.

Dood'straf (*lijfstraf, die den dood ten gevolge heeft*), v. — straffen. Geen — bestaat er in: Roemenië (1864), Portugal (1867), Nederland (1870), Italië (1839), enz.

Dood'stroom (*scheepst. dood-tijd*), m. gmv.; fig. 't is hier —, er is niets te doen.

Doods'nur (*stervensuur*), o. gmv.; — **verf** (*lijkkleur*), v.: *die lijder, met de — op de*

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

ingevallen wangen, (J. t. B.), doodelijke bleekheid; — wade, v. — waden, zie het betere Doodwade; — zweet (het laatste zweet in den stervensnood), o. gmv.

Dood'treuren (eig. door treurnis sterven), zich —, zij treurde zich dood, heeft zich — getreurd.

Dood'tij (*geringe vloed n.l. bij het eerste en laatste kwartier*), o. — tijen; ook: *stilstand in het water tegen den tijd, dat vloed of eb invalt; de tegenst. is Springtij.*

Dood'verf (*grondverf; vooral, eerste aanleg eener schildertij*), v. — verven: *hier zijn twee — verven van uw portret, ook platte namaak.*

Dood'verklaren (eig. verklaren, dat iem. dood is); fig. iem. —, alle betrekking met hem afsnijden en doen, of hij voor ons dood is; men verklaarde —, heeft — verklaard.

Dood'verven (*een schilderij aanleggen*), ik heb gedoodverfd; fig. iem. met een post of ambt —, d. i. hem als zoodanig noemen, aanwijzen: *genoeg om mij te — voor een man van den achteruitgang, (Potg.); iem. — als den dader van iets, op de gis aanduiden.*

Dood'vijand (eig. vijand, die mijn dood zoekt: *ergste vijand*), m. — vijanden.

Dood'vlag (*rouwvlag, zwarte vlag, vlag halfstok geheschen*), v. — vlaggen.

Dood'vonnis (*vonnis, waarbij iemand ter dood wordt veroordeeld*), o. — vonnissen: *het — uitspreken, het — aan iemand voltrekken.*

Dood'vreter (*doodeter, kniesoor*), m. — s.

Dood'wade (*doodskleed, doodlaken*), v. — waden: *het lichaam zal daar nederliggen, in een enkele — gehuld, (C. O.); ook: — wa.*

Dood'water (*stilstand v. h. zee-water, een verschijnsel aan de kusten v. Noorwegen*), o. gmv.

Dood'water (*scheepst. zog. kielwater*), o. gmv.

Dood'wonde (*doodelijkewonde*), v. — wonden: *zegsw. nu, het is geen —, het is zoo erg niet.*

Dood'ziek (*doodelijk ziek*), bn.: *een — kindje.*

Dood'zwijgen (*door te zwijgen de belangstelling in iem. of iets dooden*), ik zweeg —, heb — gezwezen: *men heeft mij trachten dood te — (Multatuli); het beste is die dwaze critic die dood te —, er niet op te antwoorden.*

Doof (*van het gehoor beroofd, ook hardhoorig*), bn. en bw.: *zegsw. zoo — als een kwartel, erg doof, omdat een kwartel, door schrik verlamd, niet opvliegt, zelfs niet bij e. schot; fig. — voor de stem van 't medelijden, geen medelijden kennend: Oostindisch —, zie aldaar; zegsw. aan een doovemans deur kloppen, bij iem. geen gehoor krijgen, geen inwilliging van een verzoek; z. Stokdoof en Hardhoorig.*

Doof'pot (*ijzeren pot met deksel tot uitdoo-ving van brandstof*), m. — potten: *zegsw. iets in den — stoppen, de zaak smoren, voorgoed uit de wereld helpen.*

Doofstom (*doof en stom*), bn.; — **held**, v.; — **stom'me** (*persoon, die doofstom is*), m. en v. — n; — **stom'men-instituut** (*inrich-ting, waarin doofstomme kinderen opvoeding en onderwijs ontvangen*), o. — instituten.

Dool (*het dooien*), m. gmv.: *de — valt in.*

Dool'en (*het smelten van sneeuw en ijs na vorst*), het heeft gedooit: *het begint te —.*

Dool'er (*het geel van een ei*), m. — s; zie Do o r.

Dool'weder, -weer (*dooiend weer*), o. gmv.

Dook (*kram i. e. steen*), v. doken.

Dool (*het dolen*), m.: *op den — zijn.*

Dool'hof (*tuin met kronkelpaden, vormend een ingewikkelde meetkundige figuur*), m. en

o. -hoven: fig. een - van straten, b.v. in een stad als Parijs; een - van gangen, b.v. in den St.-Pietersberg; het recht is een waar -, de wetten; zie ook Labyrint.

Doolweg (eig. verkeerde weg; fig. weg der zonde), m. -wegen; ook: -pad, o. -en.

Doo'wig (vochtig, klam), bn., -er, -st; Yernooy zei ... met een - voorhoofd, (C.O.)

Doop (doopsel, kerkelijke plechtigheid), m.; de - van een kind, iemand den - toedienen; fig. de - van een klok, inzegening; de - van een schip, feestelijke naamgeving.

Doop (saus), v. gmv. gew.

Doopakte (doopbewijs), v. -n; -**bekken** (meestal koperen kom voor het doopwater), o. -s; -**belofte** (R.-K. belofte, door peter en meter voor den doopeling afgelegd), v. -n; -**boek** (register, waarin de namen der doopelingen worden ingeschreven), o. -boeken;

-**brief** (doopakte), m. -brieven; -**ceel**, -**cedel** (uittreksel uit het doopboek, geboortecextract, doopakte), v. -en, -s; zegsw. iemands -lichten d. i. iemands verleden en vooral het kwaad van hem en wel van zijn geboorte af of van zijn familie naspeuren en bekend maken;

-**deken** (sprei, waaronder de jonggeborene ter kerk wordt gedragen), v. -s; -**eling** (hij of zij, die gedoopt wordt), m. en v. -en.

Doopen (den. van. doop: den doop toedienen), ik heb -doopt: ik heb het kind Leo laten -, dien naam bij het doopen doen geven; fig. indompelen: brood in melk, in wijn -, scherts. die boer weet zijn melk te -, verwateren.

Dooper (hij, die doopt), m. -s; Bijb. Joannes de -, de voorlooper v. Christus, Matth. 3:1.

Doopfeest, o. -en; -**formulier** (woorden, die bij het doopen worden uitgesproken), o. -en; -**gelofte**, v. -n; -**getuigen** (peter en meter), m. en v. mv.; -**goed** (-kleertjes), o. gmv.; -**heffer** (iemand, die het kind ten doop heft, peetoom), m. -s; -**hefster** (peetlante), v. -s; -**hek** (in Herv. kerken het hek om den preekstoel), o. -heken; -**hemd** (wit linnen kleed als waarin de volwassen heidenen het doopsel ontvingen), o. -en; -**jurk** (wit japonnetje, door de(n) doopeling gedragen) v. -jurken; -**kapel** (R.-K. kapel, waarin de doopvont staat), v. -len; -**maal** (-feestmaal), o. -malen; -**naam** (voornaam), m. -namen; -**plechtigheid**, v. -heden; -**register** (doopboek), o. -s.

Doopsel (sacrament), o. gmv.: het - des waters, vroeger onderdompeling bij het doopen; het - des bloeds, de marteldood; zie Doop.

Doopsgezind, bn.: hij, zij is -, zie Menist.

Doopsgezinde (volgeling van Menno Simonsz., 1496-1561, welke alleen den doop der bejaarden erkent), m. en v. -n; z. Menist.

Doopvont (R.-K. doopbekken), v. -vonten.

Door, bw.: -**studeeren**, verder, voort; -**breken**, in stukken; -**laten**, ergens doorheen; -**kna'gen**, in alle richtingen; vz. (dwarsdoor): -den tuin wandelen, -de deur in huis komen.

Door, bw. vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op door), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w. w.); steeds wordt door vastgeschreven in de onbepaalde wijs en in het verleden deelw., b.v.: door'snijden en doorsnijden; door'gesneden en doorsneden; vergelijk: door'dringen en doordrin'gen, door'loopen en doorloo'pen, doorschieten en doorschiëten, enz.

Door (dooier voor do-er, doder), m. en o. -en: zoo geel als een -.

Doora'derd (met aders doorloopen), bn.: -**marmar**; -**bak'ken** (goed gaar gebakken), hn.: goed - brood.

Doorbo'ren (dwars door iets heen boren), ik -boorde, heb -boord: de wanden werden met kogels -boord', fig. iets met zijn blikken -, iem. met de oogen -; met een zwaard van droefheid -boord', -**ing**, v.: de -ing van een berg tot aanleg v. e. tunnel.

Doorbraak, v. -braken: de - van een dijk.

Doorbrenger (verkwister, bonvivant), m. -s.

Doorbuigen (al buigende doen breken), ik boog -, heb -gebogen: een stok -; ook, krommen onder een last; het boog -, is -gebogen: de balken van dien graanzolder zijn -gebogen, de zolder is -gebogen.

Doordacht' (degetlijk overlegd), bn.: een goed -e zaak; een goed -plan, metzorgoverwogen.

Doordat' (omdat), vgw.: de weg is stijkertig, -het al drie dagen heeft geregend.

Doordien' (omdat, dewijl), vgw.

Doordraaien (zwiren, nachtbraken, den losbol spelen); onbep. wijs: hij was aan't -; -**er** (lichtmis, zuiverbol), m. -s.

Doordraaier (lichtmis, bambocheur), m. -s.

Doordring'baarheid (nat. eigenschap der lichamen), v. gmv.: de - is een gevolg der poreusheid; zie Doortrokken.

Doordringen (eig. ergens doorheen dringen), ik drong -, ben en heb -gedrongen; ook, doordrin'gen: het -drong', hij is doordron'gen: hij is -dron'gen van schaamte; hij is -dron'gen van de waarheid zijner leer, d. i. in zijn hart er van overtuigd.

Doordrin'gend, bn. en bw.: een - geluid, een -e koude, een -e stem, een - verstand; de wind waait -; -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Dooreen' (door elkaar), bw.: alles lag -; hij verdient per jaar - f1500. Dit bijw. vormt scheidbare samenstellingen, wier onbep. wijzen en deelwoorden aaneengescreven worden: -gooien, -haspelen, -koken, -loopen, -mengen, -roeren, -slaan, -vlechten, -warren, en evenzoo: dooreengegoid, dooreengehaspeld, dooreengekookt, enz.

Dooreerlijk (in alle opzichten eerlijk), bn.: de man is -, doodeerlijk; het is een -e zaak;

Door'gaand (aanhoudend, voortdurend), bn.: een -e lofuiting, een -e koorts; een -e regel, algemeen; een -e trein, een smeltrein;

-**gaans** (uit doorgaand -s: gewoonlijk, in den regel, meestal), bw.; -**gang**, m. -gangen: de - van Mercurius en Venus, d. i. de schijnbare loop over de zonneschijf; -**gangshuis**, o. -huizen, zie Passantenhuis; ook huis, waarin tijdelijk onderkomen wordt verleend aan verwaarloosde vrouwen, enz.

Door'geleerd (in hooge mate geleerd), bn.

Door'gestoken, bn.: een - kaart, eig. een kaart met naald of speld doorgeprikt; fig. een afgesproken, vooraf bekonkeld zaak, een geheim overleg, bedekte afspraak.

Door'goed (zeer goed), bn.: de man is -.

Door'halen (door iets heen trekken), ik haalde -, heb -gehaald: de wasch -, het linnen -, door stijf- en blauwswelwater halen; fig. iemand duchtig, terdege -; streng berispen; een woord -, doorschrappen, royeeren; een post op een rekening -, doorstrepn.

Door'jager (iem., die ontzettend veel eet en toch erg mager blijft), m. -jagers. gmv.

Doorheen (van 't een vlak door het andere heen), bw.: de kogel vloog er doorheen b.v. door een plank.

Doorheet (zeer heet), bn.: -heete soep.

Doorkneed (volkomen op de hoogte, zeer bedreven), bn.: zegsw. - in iets zijn, er goed in thuis zijn, b.v.: deze leeraar is - in de kennis van het Fransch; doorknede kennis.

Doorlaat (opening in den dijk, om het opstuwende water door te laten), m. -laten.

Doorlicht, bn., zie Doorlucht.

Doorloop (doorgang, overpad), m. -loopen.

Doorloopen (eig. vooriggaan met aanhoudend loopen, ik liep door, heb -gelopen; ook: doorloopen: ik -hep', heb doorloopen: wij doortiepen de velden, doorkruisten; een klas doorloopen, ten einde loopen, van het begin tot het einde volgen; wij hebben die twee tijdvakken der geschiedenis nog eens doorloopen, gerepeteerd, herhaald.

Doorlopend (onafgebroken, voortdurend), bn.: een -verhaal, een -gesukkel; ook: Doorlopend: hij heeft in dien winkel -krediet, een -e rekening; als bw.: hij is - op reis.

Doorlucht (doorschijnend), bn.; ook, Doorlucht: een -eroemer, (Potg.); -er, -st. vero.

Doorluchtig (aantienlyk, voornaam, achtbaar), bn., -er, -st; -heid (eeretitel van vorstelijke personen en bisschoppen), v. -heden.

Doormarceeren (verder of voortdurend marcheeren), ik marceer -, heb en ben -gemarceerd; -marsch (doortocht), m. -en: de soldaten, op hun -, vernachten in ons dorp.

Doorn, do'ren (scherppuntig houtig deel eener plant), m. doornen endorens: desteedoorn heeft -s; de braamranken, de rozen hebben -s; zegsw. fig. dat is hem een - in het oog, iets zeer hinderlijks, het veroorzaakt hem bij voortdurend ergernis; dat is hem een - in 't vleesch, Bijb. valt hem lastig en smartelijk; fig. de doorn is het zinnebeeld der smart; -achtig, bn., -er, -st: een -e heg; -appel (giftplant met witte bloemen), m. -appeis; zie Dol'appel, dolmakende appel.

Doornat (druipnat), bn.: de jongen was -.

Doornen, bn.: een -stok, een -tak.

Doornenkroon (vlechtsel van doorntakken), v. -kronen: Jezus met de -.

Doornhaag (een heg van doornstruiken), v. -hagen.

Doornhaai (speerhaai, kleine haai), m. -en.

Doornig (doornachtig), bn.; -er, -st.

Doornstruik (vlinderbloem. plant), m. -en: de - groeit in ons land op hooge zandgronden.

Doorntak (tak met dorens), m. -takken.

Doornreis (doortocht), v. -reizen.

Doorre'gen (doorgroeid, doorwassen), bn.: -spek, nl. met vleesch doorgroeid.

Doornrijp (ter dege rijp), bn.: een -e peer.

Doorschemeren (ergens door heen schemeren of schijnen), het schemerde -, heeft -geschemerd: fig. achterdocht laten -.

Doorschieten (eig. voortgaan met schieten, aanhoudend schieten), zij schoten -, hebben al maar -geschoten; doorschieten: ik -schoot', heb doorschoten: dit boek is met wit papier -scho'ten, zie Interfolieeren.

Doorschijnend (het licht doorlatend), bn.; -heid, v. gmv.: -heid van matglas.

Doorslaand (afdoend), bn. en bw.: een -bewijs, overtuigend; de mindere innigheid van het Fransch komt -uit, (Potg.); -er, -st.

Doorslag (overwicht, dat in den detailhan-

del gegeven wordt bij het afwegen van kleine hoeveelheden), m. -slagen: een - geven.

Doorslag (bestissing), m. gmv.: dat gaf eindelijk den -, deed de deur toe.

Doorslag (vergiestest), m. -slagen.

Doorsleepen (iets al sleepende ergens doorheen voeren), ik sleepte -, heb -gesleept.

Doorslepen (fig. doortrapt, stuw), bn.; -er, -st: een -schurk; -heid, v. gmv.

Doorsnede (middellijn), v. -sneden.

Doorsnijden (in tweeën snijden), ik sneed door, heb door'gesneden: een boterham -, ik heb den appel door'gesneden, een kaas -.

Doorsnijden (in alle richtingen doorstromen), zij doorsneed', heeft doorsneden: de rivieren - ons land; fig. dat doorsnijdt' mij het hart, wondt of greift mijn hart.

Doorsnood (ery slecht), bn.: een -e daad.

Doorsnuffelen (nauwkeurig doorzoeken), ik -snuffelde, heb doorsnuffeld: allerlei boeken, allerlei bibliotheken -.

Doorsstaan (verdragen, lijden, ondergaan, verduren), ik stond -, heb -gestaan: je moet zien de pijn door te -; -gestaan leed; ook: doorstaan, ik doorstond', heb doorstaan: een examen -, de proef -, een beleg -.

Doortas'tend (snel handelend), bn. en bw.

Doortim'erd (naar behooren, met zorg gebouwd), bn.: een goed - huis.

Doortocht (doormarsch, doorgang), m. -en: den - versperren, zich een - banen.

Doortrapt (listig, loos, stuw), bn.: een -bedreger, goed in 't bedriegen thuis; -er, -st; zie Doorkneed', dat meest in goeden zin gebezigd wordt; -heid, v. gmv.

Doortrokken, bn.: een papier met olie -: fig. een aanspraak, van de lucht aer academie -, (Koetsveld).

Doortvaart (doorgang, straat), v. -vaarten.

Doorvoed (welgevoed), bn., meer -, meest -: de wel -e Burgemeester, (Koetsveld).

Doorvoeld (innig gevoeld, opgevoeld uit het hart), bn.: die poezie is -.

Doorvoer (vervoer door een land), m. -en: rechten van -, zie Transitio; -voerbrief (geleubrief voor goederen), m. -brieven.

Doorvoeren (handelsartikelen dóór een land voeren), ik heb -gevoerd; -voerhandel (transito-handel), m. gmv.; -voerrecht (belasting), o. -rechten.

Doorwarm (inwarm, geheel warm), bn.: nu ben ik - van het schautsenrijden.

Doorwas (schermbl. plant), m. -wassen.

Doorwas'sen (-groeid), bn.; z. Doorregen.

Doorwrocht (goed doorwerkt; naar alle eischen bewerkt, degelijk), bn., -er, -st: een -e handleiding; -heid, v. gmv.

Doorzicht (gezicht door iets heen; fig. vlug bezin, schranderheid), o. gmv.: iem. het - betimmeren; een man van -, scherppzinnigheid.

Doorzicht'ig (de lichtstralen doorlatend), bn.: de lucht is -, kristal is -; fig. die booze plannen zijn al te -, men kan ze goed doorzien; -er, -st; -heid, v. gmv.

Doorzichtkunde (leer der perspectief bij het teekenen), v. gmv.

Doorzien, ik zag -, heb -gezien: ik zal die rekening eens -, terloops nazien; ook: ik -zag', heb doorzien' d. i. ik begreep, heb begrepen: wij hebben die snoode plannen doorzien', doorgrond.

Doorzult (doormengd, doorspekt), bn.: een toespraak, met grappen of moppen -.

Doos (O.-I. rijtuigje), v.; zie Dogcar.
Doos (een soort van kistje met deksel), v. doozen: een blikken —, een spanen —; zegsw. hij zit in de —, gevangenis; hij komt als uit een —je, ziet er zeer net uit; dat is iets uit de oude —, van vroeger tijd, b.v. een liedje, een spelletje, enz. nl. uit de dagen van olim.
Doosvrucht (veelzadige vrucht in den vorm van een doos), v. —vruchten: een — springt vanzelf open; de papaver heeft een —.
Doo've (iemand, die niet hoort), m. en v. —n; zegsw. dat is aan geen — gezegd, ik zal er mijn voordeel mee doen; voor —n preeken, d. i. voor menschen, die toch niet willen hooren.
Doovekool' (gedoofde koolvuur), v. —kolen.
Doo'veman (een doove), m.: zegsw. aan een —s deur kloppen, geen gehoor krijgen, z. Doof.
Doo'ven (uiddooven, smoren), ik heb gedooft: den glans —, den luister —; —ing, v. gmv.
Doo'venetel (lipbloemige plant, groeit in 't wild, bloeit van April tot Juli), v. —netels.
Doo'verik (scherts. iemand, die niet wil hooren), m. en v. dooveriken.
Doo'vigheid (verzachte vorm of euphemisme voor doofheid), v. gmv.
Dop (deksel, schil, schaal), m. doppen: zegsw. hij komt pas uit den —, hij komt pas kijken; hier wordt het nieuws uit den — gebroken, (Koetsveld), aan het licht gebracht.
Dop (lage, stijf-viltten heerenhoed), m. —pen.
Dop'erwt (erwt, die in een peul zit), v. —en.
Dop'heide (erica, heideplant met paarse bloembolletjes aan den top v. d. stengel), v. gmv.
Dop'ing, o.: — is het onderhuidsche toedienen van sterk werkende middelen of alcaloïden, het heeft ten doel, renpaarden groote snelheid te doen verkrijgen, en wordt gestraft met levenslange disqualificatie.
Dop'jesspel (zeker bekerspel), o. —spellen.
Dop'pen (van den dop of de peul ontdoen), ik heb gedopt: boonen —, erwten —.
Dop'pen (den dop of hoed afnemen om te groeten), wij dopten, hebben diep —dopt.
Dop'per (doperwt), m. doppers.
Dop'pio (muz. dubbel), bw.
Dop'vrucht (niet-openspringende, eenzadige vrucht), v. —vruchten.
Dor (droog, schraal bij gebrek aan sappen of water), bn. en bw.; —der, —st; —heid, v. gmv.
Dora'de (geslacht der smalle visschen, der goudkarpers, goudmakreelen), v. —s.
Dora'do (goudland), fig. het land van belofte, een land, overvloeiend van rijkdom en pracht, o. gmv.; zie El dorado: 't is hier een dorado.
Dord'sche dicht'kring (letterk. Cats, 1577–1660, en zijn volgelingen), m.; men noemt dit ook de — school; hiertoe behooren o.m. Anna Roemer Visscher, pater Poirters, enz.
Doré' (Fr. verguld), bn.: jeunesse dorée, jonge edellieden in Frankrijk tijdens het Directoire (Oct. 1795–Nov. 1799); de rijke jongelui.
Dor'en, m. dorens; ook Doorn.
Dor'is (naaktkieuwige slak), v. —sen.
Dor'is, klein landschap in Hellas, stamland der Doriërs.
Dor'isch (eigen aan de Grieksche Doriërs), bn.: de —e zuil, oudste Grieksche zuil, zonder voetstuk en met een eenvoudig kapiteel.
Dor'kas (Gr. liefdadige-vrouwenvereniging, ook liefdadige vrouw), v. gmv.; zie Hand. 9:36, ook Ta bitha (Arameesch).
Dorm'ter (sig. dormitorium, slaapzaal), m. —s.
Dorp (landgemeente), o. dorpen: hij woont op

een —; —achtig, bn. en bw.: —achtige manieren, zij is —achtiggekleed; ook Dorpsch.
Dor'pel (drempel), m. dorpels.
Dor'peling (bewoner van een dorp), m. —en.
Dor'per (tijfeigene), m. —s, vero.: Sikko was met de dochter van den vuigen — in den echt getreden, (Van Lenn.)
Dor'perheid (boerschheid, onbeschaamdheid, laagheid), v. gmv.: wat — is dit, onedele gemeente, (Vondel), vero.
Dor'perlijk (onedel, laag, gemeen), bn. vero.
Dorps'bestuur (gemeenteraad met burgemeester), o. —besturen; —burgemeester (hoofd der burgerlijke gemeente op een dorp), m. —s; —herberg (—logement, —café), v. —en; —huis (raadhuys, gemeentehuis), o. —huizen; —kerk (bedehuis van het dorp), v. —en; —leeraar (predikant), m. —s, —aren; —plein (marktplaats van een dorp), o. —pleinen; —school (school, door het dorpsbestuur opgericht en onderhouden), v. —scholen; —straat (straat v. h. dorp), v. —straten; —toren (toren der dorpskerk), m. —torens.
Dorpsch (dorpsachtig), bn.: een —jongmensch.
Dor'ren (verdorren, verdrogen), het is gedord: die boom gaat —, het loof begint te —; —ring, v. gmv.: zie Verdorren.
Dors'al'ia (rugtaaijen der koorstoelen), v. mv.
Dorsch (een soort v. kabeljauw), m. —en.
Dorschen (de graankorrels met een vlegel uit de aren staan), ik heb —dorscht; zegsw. hooi —, nutteloos arbeiden; —er, m. —s.
Dorsch'machine (door stoom gedreven machine, om het koren te dorschen), v. —s.
Dor'so (in), op den rug (van een wissel), op de keerzijde. (s = x); zie Endosseeren.
Dorst (gevoel van behoefte aan drinken), m. gmv.; fig. — naar eer, — naar roem, — naar schatten, brandend verlangen.
Dorst, —en, verleden tijd van het oude dorren: hij — niet komen, durfde; zij — en niet.
Dor'sten (dorst gevoelen naar), ik heb gedorst; onp. mij dorst, mij dorste; fig. — naar bloed, naar wraak —, d. i. smachten, haken naar.
Dor'stig (veel dorst hebbende), bn. en bw.; —er, —st: een — hert; —heid, v. gmv.
Dortoir' (slaapzaal in klooster of instituut), m. —s, (oi = oaa).
Doru're (verguldsel, vergulding), v. gmv.
Dos (fraaie kleeding, opschik), m. gmv.; ook in de natuur: de — van veld en hof; lente—, zomer—; zie Uitdossen.
Dos-a-dos (Fr. rug tegen rug), bw. (o = oo).
Dos-a-dos' (O.-I. tweewielig rijtuigje), v.; zie Dogcar, Doos en Sado. (o = oo).
Dos'is (kleine hoeveelheid van een geneesmiddel), v. dosissen; lees: —z is.
Dos'sen (kleeden), ik heb gedost: zij danste, in effen bruin gedost, (Staring); fig. sieren, opschikken: zich —.
Dossier' (Fr. bundel stukken, die op een zelfde rechtszaak of zaak betrekking hebben), o. —s; lees: —siec'.
Dot (suikerpopje voor zuigelingen), m. —ten: het kind was zeer klein en had een grooten — in den mond, (C. O.).
Dot (Fr. huwelijksgift, bruidsschat), v. —ten.
Dot (lief mensch), v. —ten: een — v. e. mensch, een — v. e. tante; zie Dotje.
Dot'itie (schenking van goederen of jaargelden, b.v. a. e. kerk, begiftiging), v. —tiën, —s.
Doteeren (begiftigen, beschenken b.v. met een bruidsschat, met een legaat).

Dot'je (verkl. van *dot*, suikerpopje; scherts. *lieveling*), o. -s: *mijn -*, *een - van een kind*.
Dot'terbloem (soort v. *boterbloem*, *bloeit in Mei en Juli langs slooten*), v. -bloemen.
Douairie're (adelijkeweduwe, die een *douairie* of *weduwgoed* bezit), v. -s; lees: *doe-ar-jère*.
Doua'ne (tolkantoor, kantoor van inkomende rechten, *grenskantoor*), v. gmv.
Doua'nen (tolbeambten), m. mv.; zie *Doua'nier*. (ou = oe).
Douanier' (tolbeambte), m. -en, -s; lees: *doe-anier'*.
Dou'ar, m. -s; zie *Doear*.
Douarie' (weduwgeld, *weduwgoed*), v. -ën.
Double' (biljart. *dubbele stoot*), m. -'s: *Pieter had een - gemaakt*, (C.O.). (ou = oe).
Double' (zilver, met goud overtrokken), o. gmv.: *een serwering van -*. (ou = oe).
Doubleeren (verdubbelen; in het biljartspel: *den bal eerst tegen den band spelen en dan raken: schiepst. omzeilen; op school: een klas of cursus nog eens doorloopen*). (ou = oe).
Doublet' (een dubbel stuk of exemplaar, b.v. *voegeleeren; worp met twee dobbelsteenen, waarbij met beide evenveel oogen worden geworpen*), o. -ten: *het verkwanselen van -ten*, (C.O.); ook: -te, v. -n. (ou = oe).
Doublet' (spraak. *tweelingwoord*, d. i. *twee of meer vormen van eenzelfde woord*), o. -ten: b.v. *maagd-meid, handig-hendig, kiesch-kuisch, stad-stede, door'zoeken-doorzoe'ken*, enz.
Doubleton' (dubbele pistool; Spaansche *goudmunt ± f 20*), m.; ook: *Dubloen'*, m. -en.
Doubleure (voering en opslagen aan een uniform), v. -s. (ou = oe).
Douceur' (Fr. *zoetigheid, zachtheid; drinkgeld, footje*), v. -s: *den koetsier een -tje geven, foot; iemand -tjes zeggen, lieve woordjes, ir. scheldwoorden*. (ou = oe).
Dou'che (Fr. *stortbad*), v. -s: *een -bad nemen, uit een spruit fijne waterstralen op zich laten loopen: koude -s; lees: doesj*.
Douillet'te (Fr. *gewalterde vrouwenmantel; ook pelsmantel*), v. -n; lees: *doel-jel'*.
Dou'ro, duro (Sp. *munt van 5 frank*), m. -'s.
Douw (stoot, *duw*), m. -en; -en (stooten, *duwen*); verg. *nu en nou*; -tje, o. -s.
Down (Eng. *moe, mat*), bn.; lees: *down*.
Doxaal' (ook *doksaal*), o. doxalen; zie *Oksaal*.
Doxologie' (biddende lofprijzing), v. -gieën: in de R.-K. kerk heet de *Gloria wel de groote -*.
Dozijn' (twaalfal) o. dozijnen.
Dra (spoedig), bw.: *ik zal - komen, gauw*.
Draad (ineengedruide vezels), m. draden: *een wollen, katoenen, linnen, zijden -*: *dit linnen is grof van -*; zegsw. *den - kwijt zijn, den samenhang; spreekw. Alle dagen een -je is een hemdsmouw in het jaar, vele kleintjes maken één groote; zegsw. zijn leven hangt aan een -*, hij is nog met een dunnen draad aan het leven verbonden, hij verkeert in groot levensgevaar.
Draad (draadvormig, uitgerekt metaal), o.: *koper-, ijzer-, goud-*; de *telegraaf-, de telefoon-*; *per - antwoorden, per telegraaf*.
Draad, de *roode draad* (denkbeeldige lijn, die door een verhaal of opstel loopt; beeld v. *logische orde, voortgang en samenhang*), m.
Draad'bericht (telegr. bericht n.l. langs den telegraafdraad), o. -berichten.
Draad'heining (afrastering van puntdraad), v. -heiningen; ook: -**versperring**, v. -en.

Draad'loos (zonder draad), bn.: *de -looze telegraphie; zie Marconi*.
Draad'nagel (getrokken spijker), m. -s.
Draad'trekken (de bewerking, waardoor metaaldraad wordt vervaardigd), o. gmv.
Draad'wier (onderfamilie der algen), o. -en.
Draag'baar (berrie), v. -baren.
Draag'baar (geschikt om eigenlijk gedragen te worden), bn.; zie *Draaglijk*.
Draag'band (band, waarin iets gedragen wordt, b.v. *een gekwetste hand*), m. -banden.
Draag'korf (mars, rugmand), m. -korven.
Draag'lijk (fig. *te dragen*), bn.; -er, -st: -e *vijn, een -e belasting, -e koude*.
Draag'stoel (overdekte en rondom gesloten stoel, aan draagboomen voort te dragen, *dames-ervoermiddel der 17e en 18e eeuw*), m. -en.
Draag'zeel (draagband, hulpzeel), o. -zeelen.
Draai (in Drente, *smalle draaibrug over een vaart*), m. -en.
Draai (fig. *plezier, genoeg*), m. gmv.: *hij heeft er zijn -, zijn schik, gmv.*
Draai, m.: *een - nemen*, in staatkunde van richting of tactiek veranderen.
Draai (keer, *wending*), m. -en: *de weg maakt hier een -, de koetsier nam den - te kort; fig. hij weet aan alles een - te geven, d. i. een kunstmatige wending of listige voorstelling*.
Draai'bank (werkbank, om hout of metaal te draaien), v. -banken; -**bas** (scheepst. *licht geschut*), v. -bassen; -**beitel** (beitel, welke door den draaijer wordt gebruikt), m. -beitels; -**boom** (draaikruis), m. -boomen, zie *Tourniquet*; -**bord** (bord voor het dobbelspel, b.v. op kermis), o. -borden.
Draai'brug (brug, welke open en dicht kan worden gedraaid), v. -bruggen.
Draaien (keeren, *wentelen*), ik heb en het is gedraaid; -er (werkman, die aan een draaibank werkt), m. -s; -ing, v. -en.
Draai'erig (duizelig, misselijk), bn.; -er, -st.
Draai'kap (draaibare kap van een windmolen), v. -kappen; -**kolk** (wieling, maalstroom), v. -kolken; -**kool** (kooi, draaiend om een spil), v. -kooien: vroeger een straf-tuig of tuchtmiddel voor kijdende vrouwen; -**kruk** (draaijer, *krukarm van een wiel*), v. -krukken; -**molen** (mallemolen), m. -molens; -**orgel** (kermisinstrument), o. -orgels; -**schijf** (platte, draaibare schijf op spoor- en tramwegen), v. -schijven; -**stroom** (maalstroom), m. -en; -**ziekte** (dolheid bij schapen), v. gmv., zie *Bolworm*.
Draak (vliegende hagedis), m. -draken: op Java zijn de draken onschuldige diertjes.
Draak (fabelachtig monster in den vorm van een slang met horens en vleugels in zeer vurige oogen), m. draken; de - was gewoonlijk de bewaker van schatten, welke in holen verborgen waren; fig. *de groote -*, *de oude -*, *de duivel*; zegsw. *den - steken met iemand*, fig. *iemand voor den zot houden; den - steken met iets*, fig. *met iets spotten, gelijk in de 15-eeuwsche optochten een ridder-figuur deed, die schertsend van tijd tot tijd zijn speer in den linnen drakenkop stak*.
Draak (wapenk. een denkbeeldig, vaak vuur-spuwend wezen met den kop van een wild zwijn, met groote oogen en scherpe slag-tanden, hebbende aan den rug twee vlerken als die van een vleermuis), m. draken; het lichaam van den - is vol bochten en heeft hoornachtige scherpe ruggpunten, terwijl de

staart eindigt in een punt met weerhaken.
Draak (een vlieger, jongenspeeltuig), m. draken. gew.
Draak (toon. stuk van weinig kunstgehalte, met onnatuurlijke karakters en lachwekkende gebeurtenissen), m. draken.
Drab, drab'he (verwant met draf: grond-sop, moer, droesem), v. gmv.
Drab'big (troebel, modderig), bn.: - water, -e inkt, een -e sloot; -er, -st; -heid, v.
Dra'chenfels (eig. Drakenrots: aandr. een der hoogste en fraaiste toppen van het Zevengebergte), m.
Drach'ma, drach'me (standaardmunt in Griekenland), v. -'s, -n; een - is ± één frank of f 0.475, een - is verdeeld in 100 lepta.
Drach'me (apothekersgewicht, gelijk aan 3.906 gram), v. en o. -en; ook: Drach'ma; zie Medicinaal gewicht.
Dracht (een hoeveelheid; kleederdracht), v. -en: een - hout, een - water; een leelijke -.
Dracht'ig (dragend), bn.: de koe is -.
Dra'co, wetgever der Atheners, 624 v. C., voorlooper van Solon, zie Draconisch.
Dracon'isch (buitengewoon streng), bn.: -e wetten, eigenlijk van Draco, ± 624 v. C., wetgever van Athene, zóó streng, dat men zei, dat ze met bloed geschreven waren.
Dra'den (aan een draad rýgen), ik heb gedraad: boontjes -.
Dra'derig, dra'dig (vezelig, stokerig), bn.: - vleesch, -e radýzen; -heid, v. gmv.
Draf ('t draven), m. gmv.: het op een - zetten.
Draf (grondsop, droesem, voeder), m. gmv.; zegsw. hij zit in den -, verlegenheid, gmv.
Dragant' (boksdoorn, een soort v. akant), v.
Dragen (torsen, meevoeren), ik droeg, heb gedragen: een last -, de wapens -, soldaat zijn; fig. de schuld - van; eenig kleedingstuk -, rouw -; die boom zal goed -, vrucht geven; dat geweer draagt ver, reikt; die wonde draagt, ettert; -er, m. -s.
Dragoman' (Arab. tolk bij de Turken), m. -s; zie Drogman'.
Dragon' (samengesteldbloemige plant, keizersalade, slangenkruid), v. gmv.
Dragon' (degenkwast), v. -s.
Dragona'de (gesch. dwangbekeering nl. door militair geweld: dwang onder Lodewijk XIV uitgeoefend op de Hugonoten, na 1685, en wel door ingekwartierde dragonders of ruiters), v. -s; ook: Dragonnade.
Dragon'der (soldaat-ruiter, lichte ruiter, zoo genoemd, omdat een dragon of draak op het vaandel v. h. regiment stond; scherts. groote forsche vrouw), m. (en v.), -s.
Dragoniet' (bergkristal), o. gmv.
Draineeren (droogleggen van te vochtige of natte weiden en landerijen door middel van ondergrondse afvoerbuizen), ik heb gedraineerd; -buis, v. -buizen. (ai = é).
Dra'kenbloed (donkerroode kleurstof, gemaakt uit bros hars van den drakenbloedboom), o. gmv.; -bloed (e. soort v. rooden Rijnwijn, dien men op den Drachenfels drinkt), o.; -bloedboom (O.-I. gedoornde rotting-palm, die het hars oplevert voor drakenbloed), m. -boomen; -kop (kop v. e. draak), m. -koppen; -muil (bek of muil van een draak), m. -muilen; -slang (Afrík. hoornslang), v. -en; -steen (slangensteen, drakoniet), o. gmv.; als voorw., m. -steenen.

Drakoniet' (versteening met stervorm-figuren), o. -en; zie Drakensteen.
Dra'len (talmen, aarzelen, niet durven), ik heb gedraald; -er, m. -s; -ing, v. gmv.
Dra'ma (dichtk. tooneelspel, dat het midden houdt tusschen de tragedie en de comédie, meestal treurspel), o. -'s: een - opvoeren b.v. Mullatuli's Vorstenschool; fig. een veldslag is een bloedig -, schouwspel, treurspel.
Dramatiek' (leer der dramatische poëzie of der dramatische kunst), v. gmv.; -tiék' (tooneelspeelkunst of dram. kunst), v. gmv.
Drama'tisch (tooneelmatig), bn. en bw.: een - verhaal, een -e avond, (Klikspan); een stof - behandelen, op de wijze van e. drama; in de -e poëzie laat de dichter zijn personen handelende optreden en hun eigen gewaarwordingen openbaren; de -e poëzie is deels subjectief, deels objectief.
Dramatiseeren (tooneelmatig inkleden of voor het tooneel bewerken), (s = z).
Dramaturg' (tooneelspeldichter, -schrijver, -kenner, -beoordeelaar), m. -en.
Dramaturgie' (theorie der dramatische kunst), v. gmv. (g = g).
Dramaturg'isch (wat de kunst van tooneelspelen betreft), bn. en bw. (g = g).
Dram'men (dwingerig vragen door kinderen), het heeft gedramd; -mer, m. -s; -merig (dwingerig), bn.; -ster, v. -s. gew.
Drang (aandrang, zacht geweld), m.: de - der omstandigheden, de - v. h. medelijden.
Drang'reden (dringende redenen, sterke beweegredenen), v. -redenen.
Drank (alles, wat men drinkt), m. dranken.
Drank (sterke drank), m. gmv.: hij is aan den -, is een drinkebroer.
Drank'bestrijding (het verweeren, vooral door vereenigingen tegen den noodlottigen sterken drank), v. gmv.; zie Geheelont-houder en Afschaffingsgenootschap; -duivel (beeld voor het kwaad, door drank-misbruik gesticht), m.: zou het waar zijn, dat de - in ons land heerscht?; -je (vlnei-baar geneesmiddel b.v. in een medicijnfleschje), o. -s: e. - voorschrijven; -wet (wet, volgens welke de verkoop van sterken drank in 't klein is geregeld), v. -wetten.; -winkel (waarin men nl. alcoholische dranken verkoopt), m. -winkels; -zucht (onbedwingbare trek naar alcoholische dranken), v. gmv.; -zucht'ige (iem., die een onbedwingbaren trek heeft in sterken drank), m. -n.
Drapeau' (vaandel, vlag), m. -'s. (eau = oo).
Drapeeren (in wijde plooiën omhangen, met doek omkleeden, iem. kleeding op schildertijen nabootsen); -ing (omkleeding), v. -en.
Draperie' (geplooid behangsel, voorhangsel, doekversiering), v. -rieën: in de schilder-en beeldhouwkunst beteekent - de bekleeding eener figuur met een gewaad.
Dras (natte, weeke aarde), v. gmv.; ook bezinsel: koffie-, zie Koffiedik.
Dras (moerassig, week v. gronden), bn.; drast.
Dras'siden (zakspinnen), v. mv.
Dras'sig (moerassig), bn.; -heid, v. gmv.
Dras'tisch (krachtig, sterk, aangrijpend), bn.: -e middelen, (geneesk.) snelwerkende; bw.: zich - uitdrukken, treffend, aangrijpend.
Dra'ven (snel loopen), ik draafde, heb gedraafd: een paard kan -, een bode moet kunnen -; -er (paard, dat snel loopt), m. -s.
Dravi'da (volkeren): in Indië dezulke, die in

- grondvormen v. de Arische Indiërs verschillen.
- Drav'idisch**, bn.: -e talen, die door de volkeren in het N. van Voor-Indië gesproken werden; ook: Dekanische talen.
- Dra'vik** (zeker zwenkgras, als veevoeder), v. gmv.: ook: Dra'verik.
- Dread'nought** (Eng. lees: dred'not, eig. de onverschrokken: modern, reusachtig oorlogsschip), m. -s.
- Dreef** (smalle laan om het vee door te drijven), v. dreven: dicht. in velden en dreven.
- Dreef** (gang), v.: iem. op - helven, niet op zijn - kunnen komen; fig. niet op - zijn, uit zijn humeur zijn, stil zijn; op - zijn, in een goede stemming b.v. als verteller, als geestig grappenmaker in een gezelschap.
- Dreg**, **dreg'ge** (licht werpanker met vier of meer ankerhaken, dienende om iets op te visschen, dat op den bodem van een water ligt, b.v. een drenkeling, ook: om de beuglijn vast te leggen), v. dreggen.
- Dreg'gen** (met een dregge visschen naar iets), ik heb gedregd; - naar een drenkeling; ook: zeev. een touw vastleggen met een anker; -haak, m. -haken; -net, o. -netten.
- Dreig'brief** (brief, waarin men iem. dreigt met moord of brandstichting), m. -brieven.
- Dreigement'** (bedreiging), o. -en.
- Dreig'gen** (het uiten van bedreigingen), ik heb gedreigd; met iets -, nl. dat men straf of kwaad over iemand wil brengen; fig. de orkaan dreigt dood en verderf; de toren dreigt te vallen, staat op het punt van; -er, m. -s; -end, bn., -er, -st: een - gevaar, met -en blik; -ing (bedreiging), v. -en: er bestaat mondelinge en schriftelijke -.
- Dre'nen** (plagen, treiteren), ik heb -dreind: iemand -; het kind dreint om iets; -er, m. -s; -ster, v. -s; zie Doenzen.
- Drek** (vuilnis, slijk, modder), m. gmv.
- Drek'bak** (vuilnisbak), m. -bakken.
- Drek'kever** (mestkever), m. -kevers.
- Drek'kig** (vuil, vol vuilnis), bn.: -er, -st; bn.; -heid, v. gmv.
- Drem'pel** (onder-dwarsstuk v. e. deurkozijn), m. -s; zie Dorpel, dat meer alledaagsch is.
- Dren'keling** (te water geraakte persoon, in gevaar van te verdrinken of reeds verdrunken), m. en v. -en; v. ook -e, -n.
- Dren'ken** (fact. van drinken: bevochtigen, te drinken geven), ik heb gedrenkt: de regen drinkt de planten; het vee -.
- Drenk'plaats** (waar men nl. het vee laat drinken), v. -plaatsen; -trog (-bak), m. -trokken; -wed (-plaats), o. -wedden.
- Dren'te** (een onzer 11 provinciën), o. gmv.
- Dren'telen** (langzaam heen en weer loopen), ik heb gedrenteld: Geertje bleef in de kamer -, (Potg.); -aar, m. -s; -ing, v. -en.
- Dren'tenaar** (man in of uit Drente), m. -s, -aren.
- Dren'zen** (op huilenden toon aanhouden met iets te vragen, als kleine kinderen doen), het heeft gedrensd: om iets -; zie Dreinen.
- Dren'zerig** (lastig, dwingerig), bn.: e. - kind.
- Dresseeren** (africhten, vaardig maken); zie Dressuur.
- Dressoir'** (Fr. aanrechttafel, dischbuffet), m. -s.
- Dressuur** (africhting), v.: er is - voor honden en paarden; fig. - voor examens, d. i. klaarmakerij, africhterij.
- Dreum** (bij de wevers en kleermakers, zekere draadeinden), m. gmv.; ook: Dreu'mel.
- Dreu'mes** (kereltje, jongetje), m. dreumesen: jou kleine -, mannetje van 3-4 jaar.
- Dreun** (schudding, schok), m. -en; fig. deun.
- Dreun'en** (den. van dreun: schudden met dof geluid), het huis heeft gedreund; -ing (het dreunen, schudding), v. -en.
- Dreun'tel** (fig. klein ventje, dreumes), m. -s.
- Dreun'telen** (talmen, luieren), ik heb gedreunteld; -aar, m. -s.
- Dre'vel** (verwant met drijven: puntig ijzer waarmee men spijkers indrijft, drijver), m. -s.
- Dre'velen** (indrijven), ik heb -dreveld; -bout, m. -en; -gat, o. -en; -ijzer, o. -s.
- Dri'angel** (spreekt. voor driangel), m. -s.
- Drib'bel** (iemand, die dribbelt), m. en v. -s.
- Drib'helen** (draaiend loopen met kleine pasjes), ik heb -dribbeld: achter haar dribbelt een vierjarig kind; -aar, m. -s.
- Drie**, telw., als zn. (cijfer), v.: met ons -ën; zegsw. alle goete dingen bestaan in -ën, men mag iets goeds ten derden male beproeven; het iem. in -ën zetten of te doen geven, hem drie kansen geven, om iets goed te doen: -armig, bn.: een -e handwijzer; -blad (schermbloem, waterklaver), o. -daagsch (gedurende drie dagen), bn.: de -e zeeslag, 1653; een -e reis; -deelen (op een derde der waarde brengen, tierceeren), ik heb gedriedeeld; -deelig, bn.; -dekker (schip met drie verdekken), m. -s; scherts. brutale vrouw, die men liefst niet in haar vaarwater moet komen; -dik (uit drie lagen bestaande), bn.; -distel (de gewone distelplant), v. -s; -draad (zeker weefsel, trielje), o. gmv.; -draadsch (uit samendringing van drie draden bestaande), bn.: -garen, -katoen (katoen van driedraadsch garen), -touw; -dubbel (spreekt. voor drievoudig), bn. en bw.: een -e taak; iets -vergoeden; -duizendste (rang- en breukgetal), bn.
- Drie'een'heid**, v. gmv.: de H. -, de H. Drie-vuldigheid: de leer der -; zie Triniteit.
- Drie'erhande** (in drie soorten), bn.; -lei (drie'erhande), bn.: -kleuren.
- Drieg'draad** (rijgdraad), m. -draden. gew.
- Drie'gen** (rijgen, vasthechten met wijde stekken), ik heb gedriegd. gew.
- Drie'hoek** (meest. vlak, ingesloten door drie lijnen), m. -hoeken: er zijn vlakke en bolvormige -en; er zijn bij de vlakke -en rechthoekige, stomphoekige en scherphoekige -en; -hoekig (met drie hoeken), bn.: een - zeil, een - stuk land; -hoeksmeting (trigonometrie), v. -en; -honderd, telw. (aansen te schrijven); -honderdste (bepaald ranggetal), bn.; -hoofdig (met drie koppen), bn.: de -e hethond of Cer'berus; de -e armspier; -kant (drie kanten hebbende, driehoekig), bn.: -e hoeden, (C. O.), een -e vijl; -kantig, hetzelfde als Driekant.
- Drie'klank** (muz. akkoord, bestaande uit drie tonen), m. -en: een harmonische -, bestaande uit grondtoon, terts en quint.
- Drie'klank** (klinker, ontstaan uit drie andere), m. -klanken: onze taal bevat wel twee-, zie ald., maar geen drieklanken.
- Drie'kleur** (Nederl. vlag), v. gmv.; -ig, bn.
- Drie'kleurendruk** (een bewerking, waarbij men allerlei kleurschakeeringen krijgt door drie kleuren; geel, rood en blauw op elkaar te drukken), m. gmv.; zie Vier-.
- Driekoningen**, m.; zie Heilige Driekoningen of Epiphanie; -avond (de

dag en de avond vóór Driekoningen), m. -en; -dag (6 Januari), m. -dagen; -feest, o. -feesten; -kaars (kaars, die in drie punten uitloopt, nl. in den vorm v. e. driepuntige vork), v. -kaarsen.

Drie'kroon (pausenkroon), v. gmv.; zie Tiara of Tiaar.

Drie'ledig, bn.: een - onderwerp in een enkelvoudigen volzin, b.v. Jan, Piet en Klaas gaan wandelen; -ling (drie even oude broers, zusters), m. en v. -en; voor het vr. ook -e; -maal (3-keer), bn. en bw.; -maande-ljksch (zich alle drie maanden herhalende), bn.: een -e collecte, -e uitbetaling der traktementen; -malig (drie-maal plaats hebbende, driewerf), bn.: een -gejubel, een -hoezee; -man (trium'vir), m. -mannen; -manschap (1e en 2e-schap of triumviraat, in de Rom. geschiedenis), o. -schappen; -mast, drie'master (zeeschip met drie masten), m. -masten, -masters; -ploegen-stelsel (een verdeling van het getal arbeiders, bakkers enz. in drieën, zóó, dat 1/3 deel slechts om de drie weken een week nachtarbeid heeft te verrichten), o. gmv.; -ponder (kogel, ook brood van drie pond), m. -ponders; -poot, -stal, -voet (werkstoeltje van den schoenmaker), m. -pooten, -stallen, -voeten; zie ald. en ook Schraag, Treeft, Statief.

Driesch (pleintje, met hooge boomen beplant, waar eenige straatwegen samenloopen), m. -en. VI.; ook: Dries.

Driesch (onbebouwde grond), m. -en.

Drie'schijfsblok (scheepst. blok met drie schijven), o. -blokken, -bloks; -takel (takel, waarvan het bovenblok twee schijven en het onderblok ééne schijf heeft), m. -takels.

Drie'slagstelsel (landb. driejarige opeenvolging van vruchtenteelt, graanbouw), o. gmv.

Drie'span (drie aangespannen paarden), o. -spannen; zie Tweespan.

Drie'sprong (punt, waar drie wegen uiteenloopen), m. -sprongen: op den gevaarlijken -des levens, (Kootsveld).

Driest (onbeschaamd, stout, koen, vermetel), bn. en bw.: staakt, ganzen, uw - gekwaak, (Bog), met - geweld; - spreken, - optreden; -er, meest -; -heid, v. -heden.

Driest'land (zandgrond), o. -landen.

Drie'stal (stal is verwant met stellen: driepoot of drievoet, werkstoeltje des schoenmakers), m. -stallen, zie Driepoot; -star (kort opstel in een krant, waarboven, in plaats van een titel drie sterretjes gedrukt zijn), v. -starran; -stemmig (voor of met drie stemmen), bn. en bw.: een - lied, -zingen; -tal (drie dingen of namen samen), o. -tallen: een - jaren, een - guldens; op het - staan; -tand (myth. staf met drie tanden, nl. van Neptunus), m. -tanden; -vingerig, bn.: een - blad; -vlakkgig (met drie vlakken), bn.: een -e hoek, ruimte, door drie vlakken begrensd, zie Drie'vlakshoek; -vlakshoek (meest. lichaamshoek, gevormd door drie vlakken), m. -hoeken; -voet, -poot (driest'land, ook: treeft, schraag), m. -en, zie Statief; -voet (schraag, enz. op drie pooten), m. gmv.: myth. de - van Delphi, zitplaats der Pythia of waarzegster in het orakel; -voetsmaat (metriek. tripelmaat), v. -maten, z. Anapaest; -voud, o. -en: twaalf is een - van vier; -vou'dig, bn.: het - verbond, zie Triple.

Drie'vuldigheid (de H. Drie-éénheid), v. gmv.; -heidsdag (R.-K. de eerste Zondag na Pinksteren), m. gmv.; zie Triniteit.

Drie'werf (driemaal), bn. en bw.: een - hoezee; hij is - gelukkig te noemen.

Drie'zijdig (hebbende drie zijden), bn.: een -e piramide, een -e zuil.

Drift (verwant met drijven: menigte, troep), v. -en: een - ossen, een - ganzen, zwanen.

Drift (gang, beweging), v. gmv.: er is - in de wolken, er is - in het ijs.

Drift (voortvarendheid, overhaasting), v. gmv.: met - te werk gaan.

Drift (opgewektheid, ijver, aandrang), v. gmv.: met vuur en - spreken; z. Geestdrift.

Drift (hartstocht), v. driften: zijn driften in toom houden; booze driften, zie Passie.

Drift (toorn, boosheid), v. gmv.: hij zei het in -; in - geraken.

Drif'tig (toornig, oplopend), bn. en bw.: -er, -st; -held, v. gmv.

Drif'tkop (oplopend mensch), m. en v. -pen.

Drif'tstroom (zeew. strooming, door den wind veroorzaakt), m. -stroomen.

Drijf'beitel (werktuig der metaalbewerkers), m. -beitels; -hamer, m. -s; -hout (in zee drijvend hout), o. gmv.; -ijs (drijvend ijs in rivier of stroom, zee enz.), o. gmv.:

tusschen het - beklemd raken; -jacht (kloppjacht, jacht, waarbij het wild door drijvers uit het bosch naar de open vlakte wordt gedreven), v. -jachten; -kracht (de drijvende, voortdrijvende, aandrijvende kracht), v. -krachten; -rad (krachtrad), o. -raderen;

-riem (lederen riem, die de beweging overbrengt), m. -riemen; -steen (steen, die op water drijft), m. -steenen: puimsteen is -;

-til (aardr. drijvend eiland, uit planten ontstaan, in stilstaand zoet water), v. -tillen;

-tol (kinderspeelluig), m. -tollen; -ton (ton ter aanwijzing van het vaarwater op rivieren), v. -tonnen; -veer (metalen springveer, fig. beweegreden), v. -veeren; -werk (gedreven zilverwerk, bewerkt met reliëf), o. -werken; -zand (welzand b.v. langs de kust van Bretagne), o. gmv.: hij vond den dood in het -.

Drijf'nen; zie Dreinen.

Drijf'ven (voordrijven, indrijven), ik dreef, heb gedreven: de ossen -; een spijker in den muur -; zegsw. den spot -; iem. voor den gek houden; -ing, v. gmv.

Drijf'vend (op het water, in de lucht met den stroom meegaand), bn.: een - lijk; een -e wolk, in de lucht zwevend.

Drijf'ver (ciseleur), m. -s.

Drijf'ver (zijn wil doordrijvend persoon), m. drijvers; ook: Dweper.

Drijf'verij' (het werk van een drijver, fig. het sterk ijveren in ongunstigen zin), v. -en.

Drijf'vertje (drager v. e. nachtpitje), o. -s.

Dril (een soort van boor), m. drillen.

Dril (zwaai, zwier), m. gmv.: op den - zijn, zwieren, rondloopen, zegsw. op den - gaan.

Dril, o., -ling (driedraadsch weefsel), v. gmv.

Dril (gestold kalfsleeschnat), v. gmv.

Dril (klap, slag), m. drillen: e. dril om de ooren.

Dril'boog (werktuig), m. -bogen; -boor (werktuig), v. -boren; -gat, o. -gaten.

Drill (Russisch linnen), o. gmv.: een attila van -, huzarenbuis van hoofdofficieren in O.-I.

Dril'leu (rondzwaaien; ook: aflichten, dresseeren), ik heb -drild: de lans -, zwaaien;

- fig. iem. voor een examen —, africhten; —**meester**, m. —s; —**school** (dresseerschool b.v. voor eenig examen), v. —scholen.
- Drin'gen** (opeen-, samenstuwen), ik drong, heb en ben gedrongen; —**ing**, v.; —**ster** v. —s.
- Drin'gend** (geen uitstel lijdend), bn. en bw.: —e bezigheden; dat is — noodzakelijk, uiterst.
- Drink'baar** (kunnende gedronken worden), bn.: —**water**; —**bak** (bak, waar het vee uit drinkt), m. —bakken; —**beker** (beker, om uit te drinken), m. —bekers; —**ebroer** (proever, dronkaard in miniatuur), m. —s.
- Drin'ken** (vloestof door den mond tot zich nemen), ik dronk, heb gedronken: zegsw. op iemands gezondheid —, een toost of dronk instellen: — als een Tempelier, overmatig; —**er** (drinkbroer), m. —s; —**erij**, v. —en, **Drink'- en dansliederen** (letterk. volksliedjes, los van toon, vaak overstaand tot platheid), o. mv.; — kan men nogal vinden bij onze oudere dichters.
- Drink'gelag** (herberg-vertering), o. —gelagen: —**geld** (fooi), o. —gelden; —**glas** (water-, bier-, wijnglas), o. —glazen; —**hoorn**, —**horen** (drinkbeker), m. —s; —**kuur** (geneeswijze, bestaande in het op bepaalde uren drinken van een glas heilkrachtig water uit een heilbron), v. gm.v.; —**lied** (lied bij den wijn), o. —liederen; —**nap** (houten drinkbakje), m. —nappen; —**schaal** (bokaal, wijfdringglas), v. —schalen; —**vat**, o. —vaten; —**water** (water, om te drinken), o. gm.v.: zuiver —; zie Leidingwater.
- Droef** (neerslachtig, treurig), bn. en bw., droever, —st; —**heid**, v. gm.v.
- Droef'enis** (droefheid), v. gm.v.: tot —.
- Droefgees'tig** (zwaarmoedig, neerslachtig), bn.; zie Melancholiek of Melancholisch.
- Droef'len** (verwant met druilen: misleiden, foppen), ik heb gedroefd; —**ing**, v. gm.v. vero.
- Droes** (paardenziekte, ettering, die zich door den neus ontlast), m. gm.v.: de kwade —.
- Droes** (de duivel), m. gm.v.: de — hante je!
- Droes** (bezinsel), m.; ook: **Droesem**.
- Droes'em** (grondsoep, bezinsel), m. —s.
- Droes'emig** (vol droesem), bn.: die azijn is —.
- Droef'vlg** (treurig, bedroefd), bn. en bw.; —er, —st: een — einde; —**heid**, v. gm.v.
- Droef'zig** (lijdende aan droes, van paarden; ook verkouden, van menschen), bn., —er, —st.; —**heid**, v. gm.v.
- Dro'ge** (oever, kant, wal), o. gm.v.: op het —, **Dro'ge waren**, v. mv.: term in gebruik bij 't metrieke stelsel: de Liter of kop en zijn veelvouden zijn voor droge waren; droge — zijn b.v. granen, erwten, boonen, aardappelen, enz., zie Natte waren.
- Dro'gen** (droog maken of doen worden), ik heb gedroogd; —**ing**, v. gm.v.
- Drogerij'** (gedroogde kruiden), v. —en.
- Drogerij'** (droogkamer, b.v. in een sigarenfabriek), v. —en.
- Drogist'** (verkooper van gedroogde kruiden, artisijnen), m. —en.
- Drogman'** (officieele tolk van een gezantschap of consulaat), m. —s; zie Dragoman'.
- Drog'reden** (bedrieglijke redeneering), v. —redenen; zie Sophisme; —**redenaar** (redenaar, die zich schuldig maakt aan het bezigen van droogredenen), m. —redenaars, —redenaars; zie Sophist.
- Drok** (druk), bn. en bw.; —ker, —st.
- Dro'f'lig** (kluchtig, koddig), bn. en bw.; —er, —st; —**heid**, v. —heden.
- Drom** (samengedrongen menigte), m. —men.
- Dromeda'ris** (éénbultige kameel), m. —sen.
- Drom'mel** (menigte, massa), m.: daar is de heele —, boel, gmz.
- Drom'mel** (duivel), m.: loop naar den —; fig. een arme —, slokkerd; te —, tw.
- Drom'mels**, bw.: het is — koud, erg, een — aardig liedje; tw.: —, tante, dat is in de hanebalken, (C.O.), verbazend, verduiveld.
- Drom'melsch**, bn.: die —e jongen, duivelsch; dat is een — woord, roept een der kinkels uit, (Bild.), lastig, ongewoon.
- Dronk** (verwant met drinken: teug, stok), m. dronken: een — water(s).
- Dronk'aard** (persoon, die aan den drank verslaafd is), m. —s, —en.
- Dronkelap** (dronkaard), m. —lappen. plat.
- Dron'ken** (verbijsterd door den drank), bn.; fig. bedwemd, opgelogen: — van vreugde.
- Dron'kenman** (man, die dronken of zat is), m. —mannen; ook: Dron'keman.
- Dron'ke(n)mansgebed** (spott. het natellen van zijn geld door den dronkenman), o. gm.v.
- Dron'kenschap** (beschonkenheid), v. gm.v.: de — is een acute alcohol-vergiftiging.
- Droog** (niet nat), bn. en bw., droger, droogst; zegsw. een droge Klaas, weinig zich uitlatend man; zegsw. hij is nog niet — achter de ooren, hij is nog piepjong, als een pasgeborene; op 't droge zitten, verlegen zijn, vastzitten; als zn.: op een —je zitten, zie Droogje; zijn schaapjes op 't droge hebben, een welgesteld man zijn, van zijn rente kunnen leven; —**heid** (dorheid), v.: —heid van stijl.
- Droog'loek** (doek om koppes, schotels, enz. af te drogen), m. —doeken; —**dok** (dok, dat kan worden leeggepompt om de schepen te kunnen nazien en herstellen), o. —dokken; —**je**, o.: op een — zitten, bij een bezoek geen verversching gebruiken of krijgen; —**jes** (koel, onvriendelijk), bw.: iem. — ontuangen; —**komiék** (een leuke grappenmaker), m. —en: Dorbeen was een —, (C.O.); ook bn. (leuk, grappig): de —e heer Dorbeen; —**lat** (lat, om waschoed op te drogen), v. —latten; —**leggen** (draineeren), ik heb —gelegd: een broekland —; —**legging** v. —en; —**loopen** (het afloopen van water), het liep —, is —gelopen: het strand gaat —; —**lijjn** (lijn of touw, om waschoed op te drogen), v. —en; —**machine** (centrifugaal-machine, om weefsels te drogen), v. —machines; —**maken** (het water wegmaken, zoodat de bodem droog komt te liggen), ik maakte —, heb —ge maakt: een plas, een meer; —**making**, v. —en; —**makerij'** (het leegmaken van plassen, meren, poelen), v. —en, ook de plaats zelve; —**malen**, ik maalde —, heb —gemalen; —**maling**, v.: de —maling van een meer, —**oven** (oven, waarin iets gedroogd kan worden), m. —ovens; —**plaats**, v. —en; —**poetsen** (schoon of blinkend maken), ik poetste —, heb —gepoetst; —**pruimer** (iem., die veel eet zonder iets te drinken), m. —pruimers, fig. een droge, saai vent; —**rek** (rek, om linnen op te drogen), o. —rekken; —**scheren** (met een lakenschaar de te lange wollen draden v. h. weefsel afknippen), o. gm.v.; —**scheerder** (werkman der lakensfabriek, die het droogscheren verstaat), m. —s; —**schuren** (zonder nat of vocht schuren), ik

heb - geschuurd: koper moet men -; -schuur (schuur tot droging), v. -uren.

Droogstoppel (scheldnaam: type van den geldman, den proza-mensch, enkel zinnend op geldbezit), m. -stoppels, persoon uit Max Havelaar; fig. een - van een man.

Droogte (erg droog weer), v.: - in den zomer: zeesw. zandplaat: op een - verzeilen.

Droogvoets, droogsvoets (met droge voeten), bw.: een beek -door'trekken.

Droogwater (gekrystalliseerde soda), o. gmv.

Droogzolder (zolder tot droging), m. -s.

Droom (verwant met bedriegen: gedachten, beelden, die in den slaap voor den geest komen), m. droomen; zegsw. iemand uit den - helpen, iem. uit zijn dwaling helpen, hem ontnuchteren.

Droombeeld (hersenschim, begoocheling, fig. phantasiebeeld), o. -beelden.

Droomen (werkzaamheid der ziel gedurende den slaap; fig. ijdel mijmeren), ik heb gedroomd; -er (hij, die droomt), m. -s: Jozef de -, fig. suffer, ook dweper; -erijf (het droomen, het verzonken-zijn in droomen), v.; ook: droombeeld, en dan meerv. -en.

Droomerig (slaperig, suf), bn.: een -e knaap; -er, -st: -held (vadsigheid), v. gmv.

Droomgezicht (een verschijning in den droom), o. -gezichten.

Droomig (hetzelfde als droomerig), bn.

Droomuitlegger (iem., die droomen uitlegt, d. i. de bet. er van verklaart), m. -s; Jozef in Egypte was een beroemd -.

Droopen (bedruipen, besproeien), ik heb gedroopt; -ing, v. -en. w. i. g.

Drop (verwant met druipen: drup), m. -pen; zegsw. van den regen in den - komen, van kwaad tot erger vervallen; ook: **Drup**.

Drop (gestold aftreksel van zoethout), v.

Dropje, droppie (borreltje jenever), o. -s; zie Spatje.

Droppele (kleine drop), m. -s; ook: **Druppel**.

Droppele, het heeft en is gedroppeld; -ing, v. gmv.: ook: **Druppelen**.

Droppen (druipen), het heeft en is gedropt.

Drops (eigenlijk: druppels: suikertjes met zuurachtigen vruchtensmaak), v. mv.

Dropsteen (een druipsteen), m. -steenen; (als stofnaam), o.; zie Druipsteen.

Drosera (plantk. dauwbloempje), v. -'s, droseraatje, o. -s: de - is een insectenvangster, zij tiert in onze rietvelden en venen.

Drosometer (dauwmeter), m. -meters.

Drossaard (uit het oudere drossate: hof-beambte, met de zorg der tafel belast, hofmeester, later rentmeester, baljuw), m. -s.

Drossel (zekere lijst), m. -s.

Drossen (er van door gaan), ik ben gedrost: hij ging -; de soldaat ging -, deserteeren; een gedroste dwangarbeider, weggeloopten.

Drost (baljuw, schout), m. -en: is ontstaan uit Drossaard; de - van Muiden, nl. P. C. Hooff; -in' (vrouw van den drost), v. -nen.

Drostambt (waardigheid, gebied van een drost), o.: het - Vollenhove omvatte de kerstspelen IJselham en Paasloo; -schap, o. gmv.

Drostentijf (het ambtsgebied v. e. drost), v. -en.

Druifde (priester der oude Kelten in Gallië en Brittannië; ook was hij rechter en beoefende hij heetkunde, sterrenkunde, schrijfkunst), m. -n; lees: druif-de; zie Bard.

Druif (vrucht van den wijnstok), v. druiven; fig. knop, b. v. de - van een boor, van een kanon, enz.; zegsw. de druiven zijn zuur,

tot iem. gezegd, die met kleinachting gewaagt van datgene, wat hij niet krijgen kan (gezegde v. d. Vos, wien de druiven te hoog hingen).

Druifluis (insect, dat de bladeren van de druif doet verdorren), v. -luizen; z. Phylloxera.

Druil (driehoekig bootszeil), m. druilen.

Druil (druiloor, talmer), m. en v. -en.

Druilen (talmen, suffen), ik heb gedruild: Hoe zit jij daar zoo te -, Lorre? (C. O.)

Druilerig (talmend, slaperig), bn.: een -e jongen.

Druiflig, druiflerig, bn.: - weer, een -e winter, niet helder, regenachtig, mistig, zie Kwakkelwinter.

Druifoor (slaper, suffer, talmer), m. -en; -ooren (druilen, pruilen), ik druilloorde, heb gedruilloord; -oorig (droomerig), bn. en bw., -er, -st; -held, v. gmv.

Druip (het druipen), m.: onder den -.

Druipbad (droppad, waarbij nl. fijne waterstraaltjes uit de hoogte op de huid vallen), o. -baden; zie Douche.

Druipen (in druppels neervallen), het droop, heeft en is gedropen; fig. hij is gedropen, bij eenig examen afgewezen, ook: zakken; vallen: het graan zal - uit het stroo, (Cats); zegsw. door de mand -, zijn schuld, ongelijk bekennen.

Druipnat (kletsnat), bn.: de hond was -; -neus (persoon), m. en v. -neuzen; -oog (leeпоогige), m. en v. -oogen; -staart (dier, dat van angst den staart laat hangen), m. en v. gmv.; fig. iem., die beschaamd wegloopt; -staarten (eig. den staart laten zinken: van angst den staart tusschen de achterpooten trekken, als b. v. een hond), hij druipstaarte, heeft gedruipstaart: fig. -d weglopen, d. i. beschaamd of bang wegsluipen; -steen (een kalksteenvorming, door afdruipting ontstaan in bergh len), o. gmv.: de prachtige -vormingen in de grotten van Han (België a. d. Lesse); als voorwerpsnaam, m. -en; zie Stalactiet en Stalagmiet.

Druifschien (luide en met geweld ergens tegen aanbruisen), het heeft gedruisch; de branding druifschien.

Druifveblad (blad van den wijnstok), o. -eren, -blaren; -boom (wijnstok), m. -en.

Druifvenbloed (druivensap, fig. wijn), o. gmv.; -knur (een kuur of geneeswijze, welke hierin bestaat, dat de patiënt zich hoofdzakelijk met druiven voedt), v. gmv.;

-lezen (het inzamelen van druiven), o. gmv.;

-lezer, m. -s.; -rank (wingerdtak), v.

-ranken; -suiker (vruchtensuiker), v. gmv.;

ook Dextrose; -teelt (het telen of kweeken van druiven), v. gmv.;

-tros (een tros van druiven), m. -trossen; -ziekte (beschimmeling), v. gmv.: droog zwavelpoeder is een middel tegen -, zie Oidium.

Druk (de drukking), m. drukken: de lucht -.

Druk (het drukkende), m.: de - der slavernij.

Druk (benauwdheid, bedruktheid, verdrukking, ellende), m. gmv.: hij zit in rouw en -, iem. uit den - helpen.

Druk (het drukken b. v. van e. boek, van figuren, kaarten, enz.) m. gmv.: een boek in - geven.

Druk (afdruk b. v. van letters), m. gmv.: een kleine -, een groote -, een fraaie -.

Druk (uitgave), m. drukken: de eerste - van een boek, een herziene -.

Druk (veel te doen hebbende), bn. en bw.:

-ker, -st: ik heb het -, ook: Drok.

- Druk'fell, druk'font** (*fout in het zet- of drukwerk*), v. —en: een lijst van —en, zie Erratum.
- Druk'finkt** (boekdr. inkt, waarmede de drukrollen bestreken worden), m. (soorten), m. —en; — bestaat uit vernis van lijnolie en uit zwartsel, met toevoeging van indigo.
- Druk'ken** (klemmen, persen, bezwaren, boeken —), ik heb gedrukt; —ker (boekdrukker), m. —s; —kerij' (boekdrukkerij), v. —en.
- Druk'kend** (knellend), bn.: een —e hitte, —e belastingen, —e zorgen; —er, —st.
- Druk'king** (werking der zwaartekracht van 't éne lichaam op het andere), v. —en: de —der lucht, de — op vloeistoffen.
- Druk'kunst** (de kunst, om boeken, platen, enz. te drukken), v. gmv.: de — met losse lettertypen werd in de 15e eeuw uitgevonden; zie Boekdrukkunst; —letter (letter, waarmede men drukt), v. —letters, ook: —letters schrijven, b.v. bij het eerste lessonderwijs op 't bord; —papier (ongelijmd papier voor gewone drukwerken), o. gmv.; —pers (werktuig, om boeken te drukken), v. —persen; —proof (gedrukte proef v. e. handschrift, die nog nagezien moet worden), v. —proeven.
- Druk'te** (het druk-zijn, het bezig-zijn; leven, beweging, oploop), v. —n: dat veroorzaakt hem veel —, bezigheid; mevrouw was wat overspannen door al die —, omhaal; veel — van iets maken, ophof, overdrijving; een koude —, scherts, onnoedige; ge moet om ons geen — maken, omslag; wat was dat daar voor een — in de straat! oploop, beweging, herrie.
- Druk'werk** (bedrukte bladen papier, boekdrukkerswerk), o. —werken.
- Drop**, m. druppen; ook: Drop.
- Drop'pel** (kleine drup), m. —s; ook: Drappel.
- Drop'pel** (glaasje jenever), m. —s. Vl.
- Drop'pelen**; zie Druppelen.
- Drop'pelings, drop'pelings**, bw.
- Drop'pelsgewijze, —gewijs** (druppel voor druppel), ook: Drop'pelsgewijze, —gewijs, Drop'pelswijze of drop'pelswijze, bw.
- Drop'pen**; zie Droppen; het begint te —.
- Dry** (Eng. droog, zuiver, lees: drei), bn. Madera —: zuivere —, gestookt uit droge druiven.
- Drya'de** (myth. bosch- of boomnimf), v. —n.
- Dsjamie** (Turksch bedehuf), v. zie Djami.
- Dsjinn** (Arab. demon, geest), m. —s; ook: Djinn, zie aldaar.
- D-trein** (trein met doorlopende zijgang n.l. zóó, dat de wagons gemeenschap hebben), m. —treinen; ook: harmonica-trein, aldus naar het uiterlijk der wagons-verbinding.
- Dual'is** (sprak. tweevoud), m.
- Dualis'me** (eig. tweeleer), o. gmv.: — komt in drievoudige bet. voor, nl. de leer 1º van twee wereldoorzaken: óf wel v. een persoonlijk God en de eeuwige materie óf wel, een goeden en een boozen God; 2º. dat God en de wereld in wezen verschillen, zie Monisme; 3º. van twee in wezen verschillende beginselen in den mensch: ziel en lichaam.
- Dualist'** (aanhanger van het dualisme), m. —en; —isch, bn.
- Dub'bel** (ook Dubbeld: tweevoudig, tweemaal), bn.: schoenen met —e zolen; de Pruisische —e adelaar; een —e tand, (C. O.); geweer met —en loop; een weg met — spoor; bw.: zijn tong staat —, hij kan niet vlot spreken, omdat hij te veel gedronken heeft; als zn. o.: het —e van de waarde vragen; het —e van een boekwerk, het —e van een postzegel, zie Doublet; —heid (tweevoud), v.: die akelige, allerakeligste —heid, (C. O.), n.l. van een tand.
- Dub'belboekhonden** (het boekhouden naar Italiaansche wijze, oorspronkelijk met twee hoofdboeken, nl. een journaal en een schuldbook), o. gmv.
- Dub'beldagen** (de twee Paasch-, Pinksteren Kerstdagen), m. mv. Vl.
- Dub'belen** (een schip een dubbel bekleedsel geven), ik heb gedubbeld; —ing (dubbelhuid), v.
- Dub'belen** (dubbel maken of worden), ik heb en het is gedubbeld; zie Verdubbelen.
- Dub'bele standaard** (muntstelsel als het onze, met gouden en zilveren standaardpenningen, tusschen welke een vaste verhouding bestaat), m. gmv.
- Dub'belgebeide** (tweemaal gebede jenever), v., zie Gebeid.
- Dubbelhar'tig** (geveinsd, valsch), bn.; —er, —st: een — mensch; —heid, v. gmv.
- Dubbelpunt'** (leesteeken), v. —punten; ook: dubbele punt, b.v. Er zijn vele metalen: goud, zilver, enz.
- Dub'belrijm**, o.; zie Rijm.
- Dub'belspaat** (IJslandsch kristal), o. gmv.
- Dub'belsterren** (twee of meer sterren, die voor het bloote oog als één ster schijnen), v. mv.
- Dub'beltje** (pasmuntje van 10 cents), o. —s.
- Dubbelton'gig** (onoprecht), bn.; —heid, v.
- Dub'belzien** (het tweevoudig zien van eenig voorwerp), o. gmv.; zie Diplomie.
- Dubbelzin'nig** (vatbaar voor twee uitlegingen), bn. en bw.: een —e uitdrukking; de orakels waren meestal —; ook, onzedelijke toespeling: —e taal, onkiesch, oneerbaar.
- Dub'belzout** (verbinding van twee zouten, b.v. alun), o. (soorten), o. —zouten.
- Dub'ben** (twijfelen, weifelen, aarzelen), ik heb gedubd: —ber, m. —s; —bing, v. —en.
- Dublieus'** (twijfelachtig, aan twijfel onderhevig, onzeker), bn.: een —ze post in een boek, die denkelijk niet zal worden voldaan; het is nog —. of de Koningin zal komen; —euzer, —t.
- Du'bio**: in — zijn, staan, twijfel.
- Dubloen'** (eig. dubbelstuk: Spaansche en Spaansch-Amerik. goudmunt van de 16e eeuw), m. —en; in Chili is een — 10 peso's, in Mexico = 16 peso's, in Peru = 5 peso's.
- Duch'ten** (eig. zich verbergen uit vrees: vreezen), ik duchtte, heb geducht: het gevaar —; een orkaan —.
- Duch'tig** (erg, geducht), bn.: een —e vermaning, geducht; een — pak slaag; hij werd — afgeranseld; —heid (flinkheid), v. gmv.
- Ductiel'** (rekbaar, taai, buigzaam), bn.; —er, —st.
- Duel'** (tweegevecht), o. duellen: het — is e. gereglementeerde strijd tusschen twee personen om een of meer private geschillen.
- Duelleeren** (een tweegevecht houden).
- Duellist'** (iem., die duelleert; duel-liefhebber), m. —en.
- Due'na** (voornaamste hofdame der koningin van Spanje), v. —s, lees: doe-en'ja.
- Due'na** (juffergeleidster of goevernante v. e. jonge dame), v. —s; lees: doe-en'ja.
- Duet'** (muz. dubbel- of tweestemmig gezang; ook spel van twee speeltuigen; aria van twee stemmen), o. duetten; zie Duo.
- Duf** (vuns, muf), bn. en bw.: een —fe kelder; die theepot riekt —; fig. het ziet er hier — uit, de zaken staan slecht, wrak.

Duffel (lakenachtige wollen stof, een soort van fries, v. h. dorp Duffel, tusschen Mechelen en Lier), o. gmv.; (winterjas), m. -s.

Duffelsch (van duffel), bn. en bw.; -heid, v.

Duffig (een weinig duf), bn. en bw.; -heid, v.

Dufsteen (een grauwe zandsteen), m. -steenen; zie Tufsteen, (als stofnaam), o. gmv.

Duidelijk (klaar, helder, verstaanbaar), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.; -heids-hal' ve (ter wille v. d. duidelijkheid), bw.

Duiden (aanwijzen, wijzen met den vinger), ik duidde, heb geduid; fig. iemand iets ten kwade -, kwalijk nemen; -ing, v. gmv.

Duif (hoenderachtige vogel), v. duiven: er zijn tamme en wilde duiven en meer dan 120 soorten; de - is het beeld van onschuld, van trouw; zegsw. een gebraden -, fig. een onverwacht geluk; zegsw. iemand onder zijn duiven schieten, hem klanten afhandig maken, hem onderkruipen, iem. oneerlijke concurrentie aandoen; een -je zonder gal, vrouw, zonder arglist of boosheid; spreekw. De gebraden duiven vliegen u daar niet in den mond, gij kunt daar met leegloopen den kost niet hebben, of voordeel, winst behalen; zie: Huisduif, Kropper, Pauwstaart, Postduif, Kappertje, Tuimelaar (tamme); Hout- of Woudduif (Ringelduif), Boschduif, Tortel, Trekduif (wilde).

Duif (H.-K. het symbool van God den H. Geest), v. gmv.

Duifsteen; zie Dufsteen, Tufsteen.

Duig (zijplankje v. e. vat of ton), v. -en; zegsw. in duigen vallen, mislukken b.v. een feest door slecht weer, een plan door tegenwerking, enz.

Duik-almanak (scheurkalender), m. -almanakken. Vl.

Duikboot (onderzee-boot, onderzeeër), v. -en.

Duik'eend, v. -en; zie Duikereend.

Duikelaar (van duikelen: iemand, die duikelt; zeker kinderspeelgoed), m. -s; ook de volksnaam voor de lischodde, een waterplant met langen steel, aan 't boven-eind waarvan een doezelaar; zie Dullen.

Duikelen (freq. van duiken: over het hoofd tuimelen), ik heb geduikeld; -ing (buiteling), v. -en.

Duiken (bukken, buigen, naar omlaag gaan), ik dook, heb gedoken: hij moest - bij 't binnengaan der hut, in zijn kraag gedoken, hij zat achter de krant gedoken; ook: hij duikt als een eend, zwemt onder water; hij duikt wat, loopt wat voorover; -er (persoon, die duikt: werkmán onder water; ook duikeend), m. -s; -ing, v. -en.

Duiker (iemand in een duikerpak, die onder water gaat), m. -s; -pak (luchticht pak of duiktoestel), o. -pakken.

Duiker (riool, gemetselde watergang), m. -s: een - perst daar onder 't spoor zijn schuim tot in de Berkel door, (Staring).

Duiker, te -, uitroep: de - haal je! duivel.

Duikereend (zeeëend, die duikt), v. -en: de zwarte, de groote -, de ijs-, de bril-, de eider-, de tafel-, enz.; meer: Duik'eend; -klok (klokvormig toestel, om onder water te kunnen werken), v. -klokken; -toestel (duiker-klok), o. -toestellen, ook het Engelsche duikerpak is een -; **duikvogels** (een familie van watervogels), m. mv.; zie Duikereend of Duikeend.

Duiknaam (Vl. schuilnaam), m. -namen.

Duim (de korte en dikke vinger der hand,

met slechts twee geledingen), m. -en; zegsw. onder den - hebben, houden, bedwingen, in zijn macht hebben of houden: de duim is de sterkste vinger van de hand en teken van macht; op zijn - fluiten, noodeloos zich inspannen of moeite doen, toch niets krijgen of winnen; iets op zijn -pje kennen of weten, goed, terdege, in den grond; iets uit zijn - zuigen, iets verzinnen, verzinsels vertellen.

Duim (maat, 1 cM.), m. -en.

Duimbreed (de breedte van een duim of cM.), o.: het is een - te dik; zie: Haarbreed en Handbreed.

Duimelen (naar zich toe halen, zich op oneerlijke wijze verrijken), ik heb geduimd.

Duimeling (duim van een handschoen, duimbekleedsel), m. -en.

Duimkruid (scherts. geld, omdat men met den duim het geld telt), o. gmv.

Duim'pje, klein -, een vertelsel van Moeder de Gans; fig. dwergje, Lilliputter.

Duim'schroef (eig. ijzeren beugel met schroefspil tot plaatschroefing der duimtoppen, om iemand door die pijn te dwingen tot bekentenis), v. -schroeven; zegsw. iem. de -schroeven aanzetten, hem deerlijk in 't nauw brengen met lastige en dringende vragen.

Duim'stok (timmermans-vouwmaatstok, verdeeld in duimen of cM.), m. -stokken.

Duimzuigerij (het uitkramen van verzinsels), v. gmv.; zie Duim.

Duin (zandheuvel), v. -en; (collectief), o.: wandelen in het -: -achtig, bn. -er, -st; -aardappel (zandaardappel, langs den duinrand geteeld), m. -s, -en; -doorn (doorgewas op de duinen van Holland en Zeeland), m. -en: de gemeene - of kattendoorn.

Duinen (ketenheuvels van los zand), v. mv.

Duin'grond (losse zandgrond), m. -gronden; -kant (eig. kant of rand der duinen), m. gmv.; -konijn (konijn der duinen), o. -en; -pan (laagte tusschen duinen), v. -nen; -roos (dwergroosje, dat op duingrond tiert), v. -rozen; -voet (grondslag of basis der duinen), m. gmv.; -water (welwater in het duin), o. gmv.; -waterkraan, v. -kranen; -waterleiding (waterleiding, die haar water uit de duinen ontvangt), v. -en; -watermaatschappij, v. -en; -zand (het losse, geelachtige zand der duinen), o. gmv.

Duist (een soort van onkruid op de graanvelden), v. gmv.

Duist (stuijmeel; ook kafbolster), o. gmv.

Duister (niet licht, donker), bn. en bw.: een - vertrek, een -e nacht; -der, -st; -heid (fig. het duister of onbegrijpelijk zijn), v. gmv.

Duisterling (lomperd, domper, fig. ongewijde), m. en v. -en; vr. ook -e, -n.

Duisternis (donkerheid), v. -sen: de - van den nacht; Egyptische -, tastbare donkerheid: één der tien plagen, Exodus X: 21-23.

Duit (koperen Ned. munt. van 1700-1847), m. -en: een - is het achtste deel van een stuiver; dat kost mij geen rooten -; dat is geen - waard, niets; hij heeft geen -en, geld; ik krijg mijn duiten van hem; 't is om de -en; het kost vier -en (= 2½ ct.); zegsw. een - in 't zakje doen, zijn aandeel in iets betalen en dus mee mogen praten; fig. zijn meening laten hooren, een beschuldiging staven.

Duit, d. i. op eende uit, geheel en al, in elk opzicht: die broeders lijken elkaar op een duit, zij lijken sprekend op elkaar.

- Duit'blad** (waterkaarde, kikkerkruid), o. gmv.
- Duit'tendief** (aartsgierigaard), m. -dieven.
- Duit'tenplaterij** (geldmakerij), v. (Mult.)
- Duitsch** (behoorende tot, of afkomstig van Duitschland), bn.: de -e taal, het -e geld, de -e adel, het -e Rijk, enz.
- Duitsch** (eig. de volkstaal), als zn. o.: het - is een schoone taal; hij spreekt liever - dan Fransch; zie: Hoogduitsch en Nederduitsch.
- Duitsche bond** (voormalige middel-Europesche statenbond, gevestigd op de bondsakte van 8 Juni 1815 en de Weener slotakte van 15 Mei 1828; ten gevolge van den Duitschen oorlog van 1866 opgeheven), m. gmv.: de - telde 31 monarchieën en 4 vrije steden; zijn doel was handhaving der onafhankelijkheid en onschendbaarheid der afzonderlijke staten.
- Duitsche huis** (te Utrecht omstreeks 1239 gesticht als zetel der Deutsche ridders), o. gmv.; na 1345 een nieuw huis op den Springweg, dat nog bestaat; -ridders (gesch. kruisheeren van adel), m. mv.
- Duit'scher** (man uit Duitschland), m. -s.
- Duit'vekater** tw.: wat -! wat duivel! ook: Deuvekater.
- Duit'vekater** (wittebrood-koek in den vorm van een kereltje, dat op een duivel lijkt), m. -s, zie Deuvekater; -sch, bn. en bw.
- Duit'vel** (drommel, droes, booze of onreine geest), m. -s of -en: van den - bezeten zijn; hij heeft den - in, ook wel in den kop of in 't lijf, is zeer boosaardig, speelt erg op zijn poot; hij is te dom om voor den - te dansen, zeer dom; spreekw. Als men van den - spreekt, is hij nabij, scherts. wanneer men over iemand, die afwezig is, spreekt, komt hij juist, zie Satan, Vijand; -achtig (venijnig boosaardig), bn., zie Duivelsch.
- Duit'vebanner** (-bezweerder, -verjager), m. -banners, zie Exorcist.
- Duit'velen** (tobben, kwellen, last verkoopen), ik duivelde, heb geduiveld: lig niet te -.
- Duit'velin'** (boosaardig wijf), v. -nen.
- Duit'veljagen** (tieren, razen, duivelen), hij -jaagde, heeft geduiveljaagd. gmv.
- Duit'velkamer** (in de katoenspinnerij het lokaal, waarin de katoen de eerste bewerking ondergaat, de eerste zuivering), v. -kamers.
- Duit'vels, vreemde**, m. mv.; naam, dien de Chineezen aan alle vreemdelingen geven.
- Duit'vels** (als een duivel), bw.: die kerel kan - vloeken; ook tw.: wel -!
- Duit'velsadvocaat** (R.-K. de prelaat, die bij een of andere heiligverklaring of canonisatie is aangewezen om 't zondige of onvolmaakte aan 't licht te brengen: hij bestrijdt de heiligverklaring tegenover den verdediger of Godsadvocaat; bij uitbreiding: iem., die bij een be-raadslaging bij voorkeur den slechten kant der zaak in 't licht stelt), m. -advocaten.
- Duit'velsbeet** (schurftkruid), m. gmv.; -brood (wilde paddenstoel), o. gmv.; -brug (brug over de Reusz in den Alpenpas, voerend over den St.-Gotthard), v.
- Duit'velsch** (eig. van den duivel zijnde), bn.: fig. dat is een - ding, een - plan; die -e jongen, die -e vent; met - drukt men uit: verontwaardiging, boosheid, teleurstelling, soms bewondering.
- Duit'velsdrek** (geneesk. plantaardige stof tegen zenuwziekte), m. gmv.
- Duit'velshuis** (thans stadhuis te Arnhem, eigenl. woonhuis, gebouwd door M. v. Rossem
- † 1555, die op den voorgevel allerlei faunen en saters liet aanbrengen), o. gmv.
- Duit'velskaas** (vergiftige paddenstoel), v. gmv.
- Duit'velskers** (plantk. hondskers), v. gmv.; -klauw (gemeene valeriaan), m. gmv.; -melk (kroontjeskruid), v. gmv.; -oog (het vuurroosje), o. gmv.
- Duit'velskunsten** (toovenarij, heksarij), v. mv.; -kunstenaar (toovenaar), m. -s; -maal-garen (woeker-slingerplant, volksn. voor de ruige wikke), o. gmv.; -toe-jager (bijlooper, iemand, die 't minste werk moet doen), m. -toejagers; -werk (een zeer ondankbaar en lastig werk), o. gmv.
- Duit'velvischen** (een soort van vischen met grooten, platten kop), m. mv.: de zee-duivel (z. ald.) onzer kusten behoort tot de -.
- Duit'venboon** (kleine soort v. boon), v. -boonen; -drek (-mest), m. gmv.; -ei (ei v. e. duif), o. -eieren; -hok, o. -hokken.
- Duit'venkervel** (geneeskrachtige plant), v. gmv.; zie Aardrook.
- Duit'venkot** (duivenhok), o. -kotten; -melker (fokker van duiven, handelaar in duiven tevens), m. -melkers, zie Melken = fokken, kweeken; -post (verkeer of postarij door middel van postduiven), v. gmv.; -slag (duivenhok), o. -slagen; -til (duivenhok buiten op een staak), v. -tillen; -vlucht (een aantal samenwiegende duiven), v. -vluchten; -valk (O.-l. valk ter grootte van een duif), m. -valken.
- Duit'vezen** (draaiërig worden, zijn bezinning verliezen), ik duizelde, heb geduizeld, fig. ergens van -, in de war geraken; ook: het duizelt mij, mij duizelt; -ing, v. -en.
- Duit'vezig** (draaiërig in 't hoofd), bn.: hij built driemaal over zijn hoofd zonder - te worden, (C. O.); -er, -st; -heid, v. -heden.
- Duit'velingwekkend** (duizelingen veroorzakende), bn.: in -e vaart, met -e snelheid.
- Duit'vend** (eig. het groote honderd: 10 X 100), telw.; als zn. o. -en.
- Duit'vendblad** (korfbloemige plant, langs wegen, dijken en slooten), o. gmv.; ook: Hazengras, Hazenkervel, Hondeklaar.
- Duit'vend-en-één-nacht** (verzameling van sproken en wonderverhalen uit het Oosten: Indië, Perzië, Arabië), v. gmv.
- Duit'venderhande**, -lei (in duizend soorten), bn.: -insecten.
- Duit'vendgul'denkruid** (zeker geneeskrachtig kruid), o. gmv., een soort van Gentiaan; -jarig, bn.: het - rijk, een verondersteld te komen 1000-jarig rijk v. Christus op aarde; zie Chilasme, Millennium; -knoop (veelknoopige plant), v. gmv.: er bestaan de alpen-, beemd-, vogel-, water-, winde-; -kunstenaar (scherts. of ir. groot en wonderdadij kunstenaar of artist), m. -s; -maal, bw.: wees - bedankt; -poot (ongevleugeld, blinkend, donkerbruin geleed dier met meer dan 24 paar pootjes), m. -pooten; -schoon (anjelierbloemige), v. -en; -ste (rang-, breukgetal), bn.: een - deel, een m.M. is een - Meter; -tak (samengesteldbloemige), m. gmv., zie Duizendblad; -tal (een tal of aantal van 1000), o. -tallen: in een getal heeft men eenheden, tientallen, honderdtallen, duizendtallen, enz.; we zien 's avonds -tallen van sterren; -voud, o. -vouden; -voudig, bn.: een -voudige oogst, bw.: iets -voudig beloonen, duizendmaal, fig. rijk.

Dukaat' (oud-Holl. goud- en handelsmunt ter waarde van ± f 5.25), m. dukaten; de gerande- was f 5.80, is nu negotiepenning: f 5.76-5.90; de zilveren- was f 2.50; de dubbele Ned. dukaat was f 9.50.

Duka'tengoud (het beste goud, dat verwerkt kan worden, gehalte 0.983), o. gmv.

Dukaton' (voormalig zilveren geldstuk = f 3.15, zilveren rijder), m. dukatonnen, -s; zie zilveren Rijder.

Dukdalf' (zwaar aaneengeklonken paalwerk in voorhavens, om schepen te meren), m. -dalfen; soms Ducdalf.

Dulcinea (liefje van Don Quichot, fig. minnares), v. -'s. (e = ee).

Dul'deloos (ondraaglijk, onuitstaanbaar), bn., -loozet, -t: -looze pijn.

Dul'den (met gelatenheid verdragen, verdueren), ik heb geduld: die pijn zijn niet te -; zulke plagerijen zijn niet langer te -.

Dul'len (volksnaam v. d. lischdoden), v. mv.: de - groeien in veenachtigen bodem; het ondereind v. d. wortel is wit en heeft een lekkere pit, die met een weinig stroop wordt toebereid; zie ook Duikelaar.

Dum-dum-kogel (kogel met mantel, die zich in de schietlijn ontplooit), m. -kogels.

Dun (van geringe dikte), bn. en bw.: -laken, -papier, -ne soep, schraal, een -ne hals, mager, - gekleed zijn; -ner, -st; -heid, v.

Dun'doek (vlag), o. gmv.: het - wappert.

Dunk (meening), m. gmv.: een goeden -, een slechten - van iets hebben, denkbeeld; ik heb daar geen grooten - van, ik heb er geen hooge gedachte van.

Dun'ken (verwant met denken: een meening hebben over iets), mij dunkt, mij docht (dacht), mij heeft gedocht.

Dun'nen (dunner maken), ik heb gedund: het haar -, uitknippen; de salade en andere planten -, het overtoellige uitwieden.

Dun'netjes (gering, onbeduidend), bw.: zijn kennis is maar -, zijn examen was maar -.

Dun'sel (jong uitgetrokken salade), o. gmv.

Dun'te (dunheid), v.: de - van bladgoud.

Du'o (lied of muziekstuk, uit te voeren door twee personen), o. -'s; zie Duet.

Duodecimaal (twaalfdeelig), bn.: de Rijnlansche maat is -. (de = dee).

Duodecimo (een zeer klein boekformaat, waarbij het vel in twaalven is gevouwen en er dus 24 bladzijden zijn, 120), o. -'s, (de = dee): een -cimoetje, boekje in miniatuur.

Duodecimoorstje (regeerend vorstje in het Deutsche rijk), o. -vorstjes. (de = dee).

Du'pe (bedrogene, gefopte), m. en v. -s: de - worden van een sluwen bedrieger, slachtoffer; zegsw. de - van de historie zijn, d. i. het kind van de rekening; de - van iets worden, er scha door lijden.

Dupeeren (beetnemen, misleiden, foppen).

Duplex (tweevoudig, dubbel), bn.: een -brander in een gaslantaarn. (x = ks).

Duplicaat' (het dubbele van een geschrift, eensluitend afschrift), o. -caten.

Duplicator (nat. verdubbelaar van electriciteit), m. -tors.

Duplicceeren (een tweede antwoord geven op, een repliek beantwoorden).

Dupliek' (beantwoording van een repliek, ook tweede verweerschrift), v. -en.

Dupliek' (rechtst. tweede antwoord, dat de gedaagde geeft), v. -en!.

Du'plo, in -: dubbel, in twee exemplaren, in tweevoudig afschrift, bw.: iets in - afschrijven, d. i. twee eensluitende afschriften er van maken.

Dura'bel (duurzaam, blijvend), bn.; fig. scherts.: een -e zaak, duur.

Du'randal (gesch. zwaard van Roelant of Roland, paladijn van Karel den Gr., die bij Roncesvalles sneeuwde tegen de Mooren), m.

Dur'bar (Eng. Indie: groote officieele receptie), m. -s: een morgen- bij Ind. vorsten; de groote - bij 't bezoek van Englands Koning (1911).

Du'ren (duurzaam zijn, van duur zijn), het heeft geduurd: ekenhout kan lang -; geluk kan zelden lang -; spreekw. Duren is een schoone stad, fraaie, Duitsche stad tusschen Aken en Keulen, fig. volharden of volhouden is een schoone zaak.

Durf (moed), m.: er zit - in dien jongen.

Durf'al (vaaghals), m. en v. -allen.

Durf'niet (lafaard), m. en v. -nieten.

Durk (scheepst. de plaats, waar het vuil v. e. schip samenloopt, hoosgat), m. durken.

Dur'ven (zich verstouten, den moed hebben), ik durfde, heb gedurfd: wie zou het -, wagen; hij durft alles; niemand, die het kan gedurfd hebben, (Koetsveld); -er, m. -s.

Dus (ontstaan uit des: alzo, derhalve), bw.

Dus'danig, bijv. bep. aank. vnv.: -e pennen deugen niet, dergelijke, van deze soort.

Dus'verre, dus'ver (zoover), bw.: tot - ging alles goed, tot op dit oogenblik.

Dut (licht slaapje; fig. dwaling), m.: allen waren in den -, een - doen, een licht mid-dagslaapje; fig. iemand uit den - helpen, iemand in den - laten, droom; -je, o. -s.

Dut (teeken, 'tweelk ergens ingeslagen is), m. -ten: ergens een - inslaan.

Dutch'man (scheldn. in Engeland: Hollander, fig. dwaas), m. Dutchmen. (ch = sj.)

Dut'ten (een licht slaapje doen), ik heb gedut; -stoel, m. -stoelen; -ter, m. -s.

Duüm'vir (tweeman), m. -viri. (i = ie).

Duüm'viraat' (tweemanschap), o. gmv.

Duur (tijdruimte), m. gmv.: op den -, in lengte van tijd; zegsw. rust noch - hebben, geen duurzame rust kennen, omdat het ge-weten knaagt, erg ongerust zijn.

Duur (verwant met dier in dierbaar: hoog in prijs, kostbaar), bn. en bw.; -der -st; -te, v. gmv.: -te v. levensmiddelen.

Duur'baar (dierbaar), bn.: de -ste schat, (V. Lov.). VI.

Duur'koop (hoog in prijs, dierkoop), bn.

Duurzaam (deugdelijk, echt), bn.: eiken-hout is -, hard; een -zame vrede, bestendig; die stof is -; -zamer, -st, -heid, v. gmv.

Duw (stoot), m. -en: iemand een - geven.

Du'wen (stooten, drukken), ik heb geduwd: spreekt. Douwen; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Dwaal (wit linnen kleed, v. dwalen).

Dwaal'begrip (vals, verkeerd begrip), o. -begrippen; -geest (iem., die dwaalbe-grippen heeft of koestert), m. -geesten; -leer (valsche, onrechtzinnige leer), v. -leeren; zie Heterodoxie; -licht (blauwachtig vlammetje boven pool, moeras of kerkhof), o. -lichten, fig. verkeerde leidman; zie Elmusvuur; -pad, v. -paden, z. Dwaal-weg; -spoor (verkeerd spoor), o. -sporen; fig. iem. op een - brengen, hem misleiden; -ster, -star (planeet), v. -sterren; -weg (verkeerde weg), m. -wegen: op een -

- geraken, verdwalen; fig. *iem. oopen - brengen, hem misleiden*; op een - zijn, zich bedriegen.
- Dwaas** (*zot, gek*), bn. en bw.: een dwaze mode; dwazer, dwaast; -heid, v. -heden.
- Dwaas'hoofd** (*dwaze mensch, zot*), m. en v. -hoofden.
- Dwalen** (*rondlopen, op den verkeerden weg zijn*), ik heb gedwaald; -ing (*misverstand, verkeerd begrip*), -en; zie Verdwalen.
- Dwang** (*verwant met dwingen: overmacht*), m. gmv.: bukken voor -, op iemand - uit-oefenen.
- Dwang'arbeid** (*gedwongen arbeid*), m. gmv.: iemand tot - veroordeelen; -arbeider (*iem., die uit dwang arbeid moet verrichten*), m. -s: de -s in de Kara'-goudmijnen van Siberië; -bevel (*rechterlijk vonnis tot betaling der achterstallige belasting*), o. -bevelen; -buis (*ijzeren buis, om gekken, ook misdadigers in bedwang te houden*), o. -buizen; -maatregel (*maatregel, om iem. tot iets te dwingen*), m. -maatregelen; -middel (*middel, om iem. te dwingen*), o. -middelen: -en gebruiken; -molen (*leenstelsel. molen der heerlijkheid, waar de omwonenden verplicht waren het koren te laten malen*), m. -molens; -voorstelling (*kwellend ideefixe*), v. -voorstellingen.
- Dwar'el** (*warreling*), m. gmv.; -en (*kringswys en dan wild rondraaien*), het heeft gedwarfeld, -ing, v. -en; -stroom (*maatstroom, draaikolk*), m. -stromen; -wind (*wervelwind*), m. -winden.
- Dwars** (*schuin, scheef*), bn.: in -e richting, een -e streep, een diagonaal is een -e lijn; bw.: de straat - oversteken, dwarser, -t; fig. *die jongen is altijd even -*, tegenstrevend; -arm (*dwars uitstekend deel van sommige voorwerpen*), m. -armen: de -en van een weg- of handwijzer; -boomen (*tegen den keer in werken*), ik heb gedwarsboomd: iemand - in iets, tegenwerken: de zwemmer werd gedwarsboomd door het slechte weer; -draadsch (*dwars over den draad*), bn.: - of tegendraadsch hout is doorgesneden of doorgezaagd volgens een vlak, dat met het vlak der overlangsche vezels een rechten hoek maakt, als bw.: *Dwars'draads*, -doorzagen; -drijven (*tegenspreken, tegenwerken*), meest in de onbep. wijs: *Is hij weer aan 't -?* ook als zn.: *zulk -, dat hatelijke -*; -drijfverij, v. -en; -drijver (*eig. een schipper, die zijn schip dwars in de vaart doet liggen om een ander te plagen; fig. iemand, die stokstijf eigen wil wil doorzetten, niet luisterend naar rede of billijkheid*), m. -drijvers; -fluit (*muz. fluit, die dwars tegen den mond bespeeld wordt*), v. -fluiten: *de hoorn had dan iets v. e. hysterische -*, (C.O.)
- Dwars'getuigd** (*wordt gebruikt van schepen, als het zeilwerk aan raas hangt*), bn.
- Dwars'hoofd** (*dwarsdrijver*), m. en v. -en; -hout (*binbalk van eenig paatwerk*), o. -houten; -kijker (*persoon, die iem. op de vingers kijkt; toelustierende mede-examinator*), m. -kijkers; -kijkerij, v. gmv.; -klamp (*schuin over iets heen geslagen lat, dwarslat*), m. -klampen; -kop (*dwarsdrijver*), m. en v. -pen; -ligger (*dwarsliggende onderbalk op een spoorbaan*), m. -liggers; -scheepsch (*dwars of recht-hoekig staand op de lengte-as van een schip*), bn.; als bw. *Dwars'scheeps*, d. i. in dwarse
- richting: *de stoomboot lag - van ons*; -schip ook, -pand, -beuk: *dat deel eener kruiskerk, 'twek den dwarsbalk voorstelt*), o. -schepen; -straat (*straat, die dwars op een hoofdstraat uitloopt*), v. -straten; -streams (*scheepst. met de lange zijde van het schip in of tegen den stroom*), bw.: -ankeren; -te, v. gmv.: *iets in de - te doorsnijden, overdwars, in de breedte*.
- Dwa'seltijk** (*op dwaze wijze*), bw. w. i. g.
- Dwee'p'achtig** (*eenigszins dwepende*), bn.; -ster (*vrouw, die dweept*), v. -s; -ziek (*dweepachtig*), bn., -er, -st: *een - vervolger, -e denkbeelden, overdreven; -zucht (aan krankzinnigheid grenzende godsdienstwaan, geestdrijfverij)*, v. gmv.; -zucht (*overdreven ingenomenheid met personen of zaken*), v. gmv.: *politieke -*; -zuchtig (*dweepestiek*), bn., -er, -st: *een -zuchtig volgeling*.
- Dweil** (*ontstaan uit dwegel, van een w. w. dwa-en, wasschen: wollen of grofstinnen schrodoek*), v. dweilen.
- Dweil'en** (*reinigen met een dweil*), ik heb gedweild: *de stoep -, de gang -*.
- Dweil'en** (*stud. slenteren langs de straat*), hij heeft gedweild: *een beroep... hetwelk men (almede te Leiden) den vereerenden naam van - geven zou*, (C.O.)
- Dwe'pen** (*overdreven begrippen koesteren op 't gebied van godsdienst, staatkunde, kunst, enz.*), ik heb gedweept: -er, m. -s; -erij (*overprikkelde vereering, geestdrijfverij*), v. -en.
- Dwerg** (*onnatuurlijk klein mensch*), m. -en; -achtig (*iets hebbende van een dwerg, zeer klein*), bn.: *een -achtige pijnboom*.
- Dwerg'berk** (*kleine berksoort*), m. -en; -elk, m. -en; -hert, o. -en; -palm, m. -palmen; -kruid, o. gmv.
- Dwing'eland** (*d. i. land-bedwinger, onderdrukker*), m. -en; zie: Tiran, Despoot.
- Dwing'elandij'** (*tirannie*), v. de - der mode.
- Dwing'en** (*noodzaken, met kracht aandringen*), ik dwong, heb gedwongen: *dat kind doet niets dan -, lastig zijn*; -erij, v. -en.
- Dwing'erig** (*lastig, schreevend om zijn zin te krijgen*), ba.: *een - kind*; -heid, v. gmv.
- Dwor'nik** (*Russ. portier*), m. -s.
- Dyarchie** (*heerschappij van twee vorsten*), v.
- Dyna'mica** (*leer der beweging*), v. (y = ie).
- Dynamiek'**, **dyna'misch** (*de krachtenleer betreffend*), bn.
- Dynamiet'** (*snel ontploffende stof, achtmaal sterker dan kruut: hoofbestanddeel is nitroglycerine: in 1867 te Hamburg door Alfred Nobel, een Zweedsch scheikundige, uitgevonden*), o. gmv.; -aanslag (*poging om iem. te dooden door dynamiet-ontploffing*), m. -aanslagen; -bom (*bom, gevuld met dynamiet*), v. -bommen; -patroon (*patroon, geladen niet met kruut, maar met dynamiet*), v. -patronen. (y = ie).
- Dyna'misch** (*electr. door eigen kracht werkend; werkend als een dynamo*), bn. (ie = y).
- Dyna'mische** (*teekens*); in de muz. **teekens** als p, f, pp, ff, enz., die de mate van kracht aanduiden. (y = ie).
- Dynamitis'ten** (*anarchisten van de daad; misdadigers, die met dynamietontploffingen schrik willen verspreiden*), m. mv. (y = ie).
- Dy'namo** (*werktuig voor de levering van electriche drijfkracht of van licht*), m. -s.
- Dy'namo-magne'to** (*electrisch werktuig, waarbij de electriche stroomen door draaiing*

of dynamische werking worden verkregen), m.
Dynamométer (toestel, om de grootte eener kracht te meten door spanning of drukking, die zij voortbrengt), m. —s: de gewone brievenweger is een —, eveneens de familiebasculé.
Dynamometrie (krachtmeting), v. gmv.
Dynamus (kracht, noodig om 1000 K.G. één M. op te heffen), m. gmv.
Dynast (machthebber, heerscher), m. —en: in de Middeleeuwen was een — een bezitter

van een heerlijkheid of e. riddergoed. (y = ie).
Dynastie (rij van regeerende vorsten uit een en dezelfde familie; vorstenhuis of vorstengeslacht, regeerend stamhuis), v. —tieën.
Dynastiek, bn.: —e belangen, de dynastie betreffende; ook Dynas'tisch. (y = ie).
Dysenterie (roode loop, bloedloop), v. gmv.
Dysente'risch (lijdend aan dysenterie), bn.
Dyspepsie (zwakte in de maag, slechte spijsvertering), v. gmv.; —**pep'tisch** (moeielijk te verteren), bn. (y = i).

E.

E. v. —'s. De vijfde letter van het alfabet: in de muziek, de benaming van den derden toon, mi; als getalmerk is E in Rom. opschriften = 250.

E. — *Erexit*, hij heeft opgericht.

E. — *Electriciteit*: (+ **E** = positieve, — **E** = negatieve).

e. a. — en andere(n).

e. d. — en dergelijke.

Eerw. — Eerwaarde.

Ed. Gestr. — Edelgestreng.

e. g. — eerstgenoemde.

eig. — eigenlijk.

e.k. — eerstkomende.

Em. — Eminentie.

Em., emer. — zie *Emeritus*.

e. m. a. — en meer andere(n).

Entr. — Entrepot.

enz. — en zoo voort.

E. Ø. — zie *Ex off.*

Esq. — zie *Esquire* (Engelsch).

etc. — et cetera, en zoo voort.

Exc. — *Eccellen'tie*.

Exod. — *Ex'odus*.

Ex off. — *Ex offi'cio*, ambtshalve.

Extr. — *Extrac'tum*, uittreksel of aftreksel.

— **e** (achtervoegsel), b.v. *koude, woede*, alsmede in de bw.: *luide, gaarne, verre, alreede*.

Eau de cologne (Fr. Keulsch reukwater, in 1792 uitgevonden), v.: — **de javelle** (vleckenwater), v.; lees: oo.

Eb, eb'be (laag of afnemend getij), v. gmv.
Eb'be en vloed: de regelmatige daling en rijzing van het water der zee, die in ruim een etmaal tweemaal geschiedt.

Eb'beboom (boom, in de tropische landen van Afrika en Amerika, ook in onze O.-I.), m. —boomen.

Eb'ben (het afloopen van den vloed), het heeft geëbd: het tij is aan 't —, vallen.

Eb'benhout (O.-I. fraai zwart hout, hard fijn meubelhout), o.: het beste Ind. — komt van Boero (Molukken).

E'ben Haè'zer: Hebr. steen der hulpe; dit is mijn —, uitreddingsteeken, I Sam. 7:12, tot zoover heeft de Heere ons geholpen.

Ebenist (werker in ebbenhout, meubelwerker in stijl), m. —en.

Eboniet (nat. zwart mengsel, stof gebruikt in electrische werktuigen, bestaande uit caout-

chouc, vermengd met zwavel en zwartsel), o.

Ecaill'le (wapenk. Fr. geschudd), bn.

Ecarté (zeker kaartspel met 32 kaarten voor twee personen, waarbij men kaarten mag omwisselen), o.: —spelen.

Ecarteeren (verwijderen, ter zijde stellen; de kaarten in het spelen verwisselen).

Ecartelé (wap. gekwartierd), bn.

Ee'ce Ho'mo, Lat. Zie den mensch! (Beeld of schildering v. d. lijdenden, door Pilatus te schouw gestelden, Christus), o. —'s; lees: ek'se. Joh. 19:5.

Echange (ruil, wisseling), v. —s. (ch = sj).

Echauffeeren, zich (zich verwarmen, zich verhitten, fig. toornig worden). (ch = sj).

Echean'ce (Fr. vervalldag v. e. wissel), v. —s.

Echee (schaak aan den koning in het schaakspel; fig. schade, verlies, nederlaag), o. —s: in — houden, in bedwang; — *lijden*, het onderspit delven, het verliezen; lees: ee-sjek'.

E'chel (bloedzuiger), m. —s. (e = è).

Echel'le (hand. stapelplaats of groote haven in het W. van Klein-Azië), v. —s. (ch = sj).

E'cho (terugklank, terugkaatsing van golfgeluiden, weergalm), v. —'s; lees: e kort en ch = scherpe g.

E'choën (als echo nazeggen), ik echode, heb geëchood: dat zei m'heer X, en m'heer Y echode het na.

E'cho-lied (dichtk. gedicht, waarin de laatste lettergreep van elk vers herhaald wordt, met weglating van den vóór-medeklinker, meest in dialoogvorm), o. -liederen; Vondel's „Gesprek tusschen eenen wandelaar en den galm in de Hofkerke" is een —.

Echt (huwelijk), m. gmv.: in den — treden.

Echt (wettig, deugdelijk, zuiver, onvervalscht, geloofwaardig, getrouw), bn. en bw.; — **heid**, v.

Echt'breuk (het schenden van de huwelijks-trouw), v. gmv.; zie Overspel.

Ech'telieden (echtgenooten, echtelingen), m.

Ech'telijk (betrekking hebbende op den echt), bn.: —e plichten, — geluk d. i. huwelijksgeluk.

Ech'telingen (man en vrouw), m. mv.

Ech'ten (wettig verklaren), ik echtte, heb geëcht: een kind —, erkennen; — **ing**, v. gmv.

Ech'ter (evenwel, niettemin), bw.

Echt'genoot (gehuwd man), m. —nooten; — **genoot** (gehuwde vrouw), v. —n; — **schei-**

ding (gerechtelijke en wettelijke ontbinding van het huwelijk), v. —en; zie Scheiding van tafel en bed; — **verbintenis** (huwe-

lijk), v. -en: een - aangaan; - **vereeniging** (huwelijk), v. -en.
Eclaireren (Fr. duidelijk maken, ophelderen).
Eclairers (vooruitgezonden troepen of militairen, veldverkenner), m. mv.
Eclat (Fr. glans, schittering, luister, vertoon), o.: - maken): opzien baren; lees: eekla'.
Eclatant (Fr. opzienbarend, schitterend, verbazend), bn. en bw.; -er, -st.
Eclécticus (willezer, iem. die uit verschillende stelsels het beste neemt), m. -tici. (c = k).
Ecléctisch (het beste uitkiezend), bn. en bw.: -e wijsgeeren; - te werk gaan, (C. O.)
Eclips (verduistering, vooral van zon of maan), v. -en; zie: Maan-, Zoneclips.
Eclipseeren (verduisteren, verdwijnen; in de schaduw stellen): zich -, zich uit de voeten maken, wegluipen.
Ecliptica (cosm. zonsweg; eig. de baan, die de aarde bij haar jaartijdsche omreis om de zon doorloopt, zie aardbaan), v. gmv.: de zon staat in een der beide brandpunten der ellips.
Economie (huishoudelijkheid, de kunst van het huishouden te bestieren, huishoudkunde; ook: spaarzaamheid, zuinigheid), v. gmv.
Economie's; ook: **Oeconomie**, lees: eukonomie (de wetenschap, die de wetten bestudeert en vaststelt voor de werkzaamheid der menschen met betrekking tot de stoffelijke belangen der maatschappij; het verstandig gebruik van werkkraft en van werk), v. gmv.
Economisch (volgens de economie: huishoudelijk, zuinig, spaarzaam, sparend), bn.
Economisch (wat de wetenschap der economie betreft), bn.: -e wetten: deze constateren, wat er pleegt te gebeuren in het raderwerk der maatschappij; -e goederen, die voor den mensch van nut zijn en in zijn stoffelijke behoeften voorzien, zij heeten: natuurgoederen en arbeidsgoederen.
Economiseeren; zie Oeconomiseeren.
Economist (staathuishoudkundige, nl. in theorie), m. -en.
Econoom (staathuishoudkundige, nl. in de praktijk), m. -nomen.
Ecoreheurs (gesch. plundersaars, roovers, in Henegouwen en N.-Frankrijk, 1437), m. mv.
Ecossaise (Schotsche rondedans in de $\frac{3}{4}$ of $\frac{3}{4}$ maat), v. -s: de oude - is onze Schotsche polka of Schotsche drie; ook: Schotsche vrouw. (ai = é.)
Eerin (Fr. juweelenkistje), m. -s. (in = ain.)
Ecu (kroon, daalder van f 1.42), m. -'s. vero.
Eczeema, e k z e e m' (geneesk. zekere hardnekkige huidziekte), o.
Ed'da (naam van twee verschillende werken van Oud-IJstandsche literatuur), v. -'s: de oudere - is poëzie (in 1643 ontdekt); de jongere - is proza (in 1628 ontdekt); de -'s zijn de bronnen voor de kennis der Noordsche dicht-, fabel- en oudheidkunde.
Edel (verwant met adel), bn. en bw.: v. -e geboorte, - denken, - handelen, -er, -st; -aardig (een edelen aard hebbende), bn. en bw., -er, -st: een -e gezindheid, op -e wijze; - denken, - handelen; -heid, v. gmv.; -acht'baar (titel van burgemeester en wethouders, rechters en kantonrechters), bn.: -denkend (op edele wijze denkend), bn.
E'dele metalen (benaming van goud en zilver alsmede van platina), o. mv.: -roesten niet; goud en zilver zijn algemeen muntmetaal.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

E'delgesteente (delfstof, welke zich onderscheidt door hardheid en glans, door meestal fraaie kleur, vooral door zeldzaamheid), o. - (soorten), o. -n: men verdeelt de -n in edele of echte (juweelen) en half-edele of onechte, zie voor de eerste: beril, chrysoberyl, chrysoliet, chrysopraas, diamant (briljant), granaat, robijn (karbonkel), saffier, smaragd, toermalijn, topaas, turkoois, zirkoon, zie voor de tweede: agaat, amethyst, bergkristal, cacholong, chalcedoon, hyacint, jaspis, lazursteen, malachiet, onyx, opaal, sardonyx.
E'delgrootachtbaar (titel van rechters in gerechtshoven), bn.; -**hoogachtbaar** (titel van leden van den Hoogen Raad), bn.
E'delheid, v. gmv.: de - van zijn karakter.
E'delhert (het gewone hert, met fraai getakt gewei), o. -herten.
E'deling (edelman), m. edelingen, vero.; bij Vondel nog: *Rei van -*, (Gijsbrecht).
E'delknaap (page, jonker), m. -knappen; -**man** (man van adel), m. -lieden: een nieuwbakken -; -**marter** (boomarter), m. -marters; -**moedig** (grootmoedig), bn.: een - vijand; -er, -st: -**heid**, v. gmv.; -**mogend** (titel van leden der Staten-Generaal vóór 1848), bn.: Uwe -heid, v.; -**steen** (kostbaar gesteente), m. -steenen; -**valk** (grootte soort van valk), m. -en: de - bewoont de steenrotsen van Scandinavië; -**vrouw** (adellijke dame), v. -vrouwen; -**wacht** (korps van adellijke officieren als eerewacht van den paus), v. gmv.; -**weis** (alpenplantje met witte bloemen), o. gmv.
E'den (lusthof, paradijs), o. gmv.: een hof van -, lustoord; Gen. 2:8.
E'diet (vorstelijk openbaar bevel d. i. verordening, landsverordening, plakkaat), o. -en: het eeuwig - (1577); het - van Nantes (1598-1685), door Lodewijk XIV opgeheven. (c = k).
E'dik (zure vloeistof, azijn), m. gmv.
E'ditie (Fr. uitgave, druk van een boekwerk), v. -tiën, -ties. (t = ts).
E'doch, vgw., hetzelfde als Doch (maar).
E'dom (Bijbel. bijnaam van Ezra, Jacobs ouderen broeder), m.: de nakomelingen van - heeten Edomieten, later Idumeërs, wonende in Idumea, ten Z. van het Joodsche land.
Educatie (Fr. opvoeding), v. -ties: een goede - genoten hebben. (t = ts).
Ee (aardr. water), v.: - is de naam van rivieren; ook in plaatsnamen: E-dam.
Eed (plechtige verzekering of gelofte, onder beroep op God, dat men de volle waarheid zal spreken, ergens trouw aan zal blijven of ergens over zal zwijgen), m. eeden: een - afleggen, zijn - breken; onder -e verklaren.
Eed'aflegging (het doen van een eed en wel op plechtige wijze, in handen der bevoegde overheid), v. -en; -**afnemung**, v. -en; -**breuk** (het niet-houden van een eed, eedschennis), v. gmv.: zich aan - schuldig maken of -breukig zijn, zie ook Felonie; -**genoot** (bondgenoot bij eede), m. -en; -**gespan** (vereniging van samenzweerders, die zich bij eede verbonden hebben), o. gmv.
Eeds'formulier (vorm van den eed bv. in rechtszaken), o. -en: zoo waarlijk helpe mij God almachtig is het -.
Ee'ga, ee'gade, m. en v. eegaas, eegaden.
Eek (eikenschors), v. gmv.

- eek'** (bastaarduitgang), als in: *hypotheek, apotheek, bibliotheek, pinacothek.*
- Eekelaar** (dicht. eik), m. -s.
- Eekhoorn, -horen** (bekend knaagdiertje in onze bosschen, schijnbaar gehoornde eikbewoner met pluimstaart, roodbruin van boven en wit van onder), m. -s: de gewone -, de kleine -.
- Eekhoornaapje** (springdier in Guyana), o. -s.
- Eel** (bier), o.; (soorten), o. -en; zie Aal.
- eel'** (bastaarduitgang), als in: *garcel, penseel, houweel, werktuigen; kasteel, tooneel, paneel*, enz. voorwerpsnamen.
- Eelt** (verdikking der opperhuid), o. gmv.; -erig (met eelt bedekt), bn. of -ig (eeltachtig), bn.: -e handen; -er, -st; z. Zwil.
- Eem**, telw.: de helft van een is een half.
- Eem**, zelfst. nw.: hij wierp twee eemen.
- Eem**, onbep. voornw.: - mijner vrienden.
- Eem**, lidw.: een man, eene vrouw.
- Eem'armig** (één arm hebbend), bn.: een - man, een - e hefboom.
- Eend** (bekende zwemvogel), v. eenden: zegsw. een vreemde - in de bijt, iem., die nl. een vreemdeling is in een gezelschap of in een bepaald kring van menschen; -achtig (dom, onnoozel, simpel), bn., -er, -st.
- Eendagsvlieg** (vlieg, die hoogstens één dag leeft), v. -vliegen; zie Haft.
- Eendebout** (deel van een eendepoot, boven de knie), m. -bouten; zie Bout.
- Eendekker** (vliegsport. een soort van vlieg-machine in de hoogte lijkend op een glazenmaker), m. -s: Blériot vloog in 1909 meteen -, naar hem genoemd, over het Kanaal naar Engeland; zie Monoplaan.
- Eendenel** (ei van een eend), o. -sieren; -jacht (jacht of het jagen op wilde eenden), v. gmv.: de - wordt op bepaalden tijd in het najaar geopend en gesloten; -kom (stilstaand water, waarin tamme eenden gehouden worden), v. -kommen; -kool (inrichting tot het vangen van wilde eenden), v. -kooien; -kroos (plantk. groeiend aan de oppervlakte van stilstaande wateren), o. gmv.; -mossel (mosselkreeft), v. -mossels; -nest (het nest van eenden), o. -en; -roer (geveer, om wilde eenden te schieten), o. -roeren, -roers, zie Spuit.
- Eender** (verkort uit eenderlet of -hande: hetzelfde, gelijk), bn. en bw.: die vaasjes zijn -; hij zei het met -; zij zijn - gekleed; het is mij totaal -, gelijk, onverschillig, gmv.
- Eendracht**, v. gmv.: - maakt macht, oudvaderl. spreuk; -drachtig (eensgezind), bn. en bw.: -elijik, bw., ook: Eendrachtiglijk.
- Eendvogel** (eend), m. -vogels.
- Eenmale**, ten -, bw.: geheel en al.
- Eén en ondeelbaar** (gesch. de Bataafsche republiek werd aldus verklaard bij de staatsregeling van 23 April 1798), bn.
- Een'erhande** (dezelfde, hetzelfde), bn.; -lei (gelijksortig), bn.: het is mij -, hetzelfde.
- Een'heid** (elk voorwerp op zich zelf; aangenomen maat, ook eensgezindheid), v. -heden; ook, gelijkheid: - van tijd, - van geloof.
- Een'hoevig** (met één hoef aan elken poot), bn.; -hoevigen (orde van zoogdieren met enkelvoudigen hoef), m. mv.: het paard, de ezel en de zebra zijn -.
- Een'hoofdig**, bn.: een -e regeering, d. i. de monarchale regeering, de monarchie.
- Een'hoorn, -horen** (fabelachtig dier, in de gedaante v. e. hert met een grooten hoorn vóór op den kop; ook sterrenbeeld), m. -s.
- Een'hoornvisch** (nar wal), m. -visschen.
- Een'ig**, bn. en bw.: een - kind; het woont hier -; ook, -st: mijn eenigst verlangen.
- Een'ig** (een of ander), onbep. vnv.: haal mij - boek; te -er tijd, zekeren.
- Eenigerhande** (op een of andere wijze), bn.; ook -lei'; -ma'te (eenigszins, min of meer), bw.; -wij'ze, ook, -wij's (op de een of andere manier), bw.
- Een'igheid** (overeenstemming, eensgezindheid), v.: in de beste - leven, harmonie.
- Een'igheid** (gezindheid, gevoelens of kerkelijk gebied), v. gmv.: formulieren van -.
- Een'igheid** (eenzaamheid), v. gmv.: ik wandel hier in mijn -, op mijn eentje.
- Een'iglijk** (eenig en alleen), bw.: hij leeft - voor de studie.
- Een'igszins** (een weinig, eenigermate), bw.
- Een'jarig** (één jaar oud of durende), bn.: een - kalf, -e zwijn; -e planten.
- Eenken'ig** (verlegen, menschenschuw, vooral van een kind, dat bang is voor vreemden en bij voorkeur bij moeder wil zijn), bn.; zie Moederziek.
- Een lettergreepig** (bestaande uit slechts ééne lettergreep), bn.: dak is een - woord.
- Een'ling** (enkeling, individu), m. en v. -en.
- Een'lobbig**, bn.: een lichte is -, ontkiemend met ééne zaadlob; als zn. -e, v. -n.
- Een'lopend** (ongehuwd), bn.: een - heer.
- Een'maal** (één keer), bw.: ik heb hem slechts - gesproken.
- Een'oog** (persoon met één oog), m. en v. -en; zegsw. in het land der blinden is - koning.
- Een'oogig** (één oog hebbende), bn.; z. Cyclo o p.
- Eenpar'ig** (eig. eenparig, eendrachtig; eenstemmig), bn. en bw.: met -e stemmen; zij besloten -; ook, gelijkmatig: een -e warmte, een -e beweging; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Een're**, in: ter -, bw.: de huurder ter -, aan de ééne zijde, contractant ter -.
- Eens** (éénmaal), bw.: een mensch leeft maar -; op -, in -; het - zijn, gelijkgezind; daar was - een koning, in zekeren tijd; hij kan niet - lezen, zelfs niet.
- Eens'deels** (van den éénen kant), bw.: - heb je gelijk en anderdeels ongelijk.
- Eens'gezind** (eendrachtig), bn.; -heid, v.
- Eens'klaps** (eig. in éénen klap: plotseling, eensslags), bw.: hij werd - bleek; -klapsch, bn.: een -e verandering van decoratie, (C.O.)
- Eén'slaaps-ledikant** (ledikant voor één persoon), o. -ledikanten.
- Eens'luidend** (eender luidend, gelijkkluidend, fig. gelijk van inhoud), bn.: een - afschrift.
- Eenstem'ig** (in denzelfden toon klinkende), bn.: een - lied; fig. eenparig, eendrachtig: een - besluit; bw.: - besloot men tot afwijzing v. h. verzoek, met eenparigheid, met algemeene stemmen; -heid (eensgezindheid), v. gmv.; -lijik (op eenstemmige wijze), bw.
- Een'tje** (één enkel), o. -s: een - en nog een - zijn twee -s, eenheden; fig. hij is er ook -! een grappenmaker; hij wandelt op zijn -, alleen; wij zullen er - pakken, borreltje.
- Eento'nig** (in denzelfden toon klinkende), bn. en bw.: een - getik; hij leest -; fig. vervelend: een - verhaal; een - landschap, eenvormig; -er, -st; -heid, v. gmv.; -vor'mig (denzelfden vorm hebbende), bn. en bw.: -e figuren, fig. eentonig: een -

leven, vervelend, een - landschap; men leeft hier -; -er, -st: -heid, v. gmv.

Eenvoud, m. gmv.: zegsw. - is het kenmerk van waarheid, d. i. al, wat waar is, is niet ingewikkeld; -**voudig** (niet samen-gesteld; fig. oprecht, ongeveinsd), bn. en bw.;

-**voudigheid** (natuurlijkheid), v. gmv.: - des verstands, kinderlijkheid; - van zeden; *aesthetische* -, vermindering van pronk of opsmukking in de kunst; -**werf** (één maal), bw. w. i. g.; -**winter**, m. en v. -s, zie Enter; -**zaam** (zonder gezelschap; onbezocht, stil), bn. en bw., -zamer; -st: de -zame wandelaar, een -zame straat of weg; -zame opsluiting, cellulaire: -**held** (afzondering, stilte), v. gmv.; -**zelvig** (in zich zelf gekeerd), bn.: een -e man, fig. niet opgewekt, afgetrokken; ook: vervelend, -er, -st: -**heid**, v. gmv.; -**zijdig** (partijdig, bekrampen), bn. en bw.; -er, -st: -**heid**, v.: -zijdigheid van smaak.

Eer, bw.: hij was er - dan ik, vroeger; voegw. het duurt lang, - de treineris, voordat.

Eer, ee're (achting, hulde; onschuld), v. gmv.

Eerbaar (kuisch, rein, zedig), bn.: een -bare levenswandel, eerbare zeden; -der, -st; -**heid** (kuischheid), v. gmv.

Eerbetoon (hulde), o. gmv.: iemand met -ontvangen; ook: -**betooning**, v. -en;

-**bewijs** (teeken, dat men iemand eert), o. -bewijzen: iemand met -bewijzen overladen;

ook: eereblijk, eere teeken; hij droeg een medaille, die zeker van eenig schitterend -getuigde; -**bied** (achting, ontzag), m. gmv.

Eerbiedig (vol eerbied), bn. en bw.: een -zwingen; iemand - naderen, - spreken; -er, -st; -**lijk** (op eerbiedige wijze), bw.

Eerbiedigen (eerbied hebben voor, berusten in), ik heb geëerbiedigd: iemands meening, iem. besluit -, iem. zienswijze -.

Eerbiedwaar dig (eerbied verdienen), bn.; -er, -st: een - grijsaard, een -e ouderdom;

-**wek'kend** (eerbied inboezemend), bn.: een -e stilte; de dood is -.

Eer' der (comparat. van eer: vroeger), bw.: ik was er - dan jij.

Eer' reambt (ambt van eer), o. -ambten: het burgemeesterschap is een -; -**blijk** (eere teeken), o. -blijken, zie Eer bewijs; -**boete**

(R.-K. daad van eerherstel door schuldbekentenis en smeeking om vergiffenis), v. gmv.: een akte van -; -**boog** (zegeboog), m. -bogen; -**degen** (kostbare degen, die een dapper officier vereerd wordt), m. -degens;

-**dicht** (lofzucht), o. -dichten; -**dienst** (kerkdienst, uitwendige godsdienstvorm), m. -diensten, ook: Eerdienst; -**doctoraat**

(het door den Senaat eener universiteit of technische hoogeschool verleende doctoraat: eershalve of honoris causa), o. gmv.; -**kruis**

(kruis van eer, ridderkruis), o. -kruisen; -**legioen**, o., zie Legioen; -**lid** (lid van verdienste), o. -leden: hij is - van dat gezelschap; -**lidmaatschap** (het zijn van eere lid), o.: men bood hem het - der vereniging aan; -**lint** (ridderlintje), o. -linten;

-**metaal** (eere kruis), o. gmv.; ook: Eer metaal, zie ald.

Eeren (iem. de achting geven, welke hem toekomt), ik heb geëerd: zijn ouders -, den koning -; de dooden -, in eere houden.

Eerepalm (zegepalm, palm der overwinning), m. -palmen; -**plaats** (voornaamste

plaats b.v. aan tafel of bij een diné), v. -en; -**poort** (eereboog), v. -en; -**post** (eere-ambt), m. -posten; -**prijs** (veronica, leeuw-bekachtig plantje met blauwe bloempjes, tusschen het gras groeiend), v. gmv.; -**prijs**

(eereblijk, hoogste onderscheiding bij een wedstrijd, tentoonstelling, enz.), m. -prijzen;

-**sabel**, v. -sabels, z. Eeredegen; -**shot** (shot, dat ter eere van een vorst, enz. wordt gelost), o. -schoten; -**schuld** (schuld, die men als man van eer zonder aanmaning voldoet), v. -schulden: een schuld, bij het verlies van een weddenschap of bij het

beloopen, is een -; -**teekem** (teeken of blijk van eer), o. -teekenen, -teekens; -**titel** (vereerende titel of benaming), m. -s, b.v. de Vader, de Redder des vaderlands; -**wacht**

(afdeeling soldaten, die de wacht houden voor het verblijf van een vorst, b.v. bij 't bezoek van een stad), v. -wachten; -**wijn** (een glas wijn, dat men op plechtige wijze ge-

noodigden bij hun komst op openbare feestelijkheden aanbiedt), m. gmv.; -**woord** (verzekering of belofte, waarbij men zijn eer in pand geeft), o. gmv.: op mijn -woord.

Eer' gevoel (gevoel van eigen eer en zedelijke waarde), o. gmv.: veel - hebben.

Eergie' rig (hechtend aan, prijsstellend op, verlangend naar eer), bn.: die werkman was te - om gebedeld brood te eten; -er, -st.

Eer' gisteren (den dag vóór gisteren), bw.

Eer' lang (eig. eer het lang duurt: spoedig, binnen kort), bw.: ik hoop u - te zien.

Eer' lijk (rechtschapen, ieder het zijne geveende), bn. en bw.: een - man; iets - verdienen; zegsw. - duurt het langst; -**held**, v. gmv.

Eer' lijke begrafenis, d. i. een fatsoenlijke, een nette begrafenis; een eerlijk graf.

Eer' loon (vergoeding aan schrijvers, enz.), o.; ook: Eere loon; zie Honorarium.

Eer' loos (zonder eer; fig. laag), bn. en bw.: hij werd - verklaard, een -ze daad; -**handelen**; -loozer, -t: -**held**, v. gmv.

Eer' metaal (dichth. eerepenning, decoratie, ridderkruis), o. gmv.; ook: Eeremetaal; -**naam** (eeretitel), m. -namen: de Zwijger draagt den - van Vader des vaderlands;

-**roof** (blaam, laster), m. gmv.: - is een daad, waardoor de naaste in zijn eer of goeden naam geschaad wordt, hetgeen b.v. geschiedt door kwaadspreken, achterklap, laster;

-**roover** (lasteraar), m. -roovers.

Eer' shalve (om de eer, ook als bewijs van eer), bw.: iemand - uitgeleide doen; zie ook Honoris Causa of H. C.

Eerst, telw.: de -e menschen, op de -e bank, de -e Kamer; bw.: ik kwam het -, ten -e; zelfst. nw.: de -en zullen de laatsten zijn, zie Laatste; -**aanwezend**, bn.: -ingenieur, -ambtenaar, d. i. de oudste in rang, de leider; -**beginnende** (die pas begint op 't gebied van leeren, wetenschap of kunst), m. en v. -n; -**daags** (eig. eers-daags, binnenkort), bw.: ik kom - spoedig; ook: Eerdaags.

Eer' ste-ka' mer (onze Senaat: afdeeling onzer Staten-Generaal, bestaande uit 50 leden, door de Provinciale Staten gekozen), v. gmv.

Eer' stelijk (in de eerste plaats), bw.

Eer' steling (eig. wat het eerst is: eerste vrucht, eerste bloem, eerstgeborene, eerste product), m. en v. -en; voor het v. ook -e.

Eerst' geboorte, v.: recht van -, d. i. oud-

tijds het recht v. h. vaderlijk goed te erven; -**geboorterecht** (*erfrecht ten gunste van den oudsten zoon*), o. gmv.; -**geborene** (*oudste kind*), m. en v. -n; -**komend** (*aanstaand*), bn.: de -e week.

Eertijds (*voorheen*), bw.: ons land was - bedekt met wouden.

Eer' vergeten (*eerloos, schaamteloos*), bn.: een - schurk; -**vol**, bn. en bw.: hij vroeg - ontslag; de onderofficier in Indië werd - vermeld; -**waard'** (*titel van een geestelijke van lagere rang*), bn.; -**waardig**, bn., gmv.; -**zaam** (*braaf, deugdzaam*), bn.: een - burger, een -zame keukenmeid, fatsoenlijk; -**zucht** (*dorst naar eer*), v. gmv.

Eerzuchtig (*vol eerzucht*), bn.: een - vorst, hakende naar eer; zie **Eergierig**.

Eerzuil (*zuil als gedenkteeken, gedenkzuil*), v. -zuilen.

-**ees'** (*bastaarduitgang*), als in: *Portugees, Japannees, Madoerees*, enz., drukt landaard uit.

Eest (*droogoven tot het roosten van graankorrels in de mouterij, ook van cichoreiwortels, gekorven tabak of vlas*), m. eesten: het mout drogen op den -.

-**eeft'** (*bastaarduitgang*), als in: *apologeet, athleet, asceet*, vormt mann. persoonsnamen.

Eetlust (*smaak in eten*), m. gmv.: een wandeling zal den - opwekken, zie **Appetijt**; -**servies** (*servies voor een diné*), o. -zen; -**waar** (*mondbehoefte*), v. -waren; -**zaal** (*grote eetkamer*), v. -zalen.

Eeuw (*tijdperk van honderd jaar*), v. -en; - **en dag**, lange tijd; zie **Jaar en dag**.

Eeuw, de gouden eeuw: tijdperk van rust, vrede en bloei op elk gebied, zooals ieder volk er een voor zijn land aanwijst: de - van Augustus (31 v. C.-14 n. C.); de - van Frederik Hendrik (1625-'47); z. **Saturnus**.

Eeuw, de ijzeren eeuw: eig. de oude tijd, toen het ijzer eerst kwam; fig. de tijd, waarin de groote vraagstukken niet door parlementaire redevoeringen, maar door bloed en ijzer worden opgelost, naar het woord van den IJzeren Kanselier, (Bismarck, 1815-'98).

Een'wenhengend (*zeer oud*), bn.: -e eiken, eig. wier heugenis eeuwen omvat, die eeuwen bestaan; -**oud** (*overoud*), bn.: een -e gewoonte, een - gebruik, van hoogen ouderdom.

Eeuwfeest (*feest ter viering van het honderdjarig bestaan van een inrichting*), o. -en; -**getijde** (*eeuwfeest*), o. -getijden.

Een'wig (*niet gebonden aan het begrip van tijd*), bn. en bw.: God is -, zonder begin of einde; het -e leven, het leven hiernamaals; hij zanikte - en altijd of - en erfelijk, voortdurend, eig. van geslacht tot geslacht, immer en altoos: een -e wereldvrede is een *herschimschim*; -**heid**, v.: ik heb je in geen -heid gezien; van -heid tot amen, d. i. altijd.

Een'wige lamp, v., zie **Lamp**.

Een'wige stad, v. de -: eere naam van Rome, wegens haar ouderdom (753 v. C.).

Een'wigheid (*duur zonder aanvang of einde, zonder wisseling of opvolging*), v. gmv.

Efen'di (*Turkije, heer, meester: eertitel*), m.; - wordt geplaatst achter den naam van burgerlijke ambtenaren; ook **Effendi**.

Effect' (*het gevolg van een werking, uitwerking, uitwerking*), o. effecten: het licht - van een schilderij; werken op het -, b.v. op het toneel: door kleeding, schermen (coulissen), gebaren, taal, enz.

Effect' (*landsschuldbrief, staatspapier*), o. -en. **Effectenbank** (*bankinstelling, welke zich in hoofzaak belast met den handel in effecten en het plaatsen van aandelen en obligatiën*), v. -banken; -**beurs** (*beurs of dat gedeelte eener beurs, uitsluitend bestemd voor den effectenhandel*), v. -beurzen, ook: -**hoek**, m. gmv.; -**handel** (*handel aan de beurs in staatspapieren, pandbrieven of obligatiën, enz.*), m.; -**koers** (*de prijs per 100 der effecten*), m. -en; -**makelaar** (*makelaar in effecten*), m. -s; -**sociëteit** (*particuliere effectenbeurs*), v. -en; -**zegel** (*zegel op effecten als belasting*), o. -s.

Effectief (*Fr. werkelijk, wezenlijk*), bn. en bw.; als zn. (*het werkelijk bestaande*), o. gmv. **Effectueeren** (*bewerkstellingen, volbrengen, uitvoeren van een opdracht, tot stand brengen*).

Ef'fen (*gelijk, glad, vlak*), bn. en bw.: een - kleur, egaal; -**heid** (*gelijkheid*), v. gmv. **Effen'di**, m.; zie **Efendi**. **Ef'fenen** (*evenen*), ik heb geëffend: de baan -, effen, glad maken; -**ing** (*de daad van effenen*), v. -en.

Effig'ie, in -: in - verbranden, in beeltenis, n.l. een gekleede strooien pop, die eenig persoon moet voorstellen b.v. *Guy Faukes, den man van het buskruitverraad*, zie ald., in *Londen (1605)*. (g = zj). **Eg** (*landbouwwerktuig*), v. eggen; zie **EGGE**. **Egaal'** (*gelijk, onverschillig, eenertel, gelijkmatig*), bn.; -aler, -st. (g = g).

Egalisa'tie (*gelijkmaking, vereffening*), v. -s. **Egaliseeren** (*gelijkmaken, vereffenen*).

Egalité' (*leus der gelijkheid n.l. voor de wet: in de groote Fransche revolutie*), v. gmv. **Egard'** (*voorkomendheid, achtung, beleefdheid, hoogachting*), m., ook mv. egards; lees 'égaar'.

Egel (*insectenetend zoogdier, met spitsen snuit, overdekt met stekels*), m. -s: de gewone - of het stekelvarken: de - is een goede verdelger van muizen, kakkerlakken, enz. **Egelantier'** (*wilde rozelaar*), m. -s of -en. **Egelantier', eglantier'** (*naam der Amsterdamsche rederykerskamer, 1516-1632, 'In liefde bloeyend'*), m.: het blazoen v. d. - toonde Christus, gekruisigd a. e. wilden rozetboom.

Egelvisch (*beenvige visch in de zeeën der tropen*), m. -visschen; de - is een gedrocht onder de visschen, hij is als een egel met stekels bezet. -**egge, -ege, -ei** (*achtervoegsel, b.v. dievegge, klappege, klappei*): vrouwelijk persoon, die zich kenmerkt door stelen, klappen.

Eg'ge (*getand landbouwwerktuig; roosterwerk met pinnen*), v. eggen; ook: **Eg**. **Eg'gen** (*landb. met de eg bewerken*), ik egde, heb geëgd; zegsw. er is met hem te ploegen noch te -, niets aan te vangen; -**ging**, v. **Eg'gerig** (*uitsluitend van den smaak van vruchten: scherp, zuur*), bn. en bw.; -er, -st. **Eg'gig** (*eig. afgebrokkeld: stomp van tanden door het eten van wrange vruchten*), bn.; -er, -st; -**heid**, v. gmv.; zie **Slee**.

E'go (*Lat. ik*), pers vnv.: alter -, tweede ik, plaatsvervanger, ook echtgenoot, vriend (g = g). **Egois'me** (*Lat. ik-zucht, zelfzucht, baatzucht*), o. gmv.; zie de tegenst. **Altruïsme**.

Egoist' (*zelfzuchtig mensch*), m. en v. -en. **Egois'tisch** (*zelfzuchtig*), bn. en bw. **Egypte** (*land aan den Nijl*), o.; -**naar**, m. -s, -naren; -**tisch**, bn., als zn. (*de taal der Egyptenaren*), o.

Egyptoloog' (kenner van Egypte: land, taal, oudheden), m. -logen.

Ei (uitroep van verrassing), tw.

Ei, o. eieren; **eitje**, o. eitjes en siertjes; spreekw. *Beter een half ei dan een leege dop*, beter iets, al is het niet veel, dan niets; zegsw. *het - wil wijzer zijn dan de hen*, het kind wil wijzer zijn dan vader of moeder; *eieren voor zijn geld kiezen*, zich met minder tevreden stellen om maar iets te krijgen of te hebben; *het is tusschen hen koek en ei*, ze zijn het bijzonder goed eens; zie **Struif**, alsook: **Duivenei**, **Eenden-**, **Kippen-**, **Vinken-**, **Zwanenei**, enz.

Ei, o.: *het - van Columbus*, fig. zaak, die men wonderlijk acht, zoolang men er niet achter is, doch waarvan de oplossing eenvoudig is. -**ei'** (*bastardachtervoegsel*), als in: *livrei, pastei, schalmei, lamprei*, zaak-of diernamen.

Ei'ber (uit *eidebaar*: *oieveaar*), m. -s.

Ei'debaar (bijvorm van *oieveaar*), m. -baren.

Ei'derdons (*zachte borstveeren van de eider-eend of eidergans*), o. gmv.; -**eend** (*zeevogel uit het hooft N. met sterken snavel*), v. -en; -**gans** (*poelgans, eider-eend*), v. -zen.

Ei'erdans (*geliefde dans der 16e en 17e eeuw, waarbij de danser eenige eieren al dansende uit een kring moest hinken zonder ze te breken*), m. -dansen.

Ei'erdop (*eierschaal*), m. -doppen; -**dopje** (*dopvormig kopje, waarin men een gekookt ei plaatst om het te eten*), o. -s; -**koek** (*omelet*), m. -en; -**korf** (*korf, om er eieren in ter markt te brengen*), m. -korven; fig. *bang zijn voor zijn -*, lichaam, gew.; -**netje** (*netje, waarin men eieren kookt*), o. -s; -**pruim** (*een soort van pruim, zoo genoemd naar den vorm*), v. -en; -**rek** (*toestel, bestaande uit eenige rijen planken met gaten, waarin eieren geplaatst worden*), o. -rekken; -**saus** (*saus van boter en eieren*), v. -en; -**schaal** (*kalkachtige schil v. e. ei*), v. -alen.

Ei'erspel (*middel-euwsch spel, waarbij een ei, aan een boemtak gehangen, door een oeblijnde doekten speler moest worden stuk gestlagen*), o. -spelen; *hij slaat er naar, als een blinde naar 't -*, hij raadt of gist geheel mis.

Ei'erstruif (*pannekoek van deeg met eieren, omelet*), v. -struiven, zie **Struif**; -**vrouw** (*koopvrouw in eieren*), v. -vrouwen.

Ei'feltoren (*toren in Parijs, door den ingenieur Eiffel geheel van ijzer opgebouwd voor de wereldtentoonstelling van 1889*), m.: *de - in ruim 300 M. hoog*.

Ei'gen (*aan een persoon zelf toebehoorend*), bn.: spreekw. - *hard is goud waard*, niets gaat boven een eigen dak, een eigen gezin.

Ei'gen (*gemeenzaam, vertrouwelijk*), bn.: *ik kan maar niet - met hem worden*; *zich een taal - maken*; -er, -st.

Ei'genaar (*bezitter*), m. -naars of -naren;

Eigenaardig (*van of met een eigen aard, bijzonder opmerkelijk*), bn.; -er, -st: *dat is een - geval*, een - *gezicht*, hij heeft een - *e manier van spreken*, van *stellen*; ook *passend, geschikt*: *dat is nu eerst een - geschenk*; -**heid** (*bijzonderheid*), v. -heden.

Eigenares' (*bezitster*), v. -sen.

Eigenbaat (*eigenbelang, baatzucht*), v. gmv.; -**belang** (*zelfzucht, egoïsme, vaste trek in menschen, om zooveel mogelijk te hebben voor zoo weinig mogelijk moeite*), o. gmv.: *het - is veelal de hechtste steun van een goed voor-*

nemen, (*Koetsveld*); -**dom** (*have, goed, bezitting*), o. -**dommen**: *belasting moet men betalen van gebouwe en ongebouwe - dommen*; *er is particulier - of privaaf - , alsook staats -*; -**dom** (*het recht van bezit, d. i. om over een zaak als de zijne te beschikken en het vrije genot er van te hebben*), m. gmv.: *zijn tante hield het vruchtgebruik, neef moest zich tot haar dood met den - tevreden stellen*; -**dom-meljk** (*eigenaardig*), bn. germ.; -**doms-recht** (*het recht op een eigendom*), o. -**rechten**: *zijn - bewijzen*; -**dunk** (*eigenwaan*), m. gmv.; -**dun'keljk** (*op eigen gezag, eigen-machtig*), bn., -er, -st: -**heid**, v. gmv.

Ei'genen (*toeëigenen*), ik heb - *eigend*: *zich -*, *passen, voegen*, germ.

Ei'gengebakken, bn.: - *brood*, door iem. zelf thuis gebakken; vergel. **Huisbakken**; evenzoo: -**gebrouwen**: -*gebrouwen bier*.

Ei'gengeërfde (*iem. die op eigen goed woont*), m. en v. -n; ook: *Eigenerfde*.

Ei'genemaakt, bn.: *een - a japon*, door de draagster zelf gemaakt; -**gerech'tig** (*naar eigen maatstaf beoordeelend, eigendunkeljk*), bn. en bw., -er, -st: -**heid** (*drijfveer tot eigenmachtige daden*), v. gmv.; -**gesponnen**, bn.: - *garens*; -**handel**, m. de tegenst. van **Commissie-handel**: -**handel** wordt door den koopman v. eigen rekening en risico gedreven; -**han'dig** (*met eigen hand*), bn. en bw.: *een - testament*, een - *geschreven brief*; -**hoor'igen** (*lijfeigenen*), m. en v. mv.; -**liefde** (*liefde tot zich zelf, ingenomenheid met eigen persoon*), v. gmv.: *dat zal zijn - streelen*; -**lijk** (*werkelijk, wezenlijk*), bn.: *de - e beteekenis van een woord, de - e dader*; bw.: - *hebt gij den prijs niet verdiend*, naar *waarheid*; *ik ben - niet erg tevreden*, *juist*; *dat is - niet waar*, *letterlijk*.

Ei'genlof (*lof, dien men zich zelf toezwaait*), m. gmv.: zegsw. - *stinkt*; -**macht'ig** (*op eigen gezag, willekeurig*), bn., -er, -st; -**naam** (*bijzondere naam van een zelfstandigheid of van een verzameling*), m. -namen, b.v. *Jan, Marie, Venloo*; *Karpathen, Cycladen*, enz.; -**schap** (*kenmerk*), v. -schappen.

Ei'genst (*hetzelfde*), bn.: *op het - e oogenblik*.

Eigenwaan (*verwaandheid*), m. gmv.; -**waarde**, v. gmv.: *het gevoel van -*.

Eigenwijs' (*waanwijs, verwaand, pedant*), bn.; -zer, -t; -**heid**, v. gmv.

Eigenwil'ig (*eigenzinnig, willekeurig, eigen-machtig*), bn. en bw.; -**zin'nig** (*zijn eigen zin volgende, niet hechtende aan de meening van anderen*; *stijf gehecht aan zijn eigen meening, koppig*), bn. en bw., -er, -st; -**zin'nigheid** (*koppigheid*), v. gmv.

Ei'gir, Germ. myth. god der zee; z. **Aegir**.

Eik (*woud- en loofboom*), m. eiken: *de gesteelde -*, *de ongesteelde -*, *de witharige -*, *de roode -*, *de witte -*, *de verf -*, *de kurk -*.

Eik (*wap. de eikeboom met eenig goed kenbare bladeren als het zinnebeeld van kracht en standvastigheid*), m. eiken.

Eikblad (*blad van den eikeboom*), o. -en, -eren; -**boom** (*eik*), m. -boomen; -**krans** (*ook Eiken krans*), m. -en: *de - is het beeld van burgerdeugd, van vaderlandsche verdienste*; -**bladroller** (*schubvleugelig insect, bladroller*); ook *groene eikenmot*, m. -rollers; -**galwesp** (*vliesvleugelig insect, voorzien van een legboor, dat de galnoot doet ontstaan*

- door zijn steek), v. galwespen, zie Galnoot en Galwesp; — **krans** (krans van eikeblaren), m. — kranen; ook: Eiken kranen; zie bij Eikeblad; — **kroon** of **Ei'ken kroon** (Luzeburgsche orde, ingesteld door Willem II in 1841), v.: ridder van de —.
- Ei'kel** (vrucht v. den eik), m. eikels.
- Ei'keloof** (gebladerte van een eik), o. gmv.
- Ei'ken** (van eikenhout), bn.: een — stok, een — plank, een — paal, een — vloer.
- Ei'kenappel** (galappel), m. — appels; — **bast**, m.: gemalen — of run; — **bladroller**, m. — s, zie Eikebladroller; — **bosch** (bosch van eiken), o. — bosschen; — **dreef**, v. — drevlen; — **galwesp**, v. — en, z. Eikegalwesp.
- Ei'kenhout** (hout van den eik: vast, sterk en duurzaam), o. gmv.: een trap van —, een lambrizeering van —.
- Ei'kenkroon**, v.; zie Eikekroon.
- Ei'kenlaan** (laan van eikeboomen), v. — lanen; — **mos** (mos, op den stam van eiken groeiende), o.; — **schors** (bast v. eiken), v. gmv.; — **slaghout**, o., zie Akkermaalshout; — **varen** (boomvaren, steenvaren), v. — s; — **woud** (oorspronkelijk bosch van eiken), o. — wouden.
- Ei'ker** (vrachtschip, binnenschip), m. — s.
- Ei'kestam** (stam van een eik), m. — stammen; — **stobbe** (onderste stomp van een eikestam), v. — stobben; — **tak** (tak van een eik), m. — takken; — **telg** (jonge eik), m. — telgen; — **wortel**, m. — wortels.
- Ei'k'schillen** (het ontdoen van den bast bij het jonge eikenhout); — **schiller** (werkman, die al kloppend den eikebast losmaakt), m. — s.
- Eilaas'** (uitroep van smart of leed), tw.
- Eiland** (door water omringd land), o. — en: een groep — en heet archipel; e. kust —; een ocean —, nl. dat ver van de kust ligt, b.v. St. Helena; een koraal —, een schier —.
- Eilanden boven den wind** (aardr. St. Eustatius e. a., die van uit de Caraïbische Zee gezien boven den N.-O. passaat liggen), o. mv.; — **onder den wind** (aardr. eilanden, evenwijdig aan de N.-kust van Z.-Amerika, die blootliggen voor den N.-O. passaat), o. mv.
- Eilandengroep** (eenige bij elkaar gelegen eilanden), v. — groepen; — **rijk** (toenaam van Engeland), o.; — **zee** (archipel), v. — en.
- Ei'lander** (bewoner v. e. eiland), m. — s. w. i. g.
- Ei'lieve** (och! kom!), tw.: — zeg het mij.
- Ei'loof** (klimoploof), o. gmv.; het — was aan Bacchus gewijd, de Bacchanten bekranden zich er mee.
- ein'** (bastaarduitgang), vormt persoonsnamen: kastelein, kapitein, sacristein, souverein; ook zaaknamen: fontein, balein.
- Eind**, **end** (wat ergens van overblijft, restant, stukje), o. — en: een — worst, een — kaars, een — touw; fig. een — weegs; breng mij een — je weg, een deel v. d. weg, z. Eindje.
- Eind** (bedoeling, oogmerk, doel), o.: ten — e, te dien — e; ik zeg het u, ten — e gij op uw hoede zoudt zijn; ten — e te slagen; ik wil examen afleggen en te dien — e studeer ik hard.
- Eind** (uitslag, uitkomst), o.: dat was nu het — van al onze moeite; dat zal een verkeerd — hebben.
- Eind'beslissing** (afdoende beslissing), v. — en; — **besluit** (besluit, waartoe men eindelijk d. i. na lang wikken en wegen is gekomen), o. — besluiten; — **cijfer** (vastgesteld cijfer, resultaatcijfer), o. — cijfers; — **doel** (het doel, dat men zich als einde van zijn streven voorstelt of stelt), o. gmv.
- Eind'e** (het uiterste van een weg, enz., de grens), o., einden: het — van een langen weg; fig. iets aan het rechte — aanpakken, er op de goede manier mee beginnen; aan het kortste — trekken, er slecht mee weg komen.
- Eind'e**, **eind** (als tegenstelling van begin), o. gmv.: hier (op het kerkhof) is het — van alle dingen, ten einde raad zijn, tot aan het — der wereld; spreekw. Eind goed, al goed, als de zaak maar goed afloopt, vergeet men zorg en werk; zegsw. het eind zal den last dragen, de moeilijkheden komen achteraan; z. La st.
- Eind'elijk** (ten laatste, ten slotte), bw.: daar kwam hij —; ook soms een bn.: de — afloop eener zaak, de — e beslissing, als aan het eind plaats hebbend.
- Eind'eloos** (waar het einde van verloren raakt, zonder einde), bn. en bw.: de — looze ruimte, een — looze twist, een — looze stoet; zij zijn — gelukkig, in de hoogste mate.
- Eind'en** (eindigen), het eindde, heeft — eind; meestal Eindigen.
- Eind'examen** (eig. het laatste examen aan de H. B. S. en het gymnasium), o. — examens; bij een voldoende — wordt den leerling een diploma uitgereikt.
- Eind'ig** (een einde hebbende of nemende), bn.: al het aardse is —; — **held**, v. gmv.
- Eind'igen** (een einde maken aan of nemen; afloopen), het is geëindigd: mijn lessen zullen spoedig —, afloopen, ophouden; spraakw. woor-den, die op — el —, uitgaan, b.v. kruimel, hevel, enz.
- Eind'je** (stukje, restantje), o. — s: een — touw, een — kaars, een — sigaar.
- Eind'oordeel** (laatst of beslissend oordeel), o. — oordeelen: ons — was, dat de man ons had misleid; — **oorzaak** (de laatste of voor-naamste oorzaak), v. — oorzaken; — **paal** (grens, grensmaal), m. — palen: de — van het bosch, fig. de — des levens; — **rijm** (rijm aan het eind van een versregel), o. — rijmen, zie Rijm; — **snelheid** (nat. snelheid van een lichaam na het doorloopen van een bepaalde baan), v. — snelheden; — **station** (station, waar de loop van een spoorweg eindigt, terminus), o. — stations; — **verslag** (definitief verslag als tegenstelling van voor-loopig verslag), o. — verslagen.
- Einh'erjars** (Germ. myth. de in Walthalla verblijfhoudende helden), m. mv.; ook: **In** —.
- Ei'ron** (langronde, ovaal), bn.: een — e vrucht.
- Eisch** (vordering, ook in rechten), m. — en.
- Eischen** (met grond vragen, vorderen, begeren, aanspraak maken op), ik heb geëischt.
- Eischer** (man, die in rechten iets eischt), m. — s; — **es'** (vrouw. eischer), v. — sen.
- Eitje** (klein ei), o. — s: zegsw. een — met iem. te schillen hebben; zie Appeltje.
- Ei'vol** (zeer vol, propvol), bn.: een — le zaal.
- Ei'wit** (witte, vloeibare stof, die den dooier van een ei omgeeft), o. gmv.
- Ei'witstof** (stof als het wit van een ei: komt voor in kaas, melk, vleesch, boonen enz.), v. — stoffen; zie Albumine, Proteïnestoffen.
- Ei'witten** (een band van een boek glanzig maken door hem met eiwit te bestrijken), ik — witten, heb geëiwit.
- Ek'ster** (boschvogel, geslacht der raven), v. eksters; vroeger ook Aakster, zie ald.
- Ek'steroog** (zoo genoemd naar den vorm: likdooru), o. — oogen.

- El** (oude lengtemaat), v. ellen: de Amsterdamsche — is 0.688 M.; de Engelsche — of yard = 0.914 M.; de Berlijnsche — = 0.667 M.; de Leipziger — = 0.565 M.; de Weener — = 778 M.; — **letje**, o. — s.
- el** (achtervoegsel), b.v. hevel, hengel, teugel, sleutel, namen van werktuigen.
- el** (achtervoegsel), b.v. kruimel, stippel, knokkel, mazel, hoepel, bussel, prikkel, verkleinwoorden.
- el** (achtervoegsel), b.v. vermetel, kreupel, wankeel, schamel, bn.; achter stammen van w.w.
- Elaboratie** (afwerking, zorgvuldige bearbeiding en voltooiing van een werk), v. gmv.
- Elan** (aanloop, sprong, vuur, fig. opwelling, gemoedsbeweging), o.: met het noodige —, iets met — doen, geestdrift; soms ook: m.
- Elaanceeren** (snel voorwaarts bewegen of drijven, toeschieten, toespringen).
- Eland** (herkauwend dier van het geslacht der hertachtigen, de mannetjes met een getakt gewei), m. elanden: de — is de grootste hertensoort van Europa; ook: Eland-hert.
- Elasticiteit** (veerkracht, rekbaarheid, spankracht), v. gmv.
- Elastiek**, o.; zie: Caoutchouc; Rubber.
- Elastiek** (gummi) o.: een bal van —, overschoenen van —; — **en**, bn.: een — en popje, van elastiek.
- Elastiek** (rekbaar of veerkrachtig bandje), o. — en; — **je**, o. — s.
- Elastisch** (rekbaar, veerkrachtig), bn.; — **er**, meest elastisch: onze spieren zijn —.
- Elateriet** (aardpek, aardhars: kneedbaar en zeer veerkrachtig), o. gmv.
- El'ders** (verwant met el, ander, anders: op een andere plaats, met hier), bw.
- Eldorado** (sig. el dorado), o.; zie Dorado.
- Electie** (keus, verkiezing), v. — tiën, — **a**.
- Electo, electo** (de gekozene), m. —'s: de Spaansche soldaten kozen, als ze aan 't muiten sloegen, een —, aanvoerder, leider.
- Electoer, electeur** (keurvorst), m. — to'ren, — teurs.
- Electoraal** (in verband staande met electie), bn.: eene — ale quaestie, — ale moeielijkheden.
- Electoraat** (de waardigheid van keurvorst, ook: keurvorstendom), o. — aten.
- Electricien** (degenen, die zich als vakman met de praktische toepassing der electriciteit bezighouden), m. — s; lees: — si-ën.
- Electriciteit** (nat. natuurkracht, die door wrijving, aanraking of langs chemischen weg in bepaalde stoffen kan opgewekt worden en zich openbaart o. a. door het aantrekken of afstooten v. sommige stoffen), v. gmv.; zij is het eerst op gewreven barnsteen of aan electron waargenomen door Thales van Milete, 600 v. C.
- Electriciteitsaanwijzer** (toestel, om de electriciteit in den dampkring aan te toonen), m. — s; — **meter** (instrument, om de verbruikte hoeveelheid E. te meten), m. — meters.
- Electrisch** (nat. electriciteit bezittende, door electriciteit bewogen of gedreven wordende, betrekking hebbende op, in verband staande met electriciteit), bn.: — e werktuigen, — e klokken, schellen, uurwerken; — e spoortreinen, — e trams; — licht, een — e vonk; een — e batterij: een samenvoeging van Leidsche flesschen; een — schok, een — e stroom.
- Electrische centrale** (een centraal-gebouw, waar electricische kracht wordt ontwikkeld of electriciteit wordt voortgebracht voor e. groote fabriek, een stad, een heele landstreek), v. — n.
- Electrische eenheid** (eenheid bij het meten van electricische stroomen (Ampère), van electricische spanning (Volt), v. — eenheden).
- Electrische klok** (uurwerk, dat electricisch bewogen wordt), v. — klokken: de — klokken zijn meest openbare klokken in steden van eenigen rang.
- Electrische krachts'overbrenging**: deze geschiedt langs een geleiding, tot op 50 K.M. met slechts 1/5 krachtverlies.
- Electrische lamp**, v. — en; zie: — licht.
- Electrisch licht**, o.: het — ontstaat door hereeniging van positieve en negatieve electriciteit, dan ontwikkelt zich zekere hoeveelheid warmte; zie: Gloeilamp, Booglamp.
- Electriseeren** (nat. de electriciteit opwekken in iets, electriciteit mededeelen aan iets); fig. onverwachts schokken: bezielen, ontvlammen, in geestdrift brengen; — **ing** (de daad van electriseeren), v. gmv. (s = z).
- Electriseer machine** (nat. toestel, om wrijvingselectriciteit op te wekken), v. — machines.
- Electroen'tie** (het voltrekken van een doodvonnis door middel van electriciteit), v. — s, — tiën; lees: — kuut'sie.
- Electro'de** (nat. metalen plaatje of draad in een electrolyt geplaatst, dienende om electriciteit aan een vloeistof toe te voegen of er van af te voeren), v. — s: de positieve — heet anode, de negatieve — heet kathode.
- Electrolyse** (het proces der ontleiding van vloeistoffen door den galvanischen stroom), v. — s. (y = ie).
- Electrolyt** (vloeistof, die door den electrischen stroom ontleed kan worden), m. — en.
- Electro-magneet** (week-ijzeren kern, die magnetisch wordt, zoodra men door de solenoïde, die haar omgeeft, een electrischen stroom voert), m. — magneten. (g = g).
- Electro-magnetisch**, bn.: — e telegraaf, telegraaf, die door electriciteit en magnetisme werkt. (g = g).
- Electro-magnetis'me** (nat. de leer van het verband, dat bestaat tusschen electriciteit en magnetisme), o. gmv. (g = g).
- Electro-metallurgie** (scheik. de toepassing van de chemische werking der electriciteit bij het winnen van metalen, d. i. om metalen uit hun ertsen af te scheiden), v. (g = z).
- Electro-meteoor** (nat. electrisch verschijnsel in den dampkring), m. — meteoren.
- Electrometer** (meter van den graad van spanning der electriciteit in de lucht), m. — s.
- Electromotor** (machine, waarin de electrische stroom wordt omgezet in mechanische kracht), m. — moto'ren, — mo'tors.
- Electron** (Grieksche naam voor barnsteen, grondwoord van het woord electrisch, enz.), m.; zie Aantrekking.
- Electro-optisch**, bn.: — e verschijnselen, die nl. ontstaan door invloed der electriciteit op het licht.
- Electrophoon** (nat. verhoorder), v. — onen.
- Electrophoor** (electriciteitsdrager, — bevatter of — bewaarder, b.v. een harskoek, eenig werktuig), m. — phoren. (ph = f).
- Electro-plastiek**, v.; zie Galvano-plastiek.
- Electroscop** (toestelletje, waarmee men onderzoekt, of een lichaam geëlectriseerd is en welke de aard is dier electriciteit), m. — open.
- Electro-technicus** (persoon d. i. ingenieur,

- die studie gemaakt heeft van de toepassing der electriciteit op de nijverheid, m. — technici.
- Electro-techniek'** (toepassing der electriciteit op de nijverheid), v. (ch = scherpe g).
- Electro-technisch** (de techniek der electriciteit kennende), bn.: een — ingenieur.
- Electro-therapie'** (toepassing der electriciteit op de geneeskunde), v. gmv. (th = t).
- Electrotypeeren** (het vervaardigen van letters, stereotieplaten, houtsneden, enz., langs galvanoplastischen weg).
- Electrotypie'** (de kunst van electrotypeeren), v. gmv.
- Electro-vegetometer** (werktuig, dat dient ter bepaling van den invloed der electriciteit op den wasdom der planten), m. — meters.
- E'lefant** (uit het Lat. *elephantus*: minder algemeen gebruikte, soms dichtertelijke naam voor olifant), m. elefanten.
- Elefantia'sis** (knobbel-melaatschheid), v. gmv.
- Elegant'** (net, sierlijk, smaakvol, bevallig), bn. en bw.: een — rijtuig, een — avondtoilet; zich — kleeden, — er, — st.; zie Chic.
- Elegantie** (bevalligheid, sierlijkheid), v. gmv.
- Elegie'** (dichtk. treur- of klaaglied), v. — gieën: van een — vormen droefheid en weemoed den grondtoon; een — is een rouw- of treurzang, d. i. een lyrisch gedicht, waarbij de aangename herinnering aan hetgeen men vroeger bezat, afwisselt met de treurigheid om het verlies; b.v. Ledegack: *Het graf mijner moeder*; Ter Haar: *Elegie aan een spelend kind*; Borger: *Aan den Rijn*; Poot: *Op den dood van mijn dochtertje*; Vondel: *Constantijntje*; Da Costa: *Bij de rivieren van Babel*, enz.
- Elegisch** (treurig, klagend, weemoedig), bn.: een — gedicht; lees: *ee-lee'-gies*.
- Element'** (toestel, waarin door scheikundige werking electriciteit wordt ontwikkeld), o. — en; zie Galvanisch element.
- Element'** (grondstof, materie), o. — en: het getal — en bedraagt 81; fig. warmtegraad: wind en regen zijn de samenstellende — en van het klimaat van eenig gewest, (Veth); fig. werkring, sfeer: *Het water is ons —, de zee bruist onze glorie*, (Matrozenlied); zegsw. in zijn — zijn, zich thuis gevoelen, als b.v. een visch in 't water, bij uitbr. zich welbehaaglijk voelen, in zijn nopjes zijn.
- Elementair** (Fr. *grondstoffelijk*: fig. de eerste beginselen eener wetenschap betreffende), bn.: — e scholen, lagere scholen; — onderwijs.
- Elementen** (grondstoffen: oudtijds de vier —, n. l. lucht, water, aarde, vuur), o. mv.
- Elevatie** (opheffing, verhooging, hoogte, verhevenheid), v. — s, — tiën. (t = ts).
- Elevator** (graanzuigmachine, silo), m. — s.
- Elève** (Fr. *kweekeling, leerling*), m en v. — s.
- Elf** (uit *een-lif*, d. i. één + tien), telw. elfven: zegsw. — is het gekkenummer, zinspeling op den bijvorm *alf*, die nl. zot, dwaas bet.; 't is — oogen, 't loopt mis; op zijn — en-der-tigst, treuzelend, op zijn dooie gemak, langzaam, zie ald.
- Elf**, m.; **Elfe** (Germ. myth. *geesten, die de heele natuur bevolken*), v. elfen: er zijn lucht-, water-, vuur-, akker-, bron-, boomelfen, enz.
- Elfde** (rangtelw. op de elfde plaats in de rij), bn.; — half (tien en ern half), bn.
- Elfder, ter — ure**, d. i. op het laatste oogeblik, zeer laat; zie Matth. 20 : 6.
- Elfderhande** (soortgetal. in elf soorten), bn.; — lei, bn.
- Elf-en-der-tigst** (uiterst langzaam en sekkuur); komt slechts voor in: op zijn —.
- Elfhonderd** (elfkeer honderd), bn.; — maal (herhalingsgetal: elf keer), bn. en bw.
- Elft** (visch der Noordzee, zwemt in 't voorjaar onze rivieren op om kuit te schieten; geslacht der haringen en de grootste soort van deze), m. elften; (stofnaam), v.: — als zalm, (Potg.); volksn.: *Meivisch*, m. — visschen; (stofnaam), v. gmv.
- Elfaur'tje** (koffie met vernapering op dat uur), o. — uurtjes.
- Elfvoud** (een getal, dat elfmaal zoo groot is), o.: 66 is een — van 6; —voudig, bn.: een —voudige winst.
- El'ger** (verdoffing van Aalgeer: groote drietandige vork, om aal of paling te steken), m. elgers.
- Elideeren** (willaten, weglaten, b.v. een letter uit een woord; uitstooten, b.v. in aard-appel).
- Elim** (rustoord), o.; ook verpleeginrichting te Loenen aan de Vecht.
- Eliminatie** (het elimineeren, verwijdering, wegwerking), v. — ties, — tiën. (t = ts).
- Elimineeren** (algebra: een in vergelijkingen voorkomende onbekende daaruit doen verdwijnen of wegwerken).
- Elis** (landschap aan de W.-kust v. d. Peloponnesus of Z.-Griekenland), o.; z. *Augias*.
- Elisie** (sprakke weglating van een klinker vóór eenen anderen), v. als: binnen (be-innen), tevens (te-evens).
- Elite** (Fr. *keur, kern, bloem*), v. gmv.
- Elix'ir** (Arab. eig. *quintessens*: algemeen geneesmiddel, later afkooksel of aftreksel van kruiden, vooral een soort van bitter op alcohol), o. — s; ook: **Elix'er**; in de volkst. *elixter, elikster*.
- Eliz'abeth**, v.: de Elizabeths-vereeniging, liefdadigheidsvereeniging van R.K. gebuude en ongehuwde vrouwen: de *St. — sloed*, groote overstroming op 18 November 1421, waardoor de Biesbosch ontstond.
- Elk** (een ieder, een iegelijk), telw.: — e dag, — jaar; ook zelfst. onbep. voornw.: — moet zijn plicht doen; — het zijne geven.
- Elkaar** (d. i. elkader voor elk-ander), wederk. vnw.: zij bederven — s werk, geef — de hand, help —; af te breken: *elk-aar*.
- Elkan'der** (d. i. elk-ander, de een den ander: af te breken: *elk-ander*), wederk. vnw.
- Elkeen'**, onbep. vnw.: — moet helpen.
- El'leboog** (armboog, gewricht van den arm, ook achtereind v. d. elleptip), m. — bogen.
- El'legoed** (manufacturen), o. — goederen.
- Ellemaat** (lengte van een el, het meten bij de el), v. — maten.
- Ellen'de** (vroeger, ballingschap, thans: *onheil, ramp, armoede*), v. ellenden.
- Ellen'deling** (verachtelijk mensch), m. en v. — en: voor het vr. ook — e.
- Ellen'dig** (rampzalig, ongelukkig, armoedig), bn. en bw.; — er, — st; als zn. — e, m. en v. — n; — held, v. gmv.
- El'leptip** (onderarmbeen), v. — pijpen.
- El'lewsaar** (linnen, katoen, enz.), v. — waren.
- El'lewinkel** (winkel, waarin bij de el ellewaar verkocht wordt), m. — winkels.
- Ellips'** (meetk. langwerpige gesloten kromme lijn, behoorende tot de zoogenaaide kegelsneden; ook langwerpig rond of ovaal), v. — en.
- Ellips** (sprakke. het ontbrekende: *willating, verzwijging van woorden of zinnen*), v. — en:

- de — is een tegenvoeter van het pleonasme: b.v. *Daar dient hard gewerkt! Och, of gij mij gelooven wildet!* z. Elliptisch.
- Ellipsograaf** (werktuig, waarmee men een ellips-lijn kan beschrijven), v. — grafen.
- Ellipsoïde** (meetk. lichaam, dat ontstaat door het wentelen van een ellips om haar as), v. — n.
- Elliptisch** (ellipsvormig), bn.: de planeten beschrijven — e banen.
- Elliptisch** (spraak. onvolkomen door uitsluiting), bn.: een — e zin, zin, waaruit een deel b.v. het w.w. is weggelaten, als: *Vrijheid (is) blijheid. Rust (geeft) roest.*
- Elms-** of **Elmusvuur** (electrische uitstrooming met zwak lichtende vlam uit de spitsen van voorwerpen b.v. uit masttoppen), o.; ook *St.-Elmusvuur* geheeten; vroeger op schepen als een heilspellend teeken beschouwd: (St. Elmo, patroon der Spaansche zeelieden).
- Eloquent** (welsprekend, welbespraakt), bn. (qu = kw); — **ie** (welsprekendheid), v. gmv.
- El'pen** (v. elpenbeen of ivoor, of er op lijkende), bn.: een — kokertje, — schoulers, (Staring).
- El'penbeen** (ivoor), o. gmv.: een koker v. —
- Els** (berkachtige loofboom, groeit aan den waterkant, levert hakhout), m. elzen.
- Els** (schoenmakerswerktuig, — priem), v. elzen.
- El'sevier**: boekdrukkersfamilie uit Leuven; later te Antwerpen, in 1637 te Amsterdam; zie Elzevier.
- El'ven**, v. mv., ook **Elfen**, **Alven**.
- Ely'sisch**: zie Elyzeesche.
- Ely'stum**, o.; hetzelfde als Elyzeesche velden: het — van tante Staatok, d. i. scherts. haar kleinstedsch tuuntje; lees: *ee-tie'zi-um.*
- Elyzeesche**, **Ely'sische velden** (myth. de verblijfplaats der schimmen of zaligen in de Onderwereld: hemelsche dreven, bij Homerus aan den W. zoom der aarde, nabij den oceaan; fig. een bekoorlijk en gelukkig oord), o. mv.
- El'zeblad** (blad v. e. els), o. — en, — eren; — boom, m. — en; — stam, m. — stammen; — struik, m. — en; — tak, m. — takken.
- El'zenbosch** (bosch v. elzen), o. — bosschen; — heg, v. — heggen; — hout, o. gmv.: — laan, v. — lanen.
- El'zevier** (druk of drukletter van bepaalden vorm), v. gmv.; — **sch**, bn.: de — sche uitgaven, nl. die van de oude firma Elsevier te Amsterdam en Leiden in de 16e en 17e eeuw, ± 2000 in getal; zie Elsevier.
- Email** (brandverf, glazuur, verglaassel, glasachtig vernis, op metaal aangebracht), o. gmv.; — **kleur**, v. — en; lees: *eemailj*.
- Emalleeren** (brandschilderen, met email overdekken of versieren), (ll = lj).
- Emanatie** (uitvloeting, uitstrooming, fig. openbaring), v. — tiën, — s. (t = ts).
- Emancipatie** (vroeger: vrijmaking uit slaavernij of lijfeigenschap, ook uit de vaderlijke macht; thans: het ontstaan van gelijke rechten voor de wet aan de vrouw, haar gelijkstelling voor de wet; bevrjding van voogdij, handlichting, mondigverklaring), v. gmv.
- Emancipeeren** (vrijmaken, mondig verklaren; onthefsen van voogdij).
- Emmanuel**, zie het betere Emmanuel.
- Emballage**, **emballeering** (verpakking, ompaksel, omwikkeling, omhulsel van koopwaren als: zakken, balen, doeken, kisten, vaten, enz.), v. gmv.: lees: — aazje.
- Emballeeren** (inpakken, verpakking), (em = an).
- Embargo** (in oorlogstijd beslag op vreemde schepen door den staat, in wiens havens ze zich bevinden), o. gmv. (g = g).
- Embarcadere** (Fr. landingsplaats, steiger), m. — s. (em = am).
- Embarqueeren** (inschepen, aan boord gaan, in schepen laden), (qu = k).
- Embarras** (zwarigheid, verlegenheid, verwarring), o. en m. gmv.: in den — zitten.
- Embétant** (dolvervelend), bn. (em = am).
- Embleem** (zinnebeeld, — teeken), o. — blemen; (em = am), ook, **Emble'ma**: de lelie is het — der reinheid.
- Emble'ma** (zinnebeeld), o. — 's, — ta: overal zult gij de — ta van ons vak op een misselijke wijze zien afgebeeld. (De Barbier, C. O.)
- Emble'mata** (letterk. beeldjes, zinnebeelden), o. mv.: — zijn plaatjes met bijschriften van zedelijke of stichtelijke toepassing, b.v. Roemer Visscher's Sinnepoppen: lees: *em-blee'ma-ta.*
- Emblematiek**, **emblematisch** (zinnebeeldig), bn. en bw. (em = am).
- Emboupoint** (welgedaanheid, gezetheid, ljuvigheid), o. gmv. (em = am).
- Embouchure** (aanmonding), v. — s. (ch = sj).
- Embras'se** (gordijnband of — gordel), v. — n.
- Em'bryo** (wordingskiem), o. — 's; fig. onrijpe pennevrucht: in — in wording. (em = em).
- Emendeeren** (verbeteren, een verkeerde lezing terechtbrengen), (en = an).
- Emer'go**, zie Luctor et —.
- Emeritaat** (ambtsrust met pensioen), o. gmv.
- Eme'ritus** (uitgediend, rustend, niet meer in functie zijnde), bn.: een — predikant.
- Emier**, **emir** (Arabisch hoofd, bevelhebber, titel van Turksche landvoogden), m. — s.
- Emigrant** (uitgewekene), m. en v. — en; — en nemen de wijk uit hun land om godsdienstige of staatkundige redenen, in afwachting van betere dagen, (g = g); zie: Refugié, Balling, Landverhuizer, Emigré.
- Emigratie** (uitwijking, landverlating), v. — s, — tiën, (t = ts): de — van den Fr. adel na 1789; zie Emigrant.
- Emigré** (uitgewekene; diegene, die uit Frankrijk vluchtte na 1685 of 1789), m. — 's. (g = g).
- Emigreeren** (uit het land wijken, verhuizen).
- Eminent** (uimuntend, voortreffelijk, uitstekend), bn.; — er, — st. (ent = ont).
- Eminentie** (eig. verhevenheid: titel door paus Urbanus VIII (1630) aan de kardinalen geschonken), v. — tiën: Zijne —. (en = en).
- Emir**, m. — s; zie Emier.
- Emissa'rio**, **émissaire** (een heimelijk uitgezondene; kondschapper), m. — 's; — s.
- Emis'sie** (uitgifte van aandelen eener nieuwe leening), v. — sies.
- Emis'siebank** (bankinstelling, welke zich voornamelijk bezighoudt met de plaatsing van aandelen, obligatiën en andere fondsen), v. — banken.
- Emitteeren** (in omloop brengen van aandelen, obligatiën en bankpapier).
- Emittent** (bankier, die een leening aan de markt brengt), m. — en.
- Emmanuel** (God met ons); zie Emmanuel.
- Emmer** (eig. vat met één hengsel), m. — s: een — water, een — melk.
- Emolumenten** (ambtsvoordeelen, buitenkansjes, toevallige baten), o. mv.
- Emotie** (gemoedsbeweging, aandoening of ontroering, ook: volksqisting), v. — tiën, — ties.

Empha'se (figuur v. d. nadruk), v. gmv., b.v. laten wij ons ongeluk als mannen dragen.
Empha'tisch (nadrukkelijk, krachtig in het spreken, met klem, met ophef), bn. en bw. (ph = f).
Empiricus (iemand, die niet op de lessen der wetenschap, maar op de ondervinding afgaat; ervaringsman), m. empirici. (em = em).
Empirie (ondervinding, ervaringsleer), v. gmv.
Empirisch (alleen steunende op de ondervinding of de waarneming), bn.: -e wetenschappen, b.v. natuurkunde, scheikunde, enz.
Empiris'me (leer, dat ervaring de eenige bron van kennis is), o. gmv.
Empirist', m. -en; zie Empiricus.
Emplacement' (terrein of plein, ruimte of plaats vóór een station), o. -en. (em = am).
Emplool' (bediening, betrekking, ambt, aanstelling), o. -en. (em = am).
Employe' (eig. de aangestelde: beampte, bediende), m. -s; lees: amploa-jee'.
Empongs (O.I. booze geesten, vooral in de Molukken), m. mv. (em = em).
Empoor', empore (bouwk. een door zuilen of pijlers gedragen galerij, verhooging, tribune), v. -poren. (em = em).
Empyreum (plaats des lichts, hoogste hemel), o. gmv.; lees: em-pie-ree'-um.
Emulsie (plantermelk, zaadmelk, amandelsap), v. (soorten), v. -s.
-en (achtervoegsel), b.v. in: gouden, kanten, leeren, papieren, stoffelijke bn.
En (alsook), vgw.: Jan - Piet, vroeger: ende (Hgd. und. Eng. and); vergelijk: op en top, op een duit.
En (niet), bw.: in Morgenland - zijn we niet, (Ladeg.), vero.; vergelijk: tenzij, tenware.
En, vz.: - gros, Fr. in het groot; - bloc, in massa; en depôt, in voorraad, - détail, in 't klein; - dorso, op den rug; lees: an', zie telkens ald.
Enakskind (Bijb. mensch van reusachtige gestalte), o. -kinderen. Deut. 9: 2.
En avant' (Fr. voorwaarts), bw. (en = an).
En bloc' (Fr. bij den hoop, als massa), bw.: een koop -; lees: an blok'.
Encadreeren (Fr. in een lijst zetten), b.v. spiegels, platen, enz., omlijsten. (en = an).
Encanalleeren, zich (Fr. met canaille omgaan, zich met gemeen volk of met lieden van den laagsten stand op één lijn stellen); lees: ankanaljee'ren.
Encla've (Fr. land, dat omsloten is door vreemd grondgebied), v. -s; lees: anklave.
Enclisis (spraak. innige aansluiting v. e. eenlettergrepig woordje aan het onmiddellijk voorafgaande woord), v. b.v. daar gaat-ie; -clitisch, bn. en bw. (en = an).
En corps (Fr. gezamenlijk), bw.; lees: ankör.
Encourageeren (aanmoedigen, aanwakkeren, aanzetten); lees: ankoerazjee'ren.
Encraniet' (leliesteen, versteening), m. -en.
Enerinie'ten (stekelhuidige zeelieën of zesterren, meestal versteend), m. mv. (en = en).
Encyclica (circulaire, door den paus uitgevaardigd aan de aartsbisschoppen), v. -'s; ook Encycliek. (en = an).
Encycliek' (pauselijke zendbrief van algemeene strekking), v. -en: de -en van paus Leo XIII; zij worden naar haar aanvangswoorden genoemd. (en = an).
Encyclopedie' (woordenboek over den geheelen kring van wetenschappen, kort begrip van alle kunsten en wetenschappen, algemeen

wetenschappelijk woordenboek), v. -dieën. (en = an); lees: ansiklopedie'; zie Lexion.
Encyclopedisch (algemeen wetenschappelijk), bn. en bw.: -e kennis, veelzijdige. (y = ie).
Encyclopedist' (bewerker van of medewerker aan een encyclopedie), m. -en. (en = an).
Encyclopedis'ten (de Fransche schrijvers, die van 1751-1780 de eerste groote Encyclopedie in 38 folianten deden verschijnen), m. mv. Onder de - behooren Voltaire, Diderot, d'Alembert, Montesquieu, Rousseau, e. a.
End, ende (einde, eind), o. enden; zie Einde.
Endeldarm (eig. uiterste darm), m. -en.
Endemie' (volks- of landziekte, plaatselijke ziekte), v. -mies, -mieën. (en = en).
Endemisch (inheemsch, plaatselijk heerschend, b.v. van een ziekte), bn. (en = en).
En depôt' (Fr. in bewaring, in voorraad; toevertrouwd ten verkoop), bw.; lees: an depoo'.
En détail' (Fr. in het klein), bw.: -verkoopen; (en = an); zie Detail.
Endogamie' (huwelijksleven, waarbij het gewoonte is een vrouw te kiezen uit eigen stam), v.: de - heerscht onder de Dajaks op Borneo; (en = en); zie Exogamie.
Endor, de waarzeggende vrouw van -, laat voor koning Saul den geest van Samuel opkomen, 1 Sam. 28: 7-19; zie Necromantie.
En dor'so (hand, op den rug), bw.: een wissel - geteekend of In dorso. (en = an).
Endosmo'se (nat. inmonding: in- of opzuiging van twee vloeistoffen door een dierlijk of plantaardig vlies of door een poreuzen wand heen), v. gmv. (en = an).
Endossant, indossant' (ondertekenaar van een endossement), m. -en. (en = an).
Endosseeren, indosseeren (een wissel aan de rugzijde op een ander overdragen, fig. iets aan een ander overdragen); -ing, v. -en. (en = an).
Endossement', indossement', indosso (overdracht v. e. wissel, 'twelk geschiedt op de rugzijde: vandaar de naam), o. -en, indosso's.
Endymion, myth. slapende herder op den berg Latmos, lieveling van Diana. (en = en).
Energie' (werkkracht, fig. geestkracht, veerkracht), v. gmv. (g = zij).
Energiek' (vol geestkracht, krachtvol, flink), bn. en bw.; -er, -st. (g = zij).
Enerveeren (ontzenuwen, zenuwzwak maken, krachteloos maken, uitputten).
En fa'ce (Fr. van voren, vlak v. voren), bw.: een portret, een photographie -; zie En profil. (en = an).
En familie (Fr. in den huiselijken kring), b.w.; lees: an famie'je.
Enfant terrible (Fr. uitflappertje: kind, dat onwetend zijn ouders in verlegenheid praait), o. fig. iemand, die onwetend uit de school klapt. (en = an).
Enfin' (Fr. kortom, in één woord), bw. (en = an).
Eng (nauw, klein), bn. en bw.: een - vertrek; fig. het -e pad, de -e poort, Bijbel, het pad der deugd, Matth. 7: 13; volkst. onaangenaam, vreemd: wat een - beest, dat kind doet zoo eng.
Engageeren (aanwerven, in dienst nemen); **zich -**, zich verloven. (en = an).
Engagement' (verloving, verbintenis; verplichting, belofte, aanstelling), o. -en. (en = an).
En ga'la (Fr. in staatsiekleeding, in feestgewaad), bw. (en = an).
Enga'wa (Jap. een soort van veranda of galerij zonder hekje), v. -'s.

- Engborstig** (kortademig, asthmatisch), bn.; -er, -st.; zie Aamborstig.
- Engel** (hemelgeest, hemelhode, onstoffelijke, zuivere geest), m. -en: fig. die -en op het slagveld, liefdezusters; bekende namen van -en: Gabriël, Ra'faël, Mi'chaël, U'riël; bij Vondel: Lu'cifer, Apo'llion, Be'lial.
- Engelbewaarder** (R.-K. persoonlijke bescherm- of bewaarengel), m. -bewaarders.
- Engelenbak** (goedkoopste plaats in den schouwburg, achter onder het plafond), m. -bakken; -**dom** (alle engelen samen), o. gmv.; -**geduld** (fig. onuitputtelijk geduld), o. gmv.; -**koor**, o. -koren; -**kopje**, o. -s; -**rel** (zangkoor van engelen), m. -reien; -**schaar** (schaar of drom van engelen), v. -scharen; -**zang** (lied der Engelen bij Christus' geboorte), m., Bijbel, Luc. 2:14.
- Engelsch** (uit of van Engeland), bn.; -**rood** (een ijzer-oxyde), o. gmv.; -**zout** (bitterzout, zwavelzure magnesia, in 1695 in Engeland gevonden), o. gmv.; -**zweet** (pest-ziekte), o. gmv.; - **hemd** (hemd met lange gestreken mouwen), o. -en; als zn. Eng. taal, o.
- Engelsche ziekte** (eig. enkelziekte: geruichtsziekte bij kinderen), v. -ziekten; ook: Rachitis.
- Engelschman** (bewoner van Engeland), m. Engelschen.
- Engelzoet** (zekere plant uit de familie der varens, eikenwaren), o. gmv.
- Engen** (dameskleeren nauwer maken), ik engde, ik heb geëngd. w. g.
- Engerd** (volkst. iem. die vreemd, niet gewoon doet), m.: o, hij is zoo'n -; zie Eng.
- Engerling** (dierk. larve van den meikever, met drie paar pootjes, in den grond van wortelhaartjes levend), m. engelingen.
- Enghartig** (kleinmoedig), bn.; -er, -st.
- En gros** (Fr. in het groot), bw.: -handel (groosierderij); lees: an-groo'.
- Engte** (nauwe doorgang), v. engten: een berg-, een zee-.
- Engma** (raadsel), o. -'s, -ta. l.: ee-nig'-ma.
- Engmatisch** (raadselachtig, zonderling, dubbelzinnig), bn. en bw. (g=g).
- En hale** (Fr. mil. als een heg), bw.: de soldaten waren - opgesteld, d. i. in twee gelederen met de gezichten naar elkaar gewend.
- Enjambement** (dichtk. het overspringen, het doórlaan van een volzin in een volgende versregel, ook van de eene strofpe in de andere), o. -en; lees: an-jam-be-ment'.
- Enk** (groot bouwveld b.v. in Drente, hooger gelegen dan het omringende land), m. -en; zie Esch.
- Enkel** (knokkel ter weerszijden van het onderbeen boven den voet), m. enkels.
- Enkel** (uit eenkel: eenig, afzonderlijk), telw.: nog -e uren, een -e gulden; bijw.: 't is -onwil, louter; als bijw. ook: **Enkeld**.
- Enkel-boekhouden** (eenvoudige wijze van boekhouden), o.; de tegenst. is Dubbel boekhouden.
- Enkele standaard** (muntstelsel, waarbij of alleen gouden of alleen zilveren standpenningen voorkomen), m.; zie Dubbele standaard.
- Enkeling** (individu), m. -en; ook: Eenling.
- Enkelvoud**, o. -en; spraakk.: bank is -.
- Enkelvoudig** (spraak. staande in het enkelvoud), bn.: verder: een - woord, niet samen-
- gesteld, een -e zin, ook: een -e grootheid.
- Enkhuizer** (de almanak van Enkhuizen), m. -s: de - van 1912 was de 317e jaargang; dat is een anekdote uit den - almanak van 't jaar één, een zeer oude, afgesloten anekdote, een afgezaagde mop.
- Enleveeren** (wegnemen, opheffen). (en = an).
- En masse** (Fr. in menigte), bw. (en = an).
- En miniature** (in het klein), bw. (en = an).
- Enorm** (Fr. ontzaglijk, verbazend, ontzettend), bn. en bw.: die zanger had een - succes, buitengewoon groot; -e inkoopten; die rolsblokken zijn - groot, bovenmatig.
- Enormiteit** (gedrochtelijke grootte, fig. groote stommitieit, een ongehoord iets), v. -en.
- En passant** (Fr. in 't voorbijgaan, terloops), bw. (en = an).
- En petit comité** (Fr. in een onderonsje, in vertrouwelijk bijeenzijn), bw. (en = an).
- En profil** (Fr. van ter zijde), bw. (en = an).
- Enquête** (een v. staatswege ingesteld nauwegezet onderzoek naar de wenschelijkheid of noodzakelijkheid v. wijziging of verbetering), v. -s: het recht van -, d. i. een constitutioneel recht tot onderzoek met het oog op wettelijke regeling van een of ander onderwerp: een parlementaire -, op last van het Parlement of de Tweede Kamer; lees: an'ké'te.
- Enquête-commissie** (commissie, die tot enquête benoemd is), v. -commissiën, -s.
- Enroleeren** (Fr. voor den krijgddienst inschrijven); -ing (werving), v. -en.
- Ensceeneeren** (in scène zetten, voor het tooneel gereedmaken of inrichten: decors, requisieten, costumes), (en = an); -ing, v. gmv.
- Ensemble** (Fr. te zamen, gezamenlijk), bw.; als zn. (geheel, alles bijeen), o.; lees: ansam'ble.
- Ensemble** (muz. het samenwerken van alle leden van een koor of orkest), o. -s; een - is ook een terzet, quartet of quintet. (en = an).
- Ensemble** (al de acteurs en actrices van een tooneelgezelschap), o. (en = an).
- Ent** (boomloot, stek, spruit), v. enten.
- ent** (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen, als: student, agent, abonnet, concurrent, consulent; ook zaaknamen als: convent, continent, exponent, coëfficiënt.
- Entam**, m. -s, zie Taxi; de - ontleent zijn naam aan de beginletters der vennootschap: Eerste Nederlandsche Taxi-Auto-Maatschappij; in 1911 waren er in A'dam 10 entams.
- Entameeren** (aansnijden; aanvangen, beginnen); hij schaamde zich een correctioneel proces over een haan te -, (Kostsveld); een gesprek -, aanknoopen. (en = an).
- Enten** (veredelen van vruchtboomen door het overbrengen van een tamme loot op een wilden stam), ik entte, ik heb geënt; -er, m. -s; -erij, v. -en; -ing, v. -en; -mes, o. -sen; -was, o., zie ald.; zie Griffelen.
- Entente cordiale** (Fr. vriendschappelijke, ja, hartelijke verstandhouding, meest in de staatkunde), v. gmv. (en = an).
- Ent'er** (eenjarig kalf), m. en v. -s; zie Een winter en Twenter.
- Enterbijl** (bijl met scherpe punt aan de rugzij, om ze in een scheepsromp te kunnen drillen en er op naar boven te klimmen), v. -bijlen.
- Enterdreg** (dreg met drie of vier punthaken, om ze in 't vjandelijk want te slingeren en het schip aan te klampen), v. -dreggen.

- En'teren** (uit het Sp. *entrar*, een schip inpalmen, bijhalen: aan boord klampen), ik heb geënterd; -ing, v. -en.
- Enterhaak** (haak aan ijzeren roede of boom, om een schip aan te klampen), m. -haken.
- Enthusias'me, -mus** (geestdrift, geestverrukking, vervoering), o. gmv. (u = oe).
- Enthusiast** (dweper, hartstochtelijk mensch vol geestdrift voor het een of ander), m. -en, v. -e; lees: antoexiast'.
- Enthusias'tisch** (hartstochtelijk dwepend, vol geestdrift), bn. en bw. (u = oe).
- Entomograaf** (beschrijver van insecten), m. -grafen.
- Entomographie** (beschrijving van insecten), v. -ën. (ph = f).
- Entomoliet'** (versteend insect), m. -en.
- Entomologie** (insectenkunde, kennis der gekorven dieren), v. gmv. (g = g).
- Entomoloog** (insectenkenner, beoefenaar der insectenkunde), m. -logen. (en = en).
- Entourage** (Fr. omringende menigte, al wat in den omtrek is, omgeving), v. gmv. (ou = oe).
- En-tout-cas** (Fr. groote parasol, die desnoods ook als paraplu gebruikt kan worden), m; lees: an-toe-kû'.
- Entrac'te** (toon, pauze tusschen de bedrijven, ook muziek daartusschen), v. -s; ook kleine sigaar dan in den foyer te rooken. (en = an).
- Entre-deux** (tusschen beide), bw., en als zn. (middenstuk, tusschenzetsel van een japon, v. e. mantel, ook dameskant, enz.), o. (en = an).
- Entrée** (ingang, toegang, toegangsprijs; muz. stuk ter opening of inleiding), v. -s. (en = an).
- Entrée** (vooraf-spijs, ook het eerste gerecht na de soep), v. -s. (en = an).
- Entrée-biljet** (toegangskaartje), o. -biljetten; -kaart, v. -kaarten.
- Entrefilet** (klein krantenbericht tusschen twee streepjes of flets), o. -s. (en = an).
- Entre nous** (Fr. onder ons, in vertrouwen), bw.: dat blijft -. (en = an).
- Entrepot** (pakhuis, opslagplaats van koopmansgoederen, stapelplaats), o. -s: een openbaar -, lees: an-tre-poo'.
- Entresol** (tusschenverdieping van een huis, insteekkamer), o. of m. -s. (en = an).
- Entreteneeren** (onderhouden, verzorgen, onderhoud verschaffen), (en = an).
- Entrevue** (samenkomst, gesprek), v. -s.
- Entr'ris** (twijgje, dat op een stam geënt moet worden), o. -rijzen; -spleet (spleetje voor den insteek van het entrijs), v. -spleten; -was (was ter bedekking van boomwonden, bij het enten ontstaan), o. gmv.
- Enveloppe** (omslag voor brieven, briefomslag, omhulsel), v. -n. (en = an).
- Environ's** (omstreken), m. mv.: de - van Arnhem. (en = an).
- Eol'den** (slakvormige kruipende weekdieren met 2 of 3 voelhorens), v. mv.: de - komen op wier voor in alle wateren.
- Eol'then** (steenenvoorwerpen door natuuronderzoekers voor gereedschappen uit een vóór-historisch tijdperk gehouden), m. mv.
- Eolus**, m.; zie *Æolus*.
- Eolusharp** (windharp), v. -en; zie *Æolusharp*.
- Eos**, myth. zie *Aurora*.
- Epa'cta** (eig. bijgevoegd, nl. het aantal dagen, dat op 1 Jan. verlopen is sedert de laatste nieuwe maan), m. epacten. (c = k).
- Epaminon'das**, gesch. grootste krijgs- en staatsman van Thebe, - sneuvelt in 362 v. C.
- Epau'let** (Fr. schouderbelegsel met afhangende goudbundels; vroeger in ons land het onderscheidingsteeken van een officier, thans nog bij die der marine), v. -ten; lees: eepoollet'.
- Epen'thesis** (spraak. inlassching), v. b.v. in: eijte, beenderen, eikenhout, scheidsman, enz.
- Ephemeer', ephemerisch** (kortstondig, slechts één dag durend), bn. (phe = fee).
- Ephemeriden** (dierpjes, die één dag of een deel er van leven; fig. nieuwtijdigen, dingen van één dag, b.v. dagbladen), m. mv. (ph = f).
- Ephe'ten** (gesch. rechters in strafzaken in oud-Athene, 51 in getal, allen over de 50 jaar oud), m. mv. (phe = fee).
- Ephe'al'tes**, gesch. de Gr. verrader, die Xerxes een geheim pad aanwees naar de Thermo'pylae, 480 v. C. (ph = f).
- Epho'ren** (opzieters in het oude Sparta, door het volk gekozen), m. mv. (ph = f).
- Epicu'risch** (weelderig, aan zingenot verslaafd, kieskeurig), bn. en bw.: met - egraagte.
- Epicurist'** (iemand, die leefde naar de leer van Epicurus, 342-270 v. C.), m. -en; later Gastronom.
- Epicuris'tisch** bn. en bw.: de wijn werd - geheel voor de drijvende zaligheid bewaard, (C O.); zie Epicurisch.
- Epicu'rus**, stichter der epicurische school, 342-270 v. C.
- Epidemie** (volksziekte, besmettelijke ziekte, heerschende ziekte), v. -ën: locale -ën, een typhus-, een pokken-.
- Epidemisch** (besmettelijk, heerschend), bn.
- Epiek'** (leer van het heldendicht), v. gmv.; ook de epische poëzie.
- Epigonen** (gesch. nakomelingen: de zeven zonen der zeven helden, die tegen Thebe optrokken), m. mv.; ook de - ondernamen een tocht tegen deze stad; fig. schrijvers, dichters, die een of ander genie volgen, in Duitschland b.v. volgelingen van Schiller of van Goethe. (g = g).
- Epigram** (eig. bij- of opschrift; dichtk. punt-dicht, kort hekeldicht), o. -men; tot het - behooren: bij-, op- en grafschriften, korte omschrijvingen, woordspelingen, berijmde spreuken en anekdoten, raadsels, snel- en leekedichtjes. Men heeft -men van onze beste dichters: van Huygens (Sneldichten), Staring (Puntdichten), Cats (Spreuken), Roemer Visscher (Kwikken), Bilderdijk (Bijtschriften), Da Costa (Bijtschriften), De Genestet (Leeke-dichten), enz. (g = g).
- Epigramma'tisch** (stekelig, kort en zinrijk als in een epigram), bn.
- Epilepsie** (vallende ziekte), v. gmv. (s = s).
- Epilep'ticus** (iemand, die lijdt aan vallende ziekte), m. -ci; zie St. Velten.
- Epiloo'g** (slotwoord, slotrede, narede van een dichtstuk), m. epilogen; zie Proloog.
- Epineus'** (Fr. eig. doornachtig, fig. metelig, lastig), bn.: een epineuze quaestie.
- Epiphanie** (R.-K. het Driekoningenfeest of dat der verschijning van Christus, op 6 Januari), v. (ph = f); zie Driekoningen.
- Ep'rus** (landschap in 't W. van N.-Griekenland), o.
- Ep'isch** (dichtk. tot het heldendicht behoorend), bn.: een - gedicht, heldendicht; - e poëzie, verhalende of objectieve dichtsoort; *Da Costa* is vooral - dichter, het - element in zijn *Slag bij Nieuwpoort*, zie *Epos*; -proza, b.v.

de mythe, de sage, de legende, het sprookje.

Episcopaal (bisschoppelijk), bn.; en als zn. (aanhanger der bisschoppelijke of Anglicaan-sche kerk in Engeland), m. en v. -alen.

Episcopaat (bisschoppelijke waardigheid; alle bisschoppen samen), o. gmv.: het Ned. R.-K. - bestaat uit e. aartsbisschop (te Utrecht) en vier suffragaan-bisschoppen (te Haarlem, Breda, Den Bosch en Roermond).

Episo'de (tusschenverhaal, los of op zich zelf staand verhaal eener kleinere geschiedkundige gebeurtenis, ook het verhaal van eenig bijzonder feit in een heldendicht), v. -n, of -s.

Epis'tel (brief, zendbrief der apostelen; fig. strafpredikatie), m. -s.

Epis'tel (R.-K. gedeelte der Mis vóór het Evangelie), m. -s.

Epitaphium (grafschrijft, grafteeken), o. -phia; ook: Epitaphie, o. -n. (ph = f).

Epitheet, o. -theten; zie Epitheton.

Epitheeton (toevoegsel, toenaam, bijnaam; woord, dat dient om een eigenschap goed aan te dikken), o. epitheta; -or'nans, versierend toevoegsel, b.v. de snelvoetige Achilles, de blauwoogige Athene, Napoleon de Grootte; mv. -theta ornantia, lees: eepieteta.

Epo'de (slotdeel van een lierdicht, nazang), v. -s, -n; eig. Epodos.

Epope'e (heldendicht), v. -ën; ook: E'pos.

Epo'que (Fr. tijdstip, begin eener tijdrekening of jaartelling), v. -s; fig. - maken, opgang maken, elks aandacht trekken. (qu = k).

Epos (dichtk. heldendicht, de schoonste en verhevenste afdeling der epische poëzie), o. open; het - is de dichtelijke voorstelling van ééne grootsche en belangwekkende gebeurtenis in haar wording, voortgang, samenhang en afloop, en omdat in zulk een verhaal een of andere held de hoofdpersoon is, draagt deze dichtsoort dan ook den naam van heldendicht.

Ep'pe (schermbloemige plant, een soort van selderij), v. gmv.

E pur si muo've, En toch beweegt ze zich! nl. de aarde: woorden, toegeschreven aan Galilei, 1564-1642, na de afzwering zijner zogenoemde dwaling, voor de Inquisitie.

Equa'tie, v. -tiën, -ties; zie Aequatie.

Equa'tor, m.; zie Aequator. (qu = kw).

Equili'ber (evenwicht), o. Aequilibrium.

Equilibris't (kunstenmaker, die op de koord werkt), m. -en; ook: Jongleur. (qu = k).

Equinox' (gelijkheid van dag en nacht, nachtevening), v. -en, zie Aequinoctium.

Equipage (Fr. eigen rijtuig met al, wat daarbij behoort), v. -s: - houden.

Equipage (scheepsbemanning), v. -s; lees: eekiepaar'-zje.

Equipagemeester (leider der werkzaamheden op een van 's lands werven), m. -s.

Equipereen (uitrusten, toerusten, bemannen).

Equipement' (uitrusting van een man, van een schip of van militaire korpsen: kleeding en wapenen), o. -en: -stukken, o. mv.

Equivalent', bn.; zie Aequivalent. (qu = k);

Equivalent' (gelijkheid van waarde), o. -en. vooral van een belasting ter vervanging van een andere. (qu = k).

Equivo'que (dubbelzinnig, twijfelachtig), bn. en bw.; als zn. o.; lees: ee-kie-vo'k.

Er (daar), bw. van plaats: ik ben - al; - wordt geklopt, - was eens een koning, - zijn goeden en slechten, het ziet - goed uit.

-er (achtervoegsel), b.v. spreker, denker, looper, personen die de werking verrichten; waaier, passer, gieter, namen van werktuigen.

-er (achtervoegsel), b.v. bitter, wakker, lekker, vormt bijv. nw. van stammen van w.w.

-er (voorvoegsel), b.v. erachten, nog in het archaïsme: mijns erachtens, zie ald.; verder in: erbarmen, erkennen, erlangen en ervaren, d. i. uit of door middel van, zie ald.

Er (van hen, er van), pers. vnv. ik zie - drie.

E'ra, v. -'s; ook **E'ra**; de Joodsche - begint 3762 v. C.; de Mohamm. 622 n. C.

Erach'ten (bedunken), o.; alleen nog over in het archaïsme: mijns, zijns, onzes -s, d. i. volgens mijn inzien, enz.

Erasmiaansch', bn.: de -e stad, nl. Rotterdam als de geboorteplaats van Desiderius Erasmus (1467-1536).

E'rato, myth. de liefelijke muze van het minnedicht, - draagt de lier.

Erbar'melijk (jammerlijk), bn. en bw.: een -e toestand, medelijden opwekkend; hij schreeuwde -; -er, -st; -held, v. gmv.

Erbar'men zich (zich ontfermen), ik heb mij erbarmd; -ing (medelijden), v. gmv.

Erec'tie (oprichting, opbouw), v. -s, -tiën.

Ereis' (eenmaal, eens), bw.: daar was - een koning, spreekt.

Eremiet', m. -en; zie Heremiet.

Eremitage, v. -s; zie Heremitage.

E'rentfest, eh'rentfest (oudtijds, eerettitel: grootachtbaar), bn. vero.

Erf, v., volksnaam van de Murik, Muur.

Erf (eig. vast goed of land, dat iemand als erfgoed is nagelaten; ook de grond, die bij een hoeve behoort), o. erven: hij woont op zijn eigen -; huis en -; fig. het - der vaderen, het vaderland.

Erf'eijns (erfelijke rente), m. -cijzen: een goed op - geven; zie Erfpacht.

Erf'deel (het deel, dat iemand toekomt uit een nalatenschap), o. -deelen; zie Legaat.

Erf'dienstbaarheid, v.; zie Servituut.

Erf'dochter (dochter, en wel eenige erfgenamen), v. -dochters; zie Goudvischje.

Erf'felijk (kunnende geërfd worden, door erfrecht overgaande), bn.: gesch. het - worden der groote leenen, ± 1000 n. C.; een - bezit, -e adel; bijw.: zegsw. hij is eeuwig en aan 't schelden, d. i. zonder ophouden, voortdurend.

Erf'felijke ziekte (ziekte, die van ouders op kinderen en daardoor van geslacht op geslacht overgaat), v. -ziekten.

Erf'felijkheid (gesch. het erfelijk zijn of worden), v.: de - der groote leenen, ± 1000 n. C.: de - der kroon in de mannelijke en vrouwelijke lijn.

Erf'felijkheid (natuurwet, volgens welke de nakomeling de geestelijke of lichamelijke eigenschappen van voorouders erft), v. gmv.

Erf'fenis (het geheel der nalatenschap, de gezamenlijke bezittingen van den erfster), v. -sen: zijn deel krijgen van een -, een - aanvaarden, een - van de hand wijzen.

Erf'genaam (eig. erf'nemer, d. i. de persoon of de corporatie, die optreedt als een dergenen, die recht hebben op een erfenis), m. en v. -genamen: de natuurlijke -genamen, b.v. de kinderen, die het nl. zijn zonder testament; zijdelingsche -genamen, uit eenige zijlinie.

Erf'goed (datgene, wat men geërfd heeft), o. -goederen: het - zijner ouders.

Erf'gooier (een Gooiander, die erfelijk het

- recht bezit, om in de meent vee te weiden en op de hei plaggen te steken), m. -s.
- Erfhuis** (het huis van den afgestorvene, met de bijgedachte, dat de nalatenschap of de inboedel er onder den hamer komt), o. -huizen; ook de verkoop zelf: -houden.
- Erflaatster** (vrouw, die een erfenis nalaat), v. -laatsters; zie Testatrice.
- Erfland** (land, dat iem. als erfenis zijner vaderen toekomt, of waarover e. vorst erfelijk regeert), o. -landen: de -en van 't Oostenrijksche Huis.
- Erflater** (man, die een erfenis nalaat), m. -laters, z. Testateur; -lating (legaat), v. -en, ook: Erfmaking, v. -en; -oom (oom, van wien men kan of zal erven), m. -ooms, zie Suikeroom; -opvolging (opvolging, krachten erfrecht, van den overledene), v. -en: wettelijke -; -pacht (erfpachtrecht d. i. het recht, om van een andermans grond, tegen een zekere pacht of canon, gebruik te maken en alle vruchten daarvan te plukken of te oogsten; jaarljksche pacht als erkenning van het eigendomsrecht des eigenaars), v. -pachten, zie Beklemrecht; -portie (aandeel in een erfenis), v. -ties, -tiën, (t = ts), zie Erfdeel; -prins (de oudste zoon van den kroonprins), m. -prinsen; -prinses (de oudste dochter van den kroonprins, als troonopvolgster), v. -prinsessen; -recht (rechtsgeldige regelen, samenstel van wetten, bij erfenis of erfopvolging), o. -rechten; ook: recht, om als erfgenaam op te treden of om den overledene rechtens op te volgen; -rente (erfijns), v. -renten; -schuld (schuld, die ten laste komt van den aanvaarder eener nalatenschap), v. -schulden.
- Erfsmet**, v. gmv.; zie Erfzonde.
- Erfstadhouder** (gesch. vermoedelijk wettige opvolger van den stadhouder; ook stadhouder, wiens kinderen de waardigheid van hem erven), m. -s: Willem IV werd - in 1747; -schap, o. gmv.
- Erfstelling** (testamentaire beschikking over zijn goederen na zijn dood), v. -en.
- Erfstuk** (familiestuk: voorwerp, meubel van vader op zoon door erfenis overgegaan), o. -stukken; -tante (tante, van wie men vermoedelijk erven zal), v. -s, scherts. rijke oude juffer: -Annet (in de Verjongings-cuur van Staring); -vijand (gezworen vijand, vijand der opeenvolgende geslachten), m. -en: de strijd der Boeren tegen den -, de Engelschen; -vorst (iemand, die volgens de wet de vorstelijke waardigheid erft), m. -vorsten; -vorstendom (vorstendom, waarin een erfvoorst regeert), o. -dommen; -zonde (aangeboren verdorvenheid van verstand en wil, door heel het menschdom v. Adam overgeërfd, d. i. staat v. zondigheid), v. gmv.
- Erg** (kwaad, kwaadaardig; in hooge mate), bn. en bw.: een -e vijand; hij is -ziek; hij hoest -, gij zijt -nieuwsgierig; dat is een -e straf, streng; -er, -st.
- Erg** (kwaad, boos opzet, boosheid), o. gmv.: ik zei dat zonder -, booze bedoeling: het ontviel mij zonder -, onwillekeurig; ergens geen - in hebben, geen kwaad er in zien, geen vermoeden van iets hebben.
- Ergdenkend** (achterdochtig, wantrouwend), bn.; -er, -st; -heid (argwaan), v. gmv.
- Ergens** (op eenige plaats), bw.: ik zag hem -.
- Erg'er** (meer dan erg of kwaad), bn. en bw.: het middel is - dan het kwaad; maak het niet -, des te -, het zal nog wel - worden.
- Erg'eren** (verwant met erg: aanstoot nemen of geven, krenken, verdriet doen), ik heb erg'erd: die woorden - mij; hij was ge'erg'erd over zulk een taal; zich over iets -; mensch, erg'er je niet; zich dood -; -lijk (aanstootelijk, zondig, schandelijk), bn. en bw., -er, -st; -lijkheid, v. -heden; -nis (aanstoot, aanleiding tot zonde, toorn, enz.), v. -sen: -geven, iem. erg'eren.
- Erg'je**, o. gmv.: dat doet hij op een -, d. i. met zeker oogmerk.
- Erg'o** (Lat. gevolgelijk, dus, derhalve), bw.
- Ergst** (superlat. van erg), bn. en bw.: in het -e geval, slechtste; nu is de ziekte op haar -, toppunt; hij is de -e deugniet, spottier, enz.
- Erica**, v.; zie Dopheide.
- Ericace'en** (heidegewassen), v. mv.; lees: -ka.
- Erin**, het groene -, o.: oude Keltische naam van Ierland; lees: Ee'-rin.
- Erin'meren** (in 't geheugen roepen), ik heb erinn'erd: zich -; erinnert u, hoe Wolf den tijd'er henenzond, (Staring); thans altijd: Herinneren.
- Erin'myes** (myth. uraakgodinnen), v. mv.; ook: Eumeni'den, Furiën. (in = ie).
- Eris** (myth. godin der tweedracht), v.; zie: Twistappel en Discordia.
- Erkau'wen**, ik heb -kaut: het raadsel, drie paar dagen vergeefs erkauwd, is aan de steele'n uitgelegd, (Staring); thans Herkauwen.
- Erken'nen** (tot inzicht komen, ergens voor uit komen, iets toegeven), ik heb -kend: de juistheid van iets -, zijn ongelijk -, iets met dankbaarheid -, iemand als zijn wel-doener -; -ning (verklaring, betuiging, bevestiging, dat men iets erkent of wettigt), v. gmv.; -telijk (dankbaar), bn., -er, -st; -heid (openlijke dankbaarheid), v. gmv.; -tenis (het erkennen, dankbaarheid), v. gmv.
- Er'ker** (Duitsche naam van een uitbouw met vensters, aan den bovengoefel van huizen of kasteelen: gesloten hoekbalkon), m. erk'ers: een - op een zware kolom.
- Erlan'gen** (verwant met lang'en, reiken: verwerven, bekomen), ik heb -langd: kennis -, opheldering of verklaring -, -ing, v. gmv.
- Er'k'önig**: verbastering van Elfenkoning, de fabelachtige geestenvorst, die dikwijls kinderen rooft, vóór ze nog gedoopt zijn.
- Ermita'ge** (kluizenaarswoning), v. -s; een - was in vorige eeuwen vaak een opsiëring van parken of tuinen; ook: Ermitage. (g = z).
- Ernestijnsch**, de -lijn, d. i. in Saksen sedert 1487 de ouders lijn van opvolging.
- Ernst** (bezonnenheid, bedaardheid, kalme toewijding, degelijkheid), m.: het is -, d. i. geen scherts; de - moet het leven zijn onzer ziel.
- Ernsthaf'tig** (ernst hebbende of toonende, ernstig), bn.; -heid, v. gmv.
- Ern'stig** (vol ernst, door ernst gekenmerkt), bn. en bw.: een -voornemen, -e grieven, een -e waarschuwing, een -e toestand, een zaak -opnemen; -er, -st.
- E'ros**, myth. de Grieksche naam voor Amor of Cupido.
- Ero'sie** (afschuring van gesteenten door stroomend water; ook door vulkanische oorzaken), v. gmv. (s = z).
- Ero'ticus** (schrijver, die over liefde handelt, minnedichter), m. -tiel.
- Ero'tisch** (verliefd, minziek; op liefde be-

- trekking hebbende), bn.: -e poëzie, minnedicht; lees: -ties; zie Eros.
- Erra're huma'num est**, Lat. Dwalen is menscheit; uit Seneca.
- Erra'ta** (drukfouten, vergissingen), o. mv.
- Erra'tisch** (zwerfend), bn.: -e rotsblokken, rotsachtige stenen, door gletschers naar elders gevoerd.
- Erra'tum** (drukfout, zelffout), o. errata.
- Error calcu'li** (Lat. rekenfout), v.; ook Error in calculo.
- Ert's** (metaalhoudende delfstof), o. ertsen; -ader, v. -s, -en; -bedding (erts slaag in gesteenten), v. -en; -formatie, v. -s, -tiën; -groeve, v. -n; -molen (stampmolen, waarin men erts vergruist), m. -s; -rijk (rijk aan erts), bn., -er, -st; -vormig (op de wijze van erts samengesteld), bn.
- Erd'f'tie** (geleerdheid), v. gmv. (t = ts).
- Erup'tie** (uitwerping, uitbarsting, b.v. van een vulkaan; ook van alles, wat met kracht voor den dag komt), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Erva'ren** (eig. door varen, reizen vernemen; ondervinden), ik -voer, heb -varen: hij -voert dat tot zijn verdriet; dat heb ik -.
- Erva'ren** (bedreven, rijk aan ondervinding), bn. en bw., -er, -st: hij is - in het boekhouden; Napoleon was - in den krijg; een -man, een -onderwijzer; -held, v. gmv.
- Erva'renis** (practische kennis), v. gmv.: zijn - op dit vaarwater kan te kort schieten.
- Erva'ring** (kennis, door nauwkeurige waarneming of ondervinding verkregen), v. -en.
- Er've**, v. erven; zie Erf.
- Er'ven** (erfgenamen), m. en v. mv.
- Er'ven** (door erfenis verkrijgen), ik heb ge-erfd; erf'ster, v. -s; -er, m. -s; -ing, v.
- Erwt** (vlinderbloemige plant), v. -en; ook één enkel bolronde vruchtje; spreekt: **Ert**.
- Erw'tembed** (tuinbed met erwteplanten), o. -bedden; -blazer (roer of pijp, waardoor de jongens erwten kunnen blazen), m. -blazers; -soep (soep van erwten en vleesch of spek), v. gmv., zie Snert en Cement; -teller (giergaard), m. -tellers, zie Gortenteller.
- Erythri'na** (O.-I. vlinderbloemige plant met vuurroode bloemen), v. -s; lees: erietrie'na.
- Erythri'ne** (roodzuur, fraaie violetkleur), o. -en' (bastaarduitgang), b.v. prinses, dienaars, leerars, zondares, profetes: vormt vrouw. persoonsnamen.
- Eshattemen't** (letterk. kluchtspel der rede-rijkers), o. -en.
- Escala'de** (mil. bestorming met ladders), v. -s.
- Escamota'ge** (goochelwerk, ontfutseling), v.
- Escamoteur** (goochelaar, ontfutselaar), m. -s.
- Escapa'de** (gekke kuur, moedwillige streek, malle jongensstreek), v. -s.
- Escosijnsch**, bn.; zie Escosijnsch.
- Esch** (in Overijsel en Drente, hoogliggend bouwland eener gemeente), m. esschen: op den - werken, zie Enk.
- Esch** (loofboom), m. esschen.
- Es'schetak** (tak v. e. esch), m. -takken; -wortel (wortel v. e. esch), m. -s.
- Es'schenhout** (hout v. e. esch), o. gmv.; -houten, bn. een -houten stok, ook Esschen.
- Eschatologie** (kerkleer, de leer der laatste dingen, als: dood, oordeel, enz.), v.; -tolo-gisch, bn.: de -e periode, laatste.
- Esch'doorn**, -doren, m. -s; zie Ahorn.
- Esch'look** (uit het Fr. échalote, sjalot: een soort van knoflook), o. gmv.
- Escompto** (It. sconto), o. -'s.
- Escorte** (mil. gewapend geleide), o. gmv.; zie Bedekking.
- Escortieren** (beschermend geleiden, beschermen, dekken).
- Escosijnsch**, -e steen, hardsteen uit de groeven van Escaussines (Henegouwen).
- Escu'do** (goudmunt in Chili, ± 5 gl'd), m. -'s: - is verder de benaming van verschillende oude Spaansche en Portugeesche munten.
- Esculaap**, myth. god der geneeskunde; ook iron. geneesheer; zie Esculapius.
- Escuriaal** (naam van een beroemd klooster met daarbij behoorend koninklijk lustslot N.W. van Madrid, in den vorm van een rooster: door Philips II gebouwd ter eere van St-Laurentius en ter vervulling zijner gelofte vóór den slag van St. Quintin op 10 Aug. 1557, nl. op St-Laurentiusdag), o.
- Eska'der** (Fr. smaldeel eener vloot nl. onder bevel van een schout-bij-nacht), o. -s.
- Eskadron** (compagnie ruitery van ± 150 man onder bevel van een ritmeester), o. -s.
- Es'kimo** (eig. mensch, die rauwe visch eet), m. -'s: de -'s zijn de bewoners van het Amerikaansche noordpoolland, van Groenland, Labrador, Alaska, enz.
- Esmeraud** (smaragd), o. (au = ou).
- Esopet** (bundel Esopische fabels der 12 eeuw, 67 in getal), o. gmv.
- Eso'pus**: beroemde Grieksche fabeldichter; -leefde ± 600 v. C. (s = z); de esopische fabelen.
- Esote'risch** (geheim, enkel voor ingewijden bestemd), bn.: een - standpunt. (s = z).
- Esp** (loofboom), m. espen: de - heet ook abeel, ratelpopulier, Canadeesche populier; -ebiad, o. -en, -eren; -eboom, m. -en; -en (van espenhout), bn.; -enhout, o.; -enhouten (van espenhout), bn.; -enloof, ook -eloof, o. gmv.
- Espa'da** (letterl. degen: de eerste onder de stierenbevechters, nl. hij, die den strijd moet beslissen door alleen en te voet met den degen den stier te doden), m. -'s; zie Matador.
- Espagno'le** (Spaansche dans; ook Sp. vrouw of Sp. meisje), v. -s.
- Espagnolet'te** (Njn satijn, ook spanjolet), v. -n.
- Esparta-gras** (bladeren eener plant, veelvuldig voorkomend in Algiers, Tunis en Tripoli alsmede in Sp.), o. gmv.; - wordt voor vlechtwerk gebruikt en naar Engeland uitgevoerd voor papierbereiding.
- Esperan'to** (veelbeoefende kunsttaal, internationale hulptaal), o.; het - bestaat sedert 1887 en is een kunstproduct van Dr. Zamenhof, arts te Warschau; de beoefenaars heeten Esperantisten.
- Esplana'de** (voorplein, exercitie-plein; open plaats tusschen groote gebouwen, of tusschen de wallen en de huizen der vesting), v. -n, -s.
- Espresso'ne, con** (It. muz. met uitdrukking), bw.
- Esprit** (Fr. geest, vernuft, scherpzinnigheid), o. gmv.; lees: esprie'.
- Esprit de clocher** (Fr. kleinsteedsche bekrompenheid, dorpskleingeestigheid), o. gmv.
- Esprit de corps** (Fr. korpsgeest), o. gmv.
- Esprit de l'escalier** (Fr. snedig antwoord, dat iem. te laat invalt, geestigheid, die te laat komt), o.; lees: eskaljee'.
- Esquire** (Eng. titel van deftige burgers: ons weledelgeboren; Esq., staat achter den familie-

- naam), m.; zie **Esq.**, eig. edelknaap, schild-drager; lees: *es-kwaajr*.
- Essaai** (proeve, keuring, toets, keur van rijkswege van gouden of zilveren werken, d.i. de proef, waarbij onderzocht wordt, hoeveel deelen sijn er in e. legering aanwezig zijn), o. gmv.; - **kantoor**, o. -oren; - **kroes**, m. -kroezen; - **loon**, o. -loonen; - **oven**, **Essai** (Fr.), m. -'s; z. **Essay**. [m. -ovens.
- Essaieeren** (keuren, toetsen van goud en zilver, bepaling van het gehalte van gouden zilverwerken).
- Essaieur** (ambtenaar, van rijkswege belast met het essaai van gouden en zilveren werken, keurmeester, toetsen), m. -s.
- Essay** (Eng. korte verhandeling, die een beschouwing bevat over een of ander merkwaardig persoon of feit), o. -'s. (ay = ei).
- Essayisten** (Engelsche schrijvers, die op vaste tijden essay's, d. i. proeven, schetsen, korte opstellen leverden over onderwerpen van algemeen belang), m. mv.: Addison (1672-1719) en Steele (1671-1729) zijn de - bij uitnemendheid. (ay = ei).
- Es'schen** (van esschenhout), bn.: een -stok.
- Essen'ce** (geest, aftreksel van plantenkruiden, vluchtige welriekende olie), v. -n. (en = an); ook: *Essens*, v. -es.
- Essentieel** (wezenlijk, echt), bn. en bw., als zn. o.: het -e, het wezenlijke, de kern, de hoofdzaak. (t = s).
- Estafet'te** (rijdende postbode, renbode), m. -n.
- Estaminet** (gelagkamer, kroegje, bierhuis, café van minderen rang), o. -s; lees: -miné.
- Estan'cia** (hoeve in Argentina), v. -'s. (c = tz).
- Estancie'ro** (bezitter v. e. estancia), m. -'s; lees: *es-tan-sie-ee-roo*.
- Estat'e** (Eng. bezitting, landgoed, plantage o. a. in Deli), v. -s. (a = ee).
- Est mo'dus in re'bus**, Lat. Alles met maat, alles heeft zijn grens, uit: Horatius (65-8 v. C.).
- Estra'de** (verhooging van een vloer, verhoogde plaats vóór een praalbed of troon), v. -n; zie **Podium**.
- Est'rik** (vierkante vloertegel), m. estriken: roode en blauwe -en; zie **Plavuis**.
- et** (voorvoegsel = tweede, opnieuw), b.v. in: *etgras*, *etgroen*, *etmaal*.
- et** (bastaarduitgang), vormt verkleinwoorden: *trompet*, *helmet*, *lampet* (*lampje*), *salet*; *rozet*, *lancet*; vergelijk *Lizet*, *Henriët*, enz.
- Etablisseeeren** (vestigen, vastmaken, ook: oprichten, stichten); zich -, z. vestigen.
- Etablissement** (inrichting, vestiging van een handelshuis; instelling, nederzetting in den vreemde), o. -en; ook het gebouw of huis zelf.
- Eta'ge** (Fr. verdieping van een huis), v. -s; *le bel -*, de eerste verdieping. (g = zj).
- Etage're** (open pronkkastje, bestaande uit boven elkaar als in verdiepingen of etages geplaatste plankjes, op welke men snuisterijen, enz. kan uitstellen), v. -s. (g = zj).
- Etala'ge** (uitstalling, tentoonstelling), v. -s.
- Etaleeren** (uitstellen, te-kijkstellen).
- Etalon** (standaard-maat bij den yk, normaalmaat: ook voor munten), m. -s.
- Etang** (Fr. naam van een strandmeer aan de W.- en Z.-kust van Zuid-Frankrijk), m. -s; lees: *etan*'.
- Etape** (halte, pleisterplaats, stapelplaats), v. etapes.
- Et ce'ters** (en zoo voort), zie **Etc.**
- E'ten**, ik at, heb gegeten: -en drinken; zie **Vreten**, van dieren; *hoe laat - wij?* zegsw. het genadebrood -, uit medelijden den kost krijgen; -er, m. -s; -erij', v. -en.
- E'ten** (spijs, maal), o. gmv.: - en drinken.
- Et'gras** (etgroen), o. gmv.; - **groen** (tweede gras der weide), o. gmv.
- E'ther**, m.; zie **Aether**. (th = t).
- Ethe'risch** (vluchtig, ookzuiver, hemelsch), bn.
- Ethe'rische o'liën** (essences van welriekende planten of bloemen, veel gebruikt voor parfumerieën), v. mv.
- E'thica** (moraal-philosophie), v. gmv.: de - verklaart de zedelijke orde en de hoogere wetten, welke den mensch gesteld zijn.
- Ethiek** (de wetenschap van het zedelijk leven des menschen), v. gmv.; zie **Ethica**.
- Ethio'pië** (land in Afrika, ten Z. van Egypte), o.; - **opiër**, m. -s; - **o'pisch**, bn.
- E'thisch** (wat betrekking heeft op de zedenleer), bn.: een vraagstuk van hooge -e betekenis; de -e zijde van het alcohol-vraagstuk, een -e godsdienst, een -e ideaal. (th = t).
- E'thisch-ire'nisch**, bn., zie **Irenisch**; de -e richting wil de uiterste partijen verzoenen door de christelijke zedenleer op den voorgrond te stellen. (re = ree).
- Ethnograaf** (volkenbeschrijver), m. - grafen; lees: *etnoograaf*'; - **graphie** (beschrijving der volken, volkenkunde), v. gmv.; - **gra'phisch** (tot de ethnographie behoorende), bn.; - **logie** (volkenkunde), v. gmv.; - **logisch** (op de volkenkunde betrekking hebbende), bn.: het -museum in Artis te Amsterdam.
- Ethologie** (zedenkunde, zedenkundige verhandeling), v. (g = g).
- Etiket**, v. -ten; zie **Etiquette**.
- Etiquet'te** (kort opschrift, ook aanhecht-briefje met vermelding van hetgeen een voorwerp bevat, b.v. op flesschen, potten, enz.; opschrift, los opplakbriefje, naambriefje), v. etiketten. (qu = k).
- Etiquet'te** (ceremonieel aan het hof, gebruiken in voorname gezelschappen; beleefheidsvormen), v. gmv. (qu = k).
- Et'maal** (eig. regelmatig terugkeerende tijd; 24 uren-tal, 2 X 12 uur), o. etmalen.
- Ets** (geëtsde figuur, afdruk er van), v. -en.
- Ets'en** (eig. doen invreten: met sterk water laten inbijten in hout of metaal, dat eerst met een laag was is bedekt, welke daarna met de etsnaald is bewerkt), ik etste, ik heb getst; -er, m. -s.
- Ets'grond** (de laag was, waarmee de etsplaat is bedekt), m. gmv.
- Ets'ijzer** (etsnaald), o. -ijzers; - **kunst**, v. gmv.; - **naald** (stalen naald, waarmee de etsgrond wordt bewerkt om de figuren te maken op de etsplaat), v. -naalden; - **plaat** (metalen of kalksteenen plaat, waarop getst wordt), v. -platen; - **werk**, o. gmv.
- Et'stoel** (gesch. hoogste gerechtshof in het landschap Drente, opgeheven in Sept. 1791), m.
- Et'telijke** (eenige), telw.: nog -e dagen.
- Et'ter** (stof, die zich uit wonden afscheidt), m. gmv.; - **achtig** (lykende op etter), bn.: een -achtig vocht; - **ig** (met of vol etter), bn.
- Et'terdracht** (fontanel, zwachtelje om etter af te leiden), v. -drachten; - **gezwel** (absces, etterbui), o. -gezwellen.
- Et'teren** (etter afgeven, dragen), de wonde heeft geëterd; - **zak**, m. -zakken.
- Et'a'de** (Fr. studie, muziekcoëfening, teeken- of schilderoëfening; verhandeling), v. -s.

- Etui** (Fr. *koker, overtrek, scheidde, foedraal*), m. en o. -s; lees: *ee-twie*.
- Etymologicon** (woordenboek der woordafleiding), o. -s. (g = g); -**logie** (spraak. woordafleidkunde, woordvorschung), v. -ën; -**logisch** (spraak. woordverklarend, woordafleiding), bn. en bw.; -**logiseeren** (woorden afleiden); -**loog** (woordvorsch), m. -logen; -**logist** (etymoloog), m. -en.
- Eubiotiek** (de kunst, om gezond te leven en ziekten te voorkomen), v. (eu = ui).
- Euboëa**, Eube'a (aandr. het grootste eiland de Aegeïsche Zee), o., nu Negropont, lees: *ui-bee'-aa, ui-bee'-aa*.
- Eucalyptus** (plantengeslacht van Nieuw-Holland met leerachtige bladeren en witte bloemen, ook op Timor), m. -lypten. (eu = ui).
- Eucharistie** (R.-K. eig. goede gave: het sacrament des altaars, den mensch tot geestelijken maaltijd), v. gmv. (eu = ui).
- Eucharistisch** (de Eucharistie betreffende), bn.: het - congres te Keulen (1906), te Montreal (Canada), in 1910, te Weenen, 1912. (eu = ui).
- Euclidés**, Alexandrynsch wisk., ± 290 v. C.
- Eudimeter** (werktuig, om het zuurstofgehalte der lucht te bepalen), m. -s. (eu = ui).
- Eugubisch**: de -e tafelen, (eu = ui); zie Iguvinische tafelen.
- Eumeniden** (myth. wraakgodinnen, n.l. Tisiphone, Alecto en Megæra of Megeer), v. mv. (eu = ui); zie Erinnyes of Furiën.
- Eunjer** (spook; watergeest, die in een eierschaal meer of stroom oversteekt), m. -s. vero.
- Eunuch** (ontmande waker in den harem, gronddene), m. eunuchen. (eu = eu).
- Euphemisme** (verschachtelde uitdrukking, b.v. overlijden of verscheiden voor sterven), o. -mismen; ook: -**mus**; lees: *ui-feemis'me*.
- Euphemistisch** (verschoonend, verbloemd), bn. en bw.: een -e uitdrukking, b.v. ontslapen voor sterven. (eu = ui).
- Euphonie** (welkluidendheid), v. (eu = ui).
- Euphonion** (muz. glasstoel, waaraan men d. or strijking klanken onlokt), o. -s.
- Euphonisch** (welkluidend), bn. en bw.
- eur** (basisaarduitgang), als in: *controleur, inspecteur, directeur, hypnotiseur, persoonsnamen; likeur, odeur, zaaknamen*.
- Euraziër** (uit: Europa-Aziër, afstammeling in Britsch-Indië van een Europeeschen vader en een Indische moeder), m. -s.
- Eureka** (ik heb gevonden), uitroep van Archimedes (gest. 212 v. Chr.) bij 't ontdekken of vinden van de nat. wet, naar hem genoemd; zie Heureka; lees: *uiree'ka*.
- Euridice**, myth. gemalin van Orpheus, lees: *ui-rie'-die-cee*.
- Europa** (-ms werelddeel), o.: een kaart van -.
- Europeaan** (bewoner van het werelddeel Europa), m. -peanen.
- Europeër**, m. -s; zie Europeaan.
- Europeaansch** (aan Europa of zijn bewoners bijzonder eigen), bn., z. Europeesch.
- Europeesch** (in of van Europa), bn.: daar zit men ver van de -e wereld.
- Eustachiusbuis** (ontl. gehoorgang of -buis; verbindingskanaal tusschen het inwendig oor en het achterste deel der mondholte, d. i. tusschen oor en keel), v. -buiszen; de - is naar den ontdekker, Eustachio, Ital. arts † 1574, aldus genoemd; ook: *Eus'achtiaansche buis*.
- Euterpe**, myth. muze der lierpoëzie, met dwarsfluit; - is de muze van den luchtigen zang. (eu = ui).
- Eu'vel** (verg. Duitsch *übel*: *kwaa!*, *gebrek, kwaal*), o. euvelen: *aan een - mank gaan*, er mede behept zijn: zie: *Voeteuvel en Mank*.
- Eu'vel**, bn. en bw.: *duid het mij niet -*, d. i. ten kwade; -er, -st: *iets - opnemen*.
- Eu'vel daad** (snoode daad), v. -daden: -**moed** (vermetelheid, baldadigheid), m. gmv.
- Eva** (Bijbel. naam der eerste vrouw; wit morschortje, klein overvoorschotje), v. -'s; *eva'tje*: *de meid, die eerst haar - in de schuivte had op te staan*, (C. O.)
- Evacuatie** (ontruiming, ontlasting, lediging), v. -ties, -tiën. (tie = tsie).
- Evacueeren** (ontruimen, ledig doen worden).
- Evaluatie** (schatting, taxatie, waarde- of prijshepaling), v. -s. (t = ts).
- Evangelie** (blijde boodsch'ap), o. -liën: *de boeken der vier Evangelisten; het - van Lucas*; fig. onbetwifelbare en volkomen waarheid: *zegsw dat is een -; zijn woord is een -*, wat hij zegt, is waar; meestal ontkennend: *dat is geen -*.
- Evangelie** (R.-K. dat deel van de Evangelien, hetwelk des Zondags in de Hoogmis wordt voorgelezen), o. -liën; -**boek** (R.-K. boek, bevattende Evangelische fragmenten), o. -en.
- Evangeliedienaar** (predikant), m. -s of -aren; -**dienst**, m. gmv.; -**leer**, v. gmv.; -**prediker** (zendeling, -dienaar), m. -s.
- Evangelisatie** (de verbreiding der chr. leer door prediking), v. gmv. (s = z).
- Evangelisch** (wat voeling houdt met het Evangelie), bn.: de -e richting.
- Evangelist** (schrijver van één der vier Evangelien), m. -en: de vier -en zijn: Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes.
- Evangelist** (Prot voorganger van minderen rang, in een gemeente, die geen eigen predikant heeft), m. -en; zie Oefenaar.
- Evaporatie** (verdamping), v. gmv. (t = ts).
- E'vel** (oudere vorm van euvel), o. -en. vero.
- E'vel** (evenwel), bw. gew.; zie Alevel.
- E'ven**, bn.: een - getal, d. i. door twee deelbaar, b.v. 12.
- E'ven** (een weinig), bw.: *wacht -*, d. i. een poosje: *kijk eens -; hij was zoo - hier, pas*.
- E'ven**, bw. van mate: *hij is - groot als gij*.
- E'venaar** (balans eener weegschaal; tongetje of navul der balans), m. -s, -aren.
- E'venaar** (aandr. evenmachtslijn, linie), m. gmv; zie Equator.
- E'vena'ren** (gelijken, overeenkomen met), ik evenaarde, heb geëvenaard: *iem. in aanleg -; iem. in een kunst -*, *iem. in kracht -*.
- E'venbeeld** (gelijke naar het uiterlijk of naar aard), o. -beelden: *dit meisje is het - harer moeder*, *gelijkt haar moeder sprekend*.
- Evenboortig** (van even hooge geboorte), bn.; zie Evenknie.
- E'veneens** (op dezelfde wijze), bw.; -**goed**, bw.; -**min**, bw.; -**veel**, bw.; -**zeer**, bw.; -**zoo**, bw.; zie aldaar.
- Evenement** (gewichtig feit, merkwaardige gebeurtenis), o. -en; lees: -**ment**.
- E'venen** (gelijkmaken), ik heb geëvend; -**ing**, v. -en; zie Effenen.
- E'vengoed** (net zoo goed, evenzeer), bw.: *zoo kan het -*, *je bent - schuldig als ik*.
- E'venhoog** (krijgsw. vervoerbare toren, ook aarden hoogte, van welke men over de muren eener stad kon schieten), v. -en, vero. z. Kat

- E'vening**, v. — en: *dag- en nacht-*, d. i. 21 Maart en 23 Sept.; zie *Æquinoctium*.
- E'venknie** (eig. van gelijke *knue*, geslacht: gesch. *evenbourtije*), m. — knieën.
- E'venma'tig** (*gelijkmatig*), bn. en bw.: *een - deet van een geheel*; — **heid**, v. gm.v.
- E'venmensch** (*medemensch*), m. — menschen.
- E'venmin**, bw.: *hij is - geslaagd*, ook niet.
- E'vennaaste** (*medemensch*), m. en v. — n.
- E'vennachtstlijn** (aardr. *evenaar*, *linie*), v. gm.v.; zie: *Equator*, *Evenaar*.
- E'venre'dig** (*gelijke of passende verhouding hebbende*, *evenmatig*), bn. en bw., — er, — st; — **heid**, v. — heden: *de leer der -heden*.
- E'venre'dige** (*lijn, getal, tot andere in zekere verhouding staande*), v. — n: *de vierde - tot 2, 6 en 12 is 36; een vierde - tot drie gegeven lijnen tekeneu*; zie ook *Middlevenredige*.
- E'venre'digen** (*evenredig waken*), ik *evenredigde*, heb *geëvenredigd*.
- E'venre'digheid** (*verhouding, proportie*), v. gm.v.: *de handen op uw schildery zijn niet in - met de overige lichaamsdeelen*.
- E'venre'digheid** (*rekenk. gelijkstelling van twee redens*), v. — heden: *een meetkundige -*, b.v. 2 : 7 = 6 : 21; *een rekenkundige -*, b.v. 8 - 2 = 12 - 6; *de leer der -heden*; *de termen eener -*, getallen.
- E'ventjes** (*voor e. poos*), bw.: *wacht -*, *even*.
- E'ventualiteit** (*gebeurlijkheid, mogelijk geval*), v. — en; lees: *ee-ven-tu-ahiteit*.
- E'ventualiter** (*hand. mogelijker wijze, in mogelijk geval, in het ergste geval*), bw.
- E'ventueel** (*gebeurlijk, voorkomend, mogelijk, in voorkomend geval*), bn. en bw.: — *tueele schade*. (en = en).
- E'venveel** (*net zoo veel*), bw.: *dit kost - als dat; ieder krijgt -*, *een gelijke hoeveelheid*.
- E'venveeltje** (*hjn broodje*), o. — s: *de - s zijn verschillend van vorm, maar evenredig van inhoud*, (C. O.) d. i. bestaan uit *evenveel* meel als melk als suiker.
- E'venwel** (*echter, nochtans*), bw.
- E'venweicht** (*gelijkheid van gewicht*), o. gm.v.: *nat. er is standvastig of stabiel -*, *onstandvastig of labiel -*, *en onverschillig of indifferent -*; *de leer van het - der vloeistoffen heet hydrostatica*; *iets in - houden*; fig. het *Europeesch -*; *het staatkundige -*.
- E'venwijdig** (*gelijkloopen*), bn.: — *e lijnen*; *vlakken, die -loopen*; — **heid**, v. gm.v.
- E'venzeer** (*in gelijke mate*), bw.: *ik ben - verschrokken als gij*.
- E'venzoo** (*net zoo*), bw.: *doe dit nu -*.
- E'ver** (*wild zwijn, everzwijn*), m. *evers*.
- E'verlast**, **e'verlasting** (*Eng. wollen stof, die licht, maar zeer sterk is, voor ± 50 jaar veel in gebruik*), o.; lees: *ev-ver-laas'tieng*.
- E'verwortel** (*witte distel*), m. gm.v.
- E'verzwijn** (*wild zwijn*), o. — *zwijnen*.
- E'vedent** (*klaar, duidelijk, blijkbaar*), bn. en bw.; — er, — st. (ent = ent).
- E'vedentie** (*klaarblijkelijkheid*), v. (ie = tsie).
- E'vetteren** (*vermijden, ontwijken, ontgaan*).
- E'voël** (*jubelkreet bij de Bacchusfeesten*), o.
- E'volu'tie** (*geleidelijke groei, langzame ontwikkeling*; ook *zwenking* b.v. bij het rijden; *wending eener vloot of van een leger*; muz. *buiging van de stem*), v. — tiën, — ties. (t = ts).
- E'volu'tie-leer** (*nat. theorie der langzame wording van de soorten, der geleidelijke ontwikkeling van de eene soort uit de andere*), v. gm.v.; zie *Darwinisme*.
- Evvi'va!** (*Ital. hij of zij leve*), tw.
- Ex** (*nul, voormalig, gewezen, handel: zonder*), b.w. *ex-minister, ex-burgemeester*; lees: *eks*.
- Ex abrupto** (*Lat. plotseling, zonder inleiding*), bw. (x = ks).
- Ex absurdo** (*uit het ongerijmd*), bw. *iets - bewijzen*; zie *Ongerijmde*.
- Exact** (*Fr. nauwkeurig, nauwgezet, juist, stipt*), bn. en bw.; — er, — st: *de - e wetenschappen*, b.v. de *wiskunde* en *verder de sterrenkunde, de natuurkunde* en *de mechanica*; lees: *eks-akt*.
- Exagereeren** (*Fr. overdrijven, vergrooten*).
- Exalta'tie** (*verruking, overspanning, overdre-eh'id*), v. — s, — tiën; lees: *eks-altaa'tie*.
- Exa'men** (*onderzoek, ondervraging, hoofdzakelijk tot het bepalen van iem. mate van kenneu en kunnen*), o. — s of *exa'mina*. (x = ks); — **commissie** (*commissie, benoemd om een examen af te nemen*), v. — *missies*, — *missiën*; — **geld** (*geld, te betalen om tot eenig examen toegelaten te worden*), o. — *gelden*; — **kiezer** (*kiezer rechtens eenig examen, of door het bezit van eenig diploma*), m. — s; — **tijd**, m. — en; — **vrees** (*zenuwachtige vrees voor of bij een examen*), v. gm.v.
- Examinan'dus** (*hij, die examen aflegt*), m. — *nandi*. (x = ks).
- Examina'tor** (*ondervrager, examen-afnemer*), m. en v. — *to'ren*, — *tors*. (x = ks).
- Examineeren** (*ondervragen, onderzoeken*).
- Ex a'nimo** (*Lat. van harte, met lust*), bw.
- Exarch** (*patriarch in de Grieksche kerk*), m. — en. (x = ks).
- Exarch** (*gesch. militair Byzantijnsch stadhouder in Italië en N.-Afrika*), m. — en. (x = ks).
- Exarchaat** (*gesch. gebied van een exarch, zijn waardigheid*), o. gm.v. (x = ks).
- Ex cathedra** (*Lat. v. d. spreek- of leerstoel af: fig. op beslissenden toon*), bw.: *halfgeleerden drukken zich liefst - uit*.
- Excava'tor** (*graafmachine*), m. — s. (xc = ksk).
- Excedent** (*overschot, batig slot*), o. — en.
- Excelleren** (*uitmunten*). (exc = ekss).
- Excellent** (*uitstekend, uitmuntend, voortreffelijk*), bn. en bw.; lees: *eksellent*.
- Excellentie** (*titel van ministers en andere hooggeplaatste ambtenaren of opperofficieren*), v. — tiën, — s. (xc = ks); z. *Aanhangsel I*.
- Exsel'sior** (*steeds hooger!*), bw.; als zn. o.
- Excentriciteit** (*afwijking van het middelpunt; fig. zonderlingheid, eigenzinnigheid, grilligheid*), v. — en.
- Excentriciteit** (*kunstenmaker, die iets ongewoons vertoont of doet*), v. — en.
- Excentriek** (*eig. wat om een ander middelpunt draait: uitmiddelpuntig; fig. ongewoon, zonderling, overspannen, zot, grillig*), bn. en bw.; lees: *eksentriek*; — er, — st.
- Excentriek** (*schijf in stoommachines, die zich om een as beweegt, buiten haar middelpunt gelegen en waardoor een rondgaande beweging omgezet wordt in een rechtlignige*), o. — en; lees: *eksentriek*.
- Excentrisch** (*excentriek*), bn. en bw.
- Except** (*uitgezonderd, behalve*). (xc = kss).
- Exceptie** (*uitzondering, tegenwerping, afweering* (in rechten), v. — tiën, — ties. (x = ks).
- Exceptioneel** (*buitengewoon, bij wijze van uitzondering*), bn. en bw.: *een - geval, -eete toestanden*. (x = ks).
- Excerpeeren** (*uittreksels maken, in 't kort samenvatten*). (xc = kss).

- Excerpt'** (uittreksel uit een boek of geschrift), o. -en; lees: ekserpt'.
- Exces'** (uitspatting, buitensporigheid, overmaat, overdaad), o. -sen; lees: ek-ses'.
- Excessief'** (buitensporig, overmatig), bn. en bw. (x = ks); -iever, -st; lees: ek-sessief'.
- Excitans** (Lat. opwekkend middel), o. -tantia.
- Excita'tie** (aansporing, ophitsing), v. -tiën, -ties; lees: eksitaat'sie.
- Exciteeren** (aanzetten, gaande maken, ophitsen, opruien); lees: eksiteeren.
- Exclama'tie** (uitroep; luid toon bij 't spreken of voordragen), v. -tiën, -ties: O'tijden, o zeden! O Lucifer, o hoofd der Engelen!
- Exclameeren** (uitroepen, luid roepen).
- Excla've** (deel van het rijksgebied, afgescheiden gelegen), v. -s; zie Enclave.
- Exclusie** (uitsluiting, uitzondering), v. -siën, -sies; lees: eksklus'zie.
- Exclusief'** (uit'sluitend), bn.; -iever, -st.
- Exclusivisme** (stelsel v. uitsluiting, v. afzondering), o. gmv. (si = zi).
- Excommunicatie** (het sluiten of bannen uit de gemeenschap der R.-K. kerk, groote kerkban), v. -tiën of -ties. (t = ts).
- Excommuniceren** (in den ban doen, van de kerkelijke gemeenschap afsnijden).
- Excrement'** (dierlijk uitwerpsel), o. -en.
- Excursie** (plezierreisje, korte reis, uitstapje), v. -siën, -sies; lees: ekskur'zie.
- Excuseeren** (verontschuldigen, verschoonen).
- Excus'** (verschooning, uitvlucht, verontschuldiging), o. -cuses; lees: ekskuus'.
- Executant'** (uitvoerder; ook muzikant), m. -en: een orkest van honderd -en. (x = ks).
- Executeeren** (een vonnis of last ten uitvoer leggen of voltrekken). (x = ks).
- Executeur'** (uitvoerder van een vonnis, volbrenger van een laatsten wil), m. -s, -en.
- Executeur-testamentair'** (uitvoerder van een testament, boedelredder), m. executeurs-testamentairs. (men = man).
- Execu'tie** (uitvoering, ten-uitvoer-legging; voltrekking van een doodvonnis, terechtstelling), v. -tiën, -ties; lees: eksekuut'sie.
- Executoir'** (volgens vonnis kunnende ten uitvoer gelegd worden), bn. (oi = oaa).
- Executoriaal'**, bn.: een -aleverkoop, verkoop als gevolg van een executie of een vonnis.
- Exegeet'** (Schrifverklaarder), m. -geten.
- Exege'se** (wetenschappelijke verklaring der H. Schrift, Bijbeluitlegging), v. -n. (g = g).
- Exege'tisch** (uitleggend, verklarend), bn.
- Exempel** (voorbeeld, voorschrift, model), o. exempels.
- Exemplaar'** (één enkele plaat, één boek), o. -plaren; lees: eks-emplaar'.
- Exemplair'** (voorbeeldig, afschrikwekkend), bn. en bw.: een -e straf, iemand -straffen.
- Exequa'tur** (recht der vorsten, om te beslissen, of een pauselijk besluit in hun land zal afgekondigd worden), o. gmv. (qu = kw).
- Exequa'tur** (erkenning, aanstelling; vorstelijke bekrachtiging der benoeming, b.v. van een consul), o. (qu = kw).
- Exerceeren** (oefenen, vooral in den wapenhandel); soldaten moeten -.
- Exercitie** (mil. oefening, wapenoefening), v. -tiën, -ties: -plaats, v. -en; -plein, o. -en; -reglement, o. -en; -vold, o. -en.
- Ex'eunt** (toon. zij treden af); zie Exit.
- Exhalatie** (uitdamping, uitwaseming), v. -tiën, -ties. (x = ks).
- Exhaustor** (opzuiger, oppomper), m. -s.
- Exhibeeren** (tentoonstellen, uitstallen).
- Exhibition** (Eng. tentoonstelling), v. -s; lees: eks-ie-bit'st-un.
- Exigent'** (veeleischend), bn.; -er, -st. (g = zj).
- Exigen'tie** (dringend geval, eisch), v. -tiën, -ties: naar - van zaken. (en = en).
- Exil', exilium** (ballingschap, verbanning, verbanningswoord), o. gmv. lees: ek-siel'.
- Exileeren** (verbannen, bannen). (x = ks).
- Existeeren** (zijn, bestaan, leven). (x = ks).
- Existen'tie** (het bestaan of zijn), v. gmv.
- Exit** (toon. hij treedt af, gaat heen), mv. Ex'eunt; lees: eks'it, eks'-ee-unt.
- Ex ju're** (Lat. volgens het recht, van rechtswege), bw. (j = j).
- Ex-l'bris** (Lat. schildje, etiket, teekeningetje als eigendomssteeken in boeken), o. -sen.
- Ex-minister** (gewezen minister), m. -s.
- Ex'odus** (uitgang, uittocht uit Egypte; 2e boek van Mozes), m. gmv.; lees: eks; zie Exod.
- Ex officio** (Lat. ambtshalve), bw. (ci = si).
- Exogamie'** (O.-I. huwelijkseven, waarbij het gewoonte is, een vrouw te kiezen uit een vreemde stam), v.; zie Endogamie.
- Exorbitant'** (eig. uit het spoor: buitensporig, overdreven, onredelijk), bn.: een -e prijs.
- Exorciseeren** (uitbannen v. booze geesten).
- Exorcisme, exorcismus** (duivelbezweering, duivelbanning), o. gmv. (x = ks).
- Exorcist'** (duivelbanner), m. -en. (x = ks).
- Exordium** (inleiding eener kanselrede), o.
- Exosmo'se** (nat. uitvloeiing, strooming van binnen naar buiten door e. dierlijk of plantaardig vles heen), v. gmv. (x = ks); z. Endosmose.
- Exote'risch** (buitenlandsch, vreemdaortig), bn.; ook: bestemd voor oningewijden en engestelling van Esoterisch.
- Exo'tisch** (vreemd, uitheemsch, buitenlandsch, bn.; -e planten, -e vogels. (x = ks).
- Expansie** (uitdijing, uitzetting, verwijding), v.: -van gassen door de warmte.
- Expansie've kracht** (nat. kracht, die van een middelpunt naar den omtrek werkt; uitzettingskracht, spankracht, b.v. van gassen), v. -krachten. (x = ks).
- Expatrieeren** (het vaderland verlaten, uit het vaderland gaan); zie Repatrieeren.
- Expedieeren** (verzenden, afzenden; fig. van kant of dood maken). (x = ks).
- Expediënt'** (redmiddel, uitweg), o. -en.
- Expediet', expeditief'** (voortvarend, schietlijk, snel in zaken), bn. (x = ks).
- Expediteur'** (eig. verzender, vrachtondernemer, vervoerder: iemand, die zich met het vervoer, de Expeditie, van koopmanswaren en -goederen te land en te water als bedrijf bezighoudt), m. -en, -s. (x = ks).
- Expedi'tie** (verzending, verzorging, vervoer, transport-onderneming; de plaats, waar handelszaken bezorgd worden; afschrift van een wettig stuk), v. -tiën, -ties: -bureau -kantoor), o. -'s; -kantoor (kantoor eener vrachtonderneming), o. -oren; -kosten, m. mv.; -zaak (-kantoor), v. -zaken.
- Expedi'tie** (mil. krijgstoelt, krijgsonderneming), v. -s, -tiën; lees: expeditet'sie; -kruis (metalen-eerekruis ten beu'tje, dat men aan eenige expeditie heeft deelgenomen), o. -en.
- Experientia do'cet**, Lat. De ondervinding leert; lees: eks-pee-rie-en'-si-a.
- Experiment'** (proefneming, kunstproef), o. -en; lees: eks-pee-rie-ment'.

- Experimentaal**, -teel' (proefondervindelijk), bn. en bw. (men = men).
- Experimenteeren** (proefnemingen doen op 't gebied van natuur- of scheikunde; beproeven, onderzoeken). (men = man).
- Expert**' (zaakkundige, deskundige, beoordeelaar, vooral in assurantie zaken, en wel van geleden schade), m. -s. (x = ks).
- Expert**' (ervaren, bedreven, deskundig), bn.
- Expertise** (onderzoek door deskundigen of experts, hun uitspraak), v. -s of -n. (x = ks).
- Expertise** (handel, de bevinding der experts), v. -s; lees: eks-per-tie'ze.
- Expiratie** (eindiging, afloop van een termijn; hand. het vervallen van een wissel, ook vervalityd), v. -ties, -tiën. (x = ks).
- Explicatie** (verklaring, uitlegging), v. -ties, -tiën; iemand - geven. (x = ks).
- Explicieeren** (verklaren, uitleggen, uiteenzetten, ontvouwen). (x = ks).
- Explicite**, -ciet' (uitdrukkelijk, duidelijk, met duidelijke woorden), bn. en bw.; zie Impliciet; lees: eksplieciët'.
- Explodeeren** (uiteenbarsten, stukspringen): die stoommachine zal nog - barsten. (x = ks).
- Exploit**, o. -en; zie Exploot.
- Exploita tie** (het winstgevend-maken, inwerking-brenging of -houding, leiding, beheer van een zaak in 't groot), v. -tiën, -ties: Maatschappij tot - van Staatsspoorwegen.
- Exploita tie-Maatschappij**, v. -en: de - der Staatsspoorwegen; zie Exploita tie.
- Exploiteeren** (winstgevend maken, benutten, rentegevend-beheeren, partij-trekken van, tot zijn voordeel aanwenden, in gang brengen en houden; uitbuiten). (x = ks).
- Exploot**' (aanzegging door een deurwaarder, daguwarding), o. -ploten.
- Exploot**' (daad, verrichting), o. -ploten.
- Exploratie** (onderzoek, navorsching), v. -s; -is ook een tocht of reis tot het onderzoeken of vinden van kolen, mineralen, enz.
- Exploratie-Maatschappij**' (vereeniging tot het vinden van steenkolenmijnen, b.v. in Ned. en Belgisch Limburg), v. -en.
- Exploreeren** (uitpluizen, navorschen, onderzoeken, ontdekken), (x = ks).
- Explosie** (geweldige uiteenbarsting, losbarsting, knal, schok), v. -sies, -siën. (x = ks)
- Exponeeren** (blootstellen, blootleggen, uitleggen, uiteenzetten, ophelderen, verklaren).
- Exponent**' (nachtsaanwijzer; het cijfer, dat de macht van een zeker getal of van een zekere grootheid aanwijst b.v. a⁶), m. -en.
- Exponentiaal**, bn.: eene -ale grootheid, b.v. a^x; een -ale vergelijking. (t = s).
- Export**' (uitvoer), o. -en: - van vleesch, van bier; -brouwerij, v. -en, zie aldaar.
- Exportatie** (uitvoer van goederen naar het buitenland), v. -tiën, -s. (x = ks).
- Export-brouwerij**' (brouwerij, waarvan het bier ook naar het buitenland en de koloniën verzonden wordt), v. -brouwerijen.
- Exporteeren** (uitvoeren, verzenden).
- Exporteur**' (handelaar, die goederen uitvoert naar Engeland, O.- of W.-I.), m. -s. (x = ks).
- Exporthandel** (uitvoerhandel), m. gm.v.
- Exporthuis** (handelshuis, dat inlandsche producten naar het buitenland uitvoert), o. -huizen. (x = ks).
- Exposant**' (inzender van voorwerpen op een tentoonstelling, tentoonsteller), m. -en. (s = z).
- Exposé**' (uiteenzetting van zaken, kort overzicht, verslag), o. -'s. (s = z).
- Exposeeren** (uitleggen, ontvouwen; een zaak omstandig verhalen; schilderen of andere kunstvoorwerpen tentoonstellen; een tekst verklaren); lees: eks-poo-zee'ren.
- Expositie** (blootlegging, ontwikkeling, ontvouwing, uiteenzetting, verklaring; tentoonstelling, uitstalling), v. -ties. (s = z).
- Expositie** (dicht, de uiteenzetting van het onderwerp van het gedicht, n.l.v.e. heldendicht, v.e. dichtelijke vertelling of v.e. drama), v. -s.
- Expres**' (uitdrukkelijk, met opzet, voorbedachtelijk), bw.; lees: eks-pres'. (x = ks).
- Expres**' (Eng. sneltrein), m. -sen; ook -trein: de koning van Engeland vertrok per - naar Vlissingen. (x = ks).
- Expresse** (eigen, d.i. bijzondere bode; boodschapper, die een dringend bericht overbrengt), m. -n; als bn.: een - bestelling.
- Expreselijk** (uitdrukkelijk, opzettelijk), bw.
- Expresie** (uitdrukking), v. -siën, -sies.
- Expresief**' (veelzeggend, vol uitdrukking), bn.
- Ex professo** (Lat. beroepshalve, van ambtswege; uitdrukkelijk, opzettelijk), bw. (x = ks).
- Expropria tie** (onteigening), v. -s, -tiën.
- Exquis**' (uitgelezen, uitgezocht, voortreffelijk), bn. en bw.; lees: eks-kies'.
- Exsecra tie** (uitbanning, verwensching, vervloeking), v. -s. (tie = tsie).
- Exspira tie** (geneesk. uitademing, fig. verloop v.e. bepaalden tijd of termijn, vervalityd), v. gm.v.
- Exstirpa tie** (geneesk. heelkundige kunstbewerking tot wegneming van eenig ziekelijk uitwas), v. -s, -tiën. (x = ks).
- Exstirpa tor** (landbouwuurktuig: schoffelploeg, onkruiduroeter), m. -s. (x = ks).
- Extase** (verrukking, geestvervoering, opgetogenheid, buitengewone vreugde), v. gm.v.
- Ex tempore** (eig. zonder dralen, op staanden voet; fig. voor de vuist), bw.
- Extemporee tie** (dichtje, voor de vuist gemaakt), o. -s: Van der Hoogen las een Fransch - van zijn eigen maaksel voor, (C. O.)
- Extensie** (uitgestrektheid, omvang, uitgebreidheid), v. gm.v. (s = s).
- Exterieur**' (uiterlijk, uitwendig), bn. (x = ks).
- Exterieur**' (uiterlijk voorkomen, buitenste), o.
- Extern**' (buitenshuis wonend, uitwonend), bn. (x = ks); zie Intern.
- Externaat**' (dagschool, afdeling eener kostschool), o. -aten; zie Internaat. (x = ks).
- Externe** (scholier buiten kinst en huisvesting), m. en v. -n. (x = ks); zie Interne.
- Exterritoriaal**' (wat niet tot het grondgebied van een staat behoort en waar de wetten van dien staat dus niet gelden), bn.: -ale wateren; zie Territoriaal.
- Extersteenen** (loodrechte rotsen met uitgehouwen trappen in het Teutoburgerwoud), m. mv. (x = ks).
- Extincteur**' (toestel, om een begin van brand te blusschen), m. -s; lees: eks-tinkteur'.
- Extra** (buitengewoon, bijzonder, uitermate), bw.: hij zoekt een - gulden te verdienen; een - trein, een - loon, d.i. boven of meer dan het gewone; - duur, zeer duur; - fijn, buitengewoon fijn; - blad, bijblad; - post, buitengewone post of eigen brievenpost. (x = ks).
- Extra tie** (buitenkansje, iets bijzonders, meevallertje), o. -s. (x = ks).
- Extract**' (uittreksel uit eenig geschrift b.v. uit een koopmansboek), o. -en; lees: eks-trakt'.

Extract' (afkooksel van kruiden), o. -en.
Extractief (de herkomst betreffende), bn.: -ieve nijverheid, al die werkzaamheden, welke de vruchtbaarheid van grond of water verhoogen of zijn gaven in bezit doen nemen, als: landbouw, veenderij, veeteelt, visscherij, mijnwerk; lees: *eks-trak-tief*.
Extra-dividend' (handel. bedrag, dat wordt uitgekeerd boven het gewone dividend), o. -en.
Extraheren (verkort teruggeven, in het kort samenvatten, een uittreksel maken).
Extra-ordinair' (buitengewoon), bn. (x = ks).
Extravagant' (Fr. buitensporig, overdreven, ongerijmd, gek), bn. (g = g).
Extrême (het uiterste, het ergste), o. gmv.
Extrêmes (overdrijvingen, uitersten), o. mv.
Extrémis (in), d. i. op zijn uiterste liggende.
Extremiteit' (het uiterste; de laatste hulp, laatsttoevlucht, uiterste verlegenheid), v. -en.
Extrinsiek' (uitwendig, hetgeen niet tot het wezen der zaak behoort, uiterlijk, hand. nominaal), bn. en bw.; zie *Intrinsiek*.
Exuberantie (overtolligheid, bv. van woorden, onnoodigheid), v. gmv. (t = ts).
Ex u'su, Lat. buiten gebruik; lees: *eks u'zu*.
Ex vo'to (volgens gelofte, uit kracht van een belofte), bw.; als zn.: *exvo'to*, v. -'s, d. i. een geloftegeschenk, een beloftegift b.v. een marmeren plaat met een woord van dank of vereering, om aan den wand van een kerk of kapel te bevestigen. (x = ks).
Eyraudisme (ziekelijke zucht der dagblappers, om voor misdadigers de belangstelling van het publiek op te wekken en levendig te houden), o. gmv. (au = ou).

Ezel (eenhoevig zoogdier), m. -s: de tamme-, de wilde-, de Kaapsche - of zebra; de muil-; zegsw. v. d. os op den ezel springen, d. i. v. h. eene onderwerp op het andere, z. Os; spreekw. Een - stoot zich geen tweemaal aan denzelfden steen, iem., die eens iets nadeeligs heeft onderhouden of een fout heeft begaan, wacht zich voor de tweede maal er voor, tenzij hij dommer is dan een ezel; zie: Pakezel, Werkezel.
Ezel (fig. lomperd, domoor), m. ezels.
Ezel (driepootig toestel, standaard om er e. bord of schilderij op te plaatsen), m. ezels.
Ezelachtig (als een ezel, fig. erg dom), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Ezelen (hard arbeiden), ik ezelde, heb geëzeld; den heelen dag moet hij -, gmv.
Ezelin' (wijfjesezel), v. -nen; -netje, o. -s.
Ezeln'neumelk (melk v. ezellinnen), v. gmv.
Ezelsbord (in de oude school een plank met een ezel er op geschilderd, dat een domoor op de borst gehangen werd), o. -borden, vero.
Ezelsbrug (fig. hulp, waardoor het leerend werk gemakkelijk wordt gemaakt), v. -bruggen; een - wordt vooral niet versmaad door een minder snuggeren knaap, vandaar de naam.
Ezelsdom (in hooge mate dom), bn.
Ezelskop (kop v. e. ezel, ook: scheldn. domoor), m. -koppen.
Ezelskruis (twee donkere strepen, die kruiselinis over den rug en de schoften van den ezel loopen), o. -kruisen.
Ezelsoor (fig. omgevouwen of omgekrulde hork v. e. blad in cahier of boek), o. -ooren.
Ezelsrug (metselw. schuine dekking van tuinmuren, beeren, enz.), m. -ruggen.

F. 1)

F, v. -'s. De zesde letter van het alphabet; in de muziek de benaming van den vierden hoofdtoon, *fa* genoemd; als getalmerk in Rom. opschriften = 40.
f - florins, *florijnen*, guldens (vóór cijfers).
F - forte, sterk (muziek).
F - *fl'at*, het geschiede, toegestaan.
F - viermaal geplaatst, aldus: FF , een zinteken der Deutsche turners, bet.: *Frisch, Frei, Froh, Fromm*.
Fahr, of **F** - *Fahrenheit*, zie aldaar.
F. C. O. - zie *F'inis cor'o'nat o'pus*.
Fec. - zie *Fecit*.
ff, of **fff** - *fortis'simo*, zeer sterk (muziek).
fig. - *figuur*, *figuurlijk*.
fol. - zie *Folio*.
fº, **rº** - *fo'tio rec'to*, rechterbladzijde of -kant.
fº, **vº** - *fo'tio ver'so*, linkerkant van het blad.
fr. - *franco*; *frank* (geldstuk).
Fr. - *frater*, broeder, inz. ordebroeder.

Faam, myth. de godin van het gerucht, godin, die de daden der helden rondbazuint, bodes van Jupiter of Zeus; ook *Fa'ma*.

Faam (roem, vermaardheid), v. gmv.: te goeder naam en - bekend staan; ook: *mare*, gerucht.
Faas (wapenk. eig. band: dwarsbalk op een schild), v. fazen.
Fabel (dichtk. verdichte vertelling, meest in poëtischen vorm, handelend over een feit uit de dieren- of plantenwereld of over levenloze gepersonifieerde voorwerpen, gedaan om een zedelijke waarheid of zedenles te doen aanschaffen), v. -en, -s: de -s van *Lafontaine*; ook *Cats* (*Het riet en de eikeboom*); *Vondel* (*De vorstelijke warande der Dieren*); *Bilderdijk* (*Nachtgeaal en Koekoek*), ook in proza: *Het Paard en de Stalknecht*, enz.; de *moraal eener -*, zedenkundige les; -tje, o. -s.
Fa'bel (fig. verduitsel, leu en), v. -s, -en.
Fa'belachtig (wat iets heeft van een fabel), bn. en bw.: een - verhaal, dat klinkt -, wonderlijk; -er, -st.
Fabelachtig (zeer groot), bn.: een - fortuin bezitten; -e rijkdommen; voor een doek van *Rembrandt* besteet men thans -e prijzen.
Fabelachtige dieren (dieren, door de menschelijke phantasie geschapen), o. mv.; zie *Chimæra* (leeuw-draak), *Draak*, *Griffioen*, *Hydra*, *Centaur*, *Eenhoorn*, enz.

1) Woorden, die niet met *F* voorkomen, zoek men onder *Ph*, b.v. *Philanthropie*, *Philosophie*, enz.

- Fa'beldichter** (dichter van fabels), m. -s: *La Fontaine* (1621-'95) is de grootste der Fr. -s.
- Fa'belleer** (fabelkunde, godenteer, mythologie), v. gmv.: de - der Grieken, der Romeinen; de Germaansche -.
- Fabliau'** (Fr. populair dichtje in de oude Fransche letterkunde), o. -'s. (au = oo).
- Fabrica'ge** (vervaardiging en bewerking van waren), v. gmv. (g = g); ook: Fabricatie.
- Fabrica'tie**, v. gmv.; zie Fabricage.
- Fabricceeren** (vervaardigen, maken); -ing, v.
- Fabriek'** (werkplaats in 't groot, meestal met stoomvermogen), v. -en: op de - werken; een kateen -, een laken -, een glas -; bij overdr. de arbeiders zelf: de geheele - was in rep en roer.
- Fabriek**, v.; zie Kerkfabriek.
- Fabriek'en** (maken, knutselen, in elkaar zetten, fabricceeren), ik heb -fabriekt. gmv.
- Fabrieks'arbeider** (iemand, die op een fabriek werkt), m. -s; -baas (ploegbaas in een fabriek), m. -bazen; -gebouw, o. -en; -goed (minder deugdelijke waar b.v. bij schoenwerk), o. -eren; -merk (merk of teeken ter onderscheiding van iem. fabriekswaren van die van een ander), o. -merken; -nijverheid (nijverheid, waarvoor een fabriek noodig is, b.v. voor weven, spinnen, enz.), v. gmv.; -prijs (prijs, welken de fabrikant voor zijn waren ontvangt), m. -prijzen: opruiming legen - van winkelwaren; -plaats (stad of dorp met een aantal fabrieken), v. -en: Maastricht, Tilburg, Enschedé, Borne, enz. zijn -en.
- Fabrieks'reglement** (geheel van bepalingen, die voeling houdende met het arbeidscontract, op de fabriek als wetten gelden), o. -reglementen: een - houdt bepalingen in ten opzichte van orde, zedelijkheid, veiligheid en gezondheid; -school (lagere school, behoorende bij een fabriek), v. -scholen; -schoorsteen (meestal ronde naar boven toeloope de zeer hooge schoorsteen, los staande bij een fabriek), m. -steenen; -stad (fabrieksplaats), v. -steden: Tilburg, Enschedé is een -; -volk (arbeiders der fabrieken), o. gmv.; -waar (voorwerpen, in een fabriek gemaakt), v. -waren; -werk (fabrieksgoed), o. gmv., zie -waar; -wet (wet van 2 Juni 1875, regeland het toezicht bij het oprichten van fabrieken, die gevaar, schade of hinder kunnen veroorzaken), v. gmv.
- Fabrikaat'** (product eener fabriek), o. -aten.
- Fabrikant'** (eigenaar eener fabriek), m. -en.
- Fabuleus'** (fabelachtig, verdicht, onwaarschijnlijk), bn.; -zer, -st.
- Facade** (Fr. voorzijde, voorgevel, b.v. van een kerk), v. -s. (ç = s).
- Face** (Fr. gezicht, voorzijde), v.: en -, in het gezicht, van voren, (en = an); z. Profiel.
- Face-à-main'** (Fr. e. soort handbril, draaiend op een fraat handvat), v.: de dame las den brief, ziende door een -, lorgnet met steel.
- Facet'**, -te (geslepen vlak op een edelsteen), v. facetten: zie Brilliant.
- Facet'tenoogen** (veelvlakkige oogen, zooals vliegen en andere insecten hebben), o. mv.
- Fa'chingerwater** (zoutachtig bromwater), o. gmv.: het - heet naar Fachingen, een dorp in Nassau. (ch = sj).
- Facie** (gelaat, aangezicht, tronie), v. -s.
- Faciel'** (gemakkelijk, inschikkelijk), bn. (c = s).
- Faciliteit'** (gemakkelijkheid, inschikkelijkheid, gediensigheid), v. -en. (ci = sie).
- Façon'** (manier, vorm, fatsoen), v. -s. (ç = s).
- Facal'mille** (nauwkeurige namaking van het handschrift van een schrijver, dichter, schilder, enz.), o. -'s; lees: faksie-millee.
- Facta**, o. mv. enkelv. factum, o.: feit, daad.
- Facteur'** (brievenbesteller), m. -s. (c = k).
- Factie** (aanhang, partij, kuiperij), v. -tiën, -s.
- Factisch** (feitelijk, werkelijk), bn. en bw.
- Factitie'ven** (spraak. causatieven), o. mv.: - zijn werkwoorden, die een doen uitdrukken, b.v. drenken, zetten, leggen; ook: -titiva.
- Facto (de)**, Lat. eigenmachtig, zonder aanvraag, bw.: jure et de -, rechtens en feitelijk.
- Factor'** (agent, zaakgelastigde, makelaar), m. -toren. vero. (c = k).
- Factor** (rek. bestanddeel van een product; fig. omstandigheid, welke invloed op den uitslag van iets uitoefent), m. -toren. (c = k).
- Factorij'** (eig verblijf van een factor; stapelplaats, nederzetting, handelskantoor eener compagnie of maatschappij), v. -en. (c = k).
- Factorij'handel** (de handel, door factoren in overzeesche landen gedreven), m. gmv.
- Facto'tum** (een man, die van alles doet en tot alles bekwam is, een doe-al, een manusje-van-alles), m. -s.
- Factum**, o.; zie Facta.
- Factureeren** (e. koopmansfactuur opmaken).
- Factuur'** (hand. lijst van geleverde koopwaren, warenrekening, inkoopbrief), v. -turen. (c = k); -bedrag, o. -bedragen; -boek, o. -boeken; -prijs, m. -prijzen.
- Facultatief'** (wat niet vast voorgeschreven is, de keuze latend; naar goeddunken, naar believen), bn. en bw.; -tieve.
- Faculteit'** (kracht, vermogen, geschiktheid om iets te doen; een der vijf hoofdafdeelingen der gezamenlijke wetenschappen, die aan een universiteit worden onderwezen; de gezamenlijke hoogleraren van één zoo'n hoofdafdeeling), v. -en: de - der wijsbegeerte; de studenten van onderscheiden -en, (C. O.).
- Faculteits-kleur** (stud. strikken, enz. in bepaalde kleur; in Duitschland ook petten of mutsen in kleur, aanduidend de faculteit, waartoe de student behoort), v. -kleuren.
- Faculteits'vergadering** (vergadering van de hoogleraren eener faculteit), v. -en.
- Fæca'liën** (drekstoffen), v. mv.; zie Fæces.
- Fæ'ces**, v. mv.; zie Fæces.
- Faf'ner en Beg'in**, Germ. myth. reuzen, die den schat der Nibelungen in hun bezit krijgen.
- Fagot'** (houten blaasinstrument, in 1539 uitgevonden), v. -ten: nu eens knorde hij als een jichtige -, (C. O.).
- Fagottist'** (fagotblazer), m. -en.
- Fah'renheit**, Gabriël, Daniël: Duitsch natuurkundige (1686-1740), ontwerper v. d. 180-deeligen thermometer: met 32° bij het vriespunt.
- Falen'ce** (een soort van aardewerk met ondoorschijnend glazuur en daarna beschilderd, onecht- of half-porselein), v. gmv.: de - heet naar de plaats der uitvinding, nl. Faenza in Middel-Italië; ook: Falyence; lees: fa-ie-ans'.
- Failleeren** (hand. ophouden te betalen, failiet gaan, geldelijk onvermogen worden, op de farsch gaan); lees: faljee'ren.
- Failliet'** (hand. onvermogen om zijn schulden te betalen, staat van onvermogen), o., (de persoon, die failleert), m. -en; lees: failjiet'.
- Failliet'** (gesprongen, fout), bn.: die zaak is -, die koopman gaat -, bankroet; een -e firma; de zaak is -; zie insolvent.

Failletverklaring (het vonnis, waarbij iem. failliet verklaard wordt), v. -en.
Failissement (gerechtelijk beslag op de goederen van iem., die failliet gaat, ook gerechtelijke liquidatie van zaken), o. -en; zie Actief en Passief alsmede Homologatie.
Fair (Eng. fraai, mooi, eerlijk, oprecht), bn. en bw. (ai = ee): - play, eerlijk spel (ay = ee).
Fait accompli (Fr. voldongen feit), o; de term - is een diplomatische uitdrukking; ook in 't leven gebezigd: iem. voor een - zetten, voor een zaak, een feit, een besluit, die of dat niet meer te veranderen valt. (cc = kk)
Fakier', fakir' (Arab. eig. arme Hindoesche kluisenaar en boeteling, Turksche dervisch of bedelmonnik), m. -s: de -s treden ook op als slangenbezweerders, als razende dansers, als ongevoelig voor branden, snijden, steken, als goochelaars, enz.
Fak'kel (Rambouw, toorts), v. -s: er zijn was- en pekfakkels, fig. de - van den dag, de zon; de - van den nacht, de maan; de - der tweedracht; de - der wetenschap.
Fak'keldistel (cactus), v. -distels.
Fak'keldrager (persoon, die bij een taptoe, optocht, enz. een fakkel draagt), m. -draggers: -licht, o. -lichten: serenade bij -; -tocht (optocht, begeleid door fakkeldragers), m. -tochten: een - in de gangen van den St.-Pietersberg, in die van Valkenburg.
Fal'bala (ruim geplooid boordsel, versierde zoom, welke afhangt van vrouwenkleeren, gordijnen, enz.), v. falbala's.
Falconet' (eig. valkje: het kleinste soort van veldstukken in de 16e eeuw), o. -s. vero.
Fal'ditorium (bischoppelijke zetel zonder rugleuning, in gebruik bij de wijdingen), o. -s.
Fal'en (feilen, het mis hebben), ik heb gefaald: dat kan niet -, d. i. missen; geen laafnis faalt den reiziger, (Staring), ontbrekt; de wijsheid der menschen kan -, verkeerd of bedrogen uitkomen; nimmer falende slagen, altijd rakende.
Faler'ner, - wijn, m.: lichtgele, vurige wijnsoort, aldus genoemd naar een landstreek in het N van Campanië, landschap van Beneden-Italië; de -wijn was in de oudheid beroemd.
Fal'ie (vroeger huik, kapmantel, later zwarte stuiendoek), v. fallien, -s; zegsw. op zijn - krijgen, een pak slaag; iem. op zijn - geven, hem ranselen, slaan; hij heeft de - om, doet zich braaf of vroom voor.
Fal'iekant (verkeerd, mis), bn. en bw.: dat zal - uitkomen.
Fal'ievouwen (fig. vlieën, kruipen, veinzen), ik heb gefalievouwd, gew.; -vouwer (huicheelaar, kuezelaar), m. -s; -vouwerij', v. -en. gew.
Falkonet', o. -s; zie Falconet.
Falsaris (schriftvervalscher, oplichter, bedrieger, bepaaldelijk hij, die door valsche schriften of handteekeningen bedriegt), m. falsarissen.
Falset' (keelstem, b.v. van tenoren, als de toonhoogte buiten hun bereik ligt), v. gmv.; zie Faussset. (au = oo).
Falsificat'ie (vervalsching), v. -tiën, -s.
Fa'ma, myth. godin der geruchten; ook: Faam.
Famens' (beroemd, vermaard; uitermate, duchtig, bijzonder, kras), bn. en bw.; -zer, -t.
Fameli'je, v. -s; zie Familie.
Familiaar (gemeenzaam, vertrouwelijk,

eigen), bn. en bw.: een - diner, al te - zijn.
Familiariteit (gemeenzame omgang, gemeenzaamheid, vertrouwelijkheid), v. -en.
Familiariseeren, zich (z. vertrouwd, gemeenzaam maken). (s = z).
Fam'lie (geslacht, maagschap, gezin; huisgenooten, afkomst), v. -liën, -s; spreekt. famielje: de leeuw is van de - der katten, geslacht; de koninklijke -; van goede - zijn.
Fam'lie, de Heilige -, eig. de familie van Nazareth; fig. de aartsbroederschap van dien naam in de R.-K.
Fam'liebescheiden (akten, documenten eener familie), o. mv.; zie Bescheid.
Fam'liebetrekking (bloedverwantschap), v. -en; -feest, o. -en; -gebrek (erfelijk gebrek in een familie), o. -gebreken.
Fam'liegeld (hoofdelijke omslag), o. gmv. vero.: vroeger: Hoofdgeld, in Holland, vero.
Fam'liegoed (onroerend goed, dat in de familie moet blijven, fig. onvervreemdbaar goed), o. -eren; -graf (graf, waarin de gestorven leden e. familie bijgezet worden), o. -graven; -kring (huisgezin), m. -en; -kwaal (-gebrek), v. -kwalen; -lid, o. -leden.
Fam'lieloon (het arbeidsloon, zóó geregeld, dat de arbeider met zijn gezin er een bestaan in kan vinden), o. -loonen.
Fam'lienaam (van, naam eener familie), m. -namen, zie Van; -raad (vergadering of samenkomst v. bloedverwanten), m. -raden; -regeering (gesch.), v. gmv., z. Regentencontract; -stuk (schilderstuk, waarop de leden eener familie zijn afgebeeld), o. -stukken, zie Regentenstuk; -stuk (meubel, dat door een familie in eere gehouden wordt), o. -stukken; -stuk (scherts. meid of knecht, die lang in een familie heeft gediend), o. -stukken; -verdrag (overeenkomst om trent het beheer van goederen, enz., vooral bij vorsten), o. -verdragen; -veete (erfelijke veete tusschen twee familiën, of tusschen de leden eener familie), v. -veeten; -wapen (wapenschild of blazoën eener adellijke familie), o. -wapens; -ziek (-gek, erg hangend aan z'n familie), bn.; -zwak (gelegenheid voor al de leden der familie), o. gmv.
Fana'ticus (dweper, geestdrijver), m. -tici.
Fanat'iek' (dweepzuchtig, geestdrijvend), bn.
Fanat'isch (dweepzuchtig, dwepend), bn.; liever: -tiek'.
Fanat'isme, -tis'mus (dweperij, dweepzucht), o. gmv.: een blind -.
Fan'cy (Eng. verbeelding, phantasie), v. gmv.; lees: fens'st.
Fan'cy-fair (Eng. liefdadigheids-bazaar), v. -s; lees: fens'si-feer.
Fan'cy-art'ikelen (weelde-artikelen), o. mv.
Fandango (Spaansche volksdans in $\frac{3}{8}$ maat met begeleiding van gitaar en castagnetten), m. -s. (g = g).
Fanf'are (trompetgeschal, signaal), v. -s; -korps (muziekgezelschap met alleen koperen instrumenten; ook enkel fanfare), o. -en.
Fanfaronna'de (zweetserij, snoeverij, groot-spraak), v. -s.
Fanlon' (mil. richtvlag bij de infanterie), v. -s.
Fantaseeren, zie Phantaseeren. (s = z).
Fantasi'e (verbeelding), v.; zie Phantasie.
Fantasi'ehoed, m. -hoeden; zie Phantasiehoed. (s = z).
Fantasmagorie', v. -ën; zie Phantasmagorie. (g = g).

- Fantastisch**, bn.; zie Phantastisch.
- Fantome, fantoom** (spook, hersenschim), o. fantomen; ook: Phantoom.
- Far'ce** (Fr. *grap, vroolijk nastukje, koddig voorval, snakerij*), v. —n.
- Farceur** (Fr. *grappenmaker, spotvogel, hansworst*), m. —s; ellendig —, nl. de uitlegger in een beestenspel, (C. O.)
- Farize'er** (Bijbel. *afgezonderde*), m. —zeën, —ërs; de —zeërs: een Joodsche sekte, die zich vooral op stipte onderhouding der wet beroemde, maar daarbij in allerlei uiterlijkheden verviel; latere bet. schijnheilige.
- Farizeesch** (huichelachtig), bn.: een —e lach.
- Farizeeuwsch** (farizeesch), bn.: o. —e grijs, met schijn geloof vernist, (V.), —e hoogmoed.
- Farlefan'sen** (volkst. beuzelingen), v. mv.
- Farm** (Eng. *pachthoeve, boerderij*), v. —s; lees: *faarm*.
- Farmer** (Eng. *pachter, landman*), m. —s; lees: *faarm'r*.
- Far niente** (It. *het niets-doen*), o.: *dolce* —, het zoete niets-doen; lees: *ni-en'-te*.
- Fa'ro** (zwaar Brusselsch bier), m. gmv.
- Fa'ro** (eig. *Pharao-spel, hazardspel, waarin een der kaarten Jozef heet*), o.
- Farthing** (Eng. *kleinste Engelsche koperen penning*, $\frac{1}{4}$ penny, $\pm 1\frac{1}{4}$ cent), m. —s.
- Farwest** (Eng. *in N.-Amerika de Staten, die in het uiterste westen zijn gelegen*), v.
- Fasces** (roede bundel met bijl. als symbool van heerschappij over leven en dood), m. mv.; zie *Lictor*.
- Fascl'ne** (bundel rijkhout), v. —s, —n.
- Fascineeren** (betooveren, b.v. door zijn blik).
- Fas et nefas, per —**, Lat. met recht en onrecht, langs allerlei wegen. (ne = nes).
- Fas'hion** (Eng. *mode, dracht, snit; goede toon*), v. gmv.; lees: *fes-j'n*.
- Fashionable** (Eng. *naar de mode, deftig, fatsoenlijk*), bn. en bw.; lees: *fes'junnebl*.
- Fas'ti** (jaarboeken; ook: *feestkalender*), o. mv.
- Fat** (modejonker, modepop), m. fatten; zie *Dandy*.
- Fataal** (van *fatum*: ongelukkig, verderfelijk, noodlottig), bn., *fataler*, —st.
- Fatalis'me** (noodlotsleer, leer van of geloof aan het noodlot), o. gmv.
- Fatalist** (aanhanger v. h. *fatalisme*), m. —en.
- Fatalistisch** (behoorende tot, geloovende aan het noodlot), bn.: een —emoekedam of *Mohammedaansche priester*; —e onverschilligheid.
- Fataliteit** (rampspoed, noodlottigheid), v. —en.
- Fata-morga'na** (luchtspiegeling, gezichtsbedrog in de woestijn en op de kusten der Middellandsche Zee), v. gmv. (g = g); zie *Morgana*.
- Fatigant** (Fr. *vermoeiend, afmattend*), bn.; —er, —st. (g = g).
- Fatigeeren** (Fr. *vermoeien, lastig vallen*).
- Fatigue** (vermoeienis), v. —s; lees: *fatieg'ke*.
- Fats** (klein zeil, bijzeil), v. —en; zegsw. op de — zijn, op den loop; —en (spijbelen).
- Fatsoen'** (wijze, snit; manier of vorm, waarnaar iets is gemaakt), o. —en: een jasje van een oud of vergeten —; het — van die boorden is fraai; bij uitbr.: *uw hoedje is door dien val geheel uit zijn —*, vorm.
- Fatsoen'** (goede manieren, welgemanierdheid), o. gmv.: *hij weet zijn — nog niet te houden, dit boerenmeisje weet nog weinig van —*; een meisje van —, eerbaar, net.
- Fatsoen'** (eer, stand, goede naam, aanzien), o. gmv.: *gij moet in dat gezelschap uw — ophouden, op zijn — gesteld zijn*.
- Fatsoeneeren** (een goeden vorm geven).
- Fatsoen'lijk** (net, welgemanierd), bn.: een — *Amsterdammer komt alleen in den Hout*, (C. O.), —er, —st; —heid, v. gmv.
- Fatsoens'halve** (om het fatsoen), bw.
- Fat'terig** (afleid. van *fat*: kwasterig, modeziek), bn.; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Fatum** (eig. *besluit Gods, het onvermijdelijke*), o.: volgens den Islam zijn alle handelingen der menschen, zoowel goede als kwade te voren door God bepaald en onherroepelijk, bij uitbr. *Noodlot: het is, of er een — drukt op al zijn ondernemingen*.
- Faubourg**: (voorstad), m. —s; lees: *foo-boer'*.
- Faun** (myth. *Romeinsche boschgod*), m. —en; zie *Faunus*.
- Fau'na** (al de inheemsche dieren samen), v. gmv.: de — van Nederland, de — van Europa, van Java. (au = ou).
- Fau'nus**, myth. *Romeinsche godheid der bergen en bosschen, kleinzoon van Saturnus, overeenkomende met een satyr*; zie *Faun*.
- Fausset** (muz. *faussetstem: keelstem, door persing van het strottenhoofd voortgebrachte discant of alstem*), v.: in hooge toonen zingt deze *tenor* —; zie *Falset*. (au = oo).
- Fauteuil** (Fr. *leuningstoel, armstoel*), m. —s; lees: *foo-tuul'*.
- Faveur** (Fr. *gunst, begunstiging, welwillendheid*), v. —s.
- Favo'nus**, myth. *zekere godheid: de warme westenwind bij de Romeinen, zooveel als Zefyr bij de Grieken*; ook: *Favoon'*.
- Favorabel** (Fr. *gunstig, voordelig*), bn.
- Favoriet** (gunsteling), m. —en.
- Favoriete** (gunsteling, geliefde), v. —s.
- Favorieten** (bakkebaarden), m. mv.
- Favoriseeren** (Fr. *begunstigen*). (s = z).
- Fax et tu'ba** (Lat. *fakkel en trompet*, fig. zegsw. *belhamel bij een oproer*). (x = k).
- Fayen'ce** (aardewerk, halfporslein), v.; zie *Falence*. (en = an).
- Fazant** (hoenderachtige vogel van Phasis, rivier in Colchis), m. —en: de zilver—, de goud—; ook: de *goudlakensche*, de *zilverlakensche* —.
- Fazan'tenei** (ei van een fazant), o. —eieren; —haan, m. —hanen; —hen, v. —hennen; —hok, o. —hokken; —houder, m. —houders; —jacht (jacht op fazanten), v. —jachten; —jager, m. —jagers; —nest, o. —nesten.
- Fazan'teveer** (veer v. e. fazant), v. —veeren.
- Fazelen** (stil zingen, b.v. van jonge vogels; fig. *fluisieren*), ik heb gefazeld.
- Februa'ri** (2e maand, *Sprokkelmaand*), m.
- Februa'ridagen** (gesch. de dagen van 22—24 Febr. 1848, *omwenteling in Parijs, die Louis Philippe ten val bracht*), m. mv.; ook: *Februari-omwenteling*, v. gmv.
- Fees, fa'ces** (menschelijke uitwerpselen), v. mv.; ook: *Fascaliën*.
- Fe'cit**, hij of zij heeft het gemaakt; zie *Fee*.
- Federaal** (het verbond betreffende), bn.
- Federal'ie Unie** (statenbond), v.: de — der *Australische koloniën*.
- Federalis'me**, —mus (stelsel van een *statenunie*), o. gmv.
- Federalist** (iemand, die het federalisme aanstaat), m. —en.
- Federalistisch, federatief** (bondgenootschappelijk), bn.

- Federa'tie** (statenbond), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Fee** (Germ. myth. toovergodin: vrouw. *geest in wouden, grotten, rivieren; toovergodin, schenkster van goed of kwaad*), v. *feeën*: een goede -, een booze - of heks; zie *Nornen*, ook *Nimf*; een - kan ook waarzegster zijn in de lichtgestalte van een Grieksche nimf of in de gedaante van een oude havelooze best.
- Feërie'** (Fr. eig. *feëenwereld: tooverballet*), v. -ën; lees: *fee-ee-rie'*.
- Feeks** (boos wijf, helleveeg), v. -en; fig. een kleine -, ondeugend meisje.
- Feek'sig** (als een feeks), bn. en bw.; -heid, v.
- Feest** (Fr. *plechtige viering van een of andere gebeurtenis, het vieren van een heuglijk feit*), o. -en: ter - gaan; -avond, m. -en; -banket (feestdich), o. -banketten; -commissie (college van personen tot regeling van een feest), v. -commissies.
- Feest'dag** (dag der plechtige viering), m. -dagen: *Puschen* is een christelijke -.
- Feest der lantaarns'** (het plechtigste aller feesten in China, lenteviering), o.
- Feest'disch** (feestelijke tafel), m. gmv.; -dos (plechtgewaad), m. gmv.; -dronk (feestelijk woord, heildronk, speech), m. -dronken.
- Feest'lijk** (plechtig, deftig), bn.: een - gewaad; bw.: iem. - ontvangen; zegsw. *ergens - voor bedanken, ronduit, gladweg*; -er, -st; -heid, v. -heden (vermakelijkheden).
- Feest'teling** (iemand, die mede feest viert), m. en v. -en; voor het vr. ook -e, -n.
- Feesten** (feestvieren), ik feestte, ik heb -feest.
- Feest'gedruisch** (-drukte), o. gmv.; -genoot, m. en v. (vr. ook -genoot), -nooten; -geschenk, o. -en; -gewaad (-kleedij), o. -gewaden; -gezag, o. -en; -lied, o. -liederen; -maal, o. -malen; -marsch (marsch, gecomponeerd voor een feest), m. -en; -nummer (extra-nummer eener krant), o. -s; -programma, o. -s; -redenaar, m. -s; -terrein, o. -en.
- Feest'vieren** (aan e. feest deelnemen), ik heb -geviert; -viering, v. -en; -vreugde, v.
- Fel** (dweil), v. feilen, gew.
- Fell** (misslag, fout, misvatting, zedelijke onvolmaaktheid), v. -en: niemand is zonder feilen.
- Fellen** (een fout begaan), ik heb gefeild.
- Feit** (daad, gebeurtenis), o. feiten.
- Fel'tel** (horstdoekje van zuigelingen), v. -s.
- Fel'telijk** (met de daad, werkelijk), bn. en bw.: iemand - beleedigen; dat onderwijs zal - een aanvang nemen op den 1 Oct. van ieder jaar; -heid, v. -heden (daaden).
- Feki-orde** (Japan. blindenvereniging, gesticht in 1150), v. gmv.
- Fel** (hevig, sterk), bn. en bw.: een -le koorts, een -le koude, -le pijn, een -e strijd, een -le honger; -ler, -st; -heid, v. gmv.
- Felicitas**, myth. Romeinsche geluksgodin.
- Felicitatie** (aelukwensching), v. -tiën, -ties; -brief, m. -brieven; lees: -taatsie.
- Felliciteeren** (gelukwenschen): iemand -.
- Fel'lah** (boer in Egypte, plorger, landbouwende Arabier), m. -s; -dorp (vereniging van 20-100 hutten), o. -dorpen.
- Fel'low** (Eng. makker, gekozen medelid eener veremijng, student), m. -s; lees: fel'loo.
- Felock'** (roeischip met zeilen, kustvaartuig in de Middellandsche Zee), v. -en.
- Felonie'** (gesch. leenbreuk, trouwbreuk of ontrow van den leenman), v. -ën.
- Fel'straliend** (met fellestralen schijnend), bn.: de zon was -: felle straler v. omhoog, (Huyg.)
- Femelaar** (kwezelaar, schijnvrome), m. -s; -achtig, bn.: -achtige manieren, als v. e. femelaar; -arij' (de daad v. femelen), v. gmv.; -en (den vrome uithangen, kwezelen, temen, huichelen), ik femelde, heb -femeld; -kous (femelend persoon), m. en v. -en; vergel. *Fleemkous, Teutkous, Zeurkous*.
- Feminis'me** (richting, welke de emancipatie der vrouw voorstaat), o. gmv.: het - is een vrouwenbeweging en wil, dat de vrouw mondig zij voor de wet, d. i. zij wil haar gelijke sociale en politieke rechten toestaan als aan den man, haar althans een zelfstandige plaats in de samenleving verzekeren.
- Feminist'** (voorstander van de emancipatie der vrouw), m. en v. -en; vr. ook -e, -n.
- Feminist'isch** (het feminisme betreffende), bn.: om -e redenen.
- Fenegriek'** (plant. bokshoorn: Grieksch hooi, sterk riekkend kruid, huismiddel), o. gmv.
- Fenian** (Iersche omwentelingsman), m. -s; de -s willen Ierland staatsrechtelijk vrijmaken van Engeland.
- Feniks, phoenix** (fabelachtige, wonder-schoone vogel, die na 500 jaar [Grieksche sage] te hebben geleefd in zijn nest door vuur ver-teerd wordt, doch dan uit de asch geheel ver-jongd te voorschijn vliegt), m.; fig. iem. met zeldzame gaven, iem. met geniale begaafdheid; eig. iem., eenig in zijn genialiteit als de feniks, waarvan ook geen tweede bestond: *Vondel, de - onzer dichters*; ook symbool of naam van brandwaarborgmaatschappijen, enz.
- Feniksspennen** (fig. dichtervleugelen), v. mv.
- Fen'nebloem** (volkst. madeliefje), v. -en.
- Fen'ris**, Germ. myth. de strijdwolf, vijand der Asen en door hen gehooid; - is de zoon van den boozen Loke en broeder van Jormungandur.
- Feodaal**, bn.; lees: *fee-oo-daal*; zie *Feudaal*.
- Fep** (tronkenschap), v. gmv.: aan de - zijn, d. i. feppen, drinken, zuipen.
- Feppen** (proeven, drinken), ik heb gefept; -per (zuiper), m. -s; -per'ij', v. -en. gmv.
- Fer'ien** (feest-, rust- of vacatiedagen), v. mv.; ook: *Fer'ie* of *Fer'ia*. (æ = ee).
- Ferlet'** (boekdr. ophangaak of -kruk ter drukkerij), o. ferletten.
- Ferm** (kloek, flink, degelijk), bn. en bw.: 't is een -e kerel, houd u -, goed; -er, -st.
- Fer'man** (verlofbrief, reispas, schriftelijk bevel van den sultan; ook een handelspas in O-Indië), m. -s. (Minder goed is *Firman*).
- Ferment'** (gistmiddel, kiemstof), o. -en.
- Fermenta'tie** (gisting, fig. beroering, woeling), v. gmv.
- Fermenteeren** (gisten, in gisting geraken, fig. woelen, in beroering zijn).
- Fermeteit'** (standvastigheid, vastheid, kloek-moedigheid), v. gmv.; ook: *Fermitseit*.
- Fernoor'** (groot scheepsbittel), o. -moren.
- Fernambuk'-hout**, o. gmv.; zie *Brazil'-hout*. (u = uu).
- Ferrounië're** (gouden hoofdsnoertje met een diamant, zooals werd gedragen door *Madams Ferron*, tijdgenoot van *Frans I* (1515-'57). nl. *noër* op het voorhoofd), v. -s.
- Fertiel** (vruchtbaar), bn., **fertilititeit'**, v. gmv.
- Fer'ula** (pauselijke kruisstaaf), v. -s.
- Festijn'** (feestmaal), o. -en: een lusterrijk -.
- Festiva len'te**, Lat. *Haast u langzaam*.
- Festival'** (groot muziek-volksfeest, waaraan

- verschillende verenigingen deelnemen), o. -s; de -s zijn populair in Z.-Limburg.
- Festiviteit** (feestplechtigheid, vreugdefeest, feestelijkheid), v. -en.
- Festoen** (bloemslinger, ook slinger van blaren of vruchten als versiering gebezigd), v. en o. -en; 't - van klimmer langs den muur, (Staring); zie Guirlande.
- Festonneeren** (een der fraaie handwerken: uitschulpen en dan borduren, d. i. met bloemwerk of lofwerk omzetteren).
- Fêteeren** (goed onthalen, met eerbetoon overladen, vleien, vieren); iemand -.
- Fetisisme** (de goddienstige vereering van zinnelijk waarneembare voorwerpen als bezielde goddelijke wezens), o. gmv.; ook: Fetissisme, Fetisjisme, Fetichisme.
- Fetisch, fetisj** (bij de Negers van Nieuw-Guinea klein voorwerp van afgodische vereering, tooverding, talisman, amulet), m.; -dienst, m.; lees: -tiesj.
- Feudaal** (gesch. leenroerig), bn.: het -estelsel.
- Feudaal-systeem** of **feudalisme** (het leenstelsel), o. gmv. (eu = ui).
- Feudum** (leengoed), o. -s, feuda. (eu = ui).
- Feuilleton** (Fr. mengselwerk in een krant, aan den voet der eerste blz. en wel van belletristischen of novellistischen aard, ook gewijd aan critiek, kunst, historie, enz.), o. -s.
- Feuilletonist** (persoon, belast met 't schrijven van feuilletons), m. -en. (eui = ui).
- Fez** (donkerroode, wollen muts met afhangend kunstje der Turksche soldaten, welke sedert 1826 den tulband als militaire dracht in Turkije heeft vervangen; thans ook wel heerenhuismutsje), v.; lees: fes; de - is genoemd naar de stad Fes in Afrika, waar die bonnets oorspronkelijk werden vervaardigd.
- Feziken** (fuissterend praten, smoezelen, smorzen), ik heb -ezikt; -er, m. -s.
- Fi** (uit het Fr.), tw. foel; -donc! wel foel!
- Fia'ere** (Fr. kluurkoets), v. -s.
- Fia'le, fiaal'**, v. -alen; zie Pinakel.
- Fiasco**, o.: ft. -maken, niet slagen, geen succes heb ben, uitgelachen worden, b.v. een tooneelspeker; handel: op de flesch gaan.
- Fiat**, Lat. het geschiede! toegestaan!
- Fiat** (gr. vastige beschikking), o. gmv.: ergens - op gr. men, of op krijgen.
- Fiatvoertuig** (tas(tu'a)), Lat. Uw wilgeschiedel, motto van De Genestets: Haantje v. d. toren.
- Fiche** (speelpenning, speelmerk), o. -s; lees: fles'je; -sdoos, v. -doozen. (ch = sj).
- Fic'as** (driekantig halsdoekje voor dames), v. -s. (ch = sj).
- Fictie** (verdraching, voorwendsel; zinnrijke omzing), v. -tiën, -ties; lees: fik'sie.
- Fictief** (verdracht, verzonnen), bn.: een -e winst, een ingebeelde winst. (c = k).
- Ficus** (O.-I. geslacht der vijgeboomen, uit de familie der broodvruchtboomen), v. -sen.
- Fideel** (getrouw, vertrouwelijk; vroolijk, lustig), bn. en bw.: een -e vent, een -e jongen; -bij elkaar zitten, -praten; fideeler, fideelst.
- Fidel-commis** (erfating aan iem. onder voorwaarde, dat hij ze aan een derde zal overdragen), o. -commissen.
- Fidel** (viool, nedel), v. -s. gmv.
- Fidelen**. Zie Fiedelen.
- Fideliteit** (trouwhartigheid), v. gmv. (e = ee).
- Fides**, myth. Rom. godin der goede trouw, in oud-Rome op munten afgebeeld.
- Fides** (trouw, vertrouwen), v.; bo'na f'ide, te goeder trouw; ma'la f'ide, te kwader trouw.
- Fidibus** (stud. samengevouwen strook papier, om de pijp aan te steken), m. -sen.
- Fiducie** (vertrouwen), v.; ik heb daar geen -en; geen - in iemand hebben. (c = s).
- Fiedel** (viool), v. -s; voor de - staan, dansen.
- Fiedelen, fied'len** (op de viool spelen, krussen, zagen), ik heb gefiedeld. gmv.
- Fielt** (schelm, boef, schurk), m. -en; -achtig (schurkachtig), bn.
- Fiel'tenstreek** (gemeene daad), m. -streken.
- Fiel'terij** (schurkenstreek, schurkerij), v. -en.
- Fiel'terig** (steltachtig), bn. en bw.; -er, -st.
- Fier** (slout, hooghartig), bn. en bw.: een -e hounding; een jong paard is een -dier, moedig.
- Fie'teldans** (St.-Vitusdans, danswoede, zenuwdans), m. Vl.; zie St. Vitus.
- Fiets** (volkstern voor het rijwiel, naar den Engelschen fabrikant Fitz), v. -en; -band, m. -banden; -bel, v. -ballen.
- Fiet'sen** (op de fiets rijden), ik heb gefietst; -er (wielrijder), m. -s; -ster, v. -s.
- Fiets'broek** (kniebroek), v. -en; -kousen, v. mv.; -kostuum, o.; -lantaarn, v. -s; -pak, o. -pakken; -pet (jockeypet), v. -petten; -pomp, v. -pompen.
- Fiets'rijden** (wielrijden), ik heb -gereden; -rijder, m. -s; -rijdster, v. -s; -tocht, m. -en; -zadel, o. -zadels.
- Fifth Avenue** (Eng. de straat der millionnaires en milliardairs in New-York), v.; lees: fifs ev'venjoe.
- Figaro** (sluwe barbier of kamerdienaar, geslepen tusschenpersoon: operafiguur), m. -s.
- Figaro** (damesoverjasje zonder mouwen), o. en v. -s; wat een lief figarootje!
- Figurant** (bijpersoon, onbeduidend iemand, stomme in een tooneelspel), m. -en.
- Figuratie** (versiering door middel van figuren), v. gmv.: de - van een muziekstuk.
- Figuratief** (figuurlijk, door middel van beelden), bn.: de -ieve schilderkunst.
- Figureeren** (als figurant dienen; ook: vertoon maken, zich laten zien).
- Figurist** (beginnend student aan een R.-K. seminarie; ook: beeldjesmaker), m. -en.
- Figuur** (afbeelding, model, uitwendige gedaante), v. figuren: een meekundige -; dit meisje is een nette -; grammatische figuren, d. i. zekere vormfiguren (taalvormen); rede-kunstige figuren (gedachten-figuren), d. i. tropen, bv. de metafoor, enz.
- Figuur** (houding), o. gmv.: een goed - maken; een mal - slaan, een gek of zot -.
- Figuurlijk** (zinnebeeldig, onetgenlijk), bn. en bw.: de -e betekenis van een woord of uitdrukking; zich - uitdrukken; -heid (zinnebeeldige spraakwendend), v. gmv.
- Figuur'raadsel** o. -s; zie Rebus.
- Figuur'rijden** (in de manege het kunstrijden en het gezamenlijk maken van figuren, als: de slang, het kruis, enz.), o. gmv.; ook de kunst, om op schaatsen figuren in het ijs te snijden.
- Figuur'snijder** (houtgraveur), m. -snijders; zie Plaatsnijder.
- Figuur'zaag** (finezzaag), v. -zagen.
- Fijnmelen** (vleien, kwezellen), ik heb gefijnmeld; -aar, m. -s; -aarster, v. -s; -achtig, bn.; -arfj, v. -en; zie Femelen.
- Fijn** (voortreffelijk in zijn soort), bn.: -goud, -zilver, onvermengd, zuiver; evenzoo, -e suiker, -e wijn, z. Prima; een -e naald;

niet grof, — zand, — poeder; — porselein, best; fig. — e manieren, zeer beschaafd; een — gehoor, een — e smaak, een — opmerker, een — onderscheid; fig. braaf, vroom: een — zusje, hij is zeer —; verder dweperig: hij hoort bij of tot de — e gemeente; — e beschuiten, vrome kwezelaars: tooneelspel van Justus van Maurik; bw.: iets — overleggen, dat heeft hij — tjes bedacht, sluw, listig; het is — koud, den bijjaribal — of fijnjes raken, zeer precies.

Fijn'aard (fijnelaar), m. — s.

Fijn'baard (kwezelaar), m. — baarden.

Fijn'en (vromen, zeer godsdienstigen), m. en v. mv.: tot de — behooren; zie Fijn.

Fijn'gevoelig (teer van gevoel, ook van hart, fijnvoelend), bn.; — er, — st.

Fijn'hakken (hakkend fijn maken), ik hakte —, heb — gebakt: stroo —, vleesch —.

Fijn'heid (het fijn-zijn; ook datgene, wat fijn is), v.: de — der lucht, de — onzer reukzenuwen, de — van het gehoor; meerv. — heden: de — heden onzer taal, finesse's.

Fijn'igheid (datgene, wat fijn of slim bedacht is: kneep, list), v. — heden.

Fijn'kauwen (kauwend fijn maken), ik kauwde —, heb — gekauwd; — maken, ik maakte —, heb fijngemaakt; — stampen (al stampende fijn maken b.v. in een mortier), ik stampte —, heb — gestampt; — stooten (door stooten fijn maken), ik stiet of stootte —, heb — gestooten: eierschalen —; — wrifjen (wrijvende fijn maken), ik wreef —, heb — gewreven: verf — wrijven.

Fijn'man (femelaar, dweper), m. — nen. vero.

Fijn'proever (iem. met een uiterst fijne tong), m. — proevers.

Fijn'schilder (kunstschilder), m. — schilders.

Fijn'te (fijnheid), v. gmv.: de — v. e. weefsel.

Fijn'tjes (op fijne wijze), bw.: iemand — heet-hebben, listig, sluw; 't is — koud, erg; zie Fijn.

Fij't (eig. zweer in den vorm eener vijg: ontsteking van het beenvlies aan het eerste lid van duim of vinger), v. gmv.

Fik'fakken (talmen, beuzelen), ik heb gefikfakt; — fakker, m. — s; — fakkertj', v. — en.

Fiks (ferm, vaardig), bw.: — werken; dan zal 't nog fiks'er gaan, (Staring); — er, — t.

Fiksch, bn.: een — e jongen; ik ben niet erg —, gezond, wél; — er, — t; — held, v. gmv.

Fiks'hond (keeshond), m. — honden.

Fil'e (Fr. rij, reeks), v.: een — van rijtuigen.

Fillet (Fr. lendestuk, nierstuk), v. en o. — s; — de boef, een runderhaas; — de neau, kalfsnerstuk.

Filiaal, bn.: een — kerk,ijkerk; een — bank, een hulpbank; een — handel, een bijhandels-huis; — instelling, v. — en.

Filiaal (bij-kantoor, bij-winkel, bij-inrichting), o. — alen: deze bank heeft een — te Rotterdam; zie Succursale.

Filigraan (goud- en zilverdraadwerk), o. gmv.; — werker (zilver- of goudsmid in zijn draadwerk), m. — werkers.

Filippine, v. — s; zie Philippine.

Filist'er (stud. ploert, niet-student), m. — s.

Filistijn' (Bijb. heidensche Kaäniet), m. — en.

Film (Eng. eigenlijk vlies: een soort vliesachtig praeparaat, nl. van celluloid of celluloide in lintvorm, tot het opnemen van instmtant's voor een bioscoop), v. — s.

Filomeel (eig. de zangminnende: de nachtegaal), v. filomeelen.

Filozel (groeve zijde, floretzijde), v. gmv.; — len (van flozet), bn.

Fil'ter (toestel tot zuivering van drinkwater), o. en m. — s: de — Pasteur, een — met kool.

Filtreer' (werktuig tot reiniging van drinkwater), m. — s; — doek, o. gmv.; — kaars, v. — en.

Filtreeren (doorzighen, kleinzen): woter —, door e. poreuze zelfstandigheid laten sijpelen om het te zuiveren van onreine stoffen; — machine, v. — s; — papier, o. gmv.; — toestel, m. en o. — toestellen.

Finaal (het einde betreffende, algeheel), bn. en bw.: een — besluit, — ale uitverkoop; hij was — radeloos, geheel en al.

Fina'le (einde, slotstuk van een opera, of ander groot muziekstuk), v. — s.

Finan'ce (geld, vermogen, de geldmannen of kapitalisten), v.: de haute —, de groote, invloedrijke bankiers, de geldaristocratie.

Financieel (de geldzaken betreffende, geldelijk), bn.: een — e crisis; — eele zorgen.

Financiën (openbare geldmiddelen, staatsinkomsten; geldzaken), v. mv.

Financier' (iemand, die gelden bezit, beheert, uitgaven regelt, enz.), m. — s of — en.

Finan'ciewezen (alles, wat met de financiën in verband staat, het geldwezen), o. gmv.

Fin de si'cle (Fr. eig. einde der eeuw, nl. der 19e: al, wat hyper-modern was, onzinnige toestanden op het tooneel), o.: de term ontstond naar een Fransch blijspel van dien naam: (17 April 1888 te Parijs opgevoerd).

Fi'ne: ter — van rapport, d. i. ten einde daarop verslag uit te brengen; ter — van onderzoek; ter — van consideratie en advies.

Fineer'bladen (meubelmaker: oplegbladen van fijn hout), o. mv.

Fineeren (het zuiveren van goud en zilver).

Fineer'zaag (draadzaag voor kunstzagerij), v. — zagen.

Fines'se (fijnheid; stuwheid, list), v. — s.

Fines'ses (kleinigheden; ook kunstgrepen), v. mv.: de — van een zaak kennen, 't fijne.

Fin'galegrot (aardr. beroemde grot op het eiland Staffa, een der Hebriden, met wanden van basaltzuilen), v. gmv.; de grot is genoemd naar e. Ierschen koning der 3e eeuw n. C.

Fingeeren (verdichten, verzinnen): gefingeerde munten, denkbeeldige (b.v. een pond sterling, enz.); gefingeerde rekening, vermoedelijke, bij raming opgemaakte rekening; een naam —, voorwenden, n. e. valschen. (g = g).

Fi'nis coro'nat o'pus. Lat. H't einde kroont het werk, spreekw.; zie F. C. O.

Fin'ish (sport. Eng. eindstreep), o.; lees: fin'ish.

Fint (streek, voorwendsel: schijnstout), v. — en.

Fiool (flesch met langen hals en kleinen, ronden buik, in de natuur- en scheikunde in gebruik), v. fioelen: hij liet druppels vallen uit een kleine —, die hij tusschen duim en vinger hield; zegsw. de fioelen van gramschap over iem. uitstorten, hevig tegen iem. uitvaren; fioelen, violen laten zorgen, de zorgen van zich afzetten, alles zoo licht mogelijk opnemen.

Floritu'ren (muz. versieringen bij of in den zang, als trillers, roulades, enz.), v. mv.

Fir'ma (maatschap, vereeniging vooral van handelaars of industrieelen, handelshuis), v. — s; zie Vennoot en Vennootschap.

Fir'ma (handelsnaam eener zaak), v. — s.

Firmament (sterrenhemel, hemelgewelf, uitspannel), o. gmv.

Fir'man, m. — s; zie Ferman.

Firman't (lid eener firma), m. — en.

Firn (grofkorrelige sneeuwmassa in het hoog-

- gebeyte, als dek van een gletscher), m. gmv.
- Fiscaal'** (wat den fiscus betreft), bn.: -cale rechten, -cale weiten; ook Fiskaal.
- Fiscus** (eigenlijk een geldkorf, geldmandje: de staatskas, de schatkist), m.
- Fiskaal'** (eischer in rechtszaken, openbaar aanklager), m. -kalen. vero.
- Fistel** (geneesk. diepe etterwonde, etterafleider, kunstmatige etteropening), v. -s.
- Fitter** (werkmán aan een gasfabriek, die de buiten aan en in elkaar kan werken), m. -s; ook Gasfitter.
- Fitz** (Normandisch voorvoegsel bij vele Engelsche eigennamen, bet.: natuurlijke zoon, b.v. Fitz-James, Fitz-William, Fitz-Gerald.
- Five o'clock'** (tea), v. Eng. middagthee om 5 uur, vóór het diner; lees: feif'oo-klok.
- Fixe** (Fr. bepaald, vast, onveranderlijk), bn.: prijs -, vaste prijs.
- Fixeeren** (bepalen, vaststellen), ook: iemand -, iem. sterk aankijken, de oogen onafgewend op iem. gevestigd houden: een jongmensch, dat zich op 't - toelei, (C.O.); lees: flekseeren.
- Fjeid** (aardr. hooge woeste bergvlakte op het schiereiland Scandinavië), o. -s.
- Fjord** (eig. golf: smalle insnijding der zee in het rotsachtige strand), m. -s: kasteelen, gebogen aan den -, een avond aan den -.
- Flab** (waterplant: wier), o. gmv.
- Flabberén** (zacht ruischen of suizen van den wind in de zeilen), het heeft -flabberd.
- Flacou'** (reukfleschje, fleschje met een langen hals, derde gedeelte van een flesch), m. -s.
- Fladderén** (heen en weer vliegen), het heeft gefladderd: vlieermuizen, uilen, vlinders -; de zeilen kunnen -; fig. dartelen.
- Flagellant'** (geeselmannik: naam eener geestelijke broederschap, in 1260 in Italië ontstaan; monnik, die zich zelf gesselt tot uitboating van zonden), m. -en; zie Geeselaar, Geeselbroeder. (g = g).
- Flageolet'** (fijne ivoren beekfluit met hoogen toon), v. -ten: l.: flazzolet'; -toon, m. -onen.
- Flageoletist'** (flageolet-bespeler), m. -en.
- Flagrant'** (Fr. duidelijk, zonneklaar, blijkbaar), bn.: en - délit, Fr. op heeter daad.
- Flair** (Fr. scherp reukvermogen, fig. fijne neus), m. (al = é).
- Flak'keren** (dicht. opvlammen, flikkeren van vlammen), het heeft -flakkerd.
- Flambard'** (slappe vilthoed met breeden rand), m. -s; lees: flambaar'.
- Flambeeren** (zengen, roosteren): -bé, bn. verloren, op de flesch.
- Flambouw'** (fakkelt, pekstok, toorts), v. -en.
- Flamingant'** (Vlaamschsprekende Vlaming, voorstander der Vlaamsche taal in Vl.), m. -en; zie Franskiljon.
- Flamingo** (reigerachtige steltlooper), m. -'s: de gewone -; de roze -'s in Artis.
- Flaneeren** (straatslijpen, rondslenteren).
- Flanel'** (lichte wollen stof voor ondergoed), o. gmv.; ook bekend ondergoed en dan meerv.: uw flanelen zijn gekrompen.
- Flaneur'** (straatslijper, lantierfanter), m. -s.
- Flank** (mil. linie ter zijde, fig. vleugel), v. -en; mil rechts in de -, rechtsom; links in de -, linksom; in de - aanvallen, zijde.
- Flankeeren** (de zijde dekken, bestrijken; als flankeur dienst doen); -ing, v. -en.
- Flankeur'** (vleugelman bij de infanterie, soldaat van een der vleugelcompagnieën bij een bataljon), m. -s.
- Flank'vuur** (mil. vuur van ter zijde), o. gmv.
- Flaus** (het neergeworpene), v. -en.
- Flausen** (iets slordig verrichten, iets slordig in elkaar gooien), ik flausde, heb -flausd: iets in 't water -, werpen, smijten; een opstel, een versje bij of in elkaar -, fabricceeren.
- Flap** (harde slag, stoot, klap), m. flappen.
- Flap'kan** (kan met scharnierdekse), v. -nen.
- Flap'pen** (klappen, babbelen), ik heb geflapt: er alles maar uit -; fig. de zeilen - tegen de masten; de banieren - in den wind.
- Flap'per** (flapkan), m. -s: het poffe bier rischte tinnen -s, (Potg.)
- Flapuit'** (iem., wiens hart op de tong ligt), m. en v. -uiten: zij is een echte -, klapster, praatster.
- Flar'den** (afgescheurde lappen, loshangende lappen), m. mv.
- Flater** (eig. bok, misslag, misgreep), m. -s: een - begaan, een domheid; zie Bevue.
- Flatteeren** (Fr. vleten, liefkoozen, mooi praten, slikstooten; streelend zijn voor), ook: het goed-staan van hoed of kleed, van de kleur van een kostuum, enz., verder: iets mooier voorstellen of maken dan het is.
- Flauw** (zwak, machteloos, zouteloos, laf), bn. en bw.: een -e tegenstand, een -e grap; nog geen -e voorstelling van iets hebben; zich - aanstellen; -er, -st; -heid, v. -heden; -igheid (kinderachtigheid), v. -heden.
- Flauw'erd** (kinderachtig mensch), m. -s.
- Flauwhartig** (bloode, moedeloos), bn.; -er, -st; -heid (lafheid), v. gmv.
- Flauwiteit'** (laffe aardigheid, laf gezegde, flauwe praat), v. -en.
- Flauw'te** (bezwijming), v. -n: in - liggen.
- Flauw'tjes** (zwak, mat), bw.: - adnhalen.
- Flé'bile** (muz. klagend, weemoedig), bw.
- Flecteeren** (spraakr. buigen); zie Flexie.
- Flee'men** (van denzelfden oorsprong als vleten: mooipraten), ik heb gefleemd; -er, m. -s: -erij', v. -en; -ster, v. -s.
- Fleem'kous** (vleier, mooiprater, fleemtong), m. en v. -kousen.
- Fleem'taal** (vleitaal), v. gmv. gmv.
- Fleem'tong** (pluimstrijker), m. en v. -en.
- Fleer** (klap, slag), m. fleeren: iem. een - geven, fig. den - van iets hebben, slag.
- Fleer** (lui vrouwspersoon, straatmeid), v. -en.
- Fleers** (slag), m. fleeren; zie Fleer.
- Fleg'ma** (koudbloedigheid, lauwheid), o. gmv.: hij leest den brief met hetzelfde -, (J. t. Br.)
- Flegmatiek', flegma'tisch** (koelvanbloed), bn. en bw.: het -e temperament, de lauwe, onverschillige gemoedsaard; -er, -tiekst.
- Fleus** (kraag of overslag van een pijp of plaat), v. fienzen.
- Fleus'je** (dun eierkoekje met krenten), o. -s.
- Flem'ter** (dun, metalen plaatje, platte reep, flarde), m. flemters: het viel in -s, scherven, gruzielementen.
- Flen'zen** (een plaat met een rand of kraag maken), ik heb geflensd.
- Flep** (ondermutsje), v. fleppen.
- Flep**, v.: aan de - zijn, drank; zie ook Fep.
- Flep** (flepan, bierkan met dekse), v. fleppen: aan de - raken, een drinkebroer worden.
- Flep'pen** (bijvorm van fleppen: met kleine teugjes drinken), ik heb geflept; -per (drinkbroer), m. -s; -erij', v. -en.
- Fleer'eijju'** (jicht), o. gmv.
- Fle'ren** (slieren, slepen), ik heb gefleerd: langs de straat -, gmv.
- Flesch** (van glas vervaardigd vaatwerk met

- hals), v. flesschen; de hals, de buik, de ziel van een —; een — drinken, nl. een flesch wijn; een — laten aanrukken; zegsw. op de — gaan, failliet gaan; op de — zyn, failliet zijn, financieel verloren zijn, insolvent zijn.
- Flesch**, Leidsche — (nat. bepaalde vorm v. e. *electrischen condensator*), v. — flesschen.
- Fleschjes-wa'terpas** (werktuig, om te waterpassen), o. — waterpassen.
- Fles'schentrekker** (zuwendelaar, oplichter, bedrieger; iem. die b.v. koopt met het plan, om niet te betalen), m. — s; —erij' (oplichterij), v.
- Flets** (verschoten of dof van kleur, bleek), bn. en bw.: — e wangen, er — uitzien; —er, —t; —heid (verlephheid), v. gmv.
- Fleur** (Fr. bloei, bloeitijd), v. gmv.: de — der gezondheid, de — der jaren, in de — zijn; de — is er af, glans, schoonheid.
- Fleur** (opgevolde lijn, waarmee men snoek vangt, vischlijn), v. —en.
- Fleuren** (met een fleur visschen), ik heb gefleurd; —der, m. —s.
- Fleuren** (schonrijden, beentje-over-rijden), ik heb gefleurd; zie Baai van gen.
- Fleuret**, v. —ten; zie Floret.
- Fleurig** (gebloemd; fig. blozend van kracht, opgewekt, vroolijk), bn. en bw.: er — uitzien, bloeiend, gezond; —er, —st.
- Fleurist** (bloemkweker; kunstbloemenmaker), m. —en; vr. —e, bloemiste.
- Fleuron'** (bloemvormig ornament, b.v. op den band of ring eener kroon, ook alstopsiering van een pinakel of een monument), o. —s.
- Flevo** (aardr. voormalig meer, later de Zuiderzee), o.; — was ook de naam v. h. eiland, door de twee armen van den stroom Flevus omvat.
- Flexie** (sprakk. buiging), v. gmv.: de — is de terminatie of conjugatie; lees: flexie.
- Flibustier** (zeeroover in de W.-I. wateren, vrijbuiter op die zeeën, einde der 17e eeuw), m. —s; ook: Boekanier; lees: —tier'.
- Flik'floolen** (laf en kruipend vliegen), ik heb geflikflooid: iemand —, naar den mond praten: —er (vleier, kruiper), m. —s; —erij', v. —en.
- Flik'je** (chocolade-koekje in bolschijf, naar Cispur Flick te A'dam aldus genoemd), o. —s.
- Flik'ken** (maken, verstellen), ik heb geflikt: de vink heeft zich een nest — flikt, vl.; schoenen —, lappen; dat zal ik hem eens —, in orde brengen, gمز; —ker, m. —s; —kerij', v. —en.
- Flik'ker** (schoenlapper), m. —s. vl.
- Flik'ker** (een vlugge kruissprong), m. —s: een — slaan, zóó springen, dat de kuiten tegen elkaar klappen.
- Flik'kerbuis**, v. —buizen; nat. een glazen buis, van binnen met ruitvormige stukjes bladtin beplakt, zoodat de electriche stroom een op vele plaatsen onderbroken geleiding volgt, waardoor op de onderbroken plaatsen g'vonkjes ontstaan, die samen een bepaalde figuur vormen; evenzoo: —flesch, v. —fleschen; —plaat, v. —platen.
- Flik'keren** (verwant met flakkeren: schitteren, glinsteren, fonkelen), het heeft geflikerd: de sterren —; —ing, v. —en.
- Flik'kerglans** (flikkerende glans), m. —en: de — glansen van den Grooten Beer, (v. Lenn.); —licht (flikkerend licht), o. —en; —vlam, v. —vlammen; —vuur, o. —vuren.
- Flink** (flesch, vlug, ferm, kloek), bn. en bw.: een — e vent, kranig; een — karakter, degelijk; een — houding, fiksche; hij is nog — voor zijn jaren; een — e som gelds, ruime; een — huis, solide; een — e wandeling, ferme; —heid (degelykheid), v. gmv.
- Flink** (klap met de hand, kaakslag), m. —en. vl.
- Flint'glas** (fijn, zeer doorschijnend Engelsch glas voor lenzen), o. gmv.
- Flirt** (persoon, die flirt; ook: het flirten), m.
- Flirt'en** (eig. heen en weer fladderen: coquetteren, het hof maken), ik flirte, heb geflirt; als z.n. (hofmakerij), o. gmv.
- Flits** (verwant met vliegen: pijl, schicht), m. —en: de —en van den spot; —boog (hand-boog), m. —bogen; zie Bliksemflits.
- Flobert'**, m.; —geweer (zeer licht achterlaad-geweer, geheelen naar den uitvinder, ± 1894 te Parijs), o.: —s, —geweren.
- Flod'der** (klei, slijk, modder), v. gmv.
- Flod'der** (achtelooze, ongegeneerde vrouw), v. —s: 't is een — van een vrouw.
- Flod'derbroek** (wijde, gepofte broek der 17e eeuw, nóg door visschers gedragen), v. —broeken; fig. slordig persoon, m. —broeken.
- Flod'deren** (ploeteren, plassen, door de modder waden), ik heb geflodderd; zie Flodder (klei, slijk).
- Flod'deren** (los slingeren, wapperen), het zeil floddert, het kleed heeft — flodderd.
- Flod'derkleed** (at te wijf of te ruim kleed), o. —kleederen, —kleeren; —kous (afzakkende kous, fig. slordige vrouw), v. —kousen; —madame (dame, die zich slordig kleedt), v. —s, spreekt. ook: —moer, v. —s; —muts (muts, over het oorrijzer te dragen, mét achter afhangende geplooid kanten strooken), v. —mutsen; —vos, m. —sen, zie Slordevos.
- Floers** (Fr. rouwkrup, rouwstof, zwart gaas), o. floersen: een rouwband van —; fig. het — van den nacht, duisternis; met een — overdekken, in een — hullen, rouw; het wolken —.
- Flon'kerbag** (gezette edelsteen, glanzende parel), v. —baggen; zie Bag.
- Flon'keren** (flikkeren, schitteren), het heeft geflonkerd; —ing, v. —en; —licht, o. —en.
- Flon'kerster**, —star (eig. flonkerende ster, fig. kunstenaar, geleerde of dichter van groote verdienste), v. —sterren, —starren.
- Flo'ra**, myth. de godin der lente, d. i. der bloemen en bloesems.
- Flo'ra** (de planten en kruiden van een land, een eiland, enz.), v.: de Javaasche —, de duin —, de woud —, de — van Nederland.
- Flora'lia** (feesten ter eere v. d. godin Flora in oud-Rome; ook: vereen. tot het doen aankweken v. bloemen, vooral door het volk), v.
- Floreal'** (Se of Bloemaand, van 20 April tot 19 Mei), m. gmv.
- Floreen'**, florijn' (Friesche goudgulden, f1.40, belastingpenning, in de 16e eeuw door elke behuisde boerderij op te brengen), m. floreenen; —stelsel (het stelsel van heffing van floreenen als dijkbelasting), o. —stelsels.
- Floreen'plichtigen** (belastingbetalenden), m. mv.; —plichtig (verplicht bij te dragen in de dijk'slasten), bn.
- Floreenen** (bloeien, gedijen, in welstand zijn): zijn zaken —, de kermisfen — er van, (C. O.)
- Florentijn'** (man uit Florence), m. —en.
- Florentijnsch'** (komende uit, betrekking hebbende op Florence), bn.: —glaswerk; de — e flesch; sneik, flesch met wijden hals en mond en inwendige s-vormige buis tot het distilleeren van vluchtige oliën; —lak, karmijnlak, roede schilderverf.

- Florentijn'sche school** (schilderschool van Florence, sedert 1240), v. gmv.
- Florentijnsch' marmer** (kunstmarmer uit een pap van gemalen marmersoorten), o.: van — maakt men vazen, schotels, enz. in Italiaanschen stijl.
- Florentijne** (Florentijnsche zijde), v. gmv.
- Floret'** (buitenst spinsel der zijderups, halfzijde, grove zijde), o. gmv.
- Floret'** (fleuret, schermdegen, degen met een knop aan de punt), v. —ten: uw opstaan verschrikt mij evenmin als deze —ten, (C.O.)
- Floretten**, bn.: een paar — handschoenen, van floretzijde.
- Floretzijde** (vloek- of vloszijde), v.: handschoenen van —, kousen van —.
- Florideën** (plantk. purperwieren), v. mv.: het Iersche mos behoort tot de —.
- Florijn'** (Fr. florin, gulden), m. —en: de eerste —en werden ± 1250 te Florence geslagen en wel van goud, met een lelie of bloem er op, vandaar de naam; de Nederl. — = 100 cts., de Oostenr. — = ± f 1.20, of 2 kronen.
- Florissant'** (bloeiend), bn.: een —e streek.
- Flottille** (kleine vloot, vloot van kleine schepjes), v. —s; ook: Flottielje.
- Flous** (voorspiegeling; uitvlucht, onwaarheid), v. flouzen; wat ge vertelt, zijn maar —jes.
- Flouw** (zeker snuppenet), v. —en.
- Fluctuatie** (het rijzen en dalen van de koersen der effecten; dobbering, golving), v. —s; de — v. d. koers der effecten. (c = k).
- Fluctueeren** (dobberen, op- en neergaan, schommelen van beursprijzen). (c = k).
- Fluiditeit'** (vloeibaarheid), v. gmv. (i = ie).
- Fluidum** (vloeistof), o. gmv. (i = ie).
- Fluim** (slijmerig speeksel, uitgespuide slijm, kwalster), v. —en: fig. (verachtelijk persoon), m. —en: het is een — van een vent, sprekend.
- Fluim'en** (slijm opgeven), ik heb gefluimd.
- Fluist'eren** (zacht, nauw hoorbaar spreken), ik heb gefluisterd; —aar (iem., die fluistert), m. —s; —aarster, v. —s; —ing, v. —en.
- Fluit** (blaasinstrument), v. fluiten.
- Fluit** (hoog en smal drinkglas), v. —en: de rijwijn tintelde in een lange en fijne —, (Potg.); en zou hij graag een —je leegen, Rembrandts voorspoedige reis, (Immerzeel).
- Fluit'eend**, v. —en; zie: Smient en Smink.
- Fluit'ekruid** (schermbloemige plant met witte bloemen), o.: het — schiet tusschen het kreupelhout wel eens op; zie Toeterloof.
- Fluit'en** (het bekende scherpe geluid maken), hij floot, heeft gefloten: een deuntje —, hij floot zijn hond; de vogels —, zingen; de kogels — hem om de ooren, gieren; er werd in den schouwburg gefloten, teeken van afkeuring, misnoegen; fig. iem. laten —, eig. de hond liet zijn meester —, hij kwam niet op diens gefluit, fig. iemand laten wachten, vergeefs laten roepen, hem laten staan; op zijn duim —, vergeefs moeite doen, niets krijgen of winnen; —er, m. —s.
- Fluit'glas**, o. —glazen; zie Fluit.
- Fluitist'** (fluitspeler van beroep), m. —en.
- Fluit'speler** (iem., die de fluit bespeelt), m. —spelers.
- Fluks** (verwant met vlucht: snel, met spoed, gezwind), bw.: zich — wenden; —er, het —t.
- Fluksch** (vaardig, bij de hand), bn.: een —e wending; —er, flukscht.
- Fluoresceeren** (lichten, licht uitstralen): het — der zee op warme zomeraavonden.
- Fluorescentie** (lichtuitstraling, aan sommige stoffen eigen), v. gmv. (t = s).
- Flus** (pas, kort geleden, zoeven), bw.; —jes, bw.: adieu, tot —jes, d. i. tot zoo aanstonds; de barbier komt —, mijnheer, (Potg.)
- Fluviometer** (werktuig tot het meten van de stroomsnelheid van rivieren), m. —meters.
- Fluweel'** (fijn geschoren; achtharige katoenen of zijden stof), o.: er is effen —, ook gekeperd —; (soorten), o. —en; vroeger: Fulp.
- Fluweel'achtig** (zacht als fluweel), bn.: de huid der kut is —; —e blaadjes.
- Fluweel'bloem** (hanekam), v. —bloemen.
- Fluweel'boom** (tuinboompje met fluweelachtige twijgen), m. —boomen.
- Fluweel'en** (van of als fluweel), bn.: een — lint, fig. e. — tong, vleierig; —woordjes, zachte.
- Fluweel'gras** (plantk. hazestaart), o. gmv.
- Fluweel'ig** (als fluweel), bn.: —e bloemblaaden, fig. —e ogen; zie —achtig.
- Fluweel'weverij** (—fabriek), v. —weverijen.
- Fluweel'zwart** (donker als fluweel), bn.
- Fluwijn'** (huis- of steenmarter), o. —en.
- Fluwijn'** (kussensloop), v. —en. gew.
- Fnie'zen** (niezen, proesten), ik heb gefniesd.
- Fnuil'ken** (een vogel de slagpennen uittrekken; fig. ten-onder-brengen), ik heb gefnuikt: iemands macht —, totaal vernietigen; iemands hoogmoed —, ternederslaan.
- Fob**, eig. f. o. b.: handel. Eng. free on board, d. i. vrij aan boord.
- Fo'eus** (brandpunt), m. —sen: Leipzig is de — van den boekhandel.
- Foedraal'** (los overtreksel van gewast linnen of zijde, ook om vaandels, fanions, enz. te beschermen; koker, scheede, hoed), o. —dralen.
- Foef** (handigheid, streek, truc), v.; ook: —je, o.: hij weet daar wel een —je op.
- Foel** (uitroep van afkeer), tw.; —leelijk (erg leelijk, afschuwelijk), bn. en bw.
- Foek'epot** (rommelpot), m. —potten. gew.
- Foel'ie** (dun uitgeslagen bladlin), v. gmv.
- Foel'ie** (vleezig vuurrood omhulsel der muskaatnoot, kruidery, ze wordt op een zacht vuur geroosterd), v. gmv.: er is bruine, blanke en korte —.
- Foel'ie** (verfoeliesel van een spiegel, ook: een laagje onder een edelgesteente), v. gmv.
- Foel'ien** (laagsgewijze dunnetjes met kwik bedekken), ik heb gefoelied: een spiegelglas —.
- Foet'eren** (mopperen, pruttelen, morren, opspelen), ik heb gefoeterd: op iemand —.
- Foet'el** (Duitsch: slechte jenever), v. gmv.
- Fo'hi**, fabelachtige halfgod der Chineezen; Het bezoek van — is een gedicht van Staring.
- Föhn** (zoete zuidenwind op de N.-O. hellingen der Zwitsersche Alpen), m. (ö = eu).
- Fok** (scheepst. een vierkantig onderzeil aan den voormast; scherts. bril), v. fokken.
- Fok'kemast** (voorste mast), m. —masten.
- Fok'ken** (kweeken, aankweeken, grootbrengen van vee), ik heb gefokt; —ker (veevoer), m. —s; —kerij' (het fokken), v. —en.
- Fok'sia** (stierbloem), v. —'s; zie Fuchsia.
- Fok'stier** (springstier, bul), m. —stieren.
- Fo'len** (sollen, plagen), ik heb gefoeld.
- Foliant'** (boek in folio-formaat), m. —en: een rij deftige —en.
- Foliteeren** (de bladzijden van een koopmansboek in opvolging nummeren).
- Folio** (uit bladen bestaande van een half vel), bn.: een —býbel; —formaat (boekformaat, waarbij een vel drukpapier (van 40 X 50 cM.

- of 50 X 60 cM.) in tweeën gevouwen is en dus vier blz. heeft), o.: een uitgave in folio (formaat), d. i. in het grootste boekformaat; fig. hij is een gek, een dwaas in —, een zeer groote gek of dwaas.
- Folio** (blz. van een koopmansboek, waarvan er twee naast elkaar staan en gelijk genummerd zijn), o. —'s; —*recto* (vóór- of rechterzijde), o.; —*verso* (linkerzijde).
- Folk'eting** (2de Kamer in Denemarken), m.
- Folk'lore** (volkskunde, d. i. kennis van oude zaken en tradities: verzameling van overleveringen, sprookjes, volksagen, oude volksliedjes, zegswijzen, enz.), v.
- Fol'teren** (martelen, pijnigen), ik heb —folterd; —*aar* (iem. die foltert), m. —s; —*bank* (pijnbank), v. —en; —*ing* (pijniging), v. —en.
- Fommelen** (frommelen), ik heb gefommeld.
- Fond** (grond, bodem), m.: *a* —, grondig; *au* —, wel ingezien, eigenlijk, in den grond der zaak.
- Fondament**, o. —en; zie **Fondement**.
- Fondants** (Fr. zeer fijn suikergoed), m. mv.
- Fondatie, fundatie** (liefdadige stichting), v. —s, —tiën: *de* — van een weeshuis. (t = ts).
- Fondeering, fundeering** (metselwerk in den grond, waarop een muur moet rusten, ingeheld paatwerk), v. —en: een — maken.
- Fondement, fundament**, ook **fundament** (grondslag, fundeering), o. —en.
- Fonds** (kapitaal, effect, staatspapier), o. —en.
- Fonds** (al de door een uitgever uitgegeven boekwerken), o. —en; zie **Fondslijst**.
- Fondsartikel** (boekh. eenig boekwerk uit het fonds van een uitgever), o. —artikelen.
- Fonds catalogus** (fondslijst in a'phab. volgorde), m. —catalogussen, —logi.
- Fonds'enseurs** (effectenbeurs), v. —beurzen.
- Fonds'enhouders** (iem., die effecten bezit), m. —s; —*markt* (effectenbeurs), v. —en.
- Fonds'lijst** (lijst v. al de uitgaven van één uitgever), v. —en: *de* — der firma J. B. Wolters.
- Fonds'lijst** (dagelijksche prijslijst der effecten, beurslijst), v. —lijsten.
- Fonds'veiling** (verkoop van staatspapieren), v. —veilingen: in Amsterdam heeft men meermalen —veilingen.
- Fonds'veiling** (boekh. veiling van boekwerken met het recht van uitgave), v. —veilingen.
- Fon'kelen** (uit vonkelen: schitteren, blinken, ook in overdrachtelijken zin), het heeft —fonkeld: het — der sterren, der diamanten, der oogen: hare oogen begonnen gevaarlijk te —, (C.O.); bij het — van den wijn; —*ing*, v. —en.
- Fon'kelnieuw** (splinternieuw), bn.: een — kleed, gloednieuw, nl. zóó, dat de glans of gloed er nog op ligt.
- Fontanel**, v. —len: zie **Fontenel**.
- Fontein** (kunstmatige springbron), v. —en; —*bak* (bak onder een springfontein), m. —ken; —*tje*, o. —s; —*water* (water uit een fontein, levend water), o. gmv.
- Fontenel** (opening in 't vleesch ter afleiding van kwade sappen), v. —len; ook **Fontanel**.
- Foof** (drinkgeld, gift aan dienenden), v. —en: den koetsier een — geven.
- Foof**, v.: op de bonne — loopen, op goed geluk uitgaan, gaan avonturen in goed vertrouwen op de hulpvaardigheid n.l. van anderen.
- Foof're** (Fr. foire: jaarmarkt, kermis), v. —n. VI.
- Fop** (het foppen, fopperij), m. gmv.
- Foppa'ge** (fopperij), v. (g = zj).
- Foppen** (mitleiden, verschalken, bij den neus nemen), ik heb gefopt; —*perij*, v. —en.
- Fop'speen** (zuigspen'tje aan een beenen ring, ook fopper'tje, om zuigelingen zoet te houden), v. —spenen.
- For'ce** (Fr. kracht, geweld), v.: *par* —, met geweld; —*majeure*, overmacht, nooddwang.
- Forceeren** (dwingen, noodzaken, doordryven, openbreken, verkrachten).
- Forel** (verkl. van voren: buikvinnige zalmsoort), v. —len; men onderscheidt: *de zalm* —, *de meer- of grond* —, *de beek* —, *de goud* —, *de zilver* —; —*lenvangst*, v. gmv.
- Forel'schimmel** (roodachtig schimmelpaard), m. —schimmels.
- Forens** (eig. rondtrekkende koopman zonder vast verblijf; thans: de buiten een stad wonende koopman of handelman, welke in die stad zijn zaak uitoefent), m. en v. —en.
- Forma** (vorm), v.: *in* —, d. i. in goeden vorm; *in optima* —, in den besten vorm, naar den eisch: *pro* —, voor den vorm.
- Formaat** (grootte, vorm: afmeting van papier, boeken, enz.), o. —maten: groot —, zak —; —*zegel* (gezegeld papier van voorgeschreven afmeting), o. —zegels.
- Formaliseeren**; zie **Geformaliseerd**.
- Formalisme** (vormelijkheid ook: vormen-dienst), o. gmv.
- Formalist** (iem., die zich stipt aan de vormen der wet of der verordeningen houdt), m. —en.
- Formalis'tisch** (vormelijk, te zeer hangend aan den vorm), bn.: die burgemeester is wat —, zie **Wettisch**; een — betoog, dat den grond der dingen niet aanroert.
- Formaliteit** (voorgescreven regels en gebruiken, uiterlijke vormen), v. —en.
- Formaliter** (volgens den vorm), bw.
- Formateur** (hij, die iets b.v. een ministerie tot stand brengt of vormt), m. —s.
- Formatie** (vorming, schepping), v. —s, —tiën.
- Formeel** (bouwk. houten boogram, waarover heen een muurhoog gemetseld wordt, boogmal), o. formeelen.
- Formeel** (uitdrukkelijk, bepaald; volgens den vorm, vormelijk), bn. en bw.: iets — weigeren: hun winter is — begonnen, (C.O.), omdat het half October is.
- Formeeren** (vormen, voortbrengen, schiepen); —*der* (maker), m. —s; —*ing*, v. gmv.
- Formida'bel** (geducht, ontzagwekkend, geweldig, vreeselijk), bn.; —er, —st.
- Formule** (de vastgestelde woorden, waarin een of andere handeling van kracht is, 't zij voor de wet, 't zij voor den godsdienst; meetk., natuurk. of algebraische uitdrukking in letters of teekens, voorstellende een algemeene uitkomst en dienende als grondslag voor berekeningen), v. —s: een algebraische —, d. i. in letters gegeven uitdrukking of kleine vorm voor de waardij eener grootheid.
- Formuleeren** (onder woorden brengen, opstellen, uitdrukken).
- Formulier** (voorschrift, vastgestelde vorm, model, voorschrift), o. —en: een eeds —, een doop —, een trouw —, een geloofs —.
- Fornuis** (kookkachel, keukenoven), o. —nuizen.
- Forsch** (krachtig, kloekgebouwd), bn. en bw.: een —e kerel, robuust; ook: een —e slag, hevig; —er, —t; —*heid* (kracht, geweld), v. gmv.
- Forsch'gebouwd**, bn.; zie **Robuust**.
- Fort** (sterkte, schans, gestoten verdedigingswerk), o. fortien.
- Fortenlinie** (lijn of rij van fortien of versterkingswerken), v. —linies.

- For'te-pia'no**, muz. sterk-zacht; als zn. v. -'s.
- Forteres'** (verkl. van fort: klein fort, schansje, blokhuis), v. -sen.
- Fortifica'tie** (versterking, vestingwerk; ook: de krijgswaarkunde of versterkingskunst), v. -tiën, -s; lees: -kaaf'sie.
- Fortio'ri** (à): (in nog meerdere mate of hooger graad), bw. (t = t).
- Fortis'simo**, It. muz. zeer sterk, zeer krachtig.
- Fort'iter in re, sna'viter in mo'do**, Lat. Krachtig in de daad, maar zacht in de wijze waarop: (Straf is mijn hand, maar lieflijk mijn gemoed).
- For'to** (It. muz. kracht), o. -'s.
- Fort'uin'** (geldelijk vermogen), o. -en.
- Fortuin'** (gelukkig lot), o.: -zoeken, maken; op -varen, een soldaat van -, op goed -.
- Fortuin'** (myth. geluksgodin, Fortuna), v.
- Fortuin'tje** (gelukje, buitenkansje), o. -s.
- Fortuin'zoeker** (gelukzoeker), m. -zoekers; zie Chevalier d'industrie.
- Fortu'na**, myth. de lotbeschikster bij de Romeinen: zij was onbestendig en grillig, meestal voorgesteld met een rad, dat wentelt, als teeken van onbestendigheid; zie Fortuin.
- For'um** (oud-Rome: markt, marktplaats, verzamelplaats), o. -s.
- Fossiel'** (uit den grond gedolven, versteend, vooral van voorwereldlijke gebeenten), bn.: -e schelpdieren, -e planten, -e beenderen.
- Fossiel'**, v. fossielen of fossiliën.
- Fossil'ien** (organische overblijfselen, die in den bodem bedolven liggen, behoorend tot een vroeger ontwikkelingsstadium der aarde, versteeningen), v. mv.; enk.: Fossiel.
- Fotograaf'** (photograaf), m. -grafen; -gra'fisch, bn. en bw.: een -atelier.
- Fotografeeren** (photographeeren).
- Fotogram'** (photogram), o. -grammen; ook: **Foto**, v. -s.
- Fouilleeren** (Fr. v. een arrestant kleeven en zakken doorzoeken): de inbrekers werden op het politiebureau gefouilleerd. (ll = lj).
- Foulard'** (lichte O.-I. bonte zijden stof; ook een zakdoek van die zijde), m. -s. (ou = oe).
- Fou'le** (Fr. menigte, volkshoop, gedrang), v. gmv.
- Four'age** (Fr. voedsel voor het leger, voor paarden, enz.), v. gmv.; mil. op -uitgaan, leeftocht. (g = zj).
- Fourageeren** (mil. levensmiddelen of fourage opsporen en halen). (ou = oe).
- Fourgon'** (wagen met een gaffeldissel, overdekte pakwagen, voorraadwagen), m. -s.
- Fourneeren** (verschaffen, voorzien, leveren; handel: storten van gelden op aandelen).
- Fournissement'** (integ, storting, bijbetaling), o. -en. (ou = oe).
- Fournisseur'** (leverancier), m. -s: - de la cour, hofleverancier. (ou = oe).
- Fournituur'** (hetgeen geleverd wordt, leverantie), o. -turen; ook: Fourmiture, v. -s.
- Fou'rage's** (schouderstoeren bij groot militaire uniform), v. mv.; lees: foe-raa-zj'e-res.
- Fout** (misslag, gebrek, bok), v. -en: een -tegen de grammatica, een -tegen de wellevendheid, een opstel met drie -en, een -begann, een -herstellen; zegsw. ik kom zonder -, bepaald; ik zal het zonder -doen, zeker.
- Fout**, bn.: de oplossing is -, foutief.
- Foutief'** (met fouten, gebrekkig), bn. en bw.: een -ve oplossing, iets -berekenen.
- Fox-ter'rier** (Eng. gladharig wit hondje met vossensnuit), m. -s; ook: Fox, m. foxen.
- Foyer'** (Fr. haard, in schouwburgen de koffiekamer), m. -s; lees: foi-ie-ee'.
- Fraai** (schoon, sierlijk, mooi), bn. en bw., -er, -st: -schrift, -versieren; -heid (schoonheid, sierlijkheid, netheid), v. gmv.
- Fraai'ghheid** (versiersel), v. -heden; zegsw. een gedwongen -, een onaangenaam werkje.
- Fraai'tjes** (zeer lief), bw.: irts -doen, net.
- Frac'tie** (breuk, gedeelte, deel van een geheel of afdeling van een partij), v. -tiën, -ties.
- Fractuur'** (geneesk. beenbreuk), v. -turen.
- Fragiel'** (Fr. breekbaar, broos, zwak), bn.
- Fragment'** (afgebroken stuk, brok; fig. gedeelte, uittreksel), o. -en: een -van een gedicht; een -van een vlakversiering; dat -der natuur, nl. onze tuin, dat brokje der aarde. (Kootsveld).
- Fragmenta'risch** (bij fragmenten), bn. en bw.: -e berichten, de geschiedenis -behandelen. (g = g).
- Frak** (heerenrok, inzonderheid zwarte geleete rok), v. frakken. Vl.
- Framboos'** (fijne, gecultiveerde braambes, struik of vruchtje), v. -bozen.
- Frambo'zeboom** (boompje tot de familie der roosachtigen b-hoorende), m. -boomen.
- Frambo'zenazijn** (azijn, van frambozen gemaakt), m.; -gelei (gelei, van frambozen gekookt), v. gmv.; -koekje, o. -s; -limonade, v. -s; -sap, o. gmv.; -stroop, v. -stropen (soorten); -taart, v. -taarten.
- Framee'** (korte werpspies der oude Germanen), v. -ën, ook: frame'a.
- Franc'**, m. -s; zie Frank (munt).
- Française** (Fransche vrouw of jonge dochter, ook, een dans), v. -s: à la -, op zijn Fransch.
- Franchement'** (Fr. ronduit), bw. l.: -man'.
- Franch'ise** (handel, vrijdom, vrijstelling), v.
- Francijn'** (een fijn soort v. perkament), o. gmv.; zie Fransijn.
- Franciscaan'** (R.-K. pater van de orde van den H. Franciscus, in bruine pij), m. -canen; -canenklooster, o. -s; -orde (nl. de instelling), v. gmv.; zie: Minorieten en Minderbroeder.
- Franciscaner**, bn.: een -monnik.
- Franciscus**, de H. - van Assisi, in Italië, stichter van de orde der Franciscanen, in 1209.
- Franc-maçon'** (Fr. vrijmetselaar), m. franc-maçons; -maçonnerie' (vrijmetselarij), v.
- Fran'co** (portvrij, vrachtvrij), bn. en bw.
- Franc-tireur'** (mil. vrij-of vrijwillig schutter, in ongeregelde benden levend, b.v. in den oorlog van 1870-'71), m. franc-tireurs. (c = k).
- Fran'je** (afhangend geweven of geknoopt boordsel), v. -s: een gordijn zonder -s; fig. beuzelpraat, verzinsel.
- Frank** (vrij, ongedwongen), bn.: -en vrij, ook vrank en vrij, onbeschoemd, vrijmoedig; ook: rondborstig; zie: Vrank; iemand -de waarheid zeggen.
- Frank** (volksnaam), m. -en: inval der -en, d. i. der Vrijen of vrije mannen.
- Frank** (algemeene naam der Europeanen in den Levant), m. -en.
- Frank** (sedert 1360 aldus geheeten: munt-eenheid en zilvermunt in Frankrijk, België, Zwitserland en Luxemburg = 100 centimes: in waarde gelijk aan ± 48 van onze centen), m. -en; ook, Franc, m. -s; de lira in Italië, de drachme in Griekenland, de peseta in Spanje, de lei in Roemenië, de lev of leva in Bulgarije, de dinar in Servië, de bolivar in

- Venezuela, (zie telkens aldaar), hebben de waarde van een —.
- Frankceeren** (vracht- of porturij maken); —ing, v. —en; —kosten, m. mv.; —zegel (postzegel), o. —zegels.
- Frankisch**, bn.: het — rijk onder *Charlemagne* (768—814); de —e koningen.
- Frans** (jongensnaam), m.: een vroolijke —, een lustige broeder; zie Fransje.
- Fransch**, bn.: de —e republiek, de —e revolutie; zich met een —en slag v. iets afmaken, het vluchtig doen; als zn. voor —e taal, o.: iets in het — vertalen.
- Fransche** (een — dame), v.: zij is een —.
- Fransche titel** (vervormd uit voorhandsche titel; de verkorte, vóór het titelblad gedrukte titel van een boek), m. —titels.
- Franschman**, m. Franchen.
- Fransijn'** (een kostbaar perkament, geheeten naar *Francio*, Frankrijk, vanwaar de Vl. dat perkament kregen), o. gmv.; zie Fransijn.
- Fransje**, o.: een vroolijk —, een pretmaker, een onbezorgde jongen, de held van een roman uit de 17e eeuw (1643); een leven van vroolijk —, een onbezorgd leventje.
- Franskiljon'** (verfranschte *Vlaming*), m. —s: de Burgemeester der stad was een —, hij woonde het Ned. taalkongres niet bij.
- Frappant'** (treffend, roerend), bn.; —er, —st.
- Frappé'** (Fr. in ijs afgekoeld), bn.
- Frappeeren** (treffen, de ziel aandoen).
- Frascati** (eig. heerlijk zomerverblijf), o.; — is een bekoorlijk gelegen stadje met tal van zomerverblijven, niet ver van de bouwvallen van Tusculum.
- Frater** (kloosterbroeder, ordebroeder), m. —s: de —s van *Tilburg*; bij de —s gaan, d. i. op hun school, —school, v. —scholen, zie ald.
- Fraterhuis** (klooster van de „Broederschap des gemeenen levens”, in 1380 gesticht door *Geert Groote*), o. —huizen.
- Fraterschool** (school onder leiding van geestelijke broeders of fraters), v. —scholen.
- Fraterniseeren, zich** (z. verbroederen).
- Fraterniteit'** (broederschap), v.; Fr. *fraternité: Liberté, égalité et —*, leus der groote Fransche revolutie.
- Fransen** (grillen, kuren, grappen, aardigheden), v. mv.: Jongen, hou toch op met je —; —maker (grappenmaker), m. —s.
- Fraude** (bedrog, smokkelarij), v. —s: hij werd wegens — veroordeeld, d. i. wegens smokkelarij; —plegen, bedrog. (au = oo).
- Fraudeeren** (bedriegen, oplichten, misleiden; smokkelen). (au = oo).
- Frauduleus'** (bedrieglijk; met ontduiking der wet), bn. en bw.: een — bankroet, —ze invoer van suiker; —leuzer —t. (au = oo).
- Frederiksoord** (de kolonie van 52 woningen van de Mij. van Weldadigheid, naar *Prins Frederik* aldus genoemd), o.
- Frees** (een soort v. cirkelzaag der metaalbewerkers), v. freezen.
- Free-trader** (Eng. voorstander v. free-trade, d. i. vrijhandel), m. —s; lees: frie-treder.
- Fregat'** (vierkant getuigd oorlogsschip, met drie masten, 20—60 stukken), o. —ten.
- Fregatvogel** (zweemvogel, nestelend op de eilanden in den Atlantischen Oceaan), m. —s.
- Frequent'** (herhaaldelijk, menigvuldig; sterk bezocht), bn. (qu = kw).
- Frequentatief'** (spraak. werkw. van herhaling), o. —tieven: stotteren, klapperen, schuifelen zijn —tieven, afgeleid van stooten, klappen, schuiven. (qu = kw).
- Frequentceeren** (druk bezoeken, veel omgaan met; dikwijls bijwonen). (qu = kw).
- Fresco**, o. —s: een schoon —, muurschildering met waterverf op natte kalk, d. i. al fresco uitgevoerd; —schilder, m. —s.
- Fresco-schilderen** (het schilderen al-fresco, d. i. met waterverf op een met kalk bepleisterden en nog naiten muur); —ij, v. —en.
- Fret** (kleine bunsing, om konijnen te jagen; ook: een kleine boor), o. —ten.
- Fretten** (met het fret jagen), ik heb gefret.
- Freule** (uit *Fräulein*, verkleinw. van *Frau*: adellijke, ongehuwde dame, jonkvrouw), v. —s.
- Freya**, Germ. myth. godin der liefde, de Noordsche *Venus*: de valk was haar geheiligd; —bemint de lente en de lichtelven.
- Freyr**, Germ. myth. god der zon en der vruchtbaarheid; —was de weldadige godheid van zonschijn, regen en vruchtbaarheid: het zwijn was hem gewijd, en te zijner eer vierde men het Joelfeest, zie ald.
- Fricandeau'** (Fr. gelardeerd stuk kalfsvleesch), m. —s. (eau = oo).
- Fricassee'** (zeker vleeschgerecht: fijn gemeden en gekruide stukjes vleesch, met een pikante saus opgestoofd), v. —s: —van kalfsvleesch.
- Fric tie** (wrijving, inwrijving), v. —s, —tien.
- Friemelen** (zijn vingers onrustig bewegen, knutselen), hij —de, heeft gefriemeld: jongen, wat zit je te — met dat touwtje! —zoo niet, hou je vingers stil, meisje!
- Fries** (bewoner van Friesland), m. Friszen.
- Fries** (bouw. vlak gedeelte in de kroonlijst, bovenvlak eener zuil), v. friesen.
- Fries** (weefsel, een soort duffel), o. gmv.
- Friesch**, bn.: de —e taal, de —e zeden; een —e klok, fraaie staande klok; fig. een —e ruiter, een versperring; als zn. o. voor: —e taal.
- Friezlin'** (Friesche vrouw), v. —nen.
- Frigga**, Germ. myth. gemalin van *Odin*, stammoeder der *Asen*; —is de geefster van zegen en vrede.
- Frij'nen** (steenh. sijn uitbikken, sijn bewerken, d. i. evenwijdige streepjes of geultjes op een hardsteen hakken), ik heb —frijnd.
- Frikkadell'** (bal van gelardeerd gebraden gehakt kalfsvleesch), v. —len.
- Frimaire** (derde maand van den Republik. kalender, Rijn- of Vorstmaand, van 21 November tot 20 December), m. (ai = é).
- Frisch** (versch, koel, versterkend), bn. en bw.: —water, —weer, frissche lucht, frissche kleuren; zegsw. ik ben gezond en —, zoo —als een hoentje, door en door lekker; zich niet erg —voelen, onlekker; met frisschen moed weer beginnen, nieuw; frisscher, frischt.
- Friseeren** (het haar in de krul zetten met een heet tangetje). (s = z); —ijzer, o. —s.
- Friseur'** (kapper, haarkruller), m. —s.
- Frisket'** (Fr. boekdrukkersraam), o. —ten; ook: Verschet.
- Frisuur'** (kapsel, haartooi), v. —uren. (s = z.)
- Frithjof**, een Noordsche vorst, wiens krijgsdaden, en liefde voor *Ingeborg*, het onderwerp werden der vermaarde —sage.
- Frituur'** (bruin gebakken vleesch, enz.), v.
- Frivole** (ijdel, nietig, beuzelachtig), bn. en bw.; **frivoliteit'** (nietigheid, ijdelheid), v. —en.
- Frübelen**: de kinderen —in die bewaarschool; —school (klein-kinderschool, waar men met de speelgaven van *Frübel* (1782—1852)

- de kleuters bezighoudt en oor, oog en hand leert gebruiken), v. - scholen.
- From'mel** (kreuk), m. -s: dit schoolboek zit vol -s; zie Ezelsoor.
- From'melen** (met de hand kreuken, ineendrukken), ik heb gefrommeld; -aar, m. -s.
- Fron'de** (staatkundige partij in Frankrijk tegen Mazarin, 1648-1654), v. gmv.; **Fron'deur'** (opstandeling, oppositieman), m. -s.
- Frons** (kreuk, rimpel), v. fronsen.
- Fron'sel** (kreuk, plooi, rimpel), v. -s.
- Fron'selen** (fronsen), ik heb gefronfeld.
- Fron'sen** (het voorhoofd in rimpels trekken), ik fronsde, heb gefronst: maar Huibert - i en schudt het hoofd, (Ter H.)
- Front** (voorhoofd; voorzijde van een gebouw: eerste gelid), o. fronten; zegsw. - maken, eig. zich in slagorde stellen, zich tegenover den vijand in 't gelid scharen, pal gaan staan. tot verweer gereed; - slaan, vertoon maken; voor 't - komen, voor de troepen, fig. voor de klasse komen, te voorschijn komen.
- Front** (Fr. los linnen voorhemdje voor heeren), o. -s: een wit -, een bontgestrept - je.
- Frontaal-torens** (front-torens bij den hoofdingang eener kerk), m. mv.
- Front'aanval** (aanval op het vijandelijk front), m. -aanvallen.
- Frontie'ren** (grenzen v. e. land), v. mv.
- Frontispi'e** (bouwk. driehoekige gevelbekroning), v. -pien: allen komen hierin overeen, dat de W. in het - Wullem beduidt, (C. O.), driehoekige gevelbekroning; ook: Frontispien, o. -en.
- Fronton'** (boogvormig versierselboven deuren, ramen en kasten), o. -s.
- Fructidor'** (12e maand van den Republik. kalender: Vruchtmaand, Ooftmaand, van 18 Augustus tot 16 September), m. gmv.
- Fructo'se** (vruchtensuker, suiker uit vruchten getrokken), v. gmv. (c = k).
- Fructuar'ius** (rechtst. vruchtgebruiker), m. -sen. (c = k).
- Fru'galiteit'** (matigheid, spaarzaamheid), v.
- Fruit** (vrucht, ooft), v. en o. -en (soorten).
- Fruit'en** (kruiden), ik fruitte, ik heb gefruit: het vleesch -; -pan (braadpan), v. -nen.
- Fruit'stuk** (schilderstuk, fruit voorstellend), o. -stukken.
- Fruit'vrouw** (vrouw, die ooft verkoopt), v. -en; -winkel, m. -winkels.
- Fuchs'ia** (fraaie sierplant met afhangende donkerroode klokbloemen), v. -s: de - heet naar L. von Fuchs, een kruidkundige te Tübingen, † 1556; thans: Fok'sia.
- Fuchs'ine** (roode kleurstof), v. gmv. (ch = k).
- Fu'eros** (Sp. voorrechten), m. mv. (u = oe).
- Fu'ga** (It. muz. twee- of meerstemmig toonstuk, waarin een keurige, weluidende melodie heerscht, die door de verschillende stemmen herhaald wordt), v. -s; ook: Fuge.
- Fuif** (stud. jolige partij), v. fuiven: een - geven.
- Fuik** (korfvormig, over hoepels gespannen net, tot het vangen van visch in stroomend water), v. -en; zegsw. in de - (geloopen) zijn, in de val, scherts. getrouwd zijn, (Cats).
- Fuiv'en** (stud. feest geven, pret maken), ik fuifde, heb gefuifd.
- Fu'la**, Germ. myth. de vertrouwde dienaar van de godin Frigga. (u = oe).
- Full speed** (Eng. met volle snelheid), lees: foel spied.
- Fulminant'** (heftig uitwarend, tierend), bn.
- Fulmineeren** (razen, uitvaren, tieren, vloeken tegen, schelden).
- Fulp** (pluisfluweel), o. gmv.: zijden -, halfzijden -, wollen -; ook: Felp; -en, bn.
- Fumarole** (damp- of gasbron, uitstrooming van gassen en dampen uit spleten in den kraterwand), v. -n.
- Func'tie** (ambtsverrichting, -bediening, post, ambt), v. -tiën, -ties: in - zijn, in dienst; ook, wisk. begrip ter aanduiding v. e. algem. afhankelijkheidsbetrekking; lees: funk'sie.
- Functiona'ris** (dienstdoend ambtenaar, iem. die een post bekleedt), m. -sen. (ct = ks).
- Functioneeren** (als functionaris, als dienstdoende optreden).
- Fundament', fundament'** (grond, grondslag, grondvesting), o. -en; zie Fondament.
- Fundamenteel', fundamentaal'** (ten grondslag liggend, voornaamst, grond-), bn.
- Funda'tie, founda'tie** (stichting, grondslag, grondlegging), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Fundeeren** (stichten); ook: Fundeeren.
- Fundeering** (grondslag, fundament), v. -en.
- Funera'liën** (begrafenisplechtigheden), v. mv.
- Fungeeren** (dienstdoen): - als voorzitter, - als ceremoniemeester, optreden.
- Funicula'ire** (eig. kabel, ook kabelspoorweg), m. -s; de - dient bij steile hellingen en trekt één of meer wagons naar den top van een heuvel, of wel door stoomkracht, waarbij de ijzeren kabel om een trommel wordt opgewonden, of wel door tegenwicht van een trein op de tegengestelde heuvelhelling: de - te Bad-Ems, de - van het Roode Kruis te Lyon.
- Fureur'** (woede, razernij, verwoedheid), v. gmv.
- Fureur' maken** (luiden of grooten bijval inoogsten, grooten opgang maken).
- Fu'rie** (razernij, soldaten-oproer), v. -s, -riën: de Spaansche -, 1576; de Fransche -, 1583.
- Fu'rie** (boosaardig wijf, helleveeg), v. -s, -riën.
- Fu'riën** (myth. de drie wraakgodinnen), v. mv.; zie Eumeniden.
- Furiens'** (razend, dol, witzinnig, woedend), bn. en bw.; -euzer, -t.
- Furio'so** (muz. woest, razend, ruw), bw.
- Fuselier'** (gewoon soldaat, voetknecht), m. -s.
- Fu'sie** (ineensmelting; smelting, gieting, bijzonder metaalgieting; fig. vereeniging van instellingen of partijen), v. -siën, -sies.
- Fusilleeren** (doodschieten): iemand -, als krijgsstraf, lees: fu-zi-lee-ren.
- Fusilla'de** (het doodschieten), v. -s. (ll = l).
- Fust** (groot wijnvat), o. -en: wijn op -.
- Fust'age** (uaatwerk, kisten, waarin koopwaren worden verzonden), v. gmv. (g = zij).
- Fustein'** (weefsel van linnen schering met katoenen inslag), o. gmv.
- Fus'ti** (alle onzuivere afval; het beschadigde, onbruikbare van waren, de tarra er voor), o.
- Fut** (kracht, sterkte van personen), v.: iemand zonder -, er zit geen - in hem, energie; alle - is er uit, levenskracht.
- Futiel'** (nietig, nietswaardig, armzalig), bn.
- Futiteit'** (nietigheid, beuzeling), v. -en.
- Fut'je** (onbeduidend iets), o. -s.
- Fut'selen** (treuzelen, beuzelen, talmen), ik heb gefutseld; -aar (beuzelaar), m. -s; -werk (prutwerk, beuzelarij), o. gmv.
- Futurisme** (ultra-moderne It. schilderkunst der toekomst), o.; zie Impressionisme.
- Fuut** (duiker, zwemvogel), m. futen.

G.

G, v. -'s. De zevende letter van het alfabet, benaming van den vijfden toon in de muziek, sol. Als Rom. getal is G = 460.

G. - Gram, eenheid der gewichten; zie **K.G.**
g.a.w.v. - *Gunstig antwoord wordt verwacht.*

geb. - geboren.

Gebr. - Gebroeders.

Ged. St. - Gedeputeerde Staten.

Gen. - zie Ge'nésis.

Gen. - Ge'nitief, ge'nitivus, 2e naamval.

get. - geteekend.

Gez. - Gezang. - Gezusters.

Gl., guld. - Gulden.

G. M. of Glor. Mem. - *Glorio'sae Memo'riae*, roemrijker gedachtenis. (ae = ee).

gr. 8°. - groot octavo (papierformaat).

gr. m. - *gros'so mo'do*, zie ald.

Gr. M. - Grootmeester.

gymn. - gymnasium, gymnasiaal.

Ga (samentrekking van: *gade*), m. en v. gaden.
Gaaf, v. gaven; zie Gave.

Gaaf (eig. *geefbaar*: ongeschonden, onbeschadigd), bn. en bw.: - porselein, een rij gave tanden; - hout; fig. iets - toestemmen, iets - aannemen, zonder bezwaar: - held, v.

Gaal (boschvogel, meerkol), v. gaaien.

Gaal, m. en v. -en; zie Gaaike.

Gaal (uit papegaai: mikvogel; houten vogel, waarop men schiet), m. gaaien: naar den - schieten, papegaai; ook: -schieten.

Gaafke, gaafken (dicht. vogel, mannetje of wijfje), o. -s, -ns; ook: Gaafke, o. -s.

Gaal (kale streep in wefels, dunne stee in laken of zijde), v. galen.

Gaal (plantk. stalkruid of kattendoorn), v. gmv.: de heete - is een heestergewas, vlinderbloemige plant.

Gaan (zich te voet voortbewegen), ik ging, ik heb en ben gegaan: in den pas -, uit den pas -; zegsw. met (op) looden schoenen -, d. i. langzaam, met vrees of tegenzin gaan; op rozen -, in voorspoed leven; hand aan hand -, gepaard gaan; bij uitbreid. met de diligence -, met den trein -; fig. door de wereld -, zijn weg maken; door den wind -, aan den zwier zijn; recht door zee -, recht op zijn doel af, zonder slinksche wegen; den weg van alle vleesch -, sterven; op de flesch -, failliet gaan, zie Flesch; onder dienst -, dienst nemen; om zeep -, sterven, zie Zeep; het gaat hem voor den wind, voor stroom en wind -, hij heeft voorspoed

Gaan'de (in gang zijnde, gebeurende), bn.: een zaak - houden; wat is er - ?

Gaan'de-en-ko'mende man (in herberg of winkel: de niet-vaste klandizie), m. gmv.

Gaanderij' (ontstaan uit: galerij), v. -en.

Gaan'deweg (van lieverlede, allengskens), bw.: - is hij beter geworden.

Gaans (2e nv. van gaan), o.: een uur -, of $\frac{5}{9}$ K.M. d. i. $\frac{3}{4}$ geographische mijl.

Gaan'stok (wandelsok), m. -stokken. Vl.

Gaap (geeuw), m. gapen.

Gaar (naar behooren gekookt), bn. en bw.: zegsw. hij is niet goed -, hij is half onwijs.

Gaarbak (vergaderbak), m. -bakken.

Gaard (hof, tuin), m. -en; zie: Boomgaard, Rozenggaard, Wijngaard.

Gaard (roede, hengelstok), v. -en; z. Gard.

Gaar'de (tuin), v. gaarden: een dier-; -kijn (dicht. tuintje), o. -kijns.

Gaardenier (dicht. hovenier), m. -s, -en.

Gaar'der (in samenstellingen), m. -s: brieven -, tol -, zie aldaar.

Gaar'kenken (spijshuis, ordinaris), v. -s.

Gaar'koken (koken, tot het gaar is), zij kookte de aardappels niet -, heeft het vleesch niet -gekookt: je moet de spijzen beter -.

Gaar'ne (verwant met begeeren: met genoegen, met lust), bw.: ik doe dat -, heel -.

Gaas (Fr. gaze: dun en doorschijnend weefsel van garen, zijde, goud-, zilver- of ijzerdraad, enz.) o.: (soorten): gazen; de stof heet naar de stad Gaza in Syrië.

Gaas (vlechtwerk van vertind ijzerdraad tot afsluiting van tuinen voor kippen), o. gmv.; ook: Kippengaas.

Gaaf'els (schoenm. els, om gaten in het leer te prikken), v. -elzen.

Gaaf'je (kleine opening), o. -s; zie Gat.

Gaaf'ring (smed. ring, waar de smid zijn yzer op legt om er gaten in te maken), m. -ringen; -schijf (ijzeren plaat vol gaten), v. -schijven; -stempel (werktuig, om gaten in dik leer te slaan), m. -stempels.

Gabaar' of **Gaba're** (Fr. lichter, plat transportschip), v. gabaren.

Ga'ba (O.-I. rijst, ontdaan van het stroo, maar nog in den bolster), v. gmv.

Gab'ber (Bargoensch: eig. kameraad, thans boef, dief), m. -s.

Gab'beren (snateren van kalkoenen; ook: spottend, schimpend lachen), ik heb -gabberd.

Gabelle (Fr. zoutbelasting vóór 1789; ook tolhuus of tolhek op een rijksweg), v. gabellen.

Ga'de, ga (gelijke, echtgenoot), m. en v. gaden:

- en kruost, vrouw en kinderen.

Ga'der (te) (gezamenlijk, te zamen, vereenigd), bw.; ook: Te gaar.

Ga'deren (den. van gader: verzamelen), ik heb gegaderd; -ing, v.; zie Garen.

Ga'deslaan (samenst. met gade, zorg, acht: omlattend beschouwen, goed waarnemen), ik sloeg gade, heb gadegeslagen: iem. of iets -.

Ga'ding (lust, genoegen), v.: dit is van mijn -, zie het Vl. Goesting; ieder vindt hier zijn -, wat hem past, lust.

Ga'dood (snelle of plotselinge dood), m. gmv.

Ga'doop (het doopen in geval van stervensnood door een niet-geestelijke), m. -en. Vl.

Gae'a, myth. godin der aarde, moeder der Titanen of Reuzen, vrouw v. Uranus. (ae = ee).

Gaf'fel (tweeëndig hooiwerk; rondhout, dat met een gevorkt achterend tegen den mast steunt en waaraan een zeil hangt), v. -s.

Gaffelanker (scheepst. tuinker), o. -s.

Gaffeldissel (inspan voor één paard), m. — s.
Gaffeler (jagerst. driejarig hert), m. — s.
Gaffelval (scheept. touw, waarmee de gaffel wordt opgehouden), o. — vallen; zie Val.
Gaffelvormig (den vorm van een gaffel hebbende), bn.: een — e tak.
Gaga (O.-I. droge rijstakker in een omgekapt boschgedeelte), v. — s; ook: Gagah.
Gage (Fr. loon, bezoldiging), v. — s; — is vooral soldij van scheepsvolk, ook van tooneelisten en operazangers. (ge = zje).
Ga'gel (plank. wetriekende katjesdragende heester, Brabantische mirt), m. — s; als stofn. v.
Ga'gel (tanvleesch zonder de tanden), o. — s.
Gagelen, zie Gaggelen.
Gagement' (soldij van mindere militairen, b.v. van soldaten), o. — en. (ge = zje).
Gag'elen (verwant met kakelen: snateren van ganzen), zij heeft — gaggeld; — taal (ganzen taal), v. gmv.; ook: Gageten.
Ga'honger, m.; zie Geewhonger.
Ga'joeng (O.-I. schepemmerij), m. — s.
Gal (blaasachtig gewel boven het kootgewricht van paarden en runderen), v. gallen.
Gal (verwant met geel: bitter vocht, door de lever afgescheiden en, naar men wil, oorzaak van drift, toorn, wrok, vooral v. e. choleriche temperament), v. gmv.: de — bruist hem, de — loopt hem over, hij ontsteekt in toorn; overloop van —, gramschap: zegsw. een duifje zonder —, een onschuldige meisje zonder arglist.
Gal (kleine opening, gebrek in gegoten ijzer), v. gallen.
Ga'la (hoeffest; staatsiekleeding, feestgewaad), o.: groot —, zeer luisterrijk feest; in — zijn, in feestdos zijn; — bal (hofbal, luisterrijke danspartij), o. — bals.
Galactometer (melk-gehalte-meter), m. — s.
Galactose, v.; zie Melksuiker.
Galadegen (degen, behoorende bij een galakostuum), m. — s; — koets (rijtuig voor feestelijke en hooge gelegenheden), v. — en; — kostuum (staatsiekleeding), o. — umen; — voorstelling (nl. in het theater), v. — en.
Gal'ago (kleine Afrik. halfaap), m. — 's.
Galangan (O.-I. smal dijke in een sawahveld), v. — s.
Galant' (hoffelijk, wellevend, voorkomend jegens dames), bn.: — e jongelieden, een — gedrag, een — compliment, — e taal; — er, — st.
Galant' (vrijer, beminde, aanstaande), m. galanten, galants.
Galanterie' (hoffelijkheid, vooral tegenover dames), v. gmv.; — tje, o. — s.
Galanterieën (artikelen tot tooi en opschik), v. mv.: een kermiskraam met —.
Galanterie'kraam (kermiskraam met galanterieën), v. — kramen; — waren (allerlei artikelen van weelde en opschik), v. mv.; — winkel, m. — winkels.
Galant'ne (vleesch, vermengd met reepjes spek en truffels, koud vleesch met dril), v. gmv.
Gal'appel, m. — appels; zie Galnoot.
Galat'ea, myth. nereide, door den cycloop Polyphemus bemind; fig. beeldschon meisje.
Gal'beker (fig. lydensbeker), m. — bekers.
Gal'blaas (ontl. zakje in de lever ter verzameling der gal), v. — blazen: fig. de — stort zich uit, ontlast zich, d. i. de gramschap geeft zich lucht; — hult (jeukbultje, huidbultje, door werking der gal ontstaan), m. — en.
Galeas, galjas' (Venetiaansch koopvaardij-schip der 15e eeuw), v. — sen.

Galei' (lang, open oorlogsvaartuig met laag boord, in beweging gebracht door het roeien van veroordeelde misdadigers, vroeger ook door krijgsgevangenen, in de Middell. Zee), v. — en: iemand tot de — en veroordeelen, naar de — en zenden, hem veroordeelen tot dwangarbeid nl. tot roeien op de galeien; — boef (misdadiger, op de galeien), m. — boeven; — keten (keten, waaraan de galeiboef is vastgekluiserd), v. — s; — slaaf (roeier op een galei, bij de Turken meestal een gevangen Christen), m. — slaven; — straf (vroeger in Frankrijk als dwangarbeid, bij vonnis opgelegd), v. gmv., z. Bagn o.
Galei' (boekdr. langwerpig plankje van eikenhout ter dikte van 0.01 M., waarop het zetwerk uit den zethaak wordt overgebracht), v. — en.
Gal'engang, v. — s; zie Galangan.
Galerij' (zuilenloopgang, lange, overdekte, door zuilen ondersteunde gang rondom een gebouw, ook mijngang), v. — en; zie Gaanderij.
Galerij' (schilderij- of kunstzaal), v. — en.
Galerij' (in den schouwburg, de bovenste rij open plaatsen), v. — en; zie Tribune.
Galg (sig. dwarsbalk tot het ophangen van misdadigers), v. galgen: iemand tot de — veroordeelen, verwijzen, doemen; zegsw. de — ziet hem uit de oogen, de schurkerij; hij is van de — gedropen (gevallen), d. i. hij ziet er mager, akelig, ellendig uit; het is boter aan de —, ook: boter aan de — gesmeerd, d. i. 't is vergeefsche moeite, z. Rad en Wipgalg.
Galg (wip boven een put), v. galgen.
Galg (draagband, bretel), v. galgen.
Galgant' (O.-I. plant, wier wortel geneeskrachtig is), v. — en; zie Galigaan.
Galg'berouw (fig. valsch, onecht berouw), o.
Galgebrok (galgenaas, persoon die waard is te hangen), m. — brokken; — maal (het laatste maal, dat de tot de galg veroordeelde nuttigde en dat uit de spijzen zijner keus bestond), o. — malen; scherts. afscheidmaal.
Gal'gen (aan de galg brengen), het galgt, het galgde; de volt. tijden bestaan niet.
Gal'genaas (het tijk van den gehangene, fig. persoon, waard aan de galg den vogels tot aas te strekken), o. — azen; zie Hangebast.
Galgenhumor (bittere scherts, die de veroordeelde tot de galg zelf 'n zijn stervensuur zich soms laat ontvallen, of ook klinkt uit den mond van het volk), m. gmv.
Gal'gestrop (scheldn. kwajongen, galgenaas), m. — stroppen; — tronie (ironie van een schurk), v. — s; — veld (veld, waarop de galg stond), o. — velden.
Galligaan' (verwant met galgant: op Sumatra in 't wild groeiend cypergras), v. — ganen.
Gallie'a (Bijb. landschap in Palestina ten W. van het meer Genesareth), o.; — leesch (uit Galilea), bn.: wat staat gij daar, — e mannen!
Gallie'l, Galileo, 1564–1642: beroemd wiss. sterrenkundige, te Pisa in Italië geboren, ontdekker v. d. beweging der aarde om de zon; zie E pur si muove.
Galim'τίας (brabbeltaal, wartaal, onzin), o.
Galjas', v. — sen; zie Galeas.
Galjoen' (groot Spaansch koopvaardij- of oorlogsschip uit de 17e eeuw met drie of vier masten en hoog boord), o. — s, — en.
Galjoot' (kleine galei; platbodemd roeivaartuig met twee of drie masten), v. — joten, — s.
Gal'len (ontdoen van de gal, b.v. een visch), ik heb — gald: hij weet de bot te —, d. i. fig. de zaak te beredderen.

Gallicaansch', bn.: de -e kerk, de R.-K. kerk in Frankrijk, voorzover deze van de 14e tot de 18e eeuw stond onder den invloed der z.g. Gallicaansche vrijheden.

Gallies'me (woord of uitdrukking, ontleend aan 't Fransch taaleigen; eigenaardige Fransch getinte uitdrukking), o. -n, b.v. op zijn schreden terugkeeren, dat kost duur, zich rusten.

Gallië (aardr. het tegenwoordige Frankrijk, Romeinsche naam v. h. land der Gallen, door Julius Caesar veroverd, 58-50 v. C.), o. gm.v.

Galliër (gesch. bewoner van Gallië), m. -s.

Gallig (lijdende aan overmaat van gal), bn.: hij is wat -; de schapen worden soms - en sterven; -er. -st; fig. driftig, boosaardig, toornig, gemelijk; -heid, v. gm.v.; zie Gal.

Gallisch (nan of uit Gallië), bn.: de -e taal.

Gallomaan' (iemand, dwepend met al, wat Fransch is), m. -anen.

Gallomanie' (overdreven ingenomenheid met al, wat Fransch is, bijzonder met de Fransche taal en de Fr. mode en manieren), v.: - heeft ons volk steeds gekenmerkt.

Gallon (eenheid der Eng. inhoudsmaten voor natte droge waren, ruim 4.54 L.), m. -s.

Gallophiel' (vriend v. Frankrijk en van al, wat Fransch is), m. -en. (ph = f).

Galm (weerklinkend geluid), m. galmen.

Galm'bord (schuin gesteld, houten bord in de galmgaten v. een toren; klankbord boven een preekstoel), o. -borden.

Galmel' (zinkerts), o. gm.v.

Galmen (den. van galm: een galm voortbrennen). ik heb, het heeft -galmd, fig. weerklinken: Napoleons naam galmd door Europa.

Galm'gat (klankgat in den toren), o. -gaten.

Galnoot (nootvormige uitwas aan de bladeren van eikeboomen, ontstaan door den steek der galwesp), v. -noten; ook: Galappel.

Gal'notenzuur (het zuur der galnoot), o. gm.v.

Galon' (weefsel van goud- of zilverspinsel). o. -nen, -s; bij uitbr. passement van wol, zijde of andere stof: een grijze zomerbroek met een zwart -; -wever, m. -s.

Galonneeren (met gouddraad bestikken of borduren, met galon beleggen).

Galop' (Fr. springloop, snelrit van een paard), m. galops: in vliegende -.

Galop' (Hong. dans in twee tempo's), m. -s: een wilde, woeste -; zie Galoppade.

Galoppa'de (eig. gegaloppeer: vroegere benaming van den galop, ook galopmuziek), v. -s: galoppades is ook het meer. van galop.

Galoppeeren (den galop dansen: met sprongen loopen of rijden); fig. overijld handelen zie: Zich vergaloppeeren.

Galpen (huiten, janken), ik heb gegalpt: de vossen -; -ing, v. -en. gew.

Gal'spat (zuchtig gezwel aan het pootgeuricht van paarden), v. -spatten.

Gal'steen (ontl. steenachtige zelfstandigheid in de oalblans), m. -steenen.

Galvanisch (nat. betrekking hebbende op, voortgebracht wordende door, in werking gebracht wordende door galvanisme), bn.: een -e batterij, een -e stroom, een -e ontleding, een -e keten; -e vergulding, -e verzilvering; zie Galvanodure.

Galvanisch element', o. -en. ook **Vol'tasch element**, middel tot opwekking v. galvanische electriciteit; zoo genoemd n. Galvani, geneesheer te Bologna (1789) en Volta, professor te Pavia (1790), door wie de eerste ontdekkin-

gen, hierop betrekking hebbende, zijn gedaan. **Galvaniseeren** (nat. dengalvanischen stroom aanwenden tot een bepaald doel, b.v. als geneeswijze of genezend middel, als bijt- of etsmiddel door een draad te doengloeten, als middel om een laagje metaal b.v. goud op iets af te zetten): ijzerdraad -, d.i. met zink overdekken of bekleeden. (s = z).

Galvanis'me (chemische electriciteit, welke ontstaat door inwerking op elkaar van twee ongelijksoortige stoffen, b.v. koper en zink of metalen en zuren), o. gm.v.; het - is genoemd naar den geneesheer Galvani te Bologna; zie Galvanisch element.

Galvanocaustiek' (de kunst van te etsen door middel van een galvanisch gloeiend-gemaakt draad), v. gm.v.

Galvanochromie' (het kleuren van metalen door galvanische stroomingen), v. gm.v.

Galvanodure' (het vergulden langs galvanischen weg), v. gm.v.

Galvanoglyphie' (de kunst, om reliëf-beelden langs galvanischen weg op metalen platen te doen ontstaan), v. gm.v. (ph = f).

Galvanographeeren (het maken van platen, prenten, enz. langs galvanischen weg).

Galvanographie' (de kunst, om langs galvanischen weg op een met verf bestreken plaat teekeningen in te bijten, die dan voor de pers kunnen dienen), v. gm.v. (ph = f).

Galvanographisch (ontstaande langs den weg der galvanographie), bn. (ph = f).

Galvanographiseeren; zie Galvanographieeren. (ph = f).

Galvanometer (werktuig tot meting van de kracht v. d. electricischen stroom), m. -meters: de astatiche - van Nobili; de spiegel- van Thomson; zie ook: Galvanoscoop.

Galvanoplastiek' ('t afdrukken, gewoonlijk in koper, door de chemische werking van den galvanischen stroom, van munten, medailles, houtsneden en andere voorwerpen), v. gm.v.: -plastische kopieën van houtsneden, meest gebruikt als figuren in werken over natuurkunde, heeten ook wel cliché's.

Galvanoplastisch (de galvanoplastiek betreffende), bn.: langs -en weg.

Galvanoscoop (werktuig, om de aanwezigheid en de richting van zwakke stroomen te doen zien), m. -copen: een - heet soms ook wel galvanometer.

Galvanostegie' (de kunst, om metalen voorwerpen langs galvanisch-electrischen weg met een dun, goed hechtend laagje van een ander metaal, b.v. zilver, nikkel, goud, koper te bedekken), v. gm.v. (g = zg).

Galvanotherapie' (geneeswijze langs galvanischen weg), v. gm.v.

Galvanotypie' (kunst, om gravures door e. galvanischen stroom te verkrijgen), v. gm.v.

Gal'vlieg (tweevleugelig insect, welks larven op plantenblaren een soort van galappels vormen), v. -vliegen.

Gal'wesp (vliesvleugelig insect, welks steek den galappel doet ontstaan), v. -wespen.

Gaman'der (libbloemige wilde salie), v. gm.v.

Gaman'derlijn (leeuwenbekachtige plant, een soort van eereprijs), o. gm.v.

Gamba'de (lichtsprong, fig. uitvlucht), v. -s.

Gam'be (muz. een knievoel, met de knieën vastgehouden wordende bas), v. -n. vero.

Gamb'ler, gamb'bir (O.-I. struik, wiens sap het gambir bevat), v. -s; zie Sirih.

- Gambiet'**, **gambit'** (een misleidende zet in het schaakspel), v. —en.
- Gamb'bir** (een der hoofbestanddeelen van de betelpruim, in den vorm van koekjes, plaatjes, dobbelsteentjes, bevattende het gecondenseerde sap uit de bladeren en de jonge takjes v. den gambier-struik), o. gmv.; zie Betel.
- Gambri'nus**, Duitsche vorst der legende, uitvinder v. h. bier.
- Ga'melan**, **ga'melang** (O.-l. een soort van metaalharmonica), m. —s; ook de gezamenlijke instrumenten van een Javaansch orkest, als: *rebab*, *tjelempoeng*, *soeling*, *kendang*, *bonang*, enz.; zie aldaar.
- Gamin'** (Fr. straatjongen, kwajongen), m. —s.
- Gan'ma** (toonladder, toonschaal), v. —'s; de —'s spelen, zingen; ook: *Gamme*.
- Gan'der** (mannetjesgans), m. —s; zie Gent.
- Ganf** (fig. *quit*, *gannef*, *snaak*), m. —en.
- Gang** (verwant met *gangen*, gaan; *loop*, *tocht*), m. *gangen* — met *tragen* —, *zijn* — *versnellen*, op *mijn* — naar *huis*; zegsw. *ga je* —, handel naar goeddunken; sport: — hebben, — *kriggen*, b.v. bij het fietsen, zie *Gangmaker*.
- Gang** (deel van een huis, onderaardsche weg), v. *gangen*: een *smalle* —, een *lange* —, in een huis; een — *in een mijn*, *in een berg*; — *etje*, o. —s.
- Gang'baar**, bn.: koers hebbend, of geldig b.v. van munten; fig. een — *bare uitdrukking*, gebruikelijke; een — *denkbeeld*, heerschend.
- Gang'boord** (scheepst. *waring*, *smal pad in de volle lengte langs het boord*), o. —boorden; ook: *scheepstrap*, d. i. plaats, waarlangs passagiers het schip verlaten; zie *Valreep*.
- Gang'deur** (*deur*, *die in de gang uitkomt*), v. —deuren; — **klok** (*klok*, meestal een staande of Friesche klok in de gang van een huis), v. —klokken; — **looper** (*smal gangtapijt*), m. —loopers.
- Gang'liën** (*zenuwknopen*), o. mv., — **liën-cellen**, cellen v. h. centrale zenuwstelsel.
- Gang'maker** (sport. *voortrijder van een kampioen bij een wielervedstrijd*), m. —makers; de fietser kan dan in volle vaart en blindelings volgen.
- Gang'pad** (*voetpad*; *pad in kerk of zaal*), o. —paden; als *Ds. Z. preekt*, *zijn zelfs de —paden vol met toehoorders*.
- Gang'spil** (een kaapstander op schepen, een soort v. *loodrecht staand windas*), o. —spillen.
- Gang'werk** (*raderwerk van klok of horloge*), o. gmv.
- Gan'nef** (uit het Joodsch: *dief*, *schelm*, fig. *looze vos*, *leeperd*, *quit*), m. —nefen en —neven.
- Gan'nefen**, **gan'neven** (*behendig stelen*, *kapen*), ik *gannefde*, heb *gegannefd*.
- Gans** (*inheemsche zwemvogel*), v. *ganzen*: een *vette* —, een *logge* —, de *wilde* —, de *tamme* —; de *Canadasche* —; zegsw. *hij loont als een vette* —, waggelend; sprookjes van *Moeder de* —, zie *ald.*; zegsw. *maak dat de —zen wijs*, aan onnoozelen; *loopen als de —zen*, één voor één achter elkaar; spreekw. *De gebraden —zen komen iemand niet in den mond vliegen*, d. i. zonder moeite of inspanning krijgt men den kost niet; fig. *onnoozel meisje*, *domme vrouw*: *Wat een gansje*, of *gans!*
- Gansch** (eig. *ongedeerd*, *gezond*: *geheel*, *volkomen*, *in elk opzicht*), bn. en bw.; zie *On-gansch*; —en *gaar*, *volkst.* totaal.
- Gan'schelijk** (*geheel en al*, *in allen deele*), bw.; zie *Godganschelijk*.
- Gans'knuppelen**, o. gmv.; — **sabelen**, o. gmv.; — **slaan**, o. gmv.; — **trekken**, o. gmv.: dit zijn of waren volksvermaken.
- Ganteeren** (*handschoenen aandoen of aantrekken*): *zich* —.
- Ganyme'des**, **Ganymed'**, myth. de schoonste der menschen, ten hemel opgenomen als schenker van Jupiter; fig. een zeer schoon jongeling, ook schenker i. e. gezelschap.
- Gan'zegat** (*dom persoon*; *student van het eerste jaar*), o. —gatten.
- Gan'zebek** (*bek v. e. gans*), m. —ken; — **bout** (*bout v. e. gans*), m. —en; — **lever** (*lever v. e. gans*), v. —s; — **leverpastel**, v. —en.
- Gan'zenbloem** (*plantk. weidebloem*), v. —en; — **bord** (*bekend ganzen spel voor kinderen*), o. —en; — **distel** (*plantk. de ruwe melkdistel*), v. —s; — **ei** (*ei der gans*), o. —eieren; — **hagel** (*grove hagel, om wilde ganzen te schieten*), m. gmv.; — **hoeder**, m. —s; — **jacht**, v. gmv.; — **markt**, v. —en; — **kroos** (*eendenkroos*), o. gmv.; — **muur** (*veldeereprijs, blauwe murik*), v. gmv.; — **oog** (*het oog eener gans*), o. —oogen; — **oogjes** (*ronde in servetgoed geweven figuurtjes*), o. mv.; — **roer** (*jachtgeweer met langen loop*), o. —roeren.
- Gan'zepen** (*pen uit den staart van een gans, gesneden als schrijfpen*), v. —pennen.
- Gan'zerik** (*gander, gent*), m. —en. *gew.*
- Gan'zerik** (*roodachtig zilverkruid*), v. gmv.
- Gan'zetong** (*tong van een gans*), v. —tongen; ook volksnaam v. h. *Taschkruid*.
- Gan'zevoet** (*wildgroeiende plant van de familie der melden*), m. —voeten: de — *groeit op de kwelders onzer Wadden*.
- Gap'en** (*geeuwen*), ik heb *gegaapt*: 't is zoo warm, dat de musschen op het dak zitten te —, den bek wijd openzetten; fig. een *gapende afgrond*, het *gapende graf*, een *gapende wonde*, wijd open; *wat sta je daar weer te* —, *nieuw-gierig alles af te spieden*; — **er**, m. —s; *In den —er*, *uithangteeken van een apothek*: houten kop met open mond en uitgestoken tong.
- Gap'en** (*visschersterm voor het vaneengaan der schalen van oester of mossel*), zij *gaapte*, heeft *gegaapt*; zegsw. — *als een oester*, wijd.
- Gap'perig** (*slaperig*), bn.; — **er**, —st.
- Gap'ping** (*opening, leemte, bres*), v. —en: een — *aanvullen*, een *opening sluiten*.
- Gap'koers** (*handel. valsche koers*), m. —en.
- Gap'pen** (*gannefen, ganneven*), ik *gapte*, heb *gegap*, *gmz.*; — **per**, m. —s.
- Gaps** (*handvol*), v. —en. *gew.*
- Gara'ge** (Fr. *bewaarplaats van automobielen, motor-fietsen, fietsen*), v. —s. (g = zij).
- Garane'ne** (*meeekrapuitreksel, verfstof*), v. gmv.: *thans*, *bereiding der — uit koolteer*.
- Garandeeren** (*ergens voor instaan, borg-blijven, waarborgen*).
- Garant'** (*borg*), m. —en.
- Garantie** (*waarborg, borgstelling, vrijwaring*), v.: een *rijwiel koopen met een jaar* —; — **bewijs**, o. —bewijzen. (t = ts).
- Garçon'** (Fr. *vrijgezel*; *koffiehuisknecht, kellner, tafelbediende*), m. —s. (ç = s).
- Gard, gar'de** (*roede, strafwerktuig*), v. *garden*: *hij moet de — nog hebben*, onder tucht staan: *de — van St. Nicolaas*, zie *Gaard*.
- Gar'de** (Fr. *de koninklijke wacht, ook keurbende in het leger van Napoleon I*), v.: *de nationale* —, *burgersoldaten in Frankrijk*; ook *persoon* — *champêtre*, *veldwachter*, in 't Vl. *Champieter*; — **d'honneur**, *eerewacht*: *de — van Napolen*, opgericht 1 April 1813, zij

bevatte de aanzienlijkste jongelui v. ons land.
Garderobe (Fr. kleerkast; al de kleeren van iem. samen, kleeervoorraad), v. -s.
Gardiaan (R.-K. opperste of overste in een Franciscanenklooster, wordt voor drie jaar gekozen), m. -anen, -s: hier is de pater -.
Gar'doe-huisje (O.-l. wachthuisje), o. -s.
Gareel (leeren halsgordel, b.v. van eenpaard), o. -en: een trekdiër in 't - slaan, voor den arbeid gereed maken; zegsw. in 't - loopen, arbeiden, zwoegen; iemand in 't - spannen, slaan, hem duchtig aan den arbeid zetten: dag aan dag in 't - van zijn plicht gestlagen zijn; bij uitbr. de trekstrengen, die aan den halsgordel vastzitten: in 'tzelfde - loopen, een zelfde taak of werk hebben, samen arbeiden, ook Greel; -boom (disselboom van een tweespanswagen), m. -en.
Ga'ren (gesponnen draad), o. -s: er is ka-toenen, wollen, zijden, linnen -; -afhaspelen, arwiden; - tweernen of twijnen, dubbelen.
Ga'ren, bn.: een paar - handschoenen, d. i. van garen vervaardigd.
Ga'ren (uit gaderen: te zamen brengen, verzamelen), ik gaarde, heb gegaard: zie de bindster -, (Staring), zie Gaderen.
Ga'ren-en-band-winkel (winkel, w. i. men garen en lint in het klein verkoopt), m. -s.
Ga'renspoel (scheepst. een eenvoudig werktuig, bestaande uit een rad en een spil tot het maken van schiemansgaren), v. -en; zie ook Touwpluizen.
Garf, gar've (schoof, bos halmen), v. garven.
Garfboer (die nl. graan als pacht heeft te betalen), m. -en; -pacht (huur, die deels met geogste garven wordt betaald), v. -en; -plichtig (verplicht tot het opbrengen van garfpacht), bn.; -zaad (koren, dat in plaats van geld aan den verhuurder wordt opgebracht), o. -zaden.
Gargouille (Fr. drakenkop, duivelskop, monsterkop als waterspuwer b.v. aan dakgoten van Gotische kerken), v. -s. (oui=oe-ie).
Garm (jonge ooi, die nog niet gelammerd heeft), v. garmen.
Garmer, Germ. myth. de Noordsche helhond, die bij den wereldbrand tegen de Asen optrekt, doch omkomt in zijn strijd tegen Tyr.
Garnaal (kleine zeekeest, schaaldiertje, lig. het beeld van nietigheid), v. -nalen; zegsw. een geheugen of memorie hebben als een -, een heel klein of zwak; een verstand hebben als een -, niet veel brein bezitten.
Garna'lenbroodje (broodje met gepelde, gekookte garnalen), o. -s; -kroketje of -pasteitje, o. -s; -geheugen (zeer zwak geheugen), o. -s; -verstand (klein verstand), o.; -vrouw (met garnalen), v. -en.
Garneeren (opsieren b.v. een kamer; een kleedingstuk bezetten met kant, fluweel, enz.); -sel (optegsel, bezetsel), o. -s.
Garnisaalr (soldaat, die ergens bij wanbetaling v. belasting ingekwartierd wordt), m. -s.
Garnituur (garneersel, versiering; een volledig stel diamanten), o. -turen, -tje: een schoorsteen -; een prachtig diamanten -.
Garnizoen (bezetting van fort of vesting), o. -en: in - liggen; zegsw. groote parade en klein -, groote ophef en niet veel zaaks.
Ga'roe (plantk. flijngestamptegaroebast, zekere zelf). v. gmv.; -boom (zekere heester, peperboompje), m. -boomen; -zalf (zalf van garoebast), v. gmv.

Garst, gerst (graangewas), v. gmv.
Garstig (vettig, tranig, ranstig, bedorven), bn. en bw.: -e boter, - vet; -er, -st; fig. een -e waarheid, (Potg.), onaangenaam.
Garstigheid (gortigheid van spek), v. gmv.
Gar'ter-orde (Eng. ridderorde, nl. van den Kouseband), v.; zie Honi.
Gar'ven (in garven binden), ik garfde, heb gegarfd; -er, m. -s; -ing, v. gmv.
Gas (kunstmatig woord, door Van Helmond † 1644 gevormd uit chaos, d. i. nevel, damp: yle, ontastbare, veerkrachtige, ontbrandbare stof, bijzonder uit steenkolen), o. -sen; ook bij afkorting voor gastlicht, gaslamp: het felle - zal mijn oogen bederven; het - opdraaien.
Gas'co (een soort van spel bij het quadrilleeren, met de twee zwarte azen als hoofdtroeven), m.; hij won dien avond twee -s.
Gaseo'guer (iemand uit Gascogne in Frankrijk; fig. bluffer, zwetser, grootspreker), m. -s.
Gasconna'de (opsnijderij, snoeverij, als van Gascogners), v. -s.
Gasfabriek (inrichting, waar lichtgas uit steenkolen gestookt wordt), v. -en; -gloeelicht (licht van een gasgloeilamp, die nl. voorzien is van een gaskousje), o. gmv.; -houder (grote gasketel bij de gasfabriek), m. -s; -kachel (kachel, die met gaspitten verwarmd wordt), v. -s; -kroon (gaskroonlamp), v. -kronen; -lantaarn, v. -s; -leiding (buiszennet voor toevoer van gas), v. -en; -licht, o. -en; -meter (kastje met raderwerk, en met wijzers, die de hoeveelheid verbruikt gas aangeven), m. -s, zie Gazometer; -motor (beweegmachine, door gasontploffing in den cylinder voortgedreven), m. -to'ren: de - werd in 1860 door Lenoir geconstrueerd en in 1880 door Lange en Otto verbeterd; -pit (gasbek, -vlam), v. -ten.
Gas'peldoorn, -doren (doornig heester-gewas, gemeene doornstruik), m. -en, -s.
Gast (eig. vreemdeling; iemand dien men aan zijn disch opneemt en onthaalt), m. en v. -en: een welkome -, een hooge -, een vreemde -, spreekw. Zoals de waard is, vertrouwt hij zijn -en, d. i. men vertrouwt anderen naar zich zelve, zie Waard; fig. een kloeke -, man; men had Mevr. Ristori als -, toon. d. i. zij behoorde niet tot het vaste personeel, zie Gastrol; een ongere -, een woesteling.
Gasteeren (tooneel: gastrollen vervullen).
Gastereeren, gastreeren (te gast gaan, deelnemen aan een gastmaal).
Gast'heer (huisheer, die een gast ontvangt en onthaalt), m. -heeren.
Gast'huis (huis ter verpleging, ook ziekenhuis), o. -huizen: in 't - liggen, er ziek liggen; zegsw. het is daar geheel een -, zij liggen er allen ziek; zie Hospitaal.
Gast'maal (feestmaal, banket), o. -malen.
Gast'rilloog (buispreker), m. -logen.
Gast'risch (wat de maag, den buik betreft), bn.: de -e koorts, die haar oorsprong heeft in ongesteldheid van maag of ingewanden.
Gast'rol (toon. rol, waarin een vreemd tooneelspeler als gast optreedt), v. -rollen: een - vervullen, in e. gastrol optreden; zie Gast.
Gastronomie (fijne kookkunst), v. gmv.
Gastrono'misch (de fijne kookkunst betreffende), bn.: -e bekwaamheden.
Gastronoom (lekkerbek, smulbroer), m. -nomen: ik ben - noch epicurist, (Potg.)

- Gastvriend** (persoon, dien men als gast onthaald heeft), m. -vrienden.
- Gastvrij** (eig. vrij, d. i. mild voor zijn gast; gul, om te onthalen, herbergzaam), bn. en bw.; -vrijheid, v. gmv.
- Gastvrouw** (huisvrouw, door wie iem. als gast onthaald wordt), v. -vrouwen.
- Gat** (open plaats, opening, doorgang), o. gaten; **gaatje**, o. -s: een - in den dijk; zegsw. ergens geen - in zien, d. i. geen uitweg, fig. geen uitkomst; een - in den dag (in den morgen) slapen, zeer laat opstaan; een - in de lucht slaan, scherts. een gebaar van verbazing maken; *praatjes vullen geen gaatjes*, men richt er niets mee uit; aandr. *het Brielsche, het Goereesche* -, open plaats of vaarwater tusschen kusten of banken; zegsw. *iemand in de -en hebben*, hem in 't vizier, in 't oog hebben, gmv., zie *Vizier*.
- Gat** (nest van een stad of dorp), o. gmv.; 't is hier een echt -.
- Gat** (zitvlak, achterste), o. gatten. gmv.
- Gaten** (van gaten voorzien), ik heb gegaat.
- Gatenplateel** (groot aarden bord met gaatjes er in, om de gewassen sla te laten uitdruppelen), o. -plateelen; ook: -teel, v. -teilen.
- Gaucho** (zwerfend jager en herder in de pampa), m. -'s.
- Gaudemus**, Lat. *Laten wij ons verheugen*.
- Gaudium**, Lat. *vreugde, verlustiging*.
- Gaufreeren** (met figuren bedrukken, ook: fijn plooiën), (au = oo).
- Gauw** (snel, vlug, rap), bn. en bw.; -er, -st; -heid (vlugheid), v.; -igheid (handigheid), v. -heden; -te, v. gmv.
- Gauwdief** (eig. gauwe, behendige, vlugge dief), m. -dieven; -dieventronie (bakkes van een gauwdief), v. -s; -dieventaal (bargoensch), v. gmv.; -dieverij, v. -en.
- Gauwerd** (vluggerd, slimmerd), m. -s.
- Ga've** (talent, datgene, wat den mensch is gegeven of geschonken door de natuur), v. -n: de - der welsprekendheid, der poëzie, der talen, ook: gift, geschenk, zie *Gaaf*.
- Gavial** (snavelkrokodil v. d. Ganges), m. -s.
- Gavotte** (muz. dansstukje in tweekwartsmaat; die oude dans zelf), v. -s.
- Gazel** (kleine en mooie antilope: zeker hert in N.-Afrika en Z.-W. Azië), v. gazellen.
- Gazellenoog** (oog eener gazel, fig. schoon meisjesoog), o. -oogen.
- Gazen**, bn.: een - sluier, gewaad, doek, zeef, van gaas; -gordijnen; -vleugels, -vlerkjes.
- Gazometer** (gasmeter), m. -meters.
- Gazon** (graszode; groen grasperk of grasvlakte in tuin en bosch), o. -s.
- Gazonneeren** (met graszoden beleggen, tot een grasperk of gazon maken).
- Ge** (voorvoegsel), in: -broeders, -peupel, -bladerde, -tweën, -drieën, bet. samen; -bak, -braad, -bouw, bet. voortbrengsel; -brom -fluit, -kerm, bet. herhaling; -rouw, -wis, -streng, bet. versterking; -spoord, -laarsd, -wiekt, bet. hebbende.
- Ge** (voorvoegsel), dient tot afleiding van w.w. en tot vorming van volt. deelw. b.v. *Gebeuren*, -bieden, -bruiken, -denken, -dijen, -doogen, enz.; een afgeleid w.w. met een der voorvoegsels: be-, er-, ge-, her-, ont-, ver mist in het volt. deelw. het voorvoegsel ge.
- Geaard** (den aard hebbende), bn.; -heid, v. -heden; zie *Rechtgeaard*.
- Geabimeerd** (bedorven, te gronde gericht), bn.; zie *Abimeeren* 1).
- Geabonneerd**, vd.: ik ben op dat werk -, d. i. ingeteekend; -e (intekenaar, ingeschrevene), m. en v. -n; zie *Abonneeren*.
- Geaccidenteerd** (niet-horizontaal, methoogten), bn.: een - terrein. (cc = ks).
- Geaccrediteerd**, bn.: een - handelshuis, het vertrouwen hebbende; zie *Accrediteeren*.
- Geacharneerd** (verwoed, verbitterd; verzoet, sterk gesteld op), bn.
- Geacheveerd** (voltooid, voleindigd; uitstekend), vd. en bn.: een -e opvoeding.
- Geacht** (geëerd, gezien), bn.: de -e voorzitter, de -e spreker; zie *Hooggeacht*.
- Geaderd** (hebbende aderen), bn.: -marmmer, blauw -e slapen.
- Geadresseerde** (persoon, aan wien een brief gericht is), m. en v. -n.
- Geaffaireerd** (druk, bedrijvig, veel omhanden hebbende), bn. (ai = è).
- Geaffecteerd** (gemaakt, gekunsteld, niet natuurlijk), bn.; -heid, v. gmv.
- Geagiteerd** (onrustig, zenuwachtig), bn.: iem. kan - zijn; ook de markt kan - zijn, nl. als de prijzen sterk op en neer gaan.
- Geagreëerd** (toegevoegd, plaatsvervangend), bn.: een - klerk, die den patroon vervangt.
- Geallieerden** (bondgenooten), m. mv.
- Geangliseerd** (op Engelsche wijze gekortstaart), bn.: een - paard. (s = z).
- Geanimeerd** (opgewekt, vroolijk, druk), bn.: een - gesprek, een -e partij, een - concours.
- Gearmd** (arm in arm), bn.: zij gingen -.
- Geappeld** (appelgrauw), bn.: een - paard.
- Geaspireerd** (met aanademing uitgesproken), bn.: de -e keelklank g.
- Geassureerde** (persoon, ten wiens behoeve een verzekering is aangegaan), m. en v. -n.
- Gebaar** (beweging met handen, armen, enz. bij 't preeken, declameeren), o. gebaren: een deftig -, een afwijzend -, te veel gebaren maken; zie *Ge ste*.
- Gebak** (baksel, taart), o. -ken; -je, o. -s.
- Ge'bang** (O.-I. waaierpalm), m. -s: het nut, dat de Javanen van den - trekken, is zeer groot, (Veth.). (e = ee).
- Geban'nene** (persoon, die uit het land gebannen is), m. en v. -n; z. *Verbannen*.
- Geba'renkunst** (de kunst, om passende gebaren te maken bij 't voordragen, reciteeren, preeken, enz.), v. gmv.; -spel, o. gmv.; -taal (het uiten van gedachten door gebaren), v. gmv., zie *Mimiek*.
- Geb'be** (schepnet, netaaneengaffelstok), v. -n.
- Geb'ed** (de daad van bidden, verheffing van het hart tot God), o. gebeden: het huis des -s, de tempel, de kerk; in den gebede; ook een gebeds-formulier; -enboek (boek met gebeden), o. -boeken.
- Gebeld'houwd** (met beeldhouwwerk versierd), bn.: een fraai -e kast.

1) **Ge-**, voor de met dit voorvoegsel beginnende vreemde bijv. nw., afgeleid van uitheemsche woorden, zoeken men het w.w. in de onbep. wijs of het naamwoord, waarvan ze zijn afgeleid, waar dan hun beteekenis kan blijken; slechts een beperkt getal is in deze lijst opgenomen.

- Gebbeeld'werkt** (als beeldwerk uitgevoerd), bn.: een sleutel van fijn — goud.
- Gebeente** (geraamte, stoffelijk overschot; scherts. lichaam), o. gebeenten: wee je —!
- Gebef't** (van een halsstijpe of bef voorzien), bn.: dominee was gemanteld en —.
- Gebeid'** (op jeneverbessen of -beien overgehaald), bn.: een glaasje — e jenever; als zn. v.: zie Dubbelgebeide.
- Gebekt'** (hebbende een bek of snavel), bn.: spreekw. Elk vogeltje zingt, zooals het — is; zie Vogel.
- Gebelgd'** (verstoord, boos, kwad), bn.; —heid, gmv.; zie Belgen.
- Geberg'te** (aandr. een groep van bergen, een bergstreek), o. —n: een hoog —, een steil —; het Karpathische —, bergketen.
- Gebeten** (vergramd, nijdig, vertoornd), bn.: hij is zeer op u —, verbitterd.
- Gebeten**, van 't Hondje —; zie Hondje.
- Gebeteren** (beter maken, verhelpen), alleen gebruikelijk in de onbep. wijs: iets niet kunnen —, het niet kunnen helpen.
- Gebeuren** (voorvallen, geschieden, plaats hebben), het — beurde, is —beurd.
- Gebeur'lijk** (mogelijk), bn.: —e dingen, die nl. gebeuren kunnen; —heid (mogelijkheid), v. —heden; w. g.
- Gebeur'tenis** (voorval, feit), v. —sen: een belangrijke —, een blijde —, de loop der —sen.
- Gebied'** (heerschappij, macht, gezag; rijk, staat), o.: onder iem. — staan, het — voeren, het — der Romeinen, het — eener stad, het — der Nederlanden, bij uitbr. het — eener rivier, d. i. het overland, het stroom—; fig. het — der geschiedenis, der kunst, der taal, d. i. kring of omvang dier zaken of onderwerpen.
- Gebieden** (bevelen, gelasten), ik gebod, heb boden; —er (heerscher, meester), m. —s; —ster (meesteres), v. —s.
- Gebiedend** (bevelend), bn. en bw.: een —gebaar, op —en toon spreken; —eischen.
- Gebiedende wijs**, v., spraak: wijs, die een gebod, een verbod, een verzoek uitdrukt; zie Imperatief.
- Gebint'**, —bin'te (verwant met binden: balkwerk, samenstel van balken), o. —binten: de —n van een dak.
- Gebit'** (verwant met bijten: boven- of onderrij tanden en kiezen), o. —ten: een schoon —, een valsch —; het — van een toom, d. i. ijzeren stang of mondstuk; zegsw. het — op de tanden nemen, op hol gaan.
- Geblaard'** (met blaren of bleinen bedekt), bn.: zijn geheele gelaat was —.
- Geblaard** (met een vlek voor den kop, bij runderen), bn.: een —e koe.
- Geblaat'** (het herhaald blaten), o. gmv.: het — der schapen; zie Mekken en Blaten.
- Gebla'derte** (de blaren samen, bij dichters: gebladert, geblaarte), o. gmv.
- Geblasteerd'** (over-verzadigd, ontzenuwd door 't genieten), bn.; zie Blasé. (s = z).
- Geblasten**, vd.; spreekw. Beter hard — dan den mond verbrand, fig. het is beter vooraf wat omslag of drukte te maken, dan schade te lijden; hij is —, hij is er van door, weg, heeft zich uit de voeten gemaakt, volkst.
- Geblindeerd'** (aan alle zijden beschut of gedekt), bn.: een —e trein in oorlogstijd, —e schietgaten; zie Blindeeren.
- Gebloemd'** (met bloemen), bn.: een —e kamerok, — damast, met bloemen doorweven.
- Gebloem'te** (allerlei bloemen te zamen), o. gmv.: het — der lente.
- Geblokt'** (van weefsels: met vierkante blokes), bn.: —e servetten.
- Gebo'chheid**, bn.: een — manneke, gebult.
- Gebod'** (verwant met gebieden: openbare bekendmaking of afkondiging), o. —boden: het eerste, tweede, derde —, openbare, wettelijke huwelijksbekendmaking; onder de —en staan, in ondertrouw zijn; de —en stuiten, maken, dat het huwelijk geen voortgang heeft.
- Gebod'** (verwant met gebieden: bevel, last, voorschrift, wet), o. —boden: een streng —, een — nakomen, een — ter harte nemen, de 10 —en Gods; van God noch zijn — iets weten, God noch zijn geboden kennen; scherts. met zijn 10 geboden eten, vingers.
- Geboef'te** (een troep schelmen of slecht werk), gepsuis), o.: laag —; zie Boef.
- Geboha'**, o. gmv. w. g.: al dat geschreeuw en —. d. i. geraas, getier; ook: **Geboeha'**.
- Gebon'dem** (niet vrij, bezet), bn.: hij is door die betrekking erg —; — stijl, dichtstijl; — electriciteit, op den condensator aanwezig; — warmte, zie Latent.
- Gebon'den** (keuken gemengd met sago, bloem, enz.), bn.: een — saus, de soep is niet genoeg —.
- Geboogd'** (boogvormig), bn.: zilver — e wenkbrauwen, — e vensters.
- Geboom'te**, o. gmv.: een park met hoog —.
- Geboord'** (van een boord of rand voorzien), bn.: een — vest, een geboorde vag.
- Geboorte** (het geboren worden, het ter-wereld-komen), v. —n: de — van een kind, van zijn — af, vóór of na Christus' of 's Heeren —; een opstand, oproer in zijn — smoren, d. i. onmiddellijk na de uitbarsting; hij is een Engelschman van —, afkomst; menschen van hooge —, rang, stand, afkomst.
- Geboorteakte** (wettelijk geboortebewijs), v. —akten; —bewijs (wettelijke akte, vermeldende plaats en dag van geboorte, ook de ouders), o. —bewijzen; —cijfer (percent-cijfer der geboorten), o. —s: het —cijfer in ons land wees in 1910 3,36 ‰; —dag (verjaardag), m. —dagen; —grond (vaderland), m. gmv.; —jaar (der geboorte), o. —jaren; —land (vaderland), o. —landen; —plaats (stad, waar men geboren is), v. —plaatsen.
- Geboorterecht** (recht, aan iem. toekomende uit kracht van zijn geboorte), o. —rechten; zie Eerstgeboorterecht.
- Geboortenregister** (legger op den burgerlijken stand, waarin de geboorten worden opgeteekend), o. —registers.
- Geboortig** (afkomstig), bn.: uit fatsoenlijke ouders — zijn; hij is — van of uit Utrecht.
- Gebo'ren** (eig. vd. van beren, dragen, voortbrengen), bn.: ik ben te A'dam —, heb er het levenslicht aanschouwd, zegsw. ergens — en getogen zijn, d. i. het levenslicht hebben aanschouwd en opgevoed zijn; fig. een zachte smart uit weemoed —, d. i. ontstaan; de scheikunde is uit de alchimie —, voortgekomen; hij is een — dichter, de dichtkunst is hem van nature eigen, is hem een gave of talent.
- Geborneerd'** (kortzichtig, bekrompen), bn.: een — verstand; hij is nog al —, klein van geest, van begrip; zie Borneeren.
- Gebor'steld** (borstels hebbende), bn.: de —e rug des evers. w. i. g.; zie Borstel.
- Gebosseleerd'** (gedreven; met figuren en reliëf nl. van goud of zilverwerk), bn.

Gebouw' (een bouwwerk), o. - en: een groot -, een militair -; fig. het - uwer plannen, verwachtingen; het - van den godsdienst; spreekw. Zoals de grondslagen zijn, is het gansche -.

Gebouwd' (gevormd, geschapen), bn.: een forsich - man, een goed - e knaap, een kloek - e kerel, een slank - meisje; een zwaar - man, d. i. forsich, gespierd.

Gebraad' (gebraden vleesch, wildbraad, gebraden vogels), o. gmv.: heerlijk -.

Gebrand' zijn op iets, meest in ontken-nenden zin: niet op iets gesteld zijn, niet branden van verlangen, om iets te hebben.

Gebreuk' (stam van het oude gebreken: het ontbreken, mangel, gemis, nooddrift, ontbering), o. gebreken: - hebben, lijden, d. i. armoede; het nijpendste -, van - omkome-nen; fig. een lastig -, kwaal; bij uitbr. een - in het karakter, onvolkomenheid; elke gek heeft zijn -, fout; een - in een schilderij, fout; een - in een betoog, zwakke plaats; de gebreken zijner deugden hebben, door overdrijving van goed in kwaad ver-vallen: zoo kan een spaarzame een gierig mensch worden, enz.; bij - aan, b.v. - aan tijd, aan geld, aan woorden, d. i. gemis.

Gebreuk'kelijk (gebrekig, zwakies), bn.: een - persoon, grootje wordt -; fig. onvol-komen, slecht: - schrift; bw.: - spreken; - er, - st; - held, v. - heden.

Gebreuk'kig (een gebreke hebbend, onvolko-men), bn.: een - mensch, als zn: krepelen, lammen en andere -en; van zaken: een - toetstel, gereedschap, d. i. fouten hebbend; verder: een - betoog, een - e teekening, een - beeld; taal en stijl waren -, d. i. onvol-maakt, leemten, fouten hebbend; een - werk-woord, b.v. zullen, dat b.v. het vd. mist; bw.: - spreken, - denken; zich - uitdrukken, d. i. op onvoldoende, gebrekkige wijze.

Gebriid' (een bril dragende), bn.: - e dames.

Gebrijlanteerd' (met diamanten omzet), bn.

Gebroed' (geknoet), o. gmv.; zie Brodden.

Gebroed' (het broedsel van vogels), o. gmv.: bij uitbr. van andere dieren: het - van slan-gen, adders, bijen, enz.; fig. van menschen: dat vuige -, schimpwoord: gespuis, geboefte; vreemd -, d. i. gehate, snoode vreemdelingen, b.v. in den Franschen tijd; zie Broeden.

Gebroed'ers, - broe'deren (personen, die broeders zijn of onderling als broeders ver-bonden zijn), m. mv.: de - De Witt, zij zijn als -; de drie -, schip, aldus geheeten.

Gebroed'sel (een nest met jonge vogels; fig. jong gedierte, een menigte slecht volk), o. - s.

Gebro'ken, bn.: hij is -, heeft een breuk; hij is dubbel -, heeft twee breuken; een - getal, een breuk; - land, moerassig; een - weide, omgeploegd; met - stem, haperende, stervende; Zijtje zag hem met - oogen aan (C.O.), stervende; een - hart, fig. stervend; met een - hart, moedeloos, verlangend naar den dood; hij sprak - Italiaansch, gebrekkig.

Gebro'ken rijm, o.; zie Rijm.

Gebrood' (brood hebbend), bn.: nu ben ik heel mijn leven -.

Gebruil' (geplaat, gezanik), o.; zie Bruien.

Gebruik' (het zich bij herhaling bedienen van), o.: het - v. e. potlood, v. e. woorden-boek; ten - e geven, afstaan, toevertrouwen; inwendig en uitwendig -; het - van den tijd, d. i. het besteden; het herhaald - van een woord, bezigen.

Gebruik' (wijze van doen), o. - en: een oud -, een eerbiedwaardig -; een - invoeren, in zwang brengen, afschaffen; een plaatselijk, stedelijk -, gewoonte; een geestelijk -; zeden en -en.

Gebruik'kelijk (gewoon, in gebruik, in zwang), bn.: de - e plichtplegingen, den - en eed afleggen, op de - e wijze; - zijn, plegen te geschieden; rekenk. een - e breuk, breuk, wier teller kleiner is dan haar noemer; - er, - st; - held (gewoonte), v. - heden.

Gebruik'en (zich van iets bedienen), ik heb - bruikt: een werktuig -; zijn armen, zijn beenen -; zijn oogen, zijn handen, zijn tong weten te -, nl. er flink gebruik van weten te maken; een maal, een ontbijt -, het nut-tigen; de baden -, een badkuur ondergaan; een geneesmiddel -, aanwenden; zijn geld goed -, besteden; krachten, vermogens -, aanwenden; zijn verstand -, behoorlijk na-denken; rede -, redelijk zijn; zijn tijd goed -, besteden; een woord goed -, bezigen; zich tot alles laten -, zich leenen tot allerlei minne diensten; - er, m. - s.

Gebruiks'aanwijzing (aanduiding over het gebruik van medicijnen, enz.), v. - en.

Gebruiks'waarde (de waarde, die een zaak, eenig stoffelijk goed voor dezen of genen per-soon bezit), v. gmv.

Gebruis' (het aanhoudend bruisen), o. gmv.: het - der golven, der wateren, der vloeden; fig. geraas, getier; zie Bruisen.

Gebult' (een bult of bochel hebbende), bn.: de tijger deed een sprong naar zijn - en vijand, nl. naar den buffel.

Gebuur' (eig. medebewoner, buurman), m. - buren: iemands - zijn.

Gebuur'schap (buurt), v. gmv.

Gebuur'te (de omliggende huizen of omwo-nende menschen), v. - n: zij riep, dat heel de - het hoorde, (Ernest Staa); de werklieden uit de -, (V. Lov.). Vl.

Gecauneleerd' (bouwk. gegroefd), bn.: een zuil is -, als ze van canneluren voorzien is.

Geciviliseerd' (beschaafd), bn. (s = z).

Gec'ko (O.-I. hagedis), m. -'s; zie Tokeh.

Gecolteerd' (fig. ergens mede in zijn schik of vereerd zijnde), bn.; lees: - koa.

Gecommitteer'de (gemachtigde, afgevaar-digde), m. - n; zie Committeent.

Gecomplieerd' (ingewikkeld), bn.: een - vraagstuk; zie Complicueeren.

Gecondenseerd' (verdicht, samengeperst), bn.: - e melk; zie Condenseeren.

Geconditionneerd' (in goeden toestand be-waard), bn.: een incunabel, goed -.

Gecconfedereerd'en (verbondenen), m. mv.

Geconsolideerd', bn.: - e schuld, staats-schuld als blijvend erkend; veelal een vereeni-ging van oudere vlottende schulden tot ééne.

Gecostumeerd' (in zekere kleederdracht ge-dost), bn.: een - bal, een - e optocht.

Gedaag'de (gedagvaard, voor de rechtbank aerroepene), m. en v. - n; zie Dagen.

Gedaan' (verricht, afgedaan), bn.: zegsw. - dane zaken hebben geen keer, er valt niets meer aan te veranderen; de werkman heeft - g'kregen, is heengezonden.

Gedaan'te (verwant met doen: vorm, gestalte, uiterlijk voorkomen), v. gedaanten.

Gedaan'teverandering, - verwisseling (wisseling van uiterlijk), v. - en: de - der kikvoerschen: ei. (zie Kikkerit), kikker-

vischje of dikkop, jonge kikvorsch; de - der insecten: ei, larf, pop, volkomen insect; idem der keners, enz.; zie *Metamorphose*.

Gedachte (verwant met denken: de daad of het resultaat van denken), v. -n; -**loos** (niet nadenkende), bn.: -**loosheid**, v. gmv.

Gedachtenbeeld (denkbeeld), o. -beelden; -**gang** (gedachtenloop), m. gmv.; -**kring** (kring van voorstellingen), m. gmv.; -**loop**, m. gmv.; -**lezer** (iemand, die voorgeeft te kunnen weten, wat e. mensch gedacht heeft), m. -s; -**reeks** (geregelde opvolging van gedachten), v. -reeksen; -**sprong** (nl. niet geleidelijke overgang), m. -en; -**streep** (spraak. liggend streepje, een rust aanduidend), v. -strepen; -**stroom** (nl. snelle opvolging), m. gmv.; -**wending** (-keering), v. -en; -**wereld** (eig. wereld, d. i. kring van gedachten), v. gmv.; -**wisseling** (wederkerige mededeeling van gedachten), v. -en.

Gedachtenis (herinnering, aandenken), v. -sen: tot een - geven, een lieve -, in eeuwige - blijven, in eeuwig gedenken; zich iets in - brengen, geheugen; -**rede** (redevoering tot herdenking van iem.), v. -redenen.

Gedachtig (gedenkende), bn.: wees mijner -; aan iets - zijn of worden, iemand in zijn gebeden - zijn; zie **Gedenken**.

Gedast' (een das dragende), bn.: witgedaste heeren volgen de lijfbaar.

Gedamascceerd', bn.: een - e kting; zie **Damascceeren**.

Gedebaucherd' (vertiederijkt), bn.

Gedecideerd' (vastberaden), vd. en bn.: een - antwoord, een - e houding; -**heid**, v. gmv.

Gedecolleteerd' (met laag uitgesneden japon), bn.: - e danseressen.

Gedecoreerd' (versierd, ook met het eermetaal), bn. en vd.: de feestzaal was fraai -; hij is met dat ridderkruis -.

Gedeeld' (in deelen gescheiden), vd. en bn.; in de wapenkunde: een - schild, d. i. door een loodlijn of dwarslijn in twee gelijke vakken gedeeld; -**heid**, v. gmv.

Gedeelte (deel), o. -n: een derde -.

Gedeeltelijk (voor een gedeelte), bn. en bw.: een - e afbetaling, een - e bekenenis.

Gedegen (zuiver, niet vermengd), bn.: - goud, zilver, kwik, d. i. niet scheikundig verbonden met andere stoffen of metalen.

Gedegend (een degen dragend), bn.: een - doctorandus, (C. O.)

Gedegeneerd' (mensen, die ontaard of gevaarlijk belast zijn), m. en v. mv.; alcoholisten, recidivisten, geboren misdadigers, idioten zijn -. (g = g).

Gedekt' (van boven gestoten), bn.; zegw. houd u -, zet uw hoed weer op.

Gedelegeerd' (afgevaardigde, gemachtigde), m. -n. (g = g); zie **Delegeeren**.

Gedemoraliseerd', bn.: z. **Demoraliseeren**.

Geden'der, o. gmv.: wij meenen gek te worden van 't gesnor aan onze ooren en 't - aan onze voeten, nl. in de rammelkast. (C. O.); zie **Denderen**.

Gedenk'blad (fig. historieblad), o. -bladen; -**boek** (boek, dat een of ander belangrijk feit in herinnering houdt), o. -boeken; -**dag** (herinneringsdag, jaardag), m. -dagen.

Geden'ken (iets of iem. voor den geest brengen, herinneren), ik gedacht, heb gedacht: gedenk mijner, aan iets of iem. -: gedenk aan mijn woorden, (Bild.); gedenk aan den

lieven William, (C. O.); iets of iem. -, zich weder voor den geest brengen, herinneren: op den 30 Oct. gedenkt men Leidens ontzet; iem. in zijn testament -, d. i. hem er in bedenken, hem iets vermaken, zie **Legaat**.

Gedenk'jaar (jaar van gedachtenisviering), o. -jaren: het - v. d. inneming van den Briel.

Gedenk'naald (monument in den vorm van een obelisk, gedenkzuil), v. -naalden; -**penning** (medaille, geslagen ter gedachtenis van een heuglijke gebeurtenis), m. -penningen; -**rede** (redevoering, aan de gedachtenis van iem. of iets gewijd), o. -redenen; -**rol** (gedenkschrift), v. -rollen; -**schrift** (rhetorisch geschrift, dat de gedachtenis aan personen, gebeurtenissen, enz. levendig houdt), o. -schriften, b.v. het **Geschied-en** Redekundig - van Nederlands herstel in 1813, door J. H. v. d. Palm, 1763-1840; -**spreuk** (spreuk, die de gedachtenis aan iets levendig houdt), v. -spreuken, b.v. Van Alkmaar begint de victorie; -**steen** (monument, steen ter herinnering aan eenig feit), m. -steenen; -**stuk** (gewrocht van bouw- of beeldhouwkunst, ook plaatuwerk ter gedachtenis aan eenig heuglijk feit), o. -stukken; -**tafel** (oud-Romeinsch, beschilderd bord, dat in een tempel werd opgehangen en aan de goden werd gewijd als blijk van dankbaarheid bij uitredding uit een gevaar), v. -tafels; -**teeken** (alles, wat ter herinnering of gedachtenis aan iets of iem. wordt opgericht), o. -teekens: een standbeeld is een -teeken.

Gedenkwaardig (der gedachtenis waardig), bn.: een feit op dien - en morgen, (C. O.); -er, -st, of meer en meest -waardig.

Gedenk'zuil (zuil, tot aandenking opgericht), v. -zuilen: de - van Trajanus in Rome (\pm 100 n. C.): zie **Gedenknaald**.

Gedeporteerd' (banneling), m. en v. -n.

Gedeputeerd' (afgevaardigde, volksvertegenwoordiger) m. -n; zie **Deputatie**.

Gedeputeerd' **Staten** (gekozenen uit de Provinciale Staten, onder presidium van den Commissaris der Koningin, belast met de uitvoerende macht en het gestadig toezicht op de provinciale zaken en toestanden), m. mv.

Gedeputeerden te veld (vad. gesch. afgevaardigden, die als raadslieden mee ten oorlog toegen). m. mv. vero.

Gedetacheerd' (uitgezonden: van troepen, marechaussees, veldwachters), bn.

Gedetineerd' (in hechtenis, gevangen), bn.

Gedicht' (dichtstuk), o. -en: de - en van **Vondel**; een - maken, voordragen; een - aan iemand opdragen; -jes voor kinderen; bruilofts-, gelofte-, graf-, lijk-, verjarings-; zie **Dicht**.

Gedicht'sel (Bijb. overleg, gepeins), o. -en, -s.

Gedien'de (geoeffend soldaat), m. -n: een oud - gewozen militair.

Gedien'stig (dienstvaardig, dienstwillig), bn. en bw.: een - e geest, e goede hulp; iets met een - ja beantwoorden; -er, -st; -**heid** (dienstvaardigheid), v. -heden.

Gedien'stige (helper, dienaar), m. en v. -n.

Gedier'te (de gezamenlijke dieren), o. -n: het - des wouds, der woestijn; ook één dier: wat een vreemd, wonderlijk - kruipt daar!

Gedij'en (afleid. van **dijen**: voorspoedig groeien), het gedijde, het heeft en is -dijd: kinderen, planten, de handel, de nering kan -: zegsw. gestolen goed gedijt niet,

d. i. levert geen vrucht, geen voordeel op.

Geding' (afleid. van *ding*: pleit, rechtszaak, proces), o. -en; zie *Ding*, *Dingen*.

Gedispenseerd' (vrijgesteld, ontheven, verschoond), bn.; zie *Dispenseeren*.

Gedisponceerd' (geschikt, ook ergens voor in goede stemming), bn.; zie *Disponeeren*.

Gedistilleerd' (overgehaald: van geestrijke wateren), bn.; als zn. (sterke drank), o. gmv. (ll = l); zie *Distilleeren*.

Gedistingeerd' (fijn in vormen, beschaafd van toon, kleeding, uiterlijk, enz.), bn.

Gedocumenteerd' (met bewijzen gestaafd), bn.: een - rapport; zie *Document*.

Gedoe' (verwant met *doen*: hofstede, hoeve, o.: een aardig -).

Gedoe' (verwant met *doen*: het doen, drukte, bedrijvigheid), o. gmv.: wat een -!

Gedoen' (getier, leven, drukte), o.; ook *Gedoente*.

Gedomiceleerd' (verwant met *domus*, huis: gehuisvest, gevestigd, woonachtig), bn.

Gedonderjaag' (geplaat, gezanik), o. gmv.

Gedoo'gen' (kunnen verdragen; verduren, lijden, dulden; toelaten, vergunnen), ik heb gedoo'gd; -ing, v. gmv.

Gedrag' (de wijze, hoe iemand zich gedraagt), o. gmv.: rekenschap geven van zijn -, doen en laten; ik schaam mij over uw -, handel en wandel; van zedelijk - zijn, levenswandel.

Gedrag'boekje' (schoolboekje, waarin o. m. ook aantekening gehouden wordt van het gedrag van den leerling), o. -s; -cijfer, (cijfer, dat binnen de grenzen van 1-5 of 1-10 het gedrag v. d. leerling bepaalt), o. -s.

Gedra'gen' (langzaam), bn. en bw.: lezen op - toon; de herfstbladeren zegen - neer.

Gedragen, zich, ik gedroeg mij, heb mij - dragen: zich goed, zich wel -; zich voorbeeldig, onberispelijk -, van levenswandel zijn.

Gedra'ging' (gewoonte), v. -en: die dame schijnt zonderlinge - en te hebben; z. *Gedrag*.

Gedra'ng'lijn' (wijze van handelen of doen), v.

Gedra'ng' (het aanhoudend opeen- of samendringen), o. gmv.: een geweldig -, in 't - zijn.

Gedresseerd' (afgericht: van honden, paarden), bn.; fig. van dienstdoende, soldaten, goed geoesend, gedild, zie *Dresseeren*, *Dressuur*.

Gedre'ven' (ingeslagen, geciseleerd), bn.: - zilverwerk; zie *Drijfver*.

Gedrie'ën, gedrien' (drie te zamen), telw. mv.: we zijn met ons -; ze zaten -. Vl.

Gedrocht' (verwant met (be)-drie'gen: monster, afgrijselijk en verschrikkelijk dier, wanstaltig mensch), o. -en.

Gedrocht'teljik' (leelijk, monsterlijk), bn.: een - kalf b.v. met twee koppen en zes pooten; -er, -st; -heid (persoon of dier, aartsleelijk of wanschapen), v. -heden.

Gedron'gen' (fig. kort en breedgebouwd), bn.: een - gestalte; ook van den stijl: zijn stijl is -, al te beknopt, ietwat onduidelijk.

Gedrui'sch' (geraas, rumoer), o. gmv.: een dof -, een oorverdoovend -, een groot - maken.

Gedrukt' (ineenge'drongen, samenge'drongen, niet ruim, niet hoog), bn.: bouwk. een - gewelf, d. i. zonder veel hoogte; handel: de markt was -, niet opgewekt, willig; waarde: de prijzen der kofte waren erg - door den grooten aanvoer; van personen: ik vond oom nogal -, neerslachtig, down; een - e stemming, treurig; -er, -st; -heid (neerslachtigheid), v. gmv.

Geducht' (vreeselijk, vreesaanjagend, ontzagwekkend), bn. en bw.: -er, -st: hij was - in den strijd; -heid, v.; zie *Duchten*.

Gedui'vel' (gezanik, gedonderjaag), o. gmv.

Geduld' (lijdzzaamheid, kalme berusting), o. gmv.: draag uw tijden met -; een *Jobs* -, voorbeeldige lijdzaamheid; een *taai* -, kalme en bedaarde volharding; *gij moet wat - hebben*, d. i. geduldig zijn; *met iemand - hebben*, hem inschikkelijkheid betoonen.

Geduld'ig' (lijdzzaam, kalm, onderworpen), bn. en bw.: -er, -st: in ziekte is de vrouw -er dan de man; hij verdroeg alles -, zegsw. *het papier is -*, al wat men wil, kan men aan 't papier toevertrouwen.

Gedupeerd' (bedrogen, gefopt, beetgenomen, bij den neus genomen), bn.; z. *Dupeeren*.

Gedurende' (tijdens), vz.: - de wandeling, - den tocht, - de vergadering.

Gedur'ig' (aanhoudend, bij herhaling, telkens), bn. en bw.: die - e pijn, een - e roep; bij uitbr. een - e bron van twist; rekenk. een - product, van meer dan twee factoren; een - e evenredigheid, d. i. een aaneengeschakelde; bw.: dat groeit - aan, voortdurend.

Gedwars'balkt' (voorzien van een dwarsbalk), bn.; in de wapenk.: dat schild is - met vier stukken: keel, azuur, zilver, goud.

Gedwee' (onderworpen, lijdzaam), bn. en bw.: een - e leerling, gewillig; iemand - volgen, onderdanig, -er, -st.

Gedwongen' (stijf, gemaakt, gekunsteld), bn. en bw.: -er, -st; -heid, v. gmv.

Geërd' (geacht), bn.: een - man; als zn. m.: uw - e van 8 Nov., brief.

Geef' (het geven), m.: hij houdt meer van den heb dan van den -.

Geef (te), (om niet), bw.: dat is te -, spotgoedkoop; iets te - hebben, gratis.

Geel' (geelkleurig), bn.: een gele kanarie, het gele stroo, het werd mij geel en groen voor de oogen, ontzetting beving mij; het gele ras, het Mongoolsche; de gele koorts, tropische galkoorts; geler, -st; geel'achtig (op geel gelijkend), bn.

Geel' (een der drie hoofdkleuren), o. gmv.: het adeltijk -, het - der boterbloemen; het - van een ei, de dooier.

Geel' (werpnet voor de binnenwateren), v. geelen, gew. b.v. in Limburg.

Geel'bek' (jonge vogel met nog gelen snavel), m. -bekken; -bes (een gele kleurstof bevatende bes uit Z.-Frankrijk), v. -bessen; -bloem (winterkoolzaad, ook reukgras), v. -bloemen; -blond (geelachtig blond), bn.: een jongen of meisje met - haar; -borstje, -buikje (volksnaam van den spotvogel met zijn citroengeel borstje), o. -s.

Geel'gieten' (het gieten van geel koper), o.: -gieter (werkman), m. -s; -gieterij (kopersmelterij), v. -en; zie *Messing*.

Geel'gors' (vogel), v. gorzen; zie *Gors*.

Geel'hart' (zeker hout uit W.-I.), o. gmv.

Geel'hout' (W.-I. hout van den moerbedboom), o. gmv.; ook: *Cubahout*.

Geel'ijzersteen' (een soort van ijzererts, waaruit geloker afgezonderd wordt), o. gmv.

Geel'keeltje' (vogeltje met gele keelweertjes, vijgeneter), o. -keeltjes; -kop (een soort van zeearend met gelen snavel), m. -koppen.

Geel'koper' (mengsel van koper en zink), o. gmv., zie *Messing*; -koperen (van geelkoper gemaakt of er mee bestlagen), bn.: een

— ketel, een — traproede, een — leuning.
Geelkruid (een soort van *reseda*, waaruit men de gele kleurstof bereidt), o. gmv.
Geeloker (eig. gele oker), v. gmv. pleon.
Geelpeld (geelgelekt: van hoenders met gele pellen of vlekken), bn.: — e kippen.
Geelrood (geelachtig rood), bn.: — roode worteltjes.
Geesel (gele kleurstof, verfstof om te gelen), o. gmv.; zie Oker.
Geelster (bolgewas, lelieplant), v. — sterren.
Geeltje (geel vogeltje), o. — s.
Geeltje (geldstuk, gouden munt), o. — s; „vier dukaten! vier moete gerande — s, Huibertbaas! hoe komt gij er aan? —”, (Potg.); hij liet de — s rammelen.
Geelvink (een vink met gele en groene hoofdkleuren), m. — vinken; — wortel (Aziatische plant, waaruit een gele kleurstof wordt bereid), v. gmv., zie Kurkuma; — zucht (ziekte, welke zich openbaart door de gele tint van de huid, veroorzaakt door galstoffen of galziekte), v. gmv.: de — hebben, aan — lijden; in de spreekt gele verf.
Geemancipeerd (vrijgelaten, uit lijfeigenenschap ontslagen, fig. in gelijke rechten gesteld, ontvoogd, meerderjarig verklaard), bn.
Geemployeerde (bediende, beambte), m. en v. — n: de — n van een spoorweg. (em=am).
Geen (niet eenig, niet één), vnw. en lidw.: hier is — man, — mensch, niemand; er was — land te zien; dit alles is van nul en — er waarde, eig. dit alles is nul en v. geener waarde.
Geerhande (van geen soort), bn.: op — wijze; hier baat — tegenspraak, w. g.; — lei (volstrekt of hoegenaamd geen), bn.: ik sta tot hem in — betrekking; er is — gevaar, het minst geen; op — wijze; hij heeft mij — verwijt gedaan, in 't geheel geen.
Geengageerd (verbonden, verplicht, ook verloofd), bn.: zij zijn —. (en=an).
Geengageerden (verloofden), m. mv.
Geenhuizen (scherts. Nergenshuizen), o. gmv.: hij is jonker van —, hij is heer van —, d. i. een kale bloed; ook: **Geenland**, o. gmv.
Geenszins (op geen wijze of manier, in geen deele, volstrekt niet), bw.: ik ben — tevreden; zie: Zin, Alleszins, Anderszins.
Geep (palingvormige zeevisch met langen, snoekachtigen bek), v. geepen: de geepen leven in alle zeeën, behalve in de IJszeeën, zij worden veel gebruikt als aas aan de beuglijjn.
Geepsch (bleekgeel, kwipsch), bn.: wat ziet die man er — uit! flets van kleur.
Geer (spitstoelopenende lap of strook, wigvormig of schuinlopende strook), v. — en: een rok met — en; scheepst. stuk doek, dat men aan een zeil zet, om dit van onderen te verbreden; de scheeve zijde v. e. gebouw, v. e. kamer of een stuk land: die kamer heeft een —; die akker ligt met een — aan de oostzijde.
Geerard (zevenblad, geerardskruid), v. gmv.
Geeren (een schuinsche richting hebben, schuin loopen, gieren), het heeft geerd: dit huis geert; zie: Geer en Gier.
Geerfde (bezitter van een erf of van een stuk grond), m. en v. — n.
Geerne, bw. Vl.; zie Gaarne.
Geervalk (giervalk), m. — valken.
Geeruel (tuchtroede of — zweep), m. — en of — s; zegsw. den — der satire zwaaien, hekeltaal, bijtenden spot bezigen; Attila, bijgenaamd de — Gods; Napoleon, de — van Euroop.

Geeselaar (persoon, die zich zelf of een ander geeselt), m. — s, — aren; zie Flagellant.
Geeselbroeder (broeder van de orde der geeselaars), m. — s. vero.; zie Flagellant.
Geeselbrok (scheldn. galgenaas, deugniet), m. — brokken.
Geeselen (met een geesel kastijden), hij heeft — geeseld; rechtst. iem. geeselen en brandmerken, iemand tot den bloede —; Bijb. iem. met schorpioenen —, hem met de gestrengste tuchtmiddelen kastijden, zie Schorpioen; fig. de critiek zal hem onbarmhartig geeselen, tuchtigen, kastijden; — ing (de daad van geeselen, fig. tuchtiging, kastijding), v. — en; — kolom (kolom of zuil, waaraan de te geeselen persoon vastgebonden werd), v. — kolommen; — koord (koord of touw, om mee te geeselen), o. en v. — en; — monnik, m. — monniken, z. Geeselaar en Geeselbroeder; — paal (kolom, waaraan men den veroordeelde vastbond om hem te geeselen), m. — palen; — processie (plechtige omme-gang van de Flagellanten), v. — s, — processien, vero.; — roede (stok of roede, om er mee te geeselen), v. — roeden, fig. ramp, plaag: de oorlog is een — der volken; — slag (slag, zich zelf of anderen toegebracht met een geesel of geeseloede), m. — slagen; — straf (straf, welke bestaat in een geeseling), v. gmv.: volgens de Joodsche wet beperkte zij zich tot 39 of 40 slagen; bij de Romeinen bestond dergelijke bepaling niet en was deze straf vaak uiterst wreed; — zweep (zweep of karwats, om mede te geeselen), v. — en.
Geesja (Japansch theemetsje), v. — s; zie Geisha of Gheisha.
Geest (hoog gelegen, droge zandgrond), v. gmv.; in Noord-Holland bet. geest bouwgrond: „Mot je boven wezen, Teun?” „Ja, ze zijn nou nog te drok op de —”, (C. O.); gewest.: Gaast (b.v. Gaasterland); Verder: Oegst-, Poel-, Uitgeest.
Geest (onstoffelijk, hooger wezen), m. gmv.: God is een —, de engelen zijn — en.
Geest (ziel van den mensch, onstoffelijk deel), m.: de menschelijke —; de hoedanigheden, de vermogens van onzen —; iemands — ontwikkelen, beschaven, veredelen, vormen; den — geven, sterven; de — is wel gewillig, naar het vleesch is zwak, Bijbel, Matth. 26: 41, de mensch blijft een zinnelijk wezen.
Geest (onstoffelijk maar persoonlijk wezen), m. — en: de — van een afgestorvene, de wereld der geesten; zie Spiritisme.
Geest (vernunft, seherpzinnigheid), m. gmv.: hij heeft en toont veel —; zijn toespraak was vol —; er sprak — uit dat gelaat.
Geest (aandrijvende of voortstuwende kracht), m. gmv.: een — van wraak, een — van urevel.
Geest (stemming, gezindheid, meening), m. gmv.: een — van verzet, de — des oproers.
Geest (beginsel, karakter), m. gmv.: de — eener wet; zijn woorden hadden een — van vijandschap; de — van een voorstel.
Geest (man van genie, talent), m. — en: de groote — en der 16e eeuw; zegsw. hoe grooter —, hoe grooter beest, vernuftigen zijn soms liederlijk, naar ze groot zijn, b.v. Mirabeau.
Geest (vluchtige stof, spiritus), m. gmv.: — van brandewijn, — van hertschoorn, — van zout; vliegende —, geest van ammoniak.
Geestbeschaving (beschaving, ontwikkeling van den geest, beschaafheid van geest).

v. gmv.; -**doe'dend** (den geest of het oordeel verstompemd), bn.: een -e arbeid, een -geheugenwerk; -**drift** (aandrift van den geest, bezieling, vervoering), v. gmv.: de - van het oogeblik; iemand in - brengen, de - doen ontvlammen, doen ontwonken; -**drif'tig** (vol geestdrift), bn.: een - bewonderaar, een -e toejuicing; -er, -st, zie Spontaan; -**drijf'vend** (dweepachtig, door dweepzucht gedreven), bn.; -**drijver** (dweeper, godsdienstelijk verblinde), m. -s; -**drijfster**, v. -s; -**drijfverij'** (blinde geloofstijver), v. gmv.
Geestelijk (tegenstelling van stoffelijk of zinnelijk), bn.: het - overwicht; een - gezang, godsdienstig; het -e leven, -e lectuur, stichtelijk, godsdienstig; een - persoon, dienaar der kerk; de -e staat, stand, het -e kleed, priesterlijk.
Geestelijk drama, o.; zie Mysteriespel.
Geestelijke (priester, bedienaar in de R.-K. kerk), m. -n: een lange stoet van -n; soms ook predikant: Luthersche -n in Zweden; -**lijkheid** (de gezamenlijke -n), v. gmv.: de Belgische -lijkheid; zie Clergé of Clerus.
Geestelijke poë'zie (letterk. kunstrichting, waarbij het geestelijk leven, naar het voorbeeld van Christus en zijn leer- en volgelingen, wordt verheerlijkt), v. gmv.; de - vormt een tegenstelling van de ridderromans met keizer Karel of koning Arthur en hun paladijnen als hoofdpersonen.
Geestelijk lied (letterk. lied, dat het hart tot godsruucht stemt d.i. het godsdienstig gevoel opwekt en versterkt), o. -e liederen.
Geesteloos (verstoken van verstand, dom), bn. en bw.: een - man, een -looze arbeid, een - geschrift; hij is - brutaal; -**heid**, v.
Geestenbanner (duivelbezweerder), m. -s; zie Exorcist.
Geestenbezweerder (iem., die door tooverformules geesten kan oproepen), m. -s.
Geestendom (de engelen, hoogere wezens), o. gmv.; -**heir** (heirleger van geesten), o. -heren; -**leer** (de leer van het spiritisme), v. gmv.; -**rijk** ('t gebied der geesten, ook geestenwereld), o. gmv.; -**uur** (spookuur, van 12-1 's nachts), o. gmv.
Geestenwereld (het geestenrijk), v. gmv.
Geestenziener (iem., die volgens het bijgeloof de gave heeft van geesten te kunnen zien en zich met geesten in verbinding te kunnen stellen), m. -zienaers; zie Medium.
Geestesarbeid (hersenaarbeid), m. gmv.; -**gaven** (aangeboren gaven, talenten), v. mv.: iemand met de zeldzaamste -; -**richting** (denkwijze, manier van denken), v. -richtingen; -**ziekte** (krankzinnigheid), v. -n.
Geestgesteldheid (staat van den geest), v. -heden: een zwakke -, een sombere, gedrukte -, stemming; een blijmoedige -.
Geestgrond (zandgrond aan deze zijde van het duin), m. -gronden; zie Geest, v.
Geestig (geest hebbend, vol geest, begaafd, talentvol), bn.: een - schrijver, de -e Hildebrand, een - schilder, (C. O.); een - oog, gelaat, schrander; een - gesprek, zinrijk; -er, -st; -**heid**, v. -heden, b.v.: in dit gezelschap debiteert men -heden, iron. flauwiteiten, moppen, uien.
Geestkracht (kracht van den geest), v. gmv.: een man van -, vastberadenheid; -aan den dag leggen, vastheid van wil.
Geestland (geestgrond, vlakke zandgrond

aan den binnenkant der duinen), o. -landen.
Geestrijk (begaafd met vernuft, scherpzinnig), bn.: een - man, -e oog. w.i.g.
Geestrijk (veel alcohol bevattende), bn.: een - vocht, -e dranken, b.v. cognac, brandewijn.
Geestverheffend (dicht. den geest omhoog voerend), bn.: een -e gedachte, een -e aanblik; -**verheffing** (dicht. opwekking, veredeling van den geest), v. gmv.; -**vermogen** (verstandelijk vermogen), o. -vermogens: tot ontwikkeling der -s, zwakke -s, met goede -s begaafd; -**verrukking** (geestvervoering), v. -en.
Geestverschijning (spookverschijning), v. -en: hij gelooft aan -en; -**vervoering** (verrukking v. geest, hoogegeestdrift), v. -en.
Geestverwant (gelijkgezinde, eensdenkend mensch, partijgenoot, medestander), m. en v. -verwanten; -**verwantschap**, v. gmv.
Geestvol (vol geest en vernuft), bn.: een -volle vrouw, -volle scherts, -volle trekken.
Geeuw (het geeuwen, gapen), m. -en: een - onderdrukken, een - bedwingen.
Geen'wen (den mond openen bij 't gapen), ik heb gegeeuwd.
Geen'werig (gaperig), bn.: op den laten avond - worden.
Geeuw'honger (eig. gee- of ga-honger d. i. plotseling of gauw opkomende felle honger), m. gmv.
Geëvenredigd (evenredig, naar juiste verhouding, passend), bn.: dat werk is juist - voor zijn krachten; zie Evenredigen.
Geëxalteerd (overspannen, overprikkeld), bn.
Geëxploreerd (afgelopen, vervallen), vd.
Gefaast (wapenk. voorzien van fax n of horizontale strooken, b.v. e. wapenschild), bn.
Gefailleerde (failliet; iem., die failliet is verklaard), m. -n; zie Faillieeren.
Gefarceerd (opgevuld met gehakt, toebereid met kruidertijen), vd. (c=s).
Gefingeerd, bn.; zie Fingeeren.
Geflatteerd (te gunstig en dus onwaar voorgesteld), bn.: een - portret, een -e balans.
Geforceerd (gedwongen), vd. en bn.: ik heb hem tot betaling -, een - bezoek; een - marsch, versnelde tocht; zie Forceeren.
Geformaliseerd, - zijn, d. i. zich beleedigd achten, zijn misnoegen laten blijken.
Gefortuneerd (rijk, vermogend), bn.: een - heer, fortuin bezittend.
Gefundeerde schuld (schuld met aangewezen staatsinkomsten als waarborg voor de rente), v. -schulden.
Gega'digde (belanghebbende, -stellende), m. en v. -n: de -n oproepen; ter inzage voor -n.
Gegaf'feld (van takken en ranken: den vorm van een gaffel hebbende), bn.: een -e stengel.
Gegageerd (mil. eervol ontslagen, gepasporteed), bn.: -e militairen.
Geganteerd (met handschoenen aan), bn.
Gegeerd (wapenk. met driehoekige vlakken langs den rand), bn.: een - wapenschild, - van lazuur en goud, - van zilver en sabel.
Gegeneerd (belemmerd, verlegen), vd. en bn.: de man is bij ons wat -; lees: gezje-neerd'.
Gege'ven (wisk. bekende grootheid), o. -s.
Gege'ven (bepaald), bn.: op een - oogeblik.
Geglands (glanzig gemaakt), bn.: -e zijde.
Gegood (bemiddeld, welgesteld), bn.; -**heid** (welgesteldheid), v. gmv.
Gegradueerde (iemand, die een academischen graad berit), m. en v. -n.

- Gegroefd'** (*geleefd, van één of meer groeven voorzien*), bn.: een -e pilaar; een kanon met -e ziel, getrokken; een -e kolom; z. Zuil.
- Gegrond'** (*op goeden grond rustend*), bn.; -heid (*deugdelijkheid, geldigheid*), v. gmv.
- Gehaast'** (*door haast gedreven*), bn.: zeer -.
- Gehaat'** (*het tegengestelde van bemind*), bn.: een - minister, e. gehate belasting.
- Gehakt'** (*fijn gehakt vleesch*), o. gmv.: kalfs-.
- Gehalte'** (*inhoud, deelen fijn, graad van zuiverheid van edele metalen*), o.: een hoog -, het ware -; - aan iets geven, kunst-waarde; - hebben, waardij hebben.
- Gehand'schoend'** (*geganteerd*), bn.
- Gehard'** (*door oefening gesterkt*), bn.: een - gestel, een - lichaam; -er, -st; -heid, v.
- Geharnast'** (*dragende een harnas*), bn.: een - ridder, -e krijgers, -e ruiters.
- Geharrewar'**, o.; z. Harrewarren.
- Gehaspel'** (*onhandig gesukkel, gemorrel*), o. gmv.: wat een -, eer dat huiswerk af is! een langdurig - in de Kamer over dat ontwerp. geredetwist; wat zal dat testament een - geven! last, drukte, onaangenaamheid.
- Gehas'sebas'** (*heftig gekijf*), o. gmv.: dat ellendige - van die twee compagnons.
- Gehavend'** (*geschonden, toegelakeld*), bn.
- Gehazardeerd'** (*gewaagd, gevarijk*), bn.
- Gehecht'** (*verkleefd, verknocht*), bn.: de hond is - aan zijn meester; -heid (*verknocht-heid, verkleeftheid*), v. gmv.
- Geheel'**, bn.: - of heel de schuld, gansch, volledig, niets ontbrekende; rekenk. een - getal, geen breuk; bw.: hij is - dichter, in elk opzicht; gij zijt hier - vrij; ik ben - oor, d. i. met de grootste opmerksaamheid toelustrend; ik ben - genezen; - anders, in elk opzicht; in 't - geen, volstrekt geen.
- Geheel'** (*eenheid, alles samen*), o. -en: een - in deelen splitsen, een ondeelbaar -, dat alles vormt één -; iets in zijn - laten; over 't - genomen is het een mooi boek.
- Geheel'onthouder'** (*iem., die hoegenaamd geen sterken drank gebruikt, ook geen wijn of bier*), m. -onthouders: de bond der -onthouders of de -onthoudersvereeniging.
- Gehef'bel'** (*getwist, gekrakeel*), o.: wat een - onder die meisjes! gmv.; z. Heibeien.
- Gehef'bel'** (*overmatige drukte, omslag*), o. gmv.: ik ben niet voor dat - in mijn huis, gmv.
- Geheid'** spel (*niet te verliezen spel*), o.
- Gehef'ligd'** (*aan den dienst der Godheid toegewijd, als heilig erkend*), bn.: de -e boomen in het Germaansche woud; -zij Uw naam!
- Geheim'** (*uit heim, heem, dus tot het huis behoorende: het tegengestelde van publiek nl. verborgen, bedekt*), bn.: een -e zaak, een - verbond, een -e samenkomst; -e raad, staatslichaam, bestaande uit vertrouwde dienaaren; een -e macht, verborgen; bw.: iets - behandelen, dat is - in zijn werk gegaan; -e wetenschappen, zie Occultisme.
- Geheim'** (*zaak, die niet publiek mag worden, geheime zaak*), o. -en: een groot -, in den brief staan geen -en, een diep -, de -en der justitie; een publiek -, iedereen weet het al.
- Geheim'** (R.-K. *verborgenheid van den godsdienst; hooge, alleen door het geloof te kennen geloofswaarheid*), o. -en; zie Mysterie.
- Geheim'enis'** (*verborgenheid, duisterheid, nl. voor niet-ingewijden*), v. -sen: de -sen van kook- en braadkunst, (v. Lenn.); -vol (*geheimzinnig*), bn.: een -volle stilte.
- Geheim'houden'** (*verborgen houden, stilhouden*), ik hield -, heb -gehouden: zaken - d. i. voor anderen verborgen houden; -houding, v. gmv., b.v. iemand de stiptste -houding opleggen.
- Geheim'middel'** (*meestal een kwakzalversmiddel*), o. -middelen.
- Geheim'pjes'**, o. mv.: - met iem. hebben, kleine apartjes, onder-onsjes.
- Geheim'raad'** (*lid van den bijzonderen raad van een vorst*), m. -raden; -schrift (*schrift, alleen te ontcijferen door ingewijden*), o. gmv.: een briefwisseling in -schrift; -schrijver (*secretaris*), m. -s; -vol, bn.: een -vol oord, het -volle paradijs; -zegel (*privaatzegel*), o. -zegels.
- Geheimzinnig'** (*een geheime bet. hebbende, raadselachtig, onverklaarbaar*), bn.enbw.: een-gonzen; -spreken; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Geheim'd'** (*een helm dragende*), bn.: een -e krygsmán, een -e brandweerman.
- Geheim'd'** (*beplant met helm of duingras*), bn.
- Geheim'elte'** (*bovenzijde der mondholte*), o. -n; ook Verhemelte.
- Geheim'elteletter'** (*schuringsgeluid*), v. -s; er zijn twee -s, de sj of de ch, b.v. in sjouwen, machine, en de g als in horloge, plantage.
- Geheng'** (*hengsel, fig. spil*), o. -en.
- Gehe'gen'** (*uit hengen, causat. van hangen, dus den teugel laten hangen, vrij laten: gedooogen*), ik heb -hengd: iets moeten -, d. i. dulden, lijden, toelaten: wat de Hemelmoog' -; -enis (*toelating, vergunning, goedvinding*), v. -sen: Gods -enis, dicht.
- Gehe'na'** (*het Hinnomdal, ten Z.-O. v. Jeruzalem, destijds begraafplaats van veroordeelden: fig. de hel*), o.
- Gehe'gen'** (*in de herinnering leven*), het heeft -heugd: mij geheugt, of het geheugt mij, w. g.; zie Heugen.
- Gehe'gen'** (*herinnering, gedachtenis*), o. gmv.: - van iets hebben; een goed, sterk, trouw -; iets in het - prenten, vast in den geest prenten: in het - roepen, in het bewustzijn; -kraam (*allerlei geheugenkennis*), v. gmv.; -kunst of -leer, zie Mnemoneutiek, Mnemotechniek.
- Gehe'gen'enis'** (*heugenis*), v. -sen, dicht.
- Gehe'gen'werk'** (*het van-buiten-leeren*), o.
- Gehe'f'slaagd'**, bn.: -zijn, verplicht bij te dragen in het onderhoud van een dijk.
- Gehe'f'slaagde'** (*ingelände van een polder*), m. en v. -n; zie Hoefslag.
- Gehe'okt'** (*met hoeken*), bn.: een -e steen.
- Gehe'ofd'** (*eigen hof bezittend*), bn.: gehuisd en -zijn, huis en hof bezittende.
- Gehe'or'** (*een der vijf zinnen*), o.: een fijn -; -krijgen, d. i. gehoord worden; muzikaal - hebben, aanleg voor muziek hebben; -weigeren, niet willen aanhooren: een talrijk -, een groot aantal toehoorders.
- Gehe'or'been'** (*hamer, aambeeld of stijgbeugel in de trommelholte*), o. -beenderen.
- Gehe'or'buis'** (*kanaal tusschen oor en keel*), v. -buizen; -gang (*geheorbuis*), v. -gangen; zie Eustachiusbuis.
- Gehe'or'hoorn'** (*hoornvormig voorwerp, waarmee hardhoorenden woorden trachten op te vangen*), m. -s; ook: -horen, m. -s.
- Gehe'or'rig'**, bn.: hotelkamers zijn soms zeer -. wat men er spreekt, wordt in de omringende kamers of gangen verstaan; 't is hier zeer -; -er, -st; -heid, v. gmv.

Gehoord', -**ho'rend** (van *horens* voorzien), bn.: een - *slak*, de - *kikvorsch* in Indië.
Gehooring (opening der uitwendige gehoorgang), v. -en; -**schelp** (oorschelp), v. -en; -**trechter** (binnenste deel van de gehoorgang), m. -s, vero; -**trompet** (trommelvlies), v. -ten, vero; -**vlies** (trommelvlies), o. -vliezen; -**weg**, m. -wegen.
Gehoorzaal (openbare zaal, bestemd voor het houden v. academische lessen, promoties, redevoeringen, enz.), v. -zalen; zie *Aula*.
Gehoorzaam (afleid. van *gehooren*, hooren naar: *willig, volzaam, onderworpen*), bn. en bw.; -**zamer**, -st; -**heid**, v. gmv.
Gehoorzamen (den wil, het gebod, het voorschrijf enz. van een meerdere volgen), ik heb -hoorzaamd: iemand of aan iemand -, iemand in iets -, zich doen -; ergens aan -, b.v. het paard aan den teugel; het schip wilde niet meer a. h. roer -, luisteren naar.
Gehoorzenuw (zenuw, welke het geluid overbrengt naar de hersenen, waar het dan bewust wordt) v. -zenuwen.
Gehou' en **getrouw'**, zie *Hou* en *trouw*.
Gehouden (verplicht), bn.: ik ben -, u voort te helpen; zich tot iets - rekenen, verbonden; -**heid** (verplichting), v. gmv.: onder -heid.
Gehoudenis (gehoudenheid), v. gmv.; alleen in: onder - van, onder verplichting.
Gehucht' (eig. verzameling van hofsteden, buurt, dorpswyk), o. -en: buurten en -en.
Gehuecheld (geveinsd, huichelachtig), bn.: een - berouw, -e tranen; z. *Huichelen*.
Gehuidf' (van een huid voorzien), bn.: de vrouwen waren vroeger -, d. i. droegen een huid; een valk met een -e kap, ledere; een -e boerenwagen, een wagen met een huid.
Gehuikt' (een kapmantel of huid dragende), bn.: de vrouwen, gingen toen nog - ter kerk.
Gehuisd' (een huis bewonend), bn.: ze zijn ruim -, net -; zie *Huizen*.
Gehuisvest (woonachtig), bn.: ergens - zijn.
Gehumeurd' (gestemd), bn.: hij is altijd goed -, van humeur, zie *Humeur*.
Gehuwd' (getrouwd, in den echt vereenigd), bn.: -e lieden zonder kinderen, de -e staat.
Gehuw'den (getrouwde menschen), m. en v. mv.
Gei (scheepst. loopend touw tot het inkorten der zeilen), v. geien.
Geiblok (scheepst. katrol, waardoor de gei loopt), o. -blokken, -s.
Geien (scheepst. de zeilen inkorten door de geitouwen op te halen, reuen), ik heb -geid.
Geijkt' (gemerkt als goed of deugdelijk), bn.: een -e meter; fig. een -e uitdrukking, het burgerrecht hebbende, gangbaar, algemeen als juist erkend: een -e term, een -e phrase.
Geil (vol levenssap: weelderig, vol lust, dartel, wulpsch), bn. en bw.; -er, -st.
Geil (van planten: te vet gemest), bn.: deze aardappels staan te -, weelderig van blad; (van den grond: vet, te vet); -er, -st.
Geilheid (overmatige vettigheid, door bemesting), v. gmv.: door de - van den grond schiet daar alles te welig op; fig. wulpschheid.
Geimporteerd' (uit verre landen naar ons land overgebracht, b.v. van producten), bn.: -e manilla-sigaren; -e havanna-tabak.
Geindigneerd' (Fr. verontwaardigd), bn.
Geinster (vonk), v. -s; ook: *Genster*, vero.
Geinteresseerd' (er bij betrokken, belanghebbend zijnde), bn.: bij een zaak - zijn.

Geiser (warme springbron op IJsland), m. -s.
Geiser (verwarmingstoestel voor een bad, gasbadkachel), m. -s.
Geis'ha (Jap. theemetsje, ook beroepszangeres of -danseres, dansmetsje), v. -s; zie *Geesja*.
Geisslersche buis, v. -buisen: een - is een glazen huis, waarbinnen de elektrische vonk overspringt in verdunde lucht of in eenig ander verdund gas.
Geit (wijfje van den bok), v. geiten: een wilde -, een tamme -; fig. melkmuil.
Geitabaard (baard van een geit), m. -baarden; -**bok** (mannelje v. d. geit), m. -bokken.
Geiteleer (het leder van de huid der geit), o. gmv.: handschoenen van -, de herder droeg een buis van -; ook: -**nleer**, o. gmv.; -**nleeren**, bn.: de kruap had -en schoenen.
Geitenblad (kamperfoelie), o. gmv.
Geitenhaar (een haar van een geit), o. -haren; zegsw. *twisten om of over een -*, d. i. om een nietige beuzeling; -**hoeder** (geitenherder), m. -hoeders; -**hoedster**, v. -hoedsters; -**klaver** (zekere plant), v. gmv.; -**melk** (melk van geiten), v. gmv.: een kind voeden met -; -**melker** (nachtzwaluw), m. -melkers: de - maakt den overgang uit van de zwaluwen tot de nachtroofvogels, van Mei tot September vindt men hem in ons land; -**oog** (oog van een geit), o. -oogen; -**stal** (stal voor geiten), m. -stallen; -**vleesch** (vleesch van geiten), o. gmv.; -**wol** (haar of wol van één of meer geiten), v. gmv.: om een - *twisten*, beuzeling.
Geitepoot (poot van een geit), m. -pooten; -**vel** (huid eener geit), v. -vellen.
Geitevellen (vervaardigd van geitevel), bn.: een - buis, een - pij, een - tasch.
Geitevleesch (vleesch van éne geit), o.
Geitouw (scheepst. loopend touw, waarmee een zeil wordt ingehaald, ingekort of gegord), o. -touwen; -**touwblok** (katrol), o. -s, -blokken; zie *Geien*.
Gejaag' (voortdurend jagen), o. gmv.: het - door veld en bosch (jachtbedrijf), dat - met die paarden, hard rijden.
Gejaagd' (onrustig, haastig), bn.; -er, -st.
Gejak'ker (afbeulend gejaag, gertj), o. gmv.: dat - met die arme paarden.
Gejok' (gescherts, dartele boert), o. gmv.; ook: het aanhoudend onwaarheid spreken, b.v.: leer het kind dat - toch af; foei, dat -!
Gek (zot, dwaas, verkeerd), bn.; -ker, -st; -**heid** (dwaasheid, grap), v. -heden: zegsw. alle -heid op een stokje, laat ons ernstig zijn; ik zei het maar uit -heid, scherts.
Gek (van verstand verstokene, krankzinnige), m. gekken; zie *Gekkin*; zegsw. iemand voor den - houden, den spot drijven met iem.; den - met iets houden, er mee spotten; den - steken met iem. of iets, den draak met iem. of iets steken; met iem. den - scheren, spotten met; zegsw. al te goed is buurmans -, zie *Buurman*; apreskw. *De gekken krijgen de kaart*, zie *Kaart*.
Gek (draaiende kap boven op een schoorsteen, middel tegen valwinden), m. gekken.
Gekal' (gebabel, gesnap), o. gmv.: wat al - over de politiek! Vl.
Gekamd' (van een kam voorzien), bn.: een -e haan, een -e hagedis, een - helm.
Gekant', bn.: - zijn tegen iets, d. i. zich verzetten wegens vijandelijke gezindheid.

- Gekanteeld'** (voorzien van tandsgewijze uitsteekfels of tinnen), bn.: een -e toren.
- Gekarteld** (ribbelachtig ingesneden, inge-keept), bn.: geldstukken met -e randen; een -blad, het - loof der wortelen.
- Gekast'** (gezet, van diamanten), bn.
- Gekesperd** (met een keper gewezen, niet effen), bn.: -e stoffen, -e diemiten.
- Gekesperd** (wapenk. door keperlijnen verdeeld), bn.: het wapen van Egmond was - in twaalf stukken, goud en geel.
- Gekield'** (een kiel dragende), bn.: mijn blauw -e, mijn Hollands frisch ontloken jeugd, (De Gen.); de blauw -e spes patrie, (C. O.)
- Geklelijk** (bespottelijk), bn.: een -e voor- liefde; zij is - opgeschikt; -er, -st; ook: zij is wat -, dwaas, kinderachtig, mal.
- Gekken** (den. van gek, eig. den gek met iets of iem. houden, d. i. spotten, boerten, joken, schertsen), hij heeft - gek: hij gek maar, met iets -, daar is geen - mee; niet met zich laten -, spotten.
- Gekkendag** (de eerste April), m. -dagen; -feest (in Frankrijk op Kerstmis en Drie-koningen), o. -feesten; -getal (nl. het getal elf), o. gm.v.; -huis (krankzinnigen-gesticht), o. -huizen; -nummer (nl. het getal elf), o. gm.v.; -taal (onzin), v. gm.v.; -werk (werk v. gekken, dwaasheid), o. gm.v.
- Gekkerijf'** (zotte scherts, jokkerij), v. -n.
- Gekkin'** (mal vrouwspersoon, zottin), v. -kinnen; -netje (half liefkoozende aan-spreking van een nuffig jong meisje), o. -s.
- Gekko** (O.-I. huishagedis), m. -s: de - laat 's nachts zijn geluid hooren; ook: Gecko.
- Geklank'** (het klinken), o. gm.v.: -v. snaren.
- Geklauwd'** (klauwen hebbende), bn.: katen en roofvogels zijn -e dieren; wapenk.: in lazuur een gouden sperwer, gebekt en -.
- Gekleed'** (van een kleed voorzien), bn. en vd.: een -e pop; hij heeft de armen -; fraai -, goed -, warm -; een -e jas, deftig en lang, dienende voor eenige feestelijkheid.
- Gekleurd'** (met kleuren opgesierd), bn.: een -e prent; fig. een sterk - verhaal, overdreven, opgesierd.
- Geklikklak** (eentonig gekletter), o.: het - der wapens; het - der paardenhoeven, der teerlingen; fig. het - van het romantisme, (Klikspaan); zie Klikklakken.
- Geklok'** (het telkens en aanhoudend klokken), o. gm.v.: het - van een flesch, kruik, karaf, d. i. klokkend geluid bij het schenken.
- Geklonken** (afgedaan, in orde, beredderd), bn.: de zaak is -, het is tusschen hen -, de zaak is tusschen hen geregeld; zie Beklinken.
- Geknakt'** (gebroken, fig. krachteloos), bn.: -riet; -van vermoedens, - door lijden.
- Gekoos'** (zoet gepraat), o. gm.v.: het - der moeder met haar kind, ook: geliefkoos, gevlei.
- Gekorven** (ingesneden, fijn gesneden), bn.: -dieren of insecten, nl. met inkervingen tus-schen de drie hoofddeelen v. h. lichaam; -tabak.
- Gekroesd'** (dicht ineengekruld), bn.: het -e haar van een neger, -e wol.
- Gekroezeld** (gekroesd), bn.: die smid, met zijn zwart - haar!
- Gekrookt'** (geknaakt), bn.: het -e riet.
- Gekroond'** (een kroon dragend), bn.: een -hoofd, een vorst; een -e leeuw, (wapenk.).
- Gekruist'** (elkaar kruisende), bn.: twee -e klinglen; twee -e sleutels (wapen v. Leiden).
- Gekruist' rijm**, o.; zie Rijm.
- Gekruiste** (de -, de Heiland), m. gm.v.
- Gek'scheren** (den spot drijven met), ik gek-scheerde, ik heb -gescheerd: niet met iets -; niet met zich laten -, den draak niet met zich laten steken; het is maar -, kortswijl; het of dat is geen -, het is ernst; zonder -, in ernst; geen - verstaan, geen spot dulden.
- Geks'kap** (narrenkap, zotskap), v. -kappen.
- Geks'kap** (zot, zottin), m. en v. -kappen.
- Geks'kolf** (staf van den hofnar), v. -ven.
- Gekulfd'** (met een kuif), bn.: een -e leeuwerik.
- Gekulp'** (fig. het langs slinksche wegen gaan naar eenig doel, b.v. in de staatkunde), o. gm.v.
- Gekuisch'** (gezuiverd, kiesch, fijn, net), bn.: -e taal, een -e stijl, -ezeden; -heid, v. gm.v.
- Gekunsteld** (gedwongen, gemaakt, onnatuurlijk), bn.: een -e vroolijkheid, een -e voordracht, een -e stijl, een -e gedicht; bw.: deze acteur spreekt wat -; -heid, v. gm.v.
- Gekwartileerd'** (gevierendeeld), bn.; wapen-kunde: een -schuld, door twee elkaar recht-hoekig snijdende loodlijnen in viereen verdeeld.
- Gekwast'** (knoestig, volkwasten), bn.: -hout is moeilijk te bewerken; zie Kwast en Knoest.
- Gelaarsd'** (met laarzen aan), bn.: de -e kat (vertelling van Moeder de Gans); -en ge-spoord, eig. met laarzen en sporen aan als een ridder te paard, geheel slag- of reisvaardig.
- Gelaat'** (aangezicht, wezen, aanschijn), o.: een edel -, een schoon -; op iemands - iets lezen, met ernst op het -, met angst op het -, het - is de spiegel der ziel; -kemer, m. -s; -kunde (physionomie), v. gm.v.; -kundige, m. en v. -kundigen.
- Gelaats'hoek** (hoek, gevormd door gelaat en schedel), m. -hoeken; -trek, m. -ken.
- Gelag'** (gezamenlijk verteer), o. -en: zegsw. het - betalen, eig. de vertering betalen, zijn eigene en daarbij ook die van anderen, fig. de straf van anderen dragen; vrij -, vrije ver-tering; ook gezelschap: -en zetten, drink-partijen aanrichten; -kamer (herbergkamer), v. -kamers.
- Gelag'** (lot), o. gm.v.: een hard -.
- Gelakt'** (met lak gevernist), bn.: een - tafel-tje, fijn -e fishesdoosjes.
- Gelambrizeerd'** (onder met houten bescho-terkvoorzien), bn.: de wanden waren bruin -, met gouden lijsten; zie Lambrizeering.
- Gelan'de** (eigenaar v. e. stuk land, b.v. in een polder), m. en v. -n: wij zijn naaste -n.
- Gelang'**, naar - van, vz.: naar eisch van, b.v. ik zal handelen naar - van omstan-digheden; vgw.: naar mate, naar evenredig-heid, b.v. naar - wij klommen, werd het land-schap schooner.
- Gelasten** (bevelen, gebieden), ik -lastte, heb -last: iemand iets -, opleggen; gelast wor-den iets te doen; zie Afgelasten.
- Gelastigde** (persoon, wien men een last op-draagt of opgedragen heeft), m. en v. -n.
- Gelaten, zich** (zich voordoen, zich aan-stellen, zich houden, een houding aannemen), ik geliet mij, heb mij gelaten: hij geliet zich, als merkte hij geen onraad; ook: het geliet zich, alsof onze boot zou omstaan, het scheen.
- Gelaten** (kalm, berustend), bn. en bw., -er, -st; -heid (lijdzzaamheid), v. gm.v.
- Gelati'ne** (kleurlooze lijmsort, door koking uit dierlijke arondstoffen verkregen), v. (g=zi).
- Gelau'werd** (met lauweren gesierd), bn.: de -e overwinnaar, een -e dichter; zie Lauwer.
- Gelawaal'** (leven, rumoerige drukte), o. gm.v.

- Geld** (algemeen ruilmiddel, zoowel metaal als papier, tevens waarmedemeter), o. gelden; - slaan, - munten, - in omloop brengen; baar -; zegsw. goed - naar kwaad - gooien, nutteloze kosten maken voor eenig doel, dat toch niet te bereiken is; - in iets steken, aan de kans wagen; - uit iets slaan, er - aan weten te verdienen; eieren voor zijn - kiezen, zie Ei en Krom.
- Geldadel** (de millionairs), m. gmv.; - **aristo-** **toeraat** (iemand, die door zijn geld invloed of macht kan uitoefenen), m. - craten; - **aristocratie** (de groote, invloedrijke bankiers), v. gmv.; - **belegging** (kapitaal- uitzetting), v. - en; - **boete** (een boete in geld te betalen), v. - n; - **duivel** (booze geest, die de geldzucht opwekt en aanvuurt), m. - s.
- Geldelijk** (geld of geldzaken betreffende), bn.: vrees voor - e schade, - e opofferingen; zie Financieel; een - e schadeloosstelling, - e onderstand, hulp in geld bestaande.
- Geldeloos** (van geld ontbloomt, zonder geld), bn.: begeef u toch niet - op reis; ik raakte daar spoedig -; - **heid**, v. gmv. w. g.
- Gelden** (van waarde, van kracht zijn), het gold, heeft - golden: artikel... kan hier niet -, van kracht zijn; zijn aanspraken laten -, ze laten wegen; ik wil die redenen laten -, als gegrond aannemen; zich doen of laten -, zijn invloed, gezag feitelijk doen gevoelen; die opmerking geldt mij, betreft mij.
- Geldend** (gezaghebbend, erkend), bn.: algemeen - e redenen, een - excuus.
- Geldersch** (uit of van Gelderland), bn.: een - staadje; als zn. (de taal), o.; - **man** (iem. uit Gelderland), m. Gelderschen.
- Geldgebrek** (geldnood), o. gmv.: - hebben; - **gierig** (geldzuchtig), bn., - er, - st; - **handel** (handel in gemunt en ongemunt goud en zilver, vooral in muntspécien), m. gmv.; - **handelaar**, m. - s, zie Kassier.
- Geldig** (geldende, waarde hebbende, wettig), bn.: dit spoorwegkaartje is niet meer -, dat zijn - e redenen, - er, - st; - **heid** (deugdelijkheid), v. gmv.
- Geldjesdag** (betaaldag), m. gmv.
- Geldkist** (kist voor geld), v. - kisten.
- Geldkoers** (rentekoers van den dag ten opzichte van vreemde munten), m. - koersen; - **lade**, v. - n; - **leening**, v. - leeningen.
- Geldmarkt** (handel in geluswaardig papier, in goud- of zilvermunt; of het beleggen en omzetten van kapitalen aan de beurs; ook de plaats op de beurs, waar deze handel gedreven wordt), v. - markten; - **middelen** (financiën), o. mv.: de - van den staat.
- Geldschaarschte** (algemeen gebrek aan contanten), v. gmv.; - **quaestie** (de vraag, het geld of de kosten betreffende), v. gmv.; - **schiet** (geldleener), m. - schieters; - **som** (hoeveelheid geld), v. - sommen; - **stuk** (muntstuk), o. - stukken.
- Gelds waarde** (de waarde van iets in geld of contanten), v. gmv.; - **waar'dig**, bn.: - papier.
- Geldtrommel**, v. - trommels; - **verlegenheid**, v. gmv.: in -heid zitten; - **verlies** (geldelijke schade), o. - verliezen; - **winning** (rijke broodwinning), v. gmv.
- Geldwisselaar** (omwisselaar van muntspécien), m. - s, - aren; - **wolf** (rijkaard, gierigaard), m. - wolven; - **zaak** (zaak, die met geld kan afgedaan worden), v. - zaken; - **zak** (geldbuis), m. - zakken; - **zorg** (bekommering over 't geld), v. - en: die ambtenaar is gekweld door geldzorgen, - zorg maakt oud.
- Geldzucht** (streven naar geldbezit), v. gmv.; - **zuchtig** (ziekelijk verlangend naar het bezit van geld, geldgierig), bn., - er, - st.
- Gelede dieren**, o. het zijn dieren zonder geraamte, d. i. ongewervelde: symmetrisch van vorm of met een geringd lichaam; de meeste bezitten een kop en ledematen met gewrichten, b.v. schaaldieren (als krabben, kreeften), spinachtigen, ringwormen, straaldieren, insecten, enz.
- Geleden, geleen** (voorbijgegaan), vd.: het is een jaar -, het was gisteren een jaar -, 't is al lang -, eenige dagen -, niet lang -, kort -.
- Gelederen**, o., mv. van Gelid.
- Geleding** (verwant met lid: gewricht, verbinding, aaneensluiting), v. - en: de - en der gewervelde dieren, de - en der gelede dieren.
- Geleed'** (verwant met lid), bn. gelede: er zijn gelede dieren, zie ald.; e. gelede stengel.
- Geleend'** (niet eigen, van elders), bn.: de - e glans der maan; het was - e pracht.
- Geleerd'** (met kennis toegerust, kundig), bn.: een - e schrijver, een zeldzaam - e man, verder: de - e stand, de - e wereld.
- Geleerd'e** (iemand van uitgebreide studie en kennis), m. en v. - n: een degelijk, grondig -, een klassiek -; de - n, de mannen van studie.
- Geleerd'heid** (uitgebreide kennis op wetenschappelijk gebied), v. gmv.: zegsw. de - waait iemand zoo maar niet aan, is niet zonder inspanning of moeite te erlangen.
- Gelegen** (liggende, een plaats innemende), bn.: Arnhem is - aan den Rijn; fig. er is in die woorden veel troost -, besloten; te - er plaats en ure, gunstig of geschikt; iemand - komen, van pas; wat is er mij aan -, d. i. wat heeft het voor mij te beteekenen?
- Gelegenheid** (ligging, plaatselijke gesteldheid), v.: de - v. e. land, v. e. slagveld; verder: een schoone - om roem te behalen, kans, omstandigheid; bij -, als er aanleiding toe bestaat; zegsw. de - maakt den dief; iemand in de - stellen, in staat stellen; de - bij de haren grijpen of pakken, handig van een geschikte gelegenheid gebruik maken.
- Gelegenheidsgedicht** (e. gedicht, gemaakt voor een bepaalde gelegenheid), o. - gedichten; er zijn vele soorten van - en, b.v. bruiloftsliederen, drink- en dansliederen, krijgs- en zegezangen, morgen- en avondzangen, oogstliederen, gezelschapliederen, wiegeliedjes, liederen op jaargetijden, enz.
- Gelegenheidsgezicht** (scherts. gezicht, geplooid naar de omstandigheden), o. - gezichten: met een - trad hij de rouwkamer binnen.
- Gelegenheidsliedje** (liedje, dat dienen moet bij de een of andere gelegenheid), o. - s; - **preek** (predikatie bij de een of andere omstandigheid), v. - preeken; - **rede** (idem toespraak), v. gmv.; - **stuk** (muziekstuk of toneelstuk, vervaardigd voor de een of andere feestviering), o. - stukken; - **vers**, o. - verzen, zie: -gedicht en Extemporeetje.
- Gelel'** (verduikt of gestold sap van dierlijke of plantaardige stoffen, drii; ook vruchtengelei), v. - en; - **achtig**, bn.; lees: zje-lei'.
- Gelel'**, o.: op 's lots - vertaat ik me aan de baren, (Bild.); zie Geleide.
- Gelel'biljet** (biljet, houdende verlof tot vervoer van accijnsgoederen), o. - biljetten.
- Gelel'brief** (vrijbrief, paspoort), m. - brieven.

Geleide (het vergezellen, het geleiden, gelei), o.: iem. — doen, iem. zijn of het — aanbieden; zich aan iem. — toevertrouwen; personen, die uitgeleiden, samen: elk der mannen van het — was goed gewapend; zie Con vooi.

Geleidelijk (naar of in orde, geregeld, regelmatig, in behoorlijke opeenvolging), bn.: een — e overgang, een — e achteruitgang; bw.: het gesprek kwam — op e. ander onderwerp; —heid (geregelde opvolging), v. gm. v.

Geleiden (vergezellen en leiden), ik geleide, heb geleid: een dame —, iem. naar huis —; zegsw. een meisje naar het altaar —, haar huwen; fig. een smal pad, dat naar het kasteel geleide; warmte en electriciteit —, laten overgaan; het geluid —; —er (persoon, die geleidt), m. —s; —ing (draad, buis), v. —en; —ster (vrouw. geleider), v. —sters.

Geleider, elektrische —, m. —s, nl. voorwerpen, die de electriciteit voortplanten: goede —s zijn metalen, water, het menschelijk lichaam, de aarde; slechte —s zijn glas, lak, zijde, hars, vette oliën, lucht; halve —s staan tusschen beide in, als: droog hout, leder, papier, stroo, alcohol, aether; zie Conductor.

Geleider lage, bw.; zie Lage.

Geleideraad (electr. vertind ijzer- of staal-draad, rustend op porseleinen isolatoren of hangend in klok-isolatoren tot voortgeleiding v. d. electrischen stroom), m. —draden.

Geleiderster, —star (dicht. leidsvrouw), v. —sterren, —starren; zie Leidster.

Geleidergoed, —werk (aardewerk, fayence), o. gm. v.; zie Gleiergoed, Gleiswerk.

Geleidergeest (engelbewaarder, goede genius), m. —geesten.

Geleiderkaart (kaart met gelei er op of er in gebakken), v. —en; —korst, v. —en. (g = zj).

Geleider (wapenk. versierd met heraldieke leliën), bn.: een — kruis of leliëkruis.

Geleiden (geel worden, geel maken), ik heb en het is gegeeld: de halmen gaan reeds —, de bladeren — i. d. herfst; gij moet dien muur —.

Geleider (in de letteren bedreven, letterkundig), bn.: een — e schare van toehoorders, fig. een — e opvoeding; —heid, v. gm. v.

Geleiderde (letterkundige), m. en v. —n.

Geleider (rij soldaten), o. geleideren: een bataljon in twee geleideren, in het — staan.

Geleider (bemind, dierbaar), bn.: — e ouders, een — e vriend, vriendin; — e broeders en zusters, als aanspraak in leerredenen.

Geleiderde (bemind), m. en v. —n.

Geleiderkoosd (geliefd, bemind, dierbaar), bn.: dicht. een — oord, een — plekje; bij uitbr. onze — e neigingen, wenschen; een — e uitspanning, een — denkbeeld.

Geleiden (minnenden, beminden), m. mv.

Geleiden (behagen, believen), het geliefde, het heeft geliefd: het gelieve u, enz.

Geleiden (geelachtig), bn.: een zakdoek wordt — door het liggen, dit papier is — geworden.

Geleiderstaffierd (omringd door stafdragers of lijfstaffieren als lijfwacht), bn.

Geleiden (hetzelfde uiterlijk hebbende, hetzelfde zijnde), bn.: met — e wapenen; van — en rang; in — e mate, te — er tijd; zij wilden Gode — worden, d. i. evenals God; met den grond — maken, effen, vlak maken, d. i. slechten, sloopen; zegsw. iem. met — e munt betalen, zie Munt; wisk. driehoeken met — e basis en — e hoogte zijn — van inhoud, d. i. bevatten evenveel malen de gemeene maat;

is uw horloge —? juist van tijd; zegsw. — e monniken, gelijke kappen, zie Monnik; bw.: de twee treinen kwamen — aan, op hetzelfde oogenblik; —heid, v., zie ald.

Geleiden (billijkheid, recht), o, gm. v.: gij hebt daaraan of daarin —, iem. in het — stellen.

Geleiden (evenals, zooals), vgw.: hij deed, — hij sprak; spreekw. — de waard is, vertrouwt hij zijn gasten, zie Waard.

Geleidenbee'nig (wisk. hebbende gelijke opstaande zijden), bn.: een — e driehoek, een — trapezium; —heid, v. gm. v.

Geleidenbeteekenend (van nagenoeg gelijke beteekenis), bn.: twee — e woorden, b. v. die op —lei en —hande, als: drieërlei, —hande.

Geleidendraadsch (uit gelijke draden gemaukt), bn.: — touw- of kabelwerk; — e garens, — e wollen of linnen weefsels.

Geleidenkrachtig (overal dezelfde draagkracht of sterkte hebbend), bn.: — e kabels, — touwwerk.

Geleidenkrachtig (bestaande uit een gelijk aantal draden), bn.: — e weefsels, — touw of kabelwerk; —heid, v. gm. v.

Geleidenke (persoon van denzelfden rang, stand enz.), m. en v. —n: ga om met uws —, d. i. noch met uw meerdere, noch met uw mindere.

Geleidenkelijk (gelykmatig), bw.: — verdeelen.

Geleidenken (evenaren, overeenkomen), ik geleeke, heb geleken: hij gaat zijnen vader —, slachten; op een haar op iem. —, juist dezelfde gelaatstrekken en id. postuur hebben.

Geleidenkend (wat goed lijkt), bn.: een — portret; een photographie is in den regel —.

Geleidenkenis (overeenkomst in uiterlijken vorm), v. gm. v.: de sprekende — van een portret, de — fault bij dien portretschilder nooit; bij uitbr.: naar Gods beeld en — is de mensch geschapen.

Geleidenkenis (zinnebeeldig verhaal, waarin menschen handelend optreden), v. —sen: Christus sprak in —sen: de — van den zaaier, van den verloren zoon, enz.; zie Parabel.

Geleidenkerwijze, —wijs (op dezelfde wijs), bw.: handelt nu —, evenzoo.

Geleidenkgaan (denzelfden tijd aanwijzen), het ging —, heeft —gegaan: mijn horloge gaat juist — met de spoor klok, deze pendule gaat —.

Geleidenkestelden (O.-I. personen met Europeenen op ééne lyn gesteld), m. mv.

Geleidenkeheid (volkomen overeenkomst in enig opzicht), v.: — van opvoeding, — v. onderwijs, — van rechten, — van plichten, — van loon, — van beginselen; vrijheid en — onder de menschen, op voet van —; wisk. de — van twee hoeken, de — van twee drie- of veelhoeken, nl. in oppervlakte.

Geleidenkhoe'kig (meetk. gelijke hoeken hebbende), bn.: regelmatige drie- of vierhoeken, en regelmatige veelhoeken zijn —; twee — e driehoeken zijn gelijkvormig; —heid, v. gm. v.

Geleidenkloppen (door kloppen effen maken), ik klopte —, heb —geklopt: straatkeien —; —knippen (door knippen even lang maken), ik knipte —, heb — geknipt: de haren —, twee papieren —.

Geleidenklasztig (scheepst. voor en achter even zwaar belast), bn.: het schip is nog niet —, verdeel de lading beter.

Geleidenloopen (even hard of in dezelfde richting loopen), liep —, heeft —gelopen: die twee treinen loopen altijd —, loopen naast elkaar in even snellen gang; deze weg loopt

met de rivier —, in dezelfde richting; wisk. deze twee lijnen zijn —d, d. i. parallel.

Gelijkluidend (denzelfden klank hebbend), bn.: een — afschrift, d. i. een kopie; —heid, v.

Gelijk maken (effen maken, effenen), ik maakte —, heb —maakt: een weg —, een veld —.

Gelijkmat'ig (voortdurend of overal getijk), bn.: een —e arukking, in —en draf; een —e stij, d. i. die geregeld in denzelfden toon voortgaat; fig. een — karakter, dat steeds in dezelfde stemming is; bw.: iets — verdeelen, een rad — doen bewegen; —er, —st; —heid (getijkheid), v.: — van beweging; — van geest.

Gelijkmiddelpunt'ig, bn.; zie Concentrisch, ook Excentriek.

Gelijkmoed'ig (voortdurend kalm gestemd), bn.: alleen de wysgeer blijft onder alle tegenspoeden —, een —e rust; bw.: de rampen — verdragen; —heid, v. gmv.

Gelijkna'mig (van denzelfden naam), bn.: twee —e personen; rekenk. twee —e benoemde getallen, twee —e breuken; alg. —e machten; —e wortelgrootheden, b.v. $\sqrt[3]{a}$ en $\sqrt[3]{b}$; nat. —e polen, —e electriciteit; —heid, v. gmv.

Gelijk'schaven (effen-, vlak'schaven), ik heb —geschaafd; —scheren (effenscheren), ik schoor —, heb —geschoren, b.v. net —scheren van katoenen stoffen, van laken, fluweel.

Gelijkslacht'ig (van dezelfde soort, getijkaardig), bn.: een —e veelterm, d. i. alle termen zijn van denzelfden graad; —heid, v.

Gelijksoor'tig (getijkaardig, van dezelfde soort), bn.: er zijn veel —e spreuken of spreekwoorden, —e grootheden; —heid, v. gmv.

Gelijk'staan (in rang, in waarde overeenkomen), het stond —, heeft —gestaan.

Gelijkstan'dig (wisk.), bn.: de —e zijden van twee getijkvormige driehoeken, d. i. de evenredige zijden; —heid, v. gmv.

Gelijk'stellen (op ééne lyn stellen), ik stelde —, heb —gesteld; —stelling, v. —en.

Gelijkstraats' (getijkgronds, gelijkvloers), bw.: de — gevestigde bureau's.

Gelijk'strijken (strijkende gelijk of glad maken), ik straeke —, heb —gestreken.

Gelijk'teeken (getijkheidsteeken, het teeken =), o. —teekens: een getal vóór en achter het —, b.v. $2 \times 4 = 8$.

Gelijktijd'ig (op denzelfden tijd gebeurende), bn. en bw.: twee —e gebeurtenissen; die treinen kwamen —aan; —heid, v. gmv.

Gelijkvloer'end (spraak. een regelmatig of gelijk beloop hebbend), bn.: een — werkwoord, d. i. zwak, b.v. leeren; —heid, v. gmv.

Gelijkvloers' (getijkgronds), bw.: zij wonen daar —, zie —straats; —vloersch', bn.: hij woont op de —e verdieping; fig. alledaagsch, ordinair, b.v. —e gesprekken.

Gelijkvor'mig (overeenkomstig in gedaante, evenredig in de deelen), bn.: twee —e tafeltjes; aardr. —e ligging van aardlagen; meerk. twee —e driehoeken, veelhoeken; gelijk en —, d. i. gelijk van inhoud en vorm, b.v. twee driehoeken met gelijke zijden; —heid, v. gmv.: de —heid van drie- of veelhoeken.

Gelijkwaar'dig (van gelijke waarde), bn.: twee —e zinsleden, b.v. in: de oude en trouwe huisknecht; zie ook Aequivalent, bn.

Gelijk'zetten (op hetzelfde uur zetten, van uurwerken), ik zette —, heb —gezet: twee horloges —, een pendule —.

Gelijkzijd'ig (meerk. met gelijke zijden), bn.: twee —e driehoeken, een —e veelhoek; —heid,

v. gmv.: de —heid van twee veelhoeken.

Gelijnd' (van lijnen voorzien), bn.: —e cahiërs.

Gelikt' (gladgemaakt, gepolijst, glanzig), bn.: het overleer der schoenen is fraai —; fig. —e verzen; —heid (gladheid, glans), v. gmv.

Gel'letje (spreekt voor geldje), o.: het lieve —.

Gel'lig (gutachtig), bn.: een — schaap, een —e koe; ook mat, bleek, fig. gemelijk, knorrig.

Gel'ling (manlyke plant van den hennep), v. gmv.; zie Zaaling.

Gelobd' (van lobben of slippen voorzien), bn.: een plant met gave, zeer zelden —e blaadjes.

Gelofte (van gelooven, vertrouwen, toestemmen: plechtige belofte, vrijwillige verbintenis), v. —n: hij aeed de — naar het H. Land te trekken; een — afleggen, een — houden, vervullen, gestand doen; een — breken, schenden.

Gelofte (R.-K. belofte aan God), v. —n: de monniken deden de — van armoede.

Geloftefeest (gesch. prachtfest te Rijssel, 1454, waar Philips van Bourgondie plechtige gelofte aflegde, de Turken te zullen bestrijden), o. gmv.

Geloftenis (gelofte), v. —sen. vero.

Gel'ken (gestoten), bn.: met — ooggen; zie: Luiken en Oogluikend.

Gelooft' (vertrouwen in de menschen), o. gmv.: — hechten aan remands woorden, aan iets — slaan; — vinden, b.v. verzinsels kunnen — vinden, — weigeren, b.v. aan iemands woorden.

Gelooft' (vertrouwen op God, onwankelbare overtuiging), o. gmv.: het — kan bergen verzetten, het — in God.

Gelooft' (al de christelijke waarheden door eenige Kerk als aan te nemen gesteld), o. gmv.: het christelijk — d. i. godsdienst; verder: de 12 artikelen des —s, een akte van —, R.-K. formuliergebed van geloofsbelijdenis.

Gelooft'baar (gelooft veruwend), bn.: een — man, —e menschen; —heid, v. gmv.

Gelooft'elijk (aannemelijk), bn., —er, —st: niemand ucht dit —; —heid, v. gmv. w. g.

Gelooft'artikel (R.-K. waarheid, die men gehouden is te gelooven), o. —en, —s; —belijdenis (het belijden van een godsdienstige overtuiging; ook formulier, een belijdenis bevattend), v. —sen, fig. een staatkundige —, een sociale —; zie ook Symbolum; —brief (bewijs van verkiezing, benoeming; akte van identiteit), m. —brieven: de gezant overhandigde zijn —brieven; de —brieven van de leden der Eerste en Tweede-Kamer; —daad, v., zie Auto-da-fé; —genoot (iemand met ons van denzelfden eeredienst), m. en v. —en; vr. ook —e; —getuige (martelaar om des geloofs wille), m. en v. —n, ook Bloedgetuige; —haat (godsdiensthaat), m. gmv.

Gelooft'halve (ter wille van of om zijn geloof), bw.: hij werd — vervolgd.

Gelooft'leer (leerstukken des geloofs), v. gmv.; —punt (leerstuk, vraagpunt), o. —en.

Gelooft'rechter (gesch. inquisiteur), m. —s; —regel (—voorschrift), m. —en; —stuk (—artikel), o. —stukken; —verzaker (afvallige), m. —s; —verzaking (—loochening), v. —en.

Gelooft'verzouwen (het vertrouwen, dat iem. ontleent aan zijn godsdienstige geloof), o. gmv.; —vervolging (vervolging ter zake v. h. geloof), v. —en; —vrijheid (vrijheid van godsdienst, gewetensvryheid), v. gmv.; —waarheid (geloofspunt), v. —heden.

Gelooft'waard'ig (vertrouwen verdienende), bn.: een — schrijver, een — getuige, een —

- getuigenis, een - gerucht; -er, -st of meer en meest -; -heid, v. gmv.
- Geloo'ven** (vertrouwen stellen in, voor waar houden op gezag van een ander), ik heb geloofd; iemand op zijn woord -; -aan God, d. i. vast en innig gelooven, dat God bestaat; -in Christus, zijn vertrouwen stellen in Christus en gezind zijn Zijn leer te volgen; -aan Gods liefde, almacht, enz.: geen woord van iets -, voor waar houden; gij zult toch niet -, dat ge slaagt, d. i. meenen, aannemen, denken.
- Geloo'vig** (vast, innig geloovende), bn.: een - christen, een - hart; fig. -e godsvrucht, -e liefde; bw.: -vertrouwen op iets, -aanbidden; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Geloo'vige** (belijder van eenig geloof), m. en v. -n: de dorpsklok riep de -n; de schaar der -n, de ware -n.
- Gelubd'** (met lubben versierd), bn.: een - hemd, een -e halskraag.
- Geluf'** (het luiden), o. gmv.: het - der klokken.
- Geluid'** (trillende beweging der lucht, klanktoon), o. -en: het - geleiden, het - voortplanten; het - der dieren; spreekw. Ledige naten maken het meeste -, oppervlakkige lui hebben bijzonder veel praat, zie Vat.
- Geluids'leer** (wetenschappelijke behandeling van de verschijnselen, welke zich bij het geluid voordoen), v. gmv.
- Geluid'** (van humeur), bn.: goed-, slecht-.
- Gelui'paard** (wapenk.), bn.: een -e leeuw, d. i. gaande leeuw w. g.
- Geluk'** (de arillige fortuin), o. gmv.: het - dient hem, het - begunstigt mij, hij mag van - spreken, het blinde -; zie: Fortuin en Fortuna.
- Geluk'ken** (goed uitvallen, gedijen), het is -lukt: alles gelukt hem; die opstand zal wel -: die podding is goed gelukt.
- Geluk'kig** (voorspoedig, door het lot begunstigd), bn.: een - leven, hij acht u -, een - toeval, een - voorteken, een - gesternte; bw.: iets gelukkig ten einde brengen.
- Geluk'kigerwijs**, -wijze (door een gelukkig toeval), bw.
- Geluks'bode** (iemand, die een gelukkige tijding brengt), m. en v. -boden, z. Jobsbode; -dag (dag, die, naar men meent, geluk aanbrengt), m. -dagen: Woensdag is voor mij een -; -godin, myth. de godin van 't geluk, de Fortuin, Fortuna; -kind (iem., die in alles voorspoed heeft, wien alles mee- loopt), o. -kinderen; -nummer (nummer in een loterij, waarmee men geluk meent te zullen hebben), o. -nummers; -staat (de toestand van geluk, waarin men leeft; fig. de hemelsche zaligheid), m. gmv.; -ster, -star (de ster, van wier stand aan den hemel iemands geluk heette af te hangen), v. -ren: zijn - rijst, zijn - ging tanen; -teeken (voortekenen, dat geluk doet verwachten), o. -teekens; -vogel (vogel, die geluk beteekent of aanduidt; fig. gelukskind), m. -vogels; -zon (het geluk als een zon voorgesteld), v.: zijn - begint te verbleeken.
- Geluk'wensch** (heilwensch), m. -wenschen.
- Geluk'wenschen** (heil of zegen wenschen), ik heb -lukgewenscht: mag ik u -? zich zelven met iets -; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Gelukx'lig** (uiterst gelukkig, voorspoedig), bn.: een - samenzijn; een - nieuwjaa!' **Gelukx'lige** (hemeling), m. en v. -n.
- Gelukx'ligheid** (allerhoogste trap van ge-
luk), v. gmv.: de aardsche -; de hemelsche -
- Geluk'zoeker** (iem., die overal zijn geluk zoekt, zijn fortuin beproeft), m. -zoekers; z. Avonturier en Chevalier d'industrie.
- Gelust'en** (behagen, believen), het heeft gelust: het gelustte mij niet, daarvan te spreken.
- Gemaakt'** (geveinsd, gehuicheld), bn.: -e bloemen, kunstbloemen: -e nederigheid, d. i. valsche, voorgewende; bij uitbr. gekunsteld, gedwongen: met een -e stem, -e taal; hij is wat - in zijn manieren, d. i. stijf, den eenvoud missende: bw.: -spreken, -lachen, -glimlachen, geaffecteerd; -er, -st; -heid (gekunsteldheid, stijfheid), v.: -heid in houding of manieren.
- Gemaal'** (uit het Duitsch Gemahl: echtgenoot), m. -s en gemalen: Albert was Prins-van Engeland: de Koningin en haar -.
- Gemaal'** (afleid. van malen, zeuren: gezanik), o. gmv.: dat is een - zonder einde.
- Gemaal'** (afleid. van malen, draaien: stoomwerktuig, om een polder droog te houden), o. gemalen: zie Stoomgemaal.
- Gemaal'** (afleiding van malen, sijn maken: het graan, dat gemalen wordt), o. gmv.: de belasting op het -; zie Geslacht.
- Gemaal'** (eig. medeëter: makker, vooral in 't kaartspel), m. en v. -maten: zie Partner.
- Gemacht'igde** (zaakgelastigde, lasthebber), m. en v. -n.
- Gemak'** (rust, kalmte), o. gmv.: doe het op uwe -, iemand op zijn - brenoen, zetten, kalmte inboezemen door vriendelijke bejegening; het -, het heimelijk -, bestekamer; een huis met vele -ken, geriefelijkheden.
- Gemak'kelijk** (zijn gemak zoekende, houdende), bn.: de man begint wat - te worden; een - ziekestoel, gemak gevende; een - leven, vol gemak en rust; bw.: dat is - te doen, zonder inspanning: dat huis is - ingericht: -er, -st; -heid (fig. losheid; natuurlijkheid), v.: hij spreekt met veel -heid, in hun omgeving is veel -heid.
- Gemaks'halve** (ter wille van het gemak), bw.: - zich niet kleeden, - niet uitgaan.
- Gemak'zucht** (zucht naar gemak), v. gmv.
- Gema'lied** (uit maliën bestaande), bn.: de schuldknopen wrenen de -e pantsers hunner meesters droog, (Van Lenn.)
- Gemalin'** (nede, echtgenoot), v. gemalinnen.
- Gemanierd'** (beschaafd, wellevend, welopgevoed), bn.: -er, -st; -heid, v. gmv.
- Gemanieerd'** (gekunsteld, gedwongen, stijf, onnatuurlijk), bn.: een -e stijl, gemaakt.
- Gemarineerd'** (met azijn en uien ingemaakt), bn.: een -e haring.
- Gemar'merd** (als marmer gekleurd), bn.: - papier, hij zat aan een der -e tafeltjes van een koffiehuis.
- Gemas'keerd'** (gemaskerd; fig. verscholen, heuimpeld, bedekt), bn. en vd.
- Gemas'kerd** (dragende een masker), bn.: een - danser, -e dieven, met een masker voor, vermomd; bij uitbr.: een - bal, waarop ieder een masker draagt.
- Gema'tigd** (maathoudend), bn.: een - man, de -e luchtstreek; -er, -st; -heid (kalmte, bezadigdheid), v. gmv.
- Gem'ber** (Arab. geconijfte wortelotok van een O.-I. plant; ook uit Z.-China en Z.-Amerika), v. gmv.; -bier (drank, bereid uit gembersap, suiker, honing, citroensap en water), o. gmv.; -stroop (-nat), v. gmv.; -thee, v. gmv.

Gemeen' (toehorende of eigen aan meer dan één, gemeenschappelijk), bn.: dat is hun allen -, vrijheid is een - aad, een - e naam, d. i. eigen aan alle zelfstandigheden van dezelfde soort; voor - e rekening, gezamenlijk; zegsw. - e zaak maken met iemand, zich bij iemand aansluiten; rek. een - e deeler, d. i. de deeler van twee of meer grootheden; Broeders des - en levens, congregatie, door Geert Grootte in 1380 gesticht.

Gemeen' (algemeen, voor ieder, openbaar, publiek), bn.: de - e wide, het - e kerkhof, een - goed; iets door den druk - maken; de - e zaak, de zaak des lands.

Gemeen' (gewoon, alledaagsch), bn.: het - e volk, in 't - e leven, Fransche termen zijn in 't zuiden van Limburg zeer -; e. - soldaat.

Gemeen' (gering, slecht, laag), bn.: - e woorden; - weer, een - e vent, een - e streek; ook bw.: hij schrijft -, leelijk; dat staat je -, slecht; hij heeft mij - behandeld, laag; - er. - st. - held, v. - heden, zie ald.

Gemeen' (het) (de lagere volksklasse), o. gmv.

Gemeend' (bedoeld), bn.: 't is goed -; wat ik zeg is -, is mij ernst.

Gemeenebest' (het gemeene welzijn: republiek), o. - en; - best'gezinde (republikein), m. en v. - gezinden.

Gemeen'goed (goed, dat aan alle menschen, ieder in 't bijzonder, toebehoort), o. - goederen: individueele vrijheid, lucht en zonneshijjn zijn - goederen.

Gemeen'heid (laagheid), v. - heden.

Gemeen'igheid (lage, vuile daad; ook vuile taal), v. - heden.

Gemeeniteit' (gemeenigheid), v. - teiten.

Gemeenlandshuis (vergaderhuis van een waterschap), o. - huizen: het - van Rijnland.

Gemeen'lijk (in den regel, doorgaans, gewoonlijk), bw.: - staat een dwaas beschaamd, die hooger klimt als hem betaamt, (Cats).

Gemeen'plaats (alledaagsch gezegde, overbekende waarheid), v. - plaatsen: zijn rede was vol afgezaagde - en, het roemen op ondervinding is een - geworden.

Gemeen'schap (het gemeen-hebben aan of van iets), v. gmv.: leven in de - van Christus; wettelijke - van goederen; zegsw. de - met iemand afsnijden, niets meer met hem te doen willen hebben: de - der steden onderling, het verkeer; de - onderhouden, b.v. door trams of booten.

Gemeenschap'pelijk, bn.: een - e woning, - e poginaen; - overleg, onderling beraad; de - e vijand, een - e vriend; bw.: een paard - bezitten, gezamenlijk; de raderen bewegen -.

Gemeenslacht'ig (spraak. mann. of vr. naar de bet.), bn.: de zelfst. nu. wees, erfgenaam, gevongene zijn -.

Gemeens'man (Rom. gesch. volkstribuun), m. - lieden: zie Tribuun.

Gemeen'te (eig. gemeenschap, genootschap: stad, dorp, kerk, parochie), v. - n; ook: de burgerij of de gezamenlijke leden van een kerk of een parochie.

Gemeen'te-archief, o. - archieven, zie Archief: het - van Maastricht is interessant; - archivaris (beheerder v. h. archief eener gemeente), m. - sen; zie Rijksarchief, Rijksarchivaris.

Gemeen'tebegroting (balans van inkomsten en uitgaven voor één kalenderjaar, in September in te dienen aan den Raad), v. - en.

Gemeen'tebelasting (hoofdelijke omslag in dorp of stad, door de gemeente als belasting geheven), v. - belastingen.

Gemeen'tebestuur (Raad met Burgemeester en Wethouders), o. - besturen; - bouwmeester (stads-architect), m. - s; - grond, m. - en; - huis (stadhuis, raadhuis), o. - huizen; - kas (de geldmiddelen), v. - sen; - lijk (de gemeente betreffende), bn.: openbare of - e werken; - naar (lid eener burgerlijke of kerkelijke gemeente), m. en v. - naren; - ontvanger (gemeente-ambtenaar, die de gelden der gemeente int en uitbetaalt), m. - ontvangers.

Gemeen'tepolitie (politie, in dienst van stad of dorp), v.; het hoofd der - is de burgemeester; tot de - behorende de commissaris van politie in de steden met de inspecteurs en de agenten.

Gemeen'teraad (college van bestuur eener gemeente), m. - raden; de - is volgens art. 1. der wet van 29 Juni 1851 een deel van het gemeentebestuur, het aantal leden, geregeld naar dat der inwoners, is niet kleiner dan 7 en niet grooter dan 45, met den burgemeester als voorzitter; de leden worden door de kiezers voor zes jaar gekozen.

Gemeen'teschool (school, door de gemeente opgericht en onderhouden, openbare school), v. - scholen; - secretaris (hoofd der secretarie), m. - secretarissen; - tram (tram, door een gemeente aangelegd en onderhouden), v. - trams; - veldwachter (politie-man in dienst eener dorpsgemeente), m. - s; - werf (-werkplaats), v. - ven; - wet (gemeentelijke verordening; staatswet, regerende de bevoegdheid en den werkkring der gemeentebesturen), v. gmv.; - ziekenhuis (gasthuis of hospitaal der gemeente), o. - huizen.

Gemeen'zaam (vertrouwelijk, eigen), bn.: met dorpelingen is men gauw -, een - gesprek; de - zame stijl, d. i. ongedwongen, los; een - zame uitdrukking; bw.: - met iem. omgaan, verkeerden, spreken; dat klinkt -; - held, v.: met - held, op vertrouwelijk ten toon.

Gemeld' (gezegd, bovengenoemd), bn.: - e zaak. - e persoon.

Gemeleerd' (gemengd; dooreengeschud), bn. en vd.: een - gezelschap; de kaarten zijn al -.

Gemelijk (mismoegd, ontevreden in kwade luim, knorrig), bn.: de - e ouderdom, (Vondel); bw.: vrij - antwoordde hij d. i. nurksch, grommig; - er. - st; - held, v. gmv.

Gemengd' (ongelijksoortig), bn.: - e oliën, uit samenmengsels bestaande; een - gezelschap, bestaande uit personen van verschillende rang, stand, leeftijd, enz.; zie Gemeleerd; - nieuws, kleinere nieuwstijdingen; de - de school, d. i. school voor jongens en meisjes; een - huwelijk, tusschen Christenen van verschillende gezindten.

Gemen'gel (mengeling, dooreenwemeling), o. gmv.: een - van golvende pluimen, een bont - van schepen; een - van stemmen.

Gemerkt' (van een merk voorzien), bn.: - linnen, een zakdoek met een S -.

Gemerkt' (naardien, aangezien), vgw. vero.

Gemet' (verwant met meten: oude vlaktemaat op de Z.-H. eilanden, in Zeeland en Vlaanderen nog in zwang), o. gemeten; in Voorne is het - 0.4592 H.A., in Putten 0.4949 H.A., op Schouwen 0.4169 H.A., in Vlaanderen 0.4423 H.A.; aardr. het eiland Tiengemeten.

Gemid'deld (dooreengenomen), bn. en bw.: de -e vischprijzen, de -e waarde, d. i. in doorsnede; deze koopman wint - 20%.

Gemid'delde (wat het midden houdt), o. -n.

Gemij'terd (R.-K. een mijter dragende), bn.: een - hoofd, d. i. een bisschop, -e abten.

Gemina'tie (verdubbeling), v. gmv. (t = ts).

Gemis' (gebrek), o. gmv.: bij - van, iemand het - van iets vergoeden, schadeloosstellen.

Gem'ma, gem'me (edelsteen in een ring met ingesneden of verheven figuur), v. gemmen.

Gemoed' (inborst, hart, stemming), o. -eren: in -e overtuigd, innerlijk; ik vraag u dat in -e, op uw geweten af; zijn - schoot vol, hij werd geroerd, aangedaan; op iem. - werken, hart, gevoel; iem. iets op zijn - drukken, hart; hij spreekt tegen zijn -, overtuiging, meening.

Gemoed'lijk (volgens overtuiging, bezadigd), bn. en bw.: een - man; hij sprak zeer -, ernstig, rustig, kalm; -heid, v. gmv.

Gemoed'ler (doopmoeder, peettante), v. -s; zie Gevader.

Gemoeds'aandoening (gewaarwording), v. -en; -aard (inborst, karakter), m. gmv.; -beweging (aandoening), v. -en; -bezwaar (zwaarigheid des gewetens), o. -bezwaren; -gesteldheid (toestand der ziel), v. gmv.; -rust (kalmte), v. gmv.

Gemoeld' (betrokken), bn.: uw toekomst is er mee -, staat er bij op het spel; daar is veel geld mee -, dat eischt groote uitgaven.

Gemoet' (het ontmoeten, het samenkomen, samenkomst), o.; alleen gebruikelijk in: te - of in 't -, b.v. iem. te - of in 't - komen, loopen, rijden, enz.

Gemoet'en (bijeekomen), ik -moette, heb of ben -moet: iemand -, hem ontmoeten, tegenkomen; ik dekte mijn gezicht en oogen met mijn vleugelen, zoodra zij mij gemoetten, (Vondel), vero.

Gems (berggeit), v. gemzen: de gewone - der Alpen, de - van westelijk N.-Amerika, d. i. de antilope; -bok (mannetjesgems), m. -ken.

Gems'hoorn (hoorn v. e. gems, fig. fruitwerk in een orgel), m. -s; ook: -horen, m. -s; -leder, -leer, o. gmv.; z. Gemze(n)leer.

Gemul'band (van een muilband voorzien), bn.: een -e hond; wapenk.: een zwarte beer, - van blauw, d. i. met een muilband van een blauwe kleur.

Gemunt', bn.; -geld, een geldstuk, van een munt of stempel voorzien.

Gemunt', vd.: hij heeft het op mij -, begrepen, d. i. heeft mij als mikt punt gekozen van zijn hatelijkheden; zie Munten (doelen).

Gemutst' (geluimd), bn.: hij was goed of slecht -, in goede of kwade stemming; z. Mut s.

Gem'ze(n)leer, o. gmv.: handschoenen van -; -leeren, bn.: -en handschoenen.

Gem'zebok m. -bokken; zie Gemsbok.

Gem'zenhaar, o. -haren; -jacht, v. -en.

Genaak'baar (toegankelijk, te naderen), bn.: die edelman is - voor ieder, minzaam, spraakzaam, vriendelijk; -heid, v. gmv.

Genaamd' (heetende), bn.: een vondelinge, - Hanna; een der eilanden, - Makjan.

Gena'de (goedertierenheid, barmhartigheid, overdiendegunst), v.: zeev. op Gods - arjven, een schip aan de golven ter prooi laten; om - vragen, d. i. om het leven; Uwe -, titel van een Duitschen graaf (gravin).

Gena'debrood (brood of onderhoud om Godswil), o. gmv.: het - eten, van - leven;

bij uitbr.: Wellington gaf zijn paard het -.

Gena'deslag (eig. bij 't ledebraken de negende slag, nl. op het hart, zóó genoemd, omdat hij uit het folterend lijden bracht), m. gmv.; bij overdr. het aangeschoten wild den - toebrengen, den slag of steek, waarmee het wordt afgemaakt; fig. de laatste ramp, die nl. iem. te gronde richt; -stoot, m. gmv.

Gena'dig (vol genade, goedertieren), bn.: de Heere is -; titel van adellijke personen - e vrouwe, onze -e graaf, uw -e heer; spott. de inspecteur was zeer -, d. i. minder uit de hoogte dan gewoonlijk; bw.: iemand - behandelen, verschoonend.

Gena'digheid, v.: goeie -, lieve Hemel.

Gena'geld (van nagels voorzien), bn.: de leeuw is een - dier; wapenkunde: een uitkomende en -e roode leeuw.

Gena'ken (naderen, nabijkomen), ik ben genaakt: hij gaat de poort der stad -, iets of tot iets -, het bereiken; dicht. de lente gaat -, de zangtijd -naakt.

Genan', genant' (eig. naamgenoot: persoon, die denzelfden doopnaam voert; makker), m. en v. -nannen, -nanten. (g = g). w. i. g.

Genant' (Fr. lastig, hinderlijk), bn. en bw.; lees: zje-nant'.

Gendar'me (in België, politiesoldaat, gewapend man of ruiter ter handhaving van de openbare orde), m. -s.

Gendarmerie' (in België, het korps gendarmen, ook hun kazerne), v. gmv.

Gene (gindsche), aanw. vnw.: roep -n man! deze boter is beter dan -; de roos en de lelie zijn beide fraai, deze is het minder dan -, eerstgenoemde.

Gene (Fr. belemmering, verlegenheid), v. gmv.: sans -, zonder complimenten, lees: zjéne.

Genealogie' (geslachtsrekening, geslachtsregister), v. -gieën, zie Geslachtskunde; -logisch (geslachtsrekenkundig, in den vorm v. e. geslachtsregister), bn. en bw.; -loog, -logist' (beoefenaar, der genealogie), m. -logen, -logisten.

Geneaonomie' (wetenschap der overerving), v.

Genebd' (hebbende een nebuliformig uitsteeksel), bn.: twee -e schepen.

Geneeren (Fr. hinderen, storen): iemand -, zich -, bedeeld, verlegen zijn; lees: zje-neeren.

Genees'heer (dokter), m. -heeren.

Genees'kracht (genezende kracht), v. gmv.

Geneeskracht'ig (geneeskracht bezittende), bn.: -e planten, -e kruiden, -e wateren.

Genees'kunde (wetenschap, die de oorzaak en den aard van ziekten opspoort en nagaat en er de geneesmiddelen voor aanwijst), v. gmv.

Geneeskun'dige (iem., die de geneeskunde beoefent), m. -n.

Genees'kunst (de practische zijde der geneeskunde), v. gmv.

Genees'lijk -ne'selijk (vatbaar voor genezing), bn.: nog is haar kwaal -; -er, -st.

Genees'middel (artsentij), o. -middelen.

Genees'vleesch (heelvleesch), o. gmv.

Genees'wijze (methode van genezing), v. ook: -wijs, v. -wijzen; zie Therapie.

Gene'gen (gunstig gezind, lust, neiging hebbende tot), bn.: hij voelt er zich toe -; -heid (liefde, lust, trek, zin), v. -heden.

Geneigd' (overhellende tot), bn.; -er, -st; -heid, v. -heden: -heid ten kwade.

Generaal' (opperofficier, veldheer, kroons-overste, heirvoerder), m. -s. (g = g).

Generaal' (R.-K. algemeen hoofd eener geestelijke orde; die het bestuur dier orde voert), m. -s; de - der Jezuiten.

Generaal' (algemeen), bn.: de -ale zin van een uitdrukking, een -ale waarheid, de -ale overste van een kloosterorde; de -ale staf, mil. de hoofdofficieren van een regiment; in het -, in 't algemeen; advocaat-, commissaris-, directeur-, gouverneur-, kapitein-, procureur-, secretaris-; Staten-, zie ald.

Generaal'-majoor' (hoofdofficier, één rang hooger dan kolonel), m. -majors. (g = g).

Generaalschap (de waardigheid van generaal), o. gmv.

Generaalsrang (de rang v. generaal), m. -uniform, v. -en; -vrouw, v. -en; -weduwe, v. -weduwen. (g = g).

Generalisatie (algemeenmaking), v. gmv.

Generaliseeren (iets als algemeenen regel doen gelden op grond van één bijzonder geval).

Generalisimus (opperveldheer), m. gmv.

Generaliteit' (algemeenheid; mil. gezamenlijke heivvoerders), v. gmv. (g = g).

Generaliteit' (gesch. staatsmacht van onze Republiek), v. gmv.: de kas der -; ter - in de algemeene regering des lands, b.v.: Holland had ter - veel te zeggen. (g = g).

Generaliteitslanden (gesch. de landen, die niet tot de Vereenigde Zeven Provinciën der Unie behoorden, maar rechtstreeks door de Algemeene Staten werden beheerd, o. a. Staats-Brabant, Staats-Vlaanderen, Limburg en Gelders overkwartier), o. mv. (g = g).

Generatie (menschengeslacht, menschdom), v. -tiën, -ties: de tegenwoordige -. (t = ts).

Geneereeren (voortbrengen, verwekken).

Geneeren, zich (den kost winnen), ik heb mij geneerd: zich met vischvangst -. (g = g).

Geneereus' (Fr. mild, grootmoedig, edelmoedig), bn., -euzer, -t: een -aambod. (g = g).

Generid' (plantk. duidelijk zichtbare nerven hebbende), bn.: -e bladen.

Generisch (tot het geslacht behoorend, het geslacht betreffende), bn. (g = g).

Generositeit' (edelmoedigheid, mildheid), v.

Gene'sareth (aardr. bergmeer in het noorden van Palestina; ook meer van Tiberias), o.

Genesis (wording, het eerste boek van Mozes), v. gmv.: het boek -. (g = g).

Genet' (Spaansch paardje, een klein soort van Barbarijsch rijpaard), o. genetten. (g = g).

Genetisch (het ontstaan doende zien), bn.: de -e methode, die nl. vooral het oog heeft op wording en ontwikkeling; de -e schrijfmethode, een -e verklaring. (g = g).

Genetkat (roofdier in N.-Afrika en Z.-Europa, een soort van civetkat), v. -katten. (g = g).

Geneug'te (bijvorm van geneogte: genoegen, vermaak, plezier), v. -n.

Genezen (herstellen; doen beteren), ik genas, ben en heb -genezen; -ing, v. -en.

Geniaal' (scheppend, vindingrijk, begaafd met genie, wat getuigt van genie), bn. en bw.: een - kunstenaar; ook, als van een genie: het -ale voorhoofd; -aler, -st. (g = g).

Genialiteit' (scheppende kracht, vindingrijkheid, oorspronkelijk vernuft), v. gmv. (g = g).

Genie' (vernuft, vernuftig persoon, man van scheppende kunstkracht of van buitengewone gaven), o. genieën: het is een zeldzame gave, het - van Rembrandt, het - van Vondel; Shakespeare was een groot -; lees: zjenie'.

Genie' (krijgsbouwkunst), v. gmv.: het wapen der -, de troepen, voor de krijgsbouwkunst bestemd; -korps, o. -korpsen; -officier, m. -s of -en; -troepen, m. mv. (g = zj).

Geniep' (verwant met nypen), o. gmv. zegsw. in 't -, heimelijk, in het verborgen, ter sluik, met bijgedachte aan iets gluiperigs.

Geniepig (in 't geheim kwaad bedrijvende), bn., -er, -st; -heid, v. -heden.

Geniepigerd (die in 't geheim kwaad doet, huichelaar, gluiper), m. -s, gmv.: uw zootje is een -, (C. O.)

Genie'ten (smaken, ontvangen, krijgen), ik genoot, heb genoten: de vrucht, het loon van zijn arbeid -; een goede gezondheid -, bij voortduring in het genot er van zijn; bij uitbr. een weldadigen slaap -; het land genoot vrede; -ing (genot), v. -en.

Genist' (genie-officier), m. -en, gmv.

Genitief (spraak. tweede naamval van afkomst of bezit, enz.), m. -tieven, b.v. de kinderen Israëls, Vondels gedichten, ooms paarden; ook: Genitivus, m. -tieven.

Genius (myth. levenwekkende, bezielende hemelgeest: beschermgeest, geleigeest), m. geniën, genii: de deugd zij u een goede -!

Genoeg' (voldoende), onbep. telw. en bw.: ik heb - appelen, dat is -, ik heb er - van, hij heeft geld -, ik heb er - van, ik ben het zat.

Genoegdoening (voldoening, herstel van eer, schadeloosstelling voor aangedaan onrecht), v. gmv.: iemand - geven, gmv. w.l.g. meer: Satisfactie.

Genoegen, zich, ik heb mij -noegd: ik zal mij daarmee -, tevreden stellen, vergeenoegen; ook: dat genoeg mij, past, behaagt mij; wat heeft hij te zorgen, wien 't kleine genoeg! (Staring), voldoende of genoeg is.

Genoegen (infin. als zn., het voldoende-zijn: voldoening, tevredenheid), o. gmv.: -geven, -nemen met iets, zijn -eten en drinken; een bios, een glans van -; iemand een -doen; zich een - van iets maken; -s: genietingen, vermaken, b.v. de -s der jeugd.

Genoeglijk (aangenaam), bn. en bw., -er, -st; -heid (ont- of uitspanning), v. -heden.

Genoegzaam (toereikend, voldoende), bn. en bw.; -zaamheid (tevredenheid), v.: -heid baart rust, (Staring).

Genoemd' (zoo even genoemd, pas gemeld), bn.: de -e persoon trad binnen; boven -, dus -, eerst -, laatst -, meer -, zoo -.

Genof'fel (anjelier), v. -s. (g = zj).

Genoedigde (gast), m. en v. -n; z. Uitnoodig.

Genoopt' (gedwongen), bn.: ik zie mij daartoe -, genoodzaakt; zie Nopen.

Genoot' (sig. hij, die met een ander geniet: aandeelhebber, deelgenoot), m. genooten: ambt -, echt -, land -, enz.; vr. ook -e.

Genootschap (vereeniging van personen met een bepaald doel), o. -schappen: het Ned. Onderwijzers -, zie N. O. G.; het historisch - te Utrecht, enz.; -schap'pelijk, bn.: het - jaar of -schapsjaar.

Genot' (verwant met genieten: genieting, gebruik, vruchtgebruik), o. gmv.: -rijk, bn.: een -rijke reis; -vol, bn.; -zucht, v.

Genotmiddelen (dingen, die zinnelijk doen genieten), o. mv.: sigaren zijn - voor heeren.

Gen're (geslacht, soort), o. -s; lees: zjaan-r'.

Gen'reschilder (schilder, die typen en voorstellingen uit het dagelijksch leven geeft), m. -s: Jan Steen is een humoristisch -.

Genst (zekere heester, brem), v. gmv.
Gen'ster, v. -s; zie Geinster.
Genf (mannetjegans), m. -en; z. Gandar.
Gentiaan' (plantk. heideklokje met blauwe bloemen), v. -anen. (t = ts).
Gentilhomme (Fr. edelman, adellijke; fig. een man van geboorte), m. -s: le bourgeois -, toneelspel van Molière, (1670).
Gentleman (Eng. wél-opgevoed man, iem. van goede manieren, man van eer), m. gentlemen; lees: dzjenti'men.
Gentlemanlike (Eng. een man van opvoeding, van eer, waardig), bn. en bw. (i = si).
Gentry (de lagere of kleine adel in Engeland), v.; lees: dzjen'trie.
Genuees' (man uit Genua), m. -ezen.
Genueesche (als in Genua), bn.; als zn. (vrouw in of uit Genua), v. -n.
Genug'te (dicht. geneugte, genot), v. -n.
Genus (geslacht, soort), o. genera: de speciës van het - Haarlemmer, (C.O.)
Geocentrisch (waarbij de aarde als middelpunt voorkomt), bn.
Geodesie' (land- of veldmeetkunde), v. gmv.
Geode'tisch (landmeetkundig), bn.: het - instituut, lees: gee-oo-dee'-ties.
Geofend (geschoold, getraind), bn.: een - schutter, een - zwemmer, een - debatter.
Geognosie' (aardkunde, leer der aardlagen), v. gmv. (g = g).
Geognost' (aardkundige, aardlagenkenner), m. -en; -isch, bn.: -e omstandigheden.
Geograaf' (aardrijkskundige, beoefenaar der geographie), m. -grafen. (g = g).
Geographie' (aardrijkskunde), v. gmv.
Geographisch (aardrijkskundig), bn.: de -e lengte en breedte, een - woordenboek, het - genootschap. (g = g).
Geologie' (aardleer, aardkunde, leer van het samenstel der aardkorst), v. gmv. (g = g).
Geolo'gisch (aardleerkundig), bn.: -e tijdperken, een - onderzoek, nl. naar het samenstel der verschillende aardlagen; de -e bouw van een eiland. (g = g); zie Diepboring.
Geoloog' (aardleerkundige, beoefenaar der geologie), m. -logen. (g = g).
Geomet'er (landmeetkundige), m. -s. (g = g).
Geometrie' (landmeetkunde, aardmeting), v.
Geomet'risch (landmeetkundig, meetkundig), bn.: een welgelaagd - schema. (g = g).
Geonomie' (kennis der aardsoorten), v. gmv.
Geoo'gd' (oogen hebbende), bn.: blauw-, zwart-; fig. de fraai -e pauwstaart, met vlekken, die op oogen gelijken.
Geoord' (één of twee ooren hebbend), bn.: een -e pot, een -e bom.
Geoorloofd (niet verboden, toegestaan), bn.: een - vermaak, een - middel; -heid, v.
Geophysica (leer der nat. verschijnselen in het binnenste der aarde), v. gmv. (s = z).
George, St.: beschermheilige van Engeland: de orde van St -, die van den kouseband (Garter-orde); het kruis van St. -, het Engelsche kruis. (g = z).
Geostatica (leer van het evenwicht der vaste lichamen), v. gmv. (g = g).
Gepaard' (een paar vormend), bn.: ze zijn -, gehuwd; twee -e schelpen, bijeenbehoor.
Gepaard' rijm, o.; zie Rijm. [rende.
Gepalmd' (met palmen), bn.: dienstmeiden, met -e omslagdoeken, (C. O.)
Gepant'serd (gedekt met e. pantsers, met e. harnas of maliënkolder), bn.: -e ruitertij; fig.

van dieren: een -e hagedis, krokodil; scheepst. -e oorlogsschepen, een -e kanonneerboot.
Gepa'reld (hebbende of lijkende op parels), bn.: een spiegel met -e lijst; gerst of -e gort (ook paretgerst, -gort), d. i. parelvormig; fig. -e tonen, onderscheidenlijk te hooren.
Geparenteerd' (vermaagschapt), bn. (en = an).
Gepartuurd' (hebbende een gelijke naast zich), bn.; zie Partuur.
Gepasporteerd' (met een paspoort uit den dienst ontslagen), bn.: een - militair.
Gepassioneerd' (zeer verzotop, volpassie), bn.
Gepast' (geschikt, behoortlijk, goed gekozen), bn.: een zeer - woord, een - gebruik, een - middel; bij uitbr. voegzaam, betamelijk, oorbaar: met - ontzag; bw.: hij sprak zeer -, de jongen gedroeg zich heel -; -er, meest -; -heid, v. gmv.
Gepast'heid (in den stijl: overeenkomst tuschen inhoud en vorm), v. gmv.
Gepelsd' (dragende een met dont gevoerden mantel of jas), bn.
Gepen' (geschrijf), o. gmv.: dat vervelende -.
Gepensionneerd' (uit dienst of ambt eervol ontslagen met pensioen), bn.: een - ambtenaar; -e (persoon, enz.), m. of v. -n.
Gepe'perd (met peper bestrooid), bn.: -e saus, -e soep; fig. met scherpe uitdrukkingen doorspekt, bijtend: die stijl is -.
Gepersonifieerd' (als persoon voorgesteld of gedacht, in eigen persoon), bn.: de - onschuld, deze koopman is de -e soliditeit.
Gepetrifieerd' (versteend), bn.
Gepen'pel (het gemeene volk, het janhagel), o.
Geple'ker (O.-l. gepeins), o.; zie Piskeren.
Gepigmenteerd' (gekleurd), bn. z. Pigment.
Gepim'pel (het aanhoudend drinken van sterken drank), o. gmv.: dat ellendige -.
Gepliqueerd' (beledigd, gebedgd), bn.
Geplekt' (met vlekken), bn.: dit fluweel is -.
Gepluimd' (met pluimen), bn.: een -e helm.
Gepoff' (met poffen), bn.: -e mouwen.
Gepollitoerd' (geglansd met politoer, gepolijst, nl. gebezigd van fijne meubel-houtsoorten), bn.: een fijn -e mahoniehouten tafel.
Gepo'pel (angstig en onrustig geklop), o. gmv.: het - van al die kinderharten!
Geporteerd', bn.: - voor iemand zijn, zich zijn belang ter harte nemen.
Geposeerd' (bedaald), bn.: op -en leeftijd, bezadigd: een - burger, gezeten. (s = z).
Gepreoccupeerd' (vooringenomen), bn.
Gepresseerd', bn.: - zijn, d. i. haast hebben.
Geprofes't (R.-K. een ordegelofte afgelegd hebbende, gezegend en ingekleed), bn.: -e bequintjes, (A. Bergman).
Geprolongeerd' (verlengd, de betaling tot een lateren dag uitgesteld), bn. (g = g).
Gepromoveerd' (tot den doctorsgraad bevorderd), bn.; zie Promoveeren.
Gepromoveer'de (iemand, die doctor of meester is geworden), m. en v. -n.
Geprononceerd' (sterk sprekend of uitkomend, b.v. van gelaatstrekken), bn. (c = s).
Gepropor'tioneerd' (goed geëvenredigd, in of naar juiste proportie), bn. en vd. (t = s).
Geprotecteerd' (beschermd, begunstigd), bn. (c = k); zie Protectie.
Geprotesteerd' (handel. met protest teruggezonden, van een wissel; ook: opgekomen tegen eenig onrecht), bn. en vd.
Gepunt' (puntig, spits toeloozend), bn.: een -e lans, een -e pollood, fijn -, scherp -.

- Gepurperd** (in purper gedost, purperen), bn.
Gequalificeerd (bevoegd, door de bevoegde macht in- of aangesteld), bn. (qu = kw).
Geraakt (beledigd, geërgerd, boos), bn. en bw.: zij was blijbaar —; mijnheer! antwoorde het weeuwte —; (Potg.)
Geraakte (een door een beroerte getroffen), m. en v. — n: hij beefde als een —, (Potg.)
Geraamte (verwant met raam: al de beenderen van e. mensch of e. dier in samenstel), o. — n; zie Skelet.
Geraamte (raamwerk, balkwerk), o. — n: het — van een Drentsch huis in hout; het — van een schip.
Geraamte (mager of uitgeteerd mensch), o. — n: een — van een man, een wandelend —, een levend —, zie Scharminkel.
Geraas (aanhoudend rumoer, leven, lawaai), o. gmv.: het — der golven, het — in de drukke straten, — maken.
Geraas'kal (onzinnig gepraat of gezwets), o. gmv.: zie Galimatias.
Gera'den (dienstig, raadzaam), bn.: ik acht het —, d. i. gepast, noodig; iets — vinden.
Geraffel (het stordig en haastig spreken), o. gmv.: lees toch langzaam, dat — is niet aan te hooren; zie Raifelen.
Geraffineerd (gezuiverd, verfijnd), bn.: — e suiker; fig. doorkneet, sluw: een — e kerel.
Gerak' (gerief, gemak, bijstand), o. gmv. w. g. iem. — en gemak doen.
Gera'ken (komen, verkrijgen), ik ben geraakt: tot iets —, tot fortuin —, in verlegenheid —, aan den drank —.
Gerammel (het telkens aanhoudend ram-melen), o. gmv.: het — met wapens, sleutels, keteners; het — van wapens en koetsen; fig. dat — van die buurvrouw, eentonig gebabbel.
Gerand' (voorzien van een rand), bn.: een — geldstuk, een — e dukaat, — e ridders.
Geranium (sierplant, potbloem, eig. kraanvogel- of ooiwaarsbek naar den vorm der zaadhulzen), v. — s; vroeger: Pelargonium.
Gerank' (planten, die in ranken opschieten), o. gmv.: wild — en stekelruig, (Staring).
Gerant' (Fr. verantwoordelijk beheerverder in een groote affaire), m. — s: lees: zjéran'.
Geraspt' (met een rasp fijn gemaakt), bn.: — e groene kaas; — e broodjes, nl. van beschuit-deeg en waarvan de bovenkorst met een rasp is verwijderd; zie Raspen.
Gerecht, gericht' (collect. van recht, nl. de rechters, de rechtbank), o. — en: iemand voor het — dagen; de verschillende klassen van gerechten in ons land zijn: 107 kantongerechten, 23 rechtbanken, 5 gerechtshoven en één Hooge Raad.
Gerecht' (stam van 't oude gerechten, aan-rechten, gereed maken: spijs, maal), o. — en: een smakelijk —, men at er drie —en.
Gerecht' (verwant met recht: billijk, rechtvaardig, eerlijk), bn.: — e Hemel! hij onderging zijn — e straf, — e haat, — e toorn.
Gerech'teljk (in rechten geschiedende), bn.: een — akkoord, een — e boedelafstand; de dood van Marie Antoinette was een — e moord, (J. ten Brink); bw.: iem. — vervolgen.
Gerech'tigheid, v. gmv. iemand —heid laten wedervaren, d. i. de billijkheid der wet.
Gerech'tigd (het recht hebbende, gewettigd, bevoegd, gemachtigd), bn.
Gerechts'dag (dag, waarop het gerecht zitting houdt), m. — dagen.
- Gerechts'dienaar** (agent van politie, diender), m. — s, — aren.
Gerechts'hof (rechtbank van hooger rang), o. — hoven; ook, het gebouw; er zijn 5 Hoven: nl. te 's-Hertogenbosch, Arnhem, 's-Gravenhage, Amsterdam en Leeuwarden.
Gerechts'zaak (rechtszaak), v. — zaken.
Gereed' (bereid tot iets, klaar tot iets), bn.: ik ben altijd — om u te helpen; met Paschen is hun werk —; — reeder, — reedst.
Gereed'eljk (licht, gemakkelijk, dadelijk, terstond), bw.: dat laat zich — doen, zeggen, verklaren; iets — toegeven.
Gereed'heid (de toestand van klaar-zijn), v.: alles ligt in —, iets in — brengen.
Gereed'houden, zich: ik hield (mij) —, heb (mij) — gehouden: houd u voor de reis —; de soldaten hielden hun geweren —, d. i. in gereedheid.
Gereed'komen (klaarkomen), ik kwam —, ik ben — gekomen: morgen kom ik — met dat werk, zal het af zijn.
Gereed'leggen, ik heb —reedgelegd: zijn kleeren, hoeken, gereedschappen —.
Gereed'liggen (klaarliggen), het lag —reed, heeft —reedgelegen: de kopij van dat werk ligt gereed voor de pers.
Gereed'maken (klaarmaken, ik heb —reed-gemaakt: maak u gereed tot den aftocht; het middagmaal —.
Gereed'schap (de gezamenlijke werktuigen, van een ambachtsman), o. — schappen.
Gereed'staan (klaarstaan), ik stond —reed, heb —reedgestaan: ik sta gereed om ter kerk te gaan, sta op het punt.
Gereed'zetten (klaarzetten), ik heb —reed-gezet: zet het ontbijt maar —.
Gereformeed' (Calvinistisch), bn.: de — e kerken van Nederland, de Afgescheidenen (1834) en de Doleerenden (1886), in 1892 vereenigd.
Gereformeede (Calvinist), m. en v. — n.
Gere'geld (geordend, ordelijk), bn.: — e troepen, de paarden in — en draf, een — leven; ook: een — bezoeker van een café, vast; bw.: — denken, spreken, — leven; alles liep bij dat feest — af: — held (orde, ordelijkheid), v. gmv.
Gere'l' (allerleigereedschap), o. gmv.: keuken —.
Gere'l, gere'l'de (tuig nl. van een paard), o. gereiden. gew.
Gerekt' (langdradig, lang aangehouden), bn.: een — gedicht, op — en toon, er is iets — s in zijn preek; muz. een — akkoord, een — e rust; bw.: die dominee preekt zoo —; — held (fig. langdradigheid), v. gmv.: — van stijl.
Gere'l' (druk gepraat, zotteklap), o. gmv.
Gerenommeerd' (vermaard), bn.: een — schrijver, befaamd, zie Ren o m m é e.
Gereserveerd' (bedongen, voorbehouden), bn.: een — e plaats, waar men uitsluitend recht op heeft; een — e houding aannemen, d. i. teruggetrokken of terughoudend zijn. (s = z).
Geresolveerd' (vastberaden, moedig, van kort beraad), vd. en bn. (s = z).
Geretireerd' (afgezonderd, teruggetrokken, op zich zelf), bn.
Gereu'tel (rochelend keelgeluid), o. gmv.: het — v. e. stervende; fig. gebabbel, b. v. wat een — over een nietigheid!
Gerf' (bijvorm van garf), v. gerven.
Gerf'kamer (kleedkamer van den geesteljk, ook sacristie; in Gelderland en Overijsel wel in gebruik voor consistoriekamer), v. — kamers,

- Gerf'schaaf** (blokschaaf), v. -schaven.
- Ger'gel** (keep in een duig, inkeping, inker-ving), m. -s; ook: **Girgel**.
- Geribd'** (voorzien van ribbels), bn.: een - blad, -e stoffen, -e zijde.
- Gericht'** (rechtbank), o. -en, vero.; thans steeds: **Gerecht**, zie ald.
- Gerief'** (voordeel, genot, gemak), o. gmv.: ten -rievē van, tot gemak van.
- Geriefelijk** (wat gemak geeft), bn. en bw.: een - huis; als zn.: het -e van een vulkachel; -er, -st; -heid (gemak), v. -heden.
- Gerieven** (dienen, helpen), ik heb -riefd: iemand met iets -, van dienst zijn, zich met iets -, helpen, behelpen.
- Gerij'** (het aankhoudend rijden), o.: op dezen weg is zoo veel -, lawaai van ratelende waens en koetsen; ook, paard en rijtuig: hij heeft eigen -, een moot -.
- Gerij'mel** (minacht, onbeduidend dichtwerk), o. gmv.: het - der 13e eeuw; zie Rijmelen.
- Gerimpeld** (rimpels, groeven hebbende), bn. -e bladen, een - voorhoofd, een -e huid.
- Gering'** (klein, nietig, onbeduidend, onaanzienlijk, onbeteekenend), bn. en bw.: iem. van -e afkomst, van nederige geboorte; een -e som, klein; de schade was -, 't is geen -e zaak; in het -ste niet, volstrekt niet; -er, -st; -heid (onbeduidendheid), v. gmv.
- Gering'achten** (kleinachten nl. van weinig waarde), ik achtte -, heb -ringgeacht; -achting (aeringschatting), v. gmv.
- Gering'schatten** (van weinig betekenis achten), ik schatta -, heb geringgeschat: iem. werk -, kleinachten; -schatting, v. gmv.: met - over iem. spreken.
- Gerist'**, bn.: -e uien, d. i. in rijen aan een touw of stroovisch gebonden.
- Germaan'** (gesch. oudtijds: bewoner van Germaanië), m. -manen. (g = g).
- Germaansch'** (afkomstig van, betreffende de oude Germanen), bn.: als zn. (hun taal nl. oud-Duitsch, alsook de verwante talen), o.
- Germa'nen** (blank ras van N.-W. Europa), m. mv.
- Germa'nië** (aardr. het latere Deutschland, door Caesar, Drusus, Varus, Germanicus aan 't licht gebracht, en door Tacitus beschreven), o.
- Germanis'me** (Duitsch getint woord of uitdrukking, navolging van het Duitsche taal-eigen), o. -n, b.v. daarstellen, vroegjaar, eigendommelijk, enz.: hun gebruik is af te keuren.
- Germanist'** (wetenschappelijk beoefenaar van de Germaansche philologie), m. -en.
- Germanomanie'** (voorliefde voor al, wat Duitsch is), v.; vergelijk Gallomanie.
- Germin'al** (7e maand van den Republiik. kalender of Kiemmaand, van 21 Maart tot ' 20 April), m. gmv. (g = z).
- Geroe'pen** (bestemd voor den hemel), vd.; Bijbel: Velen zijn -, maar weinigen uitverkoren, Matth. 22 : 14.
- Gerokt'** (een rok dragende), bn.: -e heeren.
- Geron'nen** (vd. van gerinnen: dik geworden, gestold), bn.: - bloed, - melk.
- Geron'nen**, vd. van rinnen = loopen, vloeien; spreekw. Zoo gewonnen, zoo -! zie Rinnen.
- Gerookt' vleesch** (rookvleesch), o.; zie Nagelhout; -e paling, bokking, worst.
- Geros'** (het hard-rijden), o. gmv.
- Geroutineerd'** (geoefend, bedreven, doorkneed, ervaren), bn.: een - reiziger. (ou = oe).
- Gerst** (graan), v.: iem. van haver tot - ken-
- nen, d. i. van ouder tot ouder; zie Aver.
- Gerstebier**, o. gmv.; -brij, v. gmv.; -brood, o. -brooden; -korrel of gerst-korrel, v. -s; -meel, o. gmv.; -melk (pap), v. gmv.; -nat, o. gmv.; -water (geneesmiddel), o. gmv.; -wijn (geestrijk vocht, uit gerst bereid), m. gmv.
- Gerucht'** (onzekere tijding, onzeker bericht), o. -en: een los -, een valsch -, een veront-rustend -; de -en loopen uiteen; bij -e iets weten, -en verspreiden.
- Gerucht'** (geraas, gedruisch, geroep, fig. opspraak), o.: die zaak maakt veel -, baart veel opzien; spreekw. Wee den wolf, die in een kwaad - staat, wee hem, die in opspraak is; zegsw. hij is voor geen klein - je vervaard, hij kruip niet gauw in zijn schulp.
- Gerucht'makend** (eig. geraasmakend, fig. opzienbarend), bn.: een -e tijding.
- Gerg'steund** (eig. in den rug gesteund, fig. gestut, geschraagd, ondersteund), bn.
- Gerum'** (vrij lang), bn.: een -e tijd, een -e poos, tamelijk lang.
- Geruisch'** (voortdurend ruischen), o. gmv.: een zacht -, een dof -; het - van den regen, het - van een fontein, het - van vliegende vogels, het - van voetstappen.
- Geruit'** (met ruitjes), bn.: een wit -e sprei, een wit- en zwartgeruite pantalon.
- Gerust'** (rustig, kalm), bn. en bw.: een -e ziel, persoon; ge kunt het - doen, onbevreesd, zonder schroom; -er, meest; -heid (ongestoorde kalmte, zekerheid), v. gmv.
- Gerust'** (gestorven), bn.: hij of zij is -; hij is in den Heer -, vero.
- Gerust'lijk** (rustig, kalm, onbevreesd), bw.
- Gerust'stellen** (tot kalmte brengen, de on-rust wegnemen), ik stelde -, heb - gesteld: iem. op dit of dat punt -; een -d bericht; stel u -, wees niet bezorgd; -stelling (geruststellende betuiging), v. -en.
- Gerw** (een soort van duitzendblad, gebruikt als veevoeder en als geneesmiddel), v. gmv.
- Gesatineerd'**, bn.: - behangelpapier, satijn-achtig, glanzig, geglands.
- Geschaard'** (ordelijk, in een rij geschikt), bn. en vd.: zij stonden op een rij -.
- Geschaard'**, bn.: een - mes, d. i. met schaar-den of kepen in het scherp; zie Schaarden.
- Geshakeerd'** (wapenk. in vierkante vakken verdeeld), bn.: een schild, - van goud en rood in vijf rijen; - van roode en zilveren blokjes.
- Geschal'** (geluid), o. gmv.: het - der horens.
- Gescha'pen** (gesteld), bn.: zoo staat het met die zaak -; -heid (gesteldheid), v. gmv.
- Gescha'pene** (al, wat geschapen is), o. gmv.
- Gescha'ter** (huid gelach, geschetter), o. gmv.
- Gescheept'** (ingeladen), bn.: het goed is -.
- Geschenk'** (gift, gave), o. -en: een aanzien-lijk, keurig, mild -; iets ten -e aanbieden, aeven; Kerst-, Nieuwjaars-, Sinterklaas-.
- Geschiedt'**, -schicht'e (dicht. geschiede-nis), v. geschichten: moord- en doodgeschichten, (Bild.); in 's lands -en, (v. Lenn.) vero.
- Geschied'boek** (geschiedenisboek; boek, be-vattend de geschiedenis van het verleden, jaarboek, kroniek), o. -boeken.
- Geschied'bron** (aloude oorkonde, handvest, keur, archiefstuk, enz.), v. -bronnen.
- Geschie'den** (gebeuren, voorvallen), het ge-schiedde, is geschied: dat alles is geschied, het geschiedde in die dagen; u zal barm-hartigheid -, ten deel vallen.

- Geschie'denis** (voorval, gebeurtenis), v. -sen: een vreemde -; de tijd, waarin deze - voorviel, (v. Lenn.)
- Geschie'denis** (geloofwaardig en geregeld verhaal van het gebeurde), v. -sen: de vaderlandsche -; de letterkundige -, der letteren.
- Geschie'denisboek** (handboek der geschiedenis), o. -boeken; -leeraar (leeraar i. d. geschiedenis), m. -s, -raren; -les (onderwijs in de geschiedenis), v. -lessen.
- Geschied'kunde** (kennis der geschiedenis), v. gmv.; -kundig (historisch, betrekking hebbend op de geschiedenis), bn.: een - verhaal, een - overzicht; -kundige (kenner der historie), m. en v. -n; -rol (dicht. geschiedboek, geschiedenis), v. -rollen; -schrijver (iem., welke eenige geschiedenis of die van een tijdperk te boek stelt), m. -schrijvers: Hooft is een beroemd -, zijn Ned. historien zijn klassiek; -verhaal (de vermelding van een belangrijke gebeurtenis of van een reeks van die gebeurtenissen), o. -verhalen; -vervalsing (het vervalsen der geschiedenis, door onwaarheden en leugens te boek te stellen), v. -en; -vorscher (iem., die de oorspronkelijke oorkonden: charters, handvesten, keuren, enz. als bronnen van de geschiedkundige waarheid objectief bestudeert), m. -s; -vorsching (het werk van den geschiedvorscher), v. gmv.; -zang (lied, gedicht over eenig geschiedkundig feit), m. -zangen, zie Lied.
- Geschied'kt** (bekwaam, dienstig), bn.: een -e tijd; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Geschild'** (verwant met schelen, verschillen: twist, oneenigheid), o. -len: een - rijst, rijst op, doet zich op; een hangend -; met iemand in - raken; een - beslechten, vereffenen, bijleggen; -punt (quaestie), o. -en.
- Geschoch'ten** (Joodsch. gefopt, gedupeerd), bn. (sch = sj); nu ben ik -!
- Geschoft'** (met sterke schoften of schouders, geschoouderd), bn.: de breedgeschofte buffel.
- Geschokt'**, vd.: een - vertrouwen, eig. dat een schok heeft gekregen, mistrouwen, ja, wantrouwen is geworden.
- Geschoofd'** (in schooven gezet), bn.
- Geschool'** (gebedel), o. gmv.: dat vervelend -.
- Geschoold'** (een school doorloopen hebbende), bn.: een goed -e zangeres, een goed - orkest, - personeel, een -e stem.
- Gescho'ren** (fig. verlegen), bn.: zegsw. ergens leelijk mee - zitten, geplaagd zijn met iets, er mee opgescheept zitten.
- Geschreeuw'** (het aanhoudend schr. eeuwen), o. gmv.: het - en geroep der marktventers; - van moord ging op, (Staring); spreekw. Veel - en weinig wol, veel beweging of drukte om niets, veel arbeids om weinig winst; zie ook Wol.
- Geschrift' en gewrijf'** (eig. schrijven en weer uitwisschen; fig. iets zeggen of beweren en het weer vergoelijken, kinderachtige polemiek), o.: dat - in de dagbladen over die zaak begint vervelend te worden.
- Geschrift'** (het geschrevene, handschrift, gedrukt stuk, document), o. -en: bij -e door schriftelijke mededeeling; in -e, niet mondeling; valsheid in -e; in -e brengen, stellen; de -en van Cicero, losse -en.
- Geschubd'**, vd. en bn.: -e hagedissen, met schubben bedekt; -e slangen, een - pantser.
- Geschut'** (verwant met schieten: schiettuig, oorlogstuig, kanon), o. gmv.: een stuk -, een vuurmond, een kanon: het - ontbrandt, buldert, dondert, knalt; het - speelt; zegsw. hij begon met grof -, op krachtige, ruwe manier aan te vallen met woord of daad, b. v. met dreigen, vloeken, slaan, enz.
- Geschut'bedding** (waste onderlaag van hout), v. -en; -park (-werf), o. -en; -poort (vierkante opening in den wand van het schip), v. -en; -talie (takel, dienende om het geschut in of uit de geschutpoort te halen), v. -talies; -tap (korte cilindervormige as aan weerszijden, waarop het kanon hangt), m. -tappen; -vuur (kanon-), o.; -werf (park, waar kanonnen, kogels, enz. zijn opgestapeld), v. -werpen.
- Gesitueerd'** (gelegen, in eenigen toestand zich bevindend), bn. (s = s).
- Geslacht'** (collect. van slacht, soort: familie, stamhuis), o. -en: eenaanzienlijk, doorluchtig -, van - tot -; het - van Abraham, de Joden.
- Geslacht'** (slacht), o.: belasting op het ge- maal en het -, d. i. geslachte vee.
- Geslacht'** (spraak. het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig taalgeslacht van een woord), o. -en: er is een natuurlijk - en een taal- of woord-; er bestaan regels voor de -en.
- Geslacht'teljik** (het geslacht, de kunne betreffende), bn.; zie Sexueel.
- Geslacht'kunde** (genealogie, juiste kennis der verwantschapsbetrekkingen tusschen vorsten of adellijke geslachten), v. gmv.
- Geslachts'boom, geslacht'boom** (stamboom eener adellijke familie, die nl. de ontwikkeling van dat geslacht aanschouwelijk voorstelt), m. -boomen; -lijst, geslacht'lijst (spraak. alfab. lijst van woorden met opgaave van het geslacht der zelfst. nw.), v. -lijsten; -naam, geslacht'naam (familie-naam), m. -namen.
- Geslachts'regel** (regel voor het mann., vrouw. of onzijdig geslacht der z.n.), m. -s.
- Geslachts'wapen, geslacht'wapen** (familiewapen), o. -wapens.
- Gesla'gen** (plat gekamerd), bn.: dat is - zilver. - koper; - goud, d. i. bladgoud.
- Gesla'gen**, bn.: hij is ridder -, heeft den ridderslag ontvangen; zegsw. hij is mijn - vijand, mijn onverzoenlijke, mijn gezworen vijand, mijn doodvijand.
- Gesle'pen** (eig. vd. van slijpen, glad of scherp maken; fig. listig, doortrapt, ook scherprinnig), bn.: hij is een - bedrieger, een - vent; wat is die man -; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Geslo'ten** (niet geopend; fig. niet openhartig, niet rond), bn.: met - vizier strijden, deze winkel blijft -, houd die deur -; fig. hij is - als het graf, deelt niets mede, is dicht als een pot; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Geslo'ten beurs** (toebeurs), v. -beurzen: elkaar met - beurzen betalen, d. i. zonder geld, door iets met elkaar te verrekenen; zie Clearing-house.
- Gesluf'erd** (een sluier dragende), bn.: -e dames; fig. een - landschap, beneveld, vol nevel: de horizon is -, bedekt met mist.
- Gesmaal'** (smadelijk geschimp), o. gmv.: dat aepot en - op den godsdienst van anderen.
- Gesmak'** (het aanhoudend smakken), o. gmv.: het - van dien drinkbroer.
- Gesmak'** (gepoot, gesmijt), o. gmv.: het - met de goederen op een boot.
- Gesmijd'e** (verwant met smid: allerlei

- sieraad, gesmeed uit edel metaal, bezet met parelen of edelgesteenten), o. vero.
- Gesmijdig** (eig. smeebaar; lenig, buigzaam), bn.: een -e taal; -er, -st; -heid, v. vero.; zie Smijdig.
- Gesnaard** (eig. v. snaren voorzien: gereed), bn. lig. nu ben ik weer -, van 't noodige voorzien.
- Gesne'den**, vd. en bn. v. snijden: een - beeld.
- Gesoe'bat** (gevet, gebedel), o. gmv.: dat - om een dag verlof, voortdurend soebatten.
- Gesorteerd**, bn.: deze goederen zijn netjes - d. i. in soorten bijeengevoegd; deze winkel is goed -, d. i. in soorten voorzien.
- Gesp** (ringbeugel met tongetje), m. -en: de - van een vest, een pantalon, enz.; een zilveren, gouden, juweelen -; -tong (penmetje van een gesp), v. -tongen.
- Gespan** (paar, koppel, span), o. een - sterke resp. paarden, een - blanke zwanen, een - ossen, een - ploegpaarden.
- Gespan'nen** (lastig, moeilijk, vijandig), bn. een - toestand, een - verhouding, op - voet met iem. staan, op - voet met iem. leven.
- Gespeel'** (speelgenoot, speelmakker), m. en v. gespeelen; vr. ook: Gespele, -n.
- Gespeel'** (het voortdurend spelen), o. gmv.
- Gespeende oesters** (oesters uit den oesterput), v. mv.; zie Spenen.
- Gespekt'** (fig. welvoorzien, goed gevuld), bn.: met -e beurs; zie Spekken.
- Gespen** (vastmaken met één of meer gespen), ik heb -gespt: de schoenen -; het harnas -, d. i. het harnas zich ten strijde aangorden.
- Gespierd'** (met sterke spieren, krachtig, sterk), bn.: een - man, een -e arm; fig. een -e stijl; -er, -st; -heid (spierkracht), v. gmv.
- Gespik'keld** (vol spikkeltjes), bn.: -e kousen, d. i. met spikkels: een hond met een - vel.
- Gespuord'**, bn.: de ruiter was gelaarsd en -.
- Gespuuwen**, vd. van spouwen (splijten): deze pen is te ver -; zie Spouwen.
- Gesprek'** (mondeling onderhoud), o. -ken: een geregeld, een levendig, een onderhoudend -; een - aanknoopen, afbreken, storen, vervolgen, voortzetten, samenspreking.
- Gesprek'keld**, bn. en vd.: is het strijkgoed al -? d. i. droppelsgewijze vochtig gemaakt.
- Gespuls** (janhugel, geboefte, gepeupel), o. gmv.
- Gest**, v. gmv.; ook: **Gist**.
- Gestaag**, bn. en bw.; zie Gestadig.
- Gestaald**, bn.: door het lijden -, d. i. gehard.
- Gestadig**, -staag' (versterking van stadig: duurzaam, zonder onderbreking, bestendig, vast), bn. en bw.; -lijk, bw.
- Gestalt'e** (gedaante, postuur), v. -n: een rijzige -, groot van -; zie Stal (vorm).
- Gestalt'tenis** (gestalte), v. gmv. vero.
- Gestand'** (verwant met standen, staan; alleen gebruikelijk in: -doen), bn.: zijn woord -doen, een gelofte -doen; zijn eed, zijn belofte -doen, d. i. nakomen, houden.
- Gestarn'd** bn.: de -e hemel; zie Gestern'd.
- Gestarn'te** (dicht, al de sterren samen), o.: het - van den Grooten Beer, d. i. sterrenbeeld, onder een gelukkig - geboren zijn, een gelukskind zijn; ook: Gestern'te.
- Gestationneerd'** (geplaatst, aangesteld), bn.: ergens - zijn. (tl = si).
- Geste** (gebaar, handbeweging), v. -s: de zanger maakte allerlei -s; lees: zjes'te.
- Gesteeld'** (met een steel), bn.: -e bladeren.
- Gesteen'** (zacht gekerm), o. gmv.: een klaaylijk - deed zich hooren; ook: **Gesteun**.
- Gesteen'te** (eig. een veelheid v. steenen: edele steen, één steen), o. -n: dat is een edel -; een agaat is een zeer hard -; z. Graf-, Lijk-.
- Gestel'** (geaarheid des lichaams), o. gestellen: hij is gezond van -; een bloedrijk -; een zwak -; de koorisen ondermijnen zijn -, lichaam; zie Complexie.
- Gesteld'** (gehecht aan, verzot op), bn.: de man was zeer - op mooie bandjes; zegsw. op iets - zijn, er aan hechten, iets niet kunnen missen; de kleine is zeer op het kindermisje -, d. i. er veel van houdend.
- Gesteld'** (ondersteld), bn.: er worde -, d. i. aangenomen; -, dat . . .
- Gesteld'** (gezet, bepaald), bn.: op -en tijd.
- Gesteld'heid** (toestand), v. -heden: de - des lichaams, der ziel, des harten, enz.; de - der Nederlanden in de dagen van Alva.
- Gestel'tenis** (alleid. van gesteld, uit: gesteldens: toestand, staat), v. gmv.: ons oordeel is naar de - der hersenen soms helder, soms betrokken, (Vondel); de - der zaken.
- Gesten** (oude krijgsv verhalen, strijdliederen ter eere van een heid of van een volk), v. mv.: wat zijn er al vermaarde - uit de Middeleeuwen! vero.; lees: zjesten; vl.: Geesten.
- Gesteriliseerd'**, bn.: -e melk, vrijgemaakt van bacteriën, (s = z); zie Steriliseeren.
- Gestern'd**, bn. het -e uitspanseel, vol sterren.
- Gestern'te** (al de sterren, een sterrenbeeld), o. -n: zegsw. onder een gelukkig - geboren zijn, bestemd zijn voor geluk en voorspoed; ook: Gestarn'te.
- Gesticht'** (gebouw, instelling, stichting), o. -en: een liefdadig -, een - voor oogtlyders.
- Gesticulatie** (gebaar, gebarenspel, het gesticuleeren), v. -tiën, -s. (t = ts).
- Gesticuleeren** (gebarenmaken, inzonderheid met armen en handen), (g = g).
- Gestigmatiseerde** (R.-K. die de 5 wonden des Heeren in zijn lichaam bezit, als b.v. de H. Franciscus v. Assisië), m. en v. -n. (s = z).
- Gestileerd'** (in den stijl uitgevoerd), bn.: een -e bloem; een behangsel met -e figuren.
- Gestipuleerd'** (vastgesteld, bepaald), bn.
- Gestoel'te** (samenstel van stoelen of banken als eereplaats), o. -n: het - der eere.
- Gestof** (gesnoef, grootspraak), o. gmv. gew.
- Gestoffeerd'** (van kleeden en gordijnen voorzien; gemeubeld), bn.: een -e kamer.
- Gestreept'** (met strepen), bn.: -e stoffen; muz. ééns - octaaf, d. i. het derde octaaf op de piano, enz.
- Gestrekt'** (lang uitgerek), bn.: in -en draf; meetk. een -e hoek, nl. van 180°.
- Gestrenge'** (niet toegelukkig, streng, stipt), bn.: een -e rechter, een - onderzoek, op -en toon, een - oordeel, in -e afzondering; bw.: iem. - straffen, op strenge wijze, onverbiddelijk; -er, -st; -elijk, bw.: iets -elijk straffen, iets -elijk wreken; -heid, v. -heden.
- Gestrikt'**, bn.: zij is getint en -, met strikjes gesierd.
- Gestrook'** (gestreel), o. gmv.; zie Strooken.
- Gestroot'** (een stropdas omhebbende), bn.
- Gestudeerd'**, bn.: een - persoon, d. i. iem. van hoogere of academische studie.
- Getaand'** (taankleurig, bruin gemaakt), bn.: - leder, -e zeilen; zie Taankleurig.
- Getab'berd** -tab'baard (dragende een tabbaard), bn.: -e rechters.
- Getah'per'sja**, v.; zie Guttapercha.
- Getakt'** (takken hebbende), bn.: een - gewei

van een hert, d. i. een gewei met takken.
Getal (veelheid), o. — lan: een groot —; ten getale van 15, in grooten getale; rekenk. een benoemd —, gelijknamige — len; een even —, een geheel —, een gebroken —, een gemengd —, b. v. $2\frac{1}{3}$; 25 is een — van twee cijfers.
Getallenleer (cijferkunst, telling), v. gmv.: — reeks (geordende rij van getallen), v. — reeksen; — waarde (waarde der cijfers in een getal), v.: de volstreekte en de betrekkelijke —.
Getalmerk (cijfer), o. — merken.
Getalsterkte (aantal manschappen), v. gmv.: de — van een leger.
Getand (tanden hebbende), bn.: een — rad, een — lint, met uitsteekseljes.
Getee'kend (een bijzonder teeken aan het lichaam hebbende), bn.: een bultenaar is een — mensch; een mooi — e hond, gevlekt.
Getee'kende (een teeken dragende, mismaakte), m. en v. — n: wacht u voor de — n, bijgeloof: wees op uw hoede voor mismaakten.
Gethsemani (Bijbel: een landgoed of tuin aan de W.-helling van den Olijfberg), o.
Getierceerd (tot op een derde teruggebracht), bn.: de staatsschuld werd —.
Getij (regelmatig wederkeerende tijd van het vallen en wassen van het zeewater), o. getijden: het is hoog —, laag —; de getijden, eb en vloed; dood —, de zwakste vloed; het — waarnemen, op het — letten, d. i. gunstige waterstand; spreekw. Elk vischt op zijn —, elk let op de gelegenheid en neemt deze waar om voordeel te behalen; spreekw. Als het — verloopt, verzet men de bakens, zie Tij.
Getij (R.-K. jaargedachtenis van een overledene), o. getijden, getijen.
Getijboek, — **tijdenboek** (R.-K. gebedenboek voor een priester, brevier), o. — boeken.
Getijde (jaargetijde), o. — n: gij kent de vier —? wel zijt ge schoon in elk —! (nl. 't Haagsche bosch).
Getijden (R.-K. de liturgische gebeden, in het brevier aangegeven, zij bestaan voor iederen dag uit acht tijden), o. mv.; de — heeten: Metten, Lauden, enz.; — **boek**, o. — boeken.
Getijgerd (gevekt als een tijger), bn.: een — e hond, gestreept als een tijger.
Getimmerde (al, wat getimmerd is), o. — n.
Getin'kel (getingel, zacht geklank), o. gmv.: het harmonisch — van de belten der kudden.
Getin'tel (gefonkel), o. gmv.: het — der sterren.
Getin'tel (geprikkeld), o. gmv.: het — der vingers, als men sneeuwballen maakt.
Getjan'gel (muziek van slecht allooi), o. gmv.: het — van dat kind op de piano.
Getogen, vd. van 't verouderde tieën of tiegen (d. i. trekken): zegsw. ik ben hier geboren en —, d. i. opgevoed; zie Geboren.
Getok'kel (het zachtjes rukken aan de snaren), o. gmv.: het — eener harp.
Getouw' (weefgetouw), o. getouwen: zegsw. op het — zetten; zie Touw.
Getraind (Eng. goefend, geschoold), bn.: een — fietsrijder; (al = ee); zie Trainen.
Getrainerd (getalmd, op de lange baan geschoven), bn. (al = é).
Getralied (van traliën voorzien), bn.: een — venster, d. i. met traliën.
Getravesteerd (in 't belachelijke voorgesteld of nagevolgd), bn.: een — Rijntje van Borger; zie Travestie.
Getrip'trap, o. gmv.: het — der spelende kleinen, luid getrippel.

Getrokken geweer (niet-gladloopsch maar met spiraalvormige groeven, die aan den kogel een ronddraaiende of borende beweging geven), o. — geweren; evenzoo: een — kanon.
Getroost (gesterkt, met moed, niet angstig), bn.: een — e weduwe, moeder; — den doot te gemoet gaan, met gelatenheid; in God —, hij is zijn lot —, d. i. berustend.
Getroos'ten, zich, ik getrooste (mij), heb (mij) getroost: bij de studie moet men zich inspanning —, met gelatenheid zijn best doen; zich opofferingen, offers —, d. i. gewillig en gelaten die offers brengen.
Getroubleerd (niet wél bij 't hoofd), bn.
Getrouw (iem. trouw zijnde, blijvende), bn.: een — e dienstknecht, een hond is —; een — geheugen, een — e vertaling, stipt, nauwgezet.
Getrouwd (gehuwd), bn.: — e heden.
Getrouwelijk (stipt, nauwgezet), bw.
Getrouwheid (onveranderlijke heechtheid), v. gmv.: de — der doggen van Floris V; de Staten zwoeren — aan den vorst; den eed van — afleggen; bij uitbr. de — eener vertaling, betrouwbaarheid, nauwkeurigheid.
Getrouwigheid (getrouwheid), v. gmv.: Bijb. de Heere dan vergelde een ieder zijn —.
Get'o (jodenwijk), o. — s; zie Ghetto.
Getuige (een persoon, die tegenwoordig is of was bij een handeling of gebeurtenis om later te kunnen bevestigen, dat ze heeft plaats gehad), m. en v. — n: iem. als — vragen bij zijn huwelijk; de (notarieële) akten worden verleden voor een notaris in tegenwoordigheid van twee —; aangifte van de geboorte van een kind heeft plaats in tegenwoordigheid van twee getuigen.
Getuige (iem., die tegenwoordig was bij een handeling of gebeurtenis, zonder er in betrokken te zijn geweest), m. en v. — n: ik was er — van, dat hij u dreigde met een stok; met iem. zonder — n spreken, d. i. onder vier oogen; een oog —, zie ald.
Getuige (iem. of iets, waarop men zich kan beroepen (voor den rechter); iets, dat als bewijs kan dienen), m. en v. — n: iem. tot — nemen; er is hier hevig gevochten, — al het bloed daar op den grond; zijn tranen zijn — n van zijn berouw.
Getuige (persoon, die voor den rechter een verklaring aflegt voor of tegen den beklagde), m. en v. — n: er werden vele — n opgeroepen; de rechter kan een — wraken, afwijzen, zie Wraken; één — is geen, de wet eischt er twee; zie verder: — à charge en — à décharge.
Getuige (getuigschrift, verklaring), v. — n: een vertrekkende dienstbode goede — n geven; een chauffeur, van goede — n voorzien; zonder goede — n behoeft men zich niet aan te melden.
Getuige à charge (rechtst. eig. getuige, die den beschuldigde bezwaart, getuige, die tegen den beklagde optreedt), m. en v., getuigen à charge; zie Charge.
Getuige à décharge (rechtst. eig. getuige, die den beschuldigde ontlast, getuige, die in 't voordeel of vóór den beklagde spreekt), m. en v., getuigen à décharge; z. Décharge.
Getuigengeld (geld, dat de getuigen in een rechtszaak ontvangen als schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, verzuim van arbeid, enz.), o. — gelden.
Getuigenis (verklaring, waarin men meedeelt, wat er van een persoon of zaak is, getuigschrift), o. — sen: ik vraag een ge-

- schreven —, bewijsstuk; zie verder het vijfde
- Getuige**; het — kwam niet met de waarheid overeen.
- Getuigenis** (de daad van getuigen, het getuigen, het afleggen van een verklaring), v. —sen: — der waarheid geven, gij zult geen valsche —sen geven (afleggen); ik eischte van hem de —, dat ik onschuldig ben aan die misdaad.
- Getuigenverhoor** (het verhoor der getuigen voor den rechter), o. —verhooren.
- Getuigschrift** (schriftelijk bewijs van tevredenheid: attest, testimonium), o. —en.
- Getulband** (een tulband op het hoofd dragende), bn.: een —e Moor.
- Getweën** (met z'n beiden), telw. mv.: wij — maken het goed; „Wij zijn — slechts! Daar is een derde, God!” (Mohammed, Aya Sofia, Schaapman).
- Geul** (smal, diep water; nauwe in- of doorgaang, vaargeul), v. —en; in Z.-Limburg: forelrijk riviertje van dien naam bij Valkenburg.
- Getuileerde Grieken** (Grieken, welke zich weder vereenigd hebben met de Roomsche kerk), m. mv.: de — tellen samen ruim 6 miljoen leden.
- Geur** (welriekende lucht, parfum), m. —en: de — van het gebruid, de — van wierook, van rozen, seringen; de — van den wijn; zegsw. iets in —en en kleuren vertellen, d. i. met vermelding van alle bijzonderheden.
- Geur** (aangename reuk), m. —en; iron. zegsw. er is een —tje aan, die zaak is niet zuiver.
- Geuren** (geur verspreiden, fig. ijdel pronken), ik heb gegeurd, fig. met iets —.
- Geurig** (welriekend), bn.: een —e ruiker; —st, —heid, v. gmv.
- Geurmak** (kleinzielig geklaag), o. gmv.
- Geurmaker** (persoon, die graag geurt of pronkt met iets of iemand), m. —makers: een — is een pocher, een windmaker.
- Geurstof** (welriekende stof, parfumerie), v. —stoffen.
- Geuz** (Fr. *geuz*, bedelaar: gesch. scheld- en partijnaam, 1566), m. geuzen: de Geuzen, gesch. 80-jarigen oorlog; zie: Watergeuz, Boschgeuz.
- Geuz** (kleine boegstengvlag, die nl. van den boegspriet waait), v. geuzen: er woei een — van oranje, wit en blauw van de boegsteng: wellicht geheeten naar de Watergeuzen, die de Prinsenkleuren voerden.
- Geuzsch**, bn.: hij is — geworden, d. i. tot de geuzenpartij (die der Hervormden) overgegaan; Amsterdam is in 1578 — geworden.
- Geuzenpenning** (gesch. penning, gestagen in 1566, en door de Edelen van het Verbond gedragen), m. —penningen; —vlag (de prinsenvlag: oranje, wit en blauw), v. —vlaggen.
- Gevaar** (verwant met vaar, vrees: waarschijnlijkheid van naderend onheil, hachelijke kans), o. gevaren: een aanslag vol —s; —loopen, b.v. van te verdrinken.
- Gevaar**, het geve —: het gevaar voor Europa's handel, enz. van den kant van het gele ras; gevaar voor de Europeesche staten bij het machtig worden van Japan en het ontwaken tot een machtstaat van China; zie Geel.
- Gevaarlijk** (gevaar opleverende), bn.: een —e reis, een —e beklimming van een berg.
- Gevaarte** (reusachtig voorwerp, b.v. zeer groot schip; een reusachtig gebouw, rotsblok, ijsberg, enz.), o. —n; zie Kolos.
- Gevaarvol** (vol gevaar), bn.: een —e tocht.
- Gevaccineerd** (ingeënt met koepokstof), bn.
- Geva'der** (peetoom), m. —s: als — over een kind staan, het ten doop houden; —schap (peetschap), o. gmv.
- Geval** (stam van gevallen, voorvallen: gebeurtenis, toeval, voorval), o. —len: het volgende — is mij bekend; —len van Friso, lotgevallen, avonturen; een gek, een treurig, een vreemd, een zonderling, een curieus —; in —, wanneer, als; in allen —le, wat er ook gebeuren moge.
- Geval** (genoegen, behagen, lust), o. gmv.: — in iets hebben, naar 's harten —, ten gevalle van iem.
- Geval'len** (gebeuren), het geviel, is gevallen: het geviel, dat . . .; zich iets laten —, er genoeg mede nemen.
- Geval'lig** (aangenaam, welgevallig), bn., —er, —st; —heid, v. gmv.
- Gevang** (gevangenis), o. gmv. VI.
- Gevangen** (in gevangenschap of hechtenis zijnde), bn.: een — man; ook van dieren: een — vogel; zich — geven, allen tegenstand opgeven.
- Gevang'gebewaarder** (beambte in de gevangenis, met de bewaking der gevangenen belast), m. —s.
- Gevangene** (persoon, die gevangen zit of in den krijg gevangen is), m. en v. —n: gij zijt mijn —, het gekerm der —n, de cellen der —n.
- Gevangenhuis** (huis van hechtenis of van bewaring), o. —huizen; zie Verbeterhuis.
- Gevangenis** (huis van hechtenis), v. —sen: hij zit al twee jaar in de —; —kleeren (bovenpak), o. mv.; —onderwijs (onderwijs aan gevangenen in hun zaat of cel), o.; gmv.; —pak (—kleeren), o. —ken; —straf (het gevangen zijn), v. gmv.; —wezen, o. gmv.
- Gevang'genomen** (arresteerden), ik nam —vagen, heb —vangengenomen; —ing, v. —en.
- Gevang'genpoort** (gesch. oude gevangenis, thans museum, in Den Haag), v.
- Gevang'enschap**, v. gmv.: hij zucht in —.
- Gevang'genwagen** (van alle zijden gesloten wagen tot het vervoer van gevangenen naar rechtbank of gerechtshof), m. —wagens.
- Gevang'genzitten** (in de gevangenis zellen), ik heb gevangengezet; —zetting, v. —en.
- Gevang'genzitten** (in de gevangenis zitten), ik zat —vagen, heb gevangengezeten.
- Gevang'kelijk**, bw.: hij werd — weggevoerd, d. i. als gevangene.
- Gevat** (gestepen, scherpzinnig, vlug en schrander in het antwoorden), bn. en bw.: zegsw. op iets — zijn, raad weten, in moeilijkheden zijn antwoord gereed hebben; een — antwoord, snedig, terzake; —heid (snelheid van begrip en van woord), v. gmv.
- Gevecht** (een treffen, een vijandelijke ontmoeting), o. —en: een hevig —, een bloedig —, een aanvallend —, een verdedigend —; buiten — stellen, doden of gevaarlijk kwetsen.
- Geve'del** (het spelen op een vedel), o. gmv.
- Geve'derd** (vederen hebbende), bn.: een —e zanger, vogel; een —e hoed, met pluimen.
- Geve'derte** (al de vederen van een vogel, pluimage, gepluimte), o. gmv.
- Geveins** (het voortdurend veinzen), o. gmv.
- Geveinsd** (niet oprecht), vd. en bn.; —heid, v.
- Geveins'de** (veinzwaard), m. en v. —n.
- Ge'vel** (lees: gee'vel, buitenmuur van een gebouw), m. —s: een huis heeft vier —s, de voor—, de achter— en de beide zijgevels;

zegsw. een goede — *verziert het huis*, vergoelijkend en scherts. van iem. met een grooten neus; — **muur**, m. — muren; — **spits**, v. — en; — **top**, m. — pen; — **venster**, o. — s; — **versiering** (—ornament), v. — en.

Geven (ter hand stellen, schenken, toe- of overreiken), ik gaf, wij gaven, ik heb — geven: gehoor — aan, letten op; den geest —, ster-ven; iemand raad —, raden; rekenschap —, verslag doen; acht —, letten op; vuur —, schieten; in het licht —, uitgeven van een boek, enz.; in bedenking —, laten overwegen; wat — en nemen of weten te — en te nemen, meegaand zijn, zich naar de omstandigheden weten te schikken, weten te schipperen.

Ge'ver (iemand, die iets geeft), m. — s: de — van alle goed, nl. God.

Ge'verceerd' (ge oefend, bedreven, ervaren), bn.

Ge'vest' (verwant met vast: handvat van een degen, sabel of dolk), o. — en.

Ge'vestigd bn.: fig. hij heeft een — e zaak, degelijke, solide; een — e meening, vaste, onveranderlijke; zie ook Vestigen.

Ge'veerd' (geroemd, geprezen), bn.: een — redenaar, een — dichter; zie Vieren.

Ge'verendeeld (wapenk. in vier rechth. vakken verdeeld, gekwartileerd), bn.: een schild, — rood, zilver, goud en zwart.

Ge'verendeeld (lijfstraf. in vieren gedeeld), bn.; zie Vierendeelen.

Ge'veind' (voorzien van vinnen), bn.: visschen zijn — e dieren; fig. het — e blad van den citroen; acacia's met hun fijn — loof.

Ge'velagd' (v. e. vlag voorzien), bn.: al de huizen waren —.

Ge'velakt', ge'velekt' (met vlekken), bn.: de — e luipaard, de — e hyena.

Ge'veland' (met vlammen), bn.: — hout, — patissanderhout; een — zwart lint; zie Moir e e.

Ge'veleesd' (goed in 't vleesch zittende), bn.: een — e kip, een goed — e duif; de — e duivel, satan in vleeschelijke gedaante.

Ge'velerkt' (geveleugeld), bn.: een — e toonkunstenaar, d. i. zangvogel. w. g.

Ge'veu'geld (eig. van vleugels voorzien), bn.: een — insect, — e mieren; fig. — e woorden, letterlijk: haastige, vlugge —, thans: uitdrukkingen, zegswijzen, die gereeden ingang vinden en als van de ééne plaats naar de andere vliegen, b.v. woorden, zegswijzen, zinnen, ontleend aan eenig gedicht, treurspel, tooneel, enz.

Ge'velij', o. gmv.: in 't — spreken, d. i. tot verzoening van partijen; iemand in 't — komen, fig. tegemoet-komen; twee staatkundige partijen kunnen elkaar in 't — komen, d. i. elkaar bijstaan, elkaar iets toegeven, om zoo tot gemeenschappelijk optreden en verder tot een bepaald doel te komen.

Ge'veog' (dat, wat voegt, van voegen), o. gmv.: met —, betamelijk; laat dat kind zijn — doen, behoefte in 't groot, gew.

Ge'veog'lijk (naar behooren, passend), bw.: het was zoo donker, dat het gas — had kunnen branden; men zou zoo iets — kunnen vragen; — er, — st; — **heid** (gepastheid, geschiktheid), v. gmv.

Ge'veoel' (het voelen, fig. aandoening), o. gmv.: die lamme heeft in dat been geen — meer, de zangeres zong met —, d. i. gevoelig.

Ge'veoelen (meening, oordeel, overtuiging, opinie), o. — s: naar mijn —, verschil van —, zijn — uitspreken, met iem. — instemmen.

Ge'veoelen (gezindheid, gewaarwording), o. — s: met — s van hoogachting, — s van vreugd.

Ge'veoelen (in zich gewaar worden), ik heb — voeld: berouw —, medelijden —, ontwaren; een trek, een neiging, lust, belangstelling —; zich zelven —, d. i. fier zijn op zijn kracht, met zelfvertrouwen vervuld zijn.

Ge'veoelig (gevoel hebbend, fig. aantrekkelijk, vatbaar), bn.: elk dier is — voor pijn, deze hoenders zijn zeer — voor kou, een hond is — voor een goed woord; een — e balans, zeer scherp of fijn het gewicht aangevend; bij iemand een — e snaar aanroeren, een zaak, die tot zijn hartsgeheimen behoort; bw.: deze dame zingt zeer —; hij heeft zich — bezeerd; uw lijden treft mij —.

Ge'veoel'loos (geen gevoel hebbende), bn.: Zijtje was reeds een — lijk, hij stond daar als een — beeld, de kranke lag — neer; bw.: het was, als spotten zij — met ons leed, d. i. hardvochtig; — loozer, — t; — **heid**, v. gmv.

Ge'veoels'mensch (iem., die zich bij zijn doen en laten laat leiden door zijn gevoel), m. — menschen; zie Verstandsmensch.

Ge'veoels'zenuw (zenuw, waardoor de indruk wordt overgebracht naar de hersenen), v. — en.

Ge'veoels'zin (zintuig v. het gevoel), m. gmv.

Ge'veoel'vermogen (tastzin), o. gmv.

Ge'veoel'vol (vol gevoel, teer, aandoenlijk), bn.

Ge'veoerd' (van een voering voorzien), bn.: een — e jas, een met watten — vest; wapenkunde: een rood-gevoerde helm.

Ge'veog'elte (allerlei vogels), o. gmv.: wild —.

Ge'veolg' (bijhebbend gezelschap, stoet van volgelingen), o.: een groot, een talrijk —; zij was in het — der prinses; fig. de ledigheid met allerlei ondeugden in haar —.

Ge'veolg' (involging, gehoor), o.: ik zal gaarne — geven aan uw uitnoodiging; rechtst. — geven aan een zaak, ze voor den rechter brengen; — geven a. e. plan, een besluit, d. i. ze volvoeren; in — e van, naar aanleiding van; bij —, zóó, dat het genoemde volgt uit het voorafgaande.

Ge'veolg' (wat uit iets voortvloeit), o. — en: onze misslagen zijn — en van ons verkeerd denken; met goed —, d. i. met goeden uitslag; zegsw. gelijke oorzaken hebben gelijke — en; kleine oorzaken hebben soms groote — en; ten — e hebben, ten — e van, dienen — e.

Ge'veolg'lijk (bijgevolg, derhalve), bw.: deze lijnen loopen parallel, en — snijden zij elkander niet.

Ge'veolg'trekking (besluit, slotsom eener redeneering), v. — en: een stoute —; tot een — komen, zie Conclusie; een — afleiden, zie Deductie.

Ge'veol'machtigd (bevoegd als plaatsvervanger op te treden), bn.: een bijzonder — persoon; een — Minister, d. i. van een volmacht voorzien, om zijn regeering te vertegenwoordigen.

Ge'veol'machtigde (lasthebber, gemachtigde, procuratiehouder), m. — n.

Ge'veon'kel (het aanhoudend vonkelen), o. gmv.: het — van het vuur in de asch.

Ge'veorderd (een vrij hoogen trap bereikt hebbende), bn.: in de wetenschap, in de kunst aardig — zijn; ook: op — en leeftijd, hoogen; wegens het — e uur werd de vergadering verdaagd, late.

Ge'veorkt' (vorksgewijs gespleten), bn.: de — s staart van de zwaluw.

Ge'veormd' (volledig ontwikkeld), bn.: een volkomen — karakter.

Gevouwen (ineengeslagen), bn.: — handen, b.v. bidden met — handen.
Gevraagd (handel: begeerd, tegenst. van aangeboden), bn.: geld —!
Gewaad (deftig kleed, die kleedij als geheel), o. — waden: hij droeg een purperen —, een — van zijde, een plechtig —, ambtskleeding; R.-K. kerkelijke gewaden, zie Liturgisch.
Gewaagd (gevaarlijk, onzeker), bn.: een — e sprong; —er, —st; —held, v. gm.v.
Gewaand (valsch), bn.: Mohammed, — profeet, (Da Costa); een — edelman, zie Woud-b.
Gewaardigen, zich (godsvinden, gelieven), hij heeft zich —waardigd: o, Heer, gewaardig U ons te verhooren, heb de goedheid; zich niet —, d. i. beneden zich achten, zich niet verwaardigen, zie ald.
Gewaarworden (bespeuren, bemerken, ontwaren, ontdekken), ik werd gewaar, ben —waargeworden: iets —, iem. —.
Gewaarwording (het bewust worden van indrukken, ook: lichamenlijk gevoel), v. —en: een — van spijt, vrees; een — van koude, warmte.
Gewag (melding), o.: zegsw. — maken van, d. i. melding maken van, spreken van; de hond maakte —, sloeg aan, blafte.
Gewagen (afleid. van gewag: melding maken van), ik —waagde, heb —waagd: de geschiedenis gewaagt er van; ergens met lof van —.
Gewaapend (van wapens voorzien), vd. en bn.: van top tot teen —; een — oog d. i. ziende door een vergrootglas; fig. — beton, beschut door ijzerband: voederbakken, drinkkroeggen enz. van — beton; de slangen der waterleiding of der brandweer zijn van — caoutchouc, d. i. omwonden met fijn ijzerdraad; een — e vrede n.l. met de legers op voet van oorlog.
Gewapenderhand (met de wapens in de hand of door geweld van wapenen), bw.: een benting — nemen.
Gewas (plant, kruid; oogst), o. — sen: het — te velde n.l. op den akker; een uitheemsch —, die jongen is klein van —, lichaam; een goed, een slecht —, veldoogst, dat is eigen —, teelt, verbouw.
Gewaterd (gevlamd, gegolfd), bn.: — lint, met golvende kleurschakeering; een schoon — e diamant, van zeer helderen glans.
Gewatteerd (gevoerd of opgevuld met watten), bn.: een — e deken, een — e kamerjapon.
Geweerd (afleid. van weren, dus: allewapentuig ter verdediging), o. geweren; zie Zijd-geweerd, vooral: Schietgeweer; in het —/ onder de wapens.
Geweerfabriek (fabriek, waar men geweren maakt), v. — fabrieken; — fabrikant (eigenaar eener geweerfabriek), m. — fabrikanten; — kolf (de voet van het geweer), v. — kolven; — lade (houten schacht, waarin de loop is bevestigd), v. — n; — loop (bovendeel van het geweer), m. — en; — maker (iem., die geweren, pistolen, enz. maakt), m. — s; — rok (houten stelling, waarop de geweren worden gezet), o. — rekken; — winkel (winkel, waar men geweren verkoopt), m. — winkels.
Geweerhaakt (van een weerhaak voorzien), bn.: een — e angel, een — e harpoen.
Gewef (de getakte horens van een hert), o. — en.
Gewefde, — wel (het ingewand van wilde dieren of van jachtbuit), o. gm.v.; ook spoor van wild, bestaande in zijn uitwerpselen: wel bespeurde hij het — van hoenders, (C. U.).
Geweld (onrechtvaardig gebruik van kracht

of macht, gewelddadigheid), o. gm.v.: ruw —, met zacht —, — van wapenen, alles onder zijn — doen bukken, overmacht; het — der baren, der zee, der stormen, kracht, hevigheid.
Gewelddadig (met of door geweld), bn.: een — e dood; — held (daad v. geweld), v. — heden.
Gewelddenaar (dwingeland, tiran), m. — saars en —aren.
Geweldenarij (dwingelandij), v. — en.
Gewelddig (krachtig), bn.: een — e dood d. i. door geweld; een — e stroom, — gedrang, hevig, groot, sterk; —er, —st; — held (uitoefening van ruw geweld), v. gm.v.
Gewelddiger, m. — s; dit woord komt slechts voor in samenstellingen, b.v. kapitein-gewelddiger, provoost-gewelddiger, en is vero.
Geweldpleging (het plegen of aanwenden van geweld), v. — plegingen.
Gewelf (metselwerk, op bogen gebouwd, holgebogen zolderwerk), o. gewelven: het — van een kelder, van een kerk; bij vergelijking: een — van bladeren en takken; het — des hemels.
Gewelfd (boogswijze, alsoe een gewelf gebouwd), bn.: een — e zoldering, een eenigzins — dak; fig. een — voorhoofd, niet plat of vlak.
Gewelfsel (dicht, overwelfde ruimte), o. — s.
Gewelfmel (gekrioel, dooreengeloop, enz.), o. gm.v.: het — der mieren, een — van menschen, van schepen; zie Wemelen.
Gewend (gewoon), bn.: het zus of zoo — zijn; hij is het thuis goed —, hij is niet veel —, zoo iets zijn we niet van hem —.
Gewennen (gewoon maken), ik heb —wend: de kinderen aan gehoorzaamheid —, zich aan iets —; zegsw. Jong gewend, oud gedaan, wat men in zijn jeugd tot gewoonte maakt, blijft tot in den ouden dag bij; zich ergens —, zich ergens schikken, thuis gaan voelen.
Gewenscht (verlangd, begeerd), bn.: 't — verlot is dra verkregen, (Bog.), de — e uitslag; het — e oogenblik; een — e tijding, welkom.
Gewerveld (eig. wervels hebbende), bn.: — e dieren, dieren met een inwendig beenig geraamte, het zijn zoogdieren, vogels, kruipende dieren, visschen, zie ald.
Gewest (landstreek, provincie, oord), o. — en: de 17 Nederlandsche — en; zegsw. in zalige — en, in hoogere — en, oorden n.l. in den hemel.
Gewestelijk (van een gewest, een gewest betreffende, provinciaal), bn.: — e belangen.
Geweten (het innerlijk besef van goed en kwaad, consciëntie), o. — s: een goed, zuiver, rein —; een kwaad, bezoedeld —; iets op zijn — hebben, schuldig aan iets zijn; vrijheid van —, geloofsovertuiging: tegen zijn — spreken, overtuiging; nauwgezet van — zijn, stipt eerlijk; zegsw. een goed — is een zacht kussen, doet rustig slapen.
Gewetenloos, bn.: een — looze schurk, laaghartig; — loozer, — t; — held, v. gm.v.
Gewetensangst, m. — angsten; — bezwaar (gemoedsbezwaar), o. — bezwaren; — dwang (geloofsdwang), m. gm.v.
Gewetenswroeging (wroeging van een kwaad geweten), v. — en; — zaak (zaak, waarover men zijn geweten moet raadplegen), v. — zaken.
Gewet'tigd (gerechtvaardigd), bn.: door het gebruik —; zie Wettigen.
Geweven, vd. en bn. — stoffen, — kousen, — borstrokken, enz.: op den weefstoel met de hand, of machinaal vervaardigd.
Gewezen (oud vd. van wezen: voormalig,

- vroeger, oud), bn.: een - leerling, een - minister; zie Ex en Oud.
- Gewicht** (zwaarte v. e. voorwerp), o. gmv.: daar is - aan; die koekjes zijn licht, zijn zwaar op 't -, er gaan er veel of weinig b.v. in een pond.
- Gewiecht** (voorwerp van bepaalde zwaarte, waarvan men zich bedient om te wegen), o. -en: de -en zijn van ijzer of koper; de Nederlandsche maten en gewichten zijn die van het metrieke stelsel met het gram als eenheid: het Kilogram (= 1000 gram), het H.G. (= 100 gr.), het D.G. (= 10 gr.), het Gram; het d.G. (= 0.1 G.), het c.G. (= 0.01 G.) en het m.G. (= 0.001 G.); z. **Maten** en **Gew.**
- Gewiecht** (zwaarte, fig. belangrijkheid, invloed, waardij), o. gmv.: een gebeurtenis van -, het - eener getuigenis, een man van -, aanzien: veel - aan iemands woorden hechten, waarde; - in de schaal leggen, zie **Schaal**.
- Gewiechtig** (gewicht hebbend, belangrijk), bn. en bw.: een -e bezigheid, een -e dag, -e gebeurtenissen; wat spreekt hij -; -er, -st; -heid (belangrijkheid), v. gmv.
- Gewichts-eenheid**, v. -heden: het gram is de - in ons decimale stelsel.
- Gewichts-verlies** (handel. afneming in gewicht of zwaarte door indroging, enz.), o. gmv.
- Gewiekt** (voorzien van wieken), bn.: een -e zanger, zangvogel; een - geluid nl. dat van den nachtegaal, (Tesselscha); de -e Mercurius, met wieken aan de voeten; de -e faam, hebbende vleugels; -e pijlen, d. i. gevederd.
- Gewijfd** (R.-K. een wijding ontvangen hebbende, gezegend), bn.: de -e priesterschaar; die kerk, dat altaar is nog niet -; een - redenaar, -e poëzie, nl. over God of godsdiensige onderwerpen, evenzoo: -e liederen, zie: **Wereldsch** en **Profaan**.
- Gewijfd** (geheiligd, toegewijd), bn.: de -e band des huwelijks; een leven, - aan de kunst.
- Gewijsde** (zwak vd. van wijzen, oordeelen, vonnissen: vonnis, uitspraak), o. -n: een rechterlijk -; van een vonnis, dat in kracht van - is gegaan, is door het verstrijken van den daarvoor bepaalde termijn geen hooger beroep meer open.
- gewijze** (achtervoegsel, ook: -gewijs, -wijs d. i. op de wijze van), b.v. traps-, speels-, spots-, bergswijs: En bergswijs hoopt het doek zich op, (Staring); paars-, d. i. bij paren; troeps-, boogs-, slangs-, amphitheatere-.
- Gewijzigd** (eenigszins veranderd), bn.: een - wetsartikel, zie **Wijzigen**.
- Gewikst** (sluw, slim, geslepen), bn.: een -e vent; -er, meest -; -heid, v. gmv.
- Gewild** (in trek, gezocht, verlangd, begeerd), bn.: -e waar, - vleesch; Deensche boter is -, er is veel vraag naar; -er, -st.
- Gewillig** (willig, gezellig, van goeden wil), bn. en bw.: een - paardje; iets - geven, doen, lijden, gaarne, zonder verzet of gemor; zegsw. de geest is wel - maar het vleesch zwak, (Bijbel), het verstand wil het goede wel; -heid (het gewillig-zijn), v. gmv.
- Gewin** (voordeel, opbrengst), o. gmv.: spreekw. Het eerste - is kattengespin, d. i. wat in 't begin van 't spel gewonnen wordt, gaat men later weer verliezen, zulk een winst is valsch, bedrieglijk, onbetrouwbaar (de kat met haar gespinn als beeld van onbetrouwbaarheid).
- Gewinnen** (verwerven, erlangen), ik gewonnen, heb gewonnen; Bijbel: een kind -, daar de vermeerdering van het gezin als een aanwinst beschouwd werd: Abraham gewon Izaak.
- Gewin'zlek** (in hooge mate op winst bedacht), bn., -er, -st; -zucht (winzucht), v. gmv.
- Gewis** (versterking van wis: betrouwbaar, vast, zeer stellig, krachtig, zeer zeker), bn. en bw.; -heid (zekerheid), v. gmv.
- Gewis'se** (uit het Duitsch *Gewissen*: geweten), o. vero.; soms nog, dichterlijk: het goed, onbevlekt, rein, vroom -.
- Gewoel** (gedrang, drukte), o. gmv.: het - der groote steden, het - der markten.
- Gewo'gen**, vd.; Bijb.: -, maar te licht bevonden; zie **Wegen**.
- Gewold** (wol dragende, wollig), bn.: het -e vee, schapen; het wit -e lam; dik -, dun -.
- Gewolkt** (bewolkt, met wolken bedekt), bn.: de dik- lucht; fig. scherp omlijnde, op wolken gelijkende plekken: -e zijde.
- Gewonde** (iemand, die gewond is: geblesseerde), m. en v. -n.
- Gewonnen** vd.: zegsw. zich - geven, zijn ongelijk erkennen; - spel hebben, een goeden uitslag; tijd -, is veel -, tijd baart rozen; spreekw. Zoo -, zoo geronnen, zie **Winnen**.
- Gewoon** (verwant met wonen: alledaagsch, gewend, gebruikelijk), bn.: het gewone brood, zijn - ontbijt, zijn - verblijf, zijn - middagstaa'je; in gewone stemming; het gewone gevolg des konings; - woner, meest -; -heid (gewoonte), v. gmv.; -lijk (volgens gewoonte), bw.; -weg (ronduit), bw.
- Gewoon'te** (gebruik, manier van doen), v. -n: de kracht der -, een slaaf der -, de macht der -; zegsw. de - is een tweede natuur, men kan zóó aan iets gewoon raken, dat het is, of het ons aangeboren is; uit -, ouder -, loffelijker -, zeden en -n.
- Gewoon'terecht** (ongeschreven recht, dat op gewoonte of gebruik berust), o. -en; zie **A d a t**.
- Gewor'den** (ter hand komen), het gwerd, het is -, het zal -: uw brief is mij -; haar waren geschenken in geld -, (Potg.)
- Gewor'den** (klaar komen), ik - werd, ben -: ik kan er niet mee -; niet met iemand kunnen -, overweg kunnen; laat hem maar -, begaan, zijn gang gaan; wat zal nog van hem -? terecht komen.
- Geworm** (getob), o. gmv.; zie **Gewurm**.
- Geworm'te** (allerlei schadelijk gedierte), o. **Geworteld** (van wortels voorzien), bn.; fig. van neigingen, gewoonten, meeningen, ziekten: tierand, goed aardend.
- Gewricht** (beweegbare verbinding van twee geledingen), o. -en: hand-, schouder-; -rheumatiek (jicht), v. gmv.
- Gewrijf**, o. gmv.: fig. dat geschrijf en -, groote bedrijvigheid m. d. pen; zie **Geschrijf**.
- Gewrocht** (kunstwerk, grootsch werk), o. -en: de -en der beeldende kunst; een groote spoorbrug is een - van bouwkunst, kunstig samengesteld gevaarte.
- Gewrocht** (vd. van 't oude werken: tot stand gebracht), bn.: - door Gods hand, gemaakt, geformeerd.
- Gewron'gen** (niet zooals het moet zijn), bn.: - schrift, verdraaid; - gemoedsuitingen, niet vrijmoedig; een - stijl, onnatuurlijk; een - redeneering, pasklaar gemaakt voor een bepaalde slotsom; -heid, v. gmv.
- Gewulv**, o. gewulven; zie **Gewelf**.
- Gezaag** (fig. gekras), o. gmv.; zie **Zagen**.
- Gezaagd** (met kleine spitse insnijdingen

- en uitsteeksel), bn.: dat zijn -e bladeren.
- Gezag'** (verwant met zeggen, in: iets te zeggen hebben; macht, bewind over anderen), o. gmv.: het wettig -, vaderlijk -, misbruik van -; - oefenen, voeren, uitoefenen; het - aan zich trekken, beheer.
- Gezag'hebbend** (bekleed met gezag), bn.: een - ambtenaar; fig. een - schrijver, beslissend, gewicht in de schaallegend; - **hebber** (iemand, bekleed met gezag), m. -hebbers, zie Autoriteit; - **voerder** (de kapitein eener zeeboot; persoon, die 't bevel voert op een koopvaardijship), m. -voerders.
- Gezakt'** (bij e. examen afgewezen), bn. gmv.
- Gezalf'de** (hoogepriester bij de Isr.), m. -n: raak den - niet aan; de - des Heeren, eertitel van een koning der Isr.; de -, de Messias, de Heiland, de Christus.
- Gezalf'igde** (zalig afgestorvene), m. en v. -n.
- Gezamen'derhand** (met gezamenlijke hand, met ineengeslagen handen), bw.: fig. gezamenlijk, gemeenschappelijk, in vereeniging. vero.
- Gezamen'lijk** (vereenigd, bijeengevoegd, allen of alles samen), bn.: met -e krachten, de -e scheepsmacht, de -e werken van een schrijver, volledig; bijw.: iets - deelen, samen.
- Gezang'** (eig. het samen-zingen, ook het gezongene), o. gmv.: het zuivere - dier schoolkinderen.
- Gezang'** (zangstuk, lied), o. -en: een tweestemming -, mooie -en; de Evangelische -en, godsdienstige liederen voor Hervormden; een boek met psalmen en -en.
- Gezang'boek** (boek met gezangen), o. -boeken; -bundel m. -bundels.
- Gezang'bord**, o. -borden; ook: Kerkbord en Psalmbord.
- Gezant'** (afgevaardigde, afgezant), m. -en.
- Gezant'schap** (de gezamenlijke personen, belast met een zending naar ons of een ander Hof), o. -pen; zie: Ambassade en Legatie.
- Gezant'schapshotel** (residentie of woonhuis van den gezant met omliggende bureau's), o. -hotels; - **raad** (raad van legatie), m. -raden; - **secretaris**, m. -secretarissen.
- Gezegd'** (genaamd), bn.: Simon, - Petrus.
- Gezeg'de** (praedicaat; ook zegswijze, spreuk), o. -n: het - van een volzin; wat bet. dit -?
- Gezeg'geld** (van een zegel voorzien), vd. en bn.: een - pakje, een - papier, een - e brief.
- Gezeg'gend** (zegenrijk, gelukkig, rijk), bn.: een - gevolg, wees -! een - e oogst.
- Gezeg'gen**, in de onb. wijs: zich laten - d. i. gehoorzamen, als een meerdere iets zegt of bevel; dat is voor Hein, die niet meer dwingt en zich - laat, (Staring), naar goede woorden luistert; hij is niet te -, te raden.
- Gezeg'lijk** (volgzaam), bn.: Eefje was altijd een - kind geweest, (Potg.), gewillig, gehoorzaam; -er, -st; - **held**, v. gmv.
- Gezel'** (makker, kameraad, reisgenoot), m. -len: spelende -len, vero. komedianten; een handwerks-; de meester en zijn -len; fig. een levens-, echtgenoot.
- Gezel'lenvereeniging** (R.-K. vereeniging van handwerksgezellen onder geestelijke leiding, het eerst ontstaan in 1846 en wel te Elberfeld in Duitschland), v. -en.
- Gezellig'** (aangenaam, onderhoudend, prettig), bn.: hij is - van aard, een - e reismakker; een - avondje, een - e woning, comfortabel; in den -en omgang, in het vriendschappelijk verkeer; bw.: - praten, - bij elkaar zijn.
- Gezellig'** (reisgenoot; eega, echtgenoot), v. -nen: een levens-, vrouw, echtgenoot.
- Gezelschap** (het samenzijn met anderen; ook al de samenzijnden), o. -pen: iemand -houden; spreekw. Men kent den man aan zijn -, nl. het karakter v. d. man.
- Gezelschapsdame** (juffrouw van gezelschap), v. -dames: de gravin met hare -.
- Gezelschapsjuffrouw** (gezelschapsdame, -juffer), v. -juffrouwen.
- Gezelschapskaart** (ook -bijet: spoorkaartje van verminderden prijs, als een heel gezelschap samenreist), v. -kaarten.
- Gezelschapslied** (lied, om door of in een gezelschap te worden gezongen, een der soorten van het gelegenheidslied), o. -liederen.
- Gezelschapsrekening** (rekenk. winst- of verliesrekening van kooplieden, die samen handelen), v. gmv.
- Gezelschapspel** (spel, dat door een vrij groot aantal personen samen gespeeld kan worden), o. -spelen; (voorwerpen): -spellen.
- Gezet'** (zwaarlijvig), bn.; - **heid**, v. gmv.
- Gezet'** (geregeld, bepaald, vastgesteld), bn.: -te studie, -te arbeid, te -ter tijd; fig. een - onderzoek, ernstig, grondig.
- Gezet'en** (een vaste woonplaats hebbend; welgesteld, niet armoedig), bn.: een - burger, de - burgerij; ook: een - werkmans, nl. die vast werk heeft.
- Gezet'en** (verkorting van: in de gevangenis gezeten), vd.: die vent heeft -!
- Gezicht'** (het zintuig, waarmede men ziet, het zien), o. gmv.: hij is goed, slecht van -; uw - is slecht; iemand het - verbeteren.
- Gezicht'** (de ruimte, die men kan overzien), o. gmv.: dat boschje beneemt ons hier het -, uitzicht; hij verdwijnt uit het -, oog.
- Gezicht'** (het zien), o. gmv.: hij ontstelde op 't - van den politie-agent.
- Gezicht'** (aangezicht, gelaat), o. -en: een bleek -, de blijdschap op iemands - kunnen lezen; fig. de waarheid in 't - slaan, grofliegen.
- Gezicht'einder** (eig. plaats, waar het zien (gezicht) eindigt: horizon, gezichtskring, verschiet), m. gmv.: de zon verschijnt boven den -; fig. grens voor het geestesoog: dat ligt buiten mijn -, kring van mijn kennen of weten.
- Gezicht'kunde** (de wetenschap van de wetten van het zien), v. gmv.; zie Optica.
- Gezicht'kundige** (iemand, die bekwaam is in de gezichtkunde), m. en v. -n; zie Opticus.
- Gezichts'as** (denkbeeldige lijn, getrokken van 't middelpunt der ooglen naar het middelpunt van het netvlies), v. -assen; - **bedrog** (bedrog bij het zien, oogverblindings), o.: de fatamorgana is slechts -; - **hoek** (de hoek, gevormd door de lijnen of lichtstralen, uitgaande van de uiterste punten v. e. voorwerp en vallende in het oog van den waarnemer), m. -hoeken; - **kring** (gezicht'einder, cirkelvormige ruimte, binnen onzen horizon gelegen), m. -en: fig. het gebied van kennis, waarbinnen onze geest zich beweegt; - **lijn** (denkbeeldige rechte lijn v. het oog naar het punt v. waarneming), v. -lijnen; - **orgaan** (het zintuig van het oog), o. -organen; - **punt** (het standpunt van den aanschouwer; ook het punt, dat hij waarneemt), o. -punten: de zaak uit een ander - beschouwen; nieuwe -en ontdekken; - **veld** (de ruimte, welke men met de oogen of met een kijker overziet), o. -velden; - **vermogen** (het vermogen

van te zien), o. gmv.: *zijn* — *is aan 't verzwakken*; — *zenuw* (*zenuw, die zich in 't innerlijke van 't oog als netvlies uitbreidt*), v. — en; — *zintuig* (*het eigenlijke oog*), o. — *zintuigen, zie Gezichtsorgaan*; — *zwakte* (*zwakte van het gezichtsorgaan*), v. gmv. **Gezien'** (*geacht, in aanzien*), bn.: *hij is daar zeer* —, *men ziet hem gaarne, is daar zeer in achtung, is daar geëerd*. **Gezien'**, — en goedgekeurd: term onder stukken, bescheiden, enz., welke dan door een superieur met eigen handteekening wordt bekrachtigd. **Gezin'** (*de leden eener huishouding*), o. — nen: *de boer zat met zijn geheele* — (*vrouw, kinderen, meiden, knechts*) *aan tafel; de leden van het* — (*in engeren zin: vrouw en kinderen*). **Gezins' verpleging** (*verpleging of verzorging van wezen, krankzinnigen enz., in een gezin, vooral ten platten lande*), v. gmv. **Gezind'** (*geneigd, genegen*), bn.: *anders* —, *eens* —, *eendrachtig*; *goed* —, *kwaad* —, *wel* —; *Engelsch* —, *Fransch* —, *Remonstrantsch* —, *revolutionnair* —, *vaderlandsch* —; *hij is niet — toe te geven, van plan*; — *held* (*stemming, denkwijze*), v. — *beden*. **Gezind'te** (*kerkgenootschap*), v. — n. **Gezocht'** (*in trek, gewild*), bn., — er, — st: *dit werk, die waar is zeer* —. **Gezocht'** (*opzettelijk uitgedacht, verzonnen*), bn.: *een* — *e boodschap, een* — *e aanleiding*; fig. *een* — *e woordspeling, gemaakt, onnatuurlijk, gekunsteld*. **Gezocht'heid** (*gekunsteldheid*), v. gmv. **Gezoden** (*gekookt*), bn.: — *koek*, — *en gestoofd*. **Gezoden** (*gekookte spijs*), o. gmv.: *proef nu van al het* — *en al het gebrään*, d. i. van al het lekkere eten. **Gezond'** (*niet ziek, welvarend*), bn.: — *van lichaam*, — *van geest, van hart*; *een* — *e vrucht, gaaf*; — *hout*; *het* — *verstand, niet verbijsterd*; bw.: — *wonen*, — *redeneeren*, — *oordeelen*; zegsw. *zoo* — *als een visch, zie Visch*. **Gezond'heid** (*het gezond-zijn, de toestand van iemand, die gezond is*), v. gmv.: *een goede* — *genieten, de openbare* —; zegsw. — *is de grootste schat; verder al, wat de gezondheid bevordert: de* — *van een klimaat, de* — *van een land; officier van* —. **Gezond'heid** (*gordel van flanel of baai, die onder de bovenkleeren om het middel gedragen wordt*), v. gmv. **Gezond'heids-commissie** (*college, belast met de zorg voor de openbare gezondheid*), v. — sies, — sien; — **etablisement'** (*sanatorium*), o. — en; — **halve** (*ter wille of om de gezondheid*), bw.; — **kolo'nie** (*vestiging op het platteland tot heeling van aan toring, enz. lijden, ook tot heil van jonge kinderen*), v. — koloniën; — **leer** (*wetenschap, die zich bezighoudt met de middelen t. gezondheid*), v. gmv., zie *Hygiëne*; — **maatregel** (*al, wat door het openbaar gezag wordt verordend t. bevordering der volksgezondheid*), m. — maatregelen; — **wet** (*wet v. 21 Juni 1901, regelende het staats-toezicht op de volksgezondheid*), v. gmv. **Gezouten** (*gepekeld*), bn.: — *vleesch*, — *boter*, — *haring*; fig. *kras, grof*: — *taal*. **Gezult'** (*ingelegd, gepekeld*), bn. **Gezusters**, — **zusters** (*twee of meer zusters, ook handelsfirma*), v. mv. **Gezwa'gers** (*schoonbroeders*), m. mv. **Gezwa'tel** (*geruisch, gegons*), o. gmv.: *het* —

van den wind in de kale takken; het luid — *van stemmen*, (C. O.) **Gezwel'** (*ziekelyke opzetting*), o. *gezwollen: het opensnijden van een* —, *een etter* —. **Gezwen'del** (*herhaald bedrog, oplichterij*), o. gmv.: *dat* — *op de paardenmarkten*. **Gezwind'** (*rap, vlug*), bn. en bw.: *een* — *e pas, een* — *e lading; dat gaat* —; — **heid**, v. gmv. **Gezwo'llen** (*opgezwollen*), bn.: *een* — *hand, een* — *gewricht*, — *beenen d. i. dik, waterzuchtig*; fig. *een* — *stijl, hoogdraven, opgeblazen, hol; hij sprak op* — *toon*. **Gezwo'ren** (*beëdigd*), bn.: *een* — *landmeter, een* — *klerk, vero.*: fig. *hij is mijn* — *vijand*, d. i. *geslagen, onverzoenlijke*. **Gezwo'rene** (*beëdigde*), m. — n: *een rechtbank van* — n, *een jury*. **Ghaze'le** (*dichtk. kerdichtje, minnedichtje van Perzisch-Arabischen oorsprong*), v. *ghazelen: de* — *heeft tweeregelige strophen, de eerste met gepaard rym; de tweede rymklank komt als een soort van refrain aan 't eind van elken tweeden versregel terug*. **Ghesel'len van den spele** (*letterk. de spelers of vertooneers van een geestelijk of wereldlijk tooneelspel*), m. mv.; ook heeten zij *Ghesellen vander conste*. **Gha'zi** (*bestrijder van ongeloovigen*), m. — s. **Gheis'ha**, v. — s; zie *Geisja, Geesja*. **Ghet'to** (*jodenwijk te Rome, jodenstraat of -buurt*), o. — s; ook: *Getto*. **Gia'larhoorn** (*Germ. myth. de trompet van Heimdal, waarop hij zóó blaast, dat het door het heelal weerklinkt, nl. als eenig gevaar dreigt*), m. **Gi'aur** (*ongeloofige, niet-Mahomedaan*), m. — s; ook **Gi'aur**, scheldnaam bij de Turken, vooral tegen de Christenen. **Gib'bon** (O.-I. *staarillooze aap op Sumatra, Java en Malakka, in Siam, enz.*), m. — s. **Gibus'** (Fr. *klapcilinderhoed*), m. — sen. (g = zj). **Gi'chelen** (*lachen op hoogen toon, maar ingehouden en als onderdrukt, ik heb gegieheld; ook: Giegelen*). **Gi'deon** (*dapper strijder, geloofsheld*), m.; zie *Richt*. 5-8. **Gids** (*leidsman, leidsvrouw, wegwijzer, geleider*), m., soms ook v., *gidsen: iemand tot* — *verstrekken*; fig. *een goed vader strekt zijn zoon tot* —, *voorganger, leidsman in het leven*. **Gids** (*titel van een tijdschrift*), m. — en: *De* —; *de Nieuwe* —; *de Indische* —, *de Militaire* —. **Gids'artikel** (*opstel in den Gids*), o. — en. **Gi'e'bel** (*kroeskarper*), m. — s: *de* — *is mooi bronskleurig*. **Gi'e'gagen**. (*klankn. van 't schreeuwen van een ezel*), hij *giegaagde, heeft gegiegaagd*. **Gi'e'gelen** (*verwant met gaggelen*), hij heeft *gegiegeld*; zie *Gichelen*. **Giek** (*lange, smalle, snelvarende roeiboot*), v. *gieken*: er zijn b.v. *vier-riems-gieken*. **Giek** (*uitstekend rondhout onder aan 't zeil*), v. *gieken*; zie *Gijk*. **Gien'je**, v. — s; zie het betere *Guinje*. **Gier** (*roofvogel*), m. *gieren: de gewone of wikkoppige* —; *de grauwe* — *of monniks* — (*Z.-Europa en Afrika*); fig. *de Franschen kwamen als gultige* — *en op ons land af*; — **achtig**, bn.: *de buizerd is een* — *achtige vogel*. **Gier** (*gil*), m. — en: *het kind gaf een* — *v. schrik*. **Gier** (*zwaai, draai, zwenking*), m. *gieren: het schip deed een* —; *de stroom deed het schip een* — *maken*; zie *Gierpont*.

Gier (vocht, dat uit den koemest sijpelt, aalt, mestvocht), v. gmv. (gew. ier en gier): een domme boer is hij, die de - laat wegvloeien; -put, m. -ten; -wagen, m. -s.

Gierbrug (zwaaiende brug: twee schepen onder één dek aan een geankerden ketting, gierend over den stroom), v. -bruggen: de - te Nijmegen (over de Waal) is al van 1557: zie Gieren.

Gierbuizerd (roofvogel, Midden-Amerika), m. -buzerds; zie Buizerd.

Gierren (begeeren, reikhalzen), ik heb -gierd: hij giert naar schatten. vero.

Gierren (schuim loopen), het heeft -gierd; zie Geeren.

Gierren (gillen, scherp schreeuwen), hij heeft -gierd: een roofdier kan van honger -, de angstkreten - door de lucht, dat kind giert het heele huis bijeen, zij - het uit van lachen; fig. zn. o.: het - van den wervelwind, (Bild.)

Gierren (zwaaien, slingeren, heen en weer wenden), het heeft -gierd: het schip -t op het anker; wat -t het schip, het kan door stroom of wind geen rechte strek houden; een schip doen -, zwenken.

Gierren (met gier bemesten), ik heb -gierd: een weiland kan men -.

Gierrig (geldzuchtig, schraperig), bn.: Mie Goebloed was uitermate -; zegaw. zoo - als het graf, dat nl. nooit iets geeft of teruggeeft; ook: zoo - als de pest; eer-, geld-, nieuws-, zie ald.; -heid (overdreven geldzucht), v. gmv.: zegsw. de -heid bedriegt de wijsheid, overdreven zuinigheid is onverstandig en dwingt dikwijls tot grootere uitgaven.

Gierrigaard (geldwolf, schraper, vrek), m. -s: een - is altoos arm.

Gierkabel (kabel of ketting, waaraan de gierbrug vastligt, dwarskabel), m. -kabels.

Gierketting, m. -en; zie Gierkabel.

Gierpont (eig. gierende pont), v. -ponten; zie Gierbrug.

Gierst (graansoort in O.-Indië), v. gmv.: op Ceram groeit veel -.

Giervalk (sterke roofvogel), m. -valken; -zearend (roofvogel W.-Afrika), m. -en; -zwaluw (steen- of torenzwaluw), v. -en.

Gietelling (zwarte lijst, meerle of merel), m. -s; soms: Gietling.

Gieten (vocht uitstorten, overstorten, schenken, plengen), ik goot, wij goten, ik heb -goten: wijn, water, olie in een vat -; ijzer, brons, lood, tin laat zich -; een standbeeld -, een klok -, een rooster -, d. i. door gieting doen ontstaan; fig. een zin in een anderen vorm -, anders inkleeden; -sel, o. -s.

Gietter (persoon, die metaal giet), m. -s: ijzer-, tinne-, geel-, rood- (gietter van roodkoper).

Gietter (bleekers- en tuingereedschap), m. -s: een kamer-; een salon- van porselein.

Gietterij (de handeling van gieten; werkplaats), v.: een brons-, een geel- (nl. van messing of geelkoper); een rood- (nl. van roodkoper).

Gietgat (opening, waardoor het gesmolten metaal naar den gietvorm loopt), o. -gaten; -gleuf (gleuf in het vormzand), v. -gleuven; -ijzer (ruw ijzer), o. gmv.; -kanaal (geul naar den gietvorm), o. -kanalen; -kroes (schepvat), m. -kroesen; -kuil (gat voor den gietvorm), m. -kuilen; -staal (gesmolten staal), o. gmv.

Gietlogen (verstokte leugenaar, iemand die als 't ware leugens giet), m. en v. -logens.

Gietvorm (vorm, waarin vloeibaar metaal gegoten wordt om het de gewenschte gedaante te geven), m. -vormen.

Gift (gave, ook schenking), v. giften: een kleine -, een - ontvangen, iem. -en of gaven beloven; beloften en -en, een huwelijks-; een milde - voor de armen, d. i. aalmoes; iedere - zal welkom zijn, kleinigheid.

Gift, gif (vergift, venijn), o. giften: het doodelijk - der naja; fig. de nijd blaast zijn -; gal en - braken; het - der tweedracht.

Giftbeker (beker met een giftigen drank), m. -bekers: Socrates moest den - drinken, ledigen; -blaas (gifklierdje bij sommige insecten, b.v. bij bijen en wespen), v. -blazen; -boom (O.-I. op Java), m. -en; -klier (blaasje met gif, b.v. bij een schorpioen), v. -en; -menger (giftbereider, moordenaar), m. -s; -mengster (vrouw, die gift toedient), v. -s: de Leidsche -mengster; -plant, v. -en, b.v. aconiet, belladonna, enz.; -slang (slang met vergiftikieren, b.v. de cobra of naja), v. -en; -tand (holle hoektand der giftslang), m. -en; -visch (zekere vergiftige visch in de Middell. Zee), m. -visschen; -vrij (zonder vergiftige stoffen), bn.

Giftbrief (gesch. akte van schenking, meest van onroerend goed), m. -brieven. vero.

Gif'tig (vergiftig; fig. boosaardig), bn.: een -e slang, een -e angel, een -e bloem; een -e walm, fig. een - woord; de man, die vrouw werd -, nijdig; -heid, v. gmv.

Gig (een soort van Engelsche sjees), v. -gen.

Giganten (myth. monsterachtige reuzen, die met de Titanen den Olympus bestormden), m. mv. (gi = zij).

Gigantesk (reusachtig), bn. en bw. (gi = zij).

Gig'gelen; zie Giegelen, Gichelen.

Gij'belen (giegelen, spottend lachen), ik heb -gijbeld. gew.

Gijk, giek (uitstekend hout), v. -en: de - op kleine vaartuigen, spriet, waarmede een zeil wordt uitgezet.

Gijl (brouw. biergist, schuim), o.: in 't - staan, aan 't gijlen of gisten zijn.

Gijl (gistend), bn.: dit is - bier, al te versch bier; dat bier is niet - genoeg.

Gij'len (koken, schuimen, gisten van bier), het heeft -gijld: het biertje -t; fig. hunken, sterk verlangen; -bier (bier in de gistbakken), o. gmv.; -kuip (gistkuip), v. -kuipen.

Gijn (scheepst. zeer zware en sterke takel), o. gijnen: -blok (twee- of drieschijfsblok), o. -s of -blokken; -looper (touw, dat door twee gijnblokken loopt), m. -loopers.

Gijn (volkst. grappigheid, grap), v.: humor in een tooneelspel is minder noodig, als er maar - is! -ig (grappig, leuk, aardig, lachwekkend), bn. en bw.: ook Ghijn.

Gijp (scheepst. het plotseling omslaan van de bezaan), v.: fig. wacht u voor de -, pas op voor de -, neem u in acht voor de wisselvalligheid der fortuna.

Gij'pen (scheepst. omslaan van de bezaan), het zeil heeft gegijpt; bij het omloopen van den wind kan de bezaan -; fig. van koers veranderen: de levenshulk kan -; het - der gezindheden, (Hooft).

Gij'pen, gie'pen (verwant met gapen: naar adem gapen, snakken), ik heb gegijpt: hij ligt te -, zielogen, naar adem te snakken.

Gijzelaar (iemand, die met zijn lijf borg blijft voor een overeenkomst), m. -s, -aren.
Gijzelen (gevangen zetten, voornamelijk ter zake van schulden), ik heb gegijzeld; -ing (gevangenis), v. -en.
Gill (schelle kreet), m. gillen; -letje, o. -s.
Gild (vereniging van lieden van 'tzelfde vak, beroep, d. i. van vakgenooten), o. -en; een - of **gild** was een vereniging van industriëlen aard, ten doel hebbende de bevordering der stoffelijke belangen harer leden: het bakkers-, het slaggers-, het schutters-; het - van rhetorica; de -en werden in ons land opgeheven in 1798, in Frankrijk reeds in 1791, in Engeland in 1799, d. i. de arbeid was er vrij; z. Gildeproef.
Gildeboek (boek, bevattende de statuten, het reglement, de naamlijst der leden van het gild), o. -boeken; -bos (ziekenbus van het gild), v. -bossen, ook: **Gildebus**; -brief (document, bevattende de beschreven rechten van het gild; ook, het bewijs v. broederschap of lidmaatschap), m. -brieven; -broeder (lidmaat of broeder van het gild), m. -broeders; -s waren of leerlingen, of gezellen, of meesters, de gemeene -s, waren die, welke geen lid waren van 't bestuur; -broederschap (al de gildebroeders samen), v. gmv.; -deken (deken van het gild), m. -dekens, zie Overman; -geld (contributie of inbrenggeld der leden), o. -gelden; -huis (gebouw of zaal, waar het gild vergaderde), o. -huizen; -keuren (de vrijheden, rechten van het gild), v. mv.; -knaap, -knecht (bode van het gild), m. -knappen, -knechts; -meester (deken, overman van een gild), m. -meesters; -patroon (beschermheilige van het gild), m. -patroons: Adam was de - der tuiners, Jozef was de - der timmerlui, Lucas die der schilders, Serverius die van de wevers, enz.; -penning (koperen of zilveren penning als bewijs van lidmaatschap van het gild), m. -penningen; -proef (het vervaardigen van een proefstuk om lid van het gild te worden; ook het proefstuk zelf), v. -proeven; -recht (het recht, dat iemand had als broeder van het gild), o. -rechten; -wezen (al, wat betrekking heeft op de gilden en hun bestaan), o. gmv.
Gild'os (vette os, welke versierd rondgeleid en dan geslacht werd voor het feestmaal v. h. gild), m. -ossen: de - wordt geleid, versierd met groene kransen, (Cats); zie Belderom.
Gild'overman (deken v. e. gild), m. -overlieden, ook: -eoverman, gew.; zie Overman.
Gillen (hard of scherp schreeuwen, een gil geven), ik heb -gild: het - van een varken.
Gilling (scheepst. schuin afgesneden stuk van een zeil), v. -en.
Ginder (verwant met gene: daar; op die plaats), bw.: mijn huis ligt -, daar - staat mijn huis; spreektaal: ginter.
Ginds (verwant met gene: daar, daarheen), bw.: wacht - op mij; ik kwam van -; ga jij hierheen, ik ga -.
Gindsch (aan gene zijde), bn.: het -e stuk weiland; ga wat zitten op -e bank; aan -e zijde, aan -en kant, d. i. aan den overkant.
Ginggang (Oostersch woord voor: gekleurde heeltkatoenen stof), o. gmv.: het gestreept, zeer dicht geweven -, ook wel Engelsch, Schotsch of Weener lijnwaad geheeten.
Gin'negabben, gin'negappen (spottend,

onbeschaamd of ongemanierd gegelen), ik heb -gin'negabd of -gin'negapt.
Gin'niken (grinniken, spottend lachen), ik heb -ginnikt; -er, m. -s.
Ginst (plantk. gemeene doornstruik), v.
Gin'ter, bw.; zie Ginder.
Glor'no, a - (eig. daghelder), bw.: verlichting à -, illuminatie met guirlandes van lampjes of potjes, thans ook ballons. (g = dz).
Gips (zwavelzure kalk), o., (soorten), o. -en: het - wordt uit de bergen gegraven (men vindt het in lagen onder de kalksteen).
Gips'afgietseel (afbeeldsel in gips), o. -s.
Gips'beeld (beeld van gips), o. -beelden.
Gips'en (van gips), bn.: een -kop, beeld.
Gips'en (m. gips bepleisteren), ik heb gegipst.
Gips'verband (heelk. verband van gips om een gebroken lid), o. -en; zie Verband; scherts. zeer hoogs, linnen halstboord.
Gip'sy, gyp'sy (Eng. zigeuner), m. en v. gipsies; lees: dzjip'sie.
Giraf'fe (eig. langhals: hertachtig, herkauwend dier met zeer langen hals en gevlekte huid, uit Z- en M.-Afrika), v. -n, -s; ook: Kameelpardel, -paard. (g = zj).
Giraf'fenbals (lange hals der giraffe; bij uitbr. ook die van eenig mensch), m. -halzen.
Giran'de (schoofvormige springfontein, ook bundel vuurpijlen), v. -s. (g = zj).
Girando'le (kunstvuurwerk, vuurzon), v. -s: op den Engelenburg werd op den avond van St. Pieter (29 Juni) een - afgestoken.
Girando'le (kristallen, staande kandelaar met verscheiden armen), v. -s. (g = zj).
Gireeren (handel overschrijven nl. een wissel of vordering schriftelijk overdragen op een ander). (g = zj).
Gir'gel, m. -s; zie Gergel.
Giro (handel. schriftelijke overdracht van een wissel), m. gmv., zie Endossement; -bank (bank, waar geldsommen van den een op den ander worden overgebracht, overgeschreven), v. -banken. (g = zj).
Giroffel (plantk. nagelbloem), v. -s. (g = zj).
Girondij'nen (gesch. gematigde partij naar het departement der Gironde geheeten, door de Jacobijnen uit de nationale conventie gedreven in 1793, en meest allen geuillotineerd), m. mv.; ook: **Girondis'ten**. (g = g).
Gir'sen (klankn. geknars bij 't snijden van harde voorwerpen), het heeft -girst.
Gis (gissing), v. gmv.: bij de -, op de - af; uit de - vallen, d. i. tegenvallen.
Gisp (geeseliem, zweep), v. -en. vero.
Gis'pen (laken, afkeuren, berispen), ik heb -gispt; de gebreken in onzen maatschappelyken toestand -, (Potg.), hekelen; -ing (vinnige hekeling, fig. geeseling), v. -en.
Gis'sen (vermoeden, onderstellen, ramen, raden), ik heb gegist: wij kunnen naar iets -, maar - doet missen; een dame van, zoo ik gis, vijfzig jaar; dat kunt gij niet -, d. i. raden; kunt gij -, wat ik u ga vertellen?
Gis'sing (onderstelling), v. -en: een bloote, een losse, een loutere -; zich in -en verdiepen; een geleerde -, hypothese; een - maken; dat gaat boven mijn -, raming.
Gist (geelachtige, zachte massa, bestaande uit levende gistcellen), v. gmv.: bakkers-, bier-, wjngist zijn verschillende gistsorten; zegsw. de - v. h. volk, de heffe, het schuim; met - en kaneelwater loopen, z. Kaneelwater.
Gis'ten (schuimen, opbruisen, fig. woelen),

het giste, het heeft - gist: een stinkende en -de poel; de gemoederen zijn aan het -.

Gisteravond (de avond van den vorigen dag), bw.: -middag, -morgen, -nacht, -ochtend, bw.

Gistoren, gister (één dag vóór heden), bw.: het was - mooi weer; zegsw. van - zijn, meestal: niet van - zijn, goed op de hoogte, bij de pinken.

Gistingsproces (chemische werking, die gisting doet ontstaan), o. -processen.

Git (zwart aagaatsteen), o. gmv.: men vindt veel - in Duitschland; oogen, zoo zwart als - glinsterend zwart; het - der oogen, 't blinkend - der lokken, (Bild.)

Git (koraal van git of van namaak), v. -ten: een mantel met -ten gearneerd.

Gitaar' (zessnarig speeltuig), v. gitaren: de - wordt getokkeld en dient hoofdzakelijk tot accompagnement; -doos, v. -doozen.

Gita'no (Spaansche naam voor zigeuner in Z.-Spanje, gipsy), m. -'s; vr. **Gita'na**, -'s.

Gittegom, v. gmv.; zie Guttegom.

Git'zwart (erg zwart), bn.: knapen met -e haren, -e wenkbrauwen.

Glas'je (romertje), o. -s: zegsw. onder een - zitten, drinken; een - op den valreep, een afscheidsglas drinken, terwijl men de hand aan den valreep houdt, om de trap af te dalen en het schip te verlaten; te diep in 't - gekeken hebben, dronken zijn.

Glacé' (geglansd leer), o.: een -handschoen, -en; ook: **Glacé's** of **Glacé'tjes**.

Glacieren (blinkend maken, met een glanzende laag overdekken). (C = s).

Glacis' (Fr. veldborstwering met zachte helling; buitenste verdedigingshelling, talud), o. glacis; -weg (weg onder langs het glacis), m. -wegen. (cis = sie).

Glad (effen, vlak, niet ruw, glibberig), bn. en bw.: een -voorhoofd, -haar, -de koeien, de -de ijsbaan, fig. een -de kerel, bij de hand; zegsw. zich op -ijs wagen, zie Ijs; iets -vergeten zijn, geheel en al; dat is -verkeerd, volstrekt; -digheid (glibberigheid, iets glads b.v. ijs), v. gmv.; -heid (het glad-zijn), v. gmv.: fig. -heid van taal.

Glad'af (rondweg), bw.: iets -weigeren.

Glad'akker (kamponghond, die nl. zonder meester rondloopt, gemeene straathond), m. -s; fig. schurkachtige vent; ook: **Glad'akker**.

Glad'bek (baardeloos jongeling), m. -bekken.

Glad'boenen (boenen tot het glad en glimmend is), ik boende -, heb -geboend; evenzoo: -borstelen, -hameren, -kammen.

Glad'den (polijsten, glanzende), ik gladdede, ik heb -glad: papier -, pletten; bij uitbr. effenen, gladstrijken; -machine (machine, om gedrukte katoenen stoffen te glanzende), v. -s; -vijl (kleine vijl, zoetvijl), v. -vijlen.

Glad'dator (zwaardvechter in een coliseum van het oude Rome), m. -to'ren: het bloedig spel der -toren werd omstreeks 264 v. C. voor het eerst in Rome als volksvermaak vertoond.

Glad'loopsch geweer (geweer zonder gleuven in den loop), o. -geweren; zie **Getrokken geweer**.

Glad'maken (effen maken, glimmend maken), ik heb -gemaakt; evenzoo: -schaven, -schuren, -slijpen, -strijken, -vijlen, enz.; de volt. deelw. als één woord te schrijven, b.v. gladgeschaafd.

Glad'uit (onomwonden, rechtuit), bw.: iemand -de waarheid zeggen; zie **Gladweg**.

Glad'weg (ronduit, gul), bw.: iets -bekennen; iets -vergeten zijn, totaal.

Gla'gah (O.-I. riet, rietbosch), v. -'s. (gah = ga).

Glan'dig (gloeiend, brandend), bn. en bw.: een paar -e oogen; -heet; fig. zeer begeerig.

Glanduleus' (klierachtig, klierig), bn.

Glans (mooie schijn, schittering, fig. luister, pracht), m. glansen: een zilveren -, een matte -, een schitterende -; de - van den troon, dat is ijdele -, praal; zegsw. met -zakken, ir. een zeer slecht examen doen.

Glans'punt (fig. het schitterendste gedeelte), o. -punten: het obligeert op den hoorn was het - van den avond, (C. O.); dat was het - van uw kunstenaarsleven.

Glans'rijk (blinkend, flinkerend, vol luister), bn. en bw.: een -hemellicht; de zon ging -onder; fig. een -overwinning, een -wapenfeit; -uitblinken; -er, -st; -heid, v. gmv.

Glans'steen (steen, die tot gladmaken of polijsten gebezigd wordt), m. -steenen.

Glans'zen (stralen, flikkeren, fonkeren), het heeft geglansd: de sterren -; een -de zijden hoed, glimmend; metalen doen -, blinken; zijn oogen - van vreugde, schitteren.

Glans'zen (doen blinken, stralen), ik heb geglansd: garens -, het papier -, het strijkgoed -; -zer (werktuig), m. -s; -zerij' (kalandertij), v. -en.

Glan'zig (glimmend, blinkend), bn.: de -e spiegel, de -e vensterruiten, -zilver, -e zijde; bw.: -zwart haar; -heid, v. gmv.

Glas (doorzichtige, harde doch zeer breekbare stof), o. gmv.: -blazen, -gieten, broos als -: fig. een betoog, zoo helder als -, zeer helder; een stem, zoo zuiver als -, hoogst zuiver.

Glas (glazen plaat, ruit), o. glazen: het -voor een schilderij; de glazen wasschen, lappen, zeemen, afsputten, enz., vensterruiten; zegsw. bij iem. de glazen ingooien, buurtschandaal maken; zijn eigen glazen ingooien, eigen zaak bederven; de beschilderde glazen in de St. Jan te Gouda, kerkransen.

Glas (zandlooper), o. glazen: het -keeren, het -is uitgelopen.

Glas (scheepst. zandlooper, die in een half uur uitloopt; halfuur), o. glazen: ons schip zeilde drie mijlen in acht glazen d. i. in 4 uur; de glazen tellen, letten op het keeren van den zandlooper en noteeren.

Glas (scheepst. elk etmaal is aan boord verdeeld in 6 wachten van 4 uur, elke wacht is verdeeld in acht glazen), o. glazen: 4 glazen in de hondenuacht, 2 uur na middernacht.

Glas (beker, kelk, roemer), o. glazen: een stevig -, onder een -wijn; een **glasje** op den valreep, d. i. op het afscheid, zie ald.

Glas'achtig (op glas lijkende), bn.: een -e stof, een -lichaam, -e oogen, flets.

Glas'blazen (het blazend vervaardigen van glazen voorwerpen, b.v. v. flesschen), o.; -blazer, m. -s; -blazerij, v. -en; -blazers'pomp (werktuig v. d. glasblazer), v. -pomp.

Glas'diamant (valsche diamant), m. -en: als stofnaam, o.; -electriciteit (electriciteit, door wrijving op glas verzameld), v. gmv.; -fabriek, v. -en; -harmonica, v. -'s; -helder (fig. zeer duidelyk), bn. en bw.; -hut (glasblazerij), v. -huten; -oven (smeltoven van glas), m. -s; -parel (onechte parel), v. -s; -raam (houten of ijzeren raamwerk met ruiten), o. -ramen: de beschilderde -ramen b.v. te Gouda; -ruit

(vensterruit), v. -ruiten; -**schijf** (glasplaat, vensterruit), v. -schijven; -**schilder** (kunstenaar, die kleuren in glas brandt), m. -s; -**slijper** (slijper van glas op een draai- of slijpbank), m. -s; -**werk** (romers, kelken, enz.), o. gmv.; -**winkel** (winkel, waar men glaswerk kan koopen), m. -winkels.
Gla'tik (O.-I. rijstvogeltje op Java), m. -s.
Gla'cus, myth. fabelachtige visscher-zeegod met de gave der voorspelling; lees: *Glou'kus*.
Gla'vie (lans), v. -s, -viën. vero.
Glazeeren (verglazen, glad of glanzig maken); zie: Glazuur en Glazuren.
Glaz'en (van glas), bn.: een - oog, zegsw. in een - huis wonen, aan 't oordeel van een ieder blootstaan; hij is op 't - bruggetje geweest, heeft in stervensgevaar verkeerd.
Gla'zendak (dak van glas, d. i. van ruiten, in ijzeren spijlen gevat), o. -daken; -**deksel** (deksel van glas), o. -deksels.
Gla'zendeur (deur met ruiten), v. -deuren.
Glazenkast (kast met glazen deuren, pronk-kast), v. -kasten.
Glazenlooden (glazen inzetten); -**looder** (-maker), m. -s: Jan Vos, 1620-'67, was -looder, hij zette kleine ruiten in het lood. vero.
Glazenmaker (man, die ruiten inzet; ook netvleugelig insect: waterjuffer), m. -makers.
Glazenspuut (waterspuut, om vensters af te spuiten), v. -spuiten.
Glazenwasscher (man, die de voorgevelramen reinigt), m. -wasschers.
Gla'zig (op glas gelijkend, glasachtig), bn.: -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Glazu'ren (met glazuur bestrijken), w.w.
Glazuur', glazuur'sel (verglaaaseld, glazige stof, waarmede aardewerk bestreken wordt, om de poriën te dichten), o. gmv.
Glee (slechte steen in weefsels, gaal), v. -ën.
Gleiergoed (verglaaasd aardewerk), o. gmv.: hier verkoopt men -, pottenbakkersgoed; zie: Geleiergoed en Gleiswerk.
Gleierwerk, hetzelfde als Gleiergoed.
Gleis (pottenbakkersaarde), o. gmv.
Glei'sen (verglazen, doen glimmen of blinken), ik gleiste, heb gegleist.
Gleis'werk (verglaaasd of geglazuurd aardewerk), o.: oudeschotels van -; zie: Fayence.
Gletscher (ijsstroom, ijsveld in de wrongen van het hooggebergte), m. -s; -**ijs**, o. gmv.; lees: *glet'sjer*; zie: Firn.
Gleuf (verwant met sleuf: diepsel, lange groeve), v. gleuven.
Glib'beren (verwant met glippen en glijden: uitglijden), ik ben -glibberd.
Glib'berig (glad, vetachtig), bn.: -e straten; -**heid**, v. gmv.
Glid (verbinding van lood met zuurstof), o. gmv.; zie: Loodoxyde en Glit.
Glid'kruid (lipbloem), o. gmv.: het gemeene -.
Glij'baan (ijs- of sullebaan), v. -banen.
Glij'den (verwant met glad: schuivend voortbewegen), ik gleed, wij gleden, ik heb en ben -gleden: op het ijs -, van een heuvel -.
Glij'dend rijm, o.; zie: Rijm.
Glim'hout (halfvergaan hout, dat in het donker licht uitstraalt), o. gmv.; -**kever** (lichtor, mannetjes-glimworm), m. -kevers.
Glim'lach (lachende gelaatstrek), m. gmv.: een minzame -, een gulle -; -**lachen** (het gelaat tot een glimlach plooiën), ik -lachte, heb -glimlacht: zij zag mij -d aan; spottend, smadelijk, minachtend, schamper -.

Glim'men (flauw, stadig blinken), het glom, heeft -glommen: het vuur ligt in de aschte -, gloeien; de laarzen -, een hoed kan -, -de knopen, de haren van geroskamde paarden -, glanzen, blinken.
Glim'mend (blinkend), bn., -er, -st: een - kooltje vuur, een rok met -e knopen; bw.: - zwart haar.
Glim'mer (zekere glinsterige delfstof), o. gmv.; zie: Mica.
Glim'meraarde (aarde, waar zich glimmer in bevindt), v. gmv.
Glim'meren (fonkelen), het heeft -glimmerd: het vuur -t; de helmen -, schitteren. vero.
Glimp (zwakke schijn, weerschijn, bedrieglijke schijn), m. gmv.: onder den - van vriendschap; ergens een - aan geven; een - van hoop, schemer, zweem.
Glim'pen (blinken, glimmen), het glimpte, heeft geglimpt. vero.
Glim'worm (Johanneskever, schildvleugelig insectje, dat in het donker een blauwachtig licht geeft), m. -wormen; -**wormpje**, o. -s.
Glin'ster (een glimmende vonk, fig. glans), m. glinsters.
Glin'steren (schitteren, glanzen), het heeft geglinsterd: sterren -, wapens -, glas kan -; -**ing** (fonkeling), v. -en.
Glin'sterend (glimmend, blinkend), bn.: de -e oogen der roofdieren, in 't donker.
Glint (houten schutting, hetning), o. -en.
Glin'ting (hekwerk, latwerk, omheining), v. -en; -**tinkje**, o. -s.
Glip (spleet, scheur), m. glippen; gew.: een - maken in het oor van een schaaap.
Glip'pen (een glip maken), ik heb geglipt.
Glip'pen (door gladdigheid ontsnappen), het is -glijt: de alen - uit mijn handen; fig. een traan laten -; het geld glipt hem door de vingers, hij geeft te veel uit, den teugel laten -, de leiding uit de handen geven.
Glip'per (gesch. in de dagen der beroerten de naam voor de koningsgezinden, die uit de opgestane steden weken), m. glippers.
Glissa'de (Fr. uitglijding, afglijding), v. -s.
Glissan'do (It. muz. glijdend), bw.: een pas-sage - spelen, d. i. met een vinger over de toetsen glijdend.
Glis'sen (intens. van glijden), ik heb en ben -glist: hij heeft op de glijbaan geglist; hij is tegen een koekkraampje geglist.
Glit, o. gmv.: het - is een loodoxyde, lood-.
Glit'sen (glissen), het glitste, is geglitst: het stuk ijs glitste uit mijn handen; de paling wilde gaan -.
Globaal (over het geheel genomen, bij raming, begrootenderwijze), bn. en bw.: een globale som, een - overzicht; de verkoopning heeft - duizend gulden opgebracht, ongeveer, nagenoeg, over 't geheel, in ronde som.
Glo'be (bol, hemel- of aardbol, dienende bij het onderwijs), v. globes.
Glo'betrotter (Eng. reiziger, die al door van plaats naar plaats gaat, reiziger om de wereld of om den aardbol), m. -trotters.
Gloed (afleid. van gloeien: hitte; fig. bezie-ling, kracht), m. gmv.: de - der zon; de - der gezondheid; de - ligt er nog op, glans; de - der jeugd, levenskracht; iets met - verdedigen, vuur; in - raken, vuur, bezie-ling; wat een - van kleuren! d. i. koloriet.
Gloed'nieuw (splinternieuw, fonkelnieuw), bn.: een -e, witte broek, (J. t. Br.)

- Gloef'en** (in rooden gloed zijn), het gloeide, het heeft —gloeid: de kachel staat te —; de oogen van een koortslidder —, fonkelen; fig. hij gloeit van verontwaardiging; de handen kunnen —, b.v. door wrijving; fig. mijn geheim gloeide mij op de tong, ik kon het haast niet inhouden; de rozen —, de Alpen —, een rooden glans afstralen; —ing, v. —en.
- Gloel'en** (warm, heet maken), ik heb gegloeid: het ijzer —; —erig (warm, eenigszins heet), bn.; —ing (het gloeien, gloed), v. —en.
- Gloel'end** (zeer heet, brandend heet), bn.: een —e hitte; fig. een —e liefde, vurig; —er, —st; bw.: fig. — het land hebben, erg.
- Gloel'endheet** (kokendheet), bn.: —heete koffie, fig. een —e dag.
- Gloel'erig** (min of meer gloeiend), bn. en bw.
- Gloel'hitte** (hooge graad van hitte), v. gmv.
- Gloel'kousje** (kousje, dat in brandend gas wit gaat gloeien), o. —s; —lamp (luchtledig glazen ballonnetje met platina-draad, ook met aan platinadraden bevestigde kooldraden, die gaan gloeien, als er een voldoende elektrische stroom doorheen gaat), v. —lampen; —licht (kousjes-gaslicht), o. —lichten.
- Gloei** (afhelling), m.: de — der duinen.
- Gloef'en** (schuin afluopen, zacht afhellen), het heeft gegloed: een bergpad kan —; —d (zacht hellend), bn.: een —e duinvoet, het —e strand; —ing (zachte helling), v. —en: langs de — van een heuvel; —ingshoek (hoek v. helling), m. —hoeken; —ingsvlak, o. —ken.
- Gloor** (glans; fig. roem, eer, luister), m. gmv.
- Gloop** (smal straatje, slop), o. gloppen.
- Gloren** (glanzen, stralen, flukkeren, glimmen), het heeft gegloed; —ing, v. —en.
- Gloria** (Lat. *lori*, eer; R.-K. eerste woord van den lofzang: *Gloria in Excelsis Deo*, d. i. Eere zij God in den hoogel!) o. en v. gmv.; ook muziekstuk op die woorden gemaakt: zij heet de groote doxologie, zie ald.
- Gloria** (zeker sterk glanzig weefsel, dat niet verkleurt), v. gmv.: een — paraplu, regenscherm van gloriazijde.
- Glorie** (Lat. *gloria*: roem, luister, pracht, praal, heerlijkheid), v. gmv.: de baan der —.
- Glorie** (aureool, nimbus), v. gmv.: de — van een Heilig siert het hoofd diens vaders, (Staring), stralenkrans.
- Gloriëeren** (pralen), vroeger *Gloriën*.
- Gloriekroon** (eerekroon), v. —onen.
- Glorierijk** (roemrijk), bn.: ons — verleden, een —e naam; bw.: zij sterven —; fig. heerlijk, verheerlijkt, zalig; zie *Glorieus*.
- Glorië'te** (tuinhuisje, priëltje), v. —n, —s.
- Glorieus** (roemrijk, schitterend; fig. trotsch, grootsprekend), bn. en bw., —ouzer, —t.
- Glorifica'tie** (verheerlijking), v. gmv. (t = ts).
- Glorio'le** (stralenkrans), v. —s; zie *Glorie*.
- Glorio'sa** (zekere prachtelijke), v. —'s. (s = z).
- Glos, glos'se** (geschreven toelichting, verklarende kantteekening), v. glossen: op een oud handschrift —sen maken, er verklarende of ophelderende aantekeningen bijvoegen; bij uitbr. hij maakt overal —sen op, hij heeft op alles zijn op- en aanmerkingen of spotternijen.
- Glossarium** (verklarende woordenlijst of verklaringslijst van verouderde woorden of uitdrukkingen, dienende als voorlichting bij het lezen van een oud geschrift, gedicht, prozastuk), o. glossaria.
- Glosseeren** (aantekeningen maken, afkeurend uitlegen, van opmerkingen voorzien).
- Glucose** (druivensuiker, suiker uit druiven), v. gmv.; lees: glu-koo'-ze.
- Glui** (een bos gezuiverd roggestroo, dekriet), o. —en: men dekt de boerenhuizen met riet of met —; ook *Glei*.
- Gluijp** (kier, spleet, opening), v. —en, gew.
- Gluijpen** (den. van gluijp: loeren, door een gluijp of reet kijken), ik heb gegluipt: een —de blik, spiedende.
- Gluijper, gluijperd** (valschaard, iem. met slinksche streken, huichelaar), m. —s: mevrouw, gij maakt van uw zootje een —, (C.O.)
- Gluijperig** (valsch, huichelachtig), bn.: —e Willem werd boos, (C.O.); —er, —st.
- Gluijps** (verraderlijk, gluijperig), bw.: hij keek mij — aan, van ter zijde, valsch, gluijperig.
- Gluijpsch**, bn.: de kat is —, heimelijk kwaaddoende, verraderlijk, valsch.
- Glunder** (helder, kraakzindelijk, frisch), bn. en bw.: de —e boerin, (C.O.); zij lachte —, vroolijk; —der, —st; —heid, v. gmv.
- Glunderen** (glunder, d. i. vroolijk kijken), hij glunderde, heeft —glunderd: hij — de bij dit voorstel, bij die gedachte.
- Glu'ren** (loeren, spieden), ik heb gegluurd: de najaarszon gluurde door de kerkvensters; **gluuder** (afspieder), m. —s.
- Gluten** (plantenlijm, kiefstof, uit de eiwitdeelen van graan verkregen), o. gmv.
- Glutenlijm** (lijm, bereid uit gluten), v. gmv.
- Gluti'ne** (plantenlijm), v. gmv. (i = ie).
- Glutineus** (lijmerig, kleverig), bn.
- Glaur** (loer), m. gmv.: op den — liggen, staan, vero.
- Gluur'oogen** (gluren), ik —oogde, heb —gluuroogd: de knaap —oogde door de heg.
- Glyceri'ne** (oliezoet: ontdekt door Scheele in 1790, in de meeste vetten tot 10% aanwezig), v. gmv.; lees: glie-se-rie'-ne.
- Glyphiek', glyptiek'** (kunst, om in steen of metaal beeldende lijnen te snijden), v. gmv.; lees: glie-fiek', glip-tiek'.
- Glyphographie** (de kunst, om koperplaten tot de beteekening en den galvanischen afdruk in gereedheid te maken), v. gmv. (y = ie).
- Glypten** (gesneden (steenen), m. mv. (y = i).
- Glyptotheek** (verzameling van gesneden steenen, ook in 't algemeen van beeldhouwwerken; verder een museum er voor), v. —theken: de — te Munchen. (y = i).
- Gnap** (wisselvorm van knap: keurig, proper), bn.: een — meisje; *Hil is erg —*, (C.O.), gew.
- Gneis** (delfst.k. kristallijn, laagsgewijze gebouwd gesteente, bestaande uit veldspaat, kwarts en mica), o. gmv.
- Gniep**, v. gmv.: op de — staan, luisteren, b.v. aan deur of venster, gew.; zie *Geniep*.
- Gniffelen** (heimelijk of in zijn vuistje lachen), ik gniffelde, heb —gniffeld.
- Gnoe** (een soort van antilope, levende in de landen van Afrika, hertepaard), o. —s; ook *Gnu*.
- Gno'me** (zinrijke spreuk), v. —n.
- Gno'misch** (in spreuken), bn.: —e dichters.
- Gno'mon** (de haak des zonnewijzers), m. —s.
- Gnoom** (Germ. myth. aard- of berggeest, oude dwerg, bewaker van de schatten in de bergen, kabouter), m. gnomen.
- Gno'sis** (openbaring, hogere kennis der christelijke godsdienstleer b.v. van de eerste eeuwen), v. gmv.
- Gnostieis'me** (leer der gnostieken), o. gmv.
- Gnostie'ken** (geheimkundigen, godswijzer

of verlichte wijsgeeren uit den eersten christentijd, m. mv.; ook: Gnos'tici.

Gnuifven (hemelijk lachen, in zijn vuusje lachen), ik gnuifde, heb gegnuifd.

Goal (Eng. lees; goal; sport. bij het voetballen: doel of doelpunt), o. -s; -**keeper** (Eng. doelverdediger), m. -s, (ee = ie): -**line** (Eng. doellijn), v. -s, (i = ei); -**post** (Eng. doelpaal), m. -posten.

Go'bang (O.-I. een stuiverstuk), m. -s.

Gobelin' (kostbaar wandtapijt met opgewerkte figuren: uitvinder Jean Gobelin, een wolverver, die in 1450 de eerste weverij te Parijs aan de beek Bièvre stichtte; in 1667 koninklijke inrichting), m. -s. (lin = lèn).

Go'chem (Joodsch. slim, glad, bijdehand), bn.: onze Bram is -; Harmen Bakker was de -ste inbreker destijds, (J. v. M.).

Go'chemert (Joodsch. slimmerik), m. -s.

God (eig. de Aangeroepe: Opperheer, Schep- per, Almachtige, de oneindigvolmaakte Geest), m. gmv.: geef Gode de eer, de - der heirscharen; - loven, prijzen, zegenen; met -s hulp, in -s naam; hij voert -s ter wereld niets uit, zie ald.; - noch duivel vreezen, totaal niemand; - zij met ons, randschrift van onze guldens en rijksdaalders: om Godswil, zie ald.; van God noch zijn gebod iets weten, zie Gebod; hij vreest - noch zijn gebod, is een doorslecht mensch; de mensch wikt, maar - beschikt, zie Wikken; leven als - in Frankrijk, onbezorgd, lui en lekker; van - geen kwaad weten, zonder erg zijn; op Gods genade, zie Genade; bij de gratie Gods, toevoegsel aan een vorstelijken, enz. titel; Gods water over Gods akker laten loopen, zie Water; zoo waarlijk helpe mij - almachtig, eedsformulier; hij bezit Gods ter wereld niets, in 't geheel niets; - beter het. God alleen is bij machte dat te herstellen.

God (in het heidendom), m. goden: Mercurius is de - van den handel, Neptunus is de - der oceanen, Mars, de - des oorlogs; de - des wijns, nl. Bacchus; bij de goden zweren, bij de hoogste machten; fig. de goden, d. i. de machtigen, dezer eeuw: aardse goden.

God'dank' (Gode zij dank), tw.

God'delijk (verheven, zeer schoon, heerlijk, voortreffelijk), bn. en bw.: de -e schoonheid der lente; zij zingt -; -**heid**, v. gmv.

God'delijk (R.-K. God betreffende), bn.: de -e deugden zijn geloof, hoop en liefde; -e eer, -e hulde; -**heid**, v. gmv.

God'deloos' (zonder God, aan geen God geloovende), bn.: het -looze volk, een - werk, zondig, zedeloos, slecht; bw.: hij heeft mij - behandeld d. i. op snoode, misdadige wijze; fig. een - leven, een - spektakel maken, erg, vreeselijk; -loozet, -t; tw.: -, wateen leven! -**heid** (zondigheid, boosheid), v. -heden.

Go'dendom (al de heidensche goden samen), o. gmv.: 't heidensch -.

Go'dendrank (nectar, ook drank der zaligen in Walkalla), m. gmv.

Go'denleer (mythologie, fabelleer), v. gmv.

Go'denschemering (Germ. myth. verduistering der goden bij den wereldbrand), v.

Go'denspijs (ambrosijn, dat de eeuwige jeugd schonk aan de goden), v. gmv.

Godes', godes'se, soms **goddes'se** (dicht. vrouwelijke godheid), v. godessen: de - Themis, fig. de Eendracht is een beminnelijke -.

Godgansch' (versterking van gansch, ge-

heel), bn.: den -en dag luieren, den lieven, langen dag; -**elijk** (algeheel), bn.: den -n dag zit hij te hengelen; ik zit al drie -e uren te studeeren, met de bijgedachte aan verveling.

God'geklaagd, bn.: 't is -, dat ge zoo handelt, d. i. voor God geklaagd, schandelijk.

God'geleerd (geleerd in zake van God en godsdienst), bn.: een - schrijver, die veel kennis bezit aangaande God, Zijn wil, Zijn geboden; bij uitbr.: -e bijdragen, die op de godgeleerdheid (theologie) betrekking hebben; -**heid** (de wetenschap Gods en der geopenbaarde waarheden, theologie), v. gmv.

God'geleerde (theoloog; hij, die aangaande God en godsdienst hooggeleerd is), m. -n.

God'gevallig (behaaglijk aan God), bn.: het - feestlied, (Tollens); -**gewijd** (geheiligd aan God), bn.: de -e altaren, -e maagden.

God'heid (goddelijk wezen, God), v.: de - op haar hemeltrou, (Tollens).

God'heid (de goddelijke natuur), v. gmv.: de - en menschheid van Christus.

Godin' (vrouwelijke godheid), v. -nen; fabelleer: de groote - Diana; de - van den vrede; de negen -nen, muzen; bij vergelijk: Hij zeide, dat Henriette een - der muziek was, (C. O.).

God'lof (Gode zij lof en dank), tw.

God'loochenaar (iem., die het bestaan van God loochent), m. -s, zie Atheïst; -**looeching** (atheïsme, ontkenning van het bestaan van den levenden God), v. gmv.

God'mensch (Messias, de Christus), m. gmv.; het woord bet. God en mensch.

Gods'advocaat (R.-K. prelaat, die bij een heiligverklaring vóór pleit, die zeverdedigt), m. -caten; bij uitbr.: iemand, die het goede eener zaak bepleit; zie Duivelsadvocaat.

Gods'akker (kerkhof), m. -akkers. vero.

God save the king, Eng. God behoeft den koning: aanvangswoorden van het Engelsche nationaalied. (a = ee).

Gods'dienst (godsvereering, aanbidding van God), m.; bij uitbr. geloof, betijdenis; eeredienst: de christelijke -, de joodsche -.

Gods'dienstbegrip (zienswijze in zake van het geloof), o. -begrippen: het christelijke -, het Israëlietische -; -**gebruik** (ceremonie bij eenigen eeredienst), o. -en; -**geschil** (geschil over den godsdienst), o. -geschillen: de -geschillen in de 16 en 17e eeuw; -**haat** (geloofshaat, felle onverdraagzaamheid), m. gmv.

Godsdienstig (eig. God dienende of vreezende: vroom, braaf), bn. en bw.: een - mensch, een -e gezindheid; ook: over of betreffende den godsdienst: -e lectuur, -onderwijs, -e meeningen; -**heid**, v. gmv.

Gods'dienstijver (geloofstijver, vurigheid in den geloof), m. gmv.

Gods'dienstkrijg (oorlog om den geloof), m., ook: -oorlog, m. -en, zie aldaar.

Gods'dienstleer (geloofsleer), v. gmv.; -**leeraar** (leeraar in den godsdienst, dominee, predikant), m. -leeraren, -s; -**loos** (eig. zonder godsdienst te hebben: zonder bepaald geloof, zonder leerstellig dogma), bn.; -**oefening** (stichtelijk samen-zijn om God te dienen of te loven), v. -oefeningen; ook, kerkelijke eeredienst: een -storen, een openbare -; -**onderwijs** (nder-richt in de geloofs- en zedenleer eener kerk), o. gmv.; -**onderwijzer** (iemand, die bevoegd is tot het geven van onderwijs i. d.

Hervormden godsdienst), m. — onderwijzers; z. Catechiseermeester; — **oorlog** (oorlog om den geloove), m. — oorlogen: de — oorlogen in Duitschland, de 30-jarige oorlog (1618—48) was een —; — **plechtigheid** (plechtige handeling in zake godsdienst), v. — plechtigheden; z. Ceremoniën; — **plicht** (plicht, door den godsdienst voorgeschreven), m. — en: zijn — en trouw vervullen, zijn — en veronachtzamen; — **stichter**, m. — stichters: Mohammed, de — bij de Arabieren; — **twist** (twist of geschil over het geloof), m. — twisten: de — twisten in Holland, in 't begin der 17e eeuw; — **vorm** (voorgeschreven godsdienstig gebruik bij den eeredienst), m. — vormen; — **vraag** (vraagstuk of quaestie ten aanzien van de geloofsleer), v. — vragen; — **vrede** (vrede, door partijen gesloten in zake het geloof), m.: de — van Augsburg in 1555.

Godsdiensvrijheid (vrijheid in de uitoefening van den eeredienst; ook: gewetensvrijheid, nl. de vrijheid, om dien godsdienst aan te hangen en openbaar te belijden, welken men de voorkeur geeft), v. gmv.; — **waanzin** (krankzinnigheid door dwepery in zake den godsdienst), m. gmv.; — **wetenschap** (leer of wetenschap betreffende de verschillende geloofsleeringen), v. gmv.; — **zaak** (geloofszaak), v. — zaken; — **zin** (geneigdheid tot godsvrucht, godsdienstige gezindheid, vroomheid), m. gmv.

Godsgericht (het oordeel Gods b.v. ten jongsten dage, ook straffe Gods), o. gmv.

Godsgezant (profeet), m. — gezanten.

Godshuis (kerk, tempel), o. — huizen.

Godshuis (inrichting van weldadigheid, liefdegesticht), o. — huizen: in een — worden behoeftigen, gebrekkigen, bejaarden, kinderen opgenomen en liefderijk verpleegd.

Godsjammerlijk (droevig, ellendig), bn. en bw.: een — e toestand, — schreeuwen.

Godslamp (R.-K. altijd brandende, van het hooge gewelf afhangende, hoogaltaar-lamp), v. — lampen; zie Eeuwige lamp.

Godslasteraar (iemand, die God hooit, b.v. door vloeken of spotternij), m. — s of — aren; — **lastering** (lasterlijke woorden, tegen God geuit, beschimping van God, vloek), v. — en, zie Blasphemie; — **lasterlijk** (wat God lastert), bn.: hij sprak — e taal.

Godsman (profeet, godsgezant), m. — nen.

Godsnaam; in — uitroep van berusting.

Godsoordeel (proef in beroep op Gods beslissende tusschenkomst, gerechtelijke proef in de Middeleeuwen), o. — en; zie Ordaliüm, Ketelvang, Vuurproef, Waterproef.

Godspenning, goodspenning (handgift, huurpenning), m. — en: in Drente ontvangen de dienstboden f 3 als —; den — geven, den — terugbrengen; ook: Goospenning.

Godsrecht (vuurproef in de Middeleeuwen), o. — en; zie Goospenning.

Godsregering (de onmiddellijke heerschappij van God, godsbestuur), v. gmv.: de —, waarom'er Israël leefde; zie Theocratie.

Godsrijk (het koninkrijk Gods), o.: de naderende komst van het —; het — vaststellen op de urakken van 't heelal, (Bild.)

Godspraak (uitspraak der godheid), v. — spraken; bij uitbr. raadselspreuk, wonderpreuk; ook plaats: orakel, in ruimeren zin; in christelijken zin: goddelijke openbaring: de heilige — spraken v. h. Oude Testament; men schrijft ook: Godspraak; zie Orakel.

Godsstad (de stad Gods, Jeruzalem), v. gmv.

Gods' ter wereld, tw. uitroep van verwondering: Hoe is het — mogelijk!

Gods' vereering (daad v. vereering v. God), v.

Gods' vrede (Middeleeuwen: schorsing van veeten of vijandelijkheden), m. gmv.: op Zonen feestdagen heerschte er —, wapenstilstand; zie Treuga of Pax Dei.

Gods' vrucht (sig. vreeze en liefde voor God, vroomheid), v. gmv.; zie Vruchten.

Gods' wil, om —: ter wille van God, om niet, gratis; zie Pro Deo.

God' vergeten (boos, snood, goddeloos), bn.: een — dwingeland; van zaken: gruwelijk, schandelijk: — moedwil, — huichelarij; bw.: — slecht, in hooge mate.

Godvree'zend (vroom, braaf), bn.; — er, — st; — **heid** (godsvrucht), v. gmv.

Godvree'zenden (Bijbel. heidenen, die onder Joodschen invloed den waren God aanbaden en enkele voorschriften b.v. de sabbatsrust onderhielden), m. en v. mv.

Godvrucht'ig (godvreezend, vroom), bn.: een werk, een — e denkwijze; bw.: hij bad —, op vrome wijze; — er, — st; — **heid**, v. gmv.

God wil' het! devies der eerste kruisvaarders; het devies — werd aangenomen op het concilie van Clermont (1095).

Godza' lig (vroom), bn.: een — mensch, godvreezend: een — werk; — **heid**, v. gmv.

Goeb' boek (O.-I. nachthuisje van bamboe in de padie-velden), m. — s.

Goed (gepast, bruikbaar, geschikt), bn. en bw.: beter, (het) best: — gereedschap maakt een — werkmans; — e lieden, braaf, eerlijk; gesch. de — e lieden van achten, voorheen te Dordrecht een regeeringslichaam, de gezworenen; gij zijt al te —, welwillend, vriendelijk; spreekw. Al te — is buurmans gek, die al te goed is, wordt door iedereen beetgenomen; als zn. (het goede), o. gmv.: zegsw. iem. iets ten goede houden, het hem niet ten kwade duiden; bw.: het gaat mij —; hij kwam — en wel thuis; zegsw. — rond, — Zeeuwisch, wie openhartig is, is een ware Zeeuw.

Goed (bezitting, waar, koopwaar), o. — eren: zegsw. gestolen —, ook, onrechtvaardig of oneerlijk — gedijt niet, d. i. maakt niet rijk, heeft geen zegen.

Goedaar'dig (welwillend, goed, zacht van karakter), bn., — er, — st; — **held**, v. gmv.

Goed' achten (voor goed houden), ik heb — geacht: spreek er hem over, als gij het — acht, nuttig oordeelt. zie Goedvinden.

Goed' dang (O.-I. provisiekamer), m. — s.

Goed' bloed (sukkel, goedgezak, hals), m. gmv.: die man is een Joris —.

Goed' deels (voor een groot deel), bw.: Pruisen onttrok zich — aan den krijgstoet.

Goed' doen (weldoen), ik deed goed, heb — gedaan: een wees —; die reis zal hem —, baten, oprissschen, opknappen.

Goed' dunken (welgevallen, meening, gevoelen, toestemming), o. gmv.: handel naar —, dat hangt van mijn — af.

Goed' dunken, het dunkt —, dacht of docht —, heeft — gedacht of — gedocht: het heeft den koning — gedacht, u te belooenen.

Goed' e (al, wat goed is), o. gmv.: het — der aarde genieten, lekker eten en weelderig leven.

Goeden- of goeie'n-avond (avondgroet), m.; evenzoo: — **dag**, — **middag**, — **morgen**, — **nacht**: — zeggen, z. ald.

Goedens' avondzeggen (iem. een kalmen

- of rustigen avond toewenschen), ik zegde of zei —, ik heb — gezegd, — gezeid.
- Goedendag'** (scherts. middeleeuwsch wapen, knots met ijzeren beslag, waarin scherpe prikkels, zoo geheeten, omdat de voetknecht, met beide handen er mee slaande, vooroverboog alsof hij groette), m. —dags.
- Goedendag'zeggen** (iem. een aangenamen dag toewenschen, ook: vaarwel zeggen), ik zegde of zei —, ik heb — gezegd, — gezeid.
- Goedenmor'genzeggen** (iem. een prettigen morgen toewenschen), ik zegde of zei —, ik heb — gezegd, — gezeid: ik kom u —.
- Goedennacht'zeggen** (iem. een rustigen nacht toewenschen), ik zegde of zei, heb — gezegd, — gezeid: ga uw vader —, jongen!
- Goederen** (koopwaren, handelwaren), o. mv.
- Goederenbureau** (—kantoor), o. —s.
- Goederenhandel** (koop en verkoop van waren, handel in koopmanswaren), m. gmv.
- Goederen in de doode hand**, zie D o o d e hand.
- Goederenkantoor** (kantoor, waar de goederen in ontvangst worden genomen, bestelkantoor voor vrachtgoed bij den spoorweg), o. —kantoren; —**loods** (overdekt, meestal houten gebouw, waarin waren worden opgeslagen of geborgen), v. —en; —**trein** (spoor-trein tot het vervoer van goederen), m. —en; —**vervoer**, o. gmv.: het massaal —; —**wagen** (bagagewagen), m. —wagens.
- Goederhand, van—** (van betrouwbare zijde), bw.: van — iets weten, uit goede bron.
- Goedertie' ren** (eig. van goeden aard: barmhartig, lankmoedig), bn.; —**heid**, v. —heden.
- Goede trouw'** (schuldellooze, maar valsche meening over de geoorlooftheid eener daad), v.: te goeder trouw, zie: Fides, Bonnefooi.
- Goede week** (R.-K. de laatste week der groote vasten, de week vóór Paschen), v. gmv.
- Goede wer'ken** (daden, die geschieden uit liefde tot God of tot den evennaaste), o. mv.
- Goede Vrijdag** (R.-K. Vrijdag vóór Paschen; gedachtenis van den sterf'dag des Heeren), m. — Vrijdagen; de — is een rouwdag in de R.-K. kerken; zie Stille Vrijdag.
- Goed'geefs** (mild, niet karig), bn.: tante was altijd —; —**heid** (mildheid), v. gmv.
- Goedgeloo'vig** (lichtgetoovig), bn.: de —e groote menigte, —er, —st; —**heid**, v. gmv.
- Goed'gewicht** (korting, door den groothandel aan den kleinhandel toegestaan, bij wijze van doorslag), o. gmv.
- Goed'gezind**, bn.: de —e burgerij, die nl. de bestaande orde van zaken steunt.
- Goedgun'stig** (welwillend, vriendelijk), bn. en bw.: de —e lezer, toegenezen; zij hoorde mij — aan; —er, —st; —**heid**, v. gmv.
- Goed'hals** (sukkel, bloed), m. —halzen.
- Goed'hart** (lobbes, sul), m. gmv.: een — van een knecht, van een jongen.
- Goedhar'tig** (welwillend, goedaardig), bn.: mijn —e oom; bij uitbr. —e zorg, —e scherts; hij sprak op —en toon; zijn gelaat heeft iets —s; —er, —st; —**heid** (goedaardigheid), v.
- Goed'heid** (braafheid, zachtheid, welwillendheid), v. —heden: dat is te veel —, voorkomendheid; een luim van —, een bui van —.
- Goedhe'lig** (goed en heilig d.i. vriendelijk, en vroom v. wandel), bn.: Sinterklaas, — man!
- Goed'houden, zich** (niet gaan kwijnen, zich sink houden), hij hield zich —, heeft zich — gehouden: uw vader houdt zich goed
- ondanks zijn hooge jaren; bij uitbr., zich niet laten overmeesteren: uw broer hield zich goed bij die begrafenis.
- Goed'dig** (goedhartig, welwillend, vriendelijk), bn.: een — gelaat; —er, —st; —**heid**, v. gmv.
- Goed'keuren** (na onderzoek verklaren of erkennen, dat iets goed is), ik heb —gekeurd: men zal hem voor de militie wel —, de opzichter wil die materialen niet —; —**ing**, v. —en.
- Goed'keurend** (instemmend, toestemmend), bn.: een — woord, een — gemompel.
- Goedkoop'** (niet duur, laag in prijs), bn.; —er of beterkoop, —st: in dien winkel is alles —; —e dingen zijn in den regel spoedig stuk of versten; bij uitbr. een —e aardigheid, laf, laag bij den grond; in Den Haag is alles —er of beterkoop dan hier; in Parijs is niet alles het —st; —**heid**, v. gmv.; —**te**, v. gmv.
- Goed'lachs** (spoedig, gaarne lachend), bn.
- Goedleersch'** (niet hardleersch), bn.: die knaap is —, vlug in het leeren.
- Goed'leven**, alleen gebruikelijk in: Pater —, iem., die nl. v. een gemakkelijk leventje houdt.
- Goed'maken** (schadeloos stellen), ik heb — gemaakt; —**ing** (vergoeding), v. gmv.: na —making der kosten.
- Goedmoe'dig** (goedhartig, onergdenkend), bn. en bw.: een — man, —e scherts, hij lachte —; —**heid** (goedigheid) v. gmv.
- Goed'praten** (verontschuldigen, vergoelijken), hij praatte —, heeft —gepraat: hij doet zijn best om zijn fout goed te —.
- Goedron'd'** (rondborstig, openhartig), bn. en bw.: de Zeeuwen waren altijd — bij den beker; — voor iets uitkomen; —**heid**, v. gmv.
- Goed'schiks** (gevoelig, behoorlijk), bw.: — of kwaadschiks, met of zonder goeden wil.
- Goed'smoeds** (in kalme stemming), bw.: hij gaf het kind — een klap, moedwillig, zonder eenige aanleiding.
- Goed'spreken** (borg zijn, instaan voor), ik sprak goed, heb — gesproken: zijn vader zal — voor die som.
- Goed'vinden** (verkiestlijk achten, noodig achten), ik vond goed, heb — gevonden: handel, zooals gij het goedvindt, nuttig acht; de schipper vond het goed, die haven binnen te vallen.
- Goed'vinden** (goeddrunken, welbehagen), o.: ik zal met uw — van middag vertrekken; handel naar uw —, verkiezing, inzicht.
- Goedwil'lig** (dienstvaardig, welwillend), bn. en bw.: onze meid is een —e sloof, gewillig; hij fluisterde mij dat — in het oor, op welwillende wijze; —er, —st; —**heid**, v. —heden.
- Goed'zak** (sul, goedhals, lobbes), m. —ken: wat een — van een kerel, van een hond!
- Goët'** (toovenaar, bezweerder), m. —eten.
- Goet'erd** (goedzak), m. —s.
- Go'el** (volgens de Israëlit. wet: lossen, bloedwreker, naaste bloedverwant van den vermoorde), m.; fig. de Verlosser, de Messias.
- Go'e'lijk** (vriendelijk, lief), bn. en bw.: die —e oude man, een — humeur, de hond keek Huib — in de oogen, (Ter Haar).
- Go'e'man** (achtenswaardig man), m. —mannen: bij uitbr. scheidsman, scheidsrechter, b.v. bij een harddraverij; ook: bemiddelaar.
- Go'e'na** (veldvrucht in Z.-Afrika), v. gmv.
- Go'e'nie**, v. —s: een zak van — of **Gonje**.
- Go'e'noeng** (O.-I. berg), m. —s.
- Go'e'noenger** (O.-I. man of pony uit de bergen), m. —s.
- Go'e'roe** (O.-I. geestelijke leeraar), m. —s.

- Goes'tie** (O.-I. prins, hooge adellijke, ook vorstelijke titel), m. -s.
- Goes'ting** (Fr. goût, smaak: trek, lust, zin), v. gmv.: dat is niet naar mijn -; ergens - in krijgen; uit -, zijn - doen. VI.
- Goë'tie** (tooverij door oproeping v. booze geesten), v., (t = ts), zie Goë't; -**ë'tisch** (tooverkrachtig; fig. betooverend, bedrieglijk), bn.
- Gof'fer, gof'ferd** (dikzak: groot, zwaar persoon), m. -s: wat een - van een man.
- Gô'i** (Joodsch: niet-Israëliet), m. en v. gô'jim (niet-Joden, d. i. heidenen of christenen).
- Gok'ken** (spelen om geld, dol speculeeren op winst, wedden om winst), ik gokte, heb - gokt: hij houdt van -; dat gegok aan de beurs.
- Golf** (watergolf), v. golven: een hooge -, een lange, een korte -; wilgekuifde golven; bij uitbr. de zee: een plek grond aan de golven betwisten; in den schoot der golven, in de volle zee; fig. geluidgolven, lichtgolven.
- Golf** (aadr. wijde baai, ruime zeeboezem), v. golven: de - van Venetië, de - van Mexico.
- Golf'berg** (hoogte van een golf in zee), m. -en; -**breker** (steenen hoofd, strekdam), m. -s; -**dal** (diepte tusschen twee golven), o. - dalen; -**lijn** (golvende lijn, kromme lijn), v. -en; -**slag** (het slaan der golven), m. gmv.: een sterke -slag, d. i. hooge zee; een matige -slag, d. i. rolling, deining; -**stroom** (zeestrooming), m. -stromen.
- Golf'spel, golf** (sport. een soort van kolfspel), o. gmv.; -**club** (vereniging van golfspelers), v. -s; -**speler** (speler van het golfspel), m. -spelers.
- Gol'gotha** (Hebr. schedelberg), m.; zie Calvarieberg. (g = g).
- Gol'liath** (Bijb. reus bij de Philistijnen, fig. ruwe gast), m. gmv.: die vent is een echte -, ongelikte beer; zie David. (th = t).
- Gol'lok** (O.-I. hakmes, een bijna rechte sabel van ± 1½ M. lengte), m. -s.
- Gol'ven** (kabbeland vloeien, aanrollen), het heeft golvend: de rivier golfde aan onze voet; bij vergelijking: een -de menigte; fig. golvend haar, met slingertjes, die op de schouders ahangen; -de heuvelen, zacht gloopende; -**ing** (golvende beweging b.v. van halmen), v. -en.
- Gom** (lijmachtig vocht, dat door insnyding uit zekere tropische planten vloeit en dan stolt, gomstof), v. gmv.: (soorten), v. gommen: Arabische -; -**achtig**, bn.: de -e sappen v. d. perzikboom; die perzik heeft de - ziekte.
- Gomarist'** (aanhanger van Franciscus Gomarus, 1563 - 1643, in 't begin der 17e eeuw hoogleraar te Leiden, die het leerstuk der predestinatie of der uitverkiezing voorstond, contra-remonstrant), m. -en.
- Gom'boom** (boom, die de gomelastiek levert, in Zuid-Afrika, een soort van eucalyptus), m. -boomen.
- Gomdragant'** (een soort van gom), o. gmv.
- Gom-elastiek, gomlastiek'** (veerkrachtige gom, gedroogd sap v. e. Ind. palmboom), o. gmv.: een stukje -; ook Caoutchouc.
- Gom-elastie'ken**, bn.: een - bal, een - poppetje, - overschoenen; bij overdracht; de - man, kunstmaker met lenige leden.
- Gom'hars** (mengsel van gom en hars), o. en v.; (soorten), o. en v. -harsen.
- Gom'lak** (roodkleurige gom, schellak), o.
- Gomlastiek'** (gom-elastiek), o. gmv.: een bal van -; -**tieken**, bn.: een - bal.
- Gom'men** (met gom bestrijken), ik heb ggomd: postzegels zijn aan de achterzijde ggomd, ggomde enveloppen; -**ming**, v. gmv.
- Gon'de** (kram of geheng, waarop deur of venster draait), v. -n, -s. VI.
- Gon'del** (plat roei- en pleziervaarttuig met hemel, gebezigd in de grachten van Venetië), v. -s; -**stad** (Venetië), v. gmv.
- Gondeller'** (gondelschipper), m. -en, -s.
- Gondelvaart** (tocht met geillumineerde gondels), v. -vaarten.
- Gonfanon'** (kerkvaan, drapeau), m. -s.
- Gong** (groot metalen bekken soms van 1 M. middellijn, hangende in een schraag of gajor; men slaat op de bolle zijde met een slager, omwonden met doek, leder of caoutchouc: in China en O.-I.), v. -s: een - slag, m. -slagen; ook Goeng; zie Tamtam.
- Gong** (R.-K. Chineesche klok, in gebruik bij den altaardienst), v. -s.
- Goniome'ter** (hoekmeter), m. -meters. (g = g).
- Goniometrie'** (meetk. hoekmeting, het meten van hoeken door verhoudingen van lijnen), v. gmv. (g = g).
- Goniome'trisch** (de goniometrie betreffende), bn.: -e lijnen, -e verhoudingen. (g = g).
- Gon'je** (Bengaalsche plantenvezels, v.; -**ta-pijt** (tapijt van gonje), o. -en; -**zak** (sukkerbaal, grove koffiezak), m. -zakken.
- Gons** (dof geluid, gebrom), m. gmv.
- Gonst** (de overgebleven kracht van den mest in een akker, na den oogst), v.: de - is er uit.
- Gou'zen** (klankn. w.w.: snorren, brommen), het gonsde, heeft gegonsd: de bijen, de kachel, een rad kan -; -**ing**, v. -en.
- Goo** (aadr. goot, gouw), o., b.v. Oostergoo, Westergoo; zie Gool.
- Goo'chelbeker** (bekervormig voorwerp, dat de goochelaar bij zijn toeren gebruikt), m. -s.
- Goo'chelen** (tooverkunstjes verrichten), ik heb -goocheld; -**aar** (kermisgast), m. -s.
- Goo'chelkunst** (vaardigheid in 't goochelen), v. -kunsten; -**spel** (goochelarij, fig. droomgezicht, bedrog), o. gmv.; -**stuk** (-kunstje), o. -stukken; -**tassch** (zak, waarin al de benodigdheden zijn, en waarin of waaruit men goochelt), v. -tasschen; -**toer** (kunststukje), m. -toeren; -**werk**, o. gmv.
- Goo'chem, goo'gem, go'gem**; zie Gochem.
- Goods'penning** (handpenning), m. -en; zie Gods- of Goospenning.
- Gool** (bijvorm van gouw, landstreek), o. gmv.; -**land**, o.; oudtijds: Naardingerlant, streek: aan de Zuiderzee ten O. van Naarden, omvat: Naarden, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huiszen, Laren, Muiden en Muiderberg; -**lander**, m. -s, zie Gooler.
- Gool** (stam van gooien: worp bij 't kegelen), v. -en: de eerste - hebben; zegsw. ergens: een - naar doen, een kans wagen, als bij het dobbelspel; zijn - gaan, gang, weg, gzmz.
- Gool'arm**, m. gmv.; volkst. zegsw. ga uit mijn -, kom mij niet te na.
- Gool'en** (werpen, smijten, smakken), ik heb -goid: sneeuwballen -, iets tegen den grond -; fig. zijn geld in 't water -, werpen, dwaze dingen ondernemen; iemand iets naar het hoofd -, d. i. bitter verwijten.
- Gool'er** (man uit het Gooland), m. -s.
- Goor** (zuur door bederf; morsig, vuil), bn.: gore melk; gore kinderen, een - varken, -spek; fig. gore taal, gorgesprekken, een - kostje, smerig; -der, -st; -**held**, v. -heden.

- Goospenning**, m. -en; z. Goodspenning.
- Goof** (verwant met *gieten*: *waterpijp*, *watergeul*), v. goten: een dak-, een straat-.
- Goofdissel** (*dissel*, om goten te maken), m. -dissels; -gat (*waterloos-gat*), o. -gaten;
- pijp** (*afvoerbuís*), v. -pijpen; **-steen** (*hardsteenen bak onder de keukenkraan*), m. -steenen; **-water** (*spoelwater*), o. gmv.
- Gordel** (afleid. van *gorden*; *riem*, band om de middel), m. -s: een jachtmes hing aan zijn leeren -; fig. een - van fort, vestingwerken, de tropische aard-, zie Zone.
- Gordelband** (*breede riem om het middel*), m. -banden; **-reiking** (*het afstand-doen door e. weduwe v. d. natatenschap, door het afdoen en overreiken van den gordel*), v., vero.; **-riem** (*lederen middelband*), m. -en; **-roos** (*St. Antoniusvuur, huidontsteking ter plaatse van den gordel*), v. gmv.
- Gordeldier** (*schildvarken, tandeloos zoogdier, leeft van dierlijk voedsel, vooral van mieren*), o. -dieren: in Guyana en Brazilië leeft het groote -, zie Armadil.
- Gordelhagedis** (*geschubde hagedis*), v. -sen.
- Gordelkruid** (*plantk. aardmos*), o. gmv.
- Gorden** (*een gordel omdoen*), ik heb -gord; *zich -*; bij uitbreid. een kleed om 't lijf -, met een gordel vastmaken; een zadel -.
- Gordiaan'sche knoop** (*zekere kunstig gelegde knoop, waarmede het juk aan den disselboom verbonden was, en aan welks ontwarring door het orakel de heerschappij over de wereld was toegezegd, in den tempel van Zeus te Gordium in Galatië; door Alexander den Grooten met het zwaard doorgehakt; fig. een ingewikkelde of netelige zaak*), m.; van hier: den knoop doorhakken, een onoplosbare moeilijkheid uit den weg ruimen.
- Gordijn** (*voorhang, voorhangsel*), o. en ook v. -en: een bed-, een venster-; zegsw. achter de -en gaan, gaan slapen.
- Gordijn** (*muur, die twee schansen of bastions vereenigt*), o. en v. -en; Fr. Courtine.
- Gordijnfranje** (*-boordsel*), v. -s; **-koord** (*touw*), o. -en; **-metten** (*beddepreek*), v. mv.; **-preek** (*bedsermoen*), v. -preeken; **-ring**, m. -ringen; **-roede**, v. -roeden.
- Gording**, v. -en, -s: de -en van een dak, hierop liggen de spanribben; verder, dwarsbalk of -hout tot koppeling van een rij palen; scheepst.: een loopend touw, geitouw.
- Gorgel** (*strottenhoofd, strot, keel*), m. -s.
- Gorgeldrank** (*geneesmiddel, dat gorgelend aangewend wordt*), m. -dranken.
- Gorgelen** (*de keel klokkend spoelen*), ik heb gegorgeld; **-ing**, v. -en; **-water**, o. gmv.
- Gorgonen** (*myth. schrikgodinnen, wier aanblik iem. in steen veranderde: drie zusters, gevleugelde monsters met slangenhaar en ijzeren klauwen, van welke Medusa het meest bekend is*), mv.: het enkelv. is: Gorgone of Gorgo; zie Medusa hoofd.
- Gorgonisch** (*vreeswekkend, versteenend*), bn.
- Gorig** (*smerig, vuil*), bn.: het varken is een -dier; -er, -st; **-held** (*zuurheid, ook vuilheid*), v. -heden; zie Goor.
- Gorilla** (*grootste staartlooze aap, W.-Afrika, voedt zich met vruchten, eieren en jonge vogels, is moeilijk te temmen*), m. -s; ook: Pongo; fig. leelijke man.
- Gors** (verwant met *gras*: *buitendijks aangestibd grasland*), v. en o. gorzen; **-dijk**, m. -dijken; **-land**, o. -landen, zie ald.
- Gors** (verwant met *gras*, eig. *grasmusch: vinkachtige vogel*), v. gorzen; de geel-; de grauwe -; **-je**, o. -s; zie Ortolaan.
- Gorsdijk** (*kleine, lage dijk op een gors om de aanstibbing te bevorderen*), m. -dijken.
- Gorsland** (*aanwas, aanstibbing*), o. -landen: *aangewonnen landen*.
- Gort** (*grutten, gebroken of gemalen graan*), v. -en: men maakt gort van gerst, haver en boekweit; in 't bijzonder gepelde gerst: collectief: *graanakkers, waar de - geogst wordt*, (C. O.), *Alkmaarsche -*; spijs: *zij eten - met rozijnen*; fig. een gortje, een kleinigheid; zegsw. iemand kennen van haver tot -, eig. van aver tot aver, zie Aver, d. i. van ouder tot ouder; iets van haver tot - vertellen, van stukje tot beetje; iets van haver tot - weten, tot in alle bijzonderheden.
- Gortebrij** (*gruttenbrij, brij v. gepelde garst*), v.
- Gortenteller** (*gierigaard: iem., die de korrels gort telt, een krenterige vent, ook een keukenpiet*), m. -tellers; zie Erwtenteller.
- Gortepap** (*gekookte gort*), v. gmv.
- Gorter** (*gortmolenaar, grutter*), m. -s; **-ij'** (*pelmolen*), v. -en. w. i. g.
- Gortewater** (*aftreksel van gepelde garst*), o.: men drinkt - met citroen tegen den hoest.
- Gortig** (*garstig, puistig*), bn.: dat varken is -; bij uitbr. *vuil, smerig*; ook: *hij maakt het gortig, of te -, of al te -, erg grof*; -er, -st; **-held**, v. gmv.; zie Gorig.
- Gorzing** (*aanstibbing, schorre, gors*), v. -en.
- Gorzing** (*schutting of heining van gevlochten rijs*), v. -en.
- Goteling** (*staaf v. gietijzer*), m.; ook, een gegoten kanon: op dat schip waren twee -en.
- Gotiek**: zie het betere Gotiek, ook Gotisch.
- Gotiek'** (*bouwtrent van de 12e-16e eeuw: spitsbogenstijl*), v. gmv.; ook bn.: een -e kerk, b.v. de kathedraal van St. Jan te 's-Hertogenbosch: een -e muur, een - raam, een - gewelf; de -e stijl, met spitsbogen.
- Gotisch**, bn., zie Gotiek, bn.; **-letterschrift** (*vermenging van het oude runenschrift met het Latijnsche schrift*), o.; zie Majuskel, Minuskel en Damasijnsch schrift; het Duitsche letterschrift is een soort van nieuwer - letterschrift.
- Goud** (*kostbaar, edel metaal van roodgele kleur*), o.: een stuk -, een klomp -, een baar -, een staaf -; *gedegen -*, zuiver, niet vermengd; - van 8, 14, 18 karaat of karaten d. i. van de 24 deelen zijn er 8, 14, 18 zuiver goud; de waarde van 1 K.G. goud 0.983 fijn is wettelijk bepaald op f1720; zegsw. om geen -, voor geen -, voor geen schatten der wereld; een raad als - kostelijke raad; een hart als -, edel; eerlijk als -, doodeerlijk; zegsw. tegen - opwegen, van buitengewone waarde zijn; spreken is zilver, zwiigen is -, zie Spreken; een ton -s, zie Ton; spreekw. Eigen haard is - waard, is van hooge waarde, zie Haard; De morgenstond heeft goud in den mond, vroeg opstaan is profijtelijk; Er is geen - zonder schuim, zelfs het edelste is niet geheel rein, niets is volmaakt; Het is al geen -, wat er blinkt, niet al wat glanst, is ook innerlijk degelijk, schijn bedriegt.
- Goudachtig** (*naar goud zweemende*), bn.: een -e glans, - haar, een - licht.
- Goudader** (*met goud gevulde adervormige holte op een placer*), v. -aderen, -aders.

Goud'agio (de waarde per 100 v. goudmunt boven papier), m.: de — is soms $2\frac{1}{2}\%$; men krijgt dan voor f100 in goud f102.5 in zilver.
Goud'amalgama (een legering van goud en kwik), o. gmv.; ook: — amalgaam.
Goud'arend (steenarend), m. — en; — **baars** (goudvisch), m. — baarzen; — **berg** (berg, waarin men goud vindt), m. — en; — **beurs** (buidel met goudgeld), v. — beurzen; — **blad** (uitgeslagen blaadje goud, loovertje), o. — bladen; — **blond** (goudkleurig), bn. en bw.: de Germaansche vrouwen met haar — blond haar; — **boekje** (bundeltje bladgoud), o. — s; — **brasesem** (zeevisch), m. — brasesems; — **brons** (mengsel van poedergoud en tin), o. gmv.; — **bruin** (glanzig bruin), bn.: — e lokken; — **delver** (— graver), m. — s; — **distel** (plant in Afrika), v. — s; — **dorst** (heftig verlangen naar goud), m. gmv.; — **draad** (getrokken goud), m. en o.; — **duivel** (geldzucht), m.: de — is in hem gevaren; — **eling** (guldeling, tafelappel), m. — en.
Goud'en (van goud), bn.: een — horloge (in de spreektaal ook: een goud horloge); de — bul, staatsstuk, van een gouden zegel voorzien, (zie Bul); zegsw. — bergen beloven, d.i. iem. onbestaanbare rijkdommen voorspiegelen, zie Berg; fig. hem het onmogelijke zelfs toezeggen: koeien met — horens beloven; een eertlijk handwerk heeft een — bodem, is winstgevend; de — middelmaat, voortreffelijke; — spreuken, onschatbare; — snaren, zuivers, reine; een — feest, 50-jarig; de — bruiloft, 50-jarig huwelijksfeest; een — kraag, zie Kraag; de — roos, zie aldaar; de — koets, zie Koets; de gouden zon, zie Zon; de — ploeg, zie Ploeg.
Goudenaar (lange steenen pijp), m. — s; wolkjes uit het bruine eind — rondblazen, (Potg.), zie Gouwenaar.
Gouden kalf (eig. kalf van goud, beeld van den Mammon, zie Exodus 32:4), o.: het — aanbieden, den geldduivel huldigen als een godheid; het goud, den rijkdom, de rijke lieden eeren; zijn hart hechten aan het slijk der aarde; een rondedans om het —.
Goudenregen (loofboom met gele trosbloemen, in tuinen), m. — regens.
Gouden roos (R.-K. de door den paus op Laetere gewijde roos van goud, zinnebeeld van deugden, welke de overheid heeft te bezitten), v. gmv.: de — wordt als een eereblijk aan vorsten en vorstinnen toegezonden.
Gouden tien'tje (Ned. goudmunt van tien gulden, gehalte = 0,900), o. — s; — **vijf'tje** (idem, 5 gl.), o. — s.
Goud' en zil'verwerken (artikelen van goud of zilver, bij den goud- en zilversmid in de uitstaltkast in voorraad), o. mv.
Goud'erts, o.; — **essaal** (onderzoek naar 't goudgehalte), o. — en; — **fazant** (goudlakensche), m. — en; — **forel** (bergmeer- of roodforel), v. — len; — **graver** (— zoeker), m. — s.
Goud'groef (mijn), v. — groeven; — **groen** (goudachtig groen), bn. b.v. — groene vleugels van een insect, de — groene hals van de mannetjesend; — **gulden** (gouden muntstuk, ook 28-stuiverspenning, zilveren florijn of 28 geheeten, was f 1.40), m. — s; — **haan** (insect, bladkever), m. — hanen; — **haantje** (fijne, kleine zangvogel), o. — s; Hij ziet er uit (blinkt) als een — haantje d.i. hij ziet er keurig uit; — **handel** (koop en verkoop van gouden

munt en specie), m. gmv.; — **houdend** (— bevattend), bn.: — houdend erts.
Goud'kalk (goudpurper), v. gmv.; — **kas** (— kast, uitstaltkast), v. — kassen; — **kast** (gouden zilverkast), v. — en; — **kievit** (moerasvogel), m. — en; — **kleur** (goudgele kleur), v. gmv.; — **klomp** (stuk goud), m. — en.
Goud'koord (met goud doorweven koord), o. — en; — **koorts** (koortsige gejaagdheid bij goudzoekers of beurspeculanten om goud te winnen), v. gmv.; — **kust** (aandr. deel van W.-Afrika's kust), v. gmv.
Goud'laken (laken, met gouddraad doorweven), o. gmv.: een mantel van —.
Goud'lakensch (van goudlaken), bn.: een — e rijksmantel; zegsw. een — e fazant, d. i. met veeren, die aan goudlaken doen denken.
Goud'land (land, waar goud gegraven wordt), o. gmv., zie Dorado; — **leder** (leer met een gouden glans), o. gmv.; — **leening** (leening, waarvan de interest in goud wordt voldaan), v. — en; — **maker** (alchimist), m. — s; — **makerij** (alchimisterij), v. gmv.; — **meerle** (wielewaal), v. — meerlien; — **mijn** (goudgroeve: fig. iets, dat groot voordeel oplevert), v. — mijnen.
Goud'papier (papier, dat aan ééne kant verguld is), o.: als stofnaam, gmv.; als voorwerpen: — papieren; zie Zilverpapier.
Goud'pelde (met goudachtige vlekken), bn. b.v. een toom — kippen; zie Geelpelde.
Goud'pippeling (goudgele appel), m. — en; — **pluvier** (vogel), v. — en; — **poeder** (poederachtig goud, goudzand), o. gmv.; — **purper** (kleurstof, goudkalk), o. gmv.; — **ranonkel** (boterbloem), v. — s; — **renet** (zoete, geelgrauwe renet of reinet), v. — renetten.
Goud'rente (interest van effecten, die in goud wordt uitbetaald), v.: in tegenstelling van zilver- of papierrente; zie — leening.
Gouds'bloem (goud-, gow-, goudjesbloem, samengesteldbloemige tuinbloem, met goudgele bloembladeren), v. — bloemen.
Goud'schaal (weegschaal, om goud te wegen, goudbalans), v. — schalen; zegsw. op een — tje wegen, iets hoogst voorzichtig wikkelen en wegen, b.v. zijn woorden wegen op een —, zeer voorzichtig zijn bij 't spreken; — **schuim** (goudglut, slakken, afval bij 't bewerken van goud, schuim van goud, valsch bladgoud), o. gmv.; — **smid** (vervaardiger van gouden werken, en koopman in deze), m. — smeden; — **stuk** (gouden geldstuk), o. — stukken; — **tinctuur** (goudoplossing), v. gmv.; — **veld** (veld, waar goud gegraven wordt), o.: de — velden van Klondyke, zie Placer; — **vernis** (goudkleurig vernis), o. gmv.; — **vink** (vink met goudgele borst), m. — vinken, scherts. officier bij het leger; — **visch** (goudkleurige, roodachtige visch, uit China en Japan afkomstig, in 1728 naar Engeland overgebracht), m. — visschen: de — siert onze vijvers en vischkommen; — **vischje** (kleine goudvisch, fig. rijke erfdochter), o. — jes; — **vischkom** (glazen vaas, om goudvischjes in te houden), v. — kommen; — **vlieg** (glanzende, goudgroene bromvlieg), v. — vliegen; — **vlies** (dun darmvlies van een rund, dat bij de goudbewerking van dienst is), o.; — **vlies** (afdekkend vliesje), o. — zen: een — dient om bij kleine wondjes de lucht af te sluiten; — **vogel** (wielewaal), m. — vogels, Vl., zie Goudmeerle; — **vos** (geelkleurig vospaard), m. — vossen; — **wasscher** (werk-

man, die het goud als stof door wasschen uit het geklopte gouderts afzondert), m. — waschers; — **werker** (goudsmid), m. — werkers; — **wesp** (goudkleurige wesp), v. — wespen; — **wolf** (jakhals), m. — wolven, fig. vrek, schraper; — **zand** (rivierzand, waarin stofgoud voorkomt), o. gmv.; — **zoeker** (goudgraver op de goudvelden), m. — zoekers; — **zucht** (goudorst, geldzucht), v. gmv.; — **zwavel** (een soort van roodachtige zwavel), v. gmv.

Goulard-water (loodwater, een opdrogend middel in de heilkunde), o. gmv. (ou = oe).

Gourmand (Fr. lekkerbek), m. — s; — **met** (Fr. fijnproever), m. — s. (ou = oe).

Gouft (Fr. smaak, ook kunstzin), m. (ou = oe).

Goutceeren (smaak in iets hebben, proeven; ook een maal gebruiken tusschen het diner en het souper in; fig. goedkeuren), (ou = oe).

Gouvernaante (landvoogdes; ook: opvoederster, inwonende huisonderwijzeres in dienst van een familie), v. — s. (ou = oe).

Gouverneeren (besturen, beheeren), (ou = oe).

Gouvernement (regering eener provincie, ook het provinciaal gebouw), o. — en.

Gouvernement (O.-I. afdeling van bestuur, gewest), o. — en: het — Sumatra's Westkust; aan het hoofd van een — staat een gouverneur, of een resident als op Java. (ou = oe).

Gouvernementeel (in betrekking staande met het gouvernement), bn.: een — candidaat.

Gouvernementsambtenaar (regeringsambtenaar in ons O.-Indië), m. — s; — **besluit**, o. — en; — **blad** (officieele krant in W.-I. enz.), o. — bladen; — **gebied**, o. gmv.; — **gebouw**, o. — en; — **huis**, o. — huizen; — **cultures**, v. mv., zie Cultuur-stelsel; — **land**, o. — en; — **pakhuis**, o. — huizen; — **secretaris** (secretaris van algemeen-bestuur), m. — sen. (ou = oe).

Gouvernementskoffiecultuur (Java: de inlander moet de koffie leveren tegen 15 gulden per pikol), v. gmv.: deze gedwongen — wordt langzamerhand opgeheven.

Gouverneur (landvoogd, bestuurder; ook: huisonderwijzer, opvoeder van kinderen eener familie), m. — s, — en. (ou = oe).

Gouverneur-generaal (hoogste ambtenaar, onderkoning in onze O.-I.), m. gouverneuren- of gouverneurs-generaal; zie Toean-besar (de groote heer), (ou = oe).

Gouw (gesch. deel eener Frank. provincie), v. — en; thans: landstreek; zie Gooi, Goo.

Gouw, Gouwe (aandr. een riviertje, e. wetering), v.: Gouda ligt aan de —.

Gouwe (papaverachtige bloem), v. — n: bij ons vindt men alleen de stinkende —.

Gouwenaar, goudenaar (lange Goudsche pijp), m. — s.

Gouwspraak (streekspraak, dialect), v. — spraken.

Governo (handel. bericht, aanwijzing, naricht), o.: à —, tot naricht.

Go'vie (riviervisch, grondel), v. — s: de kleine —.

Graad (evenmatig deel van een vlak of een lijn), m. graden: een cirkel—, het 360ste deel van den omtrek; een boog van 80° d. i. graden; op 50° N.B., 178° O.L.; 20° Celsius; fig. trap: een hooge — van krankzinnigheid; in hoogen — d. i. mate; een academische —, titel van dokter, meester; hij heeft bij het leger alle graden d. i. rangen, doorloopen; ze zijn bloedverwanten in den vierden —.

Graadboek (boek met kaarten en tabellen voor de bepaling van de plaats d. i. van lengte en breedte op zee), o. — boeken; — **boog** (werktuig, waarmede de stuurman de hoogte van zon en sterren meet), m. bogen, vero; — **boog** (vormleer: transporteur, cirkelboog in graden afgedeeld), m. — bogen; — **meter** (persoon of werktuig), m. — s; — **meting** (het bepalen van de lengte v. e. breedtegraad), v. — metingen; — **verdeling** (verdeling in graden op een instrument), v. — en.

Graaf (ambtenaar, rechter; thans adellijke titel), m. graven: een gouw-, grens- of mark-, vrij-, pluim-; de — van Rechteren-Limpurg te Almelo.

Graafschap (gebied van een graaf), o. — schappen: het — Holland, het — Vlaanderen.

Graafschap (nl. Zutphen), v.: hij woont in de —, d. i. in den achterhoek van Gelderland.

Graafwesp (wesp, die haar nest in den grond maakt), v. — wespen.

Graag (hongerig, begeerig), bn. grager, (het) graagst: een grage maag, een grage visch, grage lijsters; iemand — naar iets maken, hij is koop-, leer-, weet-; — **heid** (eetlust, sterke begeerte), v. gmv.; — **te**, v. gmv.

Graag (bij voorkeur), bw. liever, het liefst: zij studeert —, wandelt liever, reist het liefst.

Graafen (met de handen beroeren, grabbelen), ik heb — graaid: met de handen in het zand —; in een mand met kersen of ander fruit —; zij kan wel voor honderd gulden — in één slag; zie Grissen. Weggraaien.

Graal (kostbare, diepe schaal of schotel, waarvan Jezus zich bij het laatste Avondmaal zou bediend hebben), m., vroeger ook o.; — **ridder** (ridder der Ronde tafel, die den graal zocht), m. — s; — **roman** (berymd verhaal van de avonturen eens graalridders), m. — romans; zie Arthur en Arthurromans.

Graan (koren: planten tot de familie der grassen behoorende), o. granen: rogge, tarwe, haver is —; het gouden —, kostbaar en goudgeel.

Graanakker (stuk bouwland, waarop graan groeit), m. — akkers; — **beurs** (korenbeurs), v. — beurzen; — **bouw** (het telen van graan), m. gmv.; — **gewas**, o. — gewassen; — **koop** (graanhandelaar), m. — s; — **oogst** (koren-oogst), m. — en; — **pakhuis**, o. — pakhuisen; — **prijs**, m. — prijzen; — **productie**, v. gmv.; — **schuur**, v. — schuren; — **soort**, v. — en; — **zolder** (nl. tot berging van graan), m. — s.

Graantje (eig. korreltje, fig. borreltje), o.: Klaas heit een — gepikt, (C. O.)

Graasde, bn.: — boter, grasboter.

Graat (vischbeen), v. graten: een snoek zit vol graten; mager zijn als een —, broodmager; zegsw. rood of niet zuiver op de — zijn, als een visch, die niet frisch meer is, fig. niet eerlijk, niet betrouwbaar; van de — vallen, sterk vermageren, ook in zwijm vallen; geen graten in iets vinden, d. i. ergens geen zwaarigheid in zien; met een — in de keel commanderen, d. i. met schorre stem; — **achtig** (veel graten hebbende), bn.; — **vormig**, bn.

Grabbel (stam van grabbelen), v. gmv.: iets in de — gooien; zijn geld te — gooien, eig. weggooien, wegsnijmen om het te laten opgrabbelen, fig. verkwistend leven.

Grabbelen (verwant met grijpen: in't wild grijpen naar iets, zoekend tasten), ik heb — grabbeld; — **aar**, m.; — **s**, — **ing**, v. gmv.

Gra'celijk (bevallig, met zwier), bw.; — er, — st.

Gracht (gegraven water), v. -en; -**water** (water uit een gracht), o. gmv.
Gracie, v.; zie het betere *Gratis*.
Gracicus (minzaam, liefelijk, bevallig), bn. en bw.; -zer, -t.
Grada'tie (stijlfiguur; klimming, het traspgevijs opklimmen), v. gmv.; zie *Climax*.
Gradeeren (den vereischten graad van sterkte geven, b.v. zouthoudend water door verdamping doen stijgen in zoutgehalte); -ing, v. -en; -**machine**, v. -s; -**werk** (al de toestellen bij de zoubereiding), o. -werken.
Gradeeren (verbeteren van het gehalte van een metaal; veredelen van goud in kleur, gewicht, duurzaamheid); -ing, v. -en.
Gradiënt (barometerverschil in m.M. tuschen twee plaatsen, welke 1° of 20 uur van elkaar verwijderd zijn), v. -en.
Grada'le (R.-K. tot in de 9de eeuw de verzameling aller liturgische gezangen der Mis of van het *brevier*), v.
Gradueel (den graad betreffende, in graad), bn. en bw.: het verschil is -, niet essentieel.
Gradeeren (in graden afdeelen; een academischen graad verleenen).
Græcis'me (Grieksch getinte uitdr.), o. -n.
Græcoomaan (dweepend vereerder van de Grieksche beschaving), m. -manen; -**manie**, v. gmv.; zie b.v. *Gallomanie*.
Græcus (kenner, beoefenaar van 't Grieksch), m. en v. -sen.
Graf (stam van graven: groeve, grafkuil), o. graven; zegsw. ten grave dalen, sterven; met den ééne voet in 't - staan, stokoud zijn; aan den rand van 't -, bijna dood; de orde van het Heilige -; zie ook: Zandgraf, Keldergraf, Grafkelder.
Graf'bloem (bloem op of bij een graf), v. -bloemen; zie *Affodil*.
Graf'lijk, **graaf'lijk**, bn.: oud en - bloed, het - gezag d. i. aan een graaf toekomend; de -e macht, Aernouts -e burcht, de -e kroon, de -e zetel, het - tijdperk onzer historie n.l. dat der graven; -heid (grafelijke macht, graafschap, een graaf), v. gmv.
Graf'gesteente (-zerk, -teeken), o. -n.
Graf'heuvel (heuvel of hoogte van zand op een graf), m. -heuvels; -**kelder** (kelder als begraafplaats n.l. tot bijzetting v. doodkisten), m. -kelders; -**kull** (groeve), m. -kullen.
Graf'maker, m. -s; zie *Aastor*.
Graf'monument (prachtig grafteeken), o. -en; -**rede** (rede, bij 't begraven uitgesproken), v. -redenen; -**schenner** (iem., die graven vernielt), m. -s; -**schrift** (opschrift op een grafsteen), o. -en; -**steen** (zerk als dek op een graf, -gesteente), m. -steenen; -**stem** (holle stem), v. gmv.
Graft (gegraven water om een vesting), v. vero., zie *Gracht*.
Graf'teeken (gedenksteen, tombe), o. -s; -**terp** (kleine aardheuvel), v. -en; -**tombe** (steenen grafmonument), v. -s of -n; -**urne**, -**urn** (aarden potje in vaasvorm, met lijkasch uit oude tijden), v. -urnen; -**vaas** (-urne), v. -vazen; -**zang** (lijkzang), m. -en; -**zerk** (liggende steen op een graf), v. -en; -**zuil** (grafteeken in den vorm van een zuil), v. -zuilen.
Graag (den. van graag), het heeft gegraagd: wat graag toch die buitenlucht d. i. maakt graag; fig. - naar iets, d. i. belust zijn op; - op iets, d. i. vlassen.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Gram (verwant met *grim* en *grommen*: verwoed, boos, toornig), bn.: de koning werd -, een -me leeuw, hij was - te moede, met wrevelen zin; in -men moede, in toorn; met -me blikken, -me woorden; -mer, -st; -heid (verbittering, boosheid), v. gmv.
Gram (een duizendste van een K.G.), o. -men; gewichtseenheid in ons metriek stelsel.
Gramcalorie, v. -ën: een - is een duizendste calorie warmte, noodig n.l. om één gram water 1° Celsius in warmte te doen stijgen.
Gramine'ën (grasachtige planten), v. mv.
Grammatica (spraakkunst), v. -'s.
Grammaticaal (spraakkunstig), bn. en bw.
Grammaticus (spraakkunstkenner), m. -ci.
Gramma'tisch, bn.: een - onderwerp, een - gezegde d. i. naar den vorm; een -e verbinding b.v. met de vgw. dat, of; bw.: hij schrijft - juist, spraakkunstig.
Grammoedig (toornig, vertoornd, boos), bn. en bw.: een -e blik; zij sloeg hem het geldstukje - uit de hand. (V. Lov.); -heid, v.
Gram(m)ophoon (klankweergevend instrument, zing- en spreektoestel, instrument tot het weergeven van zang- en harmoniestukken, voordrachten, enz.), v. -onen. (ph = f).
Gram'schap (toorn, wrevel), v. gmv.
Gramsto'rig (driftig, stuursch), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
Granaat (sier- of kasplant met scharlaken-roode foksia-vormige bloemen), m., (-appelvrucht), v. granaten; -**appel**, m. -s; -**boom** (in 't Z. van Europa, met fraaie hoogroode bloemen en een appelvormige vrucht vol roode pitten), m. -boomen. (g = g).
Granaat (fijnrood edelgesteente), m. granaten; (stofnaam), o.: de oostersche - is donkerrood, de Boheemsche is wijnrood; een armband van -; -**steen**, m. -steenen.
Granaat (projectiel: met kruut gevulde holle kogel), v. granaten; -**kanon** (kanon, waarmee men bommen schiet), o. -nen; -**kartels** (met kogels gevulde blikken bus), v. -en; -**vuur** (het schieten met granaten), o. gmv.
Grand'e (rijksgroute, voornaam Spaansch edelman), m. -s; evenals de Pairs in Fr. genoten de -s in Spanje al de voorrechten van den hoogsten adel; zie *Pair*.
Grandez'za (de waardigheid of deftigheid van een Spaanschen grande; fig. hooghartigheid, adeltrots), v. gmv.; lees: graan-detz'-za.
Grandioos (grootsch, prachtig, heerlijk, verheven, majestueus), bn. en bw.: het schouwspel was -; Fr. *grandiose*.
Grand-seigneur (Fr. hoogadelijk heer), m.; zegsw. hij leeft als een -, den - uithangen.
Granen (vrucht zellen, korrels krijgen), het heeft -graand: de tarwe begint te -; fig. uitbotten, ontkiemen, ontspruiten.
Graniet (korrelig kerngesteente), o.: een rots van -; fig. iets, dat zeer hard is; -**blok**, o. en m. -blokken; -en (van graniet), bn.: -en kopjes, - bordjes, een -en schoorsteen; -**rots**, v. -en; -**steen** (voorwerp), m. en v. -steenen; (stofnaam), o. gmv.
Gran'je (wettig toekomend deel, portie), v. gmv.: zijn - of grand halen, zoeken; bij uitbr. de - krijgen, aan iemand de - geven, al wat het hart begeert, zijn volle bekomst.
Granula'tie (geneesk. het zich vertoonen van korreltjes in jong weefsel van wonden, in zieke oogen, enz.), v. gmv.; **granuleus** (korrelig, met korrels), bn.: -ze oogontsteking.

18

Grap (aardigheid, geestigheid, kwinkslag, klucht), v. grappen; -**penmaker** (guit, schalk), m. -s; -**pig** (vroolijk, kluchtig, lachwekkend), bn., -er, -st; -**pigheid**, v. gmv.

Graphica, graphiek (schrijf- of teekenkuust), v. gmv. (ph = f).

Graphiet (potlooderts, zwart teekenkrijt), o.

Graphisch (van een Grieksch w.w. schrijven), bn.: -e kunsten, die met de schrijfkunst in verband staan; de -methode, de manier, om de gegevens of getallen in lijnen voor te stellen op een geruit en genummerd grondvlak: een -e voorstelling. (ph = f).

Grapholoog (iem., die de graphologie beoefent, schriftkundige), m. -logen; -**logie** (de kunst, om uit iemands schrift zijn karakter te bepalen), v. (ph = f).

Graphometer (hoogte-, hoekmeter), m. -s.

Gras (gehalmd gewas onzer weiden), o. (soorten): grassen; er zijn vele soorten van gras, als: rjst-, zijde-, struis-, riet-, haver-, voeder-, Spaansch -; zegsw. in het - bijten, sneuvelen; er schuilt een adder in 't -, er is gevaar onder schoonen schijn, zie Adder; iemand het - voor de voeten wegmaaien, juist zeggen, wat een ander ook wilde zeggen; er geen - over laten groeien, de behandeling eener zaak niet uitstellen; te hooi en te -, zoo nu en dan, onzeregeld, zie Hooi.

Grasanjelier (gepluimde anjelier, de kleinste soort van anjelier), v. -anjellieren.

Grasband (rand van zoden), m. -banden; -**boter** (graasde boter, lente- of weideboter, geen stalboter), v. gmv.; -**bulk** (haas der weidevelen, geen duin- of heihaas), m. -en.

Grasduinen (grasrijke duinen, heuvels met gras begroeid: gezochte weideplaats), v. mv.: zich in - gaan verlustigen, te gast gaan, fig. ook op eens anders goed; in -grazen, volop genieten; in - zijn, hebben, wat het hart begeert; in - gaan, zich gaan vermeien, het hart in genietingen ophalen, volop genieten.

Grasduinen (gaan weiden, fig. zich vermeien), ik heb -grasduind: fig. in de werken der ouden, daar hebben onze dichters al rijkelijk in gegrasduind, naar hartelust toegetast.

Gras'tend, bn.: runderen zijn -e dieren.

Gras'tetting (verwant met eten, omdat het mag afgegeten, niet afgemaaid moet worden: recht van beweiding van 't gras langs openbare wegen, dijken, enz.), v.: verpachting der -.

Grasgroen (groen als gras), bn.: een -e kleur, japon, sluitjas; een - landschap, (C.O.); fig. een -e hùtenant, nieuwbakken.

Grasgrond (grond, met gras begroeid), m. -gronden; -**halm** (stengel d. grasplant), m. -halmen; -**haring** (een, die dicht bij de kust vóór den tijd is gevangen), m. -haringen; (stofnaam), v. gmv.; -**hupper** (kleine sprinkhaan onzer weiden), m. -hoppers; -**kaas** (een kaas van melk, afkomstig van vee, dat in de wei is), v. -kazen; -**kalf** (kalf, dat oud genoeg is om in de wei te loopen), o. -kalven, -kalvers; -**land** (weide- of hooiland), o. -en; -**linnen** (weefsel uit de vezels van het zoogenaamde Chineesche gras), o. gmv.; -**look** (bieslook, snijlook), o.

Grasmaalen (gras met de zets afsnijden), o. gmv.: het - is een zwaar werk; ook, onbep. wijs: wij gaan uit -; -**maaler** (persoon, die het gras maait), m. -s; inz. bovenlander of Westfaling, die in den hooitijd in Holland kwam maaien; zie Mof, Hannekemaaler.

Grasmaand (maand, waarin het gras ontspruit, April), v. gmv.; -**musch** (koeuwachter, zwartkop, tuinfluiter), v. -mussen; -**oogst** (hooioogst), m. gmv.; -**perk** (met gras begroeid perk), o. -en; -**pieper** (veldleeuwerik), m. -piepers; -**plein** (groot grasveld), o. -pleinen; -**preek** (gesch. hagepreek (1566): prediking in het open veld), v. -preeken; -**rol** (rol, om het gras effen en glad te maken), v. -rollen; -**scheut** (jonge grasspriet), m. -en; -**spriet** (grasstengel), m. -en; -**tapeet** (dicht, graskleed der velden), o. tapeten; -**veld** (-land, -grond), o. -velden.

Grasveilig, bn.: dit is -, dit moet voor schulden verkocht worden. gew.

Grasverkoop, v. -en; -**vilt** (groen grasdek, de graskorst op dijken), v. gmv.; -**vlakke** (uitgestrekt vlak land met gras begroeid), v. -vlakten; -**weduwe** (onbestorven weduwe: gehuwde vrouw, wier man voor een langen tijd afwezig is), v. -weduwen.

Graszaad (ook hooizaad), o. gmv.; -**zode** (vierkante lap afgestoken grasgrond), v. -n.

Gratie (bevalligheid, gracie), v. gmv.: zij draagt haar falie met -, (C.O.); lees: graat'sie.

Gratias (Lat. dank, heb dank), v. -sen: Weet je wat een - is, Klaar? Het is een bedankje voor den prijs, (C. O.). (t = ts).

Gratie (genade), v. gmv.: de Koningin heeft het recht van -, kwijtschelding, of mindering, of verandering van straf; zegsw. hij is uit de - geraakt, gunst; hij is er bij - doorgekomen; het jaar van -, eerste jaar na het overlijden van een predikant; lees: graat'sie.

Gratiën (myth. de drie Bevalligheden, gezeltinnen van Venus: Euphrosine, Thalia en Aglaia), v. mv.; lees: graat'sie-'n.

Gratieus (innemend, bevallig), bn. en bw., -zer, -t: een -ze houding; -buigen.

Gratificatie (vergoeding, toelage in geld, boven het vastgestelde loon of boven de wedde), v. -tiën, -ties; lees: -kaat'sie.

Gratig (vol graten), bn.: elft is een -e visch.

Gratis (om niet, kosteloos), bw.: een - advertentieblad, een - voorstelling, -onderwijs.

Grauw (snauw, hard woord), m. -an: iem. een - geven, ik kreeg een - voor antwoord.

Grauw (het gepeupel, en wel het in grauw gekleede volk: het gemeene volk), o.: het - kwam op de been, janhagel, plebs.

Grauw (grijs, aschkleurig), bn., -er, -st; -**heid** (het grauw-zijn), v. gmv.; -**igheid**, v. gmv.

Grauwachtig (naar grauw zweemende, grijsachtig), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Grauwbruin (vaalbruin), bn.: een -paard.

Grauwen (grommen, snauwen), ik heb -grauwd: zij doen niets dan schimpen en -.

Grauwgeel (grijsgeel), bn.: -gele steenen.

Grauw'schildering (schildering in verschillende tinten van dezelfde kleur), v. -en.

Grauw'tje (ezel), o. grauw'tjes.

Grauw'vuur (mijnas-ontploffing), o. gmv.

Gravamen (bezwaar, zwarigheid), o. gravamina.

Graveel (nierwee, niersteen), o. gmv.

Graveel'ig (aan graveel lijdende), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Graveeren (verwant met graven: met de graveernaald letters, figuren in hout, steen of metaal griffen): een muntstempel -, op hout -, in koper -, insnijden met een graveernaald; -**der** (kunstenaar-graveur), m.

- s; -sel (gegraveerde figuur), o. -s of -en.
- Graveerijzer** (-naald, insnijmes), o. -s; -
-kunst (zegel- of stempelsnijderskunst), v.
gmv.; -mes (mes van den houtgraveur), o.
-messen; -naald (fijn graveerstaal), v. -en;
-staal (graveerijzer), o. gmv.; -stift
(graveernaald, graveerijzer), v. -stiften.
- Graven** (delven, spitten, den grond omzet-
ten), ik groef, heb -graven: een kuil -, een
graf -, een put -, naar iets -, de fonda-
menten -; -er (delver), m. -s; -erij' (het
vergraven van veen), v. -en; -ing, v. -en.
- 's-Gravenhage** (eig. hage, tuin des graven:
hoofdplaats van Z.-H. en residentie), o.: het
vorstelijk -; ook: **Den Haag**.
- Gravenhoed** (zinnebeeld der grafelijke
waardigheid), m.; -huis (stamhuis, geslacht),
o. -huizen; -kroon (hoofdtooiel, ook adel-
lijk insigne van een graaf), v. -kronen.
- Graveur** (plaatsnijder, stempelsnijder), m. -s.
- Gravin** (regeerende vorstin met den rang van
graaf), v. -nen: de jongs - Ada, - Jacoba;
ook: echtgenoot of weduwe v. e. graaf; thans
bloot een titel: door haar huwelijk is zij -.
- Gravinrentool** (feestgewaad e. gravin), m.
- Gravita'tie** (zwaartekracht, algemeene aan-
trekkingskracht), v. gmv. (tie = tsie).
- Graviteit** (fig. ernst, deftigheid), v. gmv.
- Gravure** (staal-, koper- of houtsniewerk),
v. -s, soms ook gravuren: een - in zwarten
inkt, afdruk van zulk een gegraveerde plaat.
- Graven** (gras afeten, weiden), de koe graasde,
heeft -gras: het vee laten -; vroeger ook:
iem. stoeiend onder gemaaid gras bedelven;
fig. in de volkst. iem. te grazen nemen, hem
er in laten loopen, voor den gek houden.
- Grasig** (grasrijk), bn.: het - vlak, beperkt
van 't IJselbed, (Staring); een - land, ern -e
weide; bij uitbr. -e boter, zie Graasde boter
of Grasboter, lente- of weideboter.
- Grazio'so** (muz. bevallig, innemend, zacht,
liefelijk), bw.: lees: graatsioo'zoo.
- Greb, grebbe** (greppel, smalle sloot tusschen
twee akkers), v. grebben; aardr.: riviertje
op de grens van Utrecht en Gelderland nabij
Rhenen; **greb'belinie** (mil. voorpostenstel-
ling tusschen Spakenburg en De Greb), v.
gmv.; zie ook: Grep, Greppel.
- Grecque (à la)**, (Fr. op zijn Grieksch), bw.
- Greel** (gareel of trekkoord), o. greelen.
- Green** (naaldboom in Scandinavië, ook zilvers-
spar of witte den), m. grenen; -boom, m.
-boomen; -hout, o., zie Grenenhout.
- Greenback** (eig. groen-rug: N. Amerik.
papieren dollar), m. -s; lees: grien'-b'k.
- Grep** (het grijpen, manier van grijpen), m.
gremen: een - doen in een mandvol, een - uit
de geschiedenis: de handgrepen van 't geweer.
- Grep** (handvol), v. gremen: ergens een goede
- uitnemen.
- Grep** (handvat, gevest), v. gremen: de -
van een schaaaf; een zwaard met een fraaie -,
de - van een geweer, van een pistool.
- Grep** (mestwerk), v. gremen; zie Riek.
- Gregoriaansch**, bn.: in de R.-K. kerken
zingt men volgens pauselijk voorschrift -e
zangen; als z.n.o.: het koraalgezang, dat reeds
onder paus Gregorius I of den Grooten,
590-604, werd ingevoerd.
- Gregoriaan'sche kalender**, m.: de -e tijd-
rekening, in 1582 door paus Gregorius XIII
ingevoerd; het -e jaar: 365 dagen, 5 uur,
48 min., 45 sec.: daar het jaar in 1582 al 10
dagen ten achter was, bepaalde hij, dat de 5
Oct. 1582 als de 15e zou geteld worden; deze
tijdrekening: *Nieuwe Stijl*, is bij alle christen-
volken in gebruik, uitgenomen bij de Russen
en de Grieken, die thans 15 dagen bij ons
ten achter zijn; zie Juliaansch en Stijl.
- Gregoriusorde** (pau. orde, ingesteld door
Gregorius XVI in 1831), v.: de - bevat twee
categorieën, de civiele en de militaire, ieder
in vier rangen.
- Gregoriusvereniging** (R.-K. vereniging
tot bevordering der kerkelijke muziek), v. gmv.
- Greid** (grasland), v. -en: een - omploegen,
weiland; -boer (veeboer), m. -boeren;
-grond (grasland), m. -gronden; -land
(weiland), o. gew.
- Grein** (graankorrel, zaadje, pit), o. -en:
greintje bij -tje maakt allens een grooten
hoop; bij uitbr. een -tje zout, bestje.
- Grein** (eig. korrel: medic. gewicht, $\frac{1}{20}$ scrupel
of 0,065 gram), o. -en; -tje (zeer kleine hoe-
veelheid), o.: fig. geen -tje verstand, ziertje.
- Grein** (weefsel van kemels- of geitenhaar), o.
gmv.: wollen -, zie Kamelot.
- Greuceeren, greinen** (een oppervlakte
oneffen maken), ik heb -greiseerd: een
lithographischen steen -, nerven, kartelen.
- Grenen** (van grein of angorawol), bn.: een
- vrouwenmantel.
- Grenig** (korrelig, ruw), bn.: - teekenpapier.
- Greling** (scheepst. een touw, dunner dan
een kabel), m. grelingen.
- Gremel** (vlekje der huid, spatje), m. -s.
- Grenadier**' (gesch. werper van handgranaat
of bom), m. -s. vero.
- Grenadier**' (keursoldaat der Ned. infanterie),
m. -s: de -s en jagers, keurkorps van het
Ned. leger, in garnizoen te 's-Gravenhage.
- Grenadine** (gaasachtig, zijden weefsel; ook
likeur, bereid uit de pitten van den granaat-
appel), v. gmv.
- Gren'del** (schuifbout tot afsluiting van
deuren en poorten), m. -s of -en: den -
op de deur doen; zegsw. hij zit achter slot
en -, in de gevangenis.
- Gren'delen** (met een gren'del toe- of afslui-
ten), ik heb gegren'deld: de deur -.
- Gren'neboom** (den, grove den), m. -boomen.
- Gren'en** (van grenen hout), bn.: een - kist.
- Gren'enhout** (hout van den gewonnen of
grogen den), o. gmv.: een ruwe kist van -,
d. i. rood dennenhout van geringe waarde.
- Grenier**' (scheepst. planken zolder op de
lating), o. gmv.: over den ballast worden
delen gelegd, het - genaamd, beplanking.
- Grens** (scheidingslijn, afpaling, akkerschei-
ding; einde, eindpaal), v. grenzen: een berg-
keten, een rivier, een zee is een natuurlijke -;
een staatkundige -; de Belgische, de Prui-
sische -; zegsw. hij werd over de -zen gezet,
uit het land verwijderd; fig. de -zen over-
schrijden, te ver gaan; geen -zen kennen, d. i.
alle maat te buiten gaan; de -zen zijner macht
overschrijden, zijn bevoegdheid te buiten gaan.
- Grens'bewaker** (grenswachter, grenskom-
mies), m. -bewakers; -bewoner (persoon,
die aan of op de grens van een land woont),
m. -bewoners; -dorp (dorp aan de gren-
zen), o. -dorpen; -gemeente (gemeente
d. i. stad of dorp aan de grens), v. -ge-
meenten; -kantoor (kantoor van in- en
uitgaande rechten op of aan de grens, dou-
anen-kantoor), o. -kantoren; -lijn (denk-

- beeldige lijn, loopende langs de grenspalen), v. -lijnen; -**lule** (al de grenslijnen als één geheel), v. -liniën.
- Grens'loos** (zonder grens, onbegrensd, onbepaald), bn. en bw.: de -looze oceaan; God mint ons - teeder; meer Grenzenloos.
- Grens'paal** (metalen of steenen paal, dienend om de landgrens aan te wijzen), m. -palen.
- Grens'regeling** (het bepalen in der minne v.d. grenslijn), v. -en; -**scheiding** (greppel, heining, sloot, rivier enz. als grenslijn), v. -en; -**steen** (scheidingsteeken tusschen twee akkers, enz.), m. -steenen; -**vesting** (vesting aan of op de grens), v. -en: Maastricht was tot 1794 een sterke -.
- Grenzen** (palen aan, sluiten aan), het grensde, het heeft -grensd; fig. nabijkomen: dat grenst aan krankzinnigheid.
- Grenzenloos** (onmetelijk groot), bn. en bw.: de -looze het, woestijn; fig. Gods -looze goedheid, een - vertrouwen, -looze wilkeur, er heerschte een -looze verwarring.
- Grep** (greppe, grup), v. greppen: tusschen de akkers loopt een - tot loozing van het regenwater, ook schei - geheeten; meer **Greb**.
- Greppel** (verkleinw. van grep; smal droog slootje, vore), v. greppels.
- Gretig** (begeerig, belust, graag), bn. en bw.: de Engelschen waren - naar buit; - toetasten, -er, -st; -**heid**, v. gm.v.; -**lijk**, bw.: de gieren kwamen -lijk op het aas af.
- Grève** (Fr. werkstaking), v. gm.v.; **grévist** (staker), m. en v. -en; zie Strike. w. g.
- Gri'bus** (ellendige woning, vuile achterbuurt), v. -sen; ook: **Gribes**: de - te Breda.
- Grief, grie've** (kommer, leed), v. grieven: dat is hem een dagelijksche -; ook, krenking, belediging: een -, zijn geslacht aangedaan. verder: **bezuur**: wezenlijke en vermeende grieven; ook: **bekommering**, **ergernis**: een -, die als kanker aan haar gemoed knaagde.
- Griek** (bewoner van, persoon uit Griekenland), m. -en, fig. een oude - d. i. een afgeleefd man, een oude suffer; ook: zonderling.
- Grieksch** (van de Grieken), bn.: de -e taal, de -e bouwstijl, de -e treurspelen; als zn. (Grieksche taal), o. gm.v.
- Griek'sche kerk** (de Russische kerk, enz., die in haar liturgie de Grieksche taal bezigt), v. gm.v.
- Grieksch' kruis** (kruis, waarvan de vier armen even lang zijn), o. -en.
- Grieksch' vuur** (een uit vele bestanddeelen vervaardigde stof, in Griekenland, in 668 na Christus, uitgevonden, welke open onder water brandt), o. gm.v.: het vervaardigen van het - bleef lang een geheim voor de Saracenen.
- Griël** (moerasvogel, steltlooper), v. -en: de - komt in onze streken zelden voor.
- Griël**, m. en v. gm.v.: in de(n) - gooien, uitstrooien om te laten oprabbelen.
- Grië'len** (verwant met **grabbelen**), ik heb gegriëld: iets -, oprabbelen, om iets -, grabbelen.
- Grië'melen**; ook **Grimmelen**.
- Griend** (plaats, waar wilgetwijgen gekweekt worden), v. -en: om de vier jaar wordt het griendhout gehakt; men vindt veel -en tusschen Dordt en Gorcum; -**baas** (eigenaar of huurder), m. -bazen; -**gewas**, o. gm.v.; -**hout**, o. gm.v.; -**kade** (zomerdijk rondom een griend), v. -kaden; -**land**, o. -en; -**waard** (rijswaard), v. -waarden.
- Grie'nen**; ook **Grij'nen**.
- Griep** (verkoudheid met keelontsteking), v. gm.v.; zie Influenza.
- Gries** (gruis, gebroken graan, vooral gemalen spelt), o. gm.v.
- Gries'meel** (gebrijzeld graan, gruismeel), o. gm.v.: een padding van - d. i. uit grof meel van tarwe of spelt.
- Griet** (verkorting van Margriet), v.: zij is een booze -, kwade, lastige vrouw.
- Griet** (appel), v. -en: de Zeeuwsche -.
- Griet** (zekere vogel), m. -en: de koekeek en de -, die leggen vóór half Juni niet; zie Grutto.
- Griet** (bijna ruitvormige platvisch, op een tarbot lijkende, bruin en geel van kleur), v. -en: de - heeft haar verblijf in den Atlantischen Oceaan, de Noordzee, enz.
- Grietenij'** (Friesland, vereeniging van dorpen), v. -en: tot 1795 was Friesland verdeeld in elf steden en dertig -en; -**bestuur**, o. -besturen; -**huis** (raadhuys, rechthuis), o. -huizen; -**raad** (besturend lichaam), m. -raden; zie Elf-en-dertigst.
- Griet'man** (bestuurder, tot 1795, eener grietenij in Friesland), m. -mannen.
- Grie'ven** (verdriet doen, beledigen, diep of pijnlijk treffen, krenken), ik heb -griefd: iemand diep -, het grieft mij in de ziel, innig leed-doen; -**ing**, v. gm.v.
- Grie'vend** (kwetsend, krenkend), bn. en bw. een -e teleurstelling, een - leed, -e taal iemand - beledigen; -er, -st.
- Grie'zel** (rilling van afkeer), m. gm.v.: er ging mij op het zien van die spin een - door de leden.
- Grie'zel** (verkl. van gries, gruis: weinigje, ziertje), v. -s: geen -, geen ziertje, z. ald.
- Grie'zelen** (bijvorm van **grijzelen**: huiveren, rillen), ik heb gegriezeld; ook: **Grijzelen**.
- Grie'zelig** (huiveringwekkend, tzig), bn.: de acrobaat deed -e toeren, akelige; een -e wonde, afkeerwekkende; een - vondst; bw.: 't is - koud, zóó dat men huivert; -er, -st.
- Grie'zeltje** (een ziertje, een weinigje), o. -s.
- Grif** (vaardig, vlug, vlot, spoedig gered), bn. en bw.: hij is - met de pen, zij is - in alle dingen, handig; hij antwoordde -, vlot; alles ging - van de hand, willig; iets - toegeven, - betalen; -fer, -st; -**heid**, v. gm.v.
- Grif'fel** (leipen, leien schrijfstift), v. -s: zijn - aanslijpen, een met goudpapier beplakte -, -**doos**, v. -doozen; -**koker**, m. -s.
- Grif'fel** (entlot, entrijs, scheutje), v. -s.
- Grif'felen** (met een stift inkrassen, ingra-veeren), ik heb -griffeld: in marmen -, in metaal -; fig. in het geheugen -, prenten.
- Grif'felen** (een entlot of rijsje plaatsen, enten), ik heb gegriffeld: de lente is de tijd om te -, een wild appelboomje -.
- Grif'fen** (teekens, letters met een stift ergens in krassen), ik heb gegrift: in koper -, enz., zie Griffelen.
- Grif'fen** (boomen enten), ik heb gegrift; ook: **Griffelen**.
- Grif'fle** (Fr. greffe, schrijfsplaats: secretarie eener rechtbank, secretarie der beide Kamers), v. -fiën, -fiës; zegsw. ter - deponeren, eig. ter inzage leggen, fig. op de lange baan schuiven, uitstellen, aldoor verschuiven.
- Griffier'** (secretaris van de Kamer, van een rechtbank, van een kantongerecht), m. -s; -**schap** (het ambt van griffier), o. gm.v.
- Griffioen'**, **griffoen'** (grijpvogel, de vogel

- grijp**; in de wapenkunde: de leeuw-arend, een fabelachtig dier, half arend, half leeuw), m. -en; fig. iem., die zeer hebzuchtig is.
- Grift** (griffel), v. -en; -enkoker, m. -s.
- Grift** (beekje, ook gegraven wetering), v. -en: de - tusschen Apeldoorn en Hattem, de Reensche -, de Zeister -.
- Grifwag** (prompt, met gemak, vlot), bw.
- Grijs** (knorrepot, pruttelaar), m. -en.
- Grijsen** (krijten, klagend schreien van kinderen), ik grijnde of green, heb gegrijnd, heb gegrepen; ook Grienen.
- Grijning** (knorrig, verdrietig), bn.: een - mensch, een - gezicht zetten. gew.
- Grijns** (onaangename vertrekking van 't gelaat), v. grijzen: bang zijn voor de - van den dood; de - van een aap, leelijke tronie.
- Grijns** (mom, tooneelmasker), v. grijzen: hij behoefte geen -, is leelijk genoeg; een - voor zijn gezicht hebben. vero.
- Grijnslach** (smadelijke of hatelijke lach), m. gmv.: er kwam geen grimlach, maar een - op zijn gelaat; -lachen (lachen met vertrokken mond, spottend of hatelijk lachen), ik -lachte, heb gegrijnslacht.
- Grijnszaad** (iem., die grijnst), m. -s.
- Grijnszen** (den. van grijns: de gelaatsspieren boosaardig vertrekken), ik heb gegrijnsd: een -de lach, iem. of iets trgen-; -ing, v. -en.
- Grijp** (grijpvogel, fabelachtig dier), m. -en; zie Griffioen: de vogel-, in 't algemeen gier, roofvogel; fig. vrek.
- Grijpen** (de hand uitstrekken om iets te snappen of te pakken, te vatten, te vangen), ik greep, heb gegrepen: naar iets -; dat ligt voor het -, is in overvloed voor de hand; fig. uit de lucht -, verzinnen, b.v. van krantenieuws; zegsw. naar de wapens -, naar het zwaard - zich gaan verweren of verdedigen; naar de pen -, zich tot schriftelijk verweer zetten; het vuur grijpt om zich heen, grijpt als een veelarmig monster.
- Grijpstaart** (rolstaart, apestaart), m. -staarten: sommige apen hebben een -, om er een tak mee te omvatten als steun.
- Grijpvogel** (fabelachtig dier, griffioen; ook: vogel grijp, lammergier), m. -vogels.
- Grijs** (lichtgrauw, donkerwit), bn.: wat zijt ge - geworden! een -ze jas, de -ze nevel, bij uitbr. de -ze Rijn. (Bild.) d. i. aloud; het -ze verleden, in den -zen ouderdom d. i. hoogen; -zer, -t; -heid (het grijs-zijn), v. gmv.; fig. hooze jaren, ouderdom.
- Grijs** (grijze kleur), o. gmv.: hij kleedt zich liefst in het -.
- Grijsaard** (eig. grijscharige: oud man), m. -s: de - en de jong-ling: een jeugdig -, iem., die grijs is vóór zijn tijd.
- Grijsachtig** (zweemende naar het grijs, een weinig grijs), bn.: een man met -e haren.
- Grijsbaard** (oud-krijger, veteraan), m. -en.
- Grijsblauw** (van een naar het grijs trekkende blauwe kleur, vaalblauw), bn.: de -e meren, het groen werd -; -geel (dofgeel), bn.
- Grijsbruin** (grijsachtig bruin of vaalbruin), bn.: een -e japon, een -e steen; -grauw (vaalgrauw), bn.: -e onweerswolken; -groen (dofgroen), bn.: een - blad, een - oog; -harig (grijze haren hebbende), bn.: een paar -e mannen; -kop (scheldnaam voor e. grijsaard), m. -koppen; -wit (vaalwit), bn.
- Grijsekom** (aardrook, duivenkervel), v. gmv.
- Grijzelen** (een huivering gevoelen, rillen van kou of vrees), ik heb -grijzeld; -ing, v. -en; zie Griezelen.
- Grijzen** (grijs worden), ik grijsde, ben -grijsd: reeds grijs ik hier en daar, (Tollens).
- Grijzig** (grijsachtig), bn.: een -e lucht, -e oog; -heid (grijze tint), v. gmv.
- Griksa's** (mensen, die een blanken vader en een Hottentotsche moeder hebben), m. en v. mv.; ook wel Griqua's of Griksa's.
- Gril** (inval, kuur, nuk, sterk wisselende stemming, wonderlijke inbeelding), v. grillen: stel u die -len uit het hoofd; naariemands -len moeten handelen, luimen; zegsw. malte lui hebben malte -len! kuren.
- Gril** (rilling, huivering), m. gmv.: bij die gedachte gaat mij een - over het lijf, (Jonathan).
- Grilla'ge** (Fr. traliewerk, hekwerk), v. -s.
- Grillen** (rillen, huiveren), ik heb -grild: de kou doet mij -; van iets -, rillen door afkeer, schrik; voor iets -.
- Gril'lig** (wispelturig, veranderlijk, vol kuren, speelsch, zonderling), bn.: April is een -e maand, het - noodlot; bij uitbr. een -e inval; bw.: het beekje, dat zich - slingert, op phantastische wijze; -er, -st; -heid (maligheid, nukkigheid), v. -heden.
- Gril'ling** (rilling, huivering, siddering), v. -en: een - van koude, van koorts, van schrik; het hoofd met een - afwenden.
- Grim** (toorn, woede), v. gmv.: de vriendschap was in - verkeer, (Staring), bramschap.
- Grim** (verbolgen, onvriendelijk), bn.: de -me Noordzeebaren, -me vlagen.
- Grimas'** (Fr. grijs, leelijk gezicht), v. -sen: -sen maken, zonderlinge gebaren; wat voor -sen zijn dat nu? kuren, kunsten, fratsen; -seumaker (grappenmaker), m. -makers.
- Grimbek** (grompot, zuurwul), m. -bekken.
- Grimbekken** (de tanden laten zien, schamper grijzen), ik heb -grimbeekt.
- Grimme** (toon. de gelaatsschildering en verdere middelen tot het uitbeelden van eenig gelaat of eenig type op het tooneel), v. -s of -n.
- Grimmeeren, zich:** zich -, z. het gelaat beschilderen, voor eenige tooneelrol.
- Grimlach** (bittere of boosaardige lach), m. gmv.: met een spottenden -, -je, o. -s.
- Grimlachen** (valsch of kwaadaardig lachen), ik grimlachte, heb -grimlacht: in de vuist -.
- Grimmelen** (krielen, wemelen), het heeft -grimmeld: de mieren -; ook: **Grimmelen**.
- Grimmelen** (kriebelig, ongedurig zijn), ik heb -grimmeld: de maag grimmelt mij van honger.
- Grimmen** (den. van grim: grimmig zijn, boos kijken), het heeft -grimd: in 't Noorden grimt de beer; fig. de honger grimt hun legen, dreigt grimmig.
- Grimmig** (boos, tot toorn geneigd, wrevelig), bn.: de man is - van spijt, hij is - van karakter; bij uitbr. de -e winter; het - Noorden, (Tollens); bw.: - roepen, iemand - aanzien; - vchten; -er, -st; -heid, v.
- Grimpot** (pruttelaar, kniezer), m. -potten.
- Grind** (kiezel, steengruis, geklopte keisteen), o. gmv.: een weg met - bedekken, zie Begrinden; -bank (b.v. in een rivier, in een Limb. heuvel), v. -en; -depot (beraapten van grind), o. -s; -gronden (b.v. gedeelten van heidevelden; m. mv.: -horde (zeef om grind te ziften), v. -n; -weg (gwalste kiezelweg), m. -wegen; ook Grint.
- Grinniken** (van genoeg met zeker keel-

- geluid lachen), ik heb -grinnikt; -erd, m. -s.
- Grint** (verscherping van *grind*), o. en soms v.
- Gri'ssen** (*kapen, gappen, behendig iets weg-grijpen*), ik griste, heb -grist; -ser, m. -s.
- Gri'sselen** (*rillen van schrik of kouw*), ik heb -gritseld.
- Gro'bak** (O.-I. *Javaansche kar*), m. -s.
- Groblaan'** (Hoogd. *lomperd, vlegel*), m. -anen.
- Groef, groe've** (verwant met *graven*: *gropel, sloot, diepte, grafkuil*), v. groeven: *de predikant sprak bij de geopende -; te - brengen, begraven.*
- Groef** (*gleuf*), v. groeven; zie *Canneluren*.
- Groef** (*het groeien of wassen*), m. gmv.: *in den - zijn, nog groeien; dat jasje is op den - gemaakt, zit den knaap wat ruim; zijn vollen - bereikt hebben, wasdom.*
- Groef'en** (*wassen, groeter worden, opschieten*), hij is -groeid: *er zal een dichter uit hem -*, worden, ontstaan; zegsw. *in iets -*, zich verheugen over iets en dus naar 'lichaam groeien, b.v. door een anders leed, z. *Leed ver maak; iemand over het hoofd -*; *tegen het verdriet in -*, ondanks geestelijk of lichamenlijk leed toch dikker of gezetter worden; *moge het Gezelschap - en bloeien!* wensch; -ing, v.
- Groef'stuip** (*kleinkinderstuijpje*), v. -en.
- Groef'zaam** (*den groei bevorderend*), bn.: *'t is - weder, -zamer, -st; -held*, v. gmv.
- Groen** (*nieuweling onder de studenten*), m. -en; -tje, o. -s: *als -loopen, hij is nog altijd een -*; -loopen (*als nieuw student rondloopen*), o. gmv.; -tijd (*tijd van het noviciaat van jonge studenten*), m. gmv.
- Groen** (*groenkleurig*), bn.: *de -e hagedis, de -e boomkikvorsch, de -e specht; de appels zijn nog -*, onrijp; *de salade is nog -*; zegsw. *het werd hem - en geel voor de oogen*, een plotselinge duizeling, bedwelming overviel hem, -en *geel worden van nijd, kwijnen; een -e vrijer, piepjong maatje; een gras -e luitenant, piepjong, onlangs benoemd; zijn korentje - eten d. i. van de hand in den tand leven; in iets nog geheel - zijn d. i. zonder ervaring; aan iemands -e zijde zitten, aan zijn linkerzijde, bij het hart; de -e bruiloft d. i. die bij het huwelijk; -e Donderdag, ook Witte Donderdag; een -e Paschen, zie *Paschen*.*
- Groen** (*kleur, ontstaan door menging van blauw en geel, de groene kleur*), o. gmv.: *in het - gekleed zijn; in de wapenk. het sinopel; juffertje in 't -*, ranonkelachtige sierplant; *het vee huppelt in het -*, gras, weide; *Spaansch -*, koperoxyde, ook *groenspaan* geheeten.
- Groen** (O.-I. *onbekend met de zeden en gebruiken*), bn.: *hij zag er buitengewoon Euro-peesch en - uit*, (J. ten Brink); zie *Baar*.
- Groen'boer** (*boer, die groenten kweekt en langs de deuren verkoopt*), m. -boeren; ook: *Groen'tboer*.
- Groenen** (*groen worden*), het heeft en is -groend: *de weiden -*.
- Groen'grond** (*slibbezinksel langs beken, met gras begroeid*), m. -gronden.
- Groenla'nen** (*volgelingen van den staatsman Groen van Prinsterer, 1801-1876, destijds naam van de anti-revolutionairen*), m. mv.
- Groen'lig** (*groenachtig*), bn.; -held, v. gmv.
- Groen'land** (*grasland, weiland*), o. -en.
- Groen'landsvaarder** (*schip voor de walvischvangst in de N. IJzee*), m. -s.
- Groen'ling** (*vink, ook loofkikvorsch*), m. -en.
- Groen'loopen** (*als „groen” loopen, van studenten*), ik liep -, heb -geloopen.
- Groen'maken** (*met groene takken en loovers sieren*), ik maakte -, heb -gemaakt.
- Groen'markt** (*groentenmarkt*), v. -markten.
- Groen'sel** (*moeskruid*), o. gmv.; zie *Groente*.
- Groen'sel** (*groenvink*), m. -s; zie *Gruinsel*.
- Groen'sel** (*groene verf, verfaarde*), o. gmv.
- Groen'specht** (*klimvogel onzer bosschen met groene veeren en rood op den kop*), m. -en.
- Groen'te** (*collectief: plantaardig voedsel uit den moestuin*), v. -n; -bed (*tuinbed met groente*), o. -bedden; -soep, v. -soepen.
- Groen'tje** (*scheepsjongen, orimbaar*), o. -s; bij uitbreid.: *nieuw-student, onervarene*.
- Groen'vink** (*groenling*), m. -vinken: *een eenzame - zingt nog zijn lied; z. Groensel*.
- Groen'vlieg** (*Spaansche vlieg*), v. -vliegen: *de - is een insect, goudgroen of blauwgroen van kleur; als zelf bereid is zij blaartrekkend*.
- Groen'vrouw** (*koopvrouw in groente*), v. -en; -werker (*mandenmaker, die groen werk levert*), m. -s; -zand (*zand, met groenkwaarts gemengd*), o. gmv.
- Groep** (*keelziekte, in de spreekt. voor kroep*), v.
- Groep** (*een zeker aantal menschen of zaken bijeen*), v. -en: *e. photographische familie-, e. -eilanden; de - der Romaansche talen*.
- Groep'eeren** (*bijeenplaatsen, tot een groep verzamelen*); -der, m. -s; -ing, v. -en.
- Groep'en** (*in groepen plaatsen*), ik heb -groept.
- Groep'je** (*kleine groep*), o. -s: *een - maken*, photogram van een familiegroepje.
- Groeps'gewijze** (*bij of in een groep*), bw.
- Groet** (*groeting, beleefdheidsbetuiging, eerbe-wijs*), m. -en; ook: *Groete*, v. -n.
- Groeten** (*met een groet eer bewijzen*), ik groette, heb -gegroet; ook: *Goedendagzeggen*.
- Groet'enis** (*groete*), v. -sen: *doe de - aan je vader!* gew.
- Groet'enis** (*begroeting*), v.: *R.-K. de Engel-sche - d. i. die des Engels, nl. Wees groet, Maria*.
- Groe've** (*graf, kuil*), v. -n; ook: **Groef**.
- Groe'ven** (*een groef maken d. i. in hout met e. ploegschaaf*), ik groefde, heb -gegroefd.
- Groe'ze** (*verwant met gras: jeugdij groen; jong loof*), v. gmv.
- Groe'zellig** (*onfrisch, goor, smoezelig*), bn. en bw.: *wat -e handen! de -e muren eener hut, een - loopmeisje; dat linnen ziet er - uit; -er, -st; ook Groe'zel: -e geldstukken*.
- Groe'zig** (*onzindelijk, morsig, vaal, dof*), bn.: *een - duister, een -e kleur; -er, -st*.
- Grof** (*niet fijn, ruw, dik, hard*), bn., grover, grofst: *een grove kam, met dikke tanden; grove taalfouten, d. i. lomp, zwaar; zegsw. er met de grove bijl inhakken, veel geld opmaken, zie Bijl; iem. met - geschut aan-vallen, met hevige dreigementen, vloeken, enz.; grove nalatigheid, grove beleedigingen, erge, groote; bw.: - spelen, - spinnen; het gaat er -, te -, te kras, te Spaansch; in de gewone spreektaal: *gròuve*; in deftiger taal: *groove*; -held, v., z. ald.; -te, v., z. ald.*
- Grof'gespierd** (*met dikke spiervezels, met grove spieren*), bn.: *de -e buffel; -grein* (*een soort van grofzijden weefsel*), o. gmv.; (soorten), o. -greinen; -held (*het grof-zijn*), v.: *de - dezer draden, de - eener bewerking, de - van iemands taal; zie ook: Grovigheid; -held* (*grof gezegde, ruwe bejegening*),

v. -heden: dat is een -, iem. -heden zeggen;
-korrelig (uit groote korrels bestaende), bn.:
 -kruit, -zout; **-meel** (meel, dat grof is, dat
 ongebuild is, boerenmeel), o. gm.v.; **-smid**
 (smid, die grof ijzerwerk vervaardigt), m.
 -smeden; **-te** (dikte, zwaarte, grovigheid),
 v. gm.v.: de - van garens; **-tiend** (tiend van
 veldvruchten), o. -tienden; **-werk** (grof
 touwpluis, grof uitgerafelde touwvezels), o.
 gm.v.; **-werker** (raffinadeur in grovere
 suikersoorten), m. -werkers; **-wild** (groot
 wild, als evers, bokken, herten, reeën), o. gm.v.;
zand (zand, grof van korrel), o. gm.v.; **-zee**
 (hooge, zware deuning), v. -zeeën; **-zinnelij**
 (laag zinnelijk), bn.: de -e drinkebroer;
 -etaal, platte, onkiesche; **-zouten** (met grof
 zout ingezouten), bn.: -haring, -rundvlesch.
Grog (mengsel van rum, arak, cognac of
 jenever met heet water, suiker en een citroen-
 schijffe), m.; **-je** (grokje), o. -s; **-stem**
 (schorre stem), v. -stemmen; lees: grok.
Grol (vitkous, kniesoor, brompot), m. grollen.
Grol (haat, wrok, wrevel), v. gm.v.
Grol (verzinsel, tijdele klap), v. grollen.
Grollen (schreeuwen, lollen, grommen, knor-
 ren), het dier heeft gegrold: de wilde dieren
 -, varkens kunnen -; bij overdracht: uit-
 varen, opspelen, b.v. de man deed niets dan
 -; op iem. - over iets -, pruttelen, mopperen.
Grollenmaker (grappenmaker), m. -s.
Grol'lig (grappig, snaaksch), bn. en bw.: een
 -boek; -schrijven; -er, -st.
Grom (ingewand van slacht- en offerdieren,
 van visch, enz; vuiligheid), o. gm.v.
Gromatiek (mil. veldlegerkunst: kunst, om
 een kamp op te slaan en te bevestigen), v.
Grom'baard (oudgediende, veteraan), m. -en.
Grom'melen, het heeft gegrommeld: den
 donder hoort men -; de zee -t in de verte;
 fig. brommend spreken, knorren, mopperen,
 b.v. Hij begon eenigszins -d, (Geel).
Grom'melen (van grom: zich wentelen, zich
 bemorsen), ik heb gegrommeld: in zijn bloed
 -, in het slijk -; -ing, v. gm.v.
Grom'melig (vuil, morsig, goor), bn.: het
 waschoed is niet helder, het ziet er - uit.
Grom'men (van ingewand ontdoen), ik heb
 gegromd: visch -; -ming, v. -en.
Grom'men (knorren, brommen, pruttelen),
 ik gromde, heb gegromd; **-mer**, m. -s.
Grom'mig (knorrig), bn. en bw.: een - ge-
 zicht zetten, zuur kijken; -er, -st; **-heid**, v.
Grom'partij (grombui, kijverij), v. -en.
Grom'pot (grommer, knorrepot), m. -ten.
Grond (aarde), m. gm.v.; (soorten), m. -en:
 zand-, klei-, veen-; een vruchtbare -; in
 den - graven, uit den - trekken; **-eigen-
 naar** (grondbezitter), m. -eigenaars.
Grond (bodem), m. -en: zegsw. aan den -
 zitten, stooten, zeilen (schip); -raken, peilen,
 krijgen, hebben (met dieplood of anker); te
 -e gaan, zinken, fig. doodarm worden; in den
 - boren, nl. een zeeschip, fig. ten ondergang
 brengen; zegsw. een filosoof van den kouden
 -, van weinig beteekenis, zonder ontwikke-
 ling of voorbereiding, met wien het poover
 staat; een geleerde van den kouden -, een
 betweterig autodidact; spreekw. Stille waters
 hebben diepe -en, zie Water.
Grondslag (grondslag, steun, beginsel, aanlei-
 ding), m. -en: rusten op goede -en, de
 -en eener wetenschap d. i. de beginselen;
 op welken - hebt gij dat beweerd?

Grond'achtig (smakende naar den grond),
 bn. en bw.: die paling smaakt -, gronderig.
Grond'akkoord (muz. akkoord op een
 grondtoon van de schaal, waarin men speelt),
 o. -akkoorden; **-artikel** (hoofdartikel,
 hoofdpunt), o. -artikelen; **-beeld** (oors-
 pronkelijk beeld, oerbeeld, model), o. -beelden,
 zie Prototype; **-begin** (kiem, eerste begin),
 o. gm.v.; **-beginsel** (richtsnoer, hoofdbes-
 taanddeel, stelregel), o. -en: de -en onzer
 spelling; **-begrip** (primitieve voorstelling,
 fundamenteel of eerste begrip), o. -begrippen.
Grond'belasting (directe belasting op ge-
 bouwde en ongebouwde eigendommen), v. -en.
Grond'bestanddeel (voornaamste bestand-
 deel, hoofdbestanddeel), o. -bestanddeelen.
Grond'beteekenis (primitieve, eerste, oud-
 ste beteekenis), o. -beteekenissen.
Grond'bezit (het in eigendom hebben van
 land), o. gm.v.: er bestaat privaot of bijzonder
 -, communaal of gemeentelijk -, ook ge-
 meenschappelijk -; **-bezitter** (eigenaar van
 gronden), m. -bezitters.
Grond'eigenaar (grondbezitter), m. -aars,
 -aren; **-eigendom** (recht van bezit), m.
 gm.v.; **-eigendom** (een stuk grond, dat
 men bezit), o. -eigendommen.
Grond'eigenschap (eigenschap, waarop
 andere berusten), v. -en: de - der meet-
 kundige evenredigheden.
Grond'el (een karperachtig riviervischje,
 dat zich bij den grond ophoudt), m. -s: de
 kleine -, de -leeft ook in onze rivieren en
 wateren; ook Grondeling.
Grond'eling, m. -en; zie Grondel.
Grond'eloos (zonder grond), bn.: een -ze
 poel, zeer diep; de -ze zee, onpeilbaar; fig.
 de -ze barmhartigheid Gods, onmetelijk;
 Zijn -ze goedheid; **-held**, v. gm.v.
Grond'en (grondvesten, stichten, den grond
 leggen, doen steunen), ik grondde, heb -grond.
Grond'en (in de grondverf zetten), ik grondde,
 heb -grond: een deur -.
Grond'erig, bn., -er, -st; zie Grondachtig
 en Grondig.
Grond'gebied (rijk, staat, rechtsgebied), o.
 gm.v.: het - der Romeinsche keizers; bij
 vergelijking: terrein, ruimte, waar iemand
 heer en meester is, b.v. Hildebrand bevond
 zich op het - van den Charmante. (C.O.)
Grond'gedachte (gedachte, die als grond-
 slag dient, hoofdgedachte), v. -gedachten;
 ook: Grond'denkbeeld.
Grond'gesteldheid (gesteltenis v. d. bodem
 v. e. land), v. gm.v.: de - van Nederland.
Grond'ig (op vasten grond steunende, hecht,
 stevig, degelijk, zakelijk, weldoordacht), bn.:
 -onderwijs, -e kennis, een -onderzoek,
 een -bewijs, een -e verbetering, diepgaande,
 ingrijpende; bw.: iets -leeren, iets -over-
 wegen; -er, -st; **-held** (degelijkheid), v.
 gm.v.: de -heid van een betoog.
Grond'ig (naar den grond smakende, v. visch),
 bn.: die aal is - heeft een -en smaak.
Grond'ijs (ijs, dat op den bodem gevormd
 wordt), o. gm.v.
Grond'ing (grondlegging, stichting), v. gm.v.
Grond'kleur (de eerste laag verf, grondverf),
 v. -kleuren; ook: hoofdkleur, b.v. de - van
 den kleinen grondel is grijsachtig geel.
Grond'krediet (het krediet, door grondeigen-
 naars genoten, leening of krediet tegen onder-
 pand van landerijen), o. gm.v.

- Grond'laag** (onderste laag), v. —lagen: de — van een stapel kogels; de — van verfuwerk, onderste verflaag.
- Grond'lasten** (grondbelasting), m. mv.
- Grond'legger** (stichter), m. —s, fig. de — onzer vrijheid, de — der Duitsche eenheid.
- Grond'legging** (het tot-stand-brengen), v. —en: de dagen van Maurits waren die der — onzer Indische heerschappij, (Potg.)
- Grond'lijn** (meetk. basis), v. —lijnen: de — v. e. driehoek; ook: hoofdlijn (ornament).
- Grond'oorzaak** (eerste aanleiding, voornaamste of eerste oorzaak), v. —oorzaken.
- Grond'pacht** (erfpacht van gronden), v. gmv.
- Grond'papier** (eerste laag behangselpapier), o. gmv.: die kamers blijven in het — staan.
- Grond'rechten** (grondbelasting), o. mv.
- Grond'regel** (grondstelling, fundamenteele regel), m. —regels: de —s van den christelijken godsdienst; de regel der beschaafde uitspraak is de — onzer spelling.
- Grond'rente** (de zuivere opbrengst van een bebouwd stuk grond, na aftrek van alle kosten en onkosten), v. —renten.
- Grond'roeder** (landbouwwerktuig, dat den grond dieper omwerkt dan een ploeg), m. —s.
- Grond'sap, —sop** (droesem, bezinksel), o.
- Grond'scheiding** (verdeling van den grond onder erfgenamen), v. —scheidingen.
- Grond'slag** (fundeering, fundament), m. —slagen: de — van een gebouw, een breede —, bij uitbr. op christelijken —; oprechtheid is de — van alle deugden, (Beets); de Meter is de — van het metrieke stelsel.
- Grond'sop**, o. gmv.: zegsw. het — is voor de goddeloozen, scherts. gebezigd, als het laatste kladje wijn van de flesch aan een der gasten wordt ingeschonken; zie Grond'sap.
- Grond'steen** (hoeksteen, fundamenteele steen, eerste steen), m. —steenen, fig. zuinigheid is de — van het huiselijk geluk.
- Grond'stelling** (hoofdstelling, hoofdwaarde, axioma), v. —stellingen.
- Grond'stof** (onbewerkt, ruw materiaal), v. —stoffen: vlas is de — voor het linnen; ijzer en steenkool zijn de —fen der nijverheid; fig. hoofdbestanddeel: melk, boter en eieren zijn de —stoffen van bijna alle gebakken.
- Grond'taal** (oorspronkelijke taal), v. —talen: het Latijn is de — der Romaansche talen.
- Grond'tal** (rekenk. getal, dat den grondslag van een talstelsel vormt), o. —tallen: het getal tien is het — van ons talstelsel.
- Grond'tekst** (oorspronkelijke tekst), m.: de — van het Oude, van het Nieuwe Testament: de — van het oude is het Hebreeuwsch, die van het nieuwe het Grieksch.
- Grond'toon** (muz. laagste toon van een akkoord; eerste, voornaamste toon), m. —tonen: fig. de — van een redevoering, hoofdmotief.
- Grond'trek** (hoofdtrek, hoofdlijn), m. —trekken, fig. kenmerkende eigenschap: eigentiefde is de — van menig karakter.
- Grond'verf** (eerste verflaag), v. —verven.
- Grond'verschuiving** (schuivende wegzinking of verplaatsing van grond of aarde), v. —verschuivingen.
- Grond'verven** (in de grondverf zetten, gronden), ik —verfde, heb —grondverfd.
- Grond'vest** (grondslag, fundament), v. —en: het huis schudde bij die ontploffing op zijn —vesten.
- Grond'vesten** (den. van grondv st: de grondslagen van iets leggen, stichten, op-
richten), ik —vestte, heb —grondvast; —vester (stichter), m. —s; —vesting, v. —en.
- Grond'vlak** (ondervlak, rustvlak; meetk. basis, steunvlak), o. —vlakken.
- Grond'vorm** (oudste vorm, model, type, typische vorm), m. —vormen.
- Grond'waarheid** (fundamenteele waarheid), v. —waarheden: de —heden van den godsdienst, van de zedenleer, enz., die nl. ten grondslag liggen aan andere; hoofdwaarheden.
- Grond'water** (zak-, wel- of kwelwater), o. gmv.: bij het bouwen van die brug had men veel last van het —.
- Grond'werk** (graaf- of del'werk), o. gmv.
- Grond'wet** (hoofdwet, algemeene staatswet, fundamenteele wet), v. —wetten: de — van 1815; de — van den staat, d. i. de wet, waarop alle andere rusten, zie Constitutie; fig. arbeiden is de — van ons bestaan; —wet'telijk, bn., b.v. een —e bepaling, een —e waarborg, zie Constitutioneel.
- Grond'wetgever** (ontwerper van de constitutie of grondwet), m. —wetgevers.
- Grond'wetsartikel** (een der artikelen uit de grondwet), o. —artikelen.
- Grond'wetsherziening** (wijziging der grondwet), v. —herzieningen.
- Grond'wet'fig** (volgens de grondwet, voortvloeiende uit de grondwet), bn.: vrijheid van onderwijs is een — recht, door de grondwet gewaarborgd; —heid, v. gmv.
- Grond'woord** (spraak. stamwoord, grondslag van eenig afgeleid of samengesteld woord), o. —woorden.
- Grond'zee** (golf, die op een ondiepte breekt en opstuift), v. —zeeën.
- Grond'zuil** (fig. steunpilaar, grondslag), v. —zuilen: de vrede is de — van het volksgeluk; de revolutie deed Kerk en Staat op hun —en schudden.
- Groom** (Eng. rijknecht, palfrenier, koetsbediende), m. —s: lees: groem.
- Groot** (niet klein, niet kort: ruim, lang, breed, hoog, uitgebreid, uitgestrekt), bn.: een — huis, een —e jongen; hij is — voor zijn jaren d. i. lang; kinderen worden —, Koo! (C. O.), volwassen; een — profeet, voortreffelijk; de —e Heer, de Sultan; de —e God, almachtige; een —e hant, —e lui, de —e wereld, de aanzienlijken; zegsw. —e oogen opzetten, nl. van verbazing: op —en voet leven, op ruime wijze; de —e Oost d. i. de residentie Amboina; de —e plas, de zee; — Mokum d. i. Amsterdam; bw.: wat schrijft ge —; er — van leven, rijk, ruim; het niet — op iemand hebben, erg.
- Groot** (oud muntstuk ter waarde van een halven stuiver), m. grooten. v. r. o.
- Groot**, o.: handeldrijven in het —.
- Groot'aalmoezener** (hoofdaalmoezener), m. —aalmoezeners.
- Groot'achtbaar** (eertitel van een raadsheer), bn.: bij uitbr.: van het gerechtshof zelf; dii Edel-Grootachtbaar College; —heid, v. gmv.
- Groot'ambtenaarsexamen** (het examen voor hoofdamtenaar of controleur in Ned.-Indië) o. —examens.
- Groot'bek** (veelpraats; iem., die een grooten mond opzet), m. en v. —bekken.
- Groot'boek** (hoofdboek van den koopman, waarin iedere klant zijn debet en credit heeft), o. —boeken: het — der nationale schuld, land'schuldregister, waarin al de nationale schulden staan opgeschreven.

- Groot'brengen** (opkweeken, opvoeden), ik bracht groot, heb —gebracht: een kind —.
- Groot-Brittau'nië** (aardr. Engeland en Schotland), o.: ook — Brittanje.
- Groot'broek** (pocher, bluffer), m. —broeken; —broekerij (zwaetsery), v. —en.
- Grootda'dig** (grootsch, heerlijk), bn. en bw.: Napoleons — leven, heldhaftig; —er, —st.
- Groot'doen** (opgrooten voet leven, zich groote uitgaven veroorloven), ik deed —, heb —gedaan; —doener, m. —s.
- Groot'te** (persoon, die groot of volwassen is), m. en v. —n: de —n mogen van avond opblijven, de oudere kinderen; fig. de rijken, aanzienlijken: met de —n is het kwaad kersen eten; de —n der aarde.
- Groot'telijks** (in erge mate), bw.: hij dwaalt —, zich —bezondigen, zeer.
- Groot'telul'** (de rijken), m. mv.
- Groot'teluis'kind** (kind uit den rijkdom), o. —kinderen.
- Groot'tendeels** (in grooten getale; voornamelijk, hoofdzakelijk), bw.: die vruchten zijn —onryp; gij hebt die ramp —aan u zelf te wijten.
- Groot'te Oceaan** (de grootste der vijf wereldzeeën), m.
- Groot'te vijver, —haringvijver** (bijnaam van den Atlantischen Oceaan), m.
- Groot'handel** (koop en verkoop in't groot), m. gmv.: die man drijft —in manufacturen; —handelaar (grossier), m —aars; zie: En-gros-handel.
- Groot'hans** (schimpn. man van aanzien), m. —hanzen; bij uitbr.: pronker, bluffer, groot-spreker, grootbroek.
- Groot'har'tig** (edelmoedig, nobel, grootmoedig), bn. en bw.: een —e daad, een —e liefde; —er, —st; —heid (zielegrootheid), v. gmv.
- Groot'held** (de eigenschap van iets, dat groot is, fig. voortreffelijkheid, aanzienlijkheid, hoogheid), v. gmv.: de —v. Napoleons ontwerpen, de —van ons geluk, —van geest, zedelijke —, de —Gods; meerk., rekenk. of nat. uitgebreidheid: alles wat afmeting, zwaarte, kracht enz. heeft, is een —, mv. —heden.
- Groot'heldswaau** (ingebeelde grootheid, ziehelijke overschatting), m. gmv.: —is meestal een soort van krankzinnigheid; —waazin (zielsziekte, die zich toont door grootheidswaan), m. gmv.
- Groot'hertog** (meer dan hertog; een vorstelijke titel), m. —hertogen: de —van Luxemburg; de —is een koninklijke hoogheid.
- Groot'hertogdom** (gebied van een groot'hertog), o. —dommen: het —Luxemburg.
- Grootherto'gelijk** (den groothertog betreffende, behoorende enz.), bn.: de —ekroon.
- Groot'hertogin** (gemalin van den groot'hertog; ook: vorstin-gebiedster), v. —nen.
- Groot'houden, zich**, ik hield mij groot, heb mij —gehouden: de knaap bezeerde zich, maar hield zich —, kordaat: Henriette Kegge hield zich —, toen V. d. Hoogen niet verscheen, alsof zij het zich niet aantrok.
- Groot'industrie** (het fabriekswezen op groote schaal), v. gmv.
- Groot'inquisiteur** (titel van den voorzitter der Spaansche inquisitie), m. —s. (qu = kw).
- Groot'je** (grootmoeder), v. en o. —s: ons —heeft 't (ei) al verleden jaar gekookt, (Staring): zegsw. iemand naar zijn —sturen, van kant maken; loop naar je —, scherts loop heen.
- Groot'kanseller** (opperzegelbewaarder bij sommige ridderorden), m. —s of —en: hij is —van het Legioen van Eer.
- Groot'kruis** (ridderteeken), o. —kruisen: het —is het eerekruis, verbonden aan de hoogste klas van vele nieuwere ridderorden (onder den Grootmeester); ook persoon, die het grootkruis bezit.
- Groot'macht'ig** (bijzonder machtig), bn.: wie is als God —? —opperwezen! een —vorst; bij uitbr. het —hof des keizers; —er, —st.
- Groot'majoor** (bataljonscommandant), m. —majoors: titel bij minderen in gebruik als tegenstelling van sergeant-majoor.
- Groot'maken** (machtig maken, verheerlijken), ik heb —gemaakt: de handel heeft dit volk —gemaakt; ik zal Gods naam —; —er (snoever, pochter, woordenheld), m. —s, w. g.
- Groot'mama** (grootmoeder), v. —mama's; in kindertaal: O'ma, zie ald.
- Groot'meester** (het opperhoofd, de opperbestuurder van een ridderorde, enz.: in den regel de vorst van 't land), m. —meesters.
- Groot'meester-nationaal** (de grootmeester der gezamenlijke vrijmetselaarstogen in e. land), m. grootmeesters-nationaal. (ti = tsie).
- Groot'moeder** (vaders of moeders moeder), v. —s: naar zijn —gaan, gmv. voor sterven; —lijk (eigen aan een gr.), bn.: met —lijken trots beschouwde zij haar eerste kleinkind; —schap (waardigheid of staat van grootmoeder), o. gmv.
- Groot'moedig** (edelmoedig, edelaardig), bn.: een —e ziel, een —bestuit, een —e zelfverloochening; bw.: —handelen, iemand —iets vergeven; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Groot'mogend** (in hoogen graad machtig), bn.: de Edel —e Heeren Staten van Holland ende West-Friesland; zie Hoogmogend.
- Groot'mogol** (ketzer van het vroegere Mongoolsche rijk in Britsch-Indië), m. —mogols.
- Groot'mond** (brutaal persoon, grootbek), m. en v. —monden.
- Groot'mufti** (plaatsvervanger van den Padijsah als geestelijk opperhoofd), m. —'s: de —heet ook: Scheik-oel-Islam d.i. Oudste des Geloofs; zie Mufti.
- Groot-Nederland** (het ensemble der Nederlandsch sprekenden en schrijvenden, waar ter wereld die lieden ook wonen), o. gmv.: ook een Ned. letterkundig tijdschrift van dien naam.
- Groot-octavo** (groot papierformaat), o. gmv.
- Groot-officier** (waardigheidsbekleeder aan het hof), m. —en: de Opper-Kamerheer is een —; bij uitbr. een —van de orde der Vrijmetselaren; —van het Legioen van eer, hooge rang, één lager dan Grootkruis.
- Groot'oor** (e. soort v. vleermuis), v. —ooren.
- Groot'ouders** (grootvaders en grootmoeders), m. en v. mv.
- Groot'papa** (grootvader), m. —papa's; in kindertaal: O'pa, zie ald.
- Grootsch** (prachtig, heerlijk), bn. en bw.: een —e stoet, hij voert een —en staat, een —paleis, indrukwekkend; een —e vertooning, een —e aandoening, verheven; —gedachten, edel; een —e titel, statig klinkend; een —ontwerp: ons —verleden, luisterrijk; op —en trant, plechtig; een —gebouwde tempel, trotsch; —heid, v. gmv.
- Grootsch** (sler, trotsch, hoovaardig), bn.: hij is —op zijn rang, hij is te —om geld te leenen, hij heeft een —hart, de jongen was

te — om excuus te vragen, deze edelman is — op zijn wapen.

Groot'scheeps, bw.: zich — inrichten, op zwerige, prachtige wijze, zoo luxueus als een groote zeeboot, d. i. met praal, met deftigheid, met zwier; het gaat daar alles — toe, royaal; deze stadhuisbode spreekt —, op verwaande, op hooge manier; — leven.

Groot'scheepsch, bn.: een — huishouden, een — e uitdrukking, b.v. bierhal voor Knijp, hotel voor Logementje; als zn. o.: op zijn — reizen, leven d. i. op deftigen voet.

Groot'schig (trotsch, fier), bn.: zij is — op haar zoon, de landheer is hielemal niet —; — held, v. gmv. w. i. g.; zie Groot'sch.

Groot'schild (insect, schildwants), o. — en.

Groot'schrift (het tegengestelde van kleinschrift), o.: een — leveren, een proeve van schrift in groote letters.

Groot'spraak (snoeverij, opsnijderij, blufferij), v. gmv.

Groot'spraakig (snoevend, zwetsend), bn.: — e toosten, — e beloften.

Groot'spreken (hoog opgeven, snoeven, overdrijven): hij houdt van —; wat was hij daar weer aan 't —; — sprekend (bluffend), bn.; — spreker (zwetser), m. — sprekers; — sprekerij (opsnijderij, blufferij), v. gmv.

Groot'stedsch (als in een groote stad), bn.: — e manieren; als zn. o.: de winkels zijn hier op zijn modern —; de menschen leven hier op zijn —.

Groot'te (omvang, uitgestrektheid), v. — n, (spreekt, ook — s): die winkel onderscheidt zich door zijn —; de — van de aarde, van een land, van een provincie, van een stad; een ster van de eerste, van de tweede —, helderheid; fig. een ster van de eerste —, b.v. een groot kunstenaar, zanger, dichter, enz.; een afbeelding van een vogel, natuurlijke —, volgens werkelijke afmetingen.

Groot'vader (vaders of moeders vader), m. — vaders: uit — s tijd, uit den ouden tijd; — vaderlijk, bn.: — lijke manieren.

Groot'visscherij (nl. op haring in de Noordzee), v. gmv.: de — op de Noordzee, titel van een breedvoerig werk over die visscherij, in 1893 verschenen.

Groot'vizier (eerste minister of minister-president in Turkije, vertegenwoordiger van den Padisjah als wereldlijk vorst), m. — viziers, — vizieren.

Groot'vorst (oppervorst; titel van de prinsen der keizerlijke familie in Rusland), m. — en: Cyrus was — van Azië; de — troonopvolger in Rusland; de Czaar voert den titel van — van Moskou; — vorstin (gemalin v. e. grootvorst, ook opperste gebiedster), v. — vorstinnen; — vorstendom (gebied van een grootvorst), o. — vorstendommen.

Groot'waardig (met hooge waardigheid, ook: deftig, hoogmoedig), bn.; — held, v. — heden.

Groot'waardigheidsbekleeder (bekleeder van een hooge waardigheid in staat of kerk), m. — s: R.-K. kardinaal, aartsbisschop, bisschop; zie Prelaat.

Groot'waterschap (vereeniging v. polders), o. — waterschappen: het — van Woerden.

Groot'werker (kleermaker, die alleen heerenrokken en -jassen maakt), m. — werkers.

Groot'wichtig (van groot belang), bn.: hij is betrokken in — e zaken. w. i. g.

Groot'zegel (voornaamste zegel b.v. des Rijks,

staatszegel), o. — s: het — eener Universiteit.

Groot-zegelbewaarder (een der hoogste dignitarissen), m. — s: de keurvorst van Mainz was — des H. Roomschen Rijks; Jacob Cats was — der Edele Groot-Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Friesland.

Grop, grup (greppel), v. — pen; zie Grop.

Gros (twaalf dozijn), o. — sen: een — pennen.

Gros (de meerderheid, de groote hoop, het meerendeel, het grootste deel), o. gmv.: het — der menschen; het — van het leger; het — der werklieden; het — der studenten.

Gros (muntstukje in Duitschland), m. — sen: een — is zes cent; meestal: — je, o. — s. vero.

Gros de Na'ples of de Tours (Fr. zware zijden stof, naar die steden genoemd), o. gmv.: Henriette droeg een zeer lage japon van —, (C. O.); lees: toers.

Groslijst (voorloopige of breede naamlijst van candidaten of predikanten, die voor een candidatuur of een beroep in aanmerking komen), v. — lijsten.

Gros'se (afschrift in groote, duidelijke letters van een akte), v. — n: de — van een rechterlijk vonnis; de — van een notarieele akte; zie Minuut.

Grosseer'der (goudsmid, die grof werk d. i. van laag gehalte maakt), m. — s.

Grosseeren (grove gouden werken vervaardigen); goud —, het met zilver of koper mengen: draad van gegrosseerd goud.

Grosseeren (een akte met duidelijke letters afschrijven): een vonnis —, in den juiste vorm in 't net schrijven.

Grosserij (goudsmidswerk van minder gehalte, grof goudwerk), v. — en.

Grosserij (grossierszaak, groothandelaarszaak), v. — en. w. i. g.

Grossier (groothandelaar), m. — s.

Grossierderij (groothandel, en-gros-handel), v. — en: ziedaar een — in wijnen en gedistilleerd.

Grossierskantoor (kantoor van een grossier), o. — kantoren; — svak, o. gmv.

Grosso-mo'do (op grove manier, ruw geschat, ongeveer), bw.: dit werk is — gemaakt, zeer ruw.

Grot (onderaardsch gewelf, hol), v. grotten: de — van Han is rijk aan drupsteen, de blauwe —, zie ald.; de — op Antiparos; de — van Fingal op het eiland Staffa.

Grotesk (grillig, vreemd, wonderlijk, phantastisch, zonderling, onnatuurlijk), bn. en bw.: allerlei — e gedaanten in de rotsen, een — e figuur; hij schildert —; — er, — st.

Grotes'ke (grillige figuur aan gewelf of zoldering), v. — n: de muren van het paleis waren vol —, zonderlings arabesken, waarin maskers, menschen- en dierenkoppen geschakeld waren.

Grot'werk (nagebootste grot, namaak van rotswerk), o. — werken: een mooie lusthof met beeld- en —; zie Rocaille.

Groupa'gedienst (samentladingsdienst, ter uitsparing van expeditie-vracht), m. (g = z).

Gro'velijk (op grove wijze), bw.: zich — bezondigen, erg, zwaar.

Groviaan (botterik, lomperd, ruwe kerel), m. — anen; ook: vuilbek; zie Grobiaan.

Gro'vigheid (lompheid, ruwheid), v. gmv.

Gruis (iets, dat gebruyeld is: brokjes, stukjes, korreltjes), o. gmv.: — van steenkolen; aan — vallen, in — vallen, tot — smijten; — van kruidnagelen; diamant —, foelie —, kandij —, kolen —, nagel —, steen —, zand —.

- Gruis** (werktuig der glazenmakers, waarmee ze nl. de kanten van het glas afbrijzelen), v. -zen; ook: *Gruisijzer*.
- Gruisbak** (steenkolonbak), m. -bakken.
- Gruit** (droesem, draf, heffe), v. gmv. vero.
- Gruit** (plantaardige stof voor het brouwsel, later vervangen door de hop), v. gmv.
- Gruifzel** (brijzeltje, diggeltje, scherf), m. -s of -en: aan -s vallen, stooten, enz.
- Gruizelemen'ten** (gruizels), o. mv.: Van der Hoogen stiet de ledige eierdoppen op zijn bord aan duizend -, (C. O.), stukjes, brokjes.
- Gruizelen** (tot gruiuzels maken), ik heb gegruiuzeld: de mokers gruiuzelden de heiligdommen; het schip gruiuzelt zich op de rotsen; een muur gruiuzelt op den duur, afbrokkelen, in puin storten; -ing, v. -en.
- Gruizemen'ten**, o. mv.; ook: **Gruizelemen'ten**.
- Gruizen** (tot gruis maken, verbrokkelen), ik gruisde, heb gegruiuzd: iets tot stof -, vermorzelen, vermalen; den onregelmatigen rand van een vensterruit recht -, nl. met het gruisijzer afbrijzelen; -ig (steenachtig, brokkelig), bn. en bw.; -igheid, v. gmv.
- Grum'melig** (vuil, morsig, goor), bn. gew.; zie: Grommelig en Groezelig.
- Grun'sel** (bijvorm van groensel: groenvink), m. -s: in N.-Brabant aldus geheeten.
- Grun'selen** (genoeglijk, brommend lachen), ik heb -grunselde: het meisje -de van pret.
- Grop** (greppel), v. gruppen; ook: **Grop**.
- Gruppel**, v. -s; zie *Grèppel*.
- Grut** (verwant met gruis: brijzel), v. grutten: tot - maken, malen; klein -, kleine dingen, b.v. van fruit; bij overdracht, kleine kinderen: Dan vraag ik zoo wat klein - (op vergulden), het kleine - glijdt en scharrelt, (C. O.); - van boekweit (boekweitgort), - van haver (haverdegort), - van garst (gort).
- Grut** (bastaardvloek voor God), tw.
- Grut'molen** (gortmolen, gruttersmolen, molen van den gortmolenaar), m. -molens.
- Grut'ten** (gort maken: boekweit, gerst of haver breken), ik heb -grut; ook boekweit tot grut brijzelen: de molenaar is aan 't -.
- Gruttenbrij'** (melkspijs van grut d. i. van gebroken garst, haver, boekweit), v. gmv.
- Grut'tenmeel** (meel van boekweit), o. gmv.
- Grut'ter** (gortmolenaar, maker van grut uit boekweit, haver, gerst), m. -s; bij uitbreiding: winkelier in grutterswaren, meel, boonen, erwten, enz.
- Grutterij'** (het bedrijf van den grutter, ook de gruttersmolen met huis en winkel), v. -en.
- Grut'tersbaas** (de grutmolenaar), m. -bazen; -kar (kar tot vervoer van grut), v. -karren; -knecht, m. -s, -en; -molen (grutmolen), m. -molens; -paard, o. -paarden; -vak (het bedrijf), o. gmv.; -waren (de waren, welke men in een grutterswinkel verkoopt, behalve grutten: erwten, boonen, vogeltjeszaad, enz.), v. mv.; -winkel, m. -s.
- Grut'to** (vogel: griet, grieto), m. -s: de -'s tijken wel wat op snippen.
- Graw** (jonge visch als aas, ook als pootvisch, om vijvers te bevolken), o. gmv.
- Gru'wel** (huiuering, rilling, afgruizen), m. -en: een - voor of van iemand of iets hebben, grooten afkeer; ook: ontzettende feiten, verschrikkingen: de -en van den godsdienstkrig; fig. de - des lasters, de - der zonde, afschuwelijke daad; o -! uitroep van ontzetting; een - van onrecht, een - be-drijven, schanddaad.
- Gru'weldaad** (afgruiselijke daad, wandaad, schanddaad), v. -daden.
- Gru'weldader** (misdaadiger, pleger van een snoode daad, v. e. gruweldaad), m. -daders.
- Gru'welen** (den. van gruwel: huiveren, rillen, gruwen), ik heb -gruweld: men gruwelt van afkeer, walging bij het zien van een slagveld; die zaak doet hem -, walgen, wekt zijn afkeer; ook: mij gruwelt, enz.
- Gru'welijk** (afgruiselijk), bn. en bw.: een - e misdaad, een - lot, een - e afgodertj, een - e laster; hij kreeg een - standje, verbazend groot; hij werd - mishandeld, geweldig; hij heeft het - mis; zich - vervelen, erg. in hooge mate; -er, -st; -heid, v. -heden.
- Gru'welkamer** (afdeeling van het panopticum te A'dam, waarin beelden van groote misdadigers en verder tjselijke dingen van moord, enz. te zien zijn), v. -kamers.
- Gru'welstuk** (afschuwelijke misdaad, gruweldaad), o. -stukken.
- Gru'wen**, ik heb -gruwde; zie *Gruwelen*: het doet mij -, het wekt mijn afschuw, walging; gij -t van dit Kannibalenmaai! (Potg.)
- Gruw'zaam** (afschuwwekkend, verschrikkelijk), bn.: een - dier, een - geluid, een - e zonde, een - woord; bw.: iemand - hoonen, in ergerlijke mate; zich - vervelen, erg; -zamer, -st; -heid, v. -heden.
- Gruyè'res** (zeer gezochte Zwitsersche kaas, zoo geheeten naar het dorp Gruyères aan de Saone, in het kanton Freiburg), v. gmv.
- Gruzelemen'ten, gruzemen'ten**, o. mv. spreekt; zie *Gruizementen*.
- Gua'no** (uit huano, mest: zeevogelmest uit verre landen, b. v. van de Zuidzee-eilanden, van de Peruviaansche kust), v. gmv.: op N.-Borneo vindt men ook -lagen.
- Guerdon'** (een hooge kandelaar, ook, een mooi, rond siertafeltje op één poot), m. -s.
- Guerril'la** (eig. kleine oorlog, met ongeregelde troepen, b.v. met lichtgewapende herders of landbouwers, in Spanjes bergstreken), v. -s; lees: geriel'ja: tal van -benden.
- Guerril'lero** (guerrilla-soldaat), m. -s.
- Guich** (hoonende beweging, vooral met de tong), v. gmv.; -je, o. -s.
- Guif'chel** (gekheid, goochelarij, tooverwerk, oogbedrog), m. en v. gmv.: -tjes maken, grimassen maken, iemand bespotten.
- Guif'chelen** (bijvorm van goochelen: den spot drijven, mallen), ik heb -guicheld: met iemand -, hem smaden, uitlachen, iemand beetnemen, met iemand mallen; -ing (spot), v. -en; -spel (spot, spotternij), o. gmv.; -streek (bedrieglijke streek), m. -streken.
- Guif'chelheil** (eig. geneesmiddel voor hen, die mal of gek zijn: oudtijds plantje tegen de hondsdoelheid), o. gmv.
- Guichet'** (Fr. klein deurtje of venstertje in een groote deur of in een raam op postkantoren b.v.), o. -s; lees: gie-sjet'; zie *Loket*.
- Guif'de** (Fr. wegwijzer, leidsman, geleider, gids; mil. vleugelman), m. -s; lees: gie'de.
- Guif'de** (mil. vleugelman, onderofficier op den vleugel eener divisie), m. -s: de rechter -, de linker -; lees: gie'de; mil. commando; -rechts, de guide loopt rechts; -links, loopt links.
- Guig** (grimas, bespotting, kuur), v. gmv.
- Guig'en** (gekheid maken, schertsen), ik heb -guigd: men guigde met hem d. i. door spot-

tende gebaren hem begekken; z. Guichelen.
Guil (*werkpaard*), m. -en; fig. lafaard, domkop.
Guld'hal (Eng. naam v. h. stadhuis in Londen), o.; lees: *gield-hól*.
Gul'ten (*gieren, razen, huilen*), ik heb ge-guld: *de wind guilt rondom ons*. w. g.
Gul'locheeren (Fr. *het versieren met guil-loches of dooreengevlochten, kringvormige lijnen*); zie de achterplaat v. e. horlogekast.
Guillotine (*valbýl, onthoofdingswerktuig in de dagen van het Schrikbewind, op voorstel van den geneesheer J. I. Guillotin ingevoerd; werkte in Parijs het eerst 27 Mei 1792*), v. -s.
Gul'lotineeren (*onthoofden met de valbýl*).
Guinees'vaarder (*schip, dat op de kust van Guinea, W.-kust van Afrika, pleegt te varen*), m. -vaarders; lees: *gu-ie-nees'*.
Gul'je (Eng. *guinea: oude Engelsche goudmunt, in 1663 het eerst geslagen en wel uit goud van de kust van Guinea: de waarde is 21 shilling of f 12.60*), v. -s; lees: *gien-je*.
Gul'p'ure (Fr. *retief-kantwerk d. i. met opgelegde versiersels*), v. -s; lees: -*puur*.
Gul'lande (*bloemstinger, festoen*), v. -s; scherts. *horlogeketting: de andere had een koperen - op zijn buik, (C. O.)*; lees: *gier*.
Gult (*landlooper, schavuit*), m. -en; bij uitbr. *booswicht, roover*; scherts. *oolijke klant, grappenmaker, vooral: schalk van een jongen*.
Gult'achtig (*oolijk, schalksch*), bn. en bw.
Gul'tenstreek (*onschuldige kindergrap*), m. -streken; -*stuk* (*jongensstreek, grap*), o. -ken.
Gul'terij' (*snaakscheit, gultigheid*), v. -en.
Gul'tig (*grappig*), bn., -er, -st: *een - gezicht; -heid* (*grap*), v. -heden.
Gul'tje (*liefkoozende naam voor schalk*), o. -s.
Gul'tzak (*oolijkerd, deugniet*), m. -zakken.
Gul (*kleine kabeljauw*), v. gullen.
Gul (*vroolijk, ronduit, openhartig, gastvrij*), bn. en bw.: *een - gemoed, -le vreugde; een - onthaal, dat is - gezegd; -ler, -st*.
Gul (*droog, mul, rul*), bn.: *in het -le zand*.
Gul'deling (*zekere appel van goudachtige kleur, gouden pippeling*), m. -en; zie *Gondappel*.
Gul'den (*oudere vorm van goud: eig. gouden munt, later een zilveren van gelijke waarde: zilveren muntstuk, 100 cents*), m. -s: *de - heeft een gehalte van 0.945; de Rijsche - was f 1.20 of f 1.30; de Philippus- was f 1.25; de Keizers- was f 1.00, zie Florijn*.
Gul'den (*gouden*), bn.: *een - les, voortreffelijke; het - Vlies, ridderorde, door Philips van Bourgondië in 1430 te Brugge ingesteld: de - eeuw, de eeuw van geluk in de oude dagen van Saturnus; fig. een - boekse, een - woord, voortreffelijk*.
Gul'denjaar (R.-K. *jubeljaar, eeuwjaar*), o.
Gul'dengetal (*het jaar v. d. loopenden maancirkel, die 19 jaar omvat*), o. -getallen: *het - voor 1895 was 15, d. i. er waren 15 jaar sedert de vorige maanperiode verlopen; de verschillende schijn gestalten der maan vallen na een periode van 19 jaar weer op dezelfde dagen*.
Gul'den legende (R.-K. *verzameling van middeleeuwsche heiligen-levens, zeer vrome legenden, 1298*), v.: *uit de - putte de beeldende kunst haar middeleeuwsche voorstellingen*.
Gul'denmaand (R.-K. *oude benaming van Maart, nl. de maand van het gulden mysterie: Maria Boodschap, 25 Maart*), v.
Gul'den mis (R.-K. *plechtige mis op quater-temper-Woensdag in den advent, met schitte-*

rende verlichting), v.: *de - symboliseert het vurig verlangen der geloovigen naar de komst des Heeren; in Vl.: Messias-mis, v. -missen*.
Gul'denmond (*een redenaar van naam*), m.: - *of Chrysostomus is de toenaam van Joannes (347-407 na C.), patriarch van Konstantinopel, kerkvader en beroemd redenaar*.
Gul'denroede (*wormkruid met gele bloemtrossen, heiplant*), v. gm.v.; ook: *Goudroede*.
Gul'densbazaar (*bazaar, waar alles één gulden kost*), m. -bazaars; ook: -*bazar, m. -s*.
Gul'denseditie (*serie romans, elk van één gulden*), v. -edities. (t = ts).
Gul'denwater (*sijne brandewijn, waarin stukjes goudblad gedaan worden*), o. gm.v.
Gul'denweit (*reuzentarwe van St. Helena en uit Australië*), v. gm.v.
Gul'gauw, bn. en bw.: *een -e lach, onbedwongen en spoedig opgewekt; hij erkende - zijn mislag, gulweg; -gauwheid, v. gm.v.*
Gul'hartig (*oprecht, mild, openhartig, hartelijk*), bn. en bw.: *een -e bekenenis, een -e tante, een -e disch, een -e vroolijkheid, iemand iets - mededeelen, toestaan*.
Gul'len (*jagerst. zich in 't mulle zand baden*), zij hebben -*guld: de hoenders d. i. patrijzen lagen te - in de zon*.
Gul'linburstl. Germ. myth. *de lichtuitstralende ever van den Noordschen god Freyr*.
Gul'toppur, Germ. myth. *het gouden paard van den Noordschen god Heimdal*.
Gulp (*klankn. watergolf, breede straat*), v. gulpen: *de wijn spatte met -en uit het vat*.
Gulp (*opening, spleet*), v. gulpen: *de - van een verticale broekzak, ook vóór in officiers-overjassen; -broek* (*pantalón met een gulp, geen klepbroek*), v. -broeken.
Gul'pen (*gutsen, golven*), het heeft gegulpt: *het bloed -te uit de wonde; het water -t de woning binnen, bij een overstroming; -er* (*stampamper, zwelger*), m. -gulpers.
Gul'uit (*ronduit, onbewimpeld*), bw.: *iets - bekenen, rondborstig; zeg mij dat eens -*.
Gul'weg (*openhartig, zonder omwegen, ronduit*), bw.: *hij antwoordde - ja*.
Gul'zand (*rulzand, stuifzand*), o. gm.v.: *onze voeten zonken weg in het -*.
Gul'zig (*happig, hongerig, gretig, vraatzuchtig*), bn. en bw., -er, -st; -*heid, v. gm.v.*
Gul'zigaard (*schrokker, vraat*), m. -s.
Gum'mi (*caoutchouc, rubber*), v. en o.: - *arabicum, Arabische gom; -banden, m. rijwielenbanden, ook: om de raderen van auto's, rijtuigen, buggy's, enz.: -poppen, v. elastieken poppen; -slang* (*bij waterleiding, gas, enz.*), v. -slangen; -*stok* (*verdedigingswapen der politie*), m. -stokken.
Gum'mi-handchoenen (*handschoenen in gebruik bij electriciens, omdat gummi den stroom niet leidt*), m. mv.: - *omhullingen, v. mv., b.v. van elektrische kabels; -overschoenen, m. mv., omdat gummi geen water doorlaat; -regenjassen, v. mv., zie Impermeabel; -ring* (*afsluiter van hier- en inmaakflesch*), m. -ringen.
Gung'nir, Germ. myth. *de speer van Odin, waarmede hij den Fenris-wolf bestrijdt*.
Gun'nen (*toestaan, verleenen*), ik heb ge-gund: *de uren, die ons nog gegund zijn; God gunne u nog een lang leven: iem. de eer -, het genoegen -; zich geen rust -, veroorloven: iem. geen tijd -, laten; iem. de klan-dizie -; zegsw. ik gun je de pret, ir. ik be-*

- nijd u dit genoegen niet; — **ning** (het gunnen, toewijzing), v. — en: — v. e. werk.
- Gunst** (onverplichte goedheid, bescherming, voorkeur), v. gunsten: in blakende — staan, uit —, welwillendheid; iem. — betoonen, ik heb u een — te verzoeken, blijk v. genegenheid.
- Gunstbejag** (het jagen naar de gunst van hooggeplaatsten of rijken), o. gmv.; — **betoon** (betooning van welwillendheid, gunstbewijs), o. gmv.; — **betooning** (blijk van gunst), v. — en; — **bewijs** (blijk van gunst, van welwillendheid), o. — bewijzen; — **brief** (gesch. brief van octrooi), m. — brieven. vero.
- Gunsteling** (persoon, die in hooge mate de gunst geniet), m. en v. — en: een — der Fortuin, een — der Muzen, lieveling; ook: — **linge**, v. — n; zie: Protégé, Favoriet(e).
- Gunstig** (tot een goeden uitslag brengend, geschikt, voordeelig, voorspoedig, welwillend, gewenscht), bn.: een — e wending, een — e gelegenheid, een — e uitslag, een — e wind, een — oog op iem. werpen; een — resultaat; een — uiterlijk, aangenaam, innemend; bw.: o God, zie — op ons neer, genadig; — op iets beschikken, toestemmend; dat huis is — gelegen, geschikt; — er, — st; **gunstrijk** (rijk in gunst), bn., b.v. God, o — rijke Opperheer!
- Gurk'je** (augurkje), o. gurkjes.
- Gust** (van vee: niet drachtig, niet meer jongend), bn.: — e koeten zijn voor de vetweide bestemd.
- Gustaaf-Aldolf-stichting** (Prot. vereeniging tot ondersteuning en propaganda van het Protestantisme), v.: de — werd in Duitschland opgericht in 1832, in ons land in 1853.
- Gut** (bastaardvloek voor God), tw.
- Guts** (steekbeitel met hollen bek), v. gutsen.
- Gut'sen** (verwaat met gielen: tappelings wegloopen, stroomen), het gutste, het heeft gegut: het bloed gutst uit de wonde; het zweet gutst hem langs het hoofd; de regen — t.
- Gut'sen** (uithollen met een guts of steekbeitel), ik gutste, ik heb gegutst.
- Gutstapercha** (O.-I. eig. getah-pertsja, zie ald.), v. gmv.: de — is de veerkrachtige gom van den percha-boom op Sumatra, Malakka, Borneo, enz., welke verhard verwerkt wordt tot wielbanden, buizen, slangen, kussens, enz.; de — is niet electrisch geleidend, de electricien heeft daarom handschoenen van — of gummi; lees: per'ka; zie ook: Caoutchouc, Rubber, Gummi en — handschoenen.
- Gut'tegom** (een soort van gele hars, als geneesmiddel en ook als verfstof gebruikt), v. gmv.; ook Gittegom.
- Gutturtaal'** (tot de keel behorende), bn.: — rate letters, keelletters, nl. die in de keel gevormd worden, b.v. g, ch, k.
- Guur** (winderig, snerpend), bn.: het weer is —, bar, schraal; er huilten gure vlagen, bar, koud; het blijft maar —, snerpend koud; het gure Noorden, onherbergzaam; het gurestrand, bar; bw.: het waait —, snerpend, snijdend; — der, — st; — **heid** (felle kou), v. gmv.; — **te** (guurheid), v. gmv.
- Guy Faw'kesdag** (herinneringsdag op 5 Nov. in Londen), m.; zie Buskruitverraad.
- Gy'gesring** (tooverkrachtige ring van den fabelachtigen koning Gyges van Lydië), m. gmv.: de — had de kracht zijn bezitter onzichtbaar te maken en schatten, verborgen in mijnen, holen, enz., aan te wijzen; den — bezitten, kunnen krijgen, wat men maar wenscht. (y = ie).
- Gymk'hana-races** (Eng. wedrennen volgens bepaalde regels, vooral bij jacht), v. mv.
- Gymnastiaal'** (tot het gymnasium behorende), bn.: — onderwijs. (s = z).
- Gymnastias'** (leerling van een gymnasium), m. — en. (si = zi).
- Gymna'sium** (zesklassige voorbereidings-school voor de universiteit), o. — s, — siën, — sia; lees: gim-na'-zi-um.
- Gymnast'** (beoefenaar der gymnastiek), m. — en; zie Turner. (y = i).
- Gymnastiek'** (stelselmatige lichaams oefeningen, ook de leer er van), v. gmv.: onderwijs in de —, militaire —, geneeskundige —.
- Gymnastiek'juffrouw** (onderwijzeres in de gymnastiek), v. — juffrouwen; — **lessen**; — **lokaal** (vertrek, zaal tot het doen van gymnastiek), o. — lokalen; — **meester** (onderwijzer in de gymnastiek), m. — s; — **onderwijs**, o. gmv.; — **onderwijzer**, m. — s; — **school** (gebouw voor 't doen van gymnastiek), v. — scholen; — **toestel** (voorwerp, om aan te werken bij de gymnastiek), o. — toestellen; — **werktuig** (hetzelfde als — toestel), o. — werktuigen; zie: Heilgymnastiek en Kamergymnastiek.
- Gymnastisch** (volgens, van of betreffende de gymnastiek), bn.: — e oefeningen.
- Gymnastiseeren**, zie Turnen. (y = i).

H.

- H**, v. — 's. — De achtste letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk is H = 200.
- H**. — *Heilige*.
- h. a.** — *hoc an'no*, zie ald.
- Hand.** — *Handelingen*.
- H. B. S.** — *Hoogere Burgerschool*.
- H. C.** — *Honoris causa*, zie ald.
- H. D.** — *Hoogstdezelve, Hoogstdezelvs, Hoogstderzelve*: van een vorstelijke(n) persoon.
- H. D.** — *Hare Doorluchtigheid*: titel van een prinses of hertogin.
- Hebr.** — *Hebreëen*.
- h. e.** — *hoc est*, zie ald.
- HEd.** — *Haar edele*.
- H.E.Geb.** — *Hoogedelgeboren*.
- H.E.Gestr.** — *Hoogedelgestreng*.
- H.Geb.** — *Hooggeboren*.
- HH.** — *Heeren*.
- H. H.** — *Hare Hoogheid*.
- HH. EE. GG. AA.** — *Hunne Edelgroot-achtbaren*.
- HH. EE. MM.** — *Hunne Edelmogenden*.
- HH. KK. HH.** — *Hunne of Hare Keizerlijke en Koninklijke Hoogheden*.

HH. KK. MM. — Hunne of Hare Keizer-
like of Koninklijke Majesteiten.

HH. MM. — Hunne of Hare Majesteiten.

h. i. — haars inziens, huns inziens.

H. K. K. M. — Hare Keizerlijke en Konink-
lijke Majesteit.

H. K. H. — Hare Koninklijke Hoogheid.

H. K. M. — Hare Koninklijke Majesteit.

H. L. — Hectoliter, mud of vat.

h. l. — hoc loco, zie ald.

H. L. Q. C. — Ho'ra loco'que consu'do, te
gewoner tijd en plaats.

H. L. S. E. — Hoc loco sepul'tus est, z. ald.

H. M. — Hare Majesteit.

H. IJ. S. M. — Hollandsche IJzeren-Spoor-
weg-Maatschappij.

Hooggel. — Hooggeleerde.

Hoogl. — Hoogleeraar.

H. S. — Heilige Schrift.

H. S. — Handschrift.

h. s. — hoc sen'su, zie ald.

h. t. — hoc tem'pore, zie ald.

H.W.Geb. — Hoogwelgeboren.

Ha (klankn.), tw.; —, daar heb ik beet! 't Is om
te lachen, ha, ha! uiting van verrassing,
vreugde, voldoening, enz.

Haag (heining van struikgewas, heg), v. ha-
gen: zegsw. achter de — loopen, heimelijk de
school verzuimen, gew.: zijn kap over de —
hangen, smijten, zie Kap.

Haag'appel (vrucht v. d. haagdoorn), m. — s.

Haag'beuk (beuk, die voor heggen gebruikt
wordt), m. — en: de — beuk bloeit in April of Mei.

Haag'bosch (eig. doornstruik, die tot haag
dient: struikgewas), o. — bosschen.

Haag'doorn, haag'doren (meidoorn), m.
— doornen, — dorens; ook **Hagedoorn**.

Haag'eik (lage, knoestige eik), m. — eiken:
de — heet ook Spaansche uker of steeneik.

Haag'koffie (de vrucht van den koffleheester,
door den inlander gekweekt binnen de omhe-
ning v. d. kampong, onder de pisangs), v. gm. v.

Haag'looper (jongen, die heimelijk de school
verzuimt), m. — loopers, gew.; zie Haag.

Haag'loopers (gesch. een zestal Amster-
dammers, naar Den Haag getogen met een
request, waarin zeer over 't bestuur der stad,
bij den Prins geklaagd werd, 1618), m. mv.

Haag'roos, v. — rozen; zie Hageroos.

Haagsch (uit of betreffende 's-Gravenhage),
bn.: dit zijn — e beschuiten, het — e bosch;
als zn. o. dat is echt —; ook de taal.

Haag'schaar (grootte schaar, om de heg te
scheren), v. — scharen.

Haag'spel (wedstrijd van rederijderskamers,
ook voor kleine kamers b.v. uit de dorpen),
o. — spelen; zie Landjuweel.

Haag'winde (slingerplant: groote winde,
klokwinde), v. gm. v.

Haai (grootte, krankbeenige, dwarsbekkige zee-
roofvisch), m. — en: de — is de hyena der zee;
zegsw. hij gaat naar de — en, te gronde, on-
herroepelijk verloren; hij is voor de — en, is
reddeloos verloren; er zijn — en op de
kust, er dreigt groot gevaar; fig. een — van
een wijf, boosaardig, valsch; — evel (bereid
vel van een haai), o. — vellen.

Haai'achtig (tot de familie der haaien be-
hoorende), bn.: er zijn tal van — e visschen.

Haai'en (rumoer maken), ik heb gehaaid.

Haai'meete (langs de duinen gelegen geest-

of grasgrond), v. — n; ook: Hameete, gew.

Haak (metalen voorwerp met omgebogen
puntig uiteinde), m. haken: een boots—, een
enter—, een put—, een dreg—; zegsw. iets aan
den — krijgen, vangen, ophalen; met den —
visschen d. i. hengelen; een slagershaak in den
vorm van een s; de koe weegt schoon aan
den — 500 pond, slachtershaak; de deur op
den — zetten, windhaak; zegsw. uit zijn —
schieten, drijfing worden; dat geeft maar
haken en oogen, getwist, gekrakeel.

Haak (winkelhaak, werktuig van den timmer-
man, bestaande uit twee platte latten, die een
rechten hoek vormen), m. haken: zegsw. dat
is niet in den —, niet, zooals het behoort.

Haak (zethaak, letterhaak: gereedschap van
den letterzetter), m. haken.

Haak (allerlei klein gereedschap onder van
een ombuiging voorzien), m. haken: een
schippers—, een smids— om sloten te openen.

Haak'bus (krijgsw. ouderwetsch zwaar hand-
vuurwapen, genoemd naar den haak onder
aan den loop), v. — bussen. vero.

Haak'je (omgebogen streepje als schrijf-
oefening), o. — s: streepjes en — s schrijven.

Haak'jes (spraak. insluitingsteeken, zint-
teeken, om woorden of zinnen te omsluiten
en af te zonderen), o. mv.; er zijn gewone —,
op de zetterij Parenthesen geheeten, b.v.
(appel), en teksthaken, b.v. [in den nacht];
zegsw. tusschen —, b.v. iets tusschen twee
— zeggen, opmerken d. i. in 't voorbijgaan.

Haak'naald (haakpen), v. — naalden; — **pa-
troon** (haakmodel), o. — patronen; — **pen**
(stift met een haakje), v. — pennen.

Haak'ploeg (ploeg zonder wielen), m. — en.

Haaks (rechthoekig), bw.: een ijzer — om-
huigen, — bewerken; — **wijze** of — **wijs**, bw.

Haaksch, bn.: dit kozijn is niet —, recht-
hoekig: maak die schildertijst goed —.

Haak'tand (spitse tand in het gebit van
paarden), m. — en: een paard heeft vier — en.

Haak'werk (werk, dat gehaakt is), o. — en.

Haal (het halen), m. gm. v.: mannen van den —,
visschers, die de beug moeten inhalen.

Haal (trek met een pen), m. halen: met dikke
halen schrijven.

Haal, m. zegsw. aan den — gaan, er van
door gaan, het op een loopen zetten.

Haal (uit hangel: de kettling, waaraan ketel
of pot op de boerdertij te vuur hangt), v. soms
o. halen: zoo zwart als een —; — **boom** (balk
in den schoorsteen, waaraan de haal hangt),
m. — boomen; — **ketting**, m. — kettingen.

Haal'mes (trekmes van kuiper of wagen-
maker met twee handvatten), o. — messen.

Haalo'ver (kijfachtige vrouw, ook: kwaad-
spreekster), v. gm. v.: zij is een echte —.

Haam (zakvormig, driehoekig schepvischnet),
m. hamen; ook: vogelnet.

Haam (houten halsjuk van paard of os,
raamvormig halsjuk), o. hamen.

Haam (kniehoog van het paard), v. hamen.

Haan (mannetje van het hoen: zinnebeeld
der waakzaamheid), m. hanen: een — is het
mannetje der kippen; evenzoo: bij fazanten,
kalkoenen, korhoenders, zelfs bij kwartels en
patrijzen; zegsw. zijn — koning laten kraaien,
zijn zin of wil doorzetten, den baas spelen; daar
kraait geen — naar, die zaak is voorgoed
uit de wereld, zal nooit aan den dag komen;
den rooden — laten kraaien of op het dak
zetten, brandstichten, den brand in iets steken;

den gebraden — uithangen, zich voordoen als een groot heer, grof verteren; — *tje de voorste zijn*, de belhamel, de raddraaier zijn; *de — in de wapenkunde*, beeld van waakzaamheid; *de — op den kerktoren*, fig. opwekker tot hooger leven; bij overdr. *de — van een geweer, revolver, karabijn: den — overhalen, den — spannen.*

Haan'der (vruchtenkorf), m. — s.
Haan'derik (pinksterbloem, koekoeksbloem), v. — en; ook: *Haanderikebloem.*

Haan'tje (kleine haan), o. — s: *die jongen is een —, kempiaan, vechtersbaas; Jan is altijd — de voorste*, zie Haan.

Haar (fijne, buigzame holle vezel, groeiend op hoofd en huid van menschen en dieren), o. haren: *het — van een mensch, van een dier; zegsw. een — in de boter zoeken*, redenen zoeken om te vitten, te twisten; *alles op haaren en snaren zetten*, zie Snaar; *zij gelijken elkaar op een —, tot in de minste kleingheden*, zoodat er niet de breedte van een haar verschil is; *de gelegenheid bij het — grijpen*, het rechte oogenblik waarnemen; *met de handen in 't haar zitten of zich het — uitrukken*, radeloos, wanhopig zijn; *het — rijst hem, mij, u, hun te berge*, wij zijn in groote ontzetting, schrik of afgrijzen; spreekw. *Gekrulde haren, gekrulde zinnen*, iem., die gekruld haar heeft, zou wispelturig zijn; — *op de tanden hebben*, zie Tand; *iemand op een — kennen*, zeer fijn; *zij lijken elkaar op een —, tot in de kleinste bijzonderheden.*

Haar (voermanswoord, links), bw.: *het paard moet — gaan en het ging hot*, naar de linkerzijde; *zegsw. het ging er hot en haar*, zonder orde, ongeragd; *hij weet van hot noch —, hij is zeer dom.*

Haar (hoogte in een veen, hooge begroeide heide), v. gew., zie Haarrok.

Haar'band (lint, om in de haren te vlechten; wrong, bandvormig versiersel), m. — banden; — **boom** (balk der lederbereiders), m. — en; — **borstel** (—schuier), m. — s; — **bos** (een haarbundel of al het hoofdhaar), m. — bossen; — **breed**, o.: *die twee lengten verschillen geen — breed; het scheelde een —, bagatel.*

Haar'buisje (buisje van de wijde van een haar), o. — buisjes; — **buisjeskracht** (capillaire kracht, capillariteit), v. gmv.; ook: — **buiskracht.**

Haard (stookplaats), m. haarden: *in het hoekje van den —, aan den huiselijken —; spreekw. Eigen — is goud waard, men is nergens beter dan in zijn eigen huis, eigen woning is schatten waard; zie Haardstede.*

Haard (broeiplaats v. bacteriën), m.: *e. pest —.*
Haard (onderaardsche verzamelpplaats van gassen, die bij aardbevingen uitbarsten en de lucht verpesten), m. — en.

Haard'plaat (legen den achterwand staande vuurplaat a. d. boerenhaard), v. — platen: *een — met fraai lofwerk*, zie Plaat; — **scherm** (vuurscherm, schut), o. — schermen.

Haard'stede (stookplaats, schoorsteen), v. — steden: *de belasting op de — n; fig. eigen woning: de troepen kunnen naar hun — steden terugkeeren, de oorlog is geëindigd.*

Haard'stel (standaard met kachelgereedschap), o. — stellen; — **stoffer**, m. — s; — **vuur** (vuur, dat in den haard gestookt wordt), o. gmv.

Haar'fijn (eig. zoo fijn als een menschenhaar, uiterst fijn), bn. en bw.: *een — onder-*

scheid; iets — ontleden, iets — uitleggen.

Haar'hamer (kleine hamer tot het scherp-kloppen van zeisen), m. — s; zie Haarspit.

Haar'ijzer (oorijzer der Friesche vrouwen), o. — ijzers; — **kam** (kam, om in het haar te dragen), m. — kammen.

Haar'klein, bn.; zie Haarfijn.

Haar'klooven (kleingeestig uitpluizen, vitterig te werk gaan, overdreven fine onderscheidingen maken), ik — kloofde, heb — haar-kloofd; — **klover** (eig. iem., die een haar nog wil splitzen of klooven, fig. muggenzifter, vitter, kleingeestig bediller), m. — kloovers; — **kloverij** (onzinnige vitterij), v. — en.

Haarlemiet (scherts. Haarlemmer), m. — en: *hij was een — van haver tot garst*, (v. Effen).

Haar'lemmer (iemand, geboortig uit Haarlem of daar wonend), m. — s; ook: *hij leest de —, v., nl. de krant van dien naam; ook als bijv. nw. b.v.: Haarlemmer-olie, — halletjes*, noemt plaats van oorsprong.

Haarlemmerdijk (naam eener straat te Amsterdam), m.: — **dijkjes maken**, drukte, ruzie, standjes; — **dijksch**, bn.: *met — dijksche welsprekendheid, ruw, plomp of plat Amsterdamsch; als zn. o.: hij spreekt plat — dijksch en bezit maar plumpe manieren.*

Haar'lemmer-halletjes o. mv.; zie Halletjes.

Haar'lemmer-meer (drooggemalen plas bij Haarlem, Juli 1852 droog), v. gmv.

Haar'lemmer-olie (olie als geneesmiddel, uitgewonden in 1796), v. gmv.

Haar'lok (een vlok haar), v. — lokken; — **naald** (frame, lange naald met dikken knop), v. — en; — **pijn** (scherts. hoofdwae, katerigheid), v. gmv., zie Katterig.

Haar'olie (olie voor het haar, olieachtige weestof als haarsmeersel), v. gmv.

Haar'oorlog (een strijd, omstreeks 1640, tusschen de predikanten, over het al of niet geoorloofd zijn van het dragen van lange, afgroevende haren), m. gmv.

Haar'rook (rook van brandend veengrond), m. gmv.: *de noordoostenwind brengt ons —, gew; zie Haar en Veen damp.*

Haar'schuier (haarborstel), m. — schuiers.

Haar'snoer (band, om h. haar op te binden), o. — en: — **speld** (tweebeenige speld), v. — en.

Haar'spit (een soort van aanbeeldje, dat met een pin in den grond wordt vastgezet, om er de zeis of de zicht met den haarhamer op te hewerken en te scherpen), o. — spitten.

Haar'streng (haarvlecht), v. — strengen;

— **toot** (haar als hoofdsieraad), m. gmv.; — **tuit** (haarvlecht), v. — tuiten, vero.

Haar'vat (fijn bloedvaatje, dat een slagader met een ader verbindt), o. — vaten: *de slagaderen vertakken zich ten slotte tot — vaten.*

Haar'vlecht (bundel gevlochten haar), v. — en; — **vlok** (busseltje haar), v. — vlokken.

Haar'water (reinigend waschmiddel voor het haar), o.: (soorten), o. — waters.

Haar'worm (haarvormige worm), m. — en; ook: *zekere haarziekte.*

Haar'zak (twistgierig, kijfachtig persoon), m. — ken, gew.; — **zakken** (ruzie zoeken, onheusch doen), onbep. wijs, b.v. *Je ligt altijd te — zakken; — zakker* (ruziemaker, twistzoeker, valsche speler), m. — s. gew.

Haas (bekend knaagdier), m. hazen: *het mannetje v. d. — heet rammelaar, het wijfje heet moer of voedster; zegsw. loopen als een —,*

zeer snel; *hij is zoo bang als een* -, zie ook Wezel; spreekw. *Veel honden zijn den - z'n dood, de menigte maakt de overmacht; Men kan niet weten, hoe een koe een - vangt*, men moet het hoogst onwaarschijnlijke niet volstrekt onmogelijk achten; zie: Heihaas, Klei-, Koolhaas, alsook Onwillig.

Haas, in jagerstaal, o.: *Teun, mag ik het - dragen?* (C. O.); verder heet de kop de *bol*, de ooren de *lepel*s, de pooten de *loopers*, de oogen de *spiegels*, de staart de *pluim*, het bloed het *zweet*.

Haas (uitgesneden lap vleesch, lap uit het nierbed van een geslacht rund, lendenstuk van rund of varken), m. gmv.: *het - je is fijn braadvleesch*; zie: Filet en Harst.

Haas'eten (bang worden); zie Haasvreten.

Haasje'ver (springspel der jongens), o. gmv.

Haast (spoed, snelheid, gezwindheid, vaart, overijling), v. gmv.: *hij kerde geen -*, -*maken*, - *hebben*, in *aller -*; spreekw. *Hoe meerder -*, *hoe minder spoed*.

Haast, bw.: *de winter is - in 't land*, bijna; *kom zoo - als doentlijk*, spoedig; - *zult gij ureed gekortwiekt zijn*, (C. O.), weldra; *zien we je - eens weer*, gauw; *kom je - ?* bijna.

Haas'ten, zich (zich spoeden), ik haastte mij, heb mij -*haast*, ook: ik haastte, heb -*haast*, d. i. haast, voortgang doen maken: *haast mij toch zoo niet!*

Haast'ig (onrustig, gejaagd, overijld), bn.: *hij is altijd -*, spreken op -*en toon*; zegsw. -*e spoed is zelden goed*, gejaagdheid komt aan den werkelijken spoed zelden ten goede; bw.: *hij is wat - gebakerd*, driftig van aard.

Haas'vreten (beveesd worden, bang worden), ik vrat -, heb -*gevreten*: *de quasi-held van gisteren vrat - en liep weg*, trok zich terug: het volksgeloof meent, dat men door het eten van het vleesch van dieren eigenschappen van die dieren in zich opneemt, b.v. *Heb je paardenvleesch gegeten?* tot een knaap die erg darsel is; -**vreter** (bloedaard), m. -s.

Haat (sterke afgekeertheid, vijandschap, urok), m. gmv.: *iemand - toedragen*; een bittere, doodelijke -; *blinde -*, haat, die voor niets terugdeinst; -**dragend** (haat voedend, onverzoenlijk), bn.: *een - dragend karakter*.

Habar'rah (Arab. lange zijden damesmantel, in Kairo in zwang), m. -'s.

Ha'beas-cor'pus-acte (Lat. Engelsche wetsverordening van 1679, die de burgers vrijwaart tegen onwettige gevangenhouding), v.: de - bepaalt, dat een gearresteerde binnen 24 uur ge- of verhoord moet worden.

Haberdoe'das (draai, klap om de ooren), m. gmv.: *iemand een - geven*, een - *krijgen*, oorveeg, watekouw, opstopper, enz.; in de spreek. Labberdoedas.

Habijt' (Fr. habit, kleeding: kleed, gewaad, opperkleed), o. -en; inz. lang opperkleed van kloosterlingen; zegsw. *het - aannemen*, in een klooster gaan; zie Pij.

Habitue' (vaste bezoeker van een café, of eenig uitspanningsoord), m. -'s: *Mijnheer is daar -*, (C. O.), trouw bezoeker, stamgast.

Hach (jongeling, gezet, jonge borst), m.; alleen wordt nog gebruikt: **Hachje**, o. b.v.: *'t is een recht Hollandsch -*, een durfal, waaghals; inz. matroos der marine of Jantje.

Hach (gevaar, kwade kans), v. somso. gmv.: *een spiegelgevecht op den Amstel*, zonder

gevaar voor -*jes*, ongelukken; *zijn -je er bij inschieten*, zie Hachtje.

Hach, tw.: *hij zeide - noch wach*, d. i. hij sloeg geen geluid, gaf geen kik.

Hachée, hachis' (Fr. gehakt vleesch met uien en kruidertjen), o. gmv. (ch = s).

Ha'chelijk (gevaarlijk, onzeker), bn.: *een - e onderneming; de toestand op het schip werd -*, een - *bestaan*, een - *e tijd*, netelig, kritiek, bw.: *het stond - met de vloot*.

Hachis' (gehakt vleesch), o. gmv.; lees: *hasjie'*; zie Hachée.

Hach'je (kwajongen, waaghals), o. -s.

Hacht (suede: stuk vleesch of spek), m. -en; -**je** (meest hachje): *een -je spek; de beste -jes van 't vleesch zullen voor u zijn; het -je is op*, het hammetje; *het -je laten glijden, glippen, varen*, de vangst, m. loslaten; fig. *het heele -je kwijt zijn*, alle kans verkeken hebben; *zijn -je er bij inschieten of het -je er bij inschieten, het leven; zijn -je wagen*, het leven er bij op 't spel zetten; *bang zijn voor zijn -je*, voor zijn leven.

Hacht'jesdag (scheepst. dag, dat de bemanning het rantsoen vleesch of spek ontvangt), m. -dagen, fig. smuldag.

Haciën'da (Sp. hoeve en herberg), v. -'s.

Ha'des (myth. afgrond, folterplaats, hel), m.: *in den - gestingerd worden*; ook: Orcus, Tartarus.

Hadie' (vaarwel, adieu), tw.: zie Adi.

Hadik (wilde vlierstruik), m. en v. -en.

Hadj, haddj (Arab. pelgrimstocht of bedevaart v. e. Muzelman naar Mekka, de heilige stad, bezoek van de Kaäba in de Moskee), m. lees: *hadzi*; ook gespeld: **Hadsch**, en gebruikt voor karavaanweg: de Syrische - van Konstantinopel over Damascus naar Medina.

Hadjl, had'zji (Arab. titel van den pelgrim, die den hadj volbrengt of volbracht heeft, en als een soort van heilige vereerd wordt), m. -'s.

Hæmorrhoiden (geneesk. aambeien), v. mv.

Hæresie' (dwaalleer, ketterij), v. -s, -ën; ook: Heresie. (s = z).

Haff (strandmeer, inham achter een landtong gelegen), o. haffen: *het Friesche -*; *het Koe-rishe -*, *het Steltiner -*, (Oostzeekust).

-haff, -haff'ig is een achtervoegsel, dat men vindt in: *held-*, *man-*, *zeeg-*, *krijgs-*, met de bet. van -*achtig*: hebbende, zijnde, toonende, gaarne wezende; zie aldaar.

Haft (netvleugelig insect, eendagsvlieg, oever-aas, schooraas), o. haften.

Ha'gar (Bijbel. Abrahams bijvrouw, moeder van Ismaël, stammoeder der Ismaëlieten of Hagarënen), v.; *Da Costa's -*, bekend gedicht.

Hagedis' (langstaartig kruipend dier met vier pootjes, den kop gedekt met schilden, rug en staart met kleine schubben, metaalylanzigt, hebbende oogleden), v. -sen: *in ons land leven de gewone -*, *de kleine -*, *en de muur-*.

Ha'gedoorn, m.; zie Haagdoorn.

Ha'gel (ijsbolletjes, ook: gegoten loodkogel-tjes, om te schieten), m. gmv.

Ha'gel: *zilveren -* (jagerst. geld, waarvoor de zondagsjager wild koopt om niet platzak thuis te komen), m.: *met zilveren - schieten*; *de baron vulde met zilveren - aan*, *wat de looden te kort kwam*.

Ha'gelblank (wit als hagel), bn.: *twee - e mand'n*, een - *e vederbos*; zie Hagelwit.

Ha'gelbui (uitstorting van hagel, hagel-vlaag), v. -buien: fig. *een - van pijlen*, een

overstelpende menigte: een - van stokslagen.
Ha'gelen (het vallen van hagel), het heeft gehageld: het hagelt, er valt hagel; het hagelt, dat het klettert; fig. het hagelde om zijn hoofd van kogels; de kogels hagelden op de straten; het hageide pijlen, steenen, slagen, enz.

Ha'gelleterij (fabriek v. schiethagel), v. -en.

Ha'geljacht (jagende hagelvlaag), v. gmv.: bij uitbr. hagelbui: - en stormgeloei, (Borger).

Ha'gelkorrel (kleine hagelsteen, ook korrel schiethagel), v. -korrels.

Ha'gels, bw.: wat een - zot gesprek. gmv.

Ha'gelsch (vervloekt, beroerd), bn.: het zijn -e leugens; het was de schuld van die -e Engelschen. gmv. vero.

Ha'gelschade (schade door hagelslag aan veldvruchten of gebouwen), v. gmv.: -slag (het slaan der hagelkorrels), m. gmv.: er was - in 't koren; die boekweit had door -geleden; -steen (stuk of korrel hagel), m. -steenen; -verzekering (assurantie tegen hagelschade), v. -verzekeringen; -vlaag (hagelslag met fellen wind), v. -vlagen; -wit (blank als hagel), bn.: een heer met een - pak, (J. t. Br.), een - servet, een - gordijn, een - mutsje, helderwit.

Ha'gen (iets in of aan een haag stellen of zetten), ik heb gehaagd; steenbakkerij: steenen -; vlasbouw: het vlas op den akker -, d. i. in de rij stellen, met detoppen tegeneikaar.

Ha'genaar (bewoner v. Den Haag), m. -s.

Ha'gепrediker (gesch. openlijk verkondiger van de leer der Hervormden), m. -predikers;

-preek (gesch. openlijke verkondiging v. d. Hervorming en wel buiten in velden en hagen of hoven), v. -preeken; zie Graspreek.

Ha'geroos (wilde roos), v. -rozen; bij uitbr. de wilde rozestruik zelf; zie Hondstroos.

Ha'gia Sophia, v.; zie Aya Sophia.

Haglograaf (evensbeschrijver van één of meer heiligen), m. -grafen; -graphie (levenbeschrijving van heiligen), v. gmv.: -graphisch, bn.: de -e boeken, levensbeschrijvingen van heiligen bevattend.

Haiduk, m. -ken; zie Helduk.

Haie (Fr. haag), v.: en - opgesteld, van soldaten in twee rijen, met het gezicht naar elkaar toe; lees: an hē.

Ha'ik (witte, lange, wollen of katoenen sluier der Arabische vrouwen), m. -s: de - laat alleen oogen en voorhoofd ongedekt: de vrouwen, in haar -s gewikkeld.

Hak (het hakken, houw of slag, afgehakt stuk), m. hakken: hij is aan den -, een - met de bijl, een - in het tafelblad; fig. snauw, bitse uitval: iemand een - zetten, hem een haterlijkheid te slikken geven, hem voor een moeilijkheid zetten, hem onaangenaam zijn.

Hak (bijvorm van haak, krom takje; kromme boomtak), m. hakken; zegsw. van den - op den tak springen, eig. van een vogel, die uit het hooge hak-hout op den laagsten tak springt, niet wetende, waar zijn nest te bouwen, fig. van het eene onderwerp op het andere springen (in 't gesprek).

Hak (houweel, landbouwwerktuig), v. hakken: met een - den grond omwerken, d. i. met een soort van kromme schop, lijkende op een kalkkloet van de kalklesschers.

Hak (hiel), v. hakken: de koude in de -ken hebben; iem. op de -ken treden, fig. iem. achternazetten; iemand op zijn -ken zitten, hem op de hielen zitten, hem zonder ophouden

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

plagen b.v. om betaling lastig vallen; iemand de -ken laten zien, hem den rug wenden, in den steek laten; inz. aan schoeisel: muilen met hooge -ken, de -ken scheef loopen.

Hak'bank (langwerpig hakblok), v. -banken; -beitel (timm. zware kapbeitel), m. -s; -bijl (kleine bijl), v. -bijlen; -blok (blok hout, om iets op te klooven), o. -blokken; -bord (plankje, om er iets op sijn te hakken), o. -borden; ook: Hakkebord.

Ha'ken (vasthechten, vastmaken), ik heb gehaakt: een katrol aan een kram -; fig. aan een haak blijven hangen: hij was aan een spijker blijven -, (C. O.); zie Winkelhaak.

Ha'ken (haakwerk maken), ik heb gehaakt: aan een beddesprei -, dit meisje haakt netjes, het - behoort tot de fraaie handwerken; haakgaren, o. (soorten), o. -s; -katoen, o. gmv.

Ha'ken (den. van haak: vurig verlangen), ik heb -haakt: zij - naar de vacantie; naar het uur der vrijheid -; naar eer -.

Ha'ken (den grond met den hak bewerken), ik heb gehaakt: het veen om -, d. i. omwerken.

Hak'er (gierzwaluw, torenzwaluw), m. of v. hakers. gew.

Hak'kerig (afleid. van haak eig. hebbende hakken, fig. lastig, netelig), bn.: een -e onderhandeling, vol bezwaren; -er, -st; -heid, v. gmv.

Hak'geld (kosten van het omhakken), o. -gelden; -guts (timm. hakbeitel), v. -en; -s; -hamer (bankhamer met ronden bol), m. -s; -hout (slaghout, houtgewas), o. gmv.: eiken -hout noemt men akkermaalshout.

Hak'kel (kerf of keep met een bijl), m. -s.

Hak'kelaar (stamelaar, stotteraar), m. -s.

Hak'kelen (freq. van hakken, verwant met hokken, hikken: stotteren, stamelen), ik heb gehakkeld: iets -d vertellen, zich -d verontschuldigen; -ig (stamelend), v. -en; -kees (scherpsnaam voor stotteraar), m. -en.

Hak'ken (met de hak bewerken, loswerken), ik heb gehakt: een veenland, een heideveld -.

Hak'ken (kappen), ik heb gehakt: zegsw. den vijand in de pan -, zie: Pan, Spaander.

Hakkenel (Fr. haquende: paard, dat den telgang gaat, telganger of telle), v. -en: een - dient bij voorkeur voor minder onverschrokken dames-rijderessen.

Hakketeeren (van hakken, nl. steeds op iem. hakken: kibbelen en schimpen, kraakeelen).

Hak'mes (kapmes, gereedschap bij allerlei bedrijven), o. -messen.

Hak'moes (allegaartje, poespas, mengelmoes), o. gmv.: ook fig. een - van woorden en zinnen, een - van gedachten.

Hak'sel (sijngehakte zelfstandigheid), o. gmv.; inz. van stroo als paardenvoeder: de dieren kregen - met haver; -bank (houten toestel, om er haksel op te snijden), v. -en; -kist (houten kist tot berging van haksel), v. -en; -snijder (werktuig), m. -s.

Hal (overdekte markt), v. hallen: een boter-, een vleesch-, een groente-.

Hal (hooge zaal in een paleis), v. -len: in de groote - v. d. burcht; ook Halle.

Hal (hardbevoren plek i. d. aarde), o. gmv.: het is moeilijk het - te bewerken; ook: hardigheid van den bevroren grond.

Hala'li (jagerst. geroep op de hertenjacht), tw.; -fan'fara (hoorngechal, sein, dat het hert gedood is), v. -s.

Ha'leu, ik heb gehaald: den dokter -, gaan roepen; ik kom u -, afhalen; zegsw. daar is

wat te -, verdienen, krijgen; les -, nemen; een academischen graad -, verwerven; de zieke zal den morgen niet -, beleven; dat varken zal 100 kilo -, wegen; den trein nog -, zegsw. oude koeten uit de sloot -, langvergeten zaken weder ter sprake brengen; het haalt er niet bij, kan er niet bij vergeleken worden; hij haalt niet bij zijn broeder in kennis, is ver-uit de minders; zich allerlei last op den hals -, veroorzaken; evenzoo: zich een ziekte op den hals -.

Half (de helft van een geheel), bn. en bw.: een halve appel, een - brood, een - dozijn; spreekw. Beter een half ei dan een leege dop, beter iets dan niets; fig. een halve maatregel, weinig afdoende; een - bewijs, gedeeltelijk, onvoldoend; een halve wees, die een zijner ouders verloren heeft; - April, midden; met halve kracht stoomen, snelheid, bw.: Japik is - boer, - heer, ten deele; iets maar - weten, gedeeltelijk, onvoldoende.

Half'aap (bastaardaap), m. -apen: men onderscheidt eigenlijke apen en halfapen of spookdieren, zie: Maki, Lori.

Half'acht, telw.: het is -, nl. 7.30 uur; evenzoo bij alle telwoorden van één tot twaalf; zie: Halfeen, enz.

Half'a-gras, o.; zie Esparta-gras.

Half'bakken (slecht gebakken), bn.: een - brood; fig. een - advocaat, een - geleerde, onbeduidend, gebrekkig in zijn kennis.

Half'blanksgezel (fig. prulknicht), m. -gezellen: knecht, die maar een halven blank of 3 duiten verdient; -blanksheer (kale meneer), m. -heeren: een logement voor -heeren; -blanksjuffrouw, v. -en.

Half'bloed (afstammeling v. e. Europeaan en een inlandsche vrouw), m. en v. gmw.

Half'bloed, bn.: een - paard, ontstaan door kruising met het Engelsche raspaard.

Half'boer; zie Keuter.

Half'broer (broer v. een anderen vader of moeder), m. -s; -zuster (zuster, die een anderen vader of een andere moeder had), v. -s.

Half'dek (schoepst. opperdeks tusschen den grooten mast en de kampagne), o. gmw.

Half'donker (schemerdonker), o. gmw.: in het - zitten; -duister (schemering), o. gmw.

Half'dood (nog niet geheel dood), bn.: een - doode vogel; zegsw. ik ben - van inspanning, van afmatting, erg moe, uitgeput.

Half'door (in twee helften), bw.: -snijden.

Half'dronken (eenigszins aangeschoten), bn.: een - matroos.

Half'duister (schemerachtig), bn.: als zn. o. in het - zitten te praten, in de schemering.

Half'een (12.30 uur), -twee, -drie, enz. tot -twaalf (van den tijd), bw. (aaneen te schrijven); zie Halfacht.

Half'elf (10.30 uur), tw.; zie Halfacht.

Half'elfje (koffie met brood 's morgens om halfelf), o. -s; zie Twaalfuurtje.

Half'god (myth. de zoon van een god en een aardsche vrouw), m. -goden; zie Heros.

Half'heid (onbeslistheid, weifeling), v. gmw.: met die - komt gij niet verder.

Half'hemdje (overhemd, chemisette), o. -jes.

Half'jaar (tijdperk van zes maanden), o. -jaren: de huur per - betalen of -jaarlijks, bw.: -jaarlijksch, bn.: -e termijnen.

Half'je (half glaasje drank), o. -s: Jan nog een -! d. i. half glaasje bitter of jenever.

Half'je (halve cent), o. halfjes.

Half'klinker (spraak. medeklinker, die in een klinker kan overgaan), m. -klinkers: de j en w zijn -s, verwant met i en oe.

Half'laken (laken, voor de helft uit wollen draden geweven), o. gmw.; -linnen (weefsel, bestaande half uit linnen, half uit katoen), o. gmw.

Half'luid (bijna hardop), bn.: hij zaidat -.

Half'maandelijks, bw.: men vergadert -, w. g.; -maandelijksch, bn.: -e vergaderingen, om de halve maand; een - tijdschrift.

Half'negen (8.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'om-half (gemengde drank, b.v. likeur, half rum en half brandewijn, enz.), o. gmw.

Half'rond (halve aardbol, in afbeelding), o. -ronden: een kaart met de beide -ronden; zie Hemisphèr.

Half'rond, bn.: een -e kring, een -e toren, d. i. den vorm van een halven cirkel hebbende.

Half'schaduw (schilderk. toon tusschen licht en schaduw), v. -schaduwen.

Half'slachtig (slechts voor de helft behoorende tot een ras of soort), bn.: een -e neger, een -e windhond, een -e Fries; fig. een -mensch, die niet weet, wat hij wil; -heid (fig. onzekerheid, weifeling), v. gmw.

Half'slag, m. gmw.: sloeg het daar op den toren - of heel? d. i. het halve of het heele uur.

Half'slag, o. gmw.: een - van een paard, een - trekhond, geen volgroed, geen volwassen dier; zie Halfwas.

Half'sleet (halfversleten, halfafgedragen), bn.: die lakensche jas is -; -sch, bn.: een -sche pantalon; -sleten (gedeeltelijk versleten), bn.: een hoop - zeidoek.

Half'stok (halverwegen den vlaggestok), bw.: de vlag - hijschen, ten teeken v. rouw.

Half'tien (juist tusschen 9 en 10 uur, 9.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'tij (hoogte van het water, half tusschen eb en vloed), o. gmw.: de vloed heeft pas half zijn tijd geloopt, het is -.

Half'twaalf (juist tusschen 11 en 12 uur, 11.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'uur (dertig minuten), o. halve uren: een - gaan wandelen; elk - slaat de torenklok.

Half'vasten (R.-K. de helft van den vastentijd, op Zondag van Laetare), v. gmw.: -werd vroeger gevierd met optochten; de graaf van -, figuur uit den toenmaligen Antwerpschen carnavalsoptocht; -vastenmarkt (markt op den dag van halfvasten), v. -en;

-vastenpret (herhaling van de carnavalspret op den dag van halfvasten), v. gmw.

Half'verheven (bas-relief), bn.: ziedaar mooi - beeldwerk, d. i. waarvan de figuren een weinig naar voren treden.

Half'vers (halve versregel), o. -verzen.

Half'vier (3.30 uur), telw.; -vijf (4.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'vleugelligen (snavelinsecten), m. mv.

Half'was (leerling, nog maar den halven wasdom hebbende), m.; -je, o. -s: gevraagd een - bij X, mr. Draaijer, jongmaatje, leerjongen.

Halfwas'sen (slechts ten halve volwassen), bn.: een - haan, een - juffertje.

Half'weg, bw.: zij deed het kind omstreeks - een schoone luijer aan, (C. O.), d. i. op de helft van den af te leggen weg; fig. we zijn met dat werk nog niet -, half gered.

Half'wijs (niet goedwijs, eenigszins getikt), bn.

Half'wind (schoepst. wind, half invallende of voor de helft blazende in het zeil, dwars-

- wind), m. gmv.: met - zeilen; -wollen (weefsel, deels wol en deels katoen), bn.: -wollen weefsels; -zacht (tusschen hard en zacht), bn.: -zachte eieren.
- Halfzes** (5.30 uur), telw.; zie Halfacht.
- Halfzijde** (weefsel, voor de helft uit zijde bestaande), v. gmv.; -zijden, bn.: dit zijn -stoffen, dat is -damast.
- Halfzoolganger** (dierk. dier, dat bij het loopen de zool maar ten deele op den grond zet en deels op de teenen loopt), m. -s: de marterachtigen zijn -zoolgangers.
- Halfzuil** (zuil, die voor de helft, ook voor $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$ harer dikte naar buiten treedt, daar zij met het muurwerk verbonden is), v. -zuilen.
- Halfzuster**, v. -zusters; zie Halfbroer.
- Hal'lel** (d. i. loof), o. -s: het groote -, het kleine -, Israël. lofzangen (Psalm 113-118), bij uitbreiding loflied, juichkreet: godgewijde -s klinken!
- Hallelu'ja** (Hebr. Gode lof, Loof den Heer! juichkreet), o. -s: het Halleluja zingen, R.-K. in den Paaschtijd; -meisje (vrouw. lid van het heilsleger), o. -s; -hoed (hoofddeksel, zooals deze meisjes dragen), m. -en; ook: Halle'luja, zie Alle'luja.
- Hal'lenkerk** (bouwk. gotische kerk met een middelschip en 2-4 zijdschepen met even hooge gewelven, soms ook van gelijke breedten), v. -kerken: de St.-Michielskerk te Zwolle, de Walburgskerk te Zutphen zijn -kerken.
- Hal'letje**, Haarlemmer - (Haarlemisch kaneelkoekje), o. -s.
- Hal'lo** (uitroep, om iem. opmerkzaamheid te wekken, oproep bij het telefoneren), tw.
- Hallucina'tie** (zinsbegoocheling, zinsverbijstering, visioen), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Hal'm** (stevige plantstengel: stengel v. grassen en granen), m. -en: de -schiet op, uit; het graan op den - verkoopen, te velde; -knoop (dikte tusschen de geleidingen), m. -knoopen; -stroo (uitgedorschte halmen), o. gmv.
- Hal'o** (lichtende kring om zon of maan), v. -s.
- Haloseop'** (werktuig, om het zoutgehalte van zee water te bepalen), m. -copen.
- Hal'otechniek** (kunst van zoutbereiding), v. gmv. (ch = scherpe g).
- Hal'riet** (zeker goed soort van dekriet), o. gmv.
- Hals** (lichaamsdeel, dat het hoofd verbindt met den romp), m. halzen: de giraffe met haar langen -; iem. den - afsnijden, keel; iem. den - breken, hem dooden; een stijven - hebben, nek; bij overdr.: de - van een hemd, de - van een flesch, de - van een viool, de - van een anker; zegsw. om - brengen, dooden; zich iets op den - halen, zich zelven een last berokkenen; fig. een onnoozele -, bloed.
- Hals** (scheepst. touw, om het zeil onder vast te zetten), m. halzen: zegsw. tusschen twee halzen varen, vlak vóór den wind.
- Hals'band** (halsketting), m. -banden; -bel (van rund of schaap), v. -bellen; -berg (halsstuk), m. -en, vero., zie Wapenrusting; -boord (kraag v. hemd of overhemd), m. -en; -brekend (met levensgevaar gepaard gaande), bn.: allerlei -e toeren v. artiesten i. e. paardenspel; -das (halsdoek), v. -sen; -doek (halsbedeksel), m. -doeken; -gareel (gordel of juk voor trekdiere), o. -en.
- Hals'overkop** (al buiteland, fig. overhaast), bw.: hij viel - van de trap; -poetste hij de plaat.
- Hals'recht** (het recht over leven en dood van hoorigen), o. gmv. vero.
- Hals'snoer** (halsieraad, collier), o. -snoeren.
- Halsstar'rig** (eig. met starren of stijven hals: hardnekkig, hoofdig, koppig), bn.: het meisje bleef - en wilde naar geen goeden raad luisteren; een - karakter, -e onwil, een - verzet; bw.: iets - volhouden, iets - weigeren, - naar iets streven; -heid (koppigheid, weerspannigheid), v. gmv.
- Hal'ster** (halsriem der paarden), m. -s: fig. den - strijken, er van door gaan; in Twente: heimelijk schoolverzuim pligen.
- Hals'wervel** (ontl. een der wervelen van den hals), m. -en of -s: er zijn zeven -s.
- Halt** (militair commando), tw. Peloton, -! d. i. blijf staan; als zn. o. b.v.: het - klonk langs de gelederen.
- Hal'te** (verwant met halden, houden: stationnetje, wachtpost op spoor- of tramweg), v. halten; ook **Halt**.
- Hal'ter** (gymnastiek: springkolf, korte handstaaf, aan weerszijden met een kogel bezwaard), m. -s: oefeningen met de -s, met lichte en zware -s, gymnastische armoefeningen.
- Halt'paaltje** (wit paaltje, dat de halt der stadstram aanwijst), o. -paaltjes.
- Halt'sein** (optisch sein om te stoppen), o. -en.
- halve** (achtervoegsel: uit kracht van, krachtens), b.v.: ambts-, eers-, plichts-, rechts-; verder in: uwent-, zijnt-, wat betreft; ook in: duidelijkheids-, gemaks-, kortheids-, wegens, ter wille van, om te bereiken.
- Halveeren** (in tweeën snijden, middendoor deelen): een appel -, een perzik -, een lijn -, den buit -, de winst -, d. i. in helften deelen; -ing, v. -en.
- Hal'vegulden** (Ned. tienstuiverstuk), m. -s.
- Hal'vemaan** (de maan in het eerste en laatste kwartier), v. -manen; bij uitbr. de Turksche macht, een wassende halve maan, als veld- en wapenteeken van den Sultan.
- Hal'verwegen** (op de helft van den weg, op het midden), bw.; soms: -wege, -weg, -wegs: Pandolf keerde -wegs, (Staring); zij waren -wege den dijk, (C. O.); hij kwam tot -wegen.
- Hal'vewind**, bw.: het schip ligt -, de wind valt dwars in; zegsw. fig. - zeilen, niet te fel op iets afgaan; ook: Halfwind.
- Halvezo'len** (schoenen van nieuwe halve zolen voorzien), ik halvezoold, heb -halvezoold.
- Hal'vezool** (schoenzool aan den voorkant) v. -zolen: -zolen en achterlappen.
- Hal'zen** (doorslikken), ik halsde, heb -halsd: hij at zooveel, als hij kon -; fig. hij kon al dat werk niet -, afkrijgen.
- Hal'zerig** (stumperig), bw.: hij ziet er - uit.
- Ham** (bout of schink van een varken), v. hammen: een vette -, buitenlandsche -men, Westfaalsche -men; als stofnaam: een broodje met -, dat smaakt als -, zeer lekker.
- Ha'mansfeest** (Israëliet. feestdag), o. -feesten; zie Purim.
- Hamel'** (uit het oud-Fr. hamée: slagboom, afsluitboom), v. hamelen.
- Ha'mel** (gesneden ram), m. hamels.
- Ha'melbout** (schapebout), m. -bouten; -vleesch (vleesch van een hamel), o. gmv.
- Ha'mer** (myth. in verband met den donderhamer van Thor, bij onze heidensche voorvaderen een heilig voorwerp, later ook teeken van eerbied, gezag, ontzag), m. -s: een donder- behoedde tegen het onweer; den doode

werd een - mee in 't graf gegeven; het wijden van gebouwen en grenssteen geschiedde met den -; nog: de - van een voorzitter, de - der vrijmetselaren, de - bij een verkoop in handen van den notaris: onder den - brengen, duizenden balen koffie passeerden den -; ook bastaardvloek: Wat -!

Hammer (gereedschap van den timmerman, kuiper, smid, enz.), m. -s: een houten -, een smids-; zegsw. tusschen - en aambeeld zijn, in groote ongelegenheid; fig. de - van een slaguurwerk, hamervormig staafje, dat op het belletje of klokje slaat; zie ook Kloken Hamerspel.

Hammeren (slaan, kloppen met den hamer), ik heb gehamerd; metaal -, iets glad -.

Hamerslag (slag met een hamer), m. -en. **Hamerslag** (afspringende deeltjes van gesmeed wordend gloeiend ijzer), o. gmv.

Hamifcar, gesch. vader van Hannibal.

Hamster (zeker knaagdier, groote veldrat), v. -s: in België looft men premies uit op het vangen van -s.

Han (Turksche herberg voor karavanen; oederenmagazijn in Konstantinopel), m. -s.

Hand (lichaamsdeel, zich uitstrekking van den pols tot aan het uiteinde der vingers), v. handen: de palm van de -, vlakke zijde; de rug van de -, de bovenkant; fig. een fraaie - schrijven, mooie letters maken; zegsw. de - en opleggen, zegenen, wijden; in 's vijands - en vallen, macht; aan de hooge of hoogere - gaan zitten, de eereplaats innemen; iem. de - boven 't hoofd houden, hem beschermen, door de hand over hem uit te strekken als om alle onheil af te weren; goederen in de doode -, zie aldaar; de - en in den schoot leggen, doen liggen, werkeloos, zonder verweer gaan worden; met de - en in 't haar zitten, in verlegenheid zitten, radeloos zijn; met - en tand iets vasthouden, zich weren, met alle mogelijke middelen van verweer te werk gaan, hardnekkig vasthouden; van de - in den tand leven, zie Tand; zijn - en in onschuld wasschen, alle verantwoordelijkheid van zich af werpen; de laatste - aan iets leggen, iets voltooien; de - met iets lichten, iets zonder zorg doen of afmaken, er zich met den Franschen slag van af maken, er zich gemakkelijk afmaken: tegenst. de - houden aan, b.v. aan de bepalingen der wet; een -je van iets hebben, de hebbelijkheid hebben; wat is er aan de -, gaande, te doen? iem. naar zijne - zellen, naar zijn wil doen handelen; iem. of iets onder - en nemen, hem de les lezen, iets ter dege opknappen; iem. op de - en dragen, eig. hem dragen als een kind, fig. iem. buitengewone genegenheid toonen; iets op zijn eigen -je doen, eigenmachtig, op eigen gezag, naar eigen welbehagen; het zijn twee - en op één buik, zij helpen elkaar in alles; - over hand, regelmatig, gelijkmatig: - over hand zich oppatmen; fig. de - over hand toenemende ontvolking van een land; spreekw. Als de ééne - de andere wascht, worden ze beide schoon, wanneer men elkaar helpt, heeft men er beiden nut en voordeel van; Vete - en maken licht werk, als velen meewerken, wordt de taak gemakkelijk; Men kan geen ijzer met - en breken, zie IJzer; zie Achterhand, Boven-, Linker-, Over-, Rechter-, Voor-, alsmede Doode- en Warme-.

Hand, v.: de zwarte - of zwarte bende: een roovertroep, die in de Middeleeuwen het plateland moordend afliep en niemand ontzag.

Hand'appel (appel, om uit de hand te eten), m. -s, zie Tafel- en Stoofappel; -**atlas** (atlas van handig formaat), m. -atlassen; -**bad** (koud bad der handen en polsen tot zenuwstillig), o. -baden; -**bagage** (lichte bagage, met de hand te vervoeren), v. gmv., zie City-bag.

Hand'boel (kluister voor één hand of de beide handen), v. -boeien: iem. de - en aandoen, aanleggen, zie Paternoster; -**boek** (boek van gemiddeld formaat), o. -en: -boek der wellevendheid; -**boog**, m. -bogen: schieten met den edelen -boog; -**boogschutter**, m. -s; -**boom** (spaaak, zwengel), m. -en; -**boor** (kleine boor), v. -boren; -**brandspuit** (kleine soort van brandspuit), v. -spuiten.

Hand'breed (de breedte van een hand), o. gmv.: de mantel is een - te lang.

Hand'camera (klein photographie-toestel), v. -camera's; zie Kodak.

Handda'dig (medeplichtig), bn.: aan iets - zijn; zich - verzetten, met de hand slaande.

Hand'dag (scheepst. eind touw, waarmee een schuldige getuchtigd werd), v. -dagen: deze straf werd opgelegd door den krijgsgaad, die van Laarzen (z. ald.) door den commandant.

Hand'doek (waschdoek, een toiletdoek), m. -doeken: een linnen -.

Hand'druk (het drukken van de rechterhand als teeken van genegenheid), m. -drukken: hij wisselde met ieder der gasten een -.

-hande (achtervoegsel, meerv. van hand d. i. soort); zie Allerhande, Velerhande.

Han'del (handeling, manier van doen), m. gmv.: eerlijk in - en wandel, doen en laten.

Han'del (ruilen van de eene koopwaar tegen de andere of van goederen tegen geld, in 't algemeen van de eene waarde tegen de andere), m. gmv.: binnenlandsche -, invoer-, de graan-, de - op Engeland, - in tabak; zegsw. in den - zijn of gaan; verder: ruil-; effecten-, geld-, wind -, zie ald.

Han'del (Eng. handvat aan machines, kruk, zwengel), m. -s. (a = e).

Han'delbaar (inschikkelijk), bn., -der, -st.

Han'delen (den. van handel: koopen en verkoopen), ik heb gehandeld; -**aar** (koopman), m. -s; -**aarster** (koopvrouw), v. -s.

Han'deling (afleiding van handelen: daad, geschrift), v. -en: de - en der Apostelen, laatste historisch boek der H. Schrift, volgend op de vier Evangelien; de - en van een congres, vereeniging, enz., verslagen van de verrichtingen, van het verhandelde.

Han'delmaatschappij (vennootschap van koophandel), v. -maatschappijen: de Nederlandsche -: opgericht bij Koninklijk besluit van 29 Maart 1824; zij brengt de producten, die de regeering in Indië worden geleverd ten deele naar Nederland en verkoopt ze op de veilingen te Amsterdam, Rotterdam, ook te Middelburg, Dordrecht of Schiedam, tegen vergoeding door onze regeering.

Han'delsaardrijkskunde (aardrijksk. bijzonder met het oog op den handel), v. gmv.

Han'delsagent (agent tot bevordering van den handel), m. -agenten; -**artikel** (koopwaar, artikel van handel), o. -artikelen; -**bank** (bank, wier werkkring bestaat in het of voor eigen rekening, of met anderen

voor gezamenlijke rekening, drijven van handelszaken), v. —banken; —bediende (benaming voor elken persoon, in dienst van een koopman), m. —n: —n zijn b.v. winkelbedienden, handelsreizigers, agenten of vertegenwoordigers, colporteurs, enz.

Handelsblad (dag- of weekblad voor den handel), o. —bladen: het — v. A'dam.

Handelscrisis (plotselinge en hevige prijsverlaging van vele artikelen in den handel), v. —crisissen; —drukte (levendigheid door den handel), v. —drukten; —factorij (nederzetting in overzeesche gewesten van wege een handelshuis), v. —en: tot een — behooren de kantoren, huizen, pakhuizen, die zulk een nederzetting vormen; —firma (handelshuis), v. —'s; —geest (aanleg, lust tot den handel), m.: vroegtijdige Hollandsche —, in knapen, (C. O.); —geschiedenis (werk over de geschiedenis v. d. handel), v. —geschiedenissen.

Handelshuis (koopmansnering, firma), o. —huizen; —kantoor (koopmansbureau), o. —toren; —man (handelaar), m. —lui; —merk (merk, waaronder een koopman zijn handelswaren aan de markt brengt ter onderscheiding van die van anderen), o. —en; —onderneming (handelsaffaire), v. —en; —papier (geldswaardig kredietpapier: wissels, accepten, chèques, enz., dat dienst doet als betaling), o. —en; —plaats (koopstad), v. —plaatsen: R'dam is e. aanzienlijke —plaats.

Handelspolitiek (staatkundige richting ten opzichte van den handel), v. gm.v., b.v. het vrijhandel- of wel het beschermend stelsel; —recht (het recht van den handel), o. —rechten: het publiek —, het wissel —; —reiziger (handelsbediende, die voor zijn patroon reist en buitenaf verkoopt), m. —reizigers, zie Commis-voyageur.

Handelsrekenen (rekenen, in den handel gebruikelijk en dat ten doel heeft de vraagstukken, die in het handelsverkeer voorkomen, langs den kortsten en zekersten weg op te lossen), o. gm.v.; —school (vakschool voor d. handel, inrichting voor middelbaar onderwijs te Amsterdam), v. —scholen, ook: Handelschool; —stad (koopstad), v. —steden; —stand (de gezamenlijke handelaars), m. gm.v.; —stelsel (—systeem), o. —s; —tak (uitdrukking met bepaalde beteekenis in den handel), m. —en; —tractaat (overeenkomst tusschen twee staten in zake handel), o. —tractaten; —vennootschap (vennootschap, aangegaan of opgericht tot het drijven van handelszaken), v. —pen; —verdrag (handelstractaat), o. —verdragen; —verkeer (handelsdrukte, veroorzaakt door het verkeer tusschen landen, volken, werelddeelen), o. gm.v.; —vertier (levendigheid, door den handel veroorzaakt, hetzij op de markten, 't zij in de havens), o. gm.v.; —vlag (koopvaardijvlag), v. gm.v.; —vloot (vloot, bestaande uit koopvaardij-schepen), v. —vloten; —volk (handeldrijvende natie), v. —en; —vriend (iem., die den koophandel genegen is, ook vriend van eenigen koopman), m. —vrienden; —vrijheid (handel zonder belemmerende bepalingen), v. gm.v.; —waar (koopwaar, handelsartikel), v. —waren; —waarde (de waarde of prijs der dingen voor den koopman, niet voor het publiek), v. gm.v.; —weg (weg van het handelsverkeer), m. —wegen; —wereld (de ge-

zamenlijke handelaars), v. gm.v.; —wetenschap (geheel van kennis voor een handelman noodig), v. —pen; —wetgeving (regeling van de aangelegenheden van den handel of van het handelsbedrijf bij de wet), v.: de — is vervat in het Wetboek van Koophandel; —zaak (handelshuis, —firma; zaak, den koophandel betreffende), v. —zaken.

Handelwijs, —wijze (manier van handelen, van doen), v. —wijzen.

Handen, het handde, heeft gehand: die pen handt mij niet, sluit of past niet in mijn hand.

Handenarbeid (eig. werk der handen, ook: slöjd), m. gm.v.: de directeur der gevangenis vroeg den boef, wat hij voor — had gedaan; een cursus volgen in —.

Hand-en lijn teekenen, zie telkens aldaar.

Handenloos (eig. zonder handen, fig. erg onhandig), bn.; —loosheid, v. gm.v.

Hand- en span'diensten (heerendiensten, die verricht werden of door handenarbeid of door middel van paard en wagen), m. mv.

Hand'geld (mil. premie in geld, b.v. aan kolonials uit te betalen), o. —gelden.

Hand'gemeen, bn.: —zijn, vechten; als zn. o.: het handgemeen der infanterie zal thans niet of weinig meer voorkomen.

Hand'gift (de eerste ontvangst in geld van den marktventer), v. gm.v.

Hand'granaat (gesch. granaat, die door den grenadier met de hand geworpen werd, thans nog door de brandweer), v. —granaten.

Hand'greep (greep met de hand), m. —grepen: de —grepen van 't geweer, van den degen kennen; —habilitet (vlugheid van hand of van handbeveging), v. —en; zie Prestidigitateur, ook Jongleur.

Hand'have (handvatset), v. —haven. vero.

Hand'haven (afleid. van handhave: in stand houden), ik —haafde, heb gehandhaafd: zich — op het tooneel der academische samenleving, (Koetsveld); den vrede —; een besluit —; —haver (onderhouder, verdediger), m. —s; —having (in-stand-houding), v. gm.v.

Hand'icap (Eng. sport, lees: hen'dicep), m. —s, d. i. een wedstrijd met vóórgift (in tijd, afstand, gewicht), aan de zwakkeren; een —race, een wedstrijd met vóórgift.

Hand'icapper (Eng. sport. voorgiftregelaar, lees: hen'atkepper), m. —s.

Hand'ig (vlug, bedreven), bn.: een —e knecht; een —boekje, gemakkelijk in 't gebruik; —er, —st; —heid, v. —heden.

Hand'je, o. —s: iem. een —helpen, iem. wat hulp verleenen; zie ook Hand.

Hand'jebakken (elkaar in de hand slaan, zooals marktkooplieden doen), alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijs; zie Handslag.

Hand'jegauw (iem., die licht slaat of toetast), m. en v. —s: alles goed en wel! maar je bent toch een —, (C. O.)

Hand'jeklap (zeker kinderspel), o.; ook: —plak, o. gm.v.

Hand'jevol (een beetje, weinig, klein aantal), o. gm.v.: een —mensen, een —kersen.

Hand'kar (stootkarretje, karretje op twee wielen met twee boomen voor de handen, om het voort te duwen, handwagen), v. —karren.

Hand'klavier (toetsenrij van het orgel), o. —klavieren; zie: Manuaal en Pedaal.

Hand'kus (zoen op de hand, als teeken van eerbied), m. —kussen.

Hand'lang (ontstaan uit: de hand langten

- d. i. reiken: medeplichtige, ook, ondergeschikt helper), m. —langers: een — der politie.
- Hand'leiding** (boek, dat als leidraad bij de studie of bij het onderwijs wordt gebruikt), v. —leidingen.
- Hand'lichting** (rechtst. ontheffing van minderjarigen aan de ouderlijke macht of aan de voogdij; 't mondig-verklaren van minderjarigen b.v. tot het drijven eener zaak), v. gmv.: iemand — verleenen.
- Hand'mof** (klein damesmofje), v. —moffen; —mofje, o. —s: een nieuwmodisch —je van marter of chinchilla, (C.O.), zie aid.
- Hand'omdraaien**, o.: in een —, oogenblikje.
- Hand'oplegging** (wijding of zegening: zinnebeeld van het verleenen van eenig gezag of eenige macht), v. —opleggingen.
- Hand'palm** (de binnenvlakte der hand), v. —palmen; zie Palm.
- Hand'penning** (godspenning), m. —en.
- Hand'pers** (boekdr. zeer eenvoudige pers, die door draaiing v. e. zwengel werkt), v. —en.
- Hand'plak** (luide handslag), v. —plakken; zie: Handjebakken en Handslag.
- Hand'reiken** (eig. de hand toereiken; bijstaan, helpen), ik heb gehandreikt; —relker (helper), m. —s; —reiking (hulp), v. —en.
- Hand'scherf** (zeker licht, met één hand te verplaatsen vuurschermpje), o. —scherfmen.
- Hand'schoen** (bekleding van de hand), m. —schoenen: garen —en, zijden —en, glacié —en; —en met bont; zegsw. iemand den — toewerpen, hem uitdagen tot een ridderlijken kamp; den — opnemen, den strijd aannemen; ook: den — opnemen voor iemand, de verdediging zijner zaak op zich nemen; met den — trouwen, bij afwezigheid van den bruidegom met een door dezen gevolmachtigden persoon voor den vorm huwen; zij is geen katje, om zonder —en aan te pakken, men moet met haar voorzichtig zijn, zie Kat.
- Hand'schrift** (met de hand geschreven werk, kopij), o. —schriften; zie H. S.
- Hand'slag** (slag in de hand van den kooper tot bekrachtiging van den aangegane koop), m. —slagen: ook Palmslag of Koopslag; —spaaak (stevige stok van onder vierkanten als hefboom dienend), v. —spaken; —spuit (spuit, om vensters te wasschen), v. —spuiten.
- Hand'tastelijk** (voelbaar, met de hand te tasten), bn.: een —e leugen, een — bewijs, een — onderzoek, —er, —st; —heden (vecht-partij), v. mv.: het kwam tot —heden, het werd een kloppartij, een vechten.
- Hand'tasting** (belofte bij handslag), v. gmv.
- Hand'teekenen** (het teekenen uit de vrije hand en wel met houtskool, krijt of potlood), o.: examen doen in het —, zie Lijnteekeenen; —teekening (onderteekening als merk van herkomst of echtheid), v. —en; —vaardigheid (vluigheid v. handbeweging), v. —heden.
- Hand'vat** (handvatse), o. —vatten; —vatsel (greep, oor, steel), o. —vatsels; —veger (handstofferje), m. —veggers.
- Hand'vest** (eig. wat door handteekening bevestigd of vast is geworden: oorkonde, keur, privilege), v. en o. —vesten.
- Hand'vleugelligen** (dierk. orde der vleermuizen, vampiers, enz.), m. mv.
- Hand'vlucht** (het op scholen gegeven onderwijs in handenarbeid), v. gmv.
- Hand'vol**, v. handen vol: een — noten, een — koren, fig. een — menschen, eenige menschen; ééne hand-vol, twee handjes-vol.
- Hand'wagen**, m. —s; zie Handkar.
- Hand'water** (zuiver water, om de handen te wasschen), o. gmv.: zegsw. dat heeft er geen — bij, dat kan er niet bij vergeleken worden, is veel minder, haalt er niet bij; hij heeft geen — bij zijn broeder, blijft ver bij dezen achter; ook: hand water: de oude dominee, ... hij zou me; maar dat was ook een man, hoor, daar heeft onze nieuwe geen hand water bij, (Potg.)
- Hand'werk** (ambacht, bedrijf), o. —werken: ieder — had destijds in de groote steden zijn eigen gild, zie Gild; —werken (vrouwelijke bezigheden, als breien, stoppen, enz.), o. mv.: men onderscheidt de — in nuttige en fraaie (borduren, haken, festonneeren, enz.); zij deed examen in de nuttige —: naaien, stoppen, mazen, enz.; —werken (handwerk maken), zij handwerkte, heeft gehandwerkt: rustig zat zij te —; ze keek eens op en handwerkte verder; —werksgezel (ambachtsknecht), m. —gezellen; —werksman (ambachtsman), m. —lieden, —lui.
- Hand'wijzer** (paal met armen als wegwijzer op een twee- of driesprong), m. —wijzers.
- Hand'woordenboek** (woordenboek in handig formaat), o. —woordenboeken.
- Hand'wortel** (ontl. een der beentjes van de hand boven het polsgezwicht), m. —wortels.
- Hand'zaag** (kleine zaag van den timmerman), v. —zagen.
- Hand'zaam** (gedwee, handelbaar), bn.; ook: —weer, een —zame wind, gunstig; —heid, v.
- Ha'nebalk** (dwarsbalk, hoogste horizontale balk in een schuur), m. —balken; bij uitbr. hij woont in de —en, op een zolderkamertje; —boek (eerste leesboek voor de jeugd, met een haan op het omslag, in de 17e eeuw algemeen in gebruik), o. —boeken, vero.; —kam (kam v. e. haan), m. —kammen; —kam (moots, roode O.-I. bloem, als sierplant aangekweekt), m. —kammen.
- Ha'nenel** (klein kippenel zonder dooier), o. —eieren; —gekraal, o. gmv.; —gevecht (kamp van twee hanen, geliefd vermaak der Inlanders, b.v. op Celébes), o. —gevechten; —mat (kampplaats voor hanen), v. —matten.
- Ha'nepoot** (eig. poot van een haan; fig. slecht geschreven letter), m. —pooten, bij uitbr. onleesbaar schrift; —poot (schem-bloemige plant), m. —en: de —heet ook gemeene of roode waterbezie, ook: Kraalkruis, Zeesla; —schree (—stap, —pas), v. gmv.: hij woont een — van hier, een eindje weegs; —spoor (doorn of spits achter aan den poot van een haan), v. —sporen; —tred (stap of tred van een haan), m. —treden, ook: Ha'netree, v. —ën; —veer (veer uit den staart van een haan), v. —veeren, ook: Haneveder; —vee (iemand met een haneveer op den hoed, 'tzij soldaat of vrijbuiters; bij uitbr. een haas in 't vechten), m. —veeren; —voet (wilde plant, bloem), m. —en: bosch—, anemoon, windbloem, melk wortel.
- Hang** (bout, ijzer, hengel, waar men iets aan hangt; ook: plaats, enz.), m. —en.
- Hang** (plaats, waar haring opgehangen en gerookt wordt, vischrookertj), m. —en.
- Hang** (volkst. zucht, trek, verlangen), m.: die jongen heeft een — tot het verbodene.
- Hangar** (Fr. loods, overdekte bergplaats van een vliegmaschine), m. —s. (ar = aar).
- Hang'brug**, v. —bruggen; z. Kettingbrug.

Hangebast (eig. de strop, bij uitbreid. galgebok, opgehangene), m. — basten. vero. **Hangebast** (hangop, gezuurde doorgezijde melk, melkspijs), m. gmv.

Hangen, ik hing, heb gehangen: de boomen — vol vruchten, zijn; zegsw. aan iem. lippen —, met hart en ziel naar hem luisteren; bij iem. blijven —, toeven, logeeren; aan 't uiterlijk —, hechten; dat — t mij boven 't hoofd, dreigt mij; zo'n reis — t er in, kost veel geld, loopt in de papieren; 't hangt aan elkaar als droog zand, er is geen samenhang; dat — t van leugens aan elkaar, bestaat enkel uit leugens; hij hangt van grappen aan elkaar, hij is een eeuwige grappenmaker; het hoofd laten —, den moed verloren hebben; bij een verkoop aan iets blijven —, tegen zijn bedoeling het krijgen; iemand niet alles aan den neus —, niet het fijne van iets doen kennen; de huik naar den wind —, naar de omstandigheden van partij veranderen; de lier aan derwigen —, zie Lier; de kap op den tuin —, zie Kap; — en verlangen, zeer sterk verlangen.

Hangende, bn.: de — tuinen van Semiramis in Babylon, tuinen nl. op platvormen, door kolommen geschraagd en gestut; zegsw. de zaak is nog —, is nog niet afgedaan; de onderhandelingen zijn nog —, gaande; met — pootjes aankomen, naderen, erg onderdanig als een hondje, dat gaat opzitten en de voorpootjes laat hangen.

Hangende (gedurende), vz.: — het proces, — de onderhandelingen.

Hanger (iets, dat hangt of waarin iets hangt), m. — s: een brieven —, een boeken —.

Hangorig (lusteloos, mat, onwel), bn.: de jongen is wat —; zie Down.

Hangijzer (ijzer, afhangend boven het haardvuur), o. — ijzers: zegsw. een heet —, eig. om aan te pakken, fig. een netelige zaak: het is een heet —, mijnheer, een weduwanman met vijf kinders! (Potg.); zie Haal.

Hangkamer (soort opkamer met bovenlicht in een kamer), v. — s: — kap (rouwkap van dames), v. — pen; — kast (kast, waarin men kleedingstukken hangt), v. — en; — ketting (ketting van een ophaalbrug), m. — en; — klok (aan den wand hangende klok), v. — ken; — kompas (scheepst. kompas, dat aan den zolder hangt), o. — sen; — korf (ezelsdraagmand), m. — ven; — lamp (hangende lamp), v. — lampen; — lip (eig. iem. met een hangende onderlip, ook pruiler), m. en v. — lippen; — man (beul), m. — mannen, vero.

Hangmat (door volksetymologie uit het Fr. hamac; als een schommel hangende legerstede op een schip), v. — matten.

Hangootafel (tafel met twee afhangende bladen), v. — s: in het vertrek stond een vrij groote —, (C.O.), klaptafel.

Hangop (dikke, zure melk, hangebast), v. gmv.

Hangplant (sierplant met afhangende ranken), v. — en; — slot (beugelslot), o. — sloten, — slotje, — slootje, o. — s; — wang (dikke, neerhangende wana), v. — en; — wieg (schommelwieg), v. — wiegen.

Hannekemaaiër (eig. Hanneke of Hans de maaiër: Westfaalsche grasmaaiër), m. — maaiers; fig. lomperd, grobian.

Hannesen (treuzelen, kietsen), hij — te, heeft gehannest. gmv.

Hannibal: gesch. beroemd Carthaagsch veldheer, 257—183 v. C., in 202 v. C. te Za'ma

op de N.-kust van Afrika door Scipio verslagen. **Hannoveraam** (man uit de stad of het land Hannover), m. — anen.

Hans (verkorting van Johannes), m. — zen: een groote —, een rijk man; groote — zen en adellijke heeren, (C.O.); hij is — fortuinig, een gelukskind; spreekw. — komt door zijn domheid voort, de dommerik heeft geluk.

Hansa (stedenverbond van de 13e tot de 17e eeuw), v., (s = z), ook Hanze; z. Hanzestad.

Hans'om (Engelsche sjes d. i. tweewielig rijtuig, met den koetsier achterop), v. — s; lees: hens'm; zie Cab.

Hanssop (eig. hans-sop of -soep, zie Hansworst: Hans potsenmaker, ook zijn pak; verder hier op gelijkend nachtpakje voor kinderen), m. — soppen.

Hansworst (de welgedane of liggige tooneeloot, tegenstelling van den Pekelharing), m. — worsten.

Hanteeren (Fr. hanter, omgaan met, bezoeken; gebruiken, behandelen): een zwaard —, de naald —; — ing (bedrijf, kostwinning), v. — en.

Hanze, v.; zie Hansa.

Hanze (bond van R.-K. vereenigingen tot steun van den middenstand), v.: de — werd opgericht in 1902.

Hanzen'ten (leden der Hansa), m. mv.

Hanzebeker (grootte beker, te ledigen door een nieuw lid der Hansa), m. — bekers; — stad, v. — steden: Hamburg, Lubeck en Bremen waren de oudste — steden, daarbij sloten zich sedert 1241 vele andere aan, ook in ons land sedert 1286, b.v. Leeuwarden, Groningen, Stavoren, Kampen, Zwolle, Deventer, Zutphen.

Kap (mondvot), m. happen: een — brood.

Hapereen (blijven steken), ik heb — haperd: hij bleef — in zijn toespraak; het hapert hem aan geduld, ontbreekt; — ing, v. — en.

Hapje (beetje, mondvot), o. — s: een lekker —; fig. dat is geen —, kleinigheid; je bent een lekker —, een fijn lid; dat is me een —, een onaangenaam werk.

Hapje (borreltje), o. — s: nog een —!

Hap'pa (weg), bw.: het is —, (kindertaal).

Happen (den mond openen om iets tuschen de tanden te krijgen), ik heb gehapt: naar iets —, in iets —.

Happig (gretig, verlangend), bn.: ik ben er niet — op, doe of wil het niet, — er, — st; — heid (sterk verlangen, belustheid), v. gmv.

Hap'schaar (diender, dievenleider, thans vooral schrapper, inhalige vent), m. — scharen.

Har, har're (duim of scharnier van een hengel), v. harren; ook: Her, Herre, mv. herren.

Harakiri (Jap. buitkopensnijding, als verplichte of gedwongen zelfmoord), v.

Harangeeren (plechtstatig toespreken); — eur (woordvoerder), m. — s. (g = g).

Harasseeren (vermoeien, afmatten, kwellen). **Harseeeren** (teek. schaduwen leggen); — ing (schaduwint), v. — en; ook: Arceeren.

Harceleeren (afmatten door herhaalde aanvallen, bestoken, verontrusten).

Hard (niet week of zacht, ruw, sterk), bn.: dat brood is —, een — ei; een — e winter streng, guur; fig. een — e bejegening, een — e woord, ruw; een — gelag, bitter geval; een — e stem, forsch; bw.: — lachen, luidkeels, — loopen, snel; zegsw. — tegen hard, fel tegen fel, barsch tegen barsch; — heid, v.: de — heid van diamant, fig. de — heid van een behandeling, wreedheid.

Hard'draven (te paard draven om een prijs), ik harddraafde, heb geharddraafd; -er (paard), m. -s; -erij (harddraafwedstrijd), v. -en.

Hard'bol (stijfkop), m. -bollen, gew.

Hard'bollen (tegen elkaar stooten met het hoofd), ik heb gehardebold: fig. tegen zijn lot -, ijdele klachten doen hooren.

Hard'en (hard maken, bestand doen zijn), ik hardde, heb gehard: het staal -; zich - tegen de kou; -ing, v. gmv, vero.

Hard'en (volhouden, uithouden), ik hardde, heb gehard: hij zal het daar niet -.

Hard'er (karperachtige visch), m. -s.

Hard'geel (hooggeel), bn.: -gele sjaltjes.

Hard'glas (onbreekbaar gemaakt glas), o. gmv.; -glasfabriek, v. -en.

Hardhan'dig, hard'handsch (ruw of hard van hand, onbesuisd), bn., -er, -st; -heid v. gmv.

Hardhoof'dig (koppig), bn.; -er, -st.

Hardhoof'rig (een weinig doof), bn.; -er, -st; -heid (lichte doofheid), v. gmv.

Hardhul'dig (dik van huid), bn.; -er, -st.

Hardies'se (Fr. koenheid, stoutheid, driesheid, vrijpostigheid, durf), v. lees: -die-es'.

Hardig'heid (hardheid, hardnekkigheid), v. gmv.; (iets hards), v. -heden.

Hardleersch (moeilijk leerend, bot, dom), bn.; -heid, v. gmv.; zie Stupide.

Hardlij'vig (lijdend aan verstopping), bn.; -er, -st; -heid (verstopping); v. gmv.; zie: Constipatie en Obstructie.

Hard'looper (kermisgast, vlug en onvermoed in 't loopen; fig. vluggerd), m. -s; een - van luit Kees, een aartsliedrik; -looperij (wedstrijd in 't hardloopen), v. -en.

Hardnekk'ig (koppig), bn.: een -e jongen; fig. een - verzet; een -e koorts, (Koetsveld); z. Halsstarrig; -heid (koppigheid), v. gmv.

Hard'op (overluid), bw.: iets - zeggen.

Hard'rijder (snelrijder op schaatsen), m. -s; -ij' (wedstrijd in 't snelrijden), v. -en; -roeler (snelroeter), m. -roelers.

Hard'steen (zerksteen, arduin), o., als voorw. m. -steenen; als stofn. geen meerv.

Hard'steenen (van hardsteen), bn.: een - dorpel, een - pompbak, een - tombe.

Hard'vallen (moeilijk of zwaar vallen), de arbeid viel hem -, is hem - gevallen.

Hardvocht'ig (uit hard en vocht d.i. humeur temperament: ongevoelig, zonder medelijden, wreed), bn. en bw.: de Holl. jongen slaat zijn bokken -, (C.O.); -er, -st; -heid, v. gmv.

Hard'zeiler (snelzeiler), m. -s; -ij', v. -en.

Ha'rem (Arab. verblijf der vrouwen, of verblijf, waarvan de toegang heilig is: vrouwenverblijf in de aanzienlijke Turksche huizen; de vrouwen samen), m. -s; zie Serail.

Ha'remboek (oostersch vrouwenkleedingstuk), v. -en: de - is een wijde pantalon, die onder het overkleed uitkomt.

Ha'ren (scherpen der zeis), ik heb gehard.

Ha'ren (van haar gemaakt), bn.: een - kleed, een boetekleed; z. Kemelsharen.

Ha'rent, te -, in haar huis, dorp, stad; -halve (om harentwil), bw.; -wege (van haar kant, in haar naam), bw., gebruikelijk in: van -; -will, bw., gebruikelijk in: om -, ter wille van haar.

Ha'rig (ruig), bn.: een -e huid; -er, -st.

Hariki'ri, v.; zie Harakiri.

Ha'ring (algemeen bekende zeevisch), m. -en,

ook de ansjovis, de sprout en de elft zijn - en; e. versche -, gezouten -; als stofnaam, v. b.v. Houdt ge van -? zegsw. ergens - of kuit van willen hebben, het rechte of juiste van de zaak willen weten; ook, vleesch of visch; -kaken, inzouten; -inkje, o. -s; -buis (schuit voor de haringvangst), v. -buizen, zie Buis; -jager (snelzeilende, kleine schuit, die de eerst gevangen haring naar het vaderland brengt), m. -jagers; -kaken (haring reinigen d. i. ondoen van de kaken of kieuwen en de ingewanden, en dan inzouten), o. gmv.: het - is een uitvinding van Willem Beukelszoon van Bierviet, 1386; -koning (fraate, zilverachtige haring, die bij een school haringen vooropzwemt), m. -en.

Ha'ringkooper, m. -koopers; -net (vleet) o. -ten; -pakker (man, die de haring in tonnetjes verpakt), m. -s; -pakkerij' (werkplaats voor het -pakken), v. -en; -sla (sijn gesneden haring, gemengd met olie, azijn en blokjes appels, krotten of uien), v.; -staatje (schoteltje van aardappelen, salade met fingsneden haring en uien), o.; -speetje (dun rijstokje, waaraan men haringen speet, om ze te rooken), o. -s; -speetster, v. -s; -speten (haring door de kieuwen heen aan een speetje rijgen), o.; -ton, v. -nen; -vangst, v. gmv.; -vloot (de gezamenlijke haringbuizen), v. -vloten.

Ha'ringvangst (het vangen van haring, vooral op de Noordzee, ook op de Zuiderzee), v.; de - bereikte voor ons land haar bloeitijd omstreeks het jaar 1600, niet minder dan 2000 haringbuizen voeren toen ter vangst uit, waarvan ieder ± f 3150 opbracht en de geheele zuivere opbrengst werd op ongeveer 21 miljoen gulden 's jaars geschat; z. Grootte Visscherij.

Hark (tuin- en landbouwgereedschap), v. -en; zegsw. hij of zij is een rechte -, stijf persoon: een - van een vent, een houterige, stijve Klaas; zegsw. eens zien, hoe de - aan den steel zit, hoe de zaak is gesteld, gelegen.

Har'ken (met een hark bewerken), ik heb geharkt: een tuinpad -; -er, m. -s; -sel (opgeharkte vuilnis), o. gmv.

Har'kerig (stijf als een hark), bn., -er, -st: schoolmeesters uit oude dagen van den -en stempel, (v. Effen), zie Hark.

Har'lekijn (Fr. koddig personage in de kluchtspelen: grappenmaker, hansworst in een veelkleurig pakje), m. -s.

Har'lekijnspek (bont pak van gekleurde lappen), o. -pakken.

Harlekina'de (een soort van ballet, waarin harlekijn de hoofdrol speelt), v. -s.

Harmat'tan (heete, droge landwind a. d. westkust van Afrika, vooral op de kust van Guinea), m.: de - waait van December tot Maart.

Harmoni'ca (muziekinstrument, in 1763 door Benjamin Franklin uitgevonden), v. -'s; -speler (kermis- of straattipe, spelend op een harmonica, b.v. in danshuizen), m. -s.

Harmoni'ca (verbinding, lijkende op den blaasbalg van een harmonica-speeltuig, tuschen twee spoorrijtuigen van een harmonica-trein), v.; zie D-trein.

Harmonie (welluidendheid, samenstemming, overeenstemming, fig. vrede), v. gmv.; - van tonen, van kleuren; zegsw. te zamen in - leven, eensgezindheid, goede verstandhouding; -leer (leer der harmonische toonreeksen), v. gmv.

Harmonie (muziekgezelschap met koperen en houten blaasinstrumenten), v. -ën: de - van Breda, van Maastricht; -muziek, v. gmv.; -wedstrijd, m. -wedstrijden.

Harmonieeren (goed samenklinken, het eens zijn, vreedzaam leven, passen bij).

Harmonisch (welluidend, overeenstemmend), bn. en bw.: -e tonen, de - eenheid v. e. orkest; de school bedoelt de -e ontwikkeling van hoofd, hart en hand, evenredig; bij een goede stoommachine moet alles - medewerken tot het ééne doel, in juiste verhouding.

Harmoniënium (klein kamerorgel met tongwerk), o. -s; zie Serafine-orgel.

Harnachement (Fr. het gezamenlijke tuig van een rijkpaard), o. -en. (ch = sj).

Harnas (wapenrusting der vroegere ridders), o. -sen; zegsw. het - aangespen, zich gereed maken ten strijde; iem. in het - jagen, hem boos maken; voor iem. het - aantrekken, hem verdedigen, voor hem ten strijde trekken; fig. volkst. ik zal er mij geen - over aantrekken, het raakt mijn koude kleeren niet.

Harnassuur (haam der paarden, halsjuk), o. -suren, Vl.: een open wagen met vier zwarte paarden, welker - met oranje-kokarden en linten was opgesierd, (A. Snieders).

Harp (staand snaarinstrument, dat men met de vingers tokkelt), v. -en.

Harp (grote zee, waarop men graan, buskruut, enz. zift), v. -en; zie Harpen.

Harpaan (eigennaam van den vrek uit Molières meesterwerk: *L'Avare*: de gierigaard; een aartsvrek), m. -s.

Harpen (ziften), ik harpte, heb -harpt; -er (werkman, die harpt), m. -s; -huls (loods bij een buskruitfabriek, waarin het kruid gezift wordt), o. -huizen.

Harpenaar (harpspeler), m. -aren, -s: de koninklijke -, David.

Harpij (myth. eig. stormgodin, later afgebeeld als een afzichtelijk monster: gier met vrouwengelaat en menschenarmen, waaraan grote kromme klauwen; fig. boze vrouw), v. -en.

Harpist (harpspeler, fig. psalmist), m. -en; vr. -e, -n.

Harpluis (werk van oude touwen, om de naden van schepen te dichten), o. gmv.

Harpoen (werpspies met weerhaken voor de walvischvangst), m. harpoenen.

Harpoenen, **harpoeneeren** (met den harpoen werpen of schieten), ik heb geharpoend; -poener (man, die met den harpoen werpt), m. -s, of -poenier, m. -s.

Harp'spel (het bespelen der harp), o. gmv.; -speler (- bespeler), m. -s; -toon (toon der harpsnaren), m. -tonen.

Harpnis (mengsel van zwavel en hars ter wering van den houtworm inschepen), o. gmv.

Harpnuzen (met harpnuzen bestrijken), ik harpnuzde, heb geharpnuzd; -er, m. -s.

Hars (kleverig sap uit sommige boomen), v. en o. (soorten), o. -en: de gewone of gele -, nl. het sap uit den denneboom; -achtig, bn., -er, -st.

Hars (lendenstuk van een rund), m. -en.

Hart (voornaamste orgaan v. d. bloedsomloop), o. harten: fig. het - van een land, het - van Afrika, Amsterdam was toen het -

van Holland; in het hartje van den zomer, in het midden van den zomer; het - van een pomp, hartklep, ventielklep: een - van suiker, van chocolade, hartvormige tablet van suiker, van chocolade; het - aan iets ophalen of zijn - ophalen, zich verlustigen, volop genieten; iem. een kwaad - toedragen, haten; iem. een goed - toedragen, liefhebben; het - op de rechte plaats hebben, rechtschapen zijn; God kent, peilt de - en, gemoederen; dat is mij een steen van het -, mijn beklemming is weg, is verdwenen; hij heeft - voor de zaak, liefde; iemand een - onder den riem steken, zie Riem; iemand een - in 't lijf spreken, moed instorten; daar hebt gij het - niet toe, den moed; het - zonk hem in de schoenen, hij verloor al den moed; waar het - vol van is, loopt de mond van over, men spreekt liefst over dat, waarvan het hart vol is; het - op de tong of op de lippen hebben, ronduit zeggen, wat men meent of voelt, het - hoog dragen, hooghartig zijn; van zijn - geen moordkuil maken, zijn gedachten en gevoelens niet smoren of verzwijgen; met - en ziel, met al zijn krachten, met zijn geheele wezen; -e, v.: ter -e nemen, ter -e gaan, v. -e, van ganscher -e.

Hartader (slagader van het hart), v. gmv.: fig. de - van een land, punt, waar de eigenlijke kracht of weerkracht zit; hij is de - van de heele beweging, drijver, hoofdpersoon; de graanhandel werd de - van 's lands welvaren, (Fruin); iets in zijn - tressen d. i. doodelijk; -beklemming (druk, samenpersing v. h. hart, fig. ontstellenis), v. -en; -boezem (een der kamers v. h. hart), m. -s: de linker-, de rechter-hartboezem; -brekend (deerniswaardig, dieptreffend, schokkend, roerend), bn.: een - schouwspel, -e bekommelingen, -e taal, -e zuchten.

Hartbloed (bloed uit het hart, fig. het edelste, beste), o. gmv.: fig. dat kost -, dat grieft diep; zie Sassenbloed.

Hartedieffe (lieveling), o. -s; -leed (innig verdriet), o. gmv.; -lieffe (lief meisje), o. -s.

Hartelijk (eig. uit het hart: innig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.; -loos (gevoelloos, koel), bn. gmv.: een -looze bejegening; -heid (onmeedoogendheid), v. gmv.

Hartlust (innerlijk genot), m.: naar -, zoo-veel men begeert; eten, spelen, wandelen naar -.

Harten (in het kaartspel), o. mv.; -aas, o. -azen; -boer, m. -boeren; -heer, m. -heeren; -vrouw, v. -vrouwen.

Hartewensch (innige wensch), m. -en.

Hartgrondig (oprecht), bn.: een - gebed, uit den grond van het hart: een -e wensch.

Hartig (zout, krachtig), bn.: een -e soep, fig. een - gebed, uit het hart; een -lied; -er, -st; -heid, v. gmv.

Hartjesdag (feestdag voor de kleine burgerij in Amsterdam en Haarlem, den 3den Maandag in Augustus), m. -dagen.

Hartklep (klep, die de zuiger der pomp bij het neergaan v. d. zuiger afsluit), v. -pen.

Hartklep (ontl. klep, die het bloed toegang verschaft van de hartkamer naar den hartboezem), v. -kleppen; -klopping (het geregeld kloppen van het hart), v. -en: beter: -klop, m.: iederen -klop waarnemen; -klopping (ziekelijke aandoening van het hart), v. -en: hij lijdt aan -kloppingen; -kwaal (ziekte van het hart), v.

- kwalen; — **lap**, **har'telap** (lieveling), m. en v. — **lappen**: zij is moeders —, liefste kind, gmz.
- Hartroerend** (aandoenlijk, treffend), bn.: een — tooneel, een — afscheid, — er, — st.
- Hart'steken**, — **stikken** (geheel en al), bw.: — dood, als door het hart gestoken; fig. zij is — doof, (C. O.), erg in hooge mate. gmz.
- Hart'sterking** (eig. versterkende medicijn voor het hart; fig. een borrel, ook een bemoeidigend woord), v. — sterkingen.
- Hart'stikkendood**, bn.; zie Hartsteken.
- Harts'tocht** (hevige gemoedsbeweging, sterk verlangen, ontnebare drift, aandrift, beziening), m. — tochten: zijn — en beheerschen, bedwingen, beteugelen; aan zijn — en den vrijen teugel laten; zie Passie.
- Hartstoch'teljik** (vurig, hevig), bn. en bw.: een — ontboezeming, — e taal; Van Lennep had Amsterdam — lief; — er, — st; — **heid** (openbaring van hartstocht), v. — heden.
- Harts'vanger** (eig. dooder van het hart of hert: lang jachtmes met greep, gedragen in een scheede), m. — vangers.
- Harts'vriend** (boezemvriend), m. — vrienden; — **vriendin**, v. — vriendinnen.
- Hartverschen'rend** (onizettend, aangrijpend), bn.: — e tooneelen, — e verhalen.
- Hart'versterking** (glaasje wijn of sterke drank), v. — en: hun werd na de begrafenis een — aangeboden; ook: — sterking, zie ald.
- Hart'vormig**, bn.: een — blad, den vorm van een hart hebbende; een — speldenkussentje.
- Hart'zeer** (verdriet, grievend leed), o. gmz.: zegsw. — is meisjesverdriet.
- Has'drubal**, gesch. broeder van Hannibal, komt dezen te hulp, doch wordt verslagen en sneuvelt in 207 v. C. in Umbrïë.
- Has'pel** (werktuig tot het afwinden van een streng garen, garenwinder), m. — s, — en: zegsw. op den — passen, het oog op alles houden: dat is een — in een flesch, een raadsel; dat sluit als een — in een zak, dat past niet bij elkaar, dat raakt kant noch wal.
- Haspelarij'** (fig. gekrakeel, kibbelarij), v. — en.
- Has'pelen** (garen afwinden; fig. slordig en onhandig te werk gaan, verwarren), ik heb gehaspeld: die knaap — t alles dooreen, verwart het geleerde; fig. twisten; wat zit jullie weer te —, kibbelen; — **aar** (afwinder, fig. tobber), m.; — **ing**, v. — werken; — **raam** (een soort van garenwinder), o. — ramen.
- Has'sebassen** (redupl. van bassen: kibbelen, klijven), ik heb gehassebast.
- Ha'teljik** (vijandig, kwetsend, verfoeljik, haatdragend, onaangenaam, onplezierig), bn. en bw.: in mijn oog waren er geen — er boeken dan rekenboeken, (C. O.); Nurks kon met den — sten glimlach iets zeggen, (C. O.); dit is een — gezegde; — er, — st; — **heid** (kenkend woord), v. — heden.
- Ha'ten** (den. van haat: een hevigen afkeer of urok hebben tegen, haat toedragen), ik haatte, heb gehaat; — **er** (iemand, die haat), m. — s.
- Haus'se** (Fr. rijzing v. den koers der effecten, van den marktprijs), v. — s. (au = oo); zie: A la hausse en A la baisse.
- Haus'sler** (Fr. iem., die den koers der effecten uit doen rijzen of die speculeert op rijzing), m. — s; lees: oo-siee'; zie Baissier.
- Hautain'** (Fr. hooghartig, trotsch, uit de hoogte), bn. en bw. (ai = è).
- Hautbois'** (Fr. hobo, hoogfluit), v. (au = oo).
- Haut'e-finan'ce** (Fr. de groote financiers, de eerste bankiershuizen, de geldmannen, de kapitalisten), v. gmz.
- Haut'e-nouveau'té** (Fr. de allerlaatstesmaak of mode), v. gmz.
- Haut'e-saison** (Fr. het midden v. den zomer of de drukste tijd in hotels en op badplaatsen), v. gmz.
- Haut'e-volée'** (Fr. de aanzienlijke stand, de groote wereld, de aristocraten), v. gmz.: de deftige middenstand, die ... daarna door de — zou worden opgevolgd, (C. O.); lees: oot.
- Haut'-reliëf'** (Fr. hooggebeiteld beeldhouwwerk), o. — s, (au = oo); zie Relief.
- Hauw** (peul met vliezig tusschenschot), v. — en: de kruisbloemigen, b.v. kool, mosterd dragen — en; — **tje**, o. — s.
- Havan'na-sigaren** (fijne, geurige sigaren, uit Havanna, de hoofstad van Cuba, geim-porteerd), v. mv.
- Ha've** (bezitting, eigendom), v. gmz.: zij namen al, de tilbare — mede, roerend goed; levende —, vee; — en goed, d. i. al, wat iem. bezit, roerende en vaste goederen; — **loos** (zonder have: slordig, arm, armoedig), bn.: die kinderen zien er — uit, (Potg.); — loozer, — st.
- Haveloos'heid** (slordigheid, armoedigheid), v. gmz.: de — dezer bedelaars.
- Ha'ven** (veilige ligplaats voor schepen), v. — s: een — binnenvoeren of binnenvallen; zegsw. in behouden — zijn, veilig zijn, buiten alle gevaar; met hem is geen — te bezellen, geen huis te houden; — **boom** (boom of paal, om een haven af te sluiten), m. — boomen; zie Boomsluiting; — **bootje**, o. — s.
- Ha'venen** (verscheuren, toetakelen, afrossen), ik heb — havend; — **ing** (het havenen), v.
- Ha'vengeld** (prijs of tol, die per dag betaald wordt als liggend in de haven), o. — gelden; — **hoofd** (in zee uitlopende dam of pier van een haven), o. — hoofden; — **meester** (ambtenaar, die het beheer heeft over een haven), m. — s; — **politie**, v. gmz.; — **ton** (baak in een haven), v. — tonnen; — **werken** (alles, wat is verband staat met den aanleg van havens en met het havenbedrijf), o. mv.
- Ha'ver** (graansoort), v. gmz.: zegsw. een paard lange — geven, ransel met de zweep; iets van — tot gort vertellen, weten; iem. ken-nen van — tot gort; zie: Gort en A ver.
- Haver'degort'** (gemalen haver), v. gmz.
- Haver'rij'** (zeeschade), v. — en; meest A ver'ij.
- Ha'verkist** (kist voor de uitgedorschte haver), v. — kisten: zegsw. hij sprong er op toe, als een bok op de —, lachwekkend begeerig.
- Ha'verklap**, m. gmz.: om een —, om iedere kleinigheid of beuzeling: overschrijven heet het om een —, (Potg.); deze modiste gaat om een — naar Parijs.
- Ha'vermeel** (meel van haver), o. gmz.; — **mout** (tot mout gemaakte en gebroken haverkorrels, aanbevolen als bestanddeel van melkspijs), o. en v. gmz.; — **stroo** (uitgedorschte haverhalmen), o. gmz.: zegsw. om een —, nietigheid, beuzeling, kleinigheid; — **bombons** (hoesttabletten), o. mv.; — **pastilles** (kleinere hoest-bombons), v. mv.; — **zak**, m. — ken.
- Ha'vezate** (boerenhuis met schuur en stallen; landgoed, riddergoed, kasteel), v. — zaten: in Drente, Overijssel en Gelderl. ook — zaat.
- Ha'vik** (grootte dagroofvogel), m. haviken.
- Ha'viksbek** (snavel van een havik), m. — ken.
- Ha'viksneus** (fig. gebogen neus), m. — neuzen; zie Arendsneus.

- Hazard'** (Fr. toeval, noodlot; blind geluk, kans), o.: *par* -, toevallig; lees: hazaar'.
- Hazarddeeren** (uagen, op 't spel zetten).
- Hazard'spel** (dobbelspel, kansspel), o. -spelen: *de oneindige schakeeringen van het verderfelijk* -; lees: hazaar'spel.
- Ha'zelaar** (hazelnootboom), m. -s, -aren.
- Ha'zelaarsbosch** (boschje van hazelaars), o. -bosschen; -hout, o. gmv.
- Ha'zelhoen** (het kleinste der Europeesche woudhoenders), o. -hoenders: *het - bewoont de bergwouden, vooral van Duitschland en Zwitserland*; -muis (een soort v. bergmuis), v. -muizen.
- Ha'zelnoot** (kleine noot met harden bruinachtigen bast, bekende wilde-boomvrucht), v.; (boom), m. -noten; -nootboom (berkachtige boom, waaraan hazelnooten groeien), m. -en.
- Ha'zelworm** (hagedisachtig, slangvormig dier met oogleden en schubben, echter zonder pooten, leeft in onze bosschen; in Gelderland Blindslang, z. ald. geheeten), m. -wormen.
- Ha'zendistel** (melkdistel), v. -s; volkst.
- Ha'zenjacht** (jacht op hazen), v. gmv.
- Ha'zenlip** (gespleten boventip), v. -lippen.
- Ha'zenpad** (fig. pad der vlucht), o.: *het - kiezen, eig. den weg van den haas opgaan, op de vlucht slaan*.
- Ha'zenpastel** (pasteiv. hazenvleesch), v. -en.
- Ha'zenslaap** (zeer lichte slaap), m. gmv.
- Hazenwind'** (eig. wind of hond voor de hazenjacht: zeer slanke jachthond), m. -en.
- Ha'zepeper** (gekruid gerecht van het gezuurde vleesch van een haas), v. gmv.
- Ha'zepluim** (staartje van den haas), v. -en, dat gedeelte van een haze- of konijnenvacht hetwelk de jagers de pluim en gewone menschen den staart noemen, (C. O.); zie Haas, o. (jagerstermen); -prent, v. -en, zie Hazespoor; -sprong (de sprong van een haas, ook beentje uit den achterpoot tot pijpuroeter verwerkt), m. -sprongen; -staart, m. -en; -vel (vel van een haas), o. -vallen; -vleesch, o. gmv.
- He**, klank. tw.: *hé; ben jý daar, uiting van verwondering; hê, uiting van pijn, enz.*
- Heb** (bezi, het hebben), m. gmv.: *hij houdt van den - , hij is voor den -*.
- Heb'beding** (nietigvoorwerp, bagatel), o. -en.
- Heb'belijk** (afleid. van hebben; hebzuchtig); bn.: *hij is zeer -*; -held (uitloeijsel van iem. natuur: gewoonte, aanwensel), v. -heden: *die jongen heeft nare -heden*.
- Heb'ben** (bezitten, bevatten, inhouden, houden), ik had, heb gehad; *hij heeft geld; verstand van een zaak -; een stok in de hand - , houden; hij heeft kiespijn, lijdt, ondervindt; een gulden heeft honderd cents, is waard; ik zal hem - , een poets spelen; hij zal er goed voor - , straf krijgen; die stad - veel inwoners, bevat; plezier - , smaken; spijt - , ondervinden; tijd, geduld, haast, honger, dorst - ; zegsw. - is hebben, maar krijgen is de kunst, als men het maar heeft, moet niem. vragen, hoe men er aan komt; ook hulpw.w. van tijd: ik heb geschreven*.
- Hebdomadair'** (Fr. wekelijks verschijnend, v. e. nieuwsblad of tijdschrift), bn. (ai = é).
- He'be**, myth. godin der jeugdigheid, dochter van Zeus en Hera, ook schenkster der goden, fig. bevallige schenkster; lees: hee'be.
- Hebra'icus** (kenner v. d. Hebr. taal), m. -ci.
- Hebraï'sme** (Hebreeusch getinte uitdrukking), o. -n, b.v. *de Heer der Heeren; het boek der boeken, het beste boek, nl. de Bijbel*.
- Hebre'ën** (Bijbel: oude naam der Joden en Jodenchristenen in Palestina), m. mv.
- Hebre'ër** (Israëliet), m. -s of -breën: *het woord - of Ibraeër bet. v. d. overzij gekomen*.
- Hebreeuwsch'** (eigen aan de Hebreërs), bn.: *de - e taal; als zn. o. het - , de taal der Hebreërs, waarin nl. de meeste boeken van het Oude Testament zijn geschreven*.
- Heb'zucht** (inhaligheid, schraapzucht), v. gmv.; -ig (inhelig), bn.; -igheid, v. gmv.
- He'cate**, myth. bij de Grieken de schrikwekkende godin der tooverij en geestenbezweering; bij de Romeinen vereenzelvigd met Diana en Proserpina; bij de Grieken strekte zich de macht van - uit over hemel, aarde en onderwereld en daarom werd ze afgebeeld met drie hoofden; zij voerde heerschappij over vruchtbaarheid, levenswandel en levenslot; zij verleende wijsheid in de volksvergaderingen en op den rechterstoel, voorspoed en zegepraal in den oorlog. (te = tee).
- Hecatom'be** (offer van honderd stieren, later een groot en plechtig offer, ook: slachting, bloedbad), v. -tomben, -tombes.
- Hecht, heft** (van den stam van heffen: handvat), o. -en: *het - van een mes; zegsw. het - in handen hebben, houden, het gezag in handen hebben, baas zijn; baas blijven*.
- Hecht** (degeijk, vast, sterk) bn. en bw.: *een - vaartuig; iets - ineenslaan; -sr, hechtst; fig. -evrienschap, duurzame; -heid (stevigheid, soliedheid), v. gmv.*
- Hecht'draad** (draad, waarmee men iets hecht; ook zilverdraad, waarmee de geneesheer de wonde hecht), m. -draden.
- Hech'ten** (vastmaken, verbinden, samensteken), ik hechtte, heb gehecht: *een oranje-wimpel aan den vlaggestok -; die pleister wil niet - , kleven; fig. waarde of geen waarde - aan, toekennen; zegsw. zijn zegel aan iets - , iets openlijk goedkeuren*.
- Hech'tenis** (verwant met hecht, vast: gevangenschap), v. gmv.: *in - zijn, iemand in - nemen; drie maanden -*.
- Hecht'heid** (vastheid, stevigheid), v. gmv.: *de - van een bouw, b.v. van de piramiden*.
- Hecht'middel** (middel of pleister, om de opening eener wonde te hechten), o. -middelen; -pleister (kleef-pleister), v. -pleisters: *dít is beste Engelsche - , wondpleister; -wortels (vezelvormige, kleine worteltjes, waarmede klimplanten b.v. de klimop, zich aan boom of muur vasthechten), m. mv.; -zalf (zalf voor de pleister op een wonde als hechtmiddel), v. gmv.*
- Hecta're** (bunder = 100 A. of 10000 M²), v. -s of -n: *een - is ± 2½ Engelsche acres*.
- Hecht'isch** (teringchtig), bn.: *-e koortsen*.
- Hectograaf'** (een toestel, om geschreven stukken honderd keeren af te drukken), v. -grafen, (c = k); -grafeeren, -pheeeren (met de hectograaf afdrucken).
- Hectogram'** (Ned. ons of 100 G.), o. -men; -liter (100 Nederl. kan), m. -liters.
- Hectome'ter** (100 M.), m. -s; -paal (voor wegmeting), m. -palen; zie Mijlpaal.
- Hec'tor**, oudste zoon van koning Priamus van Troje, de dapperste der Trojanen, door Achilles verslagen. (c = k).
- He'cuba**, gemalin van Priamus, moeder van Hector, Paris, Cassandra en Creüse.

He'den (op dezen dag, nu, tegenwoordig), bw.: tot - toe, van - af, voor - hebben wij genoeg gedaan; - rijk, morgen arm! vandaag; - groot, morgen dood; als zn. o.: het -, als tegenstelling v. h. verleden; - avond (dezen avond), bw.: er is - geen concert; - daags (op den dag van heden, tegenwoordig), bw.: zoo is - de opvatting der jongelui; - daagsch (tegenwoordig), bn.: de - e mode, zie Modern, de - etijdschriften; - middag (dezen middag), bw.: - zat er afslag van visch zijn; - morgen (dezen morgen), bw.; - nacht, bw.; - ochtend, bw.

He'derik (klimopachtig onkruid), v. ook: herik, herderik, krodde.

Hedonis'me (eig. genotleer), o.: het - kent geen hooger genot dan de genietingen van het tegenwoordige, het - is de leer v. d. lust als einddoel van alle handelen en begeeren; - nis'tisch, bn.: een - e redeneering.

Hed'sjra (vlucht van Mohammed, 15 Juli 622: begin der Mohammedaansche tijdsrekening), v.; ook: Hidsjra en Hegira; zie Era.

Hee'de (hennepe-afval), v. gmv.

Heel (geheel, gansch, gaaf, in goeden toestand), bn.: een heele dag; die schoenen zijn nog -, een - vaasje, gaaf; fig. 't is een heele geschiedenis, belangrijke; dat was een - besluit, gewichtig; bw.: dat was - dom, erg; een - groot huis, zeer; 't is zoo - wat beter, wezenlijk; - veel, - wat, zeer, erg.

Heelal' (de heele schepping), o. gmv.

Heel'baar (geneeslijk), bn.; - heid, v. gmv.

Heel'lebaar (heelemaal), bw. volkst.

Heel'lemaal (geheel en al), bw.

Heel'en (genezen, heel worden of maken), ik heb - heeld: de dokter heelt de wonde, ook: de wonde heelt goed, wordt heel; - ing (genezing), v. gmv.: tot - ing van.

Heel'endal (eig. heel ende al), bw. gew.

Heel'huids, **heels'huids** (zonder letsel), bw.: fig. ergens - afkomen, zonder schade.

Heel'kracht (kracht van genezing), v. gmv.;

-kruid (geneeskrachtig kruid), o. gmv.: die wond, waarop zij - heeft gelegd, (Staring);

-kunde (wondheilkunde), v. gmv.; -kundig, bn.;

-kundige (chirurg, chirurgijn), m. en v. -n; -kunst (chirurgie), v. gmv.

Heel'meester (wondheeler, chirurgijn), m.

-meesters; spreekw. Zachte -s maken stinkende wonden, halve maatregelen verergeren de kwaal in plaats van haar te genezen.

Heel'ster (zij, die gestolen goederen bergt), v. -s.

Heel'vleesch (gemakkelijk heelend vleesch bij wonden), o. gmv.: goed - hebben.

Heem, helm (huis, hoeve, erf), o. - en.

Heem'hond (waakhond o. h. heem), m. - en.

Heem'raad (lid van een dijk- of een polderbestuur), m. - raden; - raadschap, o. - pen.

Heems'kinderen, de vier -: de vier zonen van Heimijn of Aymon van Ardennen, nl. Ritsaart, Writsaart, Adelaart en Reinout, in hun strijd tegen Karel den Grooten, geholpen door hun reuzenpaard Beyaart. De Karelroman der vier -, of Reinout van Montalbaan, was destijds in ons land zeer populair.

Heem'stede (boerenhuis), v. - steden.

Heem'stedengeld (belasting op de hoeven), o.

Heem, he'nen (ergens naar toe), bw.; vormt ook met w. w. scheidbare samenst. als: - brengen, - draven, - gaan, wier verleden deelw. als één woord geschreven worden, b. v. ik breng -, ik bracht -, heb heengebracht;

ik draaf -, ik draafde -, ben heengedraafd.

Heen'komen, o. gmv.: zegsw. een goed - zoeken, zien te ontsnappen.

Heep (snoeimes, kappes), v. hepen.

Heer (de Godheid), m.: God de -, de - der Heeren, de - zij met u; ook: Heere.

Heer (Christus, de Heiland), m. gmv.: de komst des - en, de Hemelvaart des - en; het jaar des - en 1913.

Heer (meester, gebieder), m. - en: zegsw. zoo -, zoo knecht, aan den bediende kent men den meester; nieuwe - en, nieuwe wetten, bij wisseling van overheidspersonen komen er dikwijls allerlei veranderingen; strenge - en regeeren niet lang, als een heer al te streng is, verliest hij spoedig zijn gezag; Bijbel: niemand kan twee - en dienen, men kan God en den duivel niet tegelijk dienen, Matth. 6: 24, men kan geen twee partijen aanhangen; hij is het -tje, de groote mijnheer; den grooten - uithangen, den grooten Hans spelen; met groote - en is het kwaad kersen eten, met hooge lui gaat men niet makkelijk om: zij gooien met de pitten, zegt het volk; langs 's Heeren straten loopen, rondsleuteren, langs den weg ledig loopen; Karel V., - der Nederlanden, gebieder; de - in het kaartspel, koning.

Heer (met kleinachting gebruikt), o. gmv.: zie me dat -! -tje: 't is me een -tje!

Heer (leger), o. heren; ook: Heir.

Heer'achtig (zoo wat als een heer), bn.: iem. met een - voorkomen; er - uitzien, hij sprak wel wat -; - er, - st; - held, v. gmv.

Heer'baan, **heir'baan** (legerweg, koninklijke weg, groote weg), v. - banen.

Heer'ban, **heir'ban** (de gezamenlijke krijgers of hun oproep), m.: den - oproepen, de vazallen en hun dienstmannen, vero.; zie B. a.

Heer'boer, **heer'boer** (heer en landbouwer tegelijk), m. - boeren.

Heer'broer (R.-K. broer, die geestelijke is), m. - broers; -neef (R.-K. neef, die geestelijke is), m. - neven; -oom (R.-K. oom, die geestelijke is, en gmv. voor den pastoor der gemeente), m. - s; -zoon, m. - zonen.

Heeremijntijd', tw., uitroep van verbazing: -, zijn die dingen (sjamberloeks) weer in de mode! (C. O.)

's-Heerenberg' (stadje in Gelderland), o.

Heer'enboon (slaboon), v. - boonen.

Heer'endienst (hand- of spandienst, door den leenheer aan zijn dorpers opgelegd, arbeid in veld, bosch of weide, gratis te verrichten; nog in O.I.), m. - en; -huis (te Kamer in Oostenrijk en Pruisen), o. - huizen; -huizing (landhuis), v. - en; -knecht, m. - knechts;

-lasten (-diensten), m. mv.; -logement, o. - en; -paard (rijpaard), o. - en; -woning, v. - en.

Heer'enfiets (rijwiel voor heeren), v. - fietsen.

Heer'gewaden (uitrusting, door den leenheer aan den leenman geschonken; later: geschenk van den vazal aan den heer), o. mv.

Heer'gewed (gmsch. 't geschenk bij 't erven van een leen aan den leenheer), o. - gewedden.

Heer'rig (heerachtig), bn. en bw., - er, - st.

Heer'kracht, **heir'kracht** (aanzienlijke legermacht), v. - krachten.

Heer'leger, **heir'leger** (groot leger, groote menigte), o. - legers; ook: een - van engelen, een - van sprinkhanen, een - van duivelen.

Heer'lijk (prachtig, kostbaar, voortreffelijk, schoon), bn. en bw.: een - feest, (Spandaw),

- een - gastmaal, een - e tafel, - e wijn, een - leven, - weder, een - schouwspel.
- Heerlijk** (van den heer), bn.: - e rechten, een - jachtrecht; -heid, v. -heden: een -heid, een adellijk goed.
- Heerschaar, heirschaar** (samenst. uit heer d. i. leger en schaar, menigte: legerbende, leger), v. -scharen.
- Heerschap** (heer, meester), o. -pen; ook minachtend of spottend: wat een -! -pij' (gezag, macht, bewind), v. -en.
- Heerschen** (heerschappij voeren), ik heb geheerscht; -er (machthebber, bestuurder, regeerder), m. -s; -eres, v. -essen.
- Heerschend** (de overhand hebbende, algemeen), bn.: een - e ziekte, de - e mode.
- Heerschzucht** (zucht naar macht), v. gmv.
- Heerszuchtig** (strevend naar heerschappij), bn.: Napoleon was -; -er, -st.
- Heervaart, heirvaart** (krijgstocht, heirban), v. -vaarten.
- Heerweg, heirweg** (weg voor het heer of heir d. i. leger: groote legerweg), m. -wegen; zie Heerbaan.
- Heesch** (schor), bn.: een - e stem; heescher, meest heesch; -heid, v. gmv.
- Heester** (houtachtige plant met verscheiden stammetjes), m. -s; -gewas, o. -gewassen.
- Heet** (zeer warm), bn.: - water; zegsw. op - e kolen staan, hoogst ongeduldig zijn; een - gevecht, scherp, hevig gevecht; - e tranen, bittere tranen; op - er daad betrappen of verrassen, juist op het oogenblik, dat de daad bedreven wordt; sprekw. Men moet het ijzer smeden, terwijl het - is, zie IJzer.
- Heeten** (heet maken, heet stoken), ik heette, heb geheet: het water -, den oven -.
- Heeten** (noemen en genoemd worden), ik heette, heb en ben geheeten: ik heet hem mijn vriend; hij heet op het dorp de baron.
- Heeten** (gebieden, bevelen), ik heette, heb geheeten: ik heet u te komen; en Egmond kan mij hier niet - of verbieden, (Vondel, Gijzbr.)
- Heetgebakerd** (driftig, onbezonnen voortvarend), bn.: de oosterling is meestal -, heethoofdig.
- Heethoofd** (driftkop), m. en v. -hoofden.
- Heethoofdig** (driftig, vurig, overhaast), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Heff, hef'fe** (gist, schuim, droesem, bezinksel), v. gmv.; fig. uitvaagsel, gemeen.
- Hefboom** (staaf), m. -en: bij een - onderscheidt men steun-, last- en machtpunt; fig. werkende kracht: boeken en tijd, die machtige - boomen der geleerdheid, (Koetsveld); de studie der moedertaal is de eerste - der nationaliteit, (Geel).
- Heffen** (in de hoogte lichten, opbeuren), ik hief, heb geheven: den arm, het been -, oplichten, optillen; fig. belastingen -, opleggen; -fer (tolgaarder), m. -s; -sing, v. -en: een gedwongen heffing, schoolgeldheffing.
- Hef'offer** (offer der eerstelingen bij de Hebreë'n, dat nl. God met opgeheven handen werd aangeboden), o. -offers.
- Heft, o. heften**: het - van een mes, ook **Hecht**.
- Hef'tig** (driftig, krachtig, hartstochtelijk, opvliegend), bn. en bw.: een - e beweging met den arm, een - e aanval, een - man; - tegen tem. uitvaren; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Heg, heg'ge** (verwant met haag: twinhaag), v. heggen: over - en steg springen, zeer vlug zijn; - noch steg weten, in 't geheel den weg niet weten; ook *weg noch steg weten*; z. **Steg**.
- Hegellaan'sche** wijsbegeerte: v. George Wilhelm Friedrich Hegel, beroemd Duitsch filosoof, 1770-1831, professor te Heidelberg, z. Kantiaansche -.
- Hegemonie** (Gr. staatkundig oppergezag in 't oude Griekenland), v. gmv.: de - van Athene, de - van Sparta.
- Heg'ra**, v.; zie Hedsjra.
- Hei** (klank), tw.: - daar, wacht even! van de - in de fei, in verwarring, van 't eene uiterste in 't andere: ik geef er de - en de fei van, ik geef er de weerga van.
- Hei** (heiblok, werktuig of blok, om palen in te heien), v. heien, fig. aan de - werken, zwaar arbeiden; -stelling, v. -en, zie ald.
- Hei** (heiveld), v. heiden, ook **Heide**.
- Hei'baas** (de persoon, aan wien bij het heien de leiding is opgedragen), m. -bazen.
- Hei'bei** (twistzieke vrouw), v. -heien.
- Hei'beien** (drukte maken, den baas spelen, krakeelen, harrewarren), ik heb -heibeid.
- Hei'blok** (blok van de heimachine), o. -ken.
- Hei'boender** (boendertje, van heiplant maakt), m. -s; -brand (brand der heide), m. -en; -damp (rook van brandende heide), m. -en.
- heid (achtervoegsel), b.v. belesfheid, waarheid, d. i. een eigenschap als zelfstandigheid beteekend; godheid, menscheid, kindsheid, de drager of bezitter van den aard van iem.; christenheid, overheid, meerderheid, geestelijkheids, een verzameling beteekenend; de Godheid, een schoonheid, Zijne Hoogheid, met concrete beteekenis.
- Hei'de** (uitgestrektheid zandgrond met heideplantjes begroeid), v., ook **Hei**, mv. heiden, heidevelden; ook de naam der plantjes: zie Erica of Dopheide, Ruighei of Struikhei; -achtig (lijkende op hei), bn.; -bes (jeneverbes), v. -bessen; -bloem (bloem, groeiende op de heide), v. -en; -grond (dorre, schrale zandgrond), m. -en.
- Hei'dehopper** (vogel), m. -s; zie Tapuit.
- Hei'dehysop** (sierplant, zonnekruid), v. -s.
- Hei'dekruid** (het kruid der heide), o. -en.
- Hei'delberg'sche catechismus** (catechismus naar de leer der Hervormde Kerk), m.; de - is v. h. jaar 1583 en werd op aandrigen van den keurvorst Frederik III door verschillende Calvinistische predikers samengesteld.
- Hei'demaatschappij**: de Nederlandsche -, (naam van een vereeniging tot ontginning onzer heidevelden), v. gmv.
- Hei'den** (afgodendienaar), m. -en; zegsw. aan de -en overgeleverd zijn, Bijbel, Matth. 20:19, in handen zijn gevallen van onbarmhartige menschen.
- Hei'den** (landlooper), m. heidens.
- Hei'dendom** (al de heidenen), o. gmv., ook: de afrodendienst der heidenen.
- Hei'densch** (als van of bij de heidenen), bn. een - feest, een - lawaai; het - bijgetoef.
- Hei'deontginning** (het tot bouwland maken van heidegrond), v. -en: Maatschappij tot -; -veld (eig. een veld van heidegrond, de heide), o. -velden.
- Heiduk'** (licht gewapend infanterist in Hongarije, vooral in de 17e en 18 eeuw; Hongaarsche knecht in nationale kleederdracht), m. -ken; ook **Haiduk**. vero.
- Heidin'** (heidensche vrouw; waarzegster), v. heidinnen; zie: Gipsy en Zigeuner.

Hei'en (palen instaan met het heiblok), ik heide, heb geheid; -er, m. -s; -ing, v. -en.
Hei'haas (haas, op de hei levende), m. -hazen.
Hei'ig (mistig, dampig), bn.: -weer, zeew. naar de kust toe was het -.
Hei'krekkel (krekkel, op de hei levend), m. -krekels: een sjiropende -.
Heil (geluk, zegen, zaligheid), o. gmv.
Heil'land (eig. hei-lend d. i. genezend, reddend of als zelfst. nu. genezer, redder, Zalig-maker, Behouder), m. gmv.; z. Messias.
Heil'bede (bede om heil), v. -beden.
Heil'bot (grootte platvisch, soms 1½ M. lang, in de Noordzee, ook bij Noorwegen, IJsland, enz.), v. -botten.
Heil'-gymnastiek (kunstmatige lichaams-oefeningen ter heeling of genezing), v. gmv.
Heil'ig (rein, volmaakt, zonder zonde), bn.: God is -; de -e Geest, de derde persoon der H. Drieëenheid; de -e Drieëenheid.
Heil'ig (van menschen of van zaken: eerbiedwaardig, verheven), bn.: de -e Vader, de paus; de -e stad, Jeruzalem; het - raadhuis wijdt den schouwburg in, (Vondel); ir. een - huisje, een herberg langs den weg; -er, -st.
Heil'ig (onkreukbaar, onverbreekbaar), bn.: een -e eed, een - recht, de -e band des huwelijks; bw.: het is - waar, zekerlijk.
Heil'gavond (R.-K. avond vóór een feest-dag), m.; fig. - houden of krijgen, vacantie; zie Kerstavond.
Heil'ig Colle'ge (R.-K. het college van -, de gezamenlijke kardinalen), o. gmv.
Heil'igdom (R.-K. tempel, heilige plaats; ook heilig voorwerp, relik, reliquie), o. -dommen.
Heil'igdomsvaart (R.-K. bedevaart naar de reliquieën van Heiligen, plechtige tooning er van, processiesgewijze ronddraging), v. -vaarten: in Maastricht en Aken is het om de zeven jaar -; in Mei 1909 was heter weer -.
Heil'ige (R.-K. heilig verklaarde), m. en v. -n.
Heil'ige allian'tie, d. i. gesch. het heilig verbond, gesloten op 26 Sept. 1815 door Rusland, Oostenrijk en Pruisen tot handhaving van het Christendom. (t = ts).
Heil'igedag (R.-K. feestdag, die als Zondag moet gevierd worden), m. -dagen: Hemelvaart is een der -dagen, Allerheiligen op 1 Nov. is een groote -.
Heil'ige der Heil'igen (in den tempel van Jeruzalem de plaats, waar de arke stond), o.
Heilige Drieke'ningen (drie wijzen uit het oosten, in de overlevering genoemd Caspar, Melchior en Balthasar, die na het zien van de ster, op Bethlehem aantrokken, om den Koning der Joden goddelijke eer te bewijzen), m. mv.; zie Driekoningen of Epiphanie.
Heilige fami'lie (R.-K. de voorstelling, meest in beeldwerk, v. het gezin te Nazareth: Maria, Jozef en het kindje Jezus), v. -s; ook aartsbroederschap van dien naam.
Heilige Geest' (de derde persoon der Heilige Drieëenheid), m.; de nederdaling van den H. Geest over de Apostelen, op Pinksterdag, n. tien dagen na Christus' Hemelvaart.
Heilige land' (Palestina, omdat Christus er geleefd heeft en gestorven is), o.
Heiligen (heilig maken, toewijden, in eere houden), ik heb geheiligt; het doel heiligt de middelen; zijn dienst den staat -, (Vondel); den Zondag -, -ing, v. gmv.
Heiligenbeeld (R.-K. afbeelding of beeld van een heilige), o. -beelden.

Heiligengraven (grafplaatsen in Indië van als heilig beschouwde personen), o. mv.
Heilige Schrift' (de Bijbelboeken), v. gmv.; ook Schrift.
Heilige Va'der, ook Allerheiligste Vader, aanspreektitel van Z. H. den Paus.
Heiligheid (het heilig-zijn, de geestelijke volmaaktheid), v. gmv.: Zijne -, de paus; - van een eed, van een gegeven woord, van een belofte, hooge waardij.
Heilig land' (een der namen voor Palestina), o. gmv.; zie Heilige land.
Heiligmaker, m. -s; zie Hijlik maker.
Heil'igschendend (het heilige schendende), bn.: een -e daad, onteerend; -schender (tempel- of kerkschender), m. -schenders; -schennend, bn.: met -e handen, eig. Heil'igschendend; -schennis (ontwijding van het heilige, onteering, schending van godgewijde personen, plaatsen en zaken), v. -schennissen; -verklaring (R.-K. plechtige pauselijke mededeeling, dat een der zaligen wordt opgenomen in den Canon (lijst) der Heiligen), v. -en, z. Canonisatie.
Heil'loos (rampspoedig), bn. en bw.; -loosheid, v.; -rijk (zegenvrijk), bn.: -e gevolgen.
Heils'leger (militante vereeniging tot het aanbrengen v. redding en geestelijk heil), o.; ook: Leger des heils; het - is een godsdienstig-maatschappelijke stichting v. d. Methodistischen predikant W. Booth en als een militaire corporatie in Londen georganiseerd, (1878).
Heil'soldaat (laagste rang in de geleerden van het heilsleger), m. -soldaten.
Heil'wensch (gelukwensch), m. -wenschen.
Heil'zaam (heil of genezing, fig. geluk aanbrengend), bn.: een - geneesmiddel; fig. een -zame raad. -zame lessen; -heid, v. gmv.
Heim'dal, Germ. myth. de wachter van of in Asgard, met tooverhoorn.
Heim'lijk (afleid. van heim, heem, dus: huiselijk, verborgen; stil, ongemerkt, innerlijk), bn. en bw.: een - genoegen, een - verdriet; hij sloop - de kamer uit; -er, -st; -heid (verborgenheid), v. -heden.
Heim'pje (huiskrekkel), o. -s.
Heim'wee (zielsziekte, ziekelijk verlangen naar het heem d. i. naar huis), o. gmv.
Hein (verkorting van Heinrich), m. -en: vriend -, de dood; -tje Pik lag op zijn luimen, (Staring), eig. Hein met den pikstok, waarmee hij in de vlammen der hel roert, de zwarte, de duivel.
Hein'de (uit hende, van hand, eig. wat voor onze hand ligt: dichtbij), bw.: - en ver, eig. dichtbij en veraf: van alle kanten, wijd en zijd, naar alle zijden.
Hein'en, zie Omheinen; -ing (uit hagening van haag: omtuining), v. -en.
Heil'paal (in te heien paal), m. -palen.
Heir, heer (leger), o. heiren of heren; -baan (eig. legerweg, groote weg), v. -banen; -ban (oproeping ten oorlog, ook de dienstplichtigen zelf), m. gmv.; -kraacht (legermacht, strijkrachten), v. gmv.; -leger (eig. een pleon., een groot leger), o. -s; -schaar (legerbende), v. -scharen, fig. de God der -scharen: der Engelen; -vaart (krijgstocht), v. -en; -weg (legerweg), m. -en.
Heil'rook, m.; zie Heidamp.
Hei'sa (stink, lustig), tw.: uiting van ijver, vreugde. (s = s).

Heifstelling (het toestel, waarin het heiblok hangt), v. —stellingen.

Heisteren (overhoop halen, schoonmaken), ik heb geheisterd, gew.; zie Ontheisteren.

Hek (getralied afschutsel), o. hekken: zegsw. *het — is van den dam*, er is geen verandering, er is niets, dat tegenhoudt, er is geen op- of toezicht; *de hekken zijn verhangen*, de omstandigheden zijn veranderd, de zaken staan anders, zie Bord; zie: Doophek, Tolhek.

He'kel (landbouwwerktuig, om het vlas en den hennep van de scheeven te reinigen; blok met opstaande draadspitsen, vlaskam), m. — s: fig. iem. over den — halen, scherp beoordeelen, gispn; ook: kwaadspreken van iemand.

He'kel (eig. ekel, verwant met akelig; tegenzin, afkeer), m. gmv.: een — aan iemand hebben, een — aan de studie hebben, er het land aan hebben, er een afkeer van hebben.

He'keldicht (dichtk. gedicht, waarin de gebreken, verkeerdheden, ondeugden der menschen d. i. van standen of personen gegisp worden, niet uit zucht tot wraak of uit haat, maar om te verbeteren of te waarachuwen), o. —dichten: de — en van Vondel, waaronder Roskam en Harpoen; van De Genestet: Sint-Nicolaasavond; v. Huygens: Costelick Mal; ook Satire; —dichter (schrijver van hekel-dichten), m. —dichters: Vondel is ook —; zie Satiricus.

He'keulen (het pas uitgetrokken vlas (hennep) bij reepen over den hekel trekken), ik heb —hekeld, fig. berispn, gispn, bestrafen, over den hekel halen; —ig (scherp, bits), bn.; —ing (fig. gispn), v. —en.

He'kelschrift (spotschrift, smaadschrift), o. —schriften; —taal, v. gmv.; —vers, o. —verzen; —zucht (vitzucht), v. gmv.

Hek'kenspringer (wilde, woeste knaap), m. —springers; zie Spring-in-'t-veld.

Heks (tooverkol, vrouwelijk wezen, dat in de gedaante van kat, wil, enz. de menschen kuwde; scheldn. leelijk, oud wijf), v. —en, fig. sluw, schalksch meisje; die kleine —.

Hek'sen (tooveren, inzonderheid door een vr. wezen of heks), ik hekste, heb gehekst; —**besem** (kraaiennestachtige takkenbundel in berken en ook in andere boomen, vroeger aan booze geesten toegeschreven), m. —bezems; —**dans** (dans van heksen), m. —dansen, zie Bloksberg; —**ketel** (enorme ketel, waarin de heksen op den Bloksberg allerlei kruiden koken en de duivel dan met den pekstok roert), m., fig. in den Balkan is nu de Europeesche — (1912); —**kring** (een groote kring, waarin sommige paddenstoelen groeien b.v. in weiden), m. —en: de — werd toegeschreven aan het dansen aldaar v. heksen; —**meester** (duivelbezweder, toovenaar, fig. bolleboos), m. —meesters: in de scheikunde is hij geen —; —**proces** (rechtsgeding in de 13—17 eeuw tegen iemand, tegen een vrouw, van tooverij verdacht), o. —processen; —**sabbat** (heksenfeest onder leiding van den duivel), m. —ten, zie Bloksberg; —**toer** (e. moeielijk werk), m. —toeren; —**weegschaal** (te Oudewater: er werden van tooverij verdachten op gewogen, hadden zij hun natuurlijk gewicht, dan kregen ze van 't stadsbestuur een vrijbrief), v.; —**werk** (tooverij), o. gmv.: zegsw. dat is oen —, lastige taak of werk.

Hekserij' (het heksen), v. —en.

Hek'sluiser (laatste van een begrafenisstoet;

bij uitbr. van een stoet), m. —s: fig. het jongste en laatste kind in een talrijk gezin.

Hel (het doodenrijk, later: plaats der eeuwige straf), v. gmv.: fig. nu is zij (de aarde) vaak een —, (Kamph.), plaats van ellende, van leed, tegenst. van Paradijs of Lusthof; *die vrouw heeft bij haar man een — op aarde*, een bitter treurig lot; *loop naar de —*, verwen-sching d. i. naar de verdoemenis; *het is hier zoo donker als de —*, hij vloekt alle duivels uit de —, hemelsgend, zóó dat de duivelen er naar komen luisteren.

Hel (schel, fonkelend), bn. en bw.: een — le glans, een — licht, een — le gloed; —ler, —st.

He'la, Germ. myth. godin der Onderwereld, dochter van den snoode Loke of Loki; een zuster van Fenris en van Jormungandur.

Helaas' (Fr. hélas, zie Eilaas), tw. uitroep van smart, droefheid.

Held (dapper strijder), m. —en: Tromp was een —; fig. de — van een roman, tooneelstuk, enz., hoofdpersoon; —im' (vr. held), v. —nen.

Hel'denboek (verzameling van oud-Duitse heldenzangen), o. —boeken; —**daad** (roemvolle daad in oorlog of krijg), v. —daden; —**deugd** (dapperheid, manmoedigheid in den strijd), v. —deugden; —**dicht**, o. —dichten, zie Epos; —**dichter** (schrijver van een heldendicht), m. —dichters: Bilderdijk was ook —, al is zijn Ondergang der Eerste Wereld (1810) onvoltooid gebleven; —**dood** (de dood van of als een held), m. gmv.: hij is den — gestorven, als held op het slagveld; —**moed** (hooge moed van of als een held), m. gmv.

Hel'denode (ode ter eere van een held, een beroemd persoon, een edele figuur of een grootsche gebeurtenis), v. —oden, zie Pindarische ode en Ode; —**sage** (oude helden-overlevering in dichtertijken vorm), v. —sagen, zie Nibelungenlied; —**zang** (zang van of over helden), m. —zangen; —**zanger** (dichter van een heldenzang of van een heldendicht), m. —zangers.

Held'er (van hel, eig. heller: klaar, licht, zuiver), bn. en bw.: een —e dag, een —e diamant, zij zong —; helderder, helderst; —**heid** (klaarheid), v. gmv.; —**blauw** (lichtblauw), bn.: evenzoo: —bruin, —geel, —rood; —**denkend** (klaar van oordeel of verstand), bn.; —**ziend** (duidelijk ziende met het oog des verstands, scherpziend), bn.: een — man.

Held'haf'tig (de eigenschappen van een held hebbende, manmoedig), bn. en bw.: een —e verdediging; —verdedigen; —er, —st; —**held** (heldenmoed), v. gmv.

He'len (bergen, opbergen), ik heelde, heb —heeld: gestolen goed —; —er, m. —s, zie ald.; —ing (het helen), v. —en.

He'lena, myth. de schoone vrouw van den Spartaanschen koning Menelaüs, dochter van Zeus, door Paris geschaakt; deze roof gaf aanleiding tot den Trojaanschen oorlog, die eindigde met den ondergang der stad Troje in het tiende jaar der belegering, ± 1200 v. C.; zie Ilias en Houten paard.

He'ler (iemand, die gestolen goed verduistert), m. helers: de — is zoo goed (strafbaar) als de steler; zonder —s geen stelers.

Hel't (afleid. van half: één der twee gelijke deelen), v. halften.

Hel'hond, m. gmv.; zie Cerberus.

Hel'land, **Hel'jand** (d. i. Heiland), m.: de — is de oudste Duitse Messiaade, vrij naar

- het Evangelie bewerkt en op zeer populairen trant geschreven.
- Helicon**, de (myth. berg in Boëtië, bij de golf van Corinthe, met de bron Hippocrene; aan Apollo en de Muzen gewijd, in de nabijheid van den Parnassus), m. gmv.
- Heliograaf** (toestel bij de veldtelegraphie: het werkt met zonnelichtstralen en spiegels), v. -grafen; -gram (heliographisch bericht), o. -grammen; -grapheeren (met de heliograaf berichten seinen); -gravu're (galvanische afdruk, reliëfdruk, lichtdruk), v. -s.
- Helios**, myth. Zonnegod, later Apollo.
- Heliocoop** (soort van beweegbaren reflector, om de zonnestralen op te vangen, zonnespiegel), m. -copen.
- Heliotroop** (werktuig tot het geven van lichtseinen), v. -tropen.
- Heliotroop** (tuinbloem), v. -tropen.
- Helium** (nat. zeker permanent gas, bestanddeel v. d. dampkringslucht), o.
- Helias**, aandr. Midden-Griekenland: -bevatte acht landschappen.
- Hellebaard** (eig. steelbijl d. i. bijl met lans of piek met dwarsbijl), v. -en; -ier' (krijger, gewapend met een hellebaard), m. -en, -s. vero.
- Hellebrok** (verdoemde) m. en v. -brokken; -kind (hellebrok), o.: spot gij met ons, - zet de Noorman, (v. Lennep).
- Hellen** (afhellen, glooien, vooroverhangen), het helde, heeft -held: op zijde -, overhangen; -ling, v. -en: de - v. e. heuwel.
- Hellend** (schuin naar beneden loopend, glooiend), bn.: een - vlak, een -e rots.
- Hellenen** (naam der oude Grieken), m. mv.
- Hellenisme** (Grieksche beschaving, zich uitend in taal, letterkunde, kunst, wetenschap), o.; later een streven tot navolging der Griekschheidensche cultuur.
- Hellenist** (kennër der oud-Grieksche taal en letteren), m. -en.
- Heller** (Oostenr. munt = 1/100 kroon, ± 1/2 ct), m. -s.
- Hellestraf** (straf der hel, hellepijn), v. -fen; de -straffen worden vooral door de kunst tot het volgende achtal gebracht: wroeging, duisternis, geeseling, koude, hitte, afzichtelijkheid, schaamte, smarten.
- Hellevaart** (gang ter helle d. i. ter onderwereld), v. gmv. vero.: Tondalus' -.
- Helleveeg** (boosaardige vrouw, kwaadaardig wijf), v. -vegen, zie Veeg; -wicht (eig. kind der hel of van den duivel, fig. hooswicht, monster), o. -wichten.
- Hellig** (boos), bn.: -worden, iem. -maken, toornig; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Helm** (metalen hoofddeksel, stormhoed), m. helmen; -pje (kleine helm, helm), o. -s.
- Helm** (naar het volksgeloof, vlies over het aangezicht van den pasgeborene), m. -en: zegsw. met den - geboren zijn, d. i. met de gave der voorspelling, vooral waar het overlijden van bloedverwanten en stadgenooten betreft.
- Helm** (grassoort in de duinen, daar aangekweekt om de zandverstuiving tegen te gaan), v.
- Helm draad** (inwendig deel eener bloem), m. -draden; zie Meeldraad.
- Helmet** (verkl. van helm, dicht. voor helm), o. helmotten; het riddertijk -, (Bild.)
- Helmhoed** (hoed in den vorm van een helm, als b.v. van onze koloniale), v. gmv. m. -en.
- Helmplant** (plantk. grasplant in de duinen), v. -planten; zie Helm.
- Helmstok** (scheepst. roerpen of roerstok, vooral op binnenschepen), m. -stokken.
- Helmteeken** (wapenk. dekstuk boven een wapen), o. -teekens.
- Heloot** (Spartaansche hoorige, lijfeigene), m. heloten: zegsw. een volk van heloten, een volk in slavernij, van slaven.
- Helpen** (bijstaan), ik hielp, heb geholpen: zegsw. van den wal in de sloot -, nog ongelukkiger, nog armer maken; naar de andere wereld -, van kant maken, doen sterven; -er (iemand, die helpt), m. -s; -ster, v. -s: de - op e. bewaarschool.
- Helpzeel**, hulpzeel (een uit touw of band kruislings verbonden hulpmiddel voor kruisers), o. -zeelen; zie Hennepzeel.
- Helsch** (aan de hel eigen, er thuis behorend), bn.: de -e vijand, de duivel; de -e geesten, duivelsch; fig. afschuwelijk: een -leven, een -plan; een -e machine, vreeslijk ontploffingswerktuig; -e steen, lapis infernalis, z. ald.; bw.: boosaardig, hij keek mij -aan; hij kan -liegen, vreeselijk; 't is om -te worden, erg nijdig, woest.
- Helvetië** (Rom. naam van Zwitserland), o.; -tiër (Zwitser), m. -s; -tisch (Zwitsersch), bn.
- Hem** (klanka.), tw.; ook: H'm, Hum, 'Hum' geluid, om iem. aandacht te trekken.
- Hemathist**, o.; zie Bloedsteen.
- Hemd** (onderkledingstuk), o. hemden: zegsw. iemand het - van 't lichaam vragen, iem. geheel uitvragen, het allerlaatste van hem willen weten; het - is nader dan de rok, iem. is zich zelf het naast, een bloedverwanten gaan voor vreemden; geen - aan 't lijf hebben, doodarm zijn; -sboord, m. -en; -sknoop, m. -en; -skraag, m. -agen; -slip, v. -pen; -smouw, v. -en.
- Hemel** (het uitpansel, dat zich als een azuren gewelf boven de aardvlakte uitbreidt), m. -en: de - betreft; bij uitbr. de ruimte tusschen 't hemelgewelf en de aarde: de vogelen des -s; fig. iemand tot den - toe prijzen; onder den blooten -, in de open lucht, zonder dak of onderdak; ook luchtstreek: onder den zuidelijken - geboren zijn.
- Hemel** (het hemeltijk, de woonplaats van God en zijn engelen), m.: in den - komen; God in den -, ten - varen; zegsw. - en aarde bewegen, alles in rep en roer brengen om zijn doel te bereiken; in den zevenden - zijn, opgetogen zijn van vreugde, in de hoogste vreugde zijn; dat schreit ten -, dat eischt wraak van God, nl. een misdaad of eenige onrechtvaardige handeling; bij overdr. God zelf: de - zegene u, den - zij dank!
- Hemel** (bij overdracht: heertijk oord, schoone landstreek), m.: de menisten -, de Vechstreek, waar de rijke Doopsgezinden destijds hun buitens hadden.
- Hemel** (uitroep van medelijden), tw.: -, help! Goede -!
- Hemel** (wat op het uitpansel gelijkt), m. -s: de - van een ledikant, van een draagstoel, van een troon; een bed met een -; de - van een steengroeve, gewelf.
- Hemel** (de geschilderde hemel opschilderijen), m. -s: de - van dit schilderij is te blauw.
- Hemelas** (denkbeeldige spil, waarom de hemel met al zijn sterren wentelt), v. gmv.
- Hemelbestormer** (myth. Uranus met zijn

- zonen, nl. met de Titanen en de Cyclopen, wil Jupiter ontronen, maar wordt door dezen in den Tartarus geslingerd), m. -s.
- He'melbol** (hemellichaam, ster), m. -bollen; ook: Hemelglobe.
- He'melboog** (hemelgewelf), m. -bogen.
- He'melen** (sterven), het kindje is gehemeld.
- He'melen** (opknappen), het huis - . gew.
- He'mel-en-aar'de-verbond** (gesch. in onze O.-I. het geheime verbond van Chineezers tegen ons gezag), o.: het - was ons en op Borneo en op Banka meermalen zeer vijandig.
- He'melgewelf** (hemelkoepel, luchtgewelf, firmament), o. gmv.; -**globe** (houten of papieren, enz. bol, die het uitspannel met al de sterren en sterrenbeelden voorstelt), v. -globes, zie Aardglobe; -**heer** (de Godheid), m. gmv.; -**hoog** (buitengewoon hoog), bn. en bw.: -e bergen, zegsw. iem. - verheffen; -**lichaam** (hemelbol, ster, planeet); o. -lichamen, zie Sfeer; -**licht** (ster, lichtende hemelbol), o. -en; -**ing** (engel of gelukzalige), m. en v. -en, vr. ook -e; -**pool** (uiteinde van de hemelas), v. -polen; -**poort** (myth. poort des hemels, door Aurora elken morgen geopend, om Apollo of den Zonnegod doortocht te geven), v.; -**rijk** (het rijk des hemels), o., zie Hemel.
- He'melsblauw** (azuur, lazuur), bn.: een - lint, blauw als de hemel.
- He'melsbreed** (fig. zeer breed of groot), bn.: een - verschil, buitengewoon; -**breedte** (afstand volgens de rechte lijn of langs een meridiaan, kortste afstand), v. gmv.
- He'melsch** (zich in den hemel bevindende), bn.: onze -e Vader; de -e geesten, de Engelen; de -e glorie, des hemels; fig. verheven, zeer schoon: een -e muziek.
- He'melsche Rijk**, het - (Chineesche naam voor China), o.
- He'melstreek** (hemelgordel; verder: luchtstreek, klimaat; ook: windstreek), v. -streken.
- He'melstergend** (eig. God tergend; godslasterlijk, schandelijk), bn.: -e taal, een -e daad.
- He'melstroon** (de troon Gods in den hemel), m.: de Godheid op haar -, (Tollens); -**vaart** (vaart of gang ten Hemel), v.; -**vaartsdag** (Christelijke feestdag, 40 dagen na Paschen: ter herdenking van het feit, dat Christus, van den Olijfborg af, de aarde verliet en ten hemel opsteeg), m.; -**vader** (een der benamingen van God), m. gmv.: de goede -; -**val** (schoone taal, schoon gezang), m. gmv.: Van Vloten noemt de taal van Vondels Engelenreken -, een dichter behoort - en de spraak der goden te spreken, (Vondel, Aenleidinghe); -**waarts** (naar den hemel), bw.: zij sloeg de oogen -.
- Hemertheek** (bibliotheek, enkel bestaande uit tijdschriften en dagbladen), v. -theken: te Parijs is onlangs een - opgericht en geopend.
- Hemley'clus** (halve cirkel, halfcirkelvormig gewelf), m. -cyclussen.
- Hemisphoor** (halfrond, de helft van een hemel- of aardbol), v. -pheren. (ph = f).
- Hemist'iche** (dichtk. halve alexandrijn), v. -n of -s; ook **Hemist'ichium**, o. -s.
- Hem'men** (een kuchend geluid maken, nl. „hem"), ik heb gehemd: velen - vóór te spreken; zie Hem, H'm. enz.
- Hem** (verwant met haan: kip), v. hennen.
- Hen'diadydys** (stijlfiguur: één door twee d. i. één begrip door twee begrippen uitgedrukt; ook: Hen'diadyon), v. -sen: door heide en zand, zandige heide; kruid en kleur, kleurig kruid; menschenvonden en verfoeisels, (Da Costa), verfoeilijke menschenvonden; rots en zoom, rotsige zoom. (dys = dis).
- Hen'drik**, een brave -: een zoete, gehoorzame jongen, een vat vol deugden; hoofdpersoon in een leesboekje, geschreven door Nicolaas Anslin (1777-1838).
- Hen'driknobel** (goudmunt uit den tijd van Hendrik VIII, 1509-47), m. -nobels.
- Heng** (deurhengsel), v. hengen.
- Heng'el** (werktuig, om iets aan te hangen: vischroede met lijn en haak), m. -hengels.
- Heng'elen** (met den hengel vischen), ik heb -hengeld; -**aar**, m. -s; -**tijd**, m. gmv.
- Heng'elmand** (mand met een hengsel, om ze daarmee aan den arm te dragen), v. -manden; ook Hengselmand.
- Hen'gelroede** (gaard), v. -roeden; -**snoer** (-koord), o. -snoeren; -**stok**, m. -stokken.
- Heng'sel** (gebogen handvat), o. -s: het - van een emmer; -**maud**, v. -manden.
- Hengst** (mannetjespaard), m. -en.
- Hengst** (groot en sterk binnenvaartuig), v. hangsten.
- Heng'stebron** (myth. bron van Apollo aan den voet van den Helicon), v.: uit de - gedronken hebben, dichter zijn; zie Hippocreen.
- Heng'sten** (stud. trouw college-loopen, hard blokken), ik - te, heb -hengst; meer: Vossen.
- Heng'stenkeuring** (keuring van rijkswegen van hengsten), v. -keuringen.
- Hen'ker** (afleid. van henken, bijvorm van hengen, doen hangen; beul), m. -s. vero.
- Hen'negat** (scheepst. gat, waar de kop van het roer door steekt), o. -gaten.
- Hen'nenel** (kippenel), o. -sieren.
- Hen'nep** (plant), m.: de - is een eenjarige plant, de mann. planten heeten Gelling, de vr. heeten Zaailling; -**afval**, o. gmv., zie Heede; -**braak** (werktuig, om de hennepstengels te breken of te braken), v. -braken; -**olie** (olie uit hennepzaad), v.: de - is groen, zij wordt bij 't zieden van groene zeep gebruikt; -**teelt** (het aankweken v. hennep), v. gmv.; -**zaad**, o. -zaden; -**zeel** (hulpzeel, helpzeel, kruiszeel, schouderzeel van een kruier), o. -zeelen.
- Hen'netaster** (hemoeial, bedilal), m. -s.
- Henri qua'tre** (Fr. puntbaardje, sik), m. gmv.
- Hens** (Eng. scheepst. handen), v. mv.: er werd geroepen: alle - op 't dek! alle - rijzen! alle matrozen op 't dek; uit de kooi om te helpen, fig. er is gevaar, nood.
- Hens'beker**, **hen'zebeker** (gildebeker), m. -bekers, vero.; zie Hanzebeker.
- Heortologie** (leer der feestdagen, leerboek der feesten), v.; -**lo'gium** (feestkalender), o. -s.
- Hephaes'tus**, zie **Vulcanus**; lees: -festus.
- Hep'tameter** (Gr. zevenvoetig vers), m. -s.
- Her**, bw.: van ouds-, van eeuwen-, sedert oude tijden, sedert eeuwen.
- Her**, **herre**, v. herren; zie Har.
- her-** (voorvoegsel): vormt enkel afleidingen van w.w., b.v. herademen, -benoemen, -bouwen, -denken, -doopen, -drukken, -eenen, -eenigen, enz.; deze w.w. hebben de vervoeging hunner grondwoorden, en her bet. opnieuw, weer.
- He'ra**, de koningin der goden; ook: **Juno**.
- He'racl'es** m.; zie Hercules, Alcides.
- Herac'l'itus** (oud wijsgeer van Ephese, van

- grooten naam, somber van aard, ± 510 v. C., hij schreide steeds om de daden der menschen; ook Heraciel', vandaar: waar — om schreit en Democriet' om lacht; zie Democritus.
- Hera'demen** (fig. bekomen, op zijn verhaal komen), ik — ademde, heb — ademd: Herademt, herademt, geteisterde streken, zoo lang overheerd door den wintertiran! (Bog.)
- Heral'dica, heraldiek'** (wapenkunde, kennis der familiewapens, wapenleer), v. gmv.
- Heral'dicus** (wapenkundige), m. heraldici.
- Heraldiek'** (wapenkunde: verklaring van vorm en fig. van adellijke wapens, v. ridderfiguren enz. op grafmonumenten, in blazoenen, in kerkschilderingen, enz.), v. gmv.
- Heraldiek'** (de wapenkunde betreffende), bn.: — e kleuren: azuur (blauw), keel (rood), goud (geel), zilver (wit), sabel (zwart), sinopel (groen) en purper (violet).
- Heral'disch** (wapenkundig), bn.: een — e bibliotheek, de wapenkunde betreffende.
- Heraut'** (eig. uitroeper, krijgsgesant, wapenbode), m. — en: de — was eig. de man, die bij een tornooi de adellijke wapens moest onderzoeken; later de persoon, die de geboorte, het huwelijk, de begrafenis van vorsten den volke langs straten en wegen bekend maakte. (au=ou).
- Heraut'** (fig. aanzegger, aankondiger), m. — s: vederwolken zijn de — en van minder gunstig weer.
- Herbarist'** (kruidenzoeker, plantenkenner), m. — en; ook: **Herborist'**.
- Herbarium** (kruidkundig handboek, kruidenboek, verzameling van gedroogde planten), o. — s, herbaria.
- Her'berg** (eig. legerbergplaats of legerverblijf, thans: klein logement, ook tapperij), v. — en: fig. de waarheid vindt zelden —, huisvesting; — ier' (waard), m. — s; — ier'ster, v. — s.
- Her'bergen** (huisvesting geven), ik herbergde, heb geherbergd; — ing, v. gmv.
- Herberg'zaam** (gastvrij, bewoonbaar), bn. en bw.; — zamer, — st: een — oord; — heid (gastvrijheid), v. gmv.
- Herbivoor'** (plantenetend dier), m. en v. — voren: de olifant is een —.
- Herbo'ren** (wedergeboren, fig.), bn.: wij voelden ons als —, van een anderen geest bezield.
- Herboriseeren** (kruiden zoeken, kruiden verzamelen), ook: **Botaniseeren**. (s = z).
- Herborist'** (kruidenzoeker, plantenkenner), m. — en; ook: **Herbarist** en **Botanist**.
- Herbou'wen** (opnieuw bouwen), ik — bouwde, heb — bouwde; — bouw (wederopbouw), m.: de — bouw v. e. afgebrand huis.
- Her'cules**, myth. de nationale held der Grieken, inzonderheid der Doriers, beroemd door zijn 12 reuzen- of wonderwerken, waarvan één was het reinigen van den stal van Augias.
- Her'cules-arbeid** (reuzenwerk), m. gmv.
- Her'cules-knots** (grootte, loodzware knots, waarmee men Hercules voorstelt), v. — knotsen.
- Her'cules-kever** (nat. de grootste kever in Z.-Amerika, 13 cM. lang), m. — kevers.
- Hercu'lish** (forsch gespierd, van buitengewone lichaamskracht), bn.: een — e gestalte; ook: een — werk, veel kracht en volharding eischende; zie Rapponisch.
- Hercy'nisch**, het — woud, bn.: het — woud is in de Romeinsche tijden het boschrijjk gebergte van Midden-Duitschland n.l. van den Rijn tot de Karpathen. (cy = sie).
- Herden'ken** (in de gedachte brengen), ik — dacht, heb — dacht; ook: de herinnering viert: hij herdenkt heden zijn 25-jarige ambtsbediening; — ing (gedachtenisviering), v. — en.
- Herden'ken** (herdenking), o.: het zalig —.
- Her'der** (scheper d. i. hoeder van schapen of van ander vee), m. — s, fig. pastoor, priester; Bijbel, de goede — d. i. Christus; gesticht van den goeden —, R.-K gesticht tot opnemng van afgedwaalde vrouwen en meisjes; — in' (vee-hoedster), v. — nen; — in'netje, o. — s.
- Her'derlijk** (als van of behoorende tot een herder), bn.: een — leven leiden, eenvoudig, landelijk; fig. R.-K. een — e raad, een — e vermaning, een — schrijven, de — e zegen, nl. van de geestelijke overheid; — e plichten, geestelijke.
- Her'dersambt** (het ambt van R.-K. geestelijke), o. gmv.; — dicht (gedicht over het landleven), o. — dichten: een lyrisch — heet idylle; — fluit, v. — fluiten; — hond (schaaphond), m. — en; — knaap (jonge herder), m. — knapen; — kout (herdersdicht in dialoogvorm), m. gmv.; — leven, o. gmv.; — lied, o. — liederen; — pijp (fluit, schalmel), v. — en; — spel (dichtk. tooneelstuk, waarin gebeurtenissen uit het landleven worden behandeld, thans zelden meer opgevoerd, of het moest zijn: De bruiloft van Kloris en Roosje), o. — spelen: Hoofds Granida is een —; evenzoo: Vondels Leeuwendalers; — staf (stok met schoppe van een herder: fig. bisschopsstaaf), m. — staven; — tasch (broodtasch van den herder, een soort van weilasch), v. — tassen; — taschje (plantk. wildgroeiende, kruisbloemige plant, onkruid), o. — s; — volk (volk, dat uit herders bestaat, nomadenvolk), o. — volken: de oude Hebreën waren een —; — zang (een soort van idylle), m. — zangen.
- Her'doop** (wederdoop), m. gmv.
- Her'doopen** (wederdoopen, opnieuw doopen), ik heb — doopt: R.-K. men — doopt, als er twiifel is aan de geldigheid van den eersten doop.
- Herdruk'ken** (opnieuw ter perse leggen), hij — drukte, heeft — drukte; — druk (nieuwewe druk v. e. boek), m. — ken.
- Hereditair'** (erfelijk), bn.: een — e kwaal.
- Hereditet'** (erfrecht, erfelijkheid), v. gmv.
- Heree'nen** (weder vereenigen), ik heb — eend, fig. verzoenen, vrede stichten.
- Heree'nigen** (hereenen), ik heb — eenigd; — ing (verzoening; mil. herzameling van troepen), v. — en.
- Heremiet'** (kluisenaar), m. — en; zie Eremit; spreekt. Hermiet.
- Heremits'ge** (kluis, kluisenaarswoning), v. — s, (g = z); ook: **Eremitage**, **Hermitage**.
- Hereste'** (ketterij, dwaalleer), v. — en. (s = z).
- Her'examen** (examen opnieuw), o. — s.
- Herfst** (najaar), m. gmv.: de — is het derde jaargetijde; fig. de — des levens.
- Herfst'achtig** (lijkende op, als in den herfst), bn.: een — e dag, een — landschap.
- Herfst'bloem** (biggenkruid), v. — bloemen; — dag (dag in den herfst), m. — en; — draad (zwevend of hangend spinrag), m. — draden; — evening (20 of 21 Sept.), v. — en; — kleuren, v. mv., zie — tinten; — landschap (najaarslandschap vol tint en kleur), o. — pen, ook schilderij er van; — leeuwentang (helge bloem der uiterwaarden), m. — en; — lucht (gure, natte lucht), v. gmv.; — maand (September), v. — en; — manoeuvres (legeroefeningen op groote schaal in het najaar), v. mv.; — teekens (teekens van den dieren-

riem in den herfst nl. Weegschaal, Schorpioen en Schutter), o. mv., zie Zodiac; -**tijd**, m. gmv.; -**tijloos** (letsachtige, paarse weideplant, bloeiend in het najaar), v. -loozen; -**tinten** (donkere kleurschakeeringen i. d. herfst op bloemen en bladen), v. mv.; -**weder** of -**weer**, o. gmv.; -**zanger** (vogel, die in den herfst nog zingt, b.v. een vink), m. -zangers; -**zon** (door nevels schijnende zon), v. **Herfstig** (herfstachtig), bn.: -**weer**. **Herhaald'** (bij herhaling), bn.; -**elijk**, bw. **Herhaalen** (nog eens zeggen, opnieuw be-sludeeren), ik heb -haald; -**ing** (repetitie), v. -en: - is de moeder van 't geleerde. **Herhalingsgetal** (spraak. woorden op -maal, -werf, -keer), o. -getallen: drie-maal is een -; -**cursus** (cursus, waarin het vroeger geleerde gerepeteerd wordt), m. -cursussen; -**onderwijs** (dat nl. wordt gegeven op een herhalingschool), o. gmv.; -**school** (school voor niet meer leerplichtige kinderen, om het geleerde te onderhouden en uit te breiden), v. -scholen. **Her'lijk** (vernieuwde ijk), m. gmv.: de - van maten en gewichten; -**en** (opnieuw ijen), men herijkte, heeft herijkt. **Her'rik** (eenjarig onkruid met goudgele bloemen op onze bouwlanden), v. gmv.; z. Krodd e. **Herin'neren** (vroeger erinneren, z. ald.: weder te binnen brengen), ik heb -innerd; -**ing**, v. -en; -**ingsvermogen** (vermogen der ziel, om iets weer in den geest te brengen), o. **Herit'age** (erfgoed, erfentis), v. -s. (g = zj). **Herkau'wen** (opnieuw kauwen), ik heb -kauwd: runderen, geiten, schapen, herten -, het zijn -de dieren; fig. Hoeveel malen hebt ge dat nu al niet -d? d. i. tot vervelens toe herhaald, zie Erkauwen; -**kauwer** (eig. dier, dat herkauwt; fig. iem., die telkens weer over 't zelfde onderwerp begint), m. -s. **Herken'men** (terugkennén), ik heb -kend; -**ning**, v. -en; -**ningsteeken** (kleur of kokarde), o. -en; -**ningswoord** (wachtwoord, parool, leus), o. -woorden. **Herken'ring** (tweede keuring), v. -en: -aanvragen. **Herkes'baar** (opnieuw kiesbaar), bn.: de aftredende leden zijn -; -**heid**, v. gmv. **Herkle'zen** (andermaal kiezen), ik -koos, heb -kozen; -**ing** (tweede kiezing), v. -en. **Herko'men** (het afkomstig-zijn), o. gmv.; -**komst** (afkomst), v. gmv.; -**komstig** (afkomstig), bn. **Herkrif'gen** (weder in bezit krijgen), ik -kreeg, heb -kregen: ik heb na mijn ziekte mijn krachten nog niet herkregen; -**ing**: -ing van gezondheid, - van rechten. **Herle'i'den** (rek. in anderen vorm uitdrukken), ik -leidde, heb -leid: breuken -, maten, muntten, gewichten -; -**ing**, v. -en. **Herle'ven** (fig. opnieuw moed scheppen, herademen), ik ben -leefd; -**leving**, v. gmv.: de - in de letterkunde, zie Renaissance; zie ook Reveil. **Herle'zen** (opnieuw lezen), ik -las, heb -lezen; -**lezing**, v. -en. **Hermandad** (heilige broederschap der gemeenten in Spanje, tegen rooverij), v. gmv.: **Santa** -, de heilige -, thans de politie. **Hermaphrodit'** (tweeslachtig wezen; bloem, die zoowel meeldraden als stampers bezit), m. en v. -en. (ph. = f). **Hermelij'n'** (marterachtig zoogdier met witte

vacht), m. -en: de - leeft in het N. van Europa, vooral in Rusland. **Hermelij'n'** (zuiver wit bont), o. gmv.: een mantel van -, koningsmantel; zegsw. -dragen, koning(in) zijn; zie Rijksinsignes. **Hermelij'nen** (van hermelijn), bn.: een -mantel, d. i. een koningsmantel. **Her'men**, **Her'messull** (zuil, gekroond met een Hermesbuste), v. -en: u (Willibrord), die Zeelands - stoutmoedig hebt verbroken, (Bild. Elius). **Her'mes**, god van den handel: Mercurius. **Her'messtaf** (myth. staf van Hermes: met twee vleugels bovenaan en omslingerd door twee ineengestremde slangen), m. gmv. **Hermet'ing** (tweede meting), v. -en: de - van een marke of landgemeente. **Hermet'isch** (luchticht), bn. en bw.: een -e sluiting; - sluiten; - gesloten bussen. **Hermit'age** (de cel of kluis van een kluzenaar), v. -s; ook: **Heremit'age**. (g = zj). **Hermit'age** (zeer fijne Fransche wijnsoort), v. gmv.: men heeft roode en witte -. (g = zj). **Her'moes** (onkruid, akkerpaardestaart), v. **Herne'men** (opnieuw innemen of heroveren; hervatten of voor de tweede maal zeggen), ik - nam, heb hernomen: een fort -; de spreker hernam aldus, antwoordde of sprak weer. **Hern'hutter** (lid der Morav. broedergemeente, zoo geheeten naar de kolonie Hernhut d. i. Hoede des Heeren, die in 1722 in Boheme ontstond: in ons land gevestigd te Zeist, 1746), m. -s: de -s vormen een Evangelische broedergemeente; zie Moravische broeders. **Hernieu'wen** (weer nieuw maken), ik heb -nieuwd: een belofte -, opnieuw allegen. **Herod'es**, de Groote: koning van Judea; fig. kindermoorder: ik houd het er voor, dat de meeste rekenboekmakers afstammelingen van koning - zijn, (C. O.) **Herodia'nen** (Bijbel. aanhangers van het huis van Herodes), m. mv.; de - vormden een staatkundige partij onder de Joden. **Herod'otus**, Grieksche geschiedschrijver, de vader der historie, 484 - ± 429 v. C. **Hero'en**, helden bij Homerus; zie Heros. **Hero'ide** (dichtk. gedicht van episch-lyrischen aard, waarin een of andere held sprekend optreedt), v. -s: Ter Haar's Abd-el-kader is een -, Staring's Ada van Holland als gevangene op Texel in 1202, evenzoo is 't Wilhelmuslied een -, (i = ie). **Hero'ides** (helden-en heldinnenbrieven, eigenaardig soort van dicht bij Ovidius), v. mv. **Hero'iek'** (heldhaftig, dapper), bn.: een -man, een -e daad; -er, -st; ook: **Hero'isch**. **Herois'me** (heldhaftigheid, die zich uit in edele, verheven daden, heldenmoed), o. gmv. **Hero'isch** (heroïek), bn.: al, wat betrekking heeft op het heldentijdperk van een volk. **Heronsfontein** (nat. fontein, werkende door de drukking van samengeperste lucht), v. -en: Heron leefde in de 2e eeuw te Alexandrië. **Her'ros** (vergode held der oudheid), m. hero'ën; **Herover'en** (opnieuw veroveren), ik -overde, heb -overd: een stad -, een land -; fig. zijn rechten -, terugwinnen. **Her'rie** (luidruchtige drukte, leven), v. gmv. **Herroe'pen** (opnieuw roepen; ook: intrekken), ik -riep, heb -roepen; -**ing**, v. -en: -ing van het Edict van Nantes (1685). **Hers** (toon, bovenlicht, licht boven en achter de schermen of coulissen), v. -en.

Herschapen (vd. van herscheppen), bn.: en 't schip staat in een hut — op het strand.
Herschatten (opnieuw schatten), ik — herschatte, heb — schat: belastbare goederen laten —; —ing, v. —en: —ing aanvragen.
Herscheppen (van gedaante doen veranderen), ik — schiep, heb — schapen: deze het is in goed bouwland herschapen, veranderd; —per (hernieuwer), m. —s; —ping, v. en.
Hersenen, hersens (brijachtige, grijswitte massa, de hersenpan vullende) v. mv.: in de spreekt vroeger: **har'senen, har'sens**.
Hersenspan (beentig bekken, dat de hersenen omvat), v. —pannen; ook bovendeel v. d. schedel; z.: Bekkeneel en Doodshoofd.
Hersenschim (droombeeld, luchtkasteel), v. —schimmen: een — van redding, (Pot); —schim'ing (ingebeeld), bn.: een — gevaar, niet wezenlijk, een — onderneming, (Haafner), dwaze, die nl. niet in werkelijkheid kan uitgevoerd worden, verder: ongerijmd, onzinnig; —schudding (geneesk. hersenontsteking, door een schok ontstaan), v. —en; —verwekking (geneesk. hersenziekte, die tot wezenloosheid leidt), v. —en; —vlies (een der drie vliezen, waardoor de hersenen zijn omgeven), o. —vliezen; —winding (een der kronkels van de hersenstof), v. —windingen; —ziekte (ongesteldheid der hersenen), v. —ziekten: verwekking is een —.
Herstel (herstelling: genezing, beterschap, verbetering, rehabilitatie), o. gmv.: hij zoekt overal — van zijn kwaal, ik wensch u geluk met uw —; — van grieven, — van eer.
Herstellen (vernieuwen, beteren), ik heb en ben hersteld; —ler, m. —s; —ling v. —en.
Herstelligsoord (plaats voor genezende zieken), o. —oorden; zie Sanatorium.
Herstelligsteeken (muz. teeken, 'welk te kennen geeft, dat de kracht van een mol of kruis opgeheven is), o. —teekens.
Herstemming (tweede stemming), v. —en.
Hert (tweehoofdig of herkauwend zoogdier), o. herten: de familie der — en bevat den eland het rendier, het damhert, het edelhert, enz.; de — en dragen een massief gewei; de kleur der — en is rof of kastanjebruin.
Hert, het vliegend —, de grootste Europeesche kever: het mannetje is wel 8 cm.
Hertebeest (hert, antilope), o. —beesten; —bout, m. —bouten; —kop, m. —koppen.
Hertengwel (de getakte horens van een hert), o. —geweien; —jacht (jacht op herten), v. —jachten; —kamp (kamp d. i. omheind of afgesloten grasland, waarin herten gehouden worden), m. —kampen.
Hertevleesch, hertenvleesch, o. gmv.
Hert'ha, Germ. myth. onze moeder-aarde.
Hertog (eig. legeraanvoerder; titel van een regeerend vorst; hoogadellijke titel), m. hertogen; zie Groothertog.
Hertogdom (land of gebied van een hertog), o. —dommen: het vroegere — Limburg.
Hertogelijk (van een hertog, dezen betreffende), bn.: het — gezag, de — waarheid; — bont en kronengoud, (Bild.)
's-Hertogenbosch (hoofdplaats v. N.-Br.), o.; ook Den Bosch, en nooit 's-Bosch.
Hertogin (gemaal van een hertog, ook adellijke dame met dezen titel), v. hertoginnen.
Hertrouwen (opnieuw in het huwelijk treden), hij is — trouwd; —ing, v. gmv.
Herts'hoel (St.-Janskruid, —bloem), o. gmv.:

sommige soorten van — worden als sierplanten aangekweekt.
Herts'hoorn, herts'horen (als voorwerp), m. —en of —s; (als stofnaam), o.: gelet van geraspt —; olie, zout, geest van —.
Herts'leder, —leer (leer, uithertevelbereid), o.; —en (van hertsleer gemaakt), bn.: een — en broek van een jager.
Hert'zwijn (O.-I. zoogdier op Celebes, aldaar babi-roesa geheeten), o. —zwijnen: het — heeft hooge hertepooten en omgebogen, op horens gelijkende, boventanden; de Maleische jagers vinden het — een zeer begeertijken buit.
Hervat'ten (opnieuw beginnen of doen; ook opnieuw en beter zeggen), ik —vatte, heb —vat; —ting (het weder-opvatten), v. gmv.: —ting van den arbeid.
Hervormd (veranderd, gewijzigd van vorm), bn.: ons — onderwijs; ook van den godsdienst: de Ned. —e kerk, zie Protestantisch.
Hervorm'de (Protestant), m. en v. —n.
Hervorm'de kerk (Protestantsche kerk), v. —kerken: de — kerk in Nederland.
Hervorm'en (anders vormen, veranderen, vooral op 't gebied v. d. godsdienst; fig. wijzigen, herscheppen), ik hervormde, heb —vormd; —vorm'er, m. —s: Luther en Calvijn zijn bekende —vormers.
Hervorm'ing (kerkhervorming in de 16e eeuw), v. gmv.: de — begon in Duitschland; zie Reformatie.
Hervormingsdag (herinneringsdag der Hervorming), m.; de — valt op 31 Oct.: hij is de gedenkdag van het aanplakken in 1517 van Luthers 95 stellingen aan de slotkapel te Wittenberg; —feest, o. —en.
Hervormingsgezind, bn., als zn. —e.
Her'waarts (naar hier, naar deze zijde), bw.: hij komt —; zie Derwaarts.
Herzlen (verbeteren, wijzigen), ik —zag, heb —zien: een wet —, een boek —; —er, m. —s; —ing, v. —en: —ing der drankwet, —ing der wet op den leerplicht.
Hes (volksnaam), m. Hessen.
Hes (blauwe boerenkiel, naar den volksnaam Hes), v. hessen.
Hesp (heuppeuricht; ook: hielte van een ham), v. hespen; in Vl. de ham zelf.
Hesperia (het Avondland: bij de Grieken Italië, bij de Romeinen Spanje), o. (pe = pee).
Hesperiden, myth. een zevental nimfen in Hesperia, in haar tuinen groeien gouden appelen, door een draak bewaakt. (pe = pee).
Hes'perus (de avondster, de planeet Venus), m.
Hesychnisten (Grieksche monniken der 14e eeuw: de rustenden), m. mv.: —, die zoo lang op hun maag staarden... (C. O.); ook: Hesychnisten. (sy = zie).
Hes'tia, v.; ook Vesta.
Hetae're (in 't oude Griekenland, beschaafde vrouw, los v. zeden), v. —n. (ae = ee).
Heterarchie (overheersching door vreemde delingen), v. gmv. (ch = g).
Heterodox (onrechtzinnig, van de oude kerkelijke leer afwijkende), bn.: een —doxe leer, kettersch; zie Orthodox. (x = ks).
Heterodoxie (onrechtzinnigheid), v. gmv.
Heterogeen (ongelykslachtig, ongelijksortig), bn.: heterogene bestanddeelen, niet bij elkaar passende, verschillende, uiteenlopende; zie de tegenstelling: Homogeen. (g = g).
Heterogeniteit (ongelijksortigheid), v. gmv. (ge = gee).

- Heteronomie** (sig. *vreemde wetgeving*), v. gmv.: de - is de wetgeving door vreemde en van buiten werkende machten; de tegenst. is **Autonomie**, zie **aid**.
- Hetgeen**, **'tgeen**, **hetge'ne** (*datgene, wat*), betr. vnv.: - waar is, is eenvoudig.
- Het'man** (*hoofdman eener bende Kozakken*), m. -mannen, -s; zie **Ataman**.
- Het'te**, v.; zie het meer gebruikte **Hitte**.
- Hetzelf'de**, bep. aand. vnv.: *het was - kind; het is mij -*; -zel've, aanw. vnv.: *gij moet -*, b.v. *dit of dat boek, niet lezen*.
- Hetzij**, vgw. van **toegeving**: - *gij eet, - gij drinkt, doe alles met mate*.
- Heug** (*smaak, zin*), v.: alleen gebruikelijk in: *tegen - en meug*, d. i. met tegenzin, tegen den zin; zie **Meug**.
- Heugel** (*de van tanden voorziene ijzeren staaf in een dommekracht*), m. -s; ook: *ketting boven een vuurhaard*, zie **Haal**.
- Heugen** (*herinneren, in de herinnering voortleven*), het heeft geheugd: *mij heugt, het heugt mij; het zal u -*, het zal u berouwen; -is (*geheugen, herinnering*), v. gmv.: *bij menschen -*, ook: *gedachtenis, aandenken*; -lijk (*verblijvend*), bn. en bw.: *een - feest, genoeglijk, gedenkwaardig*.
- Heul** (*slaapbol, ruige papaver*), m. gmv.
- Heul** (*hulp, bijstand*), o.: *hij vond nergens -*.
- Heul** (*houten bruggetje, vlonder*), v. -en.
- Heul** (*nauwe sloot tot afvoer v. water*), v. -en.
- Heulen** (*samenspannen*), ik heb geheuld: *met den vijand -*; zij - met elkaar.
- Heul'sap** (*opium, slaapmiddel*), o. gmv.
- Heu'mig** (*vunzig, duf*), bn.; -er, -st.
- Heup** (*deel van 't menschelijk lichaam, zijuitsteeksel v. h. bekken*), v. -en: *de rechter-, de linker-, een -ontwrichting*; zegsw. *het op de -en hebben*, in opgewonden toestand verkeeren, in slecht humeur zijn, of al te dolzinnig te werk gaan.
- Heur**, vnv.: *dichterlijke wisselvorm van Haar*, pers. en bezitt. vnv.
- Heure'ka**, eig. gevonden: *de bekende uitroep van Archimedes, toen hij onder het baden de naar hem genoemde wet ontdekte, nl. dat een lichaam, in een vloeistof gedompeld, zoo veel aan gewicht verliest, als het gewicht van de verplaatste vloeistof bedraagt*; thans nog uitroep van vreugde, als men iets vindt, waarnaar men lang gezocht heeft, z. **Eureka**; lees: **Hui-re'e'-ka**.
- Heuristiek** (*leer of wetenschap, om langs logischen weg iets nieuws te vinden*), v. gmv.
- Heurist'isch**, bn.: *de -e methode, de zelfvindende, d. i. waarbij de leerling er toe gebracht wordt, zelf de regels te vinden*.
- Heusch** (*uit hoofsch van hof: beleefd, vriendelijk*), bn. en bw.: *een -e terechtwijzing*, (**Potg.**); -e *oplettendheid, welgemeend; iem. - behandelen*; heuscher, meest -; -heid (*beleefdheid*), v. -heden.
- Heusch** (*echt, wezenlijk*), bn. en bw.: *zijn dat -e leeuwen en tijgers? mijnheer doet het -*, (**C.O.**); *het is - waar; zult gij het - doen? stellig, zeker: -eljk*, bw.: *hij zal je - ontvangen, vriendelijk, beleefd*.
- Heu'vel** (*kleine hoogte boven de oppervlakte der aarde, klein bergje*), m. -s of -en.
- Heu'vel'achtig** (*vol heuwels*), bn.: *een - landschap, Z.-Limburg is zeer -*.
- Heu'velig** (*heuvelachtig*), bn.; -er, -st.
- Heu'vel'kling** (*heuvelhelling*), v. -klingen.
- He'vel** (*afleid. van heffen: gebogen buis, om vochten af te tappen*), m. hevals.
- He'velbarometer** (*barometer, welke bestaat uit een omgebogen glazen buis met twee ongelijke armen*), m. -barometers.
- He'vig** (*geweldig, fel, zich in erge mate doende voelen*), bn.: *een -e storm, -e koude, een -e strijd*, bw.: - *vertoord zijn, erg; in 't -st van de koorts, de strijd was toen op het -st; -er, -st; -heid (felheid)*, v.: *de wind stak met -heid op*.
- Hexa'der** (*meetek. regelmatig zesvlak*), o. -s.
- Hexa'meter** (*dicht. eig. zesvingerig vers: zesvoetig, dactylisch vers, soms wordt een der voeten door een spondeüs vervangen*), m. -s; b.v. *Vurig be | min ik de | plek, waar de | zonne mij | vriendelijk | toelooft*.
- Hiaat** (*stooting van linkers op elkaar in een vers*), m. hiaten; ook: **Hia'tus**.
- Hiaat** (*gaping, leemte*), o. hiaten: *zijn haar, waarin op de kruin een aanzienlijk - zegsw. te komen, (C.O.); het mutsje, dat hij uit aanmerking van het - in zijn lokken droeg, (C.O.)*
- Hibernia** (*Ierland*), o., zie **Erin**.
- Hibri'disch** (*van twee soorten komende, bastaardachtig*), bn.: *een -woord b.v. bestaat uit bestanddeelen van twee verschillende talen, als: ontlogisch, kleineeren, dreigement; een muilezel, een muilnier is een - wezen*.
- Hic et nunc**, Lat. hier en op dit oogenblik; -et **ubique**, Lat. hier en overal; -**jacet**, Lat. hier ligt begraven; -**jacet lepus**, Lat. hier zit de mosterdijkheid.
- Hidal'go** (*Spaansch edelman van lageren rang*), m. -'s.
- Hiel** (*achtereinde van den voet, bij overdracht van een kous, laars, enz.*), m. -en: *zegsw. iem. de -en laten zien, zich van iem. afwenden; iem. op de -en zitten, dicht achtervolgen, nazitten; de -en lichten, heengaan, vertrekken, ook vluchten; zie Hak*.
- Hiel'tje**, o. -s: *in een paar schoone kousen van Pieter -s maken, (C.O.) d. i. ze ómtrekken*.
- Hiep** (*hypochonder*), bn.: *hij is een weinig - gmz.*
- Hier** (*op deze plek, alhier*), bw., z. **Daar**.
- Hier'aan** (*aan dit*), bw.: - *moet gij niet twifelen; -achter (achter dit)*, bw.: - *zult gij niet komen; -af (van dit af)*, bw.: - *is hij gesprongen; - weet hij niets*.
- Hier'arch'** (*aarts priester in de Grieksche kerk*), m. -en. (i = ie).
- Hier'archie** (*rangvolging in het priesterambt, ook het geheel der priesterschap; evenzoo bij ambtenaren en militairen*), v. -ën. (i = ie).
- Hierar'chisch** (*volgens rangorde*), bn.
- Hiera'tisch**, bn.: *het - schrift, letterschrift der oude Egyptische priesters. (i = ie)*.
- Hierbene'den**, bw.: *hij woont -*; bij uitbr. - *is geen waar geluk, op aarde*.
- Hierbene'vens** (*benevens dit, hierbij*), bw.: - *zend ik u een haas*.
- Hier'bij** (*bij dit*), bw.: *het boek is - ingesloten; evenzoo: -binnen, -boven, -buiten, -door, -heen (hier naar toe), -in, -langs, -mede, -na (na dit of na dezen)*, alle bw.: *hierna beter, d. i. moge het in het vervolg beter gaan; -naar (naar dit)*, bw.: - *moet hij zich regelen; -naartoe (hierheen)*, bw.: *kom gauw hiernaartoe; -naast (naast dit huis)*, bw.: - *te Bellen, de fabriek is -*; -**namaals** (*na dit leven*), bw.: - *zien we elkander weder; -nevens (hierbij ingesloten)*.

Hiërogl'y'phe, hiërogl'ief' (beeldschrijft bij de oude Egyptenaren, te vinden op obeliskken en tempelwanden), v. — glyphen, — glijfen; bij uitbr. beeldraadsel: de — en van verscheiden Fransche uilvelpapiertjes, (C. O.).

Hiërogl'y'phisch (zinnebeeldig, geheimzinnig, raadselachtig), bn. en bw. (y = ie).

Hier'om (om deze reden), bw.: — kan ik niet komen; — **omheen** (om dit huis, dit plein heen), bw.; — **omtrent** (ten opzichte van dit, van deze zaak), bw.: — kan ik u geruststellen; — **onder** (onder dit), bw.; — **op** (op dit, ook: hierna, vervolgens), bw.; — **over** (over dit), bw.; — **tegen** (tegen dit), bw.: — moet een klimop groeien, — heb ik niets in te brengen; — **tegenover** (tegenover dit of deze plaats), bw.; — **toe** (tot dit of tot dit doel), bw.; — **tusschen** (tusschen dit), bw.; — **uit** (uit dit), bw.; — **van** (van dit), bw.; — **voor** (voor dit, tot dit einde), bw.

Hierophant' (leeraar voor de godsdienstgebruiken bij de Grieken en de Egyptenaren; enz. de opperpriester van Ceres), m. — en. (ph = f).

Hieu'wen (met een windas ophijschen), hij hieuwde, heeft gehieuwd: het anker —.

High-life (Eng. de groote wereld); lees: heileif, z. Haute-volée; **High-church** (Eng. de Eng. staatskerk, de Anglicaansche kerk), v.

Hij'gen (klankn. moeilijk ademhalen, hoorbaar ademen, buiten adem zijn), ik hijgde, heb — hijgd; — **ing**, v. — en.

Hij'lik (huwelijk), o. — en, vero.: ik bid voor jou om een gelukkig —, (Potg.)

Hij'liken (trouwen), ik heb en ben — hijlikt.

Hij'likmaker (soort van koek, die op bruiloften werd rondgediend), m. — s; in de volks-taal: heiligmaker.

Hij's, hij'ze (stuk rookvlesch), v. hijzen, Vl.

Hij'sch, m. gm.v.; 't is een heele —, fig. werk.

Hij'schen (ophalen b.v. door middel van een takel), ik heesch, wij heschen, ik heb — heschen; — **blok** (b.v. een heiblok), o. — ken; — **toestel**, o. — stellen; — **touw**, o. — touwen.

Hij'ze, v. hijzen; zie Hij's.

Hik (krampachtige snik), m.: den — hebben.

Hik'ken (een hikkend geluid maken), ik heb gehikt; — **ker**, m. — s.

Hilariteit' (algemeen gelach), v. gm.v.

Hil'debrandslied (fragment eener oud-Germaansche heldensage), o. gm.v.: het — is vermoedelijk uit de 8e of 9e eeuw en verplaatst den lezer in de dagen van Attila; de verzen hebben stafrijmen.

Hillegon'da (grootte visch in de Noordzee), m. — s; groote —'s zwommen om ons schip.

Hil'te (laag zoldertje in Drente), v. — n. gew.

Hin'de (wijfje van het edelhert), v. — n.

Hin'der (letsel, overlast, schade), m. gm.v.

Hin'deren (overlast aandoen), ik heb gehinderd; — **ing**, v. — en; — **lijk**, bn.; — **laag** (eigenlijk: achterlaag: verborgen plaats, waarmede men verdekt ligt), v. — lagen: zich in — leggen; in een — vallen, valstrik; mil. een bedekte opstelling; — **nis** (stoornis, belemmering), v. — sen: een wedloop, een harddraverij met — sen; — **paal** (fig. beletsel), m. — palen.

Hin'doe (inboorling van Hindostan), m. — s.

Hindoel'sme, o.; zie Brahmaïsme.

Hin'dostan (aardr. Voor-Indië), o.

Hin'kelbaantje (kinderspel: een met strepen afgeperkte en in vakken verdeelde ruimte, waaruit hinkend een steentje moet verwijderd worden), o. — baantjes.

Hin'kelen, ik — de, heb gehinkeld; z. Hinken.

Hin'ken (mank gaan; springen op één been), ik heb gehinkt: zegsw. op twee gedachten —, besluiteloos zijn, Bijbel, 1 Kon. 18:24; zegsw. het — de paard komt achteraan, de zwaarigheden of rekeningen komen het laatst.

Hin'kepink (scherts. iemand, die mank gaat), m. en v. — pinken; ook: — **poot** (mank-poot), m. — en, gm.z. of plat.

Hin'niken (klankn.: brieschen), het paard hinnikte, heeft gehinnikt.

Hin'terland (Duitsch: achterland d. i. land achter of naar achter gelegen, vergelijk achterhuis), o. gm.v.: Japan beschouwt Korea als zijn —; in het — Aden.

Hip'je (volkst. lichtzinnige deerne), o. — s.

Hip'ocras (kruidervin, bereid naar de wijze van Hippocrates, vroeger bruilofsdrank), m. gm.v.; ook: Hypocras.

Hip'pelen (bijvorm van huppen: huppelen), ik heb — hippeld.

Hip'pen (bijvorm van huppen: springen, huppelen), ik heb gehipt.

Hip'pisch (met paarden, of met deze in betrekking staande), bn.: — e spelen, — e sport.

Hippo'crates, ± 460—377 v. C.: de vader der geneeskunde.

Hippo'creen', Hippoc're'ne (myth. paardebrou, de aan de Muzen gewijde bron aan de benedenhelling van den Helicon in Beotië), v. gm.v.; zie Hengstebron.

Hippodroom' (circus, renbaan voor paarden), o. — dromen; ook: Hippodrome, o. — n.

Hippopo'tamus (rivierpaard, ookrijpaard, leeft vooral in Centraal-Afrika), m. — sen.

Hispa'nië, Spanje en Portugal.

Histo'ire bataill'e (Fr. aaneengeschakeld verhaal van oorlogen, veldslagen, verbonden, enz.), v.; zie Cultuurgeschiedenis.

Histologie' (leer der weefsels in het mensche-lijk en dierlijk lichaam, weefselleer), v. gm.v.

Histo'ricus (geschiedkenner), m. — ci.

Histo'rie (geschiedenis), v. — s of — riën;

— **blad** (sig. bladzijde uit de geschiedenis, fig. de historie of eenig historisch feit), o.

— **blaân**, — **bladen**; — **penning** (gedenkpenning voor eenig geschiedkundig feit), m. — en;

— **prent** (— plaat), v. — en; — **schilder**, m. — s;

— **schrijver** (geschiedschrijver), m. — s;

— **stuk** (schilderstuk, waarvan de stof ont-leeënd is aan de historie), o. — stukken.

Historieel' (zijn grond hebbend in de ge-
schiedenis), bn.: — e portretten, de stof is
ontleend aan de gesch.; het verdichtsel (der
romance Elius), is —, zegt Bild.

Historiograaf' (geschiedschrijver), m. — grafen.

Histo'risch (betrekking hebbend op de ge-
schiedenis, geschiedkundig), bn.: een — e atlas,
een — woordenboek, een — genootschap, een
— e inleiding: een — feit, een — volk, dat
een geschiedenis heeft.

Histo'rische roman (roman, die bij veel
verdichting een geschiedkundigen ondergrond
heeft), m. — s: J. van Lennep gaf als — De
roos van Dekema, enz.; Oltmans, de Schaap-
herder, Het slot Loevestein, enz.

Histo'risch pro'za, o.; zie Kroniek en
Jaarboeken.

Histo'risch treur'spel (tragedie, waarvan
de stof aan de geschiedenis is ontleend), o.

— treurspelen: Gijbrecht van Aemstel is een
—, (Vondel), evenzoo Gerard van Velzen
(Hooft), enz.

- Hit** (verkering van *Hillander* d. i. klein soort van paard afkomstig van *Hiland*, een der *Shetlandsche eilanden*), m. hitten.
- Hit'sen** (aanvuren, opruien), ik heb gehitst.
- Hit'sig** (verwant met *hitte*: vurig, driftig), bn.: een - paard; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Hit'te, het'te** (verwant met *heet*: groote warmte), v. gmv.
- Hit'tenwagen** (licht pony-wagentje), m. -wagens; -wagentje, o. -s.
- Ho** (klank). tw.: *Ho, wat een leven!* uitroep om stilstand of rust.
- Hob'bel** (bobbel, oneffenheid), m. hobbels.
- Hob'belaar** (jongen, die een vischschuit op en neer schommelt), m. -s: de - beweegt de schuit, aan den steiger gelegen en waarin visschen zwammen, al wiegelend op en neer, om zoo de visch in leven te houden.
- Hob'belbek** (stamelaar), m. en v. -bekken.
- Hob'belen** (wiegelen), ik heb -hobbeld: op de knie -, in een bootje -, op de golven -.
- Hob'belig** (oneffen), bn.: een - eweg; -er, -st.
- Hob'belpaard** (schommelpaard), o. -paarden.
- Hob'belstoel** (schommelstoel, vooral voor kinderen), m. -stoelen.
- Hob'bezak** (iemand, die kleeren aan heeft, welke hem niet passen, maar hem om het lijf hangen; ook zulk een kledingstuk zelf), m. -zakken; -kig (onbeholpen, onbehouden), bn.
- Ho'bo** (Fr. *hautbois*: houten blaasinstrument met hoogen toon), v. -'s.
- Hoboist** (hobblazer, -speler), m. -en.
- Ho'e an'no**, Lat. in dit jaar, zie **H. A.**
- Ho'e est**, Lat. dat is, dat beduidt, zie **h. e.**;
- loco**, Lat. aan of op deze plaats, zie **h. l.**;
- lo'co sepul'tus est**, Lat. op deze plaats ligt begraven, zie **H. L. S. E.**;
- sen'su**, Lat. in dezen zin, zie **h. s.**;
- tem'pore**, Lat. in dezen tijd, tegenwoordig, zie **h. t.**
- Ho'ekey-spel** (sport: balspel, een soort van vereenvoudigd kaatsspel), o. -spelen: het - wordt in de open lucht, meest op een grasveld, gespeeld; een -bal is een harde rubberbal van ± 170 gram; -stok (een aan 't ondereind licht omgebogen slager), m. -ken.
- Ho'ens-po'ens** (goochelarij, tooverformule), v.
- Ho'die mi'hi, cras ti'bi**: Lat. Heden ik, morgen gij, opschrift v. e. kerkhof, grafzerk, enz.
- Hodome'ter** (schredenteller), m. -meters.
- Ho'e**, bw.: - gaat het; - warm het was!
- Hoed** (hoofddeksel), m. hoeden: zegsw. zijn - staat op drie haartjes, van iem., wiens hoed parmantig scheef op het hoofd staat; hij is onder een -je te vangen, zoo mak als een tam vogeltje; zie: *Vilthoed*, *Vrijheids-hoed*, *Winterhoed*, *Zomerhoed*.
- Hoed** (R.-K. in de heraldiek: teeken ter onderscheiding van waardigheid of rangorde): een kardinaals- (alles rood, met 15 afhangende kwasten); een aartsbisschops- (alles groen, met 10 kwasten); een bisschops- (alles groen, met 6 kwasten).
- Hoed** (inhoudsmaat voor droge waren, b.v. voor steenkolen, ± 10 H.L.), o. gmv.
- Hoeda'ng** (wat voor, wat voor een, wat voor soort; zoodanig als, welke), vnv.
- Hoeda'ngheid** (eigenschap), v. -heden.
- Ho'e de** (bescherming), v.: onder de - v. God.
- Ho'e debol** (de bol van den heerenkop), m. -bollen; -doos (kartonnen doos voor één heerenhoed), v. -doozen.
- Ho'e den** (het toezicht houden over, bewaken), ik hoedde, heb -hoed: de koeien -, de gan-
- zen -; -er (veehoeder), m. -s; -ster (b.v. ganzenhoedster), v. -s.
- Ho'e denfabriek** (fabriek van hoeden), v. -en; -fabrikant (leverancier van hoeden), m. -en; -garneersel (lint, bloemen, waarmee dameshoeden worden opgemaakt), o. -s; -koopman, m. -lieden, -lui; -maakster (modiste), v. -s; -maker, m. -s; -winkel, m. -winkels.
- Ho'e degesp** (gesp aan het lint van een heerenhoed), v. -gespen; -pen (langsteekprijem, die den dameshoed op het kapsel of hoofdhaar hecht), v. -pennen.
- Hoef** (paardenhoef), m. hoeven.
- Hoef, hoe've** (hofstede), v. hoeven.
- Hoef beslag** (de vier hoefijzers), o. gmv.
- Hoefblad** (samengesteldbloemige plant), o. -bladen: het kleine -, het groote -, ook *Dokkeblaren*; - bezigt men als een geneesmiddel tegen hoest en aamborstigheid.
- Hoef'ijzer** (voetijzer bij paard of ezel), o. -s.
- Hoef'ijzerneus** (soort van vleermuis), m. -neuzen; ook: *Blad- of Kamneus*.
- Hoef'magneet** (nat. kunstmagneet in den vorm van een hoefijzer; omgebogen staafmagneet), m. -magneten.
- Hoef'slag** (hofstede, woning, verblijfplaats), m. -slagen. vero.
- Hoef'smederij** (werkplaats v. d. hoefsmid), v. -smederijen; -smid (smid, die paarden en ezels beslaat), m. -smeden; -stal (smederij: noodstal tot het beslaan van niet makke paarden), m. -stallen.
- Ho'genaamd** (in welk opzicht het ook zij), bw.: daar is - geen orde.
- Ho'e grootheid** (maat, omvang), v. gmv.
- Hoek** (deel van het platte vlak), m. hoeken.
- Hoek** (ruimte tusschen twee vlakken of wanden), m. -en: de knaap moest in den - staan, zet de kast daar in dien hoek.
- Hoek** (scherpe kant naar buiten uit, gevormd door twee vlakken), m. -en: op den - van een straat, van een huis, v. e. tuinmuur; zegsw. den - om zijn of om gaan, dood zijn, gaan sterven.
- Hoek** (streek, oord), m. -en: uit welken - waait de wind?
- Hoek** (haak, vischhaak), m. -en: een worm aan den - slaan.
- Hoek** (deel v. e. Drentsch dorp), m. -en: in welken - woont hij?
- Hoek'er** (transport-vaartuig, lastschip), m. -s.
- Hoek'huis** (huis op den hoek v. e. straat), o. -huizen: een - is een best winkelhuis.
- Hoek'ig** (vele hoeken hebbende), bn.: een - e figuur; fig. een - paard, mager; zegsw. hij is erg -, lomp, terugstootend; -heid, v. gmv.
- Hoek'punt** (meetk. punt van ontmoeting van twee lijnen of zijden), o. -punten: een 8-hoek heeft acht -punten.
- Hoek'puntslijn** (diagonaal in een veelhoek), v. -lijnen.
- Hoek'schen** (aanhangers der Edelen), m. mv.: - en *Kabeljauwschen*, (Vad. Gesch.).
- Hoek'steen** (grondsteen, steunsteen), m. -en: de - van een gebouw; fig. een - des geloofs, grondwaarheid; het gezin is de - der maatschappij.
- Hoek'tand**, m. -tanden; zie *Oogtand*.
- Ho'e lang**, tot -, bw., d. i. tot welken tijd?
- Ho'e ma** (O. I. droog rijstveld), v. -'s.
- Ho'en** (verwant met *haan*: hoenderachtige vogel), o. -deren, -ders; -tje, o. -tjes of -dertjes: de patrijs heet ook veld-, de gewone

- ders zijn in tal van soorten over de geheele aarde verspreid; spreekt zoo frisch als een - zijn, zeer gezond, zie Lekker.
- Hoenderdief** (iem., die hoenders steelt), m. -dieven; -drek (-mest), m. gmv.; -ei (et van een kip), o. -eleren; -hof (besloten ruimte voor de kippen, hanen, eenden, ganzen, nl. op de boerderij), m. gmv.: de vos zoekt den - stil binnen te snappen; -hok (kippenhok), o. -hokken; -korf (platte mand tot het vervoeren van hoenders), m. -korven; -maag (kippemaag, fig. altijd gretige maag), v.; -markt, v. -en; -melker (man, wiens bedrijf het is, kippen en hanen te fokken), m. -s; -mest (kippenmest), m. gmv.; -park (hoenderkweekertij), o. -en; -pastei (pastei van kippenvleesch), v. -en; -stok (slaapstok voor hoenders), m. -ken, zie Roest; -teelt (het kweken van hoenders), v. gmv.; -vleesch (kippenvleesch), o. gmv.
- Hoep** (band, houten ring), m. hoepen.
- Hoepel** (verwant met hoep: band om vaatwerk), m. hoepels.
- Hoepelen** (met den hoepel spelen), ik heb gehoepeld: de jongens waren aan 't -.
- Hoepelrok** (verouderde dames- en meisjesdracht nl. een onderrok met een hoepeltje of cirkeltje van Spaansch riet in den onderzoom), m. -rokken; ook: Crinoline.
- Hoepelstok** (stok, om een hoepel vooruit te drijven), m. -stokken.
- Hoera** (uitroep v. aanmoediging, vreugde), tw.
- Hoeri** (schitterend blanke jonkvrouw uit Mohammeds paradijs), v. -'s; zie Hourri.
- Hoes** (overtrek van stoel of canapé), v. hoezen.
- Hoest**, m. gmv: een droge -, een kuch-.
- Hoesten**, ik hoestte, heb gehoest; -er, m. -s; -hui (-aanval), v. -buien.
- Hoetelen** (knoeten, broddelen), ik heb gehoeld; -aar, m. -s; -werk, o. vero.
- Hoeve** (verwant met hof: hofstede, boerderij), v. hoeven; ook: Hoef.
- Hoeveel** (welk aantal?), vragend telw.
- Hoeveelheid** (massa, menigte), v. -heden.
- Hoeveelste**, telw.: de - is het vandaag? de - maal vraag je me dit nu al?
- Hoeven** (behoeven), ik hoefde, heb gehoefd: mij heeft niet te komen.
- Hoevenaar** (pachter, bouwman, oudt. vrije, edeling), m. -s, -aren.
- Hoever** (lees: hoe-*ver*), bw.: - is die stad van hier? tot - reist gij met ons, tot welke plaats; in - zal dat in uw voordeel zijn? in welke mate, in welk opzicht; ook: Hoeverre.
- Hoewel** (ofschoon, hoezeer), vgw.
- Hoezee** (uitroep van vreugde), tw.
- Hoezeer** (hoewel, ofschoon), vgw.
- Hof** (omheinde of omtuinde ruimte), m. hoven: bloemen in veld en -, tuin; een bloem-.
- Hof** (ruimte, waar-om-heen eenvoudige woningen liggen), o. hoven: een begijn-, zie ald. en ook Hofje.
- Hof** (woning van een aanzienlijke, landhuis, vorstelijk verblijf), o. hoven, ook de personen der hofhouding, de vorst en zijn omgeving: het - is op de jacht.
- Hof** (gerechtshof), o. hoven: ook de gezamenlijke raadsheeren van het hof: de zaak komt voor het -, hij zal pleiten voor het -; het - van appèl, het - van cassatie, zie ald.
- Hof** (eerbiedige opwachting, ceremonieel), o. gmv.: de gezanten gingen den koning het - maken; fig. aan dames het - maken, haar allerlei oplettenheden of hulde bewijzen.
- Hofdame** (adellijke dame, tot de hofhouding behorende), v. -dames; zie Hoveling.
- Hofdichten** (letterk. gedichten, die ontstonden in navolging v. Huygens' Hofwijck), o. mv.
- Hofdignitaris** (edelman, die een waardigheid aan 't hof onzer Koningin bekleedt), m. -dignitarissen. (g = g).
- Hoffelijk** (afleid. van hof, paleis: beleefd, wellevend), bn. en bw.; -er, -st; -heid, v. -heden: de -heid etscht dat.
- Hofmannsdruppels** (zenuwstillend middel), m. mv.: genoemd naar den Duitschen dokter F. Hoffmann, 1660-1742.
- Hofhoo'rig** (gesch. behoorende tot de hoeve v. d. hoevenaar), bn.; -heid (lijfeigenschap), v. vero.; -hoo'rige (gesch. lijfeigene, behoorende tot het allodium), m. en v. -n.
- Hofhouding** (het gezin van den koning met al de hovelingen en hofdames), v. -en: fig. 't is daar een heele -, groot vertoon.
- Hofje** (kleine tuin, ook: binnenplaats door huisjes omringd: een rij gratis-woningen voor oude of behoeftige vrouwtjes), o. hofjes.
- Hofjesjuffrouw** (bewoonster van een huisje in het hofje), v. -juffrouwen.
- Hofkapel** (de kapel, waarin het hof den dienst bijwoont), v. -kapellen; -kring (kering van hovelingen en hofdames), v. -en: -kringen; -leverancier (eig. winkelier, die aan het hof levert: meestal bloot een eertitel), m. -leveranciers.
- Hofmeester** (scheepst. persoon, die op boot of schip belast is met de tafeldiening en de hottelarij, bediende v. d. kapitein), m. -s.
- Hofmeester** (vroeger, paleisopzichter), m. -s later Drossaard, zie ald.
- Hofmeier** (gesch. kanselier a. h. Frankische hof), m. -meiers: de Pepijnen waren -s.
- Hofnar** (persoon, die aan het Fransche hof voor nar speelde en diende tot vermaak, maar door zijn scherpe zetten ook de schrik was der hovelingen), m. -narren.
- Hofprediker** (predikant a. e. hof), m. -s.
- Hofrijtuig** (rijtuig onzer Koningin), o. -en.
- Hofstad** (residentie), v. -steden.
- Hofstede** (-stee (boerenhuis), v. -steden.
- Hofstoet** (al, wie of wat tot de hofhouding behoort), m. gmv.
- Hog** (zeew. scheepschrobber), m. hoggen.
- Hoggen** (scheepst. de buitenhuid van een schip afschrobben), ik heb gehogd.
- Hok** (bergplaats, ook verblijf van huisdieren), o. hokken; z.: Turfhok, Kolenhok, Duivenhok, Kippen-, Konijnen-, Schapenhok.
- Hok** (een samenbindsel of bundel van 12 schoenen), o. hokken.
- Hokkelling** (éénjarig kalf), m. en v. -en.
- Hokken** (verblijven, samenwonen), ik heb gehokt; -ker, m. -s, gmv.
- Hokkerig** (vol hokken), bn.: een - huis, met kleine kamers; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Hokvast**, bn.: die oude man is erg -, gaat zelden uit, nooit van huis.
- Hol** (het hollen), m.: op hol raken, slaan, b.v. van paarden, d. i. onstuimig loopen; iem. het hoofd op - brengen, v. streek maken.
- Hol** (inwendig ledig of niet gevuld), bn. en bw.: een holle boom, een holle kogel, een - vat; een holle maag, ledig; holle oogen, diep ingezonken; de zee stond -, onstuimig, vol golven; een holle weg, tusschen hoogten, zie

Ravijn; een holle stem, dof, klankloos; holler, holst; — te (gat, open ruimte, kuil), v. holten; —heid (ledigheid), v. gmv.; z. Holligheid.

Hol (grot, spelonk, uitgeholde ruimte), o. hollen.

Hol (volkst. oplopend gedeelte v. e. weg), v. —len: ik kan met mijn zwaren wagen die — niet opkomen. gew.

Hol'a (houd op!), tw.; zie Holla.

Hol'beinwerk (sijn borduurwerk, behoort tot de fraaie handwerken), o. gmv.

Hol'da, Hol'la, v., zie Holle.

Hol'derdeholder (het onderst-boven, hals-over-kop, in aller tijd), bw.

Hol'iday (Eng. vacantie-dag), m. (ay = ee).

Hol'la (Fr. hola, d. i. ho daar!), tw.; ook.

Hol'la: uitroep, om iem. te doen stilstaan.

Hol'land (aandr. eig. holt- of houtland, naar het vriendland rondom Dordt: deze naam bestond al vóór 1200; naam van het Ned. gewest, met A'dam tot hoofdstad, het tegenw. N.- en Z.-Holland samen; bij uitbr. de heele Republiek; in het buitenland nog ons heele land), o.; zegsw. — was in last, er was groote nood, ook satirisch voor: groote drukte om een bezeling; — bolland, ik hou het met den heikant, rijmpje, om uit te drukken, dat het rijke Holland een waterland is.

Hol'lander (iem. uit Holland, Nederlander), m. —s: de vliegende —, spookschip op de W.-kust van Afrika en in de Kaapsche zeeën.

Hol'lander (O.-I. Hollandsche sigaar), v. —s.

Hol'lander (maat- of roerbak bij de papierbereiding), m. —s.

Hol'lands (van Holland), zn. in den 2en nvl., b.v. — grond, — rijkdom, — welvaren.

Hol'landsch, bn.: een —e staad, een —e vrouw, —e kaas, uit of van Holland.

Hol'landsch (de Ned. taal), o. gmv.: zegsw. iem. in goed — iets zeggen, in ronde taal.

Hol'landsche haring (haring, die nog levend, gekaakt werd en spoedig daarna ingezouten), v.: de — is blanker dan de Schotsche.

Hol'le, Germ. myth. de goede, heil aanbrengende godin, die ook, door het opschudden van haar bed, het sneeuwen veroorzaakt.

Hol'len (wild voortrennen van paarden), het paard heeft en het is gehold, fig. ik holde naar het station, liep zeer snel.

Hol'ligheid (holte, gat, opening), v. —heden.

Hologra'fisch (door den testateur eigenhandig geschreven), bn.: een — testament.

Hol'oogig (met holle d. i. diepliggende oogen), bn.: een —e bedelaar.

Holothu'riën (een soort van stekelhuidige zeedieren), v. mv.: de — heeten ook Tripangs, zie ald., of Zeekomkommers.

Hol'ronde (rond ingebogen), bn.; z. Concaaf.

Hols'blok (eig. houtshoof: klomp), o. —blokken: pas op, Pietje, of je — gaat de bakkerij in, (C. O.)

Hol'ster (koker aan 't zadel tot berging van 't rinstool), m. —s.

Hol'te (holligheid, indeuk), v. —n: de borst—, een — in den grond, diepte; zie Hol.

Hom (inwendig deel v. een visch), v. hommen: zegsw. inslikken met — en kuit, d. i. met huid en haar.

Hom'baars (mannetjesbaars), m. —baarzen.

Hom'bokking (mannetjesbokking), m. —en.

Hom'ne (Eng. het tehuis, het huis, verblijf), o. gmv.; lees: hoom.

Homoeopaat', enz. (e = ee); z. Homoeopaat.

Hom'e ru'le (Eng. eigen inrichting van be-

stuur): Ierland vraagt al lang vergeefs —, zelfregering; lees: hoom'-roel.

Hom'eruler (Eng. voorstander van eigen parlement enz. in Ierland), m. —rulers; lees: hoom'roeter.

Hom'e'risch (volgens of bij Homerus), bn.: zegsw. een — gelach, onbedaarlijk, schaterend; de —e versmaat.

Hom'e'rus, de grootste Grieksche heldendichter, leefde vermoedelijk tusschen de 10e en 11e eeuw v. C.: zeven steden o. a. Athene, Smyrna, Rhodus betwisten elkaar de eer zijner geboorte.

Hom'leet' (kanselredenaar), m. —leten.

Hom'le'tica, hom'le'tiek' (leer der kanselwelsprekendheid of der predikkunst), v. gmv.

Hom'lie' (kanselrede, kerkelijke tekstverklaring, leerrede), v. hom'lieën.

Hom'mel (dar, vliesvleugelig insect, wilde bij, die in den grond haar nest heeft), v. —s: de aard—, de steen—, de mos—.

Hom'melen (gonzen, fig. mompelen), ik heb —hommeld; —ing, v. —en.

Hom'meles (ontstaan uit: het is er als in Homulus, een Lat. drama v. 1536, w. i. hemel en hel voortdurend met elkaar twisten; thans: 't is er —. er heerscht twist, verdeeldheid, de boel is er in de war, er is ruzie, het is er mis.

Hom'mer (homvisch, mannetjesvisch), m. —s.

Ho'mo (Lat. mensch), m.; —no'vus (eig. nieuwe man, fig. eerste uit zijn geslacht, die een staatsambt bekleedt), m.; zie ook: Eccc—.

Homoeopaath' (beoefenaar der homoeopatie), m. —en, zie Allopaath; vr. —pathe.

Homoeopatie' (geneeswijze, door Dr. Samuel Hahnemann, 1795—1843, ontdekt, waarbij de ziekte, niet door kracht van geneesmiddelen, wordt onderdrukt, maar de natuurgeneeskraft van het organisme in den strijd tegen de ziekte, door het toedienen van uiterst geringe maar toch werkzame artsennijprikkel, wordt ondersteund), v. gmv.; zie Allopathie. (œ = eu); men zegt meestal: Homee-opatie'.

Homoeopa'tisch (van, voor, over de homoeopatie), bn. en bw. (œ = eu).

Homogeen' (van hetzelfde geslacht, van dezelfde natuur, verwant, gelijksoortig), bn. —gene: een — ministerie d. i. uit ééne partij en dus met een eigen programma; zie Heterogeen.

Homogeniteit' (gelijksortigheid), v. gmv.

Ho'mo ho'minila'pus, Lat. De eenemensch is een wolf voor den anderen.

Homologa'tie (goedkeuring, gerechtelijke bekrachtiging van een akkoord, b.v. in een failliet), v. —ties, —tiën. (t = ts).

Homologeeren (bekrachten, gerechtelijk goedkeuren, inz. van de regeling van een faillissement; rechtskracht verlenen). (g = g).

Homoloog' (overeenstemmend, overeenkomstig, gelijk luidend), bn.

Homoniem' (gelijkluidend, gelijknamig, gelijkklinkend doch verschillend in beteekenis), bn.: bal (m.) en bal (o.), els (m.) en els (v.), blik (m.) en blik (o.), of wel als: wand en want, dog en doch, verder: beren en beeren, sloten en slooten, enz.: deze woorden zijn —.

Homoniem'nen (woorden, die homoniem of gelijk luidend zijn, doch in spelling kunnen verschillen), o. mv.

Homp (brok, ongeschikt dik stuk), v. hompen: een — brood, een — vleesch.

Hompelen (*stropelen, hinken, kreupel loopen*), ik heb en ben gehompeld; — **aar** (*kreupel*), m. — s; — **ig** (*hinkend, kreupel*), bn. en bw.; — **voet** (*kreupelvoet*), m. en v. — en.

Homunculus (*klein mensch, menschje*), m. zie: Dwerf, Kleinduimpje, Lilliputter.

Homvisch (*mannetjesvisch*), m. — visschen; zie: Hommer en Hombaars, — bokking.

Hond (*vleeschetend gewerveld dier*), m. — en: er zijn tal van rassen: doggen, bulhonden, windhonden, spitshonden, dashonden, jachthonden, enz.; tot de familie der — en behooren: de wolf, de jakhals, de vos en de bovengenoemde hondenrassen; *een staande* —, patrijshond; *een lange* —, windhond; *de schoone lange* — *zat weder naast haar stoel*, (C. O.); *vliegende* — en, groote vledermuisen in de tropen; zegsw. *zij leven samen als kat en —*, zij twisten altijd; *zoo ziek als een —*, erg ziek; *bekend als de bonte —*, bij een ieder bekend, vooral ongunstig; *men moet geen slapende — en wakker maken*, men moet geen argwaan wekken; *blaffende — en bijten niet*, van dreigers of schreeuwers heeft men niets te duchten; *wie een — wil slaan, vindt licht een stok*, wie iem. wil treffen, wil kwaaddoen, vindt licht een gelegenheid; *veel — en zijn den haas zijn dood*, zie Haas; *twee — en vechten om een been*, *de derde loopt er ras mee heen*, bij twist gaat een derde met den buit strijken; *groote — en bijten elkaar niet*, groote heeren sparen elkaar; *komt men over den Hont, dan komt men over den staart*, als de grootste moeielijkheid maar overwonnen is, volgt de rest vanzelf; men moet in 't financiële niet al te krenterig zijn; *den — in den pot vinden*, bij te late thuiskomst alle middagen op vinden, terwijl de huishond bezig is den pot uit te likken; zie: Bulhond, Herders-, Jacht-, Patrijs-, Poedel-, Waak-, Wind-, enz.

Hond: de roode — (*zekere huidziekte, lijkende op roodvonk*), m. en v. gmv.

Hond, als veracht dier: fig. e. — v. e. *scheepskapitein*; *christenhonden*, in den mond der Muzelmannen; zie ook: Hondenbaantje, — leven, — wacht, — weer, — werk.

Hondekar (*karretje, door één hond getrokken*), v. — karren; ook: **Hondenkar**, voor twee of meer honden.

Hondenasyll (*verblijf voor verloopen honden*), o. — asylen; lees: a-ziel.

Hondenbaantje (*gemeen, slecht postje*), o. — baantjes; *onze tweede stuurman had een —*.

Hondenbelasting (*stadsbelasting op plezierhonden*), v. gmv.

Hondenbloem, v. — en; zie Hondsbloem.

Hondenbok (*hok voor één hond*), o. — ken: ook: lokaal in het beursgebouw te Amsterdam, voor executoriale verkoopen; — **kener**, m. — s, zie Kynoloog; — **leven** (*ellendig leven*), o. gmv.; — **slager** (*eig. de man, die de honden uit de kerk moet slaan, kerkeknacht, ordehouder*), m. — slagers, zie Suisse; — **tentoonstelling** (*expositie van honden*), v. — en; — **wacht** (*scheepst. scheepswacht van middernacht tot 4 uur 's morgens*), v. — wachten: *het was zes glazen in de —*, 's nachts om drie uur; — **weer** (*gemeen, slecht weer*), o. gmv.; — **werk** (*onaangenaam werk*), o. gmv., zie Hondenbaantje.

Honderd (*10 keer 10*), telw.; als zn. o. — en: *dit kost een gulden het —*; bij — en; *dat loopt*

in 't —, overhoop, in 't wild, in wanorde.

Honderd dagen (*gesch. van de vlucht van Elba, 26 Febr. 1815, tot den slag bij Waterloo, 18 Juni 1815*), m. mv.

Honderddeelig, bn.: *de — e thermometer*, nl. die van Celsius; *een — e breuk*, b.v. 0.05 M.

Honderdduizend (*honderd keer duizend*), bn.: — gulden; zie Ton.

Honderderiel, bn.: — dingen, zeer vele.

Honderdjarig (*100 jaar tellende of durende*), bn.: *een — man*, *de — e oorlog*.

Honderdmaal (*100-keer*), bw.

Honderdman (*Bijbel. Romeinsch hoofdman over 100 minderen*), m. — nen; z. Centurio.

Honderdponder (*kogel of kanon*), m. — s.

Honderdste, bn.: *het — deel*, *de — dag*; als zelfst. nw. o.: *een — van een mud*, *van een M.*

Honderdstemmig (*met honderd stemmen*), bn.: *het — vogelkoor*.

Honderdtal (*een hoeveelheid van honderd*), o. — tallen: *een — appelen*; — **voud**, o. — en: *een gulden is het — van een cent*; — **voudig**, bn. en bw.: *een — voudige oogst*, *iets — voudig vergelden*; — **werf** (*honderdmaal*), bw.: *iets — herhalen*.

Hondetong (*plantk. smalle weegbree*), v.

Hondje (*klein, lief dier*), o. — s: fig. *een — van een hoedje*, *van een huis*, *van een kind* zeer lief; scherts. *hij is van het — gebeten*, trotsch, ingebeeld, uitzinnig, als ware hij van een dol hondje gebeten; *mijn —*, lieveling.

Honds'aap (O.-I. *baviaan op Celèbes*), m. — apen: *de zwarte —*.

Honds'bloem (*paardenbloem, gele weibloem*), v. — bloemen.

Honds'ch (*naar, onvriendelijk, onbeschoft, ruw*), bn. en bw.: — *weer*; *hij behandelt mij —*; — er, meest —; — **heid**, v. gmv.

Honds'dagen (*eig. de dagen, dat de Hondster tegelijk met de zon opgaat: 19 Juli—18 Aug.; zeer warme dagen*), m. mv.

Honds'dolheid (*watervrees*), v. gmv.: *de — komt voor bij honden, ook bij wolven, vossen en katten*; zie Hydrophobie.

Honds'draf (*plantk. kruip-door-den tuin, groeit onder 't geboomte in bosschen, in tuinen en langs wegen*), v. gmv.: *de — is een lipbloemige plant*, zie Aardveil; — **grot** (*grot met giftige dampen, bij Napels*), v. gmv.; — **haal** (*haai onzer kusten*), m. — en; — **kers** (*vlierachtige plant, zwarte vogelkers*), v. gmv.; — **netel** (*een soort van doovenetel*), v. — netels: *in ons land groeit de gele —*; — **peterselle** (*vergiftige schermbloem*), v. gmv.; — **ribbe** (*volksnaam voor de smalle weegbree*), v. gmv., zie Hondetong; — **roos** (*wilde roos*), v. — rozen; — **rozelaar** (*wilde-rozestruik*), m. — s, — laren; — **rug** (*aard. heuvelrug: van Emmen in Drente tot Groningen*), m. gmv.; — **ster**, **honds'star** (*Sirius*), v. gmv.; — **vleermuis** (*groote vleermuis in Centraal-Amerika*), v. — vleermuisen; — **vot** (*eig. achterste van een hond; fig. nietswaardig persoon, schavuit, mispunt*), m. — votten.

Hongaar (*bewoner van Hongarije*), m. — garen; — **gaarsch**, bn.: *de — gaarsche kleederdracht*; *de — gaarsche taal*, als zn. o.

Honger (*natuurlijke behoefte a. voedsel*), m.: — hebben als een paard, een beer nl. voor tien; van — sterven, van uitputting; *spreekw. — is een scherp zwaard d. i. hevige kwelling*, — *maakt rauwe boonen zoet d. i. doet den eenvoudigsten kost, ja, iets, dat men*

- andere niet smakelijk vindt, lekker vinden; — is de beste saus, geeft smaak aan de spijzen: — **dood** (de dood door gemis van voedsel), m. gmv.: den — sterven.
- Honger** (broodsgebrek of honger lijden), ik heb gehongerd: en als de veerschuit... (geen brood brengt), — de reuzen (op Marken), (C. O.); ook: mij hongert, ik heb honger, en bij Staring: U hongert naar geen weeldrig land, o mijne dennen! fig. sterk verlangen naar: — en dorsten naar de gerechtigheid d. i. streven, reikhalzen naar: Bijbel, Matth. 5:6.
- Hongerig** (honger hebbende, begeerig naar spijis), bn.: een — e maag, — e wolven; — er, — st.
- Hongerkunstenaar** (iem., die langdurige onthouding van voedsel als een kunst beoefent), m. — s; — **virtuoos**, m. — ozen; — **kuur** (geneeswijze, onthouding van voedsel), v. — kuren; — **lijder** (bedelaar, fig. vraat, schrok), m. — lijders; — **lijdster**, v. — lijdsters; — **loon** (zeer laag loon, nauwelijks voldoende om den honger te stillen), o. — en.
- Hongersnood** (nijpend gebrek aan voedsel), m. gmv.: er heerschte destijds — in het land van Egypte, thans nog wel eens in Eng.-Indië.
- Hongerstaking** (vrijwillige weigering van voedsel in gevangenissen, b.v. in die van Siberië), v. — en.
- Hong'kong** (O.-I. rijk voor één persoon, door een Chinees getrokken), m. — s.
- Honi** (hoo, schande), m.: *Honi (honn) soit, qui mal y pense*, schande over ieder, die er kwaad van denkt, d. i. Wie erg denkt, vaart erg in 't hart, zinspreuk van het Engelsche wapen en kenspreuk van de door koning Eduard III in 1350 gestichte orde van den Kousband, zie Garter-orde; lees: oo'-nie.
- Honig, honing** (zoete zelfstandigheid, door de bijen uit de bloemen geaard), m.: — uit de bloemen zuigen of puren, zie **Puren**; ongeptijnde —, lekhonig, maagdenhonig, niet uitgeperste —; wilde —, nl. der wilde bijen; zegsw. iem. — om den mond smeren d. i. iem. vleien, iem. lieve woordjes zeggen, z. **Hybla**, **Hymettus**.
- Honigbakje** (honigafscheidend deel of honigbuisje in de bloemen), o. — bakjes; — **beer** (kleine woudbeer, die zich vooral met honig voedt), m. — beren; — **bij** (vliesvleugelig insect), v. — bijen; — **das** (honigvreter, das, die de bijennesten plundert), m. — dassen: de — leeft in M.-Afrika, ten Z. van de Sahara; — **dauw, ho'ningdauw** (zeker kleverig en zoet sap in den zomer op bladen en takken, zeer in trek bij de blaauzen), m.; — **drank** (mee), m. gmv.; — **gras** (grasachtige, welriekende plant), o. gmv.: in ons land groeit het geurig —; — **helde** (dopheide of fijne heide), v.; — **klaver** (vlinderbloemige plant), v. gmv.: de geneeskrachtige —, de witte, de meene —, de welriekende —; — **koekoek** (kleine koekoek in Afrika en O.-I.), m. — en; — **raat, ho'ningraat** (honigschijf of bijenkoek, bestaande uit honigcellen), v. — raten; — **sap** (plantk. zoet sap, in sommige bloemen ruim voorhanden en door de bijen uitgezogen), o., (soorten), o. — sappen; — **vogel** (suikervogel in Z.-Afrika), m. — vogels; — **wesp, ho'ningwesp** (een soort van honiggarende wesp), v. — wespen; — **zeem, ho'ningzeem** (het beste deel v. d. honig, maagdenhonig), o., zie **Zeem**; — **zoet** (zoo zoet als honig: vlelend, lief), bn.: dat waren — e woordjes, — e taal.
- Ho'ning**, m.; zie **Honig**.
- Honk** (paal, eindpaal van een renbaan, rustpunt, waar men den loop begint of eindigt), o.; zegsw. van — gaan, bij — blijven, d. i. van huis gaan, bij huis blijven.
- Honnet** (Fr. beleefd, fatsoenlijk), bn. en bw.: een zeer — mensch; hij heeft u — behandeld.
- Honneurs** (Fr. eerbewijzen, plichten bij de ontvangst), v. mv.: de militaire —; de — waarnemen, d. i. in plaats van de gastvrouw de gasten ontvangen; lees: **onneurs**'.
- Hon'ig** (allertiefst, aardig), bn., — er, — st.
- Honora'bel** (eervol), bn. en bw.: een — gedrag, een — e betrekking, deftig; — er, — st.
- Honora'ir**, bn.: — lid, eerelid; een — ambt, een eereambt, zonder bezoldiging.
- Honora'rium** (eereloon, geldelijke vereering, vergoeding in geld aan een schrijver), o. — ria: welk — kreeg hij voor dat boek? Een — voor een eersteking! (Potg.); handel: vergoeding, salaris, bezoldiging.
- Honoreeren** (het eereloon betalen, ook, eeren door te betalen): een wissel — d. i. als geldig erkennen, en op den vervaldag betalen.
- Honoris causa** (Lat. eershalve, als eereblijk), bw.: iem. — tot doctor promoveeren; zie **H. C.**
- Hontens** (beschaamd, verlegen, schandelijk, beschamend, onbetamelijk), bn. en bw.; — ze.
- Hon'ved** (Hongarij: landweersoldaat, volksmilitie in 1848-'49), m. — s.
- Hoofd** (het bovenste en edelste deel van 's menschen lichaam), o. — en: fig. het — van den staat, van het leger, van een school, van een zaak, van een familie, enz.; zegsw. zijn — tonen, koppig zijn; het — laten hangen, moedeloos zijn; niet wel bij 't — zijn, min of meer krankzinnig zijn; het — loopt mij om, de zorg kwelt mij; zooveel — en, zooveel zinnen, zooveel menschen als er bij elkaar zijn, evenveel meeningen; het — in den schoot leggen, in iets berusten, zich overgeven; zijn — met iets breken, peinzen over iets; iemand iets naar het — werpen, verwijten; iemand boven het — groeien, grooter, ook rijker worden dan hij; uit dien — e, op dien grond, om die reden; gij zult vurige kolen of kolen vuurs op iem. hoofd hoopen, Rom. 12: 20, d. i. gij zult, aldus doende, hem tot berouw en liefde bewegen en in uwen vijand een broeder winnen; zie: **Leger** —, **Partij** —, **Schoolhoofd**.
- Hoofd'agent** (voornaamste agent), m. — en; — **akte** (hoogste diploma bij het lager onderwijs), v. — akten; — **altaar** (R.-K. het voornaamste altaar in een kerk), o. — altaren; — **ambtenaar** (ambtenaar, die aan 't hoofd eener afdeling staat), m. — s, — aren; — **artikel** (artikel aan het hoofd in een krant), o. — en; — **bestuur** (centraal —), o. — uren: het — v. h. N. O. G.; — **beuk** (middenschipe kerk), v. — en; — **breken** (nadenken), o.: dat kost mij heel wat —; — **brekend** (hersenuellend, zorg-barend, afmattend), bn.; — **bureau** (voornaamste der bureau's), o. — bureau's; — **deksel** (hoed, pet, enz.), o. — s; — **doek** (O.-I. soort van tulband), m. — doeken: een bediende met donkerrooden —, (J. t. B.)
- Hoofdelijk** (bij of per hoofd), bn. en bw.; — onderwijs, zie **Klassikaal**; — stemmen.
- Hoof'deneinde**, o. gmv.: het — v. e. ledikant, zijde waar het hoofd ligt.
- Hoof'denschool** (O.-I. school voor het onderwijs aan inlandsche hoofden), v. — scholen

Hoofd'gebouw (voornaamste gebouw), o. —gebouwen; zie Bijgebouw.
Hoofd'geld (gesch. door de Israëlieten te betalen: a. voor den tempel één zilverling, b. aan den Rom. keizer, een Rom. tienling = ± 50 cents), o. gmv.
Hoofd'haar (haar v. h. hoofd), o. —haren: fig. — van Berenice, sterrenk. een groep kleine sterren.
Hoofd'lig (koppig), bn. de —e boer, (Staring), eigenzinnig; —er, —st; —heid, v. gmv.
Hoofd'ingeland (iem., die tot de groote grondbezitters in een polder behoort), m. —en; —ingenieur (eerste ingenieur), m. —ingenieurs; —inspecteur (eerste, voornaamste inspecteur), m. —s.
Hoofd'kaas (zult, fijngemaakt vleesch van den kop van een zwijn, met meel en azijn doormengd en geperst in een vorm), v. gmv.
Hoofd'kwartier (in oorlog of bij manoeuvres, het kwartier of het verblijf van den legeraanvoerder), o. —kwartieren; —letter (kapitale beginletter), v. —letters: alle eigenamen schrijft men met een —; —man (een der hoofden bij de brandweer), m. —mannen; —officier (mil. officier met den rang van majoor tot en met dien van kolonel), m. —officieren; —onderwijzer (onder de wet van 1857 hoofd der school, thans eerste onderwijzer van bijstand met verplichte hoofdakte), m. —onderwijzers; —opzichter (eerste onder de opzichters, ook titel), m. —s: —v. d. waterstaat; —plaats (hoofdstad), v. —en; —redacteur (voornaamste der redacteurs), m. —s; —rivier (belangrijkste rivier v. e. rivierstelsel, die het water der bijrivieren opneemt en afvoert), v. —en, z. Bijrivier.
Hoofd'schedelplaats (de Calvarieberg, Golgotha), v.; Matth. 27: 33.
Hoofd'som (kapitaal), v. —men; —enrente, op het belastingbiljet: de eigenlijke belastingssom zonder de opcenten; ook, totaal: de —opmaken van een bundel rekeningen; —stad (hoofdplaats van land of provincie), v. —steden; —stuk (afdeeling van een boekwerk), o. —stukken: gesch. de drie —ken, twistvragen in de 6e eeuw tusschen de O. en W. kerk; —toon (krachtige klemtoon of nadruk), m. —tonen: muz. grondtoon; —vak (voornaamste vak van bedrijf, studie of examen), o. —vakken: veeleelt, handel is daar het — van bestaan; de natuurkunde is zijn —; taal en rekenen zijn bij het onderwijzersexamen de —vakken; —wacht (voornaamste wacht, ook het gebouw), v. —en.
Hoofd'werk (voornaamste werk, bestewerk), o.: dat is 's dichters —: daar maakt hij zijn — van, dit doet of behandelt hij vóór alles; ook voornaamste vestingwerk: bolwerk; —zaak (voornaamste zaak of punt), v. —zaken: dit is de —, al het andere is bijzaak; —za'kelijk (voornamelijk), bn. en bw.; —za'kelijkheid, v. gmv.; —zee (oceaan, wereldzee), v. —zeeën: er zijn vijf oceanen of —zeeën; —zetel (voornaamste punt of plaats), m. —s: Tilburg is de — onzer wolindustrie.
Hoofd'zin (spraak. zin, die geen deel is van een anderen), m. —zinnen.
Hoofd'zonde (R.-K. zware zonde, oorzaak van vele andere zonden), v. —zonden: men onderscheidt zeven —zonden.
Hoofsch (afleid. van hof: als aan het hof, wellevend), bn. en bw.: —e manieren; iem.

— groeten; zie: Hoffelijk en Heusch.
Hoofstaansch' (in den trant van Hooft, 1581—1647: bondig, zaakrijk), bn.: —e stijl, gedrongen, pittig: „om de taal te kneden tot mannenvoeder”.
Hoog (zich naar boven uitstrekkend), bn. en bw.: een —e stem, —e prijzen; een —e eer, groote; een —e bod, aanzienlijk; van —e geboorte, een —e koers van effecten, een —e betrekking, —e eischen, —e feestdagen, b.v. Paschen, Pinksteren; een —e koorts, erg; in de —e oudheid, ver; een —e rente, een —e stand, een —e toon, een —e winst; een —e zee, fel bewogen; zegsw. —e woorden met iemand hebben, ergen twist; het is — tijd, meer dan tijd; niet — vliegen, niet erg ontwikkeld zijn; niet — timmeren, d. i. niet veel verstand hebben; iets — opnemen, iets zeer ernstig opvatten; — met iemand loopen, d. i. zeer ingenomen met hem zijn; bij — en laag zweren, zweren bij God en den duivel, of bij hoogere en lagere machten; eere zij God in den —en, eig. in den hoogen hemel; slaat uw oog naar den —en, (Staring), d. i. naar den hoogen hemel; —er, —st; —heid (fig. voornaamheid), v. gmv.; zie Hoogheid.
Hoog (het hooge), o. gmv.: dat — met ied're poging nader-streuen, (Staring).
Hoog'aanzienlijk (van zeer hoogen rang), bn.: een —e vergadering.
Hoog'aars (klein visschersvaartuig met hoogen boeg), v. —aarzen.
Hoog'achten (zeer achten), ik achtte —, heb —geacht; —achting, v. gmv.
Hoog'altaar (R.-K. het voornaamste altaar eener kerk), o. —altaren; ook Hoofdaltaar.
Hoog'bejaard (zeer oud of zeer bedaad), bn.: een — heer, een —e keukenmeid.
Hoog'blauw (donkerblauw), bn.: een —e japon, enz.; —blond (roodachtig van kleur), bn.: zuster Hill, van kuif wat —, (Staring).
Hoog'bootsman (zeew. tweede stuurman, meer direct belast met het toezicht op de matrozen), m. —bootslieden. vero.
Hoog'bruin (donkerbruin), bn.: een —e vlecht haar, zie Kastanjekleurig.
Hoog'dag (R.-K. één der vier hooge christelijke feestdagen), m. —dagen: Paschen, Pinksteren, Allerheiligen en Kerstmis zijn —dagen.
Hoog'dienst (R.-K. hoogmis), m. —diensten.
Hoog'dravend (gezwollen, opgeschroefd), bn.: op —en toon, in —en stijl; —heid, v. gmv.
Hoog'duitsch, bn.: een —e spraakkunst; als zn. voor Hoogduitsche taal, o.: het —, eig. de taal der hooge landen of bergstreken; zie Nederduitsch.
Hoog'edelsachtbaar (titel van den burgemeester eener grootestad), bn.; —eerwaard (titel van een R.-K. deken; ook van een lid der synode), bn.; zie Aanhangs I.
Hoog'elied (zeer verheven lied), o. gmv.: het — van Salomo, het lied bij uitnemendheid, ook: Hoog'lied.
Hoog'elijk (zeer, in hooge mate), bw.: — met iets ingenomen zijn; ook Hoog'lijk.
Hoogen (hooger maken, ophoogen), ik heb gehoogd: een dijk een $\frac{1}{4}$ Meter —; —ing (ophooging), v. —en, zie ald.
Hoogen (bij een verkoop van vaste goederen of bij verpachtingen hooger bieden), ik heb gehoogd: een bod —; —ing (opbod), v. —en, zie ald.
Hoogen (schilderk. het licht sterker doen

- uitkomen), ik heb gehoogd: de schaduwen aanzetten om het licht te —; *hoogsels en diepsels*, lichteffecten en schaduwpartijen.
- Hoogepriester** (*opperpriester*), m. —s: de — der Joden, het hoofd der Joodsche priesterschap en voorzitter van den Hoogen Raad.
- Hoogepriesterlijk gebed** (*gebed, dat Jezus uitsprak bij het laatste Avondmaal*), o. gmv.
- Hooge Raad** (Bijbel, zie *Sanhedrin*), m. gmv.
- Hooge Raad** (*ons hoogste rechtscollege: door de grondwet het opperste gerechtshof voor het geheele rijk genoemd*), m. gmv.
- Hooge Raad**, m.: de — van adel, college, ingesteld bij Koninklijk besluit van 24 Juni 1814; het stelde vast de lijsten der adellijke geslachten in ons land, en sedert 1852 heeft het een adviseerende stem in zaken, die den adel betreffen.
- Hoogereind**, —einde (*eereplaats*), o. gmv.: de graaf zat aan het — der tafel.
- Hoogereindsvergelijking** (*algebra. vergelijking van den derden graad*), v. —en; —worteltrekking, v. —en.
- Hoogerhand** (*eereplaats, rechterzij*), v.: hij hep aan de —; het is van — bevolen, van de hooge regeering.
- Hoogerhuis** (*huis der Edelen of Lords in Engeland*), o.; zie Lagerhuis.
- Hoogerop** (*hooger; fig. dichterbij het hoofd der tafel, der partij, enz.*), bw.: je moet nog wat — zijn, nl. op den berg; ga —, mijnheer!
- Hoogewal** (*de wal, waar de wind vandaan komt*), m.: — vormt de tegenstelling van Lagerwal d. i. wal, waar de wind de golven heen stuwt, zie ald.
- Hoogeschool** (*universiteit*), v. —scholen.
- Hooggeacht** (*in hooge mate geacht, titel*), bn.; —geboren (*titel van graven en gravinnen*), bn.; —geëerd (*zeer geëerd*), bn.
- Hooggeel** (*donkergeel*), bn.: het meisje droeg een — sjaaltje, —gele citroenen; —groen (*donkergroen*), bn.: de —groene bladeren der pijnen; als zn. o. gmv.
- Hooggeleerd** (*praedicaat v. e. hoogleeraar*), bn.; —geplaatst (*een aanzienlijk ambt bekleedende, een hooge positie innemend*), bn.; —geschat (*in hooge mate gewaardeerd*), bn.: —te vriend, uw —te raadgevingen.
- Hooghaarlemmerdijksch** (*ruw, plat A'damsch*), o.; zie Haarlemmerdijk.
- Hooghartig** (*het hart hoog dragende, een hoog gevoel van eigenwaarde hebbende, fier, trotsch*), bn.: Alva was een — edelman; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Hoogheemraad** (*lid van een opper-polderbestuur*), m. —heemraden; —schap (*waardigheid van hoogheemraad; ook belangrijke polder*), o. —heemraadschappen.
- Hoogheid** (*titel van vorsten, prinsen*), v. gmv.: Zijne —, de Prins der Nederlanden.
- Hoogging** (*ophooging*), v. —en: de — van een dijk; ook, opbod: door herhaalde —en werd de koop prijs mij te duur.
- Hoogklinkend** (*voornaam klinkend*), bn.: allerlei —e namen en titels.
- Hoogkoor** (*R.-K. priesterkoor, plaats waarbinnen het hoogaltaar staat*), o. —koren; ook Presbyterium.
- Hoogland** (*aardr. land, hoog boven den zeespiegel gelegen*), o. —en: Spanje is een —; de Schotische —landen; —lander (*bergbewoner, bewoner van een hoogland, inz. Bergshot*), m. —landers.
- Hoogleeraar** (*professor*), m. —s. —aren.
- Hooglied** (*het lied der liederen*), o.; zie Hoogelied.
- Hoogloepend** (*erg, hooggaand*), bn.: een —e twist, —e ruzie, — woorden.
- Hoogmis** (*R.-K. plechtige mis, met zang en orgelmuziek*), v. —missen.
- Hoogmoed** (*trotschheid*), m. gmv.: spreekw. — komt voor den val, na het trotsch worden komt de val, hoovaardij gaat aan verderf of ondergang vooraf; zie Val.
- Hoogmoedig** (*trotsch, verwaand*), bn. en bw., —er, —st; —heid, v. gmv.
- Hoogmoedige** (*trotschaard*), m. en v. —n.
- Hoogmogend**, bn.: —e heeren; *Hunne —en*: titel van de leden der Generale Staten na 1653.
- Hoognoodig** (*dringend noodig*), bn. en bw.: alleen de —e reparaties doen aan een huis.
- Hoogoven** (*smeltoven voor ijzer*), m. —ovens.
- Hoogrood** (*donkerrood*), bn.: een —e blos kwam op haar gelaat, —e vlammen.
- Hoogschatten** (*hoogachten*), ik schatte —, heb —geschat; —schatting, v. gmv.
- Hoogst** (*in hooge mate*), bw.: dat is — on gepast, zeer, uitermate.
- Hoogstammig** (*met een hoogen stam*), bn.: —e pijnen, —e klapperboomen.
- Hoogstdezelve** (*in plaats van hij, zij, haar: dient om vorstelijke personen aan te duiden*), vvw.: de Koningin ging uit rijden, en na een uur keerde — terug; de Koningin en —derzelver Moeder; de Koning en hoogstdezelfs huis.
- Hoogsteigen**, bn.: de baron in —persoon, de baron zelf.
- Hoogte** (*afstand van den voet tot den top*), v. —n: de — van een berg, iets in de — gooien, naar boven, opwaarts; zegsw. —nemen of wel pools—nemen, onderzoek doen naar den toestand van zaken; de — van een driehoek, afstand van den top tot de basis; fig. hij is nog niet op de —, hij begrijpt het nog niet; uit de — tot iem. spreken d. i. met trotschheid of overmoed; de — hebben of krijgen, dronken zijn of worden; cosm. de — der zon nemen, pools—nemen, bepalen op zee, op hoeveel graden breedte men is, verg. Oriënteren; fig. den stand van zaken opnemen.
- Hoogte** (*heuvet*), v. —n: boschrijke —n.
- Hoogtecirkel** (*zeew. breedtecirkel*), m. —s; —lijn (*mestk. in een driehoek, de loodlijn uit het toppunt op de basis*), v. —lijnen; —meter (*werktuig tot het meten der hoogte of breedte*), m. —meters; —punt (*zeer hoog punt, toppunt*), o. de ziekte heeft haar — bereikt.
- Hoogtijd** (*feestelijke dag*), m. —tijden: de — van Paschen, van Pinksteren, enz.; R.-K. ten —gaan, zijn —houden, te communie gaan; ook als wensch: een zalig —! —vieren, bruiloft houden, ook Hoogtij, o. —en.
- Hoogverraad** (*verraad, gepleegd tegen vorst, staat of vaderland, landverraad*), o. gmv.
- Hoogvlakke** (*hoogland, tafelland*), v. —vlakten; zie Plateau.
- Hoogvlieger** (*een soort van duif*), m. —s: fig. hij is geen —, zijn verstand reikt niet ver.
- Hoogwaardig** (*zeer verheven*), bn.: het — laatste Avondmaal.
- Hoogwaardig** (*praedicaat van een gemijterden abt*), bn.: —e heer; —heid, v. —heden.
- Hoogwaardigheid**, v.: Zijne Doorluchtige —, titel van een (aarts-)bisschop.
- Hoogwelgeboren** (*praedicaat van een jonkheer of van een baron*), bn.; z. A anhangsel I.

Hoogzaal (R.-K. zangalerij), o. -zalen; zie Oksaal, Doxaal.

Hooi (gedroogd gras), o.: een voer -; fig. te veel - op zijn vork nemen, een te veelzijdige taak op zich nemen, te veel af willen doen; een naald of speld in een voer - zoeken, het onmogelijke willen; te - en te gras, nu en dan, zelden, op ongeregelde tijden; -**akker** (hooiland), m. -s; -**berg** (berg of hoop hooi, door een dak van riet op vier palen beschut), v. -bergen; -**berg** (schelf of stapel hooi), m. -en; -**boter** (boter van koeien op stal, die hooi krijgen, winterboter), v. gmv.: de - is erg wit van kleur; -**bouw** (de hooioogst, verzameling van het hooi), m.: in den - zijn; -**dokter** (in N.-Holland de naam voor de van gemeentewege aangestelde hooipeilers: om te voorkomen brandgevaar door hooibroei), m. -dokters.

Hooien (het hooi bewerken en inhalen), ik heb - hooid: de boeren zijn aan 't -; spreekw.: men moet -, als de zon schijnt, van de gunstige gelegenheid gebruik maken; -**er** (arbeider, die hooit), m. -s: de -s vervellen in de felle zon; -**gaffel** (houten hooivork), v. -gaffels, zie Riek; -**hark** (houten hark met door-geslagen houten pennen), v. -harken; -**kaas** (winterkaas, nl. van de melk van 't met hooi gevoerde vee), v. -kazen; -**klamp** (hoop of bundel hooi), m. -klampen; -**kolder** (paardenziekte), m. gmv.; -**koorts** (ziekte, die mannen van middelbaren leeftijd wel eens op het lijf valt in den hooitijd of bij het hooien: niezen, ontsteking der neus- en keelstijmvliezen, enz.), v. gmv.; -**land** (akker, wei, waarop hooi gewonnen wordt), o. -landen.

Hoofmaand (de maand Juli, als wanneer de hooibouw in vollen gang is), v. gmv.

Hooimijt (stapel hooi, hooiberg), v. -en; -**opper** (rook, hoop bijengeharkt hooi), m. -oppers: een piramidale -, hooistapel; -**rijf** (hooihark), v. -rijven; -**rook** (hooiopper), v. -roken; -**schelf** (een hoop hooi), v. -schelven; -**schuur** (schuur tot berging van hooi), v. -schuren; -**stapel** (hooiberg), m. -stapels; -**tas** (stapel hooi, hooiberg), m. -tassen; -**vlinder** (vlinder, die in den hooitijd rondvliegt), m. -vlinders; -**vork** (vork met twee tanden), v. -en; -**wagen** (wagen tot vervoer van hooi), m. -wagens; -**wagen** (spinachtig dier op hooge spichtige pooten, bastaardspin), m. -wagens; -**zaad** (graszaad), o. (soorten), o. -zaden; -**zolder** (zolder tot berging van hooi), m. -s.

Hoon (smaad, beleediging, krenking), m. gmv.

Hooien (lasteren, bespotten, laag beschimpen), ik heb gehoond; -**er**, m. -s; -**end** (krenkend), bn.: een -e lach, -e woorden; -**er**, -**st**; -**gelach** (smadelijk, spottend gelach), o. gmv.

Hoop (stapel, menigte), m. hoopen: een - hout, een - zand; het hooi aan -en leggen; zegsw. te - loopen, samenloopen; bij -en, bij stapels, in troepen.

Hoop, ho'pe (verwachting; ook vast vertrouwen op God), v. gmv.

Hoo'pen (ophoopen), ik hoopte, heb gehoopt.

Hoo'vol (vol verwachting), bn.: een - volle blik, een -volle toekomst, veelbelovend.

Hoorbaar (te hooren), bn. en bw.: een -bare klank, lees toch -, dat is niet -, d.i. kan niet gehoord of verstaan worden.

Hoorbuis (hulpmiddel voor half dooven of hardhoorigen, spreekbuis), v. -buisen.

Hoor'der (hij, die toelustert), m. -s: mijn -s, waarde -s; -**deres**, v. -sen; -**ster**, v. -s.

Hoor'en (luisteren, waarnemen met het oor), ik heb -hoord: ik hoor naar u, geef acht op uw woorden; zij hoort maar half meer; het paard hoort naar den teugel, gehoorzaam aan; ik heb het van - zeggen, bij gerucht; een rechter moet beide partijen -, aanhooren; zegsw. - en zien vergaan mij hier, er is een geweldig lawaai, een hevig leven.

Hoor'en (toebehooren), het heeft -hoord: dit boek hoort aan mijn broeder; al het land, dat gij hier ziet, hoort (behoort) aan den graaf.

Hoor'en (betamen, passen, voegen), het heeft -hoord: dat hoort zoo niet; dit kastje hoort hier niet; zie Behooren.

Hoor'rig (afhankelijk, onvrij), bn.; als zn. m. en v.: een -e, een onvrije, een Hofhoorige.

Hoorn (hol of gevuld uitsteeksel), m. -en, -s: de - van een neushoornmier; de holle -en der runderen, geiten en schapen; de massieve -en der herten, gewei; (stofnaam), o.: een kam van -, het - van den paardenhoef; fig. de horens der maan, d.i. de uitstekende punten der halve maan; zegsw. de -s of horens opsteken, zich verzeiten, oproerig worden; -**vee** (rundvee), o. gmv.; ook: Horen.

Hoorn (muz. koperen blaasinstrument), m. -s: op den - blazen, den - doen schallen.

Hoorn, m.: de - des overvloeds, gedraaide hoorn, waaruit bloemen, vruchten, enz. te voorschijn rollen; zie Althea; ook: Horen.

Hoorn, horn (punt, uiteinde, uithoek), m. vero., b.v. Zuidhorn, Hoorn, Uithoorn.

Hoor'naar (verwant met horzel: grootste wespspoort in ons land), m. -s; ook: Hoornje.

Hoornblazer (muzikant, die den hoorn blaast), m. -blazers; zie Hoornist.

Hoornblende (eenigszins doorzichtig groenachtig mineraal), v. gmv.; ook: Hornblende.

Hoor'nen (van hoorn of horen), bn.: een - snuifdoos, een - pijlsplits.

Hoornist (hoornblazer), m. -en: de - blies zijn wangen op, zijn oogen uit en zijn horen vol, (C. O.)

Hoornklaver (vlinderbloemige plant in Z.-Europa en in Afrika, rolklaver), v. gmv.

Hoornsignaal (sein met een hoorn), o. -signalen; lees: -sienjaal'.

Hoornslang (giftige slang in Algiers), v. -en: de - heeft een horentje, boven de oogen.

Hoornuil (grote katuil met twee opstaande vederbossen op den kop, boschuil), m. -uilen.

Hoornvee, ho'renvee (rundvee), o. gmv.

Hoornvlies, ho'renvlies (doorschijnend vlies aan de voorzijde v. h. oog), o. -vliezen.

Hoornweefsel, o. gmv.: de nagels der menschen zijn een -, evenzoo de hoeven en hoorns der runderen, de schubben der slangen, enz.

Hoos (spiraalvormige draaiing der lucht, wervelwind), v. hoozen; zie Waterhoos.

Hoos (kous, ook hooge laars), v. hozen.

Hoosgat (scheepst. diepsel in een sloep of boot, waarin het water samenloopt en vanwaar men het door te hoozen verwijderd), o. -gaten; -**vat** (schippersterm: waterschepper met steel, om het water uit boot of sloep te hoozen), o. -vaten.

Hoovaardig (hoogmoedig, trotsch, verwaand), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Hoovaardij (hoogmoed, trots), v. gmv.

- Hoozen** (water uit een boot werpen), ik hoosde heb gehoosd; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Hop** (plant), v. gmv.: de bellen van de - dienen bij de bereiding van bier.
- Hop** (fraaie zangvogel met kuif, ter grootte van een lijster), m. hopen: de - is van April tot September in ons land.
- Hop'achtig** (naar hop smakende), bn.: dat bier smaakt wat -; -akker (veld, met hop aan staken beplant), m. -s; -bel (bloesem van de hop), v.: de - bel dient vooral bij bierbereiding; -bitter (bitterachtige stof uit hop getrokken), o. gmv.; -bouw, m. gmv.
- Ho'peloos** (zonder hoop, wanhopig), bn.: zijn toestand is -, een -looze verdediging.
- Hopen** (hoop hebben, verwachten), ik heb gehoopt: op iets -, op betere dagen of tijden -.
- Hopje** (een Haagsch -): een in een papertje gewikkelde koffie-ulevel, o. -s.
- Hop'man** (eig. Hauptman; hoofdman, kapitein), m. -mans, -lieden, vero.
- Hop'pbelem** (bloem der hop), v. -en.
- Hop'pen** (het bier van hop voorzien), ik heb gehopt: dit bier is te zwaar gehopt.
- Hop'perd** (bier, met hop vermengd), m.
- Hop'sa, hops'sa** (verwant met huppen), tw., uitroep van vroolijkheid.
- Hor** (raamscherm), v. horren.
- Ho'ra** (Lat. uur), v.: - est, het is de tijd, of de tijd is om; - ru-it, de tijd snelt heen.
- Ho'rae** (R.-K. bid- of zangstonen, b.v. in een klooster), v. mv.; ook: **Horen.** (s = ee).
- Ho'rae**, myth. zie Horen.
- Horatiaansch** (in den trant van Horatius), bn.: -e gedichten, d. i. halflichtig, halfstemmig, vol natuurlijke en kiescheheid. (t = ts).
- Ho'stius**: Quintus, - Flaccus, beroemd Romeensch lierdichter, 65-8 v. C.: Oden, Brieven en Satiren. (t = ts).
- Hor'de** (vlechtwerk van teenen of draad), v. horden; zie Horretje.
- Hor'de** (Turksch. bende, troep of zwerm ongeroemde krijgers), v. -n: de -n van Attila.
- Ho'ren** (voorgescreven biduren, horae), v. mv.
- Ho'ren** (myth. de godinnen der tijdwisseling, van weer en jaargetijden), v. mv.
- Ho'ren** (voorwerp), m. -s; zie Hoorn.
- Ho'rizon, ho'rizont** (gezichteinder), m. -zonten: cosm. de zichtbare of schijnbare -, kleine cirkel; de denkbeeldige of ware -, groote cirkel.
- Horizontaal** (waterpas), bn.: een -tale lijn, een -vlak; zie Verticaal.
- Hor'lep'ijp** (blaasp'ijp, doedelzak; oude Schotische volksdans), v. -pijpen.
- Hor'lep'ijp** (stuk eigengemaakt jongensspeeltuig, dat al drillende om e. touw, eenigszins gonst), v. -pijpen; meer Snorrepijp.
- Horloge** (Fr. horloge, uurwerk: zakuurwerk), o. -s, (g = zj); -bandje (-koordje), o. -s; -glas (dekglas v. e. horloge), o. -glazen; -ketting (zilveren of gouden kettingje, waaraan een horloge vastzit), m. -en; -plaat (wijzerplaat v. e. horloge), v. -platen; -maker (iem., die horloges repareert), m. -s; -sleutel (sleuteltje, om een cilindherhorloge op te winden), m. -s; -trommel (trommetje, waarin de horlogeveer zit), v. -s; -stander (standaardje, om een horloge op te hangen), m. -s; -veer (spiraalveer in een horloge), v. -veeren.
- Ho'rmat** (O.-I. eerbetoon, passende eerbied), v.
- Horn** (spitse hoek), m. -en; zie Hoorn.
- Horoscoop** (planeetlezer, voorspeller, horoscooptrekker), m. -copen: (de voorspelling zelve), o. -copen: het - trekken, zijn lot willen lezen op een horoscoop of briefje, dat men trekt; -trekker (persoon, die beweert, uit den stand der sterren iem. toekomst te kunnen voorspellen), m. -trekkers.
- Hor'rel** (geschil, twist, oneenigheid), m. -s.
- Hor'relvoet** (mismakke voet), m. -voeten; ook Paardsvoet; -voet (persoon met een horrelvoet), m. en v. -voeten.
- Hor'retje** (uit hordetje: verplaatsbaar vensterscherm), o. -s: er stonden blauwe -s voor de ramen; zie Hor en Horde.
- Horreur** (Fr. afschuw, afschrik), v. -s.
- Horri'bel** (Fr. verschrikkelijk, gruwelijk, afgrijselijk), bn. en bw.; -billiteit, v. gmv.
- Horri'bile die'tu**, Lat. Ijselijk, om het te zeggen.
- Hor'ror va'eul** (Lat. nat. eig. afkeer v. h. ledige), m.: eertijds schreef men een - toe aan de natuur, om alzoo b.v. het opstijgen van water in de pompen te verklaren; zie Vacuum.
- Hors d'oeu'vere** (Fr. iets overtolligs; wat niet tot de zaak behoort; ongehoord of ongerijmd iets), o.; ook: bijgerecht bij een maaltijd.
- Horst** (aardk. opheffing van den bodem, veroorzaakt door onderaardsche plooiing), v. -en.
- Hort** (korte stoot, duw), m. -en: met -en en stooten, op onregelmatige manier, op ongeregelde tijden; zegsw. op de hort (v.) zijn, er van door zijn gegaan, gmv.
- Horten** (botsen, stooten), het horten, het heeft gehort: een vrachtwagen hort over de keien; fig. -d spreken, haperend, aarzelend.
- Horten'sia** (Japansche roos, heester met schoone groene bladeren en rooskleurige bloemtulpen), v. -'s. (s = z).
- Horticultuur** (tuinbouw, tuinierskunst, 't aanleggen van tuinen), v. gmv.
- Hortologie** (tuinbouwkunde), v. (g = g).
- Hortoloog** (tuinbouwkundige), m. -logen.
- Hortula'nus** (tuinopziener, tuinman), m. -sen of -lani.
- Hor'tus** (tuin), m. -sen: - botanicus, academische plantentuin.
- Hor'zel** (wesp), v. -s, -en: de - legt haar eieren in of op het lichaam van zoogdieren; zie Hoornaar.
- Hosan'na**, eig. **Hosian'na** (eerst een bede tot God nl. Geef toch heil of zegen; later: in den volksmond als heilwenschen of zegekreet gebruikt: hij leve! heil, voorspoed!), tw.: zegsw. vandaag -, morgen kruist hem, het volk van Jeruzalem was wuft: de volksmenigte is wispelturig; zie Matth. 21 : 9.
- Hos'pes** (waard, gastheer, huisbaas), m. -en.
- Hospies**, o.; zie Hospitium.
- Hos'pita** (gastvrouw, huisbazin), v. -s.
- Hos'pitaal** (gasthuis, ziekenhuis), o. -alen.
- Hos'pitaal-kerkschip** (vaartuig tot geneeskundige hulp en godsdienstoefening voor onze visschersvloot op de Noordzee), o. gmv.
- Hos'pitaalridders** (gesch. geestelijke vereniging in Palestina tot hulp van zieken, herberging van pelgrims enz., ontstaan in de dagen der kruistochten), m. mv.
- Hos'pitaalsoldaat** (soldaat-oppasser in een hospitaal), m. -soldaten.
- Hospitaliteit** (gastvrijheid, herbergzaamheid), v. gmv.
- Hospitant** (leerling, die zonder admissie-

- examen enkele lessen van een klas eener H. B. S. of van een gymnasium mag bijwonen*, m. -en; -tan'te, v. -s.
- Hospita'rius** (in een klooster, de monnik die de vreemdelingen gastvrij ontvangt), m. -sen. (t = t).
- Hospiteeren** (gast zijn, fig. schoollessen zonder voor-examen bijwonen).
- Hospit'ium** (klooster op de hoogte der Alpenpassen tot herberging), o. -s: het oudste - of hospice is dat van den Grooten St. Bernard; ook: gesticht, waarin ouden van dagen of zieke kinderen verpleegd worden. (t = ts).
- Hospodar'** (heer, vorst, weleer vorst van Moldavie, Wallachije, Lithauen), m. -s.
- Hos'sebossen** (uit: hotsen en botsen, een reduplicatie: schokkende rijden), ik heb gehossebost: het - van een boerenwagen.
- Hos'sen** (tegen elkander loopen of springen), ik heb gehost: tijdens de kermis wilde men - te Rotterdam.
- Hos'tie** (Lat. hostia, d. i. offerlam, offerande, zoenoffer; R.-K. offerbrood in de Mis; het Allerheiligste), v. -tiën, -ties.
- Hos'tielkelk**, m. -kelken; zie Ciborie.
- Hostiel'** (vijandig, gekant tegen, op oorlog-zuchtige wijze), bn. en bw.
- Hostiliteit** (vijandelijkheid, vijandelijk gedrag, tegenkanting), v. -en.
- Hot** (rechts in tegenstelling van haar, links; naar de rechterzijde: bij paarden), bw.: de voerman wilde - en de paarden haar; zegsw.: van - noch haar weten, niets weten, het gemakkelijkste niet, een erge domoor zijn; zie Haar.
- Hot** (dik van zure melk), v. gmv.
- Hotel'** (groot, voornaam huis; deftige naam voor een groot, modern logement), o. -s; -houder (eigenaar of exploitant van een hotel), m. -houders, ook Fr. Hôtelier.
- Hotsen** (botsen, schokken, stooten, schudden), ik hotste, heb gehotst; -ing, v. -en.
- Hot'ten** (schiften van melk), het heeft gehot.
- Hot'tentot** (inboorting in Z.-Afrika), m. Hottentotten; -totsch, bn., als zn. (taal), o.
- Hou** (toegenegen), bn.: - en trouw zijn, getrouw zijn onder alle omstandigheden.
- Hou** (sta stil hou op!), tw.
- Hou'den** (bevatten, vasthouden, bezitten), ik hield, heb gehouden: in ontzag -, vrees inboezemen: iemand in het oog -, zijn doen en laten bespieden; paard en rijtuig -, bedienden -, d. i. hebben; hij houdt zich maar zoo, hij neemt den schijn aan; zich goed -, zich dapper, royaal, enz. gedragen; het zal er om -, het zal moeite in hebben; die spijker zal niet -, vasthouden; - van iemand, iem. toegenegen zijn, hem liefhebben; het - met iemand, zijn partij aanhangen, hem toegenegen zijn en steunen.
- Hou'der** (persoon, die iets houdt d. i. eenige zaak drijft; handel: persoon, aan wien het wisselbedrag moet uitbetaald worden), m. -s; in samenstell. als: hotel-, kas-, boek-, enz.; de - van aandeelen, de - van een wissel, bezitter; -houderes, v. -sen: bewaarschool-.
- Hou'ding** (gestalte), v. -en: een nette -, een stemmige -, voorkomen; ook manier van optreden in eenige zaak: de - van den Eng. minister tegenover de Suffragettes; ook zede, wijze: zoo iets geeft goen -, dat is tegen alle usantie.
- Hou'kind** (zuigeling, bij uitbr. een kind, dat men altijd tot zijn last zal hebben), o.; -kinderen: een idioot kind blijft een -.
- Hou'paardje** (veulentje), o. -s; fig. b. v. een oude dienstbode, die men niet meer kan ontslaan; ook iets, dat kostbaar blijkt in onderhoud: een duur -.
- Hou'ri** (Arab. paradijsnimf met gazellenoogen, eeuwig jong blijvende gezellin in het paradijs van Mohammed), v. -'s. (ou = oe).
- Hout** (het hardere deel van boomen, heesters, enz.), o. gmv.: droog -, fijn -, dood -, kwastig -; turf en - opdoen, brandhout; spreekw. Alle - is geen timmerhout, men kan voor dat werk niet iedereen gebruiken; van dik -, zaagt men planken, wanneer men de noodige grondstoffen heeft, marcheert het werk best; fig. dat srijdt geen -, b. v. die redeneering doet weinig af, helpt niet, dat is geen argument; ook: bosch, b. v. het hert heeft zich in het - verscholen; 't is frisch in 't -.
- Hout** (bosch bij Haarlem en Alkmaar), m.; in den Hout zitten: een fatsoenlijk Amsterdammer komt alleen in den -, (C. O.)
- Hout'aankap** (O.-I. het vellen van boschhout), m. gmv.; zie Aankap.
- Hout'achtig** (als hout, lijkende op hout), bn.: de -s stengel van vlas, hennep; de -e takjes van den besseboom; -er, -st.
- Hout'asbest** (een soort v. asbest, ook berg-hout genoemd, in Tyrol), o. gmv.; -asch (asch van verbrand hout), v. gmv.; -azijn (azijn, bereid uit teerwater, welk water bij droge distillatie uit hout ontstaat), m. gmv.; -bederwer (volksnaam van zekeren houtkever, die het hout vernielt), m. -bedervers; -bok (naam van de boktor, die in het hout der populieren leeft), m. -bokken; -cel (een der samenstellende, primitieve bestanddeelen van hout), v. -cellen.
- Hout'cellulose** (scheikundig toebereide houtstof, voor papierbereiding), v. gmv.
- Hout'deeg** (deeg, uit hout bereid als onderlaag voor spiegelornamenten), o. gmv.
- Hout'draaier** (ambachtsman, die gewoon gedraaid houtwerk maakt), m. -draaiers.
- Hout'druk** (druk met houten lettervormen), m. -drukken; -drukkunst, v. gmv.
- Hout'duif** (volksnaam voor de bosch- of woudduif), v. -duiven; -ekster (volksnaam voor de Vlaamsche gaai), v. -eksters.
- Hou'tem** (eig. houd'm): spreek. hij is van -, gierig, heb- of baatzuchtig.
- Hou'ten** (van hout), bn.: een - schoolbord, een - pop, een - blaasinstrument; het - paard van Troje, zie: Laocoön, Paard, Sinon, Troja.
- Hou'terig** (houtachtig, fig. stijf), bn.: een mensch, linksch, onhandig; -heid, v. gmv.
- Hout'gravure** (houteneeplaat), v. -s.
- Hout'hak** (het hakken van hout), m. gmv.; -hakker (man, die hout hakt), m. -s; -handel (groothandel in hout), m. gmv. -handelaar (handelaar in timmerhout), m. -s.
- Hout'ig** (houtachtig), bn.: een -e stengel.
- Hout'industrie** (vervaardiging van houtwaren en houten meubelen), v. gmv.
- Hout'ing** (zalmachtige visch), m. -en.
- Hout'je** (stokje, latje), o.: zegsw. iets op zijn eigen - doen, d. i. op eigen gezag, op eigen handje: op eigen - een onderzoek instellen; het ging over zijn hout, het werd te erg, het liep de spuigaten uit, Vl.; zie Kerfstok.

- Hout'kleuren** (de kleur van hout geven), o.: je moet die deuren laten —.
- Hout'klooven** (houtblokjes splijten), o. gmv.
- Hout'koop** (houthandelaar), m. —s; —**koopertij'** (houthandel), v. —en.
- Hout'luis** (insect, levend onder den lossen bast der boomen), v. —luizen.
- Hout'maat** (raam, om hout te meten), v. —maten; —**made** (houtwormpje), v. —n; —**mijt** (stapel hout, brandstapel), v. —en; —**rijk** (boschrijk), bn. een —e streek; —**ringen** (jaarringen in boomen), m. mv.
- Hout'schilderen** (aan iets de kleur van een of andere houtsoort geven), o. gmv.; ook: Houtkleuren.
- Hout'schip** (schip tot vervoer van timmerhout), o. —schepen.
- Hout'schroef** (schroef, om in hout te draaien), v. —schroeven.
- Hout'skool** (verkoold hout), v. —kolen: de kachel met — aanmaken; briketten van gestampte —; met — teekenen; —**briket** (briket v. houtskool), v. —briketten.
- Hout'slijp**, of —**pulp**, v. gmv. d. i. een brij van houtspecie tot bereiding van papier.
- Hout'snede**, **hout'snee** (gravure in hout), v. —smeden, —sneën: het boek is versierd met hout'snee-figuren; —sneetje, o. —s.
- Hout'snijder** (vervaardiger van afbeeldingen of beelden in hout), m. —sniiders; —**snijkunst** (xyloglyptiek: de kunst, die het vervaardigen van beeld- en ornamentwerk in hout ten doel heeft), v. gmv.
- Hout'snip** (stelilooper, inlandsche vogel onzer bosschen en moerassen), v. —snippen.
- Hout'soort**, v. —soorten; —**spaander**, m. —s; —**stapel** (stapel van hout), m. —stapels; —**teelt** (houtbouw), v. gmv.
- Hout'tor**, v. —torren; zie Boorkever.
- Hout'tuin** (werf of erf, waar timmerhout opgestapeld en gesorteerd is), m. —tuinen.
- Hout'vester** (eig. —vorster, uit het Duitsch Förster, van forst, pijnboom; in O.-Indië: opzichter van bosschen), m. —s: de —s op Java en Madoera; —**schap**, o. gmv.; —**ij'** (woning v. d. houtvester), v. —en.
- Hout'vijl** (houtrasp nl. om meubelhout te polijsten), v. —vijlen; —**vim** (houtmaat), v. —men; —**vink** (vliegenvangertje), m. —en; —**villeg** (kever), v. —en; —**vlot** (verbonden rij palen en balken, waarmede men de rivieren afzakt), o. —ten; —**vloten** (het vervoeren van hout in vloten), o. gmv.; —**vlotter** (iem., die op een houtvlot als werkmán dient), m. —s; —**waren** (allerlei houten keukengerief), v. mv.; —**wol** (fijn houtschaaftel, als pakmiddel in gebruik), v. gmv.; —**worm** (insect), m. —en; —**zaag** (grootte, lange woeemanszaag), v. —zagen; —**zaagmolen** (1592), m. —s; —**zager** (werkmán, die hout zaagt), m. —s; —**zolder**, m. —zolders.
- Houvaat'** (klamp, kram), o. —vasten: fig. een — aan iets hebben of zoeken, een steun.
- Hout'veiling** (verkoop v. hout, van boomen), v. —en: de grootte — is een publieke feestelijkheid, (C. O.)
- Houw** (stam van houwen: slag met een degen of sabel; ook de wonde zelf), m. —en.
- Houw'werktuig**, kalkkloet), v. —houwen.
- Houw'bijl** (zware bijl, slagbijl), v. —bijlen.
- Houw'blok** (slagers-hakblok), o. —blokken.
- Houw'degen** (grootte degen, stootdegen, fig. vechtersbaas, ijzerveeter), m. —degens.
- Houweel'** (verwant met houwen: hakwerk-tuig), o. houweelen.
- Hou'wen** (slaan, kappen), ik hieuw, heb ge-houwen: met een sabel, zwaard, degen —, slaan; steen—, vleesch—, beeld—, d.i. kappen.
- Hou'wer**, m. —s: beeld—, vleesch—, steen—.
- Houwit'ser** (kort kanon, om granaten te werpen), m. —s. vero.
- Ho'veling** (heer v. d. hofhouding), m. —en; fig. vleier; zie ook Hofdame.
- Ho'ven**, ik hoofde, heb —hoofd: zegsw. iem. huizen en —, kost en inwoning geven.
- Hovenier'** (tuinman, gaardener), m. —s.
- Hoveniers'almanak** (tuin(al)manak), m. —ken; —**gereedschap** (—werktuigen als hark, schop, enz.), o. —schappen; —**kunst** (tuinmanskunst), v. gmv.
- Hovenie'ren** (den tuin verzorgen), ik hovenierde, heb —hovenierd.
- Hu**, tw. uitroep van afschuw.
- Hubert'sdag** (R.-K. feestdag van Hub., den patroon der jagers, op 3 Nov.), m. —dagen.
- Hugenoot'** (gesch. sedert 1560 de benaming der Calvinisten in Frankrijk), m. —oten.
- Hui** (bijvorm van wei, of waterachtige stof van melk), v. gmv.
- Hui** (klank. komaan! hei! voort!), tw.
- Hui'chelen** (voorgeven, dat men een andere zienswijze is toegedaan dan men heeft, iets edels veinzen), ik heb —huicheld: vriendschap —voorwenden; —**aar** (veinzaard, valschaard), m. —s; —**arij'** (veinzery op 't gebied van godsdienst en deugd, schijnvroomheid), v. —en.
- Huid** (bekleedsel van het dierlijk lichaam, vel), v. —en: zegsw. de —afstroopen, villen, fig. iem. afzetten; met —en haar opeten, een dier opslokken of opeten, zooals het is, zonder het te villen; iets met de —betalen, met het leven; er zijn —aan wagen d. i. zijn leven; iem. wat op zijn —geven, een pak slaag geven; —**arts** (arts voor huidziekten), m. —en.
- Huid'ig** (hedendaagsch), bn.: de —e mode; tot op den —en dag, ten —en dage.
- Huid'kleur** (kleur der huid), v. gmv.; zie Menschenras.
- Huid'worm** (draadworm onder de menschen-huid, vooral in de keerkingslanden), m. —en.
- Huid'zenuw** (zenuw in de huid), v. —en.
- Huid'ziekte** (mazelen, roodvonk, schurft, enz.), v. —ziekten.
- Huil** (overtrek, hoofddeksel, kap), v. huiven.
- Huil'kar** (N.-Brab. kar met een linnen huif), v. —karren; —**wagen** (vrachtwagen), m. —s.
- Huig** (deel van het week gehemelte, lletje achter, diep in de keel), v. huigen: zegsw. iem. van de —lichten, iem. de huig doen inkrimpen, fig. hem op bedrieglijke wijze zijn geld afhandig maken.
- Huil** (stam van huiken: hurk, doorzakking in de knieën), v. huiken: op de —en zitten.
- Huil** (kapmantel, fatie), v. huiken: zegsw. de —naar den wind hangen, van partij veranderen, al naar de omstandigheden dit eischen of raadzaam maken.
- Huil'ken** (op de hurken gaan zitten), ik heb gebuikt; —**er**, m. —s; zie Hurken.
- Huil'balk** (uit huilen en balken, redupl.: gehuurde schreier bij een begravenis), m. ook v. —balken, vero.; fig. kind, dat aanhoudend en klaaglijk schreit.
- Huil'balk** (vilthoed met neergeslagen rand), v. —balken: Keesje was met een grootte —achter het lijf (zijns vaders) gegaan, (C. O.)

Huilbalken (den. van *huilebalk*: *aanhoudend huilen, vooral van jonge kinderen*), *het heeft gehuilebalkt*.

Huil'en (*janen van honden en wolven*), zij hebben gehuile; ook: *met een luide en klagende stem schreien*; fig. *de wind -t in den schoorsteen*; spreekw. *Hij huilt met de wolven waarmee hij in 't bosch is*, hij doet mee met de partij, waarin hij zich bevindt, hij richt zich naar de personen, in wier gezelschap hij verkeert; - **erig** (*schreierig*), bn.

Huis (*menschenwoning*), o. huizen: *een oud -*, *een mooi -*, *een geriefelijk -*; zegsw. *huizen zijn kruisen*, een rijmpje, om het leed uit te drukken, dat huurhuizen den eigenaar berokkenen; *het heele - was op de been*, gezin; *het Hollandsche -*, *het Henegouwsche -*, *het - van Oranje*, vorstengeslacht; zegsw. *te - zijn in eenig vak*, op de hoogte zijn, er veel van weten; *met de deur in - vallen*, zonder inleiding of geheel onverwachts van iets spreken; *het - des Heeren*, R.-K. kerk, tempel; *hij is iemand van goeden huize*, van goede familie; *het hooger en lager - in Engeland*, de Kamer der lords en der gemeenten; spreekw. *Oost, West, T - best!* zie: *Hut*, *Palais*, *Stulp*, alsook: *Burgerhuis*, *Heeren -*, *Huur -*, *Koets -*, *Pak -*, *Recht -*, *Tuig -*, *Tuin -*, *Winkel -*, en verder: *Brandspuithuisje*, *Brillen -*, *Peper -*, *Schilderhuis*, *Wachthuisje*.

Huis'apothek (*medicijnkistje met allerlei huismiddelen*), v. - apotheken.

Huis'armen (*huiszittende armen*), m. en v. mv.; zie *Huiszittend*.

Huis'arrest (*gevangenschap in eigen woning*), o. gmv.; zegsw. - hebben, niet kunnen of mogen uitgaan: *de zieke had -*.

Huis'baas (*eigenaar van het gehuurde huis in betrekking tot den huurder*), m. - bazen.

Huis'bak (*een thuis gebakken, wit tarwebrood*), o.: *is dit wel -?*; - **bakken** (*in huis gebakken*), bn.: *een - brood*; fig. kleinzielig, onbeduidend: - *meeningen*, - *wijsheid*.

Huis'bediende (O.-I. jongen), m. - n; - **bewaarder** (*iemand, die bij afwezigheid der bewoners het huis bewaakt*), m. - bewaarders; - **bewaarster**, v. - s; - **bezoek** (*jaarlijksch bezoek van dominee, of geestelijke aan een gezin*), o. - bezoeken; - **bijbel** (*bijbel, welke door de leden van een gezin wordt gebruikt*), m. - bijbels; - **braak** (*inbraak, het inbreken in een huis om er te stelen*), v. gmv., z. *Braak*; - **dier** (*tam dier, dat door den mensch gehouden en verzorgd wordt*), o. - dieren; - **dokter** (*arts, die den zieke thuis bezoekt, iemandsgewone dokter*), m. - dokters; - **doop** (*doop, welke in huis wordt toegediend*), m. gmv.; - **duif** (*tamme duif*), v. - duiven: fig. huisvrouw, die al haar genoegen in huis vindt; - **duivel** (*iem., die in huis altijd raast en tiert*), m. - duivels; - **eend** (*tamme eend*), v. - eenden; - **eigenaar** (*bezitter van een huis*), m. - eigenaars, - aren.

Huis'elijk, huis'lijk (*op het huishouden betrekking hebbende*), bn. en bw.: - *e aangelegenheden*, - *e zorgen*; *een - man*, die zijn genoegen in zijn gezin zoekt; *het - leven*, zooals dat thuis is; - **er**, - **st**; - **held**, v. gmv.

Huis'genoot(e) (*lid v. h. gezin, ook persoon, die met ons een zelfde huis bewoont*), m. en v. - genooten: *'t geluk woont als - bij Middel-*

maat, (*Staring*); *de - en des geloofs* d. i. geloofsgenoten, personen, die met ons van denzelfden godsdienst zijn; Galaten 6:10.

Huis'gezin (*familie: ouders en kinderen*), o. - gezinnen: *een noodlijdend -*.

Huis'goden (*oud-Rome: de beeltenissen der huisbeschermende goden*), m. mv.; zie: *Laren* en *Penaten*.

Huis'heer (*heer des huizes, ook huiseigenaar*), m. - heeren.

Huis'hen (*gewone hen of kip*), v. - hennen: fig. man of vrouw, die zelden uitgaat; *hij of zij is een echte -*; zie *Huisduif*.

Huis'hond (*waakhond*), m. - honden; zie *Heemhond*.

Huis'houdboek (*notitieboek voor huiselijke uitgaven*), o. - boeken.

Huis'houdelijk (*het huishouden betreffende*), bn. en bw.: *de - e zaken*, *een - e vergadering*; fig. *spaarzaam, ordelijk*; - **heid** (*spaarzaamheid, netheid*), v. gmv.

Huis'houden (*het huis besturen*), ik *held -*, heb - *gehouden*: *zij weet netjes huis te houden*; zegsw. *er is geen huis met hem te houden*, hij is lastig van humeur; *de vijand heeft daar vreeselijk - gehouden*, is daar ruw te werk gegaan, b.v. heeft vermoord, geplunderd, brand gesticht, enz.; - **ster**, v. - s, zie *ald*.

Huis'houden (*gezin*), o. - s: *hij heeft een groot -*; *dat huis wordt bewoond door drie - s*; ook *huisraad*: *heel zijn - is voor schuld verkocht*; *een - van Jan Steen*, een slordig, haveloos huishouden, zie *ald*.

Huis'houding (*huisbestier, huisgezin*), v. - houdingen; - **inkje** (*klein gezin*), o. - s.

Huis'houdschool (*school, om te leeren huishouden*), v. - scholen.

Huis'houdster (*bestuurster van een huishouden, vooral na den dood der huisvrouw*), v. - houdsters: *zij is een goede -*.

Huis'huur (*de prijs, waarvoor men het woonhuis gehuurd heeft*), v. - huren: - *indemniteit*, *vergoeding in geld*, ingeval vrije woning ontbreekt.

Huis'industrie (*het uitoefenen van eenig vak van nijverheid op zeer kleine schaal in eigen woning*), v.: het spinnen, het weven als -, het mandenvlechten als -; zie *Huisvlijt*.

Huis'japon (*min kostbare japon voor huiselijk gebruik*), v. - japonnen; - **jas**, v. - sen.

Huis'je (*klein gebouwtje*), o. - s: *een - voor den schildwacht*; *een heilig -*, een bidplaats met heiligenbeelde aan den landweg, b.v. in Z.-Limburg; ir. een herberg of café: *hij kan geen heilig - voorbijgaan*, hij is een drinkebroer; - *het. ook bestekamer*; spreekw. *Elk - heeft zijn kruisje*, ieder gezin kent zijn leed.

Huis'je (*in gewijzigde bet.*), o. - s: *het planken -*, de doodkist, *het plankenhuis*, *dat allen toeft*, (*Tollens*); *het - eeners slak*, spiraalvormige schelp op haar rug; *het - van een kompas*, de deels glazen omsluiting er van; *het - van een weegschaal*, ruimte waarin de tong zich beweegt; *het - van een bril*, doosje met klepje bovenaan of met dekseltje; *het - van sommige zaden of zaadhuisje*, d. i. zaadhuisel.

Huis'jesmelker (*gevoemd naar analogie van duivenmelker: iemand, die huisjes bouwt of koopt en dan per week verhuurt*), m. - s: *een hebzuchtige -*; ook: de ophaler der weekhuur; zie *Melken* = kweeken.

Huis'jeslaks (*slak met een huisje*), v. - ken.

Huisjongen (O.-I. huisbediende), m. — s.
Huiskamer (huishoudkamer, waarin nl. het gezin gewoonlijk verblijft), v. — kamers.
Huiskapel (bidkapel in huis), v. — kapellen.
Huiskapelaan (R.-K. geestelijke bij een adellijke familie op een kasteel: ook biechtvader v. e. vorst), m. — kapelanen of — kapelaans.
Huiskat (de gewone kat onzer woningen), v. — katten; — **klok** (staande klok, hangklok), v. — klokken; — **knecht** (knecht voor huiselijke bezigheden), m. — s.
Huis kondiging (gesch. oproeping der floreenplichtigen tot het kiezen van een predikant), v. gmv.
Huis krekkel (rechtvleugelig insect der bakkerijen en van bovenwoningen), m. — krekels; ook: Heimpje.
Huis kruis (kruis, aanhoudend verdriet in huis), o. — kruisen: de oude Jan verlangt zich van zijn — te ontslaan, nl. van Jan Salie.
Huislook (vetplant, op daken en muren groeiende), o. gmv.
Huisman (plattelandsbewoner, landman, boer), m. — lieden, vero.: nu, de — groet zijn magen, (Ledeg. nck, De Boekweit), Vl.
Huismansdochter (boerendochter), v. — dochters: een huwelijk, zij het met een overjarige —, (Potg.); — **wijf** (boerin), o. — wijven; — **woning** (boerenhuizinge, hoeve), v. — en.
Huis martel (steenmarter), m. — marters; ook Flu wijn.
Huismeid (O.-I. binnenmeid), v. — meiden.
Huis middel (huiselijk geneesmiddel), o. — middelen: vergeefs beproefdet gij alle — en, (C.O.), om nl. den dubbelen tand te verwijderen.
Huis moeder (vrouw des huizes), v. — s.
Huis muis (de gewone muis onzer woningen), v. — muizen; zie Veld muis.
Huis musch (de gewone musch), v. — muschen; fig. zie Huisduif.
Huis onderwijs (lager onderwijs, dat gegeven wordt in de woning van ouders of voogden aan de kinderen van ten hoogste drie gezinnen gezamenlijk), o. gmv.; — **onderwijzer** (onderwijzer, die huisonderwijs geeft), m. — onderwijzers, zie: Gouverneur; — **onderwijzeres** (juffrouw, die huisonderwijs geeft), v. — onderwijzeressen, zie Gouvernante; — **plaag** (scherts. huisvrouw, eig. lastige huisvrouw), v. — plagen; — **ploert** (stud. huistaas), m. — ploerten.
Huis postille (boek met stichtelijke Zondagslectuur voor het huisgezin), v. — n. (ille = ielje).
Huis prelaat (R.-K. geestelijke van hoogen rang, verbonden aan het pauselijk hof), m. — prelaten: ook een door den paus te verleenen kerkelijke eertitel voor geestelijken.
Huis raad (meubels, inboedel), o. gmv.
Huis schilder (verver van huizen), m. — s.
Huis slak (naakte, kleine slak), v. — slakken.
Huis sleutel (sleutel v. d. huisdeur), m. — s.
Huis sloof (in huis zich aftobbende vrouw; zij, die al het werk in huis en keuken zelf doet en zelden of nooit voor haar genoeg eens uitgaat), v. — sloven.
Huis spin (kamer- of zolderspin), v. — nen.
Huis tiran (lastige huitsvader), m. — tirannen.
Huis toe (Z.-Afrikaansch: huiswaarts, naar huis), bw.: —, kinders!
Huis toilet (eenvoudige kleedij in huis), v. o. — toiletten; — **toiletje**, o. — s.
Huis vader (hoofd v. e. gezin), m. — vaders.
Huis van afgevaardigden (2e Kamer in

Beieren, Denemarken, Wurtemberg, Saksen, Pruisen), o.
Huis vesten (wonen, laten wonen), ik huisvestte, heb en ben — huisvest; — **ing**, v. gmv.: iem. — ing geven, ergens — ing vinden, woning.
Huis vlieg (gewone, niet stekende vlieg), v. — vliegen; — **vogel** (kamer vogel), m. — vogels.
Huis vlijt (bezigheid in huis: snijden, zagen, vlechten, enz.; het doel is, den ledigen tijd met nuttigen en aangename arbeid door te brengen), v. gmv.; — **vlijtontstelling** (het exposeeren van allerlei voorwerpen enz., door huisvlijt ontstaan), v. — en: de nationale — te Scheveningen in den zomer van 1910.
Huis vrede (rust in eigen woning), m. gmv.: den — storen, den — breken, wederrechtelijk iemands huis binnendringen, om er de rust te storen; — **vredebreuk** (het verstoren van den huisvrede), v. gmv.: drie dagen hechtenis wegens — vredebreuk.
Huis vriend (vriend der familie, dagelijksch bezoeker), m. — en: ik ben — bij die familie; de —, titel van een letterkundig Maandschrift, destijds opgericht door J. J. A. Goeverneur.
Huis vrouw (de vrouw des huizes, echtgenote), v. — vrouwen: het woord — komt in de spreektaal weinig voor, wel in stadhuistijl.
Huis waard (de heer des huizes, ook huistaas), m. — en; — **waardin**, v. — nen: of zal hij dan niet luistren naar 't vermaan van huistaard en — waardin? (Staring), vero.
Huis werk (werk, dat in het huis, d. i. niet in de keuken, moet gedaan worden; ook huisschoolwerk van leerlingen), o. gmv.
Huis wet (huiselijke regel of orde, voor bedenden in groote huizen), v. — wetten.
Huis zittend (zelden of nooit uitgaande), bn.: een — leven; — e armen, tegenstelling van straatbedelaars; zie Huis armen.
Huis zittenhuis (huis voor armenverpleging te Amsterdam), o. — huizen.
Huis zoeking (gerechtelijke visitatie van een huis), v. — en; — **zorg** (fig. huishoudster), v. — en.
Huis zwaluw (de gewone zwaluw), v. — en.
Hul've, v. huiven; ook **Huif**.
Hul'ven (dekken met een huif), ik huifde, ik heb gehuifd: de sneeuw had alles wit — huifd, (Ter Haar).
Hul'verchtig (rillerig), bn.: fig. ik ben — zoo iets te doen, bang, aarzelend; — **held**, v.
Hul'veren (beven, rillen), ik heb — huiverd: — van kou; — van angst, sidderen; — **ing** (rilling), v. — en; — **ingwekkend**, bn.
Hul'verig (hul'verchtig), bn.: ik ben wat —, kouwelijk, koortsachtig, fig. aarzelend, vol schroom, bang, vreesachtig: ik ben — om hem dat mee te deelen, om dat te vragen, te doen.
Hul'ven (wonen), ik heb gehuisd; — **ing**, v.
Hul'zing (woning, heerenhuis), v. — en.
Huk'ken (bijvorm van huiken: duiken, doorzakken in de knieën), ik heb gehukt.
Hul (kap, muts, hoofdoek), v. hullen.
Hul'de (eerbewijs), v. gmv.: — doen, wegens een leengoed, openbare eer aan den leenheer; fig. — doen aan de waarheid, haar openlijk erkennen, recht laten wedervaren.
Hul'debetoon (eerbewijs), o. gmv.; — **blijk** (teeken van hooge vereering), o. — bliken.
Hul'den (hulde doen, huldigen), ik heb gehuld: zoo huldte gij [Parijs] dan vannieuws tot overheer den afgod [Napoleon]? (Staring).
Hul'digen (eer aandoen, hulde bewijzen), ik heb gehuldigd: de waarheid —, de kunst —, de

- Godheid** —, de Koningin —; —**ing** (inhuldiging, blijde inkomst), v. —en; —**ingseed** (eed van getrouwheid aan een vorst bij zijn inhuldiging), m. gmv.
- Hulk** (lastschip, log koopvaardijship), v. —en, vero; fig. de — van staat; dichtertl. —je, o. Levenshulke, steek in zee! (Tollens).
- Hul'len** (den. van hul: dekken, omwikkelen met een hul), ik heb —huld: de vrouwen waren in zwarte mantels gehuld, (v. Lov.), gewikkeld, gekleed; —**ler**, m. —s; —**ling**, v. —en.
- Hul'lie** (hun-lieden), pers. vnv.
- Hulp** (verwant met helpen; bijstand, redding, steun), v. gmv.; —**eloos**, bn., zie ald.
- Hulp'bank** (instelling, waar de kleine nijverheid tegen borgstelling kleine sommen ter leen kan bekomen), v. —banken.
- Hulp'behoevend** (hulp noodig hebbende), bn.: een — kind, een — e grijsaard.
- Hulp'bende** (een troep soldaten), v. —benden.
- Hulp'peloos** (zich zelf niet kunnende helpen), bn., —looser, —t; —**heid**, v. gmv.
- Hulp'lijn** (meek. lijn, duidelijkheidshalve in een figuur getrokken), v. —lijnen.
- Hulp'middel**, o. —en: allerlei —en bij het onderwijs; een globe is maar een gebrekkig — bij het onderwijs in de cosmographie.
- Hulp'onderwijzer** (onder de wet van 1857: een door enig gezag benoemde onderwijzer eener school, ondergeschikt aan den hoofdonderwijzer), m. —s; —**es**, v. —sen. vero.
- Hulp'prediker** (O.-I. bij-predikant), m. —s.
- Hulp'vaardig** (bereid te helpen), bn.: een — e buurvrouw; —er, —st; —**heid**, v. gmv.
- Hulp'werkwoord** (spraakwerkwoord, dat bij de verwoeging van een ander helpt), o. —en; hebben, zijn, zullen zijn —en van tijd; mogen, moeten, kunnen, zullen, willen, laten zijn —en van wijze: worden en zijn zijn —werkwoorden van den lijdenden vorm.
- Huls**, **hul'ze** (omhulsel van stroo om flesschen, hoef van papier), v. hulzen.
- Hul'sel** (kap, hoofdoek), o. —s; ook: bloem —, zaad —, bedekking; dicht, iemands stoffelijk —, ook sterfelijk —, d. i. lichaam.
- Hulst** (heester of boom met glimmend harde, stekelige bladeren en roode bessen), m. —en.
- Hul'ze** (omhulsel), v. —n; zie Huls.
- Hul'zenbosch** (hulstboschje), o. —bosschen.
- Hum** (eig. humeur), o.: zegsw. in z'n — zijn, goed geluimd zijn, in zijn humeur zijn, goed gemutst zijn.
- Hum**, tw.; zie Hem.
- Humaan** (echt menscheijk, menscheievend, aedienstig), bn. en bw.; —aner, —st.
- Humanio'ra** (de klassieke talen en haar literaturen nl. Latijn en Grieksch; ook de letterkundige wetenschappen, nl. spraakkunst, redekunst en verder dichtkunst), o. mv.
- Humaneiseren** (tot mensch vormen, beschaven, veredelen); —**ing**, v. gmv. (s = z).
- Humanis'me** (herleving van kunst en letteren in de 14-16e eeuw), o.; het — trachtte iedere soort van ontwikkeling op de onmiddellijke studie der oud-klassieke literatuur en beschaving te grondvesten; het — was een der hoofdelementen van de Renaissance, zie ook: Hellenisme.
- Humanis'me** (stelsel van opvoeding en onderwijs, waarbij de oude talen tot grondslag van hoogere vorming dienen), o. gmv.
- Humanist** (persoon, die de humaniora beoefent of onderwijst), m. —en; gesch. inzon-
- derheid degene, wiens al te groote en eenzijdige bewondering voor den schoonen vorm der klassieke schrijvers tot een bijna even groote geesdrift voor den inhoud, voor de heidensehe beginselen in godsdienst en zedenleer leidde.
- Humanitair** (menscheievend), bn.: een — doel, —e begrippen, —e beginselen. (ai = è).
- Humaniteit** (menscheijkheid, menscheievendheid; alles, wat den mensch liefdewaardig maakt of wat leidt tot verbroedering der menschen), v. gmv.
- Hum'bug** (Eng. pocherij, opsnijderij, groot-sprekerij, larie, schijnvertoon), m. gmv.
- Humecteeren** (bevochtigen). (c = k).
- Humeur** (gemoedsstemming, temperament; luim), o. —en; —**ig** (grillig, veranderlijk), bn.
- Humiditeit** (vochtigheid), v. gmv.
- Humiliant** (vernederend), bn.; —er, —st.
- Humilia'tie** (vernedering), v. —ties, —tiën.
- Humilieeren** (vernederen, verlagen).
- Hum'mel**, m.; —**tje**, o.: dreumes, dreutel, kindje, mv. hummeltjes.
- Hum'men** (kuchend roepen), ik heb gehumd; ook **Hem'men**, zie Hum en Hem.
- Hum'mer** (grootte zoekreeft), m. —s.
- Hum'mor** (eig. vocht; fig. zinnrijke luim, grillige geestigheid, luimige wijze van voorstellen), m. gmv.: de opwekkende —, (Koetsveld): lieve Hemel, wij drijven in —, (C. O.)
- Humores'ke** (letterkundig opstel in humoristischen stijl, grappige vertelling), v. —n.
- Humorist** (luimig schrijver), m. —en: het land is vergiftigd van —en, (C. O.)
- Humoristisch** (geestig, luimig), bn. en bw.: Huldebrand is een — schrijver: de —e roman, b.v. Wandelingen van meester Maarten Vroeg van Jacob Vosmaer, 1783-1824.
- Hu'mus** (teelaarde), m. gmv.; —**laag**, v. —lagen; —**vorming** (aardvorming uit rottende plantdeelen) v. gmv.; —**zuur**, o. —en.
- Hu'nebed**, **hun'nebed** (gesch. reuzengraf of —heuvel uit geweldige steenklompen samengesteld; oude offer- of begraafplaats in Drente, in Jutland en elders), o. —bedden.
- Hun'keren** (verwant met honger: sterk verlangen), ik heb gehunkerd: — naar iets.
- Hun'nebed**, o. —bedden; zie Hunebed.
- Hun'nent**, te — (in hun huis, dorp, land), bw.; —**halve** (uit hun naam, ter wille van hen), bw.; —**wege** (van hun kant of zijde, in hun naam), bw.; —**wil** (ter wille v. hen), bw.: om —.
- Hun'nerzijds** (van hun kant), bw.
- Hup'pelen** (freq. van huppen: vooruitgaan met kleine sprongen), ik heb en ben gehuppeld: de kinderen —, de lammeren —; fig. de golfjes —; —**aar** (kleine springer), m. —s; —**ing** (luchtige, kleine sprong), v. —en.
- Hup'pen** (dansen, opspringen), ik heb gehupt: Hup, mijn Jannetje!
- Hupsch** (heusch: voorkomend, prettig, wellevend, aardig), bn. en bw.; —**heid**, v. gmv.
- Hurd'le-race** (Eng. wedren over horden, schanskorven, heggen, en verdere hindernissen, enz.), v. —races. (a = ee).
- Hu'ren** (den. van huur: in huur nemen), ik heb gehuurd: een huys —, een dienstbode —, een schip —, bij iem. kamers —; **huur'der**, m. —s; **huur'ring**, v. —en; **huur'ster**, v. —s.
- Hurk**, v. —en; zie Hurken.
- Hur'ken** (op de hurken zitten), ik heb gehurkt; —er, m. —s; —**ing**, v.; zie Huiken.
- Hussiet** (gesch. aanhanger v. Joannes Husz,

kerkhervormer in Bohemen, 1369-1415), m.-en.
Hussietenoorlog (oorlog der Hussieten in Bohemen tegen den Duitschen keizer Sigismund, 1419-1485), m.
Hut (lage, armoedige woning), v. hutten: de - van of op een schip, kamertje of loge; een glas-, deel v. o. glasfabriek; - **bewoner** (arme, behoeftige), m. -s.
Hutje, o.: met het - en mutje, met heel den rommel, met het heele hebben en houden.
Hutselbeker (van hutselen, freq. van hutsen, schudden: dobbeltrechter), m. -bkers.
Hutselen, hutsen (bijvorm van hotsen: dooreenschudden), ik heb -hutseld, -hutst; - **elaar**, m.; - **lug**, v. -en.
Huts'pot (gemengde spijs, bestaande uit aard-appelen, wien, vleesch en wortelen), v. gmv.
Huttenhut (onkruid in 't vlas; ook geteeld in het oosten van ons land om de olie, die uit de zaden is te persen; vladodder), v. gmv.
Huur (bedrag, waarvoor men iem. of iets huurt of waarvoor iem. zich verhuurd heeft), v. huren: de - van dit huis bedraagt f500. huursom; aan dienstboden op tijd de - betalen; de - loopt ten einde, huurtijd; - **brief**, m. -brieven: een - op een huis hangen, het te huur hangen, den - er af nemen, nl. als het verhuurd is; - **ceel** (huurcontract), v. -ceelen; - **contract** (akte van verbintenis, de overeenkomst bevattende, aangegaan tusschen verhuurder en huurder), o. -en.
Huurhuis (gehuurd huis), o. -huizen; - **kiezer** (kiezer, op grond van huishuur van minstens f1.25 per week), m. -s; - **koetsier** (die nl. rijtuigen verhuurt), m. -s; - **leger** (leger, bestaande uit huurlingen), o. -legers; - **ling** (gehuurde persoon, ook krijgsmann), m. -en: een leger van -en; - **penning** (handgeld, onderpand, godspenning), m. -en; - **penningen** (gelden voor de huur), m. mv.; - **prijz** (de som, door den huurder aan den verhuurder te betalen), m. -prijzen; - **rijtuig**, o. -en; - **waarde** (aanslag van den huurprijz in de belasting), v. -waarden.
Huwbaar (volwassen), bn. en bw.: een - meisje, tot -bare jaren gekomen zijn.
Huwelijk (echtvereniging), o. -en.
Huwelijk, bn.: de -e staat, het huwelijk.
Huwelijksaanzoek (aanzoek ten huwelijk), o. -en; - **advertentie**, v. -s of -tiën; - **afkondiging**, v. -en, zie Gebod; - **band** (zinnebeeldige vereniging van man en vrouw), m.: door den -band verbonden; - **beletsel** (-verhinderend), o. -en; - **beloften** (trouwbeloften), v. mv.; - **dispensatie** (opheffing van een beletsel), v. -ties, -tiën; - **bootje** (beeld der huwelijksrets), o. -s: het -bootje instappen; - **hell** (-geluk), o. gmv.; - **leven** (het leven als echtgenooten), o. gmv.; - **liefde** (de liefde der echtgenooten tot elkaar), v. gmv.; - **min** (-liefde), v. gmv.; - **panden** (de kinderen), o. mv.; - **plicht** (echtelijke plicht), m. -en: te zorgen voor de opvoeding der kinderen is -plicht; - **reis** (speelreize na de groene bruiloft), v. -zen; - **trouw** (echtelijke trouw), v. gmv.; - **voltrekking** (sluiting van het huwelijk), v. -en; - **voorwaarden** (de voorwaarden, die bij het huwelijk gemaakt worden ten aanzien van de wederzijdsche bezittingen), v. mv.: vrouwen met of zonder -voorwaarden; - **zegen** (zegen op het huwelijk, ook een kind), m. gmv.: elk jaar

bracht hun nieuwen -zegen, nl. een kind.
Huwelijksch (het huwelijk betreffende), bn.: komt nog voor in: -e zaken, de -e staat, -e voorwaarden, z. Huwelijksvoorwaarden.
Hu'wen (in het huwelijk treden; fig. ver-eenigen), ik heb en ben -huwd: fig. hij huwt ijver aan kennis, d. i. paart.
Huzaar (lichtgewapend ruiter), m. huzaren.
Huza'renmantel (losse mantel v. huzaren tot dekking van het bovenlijf), m. -mantels.
Huza'renofficier, m. -s, -en; - **sla** (sla, toebereid met koud vleesch, mosterd en slaolie, peper en zout), v., -slaatje, o.; - **uni-form**, v. -en, zie Dolman.
Hyacint (edelgesteente), m. -en, (als stof-naam), o.: een - is goudkleurig, oranjegeel, bruinachtig of paars. (y = ie).
Hyacint (lelieachtige bolbloem uit het oosten), v. -en. (y = ie).
Hy'den, myth. beek- of vijvernimsen. (y = ie).
Hyaliet (glassteen, lavaglas), o.: het - is een wit, doorschijnend mineraal.
Hy'bla, aandr. stad a. d. Z. helling van den Etna, heroemd door den geurigen honig.
Hybr'idisch (vreemdsoortig, bastaardachtig), bn.; ook **Hilbr'idisch**. (y = ie).
Hy'dra, v., myth. groote, giftige waterslang; monster met 100 koppen, dat onsterfelijk was: door Hercules vernield en onder een rotsklomp begraven; fig. een schrikgedrocht, b.v. de -der revolutie. (y = ie).
Hy'dra (een soort van poliep, armpoliep in zoet water), v. -'s. (y = ie).
Hydraat (scheik. verbinding van water met een zuur), o. hydraten. (y = ie).
Hydra'nica (de wetenschap van het evenwicht en de beweging der vloeistoffen, leer van de waterkracht), v. gmv.: de - omvat de hydrostatica en de hydrodynamica. (y = ie).
Hydra'nisch (tot de wetenschap, de kunst der hydraulica behoorend), bn.: een -e pers, soort van waterpers, waarmee men een ontzaglijken druk kan uitoefenen.
Hydr'iatiek (watergeneeskunde), v. gmv.
Hydr'loot (bewoner van het eiland Hydra, een der Sporaden), m. -oten; zie Candioot.
Hydrodyn'amica (leer van de beweegkracht van 't water), v. gmv. (y = ie).
Hydrogeen, **hydroge'nium** (waterstof-gas), o. gmv. (y = ie).
Hydrographie (leer der wateren op aarde nl. van zeeën, rivieren, meren, enz.), v.
Hydrogra'phisch (wat met de leer der wateren in verband staat), bn.: -e onderzoekingen, een -e commissie, een -bureau. (y = ie).
Hydrogra'phische kaarten (rivier- en zee-kaarten), v. mv. (y = ie).
Hydrome'ter (waterweger, vochtmeter; hydrostatische balans, waarmede men de zwaarte van vloeistoffen bepaalt), m. -s: een - kan zijn een bier-, een wijn-, een brandewijn-zwaartemeter, enz. (y = ie).
Hydrophobie (geneesk. waterrees, honds-alheid bij menschen, die gebeten zijn), v. gmv.
Hydropsie, liever: **hydropsie** (geneesk. waterzucht), v. gmv. (y = ie).
Hydrosta'tica (nat. leer van het evenwicht en de zwaarte der vloeistoffen), v. gmv., ook: **Hydrostatiek**.
Hydrosta'tisch (waterweegkundig), bn.: een -e balans; fig. in -e afgetrokkenheid liggen de baliekluiers over de leuninggen der bruggen, (C. O.). (y = ie).

- Hydrotechniek'** (waterbouwkunde), v. gmv.
Hydrotherapie' (water-geneeskunde), v. gmv.; lees: *hiv-droo-tee-ra-pie'*.
Hydro'tisch (zweet uitdrijvend), bn.
Hydroxy'de (oxyde, met water verbonden), o.
Hy'e'na (uit het Fr.: *verscheurd roofdier*), v. -'s: *de gestreepte -*, *de gevleete -*; fig. *de -'s der slagvelden*, zij, die de lijken der gesneuvelde schenden en berooven. (y = ie).
Hy'e'nahond (wilde hond in een groot deel van Afrika), m. -honden. (y = ie).
Hyetome'ter (regenmeter), m. -s. (y = ie).
Hyetoscoop' (hyetometer), m. -open.
Hyge'a, myth. *godin der gezondheid*. (e = ee).
Hygië'ne (gezondheidsleer), v. gmv.: *Tijdschrift voor -*; lees: *hie-gie-ee'ne*.
Hygië'nisch (de gezondheid betreffende), bn.: *een - tijdschrift*, *-e bladen*, *-e therapie*. *de -e wetenschap*, *een - congres*; *-e maatregelen*, *overeenkomstig de hygiëne*. (y = ie).
Hygië'nist' (beoefenaar der hygiëne), m. -en.
Hygrom'e'ter (nat. werktuig ter bepaling van de vochtigheid v. de lucht), m. -meters.
Hygrometrie' (bepaling van den waterdamp in de lucht), v.
Hygrom'e'trisch (de hygrometrie betreffende), bn.
Hygroscoop' (hygrometer), m. -open.
Hygroscopisch (de vochtigheid uit d. lucht onnemend), bn.: *zout is een -e stof*.
Hym'en, myth. *de god des huwelijks*, *zoon van Apollo*; ook *het huwelijk*, *de echtstaat*; (y = ie): *-s juk dragen*, (Staring).
Hymenee'ën (bruidloftzangen), v. mv.
Hymet'us, aardr. berg in Attica, ten Z.-O. van Athene, om zijn honing beroemd.
Hym'ne (dichtk. lofzang ter verheerlijking van de Godheid, v. hare scheppingen of eigenschappen; zij ademt eerbied, bewondering, geestdrift), v. -n: *Da Costa's - Aan de voorziendigheid*; *Nieuwlands Orion*; *Vondels Rei van Engelen* (in Lucifer); verder kerkelijke hymnen, b.v. *psalmen* en het *Te-Deum*, (R.-K.); *een volks-*, *nationaal lied*. (y = i).
Hyper, bw.: bet. in alle samenstellingen; *overdreven*, *over*. (y = ie).
Hyperbo'lish (buitensporig, overmatig, overdreven), bn. en bw. (y = ie).
Hyperboliseeren (overdrijven).
Hyperbool' (stijl: *troop der overdrijving*), v. -bolen, b.v. *van de daken verkondigen*, *zoo snel als de wind*, *een vloed van tranen*, *zich in weelde baden*, *bliksemtrein*, enz. (y = ie).
Hyperbool' (meetk. een der kegelsneden), v. -bolen; zie: *Ellips* en *Parabool*. (y = ie).
Hypereritiek' (te ver gaande critiek), v. gmv.
Hyperent'naar' (overbeschaving), v. gmv.
Hyper'ion (de Zonnegod), m.
Hypermetrople' (verziendheid), v. gmv.; -*metro'pisch* (verziend), bn. (y = ie).
Hypertrophie' (overvoeding), v. gmv.
Hyp'nos (slaap, god des slaaps), m. gmv.
Hypno'se (magnetisch opgewekte d.i. kunstmatige slaap, zenuwslaap), v. gmv. (y = i).
Hypno'tica (geneesk. slaapwekkende middelen), o. mv. (y = i).
Hypno'tisch (slaap verwekkend), bn.: *-e middelen*, *verdoovend*, *bedwelmend*. (y = i).
Hypnotiseeren (iemand in een toestand van hypnose brengen); lees: *hipnotizee'ren*.
Hypnotiseur' (iemand, die hypnose weet op te wekken), m. -s: *een - weet iem. tijdelijk het bewustzijn te ontnemen* en den wil van den gehypnotiseerde aan den zijnen te onderwerpen. (y = i).
Hypnotis'me (toestand van bedwelming, zeer gelykende op den slaap), o. gmv. (y = i).
Hypocaustum (oud-Rom. inrichting voor centrale verwarming), o.: er is een - gevonden in Luik en een zeer mooi id. te Tanger (Afrika).
Hypochon'der (aan hypochondrie lijdend, zwaarmoedig, neerslachtig), bn.; ook: *Hypochon'drisch* (y = ie); zie *Hiep*.
Hypochondrie' (miltzucht; onderbuiks-ziekte; fig. *zwaarmoedig- of zwartgalligheid*, *ziekelijke droefgeestigheid*), v. (ch = scherpe g).
Hypochondrist' (iem., die aan hypochondrie lndt), m. en v. -en. (ch = scherpe g).
Hyp'ocras (kruidervin), m. gmv.; ook **Hip'ocras**. (y = ie).
Hypocriet' (huichelaar, schijnheilige), m. en v. -en. (y = ie).
Hypocrisie' (huichelarij), v. gmv. (y = ie).
Hypocri'tisch (geveinsd), bn.
Hypotenu'sa (langste of schuine zijde van een rechthoekigen driehoek), v. -'s, (y = ie); zie *Katheten*.
Hypothecair' (pandstellend), bn.: *een -e schuld*, *een -e inschrijving*. (y = ie).
Hypothec' (onderzetting, zakelijk recht op onroerende goederen; spreekt. *zilveren dak*), v. -theken: *hij heeft een - van tien duizend gulden op zijn huis*; zie *Kusting*, (y = ie); -*akte* (notarieel bewijs van hypotheekstelling), v. -n, -s; -*bank* (credietbank, die obligatiën of pandbrieven uitgeeft, door hypotheek gedekt), v. -en; -*bewaarder* (rijksambtenaar, hoofd van een hypotheek-kantoor), m. -s; -*houder* (hij, die geld voorschiet op hypotheek), m. -s; -*kantoor* (kantoor, waar de -akten geboekt worden), o. -toren; -*recht* (het recht van den hypotheekhouder), o. -rechten.
Hypothেকেeren (als onderpand doen inschrijven): *hij heeft zijn weiland gehypothekeerd*. (y = ie).
Hypothese' (onderstelling; iets, dat men als waarheid of feit aanneemt), v. -n. (y = ie).
Hypothetisch (onderstellend, veronderstellenderwijze), bn. en bw. (y = ie).
Hypsomet'er (nat. werktuig: hoogtemeter), m. -meters. (y = i).
Hypsometrie' (hoogtemeting), v. (y = i).
Hypsomet'risch, bn.: *de -e thermometer*, gebruikt om de hoogte van bergen te bepalen; -*e tabellen*, *tafels voor hoogtemeting*.
Hysop (lipbloemige plant, rijk aan oliestof, prikkelend van reuk en smaak, in Palestina veel voorkomend en waaraan de Joden een reinigende kracht toekenden), v. gmv.; -*drank* (met hysop bereide drank), m. -dranken; -*olie* (olie uit hysop), v. gmv. (y = ie).
Hyste'rie (zenuwziekte, ziekelijke zenuwachtigheid, vooral bij vrouwen), v. gmv. (y = i).
Hyste'risch (overspannen, zenuwziek), bn.: *deze persoon heeft een - gestel*; fig. *het gil-lende eener -e dwarsfluit*, (C. O.). (y = i).

I.

I. v. -'s. De derde klinker en de negende letter van het alfabet; als Romeinsch cijfer één; zegsw. *de puntjes op de i's zetten*, iets zeer stipt afwerken of nagaan, geen stipje laten ontbreken, flin logisch redeneeren.

Ib. of Ibid. — *Ib'idem*, op dezelfde plaats, op dezelfde bladzijde.

I. b. d. — *in buitengewonen dienst*, b.v. Kamerheer der Koningin i. b. d.

I. c. — *in casu*, zie ald.

Id. — *Idem*, zie ald.

I. f. — *ip'se f'cit*, zie ald.

I. H. S. — *In hoc signo (vinces)*, in dit teeken (des kruises nl.) zult gij overwinnen; ook: *Jesus ho'minum salva'tor*, Jezus, de Heiland, de Redder der menschen; of: *In hoc sa'lus*, hierin het heil; ook: de drie eerste letters van den naam Jezus in 't Grieksch.

I. I. — *in loco*, zie ald.

I. M. — *In memo'riam*, zie ald.

Imp. — *Impera'tor*, zie ald.

Impr. — *Imprima'tur*, zie ald.

incl. — *inclusief*, zie ald.

I. N. D. — *In no'mine De'i of Du'mini*, z. ald.

infr. — *infra*, zie ald.

I. N. R. I. — *Jesus Nazarae'us of Nazare'nus Rex Judaeo'rum*, Jezus van Nazareth of de Nazarener, koning der Joden; het op last van Pilatus boven a. h. Kruis gehechte opschrift: zie Kruistitel.

Inv. — *Invenit*, zie ald.

inz. — *inzonderheid*.

I. P. I. — *In par'tibus infide'lium*, z. ald.

It. — *Item*, zie ald.

Iber'it, Hispanië, z. ald.

Ibis (stellooper: reigerachtige vogel, in oud-Egypte vereerd), m. — *sen*: de groene —, aan de kusten der Zwarte Zee; de heilige —, nl. de Nijlreiger in Oud-Egypte.

Icarus, myth., zie Daëdalus: — vliegt te dicht bij de zon, en zijn wassen vleugels smelten: beeld van jeugdige onbezonnenheid.

I'ee (bastaarduitgang), vormt vrouw. persoonsnamen: *novice, inspectrice, directrice*.

Ichneu'mon (roofdier, Egyptische wezel), m. — *s*: de Egyptische —, ook Pharao-rat, zie Krokodillen aieran. (ch = scherpe g).

Ichthyographie (beschrijving der visschen), v. gmv.; lees: *ich-tie-oo-gra-fie*.

Ich'tyol (vischolie, een geneesmiddel), o. gmv.

Ichthyologie (leer der visschen), v. gmv.; — *logisch*, bn.: een — *logische atlas*.

Ichthyoloog (vischkundige), m. — *logen*.

Ichthyosau'rus (grootte vischhagedis, krokodilachtig dier der voorwereld tot 8 M. lang), m. — *sen*, lees: *ig-tie-oo-zou'rus*.

Ico'nen (beelden in de Grieksche kerk, vooral die v. Christus en v. zijne moeder), v. mv.

Iconoclas'ten (gesch. beeldenbrekers of beeldstormers in de Grieksche kerk), m. en v. mv.

Iconodu'len (gesch. beeldenvereerders), m. en v. mv.; — *waren de tegenstanders der iconoclasten* (u = oe).

Icosaë'der (meest. regelm. twintigvlak, een der vijf regelmatige meetk. lichamen), o. — *s*.

I'da (gebergte bij Troje), o.

Ideaal (voorstelling van iets in gedachte, dat de volkomenheid nabijkomt, droombeeld), o. idealen: *de leeuw, een — van kracht*, (C.O.); *de kachel is bij strenge vorst het — van winterheil*, (C.O.); *Byron beschouwde de onafhankelijkheid als het — van geluk*, (Beets).

Ideaal, idea'lisch, bn.: een — *ale voorstelling*; *het Melkmeisje is geen — tische herderin*, (Jonath.), enkel bestaande als ideaal.

Idea'le, het —, o. d. i. *het hoog-denkbbeeldige*.

Idealiseeren (verheven, schoon voorstellen, vooral in de kunst), (s = z).

Idealls'me (het streven naar het ideale, ook: leer van het onzinnelijke), o. gmv.: *het oudste — is dat van Plato*, deze leerde, dat de zinnelijke dingen slechts in schijn bestaan.

Idealls'me (het streven naar het ideeële of poëtische in de kunst), o. gmv.; zie Naturalisme en Realisme.

Idealist (iemand, ook schilder, die het idealisme nastreeft), m. — *listen*; zie Realist.

Idealls'tisch (als van een idealist), bn.: een — *e levensbeschouwing*; bw.: een — *aangelegde ziel, een — opgevatte taak*.

Idee' (denkbeeld, gedachte, voorstelling, innerlijke aanschouwing, begrip), v. en o. — *en*: *hij heeft geen —, geen flauw — van de beeldende kunsten*, geen begrip, niet het minste begrip; *dat is juist mijn —, meening*; *ik zal u eens een — van dat werk geven*, voorstelling, verklaring; *een hoog — van iets, van zich zelf hebben, gedachte*.

Idee-fl'xe (Fr. bijblijvend dwaalbegrip van zwakke of zieke hersenen), o. ideeë-fixes; ook: idee, waarvan men zich niet kan ontdoen, waanvoorstelling, die iemand blijft kwellen.

Idee'el (wat alleen in gedachte bestaat), bn.: een — *doel, een — e toestand, niet werkelijk*; *dat is slechts een — nadeel, denkbeeldig*.

I'dem (dezelfde, hetzelfde), aanw. vnv., zie **Id.**

Identiek (volkomen hetzelfde, één van wezen, eenerlei, gelijkwaardig, gelijkgeldend, gelijk), bn.; ook: *Iden'tisch*. (en = en).

Identificeeren (twee zaken als gelijken beschouwen, twee dingen vereenzelvigen, gelijk maken, de identiteit vaststellen); *zich —, bewijzen, dat men die en die is, zijn identiteit bewijzen*. (en = en).

Iden'tisch (identiek, gelijkgeldend, eenerlei), bn. (en = en); ook: *Identiek*.

Identiteit (eenheid van wezen, van betekenis; persoonsgelijkheid), v. gmv.: *zijn — bewijzen, dat men nl. de persoon is, voor wien men zich uitgeeft; iemands — vaststellen, vaststellen, wie hij eigenlijk is*. (en = en).

Ideographie (schrift, bestaande in afbeelding der voorwerpen, wat aanvankelijk ook de hiërogliefen waren), v. gmv. (ph = f).

Idioma'tisch (het taaleigen betreffende), bn.: — *e uitdrukkingen*.

Idio'ma, o. —'s; zie **Idioom**.

Idioom (taal-eigenaardigheid, taaleigen, eigenaardige uitdrukking, ook gowuspraak, tongval, streektaal, dialect), o. idiomen.

Idioot (iemand zonder bevaltingsvermogen, stompzinnige; fig. onnoozele), m. en v. idioten: *de idiaten-school te Rotterdam*.

Idiopathie' (plaatselijk ziekte van een lichaamsdeel), v.
Idiosyncrasie' (persoonlijke neiging of afkeer), v. gmv.
Idioten-school (school voor stompzinige of zwakzinnige kinderen), v. — scholen.
Idioticon (taalk. woordenboek van eenig idioma, dialectisch woordenboek), o. — s.
Idiotisme (geneesk. stompzinigheid, bekrompenheid der verstandelijke vermogens, onvatbaarheid voor verstandsontwikkeling), o. gmv.
Idiotismus (taalk. gewestelijke uitdrukking, echt provincievoor, eigenaardige zeggwijze in eenig dialect), o. — tismen; ook: — **tisme**.
Ido (reform-Esperanto, een der allernieuwste wereldtalen), o.
Idolaat' (afgodisch), bn. en bw.: iemand of iets — vereeren of beminnen.
Idolatrie' (afgoderij, afgodendienst), v. gmv.
Idool' (afgod, afgodsbeeld), m. en o. idolen.
Iduna, Germ. myth. godin der eeuwige jeugd, de noordsche Hebe.
Idylle (dichtk. land-, veld- of herdersdicht, bekoorlijk tafereeltje uit het huiselijk leven, uit het land- of herdersleven), v. — n: De Visschers van Bild., De Vorstin in het Dorp en De Verjaardag van Staring zijn — n; fig. het kinderleven is een —. (y = i).
Idyllisch (landelijk, herderlijk, bekoorlijk door eenvoud en onschuld), bn.: de — e poëzie, een — landschap, — ernst; een — e natuur, een — e stemming. (y = i).
-le' (bastaarduitgang), als in: astronomie, geographie, historie, monomanie, lethargie, sympathie, abstracte zn.; serie, compagnie, kolonie, verzamelnamen; letie, tralie, balie, provincie, premie, voorwerpsnamen.
-lek' (bastaarduitgang), vormt zaaknamen: fabriek, trafiek, republiek (gebied), kroniek.
Iep, iepeboom (loofboom: olm), m. — en.
Iepen (van iepenhout), bn.: een — plank.
Iepenhout (hout van een iep), o. gmv.
Iepenlaan (laan van iepenboomen), v. — lanen; zie Ijp.
-ier', -enier' (bastaarduitgang), b.v. koetsier, gondelier, kruidentier, tuinier, hovenier, aalmoezenier, valkenier, dient tot vorming van mann. persoosnamen; soms van zaaknamen: banier, brevier, bandelier, of van bloem- en plantnamen: anjelier, violier, egelantier.
Ier (inboorting v. Ierland), m. — en: een wilde —, een woest man, een wild meisje; vr. Iersche.
Iersch (uit of betreffende Ierland), bn.: als zn. (de Iersche taal), o. gmv.; — **mos** (wier, zee-gewas aan de kusten van Ierland), o. gmv.: het — e mos dient als voedsel en als geneesmiddel.
-iet' (bastaarduitgang), tot vorming van mann. persoosnamen: Moabieten, Ammonieten, Israëlieten, afstammelingen van Moab, enz.; heremiet, proseliet, mann. persoosnamen; evenals: Karmeliet (monnik v. d. berg Karmel).
-iet' (bastaarduitgang), als in: anthraciet, graniet, dynamiet, lydiel, stofnamen.
Iet'wat (eenigermate), bw.: een vertrek, welks voorkomen — feestelijk is, (Potg.), een weinig.
Iezegrin (knorrepot, grompot, een knorrig of nurksch mensch), m. — men; in het dieren-epos Vanden Vos Reinaerde: de Wolf.
Iftar (maaltijd v. d. Moslim des avonds, na afloop van het vasten overdag), m.
-ig, -erig (achtervoegsel), b.v. in: vlijtig, machtig, zondig, hebbende, bezittende, bevat-

tende; bokkig, uitig, wettig, goedig, natig, overeenkomende met, iets hebbende van; evenzoo: eenig, één zijnde; nederig, laag, bescheiden zijnde; slaperig, beverig, stouterig, zanderig, landerig, winderig, met ongunstige bijbetekenissen.
Igno'bel (Fr. onedel, laag, slecht, laaghartig), bn. en bw.; lees: ienjo'bel.
Ignorant' (Fr. onwetend), bn.; lees: ienjorant'.
Ignorant'en (monniken, broeders voor onwetenden, nl. die dezen onderwijs gaven), m. mv., ook: Ignorantij'nen, orde in 1724 gesticht.
Ignorantie (domheid, onwetendheid), v. gmv.
Ignoreeren (iets niet willen weten, of iemand niet willen kennen): iets —, iemand —. (gn = nj).
Iguv'nische tafelen: de zeven bronzen platen met opschriften in de Umbrische taal, den eeredienst betreffende, uit de 3e en 4e eeuw v. Chr. gevonden te Gubbio, het oude Iguvium in Umbrië. (i = ie).
-ij' (-nij, -erij, -ernij): dit achtervoegsel is van vreemden oorsprong, b.v. bedelarij, huicelerij, een als zelfstandigheid opgevatte werking; bakkerij, smederij, spinnerij, werkplaats; schilderij, rijmelarij, drogerij, voortbrengsel; artseni, middel; abdij, grietenij, gebied; schutterij, ruitery, verzameling.
Ij (water bij Amsterdam), o.
Ij'bokking (lichtgerookte braadbokking), m. — bokkingen: — **bot**, v. — botten.
Ij'del (leeg, fig. vruchteloos, onbetekenend), bn. en bw.: een — e ruimte; — e pogingen, — vrees, — gesnap, een — e hoop; Gods naam — of tijdelijk gebruiken.
Ij'del (verwaand, praatziek, lichtzinnig, opgeblazen, trotsch), bn., — er, — st; — **heid** (wuftheid, oppervlakkigheid, bezuelarij), v. — heden: de wereld is vol — heid.
Ij'dellijk (buiten noodzakelijkheid), bw.: de naam des Heeren — uitspreken.
Ij'deluit (coquette vrouw), v. — tuiten.
Ij'deluitery' (grillige dwaasheid), v. gmv.
Ijf (taxi, naaldboom), m. ijven.
Ij'fel (hoog van ijf. of taxishout), m. — s: de — siddert in zijn (nl. in Tell's) ving'ren, (Bild.)
Ijk (geslagen of gebrand merkteeken van echtheid op maten en gewichten), m. gmv.
Ijk'brief (scheepsw. officieele opgave van den scheepsinhoud), m. — brieven; — **commis-saris** (ambtenaar, belast met het meten en ijken van schepen), m. — sen.
Ij'ken (maten of gewichten waarmede, d. i. van een ijk of merk voorzien), ik heb geijkt; — **er**, m. — s; zie Geijkt.
Ijk'kantoor (rijkskantoor voor het ijken), o. — kantoren; — **letter** (merkletter als blijk van jaarlijksche keuring), v. — letters; — **loon** (door het rijk vastgestelde vergoeding voor het ijken van maten, gewichten en schepen), o. — loonen, ook Ijkgeld; — **meester** (ambtenaar-ijker), m. — meesters; — **wezen**, o.: hij is inspecteur van het — wezen.
Ijl (haast, spoed), v. gmv.: in aller —, in der —.
Ijl (ledig), bn.: — haar, dun, in de — e lucht, verdund; de — e ruimte; — **er**, — **st**.
Ijl'bode m. — boden; zie Estafette.
Ij'len (spoeden, snellen), ik heb en ben geijld: naar huis —, snel loopen.
Ij'len (in de koorts onsamenhangend spreken), ik heb geijld: de tijders zijn in een dof en mompelend — verdiept, (C. O.)
Ijl'goed (goed, per snelrein te vervoeren), o. — goederen.

- IJl'haring** (aan de Eng. kust in het najaar gevangen haring), m. — haringen: als stofnaam, v.: de — wordt meestal gemarineerd.
- IJl'hoofd** (onbesuisd persoon), m. en v. — en.
- IJl'hoofd** (ijl of licht van hoofd, verward denkend, b.v. in koorts), bn.; — held, v. gmv.
- IJl'ings** (met veel spoed), bw.: ga toch —!
- IJl'koorts** (geneesk. koorts, waarin men ijlt), v. — koortsen: hij lag daar met de —.
- IJm, im'me** (honingbij), v. — en, immen, gew.
- IJm'ker**, m. — s; zie Im'ker.
- ijn, -eijn** (verkleiningsuitgangen), b.v. in: vogelijn, bloemetijn; oogelijn, lieveling, dicht.
- ijn'** (bastarduitgang), als in: Algerijn, Montenegrijn, Alexandrijn, d. i. bewoner van Algiers, enz.; cherubijn, serafijn (ook cherub, seraf), namen van orden van Engelen; capucijn, pater met een capuce of kap; Jacobijn, revolutionair van 1793; rabbijn (rabbi); verder zaaknamen als in: kontijn, dolfin, tonijn; stofnamen als in: terpentijn, medicijn.
- Ijp** (een soort van olm), m. — en; ij'peboom, m. — boomen; zie Iep.
- Ij'pelaar, ie'pelaar** (dicht. ipeboom), m. — s.
- Ij'peloof, ij'penloof** (loof v. e. ijp, van meer ijpen), o. gmv.
- Ij'penbosch** (bosch v. ijpen of iepen), o. — bosschen; ook: Iepenbosch.
- Ijs** (bevroren water), o. gmv.: die haven is vrij van —; het — draagt, houdt al, is dik genoeg om er op te loopen; een bijt, een gat, een wak in het —; zegsw. het — breken, de hinderpalen wegruimen, de toenadering bewerken; zich op glad — wagen, zich wagen op gevaarlijk terrein, een onderwerp behandelen, waarvan men niet op de hoogte is; beslagen ten — komen, goed voorbereid, degelijk toegelust; men moet niet gaan over — van één nacht, overhaastig handelen, al te veel durven in zijn haast; op oud — vriest het licht, een oud gebrek, een oude zonde openbaart zich bij de minste verleiding; alle — kost menschenveels, oud rijmpje, om uit te drukken, dat het ijsvermaak elk jaar menschenlevens kost.
- Ijs** (kunstijs), o.: een blok — voor de brouwerij; — depot (bergplaats van kunstijs), o. — s; — fabriek, v. — s; — kast (kast met kunstmatig ijs tot bewaring van vleesch of visch bij zomerhitte, bij slaggers enz.), v. — en; — machine (werktuig tot het fabriceren van ijs), v. — s.
- Ijs** (lekkernij van den banketbakker), o.: een portie —, een schoteltje —.
- ijs'** (bastarduitgang), als in: paradijs, matrijs, zaaknamen; radijs, antijs, plantnamen; patrijs, pladijs, diernamen.
- Ijs'baan** (geveegde rijweg op het ijs), v. — banen; — bank (opeenhooping v. schotsen, die een dam in de rivier vormen), v. — banken.
- Ijs'beer** (witte poolbeer, bewoner der noordelijke poolstreken als Groenland, Spitsbergen, Siberië, der poolzeeën enz.), m. — baren: de sneeuw witte — baren met hun breede, zachte pooten, in Artis, (v. Deyssel).
- Ijs'beren** (met zwaren pas nijdig en brommend in een kamer of schoolklasse op en neer loopen), ik — beerde, heb geijsbeerd.
- Ijs'berg** (drijvend ijsgevaarte), m. — bergen.
- Ijs'blink** (weerschijn der ijsvelden), m. gmv.
- Ijs'bloemen** (bloemvormige ijskristallen op bevrozen ruiten), v. mv.
- Ijs'blok** (stevig paakwerk, om pijlers van bruggen tegen ijsgang te beschutten), m. — bokken; zie Ijsbreker.
- Ijs'breker** (ijsbok, breektuustel der ijschotsen), m. — brekers: de — s dienen om bruggen voor het drijfijst te beschutten.
- Ijs'breker** (stoomvaartuig, om de ijskorst in een kanaal te breken), m. — brekers.
- Ijs'club** (club of vereeniging tot bevordering van ijs sport), v. — clubs, ook: — vereeniging.
- Ijs'dam** (breede ijsbank in een groote rivier), m. — dammen; zie Ijsbank.
- Ijs'sel** (2 voornamen rivieren in ons land), m.
- Ijs'selijk** (verschrikkelijk, afgrijselijk), bn. en bw.; — er, — st; — held, v. — heden.
- Ijs'selmop** (zekere baksteen), v. — moppen.
- Ijs'sgang** (drift van ijschollen), m. gmv.
- Ijs'sheiligen**, de 4 strenge Heeren, wier feestdagen (R.K.) vallen van 11—14 Mei, volksuitdrukking voor de koude dagen met nachtvorsten, welke alsdan dikwijls heerschen.
- Ijs'skegel** (ijsstap, afhingende ijspin), m. — s.
- Ijs'skelder** (diepe en koude kelder tot bewaring van ijs), m. — kelders.
- Ijs'skoud** (zoo koud als ijs), bn.: — water; fig. een — e blik, op een — en toon spreken, zonder eenig medelijden, gevoelloos.
- Ijs'skristallen** (kristallen v. ijs), o. mv.
- Ijs'slandsch** (van of betreffende Ijsland), bn.: de — e hond, zekere wolfshond; het —, de taal, op Ijsland gesproken: het — is een twijf der Germaansche taal.
- Ijs'slandsch mos** (een soort van korstmos), o. gmv.: het — wordt tot een gelei gekookt en dient zoo als voedsel en ook als geneesmiddel, (longziekten).
- Ijs'smeeuw** (ijsstormvogel, ook malleluk geheeten), v. — en; — periode (primaire toestand der aarde, toen het landijs in Europa een buitengewone uitbreiding had), v. — s; — ploeg (werktuig, waarmede het ijs in kanalen wordt gebroken), m. — en; — ranonkel (ranonkel der ijsvelden, b.v. in Zwitserland en Lapland), v. — s; — regen (ijzel), m. — s; — schots of — schol (stuk in rivieren of kanalen drijvend ijs), v. — schotsen, — schollen; — schuit (schuit, waarmede men over het ijs glijdt), v. — en; — slede (grote slede, waarmede goederen over het ijs worden vervoerd), v. — n; — spoor (ijzeren beugel, welken men met een riempje onder den voet bevestigt, om op het ijs niet uit te glijden), v. — sporen; — sport (sport op de ijsbaan: rijden, sleeën, harddraven, enz.), v. gmv.; — tap (ijskegel), m. — pen; — tijd (ijsperiode), m. gmv.; — veld (grote oppervlakte van ijs), o. — en; — vereeniging, v. — en, zie Ijsclub; — vlakke (ijsveld), v. — n; — vloer (het ijs op wateren en moerassen), m. gmv.; — vogel (kleine vogel met grooten kop, die in de wintermaanden aan de oevers van rivieren enz. in ons land veelvuldig gevonden wordt), m. — s.
- Ijs'vos** (witte vos der poollanden), m. — vossen; zie Poolvos.
- Ijs'water** (water van gesmolten ijs, ook drinkwater met ijs), o. gmv.
- Ijs'zee** (aardr. oceaan, poolzee), v.: de beide — zeeën, de N. en de Z. —.
- Ij'ver** (vuurig streven, naarstigheit, voortvarendheid, stage vlijt), m. gmv.: met — werken; blinde —, nl. zonder verstand of overleg.
- Ij'veraar** (iem., die met ijver werkzaam is voor een goede zaak, vurig bevorderaar), m. — s, zie Zeloet; — aarster, v. — s.

IJ'veren (krachtig naar iets streven), ik heb geijverd: voor een zaak —, zijn best doen.
IJ'verig (vlugtig, druk, in de weer), bn. en bw.: een — e leerling, zich — op iets toeleggen.
IJ'verzucht (jaloerie), v. gmv.
IJ'verzuchtig (jaloersch), bn. en bw.
IJ'zegrim (knorrepot, een echte brompot; een knorrig, nurksch mensch), m. —s, —men; in de dierenzage de Wolf; zie: Ie'zegrim.
IJ'zel (bevroren, fijne regen, verkleinwoord van ijs), m. gmv.: wij hadden sneeuw, hagel en — op het dek te verduren; —en (bevroren van fijne regen), onpers. w.w.: het ijzeld; heeft geijzeld.
IJ'zen (even of rillen van vrees), ik ijsde, heb geijzd; —ing (rilling), v. gmv.
IJ'zer (metaal), o. gmv.: zegsw. — met handen willen breken, het onmogelijke beproeven; 't is lood om oud —, het een is even goed als 't ander, zie Lood; spreekw. Men moet het — smeden, als 't heet is, de gunstige gelegenheid waarnemen; men kan geen — met handen breken, het onmogelijke kan men niet doen.
IJ'zer (ijzeren voorwerp), o. —s: iemand in de —s sluiten, in boeien; het paard verloor een —, d. i. hoefijzer; een goud —, d. i. een gouden hoofdbedekking o. a. van Friessche vrouwen; zie ook Hangijzer, Strijkijzer.
IJ'zeraarde (aarde met ijzerdeelen vermengd, oer), v. gmv.: roode —.
IJ'zerboor (machine, om gaten in ijzeren platen te boren), v. —boren; —draad (getrokken draad van allerlei dikte), o. gmv.: dat is dun —; als voorwerpsnaam, m. —draden.
IJ'zeren (van ijzer), bn.: een — liniaal; fig. een — gestel, zeer sterk, een — maag, een — wil, de — Kanselier, zie Kanselier; de — eeuw, zie Eeuw; het — Kruis, zie Kruis; de — kroon, zie Kroon; de — weg, zie Weg.
IJ'zererts (ijzer met andere stoffen scheikundig verbonden), o. gmv.: een hoogoven tot het smelten van —; —gieterij (fabriek, waar ijzer gegoten wordt), v. —gieterijen; —glans (een der ijzerertsen), o. gmv.; —hard (erg hard), bn.; —hout (het zeer harde hout van zekere boomen in O-Indië en Afrika), o. gmv.; —kruid (plant), o. gmv.; —maal (roestplek in linnengoed), o. —malen, zie Maal, vlek; —oer (een soort van ijzererts, moeras-ijzererts), o. gmv.; —oxyde (ijzerroest: verbinding van ijzer met zuurstof), o. gmv., lees: ok-sie'de; —proef, v., zie Vuurproef; —roest (roest op ijzer), o. gmv.; —slakken (glasachtige zelfstandigheden, die op uitvloeiend gesmolten ijzer drijven), v. mv., zie Slakkenmeel; —smelterij (hoogoven tot het smelten v. ijzererts), v. —smelterijen; —sterk (sterk als ijzer), bn.: een — gestel, een —geheugen; —vitriool (koperrood), o. en v.
IJ'zervreter (eig. iemand, die de kogels inslikt: een onverschrokken krijger, een vervaarlijk soldaat, een oorlogsbliksem), m. —vreters.
IJ'zerwaren (allerlei artikelen, van ijzer vervaardigd), v. mv.; —winkel (winkel, waarin men ijzerwaren verkoopt), m. —s.
IJ'zig (scherp koud), bn.: het — Noord, (Toll.), —er, —st; fig. ijselijk, schrikwekkend: —e vloeken, —e geluiden; —heid, v. gmv.
IJ'zingwekkend (wat doet ijzen, ijselijk), bn. en bw.: een — gezicht, —e geluiden.
Ik, pers. vnv., b.v. — studeer; zn., o. het — staat bij hem bovenaan: alles draait om 't centrum van zijn dierbaar ik, (Staring);

zijn eigen —; zijn tweede —, echtgenoot; hij is mijn beter —, leidsman, voorganger.
—ik (achtervoegsel tot vorming van persoonsnamen), b.v. vuilik; meestal —rik, zie ald.
Ik'heid (bewustzijn van eigen bestaan, persoonslijkheden, fig. zelfzucht), v. gmv.
Ik'ker (nikker, zwarte, duivel), m. —s.
Ik'zucht (zelfzucht, egoïsme), v. gmv.
Ilias, Iliade (heldendicht nl. dat van Homerus, bevattende de beschrijving v. de belegering, in het tiende jaar, van Troje of Ilium door de Grieken), v. Iliaden; fig. een — van rampen, d. i. een reeks: gij, deelgenooten van mijn Ilias van plagen, (Bild.). (i = ie).
I'liche tafel (basreliëf van gips, bij Rome gevonden), v. gmv.: de — tafel bevat de hoofdtafereelen van de Ilias. (i = ie).
I'lium (andere naam voor het Troje der oudheid), o. gmv.: het hooge —, het trotsche —.
Illegaal (onwettig, wederrechtelijk), bn.; lees: iel-ler-gaal'.
Illegaliteit (onrechtmatigheid, onwettigheid), v. —en. (il = ie).
Illegitiem (Fr. onwettig, niet-echt), bn. (g = zj).
Illiberaal (niet-vrijzinnig), bn. en bw.
Illiberaliteit (het illiberaal-zijn), v. gmv.
I'llico (Lat. dadelijk, terstond), bw. (il = iel).
Illuminatie (algemeene feestelijke verlichting van gebouwen en straten, stierverlichting) v. —tiën, —ties. (il = iel).
Illumineeren (feestelijk een gebouw, een straat, een plein, enz. verlichten); —potje of —glaasje (glazen potje met vet en pit, om bij illuminatie te ontsteken), o. —s. (il = iel).
Illumineeren (versieren, vooral met beginletters of initialen); zie Verlichten.
Illu'sie (zinsbedrog, hersenschim, verblinding, ontgoocheling), v. —siën, —sies: zich —s maken, zich iets voorspiegelen, ongebeurlijke dingen verwachten; aan een — den bodem inslaan, ze totaal vernietigen; iem. de — benemen, hem ontgoochelen; lees: iel-lu'-zie.
Illusoir (bedrieglijk, begoochelend, hersenschimmig), bn. (oi = oaa); ook Illusorisch.
Illustratie (opluistering, versiering met plaatwerk), v. —tiës, —ties; ook: geïllustreerd tijdschrift: de Katholieke —, de Fransche —; lees: iel-luus-traat'sie.
Illus'tre (beroemd, doorluchtig, heerlijk, voortreffelijk), bn.; lees: iel-luus'-tre.
Illustreeren (met plaatwerk sieren, verlichten; beroemd of vermaard maken). (u = uu).
Imaginal' (denkbeeldig, hersenschimmig), bn.: lees: iemaa-zjener: —e winst, vermedeljk; —e getallen, onbestaanbaar, b.v. 1' — 2.
Imaginatie (verbeelding, gedachte, inval, verbeeldingskracht), v. gmv. (g = zj).
Imagineeren (inbeelden, voorstellen, uidenken, verzinnen), (g = zj).
Imam (Turksch opperpriester en wetgeleerde, hoofd eener moskee en leider der gebeden), m. —s: ook de Sultan voert den titel van —.
Imbeciel' (dom, stompzinnig, onnoozel), bn.; zn.: een —, stompzinnige, onnoozele.
Imbeciliteit (onnoozelheid, domheid, wezenloosheid), v. gmv.
Imbrog'hio (It. verwikkeling, verwarring), m. —s: een al te ingewikkeld tooneelstuk heet ook wel een —; lees: iembrol'jo.
Imitatie (navolging, nabootsing, de copie), v. —tiën, —ties; lees: iemitaat'sie.
Imitatie, v., zie Navolging, lees: —taat'sio.
Imiteeren (navolgen, nabootsen, naäpen).

Im'ker (bijenhouder), m. -s; soms: **Iemker**, zie: **Bijker** en **Imme**.
Immanent (bijblijvend, aanklevend), bn.: er bestaan -e oorzaken, blijvend, bestendig; het - gebruik der rede, bijblijvend.
Imma'nuel (God met ons! naam voor Christus), m., ook: Emmanuel: (ik zong) den -, eindlijk, mijn Heiland en Heer, (Da Costa).
Immaterieel (onstoffelijk, geestelijk), bn.
Immatriculeeren (opnemen als lidmaat, inschrijven als student, inslijven): zich laten -.
Immaturiteit (Fr. onrijpheid, ontijdigheid), v. gmv.
Im'mer (honigbij), v. -n, gew.; zie **Imker**.
Immediaat (onmiddellijk, onverwijld), bn. en bw.
Immens (onmetelijk, ontelbaar, ontzaglijk, oneindig), bn. en bw.; lees: im-mens'.
Immensiteit (onmetelijkheid, ontelbaarheid, oneindigheid), v. gmv.
Im'mer (uit te + meer, ooit meer: altoos, steeds), bw.: iem. voor - verlaten.
Im'mergroen (duizendschoon), o. gmv.
Im'mergroen (altijd groen), bn.: sneeuw op de -e dennetoppen, (C.O.)
Im'mers (trouwens, voorzeker), bw.: je bent - wijs genoeg, toch, inderdaad.
Immer'sie (onderdompeling, indompeling), v.: in de eerste tijden v. h. christendom werd het Doopsel toegediend bij wijze van -.
Immigrant (inkomend landverhuizer), m. en v. -en; vr. ook -e: z. Emigrant. (im=im).
Immigra'tie (het zich metterwoon vestigen in een ander land), v.: de - van Joden in Palestina ving aan in 1490.
Immigreeren (zich uit andere landen in een land b.v. in Amerika komen nederzetten).
Imminent (dreigend, nakend), bn.: een - gevaar, boven 't hoofd hangend.
Immobil (onbeweeglijk, vast; ook: niet tot den oorlog toegerust), bn.
Immobiliteit (vast of onroerend eigendom, onroerende goederen of vaste have), v. mv.; ook: **Immobil'ita**.
Immoderaat (onmatig, overdreven), bn.
Immodest (onzedig, oneerbaar, onwelvoeglijk), bn. en bw.; -er, meest -.
Immola'tie (Fr. offering, slachting, opoffering), v. -s, -tiën. (t=ts).
Immoraal (onzedelijk), bn.; -aler, -st; liever: **Immorrel**.
Immoraliteit (onzedelijkheid), v. gmv.
Immoreel (onzedelijk, tegen de zedenwet), bn.
Immortaliteit (onsterfelijkheid), v. gmv.
Immortelle (stroobloem, eig. onsterfelijke, omdat de bloembladen niet verwelken), v. -n.
Immunitet (onschendbaarheid; vrijdom van belasting, van dienstplichten, van inkwartiering, enz.), v. gmv. (im=im).
Immuen (geneesk. niet vatbaar om door een bepaalde ziektebacterie te worden aangetast, niet voor die besmetting vatbaar), bn.
Impartiaal (onpartijdig, onzijdig, onrechtvaardig, niet eenzijdig), bn. en bw. (t=ts).
Impartialiteit (onpartijdigheid), v. gmv.
Impas'se (Fr. straat of steeg zonder uitgang of die dood loopt, slop of zak; fig. moeielijke positie, netelige toestand), v. -s: dat zal de commissie uit een - helpen.
Impassibel (onbewogen, ongevoelig), bn.
Impassibiliteit (ongevoeligheid voor tijden, onbewogenheid) v. gmv.
Impediment (Lat. hinderpaal, belemmering

beletsel), o. -en; impedimenten, tot het vortrekken van een huwelijk.
Impeg'no (It. borgstelling, verantwoordelijkheid), m. gmv.; lees: iempen'joo.
Imperatief (bevelend, belastend, gebiedend), bn.: een - gebaar, - mandaat, gebiedende opdracht aan een afgevaardigde, om zus of zoo te stemmen.
Imperatief, imperati'vus (spraak. gebiedende wijs), m. -tiaven.
Impera'tor (opperbevelhebber, gebieders, heerscher, keizer), m. -to'ren of -s; zie **Imp**.
Imperfect (onvolkomen), bn. en bw.; als zn. (onvoltooid verleden tijd, imperfectum), o. -en.
Imperfectie (onvolmaaktheid, gebrekkigheid, onvolkomenheid), v. gmv.
Imperfectum (spraak. onvoltooid verleden tijd), o. -tums, -ta; ook **Imperfect**.
Imperiaal (keizerlijk, statelijk, heerlijk), bn.: als zn. (papier van het grootste formaat), o.
Imperiaal (de hemel van een bed, het met zitbanken voorzien de bovendeel van een jacht-koets of van een omnibus), v. -alen.
Imperiaal (Russische gouden munt van 10 roebel), m. -alen: alle Russische gouden munten worden in den handel kortweg imperialen genoemd.
Imperiaal (grote drukletter, ook groot papierformaat), o. gmv.
Imperialisme (politiek van heerschzucht en streven naar wereldmacht, strijd om macht), o. gmv.: het Engelsche -; -His'tisch, bn.: de -listische staatkunde der Romeinen, der Engelschen.
Imperialist (voorzitter van het imperialisme), m. en v. -en.
Imperiens (gebiedend, trotsch, bevelend, heerschzuchtig), bn., -zer, -t.
Imperium (heerschappij, oppermacht), o. gmv., b.v. het - der overheidspersonen; - Romanum: Rom. heerschappij, Rom. rijk.
Impermeabel (ondoorringbaar), bn.: als zn. (regenhoed, regenjas van waterdichte stof of van waterproef), m. -s.
Impertinent (onbeschoft, onbeschaamd, onhebbelijk, lompe), bn.: iemand met -e blikken aanzien; Nurks had iets -s, (C.O.)
Impertinentie (onbeschaamdheid, onhebbelijkheid, lompeheid), v. -tiën, -ties.
Imperturba'bel (onverstoortbaar, altijd gelijkmoedig), bn. en bw.: „Is Willem hier niet?" vroeg de opgeschoten knaap -, (C.O.)
Impetuens (hevig, onstuimig), bn. en bw.
Impetuoso (muz. onstuimig), bw. (s=z).
Impliciet, implicite (stiltwijgend; er in begrepen), bn. en bw.: dit is - door hem erkend.
Imponeeren (indruk maken, de gemoederen beheerschen; eerbied, ontzag inboezemen).
Impopulariteit (volksongunst, derving van de volksgunst), v. gmv.; zie **Populair**.
Import (invoer van koopwaren van buitenslands), m. -en d.i. invoergoederen; -artikelen, o mv.; -huis, o. -huizen.
Important (gewichtig, belangrijk), bn.
Importantie (invloed, belang), v. gmv.
Importa'tie, v. -s, -tiën; zie **Import**.
Importeeren (vreemde waren invoeren b.v. sigaren; fig. iets beteekenen, van belang zijn).
Importeur (invoerder van producten of goederen direct van O. of W.), m. -s: deze firma is - van echte Havanna-sigaren; fig. de Indiërs beschouwt men als de -s van het bijgeloof in Mekka.

Importuniteit' (last, overlast, ongelegenheid), v. -en.

Imposant' (ontzag- of indrukwekkend), bn.

en bw.: een -e rede; -er, meest -. (s=z).

Im'post (verbruiksbelasting, accijns), m. -en.

Impotent' (onvermogen, onmachtig; ziek, zwakkelijk), bn.

Impotent'ie (zwakte, onvermogen), v. gmv.

Imprecat'ie (vloek, verwensching), v. -tiën, -ties; lees: *impreekaal'sie*.

Impressario (lt. ondernemer van concerten, opera's, van kunstreizen met bekende kunstenaars, beroemde zangeressen, enz.), m. -'s.

Impressie (Fr. indruk, invloed, aandoening), v. -siën, -sies.

Impressionisme (richting in de schilderkunst, die er naar streeft, geheel vrij van lijn of kleur, een indruk op doek weer te geven), o. gmv.

Imprimatur (het worde gedrukt), o.: het

- is de formule der kerkelijke goedkeuring b.v. in R.-K. kerkboeken en andere drukwerken; zie Nihil obstat.

Impri'mé' (Fr. gedrukt stuk), o. -'s.

Improductief' (geen winst opleverend, schraal, onvruchtbaar), bn., -ver, -st.

Improductiviteit' (onvruchtbaarheid), v.

Impromptu' (snedige inval; een vers of muziekstuk voor de vuist gezegd of gespeeld, zie Extemporeetje; een in haast bereid feestmaal), o. -'s.

Improvisat'ie (voor de vuist uitgesproken dichtstuk; redevoering, toespraak voor de vuist gehouden), v. -ties, -tiën. (t=ts).

Improvisator (voor devuistsprekend dichter of redenaar), m. -s, -to'ren; -tr'ie, v. -s.

Improviseren (verzen voor de vuist of onvoorbereid zeggen, dichten; idem: een redevoering houden).

Impulsie (aandrifft; prikkel, eerste stoot), v. -siën, -sies; ook: **Impuls**, m. -en.

Impulsief' (aandrijvend, opwekkend, volgens aandrang, aan impulsies gehoor gevend), bn.

Impulsiviteit' (met of vol impulsie), v. gmv.

Imputeeren (toerekenen, toeschrijven, aantijgen, te laste leggen).

In, bijw. van graad, zie: Inbedroefd, Inbitter, Indroog, Inmooi, Innet, e. a.

In, bw. vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, als: z. -beelden, -bikken, -binden, -boeken, -boeten, -boezemen, enz. enz., zie aldaar; in de onbep. wijs en het volt. deelwoord worden de leden aaneengeschreven, b.v. zich ingebeeld, ingebikt, ingebonden, ingeboekt, ingeboet, ingeboezemd, evenwel: geïnaugureerd, geïncarneerd, geïncasseerd, geïnclineerd, geïncommodeerd, geïnformeerd, geïnhaleerd, enz., maar: ingelaveerd, ingestudeerd; (zie de titelwoorden in de onbep. wijs).

In, vz.: hij is - de kamer, - huis, - de stad, binnen de grenzen van; - den zomer, - de lente, gedurende; bw.: hij haalt de vlag -.

-in', achtervoegsel, b.v. koningin, gravin, hertogin, vormt vrouw. persoonsnamen; tiggerin, leeuwin, berin, vrouw. diernamen.

In abstracto (Lat. in 't algemeen, in 't afgetrokkene, op zich zelf beschouwd), bw.

Inaccessibel (Fr. ongenaakbaar, ontoegankelijk), bn. (cc=ks).

Inaccuraat' (onoplettend, stordig, niet-nauwkeurig), bn. en bw. (cc=kk).

Inacht'neming (nakoming, zorg voor), v.:

met - van, lettende op, zorgende voor. **Inactief'** (werkeloos, ledig, buiten dienst), bn.; lees: *ien-ak-tief'*.

Inactiviteit' (werkeloosheid), v. gmv.

In'ademen (met den adem i. d. longen halen), ik heb ingeademd: stof -, een verpeste lucht -; -ing, v. -en.

In aeternum (Lat. eeuwig, voor altijd), bw.

Inalterabel (onveranderlijk, onverstoorbaar, niet aan bederf onderhevig), bn.

Inarticulé' (onduidelijk, onverstaanbaar nl. van geluiden en tonen), bn. (c=k).

Inaugurat'ie (inwijding, plechtige bevestiging in eenige waardigheid of eenig ambt), v. -ties, -tiën; zie ook Installatie.

Inaugureel' (behoorende bij een inauguratie), bn.: de -e rede, redevoering bij de aanvaarding van zijn ambt, door een hoogleraar uitgesproken.

Inaugureren (plechtig bevestigen), men inaugureerde, heeft geïnaugureerd.

In'baar (invorderbaar), bn.

In'bakeren (warm instoppen), ik heb -gebakerd: een kind -; -ing, v. -en.

In'bedroefd (diep bedroefd), bn.: uw -e moeder.

In'beelden, zich (zich iets onwaars voorstellen, te veel van zich zelf denken), ik heb mij -gebeeld; -ing (hersenschijn, ook trotschheid), v. -en: dat is bloote -, hij is vol zotte -, waan.

In'begrepen (er onder vervat), bn.; zie Inclusief: de vracht -.

In'begrip, o.; alleen in: met - van, dat er onder begrepen, ingesloten.

Inbeslag'neming (beslaglegging), v. -en: - van smokkelwaar; - van meubels, enz. bij rechterlijk vonnis; zie Beslag.

Inbewa'ringgeving (het in-bewaring-geven), v. gmv.; zie Deposito.

Inbe'zitting (het in-bezitting-nemen), v. -en; -stelling (daad van in-bezitting-stellen), v. gmv.; -treding (daad van in-bezitting-treden), v. gmv.

In'bikken (al bikkende ergens groeven inhakken), ik heb -gebikt: een molensteen -.

In'binden (samenbinden), ik bond -, heb -gebonden: een boek -, de vellen er van in een band binden; de zeilen -, minderen; fig. hij bond wat in, werd minder veel-eischend; -binding, v. -en.

In'bitter (erg bitter), bn.: kina is -.

In blan'co (wit, onbeschreven, oningevuld), bw.: - onderteekenen of teekenen.

In'blauw (donker- of diepblauw), bn.: -e oogen; de -e Italiaansche hemel.

In'blazen (inbluisteren, ophitsen, ingeven), ik blies -, heb -geblazen; -er (voorzegger, opstoker), m. -s; -ing (inbluistering, ingevina), v. -en; zie Suggestie.

In'blij, -blijde (innig blij of verheugd), bn.

In'boedel, **in'boel** (gezamenlijke meubels van een gezin), m. inboedels, inboelen.

In'boeken (hand. in het grootboek inschrijven), ik heb -geboekt; -ing, v. -en.

In'boeten (er op toegeven, kwijtraken), ik heb -geboet: de stakers hebben er veel geld bij -geboet.

In'boeten (tuinb. iets in plaats van iets anders zetten), ik boette -, heb -geboet; koolplantjes -, weggevallen plantjes door andere vervangen.

In'boezemen (ingeven, inprenten), ik heb

- geboezemd: men kan fatsoenlijke kinderen nooit vroegtijdig genoeg afkeer — voor snoepen, (C. O.); eerbied —; —ing, v. —en.
- In bonis** (Lat. goed bij kas), bw.: een man —, welgesteld, goeod.
- In'boorling** (die geboren is in het land, in de stad of op het dorp, waar hij woont; vooral inlander), m. en v. —en; het vr. ook —e.
- In'boos** (erg boos, door en door boos), bn.
- In'borst** (natuurlijke geaardheid, aard), v. gm.v.: een zachte —, een lage —, een edele —; zie Karakter.
- In'braak** (het inbreken), v. gm.v.: diefstal met —; zie Braak.
- In'branden** (met een gloeiend ijzer letters ergens ingriffen), ik brandde in, heb —gebrand; een —de pijp, (C. O.) d. i. schuinweg-brandend.
- In'breken** (inbraak doen), hij brak —, heeft —gebroken: de dieven hebben daar ingebroken; —breker (dief, die buitenbraak pleegt), m. —s; —breking, v. —brekingen.
- In'breng** (inleg; huwelijksgoed), m. gm.v.
- In'brengen** (ergens brengen, inleggen), hij bracht —, heeft —gebracht: geld —, b.v. in een zaak, in een spaarbank; wat hebt gij tot uw verontschuldiging in te —? aanvoeren; de kinderen brengen al tien guiden per week —, verdienen en brengen thuis; —brenger, m. —s; —brengst (inbreng), v. —en.
- In'breuk** (schending van recht), v. gm.v.; —op iem. rechten maken, zie schenden.
- In'bruin** (donker- of diep-bruin), bn.: —e haren, een —e Maleier.
- In'buigen** (naar binnen buigen), ik boog —, heb of het is —gebogen; —ing, v. —en.
- In'burgeren** (tot burger maken of worden), ik heb of ben —geburgerd: zich —, iem. —, hij is daar al geheel —geburgerd; fig. het woord clown is bij ons —geburgerd, heeft het burgerrecht gekregen; —ing, v. gm.v.
- In'ca**, m. —s; zie Inka.
- In ca'culo** (in de berekening), bw.
- Incapa'bel** (onbekwaam, ongeschikt), bn.
- Incapaciteit** (ongeschiktheid, onbekwaamheid), v. gm.v.; lees: inkapasiteit.
- Incarna'tie** (vleeschwording), v. gm.v.: de — van Christus, menschwording; lees: inkarnaat'sie; fig. de — van eenige ondeugd; zie Incarneeren. (t = ts).
- Incarneeren** (belichamen, met vleesch omkleeden), ik —de, heb geïncarneerd; fig. de geïncarneerde gierigheid, hebzucht, d. i. deze ondeugden in persoon; zie Zinnespel.
- In'cassatie** (het innen van gelden), v. —tiën, —ties. (t = ts).
- In'casseeren** (geld innen of ontvangen), ik incasseerde, heb geïncasseerd; —eering, v. —en: —eering van wissels.
- Incas'so-bank** (instelling, die zich speciaal belaat met het innen van wissels of kwitantien), v. —banken.
- In ca'su** (Lat. in geval, in dit geval), bw.
- Inch** (Eng. $\frac{1}{12}$ Engelsche voet, $\frac{1}{36}$ yard, ± 2.53 c.M.), o. —es; lees: intsj.
- Incheotief** (sprakke. werkw., dat een aanvangende handeling of het overgaan in een anderen toestand uitdrukt), o. —tieven, b.v. bevrizen, ontvlammen, sterven, enz.
- Incident** (toeval, geschil, bijkomend of tusschenkomend geval), o. —en. (en = en).
- Incidenteel** (rechtst. op een incident betrekking hebbende, toevallig, tusschenbeide komend), bn. en bw. (en = en).
- Inciplént'** (beginner, aanvanger), m. —en.
- Inclina'tie** (genegenheid, neiging, overhelling, liefde), v. —tiën, —ties. (t = ts).
- Inclina'tie** (nat. helling van de magneetnaald op een horizontaal vlak en wel met haar noordpool naar de aarde), v. (t = ts).
- Inclina'tiekaart** (kaart, waarop de gelijke inclinatie der magneetnaald v. verschillende plaatsen wordt aangegeven), v. —kaarten.
- Inclinato'rium** (toestel tot meting van de inclinatie van de magneetnaald voor verschillende plaatsen), o. —toriums, —toria; ook: Inclina'tie-kompas.
- Inclineeren** (een neiging tot iets hebben, overhellen), ik —cineerde, heb geïncineerd.
- Inclus'** (met insluiting van, met inbegrip van, ingesloten), bw.
- Inclus'en** (kluisenaars, mannen of vrouwen, die zich in een kluis of cel voor hun leven deden insluiten en door een kleine opening voedsel ontvingen), m. en v. mv. vero.
- Inclu'sie** (insluiting, het saamgevatte), v.
- Inclusief'** (inclusief, daaronder begrepen; met inbegrip van), bn. en bw.; zie Incl.
- Incog'nito** (onbekend), bw.: hij reist —, d. i. onder een aangenomen naam; als zn. (het aannemen van een vreemde naam), o.: zijn — bewaren op reis, aan tafel, enz., zich niet laten voorstellen; lees: inkog'nito.
- Incoherent'** (onsamenhangend), bn.
- Incoheren'tie** (gebrek aan samenhang), v.
- Incommodeeren** (lastig vallen, hinderen, ongelegen komen), ik —deerde, heb geïncommodeerd: zich —, z. in moeilijkheden brengen.
- Incompati'bel** (onvereenigbaar, onbestaanbaar met, niet overeen te brengen met), bn.
- Incompatibiliteit'** (onvereenigbaarheid), v.
- Incompetent'** (ongeldig, onwettig, onbevoegd), bn.: zich — verklaren, ongerechtigd, onbevoegd; —ie (onbevoegdheid), v. gm.v.
- Incomplete'** (onvolledig, onvoldallig), bn. incompleter, incompletest.
- In concerto** (in overeenstemming), bw.
- In concre'to** (Lat. in werkelijkheid, in een bepaald geval), bw. (e = ee).
- In confes'so** (Lat. duidelijk aangetoond), bw.
- Incongruent'** (niet overeenstemmend, ongelijk), bn. (g = g).
- Inconsequent'** (ongelijk aan zich zelf, tegenstrijdig, aan zijn beginselen ontrouw), bn. en bw.: lees: inkonsekwent'.
- Inconsequent'ie** (afwijking van eigen beginselen, strijdigheid), v. —tiën, —ties.
- Inconstitutioneel** (ongrondwettig, in strijd met de grondwet), bn. en bw. (tio = tsio).
- Inconvenient'** (ongelegenheid, ongerief, ongemak, zwarigheid), o. —en.
- Incorpora'tie** (inlijving [bij], opneming [in], vereeniging met), v. —s, —tiën. (t = ts).
- In corpore** (gezamenlijk), bw.
- Incorporeeren** (inlijven, vereenigen).
- Incorrect'** (on nauwkeurig, gebrekkig), bn.: —er, —st; —heid, v. —heden. (c = k).
- Incourant'** (niet gewild, niet gangbaar), bn.: —e fondsen, die niet op de officiële beursnotering voorkomen: —e artikelen, niet verkoopbaar, zonder aftrek. (in = in).
- Increduliteit'** (ongeloofghed), v. gm.v.
- Incrimineeren** (ten laste leggen, beschuldigen), ik —crimineerde, heb geïncrimineerd.
- Incroya'bles** (Fr. modegekken onder 't Directoire in Frankrijk, 1795—1799), m. mv.
- Incrusta'tie** (omkorsting), v. gm.v.: er heeft

—plaats in kalkhoudende wateren. (tie = tsie).
Incuba'tie (geneesk. ontwikkelingsperiode eener ziekte, b.v. bij besmetting, tijd tusschen de besmetting en het uitbreken van de ziekte), v. gmv. (t = ts).
Inculpeeren (beschuldigen, betichten).
Incuna'bel (wiegedruk, eerste voortbrengsel der boekdrukkunst, uit de 15e eeuw), m. — en.
Incura'bel (ongeneeslijk, onheelbaar), bn.
In curia (op het raadhuis, voor het gerecht).
Indachtig (aan iets denkende), bn.: wees mijner —; hij werd mijne(r) voorspelling —.
Indagen (dagvaardern, op een bepaalden dag voor het gerecht roepen), ik heb —gedaagd.
Indammen (omringen met een dam of dijk), ik heb —gedamd; —**ming**, v. — en.
Indeent (zeer onwelvoelig, zedenkwetsend, onkiesch, oneerbaar), bn.: ik vind het (baden daar) al heel —, (C. O.); —**le'**, v. — s, — tiën.
Indeelsie (onbestistheid, besluiteloosheid), v.
Indelina'bel (spraak. onverbuigbaar), bn.
Indeelen (in deelen verdeelen), ik heb ingedeeld: in graden —, in wijken —, afdeelen, de recruten —, inlijven, zie ald.
Indelicaat (onkiesch, grof, ruw, niet fijngevoelig), bn. (e = ee).
Indemuisa'tie (schadeloosstelling, vergoeding), v. — tiën, — ties. (em = em).
Indemniteit (schadeloosstelling, vergoeding), v. — en. (em = em).
Indenken (peinzen over), ik dacht —, heb —gedacht: een zaak —, ze door en door begripen; zich —: gij moet u daar eens —.
Independent (onafhankelijk, zelfstandig, vrij), bn.: —er, —st. (ent = ent).
Independisten, Independen'ten (leden eener Protestantische sekte in Engeland en Amerika, die onafhankelijkheid willen van de bisschoppen), m. en v. mv. (en = en).
In deposito (in bewaring), bw.: gelden bij een bankier — geven, nl. tegen rente. (s = z).
Inderdad' (werkelijk), bw.: hij heeft het — gezegd, wezenlijk, waarlijk.
Inderhaast' (in aller ij, met haast), bw.
Indertijd' (in dien tijd, in die dagen), bw.
Indeterminis'me (leer van de onbepaalde wilsvrijheid), o. gmv.
Indenken (een denk maken in, indrukken), ik deukte —, heb —gedeukt: een elastieken bal —, een vilthoed —; —**ing**, v. — en.
Index (eig. uitgestoken wijsvinger, aanwijzer; ook bladwijzer, register, inhoudsopgave), m. — en, indices. (x = ks).
Index libro'rum prohibito'rum, m., d. i. R.-K. lijst van verboden boeken; zegsw. dat werk is op den — geplaatst, mag door de R.-Katholiken niet gelezen worden. (x = ks).
Indiaan' (oorspronk. bewoner van Amerika), m. — anen; —**sch**, bn.: een —sch dorp.
India-Rubber, m.; zie Caoutchouc, Gummi, Rubber.
Indica'tie (aanwijzing; verdenkingsgrond), v. — tiën, — ties; lees: —kaatsie.
Indicatif, indicati'vus (spraak. aantoonende wijs, werkelijkheidswijs), m. — tieven.
Indicium (rechtst. aanwijzing, bewijsmiddel, grond van vermoeden, kenteeken, vingerwijzing), o. indices. (i = ie).
Indictie (kerkelijke oproeping, b.v. tot een concilie), v. — s, — tiën; lees: *indik'sie*.
Indictie (tijdrekenk. tijdkring van 15 jaren), v. — s of —tiën: de Romeinsche —, deze begon het eerst 313 n. C. (t = s).

Indië, o.: de beide Indiën, nl. Oost- en West-Indië: Engelsch —, Voor—, Achter—; —**disch**, bn.: het —e leven, —e vruchten, zie nog ald.
Indien' (in geval, zoo), vgw.; — al, verondersteld, dat; aangenomen, dat.
Indienen (aanbieden, inleveren), ik heb —gediend: een adres —, een verzoekschrift —; zijn ontslag —, een motie —, een wetsontwerp —; —**ing**, v. gmv.
Indiër (inboorling van O- of W-Indië), m. — s; soms verwisseld met Indiaan, b.v. de Ooster-Indiaan, (Tollens); vr. Indische.
Indifferent (onverschillig, ongevoelig, lauwgetoovig), bn.; lees: *in-die-fe-rent'*.
Indifferentie (onverschilligheid, lauwheid, koelzinnigheid), v. gmv. (t = s).
Indifferentis'me (onverschilligheid, lauwheid), o.: het — op het gebied van godsdienst.
Indigestie (slechte spijsvertering, storing van de spijsvertering, overlading van maag), v.: zich een — aan iets eten. (g = g).
Indigna'tie (verontwaardiging, misnoegen), v.; lees: *in-dien-jaal'-sie*.
Indigo (fraaie, blauwe kleurstof), v. gmv.; —**blauw**, o.; —**boer** (—planter), m. — en; —**cultuur** (—kweeking), v.; —**rood**, o. gmv.
Indigo-plaut (O.-I. vlinderbloemige heester van I. M. hoogte in Oost- en West-Indië, uit welks bladeren indigo bereid wordt), v. — planten. (g = g).
Indijken (binnen dijken leggen, afdammen), ik heb ingedijkt; —**ing**, v. — en.
Indirect (middellijk, zijdelingsch, niet rechtstreeksch, langs een omweg), bn.: —e belastingen, b.v. accijnzen; ook bw.: iets — bewijzen.
Indisch (behoorende tot, overeenkomende met, betreffende Indië), bn.: de —e wateren, de —e Oceaan, de —e godsdiensten, de —e kasten; een — ambtenaar, de —e begrooting; Engelsch —, Oost—, West—.
Indiscreet (onbescheiden), bn.: —crete vragen doe je niet!; —creter, —st.
Indiscretie (onbescheidenheid, praatzucht, achterklap), v. — s. (t = ts).
Individu' (ieder mensch of persoon op zich zelf; elke begrensde eenheid; eenling, enkeling), o. — en, ook: —'s; (minachtend, voor minderwaardig wezen), o. — en, —'s.
Individualis'me (het stellen van de rechten v. h. individu boven die der gemeenschap), o.
Individualiteit (persoonlijkheid, karakter, aard; al de kenmerken, waardoor een persoon zich onderscheidt), v. gmv.
Indivdua'tie (de ik-stelling, de zich-zelfstelling, beperking tot een enkel wezen), v.
Individueel' (afzonderlijk, ieder op zich zelf, persoonlijk), bn. en bw.
Indo (Indo-Europeër), m. —'s; een — is de zoon van een volbloed Europeaan en een Indische vrouw; zie Sinjo.
Indoetel' (niet-leerzaam, onhandelbaar, ongedwee), bn. en bw.; zie Dociel.
Indoen (insteken, in een besloten ruimte doen), ik deed —, heb —gedaan; boter, nl. in een pot; steenkolen —, nl. in een kelder.
Indo-Chineesch', bn.: de —e talen, nl. die van Achter-Indië.
Indo-Europeaan' (kind van een Indische moeder en een Europ. vader), m. — anen; ook Sinjo of Indo; zie ook: Euraziër.
Indo-Europeesch', bn. of —**Germaansch'**, bn.: de —e talen, d. i. de talen van Europa en Voor-Indië; het Nederlandsch is een —e taal.

In-do-Germa'nen (volkerenfamilie der Ariërs), m. mv.: er zijn acht groepen van —, van welke er twee Aziatisch zijn (Indiërs en Perzen), de overige bevolken Europa, Amerika, Zuid-Afrika en een deel van Australië.

Indolent' (lusteloos, traag, vadsig, zorgeloos, onverschillig), bn. (ent = ent).

Indolentie (lusteloosheid, slapheid, onverschilligheid, traagheid), v. gmv. (t = ts).

Indoloog' (geleerd kenner van Indische talen, toestanden en oudheden), m. -ogen.

In'dom (erg of in hooge mate dom), bn.

In'dommelen (instuimeren), ik ben -gedommeld: poes was aan 't —; -ing, v. -en.

In'dompelen (in het water dompelen), ik heb -gedompeld; -ing, v. -en.

Indone'sië (Insulinde, de eilanden van den O.-I. archipel), o.; -nesiër, m. -s. (s = z).

In dor'so (Lat. op de keerzijde, op den rug b.v. van een wissel), bw. (s = z).

Indossant', -seeren, -sement'; zie Endossant, enz.

In'drijven (met geweld inslaan), ik dreef —, heb en het is -gedreven: een haak —, een paal —; -ing, v. -en.

In'dringen, zich (zich toegang verschaffen), ik drong mij —, heb mij -gedrongen; -er (intrigant), m. -s; -ing, v. gmv.

In'dringend (zich op vrijpostige wijze toegang verschaffende), bn; ook: In'dringerig.

In'drogen (door drogen in omvang of gewicht afnemen), het is -gedroogd: dië tabak gaat erg —; -ing, v. gmv.

In'droog (tot in het binnenste droog), bn.: die turf is —, -droge sigaren, kurkdroog.

In'druischen (in verzet komen, in botsing zijn), het druischt —, het heeft en is ingedruischt: tegen de waarheid —, dat druischt tegen mijn rechtsgevoel —; zóó iets druischt — tegen de christelijke naastenliefde; -ing, v. -en.

In'druk (merk, teeken), m. -drukken: een sterken, een diepen — maken, inwerking op het hart, den geest, enz.; zie Imponeren.

In'drukken (indruwen), ik heb -gedrukt: een ruit —; zegsw. 't verzet den kop —, doen ophouden te bestaan; -sel (deuk), o. -s.

In'drukwek'kend (treffend, roerend), bn.: een — e stilte, een — tooneel, — e taal; een — e toespraak; zie Imposant.

In du'bio (Lat. in twijfel), bw.: — staan.

Inductie (aanleiding, gevolgtrekking, besluit van het bijzondere tot het algemeene), v. -ties, -tiën: iets door — bewijzen, d. i. uit voorbeelden of feiten. (t = s).

Inductie (nat. het magnetisch worden v. e. geleider of van week ijzer door invloed van een electrischen stroom), v. gmv. (c = k).

Inductief, inducto'risch (uit bijzondere gevallen tot het algemeene besluitend), bn.: een — tieve methode volgen, b.v. in de natuurkunde, uit de feiten opklommen tot de algemeene wet. (c = k).

Inductieklos (draadklos, waarin men door inductie een electr. stroom kan doen ontstaan, door in een anderen draadklos in de nabijheid een stroom te sluiten of te verbreken), m. -klossen. (t = s).

Inductie-rol, v. -rollen; zie: -klos.

Inductie-stroom (electrische stroom, die in een geleider door inductie ontstaat, in 1831 door Faraday ontdekt), m. -stroomen. (t = s).

Inductie-werktuig (toestel, om electr.

stroomen teweeg te brengen), o. -werktuigen.

Induct'or (electr. toestel van Ruhmkorf, 1851, tot het opwekken en meten van inductiestroomen met zeer groote electro-motorische kracht, waardoor het mogelijk is, zeer lange vonken te verkrijgen en batterijen te laden), m. -ductors. (c = k).

Inducto'risch (berustende op inductie), bn.

Indulgentie (toegeestijkheid, verschooning; R.-K. kerkelijke aftaat), v. -tiën, -s. (t = ts).

Indult' (handel: uitstel van betaling), o. -en.

In duo de'cimo, bw.; zie Duodecimo.

In du'plo (in twee eenstuidenden, dubbel), bw.: een afschrift —; zie In triplo.

Industrie' (nijverheid, fabriekswezen, bedrijf), v. -ën; — is de naam van die werkzaamheden, waardoor arbeidsgoederen voortgebracht worden: zij produceert in fabriek, door ambacht of handwerk; takken van —, zie Textiele kunst.

Industrieel' (nijver, werkzaam, ook: de nijverheid betreffende), bn.: — e centra, — e ondernemingen, — e kennis.

Industrieel' (fabrikant, uitoefenaar van een tak van nijverheid), m. -en.

Industrie-planten (die, welke de grondstoffen leveren voor artikelen van nijverheid), v. mv.: de katoenplant is een der —.

Industrie-school (nijverheidsschool, b.v. een weefschool), v. -scholen.

In'duiten (indommelen, instuimeren), hij dulle —, is -gedut, in-slaapgevallen; -ing, v.

In'duwen (door duwen stuk maken), ik duwde —, heb -geduwd: een ruit —, een deur —; spreekt. Indouwen.

Ineen, bw., vormt scheidbaar samengestelde w.w., waarvan de leden in de onbep. wijs en in het verleden deelw. aan elkander geschreven worden, als: Ineendraaien, ineen-gedraaid; evenzoo: -frommelen, -krimpen, -loopen, -schakelen, -schuiven, -slaan, -sluiten, -smelten, -stampen, -storten, -vloeien, -voegen, -zetten, -zinken, waarin het eerste lid de bet. heeft van in elkaar, samen.

Ineen'schakelingscommissie (staatscommissie, in het leven geroepen om na te gaan, hoe de verschillende takken van onderwijs te regelen, elk op zich zelf en in onderling verband), v. gmv.; het rapport der — verscheen op 25 April 1910.

In effig'ie (Lat. in beeltenis), bw.: iemand — verbranden, — terechtstellen; zie Effigie.

Inegaal' (ongelijk, oneffen), bn. —; -aler, -st.

Inegaliteit' (ongelijkheid, oneffenheid), v.

In'enten, ik heb -geënt: de pokken —, kunstmatig pokken doen ontstaan b.v. op een arm; -ing (vaccinatie), v. -en.

Inept' (ongepast, ongerijmd, zot), bn. en bw.

Ineptie' (zotheid, ongerijmdheid), v. (in = ie).

Inertie' (natuurk. volhardingsvermogen van een in beweging zijnd lichaam: volharding in den toestand van rust, als het daarin is; fig. traagheid), v. gmv.; lees: te-nert-sie.

In exten'so (Lat. in zijn geheel, volledig), bw.

In extre'mis (momen'tis), Lat. in de laatste oogenblikken, bij het sterven.

Infaam' (snood, schandelijk), bn. en bw.

In fac'to (Lat. inderdaad, werkelijk), bw.

Infamant' (onteerend, eerroovend), bn.

Infamie' (eerloosheid, laagheid), v. gmv.

Infant' (koninklijke prins in Spanje en vroeger ook in Portugal), m. -en.

Infante (*prinses*, zie *Infant*), v. -n.
Infanterie (mil. *voetvolk*), v. gmv.; -**officer**, m. -en; -**regiment**, o. -en.
Infanterist (*soldaat te voet*), m. -en.
In favo'rem (Lat. *ten gunste*, *ten voordeele*), bw.
Infect (*besmet*, *aangestoken*), bn. (c = k).
Infectieeren (*besmetten*, *aansteken*, *verpesten*).
Infectie (*besmetting*), v. gmv.; -**ziekten** (*besmettelijke ziekten*), v. mv. (t = s).
Inferieur (*onderschikt*, *minderwaardig*, *van mindere kwaliteit*, *minder of lager in rang*), bn. (in = in).
Inferieur (*onderschikte*), m. en v. -en; vr. ook -e. (in = in).
Inferioriteit (*onderschiktheid*, *minderheid in rang of ontwikkeling*), v. gmv.
Infernaal (*helsch*, *duivelsch*, *helachtig*), bn.
In f'edem (Lat. *ter bevestiging*, *ten waarborg*, *ter waarmeding*), bw.
Infiltratie (*inzijging*), v. -s, -tiën.
Infiniteit (*oneindigheid*), v. gmv. (in = in).
Infinitef, **infinitevus** (*spraak.* *onbep. wijs der werkwoorden*), m. -tieven; ook **Inf.**
Infirm (*gebrekkelijk*, *krachteloos*, *zwak*), bn.
Infirmarius (R.-K. *geestelijk ziekenoppasser*, *vooral in kloosters*), m. -sen. (in = in).
Infirmierie (*ziekenhuis v. soldaten*), v. -ën.
In flagranti (Lat. *op heeter daad*), bw.
Inflammatie (*ontsteking van een wonde*), v. -tiën, -ties. (t = ts).
Inflexibel (*onbuigzaam*, *stijfhoofdig*), bn.
Inflexie (*buiging*, *afwijking*; ook *der lichtstralen*; *oergang van stem of toon*), v. -s.
Inflorescentie (*bloeiwijze*, *schikking der bloemen bij het bloeien*, *de bloemstand*), v. -tiën, -ties. (t = ts).
In floribus (Lat. *in bloei*, *in volle glorie*), bw.
Influenceren (*invloed uitoefenen*, *onder invloed brengen*). (en = en).
Influenza (It. *epidemische aandoening der ademhalingswerktuigen*, *vergezeld van koorts*, *hoofdpijn*, *gebrekaaneetlust*, enz.), v. (en = en).
In fluisieren (*inblazen*, *zachtjes in het oor zeggen*), ik heb -gefluisterd: *wie heeft je dat -aefluisterd?*; -**ing**, v. -en.
In folio (*in groot formaat*), bw.; zie **Folio**; zegsw. *hij is een gek in -*, *een zeer groote zot*.
Inform (*wanstaltig*, *mismaakt*), bn.
In forma (Lat. *in behoortijken vorm*), bw.
Informatie (*inlichting*; *onderzoek*, *bericht*, *mededeeling*), v. -tiën, -ties: -s *ontvangen*, -s *inwinnen*. (t = ts); -**bureau** (*kantoor waar men inlichtingen kan krijgen omtrent de soliditeit van instellingen*, *firma's en personen*), o. -bureau's.
Informeeren (*berichten*, *kennis geven*, *melden*; *inlichtingen inwinnen*, *vragen naar*).
Informiteit (*wanstaltigheid*, *mismaaktheid*, *wanordelijkheid*), v. -en.
In fo'ro (*in of voor het gerecht*), bw.
In fra (Lat. *beneden*, *onder*), bw.
In fraal (*bijzonder fraai*), bn. en bw.
In fractie (Fr. *schending*, *inbreuk*), v. -s.
Infusie-diertjes of **Infusoriën** (*nat. kleine diertjes*, *levend in vloeistoffen*, *alleen voor het gewapend oog d. i. onder het vergrootglas of in den microscoop zichtbaar*), o. mv.; ook **Afjetseldiertjes**.
In futurum (Lat. *voortaan*, *in het vervolg*).
-ing, *achtervoegsel*, b.v.: *Karol'ing*, *hemeling*, *Vlaming*, *Bruining*, d. i. *afkomst*, of *een thuisbehooren*: *haring*, *bokking*, *spiering*, *bun-*

zing, *diernamen*; *penning*, *schelling*, *geldstukken*; *honing*, *zuring*, *natuurvoortbrengselen*.
-ing, *achtervoegsel*, b.v.: *heeling*, *redding*, *daling*, *berisping*, *een werking als zelfstandigheid*; *regeering*, *bezetting* *bst. een handelend subject*; *mondspoeling*, *nering*, *middel*; *teekening*, *uitvinding*, *vesting*, *het voortgebrachte*; *spanning*, *verwarring*, *verbinding*, *toestand*; *woning*, *wandeling*, *stelling*, *plaats*; *zending*, *lading*, *wat men zendt*, *laadt*.
In'gaan (*intreden*, *binnengaan*; *beginnen*), ik *ging -*, heb en *ben -gegaan*: *een bosch -*; *de matrozen gingen het eiland -*; *de huur zal 1 Mei -*; *de eeuwige rust -*, *op een voorstel niet -*, *op een vraag niet -*; *er niet aan hechten*, *er zich niet mee inlaten*.
In'gaande rechten (*rijksbelasting op den invoer uit het buitenland*), o. mv.
In'gang (*plaats*, *waar men een zaal of kamer binnengaat*), m. -en: *deze concertzaal heeft drie ingangen*; zie **Uitgang**.
In'gang (*fig. begin*), m. gmv.: *met - van 1 October*; zegsw. *zijn taal had -*, *vond weerklank*, *maakte indruk*.
In'gebeeld (*denkbeeldig*, *niet wezenlijk*, *herschenschimmig*), bn.: *een - geluk*, *een - e zieke*, *-e zorgen*; zie **Imaginaire**.
In'gebeeld (*verwaand*), bn.: *een - e gek*, *meer -*, *meest -*; -**heid**, v. gmv.
In'geboren (*aangeboren*, *ingeschapen*), bn. - *heftaligheid*, *natuurlijke*; „*zich nog eens om te keeren*“ *is ons geslacht als -*, (C. O.)
In'geel (*donkergeel*), bn.: *een eierdooier is -*.
In'geland (*eigenaar van land in een bedijkten polder*), m. -landen; vr. -e.
In'gelegd, bn.: *een - e vloer*, *uit fraaie figuren bestaande*; *een - e haring*, *- e vruchten*.
Ingenieur (*bouwkundige*; *iemand, die het diploma als zoodanig bezit*), m. -s: - *van den waterstaat*, *rijksambtenaar met het toezicht belast op wateren*, *dijken*, *bruggen*, enz.; *militair -*, *vestingbouwkundige*, *officier der genie*; *civiel of burgerlijk -*. (g = zj).
Ingenieus (*scherpzinnig*, *vindingsrijk*, *vernuftig*, *schrander*), bn.: *een - ze methode*.
In'genomen (*bijzonder gesteld op*), bn.: *hij is met dien persoon*, *met die zaak zeer -*, *heeft er sympathie voor*; ook: *tegen iets of iem. - zijn*, *een tegenzin*, *afkeer*, *antipathie hebben*; -**heid**, v. gmv.
In'genue (Fr. *naïef*, *ongekunsteld*), bn. (g = zj).
In'genue (Fr. *tooneel: de rol v. e. argeloos of naïef meisje*), v. -s. (g = zj).
In'geschapen (*aangeboren*), bn.: *die kunst is hem -*; zie **Ingeboren**.
In'gesloten (*ergens in of bij gevoegd*), bn.: *een - brief*; *alle onkosten -*.
In'getogen (*zedig*, *stemmig*), bn.; -**heid**, v.
Ingeval (*indien*, *zoo*, *wanneer*), vgw.
In geval van, vz.: - *brand*, nl. als er brand mocht zijn.
In'geven (*in den mond geven*, *fig. inblazen*), ik *gaf -*, heb -*gegeven*: *iem. een poeder -*; *dat is hem met den paplepel -gegeven*, *van de jeugd af ingescherpt*; -**gever**, m. -s.
In'geving (*het ingeven*, *ook instorting*), v. gmv.: *ik kreeg als een -*, *een gedachte werd in mij eensklaps levendig*; zie **Inspiratie**.
Ingevolge (*naar aanleiding van*, *tengevolge van*, *overeenkomstig*), vz.
In'gewand (*verteringsorgaan*, *inwendig orgaan*, *vooral gedarmte*), o. -en.
In'gewandskwaal (*geneesk. kwaal in de*

ingewanden), v. — kwalen; — **pijn**, v. — en; — **wormen** (wormen, levend in 't gedarmte van menschen of dieren), m. mv.; — **ziekten** (allerlei ziekten in de buikorganen), v. mv. **Ingeweide** (ingewand van een dier), o. gmv. **Ingewijde** (persoon, het geheim of het fijne eener zaak kennend), m. en v. — gewijden. **Ingewikkeld** (moeilijk, duister, niet duidelijk, verward), bn.; — er, — st.; — **held**, v. gmv. **Ingeworteld** (diepe wortels hebbende), bn.: een — e kwaal, een diep zittende kwaal; fig. een diep — e gewoonte, een — misbruik. **Ingezete** (inwoner), m. en v. — n. **In'gierig** (erg gierig, door en door gierig), bn. **In glo'bo** (in massa, te zamen), bw.: ik heb al die boeken — gekocht. **In'goed** (door en door goed), bn.: een — mensch. **In'grediënt'** (bestanddeel; inmengsel bij geneesmiddelen, spijs of drank, enz.), o. — en. **In'griffelen**, — **griffen** (met een stift insnijden), ik griffelde —, heb — gegriffeld: een grafscript in een steen —, een letter ergens —. **In'grijpen** (fig. invloed uitoefenen, een groote verandering teweegbrengen), het greep —, heeft — gegrepen: meeningen, leerstellingen, die in het zedelijk leven van een volk —. **In'groen** (zeer of intens groen), bn. **Ingrossatie** (inschrijving ten hypotheek-kantore), v. — s, — tiën. (t = ts). **Inherent'** (innig samengaand), bn. (ae = ee). **Inherentie** (aankleving, inhijving), v. gmv.; lees: in-*hee-rent'-sie*. **In'hakken** (inkappen, stuk slaan, er op in slaan), ik hakte —, heb — gehakt: ergens een teeken —; een poort of deur —; op den vijand —, hem woedend aanvallen. **Inhalatie** (inademing, inzuiging), v. — tiën, — s; — **apparaat** (toestel, om borst- en keelkijders genezende gassen en dampen te doen inademen), o. — apparaten; — **toestel** (apparaat voor borst- en keelkijders), o. — toestellen, ook: *Inhalator*, m. — s. **Inhalatorium** (geneesk. inrichting voor inhalatie nl. met inhalatie-apparaten), o. — s. **Inhaleeren** (inademen, nl. door een inhalator), ik — haleerde, heb geinhaleerd. **In'halen**, ik heb — gehaald: iemand —, door vlugger loopen, enz. bereiken; het verlorene —, herkrijgen; een vorst, prins, kerovoogd —, plechtig de stad inleiden; — **haling** (het plechtig inleiden), v. — en. **Inha'lig** (schraapzuchtig), bn.; — er, — st. **In'ham** (samenst. met ham: bocht; baai), m. — hammen: de Zuiderzee is slechts een —, binnenwaartsche kromming d. i. inbuiging der Noordzeekust; de — van een rivier. **In'hebben** (moeite, zorg kosten), het had —, heeft — gehad: dat werk zal wat —. **Inhech'tenisneming** (gevangenneming, beroving van vrijheid, arrestatie), v. — nemingen. **Inheemsch'** (inlandsch), bn.: een — e plant: de — e kleederdracht, in het land behoorende. **In'heet** (zeer heet), bn.: — heete soep. **Inherent, Inherentie**, zie *Inherent*. **In hoc casu**, Lat. in dit geval; meer: *In casu*, zie ald. **In hono'rem**, Lat. ter eere. **In'houd** (alles, wat in een vat, een boek, enz. begrepen is; grootte, ruimte; inhoudsopgave), m. — houden: de — van een regenput; de — v. e. brief, een tijdschrift: bladwijzer en —. **In'houden** (behelzen, bevatten, in zich houden), het hield —, heeft — gehouden: wat

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

houdt die brief in? d. i. bevat; hij hield het paard met den loom —, bedwong; iets van het loon —, achterhouden; z. —, z. bedwingen. **In'houdsmaat** (maat v. bepaalden inhoud), v. — maten; er zijn — maten voor natte en droge waren: voor natte waren is de Liter de eenheid, vandaar de Hectoliter d. i. HL. of vat, de DL., de L. of kan, de dL. of maatje, de cL. of vingerhoed; voor droge waren: de HL. of mud, de DL. of schepel, de L. of kop. **In'houdsopgave** (lijst van voorwerpen, opstellen, hoofdstukken enz., die voorhanden of opgenomen zijn), v. — opgaven. **In'houdstafel** (inhoudsopgave), v. — s. **In'houden**, ik hieuw —, heb — gehouden: op den vijand —; zie *Inhakken*. **In'huldigen** (een vorst, bisschop, enz. voor 't eerst als zoodanig hulde bewijzen, erkennen), ik heb — gehuldigd; — **ing** (intronisatie), v. gmv.; — **ingsfeest** (feest ter gelegenheid van een inhuldiging), o. — en. **Inhumaan'** (onmenschlievend, gevoelloos, wreed, hard, onmenschelijk), bn. en bw. **Inhumaniteit'** (al, wat in strijd is met de humaniteit), v. gmv. **Inhumatie** (begraving), v. — tiën, — s. **In'huren** (opnieuw huren), ik heb — gehuurd. **In hypothesi**, Lat. in of bij onderstelling, in het onderhavige geval. (e = ee). **In ip'so ter'mino**, Lat. op den vastgestelden dag. **Ini'tia** (eerste beginselen), o. mv. (t = ts). **Ini'tiale** (grootte, met goud en kleuren versierde aanvangsletter in oude handschriften), v. — n; lees: *ie-niet-sie-a'-le*. **Initiatief** (de aanleiding [begin] toteenzaak; het recht om iets te ondernemen, op touw te zetten; de eerste stap of stoot), o. — leven; het recht van —, het recht (v. e. lid der 2e Kamer), om voorstellen te doen; op — van, op voorstel van; het — nemen, het eerst eenig voorstel doen; *particulier* —, de oprichting en leiding eener zaak, niet van den staat uitgaande, maar van den kant van particulieren of van vereenigen; lees: *ie-niet-sie-a'-tief*. **Injectie** (inspuiting, inwerping), v. — ties: er wordt geneeskundig veel gebruik gemaakt van onderhuidschs — s; — **sputje** (dokerspuitje), o. — s; lees *inzjek'sie*. **Injector** (werktuig tot automatische voeding van den stoomketel), m. — s; ook: *Injecteur*. **Injunctie** (uitdrukkelijk bevel; rechterlijk bevel, b. v. tot verkoop), v. — s; lees: *in-junk'-sie*. **Injurie** (krenking van eer, belediging; eeroof; scheldwoord), v. — juriën, — s. (j = j). **Ink** (opening of mond eener fuik), m. — en. **In'ka** (r6ór 1524, koningstitel in Peru), m. — s: het — rijk: het oude rijk van Peru vóór de verovering door de Spanjaarden; zie *Inca*. **In'kalven** (wegzakken van zand bij graafwerk), het is — gekalvd; — **kalving**, v. — en. **In'kankeren** (door den kanker vernield of ingevreten worden), het is — gekankerd. **Inkarnaat'** (vleeschkleur, hoog-rozerood), o.: fig. het — van het morgenrood. **Inkarna'ten** (vleeschkleurig), bn.: e. — *tricot*. **In'keep** (inkerving, insnijding), v. — kepen. **In'keer** (berouw), m. gmv.: tot — komen, bezinning, bekeering. **In'keeren** (nadenken over 'tgeen men misdaan heeft, berouwegevoelen), ik ben — gekeerd: tot zich zelven —; — **keering**, v. — en.

In'kelderen (in een helder bergen), ik heb en het is -gekelderd: dit is -gekelderd bier.
In'kepen (een keep in iets snijden), ik keepte -, heb -gekeept; -**keping** (inkerving, groef), v. -en.
In'kerven (een kerf in iets snijden, intanden), ik heb en het is -gekorven (-gekerfd): -gekorven bladeren; deze zijde kerft -, breekt op den draad; -**ing**, v. -en.
In'kijk (het inkijken, gelegenheid, om in te kijken), m. gmv.: horretjes tegen den -.
In'kijken (naar binnen zien, zich vluchtig op de hoogte stellen van den inhoud van iets), ik keek -, heb -gekeken: bij iem. -; mag ik bij jou -? nl. in jouw boek; een rekening, een krant even -.
In'klaren (aangifte doen van inkomende goederen om de inkomende rechten er op te betalen), ik heb -geklaard: een schip -; -**klaring**, v. -en: een bewijs van -ing, dat men de rechten betaald heeft.
In'kleeden (fig. een bepaalden vorm geven), ik heb -gekleed: een voorstel aardig -, een verzoek -, laat mij dat eens -, om mijn wijze voorstellen; -**kleeding**, v. gmv.
In'kleeden (R.-K. plechtige bekleeding v. een postulant met het kleed der kloosterorde), ik heb -gekleed: hij of zij is heden -gekleed; -**ing** (het inkleeden), v. -en.
In'klimming (het inklimmen: verzwarende omstandigheid bij diefstal), v. -en.
In'klimping (bij aardwerken, de inkrimping der verwerkte aarde), v. gmv.
In'komeling (vreemdeling), m. en v. -en; voor het vr. ook -e.
In'komen (binnenkomen), ik kwam -, ben -gekomen: een stad -, een huis -.
In'komen (jaartijdsche verdienste, jaarwedde), o.; soms: -s.
In'komend, bn.: -e rechten, belasting op den invoer van goederen; zie Ingaande.
In'komst, de blijde -, v. -en: debijde - der Hertogen van Brabant, d. i. de feestelijke intocht in Brussel, gevolgd door het schenken van priviligiën; zie Joyeuse entrée.
In'komsten (verdiensden), v. mv.; -**belasting** (rijksbelasting, progressief geheven van de gezamenlijke inkomsten, voortvloeiend uit ambt of bedrijf), v. gmv.
In'koop (het inkoopen, het ingekochte, de aankoop), m. -koopen.
In'koopboek (hulpboek der boekhouding), o. -en: het - dient den koopman tot inschrijving van nota's, rekeningen en facturen, die hij van den verkooper ontvangt.
In'koopen (inslaan, opdoen), ik kocht -, heb -gekocht, -**kooper**, m. -s.
In'koops prijs (de prijs der goederen bij inkoop), m. -prijzen.
In'korten (kleiner maken), ik kortte -, heb en het is -gekort; -**korting**, v. -en.
In'koud (erg koud, door en door koud), bn.
Inkt (verwant met tint: vloeistof, waarmee men schrijft, teekent, drukt), m.: er is schrijf -, druk- en teeken- van allerlei kleur; (soorten), m. -en: -**koker** (-potje), m. -s; -**lap** (lapje, om de pen aan af te drogen), m. -pen; -**pot** (glazen of aardn potje voor den inkt), m. -potten; -**rol** (boekdr. deel der drukpers nl. cilindervormige losse rol, dienend om den te drukken lettervorm van inkt te voorzien), v. -rollen; -**stel** (inktpot met toebehooren), o. -stellen.

Inkt'visch (koppootig weekdier met 10 pooten of vangarmen, welke bezet zijn met zwignapjes), m. -visschen: de - scheidt in geval van nood een vocht af, bruinzwart van kleur, nl. de Sepia, waardoor het water troebel wordt, ja, verpest wordt; ook Zeekat; zie Sepia.
In'kuilen (in een kuil doen), ik heb -gekuild: veldvruchten -; -**kuiling**, v. -en.
In'kwartieren (soldaten bij burgers inleggen), ik heb -gekwartierd; -**kwartiering** (huisvesting van soldaten bij burgers), v. -en.
In'laag (ingelegde geldsom, inleg), v. -lagen.
In'lander (inboorting), m. -s: de -s van Java, van Sumatra, enz. d. i. de bruinen tegenover de blanken.
In'landsch (tot onze O. I. behoorend), bn.: een -e vrouw, d. i. een Indische; onze -e onderdanen; een - luitenant, -e soldaten, behoorende tot het bruine ras; de -e nijverheid, b. v. Soerabajasche artikelen uit schildpad, hoorn of parelmoer; -e vergiften; -e munten, -e planten, -e visschen; ook, in ons vaderland gemaakt: - fabrikaat; verder, de -e nijverheid, in ons land bestaande; ook: -e tabak, -e paarden, -e spek, enz.
In'lasch (tusschenvoegsel), m. -lasschen.
In'lasschen (tusschenvoegen), ik laschte -, heb -gelascht; -**sching**, v. -en: spraak de - van een letter, zie Epenthesis.
In'laveeren (laveerend een haven binnenloopen), het schip laveerde in, is ingelaveerd.
In'leelijk (zeer leelijk), bn.: een - beeld.
In'leg (geld, dat ingelegd wordt), m. gmv.
In'legblad (tafelblad, om tusschen andere in te leggen), o. -bladen: de -bladen van een coulisse-tafel.
In'legeren (een garnizoen in een stad leggen, ook inkwartieren), ik legerde in, heb -geleerd; -**ing**, v. -en: de burgerij met aanhoudende -ing bezwaren.
In'leggeld (kapitaal als inleg in eenigen handel of geld bij eenig spel), o. -gelden.
In'leggen (inmaken; insluiten; geld storten), ik legde, leide of lei -, ik heb -gelegd of -geleid: augurkjes -, een circulaire - in een krant; tien gulden -; fig. behalen: ergens eer bij -; iets tegen iets anders -, overstellen.
In'leggen (spoorw. nog een trein dagelijks laten loopen), men legde (lei) -, heeft -gelegd (-geleid): een personentrein -.
In'legwerk (houtmozaïek), o. -werken.
In'leiden (naar binnen leiden; fig. verhandelen), ik leidde -, heb -geleid: iem. in een gezelschap, in een kring -, zie Introducereen; een onderwerp -, in een vergadering de discussie voorbereiden; -**er**, (spreker, die een onderwerp inleidt), m. -s; -**leiding** (voorbericht, introductie), v. -en.
In'leveren (inzenden, indienen, aanbieden), ik heb -geleverd: de geweren -, afgeven; zijn papieren -, bij de bevoegde macht inzenden; een opstel -, een aanklacht -, een verzoekschrift -; -**ing**, v. gmv.
In'lichten (met een licht ergens ingaan, fig. ophelderen, duidelijk maken), ik heb -gelicht; -**lichting** (mededeeling, waardoor men op de hoogte van iets komt), v. -en: -lichtingen geven.
In'lijsten (in een lijst zetten), ik lijstte - heb -gelijst: een portret -; -**ing**, v. -en.
In'lijven (in een grooter geheel opnemen: een land vereenigen met een ander), men lijfde -, heeft -gelijfd: Holland werd -ge-

- lijfd bij Frankrijk (1810); ook: soldaten bij een bataljon - , opnemen.*
- In lo'co**, Lat. op de plaats zelve: een onderzoek in - , ter plaatse; zie **I. I.**
- In'loodsen** (in de haven brengen), ik heb - geloodst: een schip -; -**loodsing**, v. -en.
- In'loop**, m. gmv.: hij had bij die familie den vrgen - , entree, toegang.
- In'loopen**, sport. een voorgift - , d.i. bijhalen.
- In'lossen** (door losgeld vrijmaken, terugkrygen), ik heb - gelost: een pand - , het geld teruggeven, dat door den houder van het pand daarop is geleend; -**sing**, v. -en.
- In'luiden**, **in'luien** (door klokgelui aankondigen), ik luide of luide - , heb - geluid: de kermis -; -**luiding**, v. gmv.
- In'maak**, v. gmv.: de - van augurken.
- In'maken** (konfjten, zouten, pekelen), ik maakte - , heb - gemaakt; -**making**, v.
- In'mand'is**, Lat. op bevel, of als last.
- In'margine** (op den rand, b.v. v. e. brief, van een boek, als kanttekening), bw. (g = g).
- In'medio**, Lat. in het midden. (e = ee).
- In'memo'riam**, Lat. ter gedachtenis.
- In'meten** (wat de maat betreft minder worden, inkrimpen), het mat - , is - gemeten: in het voorjaar meten de aardappels - , ook: door het meten in maat verliezen: op de vijftig el een M. -; zie **Inwegen**.
- In'metselen** (door metselen bevestigen, ook afsluiten), ik metselde - , heb - gemetseld: een gedenksteen - , oudt. dieren of menschen -; zie **Inclusen**.
- Inmid'dels** (middelerwyl, in dien tusschen-tijd, in afwachting van), bw.
- In'mool** (bijzonder mooi), bn.: een - portret.
- In'mo'ra**, Lat. achterstallig, in gebreke.
- In'naalen** (de vellen van een cahier of boek met een draad of draden stevig verbinden), ik naaide - , heb - genaaid.
- In'name** (inneming), v. gmv.: de - der vesting, veelgebruikt Germ.
- In'natu'ra**, Lat. in voortbrengselen der natuur, niet in geld.
- In'nemen** (naar binnen halen), ik nam - , heb - genomen: een drankje - , gebruiken; het schip moet kolen - , inladen, opnemen; veel plaats - , beslaan; een stad - , veroveren, bemachtigen; iem. voor zich - , winnen, gunstig stemmen.
- Inne'mend** (genegenheid opwekkend, voorkomend, bevallig, beleefd), bn.: - e vriendelijkheid; de uitnodiging werd op een - e wijze aangenomen, (C.O.); -**heid**, v. gmv.
- In'nen** (invorderen en ontvangen, van gelden), ik heb geind: het - der belastingen; -**ning** (invordering), v. -en.
- In'nerlijk** (zich v. binnen bevindende), bn.: de - e deelen der aarde, de - e deelen van het hart.
- In'nerlijk** (wat in het wezen der zaak ligt; waar, wezenlijk, echt), bn. en bw.: de - e waarde, wezenlijke waarde; ik ben er - van overtuigd; dat is - goed; - verheugd zijn.
- Innervatie** (zenuwprikkeling), v. -s, -tiën.
- In'net** (keurig net), bn.: een - dienstmeisje.
- In'nig** (vurig, oprecht), bn.: een - gebed, - e vriendschap, het is mijn - e overtuiging, met - welgevallen naar iets zien, (C.O.); bw.: het doet mij - leed, ik ben - blij.
- In no'mine Dei of Do'mini**, Lat. in den naam van God of des Heeren; zie **I. N. D.**
- Innova'tie** (Fr. nieuwigheid, verandering), v. -tiën, -ties; lees: **ie-noo-vaat'-sie**.
- In obscu'ro**, Lat. in het verborgene, onbetmerkt. (sc = sk).
- In octa'vo**, bw., zie **Octavo**.
- Inocula'tie** (inenting), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Inoculeeren** (inenten v. boomen, v. pokken).
- Inodo're** (Fr. reukeloos), bn.; als zn. (publieke W.-C. in groote steden op boulevards en pleinen), v. -s: zie **Lavatory**.
- In'oogsten** (de veldvruchten inzamelen), ik oogstte - , heb - geoogst: de vruchten -; fig. lof - , eer inleggen bij iets; -**ing**, v. -en.
- In op'tima for'ma**, Lat. in den besten vorm, volkomen, in den besten staat.
- In origina'l**, Lat. in het oorspronkelijke, in handschrift. (g = g).
- In pa'ce**, Lat. in vrede, in goede rust.
- Inpak'ken** (in papier, kist of koffer pakken), ik pakte - , heb - gepakt: zijn boeken - .
- In'palmen** (een touw of lijn hand over hand naar zich toehalen), ik palmde - , heb - gepalmd: een touw - en opschieten, zie **Palmen**, alsook **Opschieten**; fig. bij kleine gedeelten gaandeweg zich toeëigenen: de Engelschen palmen in Z.-Afrika alles in; iem. - , zich door iem. laten - , voor zich innemen, overhalen.
- Inpand'geving** (het geven als onderpand, als waarborg), v. -en.
- In parenthe'si**, Lat. tusschen twee haakjes, nl. () : fig. het zij terloops gezegd.
- In par'tibus infide'lium**, Lat. van een R.-K. bisdom: in het land der ongeloooven; afgekort: **I. P. I.**
- In pa'tria**, Lat. in het vaderland.
- In'peperen** (sig. iem. met peper, met iets bytends of scherps inwrijven, fig. iem. iets op hoogst onaangename wijze doen gevoelen; fig. betaald zetten), ik heb - gepeperd: iem. **is** -; ik zal je dat wel - .
- In perpe'tuum**, Lat. voor altijd, altijddurend. (pe = pee).
- In pet'to** (in het hart, in gedachten: in voorraad, bij voorbaat), bw.: - houden, achterbaks- of terughouden, bewaren.
- In'pikken** (regelen, op pooten zetten), hij heeft dat netjes - gepikt; -**pikkerij'**, v., zie **Atoeran**.
- In pla'no**, Lat. in geheele of ongevouwen vellen.
- In ple'no**, Lat. in volle vergadering, voltallig (e = ee).
- In'polderen** (indijken, een kwelder tot polder maken), ik polderde - , heb - gepolderd.
- In'pompem** (door pompen ergens intrengen), ik pompte - , heb - gepompt: water -; fig. met moeite en door voortdurende herhaling iets leeren of iem. iets leeren: eerst pomp je het den stammelingen in, (Potg.)
- In pontifica'libus**, Lat. in ambtsgewaad, in priesterlijk ornaat, in feestgewaad, zie **Pontificaal**.
- In prax'i**, Lat. in de uitoefening. (x = ks).
- In'prenten** (door te herhalen diep in het gemoed indrukken), ik prentte - , heb - geprent: een kind goede beginselen - , in de ziel griffen: -**prenting**, v. -en.
- In quaes'tie**, Lat. waarvan sprake is: de zaak - , waarover het gaat; lees: **kwes'tie**.
- In quar'to**, bw., zie **Kwarto-formaat**.
- Inquisiteur'** (geloofsonderzoeker, rechter der inquisitie), m. -s; lees: **in-kwie-zie-teur'**.
- Inquis'itie** (geloofsgericht of geestelijke geloofsrechtbank d. i. het Heilig Officium; lijfstraffelijk onderzoek om des geloofs wille,

- reeds vastgesteld in het concilie van Toulouse (1229) en in 1233 aan de Dominicanen opgedragen), v.: de - treedt op in Spanje in 1480, in Portugal in 1557; lees: in-kwie-ziet'sie.
- Inquisitoriaal** (in verband staande met, door de inquisitie), bn.: -ale vragen. (s=z).
- In'rakelen** (vuur met asch bedekken of dooven in de asch), ik heb -gerakeld.
- In'rekenen** (inrakelen, ook: in de gevangenis zetten), ik heb -gerekend; -ing, v. gmv.
- In'richten** (in orde brengen, regelen), ik richtte -, heb -gericht; -er, m. -s.
- In'richting** (instelling, gebouw), v. -en: een nuttige -, een - voor onderwijs.
- In'rit** (het inrijden), m. gmv.: - en stalling.
- In'roepen** (tot zich roepen), ik riep -, heb -geroepen: iemands hulp -, vragen.
- In'ronde** (ronde opening van binnen), o. -en.
- In'ruilen** (bij ruiling of door ruilen in zijn bezit krijgen), ik heb -geruild: een broche voor een ring -; -ing, v. -en.
- In'ruimen** (plaats maken), ik heb -geruimd: iem. zijn plaats -, afstaan; -ing, v. -en.
- In'rukken** (heengaan), ik heb en ben -gerukt: Ingerukt, marsch! mil. commando; scheepst. de wacht kan -; ook: de stad -, binnenrukken; ruk -, pak je weg, gmv.
- In sal'do blijven**, Lat. nog schuldig blijven.
- In'schaarden** (hoeksgewijs verbinden), ik schaarde -, heb -geschaard: twee balken of stukken hout -, zie Lippen; -ing, v. -en.
- In'schenken** (ingieten), ik schonk -, heb -geschenken: koffie -, thee -; -er, m. -s.
- In'schepen** (aan boord halen), ik heb -gescheept: zich -, aan boord gaan; -ing, v. -en.
- In'scheren** (scheepst. in de blokken scheren of spannen), ik heb -gescheerd: een takel -; een touw -, door een katrol halen.
- In'scherpen** (in het gemoed prenten, nadrukkelijk voorhouden), ik heb -gescherpt: iem. zijn plicht -; -ing, v. -en.
- In'schik'kelijk** (toegevend, welwillend), bn. en bw.: - jegens of voor iemand zijn; -er, -st; -heid, v. gmv.
- In'schikken** (eig. ruimte of plaats maken, opschuiven, fig. toegeven), ik ben en heb -geschikt; -king, v. -en.
- In'schoon** (in alle opzichten schoon), bn.
- In'schrift** (woorden, geschreven in een boek, in een album, enz.), o. -en: het -: God zij met ons als randschrift onzer gulden en rijksdaalders.
- In'schrijven** (in een register schrijven, aantekenen), ik schreef -, heb -geschreven; -ing (intekening), v. -en; -ingsbiljet (biljet met prijsopgave), o. -biljetten.
- In'schrokken** (gulzig inslokken), ik schrokte -, ik heb -geschrok.
- In'schuld** (invorderbare schuld, te innen vordering, het actief), v. -schulden.
- In'script'ie** (inschrift, opschrift), v. -tiën, -ties, lees: inskrip'sie.
- Insect'** (gekorven diertje, kerfdiertje), o. -en: de -en hebben drie paar pooten, de -en hebben een gedaantewisseling, er zijn meer dan 15 duizend soorten van -en bekend; zij vormen de talrijkste klasse der gelede dieren.
- Insecta'rium** (bewaarpplaats van insecten), o. -s, -ria: het - te Amsterdam in Artis.
- Insecteneters** (kleine roofdieren en vogels, die op insecten azen), m. mv.: de vleermuizen, de zwaluwen zijn -.
- Insect'enkenner** (wetenschapp. kenner van insecten), m. -kenners; zie Entomoloog; -kunde (entomologie), v. mv.
- Insect'empoeder** (poeder tot verdelging van lastige insecten), o. gmv.
- Insectivoor'** (Lat. insectenetend dier), o. -oren.
- Insectologie'** (leer der gekorven dieren), v.
- Insectoloog'** (insectenkenner), m. en v. -ogen; liever: Entomoloog.
- In sede'cimo**, Lat. in het boekformaat van 16 bladen of 32 bladzijden per vel.
- Insepara'bel** (onafscheidelijk), bn. en bw.
- Insepara'biles** (Braziliaansche dwergpapegaaien), m. mv.: de - onderscheiden zich door hun zucht tot samen-leven. (e = ee).
- Inseraat'** (inlegsel, bijlage, invoeging), o. -aten. (e = ee).
- Inserereen** (een blaadje inleggen in een nieuwsblad, een blad inleggen).
- Ins'gelijks** (op gelijke wijze), bw.: handel nu -, evenzoo.
- Ins'idier** (Eng. ingewijde, iemand, die op de hoogte is), m. -s. (i = el); zie Outsider.
- Ins'igne** (Fr. eere- of rangteeken, kenteeken, onderscheidingsteeken), o. -s: sceptor en kroon, rijksappel en zwaard zijn de -s der Europeesche monarchen; lees: insien'je.
- Ins'ignien** (R.-K. vast aangenomen waardigheidsteeken, welke den rang van een dignitaris of prelaat uitdrukken), o. mv.; zie Distinctief, bij ml.
- Ins'ijpelen** (inwateren en wel druppelsgewijze), het is -gesijpeld; -ing, v. -en.
- Ins'nuant'** (Fr. indringerig, vleiend indringend), bn. en bw. (i = ie).
- Ins'nuatie** (Fr. waarschuwing of beteekening in rechten; bedekte aantijging, beleedigende zijdelingsche toespeling), v. -tiën, -ties.
- Ins'nuereen** (bedekte zinspelingen maken, bedektelijk beschuldigen).
- Ins'nuereen** (hand. gerechtelijk beteekenen, aanmanen bij deurwaarders exploit).
- Ins'ijpl'de** (Fr. laf, smakeloos, flauw), bn.
- Ins'isteeren** (op iets blijven staan, aandringen, aanhouden).
- In sl'tn**, Lat. in den oorspronkel. toestand.
- In'slaan** (door slaan indrijven), ik sloeg -, heb en het is -geslagen: ergens een spijker -, een vat den bodem -, zie Bodem; ergens de glazen -, iemand de hersenen -, d. i. door inslaan, breken, vernietigen; bier, voorraad -, opdoen; een weg -, nemen, opgaan; de bliksem is daar -geslagen, is daar gevallen; goederen -, in 't groot koopen: zegsw. zijn eigen glazen -, zijn eigen zaak totaal bederven.
- In'slag** (het opdoen van voorraad, vooral van eetwaren; het in 't groot gekochte), m. -slagen: - van koffie, wijn, enz.
- In'slag** (het inslaggen van een weefsel), m.: schering en -, fig. de hoofdbestanddeelen, het voornaamste van iets; zegsw. wandelen langs het strand is te Scheveningen schering en -, dat doen de badgasten gestadig; ook: -draad (inslaggen), m. -draden, zie Schering.
- In'sleepen** (binnensleepen), ik sleepte -, heb -gesleept: goederen -; fig. er iem. bij -, hem in een onaangename zaak betrekken.
- In'sluimeren** (in een lichten slaap vallen), ik sluimerde -, ben -gesluimerd: fig. de gewetens doen -; -ing, v. gmv.
- In'slupen** (ongemerkt ergens binnen ko-

men), hij sloop in, is -gesloopen: een wezel kwam het kippenhok -.

In'sluiting (mil. een vesting of fort met soldaten omringen, berenning), v. -en.

In'sneeuwen (door sneeuw omringd worden), het sneeuwde -, is -gesneeuwd: de hut op Nova-Zembla was totaal -gesneeuwd; een spoorlijn kan -, in de sneeuw blijven steken.

Insola'tie (bestraling door de zon), v. gmv.

Insolent' (ongepast, lomp, onbeschoft, onbeschaamd), bn.: een -e toespraak; -er, -st.

Insolen'tie (aanmatiging, onbeschaamdheid, verwaterheid), v. -s, -tiën. (t = ts).

Insoll'de (weinig krediet verdienend, op losse schroeven staande), bn. en bw.; -r, -liedst.

In solidum, Lat. alles samen. (i = ie).

Insolvent' (onvermogen om zijn schulden te betalen), bn.: de rechtbank kan iemand -verklaren; een -e boedel, waarin meer schulden dan baten zijn; zie Failliet.

Insolvent'ie (toestand van iem., die failliet is verklaard), v. gmv. (en = en).

In'spannen (voor den wagen, den ploeg, enz. spannen), ik heb -gespannen: fig. al zijn krachten -, aanwenden; z. -, zijn best doen, alle pogingen aanwenden of krachten gebruiken; -ning, v. -en: een dag van ongewone -ning, drukte, vermoënis, (Koetsveld).

In spe', Lat. in het verschiep, in hope. (e = ee).

In specie (in klinkende munt), bw.

Inspecteeren (als inspecteur optreden, toezicht houden op de naleving van wetten, in oogenschouw nemen, keuren, schouwen). (c = k).

Inspecteur (opziener, toezichthouder), m. -s, en: een - van het onderwijs, van de belastingen, van den geneeskundigen dienst, enz.

Inspect'ie (schouwing, in-oogenschouw-neming, wapenschouwing, monsterring), v. -tiën, -ties, lees: inspek'sie.

Inspect'ie (ambtsgebied v. e. inspecteur), v. -s, -tiën; -reis, v. -reizen. (ct = ks).

Inspectiënt' (toon. onder-regisseur, die vóór en tijdens de opvoering de tooneelzaken verzorgt en de artiesten waarschuwt), m. -en.

Inspiratie (ingeving, geestvervoering, bezieling), v. -ties, -tiën. (t = ts).

Inspireeren (bezielen, inspiratie geven).

In'spit (scheepst. roerpen, helmstok), o. gmv.

In'spraak (ingeving), v.: gehoor geven aan de - van het medelijden, (Staring); de - van het geweten, de stem; de - van het bloed, de - van zijn hart volgen.

In'spreken (door spreken opwekken tot), ik sprak -, heb -gesproken: iem. moed -.

In'springen (springen in iets), ik sprong -, heb en ben -gesprongen: een sloot -; fig. van een huis, van een regel druks: dit huis springt nog al veel in, staat achter de rooilijn, deze versregel moet wat -, terugspringen; voor iem. -, zijn beurt vervullen, hem helpen; meek. een -de hoek, grooter dan 180°.

In'staan (borg zijn, waarborg geven), ik stond -, heb -gestaan; zegsw. ergens voor -, zich aansprakelijk voor iets stellen.

Installateur' (Fr. maker van een electr. installatie of geleiding, inrichting, enz.), m. -s.

Installa'tie (plechtige bevestiging in een ambt), v. -ties, -tiën: de - van een rechter, de - van een nieuwen regent op Java.

Installa'tie (het zich inrichten in een huis; het vestigen van een huis), v. (t = ts).

Installa'tie (electrische inrichting met geleiden

draden voor licht, beweging, geluid, enz.), v. -ties en -tiën. (t = ts).

Installeeren (openlijk en plechtig in een ambt bevestigen): een burgemeester -.

Installeeren, zich (z. vestigen, z. inrichten, in een huis, een kantoor), ik -de mij, heb mij geïnstalleerd: z. netjes -, z. - in een nieuwe woning, z. luxueus -.

Instal'ig (in een kwaden naam), bn.: een huis - maken, er zoo ongunstig over spreken, dat niemand het meer wil bewonen; iemand - maken, d. i. van hem veel kwaads zeggen, hem ongunstig bekend doen worden.

Instand'houding (het in-stand-houden, doen blijven bestaan), v. gmv.: de - van oude gewoonten of volksfeesten, handhaving.

Instantané' (zeer vlugge photographische opname), o. -s. (é = ee); z. Momentopname.

Instan'telijk (dringend, met aandrang), bw.: iemand - iets verzoeken; iemand - iets verbieden, nadrukkelijk.

Instan'tie (rechtst. aanleg), v.: ter eerste -, voor de eerste of laagste rechtbank; in hooger -, in hooger beroep; in laatste of hoogste -, bij den hoogsten rechter, d. i. bij of door den Hoogen Raad; fig. de degen, de oorlog bestit in laatste -. (t = s).

Instar', à l' - de, Fr. naar de wijze van.

In statu quo, Lat. in denzelfden staat of toestand als de zaak tot dusverre is; lees: kwoo, zie Status quo.

In statu quo ante, Lat. in den toestand van vroeger, b.v. van vóór den oorlog.

In'steekkamer (opkamer in een kamer, hangkamer), v. -kamers. vero.

In'stellen (vaststellen, invoeren), ik heb ingesteld: een ridderorde -, in 'tieven roepen; een onderzoek -, doen plaats hebben, zie Enquête; een toost -, op iem. gezondheid drinken; een vervolging - tegen iem., doen aanvragen: -ling (inrichting), v. -en.

In'stemmen (eig. met iem., die een zang, een lied, een geroep aanheft, meezingen, meeroepen, om uiting te geven aan hetzelfde gevoel van vreugde, verrassing, afkeuring, enz.), hij stemde -, zij hebben -gestemd: hif stemm' met ons het godgevallig feestlied in (Volkslied): fig. van hetzelfde gevoelen zijn en daarvan blijk geven: al de aanwezigen stemden met hem -, toen hij die woorden sprak.

Instiga'tie (ophitsing, opruiing, aanstoking), v. -s, -tiën (t = ts).

Instinct' (natuurdrift, ingeschapen neiging bij dieren), o. gmv.: het - is elke diersoort aangeboren, b.v. de begeerte om te zwemmen aan de watervogels. (c = k).

Instinctief (instinctmatig), bn. en bw.: iets - beseffen, iets - doen. (c = k).

Instinctmatig (volgens de natuurdrift, fig. onwillekeurig), bn. en bw.: de dieren handelen -; een -e handeling, b.v. de armen vooruitsteken bij 't vallen; fig. een -e ingeving, als door de natuur, (c = k); zie Instinctief.

Instituereen (instellen, oprichten, stichten, doen plaats hebben), b.v. de heer Kagge -de een langdurige poking, (C. O.); ook: onderwijzen, leeren. (i = ie).

Institu'ten (Romeinsch wetboek, op last van keizer Justinianus (O.-R.) van 528-534 verzameld), o. mv.: de boekverkooper, die Pieters - inbinden moest, (C. O.).

Institu'teur' (directeur van een kostschool, kostschoolhouder), m. -s.

Institu'tie (openbare instelling), v. -s, -tiën.
Institu'trice (directrice van een kostschool, kost-hooldhouderes), v. -s. (i = ie).
Instituut (instelling, stichting, inrichting, kostschool, opvoedingsgesticht), o. -uten.
In'stoomen (stoomend binnenkomen), de boot stoomde -, is -gestoomd: de haven -.
In'storten, het stortte -, het heeft en is -gestort: de toren gaat -, invallen; de zieke is weer ingestort, opnieuw ziek geworden; een gave, een talent, ons ingestort, door de natuur geschonken; -ing, v. -en.
In'stouden, in'stuwen (de lading vastwerken), ik heb -gestouwd, -gestuwd; -stouwing, v. -en; zie Stuwage.
Instructeur (onderrichter, exercitiemeester), m. -s; ook: *Instructor*. (c = k).
Instructie (onderricht; verordening, dienstvoorschrift), v. -tiën, -ties; ook, onderzoek in strafzaken: rechter van -, de rechter, die belast is met een voorloopig onderzoek in eene strafzaak. (c = k).
Instructie-bataljon (militaire school te Kampen, tot opleiding van korporaals en sergeants), o. -bataljons. (c = k).
Instructief (leerrijk, leerzaam), bn. (c = k).
Instrueren (onderwijzen; rechtsw. de bewijzen van schuld bijeenzamelen, de processtukken in orde of in gereedheid brengen).
Instrument (werktuig, muziekspeeltuig; toestel, gereedschap; rechtst. document), o. -en.
Instrumentaal (door middel van muziek-instrumenten voortgebracht), bn.: -ale muziek, tegenst. van Vocaal.
Instrumenta'tie (muz. kunst, om de melodie, harmonie en zang behoorlijk over de instrumenten te verdelven), v. gm.v. (tie = tsie).
Instrumentmaker (vervaardiger van muziek- of v. andere instrumenten), m. -makers.
Instrumenteeren (muz. arrangeeren voor de verschillende muziekinstrumenten).
In'studeeren (bestudeeren), hij studeerde -, heeft ingestudeerd: een rol -, een toneelstuk -, grondig leeren.
In'stuwen, zie In'stouden.
Insubordina'tie (weerspanning, verzet tegen de krijgsmacht of zijn meedelingen), v. gm.v.: zich schuldig maken aan -. (t = ts).
In'sula (Lat. eiland), v. -lae; **insulair** (een of de eilanden betreffende), bn. (s = z).
Insulin'de (eilandenrijk), o.: dichterlijke naam voor onze O.-I. (s = z).
Insult (belediging), o. -en, of **insulta'tie**, v. -s, -tiën.
Insulteeren (beledigen, hoonen, beschimpen).
In'summa, Lat. in het geheel, alles saamgenomen.
Insupportabel (Fr. onuitstaanbaar), bn.
Insurgent (oproerling, opstandeling), m. -en (g = g).
Insurrec'tie (gewapende opstand), v. -ties.
In suspensio, Lat. in twijfel, onbeslist.
Intact (onaangeroerd, ongerept, onbevekt, rein, ongeschonden), bn. en bw. (c = k).
Intaglio (It. lees: intal'joo: verdiept snij- of beeldhouwwerk, inwaarts gesneden steen), m. -'s of intagliën.
In'tautum, Lat. zoover het reikt.
In'teekenen (inschrijven, zich verbinden, door het teekenen van zijn naam op een lijst), ik heb -geteekend: -aar (hij, die in'teekent), m. -s; -biljet (bewijs van in'teekening), o. -biljetten; -ing, v. -en;

-lijst (lijst van de in'teekenaars), v. -lijsten.
Inte'gendeel (omgekeerd), bw.: hij luiert niet, -, hij werkt hard, daarentegen, veeleer.
Inte'ger (rechtschapen, onomkoopbaar), bn.
Integraal (op zich zelf bestaande, voltallig, volkomen, ongeschonden), bn.; -rekening, hogere algebraïsche analysis.
Integraal (Nederlandsche effect, genaamd: 2½ % N. W. S.), v. -gralen.
Integree'rend (onmisbaar, onafscheidelijk), bn.: Finland moet een - deel van Rusland worden; een - deel van den Amsterd. nachtwacht was zijn huisje, (Just. v. M.).
Integriteit (onkreukbaarheid, onomkoopbaarheid, oprechtheid, rechtschapenheid), v. gm.v.; ook: de - van een staat handhaven, de een- of ondeelbaarheid: de - van China.
Intelleef (verstand, denkkraacht), o. gm.v.: de professoren aan onze hoogescholen vertegenwoordigen het hoogste - in Nederland. (c = k).
Intellectueel (verstandelijk, geestelijk), bn.: de -e vorming, -e overlading, -ontwikkeling; in een -e atmosfeer leven; ook: schrander, verstandig, geestig. (c = k).
Intelligent (verstandig, vlug van verstand, vol doorzicht, schrander), bn. (g = g).
Intelligentie (kennis, doorzicht, verstand), v.
Intellig'ibel (Fr. verstaanbaar, begrijpelijk, klaar, duidelijk, bevattelijk), bn.; -er, -st.
Intempestief (Fr. te onpas, op ongelegen tijd, ontijdig), bw.; -iever, -st.
Intendan'ce (korps van officieren, belast met de verzorging, b.v. de voeding der troepen), v. gm.v.: hij is kapitein bij de -. (en = en).
Intendant (hoofdopzichter, bestuurder, rentmeester), m. -en. (en = en).
Intendant (mil. officier of militair ambtenaar der intendance, die nl. de zorg heeft voor kleeding en voeding), m. -en. (en = en).
Intens (krachtig, sterk, hevig, winnig), bn. en bw.: de scherpe, -e stank van het uitgepompt wordende grondwater des schips; - mooi, innerlijk; iets - gevoelen, innig, levendig, sterk; een - mooie gedachte, in hoogen graad; ook: Intensief.
Intensie (versterking d. inwendige kracht), v.
Intensief (met innerlijke kracht, sterk in zich zelf; levendig, opgewekt), bn. (en = en).
Intensief (spraakw. werkw. met versterkte of meer innerlijke beteekenis), o. -leven: nikken (nijgen), spilen (spelen), bibberen (beven) zijn -sieven. (en = en).
Intensiteit (innerlijke kracht, werkzaamheid, sterkte), v. gm.v.: het licht der zon heeft grootere - dan dat der maan. (en = en).
Inten'tie (bedoeling, oogmerk, voornemen), v. -ties, -tiën; R.-K. een Mis tot zekere -, b.v. om zegen af smeeken over een huwelijk.
In'ter nos, onder ons; *inter am'icos*, onder vrienden.
Intercala'tie (Fr. inlassing), v. -s, -tiën.
In'ter ca'nem et lupum, Lat. tusschen licht en donker.
Intercedeeren (Fr. tusschenbeide komen, iem. voorspraak zijn, 'n goed woord doen).
Interces'sie (bemiddeling, tusschenkomst, voorspraak), v. gm.v.
Inter-communaal (tusschen gemeenten onderling), bn.: een -ale telefoondienst.
Interconfessioneel (met verschil van geloofsbelijdenis) bn.: een -e vereeniging van werklieden.
In'ter-continentaal (tusschen de vastlan-

- den of continenten), bn.: een -ale spoorweg.
- Interdict'** (verbodsbevel, gerechtelijk verbod, ontzegging; R.-K. schorsing der kerkelijke diensten en bedieningen als straf, een gemeente of landstreek opgelegd), o. -en; ook: *Interdic'tie*, v. -s. (c = k).
- In'teren** (door te groot verbruik achteruitgaan, in verval geraken), ik heb en ben -geteerd: zijn vermogen -; -ing, v. gmv.
- Interessant'** (belangwekkend, belangrijk, boeiend, aantrekkelijk) bn. en bw.: een -gesprek, onderhoudend; een -geval; -kijken, -doen; z. -willen maken.
- Interessant'** (zelfzuchtig, inhuldig), bn.: een -mensch, liever geïnteresseerd.
- In'teresse** (belang, voordeel), v. gmv.: dit is voor mij van bijzondere - vero.
- Interesseeren** (belangstelling inboezemen, belang wekken): zich -voor; belangstelling aan den dag leggen voor.
- In'terest, in'trest** (vrucht of inkomsten van iemands middelen, vooral van kapitalen, welke voor een bepaalden tijd aan een ander uitgeleend zijn, jaarrente van zulk een kapitaal), m. -en: geld op -zetten; het kapitaal met de wettelijke -en, d. i. volgens de wet van 22 Dec. 1857 voor burgerlijke zaken 5%, en in handelszaken 6%; -op -, d. i. de reute komt telkens bij het kapitaal.
- Interferen'tie** (innemenging; buiging der lichtstralen), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Interfolieeren** (een boek met wit papier doorschieten).
- Interieur'** (innerlijk, inwendig), bn.; als zn. (het inwendige van een huis), o. gmv. (e = ee).
- Interieur'** (schilderk. een binnenhuis), o. -s.
- Interim** (tusschentijd), o.; ad -, tot nader order, voor een tijd, b.v. secretaris ad -, plaatsvervangend; minister ad -, tijdelijk.
- In'terim-aandeel** (voorloopig aandeel, receptis), o. -en; -dividend (voorloopig dividend), o. -en.
- Interimair** (voorloopig, niet vast), bn.: het -beheer van het departement van marine, een -e toestand, tijdelijk.
- Interjec'tie** (spraak. tusschenwerpsel), v. -ties, -tiën: de -s zijn gevoelsklanken of klanknaboorsingen. (j = zj).
- Interlineair'** (tusschen de regels genlaats of gedrukt), bn.: een -e verklaring v. Vanden Vos Reinaerde. (ai = è).
- Interlinie** (boekdr. ruimte tusschen twee regels), v. -s.
- Interlinie** (op de zetterij: langwerpig metalen plaatje, dat tusschen de regels gezet wordt om ze van elkander te scheiden), v. -s.
- Interlocaal** (twee of meer gemeenten, d. i. steden of dorpen betreffende, niet-plaatselijk), bn. en bw.
- Interludium** (muz. tusschenspel), o. -s.
- Intermediair** (tusschenkomst, bemiddeling), o. gmv.: door het -van; lees: -mee-die-er'.
- Intermezzo** (lt. tusschenspel, -bedrijf), o. -mezzo's: in een paardenspel geeft men meesat komieke -'s; lees: -mel'so.
- In'terminis**, Lat. in behoorlijke uitdrukkingen, binnen de perken.
- In'termino**, Lat. op den bepaalden dag.
- Intermitte'rend** (tusschenpozend, uitblijvend), bn.: een -e pols; een -e bron, die slechts bij tusschenpozen vloeit.
- Intern'** (inwendig, innerlijk, van binnen; inwonend), bn. en bw.; zie Extern.
- Internaat'** (school met kost en inwoning), o. -naten; zie Externaat.
- Internationaal'** (twee of meer volken betreffende), bn.: het -ale verkeer, een -ale wedstrijd, een -ale tentoonstelling; een -ale tooneelwedstrijd, de -e geldmarkt, de -ale beau-monde in een Alpenhotel; de kerk van Christus is krachtens haar karakter -, (Dr. Kuypers); bw.: het Roode-Kruis moet -werken.
- Internationa'le** (algemeen socialistisch werkhedenverbond), v. gmv.: de Duitscher, Karl Marx, is de stichter der -, in 1866; ook: socialistisch bondslied.
- Inter'ne** (kostleerling, inwonend leerling), m. en v. internen.
- Interneeren** (gevangen zetten, opnemen in een gesticht, een gedwongen woonplaats aanwijzen, b.v. vreemdelingen, vluchtelingen).
- Internuntius** (gevolmachtigde van den Paus bij het Hof van een kleinen staat), m. -sen; ook Nuntius.
- Inter-ocea'nisch** (betreffende een of meer wereldzeeën), bn.: het Kanaal van Suez is -, verbindend twee Oceanen; het -kanaal van Panama, tusschen twee Oceanen.
- Interpellant'** (hij, die interpelleert), m. -en.
- Interpella'tie** (vraag aan den minister door een volksvertegenwoordiger in de Kamer om opheldering of verantwoording), v. -tiën, -ties: het recht van -, d. i. om de regering inlichtingen te vragen over eenig punt van algemeen belang.
- Interpelleeren** (een interpellatie doen: opheldering, verklaring vragen).
- Inter pol'cula**, Lat. onder een glaasje.
- Interpolat'ie** (inlassing, tusschenvoeging), v. -s: de -van drie termen tusschen twee termen eener reeks; -formule, (alg.)
- Interpoleeren** (inschuiven, tusschenvoegen, inlassen).
- Interpreta'tie** (vertolking, verklaring, uitlegging), v. -ties: -van een artikel der wet.
- Interpreteeren** (Fr. uitleggen, verklaren).
- Interpunct'ie** (plaatsing der schei- en zintteekens, ook de leer er van), v. gmv. (c = k).
- Interpungeeren** (leesteekens plaatsen, zetten); (g = g); ook: Interpuncteeren.
- Interreg'num** (Lat. tusschenbestuur, tusschenregeering), o. gmv. (g = g).
- Interrogeeren** (onderwerpen, in 't verhoor nemen). (g = g).
- In'terro'rem**, Lat. ter waarschuwing.
- Interrom'peeren** (Lat. in de rede vallen, onderbreken).
- Interrup'tie** (stoornis, onderbreking), v. -s.
- Interrup'tor** (nat. instrumentje, dat zorgt voor automatische verbreking en sluiting van den electrischen stroom), m. -s.
- Intersect'ie** (doorsnijding, snijding, kruising van lijnen), v. -tiën, -s; lees: intersek'sie.
- Interval** (muz. tusschenruimte, tusschenpoos, tusschenoorval; toonafstand), o. -vallen.
- Interval'la lucida** (Lat. heldere oogenblikken bij krankzinnigen), v. mv. (c = ts).
- Intervenieeren** (tusschenbeide-komen, bemiddelend optreden).
- Interven'tie** (tusschenkomst), v. -ties. (en = en): de -der groote mogendheden.
- Int'erview** (Eng. vraagsprek), o. -s; lees: interw'oe; een -: gesprek van een dagbladcorrespondent met iemand, om dezen uit te vragen, wanneer hij b.v. als gezant, minister, resident, uit den vreemde terugkeert.

Interviewen (Eng. vragen, hooren over, uithooren), ik -viesde, ik heb geïnterviewd.
Interviewer (iemand, die interviewt), m. -s: deze sportman ontvangt herhaaldelijk -s.
Intestaat (zonder testament gestorvene), m. -aten; ab intestato, zonder testament.
Intiem (Fr. vertrouwelĳk, innig), bn.: -e vrienden; -er, -st.
Intieme (innige vriend of vriendin), m. en v. -n; zie Intimus.
Intijds (tijdig, bĳtijds), bw.: ik zal - waar-schuwen; - ergens komen.
Intimida'tie (Fr. het aanjagen van vrees, het inboezemen van schrik), v. -s. (tie = tsie).
Intimideeren (Fr. bevreessd, beschroomd of bang maken, vrees aanjagen). (i = ie).
Intimiteit (Fr. vertrouwelĳkheid, innige vriendschap), v. -en. (i = ie).
Intimus (boezemvriend, halsvriend), m. gmv.
Intocht (plechtige inkomst), m. -en: zijn - houden, de - der Koningin te A'dam.
Intolera'bel (Fr. onverdraaglijk, onuitstaanbaar, ondulbaar), bn.
Intolerant (onverdraagzaam ten opzichte van andersdenkenden), bn. en bw.
Intona'tie (muz. aanheffing v. e. lied, het inzetten van een toon met de stem of een instrument, toonaangeving; stemduiging), v. -ties.
Intoomen (den toom korthouden, fig. bedwingen), ik heb - getoomd: zich -, zich matigen, breidelen, bedwingen; zijn begeerten -.
In to'tum, Lat. in het geheel.
Intoxica'tie (vergiftiging, bedwelming, fig. betoovering), v. gmv. (tie = tsie).
In'tra (Lat. binnen), vz.: - mu'ros, binnen de muren der stad, fig. zonder getuigen.
Intransigent (onverzoenlijk partijganger), m. -en. (g = g).
Intransitief (spraak. onovergankelijk, onzijdig), bn.: de - tieve werkwoorden, nl. de sulke, die geen lijdend voorwerp bij zich kunnen hebben. (s = s).
Intransitief (spraak. onovergankelijk werkwoord), o. -tieven: rusten, slapen zijn -tieven. (s = s).
In'trede, in'tree (inkomst, binnenkomst), v. gmv.: de winter had zijn - gedaan.
In'treden (ingaan, binnengaan), ik trad in, ben -getreden: een huis, een kerk -; fig. zij zal haar dertigste jaar -, een nieuw jaar -.
In'trek (verblijf), m. gmv.: zijn - nemen, zijn verblijf vestigen, gaan inwonen.
In'trekken (naar binnen halen, naar zich toe trekken), ik trok -, heb -getrokken: de kat kan de nagels -; gĳ moet die japon achter wat -, inhalen; fig. zijn woorden -, terugnemen; een motie -, een wissel -; -king (terugname, opheffing), v. gmv.
In'trest, m. -en; zie het betere Interest.
Intrigant (arglistig, indringerig), bn.: een - man; als zn. m. (vr. Intrigante): persoon vol slinksche streken, vriend van kuiperĳen, indringer. (g = g).
Intrigē, intrigue (Fr. kuiperĳ, kunst-greep; slinksche streek, gekonkel; egentĳke strik of knoop van een roman, van een tooneelstuk, enz.), v. -s; -stuk (tooneelstuk met intriges), o. -stukken.
Intrigeeren (zich met kuiperĳen afgeven), hij intrigeert altijd; dat intrigeert mij, dat prikkelt mijn nieuwsgierigheid. (g = g).
Intrinsiek (innerlijk, inwendig), bn. en bw.: de -e waarde, wezenlijk; zie Extrinsic.

In triplo, Lat. drievoudig, in drievoudig afschrift; lees: trie-ploo; zie In duplo.
Introducē (iem., die ergens geïntroduceerd is of wordt), m. -s; vr.: -ducee, meerv. -s.
Introduceeren (invoeren of binnenleiden, toegang verschaffen in eenige sociëteit of in eenig gezelschap). (c = s).
Introduc'tie (inleiding; ook: toegang, het verschaffen van toegang), v. -tiën, -s. (c = k).
Intro'itus (Lat. ingang, inleiding), m. gmv.: R.-K. allereerste gebeden der Mis tot het Kyrië eleïson.
Introjec'tie (inwerping, indraging), v. -s, -tiën. (t = ts).
Intronisa'tie (inhuldiging), v. -s: de - v. e. nieuwen bisschop.
Introspec'tie (het onderzoek v. binnen), v. -s.
Intu'itie (begrip v. e. zaak uit eigen vinding, vindingrijkheid, vernuft), v. -tiën, -ties: iets bĳ - weten of kunnen maken, uit zich zelf, uit eigen vinding; lees: in-tu-iet'-sie.
Intuïtief (als door ingeving), bn. (t = t).
Intus'schen (middelertwĳl), bw.: ik moet dezen brief afschrijven, lees gĳ - de krant, in dien tijd, onderwĳl, zoolang.
Inunda'tie (mil. onder-water-zetting), v. -tiën, -ties: er zijn daar tal van -sluizen.
Inundeeren (onder-water-zetten, doen overstroomen), ook, de polders zijn geïnundeerd.
In u'su, Lat. gewoonlijk, in gebruik.
In u'sum, Lat. ten gebruike, ten nutte.
In'val (het invallen), m. -vallen: dat is een goede -, opkomende gedachte; dat huis is de zoete -, ieder is er welkom, ieder wordt er altijd gastvrij ontvangen; de zoete -, uithangbord van kermis-koekramen, men ziet iem. uit de hoogte in een vat met honing vallen; de - der Franschen in ons land (1794); de - len der Noormannen (800-1000), vijandelĳke aanvallen op het rĳk der Franken.
Invaldita'tie (ongeldig-verklaring), v. -s.
Inval'de (krachteloos, zwak, onvermogen, ongeschikt), bn.: die soldaat is -; die werkmān werd door dat ongeluk -, onbekwaam tot werken of tot den arbeid; die man is te -, om zelf in zijn onderhoud te voorzien, hulpeloos, gebrekkig.
Inval'de (verminkt of gebrekkig soldaat; soldaat, die ten deele of geheel voor den dienst onbruikbaar is), m. -n.
Invaldeeren (ongeldig of nietig verklaren).
Inval'denhuis (huis of gesticht, waarin de invaliden samenwonen, b.v. te Bronbeek voor die van het O.-Indische leger), o. -huizen.
Invalditeit (gebrekkigheid, ongeschiktheid voor den dienst of voor den arbeid), v. gmv.: - is de toestand van ongeschiktheid voor den militairen dienst of voor den arbeid in fabrieken, enz.; verzekering tegen - en ouderdom.
In'vallen, het viel -, is -gevallen: een oud huis kan -, instorten; het schip zal die haven -, binnenloopen; de vorst is -gevallen, begonnen: een vroeg -vallende Paschen, een vroegtĳdige P.; dit woord wil mij maar niet -, in de gedachte komen; haar wangen zijn -gevallen, vermagerd, geslonken.
Invaria'bel (onveranderlijk), bn.; -er, -st.
Invasie (vijandelĳke inval, strooptocht), v. -sies, -siën. (s = z); zie het Eng. Raid.
Invectief, ook: Invec'tive (scheldwoord, beleedigend woord, schimpwoord, smaadwoord), v. -vectieven; invec'tives, (Eng.)
Inve'nit, Lat. hij heeft het gevonden, gemaakt.

Inventa'ris (notarieel opgemaakte staat of lijst van in een sterfhuis aanwezig zijnde goederen, boedellijst), m. -sen. (en = en).

Inventarisatie (boedelbeschrijving, het maken van een inventaris), v. gmv.: een - is vrijwillig of verplicht. (s = z).

Inventariseeren (den inventaris opmaken, boedelbeschrijven). (s = z).

Inventie (uitvinding, verdichtsel, verzinsel, bedenkfel), v. -ties; lees: invent'sie.

Inventie, invent'io (bij het stellen: vinding, opzameling van stof), v. gmv. (t = ts).

Inventief (vindingrijk), bn.; -iever, -st.

In ver'ba magis'tri jura're, Lat. zweren, bij het woord des meesters. (j = i).

Inver'sie (spraak. omkeering, woord- en zinsomkeer), v. -s, -siën, b.v. Een held ben je! Frankrijks roem, in plaats van: Je bent een held, de roem van Frankrijk, enz.

Investigatie (ondervraging, onderzoek, navorsching, nasporing), v. -tiën, -ties. (g = g).

Investituur (plechtige inbezitting of bekleeding met een geestelijke waardigheid), v. -turen; de paus heeft het recht van -, d. i. van het verleen van staf en ring aan de R.-K. bisschoppen.

In vi'a ju'ris, Lat. langs d. weg v. h. recht.

In vi'no ver'itas, Lat. in den wijn [ligt] de waarheid, d. i. in dronkenschap zegt de mensch, wat hij denkt; dronken menschen spreken de waarheid. (i = ie).

Invitatie (uitnoodiging), v. -tiën, -ties.

Inviteeren (uitnoodigen, te gast vragen).

In'vloed (gezag, vermogen), m. -vloeden; -hebben, oefenen, uitoefenen, zie Prestige; zijn - doen gelden, zijn - aanwenden.

In'vloedrijk (veel invloed hebbende), bn.: een - e familie, een - staatsman.

Invoca'tie (Lat. R.-K. de eerste Zondag in de vasten), o. gmv.

Invoca'tie (dichtk. aanroeping der Muze of van eenigen, hooger en bijstand aan 't begin van een heldendicht of van een leerdicht), v. -ties, -tiën. (t = ts).

In vo'ce, Lat. op of bij dat woord.

Invoe'ge dat, vgw., op een wijze dat.

Invoe'gen (intasschen, tusschenvoegen), ik heb -gevoegd: een steen -; een letter -, b.v. een n in kippenei; -voeging, v. -en.

In'voer (van het buitenland ingevoerde goederen), m. -en; zie: Import en Export.

In'voer (het invoeren), m.: de - van waren.

In'voeren (per schip of trein of wagen buitenlandse goederen binnen de grenzen brengen; fig. in zwang brengen in gebruik doen komen, instellen), ik voerde -, heb -gevoerd: Havanna-sigaren -, zie Importeeren; een mode -, een gebruik -, een nieuw woord -; belastingen -, een wet -.

In'voerhandel (handel in goederen, welke uit het buitenland worden ingevoerd), m.;

-recht (belasting op ingevoerde goederen), o. -rechten.

In'vorderen (betaling eischen), ik heb -gevorderd; -vordering, v. -en.

Invrj'heidstelling, v. gmv.: de - der slaven, van een gevangene, het vrij doen zijn, het teruggeven der vrijheid.

In'vullen (een open ruimte vullen), ik heb -gevuuld; -vulling (het invullen), v. -en;

-vulsel (het ingevulde), o. -s.

In'waarts (binnenwaarts, naar binnen), bw.

In'waartsch (naar binnen gekeerd), bn.

In'warm (door en door warm), bn.

In'wegen (door overwicht in den kleinhandel in gewicht verliezen of doen verliezen), ik woog -, heb -gewogen; zie Inmeten.

Inwen'dig (van binnen; binnenlandsch), bn. en bw.: -e kneuzingen, zich -bezeeren; de -e zending, den -en mensch versterken, eig. de maag, door voedsel te nemen.

In'werken (werking of invloed uitoefenen op), het -te in, het heeft -gewerkt: twee krachten, die op elkaar -; op iem. of iets -; zich in iets -, er door en door van op de hoogte komen; -ing, v. -en.

In'wijden (plechtig inzegenen), ik wijdde -, heb -gewijd: een kerk, een kapel -; -wijd-

ding, v. -en; -wijdingsrede (redevoering bij een inwijding), v. -redenen.

In'wijk (inham, kreek, kleine baai), v. -en.

In'wikkelen (in een omstag doen), ik heb -gewikkeld; -wikkeling, v. -en.

In'willigen (toestemmen), ik heb -gewilligd; -williging, v. -en: -williging van eischen; spraakk. betrekking van - of concessie, b.v. Of schoon ik hard gewerkt heb, ben ik niet klaar gekomen; z. Concessief.

In'winnen (herwinnen, inhalen), ik won -, heb -gewonnen: verzuimden tijd -.

In'winnen (bekomen, zien te verkrijgen), ik won -, heb -gewonnen: berichten -, den raad van iem. -, vragen; inlichtingen -.

In'wonen (bij iem. in huis wonen), ik heb -gewoond: -woner (bewoner), m. -s;

-woning, v. gmv.; -woonster, v. -s.

In'wortelen (diep wortel schieten), het is -geworteld: fig. het kwaad is -geworteld, heeft diep wortel geschoten; -worteling, v. gmv.

In'wrijven (door wrijven ergens in brengen), ik wreef -, heb -gewreven: de huid met olie, met zalf -; vleesch of visch met zout -; fig. ik zal je dat wel -, inpeperen.

In'zage (daad van inzien), v.: ter visie, op beziens; -verleenen, geven, laten zien, b.v. van processtukken; bij -.

In'zamelen (al verzamelende bijeenbrengen), ik heb -gezameld: gelden -, de vruchten van den oogst -; -ing, v. -en.

In'zegenen (door zegenen wijden), ik heb -gezegend: een huwelijk -; -ing, v. -en.

In'zenden (toezenden, doen toekomen), ik zond -, heb -gezonden: de sollicitatiestukken -; -zender, m. -s; -zending, v. -en.

In'zet (eerste bod), m. -zetten: de - van een huis, voorloopig bod; de heele - (bij een spel), de heele ingezette som; -geld, o. -en.

In'zetten (plaatsen in), ik zette -, heb -gezet: een ruit -, een tand -, een huis -, het eerste bod doen: geld -, op het spel zetten; diamanten -, in goud of zilver vatten; een gezang, psalm -, beginnen te zingen, aanheffen; -zetter (hij, die inzet, die nl. het eerste bod doet bij een verkoop), m. -s;

-zetsel (ingezette lap), o. -zetsels.

In'zicht (bedoeling, oogmerk), o. -en.

In'zicht (kijk op een zaak), o. gmv.: naar of volgens mijn -, begrip, meening.

In'zien (vluchtig doorzien), ik zag -, heb -gezien: een rekening -, doorzien; iets niet -, begrijpen, doorzien, snappen.

In'zien (meening, oordeel), o.: mijns -s, naar mijn meening, zie: mijns erachtens; bij nader -, overdenken, overwegen.

In'zinking (diepsel, laagte, inzakking), v. -en: een - van den bodem, verzakking; fig.

instorting van een zieke, verlies van krachten.
In'zitten (in iets gezeten zijn), ik zat -, heb -gezet; fig. er warm -, welgesteld zijn; ergens mee -, verlegen zijn, geen raad weten.
In'zoet (in hooge mate zoet), bn.: honig is -.
Inzon'derheid (vooral, in 't bijzonder, voornamelijk), bw.: let - op uw taal.
In'zout (bijzonder zout), bn.: die soep is -.
In'zouten (in het zout leggen, met zout inmaken), ik zoutte in, heb ingezouten; vleesch -, haring -; -zouting, v. -zoutingen.
In'zuigen (zuigende in zich opnemen), ik zoog -, heb -gezogen: de spons zuigt water -, fig. in den geest opnemen: hij heeft die vooroordeelen met de moedermelk -gezogen.
In'zulten (in zout of zuur inleggen), ik zultte -, heb -gezult; zie Inzouten.
In'zwart (door en door zwart), bn.
In'zwellen (inslokken, gultig eten, verstin-den), ik zwol -, heb -gezwolven; -zwellen, m. -s; -zwellig, v. -en.
I'o, myth. dochter van Inachus, eersten koning van Argos, door Jupiter bemind doch door Juno in een vaars veranderd, en daarna onder bewaking gesteld van Argus, zie aldaar.
I'o (uitroep van vreugde), tw.; als zn. o.
Io'nisch (afkomstig van, betreffende de Ioniërs), bn.: het - dialect, de - e bouwwoorde.
Io' vivat! (ho, ho, hij leve!): de eerste woorden van het bekende studentenlied; als zn. o. nl. de naam van het heele lied. (i = ie).
Ipecacuan'ha (Braziliaansche braak- of purg erwortel, zekere violierwortel), v. gmv.; -koekjes, o. mv.; -wijn (braakwijn), m.
Iphige'nia, myth. dochter van Agamemnon, als slachtoffer dienend, om den toorn van Diana te verzoeven, die door tegenwind 't uitzeylen (naar Troje) van de Gr. vloot, uit de haven van Aulis, belette.
Ip'se, Lat. zelf.
Ip'se dix'it, hij, de meester, nl. Pythagoras, heeft het zelf gezegd; zie: In verba magistri jurare.
Ip'se fe'cit, Lat. hij heeft het zelf gemaakt.
Ip'so fac'to, Lat. door het feit zelf, feitelijk.
Ip'so ju're, Lat. van rechtswege, door het recht zelf. (j = j).
Ira'dé (Turksch keizerlijk decreet), v. -'s.
Ira'nisch (van de hoogvlakte van Iran), bn.: -e telen, ook: Oud-Perzisch.
Ire'ne, myth. Grieksche godin des vredes.
Ire'nisch (vredestichtend, bemiddelend), bn.: -e christenen, die verzoening willen in den strijd op godsdienstig gebied.
Iridee'ën (lischbloemen), v. mv.: de krokus en iris zijn -. (i = ie); enkelv. Iridee.
Iris, myth. de bodes der goden: de regenboog is haar brug; ook de regenboog zelf, door Vondel Iris' bruijloftskleed genoemd.
Iris (regenboogvulies van 't oog), v. -sen.
Iris (zwaaardellelie, lischbloem), v. -sen.
Iris'druk (kleurendruk), m. gmv. b.v. op stoffen en op papier.
Ir'min, Germ. myth. god van hemel en aardeen der veldslagen, een der Saksische hoofdgoden.
Ir'minzuil, v. -zullen, ook Her'menzuil.
Ironte' (stijl. fig. der tegenstelling), v., b.v. tot een luiaard: Wat ben je vlug! fijne spot, nl. door 't voorwenden v. goedkeuring of onwetendheid, b.v. tot een slodderos: Wat ben je netjes op je boeken! de goedhartige -, (Kostveld): zij beoogt het goede.
Irontek', bn.; zie Iro'nisch.

Iro'nisch (goetlijk, bedekt spottend, fijn schertsmd), bn.; ook: Irontek'.
Irrationeel' (strijdig met de rede), bn.
Irreden'ta, Italia -, d. i. het onbevrjdelitalië, nl. het gedeelte van Oostenrijk, dat volgens de Italiaansche chauvinisten tot Italië moest behooren; **irredentis'ten** (politieke partij in Italië, welke dat gedeelte aan Italië wil brengen), m. mv. (ir = ie).
Irregulariteit' (onregelmatigheid), v. -en.
Irregulier' (onregelmatig, ongeregeld), bn.
Irrigatie (kunstmatige bevoeiing, besproeiing, bewatering), v. -tiën, -ties. (g = g).
Irriga'tor (sproeitoeistel), m. -s. (ir = ie).
Irrigeeren (een weiland door kleme slooten of stroompjes bevoeien). (g = g).
Irritatie (opwekking tot toorn, prikkeling; geneesk. branderigheid), v. gmv. (ir = ie).
Irriteeren (boos maken, verbitteren). (ir = ie).
Irvingia'nen, volgelingen van den Schotschen predikant Edward Irving, † 1834.
-is (bastaarduitgang), vormt mann. persooneen.: secretaris, archivaris, amanuensis, Adonis.
Isabel', **isabel'kleurig** (geelachtig wit, wuigeel), bn.: een - kleurig paard; ook: -geel; meestal Izabel.
Isabel'ia, v.: orde van - la Catholica, Spaansche ridderorde, door Ferdinand VII in 1815 gesticht. (s = z).
Ischias (geneesk. heupjicht), v. gmv.
Is'is, Egypt. godin d. natuurkracht; lees: Izis.
Is'lām (de leer en de godsdiens van Mohammed), m. gmv.: het woord - bet.: volkmen overgave aan God of berusting in den wil Gods; zie: Fatum, Mohammed, enz.
Islamiet' (belijder van den Islam), m. -en.
Islamie'tisch (Mohammedaansch), bn.
Islamis'me, **Islamis'mus** (de Mohammedaansche godsdiens, de Islam), o. gmv.
Is'maël (zoon van Abraham en Hagar), m. gmv.; **Ismaëlie'ten** (nakomelingen van Ismaël d. i. de Arabieren), m. mv.
Isoba'ren (aardr. lijnen, welke de plaatsen van gelijken jaarlijkschen barometerstand of luchtdruk verbinden), v. mv.
Isoba'ren-kaart (aardr. luchtdruk-kaart), v. -kaarten. (s = z).
Isobron'ten (lijnen, die op de kaart de plaatsen vereenigen, waar gelijktijdig onweer wordt waargenomen), v. mv. (s = z).
Isochrome'nen (aardr. lijnen van gelijke jaarlijksche winterkoude), v. mv. (s = ee).
Isocli'nen (kromme lijnen als verbinding op de wereldkaart van die plaatsen, waar de helling of inclinatie der magneetnaald, in het zwaartepunt opgehangen, even groot is), v. mv. (s = z).
Isocli'nisch, bn.: -e lijnen, zie Isoclinen.
Isodyna'mische lijnen (lijnen, loopende over plaatsen van gelijk aardmagnetisme), v. mv. (s = z).
Isogeothe'rmen (aardr. kromme lijnen, op de wereldkaart aangebracht, ter verbinding van die plaatsen, welke gelijke temperatuur hebben), v. mv. (s = z).
Isogonen (kromme lijnen, op de wereldkaart gedacht of gteekend ter verbinding v. plaatsen, welke dezelfde afwijking [miswijking] der magneetnaald hebben), m. mv. (s = z).
Isogonisch, bn.: -e lijnen; zie Isogonen.
Isographie' (reproductie langs fotografischen weg), v. -ën: - van teekeningen, etsen, houtsneden, enz. (s = z).

Isollahnen (lijnen van gelijk zoutgehalte in zeeën), v. mv. (s = z).

Isolyeten (lijnen, die op de kaart plaatsen verbinden, waar het gelijktijdig begon te regenen), v. mv. (s = z).

Isophyen (lijnen, op de kaart gedacht of geteekend, ter verbinding van de punten op dezelfde hoogte boven de zee gelegen), v. mv.

Isolatie (afzondering), v. gmv. (t = ts).

Isolator (voorwerp, dat isoleert; lichaam, dat de electriciteit niet of slecht geleidt, voorwerp van glas of porselein, waarop de geleidraad rust), m. -s, -to'ren: de -en aan telegraafpalen enz. beletten de wegvloeiing van electriciteit langs den paal naar de aarde.

Isoleeren (afzonderen, alleen stellen, op zich zelf plaatsen): iemand kan zich al te veel -, aan de samenleving onttrekken; op Oost-Java zijn de vulkanen minder talrijk, meer geïsoleerd, (Veth.); de Bloksberg is een geïsoleerde berg: -ing, v. -en. (s = z).

Isoleeren (electr. een geladen conductor afzonderen, of afgezonderd houden van goede geleiders); -bank (bankje op glazen pootjes bij het nemen van electr. proeven), v. -en.

Isolering (taak, het gewijzigd worden of zijn van de bet. van een woord in een samenstelling), v. -en, b.v. stokdoof (naast stokstijf), doodgoed (naast doodstil), potdoof (naast potdicht). (s = z).

Isolément (afzondering), o.: in ons - ligt onze kracht, het zijn zonder bondgenooten.

Isotheren (aardr. lijnen van gelijke jaarlijkse zomerwarmte), v. mv. (s = z).

Isothermen (aardr. lijnen langs die plaatsen, welke een zelfden gemiddelden jaartijkschen warmtegraad hebben), v. mv. (s = z).

Israël (de aartsvader Jacob), mv: het woord beteekent sterk tegen God, strijder met God; lees: is'-ra-el; -iet' (afstammeling van Jacob, Hebreër, Jood), m. -en.

Israël, het rijk van - of der Tien stammen, had 19 koningen van Jeroboam 975 v. C. tot Osés in 721 v. C., toen Samaria, de hoofdstad, werd ingenomen.

Israëlitisch (behoorende tot, betrekking hebbende op de Israëlieten), bn.: de -e geschiedenis, een -e vrouw, het -e volk.

Israëlitisme (de zedenleer, de godsdienstleer der Israëlieten), o. gmv.

Is'sa, I'sa (de naam van Jezus in den Koran), m.; De Costa zegt van Mohammed: van Issa bovenal gedrongen in 't geweten tot eerbied en ontzag, (Hagar).

-ist' (bastaarduitgang), als in: bloemist, drogist, klokkenist, harpenist, pianist; infanterist, telegrafist, Carlist, Darwinist, Calvinist; - heeft dezelfde kracht van bet. als -aan of als -er en -ler (dient tot vorming van mann. persoonsnamen); vr. -ist'fe: modiste, harpiste, pianiste.

Isth'misch, bn.: de -e spelen, om de 3 of 5 jaar gevierd op de landengte of den isthmus van Corinthe; lees: ist'-mies.

Isth'mus (landengte), m. -sen: de - van Corinthe; lees: ist'-mus.

Ita est, Lat. zoo is het, zoo staat er.

Itala (oudste bijbelvertaling, 1e eeuw n. C.), v.: uit de - ontstond de Vulgata; zie ald.

Italiaan' (persoon, uit Italië geboortig), m. -anen: -sche, v. -n.

Italiaansch' (van of uit Italië), bn.: de -e schilderschool; zn. (de taal), o. gmv.

Italiaansch' boekhouden (dubbelboekhouden), o.: het dubbelboekhouden heet wel -, omdat de oudste aanduidingen er van uit Italië tot ons zijn gekomen; zie Paciolo.

Italie'ken (cursieve letters), v. mv.

Item (desgelijks, insgelijks, evenzoo), bw.: als zn. o. -s; -pje, o. -s.

Iteratie (stijl. figuur der herhaling), v. gmv.: Scipio verwoestte Carthago, Scipio vernield Numantia, Scipio bevocht den vrede, Scipio reddde den staat. (tie = teis).

Iteratief (spraak. werkwoord van herhaling), o. -ieven; zie Frequentatief.

Itinerarium (reiswijzer, reisboek, reisverhaal; ook R.-K. gebeden, voor hen, die zich op reis begeven), o. -ria; Fr. Itinéraire, o. -s.

Ivoor' (olifantstand, elpenbeen), o. gmv.: - van Sumatra, - van Afrika; plantaardig -; -achtig (op ivoor gelijkende), bn.

Ivoor'kust (aardr. deel der kust van Opper-Guinea), v. gmv.

Ivo'ren (van ivoor), bn.: een - waaiër.

Ixia (Z.-Afrik. sierplant, de Engelache zwaardlelie, een iridee), v. -s; lees: ik'si-a.

Izabel'kleur (geelwit), v. gmv.; -kleurig, bn.: een -kleurig paard, zie Isabel.

Izar' (O.-I. witte sluis), m. -s.

Izegrim, m.; zie Iezegrim.

J.

J, v. -'s. De tiende letter van het alfabet.

J. C. - Jezus Christus.

Jer. - Jeremi'a.

Jes. - Jesa'ia.

JHr. - Jonkheer.

j.l. - jongst'leden.

Joh. - Johannes, Evangelist.

Jr. - Ju'nior, de jongere.

J. U. D. - Ju'ris utrius'que doc'tor, doctor of meester in beide rechten.

Jz. - Janszoon, Jacobszoon, enz.

Ja (dit woord drukt bevestiging, inwilliging, toestemming uit), bw.: ik geloof -, ik meen

van -; hij dreigde, -, hij sloeg hem; zelfst. nw.: uw - zij -! d. i. wees trouw aan uw woord; zegsw. - en amen op iets zeggen, zonder tegenpraak toestemmen, instemmen.

Jaag'lijn (een tamelijk dik, 6 tot 10 M. lang touw, waaraan de trekschuit werd en nog wordt voortgetrokken), v. -lijnen, ook Lijn of Lijntje genoemd: Ho! Jagertje! de lijn kan wel stuk, met die horten! (C. O.); z. Lijn.

Jaag'pad (trekpad langs een kanaal), o. -en.

Jaap (diepe of vinnige snede), m. japen. gmv.

Jaap (Jacob), m. Japen; -je, o. -s.

Jaar (tijdperk van twaalf maanden), o., jaren: dit kind is elf -; - in, jaar uit, onafgebroken, aanhoudend; in den bloei zijner

jaren, in de jeugd; *magere en vette jaren*, nadeelige en voordeelige jaren, jaren van tegenspoed en van voorspoed, zie Gen. 41: 18 en 19; *schrikkel-*, een - en één dag; *nieuw-*, *het burgerlijk -*; *het kerkelijk -*: R.-K. begint omtrent 1 Dec. nl. op den eersten Zondag van den Advent; zie: *Dienstjaar*, *Jubel-*, *Nieuw-*, *Schrikkel-*, *Sterrenjaar*, enz.

Jaarboek (boek, waarin gebeurtenissen, van dat jaar zijn opgenomen), o. -en.

Jaarboekje (jaarlijks uitgegeven geschriftje voor een bepaalden lezerskring, gewoonlijk tevens den kalender enz. bevattend), o.-boekjes.

Jaardicht (jaartalvers), o. -dichten; zie *Chronicum*.

Jaardienst (R.-K. Mis voor e. overledene, een jaar of telken jare na den dood), m. -diensten.

Jaar en dag (gedurende vele jaren), bw.: de heer van Naslaan studeerde - in Wagenaar, (C. O.); na -, na langen tijd; ook wel: na jaar en eeuw; ook na eeuw en dag: tot na verloop van eeuw en dag de tooverkunst begraven lag, (Staring).

Jaarfeest (jaarlijksch feest), o. -en: het - der koorzangers is op den feestdag van de H. Cecilia of Cecilia, 22 November.

Jaar'gang (al de afleveringen van een tijdschrift voor één jaar), m. -gangen.

Jaar'geld (traktement, wedde), o. -gelden.

Jaar'getij, jaar'getijde (seizoen), o. -getijen, -getijden: het jaar wordt in vier sterrenkundige -getijden verdeeld, regelmatig terugkeerende perioden.

Jaar'getij, o. -getijen; zie *Jaardienst*.

Jaar'kring (twaalf maanden), m. -kringen.

Jaar'lijks (ieder jaar), bw.: hij gaat - op reis; - wordt er een vergadering gehouden.

Jaar'lijksch (van ieder jaar), bn.: de -e afrekening, de -e schoonmaak, een - bezoek.

Jaar'ling (koe of paard van een jaar oud), m. en v. -en.

Jaar'markt (markt, die eens per jaar gehouden wordt, kermis), v. -en; z. *Foore*.

Jaar'ring (kring van nieuw hout, op de doorsnede van den stam te zien), m. -ringen.

Jaar'tal (jaargetal der geschied.), o. -tallen.

Jaar'telling (het tellen der jaren, waarbij men uitgaat van een bepaald tijdstip), v. -en: de *Joodsche -*, begin: schepping der wereld; de *Christelijke -*, begin: de geboorte van Chr.; de *Mahomedaansche -* begin: zie *Hedsjra* of *Hegira*; zie: *Æra*.

Jaar'vers, o. -verzen; zie *Jaardicht*.

Jaar'verslag (mededeelingen omtrent den toestand van zaken, instellingen, enz. over het afgelopen jaar), o. -verslagen.

Jaar'wedde (salaris, jaarloon), v. -wedden.

Ja'biroo (strandlooper, reigerachtige moerasvogel in Brazilië), m. -s.

Jabot' (Fr. krop bij vogels; borststrook aan een mans-overhemd), m. -s: oom Stastok droeg een overhemd met -, (C. O.); lees: *zjaboo'*.

Ja'broer (iemand, die met alles instemt, een ja-knikker), m. -s: het was een verzwakking der nekspieren, die hem in schijn tot een - maakte, (Koetsveld).

Ja'caboom (O.-I. een soort van broodboom), m. -boomen; ook: *Jac'kaboom*.

Jaca'na (W.-Indisch waterhoen, Braziliaansche moerasvogel), m. -'s.

Jaca'pa (de zilversnabel in Z.-Am.: de roodborst-meerle in onze W.-I.), m. -'s.

Jaca'ra (een Brazil. krokodil), m. -'s.

Jacht (het jagen op wild, het jachtbedrijf), v. -en: op - zijn, aan't jagen; zie: *Eandanjacht*, *Hazen-*, *Herten-*, *Konijnen-*, *Patrijzen-*, *Snippen-*, *Wolven-*, *Zwijnenjacht*.

Jacht (het voortjagen, fig. haast, overijling), v. gmv.; zie *Jachten*.

Jacht (streven naar iets), v.: - op ambten, - op eeretitels, - op ridderorden.

Jacht (overdekt, snelzeilend klein vaartuig met één mast), o. -en; zie *Adviesjacht*.

Jacht'akte (wettelijk jachtbewijs, dat men de verschuldigde belasting als jager heeft voldaan), v. -n.

Jacht'bedrijf (het jagen met al, wat er bij behoort), o. gmv.

Jacht'deliet (-overtreding), o. -delicten: de jagermeester was erg streng op -en.

Jacht'en (aanzetten tot spoed, haasten), ik jachtte, ik heb gejacht: wil mij niet -.

Jacht'geweer (jagersgeweer, met langen loop), o. -geweren; -**godin**, -**godes**, myth. zie *Diana*; -**hond** (jagershond; hond, gedresseerd voor de jacht), m. -en; -**honden** (sterrenbeeld aan den N. hemel), m. mv.; -**hoorn** (jagershoorn, walddhoorn), m. -s: de - klinkt door 't woud, (Bild).

Jacht'ig (haastig, driftig, gejaagd), bn. en bw.: -er, -st; -**held**, v. gmv.

Jacht'kostuum (jagerstenu: groen, kort en nauwsluitend), o. -kostuums.

Jacht'opziener (persoon, belast voor zekeren kring met het toezicht op overtreding der jachtwet), m. -opzieners; -**recht** (het recht, om op eenig terrein te jagen), o. gmv.; -**revier** (jachtgebied), o. -en, zie *Privatief*; -**slot** (vorstelijk jachthuis), o. -en.

Jacht'sneeuw (fijne sneeuw, door den wind voortgejaagd), v. gmv.: de - drijft terug, wie de oogen slaat naar buiten, (Tollens); zie *Sneeuwjacht*.

Jacht'spin (spinachtig dier, dat, zonder web, zijn prooi alspringende inhaalt), v. -spinnen.

Jacht'spriet (een soort van korte lans, gebruikt bij de jacht op wilde zwijnen), m. -en; -**stoet** (jachtgezelschap van een vorst, ook jachtpartij), m. gmv.; -**tenue** (jagerskostuum, groen, kort en nauwsluitend), o. -n; -**tijger** (hulpvaard, die op de jacht is afgericht), m. -tijgers; -**veld** (het veld, waar de jager op jacht is), o. -velden: *Teun spande de beide hanen en begon het - af te treden*, (C. O.); -**vermaak** (vermaak of genoegen, dat de jacht den jager oplevert of geeft), o. -vermaken.

Jack Pud'ding (Engelsehe hansworst), m. -s; lees: *dzjèk poe-ding*, meestal: *pud'ding*.

Ja'cob (eigen persoonsnaam), m.: *St. -*, R.-K. heiligedag op 25 Juli, gewoonlijk *St. Japik* geheeten), m.; zie ook *Jakob*.

Jaco'ba-kannetje (kastanjebruin, verglaasd, aarden kannetje, zóó genoemd naar gravin Jacoba van Beieren, † 1433), o. -s.

Jacobie'ten (aanhangers van den in 1688 verdreven koning Jacob II v. Engeland), m. mv.

Jacobijn' (de heftigste voorstander der Fransche omwenteling), m. -en; -**enklooster** (dat der Dominicanen in Parijs, waar de Jacobijnen vergaderden), o. -s; -**enmuts** (beruchte, roode vrijheidsmuts), v. -mutsen.

Jacobijnsch' (overdreven republikeinsch in de dagen der Gr. Revolutie in Fr.), bn.

Ja'cobsmantel (schelp, te vinden aan de kust van Spanje, Middell. Zee, geribd en in

- waaiervorm), m. -s; ook: *St.-Jacobsschelp*.
Jaco'bus (oud Eng. goudstuk, ± f12), m. -sen.
Jaconnet' (Fr. fijne katoenen stof, *mousseline*), o. gmv.; lees: *zja-ko-net'*.
Jacquard-machine (kunstige weefstoel, geheeten naar den uitvinder Jozef Marie Jacquard van Lyon, 1752-1834), v. -s; -weefsel, o. -s; lees: *zjakaar'*.
Jacquerie' (gesch. boerenoproer in 't midden der 14e eeuw in Frankrijk), v. gmv.
Jacques Bon'homme (Fr. zooveel als: Joris Goedbloed; scheldnaam voor den Franschen boer in de middeleeuwen), m.
Jacquet' (*dames-taille-manteltje*), o. -ten.
Ja'gen (vooruitdrijven), ik joeg of jaagde, heb gejaagd; *iem. op kosten* -, hem die veroorzaken; *op de vlucht* -, drijven; *een paard dood* -, zóó afjakkeren, dat het bezwijkt; *zich een kogel door het hoofd* -, zelfmoord plegen; *wat jaagt uw pols!* hevig slaan; zie *Jachte n.*
Ja'gen (op jacht zijn), ik jaagde, heb gejaagd.
Ja'ger (persoon, die jaagt; ook soldaat der lichte infanterie), m. -s; -es', v. -sen.
Ja'ger, m. of -**tje** (persoon, die het jaagpaard vóór de trekschuit ment), o. -s.
Ja'germeester (persoon, met het toezicht op de jacht belast), m. -meesters.
Ja'gersbuis (jachtbuis), o. -buisen; -**kreet** (jachtgeschreeuw), m. -kreten; -**latijn** (grootspraak, snoeverij van jagers, ongelooftelijke verhalen van jachtavonturen, doorspekt met eigenaardige woorden en zegswijzen), o. gmv.; -**taal**, v., zie -**latijn**; -**tasch** (*weitasch*), v. -tassen; -**term** (*eigenaardige jagers-zegswijze*), m. -en, z. b.v. onder Haas, o.
Ja'guar (Z.-Amerikaansche tijger), m. -s.
Ja'hveh (Hebreeuwsche naam van God), m.: Joram, koning van Israël, 896-884 v. C., herstelde den dienst van -, of het Jahvisme; ook: *Jah've*, zie *Jeho'vah*; lees: *ja'vec*.
Jak (kort vrouwenkleed), o. jakken; ook, soldatenrok; zegsw. *iemand wat op het* - geven, hem afranselen: *iemand op zijn* - komen.
Jak'hals (Fr. *chacal*: wolfachtig roofdier met vuile, goudgele haren), m. -halzen; fig. een haveloos of armzalig mensch, b.v. *een arme* -, *een kale* -.
Jak'halzen (een oud, mager paard berijden), ik jakhalste, heb -jakhalst.
Jak'ken (gestadig voortjagen), ik heb gejakt.
Jak'keren (afjagen), ik heb -jakkerd: *die huurkoetsiers* - al maar door met hun paarden; zie *Afjakkeren*.
Jak'kes! tw. uitroep v. tegenzin; z. *Ajasses*.
Ja'kob, m.: *Orde van den H.* -, ridderorde in Spanje en Portugal; *St. Japik*, 25 Juli.
Ja'kobladder (Bijbel. ladder, door Jacob of Israël in zijn droom gezien, die van de aarde aan den hemel reikte en waarlangs Engelen op- en afgingen), v.; ook: hooge dubbele ladder; touwladder op een schip; werkt. *rondgaande rij-ladder*, als b.v. aan een bagger-machine of in een meelmolen.
Jalappe, v., of -**wortel**, m. (een, op een ramenas gelijkende, wortel uit Mexico, vol harsachtig, purgeerend sap). (j = zj).
Jalap'pehars (geneesk. plantaardig purgermiddel), v. en o. (j = zj).
Jaloersch (Fr. *tjverzuchtig*, afgunstig), bn. en bw.: -**heid** (*tjverzucht*), v. gmv. (j = j).
Jaloezie' (*jaloerschheid*, wangunst, *tjverzucht*, minnenijld), v. gmv. (j = j).
Jaloezie' (binnen- of buitenzonneblind), v. -ën: *een* - bestaat uit *evenwijdige, dunne latten v. hout, die in lintwerk of op ketinkjes rusten, en de heele breedte van een raam beslaan*; -**lat**, v. -latten. (j = j).
Jalon' (Fr. *richtvaantje*, *richtpaaltje*, *bakenstok*), m. -s; lees: *zjalon'*.
Jam (een soort van aardappel), v. jammen.
Jam (Eng. vruchtengelet), v. gmv.; soorten: -s; lees: *zjem: kersen* -, *abrikozen* -.
Jam'be (metriek. tweedeelige versvoet, bestaande uit een onbetoonde lettergreep, gevolgd door een betoonde, b.v. *ge-voel*), v. -n.
Jam'bisch (in jamben geschreven), bn.: -*e verzen*, b.v. die v. Vondels *Gijsbrecht*. (j = j).
Ja'mes, d. i. Jacob: *het hof van St.* -, het Engelsche hof, aldus genoemd naar het paleis van dien naam in Londen; lees: *dzeems*.
Jam'mer (ellende, nood), o. -en.
Jam'merdal, o. gmv.; zie *Tranendal*.
Jam'meren (weeklagen), ik heb -jammerd: *we hoorden de gekwetsten* - en *gillen*.
Jammerhar'tig (erbarmelijk, ellendig), bn.
Jam'merklacht (weklacht, smartklacht), v. -klachten.
Jam'merlijk (droevig, smartelijk), bn. en bw.
Jan (eig. Joannes, eigennaam van een man), m. Jannen; daar Jan een veel voorkomende eigennaam is, zegt men: - *en alle man*, d. i. iedereen, de heele wereld.
Jan (bediende in hotel of koffiehuis), m. jannen; zie: *Garçon*, *Kellner*.
Jan'boel (een stordig huishouden als van Jan Steen, een rommelboel), m. gmv.
Jan Compagnie' (personificatie van de O. I. Compagnie en verdere compagnieën door Potgieter), m.; zie *Jan Crediet*.
Jan Crediet' (personificatie van het krediet in den Hollandschen handel in de dagen der oude Republiek), m.; evenzoo: *Jan Contant* (een solied koopman), *Janmaat*, *Jan Cordaat* (krijgsman), *Jan de Poët*, *Jan de Rijmer*, *Jan Kallebas* (zie ald.), *Jantje Goddome* (het varensvolk), *Jan Hagel* en *Jan Rap* (het uitwaagsel) en *Jan Salie*, de jongste en lamendigste van alle zonen uit het huwelijk van Jan en Jannetje; zie *Salie*, (Potg.)
Jan de Was'scher (type v. e. huissukkel), m.; zie *Wasscher*.
Jandopp'ie (een soort v. bastaardvloek), tw.: 't *Is* - skande, (C. O.)
Jandor'ie (een soort v. bastaardvloek), tw.: *nu is 't* - nog mis.
Jangat' (sukkel, keukenpiet), m. -gats.
Jan'gelen (janken), ik heb -jangeld; zie: *jengelen* d. i. op huilerigen toon dwingen, van kinderen.
Janha'gel (koektablet, overstrooid met bolletjes suiker, die op hagelkorrels lijken), v. gmv.
Janha'gel (het gemeene volk), o. gmv.: *het* - kwam op de been, dat is een groote massa gemeen volk, het gepeupel, de heffe des volks.
Janhen' (keukenpiet, jangat), m. -hennen.
Janitsaar' (bevoorrechte klasse van Turksche soldaten, ingesteld in 1329, vormende de lijfwacht des sultans), m. -aren: den 17 Juni 1826 werd het korps der -aren voorgoed ontbonden verklaard en vernietigd.
Jan Kalebas', m.: de naam van een pocher, opsnijder, blagueur, enz.; ook: *een rekening v.* -, *lange*, uitgedijde; *een redeneering van* -, *dwaze*, onlogische, onzinnige; zie *Kalebas*.
Jan'ken (jammerend huilen, vooral van dieren), ik heb gejangt: *de honden begonnen*

- te —; bij uitbr. *Wat — die kinderen!* schreien.
- Jan Klaassen** (*grappenmaker, hansworst*), m.; — is eig. de held uit de poppenkast.
- Janklaassenkast** (*poppenkast met Jan Klaassen als hoofdfiguur*), v. — kasten.
- Janmaat** (*de zeelieden in 't algemeen*), m.
- Jan'neman** (eig. *Jantje: schertsend voor Jan*), m. — mans: in de oude kluchtspelen een gemakkelijk personage, knecht en nar tevens.
- Jan'oom** (*lombardhouder*), m.: iets naar — brengen; *mijn horl. ge is bij* —; ook: **Oom(e)**
- Jan**; zie **Oom** en **Suikeroom**.
- Janplezier** (*groot gezelschapsrijtuig*), m. — en.
- Jan Potage** (eig. *Jan Soep, de Fr. hansworst*), m. (g = z).
- Jan Pref'** (*vroolijk, uitgelaten mensch*), m. en v.: *Christien was in haar hart een —*, (C. O.)
- Janrap'** (*janhagel*), o. gmv.; ook: *Jan Rap en zijn maat*, het plebs, de straatvlegels: *Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer*, (De Gen.); *de janraps lieten zich die oorvlijgen (van het blauwbessenvrouwje) welgevallen*, (Potg.)
- Jansalie** (*een droge, vervelende vent, een slaapmuts van een vent*), m. — salies: — is het type v. e. flauwerik, een lui, vadsig, droomerig mensch; zie: **Salie** en **Jan Crediet**.
- Jansaliechtig** (*zonder energie, vadsig, lamzalig, lamlendig*), bn.; — **heid**, v. gmv.
- Jansenist'** (*volgeling v. d. leer van bisschop Jansenius, † 1638*), m. en v. — en; zie **Cleresie**.
- Janslot** (*nieuwe scheut aan planten, zich na St.-Jan of na 24 Juni ontwikkelend*), o. — loten; ook: — **schot**.
- Jan Steen'**: beroemd humoristisch schilder der Hollandsche school, 1626 — '79: *een huishouden van —, een ordeloos, treurig, verward huishouden*, (overlevering).
- Jansul'** (*omnoozele bloed*), m.: *een echte —*.
- Jan'tje** (*kleine Jan*), o.: *wat — niet leert, zal Jan niet kennen; hij is —* Sekuur, een kinderachtig nauwgezet man.
- Jantje** (*marinier, matroos*), o. — s.
- Jantje-kaas'** (*scheldnaam voor onze soldaten in 1830 enz. bij Belgen en Franschen*), o.
- Jantje-van-Leiden** (*mooi praatje, smoesje*), o. gmv.: *zich met een — van iets afmaken*, evenals **Jan van Leiden** als profeet of het hoofd der Wederdoopers deed in Munster, 1533 — '35.
- Januari** (*te maand, eig. maand van Janus, den Rom. god der deuren; Louwmaand*), m.
- Janus**, myth. *bij de Romeinen de God van 't menschelijk lot en van de zaken van oorlog; hij opende den dag, de jaargetijden en het jaar, Nieuwjaarsdag was hem gewijd; de eerste maand draagt nog zijn naam: Janus werd voorgesteld met een aangezicht vóór en achter, d. i. hij zag in 't verleden en in de toekomst; — kop (hoofd met dubbele tronie)*, m. — pen; — **tempel** (*in 't oude Rome*), m.
- Janus**, verkorting van **Adrianus**.
- Jan van Gent'** (*basaangans, z. ald.*), m. — s: *de — komt bij stormweer op onze kusten*.
- Jap** (*Japanees*), m. — s, gmv.; lees: **z'ap**.
- Japanees'** (*inboorting van Japan*), m. — neezen.
- Japaneesch', Japansch'**, bn.: *de — e kleederdracht; als zn. (de taal)*, o. gmv.
- Japan'ner**, m. — s; zie **Japanees**.
- Japansch'**, zie **Japaneesch**.
- Japen** (*een jaap, vooral in het gezicht geven, dipp snijden*), ik jaapte, heb gejaapt.
- St. Ja'pik** (*feestdag van St.-Jacob, op 25 Juli*), m.; zie **Jacob**.
- Japon'** (*lang vrouwenkleed*), v. japonnen; zie: **Huis-**, **Nacht-** of **Pon, Trouwjapon**.
- Jaquet'te**, v. — n; ook: **Jaquet'**, z. **Jacquet**.
- Jargon'** (*Fr. verdraaide taal, koeterwaalsch*), o. gmv.: *de dieventaal is een —; lees: z'ar-gon'*.
- Ja'rig** (*een jaar oud zijnde*), bn.: — e *rogge, twee — e lammeren*; zie **Overjarige**.
- Ja'rige** (*z'n verjaardag vierend*), bn.: e. — *kind*.
- Ja'rige** (*iem., die verjaart*), m. en v. — n.
- Jas** (*bovenkleedingstuk voor mannen*), v. — sen.
- Jas** (*dames-morgenjapon*), v. jassen.
- Jas** (*kaartspel: troefboer*), m gmv.
- Jas kaarten** (*een spel van 32 kaarten voor het jassen of smousjassen*), v. mv.
- Jasmijn'** (*in Z.-Europa thuisbehoorende heester met sterk riekende witte bloemen, siergewas onzer parken*), v. — en; — **geur**, m. — en.
- Ja'son**, myth. *aanvoerder der Argonauten*.
- Jas'pis** (*bewerkte jaspissteen*), m. — sen.
- Jas'pis** (*stofnaam: kwartsachtige steensoort, rood, groen, bruin, soms in strepen naast elkaar*), o. gmv.
- Jas'sen** (*het jasspel spelen*), ik heb gejast; zie: **Boom, Jas** en **Smousjassen**.
- Jas'sen** (*aardappelen schillen*), ik heb gejast.
- Jas'spel** (*kaartspel met den jas of boer als hoofdtroef*), o.; zie **Jassen**.
- Ja'tagan** (*een soort v. Turksche kromme sabel; korte degen*), m. — s; ook **Yatagan**.
- Ja'ten** (*Bargoensch: gappen, ganneven, dieven, wegnemen*); verder: *een jatter, een jattertje, een diefje, een langvinger*.
- Ja'va** (*aardr. het belangrijkste der groote Soenda-eilanden, viermaal zoo groot als ons land, met 25 miljoen bewoners, waaronder 50 duizend Europeanen, ¼ miljoen Chinezen, en 16 duizend Arabieren en anderen*), o.: levert koffie, rijst, suiker, indigo, thee, kaneel, tabak, kina, peper.
- Javaan'** (*inboorting op Java, in engeren zin die van O.-Java*), m. Javanen.
- Javaansch'**, bn.: *de — e taal, de — e kleederdracht, — e muziek, als zn. (de taal)*, o. gmv.
- Ja'vaasch** (*op of van Java*), bn.: *de Javasche bank*.
- Ja'va-koffie** (*koffie van Java*), v. gmv.: *de residentie Pasoeroean levert de helft der —; de opbrengst der — vermindert zeer*.
- Javelijn'** (*Fr. werpschicht*), v. — en. (z = zj).
- Jawel'**, bw.: —, *het was te laat; —, hij was het, inderdaad, wezenlijk*.
- Ja'woord** (*toestemming van het meisje tot verloving of huwelijk*), o. gmv.: *het — geven*.
- je, -pje, -tje, -etje**, verkleiningsachtervoegsels, b.v. *boekje, bloempje, stoeltje, ringetje, d. i. iets, dat klein, lief, aanvallig is*.
- Jean potage** (*Fransche hansworst*), m. — s.
- Jee** (*verbasterd uit Jezus*), tw.: o —, o — *tje*, uitroep van teleurstelling, ook klacht.
- Je'gens** (*ten aanzien van*), vz.: *onze plichten — ons zelf; lief, aardig zijn — iemand*.
- Jeho'va** (eig. *Hij die is: de Onveranderlijke, de Eeuwige*), m.; zie **Jah'veh, Jah've**.
- Jek'ker** (*afleid. van jak: lange, grofwollen overjas van bootslieden en matrozen*), m. — s.
- Je maintiendrai'**, Fr. Ik zal handhaven, devies v. d. Oranje-Nassau's en in ons wapen.
- Je'menie** (*uit Lat. Jesu Domine, bastaardvloek*); ook: *Je'mie, Je'minie*, ook voorafgegaan van o.; — *joosje*, tw. uitroep van verwondering; zie **Jee** en **Joosje**.
- Jene'ver** (*uit oud-Fr. sterke drank; moutwijn, op jeneverbessen overgehaald*), v. gmv.

Jene'verbes (blauwzwarte, berijpte bes van den jeneverstruik, zie ald.), v. —bessen.

Jene'veneus (roode neus), m. —neuzen: ook persoon met zoo'n neus, m. en v. —neuzen.

Jene'verstoker (maker van jenever), m. —s; zie Brander.

Jene'verstruik (boomachtige heester der heide), m. —en: de — levert de jeneverbessen, die op moutwijn worden afgetrokken en zoo de jenever doen ontstaan.

Jen'gelen (verwant met janken: lastig zijn, schreiend om iets dwingen, b.v. van een jong kind), het heeft —jengeld; zie Jangelen.

Jenof'fel (bloem, violier, nagebloem), v. —s; meestal: Genoffel. (j = zj).

Jent (uit het oud-Fr.: vlug, aardig, net), bn. vero: en de nachtegaal — zong zoo vroolijk en frisch; hoe zoet een — neen-zeggen is. (Potg.)

Jent'lig (keurig, net, aardig), bn.: je bent niet voor niet zoo — vandaag, (Beets).

Jeremi'ade (klaaglied, jammerklacht), v. —n en —s: men denke aan de Klaagliederen van den profeet Jeremia (627—580 v. C.), ook tijdens de Babyl. gevangenschap; fig. herhaalde, droevige, vervelende klacht. (j = j).

Je'richo-roos (roos, genoemd naar de vroeger bloeiende stad v. dien naam in Palestina), v. —rozen; de gedroogde — ontplooft zich in water.

Jersey (Eng. nauwsluitend sporthemd van fijne wol, voor roeiers), v. —s (j = dsj).

Jeru'zalem (hoofdstad van het Joodsche land, vóór de splitsing van het rijk onder Roboam in 975 v. C., later hoofdstad van Juda; in ± 586 v. C. door Nebucadnezar verwoest, later opgebouwd en in 70 n. C. nogmaals verwoest door de Romeinen onder Titus; thans een stad met 60 duizend bewoners), o.: zegsw. het is hier net de verwoesting van —, een vreeselijke warboel; hij is een vreemdeling in —, hij is niet op de hoogte van het in 't gezelschap besprokene, hij voelt zich in dat gezelschap niet thuis, zie Luc. 24: 18; bij overdracht het nieuwe —, het hemelsch —: de hemelsche gelukzaligheid, de hemel.

Jeru'zalemmer (een soort van appel), m. —s.

Jes, **-tjes**, **-pjes**, **-kens**, verkleinings-achtervoegsels tot vorming van bw.: zoetjes, poovertjes, warmpjes, zachtkens.

Jet, v.: verkorting van Henriette.

Jettato're (persoon, die ongeluk brengt, ook wichelaar), m. en v. —s.

Jeu (Fr. jus, sap: saus), v.; lees: zjeu.

Jeu (Fr. spel), o.: — de hasard, hazardspel, zie ald.; — de mots, woordspeling, zie ald. — de grace, luchthoepelspel voor meisjes.

Jeugd (de eerste leeftijd van den mensch), v. gm.v.: in de prille —; ook collectief: onderwijzer der —, kinderen.

Jeugd'ig (jong), bn.: met — vuur, er — uit-zien; —heid (jeugdige leeftijd), v. gm.v.

Jeuk (jeukte), m. gm.v.

Jeuk'en (prikkelende der huid, kriebelen), het heeft gejeukt: 't jeukt me op den rug, of mijn rug jeukt; mijn vingers —, fig. om te schrijven, om te slaan; ook: Joken.

Jeu'kerig (gejeuk veroorzakende, jeuk gevoelende), bn.: een — puistje, een — e mugge-beek, — e vingers; —heid, v.; ook: Joke'rig.

Jeuk'te (jeuking, gejeuk), v. gm.v.

Jeune fran'ce (Fr. baardje), v.: een jong mensch met een — om de kin; de heer met de — slaat een oog op het span, (C. O.). (j = zj).

Jeunesse dorée (Fr. eig. vergulde jeugd,

d. i. de jongelui met geld), v. gm.v. (j = zj).

Jeux floraux (Fr. bloemenspelen, —wedstrijden), o. mv.: de — werden sedert 1323 te Toulouse gehouden, de winnaar-dichter kreeg een gouden of zilveren bloempje. (j = zj).

Jeuzelen (zeuren, zaniken), ik heb gejeuzeld: vrind, dat — en beuzelen van je verveelt me!

Jezuiet' (R.-K. lid der sociëteit van Jezus, pater), m. —en; lees: Jee-zu-iet'.

Jezuite'kerk, v. —kerken; —klooster, o. —s; —kruls (wapenk. kruis van keel met breeduitlopende armen), o. —en; —leer (moraal of zedenleer der Jezuiten), v. gm.v.; —orde, v. gm.v.: de —orde is in 1540-'43 gesticht door Ignatius Loyola; —stijl (zekere bouwde van klooster, kerk of school, een soort van Italiaanschen bouwtrant), m. gm.v.

Jezuite'tisch, bn.: de —e beginselen, nl. die der Jezuiten.

Jezuietis'me (de leer, de beginselen, de geest der Jezuitenorde), o. gm.v.

Je'zus, eig. de redder, helper, verlosser; de goddelijke Stichter van het Christendom; zie: Christus, Zaligmaker, Messias.

Jicht (geneesk. pijn in de gewrichten), v. gm.v.

Jicht'ig (met jicht gekweld), bn.; —er, —st.

Jicht'igheid (het jichtig-zijn), v. gm.v.

Jicht'knobbel (jichtige zwelling aan de gewrichten), m. —s; —koorts (koorts, die met jicht gepaard gaat), v. —en.

Jij'en (iem. met jij toespreken), ik —de, heb —jijd; zie: Jouwen en Tutoyeeren.

Jin'go (dweeppiek Eng. patriot, Engelsche chauvinist), m. —s; —is'me, o. gm.v.

Jin'go-blad (krant of dagblad, jingoistisch gekleurd), o. —bladen: de Times is een —.

Ji'oe-ji't'soe (Japansche worstelmethode, kunst van zelfverdediging), o.

Job (Bijb. de vrome en zwaarbeproeft man Gods), m.: zegsw. zoo arm als —, straatarm; zoo geduldig als —, in de hoogste mate.

Job'ber (daglooner, ondernemer in 't klein), m. —s; — wordt meest gebruikt voor een makelaartje; Eng. stock —, beurspeculant.

Jobs'bode (ongelucksbode), m. en v. —boden; —geduld (onuitputtelijk geduld), o. gm.v.; —klacht (bittere klacht als gevolg van zwaar lijden), v. —en; —tijd (ongelucks-tijd, zooals Job er vele ter beproeving ontving), v. —en: de ijselfelijkheid van deze —, (C. O.); vrouw Hendriksz dreigde de — te besterven, (Potg.)

Jo'chie (jongetje, loopknechtje), o. —s spreekt.

Joc'key (Eng. rijknecht, pikeur), m. —s: de — berydt bij de wedrennen het renpaard; lees: dzok'ki; —club (sociëteit van paarden-liefhebbers en voorstanders van rensport), v. —s; —pet (rondbollige pet met breede, stevige klep v. d. jockey), v. —petten. (z = zj).

Jocris'se (type v. e. wiligen knecht, onnoozele hals), m. —n.

Jo'delen (eigenaardige wijze van falsset-zingen, zooals men dat doet in Tyrol), ik heb gejoedeld; zie Joedelen.

Jo'denbrood (een soort van gebak), o. —en; —buurt (buurt, welke uitsluitend door Joden wordt bewoond), v. —en, zie Ghetto; —dom (de gezamenlijke Joden), o.: men schat het getal Joden op 12 miljoen; —hoek (jodenbuurt), m. gm.v.; —kerk (kerk van den Joodschen godsdienst), v. —en, zie Synagoge; —kind (kind van Joodsche ouders),

o. -eren; -**kriek** (bonte Spaansche kers), v. -en; -**lijm**, v., zie Aardpek en Aardhars; -**pek** (-lijm), o. gmv.; -**taal** (eig. Hebreuwsch, thans een soort bastaard-Duitsch), v. gmv.; -**toer** (fig. een moeilijk, lastig werk), m. -en.

Jo'dium (metalloïde, bruinvette of violette stof), o. gmv.; -**tinctuur**, v. gmv.

Jodoform' (geneesk. reinigend en zuiverhoudend middel bij wonden en operaties), o. en v. gmv.; -**gaas** (gaas, gedrenkt in jodoform), o. gmv.

Joechojachen (redupl. verwant met juichen: verward schreeuwen, dooreenroepen), wij hebben -joechojacht: de kinderen - van pret op St. Nicolaas, samen juichen.

Joë'delen (zingen met falsetstem), ik heb gejoedeld: zij -, dat het in de bergen schaterd.

Joë'len (bijvorm van jolen: vroolijk tieren, leven maken), ik heb -joeld.

Joë'feest (groot Germaansch-heidensch winterfeest, 22-25 Dec.), o. -feesten: in Zweden heet Kerstavond nog altijd -; -**klap** (het werpen van een Kerstgeschenk in de woonkamer, in Zweden), o. gmv.

Jog (volkst. jongetje), o.; zie Jochie.

Johan'nesbloed (Duitsche cochenille, een soort van purperroode schildluis), o. gmv.

Johan'nesbloem (groot madelief), v. -en.

Johannes de De'o, broeders van -, zie kenoppassers en -verplegers.

Johan'neskever (rozenkevertje), m. -s.

Johan'nes-ridder, Johann'ter-ridder (later Maltezeridder of Hospitaalbroeder van St. Jan), m. -ridders; zie: -orde.

Johan'nes-wormpje (glimwormpje, lichtend kevertje), m. -wormpjes.

Johann'ter-orde (gesch. orde van St. Jan of der Hospitaalbroeders), v. gmv.: deze orde heet ook wel orde van Rhodus en dateert uit de dagen der kruistochten nl. uit 1113, werd in 1530 de Maltezer-orde (ridders van Malta) en ging in 1798 te niet.

John Bull' (Eng. eig. Jan Stier: spotnaam v. h. Engelsche volk of van den Engelschman: het type van den breedgeschouderden vent met een kop als een stier), m, zie Bull; lees: dzjoonboel.

Jok (boert, scherts, grap), m. gmv.: hij zei, hij deed dat louter uit - of joks, (Potg.)

Jo'ken, Jo'kerig, Jo'king; z. Jekken, enz.

Jok'kebrok (grappenmaker), m. en v. -ken.

Jok'ken (boerten, schertsen; liegen, onwaarheid spreken), ik heb gejoekt; -**ker**, m. -s.

Jok'ken (leugen), m. -s: een heel klein -tje.

Jokkernij' (boert, scherts), v. -en.

Jol (scherpgebouwde, lichte sloep, ook voor zeiltuig ingericht), v. jollen; -**letje**, o. -s.

Jo'len (pret maken, joelen), ik heb gejoeld.

Jo'lig (prettig, plezierig, uitgelaten), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Jolivetés' (Fr. allerlei speelgoed; fig. naïeve invallen, kinderlijke zetten, aardige kleinigheden, snuisterijen, kinderpotsen), v. mv. (j = zij).

Jolleman (schipper, die o. a. in R'dam met een roeiboort overzet), m. -mannen.

Jol'len (zacht kreunen), ik jolde, heb gejoeld.

Jo'nas, profeet ten tijde van Jeroboam II, 825-782 v. C.; zegsw. het lot valt op -, hij is altijd de ongelukkige: hij zit te kijken als - in den walvisch, bedrukt, verslagen.

Jo'nassen (kinderspel. iemand in een laken of tapijt opwerpen, onder het zingen van:

Toen Jonas in den walvisch zat van 1, van 2, van 3), ik heb gejonast: iemand -.

Jo'nathan (broeder Jonathan: spotnaam van de N.-Amerikanen der Vereenigde Staten), m.; eig. is Broeder - een naam, dien Washington gebruikte voor zijn vriend Jonathan Trumbull; zie ook 2 Samuel 1 : 26.

Jong (jeugdig, onervaren), bn. en bw.

Jong (pas geboren dier, jong dier), o. -en.

Jongedochter (ongehuwde vrouw), v. -s.

Jongheer', jongenheer', m. jongheeren.

Jongefuf'frouw (meisje uit den netten stand), v. -juffrouwen.

Jongeling (jongmensch van 12-20 jaar, jonkman), m. -en.

Jongelingschap (de leeftijd, waarin men jongeling is), v. gmv.: de gelukkige dagen der -.

Jongelingschap (de gezamenlijke jongelingen), v. gmv.: Napoleon riep de - te wapen; de academische -, de A'damsche -.

Jongelingsdroom (ideale, phantastische blik op 't leven), m. -en; -**jaren** (de jaren, waarin men jongeling is), o. mv.; -**vereening**, v. -en: een christelijke -vereening.

Jongen (O.-I. huisbediende op Java), m. -s: huis-, stal-, gras-, lijf-.

Jongen (jongetje, knaap) m. -s: een kleine -, een ondeugende -, een kwade - of kwa-jongen; fig. wat zeg jij er van, oude -? vertrouwelijk voor vriend; dat zijn -s van Jan de Witt, ferme, flinke mannen als de matrozen uit de dagen van dien Raadpenionaris, (1653-'72); **jon'getje**, o. -s.

Jongen (leerjongen, knechtje), m. -s, b.v. scheeps-, kajuits-, koks-, loop-, krullen-.

Jongen (uitroep van verwondering, verrassing), tw.: -, -, wat ben ik blij! -, -, hoe heb je het durven vragen!

Jongen (jongen werpen), het dier jongde, heeft gejongd.

Jongensmuisjes (gekartelde muisjes, die aangeboden worden bij de geboorte van een jongen), o. mv.; zie Meisjesmuisjes.

Jonger (leerling), m. -s, -en: leid mij tot uw klein gezin als een trouwen - in. (Staring.)

Jongeren (leerlingen, de 72 discipelen van Christus), m. mv.

Jon'getje (kleine jongen), o. -s.

Jonggeborene (pasgeboren kind), m. en v. -geborenen.

Jonggehuwde, -getrouwde (iemand, die pas in 't huwelijk getreden is), m. en v. -n.

Jonggezel (ongehuwde man), m. -gezellen.

Jongleeren (als jongleur optreden). (j = zij).

Jongleur' (Fr. in de 14e eeuw: gezet van den spreker, nl. vedelaar, piper; later: potsenmaker, koorddanser, prestidigitateur), m. -s.

Jongmaatje (leerling bij eenig ambacht, vooral bij dat v. h. boekdrukken), o. -maatjes.

Jongmensch', o. jongelieden en jongelui.

Jongs, van - af, bw.: hij was v. - af ziekelijk.

Jongs'ke, jongs'ken (kleine jongen), o. -kes, -kens. spreekt.

Jongstleden (laatstleden), bn.; zie j.l.

Jonk (Chineesch vaartuig, met 1 tot 3 masten vooral in den Molukschen archipel), v. jonken.

Jon'ker (eeretitel van de zonen van v. graven; jonkheer), m. -s: een kale -, arme edelman.

Jonk'heer (edelman van den minsten adel), m. -heeren; -**stiel**, m. -s; z. Aanhangel, f.

Jonk'heid (jeugd: ook collectief), v. gmv.

Jonk'man (jongeling, ongehuwd persoon), m. jongelieden, jongelui.

Jonk'vrouw, v. -vrouwen; zie Freule.
Jonquil'le (Fr. zekere narcisachtige plant), v. -s; lees: zjonkie'je.
Jonquil'lekeur (lichtgeel met groenachtigen weerschijn), v. gmv. (j = z).
Jood (eig. Judeër: Israëliet), m. joden; het woord ontstond uit den naam *Juda*; zegsw. aan de joden overgeleverd zijn, zie Heiden; de wandelende -, zie Ahasverus.
Joodsch, bn.: het -e volk; een -e meisje, de -e wandelaar, zie Jood; het -e land, Kanaän; als zn. (de taal), o., d. i. 't Hebreeuwsch.
Joodsch-Duitsch (een idioom, bestaande uit Duitse woorden, vermengd met woorden uit het Hebreeuwsch, het Poolsch, en met allerlei verbasteringen, abusievelijk gehouden voor de Joodsche taal), o. gmv.
Jool (halve gek, zotskap), m. jolen.
Jool (vroolijke partij, vooral onder studenten), m. jolen: een studenten rij -, een kroeg -; zie Jolen.
Joon (reusachtige vischdobbler, breel of bakenton met rood vlaggetje, aan 't einde van den reep der uitgezette haringvleet; ook te vinden boven elke dreg, waarmede de beuglijn wordt vastgelegd op den zeebodem), v. jonen: twee matrozen binden de - aan den reep.
Joop (dorre rozeknop), v. jopen.
Joos'je, o., of **Joost** (Chineesche duivel), m.: zegsw. dat mag - weten, dat mag de drommel of de duivel weten, dat weet geen mensch, dat weet alleen de droes.
Jo'penbier (zwaar Duitsch moutbier, zoo geheeten naar een straat in Dantzig), o.: (soorten), o. -bieren.
Jordaan' (Bijbel. de voornaamste maar ondiepe rivier van Palestina, ontspringt op de W. helling van den Hermon, loopt door het meer van Genesareth of van Tiberias naar de Doode Zee), m. en v. gmv.
Jordaan' (typische volksbuurt in het W. van A'dam), v. gmv.
Jord'aner (bewoner van de Jordaan in Amsterd.), m. -s: „Elft als Zalm!" waaruit de - in het middelwoord de Iweglaat, (Potg.)
Jor'den (annozele, domme jongen), m. -s.
Jor'is (Georgius), m.; St. - is de christelijke ridder, die den draak verwon, hij is de patroon der ridders en der voetboogschutters; -gild (nl. der voetboogschutters), o. -en; - Goedbloed, zie Goedbloed.
Jormungan'dur, Germ. myth. de Midgardslang, d. i. wereldslang; beeld van den alles omvattend Ocean, broeder van Fenris en Loki; komt om bij den wereldbrand.
Jo'saphatsdal (dal ten O. van Jeruzalem, waar, volgens de overlevering, het laatste oordeel zal plaats hebben), o. gmv. (s = z).
Joseph'ne (meisjesnaam), v. -s. (ph = f); ook: Jozef'ne.
Joseph'sme (bemoezucht v. e. staat met kerkelijke aangelegenheden), o.; - heet aldus naar Josef II, zoon van Maria Theresia, van 1780-'90 keizer, (ph = f).
Josephus Fla'vius. Joodsch geschiedschrijver, geb. 37 n. C. te Jeruzalem; beschreef de verwoesting dier stad (71 n. C.) in 7 deelen.
Jo'ta (kleinigheid), v. -'s: een - is de Grieksche letter i; fig. hij weet er geen - van, d. i. niet het minste; Math. 5: 18.
Jou'en (met jij en jou toespreken), ik heb -joud: iemand jijen en -, zeer familiair met iem. spreken en omgaan.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Jour (Fr. dag, ontvangdag), m.; à -, openge werkt: van diamantwerk, van haakwerk, enz.
Journal' (Fr. dagboek tot noteering der handelszaken naar de volgorde der dagen, een der vier hoofdboeken bij het dubbelboekhouden in gebruik), o. -alen. (j = z).
Journal' (dagblad, tijdschrift), o. -alen.
Journalist' (dagbladschrijver, dagbladuitgever), m. -en. (j = z).
Journalistiek' (dagbladschrijverij, dagbladpers), v. gmv. (j = z).
Jouw (uitjouwning, bespottig), m. gmv.
Jouw (uw), bez. vnv.: is dit jouw boek? gmv.
Jou'wen (klankn. naschreeuwen, hoonend en smadelijk bespotten), ik heb -jouwd; -er, m. -s; -erij, v. -en.
Joviaal' (vroolijk, opgeruimd, blijmoedig), bn.: mijnheer Vernooij was altijd even -, (C. O.) blijgeestig, lucht v. hart. (j = z); -aler, -st.
Jovialiteit' (vroolijkheid, blygeestigheid, lustigheid, opgeruimdheid), v. gmv. (j = z).
Joyeuse entrée' (gesch. blijde incomste), v. gmv.: de - is de naam van een charter, door hertog Wenceslaus (1355) gegeven, en dat de hertogen van Brabant eerst moesten bezweeren, vóór zij Brussel binnentogen. (j = z); zie Inkomst.
Jo'zef (geliefde zoon van den aartsvader Jacob, werd onderkoning van Egypteland), m.; zegsw. hij is of staat er als - de drommer, als een sufferige knaap; hij is lang geen kuische -, geen man, rein ven zeden.
Jo'zef (Bijb., - de timmerman, de man van Maria, de voedstervader van Jezus), m.: de rechte -, de ware -, de man, die voor het meisje bestemd is; zegsw. als de rechte - maar komt, dan zal Maria wel volgen, als de man harer keuze maar komt, zal het meisje haar jawoord wel geven.
Jozef'ne, ook Jozef'a; zie Josephine.
Jubee' (R.-K. zangalerij), o. -s; zie Dokzaal of Oksaal. (j = j).
Ju'bel (Lat. vreugdekreet: jubelkreet), m. -s: er ging een - op!
Ju'belen (Lat. vreugdekreten slaken), ik heb -jubeld: het volk jubelde den overwinnaar tegen; e. jubelenden danktoon aanheffen.
Ju'belfeest (herinneringsfeest op het 25e, 50e of 75e jaar van het bestaan van een school, instelling, enz.), o. -feesten; -jaar (het 50e jaar als feestelijk jaar in Kanaän), o. -jaren: Gij, negentiende reeks van dubb'le jubel'jaren, (Da Costa); -jaar (R.-K. het eerste jaar der eeuw, het heilige jaar; ook: het jubel'jaar), o. -jaren.
Jubilair'is (iemand, die een jubilé viert), m. -sen, vr. jubilaires'se, -n. (j = j).
Jubilé, **jubilé'um**, **jubilé'um** (R.-K. kerkelijk feest tot heil van alle geloovigen, een tijd, waarin op bijzonder plechtige wijze den geloovigen een volle aflat wordt verleend), o.; jubilé's, jubilé'ums, jubilea; lees: ju-bie-lee, ju-bie-lee'-um.
Jubilé' (Lat. jubilæum: ambtelijk feest, herinneringsfeest, gedenkdag, feestdag), o. -'s.
Jubileren (jubelen, juichen, een jubelfeest of jubilé vieren). (j = j).
Jucht, o. gmv.; zie Juchtleder.
Juchtleder, **juchtleer** (Russisch, sterk-rekend leer; paarsgewijze met wilgenschors geloid leder), o. gmv.: het - is waterdicht, zacht en lenig; -em (van juchtleer), bn.: een - portemonnaie, een - city-bag.

Ju'da, het rijk van — of der Twee stammen (Juda en Benjamin), had 20 koningen van Roboam, Salomons zoon, in 975 v. C. tot Sedekia in 588 v. C., toen Jeruzalem, de hoofdstad, werd ingenomen; zie Israëli.

Judais'me (het Jodendom, de Joodsche godsdienst), o. gmv.

Ju'das (valsche vriend, verrader, naar zijn geboorteplaats bijgenaamd Iscariot, verried zijn Meester voor 30 zilverlingen; fig. en schertsend: penningmeester), m. —sen; —baard (roode baard), m. —en; —groet (valsche groet), m. —en; —haar (rood haar), o. —haren. —kus (verraderlijke kus), m. —sen, zie Lukas 22:47—48; —lach (valsche lach), m. —en.

Ju'das-oor (zwamsort), o. gmv.: het —groeit op oude vlierstammen en behoort tot de schijfzwammen.

Ju'daspenning (kruisbloemige plant, wier parelmoerachtig zaadmiddelschot, van de korrels ontdaan, een sierlijk blad voor een winterbouquet vormt), m. —penningen.

Ju'dassen (plagen in het geniep, treiteren), ik heb gejudast; —serij' (plagerij), v. —en.

Ju'dica (Lat. R.-K. vijfde Zondag in de vasten), o. gmv. (j = j).

Judiceeren (oordeelen, beoordeelen, vonnissen); ook: Judicieeren. (j = j).

Judiceel' (gerechtelijk, rechterlijk), bn. (j = j).

Judiciens' (oordeelkundig, verstandig), bn.

Juf (juffrouw, in betrekking), v. gmv.; als aanspraak: —, geef me een glas bier, buifetjuffrouw.

Juffer (uit jonc-ver, jonge vrouw: jonge juffrouw), v. —s, —en; —achtig (als een juffer: ingetogen, bedeesd), bn., —er, —st.

Juffer (lange, dennen steigerpaal), v. —s.

Juffer (kleine soort van waterrand), v. —s: het —tje, zie Libel.

Jufferen (goed of netjes staan), het juffert: lang en smal dat juffert goed; ook vergoelijkend: een beetje scheef, dat —t goed.

Jufferschap (de gezamenlijke juffers), v.

Juffershondje (schoothondje), o. —s: zegsw. beven als een —.

Juffertje (bouw. spits torentje, dat op het kruispunt van schip en transept eener kerk staat), o. —s; zie Angelus.

Juffertje-in-'t-groen (ranonkel met witte of blauwe bloempjes), o. juffertjes-in-'t-groen: het — is eenjarig, bloeit van Juni tot September in tuinen.

Juffrouw (meisje, burgervrouw, onderwijzeres), v. —en; ook: — van gezelschap, meisje tot gezelschap en hulp van een bejaarde dame.

Juffrouwmerk (wilde selderij), o. gmv.

Jufchen (klankn. luid en jubelend zijn vreugd te kennen geven), ik juichte, heb gejuicht; —toon (jubelkreet), m. —tonen.

Juf'en (klankn. joelen: opgewonden tieren, schreeuwen), men heeft gejuild; —ing, v. gmv.

Juin (ajuin), m. —en, (stofn), v.: zegsw. hij is zoo gek als een —, doet allerlei gekheden.

Juipje, o. —s; zie Meelappeltje.

Juist (nauwkeurig), bn. en bw.; —er, meest — of —ste; —heid (preciesheid, nauwkeurigheid), v. gmv.: de — van een uitdrukking, van een redeneering, van een betoog.

Juube (roode borstbezie van den jujubeboom, nu meestal tabletje van suiker en gom tegen hoest of keelpijn), v. —s. (j = j).

Juk (trektuig van ossen, ook: draagwerktuig), o. jukken: een os in het — spannen;

manden of emmers aan een — dragen; het — eener brug; fig. dienstbaarheid: het Spaansche —, onder het — brengen, het — afwerpen; ook: een — ossen, d. i. een koppel ossen; Rom. gesch. onder het Caudijnsche juk doorgaan, fig. zich voor den overwinnaar verdederen, zijn leven koopen met schande, als de Rom. deden, 321 v. C., die, na den verloren slag bij Caudium, onder den spot der Samnieten, halfnaakt en buigend onder een juk doorgingen, van drie speren gemaakt, (Caudium, waarvan Caudijnsch, was een stad der Samnieten aan de Via Appia).

Juk'been (been onder ons oog), o. —beenderen.

Ju'li (de 7e maand, genoemd naar Julius Caesar, die in deze maand geboren werd), m.; —dag, m. —dagen.

Juliaansche kalen'der (de tijdrekening, door Julius Caesar, in 46 v. C. vastgesteld), m.: het jaar = 365 dagen en 6 uren; Caesar bepaalde, dat het gewone jaar driemaal achter elkaar van 365 dagen zou zijn en het vierde van 366 dagen, dit heet in de almanakken de Oude Stijl; daar het jaar 11 min. en 15 sec. te lang was, maakte dat na eeuwen, b.v. in 1582, reeds 10 dagen achterstand; zie Gregoriaansche kalender.

Ju'li-omwenteling (gesch. oproer in Parijs, 27—29 Juli 1830), v. gmv.: de — stiet Karel X van den Fr. troon.

Ju'lie (jelut, gjlieden), pers. en bezitt. voornw.: wat doen —? hier zijn — boeken, **Jumael'les** (Fr. dubbel oogglas, tooneelkijker).

v. mv. (j = zj); zie Binocle.

June'tie (vereeniging, verbindingspunt), v. —tiën, —s; lees: junk'sie.

Ju'ni (de 6e maand, vermoedelijk geheeten naar de godin Juno), m., —dag, m. —dagen; —kever (hooikever), m. —s.

Ju'nior (de jongere), m. mv.: junioren; zie Jr.

Ju'no, myth. gemalin van Jupiter, de pauw is haar gewijd; — heet bij de Grieken Hera.

Juu'ta (vergadering in Spanje, Portugal of Z.-Amerika, volksvertegenwoordiging), v. —'s.

Jupijn' (samentrekking van Jupiter), m.

Ju'piter, myth. de opperste god, de algoede en almachtige, hij beschikt over donder, bliksem en andere natuurverschijnselen; de arend is hem gewijd, deze draagt den bliksem in zijn klauw; — heet bij de Grieken Zeus, (eu = ui); — plu'vius, de regengod; — to'nans, de dondergod. (j = j).

Ju'piter (een der buitenplaneten), v.

Ju're, de —, Lat. rechtens (j = j).

Ju're divi'no, naar goddelijk recht; — human o, naar menscheijk recht; — ecclesiastico, naar kerkelijk recht. (j = j).

Juré' (gezworene, lid. e. jury), m. —'s. (j = zj).

Juridiek', juridisch (overeenkomstig de rechtsleer, rechtsgeldig), bn. (j = j).

Juridisch (betreffende de leer van het recht, rechtsgeldig), bn.: de — e faculteit, rechtsgelerd; een wetsontwerp van een — standpunt behandelen; — e spitsvondigheden. (j = j).

Jurisconsultus (rechtsgeleerde), m.

Jurisdic'tie (rechtshandeling, rechtspraak; rechtsgebied), v. —s, —tiën. (j = j).

Jurisdic'tie (R.-K. macht, verleend aan een priester tot het bedienen van zijn ambt en van de sacramenten), v. —s. (j = j).

Jurispruden'tie (rechtsgelertheid), v. gmv.

Jurispruden'tie (rechtspraak, leer op rechterlijke beslissingen berustend, of gehuldigd

door hooge, rechterlijke uitspraak), v. (j = j).
Jurist (rechtskennner, rechtsgeleerde; student in de rechten), m. -en. (j = j).
Juristendag (congresdag van juristen), m. -dagen, (j = j); -**vereeniging**, v. -en.
Jurk (japonnetje), v. -en; -**engood**, o. gmv.
Jur'y (rechtspraak v. gezworenen; commissie v. beoordeeling bij wedstrijden of prijsvragen, keurraad v. beoordeeling), v. -'s. (j = z.).
Jus (het recht, de gerechtigheid), o. jura: -civile, burgerlijk recht; -**criminale**, strafrecht: -**docen**'di, recht, om onderwijs te geven; -**promoveren**'di, het diplomerechtsrecht n.l. om een akte van bevoegdheid uit te reiken; -**talio**'nis, zie Talio. (j = j).
Jus (Fr. krachtig vleeschsap, saus), v.; lees: zju.
Justeeren (munten verevenen, munten het juiste gewicht geven). (j = j).
Justement (Fr. juist, precies), bw. (j = j).
Justificatie (rechtvaardiging, verantwoording, verdediging), v. -tien, -ties. (j = j).
Justificeeren (rechtvaardigen, verdedigen, verantwoorden). (j = j).
Justinianus, gesch. keizer van het O. Romeinsche rijk, 527-565; hij liet een verzameling bezorgen van Romeinsche wetten, bekend als Corpus Juris, zie ald.; zie ook: Aya Sophia.
Justitia, myth. godin der gerechtigheid.
Justitia'beien (personen, over wie recht gesproken wordt), m. en v. mv. (j = j).
Justitie (gerechtigheid, het recht, de rechterlijke macht, de rechtbank, rechtsbedeeling), v. gmv.; lees: jus-tiet'-sie.
Justitieel (wat op justitie betrekking heeft),

bn.: een -e **quaestie**; ook: een - **onderzoek**, vanwege de justitie; lees: jus-tiet-sie-eel'.
Jut (sappige zomerpeer), v. juten, meestal Juttepeer: (boom), m. juten.
Jute (vezel van een plant uit de Gangesvlakte, ongeveer behandeld als bij ons het vlas, Bengaalsche hennep), v. gmv.: overgordijnen van -. (j = j).
Ju'tegaren, o. (soorten), o. -s; **jutespinnerij** (fabriek), v. -en; -**weverij**, v. -en; -**zak**, m. -zakken; zie Jute.
Jut'mis, **Jut'temis** (woord, gevormd naar een door de volksluim geschapen heilige, St. Jutte), v.: met St. -, en dan nog wel, als de kalveren op het ijs dansen, d. i. nooit.
Jut'tepeer (suprijke, zoete peersoort), v. -peren; als boom, m. -peren; zie Jut.
Juvenaaf (inrichting van gymnasiaal onderwijs voor aspiranten van een of andere kloosterorde), o. gmv. (j = j).
Juvena'lis, Decimus Junius, Romeinsch hekel-dichter, overleed te Rome ± 127 n. C.; van - bestaan nog 16 satiren.
Juweel (elk geslepen edelgesteente van de hoogste waarde, vooral diamant), o. -en; fig. iets voortreffelijks: een -tje van een schilderij, v. e. gedicht, v. e. redevoering.
Juweelen, bn.: een - broche, met diamanten.
Juweelendoosje (doosje tot bewaring van juweelen), o. -s; -**kistje**, o. -s, z. Ecrin.
Juweel'tor (prachtige smidder van Brazilië, groot ± 5 cM., zwart met goudgroene schitterende strepen), v. -torren.
Juwelier (juweelwerker, vooral handelaar in juweelen), m. -s; -**s'winkel**, m. -winkels.

K.1)

K. - v. -'s. De elfde letter van het alphabet.
K. v. K. en F. - Kamer van Koophandel en Fabrieken.
Kant. - Kantoor.
Kapt. - Kapitein.
Kar. - Karaat', zie aldaar.
K.G. - Kilogram.
Kil. - Kilo, Kilogram.
Kilom. - Kilometer.
K.K. - Keizerlijk of Koninklijk.
K.M. - Kilometer, mijl van 1000 M.
K.M. - Keizerlijke of Koninklijke Majesteit.

Ka, **ka'de** (straat, weg of dam langs een water), v. kaaien, kaden: de Rijnkade te Arnhem, de IJsekade te Zutphen; zie Kaai.
Ka, v. -'s; volksnaam v. d. Kauw.
Ka (vrouwennaam), v., Kaat'je, o., verkorting van Catharina.
Ka'aba (Mohammeds heiligdom in Mekka), v.: de - bevat den meteoriet, door Adam opgericht en door Abraham na den zondvloed hersteld.
Kaag (platboomd vaartuig met één mast), v. kagen; -**schipper**, m. -s.
Kaal (aanlegplaats, los- en laadplaats van

schepen, kade), v. -en; -**geld** (geld, dat de schippers betalen voor 't aanleggen aan de kaai), o. -gelden; -**helling** (hellende aanlegplaats, sleep'helling), v. -hellingen; -**meester** (zooveel als havenmeester), m. -meesters.
Kaal'draalen, **ka'draalen** (aan- en afvaren langs de schepen om waren te verkoopen), ik heb gekaaidraaid of gekadraaid; -**er**, m.
Kaal'en (zeew. aan de kaai aanleggen), ik heb gekaaid: de zeilen -, reven, toppen; bij overdr. snel doen bewegen, werpen: iets in 't water -, iem. de deur uit-; in de platte taal: iets -, met vlugge hand stelen; -**er** (snelle beweging of slingering van het schip), m. kaaiers: het schip maakte een -.
Kaal'looper (los werkman a. d. kaai), m. -s.
Kaal'man (reuzenhagedis: krokodil v. Z.-Amerika), m. -s, -mannen: de huid v. d. - is gitzwart met gele vlekken; zie Alligator.
Kaal'werker (sjuwerman a. d. kaai), m. -s.
Kaak (kinnebak), v. kaken: de boven-, de onder-; zegsw. met stijve kaken, onbeschaamd; uit de kaken van den dood redden, van den wissen ondergang; een flesch wijn achter de kaken gooien, n.l. drinken, plat.
Kaak (wang), v. kaken: blozende kaken, in-

1) Woorden, die niet onder **K** staan, vindt men onder **C**.

gevallen kaken; met beschaamde kaken staan, eig. met een blos der schaamte op de wangen, uit het veld geslagen, gelogenstraft.

Kaak (kieuw van een visch), v. kaken.

Kaak (ton met schandpaal), v. kaken: zegsw. aan of op de — stellen, te pronk doen staan, openlijk aan verachting en spot prijsgeven.

Kaak (harington), v. kaken. vero.

Kaak'je (zoet meelkoekje in allerlei vorm, als spel voor kinderen), o. —s.

Kaak'mes (klein, vinnig mes, om visch te kaken), o. —messen, zie kaken.

Kaak'slag (slag op de wang), m. —slagen: fig. diepe vernedering, erge belediging, hoon.

Kaak'ton (scheepst. ton tot het bewaren van scherpsbesluit), v. —tonnen.

Kaal (niet begroeid met haar, veeren of wol), bn.: reeds een — hoofd hebben, vijf kale jonge vogeltjes, een kale plek bij paarden, schapen, enz.: bij uitbr. de boomen staan — in den winter, bladerloos; een kale rots, een kale berg, de velden stonden —, onbegroeid; dit laken is spoedig —, afgesleten; een kale jonker, poover, zonder middelen; spreekw. Hoe kaler jonker, hoe grooter pronker; hoe kaler, hoe royaler, hoe minder een opsnijder of geurmaker heeft, des te meer snijdt hij op; zegsw. ergens — afkomen, er geen voordeel of eer bij behalen; het er — afbrengen, zóó, dat men zich zelf en anderen teleurstelt.

Kaalhoofd'g (haarloos), v. bn.; —er, —st.

Kaal'kop (scheeld. iem. met kalen schedel), m. en v. —koppen.

Kaam (schimmel op bier, azijn, enz.), v. gmv.

Kaam'sel (kaam), o. —s.

Kaan (platbodemd vaartuig, bootje), v. kanen.

Kaan (kleine, bruine stukjes, die overblijven bij 't uitbraden van reuzel, rund- of kalfsvet), v. kanen.

Kaan'koek (koek van kanen in den vorm van een pannekoek), m. —koeken; als stofn. v.

Kaap (in zee uit opend gebergte), v. kape: de — omzeilen, naar de —, d. i. de Kaap de Goede Hoop; zegsw. de — te boven zijn, nl. het gevaar (der stormen).

Kaap (zeeroof), v. gmv.: zegsw. ter — varen.

Kaap (zeew. hoog toestel van balken, gedekt met een kap, als herkenningsteeken voor den zeeman), v. kape.

Kaap'kolonie (aandr. volkplanting aan de Z.-punt van Afrika), v.

Kaapsch (van de Kaap), bn.: de — ezels, de zebra; —e wijn, zie Kaapwijn.

Kaap'stander (windas met verticalen stand v. d. draaispil), m. —standers.

Kaap'vaarder (schip, dat naar de Kaap de Goede Hoop vaart), m. —vaarders.

Kaap'vaart (het ter Kaap de Goede Hoop varen, vaart op de Knap), v. gmv.

Kaap'vaart (het varen ter kaperij), v. gmv.

Kaapwijn (Kaapsche wijn, ook Constantia-wijn, z. aldaar), m. —wijnen.

Kaar (vischbootje met gaatjes), v. kare; zie Aalkaar.

Kaar'de (ruiterkruid, moerasplant), v. —n.

Kaar'de (een soort van cilindervormigen borstel, welks haren door garendunne ijzeren stiftjes of uitsteeksels zijn vervangen, wolkam), v. —n: tusschen twee zulke kaarden wordt de wol voor 't spinnen gereedgemaakt.

Kaarden (de wol al krassend zuiveren en gladden), ik kaardde, heb gekaard; —er, m.; —sel, o. gmv.; —ster, v. —s.

Kaar'dendistel (distel, wier gedroogde bloemhoofdjes men gebruikt tot het kaarden of gladkrassen der wol v. h. laken), v. —s.

Kaars (pit met was, vet, enz. omgeven), v. —en: een smeer —, een was —, een stearine —, zie ald.; zegsw. een grenadier, zoo recht als een —; in de — vliegen, zich eindelijk aan rechtsvervolgving blootstellen, in het ongeluk loopen.

Kaars'edief (stukje verkooldde pit, die een vetkaars doet afloopen), m. —dieven.

Kaars'ebak (bak tot het bewaren van kaarsen), m. —bakken; —bank (R.-K. deel v. h. altaar, waarop, aan elke zijte v. h. tabernakel, drie kantelaren met kaarsen staan), v. —en; —fabriek, v. —en; —handel, m. gmv.; —katoen, o. gmv.; —kooper, m. —s; —maker, m. —s; —makerij (werkplaats van den kaarsenmaker), v. —en; —winkel, m. —winkels.

Kaars'epit (pit of katoenen draad eener kaars), v. —pitten.

Kaars'licht (licht v. één of meer kaarsen), o.: hij zat bij kaarslicht te werken; schilderk. een schilderstuk met het lichteffect van een brandende kaars: een bedelaar met een kandelaar in de hand, (C. O.)

Kaars'vet (vet, afdruiwend van een kaars), o. gmv.: er zit — op je jas.

Kaart (speelkaart), v. —en: een spel —en, de —en geven, afnemen, wasschen (= dooreenmengen); een —je leggen, eenigen tijd kaartspelen; zegsw. iem. in de — kijken of zien, zijn geheime bedoelingen of plannen achterhalen, doorzien, snappen; met open — spelen, alles openhartig zeggen, niets geheimhouden of verzwijgen, rond voor iets uitkomen; in iem. — spelen, hem helpen, naar zijn wensch of in zijn belang handelen; alles op één — zetten, al zijn geld aan één kans wagen, alle vertrouwen stellen in zijn geluk; een doorgestoken —, een vooraf bekonkelde zaak; iem. de — leggen, hem de toekomst voorspellen; spreekw. De gekken krijgen de —, het geluk helpt de dwazen; zie Hans.

Kaart (toegangskaart), v. kaarten: wij zullen vroegtijdig —en nemen voor die opera; ook, naam- of visitekaart: iem. een —je zenden, bij iem. een —je afgeven.

Kaart (wereldkaart, landkaart, zeekaart), v. —en: een — der beide wereldhalfronden, zie: Mappemonde; een — van Europa, een sterren —, een naam —; een topographische —; een blinde —, zonder namen; zegsw. de — van het land kennen, op de hoogte zijn van de toestanden in dorp, stad of gewest.

Kaarten (kaartspelen), ik kaartte, heb gekaart: willen wij eens een boompje —?

Kaartenblad (karton, ook papier, om er een kaart op te teekenen), o. —bladen.

Kaartenfabriek (fabriek van speelkaarten), v. —en; —geld (geld, dat men in een herberg betaalt voor 't gebruik der speelkaarten), o. gmv.; —huis (huisje, samengesteld uit speelkaarten), o. —huizen, fig. iets, dat zeer licht ineenvalt: het —huis van iem. geluk, van iem. hoop; —maker, m. —s.

Kaart'legster (waarzegster, werkend met een spel kaarten), v. —legsters; overdr. oude best.

Kaart'spel (spel, dat met de kaarten gespeeld wordt), o. —spelen; —spellen (de kaarten).

Kaart'spelen (wt kaarten), o. gmv.

Kaart'telegram (telegram, dat open d. i. als een kaart bezorgd wordt), o. —grammen.

Kaas (voedingsmiddel, uit melk bereid, al of niet gekruid), v. kazen: zegsw. *hij heeft er geen - van gegeten*, hij heeft er geen onderverinding of verstand van; *zich de - niet van 't brood laten eten*, zich goed weten te verweren, geen sukkel zijn.

Kaas: volvette -, v., wanneer de melk niet afgeroomd is; vette kaas, v., wanneer een gedeelte der melk afgeroomd is; magere kaas, v., wanneer al de melk afgeroomd is voor boterbereiding.

Kaasdoek (doek, waarin de verkregen kaas-massa wordt gepakt, eer ze in den kaaskop gaat), m. -doeken.

Kaas- en Broodvolk (gesch. oproerige Kennemerlandsche boeren, in 1491-92), o.

Kaasjeskruid (maluwe, malve), o. gmv.

Kaaskamer (vertrek, waarin de uit den vorm genomen kazen op planken worden gedroogd en met zout gedurig ingewreven), v. -s; -**kleursel** (geelachtige vloeistof tot het kleuren der kaasstof, vooral van hooikaas), o. gmv.; -**kooper** (handelaar in kaas), m. -s; zegsw. *'t is een heele -*, *'t is een -*, een man, die 't breed heeft en dit laat blijken;

-**kop** (persvorm voor kaas; fig. scheldnaam in België, vooral in de dagen van 1830-40 voor N.-Nederlander), m. -koppen; -**kopdraaier** (-maker), m. -s; -**markt** (markt, waar kaas verhandeld wordt, ook in 't groot), v. -markten: de - te Alkmaar; -**mes** (groot mes, waarmee kaas gesneden wordt), o. -messen: soldatenterm voor korte sabel;

-**mijt** (made, die in oude kaas leeft), v. -mijten; -**pakhuis** (pakhuis voor kaas), o. -pakhuzen; -**stof** (caseïne, eiwitstof in melk), v.; -**stolp** (stolpvormig glazen deksel als tafelgeres, waaronder een stuk kaas wordt opgezet), v. -stolpen; -**vaag** (stedelijke waag tot het wegen van hoeveelheden kaas), v. -wagen.

Kaat'-je, eigenaam, verkleinw. van Ka (Catharina), zie ald.

Kaats (plaats v. d. Kratsbal), v. gmv.

Kaatsbaan (de baan, de open ruimte, waar men kaats), v. -banen: v. -banen: Kolfbaan, Kegelbaan; -**bal** (kleine elastieken bal, gebruikt bij het kaatsen), m. -ballen.

Kaatsen (het kaatspel spelen), ik heb ge-kaats: spreekw. *Wie kaats, moet den bal verwachten*, d. i. wie schertst, moet scherts kunnen verdragen; wie aanvalt, moet rekenen op tegenweer; -**er**, m. -s; -**ing**, v. -en.

Kaatspel (bekend balspel), o. -spellen.

Kabaal (O.-I. *din*, uit jacquet der Europeesche dames; gekleurd, lang baasje der inlanders; wit huisjasje voor heeren), v. -en: *de dame was gekleed in sarong en -*; *een Maleisch bediende met een lange donkerroode -*, (J. t. Br.); *Chineesche kinderen met witte kabaalen*.

Kabaal (rumoer, opschudding, lawaai, drukte), o.: -**maken**, -**schoppen**, meestal **Cabaal**; *het - ministerie* (gesch. naam van een be-rucht ministerie onder Karel II in Groot-Brittanje), o.: het - ministerie werd gevormd in 1669 en bestond uit de ministers: Clifford, Arlington, Buckingham, Ashley, Landerdale;

de beginletters vormen het Eng. woord Cabal (kuiperij, intrige), ons Kabaal of Cabaal.

Kabal'la, ook **Kabballa** (Joodsche geheim-leer), v. gmv.; -**list** (beoefenaar der kaballa), m. -en: -**lis'tisch** (in verband staande met de kaballa), bn.: -*e teekens*, geheime teekens,

symbolen, alleen verstaanbaar voor ingewijden.

Ka'bar (Mal. *tjading*), v. -s: -**angin**, loo-pend gerucht.

Kabas' (Fr. *hengselmandje*, van stroo of riet gevlochten), v. kabassen; zie **Karbies**.

Kabas'sen (knaphandig stelen, wegmoffelen), ik heb gekabast. vero.

Kab'belen (met zachten golfslag stroomen), het beekje heeft gekabbeld; -**ing**, v. -en.

Ka'bel (ineengedraaid dik touw, scheepstros, omwoelde metaaldraad, ankertouw), m. kabels.

Ka'bel (telegraafkabel, op e. scheepskabel ge-lijkend, waardoorheen e. telegraafdraad loopt, neergelaten op den bodem der zee), m. -s; de *transatlantische -*, telegraphische verbind-ing tusschen Europa en Amerika: zulk een kabel bestaat uit een kern van zeven samen-gevlochten koperdraden, door een dikke iso-leerende laag guttapercha omgeven, waar-omheen weer eenige lagen van met teer gedrenkten hennep, terwijl het omhulsel gevormd wordt door tien met hennep om-wonden ijzerdraden: de elektrische stroom gaat alleen door de kern.

Kabela'ring (dun ankertouw, waarmee men 't anker ophaalt), v. -en; ook: *Kabellar'ga* (uit het Sp.), v. -'s.

Ka'belbericht (telegraphisch bericht per kabel, d. i. van over zee), o. -berichten.

Ka'belen (met kabels vastmaken), ik heb gekabeld; soms ook: *telegraphheeren*.

Ka'belgat (scheepst. bergplaats van waarloos touwwerk), o. -gaten.

Kabeljang' (grote weekvinnige zeevisch), m. -jauwen, (als stofnaam), v., z. Spiering.

Kabeljanwsch (gesch. der Kabeljanwschen), bn.: -*e deugd*; -**jauwschen** (gesch. aan-hangers van graaf Willem V, 1349), m. mv., zie Hoekschen.

Kabeljauws hom (ingewandsdeel van een kabeljauw), v. -hommen: *met opgewondenheid van een gestoofde - spreken*, (C. O.); -**staart** (staart v. e. kabeljauw), m. -en: de - wordt als lekkernij altijd apart verkocht.

Ka'belstengte (het $\frac{1}{10}$ van een zeemijl als lengte v. e. kabel: bij de marine 135 M.), v. -lengten: zie *Z e e m i j l*.

Ka'belspoor (drnaadbaan, spoorlijn, die door een staaldraad opgetrokken en afgelaten wordt), o. -sporen; zie *Funiculaire*.

Ka'beltelegram (overzeesch telegram nl. langs een telegraafkabel), o. -grammen.

Ka'beltouw (kabel, ankertouw), o. -en.

Kabinet (ouderwetsch fraai meubelstuk, met gebogen ladenkast en twee bovenduren), o. kabinetten.

Kabinet (zaal of galerij, verzameling), o. -ten: -*van schilderijen, munten, penningen*.

Kabinet (bestekamer, W.-C.), o. -ten.

Kabinet (werkvertrek van een vorst; fig. de regeering of de gezamenlijke ministers), o. -ten: -*sbrief*, -*sorder*, bevel van wege den koning; -*sraad*, raad van ministers; de -*squaestie* of -*kwestie* stellen, aan de Tweede Kamer mededeelen, dat bij afstemming v. eenig regeeringsvoorstel het ministerie zal aftreden.

Kabinet's crisis, v. -crisissen: zie *Crisis*.

Kabinet's quaestie of -**kwestie**, v. -quaes-tiën, -kwesties; zie: *Quaestie* en *Kwestie*, alsmede *Kabinet*.

Kabou ter (verwant met *kobold*: aardman-netje, werkdruerg), m. -s; -**mannelje**, o. -s.

Kabriët (W.-I. een soort van geit), v. -en.

Kabriool', **kapriool'** (*bokkesprong, lucht-sprong*), v. -olen; zie Capriool of Cabriool.
Kabuïs', v. kabuizen; zie Kombuis.
Kabuïs'kool' (*witte inmaakool*), v. -koolen.
Kaby'len (*Arab. volksstam in N.-Afrika of Marokko*), m. mv.; ook: Kabi'len.
Ka'chel (*ijzeren, of porseleinen toestel ter verwarming van vertrekken*), v. kachels.
Ka'cheldeur (*deur der kachel*), v. -en; -**kolen** (*steenkolen, geschikt voor de kachel*), v. mv., zie Smeekolen; -**mantel** (*ijzeren beschutsel om de kachel*), m. -s; -**pijp** (*ijzeren buis als rookleider*), v. -en, fig. hooge zijden- of cylinderhoed: *Heb je je -pijp op?* -**plaat** (*metalen plaat onder of vóór de kachel*), v. -platen; -**smid** (*smid, die kachels maakt*), m. -smeden; -**warmte**, v. gmv.
Kadas'ter (*instelling tot bepaling der onroerende eigendommen door middel van kaarten en registers, ook ter berekening van de grondbelasting, verder de rijkswaarderplaats dier registers, enz.*), o. gmv.: *landmeter van het -*, *boekhouder bij het -*.
Kadastraal' (*tot het kadaster behoorende*), bn.: een -*trale omschrijving*, v. h. kadaster.
Kadastreeren (*in de kadastrale leggers opschrijven*), ik heb gekadastreerd.
Ka'de, kaal (*muurdijk langs havens, meren enz. opgetrokken*), v. kaden; ook bebouwde oever in een stad: *Rijnkade, IJselkade*; -**graaf** (*lid van een dijkbestuur*), m. -graven.
Ka'der (*mil. al de onderofficieren en korporals van een compagnie*), o. -s.
Kadet' (*eig. fijn en klein broodje voor den jongenheer*), v. -ten; meestal: *kadetje*, o. -s.
Kadet'ten (*verkorting, voor de Constitutionele Democraten-partij in de Russische Doema*), m. mv.: de -*partij*.
Ka'di (*Arab. rechter in burgerlijke zaken*), m. -'s; de - is het hoofd van een stam van 40-50 tentdorpen; zie Ca'id.
Ka'draal (*vaartuigje, waarmede men bij de schepen, die op stroom liggen, waren gaat venten*), v. -draaien; ook: *Kaaidraai*; -**en** (*het af- en aanvaren van en naar opstroom liggende schepen om met de bemanning kleinhandel te drijven*); -**er** (*parlevinker*), m. -draaiers; zie *Kaaidraaien*.
Kadu', bw.: *zijn tong slaat -*, dubbel, de drank doet hem stamelen. gmv.
Kaduuk' (*bouwwallig, fig. sukkelend*), bn.; meestal Caduc, zie ald.
Kaf (*afval van stroo*), o. gmv.: zegsw. *het - van het koren scheiden*, d. i. het kwade van het goede scheiden; *er is geen koren zonder -*, er is geen deugd zonder gebrek: *het zal als - verstuiven*, Bijbel. als kenschetsing van het vluchtige en onzekere der aardse dingen.
Kaf'fa (*bont katoen uit Britsch-Indië*), o. gmv.
Kaf'fer (*inboorting van het Kafferland in Z.-Afrika*; eig. *kafir*, d. i. de Arab. naam voor ongeloofige), m. -s; fig. scheldnaam: *lomperd, vlegel*; -**hoofd**, o. -hoofden; -**kraal** (*Kafferders*), v. -kralen, zie *Kraal*.
Ka'fir (*niet-Mohammedaan, ongeloofige*), m. kafirs; zie *Giaur*.
Kaft (*omslag van een boek*), v. -en. gew.
Kaftan (*Turksch eerekleed*), m. kaftans.
Kaftan (*lange jas der Russ. boeren*), m. -s.
Kaft'en (*van kaft of omslag voorzien*), ik kaffte, heb -kaft: *boeken -*.
Ka'ik (*licht Turksch roeivaartuig*), m. -s.
Kain (*Mal. geweven katoen*), v.: -*pandjana*

of -*lepas*, een lange, gebatikte heupdoek door de Javaan om de middel gedragen.
Ka'insteeken (*teeken van laagheid*), o.: *het - aan het hoofd dragen*, in zijn uiterlijk in zijn wezen iets hebben, waaruit de gemeenschap van karakter, de boosheid van hart blijkt; ook: -**merk**, o.; zie *Gen. 4:15*.
Ka'jak (*klein en zeer licht Groenlandsch vaartuig voor de vischvangst*), v. -s. -ken.
Kajapoet'olie (*O.-I. olie uit de bladeren en takjes van den boom-kajapoetie of -boom, den Indischen mirteboom; ook, witboom-olie: pijnstillend*), v. gmv.
Kajuit' (*scheepskamer achteronder of achteruit: vooral vertrek van den kapitein en den eersten stuurman*), v. -en.
Kajuit' (*in een rivier-passagiersboot een vertrek of kamer voor of achter*), v. -en: de eerste - is voor, de tweede - is achter; zie: *Paviljoen, Roef, Ruim*.
Kajuits'jongen (*kamerjongen v. d. scheepskapitein*), m. -s; -**kok** (*kok, die het eten bereidt voor den commandant en de officieren*), m. -s; -**wachter** (*-jongen*), m. -s.
Kajuits'kap (*scheepst. een boven't dek uitgebouwd getimmerde, dat aan de zijden met glas gesloten is en gedekt wordt door twee luiken, die, geopend tot luchtverversching en gesloten als zitbank dienen*), v. -kappen.
Kak (*faecale stof, feces*), m. gmv.: fig. zegsw. *er is - aan den knikker*, de zaak is niet in orde, staat niet best; -**maken**, drukte, veel beweging hebben: *veel - op zijn lijf hebben*, veel noten op zijn zang hebben. volkst.
Kakado'ris (*kwakzalver*), m. -sen: *Meester -*.
Kakatoe', v. -s; meer **Kaketoë**.
Ka'kebeen (*been der kaak of van de kinnebak*), o. -beenen.
Ka'kelbont (*eig. spikkelbont: mengeling van pikante kleuren*), bn.: een -*e haan*; een -*e versiering*, smakeloos.
Ka'kelen (*het geluid van kippen, die gelegd hebben*), de hen heeft gekakeld; fig. *babbelen, snateren: hou toch op met dat -!* -**aar**, m. -s; -**aarster** (*snapper*), v. -s.
Kakement' (*de kaken, de mond*), o. -en: *hou je - toch!* zwijg; plat.
Kakemo'no (*Jap. wandversiering*), v. -'s.
Ka'ken (*het met een vlijmscherp mesje verwijderen van een deel der inwendige organen van den haring, terstond na het binnenhalen der vangst*), ik heb -kaakt; **kaker** (*visscher, wiens taak het is, den gevangen haring te kaken*), m. -s; op een logger zijn 9 en op een bom 5 kakers, een kaker is ook sorteerder van volle haring en van maatjesharing.
Kaketoe' (*naam van een klimvoegel uit Z.-Amerika: geelgekruifde papegaaisoort*), v. -s.
Kak'kerlak (*naam uit Z.-Amerika: insect, bakkerstor*), m. -lakken.
Kak'kerlak (*O.-I. albino*), m. -ken.
Kaks, bw. alleen gebruikelijk in: *als -*, voor de leus, kwanswijs. vero.
Kalamijn'steen (*erts van zink*), m. gmv.
Kalamink', **kalmink'** (*geglansde en gestreepte of gebloemde wollen stof*), o.: een *rok van -*; -**en**, bn.: een -*en jak*.
Kalan'der (*snuittor, korentor*), m. -s.
Kalan'der (*Fr. mantel tot glanzing van bleekt katoen of linnen; katoen- of linnen-glanzer, glansmachine*), v. -s; ook de glans zelf.
Kalan'deren (*met den kalender glanzig maken*), ik heb -kalanderd; -**dert!** (*glan-*

- zerij, werkplaats), v. -en; -molen, m. -s.
- Kalapapalm** (O.-I. kokospalm), m. -palmen; zie Klapperboom.
- Kal'chas**, zie Calchas.
- Kalebas**, **kalbas**' (uit het Fr. *zээр groote pompoen*, ook *pronkappel of pronkpeer*), v. -bassen; fig. een mooi uiterlijk zonder eenige waarde, vroeger ook een snoever, zie **Jan** -; -boom (Australische boom), m. -en.
- Kalefa'ten**, uit het Fr.; zie Kalfaten.
- Kaleidoscoop**, m. -open; zie Caleidoscoop.
- Kalen'der** (Lat. *almanak, dagwijzer*), m. -s; zie ook: Republikeinsche - en Gregoriaansche -.
- Kalen'derjaar** (van 1 Jan. tot 31 Dec.), o.
- Kales**' (Fr. *open koets*; ook *kapstok*), v. kalessen; zie Calèche.
- Kales**' (vrouwenskap m. baleinen, die over muts en kapsel heen gedragen werd), v. -en. vero.
- Kalf** (jong rund), o. kalveren, kalven; een nuchter -, pas geboren, zie Nuchter; een - van een jongen, zie Kalf; fig. spreekw. *Als 't - verdrongen is, dempt men den put*, men herstelt de fout of het gebrekkige, als het te laat is, als het niet meer bater kan; zegsw. *het gouden - aanbidden*, zie aldaar; *het gemeste - slachten*, uit blijdschap een feestelijk maal aanrechten, zie Lukas 15:23; *met eens anders - ploegen*, zich bedienen van de middelen, werktuigen, krachten van een ander, zie Richt. 14:18; zie Oor.
- Kalf** (fig. al te goede man, onnoozele bloed), o. kalven: een - van een jongen, type van domheid en flauwiteit; een goed -: een - Mozes. een zachtmoedig man, Num. 12:3.
- Kalfaat'hamer** (breuwhamer), m. -s, zie Klavaatshamer; -ijzer (inlagijzer bij het breeuwen), o. -s, zie Klamaaijzer; -maad (veel tusschen twee planken), m. -naden; -tang, v. -en; -werk, o. gmv.
- Kalfaten** (het herstellen van een vaartuig, het dichtmaken der naden met uitgeplozen touw of met werk en pik), ik heb gekalfaat; fig. laat mij dit -, d. i. in orde brengen; ook: **Kalefa'ten**; zie Breeuwen.
- Kalfateren**, ik heb gekalfaterd; -fatering, v. -en; ook: *Kalefateren*, z. Kalfaten.
- Kalfs'biefstuk** (biefstuk v. kalfsvleesch), m. -stukken; -borst (vleesch v. h. borststuk v. e. kalf), v. gmv.; -gehakt (gehakt van kalfsvleesch), o. gmv.; -gelei (kalfsdriil), v. gmv.; -karbonade, v. -n, zie Karbonade; -kop (vleeschspijs, v. d. kop v. h. kalf bereid), m. gmv.; -kotelet' (-ribbetje), v. -ten; -lapjes (kleine, vierkante platte stukjes kalfsvleesch), o. mv.; -leder, -leer, o. gmv.; -lever, v. -levers; -nier, v. -en; -oester (rond lapje kalfsvleesch in eiwit en paneermeel gebakken), v. -oesters; -oog (fig. groot, uitpuilend oog), o. -en; *Mietje met de -oogen*. (C. O.); -poelet (stukjes voor soepvleesch), o.; -rib (ribstuk van een kalf), v. -ribben; -schijf (plat, dik stuk kalfsvleesch), v. -schijven; -soep (soep van kalfsvleesch), v. gmv.; -tong, v. -tongen; -vel, o. -vellen, fig. trommel, b. v. het - vel volgen, soldaat worden: *aan 't - vel eed doen*, nl. van gehoorzaamheid, (Bild.); -vet, o. gmv.; -vleesch, o. gmv.; -voet (kalfspoot voor de keuken), m. -voeten; -zwezerik, m. -zwezeriken, zie Zwezerik.
- Ka'li** (Java. rivier), v. -'s; kali bezigt men voor rivier in de eigenlijke Javaansche landen; zie Tji.
- Ka'li** (scheik. plantenloozgout, zoutkruid, potasch), o. gmv.
- Kalf'ber** (middellijn van de cilindrische ruimte in een kanon), o. gmv.: een kanon van groot -.
- Kalf'ber** (gewicht, omvang, afmeting), o. metselsteenen van groot -; fig. soort, aard, stand, makelij: *menschen van 'tzelfde -*.
- Ka'li'ef** (eig. opvolger v. d. profeet, stedehouder Gods), m. -en; de - is tegelijk opperhoofd van den godsdienst en van het volk; de titel wordt tegenwoordig gevoerd door den Sultan van Turkije.
- Kalf'fa** (titel van een kabylen-hoofd in N.-Afrika of in Marokko), m. -'s.
- Kalffaat'** (rijk der Kalfiefen), o. gmv.: het Westersch - of het - van Cordova (766-1492); het Oostersch - (Bagdad).
- Ka'lis** (schooier, bedelaar), m. kalissen.
- Kalium** (potassium, potaschmetaal), o. gmv.; -oxyde (alkali), o. gmv.; -zouten, o. mv.
- Kalk** (alkalische aarde), v. gmv.: -bestaan of lesschen, met water mengen; -aarde, v. gmv.; -achtig (als kalk), bn.; -bak (grootte vierkante bak, waarin kalk wordt bereid, ook aandraagbak voor kalk), m. -bakken.
- Kalk'branderij** (kalkoven; gebouw, waarin bergkalk door hitte uit kalksteen wordt bereid), v. -en; (ook het branden zelf), v. gmv.
- Kalk'brij** (bezinksel van kalkmelk), v. gmv.
- Kalkeeren**, meestal Calqueeren; -papier (doortreppapier), o. gmv.
- Kalk'en** (met kalk besmeren), ik heb gekalkt.
- Kalk'groef** (groef of kuil, waar kalk uit gegraven wordt), v. -groeven; -grond (kalkhoudende grond), m. -gronden.
- Kalkhydraat** (gebluschte kalk), o. gmv.
- Kalk'kloet** (stok, om kalk te roeren), m. -kloeten, zie Kloet; -kuil (kuil met of voor gebluschte kalk), m. -kuilen; -laag (laag, uit kalk bestaande), v. -lagen.
- Kalk'licht** (helder, wit licht), o. gmv.: het - ontstaat door gloeiing van kalk of krijt in een vlam van knalgas.
- Kalk'melk** (witsel, mengsel van een weinig kalkhydraat met veel water), v. gmv.
- Kalkoen'** (hoenderachtige vogel uit Calikoet of Calcutta in Voor-Indië: familie der fazanten), m. -en; de - komt in Amerika in het wild voor.
- Kalkoen'** (punt van een hoefijzer), m. -en.
- Kalkoe'neuel** (ei v. e. kalkoen), o. -eieren; -nest, o. -en; -vet, o. gmv.; -vleesch, o.; ook: *Kalkoe'nevet*, -vleesch.
- Kalkoensch**, bn.: een -e haan, een -e hen, zegsw. *rood worden als een -sche haan*, zoo rood als kam en lellen van een kalkoenschen haan, wanneer deze kwaad wordt.
- Kalkoen'tje** ($\frac{1}{4}$ flesch wijjn), o. -s.
- Kalk'oven** (oven, om kalk te branden), m. -s; -put (kuil voor gebluschte kalk), m. -putten; -spaat (delfstof), o. gmv.; -steen (zekere kalkhoudende rotssoort), o. gmv.; -water (water met gebluschte kalk, kalkmelk), o. gmv.; -zouten (calciumzouten), o. mv.
- Kalf'en** (babbelen, snappen), ik heb gekald; -ler, m. -s; -ling, v. gmv.; zie Raaskallen.
- Kalm** (rustig, stil, tevreden), bn. en bw.: een - antwoord, wees -; hij sprak zeer -, bedoord, niet gejaagd; -er, -st.
- Kal'mar** (een soort van inktvischje), m. -s.

Kalmeeren (stillen, doen bedaren), ik heb gekalmeerd: iemand —.

Kalmink', o. gmv.; zie Kalamink.

Kalmp'jes (bedaald), bw.: zich — amuseeren, stil; iets — opnemen, rustig.

Kalmte (zeew. windstille), v. gmv.: — op zee **Kalmuk'ken** (Mongoolsche stammen aan de Wolga, Tataren), m. mv.

Kal'mus (waterplant, waarvan de wortel als geneesmiddel wordt aangewend), m. gmv.; — **olie** (aetherachtige olie), v. gmv.; — **wortel**, m. — wortels.

Kalomel' (geneesk. verbinding van kwik en chloor), o. gmv.; ook: Calomel.

Ka'long (vliegende hond op Java), m. —s. **Kalot', kalot'je** (mutsje, kappe), v. —ten; zie Calotte.

Kalot'ten (afvalsdeelen bij 't vlaswingelen), v. mv.: van de — maakt men grof weefsel, **Kal'ven** (een kalf werpen), de koe heeft gekalfd; gmv. voor braken; ook Kalveren.

Kal'verachtig (als een kalf: dartel, speelsch, kinderachtig), bn.; —er, —st.

Kal'veren, de koe —de, heeft —kalverd, zie Kalven.

Kal'verig, bw.: —kijken, onnoozel, sulachtig. **Kal'verliefde** (kinderachtige knapen- of meisjesliefde), v. gmv.

Kalvijjn' (appel), v. kalvijnen: roode en witte —en: naar het Norm. dorp Calville, (boom), m.

Kam (werktuig van een of andere harde stof met meer of min fijne tanden, dienend tot reiniging, of tot het ordenen van 't haar), m. kammen; kammetje, o. —s: een fijne —, een beenen —, een schilpadde —, enz., bij overdr.: scherpe opstaande kant met punten b.v. de kam van een berg, de — van een rots; ook voor bergrug: de lijn, waarin de hoogste toppen van een bergketen liggen.

Kam (vleezige, getande uitwas op den kop van mannetjesvogels, ook van slangen en hagedissen), m. kammen; kammetje, o. —s: de — van een haan, een haan met dubbelen —; zegsw. den — opsteken of opzetten, zich gaan verweren of verzetten; een rooden — krijgen, zich boos maken; iem. in den — pikken of zitten, hem afbijten of afsnauwen.

Kam (muz. stukje hout in den vorm van een bruggetje, waarop de snaren van een viool of een gitaar rusten), m. kammen.

Kam (het met tanden bedekte bovenvlak of zijvlak van een rad), m. kammen; zie Kamrad.

Kam (weverskam, raam met glad afgewerkte stiften of tanden, waardoor de scheringdraden gespannen zijn), m. kammen; zegsw. over een, of over denzelfden kam scheren, op dezelfde wijze behandelen, als gelijken behandelen, b.v. al zijn leerlingen en hun werk over denzelfden — scheren.

Kam (deel van den helm, rand of rug boven over den geheelen helm), m. kammen: een schildknaap mocht geen pluimen op den helm dragen, wel kon hij van zijn meester bij moedig gedrag een pluimpje krijgen, om er zijn kam mee op te sieren; zie Pluim.

Kam'duiker (volksnaam voor de kuifeend), m. —duikers.

Kameel' (toestel, om schepen te lichten, in 1691 door M. M. Bakker uitgevonden), o. —en.

Kameel' (herkauwend, schaapachtig zoogdier, oostersch lastdier), m. —en: de eenbultige — of dromedaris, de tweebultige —, die — is een huisdier der Mongolen; fig de —

is het schip der woestijn; ook dicht. **Kemel** **Kameel'pardel** (giraffe), m. —s; ook: **Kameelpaard**.

Kameel'schaap, o. —schapen; zie Lama. **Kameel'shaar** (haar van een kameel), o. gmv.; —haren (van kameelhaar), bn.: een wit — haren, loshangend doekje, (C. U.)

Kame'leon (kleurveranderend hagedisje), o. —s: het — met het licht-amandekleurig houderig lijfje, (v. Deyssel), het — leeft vooral in Noord-Afrika; fig. (persoon, die telkens van partij wisselt, politieke weerhaan), m. —s. **Kameleon'fisch** (veranderlijk), bn.: een —e politiek, die niet te werk gaat volgens een vast beginsel; zie Opportunisme.

Kamelot' (geweven stof van kemelshaar, doorwerkt met zijde), o. gmv.

Kamelot'ten (uit kemels- of geitenhaar geweven), bn.: een — doekje, van kamelot.

Ka'men (kamig worden, schimmelen of schiften van bier), het bier heeft gekaamd; zie Kaam.

Kamenier' (uit cameriere, door dissimilatie: kamerjuffer, helpster eener dame), v. —s.

Kamenie'ren (een dame helpen kappen en kleeden, als kamerjuffer dienen), ik heb —kamenierd.

Kameniers'dienst (betrekking als kamenier), m. —diensten; ook: —diensten (de diensten, de hulp van een kamenier), m. mv.; —werk (de taak van een kamenier), o. gmv.

Ka'mer (deel van een huis, besloten ruimte met deur), v. —s; fig. holle ruimte: de — van een kanon, van het hart; van een mijn (waar het buskruit geborgen is); zegsw. zijn — houden, ongesteld zijn; op —s wonen, gestoffeerde —s; collectief: de — van koophandel en fabrieken; de Eerste en Tweede — der Staten-Generaal; zie: Achterkamer, Beneden—, Boven—, Dienstboden—, Eet—, Hang—, Huis—, Mangel—, Meiden—, Ontvang—, Op—, Pronk—, Schat—, Slaap—, Spreek—, Studeer—, Voor—, Wacht—; Woon—, Zij—, Zolderkamer, enz.; — van arbeid, — van koophandel, — van rhetorica, — van vacantie.

Kameraad' (eig. kamergezel: makker, vriend), m. en v. —s, —raden: —schap (vriendschap), o. gmv.; —schappelijk (als goede kameraden), bn. en bw.: met iemand — omgaan.

Ka'merarrest (mil. zekere lichte straf, waardoor men zijn kamer of huis niet mag verlaten), o. —arresten; die officier heeft 8 dagen —; fig. ik ben verkouden en heb —.

Ka'merbuks (kleine buks, om in een vertrek mee op een doel te schieten), v. —buksen.

Ka'merdebat (debat in een onzer Kamers), o. —debatten; zie Debat.

Ka'merdienaar (lijf'knecht van een aanzienlijk heer, van een vorst), m. —dienaars.

Ka'merdoek (fijn linnen uit Kamerijk, waar dit weefsel het eerst vervaardigd werd), o.: katoenen —, gaasachtig d. i. zeer fijn hemdenkatoen; zie Batist.

Ka'meren (in een kamer opsluiten, op een kamer onderhouden), ik heb gekamerd.

Ka'mergeleerde (theorieman), m. —geleerden: hij is maar een droog —.

Ka'mergerecht (Duitsch gerechtshof), o.: het — (1495) maakte een einde aan het vuistrecht: eerste gerechtelijke instelling in Europa. **Ka'mergymnastiek** (lichte lichaams oef.

ningen zonder toestellen, die in een kamer kunnen uitgevoerd worden), v. gmv.

Kamerheer (edelman in hofdienst), m. —heeren: deze baron is — des konings; die heer is — i. b. d., in buitengewoon dienst; de gouden sleutel is het insigne van —; deze bisschop is — van den paus, titel v. e. dienstdoend prelaat aan 't pauselijk hof.

Kamerist (lid eener rederijkerskamer in oude dagen), m. —en. vero.

Kamerjager (rattenvanger; persoon, die muizen en ratten tot zich weet te lokken en te vangen), m. —jagers.

Kamerjongen (O-I. kellner), m. —jongens.

Kamerlid (lid van een der beide Kamers der Staten-Generaal), o. —leden.

Kamerling (kamerheer), m. —en. vero.

Kamermeisje (dienstbode, die de kamers in orde houdt), o. —meisjes.

Kamermuziek (vocale of instrumentale lichte muziek), v. gmv.; —stem (lichte zangstem), v. —stemmen; —zanger, m. —s.

Kamerontbinding (het ontbinden der Eerste- of der Tweede-Kamer), v. —en: de — maakt een algemeene kiezing noodzakelijk.

Kameroverzicht (beknopt of kort verslag van het dien dag behandelde in de Eerste- of Tweede-Kamer), o. —overzichten.

Kamerplant (plant, welke als sieraad in de kamer wordt gehouden), v. —planten.

Kamerschut (tochtscherm in een kamer), o. —schutten.

Kamer van arbeid (instelling, die ten doel heeft de belangen van patroons en werklieden door onderlinge samenwerking te bevorderen), v. —s van arbeid.

Kamer van koophandel (college van door de burgerij gekozen deskundigen op gebied van handel en industrie), v. —s van koophandel: deze geven gevraagde en ongevrage adviezen aan het bestuur van het land, van de provincie of van de gemeente.

Kamer van rhetorica, v. kamers van —; zie Rederijkerskamer.

Kamer van vacantie, v.; zie Vacantiekamer.

Kamerverslag (verslag van het dien dag in een der Kamers verhandelde), o. —verslagen: een analytisch — wordt vanwege de regering verkrijgbaar gesteld voor f 0 50 per zittingjaar, zie Kameroverzicht.

Kamerzitting (vergadering van de leden van de 1e of 2e Kamer der Staten-Generaal te 's-Gravenhage), v. —zittingen.

Kamfer (brandbaar en vluchtig hars, verkregen uit den wortel en den bast van den kamferboom), v. gmv.; —achtig, bn. en bw.: een —achtige lucht; —achtig rieken.

Kamferboom (een der hoogste woudboomen op Formosa; in Britsch-Indië, in China en in Japan, een soort van laurier), m. —boomen.

Kamferpoeder (poeder van kamfer), o. gmv.; —reuk (geur van kamfer), m. gmv.

Kamferspiritus (kamfer, getrokken op spiritus of slappen wijngeest), m. gmv.

Kamgaren (garen van gekamde wol), o., (soorten), o. —garens.

Kamgras (beemdgras onzer weiden), o. gmv.

Kamhagedis (geschubde hagedis van Z. Amerika), v. —hagedissen; ook Leguaan.

Kamhout (Afrik. roodhout), o. gmv.

Kamlig (schimmelig), bn.: —bier; —er, —st.

Kamilje (geneeskrachtige plant), v. —n: in

ons land groeit de gewone —, de bloem der — is zweeldrijvend; —thee zetten, er aftreksel van maken; —drinken. (II = II).

Kamillepot (aftrekpot voor —thee), m. —ten.

Kamillethee (aftreksel v. kamillen-bloei op water), v. gmv.: — is een zweeldrijvend middel.

Kamizool (Fr. lang vest met mouwen), o. —zolen; —zak, m. —zakken: hij droeg een horloge in den —zak. vero.

Kamkever (schallebijter), m. —kevers.

Kamming (afval van kamwol, korte uitgekamde wol), v. gmv.

Kammen (met een kam haar of wol gladmaken of ontwarren), ik heb gekamd; —mer, m. —s; —ster, v. —s.

Kammosel (koploos weekdier met fraai gekleurde schelp), v. —mossels.

Kamneus (een soort van vledermuis), m. —neuzen; ook: Hoefijzerneus.

Kamoe'ning (fljn, geel gevamd O-I. hout van den boom van dien naam), o. gmv.: het fijne — komt van den wortel van het boompje; de ka- of kemoening is vooral bekend door de geurige bloesems.

Kamoesleer (leer van de gems), o. gmv.; schoenen van —, zwartgeverfd bokkeleer; —en, bn.: —en handschoenen; zie Kamuis.

Kamp (leger, legerplaats in 't open veld), o. —en: het — betrekken, de oefeningen van het — bijwonen, het — van Châlons in Frankrijk, het — van Zeist; het Chineesche —, Ind. wijk, b.v. in Soerabaja, waar de Chineezen wonen.

Kamp (afgepaald stuk gronds), m. —en: een — weiland; die grond wordt bij —en geveld.

Kamp (strijd, gevecht, worsteling), m. gmv.: een zware kamp, den — doorstaan.

Kamp (gelijk, effen), bn. en bw.: wij staan —, gelijk; ik speel — op, zonder winst of verlies; zegsw. geen — geven, niet gewonnen geven.

Kampanje (veldtocht; werktijd), v. —s; zie Campagne.

Kampanje (scheepst. het bovenste achterdek van een schip van den bezaansmast tot den achtersteven, boven de kajuit, beschut door een zonnetent), v. —s: de — wordt bij fraai weer wel als wandelplaats gebruikt; een fraai —fregat (fregat met kampanje), o. —fregatten.

Kampak-partij (O-I. gewelddadige roof met inbraak, door gewapende inlanders gepleegd), v. —partijen; zie Ketjoe.

Kampeeren (het kamp betrekken, gelegerd zijn): de troepen lagen op de heide —kampeerd.

Kampement (legerplaats, oefeningskamp), o. —en: een —, omringd met wal en schans.

Kampen (strijden, vechten), ik heb gekampt: fig. — met gebrek, — met wederwaardigheden; —er (vechter, strijder), m. —s.

Kamperfoelie (loks- of geitenblad: slingerplant, heester met windenden stengel, tuinen boschplant met fraaie witte of roode bloemen), v. —s; —priëel (priëel, overgroeid met geitenblad), o. —priëlen.

Kampernoelie (Fr. eig. veldzwam: eibare paddenstoel), v. —s.

Kampersteur (harde eieren met mosterd), m.

Kamperstukjes (dwaze handelingen, lachwekkende daden, zooals men er in oude dagen in Kampen wisthaalde?), o. mv.

Kampioen (kampvechter, voorvechter, eerste), m. —en: de — der Ned. wielrijders, de eerste, de allerbeste, de overwinnaar; zie Champion; —schap (het overwinnaar-zijn in een wedstrijd), o. gmv.: het — van Europa

- of van Nederland in 't wietrijden; — **sprijs** (prijs, als kampioen te behalen), m. — prijzen.
- Kampong** (O.-I. buurt van een dessa, complex van inlandsche woningen onder een kamponghoofd), m. -s; — **bewoner** (inlander), m. -s; — **hond** (O.-I. gladakker), m. — en.
- Kam'rad** (rad met tanden aan het bovenvlak), o. — raden, — raderen; — **radwiel**, o. — en.
- Kam'schelp** (kammosse), v. — schelpen: de gemarmerde —, de — is rond en gekerfd.
- Kamu's** (gemsachtig), bn.: — ze geitjes. vero.
- Kamu's** (kamoesteeren), bn.: — ze schoenen.
- Kamu'sleer**, o.; zie Kamoesleer.
- Kam'wol** (gekamde wol), v. gm.v.
- Kan** (oude benaming voor liter), v. kunnen: de — of de Liter met zijn veelvouden en onderdeelen is de inhoudsmaat voor natte waren, zie Natte waren; zegsw. de — aanspreken, diep in de — kijken, liefhebber van de — zijn; spreekw. Wie het onderste uit de — wil hebben, krijgt het lid op den neus, d. i. wie al te begeerig is, krijgt niets; als de wijn is in den man, is de wijsheid in de —, een beschonkene weet niet, wat hij zeggen of zwijgen moet; zie: Bierkan, Koffie-, Melk-, Olie-, enz. en Inhoudsmaat.
- Kanaal** (gegraven waterweg), o. kanalen; fig. bron: uit welk — hebt gij dat?
- Kanaal'tol** (tol voor doortocht v. e. kanaal bijv. van Suez, van Panama), m. — tollen.
- Kana'nu** (het Beloofde Land, Palestina), o.: het woord — bet. het lage land of Nederland, eig. het land ten W. aan zee; zie H. Land.
- Kana'nie'ten** (bewoners van Kanaän vóór den intocht der Hebreëruwen), m. mv.
- Kana'nie'tisch** (uit Kanaän, of dit land betreffende), bn.: een — e vrouw, de — e volken; de Filistijnen waren een — volk.
- Kanalisa'tie** (het bevaarbaar-maken van een beek, rivier, enz.), v. gm.v.: de — van de Regge, de — der Maas in België. (t = ts).
- Kanalisa'tie** (het voorzien van kanalen), v.; de Overijsselsche — maatschappij.
- Kanaliseeren** (het bevaarbaar-maken van beken, rivieren): het — der Mark in N.-Br.
- Kanal'je** (Fr. vrouwspersoon), v. —s; (ge-spuis), o. gm.v.; ook: Canaille.
- Kana'rie** (gele, sijsachtige kamervogel), m. —s: de — leeft in 't wild op de Canarische eilanden en sedert ± 1550 in Spanje.
- Kana'rieboom** (O.-I. boom op de Molukken, met vruchten als blauwe pruimen), m. —boomen; — **olie** (olie, geperst uit de pitten der kanariepruim), v. gm.v.
- Kana'riegeel** (geel als de kanarie), bn.: hij droeg — gele handschoenen: een — lint.
- Kana'rievogel** (kanarie), m. —vogels; in O.-Iadië: politiedienaar.
- Kana'riezaad** (geel en zwart zaad voor een kanarie), o. gm.v.; ook Vogelzaad.
- Kanas'ter** (Sp. rieten korf voor de fijne tabak in bladen), m.; ook: (varinas-tabak in rieten matten), v.; zie Knaster en Krandjang.
- Kan'dang** (Java. omheining van ruw paalwerk: kraal voor koeten, karbouwen), v. —s.
- Kandeel** (warme kruidertwijn, ook slomp, bestaande uit melk, suiker, eierdooiers en kaneel), v. gm.v.: Jannetje heeft — gebrouwen, (Pog.); — **keteltje**, o. —s; — **maal** (feest, dat een herstelde kraamvrouw geeft aan haar vriendinnen), o. — malen.
- Kandelaar** (uit het Lat. kaarsdrager), m. —s, —laren: een veelarmige —.
- Kandela'ber** (kroonluchter), v. —s; meer Candelaber.
- Kan'delaren**: een boom —, d. i. hem kaalhakken, zóó, dat hij niets dan stomp en van takken heeft.
- Kan'dij** (gekrystalliseerde suiker), v. gm.v.; — **klontje**, o. —s; — **sulker**, v. gm.v.
- Kaneel** (O.-I. specerij), o. en v. gm.v.: het — is de gedroogde binnenbast van den kaneelboom; het — komt veel van Ceilon en Java.
- Kaneel'appel** (Amerik. vrucht van kaneel-smaak), m. — appels; — **bast**, m. gm.v.; — **geur**, m. gm.v.; — **hout**, o. gm.v.; — **kleurig** (de kleur van kaneel hebbende), bn.: Hildebrand, je haat een — kleurig jasje aan, (C. O.)
- Kaneel'olie** (apoth. aftreksel: weetriekende olie uit kaneelbast of uit — bloemen), v. gm.v.
- Kaneel'water** (water, op kaneel getrokken), o. gm.v.: zegsw. met gest en — loopen, beuzelwerk doen, als een bakkershalfwasje.
- Kane'las** (Fr. ruwe voeringstof, weefsel van hennep voor voering), o. gm.v.
- Kanep'hoor** (korfdraagster: meisjesbeeld, houdende een bloemenmandje op 't hoofd), v. —oren; ook Canep'hoor.
- Kan'goeroe** (buideldier, springhaas), v. —s: de — leeft in Nieuw-Holland; ook: Kengoeroe.
- Kan'is** (vischkorf met deksel), v. —sen.
- Kan'jer** (iets, dat groot is in zijn soort), m. gm.v.: een — van een visch; een — van een wijf, groot, brutaal vrouwspersoon; bij uitbr. hij is een —, een nare vent, een beroering.
- Kan'ker** (Fr. woekervormsel of -gezwel, zich voedend met de weefsels, waarin het ontstaat), m. gm.v.; fig. wegterend iets: jenever is een —; de school is een —, (C. O.)
- Kan'kerachtig** (zweemende naar, lijkende op kanker), bn.: een — gezwel.
- Kan'kerbloem** (klapros), v. — bloemen.
- Kan'keren** (door kanker wegteren), het is gekankerd; volkst. voortdurend mopperen, ontevredenheid toonen; z. ook: Inkan'keren.
- Kan'nebladen** (gele plompen), o. mv.
- Kan'nekijker** (drinkbroer), m. —s, vero.: Rederijkers, —s!
- Kan'ngieter** (politieke wijsneus), m. —s, meestal Tinnegieter.
- Kan'newasscher** (ruig borsteltje tot reiniging van flesschen en kannen), m. —s.
- Kan'newasscher** (plantk. volksnaam van den paardestaart of het veegkruid, ook van de wilde kaardebol en de lischdodde), m. —s.
- Kann'baal** (eig. inboorling der Caraïbische eilanden: menscheneter), m. — balen; zie Cannibaal; —sch (onmenschetijk wreed), bn.
- Kan'o** (Indiaansch schuitje van boomschors, of uit een boomstam, dat voortgepagaaid wordt), v. —s: een — is eigenlijk een schuitje als op de Caraïben, ook Cano, zie aldaar.
- Kanoet'vogel** (Noordsche strandlooper, van Aug. tot Mei aan onze kusten), m. —vogels.
- Kanon'** (Fr. vuurmond, stuk geschut), o. kanonnen: de —nen losranden, het dreunen der —nen; — **gebulder**, o. gm.v.
- Kanonna'de** (hevig en voortgezegt geschut-vuur), v. —nades: een algemeene —.
- Kanon'neer'boot** (geschutboot, oorlogsvaarttuig, plat, met mast en met zeiltuig: ter kust-verdediging), v. —booten; — **galjoot** (o.rlogsvaarttuig), v. —galjoten; — **sloep**, v. —sloepen.
- Kanon'nenkoorts** (koorts, die 't gevolg is van vrees voor 't kanonvuur), v. gm.v.;

- vleesch** (naar Fr. model gevormd: *de soldaten in 't algemeen*), o. gmv.
- Kanonniër** (*soldaat der artillerie*), m. — s.
- Kanonniërs-kazerne** (*kazerne voor de artillerie-soldaten*), v. — kazernes.
- Kanonschot** (*schot met e. kanon*), o. — schoten.
- Kanonskogel** (*kogel uit of v. e. kanon*), m. — s.
- Kanonvuur** (*het vuur uit een kanon, het vuren met kanonnen*), o. gmv.
- Kans** (Fr. *mogelijkheid tot een gelukje*), v. kansen: een goede —, een — wagen, er is geen — op, uitzicht; er zijn ook kwade — en; de — opgeven; de — is verkeken, d.i. verloren: de — staat schoon, er is veel kans, ik zie er wel — toe, mogelijkheid.
- Kansel** (*predikstoel*), m. kansels: van den — aflezen, i. d. kerk bekend maken; —rede (*predikatie*), v. —redenen; —redenaar (*predikant, tevens redenaar*), m. —redenaars; —stijl, m. gmv.; —taal, v. gmv.; —welsprekendheid, v. gmv.
- Kanselarij** (*griffie van een gezantschap, consulaat, bureau van een kanselier*), v. — en.
- Kanselarijstijl** (*stijl, welke zich kenmerkt door stijve vormen en getjkte termen, vooral door bastaardwoorden*), m. gmv.; verg. *Stadhuisstijl*: —taal, v. gmv.
- Kanseller** (*hoofd eener kanselarij*; ook: *groot-zegebewaarder des rijks, uitvaardiger der rijksbesluiten, eerste minister in den Duitchen bond*), m. — s, — en.
- Kanselier**, de ijzeren —, wijlen prins Otto von Bismarck, 1815—'98; zie *IJzeren*.
- Kansspel**, o. — spelen; zie *Hazardspel*.
- Kant** (*zijde, rand, zijvlak*), m. kanten: aan dezen —, aan den — van het water; de goede, de verkeerde — van een lakensche stof; de zelf—, zie ald.; de onder—, de boven—, zie ald.; de stoot—, zie ald.; *gij moet van uwen — wat toegeven, zijde; van dien —, van mijn — hebt gij niets te vrezen, wat betreft*; zegsw. *zijn zaken aan — doen*, er mee ophouden; de scherpe — en wegnemen, afronden, fig. den stijl minder stooterig, hard of bits doen zijn; dat raakt — noch wal, is ongerijmd, heeft hoegenaamd geen grond, lijkt op niets; iets over zijn — laten gaan, zich iets, b.v. een beleediging, niet aantrekken; op het — je af, op het randje, het nippertje af; *iem. van — maken*, hem van den kant weg doen gaan, fig. hem uit den weg ruimen, doden.
- Kant** (*speldewerk*), v. kanten; —werk, o. —werken; —werkster, v. —werksters; —winkel (*winkel, waarin als hoofdartikel kant wordt verkocht*), m. —winkels.
- Kant** (*vierkant, in orde*), bn. en bw.: iets — zagen, iets — houwen; — en klaar, geheel gereed; een kam-r aan — maken; de zeilen — zetten, gespannen doen zijn.
- Kant** (*homp droog brood*), m.; —je, o. — s.
- Kant** (*friech, krachtig*), bn.: dat 's waar, zei Maartje, hij is —, en heeft een overgroot verstand, nl. haar zoon Krelis. (*Asschenberg*).
- Kanteel** (Fr. *schietgat, uitgetand muurwerk, getande opening aan den bovenrand van kasteelmuren*), m. kanteelen; zie *Merloen*.
- Kantelen** (*wentelen, omkeeren*), ik heb gekanteld: een *kist* —, een *balk* —, d. i. op de kanten voortwentelen; bij uitbr. *springend voortrollen: de ring* — van den toren, (*Bild.*).
- Kanteloep** (*wratmeloen met roodachtig vruchtvleesch*), v. —loepen, ook wel: *Kantaloep*; soms *Cantaloep*.
- Kant'en**, ik heb gekant; fig. *zich tegen iets —, verzetten*; zie *Aankanten*.
- Kant'en** (*van kant*), bn.: een — kraagje.
- Kanterstok** (*helmstok van het roer, roerpen*), m. —stokken.
- Kant'houwen** (*goed scherp afkappen*), ik —houwde, ik heb gekanthouwd: een *stuk marmar* —; —houwer (*steenhouwer*), m. — s.
- Kantiaan'sche wijsbegeerte** (*wijsbegeerte van Immanuel Kant, beroemd Duitsch filosoof, 1724—1804, in 1770 professor te Koningsbergen*), v.; zie *Hegeliaansche* —.
- Kant'ig** (*hoekig, scherp*), bn.; —er, —st.
- Kant'ne**, v. —s; zie *Cantine*.
- Kant'je** (*randje, smalle kant*), o. —s; zegsw. *dat staat op het — van vallen, punt*.
- Kant'je** (*geijkt haringvat van duims-eikenhout*), o. —s: een — is hoog 72 cM. met een buikotrek van 162 cM; in een logger kan men er 600, in een bom 400, op zijn hoogst, bergen; zie *Last*.
- Kant'jiel** (*Java. zeer klein hert*), o. —s: het — is niet grooter dan een middelmattige hond, (*Max. Hav.*); ook: *Kant'jil*.
- Kant'kloppen** (*kantmaken*), o. gmv.; —klopper, m. —s; —klopper (*—werkster*), v. —s.
- Kant'lijn** (*lijntje, getrokken links op den kant v. e. brief of v. e. cahier, ± 1 cM. van den rand*), v. —lijnen.
- Kant'lijn** (*meetk. ribbe*), v. —en: een *kubus heeft 12 —en*, een *n-zijdige piramide heeft 2n —en*, een *regelm. 12-vlak heeft 30 —en*.
- Kanton'** (*rechtst. afdeeling van een arrondissement*), o. —s: *Zwitserland bestaat uit 22 kantons, bondsstaten*; —gerecht (*lagere rechtbank in elk der kantons v. e. arrondissement*), o. —en; —naal' (*tot een kanton behoorend*), bn.: de —nale raad, in *Zwitserland*; —neeren (*mil. de troepen integeren in verschillende bij elkaar liggende dorpen*); —nement' (*mil. afdeeling van het veldleger*), o. —en; —rechter (*rechter van het kanton*); vroeger: *vrede-rechter als nog in Vl.*, m. —s.
- Kantonniër** (*Vl. en Limb. wegwerker*), m. —s: een — heeft tot taak, paden, straten en grindwegen van stad of dorp schoon te houden.
- Kantoor'** (Fr. *eigenlijk: plaats, waar men rekest, bureau*), o. —toren: het — der belastingen, een *notaris*—, een *handels*—, de *kl-rken van een* —; —agen'da, v. —s; —almanak, m. —ken; —bediende (*klerk*), m. en v. —n.; —behoefden (*papier, inkt, enz.*), v. mv.; —boek (*legger voor de boekhouding*), o. —en; —heer (*employé op een kantoor*), m. —heeren; —klerk, m. —en; —lessenaar, m. —s; —looper (*iem., die voor een kantoor boodschappen doet en gelden int*), m. —s; —schrijver (*klerk*), m. —s; —stoel, m. —en; —uur, o. —uren; —werk (*arbeid op het kantoor*), o. gmv.
- Kant'teekening** (*aanteekening op d'n witten kant van een blad*), v. —en; fig. kleine, zakelijke opmerking; zie *Glos*.
- Kant'visserij** (*het visschen op platvisch langs de kust en wel met treknetten*), v. gmv.; ook *Schrobvisserij*; zie *Schrobnet*.
- Kant'werk** (*werk van kant of de kant zelf, speldewerk*), o.; (soorten), o. —en; —werk-school (*inrichting, waar onderwijs wordt gegeven in 't maken van kant*), v. —olen; —werkster (*vrouw, die kant maakt*), v. —s.
- Kant'zuil** (*meetk. driehoekige zuil, ook drie- of meerzijdig prisma*), v. —zuilen.

Kanun'nik (R.-K. vroeger: domheer of stifts-heer, die een prebende bezat, thans: wereldlijk geestelijke, die lid is van het kapittel), m. — en: de — en gaven ook onderwijs in de kapittelschool; zie: Canonicus en Koorheer.

Kanun'nikenbanken (R.-K. het vaste, fraaie gestoelte in het hoogkoor, priesterkoor of presbyterium), v. mv.: de — te Bolsward, te 's-Hertogenbosch, enz.; ook Koorgestoelte.

Kaolin' (alumiinaarde, grondstof van porselein), o. gmv.: — is vrij zuiver en bijna wit.

Kap (hoofddeksel), v. kappen: zegsw. de — aannemen, de kloostergelofte doen; de — op den tuin (d. i. haag, heg, of heining) hangen, het klooster verlaten, bij uitbr. zijn beroep vaarwel zeggen; *promoveeren met de —*, met grooten lof; spreekw. *Gelijke monniken, gelijke kappen*, er moet geen onderscheid zijn onder gelijken; *iemand de — vullen*, hem wat wijsmaken, hem bedotten; *alles komt op mijn —*, ik moet het gelag, de rekening maar betalen, ook: voor mij is al het werk, al de zorg, enz.; *kap en kovel afwerken, verspelen*, alles doen, alles verspelen; bij uitbreid. *de Friesche —*, de Noordhollandsche —, vrouwenmuts.

Kap (dek, bedeksel, dak enz.; alles, wat aan een kap kan doen denken), v. kappen: de — van een wagen, de — van een molen, enz.: de lederen — voor jachtvogels, om hun den kop te dekken; fig. de — van een vogel, de kuif.

Kapala (hoofddeinde van een sarong), v. —'s.

Kapala-kampong (O.-I. inlandsch dorps-hoofd), m. —s; — **oppas** (hoofd v. d. politie), m.

Kap'pas (O.-I. katoenplant), v. —sen.

Kap beitel (beitel, om te kappen), m. —beitels.

Kap'blok (slagers-blok, waarop vleesch tot gehakt g. maakt wordt), o. —blokken.

Kap'doos (toilet-dooz), v. —doozen.

Kapel' (Fr. bidplaats, kerk van een klooster, kleine kerk), v. —len; ook deel eener kerk, meestal met altaar b.v. in een kathedraal: de kapellen van de Westminster-abdij in Londen; — **letje** (bedehuisje langs den weg b. v. in Limbu g), o. —s: zegsw. alle —tjes aandoen, alle herbergen langs den weg bezoeken.

Kapel' (dagulinder), v. kapellen.

Kapel' (korps muzikanten), v. kapellen; zie Kapelmeester.

Kapelaan' (R.-K. eig. priester eener kapel, geestelijke, onder den pastoor eener parochie werkzaam), m. —anen, —s; zie Onderpastoor, Vl.

Kapelanij' (woning voor een kapelaan, b.v. in Limburg), v. —en.

Kapel' meester (orkest-directeur, hoofd van een korps militaire muzikanten), m. —meesters; fig. scherts. directeur: *Waar is de —?*

Kap'en (grijpen, rooven, vrijhuuten, zeeroof plegen), ik heb gekaapt; zie Rampassen.

Kap'enaar (inwoner van Kaapstad), m. —s

Kap'er (vrijbuitter), m. —s: zegsw. er zijn —s op de kust, er schuilt gevaar van mededinging, wij worden bespied door iemand of door lieden, die een zelfde doel beoogen als wij.

Kap'er (schip, dat de koopvaardij van den vijand afbreuk moet doen), m. kapers.

Kap'er (vrouwen- of kinderhoofddeksel), v. —s; — **tje** (kinderkapje), o. —s.

Kap'erbrief (vrijbrief tot kappen in oorlogstijd), m. —brieven; — **gast** (kapermatroos), m. —en; — **kapitein** (kapitein van een kaperschip), m. —kapiteins; — **schip** (roofschip,

schip dat ter kaap vaart), o. —schepen.

Kap'gans (gans v. Nieuw-Holland), v. —zen.

Kap'gebint (balkwerk v. h. dak), o. —en.

Kap'gewelf (gewelfde kap van een gebouw), o. —gewelven: fig. het — der aarde, (Staring).

Kap'hamer, m. —hamers; zie Bilhamer.

Kapitaal' (Fr. hoofdsom, som gelds, integrosom), o. —alen: een man van —, het maatschappelijk — eener vereeniging, assurance, levensverzekering, enz., geldelijk fonds; *vast —*, b.v. gebouwen; *levend —*, winstopleverend, dood, dat nl. niet winstgevend wordt gemaakt; ook fig. *omlopend —*, bedrijfs—; in de industrie is — de voorraad goederen, die zelf voortgebracht zijn of tot nieuwe voortbrenging dienen, als b.v. de fabrieksgebouwen, de lastdieren, de vervoermiddelen, de grondstoffen, enz.

Kapitaal' (groot, voornaam, aanzienlijk), bn.: een —ale fuit, een — gebouw; een —ale letter, hoofdletter; de —ale straf, de doodstraf; een —ale misdraad, vreeselijke; bw.: hij houdt zich —, uitstekend.

Kapitalisatie (het kapitaliseeren), v. gmv.

Kapitaliseeren (bij een kapitaal voegen, een k. pitaal laten aangroeien, kapitaal maken).

Kapitalisme (de overmacht van het geld in het economisch leven), o. gmv.: de strijd tegen — of tegen het kapitaal.

Kapitalist' (man van geld, millionnair; iemand die kapitaal heeft), m. —en.

Kapiteel' (bovenste deel of hoofd van een zuil), o. kapiteelen; zie Zuil.

Kapitein' (Fr. gezagvoerder op een lastschip, een koopvaardijer, een oorlogsschip, een zeeboot, een mailboot), m. —s.

Kapitein' (mil. hoofdman, bevelhebber eener compagnie), m. —s; zie het vero. Hopman.

Kapitein'-adjutant' (mil. kapit. in en adjutant v. d. majoor), m. kapiteins-adjutanten.

Kapitein'-chinees' (Java, verantwoordelijk hoofd der in de residentie of afdeling wonende Chineezers: de betrekking is niet van militairen aard), m. —chineezers; zie: Luitenant-chinees en Majoor-chinees.

Kapitein'-generaal', m. kapiteins-generaal: *Maurits was —*, opperbevelhebber, vero.

Kapitein'-ingenieur' (mil. kapitein en ingenieur der genie), m. kapiteins-ingenieurs.

Kapitein'-kwartier-meester (mil. kapitein en hoofd van inkwartiering en administratie), m. kapiteins-kwartiermeesters en kapitein-kwartiermeesters.

Kapitein'-luitenant' (marine. zeeofficier, een rang lager dan kapitein-ter-zee), m. kapitein-luitenants.

Kapitein'schap (ambt van kapitein), o. gmv.

Kapitein'sche (O.-I. kapiteinsvrouw), v. —n.

Kapitein'splaats, v. —plaatsen; — **rang**, m. gmv.; — **sterren** (drie sterretjes van zilver aan weerszijden vóór op den halskraag als distinctief van rang), v. mv.

Kapitein'-ter-zee (marine. bevelhebber over één oorlogsschip), m. kapiteins-ter-zee.

Kapitolijnsch' (behoorende tot het kapitoel), bn.: de —e berg; de —e Jupiter, op het kapitoel vereerd; de — tempel, op het kapitoel.

Kapitoel' (hoofdburcht van het oude Rome), o., meestal Capitoel; gesch. het — werd door de ganzen gered, 390 v. C., zie ook: Tarpejische rois.

Kapitoel' (Huis van afgevaardigden in Washington), o. gmv.

Kapit'tel (hoofdstuk, vooral uit de H. Schrift

- of den Bijbel), o. -s, -en: een - uit den Bijbel lezen.
- Kapittel** (R.-K. de gezamenlijke kanunniken of koorheeren; raad van geestelijke heeren, die den bisschop in het bestuur des bisdoms voorlichten; het lichaam, dat den nieuwen bisschop kiest, ook hun vergaderzaal), o. -s of -en: zegsw. in het - zitten, er lid van zijn; stem in het - hebben, in de vergadering van het kapittel mede mogen stemmen of mogen meespreken, fig. zich mogen doen gelden.
- Kapittel** (in een klooster, de vergadering of vergaderzaal ter bespreking van kloosterzaken of tot voorlezing van de regelen der orde), o. -s.
- Kapittelbank**, v. -banken; zie Kanunnikenbanken of Koorgestoeite.
- Kapiteldag** (de dag, waarop het kapittel vergadering houdt), m. -dagen.
- Kapitelen** (penitentie opleggen, en dit doet de gardiaan voor de bedreven en in de kapittelkamer beledenen overtredingen), ik heb gekapiteld: fig. iem. -, ernstig berispen, hem de les lezen, -ing. v. -en.
- Kapittelheer** (R.-K. kanunnik), m. -heeren.
- Kapittelkamer** (R.-K. vertrek, waarin de kloosterlingen langs de wanden heen plaats nemen en op beurt op het kapittelbankje gaan zitten om overluid hun overtredingen van de regelen der orde te belijden), v. -kamers.
- Kapitelsgewijze** (in kapitels of in hoofdstukken), bw.: een werk - indeelen.
- Kapitelstok** (stokje, waaraan de linten zijn bevestigd, die de hoofdstukken (capita) van een boek, b.v. v. e. missaal, aanwijzen), m. -stokken; bij overdr.: geribbeld suikerstokje; ook staafje aan een halsketting.
- Kapituleeren**, zie Capituleeren.
- Kapjaar** (het jaar, dat het hout gekapt moet worden), o. gmv.: hakhout, dat het - heeft bereikt, (C. O.); zie: Slaghout en Akker maalshout.
- Kaplaan**, m. -s: spreektaal voor Kapelaan.
- Kaplaars** (hooge laars met kap of kniestuk), v. -laarzen.
- Kaplakken** (zeew. extra-premie voor een schipper ter koopvaardij boven de bedongen vracht), o. gmv.: het - was eig. een fooi tot het koopen van een lakenschen kapmantel, vero.; thans zeker percentje in de winst.
- Kapmantel** (vrouwemantel, huik), m. -s.
- Kapmes** (hakmes), o. -messen.
- Kapnaald** (sieraad, door de N.-Holl. boerin aan het voorhoofd gedragen), v. -naalden.
- Kapoen** (vetgemeste jonge haan), m. -en.
- Kapoeres, kapores** (Bargoensch: kapot, stuk; dood), bn.: het slot is -, het beest is -.
- Kapoets** (kapoetsmuts, schippersmuts met bont), v. -en; ook: Karpoets, Kapuits.
- Kapok** (O.-I. wollige vezels rond in de pitten van den wolboom), v. gmv.; - bed (beddezak met kapok gevuld), o. -bedden; - boom (O.-I. boom, wiens noten de kapok [bedvulling] geven), m. -en; - kussen (kussen van kapok), o. -s; - matras, v. -sen; - olie (O.-I. olie uit de pitten van den kapokboom), v. gmv.
- Kapot** (stuk, gebroken). bn.: het slot is -. iets - slaan; fig. onthutst, van streek: ik ben er - van, - gaan, - sterven, plat; kapotte.
- Kapotgaan** (stukgaan, breken), het ging -, is - gegaan: een goedkoop slot gaat op den duur -; ook: sterven, volkst.
- Kapotjas** (lange soldatenoverjas, schanslooper), v. -jassen, ook: Kapot, v. kapotten.
- Kapotmaken** (stukmaken of -breken), hij maakte, heeft - gemaakt: het speelgoed -; iem. -, doodden, een varken -, slachten, volkat.
- Kappelen** (zuur worden, schiften), de melk kappelde, is - kappeld.
- Kappingen** (afhaksels, spaanders), m. mv.
- Kappen** (vellen, omhouwen), ik heb - kapt: boomen -; den mast - (bij storm); den kabel -, met den bijl doorkappen, omdat er geen tijd meer is, het anker te winden, ook: het anker -.
- Kappen** (fig. snijden, sijnhakken, kleinmaken), ik heb - kapt: groente -, kool -, hout -; koek -, d. i. op de kermis een koek in twee of drie slagen dóórslaan.
- Kappen** (het haar opmaken, optoeten), ik heb - kapt: zich laten -, zich zelf -, wie heeft u zoo mooi gekapt? zie Friseeren.
- Kapper** (haarbouwkunstenaar, haartooter), m. -s; - sbediende, m. -n; - swinkel, m. -winkels; zie: Coiffeur en Friseur.
- Kapper** (een klimmend bloemgewas), v. -s.
- Kapper** (bierylas, 1/2 pint, 1/4 Liter), m. -s.
- Kapertje** (duif met een kuifje), o. -s.
- Kapertjeskool** (sluikool), v. -koolen.
- Kapriool** (bokkesprong), v. -olen; zie Capriool of Capriool.
- Kaproen** (Fr. hoofddeksel, kap, muts; huif voor paarden), v. -en.
- Kapseizen** (Eng. omstlaan, kantelen), het schip -seide, is gekapseisd: de boot -seide voor de derde maal; ook: Kopseizen.
- Kapsel** (haartooisel eener dame), o. -s: een nieuwmodisch -; zie Coiffure.
- Kapsies** maken (chicanes maken, chicaneeren), hij maakte -, heeft allerlei - gemaakt.
- Kapspeld** (lieft gouden spel'd, door de N.-H. boerin als sieraad aan de stopen van 't hoofd gedragen), v. -spelden; - spiegel (spiegel, om zich voor te kappen of het haar op te maken, toiletspiegel), m. -s.
- Kapstok** (lat met knoppen, om er de kap of den mantel aan te hangen), m. -stokken.
- Kapsule**, v. -s; zie Capsule.
- Kaptafel** (toilettafel), v. -tafels.
- Kapucijn, Kapucijner** (Franciscaner monnik der 2e orde, in een bruine pij, zoo genoemd naar zijn capuche of kap), m. -en, of -cijners; ook Capucijner.
- Kapucijner** (e. soort v. grauwe erwt), m. -s.
- Kapucijnermonnik** (minderbroeder), m. -monniken; ook Capucijner.
- Kapuitsmuts** (bonte muts, grenadiersmuts), v. -mutsen; ook Kapoetsmuts.
- Kar** (tweewielige wagen, ook voertuig in 't algemeen), v. karren, -retje, o. -s: een asch -, een honde(n) -, een kip -, een mest -, een vuitnis -, zie ald.; - bet. ook rijwiel, gmz.; zegsw. zijn -retje rijdt op een zandweg, het gaat hem naar den vleeze.
- Karaak, krank** (Spaansche koopvaardij), v. karaken kraken.
- Karaat** (Fr. thans verouderde maat tot het bepalen van het gehalte van het goud), o. karaten of karaats: zuiver goud is 24 karaat of 1000 deelen fijn; goud van 14 - is 14/24 fijn goud en 10/24 alliage; goud van 18 - is 18/24 fijn goud en 6/24 alliage; thans drukt men de deelen fijn in duizendsten uit b.v. 0.965 = 965 deelen fijn van de 1000 en 35 deelen alliage; volgens de wet van 18 Sept. 182 moet het gehalte van gouden werken wezen 0.916 of 0.833 of 0.750 of 0.583 met een speling van

0.003; van zilveren werken of 0.934 of 0.833, met een speling van 0.005.

Karaat (gewichtseenheid voor paaren, diamanten en andere edelgesteenten, 205 milligram, $\pm \frac{1}{5}$ gram), o. karaten: voor goud is het — gelijk 12 grein, d. i. $\pm \frac{3}{5}$ gram.

Karabijn (kort ruitergeweer, buks), v. — en.

Karabinier (ruiter met karabijn), m. — s.

Karaf, kraf (Fr. water-likeurlesch), v. — fen.

Karab'en, m. mv.; zie Kariben.

Karakal, m. — s; zie Caracal.

Karakol (wijngaardstak), v. — len: de — wordt in Z.-Limburg veel gevonden en door velen gegeten; zie Caracole.

Karakter (aard, inborst, gemoedsgesteldheid, temperament), o. — s: hij heeft een goed —, dat is zoo zijn —, hij was van een openhartig, aantrekkelijk —, (C. O.)

Karakter (zielskracht, wilskracht, fermeiteit), o.: een man van —, beginselen; een vast — toonen, geen — hebben.

Karakter (toneel: type), o.: hij trad op in 't — van gierigaard; eenig — goed uitbeelden.

Karakter (lettertype, drukletter, geschreven letter), o. — s: een aanplakbiljet met groote — s; zie Lettersoort.

Karakter (cachet), o. gmv.: het N.-Br. landschap heeft een eigen —, type.

Karakterdans (dans, die een of ander type, een of anderen hartstocht uitdrukt), m. — en.

Karakteriseeren (kenmerken, kenschetsen).

Karakteristiek (eigenaardig, typisch), bn.: Van der Werf, een — e verschijning, (Potg.); een — gebarenspeel; een — tafereel.

Karakteristiek, v. gmv.: de — v. e. land, v. e. volk, het typische, het eigenaardige.

Karakterkunde, v. gmv.; — loos (laag, zonder eery-voet), bn.; — loosheid, v. gmv.;

— stuk (toneelstuk, waarin men de ontwikkeling van karakters ten doel heeft), o. — stukken; — trek, m. — trekken: hoogmoed is een Spaansche — trek.

Karaktervol (typisch), bn.: de taal der Evangelien is — en indrukwekkend.

Karavaan (Perzisch. troep woestijnreizigers), v. — anen: schertsend: kijk, wat —, d. w. z. wateen troep kinderen, heeft die vrouw bij zich!

Karavaan'thee (ijne Chineesche thee, welke langs den Siberischen handelsweg naar Europa door karavanen wordt overgebracht), v. gmv.

Karavanier (kameeldrijver bij een karavaan), m. — s.

Karavansera (oostersche pleisterplaats voor karavanen), v. — 's; ook Caravansera.

Karbeel (kraagsteen), m. — en; zie Korbeel.

Karbies, v. — zen, zie Kabas: een — wordt wel gebruikt om er boodschappen in te halen.

Karbol, o. en m., zie Carbol.

Karbna'de (eig. vleesch op carbons of kolen geroosterd: e. gebraden of geroosterde runder- of varkensrib), v. — n of — s; — naadje (kleine karbonade), o. — s.

Karbon'kel (hoogroode robijn), m. — en, — s: (stofnaam), o.: fig. roode puist in 't gezicht, m. — s; — neus (neus vol roode puisten, b.v. van den alcohol), m. — neuzen.

Karbonw' (Mal. buffel op Java), m. — en: de — is de trouwe gezel van den landbouwenden Javaan; deze noemt hem karbo of kerbo.

Kardemom (zekere doosvrucht in O.-I. ook de zaadkorrels er van, waaruit likeur van dien naam gestookt wordt), v. gmv.

Kardeel (scheepst. hijschtouw), o. — s.

Kardinaal (R.-K. prelaat, onder den paus van den hoogsten rang), m. — alen: de kardinalen vormen den Raad des pausen, of het H. College, dat o. m. met de pauskeuze is belast; ze zijn 70 in getal; aan hun hoofd staat de oudste der kardinaal-bisschoppen.

Kardinaal, bn.; zie Cardinaal.

Kardinaal-bisschop (R.-K. eerste klas van kardinalen), m. — bisschoppen: er zijn 6 — bisschoppen; — diaken (derde klas van kardinalen), m. — diakens: er zijn 14 — diakens; — priester (tweede klas van kardinalen), m. — priesters: er zijn 50 — priesters.

Kardinaalsbloem (purperbloem, prachtig langlevend gewas), v. — bloemen.

Kardinaals'hoed (R.-K. scharlakenen-roode hoed als teeken der waardigheid), m. — hoeden; zie Hoed.

Kardinaal'vogel (N.-Amerikaansche vink met roode kuif en rooden snavel), m. — vogels; ook: kleine papegaai met roode veeren.

Kardoem' (artisjokachtige tuinvrucht, Spaansch gewas), m. gmv.

Kardoes' (krulhond), m. — doezen: een goedge —, poedelhond.

Kardoes' (met kruut gevuld buisje; geschutlading, schietpatroon v. e. kanon), v. — zen.

Kardoes'papier (wit omslagpapier), o.

Kareel (gebakken steen, tichelsteen), m. — en; ook — steen, m. — en; verder: — bakker, m. — s; — bakkerij, v. — en; — oven, m. — s.

Karekiet, m. — en; zie Karkiet.

Ka'rel (eigen persoonsnaam), m.: orde van — III, Spaansche ridderorde; orde van — XII, Zweedsche ridderorde; orde van — Frederik, Badensche ridderorde.

Ka'releyelus (ni de romans uit de Middeleeuwen, die sagen en overleveringen bevatten, den lezer als daden van Karel den Groeten voorgesteld; het zijn epische gedichten, die van de 11e tot de 14e eeuw door trouwers werden opgeteekend en door jongleurs bij gedeelten op de burchten der edelen werden voorgedragen), m. gmv.; — roman, m. — s: Karel ende Elegast is een bekende — roman: van den — roman vormt Karel de Gr. het middelpunt.

Karet'schildpad (de schoonste zeeschildpad der keerkringszeeën), v. — padden: (stofnaam), o; ook: Carot-.

Karet'boom (O.-I. caoutchouc- of gomboom), m. — boomen.

Kar'ben (inboorlingen van de zuidelijke kleine Antillen en van Guyana), m. mv.

Ka'rig (gierig, zuinig), bn. en bw.: hij is — met zijn lof; een — loon, gering; — voedsel, weinig; — voorzien zijn van iets, schraal.

Karikaturist, m. — en; zie Caricaturist.

Karikatureeren (bespottelijk in tekening voorstellen); zie Caricatureeren.

Karikatuur, v. — uren; zie Caricatuur.

Karkaut (Fr. halsnoer van edelgesteenten, breed afhangend; juweelen hals- en borstieraad), m. — en.

Karkas (geraamte, rif), o. karkassen; in de volkst. lichaam: zijn mager —.

Karkas (omwoeld, zeer dun ijzer- of koperdraad in neepjesmutsen), o. gmv.

Karkas (Fr. geraamte: afgeplozen romp van gevogelte), v. — sen.

Karkiet (rietvogel, rietzanger), m. — en: de groote of dubbele —, rietlijster, de kleine —, rietvink; de — bouwt zijn nest tusschen een 3- of 4-tal riethalmen.

Karlijn'tje' (*vrouwenkappe*), o. -s.
Karlsbader water (*heilwater*, in kruiken in den handel gebracht, uit de koude of warme bronnen van Karlsbad (Bohemen); -zout (geneesmiddel, geneeskrachtig zout, uit het bronwater van Karlsbad getrokken), o. gmv.
Karmel (aadr. Palestina: scherp geteekend voorgebergte a. d. Middell. Zee, 170 M. boven de zee), m.: de - is beroemd in de Bijb. geschiedenis.
Karmeliet' (R.-K. monnik van den berg Karmel in Palestina), m. -en; zie Carmelieten.
Karmelietenklooster (*het eerste werd gesticht op den berg Karmel, aan de Middell. Zee (Palestina) in 1156*), o. -kloosters.
Karmena'de (*karbonade*), v. -s. volkst.
Karmijn' (*wijnroode verf of kleur, verkregen uit de chochenille*), o. gmv.; -en, bn.: een dik bobbertje met -en koonen, (Klikspan); -rood, o. gmv.; -inkt, m. gmv.
Karmozijn' (*een soort van purperverf; donkerrood*), o. gmv.; -en, bn.: een - stof; ook: Karmijn.
Karn (*karwat, boterton*), v. -en.
Karnemelk (*botermelk; melk, ontdaan van de boterdeelen*), v. gmv.; -sbrij, v. gmv.; -spap, v. gmv.; -ston, v. -tonnen.
Karnen (*boter maken*), ik heb gekarnd; -hond (*hond, die de karn doet draaien*), m. -en; -molen, m. -molens.
Karnoffelen (*drukken, folen*), ik heb -karnoffeld: een zieken vinger -; zie Knuffelen.
Karroe (W.-I. djagoeng), v. gmv.
Karlijntje, o. -s; zie Karlijntje.
Karonje (*helleweg*), v. -s.
Karos' (Fr. *statiekoets*), v. karossen.
Karot' (Fr. *rol toebereide snuiftabak*), v. -ten.
Karot'fabriek, v. -en; -touw (*bindtouw voor karotten*), o. -touwen; -trekker (*karottenfabrikant*), m. -trekkers.
Karper (*weekvinnige zoetwatervis*), m. -s: de gewone - wordt ook in vijvers gekweekt; -gehakt (*karperfrikadel*), o. gmv.; -schotel (*gerecht van karpers*), m. -s.
Karpet' (*langwerpig, losliggend vierkant vloerkleed*), o. karpetten.
Karpoets' (*kapoetsmuts*), v. -en; *jij, een karpoetsmuts op je gepoetste hoofd!* (C.O.)
Karreknecht (*knecht, als voerman van een kar*), m. -s; -man (*vuilnisman*), m. -lui, -lieden; -paard (*paard, dat een kar trekt*), o. -en; -vracht (-lading), v. -vrachten.
Karsaal' (*grof gekeperd Engelsch laken voor militaire mantels*), o.; (soorten), o. -en; -en (*van karsaal*), bn.: een - mantel.
Karspel, o. -spelen, -s; zie Kerspel.
Kartel' (*aaneensluiting van ondernemers of fabrikanten in hetzelfde bedrijf om de prijzen der producten te doen stijgen of vast te doen blijven*), o. -s; zie: Cartel, Syndicaat.
Kartel (*kerf, insnijding, keep*), m. kartels.
Karteldarm (ontl. *kronkeldarm, grootste deel van den dikken darm*), m. -darmen.
Kartelen (*inkepen, rondachtig inkerven*), ik heb en het is gekarteld: een geldstuk met gekartelden rand; ook: de melk is gekarteld (*gekarreld*), geschift: zegsw. dat zal -, misloopen, haperen; -ig (*zuur, geschift*), bn.; -ing (*randtempeling van munten*), v. -en, **Kartets'** (*blikken bus met schroot en kogels, die uit kanonnen en houtwitwers werden geschoten*), v. -en; -kogel, m. -s; -schot, o. -schoten; -vuur, o. gmv. vero.

Karthuizer, m. -s; zie Kartuizer.
Kartof'fel (*aardappel*), v. -s, gsw.
Karton' (Fr. *licht bordpapier*), o. gmv.
Kartonna'gefabriek (*werkplaats voor het machinaal vervaardigen van allerlei voorwerpen van karton*), v. -fabrieken. (g = zij).
Kartonneeren (*een boek in bordpapier inbinden*); -na'ge, v. gmv.; -ing, v. -en.
Karton'nen (*van karton*), bn.: een - doos.
Kartouw' (*18e-eeuwsche naam voor kanon*), v. -en: *Geschut nocht donders van - en verstoren hem*, nl. Frederik Hendr. vóór Breda in 1637 (Vondel); *vloeken als een -*, bulderend.
Kartuizer (R.-K. monnik van de orde van den H. Bruno), m. -s: deze orde werd in 1082 gesticht; zij heet naar de plaats der stichting, nl. Chartreuse (Cartusia), bij Grenoble.
Karveel' (*klein, snelzeilend schip in Spanje en Portugal*), v. en o. -s, -en.
Karveels'werk (*timm.houtverbinding, waarbij de planken met randen over de vorige heenschieten*), o. gmv.: *scheepst. een boot of sloep met - opboeien*.
Karviel' (*scheepst. hijschblok*), o. -s, -en.
Karwats' (*lederen zweep met riemen*), v. -en.
Karwei' (Fr. *corvée: werk, zware arbeid; ook een huis enz., waaraan men werkt*), v. -en; -tje (*een klein werk*), o. -s.
Karwij' (*wilde komijn*), v. gmv.; -zaad, o.
Karyatide (*zuilbeeld*), v.; zie Caryatide.
Kas (*geldkas*), v. -kassen: zegsw. niet bij - zijn, geen contanten hebben; de - opmaken, narekenen en zien, of alles akkoord is; aan de - staan, voor de geldzaken zorgen; zegsw. bij iem. in de - zijn, staam, in de gunst.
Kas (*gevangenis*), v.: in de - zitten, naar de - gaan, volkst.; zie Kast.
Kas (*broeibak of -huisje*), v. kassen; -druif (*druif, gekweekt in een broeikas*), v. -druiven.
Kasboek (*kassiersboek, boek waarin alle ontvangsten en uitgaven in geld worden aangegeekend*), o. -boeken.
Kasje (*getralied kastje aan het stadhuis*), o. -s: zegsw. zij staan in het -, ze zijn in ondertrouw of aangegeekend, ze gaan trouwen.
Kasgeld (*handel. contant geld, het betreft kleinere sommen*), o. -gelden.
Kas'houder (*kassier; ook kleinhandelaar in goud- en zilverwerken*), m. -houders.
Kaskien', -kijn', m. -en; zie Kassekien.
Kasj'mir (*fijne wol der geiten uit de vallei Kasjmir in Eng.-Indië*), o. gmv.; verder: kostbare, fijngeweven lakenstof; ook: Kazemir, Kazimir, Kasjemir.
Kaskena'de (*blufferige drukte*), v. gmv.: *het woord - is verbasterd uit Gascognade*, zie ald. alsook: Gascogner; veel - maken, **Kas'papier** (*wit papier tot belegging van kastplanken*), o. -en; ook Kas'tpapier.
Kassan'dra, v.; zie Cassandra.
Kassa've (*brood v. d. wortel v. d. maniok*), v., ook Cassave; zie Cassavemeel.
Kasseeren, zie Casseeren.
Kas'raud (*uitgeslagen rand van wit of gekleurd papier*), m. -en: de -randen worden afhankelijk aan de voorzijde der kastplanken gehecht; ook Kas'trand.
Kassel', kassel'e (*harde granietsteen, straatsteen*), v. kasseien, Vl.; -steen, m. -en; -weg, m. -wegen; -enslijper (*straatlooper*), m. -s, Vl.; zie Diamantslijper.
Kasseien (*bestraten, plaveien*), ik kasseide, heb gekasseid. Vl.

Kassekien' (laag uitgesneden, fraai N.-H. boerinnenjakje), m. -en: de - heeft mouwen tot den elleboog en reikt tot de knie; het was vooral een 17e-eeuwsche dracht.

Kassen (inzetten of invatten van edelsteenen), ik heb gekast: een diamantje in zilver -.

Kassian (O.I. uitroep van medelijden), m.: ik heb - met u; vooral tw. met de bet.: arme jongen! arm ding! hoe jammer!

Kassie (purgeer-geneesmiddel, -kruid), v.

Kassier (handelemployé, belast met ontvangen en uitbetalen van gelden, kashouder; ook, commissionnair in effecten, wisselaar van geldspeciën, incasseerder van wissels), m. -s, -en.

Kassiers'boek (kantoorboek van een kassier), o. -en; -**briefje** (handelspapier aan toonder, betaalbaar bij den kassier, die het uitgaf), o. -s; -**kantoor**, o. -kantoren; -**knecht** (looper v. e. kassierskantoor), m. -knechts; -**rekening**, v. -en.

Kassig (gescheurd, nl. van ongebruikt papier), bn.

Kast (meubel, getimmerde bewaarplaats), v. -en: een boeken-, de porselein-; heeft dit huis wel -en?; bij uitbr. gevangenis: hij heeft in de - gezeten, zie Kas; ook oud, vervallen gebouw: wat een -! in studententaal: gemeubileerde kamer.

Kastanje (boom, geheeten naar de stad Kastana in Pontus), m. -s; (vrucht), v. -s: de tamme of zoete - is afkomstig uit Klein-Azië; zegsw. de -s voor een ander uit het vuur halen, voor een ander een gevaarlijk werkje doen, terwijl deze zich buiten schot houdt doch eral het voordeel van geniet (fabel); -**achtigen** (plantenfamilie), v. mv.; -**boom**, m. -en; -**bosch**, o. -boschen; -**bruin**, bn.: -e haren, - mahoniehout, als zn. o.; -**kleurig**, bn.: - haar, een -e vaas; -**laan** (laan v. kastanjeboomen), v. -lanen; -**vaas** (roodbruine vaas), v. -vazen.

Kaste (Eng. Indië: erfelijke stand, gesloten kring, waarin geen vreemde wordt opgenomen), v. -n: de -n der Hindoes zijn vier in getal: priesters, krijgsgedien, landbouwers, ondergeschikten, elke - is onderverdeeld in klassen; zie Paria.

Kasteel (slot, huis, omringd van wallen en grachten, voorzien van torens), o. -en: zegsw. -en in de lucht bouwen, hersenschimmen najagen, vervuld zijn van ijdele droombeelden, vol zijn van grootsche maar ijdele plannen.

Kastegeest (denkwijze, heerschende in een kaste, geest van uitsluiting), m.; fig. thans ook: Standengeest, zie ook: Clubgeest.

Kastekort (O.-I. deficit), o. -en.

Kastelein (oudt. slotvoogd, nu herbergier), m.

-s; -es, v. -sen; spreektaal: -sche, v. -n.

Kastelenij (de waardigheid, ook de woning van den slotvoogd), v. -en (gebouwen), vero.

Kastennaker (meubelmaker), m. -s.

Kaster-olie (afl. van castor, bever: bevergeil, purgeermiddel), v. gmv.

Kastie (batspel, met haren bal en slaghout te spelen, en wel door twee partijen elk van twaalf personen), o.: hij speelt -, dat's andere pret, (C. O.); -**spel**, o. gmv.

Kastijden (Fr. tuchtigen, pijnlijk straffen), ik kastijde, ik heb gekastijd; -**er**, m. -s; -**ing** (afranseling, slaag), v. -en.

Kastillaan' (bewoner van Kastilië, gewest van Spanje), m. -anen; ook gebruikt voor

'Spanjaard, Spanjool: de laffe Kastiljaan, door ons ten buit gemaakt, (Th. v. Rijswijk); -**liaansch**, bn.: -e trots.

Kastje (kleine kast), o. -s: zegsw. iem. van 't - naar den muur sturen, d. i. van Pontius naar Pilatus, zie Pilatus; of van Bakboord naar Stuurboord, zie Bakboord.

Kastoor (bewaterd beverhaar), o. gmv.; (hoed), m. -toren; -**to'ren** (van kastoor of beverhaar), bn.: een - hoed.

Kastpapier, o. gmv.; zie Kaspapier.

Kastrol (Fr. braadpan, stoofpan met opstaanden rand), v. kastrollen.

Kat (verscheurend dier, vingerlooper), v. katten: de wilde -, (leeft in Indië op boomen); de tamme - (huiskat); de Cyperische - (grijs met zwarte dwarsstrepen, van het eiland Cyprus); de Spaansche - (donkergeel); de Kartuiser - (blauwachtig grijs); de Angora - (zijdeachtig wit van haar); zegsw. een - in den zak koopen, iets koopen zonder het te zien, bedot worden: de - uit den boom kijken, zeer geduldig den afloop afwachten; de - de bel aanbinden, den eersten stap doen tot een gevaarlijke onderneming, het gevaarlijkste werkje ten bate van anderen doen; leven als - en hond, zeer oneenig; zij is een -, kribbige, ook snibbige vrouw; de - in het donker knippen, in stilte of heimelijk kwaad uitvoeren; als de katten muizen, dan mauwen ze niet, als woelige kinderen eten, zijn ze stil en hoort men ze niet; een - een kat noemen, ronduit zeggen, wat en hoe men denkt; diplomaten noemen een - een beest met vier pooten, draaien om de zaak heen, schenken geen klaren wijn; zie verder Katje.

Kat (krijgsw.), v. -ten; zie Evenhoog.

Kat (scheepst. takel, om het anker tot voor het kluisgat te hijschen), v. katten; -**anker** (werpanker met één tand), o. -ankers.

Kat (zweep), v. -ten: een - met negen staarten, zweep met negen touwen aan één steel.

Kat (aarachtige bloeiwijze), v., zie Katje.

Kat'aal (kleine soort van aal), als voorwerpsnaam, m. -alen, als stofnaam, v. gmv.

Kat'aa's (deugniet, kwajongen), o. gmv.

Kat'achtig (lijkende op een kat), bn.: -e dieren, b. v. leeuwen, tijgers, enz.

Katalfalk (lijkstellage), v. -en; z. Catafalk.

Katakomb'e, v. -n; zie Catacombe.

Katapult, v. -en; zie Catapult.

Katarakt, v. -en; meestal Cataract.

Katecheet, zie Catecheet, enz.

Kat'er (mannetjeskat), m. -s: zegsw. een - hebben, zie Katterig.

Katern (zes blaadjes postpapier), v. eno. -en.

Kat'halzen (zwoegen, sloven), ik kathalsde, heb gekathalsd.

Kathe'der (leerstoel, spreekgestoelte), m. -s; -**socialisten**, hoogleraren, die het socialisme verkondigen; zie Catheder.

Kathe'der (R.-K. bisschopszetel in een kathedraal), m. -s; zie Cathedra.

Kathedraal (kerk, waarin de bisschop zijn zetel [ca'hedra] heeft; domkerk), v. -dralen.

Kathedraal, bn.: een -drale kerk; -**glas**, geriod, zwaar vensterglas.

Kathe'ten (meek. de twee rechthoekszijden van een rechthoekigen driehoek), v. mv.

Kathe'ter (heelk. buis tot aflapping der urine), m. -s.

Katho'de (negatieve pool van een elektrische batterij), v. -s: het woord - bet. eigenlijk

- afgang, d. i. plaats, waar de electriciteit een oplossing of ruimte verlaat; zie Electrode.
- Katholicisme**, o.; zie Catholicisme.
- Katholiek**, bn.: het -egeloof, leer der R.-K. kerk; een -e bevolking, de -e beginselen.
- Katholiek**, **Catholiek** (iem., die tot de R.-K. kerk behoort), m. en v. -en.
- Katholieken-dag** (jaarvergadering e. diocesane Katholieken-vereeniging), m. -dagen.
- Kat'i** (O.-I. gewicht = $\frac{1}{100}$ pikol of 0.6152 K.G.), v. -'s: een - is 16 kat, zie ald.; ook **Kat'i**.
- Kat'vijg** (ellendig, ramspoedig, ongelukkig), bn.; -held, v. gmv.
- Kat'ik** (O.-I. groene duif op Java), v. -s.
- Kat'jang** (O.-I. algemeene naam van peulvruchten, van boonen en boontjes), v.: ook is - alleen een aardboon; de - goreng is de geroosterde, ook in Nederland bekende, aardnoot of het apennootje.
- Kat'je** (bloeiwijze in den vorm eener aar, verzameling van eenslachtige bloempjes, geschikt om een gemeenschappelijke as), o. -s: de wilg heeft tot -s vereenigde bloemen.
- Kat'je** (kleine poes), o. -s: zegsw. zij is een -, kribbig, nestig meisje; het - van de baan zijn, de eerste, haantje-de-voorst; zij is geen -, om zonder handschoenen aan te pakken, weet zich te weren, is een bij-de-handje.
- Kat'je** (standje), o.: de chef gaf hem een -.
- Kat'jesdragende** (boomen, die met katjes bloemen), m. mv.: de berk, de iep zijn -.
- Kat'jessel** (ruzie), o.: het zal - worden, het loopt op - uit, op kiven en twisten.
- Kat'knuppelen** (vroeger een volksspel), o. gmv.: bij het - trachtte men de ingeknippte kat uit de ton te gooien en te vangen.
- Kat'odon** (een soort van walvisch met tanden in de benedenkaak), m. katodonten.
- Katoen** (Fr. wollig omkleedsel der zaden van den katoenstruik of -boom, boomwol: als stof), o. gmv. (als handelswaar, weefsel), v.; -tjes (soorten of rollen van katoenen weefsels), o. mv.: zegsw. - geven, zich buitengewoon inspannen, flink zijn best doen, ook bij het maal; verder, bij alle werk duchtig optreden, ook iem. afranselen; -achtig (als katoen), bn.: een -e stof.
- Katoenbaal** (grootte zak vol ruwe katoen), v. -balen; -bleekerij, v. -en; -boom (in O.- en W.-I. en Z.-Amerika), m. -en; -bouw (teelt), m. gmv.; -drukker (iem., die kleuren of patronen op het weefsel aanbrengt), m. -drukkers; -drukkerij, v. -en.
- Katoenen** (van katoen), bn.: een - zakdoek.
- Katoenfabriek** (spinnerij en weverij), v. -en; -fabrikant, m. -en; -fluweel (goedkoope soort van fluweel), o. gmv.: een jurk van -; -industrie (het spinnen en weven van katoen), v. gmv., ook: -nijverheid, v. gmv.; -plant (gewas, dat de katoenstof oplevert), v. -en; -plantage (plantage, waarop katoen geteeld wordt), v. -s; -pluis (fijne vezeltjes katoen), o. gmv.; -spinnerij (fabriek, waarin katoenen draden uit boomwol gesponnen worden), v. -en, zie Spinmachine; -struik (-plant), m. -en; -tjes, zie Katoen; -ververij, v. -en; -weverij, v. -en.
- Kat'oog**, o. gmv.; zie Asteria.
- Katrol** (cirkelvormig blok met rolschijf), v. katrollen; -blok (hijschblok), o. -blokken.
- Katrolschijf** (de schijf der katrol zelf, beweegbaar om een door haar middelpunt gestoken as; ook de rolschijf, die in het katrolblok om haar as kan draaien), v. -schijven.
- Kat'tebak** (fig. zitplaats achter aan een rijtuig, voor den knecht), m. -bakken.
- Kat'tellette** (Sp. cartapel: klein onbeduidend briefje, vouwbriefje), o. -s.
- Kat'tegat** (aardr. zeeëngte tusschen Zweden en Denemarken), o. gmv.
- Kat'tekop** (mil. klein mortier voor granaaten), m. -koppen. vero.
- Kat'tekwaad** (allerlei jongensbaldadigheid, kwajongensstreek), o. gmv.: -uitvoeren.
- Kat'ten** (gekochte goederen bij de aflevering afkeuren en weigeren), ik heb en het is gekat.
- Kat'tendoorn**, **kat'tendoren** (heester onzer heiden en venen), m. -s.
- Kat'tengeslacht** (vingerloopenderoofdieren, welke zich kenmerken door een ronden kop, scherpe tong, kromme nagels en zeer scherpe tanden), o.: de leeuw, de tijger, de jaguar, de panter, de lynx, de kat behooren tot het -.
- Kat'tenkruid** (plantk. lipbloemige, wilde plant op muren en aan dijken), o. gmv.
- Kat'tenmuziek** (fig. krijschend geschreeuw, ketelmuziek), v. gmv.: iemand - brengen.
- Kat'tepult**, v. -en, volkstaal; zie Catapult.
- Kat'terig** (haarpijn hebbende, misselijk), bn.: wat zag die man er - uit, onfrisch, vooral na een roes; -er, -st; -held, v. gmv.
- Kat'tesprong** (sprong van een kat; pijpbeen in den achterpoot eener kat), m. -en; verg. Hazesprong.
- Kat'testaart** (staart van een kat), m. -en.
- Kat'testaart** (wildgroeiende pluimbloem, smalbladige basterdwederik), m. -en.
- Kat'tetong** (koekjes, zeer dun en lang, ook dergelijke chocolade-reepjes), v. gmv.
- Kat'ti** (O.-I. Chineesch pond, $\frac{1}{100}$ pikol of ± 0.6 K.G.), v. -'s; ook: Catty en Kati.
- Kat'tig** (snibbig), bn.: dit meisje is -.
- Kat'tuil** (nachtroofvogel), m. -uilen: de - bewoont gaarne de bosschen.
- Kat'tvisch** (allerlei kleine, oneetbare visch), m. -visschen, (stofnaam), v. gmv.
- Kat'twilg** (wilg onzer rivieroevers), m. -wilgen: de gele -, de bruine -.
- Kat'tzwijm** (flauwte), v. gmv.: in - vallen; in - liggen: scheepst. windstille hebben.
- Kauka'sisch** bn.: het -e ras, het blanke, het eerste der vijf menschenrassen.
- Kau'ri** (schelpje der negers als pasmunt m. -'s: 100 duizend -'s is ± 125 franken).
- Kau'scher** (Hebr. rein, zuiver, bn.: is dit vleesch -? d. i. bereid volgens de Joodsche, ritueele voorschriften; ook: Koscher).
- Kauterisatie** (heek. het dood- of uitbranden), v. gmv.; zie Lapis infernalis.
- Kauw** (kleinste, inlandsche kraai), v. -en; ook: kerkkauw, dole, bonte kraai, ka.
- Kau'wen** (sijnmaten met de tanden), ik heb gekauwd: op een strootje -, knabbelen.
- Kauwoerde** (een soort van pompoen of kalebas), v. -n; zie Kolokwint.
- Kaval'je** (afgeleefd paard), v. en o. -s; ook: een bouwvallig huis, een wrak schip.
- Ka'vel** (lot, deel, aandeel), m. -s of -en.
- Ka'velen** (in deelen of loten splitsen), ik heb -kaveld; fig. nauwkeurig berekenen: zeew. tij -, eb en vloed berekenen; fig. tijd en tij -, zich naar tijd en omstandigheden schikken.
- Ka'veling** (koon, partij, gedeelte), v. -en: de koffie zal bij -en geveild worden.
- Kaviaar** (Russ. gezouten steurkuit), v. gmv.

Ka'wa (een soort van peperstruik), v. —'s: uit den wortel der — wordt een bedwelmende drank bereid.

Kawaan' (soort van schildpad van middelmatige grootte), v. —anen.

Kazak' (overrok, reismantel), v. —zakken.

Kazemat' (It. bomvrij gewelf onder den wal eener vesting), v. —matten.

Ka'zemir, ka'zimir, o.; zie Kasjmir.

Ka'zemiren, ka'zimiren (van kasjmir of fijn laken), bn.: een — vest.

Ka'zem (dik worden van melk; kaas maken), de melk kaasde, ik heb —kaasde.

Kazer'ne (It. soldatenhuis), v. —s of —n, fig. groot haveloos gebouw, bewoond door allerlei armelijke gezinnen: wat een — van een huis!

Kazerneeren (in kazerne legeren); —ing, v.

Kazer'nekind (O.-I. soldatenkind), o. —kinderen; —taal (ruwe, min kiesche taal), v. gmv.

Ka'zimir, o.; zie Kazemir.

Kazuar'is (een soort van struis op Nieuw-Guinea en de Molukken), m. —sen.

Kazuifel (R.-K. deel van het priesterlijk misgewaad: opperkleed zonder mouwen, waarop van voren en van achteren een kruis is afgebeeld), v. —s, —en, meestal, o.: de — is wit, rood, zwart, paars of groen.

Ke'bon (O.-I. tuin, ook tuinder), m. —s.

Ked, ked'de, v. kedden, zie Kid.

Keefs'kind (onecht kind), o. —eren. w. i. g.

Keel (lichaamsdeel, strot), v. kelen: zegsw. iemand bij de — grijpen, aanvallen; iemand het mes op de — zetten, dreigen, geen keus laten; fig. een — opzetten, hard schreeuwen.

Keel (lange smalle strook v. e. plank), v. kelen.

Keel (wapenk. rood), o.: een leeuw van —.

Keel'amandel (keelklier), v. —s of —en; —band (band a. muts, pet, sjako), m. —en; —gat, o. —gaten: alles door het —gat jagen; —klank, m. —en: de klank der ch is een —klank; —letter, v. —s: de j, ch, k, g, nk, ng zijn de —letters; —ontsteking, v. —en: de kroep, de diphtheritis is een —ontsteking; —pijn, v. gmv.; —spiegel (doktersinstrument tot invendige waarneming der keel), m. —s; —stem (doffe stem), v. gmv.; —tering (tuberculeuze ontsteking en verettering van h. strottenhoofd en v. verdere deelen der keel), v. gmv.; —ziekte (ziekte, ontsteking der keelholte), v. —ziekten.

Keen (kloof, barst, reet, spleet), v. kenen, ook kiem, oorsprong: de —tjes van het graan; fig. kenen van beschaving.

Keep (insnijding, sruif, kerf), v. kepen.

Keep (boschvink, cikelvink, in October en November in ons land), m. kepen.

Keer (wendring, verandering, maal), m. —en: zegsw. iets te —gaan, zich er tegen verzetten; ook: tem. te —gaan, zich tegen hem keeren.

Keer, in de uitdr. te —gaan, hij ging te —, is te —gegaan: hij ging vreeselijk te —, d. i. hij was aan 't opspelen, razen, vloeken, tieren.

Keer'dam (stuwdam), m. —dammen.

Keer'dicht (dichtk. lyrisch gedicht met telkens terugkeerenden slotregel), o. —dichten; zie Refrein.

Keeren (wenden, draaien, wentelen, het onderstboven leggen, omleggen), ik heb en het is —keerd: kaas —, bleekgoed, —een jas —; het water —, tegenhouden; iemand den rug —, toedraaien; de wind gaat —, veranderen; de kans kan —, naar huis —, gaan; —ing, v. —en.

Keer'kring (aardr. denkbeeldige aardcirkel),

m. —en: de Steenboks —, 23 $\frac{1}{2}$ ° ten Z. van den evenaar en de Kreefts —, 23 $\frac{1}{2}$ ° ten N.; de —en vormen de grenzen der heete of verzegde luchtstreek; zie Tropen.

Keer'kringslanden (aardr. de landen, tusschen de keerkringen gelegen), o. mv., zie Tropen; —lijn (aardr. parallel op 23 $\frac{1}{2}$ ° breedte ten N. of ten Z. v. d. evenaar), v. —lijnen; —plant (tropische plant), v. —en; —vogel (een soort v. pelikaan), m. —s; —zon (heete, verzegende zon der tropen), v.

Keer'punt (punt van ommekeer), o. —punten: fig. het —eener ziekte; zie Crisis.

Keer'weer (blinde straat, slop), m. —weeren.

Keer'weg (doodlopende weg), m. —wegen.

Keer'zijde (ommezijde), v. —zijden: de — van een penning, de — der medaille, fig. onaangename zijde: helaas, dat ik u de — van den penning moet laten zien, (Potg.)

Kees (spitsmond), m. keezen; —hond, m. —en.

Kees (spotnaam voor gewezen patriot, in de dagen van koning Willem I), m. keezen: en dineer je bij een —, zoo eet je zijn rookvleesch, (Schoolm.), nl. paardevleesch.

Kees'jesbladeren (kaasjeskruid), o. mv.

Keest (kern, pit, merg), m.; fig. het fijnste.

Keet (loods), v. keten; ook: zoutziederij, zoutkeet: een oude —, een bouwvallig huis.

Keet hebben, volkst. plezier hebben: jongens, wat hebben we een — gehad! pret.

Keffen (blossen van kleine honden, fig. snappen, kijken b.v. van kinderen en vrouwen), ik heb gekeft; —fer, m. —s; —fertje (klein hondje), o. —s; —ster (keffende vr. uu), v. —s.

Ke'fir (melkwijn der Tataren), v. gmv.

Keg, keg'ge (wig), v. keggen.

Kegel (meek. lichaam met plat cirkelvormig grondvlak, uitlopend in een punt), m. kegels: de top van een —, de hoogte van een —, d. i. afstand van den top tot grondvlak of basis; een rechte —, een scheeve —; een afgeknotte —, zonder top; —as (denkbeeldige loodlijn uit den top), v. —assen; —mantel (gebogen zijoppervlak van een kegel), m. —mantels; —sneede, —snee (wisk. lijn, die ontstaat als de kegelmantel door een plat vlak gesneden wordt), v. —smeden; —top (punt van den kegel), m. —pen; —vlak (omwentelingsoppervlak v. d. kegel), o. —vlakken.

Kegel (één der negen houten kegels van het kegelspel), m. —s, —en.

Kegeldragenden (naaldbocmen), m. mv.: de — heeten coniferen; de ceders, de sparren, pijnen, cypressen zijn —.

Kegelen (het kegelspel spelen), ik heb gekeld; —aar (kegelspeler), m. —s; —baan (meestal overdekte ruimte, waarbinnen het kegelspel wordt gespeeld), v. —banen; —bal, m. —ballen; —concours (—wedstrijd), o. —en, zie Concours; —jongen (knaap, die 't getol omgeworpen kegels afroept, ze weer opzet en den bal terug doet rollen), m. —s; —plank (plank, waarover de kegelaar den bal werpt), v. —en, zie Plank, en hij is de plank mis; —spel, o. —len; —tuin (tuin met een kegelbaan), m. —tuinen.

Kegelvormig, bn.: een —e berg, —e bloesem.

Keh (lees: kee, afkorting van singk', Chinees in onze O.-I.), m.: de naam — is zoowat een scheldnaam: Dag, leelijke —! ook **Keé**.

Kei (keisteen), m. —en; —grond, m. —en.

Kei (dwaasheid), m. gmv.: een — in 't hoofd hebben, een dwaas zijn: de — leutert hem,

- hij is niet wijs; *iem. van den - snijden*, hem van zijn dwaasheid genezen; de oorsprong van deze zegswijzen is waarschijnlijk te zoeken in den naam van den ridder Keye, den chevalier de la triste figure, van de Tafelronde.
- Keil** (*keg, wig*), m. keilen.
- Keilen** (den. van *keil*, keisteen: *over het water scheren*), ik heb gekeild; ook Kiskassen; volkst. *Keilderen*.
- Keilsteen** (*ronde, harde steen*), m. - steenen.
- Keizel** (*rolronde, gladde keisteen*), m. - s; - **gruis** (*scherven van keizels*), o.: *in 't scherpe keizelgruis een bloedig merk met naakte voetzool drukkend*, (Staring).
- Keizer** (*alleenheerscher, imperator: de hoogste vorstelijke waardigheid*), m. - s; de - *van Oostenrijk*, de - *van Rusland*; zegsw. *geef den -*, *wat des - s is*, Bijbel, geef elk het zijne, ook dat, wat men iem. verschuldigd is aan eer, hulde, enz. Matth. 22: 21; *waar niets is, verliest de - zijn recht*, hem, die niets bezit, kan zelfs de hoogste macht niet dwingen tot betaling; *spelen om den - zijn baard*, om niets d. i. zonder inzet, eig. er om strijden of vechten, of die baard zwart of rossig is, terwijl hij blijkt wit te wezen (fabel); - **in** (*gemalin van een keizer*), v. - innen; - **lijk** (*des keizers*), bn.: de - *lijke troepen*, het - *lijke leger*.
- Keizerrijk** (*gebied, land eens keizers*), o. - rijken: *Frankrijk werd een - in 1804*.
- Keizershof** (*het paleis, ook de omgeving des keizers*), o. - hoven; - **huus** (*stamhuus, geslacht, familie eens keizers*), o. - zen: het *Habsburgsche -*.
- Keizerskroon**, v. - kronen: *Otto I ver-eenigde de - voorgoed met de Deutsche koningskroon*, (1662).
- Keizerskroon** (*lelieachtige sierplant met rood-gele bloemen*), v. - kronen.
- Keizersmantel** (*grootte praalmantel*), m. - mantels; - **staat** (*keizerrijk*), m. - staten; - **stad** (*residentie eens keizers*), v. - steden: *Berlijn*, *Weenen is een - stad*; - **titel**, m. - s; - **thee** (*de fijnste soort van thee*), v. gm. v.
- Keiker** (*soort van grauwe peulervot*), v. - s.
- Keikeren** (*hakkelen, stotteren, stamelen*), ik heb - *kekerd*, gew.; verg. *Kikken*.
- Kelder** (*ondergrondse bergruimte in een huis*), m.: *fig. naar den - gaan*, te gronde gaan, *het schip ging naar den -*; - **achtig** (*als in een kelder*), bn.: *een - vertrek*; bw.: *in de kerken is het soms - achtig koud*.
- Kelderden** (*in den kelder bergen*), ik heb *gekelderd: gekelderde wijn*; de aardappels - *Kelderden* (*daten v. d. koers van effecten, enz.*); de *Amerik. effecten gingen -*.
- Kelder gat** (*lucht- of lichtopening van een kelder*), o. - gaten.
- Keldergraf** (*een steenen of gemetselde groeve, b.v. in een grafkelder*), o. - graven.
- Kelderkamer** (*kamer boven een kelder*), v. - s; - **luik** (*blind, waarmee een kelder wordt afgesloten*), o. - en; - **meester** (*opzichter van den wijnkelder*), m. - s; - **raam** (*licht-raam*), o. - ramen; - **rat**, - **rot** (*in den kelder levende rat*), v. - ten; - **spin** (*grootte zwarte spin*), v. - spinnen; - **tje** (*kistje met likeur-flesschen*), o. - s; - **trap** (*trap naar een kelder*), v. - trappen; - **winde** (*domme-kracht*), v. - winden; - **woning** (*ondergrondse woning in groote steden, kelder als woning dienende*), v. - woningen.
- Keilen** (*de keel afsteken, doodden*), de slager *keelde*, heeft het varken *gekeeld*.
- Kelk** (*drinkbeker op hoogen voet*), m. - en, ook: *wijnglas*; de - *des Ijdens*, Bijbel.
- Kelk** (*plantk. bloemkelk, het g. oene bloembekleedsel; beschutting v. meeldraden en stam-pers*), m. kelken; - **blad**, o. - en; - **blaadje**, o. - s; - **bloem**, v. - bloemen.
- Kelk** (R.-K. *een der gewijde waten bij het celebreeen der Mis*), m. kelken: *een gouden -*, *een verguld zilveren -*.
- Kelkbloemigen**, plantk. v. mv., z. *Kelkstandigen*, ook: *Bodembloemigen*; zie ook: *Kroonbloemigen*.
- Kelkstandigen** (*planten met bloembladen en meeldraden, op den kelk ingeplant*), v. mv.
- Kellner** (*bediende in hotel of café*), m. - s.
- Kellnerin** (*vrouw. café-bediende*), v. - nen.
- Kelp** (*ruwe soda*), v. gm. v.; - **planten** (*zee-wieren, bij verbranding kelp opleverend*), v. mv.
- Kelten** (*oudste bewoners van W.-Europa*), m. mv.; ook: **Celten**.
- Keltisch**, bn.: de - *e taal*, nl. die der Kelten of Celten: de - *e volksaard was moedig doch opvliegend*; het - [o.] *wordt nog gesproken in een deel van Ierland en op de eilanden om Engeland*, ook *Celtisch*.
- Kem'ben** (O.-l. *vrouwenkleedij: lange breede strook tot dekking van het bovenlijf*), v. - s.
- Kem'bing** (O.-l. *zeker weefsel*), v. gm. v.
- Kemel** (*dicht. voor kameel*), m. kemels: - *en ros zijn de vrienden van den Arabier*; - **drijf-ver**, m. - s; - **sgaren** (*draden, van kameel-haren gesponnen*), o. gm. v.; - **shaar** (*harige wol van den kemel*), o. gm. v.
- Kemelsharen**, bn.: *de prentachtige dame droeg een - doekje*, (C. O.) d. i. van kemelshaar.
- Kemirboom** (O.-l. *boom, wiens vruchtpitten zekere olie opleveren*), m. - boomen.
- Kemp, ken'nep** (*volkst. hennep*), m. gm. v.
- Kemp'haan** (*eig. kampaan: steltlooper, snipachtige vogel ter grootte van een tortel*), m. - hanen: de - *is in den poortijd zeer strijdlustig*; fig. *vechtersbaas, voor echter*.
- Ken'baar** (*te kennen*), bn.: *zijn meening - maken*, doen kennen; - *der*, - *st*.
- Ken'dang** (O.-l. *voornaamste slag-instrument der gamelan-muziek: een vaasvormige kist, boven en onder met een geprepareerde geiten- of schapehuid bespannen*), v. - s.
- Ken'deng**, kan'deng (O.-l. *bergketen*), m. - s.
- Ken'di** (*Mal. aarden waterkruik, waarin het water koel blijft*), v. - s; ook *Gendi*.
- Ke'nen** (den. van *keen: klooven*), het is - *keend: het zaad begint te -*, ontkiemen.
- Ken'goeroe**, v. - s; zie *Kangoeroe*.
- Ken'lijk, ken'nelijk** (*blijkbaar, zeer duideljk, dadelijk te kennen*), bn.: *in - en staat van dronkenschap; staat van - onvermogen*; bw.: *hij heeft het - met opzet gedaan*.
- Ken'merk** (*kenteeken*), o. - merken.
- Ken'werken**, ik heb - *kenmerkt: goede trouw - t een eertlijk gemoed*, is een merkteeken van, doet geheel kennen.
- Ken'werken, zich**, het heeft zich *gekenmerkt: onze eeuw kenmerkt zich door beschaving, onderscheidt zich, doet zich kennen*.
- Ken'merkend** (*doende kennen, onderscheidend*), bn.: *een - e eigenschap*, typisch.
- Ken'nelijk**, bv.; zie *Kenlijk*.
- Ken'nel** (*Eng. hondenvet-blijf*), m. - s; ook een troep *jachthonden*.
- Ken'nen** (*weten, verstaan, bevatten*), ik heb

—kend: *zijn les* —, *iets van buiten* —; zegsw *men kent den vogel aan zijn veeren*, onderscheidt; *ik dien vooraf mijn vennoot in die zaak te* —, raadplegen; —*ner* (iēm., die verstand heeft van), m. kenneis: *zijt gy —ner?* b.v. van schilderkunst, muziek, enz.

Ken'nep, m. gmv.; zie Kemp.

Ken'nersblik (de blik van een kenner), m. —ken: een schilderij met een — beschouwen.

Ken'nersoog (kennersblik), o.: het — kwam Annet begluren, (Staring).

Ken'nis (bekendheid), v. gmv.: de oude — hernieuwen, met iēm. — aanknoopen, maken.

Ken'nis (bekende, vriend), m. en v. —sen. hier is een oude — van je, dat boek is een goede — van me; den dood laten bekend maken bij vrienden en —sen.

Ken'nis (beuustzijn), v. gmv.: buiten — zijn of liggen, weer bij — komen.

Ken'nis (weten), v. gmv.: dat is buiten mijn — gebeurd, voorweten.

Ken'nis (begrip, verstand), v. gmv.: *hij sprak met — van zaken*; iēm. — van iets geven, mededeeling; — van iets nemen, hoogte.

Ken'nis (wetenschap, kunde, geleerdheid), v. gmv.: een man van veel — een veelzijdige — hebben, iēm. van algemeene —, een g'ondige —, de — is voor zweet te koop, (Staring); spreekw. — is macht, is een zedelijke kracht.

Ken'nisgeving (mededeeling, bericht), v. —en: er is een — van wege den Burgemeester aangeplukt, bekendmaking; in de raadsvergadering werd de brief voor — aangenomen.

Ken'nisje (vriend, vriendinnetje), o. —s.

Ken'nismaking, v. —en: *heteerste hoofdstuk van de familie Keyge heet — met menschen en dieren*; —*neming* (onderzoek), v. gmv.

Ken'schets (beknopte, zaakrijke omschrijving), v. —schetsen.

Ken'schetsen (kenmerken, aanduiden), ik kenschets, heb — kenschets: zulk een edelmoedigheid — t zijn karakter, geeft voldoende schets van; dit — t de ontrouw der inboorlingen, is een staaltje van, doet kennen.

Ken'spreuk (zinspreuk, leus), v. —spreuken: elke rederijkerskamer had een —; de Palmboom in Leiden (1616) had als —: In liefde werkende.

Ken'teeken (kenmerk), o. —teekens: een witte band om den arm zou als — dienen.

Ken'teekenen (kenmerken), het heeft gekenteekend: zulk een schrale gift — t dien man, hij is nl. een gierigaard.

Ken'teren (afleid. van kant: kantelen, omrollen), ik heb gekenterd: een kast, een balk —; een schuit kan —, nl. als ze te veel dekvracht heeft; een schip —, het op zij stellen ten einde het te herstellen; het tij — t, verandert, keert; —*ing*, v. —en: de — ing van het tij, wisseling van eb en vloed; Indië: overgang van de regelmatige winden, zie Moesson: de — ing of overgang valt in de maanden April en October en kenmerkt zich door plotselinge stormen, stilten en onweders.

Ken'vermogen (een der zielskrachten, begripsvermogen), o. gmv.: de onderwijzer werkt vooral op het —, onderscheidingsvermogen.

Ke'pala kampong (O.-I. dorpschoofd), m.

Ke'paug (O.-I. vlechtwerk van bamboe), v. —s.

Ke'peu (tinsnijdingen maken), ik heb gekeept: een lut, een stok —; zie Inkepen.

Ke'per (opgewerkte draad bij een weefsel), v. kepers: de — van die zijde is fraai; zegsw.

iets op de — beschouwen, nauwkeurig, van nabij, tegen het licht houdend.

Ke'per (balk), v. kepers: een hoek —, d. i. verbindingsbalk; —*band* (ijzeren sluitband om schoorsteen, balk, enz.), m. —banden.

Ke'peren (met een keper weven), ik heb gekeperd: gekeperd laken, gekeperde zijde.

Ke'pi (ml. hoofddeksel der Fransche soldaten b.v. in Afrika; lichte sjako-pet), m. kepi's.

Keramik' (de kunst van te maken fayence, majolica en porselein), v.; meer Ceramiek.

Kerati'ne (hoornstof), v. gmv.: de — is een zwaavelrijke, eiwitachtige zelfstandigheid.

Kerati'ne (muz. kromhoorn, bazum), v. —s.

Ke'rel (manspersoon, stoere vent), m. kerels: *wat een lompe —! ben jij nou een —!* een —, die me dat nadoel! de uitspraak is veelal: *kérel*; —*tje* (knaap, iron. jongetje), o. —tjes: *wacht eens —, ik zal je beenen maken!*

Ke'ren (den vloer reinigen met een bezem), ik heb gekeerd: *de meid gaat de straat —, de deel, den dorschvloer —, iets met bezemen —.*

Kerf (keel, insnijding), v. kerwen.

Kerf bank (bank, waarop de tabak gekorven wordt), v. —banken.

Kerfdiertje (insect), o. —diertjes. Vl.

Kerfstok (lang, plat stokje, in den vorm van een lintaal, waarop door kerfjes of insnijdingen aangeduid werd, hoeveel brooden, liters melk, enz. de houder van den — ontvangen had), m. —stokken: brood op den — halen, d. i. op krediet; men versta, dat leverancier en klant ieder een stok hadden, die te gelijk in gekerfd werden en waarvan de insnijdingen nauwkeurig met elkaar moesten overeenkomen, zoodat bedrog onmogelijk was; den — afdoen, zijn schuld betalen; zegsw. *veel op zijn — hebben*, diep in de schulden zitten, veel schuld hebben, fig. veel misdreven hebben: de — is vol, de maat is vol; *ik wil dat niet op mijn —, voor mijn verantwoord; zie Houtje.*

Kerk (bedehuis, tempel, huis des Heeren), v. —en: een — bouwen, de St.-Jan in Den Bosch is een gotische —, de St.-Servaas van Maastricht is een der oudste —en; bij uitbr. verzameling (corporatie) van geloovigen: de Roomsche —, de Anglicaansche —; de g'schiedenis der christelijke —; godsdienstoefening: de — duurde lang, zie: Avondkerk, Middag-, Morgenkerk; zegsw. O.-I. *volgens de Chineesche —, het gerucht, zie: Basiliek, Crypta of Crypt of Krocht; Dom, Dorpskerk, Dsjamie, Hallenkerk, Hulp- of Noodkerk, Kapel, Kathedraal, Kruiskerk; Missigit, Mesigit of Medschid, Moskee, Synagoge, Tempel, enz.*

Kerk'baljuw (R.-K. ordehouder in livrei met hellebaard of staf, hondenlager), m. —baljuwen, Vl.: den — vindt men alleen in groote kerken en in kathedralen; bij geleid ook den priester naar den kansel; zie Suisse.

Kerk'ban (h.-k. uitsluiting uit de gemeenschap der geloovigen), m. gmv.: de groote —, deze heft alle gemeenschap met de kerk op; de kleine —, deze ontzegt het gebruik der sacramenten; zie: Anathema en Interdict.

Kerk'bank (bank in een kerk), v. —banken: —*bestuur* (college van heeren, die de zaken eener kerk regelen en besturen), o. —besturen; —*bijbel* (bijbel, welke op den lezenaar eener bank ligt en blijft liggen), m. —bijbels; —*boek* (R.-K. gebedenboek), o. —boeken;

—bord (bord in de Prot. kerk tot aanduiding van het nummer der psalmen of gezangen, psalmbord, gezangbord), o. —borden; —briefje (Prot. lijst van godsdienstoefeningen en predikbeurten, welke op Zondag en in den loop der week in de kerken zullen gehouden worden met vermelding van den naam der predikanten, die daarbij zullen voorgaan), o. —briefjes; ook: Kerkebriefje.

Kerkdorp (kerkelijke gemeente in Drente), o. —dorpen; zie Kerspel.

Kerkedienaar (predikant, leeraar), m. —s of —aren: wanneer een — kwam, die 't oud gebrek ter harte nam, (Staring); —kamer, v. —s, zie Consistoriekamer; —kas (de denkbeeldige verzamelpplaats der inkomsten eener kerk), v. gmv.: een legaat starten in de —, verg. Armenkas; —knecht (Prot. helper of handreiker van den koster), m. —en: —lasten (belasting, door het kerkbestuur voor de kerk geheven), m. mv.

Kerkelijk (tot of van de kerk), bn. en bw. dat zijn —e gorderen; de —e Staat, het vroegere wereldlijke gebied van den paus; de —e inkomsten; R.-K. het — jaar: begint den eersten Zondag v. d. Advent; R.-K. het — gezang; bw.: een huwelijk — inzaenen.

Kerken (ter kerk gaan), ik kerkte, heb gekerkt, gmv.: waar kerkt jij gewoonlijk?

Kerkenorde, v.; zie Kerkenordening.

Kerkenordening (samenstel v. regelen en verordeningen, den eeredienst betreffende; ook ordening, uitvaande van de kerkelijke overheid), v. —ordeningen.

Kerker (ondervardische gevangenis), m. —s: —deur, v. —deuren; —kot (—hol), o. —ten; —licht (ruwe lucht van een kerker), v. gmv.; —meester (cipier), m. —meesters.

Kerkeraad (college als vertegenwoordiger der gemeente), m. —raden: lid van den —; de — is vergaderd, de leden van 't kerkbestuur; zie Consistoria.

Kerkerechten (R.-K. de laatste sacramenten), o. mv.: liggen onder volle —, ten volle bediend zijn, het olieel ontvangen hebben.

Kerken (in een kerker opsluiten), ik kerkerde, heb —kerkerd; —ing, v. —en.

Kerkzakje, o. —s, zie Kerkzakje.

Kerkfabriek (R.-K. bijzondere kas voor den bouw, 't onderhoud en de versiering der kerk; ook het bestuur dier kas), v. —fabrieken.

Kerkgang (R.-K. eig. gang ter kerk: vooral het eerste kerkbezoek en de inzegening eener jonge moeder), m. —gangen: zijn — doen.

Kerkgebouw (het gebouw der kerk), o. —en: een fraai —, een nieuw —; —genootschap (vereniging van geloofsgenooten), o. —pen; —geraad (—gereedschap), o. —geraden: R.-K. de voorwerpen, welke bij den openbaren eeredienst in gebruik zijn, vormen het —; —geschiedenis (geschiedenis der christelijke kerk), v. gmv., ook: het werk zelf en dan mv. —sen; —gezag (het zingen in de kerk), o. gmv.; ook: kerklied en dan mv. —gezangen; —gilde (vereniging of gezelschap van ghesellen van den spele, uit de latere middeleeuwen), o. —gilden; —hervorming (gesch. hervorming of verandering in den godsdienst, door Luther en Calvijn enz. tot stand gebracht), v. gmv., ook: Kerkformatie; —hof (begravesplaats), o. —hoven;

—kauw (bonte kraai), v. —kauen; —klok, v. —klokken; —kroon (lichtkroon), v. —kro-

nen; —leer (godsdienstleer), v.: de Calvinistische —, de Luthersche —, de Roomsche —.

Kerkleeraar (R.-K. kerkelijk schrijver, die door buitengewone geleerdheid zich onderscheidde), m. —leeraren: Hieronymus (420), Augustinus (430) zijn groote —leeraren; de titel van — is ook toegekend aan heilige en geleerde mannen, die in een later tijdvak hebben geleefd, b.v. aan Thomas van Aquino (1576), Bonaventura (1588), e. a.

Kerkmeester (R.-K. lid van het kerkbestuur), m. —s; —muziek (muziek van of voor kerkliederen), v. gmv., zie Gregoriaansch; —orde, v. gmv., zie Kerkenorde; —orgel (orgel in een kerk), o. —s; —pad (voetpad naar de kerk), o. —paden; —patroon (R.-K. de beschermheilige eener kerk, naar wien ze genoemd is), m. —patronen; —patrones, v. —sen; —portaal (portaal eener kerk), o. —talen; —provincie (R.-K. kerkgebied), v. —s, —cien: Nederland met een aartsbisdom en vier suffragaanbisdommen vormt een —provincie; —raam (venster, ook van geschilderd of gebruid kerkglas), o. —ramen, zie ook Roosvenster; —raampje (gestepen gedeelte van een wijnglas, enz.), o. —s: een glas vullen tot de —s; —rat (rat, in een kerk levende, fig. overtrouwe kerkzanger), v. —ratien, ook: —rot, v. —ten; —recht (het recht, dat geldt voor de kerk; ook: kerkordening), o. —en; —roof, m. gmv.

Kerksch, bn.: deze dame is —, gaat gaarne ter kerk; hoe —men was, de vierpot bleef nu in de kas. (Staring); —heid, v. gmv.

Kerkschgezind (kerksch), bn.; —heid, v.

Kerkschip (een, door particulieren uitgerust schip op de Noordzee, in den tijd van de haringvangst des Zondags dienend tot godsdienstoefening, onder leiding van een predikant), o. —schepen; —sieraad, o. —sieraden;

—stoel (bidstoel voor kerkgebruik), m. —en; —stoof (stoof voor kerkgebruik, in den regel met hengsel), v. —stoven; —tijd (begintijd van den kerkdienst), m. gmv.; —toren (toren bij of op de kerk), m. —torens; —uil (torenuil, oranje-uil), m. —en, scherts. trouw bezoeker der kerk: Bonjour l'ami, —als je bent, wat doe jij hier? (Potg.)

Kerkvader (leeraar-schrijver der allereerste tijd-en), m. —vaders: den titel van — geeft men o. m. aan de apostolische vaders n. aan de schrijvers, die tot de onmiddellijke leerlingen der apostelen gerekend worden, b.v. Barnabas, leerling van Paulus, Clemens, leerling van Petrus, enz.; men kan niet zeggen, wanneer het tijdperk der —s is gesloten.

Kerkvergadering (R.-K. concilie), v. —en: de — van Trente (1545—1563); —visitatie (R.-K. kerkbezoek door den deken), v. —s of —tiën; —voogd (R.-K. bisschop), m. —en; —voogd (Prot. lid van een kerkeraad, zorgend voor het kerkelijk beheer), m. —en;

—wet (canonieke wet), v. —ten: daar —wet en pastoor verbiedt met ondoopte klokken beng'len! (Staring); —wijding (R.-K. de inzegening of inwijding, het consacreeen van een nieuwe kerk), v. —en: alle jaar vierde men oudtijds het feest van —, zie Kermis.

Kerkzakje (luweelen zak aan een langen stok, om er in de kerk de giften en gaven mee op te halen), o. —zakjes; ook: Kerkezakje.

Keremen (kretunen, weeklagen, jammeren), ik heb gekermd; —er, m. —s.

Kermes' (schildluis in Z.-Europa), v. -sen: de - levert de grondstof van het karmozijn.
Kermes'se d'été (Fr. eig. zomerkermis: liefdadigheidsfeest in de open lucht), v.
Kermis (jaarmarkt, vroeger ter herinnering van het feest van kerkwijding), v. kermissen: de - inluiden, nl. met de torenklokken; de voorjaars-, de najaars-; de - eens over wandelen; gaan - houden; zegsw. het is niet alle dagen -, feest; scherts. het is - in de hel, zonneschijn met hagel of sneeuw.
Kermisbed (op den grond gespreid noodbed), o. -bedden; -deun, m. -en; -drukte, v. -n; -fooi (een fooi aan meid of knecht, b.v. f2.50 of f3 op kermis), v. -en; -geld (nl. om op de kermis te verteren), o. gmv.; -koek (koek, op de kermis gekocht), m. -en; -kraam, v. -kramen; -pop (fig. smakeloos opgesmukt meisje), v. -poppen; -tent (tent voor kermisvertooningen), v. -en; -wagen (huiswagen van rondtrekkend kermisvolk), m. -s; -week (week, waarin het kermis is), v. -weken.
Kern (karnon), v. -en. gew.; zie Karn.
Kern (klein, meestal rond lichaampje in een levende dierlijke of plantaardige cel), v. -en: fig. een - van waarheid; zegsw. tot de - doordringen, iets niet oppervlakkig maar grondig behandelen.
Kern (zaadkorrel eener vrucht), v. -en: de - en van een appel, van een peer, pitten.
Kern'achtig (pittig, vol gehalte), bn.: een - woord, een - pleidooi, een - e toespraak; -bijter (vinkachtige vogel), m. -s: de -bijters zijn dol op kersen, ook Appelvink; -gezond (ingezond, door en door gezond), bn.; -hout (de binnenste ring hout van een boom), o. gmv.; -oof (vruchten met pitten), o. gmv.: peren, appels behooren tot het -; -schaduw (sterrenk. diepdonkere schaduw vlak achter eenig hemellichaam), v. -en; -spreuk (krachtig en kort gezegde), v. -en: de meeste deviezen zijn -en; -vrucht (een oof- of pitvrucht), v. -en: de appel is een -.
Ker'rie (O.-I. groengele specerij, bereid uit de bladen van aromatische planten), v. gmv.
Kers (kerseboom), m. kersen, (vrucht), v. -en: de zuurachtige - of morel, de Spaansche -, de Mei-, de Knapkers.
Kers (bitterkers), v. gmv.: de bittere -, ook tuin- of ster- is gezond en smakelijk.
Kers'appel (soort van appelboom met vruchten zoo groot als kersen), m. -appels: (vrucht), m. -s, -en.
Kers'bloei (de bloesem of het bloeien van den kers), m. gmv.; -bloem, v. -en; -bloesem, m. -s; -boom, m. -en; -boomenhout, o. gmv.; -pit (pit van een kers), v. -ten; -pluk (het plukken van de kersen in een kersenboomgaard), m. gmv.: ook de tijd van den -pluk nl. Mei-Juni: ik verjaar in den -pluk; -steel (steeltje v. e. kers), m. -stelen; -tak, m. -ken.
Kers'boomgaard (weide, beplant met kerseboomen), m. -boomgaarden: in de Betuwe en in Z.-Limburg vindt men groote -boomgaarden, ook: -bongerd.
Kers'elaar (kerseboom), m. -s, -aren, vl.; zie: Rozelaar, Hazelaar, Appelaar, Perelaar, Prunelaar, Mispelaar, alsmede het achtervoegsel -aar (-laar).
Kers'engard (kersentuin), m. -gaarden; -gelel, v. gmv.; -hout, o. gmv.; -jam

(jam, van kersensap gemaakt), v. gmv., zie Jam; -maud, v. -en; -sap, o. gmv.; -taart, v. -en; -tijd, m. gmv.; -tuin (-gaard), m. -en; -vla (vla met van de pitten ontdane kersen er op), v. -vlaas.
Kers'epit (pit eener kers; Bargoensch: hoofd v. e. mensch), v.; zie ook Knikker.
Kersouw' (madeliefje), v. -en. vero.
Kers'pel (kerkdorp, parochie, kerkelijke gemeente), o. kerspelen, kerspels; vergelijk: Bovenkarspel, Oud-Karspel, enz.
Kers'rood (de kleur hebbende van een roode kers), bn.: -e wangen; een mofje, met -e zijden voering, (C. O.)
Kerst'avond (de avond vóór of van Kerstdag), m. -avonden; -boom (een denneboompje, dat op Kerstavond wordt behangen met kaarsjes en surprises), m. -boomen.
Kerst'dag (feestdag van Kerstmis, nl. op 25 Dec.), m. -dagen: de eerste -, de tweede -.
Ker'sten (Christen), m. -en; ook: -man (bij van Maerlant), vero., zie ald.
Ker'stenbrief (doopbrief), m. -brieven. Vl.
Ker'stenen (doopen, opnemen in de christenkerk), ik heb -kerstend: O.-I. iemand -, tot het Christendom brengen; -ing (het tot Christen-maken), v.; -doop, m.: bij Bilderdijk, in Elius: gij (Willibrord) zelf hadt met den -doop vorst Diederik't hoofd gewassen; -man (christenman), m. -mannen. vero.
Kerst'feest (het feest van de geboorte van Christus), o. -en; -geschenk (geschenk op Kerstmis), o. -en; -gezing (het zingen op Kerstmis, kerstlied), o. -en; -koek (koek, welke is gebakken ter gelegenheid van het Kerstmis), m. -en; -kraans (ringvormig, fijn gebak uit dezelfde specie als een banket- of boterletter, met Kerstmis te eten), m. -en; -lied (lyrische poëzie: geestelijk lied, om op Kerstdag te zingen), o. -liederen: onze letterkunde bevat -liederen zelfs in het Middelnederlandsch; -mis (christelijke feestdag op d. geboortedag van Christus), v. -missen, zie Kerstdag; -nacht (de nacht vóór Kerstmisdag, van 24 op 25 Dec.), m. -en; -nachtmis (R.-K. plechtige Mis in den nacht van 24 op 25 Dec. en wel om 12, 4 of 5 uur), v. -missen; -tijd (tijd, waarin de Kerstdagen vallen), m. gmv.; -vacantie, v. -s, -tiën; -week (week tusschen Kerstmis en Nieuwjaar), v. -weken; -zaag (kerstlied), m. -zangen.
Kers'versch' (geheel versch), bn. en bw.: deze boter is -; wij komen - van de reis, pas; een -e anekdote, splinternieuwe; een - huisvader, pas gehuwd.
Ker'vel (schermbloemige plant), v. gmv.: de gewone - is een soepgroente; de dollé - is een aiftplant (gevlekte scheerling); -soep, v.
Ker'ven (inkepen, ergens een kerf in snijden, in reepjes snijden), ik korf, heb gekorven: tabak -, visch -: bij uitbr. vetelig worden, breken op den draad van geweven stoffen: die zijde kerft; zie Gekorven en Schiften.
Kesp (scheepsb. optegstuk, dwarssstuk), v. -en.
Ke'tapang (O.-I. hoogopgaande boom, timmerhout-boom), m. -s.
Ke'tel (metalen vaatwerk), m. -s: spreekw. De pot verwijt den -, dat hij zwart is, de ééne schelm, misdadiger, ondeugd, zondaar enz. verwijt den ander zijn eigen kwaad.
Ke'telachtig (kitteloorig, prikkelbaar, lichtgeraakt), bn. w. i. g.; zie Kittelachtig.

Ke'telbikker (man, die in den stoomketel den ketelsteen al bikkende verwijderd, schoonmaker van een stoomketel), m. — bidders.
Ke'telboeter (ketellapper), m. — boeters; zie Boeten, herstellen.
Ke'telen, het — de, heeft geketeld: dit ketelt, zijn hart, (Bild.); ook: Kietelen, Kittelen.
Ke'telig (kitteloorig), bn.; zie Ketelachtig, Kittelachtig.
Ke'telkoek (een soort van broeder), m. — en.
Ke'tellapper (iemand, die oude ketels oplapt, herstelt), m. — lappers; — lapperswerk (knoeiwerk), o.; zie Ketelboeter.
Ke'telmuziek (helsch lwaai met pannen en ketels, ter bespottling), v. gm.v.: — brengen.
Ke'telsteen (aardachtige korst aan den binnenwand v. e. stoomketel), m. gm.v.: de — verhindert het doordringen der warmte.
Ke'teltrom (halve bol, bespannen met ezelsleer), v. — trommen; zie Pauk.
Ke'telvang (godsoordeel: de van heksery verdachte moest den arm tot aan den elleboog in een ketel met kokend water steken en dan ongedeerd blijven), v. — vangen.
Ke'ten (reeks van in elkaar geschakelde ringen, ketting), v. — s of — en: een ijzeren —, een gouden —, de — van een gevangene, de boei; de beenketenen der Russ. ballingen; fig. een — van bergen, van heuvelen, rij, aaneenschakeling; de — der slavernij, het teeken.
Ke'ten (zoutraffineeren), ik keette, heb gekeet.
Ke'tenen (in ketenen slaan), ik heb geketend: fig. zijn hartstochten —; — ing, v. gm.v.
Ke'timon (O.-I. augurken, komkommers), v.
Ke'tjoe (Mal. roover, plunderaar), m. — s: ook het w.w. Ketjoen, d. i. rooven, bestaat.
Ke'tsen (niet afgaan van een vuurwapen, weigeren), het geweer heeft geketst: fig. een voorstel —, van de hand wijzen; — ing, v.
Ke'tter (gesch. in de dagen der beroerten afvallige van het R.-K. geloof, ontrouwe aan de R.-K. geloofsleer), m. — s.
Ke'ttergericht (R.-K. geestelijke rechtbank tot onderzoek der ketterij, de inquisitie), o. — en.
Ke'tterij (dwaalleer, afval van den R.-K. godsdiens), v. — en: fig. — op 't gebied van kunst of wetenschap, grove dwaling.
Ke'tterjager (iemand, die kettters opspoorde en vervolgde), m. — jagers.
Ke'ttermeester (inquisiteur), m. — meesters.
Ke'ttersch, bn.: — e leeringen d. i. in strijd met de geloofs- of zedenleer der R.-K. kerk.
Ke'tting (een reeks of rij van verbonden schakels of schalmen), m. — en: een — van goud, enz.; zegsw. hij is van den —, hij is uitgelaten in zijn vrijheid evenals een losgelaten hond; zie Ketten.
Ke'ttingbreuk (rek. gedurige breuk), v. — en.
Ke'ttingbrug (hangende n.l. aan kettingen en zeer schommelend), v. — bruggen; — draad (weefstoel): schering d. i. door twee tanden of stiften van den weverskam heen opgespannen draad), m. — draden; — ganger (O.-I. ook kettingjongen: dwangarbeider, iemand, die veroordeeld is tot gedwongen arbeid, vroeger met een ketting aan het been), m. — s; — garen (weverij: strak op de boomen door den kam heen gespannen draden), o. gm.v.; — hond (hond aan den ketting, waakhond), m. — en; — kogel (twee kogels, door een ketting verbonden), m. — s; — molen (toestel, bestaande uit een gesloten ketting, voorzien van emmers, tot verwijdering van water uit kanaalpannen),

m. — s, vero.; — regel (rekenk. reeks van aaneengeschakelde evenredigheden, zoo verbonden, dat de linkerzijde van elke vergelijking gelijknamig is met de rechterzijde der voorgaande), m. — s; — steek (een bijzondere steek bij bordurend naaien, siersteek), m. — steken; — zijde (getweerde zijde), v. gm.v.
Keu (bijartstok), v. — s of — en: Pieter verzocht den jongen zeer beleefd om een goede —, (C. O.)
Keu (in Friesland, een big), v. — en: ook algemeene naam en roepnaam van een varken.
Keu'ken (plaats, waar het eten gekookt wordt), v. — s: een koele —, een kleine —; bij uitbr. de Fransche —, wijze van spijsbereiding, de Engelsche —; een schrale —, slechte voeding; spreekw. Een vette —, een mager testament, wie altijd smult, kan niet sparen of garen.
Keu'kenbeschuit (groeve en harde beschuit), v. — en; — boek (kookboek), o. — en; — fornuis (braad- of kookkachel), o. — fornuizen; — fransch (slecht Fransch), o. gm.v.; — gerei (allerlei keukengerief), o. gm.v.; — lamp (ouderwetsche koperen lamp met los oelbakje en met tuit, ook tuillamp), v. — en; — latijn (slecht Latijn), o. gm.v.; — meid (dienstbode, belast met het koken), v. — en; — piet (een man, die zich met de kleine aangelegenheden van de keuken, van den middagpot bemoeit), m. — en; — prinses (scherts. keukenmeid), v. — sen: hofjes-juffrouwen zijn veelal gewezen — prinsessen, (Jonath.); — zout (het gewone zout onzer tafel), o. gm.v.
Keu'le (boomenkruid), v. gm.v.; gew.: Keune.
Keu'len (aardr. op den linker-Rijnoever gelegen belangrijkste stad van Rijn-Pruisen, het oude Oppidum Ubiorum, dat sedert het jaar 50 onzer jaartelling Colonia Agrippina genoemd werd d. i. de kolonie van Agrippina, zie ald.), o.: spreekw. — en Aken zijn niet op één dag gebouwd, een groot werk eischt tijd en geduld, zie ook Rome; hij stond te kijken, of hij het te — hoorde donderen, als stom van verbazing, b.v. bij een onverwachte tijding; men bedenke, dat de donder tuschen de heuvelen erg ratelt; zie ook: Agrippijnisch.
Keu'lenaar (platte lange aak, bestemd voor de Rijnvaart), m. — s: ook Samoreus.
Keulsch (van of uit Keulen), bn.: dit is — aardewerk, een — e pottentrien, ventster van Keulsche potten, een — e ark, lang vrachtschip, de — e dom (de kathedraal van Keulen), de — e schipper (beurtman op Keulen).
Keu'oogen (kleine, zwarte meisjesoogen), o. mv.: in gebruik b.v. op Z.-Beveland.
Keur (keuze, het kiezen tuschen twee of meer zaken), v. gm.v.: boeken, mij op — toegezonden; spreekw. Ik wil om de — niet van den balk vallen, ik vind beide zaken even goed.
Keur (verscheidenheid, menigte, om uit te kiezen), v. gm.v.: — van bloemen, — van spijzen; op den St.-Pietersberg heeft men — van veldbloemen, d. i. ruimte van keus; op die tentoonstelling, brandkasten te kust en te —, overvloed van keus; zie Kunst.
Keur (iets, dat uitstekend is, het puik), v. gm.v.: de — van 't leger, de — der natie, ik word beloofd soms met een — van geestige gedichtjes, (De Gen.); — uit Vondel, Staring, enz.
Keur (merk, stempel, essai op gouden en zilveren werken), v. — en: er zijn verschillende — en bij den waarborg van goud en zilver.
Keur (handvest, door den landheer geschonken aan een bepaalde plaats: privilege; verorde-

- ning van een gilde), v. -en; de - v. Middeburg is in ons land de oudste, 1217; Willem II gaf Haarlem, Leiden, Delft en Alkmaar stedelijke -en.
- Keur'bende** (uitgelezen bende soldaten), v. -benden; de Garde was Napoleons -.
- Keur'en** (beoordeelen, proeven, onderzoeken, toetsen), ik heb gekeurd: goud -, wijn -, paarden -; -**der** (beoordeelaar), m. -s.
- Keur'genoot** (rechtst. bijzitter v. d. schout), m. -genooten; zie Keurnoot, vero.
- Keur'rig** (fijn, kostelijk, schoon), bn.; -**heid**, v.
- Keur'korps** (keur'bende), o. -korpsen.
- Keur'lijk** (uitgelezen, fijn), bn.; -**heid**, v.
- Keur'ling** (uitgekozen, uitgelezen soldaat), m. keurlingen, zie Keursoldaat, w. ig.
- Keur'mede** (gesch. het beste stuk van den hoorige, dat bij diens dood door den heer werd genaast b.v. een koe; het tweede lid mede is miede: geschenk), v. -meden, vero.
- Keur'medige** (hoorige, aan keurmede onderworpen), m. en v. -medigen.
- Keur'meester** (stadsbeambte, met het keuren van voedingsstoffen belast), m. -meesters: deze beambte is - van het vleesch.
- Keur'noot**, -**genoot** (ambtgenoot), m. -nooten, vero.; ook: makker, zie Kornuit.
- Keur'prins** (zoon van een keurvorst), m. -prinsen; -**prinses**, v. -prinsessen.
- Keurs** (korset), v. -zen; -**lijf** (rijtuig), o. -lijven; -**lijfmaker** (korsettenmaker), m. -s.
- Keur'soldaat** (keurling), m. -soldaten.
- Keur'teeken** (stempel, merk op gouden of zilveren werken), o. -teekens.
- Keur'teekenen** (het keurteeken zetten op iets), ik keurteekende, heb gekeurteekend.
- Keur'verwantschap** (scheikundige verwantschap), v. gmv.; zie Affiniteit.
- Keur'vorst** (gesch. rijksvorst, gerechtigd om den Duitschen keizer te kiezen), m. -vorsten: er waren 5 Roomsche-Kath. en 3 Evangelische -vorsten, de Gouden Bul (13:6) noemt hen de vertrouwde raadsliden des keizers; -**vorstelijk** (aan een keurvorst eigen), bn. en bw.; -**vorstendom** (gebied van een keurvorst), o. -men; -**vorstin**, v. -vorstinnen.
- Keus** (keuze, de daad van het kiezen), v. gmv.: een goede - doen; een goede - hebben, smaak; alles naar - kost in dien bazaar 30 cents; dat is nu mijn -, wat ik kies.
- Keutel** (hard stuk drek of mest), v. keutels; fig. dreumes, klein-duimpje.
- Keutelaar** (talmer, beuzelaar, kruimelaar, kleinzielig man), m. -s; -**ster**, v. -sters.
- Keutelachtig** (kleingeestig), bn.; -er, -st.
- Keutelen** (beuzelen, talmen), ik keutelde, heb gekeuteld: wat keutel je toch!
- Keutelig** (kleingeestig), bn. en bw.; -er, -st.
- Keutelwerk** (beuzelwerk, kruimelwerk), o.
- Keuter** (kleine boer in Drente en Overijsel die maar één paard houdt), m. keuters; -**boer**, m. -boeren, ook: Eénpaardker, gew.
- Keuteren**, ik -de, heb gekeuterd; z. Koteren.
- Keuvel** (hoofddeksel der geestelijke zusters; ook vrouwenkapje), v. -s: een vrouw met een zwart kapje over de -, (Kostsveld); zie Kovel.
- Keuvelen** (gezellig praten, kouten), ik heb gekeuveld; -**arij** (gekeuvel), v. -en.
- Keuze**, **keus** (daad of recht van kiezen, ook het gekozene), v. keuzen.
- Keuselen** (freq. van koozen, praten: kouten, keuvelen), ik heb gekeuzeld; -**aar**, m. -s.
- Ke'vel** (landvleesch zonder tanden), m. kevels; zie Bribbel.
- Ke'ver** (tor, schildvleugelig insect), m. kevers: alle kevers hebben een volkomen gedaanteverwisseling; een goud-, een snuif-, enz.
- Ke'vie** (vogelkooi), v. kevies, gew.
- K.G.**, zie Kilogram; ook Knight of the Garter, ridder van den Kouseband.
- Kha'bit** (houder van leerredenen in eene moskee), m. khabits.
- Kha'ki** (aschkleurige stof voor de tropische uniformen van soldaten en huurlingen in het Eng. leger), o.: de huurting in - in den Z.-Afrikaanschen oorlog; ook spotnaam voor een Eng. soldaat en dan m., mv. -'s. (a = ee).
- Khan** (Turtaarsch vorst), m. -s; ook: Karawansera of oostersche herberg, soms markt.
- Khanaat** (gebied v. een Khan), o. -aten.
- Khedive** (atlerdoorluchtigste: titel van den onderkoning van Egypte, sedert 1867 gegeven), m. khediven.
- Ki'ang** (wilde ezels in Thibet), m. -s.
- Kib**, **kib'be** (het achterste van een aalfuik), v. kibben; zie Kub.
- Kib'belen** (twisten, krakeelen), ik heb gekibbeld; -**aar**, m. -s; -**arij** (gekrakeel), v. -en; -**partij** (twist, ruzie), v. -en.
- Kib'belig** (twistziek), bn., -er, -st; -**heid**, v.
- Kib'beling** (ingezouten kopdeelen van den kabeljauw, afval van zoutevisch of labberdaan), v. gmv.
- Kid**, **kid'de** (hitje), v. kidden; ook: Ked, Kedde.
- Kid'dang** (O.-I. middelsoort van hert, met slaglanden gewapend), m. -s.
- Kiek**, v. -en; zie Kiekje.
- Kie'keboe** (uitroep tot vermaak van jonge kinderen: uit kieken of kijken en het tw. hne), tw.: - spelen; zie ook: Boeman.
- Kie'ken**, **kul'ken** (jong hoen), o. -s.
- Kie'kendief** (wuuw, roofvogel), m. -dieven; zie Kuikendief.
- Kie'ken** (photografeeren), ik heb -kiekt; meestal: een instantané of kiekje nemen met een handcamera; zie Moment-opname.
- Kiek'je** (photographische opname, genoemd naar den studenten-photograaf Kiek te Leiden), o. kiekjes: een - nemen, instantané.
- Kiel** (hodembalk, grondbalk van een schip), v. kielen: de - van een schip leggen; bij dichters, het schip zelf: Daar komt de -, met goud helden! (Spandaw).
- Kiel** (overkleed voor werktuigen en boeren; ook jongenskieltje), m. kielen.
- Kie'len** (het op zijde leggen van een schip, om het te herstellen), ik heb gekield; -**ing**, v. -en; zie ook Kielhalen.
- Kie'len**, **wielen**, **rand om 't land!** een dronk in Zeeland bij groote feesten ingesteld, waar bij men heil wenscht aan de zeevaart, den landbouw (ploeg op wielen) en de dijken.
- Kiel'haleu** (zware straf in vroeger dagen op oorlogsschepen), ik heb -kielhaald: bij het - werd de matroos op een soort stoeltje vastgebonden en opgeschen tot aan de groote ra, dan werd hij eenslags in het water neergeloompt, of bij de strengste straf door middel van een katrol onder de kiel doorgehaald, 2-4 maal, waar hij meestal het hachje bij inschoot; zegsw. ik laat me -, als 't niet waar is, ik roep de strengste straf over mij af; ook: een schip -, d. i. kielen.
- Kie'ling** (romp van een schip: werf), v. -en.
- Kiel'keper** (kielbalk), v. -kepers.

- Kiel'spit** (schuin uitgestoken vore in den grond, greppel, gleuf), o. -spitten, gew.
- Kiel'water** (zog; spoor, dat een schip in het water achterlaat), o. gmv.: fig. iem. in zijn -zeilen, hem op de hielen volgen; spreekw. Blijf uit zijn -, volg hem in zijn handelwijze niet na; Blijf uit mijn -! pas op, dat gij uit mijn nabijheid blijft.
- Kiem** (inwendig plant-beginsel van het zaad), v. -en: fig. de - van het kwaad, de - van het goede; -pje, o. kiempjes.
- Kie'men** (ontwikkelen, ontspruiten), het heeft gekie'md; -ing, v. -en; -kracht (kracht, om te ontkiemen, in zaden), v. gmv.; -wit (voedende stof in zaden), o. gmv.
- Kie'nen** (het kienspel of lottospel spelen), ik heb gekie'nd; -kaart (kartonnen kaart met de nummers en nieten in rijen), v. -en; -dopje (houten schijfje met een nummer er p, dat afgeroepen wordt), o. -dopjes.
- Kien'hout** (fossiele boomstam, uit het veen opgedolven), o. gmv.: het - brandt met heldere vlam: - licht; zie Stobbbe.
- Kien'spel** (lottospel), o. -spellen.
- Kiep** (sig. korf; vrouwenhoed), v. -en: ze had haar Zondagsche - op, gmv.
- Kiepje** (glad mutsje van een bestje), o. -s: de doove buurvrouw had mede een zwart - op, (C. O.)
- Kier** (reet, nauwe opening), m. gmv.: de stores stonden op een -tje, (Potg.), een weinig open; de deur stond open -, stond aan.
- Kie'reboe** (plezierrijtuig, bankwagen; zeker onderwetsch licht wagentje), v. -s, gew. vero.
- Kies** (maaltand, baktand), v. kiezen: een holle -, zie Plombeeren; dat stop ik in mijn holle -, dat is erg onbeduidend, klein.
- Kies** (zwavelkies, verbinding van zwavel met een metaal), o. gmv.
- Kies'baar** (kunnende gekozen worden, de ver-richten bezittend), bn.; -held, v. gmv.
- Kies'bevoegd** (recht hebbende om te kiezen), bn.; -held, v. gmv., zie Kiesgerechtigd.
- Kies'bevoegde** (persoon, die het kiesrecht bezit), m. -bevoegden.
- Kiesch** (net, keurig, smaakvol), bn. en bw. -er, meest -; -held (keurigheid), v. gmv.
- Kies'college** (een bepaald getal kiesbevoegden), o. -colleges: in groote gemeenten heeft het - de keus van den predikant.
- Kies'district** (een der 100 districten, waarin het land is verdeeld ten behoeve van de verkiezing voor de Tweede-Kamer), o. -en.
- Kies'gerechtigd** (het recht tot kiezen bezittend, kiesbevoegd), bn.; -gerechtigde (persoon, die mee mag kiezen), m. -n.
- Kies'kauw** (iem., die met lange tanden eet), m. en v. -en; ook: -kauwer, m. -s.
- Kies'kauwen** (zonder graagte of met tegenzin eten), ik heb -kieskauwd; -kauer (fig. iem., die zanikt), m. -s.
- Kies'keurig** (sijn op z'n voedsel zijnde, lekkerb-kkig), bn.; -er, -st; -held, v. gmv.
- Kies'pijn** (pijn in één of meer kiezen), v. gmv.; zie Tandpijn.
- Kies'plicht** (zedelijke gehoudenheid, om te gaan stemmen), m.; zie Stemplicht.
- Kies'recht** (het recht, om mede de leden te kiezen van de Tweede-Kamer, de Provinciale Staten, den Gemeenteraad) o. gmv.: het algemeene -, het beperkte -; zie: Census, Stemrecht en Vrouwenkiesrecht.
- Kies'rechtvraagstuk** (de quaestie, de re- geling van het kiesrecht, ook voor vrouwen, betreffende), o. gmv.
- Kies'stel** (stel, bevattende de voorwaarden tot uitoefening van het kiesrecht), o. -s.
- Kies'vereeniging** (vereeniging of bond, waarvan de leden bij verkiezingen, onder leiding van een bestuur, geschikte candidaten voordragen en steunen), v. -en.
- Kies'vergadering** (vergadering van een kiesvereeniging), v. -en.
- Kies'wet** (wet, volgens welke het kiesrecht is geregeld), v. -wetten.
- Kiet** (quite), bn. en bw.: - zijn, niets meer schuldig zijn; ik speel juist -, zonder te winnen of te verliezen.
- Kie'telen** (zachtjes streelen, om den lach op te wekken), ik heb gekie'teld: zij moet dat kind niet zoo onder de kin -; zie Kittelen.
- Kieuw** (ademhalingswerktuig der visschen), v. kieuwen; -deksel (-plaat als beschutset der kieuwen), o. -deksels.
- Kieuw'dragend** (met kieuwen), bn.: -e vrouwen, een soort van schaaldieren.
- Kie'vit** (steltlooper ter grootte van een tortel, moerasvogel), m. -en: de - toeft hier van Februari tot October; zegsw. zoo vlug als een -, zeer vlug ter been; gew. Kiefta.
- Kie'vitsbloem** (krusbloempje, gemeene neldkers), v. -bloemen.
- Kie'vitsel** (ei van een kievit), o. -eieren; -nest (nest van een kievit), o. -nesten.
- Kie'zel** (scheikundig element, metallide), o. gmv.; -aarde, v. gmv.; -zuur, o. gmv.
- Kie'zel** (grint), o. gmv.; -steen, m. -en; -weg (kunstweg, beïvoerd met kiezelsteenen), m. -wegen; -zand (scherp zand, uit kleine kiezeldeeltjes bestaande), o. gmv.
- Kie'zen** (keus doen), ik koos, heb -kosen: iem. tot lid van den raad -; partij -, hij kiest de eer boven het leven; zegsw. het hazenpad -, op de vlucht slaan; het ruime sop, de zee -; - of deelen, een keus doen, meestal uit twee onaangename dingen.
- Kie'zer** (iem., die gerechtigd is tot kiezen, b.v. 25 jaar oud is en aan gestelde eischen voldoet), m. -s: hij is - voor den gemeenteraad; zie: Belasting-, Examen-, Huur-, Loon-, Spaarbankkiezer.
- Kie'zerslijst** (lijst van kiesgerechtigden), v. -lijsten: -vereeniging (bond van kiezers), v. -en, ook: Kiesvereeniging; -vergadering (bijeenkomst van kiezers), v. -vergaderingen, ook: Kiesvergadering.
- Kif** (gebruikte run), o. gmv.: van - maakt men runtuif, met - bestrooit men tuinpaden.
- Kijf** (twist, geschil, oneenigheid), v. gmv.: zegsw. buiten -, zonder er over te twisten, te redetwisten, d. i. zonder eenigen twijfel.
- Kijf'aas** (kleinigheid), o.: twisten om een -.
- Kijk** (het bezien), m. gmv.: het schilderij staat te -; een goeden - op iets hebben, blik, inzicht; met iets te - loopen, daar is geen - op, kans: -dag (dag ter bezichtiging v. e. inboedel, enz.), m. -dagen; -duin (hoogste top van een duin), v. gmv.
- Kij'ken** (zien, loeren, staren), ik keek, heb gekeken: daar staat gij nu te -, verlegen; op zijn news -, erg verlegen zijn; prentjes -, beschouwen; kijk hem daar eens! uitroep van verbazing of beschimping; -er (persoon, die kijkt), m. -s; -er (verrekijker, vergrootglas), m. -s: zegsw. in den - loopen, in 't oog loopen; iem. in den - hebben, in de

gaten hebben; ook: zijn heimelijke bedoelingen doorzien; —**er** (oog), m. —s: zij zag mij aan met haar groote kijkers.

Kijk'gat (opening, wa ardoor men kan zien, loergat), o. —gaten, —gaa'tje, o. —s; —**glas** (glas, waardoor men kijkt, tooneelkijker; tuurglas in een rarekiek), o. —glazen; —**indepot** (persoon, die in d: keuken alles afneust), m. en v. —potten: Hans —; —**je**, o. —s: ergens een — nemen, een kort bezoek brengen, ter vlucht iets zien; —**kast** (kinderspeelgoed, rarekiek), v. —en: ook tuinhuisje met veel ramen en deuren; —**spel** (kermis-tent, waarin men door glaas's moet kijken), o. —spellen; —**toren** (mil. wachttorens), m. —s; —**venster** (venstertje in raam of deur, of achter in de kap v. e. rijtuig), o. —s.

—**kijn** (—ken, —ke, —ske, —sken), achtervoegsel, b.v. gaardekijn, kindeken, manneke, vlagske, boekskén, d. i. dingen, die klein in hun soort, (lief, aanvallig) zijn.

Kijv'ge (kijverij, gekibbel), v. gmv. (g = zj).

Kijven (krakeelen, twisten; tieren, razen), ik keef, wij keven, ik heb gekeven; —**er**, m. —s; —**erij** (gekrakeel), v.; **kijf'ster**, v. —s.

Kik (flauw geluid), m. kikken: hij gaf geen —, hij liet geen —; hij gaf kik noch mik, gaf niet het minste geluid.

Kik'halzen (een kikkend geluid maken, als of men braken moet), ik —halsde, heb gekikhalsd: die jongen eet, tot hij —halst, bijna stikt, niet meer kan doorslikken.

Kik'ken (even spreken van iets), ik heb gekikt: gij moogt er niet van —, geen enkel woord er van reppen.

Kik'ker (kikvorsch), m. —s; —**tje**, o. —s.

Kik'kerbil (billetje v. e. kikvorsch, als lekkernij gegeten), v. —billen; —**land** (polderland, scherts. ons land), o.; —**poel** (poel als verblijf van kikkers), m. —en; —**rit** (kikvorschenschot of —kuil), o. gmv.; —**spog** (lenteschuim, koekoekspeksel, wit schuim op sommige planten), o. gmv.; —**vischje** (dikkop, kikker in wording), o. —vischjes.

Kik'kerelers, o. mv.; zie Kikkerrit.

Kik'keren (springen, eig. als een kikvorsch), de straatjongens kikkerden om hem heen; zie: Opkikkeren en Verkikkerd.

Kik'kerkruid (—beet), o. gmv.; z. Duitblad.

Kik'vorsch (vorsch, die kikt: kruipend dier, amphibie), m. —vorschen: de bruine land—, de groene water—, zie Boom—.

Kik'vorschengekwaak, o. gmv.; —**land**, o.: in dit —! schimpen voor moerasig, laag land; —**net** (netje tot het vangen van kikkers), o. —netten; —**shot** (kikkerrit), o. gmv.

Kil (geul, stroombedding, waterdiepte tusschen twee hoogten), v. killen: de Dordsche —.

Kil (nattig, koud), bn.: een —le herfstavond; het —le water; bij uitbr.: de —le hand des doods; —**ler**, —**st**; —**held**, v. gmv.

Kil'koud (ijskoud, ook fig.), bn.: —e blikken.

Kil'ien (tintelen van kou), het heeft gekild: de voeten — mij, tintelen, prikkelen van kou; scheepst. die zeilen —, vatten geen wind, hangen slap langs of klappen tegen den mast.

Kil'ig (vochtig koud, huiverig, nattig), bn.

Kil'o (verkorting van Kilogram), o.: ik koop 2 — kersen en eenige —'s bessen; **kilootje**, o. kilootjes.

Kil'o (duizend), o., **kilogram** (d. i. 1000 gram, Nederlandsch pond), o. —grammen.

Kilogram'meter (eenheid van arbeidsver-

mogen), m. —meters: een — is een arbeidskracht, noodig om één K.G. één M. op te heffen in 1 seconde.

Kilolif'ter (eig. 1000 Liter: 10 Ned. vaten, 40 Ned. mudden), m. —liters.

Kilome'ter (mijl = 1000 Ned. ellen), m. —s.

Kilome'terboekje (spoorboekje, dat voor 500 à 1000 K.M. spoorreis b.v. op de S.S. geldig is), o. —boekjes.

Kilome'terpaal, m. —palen, zie Mijlpaal.

Kilome'terraal (waterstaat: langs de groote rivieren op elken K.M. afstands de aanduiding van de diepte van den stroom of van het waterpeil en wel langs een denkbeeldige gleuf, rechthoekig op den stroom), v. —en; zie Raai.

Kil'ostere (1000 kubieke M.), v. —s, —n.

Kilowattuur (electr. 1000-maal de maat of eenheid, waarmede leveranciers van electriciteit het verbruik hunner afnemers bepalen), v. —watturen: de — wordt gevonden uit drie factoren: a. spanning van den stroom in volts; b. stroomsterkte in ampères; c. tijd.

Kim (rand der duigen, boven den bodem van een vat uitkomend), v. kimmen.

Kim (aandr. rand boven den gezichtseinder, wolkenbank aan den horizon), v. kimmen; ook: —**me**, v. —n: de zon duikt onder de —, de ooster—, de wester—; de — sluit zich.

Kim'duiking (aandr. verschil of correctie tusschen den zichtbaren en den wezenlijken gezichtseinder), v. gmv.

Kim'klelen (aangrootestoomschepen schuinstaande planken, onder water, dienende tegen het slingeren), v. mv.

Kim'mono (Jap. ochtend-gewaad voor dames: met wijde mouwen en gordel), m. —'s.

Kin (onderste deel v. h. aangezigt), v. —nen.

Kin'a ('t werkbare bestanddeel uit den kinabast als koortsdrijvend middel), v. gmv.: er bestaat bruine, gele en roode —, zie Kinine; —**bast** (schors of bast van den kinaboom, oorspronkelijk in Z.-Amerika, stofnaam), v.; (voorwerpsnaam), m. —en; —**boom** (boom, die 20 M. hoog wordt en wiens bast kinine bevat), m. —en: de —en vormen uitgestrekte wouden op de O. helling van het Andes-gebergte; ook op Java gekweekt, nl. ten N. en ten Z. van Bandoeng; —**cultuur** (aankweeking van den kinaboom), v. gmv.; —**de-Vrij** (koortsmiddel, naar den kinol'og, wijlen Dr. De Vrij aldus geheeten), v. gmv.; —**druppels**, m. mv.; —**onderneming**, v. —en; —**planter**, m. —s; —**wijn** (geneesmiddel: kina, op wijn getrokken), m. gmv.

Kind (zuigeling, jongetje, meisje), o. —eren, —ers: zegsw. hij heeft — noch kraai, bezit hoegenaamd geen familie, hij heeft voor niemand te zorgen, zelfs niet voor een kraai of haan; bij overdr. de —eren Israëls, de Joden; wij zijn —eren van Adam en Eva, wij zijn —eren Gods, de —eren dezer wereld; een — des doods zijn, moeten sterven; het — bij zijn naam noemen, rechtuit of onverbloemd zeggen, waar het op staat; het — van de rekening zijn of worden, het gelag moeten betalen, alleen de nadeelen van iets onder vinden; —**je**, o. —s, kindertjes.

Kin'deken, **kin'deke**, o. —s: het — Jezus.

Kin'derachtig (de ongunstige eigenschappen toonend van een kind; onnadenkend, lichtzinnig, zonder ernst, flauw, laf), bn.: —er, —st; —**heid** (flauwiteit), v. —heden.

Kin'derarbeid (arbeid, door kinderen in

- fabrieken of werkplaatsen verricht), m.; *wet op den* -, of de wet-van-Houten (1874): deze wet bevat heilzame bepalingen tegen overmatigen vrouwen- en kinderarbeid.
- Kin'derarts** (*speciaal-arts voor kinderziekten*), m. -artsen; -**bal** (*danspartij voor kinderen*), o. -s; -**balk** (*kleine zolderbalk, rustend haaks in twee groote*), m. -en; -**be-waarplaats**, v. -en; -**bijbel** (*Bijbelsche geschiedenis voor kinderen*), m. -s; -**cantate** (*cantate voor kinderstemmen*), v. -s, -n; -**courant** (*krant voor kinderen*), v. -en; -**dokter** (*speciaal-arts voor kinderziekten*), m. -s; -**gek** (-vriend), m. -ken; -**geluk** (*blijdschap, v. h. kinderhart*), o. gmv.; -**hand**, v. -en: zegsw. *een hand is gauw gevuld*, een kind is met een kleinigheid gelukkig; -**hart** (*fig. onschuldig hart*), o. -en; -**jaren** (*eerste jeugd*), o. mv.; -**kamer** (*speel- of leerkamer*), v. -s; -**kerk** (*Prot. godsdienst- oefening voor kinderen*), v. gmv.; -**kolonie**, v. -niën, zie Vacantiekolonie; -**koning** (*scherts. schoolmonarch*), m. -en; -**leed** (-verdriet), o. gmv.; -**leer** (R.-K. catechismus), v. gmv.; -**hefde** (*liefde van de ouders tot hun kinderen*), v. gmv.; -**lievend** (zie Philopaedisch), bn.: *een lievend gemoed*.
- Kin'derlijk** (*oprecht, openhartig, eenvoudig*), bn.: *een gebed, een antwoord*; -er, -st; -**heid**, v. gmv.; zie: Naïef en Naïveteit.
- Kin'derloos** (*zonder kinderen*), bn.: -**heid**, v. gmv.
- Kin'derluur** (*doek, luter*), v. -luren: *een toeknoopje - met mondkost*, (C. O.)
- Kin'dermeld** (*dienstbode, om op de kinderen te passen*), v. -meiden; -**meisje**, o. -s.
- Kin'dermond** (*fig. wijze van zich uit te drukken, kinderen eigen*), m.; -mondje, o. -s.
- Kin'dermoord** (*moord, gepleegd op een kind of op kinderen*), m. -moorden: de -van Bethlehem, zie Herodes; -**moorder**, m. -s; -**moordnares**, v. -sen.
- Kin'derpartij** (*feestje voor kinderen*), v. -partijen; -**plaag** (*persoon: kinderschrik*), m. en v. -plagen; -**plicht**, m. -plichten.
- Kin'derrijm** (*rijmpje of versje voor piep-jonge kinderen*), o. -rijmen; zie Bakerrijm.
- Kin'derschoen**, m. -schoenen: *een - bracht Huib geluk*, (Staring, St. Nicolaas); zegsw. *de -schoenen uittrekken*, ophouden kinderachtig te zijn; *den -schoenen ontwassen zijn*, geen kind meer zijn, de kinderlijke gewoonten hebben afgelegd; -**school** (*lagere school*), o. en v. -scholen: *'t - is leeggelopen*, (Immerzeel); -**schooltje** (*bewaarschool*), o. -s; -**spel** (*eenvoudig spel van knapen of meisjes*), o. -en. fig. *verzen te lijmen is -spel*, is een kleinigheid; *dat is geen -spel*, het is een ernstig iets; -**stoel** (*stoel op hooge pooten met armléuning en tafel*), m. -en; -**taal**, v. gmv.; -**toeslag** (*toelage van f 40 per kind aan het gezinshoofd, v. n. aan onderwijzers, beginnende bij het derde kind*), m. gmv.; -**loon** (*manier, waarop men tot kinderen moet spreken*), m. gmv.: *deze onderwijzers weet den -toon goed te treffen*; -**tuin** (*speeltuin*), m. -en; -**voeding** (*nl. van behoeftige school- of fabriekskinderen, kosteloos door een of andere vereeniging*), v. gmv.; -**vriend** (*minnaar van kinderen*), m. -en; -**wagen** (*wagen, waarin men één of meer kinderen rijdt*), m. -s; -**wereld** (*het leven en bedrijf der kinderen*), v. gmv.;
- werk** (*beuzelachtig, onbeduidend werk*), o. gmv.; -**zegen**, m. gmv.: *ze zijn rijk aan -zegen*, veel kinderen hebbende.
- Kin'derziekte** (*de pokken*), v. gmv.
- Kin'derzin** (*kinderlijkheid*), m. gmv.: *de jonge vrouw, vol -*, (De Gen)
- Kind'hef**, o., voor: *lief kind! aanspreking*.
- Kind'sbeen**, bw.: *van - af*, d. i. sedert de prille jeugd, van de vroegste kindsheid af.
- Kindsch** (*van een kind, als kind*), bn.: *in mijn -e jaren*, nl. die der prille jeugd.
- Kindsch** (*onnoozel*), bn.: *grootvader is -*.
- Kindsch'heid** (*sufheid van den ouderdom*), v.
- Kinds'deel** (*evenmatig deel der ouderlijke erfenis*), o. -deelen; ook: *Kindsgedeelte*.
- Kinds'heid** (*eerste jeugd, kinderjaren*), v. gmv.: fig. *de - der volken; de wetenschap, de kunst was toen nog in haar -*; R.-K. Genootschap der -, vereeniging van kinderen, een soort van congregatie, werkend tot bekeering van heidensche kinderen in China, enz.
- Kind'skind** (*kleinkind*), o. -kinderen.
- Kinematograaf**, v. -grafen; ook: *Cl'mema*, en ook Bioscoop, zie ald.
- Kinetofoom** (*jongste uitvinding van Edison*), v. -onen: door de - wordt tegelijkertijd het effect van de kinematograaf en van de phonograaf verkregen.
- Kin'ne** (*hoofdbestanddeel v. kinabast, zij bezit koortsverdrivende kracht*), v. gmv.;
- drank**, m. -en, -drankje, o. -s; -**fabriek**, v. -en; -**pl.**, v. -len: -**poeder of -poeler**, v. -s; -**vergiftiging** (*nl. door te groote dosis*), v. -en; zie Kina.
- Kink** (*draai, konkel, bocht, wrong*), v. kinken: zegsw. *er is een - in den kabel*, d. i. er is een beletsel, zwargheid, belemmering.
- Kink** (*harde slag, stoot*), m. kinken.
- Kin'kel** (*boer, lomperd*), m. -s; -**achtig**, bn.
- Kin'ken** (*hard op iets slaan b. v. met een metalen voorwerp, zóó dat dit terugspringt*), het heeft gekinkt.
- Kin'ketting** (*kettinkje onder de onderlip v. een paard, aan den toom vastgehaakt*), m. -en.
- Kink'hoest** (*ontstaan uit kiekhoest: kiekhoest, d. i. stikhoest*), m. gmv.
- Kink'hoorn**, **kink'horen** (*gekronkelde eenschaltige schelp*), m. -s: *een pronktafeltje met... horens*, (C. O.)
- Kin'nebak** (*uit: kin en bak, wang, d. i. wang, kaak*), v. -bakken; -**sham** (*ham van de kinnebak van 't varken*), v. -hammen.
- Kin'netje** (*vaatje bier van ± 39 Liter, d. i. + 1/2 der maateenheid of v. d. HL.*), o. -s.
- Ki'no** (*kinematograaf*), v. -s.
- Ki'no** (*rood gedroogd plantensap, looistof uit de Amerikaansche zeedruif*), v. gmv.
- Kinoloog'** (*wetenschappelijk kenner van al, wat met den aard, de soorten en de uitwerking der kina in verband staat*), m. -ogen.
- Kiosk'** (*soort van Turksch vaartuig*), v. -en.
- Kiosk'** (*Turksch: open muziekant; ook luchtig houten huisje op de boulevards en trottoirs in Parijs, Luik, enz., waar dagbladen enz., ook bloemen en sigaren worden verkocht*), v. -en; -**onderneming**, v. -en.
- Kip** (*band*), v. kippen: *een - stokvisch*, d. i. een hoeveelheid, met een hoepeltje omsloten.
- Kip** (*kist van losse laten*), v. -pen: *een - dient tot het vervoer van sinaasappels en citroenen*.
- Kip** (*vogel, hoen, hen*), v. kippen: zegsw. *hij is er als de -pen bij*, zeer vlug; *met de -pek op stok gaan*, zeer tijdig naar bed gaan; *in*

ben zoo lekker als —, voel mij zeer lekker; redeneeren als een — zonder kop, erg dom

Kip (O.-I. tingewicht op Malakka, ± 18½ K.G.), o. gmv.

Kip (stam v. kippen, d. i. grijpen, vangen), nl. in de zegsw.: —, ik heb je.

Kip'kar (ijzeren karretje op rails, zóó gemaakt, dat men den bak achterover kan wippen), v. —karren; zie Kippen.

Kip'peborst (kortademige borst), v. —en.

Kip'pekuur, v.; zie Kippenkuur.

Kip'pen (snijden, ook: vangen, grijpen), ik heb gekipt; —sel, o. —s.

Kip'pen (achterover wippen, doen omslaan, doen kwintelen), ik kipte, heb —kipt.

Kip'pen (pikkend opzoeken, uitkippen), ik kipte, heb —kipt.

Kip'penboer (koopman in kippen), m. —en.

Kip'pendief (hennendief), m. —dieven; —draf (sukkeldraf), m. gmv.; —ei (hoenderet), o. —eieren, —eitje, o. —s; —gaas (zie Gaas), o.; —hok, o. —hokken; —kuur (grul), v. —kuren; —ladder (lat met spurtten bij het kippenhok), v. —s; —loop (ruimte, door houten tralies afgesloten), m. —en; —pasta (pasta van kippenvleesch), v. —en; —soep (van kippen), v. gmv.

Kip'penvel (huidbobbeling door de koude), o. gmv.; fig. het — krijgen of hebben, een samenrekking der huid met kleine bultjes door schrik, angst, enz., waardoor de huid er uitziet als die van een geplukte kip.

Kip'penvoer (voer voor de hoenders), o. gmv.

Kip'petjesgort (hoendervoer), v. gmv.; —grutten (kippenvoer), v. mv.

Kip'petjeskost (voeder voor kippen), m. gmv.; fig. licht verteerbaar voedsel voor zieke of zwakke menschen.

Kippig (bijziend, kort van gezicht), bn.; —er, —st; —heid, v. gmv.; zie Myoop.

Kip'sel (broedsel, jonge kiekens), o. —s.

Kip'ren (het trillend roepen der duiven), de duif heeft —kird; fig. zuchten; —ring, v. —en.

Kirsch'wasser (Duitsch. eig. Kersenwater: sterke drank uit kersenpitten gestookt), o. gmv.; een glaasje —; ook: Kirsch.

Kis'kassen (het huppelen van een plat stern'je over het water), het heeft gekiskast; zie Keilen.

Kis'sebissen (krakeelen, harrewarren van vrouwen), zij —bisten, hebben —kissebist, gmv.

Kis'sen (aanhitsen, aanwakkeren), ik kiste, ik heb den hond gekist, b.v. kis, kis, kisl!

Kist (houten of ijzeren koffer), v. kisten.

Kist'dam (nooddam, bestaande uit een of meer kisten, gevuld met zand en steenen), m. —dammen; zie ook Kisting.

Kis'ten (in de doodkist leggen), ik kistte, heb gekist: een lijk —.

Kis'ting (dubbele stuw van planken of palen, met klei of mest er tusschen), v. kistingen.

Kit (oliekruikje, waterkannetje), v. kitten.

Kit (kot, keet), v. kitten; zie Opiumkit.

Kit (kleefmiddel, ook tot lijming van glas en porselein), o. en v. gmv.; ook: —lijm, v.; geheeten naar den uitvinder.

Kits (zeker Engelsch ééndeksch vaartuig met eene gaffel), v. kitsen.

Kit'sen (sneeksel uitschieten door de tanden, smuven), ik heb gekitst; —er, m. —s.

Kit'tebroer (drinkebroer, zwierbol), m. —s.

Kit'telachtig (gevoelig, lichtgeraakt), bn.

Kit'telen (prikkel, fig. streelen), ik heb

gekitteld: dat —t op de tong; fig. iemands hoogmoed —; —ing (prikkeling), v. —en.

Kit'telig (kittelachtig), bn.; —heid, v. —heden.

Kitteloo'rig (lichtgeraakt), bn.: 't —paard, daar 't volk zijn lust aan ziet, (Staring), d. i. kroegel, vurig: een —ventje, gauw boos.

Kittelton'gig (tot tegenspraak geneigd), bn.

Kit'tig (aardig, bevallig), bn.: een —meisje; wat ziet zij er —uit, d. i. lief, puntig; —op iets zijn, vurig naar iets; —er, —st.

Klaag'huis (Bijbel. huis van rouw, sterf-huis), o. —huizen; —lied (treurzang, jere-minde), o. —eren: de —eren van Jeremia; —lijk (klagend, lamenteerend), bn.: op een —en toon spreken, bw.: —spreken, —er, —st; —muur (in het tegenwoordige Jeruzalem een der opgaande kanten van het Sionplateau, ruim 18 M. hoog, waar de Joden zich vooral Vrijdags om 4 uur verzamelen, rouwplegend over het verloren Sion), m.; —psalm (boet-psalm), m. —psalmen; —rede (redevoering, waarin men klaagt), v. —redenen: —schrift (schriftelijke klacht), o. —en; —stem (klagende stem), v. —stemmen: —toon (klagende toon), m. —tonen; —vrouwen (Java. ver-wanten, kennissen, bureu, die misbaar maken bij 't sterfen of bij 't lijk van een Javaan), v. mv.; —zang (treurige zang, boetezang), m. —zangen: de —, niet altijd eentonig, van den (kameel)rijver, (Da Costa).

Klaar (helder, duidelijk, gereed), bn. en bw.: klare wijn, de lucht is —, een klare hemel; dat is zoo —als de dag; zich —uitdrukken; ik sta —voor de reis, het eten is —, alles is kant en —; zeev. het anker is —, het komt recht, bij 't opwinden, naar boven; zegsw. —is Kees, ik ben gereed: —der, —st.

Klaar'blj'kelijk (duidelijk, onverderlegbaar), bn. en bw., —er, —st; —heid, v. gmv.

Klaar'hebben (in gereedheid hebben), ik had —, heb —gehad: ik zal dit vóór den avond —.

Klaar'heid (helderheid), v. gmv.: de —van een Indischen nacht; fig. de —van een betoog.

Klaar'komen (in gereedheid komen), ik kwam —, ben —gekomen: met zijn werk niet kunnen —; —krijgen (gereed krijgen), ik kreeg —, heb —gekregen: een werk op tijd —; —leggen (gereed leggen), ik legde, leide of lei —, heb —gelegd, —geleid: het linnengoed —.

Klaar'licht (helderlicht), bn.: 't is —e daa.

Klaar'liggen (gereedliggen), het lag —, heeft —gelegen: het geld zal morgen voor u —; —maken (in gereedheid brengen), ik heb mijn brieven —gemaakt: zich —; —spelen (met goeden uitslag verrichten), ik heb —gespeeld: hij zal het wel —, tot een goed einde brengen: —staan (gereedstaan), ik stond —, heb —gestaan: de winkelier moet bij iedereen klant maar —voor een praatje; —zetten (gereed doen staan), ik heb het onthijt —gezet.

Klaar'ziend (helderziend, fig. scherpzichtig, scherpzinnig), bn.: een —man.

Klaas (jongensnaam, verkort uit Nikolaas), m. Klazen: fig. een houten —, een onbeholpen mensch: een stijve —, een hark van een vent; —Vaak (kinderwereld: de zortjes binnensluitende man, die den kinderen slaanzand in de oogen strooit), m., Moeder zegt: Daar is —Vaak, als de jeugd begint te knikkebollen.

Klabak' (stud. nachtwacht, diender), m. —ken; zie ook Smeris en Knolsmeris.

Klacht (geklaag; aanklacht), v. klachten.

Klacht'boek (boek tot het inschrijven

van klachten b.v. in stations, enz.), o. -en.
Klachtig, bn.: - vallen over iets of iem., klagen over; -er, -st.
Klad (vlek, smet), v. kladden: er viel een - op den brief; fig. een - of smet op iem. naam of reputatie werpen; iem. een - aanwrijven, hem belasteren; zegsw. *die koopman brengt er de - in*, verkoopt beneden de markt, brengt dus de waren in discredit.
Klad (ruw opstel of schets), o.: een - maken.
Kladboek (notitieboek, aantekeningboek op een kantoor), o. -boeken; zie Memoriaal.
Kladdebos, m. -bossen; -wortel, m. -wortels: volksnamen voor Klis, Kliskruid.
Kladdeboter (vervalschte boter), v. gmv.: fig. onzinnelijke of morsige vrouw.
Klad, -de (lomp, vod), v. kladden: zegsw. *iem. bij de kladden hebben, grijpen*, eig. bij zijn vuile kleeren pakken, hem bij den kraag pakken.
Klad'den (knoeien, m. rsnen, slecht schrijven), ik heb geklad; -der, m. -s; -derij', v. -en.
Klad'der (kladschilder), m. kladders: fig. iem., die onder den marktprijs verkoopt.
Klad'derig (stordig), bn.: een - schrift, vol inktlekken; -er, -st; -heid, v. gmv.
Klad'dig (vol kladden, morsig), bn., -er, -st.
Klad'papier (ongetijmd papier, dat de inktkladden inzuigt), o. -papieren; -schilder (pruilschilder), m. -schilders; -schilderen (slecht schilderen, knoeien), ik heb geklad schilder; -schrijver (iem., die knoeierig schrijft), m. -schrijvers; -schrift (schrijfbok v. h. kladwerk), o. -en, ook: knoeierig schrift; -schuld (kleine schuld), v. -en.
Klagen (jammeren; fig. een klacht uiten), ik heb geklaagd: iem. zijn nood -, klagend mededeelen; steen en been -, zie Steen; 't is God geklaagd, het schreit ten hemel.
Klag'end (klachten aanheffend, jammerend), bn.: -e vrouwen, een - misbaar; rechtst. de -e partij, d. i. aanklager, eischer.
Kla'ger (deklagende), m. klagers: spreekw. -s h-bb'n geen nood en nochers hebben geen brood.
Klak (pet, muts met klep), v. klakken. Vl.
Klak'kebus (jongensklapbus), v. -bussen.
Klak'keloos (onverwachts, onvoorziens), bw.: hij krijgt zoo - de koorts op 't lijf, (C. O.); hij zei dat -, ondoordacht; iem. - beschuldigen, zonder grond, zonder reden.
Klak'ken (een klak of slag doen hooren), ik -te, heb geklakt: met de zweep -, de hakken tegen elkaar laten -.
Klak'ken (bemorsen, vlekken), ik heb geklakt.
Klam (eenigszins vochtig en koud), bn.: bij uitbr. het -me zweet brak hem uit.
Klamaaf'en (timm. de naden van een schip met werk toestoppen), ik heb geklamaaid; zie Breuewen.
Klamaaf'ijzer (scheepst. zware, geribde ijzeren wig, waarmede men het werk in de naden drijft), o. -ijzers; zie Kalfaat hamer.
Klam'boe (O.-L. tulen muskietengordijn rondom een rustbed), v. klamboes; -goed (tulen gordijnstof), o. gmv.; -haak (ronde of s-vormige haak, tot sluiting van een klamboe), m. -haken.
Klamp (bindlat, bindhout, bindijzer), m. -en.
Klamp'en (met klampen aan elkaar hechten), ik heb geklampt: zegsw. *iem. aan boord -*, eig. zijn schip enteren, fig. hem staande houden, hem om iets verzoeken.
Klam'vogel (wouw, kiekendief, roofvogel, die zich vooral met duiven voedt), m. -vogels.

Klan'der, v. -s; zie Kalander.
Klan'deren, zie Kalanderen.
Kland'zie (Fr. winkelnering, de gunst der klanten, de gezamenlijke klanten), v. gmv.
Klank (geluid, toon), m. klanken: een heldere -, een volle -, een zachte -, een diepe -; de - van goud- of zilvergeld, de -en der taal, onverstaanbare -en; ijdele -, vage woorden; zijn naam heeft een goeden -, hij is als schrijver gunstig bekend; -bodems (muz. houten kas ter versterking van den toon), m. -bodems; -bord (preekstoelbord, verhemelte boven een predikstoel), o. -borden; -figuren, v. mv.: de - van Chladni (1756-1827), geluidsfiguren, ontstaan door trilling van fijn zand op een glazen plaat; -ladder (muz. toonladder, toonschaal), v. -ladders; -leer (leer van het ontstaan en den aard der klanken), v. gmv., zie Phonetiek; -loos (zonder klank, heesch), bn., -looze.
Klank'maat, v. gmv., z. Prosodie; -meter (muz. werktuigje ter bepaling van de lengte der snaren), m. -s; -methode (nieuwere leer-leesmethode), v. -n, -s: volgens de klankmethode worden door de kinderen de medeklinkers genoemd, zooals ze bij de uitspraak in een woord gehoord worden, zie Spelmethode; -nabootsend (den klank weergevend), bn., b.v. krikkrak!... daar brak de tak; -e werkwoorden, b.v. namen van dieren-geluiden; -rijk (vol klank), bn., -er, -st.
Klank'verdoover (muz. demper van hout of woor op een viool), m. -s; z. Sourdine.
Klank'verschuiving (taalk. overgang van verwante medeklinkers), b.v. van b in v, van p in f, enz.), v. -en, verg.: leven - leuen; pater - father - vader: Alba - Alwa, enz. evenzoo: ego - ik, nepos - neef, ager - akker, enz.; de - leert het verband of de familiebetrekking der Indo-Germaansche talen inzien; de wet der - werd door Jacob Grimm (1785-1863) ontdekt; -wet (wet der klankverandering of der -verschuiving), v. -weten; -wijziging (spraak. overgang van klinkers), v. -en, b.v. logen en leugen, plat en pletten, lenen en leunen, enz.; -wisseling (spraak. verspruing van stamklinkers), v. -en, b.v. in de hoofdvormen onzer sterke werkwoorden.
Klant (Fr. vaste kooper in een winkel, vaste begunstiger van een koopman of winkelier), m. klanten, zie Klandizie; ook. gezelf. jong-mensch, man: een rare -, zonderlinge vent.
Klap (klinkende slag), m. klappen: een - met de zweep, een - om de ooren.
Klap (gepraat, gesnap), m. gmv.: ijdele -.
Klap (klep, ook van den klepperman), v. klappen; zegsw. *met de - loopen*, als de melaatschen van vroeger, om te waarschuwen of te bedelen; *op de - loopen*, er op loopen, om ergens aan tafel te komen, juist komen, als men ergens aan tafel gaat, in de hoop van ten eten gevraagd te worden.
Klap (verlies), m. klappen: een - krijgen, financieel verlies lijden: die man kreeg - op -, leed geldelijk verlies op verlies.
Klap (het geluid, waarmee de eene knikker den anderen raakt), m. gmv.; zie Schoffel.
Klap'achtig (snapachtig, praatziek), bn.: een -e oude vrouw; -er, -st.
Klap'bes (kruisbes: men kan met de hul een klappend geluid maken), v. -bessen; -bezie (kruisbes), v. -beziën; -besseboom, m. -en; -bessestruik, m. -en.

- Klapbrug** (ophaatbrug), v. — bruggen.
- Klapbus** (proppenschiet), v. — bussen.
- Klap'ekster** (blauwe tuinvalk, fig. babbelkous, klapper), v. — eksters.
- Klap'hek** (hek, dat vanzelf achter den wandelaar dichtvalt), o. — hekken.
- Klap'hout** (hout voor duigen), o. gmv.
- Klap'houtjes** (kleppers, kleppertjes), o. mv.
- Klap'loopen** (tafelschuimen, pantikken, bij uitbr. op de beurs van anderen teren en smeren); zie Klap (klep).
- Klap'looper** (eig. melaatsche, die met een klap of klepper loopt, fig. tafelschuimer), m. — loopers: hij is een —, hij is overal, waar wat te halen valt; ook, bedelaar; zie Klap.
- Klap'muts** (gladde ondermuts, ook kindermuts), v. — mutsen; fig. Klapper; z. Kiepie.
- Klap'pel'** (afl. van klappen, babbelen: snapster), v. klappeien.
- Klap'pen** (babbelen), ik heb — klappeid.
- Klap'pen** (een klappend geluid maken; fig. babbelen, praten), ik heb geklapt: in de handen —, met een zweep —, het — eener dorschmaschine; fig. deze vrouwen staan den heelen dag te —, (C. O.) zie: Kakelen, Labben, Snateren, Klappeien.
- Klap'per** (klikker, prater, babbelaar), m. — s.
- Klap'per** (zeker kantoorbek, met naamlijst in alphabetische volgorde van de posten, die in het grootboek voorkomen), m. klappers.
- Klap'per** (vuurwerk, voetzoeker), m. — s: een zevenklapper; zie Zwermer.
- Klap'per** (O.-I. vervorming van kalappa, kokosnoot: kokospalm, kokosnoot), m. — s.
- Klap'perboom** (kokospalm), m. — boomen: er zijn meer dan 30 miljoen — boomen op Java en Madagaskar; ook: Klapper.
- Klap'perdop** (O.-I. schaal der kokosnoot), m. — doppen.
- Klap'pereend** (kwakereend), v. — en.
- Klap'peren** (herhaald klappen), de tanden hebben geklapperd: die deur staat te —; de zeilen beginnen tegen den mast te —; — ing, v.
- Klap'perkruid**, o. gmv.; zie Dragon.
- Klap'perman** (klepper, klepperman, nachtwacht), m. — lieden, — lui; zie Klabak.
- Klap'permelk** (O.-I. melkachtig nat in de kokosnoot), v. gmv.; zie Klapperwater.
- Klap'permolen** (klepperend molentje als vogelchrik in veld of hof), m. — s; zegsw. haar mond lijkt wel een —, zij ratelt met haar mond, zeer snel spreekt ze.
- Klap'pernoot** (kokosnoot), v. — noten.
- Klap'perolie** (kokosolie), v. gmv.
- Klap'perrat** (eekhoornetje op Java), v. — raten; zie Badjing.
- Klap'pertanden**, ik klappertandde, heb — klappertand: — van de koude, van de koorts, de tanden trillend op elkaar klappen.
- Klap'pertor** (O.-I. boorkever, levend op den klapperboom), v. — torren; — tuin (O.-I. gaard of park van kokospalmen), m. — en; — water (O.-I. — melk), o. gmv.
- Klap'roos** (eenjarig, papaverachtig onkruid met roode bloemen, met wierbladen men een klappend geluid kan maken), v. — rozen: de — tiert onder het koren en bloeit in Juni en Juli; zie ook: Kankerbloem, Korenroos.
- Klap'spaan** (molenklapper), v. — spanen.
- Klap'staan** (khtkspaan), m. en v. — spanen.
- Klap'stoel** (veldstoel, vouwstoel), m. — stoelen; ook: Klepstoel.
- Klap'stuk** (een stuk rundvleesch van de buikzijde der rib, wordt gewoonlijk gekookt in de hutspot), o. — stukken.
- Klap'tafel** (hangootafel), v. — tafels.
- Klap'vies** (vliezige zelfstandigheid in het dierlijk lichaam), o. — vliezen.
- Klap'wieken** (met de vleugels of wieken klappen), de duif — wiekte, zij heeft geklapwiekt: de duiven vlogen — wiekend op.
- Kla're** (klare-jenever), v. gmv.: een glaasje —.
- Kla'rejenever** (jenever, niet vermengd met bitter), v. gmv.: een glas — met suiker.
- Kla'ren** (zuiveren, helder maken), ik klaarde, heb — klaard: wijn —, olie —, suiker —; zegsw. ik zal het wel —, in orde brengen, opknappen.
- Kla'righeid** (gereedheid), v. gmv.; — maken, in gereedheid leggen, aanstalten maken.
- Klariju'** (klankbord t. e. instrument), m. — en.
- Klarinet** (houten blaasinstrument, in 1690 uitgevonden), v. — ten; soms Clarinet.
- Klarinetist'** (klarinetpeler), m. — en.
- Kla'ring** (het klaren, het regelen), v. gmv.; zie ook: Inklaring en Uitklaring.
- Kla'ringvaartuig** (vaartuig, dat gebruikt wordt door de ambtenaren, welke zijn belast met het in- en uitklaren van schepen), o. — en.
- Kla'roen'** (trompet met schel doordringend geluid), v. — en, ook Scheltrompet; — geschal (het schallen der klaroen), o. gmv.
- Klas'se** (afdeeling eener school), v. klassen; ook: Klas, v. klassen.
- Klas'se** (afdeeling van het dierenrijk), v. — n; de — der zoogdieren, der vogels, der amphi- bieën, der visschen (hoofdafdeeling: gewer- velde dieren); de — der insecten, der duizend- pootachtigen, der spinachtigen, der schaal- dieren (hoofdafdeeling: gelede dieren).
- Klas'se** (afdeeling van station of wagon), v. — n: wachtkamer der eerste, tweede, derde —; een coupé der tweede —; fig. rijwiel, eerste —, prima-kwaliteit; de hoogere en lagere — n der maatschappij, standen.
- Klas'seboek** (boek in elke klasse v. e. H. B. S., van een gymnasium, enz., waarin de leeraren aantekening doen houden van opgegeven werk, overtredingen, enz.), o. — boeken.
- Klas'senjustitie** (schimpn. justitie, die de nooden en eischen van het volk negeert, omdat haar rechters alleen thuis zijn in de hoogere kringen), v. gmv. (j = j).
- Klas'seonderwijzer** (onderwijzer, belast met het onderwijs eener klas), m. — s; — onderwijzeres', v. — sen.
- Klassin'men** (soldaten v. h. depot u discipline b. v. te Vlissingen; ook in Indië), m. mv.
- Klassie'ken**, zie Classieken.
- Klassiek'**, bn.: — e talen; zie Classiek.
- Klassikaal'** (dezelvdeschoolklas betreffende of in eenzelve klasse gegeven), bn.: het onderwijs in onze scholen is thans —, d. i. niet-hoofdelijk.
- Kla'ter** (ratel, rinkel, rammelaar), v. — s.
- Kla'terbeel** (witte populier, esp), m. — en.
- Kla'teren** (rollend, weergalmend klinken), de donder heeft geklatterd; — end, bn.; — ing, v.
- Kla'tergoud** (zeer dun vals ch bladgoud, dat bij het hanteren een weinig ratelt), o. gmv.
- Kla'ts**, tw. klanknabootsing; zie Klets.
- Klau'teren** (klimmen met handen en voeten), ik heb geklauterd: op een ruïne —; — aar (liefhebber van klauteren), m. — s.
- Klau'termast**, m. — masten; — paal, m. — palen; zie Mast klimmen.
- Klau'tervisich** (stekelvinnige visch in Zuid- Amerika, die een tijdlang buiten het water

kan leven en tegen boomen tracht op te klauteren), m. -visschen.

Klauw (haakvormig uiteinde aan de pooten van roofdieren en roofvogels), m. klauwen.

Klauwaard (gesch. hij, die in ± 1300 d. graaf van Vlaanderen was toegedaan, aldus zich noemende naar de klauwen van den Vlaamschen leeuw; zij vormden een politieke partij met Jan Breidel en De Coninck als aanvoerders), m. -waards; z. Liebaard, Leliaard

Klauwen (krabben, openrijten), ik heb geklauwd; fig. harken; -er, m. -s; -ing, v.

Klauwen (met korte streken schaatsenrijden), ik heb geklauwd; ook: **Krabben**.

Klauwier (schroefvormig stengeldeel bij klimplanten), m. -en: de -en v. e. erwteplant.

Klauwier (muscachtige zangvogel, zich met insecten voedend), m. -en: de blauwe -, klapekster; de grauwe -, tuinvalk.

Klauwier (platte naam voor hand), m. -en; volkst. Klavier: *Blijf er af met je -en!*

Klauwzeer (besmettelijke runderziekte, ontsteking van het huidwefsel nabij de klauwen), o. gmv.; zie Mond- en Klauwzeer.

Klavaats'hamer (timm. breeuw'hamer, vervoemd uit kal'athamer), m. -hamers.

Klaveimbaal, **klaveim'bel** (klavier, nederwetsche piano), v. -balen, -bels. vero.

Klavecordium (muz. soort van snarenspeeltuig met klavier), o. -cordiums. vero.

Klav'er (vlinderbloemige plant), v. gmv.: in ons land vindt men dertien soorten van -; -bloem (roode of witte bloem aan de klaverplant), v. -en; -bouw (teelt), m. gmv.

Klav'eraas, o. -azen; zie Klav'eren.

Klav'erblad (blaadje v. d. klaver), o. -en: een - van vieren, d. i. met vier blaadjes.

Klav'eren (op kaarten), v. mv.; -aas, o. -azen; -boer, m. -en; -heer, m. -en; -vrouw, v. -vrouwen; ook: Klav'eraas, -boer, -heer, -vrouw.

Klav'eren (klauteren), ik heb geklav'erd: de alpenjager -t op klippen en rotsspitsen.

Klav'ergewas, o. gmv.; -hooig (nl. uit klaverbloemen), m. gmv.; -hooig (gedroogde klaver), o. gmv.; -rijk, bn.: een -rijke wet.

Klavervier, v. gmv.; ook: Klavertje-vier, o. gmv.; zie Klav'erblad.

Klav'verzuring (inlandsch gewas onzer bosschen), v. gmv.: de - of het koekoeksbrood.

Klavier (soort van tafel-piano; ook de rij van toetsen of het toetsenbord van piano of orgel), o. -en; -concert, o. -en; -spel, o. gmv.; -speler, m. -spelers.

Klavier, m. -en; zie Klauwier.

Kleed (vloerkleed, karpel, tafelkleed, piano-kleed, altaarkleed, enz.), o. -en; -je, o. -s.

Kleed (kleedingstuk), o. kleederen, kleeren, kleertjes: een dames-, japon; een zijden -; iemand in de kleeren steken, hem van de noodige kleeren voorzien; zegsw. dat raakt zijn koude kleeren niet, raakt zelfs zijn buitenste kleeren niet, blijft v'er van zijn hart, is hem totaal onverschillig; de kleeren maken den man, naar zijn kleeding wordt men door het publiek beoordeeld, geacht.

Kleed'en (kleeren aantrekken of bezorgen), ik heb gekleed: een kind -; zijt gij al gekleed voor het bal? in balcostuum; de armen -; zich -; ook, goed staan: die jas, die japon kleedt u goed, die kleur kleedt prachtig; hij of zij kleedt mij al jaren, maakt mijn kleeren.

Kleed'erdacht (wat als kleeding gedragen

wordt, de wyze van kleeden), v. -drachten: een kaart van de -drachten in ons land; de Fransche -, de Zeeuwsche -; z. Mode.

Kleed'ermaker, **kleer'maker**, **kleer'nem'aker** (persoon, die kleeren maakt), m. -makers; zie Tailleur.

Kleed'erpriest (rijkdom of luze van kleedij, prachtigewaad, kleederdos), v. gmv.

Kleed'ij' (al, wat noodig is, om zich te kleeden), v. gmv.: hij bezit een rijke -.

Kleed'ing (het kleeden, kleedij, al de kleedingstukken), v. gmv.: geld voor -; -magazijn (O.-I. depot van militaire kleeding), o. -en; -stuk (een der voorwerpen van kleeding), o. -stukken: de jas is een -.

Kleed'je (dekkleedje, vloerkleedje, enz.), o. -s.

Kleed'kamer (bijzonder vertrek, waar men zich kleedt), v. -kamers, b.v. in een theater.

Kleef, m.: zegsw. hij is van -, d. i. geboortig uit de stad Cleve of Cleeff; fig. gierig, met een zinspeling op kleven, d. i. het geld kleeft hem aan de vingers: hij houdt meer van den heb dan van den geef.

Kleef'garen (jaagnet voor snippen), o. -s.

Kleef'gras (plantk. stekelgras), o. gmv.

Kleef'kruid (een soort van walstroo), o. gmv.

Kleef'middel (hechtmiddel), o. -middelen.

Kleef'pleister (hechtmiddel), v. -pleisters.

Kleemsch (kleverig), bn.: dat brood is -, niet goed gaar of niet doorbakken; zie Tets.

Kleen (dicht. klein), bn.: zelfst. nw. -e, m. en v. -n: lieve -, jongen, meisje, kind; z. Kleine.

Kleer, in samenstellingen, als: -borstel (schuier), m. -s; -kast (kast tot berging van bovenkleeren), v. -en; -klopper (karwats of ander werktuig, om stof uit kleeren te kloppen), m. -s; -koop (opkoop van oude of gedragen kleeren), m. -kopen; -kooper, m. -s; -maken (het maken van kleeren), o.: die jongen gaat op het -; -maker (maker van heeren-bovenkleeding), m. -s, ook: Kleerenmaker, Kleedermaker; -makerswinkel, m. -s; -scheuren, v. mv.: zegsw. ergens zonder - afkomen, zonder schade of nadeel; -winkel (winkel van gemaakte manskleeren), m. -s; ook: Kleerenwinkel, -magazijn, zie Confectie.

Klef (glad, glibberig, kleverig, week), bn.

Klef (door den stroom fijngemalen berggruis, bergslib), v. gmv.: vette -, rivier -, zee -.

Klefaardappel (aardappel, die in kleigrond is geteeld), m. -s, -en, verg. Zandaardappel; -achtig (nelykende op klei), bn., -er, -st; -boer (nl. op de klet wonende), m. -en; -groef (groeve, waaruit de klei wordt opgedolven), v. -groeven; -grond (bodem, grond, welke uit klei bestaat), m. -en; -haas (haas, in de kleilanden levende), m. -hazen; -laag (aardlaag, uit klei bestaande), v. -lagen.

Klein (gering van afmeting, niet-groot), bn. en bw.: een - huis, een -e jongen, met -e pasjes loopen, - van iemand denken; wat schrijft ge -! - maar rein, niet groot van omvang maar fijn, keurig; iem. - krijgen, hem de baas worden; als znw. o. gmv.: in het - verkoopen, stuks- of pondsgewijze d. i. en detail; spreekw. Die het -e niet eert, is het groote niet weerd, die het geringe versmaadt, zal zelden aan het groote toekomen; spreekw. Vele kleintjes maken één groote, alle baten helpen; men moet op de kleintjes passen, kleine uitgaven mijden; -er, -st; dicht. Klein.

- Klein'achten** (weinig achtung hebben voor, geringschatten), ik achtte —, heb —geacht; —**achtig** (geringschutting), v. gmv.
- Klein'ambtenaarsexamen** (O.-I. klein of licht examen voor burgerlijk ambtenaar of beambte in O.-Indië), o. —examens.
- Klein-Azië** (aardr. schiereiland van W.-Azië, bespoeld door de Middell. Zee), o.
- Klein Da'vidje** (een kleine man), o. gmv.: de *speelman* bleek —, (Staring); zie David.
- Klein'dochter** (kindsdokter), v. —dochters.
- Kleinduimpje** (uiterst klein ventje uit een sprookje van Moeder de Gans), o. gmv.
- Klein'ne** (jimgetje, meisje), m. en v. kleinen.
- Kleineeren** (iemands achtig of gezag verkleinen); —**der**, m. —s; —**ing**, v. —ingen.
- Klein'ne kas** (handel. kas, om daaruit kleine uitgaven te doen, die niet telkens afzonderlijk verantwoord behoeven te worden), v. gmv.
- Kleingeestig** (hechtend aan nietigheden, bekrompen van geest, lichtgeraakt door kleinigheden), bn., —**er**, —**st**; —**heid**, v. —heden.
- Kleingeld** (pasmunt, z. ald.), o. gmv.
- Kleingeloo'vig** (wankelend of zwak in het geloof), bn., —**er**, —**st**; —**geloovige**, m. en v. —n; —**geloovigheid**, v. gmv.
- Kleingood** (kleine koekjes of taartjes), o. gmv., fig. kinderen: *Is het — nog op den vloer?*
- Klein'handel** (handel in 't klein, winkelnering), m. gmv.; —**handelaar**, m. —s.
- Kleinhar'tig** (laf, angstig, bevreesd), bn., —**er**, —**st**; —**har'tigheid**, v. gmv.
- Klein'heid** (fig. onbeduidendheid, nietigheid), v. gmv.: de — v. z. plannen, v. z. wenschen.
- Klein'igheid** (beuzeling, nietigheid), v. —heden; ook: aalmoes.
- Klein'kind** (kindskind), o. —kinderen.
- Klein'kindereschooltje** (matresseschool), o. —schooltjes. vero.; zie Matres.
- Klein'krijgen** (er in slagen om iets klein te maken), ik kreeg —, heb —gekregen: ik kan die steenbrokken niet —; fig. iemand vernederen, er onder brengen; zie Klein.
- Klein'maken** (tot brokjes maken), ik heb —gemaakt: klontjes, kruidnagels —; een rijksdaalder —, wisselen; veel geld —, vertoren; fig. iemand onderwerpen, hem deemoedig maken; zich —, zich erg vernederen of klein voordoen; zie Kleinkrijgen.
- Kleinmoed'ig** (laf, zonder moed), bn., —**er**, —**st**; —**e** (lafaard), m. en v. —n; —**heid** (kleinhartigheid, vreesachtigheid), v. gmv.
- Klein'nood** (kleineschat, klein kostbaar voorwerp, b.v. een diamant, parel), o. kleinooden: het — glinstert met een glans van diamanten steenen, (Bild); fig. de tijd blijft het — des levens, (Jonath.); de taal, dat — v. e. volk.
- Kleinoo'diën** (edelgesteenten, enz.), o. mv.
- Kleinoo'diënschrijtje** (klein en fijn juweelkistje), o. —schrijtjes. vero.; zie Ecrin.
- Kleins** (ziggdoek, teems), v. —zen; ook: Kleins.
- Klein'schrift** (klein letterschrift), o. gmv.
- Klein'smid** (smid, die kleine voorwerpen maak', b.v. sloten), m. —smeden; zie de tegenst. Grofsmid, alsook: Bankwerker.
- Klein'steedsch**, bn.: wat —e manieren! dat zijn —e praatjes, onbeduidend, bekrompen; —**heid**, v. gmv.; zie Esprit de clocher.
- Klein'te** (kleinheid van gestalte, korthed van persoon), v. gmv.: ach, zijn — reikt tot gindschen bloemstruik niet, (Staring).
- Klein'tje** (jong kind), o. kleintjes.
- Klein'tje** (iets, dat klein is, dat van weinig waarde is), o. —s; vele —s maken één groot; doe bij een — dikwijls wat; hij is met geen — tevreden, hij is voor geen — vervaard, heeft veel durf of moed; zie verder Klein.
- Klein'vee** (schapen, geiten, varkens), o. gmv.
- Kleinzeer'ig** (licht pijn gevoelende), bn.: het — lammetje; —**er**, —**st**; —**heid**, v. gmv.
- Klein'zen** (laten doorzigen, fltreeren), ik heb gekleinsd; —**zer**, m. —s; —**zing**, v. —en; ook: Klénzen.
- Kleinzie'lig** (benepen van ziel, eng van geest en hart), bn., —**er**, —**st**; z. Kleinhartig.
- Klein'zoon** (kindszoon), m. —s, —zonen.
- Klein'weg** (weg over kleigrond), m. —wegen.
- Klem** (voetbeugel, voetangel), v. klemmen.
- Klem** (neuspranger), v. klemmen.
- Klem** (fig. verl'genheid), v. gmv.: in de — zitten, benauwdheid; in de —geraken, knel.
- Klem** (fig. nadruk), v. gmv.: hij sprak met kracht en —; met — iets zeggen; iets met — van redenen betoogen; aan een ernstige waarschuwing — bijzetten, (C. O.)
- Klem** (kramp), v.: de — in den mond hebben.
- Klem'haak** (timm. gereedschap der werkbank, om er een stuk hout mee vast te zetten), m. —haken: een kuipers —.
- Klem'men** (nijpen, persen, knellen), ik heb geklemd: de deur is vochtig en —t; zich den vinger —; fig. klemmend d. i. bondig: een — betoog, afdoend; —**ming**, v. —en.
- Klem'merblad**, —**kruid** (klimop), o.; zie Klimmerblad.
- Klemstaar'tig** (spraak. achtervoegsel met klem of nadruk), bn., b.v. vriendin, heldhaftig, kleineeren, enz.; —**e** woorden. vero.
- Klem'toon** (nadruk, verheffing van toon, accent), m. —tonen: op gesloten uitheemsche achtervoegsels valt in den regel de —, b.v. *Europaan', Aziaat', Candioot', Kapitein'*, enz.
- Klem'toonteeken** (teeken, aanduidend den nadruk op woord of lettergreep), o. —teekens: nog één dag, *canapé*, is hij er nog al!
- Klem'vegel**, m. —vogels; zie Klamvogel.
- Kleins** (fltreerdoek), v. klenzen; zie Kleins.
- Klen'zen**, zie Kleinzen.
- Klep** (klepper; belegstuk), v. kleppen: de — van een molen, onrust, verklikker; de —pen van muziekinstrumenten, van een hoorn, metalen plaatje op de toongaten er van, tot afsluiting der lucht; de *veiligheids—* van een stoomketel, toestel, om stoom uit den ketel te laten ontsnappen bij te groote persing; de —**e** ner pet, van een kepi, vooruitstekend deel.
- Klep'pel** (verwant met kleppen: hamer ener torenklok), m. —s; zegsw. hij heeft de klok hooren luiden en weet niet, waar de — hangt, hij weet het sijne van de zaak niet.
- Klep'hoorn** (muz. hoorn met kleppen), m. —s.
- Klep'kool** (kool met kleppen, om vogels te vangen), v. —koolen.
- Klep'mand** (boodschapsmand met twee kleppen), v. —manden. vero.
- Klep'pel** (klapspaan in een molen), m. —s.
- Klep'pen** (verwant met klap: een kleppend geluid maken door met den klepel tegen denzelfden kant of rand van de klok te staan, b.v. bij brand), ik heb geklept: hoor die klokken eens —!; zie Luiden.
- Klep'per** (klankn. moedig paard, draver, waarran men den klipklap hoort), m. kleppers.
- Klep'per** (nachtwacht, ratelwacht), m. —s.
- Klep'per** (klaphoutje, jongensspeelgoed), m. —s: een paar eikenhouten kleppers.

Klep'peren (aanhoudend kleppen), het heeft geklepperd: de molens -, dat open luik staat te -, de oeuvears - op velerlei manier; -man (klapperman), m. -lui, zie Klabak.

Klep'raam (raam, dat aan den onder- of bovenkant op scharnieren draait en dat men open en toe kan klappen), o. -ramen.

Klep'stoel, m. -stoelen; zie Klapstoel.

Kleptomaan' (iemand, die steelt uit ziekelijke aandrang), m. en v. -manen.

Kleptomanië (ziekelijke steeltucht, steelmanie, ziekte v. d. kleptomaan), v. gmv.

Kleptomaniët, m. -en; zie Kleptomaan.

Klerk (kantoorclerk, schrijver op een kantoor), m. klerken; zie Rijksklerk.

Kles'sen, zie Kletsen. gmv.

Kles'sing (lang en smal stuk hout), v. -en.

Klet (kleeftkruid), v. gmv.; zie Klit, Klis.

Klets (klap, slag), v. -en; ook als tw. klets!

Klets (dwaas, onbeduidend gebabbel), v.: 't is maar -; zie Kletspraatje.

Klets'sen (met de zweep slaan; fig. beuzelpraat houden), ik kletste, ik heb gekletst; -er, m. -s; fig. wauwelen, praten over beuzelarijen, kinderpraat uitslaan. gmv.

Klets'kop (zeerhoofd), m. en v. -koppen, plat; ook knaap of meisje daarmee behept.

Klets'kop (een bruin, dun, zeer hard suikerkoekje, met amandelgruis overzaaid), m. -pen.

Klets'kous (snapster), v. -kousen.

Klets'majoor (klets'er), m. -s; -meier (klets'er), m. -s, gmv.: een -majoor of een -meier babbelt al maar door; zie Lulmeier.

Klets'nat, kles'nat (doornat), bn.: een -natte handdoek, -natte kousen.

Klets'praatje (beuzelpraatje), o. -s; -tafel (O.-I. in de sociëteit, de ronde tafel, waaraan in het bitteruur gezellig gepraat wordt), v. -s.

Klet'teren (klinken met korten, scherpen klank), het heeft gekletterd: de wapenrustingen -, de wapens -, het staal klettert, de hagelkorrels -, de regendroppels -.

Klet'men (krimpen van kouw), ik heb gekleumd: de koortslijder zat te - bij de warme kachel; -er (kouwe Dries), m. -s; -sch (kouwelijk), bn.: de ouderdom is -.

Kleu'nen (kloppen, slaan), ik heb gekleund.

Kleur (Fr. verf, tint), v. kleuren: de schoone - van een schilderij, koloriet; de -en van den regenboog; zijn zeven hoofdkleuren, zie Regenboog; fig. de - van een dialect, toon, tint; de - van een dagblad, staatkundige richting; zegsw. -toonon, -bekennen, in het kaartspel een kaart van de kleur bijleggen, fig. zijn meening te kennen geven, vooral op 't gebied van staatkunde of godadienst; hij kreeg een -, blos, werd rood; hij verschoot van -, werd bleek; - verzaken, niet bekennen (kaartspel); een - aan iets geven, schijn, uiterlijk, glimp; iets in geuren en -en vertellen, zie Geur; iets met levendige -en schilderen, op levendige wijze voorstellen; over iets oordeelen als een blinde over -, zeer dom en zonder kennis van zaken; ze zijn van eenerlei -, richting.

Kleur'doos (verfdoos), v. -doozen.

Kleur'ren (kleur geven; een blos krijgen), ik heb gekleurd: een prent -, het meisje -de op dat woord; -der (schilder, verver), m. -s; -ing (het kleuren), v. -en.

Kleur'renblind (geen kleur kunnende onderscheiden), bn.: een spoorwegbeambte, een spoorwegwachter enz. magniet - zijn; -blind-

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

heid, v., z. Daltonisme; -druk (kunst, om bij het drukken op prenten of gravures kleuren aan te brengen, chromolithographie), m. gmv., zie Driekleurendruk; -harmonie (overeenstemming van kleuren of tinten), v. gmv., zie Vloeken; -leer (theorie over het ontstaan der kleuren), v. gmv.; -praecht (schoonheid van kleur of tint), v. gmv.: de - der Javasche visschen, (Veth.); -schijf (cirkelvormig toestel, 't welk draaiend toont, dat de zeven kleuren samen wit opleveren), v. -schijven; -spectrum (kleurenband, die ontstaat door ontleding der zonnestralen), o. gmv.

Kleur'houdend, bn.: deze japonstoffen zijn -, verschioten niet van kleur; kleu'rig (e. frische kleur hebbende, vele en sprekende kleuren hebbende), bn.: -e wangen; -e uniformen; -ling (afstammeling v. e. neger of inboorting en een blanke), m. en v. -en, ook: blauwe, liplap, zie Mula, Mesties in W.-Indië; in O.-Indië een Hollander van gemengden bloede, zie Sinjo; -loos (geen kleur hebbende), bn.: zuiver water is -, fig. een -looze stijl, zonder eenig karakter, een -dagblad, geen der staatspartijen toegedaan, neutraal; -menging, v., zie Koloriet; -schakeering (een voor 't oog aangename afwisseling van kleuren), v. -en; -sel (middel, om te kleuren, kleurstof), o. -s; boter-, kaas-, haar-; -stof (verfstof), v. -stoffen: de chemische -fen dienen in fabrieken tot het verven van wol, zijde, laken, enz.; -verandering (-wisseling, -schakeering), v. -en: de - van het avondrood.

Kleu'ter (klein, aardig kind), m. en v. -s; ook: -gat, o.: klein -gat (bis), wat doet ge in mijn hof? (Højje).

Kle'ven (blijven plakken), het heeft gekleefd: pek kleeft aan de vingers; fig. doen hechten.

Kle'verig (plakkerig), bn.; -held, v. gmv.

Kle'vig (kleverig), bn.: een -sap; -er, -st.

Kle'wang (O.-I. Atjineesch wapen, houwwapen), m. -s: ronddolen in vreemde streken met kris en -, (Mult.); zie: Golok, Rentjong.

Klib'ber (taai gom; taai kleverige stof), o.

Kliek (aaneengesloten bende, aanhang), v. -en: de gansche -; de hof-; moordenaars en hun -, samenraapsel van geboefte.

Kliek (restje van eten), v. -en; -je, o. -s.

Klie'ken (fluimen opgeven; een kliek op het bord laten), ik heb gekliekt; -er, m. -s.

Klie'kenmaal (maal van vroeger overschoten spijzen of van resten), o. -malen.

Kliek'jesdag, m. -en: op Donderdag hield moeder -, de kliekjes werden gegeten, nl. den dag vóór den vischdag of den magardag.

Klier (orgaan, dat vochten uit het bloed afscheidt), v. -en; -achtig (geplaagd met opzetting van klieren), bn., zie Scrofulus; -gezwel (geneesk. opzetting van een klier), o. -gezwellen; -ontsteking (ziekelijke aandoening van een klier), v. -en; -tering (tering, die de klieren aantast), v. gmv.

Klie'ven (met kracht vaneenscheiden), ik kliefde, heb gekliefd: het schip klieft de golven, de pijl klieft de lucht; zie Klooven.

Klijf (steille aan den oever, verwant met klip: hoogte aan de kust, steilte), o. klijfen: aadr. het Roode - bij Stavoren, steile, aan den zee kant aflopende, zandige hoogte.

Klijf (klimop), o. gmv.

Klik (ondereinde e. geweerkolf), m. klikken.
Klik (voorslag eener klok), m. klikken.
Klik'ken (aanbrengen, verklikken), ik heb geklikt; — **ker** (klikspaan, verklikker), m. — s.
Klik'klakken (weerklinken van voorwerpen, inzonderheid van metaal), het staal heeft geklikklakt; hoor die muilen van onze meid eens —, de hoeven der paarden — op den harden weg, de lepels begonnen te —, het — der geldstukken; — is een klankn. reduplicatie.
Klik'spaan (klapspaan in een molen, een hout, dat n. l. al klappend doet hooren, dat het koren tusschen de steenen vermalen is), v. — spanen; vandaar:
Klik'spaan (scheldn. voor knaap of meisje, die iets verklapt of die klikt), m. en v. — spanen.
Klik'spillen (lanterfantien, leegloopen), ik klikspilde, heb geklikspild.
Klim (het klimmen), m. gmv.: een heele —, om op dien berg te komen!
Klim (klimop), o. gmv.; zie Klrijf.
Klimaat (Fr. gemiddelde lucht- en weersgesteldheid van een gewest), o. — maten: bij uitbr.: het — van Nederland, is n. l. gematigd, veranderlijk, regenachtig, doch gezond.
Klimaat'schieten (O.-l. niets-doen, óók niet denken), o.: Mijnheer de Resident zat te —, (v. R.); ook het briesje inademen, een luchtje scheppen onder de galerij.
Klimatologie (leer der luchtgesteldheid, klimaatleer), v. gmv.; — **lo'gisch** (op het klimaat betrekking hebbend), bn.: — e verschillen, — e veranderingen, — invloeden. (g = g).
Klim'men (opklauteren, opstijgen), ik klom, heb en ben — kdommen: in een boom —, in den mast —; — **mer**, m. — s; — **ming**, v. — en.
Klim'men, o. gmv.: bij het — der jaren, als het getal levensjaren groot wordt.
Klim'mend, bw. en bn.: bij de Franken moest recht gesproken worden bij — er zon; — e planten, d. i. klimplanten; een — e leeuw, wapenk. een leeuw, op de achterpooten zich opheffend, zie Liebaard.
Klim'mer (klimop, klimmerplant), m. — s: 't stoeten van — langs den muur, (Staring); — **blad**, **klim'merblad** (klimopblad), o. — bladen; — **kruid** (klimop), o. gmv.
Klimop (plantk. klimmende heester; hij hecht zich door worteltjes aan boomen en muren, houdt driejaar hetzelfde blad), m. gmv.
Klimop' (het loof van den klimop), o. gmv.
Klimop'staf (myth. de met klimopranken omslingerde staf van Bacchus env. d. bacchanten), m. — staven; zie Thyrsus.
Klim'plant, v. — en, b. v. — rozen, — boonen.
Klim'vogels (orde van vogels met twee teenen vóór en twee achter), m. mv.: de papegaai en de specht zijn —, ook de kaketoet.
Kling (lemmer, blank of staal van een sabel), v. klingen: zegsw. de bezetting over de — jagen, d. i. met de kling of het lemmer dooden, geen kwartier geven, afmaken.
Kling (Voorindisch koopman), m. klingen.
Kling'gel (bel, belletje), m. klingels. vero.
Kling'gelbuil (kerkzakje, met een klingel of bel er onderaan), m. — builen.
Kling'gelen (het klinken van belletjes of schelletjes), het heeft geklingeld: de bellen der rammen of der paarden —.
Kling'geling'ing (klanknabootsing van hard bellen), tw.
Kling'gen (kale duinhewels), v. mv.: deze burcht..... dáár (omsingeld) van barre —, (St.)

Kluitek' (geneesk. inrichting bij een hoogeschool, waar de medische studenten de ziekten practisch kunnen bestudeeren), v. — an: de heekkundige —, een oogheekkundige —; ook werkzaal van een oog- of oorarts; zie Cliniek.
Klin'isch (eig. wat tot het bed behoort), bn.: een — e les, welke in een hospitaal aan het bed der zieken gegeven wordt; ook: Clinisch.
Klinist', m. klinisten; zie Clinist.
Klink (klap, oorveeg, die klinkt), m. klinken.
Klink (staafje of ijzeren boutje), v. — en: de — van een deur; de — oplichten, de deurklink uit den haak lichten, de deur openen.
Klink (drieh. stukje in breiwerk), v. klinken.
Klink (omgeslagen eind van een ijzeren bout), v. klinken; — **bout** (—nagel), m. — bouten.
Klink'dicht, o. — en; z. Sonnet en Klinkerd.
Klink'ken (klank geven), het klonk, heeft geklonken: zijn stem klinkt helder, die tonen — valsch, de stoomfluit — t ver; — de munt, zie ald.; een — d bewijs, scherts. klug, om iem. over te halen; laat ons samen eens —, bij het drinken der romers tegen elkaar tikken; de Heiland werd aan het kruis geklonken, genageld; fig. de zaak is beklonken, is beslist, is afgedaan, heeft haar beslag.
Klink'ken (omklinken, omslaan), ik klonk, heb geklonken: een bout, een taaien spijker —, d. i. hem door hameren een tweeden kop geven, om b. v. twee platen ijzer te verbinden bij stoomketels, enz; zie Klinknagel.
Klink'ken (omzwikken, omslaan), het klonk, is geklonken: de hooiwagen was tot — s geladen; mijn voet is omgeklonken, Vl.
Klink'kende munt (contant geld, in metaal: goud, zilver, nikkel, brons), v.: in — betalen.
Klink'ker (spraaik. spraak- of taalklank, ontstaan door trilling der stembanden), m. — s: de aa is een —, onze taal bevat zeven klinkers.
Klink'ker (metselsteen, baksteen), m. — s: een — pad, een — weg, een rollaag van — s, (C. O.)
Klink'kerd (sonnet), m. — s; zie Klinkdicht: beide woorden waren in de 17e eeuw in gebruik.
Klink'kerpad (smal pad aan weerszijden der dorpsstraat, van klinkers of baksteenen gemaakt), o. — paden; — **weg**, m. — wegen.
Klink'ket' (kleine deur in een poort), o. — ten.
Klink'hamer (hamer, in gebruik bij het klinken v. bouten), m. — s; zie Klinknagel.
Klink'klaar (zeer klaar, louter), bn.: — klare onzin, — goud; in — klare boter gebakken.
Klink'klank (klatergoud, valsche edelsteenen, fig. woorden of verzen zonder zin), m. gmv.: een redevoering vol —.
Klink'letter (spraaik. klinker, vocaal), v. — s.
Klink'nagel (ijzeren bout met twee koppen tot verbinding van ijzeren platen), m. — nagels.
Klink'werk (omgeklonken werk of bout), o.
Klip (steile, harde rots, aan of in zee), v. klippen: een blinde —, n. l. onder den waterspiegel, fig. hinderpaal, beletsel, oorzaak tot ondergang; zegsw. tusschen de — pen door, met vermijding van allerlei gevaren; hij liegt tegen de — pen aan, zeer onbeschaamd; — **achtig**, bn.: een — e kust, met klippen bezet.
Klip'das (dikhuidig zoogdier in Afrika, niet grooter dan een konijn), m. — dassen: er zijn vier soorten van — dassen, niet eene er van leeft in ons land.
Klip'geit (gems), v. — geiten; — **kop** (alpenraaf, steenraaf), m. — koppen; — **muis** (Siberische muis), v. — muizen.
Klip'klap, tw., zie Triptrap: het geluid

van klappende mulen of trappende schoenen.
Klip'per (*lang, smal, snelzeilend koopvaardij-
 schip met drie masten*), m. klippers: *de
 eerste -s waren N.-Amerikaansche schepen.*
Klip'pertanden (*met de tanden klappen*),
 ik heb geklippertand; zie Klappertanden.
Klip'recht (*het recht, dat O.-I. vorsten
 zich aanmatigen, om de op hun kusten ge-
 strande schepen te berooven*), o. gmv.
Klip'steen (O.-I. koraalachtigsteen), m. -en.
Klip'visch (zeevisch, orde der stekelwinnigen),
 m. -visschen: *de - leeft in de keerkrings-
 zeeën, vele -visschen zijn fraai v. kleur.*
Klip'visch (stokvisch, die vóór het drogen
 gezouten is): als voorwerpsnaam, m. -visschen,
 als stofnaam, v. gmv.
Klip'zout (steenzout, vermengd met gips),
 klei, mergel, enz.), o. gmv.
Klip'zwaluw, v. -en; zie Salangaan.
Klis (*klassekruid*), v. -sen: *de gewone - , de
 kleine - ; ook: -plant; verder: de stekelige
 en klevrige knop van dat kruid: de jongens
 gooiden met -sen; zegsw. die lui hangen
 aan elkaar als -sen, zijn nauw verkleefd.*
Klis (*verwarde knoop, samengewarde massa*),
 v. klissen: *een - menschenhaar; ook: Klit.*
Klis'eer'beitel, m. -s; -schaaf (*dienende
 tot het maken van lijstwerk*), v. -schaven.
Klis'klas (*smalle strook kant als tusschen-
 zetsel*), o. gmv.; zie Entre-deux.
Klis'kruid, **klis'sekruid** (*plant*), o. gmv.
Klis'sen (*in de war zitten*), het is geklist.
Klis'sen, zich (*vastmaken, vasthechten*),
 kliste, heeft geklist: *het kind -te zich aan
 haar*, (V. Lov.) VI.
Klitateer' (*lavement, darmspoeling*), v. -en.
Klitateer' (*een lavement zetten, inspuiten*);
 -spuit (*spuit, waarmee men een lavement
 kan toedienen*), v. -spuiten.
Klit (*kladdewortel*), v. klitten; ook: **Klis**.
Klits, klats, klats, klats, tw.: klankn. aanduiding
 van een geluid.
Klits (*wijfshond*), v. klitsen; ook: **Klitse**.
Klit'won (O.-I. tusschenpersoon tusschen het
 Bestuur en de dorpschouwen), m. -s: *de -
 heeft gewoonlijk het opzicht over gensente-
 lijke, publieke werken, de regeling v. heeren-
 diensten, enz.*, (Max Hav.)
Klod'der (*klomp, massa*), v. -s: *een - vet,
 het vet zit er bij -s aan. gew.*
Klod'der (*borreltje, zoopje*), v. -s; -tje, o. -s.
Kloek (*kip met kuikens*), v. kloeken: *een -
 met twaalf kuikens. gew.*; zie Klok.
Kloek (*flink, moedig*), bn. en bw.: -er, -st.
Kloekhartig (*moedig, onversaagd, onbe-
 vreesd*), bn. en bw.; -heid, v. gmv.
Kloekmoedig (*dapper, onversaagd, vast-
 beraden*), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Kloekzin'nig (*schrandere, vernuftig*), bn.
 en bw.; -er, -st; -heid (*vernunft*), v. gmv.
Kloen (*verwant met kluwen*), o. -en. gew.
Kloet (*kalkatok, plonsstok*), m. kloeten.
Kloet'en (*scheepst. boomen, voortduwen*), ik
 heb het schip gekloet; -er, m. -s. vero.
Klok (*broeithen*), v. klokken; gew. Klok.
Klok (*klombokem*), v. -ken; ook: *Klokje*, o. -s.
Klok (*zeker dof keelgeluid*), m. klokken.
Klok (*teug, slok*), m. klokken.
Klok (*metalen bel in den toren*), v. klokken:
*het luiden der - , een stem als een - ; spreekw.
 Hij heeft de - hooren luiden en weet niet,
 waar de klepel hangt, hij weet het fijne van
 de zaak niet; verder: bel, schel: het klinkt*

*als een - , er is niets op aan te merken;
 zegsw. aan de groote - hangen, alom bekend
 of ruchtbaar maken; -gebom, o. gmv.:
 Geen -gebom, uit hollen Dom! (Bild.)*
Klok (*wurwerk, slingeruurwerk*), v. klokken:
*een staande - , een Friesche - , de oude heer
 Stastok, (C. O.) was een man v. d. - , was
 altijd en wilde alles op zijn tijd; zie ook:
 Dorps-, Electricische-, Hang-, Huis-,
 Kerk-, Stads-, Torenklok.*
Klok (*glazen stolp*), v. klokken: *de - van
 een luchtpomp; zie ook Duikerklok.*
Klok, tw.; bij 't overschenken, gaat het klok,
 -, -/ klanknaboetsing; zie Klokken.
Klok'bloem (*plant met klokvormige bloem*),
 v. -bloemen; ook: Akolei of Akelei.
Klok'diertje (*zeker afgietseldiertje*), o. -
 -diertjes; zie Infusiediertje.
Klok-en-ha'merspel (*zeker gezelschaps-
 spel voor jongeren*), o. -spellen; het spel heet
 naar de fig. op twee van de vijf plaatjes.
Klok'er (*pijpenuroeter*), m. klok'ers.
Klok'gelui (*het luiden eener klok*), o. gmv.:
vroolijk - , bij e. feest; somber - , voor e. doode.
Klok'hen (*broeikip*), v. -hennen; zie Klok.
Klok'huis (*perkamachtig zaadhuis van
 appels, peren en kweeën*), o. -huizen.
Klok'huis (*deel van den toren, waar ééne
 klok hangt*), v. -huizen; zie Klokkenhuis.
Klok'je (*kleine klok*), o. -s; zegsw. *het - van
 gehoorzaamheid, klokslag, die aan't beginnen
 van een taak herinnert; voor kinderen: uur,
 om naar bed te gaan.*
Klok'je (*paarsachtig voorjaarsbloempje*), o.
 klokjes: in 't wild groeien tal v. soorten.
Klok'kebel' (*in N.-Brab.: blauwe boschbes*),
 v. -en; in Holland: Blauwbes.
Klok'kegalg (*toestel, waarin de torenklok
 hangt*), v. -galgen.
Klok'ken (*een klokkend keelgeluid maken*),
 ik heb geklokt; zie Klok, tw.
Klok'kengelui (*gelui met twee of meer
 torenklokken*), o. gmv.; -luiders, m. -luiders;
 -gieter (*iem., die torenklokken giet*), m.
 -gieters; -huis (*klokhuis voor 2 of meer
 torenklokken*), o. -huizen.
Klokkenist' (*bespeler der klokken*), m. -en.
Klok'kenmaker (*iem., die klokken repa-
 reert*), m. -makers; zie Horlogemaker.
Klok'kenspel (*beiaard*), o. -spellen: *Ant-
 werpen heeft een beroemd - op den grooten
 toren, zie Carillon; -speler* (*bespeler v. h.
 carillon, klokkenist*), m. -s.
Klok'kenspijs (*metaalmengsel van koper en
 tin d. i. brons, waaruit torenklokken gegoten
 worden*), v. gmv.; ook: Klokspijs.
Klok'kereep (*touw, om de klok te luiden*),
 m. -an; ook *Klok'reep; -stoel* (*stellage,
 waarop of waarin de torenklok hangt*), m.
 -en; -toren (*toren met klok*), m. -torens.
Klok'pollep (*e. soort van straaldier*), v. -en.
Klok'reep, klok'kereep, m. -reepen;
 ook: Klokzeel.
Klok'slag (*slag van een klok*), m. -slagen:
*ik was daar met - van twaalf, d. i. toen de
 klok twaalf sloeg: hij kwam - zes; ik telde
 in mijn slapeloosheid trouw al de -slagen.*
Klok'spijs, v. gmv.; zie Klokkenpijs.
Klok'spijs (*lichte kost, waar geen kauwen
 bij noodig is*), v. gmv.; bij uitbr. lekkernij:
*dat gaat er in als - , de honger doet het
 lekker smaken; fig. gemakkelijk werk, lichte
 studie, meest met ontkenning: dat gedicht*

van Vondel is geen —; wiskunde is geen —. **Klok'vormig**, bn.: de bloem der haagwinde is —; de bloem van de cactus is —.

Klok'winde, v. —n; zie Haagwinde.

Klok'zeel (klokkereep of —touw), o. —en; fig. iets aan het — hangen, alom bekend maken.

Klomp (holsblok, houten schoetsel), m. —en; in landelijke streken draagt men algemeen —en; zegsw. met de —en op het ijs komen, niet goed beslagen ten ijs of voor den dag komen; fig. een — menschen, dichte massa.

Klomp'laars (klomp, waaraan een laarzeschacht), v. —zen: den rietsnijder bewijzen de —laarszen grooten dienst.

Klomp (kluif, klont, brok), m. klompen: een — aarde, een —je suiker, een — vleesch.

Klomp'penbal (bal voor het plebs), o. —bals, ook: —dans, m. —en.

Klomp'penmaker (iem., die klompen maakt), m. —s; —makerij, v. —en; —winkel, m. —s.

Klomp'parade (het wandelen van het janhagel en wel op klompen, het samenloopen van allerlei lui op klompen), v., verg. Pantoffelparade; —volkje (janhagel, klootjesvolk, de mindere man), o. gmv.

Klomp'visch (maanvisch), m. —visschen: de — leeft in den Atlantischen Oceaan en in de Middellandsche Zee; zie ook Kogelvisch.

Klomp'voet (misvormde voet), m. —voeten; zie Horrelvoet.

Klomp'gel (lap, lor, vod), v. —s; zie Klungel.

Klomp'gelen (beuzelen, knoeten, slecht werken), zie Klungelen.

Klomp'nisch (geneesk. één oogenblik durend), bn.: —e krampen; zie Tonisch.

Klont (kluif), v. —en: een — aarde, een — suiker: —je, o. —s: een —meel, een —boter.

Klont'er (gestold vocht in e. vloeibare massa), m. —s; —achtig (klont'erig), bn. of —ig (met of vol klont'ers zijnde), bn.: —e meelpap.

Klont'eren (brokkelig worden, verdikken), het is —klont'erd: de melk gaat —, vol klont'ers worden; —lung (het klont'eren), v. gmv.

Klont'erig (met of vol klont'eren), bn.: —e pap.

Klont'ig (klont'erig), bn., —er, —st.

Klont'je (brokje kan'tij), o. klont'jes; zegsw. zoo klaar als een —, zeer duidelijk.

Klont'toug (O.-I. Chin. marskramer), m. —s.

Kloof, klof've (gaping, scheur, barst, spleet), v. kloven; fig. er is een groote — tusschen hen ontstaan, verwijdering.

Kloof'bijl (bijl, om hout te doen splijten), v. —en; —hamer (moker, om een wig tot splijting van hout in te drijven), m. —s; —hout (hout, dat kloofbaar is), o.: beukenhout is goed —; —stok (werktuig van den diamantkloover), m. —stokken; —wig (wig of keg van ijzer, om hout te doen splijten, zie Kloofhamer), v. —wiggen.

Kloos'ter (Lat. sig. omsloten plaats: verblijf voor geestelijke zusters, paters, enz.), o. —s: zegsw. op de —s reizen, fig. bij vrienden, op reis, een onderdak zoeken.

Kloos'terbroeder, m. —s; —eel (—kamertje), v. —cellen; —gelofte (gelofte, af te leggen bij het intreden in een geestelijke orde, zie Gelofte), v. —n; —gewaad (kleedij v. e. kloosterling), o. —gewaden; —kerk (kerk v. e. klooster), v. —en; —latijn (het Latijn der middeleeuwen in tegenstelling v. klassiek Latijn), o. gmv.; —leven (het leven in een klooster en volgens de regelen der orde), o. gmv.

Kloos'terling (bewoner van een klooster), m. en v. —en; vr. ook —e.

Kloos'termoeder (overste in een vrouwenklooster, leidster), v. —s; —muur (ringmuur om een klooster), m. —muren; —orde (geestelijke orde), v. —n; —overste (het hoofd van één of meer kloosters), m. en v. —n; —regel (een der voorschriften, in het klooster van kracht), m. —regelen; —school (inrichting van onderwijs, aan een klooster verbonden), v. —scholen; —straf (de straf of tucht, die in 't klooster kan opgelegd worden), v. —straffen; —tucht (de strenge leefwijze i. e. klooster), v.; —vader (de abt, de gardiaan, de prior v. e. klooster), m. —s.

Kloos'terwet (al de kloosterregelen samen, de statuten), v. —wetten; —weten (alles, wat op de kloosters en 't kloosterleven betrekking heeft), o. gmv.; —zuster (geestelijke zuster of religieuze in e. klooster), v. —zusters.

Kloot (aardbol, kogel, sfeer), m. klooten; —sch (bolvormig), bn.; —vormig, bn. vero.

Kloot'jesvolk (janhagel, gepeupel), o. gmv.

Kloof'ven (afleiding van klieven, het bet. doen splijten, vooral hardere dingen), ik heb gekloofd: hout —, diamant —, hij valt aan 't helmen —, (Bild.); —er, m. —s; —ing, v. —en.

Klop (klap, doffe slag), m. kloppen: een — op de deur geven, zie Klopper; —geven, krijgen, d. i. slaag; zegsw. de — is er op, het meisje is 28 jaar: de goud-gulden of 28, z. ald., had een dutje in als kenteeken van echtheid.

Klop (zusterje), v. kloppen; zie Klopje.

Klop'geest (spiritisme: opgeroepen geest, die tikt of klopt b. v. op een tafel en zóó zijn tegenwoordigheid zou doen blijken), m. —geesten; —geesterij (spiritisme), v. gmv.

Klop'jaecht (grootte drijfjacht), v. —jachten: een — houden op vossen, op wolven.

Klop'je (begijntje, zusterje), o. —s: aldus genaamd naar haar taak, nl. de R.-K. geloovigen in oude dagen te kloppen of te wakken tot het bijwonen, in stilte, ener Mis vero.

Klop'kever (gestreepte houtkever), m. —kevers; zie: Kloptor en Doodkloppertje.

Klop'partij (vechtpartij), v. —partijen.

Kloppen (slaan, tikken, ranselen), ik heb geklopt: een vloerkleed —, uitslaan; wie —t daar aan de deur? tikt; uw pols klopt te snel, slaat; ze hebben den vijand erg geklopt, geslagen, gmx.; —ping (het kloppen), v. —en: de —pingen van het hart, van den pols.

Kloppen (overeenkomen), het klopte, heeft geklopt: die cijfers —, de eindsommen —, de rekeningen — met het boek, sluiten.

Klop'per (werktuig, om mee te kloppen), m. —s: een ouderwetsch huis met een — op de deur; geef mij den kleeper — eens; een matten —.

Klop'per (bijl zonder scherp, in gebruik bij het eikschillen), m. —s.

Klop'per (morgenwekker), m.; zie Porren.

Klop'scheen (likhoutje voor het gladmaken van schoenzolen), v. —schenen; zie Likhout.

Klop'steen (grootte keisteen, waarop de schoenmaker het zoolleer klopt), m. —steenen.

Klop'tor, v. —torren; zie Doodkloppertje; ook Kloppertje en Klopkever.

Klop'zee (stortzee), v. —zeeën.

Klos (langwerpig houtrolletje), m. klossen: een — voor garen; —je, o. —jes.

Klos (rolletje; ook beugelbal), m. klossen.

Klos (nat. cilindertje van hout of bordpapier, waaromheen met zijde of wol omweld koper-

draad is gewonden, inductie-ról), m. klossen.
Klosbaan (beugelbaan), v. — banen.
Klosbeitel (houten handspak, om in de beugelbaan den bal te slaan), m. — beitels. VI.
Klosklos, klankn. tw.: —, daar kwam hij aan! al klossende.
Klossen (i. d. klosbaan spelen), ik heb geklost.
Klossen (op een klos winden), ik heb geklost.
Klossen, ik klostte, heb geklost: met de klompen —, op zware, plompe wijze loopen.
Klots (klotsing of botsing van twee ballen tegen elkaar), m. klotsen.
Klotsen (botsen, bonzen, het slaan der golven), het klotste, heeft geklost: het zee water klotst tegen den dijk, het — der baren, de wateren — tegen het schip; — **ing**, v. — en.
Klotsen (loopen met zware en lompe stappen), ik klotste, heb geklost: de werklieden — in mijn huis langs trap en gangen.
Klo've, v. kloven; zie Kloof.
Klovenier, kolvenier (kolfdrager, oud-A'damsch boogschutter), m. — s. vero.
Kloveniersburgwal (gracht in Amsterdam, waarbij de —doelen was), m. gm.v.
Kloveniersdoelen (vroeger vereenigingsplaats der boogschutters v. Amsterdam), m. — s.
Kluicht (dichtk. tooneelspel, kort van beloop en van laag-comischen inhoud), v. — en: een dollé —; er zijn nog zes — en uit de 14de eeuw, zie Sotternie; de — en v. Coster en v. Brederoo uit de 17de eeuw; zie Kluit.
Kluicht (grap, aardigheid), v. — en: zij (de Waarheid) wilde eens meedoenvoorde —, (Bild.)
Kluicht (menigte, troep), v. — en: een — schapen; een groote — patrijzen, (C. O.)
Kluichtig (aardig, boertig, grappig), bn. en bw.: een — voorval, hij keek mij — aan.
Kluichtspel (grappig tooneelspel, kort van beloop), o. — spelen; zie Klucht.
Kluift (kloof; buurt, wijk; oprit; troep), v. — en; — **heer** (wijkmeester), m. — en; — **predikant** (buurtpredikant), m. — predikanten. vero.
Kluift (troep), v. kluiften; zie Klucht.
Kluif (het kluiven), m. gm.v.: fig. er is een heele — aan, veel arbeids.
Kluif (kluuw), v. kluiven: de arend had het duiffe in zijn kluiven; als je in zijn — ven valt! macht, handen.
Kluif (beentje, waaraan eenig vleesch zit), v. kluiven: dat is een lekkere —.
Kluif'fok (scheepst. voorfok, zeil aan den voormast), v. — fokken.
Kluif'hout (scheepst. verlengstuk v. d. boegspriet), o. — houten: het — is rond en in het midden het dikst; ook Kluiverbroom.
Kluif'je (kleine kluif, lekker hapje), o. — s.
Kluis (cel, eenzame woning, b.v. van een kluisenaar), v. kluizen.
Kluis (brandvrij keldergewelf), v. kluizen.
Kluis'deur (enorm zware deur voor een brandkluis), v. — deuren.
Kluis'gat (scheepst. opening aan weerszijden van den voorstevén, om er den ankerkelling door te vieren), o. — gaten: fig. de — gaten, de oogen, (in matrozentaal).
Kluis'ter (boei), v. — s: iemand in de — s slaan, iemand de — s aanleggen.
Kluis'teren (in kluis'ters slaan), ik heb — kluis'terd: fig. de aandacht boeien.
Kluis'terstraf, v. gm.v.: de — was een lijfstraf voor dieven, lasteraars, enz.; de delinquent werd met handen en voeten in een schandblok gesloten en op de markt prijsgegeven

aan de plagerijen van voorbijgangers en van de straatjeugd. vero.
Kluit (inlandsche strandvogel, strandruiter, s'belbekvogel), m. kluiten.
Kluit (klomp aarde), v. kluiten: zegsw. hij is uit de — en gewassen, groot geworden, flink gegroeid; dat kost een — geld, een massa.
Kluit (kluchtspel), v. kluiten. vero.
Kluit'breker (werktuig, om de kluiten van omgeploegden grond te breken, wals, rofblok), m. — brekers.
Kluit'je (klein klompje of brokje, stukje), o. — s: een — boter; zegsw. iemand met een — in 't riet sturen, hem met een kleinigheid of halve toezegging tevreden stellen of van zich af schuiven, zie ook Riet.
Kluit'vogel, m. — vogels; zie Kluit.
Kluit'ven (afknagen), ik kloof, heb gekloven; ook: ik kluifde, heb gekluifd: aan een been'tje —, pluizen; — **er**, m. — s; — **ing**, v. gm.v.
Kluit'ver (scheepst. driehoekig voor- of achterzeil v. e. driemaster), m. kluiwers.
Kluit'verboom (scheepst. verlengstuk van den boegspriet, klui'fhou), m. — boomen.
Kluit'zen (afgezonderd leven), ik heb gekluid.
Kluit'zenaar (eig. bewoner van een kluis), m. — s, — aren, zie Heremiet: fig. iem., die afgezonderd of eenzelvig leeft.
Kluit'zenaarshut (kluis, ook: kleine eenzame hut), v. — hutten; — **kreeft** (kreeft-achtig schaaldier, dat in de schelpen van andere dieren leeft), m. — kreeften; — **leven** (het leven van een kluisenaar), o. gm.v.
Kluit'zert, de (aandr. stadje in N.-Br. ten Z.O. van Willemstad), o.; zie Willemstad.
Klung'el (nietswaardig voorwerp, fig. straatmeid), v. — s; ook: Klongel.
Klung'elen (verspillen, verbeuzelen, broddelen, knoeien), ik heb geklungeld; — **werk** (knoeiwerk), o. gm.v.; ook: Klongelen.
Klupp'el (knuppel, kneppeel, dikke knoestige stok), m. kluppelen, kluppels.
Klupp'elen (afranselen, doodslaen), ik heb gekluppeld: de kat —, een verouderd boeren-spel, zie Katknuppelen; — **aar**, m. — s.
Klupp'elkoek (lange, smalle koek), m. — en.
Klupp'elspel (gezelschapsspel, waarbij het de vraag is om, uit een reeks van lichtbeweegbare staaftjes of kegeltjes er één weg te halen, zonder de andere aan te roken of te beroeren), o. — spellen; ook: Knibbelspel.
Klupp'elvers (vers met een refrain; vroeger stokvers), o. — verzen; zie Knittelvers.
Kluts (slag), v.: zegsw. de — kwijt zijn, van de kluts, van den slag af zijn, geen slag meer houden met anderen, fig. de maatkwijt zijn, uit de maat zijn, in de war zijn.
Kluts'el (geklopt ei), o. — eieren.
Kluts'en (verwant met klotsen: slaan, klcppen), ik heb geklutst: eieren —.
Klu'wen (een bal garen), o. — s: een — wol, een — sajet; zie 't gewestelijke Kloen.
Klu'wenen (garen tot een kluwen opwinden), ik heb gekluwend.
Klys'ma (lavement, inspuiting), o. — s; zie Klister.
K.M. m. d. i. Kilo (= 1000) M.
Knaag'dier (een orde van de zoogdieren), o. — dieren; de muis, de rat, de haas, het konijn, de bever zijn — dieren: zij hebben twee paar lange, scherpe snijtanden.
Knaap (jongen, schooljongen), m. knapen; ook: loopjongen, bode; zie Knapenleeftijd.

Knaap (knecht, looper, bediende), m. knapen. **Knaap** (een kleerenstander), m. knapen: *Keesje hing met een diepen zucht den rok van mijn oom over den —*, (C. O.)

Knaap (O.-I. driepootig tafeltje, gueridon), m. knapen; zie Stommeknecht.

Knaapjeskruid (volksnaam v. h. standelkruid), o. gmv.

Knaab'helen (met de voorste tanden gaande-weg afbijten), ik heb geknaabbeld: *de kinderen zaten op een harde korst te —*, met kleine beten afknagen; — **naar**, m. — s; — **ing**, v. — en.

Knaagen (knabbelen), ik heb geknaagd: *muisen, ratten, kevers —*, *de hond knaagt aan een been, de tanden stomp —*; fig. *de zorgen — aan zijn geluk*; — **ing**, v. — en; fig. — **ing** van het geweten, folterend berouw.

Knak (breuk, scheur), m. knakken: *door het kokend water kwam er een — in 't glas*; fig. *zijn gezondheid heeft een — gekregen, is geknakt*; *het prestige van Rusland heeft een — gekregen, groote schade*; *dat zal den handel een — geven, erg nadeel*.

Knak (boos, verstoord), bn.: *hij was —*.

Knak, tw.: —, *en de tand was er uit!* klank.

Knak'ken (knikken, breken), ik ben en heb geknakt: *die bloemstengel is geknakt, gebroken*; *een stormvlaag knakte den mast*; fig. *zijn gezondheid is geknakt, blijvend verzwakt, voor altijd verloren*; *hij liet zijn hoofd op de borst vallen als een geknakte bieze*, (C. O.)

Knak'worst (dundarmige worst, in vakjes afgedeeld), v. — en; Frankforter —.

Knal (kort afgebroken geluid), m. knallen: *de — van een geweer, van den donder, felle slag*; — **bonbon** (bonbon met knaltilver, dat met een lichten klav ontploft bij lostrekking), o. — bonbons; — **effect** (fig. beeld, aan vuurwerk ontleend: uitwerking verkregen door bombast, door holle woorden, welke de onnadenkende menigte voor een oogenblik treffen en in vervoering brengen), o. — effecten: *deze volksredenaar eindigt steeds met —*; — **gas** (mengsel van twee deelen waterstof en één deel zuurstof), o. gmv.; — **goud** (geelbruin poeder, uit goudstof en ammoniak bestaande, zeker ontplofbaar goudachtig poeder), o. gmv.; — **kwik** (slagkwik), o. gmv.: *een slaghoedje met —*.

Knal'len (ontploffen, losbarsten), het heeft geknald: *de geweren —*, *de musketten, de karabijnen —*; *de champagnekurken —*.

Knap (slag, geluid), m. knappen.

Knap (welgevormd, ook vlug, ferm, flink), bn. en bw.: *een — pe vrouw, een — meisje*; *een — werkmán, een — pe kop, hij was u te — af*; *het zijn — pe burgerlui, net, fatsoenlijk*; *dat is — weergaasch —*, *zei Kegge*, (C. O.), flink, ferm; *die werkmán zit altijd — in de kleeren, netjes*; — **jes** (handig), bw., zie ald.

Knap'penleeftijd (nl. van 10—15 jaar), m.; — **Hed** (jongenslied), o. — liederen; — **vereeniging** (onderafdeeling van een jongelingsvereeniging, voor jongens van 12 tot 16 jaar), v. — vereenigingen.

Knaphan'dig (vlug of vaardig met de hand, behendig), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Knap'heid (het knap-zijn), v. gmv.: — bet. welgemaaktheid, vlugheid, bekwaamheid, fermeit, flinkheid.

Knap'jes (netjes, proper), bw.: *zich — kleeden*; ook: *vlug, flink, zonderdat er iets op aan te merken is: dat heb je — gedaan*.

Knap'kers (soort van late kers), v. — kersen.

Knap'koek (zekere hardgebakken koek), m. — koeken; als stofnaam, v.: *Hou je van —?*

Knap'pen (bersten, kraken), ik heb en het is geknapt: *dat lampeglas zal —*, *het mutsaard-hout ligt te —*; *de hond deed de beenderen —*.

Knap'per (iets, dat knapt), m. — s: *een — is een knapkoek, een knapkers, een klappus*; ook gew. een rolletje van 50 cents, of van 50 kwartjes, of van 50 dubbeltjes.

Knap'perd (knap mensch), m. — s; — je, o. — s.

Knap'peren (aanhoudend knappen, doen knappen), ik heb geknapperd: *een — vuurtje*.

Knap'zak (tasch voor eten; ransel, voedsel-tasch; bedelzak), m. — zakken.

Knar (oudeboomtronk), m. knarren; fig. stok-oud mensch.

Knar'pen (knarsend geluid maken), het knarpte, heeft geknarpt: *het rijtuig — te op de kiezels*.

Knar'ren (een krakend geluid maken), het knarde, heeft geknard.

Knar'sbeen, knar'sbeeben (kraakbeen), o.; — beentje, o. — s.

Knar'sen (krassend doen klinken), ik knarste, heb geknarst: *op de tanden —*; *een oud slot laten —*; *e. oude deur knarst op hare hengsels*; — **ing**, v. — en; ook Knersen.

Knar'setanden (met de tanden knersen), ik heb geknarsetand; — **ing**, v.; foutief: *Tandenknarsen*; ook wel *Knersetanden*.

Knas'ter (korf v. gevulchten riet, waarin tabak verzonden wordt), m. — s; z. Kanaster.

Knas'ter (varinatabak in bladen), v. gmv.

Knauw (beet, stoot, hap), m. — en; fig. *een — geven, benadeelen, schaden; een — krijgen*, beschadigd worden: *het verguldsel had een leelijke knauw gekregen*, (C. O.)

Knauwen (met de tanden bewerken), ik heb geknauwd: *aan een been —*, *zoethout —*; fig. *afmatten: het bestijgen en af dalen van twee hooge bruggen had hem vrij wat geknauwd*, (C. O.); — **er**, m. — s; — **sel**, o. — s.

Knecht (mannelijke bediende, handwerksgezel), m. — s of — en; zegaw. *Zoo heer zoo —!* aan den bediende kent men den meester; *de oude — blijven*, het niet verder brengen; — **je**, — **ke**, — **ken**, o.: — **jes**, — **kes**, — **kens**; zie: Heerenknecht, Lijf-, Loop-, Meester-, Bakkers-, Boeren-, Smids-, enz.

Knecht (vroeger: weerbaar of gewapend man), m. — en: *een lans —*, *een wapen —*. vero.

Knecht (bij overdracht: voorwerp, dat dienst bewijst), m.: *een stomme —*, *een lat —*, of een hoektafeltje, z. ald.; *een laarzen —*, om er de laarzen op uit te trekken; *een kleeren —*, knaap.

Knecht'lijk (slaafsch, kruipend), bn. en bw.

Knechtsch (knechtelijk, onderworpen), bn.

Knecht'schap (dienstbaarheid), o. gmv.

Knechts'dienst (dienst als knecht), m. — en; — **kamer**, v. — s; — **livrei**, v. — en; — **loon**, o. — en; — **werk**, o. gmv.

Kne'den (al persende dooreenwerken), ik kneedde, heb gekneed: *het deeg —*, *klei —*;

— **er** (persoon, die kneedt), m. — s; — **ing** (de daad v. kneden), v. gmv.: *de — ing v. het deeg*.

Kneed'baar (voor kneding geschikt), bn., — der, — st; — **heid**, v. gmv.

Kneed'machine (werktuig, om het deeg te kneden), v. — machines.

Kneep (heimelijke neep), v. knepen: *zij gaf het kind een — in den arm*; fig. list, booze toelag; ook, het geheim, den slag van iets: *ik heb de — al beet, ik heb er de — van*

weg, hij kent de knepen; zegsw. daar zit 'm de —, daar wringt het, zit de moeilijkheid.

Knees (adellijk persoon, hooge Russische edelman in Rusland en Polen), m. kneezen.

Kneippen (de waterkuur volgens wijlen pastoor Kneipp doen), ik heb gekneipt.

Kneippkuur (geneeswijze naar de voorschriften van wijlen den heer Kneipp, pastoor te Wörishofen, 1821-'97), v. gmv.

Knekel (bijvorm van kneukel: doodsbeen, bot), m. knekels; — **huis** (huis op e. kerkhof tot berging van doodsbeenderen), o. — huizen; — **man** (skelet, de Dood), m., zie Zeisman.

Knel (beklemming), v. gmv.: hij zit in de —, moeilijkheid; ook: klem, val, vosseknip.

Knel'len (klemmen, drukken, rijpen), ik heb gekneld: waar knelt hem de schoen? waar zit de oorzaak van zijn verdriet; een — djuk, drukkend, prangend; een — debelasting; — **ling** (het kwellen, fig. benauwing, kwellings), v. — en.

Kne'pig (nauwsluitend), bn.: een — jurkje.

Kneppel, kneppelen, verwant met Knuppel, Knuppelen.

Knerpen (knerren), het — te, heeft — knerpt.

Knerren (verwant met knarren: knersen, krassen), het knerde, heeft geknerd.

Knersen (stroef en hard klinken), verwant met Knarsen; evenzoo Knersetanden.

Knet'teren (knappen met helderen klank), het heeft geknetterd: de vlammen —; zout knettert in het vuur; het — der musketten; — slag, m. — slagen; ook: Knitteren.

Kneut (vlasvink), v. — en: fig. een oude —, een bejaarde vrijer; ook: Kneuter.

Kneukel (verkleinw. van knook: beentje, vingergewricht), m. kneukels; ook Knokkel.

Kneukelvast (sterk in de kneukels), bn.

Kneuter (hennepvink, vlasvink), v. kneuters.

Kneuteren (brommen, knorren; stamelen, mompelen), ik heb gekneuterd; — **aar**, m. — s.

Kneuteren (kreuken), ik heb kneuterd, gew.

Kneuterig (verdrietig), bn. en bw.; ook: aangenaam, prettig, aardig: wij zaten — bij elkaar, z. Knus; een — mutsje, lief; — er, — st.

Kneuzen (door drukking kwetsen, klemmen), ik heb en het is gekneusd: een hand —, een perzik —, ooft —; — **ing** (gekneusde of wonde plek), v. kneuzingen.

Knevel (boventipbaard), m. — s; — **tje**, o. — s.

Knevel (stok of staaf, die men bij 't boeien den gevangene over den rug tusschen de armen doorstak, dwarshout, boei), m. — s. vero.

Knevelbaard (zware knevel), m. — baarden; fig. persoon, soldaat met knevel, zie Snorbaard; — **band** (bindsel voor den nacht, om aan den knevel vorm, met opstaande tippen of punten, te geven), m. — en.

Knevelen (in boeien slaan), ik heb gekneveld; — **aar** (fig. woekeraar), m. — s; — **arij'** (afpersing, uitzuiging), v. — en; — **ing** (knevelarij), v. — en; zie Knevel.

Knibbelen (krakeelen, twisten om kleinigheden), zij hebben geknibbeld; — **aar**, m. — s.

Knibbelspel (zeker gezelschapsspel), o. — spellen; zie Knuppelspel, Knippelspel.

Knickerbocker (Eng. afstammeling der vroegere Hollandsche bewoners van New-York, toen Nieuw-Amsterdam; bijnaam v. e. New-Yorker), m. — bockers; de naam is ontleend a. e. roman van W. Irving, 1783—1859. (kn = n).

Knie (kniegewricht), v. knieën: de — buigen, op de — en vallen; zegsw. iets onder de — hebben, iets goed kennen of kunnen.

Knie (scheepst. zwaar kromhout), v. knieën.

Knieband (band voor den gesp van een kniebroek; riem of touw, om een koe of stier te kniepooten), m. kniebanden.

Kniebanden; zie Kniepooten.

Kniehoog (knieholte), m. — bogen; — **broek** (korte broek met een band onder de knie), v. — en; — **buiging** (knieling), v. — en; — **dicht** (rederijkersvers, op de knie gemaakt), o. — en; — **gebed** (R.-K. gebed, dat knielend verricht moet worden), o. — gebeden; — **gezwel** (opzetting aan de knie), o. — gezwellen; — **hals** (zeew. hoek, bocht v. e. kniehout), m. — halzen; — **jicht** (jicht in het kniegewricht), v. gmv.

Kniebank (R.-K. bidbank), v. — banken.

Knie'len (de knieën buigen), ik heb en ben geknield; — **end**, bn.: in — ende houding; — **kussen** (kussen, om op te knielen), o. — s.

Knie'pooten (bij e. koe of stier kop en voorpoot kort aaneenbinden), — pootte, — kniepoot. VI.

Knie'ler (scharnier, deurgonde), v. knieren.

Knie'schijf (rond en plat los beentje vóór aan het kniegewricht), v. — schijven.

Knie'soor (gemelijk mensch), m. en v. — en.

Knie'stuk (timm. schoorbalk; knielap van een harnas; portret tot aan de knie, dus niet ten voeten uit), o. — stukken.

Knie'val (val op de knieën uit eerbied), m. — vallen: een — doen voor iemand.

Knie'vers (kniegedicht d.i. een rederijkersrijm, dat zittend op de knie, dus voor de vuist werd gemaakt), o. — verzen; zie: — **dicht**, vero.

Knie'viool, v. — violen; zie Violoncel.

Knie'zen (verdrietig zijn, ontevreden mokken, zich met hartzeer kwellen), ik kniesde, heb gekniesd: zich dood —; — **zer**, m.: Robertus Nurks was geen — er, (C. O.), kniesoer; — **erij** (kniezerigheid) v.; zie Knijzen.

Knie'zerig (kniezend, missend alle vroolijheid, gemelijk, klagend), bn.; — **held**, v. gmv.

Knie'zig (kniezerig), bn.; — er, — st.

Knight (Eng. ridder), m. knights, lees: neit: de — s of labour, ridders v. e. arbeid, zekere arbeidersvereniging in Amerika; lees: leeb'r.

Knijf (vroeger: ponjaard; lang, puntig mes), o. knijven; zie Knipmes, gew.

Knijp (engte, knel), v. gmv.: zegsw. in de — zitten, verlegenheid, moeilijkheid.

Knijp (bierhuis), v. knijpen: in de — zitten, in 't bierhuis (Hgd. Kneipe) zitten te poeien.

Knijp'briefje (een tot een reepje gevouwen briefje), o. — briefjes; iron.: een — afvaardigen, (C. O.) een groote boodschap gaan doen.

Knijp'bril (lorgnet), m. — brillen. v. i. g.

Knijppen (rijpen, samennijpen of -persen met een werktuig of met de vingers), ik kneep, heb — knepen: een blad metaal ombuigen en samen —; iemand met de vingers —; fig. knevelen, afzetten: hij weet zijn schuldenaars te —; zegsw. het zal er —, het zal er moeilijk toegaan; — er (persoon, die knijpt), m. — s.

Knijp'er (voorwerp, dat knijpt), m. — s, b.v. een knijpbril of —, thans Lorgnet: de — s of scharen van een kreesft; een — dient tot het vastzetten van papiertjes, coupons, waschgoed enz., gedeeltelijk gespleten, klemmend houtje.

Knijp'erig (gierig, karig, fig. kleinzielig), bn.; een — huismoedertje: hij is zelden royaal, altijd heeft hij iets — s; — e opvattingen.

Knijp'tang (timm. nijpwerktuig), v. — tangen; ook: Nijptang.

Knij'zen, ik heb geknijst; zie Kniezen.

Knik (knak, breuk), m, knikken: de paraplu

kreeg daar een -, die vaas heeft een -.

Knik (beweging met het hoofd voorover als teeken van toestemming), m. knikken.

Knik'kebenen (met knikkende beenen loopen, teeken v. zwakte, ik heb geknikkebeend; -beener of -beender, m. -s.

Knik'kebollen (voortdurend met het hoofd knikken van slaap), het kind heeft geknikkebold; -boller of -holder, m. -s.

Knik'ken (groeten met een knik), ik knikte, heb geknikt; de gravin knikte hem toe; met het hoofd -; -ker, m. -s; -king, v. -en.

Knik'ken (gedeeltelijk breken), ik heb geknikt; een bloemsteel -, zie: Knakken.

Knik'ker (steenen balletje), m. -s; zegsw. het is niet om de -s, maar om 't recht van 't spel, niet om het voordeel maar om de eer.

Knik'ker (hoofd v. e. mensch), m. -s. gmz.

Knik'keren (met knikkers spelen), ik heb geknikkerd; zegsw. iem. van de baan -, hem den voet lichten; -spel (bekend jongensspel, met knikkers), o. -spelen; -tijd (tijd van het jaar, dat wordt geknikkerd, najaar), m. gmz.

Knik'stag (scheepst. hulp- of bijstag: stevig touw aan den boegspriet), o. -stagen.

Knip (lichte slag of knipping met de vingers), m. knippen; zegsw. geen - voor den neus waard zijn, hoegenaamd niets waard zijn.

Knip (toestel, om vogels te vangen), v. -pen.

Knip (plat grendeltje in deuren, ramen, enz.), v. knippen; doe de - op de deur, schuif.

Knip'beurs (beursje met een stalen, koperen of zilveren knipbeugel), v. -beurzen.

Knip'je (knipbeursje), o. -s.

Knip'mes (zakmes, dat omknijpt en in een hecht sluit), o. -messen; zie Knijf.

Knip'muts (neepjesmuts), v. -mutsen.

Knip'oogen (met de oogen knippen, d. i. ze snel achter elkaar openen en sluiten), ik heb geknipoogd: Dolle Gerrit knipocgt tegen de heeren, geeft een teeken van vertrouwelijkheid door met een oog te knippen, (C. O.).

Knip'oogje, o. -oogjes: iem. een - geven, een stil, vertrouwelijk teeken.

Knip'pen (met een schaar af- of doorsnijden), ik heb geknipt: het haar -, de nagels -; -per, m. -s.

Knip'pen (met een knip raken of doen wegvliegen), ik knipte, hebt geknipt: iem. tegen den neus -, een pluusje van de mouw -.

Knip'pen (in een knip vangen), ik knipte, heb geknipt; fig. vangen, vatten: de dief is geknipt.

Knip'pen (met een schaar den vereischten vorm geven), ik knipte, heb geknipt: een hemd -, een japon -, een blouse -.

Knip'pen (massen, dutten), hij -te, heeft -knipt: hij ligt daar lekker te -, ook: aangenaam liggen te rusten of te luieren. gmz.

Knip'sel (uitgeknipt of met deschaar gemaakt figuurtje), o. -s: mislukte -s, (C. O.)

Knip'slot (slot, dat met een knip dichtspringt), o. -sloten.

Knip'tor (springkevertje), v. -torren.

Knit'telvers (dichtk. luimig, in lossen stijl geschreven gedicht, b.v. in den trant van den Schoolmeester), o. -verzen.

Knit'teren; zie Knetteren.

Knob'bel (knolvormige uitwas; verharding op of in de huid), m. -s: een - aan het hoofd; een eelt-; -s in de long, zie Tuberkel.

Knob'belig (met knobbels, knobbels hebbende), bn., -er, -st: een -e doornstok, een -e plantenwortel, de olifant heeft een -e huid.

Knob'beljicht (jicht, waarbij zich knobbels aan de gewrichten vormen), v. gmz.

Knod, knod'de (knoop, knobbel), v. knodden.

Knod'destok (stok met een knop, een soort van knots), m. -stokken.

Knoe'del (meelballetje, deegklompje, in water gaar gekookt), m. knoedels.

Knoel (fig. knel, klem, verlegenheid), m. gmz.: in den - zitten over iets.

Knoef'boel (slecht werk, prulwerk; fig. onregelmatigheid), m. gmz.; zie Zwendel.

Knoef'en (erg slordig werken, broddelen; fig. bedrieglijk te werk gaan), ik knoeide, heb geknoeid: jongen, wat knoei je toch! dat meisje knoeit maar door aan haar borduurlap; hij knoeit met zijn meel, tabak, enz.; -er, m. -s; -erj' (slordig werk), v. -en, fig. kuisperij, omkoopertij), v. -en; -werk, o. gmz.

Knoest (hardigheid in hout, kwast), m. -en.

Knoesterig (vol knoesten), bn.: een -e tak.

Knoes'tig (met knoesten bezet), bn.: een -e plank; -held, v. gmz., ook Knoesterig.

Knoet (Russische karwats of geesel met riemen van buffelleer), m. knoeten, zie Kat.

Knoet (lomperd, grove kerel), m. knoeten.

Knoffelen (drukkeren), z. Knuffelen.

Knof'look (een ui- of bolplant, tot de teliën behoorende, afkomstig uit Z.-Europa), o. gmz.

Knok (knook, been, bot), m. knokken.

Knok'kig (met groote en harde knoken), bn.: -e handen, - vleesch; fig. een -e vent, sterk.

Knok'kel (kneukel, vingerbeentje), m. -s: iem. op zijn -s slaan; -achtig, bn.: een -e hand; -jicht (jicht in de knokkels der hand), v.; -koorts (rheumatische koorts, vooral in de tropen), v.; zie Kneukel.

Knol (veldvrucht), m. knollen: zegsw. iem. -len voor citroenen verkoopen, hem iets van geringe waarde als iets kostbaars in de hand stoppen, hem bedriegen, bedotten.

Knol (oud, afgewerkt paard), m. knollen.

Knol (ouderwetsch, dik horloge, ook oud of versten horloge), m. knollen.

Knol'kwal (neteldier met een plat schijfvoornig lichaam en met fraai rooden of blauwen weerschijn), v. -kwallen: de - leeft in ontelbare scharen in de Middell. Zee en kan in 't donker licht geven.

Knol'lentuin, m. gmz.: fig. hij is in zijn -, hij heeft het recht naar zijn zin, is erg in zijn schik, evenals een haas in een knollenland.

Knol'leschil (schil v. e. knol), v. -schillen.

Knol'raap (groote knol onzer velden), v. -rapen; -selderij (gekweekte selderij met kortgesteelde bladeren en dikken wortel), v. gmz., zie Bladselderij; lees: -selderie.

Knol'smeris, m. -smerissen; zie Smeris.

Knook (been, bot), m. knoken; zie Knok.

Knoop (verwant met knop: beenen, metalen, glazen, paarlemoeren schijfje, dat men aan een kleedingstuk zet, passende in een knoospaaf), m. -en; zie Blauwe knoop.

Knoop (hechte samenvoeging van twee draden, touwen, riemen, lijnen, banden; ook strik of lis in een draad, touw, enz.), m. knoopen: een knoop leggen, een - losmaken, dat touw zit in den -, in de war; gesch. de Gordiaansche -, zie aldaar; den - doorhakken, fig. door krachtig en beslissend op te treden de moeielijkheid te niet doen; daar zit 'm de -, daar zit de moeielijkheid, daar moet het ontward worden; ergens een - opleggen, iets bekrachtigen door een vloek.

- Knoop** (sterrenk. het snijpunt van twee groote cirkels aan het hemelgewelf), m. -en; ook: het snijpunt van den zonnweg en van de loopbaan eener planeet of komeet.
- Knoop** (plaatk. verdikking van den stengel; afscheiding van de geleidingen bij halmen van granen en grassen), m. knoopen; z. Knorrf.
- Knoop** (in een roman of een drama de ingewikkelde handeling of verwickeling, welke den lezer of toeschouwer boeit of in spanning houdt en aan het slot wordt opgelost), m. -en.
- Knoop** (zeew. een gedeelte van de loglijn, dienende om de snelheid van een varend schip te bepalen, nl. $\frac{1}{120}$ deel van een zeemijl, die $\frac{1}{2}$ uur gaans of 1852 M. is), m. knoopen: het schip liep 8, 10, 20 - en per $\frac{1}{2}$ min., d. i. 8, 10, 20 Eng. zeemijlen (= 20 minuten) per uur.
- Knoop** (aardr. punt, waar twee of meer bergketenen zich vereenigen), m. knoopen.
- Knoopen** (vast- of dichtknoopen), ik heb geknoopt: zijn mantel dicht-; ook zeker handwerk maken: een netje -, een beurs -, kunstig ineenwerken; zegsw. iets in zijn oor -, het gehoorde voor altijd goed onthouden.
- Knoopendraaier** (fig. mooiprater, bedrieger), m. -draaiers; -fabriek, v. -en; -haak (haakjs met handvat, om schoenknoopen vast te maken), m. -haken; -schaar (mil. plaatje van hout, om er de knoopen van rok of mouwvest op te poetsen), v. -scharen.
- Knoopgras** (varkensgras), o. gmv.; -kruid (wildegroeiende plant onzer wegen en dijken), o.
- Knooplijn** (sterrenk. snijlijn), v. -lijnen.
- Knooppunt** (vereeningingspunt), o. -punten.
- Knoops gat** (spleet in jas, vest enz. tot dooring van een knoop), o. -gaten: met een lintje in het -, zijnde gedecoreerd.
- Knop** (bolvormig iets, als kop of uitsteeksel), m. knoppen: de - van een deksel, van een degen, wandelstok, enz.; een - van een roos, van een blad; in de -pen schieten, d. i. (van een boom) knoppen krijgen; de bloem staat nog altijd in den -, is nog niet open.
- Knoppen** (knoppen krijgen, uitbotten), de plant heeft geknopt: fig. het constitutioneele knopt, ontluikt, tiert overal, (Potg.)
- Knor** (klankn. verwant met knorren: zeker geluid), m. knorren: het varken gaf een -.
- Knor** (kwast, knobbel, uitwas), m. knorren.
- Knorbeen** (kraakbeen), o.; -beentje, o. -s.
- Knorrf** (knoop, verharding in den stengel der grassen, rieten, biezen), m. knorven: zegsw. knorven in de biezen zoeken, d. i. haarklooven, vitten, spijkers op laag water zoeken. vero.
- Knorhaan** (zeevisch, met een rugvin, die in zeer scherpe stekels eindigt), m. hanen: op onze kust wordt de - veel gevangen; de - is als voedsel weinig in trek.
- Knorren** (e. dof, grommend keelgeluid voortbrengen), het heeft geknord: hoor dat varken eens -! fig. op iemand -, pruttelen, grommen.
- Knorrepot** (pruttelaar, grompot, knorrig mensch), m. en v. knorrepotten.
- Knorrig** (boor, gemelijk, pruttelachtig), bn.: een - antwoord; -er, -st; -held, v. gmv.
- Knorvleesch** (kraakbeenig vleesch), o. gmv.
- Knot** (kluventje, bosje), v. knotten; ook Knut, b.v.: een - sajel, een - haar, een - vlas.
- Knots** (dikke, knoestige, topzware stok), v. -en; -slag (slag met een knots), m. -slagen.
- Knotten** (den top, de punt er af slaan of afsnijden, inkorten), ik knotte, heb geknot: een wilg -; een paal -; fig. verzwakken, kortwieken; iem. macht -, de wieken der verbeelding -, (Potg.); zie Afknotten.
- Knotten** (draaien, strengelen), ik knotte, heb geknot; -ter, m. -s; -ting, v. -en.
- Knotwilg** (lage waterwilg), m. -wilgen; zie Schotwilg.
- Knubbelstok** (knoestige stok), m. -stokken: een - in iedre hand kwam onze Paai, en stak van land, (Staring); zie Knuppel.
- Knuffelen** (prangen, drukken, zacht persen), ik heb geknuffeld: een zuerenden vinger -; -ig, bn.: mijn vingers zijn -ig van de kou, stram, stijf, -ing, v. -en; ook: Knoffelen.
- Knuist** (vuist), m. knuisten. gmv.
- Knuul** (lomperd), m. knullen: een - van een vent, een sukkel, een onhandige, domme kerel.
- Knuullig** (als een knuul), bn.: wat ziet hij er - uit! onlachtig; -er, -st.
- Knuppel** (ontstaan uit kluppel door dissimilatie: knots), m. -s; ook: Kneppele.
- Knuppelen** (met een knuppel slaan), ik heb geknuppeld; ook: Kneppele.
- Knuppelvers** (slecht vers), o. -verzen.
- Knu'ren** (talmen, luieren), ik heb geknuurd.
- Knus, knusjes, knus'sig** (aardig, lief; gezellig), bw.: knussige passagiers; dat is - geborduurd; wij zaten zoo - bij elkaar, prettig, lekker; knusheid, v. gmv.
- Knut'selen** (tot tijdverdrif werken aan kleine, fijne dingen, die niet veel beteekenen), ik heb geknutseld; -aar (iem. die handig knutselt), m. -s; -arij' (knutselwerk), v. -en; -werk (prulwerk, werkje, dat veel geduld eischt), o.
- Knut'tel** (scheepst. verwant met knot: bos van uit de hand gedraaid touw), v. knuttels.
- Knut'terig** (aardig, lief), bn. en bw.; -er, -st; -held, v. gmv.; zie Knus.
- Ko'balt** (een roodachtig grijs metaal), o. gmv.
- Ko'baltblauw** (verbinding van kobalt-oxyde met aluminium), o.; -heet ook wel ultramarijn of Leidsch-blauw.
- Ko'balterts**, o. -ertsen; -kies (delfstof), o.; -zout, o. gmv.; -zuur, o. gmv.
- Kob'be, kob** (zilvermeeuw, kokmeeuw), v. kobben: de -n broeien veel op Rotterdam.
- Ko'bold** (aardgeest, kabouter), m. kobolds.
- Ko'dak** (snelwerkende, kleine handcamera, een der beste merken voor instantané's), m. -s.
- Kod'de** (knots, knuppel), v. kodden.
- Kod'de** (aardigheid, grap), v. -n. w. i. g.
- Kod'debeter** (eig. knotszwaater: bosch-wachter, veldwachter), m. -beiers. vero.
- Kod'denaar** (kneu, kneuter), m. -s.
- Kod'dig** (groppig), bn.: de voorzitter kreeg een -en innaal, (Klikspaan), kluchtig; -er, -st; -held, v. -heden; zie Drollig.
- Koe** (vrouwelijk rund), v. koeien: 't is een -, dom mensch; zegsw. de - bij de horens vatten of pakken, ook hebben, iets moeilijks op de juiste manier flink aanpakken; oude koeien uit de sloot halen, half vergeten dingen weer oprakelen; veel koeien, veel moeien, veel bezit geeft veel zorg; men noemt geen - bont, of er is een vlekje aan, voor een slecht gerucht omtrent iem. bestaat altijd wel eenige grond; men kan niet weten, hoe een - een haas vangt, hoe iets erg onwaarschijnlijk toch gebeurt; -tje, o. -s: zegsw. over -tjes en halfjes praten, over het vee, zooals de boeren doen, fig. over onbeduidende zaken; zijn -tjes op 't droge hebben, van zijn rente leven, meer Schaappes; zie ald., ook Gouden.
- Koe'beest** (koe), o. -beesten.

Koe'bloem (*madeliefje*), v. — bloemen.
Koe'boes (*nakomelingen v. d. oerbewoners der bosschen van Sumatra, in Djambi*), m. mv.
Koe'boom (*boom in Z.-Amerika, gevende een wit vocht of melksap*), m. — boomen.
Koe'brug (*scheepst. looze ladingsbrug voor vee*), v. — bruggen.
Koe'brugsdek (*scheepst. soort van dek onder het tusschendeck b.v. op linesschepen*), o. — dekken.
Koe'da (*Jav. paard*), m. —'s: — a'loes, heerenpaard, — gla'dak, knol. w.i.g.
Koe'doe (*antilope aan de Kaap*), m. — s.
Koe'ekop (*kop van een koe*), m. — koppen.
Koe'endrijver (*iem., die de koeien vooruitdrijft, b.v. naar de markt*), m. — drijvers.
Koeionneeren (*met opzet plagen, treiteren, het leven zuur maken*), ik heb gekoeionneerd; spreekt. *Koejenneeren*; zie *Donderen*.
Koek (*gebak van meel, eieren, honig, enz. ook huisbak*), m. koeken, als stofnaam. v.: zegsw. *iets voor zoete — opeten*, zich een onaangename bejegening stilzwijgend laten welgevalen; *dat is oude —, dat is maar —, iets van weinig waarde; het was — en ei tuschen haar zuster en Kees*, (C.O.), bijzonder vriendschappelijk, ze waren het goed eens; zie *Appel—, Boter—, Chocoladekoekje—, Drabbel—, Kruid—, Olie—, Panne—, Pepper—, Spekkoeke*, enz. alsmede: *Lijn—, Raapkoek*.
Koe'kalf (*wijfjeskalf, vaarskalf*), o. — kalven, — kalveren; zie *Stierkalf*.
Koek'kamp (*weiland voor koeien*), m. — en.
Koek'bakker, koe'kenbakker (*koekenmaker*), m. — bakkers; **koekbakkerij** (*werkplaats van den koekbakker*), v. — en.
Koek'deeg (*deeg voor koek*), o. gmv.
Koekeloeren (d. i. *koeken, kijken en loeren: uitkijken, gluren*), ik heb gekoekeloerd.
Koek'kenpan (*keuken- of bakpan met langen houten steel*), v. — nen; zie *Pannekoek*.
Koek'eter (*toenaam of alias voor A'dammer*), m. — eters: *jou leelijke —!*
Koek'hakken (*kermisvermaak*), ik hakte koek, heb koekgehakt.
Koek'je (*dunne, kleine koek, mopje*), o. — s.
Koek'koek (*trek- en klimvogel, door zijn roep iedereen bekend, hij verlaat ons vroeg in den herfst en trekt naar Midden-Afrika*), m. — en: zegsw. *het is daar altijd — één zang, er is geen afwisseling, het is er eentonig, altijd hetzelfde; dat haalt je de —, dat wil ik waarachtig wel gelooven, dat zal wel waar zijn d. i. als het niet waar is, dan moge de — of de duivel je halen; loop naar den —!*
Koe'koek, tw., klanknabootsing.
Koe'koek (*bouwk. uitstekend dakvenster*), m. koekoeken; scheepst. zeker luik, om licht in de hutten te doen vallen; ook: *Koek'uit*.
Koe'koeksbloem (*pinksterbloem, ook veldkers*), v. — bloemen; — **brood** (*gewone kla-verzuring*), o. gmv.; — **klaver** (*— brood*), v. gmv.; — **klok** (*Schwarzwalder klokje, dat de uren en halve uren met koekoek-geroep aankondigt*), v. — klokken; — **look** (*bolgewas*), o. gmv.; — **veer**, v. — en; — **zang**, m. — en.
Koekoes'san (O-I. *rijststoomer*), v. — s.
Koek'plakken, o.: — is een bij alle koekbakkers voor beleedigend gehouden naam voor — vergulden, (C.O.); — **vergulden** (*het met reepjes goud afzetten van Sinterklaaskoeken*), o. gmv; op — *gaan*, (C.O.)

Koek'visch (O-I. *klippvisch*), m. — visschen.
Koek'winkel (*winkel, waar vooral koek te koop is*), m. koekwinkels.
Koel (*niet warm, lauw*), bn. en bw.: *een — onthaalt; iemand — ontvangen; met — e zinnen, kalm; in — en bloede, met kalm beraad, of met voorbedachten rade*; — er, — st.
Koel'apparaat (*toestel, om melk af te koelen*), o. — apparaten; zie *Koelkamer*, — vat, enz.
Koel'bak (*smed. bak vol koud water, om heet ijzer te koelen*), m. — bakken.
Koelbloedig (*ongevoelig, kalm, rustig, onverschillig*), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.
Koel'en (*koud maken*), ik heb gekoeld: *een gloeiend ijzer —, door het in den koelbak te steken; fig. zijn drift —, zijn wraak —, d. i. bevredigen*; — **ing**, v. — en.
Koelhar'tig (*koel van hart, onverschillig, onhartelijk*), bn.; — **heid**, v. gmv.
Koel'heid (*het koel-zijn, frischheid*), v. gmv.: fig. *onverschilligheid, onhartelijkheid: iemand met — ontvangen, een tijding met — vernemen*.
Koel'ie (O-I. *Maleische of Chineesche daglooner, gehuurde lastdrager*), m. koelies: *mijn reisgoed was met — s vooruitgezonden*, (Gr.); — **diensten** (nl. *van één of meer koelies*), m. mv.; — **ordonnantie** (*wettelijk voorschrift in zake de behandeling van koelies*), v. — s; — **werk** (*zwaar werk, slavenwerk*), o. gmv.
Koel'kamer (*vertrek, dat gebruikt wordt om boter enz. door kou te harden*), v. — kamers; — **kelder**, m. — kelders; — **ketel**, m. — s; — **kruk**, v. — en; — **kulp**, v. — en; — **oven**, m. — s; — **pan**, v. — pannen.
Koel'te (*frischheid*), v. gmv.: *de — van den herfst, de — van een lenteavond*.
Koel'tje (*verfrisschend windje*), o. koeltjes: *er stak een aangenaam — op*.
Koel'tjes (*kalmjes, ietwat onverschillig*), bw.: *zij antwoordde —*.
Koel'vat (*vat, om een vloeistof er in te laten afkoelen*), o. — vaten.
Koelzin'nig (*kalm, rustig*), bn.: *een — e berekening*, (Koetsveld); — **heid**, v. gmv.
Koe'melk (*melk van een koe*), v. gmv.
Koe'mis (*drank bij de Kalmukken: gezuurde en gegiste paardenmelk*), v. gmv.
Koen (*moedig, onversaagd, onverschrokken*), bn. en bw.; — er, — st; — **heid**, v. gmv.
Koe'pel (Fr. *coupole*: *half bolvormig bouwwerk, dak met koepelgewelf, gewelfde, veelhoekige dakkap; rond tuinhuisje*), m. — s; — **dak** (*dak op een koepel*), o. — daken.
Koe'pelgewelf (*half bolvormig gewelf met lichtopeningen*), o. — gewelven; — **kamer** (*kamer in koepelvorm*), v. — kamers; — **kerk** (*kerk, gekroond met een koepel, rustend op vier pilaren*), v. — en: *de Aya Sofia is een — kerk, evenzoo: de St. Jan in Den Bosch, de St. Pieter te Rome, de San Marco te Venetië, de St. Paul te Londen, enz.*
Koe'pokinenting (*het inenten van pokken*), v. gmv.; zie: *Vaccine en Vaccinatie*.
Koe'pokstof (*stof uit koepokken, waarmee ingeënt wordt*), v. gmv.
Koe'reihen (*oude volksmelodieën der koehersders in de Alpen*), v. mv.; ook: *Koereigen*.
Koe'ren (*kirren*), de duif heeft gekoerd.
Koer'gast (Duitsch: *Kurgast d. i. badgast*), m. en v. — gasten.
Koer'huis (*op een badplaats: groot gebouw ten genoegen van de badgasten*), o. — huizen; zie: *Koerzaal en Kuur*,

Koerier (ijlbode, rijdende postbode), m. -s.
Koers (Fr. loop, vaart, richting van een schip), m. koersen: de afgelegde - bedroeg dien dag 50 mijlen; een verkeerde - nemen, richting; fig. hij is van den -, hij is den - kwijt, d. i. van het rechte spoor, fig. in de war.
Koers (Fr. geldprijs of marktprijs van munten, effecten, wissels en geldsoorten), m. -en: munten buiten - stellen, de - van het zilver, den - verlagen; waardij der effecten op de prijscourant der Amsterdamsche beurs: de - der effecten, de - en zijn gedaald, gerezen.
Koersen (den koers richten; stevenen, koerszetten), ik koerste, heb gekoerst: dat schip - tnaar Java; fig. iets klaren, in orde brengen: ik zal dat wel -; -ing, v. gmv.
Koerslijst (lijst of opgave van den prijs der op de beurs verhandelde wissels, effecten, geldsoorten en koopwaren), v. -lijsten, -noteering (opgave van de prijzen ter beurze voor de koerslijst), v. -noteeringen; -rekening (berekening der waarde van munten of effecten, naar den koers van den dag), v. gmv.; -verhooging (stijging van den koers), v. -verhoogingen; -verlaging (daling van den koers), v. -verlagingen; -verschil (verschil tusschen de nominale en reële waarde van effecten), o. -verschillen.
Koersaal (grootte zaal in een koerhuis tot gezellige bijeenkomst der badgasten), v. -zalen; ook: Kurzaal.
Koes, v.; zie Boes.
Koes (stij, doodstil), bn., tot een hond: -, Veldin, (C.O.); fig. zich - houden, niets zeggen; ook: Koest.
Koeskoes (gerecht van groenten met schapevleesch als hoofbestanddeel, lievelingskost der negers in Barbarije en Marokko), v. gmv.
Koeskoesen (door elkaar stampen van middagspizzen), ik -koeste, heb gekoekoest.
Koessoe (geneskrachtig gewas in Abessinië), m. -soes, -boom, m. -boomen.
Koest, zie Koes.
Koestal (stal voor koeien), m. -stallen.
Koesteren (troetelen, liefderijk verplegen, bakeren), ik heb gekoesterd: fig. een wensch -, de hoop -, gestedrift -, deze bij zich zelf verlevendigen; -aar, m. -s; -ing, v. -en.
Koet (kleine dofzwarte eend, meerkoet), v. -en.
Koeteren (gebrekig praten, kromspreken), ik heb gekoeterd: nu en dan een vreemd woord moet men toch maar -, (Potg.); -aar (kromtong), m. -s; -taal (hakkeltaal), v. gmv.
Koeterwaal (iem., die koeterwaalt), m. -walen; -waalsch (onverstaanbaar, brabbelig als van een Waal of Franschen B:lg, die Nederlandsch wil spreken), bn., als zmw. (brabbeltaal), o. gmv.; -walen (brabbelen), ik heb gekoeterwaald.
Koets (Fr. overdekt rijtuig), v. koetsen: een post-, een statie-; zegsw. uit de - vallen, ontuchtard worden; zie: Auto, Brik, Coupé, Diligence, Dogcar, Dos-a-dos of Sado, Entam, Kiereboe, Landauer, Omnibus, Sjees, Taxi, Tilbury, Victoria, Vigilante, Wagon, enz.
Koets, de gouden -: het statie-rijtuig voor den uit- en intocht onzer Koningin, als H. M. b.v. de Staten-Generaal gaat openen.
Koets (Fr. rustbed), v. -en: de kinderen gaan naar de -; geen - omvang me 't lijf! (Bild).
Koetsen (papier scheppen), ik heb -koetst; -er (werkman, die koetst), m. -s.

Koets'huus (gebouwtje tot berging van koets of koetsen), o. -huizen; zie Remise.
Koetsier (voerman van een koets), m. -s.
Koets'paard (paard, dat de koets moet trekken), o. -en; z.: Heerenpaard, Knol, enz.
Koets'poort (breede gewelfde poort, waardoor men met een koets naar binnen kan rijden), v. -poorten.
Koe'voet (ijzeren staaf, uitlopend in twee klauwtjes, ook wel in een spits), m. -en.
Kof (tweemaster, rondgebouwd koopvaardijzeeschip met breeden achtersteven), v. koffen.
Koff'er (Fr. reiskist), m. -s: zijn - pakken.
Koff'eren (inpakken), ik heb mijn reisgoed gekofferd, d. i. in een koffier gepakt.
Koffie (zaad der koffieplant, oorspronkelijk uit Abessinië en Soedan), v. gmv.: -branden, roosteren; ook: het gemalen poeder, d. i. gemalen -; verder: drank, uit dit poeder bereid: een kop -, -schenken; de - werd in 1615 te Venetië aangebracht.
Koffiebaal (groffinnen zak, gewezen van het zoogenoemde jutegaren tot verzending van koffieboonen), v. -balen; -blad (schenkblad), o. -bladen; -bladzikte (eigenaardige ziekte op de koffielanden (Java) en in de gouvernementen-koffietuinen), v.; -boom (plant, die de koffie oplevert), m. -en, zie Koffie; -boon (vrucht van den koffieboom), v. -en; -brander (persoon, die de groene koffieboonen roostert), m. -s; -brandertij (werkplaats v. d. koffiebrander), v. -en; -cultuur (kweekerij en teling van koffie op Java en een deel van Sumatra), v. gmv.: de - op Java is verlopen door de -bladzikte; -dik (-bezinksel, koffi-dras), o. gmv.; -drinken (het drinken van koffie met daarbij een boterham), o. gmv.; -extract (sterk aftreksel van koffie), o. gmv.; -goed (servies), o. gmv.; -heester (-plant), m. -s; -huus (bierhuus, café), o. -huizen; -kamer (in schouwburgen de ververschingskamer, foyer), v. -kamers; -kan (kan van metaal, graniet, porselein, enz., waarin koffie gezet wordt), v. -kannen; -kloek (open tentje in groote steden, waar men een kop koffie kan koop), v. -en; -krans (dames-vriendenkring), m. -en; -land (O.-I. land of grond, waarop koffie gekweekt wordt), o. -en; -lepel, m. -s; -lezen (schiften, uitzoeken van koffie), o. gmv.; -leesster (vrouwje, dat koffie schift), v. -s; -malen (het fijnmalen van koffieboonen), o. gmv.; -molen (werktuig tot het fijnmalen van koffieboonen), m. -s; -planter (O.-I. bezitter van een koffieplantage), m. -s; -pluk, m. gmv.; -praatje (gezellig praatje onder een kopje koffie), o. -s; -servies (koffieblad met toebehooren), o. -serviezen; -stroop (gebrande stroop als surrogaat voor de zoo dure koffie), v. gmv.; -tafel, v. -s: ze zaten om 10 uur nog aan de -tafel; -tent (oud wijfje, dat niet van voortmaken weet), v. -en; -trommel (blikken koffiebus), v. -s; -tuin (O.-I. grond, waarop koffie geteeld wordt), m. -en; -uur (vast uur, waarop de familie of iem. koffiedrinkt), o. gmv.; -veiling (openbare verkoop van koffie b.v. te Amsterdam), v. -en, zie Handelsmaatschappij; -water (kokend water, te koop in een water- en vuurnering), o. gmv.; -zak (altreerzakje in den koffiepot, ook koffiebaal), m. -zakken.
Kog, **kogge** (Middelieuwsch, snelzeilend koopvaardijzeeschip met ronden bog), v. koggen.

Ko'ge (ingedijkt land), v. kogen; ook *Koog*.
Ko'gel (ijzeren of looden bal), m. -s; met -s schieten; den - krijgen, tot den - veroordeelen, zie Fusilleeren; met iemand een - wisselen, duelleeren op het pistool; den - steepen, op de galeien zijn, z. Bagnó; zegsw. *de - is door de kerk*, de zaak heeft haar beslag; na lang wikken en wegen is er een besluit genomen; gedans dingen hebben geen keer.
Ko'gelaandrijver (ijzeren laadstok bij kanonnen), m. -s; -**baan** (denkbeeldige lijn door een afgeschoten kogel beschreven), v. -banen; -**dierpjes** (straaldierpjes, infusiedierpjes), o. mv.; -**distel** (samengesteldbloemige, met kogelvormige bloemkolfjes), v. -s.
Ko'gelen (met kogels, steenen, enz. schieten), ik heb gekogeld; ook: gooien, werpen.
Ko'gelfiesch (flesch voor kunstwater, met een glazen kogeltje gestoten), v. -flesschen; -**gleten**, o. gmv.; -**gleten**, m. -s; -**gletelij**, v. -en; -**mal** (vorm als kogelmaat), m. -allen; -**mortier** (kort, breed kanon), m. -en; -**park** (stapelplaats van kogels), o. -en; -**regen** (fig. het vallen van kogels in grooten getale als waren het regendropels), m. -regens; -**rond** (bolronde), bn.; -**stapel** (regelmatig opgestapelde hoop kogels), m. -s; -**tang** (geneesk. tang, om kogels uit te halen), v. -en; -**trekker** (werktuig, om kogels uit den loop te halen), m. -s.
Ko'gelvisch (eivormige, stekelige visch, klompvisch), m. -visschen; zie *Maanvisch*.
Ko'gelvorm (vorm, waarin kogels gegoten worden), m. -vormen; -**vormig** (den vorm hebbend van een kogel), bn.; -**wagen** (mil. wagen, waarin kogels vervoerd worden), m. -s.
Ko'ge (zeeschip), v. koggen; zie *Kog*.
Kohier (lijst van aangestlagenen in een belasting of van onderhoudsplichtingen bij het dijk- en polderwezen), o. kohieren.
Kohort (krijgsbende, troepenafdeeling bij de Romeinen, $\frac{1}{10}$ legioen), v. -en; zie *Cohorte*.
Ko'jang (O.-I. gewicht), v. -s; zie *Koyang*.
Kok (man, ervaren in 't bereiden van spijzen), m. koks; spreekw. *Veel -s bederven de bruy, te veel raad gedijt niet; Het zijn niet allen -s, die lange messen dragen*, allen zijn niet, wat ze schijnen, uiterlijk vertoon bewijst iemands geschiktheid nog niet; *Honger is de beste -*, honger doet alles lekker smaken.
Kokan'je, v.: het land van -, luilekkerland; ook: *Cocagne*.
Kokan'jemast (bij volksspelen, versierde en met prijzen behangen gladdemast), m. -masten; ook: *Cocagnemast*.
Kokarde (rozetje met de nationale kleuren), v. kokardes; soms *Cocarde*.
Ko'ken (spijs bereiden), ik heb gekookt; **ko'ker** (kok), m. -s; -**ing** (het koken), v. -en; **kook'ster**, v. -s; fig. - van toorn, erg kwaad zijn, zieden van toorn.
Ko'kend (ziedend), bn. en bw.: -water, die koffie is -heet, zie ald.; fig. - van nijd.
Ko'kendheet (zeer heet), bn.: de soep is -.
Ko'ker (rotronde, hol voorwerp of busje), m. -s; een - voor pennen, pijlen, enz.; zegsw. *dit komt niet uit zijn -*, d. i. uit zijn brein, daar is hij de bedenker niet van; *veel pijlen in zijn - hebben*, tal van verweermiddelen bezitten, veel bewijsgronden hebben.
Kokerel'len (met den drijftol spelen), ik -relde, ik heb gekokereld; vroeger ook:

feestvieren, pret maken; in O.-Indië: *koken*.
Ko'keren (in een koker doen), ik heb -kokerd; fig. *foppen, misleiden*, gmv.
Ko'kerjuffer (netvlugelig insect onzer vennen en rietvelden), v. -juffers; ook: -*juffertje*.
Ko'kermuilen (meesmuiten, grimlachen), ik -muilde, ik heb gekokermuilde.
Ko'kerworm (boorworm, zeebewoner met kieuwen, paalworm), m. -wormen.
Koket', enz.; zie *Coquet*, enz.
Kok'halzen (zeker geluid nl. „kok" maken, teeken, dat men dreigt te braken), ik kok'halsde, heb gekok'halsd.
Kokin'je (eig. iets uit het land van kokanje, suikerstroopballetje), v. -s; zie *Caramel*.
Kok'kelen (liefde bewijzen als b.v. de moeder een kind doet), ik -de, heb gekokkeld.
Kok'kerd (iets, dat groot is in zijn soort), m. -s; wat een - van een neus! van een dagbroer! ook: *Kok'ker*.
Kok'kie (O.-I. keukenmeid), v. kokkies.
Kok'meeuw (zilvermeeuw, soort van meeuw aan onze kust), v. -meeuwen; zie *Kobbe*.
Ko'kosbast (bolster van de kokosnoot), m. -en; -**boom** (klapperboom, palmboom, kokospalm), m. -en; ook: *Kokos*, *Klapper*; -**noot** (O.-I. zeer groote palmnoot), v. -noten; ook: *Kokos*; -**olie** (O.-I. olie, bereid uit de kokosnoot), v. gmv.; ook: -*boter*; -**palm** (O.-I. algemeen in de tropen voorkomende palmboom, 15-20 M. hoog), m. -en; ook: *Klapperboom* of *Klapper*; de - geeft timmerhout, huddekking, hechtdraden, palmkool, -wijn en -olie; -**suiker** (palm-suiker), v. gmv.; -**vezel** (draad van de kokosnoot), v. -vezelen, -vezels; -**zeep** (harde zeep, bereid met kokosolie), v. gmv.
Koks'jongen (jongen, die den kok helpt), m. -jongens; -**maat** (helper van den kok), m. -s; -**pomp** (pomp voor 't reinigen van 't vaatwerk), v. -en; -**werk**, o. gmv.
Kol (hamerslag tegen den kop van een te slachten rund), m. kollen; zie *Dollen*.
Kol (heks), v. kollen; van de -, de Noordsche - bezeten zijn, behekt zijn; -rijden, als heks op den bezemsteel rijden; -rijdster, tooverheks.
Kol (witte plek aan 't voorhoofd van een paard, bles), v. kollen.
Kol (korenroos, klapproos), v. kollen, gew.: een bussel geurige klaver, vol madelieven en -len, (Van Beers); zie *Kollebloem*.
Kol'bak (huzarenberenmuts), m. -bakken.
Kol'der (lederen harnas als dekking van rug en borst), m. -s; zie *Maliënkolder*.
Kol'der (een paardenziekte), m. gmv.: dat paard heeft den - in den kop, dolheid; -ig, bn.
Kol'deren (den kolder krijgen), het paard heeft gekolderd, fig. allerlei dwaasheden doen.
Ko'len (steenkolen), v. mv.: wat kosten die -? - naar *New-Castle* brengen, zie *Water*.
Ko'lennaak (schuitvoor steenkolen), v. -aken; -**ader** (bedding steenkolen), v. -s; -**bak** (bakje voor steenkolen), m. -ken; -**bedding** (-laag), v. -en; -**bekken** (-gebied), o. -s.
Ko'lenbrander (in Duitschland, maker van houtskool in de wouden), m. -branders.
Ko'lenbunker (steenkolenruim op stoomschepen), m. -s; zie *Bunker* en *en*.
Ko'lendamp (damp van brandende steenkolen), m. gmv.; -**district** (district of gebied der steenkolenmijnen), o. -en, zie *Revier*; -**drager** (werkman, die steenkolen laadt en lost), m. -s; -**emmer** (emmer, waarmee

de kolenbak gevuld wordt), m. -s; - **hok** (hok tot berging van steenkolen), o. -hokken; - **koop** (handelaar in steenkolen), m. -s; - **maat** (maat voor het meten van steenkolen), v. -maten; - **magazijn** (-pakhuis), o. -en. **Kolenmeiler** (stapel hout, overdekt met arde, om tot kool te versmeulen), m. -s. **Kolennijju** (mijn of groeve, waaruit steenkool wordt gehaald), v. -mijnen; - **pakhuis** (pakhuis, waarin steenkolen worden opgestlagen), o. -huizen; - **schip** (schip tot vervoer van steenkolen), o. -schepen; - **schop** (kolenschepper in den kolenbak; ook schop met langen steel voor het verplaatsen of kelderen van steenkolen), v. -schoppen; - **trein** (trein tot vervoer van steenkolen), m. -treinen. **Kolentremmer**, m. -s; zie Tremmer. **Kolenvuur** (vuur van steenkool, van houtskool of turfskool), o. -vuren; zich bij het -warmen; - **wagen** (deel van een kolentrein, ook elke wagen tot vervoer van steenkolen), m. -s; - **zak** (gonjebak voor het transport van steenkolen), m. -zakken. **Kolf** (kolfstok), v. kolven; zegsw. de - naar den dal werpen, het spel gewonnen geven, het opgeven; - **baan** (vlakke, ingericht voor het kolfspel), v. -banen; - **bal**, m. -ballen. **Kolf** (onderende van een geweer), v. kolven. **Kolf** (een soort van flesch met wijden buik en gebogen hals), v. kolven; zie Retort. **Kolfje** (kolfslag), o. -s; zegsw. dat is een - naar zijn hand, fig. dat past hem, lijkt hem, is naar zijn zin, is geschikt voor hem. **Kolfplaat** (ijzeren beslag onder aan de kolf v. e. geweer), v. -platen. **Kolfspel** (het kolven als spel), o. -spelen. **Kolfhamer** (hamer met langen steel, om een rund te kollen of te dollen), m. -hamers. **Kolibrie** (zeer kleine vogel der Amerikaanse keerkringen), m. -s; er zijn meer dan driehonderd soorten van -s. **Kollek** (buikkramp, snijding in de ingewanden, darmkramp), o. en v. gmv. **Kolk** (poel, waterdiepte, afgrond i. zee), v. -en. **Kolomboem** (klapros), v. -bloemen. gew. **Kolven**, ik heb gekold: een rund -, een os -, de hersens inslaan met een hamer of met den rug v. e. bijl; ook: Dollen; - **bijsl.**, v. -en. **Kolokwint** (Fr. kwintappel, bittere pompoenvormige vrucht), m. -en; - **appel**, m. -s; - **komkommer**, v. -s. **Kolom** (uit het Lat.: zuil, pilaar), v. -men; de - men van een kerk, zie Zuil; fig. de - men van een dagblad, rijen, spijlen; de - men openstellen voor, het dagblad beschikbaar stellen; nat. de - van Volta, toestel tot opwekking van electriciteit, bestaande uit de opstapeling van elementen tusschen drie glazen staven in den vorm van een kolom of ronde zuil; die elementen zijn: een koperschijfje, een zinkplaatje, een stukje laken in verdund zwavelzuur gedrenkt; zie verder: Kwik-kolom, Wervelkolom, Vuurkolom. **Kolombijn'tje** (kolibrie; ook een zoet beschuitje, moscovisch gebakje), o. -tjes. **Kolomkachel** (ouderwetsche kachel in den vorm van een kolom), v. -kachels. **Kolonel** (mil. hoofdofficier, hoofd of bevelhebber v. e. regiment), m. -s; - **schap**, o. gmv. **Kolonel-ingénieur** (hoofdofficier bij de genie), m. kolonels-ingeniëurs. **Kolone'sche** (O.-I. vrouw van een kolonel), v. **Koloniaal** (soldaat voor den dienst in

Indië), m. -alen; hij gaat als - naar Indië. **Koloniaal** (eigen aan, betreffende of uit de koloniën), bn. het -alestelsel, de -aletroepen; op - gebied, de -ale raad te Curaçao. **Koloniale handel** (de handel van het moederland met de koloniën), m. gmv. **Koloniale waren** (waren, uit de koloniën afkomstig), v. mv.: koffie, suiker, cacao, rijst, muskaatnoten, foelie, peper, enz. zijn -. **Kolonië** (volkplanting, nederzetting), v. koloniën, kolonies. **Kolonië** (straf- of werkinrichting voor landloopers en bedelaars), v. kolonies. **Kolonië** (gezamenlijke landsteden in een groote stad), v. kolonies: de Duitse - te A'dam, de Hollandsche - te Londen. **Kolonië** (bijzondere naam voor de Kaapkolonie), v.: hij is in de - geboren en getogen. **Kolonisatie** (het stichten van een of meer koloniën), v. -tiën. (t = ts). **Kolonisatoren** (volkplantingen in een landstreek vestigen). (s = z). **Kolonist** (volkplanter), m. kolonisten: Chinesche - en vindt men ook op Borneo. **Kolonist** (bewoner eener kolonie van weldadigheid), m. kolonisten. **Kolonie** (mil. opstelling van troepen), v. kolonnes; meestal Colonne. **Koloriet** (kleurentoon of kleurengloed op een schilderij), o. gmv.: het gloeiend - van Rembrandt, (Potg.); soms: Coloriet. **Kolorist** (schilder, bekwaam in'taanbrengen van koloriet), m. koloristen; ook Colorist. **Kolos** (reuzenbeeld; ontzaglijk groot gevaarte; fig. man van buitengewone kracht of genie), m. kolossen: Napoleon, de - der 19e eeuw; zie: Colossus en Wereldwonder. **Kolossaal** (buitengewoon groot), bn. en bw.: een - gebouw, een -ale vracht; de -ale smaak onzer vadersen, (C.O.); - kunnen eten. **Kolossus** (kolos), m. kolossen, ook Colossus. **Kolrijdster** (heks), v. -s; zie Kol (heks). **Kolven** (in de kolfbaan spelen), ik kolfde, heb gekold; zegsw. hij heeft gelukkig gekold, het is hem meegelopen in de wereld. **Kolvenier** (oud-A'damschevoelboogschutter), m.; ook: Klovenier. **Kom** (bakje, schaal), v. kommen: een - vol saus, een - voor soep, zie Terrine; een wasch-; verkl. kommetje, o. -s: een - koffie; fig. een eenden-, bassin, vijver; de - v. e. dorp, de binnenkring, met kerk, raadhuiskamer. **Komaan**, tw., uitroep van instemming. **Komaf** (afkomst), v.: hij is van hooge -. **Kombaars** (scheepsdeken, matrozendeken, wollen velddeken), v. -baarzen. **Kombof** (buitenkeuken of hok, waarin men kookt en wascht), v. -bofs, -boffen. **Kombuis** (stookplaats, scheepskeuken, ook kachel of fornuis), v. -buizen: de haring stond te bakken op de -. **Komediant** (tooneelspeler), m. -en. **Komedie** (schouwburg), v. -s; - **gebouw** (schouwburg), o. -en; - **spel** (de opvoering v. e. tooneelstuk, fig. veinzery, bedrog), o. gmv.; - **stuk** (toonvelspel, blijspel), o. -stukken; - **vertooning** (-opvoering), v. -en. **Komeet** (sterrenk. staartster), v. kometen: de - van Halley, beroemd Eng. sterrenk. (1651-1742), die de baan dezer - het eerst berekende; zie ook C. O.: Het Water. **Komen** (arriveeren, aankomen), ik kwam, ben gekomen: hij zal vandaag -; is hij per trein

gekomen? zegsw. om het leven —, het leven verliezen; iemand onder de oogen —, voor iemand verschijnen; te stude —, te pas komen; te boven —, overwinnen; aan land, aan wal —, landen; zegsw. Die eerst komt, eerst maalt, vroeger, op den molen van den heer: die het eerst komt, wordt het eerst geholpen.

Komend, dw.: de — week, volgende; handel: het ons — e saldo, toekomstige; de — e geslachten, geboren wordende; zn. de gaanden en — en, b.v. koopers in een winkel.

Komfoor (Fr. vuurpot), o. — foren; — tje, o. — s; Piet, geef me het — tje eens aan, (C. O.)

Komiek (koddig, grappig), bn. en bw., komieker, komiekst; ook Comisch.

Komiek (persoon, die de grappige rol heeft in een blijspel; clown in een paardenspel, grappenmaker), m. — en; spreekt. Komie'keling.

Komijn (schermb. eenjarige plant, die om haar zaden wordt gekweekt), m. gm. v.

Komijn'nekaas, komijn'kaas (kaas, bereid met komijnzaad), v. — kazen.

Komkommer (Fr. eenjarige kalebasachtige vrucht, uit Azië herkomstig), v. — s.

Komkommerschaat (schaafje, om komkommers in spaantjes te schaven), v. — schaven.

Komkom'mertijd (slappe tijd in den kleinhandel en in de journalistiek en wel in Augustus, als de komkommers rijpen), m. gm. v.

Komma (leesteeken), v. en o. komma's; — maatje, o. — s.

Komma-bacil (geneesk. bacil der groote of Aziatische cholera, aldus genoemd naar den vorm), m. — bacillen; zie Bacil.

Komma'lebehoefte (tafelbenodigdheden aan boord), v. — behoeften: servies, glaswerk, couverts, enz. is —.

Komma'liewant (keukengerief), o. gm. v.

Kommandant, m. — en; — mandeeren (het bevel voeren); — mandeur, m. — s; — man'do, o.; zie: Commandant, enz.

Kommapunt (leesteeken), v. — punten.

Kommeusaal, m. — alen; zie Commensaal.

Kommer (gebrek, nood, onrust, angst, kwelling), m. gm. v.: — en gebrek, — en nood, in — en ellende leven, met — de toekomst tegemoet zien, zorg; — lijk (zorglijk, armoedig, ellendig), bn., — er, — st: een weduwe en kinderen in — e omstandigheden achterlaten, een — leven leiden; — loos (vrij van kommer, onbezorgd), bn., — looze: een — — oude dag, een — leven; — vol (zorgvol, treurig), bn.: — volle dagen, een — leven.

Kommer (hazendrek), v. gm. v.

Kommetje (kleine kom), o. — s; zie Kom.

Kommies (Fr. beambte bij de belastingen, nl. die waakt tegen smokkelarij), m. — miezen.

Kommies' (besteller v. e. winkel), m. — zen. Vl.

Kommies'brood (eig. uit te deelen brood: soldatenbrood), o. — brooden.

Kommiereij (O.-I. bureaucratie), v. gm. v.

Kompas (Fr. magneetnaald, die zich vrij beweegt op en om een verticale spil en zich plaatst in de richting Z.N.) o. kompassen; — beugel (concentrische ring, waarin het kompas hangt), m. — s; — doos, v. — doozen, — — huisje (afgesloten ruimte, waarin zich het kompas bevindt), o. — s; — naald (magneetnaald), v. — en; — roos (windroos, aanduidend 32 streken), v. — rozen; — streek (een der 32 streken van 't kompas), v. — streken.

Kompnie (de O.-I. Compagnie, 1602—1795), v., thans de Ind. regeering.

Kompliment, o. — en; zie Compliment.

Komplot (samenspanning, bende samenzweerders, geheim verbond), o. komplotten.

Komplotteeren (samenspannen, een komplot vormen, een aanslag smeden).

Kompres (natte omslag als genees- of heelmiddel), v. kompressen; zie Compres.

Komst (het komen), v. gm. v.: hij is op —.

Ko'nak (paleis i. d. Balkanstaten), m. — s.

Koud (bekend), bn.: — doen, kennisgeven; — maken, bekendmaken, verkondigen.

Kon'deh (O.-I. haarwring, gedragen op het achterhoofd), v. — 's; ook: Kon'dé.

Kon'digen (af. van kond: bekend maken, aankondigen), heeft gekondigd: de steen verliest zijn luister en kondigt schrik en dood, (Bild. Graaf Floris IV); zie Verkondigen.

Kon'dor, m. kondors; meestal Condor.

Kond'schap (bericht, naricht), v. — schappen: — krijgen, — winnen; op — uitgaan, d. i. op verkenning; iem. op — uitzenden.

Kond'schappen (kond doen, melden, berichten), ik heb gekondschapt; — schapper (boodschapper), m. — schappers.

Konfijt (in suiker ingelegd ooft, vooral gekookt ooft), o. gm. v.; zie Confituren.

Konfijten (in suiker inleggen), ik konfijtte, heb gekonfijt: vruchten —, citroenschillen —.

Konfijte (citroenkruid), v. gm. v. (fil = fil).

Konfituren, v. mv.; zie Confituren.

Kongeraal (zeepaling), m. — alen: de — is gewoonlijk 1,5 tot 2 M. lang.

Kong'si (O.-I. mijnvereeniging v. Chineezzen, ook de bestuurders er van; thans ook in gebruik voor vennootschap, firma, ploeg), v. — 's.

Konijn (haasachtig knaagdier), o. — en: een tam —, een wild —; zegsw. met de — en door de tralies kunnen eten, zeer mager zijn.

Konijnenberg (heuvel, waarin tamme konijnen kunnen graven), m. — en; — fokkerij (het fokken van konijnen, ook de inrichting er voor), v. — en; — hok (hok voor tamme konijnen), m. — hokken; — hol (hol in den grond, waarin konijnen leven), o. — hollen; — jacht (het jagen op konijnen), v. gm. v.: op de — jacht gaan of zijn; — kruid (plantk. melkdistel), o. gm. v.; — pastel (pasta van konijnenvleesch), v. — en; — pluim (woelig konijnestaartje), v. — en; — teelt (het telen of fokken van konijnen), v. gm. v.; — vangst (— jacht), v. gm. v.; — veld (veld, waarin konijnen hun holen hebben), o. — velden.

Konijn'nevel (vel of vacht van een konijn), o. — vellen; — vleesch, o. gm. v.

Ko'ning (vorst, die over een koninkrijk regeert), m. — en: fig. de — v. h. schuttersgild, de voornaamste persoon, de eerste; zegsw. hij laat zijn haan — kraaien, de overwinning verkondigen; zijn haan moet altijd — kraaien, hij moet in alles zijn wil hebben: de — v. e. schaakspel, voornaamste stuk; z. Blinde.

Koningin (gemalines konings; ook: vorstin, die als koning regeert), v. — nen: Wilhelmina, — der Nederlanden: de — moeder, v. — s, zie Koninginne moeder; — regentes (koningin en regentes van het koninkrijk), v. — sen; — weduwe (nagelaten gemalin van een overleden koning), v. — weduwen.

Koningin'nedag (feestdag ter eere der koningin b.v. haar verjaardag, bij ons 31 Aug.), m. — dagen: — nkroon (kroon eener koningin), v. — kronen; — nmantel (de hermetijnen mantel), m. — s; — nkruid

(plantk. leverkruid, boekenskruid), o. gmv.
Koningin'nemoeder (de moeder der regeerende koningin), v. -s.
Koningin'nepage (een onzer fraaiste dagvlinders), m. -pages. (g = zi).
Koningsadelaar, -arend (een der grootste arendssoorten), m. -aars, -aren; -arenden.
Koningsappel (de ananasappel), m. -s; -dag (verjaardag van den koning), m. -dagen; -dochter (dochter eens konings), v. -s; -geel (een verfstof, bestaande uit zwavel en arsenicum), o. gmv., zie Operment; -gezind (gestemd vóór den koning of zijn huis), bn.; -gezinde (persoon, die koningsgezind is), m. of v. -n; -hagedis (onschadelijke hagedis op Java), v. -sen, z. Basilisk; -hof (het paleis des konings), o. -hoven; -kaarsje (drietandig kaarsje, om op Driekoningendag te branden), o. -s.
Koningskroon (hoofdsiersel als teeken der konink. waardigheid), v. -kronen; -mantel (de hermelijnen mantel des konings; zekere prachtige vlinder), m. -s; -moord (moord van een koning), m. -en; -moorder, m. -s; -scepter (staf als uiterlijk kenteeken der koninklijke macht), m. -s; -slang (reuzenslang), v. -en, zie Boa; -tijger (grootte gestreepte tijger, ook Bengaalsche -geheeten), m. -s; -troon (troon van een koning), v. -tronen; -varen (fraaie pluimvaren), v. -s; -visch (een soort v. prachtig gekleurde lamprei in de diepten der zeeën van N.-Europa), m. -visschen; -vogel (prachtig gekleurde paradijvogel), m. -s.
Koningswater (scheik. mengsel van zoutzuur en salpeterzuur, dat goud en platina vermag op te lossen), o. gmv.
Koningszeer (een soort van kropgezwel, naar het volksgeloof te heelen door de voormalige koningen van Frankrijk), o. gmv.; -zetel (koningstroom), m. -zetels; -zoon (zoon eens konings), m. -zonen.
Koninkje (kleine koning), o. -s; een -in doeken, (De Gen.), pasgeborene, Benjamin.
Koninklijk (van een koning, v. e. koning uitgaande), bn. en bw.: het - paleis, het - wapen, een - geschenk, een - bevel; de - e marine, staande rechtstreeks onder den koning; de - e bibliotheek te Brussel, eig. van den koning, doch als eeretitel: een - e zangvereniging; fig. een - e bergstroom, (C. O.) d. i. prachtig; iemand - onthalen, rijk, den - en weg bewandelen, recht door zee gaan; -er, -st.
Koninklijke bewilliging (koninklijke goedkeuring), v.: naamlooze vennootschappen en vereenigingen, die als rechtspersoon wenschen te worden erkend, hebben daartoe de - - nodig, (Wet van 22 April 1855).
Koninkrijk (rijk of staat met een koning aan 't hoofd), o. -rijken: het - der Nederlanden, fig. het - der hemelen.
Kon'kel (slag, draai, stoot), m. konkels. vero.
Kon'kel (vrouw, die zich met konkelarijen inlaat), v. -s; zie Konkelen.
Kon'kel (spinrokken, stok, waarom men het te spinnen vlas wond), m. konkels. vero.
Konkelarij' (list, streek, intrige), v. -en.
Konkelboek (intrige-boel, knoeiboel), m. gmv.
Konkelen (knoeien, zich met draaiertijen ophouden, opstoken, intrigieren), ik konkelde, heb gekonkeld; fig. zij heeft vermaak nagejaagd en gekonkeld, (Koetsveld), bedrieglijk gehandeld; -aar (knoeier, bedrieger), m. -s;

-aarster (bedriegster), v. -s; -arij' (het konkelen), v. -en.
Kon'kelleen (uit konkel, spinrokken: spilleleen, vrouwenleen), o. -leenen.
Kon'kelmaag, v. -magen; zie Spillemaag.
Konserf' (een stroopje, een likkepot; vruchtenstroop), o. konserven.
Konserven, v. mv.; zie Conserven.
Konsta'bel (onderofficier der zeertillerie, stukmeester), m. -s; -skamer (scheepst. wachtkamer voor de konstabels), v. -s; -smaat (onderkonstabel), m. -maats.
Konstantino'pel, o., zie Stamboel.
Konterfeiten (afschilderen), ik heb gekonterfeit; -felt'sel (portret), o. -feitsels.
Konvooi' (gesch. begeleiding, bescherming van koopvaardijsschepen op zee), o., zie Convooi; -biljet (geleibijet), o. -biljetten; -looper (persoon, die zorgde voor de in- en uitklaringen), m. -loopers. vero.
Konzeniel'je (volksterm voor cochenille), v.
Koog (ingedijkt land), v. kogen; zie Koge.
Kool (vogelkool), v. -en; -tje, o. -tjes.
Kooli (scheepst. vaste slaapstee, getimmerd langs de binnenzijden van het schip), v. kooien: naar - gaan, te - gaan, naar of te bed; zie Hangmat.
Kool (schaapstal; planken loods of schuur als werkplaats der vlasbereiders), v. kooien.
Kool (hok voor wilde dieren), v. kooien.
Kool'en (boekdr. de pagina's door middel van kooien of wiggen in den vorm vastslaan), men -de, heeft gekooïd.
Kool'ker (eendenkooihouder), m. -s; ook wel kooihouder of kooiman genoemd.
Kool'recht (recht, aan een eendenkooi verbonden), o. -rechten: het - verbiedt alle jacht en het schieten in de nabijheid.
Kook, v.: aan de - zijn, d. i. koken; van de - raken, niet meer koken; fig. hij raakte van de -, hij werd niet wel, raakte van streek; -boek (keukenboek met kookrecepten), o. -en; -hitte (hitte, waarop iets kookt), v.: de - van water is 100° Celsius; -kachel (formuis), v. -s; -ketel (ketel, waarin iets gekookt wordt), m. -s; -kunst (de kunst van fijn te koken), v. gmv.; -machine (toestel, b.v. met gasbranders, waarop gekookt wordt), v. -s; -pan (pan, om in te koken), v. -pannen; -plaats (plaats, waar gekookt kan worden), v. -en; -punt (het punt van den thermometer, waarop het water kookt), o. -punten; -school (inrichting tot onderwijs in het voorbereiden van warme spijsen), v. -scholen; -sel (kleinacht. gekookte spijs), o. -s; -toestel (-machine), o. -toestellen; -vrouw (kookster), v. -en.
Kool (brandstof), v. kolen: zegsw. op heete kolen staan, telkens heen en weer schuiven van ongeduld, in spanning iets afwachten; iemand met een zwarte - teekenen, hem ongunstig voorstellen, hem zwart afschilderen; zie: Bus- of Houts-, Bruin-, Steenkool, alsmede Doovekool.
Kool (bekend gewas), v. koolen: zegsw. het sop is de - niet waard, de zaak is niet waard, dat men er zooveel drukte of omslag voor maakt; het is allemaal -, ijdelheid, dwaasheid; iemand een - stoven, bakken, beet nemen, een poets bakken; - verkoopen, flauwe praatjes maken; het is maar voor de -, voor de grap; het is maar kool of wel apenkool, gekheid; zie: Bloem-, Boeren-,

Kabuis-, **Kappertjes-**, **Koode-**, **Savoie-**, **Spruit-**, **Wittekool**.
Koolblende (glanskool, anthraciet), v. gmv.
Kooldruk (het afdrucken van photographieën door de drukpers), m. -drukken.
Koolhaas (haas, die bij voorkeur kool eet), m. -hazen; zie: Heihaas en Kleihaas.
Koolhydraat (scheik. stikstofvrije organische stof), o. -draten: cellulose, zetmeel, gom, suiker zijn -draten.
Koolmees (zangvogeltje met zwarten kop en gele veertjes, met witte zijvlekken aan den kop: een onzer standvogels), v. -meezen.
Kooloxyde (scheik. zeer vergiftige kolen-damp), o. gmv. (x = ks).
Koolraap (grootekmol), v. -rapen; -schaaf (een soort van platte schaaft, waarop de witte kool tot fijne reepjes wordt gesneden), v. -schaven; -sla (koude, gesneden witte- of roodekool op warme aardappelen met warme, zure botersaus), v. gmv.
Koolspits (houtkoolspits in een elektrische booglamp), v. -spitsen.
Koolstof (scheikundig element), v. gmv.: in steenkool enz. vindt men veel -.
Koolstronk (stoel of worteldeel van een kool), m. -stronken.
Koolteer (teer, uit steenkolen gewonnen in de gasfabrieken), v. gmv.
Kooltje-vuur (zekere kleine, roode bloem), o. gmv.; zie Adonis.
Koolwaterstofgas (scheik. gasvormige stof uit kool- en waterstof bestaande), o. gmv.
Koolwitje (een soort van dagvinder, die op de kool eitjes legt), o. koolwitjes.
Koolzaad (oliezaad), o. -zaden.
Koolzuur (scheik. verbinding van koolstof en zuurstof), o. gmv.
Koolzuurhoudend (koolzuur-bevattend), bn.: -water, zie Spuitwater.
Koolzwart (zeer zwart, gitzwart), bn.
Koomenij (kruidenterswinkeltje), v. -en.
Koomenijswinkel (koomenij), m. -s.
Koon (wang, kaak), v. koonen.
Koop, m. gmv.: te - bieden, een - sluiten, een - breken; te - dragen, alom bekend maken; op den - toe; op den - werken, licht en dicht iets maken; den - opzeggen, een contract verbreken; ook, partijtje goederen uit een verkoop en dan mv.: ik heb twee koopen, hij had zes koopen.
Koopakte (akte, waarbij een koop wordt geconstateerd met vermelding van den prijs, de voorwaarden en verdere bijzonderheden), v. -akten; -brief (andere naam voor koopakte), m. -brieven; -contract (wettig omschreven overeenkomst, waarbij het eigendomsrecht tegen betaling van den prijs aan een ander wordt overgedragen), o. -en; -dag (dag der veiling), m. -dagen.
Kooppen (voor geld in zijn bezit krijgen), ik kocht, heb gekocht; -er, m. -s; -ster, (vrouw, die koopt), v. -sters.
Koopgod (god v. d. handel), m., zie Mercurius, Hermes; -goed (waren van minder goede hoedanigheid), o. -goederen; -graag (koopziek, gaarne koopende), bn., -grager, -graagst; -handel (bedrijf, door middel van koop en verkoop), m. gmv.
Koopje (al, wat niet duur is), o. -s; zegsw. we reizen op een -, zoo goedkoop mogelijk.
Koopje, o. -s; zegsw. iemand een - geven, hem er in laten loopen, hem dupeeren.

Koopkrachtig (geld hebbende om te koopen), bn.: een - publiek was in de zaal; -lust (lust of ambitie om te koopen), m. gmv.; -lustig (kooplust hebbende), bn., -er, -st; -man (handelsman, iem., die van den handel zijn beroep maakt), m. -lieden, -lui.
Koopmansbeurs (handelsbeurs), v. -zen; -boek (elk boek v. d. boekhouding eens koopmans), o. -en; -brief (brief in koopmansstijl geschreven, over handelszaken), m. -brieven; -stijl (handelsstijl), m. gmv.
Kooppenningen (penningen of geldstukken, waarmede men den koop van een onroerend goed kwijt), m. mv.; -prijs (prijs v. h. gekochte), m. -zen; -stad (handelsstad), v. -steden: Rotterdam de tweede - des Rijks.
Koopvaarder (koopvaardijship, ook de kapitein van zulk een schip), m. -vaarders.
Koopvaardij (scheepvaart ten behoeve van den handel, handelsscheepvaart), v. gmv.; -kapitein (kapitein v. e. koopvaardijship), m. -s; -schip (schip, dat bestemd is voor de koopvaart), o. -schepen; zie: Driemaster, Bark, Brik, Schoener; -vloot (vloot van koopvaardijshipen), v. -vloten.
Koopvaart (koopvaardij, handelsvaart), v. gmv.; -vrouw (vrouw, die van het koopen en verkoopen van waren haar bedrijf maakt), v. -en; -waar (handelswaar), v. -waren; -ziek (koopgraag), bn.: haar zuster is zeer -; -zucht (erge kooplust), v. gmv.
Koor (R.-K. afgezonderde, meestal verhoogde plaats in de kerk, waar het hoogaltaar staat; of in Hervormde kerken, waar het vroeger gestaan heeft), o. koren; zie: Hoogkoor, Priesterkoor, Presbyterium.
Koor (R.-K. zangkoor met orgel, nl. boven tegenover het hoogaltaar), o. koren; -zanger, m. -s; -zangeres, v. -sen.
Koor (rei van zangers, welke een veelstemmig stuk uitvoeren), o. koren; de koren der opera, in de koren meezingen, een marnen -.
Koorbank (kanunnikenbank), v. -banken.
Koord (touw, gevlochten snoer), v. en o. koorden; dansen op de slappe -.
Koordansen (het dansen op de koord), o.; -danser, m. -s; -danseres, v. -sen.
Koordde (meetk. lijn, die twee punten van een cirkelomtrek verbindt), v. -n.
Koorgestoelte (kanunnikenbanken), o. -n.
Koorgezang (gezang v. e. koor, kerkgezang), o. gmv.
Koorheer (kanunnik, domheer), m. -heeren.
Koorhek (hek, dat het priesterkoor van het overige deel der kerk afscheidt), o. -hekken.
Koorkap (R.-K. mantelvormig priesterkleed), v. -kappen; de - heet ook pluviale d. i. regenkleed, een Romeinsche dracht; sinds de 10e eeuw in de processies, verspers, het lof enz. door den priester gedragen.
Koorknaap (R.-K. jongetje in toog met wit overkleed, dat den priester aan het altaar behulpzaam is door te antwoorden of door kleine diensten te bewijzen), m. -knapen.
Koorlu'cida (R.-K. gebrandschilderde vensters in het hoogkoor), v. mv.; ook: Koorvensters.
Koorn (rogge), o. gmv.; ook: **Koren**.
Koor'nis, v. -sen; zie Absis.
Koorts (ziekte), v. -en; -achtig (aan koorts lijdende, koortsig), bn. en bw.: zij is -, een -e aandoening, iets - zeggen; -gloed (hooge

temperatuur door de koorts), m. gmv.; -**ig** (op koorts lijkende, gejaagd), bn.: een -e huivering, fig. een -e bedrijvigheid; -**lijder**, m. -s; -**lijderes**, v. -sen; -**thermometer** (nl. tot het bepalen der bloedwarmte), m. -s; -**uitslag**, m. gmv.; -**verwekkend** (koorts doende ontstaan), bn.; -**vrij** (zonder koorts), bn.; -**werend** (koorts afwerend), bn.: -e middelen, voorbehoedmiddelen tegen de koorts.

Koorts'thermometer, m. -s; zie: Maximum- en Minimum-thermometer.

Koor'vensters (vensters in de koorrens), o. mv.

Koor'zang (zang, melodie, lied, door een koor gezongen), m.: waar de eerbare rij der gestuerden den plechtigen - aanhief, (C. O.)

Koor'zanger (zanger op het zangkoor in een Roomsche kerk, ook korist), m. -zangers.

Koos (sig. *Jacobus*), m.; zegsw. o zoo -! ik denk er over als jij, natuurlijk! -**je** (meisjesnaam: *Jacoba*), v. -s.

Koot (hielbeentje, bikkel), v. kooten.

Koo'ten (een spel met kooten spelen, bikkelen), ik kootte, heb gekoot; -**spel**, o. gmv.

Koot'je (beentje v. e. vinger of teen), o. -s; zie: Koot, Knokkel.

Koo'zen (met zoete vertrouwelijkheid praten: fig. hiefkoozen, streelen), ik heb gekoosd; -**er**, m. -s; -**erij'** (gevele, gestreel), v. -en.

Kop (hoofd, 't bovenste ronde deel), m. koppen; de - van een dier, de - van een speld, de - van een spijker; zegsw. den spijker op den - staan, aanwijzen, waar de quaestie zit; zie Spijker; halsover -, in overgrote haast; daar is - noch staart aan te vinden, d. i. begin noch einde, er is niet wijs uit te worden; ze zijn over den - gegaan, eig. als een vlieger om laag geschoten, failliet gegaan; met den - tegen den muur loopen, het onmogelijke willen: een schip, bemand met vijftig -pen, d. i. matrozen; iets op den - tikken, stil wegpakken; den - indrukken, dooden, uit de wereld helpen, b. v. praatjes -, een leugen -

Kop (oude naam voor Liter, maat voor droge waren), m. koppen; zie Droge waren.

Kop (bakje, om uit te drinken), m. koppen: een - koffie; -**je**, o. kopjes.

Kop, m., de gouden -: beker als prijs bij de Derby-wedrennen; zie Derby-day.

Kop (afbeelding), m. koppen: een - op de schilderijen van Frans Hals of v. Van Ostade.

Kop (iem. met grooten aanleg), m. koppen: hij was een der knapste -pen v. d. academie.

Kopal (fossiele hars, die op barnsteen getijkt: levert vernis), o. en m. gmv.; zie Copal.

Kop'bout (ijzeren pen met platronden of vierkanten kop), m. -bouten.

Kopek', m. kopekken, of **kope'ke** (Russisch koperen muntje, $\frac{1}{100}$ van een roebel, ± 1.25 cent), v. kope'kan; 20 kopekken is 25 cent.

Ko'per (rood-bruin metaal van het eiland Cyprus of Kypros, van waar de Romeinen koper kregen), o. gmv.: rood -; geel -, zie Messing.

Ko'perdraad (draad van koper, als voorwerp), m.; als stofnaam, o.

Ko'perdruk (kopergravure), m. gmv.; -**drukker** (iem., die kopergravures drukt), m. -s; -**drukkerij**, v. -en; -**drukkers**, v. -en; -**drukplaat** (geëtste of gegraveerde koperen plaat), v. -platen.

Ko'perem (met koper bekleden), ik heb geko'perd: een schip -, een dak v. e. dom -.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Ko'peren (van koper), bn.: een - blikje, een - slot, een - ketting, - vaatwerk; de - bruiloft, 12 $\frac{1}{2}$ -jarig huwelijksfeest; zegsw. een - bout, een diender, volkst., zie Smeris.

Ko'pererts (koper, zoals het opgedolven wordt, in ruwen toestand), o. gmv.; -**geld** (geldstukken, die uit koper bestaan), o. gmv.; -**gieter** (iem., die voorwerpen van koper giet), m. -s, zie Geelgieter; -**gieterij** (werkplaats van den kopergieter), v. -en; -**goud** (mengsel van vier deelen koper en één deel zink), o., ook: Halfgoud, Schijngoud, Mannheimer goud; -**gravure** (afdruk van een in koper gestoken plaat), v. -s; -**groen** (koperoxyde, koperroest), o.; -**kleurij** (de kleur hebbende van koper), bn.: -e Indianen; -**mijn** (mijn, waaruit kopererts wordt gedolven), v. -en; -**roest** (kopergroen), o. gmv.; -**rood** (de roode kleur van koper, ook ijzervitriool), o. gmv.; -**slager** (ambachtsman, die in koper werkt), m. -s; -**slagerij** (werkplaats van den koperlager), v. -en; -**vitriool** (blauw vitriool), o. en v.; -**werk** (kopergoed, allerlei gerief van koper), o. gmv.: het - poetsen.

Ko'perwiek (een tot de familie der lijsters behorende vogel), v. -wiken: de - is een kleinere lijstersoort, ook Oranjelijster of Noorman genoemd, ze komen in Oct. met heele vluchten ons land bezoeken.

Kop'glas (glasje, dat bij het koppen dienst doet), o. -glazen.

Kopie' (Fr. afschrift; nabootsing), v. -ën: dit schilderstuk is een - van Rubens (1577-1640); soms: Copie.

Kopie'boek (koopmansboek), o. -boeken.

Kopieeren (nachsrijven, afschrijven, overschrijven; machinaal overdrukken), ik heb gekopieerd; -**boek**, o. -en; -**inkt**, m. (soorten), m. -en; -**machine**, v. -s; -**papier**, o. gmv.; -**pers** (-machine), v. -en; -**werk**, o. gmv.; zie Copieeren.

Kopijst' (afschrijver), m. kopijsten; soms: Copijst: ook Kopist, Copist.

Kopij' (handschrift voor de pers), v. -en: deze - is keurig geschreven.

Kopij'recht (recht, om een kopij te drukken en uit te geven), o. -rechten: het - van een roman koopen, verkoopen.

Kop'je (Z.-Afrika: hoogte, alleenstaande, hooge heuvel), o. kopjes.

Kopje-on'der (met het hoofd onder water), bw.: Pieter was - geweest, (C. O.)

Kop'loozen (weekdieren, wier kop niet duidelijk te onderscheiden is), m. mv.

Kop'pel (leeren band), m. koppels: de sabel hangt aan den -, den - omdoen, leeren soldatengordel; ook gebruikt voor Koppelstang, zie ald.

Kop'pel (paar), o. koppels: een - duiven, een - honden; een aardig -, paar verloofden.

Kop'pel (tweetal), o. koppels: een - eieren, eenige -s ossen, een - ganzen, een - patrijzen.

Kop'pelaar (sig. iem. die koppelt: huwelijksmakelaar; ook iem., die gelegenheid geeft tot ontuchtig samsenijn), m. -s; -**aarster**, v. -s; -**arij'** (het koppelen), v. -en.

Kop'pelband (band, waarmee de halsbanden der jachthonden aan elkaar verbonden worden), m. -banden; ook: -riem.

Kop'pelen (den. van koppelt: vereenigen, samenbinden tot een koppelt of paar), ik heb -koppeld: honden -, paarden -, de wagons

- van een trein -; woorden aan elkaar -; -ing (verbinding, vereeniging, samenbrenging, paring; ook aaneenhechtingsketting, b.v. van twee verbonden wagons), v. -en.
- Koppelliefheberij** (nl. om jongelui te koppelen, te paren), v. -en: zoo onschadelijk was de -liefheberij van tante Vernooy, (C. O.)
- Koppelpaarden** (twee paarden, die een fraai span vormen), o. mv.
- Koppelriem** (jacht. koppelband), m. -en.
- Koppelstang** (verbindingsstang bij spoorwagens en bij wagons), v. -stangen.
- Koppelteeken** (spraak. streepje, aanduidend, dat twee of meer woorden een eenheid of samenstelling vormen), o. -s, b.v. in: Java-koffie, vergeet-mij-niet; -werkwoord (spraak. werkw., dat onderwerp en praedicaat verbindt of koppelt), o. -en.
- Koppen** (koppenzetten), ik -te, heb gekopt.
- Koppensnellen** (sneltochten maken om menschenkopen te verzamelen), o. gmv.: het - is een laaghartige sluipmoord op Borneo; -sneller (moordenaar d. i. jager op menschenhoofden op Borneo onder de Dajaks), m. -s.
- Koppenzetten** (geneesk. kunstmatige bloedoptrekking veroorzaken), o. gmv.
- Kopfer**, of **Kopertjesmaandag** (de Maandag na Driekoningen, ook: Verloren Maandag, feestdag, vooral bij de boekdrukkers), m. -maandagen.
- Kopplig** (eigenzinnig, stijfhoofdig), bn.: een - kind; fig. dat bier is -, zwaar, stijgt naar het hoofd; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Koppootigen** (orde v. weekdieren, met acht of tien vangarmen rondom den kop), m. mv.
- Kopra**, v., zie Copra: - wordt omgezet in verf en vernis, ze is rijk aan olie.
- Kopstuk** (deel van den toom der paarden, o. -stukken; scherts. leider, aanvoerder).
- Kopten** (afstammelingen v. oud-christelijke ambtenaren, zij wonen verstrooid in Z.-Egypte, Egyptische sekte), m. mv.
- Koptisch** (doodte godsdiensstaal der Kopten in Z.-Egypte), o. gmv.
- Kopwilg** (knotwilg), m. -wilgen.
- Kor**, v. korren; zie Korre.
- Koraal** (koraalgezang, koraalmuziek, koorzang: langzaam en kerkelijk), o. koralen; -gezang, o. -en; -muziek, v. gmv.; -vereeninging, v. -vereeningingen.
- Koraal** (zanger, koorleider), m. koralen.
- Koraal** (poliepenstok, roode koraalstof), o. gmv.; -bank (bank in zee, door koraal-diertjes gemaakt), v. -en; -dier (veelvoetig straaldier, dat de koraalstof afscheid), o. -en; -rif (-bank), o. -riffen; -rood, bn.
- Koraal** (kraaltje, balletje), v. koralen: een snoer koralen, bloedkoralen, ook: Kraal.
- Koraalen** (van koraal), bn.: een -armband.
- Koraalijn** (koraalmos), o. gmv.
- Koran** (het boek der openbaringen van Mohammed, d. i. Gods ongeschapen woord), m., zie Alkoran: de - bestaat uit 114 Sura's of Suren (zie ald.), op last van de Kaliefen nl. van Omar en Aboe Bekr. bijeengebracht tot een boek, bevattende de geloofs- en en zedenleer v. d. Islam.
- Korbeel** (bouw. een uit den muur vooruit-springende steen, waarop een balk rust), m. -beelen; zie: Karbeel en Console.
- Kordaat** (dapper, onverschrokken), bn.: Jan -, krijgsman; -dater, -daatst; -heid, v. gmv.; soms: Cordaat, zie Jan Cordaat.
- Kordeller** (minderbroeder, aldus geheeten naar de koord of corde, die hij om het lijf draagt), m. -en of -s; lees: -ier.
- Kordon** (band, lijn; fig. afsluitende troepenlijn), o. -s: het jachtgeweer, met het groen, afhangend -, (C. O.); een -kozakken bewaakt de dwangarbeiders in Siberië; soms: Cordon
- Koren, koorn** (graan, meestal rogge), o. gmv.: zegsw. dat is -koren op zijn molen, dat komt in zijn voordeel; zijn -of korentje groen eten, d. i. den tijd van den oogst niet afwachten, van de hand in den tand leven.
- Koren** (braken, overgeven), ik heb gekoord.
- Korenaar** (roggeaar), v. -aren; -akker (roggeveld), m. -s; -beurs (graanbeurs), v. -zen; -blauw (blauw als de korenbloem), bn.; (als zn.), o. gmv.; -bloem (wildgroeiende, blauwe bloem der korenakkers), v. -en; -brandewijn (brandewijn, gestookt uit koren), m. gmv.; -esch (hooggelegen akkerstreek voor den roggebouw), m. -essen; z. Esch; -kalander, m. -s, z. Kalander; -maat (scheepel, maat om koren te meten), v. -maten: zegsw. zijn licht onder de -zeten, zijn weten voor zich zelf houden; -mijt (opeengestapelde massa ongedorschte korenschooven, in het veld staande, meest van boven gedekt), v. -en; -molen (graanmolen), m. -s; -roos (klaproos, kankerbloem), v. -rozen, zie Kollebloem; -schoof (bos korenhalmen), v. korenschooven; -schuur (magazijn, voorraadschuur; fig. voeder, verzorger), v. -schuren: Java is door zijn rijstvelden de -van de O.-Indische eilanden; -veld (-akker, -land), o. -en; -worm (kalander), m. -en; -zolder (zolder van een korenpakhuis), m. -s, ook: Graanzolder.
- Korf** (mand), m. korven: zegsw. den -krijgen, afgewezen worden bij een huwelijksaanzoek, of bij een examen.
- Korfbalspel** (sport. zeker balspel, waarbij het zaak is, den bal door een mand zonder bodem te werpen), o. gmv.
- Korhaan** (boschhaan), m. -hanen.
- Korhoen** (boschhoen), o. -ders, -deren: het -leeft op de heidevelden van Drente.
- Korian** (schermbloemige plant met sterkeriekend zaad, uit Z.-Europa), m. gmv.: de zaaies v. d. -worden gebruikt in muisjes, enz.
- Korist** (koorzanger in de opera; lid van een zangkoor), m. -en; vr. -e, -n.
- Kormoraan**, m. -anen; zie Cormoran.
- Kornak** (olifants-oppasser, geleider), m. -s.
- Kornalijn** (geelroode edelsteen), m. -en; als stofnaam, o.; zie Cornalijn.
- Kornel** (zemelmeel, kippenvoer), v. gmv.
- Kornel** (eetbare kornoetje), v. kornellen.
- Kornel**, m. -s, volkst. voor Kolonel.
- Kornet** (vaandrig te paard), m. kornetten; soms Cornet.
- Kornet** (licht en gazig dienstmeidenmutsje, gedragen b.v. in A'dam), v. -ten; z. Cornet.
- Kornet** (klephoorn), v. -ten; zie Cornet.
- Kornis** (kroonlijst), v. -sen.
- Kornoelje**, v. -s; zie -boom.
- Kornoeljeboom** (boom of heester met kersachtige steenvruchten, frisch zuur), m. -en: de wilde -, met roode vruchten, de witte -, met witte vruchten.
- Kornuut** (makker, kameraad), m. kornuiten.
- Koroester** (grote Noordzeeoester), v. -oesters; zie Korre.

- Korporaal'** (*militair v. den tweeden rang*), m. -s, -alen; in Duitsch. *onderofficier*; de kleine -, Napoleon I; -**schap** (*rang van korporaal*), o.; -**strepen** (*mil. distinctief, bestaande in de gele mouwstrepen*), v. mv.
- Korps** (*legerkorps*), o. -en: het - *ponteniers, het - torpedisten, het - mariniers*; zie Corps.
- Kor're, kor** (*rechthoekig ijzeren raam, met scherpen onderkant als mes, voorzien van een net voor de vangst van oesters, mosselen en alikruiken*), v. korren.
- Kor'rel** (*rondachtig vast lichaampje*), v. -s, -en: een - *zand, een - graan*.
- Kor'rel** (*klein gewichtje, d.G.*), v. korrels.
- Kor'relen** (*aan korrels vallen, tot korrels maken*), het heeft en is gekorrelid; -**ing**, v.
- Kor'relig** (*uit korrels bestaande, gekorrelid zijnde*), bn.: - *zand, - gesteente*.
- Kor'ren** (*oesters vangen met een korre*), ik korde, heb gekord.
- Kor'ren** (*kirren, koeren van duiven*), zij korde, heeft gekord: *het teeder - der tortelduiven*; zie Kirren.
- Kor'set** (*keurslijf*), o. -ten: een - *dragen*.
- Kor'set'veer** (*stalen veertje of reepje in een korset*), v. -veeren; -**veter** (*rijgveter in een korset*), m. -veters.
- Kor'st** (*hard, droog omkleedsel*), v. korsten: de - *van een taart, de - van een kaas, de - van brood*; de - *op een wonde*; -**achtig**, bn.
- Kor'sten** (*een korst krijgen*), het korstta, de wonde is gekorst.
- Kor'stig** (*met harde korst*), bn.: - *kaas; - brood, te hard gebakken*.
- Kor'stjes** (*in A'dam, zekere koekplaatjes*), o. mv.
- Kor'stmos** (*bedekt bloeiende plant*), o. -mos-sen: *het - leeft gaarne op boomstammen, oude muren, enz. en trekt zijn voedsel uit de dampkringslucht*.
- Kort** (*niet lang, fig. niet uitvoerig, beknopt, beperkt*), bn. en bw.: een - *e jas, een - e weg, een - verslag, een - e brief*; zegsw. *te - komen*, niet genoeg hebben; *te - schieten*, niet opgewassen zijn tegen; *iemand te - doen*, financieel benadeelen; *iemand - houden*, hem geldelijk niet veel vrijheid laten; - *en bondig*, flink en krachtig; - *van stof zijn*, weinig woorden verspillen, driftig zijn, kort aangebonden; - *e metten maken*, zie Metten; *aan het - ste eind trekken*, in het nadeel zijn; *zich te - doen*, zelfmoord plegen.
- Kort'aangebonden** (*kregelig, driftig*), bn.
- Kort'aademig** (*eng of snel van adem*), bn.; -er, -st; z. *Aamborstigen* en *Asthmatisch*.
- Kort'af** (*niet uitvoerig, kortweg, zonder omslag of omwegen*), bw.: *iets - weigeren*.
- Kort'armig** (*korte armen hebbende*), bn.; zie de tegenst. *Langarmig*.
- Kort'avonden** (*den avond korten*), alleen in de onbep. wijs. gew.: *ik kom bij je wat -*.
- Kort'egaard** (*Fr. corps de garde, wachtkorps, wachtpost, wachthuis; hoofd-wacht; tijdelijke verblijfplaats voor 's nachts aangehouden personen*), v. -gaarden. w. g.
- Kort'elas** (*breed, kort zwaard*), v. -sen.
- Kort'eljk** (*in 't kort*), bw.: *iets - bespreken*.
- Kort'eling** (*rondhout, dat den stetger met den muur verbindt*), m. kortelingen.
- Kort'ellings** (*onlangs*), bw.: *ik heb hem - nog gezien, dezer dagen*.
- Kort'en** (*korter maken*), ik kortte, ik heb gekort: *de nagels, het haar -*; fig. *den tijd -*, *den avond - met een spel*; - *op de rekening*
- d. i. *afrekken*; fig. *iemand de vleugels, de wieken -*, *iem. macht besnoeien*; *op het traktement -*, d. i. *inhouden*.
- Kort'heidshalve** (*ter wille der beknopt- of korthed, om kort te zijn*), bw.
- Kort'tijd** (*oestertijd, vangtijd*), m. gmv.
- Kort'ing** (*handel. procentgewijze mindering op rekening of schuld, meestal bij contante betaling*), v. -en; zie *Disconto*.
- Kort'ing** (*inhouding voor pensioengelden op het traktement van een rijksambtenaar*), v. kortingen: *in den tijd der - zijn*.
- Kort'jan** (*matrozenterm: zakmes*), o. gmv.
- Kortom'** (*om het kort te zeggen*), bw.
- Kort'oor** (*scherts. klein kind*), m. en v. -ooren: *hoeveel - ooren heb je al?* gmv.
- Kort'ooren** (*een hond de ooren korten*), ik kortoorde, ik heb gekortoord.
- Kort'schaaf**, v. -schaven; zie *Blok- of Roffelschaaf*.
- Kort'sluiting** (*mankement in de elektrische geleiding, dat gloeiing en brand doet ontstaan*), v. -en: bij - *baant zich een stroom van hooge elektrische spanning een weg over een zeer geringen weerstand, en zulke hoogst aanzienlijke hoeveelheden stroom ontwikkelen plotseling een geweldige hitte*.
- Kort'staart** (*paard of hond*), m. en v. -en.
- Kort'staarten** (*den staart korten*), ik kortstaarte, heb gekortstaart: *een paard -*.
- Kort'ston'dig** (*kort van duur*), bn.: een - *bezoek, een - e vrede, een - verblijf*.
- Kort'swjl** (*boert, ook: scherts, al wat den tijd kort*), v. gmv.: *is het ernst of -?*; -**wijlen** (*schertsen, boerten, grappen maken*), ik kortswijlde, heb gekortswijld; -**wijlig** (*grappig*), bn. en bw.: een - *verhaal; iets - vertellen*.
- Kort'weg** (*zonder omwegen of omhaal, eenvoudig weg*), bn.: *hij zei, -*, *dat hij het niet deed*; zie *Kortaf*.
- Kort'wiek** (*mestkever*), m. -en.
- Kort'wieken** (*de wieken korten*), ik heb gekortwiekt: *een kip -*; fig. *in toom houden, beteugelen; iemand -, iemands macht of gezag -*; *haast zult gij wreed gekortwiekt zijn*, (*Jongens, C. O.*), uw vrijheid aan banden gelegd.
- Kort'zicht'ig** (*bijziende, myoop*), bn.: fig. *dom, zonder doorzicht*; -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Korand'** (*een soort van edelgesteente*): als voorwerp, m. -en; hij heet naar de kleur saffier, robijn, amethyst, topaas of smaragd.
- Kor'ven** (*in korven doen*), ik korfde, heb gekorfd; verg. *Tonnen*.
- Kor'ven** (*zakken voor een examen*), ik korfde, ben gekorfd.
- Kor'vet** (*snelzeilend, klein oorlogsschip met drie masten*), v. korvetten.
- Kor'zel** (*lichtgeraakt, oplopend, gemelyk, brommerig*), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.; -**hoofd** (*opvliegend, mokkend individu*), m. en v. -en; -**ig** (*prikkelbaar, kregelig, lichtgeraakt, gemelyk, nukkelig*), bn.
- Ko'scher** (*Hebr. kauscher, kouscher*), bn.
- Kosmopoliet'** (*uereldburger*), m. -polieten; meestal *Cosmopoliet*.
- Kos'mos** (*de natuur als één geheel*), m.; zie het meergebruikte *Cosmos*.
- Kos'sem** (*halskwab van runderen*), m. -s.
- Kos'song** (*O.-I. huurrjtuig, een soort van victoria met kap*), v. kossongs.
- Kost** (*spijs*), m. gmv.: *in den -*; *hij verdient f 50 p. maand en den -*, *dagelijksch voedsel*.
- Kost** (*uitgave, geldelijke uitgaaf*), m.: *ten*

- koste van, te koste leggen; zie het algemeener gebruikte meerv. Kosten.*
- Kost'baar** (veel geld kostende, duur), bn. en bw., -der, -st; -baarheid, v. gmv.: de -der meeste dingen hangt af van hunne zeldzaamheid, (Kostsveld).
- Kost'baarheid** (kleinood), v. -heden: parels, robijnen, briljanten en verdere -heden lagen in het juweelenkistje.
- Kost'baas** (persoon, bij wien men in den kost is), m. -bazen; -vrouw, v. -vrouwen; vergel. Hospes en Hospita.
- Koste**, in de uitdr. ten - van: ten nadeele van, tot schade van, met verlies van: ten - van zijn goeden naam, van zijn eer, van zijn leven, van zijn gezondheid; zich ten - van iem. vroolijk maken, zich verrijken ten - van een ander; geld aan iets ten - leggen; geld uitgeven voor iets, zie Spandeeren.
- Kostelijk** (heerlijk, voortreffelijk), bn. en bw.: water is een -e drank, zich - vermaken; -held, v.: de -dier wijnen.
- Kosteloos** (niets kostende, gratis, om niet), bn. en bw.: -onderwijs, -looze vaccinatie, de verzending is -; iets - verzenden.
- Kosten** (geld kosten, fig. te staan komen op), het kostte, heeft gekost: dat kost mij een tientje: dat kost u uw eer, gezondheid, enz.
- Kosten** (uitgaven), m. mv.: de - van een reis; leven op - van iemand; iem. op - jagen, hem veel geld doen uitgeven.
- Kosten**, in de uitdr. op - van: op of voor rekening van, b.v. studeeren op - van het Rijk, op - van een oom of tante; een reis doen op - van een vereeniging, enz.
- Kostende prijs** (de prijs, waarop den fabrikant zijn fabrikaat komt te staan), m. gmv.
- Koster** (bewaarder v. e. kerk, kerkbewaarder), m. -s; -es, v. -sen, ook Kostersche; -ij' (woning, kamer v. d. koster), v. -en; -in' v. -nen; -schap, o. gmv.; z. Sacristein.
- Kost'ganger** (persoon, die bij iem. in den kost is), m. -s; -geld (geld, dat men voor kost en inwoning betaalt), o. -gelden.
- Kost'huis** (huis, waar men in den kost is), o. -huizen; -jongen (knaap, die in den kost is), m. -s; -kind, o. -eren; -leerling (leerling eener kostschool), m. en v. -en; -school (school, waar de leerlingen tevens in den kost zijn), v. -scholen, zie: Internaat, Instituut; -schoolhouder (hoofd eener kostschool), m. -s, z. Instituteur; -schoolhouderes, v. -sen, zie Institutrice.
- Kostuum** (kleedij, kleederdracht voor tooneel, bal, enz., damesjapon), o. -tumen, -tumes; -pis; o. -s; -naaister (mode-naaister), v. -naaisters; soms Costuum.
- Kost'winner** (de broodwinner van een gezin), m. -s; -winning (broodwinning, nering, bedrijf), v. -en.
- Kot** (hok, ellendig vertrek), o. kotten: in het - zitten, de gevangenis; zie Varkenskot.
- Kota-Rad'ja** (aandr. eig. koningsfort: hoofdplaats van het gouvernement Atjeh), o.
- Kotelet** (gebraden ribbelje van een kalf, lam of varken), v. -ten; soms Cotelet.
- Koteren** (peuteren, fig. aanporren), ik heb gekoterd: de tanden - iemand -; -ing, v.: fig. iemand een -ing geven, w. i. g.; -haak, m. -haken; -ijzer (pook), o. -s. VI.
- Kothurn** (looneellaars voor het treurspel: met hooge hakken en dikke zolen, bij de Ouden), v. -en; meestal Cothurne.
- Kot'sen** (overgeven, braken), ik kotste, heb gekotst. plat.
- Kot'ta**, v. kotta's; ook Ko'ta (Mal. dorp, kom eener gemeente op Sumatra), v. kota's.
- Kot'ter** (snelzettend, licht vaarttuig met één mast; eig. golvenkliever), m. kotters.
- Kou** (koude), v.: bibberen van de -.
- Kou'beitel** (beitel, om koud ijzer door te kappen of door te hakken), m. -beitels.
- Koud** (niet warm), bn. en bw.: een -e winterdag, de -e luchtstreek; vruchten v. d. -en grond, d. i. niet uit den broeibak; zegsw. dat raakt hem de -kleeren niet, het is hem meer dan onverschillig, zie Kleed; wat een -e drukte! onnoodig, onbeteekenend, flauw; van een -e kermis thuiskomen, eig. van een onbeduidende kermis, fig. teleurgesteld, ont-nuchterd, ontgoocheld; -heid (fig. ongevoeligheid), v.: de - van zijn blik.
- Koud** maken (Bargoensch, dooden): iem. -.
- Koud'bloedig** (met koud bloed), bn.: een -dier, b.v. een visch; -en (dieren met koud bloed), m. mv.: visschen en insecten zijn -en.
- Koud'bloedpaard** (paard, dat niet van edel ras of bloed is), o. koudbloedpaarden.
- Kou'de, kou** (het koud zijn), v. gmv.
- Kou'dekenken** (koude spijzen), v. gmv.
- Kou'deschaal** (koude soep van bier of wijn met brood), v. gmv.
- Koud'jes**, bn. en bw.: 't is -, frisch; fig. iem. - ontvangen, koel, onhartelijk.
- Koud'slachter** (naam van den vilder in Friesland), m. -slachters.
- Koudvuur** (dodelijke ontsteking of bederf in een wonde; afsterving, ontbinding), o. gmv.
- Koudwaterinrichting** (inrichting voor de therapie met koude baden), v. -en.
- Kou'kleum** (kouwelijk kind), m. en v. -kleumen, -kleums.
- Kou'mis** (bedwelmende drank, dien de Tartaren uit melk bereiden), v. gmv.; zie Koemis.
- Kous** (kleedingstuk voor onderbeen en voet), v. kousen: zijden -en, wollen -en, sajetten -en; zegsw. met de kous op den kop thuis komen, van een vergeefsche reis thuis komen, nl. niet geslaagd b.v. bij een examen, een wedstrijd; hij kreeg de - op den kop, zijn plan mislukte; O.-I. een - maken, geld oversparen.
- Kouscher**, bn.; zie Kauscher.
- Kou'seband** (band of elastiekje, om de kous op te houden), m. -en; zie ook Garter-orde.
- Kou'sevoet** (voet of zool v. d. kous, de kous zelf), m. -voeten: de knaap liep op zijn kousen of op -en.
- Kous'je** (lampewiekie), o. kousjes; ook: een gloei- of gas-, gaasvormig overtrek van een gaspit; -s-brander (gasbrander, ingericht voor gasgloeilicht), m. -branders.
- Kous'voeteling** (de voet v. d. kous), m. -voetelingen: hij liep op zijn -en, (V. Lov.); ook als bijw. van wijze: - liep een jongetje fijn; het kind kwam -, (G. Antheunis), VI.
- Kout** (gezellige praat), m. gmv.: aangename -.
- Kou'ten** (gezellig praten), ik koutte, heb gekout; -er (prater), m. -ers; zie Kallen.
- Kou'ter** (ploegmes), o. -s: 't - (snijdt) door de klont v. z. erfelijke grond, (Poot).
- Kouw** (kenie, vogelkooi), v. kowuen, gew.
- Kou'welijk** (kleumsch) bn.: een - man, zeer gevoelig voor kou, -er, -st; -held, v.
- Ko'vel** (kap v. e. mantel), v. kovel: kapen -, alles, b.v. hij werkt kap en - af, slafelijk.
- Koy'ang** of **Ko'jang** (O.-I. gewichtvoorryst),

- v. koyangs: op Batavia = 26 pikol, te Semarang = 28 pikol, te Soerabaja = 30 pikol.
- Kozak'** (*lichte Russische ruiter, gewapend met lans en zweep*), m. kozakken.
- Kozijn'** (*deur- of vensterraam*), o. kozijnen.
- Kozijn'** (Fr. *neef, zusters kind*), m. -s. VI.
- Kraag** (eig. *hals, keel*; thans bekleedsel er van), m. kragen: de - van een jas, van een mantel; zegsw. *een stuk* (een ton jenever) in zijn - (hals) hebben, erg dronken zijn.
- Kraag**, m. een gouden -; eig. de kraag van gouddraad op den wapenrok v. hoofdofficieren, fig. een hoofdofficier.
- Kraag'eend** (*zekere eend op New-Foundland*), v. -eenden.
- Kraag'jas** (*jas met breeden kraag*), v. -jassen.
- Kraag'mantel** (*heerenmantel met meestal breeden kraag*), m. -mantels.
- Kraag'steen** (*bouwk. korbeel*), m. -steenen.
- Kraai** (*vaartuig in de Oostzee*), v. kraaien.
- Kraai** (*raafachtige vogel*), v. -en: de bonte -, ka, kauw; spreekw. *Een bonte - maakt nog geen winter*, uit één enkel geval kan men nog geen algemeene gevolgtrekking maken; *een zwarte -*, of een -, volkst. een aanspreker.
- Kraai** (*kind*), v.: hij heeft kind noch -, zie Kind: een wilde - van een metd, een levenslustig, druk bakvischje.
- Kraaie'm**, de haan heeft gekraaid; bij uitbr. van kinderen: *de kleine gult kraait het uit van pret*; zegsw. *daar zal geen haan naar -* het blijft een diep geheim; *den rooden haan laten -*, brandstichten, zie Haan; -er (*haan*); fig. *klein kraaiend kind*, m. -s.
- Kraaie'nbek** (*klein handnijptangetje met rolronde punten*), m. -bekken.
- Kraaie'nmarsch** (*doodenmarsch*), m. gmv.: zegsw. *den - blazen*, eig. zwarte kraaien d. i. in 't zwart gekleede aansprekers blazen fig. den marsch: men wordt naar 't kerkhof gebracht.
- Kraaie'nnest** (*nest van kraaien, scheepst. ton of korf i. d. mast voor den uitkijk*), o. -en.
- Kraaie'noog** (*het oog v. e. kraai*), o. -oogen.
- Kraaie'ner** (*kind of dier, dat kraait*), m. -s; zie: Kraai en Kind.
- Kraaie'ner** (*driemaster in de Oostzee*), m. -s.
- Kraak** (*krak, gekraak*), m. gmv.
- Kraak** (*Spaansch of Portugeesch zeeschip*), v. kraken, z. Karaak; -**amandel** (*amandel, welke nog in den bolster zit*), v. -s; -**been** (*blauwachtige, veerkrachtige beenzelfstandigheid*), o. gmv.; -**bee'nig**, bn.: bij het kleine kind zijnvelebeenderen nog -ig; -ige visschen zijn o. a. de haai en de rog; -**bes** (*boschbes, blauwbes*), v. -bessen, zie Boschbes; -**porselein** (*Chin. of Japansch zeer fijn porselein, destijds door Spaansche kraken aangevoerd*), o. gmv.: *zoo teer als -*, fig. een zwak en jeer persoon; -**steen** (*steen van kernvruchten*), m. -steenen; -**steenvrucht**, v. -vruchten: *de perzik is een -steenvrucht*; -**zindelijk** (*kraaknet, hoogst zindelijk, keurig net: den vloer n. bestrooid met fijn wit zand, dat onder den voet kraakt*), bn. en bw.
- Kraal**, v. kralen; zie Koraal.
- Kraal** (O.-I. en Z.-Afrika: *afgeperkte ruimte voor koelen en buffels*), v. kralen.
- Kraal** (Z.-Afrika: *Hottentotsch dorp of gehucht van kaffers*), v. kralen.
- Kraam** (*los opgeslagen winkeltent, kermistent*), v. kramen: *de markt staat vol kramen*; zegsw. *dat komt in mijn - wel of niet te pas*, daar kan ik al of niet mijn voordeel
- mee doen; zie Santenkraam; -**pje**, o. -s.
- Kraam** (*bevalling*), v. gmv.: zegsw. *in de - komen*, bevallen, één kind ter wereld brengen; -**bed** (*kinderbed, ook bevalling*), o. -bedden; -**bezoek** (*bezoek aan een kraamvrouw*), o. -en; -**heer** (*vader van een jonggeborene*), m. -en; -**kamer** (*kamer van de kraamvrouw*), v. -s; -**kind** (*jonggeborene*), o. -en; -**maal** (*-feestmaal*), o. -malen; -**sch** (*in de kraam*), bn.; -**visite** (*-bezoek*), v. -s; -**vrouw** (*moeder v. d. jonggeborene*), v. -en.
- Kraan** (*kraanvogel, reigerachtige steltlooper*), m. kranen: *de - trekt in Oct. over ons land naar het N. van Afrika*.
- Kraan** (*tap met een sleutel*), v. kranen: *de - van een pomp, van de waterleiding; de houten - van een biervat*; -**tje**, o.: *het -tje van een kofflekan*; -**tje-lek** (*tappery*), o.
- Kraan** (*werktuig, lijkende op een kraanvogel: hijschtuig aan havens en spoorwegen, voor zware lasten*), v. kranen: *er zijn vaste en beweegbare kranen, ook zijn er elektrische kranen*; -**geld** (*geld voor 't gebruik eener havenkraan bij 't laden en lossen*), o. -en; -**kind** (*sjouwer aan de kraan*), o. -eren.
- Kraan** (Fr. *persoon, die zich onderscheidt*), m. en v. kranen: *'t is een - van een vent*, d. i. een ferme man, vol werkkraft, moed, volharding; *evenzoo e. knappe, wakkere vrouw*.
- Kraan'balk** (*scheepst. balk, waarover het anker v. e. schip wordt ingehaald*), m. -en.
- Kraan'oog** (*braaknoot, zaad van een O.-I. boom*), o. -oogen.
- Kraan'oogen** (*slapen met halfoopen oogen*), ik -oogde, heb gekraanoogd.
- Kraan'vogel**, m. -s; zie Kraan.
- Krab** (*schram of krauw op de huid*), v. krabben: *het gezicht vol -ben, de handen vol -ben*.
- Krab, krab'be** (*tienpootig schaaldier, kortstaartige kreeft*), v. krabben: *de zee- (Atlant. Oceaan, Noord- en Oostzee); de land- (Amerika)*, zie fig. Landkrab.
- Krab'bekat** (*valsche kat*), v. -katten: fig. krabberig meisje.
- Krab'bek** (*kleine schram of krab*), v. -s: *een brief met -s, onleesbare letters*; -**em** (*krabben, fig. slecht schrijven*), ik heb -krabbeld: *de hond krabbelt aan de deur; hij krabbelde den hond zacht op den kop; fig. jongen, ik kan dat - niet aanzien*; -**aar** (*iem., die iets onbeholpen doet*), m. -s; -**ig** (*onleesbaar, slecht geschreven of geteekend*), bn. en bw.: *een -e handteekening, - schrift; - schrift* (*slecht schrift*), o. gmv.; zie Kriebelig.
- Krab'belvuisten** (*met vuisten vechten*), ik krabbelvuistte, ik heb -krabbelvuist.
- Krab'ben** (*scherp met de nagels krauwen*), zij heeft gekrabd: *de poes zal u -; foet, wat zit ge op uw hoofd te -; zegsw. zich achter de ooren -*, in verlegenheid zitten.
- Krab'ben** (*met korte streken schaatsenrijden*), ik krabde, heb gekrabd; ook: **Klauwen**.
- Krab'beneter** (*dier, dat op krabben aart*), m. -sters: *de krabreiger, de buidelraat, enz. zijn -eters*.
- Krab'ber** (*werktuig, om te krabben, schrapijzer*), m. krabbers: *met een - een vat van binnen reinigen; een tuin -*, voetschrabber.
- Krach** (*hand. groote beurscrisis, beurspaniek voornamelijk in den fondsenhandel: het vallen van één of meer groote handelshuizen*), m. -s.
- Kracht** (*sterkte, vermogen; fig. deugdelijkheid*), v. -en; *de -en der natuur, zwaarte -*,

- beweeg-, middelpuntvliedende-en-zoekende-, zie ald.; -versnellende-, vertragende-, evenwijdige -en, eenparige, afstootende -; de - van den magneet, van den wind, van een paard, van een mensch; sterven aan verval van -en, uitputting; levende en doode strijdcrachten, zie ald.; de - v. e. geneesmiddel; zie verder: Denk-, Geest-, Groei-, Levens-, Zielskracht.
- Krachtdadig** (krachtig werkende), bn.: -e bijstand, -er, -st; -krachteloos (zonder kracht), bn.: een - grijsaard, een - geneesmiddel, de - looze ouderdom; -zer, -t.
- Krachtens** (uit kracht van), vz.: -de wet.
- Krachtig** (sterk, deugdelijk), bn. en bw.: een - man, een -e overtuiging, voor iets - opkomen, iets - verdedigen, ferm; -er, -st.
- Krachtlijn**, v. -lijnen: magnetische -, lijn, langs welke het magnetisme werkt in het magnetisch veld.
- Krachtmeter** (dynamometer), m. -meters.
- Kraachtsinspanning** (het aanwenden van kracht), v. gmv.: met de uiterste -; -oefening (oefening tot vermeerdering der spierkracht), v. -oefeningen.
- Kracht van gewijsde**, v.: een vonnis gaat in -, wanneer de tijd voor hooger beroep of cassatie ongebruikt is verstreken.
- Krachtvol** (krachtig, gespierd, ferm), bn. en bw.; -voller, -volst.
- Kraf** (waterflesch), v. kraffen; ook: Karaf.
- Krag**, -ge (drijftil, rietzode), v. kraggen: in O. noemt men zoo'n drijvend eiland van planten in zoetwater -, in Fr. drijftil, in H. rietzode, in Gr. ladde.
- Krajang** (O.-I. lange rietmand voor verpakking), v. -jangs; zie Kranjang.
- Krak** (het kraken), m. krakken: een - geven.
- Krak**, klank. tw.: -, daar brak een tak!
- Krakeel** (twist, kibbelarij), o. krakeelen.
- Kraakeelen** (twisten, kibbelen), ik heb gekraakeeld; -er, m. -s; -ziek (grootte neiging hebbende tot krakeelen), bn., -er, -st; -zucht (zucht of neiging tot kibbelen), v. gmv.
- Krakeling** (verwant met kraken: baksel, een 8-vormig koekje), m. krakelingen; -entrommel, v. -s; -lingetje, o. -s.
- Kra'ken** (gekraak laten hooren), het heeft gekraakt: een trap, een meubel, een schoen kan -; zegsw. dat is een harde noot, om te -, een moeilijke zaak, zie Noot; kwade noten -, niet veel goeds zeggen; ik heb kwade noten van hem hooren -; ik zal hem kwade noten doen -, onaangename dingen zeggen; zegsw. -de wagens duren of loopen het langst, ziekelijke, zwakke menschen leven soms het langst, een flesch -, ledigen, gmv.; **krakend**, dw. en bn.: een -e balk, bw.: het is er - net, zeer proper; **kraker** (werktuig, b.v. notenkraker), m. krakers.
- Krakken** (een krak krijgen, barsten, scheuren), het is gekrakt: zijn gezondheid is gekrakt.
- Kra'len** (van kralen vervaardigd), bn.: een - armband, een - halsketting, een - beursje.
- Kra'len** (parelen, opstijgen van kleine lucht-bellen), het kraalde, heeft gekraald: het bier kan -, champagne kraalt in het glas.
- Kra'lingen** (zeer oud dorp in Z.-Holland, bij Rotterdam), o.: zegsw. zoo oud als de weg naar -, oeroud, overoud.
- Kram** (houvast, metalen haak), v. krammen; -metje, o. krammetjes.
- Kramassen** (O.-I. gezegd van dames: de haren wasschen, zich het hoofd reinigen).
- Kra'mat** (Mal. graf v. e. hooggeplaatst persoon: den inboorling heilig), m. kramats.
- Krambam'boli** (warme Dantziger kersenbrandewijn, met suiker verzoet), v. gmv. vero.
- Kra'mer** (man, die de kernissen bereidt met een kraam; kremer, marskramer), m. -s.
- Kramerij** (kramerswaren, waren, die in 't klein verkocht worden), v. kramerijen.
- Kra'merslatij**, **kra'merlatij** (eig. geheimtaal der vroegere marskramers), o. gmv.
- Kram'mat** (laag stroo of riet, in een dijk vastgewerkt door middel van wisschen stroo, dienende als houvast of kram tegen den golfslog), v. -matten; zie Kramwerk.
- Kram'men** (met een kramdraad hechten), ik heb gekramd: een gebarsten schaal -; -mer (iem., die aardewerk kramt), m. -s; -ming (het krammen), v. krammingen.
- Kramp** (verwant met krimpen: spierpijn, buikpijn), v. -en; zie Koliek.
- Krampachtig** (alsof men kramp heeft, als in kramp), bn. en bw.: -e trekkingen, rillingen; de vingers - samentrekken, - lachen, - huilen; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Kramp'hoest** (stuipachtige hoest), m. gmv.
- Krams'vogel** (winterlijster), m. -vogels: de - is een prachtige lijstersoort, die bij ons overwintert en op weilanden haar sas zoekt.
- Kram'werk** (al, wat dient als krammat aan dijken en langs oevers), o. -werken.
- Kram'werk** (het krammen van gebroken porselein of aardewerk), o. gmv.
- Krand'jang** (Mal. korf van bamboe voor het vervoer van suiker en andere dingen; ook, krajang), v. -s; ook: Kranjang.
- Kra'nen** (den kraan of piet uithangen), hij heeft gekraand: met iets of iemand kramen, pronken, trotsch voor den dag komen.
- Krang** (verkeerd, het binnenste buiten), bn. en bw.: de -e kant van een stof. gew.
- Krang'kant** (omgekeerde kant, tegenkant), m. -en, gew.: de boordjes aan den - strijken.
- Kra'nig** (als een kraan: kloek, van uiterlijk en voorkomen), bn. en bw.: een - onderofficier; een -e militaire pas, een - spel (sport), een - opstel; hij heeft zich bij dat examen - gehouden, ferm; -heid, v. gmv.
- Kran'jang** (O.-I. pakkorf of vlechtwerk van bamboe of kokos), v. -s; zie Kranjang.
- Krank** (zwak, gering, onbeduidend), bn.: dat is -e troost, (Potg.); zegsw. -e beurzen, -e zinnen, geldgebrek dooft den levenslust.
- Krank** (ziek, ongesteld), bn., -er, -st: hij is - naar lichaam en ziel; -heid, v. -heden.
- Kran'ke** (zieke), m. en v. kranken.
- Kran'kenbezoek**, o. -en, zie Ziekenbezoek; zie verder voor andere samenst. met in het Z. van ons land gebruikte Kraken, als: -oppasser, -verpleegster, -verpleger, enz., de samenst. met Zieken.
- Krank'te** (in hooger en stijl, voor ziekte), v. gmv.: dezelfde - doodde op éenen dag zijn gade en zijn zoon, (Staring).
- Krankzin'nig** (eig. zwak van zinnen d. i. weinig verstand hebbende; later ook: ziek van hersenen; thans: gek, niet wijs), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.; -e (iem., die gek is), m. en v. -zinnigen.
- Krankzin'nigengesticht** (gesticht, waarin krankzinnigen worden verpleegd), o. -en; -huis (-gesticht, gekkenhuis), o. -huizen.
- Krans** (in elkaar geulochten ring van bloe-

men, enz.), m. kransen: een - van rozen, een - van bloemen; zie: Bloem-, Bruids-, Lijk-, Mirte-, Pek-, Rozen-, Stralenkrans; fig. een vrienden - d.i. vriendenkring. **Kran'sen** (versieren met een krans), ik kranste, heb gekranst; verg. Bekransen en Omkransen.

Krant (nieuwsblad), v. -en; zie Courant. **Kran'tenbericht** (mededeeling i. e. krant), o. -berichten; -drukkerij, v. -drukkerijen; -hanger (voorwerp aan den muur, om er de kranten in te bewaren), m. -s; -jongen (jongen, die kranten rondbrengt, of a. e. station te koop biedt), m. -s; -man (ombringer van kranten, looper), m. -mannen; -nieuws (nieuws uit de krant), o. gmv.; -nieuwijze (eenig nieuwte uit de krant), o. -s.

Krap (meekrap), v. gmv.

Krap (slot, kram aan een boek), v. krappen.

Krap (varkensrib), v. krappen.

Krap (bekrompen, eng, schraal), bn. en bw.: mijn jas zit wat -; die koopman meet -.

Krapjes, bw.: zij hebben het maar -, d. i. niet breed, schraal; zij doen - aan, zuinigjes; het reikte - om te met, (Staring).

Krap'schuitswijze, -wijs (scheepst. met de planken schuin over elkaar), bw.

Kras (schrapp m. e. scherp voorwerp), v. -sen.

Kras (kloek), bn.: een -se grüsaard; hij is - voor zijn jaren, sterk, krachtig; een -e maatregel, streng; dat is -, erg, sterk; bw.: zich - uitdrukken, in krasse bewoordingen; -ser, -t of meest -; -heid, v. gmv.

Kras: hij zweert het bij kris en -, d. i. bij al wat heilig is; zie Kris.

Kras'sen (schrappen, lichte insnijdingen maken), ik heb gekrast: met een puntig voorwerp ergens op -, d. i. krassen maken op; de pen krast, d. i. spat den inkt; op de viool -, slecht spelen; verder: raven, kraaien en uilen kunnen -, een rauw, snijdend keelgeluid maken.

Kras'ser (slecht vioolspeler), m. krassers.

Kras'ser (werkman, die de wol met kaarden krast), m. krassers.

Kras'ser (werktuig, waarmee vuurwapens van binnen worden schoongemaakt), m. -s.

Krat (losaangebracht, laddervormig, hellend, achterschot van een boerenwagen), o. kratten.

Kra'ter (trechtersvormige opening, uitbarstingsmond van een vuurberg), m. kraters.

Kra'tes (misvormde: naar Krates van Thebe, ± 320 v. C., een wijsgeer met een verdraaid lichaam en een bochel), m. kratessen: ik houd u voor een mismaakt schepsel, voor een kleinen -, niet hooger dan mijn knie, (C. O.)

Kra'ton (O.-I. ommuurd en versterkt vorstenverblijf, soms een uur in omtrek), m. -s.

Krauw (schrab, krab), v. krauwen: de kat gaf hem een -.

Krauwel (afleid. van krauwen: kromme gaffel, klauw met krommen nagel), m. -s.

Krauw'en (zacht krabben), ik krauwde, heb gekrauwd: Kopje -, riep de heer Coco, (C. O.)

Kreatuur' (schepsel, mensch; gunsteling), o. kreaturen; zie Creatuur.

Kreb, v. krebben; zie Krib.

Krediet' (vertrouwen, in den handel, enz.) o. -en: goederen op -, goederen, die niet dadelijk betaald worden, iem. - of geen - geven, uitstel van betaling; -bank (bankinstelling, welke tegen voldoende waarborg geld of kapitaal verstrekt), v. -en; -brief (brief van borgtocht, aanbevelingsbrief), m.

-brieven; -instelling (-bank), v. -en; -vereeniging (vereeniging tot onderlinge verstreking van kapitalen), v. -en; -wet (wet, waarbij aan den minister machtiging wordt verleend tot het doen van uitgaven in afwachting van het vaststellen der begrooting), v. -wetten; zie: Crediet, Credietbank, enz.

Kreeft (tienpootig schaaldier met gestaart achterlijf), m. kreeften: er zijn zee- en rivierkreeften; ook, vierde teeken in den Zodiak.

Kreeft'dicht, o. -dichten; zie Retro grade.

Kreeft'tengang (gang van den kreeft), m. gmv.: zegsw. den - gaan, d. i. achteruitgang hebben (in zaken); zie Slakkengang.

Kreeft'tensla (salade, doormengd met fijn gesneden kreeft), v. gmv.

Kreeft'skeerkring (parallel, 23½° ten N. v. d. evennachtslijn), m. gmv.; zie Keerkring.

Kreeft'soog (bolvormig steentje uit de kreeft'smaag), o. -oogen, vroeger een geneesmiddel; -schaar (knijper van een kreeft, zijn verdedigingsmiddel), v. -scharen.

Kreek (inham, smalle vaargeul), v. krekten.

Kreel (smal boordseil), v. kreslen: een hoed met zijden -; ook Kriel.

Kree'len (met boordseil omzetten, omboorden), ik kreeide, heb gekreeid: een zijden hoed -.

Kreet (verwant met krijten: schreeuw, gil), m. kreten: een - uitstooten, een - slaken.

Kreeu'wen (krijten, kjuven, kibbelen), hij -de, heeft gekreeuwd: die jongens - bij het knikkerspel; -er, m. -s.

Kre'gel (vechthustig, kortaangebonden, nijdig gramatorig), bn. en bw.; -ig (kregel), bn.

Kreits (Duitsch Kreis: kring, omtrek, afdeeling, gebied, district), m. -en.

Krek (precies, juist), bw., uit het Fransch: correct, d. i. nauwkeurig; gmv.: 't is - elf uur, hij is - zoo groot als ik, - zoo! gew.

Kre'kel (rechtvleugelig insect, familie der springers), m. -s: de zwarte veld-, de grijze -; -zang (het luid gesjirp v. d. krekkel), m. gmv.; ook een der latere bundels gedichten van Bilderdijk heette -zangen.

Krem (dwerfwalk, steenwalk), m. kremen.

Kre'mer, m. kremers, volken. voor Kramer: zegsw. het -tje hebben, spierpijn in de lendestreek, als een marskramer, zie Spit.

Kremetart', -taaf, o.; volkstern voor Cremortart, zie aldaar.

Krem'lin (keizerlijk slot te Moskou, als een citadel met wallen en muren omgeven), o. gmv.: in brand gestoken in 1812; ook: Kreml.

Krem'serwit (loodwitpoeder uit de Oostenrijksche stad Krems), o. gmv.

Kreng (rottend dier, aas), o. -en: ook scheldn. van personen: judas, vuilnik, enz. plat.

Kreng'tor (aastor, die nl. zijn eieren legt in rottend aas), v. -torren.

Kren'gelen (afpingelen), ik heb gekrengeld; -aar, m. -s; -aarster, v. -s, gmv.

Kren'gen (doen keeren of draaien), ik heb gekrengd: een schip -, een rijtuig - w. g.

Kren'ken (den. van krank, dus krank of zwak maken: beschadigen), ik heb gekrenkt: de gezondheid -, iem. eigenliefde -, de vriendschap -, d. i. benadeelen, pijnlijk aanraken; iem. eer en goeden naam -, d. i. inbreuk maken op; iem. hersenen zijn gekrenkt, hij is krankzinnig; zijn geheugen is gekrenkt, hij weet niets of weinig meer; -ing (belediging), v. -en: - van eer, - van recht, - van gevoelen, - van overtuiging.

- Kren'selen** (het zuiveren van het zaad met de waan), ik heb gekrensel; zie Wannen.
- Krent** (kleine druif zonder pit, naar de uitvoerplaats in Griekenland, waar deze vrucht enkel groeit, nl. Corinthe, krint of krent genoemd), v. krenten; -**eboom**, m. -boomen.
- Kren'ten** (de jonge druiventrossen dunnen, om grootere druiven te krijgen), ik krentte, heb gekrent.
- Kren'tenbaard** (verdroogde zwarte puisten om de kin), m. -en: een knaap met een -.
- Kren'tenbrood** (tarwebrood met krenten), o. -en; -**kakker** (scherps. bloodaard, inhuldig mensch, duistandief), m. -s; -**koek** (koekje met krenten), m. -en.
- Kren'terig** (kleingeestig zuinig, niet royaal, schrielt of karig), bn.; ook: **Kren'tig**, bn.: een -e kerel, gmz.; -**heid**, v. gmv.
- Krepeeren**, zie Crepeeren.
- Kre'pel** (kreupel), bn. en bw.: een - paard; zegsw. - wil voordansen, (Cats). vero.
- Krep'ijzer** (ijzer, om het haar van paarden te doen kroezen), o. -ijzers.
- Krep'pen** (kroezen, krullen, tot een klis maken), ik heb gekrept.
- Kreits** (schurfl), v. gmv. gew.
- Kreuk** (valsche vouw, rimpel), v. kreuken.
- Kreuk'el** (kreukje; ook visschersterm voor alikruik), v. kreukels.
- Kreuk'elen** (frommelen, met kreuken maken), ik heb en het is gekreukeld.
- Kreuk'elen** (visschersterm voor het visschen op alikruiken), hij -de, heeft gekreukeld.
- Kreuk'elig** (vol kreuken), bn.: een -e ias, een -e rok van een japon; -er, -st.
- Kreuk'ken** (kreuken hebben of bekomen, frommelen), ik heb gekreukt: een japon -; een riet -, knakken; fig. iemands eer -, krenken; -**ing**, v. -en; dicht. Kroken, zie aldaar.
- Kren'men** (zacht en pijnlijk kermen), ik heb gekreund: de zieke lag te -, steunen.
- Kreup'el** (kreupel, mank), bn. en bw.; -e (manke), m. en v. -n; -**heid**, v. gmv.
- Kreup'elbosch** (boschje, uit laagstammig hout bestaande), o. -bosschen; -**hout** (kruipend struikgewas, laag houtgewas), o. gmv.
- Kreus** (rimpel, vouw, krul), v. kreuzen; ook: klokhuis van een appel. gew.
- Kreuz'er** (Oosterr. koperen munt van ± een cent), m. kreutzers; lees: kruis'er.
- Kre'wel** (gekriewel, jeukte), v. gmv.; -en (kriuwelen, jeuken), het heeft -kreveld: -**ing**, v. -en; -**kruid** (jeukkruid), o. gmv.
- Krib, krib'be** (voederbak v. e. paard), v. -en.
- Krib, krib'be** (ijzeren of houten legerstede of ledikant), v. kribben: het kindje sliep in een -, de soldaten slapen in kribben.
- Krib, krib'be** (gevlochten rijswerk aan rivieren, ook rijsdam in een rivier, uitspringend, om land te winnen), v. kribben.
- Krib** (kribbige, krijfzieke vrouw), v. kribben.
- Krib'bebitjen** (in de krib bitjen), o. gmv.; -**bijter** (fig. korzelige persoon), m. -s, eig. een paard, dat in de krib bijt, een teeken van ziekte; -**bijster**, v. -s.
- Krib'bekat** (kribbig meisje, snibbig kind, vinnig nest), v. -katten; zie Krabbekat.
- Krib'belen** (slordig en klein schrijven), ik heb gekribbeld; -**ing**, v. -en; -**schrift**, o. gmv.; ook: Kriebelen.
- Krib'ben** (krakeelen), heb gekribd; -**berfj'** (gekrakeel, getwist over kleinigheden), v. -en; -**big** (twistziek, krijfziek, lichtgeraakt, zanikerig, korzelig), bn.: een - kind, -er, -st; **krib'bigheid** (nestigheid), v. gmv.
- Krib'werk** (al de kribben, welke in een rivier zijn gelegd), o. -werken.
- Krie'bel** (jeuk, jeukte), v.: de - krijgen, b. v. in de vingers, om te vechten, te schrijven, enz.
- Krie'belen** (zacht krabben, kittelen, jeuken), het heeft gekriebeld: er kriebelt mij iets in den nek; wat - die meikevers in mijn hand!
- Krie'belen** (slecht schrijven), heb gekriebeld; -**ig**, bn. en bw.: - schrift, pouterig; - schrijven, klein, onleesbaar; -**schrift** (klein en dicht ineengeschreven schrift), o. gmv.
- Kriek** (krekkel), v. krieken: het krieekende kriekske, (Cremer).
- Krieks** (wilde, zwarte of roode kers): (als boom), m., (als vrucht), v. krieken; -**eboom**, m. -boomen; -**elaar** (kriekeboom), m. -s; -**esteen** (pil), m. -steenen; -**je**, o. kriekjes.
- Kriek**, bn.: 't is er -, het deugt er niet, gmz.
- Krie'ken** (piepen van een kriek of krekkel), zij heeft gekriekt.
- Krie'ken** (het aanbreken v. d. dag), o.: bij het - van den dageraad, de -de morgen; als de dag nauwelijks -te, (V. Lov.)
- Kriel** (kort en dik mensch), m. en v. krielen.
- Kriel** (uischot, klein goed), o.: dat zijn -en van aardappels, van appels, d. i. zeer kleine.
- Kriel** (dartel, uitgelaten), bn. en bw.
- Krie'ten** (kriuelen), het heeft gekrield: het krielt er van mieren; oud en jong krielde er door elkaar; dit opstel krielt van taalfouten.
- Kriel'haan** (kleine soort van haan, dwerg-haan), m. -hanen, fig. dwerg; en krielhaan Twee werd in den zak geschoven, (Staring); -**hen** (kuikentje kortpoot), v. -hennen; -**tje** (bijzonder klein soort van haan of hen), o. krieltjes, fig. kort en dik kindje.
- Krie'melen** (wriemelen, kriuelen, ook dralen, talmen), het heeft gekriemeld; -**aar** (talmer, beuzelaar), m. -s.
- Krie'melig** (beuzelachtig), bn. en bw. -er, -st.
- Krieu'wel** (jeukte), v. gmv.; ook: Krevel.
- Krieu'welen** (jeuken), het heeft gekrieu-weld; -**hoest** (prikkelende, korte hoest), m. gmv.; -**ig** (jeukerig), bn., fig. -ig worden, boos; -**ing**, v. -en; ook: Krieuwen.
- Krieu'wen** (kibbelen, elkaar boos maken), zij hebben gekrieuwd: die kinderen moeten altijd -, krakeelen; -**er**, m. -s.
- Krie'zel** (brokje, beetje), v. kriezels: gij krijgt er geen - van, kleinigheid, gew.; zie Griezel.
- Krijg** (oorlog, strijd), m. gmv.: hij kwam om in den -, een langdurige -.
- Krij'gen** (ontvangen), ik kreeg, heb gekregen: een brief, een geschenk -; zegsw. den zak, den korf -, afgewezen worden (door een meisje); hij kreeg het in het hoofd, werd krankzinnig.
- Krij'gen** (oorloggen, oorlogvoeren), ik krijgde, heb gekrijgd: tegen iemand -, vero.; -er (strijder, oorlogsmans, soldaat), m. krijgers: een moedig -; -**ertje** (zeker kinderspel), o. gmv.: - spelen, naloopertje.
- Krijgs'artikelen** (algemeene voorschriften voor den soldaat), o. mv.: de - werden voorgelezen, de plichten en straffen werden ernstig voorgedragen; -**banier** (vaandel), v. -en: de -banieren wapperen!; -**bedrijf** (oorlogsdood), o. -bedrijven; -**behoefte** (oorlogsmateriaal), v. -n; -**beleid** (beleid in den krijg), o. gmv.; -**bende** (een troep soldaten in oorlogstijd), v. -n; -**bewind** (het bevel

over de krijgsmacht ten oorlog), o. gmv.; -**daad** (moedige daad i. d. oorlog), v. -**dad**.
Krijgsdans (wapendans bij negers en andere wieden), m. -**en**.
Krijgsdienst (het dienen in het leger), m. gmv.: in - **zijn**, den - **verlaten**, spreekt.
 Dienst; -**eer** (militaire eer), v. gmv.: met - **begraven worden**; -**gebruik** (manier, waarop men in oorlogstijd handelt), o. -**en**: naar of volgens -; -**gevangene** (in den oorlog gevangen genomen), m. -**n**; -**gevangenschap** (toestand van den kriegsgevangene), v. gmv.: zuchten in -; -**god** (myth. de god Mars), m.; -**godin** (myth. de Romeinsche godin Bellona), v.; -**haf'tig** (de eigenschappen voor den krijg hebbende), bn. ook: **Krijgshaf't**, b.v.: de -**e Galliërs**, de -**e Germanen**, -**er**, -**st**; -**igheid**, v. gmv.; -**held** (soldaat, die getoond heeft een held in den krijg te zijn), m. -**en**; -**klaroen** (oorlogstrompet), v. -**en**: de - **klaroenen schallen**; -**knecht** (thans: soldaat), m. -**en**, zie ook **Wapenknecht**; -**kunde** (wetenschap van aanval en verdediging in oorlogstijd), v. gmv.; -**lied** (lyrisch gedicht in opwekkend bemoedigend toon voor den naar 't slagveld oprukkenden krijger), o. -**eren**, z. **Triomflied**; -**macht** (leger en vloot, waarmee de oorlog kan worden gevoerd), v. gmv.; -**man** (oorlogsmans), m. -**lieden**, zie **Krijger**; -**raad** (rechtbank of jury uit militairen van allen rang samengesteld), m. -**raden**: lid v. d. - **zijn**, de **sergeant** moest voor den - **verschijnen**; -**roem** (roem, op het oorlogsveld behaald), m. gmv.: de - **van Napoleon**; -**school** (school, waarin onderwijs wordt gegeven in de krijgskunde), v. -**scholen**: de **Hoogere - te Breda**; -**tocht** (veldtocht, expeditie), m. -**en**: de - **van Napoleon**; -**trompet**, v. -**en**, zegsw. de - **steken**, oproepen tot den krijg; de - **steken** een toon van rauw bevel, (Staring); -**tucht** (tucht, waaraan een soldaat is onderworpen), v. gmv.; -**verrichting** (oorlogsdad), v. -**en**; -**volk** (legervolk, soldaten), o. gmv.; -**werktuigen** (allerlei wapenen tot aanval en verdediging), o. mv.: de **knots** is het oudste der -; de **blyde** is een van de - **der Romeinen**; -**wet** (het beschreven recht der militairen), v. -**wetten**; -**wetenschap** (wetenschap, die zich bezighoudt met alles, wat met den krijg in betrekking staat), v. -**pen**; -**wezen** (al, wat met leger of oorlog in betrekking staat), o. gmv.; -**zuchtig** (oorlogszuchtig, gaarne oorlog voerend), bn.: een - **volk**.
Krijgsch (schreeuw, gil), m. krijschen.
Krijgschen (gillen), ik kreesch of krijschte, heb gekreschen, gekrijscht: **kleine kinderen en meisjes kunnen -**, een schel en scherp snijdend geluid doen hooren; **zeemeeuwen, nachtraven, gieren, enz.** -; -**ing**, v. -**en**.
Krijt (kring, kampplaats, strijdperk), o.: zegsw. in het - **treden**, in het strijdperk treden, den kamp aanvaarden, uit het - **jagen**, als eerloos weggagen; vroeger ook, gebied, jurisdictie: in den crite van Brabant.
Krijt (aardachtige stof, oudtijds van het eiland Creta), o.: er is rood en zwart -; zegsw. bij iemand in het - **staan**, schulden hebben; met dubbel - **schrijven**, eig. de rekening tweemaal zoo groot maken, oneerlijk boekhouden, (herbergiers, winkeliers, enz.);

met een - **je aan den balk schrijven**, eig. aan den zolderbalk, om in de herinnering te doen voortleven; -**achtig** (lykende op krijt), bn.: **mergel is een -achtige stof**, -**e gronden**.
Krijtberg (berg of heuvelaan de kust, waarin krijtlagen voorkomen), m. -**bergen**: de -**bergen aan de Engelsche kust, bij Dover**.
Krijten (klagend schreien), ik kreet, heb gekreten: **nu, jongen, krijt maar niet**, (Tollens); bij uitbr. schreeuwen: **het akelig - der gekwetsten**; -**er**, m. -**ers**: er zijn hier -**s in de school**, (A. Bergm.), VI.; z. **Janken**.
Krijtend (schreeuwend, huiltend), bn.: een -**e onrechtvaardigheid**; de -**e tiend**, zie **Tiend**.
Krijtformatie (de jongste der aardformaties), v. -**s**, -**tiën**; -**gebergte**, o. -**n**; -**grond**, m. -**en**; -**heuvel**, m. -**s**; -**mergel** (aardlaag van krijt en vooral van leem), v. gmv.; -**streep**, v. -**strepen**; -**teekening** (teekening van wit en zwart krijt), v. -**en**.
Krijtwaarder (in de Middeleeuwen, bewaker van het strijdperk tijdens den kamp), m. -**waarders**; zie **Krijt** (kampplaats).
Krijt'wit (wit als krijt), bn.: de -**witte huisjes in het Jekerdal**.
Krijzelen, krijzeltanden (met de tanden knarsen, knarsetanden), ik krijzeld, heb gekrijzeld; ik krijzeltandde, heb gekrijzeltand.
Krik, tw. klanknabootsing, scherper dan **krak**!
Krik'kemik (hijschwerktuig), v. -**mikken**.
Krik'kemik (beuzelarij, kleinigheid), v. -**mikken**: ik kan voor elke - **geen knecht zenden**; ook: **Krik'mik**.
Krik'krak (klanknaboots. woord), tw.: -, **zei de tak!**
Krik'krakken (klankn. kraken bij 't splijten, bersten of breken), het heeft gekrikkrakt: **de mast krikkrakte luide in den storm**.
Krimp (gebrek), v.: **daar is geen -**, die lui kennen geen -, **behoefte**; er is **daar geen -**, nood; zegsw. zij geven nog geen -, **zij geven niet toe**; - **geven**, het opgeven, zich terugtrekken, in zijn schulp kruipen.
Krimp (levend, versch, b.v. van visch), bn.: **die visch is - gesneden**, mooie schelvisch wordt op zee geakaat, d. i. schoongemaakt, gekorven en aan land in ijs gepakt en verzonden; -**visch** (versche visch), m. -**visschen**, (stofnaam), v. gmv., zie **Krimp kabeljauw, enz.**
Krim'pen (smaller, dunner worden of doen worden), ik krimp, ik heb en het is gekrompen: **laken - of doen -**; **de wind gaat -**, wordt minder gunstig, d. i. draait in een richting, tegengesteld aan den loop der zon, zie **Ruimen**; hij **krimpt van kou, beeft, trilt**; **de maan gaat -**, afnemen; -**er**, m. -**s of -erd** (koukuleum), m. en v. -**s**.
Krim'pig (kouwelijk, kleumsch), bn.: -**er**, -**st**.
Krimp'kabeljauw (stofn. geheel versche kabeljauw), v.; -**schelvisch** (stofn.), v. gmv.; als voorwerp, m. -**visschen**; -**schol**, v. -**schollen**; -**visch** (stofn.), v. gmv.; -**zalm** (stofn.), v. gmv.; zie **Krimp**.
Krimp'vrij (niet krimpde), bn.: - **laken**.
Kring (ronde, cirkelvormige rij), m. kringen: **de kinderen stonden in een -**; in een - **dansen**, cirkel; **zich toeleggen op het maken van - en van tabaksrook**, (C. O.); een - **om zon of maan**; fig. een jaar -, **vrienden -**; in den - **der zijnen**, familiëkring; hij gaat buiten zijn -, d. i. bevoegdheid; **werk -**, dagelijkse bezigheden; **knappen met blauwe - en onder de oogen**, (C. O.), randen.

- Krin'gelen** (krinkelen), het heeft gekringeld: de paling — de zich om mijn arm, zich winden, draaien, kronkelen.
- Krin'getje** (O.-I. glaasje fijne cognac), o. — s.
- Kring'loop** (cirkelgang), m. gmv.: de — der jaargetijden, de — der beschaving.
- Kring'storm** (draaiende stormwind, wervelwind), m. — en; zie: Cycloon, Typhoon.
- Krings'wijze**, — **wijs** (in een kring), bw.: zich — bewegen, — gezeten zijn.
- Kring'vormig** (de vorm van een kring hebbende), bn.: een — perk, een — e vijver.
- Krin'kel** (kronkelende bocht), m. — s: een — in een kabel, een — in den darm, kronkel.
- Krin'kelen** (kronkelen), ik heb en het is gekrinkel; — **ing**, v. — en.
- Krin'kelvloed** (kronkelende stroom), m. — en; zie Maalstroom.
- Krin'sen** (zuiveren, reinigen, schoonmaken), ik heb gekrinst; zie Krenselen.
- Krint** (krent), v. krinten.
- Krio'e'len** (wemelen, krielen), het heeft gekrioeld: op die markten krioelt het van volk; de mieren — in die kamer; — **ing**, v. — en.
- Krip** (zeker zwart floers), o. gmv.
- Krip'peltje** (kruimeltje), o. krippeltjes.
- Krip'pen** (van krip), bn.: een — sluiert.
- Kris** (O.-I. lange, gebogen plattedolk), v. krissen.
- Kris**, tw.: bij — en kras iets volhouden, bij — en kras zweren, eig. bij Christus: bij al wat heilig is.
- Krisch'na**, **Krisj'na** (een der drie hoofdgoden van de Voor-Indiërs of Hindoes), m. gmv.; — is een andere naam van Vischnoe; zie: Brahma en Siwa.
- Kris'kras** (gekrust of kruisend dooreen), bw.: hij schrijft alles — op.
- Kris'krassen** (krissen en krassen), — **kraste**, — **kraskrast**: op de lei —, kriskraslijnen maken.
- Kris'sen** (met een kris doorsteken of dooden), ik krista, heb gekrist: zich —.
- Kristal'** (delfstofachtige formatie met regelmatige platte vlakken), o. kristallen.
- Kristal'** (bergkristal, ook een fijn soort van geslepen glas), o. gmv.: een romer van —, een karaf van —; fig. ijs: op het spiegelgladde — zich wagen; ook helderheid: het — der beek.
- Kristal'fabriek** (fabriek van fijn glaswerk), v. — fabrieken; — **glas**, o. gmv.; — **helder** (helder als kristal), bn.: het — e water; fig. een — betoog, ook: Glashelder.
- Kristal'len** (van kristal), bn.: een — karaf, een — schenkkkan, uit kristal bestaande.
- Kristal'lens** (ooglens, zeer voornaam deel van het oog), v. — lenzen.
- Kristal'lijn** (eig. wat van kristal is, fig. groote helderheid; wat in hooge mate helder is), o. gmv.: het — der bergbeken, der vlieten, enz.
- Kristal'lijnen** (helder als kristal), bn.: de — vliet, d. i. het glasheldere water v. d. vliet.
- Kristallisa'tie** (kristalvorming), v. — ties, — tiën, (s = z); — **liseeren** (tot kristal worden, schielen): zout doen —, suiker doen —, tot kristalklonten doen worden. (s = z).
- Kritiek'** (hachelijk), bn.: een — oogendblik, d. i. netelig, moeilijk, zorgelijk.
- Krita** (kring), m. kritsen; zie Kreits.
- Krita** (top, fig. glanspunt, luister), m. gmv.: de weelde in haar — is 't hoogst gestegen.
- Krocht** (R.-K. onderkerk, ondergrondse gewelfde kapel nl. onder het hoog- of priesterkoor), v. — en; zie: Crypta, Crypt.
- Krocht**, v. — en; zie Kroft.
- Krod'de** (e. soort van onkruid op klei-bouwwand), v. gmv.; zie: Hederik, herik.
- Kroeg** (gemeene herberg; student. sociëteit), v. — en; — **houder** (baas van een kroeg), m. — s; — **houdster** (bazin van een kroeg), v. — s.
- Kroeg'loopen** (het loopen in of naar de kroeg), o. gmv.; — **looper** (druk bezoeker van een kroeg), m. — loopers.
- Kroeg'jool** (feestelijke bijeenkomst van studenten in hun sociëteit), m. — jolen.
- Kroep** (keelvliesziekte bij kinderen), v. gmv.
- Kroep'pock** (O.-I. in olie gebraden stukjes van de onderhuid eens buffels), v. gmv.
- Kroes** (eig. aarden kruikje, beker zonder voet, ook aarden smeltvat), m. kroezen; zie Smeltkroes.
- Kroes** (gekruid), bn. en bw.: een neger heeft kroezeharen, dicht of fijn gekruld; — **zer**; — **ha'rig** (hebbende kroezeharen), bn.: een — e Mulattin; — **ha'rigen** (het negerras), m. mv.; — **kop** (persoon met kroeshaar), m. en v. — koppen; — **kop** (hoofd met kroeshaar), m. — pen.
- Kroez'en** (kroes worden of maken), ik heb en het is gekroesd: zijn haar begint te —.
- Kroft** (hol, spelonk), v. kroften.
- Krok** (onkruid, wilde wikke), v. gmv.
- Kro'ken** (kruiken), ik krookte, heb gekrookt: het keerend tij doet 's zomers nauw den spiegel der zee —, (Staring).
- Kroket'je**, o. kroketjes; soms Croquet.
- Krokodil'** (tweeslachtig monster, geschubde of gepantserde hagedis in den Nijl, bij Java, in de meren en rivieren van Madagascar, enz.), m. — len, lees: *krokodil*; er zijn drie geslachten: de eigenlijke —, de alligator en de gavia of gavia lis, zie ald.
- Krokodil'level**, o. — vellen; — **leder**, o. gmv.
- Krokodil'lenieren**, o. mv.: de ichneumon spoort op en verblindt —; — **tranen** (gehuichelde, verraderlijke tranen), m. mv.: het volksgeloof meent, dat de krokodil, in het riet liggend, het schreien van een klein kind gaat nabootsen, om zoo menschen te lokken.
- Kro'kus** (lischbloemig bolplantje; lentebloem), m. — sen; soms Crocus.
- Krol** (klein, nietig huisje), o. krollen. w. g.
- Krol'len** (schreeuwen, lollen v. katten), poes heeft gekrolld.
- Krolsch** (hitsig), bn.: een — e kat; — **held**, v.
- Krom** (gebogen, niet recht), bn. en bw.: een — me spijker, een — me lijn; zegsw. — **mesprongen maken**, losbandig leven, verkeerde dingen doen; **zijn vingers zijn of staan —**, hij is diefachtig; — **liggen**, zie ald.; — **praten**, gebrekkelijk als jonge kinderen, zie **Kromtaal**; zegsw. **het geld, dat stom is, maakt recht wat — is**, rijmpje, dat op de macht v. h. geld zinspeelt, zelfs bij processen; — **mer**, — **st**.
- Krom'been** (persoon), m. en v. — beenen.
- Krom'bek** (een soort v. doperwt), m. — ken.
- Krom'buigen** (iets zóó buigen, dat het gebogen blijft), ik boog —, heb — gebogen: een tak —, een riet —, een leidingbuis —.
- Kromgroeien** (scheef, bochtig worden in zijn groei), het groeide —, is — gegroeid: een mensch kan —, een boompje kan —; — **hals** (persoon), m. en v. — halzen; — **hals** (glazen kolf), v. — halzen, zie **Retort**; — **hals** (plant, onkruid op bouwlanden), v. gmv.; — **hout** (denachtige boom), m. — en; — **hout** (scheepst. een stuk kromhout: kniehout), o. — en; — **liggen** (gebrek lijden, zich moeten be-

krimpen), ik lag -, heb - gelegen: op 't einde van de maand moeten -, geldgebrek hebben; - **lijvig**, bn.: de cirkel, de ellips, de kegel-snede is een - lijnige figuur; - **loopen** (niet rechtop of in rechte richting), ik liep -, heb - geloopt: e. oud moedertje loopt -, e. lijn, e. weg, e. rivier kan -, gebogen of bochtig zijn. **Kromme** (krom persoon), m. en v. -n. **Kromme** (meestk. regelmatig gebogen lijn), v. krommen: een cirkel, een ellips is een -. **Krommen** (doen buigen), ik heb en het is gekromd: zegsw. het recht -, onrechtvaardig zijn; zich -, -**ming** (bocht), v. -en: de -**ming** van een weg. **Krommer** (scheepst. kromhout), m. -s. **Krommes** (gebogen mes van schoen- of zadelmaker), o. -messen. **Kromneus** (persoon), m. en v. -neuzen. **Kromo** (O.-I. de inlander in 't algemeen, ook de inlandsche soldaat in Atjeh), m. kromo's. **Kromsluiten**, ik sloot -, heb - gesloten: een gevangene -, hem, door de hand- en voetboeien met kettingen te verbinden, dwingen krom of gebogen te liggen. **Kromspreken** (gebreklijk medeklinkers vormen), hij sprak -, heeft - gesproken: neem Lambert dan, die spreekt nog -, (Ter Haar); zie: Krom, Kromtaal en Kromtong. **Kromstaart** (vogel met gespleten staart; ook munt der 14e-15e eeuw: 2 groot), m. -en. **Kromstaf** (staf v. e. bisschop of abt), m. -staven: fig. symbool der geestelijke macht; ook het bisschoppelijk gebied: onder den - wonen, in een bisdom, gesch. **Kromstevan** (zeker vaartuig), v. -stevens. **Kromtaal** (gebroken taal), v.; een gebrek-**lig** spreker: hij is een -. **Kromtalen** (gebroken een taal spreken), hij heeft gekromtald, fig. een taal radbraken. **Kromte** (buiging, kromming), v. -n. **Kromtong** (persoon, die kromtaal spreekt), m. en v. -en; -**ig**, bn. en bw. **Kromtongen** (slecht een taal spreken, kromspreken), ik heb - kromtongd. **Kromtrekken** (krom worden of zich buigen door tocht of hitte), de plank trok -, is - **getrokken**: een tafel kan -. **Kromvoet** (persoon met kromme voeten), m. en v. -voeten. **Kromzwaard** (gebogen zwaard), o. -zwaarden: het Turksche - bracht schrik aan Weenen en Euroop, 1633, (Da Costa). **Krone** (Zweedsche zilvermunt, \pm f 0.66), v. kronen: een - is 100 ore; zie Kroon. **Kronen** (tuiten, sieren met een kroon), ik heb gekroond: zegsw. het einde zal het werk -, de grootste eer is de voltooiing van het werk; een gekroond hoofd, regeerend vorst. **Kroniek** (Fr. boek, dat op zich zelf staande feiten vermeldt in chronologische orde; uitgebreid jaarboek, een stad, een gewest betreffende), v. kronieken: de - levert de bouwstof aan den geschiedschrijver; de - op rijm van Melis Stoke; - **achtig** (met een kroniek overeenkomende), bn.: een - **achtig** verhaal. **Kroniekmatig** (kroniekachtig), bn. **Kroniek-schrijver** (schrijver v. e. kroniek), m. -schrijvers; zie Rijk-kroniek. **Kroning** (het kronen), v. kroningen. **Kroningsfeest** (-festiviteit), o. -feesten; - **insignes**, o. mv., zie Rijksinsignes; - **plechtigheid**, v. -heden. **Kronkel** (kromming), m. -s: een - in

een touw, in een darm, enz., draai, kink; - **achtig**, bn.; - **bocht** (bocht, welke kronkelig is), v. -bochten: een bleeke dame, die gedurig de -bochten van haar boa had zitten te verschikken, (C. O.); zie Krinkel.

Kronkelen (kronkels vormen), ik heb en het is gekronkeld: een touw kan -, -**ing**, v. -en; zie Krinkelen.

Kronkelig (bochtig), bn.: een - pad, d. i. vol kronkels en bochten; - **er**, - **st**.

Kronkelpad (slingerend pad, bochtig pad), o. -paden: de -paden door een veen, zie Meijel; fig. de -en der staatkunde, de -en van het Romeinsche recht; - **weg**, m. -wegen: de -wegen van een park; fig. langs -wegen gaan, niet recht door zee gaan.

Kronos, myth. dezelfde als Saturnus.

Krontjong (O.-I. zeer primitieve, meest eigengemaakte soort van gitaar), v. -s.

Krool (menigte, troep), v. -en: een heele -.

Kroon (vorstelijk hoofdtooiel, teeken der vorstelijke waardigheid), v. kronen: een konings-, een keizers-, een hertogs-, een graven-; ook de vorstelijke waardigheid zelf: de - van Nederland, v. Duitschland, v. Engeland, enz.; goederen der -, d. i. van de souvereiniteit; de rechten der -, de raadslieden der -, zie ook Kroon domein; zegsw. iem. de - op het hoofd zetten, hem kronen, tot vorst maken; de - neerleggen, afstand doen van de regeering; fig. iem. de - van het hoofd nemen, zijn eer wegnemen; de - is hem van het hoofd gevallen, al z'n luister of eer is heen; de - spannen, de eerste, de voornaamste zijn, eig. de krans om het hoofd binden, de overwinnaar zijn in een wedstrijd: de - der schoonheid spannen, (Staring); iemand naar de - steken, met hem wedijveren in eer, hem de kroon trachten te ontnemen: Java steekt in natuurschoon Zwitserland naar de -, (Veth); zie: Burger-, Doornen-, Lauwer-, Martelaars- en Eikekroon; ook: Tiaar en Diadem.

Kroon, de ijzeren -, v.: de kroon der vroegere koningen van Lombardije, aan de binnenzijde met een ijzeren ring, gesmeed uit een der nagels van de kruisiging van Christus.

Kroon (ridderorde), v.: de orde van de Eikekroon, de Oostenrijksche orde van de Ijzeren -, enz.

Kroon (allerlei gouden en zilveren munt met een kroon er op), v. kronen: de Zweedsche -, de Noorsche -, ook de Deensche - is f 0.66 = 100 ore; de - van Oostenrijk-Hongarije = \pm f 0.60 = 100 heller; de Engelsche - is 5 shilling; de Fransche - was f 3.90; de Brabantsche - was f 3.90, enz.

Kroon (veelarmige van het gewelf neerhangende kandelaar, lichtkroon, kerkkroon), v. kronen.

Kroon (kruin, bovendeel), v. kronen: de - van een eik, van een beuk, de uitgebreide takken; de - van ons hoofd, top.

Kroon (plantk. het gekleurde bloembekleedsel), v. kronen: de bloem - der roois wit of rood; - **blad**, o. -bladen, - **blaadje**, o. -s; zie Bloemkroon en Bloemkelk.

Kroon (cosm. sterrenbeeld), v.: de Noorder -, de Zuider -.

Kroon (uithangbord van café of hotel met een vorstenkroon), v. gmv.: in de - loeeren.

Kroonbalk (bouw. sluitbalk), m. -balken.

Kroonbloemigen (plantk. planten, waarbij de meeldraden uit de bloemkroon schijnen voort

te komen), v. mv.; zie Bodembloemigen.
Kroon'daarder (in Z.-Duitschland oud-zilverstuk van ± f 2.50), m. -s; zie Patakon.
Kroon'domein (onroerend goed, behoorend aan den staat, waarvan de kroon de inkomsten geniet), o. -domeinen.
Kroon'duif (Oostindische vogel), v. -duiven; -erwt (bijzondere soort van ert), v. -en; -glas (kalkglas), o. gmv.; -kruid (vlinderbloemige plant), o. gmv.; -lijst (voortuit-springende bovenlijst aan den voorgewel), v. -en; -luchter (lichtkroon), m. -s; -prius (vermoedelijke troonopvolger), m. -prinsen; -prinses, v. -sen; -raad (raadgever der kroon), m. -raden; -rad (kamrad met horizontaal liggende tanden), o. -raden, -raderen; -vogel (een soort v. reiger, v. kraanvogel), m. -s; de - leeft op de kust v. Guinea; -werk (mil. voorwerk van een bastion), o. -werken.
Kroos (water- of moeraslinze, eendengroen), o. gmv.; ook: Kroost.
Kroos (interest van een kapitaal), o. gmv. Vl.
Kroos (kuipersterm. inkeping in de duigen), v. kroezen; zie Ger gel.
Kroos'je (kleine pruim uit Damascus), o. -s; zegsw. om -s gaan, om zeep gaan.
Kroost (Fr. afstammelingen, kinderen), o. gmv.; het - van Adam, wij menschen; voor vrouw en - zorgen, (C. O.)
Kroot (Fr. beetwortel), v. krotten.
Krop (kropslapant), v. kroppen: tien kroppen voor een dubbeltje! -je, o. -jes.
Krop (ongebuid meel), o. gmv.; ook: Krop-uit-den-zak.
Krop (zakvormige verwijding van den slokdarm of de voormaag v. vogels), m. kroppen: hoenders, duiven, papegaaien, dagroefvogels hebben een -; zegsw. een - in de keel hebben, zenuwachtig aangedaan zijn, niet kunnen spreken van aandoening; dat steekt mij in den -, daar ben ik erg kwaad over, dat hindert mij.
Krop (gezwel onder de kin), m. kroppen; zie Kropgezwel.
Krop'aar (grassoort, zwenkgras), v. gmv.
Krop'ader (ontl. halsader), v. -aderen.
Krop'brood (brood van ongebuide meel of van krop, huisbak), o. gmv.
Krop'gaus (een soort van pelikaan, grootste zwemvogel in Klein-Azië), v. -ganzen.
Krop'gezwel (zwellung v. d. schildklier vóór het strottenhoofd), o. -len: bij bergbewoners vindt men veelal -gezwellen; ook Krop.
Krop'pen (den krop vullen, mesten), ik heb gekropt: ganzen-
Krop'pen (in den krop blijven steken), het heeft gekropt: droog brood kropt.
Krop'pen (fig. uithouden, ten einde harden): iets niet kunnen -, hij zal het er wel -.
Krop'perd (kropduif), m. kropperds.
Krop'pig, bn.: een -e peer d. i. wrang; fig. haatdragend: - om iets zijn; -er, -st.
Krop'salade, meestal: krop'sla (slaplant, welke een krop vormt), v. gmv.
Krot (armoedig huisje, morsige hut), o. -ten.
Krot'enstroop (stroop uit beetwortelen), v.; -sulker (suiker uit beetwortelen), v.
Kro'zen (een duig van een kroos of gergel voorzien), ik kroosde, heb gekroosd.
Kru'chen (kreunen, klagen, sukkelen), ik kruichte, heb gekruicht; -erd, m. -s.
Kruid (plantk.: klein gewas, dat geen heester of boom is), o. -en: adder-, borst-,

boonen-, citroen-, duizendgulden-, nies-, pijp-, pijl-, wormkruid, zie ald.; er zijn aromatische -en, b.v. munt, marjolein, lavendel, venkel, salie, zie ald., ook geneeskrachtige -en, b.v. kamille, wormkruid, aïsem, zie ald.; -achtig (lijkende op een kruid), bn.: een -e plant; -boek (herbarium), o. -en.
Kruid'en (met specerij mengen), ik kruïdde, heb gekruïd: de spijzen -, den wijn -; fig. een verhaal -, aardig maken.
Kruid'enazijn, m. gmv.; -kaas (gekruide kaas), v. gmv.; -wijn (gekruide wijn, kan-deel), m. -wijnen; ook: Kruiderazijn, Kruid-kaas, Kruiderwijn.
Kruidentier' (winkelier, kleinhandelaar in koffie, thee, rijst, meel, specerijen, enz.), m. -s; -swaren, v. mv.; -swinkel, m. -s.
Kruiderij' (specerij), v. kruiderijen.
Kruid'ig (specerijachtig gekruïd), bn.: een -e saus; fig. een -e meisje, een keurig net meisje; bw.: ze is - gekleed; -er, -st; -heid (fig. keurigheid, netheid), v. gmv.
Kruidje-roer-mij-niet (plantje), o. kruïdjes-roer-mij-niet of kruïdje-roer-mij-nieten; fig. een snabbig, kribbig meisje; een kregelig persoon: een podagratijs is een echt -.
Kruid'kaas (gekruide kaas, b.v. komijnkaas): (als voorwerp), v. -kazen, (als stofnaam), v. gmv.; -koek (peperkoek, snipperkoek), m. -koeken, (als stofn.), v. gmv.; -kunde (botanie), v. gmv.: - is de wetenschap der planten; -kundige (botanicus), m. -n: een - is iem., die in de kruïdkunde ervaren is; -nagel (O.-I. gedroogde nog ongeopende bloesem van den kruïdnagelboom, specerij), m. -s; -nagelboom (O.-I. boom op de Molukken), m. -en: elke -boom levert 1-5 kilo kruïdnagelen; -noot (muskatnoot), v. -noten; -tuin (plantentuin), m. -en, zie: Hortus en Hortus botanicus.
Kruid'em (met een kruïwagen vervoeren), ik kruïde of kruïde, heb gekruïden, gekruïd; -er, m. -s: de A'damsche kruïer; -ersloon, o. -en; -erswerk, o. gmv.; zie Kruïwagen.
Kruid'en (door den stroom voortgestuurd worden en op elkaar schuiven, van ijsschollen), de rivier heeft al een dag gekruïd; -ing, v. -en; zie IJsdam.
Kruik (aarden vaatwerk, urn), v. -en: een water-, een bier-, een wijn-, een olie-, een inkt-; spreekw. De - gaat zoo lang te water, tot zij breekt, men kan zoo lang met een aarden kruik water gaan scheppen, tot zij breekt, fig. men kan langen tijd iets gevaarlijks doen, maar eindelijk loopt het mis: de nadeelige gevolgen zal men eens ondervinden.
Kruik'blad (plantk. gele plomp), o. -bladen, -bladeren, -blären.
Kruik'ken (op of in kruïken tappen), ik -te, heb gekruïkt w. i. g.
Kruil, v.: iets zeggen om de -, voor de grap.
Kruil'en (kirren van duiven), zij -de, heeft gekruïd.
Kruif'ling (kleine, fijne appel), m. -s, -en.
Kruif'loon (loon voor het kruïen), o. -loonen.
Kruim (het zachte binnenste van brood), v. kruïmen: zegsw. daar zit - in, pit, kern, geest; -ig, bn.: -e aardappels; -er, -st.
Kruim'el (kleine kruïm), v. -s, -en.
Kruim'elen (kruïmels maken), ik kruïmelde, ik heb en het is gekruïmeld; -aar (fig. kleingeestig man, gierigaard), m. -s; -ig (in kruïmels vallende), bn., -er, -st; -in-

gen (brokjes b.v. van scheepsbesluit), v. mv. **Kruim** (in kruim vallen), het kruimde, het is gekruimd: die aardappels - erg.

Kruimig (veel kruim gevende), bn.: - brood, - e aardappelen; - er, - st.

Kruin (eig. kroon van haren), v. kruinen: de - van het hoofd; fig. top: de - v. e. berg, de - van een dijk; R.-K. de - krijgen, kruinschering of tonsuur, zie Kruinschering.

Kruinpunt (schedelpunt, zenith), o. - en. **Kruinschering** (R.-K. het scherpen der kruin als zinnebeeld der doornenkroon), v. - scheringen, zie Tonsuur.

Kruip-door-den-tuin (aardveil), o. gmv.; zie Hondsdraf.

Kruipen (zich al schuifelend voortbewegen), ik kroop, heb en ben gekropen; zegsw. in zijn schulp -, bang worden, zich terugtrekken; - pelings (al kruipende, fig. heimelijk, ter sluik, steedswijze), bw.

Kruipend (fig. laag, verachtelijk, al te vleierig), bn. en bw.: - e taal, een - e houding, - e manieren, een - karakter; hij is - beleefd, zij is - nederig, slaafs; - er, - st.

Kruipende dieren, o. mv.; zie: Reptielen en Amphibiën.

Kruiper (iem., die kruipt, b.v. een kind; fig. lage vleier), m. kruipers.

Kruiperij (laaghartige vleierij), v. - en.

Kruiperwt (zekere kleine erwit), v. - en; - haantje (kriethaan), o. - s; - hennetje, o. - s, ook: Krieltje; - hol (shuiphof, eng, onderaardsch hol), o. - hollen; - wilg (zekere kleine wilg), m. - en.

Kruis (bekend werktuig tot voltrekking der meest oonteurende doodstraf bij Romeinen, enz.), o. kruisen: een - voor dien slaaf! Christus stierf aan het -; het - des Heeren.

Kruis (voorwerp, bestaande uit twee dwars overeenliggende balken, lijnen, enz.), o. - en: een Oostersch - of +, in de rekenk. het teeken plus; een St.-Andries - of X, in de rekenkunde het teeken maal; een Latijnsch - of †, hetwelk bet. overleden of gestorven; een Romeinsch getalmerk of X, d. i. tien; zegsw. de vijf kruisjes al achter den rug hebben, al meer dan vijftig jaar zijn; een meisje van drie -jes, dertig jaar.

Kruis (uiterlijk kenteeken, vooral in de R.-K. kerk), o. kruisen: het - op een graf, het - op een toren; zegsw. het - aannemen, gesch. ter kruisvaart gaan.

Kruis (R.-K. kruissteeken), o. - en: hij sloeg plechtig een -, een - maken en dan bidden; zegsw. iem. het heilig - achterna geven, een kruis achter zijn rug slaan, als om hem te verdrijven.

Kruis (leed, ramp, ongeval, wederwaardigheid), o. kruisen; - je (kleine ramp, gering leed), o. - s: zegsw. Elk huisje heeft zijn -je, elk moet zijn - dragen, leed, kommer; die drukfouten zijn een -! kleine -jes dragen, (De Gen.); een bitter -, (De Gen.); huizen zijn - en, huurders geven leed; het is een - met dien kwajongen, hij geeft veel leed door zijn ondeugd; scherts. ziedaar mijn huis -, ir. huisplaag, huisvrouw.

Kruis (uiterlijk teeken of naam eener menschevriende of liefdadige vereeniging), o. gmv.: het roode -, internationale vereeniging tot hulp van in den oorlog gekwetsen; het groene - Ned. vereeniging voor ziekenverpleging en volkegezondheid; het groene -, Oostenr.

vereeniging tot hulp aan hen, die bij bergtochten een ongeluk krijgen.

Kruis (hand-teeken), o. - en: iets met één - of met drie - en teekenen, in plaats van met zijn naam, ingeval iem. niet schrijven kan.

Kruis (ordeteeken), o. kruisen: het Metalen -, Ned. eersteeken uit den Tiendaagschen veldtocht; het - van Lombok, voor hen, die aan de expeditie naar dat eiland hebben deelgenomen in 1896; een ridder-, ridderorde.

Kruis, o. het ijzeren -: Pruisische ridderorde, die Bismarck het hoogst stelde van alle orden, die hem gewerden.

Kruis (wap. een teeken in een adellijk wapen), o. - en: een - van zilver op een blauw veld; evenzoo: de drie - en in het A'damsche wapen.

Kruis (de zijde van een muntstuk met een kruis er op), o.: - of munt, d. i. de zijde met het kruis er op of de keerzijde; - of munt spelen, met centen opwerpen en dan laten raden: zegt de meespeler - of kop, dan zijn al de munten met een - of beeld of kop boven, van hem; - noch munt hebben, geen geld hoegenaamd hebben, arm of berooid zijn.

Kruis (sterrenk. sterrenbeeld a. d. zuidelijken hemeltrans), o.: het prachtige zuidelijke -.

Kruis (achterdeel van den rug bij paard of ezelt), o. kruisen; zegsw. pijn in 't - hebben, in dat deel, hetwelk loopt van de lendenen tot den staart; ook bij den mensch het rugdeel lager dan de lendenen.

Kruis (muz. kruissteeken), o. kruisen: het - duidt aan, dat de noot, waarvoor het staat, een halven toon moet worden verhoogd.

Kruis (in nering of bedrijf van voorwerp, dat op eenig kruis gelijkt), o. kruisen: het - van een garenrol, (touwslager); het - van een anker, (scheepst. nl. bovendeel); het - van 't gevest van een degen, (bovendeel); het - van een broek, (kleerm. het deel, dat zich tusschen de beide pijpen bevindt).

Kruis'afneming (beroemde altaar-schilderij van Rubens, in de kathedraal van Antwerpen), v. gmv., zie Altaarstuk; - arm (dwarsbalk van een kruis), m. - en; - band (kruislings over elkaar gelegde strooken papier, om brief of drukwerk), m. - en: iets onder - verzenden; - banier (R.-K. de standaard des kruises), v. - en; - beeld (kruis, met een Christusbeeld er aan gehecht), o. - en, zie Crucifix; - bek (zangvogel, kruis-snavel), m. - bekken: de - is rood van kleur, de - leeft in ons land in hooge pijnboomen;

- berg (de heuvel Golgotha bij Jeruzalem), m. gmv., zie Calvarieberg; - berg (rijks-opvoedingsgesticht, nabij Doetinchem, voor verwaarloosde en geesteszwakke knapen, dienende als observatiehuis), m. gmv.: van den - uit worden de bestedingen gezonden naar het rijks-gesticht bij Amersfoort, geopend Januari 1911, dat in negen klassen 9 X 16 of 14½ pupillen kan opnemen en dat vooral zal streven naar educatie en een leerschool zal zijn; waarna „Veldzicht" te Avereest zal dienen tot opleiding voor landbouw of ambacht, terwijl de gestichten te Alkmaar en te Leiden zullen bevolkt worden door jongens van meer gevorderden leeftijd of v. indisciplinair gedrag.

Kruis'bes (eig. kroesbes of kroezelige bes: heester met groote behaarde groengete bessen), v. - bessen; ook de vrucht zelf; zie Klappes.

Kruis'bessboom (heester, waaraan de kruisbes groeit), m. - en; - struik, m. - en.

Kruis'bessenmeeldauw (*schimmelachtige meelstof als bederf op de bladeren v. d. kruisbessboom*), m.

Kruis'bessenvla (*Limburgsch gebak, met gekookte kruisbessen overdekt*), v. -vlaas.

Kruis'bezie ((*kruisbes*), v. -beziën; -**bezieboom**, m. -en; -**beziestruik**, m. -en.

Kruis'bloem (bouwk. bladervormige steenbloem op den top van torens en gevels), v. -bloemen: de -en op de torens van den Keulischen dom zijn 6.25 M. hoog; -**bloemigen** (plantk. familie van 200 geslachten en 1600 soorten), v. mv.; aan de kruiselings geplaatste bloembladen ontleent deze familie haar naam: rapen, radijs, kool zijn -; -**boog** (grootte kruis-schietboog met stalen veer), m. -bogen, zie Armborst; -**boom** (boom, waarvan 't kruis gemaakt is; ook het kruis zelf), m. -en; -**daalder** (*Albertus-daalder*, met een kruis er op gestempeld, ± f 2.10), m. -s; de - of Albertijn is geslagen onder Albertus van Oostenrijk als souverein in de Z.-Nederlanden (1598-1621); -**dagen** (R.-K. de drie vastendagen [vroeger], vóór den dag v. Hemelvaart), m. mv.: de - heeten naar de veldprocessie met het Kruis, destijds (470 n. C.) ingesteld voor de vruchten der aarde en andere noodwendigheden; -**distel** (familie der schermbloemigen), v. -s: de - is e. overblijvende plant; -**dood** (de dood aan het kruis, vooral die van Christus), m. gmv.: hij stierf den -, den dood op het kruis; -**doorn** (volksnaam voor den kruisbessstruik, ook van de kruisbes), m. -s; -**doornmoes** (kooksel van kruisbessen met suiker), o. gmv.

Kruis'selings, bw.: de beenen - over elkaar geslagen, bij wijze van een kruis, dwars.

Kruis'sen (kruiswijze plaatsen, - voorbijgaan, enz.), ik kruiste, heb gekruist: de armen op de borst -, de beenen -; onze brieven hebben (elkaar) gekruist; De Ruyter moest in de Middellandsche Zee -, op en neer varende, op de zeeovers uitzien.

Kruis'sen (aan 't kruis hechten), ik kruiste, heb gekruist: Christus werd gekruist tusschen twee moordenaren.

Kruis'sen, zich (R.-K. het kruisteecken maken), hij kruiste zich, heeft zich gekruist.

Kruis'ser (snelteilend, licht oorlogsschip, ook kruisend schip), m. kruisers.

Kruis'feest (R.-K. feestdag van Kruisvinding, 3 Mei; van Kruisverheffing, 14 Sept.), o. -en;

-**gang** (open gaanderij, overdekt met kruisgewelven; zuilengang rondom of langs oude kerken en kloosters), v. -en: de - dient als loop- en wandelgang, bij private gebeden; -**gebed** (R.-K. gebed, dat verricht wordt met uitgebreide armen), o. -gebeden; -**gewelf** (bouwk. gewelf, uit twee zich kruisende bogen bestaande), o. -gewelven; -**haring** (haring, gevangen na den dag van Kruisvinding, d. i. na 3 Mei), m. -en, (stofnaam), v. gmv.; -**heer** (lid eener geestelijke orde, genaamd: orde van het H. Kruis), m. -heeren: de orde der -heeren werd in 1211 gesticht door Theodorus de Celles te Hoey in België, naar den regel van St. Augustinus; -**hout** (het kruis, waaraan Christus stierf), o. gmv.

Kruis'igen (aan het kruis slaan), ik heb gekruisigd; -**ing** (doodstraf bij de Romeinen) v. -en: de -ing van Christus.

Kruis'ing (paring van dieren van verschillend ras), v. -en: de - van paardenrassen.

Kruis'ing (snijding), v. -en: de - van twee wegen, ook van twee lijnen, schepen, enz.

Kruis'jassen (het kruis-jas-kaartspelspel, d. i. een spel van twee paar gematen, waarin de jas of boer de hoogste troef is), ik heb gekruisjaat; zie: Jassen en Smousjassen.

Kruis'je (klein kruis), o. kruisjes: een - halen op Aschwoensdagmorgen, zegsw. elk huisje heeft zijn -, elk gezin heeft zijn leed, zorg, verdriet; zie Kruis (leed).

Kruis'jesdag (R.-K. Aschwoensdag of eerste Woensdag in de vasten), m. gmv.: op - gaat men een kruisje halen, dat nl. door den priester op het voorhoofd wordt aangebracht; deze bezigt daartoe palmasch met water en spreekt in 't Latijn de woorden: Gedenk, o mensch, dat gij stof en asch zijt en tot stof zult vergaan.

Kruis'kerk (kerk in den vorm v. e. kruis), v. -en: de St. Jan van Den Bosch is een grootse kruiskerk; -**kozijn** (ouderwetsch raamkozijn met kruisbalken), o. -en: de bovenste verdieping had -kozijnen in 't lood, (C. O.); -**kruid** (familie der samengestelde bloemigen), o. gmv.: het - groeit op moerasland; -**leer** (de leer van den Gekruiste), v. gmv.; -**net** (vierkant vischnet), o. -netten; -**offer** (de geweldadige zoendood van Jezus aan het kruishout), o. gmv.; -**pand** (dat deel eener kruiskerk, waar de kruisbalken elkaar snijden), o. -en: op het - van St. Jan in Den Bosch staat een fraate koepel; -**punt** (snijpunt van lijnen, van wegen, spoorbanen, enz.), o. -en; -**ra** (ra van den bezaansmast), v. -raas; -**ridder** (ridder-kruisvaarder), m. -s; -**spin** (grootte tuinspin met een wit kruis midden op den rug), v. -spinnen;

-**staf** (een lange staf met een kruis op den top), m. -staven; -**steek** (kruiselings gelede naaisteek), m. -steken; -**straat** (dwarsstraat: straat, die een andere straat kruist of snijdt), v. -straten; -**teeken** (R.-K. het teeken des kruises, 'tweelk men met de rechterhand maakt), o. -s; -**titel** (schandbord, vermeldend de reden der kruisiging, aan het bovenende v. 't kruis), m. -s, z. I. N. R. I.; -**tocht** (krijgstocht in de Middeleeuwen tot bevrjding van het H. Land), m. -tochten: de geschiedenis vermeldt zeven -en, de eerste - had plaats onder Godfried van Bouillon, (1096), de zevende onder Lodewijk den Heiligen, (1270); -**tocht** (tocht van een marineschip op zee, zwerftocht op zee, het kruisen op zee), m. -en: een - doen op de Zuiderzee, in de Noordzee; -**vaan** (lange wimpel-vlag, hangende aan een kruisstaf), v. -vanen;

-**vaarder** (toenmalige deelnemer aan een der zeven kruistochten), m. -s; -**vaart** (eig. gang met een kruis op den schouder naar het H. Land), v. -en: ter - gaan, aan een kruistocht deelnemen; -**verband** (bouw. overdwarse verbinding bij metselwerk of een getimmerte), o. -en; -**verbond** (R.-K. vereniging tot drankbestrijding), o. gmv.; -**vind'ing** (R.-K. feestdag op 3 Mei tot aandenken aan de vinding van het Kruis door Helena, de moeder van keizer Constantijn den Groeten), v. gmv.; -**vormig** (in den vorm v. e. kruis), bn.: een draaiboem of tourniquet is -;

-**vuur** (elkaar kruisende kogels), o. gmv.: fig. een - van vragen, die nl. van verschillende zijden komen, b.v. voor de rechtbank; -**week** (R.-K. de week vóór Hemelvaartsdag), v. -weken; -**weg** (eig. de lijdensweg des

Heeren van 't rechthuis van Pilatus naar Golgotha), m. gmv.; -weg (R.-K. 't geheel der veertien staties, welke de gebeurtenissen op den Ijdensweg afbeelden, ook de gebeden en oefeningen, die men langs de staties bidt), m.: den - bidden; -weg (kruisende weg, plaats waar twee wegen elkaar kruisen), m. -wegen; -woorden (de zeven kortezinnen, door Jezus aan 't kruis gesproken), o. mv.: het laatste der - was: Vader, in uwe handen beveel ik mijnen geest; -wijze, -wijs (op de wijze van een kruis), bw.; -zeel (helpzeel, hennepzeel), o. -zeelen; -zeil (middeelzeil v. d. bezaansmast), o. -en; -zusters (R.-K. congregatie of geestelijke vereeniging van dochters van 't H. Kruis), v. mv.: de - wijden zich aan het onderwijs van meisjes en aan ziekenverpleging.

Kruit (schietkruit, buskruit), o. gmv.: met los - schieten, zonder kogels; zegsw. al zijn - verschieten, al zijn hulpmiddelen, al zijn middelen verbruiken, uitputten; zijn - droog houden, zich gereed houden tot den kamp; geen schot - waard zijn, niets; hij heeft het - niet uitgevonden, hij is niet snugger.

Kruitdamp (damp van buskruit), m. -en; -hoorn (jagershoorn voor buskruit), m. -s; -kamer (bewaarpplaats van buskruit, mijnkamer), v. -s; -koek (stuk aaneengeplakt kruit), m. -en; -magazijn (kruituis, bergplaats van kruit), o. -en; -molen (kruitfabriek), m. -s; -schip (schip, dat kruit vervoert), o. -schepen; -slijm (stof, die na de ontploffing overblijft), o. gmv.; -toren (torenvormig kruitmagazijn), m. -s; -wagen (caisson), m. -s.

Kruiwagen (kruikar, voertuig met één wiel en met twee handboomen), m. -s, fig. voorspraak, voorhelper: een - hebben, iem. die ons voorhelpt, steunt, vooral bij het dingen naar een betrekking, b.v. die vriend van je moet goede - wagens hebben; -straf (mil. dwangarbeid met den kruiwagen), v. gmv.

Kruitzeel (leeren helpzeel), o. -zeelen: ook Hennepzeel of Kruiszeel; zie Zeel.

Kruisemunt (zeker welriekend, lipbloemig kruid), v. gmv.: aftreksel v. - is maagversterkend; zie Munt.

Kruk (knoeier, broddelaar), m. en v. krukken: een - van een vent, een sukkel; hij is een - in zijn vak; zij is een - v. een onderwijzeres.

Kruk (krukstok, handvat), v. krukken.

Kruk (kleine stoel zonder leuning), v. krukken.

Kruk'as (werktuigk. as, die tweemaal recht-hoekig is omgebogen), v. -assen.

Kruk'ken (op een krukje loopen, fig. sukkel), ik heb gekrukt: zij krukke, toen zij uit de drukte was, (Potg.)

Kruk'je (tabourelje), o. -s.

Kruk'kig (kwtjnend, sukkelend), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.

Krul (krulvormig iets), v. krullen: eenschaaf-, een haar-, een - aan een letter.

Krul'batterij (grootte krulpruik), v. -batterijen: de 18e-eeuwsche patriciër met zijn -.

Krul'haar (krullend haar), o. gmv.

Krul'ijzer (kapperstangetje, dat, aan de bekken verwarmd, de haren doet krullen), o. -s.

Krul'kop, krul'lekol (persoon met krulhaar), m. en v. -koppen; in de bet. van een hoofd met haar, m.: wat heb jij een mooien -!

Krul'lekol (persoon met krulhaar, krul'kop), m. en v. -bollen.

Krul'lekol (hoofd met krulhaar), m. -bollen.

Krul'len (in de krul leggen of zijn), ik heb gekruld: het haar doen -, zie: Krulijzer, -tang; zijn haar gaat -; zegsw. gekrulde haren, gekrulde zinnen, de eerste zijn dan het teeken van wispelturigheid.

Krul'lenjongen (timm. leerjongen, voor wien de verkoop der krullen is), m. -jongens.

Krul'lenmand (mand voor krullen), v. -en.

Krul'lig (uit zich zelf krullend), bn.: -haar; -er, -st.

Krul'salade (salade met krullende bladen), v. gmv.; -tabak (fijn gesneden tabak, die ineenkrult), v. gmv.

Krul'tang (krulijzer), v. -en.

Krupp-kanon (kanon van geboord gietstaal uit de werkplaatsen van de firma A. Krupp te Essen), o. -kanonnen. (u = os).

Kryoliet (een mineraal, op ijs lijkende, voorkomende in Z.-Groenland, ook ijssteen geheeten), m. en o. gmv.: het - wordt gebruikt tot bereiding van aluin, soda en ijsglas.

Kryophoor (toestelletje of koudekelder van Wollaston, 1803), v. kryophoren: de - dient tot het maken van ijs in het luchtleidige.

Kub, -be (het achterste losse deel van een aalfuik), v. kubben; zie Kib, Kibbe.

Kubatuur (berekening van den kubieken inhoud van lichamen), v.; ook Kubatie.

Kub'boot (boot voor de visscherij op aal), v. -booten.

Kubeeren (een getal tot de derde macht verheffen).

Ku'biek (in den vorm van een teerling), bn.: een - e Meter, ook teerling M.; een - e dm., enz.

Ku'biek (teerling), o. -en; -getal, o. -len: 27 is een - getal; -wortel (derdemachtswortel), m. -s: de - uit 1728 is 12.

Ku'bus (teerling, regelmatig zesvlak), m. kuben, zie Hexaëder.

Kuch (droge, lichte hoest), v. kuchen.

Kuch (droog kommiesbrood), o. gmv.

Ku'chen (kort en droog hoesten), ik kuchte, heb gekucht; -er, m. -s; -ster, v. -s.

Kud'de (menigte, troep), v. kudden: een - schapen; fig. de - van Christus, de christenkerk; -ken, -ke: -kens, -kes.

Kuf (onaanzienlijke kroeg), v. kuffen. w. g.

Kul'er (wandeling), m. gmv.: op den - zijn.

Kul'eren (wandelen, sienteren, drentelen), ik heb gekul'erd, gew. kouten, gezellig praten.

Kuif (haarbos, vederbos), v. kuiven: een opgezette -, een haan met een -.

Kuif'bal (bal met een veertje, volant), m. -ballen: zij had den - geslagen, (C. O.)

Kuif'eend (toppereend), v. -en; -fazant (fazant met kuif), m. -en; -kievit, m. -en; -koekoek (zekere Amerik. koekoek), m. -en; -leenwerik (wintervogel), m. -en; -mees (zwerfvogel), v. -meezen; -reiger (reiger met achterhoofdsvieren), m. -s.

Kul'ken, o. kuikens; zie Kieken.

Kul'kendief (sperwerachtige roofvogel), m. -dieven: de blauwe -, de grauwe -, de bruine -, ook: Kiekendief, Wouw.

Kuil (zeker vischnet), m. kuilen; zie: Wonderkuil, Moordkuil.

Kuil (gat in den grond), m. kuilen: spreekw. Wie een - graaft voor een ander, valt er zelf in, wie een ander ongelukkig wil maken, wordt het zelf.

Kuil'dek (scheepst. dek, dat in 't midden der lengte een laagte heeft), o. -dekken.

Kuilen (in een kuil doen), ik heb gekuuld: landb. aardappels -, in den winterkuil leggen.

Kuil'korvet (scheepst. korvet met een kuildek, gewoonlijk voerende 28 stukken), v. -ten.

Kuil'visscher (visscher op haring in de Zuiderzee, die met den kuil, een zakvormig vischtuig met fijne mazen, werkt), m. -s.

Kuip (houten of metalen vat), v. kuipen: een oad-, vrouw-, looi-, mout-, verf-, vleesch-, wasch-, wijn-; zegsw. hij weet niet, welk vleesch hij in de - heeft, met welke menschen hij te doen heeft.

Kuipen (een kuip, vat of ton maken), ik kuispte, heb gekuipt.

Kuipen (intrigereen), ik kuispte, heb gekuipt; fig. arglistige middelen aanwenden, in 't geheim samenspannen, met listige kunstgrepen invloed of voordeel trachten te winnen.

Kuip'er (vaten- of tonnenmaker; fig. omkoop'er, intrigant), m. kuipers.

Kuiperij' (het kuipen, ook de werkplaats; fig. intrige, arglistige bedriegerij), v. -en.

Kuipersambacht (het vak van kuiper), o. gmv.; -bedrijf, o. gmv.; -beroep, o. gmv.; -boor, v. -boren; -dissel, m. -s; -gereedschap, o. -gereedschappen; -haak, m. -haken; -jongen (-leerjongen), m. -s; -werk, o. gmv.; -winkel, m. -winkels.

Kuip'hout (duighout, vaathout), o. gmv.

Kuis (knots, kolf), v. kuiszen.

Kuisch (rein, zuiver), bn. en bw.: -ezeden, -e taal; -leven; -er, meest -.

Kuisch'boom (Zuid-Europesche boom of heester met wollige bladen), m. -boomen.

Kuischen (reimgen), ik kuischte, heb gekuischt: de hoenders - pluim en kuif, (Lummezel); zie Gekuischt.

Kuischheid (deugd der eerbaarheid), v. gmv.: de - kwelen, de gelofte van - afleggen.

Kuisch'kalf (mannetjes-kalf, stierkalf), o. -kalven, -kalveren; ook: -pink, m. -en.

Kuit (vleezig deel van het achter-onderbeen), v. -en, zie Spillebeen; -broek (korte broek, knie-broek), v. -en, zie Culotte; -gesp (gesp aan den ondersluitband der kuitbroek), m. -en, vero.: Keesjes vader had kuit- en schoengespen gedragen, (C. O.)

Kuit (zaad van een visch), v. kuiten: -schieten; zegsw. - of haring van iets willen hebben, zie Haring.

Kuit'been (ontl. been, achter het scheenbeen gelegen), o. gmv.

Kuit'endekker (zeer lange, afhingende jas), m. -dekkers: de krankbezoeker droeg een zwarten -, (Potg.), zeer lange slippas.

Kuit'enflikker (kruissprong in sommige dansen), m. -flikkers: zegsw. een - slaan, een luchtsprong maken.

Kuiter (wijfjesvisch, kuitvisch), v. kuiters.

Kuiv'ig (een kuif dragend of hebbend), bn.

Kul (laffe praat), v. gmv.: flauwe -, plat.

Kulas' (mil. stootboden van een kanon, staartschroef van een geweer), v. kulassen.

Kul'koek (onbeteekenende praatjes, fopperij, grap), m. gmv.: het is maar wat -, gmv.

Kullage (de daad van foppen, fopperij), v. gmv. gmv. (g = zij).

Kul'lekenskruid (standelkruid), o. gmv.

Kul'len (foppen, er in laten loopen, voor den gek houden, badotten), ik heb gekuld, gmv.; zich -; -ler (fopper), m. -s. gmv.

Kümmel (Duitsch. likeur, uit komijnzaad gestookt), m. gmv.

Kun'de (verwant met kond: kennis, wetenschap, geleerdheid), v. gmv.

Kun'dig (bedreven, ervaren, geleerd, wetende), bn.: een - man, een - onderwijzer, hij is der zake -; -heid (kennis, geleerdheid), v. -heden: gepaste en nuttige -heden, Art. 33 onzer Schoolwet.

Kun'ne (geslacht, sekse), v. gmv.: personen van beiderlei -; ouderdom noch - werd gespaard, grijsaards noch vrouwen.

Kun'nen (in staat zijn, vermogen), ik kan, wij kunnen, ik kon of konde, ik heb gekund: hij kon niet meer spreken; tegen iets -, iets kunnen verdragen, uitstaan; ergens niet uit -, het niet begrijpen; ook hulpwerkwoord van wijze: hij kan wel verongelukt zijn, hij kon wel eens verdwaald zijn, het is mogelijk, dat..., het zou kunnen zijn, dat...

Kunst (eig. het kunnen, vooral in aesthetischen zin), v. kunsten: de reken-, de meet-, de bouw-, de genees-, de schilder-, de teeken -, de graveer-, de schrijf-, de kook-; de schoone - en n.l. bouw-, schilder-, muziek en poëzie; de vrije -, zie onder Vrij; de beeldende -en, schilder-, beeldhouw-, teeken-; de zwarte -, de geestenbezwering, zie: Necromantie, Nigromantie; dat zijn maar -en, fratsen; een hond kan -jes leeren, toeren; een -je met de kaart, aardigheid.

Kunst'aas (nagemaakt aas), o. gmv.: men vischt op forellen met allerlei -, vooral met nagemaakte paardenvliegen; -academie (hoogeschool voor beeldende kunsten), v. -s, -miën; -arm (kunstmatige arm), m. -en; -been (kunstmatig been), o. -en; -bloem (nagemaakte bloem), v. -en; -boter (boter, uit vet bereid, margarine), v. gmv.; -draaier (werkman, die b.v. ivoor draait), m. -ers; -drift (natuurlijke aandrift voor kunst, intuïtie), v. gmv.

Kun'steloois (zonder kunst; fig. natuurlijk, ongedwongen), bn.: het - looze lied der vogels, eenvoudig, de tegenst is gemaakt, gekunsteld.

Kun'stenaar (man der kunst), m. -aars, -aren; -ares', v. -sen; zie Art'ist.

Kun'stenmaker (kermisgast), m. -makers.

Kun'stgebit (valsche gebit: boven of onder b.v. een caoutchouc-plaat, met tanden aan den noorkant), o. -gebitten.

Kun'stgenoot (kunstbroeder), m. -genooten, vr. -e, -n; -genootschap (vereeniging van kunstenaars), o. -pen; -geschiedenis (wetenschappelijk verhaal van de ontwikkeling der beeldende kunst), v. -sen; -gevoel (zin voor 't schoone in de kunst), o. gmv.; -gewrocht (grootsch kunstwerk), o. -en; het opera-gebouw te Parijs is een -; -greep (handgreep, fig. listige streek), m. -grepen; -handel (handel in platen, schildertjen, enz.), m. gmv.

Kun'stig (vol kunst, met kunst; handig, bedreven), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.; -lijk (op kunstige wijze), bw.

Kun'st'ijis (ijs, dat kunstmatig is gemaakt in ijsmachines, ook het ijs der banketbakkers), o. gmv.: een blok -; een schaalje met -; -ivoor (nagemaakt ivoor: 't hoofdbestanddeel is gips), o. gmv.: een beeldje van -; -juweeltje (iets voortreffelijks op 't gebied van kunst), o. -s: deze miniatuurportretten zijn -s, zie Juweel; -kabinet (kamer, waarin voorwerpen van kunst d.v. beeldhouwwerken of schildertjen tentoongesteld

zijn, o. -ten; -**kenner** (iemand, die verstand heeft van voorwerpen van kunst en de waarde er van weet te schatten), m. -s; -**kennis** (kennis, welke een kunstkenner noodig heeft), v. gmv.; -**keurig** (zeer keurig in zake kunst), bn. en bw: Hij (de Winter) zweeft - op de baan de schaatsenrijders voor, (Staring); ook: op 't gebied v. kunst kieskeurig, moeilijk te voldoen; -**kooper** (kunsthandelaar, vooral koper en verkooper van schilderijen), m. -s; -**licht** (alle licht behalve dat van zon, maan of sterren), o. gmv.: het - omvat gaslicht, electrisch licht, acetyleenlicht, enz.; -**liefde** (liefde voor of tot de kunst), v. gmv.
Kunstmagneet (kunstmatig vervaardigde magneet, nl. door stryking, steeds in dezelfde richting, van week ijzer, met een natuurmagneet of met een anderen kunstmagneet), m. -magneten; naar den vorm worden de -magneten onderscheiden in staafmagneten, hoefmagneten en magneetnaalden.
Kunstmatig (volgens de regelen der kunst, niet volgens die der natuur), bn.: de -e opschik onzer begraafplaatsen, (C. O.), een -e vermoeding, (v. Deyssel); -e vischteelt, geneesk. -e voeding; bw.: -gezuiverde olie, jonge leeuwen worden - met de zuigflesch grootgebracht, -er, -st: -held, v. gmv.; -**mest** (chemisch bereide mest, die den gewonen stalmest kan vervangen), m.; -**meststoffen** (soorten v. kunstmest), v. mv., zie Chilisalpeter, Kalium, Slakkenmeel; -**middel** (middel, om iets door kunst te bewerken; ook handigheid, slimmigheid, kunstje), o. -en; -**naaldwerk** (een soort van kleinkunst), o. -werken: - is een soort v. borduurwerk met zijde, ook met gouddraad; de grondstof is linnen, zijde, fluweel, brocaat, waarop allerlei figuren, letters, beelden met de naald worden aangebracht; -**nijverheid** (nijverheid, met kunst gepaard), v. gmv.; -**oog** (glazen oog, dat een ontbrekend oog vervangt), o. -en; -**product** (kunstvoortbrengsel), o. -en; -**rechter** (bevoegd kunstbeoordeelaar), m. -s: als - optreden, zie Jury; -**reis** (rondreis v. e. beroemd zanger, toneelspeler, artist), v. -reizen; -**schilder** (kunstenaar-schilder, fijnschilder), m. -s; -**stuk** (werk van een kunstenaar, b.v. een fraai schilderij of beeld), o. -stukken; -**tand** (tand v. een kunstgebit), m. -en; -**smid** (smid, die kunstenaar in zijn vak is), m. -smeden; -**term** (kunstwoord, technische term), m. -en; -**vaardig** (bekwaam, vaardig uit aanleg, of bedreven in de kunst), bn., -er, -st: -held, v. gmv.; -**veiling** (verkoop van voorwerpen van kunstwaarde, b.v. schilderijen, beeldhouwwerken, enz.), v. -en; -**verzameling** (verzameling van kunstvoorwerpen), v. -en; -**vorm** (uiterlijke vorm van een kunstvoortbrengsel), m. -en: de - uit zich in klanken (dichtkunst, muziek), of in kleur en lijn (schilderkunst, beeldhouwkunst); -**werk** (voorwerp of zaak v. kunst), o. -en; -**wijn** (namaak van wijn), m. -en; -**woord** (technische term, een in kunst algemeen aangenomen term), o. -en, ook Kunststerm; -**woordenboek** (nl. met verklaring van kunststermen), o. -en; -**zaal** (museum), v. -zalen; -**zin** (smaak en gevoel voor het schoone i. d. kunst), m. gmv.
Kuras' (eig. borstharnas van leer of Fr. cuir, later ook van staal of koper), o. kurassen.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Kurassier' (cavalerist met helm en borstharnas, van vóór 1841), m. -siers; -**slaars** (laars met hooge schacht), v. -laarzen.
Kurban (Islam: kleine Bairam, zeventig dagen na dit feest gevierd), v. gmv.
Kuren (fratsen of grappen maken, onnatuurlijk doen), ik heb gekuurd; zich -.
Kurhuis, o. -huizen; -**zaal**, v. -zalen; zie: Koerhuis, Koerzaal. (u = oe).
Kurk (zachte poruze bast: stof), o.; (stop op een flesch of kruik), v. kurken: zes kurken.
Kurkegeld (het geld, dat men een hotelhouder voor elke kurk van eigen flesch moet betalen, zoo men in een hotel bij een feest eigen wijn drinkt), o. -gelden.
Kurk'eik (eik, wiens bast een kurklaag heeft), m. -eiken: de - groeit vooral in Spanje en in Portugal.
Kurken (van kurk), bn.: een - vloerkleed, een - matje. een - hoed, - zooltjes.
Kurketrekker (werktuig, om de kurk van een flesch te trekken), m. -trekkers; bij overdracht: lange pijpkrul van dames.
Kurkuma (Ind. saffraan, geelwortel), v. gmv.
Kus (zoen), m. kussen; -**handje** (groet, waarbij men eigen groetende hand kust), o. -handjes: kind, geef oom een -.
Kussen (een kus geven), ik heb gekust; -**ser** (iemand, die kust), m. -s.
Kussen (beddekussen, hoofdkussen), o. -s.
Kussen (zitkussen, stoelkussen), o. -s: zegsw. op het - zitten, lid van den raad zijn.
Kust (oever, zee kant), v. -en: een steile -, een lage -; zegsw. er zijn kapers op de -, het is er niet veilig; -**batterij** (laag kanonnen tot verdediging der kust), v. -en; -**bewoner**, m. -s; -**boot**, v. -en; -**licht** (licht, dat ten behoeve der scheepvaart aan de kust brandt), o. -en; -**lijn** (lijn, waar land en zee samenloopen; lijn, welke de kust v. e. land aangeeft), v. -en; -**staat** (rijck, aan de kust der zee gelegen), m. -staten; -**streek**, v. -streken; -**verdediging**, v. gmv.; -**verlichting**, v. gmv.; -**waarder**, -**wachter** (strandvonder), m. -s.
Kust (verkiezing), v. gmv.: alleen gebruikelijk in: te -en (te) keur, naar volle keus.
Kusting (hypotheek of onderpand), v. -en; -**brief** (hypotheekakte, verbandakte), m. -brieven; -**penningen**, m. mv. vero.
Kustpaspoort (geleidelijet tusschen twee havens of steden buiten het land om, b.v. tusschen Maastricht en Hulst, door België heen), o. -en; -**vaarder** (scheepst. vaarttuig, dat zich tot de kustvaart, d. i. de vrachtaart tusschen havens van hetzelfde land bepaalt), m. -s; -**vuur** (hoog brandend muur als signaal op de kust), o. -vuren. vero.
Kuun (boonenkruid), v. gmv.; zie Keule.
Kuur (geneeswijze), v. kuren: een bad -, een melk -, een druiven -; de Verjongings -, (gedicht van Staring): een vermagerings -.
Kuur (grap, gril, luim, nuk), v. kuren.
Kwaad (het niet-goede), o. gmv.; (kwade zaak), o. kwaden: zegsw. men moet van twee kwaden het minst erge of het beste kiezen, bij gedwongen keus tusschen twee kwade zaken, moet men het minst kwade kiezen.
Kwaad (slecht, verkeerd), bn. en bw., erger, (het) ergst: bn.: het is - weer, iemand een kwaden raad geven, een - gezelschap, te kwader ure, te kwader trouw, de boeren hadden een - jaar, een - vermoeden hebben,

27

- de ziekte wordt al erger en erger, de ergste domoor is hij, die zich knap waant; bw.: hij liegt nog erger dan een Griek; uw broeder heeft mij het ergst beledigd; — **heid**, v. gmv.
- Kwaad** (boos, toornig), kwader, (het) kwaadst, bn. en bw.; bn.: ik ben — op u, hij wordt licht —; uw vader was kwader dan de mijne; uw oom maakte zich het kwaadst van allen; bw.: hij keek erg —; — **heid** (boosheid), v. gmv.
- Kwaadaardig** (boos van aard), bn.: een — e hond; ook *driftig*; hij werd zeer —; verder gevaarlijk: een — e bloedzweer; — **heid**, v. gmv.
- Kwaadgezinde** (kwaadwillige), m. — n.
- Kwaadsappig** (hebbende onzuivere, ziekelijke sappen), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.
- Kwaadsehiks** (met onwil, ongaarne), bw.; goedschiks of —, tegen wil en dank.
- Kwaadspreken** (opzettelijk het slechte of kwaade van iem. vertellen, rondstrooien), ik sprak —, heb — gesproken; — **spreker**, m. — s; — **spreekster**, v. — s; zie: Achterklap, Eerroof, Laster.
- Kwaadsprekend** (gaarne het kwaad v. iem. vertellend), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.
- Kwaadwillig** (het kwaad willende, onwillig tot het goede, wederstrevend), bn.: — e werkstakers, — e schoolknappen; — **heid**, v. gmv.
- Kwaal** (ziekte, fig. gebrek), v. kwalen.
- Kwab, kwabbe** (een aanhangend stuk vet of vleesch), v. kwabben: de hals — van runderen; — **big** (met kwabben, vettig), bn., — er, — st.
- Kwabaal** (zoetwaterisch, puitaal), m. — alen.
- Kwabwangen** (dikke, afhangende wangen), v. mv.: een vrouw uit de volksklasse met —.
- Kwadraat** (kwadraat, vierkant), o. — draten.
- Kwadrant** (kwadrant, hoekmeter), o. — en.
- Kwajongen** (deugniet), m. — jongens.
- Kwajongensachtig** (gelijk of als een kwajongen), bn. en bw.: op — e manier, zich — aanstellen; — er, — st; — **streek**, m. — en.
- Kwak** (nachtraaf), m. kwakken.
- Kwak** (vischschuit op de Zuiderzee), v. — ken.
- Kwakken** (schreeuwen als de kikvorschen, eenden, enz.; fig. babbelen), zij hebben gekwaakt: wij lachen met al uw —!
- Kwaker** (lid van het gezelschap der Vrienden), m. kwakers: men vindt de — s in Engeland en N.-Amerika; deze Protestantische sekte werd gesticht door George Fox in 1650.
- Kwakkel** (hoenderachtige trekvogel: wachtel, kwartel), m. — s, — en.
- Kwak'kelaar** (babbelaar, prater), m. — s.
- Kwak'kelen** (sukkelen), ik heb gekwakkeld: zij — veel met hun kinderen; — **winter** (winter zonder kou of vorst, slappe winter), m. — s; — **ziekte** (slepemde ziekte), v. — n.
- Kwak'ken** (klapkn. ploffend werpen of vallen), ik heb gekwakt: iets tegen den grond —; hij viel zoo hard, dat hij kwakte.
- Kwak'vorsch** (kikvorsch), m. — en. gew.
- Kwakzalven** (afl. v. kwakzalf, prulzalf: geneesmiddelen, onbevoegd, voorschrijven of ter hand stellen), ik heb gekwakzalfd; — **zalver** (boerenbedrieger), m. — s; — **zalverachtig**, bn. en bw.; — **zalverijf**, v. — zalverijen.
- Kwal** (neteldier), v. kwalen; ook: Kwalte; verwant met Kwalster; zie Zeekwal.
- Kwa'lie** (vervelende klappet), v. — liën, — s.
- Kwa'liën** (temend praten, zaniken), ik kwaliede, ik heb gekwalied.
- Kwa'lijk** (eig. kwaadlijk: niet goed, niet wel), bn. en bw.: zegsw. neem me niet — beleefheidsformule, zie Pardon; iets — nemen, iets ten kwade duiden, euvel opnemen; — worden, misselijk worden; — varen, ongelukkig zijn; — **heid** (misselijkheid), v. gmv.; — **gezinden** (vijandig gezinden), m. mv.
- Kwaliteit** (hoedanigheid), v. kwaliteiten; ook: Qualiteit.
- Kwalm** (dikke damp, vette walm), m. gmv.
- Kwal'men** (walmen), de lamp kwalmd, heeft gekwalmd.
- Kwal'ster** (sluim, vet speeksel, rochel), m. — s.
- Kwal'steren** (uitspuwen van slijm, speeksel, enz.), ik heb gekwalsterd: dat vieze — bij het rooken! plat.
- Kwan'sel** (geknoei, geruil), m. gmv.
- Kwan'selen** (ronselen, knoeiend handelen), ik heb gekwanseld; — **aar** (iemand, die kwanselt, schacheraar), m.; — **achtig**, bn.; — **arij'** (dand van kwanselen), v. — en; — **ing**, v. — en.
- Kwansuis'**, soms **Kwanswijs'** (Lat. eig. zóó, alsof: in schijn, voor de leus), bw.: de kaars van Bestje viel omver, —; zij deden het voor —; ook: Kwanstj's.
- Kwant** (snaak, vroolijke Frans), m. kwanten.
- Kwantiteit** (hoeveelheid), v. kwantiteiten; ook: Quantiteit.
- Kwapsch** (ingesteld), bn.; zie Kwipsch.
- Kwar'el** (misgroeide vrucht), m. kwarrels.
- Kwar'el** (zoot, rommel), m. kwarrels.
- Kwar'relig** (misgroeid, van vruchten), bn.
- Kwart** (vierde deel), o. kwarten.
- Kwart** (muz. $\frac{1}{4}$ heele noot), v. kwarten.
- Kwartaal** (vierendeeljaars), o. kwartalen.
- Kwartaal'staat** (staat, loopende over een kwartaal), m. — staten.
- Kwart'anker** ($\frac{1}{4}$ anker wijn of $\frac{1}{4}$ van 45 flesschen), o. — ankers.
- Kwart'el** (trekvoegel), m. kwartels: zoo doof als een —, zie Doof; ook: Kwakkel; — **koning**, m. — en, zie Wachtelkoning.
- Kwartet**, o. kwartetten; zie Quartet.
- Kwart'gulden** ($\frac{1}{4}$ gulden, f 0.25), m. — s.
- Kwartier'** (vierendeel, b.v. van een uur), o. — en; ook: achterhuis, bovenwoning, stadswijk.
- Kwartier'** (wapenk. onderdeel van een schild, waarin een op zich zelf staand geslachtswapen voorkomt), o. kwartieren.
- Kwartier'** (gestalte der maan = $\frac{1}{4}$ der maanoppervlakte), o. kwartieren: het eerste —, wassende maan; het laatste —, afnemende maan.
- Kwartier'** (streek, landstreek, oord), o. — en: zij gingen wonen in het Zutphensche —.
- Kwartier'** (genade), o. gmv.: zegsw. geen — geven, mil. geen lijfgenade schenken, eig. geen veilige plek; iets hardnekkig en zonder — bestrijden.
- Kwartier'maker** (mil. vooruitgezonden militair, die voor de nachtverblijven der troepen heeft te zorgen), m. — makers.
- Kwartier'meester** (officier van administratie en inkwartiering), m. — meesters.
- Kwartijn** (boek in kwarto-formaat), m. — en.
- Kwart'je** (Ned. muntstukje van 25 cents), o. kwartjes; — **svinder** (bedrieger, valsche speler, oplichter), m. — vinders; — **svereening** (nl. voor heidoontginning), v. gmv.
- Kwarto-formaat** (boekformaat, waarbij een vel in vieren gevouwen is en dus acht blz. heeft), o.: het — wordt aangeduid door 40.
- Kwarts** (een steensoort, bestaande uit een verbinding van kiezel en zuurstof), o. gmv., (soorten), o. kwartsen; — **achtig**, bn.
- Kwas'siehout** (bitterhout uit Guyana in Z.-Amerika, naar Kwassi, den naam van

den neger, die de heelende kracht er van bekend maakte), o. gmv.

Kwast (vezelknoop, knoest in hout), m. -en: die plank zit vol -en; -ig (knoestig), bn.

Kwast (borstel, gereedschap), m. kwasten: een verf-, een wit-, een teer-, een schilder-, een poeter-, zie ook Wijkwast.

Kwast (franje, tot een bundel verdikt), m. kwasten: de -en van een gordijn, een troonhemel met fraaie -en.

Kwast (zol, gek, modpop, kwastelorum), m. kwasten: een - v. e. vent, een fat, petit-maitre.

Kwast (drank, bestaande uit spuitwater met lmoensap en ijs; in ons land enkel uit ci-troensap met water en suiker), v. -en.

Kwastelo'rum (kwasterig mensch), m. -s.

Kwasterig (verwaand), bn.: een - heertje; -er, -st, gml.; -heid, v. gmv.

Kwastig (knoestig), bn.: -hout, vol knoes-ten; -er, -st; -heid, v. gmv.

Kwee (kweeappel of -peer), v. kweeën; -tje, o.

Kwee appel (appelvormige vrucht van den kweeboom), m. -s, -en.

Kweek (kruipende tarwe, puingras), v. gmv.

Kwee'keling (persoon, die voor eenig ambt, vooral het onderwijs, opgeleid wordt), m. en v. -en; voor het v. ook -e.

Kwee'ken (den wasd'm bevorderen), ik heb gekweekt, zie Aankweeken: fig. dat zal verbuttering -, zoo iets kweekt wantrouwen; rente -; -er, m. -s; -erij' (het kweeken, plaats der kweeking), v. -en; -ing, v. -en.

Kweek'gras (een veel voorkomend lastig onkruid in bouwland en tuinen), o. gmv.

Kweek'hof (kweektuin, kweekerij), m. -hoven; meestal Proeftuin.

Kweek'planten, v. mv.: granen, moeskruiden, ontfuormen zijn -.

Kweek'school (vakschool, opleidingsschool), v. -scholen: een - voor onderwijzers, een - voor onderwijzeressen te Apeldoorn, de R.-K. - te 's-Hertogenbosch, een - v. de zeevaart te Leiden, enz.; O.-I. een - voor Inlandsche onderwijzers als te Bandaeng, Probolingo, Fort de Kock en Amboina.

Kwee-kwee' (Mal. inlandsch gebak), v.: zij hadden reeds drie dagen lang - bereid, (v. R.); soms **Kwee**.

Kwee'ten (lieftijk zingen der vogels), zij hebben gekweeld; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Kweel'tje (gekweel, vogelzang), o. -s. vero.

Kween (onvruchtbare koe), v. kwenen.

Kwee'peer (peervormige vrucht van den kweeboom), v. -peren.

Kweern (handmolen), v. kweernen.

Kweer'nen (met een handmolen malen): fig. kauwen, herkauwen.

Kweesterij' (vrijerij), v. -en. gew. (Tessel).

Kwe'ken, **kwek'ken**; zie Kwaken.

Kwel (wel, bron), v. kwellen; zie Wel.

Kwel (kwellling, verdriet), v. gmv. w. i. g.

Kwel'bast (plaaggeest), m. -basten. plat.

Kwel'dam, ook: **kwel'dijk**, **kwel'kade** (dam, binnen den rivierdyk gelegen), m.

-dammen: de -dam dient om het water, dat door den dijk sijpelt, tegen te houden.

Kwel'der (verwant met kwel: buitendijks gelegen land), v. -s: een - is een aanslibbing, die bij gemoenen vloed boven water blijft.

Kwel'dergras (zeebeemdgras), o. gmv.: het - groeit veel op de kwelders onzer Wadden.

Kwel'dijk, m. -dijken; zie Kweldam.

Kwel'duivel (plaaggeest), m. -duivels:

-geest, m. -geesten: die -geest, nl. Jan Salte, moet mijn huis uit, (Potg.), plaaggeest.

Kwe'len (treuren, kwijnen), ik heb gekweeld: Jonge kind'ren moeten spelen, of van pijn en ziekte -, (Cats), vero.

Kwella'ge (kwellling, verdriet), v. -s. (g = zij).

Kwel'len (plagen, lastig vallen), ik heb gekweld: door spijt, verdriet, wroeging gekweld worden; zich -, zich het hoofd breken; -ler (iem., die kwelt), m. -s; -ling, v. -en.

Kwel'water (bronwater, welwater), o. gmv.: -is ook water, dat door een dijk heensijpelt.

Kwel'ziek (plaagziek), bn.; -er, -st.

Kwel'zucht (plaagzucht), v. gmv.

Kwen'del (wilde tijm, heidebloem), v. gmv.

Kwen'gelen (gedurig storten), ik heb gekwengeld: water -, melk -. gew.

Kwestie (uit quaestie: geschil, ruzie, on-eenigheid), v. kwesties.

Kwestieus, bn.; zie het betere Quaestieus.

Kwets (langwerpige, bruine pruim), v. -en.

Kwets'baar (kunnende gekwetst worden), bn.; -der, -st: fig. erg gevoelig; -heid, v. gmv.: straks toont de duif haar -, (Staring).

Kwet'sen (verwonden), ik heb gekwetst: fig. iemand in zijn eer -, in zijn goeden naam -, iemands eigenliefde -, beleedigen, krenken; kuische ooren -, zedeloze taal spreken in 't bijzijn van reinen van harte; -ing (wond, kneuzing, fig. belediging), v. -en.

Kwet'send (fig. beledigend), bn.: -e woorden, op -en toon; -er, meest -.

Kwetsuur' (wonde), v. kwetsuren.

Kwet'teren (snappen, kakelen; een zange-rigen toon voortbrengen), ik heb gekwetted: die vernelende snapper blijft maar aan het -, hoor die zwaaluwen eens -, de roodborstjes -; -aar (babbelaar), m. -s; -ing, v. -en.

Kwezel (verdreven vroom zusje), v. -s.

Kwezelen (eig. keuvelen, babbelen: bez-zelen, vroom temen, fljmelen), ik heb gekwe-zeld; -aar, m. -s; -aarster (kwezel), v. -s; -achtig, bn.; -arij, v. -en.

Kwi'bus (Lat. quibus; zol, fat, kwast), m. kwibussen: een - van een vent.

Kwi'dam (zonderling mensch, kwibus), m. -s.

Kwiek (spreekt kwik, levendig, vlug), bn. en bw: de knaap was - genoeg, een - ventje.

Kwijl (speeksel, zeever), v. gmv.: hij huilde snot en kwijl. plat.

Kwijl'baard (oud, kwijlend mannetje), m.

Kwij'len (zeeveren, kwijl laten loopen), ik heb gekwijld: het tandenkriggend kind doet niets dan -; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Kwijjn (getreur, verdriet), m. gmv.: aan den - raken. kwijning.

Kwij'nen (langzaam wegteren), ik heb gekwijnd: fig. verflauwen: een gesprek kan -; verwelken: droogte doet de bloemen -; slap worden: de oorlog doet den handel -.

Kwij'nend (ziek), bn.: een - meisje, ook: een -e gezondheid, een - leven, het - lamplicht, zwak, mat; een -e handel, verslappende.

Kwij't (Fr. vrij, los), bn.: de boomen zijn hun bladeren al -, beroofd van; zijn geld - zijn, verspeeld of uitgegeven hebben.

Kwij't'brief (quitantie), m. -brieven.

Kwij'ten (voldoen), ik kweet, heb gekweten: zich - van een plicht, nl. dien vervullen; -ing (voldoening), v. -en: -ing van een belotte, -ing van een opdracht.

Kwij't'raken (verliezen), ik ben - geraakt.

Kwij't'schelden (schelden bet. luide bekend

maken: *ontheffen, vergeven*), ik schold —, heb — gescholden: *ik scheld u alles —*; — **ing** (*begenadiging*), v. gmv.: — *ing van boete, van straf*; zie *Amnestie*.

Kwik (*beweeglijk, vlug, levendig*), bn. en bw.; — **ker**, — **st**; — **achtig**, bn.; zie *Kwiek*.

Kwik (*beuzeling*), v. — **ken**: *dat is maar —*.

Kwik (*kwikzilver, mercurius*), o. gmv.

Kwik'je (*vlug persoon'tje of meisje*), o. — **s**.

Kwik'jes en strik'jes (*linten en strikken als opsmuk*), o. mv.

Kwik'barometer (*barometer of kwikbuis*), m. — **meters**; — **kolom** (*nat. kolom van kwik in thermometers en barometers*), v. — **kolommen**; — **oxyde** (*verbinding van kwik met zuurstof*), o. gmv.; — **preparaat** (*zeker geneesmiddel*), o. — **preparaten**: *kwikzalfiseen —*.

Kwik'staart (*vogel, die zijn naam draagt naar 't onophoudelijk op-en neer-bewegen van den staart*), m. — **en**; zie *Bouwmeekestertje*.

Kwik'thermometer (*thermometer, die door middel van kwik werkt*), m. — **meters**.

Kwik'zalf (*blauwe zalf, ruiterzalf*), v. gmv.

Kwik'zilver (*eig. kwik of levendig zilver*), o. gmv.; ook: **Kwik**.

Kwinkelen (*zingen, levendig zingen, met rillend geluid zingen*): *de zangvogeltjes —*.

Kwink'en (*bewegen, trillen*), het kwinkte, heeft gekwinkt.

Kwink'erd (*een scheetziend persoon*), m. — **s**.

Kwink'slag (*geestig gezegde, aardige zet*), m. — **slagen**: *zich met een — van iets afmaken*.

Kwint (*streek, kuur, grap*), v. kwinten.

Kwint (*muz. quint, vijfde toon*), v. kwinten.

Kwint'appel, m. — **appels**; zie *Kolokwint*.

Kwintet', o. — **ten**; zie *Quintet*.

Kwint'ig (*vol kuren en grappen*), bn. en bw.

Kwipsch (*kwapsch: zieketijk, pipsch, on-*

gesteld), bn. en bw.; — **er**, meest —: *er — uitzien*.

Kwispedoor' (*Port. cuspidor, spuwbekken: spuwbakje*), o. — **doren**: *spreekt. Kwispeldoor*.

Kwis'pel (*harig uiteinde van den staart; kwast, geeset*), m. — **s**; fig. losbol.

Kwis'pelen (*bewegen, spelen*), ik heb gekwispeld: *wat kwispel je toch met die zweep!* *Jongen, sta stil, kwispel zoo niet*; — **aar**, m. — **s**.

Kwis'pelstaarten (*met den staart heen en weer staan*), de hond kwispelstaarte, heeft gekwispelstaart; zie *Wispelen*.

Kwis'ten (*doorbrennen, verteren*), ik kwistte, heb gekwist; — **er**, m. — **s**; — **ster**, v. kwiststers.

Kwist'geld (*verspiller*), m. en v. — **gelden**.

Kwist'goed (*doorbrenger*), m. en v. gmv.

Kwist'ig (*zeer mild*), bn. en bw.: *met — e hand, al te ruim, royaal; ergens — mee omgaan, niet zuinig*; — **er**, — **st**; — **heid**, v. gmv.

Kwist'penning (*doorbrenger*), m. en v. — **en**.

Kwitan'tie (*kwijtbrief, kwijtschriif*), v. — **s**, kwitantien; ook: *Quitantie*. (*tie = tsie*).

Kwitan'tiezegel, o. — **zegels**; zie *Quitantiezegel*.

Kwiteeren (*voor voldaan teekenen*): *een rekening —*; meer: *Quitteeren*.

Kyilkomantie' (*wichelarij met den beker*), v. gmv.: *de — is eene in het Oosten oudtijds en ook nu nog bestaande wichelarij, waarbij men zich v. e. beker bedient, om verborgen of toekomstige dingen te ontdekken*, zie *Gen. 44:5*.

Kynolog'isch (*den hond betreffende*), bn.: — *e onderwerpen, een — e verhandelende*.

Kynoloog' (*hondenliefhebber of hondkenner*), m. kynologen.

Ky'rië Ele'ison (*Heer, ontferm u!*), o. R.-K. het — is een gebed om erbarming, een smeekbede in het begin van de Mis.

L.

L., v. — **s**. De twaalfde letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk 50.

L. — *Livre*, pond.

L. — *Liter*, inhoudsmaat voor natte en droge waren.

Lat. — *Latijn, Latijnsch*.

L. B. — *Lector benevolus*, welwillende lezer.

L. c. — *Loco cita'to*, op de aangehaalde plaats.

L. D. S. P. — *Laus De'o sa'lus po'pulo*, Gode zij lof, en aan het volk heil.

L. g. — *laatsgenoemde*.

Levit. — *Leviticus*, (3e boek van Mozes).

L. gr. — *Livre gros*, pond Vlaamsch (= f 6.00).

L. l. — *laatstleden*.

L. O. — *Lager Onderwijs*.

L. m. — zie *Lim'ited*.

log. — *logarith'mus, — me*.

L. Pr. — *lo'co-President*, waarnemend of tijdelijk President.

L. S. — (boven aan een brief): *Lecto'ri salutem*, Heil den lezer!

L. S. — *lo'co-Secretaris*, waarnemend Secretaris.

L. St. — *Livre sterling*, pond sterling (= f 12).

Luc. — *Lucas*.

Luth. — *Luthersch*.

L. w. — *Let wel!*

La (*muz. benaming van den zesden toon van de klankladder, de a*), v. la's.

La, v. laden; laatje, o. — **s**; zie *Lade*.

Laad'ruimte (*scheepst. de ruimte van een schip, waarin goederen kunnen geladen worden*), v. gmv.; — **vermogen** (*draagkracht van een schip, wagen of wagon*), o. gmv.

Laad'stok (*kogelaandrijver*), m. — **stokken**.

Laaf'drank (*lavende drank*), m. — **dranken**.

Laag (*het tegengestelde van hoog*), bn. en bw.: *een lage toon, een lage prijs; lager onderwijs, beginnend onderwijs; zegsw. op iemand — neerzien, hem met kleinachting beschouwen*.

Laag (*rij van horizontaal naast elkaar liggende dingen, bedding*), v. lagen: *een — steenkolen, een — kalk*; zie *Aardlaag*.

Laag (*hinderlaag, valstrik*), v. lagen: *zegsw. iemand lagen leggen, hem op een bedekte wijze nadeel trachten te doen; geteider lage, met opzet, met voorbedachten rade, zie Lage en Leggen*.

Laag (*rij kanonnen op een oorlogsschip*), v.: *zegsw. iem. de volle — geven, fig. hem met verwijten overstelpen, heftig gispelen*.

Laaghart'ig (*slecht, gemeen*), bn.; — **heid** (*gemeenheid van handelen, van doen*), v. gmv.

- Laag'heid** (eig. het laag-zijn, fig. gemeenheid), v. gmv.: de — van een terrein, fig. de — van een daad, — van ziel.
- Laag'heid** (lage, verachtelijke daad), v. — heden: *alderlei — heden doen*.
- Laag'land** (aardr. land, even boven of onder den zeespiegel), o. — en: Nederland bet. —.
- Laag'te** (diepte, vallei), v. — n: de — van den bodem in Z.-Holl., het laag-zijn; naar de — gaan, naar beneden; in de — zagen wij tal van dorpen, het dal, de vallei.
- Laal, laal'e** (verwaut met licht: vlam), v. vero.: *het huis stond in lichter — e*, in volle vlam, in fellen brand.
- Laal** (vlammend), bn.: een — e brand van vlammend purper, (Tollens), een — e gloed.
- Laal'en** (vlammen), het vuur — de, heeft gelaaid vero.; fig. hij — de van toorn.
- Laak'baar** (afkeuring, blaam verdienende, berispelijk), bn. en bw.: een — gedrag, een — bare houding; — der, — st; — held, v. gmv.
- Laak'zucht** (bedilzucht, vitzucht), v. gmv.
- Laan** (wandeldreef), v. lanen: zegsw. hij moest de — uit, vertrekken uit zijn dienst.
- Laars** (eig. lederhoze: leeren schoeisel met schacht), v. laarzen: een kap —, een treurspel —, een vet —, een water —, een zee —, zie ald.; zegsw. iets aan zijn — lappen, het als minwaardig onder de voet treden, volkst.
- Laar'zen** (laarzen aantrekken), ik heb gelaarsd, w. i. g.: *hij stond daar gelaarsd en gespoord*, d. i. kant en klaar; zie Gelaarsd.
- Laar'zen** (scheepst. een aan den mast gebonden matroos met een eind touw tot straf slaan, waar zijn laarzen eindigen), men laarsde, heeft gelaarsd.
- Laar'zenknecht**, — trekker (houten toestel of plankje, om laarzen op uit te trekken), m. — knechts; — trekkers.
- Laar'zenmaker** (maker van laarzen), m. — makers: schoen — en; — winkel, m. — s.
- Laar'zeschacht** (deel der laars, dat het onderbeen dekt), v. — an; spreekt: — schaft, v.
- Laar'zetrekker** (lis aan de binnenzij der laars), m. — trekkers; ook Laar'zestrop.
- Laas** (helaas), tw., uitroep van smart; zie Eilaas.
- Laat** (gesch. dienstbaar man, hoorige; onvrjige boer, behoorende tot den grond, dien hij bewerkte), m. laten. vero.
- Laat** (niet vroeg), bn. en bw., later, (het) laatst of lest: *Beter — dan nooit!* zegsw. *ik weet al, hoe — het is*, hoe het met de zaak gesteld is; *hij kwam nog later dan ik*; *iemand de laatste eer bewijzen*, hem ten grave geleiden; *den laatsten adem uitblazen*, sterven; zie Laatst en Later.
- Laat'band** (zwachtel bij 't aderlaten), m. — banden; — bekken (kom, om het bloed op te vangen), o. — bekkens; — ijzer (lancet), o. — ijzers of — mes (vlijm, om ader te laten), o. — messen; — kop (heelk. kopglas), m. — pen; — vlijm (— mes), v. — s; — windsel (— band), o. — windsels, vero.; z. Aderlaten en Laten.
- Laat'bloeiend** (in den nazomer bloeiend), bn.
- Laat'dun'kend** (uit: z. iets laten dunken: verwaand), bn. en bw.: een — mensch, aanmatigend; — er, — st; — held (verwaandheid), v. gmv.
- Laat'tje** (kleine la), o. — s: zegsw. *aan 't — zitten*, de beschikking over de financiën hebben, zich zelf kunnen bevoorcelen.
- Laatst**, bn. en bw.: de — e dag der maand,
- de — e maal; op zijn —, ten — e; zij kwam het — van allen; zie ook Lachen.
- Laat'ste**, m. en v. laatsten: zegsw. *de eersten zullen de — n zijn*, laatstkomen, die zich nl. achteraf houden, blinken soms uit in deugd; Matth. 19: 30.
- Laat'ste Avondmaal** (Bijbel. het Avondmaal des Heeren met zijn apostelen, den dag vóór zijn kruisiging), o.; ook de voorstelling er van op doek: *het — van Leonardo da Vinci*.
- Laat'stelijk** (ten laatste, de laatste maal), bw.
- Laat'ste Oordeel** (R.-K. het algemeene oordeel ten jongsten dage), o. gmv.
- Laatst'geborene** (jongste der kinderen), m. en v. — geboren.
- Laatst'gemelde**, — genoemde (persoon, het laatst genoemd), m. en v. — genoemen.
- Laatstle'den** (jongste, pas geleden), bn.: — Woensdag, — Zomer; zie I. l.
- Laatst'maal** (onlangs, kort geleden), bw.
- Labbaar** (grootte linnen halsdoek), v. — baren; in O.-I. ook: lange gekleede jas.
- Labadist'en** (volgelingen van Jean de Labadie: 17^e-eeuwsche sekte), m. mv.
- La'ban** (Bijbel. oom van den aartsvader Jacob), m.: zegsw. een kind — 's, blank van huid; *vee van —*, inhelig, listig volkje.
- La'barum** (gesch. krijgsvaan, vooral die van Constantijn den Grooten, met een kruis in het doekveld, en met het randschrift: In hoc signo vinces. In dit teeken zult gij overwinnen, zie I. H. S.; R.-K. processievaandel, eenigszins in dien vorm), m. labarums.
- Labbel'** (afl. van labben, babbelen: klapper, klanster), v. labbeien, vero.; zie Klapperi.
- Labbel'en** (snappen, babbelen), ik labbeide, heb gelabbeid, vero., thans Klapperien.
- Lab'bekak** (iemand zonder karakter, lafaard, banaerik), m. en v. — kakkens. gmv.
- Lab'bekakken** (snappen, kwaadspreken), ik heb gelabbekakt; — ker, m. — s; — ster, v. — s; — kerijf' (kwaadsprekerij), v. — en. gmv.
- Lab'ben** (klappen, dom praten), ik labde, heb gelabd; — ber, m. labbers, vero.
- Lab'ber** (flauw), bn.: een-koelte; z. Labberen.
- Labberdaan'**, v. gmv.; zie Abberdaan.
- Labberdoe'das**, m.; zie Habberdoedas.
- Lab'beren** (zacht waaien; flodderen of niet gespannen zijn van de zeilen), het heeft gelabberd; — koelte (scheepst. flauwe wind, waarbij de zeilen labberen of flodderen), v. gmv.; — koeltje, o. — koeltjes.
- Lab'berlot** (nachlbraker), m. — lotten.
- Lab'berlot** (sloep v. e. oorlogsschip), v. — ten.
- Label'** (adreskaartje, om aan reisgoed te hangen), v. labellen.
- Laben'ren** (het boerenbedrijf uitoefenen), ik heb gelabeurd, gew. en Vl.
- Labeur'man** (persoon, die met paard en ploeg den akker van iem., die zelf geen paard heeft, gaat beploegen), m. — mannen. Vl.
- Labiaal'** (mondstuk of lipstuk aan de pijpen der orgels), o. labialen.
- Labial'en** (spraaik. lipletters), v. mv.: de b, v, f en v zijn —.
- Labia'ten** (plantk. lipbloemigen), v. mv.
- Labiel'** (nat. onstandvastig, wankelbaar), bn.: — evenwicht; zie Stabiel.
- Laborant'** (scheikundige, chemist), m. — en.
- Laboratorium** (werkplaats, inzonderheid van natuur- en scheikundigen, of van apothekers), o. — s, — ria.
- Laboreeren** (moeitijk werken, sukkel'en): aan

een ziekte, aan een kwaal -, d. i. lijden.
Laborieus (werkzaam, vlijtig), bn.; -zer.
Labyrint (doolhof), o. -en: een - van woningen en straten; een - van gangen in den St.-Pietersberg; fig. verwarde, ingewikkelde zaak; zegsw. in het - zijn, in moeilijkheden verkeerem. (y = ie).
Lacedaemou, o.; zie Sparta. (ae = ee).
Lacet (rijgsnoer, rijgweter), o. lacetten.
Lach (het lachen), m. gmv.: een glim-, een grim-, een schater-, zie ald.; een geheimzinnige en spottende -, (Koetsveld).
Lachduif (e. soort v. tortelduif), v. -duiven.
Lachebek (persoon, vooral vrouw of meisje, die veel en gaarne lacht), m. en v. -bekken.
Lachen, ik lachte (soms nog: loeg), heb gelachen; zegsw. met iets -, er niet om geven; in zijn vuistje -, heimelijk lachen; het is om te -, belachelijk; zegsw. hij lacht als een boer, die kiespijn heeft, gedwongen: wie het laatst lacht, lacht het best, wie nalachen kan, belacht de andere lachers; -bui (lang gelach), v. -buien: een -bui krijgen; -er, m. -s; -erij, v. -en; -lust (lust in, neiging tot lachen), m. gmv.: den - opwekken; -splier (spier, die bij 't lachen werkt), v. -spieren: het op de -spieren krijgen, erg gaan lachen; -stulp (stuijpje, dat slapende zuigelingen doet lachen), v. -stuipe; -verwekkend (het lachen opwekkend, bn., -er, -st; meer: -wekkend).
Laco'nîë, aardr. het zuidelijkste en grootste landschap in den Peloponnesus, met de hoofdstad Sparta of Lacedaemon.
Laconiek, **laco'nisch** (kort en pittig, kernspreukig, naar de wijze der oude Spartanen of Lacedaemoniers), bn. en bw.; -er, -st.
Laconisme (zinrijk gezegde, karigheid in in woorden), o. gmv.: fig. onverschilligheid: het volmaaktste -, (Beets).
Lacrymae-Christi (eig. Christustranen: fijne witte wijn van den Vesuvius), m. gmv.; lees: la'kriemeeekristie.
Lactometer (melkmeter), m. -meters.
Lactoscoop (werktuig, om het roomgehalte van melk te onderzoeken), m. -copen.
Lacune (open vak, gaping; fig. schriftuitlating, weglating), v. -s: een - aanvullen, een leemte vullen.
Lad'ang (O.-I. droog rijstveld), v. ladangs.
Lad'de (drijftil), v. ladden; zie Krag.
Lad'der (klimwerktuig met sporten), v. -s: een storm-, een touw -, zie ald., een dubbele -, twee ladders, welke van boven met scharnieren aan elkaar bevestigd zijn; fig. eentoon -, muz., zie ald.; -rong (stijl v. e. ladder), v. -en; -sport (trede v. e. ladder), v. -en.
Lad'derwagen (boerenwagen), m. -wagens.
Lad'e, la (verwant met laden, inladen), v. laden: de - van een tafel, kast, enz.; een geld-, een tafel-, een schuif-, een toonbank -, een - lichten, het geld er uit stelen, zie Ladanlichter; zie: Laatje, o. laatjes.
Laden (bevrachten, belasten, een last in iets brengen), ik laadde, heb geladen: een schip, een kar -, bevrachten; fig. een groote verantwoordelijkheid op zich -, eig. op zich pakken, op zich nemen; -ing (vracht van waan, wagen, kar of schip), v. -en.
Laden (een kanon, geweer, revolver vullen met kruut en kogels), ik laadde, heb geladen: fig. het op iem. geladen hebben, gemunt; -ing (vulling), v. -en; de -ing van een

mortier, halve -ing, losse -ing, dubbele -ing.
Laden (electr. een of ander toestel electricisch maken), ik laadde, heb geladen.
Ladenlichter (winkeldief, sluipdief, die het geld uit de winkelladen steelt), m. -lichters.
Lading (electr. de voorhanden electriciteit in een electricisch toestel), v. ladingen.
Ladingmeester (beambte als eerste bij het laden van goederentreinen), m. -meesters.
Ladronen (straat- of zeeroovers in Italië), m. mv.; ook, aardr. de Dieveneilanden.
Lady (Eng. dame, aanzienlijke Engelse vrouw, ook: gemalin v. e. ridder of baronet; dochter van een graaf of van edellieden met hooger titel), v. lady's; -like (op de wijze van of als een dame), bw.; lees: lee'di, lee'dileik; zie: Gentleman en -like.
Laeta're (R.-K. vierde Zondag in de vasten), m. gmv. (ae = ee).
Laf (zouteloos, fig. lafhartig), bn. en bw.: -fe spijzen, - weder, zwoel; -fe taal, kinderachtig; een -fe jongen, -fer, -st; -held, v. -heden.
Laf'aard (lafhartig mensch), m. lafaards.
Laf'bek (kinderachtige jonkman), m. -bekken.
Lafenis (verkwikking, verfrissing, leniging), v. lafenissen.
Lafhartig (slauwhartig, bang, bloode), bn. en bw.: een -e vent, zich -gedragen; -er, -st; -held (laffe daad), v. gmv.
Lage, v.: geleider lage, met opzet, met voorbedachten rade; zie ook: Laag en Leggen.
Lagerbier (belegen, licht bier), o. gmv.
Lagerhand (linkerhand), v.: hij zit aan de -, d. i. links van den gastheer.
Lagerhuis (huis der gemeenten, 2e Kamer in Engeland), o. gmv.; tegenst. Hoogerhuis.
Lagerwal (oever, waar de wind op staat nl. die aan de lage zij of de lij v. h. schip), m.; zegsw. aan -raken, met zijn zaken, te-niet-gaan of schipbreuk lijden: aan -zijn, insolvent zijn, in 't onderspit zijn.
Lago (Italië: meer), o. lago's; - maggiore, het groote meer; lees: -madzjo're.
Lagu'ne (aardr. eig. klein meer (lago), ondiepe waterplas langs de kust der Adriatische Zee; strandmeertje), v. lagunen: een - is ook een meer in de duinen der Pampa.
Laisser-aller (Fr. het laten-loopen van zaken op goed geluk; fig. achteloosheid, gemakzucht), o. gmv. (er = ee).
Laisser-faire (Fr. het laten-begaan), (er = ee).
Laisser-passer (Fr. het doorlaten), o.: een lasser- is een geleibijet. (er = ee).
Lak (lastering, valsche beschuldiging, smet), m. gmv.: op iem. een -werpen, blaam.
Lak (zegellak), o. gmv., (soorten), o. lakken: een pijp -, rouw-, roode -, groene -.
Lak (vernis, dat bereid is uit harsen en in verschillende kleuren voorkomt), o. lakken.
Lak (maling), m.: -hebben aan iemand.
Lak (Britsch-I. denkbeeldige geldsuaarde van 100-duizend ropjen van ± f 1.20), o. gmv.
Lak, bn.: zegsw. 't is al -, 't is niets waard.
Laket' (livreiknecht, lijfknecht), m. lakeien.
Laken (effen wollen weefsel), o., (soorten) o. lakens: Leidsch-, Engelsch-, -bereiden, -weven; zegsw. hij kreeg van 'telfde - een vak, d. i. er net van langs als een ander.
Laken (grootte vierkante lap linnen of katoen), o. lakens: een bedde-, een dood- of lijk-, een tafel-, -schone -s op een bed leggen, het bed verschoonen, verfrissen; zegsw. ergens de -s uitdeelen of uitgeven, er het

gezag uitoefenen, er alles te zeggen hebben.
Lak'en (*misprijzen, afkeuren, berispen*), ik heb gelaakt: dat is te -, hij is in dat opzicht te -, zijn gedrag is te -, gisp'en.

Lak'enachtig (*eenigszins op laken lijkende*), bn.: een -e damesstof; -bereider (*wolkrasser*), m. -s; -fabriek (*werkplaats, waar laken gefabriceerd wordt*), v. -en; -fabrikant, m. -en; -hal (*hal, waar laken wordt verhandeld*), v. -hallen: de -hal te Brugge; -handel, m. gmv.; -koop (handelaar in laken), m. -s; -pers (*werktuig, om het laken te pletten*), v. -persen.

Lak'ensch (*van laken gemaakt, uit laken bestaande*), bn.: een -e jas, een - vest.

Lak'ensche, m. en v. -n; zie Lak'envelder.

Lak'enscheerder (*werkman, die de wollen haartjes op gelijke lengte afsnijdt*), m. -s.

Lak'kenstempel (*plombeermek: een stukje lood als merk aan een rol laken*), m. -s.

Lak'kenvelder (*zwart rund, met een breede witte streep over het midden van zijn lichaam, net alsof het een wit laken over den rug en de zijden heeft hangen*), m. en v. -s: de -s zijn prachtige runderen; ook Lak'ensche.

Lak'kenveldsch, bn.: de fraaie -e koeien.

Lak'kenverver (*werkman, die de lakenstof in de verfkup behandelt*), m. -s; -verfster, v. -s; -ververij (*werkplaats*), v. -en;

-voller (*werkman der lakenfabriek, die het laken waakt of vollt*), m. -vollers; -wever (*werkman, die de wollen draden op den weefstoel ineenslaat*), m. -s; -weverij, v. -en;

-winkel (*winkel, waarin laken het hoofdartikel is*), m. -winkels.

Lak'ken (*met lak sluiten*), ik heb gelakt: een brief met zorg -.

Lak'ken (*met lak vernissen*), ik heb gelakt: een kachel -, ijzerwerk -, ledergoed -;

-ker (*werkman, die verlakt*), m. lakkers.

Lak'moes (*roodachtig-blauwe kleurstof, die men uit verschillende mossen verkrijgt*), o.; -fabriek, v. -en; -papier (*papier, met lakmoes doortrokken*), o. gmv.

Lakool' (*violier, witte vool*), v. lakooien.

Lakool'enbed (*tuinperkje met lakooien*), o. -bedden; -zaad, o. -zaden.

Laks, laksch (*lauw, onverschillig, traag, vadsig, zorgeloos*), bn. en bw.: hij is in alles even -; -heid (*lauwheid, stoffigheid*), v. gmv.

Lak'schoen (*schoen van verlakt leer*), m. -schoenen: een paar fijne -en.

Lals', Fr. zoo, zoo: 't examenwerk van dien knaap is maar -! middelmatig, dunnetjes.

Lam (*jong schaap*), o. lammeren; -metje, o., -metjes of -mertjes.

Lam (R.-K. symbool v. Christus), o.: -Gods.

Lam (*verlamd*), bn. en bw., lammer, lamst: een -been, een -mehand; -heid, v. -heden.

Lama's (*Boeddhistisch priester in Thibet*), m. lama's; -is'me (*godsdiensdienst der Thibetanen, een herv. Boeddhisme*), o. -tempel, m. -s.

Lama's (*schaapkameel in Argentinië en Peru*), v. -s: de smelvoetige - is de kameel in het N. van Z.-Amerika.

Lambel' (*barensteel, verkorte dwarsstreep met langwerpige vierkante of zwaaluwstaartvormige stukken aan de onderzijde*), o. -s.

Lam'bertsnoot (*hazelnoot, die omstreeks St.-Lambertusdag, 17 Sept. rijp is*), v. -noten.

Lambiek' (*zwaar Brusselsch bier*), m. gmv.

Lambrekkju' (*draperie tot afdekking boven aan een troonzetel, versiering boven-voor aan*

statiegordijnen), o. -s; ook: *Lambrequin*.

Lambrizee'ring (*fraaie, houten wandbekleding aan den benedenkant v. e. kamermuur*), v. -en: een -, op snee verguld, (C.O.)

Lamenta'bel (*naar, erbarmelijk, ellendig, beklagenswaardig*), bn. en bw.; -er, -st.

Lamenta'ties (*Bijbel. klaagliederen van den profet Jeremia over de verwoesting van Jeruzalem*), v. mv.; zie Jeremiade.

Lamenteeren (*weeklagen, jammeren*), gmv.

Lamento'so (*muz. op e. klagenden toon*), bw.

Lam'fer (*rouwsluier, afhangende van den hoed*), m. en o. lamfers.

Lamineeren (*metaal tot platen uitslaan*).

Lamlen'dig (*eig. lamme lendenen hebbende, lammigheid*), bn.: een -e vent, vadsig, traag; -er, -st; -heid (*vadsigheid, luiheid*), v. gmv.

Lam'meling (*beroeerde kerel*), m. -en.

Lam'melot (*afl. van lam: lui, akelig mensch*), m. en v. -ten; -lot'tig, bn., -er, -st.

Lammena'dig (*onwel, ongesteld, naar, akelig, lamlendig*), bn.: ik ben of voel mij -; het is - weer. gmv.; -er, -st.

Lam'meren (*jonge lammeren krijgen*), de ooiën -den, hebben gelammerd.

Lam'mergier (*grootste, Europeesche roofvogel der Alpen*), m. -gieren; z. Baardgier.

Lam'mertiend (*gesch. van de 10 lammeren één voor den heer*), o. -tienden; ook: krijtende tiend: zie Tiend.

Lam'mertjesbaal (*fijne baai v. lamswol*), v. gmv.; -pap (*zachte bloempap*), v. gmv.

Lam'mertsnoot, v. zie: Lambertsnoot.

Lam'migheid (*lamheid, laksheid, Jam-Salieachtigheid, lamlendigheid*), v. -heden.

Lamoen' (*inspan van koets of wagen, disseltraam voor één paard*), o. lamoenen; ook: Lemoen.

Lamp (*voorwerp ter verlichting van zaal of huiskamer*), v. lampen: een bak-, een gas-, een electriche-, een keuken-, een mijnwerkers- of veiligheids-, een nacht-, een hang-, een bureau-, een tuit-, enz.; de - is het symbool der werkzaamheid, haar licht dat der verzeering: R.-K. de eeuwige -,

lamp, welke steeds brandt en voor het hoofdaltaar is opgehangen.

Lamp, v. zegsw.: naar de - rieken, b.v. een geschrift, een redevoering: er zijn aan dat werk heel wat avonduren of nachturen besteed, en toch munt het niet uit.

Lamp(e) (*Bargoensch, politie-agent*), m.: tegen de - loopen, volks-stym.: er tegen aan loopen, als een inbreker, die tegen een plotseeling opdagenden agent aanloopt.

Lam'pas (*O.-Indische of Chineseesche gebloemde zij*), o. gmv.

Lam'pedrager (*toestel, waaraan één lamp hangt*), m. -s; -glas (*glas voor één lamp*), o. -glazen; -kap, v. -pen; -kleedje, o. -s; -kousje (*gloeikousje*), o. -s; -wisscher (*-poetsers*), m. -s.

Lam'penfabriek (*fabriek voor lampen*), v. -en; -katoen (*katoen, waarvan men lampepitten maakt*), o. gmv.; -maker, m. -s, -verkooper, m. -s.

Lampenist' (*verzorger der lampen van station, trein, schouwburg of zeeboot*), m. -isten.

Lam'pépit (*pit of wiek eener lamp*), v. -ten.

Lampet' (*eig. lampje, d.i. kan in den vorm v. e. oud-Rom. lampje: kom of kan v. waschwater*), o. -lampetten; -kan (*waterkan v. e. waschtafel*), v. -nen; -kom (*waschkom*), v. -men,

- Lampion'** (illumineerlampje of-glaasje), v.-s.
Lamp'poot (scheldn. luitaard), m. en v. -en.
Lamp'reel' (jong konijn), o. -en. Vl.
Lamp'reel' (dierk. zeevisch; de zeeprík of negenooq der Noordzee, die ook de rivieren opzweemt), v. lamp'reien.
Lamp'reel' (jong konijn, lamp'reel), o. -en.
Lamp'zwart (kooldeeltjes v. lamp'rook), o.
Lams'bout (bout v. e. lam), m. -en; -**kop**, m. -koppen; -**kotelet** (-ribbete), v. -ten.
Lams'oor (Zeeuwsche voorjaarsgroente der schorren), v. gmv.: - behoort tot de melden.
Lams'poot (poot van een lam), m. -pooten;
 -**vacht**, v. -vachten; -**vleesch**, o. gmv.
Lam'straal (volkst. lammeling), m. -alen;
 -**zak** (volkst. lamstraal), m. -ken.
Lamza'lig (eig. in hooge mate lam: ellen-dig, akelig, naar), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Lancea'stersch (volgens Jos. Lancaster), bn.: de -e methode, ook de Bell-methode (naar Adr. Bell), volgens welke oudere leerlingen eener school de jongere onderwijzen. vero.
Lanceeren (werpen, slingeren; fig. een bal-letje opgooien).
Lancet' (laatijzer, laatvlijm), o. lancetten.
Land (staat, rijk), o. -en: de -en van Europa; zegsw. in het land der blinden is éénoog koning; z. Blinde, Binnen-, Buitenland.
Land, o. het - der ríjzende zon, Japan, dat ni. een opgaande zon als keizerlijk teeken op vlaggen en in wapens voert.
Land (vaste bodem), o. gmv.: zegsw. er is met hem geen - te bezeten, men kan met hem niet overweg, niet omgaan; ik heb het -, ik verveel mij, ben uit mijn humeur, ben gemelijk, eig. als een matroos, die landziek is; het - van (eig. der) belofte, Palestina, fig. een gelukkig land, huis, verblijf; iemand het - opjagen, hem erg boos maken; het - aan iets hebben, iets hoogst onaangenaam vinden; het - aan iem. hebben, hem niet kunnen luchten of zien.
Land (een stuk gronds), o.: dit - behoort aan mijn oom; een aardappel-, rogge-, moes-, wei-, bouw-; zie Landerijen.
Land'aanwining (het droogleggen van land a. d. zee kant of in de binnenplassen), v.
Land'aard (volkskarakter), m. gmv.
Land'aauer (vierwielige koets met neerslaande voor- en achterkap, zoo geheeten naar de stad Landau in Beieren), m. -dauers.
Land'beer (zoolganger, levende op het land), m. -beren: de bruine -beren met hun kleine oogen, verder de zwarte, Amerikaansche beren, de waschberen (Amerika), enz.
Land'bouw (veldarbeid, akkerbouw), m. gmv.: -**bank** (instelling, die voorschotten aan landeigenaars geeft, om zoo den landbouw te bevorderen), v. -en, ook: Agrarische bank; -**congres** (congres, waarop over de belangen van den landbouw en van de landbouwers wordt gehandeld), o. -sen.
Land'bouwer (land-bewerker, landman), m. -s; vroeger ook: Akkerman, Huisman.
Land'bouwkrediet (voorschot, door een - bank gegeven), o. gmv.: -**leeraar** (rijks-: een ambtenaar, aangesteld ter behartiging van de landbouwbelangen in zijn werkkring), m. -leeraren, -s; -**proefstation**, o. -s, zie Proefstation; -**school** (inrichting voor landbouw-onderwijs), v. -scholen: de -te Wageningen, te Deventer; -**tentoonstelling** (uitstalling van werktuigen, pro-
- ducten, vee), v. -en, ook het terrein zelf; -**werktuigen** (gereedschappen van den landbouwer), o. mv.; -**werkzaamheden** (allerlei veldarbeid), v. gmv.; -**wintercursus** (inrichting, waar in de wintermaanden les in den landbouw wordt gegeven en wel aan zonen van landbouwers), m. -sen.
Land'dag (landsvergadering), m. -dagen: de Franken hielden hun - in Maart (Maartveld), later in Mei (paleis te Nijmegen, te Aken); de - in Finland; een Poolsche -, fig. ontzettend verwarde boel.
Land'drost (gesch. rechtelijk ambtenaar in Drente en Overijssel), m. -drosten; vroeger titel van den vertegenwoordiger van het landsheerlijk gezag; zie Drost.
Land'edelman (edelman, die op het platte-land woont), m. -lieden.
Land'elijk (dorpsch, eenvoudig), bn. en bw.: -e zeden, het - leven; - stil leven.
Land'en (aan land komen of brengen), ik ben en heb geland: de brik liep de haven in om haar talk te -; -**lug** (het landen), v. -en.
Land'engte (aardr. strook lands, dienende als verbinding), v. -n: de - van Corinthe.
Land'- en vol'kenkunde, v. gmv.; zie: Geographie en Ethnologie.
Land'erig (verdrrietig, ontstemd, vervelend, gemelijk), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Landerijen (akkers, weiden, enz.), v. mv.
Land'es (aardr. zandige landstreek in Frankrijk aan den mond der Garonne), v. mv.
Land'genoot (bewoner van hetzelfde land), m. -genooten; vr. -e; zie Landsman.
Land'goed (buitengoed), o. -goederen.
Land'graaf (adellijke titel), m. -graven.
Land'heer (eigenaar v. d. pachthoeve of van den verhuurden grond: heer, die oopen landgoed woont), m. -beeren.
Land'hoofd (vast deel eener brug aan een der oevers), o. -hoofden; zie Bruggenhoofd.
Land'huis (buit'nplaats, villa), o. -huizen.
Land'huishoudkunde (wetenschappelijke kennis van het landbouwbedrijf), v. gmv., zie Economie; -**kundig** (de landhuishoudkunde betreffende), bn.: een - cnygres, zie Economisch; -**kundige** (wetenschappelijk landbouwkundige), m. -kundigen.
Land'huur (huur of pacht, welke wordt betaald van gehuurd land of voor een pacht-hoeve), v. -landhuren.
Land'ing (het landen, ook vijandelijke inval aan de kust), v. -en: de - der Engelschen, 1799.
Land'ingsboot (boot, waarin de troepen landen), v. -booten; -**plaats** (plaats aan den oever, waar een schip kan landen), v. -plaatsen; -**schade** (averij aan ballon, biptaan of monoptaan bij het landen na volbrachten tocht), v. gmv.; -**troepen**, m. mv.
Land'juweel (luisterrijke, groot: wedstrijd van Kamers van Rhetorica, waarbij allen de kamers uit de steden konden mededingen), o. -juweelen; als merkwaardige -en worden genoemd dat van 1496 te Antwerpen, dat van Roemerswaal (thans verzvolgen stad op Z.-Beveland) in 1507, dat van Gent in 1539 en vooral dat van Antwerpen van 1561; - is ook de uitgeloopte prijs zelf, zie Haagspel; -**kaart** (kaart van een land, provincie, enz.), v. -en, zie Zeekaart; -**klimaat** (klimaat van het vasteland), o. gmv.: een - heeft heele zomers en strenge winters, Perzië heeft een -; -**krab** (schimppnaam voor een

landsoldaat of een niet-matros), m. -krabben: -**leven** (buitenleven, het leven op het land), o. gmv.; -**loopen** (zwerfen), o.; -**looper** (zwerbende bedelaar), m. -s; -**looperij**, v.; -**mail** (postdienst over Marseille, over Brindisi en over Suez naar Indië), v. -mailen, lees: -meel; -**man** (boer, landbouwer), m. -lieden; -**meter** (ambtenaar v. h. kadaster, belast met de opmeting der gebouwde en ongebouwde eigendommen), m. -s, ook: partitculier -; -**mijl**, v. -mijlen: de Engelsche - is 1609 M., de Ned. - is 1 K.M.; -**ontgining** (het vruchtbaar-maken van onbebouwde terreinen of velden), v. -en.

Landouw' (streek lands, vruchtbaar veld of weiland), v. -ouwen: een welige -, een schoone -; afbreken: land-ouw.

Land'paal (grens-, limietpaal), m. -alen.

Land'raad (O.-I. rechtbank op Java, waarvoor inlanders terechtstaan), m. -raden: de - bestaat uit een Ned. voorzitter en twee inlandsche hoofden.

Land'renten-stelsel (Java, van 1811-'16, onder het toenmalig Engelsch bewind), o. gmv.: bij het - bracht iedere dessa een zekere som als belasting op, voor welke betaling de dorpschouffden aansprakelijk waren.

Land'rot, -**rat** (scheepst. iedere niet-matros), m. -rotten, -ratten; zie L. a n d k r a b.

Land'sadvocaat (gesch. oudere naam voor Raadspensionaris van Holland), m.: Oldenbarneveldt (1547-1619) was -.

Land'schap (streek, oord, gewest), o. -pen: een bekoorlijk -, een doodsch arctisch -.

Land'schap (schilderstuk, dat een landschap geheel of ten deele voorstelt), o. -pen.

Land'schap (gesch. Drent, dat in de dagen der Republiek wel eigen soevereiniteit had, maar geen afgevaardigden ter St.-Generaal zond), o.: het - Drent.

Land'sdrukkerij (drukkerij van het rijk, waarop alles gedrukt wordt, wat van de landregering uitgaat), v. gmv.; -**gebouw** (gebouw van den staat), o. -en; -**heer** (gebieder, vorst), m. -en: uw -heer eischt uw dienst, Ivo, (Staring); -**heerlijk** (aan den landsheer toekomende of eigen), bn.: -e rechten; -**kind** (eig. kind v. h. land; iem. wiens voorouders reeds in het land woonden), o. -eren; -**knecht** (huurling, aangeworven in de keizerlijke landen onder keizer Maximiliaan, 1493-1519, wapenknecht), m. -en; -**lied** (nationaal lied, volkshymne), o. -eren; -**man** (landgenoot), m. -lieden, -lui.

Land'stad (een binnen in het land gelegen stad), v. -steden, de tegenst. is Zeestad: -**ting** (Kamer in Denemarken), o.; -**storm** (in geval van oorlog: dienstplicht van alle mannelijke ingezetenen beneden de 40 jaar), m. gmv.; -**streek** (een streek lands, deel v. e. provincie, van een land), v. -streken.

Lands'verdediger (soldaat, krijgsman), m. -s; -**verdediging** (verdediging van het land tegen elken vijandtelijken inval), v. gmv.; -**vrouw** (vorstin van het land), v. -en.

Land'taal (taal des lands, moedertaal), v. gmv.

Land'tong (aard. smalle strook lands, die in zee uitloopt), v. -tongen.

Land'verhutizer (iem., die zich tot verbetering van zijn positie metterwoon in een vreemd land b.v. N.-Amerika gaat vestigen), m. -s, zie: Refugié, Emigrant; -**verraad** (verraad, aan land of volk gepleegd),

o. gmv.; -**verrader** (persoon, die zijn land verraadt), m. -s; -**volk** (boerenvolk), o. gmv.: nieuwsgierig komt het - aangeschoten, (Staring); -**voogd** (stadhouder, plaatsbekleeder des konings), m. -en: Alva was hier -; in O.-Indië: de Gouverneur-Generaal; vr. -es, -essen: de -es Margareta v. Parma; -**vrouw** (vrouw v. d. landheer, ook vr. landheer), v. -en; -**waarts** (in de richting v. h. land), bw.: de wind woei -; -**weer** (volkswapening: burgerij, die dient tot verdediging v. h. land: vervangend de vroegere schutterij), v. gmv.; -**weg** (O.-I. het tegenstelde van zeeweg, naar Indië), m. gmv.; -**wijn** (zeer jonge wijn, volksdrank: in de wijnstreken voor geringen prijs in den zomer te bekomen), m. gmv.; -**wind** (wind van het land naar zee waaiend), m. -en: in de Java-zee waait de - uit het zuiden, (Veth); -**winning** (het aanwinnen van land, het ontwoekeren van land aan zee of stroomen), v. -en; -**zaat** (eig. land-zitter, landbewoner: inboortling), m. -zaten: het bloed van - en van vreemden, (Tollens); -**zie'kig** (vervelend, onaangenaam van stemming; eig. als een matros op het land, die meent, dat hij de koorts heeft), bn., -er -st; -**ziekte** (volksziekte, epidemie), v. -ziekten.

Lang (groot v. lengte), bn. en bw.: een -e weg; zegsw. iets op de -e baan schuiven, uitstellen: 't is een gedicht van - en adem, een groot gedicht; het is zoo -, als het breed is, 't maakt geen verschil, 't is lood om oud ijzer, zie IJzer; - van stof zijn, langdradig zijn; zij heeft een -e tong, zij is een kwaadspreekster.

Lang'armig (met lange armen), bn.: -e apen.

Lang'been (persoon, spillebeen), m. en v. -beenen; ook: (de ooeivaar), m. -beenen.

Lang'been (steekmug), v. -beenen.

Lang'bee'nig (met lange beenen), bn., -er, -st; -e spinnen; zie Hooiwagen.

Lang'dradig (eig. lang van draad, fig. vervelend), bn., -er, -st; -**held**, v. gmv.

Lang'du'rig (lang van duur), bn.: een - onderhoud, -er, -st; -**held**, v. gmv.

Lang'en (overreiken), ik heb gelangd: lang mij het zout eens! aangeven.

Lang'et' (mutsenkant van zeer geringe soort), v. gmv.; (soorten), v. langetten: een - muts, een muts met een strook van -.

Lang'gar (O.-I. bedehuis, bidkapel), m. -s: in den - worden de kinderen der Maleische grooten in den Koran onderwezen en verrichten de vrouwen haar gebed.

Lang'hals (persoon met langen hals), m. en v. -halzen; -**hals** (flesch m. langen hals), v. -halzen; -**halzig** (met langen hals), bn., -er, -st: een - persoon, een -e flesch; -**harig** (met lange haren), bn.: een -e hond, de -e Franksche koningen; -**jarig** (veeljarig), bn.: een -e ondervinding; -**lijvig** (met een lang lijf), bn.: een -e jasje; -**neus** (persoon), m. en v. -neuzen; -**oor** (ezel), m. -ooren; ook: een haas.

Lang'papier (handel: wissels, die eerst eenige weken of maanden na de trekking of acceptatie vervallen), o.; **lang'sicht** (koers van wissels, die op langen termijn vervallen), o. gmv.

Langs, vz.: - een rivier wandelen, ter zijde van: de weg loopt - het bosch, ik ga - uw huis; bw.: de straat - gaan; onder-, ho-

ven-; evenzo de w.w.: -gaan, -loopen, -rijden, -trekken, -varen, zie ald.

Lang'scheeps (lopende evenwijdig aan de lengte v. h. schip), bw.; -scheepsch, bn.: -e zeilen.

Langs'gaan (gaan langs iets), ik ging -, ben -gegaan; -loopen (loopen langs iets), ik liep -, heb en ben -gelopen; -rijden (rijden langs iets), ik reed -, heb en ben -gereden; -trekken (reizen langs), ik trok -, ben -getrokken; toen wij de meren -trokken bleek al het water bevroren; -varen (varen langs), ik voer -, heb en ben -gevaren.

Langst'levende (iem., die het langst leeft), m. en v. -n: het testament maken op den -.

Lang'tand (kieskauwer, lekkerbek), m. en v. -en; -tong (babbelaar, kwaadspreker), m. en v. -en; -tongig, bn.: een -e vrouw.

Langwerp'ig (uitgerekt van vorm), bn. en bw., -er, -st: Java heeft een -en vorm; -heid, v. gmv.; ook: Lankwerp'ig.

Langwijd'ig (lang durende, wijdoopig, vervelend), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.

Langzaam (langdurig, traag, talmend), bn. en bw., -zamer, -st; -heid, v. gmv.

Langzamerhand (zachjes aan), bw.

Lan'ing (scheepst. planken brug tot overloop), v. laningen.

Lankmoedig (toegevend, veel kunnende verdragen vóór boos te worden, geduldig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.

Lankwerp'ig, bn.; zie Langwerp'ig.

Lans (lansknacht, fig. medestrijder, kameraad, vriend), m. lansen; -je, o. -s. vero.

Lans (wapen, spies, speer), v. lansen; zegsw. een - breken voor iets, iets ridderlijk verdedigen, kampen voor iets; zie Breken.

Lansier' (ruiter, met een lans gewapend), m. lansiers.

Lansket' (zeker oud kaartspel), o. gmv.

Lans'knecht (gesch. soldaat te voet, gewapend met een lans), m. -knechten.

Lantaarn', lanta'ren (Fr. lanterne: toestel tot verlichting), v. -en; -s: een gang -, een gas -, een straat -; een blikken, een koperen, een hoornen, een papieren -; Keizers kat is zijne nicht, groote - en klein licht, spot: opgeblazen man van hooge gestalte en met een groot hoofd, zonder veel verstand; myth. iets met een - moeten zoeken, dat wat n.l. hoogst zeldzaam is, zie Diogenes -, alsmede Sein - en Dievenlantaarn.

Lantaarn' (bouwkw. lichtkoepeltje op een glazen dak), v. -s; ook: Lantaren.

Lantaarn'dag (in China op 6 Febr. de dag van het lentefeest), m. -dagen; ook: Lantaren -; -feest (in China, zooveel als ons Paasfeest, lentefeest), o. -en: de brandende lantaarns stellen zinnebeeldig de overwinning van het licht op de duisternis voor.

Lantaarn'opsteker (-aansteker), m. -opstekers; -paal (ijzeren of houten paal, met een lantaarn er op), m. -palen.

Lan'teren (leegloopen, straatstijpen), ik heb gelanterd: Jongen, ben je weer aan 't -? zie Lant'erfanten.

Lan'terfant (iem., die lantert; leeglooper), m. -en; -fanten (straatstijpen, leeglooper), ik lant'erfantte, heb gelanterfant; -er (straatstijper), m. -s; -erij', v. -en.

Lanterlu', -lul' (zeker kaartspel), o. gmv.

La'o'coön, myth. Trojaansche priester, zijn

landgenooten tegen de listen der Grieken waarschuwende in zake het paard van Troje, doch met zijn twee zoonjes door slangen, uit zee opgekomen, doodgebeten; de groep van -, (C. O.); lees: la-oo'-koo-on.

Laodice'er (Bijb. fig. lauw, onverschillig mensch), m. -s; zie Openb. 3 : 14-16.

Lap (een stuk leer, zeil, linnen, katoen, enz.), m. lappen: een - op een schoen zetten; zegsw. beter een - dan een gat, d. i. een versted, dan een gescheurd kleedingstuk; het is een nieuwe - op een oud kleed, een ongeschikte, ja, schadelijke wijziging van wet, bepaling of verordening; bij uitbr. een - land(s), stuk; zegsw. iemand voor 't -je houden, hem voor den gek houden, voor den mal; de -pen hangen hem langs 't lijf, lompen, gescheurde kleeuren; een gezicht van oude -pen, een huilerig, een zuur gezicht; zie Lappendag.

Lap (scheepst. zeil), m. lappen: alle -pen uithangen; de wind waait in 't -je, 't is voorde-wind, zie ald.; het gaat hem vlak voor 't -je, hij heeft voorspoed, het gaat hem voordeelig.

Lap (kleeding), m. lappen: zegsw. op zijn -pen krijgen, eig. op zijn kleeuren, dus slaag; iemand bij de -pen krijgen, hem beet krijgen, n.l. bij zijn kleeuren vasthouden; zie: Klad en Lurf; zegsw. hij is weer op de -pen, eig. op de schoenlappen, op de been.

Lap (klap, oorveeg), m. lappen: iem. een - om de ooren geven.

Lap (liederlijk mensch), m. en v. lappen: dat ie (Klaasje) een - is, (C. O.), drinkebroer; hij is een dronken -, een smeer -, een zuip -, plat: waarschijnlijk van Labben, d. i. sloppen.

Lap (overschot van een rol linnen, katoen, tapijt, enz.), m. lappen: lappendag houden, winkel: uitverkoop van lappen of restanten.

Lap (sport. baanronde, lengte der dikwijls te doorloopen baan bij een wedstrijd), m. of v. laps; lees: lep; zie Lappen.

Lap (Lapländer), m. Lappen.

Lap'dair' (in een steen gebeteld, kantig), bn.: -e stijl, korte, kernachtige. (ai = é).

Lap'dair'schrift (in steen gehouwen kantig letterschrift, b.v. op grafzerken, obeliskzen zuilen, enz.), o. gmv. (ai = é).

La'pis inferna'lis (Lat. geneesk. helsche steen), m. gmv.: - dient tot het wegbranden van wild vleesch in een wonde.

La'pis lazuli, m.; zie Lazuursteen.

Lap'je, o. gmv.: we zeilden ongeveer drie weken vóór 't -, met een voordewind, zie Lap (zeil); in de volkstaal ook: bankbiljet.

Lap'lander (bewoner v. Lapland), m. -s: fig. scheldn.: ruwe vent; zie Kaffer.

Lap'pen (verstellen, oplappen), ik heb gelapt: een paar schoenen laten -, een broek doen -, zegsw. iets -, iets herstellen, opknappen, in orde brengen; meestal, fig. iets behendig verichten, slim uitvoeren: wie zou 'm dat zoo mooi gelapt hebben? ik zal 'm dat wel -, klaar krijgen; alles er door -, verbrassen, verteren, verzuipen; -per, m. -s: Jan de -, schoenlapper; -perij' (lapwerk), v. -en.

Lap'pen (met een zeemen lap schoonmaken), ik lapte, heb gelapt: de glazen of ruiten -.

Lap'pen (sport. een baanronde, d. i. ¼ Eng. mijl inhalen, lees: leppen), ik heb gelapt.

Lap'pendag (lapjesverkoopdag in een manufactuurwinkel), m. -dagen, zie Lap (restant), v. lappen; -deken (deken, uit allerlei lapjes vervaardigd, bedelaarsdeken),

- v. -s, fig. die wet wordt door al deze wijzigingen een —, een bont d.i. onsamenvattend geheel; —**mand** (*mand*, waarin men verstelwerk bijeenlegt), v. -en: zegsw. *hij is in de —*, hij is een weinig ongesteld; —**markt** (*deel der markt, waar lappen verkocht worden, vodenmarkt*), v. -en.
- Lapper** (*iem. die lapt, ook knoeier*), m. -s: *Jan de —*; zie Schoenlapper, Ketellapper.
- Lapsus** (Lat. *fout, vergissing*), m.
- Lapsus calami** (*een toevallige schrijffout*), m.; —**linguae** (*fout in 't spreken*), m.; —**memo'riae** (*geheugenfout*), m.
- Lapwerk** (*kleeren, schoenen, enz., om te lappen; fig. knoeiwerk*), o. gmv.; —**woord** (*stopwoord*), o. -en, b.v. *er bleek uitzien*; —**zalf** (*eig. zalf, die slechts optapt: kwakzalvermiddel*), v. gmv.; —**zalven** (*scheepst. het tuig insmeren met leer, olie, vet*), ik heb gelapzalfd; —**zalven** (*kwakzalven*), ik heb gelapzalfd; —**zalver**, m. -s; —**erlf**, v. -en.
- Lardeeren** (*met reepjes spek doorsteken en opvullen, fig. vullen, doormengen*), bijv. *een goed gelardeerde beurs*, in de spreekt. gespekts; —**ing**, v. gmv.; —**priem**, m. -prien; —**sel**, o. -s; —**spek**, o. gmv.
- Laren, Lares** (Rom. myth. *schutsgoden van huis en staat*), m. mv.: de — waren zielen van vrome afgestorvenen, die over hun vroegere woningen bleven waken.
- Larf, larve** (*rups, made*), v. larven.
- Larghet'lo** (*muz. eenigszins langzaam, zacht vloeiend*), bw.; als zn. o. -'s. (gh = g).
- Lar'go** (It. muz. *zeer langzaam; breed, statig, ernstig*), bw.; als zn. o.: *lar'go's*.
- Lar'ie** (*snep, ook zotteklap*), v. gmv.: 't is maar —; ook: slappe koffie of thee, gmv.; ook: iets zonder waarde, kulkoek.
- Lar'ie** (*eig. snapster, thans ook vrouw of meisje van verdachte zeden*), v. laries of larien.
- Lar'iefarie** (*zottepraat, klets*), v.: *dat is —*.
- Lar'iemoor** (*vrouwje, dat te veel praat*), v. -s.
- Lar'riën** (*babbelen, snappen*), ik heb gelaried.
- Lar'riks** (*naaldboom, torkeboom, een soort van pijnboom, terpentijnboom*), m. -en: *de cedar is een —*; —**boom**, m. -boomen.
- Larmoyant** (Fr. *jammerend, weenend*), bn.
- Lar'ong** (O.-I. *geveugelde termiet*), m. -s.
- Lar've** (*rups, made*), v. larven; ook Larf.
- Laryngit'is** (*geneesk. ontsteking v. h. strottenhoofd*), v. gmv. (y = i).
- Laryngoscoop** (*strottenhoofdspiegel, keel-spiegel*), m. -copen. (y = i).
- Lar'ynx** (ontl. *strottenhoofd*), m. larynxen.
- Lasch** (*tusschenzetsel, verbindingsstuk, geervormige strook, spitse lap*), v. lasschen.
- Lascief'** (Fr. *dartel, weelderig, brooddronken*), bn.; -ver, -st; lees: *lassief'*.
- Lasciviteit'** (*weelderigheid, dartelheid, uitgelatenheid*), v. gmv. (i = ie).
- Laskar'** (Eng.-Ind.: *kleurling-matroos*), m. -s; ook *Laskaar'*.
- Las'schen** (*aaneenvoegen*), ik heb gelascht: *kabels —*; **lasch'ijzer** (*scheepst. dubbele spijker*), o. -ijzers; —**mes** (*keepmes v. d. kuitper*), o. -messen; —**nagel** (*lange, taai spijker*), m. -spijkers; **las'sching**, v. -en.
- Las'so** (*lang en taai touw met strik, om dezen over 't hoofd van mensch of dier heen te werpen en ze aldus te vangen, werpkoord met strop, werpstrik*), m. lasso's.
- Last** (*verwant met laden: vracht*), m. lasten: *fig. de — der jaren, der zorgen, de druk*
- iemand tot — zijn, overlast*; zegsw. *iemand iets te — e leggen*, van iets beschuldigen; *het einde zal den — dragen*, het einde zal ongunstig zijn, de nadelen toonen; — *lijden*, onaangenaamheden ondervinden; *Holland was in —*, in grooten nood; *dat heeft geen —*, haast: *lusten en —en, voor- en nadelen*.
- Last** (*denkbeeldige korenmaat*), o. lasten: *een — graan is 30 H.L.*; een last tarwe weegt 2400 K.G., rogge 2100 K.G., garst 1950 K.G.; in schipperstaal is een scheepslast = 2000 K.G.
- Lastgeld** (*tonnengeld, recht, dat van schepen in verschillende havens geheven wordt naar den scheepsinhoud*), o. -gelden.
- Last** (*zeventien kantjes haring*), o. lasten.
- Last** (*bevel*), m. gmv.: — *geven om iets te doen*.
- Last'brief** (*bevelschrift*), m. -brieven.
- Last'dier** (*lastdragend dier, lastbeest*), o. -dieren: *de ezels is een —*, *de kameel is een —*; —**drager** (*iem. die lasten draagt*), m. -s.
- Last'en** (*belastingen*), m. mv.: *dorps- , gemeente- , kerke- , polder-*.
- Last'en** (*bevel geven, opdragen, bevelen*), ik lastte, ik heb gelast; zie Afgelasten.
- Last'er** (*eerroof, gelogen kwaad*), m. gmv.
- Last'eren** (*kwaad, dat gelogen is van tem. zeggen, liegend kwaadspreken*), ik heb gelasterd; —**aar**, m. -s; —**aarster**, v. -s; —**ing** (*lasterwoord*), v. lasteringen.
- Last'geld** (*gelden, geheven van Sontvaarders voor den Sonittol*), o. lastgelden.
- Last'gever** (*persoon, die een ander een last opdraagt*), m. lastgevers; —**geving** (*last-brief*), v. -gevingen; zie Volmacht.
- Last'hebber** (*iem., wien een last is opgedragen*), m. -hebbers; zie Mandataris.
- Last'ig** (*last of zorg veroorzakend, bezwarend, onaangenaam, moeielijk*), bn. en bw.: *een — kind, — e arbeid, een — evraag; —heid*, v. gmv.
- Last not least**: Eng. het laatste, maar niet het minst gewichtige; lees: *laast not best*.
- Last'post** (*fig. lichtmis, ondeugende jongeling*), m. -posten: *hij werd een — zijner familie*, persoon, dien men had te onderhouden.
- Last'post** (*lastige betrekking*), m. -posten.
- Last** (*smal en dun stuk hout*), v. latten.
- Lataan'boom** (*waaierpalm: palmboom, oorspronkelijk op Madagascar*), m. -boomen.
- La'tafel** (*kast met vier laden*), v. -tafels.
- La'ten** (*niet doen, nalaten, iets niet veranderen, toelaten*), ik liet, heb gelaten: *zult gij het —?* ik kan het rooken niet —, *we zullen alles maar zoo —*; zegsw. *ergens het leven bij —*, inschieten; *iemand met rust, met vrede —*, doen blijven; ik zal je binnen —.
- La'ten** (*aderlaten*), ik liet, heb gelaten; dit woord laten raakt in onbruik; —**ing**, v. -en.
- Latent'** (*verborgen, ingesloten, onzichtbaar*), bn.; nat. — *e warmte*, gebonden.
- La'ter** (*comparatief van laat*), bn. en bw.: *een — bericht, tot — en tijd; het is al — dan elf uur*; ik zal u — alles ophelderen.
- Lateraal'** (*tot de zijde behoorende, zijdelingsch*), bn.: —*ale erfgenamen, —ale verwanten*, in de zijlinie.
- Lateraan'-kerk**, v. de basiliek van St. Jan te Rome, de pauselijke kathedraal, ook Gulden Basiliek, de hoofdkerk aller Kath. kerken der wereld, toegewijd aan Joannes den Dooper.
- Lateraan'-paleis**, o.: paus. paleis te Rome op den berg Celio, een exterritoriaal bezit van de H. Stoel; in het — zijn sedert den tijd van Gregorius den Grooten (1572- '85) veel

- conciliën gehouden: die heeten — concilies.
- Lathërus** (lipbloemige plant, een soort van andoren), v. — sen: de naakte — of aardakker; de veld—, langs dijken en wegen; de moeras—.
- Latierboom** (balk in den stal tuschen twee paarden), m. — boomen; ook: — paal, m. — en.
- Latijn** (de Latijnsche taal: eig. de taal van Latium, landstreek, waarin Rome gelegen was, later de taal der Romeinen), o.
- Latijnsch** (van de Latijnen of Romeinen), o. bn. en bw.; als z.n. (de Lat. taal), o. gmv.
- Latijnsche kerk** (de Roomsche-Katholieke, die in haar liturgie de Latijnsche taal bezigt), v. gmv.; zie Grieksche kerk.
- Latijnsch kruis** (kruis, waarvan de 4 armen niet even lang zijn), o. kruisen; zie Kruis.
- Latijnsche Unie** (statenverbond tuschen Frankrijk, België, Zwitsersland, Italië en Grieland), v.; dit statenverbond bedoelt het gebruik derzelfde standpenningen als wettig betaalmiddel.
- Latijnzeil** (scheepst. driehoekig zeil), o. — en.
- Latijnsme** (Latijnsche spreekwijze, Latijnsche getinte uitdrukking), o. — n.
- Latijnist** (kenner van het Latijn), m. — en.
- Latiniteit** (de Lat. taal en taalkunde), v. gmv.
- Latitnde** (geographische breedte, poolshoogte, fig. vrijheid van handelen, speelruimte), v. gmv.
- Latium**, landschap van Midden-Italië: zie: Alba Longa en Latijn.
- Latoen** (geelkoper, messing), o. gmv.
- Latoëna**, mvth. geliefde van Jupiter; — was de moeder van Apollo en van Diana.
- Latriëne** (privaat i. d. kazerne of te velde), v. — s.
- Lats** (broekklep), v. latsen; ook: **Latse**.
- Latuw** (cichoreiachtige plant), v. gmv.
- Latwerk** (hekwerk, spalter), o. gmv.
- Laudabel** (loffelijk, prijzenswaardig), bn.
- Laudanum** (pijnstillend geneesmiddel, mengsel van opium en Malagawijn), o. gmv.
- Laudator** (lofredenaar), m. — toren; — temporis acti, nl. v. d. ouden tijd. (au = ou).
- Lauden** (R.-K. lofspalmen, lofzangen, het tweede deel der kerkelijke getijden), v. mv.; zie Metten. (au = ou).
- Laudisten** (zangers, die door de straten togen in Italië en Frankrijk en tot lof van God allerlei liederen zongen), m. mv.
- Laureaat** (gelauwerd of bekroond schrijver, dicht'er, schilder), m. — aten (au = ou).
- Laurier** (altijd groene, 2-8 M. hooge boom in Z.-Europa, Klein-Azië en N.-Afrika), m. laurieren; de bladeren van den — worden als specerij gebezigd; fig. krans, gevlochten van laurierbladen als eereteken voor overwinnaars in de Olympische spelen, zie ald.; lauwerkrans, zie Lauwer: de — is het zinnebeeld van vrede en overwinning.
- Laurieren** (met lauweren kronen, fig. verheerlijken), ik heb gelaurierd: Ik wil 's Winters hoofd —, (Bild.). (au = ou).
- Laurierkers** (plant, wier bladen met die van den laurier overeenkomen en waaruit men een geneesmiddel bereidt), m.; (vrucht), v. — kersen; — water, o. gmv.
- Laus De'o**, Gode lof! (au = ou).
- Lauw** (tusschen warm en koud, halfwarm), bn. en bw., fig. koel, onverschillig; — er, — st.
- Lauwen** (lauw maken of worden), ik heb en het is gelauwd.
- Lauwer** (laurierkrans, zegkrans), m. — s, — en; zegsw. — en beha'en; op zijn — en rusten, na de zege, na behaald succes voorgoed rusten; zie Olympia.
- Lauwëren** (met lauweren sieren, tooien), ik heb gelauwerd: een gelauwerd overwinnaar, een gelauwerd dichter; zie Olympisch.
- Lauwerbes** (laurierbes), v. — bessen.
- Lauwerkrans**, m. — kransen; zie Lauwer.
- Lauwerkroon** (—krans), v. — kronen.
- Lauwheid** (eig. het lauw-zijn, fig. koelheid, onverschilligheid in het goede), v. gmv.
- Lauwte** (lauwheid), v. gmv.
- La'va** (uitbraaksel van een vulkaan), v. gmv.
- Lava'bo** (eig. ik zal wasschen: R.-K. klein waschvat, fonteintje tot zuivering der vingers), v. lavabo's.
- Lavabo** (waschtafel), o. en v. lavabo's.
- La'vagas**, o., zie Hyaliet.
- La'vas** (schermbloemige plant, eppe), v. gmv.
- La'vastroom** (stroom van gloeiende en vloeiende lava), m. — stroomen.
- Lavatory** (Eng. W. C. met toebehooren op treinen en booten, pleinen, enz.), o. — 's; lees: lev'torie.
- Laveeren** (zigzagsgewijze tegen den wind op zeilen); fig. een dronkaard, die door de straten — de, zwalkte; ook: geven en nemen, schipperen: je moet wat — in 't leven.
- Lavei** (verlof, vrijaf, vrijheid), v.: iemand — geven, d. i. vrijaf geven. w. g.
- Laveien** (ledigloopen, lanterfantten, straat-slijpen), ik heb gelaveid.
- Lavement** (endeldarminspuiting, darmbad), o. — menten; zie: Klisteer, Klysm.
- Lavement'spuit** (klisterspuit), v. — spuiten.
- La'ven** (iém. lippen bevochtigen, hem laafnis of verkwikking geven), ik heb gelaafd: zich aan een bron —; **lafenis** (verkwikking), v. gmv.
- Lavendel** (lipbloemige, specerijachtige heester, dien men in versch gewasschen (Fr. lavé) linnen legd.), v. gmv.; — blad, o. — en, — eren; — bloem (bloem van de lavendel), v. — en; — geur, m.; — olie (olie, uit de bloem der lavendel getrokken), v. gmv.
- Lavoer** (Fr. waschkom, lampetkom), o. — oren.
- Lawaal** (Joodsch. geraas, rumoer), o. gmv.: wat een —! — maker (druktemaker), m. — makers; in de volkst. ook: lewaai, laweit.
- Lawaal'saus** (saus, die erg dun is), v. — en.
- Laweit** (lawaai), o. gmv. volkst. wateen —!
- Lawine** (sneeuwstorting, sneeuwval in de bergen), v. lawinen, — s: een sneeuw —, ook: een steen —, een gletscher —.
- Lawn-tennis** (Eng. bal- of raketspel op een lawn, d. i. grasveld), o. gmv. (tennis: Fr. tenez, vang op); lees: loan-tennis; — club (vereniging van — spelers), v. — clubs.
- Lax** (wijd, los, slap, ongebonden), bn. (x = ks).
- Laxans, laxatief** (purgemiddel, buikzuiverend middel), o. laxan'tia. (x = ks).
- Laxeeren** (de ontlasting bevorderen, purgeeren), ik heb gelaxeerd.
- Laxeermiddel** (purgemiddel), o. — en.
- Lazaret** (post- of prozenhuis; in 't algemeen: quarantaine-huis, ziekenhuis), o. — ten.
- Lazarij** (melaatsheid of lazaruszeer), v. gmv.; zie: Lepra, Leproosheid.
- Lazaristen** (R.-K. broeders der orde van Lazarus in Frankrijk), m. mv.: de — zijn vooral ziekenverplegers.
- Lazaroni**, m. mv.: zie: Lazzarone. (z = ts).
- Lazarus** (d. i. Godhelp: patroon der melaatschen; ook: een melaatsche zelf), m. — sen; zegsw. arm als —, straatarm; — klep, ook

- **klap**: (een houten kleptoestel, waarvan de metaalschen moesten voorzien zijn om hun nabijheid te doen kennen), v. — kleppen; zie het platte Belazerd.
- Lazu'ren** (van lazuur, als lazuur), bn.: het — gewelf des hemels; ook: Azuren.
- Lazuur'** (prachtig hoogblauwe, fijn gepolijste steen), m. — zuren, (stofn.), o. gmv.: uit — bereidt men ultramarijn; — **blauw** (hemelsblauw), o., ook enkel Lazuur; — **kleur** (verf, die de onderliggende grondverf laat doorschemeren), v. gmv.; — **steen**, m. — steenen.
- Lazuur'** (lazuurkleur), o.: een mantel van —, een hemel van —; ook: Azuur.
- Lazuur'kleuren** (kleuren, welke de onderliggende kleuren laten doorschemeren), v. mv.
- Lazuur'steen** (ondoorzichtige steen v. hoogblauwe kleur), m. — en, (als stofnaam), o.
- Lazzarone** (bedelaar in de straten van Napels), m. en v. lazzaroni.
- Lea'der** (Eng. leider v. e. staatkundige partij in het Eng. parlement), m. leaders; lees: lie'der.
- Lea'ding-article** (Eng. hoofdartikel in een dagblad), o. — articles; lees: lie'dieng-aartikl.
- Leb, leb'be** (lebmaag v. herkauwende dieren), v. lebben; ook, stremsel, uit die maag bereid.
- Leb'aal** (zekere aal of paling), m. — alen.
- Leb'btig**, bn.: — e kaas, naar leb smakende; — **heid**, v.: fig. spijtigheid, boosaardigheid.
- Lee'tor** (hulp-hoogleraar), m. — to'ren.
- Lee'tor** (R.-K. titel van hem, die de tweede der zeven wijdingen ontvangen heeft), m. — s. (c=k)
- Lectoraat'** (het ambt van lector), o. — aten.
- Lee'tor bene'volus**, Lat., zie **L. H.**
- Lectuur'** (het lezen, de lezing; ook, stof ter lezing), v. gmv.: een uitgebreide —. (c=k)
- Lee'debraak, lee'braak** (fig. buitengewoon zware arbeid), v. gmv.
- Lee'deraken, lee'braken** (de ledematen breken met een koevoet en wel op een kruisbalk of schraag), ik — braakte, ik heb gelede(lee)braakt, zie Rad braken.
- Lee'debreuk** (breuk van eenig lid), v. gmv.
- Lede'kant', ledikant'** (Fr. lit-de-camp: verplaatsbare bedstede), o. — kanten.
- Lee'deman**, m. — nen, — s; zie Leeman.
- Lee'dematen** (armen en beenen), o. mv.; zie Lidmaat.
- Lee'demijst** (lijst van mede-leden), v. — lijsten.
- Lee'depop** (kunstmatige draadpop voor schilders: ledeman, leeman), v. — poppen.
- Lee'der** (bereide dierenhuid), o. gmv.: Deensch —, Russisch —, Turksch —, Marokko — of Marokijn; geiten —, gemzen —, jucht —, zie ald.; goud —, kalfs —, ossen —, zeem —.
- Lee'derachtig, leer'** — (op leder lijkend), bn.: een — e stof. — e blaaderen, een — e broekstof.
- Lee'deren, lee'ren** (van leder), bn.: een — portemonnaie, een — reistasch.
- Lee'derwaren, leer'waren** (voorwerpen van leer gemaakt), v. mv.; zie Maroquinerie.
- Lee'derwerk** (ledergoed), o. gmv.
- Lee'derwater, lee'water** (geurichtsvocht), o.
- Lee'dig, loeg** (niet gevuld, het tegengestelde van vol), bn.: een — vat, een — e beurs, het glas is —, die flesch is half —; een — e maag hebben, hongerig; als eerste lid in scheidbare samenstelling met het w v. aaneengescreven, b.v. Ledigdragen (ledig- of leeggedragen), — gieten (ledig- of leeggegoten), — loopen (ledig- of leeggelopen), — maken, — pompen, — putten, — scheppen, — staan, — zitten, zie ald.
- Lee'dig, leeg** (ongevuld, onbezet), bn. en bw.: — e tijd, vrije tijd, een — huis, niet bewoond, een — uurte, uurtje van ontspanning; met — e handen vertrekken, gaan, zooals men gekomen is, zonder zijn doel bereikt te hebben.
- Lee'digdragen** (lossen v. e. schip), men droeg — of leeg, heeft — of leeggedragen.
- Lee'digen, lee'gen** (ledigmaken), ik heb geleidigd: de glazen —, de flesschen —.
- Lee'diggang** (het ledig-gaan, het niets-doen, het luieren), m. gmv.: — verstapt.
- Lee'digganger** (nietsdoener), m. — gangers.
- Lee'dig-, lee'gieten** (uitgietend ledigen), ik goot —, heb ledig- of leeggegoten: een vat —.
- Lee'digheid** (het leeg- of niet-gevuuld zijn), v. gmv.: de — van een kerk, een school, enz.; de — van een gelabuil, van de kas.
- Lee'digheid** (werkeloosheid, niet-bezigheid), v. gmv.: zijn tijd in — doorbrengen; spreekw. — is des duwels oorkussen, zie Oorkussen.
- Lee'digloopen** (fig. niet werken, niets uitvoeren), ik liep ledig, heb lediggelopen, ook: Leegloopen; en verder, — **maken**: een kast — maken; — **pompen**: een put — pompen; — **scheppen**: een vat — scheppen; — **staan** (niet bezig zyn, onbewoond zijn); — **zitten** (zitten zonder iets te doen); zie Ledig.
- Lee** (heuvel), v. vero.; Heiliger-lee, aandr. d. i. op den heiligen heuvel.
- Leed** (verdriet, spijt), o.: in lief en —, in voor- en tegenspoed: iemand zyn — klagen, zijn hart ontlasten; uw ongeluk doet mij —; ik wil u geen — doen, kwaad.
- Leed** (onaangenaam, spijtig), bn.: uw ongeval is mij —, iets met leede oogen aanzien.
- Leed'vermaak** (boosaardige vreugde om of over het leed van anderen), o. gmv. germ.
- Leed'wezen** (droefheid, berouw), o. gmv.
- Leef'regel** (vastgestelde regel, diëet), m. — s; — **tijd** (levensjaar, ouderdom), m. — tijden; — **tocht** (levensmiddelen), m. gmv.; — **wijze**.
- Leef'wijs** (levenswijs), v. — wijzen.
- Leeg**, bn.: een leege mand, — er, — st; z. Ledig.
- Lee'gen** (leeg maken); zie Ledigen.
- Leeg'looper** (straatslijper), m. — loopers.
- Leeg'te** (ledige ruimte), v. gmv.
- Leek** (eig. niet-geordende, een niet-geestelijk, een wereldlijk persoon; fig. oningewijde, ongeleerde, onbedrevene), m. leeken.
- Lee'kebroeder** (R.-K. werkbroeder, kloosterling, die voor de stoffelijke benodigdheden zorgt), m. — s, zie Conversbroeders; evenzoo: — **zuster**, v. — zusters.
- Lee'kedichtje** (een der vele door De Genestet (1829-'61) gedichte verzen op den strijd tusschen de richtingen in de Hervormde kerk), o. — s; de — dichtjes zijn bijna altijd puntig, schalksch, humoristisch.
- Lee'lijk** (eig. leedlijk: niet mooi, onaangenaam), bn. en bw.: een — e fout, erge; iem. — aanzien, norsch; — er, — st; — **heid** (mismaaktheid, onooglijkheid), v. gmv.
- Lee'lijkheid** (iemand, die leetlijk is of doet), m. — s, gmv.; ook: scheldwoord.
- Leem** (verwant met lijn: zekere taai aardsoort), o. gmv.: een hut van —; — **achtig**, bn.: een — e bodem of grond.
- Lee'man** (ledepop), m. — mans, — mannen.
- Lee'men** (met leem bestrijken), ik heb geleemd: de wanden v. e. hut —.
- Lee'men** (van leem, met leem bedekt), bn.: een — vloer, de — wanden eener hut.
- Leem'groeve** (groeve, waar men leem uit graaft), v. — groeven; — **kuil** (kuil, waar

- men leem uit delft), m. - kuilen, ook: -put (leemkuil) m. - putten.
- Leem'te** (gaping, gemis, uitlating), v. leemten: er is een - in die methode, in dat betoog.
- Leen**, v.: ter -, te - vragen, geven, ontvangen.
- Leen** (erfelijk grondbezit v. d. leenman), o. - en: een zwaard -, een spille- of konkel-, een achter-, zie ald. alsmede Feudum.
- Leen'bank** (stedelijke instelling, die geringe voorschotten geeft tegen onderpand van huishoudelijke en andere artikelen), v. - banken: meestal: Bank v. Leening of Lommerd.
- Leen'breuk**, v. - breuken; zie Felonie.
- Leen'brief** (gesch. schriftelijke toekenning van een leengoed), m. - brieven.
- Leen'eed** (eed van trouw aan zijn leenheer), m. - eeden; zie Leenbreuk.
- Leen'en** (tijdelijk in leen of ter leen geven), ik heb geleend: iem. een boek -; zegsw. de hand tot iets -, behulpzaam zijn, helpen: iemand het oor -, naar hem met aandacht luisteren; zijn naam tot iets -, met zijn naam d. i. gezag, krediet iets steunen.
- Leen'en** (te leen ontvangen), ik heb geleend: een boek, geld, een paraplu van iemand -.
- Leen'beer** (gesch. keizer, koning, eigenaar van het leen), m. - heeren; -heerschap (het leenheer-zijn), o. gmv.
- Leen'ing** (de daad van leenen), v. - en; ook de geldsom, die men leent, d. i. in leen geeft of ontvangt: het land moest - op - sluiten, geldleening; een gedwongen - was het dreigement; de bank van -, zie Lommerd.
- Leen'man** (vazal), m. - mannen; -manschap (het leenman-zijn), o. gmv.
- Leen'plicht** (wederkerige verplichting van leenheer en leenman), m. - en; -recht (samenstel van leenwetten), o. gmv.; -roe'rig (afhankelijk als leen), bn.: een goed - maken; -roe'righeid, v. gmv.; zie Feudaal.
- Leen'spreuk** (overdrachtelijke uitdrukking), v. - spreuken; -spreuk'kig (figuurlijk), bn.
- Leen'stelsel** (gesch. het stelsel van in-leen-gaven), o. gmv.; zie Feudalisme.
- Leen'tjebuurspelen**: bij de bureu gedurig een kleinigheid ter leen vragen.
- Leep** (slim, doortrapt), bn. en bw.: een leepe vent, sluw, loos; leeper, -st; -heid, v. gmv.
- Leep** (druipoozig), bn.: met leepe oogen, tranig.
- Leep** (slaag), v.: van de - krijgen, (Vondel).
- Leep'erd** (looze schalk, slimmerd), m. - s.
- Leep'igheid** (sluwheid), v. gmv.
- Leep'oog** (traanong, druipooig), o. - oogen.
- Leep'oog** (persoon met druipooigen), m. en v. - oogen.
- Leepoo'gig** (leepoogen hebbende), bn., -er, -st: Lea was -, -heid, v. gmv.
- Leer** (leering), v. gmv.: dit zij u tot een -; ergens in de - zijn; de - van Mozes, de Christelijke -, de leer van Mohammed; zie: Geloofs-, Kerk-, Zedenleer.
- Leer** (ladder), v. leeren. spreekt.
- Leer** (leder), o. gmv.: zegsw. zoo taai als -, zeer taai; van - trekken, den degen uit de scheede trekken, gaan vechten, fig. iem. met woorden aanvallen; - om -, of lap om -, met gelijke munt betalen, gelijk met gelijk vergelden; 't is goed riemen snijden van een andermans -, op een anders beurs is het goed teren, zie Riem.
- Leer'baar** (onderwijzer bij het M. O.), m. - s of -aren; ook: dominee, predikant.
- Leer'baarsambt** (-betrekking), o. - ambten;
- betrekking (positie als leeraar), v. - en;
- schap (het zijn van leeraar), o. gmv.
- Leer'achtig**, bn.; zie Lederachtig.
- Leer'aren** (leeren, onderrichten, onderwijzen; prediken), ik leeraarde, heb geleeraard.
- Leer'ares'** (dame als leeraar), v. - sen.
- Leer'begrip** (grond of systeem eener leer of van het leeren), o. - begrippen.
- Leer'bereiden** (leermaken, -looien), o. gmv.; -bereider (-looier), m. - bereiders.
- Leer'boek** (handboek, studieboek), o. - boeken: een - der wiskunde, der geschiedenis, enz.
- Leer'dicht** (dicht, gedicht, dat in dichtertijde taal een reeks van gedachten over eenig onderwerp uiteenzet), o. - en: het onderwerp van een - is wetenschappelijk of ontleend aan kunst, godsdienst of maatschappelijk leven, b.v. Bilderdijks Ziekte der Geleerden; zie Didactische poëzie.
- Leer'en** (onderwijzen, in 't geheugen doen opnemen; africhten), ik heb geleerd: iemand iets -, iem. de Fransche taal -; een hondje - springen; zegsw. zij zullen hem wel mores -, tot zijn plicht brengen, zie Mores.
- Leer'en** (in 't geheugen opnemen), ik leerde, heb geleerd: de jongen kan die les maar niet -, iets van buiten -, in 't geheugen prenten; piano - spelen, de vaardigheid zich, ook door lessen, eigen maken.
- Leer'en** (van leder), bn.: hier zijn - schoenen.
- Leer'end proza** (proza, dat vooral zich tot het verstand richt), o.: tot het - behoort o. a. de Verhandeling en de Redevoering.
- Leer'gang** (cursus, methode), m. - en.
- Leer'geld** (schoolgeld; geld, dat voor onderwijs in eenig vak moet betaald worden), o. - gelden; zegsw. hij moest - betalen, door schade werd hij wijs.
- Leergie'rig** (begeerig om te leeren, gaarne iets leerende), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Leer'graag** (gretig naar kennis, gaarne leerende), bn., -grager, -graagt: -grage jongelingen: als zn. m. en v.: de kleine -.
- Leer'ring** (onderricht, onderrichting), v. - en: R.-K. naar de - gaan, catechismusles.
- Leer'jaar** (jaar v. e. cursus, studiejaar), o. - jaren; ook: die knaap is nog in zijn - jaren, schooljaren, onder de 12.
- Leer'jongen** (jongmaatje, knaap, die bij een baas in de leer is), m. - jongens.
- Leer'kracht** (onderwijzer, leeraar), v. - en: aan die school zijn goede - en.
- Leer'ling** (scholier, kweekeling; iem., die onderwijs ontvangt), m. en v. - en, vr. ook -e; ook: aanhanger, volgeling: de 72 - en des Heeren, jongeren; een - v. Rembrandt.
- Leer'ling-apothe'ker**, m. - s; -consul, m. - s.
- Leer'lingschap** (het leerling-zijn), o. gmv.
- Leer'looien** (het bereiden van leder), o. gmv.; -looier, m. - s; -looierij' (werkplaats v. d. leerlooier), v. -looierijen.
- Leer'meester** (onderwijzer), m. - s, -es', v. - sen: een bekwaam -, een degelijk -; de ondervinding is een harde -es. (Koetsveld); -schap, o. gmv.; -meisje (meisje, dat in-de-leer is), o. - s; -middel (hulpmiddel bij het onderwijs), o. - en: kaarten, atlansen, globes zijn - en; -plan (plan, volgens hetwelk de leerstof over den geheelen leertijd methodisch wordt verdeeld), o. - plannen; -plicht (wettelijke verplichting tot het ontvangen van onderwijs), m. gmv.; -plicht'ig (vallende onder de leerplichtwet), bn.: -e

kinderen; — **plichtwet**, v.: wet op den —, wettelijke regeling van het schoolbezoek voor kinderen tot hun twaalfde levensjaar; — **rede** (preek), v. — **nen**; — **rijk** (rijk aan leering), bn.: — **e lessen**; — **school** (elke school, in 't bijzonder de oefenschool, verbonden aan een kweekschool), v. — **scholen**: fig. een — is het menschlijk leven.

Leerstellig (de geloofsleer betreffende), bn.: — **onderwijs**; zie **Dogmatisch**.

Leerstelling (grondbeginsel eener leer, dogma), v. — **en**; — **stelsel** (stelsel v. dogma's), o. — **s**; — **stelsel** (wijze v. leeren, methode), o. — **s**; — **stoel** (kathedr., kansel; ambt van hoogleraar), m. — **en**; — **stof** (de te onderwijzen kundigheden), v. gm.v.: verdeling der —; — **stuk** (geloofswaarheid, dogma), o. — **ken**; — **tijd** (leerjaren, schooljaren), m. gm.v.; — **toon** (wijze of toon, voortvloeiende uit de persoonlijkheid des onderwijzers), m. gm.v.

Leertouwen (het bereiden van leer), o.; — **touwer**, m. — **s**; — **touwerij**, v. — **en**.

Leer vak (vak van onderwijs), o. — **vakken**; — **vorm** (trant van onderwijs, manier), m. — **en**: de — is ook de vorm van inkleeding bij het onderwijs, de spreektrant; — **wijs**, — **wijze** (de methode, die men volgt bij het onderwijzen), v. — **wijzen**; — **zaam** (leergierig), bn.: een — **kind**, ook: een — **boek**, nuttig, onderwijzend, een — **zame les**, leerrijk; — **zucht** (ijver, leergierigheid), v. gm.v.

Leesbaar (kunnende gelezen worden), bn.: een — **handschrift**, — **schrift**, hij schrijft een — **bare hand**, duidelijk, fig. een — **bare stijl**, aangenaam of prettig om te lezen, — **der**, — **st**; — **beurt** (beurt van al lezend iets voor te dragen in eenig gezelschap, in eenigen kring), v. — **en**: een — **vervullen**, een — **op zich nemen**, zie **Spreekbeurt**; — **bibliotheek** (boekertij, bestaande uit werken, die hetzij gratis, hetzij tegen een kleine vergoeding aan het publiek ter lezing worden verstrekt), v. — **theken**; — **boek** (boek, waaruit leerlingen leeren lezen), o. — **en**; — **gezelschap** (vereeniging van personen, die op gezamenlijke kosten tijdschriften en boeken koopen en in vaste volgorde laten circuleeren), o. — **pen**; — **inrichting** (inrichting, waar men tegen een bepaalde bijdrage boeken of tijdschriften ter lezing kan bekomen), v. — **en**.

Leesleerwijze (methode, volgens welke men een kind leert lezen), v. — **n**: de — **van Bouman**.

Leesles (les uit e. leesboek, die moet gelezen worden), v. — **lessen**, ook: onderwijs in 't lezen; — **lust** (lust in het lezen), m. gm.v.: den — **opwekken**, den — **aanwakkeren**; — **museum** (gebouw met diverse zalen, waarin de leden de nieuwste boeken, tijdschriften ter lezing vinden), o. — **s**, musea; — **oefening** (oefening in 't leeren lezen), v. — **en**: een — **houden met zijnscholieren**; — **onderwijs** (onderricht in het technisch en verstandelijk lezen), o.

Leest (eig. model: vorm, schoenvorm), v. — **en**: schoenen op de — **zetten**, slaan; zegsw. op dezelfde — **schoeien**, van gelijke inrichting doen zijn, naar hetzelfde model maken; fig. lieden van één —, slag, stand, richting; een **dame met fijne —**, taille; op een andere — **schoeien**, anders inrichten, regelen.

Leestafel (tafel in café of sociëteit, waarop kranten, enz. ter lezing liggen), v. — **tafels**.

Leestekken (schei- of zintekken, woordteekken), o. — **teekens**: een — **dient om den**

lezer het opvatten gemakkelijker te maken.

Lees'tenhout (hout voor schoenmakersleesten), o. gm.v.; — **maker**, m. — **makers**.

Lees'toon (toon, waarop gelezen wordt), m. — **tonen**; — **trant** (manier, waarop gelezen wordt), m.; — **wijze**, — **wijs** (leestrant), v. — **wijzen**; — **zaal** (groot leesvertrek), v. — **zalen**.

Leeuw (katachtig roofdier, zinnebeeld van macht en koninklijke waardigheid), m. — **en**: de gele, wollige —, (v. Deyssel); zij vochten als — **en**, d.i. verwoed; er uitzien als een —, d.i. woest, schrikaanjagend; in den gouden —, uithangbord van hotels; een **klimmende —**, een **getongde —**, de liebaard in de wapenkunde; de **grote en de kleine —**, sterrenbeelden; de **orde van den Nederlandschen —**, ridderorde; de — is ook het vijfde teeken in den Zodiak.

Leeuwenaandeel, o., ook **Leeuwendeel**; — **bek** (tuinbloem of sierplant), m. — **bekken**; volkst.: Leeuwenmuil; — **daalder** (oude Hollandsche zilvermunt van f 2.50, waarop een groote leeuw zonder schild, na 1575 in verschillende gewesten geslagen), m. — **s**; — **deel** (het heele bezit van iets, dat een machthebbende zich aanmatig in plaats van naar recht en billijkheid met anderen te deelen), o. gm.v.: het — **nemen of krijgen**: de uitdr. is ontleend aan een der fabelen van Aesopus; — **haar** (haar van een leeuw), o. — **haren**; — **hart** (fig. buitengewoon moedig man), o. b.v. **Richard —**, koning van Engeland; — **hok**, o. — **hokken**; — **hol** (verblijf van een leeuw), o. — **holen**; — **huid**, v. — **en**: fig. de — **huid aantrekken**, den schijn van moed aannemen: — **jong** (— **welp**), o. — **en**; — **klauw** (klauw eens leeuws), m. — **en**; — **klauw** (roosbloemige plant), m. — **en**: de **gelobde —**, de **kleine —**; — **kuil** (gemaakt hol voor leeuwen), m. — **en**: **Daniël in den —**, (Bijbel); — **manen** (lange nekharen van den leeuw), v. mv.; — **moed** (fig. buitengewoon moed), m. gm.v.; — **muil** (lipbloemige sierplant met bloemen, eenigszins lijkend op den bek van leeuw), m. — **en**, zie: **Leeuwenbek**; — **oog** (oog van een leeuw), o. — **en**; — **oor**, o. — **ooren**; — **staart**, m. — **staarten**; — **tand** (eig. tand van een leeuw, ook wilde herfst- of hondsloem), m. — **en**; — **welp** (— **jong**), o. — **en**.

Leeuwerik (zangvogel, die al stiggende zingt), m. — **en**: de **veld —**, de **kuif —**.

Leeuweriksjaacht (jacht op leeuweriken), v. gm.v.; — **kool**, v. — **en**; — **nest**, o. — **en**; — **net** (vangnet voor leeuweriken), o. — **netten**; — **staart**, m. — **n**; — **zaag**, m. gm.v.

Leeuwijn (wijfjesleeuw), v. leeuwinnen.

Leeuwat, o. gm.v.; zie **Ledewater**.

Lef (Bargoensch: moed, durf), o.: kom op, als je — **hebt**; je moest het — **eens hebben!**

Leg (het leggen der vogels, der hoenders), m. gm.v.: de **kippen zijn al aan den —**.

Legaal (wettig, rechtmatig, overeenkomstig de bestaande wetten), bn. en bw.; — **aler**, — **st**.

Legaat (gedeelte eener erfenis, door den erf-later bij testamentaire beschikking aan iem. toegewezen), o. legaten. (g = g).

Legaat (pauselijk gevolmachtigde, tijdelijke of wel vaste gezant), m. legaten.

Legalisatie (verklaring, dat iets echt is), v. gm.v.; lees: — **zaatsie**. (g = g).

Legaliseeren (wettig maken, geldig in rechten maken, voor echt verklaren): de **burgemeester kan een handteekening —**. (s = z).

Legaliteit (wettigheid), v. gm.v. (g = g).

- Legataris** (een bij testament begiftigde), m. legatarissen. (g = g); zie Legaat.
- Legateeren** (bij erfating schenken, bij uitersten wil vermaken). (g = g).
- Legatie** (gezantschap, ook het gebouw), v. legaties, legatiën. (t = ts).
- Legator** (erflater), m. -s; ook Testateur.
- Leg'boor** (uitsteeksel aan het achterlijf van kevers, b.v. van meikevers, tot het boren van gaatjes, om er de eieren in te leggen), v. -boren.
- Leggeeren**, -ing, v.; ook: Legatscran.
- Leggeeren** (twee metalen samensmelten); -ing (metaalmengsel), v. -ingen: brons is een -ing v. koper en tin, z. Compositie.
- Leggeferenda**, Lat. daar moet in voorzien worden door een uit te vaardigen wet.
- Legendarisch** (volgens of uit kracht der legende), bn.: het vrouwtje van Stavoren in haar - bestaan, -e overleveringen. (en = en).
- Legende** (Lat. legenda, te lezen dingen: levensbeschrijving van een heilige of van een martelaar, ook het verhaal van een heilig feit ad legendum d. i. ter lezing in kloosters), v. -n of -s; ook wel wereldlijke overlevering: Nederlandsche legenden door Van Lennep (Het Huis ter Leede, Adegild, Jacoba en Bertha, de strijd met Vlaanderen, Eduard van Gelre); de - berust op schriftelijke overlevering, de sages op mondelinge, zie Sage.
- Legendendichter**, m. -s: Van Lennep, onze -dichter bij uitnemendheid, zegt Hofdijk.
- Legendespel** (mirakelspel), o. -spelen.
- Leg'er** (ligplaats), o. legers: het - van een haas, een wolf, enz.: de zieke lag op zijn -, d. i. bed; -stede (bedstede), v. -steden.
- Leg'er** (heir, krijgsmacht), o. legers.
- Leg'erafdeeling** (regiment, enz.), v. -en; -bende (krijgsschaar), v. -n; -hoofd (opperbevelhebber), o. -en; -korps (legerafdeeling als een eenheid), o. -en; -macht (krijgsmacht), v. -en; -schaar (bende soldaten, heirschaaar), v. -scharen; -trein (legertros), m. -en; -tros (pakbage, bagage v. e. leger), m. -trossen.
- Leg'er des Heils**, o.; zie Heilsleger.
- Leg'eren** (ergens kampeeren), ik heb gelegerd; -ing, v. -en: de - om de veste.
- Leg'en** (legesgelden, bepaalde bijverdiensten der ambtenaren voor zekere werkzaamheden, schrijfkosten), v. mv.; zie Emolumenten.
- Leg'gen** (factitief van liggen: doen liggen, in een liggende houding plaatsen, nederplaatsen), ik legde (leide of lei), heb gelegd (geleid): de vogels - eieren; iem. lagen -, een valstrik spannen; de hand aan iets -, beginnen met iets; iem. iets in den weg -, iem. tegenwerken, hinderen; tevredenheid aan den dag -, d. i. toonen, doen blijken; de schuld op iem. -, d. i. werpen; een stad in de asch -, d. i. verbranden; een pleister op de wonde -, haar heelen, zalven, fig. iets goedmaken; geleider lage (een met opzet gelegde hindernis), bijw.
- Leg'ger** (steekbalk, vloerbalk), m. leggers.
- Leg'ger** (zwaar register v. h. kadaster), m. -s.
- Leg'io** (zeer groot aantal), o. gmv.
- Leg'io** (ontelbaar), bn.: de mieren waren er -, zijn schulden zijn -, lees: lee'gi-oo.
- Leg'ioen** (afdeeling v. h. Romeinsche leger, bestaande uit 4 tot 6 duizend voetknechten), o. -en; het - van eer, Fransche riddersorde, door den consul Napoleon ingesteld voor burgerlijke en militaire verdiensten, 19 Mei 1802; fig. zeer groot aantal: -en v. engelen. (g = g).
- Legislatief** (Fr. wetgevend), bn.: de -ieve macht: Ministers, Kamers, Koningin. (g = zj).
- Legislatuur** (wetgevende macht), v. gmv.
- Legitiem** (echt, wettig, rechtmatig), bn.: het -e koningschap, ieder zijn -e portie. (g = zj).
- Legitimatie** (erkenning v. d. echtheid v. e. volmacht), v. gmv.: een -kaart, bewijskaart, dat men de wettelijke persoon is, b.v. zijn -kaart vertoonen als inspecteur v. d. arbeid.
- Legitimatie** (wettigverklaring b.v. van kinderen, buiten het huwelijk geboren), v. gmv.
- Legitimeeren** (wettigen, voor echt verklaren), zich -, zijn volmacht toonen, bewijzen, dat men de persoon is, voor wien men zich uitgeeft, b.v. als ambtenaar. (g = zj).
- Legitimist** (aanhanger of voorstander der legitimiteit, d. i. der Bourbondynastie in Frankrijk), m. legitimisten. (g = zj).
- Legitimiteit** (wettigheid, echtheid), v. gmv.
- Leg'kaart** (speelgoed, bestaande uit een kaart, die in hoekige of bochtige stukjes is gezaagd, welke, uit elkaar genomen zijnde, weer in elkaar gezet moeten worden), v. -kaarten.
- Leg'penning** (rekenpenning, penning, waarmede gelegd wordt bij 't rekenen: in gebruik in de 14e-17e eeuw), m. -penningen.
- Leg'prent** (legkaart), v. -prenten: een Neurenberger -, (C. O.).
- Leguaan** (dierk. kamhagedis), m. leguanen.
- Lei** (voorwerp), v. leien; (stofnaam), o.: op de - schrijven; het - is blauw.
- Lei** (munteenheid in Roemenië, ± f 0.48), v.
- Lei** (Vl. avenue), v. -en: de schoone Keyzer -, de Kunst- te Antwerpen.
- lei** (achtervoegsel, verwant met loi, wet: manier, soort): zie: Allerlei, Eenigerlei.
- Lei'band** (band, die het kind om het middel gedaan wordt en waaraan men het laat loopen), m. -banden: zegsw. aan den - loopen, zich door anderen laten leiden, de noodige zelfstandigheid missen, b.v. aan den - loopen van een politieke partij, v. e. vriend, enz.
- Lei'boom** (oplet- of latboom), m. -boomen.
- Lei'dekker** (ambachtsman, die daken met leien bedekt), m. -dekkers.
- Lei'den** (doen gaan), ik leidde, heb geleid: een kind -, een ezel -, bij uitbr. een boompje -, fig. den wil -, -er (iem., die leidt), m. -s: de - v. e. partij; -ing, v., zie ald.
- Lei'den** (stad in Z.-Holland), v.: dat loopt met een Jantje van - af, daar komt niets van; zich met een Jantje van - ergens afmaken, met een praatje, zie Jantje van Leiden; zegsw. nu was - ontzet, was men uit den nood, was de nood geleden; -aar (inwoner v. d. stad Leiden), m. -aars, -aren.
- Lei'ding**, v.: sport. de - nemen, d. i. voorrijden en daardoor onwillekeurig gangmaker zijn voor anderen.
- Lei'ding** (het leiden), v. gmv.: de - eener vergadering, wetenschappelijke -, ook concreet, voor Waterleiding, v. -leidingen; evenzoo: gasleiding, de electrische -.
- Lei'dingwater** (water uit de waterleiding), o. gmv.; zie: Bron-, Put-, Welwater, enz.
- Lei'draad** (leiding, volgorde, handleiding), m. -draden: een - der geschiedenis, tijdsfel; bij 't verhalen is de volgorde der gebeurtenissen onze -, (Kostsveld).
- Leidsch** (van of uit Leiden), bn.: -e kaas, - laken; een - student.
- Leid'sche flesch** (nat. condensator van electriciteit), v. gmv.: de - is uitgevonden door

een Leidschen professor (Musschenbroek) in 't midden der 18e eeuw.

Leid'sel, lei'sel (eig. leid-zeel d. i. touw, toom, lederen riem), o. leidseis, leiseis.

Leid's man (leider, fig. leermeester), m. -lieden.

Leid'ster (begeleidster, leidsvrouw), v. -s.

Leid'ster, -star (poolster, fig. gids, baak), v. -sterren, -starren.

Leid's vrouw (leidende vrouw, fig. gids), v. -vrouwen; de deugd is de beste -.

Lef'en (van lei gemaakt), bn.: een - bekleding van een vochtigen muur.

Lef'endak (beschoten dak met leien gedekt), o. -daken: zegsw. dat gaat, loopt, rolt van een -je, gemakkelijk, snel.

Lef'groeve (groeve, waaruit leisteengewonen wordt), v. leigroeven.

Lef'jonker (bruidsleider), m. -jonkers.

Lef'kleur (blauwachtige, vale kleur), v. gmv.

Lef'kleur'rig (een lefkleur hebbende), bn.

Lef'reep (leidseel, deel v. d. toom), m. -en.

Leis (Fr. laisse, slappe band: koppetrium voor jagershonden), v. leisen; ook: Leist.

Leis'sel (uit leid + zeel: leireep, teugelreep), o. leiseis; zie Leidsel.

Leis'sel, o. leiseis; zie Leidsel.

Leis'en (Middelceuwische godsdienstige gezangen, meestal beurtzangen), v. mv.

Leist (leizeel, koppetrium), v. -en; zie Leis.

Leis'zeel (leiriem, teugelreep), o. -zeelen.

Lek (water doortlatende), bn.: een -vat; het schip raakte -; fig. een -ke fluit, gebarsten.

Lek (lekgat), o. lekken: het vat heeft een -.

Lek (het lekken), m.: de - hield niet op.

Lek'bier (uitgelekt bier), o. gmv.

Lek'ken (droppelen), de traan is geleekt: het bloed leekte uit de wonde. dicht.

Lek'honing, -honing (honingzeem), m. gmv.

Lek'kage (het lekken), v. lekkages: een - aan het dak. (g = zj).

Lek'ken (afdruipe in kleine straatjes, uitdroppelen), het is en heeft gelekt.

Lek'ken, zie Likken.

Lek'ker (smakelijk, aangenaam), bn. en bw.: iem. is - op zijn eten, d. i. kieskeurig; zegsw. - is een vinger lang, de smaak van iets lekkers duurt zeer kort, alle genot is kortstondig; 't is -, lekker! zeer lekker; ik zit hier - in 't zonnetje, behaaglijk; lekkerder, lekkerst; -held, v. gmv.

Lek'ker (O.-I. eig. beter, na lichte ongesteldheid), bn.: ik voel mij niet erg -, frisch; nu voel ik mij weer -, mouter; zich - maken, het officieele gewaad afleggen voor het huistoilet met mullen; zegsw. met iets erg - zijn, d. i. in zijn schik zijn.

Lek'kerbeetje (lekker hapje), o. -s; -bek (smuller), m. en v. -bekken; -bekken (smullen), ik lekkerbekte, ik heb gelekkerbekte; -bekkerij, v. -en; -maken (doen verlangen): iem. -; -maker (iem., die bij een ander begeerten opwekt), m. -s; -mond (lekkerbek), m. en v. -en; -nij (snoepgoed), v. -en: van - houden, fig. tarbot is voor mij een -, iets lekkers.

Lek'kers (2e nvl. van lekker, nl. iets lekkers: allerlei snoepgoed, bonbons), o. gmv.

Lek'kertand (lekkerbek), m. en v. -tanden: -, wat zou het zijn als aangebrand! (Star.)

Lek'kertanden (smullen, -bekken), ik lekkertandde, heb gelekkerband.

Lek'kertjes (aardig), bw.: wij hebben hem - gefopt; ze aten alles - op, fijntjes, smakelijk.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Lek'kertong (lekkerbek), m. en v. -tongen.

Lek'steen (poreuze zandsteen, waardoor water heenzygt, filtersteen), m. -steenen.

Lel (afhangend velletje of lapje), v. lellen: de - van ons oor, de tellen van een haan, afhangende bekvellen; zie ook Huig.

Le'haard (aanhanger der Franschgezinde partij in het oude graafschap Vlaanderen, schimpnaam voor die Fransche partij in de 13e en 14e eeuw, met zinspeling op de leliën van 't Fransche wapenschild van dien tijd), m. -s; zie: Klauwaard, Liebaard.

Le'lie (tuinbloem, het zinnebeeld van onschuld en zielereinhoud), v. -liën, -lies: de gele -, de witte -; ook figuur in de wapenkunde.

Le'lieblank (zoo smetteloos blank als de witte lelie), bn.: haar - gelaat, (Bild.)

Lelietje-van-da-len (plantk. dalkruid, meibloempje met witte bloem aan een naakten bloemstengel), o. -s-van-dalen.

Lel'lewit (-blank), bn.: -witte handen.

Lel'len (vervelend snappen), zij heeft geleid: hij lag mij aan 't oor te -, d. i. telkens weer hetzelfde te zeggen; -ler m. -s; -ling, v.

Lem'ma (leen- of hulpstelling, voorloopige stelling; leus, devies), o. lemmata, lemma's.

Lem'men (vleiend praten, fleemen), ik heb geleemd; -ming, v. vero.

Lem'mer (dun blad metaal, scherp deel van een mes of zwaard), o. -en, -s: het - van een degen, van een sabel, van een mes; bij uitbr. kling, sabel.

Lem'met (kaarsepit, lampekous), o. lemmeten.

Lem'ming (knaagdier, marmot in Lapland en Siberië), m. -en: de -en maken in groote troepen tochten, als de honger hen kwelt.

Lemoen' (disselboom), o. -en; zie Lamoen.

Len'de (beneden deel v. d. rug), v. -n, -nen: zegsw. iem. een stok in de -n leggen, hem de -n smeren, hem op zijn -n geven, d. i. slaan, afrossen; zich de -nen omgorden, zich gereedmaken tot den arbeid of den strijd; de -nen omgord en brandende de lampen, wees wakker en werkzaam, Luc. 12: 35.

Len'dekussen (kussentje, dat in de lende gelegd wordt), o. -kussens, -tje, o. -s.

Len'denpijn (pijn in de lenden), v. -pijnen.

Len'destuk (stuk rundveesch uit de lenden gesneden), o. -stukken; zie: Filet en Haas.

Le'nen: zie Leunen.

Leng (soort van kabeljauw), v. -en: de beste soort van - wordt tot stokvisch gemaakt.

Leng (scheepst. stevig touw, strop), o. lengen.

Leng'en (langer worden), de dagen zijn gelengd; -ing (het lengen), v. gmv.; -sel (verlengstuk), o. -sels.

Leng'te (grootte, één der drie afmetingen), v. lengten: de - van een mensch, de - van een weg, een lijn heeft slechts -; zegsw. 't moet uit de - of uit de breedte, het moet op de een of andere wijze gevonden worden; bij uitbr. van den tijd: de - der dagen, in - van tijd, op den duur, de - der winterachten; aardr. of cosm. ooster- of O.-L., wester- of W.-L., d. i. afstand op de globe ten oosten of ten westen van den eersten meridiaan; geographische -, ter bepaling van een punt op de oppervlakte der aarde; -cirkel (cosm. meridiaan), m. -s; -dal (dal tusschen twee bergketens), o. -dalen: -graad (cosm. ^{1/360} deel van den equator of v. e. parallel), m. -graden: -maat (Meter, zijn deelen of veelvouden), v. -maten: de veelvouden zijn de

KM., de HM. en de DM., de onderdeelen zijn de dM., de cM. en de mM.; zie verder Mijl.

Le'nig (zacht, buigzaam), bn. en bw.: leerwerk - maken met olie; fig. hij is - van lijf en leden; -er, -st; -heid, v. gmv.

Le'nigen (den. van lenig: verzachten, verlichten), ik heb gelenigd: de ellende -; -ing (verzachting), v. -en.

Lenitief (verzachtingsmiddel), o. -tieven.

Lens (glasschijf met bol of hol vlak), v. lenzen: de - van het oog; ook schijf aan een slinger.

Lens (spiets, harpoen), v. lensen.

Lens (spie of pen tegen een wagenrad), v. lensen; ook Luns.

Lens (leeg), bn.: de pomp is -; de flesch is -, zonder vocht; een schip - pompen; mijn beurs is -, uitgeput: een lenze beurs.

Len'sen (met een lens of harpoen doorsteken, spietsen), ik lenste, heb gelenst: een zeerob -, een walrus -, spietsen.

Len'spomp (scheepst. stoompomp, waarmee indringend water geloosd wordt), v. -pompen.

Len'te (eerste der vier jaargetijden, 21 Maart tot 21 Juni: voorjaar), v. lentes; -avond (avond v. e. lentedag), m. -avonden; -bloem, v. -bloemen; -bode (dicht. de zwaluw), m. -boden; -dag, m. -en; -evening (21-22 Maart), v. gmv.; fig. jeugd: de - des levens.

Len'tefeest (feest in de lente of der lente), o. -en; -lied (lied over of ter eere van de lente), o. -liederen; -lucht (zoele voorjaarslucht), v. gmv.; -maand (Maart), v. -en: de lente begint 21 Maart.

Len'teren (talmen, dralen), ik heb gelenterd.

Len'teroos (roos der lente), v. -rozen; -teekens (teekens van den Dierenriem in de lente, nl. Ram, Stier en Tweelingen), o. mv., zie Zodiac; -tijd (tijd, dat het lente is), m. gmv.; -weder, -weer (mooi zacht weer), o. gmv.; -zon (zonnlicht en -warmte als in de lente), v. gmv.; -zonnetje, o.

Len'to (It. muz. langzaam), bw. (e = e).

Len'zen (ledigmaken), ik lensde, heb gelensd: den regenbak -; de kan -, ledigdrinken. w. g.

Len'zen (scheepst. bij storm met weinig zeil vóór den wind varen), ik lensde, heb en ben gelensd: het hulkje loeve of lenze bij't labben op den vloed, (Bild.)

Leo'nidas, koning van Sparta, 491-480 v. C.: sterft door verraad den heldendood met 300 der zijnen bij Thermopylae, tegen Xerxes.

Leo'poldsorde (Oostenrijksche (1808), ook Belgische ridderorde (1832), v.

Le'pel (keuken- of tafelfgereedschap), m. -s: een eet-, een pap-, een thee-, een suiker-, een soep-, een pol-, een -gieten; fig. de -s van een haas, de ooren.

Le'pelaar (stellooper met platten, lepelvormigen bek, trekvogel), m. -s of -aren: den - vindt men in Z.-Holland en Zeeland, hij wordt er echter zeldzaam.

Le'pelblad (kruisbloemige plant aan het zeestrand, bloeit in Mei en Juni), o. gmv.

Le'pelblad (dat deel v. e. boor, waarin het boortijzer zit), o. -bladen.

Le'peldoosje -kistje (bewaarplaats van koffie- of theelepeltjes), o. -doosjes, -kistjes.

Le'pelen (eten met een lepel), ik heb gelepeid.

Le'pelgiet (gieter van lepels op de kermis), m.

Le'pelkost (vloebare kost, papkost), m. gmv.; -spijs (-kost), v. gmv.; -vaasje (glazen vaasje voor de lepeltjes), o. -vaasjes.

Le'pidus, zie Triumviraat.

Lep'lam (pottlammetje), o. -lammeren.

Lepori'de (haas-konijn of konijn-haas), m. en v. leporiden.

Lep'pen (met kleine teugges drinken), ik heb -lept; -per, m. -s; -ping, v. -en.

Lep'peren (leppen), ik heb gelepperd: wijn -

Le'pra (melaatschheid, schilferziekte, besmettelijke huidziekte), v. gmv.; -dokter, m. -s; -lijder (melaatsche), m. -lijders.

Le'proos' (melaatsch), bn.: als zn. (melaatsche), m. leprozen; -heid, v. gmv.

Le'prozenhuis (hospitaal, afgelegen verblif tot berging van melaatschen), o. -huizen.

Le'pta (Grieksche munt = 0.01 drachme of 0.01 van 48 cents), v. lepta's.

Les (van lezen, lezing, voorlezing; R.K. deel uit de handelingen, uit de brieven, enz. der Apostelen, dat in de Mis wordt gezongen. of gelezen), v. lessen; zie Epistel.

Les (leering, vermaning, raadgeving), v. lessen: de - van den apostel betracht; zegsw. iem. de - lezen, hem een vermaning, berisping toedienen; dat is een wijze -.

Les (onderricht, onderwijs), v. lessen: een dans-, een taal-, een muziek-, een teeken-, een zang-, enz., -geven of ontvangen in 't Fransch, Engelsch, enz. wat betaalt ge per -? in welk vak geeft gij -?

Les (dat, wat door den onderwijzer wordt opgegeven, om al lezende te leeren), v. lessen: leer uw -, kent gij uw - al?

Lesch'bak (smed. koelbak), m. -bakken.

Lesch'drank (afkoelende drank), m. -en; -trog (leschbak), m. -trokken; -water (bluswater, water in den koelbak), o. gmv.

Les'geven (onderwijs geven, vooral huisonderwijs), ik gaf -, heb -gegeven: ik geef elken dag een uur - aan zijn zoon; -geefster (onderwijzeres), v. -geefsters; -gever (huisonderwijzer), m. -s.

Les'schen (afkoelen), ik heb gelescht: de kalk -, den dorst -, stillen; -sching, v. gmv.

Les'senaar (schrijfmeubel en teestoel met schuin blad), m. -s: een muziek-, toestel, waarop het muziekblad ligt; zie Lesenaar.

Lest (laatst), bw.: ten langen -e; ten -e; spreekw. Lest best, het laatste is het beste.

Les'uur (uur, waarop of waarin les gegeven wordt), o. -uren: het - was begonnen.

Letaal (doodelijk), bn.

Letaliteit (doodelijkheid, sterfelijkheid) v. gmv.

Lethargie (slaapzucht, fig. ongevoeligheid, v.: zij (die beesten) zijn in een nare - verzonken, (C.O.); zie Lethé; less: lee-tar-gie).

Lethar'gisch (slaapzuchtig, ongevoelig), bn.

Le'the (myth. rivier der Onderwereld, stroom der vergetelheid, waaruit de schimmen vóór het binnentreden dronken, om al het aardsche te vergeten), v.: uit de - bron drinken. (th = i).

Let'sel (ongemak, schade, nadeel), o. gmv.

Let'ten (beletten, hinderen, deren), het heeft gelet: kom hier, mijn kleine zus, wat let me, dat 'k je 'reis zoen! (Hejje).

Let'ter (letterklank of -teeken), v. letters: zegsw. hij heeft veel -s gegeten, is geleerd; iets naar de - oppatten, d. i. letterlijk; naar de - der wet, stipt, eng; hij houdt zich aan de -, hij dringt niet door tot den geest der dingen; iets tot een doode - maken, b. v. een voorschrift, d. i. het nooit van kracht laten zijn.

Let'ter (boekdr. lettertype aan den kop van een letterstaafje, lang 0.025 M.), v. letters: een schrijf-, een druk-; men heeft staande -

- of romein, en schuine -, of cursief; een hoofd-, zie Majuskel, een getrokken-, schrijffletter; een zet- of drukletter; een begin-, een eind- of slot-; een keel-, een tong-, een neus-, een lip-, een tand-.
- Letter** (banketletter), v. -s.
- Letterarbeid** (letterkundig werk), m. gmv.; -**banket** (boterletter, fijn gebak in den vorm van eenige letter), o. gmv.; -**dief** (plagiaris), m. -dienv.; -**dieverij** (plagiaat), v. -en; -**doek** (merkklap), m. -en; -**doosje** (handwerkdoosje), o. -s; -**druk** (het drukken met losse letters of typen), m. gmv., zie Typographie.
- Letteren** (fraaie letteren), v. gmv.: hij studeert in de klassieke -.
- Letteren** (brief), v. mv.: in antwoord op uw -, enz.
- Letteren** (merken), ik letterde, heb geleerd: een zakdoekje -; -**ing**, v. -en.
- Lettergieten** (het gieten v. letters), o. gmv.
- Lettergieter** (werkman, die de drukletters of typen maakt), m. -gieters; -**gieterij** (werkplaats, fabriek), v. -gieterijen: de - van de firma Enschedé te Haarlem.
- Lettergreep** (spraak. deel van een woord, dat met één mondopening wordt gezegd), v. -grepen: een open -, b.v. va-der; een gesloten -, b.v. var-ken; ook: Syllabe, Sylbe.
- Letterkast** (in hokjes verdeelde kast), v. -kasten; de - eener drukkerij: zij is 0.85 M. lang, 0.35 M. breed en 0.03 M. diep, met de meest voorkomende letters het dichtst bij de rechterhand; de oude -, nl. die van meester Prinzen bij het aanvankelijk leesonderwijs.
- Letterklank** (klank, door een letterteeken voorgesteld), m. -en; -**knecht** (slaaf van de eigenl. betekenis van een woord, van een zin: iem., die bekrompen is in zijn opvattingen), m. -en; -**knechterij** (het slaafsch volgen van de letter d. i. van het geschrevene, zonder in den geest er van door te dringen), v. gmv.; -**kunde** (fraaie letteren in proza en poëzie, verzameling van kunstvoortbrengselen, waarin het schoone wordt uitgedrukt door middel der taal), v. gmv.
- Letterkundig** (op de letterkunde betrekking hebbende, met de letterkunde voeling houdende), bn.: -e schoonheden, een - leesboek, een - genootschap, de - e waarde.
- Letterkundige** (kenner v. letteren: dichter of prozaïst), m. en v. -kundigen.
- Letterlevend** (eig. de fraaie letteren be-minnend, fig. ze trachtende te bevorderen), bn.: een - genootschap der 18e eeuw.
- Letterlijk** (naar de letter), bn. en bw.: een - e opvatting; iets - vertalen, er is - niets met hem aan te vangen, feitelijk.
- Letterplaat** (drukplaat der stereotypie), v. v. -platen; -**plank** (plank met schuif, waar houten schijjes met letters er op ingezet worden, om kinderen te leeren lezen), v. -en; -**raadsel** (raadsel, in letters vervat), o. -s, zie Logogrief; -**schrift** (schrift door middel van letterteekens), o. gmv.: men houdt de Pheniciërs voor de uitvinders van het -, zie Beeldschrift; -**slot** (kunstslot eener brandkast), o. -sloten; -**snijder** (iem., die letters in koper of staal snijdt, graveur), m. -s; -**soort** (type van drukletters), v. -en: eenige der voornaamste -en zijn: paarl, nonpareil, kolonel, galjard, garmond, dession-diaan, augustijn, enz.; -**specie** (metaal, waar-
- uit drukletters gegoten worden), v., gmv.; -**spijs** (-specie, alliage van 83 deelen lood en 17 deelen antimoon), v. gmv.
- Letterstaafje** (staafje, waarop e. drukletter in spiegelbeeld staat), o. -s; -**steker** (lettersnijder), m. -s; -**teeken** (teeken, dienende tot aanduiding van een letterklank), o. -s; -**telegraaf** (wijzertelegraaf), v. -fen; -**tje** (kleine letter), o. -s; ook, briefje: zend mij een -; -**vers** (gedicht, bestaande uit coupletten, welke beginletters een woord of een naam vormen), o. -verzen, zie het Wilhelmuslied, ook Acrostichon; -**verspringing** (zekere grammatische figuur), v. -en: de - -betreft vooral de letter r, bijv. drie, dertig, zie Metathesis; -**vorm** (vorm van een druk- of schrijffletter), m. -en; -**wijs** (bedreven i. d. letterkunde, bij uitbreiding i. d. wetenschap), bn., ook: iem. - maken, hem de letters leeren, hem leeren lezen; -**zetten** (het zetten v. drukletters), o.; -**zetter**, m. -zeters, zie Zetter; -**ziften** (bedilziek critiseeren, kleingeestig een boek beoordeelen, vitten), in de onbep. wijs of als zn.: hij was weer aan 't -; -**zifter** (kortzichtig en kleingeestig boekbeoordeelaar), m. -s; -**zifterij** (vitterige critiek), v. gmv.
- Let'sisch** (volkstaal der Letten), o.: de Letten zijn een Germaansche volksstam in Lijfland, hoofdst. Riga.
- Lettre de cachet** (Fr. geheim bevel tot inhechtenisneming, in de dagen der Bastille in Frankrijk), v. lettres de cachet. vero.; zie Ancien regime.
- Leucopathie** (ziekte i. h. bloed), v.; bij - bevat het bloed te veel witte bloedsdeeltjes.
- Leugen, loegen** (onware mededeeling met het doel, om te misleiden), v. leugens; zegsw. iem. een - op de mouw spelden, hem iets wijs maken; een - om bestwil, om grooter kwaad te verhoeden: spreekw. Al is de - nog zoo snel, de waarheid achterhaalt haar wel, eens zal de waarheid blijken.
- Leugenaar** (hij, die liegt), m. leugenaars, -naren; -**ster** (zij, die liegt), v. -sters; ook: Logenaar; -**achtig** (onwaar, onbetrouwbaar), bn., -er, -st: -heid, v. gmv.; -**taal** (onbetrouwbare taal), v. gmv.; -**zak** (iem., die liegt), m. en v. -ken: Almanak -!
- Leuk**, bn. en bw.: zegsw. zich - houden, zich houden, alsof men van niets weet: fig. een - e vent, d. i. schalksch; een - tooneeltje, eenvoudig, maar geestig; ik vind, dat -, aardig; hij kan zoo - iets zeggen; er - uit-zien, lachwekkend; wat doet hij dat -, grappig, aardig; -**kerd** (iem., waar meer achter zit dan men op 't eerste gezicht zou denken), m. leukerds; -**weg** (droogjes, zonder erg), bw.
- Leunen** (rusten op, steunen tegen), ik heb geleund: op een stok -, tegen een muur -.
- Leuning** (dat, waarop men kan leunen of zich steunen), v. -en: de - van een brug, een trap, enz., leuninkje, o. -jes; -**stoel**, leun'-stoel (stoel met armleuning), m. -en.
- Leur** (drank uit reeds geperste druiven verkregen, slechte wijn), v. gmv.; ook: Leurwijn.
- Leur** (lomp, vod, kleinigheid, beuzeling), v. leuren: het zijn lappen en -en.
- Leur** (lokaas), v. leuren.
- Leur** (bedrog, leugen, verzinsel), v. -en.
- Leuren** (groenten of andere waren langs de huizen venten), ik heb geleurd.
- Leuren** (spotten, gekken met iemand),

ik leurde, heb geleurd: met zich laten — **Leurwerk** (knoeiwerk), o. gmv.; — **wijn** (knoeiwijn), m. — wijnen, zie Leur.

Leus, leu'ze (wachtuwoord, parool), v. leuzen: een partij —, een strijd —, zie ald.; zegsw. iets voor de — doen, welstaanshalve, voor den schijn, zie ook Motto.

Leut, leu'te (pret, aardigheid), v. gmv.: 'tis maar voor de —. gew.; zie Lol.

Leu'teraar (kletsler; ook talmer), m. — s.

Leu'teren (loszitten, heen en weer gaan, wiggelen), het heet geleuterd: dat slotje leutert; die schroef gaat —; de zeilen —, fladderen; fig. wat leuter je toch! wat praat je onzinnig; het leutert hem in den bol, de kei leutert hem, hij is halfgek, vero., zie Kei; — **ig** (niet vast of solide, wankel), bn. fig. wankelmoedig, besluiteloos; — **kous** (babbelkous), m. en v. — en; — **vaar** (praatvaar), m. — s; — **werk** (knoeiwerk, werk, dat hapert, werk of voorwerp, dat insolide is), o. gmv.

Leutig (prettig, jolig, aardig), bn.: het is hier —, een — e boel, plezierig; zie Leut.

Leu'ver (scheepsw. ijzeren ring of oog in het lijk van een zeil), m. leuvers.

Leu'ze, v. leuzen; zie Leus.

Lev, le'va (munteenheid in Bulgarije = 1 frank = 100 stotinki), v. —'s.

Levant (aardr. het Oosten, de streek, waar de zon opkomt, het Morgenland, vooral, de kusten v. Klein-Azië, v. Syrië en Egypte alsmede die van Turkije en Griekenland), m. gmv.: de handel op den —.

Levant'er, levantij'n (stormwind op de kust van Klein-Azië), m. — ters, — tinnen.

Levantij'n (afstammeling van een in Egypte gevestigden Europeaan, oosterling), m. — en.

Levantijnsch (oostersch, uit den Levant), bn.

Levanti'ne (effen oostersche stof), v. gmv.

Levant'lijn (stoomvaartmaatschappij, wier schepen op den Levant varen), v. — en.

Levantsch (oostersch, Morgenlandsch), bn.: de — e handel, nl. op den Levant.

Levéé en mas'se (Fr. algemeene volks-wapening), v.

Le'ven (er nog zijn, in leven zijn), ik heb geleefd; zegsw. — van de hand in den tand, — als vroolijk Fransje, d. i. zorgeloos, zonder te denken aan de toekomst; zij — als kat en hond, zie Kat; men moet — en laten —, men moet een ander ook wat gunnen; — als God in Frankrijk, zorgeloos, lichtzinnig.

Le'ven (het in-leven-zijn, het bestaan), o. gmv.: het — van menschen, dieren en planten, geen teeken van — meer geven, dood zijn; zegsw. om het — komen, door een ongeluk het — verliezen; zijn — hangt aan een zijden draad, is in groot gevaar.

Le'ven (het levend vleesch), o. gmv.: in het — snijden, b. v. bij 't knippen van nagels; een paard in 't — raken, bij 't beslaan.

Le'ven (drukte, lawaai, gedruisch), o. gmv.: wat maken die jongens een —! een verschrikkelijk —; zegsw. er is — in de brouwerij, levendigheid, drukke; een — als een oordeel, een verschrikkelijk lawaai, ook: een — van de andere wereld, als er vaarschijnlijk zal zijn op den laatsten dag des oordeels.

Le'ven (manier van leven of van doen en laten), o. gmv.: het — in de stad, op het land; het — in Amerika is anders dan hier.

Le'ven (levensbeschrijving), o. — s: de — s der groote mannen; R.-K. de — s der Heiligen.

Le'ven (levenstijd), o. gmv.: het — gaat snel voorbij, het menscheijk — is kort.

Le'ven (natuur, werkelijkheid), o. gmv.: iets naar het — teekenen, schilderen: iets naar het — nemen, d. i. als photogram.

Le'vend (eig. in leven zijnde, tegenst. van dood), bn.: Jeanne d'Arc werd — verbrand, 30 Mei 1431; — e talen, die door de volken gesproken worden, zie Doodse talen; — e strijkrachten, de soldaten; — e beelden, zie Tableau vivant; — water, welland water, bronwater; geen — e ziel was meer op straat, mensch noch dier; in — en lijve stond hij voor mij, springlevend, — e bloemen, — e have, vee.

Le'vende (iemand, die leeft), m. en v. — n: God is de heer van — n en dooden.

Le'vendig (vroolijk, opgewekt), bn. en bw.: het gesprek werd gedurig — er, (C.O.) drukker; een — tooneeltje, een — e handel, als de zaken vlug van de hand gaan; een — e havenstad een — verkeer, druk; een — oog, wakker, helder; een — e verbeelding, een — e belangstelling; zich — in iets verdiepen, — er, — st.

Le'vendigheid (stijl: opgewektheid), v. gmv.

Le'venloos (niet levende, zonder leven), bn.: de — looze dingen; de drenkeling werd — opgehaald; fig. levenlooze oogen, mat, dof.

Le'venmaken (drukte- of lawaaimaken), o.; — **maker** (iem., die veel geras maakt; fig. bluffer, grootspreker), m. — s; zie Blagueur.

Le'vensbaan (de weg door 't leven), v. gmv., — **balsem** (zekere zalf, fig. troostwoorden), m. gmv.; — **behoefte** (levensbehoedigheden), v. mv.; — **behoud** (redding v. h. leven), o. gmv.; — **bericht** (korte levensbeschrijving), o. — berichten; — **beschouwing** (levensopvatting), v. — en; — **beschrijving** (geschreven mededeeling van de belangrijkste gebeurtenissen uit. iem. leven, in chronologische orde en zoo objectief mogelijk), v. — en: een — van Vondel, een — van Michiel de Ruyter; zie: Biographie en Necrologie; — **dagen** (al de dagen van iemands leven), m. mv.; — **doel** (doel, waarnaar men tijdens zijn leven streeft), o. gmv.; — **draad** (het leven als een draad voorgesteld), m. gmv.: den — afspinnen, den — afspijden, iem. leven doen eindigen, hem doen sterven, zie Schikgodinnen; — **duur** (de duur v. h. leven), m. gmv.: de — van den mensch is ± 80 jaar.

Le'venselixir (verjongende drank, destijds door de alchimisten gebrouwen), o. — s; — **geesten** (kracht van het leven in ons lichaam), m. mv.: de — bij een drenkeling opwekken; — **geluk** (het geluk, dat het leven iem. geeft), o. gmv.: iemands — vergallen; — **genot** (het genot, dat het leven iem. geeft), o. gmv.; — **gevaar** (gevaar van het leven te verliezen), o. gmv.: met — iemand bij brand redden; — **gezel** (echtgenoot), m. — len; — **gezellin** (echtgenoot), v. — nen.

Le'vensroot (overeenkomstig de ware grootte), bn. en bw.: een — portret, — afgebeeld zijn; — **kracht** (kracht, waardoor zich het leven openbaart), v. — en: — **lang** (voor 't geheele leven), bn. en bw.: een — e gevangenschap; iem. — dankbaar zijn; — **leer** (de leer of kennis van het organisch leven van mensch en dier), v. gmv., zie Biologie; — **licht** (het eigentijke leven), o. gmv.: het — aanschouwen, geboren worden; — **loop** (de loop der levensomstandigheden), m. gmv.; — **lust** (lust, om te leven), m. gmv.

Levenslustig (vol blijheid, opgewektheid), bn.: want — was heur aard, (De Gen.); de — e Christien, (C. O.), —er, —st.

Levensmiddelen (eetwaren), o. mv.; —
-moede (het leven moe zijnde, genoeg van het leven hebbende), bn., ook Levensmoe;
-pad (pad of weg des levens), o. gmv.;
-schets (korte levensbeschrijving), v. —en;
-standaard (maatstaf voor de financiële eischen, die 't leven stelt aan ieder in zijn stand), m. gmv.: de — wordt gaandeweg hooger, het stijgen van den —.

Levensverzekering-maatschappij (een wettig erkende vereeniging, die tegen een vaste premie zich verbindt om bij overlijden b.v. van het hoofd des gezins, een kapitaal ineens of een jaarlijksche som aan de naastbestaanden uit te keeren), v. —maatschappijen; ook kortweg met het eerste lid benoemd.

Levenswandel (wijze, waarop men leeft), m. gmv.; —weg (het leven als een af te leggen weg voorgesteld), m. gmv.; —wijze, —wijs (de manier van leven), v. —wijzen.

Levenwekkend (het leven opwekkend, fig. bezielend), bn.: een — woord.

Lever (inwendig lichaamsdeel, ingewand ter afscheiding van de gal), v. levers: zegsw. de — schudden of doen schudden, hartelijk lachen of doen lachen, zich slap lachen of doen lachen; een droge — hebben, een nathals zijn, niet van een leeg glas houden: men beschouwde de lever als den zetel van den dorst.

Leverancier (iem., die goederen of waren levert of bezorgt, die een ander daarvan voorziet, proviand-leveraar), m. —s.

Leverantie (levering van hoeveelheden proviand, b.v. voor leger of vloot), v. leveranties, —tien. (t = ts).

Leveren (bezorgen, doen toekomen, verschaffen), ik heb geleverd: waren —; stof — tot een gesprek, verschaffen; iem. in de handen zijner vijanden —, doen vallen; —aar, m. —s; —ing, v. —en; —ingstermijn (de dag, waarop geleverd moet worden), m. —en.

Leverkleurig (donkerbruin als lever), bn.: de jongeling met de — e pantalon, (C. O.); —kruid (plantk. ook boelkens- of koninginnekruid), o. gmv.; —kwaal (leverziekte), v. —kwalen; —mossen (plantk. een groep bedekt bloeiende, met de mossen vermaagschapte kruiden), v. mv.; —traau (olieachtige stof, uit de levers van kabeljauwen), v. gmv.; —worst (worst, van lever gemaakt), v. —en.

Leviathan (draakachtig ondiep, monsterachtig watergedrocht, misschien de krokodil), m. leviathans, Job 40: 20.

Levite (Bijbel. afstammeling van Levie, derden zoon van Jacob; Israëlietisch priester van lageren rang, met de bewaking van den tempel en anderen ondergeschikten tempeldienst belast), m. levieten; fig. jeugdige clericus.

Levieten, m. mv.: zegsw. iem. de — lezen, hem de les lezen; fig. streng berispen.

Leviraatwett, v.; zie Zwagerhuwelijk.

Leviticus (boek, waarin de verordeningen der Levieten vervat zijn), m.: — is het derde boek van Mozes; zie: Genesis, Exodus.

Lexicograaf (schrijver van een lexicon, van een woordenboek), m. —grafen, lees: leksiko;

-graphie (het schrijven van woordenboeken), v. gmv.; —graphisch (op een woordenboek betrekking hebbende), bn.: —loog (woord- of tekstverklaarder), m. —logen.

Lexicon (wetenschappelijk woordenboek), o. lexica, lees: leks'-ie-kon; z. Encyclopedie.

Lex talionis, v. in de oudheid, wet der wederverging: oog om oog, tand om tand.

Lezen (al zoekende verzamelen), ik las, heb gelezen: aren — d. i. bijeenzoeken; kruiden, bloemen —; fig. waarover zal men vanavond —? d. i. een voorlezing houden; iem. de les —, de Levieten —, op scherpe wijze de waarheid zeggen; in andermans boeken is het duister —, het is moeilijk van den financieelen toestand van een ander goed op de hoogte te zijn.

Lezen, o. gmv. het — der kruiden, der druiven; in elke lagere school onderwijst men het —.

Lezen (uitkiezen), ik las, heb gelezen: erwten —, uitzoeken; koffie —, koffiëboonen schiften.

Lezen (R.-K. bidden, de Mis doen), de priester las, heeft gelezen; de morgengebeden —, de psalmen Davids —.

Lezenaar (schuinstaand bordje, waarop een boek kan liggen; boekenstandaardje), m. —s.

Lezenswaardig (waard gelezen te worden), bn., —er, —st, of meer en meest —: het — verhaal van die zeereis.

Lezer (hij, die leest), m. —s; —es (zij, die leest), v. —sen.

Lezer (uitzoeker, schifter), m. —s; lees'ster (uitzoekster), v. —s; zie Koffielezen.

Lezing (voorzitting, voordracht), v. —en: ergens een — gaan houden.

Li (Chineesche afstandsmaat, ± 442 M.), o. —'s.

Li (Chineesche kopermunt, 0.001 tael), v. —'s.

Liaison (Fr. verbintenis, vluchtige liefdesbetrekking), v. liaisons. (s = z).

Liaanen (slingerplanten der keerkringswouden), v. mv.

Liang (Chineesche munt = f 1.80), m. —s.

Lias (band of pakket brieven, enz., snoer of veter, om papieren aan te rijgen), v. liassen: een bundel —sen; —haak (haak, om papieren aan te prikken), m. —haken.

Lias (leiachtig kalkgesteente der Jura), o. gmv.

Libanon (eig. wit-gebergte, om de sneeuw op de hoogste toppen, 3000 M. en meer), m.

Libatie (offerplenging, plengoffer der oude Romeinen), v. libaties, —tien. (t = ts).

Libel (schot- of smaadschrift), o. libellen.

Libel (netvleugelig insect: waterjuffer, blauw glazenmakerfje), v. libellen.

Libellist (hbelschrijver), m. —listen.

Libër (vrij), bn. en bw.: los en — zijn.

Liberaal (vooruitstrevend, vrijzinnig, onbevooroordeeld; ook: niet-orthodox), bn. en bw.

Liberaal (in de staatkunde: voorstander van het liberalisme), m. —alen.

Liberalisme (de moderne beginselen van vrijheid en zelfstandigheid van het individu als een systeem, als een stelsel samengevat; staatkundig stelsel der liberalen of vrijzinnigen), o. gmv.: het — doet zich gelden op godsdienstig, zedelijk, wijsgeurig, staatkundig en maatschappelijk gebied.

Liberalist (lid der lib. partij), m. —isten.

Liberalistisch (liberaal), bn.

Liberaliteit (vrijzinnigheid, onbevooroordeeldheid), v. gmv.

Libereeren (bevrijden, vrij of los laten).

Libertas, Rom. godin der Vrijheid.

Liberteit (Fr. vrijheid), v. gmv.

Libertijn (gesch. schimpnaam, door de orthodoxe calvinisten destijds gegeven aan hen, wier godsdienstige en zedelijke begrippen wat rekbaar werden geacht, vrijdenker, vrijgeest),

- m. -tijnen: Coornhert (1522-'90) was een -.
- Liberty** (Eng. lichte satijnzijde), o. gmv.
- Libitum** (Lat. welgevallen, goedvinden): ad -, bw., naar welgevallen, naar goedvinden.
- Libra'rius** (R.-K. boekenbewaarder in een klooster, bibliothecaris), m. librarii.
- Libra'tie** (schijnbaar onzekere beweging, schijnbare schommeling v. e. hemellichaam b. v. v. de maan, om de as), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Librettist'** (schrijver v. e. libretto), m. -en.
- Libret'to** (It. tekstboekje v. e. opera), o. -'s, -ti.
- Librij'e** (oude kerk- of kloosterbibliotheek), v. librijen.
- Li'bye** (aandr. N.-O. deel van Noord-Afrika), o.; **Libysch**: de -e woestijn.
- Licen'ten** (gesch. verlofgelden in den 30-jarigen oorlog voor den handel met Spaansche landen, ook: vrijbrieven), o. mv.; later: convooien en -, gelei- en verlofgelden.
- Licentiaat'** (iemand, die de bevoegdheid heeft verkregen, om als doctor te promoveeren, candidaat-doctor), m. -aten; lees: lie-sen-sie-aat.
- Licen'tia poë'tica** (dichtelijke vrijheid), v.
- Licen'tie** (patent, verlof, bewilliging, vergunning, volmacht), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Li'chaam** (sig. lic + haam: vleesch-omhulsel), o. lichamen: het menscheijk en dierlijk -; een stoffelijk -; bij uitbr. een gasvormig -, een enkelvoudig -, een samengesteld -; het - van een letter; fig. vereeniging van personen, genootschap, college, enz.
- Li'chaamsarbeid** (lichamelijke arbeid), m. gmv.; -beweging, v. -en; -bouw (-gestalte), m. gmv.; -deel, o. -en; -gebrek, o. -gebreken; -gestel, o. -gestellen: een man met een sterk -; -kracht, v. -en; -oefening (gymnastiek), v. -en; -straf (lijfstraf, straf aan den lijve), v. -straffen.
- Lich'mel'ijk** (het lichaam betreffende), bn. en bw.: hij is - zwak; -heid, v. gmv.
- Licht** (nat. golfswijze voortgaande beweging van den ether, glans), o. lichten: het - der zon, der maan, der sterren; er is electrisch -, gas-, olie-, kaars-, lamp-, zon-, maan-, sterren-; zie verder: Bovenlicht, Nachtlicht en Zoeklicht; zegsw. iem. een - doen opgaan, opheldering geven; het - zien, geboren worden; in het - geven, doen verschijnen (van boeken); iets in een valsche - plaatsen, verkeerd voorstellen; iem. het - uitblazen, hem doodschietsen; iem. het - in de oogen niet gunnen, hem hoegenaamd niets gunnen; iem. het - betimmeren, iets bouwen voor zijn vensters, waardoor hem het uitzicht belet wordt; daar ging mij een - op, een opwellende gedachte maakte mij, wat duister was, helder; Bijbel. zijn - niet onder de korenmaat zetten, zijn licht laten schijnen voor de menschen, zie Korenmaat; - is een oud symbool van vreugde, zegw. vrijheid, verlossing; zie Vreugdevuur.
- Licht** (helder), bn.: een - e kamer, - e kleuren, niet donker, een - behangsel.
- Licht** (niet zwaar, gemakkelijk), bn. en bw.: zij is - als een veer, dat is - te begrijpen.
- Licht** (waarschijnlijk), bw.: - is hij verdwaald.
- Licht'bak** (hulpmiddel voor stroopers), m. -bakken: een - bestaat uit een bliken doos, aan de voorzijde open, waarin een brandend petroleumampje is geplaatst, en waarvan het licht door de blinkend geschuurde wanden wordt weerkaatst, 'tgeen het wild verblindt.
- Licht'beeld** (photographisch beeld, door een sciopticon op een wit doek geworpen), o. -en: een lezing illustreeren met -beelden.
- Licht'blauw** (helder, flauw blauw), bn.: het - e vergeet-mij-nietje, - e oogen; als zn. o.
- Licht'boel** (ankerton met een licht of lantaarn er op), v. -boeien.
- Licht'brekend** (de richting der lichtstralen wijzigend), bn.: water is een - e stof.
- Licht'bron** (lichtuitstralend voorwerp als oorsprong van licht), v. -bronnen: elke vaste ster is een -, de zon is onze groote -.
- Licht'bruin** (helder- of zachtbrown), bn.: de meikever heeft - e schilden; een kastanje is -.
- Licht'bundel** (bundel of busstel van evenwijdig loopende lichtstralen), m. -bundels.
- Licht'druk** (afdruk door middel van zonlicht of electrisch licht v. e. in een glasraam gevatte teekening), m. -drukken.
- Licht'effect** (effect, veroorzaakt of verkregen door schittering van eenig licht), o. -effecten.
- Licht'elijk** (zonder moeite, gemakkelijk), bw.
- Licht'en** (licht worden): in het oosten begint het te -; ook, licht geven, verspreiden: de sterren -; weerlichten: het begint te -, het licht telkens in de verte; -er (kandelaar, lantaarn), m. -s, zie: Luchter en Kroonluchter d. i. -lichter.
- Licht'en** (lichter maken, den last verminderen of geheel wegnemen), ik lichtte, heb gelicht: een deel der lading, de heele lading -, zie Luchter; de brievenbus -, de brieven uit de bus nemen; een winkellade -, het geld er uit stelen, zie Ladenlichter; het anker -, ophalen; een schip -, een gezonken schip boven water brengen; iem. uit den zadel -, zie Zadel; de hiel -, zie Hiel; iem. den voet -, zie Voet; iem. de huid -, zie Huid; ergens de hand mee -, zie Hand; een akte -, zich door den notaris of hypotheekbewaarder laten geven, en wel in afschrift.
- Licht'en**, het - der zee: een phosphorisch verschijnsel, in de Noordzee op warme zomeravonden, doch vooral tusschen de keerkringen.
- Licht en bruin**, o.; zie Bruin.
- Licht en dicht**, bn. en bw.: een - gebouw, niet solide, luchtig, niet hecht; dat huis zit - in elkaar; zie Revolutiebouw.
- Licht'er** (praam, schuit, om de goederen van groote schepen in over te laden), m. lichters.
- Licht'e(r)laaie** (met heldere vlam), bn. en bw.: het huis brandte -, met uitslaande vlam; fig. mijn vriend Boerhave stond in - verrukking, (C. O.); ook: in lichterlaaie vlam, wat eig. een pleonasme is.
- Licht'gas**, o. gmv.; zie Gas.
- Licht'geel** (heldergeel, zachtgeel), bn. en bw.
- Licht'geloo'vig** (spoedig d. i. zonder eenig nadenken, geloovende; fig. onnoozel), bn.
- Licht'geraakt** (spoedig boos, prikkelbaar, kitteloorig), bn.: een - mensch, licht beleedigd.
- Licht'gevend** (licht uitstralend), bn.
- Licht'gewapend** (van lichte wapens voorzien), bn.: de - e ruitery.
- Licht'grauw** (bleekgrauw, vaal), bn.; - grijs (bleekgrijs, witachtig grijs), bn.; - groen (zacht-groen), bn.: de - e voorjaarsblaadjes.
- Licht'hart** (zorgeloos mensch), m. en v. -en.
- Licht'hoofd** (zorgelooze), m. en v. -hoofden.
- Licht'ing** (jaarlijksch contingent toelatingen), v. -tingen: de - van 1913.
- Licht'ing** (lediging v. e. brievenbus), v. -en.
- Licht'kegel** (bundel lichtstralen in den vorm van een kegel nl. van één punt zich

- uitbreidende), m. - kegels; zie Zoeklicht.
- Lichtkogel** (gloeiende kogel, kogel met sas gevuld), m. - kogels.
- Lichtkrans** (krans van lichtstralen), m. - kranen; zie: Aureool, Glorie, Nimbus.
- Lichtkroon** (kroonkandelaar), v. - kronen.
- Lichtkuur**, v. - kuren; zie Zonnebad.
- Lichtmatroos** (jonge, onervaren zeeman), m. - matrozen; zie: Matroos, Janmaat.
- Lichtmis** (R.-K. feestdag, nl. het Lichtfeest of Vrouwendag, 2 Februari), v. gmv., dag, dat de dienstboden hun dienst verlieten, om te trouwen of van dienst te veranderen.
- Lichtmis** (eig. lichtmisvierder, losbol, iem., die aan lichtmiserij doet), m. - misseren; Pieter begon mij voor een overgegeven - te houden, (C. O.); - **sen** (rinkelrooien, pierewaaien, losbandig leven), ik heb gelichtmist.
- Lichtmiserij** (het doen en laten van een lichtmis: allerlei losbandigheid, uitspatting, enz.), v. - misserijen.
- Lichtpunt** (lichtuitstralend punt), o. - punten, fig. iets gunstigs, gunstige omstandigheid.
- Lichtrood** (zacht rood), bn.: - roode bessen.
- Lichtschip** (schip met kleinen vuurtoren en met mistsignalen, in zee), o. - schepen.
- Lichtschuw** (bang voor licht), bn.: vleermuizen zijn -.
- Lichtstad** (fig. stad des lichts), v.: de - der Mormonen; Parijs, de moderne -.
- Lichtstip** (klein plekje of stipje licht), v. - stippen: allerlei - stippen op het gebladerte.
- Lichtsterkte** (innerlijke of intense kracht van licht), v. gmv.: een - van 100 kaarsen.
- Lichtstraal** (weg van het licht door den dampkring, rechte lijn van licht), m. - stralen.
- Lichttoren** (vuurtoren), m. - torens.
- Lichtvaardig** (ondoordacht, los), bn. en bw.: een - oordeel, - e taal; - spreken; - **heid** (lichtzinnigheid), v. gmv.
- Lichtwachter** (wachter of waker bij de vuurlantaarn op e. vuurtoren), m. - wachters.
- Lichtzin** (onbesuisd, onberaden, roekeloos), bn. en bw.; - er, - st; - **heid**, v. - heden.
- Lichte** (geoorloofd), bn. en bw.
- Licetum** (veroorloofde zaak; opbod), o. gmv.
- Licitor** (bijdrager b. d. Romeinen: lijfstaffier, magistraatsdienaar), m. licito'ren.
- Lid** (deksel), o. leden: het - van het oog; een kan met een zilveren -; spreekw. Wie 't onderste uit de kan wil hebben, krijgt het - op den neus, de schraper komt slecht weg.
- Lid** (deel, gedeelte, lidmaat), o. leden: de leden van het menschelek en dierlijk lichaam; die arm is uit het -, een been in het - zetten, gewricht; zegsw. een ziekte onder de leden hebben, de kiem der ziekte met zich omdragen, de ziekte in het lichaam hebben; het lag mij op de leden, ik had ergens een voorgevoel van, het drukte mij als een last op het lichaam; fig. een - der Staten, een - eener maatschappij, eener vereeniging, lidmaat.
- Lid** (samenstellend deel), o. leden: de leden v. een samengest. volzin, v. een periode; de leden v. e. vergelijking (algebra); de leden v. e. wetsartikel, b.v. art. V. lid, 4, onderdeel.
- Lidgras** (kruipende tarwe, kweek), o. gmv.
- Lidmaat** (medelid), m. en v. - maten: de aanneming van nieuwe - maten is mij ieder jaar een oogstfeest, (Koetsveld).
- Lidmaat** (een arm, een been), o. ledematen.
- Lidmaatschap** (het lid-zijn), o.: het - eener sociëteit, bedanken voor zijn -.
- Lidmatencatechisatie** (Prot. catechisatie of onderwijs in de kerkleer enz. voor hen, die lidmaat zijn), v. - ties, - tiën.
- Lidwoord** (spraak. bepalend rededeel), o. - woorden: de, een, het zijn - woorden.
- Liebaard** (Lat. leopardus, leeuw-panter d.i. luipaard; dicht. voor leeuw, nl. leeuw in de wapenkunde), m. liebaards: die -, rood als bloed, op 't wapenveld van goude, (Bild), nl. de Hollandsche leeuw, rood of van keel, en op een gouden veld.
- Liebaard** (aanhanger der volkspartij in het oude Vlaanderen), m. - s; zie Klauwaard.
- Liebfraumilch** (edele Rijnwijnssoort), v. gmv.
- Lied** (dicht. lyrisch gedicht van minder hooge stemming, van beperkten omvang en eenvoudig van beloop), o. liederen: het - is meestal evenmatig in strophen verdeeld, waardoor het geschikt is voor den zang; soorten: het volkslied, beternationaalied; verder: gelegenheids-, drink- en dans-, gezelschaps-, brutofts-, kriggslied, zie ald.
- Lied** (dichtje, dat gezongen wordt), o. - eren; - je, o. - jes: laat ge eens een - je hooren, (De Gen.); een vroolijk -, een geestelijk -, een wereldlijk -; zegsw. zijn hoogste - je zingen, vroolijk gestemd zijn: dat was het einde van het - je, zaak; iem. een ander - je doen zingen, hem noodzaken zijn gedrag te veranderen; 't is weer 't oude - je, ja, en 't Haantje zegt: blijf thuis, (De Gen.), hetzelfde als te voren; 't - je van verlangen zingen, d. i. van verlngen; het - je is uit, nu is 't gedaan, het leven is voorbij; een kort - je is spoedig gezongen, iets onaangenaams is spoedig voorbij.
- Lieden** (personen), m. mv. - s.
- Liederboek, liedboek, liedboek** (boek met liederen), o. - boeken; zie Mopske.
- Liederlijk** (vuil, smerig, fig. zedeloos, ontuchtig), bn. en bw.: een - e plunje, er - uitzien; fig. - e taal, een - leven leiden; - **heid** (vuile daad), v. - heden.
- Liederlertafel** (mannenzangvereening, mannenkoor), v. - tafels.
- Liedjeszanger** (straat-zanger, kermisgast), m. - zangers; - **zangster**, v. - s.
- Lieeren** (verbinden, vereenigen), hij is gelieerd aan die familie; met iem. gelieerd zijn, vrienden zijn.
- Lief** (aangenaam, aanvallig, aardig, behaaglijk), bn. en bw., liever, (het) liefst, zie ald.
- Lief** (al, wat lief is), o. gmv.: het - en leed des levens; in - en leed, in voor- en tegenspoed.
- Lief** (geliefde), o. gmv.: de ridder en zijn -.
- Liefdadig** (weldoende), bn. - er, - st; - **heid** (weldadigheid), v. - heden: het genootschap - **heid** naar vermogen.
- Liefde** (genegenheid des harten), v. gmv.: de - tot God, de - tot zijn land; geloof, hoop en -; zegsw. oude - roest niet, de liefde, die men voor iem. gevoelt, gaat nooit verloren, al wordt men nog zoo oud; - **loos**, bn.: een - oordeel, bw.: - loos over iem. oordeelen of spreken, onverschillig, koud; - **beurt** (Prot. preekbeurt voor een anderen predikant), v. - en; - **blijk** (bewijs van liefde), o. - en; - **diens** (weldaad, hulp uit christelijke liefde), m. - en; - **gave** (aalmoes uit christelijke liefde), v. - n; - **gesticht** (godshuis), o. - en: in een - worden zieken, gebrekkigen, ouden van dagen enz. ter liefde Gods verpleegd; - **gift** (liefdegaven), v. - en; - **huis**, o. - zen, zie: Liefdegesticht en

Godshuis; -**loos** (eig. zonder liefde, fig. onbarmhartig), bn. en bw., -looz, meest -: -**heid**, v. gmv.; -**maaltijd**, m. -en, zie Agapen, beter: -**maal**, o. -malen; -**rijk** (vol liefde), bn. en bw.: een -e verpleging, verzorging; iem. - opnemen; -**werk** (weldaad, aan armen bewezen), o. -en.

Liefdesverklaring (-betuiging), v. -en.

Liefdezuster (R.-K. zuster eener religieuze orde of v. e. congregatie, die zich wijdt aan het verplegen van zieken), v. -zusters.

Liefelijk (aangenaam), bn. en bw.: het -gezag van den nachtegaal, een -oord, een -estem, behoorlijk; -**heid**, v. -heden: de -van een helderen zomernacht.

Liefhebben (beminnen), ik heb lief, heb liefgehad: zijn vrouw -, zijn kinderen -; zijn werkring -, God - bovenal, - als den appel v. z. oogen, zie Zielsliefhebben.

Liefhebber (persoon, die van iets houdt, die zich met iets bezighoudt, zonder vakman te zijn; dilettant, amateur), m. -hebbers: een - van boeken, schilderijen, van wandelen; ook een - maakt soms iets, dat waarde heeft voor kunst of industrie; -**hebster**, v. -sters.

Liefhebben (voor liefhebber spelen), ik heb liefgeheerd: in bloemen -, op 't gebied der natuurkunde -, op etymologisch gebied -.

Liefhebberij (neiging van een liefhebber), v. -hebberijen: hij heeft - in 't schilderen, lust, smaak; hij heeft alleriet kostbare -en; 't is -, om zoo iets aan te zien, d. i. een vermaak, aardigheid; -**toonnel** (toonnel voor of van liefhebbers of dilettanten), o. -en.

Liefje (lief meisje, beminde), o. liefjes.

Liefjes (aardig, mooi, fijn), bn.: dat patroon is - bewerkt; dat heeft zij - gedaan.

Liefkoozen (eig. lief + koozen, d. i. lief praten: fleemen, vleien, ook streelen), ik heb liefkoozd; -**koozer**, m. -s; -**koozerij** (het liefkoozen), v. -en; -**koozing** (streefing), v. -en.

Lief oog (verliefde blikken toewerpen, lonken), ik heb liefgeogd; ook: -oogelen; vroeger: Lodderoogen, zie ald.

Liefst (overtreff. van lief, ook van gaarne, graag), bn. en bw.: dat is mijn -e uurtje, dit is zijn -e kost; ik wil nu -e studeeren, ik ga - in het voorjaar op reis; ik werk des morgens het -, bij voorkeur; z. Lief en Lieve r.

Liefste (beminde), m. en v. liefsten.

Lief talig (lief van taal, liefsprekend), bn.: (aldus) voer Machteld - voort, (Potg.); -**heid** (zoetvloeiendheid van taal), v. gmv.

Lief talig (bevatlig, aangenaam), bn. en bw.: was haar zilveren stem -! (Tollens); -**heid** (innemendheid), v. -heden.

Liegen (met opzet onwaarheid spreken), ik loog, heb gelogen: zegsw. hij -t, dat hij zwart ziet, hij is iem., die zijn leugens met kracht en geweld volhoudt; als zn. o.: het -.

Lier (Lat. lyra: Grieksch snaarinstrument, of speeltuig), v. lieren: zegsw. de - aan de wijgen hangen, de poëzie laten varen, zich niet langer met dichten bezighouden.

Lier (draaiorgel), v. lieren. Vl.

Lier (scheepst. horizontaal geplaatste kaapstander, dienende om goederen uit en in het ruim te hijschen), v. lieren; zie Donkey.

Lier (lierboom, lariks of lorkenboom, pinus larix), m. lieren: branden als een -, fel, met heldere, flinke vlam.

Lier (wang), v. lieren. vero.

Lier'dicht (dichtstuk, waarin de dichter uitdrukt, wat er omgaat in zijn gemoed; subjectieve poëzie), o. -dichten: een - werd oudtijds onder begeleiding van de lier gezegd.

Liereman (orgeldraaier), m. -mannen.

Lieren (op de lier spelen, het orgel draaien), ik heb gelierd. Vl.

Lierlauw (een weinig warm, eig. zoo weinig warm, dat men het tegen de lier of wang kan houden), bn.: een - strijkijzer.

Lier'nurstelsel (afvoer van fecaliën door luchtdruk), o. gmv.; het stelsel is genoemd naar zijn uitvinder Liernur, geb. te Haarlem 1828, gest. te Berlijn in 1893.

Lierstaart (schoone vogel op Nieuw-Holland), m. -en: de staart van den - lijkt op een Grieksche lier.

Lierzang (lyrisch gedicht, lierdicht), m. -en.

Lies (lichaamsdeel), v. liezen.

Lies (waterplant, ook: vlotgras), o. gmv.

Lien'e (Fransche mijl), v. -s: de oude - was 4444 M. of 48 minuten gaans; lees: li-eu'.

Lie'veling (gunsteling, beminde), m. en v. -en; voor het v. ook: -e, -n.

Lie'velingsbezigheid (bezigheid, waarin men zijn meeste genoegen vindt), v. -heden; -**dichter** (dichter, aan wiens verzen men de voorkeur geeft), m. -s; -**kleur** (kleur, die men de voorkeur geeft of die men refereert), v. -en; -**plekje** (plekje, dat men boven alle andere verkiest), o. -s; -**schrijver**, m. -s; -**uitdrukking** (uitdrukking, op welke men verslingerd is), v. -en.

Lievemoe'deren (om zijn moeder roepen, hulp bij moeder invoeren), o.: daar help geen - an, (C.O.), niets kon helpen, geen gevlei of gesmeek, er was geen genade.

Lieven (liefhebben, beminnen), ik heb geliefd.

Lievenheers'beestje (schildvleugelig insect), o. -s: het zevenstippelig -; -**haantje** (zevenvlekkig zwart kevertje), o. -s.

Liever (vergroot. trap van lief, ook van graag, gaarne), bn. en bw.: - sterven dan gewonnen geven; ik drink - water dan bier; ik zou niet weten, wat ik - deed; zie Liefst.

Lieverd (lieve persoon, lief kind, lieve man), m. -s; -**je**, o. -s, ir. ondeugd, deugniet.

Lieverkoekjes (koekjes, die men liever heeft), o. mv.: zegsw. - bakken weniēt, gemoet tevreden zijn met wat we geven of eischen.

Lieverlede (langzamerhand, met zachten gang), bw.: alleen gebruikelijk in: van lieverlede: veranderingen in Drente komen eerst van - tot stand.

Lieve-vrouw' (R.-K. Onze Lieve-vrouw, d. i. Maria, de moeder des Heeren), v.; ook een Lieve-vrouwenkerk: wij gaan naar de -.

Lieve-vrouwen-bed'stroo (wielriekendsterblad, zeker boschkruid), o.; zie Ruwkruid.

Lievigheid (liefheid, lieve woordjes: met ongunstige bijbetekenis), v. -heden.

Lif'laf (smakeloos, laf), bn.: -fe kost; als zn. o.: men houdt van -jes of niet, laffen kost, kleine lekkernijen, b.v. bij het dessert.

Lif'laffen (laf liefkoozen, laffe taal spreken), ik heb geliflaff; -**ferij** (laffe vleitaal), v. -en.

Lift (Eng. stijgwerktuig in hotels, enz.), v. -en; zie Ascenseur.

Ligament' (band, verband, zwachtel, windsel; boekdr. koppelletter, als ff, fl, enz.), o. -en.

Liga'to (It. muz. gebonden, vereenigd), bw.

Lig'dag (elke dag, dien e. schip in de haven doorbrent), m. -en; -**geld** (havengeld), o. -en.

Lig'gen (uitgestrekt zijn), ik lag, wij hebben gelegen: te bed -, in het gras -, in zwijm -; op sterven -, stervende zijn; zij moet gaan -, n. l. te bed; zegsw. ergens in garnizoen -, op kost-school -, zijn; in proces - met iem., procederen; met elkaar overhoop -, altijd ruzie hebben; hij heeft het in die stad leelijk laten -, heeft er zich schandelijk gedragen; hij ligt te plagen, is bezig met; daar is mij niets aan gelegen, daar geef ik niets om, hecht ik geen waarde aan.

Lig'gend (gelegen zijnde), bn.: een - e leeuw, niet staande of klimmend, b.v. op een wapen.

Lig'ging (het liggen of gelegen zijn), v. - en: een schilderachtige - van een villa, de - van een stad aan een rivier; ook, bed, slaapplaats: in dat logement heeft men goede -.

Lig'hal (geneesk. hal of ruimte tot het doen v. e. ligkuur), v. - haller; - **kuur** (geneesk. het pal te-bed-liggen als geneeswijze), v.: een - van maanden voor toringtijders.

Lig'plaats (plaats van of voor schepen in een haven), v. ligplaatsen.

Lig'ue (verbond, eedgenootschap), v. - s: de Katholieke -, door de Roomsche vorsten in 1608 te Würzburg gesloten. (gu = gk).

Liguist' (eedgenoot, saamgezworene), m. en v. liguisten. (gu = g).

Liguo'ri, Alfonso Maria de, -, stichter van de orde der Redemptoristen of Ligoristen (1732), geb. te Napels 1696, overleden 1778.

Ligus'ter (heester met zwarte bessen, haagheester), m. - s; - **vlinder** (grootte schubvleugelige avondvlinder), m. - s.

Lij (scheepst. lage zijde van een zeilend schip, zijde beneden's-winds, tegenzijde van de loefzijde), v. gmv.: zegsw. in de - liggen, achterlijk zijn in zijn zaken.

Lijd'baar (kunnende geleden worden), bn.

Lijd'lijk (geduldig), bn. en bw.: - e gehoorzaamheid, als men gedwee den wil van een ander doot: iets - moeten aanzien, niet kunnen beletten; een - verzet, dat zich niet in daden uit; zich - verzetten.

Lijden (verduren, doorstaan), ik leed, heb geleden: pijn -, honger en dorst -; schipbreuk -, ondergaan; **lij'der** (mann. zieke), m. - s; - **eres'** (vrouw. zieke), v. lijderessen.

Lijden (duldend), ik leed, heb geleden: ik lijd zoo iets niet langer, gedoog; het lijdt geen twijfel; het kan niet -, de uitgaaf kan er niet af; iemand mogen -, houden van; ik mag het wel -, ik heb er niet tegen.

Lijden (gaan, voorbijgaan), het leed is geleden: het is een half jaar geleden, een half jaar is voorbij; het leed niet lang of, het duurde niet lang; het lijdt niet lang, duurt; zie ook: Geleden, Verleden, Overleden.

Lijdend (in den toestand, waarin geleden wordt), bn.: de - e Christus; hij zag er - uit; zegsw. de - e partij, de onderliggende, verliezende; spraak. de - e vorm der transitieve u.w. b.v. geslagen worden, benoemd zijn.

Lij'densbeker (R.-K. symbool van Jezus' lijden), m.; - **dood** (het sterven van Christus aan het kruis), m. gmv.; - **geschiedenis** (zie Passie), v., ook fig. van menschen: ik zal u mijn - verhalen; - **kelk**, m. gmv.; - **preek** (-meditatie), v. - preeken; - **week** (laatste week vóór Paschen), v. - weken; - **weg** (eig. de weg van het rechthuis van Pilatus naar Golgotha), m. gmv.

Lijd'zaam (met geduld 't lijden verdragend), bn. en -bw.: een - zame berusting, gelaten;

- zamer, -st; - **heid** (berusting, geduld), v.: zegsw. zijn ziel in - heid bezitten, gelaten iets dulden, Bijb. Luc. 21: 19.

Lijf (lichaamsdeel, bij uitbr. het geheele lichaam), o. lijen: pijn in het - hebben, buik; iemand straffen aan den lijve; iemand een schrik op het - jagen, hem erg doen schrikken; zegsw. geen hart in het - hebben, geen moed hebben; deze zaak heeft niets om het -, heeft niets te beduiden.

Lijf'arts (geneesheer van een vorst of hooggeplaatst persoon, meestal dezen alleen dienend), m. - en; - **deun** (wijsje, dat men gaarne of steeds zingt of speelt, lievelingsdeun), m. - en; - **eigene** (persoon, wiens lijf of lichaam het eigendom was van den heer: dorper, slaaf), m. en v. - n; - **eigen-schap** (toestand van den lijfeigene), v. gmv.: de - is in Rusland opgeheven op 3 Maart 1861; - **elijk** (lichamelijk), bn.: zijn - e zoon, zijn - e broeder, vleeschelijk verwant; - **ezel** (lievelingszeel), m. - s: Marco werd - van zijn Julia verklaard, (Staring); - **goed** (innengoed, lijflinnen), o. - eren; - **knecht** (lakei), m. - en; - **rente** (levenslange rente), v. - n: zijn geld op - zetten, storten in een levensverzekering tegen uitbetaling van een vaste uitkeering per jaar of per trimester.

Lijfs'behoud (behoud van 't leven), o. gmv.: om - smeeken: - **berging** (behoud of redding v. h. leven), v. gmv.; - **dwang** (het dwingen door hechtenis), m.: belasting, in-vorderbaar zelfs bij -; - **genade** (genade aan een ter dood veroordeelde van de doodstraf), v. gmv.: om uu dapperheid geworde u -; - **gevaar** (levensgevaar), o. gmv.; - **sieraad** (sieraad, dat aan of op het lichaam wordt gedragen), o. - sieraden.

Lijf'spreuk (lievelingsspreuk), v. - en.

Lijf'staffer (gewapend stafdrager), m. - en.

Lijf'straf (eig. straf aan den lijve, lichamelijke straf), v. - straffen.

Lijfstraf'felijk, bn.: - e rechtspleging, die straf aan het lijf of op het lichaam toepast.

Lijf'stuk (tooneelstuk, door een acteur of actrice bij voorkeur en meesterlijk gespeeld), o. - stukken; - **tocht** (levensonderhoud), m. gmv, meer Leeftocht: fig. de - eener weduwe, weduwgeld, ook lijfrente; de - eens prinses, jaargeld; - **tochten** (het vruchtgebruik van een goed of kapitaal toekennen), ik - tochtte, heb gelijftocht, w. g.; - **wacht** (de gezamenlijke wacht v. e. vorst), v. - en; - **wacht** (persoon, wachter), m. - wachen.

Lijk (zoomtouw, touwen boordsel i. d. rand v. een zeil), o. lijken: het zeil is uit de - en geslagen, uit het boordsel gescheurd, fig. uit de - en geslagen zijn, geheel ontsteld, onthutst, ontredderd zijn; zie Lijk garen.

Lijk (eig. lijf, voorkomen, vorm, thans achtervoegsel), b.v. in: menschelijk, hebbende het lijf van een mensch; adellijk, ziekelijk, liefelijk, dragelijk, aannemelijk, sterfelijk, hinderlijk; het bet. gelijkende op, behoorende tot, overeenkomende met, kunnende de werking ondergaan of verrichten; verder: achterlijk, innerlijk, uiterlijk; alsook: vorstelijk (= des vorsten), prinselijk (= des prinses).

Lijk (eig. lichaam, gestalte, vorm, thans: dood lichaam, in 't bijzonder van een mensch), o. lijken: een - ter aarde bestellen; achter een - gaan; zegsw. hij was als een -, erg dronken, smoordronken; - **baar** (draagbaar

- voor lijken en doodkisten), v. -baren: -**bezorger** (aanspreker, lijkbijder), m. -s; -**bus** (urn, waarin de asch van een verbrand lijk bewaard wordt), v. -bussen; -**dienaar** (lijkbeworger), m. -s; -**dienst** (R.-K. uitvaardienst), m. -en, z. Requiem.
- Lij'ke**, in - liggen, boven aarde staan. Vl. **Lij'ken** (uit: *gelijken*), dit portretleek, heeft altijd geleken.
- Lij'ken** (behagen, passen, aanstaan): dat lijkt mij, leek me, heeft mij geleken.
- Lij'ken** (scheepest. de zeilen op den wind brassen, ook: een zeil van lijken voorzien), ik lijkte, heb gelijkt; zie Lijk (boordsel).
- Lij'ken** (een lijk afleggen, een pas-gestorvene ontdoen van zijn kleeren en het doodsgewaad aantrekken). Vl.
- Lij'ken** (in schijn zijn), ik leek, heb geleken: hij lijkt wel een Croesus; ze lijkt wel gek.
- Lij'kengif**, -gift (gif of gift, dat zich in lijken ontwikkelt), o. gmv.; -**huisje** (huisje op het kerkhof of bij een hospitaal als tijdelijke bergplaats van lijken), o. -huisjes.
- Lij'kfeest** (O.-I. feest bij de begrafenis van een der Grooten), o. -feesten.
- Lij'kgaren** (scheepest. garen, waarmee het lijk rondom in het zeli genaaid wordt), o. gmv.
- Lij'khist** (doodkist), v. -kistan; -**gesteente** (grafzerk, grafsteen), o. -gesteenten, dicht.; -**kleed** (kleed over doodkist en baar), o. -kleeden; -**kleur** (de matte kleur v. e. lijk), v. gmv.; -**koets** (rouwkoets, lijkswagen), v. -en; -**krans** (krans van bloemen, op een graf of op een doodkist), m. -en; -**laken** (wit laken, dat over den doode na het afleggen wordt heengespreid), o. -s; -**lucht** (doodlucht), v. gmv.; -**miss**, v. -missen, zie Lijkdienst; -**offer** (bij de ouden, offer ter eere van een doode), o. -s; -**oven** (inrichting tot lijkverbranding), m. -s, z. Crematorium; -**plechtigheden** (R.-K. plechtigheden, verbonden aan een uitvaart), v. mv.; -**rede** (toespraak bij de lijkbaar of aan het graf, den doode betreffende), v. -redenen.
- lijk(s)** is een achtervoegsel tot vorming van bw.: strengelijk, vastelijk, jaarlijks, dagelijks.
- Lijk'schouwing** (gerechtelijk geneeskundig onderzoek op of van een lijk), v. -en; -**staatsie** (plechtige lijkstoet), v. -sies; -**steen** (zerksteen, grafsteen), m. -en; -**stoet** (de gezamenlijke personen, die een doode grafwaarts brengen), m. gmv.; -**verbranding** (het verbranden van een lijk), v. -en, zie Crematie en Crematorium, ook Lijken-; -**wade**, -**wa** (wit laken, over een doode uitgespreid, lijklaken), v. -waden: men legt den pasgestorvene af en dekt hem met een -; -**wagen** (wagen, waarmee men lijken grafwaarts brengt), o. -s, ook Lijkkoets: -**wit**, -**bleek** (zoo wit of bleek als een doode), bn.
- Lijm** (bindmiddel, kleefstof), v. gmv., zie: Mond-, Schakel-, Visch-.
- Lij'men** (door lijm verbinden), ik heb gelijmd; ook: papier -, met lijmwater doortrekken; -**ing** (het lijmen), v. -en.
- Lij'merig**, **lij'mig** (kleverig), bn.: hij spreekt -, slepend, temerig, -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Lijmerij'** (lijmkokerij), v. lijmerijen.
- Lijm'kamer** (kamer in de papierfabriek, waarin gelijmd wordt), v. -s; -**ketel** (ketel in de papierfabriek, waarin de lijm gekookt wordt), m. -s; -**kokerij'** (het lijmkoken;
- de plaats, waar dit geschiedt), v. -en; -**kwast** (kwast, waarmee de lijm opgesmeerd wordt), m. -en; -**pot** (pot, waarin lijm vloeibaar gemaakt wordt), m. -potten; -**stokje** (twijgje, met lijm bestreken, tot het vangen van vogels), o. -stokjes; -**verf** (verf, opgelost in lijmwater, met krijtuit), v. -erven: een gang, een plafond in de -verf zetten.
- Lijn** (touw, ook: streep, regel, linie), v. -en: spreekw. Zachtjes aan, dan breekt de - niet, werk niet al te haastig, dan bederft ge uw zaak niet; iemand aan 't -tje hebben, hem laten werken, ook, hem beet hebben; iem. aan 't -tje houden, met hem geen afgedane zaak maken, aldoor uitstellen; iem. met een zoet -tje ergens toe brengen, door zachtheid iem. brengen, waar men hem hebben wil; één zelfde - trekken, het samen eens zijn, hetzelfde doel beoogen, zie Jaaglijn; een -tje trekken met iem. b.v. met een glas wijn of champagne, d. i. hem uit de verte een dronk toebrengen; opgaande - van verwantschap, richting, z. Linie; meetk. een rechte -, een kromme -; zie: Cirkellijn, Jaag-, Lood-, Meet-, Richt-, Slag-, Waterlijn, alsmede: Evannachtslijn of Linie.
- Lijn'baan** (touwslagerij), v. -banen.
- Lijn'draaier** (touwslager), m. -draaiers.
- Lijn'en** (lijnen trekken op), ik heb het papier gelijnd: gelijnd papier, met blauwe lijnen.
- Lijn'koek** (veevoeder, bestaande uit uitgeperst lijnzaad), m. -koeken; -**meel** (lijnzaadmeel, meel van vlaszaad), o. gmv.; -**olie** (olie, geperst of geslagen uit vlaszaad), v. gmv.: de - is een vette, drogende olie, bij verfstoffen gebezigd, zie Olieslager.
- Lijn'recht** (recht als een lijn), bn. en bw.: een -e straat; de hagel viel -.
- Lijn'slager** (touwslager), m. -slagers; -**ij'** (lijnbaan), v. -slagerijen.
- Lijn'teekenen** (het teekenen met behulp van passer en liniaal), o.: het bouwkundig teekenen is -, het machineteekenen is -.
- Lijn'trekker** (fig. iem., die traag of lui is), m. -trekkers; -**trekkerij'**, v. -trekkerijen.
- Lijn'waad** (linnen, linnen weefsel), o. gmv., (soorten), o. -waden.
- Lijn'zaad** (vlaszaad), o. gmv.
- Lij's** (treuzelaar, sukkel), m. en v. lijzen.
- Lij's** (lange, buigzame pop), v. lijzen.
- Lij's** (fijn en rank porseleinen kopje met blauwe Japansche poppetjes of lijfsjes er op), v. lijzen: lange lijzen met zes merken, (C. O.)
- Lij's'pond** (15 oude ponden, d. i. Lijfslanch of Lijfsch pond), o. -ponden.
- Lijst** (omlijsting, raam, rand), v. lijsten: de - v. e. dakgoot, de - van een spiegel, schilderij, portret; de - van een deur; in een - zetten, inlijsten; zie: Kroonlijst, Portretlijst.
- Lijst** (naamlijst, rol), v. lijsten: een - van boeken d. i. boeken-, een - van namen, van wijnen; een lange - van schulden, groote rij.
- Lij's'tem** (in een lijst zetten), ik lijstte, heb gelijst: een portret, een spiegelglas -, zie Encadreeren; -**maker** (iem., die spiegellijsten, enz. maakt), m. -makers.
- Lij's'ter** (bekende zangvogel), v. -s: zingen als een -, helder en vroolijk uit de borst; -**bess** (zekere loofboom, die trossen van roode bessen draagt), m. (vrucht), v. -bessen; -**boog** (lijsterstrik), m. -bogen; -**strik** (strik, waarin men lijsters vangt), m. -ken.
- Lijst'werk** (lijsten van alle soort), o. gmv.

Lij'vig (dik, zwaar), bn.: een - boek, een - rapport, van grooten omvang, vooral dik, -er, -st; -heid (dikte, corpulentie), v. gmv.
Lij'waarts (zeew. van den wind af), bw.
Lij'zebet (Lijzbet), verkorting van Elizabeth, fig. trage, temerige vrouw: 't is toch zoo'n -!
Lij'zeil (hulpzeil), o. -zeilen.
Lij'zig (temerig, lijmrig, saai, slepend), bw.
Lij'zijde, v. gmv.; zie Lij.
Lik (klap), m. likken: een - om de ooren.
Lik'doorn, lik'doren (eig. doorn in het vleesch: eeldorentje, eksteroog), m. -s; -doornmes (mes, om den likdoorn af te snijden), o. -sen; -doornsnijder (iem., die er zijn beroep van maakt, eksteroogen uit of weg te snijden), m. -s; -doornzalf (zalf, om likdoorns te verzachten), v. gmv.
Likeur (fijne, geestrijke drank, b.v. anisette, curacao, enz.), v. likeuren; -glas, o. -glazen; -stoker (likeurmaker), m. -s; -stokerij (likeurfabriek), v. -en.
Lik'hout (glanshout van den schoenmaker), o. -houten; zie Likken en Likstok.
Lik'kebaard (smuller), m. -baarden; -baarden (zijn lippen smullend aftikken), ik likkebaarde, heb gelikkebaard; -broer (proever, pimpelaar, drinker), m. -broers
Lik'ken, lek'ken (met de tong lekken aan), ik heb gelikt; -ker, m. -s; -king, v. -en.
Lik'ken (schoem. het overleer gladmaken of glanzen met het likhout of den liksteen), ik heb gelikt: fig. die schilder, die poët likt zijn werk, besteedt overdreven zorg aan kleinheden: een gelikte schildertij, poppig.
Lik'kepot (potje met een geneesmiddel, om er op tijd likkend van te happen), m. -potten.
Lik'steen (glanssteen, steen om leer te gladde), m. -steenen; -stok (-hout), m. -stokken.
Lil (verwant met lillen: gestolde kal'ssaus, ook gelatine), o. gmv.
Lil'a (lichtpaars, violetkleur), o. gmv.
Lil'a (O.-I. smal en klein veldgeschut in O.-I., ook, klein granaatmortier), v. -'s; -schot, o. -schoten; -vuur, o. gmv.; ook: Lilla.
Lil'beenen (waggelen), ik heb gelillebeend.
Lil'len (trillen), ik heb gelild: -d ingewand; hij lilt van kou; -ling, v. -en.
Lil'lig (lilachtig, als lil), bn., -er, -st.
Lil'lipotjes (uiterst kleine vaasjes, als in het dwerggestand van dien naam), o. mv.
Lil'liputter (bewoner van het denkbeeldige land Lilliput, bekend uit Gulliver's reizen: dwergje, ± 7 c.M. groot), m. Lilliputters.
Lim'an (breede, moerassige monding van Z.-Russische rivieren), m. limans.
Lim'bus (R.-K. het voorgeborchte der Hel), m.
Limiet' (Fr. grens; handel, hoogste of laagste prijs, waarvoor iets gekocht of verkocht mag worden), v. limieten; -paal, m. -alen.
Lim'ited (Eng. beperkt, gaande tot zekere grens, nl. tot het bedrag van het aandeelenkapitaal), bn., verkort tot **Lim.**: duidt aan, dat de aandeelhouders v. e. maatschappij slechts die beperkte verantwoordelijkheid hebben.
Limiteeren (beperken, begrenzen, nauwkeurig vaststellen).
Lim'itman (Eng. sport. de rijder met de grootste voorgift, lees: lim'itmen), m. limitmen.
Lim'metje (O.-I. kleine citroen), o. -s; zie: Djeroek nipis.
Limoen' (kleine soort van citroen), m. -en.
Limons'de (verkoelende drank van water suiker en limoensap), v. gmv., (soorten),

v. -s; -gazeuse, Fr. schuimende limonade.
Limonst'ne (Fr. gesloten automobiel, met zijwanden geheel van glas), v. -s. (ou = oe).
Linament' (smeersel), o. -en; ook Liniment.
Linde (loofboom met zacht hout), v. lindes; -blad, o. -bladen, -bladeren, -blaren; -bloesem (de bloem van een lindeboom), m. -s: van gedroogde -s zet men lindethee, een zweetdrijvend middel; -boom (linde), m. -en.
Linden (van lindenhout), bn.: -planken; -hout (hout van de linde), o.; -houten (linden), bn.: een - houten kast; -laan (laan van lindeboomen), v. -lanen.
Lin'ea (linie, lijn, trek), v. -'s: de eerste -, de tweede -, drukregel, regel schrifts.
Lineair' (lijnvormig), bn.: de -e afstand.
Lineamenten (trekken of lijnen van het gelaat of van de hand), o. mv.
-ling, -eling (achtervoegsel), b.v. kloosterling, schepeling, stedeling, een thuisbehooren; nieuweling, vreemdeling, lieveling, personen, die zich als zoodanig kenmerken; volgeling, zuigeling, overwonneling, verstoeteling, personen, die een werking verrichten of ondergaan; en verder: eenling, tweeling, eersteling; nieteling, zonderling.
-ling, -lings (achtervoegsel), b.v.: ruggeling(s), zijdeling(s), mondeling(s), tappending(s), d. i. op de manier, de wijze; evenzoo: blindelings(s), oulings, tlings, raketings.
Lingerie' (Fr. linnengoed, winkel van lijfgood), v. lingerie. (g = zij).
Lingua'les (tongletters), v. mv. (gu = g).
Linguist' (taalkenner, taalgeleerde), m. -en.
Linguïstiek' (taalwetenschap), v. gmv.
Linguis'tisch (de studie der talen betreffende), bn.: -e gissingen, taalkundig. (gu = g).
Liniaal' (lange smalle lat van hout, enz., om er lijnen langs te trekken), v. en o. -alen.
Lin'ie (evennachtslijn), v. gmv.: de - passeeren, van 't noordelijk naar 't zuidelijk half-rond of omgekeerd overgaan, over den equator gaan; zegsw. hij is de - gepasseerd, hij is over de 50 jaar.
Lin'ie (slagorde van schepen of troepen, een rechte lijn vormende), v. liniën: in - geschaard zijn, een - formeeren, zich in - stellen; ook rij van forten of vestingwerken; de Hollandsche water-, - van defensie.
Lin'ie (opeenvolgende reeks van gestachten, geslachtsopvolging), v.: in opklimmende -, in afdalende -; in zij - afstammen van; de mannelijke -, de vrouwelijke -.
Lin'ie (R.-K. richting van den bouw eener kerk), v.: de Heilige -, denkbeeldige lijn, door het midden van schip en priesterkoor eener kerk getrokken, van het westen naar het oosten.
Linieeren (van lijnen voorzien, belijnen); -fabriek (fabriek, waar papier gelinieerd wordt), v. -en; -machine (machine, om te linieeren), v. -machines; -pen, v. -nen.
Lin'ieschip (zeew. slagschip, oorlogschip van de eerste grootte), o. -schepen: een - is aldus geheeten, omdat deze in een zeeslag op één lijn geschaard worden.
Lin'ietroepen (staande, geregelde troepen), m. mv.: de - vormen de verdedigers van de linie van defensie of verdediging.
Liniment' (zalf, smeersel), o. -en.
Link (litteeken, striemindrucksel, blauwe plek van een keten, riem, enz.), v. linken.
Lin'kerarm (arm aan de linkerzijde), m.

- en; -**been**, o. -en; -**elleboog**, m. -bogen; -**hand**, v. -en: Bijb. *Laat de -hand niet weten, wat uw rechter doet*, als gij aalmoezen geeft, geschiede het zoo onopgemerkt mogelijk, Matth. 6:3; -**hiel**, m. -en; -**kant** (*kant of zijde aan de linkerhand*), m. gmv.; -**knie**, v. -ën; -**oever** (*oever aan de linkerhand, als men stroomafwaarts ziet*), m. -s; -**oog**, o. -oogen; -**oor**, o. -ooren; -**slaap** (*slaap ter linkerzijde v. h. hoofd*), m. -slapen; -**vleugel** (*vleugel a. d. linker-kant*), m. -s; -**voet**, m. -voeten.
- Lin'kervleugel** (fig. de linker-afdeeling v. e. leger), m. -s; zie **Vleugel**.
- Lin'kerzijde** (*linkerkant*), v. gmv.: *aan de - van iem. gezeten zijn, loopen; ik woon ter - van mijn buurman*; in de staatk. de liberale-partij enz. in de Kamer.
- Lin'ks** (*naar de linkerzijde*), bw.: - *van den weg; fig. iets - aanpakken, verkeerd, onhandig; zegsw. iem. - laten liggen, geen notitie van hem nemen, hem negeeren.*
- Lin'ksaf**, bw.: *hij ging -*, ter linkerzijde.
- Link'sch**, bn.: *dit kind is -*; zegsw. *niet - zijn*, niet dom, maar slim en gevat; -er, meest -; -**heid**, v. gmv.
- Lin'ksom**, bw. mil. -, *keert!* zie **Rechtsom**.
- Lin'nen** (verschert uit *lijnen*, van *lijn*, vlas: *weefsel van vlasdraad*), o. gmv. (soorten), o. linnens: **Vlaamsch** -, **Hollandsch** -, **gewast** -.
- Lin'nen** (van *linnen vervaardigd*), bn.: **een** - **zakdoek**, **een** - **hemd**, - **lakens**; - **bleek** (*grasveld, waarop pas geweve linnengebleekt wordt*), v. -bleeken; - **goed** (*onderkleeren enz., van linnen gemaakt*), o. gmv.; - **kast** (*kast tot berging van het linnengoed*), v. -en; - **meid** (*diensbode, die de zorg heeft voor het linnengoed*), v. -en; - **naalster** (*naalster, die linnengoed maakt en ver stelt*), v. -s; - **pers** (*pers, om het linnen glad te maken*), v. -en; - **wever** (*persoon, die linnen weeft*), m. -s; - **winkel** (*winkel v. linnengoed*), m. -s.
- Lino'leum** (*kurktapijt, vloerbekleedsel van zeildoek, overdekt met kurkafval, verbonden door lijnolie*), o. gmv.; lees: *lie-noo'-lee-um*.
- Lint** (*geweven band*), o. -en; - **je** (*smal lint*), o. -s; *het -tje van een ridderorde, kenteeken; er is effen, gekeperd en gewaterd -*, er is zijden, wollen, linnen, enz. -.
- Lint'gras** (*Engelsch gras in tuinen*), o. gmv.
- Lint'jesjager** (*iem., die aast op lintjes of decoraties*), m. -jagers.
- Lint'visch** (*lintvormige visch der Middell. Zee*), m. -visschen.
- Lint'worm** (*eig. bandworm, ingewandsworm*), m. -wormen.
- Lin'ze** (*plant, peulvrucht, wikke*), v. -n.
- Lin'zeboom** (*goudenregen-boom*), m. -en.
- Lin'zenakker** (*akker, met linzen bezaaid*), m. -akkers; - **maal** (*kooksel v. linzenmeel*), o. -malen; - **meel** (*meel van gemalen linzenzaad*), o. gmv.; - **soep**, v. of - **kooksel**, o.: Bijb. *zijn eerstgeboorterecht verkopen voor een kooksel linzen, iets van groote waarde afstaan, voor een nietigheid*, zie Gen. 25:34.
- Lion'** (*toongever in hogere kringen*), m. -s.
- Lip** (*deel van den mond*), v. lippen: zegsw. *de - laten hangen, prullen*, op 't punt staan te schreien, gezegd van kinderen; zegsw. *zich op de - bijten*, zich bedwingen, zijn gramschap, zijn lachlust inhouden; *ik had het woord op mijn -pen*, ik wilde het juist zeggen.
- Lip'bloemigen** (*planten, wier bloemen twee-*
- lippig zijn, labiaten*), v. mv.; zie: **Salie**, **Lavendel**, **Munt**, **Tijm**, **Rosmarijn**.
- Lip'lap** (O.-I. *kleurling*), m. en v. -lappen: op Java: **Sinjo** en **Nonna**; *Chineesche lip-lappen*, kinderen van Chineezen en inlanders.
- Lip'lapsch**, bn.: - *e dames*; zie **Liplap**.
- Lip'letter** (*spraak. letter, die vooral met de lippen wordt uitgesproken*), v. -letters: *de b is een -*, ook de *p, f, v, w, m*.
- Lip'pen** (*de lip laten hangen, schreien*), het meisje *lipte*, heeft *gelipt* gew.
- Lip'pen** (*handel, het drijven van handel voor eigen rekening door een makelaar en wel in die artikelen, waarin hij als makelaar is aangesteld*), hij *lipte*, heeft *gelipt*.
- Lip'pen** (*timm. lasschen of verbinden van hout door middel van uitsteeksel of lippen*), men *lipte*, heeft *gelipt*.
- Lip'pen en ke'len** (*vischhandel: eetbare stukjes v. d. kop en de tong v. d. kabeljauw*), v. mv.
- Lip'penpommade** (*smeersel voor ruwe lippen*), v. -pommades; - **zalf** (*zalf, om in den winter de lippen zacht te houden*), v. -zalven.
- Lip'per**, -**tje** (Java. *liplap*), m. en v. -s.
- Lip'visch** (*dierk. familie van visschen met scherpe tanden en vleezige lippen*), m. -visschen: *de -visschen bewonen meest de warme zeeën.*
- Liquida** (*vloeiende letter*), v. liquidæ; lees *lie'kwieda*. (æ = ee).
- Liquida'tie** (*vereffening, regeling van zaken, vooral als die ophouden*), v. -ties, -tiën: - is afrekening, wanneer iem. nl. met zijn handel ophoudt. (qu = kw.)
- Liqui'de** (*vloeibaar, helder, zuiver; glashelder, vlottend*), bn.: lees: *lie-kied'*.
- Liquideeren** (*vereffenen, een handelszaak afwikkelen en opheffen*). (qu = kw.)
- Lira** (*Italiaansche munt als eenheid = f 0.48 = 100 centesimi*), v. -'s: *een halve -*.
- Lis, Ius** (*snoer, strikje*), v. -sen.
- Lisch** (*familie der leliën*), o. lisschen: *het gele -*, ook *pinksterbloem* of *eierbloem*, *groeit aan den waterkant*; - **bloem**, v. -bloemen; - **dodde** (*waterbloem*), v. -dodden: *de breedbladige -*, *de smalbladige -*; *de - groeit langs slooten, poelen en moerassen; zie den volksnaam: Duikelaar of Dullen.*
- Lis'pelen** (*fluisterend of zacht spreken*), ik heb *gelispeld*; - **aar** (*hij, die lispelt*), m. -s; - **end**, bn. en bw.: - *end spreken.*
- Lis'pen** (*lispelend spreken*), ik heb *gelispt*.
- Lis'sen** (*van een lis of van lissen of lussen voorzien*), ik *liste*, heb *gelist*.
- List** (*sluwheid, stroek, sluw middel*), v. -en.
- List'ig** (*sluw, geslepen, loos*), bn. en bw., -er, -st: - **heid**, v. gmv.; - **lijk**, bw.
- Litanie'** (R.-K. *overoud wisselgebed, bestaande uit een reeks van aanroepingen met antwoorden*), v. litanieën: *voor elken dag der week bestaat een -*, fig. *lange lijst of opsomming van klachten, grieven, enz.*
- Lit d'an'ge** (Fr. *ledikantje zonder stijlen en met opgeslagen gordijnen*), o. mv. *lits d'an'ge*.
- Lit'en** (*gesch. hofhoorigen d. i. lijfeigenen met eenige persoonlijke vrijheid*), m. mv.: *de - betaalden schot en lot, d. i. zeker hoofdgeld.*
- Lit'er** (*Ned. kan of kop*), m. -s: *de - is de eenheid voor inhoudsmaten.*
- Litera'risch** (*letterkundig, litterair*), bn. en bw.
- Litera'tor** (*letterkundige*), m. -to'ren.
- Literatuur'** (*letterkunde, letterkundige wetenschap*), v. -uren; - **geschiedenis** (*ge-*

- schiedenis der letterkunde, ook: het boekwerk), v. — geschiedenissen.
- Literflesch** (flesch van een L. inhoud), v. — flesschen; — **glas**, o. — glazen.
- Lithochromie** (steendrukkunst met kleuren), v. gmv.; — **graaf** (teekenaar op steen, steendrukker), m. — grafen; — **graphieeren** (op steen teekenen, steendrukken); — **graphie** (steenplaatdruk, steenschrijfkunst), v. — én, zie Steendruk; — **graphisch** (van, voor, betreffende of op de wijze v. d. steendrukkunst), bn.
- Lit'totes** (stijl: een figuur waarbij men minder zegt dan men bedoelt, vooral door ontkenkende zinnen), v., b.v.: hij is niet dom, d. i. slim, gevat; een niet te verachten geschenk, nl. nogal aanzienlijk; evenzoo: oneer in plaats van schande, enz., ook bij verkleining: leen mij een sommetje, nog een uurtje opblijven! enz.; de — is de tegenstelling van de Hyperbool.
- Lit'sen** (volkst. glijpen, glijden, ontschieten), het litste, het is gelitst; zegsw. iem laten —.
- Lits-jumeaux** (Fr. twee éénslaapsbedikanten naast elkaar), o. mv.
- Lit'teeken** (sig. lijk- of liciteeken, d. i. teeken in het vleesch: wondteeken), o. — s, — en.
- Litterair** (Fr. letterkundig), bn.: — e kringen; **Max Havelaar** is een — kunstwerk.
- Liturgie** (samenstel van gebeden, ceremoniën, symbolen; kerkgebruiken en voorgeschreven plechtige handelingen van eenigen eeredienst), v. liturgieën. (g = g).
- Liturgiek** (de wetenschappelijke handeling en verklaring der liturgie), v. gmv. (g = z).
- Litur'gisch**, bn.: — e formulieren, d. i. voor kerkelijke verrichtingen; — e gewaden (R.-K. kleederdrachten, welke de clerici, naar kerkelijk voorschrift bij de liturgische handelingen dragen), o. mv., zie Mantjel, Stool, Kazufel, enz., de kleuren dezer gewaden zijn: wit, rood, groen, paars, zwart; deze kleuren heeten — e kleuren. (g = g).
- Lit'vius**, Titus, Rom. geschiedschrijver, 59 v. C. — 17 n. C., gunsteling v. keizer Augustus.
- Lit'vre** (als Fransche rekenmunt, zooveel als frank; de Engelsche — [livre sterling, L. st.] is ± in waarde gelijk aan ± f 12.00), o. — s.
- Livrei** (Fr. kleedij van een heerenknecht), v. livreisen; — **bediende** (bediende in livrei), m. — bedienden; — **knecht** (lakei), m. — knechts; — **rok** (rok v. e. lakei), m. — rokken.
- Livret** (Fr. boekje: aantekenboekje, spaarbankboekje, zakboekje), o. livretten.
- Llanero's** (veeboeren der llano), m. mv. (ll = llj).
- Llan'no** (Sp. stepachtige, boomloze vlakte in het noorden van Z.-Amerika, b.v. in Venezuela), v. — s, (ll = llj); zie Pampa.
- Lloyd** (Eng. maatschappij voor zeeverzekering en zeevaart), m. meerv. lloyds: de maatschappij is genoemd naar den Engelschman Edward Lloyd, die ± 1700 te Londen nabij de beurs woonde en in wiens huis koop- en zeelieden, reeders, makelaars, assuradeurs samenkwamen, dezen vormden in 1727 een vereeniging, die zij Lloyd noemden; evenzoo: de Rotterdamse —, de Oostenrijksche —. (ll = llj); — **slijst** (nieuwsblad voor handel en scheepvaart, te Londen en te Triëst uitgegeven), v. — en; — **skoffiehuis** (verzamelplaats voor scheepaganten), o. — koffiehuisen; lees: loid.
- Lob** (plooiel v. kraag of manchét, ook: vleeschkwab), v. lobben; ook de manchét zelf; z. Lub.
- Lob'beren** (in 't water ploeteren of plassen; uitzakken, loshangen), — de, gelobberd.
- Lob'berig** (dik en trillend, b.v. van spijs, lillend, van gestold vleeschnat, los uithangend van kleeren, z. Lobbig), bn. en bw., — er, — st.
- Lob'bes** (sukkel, sul, goedbloed), m. lobbesen: — **achtig**, bn. en bw.: die jonkman ziet er nog wat — achtig uit, — er, — st.
- Lob'big** (ruim en los hangend), bn. en bw.: de — e plooiën van een vrouwenmuts; — er, — st.
- Lob'oor** (hond met lange neerhangende ooren), m. — ooren; fig. lobbes, lomperd.
- Loboo'rig** (fig. onhandig, dom, onnoozel), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.
- Locaal** (plaatselijk), bn.: de locale belangen, elke provincie heeft een — bestuur, locale politiek, locale kennis, nl. van plaatselijke toestanden, een — dagblad.
- Locaal'spoorweg**, m. — wegen; zie — trein.
- Locaal'trein** (sig. buurtspoorweg: trein tusschen twee nabijgelegen plaatsen en die als tram dienst doet), m. — treinen.
- Localisatie** (het plaatselijk-maken van iets, het binnen een bepaalde ruimte beperken), v. gmv.; — **seeren**: een ontsteking —, de uitbreiding er van beperken, eene besmettelijke ziekte —, tot ééne plek of stad beperken.
- Localiteit** (vertrek, kamer, zaal), v. — en.
- Lo'entief** (spraak. in sommige talen de naamval van de plaats), m. — tieven: de — antwoordt op de vraag waar?
- Loch** (gat, opening), o. lochen. vero.
- Lo'chemer** (iem. uit de stad Lochem), m. — s: hij is een —; ook bn.: de — diamanten, min of meer doorschijnende kwartskristallen, ook Lochemsche diamanten.
- Loch'gat** (spie- of spuigat), o. — gaten. vero.
- Loek-out** (Eng. het gedaan-geven aan werklieden, het gezamenlijk wegzenden van dezen door den patroon), o. — outs.
- Lo'co**, bw. van plaats: — citato of L. c., ter aangehaalde plaats; zie ook: Lu —.
- Lo'co-burgemeester** (plaatsvervangend burgemeester), m. — meesters; de oudste wethouder treedt bij afwezigheid of bij ontstentenis van den burgemeester op als —.
- Locomobiel** (verplaatsbaar stoomwerktuig, nl. op raderen), v. — en; — **tief** (stoomwagen, machine-sleeper, treintrekker), v. — tieven.
- Locu'tie** (uitdrukking, spreekmanier, spreekwijze, zegswijze), v. — ties, — tiën. (t = ts).
- Lod'der** (lompekerel, losbol, vagebond), m. — s.
- Lod'deren** (fig. luiëren), ik heb gelodderd.
- Lod'derig** (kuijnend, slaperig), bn.: wat ziet ge er — uit; vroeger: verliefd, teeder.
- Lod'deroog** (vriendelijk oog), o. — en. vero.
- Lod'deroogen** (verliefde bliken werpen), ik lodderoogde, heb gelodderoogd. vero.
- Lodereln'doosje** (doosje, waarin een sponsje met eau-de-la-reine of koninginnewater als reukwater, thans door de eau-de-cologne verdrongen), o. — doosjes: een — van Grietje Buren, (C. O.), vero.
- Lodewijkslied** (dicht. oud Frankisch zegelied v. ± 882, het eerste met eindrijm), o.: het — is van den monnik Hucbald, op de overwinning, door Lodewijk III op de Noormannen behaald bij Saucourt in Picardije, 3 Aug. 881.
- Lod'ger** (Eng. huurkiezer, bewoner van een gehuurde kamer), m. — s. (g = dzj).
- Loe'der** (lomperd, gemeene vent), m. — s.
- Loef** (scheepst. hooge zijde v. e. zeilend schip, de kant, van waar de wind inkomt, windzijde, het tegengestelde van lij), v. de — hebben, den bovenwind hebben; — houden, goed bij

den wind zeilen; een schip de - afsteken, afwinnen, afknippen, het 't voordeel van den wind benemen; zegsw. iemand de - afsteken, hem vooruitkomen, hem voorbijstreven, hem overtreffen; - waarts, bw.; - zijde, v. gmv.

Loe'gen, ik heb geloegd: turf -, hout -, vlijen, stapelen. gew.

Loe'ien (bulken van runderen), de koe heeft geloesid; fig. huilen van den wind: de storm loeit; - de vlammen, - d vuur, (Bild.)

Loem'boeng (O.-I. bergplaats van rijst of padie), v. -s; ook: Lom'boeng.

Loem'pang (O.-I. rijstblok, stampvat; soort van ruwen houten vijzel), v. -pangs.

Loe'nen (gevallen, behagen), het heeft geloend; gew.: het zou mij - op het land te wonen, (Potg.)

Loensch (een weinig scheel), bn. en bw.: een weinig - zijn, wat - kijken.

Loen'schen (scheel zien); hij - te, hij heeft geloenscht, gew.: hij loenscht een weinig.

Loep, v. loepen; zie Loupe.

Loer (botterik), m. -en: een echte -, lomperd.

Loer (het loeren), v.: op de - staan, liggen.

Loer (poets), v.: zegsw. iemand een - draaien, bedotten, besthebben, hem een kool stoven.

Loe'ra(h) (O.-I. kampong- of desahoofd), m. -'s: de afzetterij van den -, (v.R.), dorpschoofd.

Loe'ren (bespieden), ik heb geloerd: op iets -, het trachten te krijgen; fig. op een ambt -.

Loe'res, **loe'ris** (domoor, lomperd), m. -en.

Loe'ri (O.-I. halfaap), m. -'s.

Loe'roogen (gluren, scherp toezien), ik loer-ogde, heb geloeroogd; zie Loeren.

Loer'vogel (walk, jachtvogel, fig. bespieder); m. -vogels.

Loet (lange ijzeren ovenkrabber), v. loeten.

Loe'toeng (O.-I. langstaartige, gitzwarte aap op Java), m. -s.

Loe'ven (scheepst. tegen den wind opzeilen, niet afhouden), ik heb en ben geloefd.

Loe'ver, **loe'vert**, alleen gebruikelijk in: te -, d. i. loefwaarts, aan de windzijde: een schip te - bespeuren; de walvisschen gingen ons te - voorbij, aan de loefzijde.

Lof (loof of groente), o. gmv.: Brusselsch - of willof, een soort van bleek gehouden groente, zie Witlof.

Lof (eer, lofspraak), m. gmv.: met - van iemand spreken; God -! spreekw. Eigen - stinkt, lof, dien men zich zelf toezwaait, heeft een kwaden reuk, wordt niet geacht.

Lof (R.-K. namiddag- of avondgodsdienst-oefening), o. gmv.: naar het - gaan.

Lof'bazuin (waarmee men nl. fig. iem. lof uitbazuint), v. -bazuinen, zie Loftrumpet; -dicht (lovend gedicht), o. -en; -felijk (prijzelijk, te prijzen, prijzenswaardig), bn en bw., -er, -st: -held, v. gmv.; -galm, m. -galmen: den - aanheffen over iem., zijn lof galmend verkondigen; -lied (lofzang), o. -liederen; -psalm (geestelijk lied, om God te loven), m. -psalmen, z. Boetpsalm; -rede (redevoering tot lof van iemand), v. redenen: - op Alfred den Grooten, (Schrant); -redenaar (redenaar, die een lofrede houdt), m. -s, een - kan ook prozaschrijver zijn: in beide gevallen geeft hij den indruk weer, welken het leven, de daden, het karakter van eenig persoon op hem zelf gemaakt hebben; -spraak (woorden van lof), v. -spraken; -trompet, v. -trompetten: zegsw. de - over iemand of iemands werk steken, hem of het uitbundig prijzen, soms Lofbazuin; -tul-

ting (eig. het tuiten of toeten van lof: be-
tuinging van lof), v. -en; -waar'dig (lof
verdienende, prijzenswaardig), bn., -er, -st.

Lof'werk (loofwerk, versierselen), o. gmv.

Lof'zang (hymne, ode), m. -zangen: - ter
eere van God, - op den vrede.

Log (zwaar, plomp, stepend, lui, loom), bn.
en bw., -ger, -st: een - mensch, de olifant
is een - dier; - van gang zijn, met -gen
tred; fig. een - gevaarte, wat een - schip!

Log (zeew. plankje aan een lijn), v. loggen;
zie: Loggen en Loglijn.

Logarith'me (algebra: exponent van een
standvastig getal, b.v. van 10), v. -n: de -
van 100 is 2, d. i. 10 moet tot de 2e macht
verheven worden om 100 op te leveren. (th = t).

Logarith'mentafel (lijst van logaritmen-
waarden), v. -tafels.

Log'boek (scheepst. boek met aantekeningen
omtrent zeevaarkundige waarnemingen,
scheepsjournaal), o. -boeken.

Log'e (afgeschoten kamertje b.v. in e. theater),
v. loges. (g = zj).

Log'e (vergaderzaal der vrijmetselarij, ook
een afdeling, verder: in 't algemeen de vrij-
metselarij), v. loges. (g = zj).

Log'e' (gast, die logeert), m. en v. -'s. (g = zj).

Logeeren (als gast verblijf houden, gast zijn).

Logeer'gast (iem., die logeert), m. en v. -en;
-kamer (kamer voor één of meer logeer-
gasten), v. -kamers. (g = zj).

Logement' (herberg, klein hotel), o. -en: het
woord -, eens als tegenstelling van slaapstee
in eere, is thans overschaduw door hotel.

Logement'houder (houder van een loge-
ment), m. -houders. (g = zj).

Log'en (leugen, onwaarheid), v. logens.

Log'enstraffen (uit: logen + straffen, laken,
verwijten: als leugenaar aan de kaak stel-
len), ik heb gelogenstraf; iemand -, hem
openlijk bewijzen, dat hij liegt.

Log'gen (met de log de vaart of snelheid van
het schip bepalen), ik heb gelogd.

Log'ger (zeilvaartuig voor kustvaart, meest
voor visscherij), m. loggers: een - heeft 13
man voor de haringvangst.

Log'gia (gesloten, glazen veranda, vooral
gelykvolers a. d. voorgevel), v. loggia's. (g = g).

Log'glas (scheepst. zandlooper, om den tijd te
meten, waarin de loglijn uitloopt), o. -glazen.

Log'ica (leer der denkvetten, denkleer,
redeneerkunst), v. gmv.; lees: lo'gika.

Logies' (nachtverblijf), o. gmv.; (zeew. ma-
trozenverblijf, volkslogies), o. gmv. (g = zj).

Log'isch (volgens de logica, oordeelkundig,
overeenkomstig de wetten van het denken), bn.
en bw.: een -e gevolgtrekking, een -e ge-
dachtengang; een -e verbinding van zinnen,
b.v. door de vgw. opdat, omdat, enz.; -denken,
redeneeren, schrijven; lees: loo'-gies.

Log'lijn (zeew. lijn, die door knoepen in
evenmatige deelen is verdeeld en bij het log-
gen dienst doet), v. -lijnen; zie Knoep.

Logogrief' (woordraadsel, ook letterraadsel),
v. -griefen. (g = g).

Lo'gos (Grieksch: het woord, en verder: rede,
verstand, denkvermogen), m. (g = g).

Lok (haarkruid), v. lokken.

Lokaal' (vertrek, zaal, gebouw), o. lokalen:
een ruim -, dit - is te somber, het school-.

Lok'aas (spijs, om vogels of wild te lokken),
o. gmv., fig. datgene, wat iem. verlost iets
te doen; dat was een - voor zijn eerzucht;

-duif (tamme duif, die wilde meelokt), v. -ven.
Lo'ke, Lo'ki, Germ. myth. oorspr. de god des vuurs, later der vernietiging, d. i. de tegenwoordiger van het booze, vijand der Asen, die de wereld ten verderve wil voeren.
Lok'eend (kooieend, tamme eend, die wilde eenden meelokt naar de kooi), v. -eenden.
Lok'et (vak in een kastje, opening in een deur of raam, om er geld of brieven door aan te geven), o. -ten; zie Guichet.
Loket'kast (een in vakjes of loketten afgedeelde kast), v. -kasten.
Lok'fluitje (fluitje, om vogels te lokken), o. -s.
Lok'kig (met lokken of gelokt), bn.: -haar.
Lok'ken (aanlokken, trachten bij zich te krijgen), ik heb gelokt.
Lok'mees (mees, die andere meezen lokt), v. -meezen; -**middel** (middel, om menschen en dieren te lokken), o. -en; -**spijs** (lokaas), v. -spijzen; -**vink** (gevangen vink, die andere aansluit), m. -en; fig. misleider, verlokker; -**vogel** (lokker), m. -s; fig. die juffer deed dienst als - in dat confectie-magazijn.
Lol (grap, pret, aardigheid), v. gmv.: voor de -, wij hebben - gehad; -**letje**, o. -s: hij houdt van een - letje, pretje.
Lollar'den (volgelingen van John Wicliff in Engeland, 1324 - '84), m. mv.
Lol'len (slecht zingen, ook: mauwen), ik lolde, heb gelold; -**ler**, m. -s.
Lol'len (zich op een stoof warmen).
Lol'lepot (vuurpot, waarbij men lolt d. i. babbelt), m. -potten. gmv.
Lol'lig (prettig, vroolijk, erg plezierig), bn. en bw., -er, -st: -e kameraden; het ging er in die kroeg - toe.
Lom (zwenvogel aan onze N. kust, duiker-eend), m. lommen.
Lom'bard, lom'berd, m.; zie Lommerd.
Lom'bong (O.-I. padieschuur), v. -s.
Lom'mer (uit lomber, Fr. l'ombre: de schaduw van een boom), o. gmv.: in het - der linden, in het koele -; -**achtig** (lommerig), bn.: een - laantje, schaduwachtig-duister.
Lom'merd (uit lomberd, lombard: iem. uit Lombardije, uit N.-Italië, die in ons land een geldkantoor hield; later Bank van leening, pandjeshuis), m. -s; -**briefje** (bewijs van inbreng of beleening), o. -briefjes.
Lom'merden (dikwijls van den lommerd gebruik maken), ik heb gelommerd; ook: lomberden, lombarden.
Lom'meren (in het lommer zitten), ik heb gelommerd; -**ing**, v. gmv.
Lom'merig (schaduwrijk), bn., -er, -st: een - plekje, een - priëel, een - pad.
Lomp (versleten lap), v. -en: in - en gekleed.
Lomp (het tegengestelde van sierlijk, elegant, d. i. plomp, onbehouwen, onbeholpen), bn. en bw.: een - e aanmatiging, (C. O.); -er, -st.
Lomp (aalpuit, kikkerwisch, slijmvisch), v. -en.
Lompen (den. van lomp, plomp, d. i. iem. als een lomp behandelen), enkel in den infin.: ik laat mij door jou niet - l gmv.
Lompenbak (bak tot het bewaren van lommen), m. -bakken; -**gaarder** (voddensapper), m. -s; -**koopman** (man, die in voddens handelt), m. -lieden, -lui; -**kramer** (man, die een voddenswinkelje houdt), m. -s; -**mand** (mand voor voddens), v. -en; -**pakhuis** (bergplaats voor lommen), o. -huizen; -**schuur** (voddenspakhuis), v. -schuren; -**zak** (zak voor lommen), m. -zak-

ken; -**zolder** (bergzolder voor lommen), m. -s.
Lom'perd (domoor), m. -s; ook: Lom'perik.
Lomp'heid (het lomp-zijn, domheid), v. -heden (ruwheden, onbeschoftheden), v. mv.
Lomp'pigheid (lompheid), v. -heden: „het was een -“, brulde de pikeur, (C. O.)
Long (orgaan der ademhaling bij menschen en dieren), v. -en; -**aandoening** (lichte ziekte of ontsteking der long), v. -en; -**ontsteking** (ziekte der long), v. -en; -**pijp** een der vele wegen in de longen, langs welke de lucht in de longblaasjes dringt), v. -pijpen; -**tering** (wegtering der long), v., zie Tuberculose; -**ziekte**, v. -n.
Longitu'de (geographische lengte), v. (g = g).
Longitudinaal (in de richting der lengte, overlangs), bn. en bw.: de - ale trillingen van den ether. (g = g).
Lonk (schuinsche blik, knipoogje), m. -en.
Lon'ken (eenigermate scheel zien; ook toelonen), ik heb gelonkt; -**er** (man, die lonkt), m. -s; -**ster** (vrouw, die lonkt), v. -s.
Lont (los, zeer brandbaar koord), v. -en: de - van een kanon; zegsw. - ruiken, sig. de brandende lont der politiemannen, d. i. hun nabijheid, fig. onraad bespeuren.
Lont'arpalm (O.-I. palm met hoogen stam: levert suiker, stroop en gist), m. -en.
Loo (bosch, hout, bosschage), o.; in samenstell.: Hengeloo, Almelo, Ventloo, enz.
Loo, o.; aandr. het -, koninklijk lustoord bij Apeldoorn (Gelderland); de -**laan**, v., bekende opritlaan of avenue.
Loo'chenen (verwant met liegen: ontkennen), ik heb geloohend: de waarheid -, d. i. niet erkennen; alle schuld -, heeten liegen; -**aar**, m. -s; -**ing** (het loochenen), v. -en; zie Verloochenen.
Lood (metaal), o. gmv.: iets weegt zoo zwaar als -, d. i. zeer zwaar; met - in de schoenen (ook met looden schoenen) aankomen, d. i. onwillig, schoorvoetend; zegsw. dat is - om oud ijzer, zie IJzer; die paal staat uit het -, d. i. niet loodrecht; die muur staat in het -, staat rechtop.
Lood (DG.), o. -en: een - kaneel, d. i. 0.01 K.G.
Lood (voorwerp, gereedschap), o. looden; zie Diep-, Pas-, Schiet-, Peillood.
Lood'aarde (een soort van looderts), v. gmv.
Loo'den (van lood), bn.: een - buis, zegsw. met - schoenen gaan, aankomen, d. i. met onwil met tegenzin, met angst; zie Lood.
Loo'den (met het dieplood peilen, het dieplood uitwerpen), ik loodde, heb gelood: de diepte -; -**ing** (peiling), v. -en.
Lood'foelie (loodlaag op spiegelglas), v. gmv.; -**gieter** (werkman, die lood smelt en verwerkt), m. -s; -**gieterij**, v. -en; -**glans** (zwavellood, looderts), o. gmv.; -**glit** (geel loodoxyde), o. gmv.; -**je** (looden schijfje als bewijs van betaling), o. -s: zegsw. hij moest het - leggen, hij moest betalen, fig. hij moest het gelag betalen; -**kleur** (de kleur v. lood), v. gmv.; -**kleur'rig** (blauwachtig grijs), bn. en bw.; -**koliek** (vergiftiging door lood), o. en v. gmv.; -**lijn** (rechtstandige lijn, ook lijn om te looden), v. -lijnen; -**lij'ng** (loodrecht), bn.; -**oxyde** (lood-roest), o., zie Oxyde; -**recht** (te-lood, rechtstandig), bn.
Loods (Eng. gids ter zee, om schepen in en uit een haven te brengen), m. loodsden.
Loods (Fr. tent, houten bergplaats), v. loodsden; -**je**, o. loodsjes.

Lood'sen (een schip uit of in zee brengen), ik loodsta, ik heb geloofd: een schip i. d. haven —; **loodsgeld** (loon v. e. loods), o. — en; — **kotter** (-boot), m. — s; — **vlag** (vlag, om een loods te hebben, ook, vlag op een loods-vaartuig), v. — gen; — **wezen** (de loodsdienst in zijn geheel), o. gmv.

Loods'mannetje (makreelachtig zeevischje, van 20–30 cM., gezelt en vriend van den haai, dat, als deze, om het afval de schepen in den Atlantischen Oceaan volgt), o. — mannetjes.

Loods'niker (verbinding van azijnzuur met loodoxyde), v. gmv.

Lood'vergifting (vergifting door loodstof), v. — en, zie Loodkoliek; — **wit** (koolzuurlood als wit poeder: witte verfstof), o. gmv.; — **fabriek**, v. — en; — **fabrikant**, m. — en; — **zwaar** (zoo zwaar als lood, erg zwaar), bn.: een — zware last; fig. dat ligt mij — op het hart, drukt mij erg.

Loof (mat, moede), bn.; iem. — maken: ik zal het al wie Jan Sahie opnemen — maken, (Poig.), gew. en w. l. g.

Loof (gebladerte), o. gmv.: — van aardappels, van wortelen, van dennen, enz., zie Lof.

Loof'boom (bladboom), m. — en, zie Boom: eiken, wilgen, berken, enz. zijn — en; een — draagt blaren, heeft bloemen en vruchten; — **dak** (dak van blaren, looverdak), o. — en; — **hout** (hout van een loofboom), o. gmv.; — **hut** (Israëlitische feesthut), v. — hutten, ook: Loo'vrhut; — **huttenfeest** (Israël. feest, in 't begin van October), o. — en: het — is een herinnering aan den zwerftocht door de woestijn en het wonen onder tenten, zie Deut. 16: 13–15; — **rijk** (hebbende veel loof), bn.: een beuk is een — e boom; — **stil** (bladstil), bn. w. g.; — **werk** (lofwerk, versierselen in den vorm van bladeren), o. gmv.

-loog (bastaarduitgang), vormt mannel. persoonsnamen, als in: theoloog, geoloog, entomoloog, ichtyoloog.

Loog (scherpzoute en bijtende alcali, waschwater met loogzout vermengd), v. loogen: de ruwe loogen der katoenindustrie; — **asch** (plantasch, waar loog van gemaakt wordt), v. gmv.; — **bak** (bak voor loogwater in drogerijen), m. — bakken; — **doek** (zak met asch, waar men loog uit trekt), m. — en; — **en** (in loogwater zetten), ik heb geloofd: katoen, linnen, hennep —, met loogzout behandelen: — **ing**, v. — en; — **kuip** (balie voor het loogen), v. — en; — **water** (water met loog), o. gmv.; — **zout** (potasch), o. — en.

Loof (run, d. i. gemalen eikenschors), v. gmv.

Loof'en (leder bereiden met loof), ik looide, heb geloofd: het leer —, goed geloofd leer; — **er** (leerloof), m. — s; — **erij** (het looien, werkplaats van den looier), v. — en; — **kuip** (looiersbalie; kuip, waarin de huiden worden ingezouten), v. — en; — **stof**, v. of — **zuur** (bestanddeel van run, tannine), o.

Look (een lelieachtige plant), o. gmv.: huis —, knof —; zie: Ajuin, Ui; — **saus**, v. — sausen.

Loom (verwant met lam: traag), bn. en bw.: met — e schreden, — er, — st; — **heid**, gmv.

Loom'ig (loom), bn. en bw.; — **heid**, v. gmv.

Loon (belooning v. bewezen diensten; salaris, bezoldiging), o. loonen: het — kan in geld en in natura worden uitbetaald; zegsw. — naar werk, vergelding naar verdienste; 't is zijn verdiende —, hij krijgt, wat hem toekomt (ongunstig); spreekw. Ondank is 's werelds —;

zie: Dagloon, Weekloon, Hongerloon.

Loon (een soort van duikerend der Hudsonrivier in Noord-Amerika), m. lonen.

Loon'arbeider (werkmán, die voor een overeengekomen loon arbeid verricht), m. — s.

Loon'en (vergelde, betalen), ik heb geloofd; — **er** (beloener), m. — s; — **ing** (belooning), v. — en; — **dienst** (dienst tegen een overeengekomen loon b.v. van een knecht of daglooner), m. — en: in — zijn; — **heer** (heer, die laat werken, werkgever), m. — heeren, w. g.; — **kieser** (iem., die mee mag kiezen, omdat hij een bepaald vast loon trekt, samen minstens f 350 per jaar), m. — kiezers; — **lijst** (officiële lijst der door den werkgever te betalen loonen), v. — lijsten; — **standaard** (maatstaf voor een billijke hoogte van 't loon voor elken arbeid), m. gmv.; — **stelsel** (dienstverhouding, waarbij de arbeider tegen loon zijn krachten of diensten ten beste geeft aan een ander), o. gmv.; — **tje**, o.: zegsw. — komt om zijn boontje, hetzelfde als: Boontje komt om zijn —, zie Boontje; — **betaler** (werkgever), m. — s; — **trekkend** (bezoldigd), bn.: de lijf-eigenen werden — e dienaren.

Loop (het loopen), m. gmv.: het op een — zetten, hard wegloopen; ik heb een flinken — gedaan, wandeling; de — v. e. rivier, richting; den vrijen — aan zijn gedachten laten, ze vrij laten gaan; de — der hemellichamen, de — der bevolking, de — der natuur, op den — zijn, de paarden zijn op den —, d. l. op hol; scherts. zijn verstand is op den —, hij is niet snugger; in den — der week, op een dag die week; z. Buikloop en Roodloop.

Loop (buis of roer van een vuurwapen), m. loopen: de — van een geweer, van een buks, van een revolver; een getrokken —, zie: Getrokken geweer.

Loop, lo'pe (zekere oude Friesche inhoudsmaat), v. lopen: een — koren, een — zout, een — appelen; ook, landmaat v. 50 roeden.

Loop'baan (loopkring der hemellichamen); v. — banen, fig. levensweg; zie Carrière.

Loop'brug (brug, enkel voor voetgangers), v. — bruggen; zie Passerelle.

Loop'en (gaan), ik liep, ik heb en ben geloopt: zegsw. den drempel ergens plat —, al te dikwijls ergens komen; met het hoofd tegen den muur —, onzinnige pogingen doen; het vuur uit de zolen (ook stoffen) —, zeer hard loopen, erg zijn best doen; het loopt in het riet, in de war; zegsw. loop naar de pomp, een verwensching voor: loop heen, hoepel op; een — je met iem. nemen, hem voor den gek houden, laat dat maar —, hemosi er u niet mee; aan den leiband —, zie Leiband.

Loop'end (in beweging, in gang), bn.: het — e jaar, de — e week of maand, de — e rente; — want, sloopst. los touw- of kabelwerk; — water, niet stilstaand; — schrift, vlug schrift (niet-staand), een — e hand schrijven, losse, vlugge letter maken; de — e zaken afdoen, nog voorhanden; een — vuur, een snel veldwinnend vuur, zegsw. dat nieuws zal zich verbreiden als een — vuurtje, zeer snel in stad of dorp; het is in het oog —, vreemd, ongewoon.

Loop'ende-prijs (handel. de prijs van den dag voor een of andere koopwaar), m. gmv.; — **rekening** (rekening-courant), v. gmv.; — **rente** (rente, welke sedert den vervaldag van de laatste coupon is verstreken), v. — n.

- Loopense** (oude Bredasche vlaktemaat, ± $\frac{2}{5}$ H.A. of 0.4305 H.A.), v. loopensen.
- Loop'er** (boodschaplooper), m. loopers: hij is — op dat kantoor; zie: Hardlooper, Kantoor-, Klap-, Post- Wedlooper; bij overdracht: de — s der smeden, sleutels, die op alle sloten passen; de — der trap, smal kleed, tapijt; de — s van een haas, de pooten.
- Loop'er** (O.I. dienaar, die vóór het rjtuig uit loopt), m. loopers.
- Loop'graaf** (mil. een zigzagswijze in den grond gegraven loop of gang, om de belegerde vesting er door te naderen), v. — graven.
- Loop'-in'-t-hijntje** (jonge scheepsjongen, jonge matroos), m. — s; — **loopjongen** (boodschapjongen), m. — s; — **meisje** (boodschaplooper), o. — s; — **je** (kunstgreep), o. loopjes: ik weet er wel een — op; zegsw. hij wil een — met ons nemen, ons voor den mal houden; — **knecht** (boodschaplooper in een groote zaak of winkel), m. — s, in 't Vl. Kommies; — **mare** (losse tijding, die zich snel en overal verspreidt), v. — n, ook Loopmaar; — **molen** (in de katoenspinnerij de loopende spinmolen), m. — s; — **plaats** (mil. exercitie-plaats), v. — en, vero.: ook Mijntje... gaat naar de — mee, (Staring), vero.; — **plank** (scheepst. plank van boord naar den vasten wal), v. — en; — **stag** (touw a. d. boegspriet), o. — stagen; — **tijd** (handel. tijd, die er verlopen moet tusschen den dag van trekking of acceptatie en den vervaldag v. e. wissel), m. gmv.; — **wagen** (toestel, waarin een kind leert loopen), m. — s.
- Loor** (evenals leur in te leur van denzelfden stam als verliezen): zegsw. te — gaan, verloren gaan, op niets uitloopen.
- Loos** (verwant met verliezen: vrij, los, ledig), bn.: een looze noot, looze beukenoten; bij uitbr. een looze deur, een looze zoldering, niet werkelijk; fig. een looze boodschap, d. i. een gemaakte boodschap; spraak. een — onderwerp, b.v. het rookt hier; een — lijdend voorwerp, b.v. hij gilt het uit, hoe maakt gij het?
- Loos** (scheepst. looze bocht in een touw, loshangend touw), v. loozen.
- Loos** (listig, sluw), bn. en bw., — loozer, — t; — **heid** (sluwheid, leepheid), v. — heden.
- Loos** (scheepst. waardeloos), bn.: een looze streng, looze zeilen; ook wat dient tot sparing van het bestaande: looze poorten, borden, waarmede men de geschutpoorten afsluit.
- loos**: achtervoegsel, verwant met verliezen, b.v. kinderloos, ouderloos, hopeloos, eerloos, d. i. niet hebbende; reddeloos, stoorloos, werkeloos, zonder te doen, wat de stam uitdrukt.
- Loos'pijp** (scheepst. afvoerbuis), v. — pijpen.
- Loot, lot** (boomscheut), v. loten: — **je**, o. — s.
- Loof'er** (eig. meerv. van loof: bladerkroon, het groene loof der boomen), o. — s, — en; — **dak** (dak van blaren), o. — daken; — **hut** (Israël. loofhut), v. — hutten: Starings fraai gedicht, De Israëlietische —; — **tje** (blaadje of schilfertje bladgoud), o. — s: een rood rokje met gouden — s.
- Loozen** (den. van loos: loslaten), ik loosde, heb geloosd: een zucht —; het water v. e. polder —, laten wegloopen; iem. —, wegsturen; rivieren, die in zee —, uitmonden.
- Loof'e**, v. lopen; zie Loop.
- Lor** (oude lap), v. lorren; zegsw. 't kan mij geen — schelen, hoegenaamd niets; fig. onbeduidend persoon: een — van een vent.
- Lord** (munstitel van den hoogen adel in Engeland), m. — s: het huis der — s; zie Mylord.
- Lor'ding** (scheepst. driedraadsch zwaar geleerd garen tot bekleeding der kabels, gemaakt van oud touw), v. — s; z. Schiemansgaren.
- Lord-lut'tenant** (titel van den onderkoning van Ierland), m. — luitenants.
- Lord-ma'yor** (Eng. titel v. d. burgemeester van Londen, Dublin en York; in 1899 kwamen er nog eenige anderen bij; de overigen heeten eenvoudig Mayor), m. — s. (a = ee).
- Lord'schap** (waardigheid van Lord), o. gmv.
- Lord'schap** (aanspreektitel), v. b.v. Uwe —.
- Lor'relei** (132 M. hooge rots a. d. rechter-Rijnouever, tusschen Oberwesel en St. Goar), v.; op de — woonde een nixe, die de voorbijvarende schippers betooverde door haar gezang, (legende, door H. Heine, 1823).
- Lorgneeren** (begluren, bespieden door een kijkglas), (gn = nj); **lorgnet'** (oogglas, tuurglas, knijpbrijl), o. — netten; **lorgnon** (oogglas vóór oog), o. — s.
- Lori** (kleine aai op Ceilon), m. lori's.
- Lori'** (Eng. fraaie papegaai der Molukken), m. lori's.
- Lor'keboom** (een soort van pijnboom), m. — boomen; ook: Lork, Lariks.
- Lor'kenlaan** (laan van lariksen), v. — lanen.
- Lor're** (papegaai, als aanspreking), v.: Hoe zit jij daar zoo te drullen —? (C. O.); z. Lorretje.
- Lor'regoed** (prullegoed), o. gmv.; — **kraam** (kraam met allerlei rommel), v. — kramen.
- Lor'ren** (bedriegen, bedotten), ik heb gelord.
- Lor'rendraalen** (smokkelen op vreemde kusten), ik heb gelorrendraaid, fig. bedriegen; — **draaier** (smokkelaar), m. — s; — **draaierij'** (bedriegerij), v. — draaierijen.
- Lor'retje** (papegaai), o. — s: zegsw. hij is van — gepikt of getikt, onnoozel, niet te best wijs.
- Lor'rewerk** (knoeiwerk), o. gmv.
- Lor'rie** (Eng. laag arbeiders-wagentje op de rails van spoorwegen), v. lorries: een — wordt al trappende of met een hefboomstang over de rails gedreven.
- Lor'rig** (nietswaardig, onbeduidend, prullig), bn., — er, — st: — **werk**, — **maaksel**.
- Lors** (stordige, achteloze vrouw), v. — en. w. g.
- Lor'rum**, v.: zegsw. in de — zijn, in de war, verbijsterd, suf, in de boonen zijn.
- Los** (lynx, katachtig roofdier), m. lossen.
- Los** (beweeglijk, zonder steun, niet vast), bn.: een — se land, een — se schroef, fig. een — gerucht; zegsw. op — se schroeven zetten, zie Schroef; hij nam mee wat — en vast was, al wat onder zijn hand kwam; — **geld**, kleingeld, pasmunt; hij is — van zeden, ongeregeld; — **se goederen**, roerende.
- Los** (niet vast, vrij), bn.: in samenstellingen met het werkwoord aaneen te schrijven, in de onbepaalde wijs, ook de leden der voltooidede deelw., b.v. Losbarsten, losgebarsten, evenzoo: — branden, — breken, — gooien, enz.; al deze samenst. zijn scheidbaar.
- Los'baar** (wat gelost kan worden), bn.: — bare panden in een lommerk.
- Losban'dig** (ongeregeld, ongebonden van leven), bn.; — **heid** (loszinnigheid), v. — heden.
- Los'barsten** (barstende losgaan), het barste —, is — gebarsten; — **barsting** (ontplofing), v. — en; ook, Losbarsten: het borst —, is — geborsten, vero.
- Los'bol** (doordraaier, zwierbol), m. — bollen.
- Los'branden** (scheepst. afschieten, afvuren),

- men brandde —, heeft —gebrand: een kanon —, een geweer —, zij branden er op —!
- Losbreken** (doorbreken, los maken of worden), ik brak —, heb en ben losgebroken: planken, steenen —; de hond is —gebroken.
- Losceel** (scheept. geschreven vergunning, om een schip te ontladen), v. —ceelen; —dag (scheept. dag, waarop een schip gelost gaat worden), m. —dagen.
- Losgeld** (afkoopgeld, losprijs), o. —gelden.
- Losgooten** (scheept. snel losmaken), ik gooide los, ik heb —gegooid: de kabels —.
- Loshoofd** (iemand, die lichtzinnig is), m. en v. —hoofden; —hoofdig (loszinnig), bn.
- Losjes** (vluchtig), bw.: een tribune — in elkaar timmeren, licht, zegsw. ergens —over heen loopen, d. i. iets zonder veel ernst doen.
- Loslijvig** (eig. los van lijf, aan stoelgang lijdende), bn., —er, —st; —heid, v. gm. v.
- Loslippig** (gaarne sprekende, niet kunnende zwijgen), bn.: de —e Fransche minister van marine, kleine geheimen verradende.
- Losplaats** (scheepst. werf of kaai, waar goederen gelost worden), v. —plaatsen.
- Losprijs** (afkoop, vrijkoopgeld), m. —prijzen; zie Losgeld.
- Löss** (aardk. Limb. klei), m. gm. v.; —leem (bovenste ontkaakte zone of laag v. één tot 4 M. dik, die op den eigentlijken d. i. (kalkhoudenden) löss ligt), o. gm. v.
- Lossen** (den. van los, niet vast, d. i. vrij maken), ik loste, heb gelost: een schip —, ontladen; een kanon —, afschieten; panden in den lommerd —, afbetalen en zoo terugkrijgen; een schuld —, afbetalen, afdoen.
- Losspil** (scheepst. windas, draagbaar gangspil), o. —spillen.
- Loszinnig** (los v. zinnen zijnde, lichtzinnig), bn. en bw., —er, —st; —heid, v. —heden.
- Lot** (bewijs van aandeel in een loterij), o. loten: een heel —, een half —, fig. het hoogste —, de eerste prijs; lotje en lootje, o. —s.
- Lot** (levenstoestand, bestemming, noodlot), o. gm. v.: een hard —, het — der armen.
- Lot** (boomscheut), o. loten; meer: Loot.
- Lot** (gesch. belasting in oude dagen), o.; zie Schot.
- Lotbus** (bus of trommel, waar de lotbriefjes in gelegd worden), v. —bussen: meestal werkt men met twee —bussen, een bevat dan al de nummers der loterij, en de andere de nummers der prijzen.
- Loteling** (jongeling, die gaat loten, of zich vastgeloof heeft), m. —en; zie Milicien.
- Loten** (een lot of nummer trekken), ik lootte, heb geloot: mijn zoon moet heden — voor de militie; een koek —, door loten verkrijgen: de gelote koek.
- Loterij** (Fr. kansspel, hazardspel), v. loterijen: in de — spelen, staatsloterij; fig. kansspel: meermalen is een examen een —.
- Loterijbriefje** (bewijs van aandeel in een loterij met een nummer, lot), o. —briefjes; —jood (Israëliet, die in loten sjachert), m. —joden; —kantoor (kantoor van den loterij-ambtenaar), o. —kantoren; —lijst (lijst van prijzen of nieten), v. —en; —zaal (zaal voor de trekking der staatsloterij), v. gm. v.
- Lotgemeen** (in hetzelfde lot deelende), bn.; —genoot (persoon, die ons lot deelt), m. en v. —en, vr. ook: —e; —geval (avontuur), o. —gevallen: de —len van Klaasje Zevenster, roman van J. v. Lennep.
- Lotting** (het loten), v. —en: mil. in de — zijn gevallen, dienstplichtig zijn.
- Lotje**, ook **Lorretje**, o.: zegsw. hij is van — getikt of ook: van lorretje gepikt, z. Lorretje.
- Lotsbedeeling** (wisseling van geluk en ongeluk in het leven), v. —en; —bestel (besturing van het lot), o. gm. v.; —verbetering (verbetering van positie), v. gm. v.; —verwisseling (verandering van omstandigheden), v. —verwisselingen.
- Lotto** (lottospel, kienspel, nummer- of getallenloterij), o. —'s; —spel, o. —spellen.
- Lotus** (waterlelie), m. —sen: de — was in oud-Egypte het zinnebeeld der heiligheid; de — bevat geneeskrachtige sappen; de — is ook in O.-I. verspreid: drijvende bloemenperken, door de —planten gevormd op Java, (Veth); —bloem, v. —bloemen: de —bloem is de heilige bloem der Boeddhisten.
- Louis** (mansnaam: Lodewijk; ook een Fransche goudmunt, nl. — d'or, 20 franken), m.; lees: loe-ie'.
- Loupe** (Fr. hand-vergrootglaasje), v. loupes, (ou = oe); soms: Loep.
- Louter** (onvervalscht, zuiver, rein), bn. en bw.: —goud, de —e waarheid; het was —ijs, het zijn —praatjes, niets anders dan.
- Louteren** (zuiveren, reinigen), ik heb gelouterd; —aar, m. —s; —ing, v. —en.
- Loutre** (Fr. dierk. otter, vischotter, zeeotter), v. —s: de huid van de — levert een kostbaar pelswerk; als stofnaam, o. (ou = oe).
- Louvre** (aardr. het oude, koninklijke paleis te Parijs, thans rijks-museum), o. (ou = oe).
- Louw** (zeelt), v. louwen. gew.
- Louwmaand** (eig. Looimaand, komende na de Slachtmaand: 1e maand, Januari), v.
- Loven** (den. van lof: prijzen), ik loofde, heb geloofd: dat werk zal zijn meester —, hem prijs of lof doen inoogsten; de Godheid —, d. i. verheerlijken, danken, prijzen.
- Loven en bieden** (prijzen en bieden): het loven d. i. zijn waar prijzen doet de verkoper, bieden, een bod doen, dingen, dit doet de koper; in finke winkels houdt men niet van —, daar zijn vaste prijzen, zie Prix fixe.
- Loyaal** (getrouw, oprecht, verknocht aan zijn vorst en zijn land, rechtschapen; rond en eerlijk), bn. en bw.; —aler, —st.
- Loyaliteit** (getrouwheid of verknochtheid aan wet en plicht), v. gm. v.
- Loyo'la**, de H. Ignatius de —, 1491—1556, in Spanje: stichter van de orde der Sociëit van Jezus of van de Jezuïetenorde, zie ald.
- Lub, lubbe** (plooiel, manchet), v. lubben.
- Lucas, St.**, Evangelist: patroon der schilders; de broeders van St. —, schilders-gild.
- Luere'ne, luzer'ne** (Fransche klaver), v. gm. v.
- Lucht** (dampkringslucht), v. —en: de — is een mengsel van 79% stikstof, zie ald., en 21% zuurstof, zie ald.; zegsw. de — klieven, snel vliegen; in de — laten springen, vliegen, opblazen; kasteelen in de — bouwen, dwaze plannen vormen, zie Kasteel; iets uit de — grijpen, zie Grijpen; een gat in de — slaan, hoogst verwonderd doen; een andere — opzoeken, d. i. klimaat; zegsw. in de — schermen, in 't wild schermen, dwaselijk zich te weer stellen, veel en ijdel praten; uit de — vallen, plotseling en onverwacht komen: mijn vriend kwam als uit de — gevallen; een —je scheppen, wat frische lucht inademen, een kleine wandeling doen; —geven

aan, uiten, ruimte geven, ontlasten, b.v. aan woede, verdriet, smart, vreugde, blijdschap, droefheid, enz.; dat hangt in de -, heeft geen grond, is niet degelijk; dat zit in de -, b.v. een besmettelijke ziekte, ook fig.: dat is zoo de geest van den tijd.

Lucht (geur, reuk, stank), v. -en: een - van zwavel, van gas, van tabak, van gebraden vleesch, een slaap-, een school-, enz.: de hond kreeg de - van 't wild, rook het; de - van iets krijgen, iets bespeuren, iets vermoeden, lont ruiken.

Lucht, bn.: een - huis, een -e kamer, licht, vroolijk; iets - opnemen, licht, gemakkelijk; met -en zwier, los; een -e dans, gemakkelijk en licht, vero.

Luchtbad (het aan de lucht blootstellen v. h. naakte lichaam), o. -baden; zie Zonnebad.

Luchtbal (bal in appel- of peervorm, die met lichtgas gevuld, de lucht in gaat), m. -ballen; -ballon, m. -s; -bol, m. -len: de bestuurbare -ballon van graaf Zeppelin, door een motor gedreven; zie Montgolfière.

Luchtband (holle wielband van caoutchouc, gummi of rubber om een rijwiel), m. -banden: de - is uitgevonden in 1888 door Joh. Dunlop, en werkt met samengeperste lucht.

Luchtbel (borrelend blaasje op vloeistoffen), v. -bellen.

Luchtbol, m. -bollen: - is de algemeene naam voor -bal of -ballon.

Luchtlicht (geen lucht doornlatende), bn.: een -e sluiting; zie Hermetisch.

Luchtdruk (zwaarte of persing der lucht), m.: de - bedraagt 1 K.G. op den cm²; zie Atmosfeer.

Luchtten (aan de frissche lucht blootstellen, in de lucht brengen om op te frisschen), ik luchtte, heb gelucht: het beddegoed -, kleedingstukken in 't voorjaar -, een school -.

Luchtten (zwavelen), ik luchtte, ik heb gelucht: een wijnvat -.

Luchtten (fig. lucht geven aan, voor den dag halen, uiten), ik luchtte, heb gelucht: zijn hart -, datgene wat het hart beklemt aan een vriend openbaren; pas opgedane kennis te - hangen, uitstallen, er mee pronken.

Luchtten (de lucht van iets hebben, ruiken): zegsw. iemand niet mogen - of zien, zijn nabijheid niet kunnen verdragen, eig. hem kunnen ruiken noch zien.

Luchtter (verwant met lichten: kandelaar, lichtdrager, lantaarn), m. -s: Vrouw, reik den -, (B. ter Haar), gew.

Luchtgat (gemaakte opening, om de lucht te doen doordringen), o. -gaten.

Luchtgeest (fab. geest der lucht), m. -geesten; zie Sylphide.

Luchthart (vroolijke Frans), m. en v. -en.

Luchthartig (opgeruimd, zorgeloos, vroolijk), bn.; -heid, v. gm.v.

Luchtig (vol lucht, frisch), bn. en bw.: een - huis, een -e, breede straat; -e spijzen, niet zwaar; een - danser, vlug; een -en toon aanslaan, (V. Lov.), luchthartig, vroolijk, opgewekt; zij moest er toch niet - over denken, (C. O.), losjes, licht; dat kind is - gekleed, dun, licht; ergens - of luchtigjes over heen loopen, losjes; -heid, v. gm.v.

Luchtje (minder aangename reuk), o. -s: in een achterbuurt wordt men allerlei -s gewaar; zegsw. er is een - aan, fig. de zaak is niet pluis, niet zuiver.

Lucht-kasteel (hersenschim, droombeeld), o. -kasteelen: zegsw. -kasteelen bouwen, zie Kasteel.

Lucht-klep (klep boven in een luchtbol, waardoor men gas kan laten wegstromen), v. -pen.

Lucht-klep (ventilator), v. -kleppen.

Lucht-kolom (nat. hoogte van lucht boven eenig vlak), v. -men; -kuur (geneeswijze, die hierin bestaat, dat de zieke voortdurend in de frissche lucht moet zijn), v. gm.v.: vooral plaatsen in de Ardennen worden aangewezen voor een -; -laag (eig. laag der lucht), v. -lagen: de bovenste -lagen worden steeds ijler; -ledig (zoo ledig, dat er zelfs geen lucht is), bn. en bw.: -sluiten, hermetisch, als zn. (de luchtledige ruimte), o. gm.v.

Lucht-perspomp (nat. toestel), v. -en: de - dient om de lucht in een ruimte te verdichten, b.v. de fietspomp; -pijp (ontl. pijp of buis, waardoor de longen gemeenschap hebben met de buitenlucht), v. -en; -pomp (natuurk. toestel om de lucht, in een glazen klok besloten, zooveel mogelijk te verdunnen), v. -en: de - werd in 1650 in Maagdenburg door Otto Guericke uitgevonden; -pompklok (glazen stolp eener luchtpomp), v. -klokken; -reis (reis met een luchtschip), v. -zen, zie Luchtbol, Monoplaan, Biplaan; -reiziger (persoon, die een luchtreis per luchtschip doet), m. -s; -ster, v. -s, z. Aéronaut en Aviateur, ook Vlieger of Vliegenier;

-ruim (dampkring), o. gm.v.; -scheepvaart (het varen of zweven door de lucht in het bootje aan een ballon of in een monoplaan of biplaan), v. gm.v.; -schip (bestuurbare luchtballon, ook: biplaan, monoplaan), o. -schepen; -schipper (bestuurder of kapitein van een luchtschip), m. -s, ook Aéronaut of Aviateur; zie Luchtreiziger.

Luchts-gesteldheid (klimaat), v. gm.v.

Luchtsplegeling (gezichtsbedrog ten gevolge van een bijzondere wijze van straalbreking, waardoor men aan den horizon allerlei afbeeldingen bespeurt), v. -en, zie Fata-morgana; -streek (elk der vijf aardgordels, begrensd door de poolcirkels en de keerkringen), v. -streken: de beide koude -streken, de beide gematigde -streken, de heete of verzengende -, zie Zone; -stroom (stroom van dampkringslucht), m. -en;

-vaart (vaart of tocht met een luchtschip of vliegmaschine), v. -en: de Ned. Vereeniging voor de -; -verdunning (het verdunnen der lucht), v.: de - in de klok van een luchtpomp, de - boven in den dampkring, op hooge bergen, enz.; -verheveling (luchtverschijnsel; al wat in den dampkring zoo al ontstaat), v. -en: regen, sneeuw, onweer, enz. zijn -verhevelingen; -verschijnsel (verschijnsel in den dampkring, atmosferisch verschijnsel), o. -en, z. Luchtverheveling;

-verversching (het vernieuwen der lucht in school, bureau, huiskamer, enz.), v. gm.v.: voor - zorgen, ook: Ventilatie; -vloot (een menigte luchtschepen), v. -vloten: de Duitse - vloot; -vochtmeter, m. -s, zie Hygrometer; -vormig (gasvormig), bn.: -e vloeistoffen, gassen; -weegkunde, v. zie Aërostatica; -wortels (bijwortels, welke voedsel uit de lucht opnemen, als bij den klimop), m. mv.

Luchtzinnig (vroolijk, luchthartig), bn. en bw.: dat is -e taal; - spreken. w. i. g.

- Lu'cida** (koornisvensters of absis-vensters), v. mv.; zie Koorlucida.
- Lu'e'de** (Fr. *helder, klaar*), bn.: een krankzinnige heeft soms — oogenblikken.
- Luciditeit** (helderheid, klaarheid), v. gmv.
- Lu'cifer** (eig. lichtdrager: de naam van den vorst der duivelen; de morgenster of de planeet Venus), m. gmv.
- Lu'cifer** (meesterstuk van Vondel), m.: den — lezen; den — opvoeren, A'dam, Dec. 1910; de — verscheen in 1654 en gold als een politieke allegorie, hij werd „na twee reizen spelens" van het toneel geweerd.
- Lu'cifer** (strykzwavelhoutje), m. lucifers: reeds in 1815 vervaardigde men de phosphor-lucifers nl. die met roode, vergiftige koppen; de Zweedsche — s zonder phosphor dateeren uit het laatste vierde deel der 19e eeuw, en verwierven eens den Nobelprijs.
- Lu'cifersdoosje** (langwerpig spanen doosje voor Zweedsche lucifers), o. — s; — fabriek (fabriek, waar vonkvrige lucifers gemaakt worden), v. — en: de grootste — is de Vulkan te Tindaholm in Zweden, productie per dag 900 duizend — doosjes; — jongen (arme jongen, die — doosjes vent), m. — s; — potje, o. — s; — standaard (toestelletje, om een Zweedsch lucifersdoosje op te bevestigen), o. — s.
- Lucratief** (winstgevend, voordeelig), bn.: een — tieve betrekking; — lever, — st.
- Lu'ctor et emergo** (Ik worstel en houd het hoofd boven water): op het Zeeuw. wapen.
- Lucul'lich** (weelderig en overdadig en wel van maaltijden, naar den Rom. Rjnproever Lucullus, † 60 v. C.), bn.
- Ludolphiaansch**, bn.: het — getal, het getal $\pi = 3.1415926 \dots$ door Ludolf v. Keulen in 35 decimalen berekend, 1586. (ph = f).
- Lugn'ber** (treurig, akelig, afschrikwekkend), bn. en bw.; — der, — st. (g = g).
- Lugn'britelf** (treurigheid, naarheid, somberheid), v. gmv. (g = g).
- Lui** (verkort uit *luiden, lieden*), m. mv.: boeren-, burger-; — tjes, o. mv.
- Lui** (traag, loom, vadsig), bn. en bw., — er, — st; — heid, v. gmv.; spreekw. — heid is des duivels oorkussen, zie Ledigheid.
- Lui'aard** (zeer lui mensch), m. — s.
- Lui'aard** (aai of ai), m. — aards: de — is een tandeloos zoogdier in Brazilië; ook in Artis te A'dam heeft men twee — s; de — heeft vier pooten, met drie of met twee vingers, om te klimmen; de — heet ook traaglooper.
- Lui'bak** (luiaard), m. en v. — bakken, gmv., zie Luilak; — bakken (luieren), ik — bakte, heb geluibakt, gmv.: zit je weer te —?
- Lui'buis** (luiaard), m. — buizen. plat; — buizen (luieren), ik — buisde, heb geluibuisd.
- Luid**, verwant met *luiden*, b.v. naar — van, d. i. naar den klank of inhoud van, volgens.
- Luid** (duidelijk of zeer hoorbaar), bn. en bw.: een — getier; — roepen.
- Lui'de** (zeer hoorbaar), bw.: hij sprak —.
- Lui'den** (de kerkklok trekken, zóó, dat de klepel afwisselend tegen de beide randen of kanten klinkt), de koster luidde, heeft geluid; — er (kloklüder), m. — s; ook: **Luiem**.
- Luiden** (klinken v. e. klok of bel), de klok luidde, heeft geluid: de bel der boot luidt al; het luidt al; zie Klepel.
- Lui'den, lui** (mensen), m. mv.; zie Lieden.
- Lui'dend** (klinkend), bn.: een — e bel.
- Lui'dens** (volgens, overeenkomstig), vz.: — artikel 160 van het Burgerlijk Wetboek is de man het hoofd der echtvereniging, krachtens.
- Luid'keels** (met luide, krachtige keel of stem), bw.: — roepen, zoo luid men kan.
- Luidruchtig** (met geraas, rumoerig, met luid getier), bn. en bw.: — e vroolijkheid, een — e troep schoolknepen; — heid, v. — heden.
- Lui'en** (luiden), het luit al, het luide al, het heeft al geluid; — er (klokkenluiden), m. — s.
- Lui'er** (kinderdoek), v. luiers; zie Luur.
- Lui'eren** (lui zijn), ik heb geluid.
- Lui'ermand**, luur'mand (mand met komfoor, waarbij de zuigeling vroeger gewasschen werd), v. — manden; ook: mand, om de luiers op te drogen; verder: een mandje, om de luiers te bewaren.
- Lui'erstoel** (O.-l. lange rielen stoel, chaise-longue), m. — stoelen.
- Lui'fel** (bouwkw. uitstek, overstek, uitbouw aan den voorgevel), v. — s; — dak (Zwitserisch dak, met overstekken), o. — daken.
- Lui'k** (afleiding van *luiken*, sluiten: blind), o. luiken: een zolder-, een kelder-, een venster-, de — en van een schip, dekplanken.
- Lui'ken** (sluiten, dichtdoen), ik look, heb geloken: geen slaap look haar oogen, (Tollens); de moede dag look het oog, (Beeloo); met geloken oogen; zie Oogluikend.
- Lui'kerwaal** (iemand uit de provincie Luik), m. — walen; — waalsch (de taal van een Lui'kerwaal), o.; zie Koeterwaalsch.
- Lui'lak** (luiaard, — bak), m. en v. — lakken.
- Lui'lakken** (blijven luieren), ik heb geluilakt.
- Lui'lek'kerland** (denkbeeldig land van weelde, d. i. waar men lui en lekker kan leven), o. gmv.: — heet ook het land van Kokanje.
- Lui'm** (veranderlijke gemoedsgesteldheid; vlaag, gril, kuur), v. luiemen: in goede —, in kwade — zijn; iem. — en vieren.
- Lui'men** (loeren), ik heb geluimd: op zijn — liggen, loeren op iets, op de loer liggen; Heintje Pik (de duivel) lag op zijn —, (Staring).
- Lui'mig** (grappig, geestig), bn., — er, — st; — heid (humor), v. gmv.
- Lui'p** (luim, loer), m. gmv.: op zijn — en (ook luiemen) liggen, op de loer liggen.
- Lui'paard** (Lat. *leopardus*: leeuwpanter, panterachtig roofdier), m. — en; z. Liebaard.
- Lui'pen** (loeren, gluipen), ik heb geluip.
- Lui'perd** (bespieder, gluiperd), m. luiperds: hij is een —, huichelaar.
- Luis** (woekerdier, snavel-insect), v. luizen.
- Luis'kop** (scheldn. vuil mensch), m. en v. — koppen; — nek (scheldn.), m. en v. — nekken; — poot (scheldn.), m. en v. — pooten. plat.
- Luis'ter** (Fr. *schittering, glans*), m. gmv.: de — der zon, de — der diamanten; fig. de — v. het Romeinsche rijk.
- Luis'teren** (oplettend hooren naar iets), ik heb geluisterd: naar den uitleg v. iets —; ter sluik trachten te hooren: aan de deur —; gehoorzamen: een goed kind — t naar zijn ouders, een paard — t naar den toom; zegsw. dat — nauw, moet omzichtig behandeld worden: de taal is een nauw lui's'trend instrument, (Potg.); — aar (iem., die iets afuistert), m. — aars: den — spelen, spreekw. de — aan den wand, hoort meestal zijn eigen schand.
- Luis'terrijk** (vol luister of glans, schitterend), bn.: een — feest, een — e overwinning, roemvol, glansrijk; bw.: een feest — vieren.
- Luis'terscherp** (scherp v. gehoor), bn.: iem.

met fijnen blik en - oor; -stil (doodstil om goed te luisteren), bn. en bw.

Luistervink (iem., die iets af luistert of beluistert), m. en v. -en: -vinken deugen niet! (Potg.), luisteraar; -vinken (op den luister staan), hij -vinkte, heeft geluistervinkt, w. i. g.

Luit, luit (snarenspeeltuig met peervormig bodemvlak, in den vorm v. e. schildpad), v. luiten: de -e, die haar (Jannetjes) vingeren zoo zoet tokkelen, (Potg.)

Luitenant (plaatsvervanger), m. -s: hij is - bij de infanterie, bij de marine, officier van lagere rang, vervangend den kapitein; -adjudant' (luitenant en adjudant v. d. kapitein), m. luitenant-adjudanten; -admiraal' (plaatsvervangend aamiraal), m. -s; -chinee's' (O.-l. Chinees, één rang lager dan kapitein-chinees), m. -chineezen; -generaal' (veldheer, plaatsvervangend generaal), m. -s; -ingenieur' (mil. luitenant en ingenieur), m. luitenant-ingenieurs; -kolonel' (plaatsvervangend kolonel, overste), m. luitenant-kolonels; -kwartiermeester (luitenant v. administratie en inkwartiering), m. luitenant-kwartiermeesters.

Luitenant-ter-zee (marine-luitenant), m. luitenant-ter-zee.

Luitwage (borstel aan een steel, om den vloer te schrobben), m. -wagens.

Luitwammes (scheldn. luitaard), m. -en.

Luitwif vengoed (azijnheffe, om koper te schuren), o. gmv.

Luitzenmarkt (volksnaam voer voddenmarkt), v. -markten. plat.

Luitzenzalf (zalf, om luizen te verdrijven van 't hoofd van kinderen b.w.), v. gmv. plat.

Luitzig (eig. vol luizen, fig. nietig, armzalig, leelijk), bn., -er, -st. plat.

Luk (verkorting van: geluk), o.: - of raak b.v. antwoorden, d. i. in het wild; een -je, o. lukjes; zie Lukraak.

Lukken (goed afloopen, goed uitvallen), het lukte, is gelukt: het zal wel -.

Lukraak (onzeker), bn.: het is -, eig. als het gelukt, dan is het raak: het gaat in 't wilde, op goed geluk af.

Lul (zeew. voor- of stagzeil), m. lullen.

Lul (koperen pijp van de brandstang), v. -len

Lul'la (praatvoar), m. en v. -'s.

Lulla'ge (zotteklap, kinderpraat), v. gmv.

Lul'len (praten, snappen), ik heb geluld;

-ler, m. -s; -leman (lulbroer), m. -leman; -nen; -lepraat, m.: -jes, o. mv. plat of gmv.

Lul'lepijp (stangpijp, lul), v. -pijpen.

Lullificatie (beuzel-gepraat), v. -s. gmv.

Lul'meier (kletszer), m. -s, gmv.: een - babbelt maar wat onzin.

Lul'men mun'di (Lat. licht der wereld, eig. groote geest, een genie), o.

Lumie'ren (aanbreken, krieken), o. gmv.: het - van den dag, aanlichten.

Lumineus' (lichtend, lichtafstralend), bn., -euzer, -t: een - idee, een prachtige inval.

Lum'me (nierstuk van een rund), v. -n.

Lum'mel (uit lumpel: lomperd, onbeschaafde jongen), m. lummels; -achtig (lomp, als een lummet), bn. en bw.: wat heeft die jongen een - voorkomen! wat ziet hij er - uit! hij gedraagt zich -, -er, -st, -heid, v. gmv.

Lum'melen (lanterfanten, luieren), ik heb gelummeld: ben je weer aan 't -?

Lum'melig (lummelachtig), bn., -er, -st.

Lum'merharst (achterharst), m. -en; ook: lum'merstuk, o. -stukken.

Lu'na (de maan), v. gmv.; zie Maangodin.

Lunair' (Fr. de maan betreffende), bn.; zie Lunarisch. (ai = è).

Lunambullis'me (maanziekte, het slaapwandelen), o. gmv.

Luna'risch (de maan betreffende), bn.: het sub- -dal, (Staring, nl. het ondermaansche, d. i. onze aarde; ook Lunair.

Lunastie (de omloopstijd der maan), v. -s.

Lunatiek' (maanziek, grillig), bn.

Lunch (Eng. middagontbijt, het tweede en warme ontbijt), v. lunches, (ch = tsj); -room, v., restaurant, om te lunchen. (oo = oe).

Lun'chen (Eng. de lunch gebruiken, koffie drinken met warm vleesch enz. om 12 uur 's middags), ik heb geluncht. (ch = tsj).

Lun'deren (bijvorm v. lenteren d. i. talmen), ik heb gelunderd; -aar (draler), m. -aars.

Lune de miel (Fr. de wittebroodsweken, de eerste zes weken v. e. jorg gehuwd paar), v.

Lunet', lunet'te (oog- of kijkglas; mil. brilschans eener citadel), v. lunetten.

Luns (spie of staafje tegen het rad in een wagenas), v. lunzen; zie Lens.

Lun'teren (talmen), ik heb gelunterd; zie Lunderen.

Lun'zen (een luns vóór het wiel steken), ik lunsde, heb gelunsd.

Lup'tine (vlinderbloemige plant), v. gmv.: de gele - op zandgronden is schapenvoedsel; de witte - als zaaiplant is meststof.

Lup'us (huidziekte, ook wolf genoemd), m.

Lurf (slip), v. lurven: zegsw. iemand bij zijn lurven krijgen, pakken, d. i. ruw aantasten, hem aangrijpen bij de slippen van zijn jas.

Lurk (eig. zuigeling; fig. slungel), m.: zag die - van een vent dan niet, dat ik daar stond, volkst.

Lur'ken (met kleine teugjes zuigen of drinken), het kindje heeft gelurkt; -er, m. -s.

Lus, v. lussen; zie Lis.

Lust (genorgen, genot), m. lusten: iets met - doen; sport was zijn - en zijn leven; ergens - of geen - in hebben; het is een -; ik heb geen - tot iets, d. i. trek, verlangen; - en lasten, zie Last.

Lusteloos (zonder lust, ongevoelig, verdrietig), bn., -loozet, -t of meest -; handel: de markt is -, slap, er is weinig vraag.

Lust'en, het lustte, het heeft gelust: het lust mij niet, het behaagt mij niet; hij doe wat hem lust, wat hem bevalt, gelieft.

Lust'en (houden van), ik lustte, heb gelust: de hond lust gaarne vleesch.

Luster (Fr. lichtdrager, kroonkandelaar), m. lusters; ook: Lustre. (u = uu).

Lust'hof (pleziertuin, Eden), m. -hoven.

Lust'ig (vroolijk, druk), bn. en bw., -er, -st; -heid, v.; -jes, bw.; -lijk, bw.

Lust'oord (lustplaats; heerlijke, aangename streek, prachtige tuin, enz.), o. -en; -priëel (schoon, aangenaam, heerlijk priëel), o. -en.

Lust're (glanzige, dunne heerenzomerstof), o.: een - zomerjasje, ook: Luster. (u = uu).

Lust'rum (tijdperk van vijf jaren), o. lustrums, lustra; -feest (academiefest, dat om de vijf jaar gevierd wordt, herinneringsfeest van de stichting eener hoogeschool), o. -en; lees: luus'trum.

Lust'warande, -warand (lustoord, lusttuin of lusthof, Eden), v. -waranden.

- Lut** (*domme vrouw*), v. lutton: een trage —.
- Lut'her**, Maarten, 1483—1556, te Eisleben, de eerste der Duitsche kerkhervormers.
- Lutheraan'** (iemand, die tot de Luthersche kerk behoort), m. —anen.
- Lutheranis'me** (geloofs- en zedenleer, alsook eeredienst der Luthersche gezindte), o. gmv.
- Lut'her'sch**, bn.: de —e godsdienst, de —e kerk; hij of zij is Luthers'ch.
- Lut'je** (een weinigje, ziertje), o. lutjes. (gew.)
- Lut'tel** (klein, weinig, gering), bn. en bw.: zij vroeg een — broods, met —e moeite, —e inkomsten; het hielp —; als zn. o.: een —.
- Lut'rijn'** (koorlezenaar), m. lutrijnen, lutrijns.
- Luur** (kinderdoek), v. luren: het is nog een kind in de luren; zegsw. iemand in de luren leggen, d. i. hem, als was hij een kind, bedotten, foppen, bedriegen; zie Lui'er.
- Luw** (windstil, beschuttend), bn.: een —e plek, tegen den wind gedekt, —er, —st.
- Lu'wen** (stiller of stil worden, v. d. wind), het heeft geluwd: het meer bedaart en luwt, (Bogaers, Redding); fig. zijn ijver is aan't —, afnemen; de vriendschap kan gaan —.
- Luw'te** (windvrije plaats), v. luwten: in de — van een dennenbosch, in de — der duinen.
- Lu'xe** (pracht, praalzucht, weelde, overdaad), v.; —artikel (weelde-artikel), o. —en; —paard (prachtpaard), o. —en; —trein (spoorlijn met weelderige inrichting van slaap-, diner- en zit-salon), m. —treinen; lees: luuk'se.
- Lu'xu'eus** (weelderig, prachtlievend, rijk), bn. en bw.: de — inrichting e. zeeboot. (u = uu).
- Luxurieu's** (Fr. overdadig, wellustig, ontuchtig), bn.: —ze; lees: luuk-su-rie-eus'.
- Lu'xus** (Lat. lux?, weelde, overvloed), m. gmv.: lees: luuk'-sus.
- Lycour'gus**, gesch. wetgever der Spartanen, ± 800 v. C.
- Lyce'um** (middelbare school en gymnasium in Frankrijk en België), o. lycea, lyceums; in Beieren: school voor hooger onderwijs.
- Lyddiet'** (felle ontplofingsstof), o. gmv.
- Lymuig'raphie'** (meerbeschrijving), v. gmv.
- Lym'pha, —phe** (ontl. een heldere vloeistof, uit het bloedvocht ontstaan, bloedwater), v. gmv. (ph = f); zie Serum.
- Lympha'tisch**, bn.: een — gestel, zwak-bleek.
- Lymph'vat** (buisje der lymfhe), o. —vaten.
- Lyn'chem** (Eng. eigenmachtig, zonder proces of vonnis ter dood brengen, en wel door het vertoornde volk), ik heb gelynacht; lees: lin'-tsjen; ik dacht, dat die neger gelynacht zou worden; **lynch'-wet** (volksjustitie), v. gmv.; **lynch'-gerecht** (eigenmachtig volksgerecht), o. —gerechten. (ch = tsj).
- Lynx** (los, roofdier), m. —en; lees: links.
- Lynx'oogen** (scherpziende oogen), o. mv.
- Lyr'a** (Gr. lier), v. —'s.
- Lyr'iek'** (liedichtkunst), v. gmv. (y = ie).
- Lyr'iek'** (liedichtmatig, lyrisch), bn. (y = ie).
- Lyr'isch** (zangerig, gevoelvol), bn.: —e poëzie, eig. subjectieve dichtkunst, als: ode, hymne, cantate, dithyrambe, lied, enz.
- Lyr'is'me** (gloedvolle poëzie, subjectieve poëzie, hooggestemde dichtertijke vlucht), o. gmv.
- Lyro'phoon'** (kleine gramofoon), v. —onen.
- Lys'tas**, beroemd Atheensch redenaar, 459—378 v. C. (y = ie).
- Lys'sa** (hondsdoelheid, op menschen overgebracht; woede, razernij), v.; ook **Lytta**. (y = i)

M.

- M.** v. —'s. — De dertiende letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk 1000.
- M.** — Mijneheer, Monsieur.
- m.** of **manl.** — mannelijk.
- M.** — Mark = f0.60, zie aldaar.
- M^o** (voor Schotsche namen) = Mac, zie aldaar.
- M²** — vierkante Meter, d. i. een vierkant, 1 M. lang en breed.
- M³** — kubieke Meter, teerling-Meter, d. i. een kubus van een M. afmeting.
- Mand.** — *Manda'tum*, mandaat', zie aldaar.
- Marc.** — Mar'cus, Evangelist.
- Matth.** — Matthe'us, Evangelist.
- m. a. w.** — met andere woorden.
- m. c.** — *me'o conto*, mijn rekening.
- M. D. of Med. Dr.** — *Medici'nae doc'tor*, doctor in de medicijnen, geneesheer.
- m. h. d.** — met hartelijken dank, deelneming.
- m. h. g.** — met hartelijken groet, gelukwensch.
- Mej.** — Meju'ffrouw.
- Mevr., Mw.** — Mevrouw.
- Mgr., Msgr.** — *Monseigneur'* (titel van een prins, v. e. bisschop of v. e. aarts-bisschop).
- m. l.** — mijns inziens.
- Mij.** — Maatechappij.
- Mlle.** — *Mademoiselle*. mejuffrouw. — *Mlles.* — *Mesdemoiselles*, mejuffrouwen.
- M. M.** — *Messieurs*, Mijne Heeren.
- m. m.** — *muta'tis mutan'dis*; z. ald.
- Mme. Mad.** — *Madame*, mevrouw.
- M. M. H. H.** — *Mijne Heeren*.
- m. n.** — met name.
- M. O.** — *Middelbaar onderwijs*.
- Mr.** — *Meester*, (academische graad).
- M. S.** — *Manuscriptum*, z. Manuscript.
- M. U. L. O.** — *Meer uitgebreid lager onderwijs*; ook samengetrokken tot *Mulo*.
- M. W. O.** — *Militaire Willemsorde*.
- Ma** (verkorting van *mama*), v. ma's; **maatje**.
- Maag** (bloedverwant), m. en v. magen: hij heeft vrienden noch magen; hij trok op met man en —; zie Maagschap.
- Maag** (orgaan der spijsvertering bij menschen en dieren), v. magen: een sterke —, een zwakke — hebben; de — v. e. rund, zie Leb en Pens; zegsw. iem. iets in zijn — stoppen, het hem aansmeren; ergens mee in zijn — zitten, er schromelijk door berwaard zijn; zie: Digestie en Indigestie.
- Maag'bitter** (maagversterkend elixer), o. gmv.
- Maagd** (meisje), v. —en; **maag'deke**, o. —s; in poëzie: Maagdelijn, zie ald.
- Maagd** (sterr. sterrenbeeld, zesde teeken in den Zodiak of Dierenriem), v. gmv.

Maag'delijk (rein, zuiver), bn.: de -e staat, als een maagd, rein, onschuldig, kuisch; ook de ongehuwde staat; -e kieschheid; fig. de man van het - metaal, nl. van het zilver, (C. O.); de -e frisheid van den jongen dag, (J. t. B.); de -e wouden van Ceilon; nimmer door een menschenvoet betreden; fossielen, gevonden in een -en bodem, in een nog niet omgewoelden grond.

Maag'delijn (dicht, klein meisje), o. -s.

Maag'denhoning (honigzeem, honig zooals hij uit de raat lekt, lekhoning, ongepijnde honig), m. gmv.; zie Honig of Honing.

Maag'denhuis (Roomsch weeshuis voor meisjes te Amsterdam), o. gmv.; -palm (altijd groene, kleine kruipplant met lichtblauwe of witte bloempjes, bloeit in April en Mei), v. -en; blonde kopjes met -bekranst, (Staring); -peer (een soort van ronde, zoete peer), v. -peren; -rel (dans- of zangkoor van meisjes), m. -en; -roef (roof of schaking van meisjes), m.: de Sabijnsche -, door de Romeinen gepleegd, kort na de stichting van Rome; -was (een weeke, harsachtige stof, door werkbijen verzameld, om daarmede de openingen in den korf te dichten; witte, zuivere was), o. gmv.

Maag'elixer (maagbitter), o. gmv.; -hoest (hoest, uit de maag voorkomende), m. -en; -holte (ontl. maagkuil), v. -n; -kanker (kanker in de maag), m. gmv.; -kramp (zware maagpijn), v. -en; -kwaal (-ziekte), v. -kwalen; -lijder (iem., die een maagkwaal heeft), m. -s; -mond (ingang der maag), m. -en; -pijn (kramp in de maag), v. -en; -pomp (instrument, om de maag leeg te maken), v. -en; -sap (ontl. spijsverteringsap in de maag), o. gmv.

Maag'schap (bloed-en-aanverwanten, magen), v. gmv.: hij is van mijn -.

Maag'schap (vermaag'schapping, bloedverwantschap), o. gmv.

Maal (made), v. maaien.

Maal'en (met de zeis afsnijden), ik heb gemaaid; zegsw. naar men zaait, zal men -, men zal loon naar werken ontvangen; -er (maatende man), m. -s; -land (land, dat gemaaid moet worden), o. -en; -veld (mil. het vlakke terrein buiten, tegen de wallen eener vesting gelegen), o. -en; -voeten (slecht d. i. met uitslaande voeten loopen).

Maak v. gmv.: de schoenen zijn in de -, zijn onderhanden, of wel, worden gerepareerd; -loon (geld voor het maken van iets), o. -loonen; -sel (het gemaakte), o.

Maal (keer), v. malen; echter: Ditmaal.

Maal (linnenzak, waarin de brieven vervoerd worden), v. malen: de conducteur, die met de - naar binnen ging, (C. O.); zie Mail.

Maal (eetmaal), o. malen: een lekker -.

Maal (vlek, teeken), v. malen: een moeder-; ijzer -; ijzer- in linnengoed, roode roestvlek.

Maal (grensteecken), o.; zie Akker maal.

Maal'feest (O.-I. feest bij den aanvang van het malen van het suikerriet), o. -en; -riet (suikerriet), o. gmv.; -tijd, m. gmv.

Maal'schap (buurtschap), v. -schappen, in Gelderl. gebezigd; zie Marke.

Maal'stroom (draaikolk, wieling), m. -en; fig. een - van vermaken, van menschen, van aandoeningen, d. i. een overstelpende menigte; zegsw. van de branding in den -, van kwaad tot erger; in den - der revolutie, branding.

Maal'tand (kies, achtertand), m. -tanden.

Maal'tijd (eig. etenstijd; ook: middagmaal, feestmaal), m. -tijden: spreekw. Dat is mosterd na den -, dat komt te laat.

Maan (duister hemellichaam, dat zich om een planeet en met deze om de zon beweegt), v. manen: de planeet Jupiter heeft vier manen; bij onze - onderscheiden we vier maangestalten, zie ald.; wassende en afnemende -; zegsw. al het geld is naar de -, verloren, zoek; loop naar de -, soms met dit verlengstuk: en pluk sterren, loop heen; spreekw. Als de - vol is, schijnt ze overal, als iem. rijk is, laat hij het overal blijken; z. Blaffen.

Maan'brief (brief, inhoudende aanmaning tot betaling eener schuld), m. -brieven.

Maan'cirkel (tijdvak van 19 jaar of 235 maansomloopen, na verloop waarvan de nieuwe en volle manen weder op denzelfden datum vallen), m. -cirkels.

Maand ($\frac{1}{12}$ deel van 't jaar), v. maanden.

Maand'ag (eig. dag der Maan: tweede dag der week), m. -dagen; -houden: op Maandag niet werken maar zwieren, wat in den vorkenden stand nog al in gebruik is; -honder, m. -s; een blauwe -, een Maandag, dat niet gewerkt wordt, zie verder Blauw; -sch, bn.: de -dagsche markt, op Maandag.

Maand'elijks, bw.: zij ontvangen - hun wrede, iedere maand of ieder der maanden; -lijksch (om de maand), bn.: de -e rekening, nl. die der maand; een -e bezoldiging.

Maand'geld (loon, dat elke maand betaald wordt), o. -en; -roos (struik- of potroos, die meermalen in het jaar, soms elke maand bloeit), v. -rozen, zie Stamroos; -schrift (boekwerk, dat per maandaaflevering verschijnt), o. -en; -staat (lijst voor of met maandelijksche opgaven), m. -staten; -stond (R.-K. dienst voor een overledene, een maand na zijn dood, of om de maand), m. -en.

Maan'eclips (geheele of gedeeltelijke verduistering der maan, als de aarde zigtusschen de zon en de maan bevindt), v. -en; -gestalten (de verschillende schijnvormen der maan, nl. Nieuwe Maan, Eerste Kwartier, Vollemaan, Laatste Kwartier), v. mv., zie Phase; -godin, myth. Luna, Diana; -jaar (jaar, bevattende 12 omloopen der maan om de aarde), o. -jaren: het -telt 354 dagen en ruim 8 uur: de Turken rekenen bij maanjaren; -kop (kop of zaadhuisje der papaver), m. -koppen, (de papaverplant), v. -koppen, (heulsap, slaapmiddel), o. gmv.; -licht (het schijnsel der maan), o. gmv.: bij -wandelen; ook, schilderstuk, voorstellende een landschap, beschenen door de maan, ook, -lichtje, o. -s: een keurig -lichtje.

Maans'verdunstering (maaneclips), v. -en.

Maan'visch (klompvisch, van ter zijde gezien eirond van vorm), m. -visschen: de - is een groote kraakbeenige zeevisch, blauwachtig grijs van kleur, leeft in den Atlantischen Oceaen en in de Middellandsche Zee.

Maan'ziek (onder den invloed der volle maan, lijdende aan een soort van zenuwziekte, blijkende uit slaapwandelen, vallende ziekte, enz.), bn.; -ziekte, v. gmv.

Maar (tijding), v. maren; zie Mare.

Maar, vgw.: hij wil wel, - hij kan niet; doch: slecht onderwezen mag ze zijn, - dom is ze niet; bw.: doe het -; ik heb - één gulden, slechts, enkel, bloot, louter,

- Maar** (beding), o. maren: er is een — bij; hou toch op met je maren, tegenwerpingen, opmerkingen, bezwaren.
- Maar, ma're** (nachtsmerrie), v. gmv.: van de — bereden zijn, de nachtsmerrie hebben. Vl.
- Maar'schalk** (oppergeneraal), m. — en: Napoleon I stelde 25 — en van Frankrijk aan; —schalksstaf (teeken der waardigheid van maarschalk), m. — staven: den — veroveren; elke soldaat draagt den — in zijn ransel, kan het brengen tot maarschalk.
- Maart** (de 3e maand, Lentemaand bij de Romeinen, toegewijd aan Mars, god van den oorlog), m. gmv.: — roert zijn staart.
- Maart'dagen** (opstand in Weenen in Maart 1848, ook in Berlijn, een gevolg der algemeene zucht naar meer vrijheid), m. mv.
- Maartensdag, St. Maarten** (feestdag op 11 Nov. ter eere van den H. Martinus), m. — dagen; de dienstmannen van St. Maarten, de poorters van Utrecht.
- Maart'je** (metsjesnaam), o. en v., verkorting van Martina, Marta.
- Maartsch**, bn.: de — e buien, als in Maart; als van Maart: — e sneeuw, — bier.
- Maas** (ruitvormige opening van een net), v. mazen: zegsw. door de mazen der wet kruipen, arglistig een wet ontduiken, op listige manier ontkomen aan de bepalingen der wet.
- Maas** (aardr. een der hoofdrievieren v. o. land), v.: Maastricht en Rotterdam aan de —.
- Maas'bal** (eivormige houten bal, waarover het breiwerk gespannen wordt om het te kunnen mazen), m. — ballen; zie Mazen.
- Maas'stad** (stad a. d. Maas), v. — steden.
- Maas'werk** (bouw. samenstel van geometrische figuren tot aanvulling van leeg tusschenruimten, vooral in het bovendeel van gotische vensters, gotische deuren), o. gmv.
- Maat** (spijsgenoot: matroos; makker, gezel), m. maats: Jan Rap en zijn —, kameraad.
- Maat** (voorwerp, waarmede men meet), v. maten: er zijn lengte —, vlakke — en inhoudsmaten, zie Maten en Gewichten; zegsw. met de —, waarmee gij meet, zal u toegemeten worden, Matth. 7: 2, op de wijze, waarop gij anderen behandelt, zult gij door hen behandeld worden; er blijft te veel aan de — en den strijkstok hangen, er gaat bij dien handel te veel af, fig. zij, die de zaak beredderen, eigenen zich veel toe.
- Maat** (de juiste afmeting, ook groote of omvang), v. gmv.: blokjes hout op — zagen; de kleermaker neemt de —; deschoenmaker neemt de — van den voet; deze loteling blijft onder de —; alles met — doen, zonder te overdrijven.
- Maat** (metriek. regelmatige opeenvolging in een versregel van betoonde en onbetoonde lettergrepen), v. maten: de — is de hoofdeigenschap van den poëtischen stijl; zie: Tweevoetsmaat en Trippelmaat.
- Maat** (muz. indeeling naar tijdruimte; ook door strepen afgedeeld vakje van een muziekstuk), v. maten: er zijn tweedeelige en dricdeelige maten; bij het spelen in de — blijven; ik moet nog zes maten schrijven.
- Maat'flesch** (flesch van bepaalden inhoud), v. — flesschen: elektrische —, toestel tot het meten van de sterkte der lading van een Leidsche flesch.
- Maat'gevoel** (gevoel voor maat bij muziek en verzen), o. gmv.: geen — hebben.
- Maat'glas** (glas, dat een bepaalden inhoud heeft en als maat dient, ook een met streepjes afgedeeld medicijn glas), o. — glazen.
- Maat'houden** (muz. behoort in de maat zingen of spelen), ik hield —, heb — gehouden.
- Maat'jesharing** (eig. maagdekesharing, d. i. jonge haring, waarbij de hom of de kuit nog niet aanwezig is), m. — en; (stofn.), v. gmv.
- Maat'jespeer** (bergamotpeer), v. — peren.
- Maat'klank** (versmaat, zangmaat, harmonie), m. — klanken; zie Rhythmus.
- Maat'loos** (zonder maat), bn.: — looze verzen, zie: Knittelverzen en Makame.
- Maat'regel** (schikking, ordening), m. — regelen, — s: zijn — en nemen; een asdoende —, regeling.
- Maat'schap** (ge:elschap, vennootschap, maatschappij), v. — schappen.
- Maatschap'pelijk** (eigen aan, behoorende aan, betreffende eenige maatschap of maatschappij), bn. en bw.: het — kapitaal, der vennootschap; de — e orde, nl. in de maatschappij; — e deugden, welke nl. voor de gemeenschap van belang zijn.
- Maatschappij'** (de menigte of verzameling van gezinnen, die zich onafhankelijk van elkaar in een staat vormen), v. — en.
- Maatschappij'** (vereening tot bevordering van bepaalde belangen), v. — en: de — tot Nut van 't Algemeen; de — tot exploitatie van staatspoorwegen; — van Weldadigheid (opgericht door generaal Van den Bosch, 1 April 1813, ter verbetering v. d. toestand der lagere volksklasse; zie: Frederiksoord, Wilhelmina'soord, Willemsoord; de — van Nijverheid, in 1777 opgericht, heeft haar hoofzetel te Haarlem.
- Maatschappij'** (vennootschap van twee of meer personen, die zich vereenigd hebben met het oog op gezamenlijke winst en deze in evenredigheid van ieders inbreng verdeelen), v. — en: de Handel —, een — oprichten.
- Maat'slag** (muz. beweging tot aanduiding der maat), m. — slagen: fig. regelmatige beweging, evenredige verhouding; — staf (eig. staf, stok om te meten, fig. datgene, waarnaar men iets beoordeelt; ook schaal), m. — staven: den — aanleggen, gaan meten, fig. gaan beoordeelen; den — te klein of te bekrompen nemen, (C. O.); — stok (muz. stokje, waarmee de kapelmeester, enz. de maat staat), m. — stokken; — streep (muz. verticale streep die twee maten op den notenbalk scheidt), v. — strepen; — vast (muz. goed of vast in de maat blijvend), bn., — er, het meest —: die muzikant is —, — vastheld, v. gmv.
- Mac**, m.: een Schotsch woord. dat zoon van bet., doorgaans: M', zie ald.
- Mac'sbre** (Fr. den dood betreffende), bn.: een — dans of danse macabre, nl. die der dooden.
- Macadam'** (granietkiesel, geklopte steen, steenpuin), o. gmv.; — weg, m. — wegen.
- Macadamiseeren** (een weg verharderen met kleingeklopte granietkiesel of steenpuin naar de uitvinding van een Schotsch ingenieur, Mac-Adam, 1756 — 1836). (s = z).
- Macaroni** (It. meelreep, gekookte deegdraden, een geliefde volksspijs in Napels), v. gmv.
- Macassar'** (bewoner van Z.-W. Celebes), m. — saren; — saarsch' (van of uit Macassar, Z.-W. deel van Celebes), bn.: — e paarden.
- Macas'sarolie** (haarolie van Macassar op Celebes), v.; zie Antimacassar.
- Macchiavelli'sme** (staatsleer van Macchiavelli, staatsman te Florence, 1469 — 1527; sluw,

- arglistige, gewetenlooze politiek) o. (cch = kk).
- Macedo'ne** (een soort van gelei, uit verschillende groenten- en vruchtensoorten bereid; ook wel letterkundig allerlei), v. -s.
- Macedo'nië**, o. aardr. landschap van N.-Gr., beroemd onder Alexander den Grooten (356-323, v. C.), zie Thessalië.
- Macereeren** (Fr. inbijten of invreten; laten weeken, week maken; fig. z. -: zich pijnigen, kwellen, afmatten, kastijden).
- Maché'** (Fr. gekauwd, doorweekt), bn.; **papier** -, geharde papierpap. (ch = sj).
- Machinaal'** (met behulp van een kunstwerktuig vervaardigd, d. i. werktuiglijk; fig. onnadenkend, volgens sleur), bn. (ch = sj).
- Machina'tie** (kuijerij, weefsel van sluwbedachte plannen), v. -ties, -tiën: ik ken uw nieuwste -tiën, om personen te verwijderen, die u in den weg staan, (C. O.), (ch = sj); zie Intrige.
- Mach'ne** (kunstwerktuig; samengesteld toestel, om beweging voort te brengen), v. -s, (ch = sj); -**garen** (garen voor een naaimachine), o. gmv., (soorten), o. -garens; -**kamer** (de ruimte in fabriek, boot enz., waar het stoomwerktuig geplaatst is), v. -kamers; -**olie** (smeerolie), v. gmv.
- Machineren** (kuijerijen toepassen, listig iets kwaads brouwen, complotteeren), (ch = sj).
- Machinerie'** (toestel; samenstel v. machines), v. machineriën. (ch = sj).
- Machinist'** (behandelaar of bestuurder, kenner of hersteller van een stoomwerktuig), m. machinisten: een goed - heeft zijn machine lief; -**enschool** (opleidingschool voor machinisten), v. -scholen. (ch = sj).
- Macho'chel** (zwaar en log vrouwensch, v. machochels. (ch = scherpe g).
- Macht** (sterkte, kracht), v. machten: uit al zijn - loopen, zoo hard als men kan; bij - e zijn, iets kunnen, in staat zijn; dit gaat mijn - te boven, dit valt mij te zwaar; de - der spaarzaamheid, uitwerking; de wetgevende -, de uitvoerende -, de land -, de zee-; de hemelache -en, de goede geesten; de helsche -en, de booze geesten; zie Kennis.
- Macht** (rek. product van twee of meer gelijke factoren), v. machten: de tweede - van 8 is 64, de derde - is 512, de vierde - is 4096, enz.; omgekeerd: de tweede-machtswortel van 64 is 8, enz.; zie Kubiek wortel.
- Macht** (menigte, groote massa), v. gmv.: een - van volk was op de been, een - van geld verdiend hebben; daar werd een - van koek gevent en brandewijn met stroop, (Bild.)
- Macht'eloos** (krachteloos, amechtig), bn. en bijw., -loozet, -t, of meest -; -**held**, v. gmv.
- Macht'hebbende** (gezaghebbende), m. en v. -hebbenden; -**hebber** (gebieder), m. -s.
- Macht'ig** (vermogend, veel invloed hebbende, tairijk, krachtig), bn. en bw., -er, -st: een - vorst, een - leger, een -e vloot; hij is -rijk, dat doet mij - veel plezier, zeer.
- Macht'igen** (de noodige volmacht geven), ik heb gemachtigd; -**ing** (verlof, vergunning, volmacht), v. -en: iem. -ing verleen tot, opdracht en recht; een -ing tot betaling, bevelschrift, mandaat.
- Macht-insignes** (uiterlijke teekenen van macht of waardigheid), o. mv.: zie Rijks - voor de wereldlijke macht; ook zijn er geestelijke -: staf, mijter, pallium.
- Machts'aanwijzer** (alg. rapponent), m. -s.
- Machts'betoon** (mil. het toonen v. macht), o. gmv.; -**oefening** (uitoefening van macht), v. -en; -**ontwikkeling** (-betoon), v. gmv.
- Macht'spreuk** (klinkende uitdrukking; gezegde, waaraan een spreker veel bewijskracht hecht; gezaghebbende uitspraak, alles afdoende waarheid; doodoener), v. -spreuken: gedurig brak hij kort en met -en af; een beslissende -, (Koetsveld); spreekwoorden doen vaak dienst als -spreuken.
- Machts'verheffing** (alg. en rek. bewerking, waardoor een getal, een vorm tot zekere macht wordt verheven), v. -verheffingen.
- Macht'woord** (machtspreuk), o. -en. w.i.g.
- Mack'intosh** (Eng. ouderwetsche regenjas v. waterdichte stof), v. -en, lees: mek'kintosh; zoo genoemd naar den Ierschen uitvinder Charles -, 1766-1843; zie Waterproef.
- Maçon'** (Fr. vrijmetselaar), m. -s. (s = s).
- Maçonnerie'** (Fr. vrijmetselarij), v. gmv.
- Maçonniek'** (Fr. de vrijmetselarij betreffende), bn.: -e teekenen, -e liederen. (c = s).
- Macrobiotiek'** (kunst, om lang te leven), v. gmv. (c = k); zie Eubiotiek.
- Macrocos'mus** (de wereld in het groot, het groote heelal), m. gmv.: het onderscheid tusschen den - der maatschappijen en microcosmus der Academie, (Klikspan).
- Macron'**, m. macrons; zie Makron.
- Macu'ba**, v., zie Makuba.
- Maculatuur'** (misdruk), v. gmv.
- Mada'me** (titel van iedere gehuwde vrouw in Frankrijk), v. -s; zie: Mone, Mad.
- Madapo'lam** (fijne, gele katoen of dito calicot), v. gmv.: de - wordt genoemd naar een stad in Hindostan, Britsch-Indië.
- Ma dat** (opium, toebereid om te rooken), v.; -**doosje**, o. -doosjes; -**pijp**, v. -pijpen.
- Ma'de** (kaasworm, larve), v. -n; ook: Maai.
- Ma'de** (weide, gras- of hooiland), v. maden.
- Madelief'** (meizoentje, weide- of grasbloem), v. madelieven; ook -**je**, o. madeliefjes.
- Mademoiselle'** (Fr. juffrouw), v. meisdemoiselles; zie Mlle.
- Made'ra** (eig. wijn van het eiland Madeira, morgenwijn), v. gmv.; **made'raatje**, o. -s: een - drinken; -**karaf** (karaf voor maderawijn), v. -karaffen. (e = ee).
- Ma'dig** (vol wormen en maden), bn.: -e kaas.
- Madoerees'** (O.-I. bewoner van Madoera en van de O.-punt van Java), m. Madoerezen.
- Madon'na** (R.-K. It. benaming: beeld der heilige Maagd met het kind Jezus op den arm; elk Mariabeeld), v. -s; -**beeld**, o. -en.
- Madrepo'ren** (stervormige koralen), v. mv.
- Madrigaal'** (It. galant lyrisch gedicht van 4 tot 16 regels, klein herderslied), o. -galen; ook: -**gal**, o. -galen.
- Madrilleen'** (inwoner van Madrid), m. -enen; -**sch** (van of uit Madrid, deze stad betreffende), bn.: de -schebladen, de -schebevolking.
- Meaan'der**, m. -s; zie Meander. (æ = ee).
- Meece'nas**, † 8 v. C., gunsteling van keizer Augustus, vriend van Vergilius en Horatius; fig. kunstbeschermer, begunstiger van geleerden en kunstenaars, mv. mæcenaten. (æ = ee).
- Maësto'so** (It. muz. met majesteit, majestueus, grootsch), bw.; als zn. o. (s = r).
- Maëstro** (It. eig. meester: elk beroemd toonzetter, componist of musicus), m. maëstro's.
- Maf** (laf, vadsig), bn. en bw.: ik ben -, dat is een -fe vent; het is -weer; maffer, -st.
- Mafet'** (koolzuurbron; plaats, waar kool-

zuur uit den bodem opstijgt), v. mafetten.
Maffen (slapen, dutten), ik heb gemaft. gmz.
Maffia (bond van roovers op Sicilië), v. gmz.
Mafje, **maffie** (volkst. kwartje), o. -s.
Mafje, o.: iem. voor het - houden, voor den gek; een maf, d. i. een zot, gek, dwaas.
Magazijn' (bergplaats, voorraadschuur, pakhuus, stapelplaats, groote winkel), o. magazijnen; -houder (-koopman), m. -houders.
-meester (-toezien), m. -meesters.
Magdalena (Bijb. fig. boetvaardige zondares), v. -'s, zie Lucas 7: 37 en volg. en 8: 2, (e = ee); -stichting (R.-K. stichting, om ongelukkige, gevallen meisjes een tijdelijk onderdak, alsmede verzorging en geestelijke opheffing te verschaffen), v. -en.
Mager (schraal, niet vet), bn. en bw.: zegsw. zoo - als brood, schraal als ongeboterd brood; zoo - als een hout, als een lat, enz.; -e **Hein**, eig. een levend skelet, de dood; -dag (R.-K. othoudingsdag), m. -dagen: het is vandaag -, verbod, om vleesch te gebruiken; -en (mager worden, vermageren), hij -de, is gemagerd; -man (spichtig mensch, fig. schraalhans), m. gmz.: zegsw. - is in die keuken kok; -tjes (onbeduidend, nietig), bw.
Magi (bij Perzen en Meden de priesters en geleerden; verder tovenaars, droomuitleggers, vuurvervaarders), m. mv.; zie Magiër. (g = g).
Magicus (oostersche tovenaars), m. magici.
Magie (geheime wetenschap der oostersche tooverkunst), v. gmz. (g = g).
Magiër (priester bij Meden en Perzen), m. magiërs, magi, z. ald.; bij uitbr.: oostersche wijze, niet onbekend met tooverij. (g = g).
Magisch (tooverkrachtig), bn.: een - licht, een -e lantaarn, tooverlantaarn; een - liniment, (Staring); -e cirkels, -e kringen; een -e keten, keten met tooverkracht. (g = g).
Magister (R.-K. eig. meester: in een klooster de leermeester der novicen), m. -s. (g = g).
Magistraal' (meesterachtig), bn.: op -en toon, als op dien van een meester. (g = g).
Magistraat (de overheid, een overheidspersoon, rechterlijk ambtenaar), m. magistraten.
Magistraatspersoon (man van gezag; rechter, lid eener stedelijke regeering), m. -personen. (g = g).
Magistratuur (overheid, rechterlijke macht, ambt der overheid), v. gmz.
Magnaat (rijksgröote in Hongarije en Polen), m. magnaten: het huis der -aten, 1e Kamer in Hongarije; bij uitbr. iemand van invloed, vooral door zijn rijkdom: een spoorweg-, een mijn-, een goud-, millionair. (g = g).
Magna Charta (Groote Vrijheidsbrief van Jan zonder Land (Engeland); het Groote Handschrift, een soort van grondwet, door hem op aandrang van adel en geestelijkheid in 1215 gegeven), v. gmz.; ook: De Groote Oorkonde. (g = g, ch = scherpe g).
Magnanien' (Fr. grootmoedig), bn. (gn = nj).
Magnanimiten' (grootmoedigheid), v. gmz.
Magneet' (gehesten naar de stad Magnesia in Thessalië; zeilsteen), m. magneten. (g = g).
Magneetijzer (ijzer, dat magnetisch is), o. gmz.; -ijzersteen (zwartachtig ijzererts, dat v. nature magnetisch is) (als voorwerpsn.), m. -steen, (als stofnaam), o. gmz. (g = g); -kracht (aantrekkende kracht v. e. magneet), v. gmz.; -naald (nat. kunstmagneet in den vorm van een in twee spitsen uitlopend stalen plaatje, in 't midden voorzien

van een agaten dopje, op een spitse punt gemakkelijk draaiende), v. -en: bij de - laat men de noordpoolgewoonlijk de blauwe kleur behouden bij het temperen van het staal; -steen (electr. een soort van ijzererts, thans vooral in Zweden en Noorwegen gevonden, 'twelk ijzer aantrekt), o.; zie Magneet.
Magnesia (talkaarde, bitteraarde, een soort van zacht purgeermiddel), v. gmz. (g = g).
Magnesium (een element, metaalstof in de magnesia aanwezig), o. gmz.: het - is een zilverwit metaal, dat bij verbranding een zeer sterk licht geeft; -licht, o. gmz. (e = ee).
Magnetisch (de kracht van een magneet hebbende), bn.: die stalen priem is -; ook: door magnetisme veroorzaakt: een -e slaap.
Magnetische aantrekking en afstooting (electr. verschijnsel, dat ongelijknamige polen elkaar aantrekken en gelijknamige elkaar afstooten), v. (e = ee); -as (electr. de richting van de verbindingstijl der polen van een vrij opgehangen kunstmagneet), v.: de - valt nagenoeg samen met de noord-zuidrichting; -declinatie (electr. hoek of afwijking door den magnetischen meridiaan gemaakt met het vlak van den geographischen meridiaan der plaats), v.; -meridiaan (electr. het verticale vlak, door de magnetische as gebracht), m. -meridianen; -polen (de plaatsen eener magneet, waar de aantrekking het sterkst is, zoo ook bij de aarde), v. mv.; -veld (electr. de beïnvloede ruimte om den kunst- of rondom den natuurmagneet), o. gmz.
Magnetiseeren (aan eenig voorwerp aantrekkende kracht mededeelen; ook in eenig persoon magnetisme opwekken); -seerder (mann. persoon, de magnetiseert), m. -s; -seerster (vr. pers., idem), v. -seesters; -seur' (iem., die het dierlijk magnetisme als genezende kracht aanwendt), m. -s.
Magnetisme (de aantrekkende kracht, waardoor een magneet zich onderscheidt), o. gmz.: dierlijk -, kracht in dieren, b.v. in den sidderaal, en ook in sommige personen aanwezig, welke zij kunnen doen werken op anderen.
Magneet-electriciteit' (electrische stroomingen, welke kunnen opgewekt worden met behulp van een magneet), v. gmz. (g = g); -logie' (de leer van het magnetisme), v. gmz., lees; mag-nee-too-loo-gie'.
Magnetometer (electr. magneetstaaf, zóó gesteld als toestel, dat zij dient voor het observeren van kleine veranderingen in de declinatie of afwijking der magneetnaald), m. -s.
Magnificat (R.-K. lofzang der H. Maagd bij haar bezoek aan hare nicht Elizabeth), o.: zie Lucas 1: 46-55; fig. branden en blaken is 't - van den oorlog, zei M. v. Rossem, d. i. het schoonste, het mooiste. (g = g).
Magnificentie (pracht, hoogheid, heerlijkheid), v. gmz. (g = g).
Magnifiek' (Fr. prachtig, luisterrijk, heertijk), bn.: een - huis. (gn = nj).
Magnolia (boompje met welriekende tulpvormige bloemen uit N.-Amerika en N.-Azië, sieraad onzer parken), v. -'s: de - heet naar den kruidkundige, François Magnol te Montpellier, † 1715, (gn = nj); zie Tulpeboom.
Magonia (naaldachtige boom in Brazilië), m. magonia's. (g = g).
Magot' (eig. N. Afrika, aap; Chineesch koddig poppetje), m. magots; lees; magoot'.

- Magyaar'** (Hongaar), m. -aren, (y = ie); -aarsch' (Hongaarsch), bn.: de -e taal is een tak van het Finsch, als zn o.; -a'ren (oorspronkelijke naam voor de Hongaren), m. mv.
- Maharadsja** (sig. groote koning; titel van vorsten in Voor-Indië), m. maharadsja's.
- Mah'di** (eig. de door Allah geleide: de redder van den Islam, de verlosser, de profeet, die Mohammeds werk zal voltooiën, door al de ongelovigen tot den Islam te brengen of ze uit te roeien), m. mahdi's. (ah = aa).
- Ma'homed**, eig. de Geprezene: de groote profeet der Islamiëten, geb. te Mekka, 570 n. C. † 632: Arabische wetgever en godsdienststichter; -aam' (Muzelman), m. -anen; -aasch', bn.; -anis'me, o. d. i. het Mahomedaansche geloof; ook Moham'med, Mohammedaan, Mohammedanis'me.
- Mah'niehout** (uit Z.-Amerik. bruinrood meubelhout, dat zich fijn laat polijsten), o. gmv.: een tafel van -; -en, bn.
- Mal'den-speech** (Eng. eerste redevoering in het Eng. parlement door een lid of een minister), v. gmv.; lees: meed'nspietsj.
- Mail** (Eng. eig. brievenzak: postdienst tusschen Europa en de Indië), v. -s: een - brief, een -boot, zie ald.; (ai = ee); zie Maal.
- Mail'bericht** (tijding per mail), o. -en; -blad (O.-I. met de mail aangekomen dagblad), o. -bladen; -boot (zeeboot met de mail aan boord, pakketboot, postboot), v. -en; -brief (brief, per mail overgezonden), m. -brieven; -courant (wekelijksche uitgave v. e. nieuwsblad, bestemd voor de koloniën), v. -en, ook: -krant v. -en; -dag (dag, waarop de mail vertrekt), m. -dagen; -editie (uitgave, in 't bijzonder bestemd voor verzending per mail, b.v. van een krant), v. -s; -papier (zeer dun postpapier), o. gmv.; -reis (reis per mailboot), v. -reizen; -trein (sneltrein, die de brieven, per mail aangebracht, verder vervoert), m. -treinen.
- Mainteneeren** (Fr. in stand houden, handhaven, beschermen), (ai = é); z. Mentneeren.
- Maintiendrai', je** (Fr. Ik zal handhaven); -is het devies van het Ned. wapen (ai = é).
- Maire** (burgemeester in Frankrijk), m. -s.
- Mairie** (Fr. gemeentehuis), v. -s. (ai = é).
- Ma'is** (Turksche tarwe), v. gmv.; -koek, m. -en; -meel, o. gmv.; -oogst, m. gmv.
- Maitres'se** (meesteres, vrouw des huizes; vrouw v. e. onderwijzer, schoolmatres), v. -n.
- Maitres'se** (Fr. minnares), v. -tressen.
- Ma'ize'na** (maïsmel voor pudding), v. gmv.
- Maj'as** (O.-I. orang-oetan), m. majassen.
- Majesteit** (Fr. majesté: hoogheid, soeverein; titel van een koning(in) of keizer(in)). v. -en: zie H. M.: H. H. M. M.: H. K. M.: H. H. K. K. M. M.
- Majesteitsbrief** (gesch. geschrift tot verteening van godsdienstvrijheid aan de Protestanten in Duitschland: in 1609 door keizer Rudolf geteekend), m. gmv.; -schennis (openbare belediging van den regeerenden vorst of idem vorstin), v. gmv. (j = j).
- Majestueus'** (indrukwekkend, verheven, heerlijk, koninklijk), bn.: een -kerkgebouw, een -ze gestalte, een -schouwspel, -zer, -t of meest -; als zn. o.: het -euz.
- Maj'leur** (muz. toonaard, groote tert), v. (j = j).
- Majolein'** (uit marjolein, v.; z. ald.). (j = j).
- Majo'lica** (lichtroode, zeer fijne fayence uit Majorca), o. gmv.; zeker aldus bewerkt aardewerk; z. Fayence. (j = j).
- Majoor'** (hoofdofficier van den laagsten rang, commandant van een bataljon), m. -s; in de kazern bij afkorting voor sergeant-majoor.
- Majoor-chinees'** (Jav. algemeen verantwoordelijk hoofd der Chineezen), m. -chineezen.
- Majoor-ingenieur'**, m. majoors-ingenieurs.
- Majoor'sche** (O.-I. majoors-vrouw), v. -n.
- Maj'or** (de grootere, oudere; ook: de meerdere term in een sluitrede), m. -s; zie Minor.
- Majoraat'** (het erfrecht van den oudsten zoon in een familie), o. -aten. (j = j)
- Majordomus** (opperhofmeester, huismeester der Merovingers), m. majores domus. (j = j).
- Majordomus, -do'me** (R.-K. prelaat, die in 't pauselijk paleis de regeling van zaken heeft), m. majores -. (j = j).
- Majoriteit'** (meerderheid b.v. van stemmen; meerderjarigheid), v. gmv. (j = j).
- Majus'kel** (hoofdletter van het oude Gotische schrift), v. -s. (j = j).
- Mak** (tam, niet wild), bn. en bw., -ker, -st: een -paard, -als een lam; er gaan veel -ke schapen in één hok, fig. van menschen, die zich weten te schikken gaan er veel in een klein vertrek; -heid, v. gmv.
- Makame** (dichtk. een soort van rijm zonder maat, doorvlochten met proza; een dichtvorm van Arabischen oorsprong), v. -n.
- Makart'**, Hans, 1840-'84, te Weenen, beroemd schilder van bloemen en bloemstukken; een -bouquet; lees: Makaar'.
- Makassar'**, -saarsch, makas'sarolie, zie Macassar, enz.
- Makelaar** (tusschenpersoon in den handel, door het plaatselijk bestuur aangesteld), m. -s, -aren: de -brengt koper en verkooper tot elkaar; -dij' (het ambt of het bedrijf van makelaar), v. gmv.; -dij'geld (gesch. het geld voor het bezorgen v. e. ambt, toen men nog makelaars in ambten had), o. -en.
- Makelaarsloon** (percentsgewijze betaling van een makelaar), o. -loonen; -provisie (-loon), v. gmv.
- Makelarij'** (het beroep v. makelaar), v. gmv.
- Makelij'** (maaksel), v. gmv.: hij is van geen betere - dan andere menschen, (v. Eeden); zij is van steviger - dan haar zuster; een schip van Spaansche -, bouw.
- Mak'en** (doen zijn, voortbrengen, bewerken, verrichten), ik heb gemaakt: een woordenboek -; iem. bedroefd -, vuur -, licht -, vrede -, toebereidselen -; zegsw. zich uit de voeten -, heengaan, op den loop gaan; hoe maakt gij het? d. i. hoe is het met den staat uwer gezondheid; de student maakt het goed, slecht, d. i. past goed of slecht op; hij zal het niet lang meer - de ziekte, het leven loopt op een eind; veel werk van iem. -, het druk met iem. hebben, veel attentie wijden aan iem.; iem. kunnen - en breken, hem ver overtreffen in kracht of in verstand; -er (vervaardiger, schepper), m. -s.
- Mak'i** (vossap op Madagascar), m. -s.
- Mak'kelijk**, bn. en bw.; zie Gemakkelijk.
- Mak'ker** (kameraad, gezet, maat), m. -s.
- Makreel'** (stekelwinnige zeevisch, in Juli en Augustus op onze kusten), m. makreelen.
- Makrol'** (slecht vrouwspersoon), v. -len.
- Makron'** (ovaalvormig koekje van amandeldeeg), m. -s; ook: macron, makrone.
- Makru'ba** (zekere fijne snuifsoort, zoo geheeten

- naar een district van het eiland Martinique), v.; ook: -tabak.
- Mal** (model, patroon, vorm), m. -len; -letje, o. -s: zegsw. *malletje naar -maken*, machinaal werken, volkst. *mannetje na mannetje maken*; ook: *lofwerk naar een -maken*; zie Schabloon.
- Mal** (zot, kinderachtig, dwaas), bn. en bw.: jongen, doe toch niet zoo -! 't staat zoo - als iem. niet rooken kan (C. O.); ben je -; zegsw. *iem. voor den -houden*, gek, zot, -ler, -st; -heid (dwaasheid), v. -heden; -ligheid (zotte daad), v. -heden.
- Malachiet** (ondoorzichtige, gevlamde, smaragdgroene steensoort), o. (ch = scherpe g).
- Ma'la f'ide**, Lat. te kwader trouw, met kwade bedoelingen.
- Ma'laga** (zoete Spaansche wijnsoort, zoo geheeten naar de stad Malaga in Spanje), m. gm. v.
- Malai'se** (Fr. *kuwijning, slapte, gedrukte stemming* b.v. in den handel, toestand van weinig ondernemingsgeest), v. gm. v. (ai = é).
- Mal-a-propos** (Fr. *te onpas, ongelegen*), bw.
- Mala'ria** (It. *moeraskoorts*), v. gm. v.; -baell, (beemettingskiem der malaria), m. -bacillen.
- Malcontent** (Fr. *ontevreden, misnoegd*), bn.
- Malcontent'en** (gesch. misnoegden, die na 1579 aan den koning van Spanje vredesvoorstellen deden), m. en v. mv.
- Mal'der of mal'ler** (sheepstimmerman, die malten maakt), m. -s.
- Mal'der** (18e-eeuwsche korenmaat), o. -s.
- Malef'er** (indoorting van de Grooten en Kleine Soenda-eilanden tot en met West-Flores: met donkerbruine kleur en glad zwart haar), m. -s: de Aitchneezen zijn Malef'ers.
- Maleisch**, bn.: de -e taal, d. i. die der Maleiers, als zn. (de taal), o.: het -, dat Italiaansch van het Oosten, (Max H.)
- Mal'en** (sijnmaken op of in een molen), ik heb gemalen; zegsw. *die het eerst komt, het eerst maalt*, de eerstgekomeene dient op den molen het eerst geholpen; zie Komen.
- Mal'en** (den. van maat, vlek: schilderen, dichtertijl beschrijven), ik heb gemaald: *wie kan hier de angsten -?* (Staring).
- Mal'en** (zeuren, zaniken, lastig zijn), ik heb gemaald; **maler**, m. -s; -malerij, v. -en.
- Mal'en** (mijmeren, peinzen, een idee-flac hebben), ik heb gemaald: *wat bracht zijn (Otto's) geest aan 't -?* (Staring).
- Malen'geren** (scheepst. luieren, zich ziek houden), ik heb gemalengerd: - komt op een schip voor een matroos niet te pas.
- Malentendu** (Fr. *misverstand, verkeerde opvatting, misvatting*), o. gm. v. (en = an).
- Malheur** (Fr. *ongeluk, ongeval*), o. -s, -en.
- Maliciens** (Fr. *boosaardig, kwaadwillig, arglistig*), bn. en bw.; -cieuzer, -t. (i = ie).
- Mal'ie** (een ringetje van staal-, ijzer- of koperdraad als deeltje v. e. maliënkolder; ook een stiftje van een rijgsnoer), v. maliën, -s.
- Mal'ie** (hamer: houten kolf, ook maliënkolf, kolfhamer), v. maliën, -s.
- Mal'itebaan** (speelplaats voor het kolfspel), v. -banen; thans eigenaam: *de - te Utrecht*.
- Mal'liën** (in de maliebaan spelen, kolven), ik maliede, ik heb gemalied. vero.
- Mal'liënkolder** (pantser of kolder, uit maliën of ringetjes vervaardigd), m. -s, ook: -hemd (-kolder), o. -hemden.
- Mal'lieveld** (terrein, waarop het kolfspel gespeeld wordt), o. -velden; zie Mal'iebaan.
- Mal'ing** (fig. *maatstroom van gedachten*), v.: zegsw. *in de - zijn*, d. i. in de war; *in de - nemen*, voor den zot houden, *iem. in 't ootje nemen*; *in de - komen*, in 't gedrang der kwajongens komen; *iemand een - maken*, d. i. grof en luid toespreken; - hebben aan iem. of iets, om iem. of iets niet geven, zich er niet om bekommeren.
- Malkaar** (eig. *malk-ader, malk-ander* d. i. de eene man den ander; afbreken: *malk-aar*), vnv.: *zij bedriegen -*, d. i. elkander; ook: **Mekaar**; -an'der (afbreken: *malk-ander*), vnv.: *zij bederven -s werk, elkanders*.
- Mal'kruid** (bilzenkruid), o. gm. v.
- Mallejan** (groot voertuig op hooge wielen tot vervoer van boomen, enz.), m. mallejans.
- Mallemo'len** (kermismolen), m. -molens.
- Mal'len** (dardelstoelen, gekheid maken, dwaas doen), ik malde, ik heb gemald.
- Mal'lepraat** (zottepraat), m. gm. v.
- Mal'ligheid** (dwaasheid, gekheid), v. gm. v.; ook: (malle, dwaaze handeling), v. -heden.
- Malloot** (dwaas, zot), m. en v. -oten: de overige dansers en danseressen stonden als -loten te kijken, (Potg.); meestal vr.: *een oude -*, die zich met fietsen belachelijk maakt, zich mal aanstellende oude juffrouw. (ll = ll),
- Mallo'te** (steenklaver), v. gm. v.
- Mal'rove** (witte andoren), v. gm. v.
- Malsch**, bn. en bw., malscher, malscht; -vleesch, zacht, week, sappig; een -e regen, mild, wasdom gevend; fig. -e verzen, aangenaam, zoetvloeiend; zegsw. *het iemand lang niet - zeggen*, d. i. op lang niet zachten toon; -er, -t; -heid, v. -heden.
- Malten'tig** (zeer nauwgezet, moeilijk te vol- doen, kleingeestig zindelijk), bn.: -e vrouwen; -er, -st; -heid, v. gm. v.
- Mal'ta** (eiland v. Engeland, Middell. Zee), o.: - aardappelen; -te'zer (iem. van Malta), m. -s, (e = ee); als bn. *de - te'zer ridders*, eig. Ridders van St. Jan of Johanniter-ridders van Jeruzalem, sedert 1530 uit Rhodes op Malta; zie verder Johanniter-orde.
- Malthusianis'me** (leer van Malthus, 1766-1834, over de verhouding tusschen het cijfer der geboorten en de bestaansmiddelen), o.; het Neo - wil beperking van het aantal geboorten in het gezin. (si = zi).
- Maltraiteeren** (Fr. *mishandelen*), (ai = è).
- Mal'uwe** (zeker kruid), v. gm. v.; zie Malve.
- Mal'va** (veelbladig kruid, viltachtig van stengel), v. malva's; zie Maluwe, Malve.
- Mal've** (kaasjeskruid), v. malven.
- Malversatie** (Fr. *kwade praktijk, verduistering van gelden, ambtsontrouw*), v. -tiën.
- Malverseeren** (zijn ambt niet eerlijk en getrouw waarnemen), (s = z).
- Malvezij** (Grieksche zoete wijn uit Morea, nl. uit Napoli di Malvasia op de O. kust van Griekenland, als uitvoerhaven), v. gm. v.
- Malz-extract** (zeker gezondheidsbier), o. gm. v.
- Mama** (moeder), v. mama's, mamaatje, o. mamaatjes; bij verkorting: **Ma**, v. ma's.
- Mammeluk**, m. -ken; meer: **Mammeluk**.
- Mamie'ring** (zeew. scheepsgoot van leder, van zeildoek, enz.), v. -en, -s.
- Mammeluk** (Egyptische keursoldaat, soldaat der Egyptische rittermilitie bestaande van 1251-1811), m. mammelukken.
- Mam'mon** (schat, bezit, goed, ook: geldgod), m. gm. v.: zegsw. *den - dienen*, of aan den - offeren, alleen voor het geld leven, Matth. 6: 24,

- op geld azen, aan aardse schatten hangen.
- Mam'moeth** (voorwereldlijke olifant), m. -en; -sbeenderen, o. mv.: -sbeenderen zijn gevonden in Siberië en in N.-Amerika.
- Mamzel**, **mammezel** (juffer, uit: Made-moiselle), v. -s: en Mama zei't met Mamzel, (Staring), kinderjuffer, gouvernante.
- Man** (mensch, mannelijk persoon), m. mannen: zegsw. aan den - brengen, iets verkoopen; dat zal zijn - wel vinden, d. i. zijn koper; hij staat zijn -, d. i. zijn tegenpartij; hij is mans genoeg, sterk genoeg; als de nood aan den - komt, als er groote nood is; ik zal u - en paard noemen, d. i. alles in bijzonderheden of omstandig zeggen, met naam en toenaam noemen; een - een -, een woord een woord, spreekwijs voor: een eerlijk man houdt zijn woord, wij zullen handelen als mannen; de derde - brengt de spraak aan, een derde persoon of mensch houdt het gesprek gaande; dat is een gulden per -, d. i. per hoofd; het schip is met - en muis vergaan, d. i. er is niets en geen man gered, zelfs geen muis is ontkomen; een - van het lager onderwijs, onderwijzer; een - van het middelbaar onderwijs, leeraar; -netje (ventje), o. -netjes, gmv., manneke, o. -s.
- Man** (echtgenoot), m. -s of -nen: de dames werden door haar -s afgehaald.
- Man** (soldaat), m.: een leger van 100 duizend -, krijgers; onze mannekes, spreekt. mennekes, soldaatjes, vooral in O.-Indië.
- Man**, in samenst. lieden of lui (beroep): voer-, veer-, timmer-, krijs-, staats-, enz.; ook mannen (nieuwere woorden): brandweer-, vak-, geld-, schoolman; evenzoo (geen beroep): leen-, wilde-, Noor-, Oranjeman; zie ook Blindeman en verder: Engelsch-, Geldersch-, Franschman.
- Man'schtig** (manziek, mangel), bn.; -er, -st.
- Man'ager** (Eng. leider van een wedstrijd, opziener over den stal met renpaarden, enz.), m. -s; verder: de - van een circus; in Indië ook: administrateur; lees: men'idzjer.
- Man'ati** (een soort v. walrus, zeeke), m. -s.
- Man'baar** (huwbaar), bn.; -heid, v. gmv.
- Man'chester** (katoenstuwel uit de Eng. fabrieksstad van dien naam), o. gmv.
- Man'chesterpartij** (eig de partij van niet-bemoëing d. i. van laissez-faire door den staat, v. d. vrijhandel in Engeland; de partij der oud-liberalen), v. gmv.; lees: men'-tjer; -school, v., zie - partij: de - leeraar en huldigt het beginsel v. d. vrijen handel en bezit in Manchester een afzonderlijk gebouw.
- Manchet** (handlubbe, losse handboord), v.; -ten. (ch = sj); -knoop, m. -knoopen.
- Man'co** (het te-kort bij koopwaren), o. gmv.
- Mand** (korf), v. -en: zegsw. door de - vallen, wat men eerst geloofend heeft bekennen.
- Mandaat** (bevelschrift tot betaling, lastbrief; volmacht, opdracht), o. -daten: een imperatief -, opdracht van de kiezers aan den gekozene, die hij gehouden is te volgen; zie ook: Ruggespraak.
- Mandarijn** (staatsambtenaar in China), m. -en: er zijn burgerlijke en militaire -en, in zeven klassen te onderscheiden: de knoop op hun hoofdeksel wijst den graad aan door zijn kleur; -tje (klein geurig sinaas-appeltje, in China wel gebruikt om ze aan Mandarijnen ten geschenke te zenden), o. -s.
- Mandataris** (gevolmachtigde), m. -sen.
- Manda'tor** (lastgever), m. -s.
- Man'dau** (koppensnelmes der Dajaks), v. -'s.
- Mandement** (herderlijke brief, officieel bisschoppelijk schrijven in vermanenden stijl aan de geloovigen over zaken van geloof en zeden), o. -en: het - der bisschoppen van Nederland van 1868 in zake het onderwijs; zie: Zendbrief, Omzendbrief.
- Man'doumaken** (het maken van manden), o. gmv.; -maker (vervaardiger v. manden), m. -makers; -winkel, m. -winkels.
- Man'dewagen** (open rijtuigje met gevlochten bovenstel), m. -wagens; zie Panier.
- Man'dewerk** (mandenmakerswerk), o. gmv.
- Man'diën** (Mal. baden, door water van boven over het lichaam uit te storten); **mandibak**, m. -ken; -kamer (badkamer), v. -s.
- Mandioeca** (wolfsmelkachtige plant), v. gmv.: de - is een voedingsmiddel in Midden-Amerika. (cc = kk).
- Mand'je** (kleine mand, korfje), o. mandjes: zegsw. mijn hond slaapt in een -; ik kruip in mijn -, bed, gmv.
- Mand'jeskoop** (venter v. manden), m. -en.
- Mandoer** (Java. hoofd, b.v. der politie of bureaudienaren, ook opzichter, ploegbaas, hoofd der bedienden in een hotel, inlandsche meesterknecht, enz.), m. mandoeren.
- Mandoli'ne** (kleine luit met een viertal. dubbele snaren, kleine gitaar), v. mandolines.
- Mandrango'ra** (plant in het Z. van Europa een nachtschade, alruin), v. gmv.
- Mandril** (de inlandsche naam van den grooten aap of bavian van Guinea en Midden-Afrika), m. -s: de afschuwelijke -, hansworst der verzameling, (C. O.)
- Mand'vol**, v.: een - appels, manden vol visch.
- Mane'ge** (rijbaan, rijsschool), v. maneges, lees: manee'zje; -paard (schoolpaard, gedresseerd paard), o. -paarden.
- Ma'nen** (lange nekharen van dieren), v. mv.: de - van een leeuw, de - van een paard.
- Ma'nen** (met aandrang herinneren aan een schuld, inzonderheid: aanporren tot betaling), ik maande, heb gemaand; **maan'brief** (brief, waarin men maant), m. -brieven; **ma'ner** (persoon, die maant), m. maners.
- Ma'nes**, m. mv., bij de Rom., de goede geesten of schimmen der afgestorvenen.
- Ma'neschijn** (schijnsel der maan), m. gmv.
- Mangaan** (een metaal, hard en glanzig als licht gietijzer), o.; -erts, o.; -tjzer, o. gmv.
- Man'gat**, **man'negat** (opening als ingang tot den stoomketel), o. -gaten.
- Man'gel** (werktuig, om gewassen of gedroogd linnengoed glad te maken), m. mangels.
- Man'gel** (verwant met mank: gebrek), o. bij - van, bij ontstentenis, bij gebrek.
- Man'gelen** (volksen. voor amandelen), v. mv.
- Man'gelen** (gladmaken van linnen, enz.), ik mangelde, heb gemangeld; -geld (loon voor het mangelen, aan de mangelvrouw te betalen), o. gmv.; -goed (te mangelen waschgoed), o. gmv.; -kamer (kamertje in huis, waar de mangel staat), v. -s: -rol (een der twee rollen van den mangel), v. -len; -vrouw (vrouw, die in haar huis voor anderen mangelt), v. -vrouwen.
- Man'gelen** (ontbreken), het heeft gemangeld: het mangelt hem aan moed, aan geld, enz.
- Man'gelwortel** (beetwortel, roode biet), m. -s: de - dient vooral als veevoeder.
- Mangeneel** (muurbreker der Middeleeuwen),

- m. - en: - en werkten met geweld van nabij en bewkten bressen in den muur, (Hofd.).
- Mang'ga** (O.-I. verkoelende, appelachtige vrucht van den - boom op Java en elders in Azië en Z.-Amerika), v. -'s; ook: **Mang'go**.
- Mang'gis** (O.-I. vrucht met zuurzoet vleesch), v. manggissen, afkorting van **Mang'gistan**.
- Man'grove** (O.-I. wortelboom), v. mangroven; zie **Rizophore**.
- Man'haftig** (de eigenschappen van een man hebbende, dapper, strijdbaar), bn. en bw., -er, -st; -heid (moed), v. gmv.
- Man'heid** (kraecht, flinkheid), v. gmv.
- Man'heim** (Germ. myth. eig. menschen-heim), o.; zie **Midgard**.
- Mania'bel** (gemakkelijk te hanteeren; lenig, zacht; fig. gedwee), bn.
- Mani'acus**, m. en v. -cussen; zie **Maniak**.
- Maniak'** (iem. die een manie heeft, of aan gewoonten verslaafd is, halve gek), m. en v. -s, -ken; zie **Manie**.
- Manichæ'er** (aanhanger van de leer van Manis, 276, stichter van zekere godsdienstige Perzisch-christelijke sekte), m. -s. (æ = ee).
- Manic'ure** (eig. handverzorger), m. -s; zie **Pedicure**.
- Manie'** (zielsziekte, hartstochtelijke ingenomenheid, krankzinnigheid op één punt, over-dreven zucht tot iets, verslaafdheid), v. gmv.; zie: **Klepto-**, **Monoo-**, **Pyromanie**.
- Manier'** (Fr. maniere: wijze van doen, van handelen), v. manieren: zoo zijn onze -en! zeden; dat is geen - van doen; het is maar bij - van spreken, om het eens te zeggen; die edelman heeft fijne -en, vormen; die jongen heeft geen - en geleerd, nette vormen.
- Manifest'** (scheepst. tabelsgewijze opgave van al de goederen der lading door de bevrachters), o. manifesteren; zie **Car'galijst**.
- Manifest'** (openlijke bekendmaking, verklaring van een vorst of regeering over een staats-aangelegenheid; een staatschrijven, ook verdedigingsschrift), o. manifesteren.
- Manifestant'** (betoog; persoon, die meedoet aan een manifestatie), m. en v. -en.
- Manifesta'tie** (betooging met het doel om zekeren indruk te weeg te brengen n. instemming of afkeuring publiek te witen), v. -tiën, -s.
- Manifesteeren** (openbaren, bekend maken, kond doen, een betooging houden); zich -, zijn tegenwoordigheid doen blijken: bij de spiritisten - zich de opgeroepen geesten (?).
- Manil'la** (sigaar eener geurige tabakssoort van het Philippijnsche eiland Manilla of Luzon, hoofdstad ook Manilla), v. -'s, (ll = lj); -si-gaar (sigaar van Manilla-tabak), v. -sigaren.
- Manille** (tweede matador of troef in het ombre- en quadrillespel), v. -s. (ille = ielje).
- Manillees'** (bewoner van Manilla), m. -eezen.
- Maniok'** (broodwortel, plant in Z.-Amerika), m.; -meel (zetmeel uit de knollen van den maniok), o., zie **Tapioca**.
- Mani'pel** (R.-K. armband, deel van het mis-gewaad: smalle zijden strook, met één tot drie kruisjes, als parament door den priester aan den linkerarm gedragen), m. manipels.
- Manipula'tie** (betasting, bewerking met de vingers, vingerbeweging), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Manipula'tor** (seingever v. d. telegraaf), m. -tors, -to'ren.
- Ma'nis**, m. manissen; zie **Schubdier**.
- Ma'nis** (O.-I. mild), bn.: hij is - in zijn oordeel.
- Ma'nisan** (O.-I. zoetigheid, confituren), v. gmv.
- Man'ja** (O.-I. zekere sierlyke grassoort), v.
- Mank** (gebrekkelig loopende, kreupel), bn.: zegsw. hij is -, zij loopt aan beide zijden -, bw.: aan een euvel - gaan, eenig zedelijk gebrek hebben; deze vergelijking gaat -, is gebrekkig, gaat niet op, deugt niet.
- Mankeeren** (ontbreken, tekortkomen, tekortschieten; zijn betalingen staken, failliet gaan): dat mankeert er aan, hapert; er mankeert een gulden aan de som, het mankeert hem niet aan vlijt, aan geduld; wat mankeert je! scheelt.
- Mankeliek'** (volkst. voor melancholiek), bn.
- Mankement'** (fout, gebrek), o. -en.
- Manke Wil'lem** (volksnaam van de clivia, een kamerbloem), m. - Willems.
- Mank'poot** (platte naam voor iem., die mank is, kreupel), m. en v. -pooten. gmv.
- Man'lijf** (lieve man of echtgenoot), m.
- Man'lijk**, **man'nelijk**, bn. en bw.: een - karakter, het - gestacht, een - leen, een - ziel; zich - gedragen, - handelen; -er, -st.
- Man'lijkheid**, v.; zie **Manheid**.
- Man'mensch** (Vl. mann. persoon), m. -en.
- Man'moed'ig** (dapper), bn. en bw.: een - bestuit, kloekmoedig, manlijk; **Pieter** stak zijn hand alsmede - in den korf, (C. O).
- Man'na** (Hebr. mân, d. i. gave), o. gmv.: **Bijb.** het - der woestijn, hemelbrood, het voedsel der Israëlieten in de woestijn, dat Jehovah op wonderbare wijze dagelijks uit den hemel dauwde; zie **Ex. 16 : 15**.
- Man'nelijk rijm**, o.; zie **Rijm**.
- Man'nenhuis** (verpleeghuis voor oude mannen), o. -huizen; -klooster (nl. alleen voor mann. kloosterlingen), o. -kloosters; -koor (koor van zangers), o. -koren; -kracht, v. gmv.; -moed (manlijke moed), m.; -stem, v. -stemmen; -taal (krachtige taal), v. gmv.; -vertrek (-kamer), o. -vertrekken; -zaal (slaapzaal voor mannen in een diaconiehuis), v. -zalen; -zang-vereëninging (vereëninging van zangers, mannenkoor), v. -en; zie **Liedertafel**.
- Mannequin** (Fr. teenen mand of toestel, om er een japon op te etaleeren; ornament, dat een mand met bloemen of vruchten voorstelt; ledpop, fig. stroopop; vrouw, op wie in groote winkels costumes gepast of geëtaleerd worden), o. en m. -s; lees: -kên'.
- Man'netjes**, o. mv. De diernamen, met mannetjes verbonden, worden als samenstellingen aaneengescreven, als: mannetjesgans, mannetjesvink, enz.; -man (sterke kerel, flinke man, knap in zijn vak), m. gmv.; -boon (kleine, ronde kofleboon van beste kwaliteit), v. -boonen; -noot (groot soort van muskaatnoot), v. -noten.
- Mannin'** (Bijb. vrouw, echtgenote), v. -ninnen, zie **Gen. 2 : 23**: En hierom huwde God den man aan zijn -, (Vondel, Lucifer).
- Manoe'vre** (Fr. handelwijze, handgreep; besturing van een schip, leiding v. krijgsvolk; krijgsoefening op groote schaal), v. -s.
- Manoe'vres**, v. mv.: rare grimassen, intriges, listen, kuipertijen: de schalk maakte allerlei -; wat al -! (oeu = eu).
- Manoeuv'reeren** (bewegingen maken, bijzonder met troepen schepen, wagons), (oeu = eu).
- Manometer** (werktuig tot het meten van de spanning der lucht, ook: tot meting van die van den stoom in ketels, enz), m. -meters.
- Man'pad** (smal pad, voetpad), o.; in de

- gesch.: een pad in de buurt van Hillegom, waar Witte van Haamstede in 1304 de Vlamingen versloeg.
- Mans**, bn.: hij is — genoeg, sterk, bij de hand.
- Mansar'de** (zolderkamertje aan den voor- of achterkant), v. — n; — **dak** (gebroken dak, volgens de bouwwijze van François Mansard, 1598—1666, te Parijs), o. — daken.
- Mans'bloed** (St. Janskruid), o. gmv.
- Mans'chap** (bemanning), v.: de — van een zeeschip; — **schappen** (soldaten), m. mv.
- Mans'chap** (trouw als vazal), v. gmv.: hij deed zijn teenheer hulde en —; — zweren.
- Mans'hemd** (halfhemdje), o. — en; — **hoed**, m. — en; — **hoogte** (gewone hoogte v. e. man), v. — n; — **kerel** (manspersoon, flinke man), m. — kerels: ik heb graag een — kerel over den vloer, (C. O.); — **kleed**, o. — eren, — kleeren; — **kleermaker**, m. — s; — **laars**, v. — zen.
- Mans'lag** (doodslag), m. — slagen.
- Mans'lengte** (manshoogte), v. gmv.; — **moeder** (schoonmoeder der echtgenoot), v. — moeders; — **naam**, m. — namen; — **persoon** (elke man), m. en o. — personen: wij manspersonen werkten ons halfdood, (C. O.)
- Mans'oor** (vergiftig gewas uit de familie der aristolochia), v. en o. gmv.: de — bloeit in Limburg onder hazelaren van April tot Juni.
- Mant'el** (over-kleedingstuk), m. — s: de — is het symbool van macht, zie Mantelrecht; ook van beschutting en liefde; fig. onder den — van godsvrucht, d. i. onder den schijn, het voorwendsel; zegsw. iemand den — uitvegen, scherp doorhalen, berispen, een standje maken; iets met den — der liefde bedekken, Bijbel: deze of gene verkeerdheid of zwakte van een ander niet ruchtbaar maken, maar verbergen; — **jas** (overjas met schoudermantel), v. — jassen; — **juifrouw** (winkeljuifrouw in de afdeling mantels van een confectie-magazijn), v. — en; — **magazijn**, o. — en.
- Mant'elmeeuw** (een soort van meeuw, die hier niet broedt, maar 's winters in klein getal onze kusten bezoekt), v. — meeuwen.
- Mant'elrecht** (oud recht der vorstinnen uit de middeleeuwen, om vervolgd onder haar mantel te beschermen), o. gmv.
- Mant'elstof** (goed voor mantels), v. — fen.
- Mant'elzak** (zak i. e. mantel; valies), m. — ken.
- Man-te-roer**, m.; zie Roerganger.
- Mantiek'** (het bijgeloof der waarzeggers-kunst), v. gmv.; ook: Man'tia, man'tica.
- Mantil'la** (Sp. lang afhanginge hoofdstuk der Andaluische dames), v. —'s. (ill = iel).
- Mantil'le** (Sp. zijden dames-zomermanteltje zonder mouwen), v. — s: de freule droeg een kleine — van zware, witte zijde, (C. O.); lees: mantiel'-je.
- Mantou'** (Sp. groote vierkante zijden sjaal met lange franje), m. — s; ook: — de Manilla.
- Mau'trie** (Java. inlandsch ambtenaar, ondergeschikt aan het hoofd der politie), m. — s: ook kan de — een goede betrekking hebben bij het schrijverspersoneel.
- Manuaal** (dagregister of journaal; in de muz. het handklavier of de toetsenrij in tegenstelling van het pedaal of voetklavier), o. manualen.
- Manuaal'** (handgreep, — beweging), o. — alen.
- Manuafactu'ren** (voortbrengselen v. weverij, weefsel van handen- of fabrieksarbeid), v. mv.; — **turlier'** (winkelier of koopman in manuafacturen), m. — s; — **turist'** (manuafacturier), m. — en; — **tuur'winkel** (winkel voor of met manuafacturen), m. — winkels. (c = k).
- Ma'nus** (mans- of jongensnaam), m., verkorting van Hermanus.
- Manuscript'** (handschrift), o. — en, zie Autograaf; bij een — is meer sprake van den inhoud van 't stuk dan van den lettervorm; zie **M. S.**; lees: ma-nuus-kript'.
- Ma'nusje** (persoonsnaam), o.: — van alles, iem., die allerlei bezigheden aan de hand heeft, ook wel iem., die van alle markten thuis is.
- Man'volk** (de mannen), o.: waar blijft het —?
- Man'wif** (sterke, ruwe vrouw), o. — wijven.
- Map, map'pe** (omslag van een portefeuille; boeken-, teeken- of brieven-tasch), v. mappen.
- Mappemon'de** (Fr. wereldkaart met de twee halfronden), v. — mondes.
- Maraboe'** (ooievaar van Hindostan), m. — s.
- Maraboet'** (Mohamm. priester-kluizenaar onder de Berbers, die zijn leven aan ontbering, zelfkastijding en godsvereering wijdt), m. — boets; ook: Marabou t.
- Maraboe'-veeren** (zijdeachtige witte veeren door den vogel onder den staart gedragen), v. mv.: Freule Constance is jaloersch van uwe maraboes. (C. O.), op den dameshoed.
- Maran'ta** (pijlwortel), v. —'s.
- Maraskijn'** (zekere likeur), v. gmv.
- Maraskino** (maraskijn, fijne likeur), m. gmv.
- Maras'me, maras'mus** (ziekte, uitering van het lichaam door ouderdom), o. gmv.
- Ma'rathon**, o.: aardr. vlek aan de O.-kust van Attica, bekend door de overwinning der Gr. op de Perzen, 490 v. C.; — **loop** (sport. verre en snelle loop, als van den bode, die het bericht dier overwinning te Athene kwam brengen), m.
- Marau'de**, v. zie Marode, enz.
- Marave dis** (Sp. muntje, 1½ centime), m. — sen.
- Marchandeeren** (Fr. handelen; dingen, loven en bieden). (ch = sj).
- Marchandi'ses** (Fr. koopgoederen), v. mv. (ch = sj).
- Marchand-tailleur'** (Fr. kleermaker, die zelf de stoffen levert, dus lakenuwinkel houdt), m. marchands-tailleurs. (ch = sj).
- Marcheeren** (Fr. te voet gaan, een tocht te voet doen, in den pas loopen). (ch = sj).
- Marco'ni** (telegraaf van —): electrische telegraaf zonder geleidraden, in 1897 door Marconi uitgevonden; — **graaf** (draadloze telegraaf), v. gmv.; per —: de naam is ontleend aan den uitvinder; — **gram** (telegram per marconigraaf), o. — men; — **graphieeren** (telegraphieeren per marconigraaf). (ph = f).
- Ma're, maar** (tijding, bericht, bekendmaking, loopend gerucht), v. maren: e. treur —, e. blij —.
- Ma're** (oud woord voor nachtmerrrie), v. — n.
- Marechal'** (Fr. maarschalk), m. — s. (ch = sj).
- Marechaussee'** (militair dienaar v. politie), m. — s, (ch = sj); zie Gendarme.
- Marechaussee'** (korps bereden politie, oorspronkelijk grensbewakers), v.: het korps werd opgericht 26 October 1814. (ch = sj).
- Marem'men** (It. moerassige kuststreek in 't W. van Italië, eig. landen aan de Mare of de zee), v. mv.
- Ma'ren** (meren, een schip vastleggen), ik maarde, heb gemaard; zie Meren.
- Ma'ren** (voortdurend maar zeggen, tegenwerpen maken), enkel in de onbep. wijs: Hier valt niet te —. Hou op met je —.
- Ma'rentak** (tak, die de maren of booze geesten volgens het heidensch bijgeloof uit

den stal houdt; altijd groene woekerplant), m. -takken: de - takken leven op appelen peregboomen en populieren, zie: Mare, Vogellijm, Misteltak, Mistletoe.

Marga (O.-I. naam van elken familiestam op Sumatra), v. -s: de - bevat of rekent enkel de afstammelingen in de mannelijke lijn.

Margareta (vrouwen naam), v.; zie Griet.

Margarlet (parelglimmer), o. gmv.; het - is parelmoerachtig.

Margarlet (meizoentje, madelief), v. -en.

Margarit'ne (grondstof der kunstboter, ook de kunstboter zelve, velboter), v. gmv.; -**boter**, (kunstboter), v. gmv.; -**fabriek**, v. -en.

Marge (Fr. ledige of witte rand langs brieven, drukwerk, enz.), v. marges; lees: marzj.

Marginaal (op den rand), bn.: -ale aantekeningen, nl. op den kant; zie Margine.

Marginaliën (kantteekeningen), v. (g = g).

Margine (in) (op den rand), bw. (g = g).

Maria-altaar (altaar, aan Onze-L.-vrouw in R.-K. kerken toegewijd), o. -altaren; -**beeld** (beeld der Moeder Gods), o. -en, zie Madonna; -**dag** (feestdag ter eere van Maria), m. -dagen; -**kapel** (R.-K. op zich zelf staand kapelletje of deel eener kerk met een Mariabeeld), v. -kapellen; -**kerk**, v. -en, zie O. L. Vrouwenkerk; -**lied**, o. -liederen; -**maand** (Mei, toegewijd aan Maria), v. gmv.; -**vereering**, v. gmv.

Maria-Hood'schap (R.K. feestdag op 25 Maart), v. gmv.; -**Geboorte** (idem op 8 Sept.), v.; -**ten-He' mel-opnemning** (idem op 15 Aug.), v.; -**Licht'mis** (idem op 2 Febr.), v.; -**Onbevekte-Ontvan'genis** (idem op 8 Dec.), v. gmv.

Marian'ne (spotnaam voor Frankrijk), v.; de huishouding van - die v. het Fransche volk.

Maria-Theresia-daalder (oude Oostenrijksche munt van 1780, ± f 1.25), m. -s; de - is nog gangbaar in N.-O. en O.-Afrika in 't Portugeesch gebied.

Marine (zeemacht, 's lands vloot, het zeewezen van den staat en al, wat daartoe behoort), v. gmv.; het departement van -, de Engelsche -, de Nederlandsche -; -**blauw** (donkerblauw als het wammes van Janmaat), o.; -**officier**, (zeeofficier), m. -en; -**werf**, v. -werven.

Marineeren (inzouten of inleggen in azijn met kruiden): haring -.

Marinier (zeesoldaat), m. -s.

Marjolein, **marjolein** (lipbloemige plant), v. gmv.: de bloem der - is roos- of vleeschkleurig, de - dient als toekruid bij vleesch.

Marionet (Fr. ledipop aan een draad, waarmee men comédie speelt, tooneelpoppetje), v. -ten: iem., die zich tot alles laat gebruiken; -**tenspel** (poppenspel), o. -len.

Maritiem (betreffende het krijgswezen ter zee), bn.: het -e etablissement te Soerabaja; de -e autoriteiten; de -e macht. (t = t).

Marius, Cajus: boerenzoon uit Arpinum, 156-86 v. C., consul te Rome en overwinnaar v. d. Cimbren (101 v. C.) en Teutonen (102 v. C.)

Marjolein, v. gmv.; zie Mariolein.

Mark, **mar'ke** (gemeente, oudtijds met onverdeelde gronden, nl. weiden, bosschen, heidevelden), v. marken; -**egron**d (onverdeelde grond eener marke), m. -en.

Mark (gewicht voor edelsteen, ± 246 Gr.), o. -en: een - is 24 karaat, elk van ± 15 grein.

Mark (grensland), v. -en: de Spaansche -, landstreek tusschen de Pyreneeën en de Ebro; de

Brandenburgsche mark; vergelijk Denemarken; ook grensgewest, zie Markgraaf.

Mark, ook Rijksmark (munteenheid i. h. Duitschertijk = f 0.60 = 100 penningen), v. -en.

Markant (in 't oog vallend, de aandacht trekkend, bijzonder uitkomend), bn.: de -e figuur van dien man, een -e plaats in de geschiedenis innemen, een - citaat.

Markeeren (merken, teekenen, stempelen, aanduiden, aangeven), b.v. mil. den pas -, de voetbeweging maken zonder vooruit te gaan; jagerst. de hond -keert, duidt met snel staartbewegen de nabijheid van wild aan.

Marketen'ter (zoetelaar, koopman in verschijningen voor soldaten), m. -s, vero.; nog in gebruik is: -**tent'ster**, v. -s; -**tent'stersvaatje**, o. -tentstersvaatjes.

Markeur (opteekenaar, bijartjongen), m. -s.

Mark'graaf (graaf v. e. grensgewest, met bijzondere macht en met een staand legercorps, om de grens te dekken), m. -graven; -**gravin**, v. -gravinnen; zie Markies.

Markies (Fr. markgraaf, adellijke titel in Frankrijk), m. markiezen.

Markiezaat (gebied v. e. markies), o. -zaten; het - Vere, het - Bergen-op-Zoom.

Markiezijn (vrouw van een markgraaf), v. markiezinnen, ook adellijke titel.

Mark'je (speelpenning, fiche), o. markjes.

Markt (plein of publieke plaats tot koop en verkoop of ruil), v. markten: de wol-, de vee-, de leder-, de boter-, enz.; een jaar-, een week-, een voorjaars-, enz.; de kermisspellen staan op de groote -; -**hal** (overdekte markt), v. -ballen.

Markt (bijeenkoms van kooplieden), v. markten: het is morgen -, de - is haast afgelopen; zegsw. hij is van alle - en thuis, hij is bij-de-hand, vlug van begrijpen, doortrap, geslepen; van een kale of koude markt thuis komen, ergens niet in slagen, met de kous op den kop terugkomen; spreekw. Bij 't scheiden van de - leert men de kooplui kennen, als 't op een afrekenen aankomt, leert men iem. karakter kennen.

Markt (marktprijs), v. gmv.: onder de - zijn waren verkoopen, te goedkoop; de - bederven, voor veel te lagen prijs verkoopen; e. stijgende -, een dalende -.

Markt (plaats van afzet, débouché), v. markten: Engeland is een - voor ons vee, Oost-Indië is een - voor onze calicots.

Marktbederver (koopman, die zonder noodzaak de prijzen der goederen vermindert), m. -s; -**bericht** (rubriek in een dagblad: mededeeling van koop- en verkoopprijzen op een markt), o. -en; -**dag** (dag, waarop er markt gehouden wordt), m. -en; -**en** (de markt bezoeken, vooral om waren te verkoopen), de boerin marktje, heeft gemarkt; -**ganger** (man, die de markt bezoekt), m. -s; -**gangster** (vrouw, die ter markt gaat), v. -s; -**geld** (kleine geldsom, die voor de staanplaats op de markt van iederen verkooper wordt geheven), o. -en; -**meester** (opzichter der markt, tevens belast met de inning der marktgeden), m. -s; -**prijs** (de waarde, waarvoor iets op de markt wordt verkocht en die zich regelt naar vraag en aanbod), m. -prijzen; -**schip** (schuit, die op de marktdagen vaart), o. -schepen.

Mar'len (scheepst. de zeilen met marling aan de lijken vastmaken), ik heb gemarld;

- **priem** (priem, bij het splijten van touw gebruikt), m. — en; — **spijker** (—priem), m. — s; — **reep** (touw a. d. fokkemast), m. — en; — **touw** (—reep), o. — en.
- Marlijn**, **mar'ling** (scheepst. touw, geschikt om iets te binden; sterk driedraadsch touw), v. — lijnen, — lingen.
- Mar'ling**, **meer'ling** (scheepst. dun, sterk, driedraadsch touw), v. gmv.; zie Marlijn.
- Marmel** (knikker van wit marmer), m. — s.
- Marmela'de** (fijngekookt fruit, b.v. kweeën of appels, met suiker verdikt), v. — s of n.
- Marmeldier**, o. — dieren; ook: Marmeldier en Marmot.
- Marmer** (fijnkorrelige kalksteen), o. gmv.: een vloer van —, volkst.: marbel; — **bal** (stuijter, groote knikker), m. — ballen, Vl.; — **groeve** (plaats, waar men marmer graaft), v. — groeven: — **kleur**, v. — en; — **meel** (fijngeveven marmer), o. gmv.; — **papier** (gemarmerd papier), o. gmv.; — **slip** (—meel), o. gmv.; — **slip'jer** (—polijster), m. — s; — **slip'jerij** (het polijsten van marmer; werkplaats v. d. marmerslijper), v. — en; — **zaag** (zaag zonder tanden, om marmer te zagen), v. — zagen; — **zager** (werkman, die marmer zaagt), m. — s.
- Marmeren** (marmerkleurig verven), ik heb gemarmerd: een houten schoorsteenmantel — **Marmeren** (van marmer), bn.: een — zuil.
- Marmite** (ijzeren of koperen pot om in te koken, vleeschketel), v. — n; ook: Marmier'.
- Marmot** (bergrat, knaagdier), v. — motten: de — leeft in het hooggebergte van Savoye en Zwitserland; slapen als een —, die nl. een winterslaap heeft d. i. zeer lang; ook: M o r m e l.
- Marmot'enhok** (hok met of voor marmotten), o. — hokken; — **slaap** (winterslaap der marmotten; fig. zeer lange slaap), m. gmv.
- Marmot'ever** (huid v. een marmot), o. — len.
- Maro'de** (Fr. strooperij, plundering), v.: zegw. op — zijn of gaan, gezegd van soldaten, die op den boer uit stelen gaan; — **deeren** (op marode, op plunderen of stroopen uitgaan, kapend rondzuerven); — **deur** (achtergebleven soldaat, zwerfver, strooper), m. — s.
- Marokijn** (gekleurd bokken- of geitenleder), eig. Marokko-leder), o. gmv., zie Corduaan; — **en** (overtrokken met marokijnleer), bn.: een — kleinnoodiën-schrijntje, (C. O.)
- Maron**, m. — s; zie Marron.
- Maronie'ten** (christensekte, wonende aan den Libanon, thans R.-K.), m. mv.: het hoofd der — is de patriarch van Antiochië.
- Maroquinerie** (Fr. artikelen v. marokijnleer, handel daarin), v. gmv. (qu = k).
- Marot** (zotskap, narrenstok), v. marotten: spreekw. Elke zot heeft zijn —, ieder heeft zijn stokpaardje, speelpop; ook: Marotte.
- Marqueeren**, zie Markeeren, Markant.
- Marquise** (oprolbaar linnen zonnenscherm; glazen afdak of overstekdak), v. marquises; lees: markiez'.
- Mar'ren** (talmen, dralen, arzelen, tijdverliezen), ik heb gemard: waartoe gemard?
- Mar'ren** (een schip met een touw aan den wal vastleggen), ik heb gemard, vero.; thans Meren, soms Maren.
- Marron** (W.-I. boschneger in Suriname), m. — s; ook: Marron', Marron'neger.
- Mars**, myth. god des oorlogs, de schutsgod van 't Romeinsche rijk; ook: Mavors.
- Mars** (sterrenk. een der buitenplaneten), v.: — heeft een rooden gloed en doet denken aan bloed, aan oorlog.
- Mars** (scheepst. mastkorf, houten vloering om den grooten mast of den bezaansmast ter plaats, waar de hoofdtouwen gehecht worden, op $\frac{2}{3}$ der hoogte), v. — en, zie Kraaiennest;
- lantaarn** (lantaarn a. d. grooten mast), v. — s.
- Mars** (rugkorf), v. marsen: fig. hij heeft niet veel in zijn —, hij weet niet veel, heeft niet veel verstand of kennis.
- Marsch** (Fr. marche: regelmatige beweging, b.v. van troepen; ook: de tocht zelf), m. marschen; lees: mars.
- Marsch** (kort muziekstuk, door blaasinstrumenten bij het marcheeren uit te voeren), m. — en: een krijgs—, een feest—, een parade—, een doden—; lees: mars.
- Marsch** (mil. commando), tw. Voorwaarts, —!
- Marsch'bivak** (O.I. bivak ter overnachting tusschen twee dagmarschen of tot vertoef voor eenige dagen), o. — bivakken.
- Marschen** (aardr. laaggelegen landen aan de Duitse Noordzeekust), v. mv.
- Marsch'land** (broekland, drasland), o. — en.
- Marsch'orde** (marsch-linie, volgorde), v. gmv.
- Marsch'order** (schriftelijke wegwijzer), v. — orders: — **route** (—richting), v. — s; — **tenuue** (—kleeding), v. — tenuuen; — **vaardig** (gereed om op marsch te gaan), bn.
- Marseillais'e** (Fr. krijgslid der republikeinen uit Marseille, voor het eerst te Parijs gezongen op 15 Juli 1792 en wel door 1200 Marseillanen: het lied der Fransche revolutie), v. gmv.: thans nationaal lied van Frankrijk. (ll = lj).
- Marsepein** (It. marzapane, Fr. massepain: amandelbrood), v. en o.: een letter van —; — **en**, bn.: een — en hart, van marsepein.
- Mars'era** (scheepst. marszeilra, de tweede ra vanonder), v. — raas.
- Marsiliaan** (Venetiaansch vaartuig in de Middell. Zee), v. — anen. (s = z).
- Mars'kramer** (venter met een rugkorf), m. — kramers: een Chineesche —, (J. t. B.)
- Mars'zeil** (zeil, aan de marsera of marszeilra hangende), o. — zeilen.
- Marta** (vrouw. voornaam), v.; ook: Martha.
- Martelaar** (geloofsheld; iem., die om zijn geloof zich marteling of dood getroost, bloedgetuige), m. — aars, — aren; fig. iemand, die lijdt om zijn gevoelen, richting, enz.: hij werd de — zijner overtuiging; — **ares** (vr. martelaar), v. — sen; — **arij** (gemarteld), v.; — **schap** (het martelaar-zijn), o. gmv.
- Martelaarsboek** (geschiedenis van martelaren of geloofshelden, meest met platen), o. — boeken, ook: Martyrologie; de Roomsche, ook de Protestantsche kerk heeft haar — boeken; — **kroon** (de toekomstige zegekroon, den martelaar weggelegd), v. — kronen; ook: **Martelkroon**, v. — kronen.
- Marteldood** (folterdood om den geloove), m. gmv.: den — ondergaan; — **en** (folteren), ik heb gemarteld: iem. op de pijnbank —: — **ing**, v. — en; — **kroon** v. — kronen, zie Martelaarskroon; — **tuig** (allerlei werktuigen, waarmee men martelt), o. — tuigen.
- Marter** (klein verscheurend zoogdier), m. marters: een boom—, een bosch—, een goud—, een huis—, een sabel—, een steen—.
- Marter** (bont van martervel), o. gmv.
- Marterachtigen**, m. mv.: tot de — behooren de bunzings, de hermelijnen, de otters, de

marters, de sabeldieren, de fretten en de werels; de — zijn de schrik der kleinere zoogdieren en der vogels.

Mar'tha (eigennaam), v.: een bedrijvige —, een zorgvuldige, drukke huisbestierster, zie Luc. 10:40, ook: *Mar'ta*.

Mar'tha-stichting (R.-K. liefdehuis, instelling van barmhartigheid te Alphen a. d. Rijn), v.: sedert 1863 trekt de — zich het lot van weezen en verwaarloosde kinderen aan.

Martiaal' (Fr. krijgshaftig, strijdbaar, moedig), bn. en bijw.: een — voorkomen, een — klinkend bed, b.v. de Marsellaïse. (t = ts).

Martia'lis, Rom. puntdichter, ± 43 — 102 n. C.

Martinga'le (stelsel, om zeker te winnen op de roulette), v.: hij beweerde de — gevonden te hebben.

Martyrologie' (martelaarsboek), v. — en.

Marxisme (sociaal-democratie), o. gmv.: — is aldus geheeten naar zijn wetenschappelijken grondlegger Karl Marx, geboren te Trier, 1818, gestorven te Londen in 1883. (x = ks).

Maryland (beste tabaksoort uit Maryland in N.-Amerika), v. lees: *mer'rieland*.

Mas (massa, hoop), v. massen. vero.

Mas (Jav. hooge titel doch lager dan Radhen), m.

Maseot'e (persoon, die geluk brengt, ook zaak of voorwerp, idem), v. — s.

Mas'ke (zekere bloeiwijze), v. masken: de — van den leeuwenek.

Mas'ke, o. — n, — s, zie Doodenmaske.

Mas'keeren (bedekken, verbergen, verhullen, aan het oog onttrekken); zich —, z. vermommen, een masker opzetten.

Mas'ker (Sp. momaangezicht), o. — s: fig. het — afdoen, afwerpen, ophouden met veinzen, zijn ware gezindheid laten blijken; onder het — van vriendschap, schijn, voorkomen; ook, gemas'kerde: de zaal was vol — s.

Mas'ker, het ijzere —: de gesch. gewaagt van den man met —, opgesloten in de Bastille, de staatsgevangenis, te Parijs.

Mas'ker (dierk. pop, larve), o. — s.

Maskers'de (verkleeding op carnaval: gemaskerd feest, studentenfeest), v. maskerden.

Mas'keren (vermommen), ik heb gemaskerd.

Maskuliet', **mazuliet'** (zekere Indische sloep), v. — lieten.

Massa (Fr. een groot aantal, een groote menigte, hoop of stapel, som, totaal bedrag), v. massa's, b.v. ijzermassa, rote-, volks-, menschen-, enz.

Massa (in negertaal: meester), m. massa's.

Massaal' (in massa, door de massa), bn.: het — goederenvervoer heeft plaats van uit dat nieuwe goederen-station; fig. een — effect.

Massage (heilk. bewerking der spieren), v. gmv.: de — bestaat in effleurage, zacht strijken; pétrissage, kneding; tapotage, klopping; ook in: — à friction, wrijving, (g = zj); — seeren (spierkneden, d. i. het knijpen en wrijven en kneden van zieke, stijve, rheumatische lichaamsdeelen); **masseur'** (iemand, die masseert), m. — s; vr. **masseuse**, — s.

Massief' (vast, niet-hol, dicht), bn.: een — sieve gouden ring, d. i. een ring, die niet hol is, maar uit een dichte massa bestaat; ook: zuiver, onvermengd v. edel metaal; massiever, — st.

Massoel', **masoel'** (O.-I. een aromatieke boomst., in O.-Indië veel gebruikt als geneesmiddel), v. gmv.: uit — wordt ook een verfstof voor het kleuren van lijnwaad bereid; — boom (O.-I. boom op Nieuw-Guinea), m. — en.

Mast (paal; lang, rolronde opgaand hout, geplaatst op schepen, en waaraan de raas hangen), m. masten: een schip heeft één, twee of drie — en: groote-, fokke-, bezaans-, zie ald.; met één —: buis, botter, pink, schokker, tjalk, enz.; met twee — en: brik, schoener, brigantijn, enz.; met drie — en: linieschip, fregat, korvet, ook groote koopvaardijsschepen; zegsw. er dienen geen twee groote — en op één schip, er moet er maar één zijn, die gebiedt; gij moet maar zien, hoe gij den — opkrijgt, hoe gij de zaak klaarspeelt; den bezem in den — voeren; zie Bezem; voor den — zitten, voor te veel eten, nl. op zijn bord.

Mast (den of pijnboom), m. masten; — bosch, o. — bosschen: het — bosch bij Ginneken.

Mast (spijs, voeder, b.v. voor varkens), v. gmv.

Masteluin', o.; — brood (brood, gebakken uit half tarwe en half rogge), o. — en; — nen, bn.: een — broodje.

Mas'ten (van masten voorzien), ik mastte, heb gemast: een schip —; — maker (man, die masten maakt), m. — makers.

Mastiek' (stopsel bij 't voegen van muren en 't herstellen van steenwerk), v. gmv.

Mas'tik (welriekende hars uit den stam van den — boom, vooral op Ceylon), m. gmv.

Mast'klommen (het klimmen in een versierden mast, met prijzen in den top: volksvermaak), o. gmv.; zie Cognemast.

Mast'korf (scheepst. kraaiennest), m. — ven.

Mastodon (voorwereldlijke olifant met vier slaglanden), m. — ten; de — was een reus onder de viervoeters, 6 M. lang en 4 M. hoog.

Mat (oud Spaansch zilverstuk ter waarde van 8 Sp. realen, d. i. ± f 2.50), m. matten: de zilvervloot had veel Spaansche matten aan boord.

Mat (vloermat; ook vlechtwerk van biezen voor verpakking), v. matten.

Mat (zekere landmaat, een uitgestrekteheid aronds), o. matten.

Mat (afgemat, krachteloos, uitgeput), bn.: ik ben moede en — gegaan, (Bild.); hij was — van leden; handel: slap, stil, niet levendig; fig. een — te kogel, die niet doordringt.

Mat (schaakspel. dood), bn. en bw.: de koning is —, het spel is verloren; iem. — zetten, dat hij niet meer kan schuiven; zie Schaakmat.

Mat (dof, niet gepolijst, glansloos), bn., matter, het meest —; — goud; zilver — maken; met — te oogen, zonder glans; — held, v. de — held van iem. blik, dofheid; zie Matglas.

Matador' (eig. doodslager nl. van den stier), m. — s, — do'res: de naam — wordt in Spanje niet gebezigd, wel Espada.

Matador' (hooge troef in 't ombre- of quadrillespel), m. matadors.

Matador' (man van rang, invloed, vermogen, een meester in eenig vak), m. — s.

Ma'taglap (Mal. eig. met verdonkerd oog, fig. een oog, van moordrazernij rood ziende), bn.

Ma'ta sam'pi (O.-I. spiegel), v. — s.

Match (Eng. sportwedstrijd), v. — es; lees: metsj.

Ma'te (maat), v., b.v. in hooge —; hij heeft een groote — van zelfvertrouwen, hoeveelheid; in die —, zoo zeer; in welke —, hoezeer?

Ma'teloos (zonder maat; fig. zeer groot, onmetelijk), bn. en bw.: — geweld, — looze verontwaardiging, het maatloos hemelruim, een — looze overdrijving; — teer beminnen.

Matelot' (Fr. rond, strooien matrozenhoedje,

- dracht van kinderen, dames en heeren), m. matelots; lees: *mätelou'*.
- Mat'en en Gewichten**, het Stelsel van — (het algemeen gebruikte deeltijdsstelsel met den *M.* als grondslag), o. gmv.: er zijn lengtematen, vlaktematen, ruimtematen, inhoudsmaten en gewichten; van de eerste is de Meter de eenheid, van de tweede de Are, van de derde de Stere, van de vierde de Literen van de vijfde het Gram; van al deze eenheden zijn veelvouden en onderdeelen.
- Ma'ter** (*moeder-overste in een klooster*), v. — s.
- Ma'ter dolorosa** (R.-K. eig. de bedroefde Moeder; ook: afbeelding op doek of in steen van Maria onder het kruis als de Moeder der smarten), v. —'s.
- Materiaal** (grondstof, bouwstof), o. —alen.
- Materia'len** (bouwstoffen van een huis), o. mv. (te = tee).
- Materialisme** (leer, dat de stof het begin en einde is van alle dingen of dat geen ziel of geest bestaat, stofleer), o. gmv.: het — loochent God, het bovennatuurlijke, het geestelijke; —**list** (aanhanger van het materialisme), m. —en; —**listisch** (stofvergodend), bn.
- Mat'erie** (grondstof, stof; ook onderwerp; geneesk. etter eener wonde), v. —riën, —ries.
- Materieel** (lichamelijk, stoffelijk, ook: wezenlijk, zakelijk), bn.: de —e voor- of nadeelen van den oorlog; —e schade, de —e bloei eener onderneming; erwas —ewelvaart; —eeler, —st.
- Materieel** (al, wat noodig is tot uitoefening van ambt of bedrijf; bewerkt materiaal), o. gmv. b.v. spoorweg—; ook legerbehoeften, wapens, munitie, enz.
- Mat'glas** (mat of dof geslepen glas; doorschijnend maar ondoorzichtig glas), o. gmv.: als voorwerpsnaam, o. —glazen.
- Mathema'tica** (wiskunde), v.; ook **Mathesis**.
- Mathema'ticus** (wiskundenaar), m. —tici.
- Mathema'tisch** (wiskundig; fig. onomstootelijk waar), bn.: een — bewijs, zeker, stellig.
- Mathe'sis** (wiskunde), v. gmv.; lees: *matee'zis*.
- Mat'hilde** (meisjes- en vrouwennaam), v.
- Mat'hoen** (vogel, ook pluvier genaamd), o. —hoenders, —hoenderen.
- Mat'ig** (middelmatig, niet zeer groot, een redelijke maat niet te boven gaande), bn. en bw.: een — inkomen, een — vermogen, een —e eisch; ook, sober, eenvoudig: — zijn in eten en drinken, — leven; —heid (het matig-zijn), v. gmv.; —**lijk**, bw.
- mat'ig** (achtervoegsel = overeenkomstig met), b.v. plicht—, doel—, kunst—, regel—.
- Mat'igen** (verminderen, int'loomen), ik heb gematigd: zich —, beperken; —**ing**, v. gmv.
- Mat'igheidsbond** (R.-K. vereeniging tot drankbestrijding), m. —bonden; ook: —**ge-nootschap** (vereeniging van personen, die een onmatig gebruik van sterken drank trachten tegen te gaan), o. —schappen.
- Mat'inee** (morgentijd, voormiddag), v. —s.
- Mat'inee** (Fr. muziek- of tooneeluitvoering in den morgen, d. i. om 12 uur), v.
- Mat'ineus** (Fr. vroegtijdig uit het bed), bn.: fig. de zon is in den winter niet —, (C. O.)
- Mat'jesvijgen** (vijgen, i. e. matje verpakt), v.
- Matras** (Fr. *matelas*: beddezak, onderbed), v. —sen: een — van stroo, zegras, paardenhaar, enz.; een spring—, zie ald.; —**senmaker** (werkman, die matrassen maakt), m. —makers
- Matres** (Fr. *maitresse*: meesteres; vroeger: hoofd e. kleinkinderschool of bewaarschool, eener avond-brei- of naaischool), v. —sen; —**seschool** (kleinkinderschool), v. —scholen.
- Matrarchaat** (O.-I. tegenstelling van het patriarchaat: gezinsverband en erfrecht in de vrouwelijke linie), o. gmv.: het — heerscht nog op Boni (Celebes), ook in Midden-Sumatra.
- Matrijs** (Fr. *matrice*: holle gietvorm door den stempelslag van den patrijs verkregen), v. matrijzen; zie **Patrijs**.
- Matrimoniaal** (tot het huwelijk behorende), bn.: —ale plichten.
- Matrimo'nium** (het huwelijksleven), o. gmv.
- Matro'ne** (aestige, bedaaide dame), v. —s, —n.
- Matroos** (Fr. *matelot*: janmaat, zeeman van den laagsten rang), m. matrozen: licht—, beginnend matroos; vol—, ervaren matroos.
- Matro'zenbroek** (pekbroek, wijde broek), v. —en; —**dracht** (kleedij v. e. matroos), v. gmv.; —**herberg** (kroeg, waar veel matrozen samenkomen), v. —en; —**hoed** (stroo-hoed met afhangende linten), m. —en; —**kist** (kleerenkist v. matrozen), v. —en; —**kleeding** (—kleedij, —dracht), v. gmv.; —**kroeg** (herberg), v. —en; —**lied** (lied, zooals matrozen zingen), o. —eren; —**pakje** (jongenspakje in den trant der matrozendracht), o. —s; —**plunje** (allerlei —kleeren), v. gmv.
- Mats** (kolfslou), v. matsen.
- Mat'schudding** (vuiligheid uit koren, rijst, enz.; gruis), v. gmv.: ook: afval.
- Mat'sen** (doodslaan met een knots), ik heb gematst; —**hamer** (strijdhamer), m. —hamers.
- Matteeren** (het goud mat of dof maken).
- Mattekees'je** (drankfleschje, omvolchten met een matje), o. —keesjes.
- Mat'ten** (Zwitsersche bergweiden), v. mv.
- Mat'ten** (stoelen matten), ik heb gemat; —**ter** (werkman, die stoelen mat), m. —mat-ters; —**terij**, v. —en.
- Mat'ten** (mat maken, afmatten), ik heb gemat.
- Mat'tenbies** (stoelenbies), v. —biezen.
- Mat'tenmaker** (iem., die stoelen mat), m. —s; —**maakster**, v. —sters, ook wel: —**vlechtster**, —s; —**vlechter** (mattenmaker), m. —s.
- Matthi'as, Matthijs** (j. ngens-, mannen-naam), m.; ook: *Mathi'as, Mathijs*'.
- Maturiteit** (rijpheid, volwassenheid), v. gmv.
- Maurita'nie**, o. aardr. bergland in N. Afrika, nu Fez en Marokko. (au = ou).
- Mauri'tia-palm** (de prachtigste, grootste en nuttigste palm van Z.-Amerika), m. —palmen.
- Mauri'tius**, de ridderorde van —, Italiaansche orde (1431), gesticht door den eersten hertog van Savoye. (t = ts).
- Mau'ser** (een soort van geweer), m. mausers.
- Mausoleum** (praalgraf, grafplaats, dat Artemisia deed oprichten voor Mausolus, haar gemaal [377—353 v.C.] te Halicarnassus [Klein-Azië]; dit meesterstuk van weelderige bouwkunst werd beschouwd als een der zeven wereldwonderen), o.; fig. monumentale graf-tombe, mv. mausolea. (au = ou).
- Mauvais sujet** (Fr. losbol, lichtmis, doordraaier, pierewaaijer), m. —s; Rudolf van Brammen, die toch een — was, (C. O.)
- Mau'wen**, de poes heeft gemauwd; zie ook **Miaauwen, Miauwen**.
- Ma'vors**, myth. oorlogsgod; zie **Mars**.
- Max** (j. ngens- en mannen-naam), m. (x = ks); verkorting van Maximiliaan.
- Max Ha'velaar**, m.: — of de koffveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij is de

titel van het beroemdste werk van Multatuli (D. Dekker, 1829-'87).

Max Ha'velaar-fonds, o.: het - heeft zijn zetel te 's-Gravenhage; doel: bevordering van de stoffelijke en geestelijke verheffing der Inlanders in Ned.-Indië.

Max'im (Eng. een soort van kanon, dat tot honderd kogels per minuut schiet), m. -s.

Maximaal (grootst mogelijk), bn.: de -ale arbeidsdag; het - bedrag v. onkosten. (x=ks).

Max'ime (grondstelling, richtsnoer, grondregel, spreuk), v. -n. (x=ks).

Maximum (hoogste waarde of stand eener zaak; het grootste, het hoogste, het meeste), o.: een salaris tot een - van f 1000 per jaar; het - der punten bij een examen; het - van straf; een - van loon, van snelheid, van zwaarte; mv. soms: maxima; zie Minimum.

Maximum thermometer (thermometer, die, door het blijven staan van een „index“, de hoogste temperatuur aanwijst, welke in zekere tijdruimte geheerscht heeft), m. -s; een voorbeeld van een - is een koorts thermometer.

Mayonnaise (saus van eieren, olie en azijn), v. gmv.: een - saus; lees: mayonëze.

Mayor (burgemeester van een der Engelsche, Schotsche of Iersche steden), m. -s; zie Lordmajor. (y=i).

Mazagran' (Fr. glas koffie, met warm water en suiker, geheeten naar de Arab. stad van dien naam op de kust van Marokko), m. -s.

Mazelen (afleid. van maas, vlek; roode vlekjes op de huid, een kinderziekte), v. mv.

Mazelen (aan de mazelen lijden), het kind mazelde, heeft gemazeld.

Mazen (driewerk herstellen door met de naald zoo nauwkeurig mogelijk den breisteek na te doen), ik maasde, heb gemaasd; kousen -.

Mazuliet', v. -en; zie Maskuliet.

Mazur'ka (Poolsche dans in $\frac{3}{4}$ of $\frac{3}{8}$ maat), v. -s: er is ook een Polka -, in $\frac{3}{4}$ maat.

Me'a culpa, Lat. door mijne schuld, ik beken schuld.

Meander (versieringslijn: lijn, slingerende als de vermaarde stroom van dezen naam in Klein-Azië), m. -s; ook Mæander.

Meandrisch (kronkelend, slangvormig), bn.

Meen'as, m. -naten; zie Mæen'as. (ce=cee).

Mechanica (werktuigkunde, leer van de wetten van evenwicht en beweging), v. gmv.: men verdeelt de - in statica en dynamica.

Mechanicus (werktuigkundige), m. -nici.

Mechaniek' (samenstel van deelen en onderdeelen, waardoor iets in werking wordt gebracht; raderwerk enz., dat beweging doet ontstaan), v. en o.; men zegt: mechaniek'.

Mechanisch (werktuigkundig, kunstmatig, werktuiglijk), bn. en bw. (ch = scherpe g).

Mechanis'me (inwendige samenstelling van een werktuig, mechaniek), o. gmv.

Medail'le (gedenkpenning, eerepenning), v. -s, lees: medal'je; -list' (kenner of liefhebber van denkpenningen), m. -listen; -lon' (lijst, meestal ovaal en verguld, om er portretten, naamcijfers, enz. in te plaatsen; sieraad, dat om den hals of aan een horigeketting kan worden gedragen), o. -s. (ll=lj).

Me'de, mee (honigdrank, door gisting bereid), v. gmv.

Me'de, mee (meekrap), v. gmv.

Me'de, mee, bw.: komt voor als eerste lid van scheidbaar samengestelde w.w. b.v. medearbeiden, d. i. in vereniging met anderen: al

deze w.w., zie bij de titelwoorden, waarvan het eerste lid bet. een samengaan met anderen, een samendoen, een bijeendoen, worden in de onbepaalde wijs en in het voltooid deelw. niet gesplitst, aldus: Ik zal medearbeiden, ik heb medegearbeid, enz.

Mede'a, myth. dochter van den koning van Colchis, die Jason hielp het Gulden Vlies veroveren, later zijn vrouw: vreeselijke tooverkol; fig. schoone doch wrede vrouw.

Medeafgevaardigde (die met anderen afgevaardigd is), m. en v. -n; -arbeider (help'er), m. -s; -brengen (met zich brengen of voeren, fig. veroorzaken), ik bracht -, heb -gebracht: een vriend -, een geschenk -, de hooge jaren brengen dat gebrek mede; -broeder (ambtgenoot, deelgenoot, evenmensch), m. -s; -burger, m. -s, -burgeres', v. -sen; -christen (broeder in Christus), m. -en; -deelen (aan anderen geven, doen weten), ik deelde -, heb -gedeeld; -deelbaar (wat mee te deelen is), bn.; -deeling (kennisgeving, bericht), v. -en; -deelzaam (geneigd tot geven, ook spraakzaam), bn.; -dingen (wedijveren), ik dong -, heb -gedongen, -dinger (concurrent), m. -s: -ster, v. -s, -ing (concurrentie), v. gmv.; -doen (van de partij zijn, deelnemen aan iets), ik deed -, heb -gedaan, meestal Meedoen; -doogen (medelijden), o. gmv.; -doogenloos (zonder mededooien), bn., -looz'er, -loost; -doo'gend, bn., zie Meedoo'gend; -eigenaar (mede-bezitter), m. -aars, -aren; -eigenares', v. -sen; -erfgenaar (deelhebber aan een erfenis), m. en v. -namen; -gaand, bn., meestal Mee'gaand; -genoot (deelgenoot), m. -en, -e, v. -genooten; -gevoel, ook Mee'gevoel (medelijden), o. gmv. w.l.g.; -helper (iem., die mede-helpt), m. -s; -ingezetene (medeburger), m. -n; -klinker (sprakel. letter, dof geruisch vóór of na een klinker), m. -s, zie Consonant; -lid (met anderen, lid eener vereeniging of van een genootschap), o. -leden; -lijden (deernis hebben), ik leed -, heb -geleden; -lijden (gevoel van deernis), o. gmv.: - met iemand hebben; een vernederend -; -lij'dend (medelijden toonende), bn., -er, -st; -lijdenswaard'ig (medelijden verdienende), bn., -er, -st; ook, meer en meest -; -looper (persoon, die met anderen meeloopt, fig. iem. zonder eigen wil), m. -s: -looper (buitenkansje), m. -loopers, z. Mee'looper; -mensch (evenmensch), m. -mensen.

Me'den (de naam van een volk uit de oudheid, in Midden-Azië), m. mv.: het is geen wet van - en Perzen, d. i. een eeuwige wet, waarvan nl. nooit mag worden afgeweken; Esther 8:8 en Daniël 6:9.

Medenemen (met zich voeren), ik nam -, heb -genomen: iets of iemand -.

Me'depening, m. -en; zie Mee'penning.

Medeplich'tig (met anderen schuldig), bn.; -heid (deelname a. e. misdaad), v. gmv.

Medeplich'tige (medepleger), m. en v. -n.

Me'deredacteur (tweede redacteur), m. -s; -reeder (iem., die met een ander reeder is van een schip), m. -s; -regent' (-bestuurder), m. -en; -regentes' (-bestuurster), v. -sen; -schepsel (een schepsel in betrekking tot andere schepselen), o. -en; ik wenschte mijn -en te zien... in aardige

groepen door elkander geschikt, (C. O.), nl. de dieren; -**stander** (helper, partijgenoot, medejuveraar), m. -s.

Medetroonen (meelokken of meevoeren door mooie praatjes), ik troonde -, heb -getroond; -**vallen** (eig. tegetlijk met iets anders vallen, fig. beter afloopen dan verwacht werd), dat viel mede, is -gevallen; -**valler** (onverwacht voordeeltje), m. -s, zie Mee'valler; -**voeren** (wegvoeren), men voerde -, heeft medegevoerd: de Midianietische kooplieden voerden den armen Jozef -; -**werken** (werken met een ander, helpen, fig. samenwerken), ik heb -gewerkt: -**werker** (medehelper, collaborateur), m. -s; -**werking** (het medewerken, de hulp), v. gmv.; -**weten** (voorkennis), o. gmv.: dit is met of buiten mijn - geschied.

Medezeggenschap (het recht van mede te spreken, te regelen, te kiezen), o.: de vrouw eischt - in de wetgeving.

Mediaan' (middelgroot papierformaat), o.

Mediaat' (middellijk, niet rechtstreeks), bw.

Mediamiek' (door middel v. e. medium), bn.: -e verschijnselen.

Mediateur' (bemiddelaar, scheidsman), m. -s.

Medicament' (geneesmiddel, artsenzij), o. -en.

Medicijn' (geneesmiddel), v. -en: zijn zoon studeert in de -en, nl. voor dokter; -**kistje**, o. -s; -**meester** (geneesheer), m. -s.

Medicinaal' (geneeskundig, -krachtig), bn.; ook: tot de artsenzij behoorend. (e = ee).

Medicinaal gewicht (voormalig apothekersgewicht), o. -en: het medicinaal pond was 375 G., het - pond had 12 ons, elk ons 8 drachmen, elk drachme 3 scrupel, elk scrupel 20 grein; een grein was dus 0.065 gram.

Medicineeren (geneesmiddelen gebruiken; ook als medicus werkzaam zijn).

Medicus (geneesheer, dokter), m. medici.

Medio (het midden): - Mei; zegsw. virtus in -, de deugd in het midden. (e = ee).

Medioortel' (middelmaticheid), v. -en.

Medisch (geneeskundig, tot de geneeskunde behoorend), bn.: de -e wetenschappen, een - advies, een - student, de -e faculteit, het - toezicht, het - onderzoek, -e hulp. (e = ee).

Meditatie (godsdienstige overpeinzing, bespiegeling, een vorm van inwendig gebed; R.-K. vastenpreek), v. -s, -tiën. (tie = tsie).

Mediteeren (R.-K. overdenken, overwegen, b.v. het lijdën des Heeren). (e = ee).

Medium (eig. middel: tuschenpersoon bij het spiritisme, op wien de hypnotiseur zijn kracht aanwendt), o. mediums. (e = ee).

Medoc' (Fr. zekere Fransche wijn, roode Bordeauxwijn), m. gmv.; lees: meedok'.

Med'schid (moskre van kleinen omvang), v. medschids; ook, Medsjid; zie ook Mesigit.

Medasjidie' (Turksche zilvermunt, ± f2,00; ook Turksche riddersorde, 1852), v. -s.

Medusa (zeekwal, zeenetel), v. -'s. (e = ee).

Medusa, v. myth. een der drie Gorgonen; -**hoofd**, o., -**kop** (myth. afgrijslijk, schrik-aanjagend hoofd), m.: het hoofd van mijn kleermaker, dat reeds vele nachten mij als een -kop tegengrijnsde, (Koetsveld). (s = z).

Mee (meekrap), v. gmv.; -**stoof** (fabriek tot bereiding van garancine uit meekrap), v. -stoven. vero.

Mee'doen (samendoen, medewerken, van de partij zijn), ik deed -, heb -gedaan: wie doet er met ons -? speelt mee.

Meedoo'gend (medetijdend), bn.; -**heid**, v.

Meedoo'genloos (zonder medelijden, ongevoelig), bn.; -loozter, -loost.

Mee'gaand (inschikkelijk, toegevend), bn., -er, -st; -**gaand'heid**, v. gmv.

Mee'krap (plant), v. gmv.: uit den wortel der - kan een fraaie, roode verfstof getrokken worden; -**plant**, v. -en; -**teelt** (het telen van meekrap), v. gmv.; -**wortel** (stofnaam), v. gmv.; zie Mede, Mee en Krap.

Meel (verwant met malen: zelveelpoeder), o. gmv.: tarwe-, rogge-, enz.; er is ook - van boonen, erwten, enz.; in - vindt men vooral zetmeelen eiwitstof; -**achtig** (lijkende op meel), bn.: een -achtig poeder; -**appeltje** (juipje, het roode vruchtje van den meidoorn), o. -s; -**dauw** (op meel gelijkende stof of schimmel op rozehladen, zekere zwamplant), m. gmv.; -**draad** (orgaan tot vorming van het stuifmeel in bloemen), m. -draden: een - bestaat uit e. helm draad en e. helmknop; -**fabriek** (inrichting met stoomvermogen, waarin graan tot meel gemalen wordt), v. -en; -**handelaar** (iem., die in meel handelt), m. -s; -**kost** (spijze, met meel bereid, als: pap, brj), m. gmv.; -**molen** (molen, 't zij water-, wind- of stoommolen, die graan tot meel maalt), m. -s; -**spijs**, v. -spijzen, zie Meelkost; -**tor** (schildveugelig insect), v. -torren, zie Meelworm; -**worm** (larve van de meeltor, een pitzwarte kever), m. -en: de - leeft in meel en in zemelen; -**worst** (worst, welke voor een groot deel uit meel bestaat), v. -en; -**zak** (zak voor meel), m. -zakken; -**zolder** (zolder, waarop meelgeziften in zakken bewaard wordt), m. -s.

Mee'looper (buitenkansje, meevalter), m. -s.

Mee'nen (bedoelen, in allen ernst willen), ik heb gemeend: het wel met iemand -, zijn belangen voorstaan, hem genegen zijn; ik meen het wel met u, mijn bedoelingen zijn goed; 't is meenens, 't is geen gekheid, maar ernst.

Mee'nen (den dunk hebben, van meening zijn), ik meende, ik heb gemeend: ik meende, dat vader kwam; dat zou ik -!

Mee'ning (denkwijze, bedoeling, opinie, voor-nemen), v. meeningen: volgens mijn -.

Meent (onverdeelde gemeenteweide, gemeenschappelijke weide), v. meenten: de Hilversumsche -; beesten, die op de - grazen.

Meen'te (gemeenschap, markgenootschap, mark), v. meenten; ook: Meent.

Mee'penning (godspennina, huurpenning), m. -penningen, gew. ook: Meed'penning.

Mee'prater (iem., die een ander naar den mond praat, jabroer), m. -pratens.

Meepsch (ziekelijk, flauw, zwak), bn., -er, meest -; -**heid**, v. gmv.

Meer (natuurlijk waterbekken), o. meren: de Zwitsersche, de Beiersche, N.-Italiaansche, de Schotsche meren; een bron-, een rivier-, een steppen-, een zout-, een berg-, een dal-, een krater-, een Alpen-, een zoetwater-, een zoutwater-; dicht. voor zee, binnenzee: Het - alleen behoudt zijn stem, (Bog. De Redding).

Meer (drooggemaakt meer), v.: de Haarlemmer-, de - is droog (1852).

Meer (comparatief van veel, telw.: - geld, ik koop nog -, dat smaakt naar -; bijw.: die tuin is - breed dan lang; zie Meest.

Meer'aal, m. -alen; zie Kongeraal.

Meer'der (grootter in aantal, machtiger, aan-

stelling van de matresseschool), v. -scholen; **de** - heette ook: groote school en had een bovenmeester en door hem bezoldigde ondermeesters, (wet van 1806).

Meesterstitel (de academische titel van Mr. of Doctor in de rechten), m. -titels.

Meesterstuk (werkstuk, waardoor iem. zich als meester doet kennen, prachtwerkstuk, kunstwerk; vroeger gildeproef, proefstuk voor den rang van meester in het gild), o. -ken; -teeken (teeken, dat de maker van een of ander kunststuk, van een munt of penning ergens aanbrengt om te doen zien, dat hij de maker is), o. -s; -werk (werk van een meester), o. -en: de -en van Vondel.

Meestertijds, mees'tentijds (meestal), bw.

Meet (streep, door de jongens op den grond te trekken bij 't begin van een spel), v. gmv.: zegsw. van -aan, van -af aan, van het begin af, fig. van 't eerste begin af: de knaap moet het Fransch van -af aan weer beginnen.

Meetbaar (kunnende gemeten of in getal uitgedrukt worden), bn.: $\sqrt{4}$ is een -bare grootheid; -heid, v. gmv.; z. Onmeetbaar.

Meetband (rolmaat, band met de Ned. lengtemaat in c.M. bedrukt), m. -en; -brief (scheepsbrief, certificaat van den beëdigden scheepsmeter, meldende den tonneninhoud van een schip), m. -brieven.

Meeting (Eng. eig. ontmoeting: samenkomst, volksvergadering, openbare bijeenkomst), v. meetings; lees: mie'ling.

Meetketting (landmetersketting van 20 M.), m. -en: de - is gemaakt van spijlen en schakels, of hij bestaat uit een stalen reep; -kunde (deel der wiskunde, mathesis), v. gmv.: de lagere -; lijnen, vlakken, lichamen; de hoogere - (analytische); -kundig (met de mathesis in verband staande), bn.: een -leerboek. -e vraagstukken, -e formules; -kundige (kenner of beoefenaar der meetkunde), m. en v. -n, zie Geometer; -kunst (meetkunde, ook de praktijk), v. gmv.: zie: Mathesis en Geometrie; -kunstenaar (beoefenaar der meetkunde, mathematicus), m. -s; -kunstig, bn.: een -e reeks, een -e vraagstuk, een -e constructie, een -e oplossing; -lijn (richtsnoer, meetband), v. -en; -lood (schiellood), o. -en; -snoer (meetkoord, meetlijn), o. -en; -stok (maatstok), m. -stokken; -tuig (maattuig), o.: Huibert komt . . . , zijn -tuig in de hand, (Staring), om nl. de schoenmaat te nemen.

Meetroonen (door mooie praatjes meeloken): iemand met zich -; zie Medetroonen.

Meeuw (langvleugelige watervogel), v. -en: er zijn zee- en zoetwatermeeuwen; -eiel, o. -eieren; -ennest, o. -nesten; -eveer (veer v. e. meeuw), v. -veeren; zie: Kok-, Mantel-, Zee-, Zilver-, Zoetwater-.

Meeuwis (mansnaam, verkort uit Bartholomeus), m.: zegsw. van Teeuwis noch -weten, geen duidelijk besef meer hebben door dronkenschap, verbijstering, enz.

Meevaller (buitenkansje), m.; ook dikwijls: -tje, o. -s: dat was een -tje!

Meevat (vat voor mede of honigdrank), o. -en.

Meevorig (de stam waar bet. vriendelijk: medelijdend), bn. en bw.: spreken op een -en toon, een -woord van beklag uiten, (C.O.); -er, -st; -heid (deernis), v. gmv.

Megalomanie (grootheidswaan), v. gmv.

Megaphoon, -foon' (roeper der avia-

teurs met volhelderen klank), v. -onen.

Megera, myth. een der drie Furiën; fig. boosaardige vrouw; ook Megæra. (ae = ee).

Me'gingjaard (myth. de krachtgordel van Thor), v. gmv.; ook -jörde.

Mei (de 5e maand, Bloeiimaand), m. gmv.: fig. de - van 't leven, bloeitijd, bloei, vaag.

Mei (loovertak), m. -en: iets met -en sieren.

Mei'boom (opgesierde, afgezaagde den of beuk, in oude dagen op de dorpen geplant den eersten Zondag in Mei, als middelpunt der feestelijkheden), m. -boomen: de - wordt geplant, gesterd met groene kransen. (Consc.); nu gesierde meitak op een huis, dat onder de kap is gekomen: de - staat op de kap.

Mei'boter (eerste grasboter in Mei), v. gmv.

Meid (uit maged: dienstmaagd, jongedochter), v. meiden; verkl. meis'je, o. meisjes, z. ald.

Mei'dendracht (eigenaardige dracht van dienstboden), v.; -kamer (kamer der dienstmeiden), v. -kamers; -loon (de huur per maand), o. -loonen; -plaag (huisvrouw, die geen meiden kan houden), v. -plagen; -praatje (praatje door of over meiden), o. -s; -werk (werk der dienstmeid), o. gmv.

Mei'doorn, mei'doren (doornachtige heester, haagdoorn), m. -s: de - heeft welriekende bloemen, hij bloeit omstreeks half Mei.

Mei'drank (zomerdrank uit witten wijn, suiker en bloesems eener in Mei bloeiende plant), m.; ook Meiwijn.

Meier (hofmeester, opzichter), m. -s. vero.

Meier (huurder van een boerenplaats in Drente, zelboer), m. meiers.

Meier, m. -s, vero.; zie Berkemeier.

Meierij (aardr. gebied van een meier), v. gmv.: de - van Den Bosch, de landstreek Z.-O. -waarts van die stad.

Mei'jel (aardr. dorp ten N.O. v. Weert), o.: van - op Sevenum, dorp ten N.W. v. Venloo, d.i. kronkelpad door de Peel, vroeger de drukbegane weg, ook gebedigd voor transport; fig. hij gaat van - op Sevenum, al kronkelend, niet recht op het doel af.

Mei'kers (vroegrijpe kerssoort), v. -kersen; -kever (schildvleugelig insect, bladsprietige kever in Mei), m. -s, zie Engerling; -maand (Bloeiimaand), v. -maanden.

Mein'eed (valsche eed, d. i. eed, waarbij men voor God als waarheid verzekert, wat men weet valsch te zijn), m. -en: -ee'dig (schuldig aan meineed), bn.; -ee'dige (iem. die een meineed doet of gedaan heeft), m. en v. -n.

Meis'je (verkleinwoord van meid), o. meisjes: een dienst-, een kinder-, een dag-.

Meis'je (juffertje, juffrouw), o. -jes: het - Jansen zal ook komen; zij heeft het verteld aan de -s Sinding; verder: hoe maakt het uw -? aanstaande, verloofde.

Meis'jesachtig bn. -er, -st; -jesdracht (eigenaardige kleedij van meisjes), v. gmv.; -gek (jongen, die te veel op meisjes gesteld is), m. -gekken; -droomen (-mijmeringen), m. mv.; -hand, v.: dat is een -hand, letters, geschreven door een meisje; -kleeding, v. gmv.; -muisjes (niet-gekartelde muisjes, die worden aangeboden bij de geboorte v. e. meisje), o. mv., z. Jongensmuisjes; -naam, m. -namen; -school, v. -scholen; -stem, v. -men; -hoogere burgerschool (H.B.S. v. meisjes), v. -scholen.

Mei'streel, m. -en; zie Menestreef.

Mei'tak (loovertak), m. -takken, zie Mei;

-veld (groene weide; volksvergadering in het Frankische rijk), o. -en; -visch (elft), m. -visschen, (stofnaam), v.; -vuur (vreugdevuur in 't open veld in de maand Mei), o. -vuren; -wijn, m. -wijnen, zie Meidrank; -worm (Johanneskever), m. -en; -zoentje of -zoetje (algemeen bekend bloempje der weide, madelief), m. -s.

Mejonk'vrouw (aanspreektitel eener jonkvrouw), v. -en, meestal Freule; **meju'ffer** (aanspreektitel eener ongehuwde juffrouw), v. -s; **meju'frouw** (aanspreektitel: vrouw uit den middelstand, ook ongehuwde), v. -en.

Mekkaar' (malkander), vzw.: bederf -s werk nu niet! geef - de hand; ook: Malkaar.

Mek'ka-ganger (Mohamm. pelgrim ter beevaart naar Mekka, waar het graf van zijn profeet is), m. -gangers.

Mek'ken (blaten van een geit), het geitje heeft gemekt; ook: Mekkeren.

Melaaisch' (Fr. malade: lijdend aan melaaischheid), bn.; -laaische (persoon met melaaischheid besmet), m. en v. -n: vroeger melaaische (uit Fr. malade), d. i. zieke; -heid (slepende en besmettelijke huidziekte), v. -heden: men onderscheidt oostersche (witte, schubbig, knobbelige) - en wester-sche; de - heet ook, als er huidnaden zijn, de Olfantsziekte, zie ald. en ook: Lepra, Leproos, Lazaret, Lazarij.

Melaancholle' (zwaarmoedigheid, zwartgaligheid, droefgeestigheid), v. gmv.: een bittere -, een chronische -; -chollek' (zwaarmoedig, droefgeestig), bn.: Dolfs -e zuster Amelia, (C. O.), -er, -st; -cholisich (zwaarmoedig, droefgeestig), bn.: het - temperament, de zwaarmoedige gemoedsaard lees: -koolie', -kooliek', -koolies.

Melanesië, o., zie Polynesië, (s = r); -mesiërs (donkerkleurig ras der Australische kleinere eilanden), m. mv. (ne = nee).

Melange' (mengeling), o. -s: - van suiker, menging; fig. een - van verstand en onverstand; zie Méleeren. (g = zj).

Melaniet' (zwart granaat), o. gmv.

Melasse' (suikerstroop, bruine stroop), v. gmv.

Melaf'ti, mela'ti (O.-I. wit bloempje met jasmijngeur), v. -s: welriekende -'s, (J. t. Br.); de - speelt, als bij ons de roos, een grooter rol in balladen, sagen en legenden, (Max Hav.)

Mel'de (kruipend, eenjarig kruid), v. gmv.

Mel'den (doen weten, bekend maken, berichten, gewagen, opgeven), ik meldde, heb gemeld: de ontvangst van een brief -, mededeelen; zich -, zich aangeven; -ing (mededeeling), v. -en: - maken; -swaardig, bn., -er, -st, ook: meer -, meest -.

Méleeren (onder elkander mengen).

Mel'ig (meelachtig), bn.: deze peren zijn -, -e kastanjes, -er, -st; -heid, v. gmv.

Meliniet' (Fr. ontploffingsstof), o. gmv.: - bommen, - granaten, nl. geladen met -.

Melis' (zuivere witte suiker, broodsuiker), v.

Melis', meli'se (citroenkruid), v. gmv.: de - komt veel voor in het Z. van Frankrijk; -seblad, o. -en, -eren; -kruid, o. gmv.

Melzooen' (roedeloopt), o. vero.; -kruid (heilmiddel tegen het melizoen), o. gmv.

Melk, v. gmv.: de - der koeien, geiten, enz.; gecondenseerde -, gesteriliseerde -; zoet -, zure -, geronnen of dikke -, karne- of boter-, salie-, chocolade-, zie ald.; ook sap v. sommige vruchten of planten, b. v.

kokos-, amandel-, zie Melkdistel; zegsw. er uitzien als - en bloed, door en door gezond; niets in de - of de pap te brokken hebben, niets bezitten, niets te zeggen hebben; een land van - en honing, eig. het Beloofde Land, fig. een land van overvloed; -achtig, bn.: een -achtig sap; -baard (vlasbaard, melkmuil), m. -en; -boer (melkslijter), m. -en, ook de landman, die aan eenig gezin melk en boter levert: wij gaan naar onzen -; -boom (boom in Z.-Amerika, wiens sap bij room vergeleken wordt), m. -en; -brood (brood, waarvan het deeg met melk bereid is), o. -en; -chocolade (chocolade, in melk gekookt), v. gmv., zie Waterchocolade; -dieet, o. gmv., zie Melkkuur; -distel (samengesteldbloemige plant, zoo genoemd naar het melkachtig sap, die zij bevat), v. -s, de - komt als onkruid voor: de akker-, de moes-, de stekelige -; -emmer (emmer, , waarin gemolken wordt), m. -s.

Mel'ken, ik melk, heb gemolken: de koeien -; fig. duiven -, d. i. kweken, fokken, zie Duivenmelker; huisjes -, zie Huisjesmelker; -er, m. -s; -erij' (deel der boerderij), v. -en; -ster, v. -s.

Melk'eppe (plantk. schermbloemige, wilde slootbloem), v. gmv.; -flesch (witglazen flesch voor melk), v. -flesschen; -gevend (melk opleverend), bn.: -e dieren; -huis (herberg, waarin men melk kan krijgen), o. -huizen; -huisje (schuurtje, waarin gemolken wordt), o. -s; -inrichting (melkerij), v. -en; -kan (kan voor melk), v. -kannen; -koetje (melkgevend koe), o. -s, fig. een bron van inkomsten, van welvaart; -kruid (plantk. sleutelbloemige plant), o. gmv.: het - is een goed voedsel voor koeien en schapen; -knur (geneesk. volstrekt gebruik van melk, tot genezing), v. gmv.: de - doen; -mull (blankbek, flauwertik), m. -en; -pot (pot voor melk), m. -potten; -schuit (schuit tot het vervoeren van melk), v. -en; -sterilisatie, v., zie Sterilisieren; -slijter (verkooper van melk bij de maat of in 't klein), m. -s; -stand (melkzaak), m. gmv.; -suiker (bestanddeel van de melk in den vorm van harde, kleurloze kristallen, door verdamping uit de zoete wei verkregen), v. gmv., ook: Galactose; -tanden (eerste 20 tanden bij den jongen mensch), m. mv.: de - verdwijnen op het 7e of 8e jaar; -teems, v. -teemsen, zie Teems; -tijd, ook Melkerstijd (het vaste uur, waarop het vee wordt gemolken), m. gmv., ook: -uur, o. -uren; -vee (melkgevend huisdieren), o. gmv.; -wagen (wagen tot vervoer van melk), m. -s; -weg (sterrenk. witachtige sterren gordel), m. gmv.: de - snijdt den hemelaquator onder een hoek van 63°; -weger (werktuig tot bepaling van 't watergehalte van melk), m. -s, ook: Melkometer, zie Lactometer; -wit (blauwachtig wit), bn.

Melodie' (toongang, zangwijs, zangerige wel-luidendheid, gezang), v. -ën: een treurige -, een opgewekte -, (e = ee); -diens' (wel-luidend, zangerig, zoetklinkend), bn. en bw., -zer, meest -; -disch (vol melodie, melodieus), bn. en bw., -er, meest -; -dra'ma (tooneelspel, waarin de dialogen begeleid worden door instrumentale muziek), o. -drama's; -drama'tisch (als in het melo-

scherts. het ruimen van een privaat door nachtwerkers; — **hemel** (scherts. naam der Vechtboorden, in de 18e eeuw bezet met fraaie buitenplaatsen van Menisten, en wel tusschen Loenen en Maarssen), m. gmv.; — **jokkentje** (een halve waarheid door ontduiking van het juiste antwoord, een leugentje om bestwil), o. — s; — **kerk** (bedehuis der Menisten), v. — en, zie Vermaning; — **leugen** v., zie — jokkentje; — **streek** (fijne streek, listige zet), m. — streken; — **zusje** (vrouw of metsje in stemmige kleederdracht met benepen gezichtje), o. — s; ook: zekere plant.

Men'nekes (O.-I. soldaten, manschappen), m. mv.: onze — op Atjeh, gmv.

Men'nen (met den toom besturen), ik heb gemend: een paard —, een vierspan —.

Mennoniet' (doopsgezinde, menist), m. — en.

Mensch (redelijk schepsel), m. — en: de — is begaafd met rede, wil, spraak, enz.; zegsw. onder de — en komen, aan het gezellig verkeer deelnemen; kinderen worden — en, volwassen lieden: spreekw. De — wikt, en God beschikt, zie Wikken; Bijb. den ouden — afleggen, den nieuwen — aandoen, zich zedelijk beteren; scherts. den inwendigen — verslerken, voedsel gebruiken; kleinacht. onzijdig: dat —, het arme —; zie ook: Bosch-, Jong-, Oer-.

Mensch'dom (het menscheijk geslacht, al de levenden en dooden samen), o. gmv.

Menscheijk (van den mensch of dezen betreffende), bn. en bw.: een — e zwakheid, de — e samenleving; dwalen is —; fig. minzaam, niet streng: zijn ondergeschikten — behandelen, zie On-; — **heid** (menscheijke natuur, menscheijvendheid; alles, waardoor de mensch zich onderscheidt van, zich verheft boven de dieren), v. gmv.

Menscheijkkerwijze (als onder menschen gewoonte is), bw.: — gesproken, naar de kortzichtige manier der menschen.

Menscheijk opzicht (vrees voor het oordeel der menschen), o.: het — doet daden bedrijven of verzuimen, niet uit overtuiging maar uit vrees voor opspraak of praatjes.

Menscheneter (wilde, die zich voedt met menschenvlesch), m. — eters; zie: Anthropophaag en Kannibaal.

Menschengeslacht (familie of stam van menschen), o. — geslachten: het eene — komt op, en het andere gaat te niet.

Menschenhaai (reuzenhaai van ± 4 M., die menschen in zee aanvalt), m. — haaien.

Menschenhaat (afkeer van menschen), m. gmv.; — **hater**, m. — s; — **hart**, o. — en: — **kenner**, m. — s; — **kennis**, v. gmv.; — **kind** (eig. kind der menschen, nl. de mensch), o. — kinderen; — **leven**, o. — s; — **liefde** (philanthropie), v. gmv.; — **min**, v. gmv.; — **offer** (offer, waarbij nl. één of meer menschen worden geslacht), o. — s; — **paar**, o. — paren: het eerste — paar, nl. Adam en Eva; — **plicht** (menscheijke plicht), m. — en.

Menschenras (groep of soort van 't menscheijk geslacht), o. — rassen: er zijn vijf — sen: het blanke, het gele, het zwarte, het bruine (Maleiers) en het roode (Indianen); het Kaukasische of blanke —, het Mongoolsche of gele —, het Negerras of zwarte —, enz.; — **roof** (misdrif, bestaande in het rooven van menschen, om ze als slaven te verkoopen, b.v. in Midden-Afrika), m. gmv.; — **schuw** (omgang

met menschen mijndend), bn., — er, — st: een —, bloohartig en zenuwachtig wezen, (C. O.); — **vrees** (vrees of schuwheid voor menschen), v. gmv.; — **vriend** (eig. vriend der menschen: philanthroop), m. — en; — **waarde** (zedelijke waarde v. d. mensch), v. gmv.; — **werk** (het werk, de arbeid der menschen), o. gmv.: alle — is onvolmaakt.

Menscheijheid (de hoedanigheid van mensch te zijn, de menscheijke natuur; al de menschen, het levende menscheijke geslacht), v. gmv.

Menschejkunde (kennis van den mensch), v. gmv., zie Anthropologie; ook: kennis van het menscheijk hart; — **kun'dig** (den mensch naar zijn aard kennende, menschejkunde bezittende), bn.: een — e opmerking; — **lie'vend** (liefderijk, humaan), bn. en bw.: — **hulpbetoon**, een — hart; — **lie'vendheid** (philanthropie), v. gmv.; — **paard**, o. — en, zie Centaur; — **stier**, m. — en, zie Minotaurus; — **wording** (het mensche-woorden), v. gmv.; zie Incarnatie.

Mens sa'na in corpore sa'no, Lat. Een gezonde ziel in een gezond lichaam.

Mensuur' (muz. maatverhouding van snaren of orgelpijpen), v. gmv. (s = s).

— **ment** (bastaarduitgang, als in: dreigement, gruzielementen; of achter vreemden stam: document, testament, fragment, medicament, vormt verbale substantieven, of zaaknamen: arrondissement, departement, verder: lavement, experiment, enz.

Ment, v., zie Munt (plant).

Mentaal' (i. d. geest, des geestes, inwendig), bn.

Mentaliteit' (manier v. denken, geestestrichting), v. gmv.: de Turksche — in zake de gewonden, die op het slagveld liggen.

Menteneeren, mentineeren; zie Mainteneeren.

Mentie (melding, gewag), v. gmv.: — **maken** van iets, b.v. bij een wedstrijd. (t = ts).

Mention' honora'ble, v. Fr. eervolle vermelding. (en = aan).

Mentor (wijze leidsman of raadgever, ervaren helper, wijze gids), m. mentors: Minerva begeleidde Telemachus in de gedaante van Mentor.

Menu' (spijskaart, lijstje der gerechten bij een dinè), o. menu's; menuutje, o. — s.

Menuet' (langzame, statige, afgemeten, ouderwetsche Fransche dans), v. menuetten: de — was zeer in den smaak in de dagen van Lodewijk XIV, ook: hare muziek.

Mep (onverwachte klap of slag), m. meppen; gmv.: iem'nd een — geven, oorvijg, slag.

Mephis'to (eig. de lichtschuwe: duivel, verleider), m., eig. Mephistopheles. (pf = f).

Mephi'tische lucht (stinkende lucht, pestlucht, stiklucht), v.; lees: mee-*st*'tische.

Mep'pen (fel en onverwacht slaan, een mep geven), ik heb gemept: iem. op zijn rug —; honden of katten —, doodslaan; z. Mep.

Mercantiel' (wat den koophandel betreft), bn.

Mercantiel'-stelsel (staathuishoudkundig stelsel van de 17e en 18e eeuw), o. gmv.: het — leert, dat de rijkdom van een land bestaat in geldbezit, ook dat o.a. invoer van artikelen moet tegengehouden en van grondstoffen en van goud en zilver moet bevorderd worden.

Mercantillisme, o.; zie Mercantiel'-stelsel.

Mercator, eig. Gerard Kremer, 1512-'94, ontwerper van de kaarten van wassende breedte, d. i. waarop de meridianen en parallellen als rechte lijnen geteekend zijn; — **pro-**

jeetie (wijze van kaartteekenen als die van Merrator, vooral in gebruik voor zee-kaarten), v. gmv.

Mercenair (loondienaar, daglooner, huur-ling), m. en v. -s; lees: mersener.

Mercenairre (om het loon, om loon of winst, hantuchtig, veil), bn. (ai = é).

Merc! (Fr. dank, dank je), bw.: — bien, ik dank u zeer.

Mercu'rius: myth. god van den koophandel en van de dieven, de bode der goden, zie Hermes, zie ook Iris.

Mercu'rius (kwikzilver), o. gmv.

Mercu'rius (een der binnennanelen), v.

Mercuur (verkorting van Mercurius), m.

Merel (zwarte lijster), v. -s; ook Meerle.

Merren (een schip vastleggen met een kabel en wel aan een paal of ring), ik heb gemeerd; zie: Meerpaal en Meertouw.

Merg (weeke, niet vloeibare maar vette stof in holle, dierlijke beenderen), o. gmv: zegsw. dat dringt door — en been, dat raakt het hart. het binnenste, dat dringt tot in de ziel; hij is edelman in — en been, door en door; hij heeft — in de knoken, is een pittig man; ook idem bij planten: — stengels; desagopalm, „die 't — houdt met zijn schors omsloten,” (B. ter Haar); spreekt. Murg.

Mergel (kalkgrond), v. gmv.: er bestaat kalken leem-; ook: — aarde, v. gmv.; — achtig (als mergel, overeenkomende met mergel), bn.; — en (afleid. van merg: bemesten met mergel), ik heb gemergeld: het kalken en — van de akkers; — groeve (gat, waar mergel uit gegraven wordt), v. -n; — put (put, waarin mergel bewaard wordt), m. — ten.

Merglepel (lepel met kleinen bek en langen steel, om merg uit een mergpijp te halen), m. — lepels; — pijp (hol runderbeen, gevuld met merg), v. — pijpen.

Meridiaan (cosm. middagcirkel, middaglijn, denkbeeldige cirkel, gaande door d. twee polen), m. — aenen: de eerste —, de koperen — a. d. globe; lees: mer-rie-die-aan-; — cirkel, m. — s.

Meridionaal (zuidelijk, d. i. loepend v. N. naar Z.), bn.: — ale bergketens. (i = ie).

Merinos (harige Spaansche schapen), o. mv.

Merinos (soort van glanzige kloedingstof, geweven van de bijzonder fijne wol van Spaansche schapen), o. gmv; lees: meerienos.

Merinoswol (wol v. h. merinosschaap), v.

Merinosen (van merinos gemaakt), bn.: een — rok, een — jakje, een — japon.

Merk (kenteeken; kaartje, lootje, bewijs), o. — en.

Merkaton (Fr. groote, gele perzik), v. — s. VI.

Merkbaar (te bemerken), bn.; — der, — st.

Merkdoek, m. — doeken; zie Merklap.

Merkelijk (aanmerkelijk, belangrijk), bn. en

bw.: een — verschil, een — verlies, alles was er — veranderd, hij was — ouder geworden.

Merken (van een merk voorzien), ik heb gemerkt: een kist —, een vat —, het vee —; boomen —, d. i. van een rood cijfer voorzien op den deels ontschilden stam.

Merken (met een rood lettertje teekenen), ik

te, heb gemerkt; zie Letteren.

Merken (bemerken, bespeuren), ik heb gemerkt; zie Bemerken.

Merkwewet (wet v. 30 Sept. 1893, houdende be-

palingen op de fabrieks- en handelsmerken), v.

Merkgaren (rood garen, om te merken), o.

— s; — inkt (inkt, om te merken), m. — en;

— katoen (roode katoendraad, waarmee men

linnengoed merkt), o. gmv.; — lap (letterlap v. meisjes), m. — lappen; — letter (letter op linnengoed), v. — s; — paal (scheidspaal), m.

— palen; — steen (grenssteen), m. — en;

— teeken (kenteeken), o. — s, — en; — tee-

kenen (van een merkteeken voorzien, met

een merk teekenen), ik heb gemerkteekend.

Merkwaardig (belangrijk, vol beteekenis),

bn.: een — voorval, — er, — st, ook meer en

meest —; — waardigheid (merkwaardige

zaak), v. — heden: de — heden van een stad.

Merkzijde (zijde, om te merken), v. gmv.

Merlijn (steen- of dwergvalk), m. — en.

Merloen (Fr. merlon: linne eener borstwe-

ring, nl. tusschen twee kanteelen), m. — en.

Merrie (wijfjespaard), v. — ries, merriën;

— veulen (vrouwel. veulen), o. — veulens.

Merro ju're, Lat. naar zuiver recht. (j = j).

Merveilleus (bewonderenswaardig, wonder-

baar), bn. en bijv.; — euzer, — t. (ll = ll).

Mes (werktuig, om te snijden), o. messen: het

hecht, het scherp, de rug, de punt van een —;

naar den dienst: brood-, hak-, kap-, keu-

ken-, ploeg-, scheer-, snoei-, voorstij-;

z. ook: Knijf-, Knip-, Temper-, Zak-;

zegsw. is er iets voor het —? d. i. te eten; zijn

— je snijdt van twee kanten, hij verdient

dubbel; iemand het mes op de keel zetten,

iets adreigen; onder het — zitten, geschoren

worden, fig. ook: een examen ondergaan.

Mésallian'ce (Fr. huwelijk beneden tem-

stand), v. mésalliances. (s = z).

Mésallieeren, zich (beneden zijn stand

huwen), (s = z).

Mésaventure (Fr. ongeval, tegenspoed), v. — s.

Mes'gigt (O.-I. moskee, meestal midden in de

gemeente bij den aloen-aloen), v. — s; zie

Missigitt. (g = g).

Meskien, bn.: e. — landlooper; zie Mesquin.

Mesmeris'me (de leer van Dr. Mesmer,

† 1815: leer van het dierlijk magnetisme,

eerste vorm v. h. hypnotisme), o. gmv.

Mesquin (Fr. bekrompen, kleingeestig, piet-

huttig, armzalig), bn.; lees: mes-kén.

Mesquinerie (kargheid, bekrompenheid), v.

Messala, Rom. veldheer en later consul,

vriend van Augustus: beschermer van Hora-

tius en andere vernuften; zie Mæcenas.

Messengerie (Fr. expeditiekantoor, bestel- en

vrachtgoederenkantoor), v. — s, — rieën. (g = zj).

Messall'na, zedelooze en heerszuchtige ge-

malin van keizer Claudius, gedood in 48 n.

C.; fig. zedelooze, heerszuchtige vrouw.

Mes'se(n)koker (scheede van leer voor één

of meer messen), m. — kokers; — bak (bak,

om er tafelmessen in te leggen), m. — bakken;

— handel, m. gmv.; — lade, v. — laden;

— legger (toestelletje, om het tafelmess op te

doen rusten), m. — leggers; — maker, m.

— makers; — mandje (mandje voor tafelmessen), o.

— mandjes; — slijper (iem., die messen slijpt; ook werktuig, om ze er op te

slijpen), m. — s; — winkel (winkel, waar messen verkocht worden), m. — s.

Mes'sescheede (leeren hulsel of foedraal

voor een mes), v. — scheeden.

Messiaansch (op den Messias betrekking

hebbende), bn.: een — gedicht.

Messia'de (heldendicht over den Messias,

Messiasdicht), v. — s: de — v. d. Duitschen

dichter F. G. Klopstock werd in 1773 voltooid.

Messl'as (de Gezalfde, Hebr. benaming van

het Gr. woord Christus: de Heiland, de

Verlosser), m. gmv.: de - der wereld.
Messidor' (Fr. revolutie: 10e maand of Oogst-
 maand, van 19 Juni-18 Juli), m. gmv.

Mes'sing (geelkoper, een legering van koper
 en zink), o. gmv.

Mest (meststof), m., ook, **Mist**, m. -en; er
 is paarden-, koeien-, schapen-, vogel- of
 guano en stal-, ook Kunstmes.

Mest'en (bemesten), ik mestte, heb den akker
 gemest; -er, m. -s; -ing, v. mestingen.
Mest'en (vetmaken van vee), ik mestte, heb
 gemest; zie: Vetmesten en Mestvee.

Mest'hoop (stapel mest, mestvaalt), m. -en.
Mesties' (kleurling, kind van een blanke en
 eene Indiaansche, b.v. van een Europeaan
 en een Mulattin), m. en v. mestiezen.

Mest'kalf (kalf, dat vetgemest wordt of is),
 o. -kalveren; evenzoo: -koe, v. -koeien.

Mest'kar (kar of wagen tot het vervoer van
 mest), v. -karren; -put (gemetselde diepe
 bak tot opberging van stalrest, van boven
 open), m. -ten; -stof (al, wat als mest kan
 dienen), v. -stoffen; -tor (bladsprietig in-
 sect), v. -torren: de groote - leeft vooral in
 paardenmest; -vaalt (mesthoop), v. -en,
 zie Vaalt; -varken (dat nl. vetgemest
 wordt), o. -s; -vee (vee, dat gemest is of
 wordt), v. gmv., zie Slachtvee.

Met, vz.: schrijven - een pen, door middel
 van; - iemand gaan, hem vergezellen; -
 geweld, door; laat hem - vrede, in; - iets
 bezig zijn, aan; hij sprak - kracht; ik kom
 - genoeg; bw.: De schuit wordt van den
 wal gestooten, - komt een knaap geloopen,
 (Staring), tegelijkertijd, op datzelfde oogenblik.
Met (gehakt varkensvleesch, worstvleesch), o.
 gmv.; zie Metworst.

Met (landmaat in Zeeland), o.; zie Gemet.
Metaal' (Fr. delfstof, enkelw. lichaam), o.
 metalen: platina, goud, zilver is edel -; koper,
 tin, ijzer, lood is onedel -; elk - is hamer-
 baar, pletbaar, rekbaar; het soortelijk gewicht
 der - alen is aanzienlijk, zie ald.; het smeltpunt
 van een - , zie ald.; -achtig (als metaal), bn.

Metaal'ader (aardader, waarin metaal ge-
 vonden wordt), v. -aders, -aderen; -gieter
 (werkman, die metaal smelt en giet), m. -s;
 -gieterij (het gieten van vloeibaar metaal,
 ook: de werkplaats of fabriek), v. -en; -in-
 dustrie (industrie, waarin metaal als grond-
 stof wordt gebruikt), v. -ën: de - bloeit
 in Engeland en in Duitschland; -waren-
 fabriek (fabriek, waarin allerlei metalen
 huisgeret vervaardigd wordt), v. -fabrieken.

Metachronis'me (fout in de tijdrekening),
 o., hetzelfde als: Anachronisme. (ch = k).

Meta'lem (van metaal), bn.: het - Kruis,
 eereteeken van 1830-'31, vervaardigd uit het
 metaal van veroverd veldgeschut.

Metalliek' (Oostenrijksch staateffect, waar-
 van de uitbetaling der rente en de aflossing,
 in zilver moet geschieden), m. -ieken.

Metallo'ide (element, niet-metaal), o. -loiden:
 er zijn 15 -n, als zwavel, phosphor, kiezel,
 enz. (i = ie).

Metallurgie' (de wetenschap der ertsen en
 van hun smelting en bewerking), v. gmv. (g = g).

Metamorpho'se (omvorming, herschepping,
 gedaanteverwisseling), v. -n: -phoseeren
 (herschepen, van gedaante verwisselen,
 vervormen), (ph = f).

Metaphoor' (stijl: leenspreuk, verbloemde
 uitdrukking, niet-uitgewerkte gelijkens), v.

-phoren: de kameel is het schip der woestijn;
 hij is een slaaf zijner hartstochten; het riet
 is een speeltuig der winden; bittere spot, in
 blinde wanhoop, het gouden koren, enz.

Meta'phora (stijl: troop van de overdracht,
 metaphor), v. -phora's. (ph = f).

Metapho'risch (stijl: overdrachtelijk, zinne-
 beeldig, figuurlijk), bn.; het - gebruik der
 woorden, b.v. de gouden zon, de Alpen gloeien.

Metaphy'sica (leer der bovenzinnelijke gron-
 den v. d. dingen en werkingen), v. gmv.: de
 - omvat de ontologie, de cosmologie, de
 psychologie, de theodicee, zie ald.

Metaphy'sisch (bovenzinnelijk), bn.

Meta'thesis (spraak. letteromzetting, letter-
 keer), v. b.v. in: gort (grut), dertien (drie-tien),
 naald (nadel), (th = t).

Meteen' (terstond, tegelijkertijd, dadelijk),
 bw.: ik kom -, ik help u -, tot -.

Metempsycho'se (zielsverhuizing), v. gmv.:
 de - is een oudheidensche leer, volgens welke
 de menschelijke ziel uit het eene lichaam in
 het andere (planten, dieren, menschen) zou
 overgaan, zie Apis; lees: mee-temp-sie-ko'-ze.

Me'ten (met een maat de lengte, de opper-
 vlakke of den inhoud van iets bepalen), ik
 mat, heb gemeten: garen en band -, een
 akker -, een schip -, graan -, steenkolen -,
 melk -, zegsw. iem. den rug -, hem ranselen
 met een stok; met twee maten -, oneerlijk
 handelen; zich met iemand -, wedijveren in
 kennis, enz.; dat schip meet 750 ton, heeft een
 inhoud van; -ing, v. -en.

Meteoor' (luchtsteen), m. -oren: te Weenen
 is er'n museum van meteoren; ook: Aëroliet.

Meteoriet' (meteoorsteen), m. -ieten: -en
 waren bij de Arabische stammen zinnebeelden
 der goden, en ze werden op bergen opgericht
 en aangebeden; zie Kaäba.

Meteoroliet' (steenachtige massa, meteoor-
 stof, zwevend in de oneindige ruimte), m.
 -ieten; zie Meteoriet.

Meteorologie' (weerkunde of kunde van de
 dampkringsverschijnselen), v. gmv.: een der
 afdelingen der - is de Klimatologie.

Meteorolog'isch (weerkundig), bn.: -e
 waarnemingen; het Koninklijk Nederlandsch
 - instituut te de Bildt, een - observatorium
 op den Puy-de-Dome in Auvergnië; lees: -gies.

Me'ter (persoon, die meet), m. meters.

Me'ter (Lat. mater d. i. geestelijke moeder;
 R.-K. peet, doopmoeder, peettante), v. meters;
 zie: Peet, Petemosi.

Me'ter (lengtemaat, 40-miljoenste deel van
 een aardmeridiaan), m. meters: de - is de
 grondslag van het metrieke stelsel van ma-
 ten en gewichten; verder: de vierkante -
 of M², en de teerling of kubieke = M³.

Me'tgezel (eig. sptsjgenoot: reisgenoot, kame-
 raad), m. -gezellen.

Metho'de (vaste, weldoordachte manier van
 handelen; wijze van werken of onderwijzen
 volgens een plan; leerwijze), v. methoden,
 methodes: een teeken -, schrift -, lees -; de
 Berlitz -, de Fröbel -, de - Chevè. (th = t).

Methodiek' (leer der methode), v. -en.

Metho'disch (volgens een bepaalde methode),
 bn. en bw.; fig. ordelijk, geregeld. (th = t).

Methodist' (lid eener ascetische sekte, onder
 de Christenen in Engeland en N.-Amerika),
 m. methodisten; zie Wesley. (th = t).

Methodologie' (leer der methode), v. gmv.

Methu'salem (Bijbelsche persoon, die den

- ouderdom van 969 jaar bereikte), m.: al werd ge zoo oud als —, stokoud; Genesis 5 : 27.
- Methylalcohol** (houtgeest, houtalcohol), m. gm.v.: de — wordt gebezigd tot het bereiden van verven, en soms tot het maken van dranken en mengsels, die verre van onschadelijk zijn.
- Meticuleus** (Fr. angstvallig, scrupuleus), bn.
- Metier'** (Fr. handwerk, hanteering, bedrijf, beroep), o. metiers: lees: *métière*.
- Metonymia** (stijl: troep der overnoeming), v. —'s: wij lezen *Vondel*; hij werd door het lood, door het staal getroffen; hij dronk den giftbeker; dit huis betaalt hooge belasting; de heele stad was op de been. (y = ie).
- Metonymisch** (stijl: bij overnoeming), bn. en bw.: het — gebruik van een woord. (y = ie).
- Metrick'** (wat tot den meter of de el behoort, er mee in betrekking staat), v. gm.v.
- Metrick'** (dichtk. leer van den versbouw, leer der versmaten), v. gm.v.
- Metrick'-stelsel** (10-deelig stelsel, met den M. als grondslag), o. gm.v.; het — is ingevoerd in bijna alle landen van Europa behalve b.v. in Rusland; zie Stelsel van Maten en Gewichten.
- Metrisch** (in verzen, in gebonden stijl), bn. en bw.: de *Ilias* van *Homerus* in — e vertaling door C. Vosmaer, waarbij de oorspronkelijke rhythmus behouden is.
- Metro'meter** (muz. maatmeter), m. — meters; de — is een klein instrument, dat met een slinger zeer juist de maatslagen aangeeft: de uitvinding is van 't jaar 1816.
- Metronoom'** (metrometer), m. — omen.
- Metropoliet'**, m. — en; zie *Metropolitaan*.
- Metropoolis**, v. — sen; zie *Metropool*.
- Metropolitaan'** (aartsbisschop, aan het hoofd van een kerkprovincie staande), m. — anen; ook *Metropoliet*.
- Metropolitaansch'** (aartsbisschoppelijk), bn.
- Metropool'**, — po'le, **metropoolis** (d. i. moederstad; oudtijds hoofdstad van een provincie, zetel van een metropolitaan), v. — polen.
- Me'trum** (voetmaat, versmaat), o. metra.
- Me'tselaar** (iem., wiens beroep het is te metselen: maker v. metselwerk), m. — aren, — s.
- Me'tselaarsbaas** (metselaar, die een eigen zaak heeft), m. — bazen; — knecht, m. — s; — werk (het werk v. e. metselaar), o. gm.v.
- Me'tselen** (met kalk en steenen bouwen), ik heb gemetseld: een muur —; zie *Metsen*.
- Me'tselhamer** (bikhamer), m. — hamers; — kalk (kalk om te metselen, metselspecie), v. gm.v.; — specie (mortel), v. gm.v.; — steen (baksteen), m. — steenen; — werk (te metselen of gemetseld werk), o. gm.v.
- Me'tsen** (afleid. van 't oude *metse*, steenhouwer: metselen), ik heb gemetst. VI.
- Me'tserdiender** (opperman), m. — s. VI.
- Me'tten** (R.-K. het eerste gedeelte v. het dagelijkschbreviergebed, nacht- en morgengebeden), v. mv.: zegsw. iemand de — lezen, hem streng berispen, hem kapittelen, hem zijn plicht voorhouden, zie *Leviëten*; korte — maken, weinig omslag met iets maken, een zaak kort afdoen; in de volkst. korte wetten maken.
- Metterdaad'**, bw.: zich — belachelijk maken, werkelijk, d. i. door een daad of door daden; — haast' (in haast, spoedig), bn. vero.; — tijd' (allengskens), bw.: alles komt — terecht, gaandeweg, na verloop van zekeren tijd; — vlucht' (al vliedende of vluchtende), bw.; — woon', bw.: zich — ergens vestigen.
- Me'tray**, o. Nederlandsche kolonie van weldadigheid voor verwaarloosde knapen, gelegen in de gemeente Gorssel bij Zutphen; zie *Ned.* —.
- Me'tworst** (worst van met, zie ald.; varkensworst), v. — worsten; zegsw. in Drente: met een — naar een zij spek willen gooien, d. i. een spiering uitwerpen, om een kabeljauw te vangen.
- Meu'bel** (Fr. stuk huisraad), o. — en, of — s; zegsw. hij is een onnut —, iemand, die nergens voor deugt, een onnut mensch; — en (van meubels voorzien), ik heb gemeubeld: een kamer, een huis —, er huisraad inbrengen; — gordijn (zware overgordijn in een zaal), o. — gordijnen; — magazijn (grootte winkel van gemaakte meubelen), o. — magazijnen; — maker (fabrikant of werkmán, die huismeubels maakt), m. — makers; — papier (behangselpapier), o. — en; — stuk (kast of dergelyk meubel), o. — stukken.
- Meubilleeren** (van huisraad of meubels voorzien; — ing, v. gm.v.; spreekt *Meubleeren*.
- Meublement'**, o. — en; zie *A meublement*.
- Meug** (lust, zin, smaak: van meugen voor mogen, smaak of lust hebben in, b.v. dat mag ik niet, die spijs, dien drank lust ik niet), v.; tegen heug en —, erg tegen zijn zin, met grooten legenzin; ieder zyn —, smaak, lust.
- Meu'gebet** (klaplooper, duivelstoelager), m. en v.; ook: *Muggebet*.
- Meuk** (week), v.: in de — staan, week of zacht worden; *stokvisch* i. d. — zetten, laten weeken.
- Men'ken** (week maken, murw worden), ik heb en het is gemeukt.
- Meu'len**, m. — s; in de volkst. voor *Molen*.
- Me'um et tu'um**, Lat. het mijn en dijn.
- Meun** (Noordzee-, ook rivieruisch), m. — en.
- Meu'zelen** (verwant met muizen: lekkere beetjes proeven), ik heb gemeuzeld.
- Meu'zelen** (vuil maken), ik heb gemeuzeld.
- Mevrouw'** (gehuwde dame), v. mevrouwen; zie *Mevr.* of *Mw.*: — schap (rang van mevrouw), o.: *mevr.* Dorbeen was trotsch op haar —, (C. O.)
- Mez'zo** (muz. half), bw.: — forto, half sterk; als bn.: — sopraan, tweede sopraan; — vo'ce (met halve stem); bw.: — spreken, — zingen.
- Mias'ma** (in de lucht zwevende ziektekiem, ongezonde uitdamping), o. miasmen.
- Miauw', miaauw'** (geluid eener kat), tw.
- Miau'wen, miaau'wen** (klankn.), de poes heeft gemiauwd, gemiaauwd.
- Mi'ca** (Lat. glimmer, een glasachtig mineraal, o. gm.v.: het — komt vooral uit Canada).
- Michiel'**, m.; St. — of *St. Michaël*, feestdag in de R.-K. kerk op 29 Sept.: de orde van St. —, een Beiersche ridderorde; ook die van Malta.
- Michiels'zomer** (nazomertje, fraat zomerwee, omstreeks St. Michielsdag), m. — zomers.
- Micro'be** (elk levend wezen, dat slechts met het microscoop zichtbaar is; microscopisch organisme, bestaande enkel uit ééne cel, bacterie), v. microben. (c = k).
- Microcephaal'** (kleinschedelige d. i. mensch met te kleine hersenen), m. en v. — phalen.
- Microcos'mus** (de wereld in het klein), m. gm.v.; fig. de mensch. (i = ie).
- Microm'e'ter** (toestel tot het meten van kleine groottheden), m. — meters. (i = ie).
- Mi'cron** (duizendste mM.), m. — s of *micra*: de standaardmeter van Oostenrijk is twee — s te lang; de microbe der slaapziekte is slechts 25 μ 30 micra lang. (i = ie).
- Microphoon'** (hulptoestel tot versterking

van zwakke geluidgolven), o. -phonen; ook: hoortoestel der telefoon: met een - hoort men het zwakste geluid. (ph = f).

Microscop (samengesteld instrument, dienende tot reusachtige vergrooing), m. en o. -copen: met een - ziet men het kleine, ook het voor het oog onzichtbare, zeer scherp. (i = ie)

Microscopisch (alleen door den microscop waartoe te nemen), bn.: -e praeparaten. (i = ie).

Microloom (instrument, om microscopische insnijdingen of coupes te maken), m. -omen.

Midas, myth. koning van Phrygië, die alles wat hij aanraakte in goud veranderde, fig. rijkzaam; ook: domme kunstrecter: in den toonkunstwedstrijd tusschen Pan en Apollo; -ooren (myth. ezelsoreen), o. mv.: koning Midas kreeg ezelsoreen van Apollo, als domme kunstrecter, daar hij Pan den prijs toekende.

Mid'dag (het midden van den dag), o. middagen: het is, het wordt -; den ganschen -; des -s, 's middags, om 12 uur; alle middagen; een warme, een zomersche -; iem. goeden - wenschen; fig. de - van het leven, de middelbare leeftijd; -beurt (nl. om te preeken), v. -en; -cirkel (meridiaan), m. -s; -dienst (kerkdienst), m. -en; -dutje (-slaapje), o. -s; -eten o. gmv.; -hitte, v. gmv.; -hoogte (hoogste stand der zon voor een bepaalde plaats en op een bepaalden dag), v.: de zon bereikt haar -, als ze door den meridiaan van die plaats gaat; fig. de -hoogte van zijn leven bereikt hebben, van zijn macht, toppunt; -kerk (godsdienstoefening in den middag, bij de R.-K. vesper), v. gmv.; -kost, m. gmv.; -lijn (meridiaan), v. -en; -maal (diner, eten), o. -malen; -malen (dineeren), ik -maalde, heb gemiddagmaald; -preek, v. -en; -slaapje (siesta), o. -s; -trein (die nl. des middags vertrekt of aankomt), m. -en; -uur (uur 's middags), o. -uren; -zon (zuiderson), v. gmv.

Mid'del (middellijf), v. en o. middels.

Mid'del (iets, om tot een doel te geraken, b.v. geneesmiddel), o. middelen: een - tegen de koorts; er is geen - voor, er is geen kruid voor gewassen, geen raad voor; zie ook: Geldmiddelen, Hulpmiddel, Levensmiddelen, Voedingsmiddel, enz.

Mid'delaar (vredestichter, inzonderheid de Zutigmaker), m. middelaars of -aren.

Mid'delaarschap (het ambt van middelaar, de daad van bemiddeling), o. gmv.

Middel-Afrika, o.; -Amerika, o.; -Azië, o.; -Europa, o.; z. Midden- of Centraal-

Mid'delbaar (het midden houdend), bn.; -onderwijs, d. i. den overgang vormend tusschen lager en hooger onderwijs; een welgemaakt man van -bare jaren, (J. t. Br.)

Mid'delbare tijd (denkbeeldige tijd, waarbij men een zon aanneemt, die met eenparige snelheid haar baan zou beschrijven), m. gmv.; daar van de zon de declinatie niet elken dag evenveel toeneemt en ook de beweging in de ecliptica niet eenparig is, zou een goedlopend uurwerk niet met den zonnetijd gelijk blijven.

Mid'deldeur (deur in 't midden), v. -deuren.

Mid'deleeuwen (de jaren van 476-1492 n. C.), v. mv.: de - vormen een tijdvak van ± 1000 jaar en zijn als een overgang tusschen oude en nieuwe geschiedenis.

Mid'deleeuwsch (tot de middeleeuwen behoorende), bn.: -e toestanden.

Mid'delen (vereffenen, bijleggen, beslechten), ik heb gsmiddeld; -ing, v. -en.

Middelerwyl (in dien tusschentijd), bw.

Middel-Europeesch, bn.; zie Midden.

Mid'delevenredig, bn.: in de evenredigheid 2:4 = 4:8 is 4 middelevenredig.

Mid'delevenredige (wat het midden houdt tusschen; rekenk. getal, dat middelevenredig is tusschen twee andere), v. -evenredigen.

Mid'delhand (deel der hand tusschen pols en vingers), v.; fig. bij het kaartspel: op de - zitten, niet het eerst en niet het laatst moeten spelen; zie: Achterhand en Voorhand.

Mid'delhoogduitsch (de Duitsche taal van de 12e eeuw tot de dagen der Hervorming), o. gmv.; zie: Nieuw- en Oudhoogduitsch.

Mid'delkleur (tusschenkleur), v. -en: er zijn -en tusschen zwart en wit, (Kootsveld).

Mid'dellandsch (midden in het land), bn.: de -e Zee, midden in de oude wereld, ook: de Oude Wereldzee.

Mid'dellijk (door middel van), bn. en bw.

Mid'dellijk (diameter), v. -lijnen: de - v. e. cirkel, bol, de lijn, die door het middelpunt gaande, twee punten v. d. omtrek verbindt.

Mid'delmaat (het juiste midden tusschen twee uitersten), v. gmv.: de gulden -, zegsw. - versiert de straat, d. i. de niet al te lange en de niet al te kleine menschen; -matig

(tamelijk, redelijk), bn. en bw.; -matigheid, v.: de muziek is de eenige kunst, welke -heid duldt; -moot (moot uit het midden van een visch), v. -en: -nederlandsch, bn.: de -e taal, de Nederlandsche taal van de 12e tot op het einde der 15e eeuw, ook Dietsch geheeten, als zn. o.; -perk

(perk in het midden v. e. grasveld), o. -en, ook middelste deel v. h. scheepsdek; -punt (het punt, juist in het midden gelegen), o. -en: het - v. e. cirkel; fig. de Dam in A'dam is een - van verkeer, Londen is het - v. d. Engelschen handel; -puntschuwend

(-vliedend), bn.; -puntvliedend (v. h. middelpunt of werkend), bn., z. Centrifugaal; -puntzoekend (naar het middelpunt toe werkend), bn., zie Centripetaal; -rif

(spierachtig vlies tusschen borstholte en buik), o. -riffen; -schot (ontl. schot tusschen twee kamers), o. -ten; -slag (een soort tusschen groot en klein, lang en kort, dik en dun in), o. gmv.; -soort (eig. soort, die het midden houdt), v. en o. -en: een - letter, tusschen groot en klein: een - sigaar, tusschen goed en slecht; -stand

(de burgerstand), m. gmv., ook: Middenstand, m. gmv.; -standsoöperatie (aaneenschuiting van kleinhandelaars), v. gmv.

Mid'delste (midden tusschen andere dingen in), bn.: de - vinger; -middelstem (muz. zangstem tusschen tenor en bas), v. -stemmen; -stof (stof, die doordringbaar is voor een andere), v. -stoffen; -stuk

(stuk in het midden b.v. een tafelsieraad), o. -stukken; -term (rek. de middelste term eener evenredigheid), m. -en; -vinger

(de langste, de middelste vinger), m. -s; -weg de weg door of in het midden, fig. middel tot bevrediging), m. -wegen: den - houden, de gulden -; -woord (spraak. woord met onbekende afleiding), o. -woorden: gezond, akker, ezel zijn -woorden.

Mid'den (plaats of punt te midden van iets), o. -s: hij woont in het - v. d. stad, het was

in het - v. d. zomer, v. d. nacht; dit blyve in het -, onopgelost, onafgedaan; hij zat te - van de zijnen, in den schoot zijner familie; zegsw. iets in het - laten, er geen oordeel over uitbrengen; iets in het - brengen, te berde brengen, ter sprake brengen; te - van: te - der gevaren, er door omringd, omgeven.

Mid'den (ergens midden in, tusschenin), bw.: hij stond - in de kamer; het was - op den dag, d. i. tusschen morgen en avond, het was - in den zomer.

Midden-Afrika, o. gmv.: in - is de Congo-staat gelegen; - **Azië**, o.; zie Centraal.

Mid'denboords (in het midden van het boord), bw.: het schip kreeg - een knak;

- **ding** (iets, dat het midden houdt), o. - en: de uitdrukking „heer Bruis” was ongetwijfeld een -, (C. O.); - **door** (in tweeën, door midden), bw.: iets - breken; - **Euro'pa**

(het midden v. Europa), o.; - **Europeesch**, bn.: de - e tijd, nl. die 15° of 60 min. vroeger

is dan de tijd van Greenwich: Duitschland heeft den - en tijd; - **in** (midden tusschen andere in), bw.: het schip lag -, hij liep -, in het midden; - **koers** (het gemiddelde tusschen den hoogsten en den laagsten koers), m. - en; - **man** (man, die tot geen partij behoort, maar tusschen de partijen staat), m.

- **mannen**; - **prijs** (prijs, tusschen den hoogsten en laagsten marktprijs gelegen), m.

- **prijzen**; - **rijm**, o., zie Rijm; - **schip** (ook: het Grootte Schip; hoofdbeuk e. kerk), o. gmv., zie Zijschip; - **stand**, m. gmv.; zie Middelstand; - **standsbond** (vereeniging van menschen uit den middelstand in hun strijd tegen het grootkapitaal), m. - en; - **stof**, v. - fen, zie Middelstof.

Mid'dernacht (dat. van midnacht d. i. 12 uur in den nacht), m. - en; - **nachtelijk**, bn.: het - elijk uur, 12 uur 's nachts;

- **nachtsuur** (12 uur in den nacht), o. - uren; - **nachtzending** (lid der vereeniging middernachtzending), m. - en;

- **nachtzending** (vereeniging of beweging tegen de ontucht, in groote steden, b.v. in Amsterdam), v. gmv.; - **nachtszon** (de zon, wanneer ze in de poolstreken te middernacht aan den hemel staat), v. gmv.

Mid'gard (Germ. myth. de aarde of de menschenwereld), m., ook: Manheim; - **slang** (Germ. myth. de wereldslang), v. gmv., zie Jormungandur of Wereldslang.

Mid'scheeps (in of naar het midden v. h. schip), bw.: de boot kreeg - een deuk; - **scheepsch**, bn.: een - e aanvaring.

Mid'winter (het midden van den winter, 22 Dec.), m. - winters, w. i. g.; - **zomer** (21 Juni, zonnestilstand), m. - zomers, w. i. g.

Mier (hekel), v. gmv.: zegsw. een - aan iem. of iets hebben, een afkeer, een walg, gmv.

Mier (vliesvleugelig insect, met volledige gedaanteverwisseling: ei, larf, pop, mier), v. - en: er zijn zwarte, roode en bruine - en.

Mier (plantk. vogelmier, murik), v.; zie Muur.

Mieren (in de volkst. schelen), bv. wat kan 't mij -! ik ben er glad onverschillig onder.

Mieren (volkst. lastig maken of vallen hinderen, plagen), meest in de onbep. wijs: lig toch niet te -, ook wel: Gemier.

Mierenegel (eierlegend zoogdier), m. - egels: de gewone - leeft in Nieuw-Holland en wel in holen en voedt zich met insecten.

Mierenel (eig. de verpopte mierenlarf), o.

- eieren; - **eter** (tandeloos zoogdier), m. - s: de groote - leeft in Z.-Afrika, de kleine in Amerika; - **honiq** (dierk. speekselachtige, zeer zoete stof, door de bladluizen afgescheiden, welke een geliefde kost der mieren is), m., ook: - **zoet**, o. gmv.; - **hoop** (aardhoop, door de mieren opgewerkt), m. - en; - **jager** (spechtachtige vogel, die op mieren aast), m. - s; - **leeuw** (larve v. e. netvleugelig insect), m. - en: de - voedt zich met mieren, de - komt veel op onze heiden voor; - **nest** (nest van mieren), o. - en; - **zuur** (vetzuur uit het lichaam der boschmieren), o. gmv.

Mie'rik (lepelblad, ook peperwortel), m.

Mie'rikswortel, **mie'rikswortel** (de vleezige scherpe wortel van den mierik), m. - wortels; (stofnaam), v. gmv.

Mies (vleinaam van de poes), v. gmv.; ook verkl. van Mie, uit Marie.

Mies'peren (lispelen), ik heb - miesperd.

Mie'teren (gooien, smijten), ik - de, heb gemieterd: iem. de deur uit-, volkst. wat kun 't mij -! schelen; ook: iem. op zijn mieter geven, op zijn mieter krijgen, slaag.

Miet'je (verkl. van Mie, uit Marie), o. en v. gmv.: zegsw. laten wij elkaar geen - noemen, d. i. elkaar geen kool verkoopen.

Mie'zelen (stofregenen), het miezelt.

Mie'zig, **mie'zerig** (dampig, nevelig, vochtig), bn. gew.: het is - weer, regenachtig; fig. er - uitzien, ongezond, onfris.

Mignon' (Fr. lief, aardig), bn.; als zn. lieveling, m. - s; vr. mignonne, mignonnes.

Migra'ne (Fr. zenuwhoofd'pijn, schele hoofdpijn, meest aan één kant), v. gmv., (ai = é); - **stift** (stiftje tegen de migraine), v. - en.

Migra'tie (verhuizing van volken, dierenverhuizing, uittocht), v. - tiën, - ties. (t = ts).

Mih'rab (Arab. bidnis in een moskee, aan de naar Mekka gekeerde zijde), m. mibrabs.

Mij'den (uit den weg gaan, vermijden), ik meed, heb gemedend: iemands gezelschap -; het kwaad -, schuwen; zich -, zich ontzien, in acht nemen; - **lug**, v. gmv.

Mijl (lengtemaat voor groote afstanden), v. mijlen: 1 Ned. Mijl of KM. = 1000 M. of ± 11 minuten gaans; 1 geogr. of Deutsche Mijl = 1 1/3 uur gaans of 7420 M.; de Fransche mijl (lieue) is 5.55 KM. of 1 uur gaans; de Engelsche - is 1609 KM.; de Pruisische is = de Deutsche of 1 1/3 uur; de Oostenrijksche is 1 uur 22 minuten; de Russische werst is ruim 11 minuten; de Zwitsersche - is 1 uur 30 minuten; de Spaansche, 1 uur 17 minuten gaans; zegsw. de - op zeven, langs een grooten omweg, d. i. de mijl niet op vier maar op zeven vierde nemen; zie echter Meijel.

Mij'lenlang, bn., - **ver**, bn.: een - lange weg, een - verre tocht, zeer lange.

Mijl'paal (wegpaal, afstandspaal op 1000 M.), m. - palen, ook: grenspaal, fig. belangrijke gebeurtenis in 's menschen leven of in de geschiedenis, ook: rustpunt; - **schaal** (aandr. afstandsmaat op een kaart!), v. - schalen; - **steen** (steenen mijlpaal), m. - en.

Mij'meraar (peinzer, suffer), m. - s; - **en** (peinzen, in gedachten verzonken zijn), ik heb gemijmerd; - **ing**, v. - en; - **ijf** (droefgeestige peinzerij), v. - en.

Mijn (onderaardsche groeve), v. mijnen: een goud-, een steenkolen-; een - ontginnen.

Mijn (kist, ton met ontploffingsstof b.v. met schietkatoen gevuld), v. mijnen: zegsw. de mijn

is verkeerd gesprongen, de toelag is mislukt; een onderzeesche —, een onderaardsche —; — en leggen, b.v. tot beschutting van een zeehaven en wel in twee, drie rijen; een automatische mijn, deze springt, als er iets tegen stoot.

Mijn (de plaats, waar iets bij afslag of afslag wordt verkocht), v. mijnen: de boter—, de visch—; zie: Afslag en Hal.

Mijnen (bij een openbare verkoop bij afslag, door „mijn” te roepen koper worden), ik heb gemijnd: hij mijnde het huis voor tien duizend gulden; zie: Afslag en Afslager.

Mijment (ten, te), (bij mij aan huis), bijw.; — halve, — wege (van mijn kant, van mijn zijde, wat mij aangaat), bw.; — wil (om), (ter wille, ter liefde van mij), bijw.

Mijn galerij (mijngang), v. — galerijen; — gang (gemaakte gang i. e. mijn), v. — en; — gas (gas, dat zich in steenkoolmijnen in de gangen ophoopt), o. — gassen: ontploffing van —, zie Mijnlamp; — ingenieur (eig. mijnbouwkundig ingenieur), m. — s; — lamp (veiligheidslamp voor mijnwerkers), v. — en, zie: Davy en Mijngas; — magnaet (schatrijke mijnbezitter), m. — magnaten; — onderneming (maatschappij tot exploitatie van een mijn), v. — en; — ontginning (het bewerken van een mijn), v. — en; — pomp (stoomperspomp, om de mijn droog te houden), v. — en; — raad (raad van toezicht op een mijn, ook elk lid van dezen raad), m. — raden; — revier (district, kring, gebied v. één of meer mijnen), o. — en; — schacht (put, waardoor men in de mijn afdaalt), v. — en; — waarde (aandeel in een mijn-exploitatie), v. — en; — werker (mijnarbeider), m. — s; — werkerslamp (mijnlamp), v. — en; — wet (wet op de exploitatie van mijnen), v. — wetten; — wezen (al, wat op het ontginnen van mijnen betrekking heeft), o. gmv.

Mijnheer, m., Mijne Heeren, Mijnheeren; — heeren (iem. met mijnheer toespreken), ik heb gemijnheerd: lieve Marie, — heer mij zoo niet, (Potg.).

Mijl (klein, Vlaamsch, koperen muntstukje, ± $\frac{1}{10}$ van een cent), v. mijten. vero.

Mijl (stapel), v. mijten: een hooi—, een hout—; — en (opstapelen, tot een mijl opzetten), ik mijl, heb — mijl: hooi —, hout —.

Mijl (microscopisch, spinachtig diertje), v. mijten: de kaas— huist in kaas.

Mijster (bischopshoed of — muts, teeken der bisschoppelijke waardigheid), m. mijsters; — drager (iem., die een mijster draagt, b.v. een bisschop), m. — dragers; — en (tot bisschop verheffen, met een mijster sieren), ik heb gemijsterd; — stad (bischopstad), v. — steden: Utrecht, Keulen, Luik zijn — steden.

Mijsteren, ik heb gemijsterd: wat kan 't mij —, schelen; iemand er uit —, gooiën; zie: Mijsteren, in de platte volkstaal.

Mijsterig (vol wormen; fig. armoedig), bn.; — er, — st: — e kaas; hij ziet er — uit.

Mik (gaffelvormige stutpaal), v. mikken.

Mik (het mikken), m. gmv.

Mik (brood van fijn roggemeel), v. — ken.

Mik (bloem van roggemeel), v. gmv.

Mika'do, mica'do (titel v. d. keizer van Japan), m. mikado's, zie Taikoen; op 11 Febr. 1889 gaf de — zijn volk een constitutie.

Mik'ken (doelen, turen, het geweer aanleggen), ik heb gemikt; — punt (doelwit), o. — en: fig. hij is het — van hun spotternij, die

spotters hebben het op hem geladen, gemunt.

Mik'mak (oneenigheid, zuarigheid), m. — makken: er is een —, er hapert iets.

Milanees' (bewoner van Milaan), m. — eezen; — laneesch', bn., als zn.: in het — e; ook, — laansch': het — laansche popeltrij, (St.).

Mild (onbekrompen, ruim, gul), bn. en bw.: de winnende hand is —, een — e gever; ook: zacht, zachtaardig; — e bepalingen, een wet — toepassen, iem. — behandelen; — er, — st.

Milddad'ig (onbekrompen, gul, vrijgevig), bn. en bw., — er, — st; — heid, v. gmv.

Mild'eljk (op milde wijze, gulhartig), bw.

Mild'heid (milddadigheid), v. — heden (milde daden), v. mv.

Mil'le (sport. Engelsche mijl = 1609 M., lees: meil), v. miles; zie Mijl.

Millicien' (Fr. loteling), m. — s; zie Recruit.

Mil'lie, mielie (mais in en uit Z.-Afrika), v.; daar geheeten: Milies; gedroogde —.

Milieu' (Fr. midden, middenstuk), o. — 's.

Milieu' (Fr. omgeving), o. — 's: een ander — zoeken, in zoo'n bekrompen — blijf ik niet.

Militair' (Fr. krijgsman, soldaat), m. — en.

Militair' (al, wat op den kriegsstand betrekking heeft), bn.: de — e academie, hooger militaire school, te Breda; een — aviateur, vlieger, die in dienst staat van het leger. (i = ie).

Militairement' (Fr. op soldatenmanier; fig. streng ordelijk), bw.: alles gaat daar —.

Militairis'me (de overwegende invloed van den stand der militairen op de maatschappij), o.: in Pruisen heerscht het —. (i = ie).

Militant' (strijdvaardig, aanvallend), bn. en bw.: die minister zal nooit — optreden. (i = ie).

Mil'itie (de jaarlijksche lichte door loting), v. gmv.; — commissaris (oud-hoofdofficier, met de leiding der milite-loting belast), m. — sen; — raad (raad of college, beslissend over milite- of lotingszaken), m. — raden.

Mil'itien' (Fr. milite-dienstplichtige), m. — s.

Mil'le (duizend), o.; per —: die sigaren kosten f 45 per —; lees: miel.

Mil'len'ium (het duizendjarig Godsrijk bij de tweede komst van Christus op aarde), o. gmv. zie Chilasme; lees: mil-len'-nie-un.

Mil'li (duizendste deel, als eerste lid van een samenstelling), bn.; zie: Deci, Centi. (i = ie).

Mil'lia'de (tijdvak van duizend jaar), v. — n.

Milliard' (Fr. duizend millioen), o. milliard: men schat het getal menschen op aarde op ruim $1\frac{1}{2}$ —.

Milliardair' (iem., die een milliard rijk is), m. — s: de Amerikaansche — s. (ai = é).

Milligram' (duizendste deel van een gram), o. — grammes. (i = ie).

Millime'ter (duizendste deel van een meter, d. i. streep), m. — meters. (i = ie).

Millime'teren (het haar tot op een m.M. afknippen): zich laten —. (i = ie).

Millioen' (duizend keer duizend), o. — en.

Mil'loe'nenspech (exposé zijner begrooting door den Minister van Financiën in Sept., kort na de opening der Kamer), v. — spechen.

Millionair' (rijk persoon, iemand die een millioen of meer bezit), m. — s. (illi = ielj).

Mil'loe (Molukken: maïs), v.; zie Djagoeng.

Mil'lord (O.-I. zeker open rijtuig, in Europa als victoria bekend), m. milords.

Mil'reis (Portugeesche munteenheid, d. i. mille of 1000 reis, ± f 2.70), v. mille reis; als Braziliaansche munteenheid, ± f 1.345.

Milt (klierachtig ingewand links van de maag,

bij menschen en gewervelde dieren), v. milten: de - kittelen, doen lachen; - **kitteling** (lachopwekking), v. - en: gij lacht, geleerde Cats, ik gun u dat vermaken, die milte-kitteling, (Huygens).

Milt'er (mannetjesvisch, hommerd), m. - s. **Milt'ades**, gesch. overwinnaar der Perzen, bij Marathon, 490 v. C.

Milt'vuur (besmettelijke ziekte bij runderen, schapen, enz.), o. gmv.; - **zucht** (ziekte, naargeestigheid), v. gmv.; - **zucht'ig** (milt-ziek, zwaarmoedig), bn., zie: Hypochonder en Hypochondrie.

Mimetis'me (dierk. het zich gedeeltelijk of geheel onwaarneembaar maken), o. gmv.

Mimicry (dierk. het verschijnsel, dat sommige dieren de kleur aannemen hunner omgeving om aan de aandacht te ontsnappen), v.; lees: mie-mie-krie'.

Mimicus (gebaren-speler), m. - ci. (i = ie). **Mimiek'** (gebarenkunst, -spel), v. gmv.

Mim'lr, Germ. myth. de wijze reus, bewaker der Mimirsbron of bron der wijsheid, waaruit hij elken morgen drinkt. (i = ie).

Mim'isch (van, betreffende of behoorende tot de gebarenkunst), bn. en bw. (i = ie).

Mimo'sa no'li me tan'gere, Lat. kruidje-roer-mij-niet.

Min (weinig, klein, gering, laag), bn.: een - woord, een - opstel, onbeduidend; zoo'n handelwijze vind ik -; dat is minne taal, onfatsoenlijk; ik heb een minne gedachte van dat huishouden, ongunstig; bw.: dat is -juist, zoo - mogelijk, hij is - of meer doof, eenigszins; zie: Minder, Minst.

Min (liefde, toegenegenheid; ook vrede, vreedzaamheid), v. gmv.: Amor of Cupido is de god der -; iets in der minne schikken, vriendschappelijk regelen, om een proces te voorkomen.

Min, min'ne (eig. minnevader: zoogster, voedster), v. minnen: een kind op den arm eener min, (C. O.).

Min'a, min'e (oude Grieksche munt, $\frac{1}{60}$ van een talent zilver), v.: de zilveren - gold sinds Solons tijd \pm f 50; z. Talent en Mna.

Min'achten (van minne waarde achten, erg gering achten), ik minachte, heb geminacht; - **ing** (geringschalling), v. gmv.

Minaret' (witte, slanke toren met één of twee omgangen bij e. moskee), v. - ten: van de - worden de geloovigen 5-maal daagstot't gebed ongeroepen; z. Aya Sophia en Muezzin.

Min'andereen (Fr. behaagziek doen): Mevrouw - de tegen de psyche, (Potg.) (au = oo).

Min'bekend (weinig of minder bekend), bn.

Min'der (geringer, in geringer mate), bn.: hij is er niet - om, de regen wordt al -; de - e standen, de - e man, nl. uit het volk; dat is van - e kwaliteit, van - belang; bw.: hij doet het niet -, hij leest - dan gij.

Min'derbroeder (Franciscaner monnik), m. - broeders: de orde der - s bevatte drie groote takken, als: - s Observanten (1368), - s Recoletten (1502), - s Kapucijnen (1525).

Min'dere (ondersgeschikte), m. en v. - deren.

Min'deren (afnemen, kleiner worden), ik heb en het is geminderd: de voorraad gaat -; - **ing** (het minderen), v. - en.

Min'derheid, v. - heden: in de - zijn, het in 't getal of aantal verliezen; - **ja'rig** (onmondig), bn.; - **ja'rige** (persoon onder de 21 jaar), m. en v. - n; - **ja'righeid** (onmon-

digheid), v. gmv.; - **waar'dig** (van mindere waardij, van geringer gehalte), bn.: de Japansche cavalerie bleek -, vergeleken bij de Russische; - e kettingen, takels, schepen; een - e leerling, met minderen aanleg; een - e politiek, ondeugdelijk; - **waar'digheid**, v. gmv.

Mine, v. - n; zie: Mina, Mna en Talent.

Min'e (vertrekking van 't gelaat), v. - s of - n: - n maken, gezichten trekken, ook: den schijn aannemen, aanstalten maken. (i = ie).

Mineraal' (bergstof, mijnstof, erts), o. - alen.

Mineraal' (delfstoffelijk), bn.: minerale wateren, bronnen: mineraalhoudend, bevattend ijzerdeelen, enz. b.v. gezondheidswateren.

Mineraal'water (water uit minerale bronnen, mineraal-houdend water), o. gmv.;

- **fabriek** (fabriek tot het maken van kunst-mineraalwater, b.v. van spuitwater), v. - en.

Mineralogie' (delfstofkunde), v. gmv.; - **lo'gisch** (betrekking hebbende op de mineralogie), bn.: een - e vereeniging; - **loog'** (delfstofkundige), m. - ogen. (g = g).

Miner'va, myth. godin der wijsheid en kennis, der dapperheid en kracht, voorgesteld met schild en speer: de uil was haar gewijd;

- was de beschermster van kunsten en wetenschappen; zie Athene.

Minerval' (leergeld, schoolgeld eener Latijnsche school, van een gymnasium), o. - valia.

Minel'te (Fr. roepnaam van een kat), v.

Miner' (mijngraver, ertgraver, ook soldaat der genie of schansgraver), m. mineurs.

Min'neur (muz. kleine terts, zekere toonaard), v.

Minia'tor (monnik, die handschriften opsierte met fraaie, roode letters), m. - s.

Miniatuur' (schilderwerk in 't klein; met menie opgesierde beginletter in oude misalen), v. - uren: in -, in 't klein; - **schil'der** (schilder van miniatuurwerk), m. - s;

Miniem' (zeer klein, onbeduidend, laag), bn.: een - loon, een - e uitdrukking, zedelijk min.

Minimaal' (kleinigheden betreffende), bn.: - ale veranderingen in een begrooting, - ale verschillen, - ale loonen, lage, kleine.

Min'naam (het kleinste, het minste; het laagste), o. minima: hij ontvangt een - van loon voor een maximum van arbeid; de werkmans wil een - pensioen van \pm f 5 per week v. d. staat; - **lij'der** (scherts. iem. met zeer laag traktament d. i. met een jaarwedde, die als - door de wet is bepaald), m. - s;

- **thermometer** (thermometer, die door het blijven staan van een „index“ de laagste temperatuur aanwijst, welke in een bepaalde tijdruimte geheerscht heeft), m. - s.

Minis'ter (eerste staatsdienaar, lid der hooge regeering, hoofd van een departement), m.

ministers: de - van Binnenl. Zaken, de - van Buitenl. Zaken, van Justitie, van Oorlog, van Marine, van Koloniën, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw.

Ministe'rie (de gezamenlijke ministers), o. - ries, - riën: een christelijk -. (te = tee).

Ministe'rie (het gebouw of de gebouwen, waarin het personeel van een departement werkzaam is), o. - ries, - riën. (te = tee).

Ministe'rie, o.: ambt van het openbaar - of **O. M.** nl. v. d. openbaren strafrechter, officier van justitie. (te = tee).

Ministe'rie (bemiddeling, ambtsverrichting van een advocaat of notaris), o. gmv.: daartoe verleen ik mijn - niet. (te = tee).

Ministe'rie (gezellige bijeenkomst, eens per

- week, van de predikanten eener groote stad), o., ook Convant. (ts = tee).
- Ministerieel** (van een minister uitgaande), bn.: -eete beschikkingen, e. -e verklaring.
- Ministerraad** (vergadering van het ministerie, raadcollege van ministers), m. gmv.
- Minister-president** (voorzitter van den ministerraad), m. ministers-presidenten.
- Minister-resident** (zaakgelastigde van een regeering of van eenig hof, gezant), m. ministers-residenten.
- Ministerschap** (het minister-zijn), o. gmv.
- Ministersportefeuille** (eig. portefeuille v. e. minister; fig. teeken v. h. ministerschap), v. -s.
- Minjawaak** (grootste hagedis op Java), v. -s: het vleesch der -s is wit en smakelijk.
- Minlijk**, **minnelijk** (lief, beleefd, vriendelijk), bn. en bw.: -e woorden; rechtst. -e schikking, zie Min: iets in der minneschikken.
- Minnaar** (beminnaar, ook vrijer), m. -s, -aren, fig. een - van jagen, liefhebber; -nares' (geliefde, ook liefhebster), v. -sen.
- Minnarij** (liefdehandel), v. minnarijen.
- Min'ne** (voedstermoeder), v. -n; zie Min.
- Min'ne** (liefde), v. gmv.; zie Min.
- Min'nebrief** (liefdebrief), m. -brieven; -dicht (letterk. lyrische poëzie, die van warme, innige liefde getuigt), o. -en; -dichter (dichter van minneliederen), m. -s: Hooft was ook -, evenzoo Bilderdijk; -god (Amor, Cupido, Eros), m. gmv.: -godje, ook, -goodje, o. -s; -koozen (liefkoozen, vrijen), ik heb -minnekoosd: ik vraag je maar, of je niet wilt -? (C. O.); -koozerij, v. -en; -lied (minnedicht), o. -liederen; -lijk, bn., z Minlijk; -lijkheid, v. -beden; -moer (voedster), v. -moers.
- Min'nen** (liefhebben, beminnen), ik minde, heb -mind: de vrijheid -, de studie -.
- Min'nenijd** (jaloerschheid, jaloezie), m. gmv.
- Min'nenwaardig** (beminnelijk), bn., -er, -st, ook meer en meest -waardig.
- Min'neschicht** (myth. pijl van den minnegod, nl. geschoten door Amor of Cupido), m. -en: de - trof hem; -zang (liefdelied), m. -en; -zangers (Germaansche lierdichters en zangers der Middeleeuwen), m. mv.: de grootste der - in Duitschland was Walthar von der Vogelweide, geb. ± 1160; zie: Menestreel, Minstreel, Troubadour.
- Min'or** (de mindere, de jongere; de minderterm in een sluitrede; ook: de jongere persoon van denzelfden naam), m. -s; zie Senior.
- Minoraat** (erfopvolgingsrecht der jongeren), o.
- Minoriet** (Minderbroeder of Francisciaan), m. minorieten.
- Minoriteit** (minderheid, minderjarigheid), v. -eiten.
- Min'os**, myth. zoon van Jupiter, koning en wetgever van Creta; na zijn dood de wijze rechter in de Onderwereld.
- Minotaurus** (myth. stiermensch: alverslindend monster, fabelmonster, half mensch half stier, in den doolhof van Creta: hij at menschenvleesch, werd door den fabelheld Theseus gedood), m. gmv. (au = ou); zie Ariadne.
- Minst** (overtreff. trap van weinig: geringste), bn. en bw.: bij den -en wind klappert de molen, het - tevreden, gelukkig zijn; op zijn - of ten -e; dat kost op zijn - tien gulden.
- Min'ste** (inschikkelijkste), m. en v. minsten: wees maar de -, d. i. geef maar toe; ook onz.: het -, geringste; ten -, bw.
- Min'stens**, bw.: ik heb er - tien uur werk aan, d. i. op zijn minst of kleinst genomen.
- Min'streel**, **mei'streel** (Middeleeuwsche speelman, rondtrekkend door het land, van kasteel tot kasteel, als geleide van een troubadour), m. -streelen; zie Menestreel.
- Min'teeken** (rek. en algebra: aftrekkings-teeken, negatief-teeken), o. -teekens: het - is een klein liggend streepje.
- Min'us** (minder, het tegendeel van plus in de rekenk. en algebra), bw.: ook in de nat. b. v. -80 C., d. i. 80 C. onder nul of beneden het vriespunt; de polder ligt - 5 M. A. P. d. i. 5 M. beneden Amsterd. peil; als zn. o.
- Minuscunl** (zeer klein), bn. en bw.: een -ule letter, - kleine vliegjes.
- Minus'kels** (kleine letters van het gotisch schrift), v. mv.; zie Majuskels.
- Minutiens** (uiterst zorgvuldig en precies, tot in kleinigheden nauwkeurig, haarfijn, fig. kleingeestig), bn. en bw. (t = ts); -zer, -t.
- Minuut**, **minu'te** (het origineel van een notarieele akte), v. minuten: de - van een brief van Jan de Witt, de oorspronkelijke, de door hem gestelde en geschreven brief.
- Minuut** (boogmaat, hoekmaat, tijdmaat), v. -uten: een - is $\frac{1}{60}$ graad, een - is $\frac{1}{60}$ uur.
- Minuutglas** (zandlooptje, dat een minuut loopt), o. -glazen.
- Minuutwijzer** (grootte wijzer van een uurwerk), m. -wijzers.
- Minvermogend** (behoefstig), bn.; -en (armen), m. en v. mv.: school voor -en.
- Min'zaam** (vriendelijk), bn. en bw., -zamer, -st; -heid, v. gmv.
- Min'o conto**, handel: mijn rekening; z. m. c.
- Miöl'ner** (Germ. myth. donderhamer van Thor of Donar, die altijd treft en altijd naar hem terugkeert, beeld van den bliksem), m. ook: Mjöl'nr, d. i. Verpletteraar.
- Mirabel** (Fransche ronde pruim), v. -len.
- Mirabile die'tu**, Lat. 't is wonderlijk.
- Miraculeus** (R.-K. wonderdadjig, wonderdoende), bn.: een - beeld; -euzer, -t.
- Mira'kel** (R.-K. een wonder, d. i. een buitengewoon met de zinnen waarneembaar feit, dat de krachten van de schepselen te boven gaat en alleen door Gods tusschenkomst kan plaats hebben), o. mirakelen, mirakels.
- Mira'kel** (smoordronken), bn.: ze waren allen -.
- Mira'kelspel** (letterk. kerkelijk tooneelspel, waarvan de stof aan het leven van een of anderen heilige, of aan een of andere legende is ontleend), o. -spelen.
- Mir'liton** (rietsluitje, aan beide zijden door een vliesje afgesloten), m. mirilitons.
- Mir' nichts**, dir nichts (Duitsch: zonder zich om iem. of iets te bekommeren).
- Mir're**, **myr'rhe** (Arab. welriekendegomhars met bitteren smaak, uit Arabië), v. gmv.
- Mirt** (altijd groene heester), m. -en; z. Gagel.
- Mir'tebes** (vrucht v. d. mirt), v. -sen; -blad (blad van den mirteboom), o. -bladen, -bladeren; -boom, m. -en; -krans (krans van mirteblaren, bruidskrans), m. -en; -loof (-blären), o. gmv.; -struik, m. -en; -tak, m. -takken.
- Mis**, **mis'se** (de onbloedige offerande in de R.-K. kerk), v. missen: zegsw. naar de - gaan, de - doen; ook: de gezamenlijke miszangen: een - van Mozart, een - van Verhulst.
- Mis** (jaarmarkt, kermis), v. missen: de Leip-

ziger -, *de meeste* - *sen* *duren* *eenige* *weken*.
Mis (verkeerd), bn.: *het is bij dien koopman een misse doel*, zijn zaken staan verkeerd.

Mis (verkeerd, niet raak, slecht, gebrekkig, onjuist), bw.: *de jager schoot -*.

Mis, bw.: vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op *mis*, met de bet. van verkeerd), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.): steeds wordt *mis* vastgeschreven in de onbep. wijs en in het voltooide deelw. b.v. *mis'doen* en *misdoen'*, *mis'gedaan* en *misdaan'*, vergelijk: *mis'rekenen* en *misre'kenen*, *mis'gerekend* en *misre'kend*, enz.

Misanthroop' (menschenhater, fig. mensschenschuwend persoon), m. -thropen; -**thropie'** (menschenhaat, menschenafschuw), v. gmv.; -**thropisch** (menschenhatend, afstootend), bn. en bw.: -*e* *bespiegelingen*, (C. O.)

Misbaar' (voor misgebaar: getier, spektakel, lawaai), o. gmv.: *hij maakte veel -*.

Misbak (mistuk baksel), o. -bakken; -**Je**, (fig. iets, dat slecht is uitgevallen, b.v. een opstel), o. -bakjes.

Misbak'ken (misvormd), bn.: *een - man*.

Misbaksel (fig. wanstaltig persoon), o. -s.

Misbil'lijken (onbillijk achten), ik heb gemisbillijkt, w. g.; *iets -*, germ.

Misboek (R.-K. altaarboek op lezenaar), o. -boeken, ook: *Missaal*.

Misbruik (zeer slecht, verkeerd gebruik), o. misbruiken: - *van iem. goedheid maken*, - *van sterken drank maken*; *allerlei -en*.

Misbruik'ken (een slechtgebruik maken van), ik -bruikte, heb -bruikt; -**er**, m. -s.

Miscellane'ën, **miscellane'a** (gemengde letterkundige opstellen, mengelingen, mengewerk, allerlei), o. mv. (ne = nee).

Miscrediet, o.; zie het betere *Miskrediet*.

Misdaad (booze daad), v. -daden; -**da'dig** (strafbaar voor de wet), bn., fig. slecht, boos: *met een - doel*; -**da'diger** (boosdoener), m. -s; -**da'digster**, v. -s.

Misdeeld', bn., zie *Misdeelen*.

Misdeelen (verkeerd deelen, niet ieder het zijne geven), ik -de, heb misdeeld; vooral het volt. dw. is als bn. in gebruik, b.v. *misdeeld zijn van*, verstoken zijn van: *misdeeld van aanleg*, *van talent*, *van kennis*; *door de natuur misdeeld zijn*, naar lichaam of ziel schraal bedeed zijn, bezittende weinig vermogens, kracht, aanleg; ook als zn.: *de -deelden onzer maatschappij*, armen, behoeftigen; fig. *een -deelde*, man zonder talent, aanleg.

Mis'dienaar (R.-K. koorknaap), m. -dienars; ook: -*diener*, -*diender*.

Mis'doen (verkeerd doen), ik deed -, heb -gedaan: *al wat hij doet, doet hij in den regel mis*; *hij heeft het heelenal misgedaan*.

Misdoen' (kwaaddoen), ik misdeed, heb misdaan: *wat heeft hij misdaan?*

Misdragen, **zich** (*zich slecht gedragen*), ik -droeg mij, heb mij -dragen.

Mis'drijf (slechte daad, misdaad), o. -drijven.

Mis'drijf'ven (zondigen; iets doen dat strafbaar is), ik misdreef, heb misdreven.

Mis'druk (onbruikbaar drukwerk), o. gmv.

Mis'duid'en (verkeerd uitleggen, ten kwade duiden), ik heb -duid; -**duid'ding**, v. -en.

Mis'e (inzet bij een spel, inleggeld), v. misen; lees: *mieze*; volkst. *mies*.

Mis'e-en-scène (Fr. toon. alles, wat er hoort bij de opvoering van een toneelstuk: toneel-

schikking), v. gmv.; lees: *mieze-an-sène*.

Misera'bel (ellendig, armzalig, beklagenswaardig), bn., -er, -st: *ik ken nóg iemand, die niet rookt, maar dat is de -stekeler van de wereld*, (C. O.), lam, beroerd. (s = z).

Misè're (ellende, nood, jammer), v. *misè'res*.

Misere're (R.-K. *Erbarm u!* *aanvargsworden van den 50en psalm*: *Ontferm u over mij, o Heer, volgens uwe groote barmhartigheid!* *kerkzang*), o. -s; lees: *mie-ze-ree're*.

Misere're (geneesk. *darmkronkel, dan nafsluiting, vreeselijke ingewandskwaal*), v. gmv.

Misericor'dium (*lange dolk, waarmede een ridder den gevallen vijand den doodstrijd verkortte*), o. of m. *miseriordiums*. (s = z).

Misè'rie (*al wat jammerlijk, ellendig, ongelukkig is, ellende*), v. -riën, -s. (s = ee).

Mis'gaan (verkeerd gaan), het ging mis, is misgegaan: *wij zijn -gegaan*; die onderneming zal -; zie *Misloopen*.

Misgaan' (*ontgaan, tegenloopen, mislukken*), het -ging, het is mij misgaan.

Mis'geboorte (*misboren schepsel, wanschepsel*), v. -geboorten.

Mis'gelden (*boeten, lijden voor*), ik misgold, heb misgolden; zie *Ontgelden*.

Mis'gewaad, o. -gewaden; zie: *Parament* en *Liturgisch*.

Mis'gewas (*mislukte groei van veldvruchten, slechte oogst*), o. -gewassen.

Mis'gooien (verkeerd gooien, niet raken), ik gooide mis, heb misgegooid.

Mis'greep (*mistasting, fig. fout, dwaling*), m. -grepen.

Mis'grijpen (verkeerd grijpen), ik greep mis, heb misgegrepen.

Mis'grijpen, **zich** (*zich vergiisen, feilen, dwalen*), ik misgreep mij, heb mij misgrepen: *zich aan iemands goed -*, het n.l. stelen; *zich aan iem. -*, strafbaar tegen hem handelen, hem b.v. slaan; zie *Vergrijpen*.

Misgun'nen (*benijden*), ik heb misgund; -**gunner**, m. -s; -**gunning**, v. gmv.

Misgun'stig (*jaloersch*), bn.; -**heid**, v. gmv.

Misha'gen (*niet wel aanstaan, niet behagen*), het mishaagde, het heeft mishaagd.

Misha'gen (*afkeer, verdriet*), o. gmv.

Mishandelen (*ergerlijk kastijden*), ik heb mishandeld; -**handeling**, v. -en.

Mis'hebben, hij heeft mis, had mis, heeft misgehad, b.v. in de uitdr. *het mishebben*, zich vergiisen, dwalen.

Mis'hooren (R.-K. *de Mis bijwonen*), ik hoorde mis, heb misgehoord.

Misken'nen (*niet erkennen*), ik heb miskend: *iemands verdiensten -*, niet waardeeren, loochenen; -**kenning** (*loochening*), v. -en.

Miskocht', bn., zie *Bekocht*.

Mis'kooopen, **zich** (*te duur kooopen*), ik miskocht mij, heb mij miskocht.

Mis'krediet (*gemis aan krediet*), o. gmv.: *in - brengen*, den goeden naam of het vertrouwen doen verliezen; zie *Discrediet*.

Mis'le'den (*bedriegen*), ik misleide, ik heb misleid: *door de duisternis - leid*; *hij zoekt mij te -*; -**leider** (*bedrieger*), m. -leiders;

-**leiding** (*bedrog*), v. -leidingen.

Mis'lezen (verkeerd lezen), ik las mis, heb misgelezen: *iets -*, verkeerd lezen.

Mis'loopen (verkeerd loopen), ik liep mis, ben misgelopen; fig. *zoo iets moet -*, slecht afloopen, verkeerd uitvallen; *iem. -*, hem niet treffen of ergens aantreffen.

- Misluk'ken** (niet gelukken, slecht uitvallen), het is mislukt: een poging, een onderneming kan -; -**lukking**, v. -en.
- Mismaakt'** (misvormd), bn.; -**heid** (wantsluggigheid), v. -heden.
- Misma'ken** (ontsieren, leelijk maken), ik heb mismaakt; -**making**, v. gmv.
- Mismas** (mengelmoes), m. -massen.
- Mismoe'dig** (neerslachtig, mistroostig), bn. en bw., -er, -st; -**moedigheid**, v. gmv.
- Mismoegd'** (ontevreden), bn.; -**heid**, v. gmv.
- Mismoeg'de** (ontevredene), m. en v. -n.
- Misnoe'gen** (mishagen), ik heb (mijn ouders) misnoegd: dat zat hun -, redenen tot ontevredenheid geven.
- Misnoegen** (ontevredenheid), o. gmv.
- Misogamie'** (afkeer v. het huwelijk), v. gmv.
- Misogynes** (vrouwenhater), m. -sen.
- Mis'pas** (verkeerde stap, misstap, fig. overtreding, zonde), m. -passen.
- Mis'pel** (mispelboom), m. -s.
- Mis'pel** (steenvrucht van den mispelboom), v. -pelen, -pels.
- Mis'pelaar** (mispelboom), m. -s, -aren. Vl.
- Mis'plaatst'** (niet passend, onvoegzaam), bn.: zoo'n taal is hier -, behoort hier niet thuis; -**heid** (het misplaatst-zijn), v. gmv.
- Mis'plaat'sen** (slecht, verkeerd plaatsen), ik misplaatste, heb -plaatst: dat kastje is hier -plaatst, past hier niet; hij is in dien werkring -plaatst, in dat ambt niet op zijn plaats.
- Mis'prijzen** (afkeuren, laken), ik -prees, heb -prezen; -**prijzer**, m. -s; -**prijzing**, v.
- Mis'punt** (mislukte keustoot), o. -punten: hij maakte een -, raakte den bal (biljart) niet; fig. onbeduidend, onnut persoon.
- Mis'raden** (verkeerd raden), ik ried of raadde -, heb -geraden: je hebt alweer -geraden.
- Misra'den** (een slechten raad geven), hij -ried of -raadde, heeft -raden.
- Mis'ramen** (verkeerd berekenen), ik misraamde, heb -geraamd; zich misramen, z. bedriegen door verkeerd te ramen: ik misraamde mij, heb mij -raamd.
- Mis'rekenen** (verkeerd berekenen), ik heb -gerekend: de som komt niet uit, gij hebt misgerekend; -**ing** (fout in de berekening), v. -en.
- Mis'rekenen, zich** (zich bedriegen, teleurgesteld uitkomen), hij -rekende zich, heeft zich misrekend: hij hoopte, dat zijn handelsvriend hem zou helpen, maar hij had zich misrekend; -**ing** (teleurstelling), v. -en.
- Miss** (Eng. ongetrouwe dame), v. misses.
- Missaal'** (R.-K. liturgisch boek, waarin nl. de gebeden der Mis staan), o. -salen.
- Misscha'pen** (wanschapen, misvormd), bn.; -**schapenheid** (mismaaktheid), v. gmv.
- Misschien'** (voor machtschiën, d. i. het kan geschieden: wellicht, mogelijk), bw.
- Mis'schieten** (niet raak schieten), ik schoot -, heb -geschoten: hij mikte, maar schoot -, een haas -; fig. dat is -geschoten, nu hebt gij het mis, gij bedriegt u, gmv.
- Mis'schot** (schot, dat het doelwit niet treft), o. -schoten: fig. daad of maatregel, waarmee men zijn doel niet treft, gmv.
- Mis'selijk** (leelijk, flauw, watgeltijk, onpasselijk), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Mis'sen** (den. van mis: falen, kwijt zijn), ik heb gemist: zoo iets kan niet -, dat moet gebeuren; zijn bril -; zegsw. gissen doet -, men gist in den regel verkeerd.
- Mis'sie** (Lat. lastgeving, R.-K. bekeeringspost; ook: weittige zending), v. -siën, -sies.
- Mis'sie** (R.-K. negendaagsche boetprediking in een parochie), v. -sies, -siën; -**huis** (R.-K. stichting tot opleiding van missionarissen of zusters voor eenige missie), o. -huizen: het - te Steil in Limburg; -**kruis** (R.-K. groot kruis met Christusbeeld, ter herinnering aan de missie in een parochie geplant), o. -kruisen; -**landen** (R.-K. landen, welke als e. missie beschouwd worden), o. mv.: Rusland, de Balkanstaten behooren tot de -.
- Mis'sigit** (kleine moskee op Sumatra), v. -s.
- Missiona'ris** (R.-K. zendeling in overzeesche gewesten of in Afrika), m. -narissen.
- Missi've** (dienstbrief, zendbrief, brief over zaken), v. -s, -n; lees: -sie've.
- Mis'slaan** (verkeerd slaan), ik sloeg -, heb -geslagen: den bal -, niet raken.
- Mis'slag** (verkeerde slag, fig. feil, misgreep, fout), m. -slagen: een - van de tong, zie Lapsus linguae; een - begaan.
- Mis'staan'** (niet goed staan), het -stond, heeft -staan: die kleur misstaat u.
- Mis'stand** (verkeerde stand, iets verkeerd), m. -standen: dat hooge gebouw is een - in die straat; fig. op -standen in het leger wijzen, verkeerdheden.
- Mis'stap** (eig. verkeerde stap; fig. overtreding, vergrijp), m. misstappen: een - doen.
- Mis'stelling** (eig. verkeerde plaatsing, fig. vergissing), v. -stellingen.
- Mist** (zware nevel), m. misten; -**achtig**, bn.
- Mist** (bijvorm van mest: meststof), m. gmv.
- Mis'teltak** (vogeltijm, marentak), m. -takken.
- Mis'ten**, het mistte, heeft gemist: het -, er is mist, het is erg nevelachtig.
- Mis'thoorn** (scheepst. hoorn, die op schepen bij mistig weer wordt geblazen, om andere schepen te waarschuwen ten einde aanvaring te verhoeden), m. -hoorns.
- Mis'tig** (nevelig, dampig), bn.: de naderst geeft - weer, -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Mis'tletoe** (Eng. marentak, vogeltijm), o.; het - met zijn glazige appeltjes siert in de Kerstdagen menige huiskamer.
- Mistra'** (It. drank: foezel met anijs), v. gmv.
- Mistral'** (koude N.-W. wind, die soms waait in het Z.-O. van Frankrijk), m. mistrals.
- Mis'tred** (mispas, misstap), m. -treden.
- Mis'tress** (Eng. mevrouw d. i. getrouwde dame of weduwe uit den middelstand), v. mistresses; lees: mis'sis.
- Mistroos'tig** (moedeloos, niet te troosten), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Mis'trouwen** (wantrouwen), o. gmv.
- Mis'trouwen** (wantrouwen), ik -trouwde, heb -trouwd; -**trouwendheid**, v. gmv.
- Mis'tron'wen** (een slecht huwelijk doen, een huwelijk aangaan beneden zijn stand), ik heb (mij) en ik ben -trouwd: zich -, zie: zich mésallieeren.
- Mis'trou'wig** (achterdochtig), bn. en bw.; -**tron'wigheid** (wantrouwen), v. gmv.
- Mis'vatting** (vergissing), v. -vattingen.
- Mis'verstand** (e. verkeerd begripen), o. -en.
- Mis'vormd'**, bn.; zie Mis'vormen.
- Mis'vormen** (een verkeerden, slechten vorm geven), ik -vormde, heb -vormd; het volt. deelw. misvormd komt veel als bn. voor: een -de gestalte, een -schepsel, mismaakt, wanschapen; -**ing**, v. -en.

- Mis'was** (slecht uitgevallen gewas; wanstaltig mensch, dier of plant), o. -wassen.
- Mis'wijzing** (verkeerd wijzen), v. -wijzingen: de - v. e. magneetnaald; z. Declinatie.
- Miszeggen** (fig. door iets te zeggen beleedigen), ik heb -zegd of -zeid: wat heb ik daaraan -zegd? -zegging, v. -en.
- Mis'zien** (verkeerd zien), ik zag -, heb -gezien: heb ik dan -gezien? z. miszien', z. vergissen.
- Mital'ne** (fijne dames-handschoen zonder vingers), v. mitaines. (ai = è).
- Mitiga'tie** (verzachting, verlichting), v. -s.
- Mitigeeren** (verzachten, matigen, verlichten).
- Mitrail'le** (schroot: allerlei kleine stukken gekaptijzer, spijkers, enz., waarmede men vroeger kanonnen laadde), v. gmv.; lees: mitralj'.
- Mitrailleu'r** (bedienaar van een machinegeweer), m. -s.
- Mits** (op of onder voorwaarde dat), vgw.
- Mits**, o. gmv.: fig. er is een -, d. i. een uitdrukkelijke voorwaarde, een beding.
- Mitsdien'** (derhalve, daarom, alzoo), bw.
- Mitsga'ders** (alsook, alsmede), bw.
- Mix'tuum** (het gemengde), o. gmv.
- Mixtuur'** (mengsel, artsijmengsel), v. -uren.
- Mna** (Grieksche geldsom van 100 drachmen, ± f 50), v. mna's, zie Talent.
- Mnemonieuk'** (herinneringskunst, geheugenisleer), v. gmv.; ook Mnemo'nica.
- Mnemoniek'**, v.; zie Mnemotechniek.
- Mnemo'syne**, myth. godin van het geheugen, dochter v. Uranus: moeder der 9 muzen, z. ald.
- Mnemotechniek'** (herinnerings- of geheugenkunst, geheugenleer), v. gmv.
- Mnemotech'nisch** (op de geheugenisleer betrekking hebbende), bn. (ch = scherpe g).
- Mobiel'** (beweeglijk, beweegbaar), bn., -er, -st.
- Mobiel'** (marschvaardig, gereed of bestemd om te velde te trekken), bn.: het - maken of verklaren van een leger.
- Mobilair'** (roerend goed, beweegbare have, huisraad), o. gmv. (ai = è).
- Mobil'ia, mobil'iën** (losse have, roerende goederen), v. mv.
- Mobilisatie** (mil. het mobiel-maken), v. -tiën.
- Mobilisatieplan** (mil. plan, volgens hetwelk de mobilisatie van een leger of een deel er van plaats heeft), o. -plannen.
- Mobiliseeren** (mobiel verklaren of maken, op voet van oorlog brengen): een leger -, uitrusten, strijdvaardig maken. (s = z).
- Mobiliteit'** (beweeglijkheid, vluchtigheid, onbestendigheid), v. gmv.
- Mocas'sin** (ruw-lederen riemschoen, eig. der Noord-Amerik. Indianen, b.v. gedragen door poolreizigers), m. -s.
- Modaal'** (spraak. volgens eenige wijze of modus), bn.: modale bepalingen, b.v. hij komt misschien, zij vertrekt stellig; modale hulpw.v. als: mogen, kunnen, enz.; modale zinnen: hij is, naar het schijnt, niet gekomen.
- Modaliteit'** (spraak. voorstellingswijze; wijze van zijn of van gesteldheid), v. gmv.
- Mod'de** (morsebel), v. modden. gmv. vero.
- Mod'den** (in de modder omuroeten, bewuilen), ik modde, heb gemod.
- Mod'der** (slijk, verrotte stof in grachten, bagger), v. gmv.
- Mod'deraar** (eig. iem., die in de modder werkt; fig. knoeier, iem. die alle partijen te vrind wil houden, schipperaar), m. -s.
- Mod'derbad** (eig. bad van modder), o. -baden: de -baden te Bentheim; fig. Men vatte koude in 't -, (Staring), modderig water.
- Mod'deren** (modder uithalen, fig. knoeien), ik heb -modderd; -aar, m. -s, z. ald.
- Mod'derig** (slijkkerig, moerassig), bn.
- Mod'derkruiper** (karperachtige visch), m. -s: de - leeft in stille meren en rivieren; ook: Donderaal, Weeraal, Stootvisch.
- Mod'derman** (baggerman), m. -lui; -molen (molen, die modder uitpompt), m. -s; -net (schepnet van den modderman), o. -netten; -plas (plas met modderigen bodem), m. -plassen; -poel (poel met veel modder er in), m. -en; -praam (bagger-schuit), v. -pramen; -schuit (schuit tot vervoer van modder), v. -en: zegw. dat is of staat als een vlag op een -, zie Vlag; -sloot (modderige sloot), v. -sloten; -vet (zeer vet), bn.: een -vette kip; -vulkaan (vulkaan, die modder en slijkspuut), m. -aen.
- Mo'de** (Fr. mode: manier van kleederdracht), v. modes: een oude -, een nieuwe -, de - volgen; -artikel (kleedingstuk, dat algemeen gedragen wordt), o. -en; -fat (pronker, die alle grillen der mode volgt, modegek), m. -fatten; -gril (nuk, beuzeling der mode), v. -len: die kleederdracht is niet anders dan een -; -kleur (kleur, die voor een seizoen in de mode is), v. -en.
- Model'** (voorbeeld, toonbeeld), o. -len: een -school, een -boerderij, een -hoeve.
- Model'** (bouwk. op verkleinde schaal vervaardigde voorstelling of vorm van eenig bouwwerk), o. -len: het - van een trap.
- Model'** (voorgescreven vorm), o. -len: mil. een -jas, een -pet, -schoenen.
- Model'** (patroontje), o. -len: een nieuw - v. e. mantel, een ouderwetsch -.
- Modelleeren** (Fr. vormen, in klei boetseeren als model, om het in steen te beeldhouwen).
- Modelleur'** (beeldhouwer-modelmaker, boetseerder), m. -leurs: de - werkt in natte klei.
- Model'hoeve** (een hoeve, die als voorbeeld voor andere kan dienen), v. -n; -jas (jas, die als model kan dienen), v. -sen; -kamer, v. -s of -zaal (vertrek, waarin de modellen b.v. van jassen, mantels enz. zijn uitgestald), v. -zalen; -magazijn (vertrek, waarin de modellen bewaard worden), o. -en.
- Mo'demaakster** (modiste), v. -s; -magazijn (magazijn van mode-artikelen), o. -magazijnen; -plaat (-prent), v. -platen; -pop (modefat, modetzottin), m. en v. -poppen; -prent (afbeelding van kleeen naar de mode), v. -prenten.
- Moderaat'** (gematigd, bescheiden), bn.
- Moderamen** (leiding, bestuur, dagelijksch bestuur van een classis), o. gmv.
- Moderateur'lamp** (ouderwetsche soort van salon-patent-olielamp), v. -lampen. vero.
- Moderatie** (gematigdheid, matiging, bezadigdheid), v. gmv. (t = ts).
- Moderato** (It. muz. matigsnel, gematigd), bw.
- Moderator** (leider v. e. debating-club, voorzitter v. e. synode), m. -s, -o'ren.
- Moderereen** (matigen, verzachten).
- Modern'** (hedendaagsch, nieuwerwetsch), bn.: -huisraad, -e poëzie, de -e maatschappij.
- Moder'ne** (onrechtzinnige, niet-orthodoxe in de Hervormde kerk), m. en v. -n.
- Moder'ne richting** (op Prot. godsdienstig gebied, de richting der moderneren), v. gmv.
- Moderniseeren** (naar den moderneren smagk

- of den nieuwen stijl inrichten). (s = z).
- Modernis'me** (richting der critisch-vrije gedachte op 't gebied v. d. geloofsler, ook in de R.-K. kerk), o. gmv.; -nist', m. -en.
- Moderniteit'** (niewerwetsheid), v. gmv.
- Modest'** (zedig, eerbaar, bescheiden), bn.
- Modestie'** (zedigheid, ingetogenheid), v. gmv.
- Mo'dewinkel** (winkel van mode-artikelen), m. -winkels; -zucht (streven, om den dwang der mode te volgen), v. gmv.
- Modicus'** (naar den laatsten smaak), bn. en bw.: een -euzer dame, zij was zeer -gekleed; -euzer, -t.
- Modificatie** (verandering, wijziging, beperking), v. -tiën, -ties; lees: -kaat'sie.
- Modificeeren** (veranderen, wijzigen).
- Modiste** (dames-hoedenmakster), v. -n.
- Modulatie** (stembuiging, het overgaan van de ééne toonsoort in de andere, toonleiding), v. modulatiën, -ties. (t = ts).
- Moduleeren** (muz. op de maat zingen, de stem laten klimmen en dalen; van de eene toonsoort in de andere overgaan).
- Modulus, mo'dul** (maatstaf, muntmaat, gietvorm), m. gmv.
- Mo'dus** (Lat. manier, wijze, maat), m. modi: een -viviendi, d. i. voorloopigs schikking tusschen strijdende partijen.
- Modus procedendi**, Lat.: wijze van optreden, van aanpakken.
- Mo'dus quo**, Lat.: de wijze waarop. (qu = kw).
- Moe** (vermoed, ook afkeerig), bn.; zie Moede.
- Moe** (moeder), v.; -ke, o. -s; -tje, o. -tjes.
- Moed** (dapperheid), m. gmv.: met nieuwen -, -houden, -scheppen; iem. -geven, den -laten zakken, den -opgeven; zegsw. -hebben, dapper zijn; de -zinkt hem in de schoenen, hij laat den moed zakken.
- Moed** (gemoed), m. gmv.: hij was bang, droef, blij te -e; hij deed dat in arren -e, zie Ar; zie: Deemoed, Euvelmoed, Hoogmoed.
- Moede, moe**, bn.: hij is het leven -, verlangt naar den dood; ik ben nu die praatjes moe, d. i. ik heb er genoeg van, zij walgen mij.
- Moedeloos** (ontmoedig, neerslachtig), bn., -loozet, -t; -loosheid, v. gmv.
- Moeder** (huisvrouw), v. moeders; ook: een -van vier kinderen; haar -is gestorven.
- Moeder** (verzorgster, bestuurster), v. moeders: de moeder in of van een weeshuis, de -van een klooster; zie Moeder-overste.
- Moeder de Gans** (verdichte benaming der sprookjesverhaalster, een naam die ook gegeven is aan de verzameling dier kindersprookjes zelf), v.; zie: Klein Duimpje en Roodkapje.
- Moedergek** (op kinderachtige wijze aan moeder hangende, moederziek), bn.; -gekje (kind, dat moederziek is), o. -s; -huis (het klooster der eerste stichting, van eene orde), o. -huizen; -kerk (de R.-K. kerk), v. gmv.; -klooster (klooster, dat de oorsprong is van andere), o. -s; -koorn, -koren (zuwachtige woekerplant: groote, zwarte korrels in rijpende roggearen), o. gmv.; -kruid (samensteldbloemige plant), o. gmv.: het -heet ook kamille; -land (land, dat koloniën heeft, zoo genoemd in tegenstelling van deze), o. gmv.; -lief (vleinaam: lieve moeder), v. gmv.; -liefde (liefde der kinderen tot hun moeder; ook liefde der moeder tot de kinderen d. i. moederlijke liefde), v. gmv.; -lijk (van een, of als een moeder),
- bn. en bw.: -lijke zorg; iemand -verplegen; -loog (oplossing van zout als droesem in de pan eener zoutkeet), v. gmv.; -loos (zonder moeder), bn.: -woze kinderen; -naakt (geheel naakt), bn.: een -kindje.
- Moeder-o-verste** (R.-K. bestuurster of voor-gangster in een vrouwenklooster), v. -oversten.
- Moederplant** (plant met afhangende stengels, jodenbaard), v. -en; -schap (het moeder-zijn), o. gmv.; -schoot (de schoot van moeder), m.: versjes, op den -of op moeders schoot geleerd; -taal (eig. taal uit moeders mond geleerd, voor ons het Ned.), v. gmv.: hij verstaat behalve zijn -nog drie vreemde talen; -vlek (geelbruine, aangeboren vlek op de menschelijke huid), v. -vlekken; -weelde (zielsverrukking eener moeder om haar kind), v. gmv.; -ziek, bn.: een -kind, dat nl. enkel bij moeder wil zijn, Vl., zie Eenkenig; -zielalleen (geheel alleen), bn.: ik ben -thuis, ik ben -in de wereld, ook, het platte: Moerzielalleen, evenzoo: -zielig-alleen, bn.: hij leefde daar -alleen, totaal op zich zelf of zonder eenig gezelschap, spreekt; -zorg (zorg eener moeder voor haar kinderen), v. -en.
- Moedig** (dapper, onverschrokken), bn. en bw.: een -gedrag, -voorgaan.
- Moedwil** (boos opzet), m. gmv.: uit -.
- Moedwillig** (opzettelijk kwaad doende, met boos opzet handelend), bn. en bw., -er, -st; -held (boos opzet), v. -heden.
- Moedzin** (Mohamm. afroeper van de biduren en wel boven uit de minaret der moskee), m. -s: de -is noodig, omdat een moskee geen klokken heeft; zie Muezzin.
- Moef'ti** (wetverklaarder, geestelijke van rang bij de Turken), m. moef'tis; zie Mufti.
- Moeheld** (het vermoed zijn), v. gmv.
- Moel** (tante), v. moeien; gew.: meuje, muike.
- Moel'al** (bemoelial), m. en v. -allen.
- Moel'en** (moette, last aandoen), ik moeide, ik heb gemoeid: zich met iets -, inlaten, een heele dag zal er mee gemoeid zijn, zal er mee heengaan; zegsw. geen koeien, geen -, geen bezit, geen zorg; ook: veel koeien, veel -, veel rijkdom, veel last of zorg.
- Moel'lijk, moel'lijk** (vermoeiend, niet gemakkelijck), bn. en bw.; -er, -st.
- Moel'lijkheid, moel'lijkheid** (moete, hinder, last, bezwaar), v. -heden.
- Moel'te** (arbeid, inspanning), v. moeiten: het zal -kosten; veel -met iets hebben, last; zegsw. het is de -niet waard, nl. al den arbeid, dien men er voor doet.
- Moel'zaam** (moetelijk, vermoeiend), bn. en bw.: een -leven, de sobere kost zoo -verdiend, de bij vergaart -haar voorraad.
- Moel'jik** (Russ. boer: vroeger lijfgegene), m. -s.
- Moel'kedam** (Mohamm. priester), m. -s.
- Moel'kim** (Mohamm. parochie in A'tjeh), m. -s.
- Moel**, m. plat voor Muil (bek).
- Moel'lah** (Armenisch priester), m. moel'ah's.
- Moel'je** (Fr. steenen hoofd of golfbreker aan den ingang van zeehavens), v. moeljes.
- Moer** (droesem, grondsap, bezinksel), v. gmv.
- Moer** (schroefmoer), v. moeren.
- Moer** (moerassig land, drasland), o. moeren.
- Moer'aal** (zeeaal), m. -alen: de -was de lievelingsspijs der Romeinen.
- Moeras** (drassig, week, onbegaanbaar land, poel), o. moerassen: een -droogleggen; fig. zegsw. iemand uit het -helpen, uit een

- lastige, moeielijke positie redden; in het -
zitten, leven in toestanden, die zeer slecht of
verdorven zijn: dat is de eerste stap om uit
het moeras te komen; -**achtig** (als een
moeras, drassig), bn.: veengrond is -.
- Moeraslucht** (stikkucht, opstijgend uit een
moeras), v. -en, zie Miasma; -**koorts**,
v. -en, zie Malaria; -**vogel**, m. -s, ook:
Sompvogel.
- Moeras'sig** (drassig, slijkerig, als een moe-
ras), bn.: -e streken, waar veel moeras is;
-e gronden; -**heid**, v. gmv.
- Moer' balk** (bouwk. zware zolderbalk, waarin
kleinere balken gelipt worden), m. -balken.
- Moer' bel** (moerbes, moerbezie), v. -beien.
- Moer' beilengelei** (gelei van moerbeien), v.
gmv.; -**sap**, o. gmv. (g = zj).
- Moer' bezie, moer' bel**, v. -bezien, -beien;
-**beilblad**, o. -en, -eren: het -blad is het
voedsel der tijderups; -**beiboom** (leiboom
ook stamboom), m. -en.
- Moer' bint** (bouwk. zware dakbalk, waarin
de lichtere gebinten gelipt worden), o. -binten.
- Moer' bout** (timm. bout met een schroefdraad
aan den benedenkant), m. -bouten.
- Moer' drukken**, m. mv.; zie Incunabelen.
- Moer' ren** (troebel maken; stud. weggapen),
ik heb den wijn gemoerd; een belknop -.
- Moer' grond** (moerasgrond), m. -gronden.
- Moer' rig** (troebel, slijkerig), bn.; -er, -st.
- Moer' konijn** (wijfjeskonijn), o. -konijnen;
-**haas**, v. -hazen; -**vos**, v. -vossen.
- Moer' schroef** (doorboord's: hijfjemetspiraal-
draad, waarmede een schroefbout wordt
vastgedraaid), v. -schroeven.
- Moer' tje** (moedertje), o. moertjes: zegsw.
mal -, mal kindje, is de moeder mal, het
kind is het of zal het zijn.
- Moer' zee** (onstuimige zee), v. -zeeën.
- Moess** (knoksel, inzonderheid van kool), o. gmv.
- Moesselen**, o. en v.; (s = z); zie Mousseleine.
- Moesselen' glas** (glas met een doorzichtig
patroon: meestal ruitjes op matten grond), o.
- Moess' groente** (bladgroente), v. -groenten;
-**kruid** (groente, moesplant), o. -en;
-**tuin** (groentetuin), m. -en.
- Moess' je** (moedertje, in kindertaal), o. gmv.
- Moess' je** (Fr. mouche, vlieg: pronkpleistertje),
o. moessjes: -s-doosje, o. -s.
- Moess' je** (vlekje, stipje in weefsels), o. moessjes.
- Moesson'** (regelmatig afwisselende of perio-
dieke wind op den Indischen Oceaan en de
O.-I. eilanden; het jaargetijde, waarin deze
wind waait), m. moessons: van October tot
April heerscht er ten N. van den evenaar
een N. O., in den overigen tijd des jaars een
Z. W. wind; ten Z. van den evenaar waait van
October tot April een N. W. wind, van April
tot October een Z. O. wind; de goede of droge
- uit het N.-O. en N.: nl. in onzen winter, en
de natte of kwade - uit het Z. W. of Z.:
in onzen zomer; O.-I. de - is door, is inge-
trede; zegsw. het is voor mij de kwade -,
ongunstige tijd, ik heb allerlei tegenspoed.
- Moet** (vlek, indrukkel), v. moeten.
- Moet** (noodzaak, dwang), v. gmv.: het is een
-; zegsw. - is een bitter kruid.
- Moet**, in: te -, te - gaan, komen, tegen.
- Moeten** (genoodzaakt zijn, gedwongen zijn,
verplicht zijn), onr. ik moet, ik moest, wij
moesten, ik heb - moeten: gij moet komen;
ik zal gaan, als ik moet; ik moet naar huis
(gaan); de voorraad moet weg; deze heer
- moet wel rijk zijn, d. i. modaal hulpwerk-
woord, uitdrukking noodzakelijkheid.
- Moeten** (scheepst. een schuit zachtjes voort-
duwen), ik moette, heb - moet.
- Moet' hond** (volksnaam v. d. zeelt), m. -en.
- Moet' zel** (doedelzak, pijpzak), m. -s. vero.
- Moet' zelwijn** (wijn van druiven, langs de
Moezel geteeld), m.; (soorten), m. -wijnen.
- Moet' zijk**, v. -rijen; zie Warmoes.
- Moet' zijk**, m. -s; zie Moe' jik.
- Mof** (boer uit Westfalen, scheldnaam voor
een Duitscher), m. moffen: zwijgen als een
-, den mond houden als een Westf. boer,
die met den mond vol tanden staat; fig. niets
verklappen; **moffin'**, v. moffinnen.
- Mof** (handmof, bontwerk), v. moffen.
- Mof** (arm- of bovenhandbekleding), v.
moffen.
- Mof' fel** (oven, fornuis tot harding van ver-
lakt goed of vernis, vernisfornuis), m. -s;
ook: -**oven**, m. -ovens.
- Mof' fel** (wollen mofje, mouwtje), v. moffels.
- Mof' felen** (in d. moffel of d. mouw steken:
weggoochelen, bedriegen), ik heb gemoffeld:
iets in den zak -, wegstoppen; -**aar**, m.
-aars; -**arij'** (goochelarij), v. -arijen.
- Mof' fenland** (inzonderheid Westfalen, spotn.
voor Duitschland), o. gmv.; -**pijp** (grootte
Duitsche pijp), v. -pijpen; -**taal** (minacht.
Duitsch), v. gmv.; -**toer** (zeer moeijik werk),
m. -toeren. gmv.
- Mof' frika** (spotn. Duitschland), o. gmv.
- Mof' frikaansch'** (Moffrika betreffende), bn.:
als zn. (de taal der Duitschers), o. gmv.
- Mof' je** (polsmofje), o. moffes.
- Mog' elijk** (kunnende gebeuren, misschien),
bn. en bw.: dat is een - geval; ik zal hem
- nog zien; -**heid**, v. -heden (mogelijke
dingen): dat behoort tot de -heden.
- Mog' en** (verlof, vrijheid hebben), onr. ik mag,
wij mogen, ik mocht, wij mochten, ik heb ge-
mooigd: wij - morgen op reis gaan, ik mag
niet (gaan); modaal hulpw.w.: Er uw ouders,
opdat gij lang moogt leven; och, mocht hij
toch genezen!
- Mog' endheid** (staat, rijk, uitgebreid gebied),
v. -heden: de zes groote -heden van Europa:
Engeland, Rusland, Duitschland, Frankrijk,
Oostenrijk-Hongarije en Italië.
- Mog' ol** (Mongoolsch vorst, heerscher in Hin-
dostan, in 1525 door de Engelschen onttroond),
m. gmv.: de groote -.
- Mohair'** (weefsel van 't haar van angora-
geiten, 'twelk veel op tibet lijkt), o. gmv.;
-**kant** (zwarte, wollen kant), v.; (soorten),
v. -kanten. (ai = é).
- Moham' med**, zie Ma' hamed.
- Mohammedaan'** (volgeling van de leer van
Mohammed), m. -anen; zie: Saraceen,
Muzelman, Moslem.
- Mohammedaansch'**, bn.: de -e godsdienst.
- Mohammedaans' me** (leer en eeredienst van
den grooten profeet, 570-632), o. gmv.: het
- is een vermenging van Christelijke,
Joodsche en heidensehe beginselen, de leid-
spreuk is: Allah is de eenige God en M. h.
is zijn profeet.
- Mohar'** (vogelgiest, voedergewas), v. gmv.
- Mohika' nen** (uitgestorven Indiaanschestam),
m. mv.: hij was de laatste der -, d. i. fig.
van zijn geslacht.
- Molree', gemoireerd'** (gewaterd, gevland),
bn.: een - zwart lint.

Moireeren (vlammen of wateren van geweven zwarte stoffen).

Mol'ren (myth. Schikgodinnen), v. mv.; zie **Parcen**. (oi = oo).

Mok (zekere ziekte aan de pooten der paarden), v. gmv.: er is droge en vochtige -.

Moker (zware, ijzeren smidshamer), m. -s.

Mokkeren (hameren, met den moker slaan), ik heb gemokkerd.

Mok'ka (Mokka-koffie), v.: een kopje -, echte -.

Mok'ka-koffie (zeer geurige koffie, Arab. koffie nl. uit Mokka, Z.-haven aan de Rode Zee), v. gmv.; -**kopje** (klein en fijn tasje voor mokka-koffie), o. -kopjes.

Mok'kel (bijzonder dik kind), m. en v., (buitengewoon dikke [en vuile] vrcuw), v. mukkels.

Mok'kelen (een kind liefkoozend omvatten, stevig omhelzen), ik heb gemokkeld; -**aar**, m. -aars; -**ing**, v. -en.

Mok'ken (mismoegd en wrevelig zijn), ik heb gemokt: een -d stiltwijgen.

Mokum, **mokem** (Bargoensch: plaats, stad), o.: groot -, in 't bijzonder Amsterdam.

Mol (zoetachtig licht bier), v. gmv.

Mol (muz. molteeken), v. mollen: een - duidt aan, dat de noot een halven toon lager moet gezongen of gespeeld worden.

Mol (insecten tennend zoogdier), m. mollen: zegsw. zoo blind als een -, erg blind.

Molasse (fijnkorrelige, grijsachtige, poreuze zandsteen in Zwitserland), v. gmv.

Mol'boon (paarden- of duivenboon, in Groningen gepoft te koop), v. -boonen.

Moleculair (de moleculen betreffende), bn.: cohesie is een -e kracht. (ai = é).

Molecu'le (nat. uiterst klein stoffelijk deeltje, op zich zelf onbestaanbaar), v. en o. -culen; zie **A to om**.

Mol'en (inrichting, waarin raderwerk door wrijving graan, verf, kruut enz. sijnmaakt), m. molens: een wind-, een water-, een stoom-, een spin-, een koren-, een pel-, een hand-, een koffie-, enz.; zegsw. dat is water of koren op zijn -, dat is in zijn voordeel, in zijn belang; geen koren v. d. - sturen, geen klant wegsturen, fig. geen voordeel of winst doen verloren gaan; de - is door de vang, de molen blijft door de vang niet stilstaan, er hapert iets, de zaak is erg in de war, ook fig. het scheelt hem in 't hoofd; hij heeft een slag van den - weg of beet, de molen als beeld der zotheid: hij is van lotje getikt, in zijn verstand gekrenkt; die meid loopt met molentjes, (Potg.), doet als een kind, dat met papieren molentjes speelt, doet kinderachtig; volkst. Meulen; zie ook: Stoommolen, Watermolen, Windmolen.

Molenaar, m. -s, -aren; gew. Mulder; -**naarster** (eigenares van een molen), v. -s.

Molenaar (kleine schelvisch of wijting in de Middellandsche Zee), m. molenaars.

Molenaarskar (kar v. den molenaar), v. -karren; -**knecht**, m. -knechts; -**meid**, v. -meiden; -**pak** (-kleeren), o. gmv.: Teun in zijn wit -pak, bestoven pak.

Molenaarsvrouw (vrouw v. e. molenaar), v. -vrouwen; ook: molenaarster, molenarin', muldersche of muldersvrouw geheeten.

Molenaar'tje (zekere grasmusch), o. -s.

Mol'enas (hoofdspil van een molen), v. -assen; -**beek** (stroomend watertje, dat het molenaar in beweging brengt), v. -beken; -**brief** (gesch. bewijs v. d. ontvanger, dat

de molenaar zekere hoeveelheid meel mocht malen), m. -brieven, vero.; -**dwang** (verplichting, om het koren op den molen der heerlijkheid te doen malen), m. gmv., zie **Dwangmolen**; -**kap** (dak van den molen), v. -kappen; -**kar** (nl. tot vervoer van 't meel), v. -karren; -**ligger** (onderste molensteen), m. -s; -**paard** (trekpaard in den rosmolen, sterk dier, fig. groot en zwaar vrouwspersoon), o. -en; -**praam** (klem in den molen), v. -pramen; -**pranger** (vang in den molen), m. -s; -**rad** (houten of ijzeren scheprad, dat door 't stroomend water in beweging wordt gebracht), o. -raderen; -**roede**, v. -n; -**steen** (ronde, uitgebikte steen), m. -en; -**trechter** (bakvormige koker, waardoor het koren tusschen de maalsteenen gevoerd wordt), m. -s; -**trempel** (-trechter), m. -s; -**vang** (klem, om den molen stil te zetten), v. -en; -**werf** (stuk grond, waarop een molen staat), v. -weerven; -**wiek** (-vlugget), v. -en.

Molest (hinder, overlast, beschadiging b.v. a. e. schip), o. gmv.: iemand -aandoen.

Molesta'tie (kwelling, overlast), v. gmv.

Molesteeren (plagen, niet met rust laten, overlast of kwelling aandoen): iemand -.

Molferd (onbeschoft, brutaal mensch, iem. die een grooten mond opzet), m. molferds.

Molle'nes (een soort v. lage schoenen), v. mv.

Mol'lik (vogelschrik), m. -en; zie **Moloch**.

Mol'lah (Turksche overheidspersoon, titel der rechters in de groote steden van Turkije en Perzië), m. mollah's.

Mol'en (Bargoensch: op geheimzinnige wijze van het leven berooven of mol. d. i. doodmaken), ik heb gemold.

Mol'lengat (pijpaat van mollen), o. -gaten.

Mol'lenkruid (plantk. wonderboom, Christus-palm), o.; het bijgeloof dacht, dat deze plant de mollen verdroef.

Mol'lepoot (pootje van een mol), m. -pooten; -**vel** (vel van een mol), o. -vellen.

Mol'letje (dik, vet kindje), o.: mijn lief -!

Mol'lig (zacht en dik), bn.: een -kindje, een -hondje, -e wangen; fig. -e wijn, zacht; bw.: -schilderen; -er, -st; -**heid** (zachtheid, poezeligheid), v. gmv.

Mollusk (Lat. weekdier), m. -en: de oester is een -; de in trage rust levende -en der Javaansche wateren, (Veth).

Molm (verwant met malen: droge stof van turf, van dood hout), m. en o. gmv.

Mol'men (den. van molm: stof worden), het molmd, is gemolmd: dood hout gaat -.

Mol'loch (Hebr. afgod der Ammonieten, aan wien menschenoffers, inzonderheid offers van kinderen, werden gebracht), m.: de - was een vuurgod, de alverstinder; fig. de - der 19e eeuw, (C. O.), de verslinder, hier de mode.

Mol'os (Gr. een zware doghond), m. -sen; bij de Ouden waren Molossische doggen beroemd; dicht. jachthond.

Mol'salade, v. gmv.; zie **Molsla**.

Mol'sem (molm), m. gmv.

Mol'semen (molmen), het is gemolsem.

Mol'sgat (gat, door een mol gemaakt), o. -gaten; -**hoop** (zandhoopje, door een mol opgeworpen), m. -hoopen.

Mol'sla (volksnaam van de paardbloem), v. gmv.: de gele bladeren worden als salade te koop aangeboden en gegeten.

Mol'teeken, o. -teekens; zie **Mol**.

Molto (muz. zeer); — **alle'gro**, zeer vroolijk.
Mol'ton (zachte, dikke, wollen stof), o. gmv.; — **nen** (van molton), bn.: een — beddedeken.
Moluk'ken (aardr. onze Grootte-Oost, in den Indischen archipel), o. mv., ook Specerij-eilanden of Moluksche-eilanden; al de eilanden, gelegen tusschen Celebes ten W., de Papoea-eilanden en Nieuw-Guinea ten O., Timor ten Z. en den Grooten Oceaan ten N.; verdeeld in drie groepen: de straat der —.
Mom (een soort van Duitsch bier), v. gmv.
Mom (masker), v. mommen: fig. onder de — van vriendschap, schijn, mommerij.
Mom'bakkes (papieren masker, nl. van papier maché), o. — bakkesen.
Mom'ber (voogd, verzorger; fig. hulp, bescherming), m. —s: zie Momboor, vero.
Mom'boor, mom'ber (voogd), m. mom-boren, mombers: weeskamer en weescollege tot beheer der voogdijschappen; — **schap**, o. vero.
Moment' (oogenblik, tijdstip), o. momenten.
Moment' (nat. het bewegende of beweging veroorzakende, ook de mate van die kracht), o. momenten. (en = en).
Momentaan', bn. en bw. germ.: zie Momentaneel: een —ane uitputting van krachten; in —ane geldverlegenheid zijn; — geen uitweg zien in eenige moeielijkheid.
Momentaneel' (voor het oogenblik, kortstondig, zie Momenteel), bn. (en = en).
Momenteel' (zeker moment of oogenblik betreffende, op het oogenblik), bn. en bw.: de —e noodzakelijkheid, de —e zwakte van ons leger; ik ben — niet in staat u te helpen; zie Momentaneel. (en = en).
Moment-opname (photographisch kiekje, in een deel van een seconde genomen), v. —opnamen; zie Instantané.
Mom'isch (spottend, hekelend), bn.
Mom'melen, mummelen (zonder tanden eten), ik heb — mommeld; — **aar**, m. —s.
Mom'melen (klankn. dof, eentonig brommen), ik heb — mommeld; fig. de bijen — op de zilveren boekweit, (Ter Haar).
Mom'men (zich verkleeden), ik heb gemomd; ook, ik heb mij gemomd; — **mer**, m. —s; — **mommerij** (vermomming), v. —merijen.
Mom'mespel (maskerade), o. gmv.
Mom'pelen (verwant met mommelen: binnensmonds of onverstaanbaar spreken), ik heb — mompeld; — **aar**, m. —s; — **ing**, v. —en.
Mom'pen (vermommen, fig. bedriegen), ik heb gemompt; — **ing**, v. —en.
Mo'mus, myth. god van spot en schimp, die goden noch menschen ontzag.
Mo'nade (infusiediertje; ondeelbaar bestanddeel der stof), v. monaden.
Monarch' (alleenheerscher, keizer, koning), m. —en. (ch = scherpe g).
Monarchaal' (tot een monarchie behoorend), bn. en bw.: een —ale regeering, nl. die van een alleenheerscher; — **regeeren**.
Monarchie' (staat, met een monarch aan het hoofd), v. —én: absolute —, monarchie, waarin de vorst onbeperkt heerscht; constitutioneële —, monarchie, waarin de vorst door een grondwet gebonden is; — **chist'** (voorstander of aanhanger van de monarchie), m. —en; — **chis'tisch**, bn. en bw.
Mond, m. —en: zegsw. den — houden, zwijgen, stil zijn; den mond snoeren, het zwijgen opleggen; den — roeren, druk praten; met den — vol tanden staan, geen woord kunnen

zeggen, beteuterd staan, niet weten wat te zeggen, geen antwoord weten; naar den — praten, vleien, flinkloopen; zij is niet op haar —je gevallen, zij kan goed haar woord doen; in den — loopen, bij geluk krijgen; een grooten — hebben, brutaal zijn; iemand het brood uit den — nemen, hem in zijn nering onderkruipen; iem. iets in den — geven, iem. iets voorpraten, hem voorzeggan, wat hij antwoorden moet, een vraag zoo inkleden, dat het antwoord er reeds in opgesloten ligt; bij —e van, gezegd of voorgelezen door.
Mond (fig. opening, uitloop), m. —en: de — v. e. kanon, de — v. e. kelder, de — van een oven, de — van een rivier, enz.
Mondain' (wereldsch, ijdel, levenslustig, chic), bn. (ai = é): een — vrouwtje, elegant.
Mondaniteit' (wereldschgezindeid, ijdelheid, smaak voor het mondaine), v. gmv.
Mond'behoefden (eetwaren), v. mv.
Mond'delijk (met den mond), bn. en bw.: een —e tijding; iets — meedeelen.
Mond'deling (met of door middel van den mond, oraal), bn. en bw.: een — examen; zich — goed uitdrukken.
Mond'en (smaken; fig. behagen, bevallen), het mondde, heeft gemond: die kost, die lectuur zal u wel —, smaken, goed aanstaan.
Mond-en klauw'zeer (zekere besmettelijke ziekte aan bek en pooten, vooral onder het rundvee), o. gmv.; zie Klauw'zeer.
Mond'gesprek (mondeling onderhoud), o. —en; — **harmonica** (mondorgeltje), v. —'s; — **hoek** (hoek tusschen de lippen), m. —en.
Mond'ig, bn., zie Meerderjarig; — **heid**, v. gmv.
Mond'jesmaat (nauwelijks genoeg, van spijs), v.: fig. hij geeft zijn inlichtingen —.
Mond'jevol (happje, beetje), o.: een — rook.
Mond'klem (krampachtige samenklemming der kaken), v. gmv.; — **kost** (levensmiddelen), m. gmv.; — **lijm** (fijne lijn, die in plaatjes in den handel gebracht wordt en met den mond vloeibaar wordt gemaakt), v. gmv.; — **spoeling** (spoel drank voor den mond), v. —en; — **stopper** (mondprop), m. —s, fig. middel, b.v. geld, om iem. te doen zwijgen; — **stuk** (monddeel van een blaasinstrument), o. —en; — **vol** (bete, groote hap), m. gmv.; — **zeer** (zekere ziekte onder het vee), o.: zie Mond-en Klauw'zeer.
Mon'ey (Eng. geld: munt, bank- of munt-papier), v.; spreekw. Time is —, tijd is geld; lees: teim is mun'nie.
Mong'o'len ('t gele menschenras in Azië), m. mv.: in Europa zijn Finnen, Lappen, Hongaren en Turken — of Gelen.
Mongoolsch', bn.: het — ras, gele.
Mouis'me (de leer, dat God en de wereld één is, in pantheïstischen of in materialistischen zin), o. gmv.; zie Dualisme, o. gmv.
Moniteur' (staatscourant in België en Frankrijk), m. gmv.
Mon'itor (geschubde hagedis), m. —s: de — voedt zich met de eieren van den krokodil.
Mo'nitor (Lat. zeker pantserschip met stoomvermogen en beweegbare geschutstorens), m. —s.
Mon'jet (Mal. scheldwoord, d. i. aap), m. —s.
Mon'kelen (volkst. mompelen, fluisteren), zij —de, heeft — monkeld.
Mon'nik (eig. eenzame: oorspr. kluitenaar, later kloosterbroeder), m. —en: spreekw. Gelijke —en, gelijke kappen, zie Kap; de kap

- maakt den — niet; 't zijn niet allen — en, die zwarte kappen dragen, iem. is niet altijd datgene, waarvoor hij zich uitgeeft; ook: *Mun'nik*.
- Mon'nikengewaad** (kleedijf der monniken), o. — gewaden; — **klooster**, o. — s; — **latijn** (kloosterlatijn der middeleeuwen), o. gmv.; — **orde** (geestelijke kloosterorde), v. — orden; — **schrift** (het schrift met gotische letter), o. gmv.; — **werk** (nutteloos werk, noodlooze moeite; fig. geduldsbezigheid zonder veel waarde, langradig geduldswerk), o. gmv.
- Mon'nikskap** (kap v. e. monnikspij), v. — pen.
- Mon'nikskap** (giftplant), v.; zie *Akoniet*.
- Mon'nikspij** (—kleed), v. — pijen; zie *Pij*.
- Monochord**, — **chor'dium** (eensnarig instrument, ter berekening van toonverhoudingen), o. — chorden, — chordiums.
- Monochromastie** (volstreekte kleurenblindheid), v. gmv.; lees: — **mazie**.
- Monocle** (oogglas), m. — s. (cle = kel).
- Monocraat** (alleenheerscher), m. — craten; — **cratie** (alleenheerschappij), v. gmv.
- Monogamie** (het christelijk huwelijk van den man met één vrouw), v. gmv.: het christendom erkent slechts —, geen polygamie.
- Monogamist** (voorzitter der monogamie) m. — misten. (g = g).
- Monogram** (beginletters van een naam door elkaar gevlochten, echter zóó, dat men ze goed kan onderscheiden), o. — grammen (g = g).
- Monographie** (verhandeling over één enkel historisch persoon, over één historisch feit, in proza), v. — graphieën; b.v. *Leven van De Ruyter*, idem van *Vondel*, idem van *Hooft*, door *G. Brandt* (1626—'85); *Tien jaren uit den 80-jarigen oorlog* door *R. Fruin* (1823—'99).
- Monoliet** (pilaar of kolom uit één stuk steen), m. — lieten.
- Monoloog** (alleenspraak), m. — ogen.
- Monomaan** (lijder aan monomanie, aan een idee-fase), m. — anen; — **manie** (een soort v. waanzin, ziekelijke neiging tot iets), v. — én: de — bepaalt zich tot één punt (idee-fase).
- Monometallis'me** (het stelsel van den enkelen gouden of zilveren muntstandaard), o.; zie *Bimetallis'me*.
- Monoplaan** (vliegsp. ééndekker), v. monoplanen; zie *Biplaan*.
- Monopolie** (alleenhandel; het recht, dat de staat aan iemand of aan een vereeniging verleent, om uitsluitend zekeren handel te mogen drijven of bepaalde voorwerpen te mogen fabriceren), o. — liën, — lies; *O-I. het — stelsel der O-I. Compagnie* (tegenstelling van vrij-mededingen); het — systeem (*Java: de bevolking mocht tot 1811 alleen handelen met de O-Compagnie*), o. gmv.; *Frankrijk houdt het — der lucifers*; zie *Staatsmonopolie*; — **polist** (handelaar, die een monopolie bezit), m. — en.
- Monosyllabe** (éénlettergrepig woord), v. — n.
- Monothéisme** ('t geloof aan één eenig God), o. gmv.: de leer der Christenen, der Joden, der *Mohammedanen* is het —, samen ± 750 miljoen belijders; zie *Polythéisme*.
- Monotonie** (eentonigheid), v. gmv.
- Monotoon** (eentonig), bn en bw.: de — tone klank van een gongslag; het — tone gebed der *Moslims*; fig. vervelend.
- Monroe-leer** (leer v. d. president *James Monroe* [1758—1831], v.: *Amerika aan de Amerikanen*; geen vreemde inmenging in de binnenlandsche zaken der Vereenigde Staten.
- Monseigneur** (Fr. titel van een prins, bisschop of kanunnik), m. — s. (gn = nj).
- Monsieur** (mijnheer) m. messieurs. (ns = as).
- Mon'ster** (staaltje, proefje van een koopwaar, om te oordeelen over kwaliteit, gewicht, kleur, enz.), o. — s: een — klaverzaad.
- Mon'ster** (gedrocht; fabelachtig dier; fig. wreedaard), o. monsters; — **achtig** (gedrochtelijk, verschrikkelijk), bn. en bw. — sr, — st.
- Mon'steren** (revue houden, inspectie houden, ook: vergelijken), ik heb gemonsterd.
- Mon'steren** (zeew. zich als zeeman voor één reis tot den zeedienst verbinden; op de monsterrol inschrijven, in dienst nemen van scheepsvolk, meer: *Aanmonsteren*), ik heb gemonsterd; — **ing**, v. — en: *Bart ging naar het zerecht ter —ing*, (Potg.)
- Mon'sterrol** (naamlijst van de bemanning van een schip), v. — rollen.
- Mon'sterzakje** (zakje met graan als proef), o. — zakjes.
- Monstrans** (R.-K. gouden of zilveren vaatwerk met topkruisje ter uitstelling van het *H. Sacrament*), m. monstransen; zie *Ostensorium*; ook: *Remonstrans*.
- Monstruens** (gedrochtelijk, monsterachtig), bn. en bw.; — euzer, — t.
- Monstruositeit** (monsterachtigheid), v. gmv.
- Montagnard** (Fr. bergbewoner), m. — s.
- Montagne** (Fr. berg), v.; — russe, rutsch-baan.
- Montant** (Fr. bedrag, beloop eener rekening, prijs, waarde), o. gmv.
- Monteeren** (stijgen, opwekken, opuitgen; bemannen; ineenzetten van een stoommachine; 't aankl. zeden van een tooneelstuk).
- Monteer'ring** (militaire dienstkleding of uitrusting, uniform; ook: het in-elkaar-zetten of ineenvoegen van de machinedeelen: 't in-scène-zetten van een tooneelstuk), v. — en.
- Mon'ter** (vroolijk, opgewekt), bn. — held, v.
- Monteur** (iem., die monteert, die stoommachines ineenzet), m. monteurs.
- Montgolfie're** (naam van den eersten luchtballon), v. — s; de naam is ontleend aan dien der uitvinders, gebr. *Montgolfier*, die 5 Juni 1782 te *Annonay* een ballon lieten opgaan door middel van verwarmde lucht. varo.
- Montuur** (rijpaard, ezels; ook: oml. lijst van een bril), v. monturen.
- Montuur** (ingevalte edelsteen), v. monturen.
- Monument** (gedenkteeken, gedenkzuil, graf-naald), o. monumenten; — **mentaal** (in den vorm van een monument), bn.: een — gebouw, als een monument, grootsch en sierlijk; een bouwval van eenige — ale waarde. (en = en).
- Mooi** (fraai, schoon), bn.: zegsw. — weer spelen, zeer vriendelijk zijn, ook: op andermans geld teren of rijkelijk leven; — met iets zijn, gaan pronken met; hij heeft zijn been gebroken en zal er lang — mee zijn, er lang mee sukkelen; bw.: ze begint — oud te worden, tamelijk; het kindje komt — arn, aardig, groeit goed; — er, — st; — **heid** (fraaiheid, schoonheid), v. gmv.: de mooiheid v. e. tapijt.
- Mooif'ghed** (mootheid; ook: een mooi iets, een mooi voorwerp), v. — heden (mooie zaken).
- Mooi'praatster** (vleister), v. — praatsters; — **prater** (vleier, pluimstrijker), m. — praters.
- Moois** (mooie dingen), o.: wat al — 'ir. zegsw. dat is ook wat — / onaangenaams.
- Mookerhei**, — **heid** (aard. de heide bij het dorp *Mook*), v. gmv.: loop naar de —, verwensching, omdat men die heide voor

een verblijfplaats hield van booze geesten.
Moor (Lat. *maurus*: zwarte bewoner van Mauritanïë of Marokko), m. Mooren.

Moor (veel gebruikte en dus zwarte waterketel), v. moren. Vl.

Moord (doodslag met voorbedachten rade), m. moorden: zegsw. — en brandschreeuwen, zeer luid, erg te keer gaan; zegsw. een — aan de vrijheid begaan, een tyran zijn; hij weet van den —, de zaak of het geheim is hem bekend; zie: Doodslag, Zelfmoord, Duel.
Moord'aanslag, m. — aanslagen; — **besluit** (nl. tot het moorden), o. — en; — **bijl** (strijdbijl, hellebaard), v. — en.

Moordda'dig (bloeddorstig, bloedig, wreed), bn. en bw.: een — mensch, iemand — om het leven brengen; fig. een — hand, — e plannen; een — geschreeuw, ontzettend; — **heid** (wreedheid, bloeddorst), v. gmv.

Moord'en (om het leven brengen), ik moordde, ik heb gemoord; — **enaar** (iemand, die een moord pleegt), m. — aars; — **enares**, v. — en; **moorderij** (bloedbad), v. — en.

Moord'kuil (volksnaam v. d. wonderkuil), m. — en; de — wordt aldus genoemd, omdat het nest er mee uitgemoord wordt.

Moord'lust (bloeddorst, lust tot bloedige wraak), m. gmv.; — **poging** (poging tot moord), v. — en, Vl.; — **tooneel** (plaats van den moord), o. — en; — **tuig** (middel, om te moorden, b.v. een dolk), o. — en; — **ziek** (bloeddorstig), bn.

Moorenland (aardr. eig. Mauritanïë, ook Ethiopië, in Afrika), o.; zie Moor.

Mooring (Moorsche vrouw), v. Moorianen.

Moorkop, **Moorkop** (vospaard met zwarten kop), m.: Ivo liet zijn — tot een uitlandsch tochtje zaden, (Staring).

Moorsch, bn.: de — e stijl, de — e taal of het —.

Moos (bijkeuken, goot, riool), v. mozen; — **gat** (gootgat), o. — gaten. Vl.

Moos (geld), o.: heb je wel —? Bargoensch.

Moot (schijf visch), v. — en: een — kabeljauw.

Mop (kuwingslag, geestige zet), v. moppen: dat is een aardige —; — **pen tappen** (moppen of uien ten beste geven); dat is al een oude —; — **pig** (grappig, uitig), bn.: onze — e voorzitter.

Mop, **mops** (een soort van hond), m. — pen.

Mop (steen; ook een koekje), v. moppen.

Mopneus (stompe neus, ook persoon met stompen neus), m. en v. — neuzen.

Moppen (geldstukken), v. mv.: al vlogen zijn — naar Delfts brouwerij, (v. Zegg.) gms.

Moppen (pruilen, knorrig zijn), ik heb gemopt; zie Mopperen.

Moppentapper (iem., die gaarne moppen ten beste geeft), m. — tappers; zie Mop.

Moppentrommel (trommel uit den bakkerswinkel voor moppen), v. — trommels.

Mopperen (knorren, pruttelen, pruilen), ik heb gemoopperd; — **aar** (pruttelaar), m. — s.

Mops (een mopshond), m. — en; ook: — **hond**.

Mopske (liederboekje), o. mopskes: einaeljk kwam het —, het — met de zilveren sloten uit de beugellasch aan het licht, (Potgieter).

Moquant (Fr. schertsend hoonend), bn. en bw.

Moquet'te (Fr. fluweelachtig trijp, pluche met bonte patronen), v. gmv. (qu = k).

Mo'ra (Lat. verzuim, vertraging), v. gmv.: in — zijn, achterstallig, in gebreke zijn; in — stellen, iem. gerechtelijk aanzeggen, dat hij dit of dat binnen een bepaalden tijd moet

doen of afdoen; *periculum in* —, dreigend gevaar bij talmen of toeven.

Moraal (zedeleer, de leer der plichten en deugden; ook zedenles), v. gmv.; — **philosophie** (wetenschappelijke zedeleer, praktische wijsbegeerte), v. gmv.

Moraal'ne (steenpuin v. e. gletscher), v. — n.

Moralisa'tie (zedenk. beschouwing), v. — s.

Moraliseeren (levensplichten voordragen en inprenten, zedenpreeken), (s = z).

Moralist (zedenneester, schrijver over moraal, boetprediker), m. — en.

Moraliteit (zedelijkheid, zedelijk gedrag), v. gmv.: de publieke —; — **sbeginsel**, o. — en.

Moraliteit (tooneelspel der middeleeuwen, waarin gepersonifieerde deugden optreden), v. moraliteiten; zie ook: Zinnespel.

Mora'liter (eig. zedelijkerwijze), bn.: dat is — zeker, ik mag het gerust als zeker beschouwen; dat is — onmogelijk.

Mora'torium (tijdelijk uitstel van betaling in tijden van crisis, door de rechterlijke macht toegestaan), o. — s.

Moravische broe'ders (Hernhutters), m. mv.: de — onder ons wonen te Zeist, zij heeten Hernhutters naar Hernhut in Opper-Lausitz, waar hun bakermat is, waar nl. de graaf von Zinzendorf op zijn goederen de eerste gemeente stichtte, in 1722.

Morbide (Fr. ziekelijk, zwak, week), bn.

Morbiditeit (ziekelijkheid, ziektecyfer), v.

Mordant (Fr. bijtend, schamper), bn.; — er.

Moreel (betrekking hebbende op, gegrond op het innerlijk gevoel van zedelijkheid, deugd of waarde), bn. en bw.: dat is mijn — e overtuiging, een — mensch, zedelijk, deugdzaam; hij is — bedorven, hij is — diep gezonken, dat is — onmogelijk; als zn. o.: het — der troepen, gevoel van innerlijke waarde.

Moreen (Eng. weefsel v. kamgaren), v. gmv.

Morel (lt. noordkers), v. morellen: de — is een zuurachtige, donkerroode kers.

Morelleboom (eig. boom, die morellen draagt), m. — boomen.

Morellenbier (bier, op morellen getrokken), o. gmv.; — **brandewijn**, m. gmv.

Moren (Fr. moeurs, zeden, manieren), v. mv.: iem. — leeren, hem hardhandig leeren, hoe hij zich heeft te gedragen, hem terechtzatten.

Morgana (fata) (luchtspiegeling in de Sahara en op de kusten van Sicilië), v. gmv.; Fata of de toovergodin Morgana wordt door de Arabieren voor de bewerkster gehouden.

Morgana'tica (morgengave, z. ald., uitzet in geld bij een morgana'tisch huwelijk), v. gmv.

Morgana'tisch huwelijk (huwelijk met de linkerhand tuschen een vorst of hoogadellijk heer en een dame v. lagere geboorte, waarbij de eerste e. bepaalde som tot morgengave uitzet), o. — e huwelijken: de kinderen hebben den naam en erven enkel het ver-
 mogen der moeder.

Morgen (toekomst), o. gmv.: reken niet op het onzekere —; zegsw. — brengen, dat kan je denken, gmt.

Morgen (ochtenstond), m. — s: het is, het wordt —, de — breekt aan, 's morgens; een zomersche —, iemand goeden — wenschen; — **beurt** (preekbeurt), v. — en; — **blad** (deel van een dagblad, dat in den morgen uitkomt), o. — bladen; — **dienst** (vroegpreek), m. gmv.; — **editie** (eener krant), v. — s.

Morgen (eig. wat een gespan in of op een

morgen ploegt, zie Dagmat: oude vlaktemaat, o. en m. -s: een Rijnlandsche - is 0.8516 HA., de Geldersche - is 0.318 HA.; de Sallandsche - is 1.2313 HA.; een Fruisische - is 0.2535 HA. enz.

Morgen (op den eerstvolgenden dag), bw.: ik zal u - schrijven; -avond, bw.; -middag, bw.; -ochtend, bw.

Morgendrank (lichte wijn, die vóór den eten gebruikt wordt), m. -en; -gave (bruidschat, huwelijksgoed den eersten morgen van het huwelijk de bruid aangeboden), v. -gaven, zie Morganatica; -gebed (gebed in den ochtend), o. -gebeden; -gewaad (négligé), o. -gewaden; -glans (morgenrood), m. -glansen; -kerk (ochtenddienst), v. gm.v.; -klok (klok, die 's morgens luidt), v. -ken; -krieken (het aanbreken van den dageraad), o. gm.v.: wij zeilden uit bij het eerste -; zie Krieken.

Morgenland (dichtk. het Oosten, de Levant), o.; -sch (oostersch), bn.: -e bouwpracht.

Morgenlicht, o.: het - breekt door, de dag breekt aan; -nevel, m. -s; -post (post, die 's morgens aankomt of vertrekt), v. gm.v.; -lucht (dicht. geest van het Oosten), v. -en: (steden), wier ingestorte puin steeds -en aant! (Da Costa); -rood (de roode kleur des hemels bij de opkomst der zon), o., fig. hoopvol verschijnsel: het - der vrijheid, (Inneming v. d. Briel); -schot (vroeger in Batavia het kanonschot om 5 uur in den morgen), o. gm.v.; -spraak (vergadering van gildebesturen, van schepenen vóór den noen), v.: fig. maakt weinig - of morgenpraatjes, complimenten, ik ging zonder veel - het tuinhuis binnen, (Vosmaer), vero.; -ster (dagster of Venus, opgaande vóór de zon), v. gm.v., fig. aankondigster van licht en glans: Gij waart een - Napoleon, (Da Costa); -ster (knots met prikkels), v. -sterren, z. Goed endag; -stond (morgenuur), m. -en, spreekw. De - heeft goud in den mond, vroeg opstaan is profijtelijk; -uur (-tijd, uur in den morgen), o. -uren; -wandeling, v. -en; -wijn (-drank), m. -en; -zang, m. -en; -zitting (vergadering, die 's morgens wordt gehouden), v. -en.

Morgue (gebouwtje, waarin onbekende drenkelingen enz. te Parijs enkele dagen ter herkenning worden nedergelegd), v. gm.v.

Morlaan' (Fr. Moor), m. Morianen; zegsw. het is den - gewassen of geschuurd, alle arbeid of moeite is vergeefs.

Morille (vlies- of schijfzwam, eetbare paddenstoel), v. morilles: de - dient tot kruiderij in soep, ragout, enz.; lees: morielje.

Morlon', o. gm.v.; zie Bergkristal.

Moris'ken (tot het christendom bekeerde Mooren in Spanje), m. mv.: in 1570 werden honderduizend - uit Spanje gebannen; ook: Moris'co's geheeten.

Moritari te salutant (de ter-dood-gewijden groeten u): groet der gladiatoren in het amphitheater, als ze defileerden voorbij de loge des keizers, nl. Ave, Caesar, enz.; lees: tee.

Mormel (marmot, ook: leelijk schepsel, leelijke hond), o. mormels: wat een -! (C. O.)

Mormeldier (marmot), o. -dieren.

Mormo'nen (de Heiligen der laatste dagen: zekere sekte in Noord-Amerika), m. mv.: de sekte der - werd gesticht door Joe of Jozef Smith in 1830 en is geheeten naar hun

profeet Mormon, levende vier eeuwen n. C. **Morpheus**, myth. god van den slaap en der droomen; de slaap zelf; lees: Mor-fuis; zegsw. in de armen van - liggen, rustig slapen.

Morphine (opiumzuur, slaapmiddel), v. gm.v.; -inspuiting (-jectie), v. -inspuitingen; -phinist' (iem., die verslaafd is aan 't gebruik van morphine), m. -nisten; -nist', v. -nisten; -poeder, v. -poeders. (ph = f). **Morphologie'** (vormleer der taal; ook: gedaanteleer), v. gm.v.: de - der planten; -logisch, bn.: de -e geschiedenis v. e. land; -nomie' (leer van de gedaantewording), v. gm.v. (ph = f).

Morrelen (iets in 't donker verrichten, d. i. op den tast iets doen, fig. broddelen), ik heb gemorrelt: aan een deurslot -; -aar, m. -s.

Morren (knorrig mompelen, ontevreden pruttelen), ik heb gemord; -ring (het morren), v. -en.

Morrig (pruttelachtig, verdrietig, misnoegd), bn. en bw., -er, -st; -held (knorrigheid), v.

Mors (vuile vrouw), v. -en; zie Morsebel. **Mors** (dood): kapitein -, de dood: er is geen accurater beurtman dan kapitein -, (Jonath.)

Morsdood (volkomen dood), bn.: hij viel -, zonder eenig teeken van leven meer te geven.

Morsebel (vuile huisvrouw), v. -bellen: Aagt - nam kleinen Piet in kost, (Staring).

Morsen (knoeien), ik heb gemorst: kind, je morst op het tafelkleed; fig. je morst met je geld, verknoeit het, gooit het weg; -erij, v.

Morse-sleutel (seingever bij de telegraaf), m. -sleutels, zoo geheeten naar Morse, Amerik. verbeteraar van de telegraaf, (1836).

Morsig (vuil, smerig, ontzindelijk), bn. en bw., -er, -st; -held, v. gm.v.

Morsjurk (overjurk voor meisjes), v. -jurken; -kiel (overkieltje voor knapen), m. -kielen; -mouw (overmouw bij 't poetsen), v. -mouwen; -pot (vuile persoon, knoetend kind), m. en v. -potten.

Mortaliteit' (sterfelijkheid, sterfte), v. gm.v. **Mortel** (metselspecie, beslagen kalk), v. gm.v.: er is kalk- en tras-; -molen, zie ald.

Mortel (gruis, puin, stof, ook beslagen kalk, met asch of grof zand vermengd), v.: zegsw. te - slaan, verbrijzelen, vergruizen; -bak (metselkalk-bak), m. -bakken; -en (tot gruis maken, vergruizen), ik heb en het is gemorzeld, ook: Morzelen; -molen (handmolen voor het maken van mortel), m. -s.

Mortepaal (soldaat of matroos, die op de monsterrol stond en voor wien aan den kapitein nog soldij werd verstrekt, doch die dood of niet meer aanwezig was), m. -paaien, vero.

Mortier' (Fr. vijzel, ook mil. een bomketel, vero.), m. mortieren.

Mortifiant' (vernederend, krenkend), bn. **Mortificatie** (dooding, versterving, fig. boetedoening), v. mortificaties.

Mortificeeren (kastijden, tuchtigen).

Morzel (brok, stuk), m. -en, -s: iets te - of mortel slaan, tot gruis maken, verbrijzelen; aan - of mortel vallen; -en (mortelen, tot gruis maken, brijzelen), ik heb gemorzeld: -ing, v. -en; zie Vermorzelen.

Mos (bedektbloeiende, kleine, stierlijke plant), o., (soorten), o. -sen: er zijn blad- en levermossen; IJslandsch -, Iersch -; -achtig (als mos), bn.; -sig (bemost), bn.: -e stammen, een -e etk.

Mosasa'rus (vooruereldijke, reusachtige

- Maas-hagedis**, m. -saurussen, -sauriers: de - is aldus genoemd, omdat aan het einde der 18e eeuw zijn overblijfselen in het tufkrijt v. d. St.-Pietersberg (Maas) zijn gevonden; later ook in N.-Amerika opgedolven: het skelet van een - in Washington is 82 M. lang.
- Mosch**, v. mosschen; zie: Musch.
- Mosco'visch** (uit of betreffende Rusland d. 1. Moskou), bn.; zie Moskovisch.
- Moskee'** (Mohammedaansch bedehuis), v. -ën: Stamboel telt 680 -ën, groote en kleine; zie: Djamî, Medschid, Langgar, Mesgit.
- Mosko'vië** (aardr. het vorstendom Moskou, deel van Rusland), o.; -vlet', -vleter (bewoner van de stad of het gewest Moskou), m. -vieten, -visters; **mosko'visch**, bn.: een -vische taart, -vische matten.
- Mos'lem**, -lim (de ware geloovige: die zich n.l. onderwerpt, belijder v. d. Islam), m. -s, ook: Moslem in (mannen v. d. Islam).
- Moslemie'tisch** (van de Moslem in, hun leer betreffende), bn.: de - dogmatiek berust op de leer: Allah is groot en Mohammed is zijn profeet; het is -, zeer stipt te zijn in het gebed, 5-maal daags, daartoe opgeroepen door den Muezzin, zie ald.
- Mos'roos** (fraaie roode roos, wier knop omgroeid is met een mossig hulsel), v. -rozen.
- Mossel** (tweeschalig, koploos weekdier), v. -s of -en; -bank (plek, waar men mossels aantreft), v. -en; -kraam (kraampje, waar men mossels verkoopt), v. -kramen; -krabbetje (rood, vergiftig krabbetje, huzend in de mosselschelp), o. -s; -man (venter van mossels), m. -mannen; -man (vaartuig, om mossels te vervoeren), v. -mannen; -wagen (mosselkraampje op wielen), m. -s; -wijn (ventster van mossels), o. -wijven; -zaad (jonge mossels, die op de mosselbanken geplant worden), o. gmv.
- Mos't** (ongegiste wijn; druivensap), m. gmv.
- Mos'taard** (kruidrij van gemalen mosterdzaad en azijnwater), m. gmv.; ook, Mosterd: hij weet, waar Abraham den - haalt, zie Abraham; zegsw. dat is - na den maaltijd, te laat, zie ook Zout; iem. door den - halen of sleepen, hem gevoelig berispen; dat riekt naar den -, z. Mutsaard, alsook: Mosterd.
- Mosterd** (kruisbloemige plant), m. gmv.
- Mosterdjongen** (jongen, die met mosterd loopt, ook heerenknecht), m. -s; -lepeltje (klein lepeltje in den mosterdpot), o. -s; -molen (molentje, om mosterdzaad te malen), m. -s; -olie (olie uit mosterdzaad), v. gmv.; -pleister (trekpleister van mosterdpap), v. -s; -pot (vaatje voor tafelmosterd), m. -potten; -saus (botersaus met mosterd er in), v.; -zaad (zaad van de mosterdplant), o.; -zaadje (-korreltje), o. -s.
- Mot** (vlinderachtig insectje), v. motten: de koren-, de pels-, de kleeren-, de haar-, de witte -, de tapijt-, in dit laken is de -, de larf der mot heeft er zich in verpopt.
- Mot** (fijne regen, stofregen), v. gmv.
- Mot** (turfmolm), o. gmv.
- Mot**, v.: iets in de - hebben, in de gaten hebben, de lucht er van hebben, zie Motje.
- Mot** (ongenoegen, ruzie), v. gmv.: - hebben met iem. gew.
- Motet'** (muz. kerkelijk zangstuk), o. -ten.
- Mot'tie** (voorstel in een vergadering), v. -tiën, -ties: een - van orde, een - van afkeuring, een - van wantrouwen; een - voorstellen; zie Votum; lees: moot'-sie.
- Motief'** (beweegreden, drijfveer, spoorslag, ook grondgedachte, b.v. eenig thema op 't gebied van toonkunst, teeken- of schilder-kunst), o. -tieven: een - tot wraakneming. (t=t).
- Motiveeren** (met redenen omkleeden): zijn stem -, in een vergadering de gronden opgeven, waarom men vóór of tegen een voorstel zal stemmen; -ing, v. -en. (t=t).
- Mot'je**, o.: zegsw. iem. in 't - hebben, zijn geheime bedoeling snappen, zie Mot.
- Motodroom'**, -drome (renbaan voor motorrijwielen, automobielen, enz.), o. -dromen: New-York heeft een -.
- Mo'tor** (eig. bewegkracht, beweging, d. i. kleine door gas, benzine of electriciteit gedreven machine), m. motors: een gas-, de electromagnetische -; **moto'risch**: het -vermogen, beweging-gevend.
- Mo'torboot** (kleine zee- of rivierboot, door een motor gedreven), v. -en; -fiets (rijwiel met motor), v. -en; -ist' (iem., die zich beweegt met motorische kracht), m. en v. -en.
- Mo'torrijtuig** (auto, rijtuig, door een motor voortbewogen), o. -en; -rijwiel (fiets met een motor, door een motor voortgedreven), o. -rijwielen; -wagen (wagen, vrachtwagen, door een motor gedreven), m. -s.
- Mot'regen** (stofregen), m. -s; -regenen (stofregenen), het -regende, heeft gemot-regend, d. i. er is motregen gevallen.
- Mots** (hond met gekorte ooren), m. motsen.
- Mot'se** (wijde schippers-overbroek), v. motsen.
- Mot'sen** (knotten), ik motste, heb gemotst.
- Motte** (wijfjesvarken, zeug), v. -n.
- Mot'ten** (fijn regenen), het motte, heeft gemot.
- Mot'tig** (door de mot geschonden; fig. pokdalg), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Mot'tig** (mistig, nevelachtig), bn.: 't is - weer.
- Mot'to** (lt. zinspreuk of versregel, als opschrift eener verhandeling, enz.), o. motto's.
- Mo'tu proprio**, o. Lat. uit eigen beweging of aandrift; vooral: een pauselijk schrijven (vaak een gunst, dispensatie), welke de paus uit eigen beweging en zonder de gewone kanselarij-vormen afzendt.
- Mouchard'** (Fr. politie-spion), m. -s. (ou=oe).
- Mou'che** (moesje, schoonheidspleistertje, ook: haarbosje a. d. onderlip), v. -s. (ou=oe).
- Mousseeren** (schuimen, opbruisen, b.v. van champagne), (ou=oe).
- Mousseliën'glas**, o. gmv.; zie Moesseliënglas. (ss=z).
- Mousseli'ne** (zeer fijn neteldoek), v. en o., lees: moeze-lie'-ne; ook: mousseliën', moesseliën', aldus geheeten naar de stad Moessel aan den Tiger in Klein-Azië; -ll'nen (van mousseline), bn.: een - japon.
- Moussoux'** (Fr. schuimend), bn. (ou=oe).
- Mousta'che** (Fr. knevel, snor, snorrebaard), v. -s; lees: moes-tasj'.
- Mout** (kunstmatig ontkiemde en weer gedroogde gerst), o. gmv.; -eest (droogoven voor mout), m. -en; -kuip, v. of -bak (waarin men n.l. de gerst laat kiemen), m. -kuipen, -bakken.
- Mout'en** (mout maken), ik moutte, heb gemout; -er (werkman, die mout bereidt, ook de eigenaar van een mouteest), m. -s; -erij' (het mouten, de werkplaats), v. -en.
- Mout'wijn** (alcoholisch destillaat, 50% al-

cohol, uit mout van gerst of rogge getrokken), m. gmv.; zie Jenever.

Mouvement (Fr. beweging, verandering; gangwerk in een uurwerk), o. -en. (ou=oe).

Mouw (armbekselsel), v. mouwen; zegsw. iemand iets op de - spelden, hem iets wijs maken; het achter de - hebben, niet oprecht zijn, schijnheilig; iets uit de - schudden, d. i. zonder moeite te doen, er te voorschijn mee komen, als bij verrassing, zooals de goochelaar; de handen uit de - steken, flink aan 't werk gaan, het werk flink aanpakken; ik weet er geen - aan te passen, ik weet het niet in orde te krijgen, klaar te spelen; de aap kwam uit de -, de heimelijke bedoeling bleek.

Mouwstrep (mil. strepen op de mouwen van korporaals en onderofficieren), v. mv.; -vest (mil. vest met mouwen), o. -en.

Moveeren (ter sprake brengen, op het tapijt brengen; eig. bewegen, in beweging zetten).

Moxa (heilk. rolletje of reepje van een grauwe, wollige stof, in China en Japan bereid uit de bladen en toppen van den gemeenen bijvoet), v.; de - is een brandmiddel tegen jicht en podagra; men kleeft den moxa-reesp met speeksel aan de huid en steekt hem dan in brand.

Mozaiek (integ-tegelwerk; ook: veelkleurige stukjes marmar, kunstig tot figuren vereenigd en door cement verbonden als vloerwerk), o. gmv.: fig. een - van stille, zachte kleuren; een - van tonen; het - van grootere en kleinere staaies in Duitschland, in den Balkan, enz.; -tegel, m. -s; -vloer, m. -en; -werk, o., ook Musiefwerk.

Mozaïsch (tot de leer van Mozes behoorend), bn.: de -e wet leerde, wat goed en wat kwaad was; de -e eredienst, Joodsche.

Mozes, leider en wetgever van het volk Gods, groot profeet en godsdienststichter, ± 1500 v. C.: zegsw. een kalf-, een goede slokker; - en de profeten, geld, nl. al, wat noodig is; ook: - of Moos hebben, geld, gmv.

Mozetta (lt. bisschopsmanteltje, schoudermanteltje v. d. domheeren), v. -s; ook: Mozet'.

Mud (inhoudsmaat, 1 HL.), v. en o. mudden.

Mudde (H.L.), v. mudden.

Mudszak (zak van 1 H.L. inhoud), m. -ken.

Mudvol (stampvol), bn.: het was er - of zoo vol als mud, propvol, eivol, z. Tjokvol.

Muezzin, m. -s, (u=oe); z. Moëdzin.

Muf (dof, vunzig, minder aangenaam riekend), bn. en bw., muffer, mufst; -heid (het muf, zijn) v. gmv.

Mufeldier (wild steenschaap in Siberië en in N.-Amerika), o. -dieren.

Muffen (muffig rieken), het heeft gemuft.

Muffig (dof riekend), bn., -er, -st: het vee des winters in -e stallen; -heid, v. gmv.

Muf'ti, moef'ti (Turksch opperpriester en tevens opperrechter), m. -s. (u=oe).

Mug (tweevleugelig insect, langbaen), v. muggen: in Europa zijn nagenoeg duizend soorten van muggen; zegsw. van een - een olifant maken, iets schromelijk overdrijven; -achtig (fig. erg zwak), bn., -er, -st.

Muggebeet (pik eener mug), m. -beten.

Mugendoek (een soort v. gaas voor open vensters, om de muggen te weren), o. -doeken.

Muggegegons, o. gmv.; -gordijn (vlie-gengaa om wieg of bed), o. en v. -gordijnen, zie Klamboe; -scherf, o. -schermen.

Muggenziften (haarklooven, vitten, vitterig zijn in het kleine), ik heb gemuggenzift; -zifter (iem., die de mug uitzijft en den hemel doorzwelgt, Matth. 23:24), m. -s; -zifterij (vitterij, zoekertij), v. -zifterijen.

Muggesteek (beet eener mug), m. -steken.

Muide (verwant met mond), v.; verg. IJael-muiden, IJmuiden, Genemuiden.

Muidekring (letterk. eig. Muider-dichtkring: letterkundigen, dichters, zangeressen, musici, die op het slot van Muiden bij den dichter Hooft, 1581-1647, afwisselend te gast kwamen of onder zijn dak vertoefden), m.; wij noemen: Huygens, Vondel, Maria Tessel-schade, vooral als zangeres, Van Baerle, Vossius, Francisca Duarte (zangeres), de gebr. Sweelinck (organisten), enz.; z. Dordtsche en Zee-wsche dichtkring.

Muieren (beredderen, bedisselen), ik heb gemuierd. vero.

Muil (bastaarddier tusschen paard en ezels: een muilezel of een muildier), m. muilen.

Muill (bek van een groot dier), m. muilen.

Muill (Fr. schoeisel), v. -en, -tje o. -tjes: zegsw. op zijn -tjes gaan, rentenieren.

Muillband (touw of riem om den bek van een hond), m. -banden; -banden (een muilband aandoen), ik heb muilbande, ik heb gemuilband; zegsw. iemand -, fig. den mond snoeren, doen zwijgen.

Muilldier (bastaarddier: muil, waarvan de moeder een paard is), o. -en; -dierdrijf (nl. v. muilen), m. -s; -ezel (bastaarddier: muil, waarvan de moeder een ezels is), m. -s; -paard (weinig gebruikt woord voor muil-dier), o. -en.

Muilkorf (toestel om den bek van een hond, om hem het bijten te beletten), m. -korven; -peer (kaakslag, oorvrij), v. -peren; zegsw. iem. een - geven, een slag in 't gezicht.

Muis (knaagdier, het kleinste viervoetige dier), v. muizen: zegsw. zoo stil als een -, d. i. doodstil; het schip is met man en - ver-gaan, d. i. er is niets van gered, zie Man; het is een -je met een staart, zie Muisje.

Muis (het onderste vleezig gedeelte van den duim), v. muizen: de - der hand.

Muisdood (morsdood), bn.; verg. Muisstil.

Muisdoorn, -doren (plantk. een soort v. steekpalm), m. -doornen, -dorens.

Muisgrauw (grijsachtig), bn.: een - paard.

Muisje, o.: zegsw. een - met een staart, oorzaak met een reeks gevolgen: Mama van Naslaan dacht, dat er meer achter zat, en dat ook dat - een staartje hebben zou, (C.O.)

Muisje (suikerbolletje), o. -s: op -s trak-teeren, roode en witte -s; zie: Jongens-en Meisjes-muisjes.

Muisje (langronde, vroege aardappel), o. -s.

Muisje (spiertje rookvlesch), o. muisjes.

Muiskat (kat, die goed muizen vangt), v. -katten; -kleur (de zwartachtige grijze kleur eener muis), bn.; -kleur'ig, bn.: -e zijde, -fluweel; -stil (doodstil, eig. zoo stil als een muis kan zitten), bn.

Muit, muilte (vogelkooi), v. muiten; zegsw. in de - zitten, de kamer houden. vero.

Muiteling (oproermaker, rebel), m. en v. muitelingen; voor het v. ook -e.

Muiten (oproerig worden, oproer maken), ik heb gemuit: aan 't - slaan, oproerig wor-den, vooral opstaan tegen het gezag; -er (rebel), m. -s; -erij' (rebellie), v. -en.

- Mult'ziek** (gaarne muitende), bn.; -er, -st.
- Mult'zucht** (oproerigheid), v. gm.v.
- Muizen** (muizen vangen), de kat heeft gemuisd; zegsw. *het muist al, wat van katten komt*, het kind heeft den aard der ouders, ieder volgt zijn ingeschapen aard; *zit ge daar te -?* d. i. te eten; *de katjes, die -*, mauwen niet, als de kinderen eten, babbelen ze niet.
- Muizendrek** (-keuteltjes), m. gm.v.; -gat (gat, door muizen gemaakt), o. -gaten; -gerst (een soort v. wilde gerst), v. gm.v.; -gif, -gift (middel, om muizen te doden), o.
- Muizenis** (gepetns, getob, meestal over allerlei kleinigheden), v. muizenissen: haal je geen -sen in 't hoofd.
- Muizenkeutel** (uitwerpsel van muizen; ook suikeren-muisje), v. -s; -maal (eten of spijs zonder drinken), o. -malen.
- Muizenest**, o. -nesten, fig. -en in het hoofd hebben, beslommeringen, verwarde gedachten: *op het oogeblik, dat haar die -en over Eefje door 't hoofd maalden*, (Potg.)
- Muizenoor** (samengesteldbloemige plant, hawikskruid), o. gm.v.; ook: Schorpioenkruid.
- Muizenarwe** (vergiftigde tarwe, om muizen te doden), v. gm.v.
- Muizenoren** (eig. een toren vol muizen), m. gm.v.; folklore: een ronde toren in den Rijn bij Bingerbrück, waarin bisschop Hatton van Mainz (± 970) door de muizen verslonden werd, omdat hij hongerende armen in een schuur had doen verbranden en hun gekerm bij 't piepen van muizen had vergeleken.
- Muizenval** (val, om muizen te vangen), v. -vallen; -valk (buizerd), m. -valken; ook: Muizerd.
- Muizenstaart** (staart van een muis), m. -en; -staart (ranonkelachtige plant), v. gm.v.: *in ons land komt één soort van - voor*; -tand (tand v. e. muis), m. -tanden, ook een breisel met kleine, spitse uitsteekseltjes; -vel (het vel v. een muis), o. -vellen.
- Mul** (molm, droge aarde, zand), v. gm.v.
- Mul** (los, stoffig, onsamenvangend), bn.: *in het -te zand*, -ler, -st; -heid, v. gm.v.
- Mulat'** (zoon van een blanken vader en een Amerikaansche negerin), m. mulatten.
- Mulattin'** (vrouwelijke Mulat), v. -nen.
- Mulciber**, myth. bijnaam van Vulcanus.
- Mulder** (molenaar; meikever), m. -s. gew.
- Mulet'** (zeker Portug. vaartuig), v. muleiten.
- Mul'lah** (inlandsch priester in Afghanistan), m. mullah's; elders: hoofd, gebied. vorst.
- Mullen** (molmen, in brokjes uit elkaar vallen, mul worden), het is en heeft gemuld.
- Mullig** (fljn, los), bn.: *het gebak is -*, d. i. niet hard maar bros, -er, -st; -heid, v. gm.v.
- Mulm**, m. en o.; zie Molm.
- M. U. L. O.**, zie Afkortingen; een Mulo-school geeft, behalve de gewone elementaire vakken, ook de beginselen van één of meer vreemde talen en van wiskunde, ook wel handteekenen en frasië handwerken.
- Multatuli-Museum**, o.: het - heeft zijn zetel te A'dam; doel: het verzamelen en bijhouden van boeken en handschriften, brieven enz. van Multatuli of van geschriften en bescheiden, op hem betrekking hebbende.
- Multi-millonnair** (iem., die veel keeren millonnair is), m. -s; zie Milliardair.
- Multiplex** (veelvoudig), bn. (x = ks).
- Multiplicatie** (vermenigvuldiging, vermeerdering), v. -s, -tiën; lees: -kaat'sie.
- Multiplicator** (vermenigvuldiger), m. gm.v.
- Multiplicator** (electr. een toestel, dat dient om den electr. stroom krachtiger te maken), m. -s; uitgevonden door Schwelger, 1821.
- Multipliceeren** (vermenigvuldigen).
- Mummelen** (mommelen, met het tandvleesch kauwen), ik heb gemummeld.
- Mummie** (gebalsemd en gedroogd Egyptisch lijk; fig. iem., die er geelachtig dor, of mager en droog uitziet), v. mummien, mummies.
- Mun'dium** (leenselsel: bescherming door een machtig heer), o. gm.v.; ook: voogdijchap.
- Mundomotorium** (toestel, om de beweging van aarde en sterren aanschouwelijk bij het onderwijs voor te stellen), o. -riums.
- Mundus**, zegsw.: - vult de'cipl, Lat. De wereld wil bedrogen zijn.
- Municipaal** (de gemeente- of stadsregering betreffende, stedelijk), bn.
- Municipaliteit** (gemeentebestuur, rechtsgebied eener gemeente, ook raadhuys), v. gm.v.
- Municipium** (stad, oudtijds in het bezit van het Rom. burgerrecht), o. municipia.
- Munitie** (mil. krijgsvoorraad, b.v. kruut en lood, ammunitie), v. gm.v.; de -fabriek aan de Hembrug (bij Zaandam), -kist, v. -en; -wagen, m. -wagens. (t = ts).
- Munnik**, m. munniken; zie Monnik.
- Munster** (klooster; later kloosterkerk of munsterkerk), m. munsters: *het straatje, dat het Bisschopshof van de oude -kerk scheidde*.
- Munt** (geldstuk), v. munten: *er zijn in ons stelsel gouden, zilveren, nikkelen en bronzen munten*; *het gehalte eener -*; zegsw. - uit iets slaan, geld weten te verdienen aan, fig. tot zijn voordeel weten te gebruiken; *iets voor goede - aannemen*, gelooven, wat iem. zegt; *iem. met gelijke - betalen*, iem. bejegenen, zooals hij ons heeft behandeld.
- Munt** (stempel of wapen op een muntstuk), v. munten; de tegenst. is Beeldenaar.
- Munt** (gebouw, waarin van regeeringswege munt geslagen wordt), v. munten: *de - is voor ons land te Utrecht*; zie Rijksmunt.
- Munt** (lipbloemige plant), v.: de - is een aromatische plant, afkomstig uit Z.-Europa; zie: Kruizemunt, Pepermunt.
- Muntcollegie** (commissie van toezicht op de Rijksmunt), o. gm.v.; -conventie, v., zie Latijnsche Unie; -eenheid (grondslag van het muntstelsel in een land), v. -eenheden: *bij ons is de gulden de -*, in Frankrijk en België de frank, in Duitschland de mark, enz.
- Munten** (geld slaan), ik muntte, heb gemunt; *gulden -*; -er, m. -s, z. ald.; -ing, v. -en.
- Munten** (mikken, doelen), ik muntte, heb gemunt: *hij heeft het op mij gemunt, op mijn leven gemunt*, heeft mij of mijn leven als mikpunt gekozen; zie Gemunt.
- Muntenkabinet** (munt- en penningverzameling, de bewaarkamer er van), o. -ten.
- Munt- en Penningkunde** (wetenschap, welke een overzicht en beschrijving geeft van alle voormalige en huidige munten en penningen), v. gm.v.
- Munter** (iem., die munten slaat), m. munters: *valsche -*, maker van valsche munten.
- Muntgas** (gas, dat op een muntmeter staat), o.; -meter (automatische gasmeter), m. -s; de - laat na inwerping v. e. 2½-cents-stuk zekere hoeveelheid gas door, (1/2 M³); -loon (vergoeding, die betaald wordt door al wie

aan de Rijksmunt geldstukken laat slaan uit een hoeveelheid edel metaal), o. -en; -**materiaal** (metaal, waaruit munt geslagen wordt), o. -alen; -**meester** (hoofd en bestuurder van de Rijksmunt), m. -s; -**slag** (muntstempel), m. gmv.; -**soort**, v. -en; -**specie** (verschillende soorten van gemunt geld), v. -speciën, -s; -**stelsel** (de wettelijke bepalingen van een staat, die betrekking hebben op het gewicht, het gehalte, de benaming en de indeeling der munten), o. -s, ook: Muntvoet; -**teeken** (teeken op een geldstuk tot kenmerk van de munt, waar het gestagen is), o. -s; bij ons vindt men het - onderaan, links van het wapen; -**unie**, v., zie Latijnsche Unie; -**vervalsing**, v. -en, zie Valsche munter; op -vervalsing stond vroeger de doodstraf, thans 5-10 jaar gevangenis; -**voet**, m., zie Muntstelsel; -**wezen** (alles, wat betrekking heeft op de munt en het munten), o. gmv.

Mur'rik (vogelmier), v. gmv.; zie Muur.

Mur'melen (zacht ruischen), de beek heeft gemurmeld; -**ing**, v. -en.

Mur'melen (klankn. zacht spreken, lispelen): een innig gebed werd gemurmeld.

Murmereeren (morren, ontevreden, klagerig zijn), -**der**, m. -s; -**ing**, v. -en.

Murw (week), bn.: iets - slaan; iemand - staan, d. i. hem aflossen; -**er**, -**st**.

Mus'ae, v. mv.; zie Muzen. (ae = ee).

Muscadijn' (fat, saletjonker, modegek), m. -s.

Musch (vinkachtige standvogel), v. musschen: de huis-, de veld-; zegsw. zich blij maken met een doode -, met iets, dat niets beteekent, met een resultaat, dat gelijk nul is.

Mus'ens (reukwerk), v. gmv.; -**geur** (sterkriekende reuk van muscus), m. gmv.; -**plant** (klein plantje, den geur van muscus gevend), v. -en; zie verder: Muskus, -dier, enz.

Muse'um (eig. tempel der Muzen: instelling, aan de schoone kunsten of de wetenschappen gewijd; kunsthalle; gebouw, waarin naturalien of oudheden bewaard en tentoongesteld worden), o. -s, musea, museën: het Romeinsch - te Trier; het Rijks- te Amsterdam.

Musiceeren (muziek maken). (s = z).

Mus'ic-hal (Eng. tingel-tangel, soort van café-chantant), v. -s; lees: mjo'e'z'ik-hoal.

Musicien'ne (Fr. zangeres, toonkunstenaressen), v. musiciennes; lees: mu-zie-sie-en'-ne.

Musicoloog' (wetenschappelijk beoefenaar der muziek), m. -ogen. (c = k).

Mus'icus (toonkunstenaar), m. musici; lees: mu'z'iekus, mu'z'iesie.

Musief'goud (verbinding van tin en zwavel, jodengoud), o. gmv.: bij 't bronzen van hout bezigt men -.

Musief'werk (inlegwerk, mozaïek), o. -en.

Muskaat', -**wijn** (fijne wijn van de muskaatdruif), m. gmv.: een flesch echten -.

Muskaat'noot (O.-I. Banda: vrucht van den notebom van dien naam), v. -noten, ook Notemuskaat; -**wijn** (zoete wijn van de muskaatdruif), m. gmv., zie Muskaat.

Muskadel' (geurige, vroegrijpe druif, muskaatdruif), v. muskadelen.

Musket' (ouderwetsch vuurroer met pan en lont), o. -ten; -**kogel**, m. -s; vero.

Musketier' (soldaat met een musket), m. -s.

Muskiet' (steekmug in Indië), m. -en.

Muskus (reukwerk van scherpen, doordringenden geur), v. gmv.: nog ruik ik de

kamfer en de -, (C. O.); zie: Muscus, enz.

Mus'kudier (kleinst herkauwend dier, in Tibet), o. -dieren; -**rat** (knaagdier in Canada), v. -ratten; -**zwijn** (klein soort van varken in Z.-Amerika), o. -zwijnen.

Mus'pelsheim (Germ. myth. devuurwereld), o.

Mus'schenarend, m. -en; zie Sperwer.

Mus'schenhagel (zeer fijne hagel), m. gmv.; -**gild** (vereening van personen, die zich ten doel stellen, zooveel mogelijk de musschenplaag weg te nemen), o. -gilden; -**nest** (nest v. musschen), o. -en; -**veer** (veer v. e. musch), v. -veeren.

Mus'tang (verwilderd prairie-paard), m. -s.

Mut, v.: het is zoo vol als -, stampvol, tjokvol.

Muta'tie (Fr. verandering, wisseling van personeel, v. leerlingen, enz.), v. -tiën, -s; lees: mutaat'sie.

Muta'tis mutan'dis, Lat. onder voorwaarde, dat de noodige veranderingen worden aangebracht, b.v. iets goedkeuren -; zie m.m.

Mutlleeren (Fr. verminken).

Mutlleeren (Fr. aan het muiten slaan, oproerig worden).

Mut'je, o.; zie Hutje.

Muts (hoofdeksel voor mannen en vrouwen), v. -en; zegsw. de - staat hem verkeerd, hij is uit zijn humeur; hij heeft het niet in zijn - dit of dat te doen, hij heeft er geen zin in; hij is zoo gek niet, als de - hem wel staat, als hij er wel uitziet; zie eens, hoe mijn - je staat, hoe ik geluimd ben; met de - naar iets gooien, ergens in 't wilde een slag naar slaan; dat is of staat of zit zoo vast als een - met zeven keelbanden, zeer vast; z. Cozy (theemuts), Pelsmuts, Slaapmuts.

Mut'saard, mut'serd (takkenbos), m. -s; zegsw. het riekt naar den -, d. i. naar den brandstapel van takkenbossen, fig. naar ketterij; iemand tot den - veroordeelen, brandstapel.

Mut'senwaschster (vrouw, die witte vrouwenmutsen wast), v. -s. vero.

Mutualis'me (samenleving van tweeërlei planten tot wederzijdsch voordeel), o. gmv.: de korstmossen bestaan uit een wier en een zwam, die in - leven; zie Symbiose.

Mutueel' (wederzijdsch, over en weer), bn.

Muur (steenen wand), m. muren: een brand-, een gevel-, een kaai-, een stads-, een zij-, zie ald.; een blinde -, d. i. zonder ramen; hij zit tusschen de vier muren, in de gevangenis; zegsw. demuren hebben hier ooren, men wordt hier beluisterd; met het hoofd tegen den - loopen, wanhopig zijn, niet weten, wat aan te vangen; zie Chineesche muur.

Muur (murik, hoenderbeet, vogelmier), v. gmv.

Muur'anker (ijzeren anker, om balken in den muur te bevestigen), o. -s, zie Anker; -**bloem** (kruisbloemige plant), v. -en: de - groeit in 't wild op of tegen oude muren; fig. danseres, die op een bal niet ten dans gevraagd wordt; -**breker** (stormram), m. -s, vero.; -**luchter** (een lichter, aan den wand bevestigd), m. -s; -**peper** (vetplant, hutslook), v. gmv.; -**pijler** (halfpijler, pilaster), m. -s; -**schildering** (in kerken: schildering met lijnverf op den drogen wand, voorstellende eenig Bijbelsch tafereel), v. -en; -**vast** (zeer vast en stevig), bw.: dat staat -.

Mu'ze (zanggodin, nimf; zangster), v. Muzen: de Muzen zijn negen in getal, het zijn zusters van Apollo, ze bewonen samen den Zangberg of Helicon; zie onder Muzen.

Muzelman (verbasterd uit het Perz. *Musulmán* en dit weer uit *Moslemín*), m. — mannen; zie: Moslem en Saraceen.

Muzen, v. mv., myth.: de — zijn de dochters van Zeus en de zusters van Apollo, het zijn de beschermsters van schoone kunsten en wetenschappen, de bezielsters van dichters, kunstenaars, geleerden, schrijvers; ze zijn negen in getal, haar namen zijn: Clí'o, Euter'pe, Thalí'a, Melpo'mene, Terpsi'chore, E'rato, Polyhym'nia (Polym'nia), Callí'ope, Ura'nia, zie aid.; zegsw. aan de — offeren, de kunst beoefenen, de kunst dienen; zie Muzen'berg.

Muzen'almanak (jaarboekje, gewijd aan de fraaie letteren), m. — ken; in Frankrijk verscheen er het eerst een — in 1765, in Duitschland in 1769, in ons land in 1819, waarin de beste dichters van die dagen bijdragen leverden; in 1834 gaven Potgieter, Heije, Bakhuizen v. d. Brink en Drost een dergelijken almanak uit, die veel opgang maakte en den weg bereidde voor *De Gids*, die met nieuwjaar 1837 verscheen.

Muzen'berg, m., zie Zang'berg.

Muzen'tempel (gebouw, gewijd aan wetenschap of kunst), m. — s.

Muzen'zoon (dichter, ook student), m. — zonen.

Muziek' (eig. kunst der muzen: toonkunst, zangkunst), v. gm.v.: —, die poëzie der lucht, (Jonath.); er is hooge en lage, klassieke en romantische, geestelijke en wereldsche —, (Klikspan); de — is tweeledig: gewijd en ongewijd, (dezelfde).

Muziek'avondje (partijtje, waarbij muziek gemaakt wordt), o. — s; — **boek** (boek met muziekstukken), o. — en; — **corps**, o. — corpsen, meer: — korps; — **doos** (speeldoos m. drie en meer wijzes), v. — doozen; — **feest** (muzikaalfeest), o. — en; — **gezelschap**, o. — pen; — **instrument** (snaar of blaas-instrument), o. — en; — **korps** (korps muzikanten), o. — en; — **leeraar** (leeraar in de muzikale kunst), m. — s; — **les** (les in of over de muziek), v. — lessen; — **lessenaar** (standaardje, waaraan men zingt of speelt), m. — s; — **liefhebber** (iem., die veel van muziek houdt), m. — s; — **meester** (onderwijzer in de muziek), m. — s; — **noot** (klankteeken), v. — noten; — **papier** (papier met gedrukte notenbalken), o. gm.v.; — **school** (school, waar muziek onderwezen wordt), v. — scholen; — **sleutel** (toonsleutel), m. — s: de — is een teeken, dat de toonhoogte der noten op den notenbalk aanduidt: de *viool-* of *G-sleutel*, de *bas-* of *F-sleutel*, de *C-sleutel*; — **stuk** (stuk, om op een piano of ander-instrument te spelen), o. — stukken; — **tent** (open tent, waarin muziek wordt gemaakt), v. — en, zie Kiosk; — **uitvoering** (het spelen van muziekstukken in 't openbaar), v. — en.

Muzikaal' (de muziek betreffende), bn.: —, gehoor, gevoel, talent; hij is —, heeft talent voor muziek; — aler, — aalst.

Muzikant' (toonkunstenaar, ook: muziek-maker), m. — anten.

Myalgie' (geneesk. spierpijn, spierrheumatiek), v. gm.v. (g = g).

Mycelium (netwerk van draden, straatsgewijze in den grond verspreid, waar paddenstoelen groeien), o. gm.v. (ce = see).

Mycetologie', v.; zie Mycologie. (g = g).

Mycologie' (leer der zwammen aan planten), v. gm.v.; — **gisch**, bn.: de — gische Vereeniging.

Myellitis (geneesk. ontsteking van het ruggemerg), v. gm.v. (e = ee).

Myiologie' (leer of kennis van muggen en vliegen), v. gm.v. (g = g).

Myla'dy (mevrouw: aanspreektitel van dames uit den adellijken stand in Engeland; titel van de echtgenoot van een lord of een baronet), v. — dies; lees: *meilee'die*.

My'lodon (voorwereldlijk dier, een soort van luipaard), m. — s.

My'lord (Eng. aanspreektitel van een lord, hooge eere'titel), m. mylords; ook titel van een rechter; lees: *mei'loort*.

My'lord (O.-I. ruitig, een soort van victoria), m. mylords; zie Milord.

Myographie' (geneesk. beschrijving der spieren), v. myographieën. (y = ie).

Myologie' (leer v. d. spieren), v. gm.v.

Myoop', **myo'pe** (bijziende), bn.: hij is —.

Myopathie' (geneesk. het spierlijden), v. gm.v.; lees: *mie-oo-patie'*.

Myopie' (bijziendheid, kippigheid), v. gm.v.

Myops' (een bijziende), m. en v. — en. (y = ie).

Myoso'tis (plantk. vergeet-mij-nietje), v. — sen.

Myria'de (tienduizendtal, fig. een ontelbare menigte), v. myriaden: van sprinkhanen; **myriagram'** (10.000 wichtjes, 10 Nederl. ponden, 10 K.G.), o. — men; **myriameter** (10.000 Meter of 10 Nederl. mijlen), m. — s. (y = ie).

Myr'rhe, v. gm.v.; zie Mir're.

Myste'rie (Fr. geheimenis, verborgenheid in de godsdienstleer, een bovennatuurlijke waarheid als geloofspunt), o. — riën, — ries; het — der menschuording, het — der H. Drieuuldigheid; een — ontsluitieren; — **spel** (mirakelspel, heiligenspel, gewijd toneelspel der Middeleeuwen, waarbij een of ander mysterie of geheim van den R.-K. godsdienst ten toonee werd gevoerd), o. — spelen. (y = i).

Mysterieus' (geheimvol, raadselachtig), bn. en bw.: een — euze geschiedenis; hij drukte zich — uit; als zn.: het — euze, o. (y = ie).

Mysticis'me (het geloof a. d. geheimzinnige gemeenschap tusschen God en den mensch, verborgenheidsleer, het bovennatuurlijke), o.

Mysticus (iemand, geneigd tot mysticisme), m — tici. (y = i).

Mystiek' (leer der geheimenissen, ook van het hoogere gebed, der meer innige vereeniging v. d. ziel met God), (y = i).

Mystiek' (geheimzinnig), bn.: R.-K. de — e beteekenis der misgewaden. (y = i).

Mystifica'tie (Fr. misleiding, fopperij), v. — tiën, — s; — **ceeren** (misleiden). (y = i).

My'the (dichtk. fabelachtige vertelling uit den voorhistorischen tijd, meestal een der heidensche goden betreffende; oud-volks-verhaal, de mythologie betreffende), v. mythen; lees: *mie'te*; zie Sage.

My'thisch (verdicht, fabelachtig), bn. (i = ie).

Mythologie' (het geheel der mythen of oude verdrichtselen, in 't bijzonder de Grieksche en Romeinsche godenleer; fabelleer), v. — logieën; — **lo'gisch** (de mythen of de godenleer betreffende), bn.: een — woordenboek; — **loog'** (mythologie-kenner, navorscher van de mythen der ouden), m. — logen. (g = g).

N.

N. v. - s. De 14e letter v. h. alfabet.
N. - Noord.
n. a. g. - niet afzonderlijk genoemd.
Nat. Mil. - Nationale Militie.
N.B. - *No'ta be'ne*, let wel.
N.B. of N.Br. - Noorderbreedte.
N. c. - *Nos'tro conto*, op onze rekening.
Ned. Ct. - *Nederlandsch courant d. i. in Nederlandsche munt.*
Ned. Herv. - *Nederlandsch Hervormd.*
N.I. - *Non li'quet*, zie ald.
nl. - *namelijk*.
N.N. - *No'men nes'cio*, zie Nomen.
n. o. m. - naar onze meening.
N.N.O. - Noord-noord-oost.
N.N.W. - Noord-noord-west.
No. Nr. - *numero, nummer*.
N.O. - Noord-oost.
N.O.G. - *Nederl. Onderw.-Genootschap.*
N.O.L.L. - *Ned. O.-I. leger.*
N.S. - (in geschriften): *Naschrift*; (in den almanak): *Nieuwe stijl*.
N.T. - *Nieuwe Testament.*
Neto. - *Netto*, juist, zuiver (van gewicht in den handel, zonder de verpakking).
Num. - *Nu'meri*, zie aldaar.
N.W. - Noordwest.
N.W.S. - *Nederlandsche werkelijke schuld.*

Na (achter), vz.: hij kwam - mij; jaar - jaar; - dezen, in de toekomst.
Na (dichtbij), bw., nader, naast: op een dubbeltje -, allen zijn er op twee -, op een weinig -, zegsw. *iem. te - komen*, beleedigen, krenken, b.v. *iemands eer, goeden naam te - komen*; bij lange - niet; kom eens nader, het naaste dorp; zegsw. *er naast zijn*, den bal misslaan, zich vergissen.
Na (achterna), bw.: vormt met eenige w.w. een scheidbare samenstelling: -babbelen, nagebabbeld; -bauwen, d. i. *iem. woorden galmend nazeggen*; -brullen, -klimmen, -stoomen, -vragen; -zitten, d. i. *achtervolgen*, enz.; de leden der onbep. wijs en van het voltooide deelw. aaneen te schrijven.
Naad (verwant met naaien: *samenvoeging*), m. naden; -je, o.: zegsw. *het -je van de kous verstaan of kennen*, het fijne van een zaak weten of begrijpen; zegsw. *zijn - naaien*, vooruit weten te komen, gew.
Naaf (deel van het rad, waardoor de as gaat, en waarin de spaken zitten), v. naven.
Naaf'bank (bank, waarop de vellen van een boek aan elkaar genaaid worden), v. -en.
Naaf'en (met naald en draad aaneenhechten), ik heb genaaid; -doos (-kistje), v. -doozen; -garen (garen, waarmee genaaid wordt), o. -s; -gereedschap (benoedigheden v. naaiwerk), o. gmv.; -kamer (vertrek voor naaiwerk), v. -s; -kistje (kistje met naaigereedschap), o. -s.
Naaf'machine (werktuig, om naden te maken), v. -s: de -s worden in beweging gebracht door een handvat of door een pedaal;
 -mand (mand voor naaiwerk), v. -en;
 -meisje (meisje op een naaischool), o. -s:

we zijn geen -, we blozen niet bij elk onvertoegen woord; *we zijn nu onder ons -s*, het is hier een onder-onsje; -naald (naald, om mee te naaien), v. -en, zie: Stopnaald, Rijgnaald; -school (school, waar meisjes leeren naaien), v. -scholen; -schroef (speidenkussentje met houten schroef), v. -schroeven; -ster (vrouw of meisje, die uit naaien gaat of in huis naaiwerk maakt), v. -s; -tafel (tafel, waaraan men naait), v. -s; -werk (goed, waaraan genaaid wordt), o. gmv.; -winkel (grote naaischool), m. -s; -zijde (draadzijde, om mee te naaien), v. gmv.

Naakt (bloot, onbedekt), bn. en bw.: een reiziger - uitschudden, hem van alles, zelfs van zijn kleeren berooven; dat is de -e waarheid, de wezenlijke; een -e slak, zonder huisje; -heid, v., fig. groote armoede.

Naakt'loopers (een sekte v. Wederdoopers), m. mv.; in 1635 liepen zij naakt door A'dam.

Naald (werktuig van naaister en kleermaker), v. naalden: een naai-, een rijg-, een stop-, zie ook: Brei-, Haar-, Pak-; zegsw. van de - tot den draad iets vertellen, van 't begin tot het einde, van stukje tot beetje; iets met een heete - maken, erg haastig, zeer slordig;

een - in een hooimijt zoeken, een dwaas werk doen; door het oog v. e. - halen, zie Oog.

Naald (wijzer van een kompas), v. naalden.

Naald, v. naalden, zie Obelisk.

Naald (spijs), v. -en: de - v. e. toren.

Naald (blad van een pijnboom), v. naalden;

-boom (kegeldragende boom, zoo geheeten, omdat de bladeren den vorm hebben v. naalden), m. -en: de den, de mast, de larkis, de cypres, de pijn, de taxus is een -;

-hout (hout van naaldboomen), o. gmv.

Naald'enfabriek (fabriek, waar men naalden maakt), v. -en; -koker (kokertje v. naalden), m. -s; -oog (gat v. e. naald), o.

-oogen; -werk (borduurwerk), o. gmv.

Naald'geweer (mil. oude achterlader, die door werking eener naald werd afgeschoten), o. -geweren: het - der Pruisen, in 1870-'71.

Naald'paraplu (zeer licht en dun, zeer fijn op te rollen regenscherm), v. -plu's.

Naald'scherp (scherp of fijn van punt als een naald), bn.: heur - nebjc, (Staring).

Naald'telegraaf (electr. vinding v. Oersted en Ampère, in 1820), v. -telegrafen; de zeer beweeglijke naald wijst de in een kring geplaatste letters achtereenvolgens aan.

Naald'visch, m. -visschen; zie Zeenaald.

Naam, m. namen: Adam gaf alle dieren namen, Bijb. benoemde ze; wie noemt uw - (o, God)? Vondel; de Lat. namen van dieren en planten, termen; een man van -, beroemd man; hij heeft dat op mijn - gekocht, rekening; zeg het hem uit mijn -, mijnentwege; te goeder - en faam bekend staan, algemeen geacht zijn; in - van Oranje, doe open de poort, namens, op gezag van; hij wil er den - niet van hebben, wil niet weten, dat hij het gedaan of gemaakt heeft; het kind bij zijn - noemen, een zaak ronduit of onverbloemd mededeelen; die componist heeft -

- gemaakt, roem verworven; ik ken hem niet bij name, ken zijn naam niet; - **pje**, *v.* - **s**.
- Naambord**, *o.* - **en**, - **je** (plaatje met iem. naam er op), *o.* - **jes**, ook aan een schip, met den naam van het vaartuij er op; - **christen** (Christen in naam, *nl.* hij, die niet tot eenig kerkgenootschap behoort), *m.* - **en**; - **cijfer** (monogram), *o.* - **s**; - **dag** (R.-K. gedenktag van een doopheilige), *m.* - **dagen**; - **feest** (R.-K. feest van een doop- of schutsheilige), *o.* - **en**; - **gever**, - **geefster** (iem., die een plant of dier, pas ontdekt, een naam geeft), *m.* - **s**; - **haftig**, - **haft** (bekend, beroemd, vermaard), *bn.* *w. i. g.*; - **lijst** (reeks van namen), *v.* - **en**; - **loos** (zonder naam), *bn.*: een - artikel, een - looze brief, een - looze circulaire, zie Anoniem.
- Naamlooze vennootschap**, *v.* - **pen**: een - heeft geen firma en draagt ook niet den naam van een der vennoten, zij ontleent haar naam aan den aard der onderneming.
- Naamval** (spraak. vorm v. het naamwoord ter aanduiding van een betrekking), *m.* - **len**: er zijn in onze taal nog vier - vallen; - **vers**, *o.* - **verzen**, zie Acrostichon; - **woord** (spraak. zelfst. *nv.*, *bijv. nv.*, *voornw.*), *o.* - **en**.
- Naapen** (nadoen, nabootsen), ik aapte na, heb - geapt; - **aper**, *m.* - **s**; - **aapster**, *v.* - **s**; - **aperij**, *v.* - **en**; - **aping**, *v.* - **en**.
- Naar** (akelig, treurig, doodsch), *bn.* en *bw.*: het is - weer, naarder, naarst; - **heid** (iets, dat naar of akelig is), *v.* - **heden**.
- Naar** (in de richting van, volgens), *vz.*: zij gaan - school, - de kerk, - de markt; *handl.* - mijn woorden, *d. i.* overeenkomstig.
- Naar** (zoals, gelijk), *vgw.*: - men zegt, - men wil; - de waard is, vertrouwt hij zijn gasten.
- Naardien** (omdat, dewijl, vermits), *vgw.*
- Naargeestig** (droevig, treurig, neerslachtig), *bn.* en *bw.*, - **er**, - **st**; - **heid**, *v.* *gm.*
- Naargelaug** (van), *vz.*: zich kleeden - van de guurheid v. h. weer, overeenkomstig; - van de omstandigheden, in overeenstemming: - (dat), *vgw.*: - wij ouder worden, begrijpen we het leven beter, naarmate.
- Naarmate** (in verhouding van), *vgw.*
- Naarstig** (ijverig, vlijtig), *bn.* en *bw.*, - **er**, - **st**; - **heid** (vlijt), *v.* *gm.*; - **lijk** (op naarstige wijze), *bw.* *w. i. g.*: zich - oefenen.
- Naast** (nevens, ter zijde van), *vz.*: hij woont - mij; ook *bn.* en *bw.*: hij is mijn - e bloedverwant, de - e prijs; *ten* - *en* bij, *d. i.* ongeveer; afbreken: naast-te; zie Na en Nader.
- Naastbestaande** (bloedverwant), *m.* en *v.* - **n**; meer: Nabestaande.
- Naaste** (evenmenschen), *m.* en *v.* naasten.
- Naasten** (benaderen, in bezit nemen, zich toetigenen), ik naastte, heb genaast: goederen tegen de aangegeven of geschatte waarde -.
- Naastentefde** (liefde tot den evenmenschen, algemeene menschenliefde), *v. gm.*: de christelijke -, zie ook Altruïsme.
- Naastgelegen** (meest nabij liggend), *bn.*
- Naabbelen** (napraten), ik babbelde -, heb - gebabbeld: die kleine babbelt alles na; die schoolknaap heeft zijn leermeester - gebabbeld; ook: ze bleven nog wat -, gezellig praten na afloop van feest of vergadering.
- Naabanwen** (iem. stem of woorden nabootsen), ik bauwde -, heb - gebauwd.
- Naaberouw** (spijt, wroeging), *o.* *gm.*
- Naabestaande** (bloedverwant), *m.* en *v.* - **n**.
- Naabetrachting** (overdenking), *v.* - **en**; -
- houden: Prot. de godsdienstoefening bijwonen des Zondags na 't Nachmaal.
- Nabij** (niet ver af), *bw.*: de vacantie is -; - **heid** (korte afstand), *v.* *gm.*: hij woont in de- van Zwolle, ook: uw - hindert mij, nabij-zijn, tegenwoordigheid.
- Nabijgelegen**, *bn.*: een - buitengoed, een - villa, enz., in de nabijheid liggend.
- Nablijven** (school-blijven als straf), hij bleef -, is - gebleven: die jongen moet -, - **blijver**, *m.* - **blijvers**: elken dag heeft die onderwijzer - **blijvers**.
- Na'bloei** (laاتبloeiende plant), *m.* - **s**.
- Na'bob** (eig. onderkoning in Engelsch O.-I., een rijke uit Eng. Indië), *m.* - **s**; lees: nee'bob.
- Na'bootzen** (namaken, naipen), ik heb - gebootst: iemands gang -, iemands spraak -.
- Na'both**, *m.*: een kind van -, fig. een stijfkop; Bijbel: 1 Kon. 21:1, enz.
- Na'broodje** (stud. gezellig samenzijn na een vergadering, waarbij dan gegeten en gedronken wordt), *o.* - **broodjes**.
- Nabu'rig** (nabijgelegen), *bn.*, - **er**, - **st**: een - dorp, een - e stad, de - provinciën.
- Na'buur** (buurman), *m.* - **burn**.
- Nabuurschap** (het nabuur-zijn), *v.* *gm.*
- Nacaraat** (parelmoerkleurig, naar het oranje-geel zwemende), *bn.*; als *zn.* *o.*
- Nacht** (het tegengestelde van dag), *m.* - **en**: bij - en ontijden, *d. i.* bij nacht en ongunstigen tijd, op ongewone uren; zie: Kerstnacht, Bartholomeusnacht.
- Nachtarbeid** (werk, dat in den nacht gedaan wordt), *m.* *gm.*: de - der bakkers; - **asyl** (slaapstee voor dakloozen), *o.* - **asylen**; - **bel** (bel, die enkel bij nacht mag dienen), *v.* - **bellen**: de - van een dokter; - **blaker** (blaker voor e. nachtkaars), *m.* - **s**; - **bloem** (bloem, die 's nachts opengaat), *v.* - **en**; - **boot** (boot, die in den nacht vaart), *v.* - **en**; - **braken** ('s nachts opzitten bij studie of uit zijn), ik nachtbraakte, heb genachtbraakt, als *zn.* *o.*: Baljon was bleek van het -, (Koetsveld); - **braker** (doordraaier), *m.* - **s**; - **brakerij** (zweigerij), *v.* - **en**; - **broek** (deel van het nachtoilet), *v.* - **en**; - **dief** (dief, die 's nachts op roof en diefstal uitgaat), *m.* - **dieven**; - **dienst** (dienst des nachts, *b.v.* bij de post, de telegraphie, het spoorwezen), *m.* *gm.*: - hebben.
- Nachttegaal** (eig. nachtzanger: vogel, die 's avonds en 's nachts zingt), *m.* - **s**, - **alen**; zie: Boeren-, Bastaard-.
- Nachttegaalskool** (kool voor een nachtegaal), *v.* - **en**; - **nest**, *o.* - **en**; - **slag** (het nokkend en halend zingen v. e. nachtegaal), *m.* - **slagen**; - **stem**, *v.* - **men**, fig. schoone stem; - **toon** (zangtoon van den nachtegaal), *m.* - **tonen**; - **zang** (het zingen v. d. nachtegaal), *m.* - **en**.
- Nachtteijk** (eigen aan den nacht), *bn.*: de - e stilte, het - duister.
- Nachtevening** (21 Maart en 22 September), *v.* - **en**: de voorjaars -, de nojaars -; zie Aequinoctium.
- Nachtgedachten** (overpeinzingen in den nacht), *v.* *mv.*: de - van Young (1684-1765), deze bevatten verheven gedachten over dood en eeuwigheid; - **glas** (scheepst. zandlooper van acht glazen of vier uren), *o.* - **glazen**; - **huisje** (scheepst. kompasskast waarin een lamp brandt), *o.* - **s**; - **japon** (dames-nachtjapon), *v.* - **nen**; - **kaars** (kaars,

die 's nachts in een slaapkamer brandt), v. -en; zegsw. *uitgaan als een -kaars*, langzaam en onmerkbaar eindigen; -**kwartier** (tijdelijke, nachtelijke verblijfplaats van soldaten), o. -en; -**lamp** (lamp, die gedurende den nacht brandt), v. -en; -**leger** (bed), o. -s; -**licht** (nachtspitje, op een drijvertje brandend), o. -en, -je, o. -s; -**lijst** (lijst der logeergasten in een hotel), v. -en; -**looper**, m. -s; -**loopster** (vrouw of meisje van ongebonden zeden), v. -s; -**lucht** (de kille lucht v. d. nacht), v. gmv.
Nachtmaal (Herv. eig. maal in den nacht, het kerkelijk H. Avondmaal), o. -malen.
Nachtmaalsbeker (beker, die bij het Nachtmaal gebruikt wordt), m. -s; -**maalsbrood**, o.; -**ganger**, m. -s; -**tafel**, v. -s; -**wijn**, m. gmv.; -**zang**, m. -zangen.
Nachtmerrie (Germ. myth. eig. nachtmare, d. i. nachtspook, nachtelijke kwelgeest, kwelend geestgedrocht, dat den mensch benauwt in den slaap; fig. benauwend droomgezicht), v. -merries; -**pauwoog** (zeer groote nachtvlinder, met grijs geteekende vleugels), m. -en; -**pon** (-japon), v. -ponnen; -**post** (verzending der post per nachttrein of des nachts per postkar), v. -en; -**raaf** (nachtreiger), v. -raven; -**raaf** (fig. een nachtuil, d. i. iemand, die in den nacht veel studeert, werkt of uitloopt), m. -raven; -**raven** (des nachts werken), ik heb genachtraafd; -**reiger** (stelllooper, in ons land zeldzaam, bewoont de waterrijke streken van Midden- en Z.-Europa, v. Azië en Afrika), m. -s; -**ronde** (mil. inspectie-ronde, die des nachts gedaan wordt), v. -n; -**roofvogel** (roofvogel, die 's nachts zijn prooi zoekt), m. -s; de uilen zijn -vogels; -**rust** (rust, slaap i. d. nacht), v. gmv.
Nachtschade (plantengeslacht, waartoe ook de aardappel behoort), v. -schaden.
Nachtschoone (eenjarig gewas met bloemen, die zich des nachts openen), v. -schoonen; de Amerikaansche - is een sierplant met fraaie gele, roode of witte bloemen.
Nachtschuit (trekschuit, die laat bij avond aankwam; schuit, die 's nachts voer), v. -en; hij ging met de - naar Leiden; zegsw. met de - komen, laat komen, ook: nieuws vertellen, dat iedereen al weet; -**slot** (deurstot voor den nacht), o. -sloten; de deur op het slot doen; -**spiegel** (waterpot), m. -s; -**tafeltje** (beddetafeltje, ook tot berging van den nachtspiegel), o. -s; -**trein** (spoorlijn, die des nachts rijdt, meestal met slaapwagens), m. -en; -**uil** (katuil), m. -en, fig. stommerik, zie: Uilskop en Uilskuiken; -**uiltje** (wit vlindertje), o. -s; -**verblijf** (plaats, waar men den nacht doorbrenkt, ook een onderkomen v. d. nacht), o. -ven; -**vlooltje** (kruisbloemige sierplant), o. -s; -**vlinder** (een soort van vlinder, die 's avonds vliegt; uiltje), m. -s, ook: Sfinx; fig. meisje van slechte zeden, dat 's nachts op straat is; -**vogel** (vogel, die 's nachts uitvliegt), m. -s; de uilen behooren tot de -s; -**vorst** (vorst gedurende den nacht), v. -en; de -en komen bij ons zelfs voor van April tot aan den langsten dag.
Nachtwaak, -**wake** (het doorwaken van den nacht), v. -waken; Bijbel: de nacht van zonsopgang tot -opgang werd in vier -waken verdeeld, Markus 13:35; -**wacht** (per-

soon, die gedurende den nacht de wacht houdt), m. -en, ook: Klepperman, Klepper, in studententaal: Klakak; -**wacht** (het houden van de wacht in den nacht), v.: wie heeft vandaag de -?; -**wacht** (de gezamenlijke nachtwachters), v.: de geheele - kwam op de been; -**waker** (iemand, die in een fabriek, op een werk 's nachts de wacht houdt), m. -s; -**wandelaar** (sommnambule), m. -s; -**wandelaarster**, v. -s; -**werk** (werk, dat 's nachts wordt gedaan, fig. minder goed werk), o. gmv.; -**werken** (nachtwerk verrichten), ik -werkte, heb genachtwerkt; -**werker** (rioolwerker, enz.), m. -s; -**wind** (zeewind), m. gmv.; -**witje** (nachtvlinder), o. -s; -**zak** (damesgerief tot berging v. nachtjapon, enz.), m. -zakken; -**zwaluw** (Europ. geitenmelker, gierzwaluw), v. -en.
Na'cijferen (cijferend overrekenen), ik cijferde -, heb -gecijferd: ga die som eens -.
Na'dag (het einde v. d. dag), m. -dagen; hij is in zijn -dagen, op het eind van zijn
Nadat' (na den tijd, dat), vgw. [leven].
Na da'to, Lat. na heden, na dagteekening.
Na'deel (schade, verlies), o. nadeelen; vgw. vero.: hebben; ten -e van, tot schade van.
Nadee'lig (schadelijk, nadeel veroorzakende), bn., -er, -st: de -e gevolgen v. alcoholmisbruik, nachtvorsten zijn - v. d. plantengroei.
Nademaal' (naardien, vermits), vgw. vero.: - Jansje allersijtelijk veel plezier had met den tuinknecht, (C. O.)
Na'denken (overwegen, zijn gedachten over iets laten gaan), ik dacht -, heb -gedacht: ik zal over uw voorstel eens -.
Naden'kend (overpeinzend, fig. voorzichtig), bn., -er, -st: een - man.
Na'der (dichterbij zijnde, korter), bn.: dat is een -e weg, dit pad is -; fig. ik heb geen -e verwanten, die mij meer van nabij bestaan; ik wacht -e berichten, uitvoeriger, nauwkeuriger: spreekw. Het hemd is - dan de rok, zie Hemd; bij - inzien, nauwkeuriger; tot - order, tot een bevel, dat later komt; bw.: kom -, dichterbij; ik kan het niet - bepalen, juist, preciezer; wij spreken elkaar -, later; zie Na en Naast.
Na'derbij (dichterbij), bw.: het geluid kwam -, iets van - bekijken.
Na'deren (dichtbij komen), ik ben genaderd: R.-K. tot de tafel des Heeren of ter heilige tafel -, te communie gaan; zijn doel -.
Na'derhand (daarna, later), bw.
Nade'zen (na den huidigen dag), bw.
Na'dir (het neder-aspect des hemels, het tegenovergestelde van zenith of toppunt), o.
Na'doen (dat doen, wat een ander heeft voorgedaan, of wat vroeger al heeft plaats gehad), ik deed -, heb -gedaan: doe mij dat eens na! iem. iets -; fig. Rudolf van Brammen kon den voorzanger precies -, (C. O.) nazingen en wel op spottenden toon.
Na'druk (nagedrukt boek), m. -drukken.
Na'druk (klem), m. gmv.: hij sprak met -, bij het lezen den - op een woord leggen.
Na'druk (het nadrukken v. e. boek-of-plaatwerk), m. gmv.: alle - is verboden bij de wet.
Nadruk'kelijk (met nadruk, met klem), bn. en bw.: op -en toon, iets - verbieden.
Na'drukken (een nadruk maken van), ik drukte -, heb -gedrukt: een vers -.
Na'ga (slangengod), v. -'s: de - wordt ver- eerd door de volken in den W.-Himalaya, de

- tempels staan aan meren en vijvers, de -'s zijn would-be regengeefsters.
- Na'gaan** (achter iem. gaan, iem. volgen, bespieden; fig. ter harte nemen, behartigen, overdenken), ik ging -, heb en ben -gegaan.
- Na'galmen** (terugklinken), m. -galmen.
- Na'galmen** (terugklinken), het heeft -gegalmd; -ing, v. -en.
- Na'gebuur** (buurman, nabuur), m. -buren.
- Na'gedachte** (overpeinzing), v. -gedachten: zonder - zijn, niet letten op de gevolgen.
- Na'gedachtenis** (herinnering aan een afgestorvene), v. gmv.: iem. - in eere houden.
- Na'gel** (hoornachtig bedeksels op het voorste lid van vinger of teen), m. nagels.
- Na'gel** (lichtgebogen hoornachtige haak aan de pooten van roofdieren), m. nagels: de kat kan haar -s intrekken, de hond niet; zie Klauw.
- Na'gel** (spijker), m. nagels, nagelen: een draad-, een klink-; zegsw. dat is een - aan zijn dookkist, een onoverkomelijk verdriet, iets, dat hem ten grave doet dalen.
- Na'gelaar** (jongen, die niet eerlijk knikkert), m. nagelaars: een - is hij, en een - zal hij blijven, (C. O.), geniepigerd, valschaard.
- Na'gelbijter** (jongen, die zijn nagels afbijt of afeet), m. -s; -bloem (de boldierik in de volkst., ook de anjelier), v. -en; -borstel (borsteltje tot reiniging der nagels), m. -s.
- Na'gelen** (spijkeren, vastslaan), ik heb gena-geld: fig. hij stond als a. den grond gena-geld, onbeweeglijk van schrik, v. aandoening, enz.
- Na'gelhout** (rookveesch), o. gmv. gew.; -kruid (roosachtige plant), o. gmv.: de wortelstok van het - riekt naar kruidnagelen: -nieuw (splinternieuw), bn.; -olie (O.-I. olie uit de rijpe vrucht en de bladeren van den kruidnagelboom), v. gmv.; -proef, v.: zegsw. een glas op de - ledigen, zóó, dat men het omgekeerd op den nagel van den linkerduim zet, ten bewijze, dat er niets meer in is; -vast (vaatgespikerd, met één of meer spijkers vast), bn. en bw.
- Na'genoeg** (ongeveer; bijkans, omstreeks), bw.: het gebouw is - klaar, dat kost mij - tien gulden, het is - acht uur.
- Na'gerecht** (dessert), o. -gerechten.
- Na'geslacht** (nakomelingschap), o. -en.
- Na'geven** (eig. naderhand of later geven, fig. beschuldigen, betichten), ik gaf -, heb -gegeven: men geeft den Franschen -, dat zij oppervlakkig en lichtzinnig zijn.
- Na'gewas** (tweede oogst), o. -gewassen; -ge-zang (Prot. gezang, waarmede de godsdienst-oefening eindigt), o. -en; -gras (etgroen, herfstgroen), o. gmv.; -herfst (het late najaar), m. gmv.; -hooi (hooi van de tweede snede), o. gmv.
- Na'houden** (ter beschikking houden, doen nablijven; in dienst, in gebruik houden, hebben, bezitten), ik hield -, heb -gehouden: er een ezeltje op -; schootknepen: wij houden er oehuurde lijkbidders op -, (Potg.)
- Nabu'sia** (oudere naam der foksia), v. -'s.
- Nalef** (eig. aangeboren: natuurlijk, ongekunsteld, argeloos, kinderlijk, ongedwongen), bn.: een - antwoord; nalever, nalefst.
- Na'tijver** (wedtjver, stage vlijt om anderen voorbij te streven), m. gmv.: een gepaste -.
- Na'tijverig** (wedtjverig), bn.: -e leerlingen.
- Na'veteit** (ongekunstelde eenvoud, natuurlijke openhartigheid, onschuld), v. gmv., (kinderlijke zet), v. -eiten.
- Na'ja** (de zeer giftige brilslang), v. naja's; ook: Cobra.
- Na'jaar** (nazomer, herfst), o. -jaren.
- Na'jaarsblad** (bont herfstblad), o. -en, -eren; -bloem (herfstbloem), v. -en; -loover (herfstloover in bonte kleuren), o. gmv.; -velling (openbare verkoop in het najaar, inzonderheid door de Ned. Handelmaatschap-pij), v. -en; -zon (matte herfstzon), v. gmv.
- Naja'de** (myth. waternimf, fee van bronnen, meren en rivieren, stroomnimf), v. najaden.
- Na'jagen** (eig. vervolgen op de jacht; ook, achternazetten, vervolgen; fig. streven naar, trachten te bekomen), ik joeg -, heb -gejaagd: fig. de genoegens der wereld -, roem en eer -; -er, m. -s; -ing, v. -en.
- Na'ken** (naderbij-komen, naderen), het is ge-naakt: het gevaar gaat -; -ing, v. gmv.
- Na'kend** (naderend), bn.: het - gevaar.
- Na'kermis** (dag of dagen, arm de kermis toegevoegd), v. -sen; -klank (weer- of terugklank), m. gmv.; -klucht (naspel, napret), v. -en.
- Nako'meling** (afstammeling), m. en v. -en; -schap (al de nakomelingen samen), v.: het is noodig de pitten te zaaien v. uw -, (C. O.)
- Na'komen** (houden, volbrengen, naleven, gehoorzamen), ik kwam -, ben -gekomen: een belofte -, zijn verplichtingen -, Gods geboden -, een bevel -.
- Na'komertje** (jongste kind, dat jaren na het voorlaatste geboren werd), o. -s; -bezigt men met de bijgedachte aan zwak, teer, d. i. minder sterk naar lichaam en geest.
- Na'kroost** (nageslacht, nakomelingschap), o. gmv.: het - zal er van spreken, (Tolless).
- Na'laten** (achterlaten bij overlijden), hij liet na, heeft -gelaten: schaiten -, onverzorgde kinderen -: fig. niet nakomen, niet vervullen. veronachtzamen: zijn plicht -.
- Nala'tenschap** (erfgoed), v. -schappen: een - aanvaarden, een - weigeren, orfenis.
- Nala'tig** (onachtzaam, achteloos), bn. en bw., -er, -st: hij is - in het vervullen zijner plichten; -heid (verzuim), v. -heden.
- Na'leven** (nakomen, opvolgen), ik leefde -, heb -geleefd, -leving, v.; -lezen (eig. nog eens doorzoeken; over- of opnieuw lezen), ik las -, heb -gelezen: een gemaaid koren-veld -, een opstel -; -loop (toeloop, omslag, moeite), m. gmv.; -maag (naaste bloedverwant), m. en v. -magen; -maag-schap (al de namagen), v., (vermaagschap-ping), o. gmv.; -maak (nabootsing; al, wat lijkt op het echte, maar het niet is), v. gmv.: dit schilderij is maar een -, navolging; -maaksel (wat niet echt is), o. -s; -maals (eig. na dit maal, na dezen tijd, hierna), bw.: hiernamaals, in de eeuwigheid; -maand (de laatste helft der maand), v. -en.
- Na'melijk** (te weten), bw.; zie nl.
- Na'meloos** (onnoemlijk), bn.: een - lijden, -looze ellende, onbeschrijfelijk; -heid, v.
- Na'mens** (uit naam van), vz.: ik kom - vader.
- Na'meten** (overmeten, nog eens meten tot controle), ik mat -, heb -gemeten: het ge-kochte linnen in huis eens -.
- Namid' dag** (na den middag, na 12 uur), m. -dagen; -mid'dagpreek, v. -preken.
- Na'mis** (herfstjaarmarkt), v. -missen.
- Na'nacht** ('t laatste deel v. d. nacht), m. -en.
- Na'ndoe** (pampastruis in Argentina, enz.), v.-s.
- Na'neef** (achterneef, fig. nakomeling), m.

- neven (nakroost, de nakomelingschap);
-nicht (achternicht), v. -en.
- Na'nking** (soort van zeer sterk, donkergeel katoen uit Chinese boomwool, oorspronkelijk vervaardigd in de Chinese stad Nanking), o.: Huib droeg een - broek, (Potg.); een paar - slobkoujes, (C. O.)
- Na'noen** (namiddag), m. -en. Vl.
- Na'oogen** (volgen met de oogen, nastaren), ik oogde -, ik heb -geogd; -ing, v. -en.
- Na'oogst** (tweede oogst), m. -oogsten.
- Nap** (houten bakje of kom), m. nappen.
- Na'pelsch** (van, uit, als in Napels): -geel, -e aarde, goudkleurige verfstof: de -e school, de Ital. richting in de muziek.
- Naph'tha** (zeer brandbare witte aardolie), v. gmv.; lees: *nafta*.
- Naphthall'ne** (een soort van kleurstof, uit naphtha verkregen, de moederstof van tal van kleurstoffen), v. gmv.; lees: *nafta-lie'ne*.
- Nap'je** (klein ondiep kommetje), o. napjes; bij overdracht: het - van een eikel.
- Nap'jesdragende** (boom of heester, wiens vrucht groeit in een nap of schotelletje), m. -dragenden: de eik is een -.
- Na'pleiten** (een zaak nog eens verdedigen, nadat die reeds berecht is), ik pleitte na, heb -gepleit: fig. nog eens op een zaak terugkomen, als deze al van de baan is.
- Na'pluizen** (nog eens nauwkeurig onderzoeken), ik ploos na, heb -geplozen.
- Napoleon** (puntig afgeknipt baardje, met smor), m.: hij draagt een -; ook: Fr. goudstuk van 20 franks.
- Napolitaan'** (bewoner van Napels), m. -tanen; -taansch', bn.: -e zangen.
- Na'praten** (iem. woorden nazeggen), ik praatte -, heb -gepraat; -praatster, v. -praatsters; -prater, m. -pratens.
- Na'pret** (pret na een feest), v. gmv.; -je, o. -s.
- Nar** (zot, dwaas, grappenmaker), m. narren.
- Nar'cis** (geurige bolbloem), v. narcissen.
- Narcis'sus**, myth. schoone jongeling volzotten eigenwaan, die op zich zelf verliefde en door de goden uit medelijden in een narcis veranderd werd.
- Narco'sis**, narco'se (verdooving, gevoelloosheid), v.: iem. onder - brengen, b.v. bij operatie hem bewusteloos maken.
- Narcoti'ne** (verdoovend vocht, uit opium bereid), v.; - is ook een koortswerend middel.
- Narco'tisch** (bedwelmend), bn.: een - middel, d. i. slaapwekkend, verdoovend. (isch = ies).
- Nar'dus** (kostbare, zeer welriekende balsem uit de bladeren van de nardus, eene oosterse, welriekende plant, getrokken), v. gmv.
- Na'rede** (shuitrede), v. -redenen; z. Epiloog.
- Na'rekenen** (nog eens rekenen, ook om iem. te controleren), ik rekende -, heb -gerekend: iets op zijn vingers kunnen -, d. i. zeer gemakkelijk kunnen nagaan, controleren: er is geen geclijfer bij nodig.
- Nargileh'** (Turksche tabakpijp, bestaande uit een flacon metgeparfumeerd water, waar de rook dóór gaat, alvorens in den mond v. d. rooker te komen), v. -'s. (leh = lee).
- Na'richt** (bericht), o. gmv.: tot -, tot waarschuwing; iemand - geven, waarschuwing.
- Na'righeid** (treurigheid), v. -heden.
- Na'roep** (fig. gerucht, geroep), m. gmv.
- Na'roepen** (achter iem. aan roepen, hem roepende schelden), ik riep -, heb -geroepen; fig. nabauwen: den koekoek -.
- Nar'ren** (in een arresteerijden); zie Arren.
- Nar'renkap** (de zotskap met bellen van den hofnar), v. -kappen.
- Nar'resede**, v. -n, vero.; zie Arrestede.
- Nar'rig** (gemelijk, knorrig, verdrietig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. -heden.
- Nar'wal** (walvisch of dolfinachtige visch der N.-poolzee, 4-5 M. groot), m. -wals, -wallen: de mannetjes hebben een stootand van 1 M. aan den snuit, vandaar Eenhoornvisch.
- Nasaal'** (Fr. van, door of met den neus), bn.
- Nasaal'letter** (newsletter), v. -letters. (s = z).
- Nasaleeren** (met den neusklink uitspreken): de n -; ing, v. gmv. (s = z).
- Na'schouw** (tweede bezichtiging), v. gmv.
- Na'schouwen** (makijken), ik schouwde na, heb nageschouwd.
- Na'schreeuwen** (schreeuwend naroeppen), ik schreeuwde -, heb -geschreeuwd: iem. -; ook schreeuwend na: den vischboer -.
- Na'schrift** (los toevoegsel aan het eind van of onder een brief), o. -en; zie P. S.
- Na'schrijven** (overschrijven, kopiëren), ik schreef -, heb -geschreven; -schrijver, m. -schrijvers.
- Na'si**, nas'si (Mal. rijst, als ze in water gekookt is), v. gmv.; -go'reng, geroosterderijst.
- Na'slaan** (in een boek opzoeken), ik sloeg -, heb -geslagen: een tekst i. d. Bijbel -.
- Na'sleep** (gevolg, fig. wat er op volgt), m.
- Na'sleepen** (sleepende meevoeren, achter zich sleepen), ik heb -gesleept: een gebroken been -; een schip -, treilen.
- Na'slepen** (sleepend volgen), het heeft -gesleept: het gebroken been sleepte na; ik zie de gescheurde sleepjapon haar -.
- Na'sluipen** (sluipende volgen), ik sloop na, ben -gesloopen: het roofdier wilde hem -.
- Na'smaak** (achterblijvende smaak), m. -smaken: die medicijn heeft een bitteren nasmaak; fig. herinnering, ook: naberouw.
- Na'snede** (etgroen), v. -snaden.
- Na'snuffelen** (naspeuren, doorzoeken), ik snuffelde na, heb -gesnuffeld: al de laatjes -.
- Na'spel** (orgelspel na het gezang), o. -spelen.
- Na'spel** (toon. kort stukje na een tooneelspel), o. -spelen.
- Na'speuren** (heimelijk nazoeken), ik heb -gespeurd; -speuring, v. -en.
- Na'sporen** (onderzoeken), ik heb -gespoord; -spoorder, m. -s; -sporing, v. -en.
- Na'spraak** (achterklap, kwaad gerucht), v. gmv.: iemand in - brengen. w. i. g.
- Na'stuk** (tooneelspel, meestal blijspel, dat als slot gegeven wordt), o. -stukken; z. Naspel.
- Na'sukkelen** (sukkelend volgen), ik ben -gesukkeld: iemand -.
- Nat** (doorweekt, vochtig), bn. en bw., natter, natst: natte en droge waren, zie ald.; zegsw. hij is van de natte gemeente, is een drinkbroer; iem. met een natten vinger kunnen belopen, zie Vinger; hij is nog - achter de ooren, hij is nog piepijong en onervaren.
- Nat** (vocht, water), o. gmv.: zij plassen in het -; zegsw. hij lust zijn - en droog, hij eet en drinkt veel en smakelijk; het zilte -, de zee; zie Vleeschnat.
- Na'tafelen** (na afloop van het maal of diner gezellig met een clubje aan tafel blijven zitten praten), ik heb -getafeld; -teekenen (teekend namaken), ik heb -geteekend, zie Calqueeren; -tellen (overtellen, nog eens tellen), ik telde na, heb nageteld: zijn winst -.

Na' te noemen, na' te melden (na bet. hierna, hieronder), bn.: de - personen.
Na'ter (soort van slang met schilden onder den buik en schubben op den staart), v. -s.
Nat'hals (drinkebroer), m. en v. - halzen.
Nat'ie (mensen van denzelfden stam, volk), v. -tiën, -ties: de Hollandsche -; lees: naat'sie; ook: de -, het Joodsche volk.
Nat'ief (geboortig), bn.: hij is - van Suriname, afkomstig. (t = ts).
Na'tijd (eig. tijd, dienakomst, herfst, najaar), m.
Nationaal (een geheele natie of een volk betreffende), bn.: de -ale vlag; de -ale industrie; ons - lied, het Volkslied; de -ale zeden, gewoonten, deugden; de -ale welvaart, -ale arbeid, -ale schuld.
Nationale vrouwenraad (vereniging, bestaande uit 33 afdelingen, de emancipatie der vrouw alsmede het vrouwenkiezrecht beoogende), m. gmv.
Nationalisatie (het nationaliseeren), v. gmv.
Nationaliseeren (iemand v. e. vreemde natie bij een wet als burger opnemen). (s = z).
Nationaliteit (volkskarakter, volkszelfstandigheid), v. -en; -sgevoel (gevoel of sympathie v. h. volk, waartoe men behoort), o. gmv.
Natrium (een in de natuur veel voorkomend, doch niet gedegen, zeer licht (S. G. = 0.97) kneedbaar zilverwit metaal), o. gmv.: - maakt een bestaanddeel uit van keukenzout, soda, enz.
Natron (mineraal loogzout), o. gmv.; -loog, v. gmv.; -zouten, o. mv.
Nat'en (bevochtigen, netten), ik heb genat.
Nat'ie waren (vloeistoffen), v. mv.: oliën, wijnen, bieren zijn -; zie Droge waren.
Nat'ig (natachtig), bn. en bw.: een -e huid, slijmerig, kleverig, -er, -st; -heid, v. gmv.
Natura artis magis'tra, Lat.: De natuur is de leermeesteres der kunst; zie Artis.
Natura, in -: handel, niet in geld, maar in waren of producten.
Natura'liën (zeldzame natuurvoortbrengselen, natuurzeldzaamheden), v. gmv.; -kabinet (verzameling v. naturalieën), o. -ten.
Naturalisatie (erkenning van een buitenlander als landsburger), v. -satiën, -s. (s = z).
Naturaliseeren, zie Nationaliseeren.
Naturalis'me (richting in de kunst, die uitsluitende nabootsing der natuur beoogt), o. gmv.
Naturalis'me (leer, volgens welke de natuur alles is en geen kracht of macht buiten haar bestaat), o. gmv.
Naturalist (voorzitter van den natuur-godsdienst; ook natuurkundige), m. -isten.
Natura non facit saltus, Lat.: De natuur maakt geen sprongen.
Naturel (inboorling v. e. kolonie, inlander), m. en v. naturellen.
Naturel'letje (pruikje), o. -s.
Naturen (natiën, nakijken, naspieden), ik turde na, heb nagetuurd: iem. -.
Natuur (de schepping, het heelal), v. gmv.: de drie rijken der -; de levende -, dieren- en plantenwereld; zegsw. - den tol betalen, d. i. sterven.
Natuur (aard, karakter, inborst), v. naturen: dat strijdt tegen mijn -, de mensch is gezellig van -, de goddelijke en de menschelijke - in Christus, hij is sterk van -, lichaams-gestel, hij is van nature vriendelijk.
Natuur'boter (het tegengestelde van kunstboter of margarine), v. gmv.; -druiven (druiven van den kouden grond), v. mv.

Natuur'geneeswijze (geneeswijze, welke het gebruik van artsijen verwerpt en slechts uitwendige middelen als baden, boschlucht, het verblijf in sanatoria, enz. aanwendt), v. gmv.
Natuur'genoot (evenmensch), m. -genooten.
Natuur'godsdienst (vereering van natuurverschijnselen en natuurkrachten), m. -godsdiensten: de - der wilde rassen in Afrika.
Natuur'historie, v., zie Nat. historie.
Natuur'histo'risch (de nat. historie betreffende), bn.: een opstel van - en aard.
Natuur'kenner (iem., die bedreven is in de kennis van de eigenschappen, wetten, in de natuur heerschende), m. -s; -kennis (de wetenschap der natuurkunde en v. d. natuurlijke historie), v. gmv.; -kracht (in lichamen aanwezige kracht), v. -en: de cohesie en de electriciteit zijn -krachten; -kunde (de wetenschap der physica, d. i. van de wetten der onbewerkte natuur, behoudens scheikunde), v. gmv.; -kundig (wat in verband staat met natuurkunde), bn.: een - werk, een - instrument, de -e wetenschap, een - genootschap, het - onderzoek; -kundige (natuuronderzoeker, -kenner), m. en v. -kundigen.
Natuur'lijk (naar of volgens de natuur, fig. eenvoudig, ongekunsteld, natief), bn. en bw.: een -en dood sterven, het - verstand, gezond; de -e loop der dingen; iets - npraten; ir.: je hebt - weer gelijk!
Natuurlijke histo'rie (wetenschap der dier-, plant- en delfstofkunde), v. gmv.; zie ook: Natuurhistorie.
Natuur'lijkewijze (op een wijze, die uit de natuur of aard van iets voortvloekt), bw.
Natuur'lijkheid (eenvoudigheid, ongekunsteldheid, ongedwongenheid), v. gmv.
Natuur'mensch (mensch, niet opgevoerd of levende onder den invloed der beschaving), m. -en: de negers in Centraal-Afrika zijn meestal -mensen, in den natuurstaat; -onderzoeker (natuurkenner door onderzoek), m. -s; -product (voortbrengsel der natuur), o. -en; -recht (het totaal der rechten, welke den mensch van nature toebehooren), o.: de individuele vrijheid is een -; -rijken (het 3-tal: dieren-, planten- en delfstoffenrijk), o. mv.; -staat (toestand, waarin de menschen oorspronkelijk tegenover elkaar stonden, zonder wet, goede zeden, enz.), m. gmv.: de dreumels, die half in den - op den weg spelen, (Potg.), d. i. half naakt; -verschijnsel (verschijnsel, dat zich in de natuur voordoet, luchtverschijnsel), o. -s; -volken (wilde rassen of stammen, die geheel verstoken zijn van alle beschaving), o. mv.: - zijn b. v. de Eskimo's, de Indianen, de bewoners der Fidsji-eilanden, enz., als tegenstelling zie Cultuurstaat; -vorm (gedaante, waarin de aardoppervlakte zich aan ons oog voordoet), m. -en: gletschers, oerwouden, woestijnen, steppen, berg- en heuvelland, heidevelden, meren, zeeën zijn -vormen; -vorscher (navorscher van de wetten der natuur), m. -s: Charles Rob. Darwin (1809-'82) was een beroemd -; -wet (een in de harten van alle menschen gegrifte zedewet, die haar oorsprong in God heeft en door de rede gevolgd wordt), v. gmv., -wet (nat. een der wetten, volgens welke de verschijnselen in de natuur ontstaan en zich openbaren), v. -ten.

- Nautiek'** (scheepvaartkunst), v. gmv.; ook: **Nautika**. (au = oo).
- Nau'tilus** (koppootig weekdier), m. -sen: *de - heeft een spiraalvormige schelp; hij leeft in de Indische Zee*, (au = ou); zie **Argonaut**.
- Nau'tisch** (tot de scheepvaart behoorend), bn.: -e sport, b.v. roeien, zeilen, -e feesten.
- Nauw** (eng. bekrompen), bn. en bw.: *een -e straat, -e laarzen*; fig. - van geweten zijn, nauwgezet; *dat luistert zoo - niet*, komt er niet zoo precies op aan; - op iets toekijken, scherp, precies, *hij durft - opkijken*, nauwlijks; - **heid**, v. gmv.
- Nauw** (aardr. zeeëngte, straat), o. gmv.: *het - van Calais*.
- Nauw** (engte, klem, verlegenheid), o. gmv.: *in het - zitten*; - **heid**, v. gmv.
- Nauwelijks** (ternauwernood, pas), bw.: *ik was - thuis, of daar stond mijn vriend al*.
- Nauwgezet'** (stipt), bn. en bw.: *een -te bezorger hunner brieven*, (C. O.), *een -te plichtsbetrachting*; - **arbeiden**; - **heid**, v. gmv.
- Nauwkeurig** (juist, zorgvuldig, stipt), bn. en bw.: *een -e tekening, -e inlichtingen*; *iets - willen weten*; - **heid**, v. gmv.
- Nauwlettend** (opmerksaam, zorgvuldig), bn. en bw.: *een - opzichter*; - **toezien**; - **er**, - **st**; - **heid** (stiptheid), v. gmv.
- Nauwne'mend** (op kleinigheden lettend, stipt naar de letter opvallend), bn.
- Nauwte** (engte), v. gmv.
- Na'vegaar**, m. -garen; zie **Avegaar**.
- Na'vel** (lichaamsdeel), m. -s; - **merk**, o. -en.
- Navenant'** (eig. naar avenant: naar verhouding, naar evenredigheid van), bw. gew.
- Na'verwant** (nabestaande), m. -verwanten.
- Na'verwante** (bloedverwante), v. -wanten.
- Na'verwantschap** (bloedverwantschap), v.
- Naviga'bel** (bevaar-, bezeilbaar), bn. (g = g).
- Naviga'tie** (scheepvaart, ook stuurmanskunst), v.: *acte v. - (1651)*; *sociëteit v. -*.
- Naviga'tor** (zeevaarder, schipper), m. -s: *Hendrik de -, prins van Portugal (1394-1460)*.
- Na'volgen** (iem. voorbeeld volgen, ook nazetten, vervolgen), ik volgde na, heb - gevolgd; - **volg'baar** (kunnende nagevolgd worden), bn.; - **volger**, m. -s; - **ster**, v. -s.
- Na'volgend**, bn.: *de -e nummers, de -e namen*, d. i. die men gaat noemen.
- Na'volging** (R.-K. beroemd ascetisch boekje van Thomas van Kempen, 1380-1471), v. gmv., ook: *Imitatio*.
- Na'vorschen** (nasporen); zie **Vorschen**.
- Na'vraag** (informatie), v. gmv.: -**doen**; handel: *vraag naar een bepaald artikel*.
- Na'wee** (napijn), o. -weeën: fig. *kwade gevolgen*; - **week** (laatste dagen der week), v.; - **weide** (grasland, dat al gehooïd is), v. gmv.; - **zaat** (nakomeling), m. -zaten, zie: **Landzaat**, **Voorzaat**; - **zang** (slotzang), m. -zangen.
- Nazarener**, **de** (de Man uit Nazareth, de Heiland), m. gmv.; ook: **Nazareër**. (re = ree).
- Nazareners** (bijnaam van Christus en de Christenen, in het Oosten), m. mv.
- Nazareth** (aardr. vlek in Galilea, 300 M. boven den zeespiegel, thans met 11 duizend inwoners, met $\frac{3}{4}$ christelijke bevolking; in die dagen woonplaats van J. C.), o.; fig. *een onbeduidend, stil plaatsje: Kan uit - iets goeds komen?* d. i. kan men wel iets verwachten uit zulk een afgelegd oord?
- Na'zeggen** (iemands woorden herhalen), ik zegde, zeide, zei -, heb -gezegd (-gezeid).
- Na'zetten** (vervolgen), ik heb den dief -gezet.
- Na zicht'** (op vertoon), bw.
- Na'zien** (nagaan, of er ook fouten in zijn; onderzoeken; de fouten herstellen; corrigeren), ik zag -, heb -gezien: *een rekening -*, *het huiswerk der leerlingen -*.
- Na'zin** (spraak. tweede lid eener periode of van een samengestelden volzin), m. -zinnen.
- Na'zoek** (navorsching), o. gmv.: - **doen**.
- Na'zomer** (begin v. d. herfst), m. -zomers.
- Na'zorg** (onrust over de gevolgen van iets), v.
- Na'zweren** (nl. v. e. wond), de wonde zwoor -, heeft -gezworen, d. i. opnieuw.
- Neau'derdal** (aardr. dal bij Dusseldorf, met de kalksteengrot, waarin in 1856 een fossiel skelet werd gevonden), o.
- Nea'polis**, vroeger Parthénopé, nu Napels.
- Neb, neb'be** (spitse bek van e. vogel), v. -ben; fig. *mond: haar naaidscherp -je*, (Staring).
- Neb'beling** (aal met fijn, spits bekje), m. -en.
- Nebukadne'zar**, koning van Babylon, 604-561 v. C., verwoestte Jeruzalem, 586 v. C.
- Nécessaire** (een licht, gemakkelijk mede te voeren étui of doosje, handwerkstijfje), v. -s.
- Nécessiteit'** (Fr. noodzakelijkheid), v. gmv.
- Nec plus ultra** (Lat. het hoogste, het uiterste), o., ook: *Non plus ultra*, d. i. het niet-overtroffene, het allerbeste, zie *aid*. (c = k).
- Neerologie** (levensbericht v. e. pasgestorvene; doodenlijst of -boek), v. -ën. (g = g).
- Neeroloog'** (levensbeschrijver v. pas overledenen), m. -ogen. (e = ee).
- Neeromantie'** (ondervraging der dooden om de toekomst te kennen, de zoogenaamde waarzegging door bezuering of oproeping van dooden, d. i. de zwarte kunst), v. gmv.; zie ook: *Nigromantie*: 1 Sam. 28:7-19. (t = ts).
- Neero'polis** (doodenstad, begraafplaats), m. -sen: *de - van Syracuse*. (e = ee).
- Nec'tar** (myth. godendrank; fig. heerlijke wijn of drank), m. gmv. (c = k).
- Ne'der, neer** (in de richting naar omlaag), bw.: *vormt scheidbaar samengest. w.w.*, b.v. *nederbuigen* (nedergebogen), -**drukken**, -**houden**, -**ploffen**, -**storten**, -**tuimelen**, -**vellen**, -**werpen**, -**zien**, -**zinken**, -**zweven** enz.; *men schrijft de leden der onbep. wijs en die der voltooidde deelw. (zonder te) aan elkaar*.
- Ne'der-Betuwe** (het W. deel der Betuwe), v.
- Ne'derduitsch** (behoorende tot laag-Duitschland), bn.: *de -e taal*; als zn. o.
- Ne'derduitsch**, bn.: *een - woordenboek, een -e spraakkunst*: tot in de eerste helft der 19e eeuw werd het woord - gebruikt voor Nederlandsch.
- Ne'derig** (laag bij den grond; bescheiden, deemoedig), bn. en bw., -er, -st; - **heid**, v. gmv.
- Ne'derlaag** (het verlies in een gevecht), v. -lagen: *de - toebrennen*; *de - lijden*, (in het veld), verslagen worden.
- Ne'derland** (ons vaderland: laagland, aan de zee gelegen land), o. -en; -**lander** (burger of inboorting van Nederland), m. -s; -**landerschap** (het zijn van Nederlander), o. gmv.; -**landsch**, bn.: *de -e wetten, zeden, taal*, d. i. behoorende tot ons volk; -**landsch** (de Nederl. taal, onze moedertaal), o. gmv.
- Ne'derlandsche bank** (circulatiebank, de eenige in ons land), v.; *de - werd opgericht bij Souverein Besluit v. 25 Maart 1814, waarbij*

haar voor een tijdvak van 25 jaar octrooi werd verleend voor de uitgifte v. bankbiljetten; -**boerenbond** (vereniging, in 1896 opgericht, welke de zedelijke en stoffelijke verheffing van den boerenstand ten doel heeft, zetel te Utrecht), m. gmv., zie Hanzé; -**Gereformeerde kerken** (samenvoeging op een generale synode te Amsterdam in 1892 van de Christ. geref. kerken), v. mv.; -**Handelmaatschappij** (maatschappij voor den goederenhandel zoowel voor eigen rekening als in commissie, verder voor bankierzaken), v. gmv.: de - is opgericht bij Koninklijk Besluit van 29 Maart 1824, de zetel der - is te Amsterdam; - **Hervormde Kerk** (de hoofdgroep van het Protestantisme in ons land), v.: de - telt 44 classes met 1355 gemeenten en 1625 predikanten, met ± 2½ miljoen leden; -**kerkprovincie** (de R.-K. kerk in ons land), v. -s, -ciën: de - telt 1 aartsbisdom (Utrecht) en 4 suffragaan-bisdommen met bijna 2 miljoen Katholieken. **Ne'derlandsche leeuw** (voornaamste Nederl. riddersorde), m.: ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw. **Ne'derlandsche werkelijke schuld**, v.; de - staat ingeschreven in de Grootboeken der Nationale Schuld, waarvan de instelling bevolen is bij de wet van 27 Jan. 1809. **Ne'derlandsch Mettray** (landbouwkolonie, waarvan de eerste steen in Juni 1851 is gelegd), o.: - is een stichting voor verwaarloosde knapen, thans met 150 kweekelingen; zie Mettray. **Ne'derlandsch-Oost-Indië** (aardr. onze koloniën in O.-I.: Grootte en Kleine Soenda-eilanden en de Molukken of de Specerij-eilanden: met kruidnagelen en muskaatnoten), o. **Ne'derlandsch-West-Indië** (aardr. onze koloniën in W.-I.: 10. de Kleine Antillen nl. Curaçao, Aruba en Bonaire; 20. St. Eustatius, Saba, St. Martin; 30. Ned. Guyana of Suriname op de N.-O. kust van Zuid-Amerika met de hoofdstad Paramaribo), o. gmv.; Ned. West-Indië is ½ v. onze O.-I. bezittingen. **Ne'der-Rijn** (aardr. benaming van den Rijn van Bonn tot aan de Noordzee), m. gmv. **Ne'dersabelen** (in den oorlog met een sabel neerhouwen, dooden), ik heb nedergesabeld. **Ne'derwaarts** (omlaag), bw.: zij sloeg de oogen -, naar omlaag; -**waartsch** (benedenwaartsch), bn.: een -e armbuiging. **Ne'derzetten** (op den grond zetten), ik heb -gezet: zich -, gaan zitten of wonen; -**zetting** (kolonie, woonstede, verblijf), v. -zettingen, b.v. een Frankische -, een Romeinsche -, volkplanting. **Neef**, m. neven: een *germain* - volle neef, nl. broers- of zusterskind; een *halve* -, zoon v. e. neef of nicht, ook *kleinzoon*, zie Naneef; -**je** (vliegje, mugje), o. neefjes; -**schap** (betrekking van neef tot neef of van neef tot oom), o. gmv.; zie Nepotisme. **Neen** (het tegengest. van ja), bw., spreekt. **Neef**; als zn. o.: mijn - is zoo goed als uw ja. **Neep** (kneep), v. nepen: fig. iemand een - geven, d. i. schade of verlies berokkenen; in de - zitten, klem. **Neepjeskapje** (vrouwenhoofddeksel met geplooiden voorrand), o. -kappes; -**mutsje** (wit vrouwenmutsje met fijne knipplooiën, ook dienstbodendracht), o. -s. **Neepmuts** (neepjesmuts), v. -en; ook de

dienstbode: een - kwam de deur openen. **Neer** (draaiing van water, tegenstroom), v. neren; zegsw. hij is de - geraakt, hij heeft tegenspoed. **Neer** (omlaag), bw.; zie Neder. **Neerbosch** (dorp in de gemeente Nijmegen), o.; in - vindt men de groote inrichting, in 1863 gesticht door den heer Van 't Lindenhout, voor weeten, die niet in andere gestichten kunnen opgenomen worden. **Neerhaal** (het dikke van een letter, het tegenovergestelde van een ophaal), m. -halen. **Neerhof** (boerderij, die bij een landgoed behoort), m. -hoven. VI. **Neerleggen** (O.-I. doen vallen of dooden), ik legde of lei -, heb -gelegd of -geleid: vijf kwaadwilligen werden -gelegd. **Neerslachtig** (verdrietig, terneerzlagen, moedeloos), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv. **Neerslag** (het neerslaan b.v. bij het maatslaan), m. gmv. **Neerslag** (een soort van rustbed), v. -slagen. **Neerslag** (scheik. bezinksel), o. -slagen. **Neerslag** (nat. vochtigheid, die uit den dampkring op de aarde nederstaat, in den vorm van regen, sneeuw, hagel, enz.), o. gmv., ook genoemd: atmosferische -. **Neet** (huizen), v. neten. **Neet, niet** (klunknageltje), v. neeten, nisten. **Neeten, nisten** (een nageltje plukken), ik neette, heb geneet. **Neetoor** (kniezerig en lichtgeraakt mensch), m. en v. -ooren. **Nefas** (Lat. onrecht, onbillijkheid, iets dat onmogelijk is), o.: per fas et -, zie Fas. **Neffens** (nevens, naast, bovendien), bw. vero. **Neg, negge** (hit, klein paard), v. neggen. **Negatie** (ontkenning, loochening), v. -tân. -ties; spraakk. ontkenningswoord. (t = ts). **Negatief** (niet-positief), bn. en bw.: een -ieve waarde, -ieve electriciteit, een -beeld (photogr.); -ieve grootheden (alg.); de genoegens der school zijn ten hoogste -, (C. O.), bestaan in afwezigheid van het aangename. **Negatief** (omgekeerd lichtbeeld, bij photographie, op de opnemingsplaat), o. -ieven. **Negatieve grootheden** (algebra. die, welke het teeken min vóór zich hebben), v. mv.: zoo is -a³b² een -ieve grootheid. **Negeeren** (doen of iem. of iets er niet is). **Negen** (10 min één), telw.: hij heeft - kinderen. **Negendaagsch** (negen dagen durende, ook: om de negen dagen), bn.: een -e ligkuur. **Negende** (op de 9e plaats), ranggetal: September is de - maand. **Negendehalf** (acht en een half), telw.: dat boek kost mij - halven gulden. **Negenderhande, -lei** (negen soorten van), bn.: ik heb hier - sigaren. **Negenhonderd**, telw.: hij bezit - boeken. d. i. 9 × 100; -**jarig** (tellende of durende negen jaar), bn.: zijn - zoonkje, een -e oorlog; -**maal** (herhalingsgetal), bw.: ik heb het - geschreven; -**oog** (lampret, ook: kwaadaardige bloedzweer), v. -en; -**ponder** (brood, kogel van negen pond, ook: stuk geschut), m. -s; -**proof** (rekenk. proof op de vier hoofdbewerkingen), v. gmv.: de - berust op de deelbaarheid van een getal door negen. **Negentien** (negen en tien), bep. hoofdteiw.; -**de** (ranggetal), bn.; -**derhande** of -**derlei** (soortgetal), bn.; -**ja'rig** (negentien jaar tellende), bn.; -**maal** (herhalingsgetal),

bn. en bw.; -voud (verdubbelgetal), o. -en
Ne'gentig (negen maal tien), bep. telw.;
 -er (persoon van 90 jaar, wijn van 1890), m.;
 -jarig, bn.; -maal, bw.; -ste (ranggetal).
Ne'ger (zwarte uit Afrika), m. -s; **negerin**,
 v. -nen; -bevolking, v.; zie Albino.
Ne'geren (den. van neger: al een neger kwel-
 len, fig. iem. koelonneeren), ik heb genegerd.
Ne'gerhut (negerverblijf), v. -hutten: de -
 van oom Tom (Uncle Tom's cabin), nog altijd
 beroemd werk van Harriet Beecher (gehuwd
 met professor Stowe), ijveraarster voor de
 vrijmaking der slaven in Amerika (1812-1896).
Negerij, **negerij'** (Mal. aanzienlijk dorp:
 verzameling van kampongs, ook: volkrijke
 desa), v. -en; in Nederland: onaanzienlijk
 of achterlijk dorp, boerendorp, uithoek, enz.
Ne'gerslaaf (neger en slaaf, neger in sla-
 vernij), m. -slaven: de W.-I. -slaven. vero.
Ne'gerstaat (rijkje in Afrika, met een neger-
 vorst en met negers als bewoners), m. -staten.
Negge (klein paard, hit), v. -n; zie Neg.
Neglige' (Fr. morgengewaad, ochtendkleed,
 huisgewaad van dames), o. gmv.
Negligeeren (Fr. verwaarloozen).
Ne'go, Lat. Ik ontken; zie Concedo.
Negorij' (O.-I. dorp), v. -en; zie Negerij.
Ne'goro (Java. groot dorp), v. -'s. (g = g).
Negotiant' (koopman, handelaar), m. -en.
Negotiatie (onderhandeling, handel met
 actien, met wisselbrieven, enz.), v. -tien, -ties.
Negotie (handel, koopmanschap, handels-
 bedrijf, bedrijf, nering), v. -tien, -ties.
Negotieeren (handeldrijven, onderhandelen).
Negotiepenning (munt zonder wettelijk
 vastgestelde waarde: oude munt, aan koers
 onderhevig, b.v. in Nederland de gouden
 dukaat, de gouden willems), m. -en. (t = ts).
Ne'gus (keizer v. Abyssinië), m. -sen.
Nehrung (aadr. Duitsch: zandige, smalle
 landtong langs de haffen), v. -en.
Ne'gen (overhellen tot), ik heb geneid: de
 zon neigt ter kimme, de dag neigt ten avond.
 het hoofd -, buigen; fig. neig uw harten tot
 den Heer, doe hellingen; zijn oor naar tem.
 naar iets -, luisteren naar; -ing (lust, ge-
 zindheid, geneigdheid), v. -en.
Nek (achterdeel van den hals), m. nekken:
 zegsw. iemand den - toekeeren, zich met
 minachting afwenden van hem; iemand met
 den - aanzien, niet groeten, den rug toe-
 keeren, met verachting bejegenen; iemand
 in den - zien, hem bedriegen, iets achter
 zijn rug doen; een harden - hebben, onbuig-
 zaam zijn, zie: Exod. 32 : 9 en Deut. 31 : 27;
 -holte (holte in den nek), v. -n.
Nek'ken (in den nek slaan, dooden, stuk
 maken, vermoorden), ik heb genekt: een
 konijn -, in den nek slaand dooden; fig. een
 boom -, omhakken; een glas -, breken.
Nek'kramp (Duitsch: Genickstarre, meestal
 doodelijke ziekte), v., zie Meningitis; -slag
 (doodelijke slag), m. -slagen: fig. dat geeft
 hem den -, dat ruoert hem, geeft hem den
 genadeslag, b.v. in zijn handel.
Nel (in het jasspel, troef-negen), v. nellen.
Ne'men (vatten, aanvatten, zich toeëigenen),
 ik nam, heb genomen: een snuifje -, een
 boek ter hand -, het woord -, gaan spreken;
 een bad -, iemand in den arm -, hulp
 zoeken bij hem; de vrijheid nemen -, zich
 iets veroorloven; een stad -, innemen; in
 aanmerking -, letten op; men moet wat

geven en -, wat plooiën, schikken; iets kwalijk
 -, euvel duiden; iets v. lief -, tevreden zijn met.
Ne'mesis, myth. godin der wrekende gerech-
 tigheid; de wreekster van de deugd, vervolgst
 van misdrijf.
Nemoliet', m. -en; zie Dendriet.
Nemoro'sen (woudplanten), v. mv. (s = z).
Ne'o (Gr. nieuw), bn. en bw.; **neographie'**
 (afwijking van de gewone spelling, spelling-
 nieuwigheid), v. -ën, (ph = f); -logie'
 (taalnieuwigheid), v. -ën, (g = g); -logis-
 me (nieuw woord, nieuwe zinswending,
 't bezigen van een oud woord in een nieuwe
 beteekenis), o. -logismen, (g = g); -loog' (in-
 voerder van nieuwe woorden, strever naar
 taalnieuwigheid), m. -logen; -phiet' (nieu-
 weling, nieuwbekeerde), m. en v. -phieten.
Nepent', **nepenthes** (Indische plant, kan-
 nekenskruid), v. gmv.; als geneesmiddel, o.
Nephralgie' (geneesk. nier- of lendenpijn,
 nierkoliek), v. gmv. (ph = f).
Nephritis (een kalkachtige delfstof, ook
 niersteen geheeten), v. gmv. (ph = f).
Ne'pos, Cornelius, Rom. geschiedschrijver,
 ± 95-30 v. C., vriend van Cicero.
Nepotisme (neefschap, verwantschap; be-
 gunstiging van neeffes en familieleden in
 posten, waardigheden, enz.), o. gmv.
Nep'pe (kattenkruid), v. gmv.; ook: **Nippe**.
Neptunisme, -mus (stelsel in de geolo-
 gie, dat alle vervormingen onzer aardkorst aan
 het water toeschrijft), o. gmv.; z. Plutonisme.
Neptunus, **Neptun'**, myth. hoofdgod: god
 der zeeën of oceanen; ook: Poseidon.
Neptunus (een der buitenplaneten), v.
Nereï'de (myth. zeenimf), v. nereïden.
Nerf (latteeken, plooï, wondkorst), v. nerven.
Nerf (zichtbare ader van een blad), v. ner-
 ven: een blad heeft hoofd- en zijnerven.
Ner'gens (d. i. niet-ergens: op geen plaats), bw.:
 fig. hij bemoeit zich - mede, met niets.
Ner'ring (handel, bedrijf, vertier, vooral
 kleinhandel), v. neringen, zie Generen;
 -doende (winkelier), m. en v. -doenden.
Ne'ro (wreede Rom. keizer, 54-68 n. C.; fig.
 onzinnige wreedaard, krankzinnige tiran), m.
Ner'thus, Germ. myth. onze moeder-aarde,
 godin der vruchtbaarheid; ook: Hertha.
Nerveus' (zenuwachtig), bn., -zer, -t: een
 -gestel, -ze onrust, -ze gebaren.
Ner'vig (nerven hebbende), bn.: een -blad.
Nervositeit' (zenuwachtigheid), v. (s = z).
Nes (vooruitstekende landpunt, landtong),
 v. nessen; ook in samenstellingen: -nesse,
 -nisse, b.v. Renesse, Bornisse, Scherpenisse.
Nes'kebol (onnoozele bloed), m. -bollen. vero.
Nesologie' (aadr. leer der eilanden), v. gmv.
Nes'sus, myth. centaur, door Hercules gedood.
Nes'sushemd, -kleed: myth. kleed, door
 den centaur Nessus aan Hercules' gemalin
 gegeven en waarin de held omkomt, vergif-
 tigd kleed; fig. iets, dat hevige pijn doet
 en waarvan men zich niet kan ontdoen.
Nest (broedplaats, eigengemaakte vogelwo-
 ning), o. nesten: elke vogelaort bouwt een-
 zelfde -: de wietelaar, de staartmees, de
 ekster, de huiswaluw bouwen een kunstig
 -: de salanganen maken eetbare -en; bij
 uitbr. een - van bijen, wespen, ratten, mui-
 zer, mieren, enz.; fig. minachtend: kleine,
 stille en afgelegen stad, ook (plat), voor bed.
Nest (zeer jonge vischjes, die met den wonder-
 kuil gevangen zijn), o. gmv.; - dient vooral

als eendenvoer en wordt door de Volendamers
 enz. aan de eendenhouders verkocht.
Nest (*ondeugende bakvisch*), o. -en.
Nest'ei (*ei, dat men in de leggen laat lig-*
gen), o. -eieren: zegsw. *hij kan daar zijn -*
niet vinden, er maar niet op zijn gemak komen.
Nest'el (*vetter, rijsnoer, schouderversiersel*
van lakeien, enz.), m. nestelen, nestels.
Nest'elen (*met een nestel of veter toerijgen*),
 ik heb genesteld: *de schoenen -*.
Nest'elen (*een nest bouwen of hebben*), zij
 hebben genesteld: *de vinken zijn aan 't -*;
de ootveaar is daar genesteld; fig. *zich -*;
zich ergens vestigen, ophouden, verschuilen:
de vijand had zich in die plaats genesteld.
Nest'elgat (*vetergat van een schoen, waar-*
door de nestel wordt gestoken), o. -gaten.
Nest'eling (*jonge, kale nestvogel*), m. -en.
Nest'ellakei (*lakei van H. M., die nestels*
als schouderversiering draagt), m. -lakeien.
Nest'erij' (*onbeduidende zaak*), v. -en. gmv.
Nest'haar (*het eerste haar van jonge dieren*),
 o. -haren; zie Nestveeren.
Nest'ig (*bits, kribberig*), bn.: *gij zoudt - en*
kribbig zijn tegen Keetje, (C. O.); -heid, v.
Nest'kuiken (*laatstuitgekomen kuiken*), o. -s.
Nest'tor, sig. *de oudste der Gr. koningenvoor*
Troje; (fig. *een wijs, eerwaardig grijsaard,*
de oudste), m. -s: *de -eener vergadering*.
Nestoria'men (*aanhangers van den afge-*
zette bischop Nestorius te Konstantinopel,
in de eerste helft der 5e eeuw), m. en v. mv.
Nest'veeren (*eerste veeren van vogels*), v. mv.
Nest'vlieder (*jonge vogel, die pas uit het*
ei, al het nest uitloopt), m. -vlieders: *de*
patrijs is een -, dergelijke nesten zijn bij
 den grond; -zitter (*jonge vogel, die eerst*
volwassen het nest verlaat), m. -s.
Net (*knoop- of strikwerk met mazen*), o. net-
 ten: *een visch-*, *een vogel-*; fig. *zijn -ten*
spannen, uitzetten, in de val lokken; zegsw.
hij vicht achter het -, komt te laat, om
 winst te behalen, zie ook Visschen.
Net (*iets, dat op een net lijkt*), o. netten: *een*
eier -, *een bagger -*, *een haarnetje*.
Net (fig. *samenstel*), o. netten: *een - van*
spoorwegen, een - van kanalen.
Net (ontl. *samenstel of weefsel*), o. netten:
het darm -, *het oog -*.
Net, o. netten; zie Network.
Net (*netschrift*), o. gmv.: *iets in het - schrijven*.
Net (ontl. *eigenaardige voortzetting van het*
buiklies), o. -ten: *het groote -*, *het kleine -*.
Net (*keurig, aardig, stipt, schoon*), bn. en bw.;
 -heid, v. gmv.; zie Netjes.
Net (*juist, precies*), bw.: *ik kwam - op tijd*.
Net'el (*plantk. brandnetel*), v. -s, -en.
Net'elachtig, bn.; zie Netelig.
Net'eldier (*lagere diersoort, voorzien van*
netelorganen), o. -dieren: *de zeekwallen vor-*
men met de poliepen de -dieren.
Net'eldoek (*weefsel van netelgaren*), o. gmv.
Net'eldoeksch (*van neteldoek*), bn.
Net'elgaren (*garen, gesponnen van de fijne*
vezels van sommige netelplanten), o. gmv.
Net'elig (*eig. vol brandnetels; fig. lichtge-*
raakt, korzelig, grimmig), bn.: *een - mensch,*
-er, -st; -heid (grimmigheid), v. gmv.
Net'ellig (*van zaken: lastig, moeilijk, beden-*
kelijk, hachelijk), bn. en bw.: *een -e zaak,*
een - geval, een -e toestand, een -e vraag,
-e omstandigheden, het ziet er daar - uit.
Net'elkoorts, v. -koortsen; zie Netelroos.

Net'elorganen (*tastdraden der neteldieren*),
 o. mv.: *de - zijn voor kleine zeedieren uiterst*
gevaarlijk, daar de prikkelende stof, welke
zij afscheiden, brandt als een brandnetel.
Net'elplant, v. -en; zie Brandnetel.
Net'elroos (*koortstige uitslagziekte*), v. gmv.
Net'elzucht (*netelroos*), v. gmv.
Net'enkam (*fijne haarkam*), m. -kammen.
Net'jes (*aardig, goed, naar behooren*), bw.:
dat is - in elkaar gezet, iets - doen, iem.
- ontvangen, zij is altijd even - gekleed.
Net'schrift (*schrift van net gevormde letters,*
ook schrijfoek voor netwerk), o. gmv.; in
 't laatste geval, o. mv. -schriften.
Net'ten (*nat maken, bevochtigen*), ik nette,
 ik heb genet: *strijkgoed -*, *de veeren -*.
Net'tenboeter (*-hersteller*), m. -boeters;
 -breier, m. -breiers; -knooper, m. -s.
Net'tigheid (*netheid*), v. gmv.
Net'te (*handel. het bruto-gewicht, verminderd*
met de tarra, het zuivere gewicht der koop-
waren), bn.: *het - gewicht, fig. de - winst,*
z. ald.; bw.: *de kist weegt - 1200 K.G. zie Nto*.
Net'to-winst (*winst, die er overblijft van de*
bruto-opbrengst, na aftrek van alle kosten
en onkosten: zuivere winst), v. gmv.
Net'vlies (ontl. *zenuwvlies, dat de binnen-*
vlakte van den oogappel bekleedt), o. -vliezen:
alle zichtbare voorwerpen spiegelen zich bij
licht af op het -.
Net'werk (*de gezamenlijke netten; fig. samen-*
weefsel), o. gmv.: *een - van lianen, fig. een*
- van omstandigheden.
Net'werk (*vormleer: teekening van de vlak-*
ken eens lichaam in onderlingen samenhang
en wel op een plat vlak), o. -werken: *het -*
van een vijfzijdige piramide, van een kubus.
Neu'len (*zeuren, zaniken*), ik het geneuld.
Neuralgie (*zenuwlijden, zenuwpijn*), v. gmv.
Neurasthenicus (*neurasthenie-lijder*), m.
 neurasthenici. (the = tee).
Neurasthenie (*overprikkeling van zenuwen,*
hersenuitputting), v. (the = tee).
Neu'renberger, -bergsch (*uit Neuren-*
berg), bn.: *een - legprent, - speelgoed*.
Neu'rend (*drachtig, van een koe*), bn.
Neu'riën (*halfvloed of binnensmonds zingen*),
 ik neuriede, ik heb -neuried; ook: *Neuren*.
Neuroloog (*kenner van zenuwziekten*), m.
 -ogen: *het congres van -ogen en psychiaters*
te Stettin (1911).
Neurologie (*zenuwleer*), v. gmv. (g. = g).
Neuro'se (*zenuwziekte, storing in het zenuw-*
stelsel), v. gmv. (s = z).
Neus (*reukzintuig*), m. neuzen: *door den -*
spreken, neusgeluiden maken; zegsw. *iemand*
bij den - hebben, foppen; hij ziet niet verder
dan zijn - lang is, hij is kortzichtig, heeft
geen doorzicht; een - krijgen, berispt worden;
iets bij zijn - langs zeggen, iets zeggen zonder
rechts of links te kijken, alsof het niets bij-
zonders was; iem. iets onder den - urrijven,
hem iets zeer onaangenaams verwijten en wel
op onzachte wijze; hij stond op zijn - te kijken,
beschaamd, bedeesd, confuus; voor iemand
den - onhalen, optrekken, iem. minachtend
bejegenen; iem. iets door den - boren, hem
iets afhandig maken, iets niet betalen of stil
meepakken; zijn - overal in steken, zich met
alle zaken bemoeien, die iem. niet aangaan;
het is een wassen -, *iets zonder betekenis,*
een voorwendsel, een uitvlucht; iem. een -
aandraaien, hem iets wijs maken, hem be-

dotten; spreekw. *Wie zijn — schendt, schendt zijn aangezicht*, wie van een bloedverwant kwaad vertelt, deelt zelf in de schande; bij overdr.: *de — van een schoen, de — van een dakpan*; zie ook Neusje.

Neus'aap (langneuzige aap), m. — apen: *de — leeft op Borneo*; — **been** (kraakbeenachtig tusschenschot der twee neusgaten), o. gmv.; — **bloeding** (het bloeden door den neus), v. — en; — **dier** (zeker dier van het berengeslacht), o. — en; — **doek** (zakdoek), m. — en, w. i. g.; — **gat** (neusopening), o. — gaten; — **haar** (haar in de neusgaten), o. — haren; — **holte** (ruimte t. d. neus), v. — n; — **hoorn**, — **horen** (groot dikhuidig dier, rhinoceros), m. — hoorns, — horens: *de — heeft op den neusrug een enkelen of dubbelen hoorn*, vandaar zijn naam: in Maart 1745 werd de — voor 't eerst in Europa vertoond en wel op de kermis te St. Germain, zie Badak; — **hoornkever** (bladsprietige kastanjebruine kever, 't mannetje draagt op den kop een achterovergebogen hoorn), m. — s: *de — leeft in onze tuinen en bij de broeikasstenen*; — **hoornvogel** (koekoekachtige vogel in Z.-Azië en Z.-Afrika), m. — s, zie Neusvogel; — **je** (kleine neus), o. — s: zegsw. *het — van den zalm*, het fijnste, lekkerste v. den zalm, bij uitbr. fig. de meest intieme bijzonderheid van iets; — **kijker** (scheepst. jongen of bootsgezel, die vóór op den boeg op den uitkijk staat), m. — s; — **klank** (klank, waarbij de lucht door den neus heen trilt b. v. n. of m), m. — en: *de Fransche taal heeft — klanken*; — **knijper** (lorngnet), m. — s; — **letter** (spraak. letter, die eenigszins door den neus wordt uitgesproken), v. — s, zie Nasaalletter; — **stem** (stem van iem., die door den neus spreekt), v. — stemmen; — **visch** (zeker vischje, ook sneep geheelen), m. — visschen; — **vleugel** (zijwaarts uitgebogen benedendeel van den neus), m. — s: *de — vleugels zijn eenigszins beweegbaar*; — **vogel** (Afrikaansche vogel met verbazend grooten bek en een sponsachtige verhevenheid op de bovensneb), m. — s, ook Neushoornvogel; — **warmer** (kort steenen pijpje of smokertje), m. — s; — **warmertje**, o. — s; — **wijs** (eigenwijs, dom, verwaand), bn.: *een — wijze knaap*; — **wortel** (dat gedeelte, waarmede de neus aan het voorhoofd is ingeplant), m. — s.

Neut (bouw. ronde knop in 't midden van een verwulfsel; verder: uitsteeksel, waarop een stijl rust), v. neuten; ook: Noot.

Neut (bijvorm van noot) v. neuten. gew.

Neut (oude vrijster), v. — en; z. Peperneut.

Neutel (klein mannetje, dreutel), m. neutels.

Neutelen (talmen, neulen), ik heb geneuteld;

— **aar** (draler), m. — s; — **arij'**, v. — en.

Neutelig (talmachtig, zeurig, gemelijk, korzelig), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Neutraal (tusschen de partijen in staande, onpartijdig, onzijdig), bn.: — onderwijs, dat niet kerkelijk gekleurd is; *zich — houden, de — ale mogendheden, een — ale houding aannemen*.

Neutraal, bn.; *nat. de — ale lijn van een magneet, streek tusschen de beide polen van een magneet, waar in 't geheel geen aantrekkingskracht wordt uitgeoefend*.

Neutralliseeren (in den staat van onpartijdigheid brengen, afscheiden, de verbinding verhandelen); *de werking van vergif-, opheffen, iemands invloed —, verlammen; vijandelijke*

strijdkrachten —, werkeloos houden. (s = z).
Neutraliteit' (onzijdigheid), v. gmv.: *de — van de openbare school, de — van aldemogendheden in dien oorlog; de — van een land handhaven*; — **sverklaring** (verklaring van een regeering, dat ze in den oorlog neutraal of onzijdig zal blijven), v. — verklaringen.

Neuzelen (besnuffelen, fig. onderzoeken), ik heb geneuzeld; — **aar** (snuffelaar), m. — s.

Neuzen (besnuffelen), ik heb geneusd, fig. onderzoeken; — **er**, m. — s; — **erij'**, v. — en.

Ne'vel (verdichte waterdamp), m. — s, — en.

Ne'velachtig (mistig, met nevel), bn.: *een — e herfstidag, — er, — st*; fig. niet duidelijk: *een — e herinnering, vaag*.

Ne'velen (misten), het heeft geneveld.

Ne'velig (nevelachtig), bn.: — er, — st.

Ne'vellingenlied, o.; zie Nibelungenlied.

Ne'velvlek (sterrenk. lichtende vlek aan den hemel, soms alleen door een kijker te zien), v. — vlekken.

Ne'ven (neef zeggen): *hij is altijd aan 't —; hou toch op met dat —!*

Ne'vengeschildt (spraak. als gelijken naast elkaar gesteld), bn.: *twee — e zinnen of zinsleden*.

Ne'venman (mil. zijman; man, staande naast een ander in 't gelid), m. — mannen.

Ne'vens (naast, neffens), bn.

Ne'venschikking (betrekking tusschen gelijksoortige zinnen van gelijken rang), v. gmv.

Ne'vensgaand (hierbij gevoegd), bn.: *teeken s. v. p. op — verzoekschrift!*

Newfound'lander (zeer groote hond, van het eiland Newfoundland bij N.-Amerika afkomstig), m. — s; lees: njoefound'lender.

New'gate (grootte strafgevangenis te Londen), o. gmv.; lees: njoe'geet.

Ni'belungenlied (Germaansch heldendicht der Middeleeuwen, ontstond na den dood van Clovis I, † 511, plaats der handeling is Worms), o. gmv.: *het — is een juweel van volkspoëzie, het — bevat een aaneenschakeling van 38 sagen; hoofdpersonen: Siegfried en zijn gemalin Chriemhilde, Gunther, haar broeder en diens gemalin Brunehilde. (u = oe).*

Nicht (broeders- of zusters-dochter), v. — en.

Nicht'en (nicht zeggen): *ben je alweer aan 't —?* zie Neven.

Nicoti'ne (vergiftstof, uit tabak getrokken), v. gmv.: aldus geheeten naar Jean Nicot (1530 — 1600), die de tabakspant het eerst in Frankrijk bracht; — **vergiftiging**, v. — en.

Nie'mand (d. i. niet-iemand, geen mensch), v. n. w.

Niemendal (niet-met-al, niets), bw.: *hij doet —; als znw. o.: een lekker — dalletje, (Potg.)*

Nier (ontl. ingewand, bronvormige klier tot afscheiding der urine), v. nieren; fig. Bijbel: *de zetel van gevoelens en begeerten: Gij, die de harten en — en beproeft!*

Nier'bed (ontl. celwormig weefsel, dat de nier omgeeft), o.; — **steen** (geneesk. steen in de nieren), m. — steenen; — **ziekte** (geneesk. ziekte v. d. nieren), v. — ziekten.

Nies'kruid (urangwortel, waarvan de tot poeder gestampte wortelstok bij opnuiving een hevig niezen veroorzaakt), o. gmv.

Nies'wortel (wortel van het nieskruid), m. — s.

Nies'wortel (het zwarte nieskruid), v. gmv.

Niet (geen prijs in de loterij), v. nieten: *met een — uitkomen, in die loterij zijn geen — en.*

Niet (klinknageltje), v. nieten; zie Neet.

Niet (wat niet bestaat), o. gmv.: *uit het — te voorschijn roepen, te — doen, te — gaan.*

- Niet** (het tegengestelde van *wél*), bw.: ik heb het — gedaan; niet ik heb het gedaan.
- Nieteling** (minacht, zeer onbeduidend persoon), m. en v. nietelingen.
- Nie'ten** (om'klinken), zie Neeten.
- Nie'tig** (klein, gering), bn., nietiger, nietigst; — **heid** (geringheid, kleinigheid), v. — heden.
- Nie'tigverklaring** (rechtst. vernietiging, tenuitruening van een verbintenis), v. — en.
- Niets** (d. i. niet + iets), onbep. vnv.: op aarde is — bestendig; hij antwoordde —; — **beteekeneud** (nietsbeduidend), bn.; — **waardig**, bn.: een — mensch; — **zeggend** (niets betekenend), bn.: een — bewijs.
- Nie'tegenstaande** (in weerwil van, ondanks, trots, in spijt van) vz. en vgw.
- Nie'temin** (eig. niet daardoor minder: ondanks dat, desondanks; evenwel, echter), bw.
- Nieuw** (tegenstelling van *oud*), bn. en bw.: het — e jaar, een — kleed; de — e wereld, Amerika; de — e geschiedenis, een — e mode; een — leven, anders, tegengesteld aan het vorige; de — aangekomenen; — er, — st; — **heid**, v. gmw.
- Nieuwbak'ken** (versch), bn.: — brood; fig. minacht. pas geworden: een — ridder, een — edelman, een — professor, een — idee.
- Nieuw'bekeerde** (pasbekeerde), m. en v. — bekeerden; zie Neophiet.
- Nieuweling** (beginner), m. en v. — en; voor het v. ook: — **linge**, — n.
- Nieuwemaan** (donkere maan, zij staat dan tusschen aarde en zon), v. gmw.
- Nieuwen** (benieuwen): 't zal mij eens —, gew. in de onbep. wijs; zie Benieuwen.
- Nieuwerwets'** (naar den laatsten smaak), bw.: zich — kleeden; — **wetsch'**, bn.: een — e japon, de — e mode volgen d. i. de heden-daagsche, jongste; zie Modern.
- Nieuwe Stijl** (de tijdrekening, die wij volgen), m.; zie: Gregoriaansch, Juliaansch en Oude Stijl.
- Nieuwgebonden** (pas ingebonden), bn.: een — boekwerk; — **geboren**, bn.: de — geborenen dag; — **gebouwd** (pas gebouwd), bn.; — **gemunt** (pas gemunt), bn.; — **geverfd**, bn.
- Nieuw'hoogduitsch** (de Duitse taal na de dagen der Hervorming), o. gmw.
- Nieuw'igheid** (iets nieuws op gebied van mode, kunst, enz., soms met de bijgedachte aan iets verkeerds), v. — heden.
- Nieuw'igheidsbejag** (jacht op nieuwigheden), v. gmw.
- Nieuw'jaar'** (de dag van 1 Januari), o.: een knecht zijn — geven, d. i. een fool op Nieuwjaar.
- Nieuwjaars'bezoek** (visite ter gelegenheid van het nieuwe jaar), o. — bezoeken; — **brief** (schriftelijke gelukwensch op nieuwjaar), m. — brieven; — **dag**, m. — dagen; — **fool**, v. — en; — **geschenk**, o. — en; — **groet**, m. — en; — **kaart**, v. — en; — **koek** (daksel in Drente), m. — en; — **morgen**, m. — s; — **vers** (gedicht voor Nieuwjaar), o. — verzen.
- Nieuwjaars'wensch** (zegenwensch op den eersten dag van het nieuwe jaar), m. — wenschen; ook: de — van Thomasvaar in den A'damschen schouwburg, bevattende een overzicht van de lands- en stadsaangelegenheden van het afgelopen jaar, met een massa zegenwenschen aan het slot.
- Nieuw'lichter** (afgescheidene (1834) van de Hervormde kerk), m. — s; de naam — was een scheldnaam in den vervolgingstijd tusschen 1830 en '40, en nog nadien.
- Nieuw'mare** (nieuwstijding), v. — maren.
- Nieuw'melkt** (v. e. koe, die pas gekalfd heeft), bn.
- Nieuwmo'disch**, bn.: een — kleed, volgens de nieuwe of nieuwste mode; zie Modern.
- Nieuws** (bericht, tijding; eig. iets nieuws), o. gmw.: er is goed —, slecht —, d. i. bericht; er is geen — onder de zon, Bijbel: wat wij zien geschieden, is al geschied in vroegeren tijd, zij het in anderen vorm; z. Nil nov, enz.
- Nieuws-agentschap**, o. — pen: het Fr. — van Charles Havas (1785—1858) geeft politieke en commercieele tijdingen; het Duitse van Paul Julius Reuter (1821—'99) is eveneens een telegraaf-bureau, dat alle wereldberichten ontvangt en verspreidt, nl. door zijn abonneenten der groote pers.
- Nieuws'blad** (krant), o. — bladen.
- Nieuwsgle'rig** (verlangende te weten), bn. en bw., — er, — st; — **heid**, v. gmw.
- Nieuws'papier** (krant, dagblad), o. — en.
- Nieuw'tje**, o. — s: iemand een — vertellen.
- Nieuw'zilver** (zeker mengsel van zink, koper en nikkel), o. gmw.: een theeservies van —.
- Nie'zen** (fnizen), ik niesde, heb geniesd: bij verkoudheid moet men dikwijls —.
- Nif'heim** (Germ. myth. d. i. Nevelheim, de folterplaats van de schimmen der meenedigen en van andere booswichten), o.
- Nigromantie'** (necromantie, geestenbezweering, tooverij, oproeping van geesten), v. gmw.
- Ni'hil** (Lat. niets), bw.; als zn. o. (ni = nie).
- Nihilis'me** (eig. het niet-zijn: staatkundige party in Rusland, die de daar bestaande maatschappelijke orde wil omverwerpen en op het nihil of niets een nieuwe maatschappij wil opbouwen), o. (ni = nie).
- Nihilist'** (aanhanger v. h. nihilisme, die nl. geen staatsvorm goedvindt), m. — en; vr. — e, — n.
- Ni'hil ob'stat** (R.-K. er is geen bezwaar), o.: het — is de formule, die het Imprimatur voorafgaat.
- Nijd** (afgunst, misnoegen), m.; z. Broodnijd.
- Nijd'as** (een gemetijke, ontevreden vent), m. — sen, z. Neetoor; — **sig**, — **serig**, bn. en bw.
- Nijd'ig** (afgunstig, fig. boos), bn. en bw.: het — lot heeft hem (Marco) zijn Dulcinee onstolen! (Staring) d. i. wangunstig; — **heid**, v.
- Nijd'igaard** (benijder), m. nijdigarda.
- Nijd'nagel** (stroopnagel, d. i. bijwas aan een nagel onzer vingers), m. — s; ook: Nijnagel.
- Nijdsch** (nijdig, valsch, boos), bn., — er, — t.
- Nijf'elen**, **nie'felen** (stul weggapen), ik heb genijfeld, geniefeld, gew.
- Nij'gen** (buigen, met een kniebuiging groeten, door dames), ik neeg, heb genegen.
- Nij'ging** (buiating), v. — en: een — maken.
- Nijl'meren** (bronnen van den Nijl), o. mv.
- Nijl'paard** (dikhuidig zoogdier, rivierpaard, hippopotamus), o. — paarden.
- Nijl'reiger** (heilige ibis), m. — reigers.
- Nij'nagel**, **nijd'nagel** (stroopnagel), m. — s.
- Nij'pen** (klemmen, knijpen), ik neep, heb genepen; — **ing**, v. — en; zie Knijpen.
- Nij'pend** (fel, doordringend, knellend), bn.: een — e kou, — e armoe; — er, — st.
- Nijp'tang** (werktuig om te nijpen, knijptang), v. — tangen.
- Nij'ver** (ijverig, arbeidszaam), bn. en bw., — der, — st: de — e bij, een — e bevolking.
- Nij'verheid** (industrie, het werken van hand-

- werkslieden en fabrieksarbeiders, het fabriekswezen), v.: de — van een bevolking; de Nederlandsche —; handel en —.
- Nijveraars** (industriëel), m. nijveraars. Vl.
- Nijverheidsgewassen** (planten, die grondstoffen leveren voor de industrie), o. mv.
- Nijverheidsscholen** (vakscholen voor de nijverheid), v. mv.: zoo heeft men weefscholen, teekenscholen, ambachtsscholen, enz.
- Nik** (knik, buiging), m. nikken: een — met het hoofd, een — met knieën.
- Nik** (snik), m. nikken: een laatste —.
- Nik'kel** (onkruid), v. gmv.; zie Nikker.
- Nik'kel** (Duitsch Nickel: zeker wit metaal), o. gmv.: ons stuiwerkstuk is van —.
- Nik'kelen** (van nikkel of met nikkel overtrokken), bn.: — munten, een — theepot; zie Vernikkelen.
- Nik'kelmunt**, v. — munten: België heeft — munten, ons stuiwerkstuk is een —.
- Nik'ken** (intens. van *nijgen*: met het hoofd buigen), ik heb genikt; zie Knikken.
- Nik'ker** (Germ. myth. booze watergeest van minderen rang), m. nikkers: de zwarte —, de duivel; zie Nixe.
- Nik'ker** (onkruid onder 't koren, klapproos, korenroos), v. gmv.
- Niks** (niets), vnw. spreekt.: hij zei —, een man van —, zeer onbeduidend man; een boek van —.
- Nil no'vi sub so'le**, Lat.: Er is niets nieuws onder de zon; zie Nieuws.
- Nil'la's** (O.-I. en Chineesche weefsels, uit boomvezelen en deels uit zijde bestaande), o. mv.
- Nim'bus** (stralenkroon, lichtkrans), m. — sen. op schilderijen werden Christus, de Apostelen en de Martelaren reeds in de Middeleeuwen met een — of lichtkring om het hoofd voorgesteld, ook Nimbe, v.; z. Aureool, Glorie.
- Nimf** (godin van lageren rang: zee-, rivier-, bron-, berg-, dal-, bosch-), v. nimfen: de nimfen zijn de gezellinnen en dienaressen der hoogere godinnen; het woord heeft zich voor veel ironie moeten leenen, zelfs voor het platte straatnimf.
- Nimf** (pop van een insect), v. nimfen.
- Nim'fenstoet** (rij v. nimfen), m. gmv.
- Nim'mer** (d. i. nie-meer, of nooit-meer: te geener tijd), bw.; — meer (nooit), bw.
- Nim'rod** (fig. een geweldig jager), m., zie Gen. 10: 9: eenige heeren bleken echte — s.
- Ni'obe**, myth. treurende moeder. (e = ee).
- Ni'papalm** (O.-I. boom der moerassen, poel-palm, met zeer breede bladeren: hoog 5–8 M.), m. — palmen; zie A tappalm.
- Nip'pe** (kattenkruid), v. gmv.; zie Nepps.
- Nippen** (intens. van *nipjen*: krabben, kibbelen, twisten), ik heb genipt.
- Nip'pertje** (verwant met *nippen*, *nipjen*), o. gmv.: zegsw. hij kwam op het —, op de laatste minuut; loop toch, het is op het —, de trein staat op vertrek!
- Nirv'na, nirw'na** (toestand van volkomen rust), o. gmv.: bij de Boeddhisten is het — het volkomen ophouden van het persoonlijk bestaan, de vergeetelheid van al het aardse: innerlijke vrede, gelukzaligheid, volstrekte rust door oplossing i. d. oneindigheid (na den dood).
- nis**, achtervoegsel, b.v. beeltenis, groetenis, met concrete, versterkte bet.; droefenis, ontsteltenis, toestand of hoedanigheid; begrafenis, kennis, vergiffenis, werking als zelfstandigheid; wildernis, gevangenis, vuilnis, hindernis met een concrete bet.; lafenis, gelijkenis, gedachtenis hebben naast een abstracte ook een concrete bet.
- Nis** (schulpvormige holligheid in muur of wand tot plaatsing van een beeld of ander voorwerp), v. nissen.
- Nitro-cellulose** (schiektatoen), v. gmv.
- Nitro-glycerine** (glycerine, verbonden met zwavelzuur en salpeterzuur, vermengd met water), v.: — is zeer ontplofbaar; z. Dynamiet.
- Niveau** (waterpas, waterspiegel, nivelleer-werktuig; ook: hoogte), o. —'s. (eau = oo).
- Nivelleeren** (waterpas-maken, effenen).
- Niv'ose** (4e maand of Sneeuwmaand, van 21 December–19 Januari), v. gmv. (s = z).
- Nix'e** (Germ. myth. vrouw. nikker), v. — n: de — is een waterspook, met groene tanden, groote oogen, gouden haren en koud bloed, meestal boosaardig verleidelijk, en ongeluk of ondergang aanbrengend; de Lorelei b.v. was een —, zie ald.
- Njo** (Mal. jongheer, als aanspreking), m. —'s, ook *sinjo* d. i. kleurling, b.v. een echte —!
- Njon'ja** (Mal. mevrouw), v. —'s: — Pieterse, (v. R.); ook: Non'ja.
- Njord**, Germ. myth. god der wateren en der zeeën, hij voert heerschappij over den regen, den wind en het vuur.
- No'bel** (voormalige Eng. munt, ± 4 ald. of 1/3 pond sterling), m. — s, — en, z. Rozenobel.
- No'bel** (edel, edelmoedig), bn. en bw.: een — e daad; zich — gedragen, grootmoedig.
- No'belprijs**, m. — prijzen: de Zweedsche scheikundige, Alfred Nobel liet bij zijn dood, 10 Dec. 1896, een groot fortuin na; van die ± 25 miljoen gulden moest een fonds gesticht, van welks rente om de vijf jaar vijf prijzen elk van 50 duizend gulden moesten toegekend worden voor de beste werken of uitvindingen op 't gebied van: physiologie of geneeskunde, scheikunde, physica, letteren en de verbredering der volken; de — wordt toegekend door de Zweedsche academie van wetenschappen.
- No'biles** (de aanzienlijken nl. des senaats- of regeeringsmannen in het oude Rome, later in Venetië), m. mv.
- Nobilliteeren** (tot den adelstand verheffen).
- Nobilliteit** (adeldom, ridderschap), v. gmv.
- Nobility** (Eng. de hooge adel in Engeland), v.
- Noblesse** (Fr. de adellijken v. e. oord of land of de adeldom, de adelstand, de ridderschap), v. gmv.; — obli'ge, Fr. spreekw.: Adeldom legt verplichtingen op, tegenover voorrechten staan plichten. (g = zij).
- Noch** (en niet), ontkenkend vgw.: hij heeft — geld — goed.
- Noch'tans** (niettemin, echter), bw.
- Noctambule** (Fr. nacht- of slaapwandelaar), m. en v. — s; — bulis'me, o. gmv.
- Noctur'ne** (muz. nachtzang, zwaarmoedige, droefgeestige muziek), v. nocturnes.
- Noemen** (een naam geven; zeggen, uitspreken), ik heb genoemd; — baar (kunnende genoemd worden), bn.; — swaard of — swaardig, bn., — iger, — igt, meer en meest —.
- Noemer** (rekenk. aanduiding in een breukgetal), m. noemers: in 1/5 is zes de noemer.
- Noen** (middag), m.: de voor —, de na —.
- Noen** (R.-K. in kloosters het 9e uur v. d. dag, die om 6 uur begon; dus 3 uur in den namiddag), m. gmv.: na den Bourgondischen tijd (1482) werd het middagsmaal om 12 uur gehouden, zoodat noen des middags om 12 uur werd.
- Noen'maal** (middagmaal om 12 uur), o.

- malen; -rust, v. gmv.; -slaap, m. gmv.; -stond (middaguur: 12-1), m. -en; -tijd (namiddagtijd), m. gmv. Vl.
- Noen'zaal** (neologisme: lunchroom), v. -zalen.
- Noest** (kwaast of hardigheid in het hout), m. noesten; ook: Oest en Knoest.
- Noest** (naarstig, ijverig, arbeidzaam), bn.: -e vlijt, -e arbeid; -heid, v. gmv.
- Noestertig** (knoestig, hebbende kwasten of knoesten), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Noestig** (vol kwasten, b.v. van planken), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Nog** (tot nu toe, daarenboven), bw.: - altijd is hij ziek; ik geef u een gulden en dan - een boek.
- Noga** (gebak, uit amandelen en noten en gebrande suiker), v. gmv.; -koekje, o. -s; -kraam (kermiskraam, waarin men noga verkoopt), v. -kramen.
- Nog'al** (tamelijk, vrij wel), bw.: 't is - goed.
- Nog'maals** (opnieuw, wederom), bw.: wees - gegroet, nog een keer.
- Nok** (het nokken: nik, snik), m. nokken.
- Nok** (de opperste rand van een dak, opperlym van een dak), v. nokken.
- Nok** (scheepst. uiteinde v. e. ra), v. -ken.
- Nok'ken** (snikken, weenen), ik heb genokt; -king, v. -en.
- No'lens vo'lens**, Lat. goed- of kwaadschiks, tegen wil en dank; willens, onwillens.
- No'li mi ta'ngere**, Lat.: Raak mij niet aan; zie Mimosa.
- Noma'den** (prairie- of steppenbewoners, rondzuervende herdersstammen), m. mv.; -leven, o. gmv.; -stam, m. -stammen.
- Noma'disch** (rondtrekkend, zonder vast verblijf, zwerfend), bn.: een - leven leiden.
- No'men** (Lat. naam, naamw., benaming), o. no'mina; - nes'cio, een niet te noemen persoon, of den naam weet ik niet, - note'tur, de uitgelaten naam moet ingevuld worden; - sit o'men, de naam zij een teeken.
- Nomenclatuur** (vaste regels, waarnaar de namen in een vak van wetenschap b.v. in de plantkunde, gegeven worden), v. gmv.
- Nomenclatuur** (naamlijst), v. -uren.
- Nominaal** (volgens den naam, den naam betreffende), bn.: de -ale waarde van een effect, de waarde, zooals die op het stuk is uitgedrukt; de tegenst. is: Reëel.
- Nomina'le waarde** (de op een effect aangegeven waarde, het tegendeel van de reële waarde van een effect), v. -waarden.
- No'mina sunt odio'sa**, Lat. Namen zijn hatelijk, d. i. ik noem geen naam (om niet het oordeel te verscherpen, door den persoon bij name aan te wijzen).
- Nomina'tie** (benoeming), v. -tiën, -ties; ook, de lijst der candidaten, de voordracht: op de - staan, voorgedragen zijn. (t = ts).
- No'minatief** (spraak. eig. noemer, naamgever: eerste naamv.), m. -ieven; ook: Nominativus, m. -ieven.
- Nom'mer, num'mer** (Lat. numerus, getal: cijfer, getalmerk, getal), o. -s; zegsw. iem. op zijn - zetten, nl. in het gelid, fig. duchtig op zijn plaats zetten; -tje, o. -s.
- Num'meren** (een volgnummer geven), ik heb genummerd; -ing, v. -en.
- Non** (kloosterzuster), v. nonnen; -netje, o. -s; -neke, o. -s; -neken, o. -s; zie Religieuze.
- Non** (O.-I. als aanspreking het vrouwelijke van njo), v.; men zegt: Dag, -; een enkele maal ook = meisje: Wat een aardige -!
- No'na** (geneesk. slaapziekte), v. gmv.
- Non'actief** (positie van een officier, niet in werkelijken dienst of momenteel buiten dienst, op $\frac{2}{3}$ traktement), bn.; -tievs.
- Non'activiteit** (de positie van een officier, die tijdelijk buiten werkelijken dienst gesteld is), v. gmv.: - aanvragen; een officier op - stellen d. i. nonactief maken; een O.-I. ambtenaar op -; -s-traktement, o. -en.
- Nonchalan'ce** (achteloosheid, slordigheid, nalatigheid), v. gmv. (ch = sj).
- Nonchalam't** (slordig, achteloos, nalatig, onachtzaam), bn. en bw.; -er, -st. (ch = sj).
- Non'conformist** (Eng. iemand, die geen lid is van de Eng. staatskerk, van dese kerk afgescheidene), m. -en.
- No'ne** (muz. interval van negen tonen), v. -n.
- Non ex'pedit**, Lat. Het is niet dienstig of aan te raden.
- Non-interven'tie** (het niet-tusschenbeiden-treden, het onzijdig-blijven), v. gmv. (t = ts).
- No'nus** (werktuig, om lengten en hoeken zeer nauwkeurig te meten), m. -sen: den - vindt men zoowel op bogen als op rechtlijnige maatstaven.
- Non'kel, nonk** (Vl. oom), m. -els, -en.
- Non li'quet**, Lat. De zaak is nog niet duidelijk, is nog niet bewezen, zie N.l. (qu = kw).
- Non'na** (O.-I. een kleurling-dame of een kleurling-meisje), v. nonna's: 't is een echte -!
- Non'nefortje** (schuimpje, luchtig gebakje, poffertje), o. -fortjes.
- Non'nergewaad** (kleedij v. e. geestelijke zuster), o.; -kleed, o. -eren; -klooster (klooster voor religieuzen), o. -s; -orde (congregatie), v. -n; -sluiter, m. -sluiers.
- Non plus ul'tra** (Lat. het alles-overtreffende, het hoogste), o.; zie Nec.
- Non pos'sumus**, Lat. eig. wij kunnen niet; het is onmogelijk, omdat het strijd met onze beginselen: vaste uitdrukking, waarmede de paus iets weigert, dat in strijd is met de beginselen der R.-K. leer. Hand. 4: 20.
- Non'sens** (onzin, dom gesnap), m. (en = en).
- Nonsensicaal** (vol nonsens), bn.; -cale.
- Non ta'll aux'ilio**, Lat. Zulke hulp heb ik niet noodig; letterl. niet met zulke hulp (verlang ik mijn doel te bereiken).
- Non'tonnen** (Java. ergens buiten staan te kijken of luisteren, ergens gaan kijken, zonder gevraagd te zijn; ook op onderzoek enz. uitgaan naar 't huis eener eventueele bruid), - - -tonner (persoon, die nontont), m. -s.
- Nonvalour** (Fr. oninbare schuld wegens het onvermogen van hem, die ze betalen moet, waardeloos iets, onwaarde), m. -s.
- Non'vlinder** (kleine vlinder, wit met zwarte lijnen, die zijn eieren in de bastnaden der dennen legt), m. -vlinders: de rupsen der -s tasten de naalden der dennen en spinnen aan en vernielen dit houtgewas.
- Nood** (eig. dwang, geweld, ons door een sterkere aangedaan; fig. ellendige toestand, kommer, ellende, gevaar, gebrek, zorg), m. nooden, zie: Hongersnood, Watersnood; door den - gedwongen, in geval van -, zie Force majeure; de - komt aan den man, het gevaar dreigt van nabij; in den uitersten -, bij het dreigendste gevaar; het heeft gren -, er is geen gevaar; zegsw. van den - een deugd maken, in den nood

iets doen d. i. voor deugd of goed aanzien, dat men anders zou wraken, zich naar tijd en omstandigheden schikken; — **leert bidden**, in levensgevaar leert men God aanroepen; — **breekt wet**, de nood dwingt soms, de wet te schenden; spreekw. *Als de — het hoogst is, is de redding nabij*, God geeft uitkomst, als het gevaar ten top is gestegen.

Nood'anker (plechtanker, te gebruiken in geval van nood), o. — s; — **brug** (hulpbrug), v. — gen; — **deur** (in openbare gebouwen een deur, waardoor men bij brand kan ontkomen), v. — deuren; — **doop** (R.-K. het doopen door een niet-geestelijke in geval v. sterfgevaar, gadoop), m.; — **drang** (nooddwang), m.: — **werkt als moed**, (Staring); — **drufft** (eig. dringende behoefte: voedsel, al wat direct noodig is tot onderhoud des levens), v. gmv.: *de weeskens, die om — kermen*, (Vondel).

Nooddrufftig (arm, behoeftig), bn.; — **held**, v. **Nood'dwang** (uiterste nood), m. gmv.

Noo'de, bw., alleen gebruikelijk in: *van — hebben*, d. i. behoeven, noodig hebben.

Noo'de (d. i. door nood gedwongen, slechts in of door dwang en dus ongaarne), bw.: *ik doe het —*; zie **Noo**.

Noo'deloos (zonder noodzaak, onnoodig), bn. en bw.: *een — looze herhaling; ik heb mij — lang hier opgehouden*; — **held**, v. gmv.

Noo'den (uitnoodigen), ik noodde, heb genood; — **er**, m. — s: *de — s ter begrafenis*.

Nood'gedwongen (door nood gedwongen), bn.: *een — besluit*, w. i. g.; — **geslacht** (uit nood geslacht), bn.: *— e varkens*, die b. v. e. poot gebroken hebben; — **haven** (vluchthaven), v. — s; — **hulp** (tijdelijke dienstbode), v. — en.

Nood'ig (wat niet kan gemist worden), bn. en bw.: *het — e geld; ik moet je — eens spreken*, noodzakelijk; — **e** (het onontbeerlijke), o. gmv.: *het — moet er zijn*, het overtollige kan gemist worden; — **en** (uitnoodigen, verzoeken, inviteeren), ik heb genoodigd: *iemand te gast —*, iemand op een feest —, verzoeken.

Nood'jaar (rampspoedig jaar), o. — jaren;

— **klok** (brandklok, alarmklok), v. — ken;

— **kreet** (kreet in nood, angstkreet, jammerkreet), m. — kreten, zie **Alarm**; — **leugen** (leugen om bestwil), v. — s; — **lij'dend** (gebrek lijdend, arm, behoeftig), bn.: *— e menschen*, *— e kerken*, *een — e gemeente*, *— e fondsen*, nl. staatspapieren, die hun rente niet opbrengen en zeer laag van koers zijn;

— **lij'dende** (persoon, die gebrek lijdt), m. en v. — n; — **lot** (heidenscb beginsel van een ongekende en onafwendbare macht ten kwade), o. gmv.: *het — beheerschte bij de heideneu zelfs de goden*, zie **Fatum**; — **lot'tig** (ongelukkelig, rampspoedig), bn. en bw.: *een — e stap*, zijn — *gestern te verwenschen*, (V. Lenn.);

— **mast** (scheepst. mast, om den geknaken of ontredderden mast te vervangen; mast, om in tijd van nood te dienen), m. — en; — **munt** (geld van minder metaal, ook v. papier), v. — en: *in Leiden (1574) had men — munten*, met het opschrift: *Hæc Libertatis Ergo*, deze (munten) zijn ter wille der vrijheid; — **rem** (spoortr. verzegelde rem, in geval van nood te gebruiken), v. — remmen; — **schot** (kanonschot, gelost door een in nood verkeerend zeeschip; ook door het dijktoezicht bij dijkbreuk of ijsgang, om de aandacht te wekken), o. — schoten; fig. laatste, meestal vruchteloze poging, om zich te redden.

Nood'sein (scheepst. sein of teeken, waar door een vaartuig te kennen geeft, dat het in nood verkeert), o. — en; — **stal** (hoefstal), m. — len; — **weer** (tegenweer, verdediging uit noodzaak), v. gmv.; — **weer, weder** (hevig onweder), o. gmv.; — **wen'dig** (uit noodwende, noodig: noodzakelijk), bn. en bw., — **wen'digheid**, v.: *de eerste — wendigheden des levens*, *de eerste levensbehoeften*, — **heid** (noodzakelijkheid), v. gmv.; — **wet** (tijdelijke wet, hulpwet), v. — wetten; — **zaak** (eig. dringende zaak: dwang), v. gmv.: *dat is geen —*; — **za'kelijk** (noodwendig), bn. en bw., — **er**, — **st**: — **heid**: *de — heid is de moeder der uitvindingen*; in de — **heid zijn**, gedwongen zijn.

Noodza'kelijkhed des gebods (R.-K. verplichting, om te kennen de eerste beginselen des geloofs), v.; de kennis van de 12 artikelen des geloofs, van het Onze Vader, van de 10 geboden Gods behoort tot de —; — **za'kelijkhed** des middels (R.-K. noodzakelijkheid, om te kennen de middelen ter zaligheid), v. gmv.

Nood'zaken (dwingen, verplichten), ik heb — **noodzaakt**: *iemand tot iets —*.

Nooit (nimmer, te geener tijd, volstrekt niet), bw.: *zegsw. dat —*, *zei Van Speyk*, dat zal in geen geval gebeuren, dan liever sterven: herinnering in den volksmond aan de heldendaad van dien luitenant ter zee, (1831).

Noop'ijzer, o. — s; zie **No pijzer**.

Noor (verkort uit: Noorman, bewoner van Noorwegen), m. Noren: *invallen van Denen en Noren*, (800 n. C.); zie **Noormannen**.

Noord, bw.: *de wind is —*; — **houden**, noordwaarts koers houden.

Noord (het noorden), o.; (de noordelijk gelegen landen), v.: *om de — houden*, noordelijk opvaren: *Barends en Heemskerk trachtten om de — Indië te bereiken*; om de — **varen**, zie **Om**.

Noord-Bra'bant (provincie), o. gmv.

Noordbra'bantsch, bn.: *de — e kleederdracht; het — e meisje*, (C. O.)

Noord'einde (einde aan den noordkant), o.: *hij woont aan het — van ons dorp*; zie **Zuideinde**.

Noor'delijk, bn. en bw.: *de — e landen van Europa*, d. i. in het N. gelegen, — **er**, — **st**;

— **elijken** (naar het noorden draaien van den wind), hij is — noordelijk; — **eling** (bewoner van het noorden, b. v. v. Noorwegen), m. en v. — en, w. i. g.; — **en** (het punt, gelegen in den horizon vlak tegenover het doorgangspunt van de zon door den meridiaan van de plaats: noordpunt), o.: *deze kamer ligt op het —*, aan den noordkant; — **en** (het gedeelte der aardoppervlakte naar den noordpoolkant gelegen), o.: *de dieren van het hooge —*;

— **en** (in vergelijking van andere plaatsen meer naar het noorden), o.: *Groningen ligt in het —*, Maastricht in het zuiden; — **enwind** (wind uit het noorden, koude, ijzige wind), m. — winden: *de — staalt de spieren en geeft kracht*; fig.: *Waak op, gij —! en drijf die sprinkhaanzwermen terug!* (Da Costa), d. i. gij krijgers uit het noorden.

Noor'deraspunt (noordpool), o. — en;

— **breedte** (breedte of afstand van e. plaats ten noorden v. d. evenaar), v. gmv.: *Amsterdam ligt op 52° 22' 30' — of N.B.*; — **grens** (grens aan den noordzijde), v. — grenzen; — **half-rond** (cosm. de halve aardbol ten N. van

den equator), o. gmv.; - **kroon** (sternenbeeld aan 't noordelijk hemelhalfrond), v. gmv.; zie Zuiderkroon; - **kwartier** (het noordelijk deel van een land, vooral van de provincie Holland), o. -en; - **licht** (N.-poollicht, elektrische glans, magnetisch verschijnsel in de N.-poollanden), o. gmv.; zie Zuiderlicht; - **zon** (middernacht), v. gmv., zegsw. met de - verhuizen of vertrekken, des nachts in alle stilte (om schulden) er van door gaan. **Noordfriesch**, bn.: de -e dorpen; - **Holland** (provincie), o. gmv.; - **hollandsch**, bn.: De -e Boer, (C. O.); - **kaap** (aardr. noordelijkste punt van het vastland van Europa), v. gmv.; - **kaper** (walvischachtig zoogdier in de N. IJzee, dat zijn naam ontleent aan de Noordkaap), m. -kapers: ons schip was omringd door walvisschen en -kapers, zie Hotskop of Butskop; - **knat** (de kust van het N.), v. -kusten: de - van Afrika, aan de Middell. Zee; - **noordoost**, bw.: de wind is -, tusschen N. en N.O., als zn. o.; - **noordwest**, bw.: de wind is -, tusschen N. en N.W., als zn. o.; - **oost**, bw.: de wind is -, midden tusschen het N. en O. in, als zn. o.; - **oostelijk**, bn. en bw.: in -e richting; - **oosten**, o. gmv.: de wind waait uit het -; - **ooster** (N. O. wind), m. -s; - **oosteren** (naar het N. O. loopen van den wind), de wind is genoordeosterd. **Noordpool** (noordelijk uiteinde van de aardas, noordelijk aspunt, ook van de hemelas), v. gmv.; - **poolcirkel** (cosmogr. denkbeeldige cirkel, op 23½° afstand van de Noordpool getrokken), m. -s; **poolexpeditie** (aardr. welen s'happelijke tocht naar het Noorden ter bereiking van de noordpool), v. -ties: een der beroemdste -s is die van Frithi of Nanssen in '96, die ruim 85° N.B. bereikte, in 1909 die van Peary; - **poolgebied** (aardr. de landen en zeeën binnen den -poolcirkel gelegen), o. gmv.; - **poollanden** (gewesten, binnen den noordpoolcirkel gelegen), o. mv., ook: - **poolgewesten**, o. mv.; - **poolreizigers** (mensen, die uitzeilen om de noordpool te bereiken), m. mv.: - zijn zelfs per luchtballon gegaan, nl. André, c.s.; - **pooltocht** (tocht naar de N.-pool), m. -en; - **poolster** (noordster, het dichtst bij de hemelpool), v. -sterren, zie Noordster; - **poolvaarder** (-reiziger), m. -s. **Noordpunt** (het ware noorden van eenige plaats op aarde), o. -en. **Noordsch** (van het noorden), bn.: de -e landen, - hout; de -e mythologie, zie ald. **Noordsche mythologie** (geheel van godsdienstige voorstellingen, mythen en sagen van de toenmaals heidensche volken van N.-Europa), v. gmv., (g = g); zie: Ason, Asgard, Asinnen, Odin of Wodan en Friga, Thor, Loke, Balder, Braga, Tyr, Aegir, Reuzen en Ymir, Heimdall, Irmin, Fafner en Regin, Fenris, Widar, Njord, Freyr, Freya, Hertha, Walkyriën, Heia, Iduna, alsmede Edda, Godenschemering of Wereldbrand, Midgard of Manheim; Barden, Skalden, Druïden, Alven, Aardmannetjes, Feeën, Jormungandur, enz. **Noordsche taal en letterkunde** (oude taal der Noren, Zweden, IJlanders, Denen, alsmede de Edda-liederen), v.; zie Edda.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Noordster (poolster), v. gmv.: de - is een ster van den kleinen Beer; ook: Noordster; - **waarts** (in de richting naar het noorden), bw.: de Maas loopt in Limburg -; - **west** (in de richting midden tusschen N. en W.), bw., als zn. o.; - **westelijk**, bn. en bw.: in -e richting; - **wes ten** (hemelstreek midden tusschen N. en W.) o. gmv.: een lui uit het -; - **wester** (wind uit het N.W.), m. -s; - **westeren** (naar het N.-W. loopen van den wind), de wind is genoordesterd; - **zee** (aardr. deel v. d. Atlant. Oceaan), v. gmv. **Noorman** (Noor), m. -mannen; zie Noor. **Noormannen** (gesch. beruchte zeeroovers uit Noorwegen, Zweden en Denemarken, die van 809-1000 op het Frankische, enz. rijk aanvielen), m. mv.: de - waren stoute zee-schoumers, zij waagden zich op d-stijds onbekende zeeën; z. Viking en Zeekoningen. **Noorsch** (Noorweegsch), bn.: -e stokvisch; Bergen is een Noorsche stad; -e huisvtijt; als zn. (de taal), o. **Noorweegsch** (uit of van Noorwegen), bn. **Nooslijk, nozelijk** (schriklijk, afschuwelijk, spijtig, zondig), bn.: dit woord leeft nog overal in N.-Holland benoorden het IJ. **Noot** (Fr. muzieknoot), v. noten: zegsw. hij heeft heel wat noten op zijn zang, hij is veeleischend, hij is niet gauw tevreden. **Noot** (aanteekening), v. noten. **Noot** (noteboom), m. noten. **Noot** (vrucht v. d. noteboom), v. noten; fig. een harde -, een moeilijk werk: ik gaf hem een harde - te kraken, een moeilijk werk, een onaangenaam iets; zie Kraken. **Nop** (wulvlakje), v. noppen: zegsw. hij is goed in de -pen, kleeren; zegsw. hij was in de -jes, heeft zijn mooie kleeren aan, is prettig gestemd; kinderen (een zegen des Heeren), houden de -pen van de kleeren, scherps. eischen veel geldelijke offers. **Nop** (beet): in de uitdruk. - hebben, term. van de hengelaars: de zaligheid van het - hebben is hem (den Leidenaar), genoeg, (C. O.) **No'pen** (aansporen), ik heb genoopt om onverwijld haar dier (ezel) te -, d. i. met de sporen aandrijven, (Staring); door zijn gestel genoopt worden, hetrooken te laten, gedwongen. **No pens** (betreffende), vz.: iets mededeelen - eenige zaak, aangaande. **Nop'ijzer** (gereedschap der lakenbereiders), o. -ijzers. **Nop'jesgoed** (weefsel met nopjes er op), o.; ook bn.: een groen - manteltje, (C. O.) **Nop'pen** (zuiveren, uitpluizen, van laken), heb genoopt; - **per** (persoon, die een weefsel nu pt), m. -s; - **schaar**, v. -scharen. **Nop'pig** (ongelijk, onvlen, vol noppen), bn. **Nor** (volkst. vuil hok, arrestantenhok), v.: iem. in de - brengen; hij zit in de -, gevangenis. **Nor** (afkorting van normaalschool), v. **Norbertij'nen** (R.-K. geestelijke kloosterorde: boetpredikers in Frankrijk, stichter de H. Norbertus (1080-1134), m. mv.: het eerste klooster werd gesticht in 1120 bij Laon te Prémontré of Praemonstraten, vandaar hun naam Praemonstratensers, zie aldaar. **Norenbaar**, m. -baren; zie Orimbaar. **Noria** (werktuig tot opvoering van water of van fijn gemalen stoffen), v. noria's. **Norimond** (Jap. staatsiedraagstoel), v. -s. **Norm** (maat, voorbeeld), v. gmv.: naar een vaste -, regel, grondslag, maatstaf.

Nor'ma (*norm, voorschrift*), v. gmv.
Normaal (*volgens den regel*), bn.: *in -malen toestand, d. i. in den behoorlijken, gewonen toestand; de temperatuur van den zieke is -; de pots is -; in de tropen door een koud bad weer - worden, gezond, lekker; de -e prijs der boter, als gewoonlijk; het -ale verloop eener ziekte, gewoon; -lessen* (opleidingslessen voor onderwijzer of onderwijzeres), v. mv.; -**school** (vormschool van onderwijzers), v. -scholen, sig. -**lessen**, v. mv.
Normaalwoord (*grondwoord bij het aanvankelijk leesonderwijs*), o. -woorden.
Normaliseeren (aandr. *het geven van een vaste bedding aan een hoofdriever*), o. gmv.: *het - van de Elbe; zie Kanaliseeren*.
Normalist (*leerling eener normalschool*), m. en v. -en; vr. ook -e.
Normaliteit (*regelmatige, behoorlijke of gewone gesteldheid of toestand*), v. gmv.
Nor'nen (Germ. myth. *Schikgodinnen*), v. mv.
Norsch (*stuiersch, barsch*), bn. en bw.: *toen hadden wij die nare, -e juffrouw, numero Acht, (Potg); -heid, v. -heden*.
Nor'tonpomp (*welpomp*), v. -en: *de - wordt gemaakt door een onder van gaatjes voorziene buis, welke spits uitloopt, diep in den grond te drijven en daarop een pompje te plaatsen*.
Nosoco'mium (*hospitaal*), o. nosocomia.
Nosocoom (*ziekenoppasser*), m. nosocomen.
Nosogonte (*leer v. h. ontstaan v. ziekten*), v.
Nosologie, v. zie Pathologie.
Nostalgie (*heimwee*), v. gmv. (g = g).
Nota (*teeken, merkteeken; schriftelijke aanwijzing, aantekening; kleine rekening*), v. nota's: - *nemen van, kennis nemen van; het voor gezegd houden; zie Notam*.
Nota'bel (*aanzienlijk, voornaam*), bn. -er. -st.
Nota'bele (*voornaam of aanzienlijk burger*), -n: *de -n v. stad of dorp, zie Primaten; in Fr. de bijeenroeping der -n onder Lodewijk XVI, 2-maal, 1°. van 22 Febr. 1787 - 2° Mei '88, en 2°. van 6 Nov. 1788 - 12 Dec. '88: zij hadden te beraadslagen over den toestand der financiën*.
Nota'be'ne, Lat. *Let wel!* zie N.B.
Notabiliteit (*de aanzienlijken*), v. mv.
Notam nemen (*ad*), Lat. *in gedachten houden, ergens aantekening van houden*.
Notariaat (*het ambt van notaris, zijn werkring of standplaats*), o. notariaten.
Notarieel, bn.: *een -riele akte, een akte, opgemaakt door en verleden voor een notaris, -bet. officieel, wettig, openbaar*.
Nota'ris (*onbezoldigd ambtenaar, die akten van koop- of verkoop, hypotheek, enz. opmaakt en laat teekenen*), m. notarissen; -**ambt** (*betrekking van notaris*), o. gmv.; -**huis** (*verkoopshuis*), o. -huizen; -**kantoor**, o. -kantoren; -**klerk**, m. -klerken.
Not'eboom (*vruchtboom*), m. -boomen.
Not'edop (*dop v. e. noot*), m. -doppen.
Not'eeren (*aanteekenen, opteekenen*).
Notee'ring (*pritsopgaaf; het opschrijven v. d. koers v. effecten, wissels of goederen*), v. -en.
No'telaar (*noteboom*), m. -laars, -laren, Vl.: *spelen onder den grooten -*, (V. Lov.)
Notemuskaat (O.-I. *muskaatnoot*), v. -katen; (*stofnaam*), o. gmv.; -**muskaatboom** (O.-I. *vooral op de Banda-eilanden (Molukken)*), m. -en: *deze boom wordt 10-12 M. hoog en heeft een kegelvormige kroon; in het 14e jaar begint hij te dragen en blijft*

dit doen, tot hij 60-80 jaar oud is, elk jaar geeft hij ± 20 duizend vruchten, die in vorm en grootte op een kleine perzik gelijken.
No'tenbalk (*muz. de vijf evenwijdige lijnen met even kleine tusschenruimten, waarop en waartusschen de noten geplaatst worden*), m. -en; -**boek** (*muziekboek*), o. -en; -**bord** (*zwart bord met notenbalken*), o. -en.
No'tencultuur (O.-I. *de kweeking van muskaatnoten*), v. gmv.; -**perk** (*muskaatnotentuin*), o. -perken.
No'tendruk (*gedrukte muziek*), m. mv.
No'tenthout (*hout van den noteboom*), o. gmv.; -**en**, bn.: *een -en kastje*.
No'tenkraker (*tang, om noten te kraken*), m. -krakers.
No'tenkraker (*zangvogel in Europa en Azië*), m. -krakers: *de - leeft van hazelnoten, eikels, dennenzaad, enz.*
No'tennamen, m. mv.; de -: *ut (later do), re, mi, enz. zijn door Guido van Arezzo (1050) ontleend aan de eerste lettergrepen van een Lat. kerk-hymne*.
No'tenpapier (*muziekpapier*), o. gmv.
No'tenschrift (*muziekschrift*), o. gmv.
No'tie (*begrip, denkbeeld, idee*), v. -tiën, -ties: *ik heb daar hoegenaamd geen - van*.
Notif'atie (*aankondiging, bekendmaking*), v. -tiën, -ties: *voor - aannemen, als kennisgeving ontvangen. (t = ts)*.
Notificeeren (*melden, ter kennis brengen*), ook: *Notifieeren, aankondigen, berichten*.
Notif'tie (*aanteekening, opgaaf*), v. -tiën, -ties: -s *maken; - van iets nemen, het de aandacht waardig keuren: van de meiden neem ik geen -, zei de nuf, (Potg). (tie = ts)*.
Notif'tieboekje (*opschrijfboekje*), o. -s.
Notoir (Fr. *algemeen bekend, klaarlijklijk*), bn.: ook: *Noto'risch*.
Notoriteit (*openbare of algemeene bekendheid*), v. gmv.; ook: *Notoriëteit*.
Notre-Da'me (Fr. *Onze-lieve-vrouw, ook: de groote kathedraal te Parijs*), v.
No'tulen (*korte aanstippen van hetgeen in een vergadering behandeld is*), v. mv.: *de secretaria, de griffier leest de -; lees: no'telen*.
No'tulenboek (*register van den secretaris voor de notulen*), o. -boeken; lees: *no'telen-*.
Not'weg (*breede overweg*), m. -wegen.
Nouveauté (Fr. *nieuwheid; iets nieuws op 't gebied der mode*), v. -s; lees: *noe-voo-tee'*.
No'va (*nieuwigheden, noviteiten*), v. mv.
Noveen, v. novenen; zie *Novene*.
Novel'le (*letterk. ver dicht verhaal eener gewone gebeurtenis uit het dagelijksch leven, eenvoudig van inhoud en beloop*), v. -n.
Novel'le (*rechtw. wetsverandering: -toevoeging, -wijziging*), v. novellen: *de onderwijs-*.
Novellet'te (*een vroolijk verhaaltje of vertelsel*), v. -n.
Novellist (*schrijver van novellen*), m. -en; vr. -e, -n.
Novem ber (*11e maand, Slachtmaand*), m. gmv.; eigenlijk 9e maand, zie *December*.
Nov'e'ne (R.-K. *godsdiensstofening, tot het bereiken v. een bepaald doel, welke gedurende negen dagen herhaald wordt*), v. novenen, (ve = vee).
Nov'lee (*postulant, die plechtig is ingekleed*), m. en v. novices; lees: *no-vie'se*.
Noviciaat (*proeftijd, als novice*), o. gmv.
Novitelt (*nieuwigheid, iets nieuws*), v. -en.
Noviet, novit'itus (*baar of groen; student,*

- die in het corps wil opgenomen worden), m. novieten, novitii; lees: *noviet'sius*.
- Novus homo** (eig. een nieuw man: iem. die pas een naam maakt), m. gmv.
- Nu** (*thans, heden*), bw.: *het is - te laat, - en dan*; vgw.: *hij komt. - het te laat is, terwijl*; tw.: -, *wat zeg jij?* spreekt. nou.
- Nuance** (*tint, schakeering, aardige kleurspeling, fig. fyne onderscheiding*), v. -s, -n.
- Nuanceren** (*tinten, schakeeren*), ik -ceerde, heb gnuanceerd; -ing (*kleurafwisseling, schakeering*), v. -ingen.
- Nuchter**, bn. en bw.: *hij is nog -*, heeft nog niets gebruikt, sedert hij opgestaan is; *iets innemen op de -e maag*; *hij is - thuis gekomen, d. i. niet dronken*; *een - kalf*, een pas geboren of een paar dagen oud zijnd kalf; *hij ziet de zaken - in*, met koel verstand; -der, -st; -heid, v. gmv.
- Nuditeit** (*naaktheid, fig. behoefteigheid*), v.
- Nuf** (*ingebeeld of preutsch meisje*), v. nuffen.
- Nuffen** (*talmen, zeurden*), ik heb genuft.
- Nuffig** (*als van een nuffe*), bn.: -e knipsels, (C. O.); -heid, v. gmv.
- Nuk** (*tuim, kuur, gril*), v. nukken.
- Nuk'lig** (*vol kuren, eigenzinnig*), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Nul** (*het cijfer 0, niets*), v. nullen: zegsw. *hij is daar - in 't cijfer*, hij heeft daar niets in te brengen, wordt niet meegerekend; *hij is een echte -*, een onbeduidend mensch; *hij heeft - op het rekest gekregen*, een weigerend antwoord, een afwijzing of wijzing-van-de-hand; *dat is van - en geener waarde*, eig. *dat is - en van geener waarde*, waardeeloos, nietig, krachteloos.
- Nullitet** (*nietigheid; nieteling, mensch zonder beteekenis*), v. -eiten.
- Nulpunt** (*het punt oopen thermometerschaal, waarbij het teeken nul staat*), o. -punten.
- Numa Pompilius**, 2e koning van Rome, regelt den eeredienst en wijdt Janus een tempel.
- Numerair** (*naar het getal, naar de omloops-waarde*), bn.: de -e waarde van munten.
- Numeratie** (*het schrijven en uitspreken van getallen, de telling*), v. gmv. (t = ts).
- Numereeren** (*nummeren*).
- Numeri** (Bijbel. naam van Mozes' vierde boek, inhoudende de volkstelling der Israëlieten: boek der getallen), o. gmv.
- Numeriek** (*naar het aantal, in getal uitgedrukt*), bn. en bw.: de -e waarde, getalwaarde; de -e sterkte eener partij; een partij kan - verzwakken, in getal.
- Numero** (*nommer, nummer*), o. -'s: *hij was bij dat examen - zes*.
- Numeroteeren** (*benummeren*); **numeroteur** (*nommertoeistel*), m. -s.
- Numisma'ticus** (*munt- en penningkenner*), m. -tici.
- Numismatiek** (*munt- en penningkunde*), v. gmv.: *bij een kashouder ontwikkelt zich de zucht voor -*, (Potg.); *de - is een der bronnen voor geschiedkunde*.
- Numisma'tisch** (*de munt- en penningkunde betreffende*), bn.
- Numismatographie** (*beschrijving van oude munten en penningen*), v. gmv. (ph. = f).
- Nummer**, **num'meren**, enz.; zie **Nummer**, **Nommeren**, enz.
- Nummerbord** (*electr. toestel met rijen van beweegbare nummers, die door achterovervallen aangeven, van welke hotelkamer het sein komt*), o. -borden.
- Nummervwisselaar** (*militie: loteling met een vrij lot, die voor geld zijn nummer wisselt met een, die er ingeloot is*), m. -s.
- Nuntius** (*pauselijke vertegenwoordiger of gezant bij eenige regeering*), m. -sen, nuntii.
- Nurk, nork** (*knorrepot, grompot*), m. -en.
- Nurksch** (*vol grillen en kuren, sarachtig, plaagziek*), bn., -er, meest -; -heid, v. gmv.
- Nurse** (Eng. ziekenoppasser), v. -s.
- Nut** (*voordeel, opbrengst*), o. gmv.: *dat is van veel -*; *dat komt hem ten nutte*.
- Nut** (Mij. tot Nut v. 't Algemeen, 1784), o.; lid v. h. - zijn; *wie leest vanavond op het -?* zie Nutslezer.
- Nut** (*nuttig*), bn.: *een -te les*; -ter, -st.
- Nutslezer** (*iem., die als verhandelaar met een lezing optreedt in eenige afdeeling van het Nut*), m. -lezers; -lezing, v. -en.
- Nuts'school** (*lagere school, door eenig departement v. h. Nut opgericht, ook departementale school*), v. -scholen.
- Nuts'spaarbank** (*spaarbank van eenige afdeeling der Maatschappij, enz.*), v. -en; -vergadering (*samenkomst van leden eener nutsafdeeling*), v. -en; -verhandeling (-lezing), v. -en.
- Nut'teloos** (*zonder nut*), bn.; -looze moeite, loozer, -t; -heid, v. gmv.
- Nut'ten** (*dienstig zijn tot*), het nutte, heeft genut; *het nut mij niets, helpt mij niets*.
- Nut'ten** (*gebruik maken van voedsel*), ik nutte, heb genut; meer: Nuttigen.
- Nut'tig** (*voordeelig*), bn. en bw.: *een -boek*, van nut zijnde, -e instellingen, zijn tijd - besteden; als zn. o.: *het -e met het aangename vereenigen*; -heid, v. gmv.
- Nut'tigen** (*spijs of drank gebruiken; eten, drinken*), ik heb genuttigd; -ing (*gebruik van spijs of drank*), v. gmv.
- Nuttiging** (R.-K. derde of laatste hoofddeel der Mis), v. gmv.; zie Communie.

O.

- O.** v. -s. - De vierde klinkletter, de vijftiende letter van het alfabet.
- O.** - Oost, Oosten.
- o.** of **onz.** - onzijdig.
- o.a.** - onder anderen.
- Ob.** - *Oblit*, zie ald.
- Obl.** - *Obligatie*, zie aldaar.
- Oct.** - October, - Octaaf, - zie aldaar.
- o.l.** - *onzes inziens*.
- O.I.** - *Oost-Indië*.
- O.L.** - *Oostlengte*.
- o.m.** - *onder meer*.
- O. M.** - *Openbaar Ministerie*: openbare aanklager of eischer, zie Ministerie.
- $\frac{0}{10}$ - *percent* (p Ct), ten honderd.
- Openb.** - *openbaar, - Openbaring* (Joannes).

O. S. - (in den almanak): *Oude Stijl*.
O. T. - *Oude Testament*.
O. V. - *Oude Verbond*.

o (*bastaarduitgang*), als in: *hidal'go, fl'garo, do'mino*, vormt persoonsnamen; *libret' to, du'o, so'lo, tri'o*, zaaknamen.

Oa'se (aardr. *komvormige laagte in de Sahara, vruchtbare streek in de woestijn*), v. -n; de Sahara telt wel dertig -n; lees: *oo-a'-ze*, fig. lieflijke plek.

Oa'sis (*oase*), v. oasissen, oasen.

O'bat (O.-l. *geneesmiddel in 't algemeen, vooral inlandsche medicijn*), v.

Obductie (*gerechtelijke schouwing van lijken*), v. -ties, -tiën; lees: *op-duk'sie*.

Obditeeren (Lat. *gehoorzamen*): *dan dat ik God den Heere... heb moeten -*, (Wilhelm.)

O-beenen (*kromme beenen*), o. mv.: *een oud man met -*, naar buiten uitgebogen.

Obelisk' (*spitszuil, grafzuil; pronknaald, 15-20 M. hoog*), m. obelisk; de -en van *Luxor te Parijs en te Londen*.

O'ber (*eerste kellner*), m. -s. gmz.

O'berammergau (*dorp in Opper-Beieren, waar om de 10 jaar passiespelen worden gegeven*), o.; zie *Passiespel, 1910*.

O'beron, Germ. myth. *koning der Elfen*, zie *Titania*.

O'blit, [*hij of zij*] is *gestorven*, zie de verkorting **Ob.**; lees: *oo'-bie-it*.

Object' (Lat. *voorwerp, zaak of persoon der beschouwing of behandeling, fig. het doel of het einddoelmerk*), o. objecten. (j = j).

Obiectie (*tegenverping, bezwaar, bedenking*), v. -ties, -tiën. (j = j).

Objectief' (*het tegengestelde van subjectief; wat buiten ons omgaat of bestaat*), bn. en bw.: -*ieve poëzie*, die, welke buiten 't gemoed van den dichter omgaat, d. i. verhalende of epische; *een zaak - beschouwen*, d. i. op zich zelf, niet in verband met eigen inzicht of persoonl. voorkeur; -*iever*, -st. (j = j).

Objectief' (*de naar het voorwerp gerichte lens in verrekijkers en microscopen*), o. objectieven. (j = j).

Objectiviteit' (*wat buiten het ik omgaat, wat behoort tot een voorwerp of zaak buiten ons; het uiterlijke; het vermogen, objectief te kunnen oordeelen, schrijven, denken*), v. gmz.

Obla'tie (R.-K. *jonge knapen, die in een klooster worden opgevoed, met het doel, dat zij later zullen intraden, vooral die van de orde der Benedictijnen*), m. mv.

Oblie' (*dun, opgerold wafeltje*), v. oblieën; -*ijzer* (*tang, om oblieën in te bakken*), o. -s; -*man* (-*verkooper*), m. -nen.

Obligaat' (*obligatist*), m. en v. -aten. (g = g).

Obligaat' (*geboden, verplicht*), bn.

Obligaat' (*muz. de hoofdmelodie voordragende of gevende*), bw.: -*spelen*, -*zingen*, d. i. met begeleiding.

Obligaat' (It. *obligato*: *muziekstuk, gezet voor ééne stem of één instrument, gewoonlijk met begeleiding voor te dragen*), o. -aten; *een - op den hoorn*, (C. O.). (g = g).

Obligatie (*pandbrief, rentebrief, waarbij een maatschappij zich verbindt het geleende kapitaal volgens loting af te lossen en de interesten per coupon, meest om het 1/2 jaar, te betalen*), v. -tiën, -ties; -**houder** (*eigenaar van een obligatie*), m. -s; -**leening**

(*leening, door een naamlooze vennootschap aangegaan door uitgifte van obligaties, met vast onderpand*), v. -en; lees: -**gaaf'sie**.

Obligatie (*verplichting*), v. gmz. (t = ts).

Obligatist' (*solist op eenig instrument*), m. -isten: *het zatte heer begint den - na te neurien*, (Klikspaan), -**tis'te**, v. -n. (g = g).

Obligeeren (Fr. *obliger*: *dienst bewijzen, verplichten, noodzaken*), (g = zj).

Oblong' (Fr. *langwerpig*), bn.; -**formaat** (*boekformaat in briefkaartvorm*), o. gmz.

O'bolus, o'bool' (*oud-Grieksche pasmunt, d. i. 1/6 drachme of ± 8 cents, penning*), m. obo'len; de - was ook een reispenning, den overledene in den mond gelegd als veergeld voor Charon, bij 't overvaren van den Cocytus.

O'bor (Mal. *fakkel, flambouw*), m. -s; de - is een bundel droge bamboetakken, ter lengte van 5 tot 6 M. en ter dikte van 2 CM.; hij wordt door een looper vooruitgedragen.

Obsceen' (Lat. *oneerbaar, laag, schandelijk*), bn.: *obscene voorstellingen*; lees: *op-seen'*.

Obsceniteit' (*ontuchtigheid*), v. -eiten.

Obscurant' (*vijand van verlichting der massa*), m. en v. -en; -**is'me**, o. (sc = sk).

Obscuriteit' (*duisternis; fig. onbekendheid, vergetelheid*), v. gmz. (sc = ck).

Obscuur' (*duister, verborgen*), bn.; -**der**, -st.

Obsedeeren (*op iem. handelingen, redenen, enz. nauwlettend acht geven; lastig vallen*).

Observanten (R.-K. *kloosterlingen van de Franciscaner-, ook Augustijner-orde, die n.l. de oude oorspronkelijke orderegelen streng observeren*), m. mv.; zie *Minderbroeder*.

Observantie (*inachtneming; orderegel*), v. -tiën, -ties; lees: *opervant'sie*.

Observatie (*waarneming, bespieding; opmerking*), v. -tiën, -ties; -**corps** (*mil. afdeling militairen, die een fort of vesting verkerkt*), o., meer: -**korps**, o. -en.

Observator (*opmerker; hij die sterrenkundige waarnemingen doet op een observatorium*), m. -s, -to'ren. (b = p).

Observatorium (*sterrenwacht*), o. -s, -to'ria. (b = p).

Observeren (*op- of aanmerken, gadeslaan, nauwkeurig waarnemen, bespieden*). (b = p).

Obses'sie (*plaag, last, kwelling; dat, wat iem. onophoudelijk in zijn gedachten bezighoudt en niet loslaat*), v. -s, -siën. (b = p).

Obsta'kel (*hinderpaal, belemmering, hinderenis, zwarigheid, beletsel*), o. -stakels. (b = p).

Obstetrie' (Lat. *verloskunde*), v. gmz.

Obstinaat' (*eigenzinnig, halsstarrig, koppig*), bn.; -**natie** (*koppigheid*), v. gmz. (b = p).

Obstruc'tie (*geneesk. verstopping, hardtligheid, fig. hindernis, belemmering*), v. -ties; lees: *opstruk'sie*.

Obstructionist' (*dwaarsdrijver, persoon, die in eenige vergadering den goeden gang van zaken belemmert*), m. -en; -**onis'me**, o. gmz.

Occari'na (*blaasinstr. van terra-cotta met negen toongaten, hebbende een weeken fluitklank*), v. -s. (cc = kk).

Occa'sie (*gelegenheid, geschikte tijd, aanleiding*), v. -siën, -sies: *bij -; geen - hebben*.

Occasioneel' (*bij gelegenheid, toevallig*), bw.: *de mythologie - in de leesies behandelen*.

Ocident' (*het Westen, het Avondland*), o. gmz. (cc = ks).

Occidentaal' (*westelijk, naar het W.*), bn.

Ocult' (*geheim, verborgen*), bn.: *de -e wetenschappen*, b.v. magie, alchimie, necromantie.

Occulte, o.: het — is aan ingewijden alleen bekend en geeft aan dezen een hooger weten op 't gebied van psychologie, sterrenkunde, tooverkunst, enz. (cc = kk).

Occultisme (leer van het occulte, van wat occult is), o. gmv. (cc = kk).

Occupeeren (bezetten, innemen, bezighouden).

Oceaan (wereldzee), m. oceanen: zegsw. *het is als een druppel in den —*, een niet noemenswaardige kleinigheid; een — v. licht, zee.

Oceaniden (zeenimfen), v. mv.; zie ook Najaden.

Oceanitë, o.; zie Polynesië.

Oceanographie (wetenschapp. beschrijving der oceanen), v. gmv.

Oceanus, myth. god der wereldzeeën, de oudste der Titanen, gemaakt van Thetis.

Ochloeraat (volksmänner, aanvoerder van 't gepeupel), m. — craten. (c = k).

Ochlocratie (gepeupel-regeering, schoenlappers-regeering), v. (t = ts).

Och'tend, och'tend (morgenstond), m. — en.

Och'tendbeurt (kerkdienst van een predikant in den ochtend), v. — en; — **bezoek** (morgenvisite), o. — en; — **blad** (morgenkrant), o. — bladen; — **dienst** (kerkdienst vóór den middag), m. — en; — **drank**, m. — en; — **gebed**, o. — gebeden; — **gewaad** (morgenkleedij), o. — gewaden; — **krieken** (morgenkrieken), o. gmv.; — **lied** (morgenlied), o. — eren; — **lucht** (morgenlucht), v. gmv.; — **stond** (morgenstond), m. — en; — **trein**, m. — en; — **uren** (morgenuren), o. mv.; — **zon** (morgenzon), v. gmv.

Octaaf (muz. de 8e toon, van den grondtoon af; omvang van 8 tonen), v. en o. — aven.

Octaaf (R.-K. tijdperk van 8 dagen tot viering van eenig kerkelijk feest), o. — aven: *we zijn in het — van Kerstmis*. (c = k).

Octaaf (dichtk. de acht eerste regels van een sonnet, met twee rijmklanken), o. — aven; zie: **Sextet** en **Sonnet**.

Octaëder (regelmatig achthvlak), o. — s; lees: *ok-ta-ee-der*.

Octant (astronomisch werktuig, dat 1/8 deel van een cirkel omvat, in 1731 uitgevonden; hoogtemeter in de sterrenkunde), v. octanten: *de stuurman had met een — de zonshoogte opgenomen*. (c = k).

Octavia'nus, gesch. zie Triumviraat; als keizer Augustus genoemd.

Octa'vo (boekformaat, waarbij een vel in achten gevouwen is of 16 blz. telt, aangeduid door 8°), o.: ook het boek zelf en dan mv. —'s.

October (10e maand, Wijnmaand), m. — s; eigenlijk: 8e maand, zie December.

Octogoon (achthoek), m. — onen: *de — van Akens dom is het oudste deel van dien bouw*

Octroof (handelsmachtiging, vergunning; een verleend uitsluitend recht tot het maken en verkoopen van zeker artikel), o. — en: *in ons land is het — afgeschafft*; zie **Patent**. (c = k).

Oetrooieeren (een octrooi verleenen aan iemand en op iets), (c = k).

Oculair (Fr. het oog betreffend, met de oogen beschouwend), bn.: een — e inspectie. (ai = é).

Oculair (een der lenzen in een kijker nl. het oogglas), o. — airs; ook: — **glas**; lees: *oo-ku-lër*.

Ocula'tie (enting, griffeling), v. gmv. (t = ts).

Oculeeren (enten): een roos —.

Oculi (R.-K. 3e Zondag in de vasten), m. gmv.

Oculist (ogarts, oogendokter), m. — isten.

Oculus (eig. oog: klein, rond venster, meestal

roosvenster), m. — sen: een — wordt aangebracht voor belichting, ventilatie of doorzicht.

Odalis'ke (slavin of kamermeisje in een harem v. d. Turkschen keizer), v. — isken.

Ode (Gr. dichtk. lied, gezang, lierzang, in gelijke strophen verdeeld; gedicht, zich kenmerkend door ernst en verhevenheid: hoogste en verhevenste soort van lierpoëzie), v. — n: de — is de dichtelijke uiting van krachtige bezieling en hooge geesdrift, teweeggebracht door de verhevenheid van het onderwerp, dat bezongen wordt; — *aan God, Feith's — aan De Ruyter, Bilderdijk's — aan Napoleon*; — **lette** (kleine ode), v. — ettes.

O'dendichter (dichtk. lyrisch dichter, bezielde dichter eener ode), m. — s; W. v. Haaren: *Het menschelijk leven*; Vondel: *De Rijnstroom*.

Odé'on (concert- en muziekzaal), o. — s.

Odeur (Fr. reuk, geur), v.; — **s** (reukwaters), v. mv.; — **fleschje** (reukfleschje), o. — s.

Odiens (hatelijk, ergerlijk, walgelijk, verfoeilijk, afschuwelijk), bn., — euzer, — t. (i = ie).

Odio'sa (Lat. hatelijke dingen), v. mv.

O'dium (haat, vijandschap), o. gmv.: — **me'dicum**, ijverzucht der medici onderling; — **theolo'gicum**, haat, die wordt opgewekt door verschil van geloofsmeeningen. (g = g).

O'din, Germ. myth. de groote God, de opperheer, de stamvader der Asen; in het Saksisch: Wodan; hij wordt ook *Alfadur* of *Alfater* genoemd of *Vader van den tijd*; hij droeg wel 200 bijnamen; van hem en zijn gemalin Frigga is het geslacht der Asen afkomstig; hij woonde in een prachtig paleis in Asgard en was de bezitter van Sleipnir.

Odoo'cer, vorst der Herulers, die een sinde maakte a. h. W.-Romeinsche rijk, 476 n. C.

O'dol (antiseptisch mondwater), o. gmv.

Odome'ter, m. — s; z. het betere Hodo —.

Odorant (welriekend), bn. (t = t).

Odysse'a, — see (beroemd oudgrieksch heldendicht, bezingend de zwerftochten van Ulysses (Odysseus) na den val van Troje), v.

Odys'seus, m.; zie Ulysses. (eu = ui).

Oeconomie (staathuishoudkunde; spaarzaamheid), v. gmv.; zie **Economie**. (oe = eu).

Oeconomi'sch (staathuishoudkundig, spaarzaam), bn.; zie **Economisch**. (oe = eu).

Oeconomiseeren (uitsparen, uitzuinigen).

Oeconoom (landhuishoudkundige), m. — omen; zie **Econoom**. (oe = eu).

Oecume'nisch (algemeen), bn.: *het — concilie van 1870 te Rome, waartoe alle primaten, patriarchen en bisschoppen waren opgeroepen*. (oe = eu).

Oedipus, oud-Gr. held, koning v. Thebe; fig. scherpzinnig en durvend man. (oe = eu).

Oefenen, ik heb geoefend: een pianist moet zich dagelijks —, een gymnast oefent zijn gewrichten en spieren; zich —, zijn krachten aanwenden, zich inspannen.

Oefenen (godsdienstige bijeenkomst houden), ik heb geoefend: zij hebben een kamer ingericht, om elken avond te komen bidden en —; — **aar** (persoon, die bij 't oefenen voorgaat), m. — s of — aren; — **aarster**, v. — s.

Oefening (het oefenen), v. — en: **machts—**, **straf—**, **wraak—**; zie **Godsdienst—**.

Oefenperk (perk v. worstelaars), o. — perken.

Oefenschool (school, waar men zich oefent), v. — scholen: *bij elke kweekschool is een — voor de practijk*; fig. ondervinding, leerschool.

- Oeka'se** (Russisch keizerlijk bevelschrift), v. oekasen; ook: Ukase, (s = z).
- Oelama**, m. -'s; zie Oelama, Ulema.
- Oelama** (Turksch rechtsgeleerde, met kerkelijke en rechterlijke zaken belast, uitlegger v. d. koran, bestuurder v. d. eeredienst), m. -'s: het groote gild der -'s staat onder leiding v. d. Groot-mufti; zie Ulema.
- oen** (bastaarduitgang), als in: meloen, pompoen, citroen, katoen, namen van vruchten en planten; harpoen, klaroen, blazoën, festoen, rantsoen (losgeld), namen van zaken; ook: **-loem**: millioen, trillioen, enz., verzamelnamen.
- Oer-**, voorvoegsel, hetzelfde als Oor-; zie Oerdieren, Oermensch, enz.
- Oer** (ijzerhoudende aardsoort), o. gmv.; **-achtig** (ijzerachtig, ijzerhoudend), bn., -er, -st: **-achtige gronden**; **-bank** (laag van oer), v. -banken; **-grond** (grond, die oer bevat), m. -gronden; **-laag** (oerbank), v. -lagen.
- Oerdieren** (de laagste soort van alle dierlijke wezens, zonder bepaalden vorm en zonder organen; celdieren of protozoën), o. mv.: tot de -dieren behooren b.v. de infusiediertjes; de -dieren zijn microscopisch klein en bestaan slechts uit een enkele cel of uit een vormloos klompje eener eiwitachtige stof, het protoplasma.
- Oermensch** (de mensch, zooals hij oorspronkelijk in de natuur was; fig. iemand zonder eenige beschaving), m. -mensen.
- Oer'os** (wilde stier der Europ. wouden, in de 18e eeuw uitgestorven), m. -ossen.
- Oertaal** (primitieve taal, grondtaal), v. gmv.
- Oertekst** (vroegste, eerste, oorspronkelijke, primitieve tekst), m. -teksten.
- Oertijd** (de grjete voortijd), m. -tijden.
- Oervorm** (primitieve vorm), m. -vormen.
- Oerwoud** (oorspronkelijk of overoud woud), o. -wouden: de -wouden van Midden-Afrika, de -wouden aan den Amazonestroom en vooral die aan den zijtak van dezen, v. d. Madeira; een tropisch -.
- Oest, oest'ig, enz.**; zie Noest (kwast), enz.
- Oest, m.** -en, vero; zie Oegst, d. i. Oogst.
- Oesten** (oogsten), nog bij Bild.: Elius, een held, gewoon laurieren te -; zie Oest.
- Oester** (bekend schaaldier, plaatkieuwig weekdier), v. -s, -en: de Engelsche, Zeeuwsche, Tesselsche -s; hij gaapt als een -, zie Gapen: hij leeft als een -, alleen, eenzaam; **-baard** (draadvormige zelfstandigheid der kieuwen), m. -en; **-bank** (plaats aan zee, waar men oesters vindt), v. -en; **-handel**, m. gmv.; **-huus** (huis, waar oesters verkocht worden), o. -huizen; **-partij** (gezellig samenzijn onder 't gebruik van oesters en wijn), v. -en; **-pastel**, v. -en; **-plaat** (zandplaat, waar zich oesters bevinden), v. -platen; **-put** (put met water van minder zoutgehalte, waarin de oesters smakelijker worden), m. -putten; **-schelp** (tweeschalige schelp der oester), v. -en; **-teelt** (het uitplanten van broed op pannen, die op bijzondere wijze aan elkaar gehecht zijn), v. gmv.; **-vangst** (het vangen van oesters met korven of baggernetten), v. gmv.; **-zaad** (jonge oesters, die men op de oesterbanken plant, ook broed), o. gmv.
- Oe'ver** (kant, zoom van een stroom, meer, rivier, vaart, enz.), m. -s: buiten de -s treden, bij overstrooming; binnen de -s blijven, binnen de -s terugtreden; fig. de - des doods, het einde des levens, de - van het graf.
- Oe'veraanwas** (het aanstribben van zand aan den oe'ver), m. gmv.; **-afstufing** (het wegwaaien v. h. oe'verzand), v. -en.
- Oe'veraas** (dierk. zeker insect, haft), o. gmv.; **-haam** (vischnet, om aan den oe'ver te visschen), m. -hamen; **-kruid** (waterweegbree), o. gmv.; **-licht** (oe'vervuur, -lamp), o. -en; **-looper** (moerasvogel, strandlooper), m. -s; **-mijt** (insect), v. -en; **-pieper** (zanguogel, roestvogel), m. -piepers.
- Oe'verval** (aandr. het wegzinken van een deel van den dijk en van het aangrenzende land langs de Zeeuwsche stroomen), m. -vallen.
- Oe'verwaluw** (rivierwaluw), o. -en.
- Of**, vgw.: zoo spreken alle menschen, hetzij ze geleerd zijn, of (= ofte) niet, tegenstelling.
- Of**, vgw.: - gij onzen ouden dokter gelooven wildet, (Potg.), indien; - hij al riep, afschoon; het is, - ge doof zijt, alsof; pas was hij hier, - hij moest al weer weg, toen.
- Offendeeren** (beleedigen, krenken, ergeren).
- Offensie** (aanval, beleediging), v. -sies, -siën.
- Offensief** (aanvallend), bn.: een - verbond; een - en defensief verbond, volgens hetwelk n. l. de oorlog zoowel aanvallend als afwerend zal gevoerd worden; bw.: - optreden.
- Off'er** (gave, huldebewijs, offerande), o. -s: een bloedig -; een - brengen, een gave geven; ten - brengen, vrijwillig atstaan; fig. zij werd het - zijner eerzucht, slachtoffer; zegw. aan Bacchus -s brengen, een stevig glas drinken; iets aan Vulkaan ten - brengen, verbranden.
- Off'eraar** (iem. die offert), m. -aars, -aren.
- Off'erande** (Fr. offrande, d. i. het aanbieden der offer-elementen, der offer-gave), v. -n zie Offertorium.
- Off'erblok** (R.-K. houten voorwerp voor 't bewaren van aalmoezen), o. -blokken.
- Off'erbus** (R.-K. met slot voorzien, metalen trommeltje, waarin de aalmoezen door een spleet kunnen gestort worden), v. -bussen.
- Off'erdier** (dier als slachtoffer b.v. in den tempel van oud-Jeruzalem), o. -dieren.
- Off'eren** (opdragen, als offer aanbieden), ik heb geofferd; **-ing**, v. -en.
- Off'ergave** (gift, die als offer afgestaan wordt), v. -gaven.
- Off'erkelk** (gewijde beker), m. -en; **-kist** (kist tot het bewaren van liefdegaven), v. -en; **-lam** (R.-K. Jezus Christus), o. gmv.; **-plechtigheid**, v. -heden; **-schaal**, v. -schalen; **-steen** (platte steen, welke den heidonen diende als altaar), m. -en.
- Off'er'te** (aanbieding, aanbod), v. -s, -n.
- Off'ertorium** (R.-K. offerande, eerste hoofdedeelte der Mis, waarin brood en wijn aan G. d. wordt opgedragen), o. -toriums.
- Off'ervaardig** (gezind om een offer te brengen, mild), bn., -er, -st; **-held**, v. gmv.
- Off'iciant** (dienstdoend ambtenaar), m. -en.
- Off'iciant** (R.-K. priester, die de mis opdraagt), m. -en; zie Celebrant, (i = ie).
- Off'icie** (ambt, post, werkkring, ambtsbediening), o. -ciën, -cies; gesch. het heilig -, de inquisitie destijds in Spanje. (c = s).
- Off'icieel** (van regeeringswege, geloofwaardig, echt, ambtelijk, van ambtswege wettig), bn. en bw.: dit zijn -e berichten; iets - meedeelen.
- Off'icieele notee'ring** (koerslijsten, die door desbevoegden of door beëdigde makelaars zijn opgemaakt), v. -noteeringen.
- Off'icier** (Fr. krijgsman, met den rang van

luitenant of hooger), m. -en, -s: men is - der infanterie, der artillerie, der cavalerie, der genie; hij is - van administratie; hij is - van gezondheid, nl. mil. dokter, militairarts.

Officier (rechtsw. ambtenaar van het openbaar ministerie), m. -s, -en: hij is - van justitie, rechterlijk ambtenaar bij de arrondissementen-rechtbank; substituut -, plaatsvervangend -, zie ald.

Officierenociëteit (sociëteit, enkel voor officieren), v. -sociëteiten.

Officierskleding (uniform van een officier), v.; - **monteerling** (-uitrusting), v. -en; - **rang**, m. -en; - **tafel** (gemeenschappelijke dijk voor officieren), v. - tafels; - **tenue** (officierskleding), v. gmv.; - **traktement** o. -en; - **uniform** (-dienstkleeding), v. -uniformen; - **weduwe**, v. -weduwen.

Officieu's (dienstwillig, voorkomend, gediensig), bn. en bw.: ook: dit zijn maar officieuze berichten, half-officieel, minder zeker of geloofwaardig, halfambtelijk. (i = ie).

Officinaal (geneeskrachtig), bn.; ook: - **eel**.

Officina'lia (apothekerswaren), v. mv.

Officio (ex), Lat. ambtshalve, v. ambtswege.

Officium (dienst, ambt, betrekking), o. gmv.

Officium (R.-K. officie, kerkelijk ambt), o. gmv.

Offereeren (aanbieden): iemand iets -.

Ofschoon (bij Cats nog gescheiden voorkomend: En of al schoon een noordenwind op aarde zijn geweld begint; hoewel, alhoewel, hoezeer), vgw.; ook: Schoon.

Ogief, ojief (spitsboog, gotische kruisboog), o. -ieven; ook: - **boog** (gotische spitsboog), m. -bogen; - **sgewijze en -gewijs**.

Ogiva'le stijl (spitsbogenstijl), m. gmv.; zie Gotiek. (g = g).

Ohm (eenheid v. maat bij het meten van electriciteit, zoo geheeten naar den Duitschen natuurkundige G. S. Ohm, 1787-1854), o. -s.

Oldium (plantk. een soort van schimmel op bladeren, b.v. op die van den wijnstok, v. d. rozen, enz.), o. gmv.; lees: o-ie-die-um.

Oir (erfgenaam, nakroost), o.: Dirk VII overleed zonder mannelijk -; lees: oor.

-oir (bastaarduitgang), vormt zaaknamen als b.v.: abattoir, dortoir, dresseoir, depotoir, reservoir, parloir. (oi = oaa).

Ojief, o. -ieven; zie Ogief.

Oka'pi (tweehoelig dier in centraal-Afrika, het midden houdend tusschen een giraffe en een antilope, lang 2.25 M., hoog 1.83 M.), m. -'s; de - werd in 1900 ontdekt, hij leeft in de oerwouden van het Congo-gebied, doch het dier is door de felle jacht bijna verdwenen.

Oker (kleiaarde, met ijzeroxyde vermengd, gele aardsoort of verfstof), v. -s (soorten); - **achtig**, bn., -er, -st; - **kleurig**, bn.

O'kernoot, v. -noten; zie Okkernoot.

Ok'kernoot, o'kernoot (zeer groote noot), v. -noten; (boom), m. -noten; - **noteboom**, m. -boomen; zie Walnoot.

Oksaal (R.-K. vaste tribune, dienend als zangerskoor), o. -alen; zie Dooaal.

Oksel (holte boven onder den arm), m. -s, -en: fig. de - van een blad.

Oks'hoofd (wijnmaat van 6 ankers of 220 L.), o. -hoofden.

Olderman (ouder = ouder: overheidspersoon in Friesland), m. -s, -nen of -lieden. vero.

Oleander (laurierroos), m. -s. (e = ee).

Oleanderpijl'staart (bontgekleurde avondvlinder of sfinx), m. -pijlstaarten. (e = ee).

Oleas'ter (wilde oljboom), m. -s. (e = ee).

Ole'ne (olievetstof, hoofbestanddeel in alle oliën), v. gmv.; lees: oo-lee-ie'ne.

Oleographie (reproductie in olieverf en op linnen van een schilderij van eenigen meester: in 1813 uitgevonden), v. -ën. (ee = e).

O'lie (Lat. vette vloeistof, uit plantaardige of dierlijke stoffen verkregen), v. oliën: zegsw. dat is - in het vuur, nieuwe opwakering van driften; - in de branding, op de golven der zee, middel om den golslag, fig. de hartstochten, te bedaren; zegsw. er is geen - meer in de lamp, de levensgeesten zijn verteerd, ook: de beurs is plat, de flesch is leeg; een goede naam is beter dan olie, gaat boven alles; vluchtige d. i. verubliegende of etherische oliën, b.v.: citroen-, kaneel-, pepermint-, rozen-, terpentijn-; vette oliën, als: lijnolie, hennepolie, oljfolie, enz.

O'liebol (bolwormige oliekoek), m. -bollen; fig. dronkenmansgezicht; - **bollenkraam** (nl. op de kermis), v. -kramen.

O'liedom (aardsdom), bn. en bw.

O'lie- en azijn'stel (tafelgerief, met fleschjes voor olie en azijn, ook met peperbusje en zoutvaatje), o. -stellen.

O'liefabriek (fabriek, waar olie gemaakt wordt), v. -en; - **flesch**, v. -flesschen; - **gas** (gas, uit olie verkregen), o. gmv.; - **handel**, m. gmv.; - **houdend** (olie bewattend), bn.; - **jas** (regenjas van geoliede stof), v. -jassen; - **jekker** (scheepst. jekker van geoliede stof), m. -s; - **kan** (blikken kan voor lampolie, met oor en tuit), v. -kannen; - **koek** (ronde koek met krenten enz., in raapolie gebakken), m. -en: dat is geen - waard, geen zier, gmr.; die ossen krijgen 's winters -koeken, d. i. raapkoek, lijnkoek; - **koop** (kwakzalver, zwervende geneesmeester), m. -en: de - verkocht allerlei geneeskrachtige (?) oliën, vero.; - **kop** (pijpekop van met olie doortrokken meerschium), m. -koppen: een mooi doorgerookte -; - **kruik** (aarden kruik tot het bewaren van olie), v. -en; - **molen** (pletmolen, waarin lijn- of raapzaad wordt uitgeperst), m. -s.

O'liën (met olie bestrijken, insmeren), ik heb geolied: men oliet het hout, geolied papier.

O'liesel (R.-K. sacrament der stervenden, waarbij dezen namelijk met gewijde olie op oogen, ooren, neus, mond, handen en voeten worden gezalfd), o. gmv.

O'lieslager (fabrikant van raap- en lijnolie, bezitter van een oliemolen), m. -s; - **slagerij** (oliefabriek), v. -en; - **steen** (zachte, gladde slijpsteen), m. -en: een - moet met olie bevochtigd worden; - **verf** (verfstof, met olie bereid), v. -verven: met - schilderen op doek, hout of metaal, een portret in -; - **vlek** (vlek, door olie veroorzaakt), v. -ken; - **zaad** (lijnzaad, raapzaad), o. -zaden (soorten).

O'lifant (dikhuidig zoogdier, grootste landdier), m. -en, zie Elefant: zegsw. van een mug een - maken, zie Mug.

O'lifantenjacht (jacht op olifanten), v. -en; - **jager**, m. -s; - **kraal** (perk voor getemde olifanten, waar men ook wilde olifanten in lokt), v. -kralen; - **vangst**, v. gmv.

O'lifantshuid (dikke huid v. e. olifant), v. -en: zegsw. een - hebben, eig. een ongemeen dik vel, d. i. zeer ongevoelig zijn voor slagen b.v. der critiek; - **orde** (ridderorde in Dene marken en Siam), v. -n; - **papier** (zeker-

groot formaat van zwaar teekenpapier, met het woord olifant als watermerk), o. gmv.; -**tand** (een der slagstanden, bestaande nl. uit ivoor of elpenbeen), m. -en; -**tromp** (snuif of slurf), v. -en; -**voet** (klimplant in Z.-Afrika), m. -en: de - heet ook Hottentotsbrood; -**ziekte** (kwaadaardige soort van melaatsheid, naden-melaatsheid), v. gmv. **Oligarch** (medelid of voorstander van een oligarchisch bewind), m. -en (g = g). **Oligarchie** (regeering van enkele voorna'men, d. i. van eenige adellijke of patricische families, die zich van het bewind hebben meester gemaakt), v. oligarchieën. (g = g). **Oligarchisch** (door een klein getal aristocraten geregeerd; voor de oligarchie gestemd), bn. (g = g). **Olijf** (loofboom), m. olijven: de - groeit aan de kustlanden der Middellandsche Zee; (de vrucht), v. olijven: uit de olijven perst men olijf- of slaolie; -**achtig** (als een olijf van kleur, nl. donker-groenachtig), bn., -er, -st: zijn gelaatskleur had iets -achtigs; -**berg** (Bijb. berg, met olijven begroeid, aan de N.-O. zijde van Jeruzalem, 818 M. boven de zee), m., zie Matth. 21 : 1, ook: Olijvenberg, zie Olijvenhof; -**boom**, m. -en: er zijn tamme en wilde -boomen, de laatste zijn kleiner; -**groen** (de olijfgroene kleur), o. gmv.; -**hof** (olijvenboomgaard), m. -hoven: zegsw. mijn liefste plek is een - geworden, mijn hoogste geluk is in den diepsten ramspoed verkeerd, zie Olijvenhof; -**olie** (olie, uit olijven geperst), v. gmv., zie Slaolie; -**tak** (eig. tak v. d. olijf, zinnebeeld des vredes), m. -ken. ook beeld van verzoening, vrede en geluk. **Olijvenhof** (hof of tuin op den Olijfberg, waarin Jezus den nacht vóór zijn lijden in groote benauwing doorbracht), m.; fig. plaats der smarte; ook: Hofje v. olijven; z. Olijfhof. **Olijvenolie**, v., zie Olijfolie; -**oogst**, m. gmv.; -**pers** (pers tot het maken van olijfolie), v. -persen; -**plantsoen** (aanleg van olijfbomen), o. -plantsoenen. **Olm** (Lat. voorheen, eertijds, voormaals), bw.; zegsw. in de dagen van -, in oude, lang verlopen dagen. **Olm** (een soort van salamander), m. olmen: de - leeft in het onderaardsche grotwater van Karinthië, Krain en Dalmatië. **Olmekruin**, ook Olm'kruin (kruin of kroon van een olmboom), v. -kruinen. **Olmloof** (groene takken van olmen), o. gmv.; -**plantsoen** (wandelpark of aantleg met olmboomen), o. -en; -**hout**, ook Olmhout (hout van den olm), o. gmv. **Olographisch** bn.; zie Holographisch. **Olympia** (aardr. kleine maar bekoorlijke vlakte in Elis, Z.-Griekenland, beroemd door de Olympische spelen, sedert 776 v. C. om de vier jaar er gehouden, tot 396 n. C.), o. (y = i). **Olympiade** (tijdsruimte van 4 jaar tusschen twee opeenvolgende Olympische spelen), v. -n. **Olympisch** (tot Olympia behoorend), bn.: de -e spelen, volksspelen in het oude Griekenland, van 776 v. C. tot 396 n. C., om de

vier jaar gevierd, in de vlakte van Olympia in Z.-Griekenland, thans: alle soorten van sportoefeningen in navolging van Gr.: de -spelen te Stockholm (1912), die te Berlijn in 1916. (y = i).

Olympus, Olymp' (aardr. gebergte tusschen Macedonië en Thessalië, verblijfplaats der hooge goden), m.: de goden van den -; Mercurius kwam den - opstijgen. (y = i).

Om (rondom), vz.: - den haard zitten, een band - een boek, - Pinksteren, - de Noord varen, naar de noordelijke landen of streken, die men dan achtereenvolgens bezoekt.

Om (ergens omheen, voorbij), bw.: wind er een touw -, dat uur is al weer -, doe toch een dns -, die weg is een half uur -, langer dan het voetpad is b.v.; de wind is -, gekeerd.

Om, bw.: dit bijw. vormt onscheidbaar en scheidbaar samengestelde w.w., waarvan de leden der onbep. wijs en der voltooidedeelw. aaneengeschreven worden; bij de eerste valt de hoofdtoon op het w.w. b.v. omarmen: ik omarm'de, heb omarm'd; omdij'ken, omgren'zen; bij de scheidbare, als: om'blazen, om'doen, om'dwalen komt de nadruk op het bijwoord om; bij de eerste heeft in de vervoeging geen splitsing der samenstellende leden plaats en mist het voltooidedeelw. het voorvoegsel ge, b.v. ik omarm'de, heb omarm'd; bij de tweede heeft in den onvolt. tegenw. tijd van de aantoonende en gebiedende wijs, alsmede in den onvolt. verleden tijd der aantoonende wijs, splitsing plaats en wordt in het voltooidedeelwoord het voorvoegsel ge tusschen de leden ingeschoven, b.v. ik doe om, ik deed om, wij deden om, doe een das om, ik heb een das omgedaan; het getal dezer samenstellingen is te groot, om ze hier in de rij te laten volgen.

Om, vz.: hij kwam - het leven, verloor het leven; hij raakte - hals, werd gedood; iemand - iets brengen, iem. iets doen verliezen: Daarom . . . ben ick verdreven, - land en luyd' gebracht (Wilhelmuslied); bw.: iem. -brengen, dooden; bij een ramp -komen, d. i. om het leven.

Oma (grootmama), v. -'s; in kindertaal.

Omarmen (in de armen sluiten, omhelzen), ik heb omarm'd; -arming (omhelzing), v. -en.

Omarmend rijm, o.; zie Rijm.

Omber (donkerbruine, vette aardsoort uit Umbrië), v. gmv.

Omber (Sp. het omberspel, zeker kaartspel, verwant aan het quadrille spel), o.; ook (persoon, tegen wien de twee andere partners spelen), m. en v. ombers; -**doos** (fichesdoos), v. -doozen; -**en** (het omberkaartspel of omber spelen), ik omberde, heb geomberd; -**partijtje** (gezelschap van personen, drie in getal, die omber spelen), o. -s, ook omberspel: laten we een -partijtje doen; -**spel** (het spel), o. -spelen; (stel van 40 kaarten), o. -spellen; -**tafel** (speeltafeltje voor het omberspel), v. -s; -**tafeltje**, o. -s.

Ombervisch (baars in de Middell. Zee), m. -visschen; -**vogel** (reiger in Z.-Afrika), m. -s.

Omblin-kolen (steenkolen uit de Omblinmijnen, ten O. van Padang op Sumatra), v.

Ombladen (een blad van een boek omstaen), ik blaadde -, heb -geblaad.

Ombladeren (blaadjes omslaan, zonder te lezen), ik heb -gebladerd; ombladeren: omkransen: iem. hoofd met laurier -.

- Om'bocht** (de omgebogen kant), v. -bochten.
- Omboord'** (met een boordsel omgeven), bn.
- Ombra'ge** (Fr. schaduw, fig. verdenking, argwaan, aanstoot), v. gmv. (g = zj).
- Ombra'geus** (Fr. schuw, vreesachtig, wantrouwend, ergdenkend), bn. (g = zj).
- Om'brassen** (scheepsw. de zeilen en raas door middel van een bras of touw omhalen, in andere richting stellen), ik heb -gebrast.
- Ombrel'le** (Fr. dames-parasol), v. -s.
- Om'brenge** (d. i. om het leven brengen; doodën; ook rondbrengen), ik heb -gebracht; -er, m. -s; -ing (het ombrenge), v. gmv.: **Ombrome'ter** (regenmeter), m. -meters; de - is een toestel, om de hoeveelheid regen, die valt of in een jaar gevallen is, te bepalen.
- Om'buiten** (omruilen), ik heb -gebuit: een paar pantoffels tegen een paar andere -. gew.
- Omdat'** (om de reden dat, daar, dewijl), vgw.: -ik ziek ben, - het vacantie is.
- Omdijk'en** (met een dijk omsluiten), ik heb -dijkt, als zn. o.: het - en droogmalen van poelen en plassen; -ing, v. en.
- Omdo'en** (om het lichaam doen), ik deed -, heb -gedaan: een mantel, een doek -, d. i. omhangen, omslaan.
- Omdolen** (rondwaaien, al dolende rondgaan), ik heb -gedoold; -ing, v. -en.
- Omdraai** (keer, omzwaai, wending), m. -draaien: de - van een rad.
- Omdraaien** (ronddraaien, in de rondte draaien), ik draaide -, heb -gedraaid: een sleutel -; zich -, zich keeren, wenden.
- Omdragen** (ronddragen), ik droeg -, heb -gedragen: de veroverde standaarden werden plechtig - gedragen, in plechtigen optocht langs een bepaalden weg.
- O'mega** (Gr. de laatste letter van het Grieksche alfabet, fig. het einde), v. omega's.
- Om'eggen** (met de eg omwerken) ik heb -geëgd: gij moet den akker opnieuw -. **Omelet'** (Fr. eierpannekock), v. omeletten.
- O'men** (Lat. voorteeken), o. omina; nomen sit -, (Jonath.): de naam zij een voorteeken.
- Omfloers'en** (met een floers omgeven), ik -te, heb -floerst: een trom -.
- Om'gaan** (rondgaan, om iets gaan), erging om, is omgegaan: een straatje -; zegsw. hij is het hoekje omgegaan, gestorven, ook: de dag ging -, voorbij; in die zaak gaat heel wat -, is veel nering; met bedrog -, zich inlaten met; spreekw. Die met pek omgaat, wordt er mee besmet, zie Pek.
- Om'gaande**, bn.; per -, d. i. met de eerstvolgende post: gelief mij per - te antwoorden.
- Om'gang** (het omgaan, gezellig verkeer), m. gmv.; -staal (de gewone spreektaal in de conversatie), v. gmv.
- Om'gang** (galerij, trans v. e. toren), m. -en.
- Om'gang**, **om'megaug** (R-K. plechtige kerkelijke processie), m. -gangen.
- Om'gekeerd** (omgedraaid, in tegengestelden stand), bn. en bw.: een -e handschoen, een kous - aantrekken; rekenk. een -e evenredigheid; als zelfst. nw.: het -e van een breuk, b.v. $\frac{1}{2}$ is het -e van $\frac{2}{1}$; het -e van een getal, b.v. het -e van 4 is $\frac{1}{4}$; die schildertij is het -e van mooi, het tegengestelde.
- Om'gelaunden** (eigenaars van landen om eenig punt), m. en v. mv.: de - van het Sneeker meer, omgelegenen.
- Om'gelegen** (omliggend, rondom gelegen), bn.: de - akkers, wateren, enz.
- Omge'ven** (omringen), ik -gaf, heb -geven.
- Omge'ving** (kring van personen, waarin iemand zich beweegt), v. gmv.: onze dagelijksche -, een letterkundige -.
- Omge'ving** (nabijheid), v. gmv.: in de - van Den Haag wonen; zie Om'trek.
- Om'gezetenen** (rondom wonenden), m. en v. mv.
- Omgord'** (omsloten, omkranst), bn.: een wildeman, (zie het Bossche wapen), de lendenen - met groen loof.
- Omgord'en** (met een gordel om de heupen vastbinden), hij -gordde, heeft -gord: de lenden - met een linnendoek; zich -, fig. zich gereed maken b.v. tot een tocht.
- Om'haal** (omslag, drukte), m. gmv.: een - van woord-en, veel - maken.
- Om'haal** (krul van een letter), m. -halen.
- Om'halen** (afbreken, omver'halen, omver'trekken in de richting naar zich toe), ik baalde -, heb -gehaald: een muur -.
- Om'hang** (omkleeding, omhulsel), m. gmv.
- Om'heen'**, bw.: de vijver, waar de jongens - liepen, rondom heen.
- Om'heinen** (met een schutting of heining omgeven), ik heb -heind: een tuintje -.
- Om'heining** (planken schutting), v. heiningen; -inkje, o. -s.
- Om'heizen** (om den hals vallen), ik heb -helsd; fig. een leer -, aannemen; -ing (omarming), v. -en.
- Omhoog'** (opwaarts, boven), bw.: naar -, in de hoogte; van -, d. i. van den hemel.
- Omhoog'beuren** (in de hoogte beuren), ik beurde -, heb -gebeurd; evenzoo: -blazen, -drijven, -duwen, -gaan, -halen, -heffen, -houden, -jagen, -kijken, -rijzen, -schieten, -slaan, -springen, -strekken, -stuiven, -tillen, -turen, -vliegen, -voeren, -werken, -werpen, -zien: scheidbare samenstellingen, waarvan 't volt. deelw. wordt aaneengeschreven, als: omhooggeblazen, omhooggedreven, enz.
- Om'hul'ven** (met een huid omhullen, omsluieren), ik heb -hulfd: het droevig floers -hulft uw blonde lokken, (Beets).
- Om'hul'ven** (rondom bedekken, zich in iets wikkelen), ik heb -huld: met een mantel -; fig. met luister -huld; -ing, v. -en.
- Omnibus'** (Fr. onheilsPELLend), bn.; -zer, -t.
- Omis'sie** (Fr. uitlating, weglating, nalatigheid), v. -siën, -s.
- Omka'den** (met een kade omsluiten), ik omkaadde, heb -kaad; -ing, v. -en.
- Omkant'** (omsloten), bn.: een blok huizen, met een muur -, w. i. g.
- Om'kantelen**, **om'kentelen** (omwentelen nl. v. d. éenen kant op den anderen), ik kantelde -, ik heb -gekanteld; (kantelend omvallen), het is -gekanteld; -ing, v. -en.
- Omkan'ten** (ergens een kant om maken), ik kante -, heb -gekant: een koperen emmer -.
- Om'keer**, **om'mekeer** (het omkeeren, algeheele verandering), m. gmv.
- Om'keeren** (omwenden, omdraaien, andersom plaatsen), ik keerde -, heb -gekeerd: een zandlooper -, het hoofd -, zich -, een blad -; zegsw. het blaadje is -gekeerd, de zaken zijn totaal veranderd; een dubbeltje driemaal -, zeer spaarzaam zijn: de rollen zijn -gekeerd, toon. verwisseld, wie b.v. eerst heer was, is nu dienaar; zich in zijn graf -, van een doode gezegd, die zich in zijn kist zou moeten

omdraaien van ergernis; *het hart keert mij om in 't lijf*, ik walg er van; *hij is -gekeerd als een blad op een boom*, geheel van partijkleur, van politiek, enz. veranderd.

Om'kentelelen; zie Omkantelelen.

Om'kenteren (omkantelelen, van vaartuigen), het is -gekenterd: *de barkas is -gekenterd*.

Om'klank, m.; zie Umlaut.

Om'klem'men (den arm of de hand vast om iets heen slaan, iets of iem. met kracht en klem omvatten), ik -klemde, heb -klemd: *zijn vuist -klemde een speer, iem. hand -*.

Om'komen (d. i. om het leven komen: *het leven verliezen*), hij kwam -, is -gekomen: *bij een brand -*, *bij een schipbreuk -*.

Om'koop (de daad van omkopen), m. gmv. **Om'koop'baar** (veel voor geld), bn.; -heid, v.: *de -heid der Turksche ambtenaren*.

Om'kopen (door geld doen omzwenken van richting of par'tij), ik kocht -, heb -gekocht; -erij, v. -en; -ing, v. -en.

Om'koud' (er - zijn of worden), bw. uitdr.: *reddeloos verloren zijn, een kind des doods zijn, het leven kwijt zijn of gaan raken*.

Om'kran'sen (met een krans omgeven, een krans doen om), ik -kranste, heb -kranst: *het hoofd -kranst met lauweren; iem. -*, *de held werd met lauwers -kranst; zich -*, *zich met een krans sieren*; fig. omgeven, omsluiten: *huizen, omkranst door wuivend iepengroen*, (Potg.)

Om'kruiken, -kroken (met een kreuk omvouwen), ik kreuikte -, heb -gekreuikt.

Omlaag' (in de laagte), bw.: *het dal lag -aan de beek, de deur klemt -*, *naar -zien, naar -storten, beneden*; *scheepst. de bootsman is -*, beneden in het logies.

Omlaag'brengen (naar beneden brengen), ik bracht -, heb -gebracht; evenzoo: -buigen, -drukken, -duwen, -gaan, -houden, -kijken, -rukken, -schieten, -slaan, -springen, -storten, -vallen, -voeren, -zien: het zijnscheidbare samenstellingen, het volt. deelw. wordt met ge gebruikt en de leden aaneengeschreven: *omlaaggebogen, omlaaggedrukt, enz.*

Omlau'welen (dicht met lauweren of lauieren bekronen, de slapen omkransen), ik heb -lauwerd: *een dichter met -lauwerd hoofd*.

Oml'e'geren (omsluiten, omsingelen), ik heb -legerd: *Civilis hield Castra Vetera -legerd*; fig. omringen; -ing (inshutting), v. -en.

Om'leggen (om iets heen leggen), ik legde of leidde (lei) -, heb -gelegd of -geleid: *iemand een verband -*, *leggen en vastmaken; een plank -*, *een matras -*, op een anderen kant leggen; fig. *elk stuiverje -*, *keeren en wenden, vóór men het uitgeeft, hoogst zuinig zijn; zich -*, het lichaam op een andere zijde leggen of wenden.

Om'leg'gen (rondom beleggen met), ik -legde of -leide, heb -legd of -leid: *den rand van een schotel met peterselie -*. w. i. g.

Om'leg'sel (belegsel), o. -s: *een damesrok met een - van fluweel; een smal - van gouddraad, omboord'sel*.

Om'leiden, ik leidde -, heb -geleid: *een velden os -*, door de straten rondleiden, *een klimplant een balkon -*, *de stroom werd het eiland -geleid*, d. i. men deed hem loopen om of langs; fig. *iemand om den tuin leiden*.

Omlis'gend (omgeleggen), bn. *de -e akkers*.

Omlis'ten (met een lijst omgeven), hij

-lijstte, heeft -lijst: *een portret -*; fig. *bouwland, door akkermaalshout omlijst*.

Oml'ooft' (dicht met loof omhangen), bn.

Oml'loop, m.: *de - van 't bloed, circulatie; de - der aarde om de zon, omwenteling; geld, papier in - brengen*, van hand tot hand doen gaan; *praatjes, geruchten in - brengen*, gaan verspreiden; *geneesk. hij heeft den - aan den vinger, roosachtige verzwering*.

Oml'loop (rondlopende galerij, omgang, trans), m. -loopen: *de - van een molen*.

Oml'loopstijd (tijd, waarin een hemellichaam zijn baan beschrijft), m. -tijden: *de siderische, de periodische - der maan, de - eener meet, de bekendheid van den - eener planeet*.

Oml'oo'veren (dicht met een looverkrans versieren, omkransen), ik heb omloovert: *eens dichters hoofd -*; fig. *iemands naam -*.

Omlu'wen (tegen den wind beschutten), ik heb omluwd: *als dreef hij heen, -luwd van englenwieken*, (Hofdijk).

Oml'mekant (keerzijde), m. -kanten.

Oml'mekomst (afloop van een termijn), v. gmv: *telkens na - van drie maanden dient hij een rapport in*; O.-I. - van verlof, einde.

Oml'meland (land, gelegen rondom een plaats), o. -en: *de -landen v. Groningen d. i. de kwartieren Hunsingoo, Fivelgoo en het Westerkwartier -lander (bewoner van het Ommeland)*, m. -s; ook als bu.: *een -boer; -landsch*, bn.: *een -e reis, een reis met veel bezwaren, zood in oude dagen in de Groninger Ommelanden*.

Oml'mering (dicht. ruimte binnen een omtrek, een vlak, door een kring omstoten), m. gmv.: *'s Werelds wijden -*, (Kamphuyzen); ook: *Om'ring; een eiland maar vijf mijlen in -*; *de - van een kasteel. vero.*

Oml'merschans (aardr. vroeger een kolonie van de Mij. van Weldadigheid, thans strafkolonie in Overijsel, bij Ommen), v. gmv.; zie Veenhuizen.

Oml'mezien, om'zien, o. gmv.: *in een -tje, d. i. in een oogwenk, in een oogeblik; een -tje geduld, in een -tje gereed zijn*.

Oml'mezijde (ommekant), v. -zijden: *de - van een bladzijde schrifts; zie -*.

Oml'mezwaal, m. -en; zie Omzwaal.

Oml'mu'ren (met een muur omgeven), ik heb ommuurd: *een tuin -*; bij uitbr. *de veldheer deed de vesting -*; *de stad was ommuurd met hooge wallen; -muring*, v. -en.

Oml'mne'velen (met nevel omringen en daardoor verduisteren), ik heb omneveld: *donkere wolken - de toppen der bergen; fig. het beeld van een held met wierook -*; *het verstand, den geest -*, verduisteren, voor denken ongeschikt maken: -neveling, v. gmv.

Oml'mnia faus'ta (et pros'pera), Lat. Alles moge u naar wensch (en voorspoedig) gaan.

Oml'mnibus (Lat. eig. voor allen: openbaar rijtuig, dat in groote steden de gemeenschap tusschen bepaalde punten der stad onderhoudt), m. -bussen: *een - voor twintig personen; dit hotel heeft zijn eigen -*; spreekt. Bus.

Oml'mnipotent' (alvermogen, almachtig), bn.

Oml'mnipotent'ie (Lat. almacht, alvermogen), v. gmv. (tie = sie).

Oml'mnis ho'mo (Lat. iemand, die tot alles gebruikt wordt), m. gmv.; zie Factotum.

Oml'mnivoor' (eig. alles-eter), m. -oren: *de mensch is een -*, gebruikt dierlijk en plant-aardig voedsel: *de honden, de beren zijn -oren*.

- Ompagaaien** (in een boot al pagaaierende om iets heen roeien), wij hebben en zijn — gepagaaid: een eilandje —, een singel —.
- Ompagieren** (O.-I. omtuinen, omheinen).
- Ompalen** (met paalwerk omzetten, afsluiten, afbakenen), ik heb ompaald: een terrein, een jachtveld —; fig. omringen: een landje, door hooge bergen —paald; —paling, v. —en, b.v. de —paling van een terrein.
- Ompanseren**, —pantseren (met een ijzeren of stalen panzer omgeven), ik heb —panserd: kanonneerbooten laten —.
- Omplooi** (omkrullende plooi), v. —plooiën.
- Ompvangen** (dicht. prangend omgeven, omknellen), ik heb —prangd: de zweepslagen —prangden zijn leden; fig. de diadeem —prangt zijn hoofd, de smart —prangt zijn hart.
- Ompraten** (overhalen), ik praatte —, heb —gepraat: men heeft hem zien om te praten, d. i. met mooie praatjes van inzicht zien te veranderen, tot andere gedachten te brengen.
- Omranden** (met een rand omgeven, beleggen), ik —randde, heb —rand: een borduursel met lofwerk —; —randing, v. —en.
- Omranken** (dicht. met ranken omgeven), het heeft —rankt: slingerplanten — het balkon; een wijnstok —rankte de hut.
- Omrasteren** (met rasterdraad omsluiten), ik heb —rasterd: een ijsbaan —, een hertenkamp —; —ing, v. —en.
- Omrreis** (inspectiereis), v. —reizen: de inspecteur zal morgen de jaarlijksche — beginnen, meer: Rondreis.
- Omring**, m. gmv.; zie Ommering.
- Omringdijk**, m., —kade (dijk, die één of meer polders omringt), v. —dijken, —kaden.
- Omringen** (aan alle kanten omgeven), ze hebben —ringd: de kinderen —ringden de koningin, ter betoening van eerbied, belangstelling; omgeven: allerlei boomen — dien vijver.
- Omringend** (omgelegen, omliggend), bn.: de het huis —e boomen; als zn. o.: het —e.
- Omringkade**, v. —kaden: zie —dijk.
- Omrjit** (het rijden om iets heen), m. —ritten: een troep ruiters maakte een — op de heide.
- Omroepen** (bekend maken), hij riep —, heeft —geroepen; —roeper (persoon, door het gemeentebestuur aangesteld, om iets met bekenklag bekend te maken), m. —roepers.
- Omroepersbaantje**, o. gmv.; —bekken (metalen bekken, waarop de omroeper slaat om de aandacht te trekken), o. —s; —plaats (—baantje), v. —en.
- Omronden** (van alle zijden belopen), bn.: het zwaard was — met bloed.
- Omruij** (het omruilen), m. gmv.
- Omrullen** (voor iets anders in ruil geven, tegen elkander wisselen), ik ruidde —, heb —geruild: platen, boeken —, tegen andere rullen: —ing, v. —en.
- Omschaduwen** (dicht.); z. Omschaduw en.
- Omschaduw en** (rondom beschaduw en, met schaduw omgeven), het heeft —schaduwd (—schaduwd): hooge boomen — dat landhuis.
- Omschallen** (dicht. met geschal omringen), ik heb —schald: een luid gejuich —schaldden vorst; vroolijk hoorngeklank —schalde de legerplaats.
- Omschansen** (met een schans omringen), ik heb —schanst: de veldheer liet het kamp —schansen; fig. zich — met iets, hij zit —schanst met boeken, omgeven; —ing (schanswerk), v. —en.
- Omschor'sen** (dicht. met een schors omsluiten), ik heb —schorst: de Alpen zijn met sneeuw en ijs —schorst; het pantser —schorst zijn leden; fig. de helden zijn met moed —schorst.
- Omschrift** (randschrift), o. —schriften: een penning met een Latijnsche spreuk als —, d. i. opschrift om den rand heen.
- Omschrijven** (nauwkeurig beschrijven), ik schreef, heb —schreven: kunt gij den aandrander niet —? een landschap —; bij verkooppingen gaat de notaris alles breedvoerig —; tal van vreemde woorden vallen moeilijk te —.
- Omsingelen** (aan alle kanten omsluiten), ik heb —singeld: een stad, een vesting —, van alle kanten met een leger —, insluiten, dicht omringen, berennen; —ing, v. —en.
- Omslaan** (omver-rukken, doen vallen), ik sloeg —, heb —geslagen: de storm zal dien muur nog —, het schip zal —; een kleedingstuk —, haastig en achteloos omdoen; het blad van een boek —, omkeeren; zegsw. het blaadje is —geslagen, de zaak is geheel veranderd; de kosten zullen we onder alle deelnemers —, naar een bepaalden maatstaf verdeelen.
- Omslachtig** (met veel omhaal en onnoodige drukte), bn.: Cats is een —, maar niettemin aangenaam verteller; —er, —st; —heid (te groote breedvoerigheid), v. gmv.
- Omslag** (omhaal, drukte), m. gmv.: gij moet voor mij geen — maken; hij doet alles met weinig —, zonder —.
- Omslag** (belasting), m. —slagen: de hoofdelijke —, gemeentelijke belasting voor elk hoofd van een gezin, naar de mate van zijn bezit.
- Omslag** (omkleedsel), m. en o. gmv.: een linnen —; natte —en om terug te drijven, (C.O.)
- Omslagdoek** (schuifgevouwen doek, door vrouwen om de schouders geslagen en gedragen), m. —doeken.
- Omslingeren** (omver, onderstboven slingeren), hij slingerde om, heeft omgeslingerd: de dame heeft met haar japon het tafeltje omgeslingerd.
- Omslingeren** (slingerend omgeven), het heeft —slingerd: de slangen, die Laocoön —; de lianen — den boom, een door wijf rank —slingerde woning; twee spierwitte kolommen, siertijk met groen —slingerd.
- Omsluiteren** (met een sluis omgeven), ik heb —sluisd: het hoofd met rouwfloers —; de bruid was met prachtig zijden gaas —sluisd; —ing, v. —en.
- Omsluiten** (dicht omringen, aan alle kanten insluiten), ik —sloot, heb —sloten: zij waren —sloten door den vijand; een boomgaard, door een hoogen muur omsloten; het harnas —sloot zijn leden; —ing (omheining), v. —en.
- Omspannen** (omvatten), ik heb —: kunt gij dien knuipel —? met de vingers omsluiten; een dungeregen middeltje, dat men zou kunnen —; een terrein met touwwerk laten —, een enge pantalon —spande zijn beenen.
- Omspanseren** (deftig en met afgemeten gang ergens omheen wandelen), ik heb —gpanseerd; zie, hoe die haan over het erf —spanseert' vero.; zie Spanseeren.
- Omsstaan** (omwenden), ik stond —, heb —gestaan; zegsw. iem. —leeren, een onwillige drillen, leeren wenden en keeren.
- Omsstaand, om'mestaand** (omringend), bn.: de —e huizen, de —e kinderen.
- Oms'tand** (drukte, omhaal), m. gmv.: maak

toch zoo'n - niet, met - spreken, vero.
Om'stander (iem., uit de ergens omheenstaande menigte, toeschouwer), m. -standers.
Omstan'dig (breedvoerig en daardoor volledig en nauwkeurig), bn. en bw.: een - schrijven, een - verslag, een - verhaal, een - e brief, enz.; iets - mededeelen; -er, -st.
Omstan'digheid (iets, dat een handeling, voorval, toestand vergezelt), v. -heden: een onverwachte -; alles hangt hier af van de -heden, d.i. van den nog onzekeren loop der gebeurtenissen; verzachtende -heden, rechtst [bijzonderheden]; verzwarende -heden, nl. alles, wat den aard der misdaad verergert.
Om'stouwen (verpakken), ik heb -gestouwd: ge dient de lading om te stouwen, d. i. anders samen te pakken, opdat de goederen stevig ineensluiten en niet gaan werken.
Omstra'len (straalsgewijze omringen), het heeft -straald: de glans van het goud -straalde hem; de roem -straalt zijn schedel, met den luister der overwinning -straald, zijn leven was -straald met aanzien, rijkdom en geluk.
Om'streek (de omliggende landstreek), v. -streken: de -streken van Maastricht zijn mooi; fig. heel de - was op de been, d. i. al de bewoners diar streek.
Om'streeks' (ongeveer, omtrent), bw.: hij verdient jaarlijks - duizend gulden: hij zal nu - te Delft zijn; vz.: het was - Paschen.
Om'strengelen (strengelend omvatten), het -strengelde, heeft -strengeld: de klimop kan een boom -; fig. door den band der liefde of der vriendschap -strengeld zijn.
Om'stulpen, -stelpen (onderstboven keeren, zoodat de opening naar beneden is gericht), ik stulpte -, heb -gestulpt: een mand -, omkeeren.
Om'stuwen (zware voorwerpen omkeeren), ik heb -gestuwd: help die balen eens -.
Om'stuwen (dicht. i. e. drom omgeven), men heeft -stuwde: een troep edellieden -stuwde den koning, honderden nymfen -stuwden de godin; hij -stuwde steeds zijn troon met tal van hovelingen, deed omringen met.
Om'togen (omhuld, omkleed), vd. van 't vero. omtie'gen, d. i. omtrekken: de bergen, met nevelen -, de duisternis had berg en woud -; met damp -; fig. met ernst -.
Om'trek (buitenlijn, grenslijn, grens), m. -trekken: eerst moet ge den - teekenen, zij had den - harer teekening in een oogeblik klaar; meek. de - van een cirkel, van een driehoek, veelhoek, enz.; in den - van [het dorp, in den - der kernis, niemand hier in den - kent hem, d. i. naaste omgeving.
Omtrent' (eig. in het rond, rondom), bw.: geen sterveling -, d. i. in de nabijheid; dat kost mij - een gulden, ongeveer, ten naasten bij; vz.: er zijn veel geruchten - hem in omloop, d. i. betreffende.
Omtuif'len (dicht. met een tuil of krans omgeven, opsieren, versieren), ik heb -tuild: laat ik u de slapen met rozen -, de natuur is als -tuild met bloem en lentespruit.
Omtuif'nen (omsluiten door een tuin, d. i. door rasterwerk), ik heb -tuind; -lug (omheining), v. -en; zie Tuin.
Om'vaart (het omvaren), v. gmv.: de - om het voorgebergte, na een - van eenige uren, het varen langs een omweg.
Omva'demen (in een vadem omsluiten, omvatten), ik heb -vademd: ik zet het u dien

boom te -, d. i. met uitgestrekte armen te omvatten; -ing, v. -en; ook: Omva'men.
Omva'men (omvademen), ik heb -vaamd.
Om'vang (omtrek, grootte), m. gmv.: de - van eenig lichaam, iets van veel -, dikte; fig. de - der wetenschap, de - van een ramp, uitgestrektheid.
Omvan'gen (omvatten), ik heb -vangen: met de armen -; fig. met zijn blik -, de nevel had het reisgezelschap -.
Omvang'rijk (van grooten omvang), bn.: een - boekwerk, een - e stem.
Omvat'tend (uitgestrekt, ruim), bn.: een - e werkkring, een - plan.
Omver' (onderstboven), bw.: komt als eerste lid der samenstell. voor in scheidb. samengest. werkw., wier volt. deelw. met ge aaneengescreven worden, als in: -blazen, -dringen, -drukken, -duwen, -gooien, -waaien, -werpen; b.v. de storm blies -, heeft omvergeblazen, evenzoo: omvergedrongen, omvergedrukt, enz.
Om'vleugelen (als met vleugels bedekken), mil. omtrekken), ik heb -vleugeld: de vijand wilde ons -; -ing, v. -en.
Om'vloei'en (vloeiend omgeven), het heeft -vloed; fig. het licht kan iem. -.
Om'vraag, om'vraage (rondvraag), v.: er werd een - over het voorstel gehouden; een voorstel in - brengen, een vraag er over doen aan den een na den ander.
Omwa'demen (dicht. rondom met een vochtigen damp omgeven), het heeft -wademd: de wind -wademt de wouden met zijn geuren.
Omwal'len (met een wal omringen), ik heb -wald: aan den zekant werd een stad niet -wald; -ling (de wal), v. -en.
Om'wandeling (het rondom iets wandelen), v. -wandelingen: na de - der singels gaat hij naar de sociëteit; de - van Christus hier op aarde, het leven, de levensreis.
Omwa'ren (dicht. warend omgeven), het heeft -waard: hij dacht zich daar van geesten, spoken en schimmen -waard; zie Waren.
Om'weg (weg, die om d. i. langer is), m. -wegen: een - nemen, maken; fig. uw woorden gaan langs een -; iets zonder -wegen vragen, d. i. recht op het doel af, openhartig.
Omwe'melen (dicht. wemelend omgeven), het heeft -wemeld: een massa mieren -wemelden den slapenden reiziger.
Om'wenden (omkeeren, omkantelen, omdraaien), ik wendde -, heb -gewend: het hoofd -, het roer -; zich -, d. i. het hoofd, het lichaam achterwaarts wenden.
Om'wentelen (het onderstboven keeren), ik heb -gewenteld: een bruisende stroom wentelde het molenrad om, deed wentelen of draaien; zich -, zich om zijn as draaien.
Om'wenteling (staatkundige omkeering), v. -en: de groote - in Frankrijk, een bloedige -; zie Revolutie.
Om'wenteling (ronddraaiende keering of keer), v. -wentelingen: een bol ontstaat door de - van een halven cirkel om zijn middellijn: de -wentelingen van een groot machinerad; de - der aarde om haar as; fig. dat was een geheele - in zijn lot, ommekeer.
Om'wentelingsas (werkelijke of denkbeeldige spil, waarom eenig lichaam ronddraait), v. -assen: de - van het vliegwiel eener stoommachine; de - der maan, der aarde, der zon; -snelheid, v. -heden,

- Om'wentelingsgeest** (geest van oproer of revolutie), m. gmv.; -gezind (tot revolutie geneigd, revolutionnair), bn.; -koorts (revolutie-woede als volksziekte), v. gmv.
- Om'wentelingslichaam** (meetk. lichaam, dat ontstaat door draaiing van eenig vlak om een rechte lijn), o. -lichamen: een bol ontstaat door een halven cirkel om zijn middellijn te laten draaien.
- Om'wentelingslied** (lied, dat populair is in de dagen van revolutie, b.v. de Marseillaise in 1792 in Fr.), o. -liederen.
- Om'wentelingstijd** (sterrenk. tijd, welken een hemellichaam noodig heeft, om zich om zijn as te wentelen), m. -tijden: de -der aarde is een etmaal.
- Om'wentelingsvlak** (meetk. gebogen vlak, dat ontstaat door draaiing van een vlak om een lijn als as), o. -vlakken.
- Om'werken** (anders bewerken, vervormen), ik heb -gewerkt: een gedicht, - een opstel, -, een boek -; een akker -, dooreenwerken; die grond is niet genoeg -gewerkt; den mest, het graan -; -ing, v. -en: de - van een opstel, v. e. gedicht, van een roman, enz.
- Om'werpen** (omgooien, omsmjten), ik wierp -, heb -geworpen; fig. vernielen, verwoesten; -ing (het omwerpen), v. gmv.
- Om'wibbelen** (wibbelend omvallen of doen omvallen), het is en ik heb -gewibbeld: dat tafeltje zal nog eens -, het bloemstandertje hebt gij -gewibbeld.
- Om'wik'kelen** (rondom inwikkelen), ik heb -wikkeld: een kindje met een deken -, een zwerenden vinger -, zich -; hij -wikkelde zich met een mantel; fig. een duistere samen-zwering -wikkelde den vorst; -ing (voorwerp, om iets te omwikkelen), v. -en.
- Om'willen** (aan het lijf willen), ik heb -gewild: dat boordje wil ik wel -, de jongen wil die das niet -.
- Om'win'den** (met iets slingerend omgeven), ik omwond, heb -wonden: een pak met een eind touw -; -ing (omwindsel), v. -en; -sel (omhulsel), o. -s.
- Om'wisselen** (verwisselen, ruilen), ik heb -gewisseld: ik zou de schoenen eens -, eenig bankpapier -, van plaats -; -ing, v. -en.
- Om'wonend** (omringend), bn.: de -wonende volken, de -wonende boeren, in het rond wonend.
- Om'woners** (personen, die om ons heen wonen), m. mv.: de - van Nederland zijn Duitschers en Belgen; de - v. h. meer v. Constanz.
- Om'woners** (cosm. omwonenden), m. mv.: onze - verschillen 12 uur met ons in tijd, nl. menschen, wonende met ons op dezelfde parallel, maar 1800 in lengte verschillend.
- Om'wrikken** (omver-wrikken), ik heb -gewrikt: een paal -, tegen den grond wrikken.
- Om'zadelen** (van zadels wisselen), ik heb -gezadeld: laat den knecht mijn paard even -.
- Om'zaten** (omgezetenen, omwonenden), m. en v. mv.; verg.: Landzaten, Onder- en Nazaten.
- Om'zeg** (bekendmaking van geboorte of overlijden), m. gmv.: vier bidders hebben den - gehad.
- Om'zendbrief** (rondschrjven, circulaire, bisschoppelijk mandement), m. -brieven. VI.
- Om'zet** (handel, koop en verkoop op de markt of aan de beurs), m. gmv.
- Om'zetsel** (hoord of belegel van verschillende stof of kleur), o. -zetsels, -zetselen.
- Om'zetten** (doen verwisselen van plaats), ik zette -, heb -gezet: zet die kibbelende kinderen -; woorden -, anders schikken; zinnen -, in anderen vorm b.v. in den lijdenden brengen; die koopman zet veel -, verhandelt; geld -, in andere munt omwisselen; door gisting wordt suiker in alcohol -gezet, ontleed, ontbonden; den grond -, ompspitten; -zetting, v. -en: de - van een volzin.
- Om'zet'ten** (omringen, omsluiten), ik zette -, heb -gezet: een stad -, omsingelen; zij wisten het kasteel nauw -zet te houden, ingesloten; een heuvel - met eiken; de zakdoek was -zet met een fijn kantje, omboord; een horloge met paarlen -, rondom bezetten.
- Om'zieht'ig** (bedachtzaam, behoedzaam), bn. en bw.: een - bergbestijger; hij ging - te werk, voorzichtig, -er, -st; -heid (beleid), v. gmv.
- Om'zien**, o. gmv.; zie Ommezien.
- Om'zoo'men** (met een zoom omgeven), ik heb -zoomd: een tiggervel, met rood -zoomd, (C.O.), met een rand of boord van een roode stof of kleur omzet; -zooming, v. -en.
- Om'zwaai** (omdraai, omkeer), m. -zwaaien; ook: Ommezwaai.
- Om'zwacht'telen** (met een zwachtel omwinden), ik heb -zwachteld: een kind - met fijn-linnen doeken; -ing, v. -en.
- Om'zwalken** (op zee her- en derwaarts trekken), ik heb -gezwalkt: de man had heel zijn leven op zee -gezwalkt, rondgedoold; fig. omdolen, rondzwerfen; -ing, v. -en.
- Om'zwalpen** (op zwellende golven heen en weder bewegen), ik heb -gezwalpt: de visscher zwalpt langs bank en platen om.
- Om'zwal'pen** (dicht. zwalpend omgeven), het heeft -zwalpt: de baren -zwalpen het schip; de oceanen -zwalpen de aarde.
- Om'zwerpen** (omdolen, hier en ginds rondzwerfen), ik zwierf -, heb -gezworven: na lang te hebben -gezworven, is hij op ons dorp komen wonen; de verdoolde reizigers hadden in die bosschen lang -gezworven; -zwer-ving (het omzwerpen), v. -en.
- Om'zwe'ven** (dicht. zwevend omgeven), ik heb -zweefd: zie dien adelaar zijn nest -! Duijjes, die mij plag te -, als ik in mijn bloemhof zat, (Staring); Gods geest -zweve u! een eeuwige lente -zweeft u daar.
- Om'zwiepen** (topzwaar omvallen), het is -gezwiept: die lange, schrale populier is door den storm -gezwiept.
- Om'zwikken** (door zwikken omslaan), het is -gezwikt: mijn voet is -gezwikt.
- Om'zwir'relen** (aanhoudend en met snelheid zwieren langs), zij hebben -zwirreld: de zwaluwen - mijn tuinhutsje.
- on-** (voorvoegsel = niet), b.v. ondank, oneer, ongelooft, onheil, onzin, enz.; ook: ontaard, slecht, b.v. ondiert, onding, onkruid, onmensch, onweder: hecht zich ook aan bn. en deelw. in de bet. van niet: onrijp, onsterk, onwetend, onbeholpen, ongeveinsd, echter niet aan w.w. 1)

1) Vele afleidingen met on- werden niet opgenomen; men sla dan de beteekenissen der grondwoorden op, b.v. voor *Onaandachtig*, *Onaandoenlijk*, *Onaangekleed*, en dergelijke eenvoudige afleidingen, zie men: *Aandachtig*, *Aandoenlijk*, *Aangekleed*, enz.

Onaan'genaam (niet plezierig, onbehaaglijk, lastig, vervelend), bn. en bw.: een - mensch in den Haarlemmerhout, (C. O.); -er, -st; -heid (kwelling, verdrietelijkheid), v. -heden.

Onaan'gesproken, bn.: iets niet - laten, b.v. een kapitaal, een maal, de flesch; zie Aanspreken.

Onaan'geteekend (niet-aangeteekend), bn.: die brief met geld is - verzonden; zie: Aanteekenen en Aanteekengeld.

Onaantast'baar (niet te betwisten, te bestrijden, of aan te vallen), bn.: een -bare jaarwedde, een -bare stelling, een -bare wetsbepaling; -heid, v. gmv.

Onaanzien'lijk (niet in aanzien zijnde), bn. en bw.: een -e familie, tot de lagere standen behoorende; een -e straat, buurt, wijk; niet -, d. i. vrij aanzienlijk, niet gering; een niet - vermogen; hij heeft zijn zaken niet - uitgebreid; -er, -st; -heid, v. gmv.

Onaar'dig (onbeleeft, onaangenaam), bn.: wat ben je weer - geweest! veelal met een ontkenning; zij is niet -, d. i. nog al aardig of lief in den omgang; uw bureu zijn geen -e menschen; ook bijw.: hij woont er niet -.

Onacht'zaam (zonder zorg of oplettendheid), bn. en bw.: een -e kleeding, een -e houding, een - gedrag jegens iemand, hij antwoordde zeer -; -zamer, -st; -heid (onoplettendheid, onachtzame handeling), v. -heden.

Onaf'gebroken (aaneengeschakeld, aanhoudend), bn. en bw.: de - keten der geschiedenis; het was een - worsteling tegen allerlei gevaren; men roerde - de trom.

Onafhan'kelijk (vrij, zelfstandig), bn.: de -e rechterlijke macht, een - leven, een - volk, land, gewest; een - bstaan; zij hebben het land - gemaakt; hij heeft in deze zaak geheel - gehandeld; -er, -st; -heid (vrijheid, zelfstandigheid), v. gmv.

Onafscheid'baar (niet te scheiden), bn. en bw.: welvaart is een -bare gezellin v. d. vrede; zich - aan iets of iemand hechten; -heid, v.

Onafscheid'lijk (innig verbonden), bn. en bw.: -e vrienden, - vereenigd; -heid, v.

Onafwijs'baar (niet van de hand te wijzen), bn.: een - verzoek, een -bare eisch.

Onafzet'baar, bn.: een rechter behoort - te zijn, niet uit zijn ambt kunvende gezet worden; -heid, v. gmv.

O'nager (Bijbel. wilde woudezel in Tartarije), m. -s, -en: zet uw tanden in het oor der -en, (C. O.)

Onbaatzucht'ig (belangeloos), bn. en bw.: een -e vriendschap, dat is - gehandeld.

Onban'dig (wild, woest, aan geen breidel gehoorzamende), bn. en bw.: een roofdier is -, een os kan - zijn; fig. de -ste hartstochten, -e begeerten; -er, -st; -heid (wildheid), v.

Onbarmhar'tig (niet-barmhartig, ongevoelig, ureed), bn. en bw.: - zijn, een -oordeel; spreekt. een - pak slaag, onge-nadig; - te werk gaan; spreekt. hij rad-braakt het Fr. -, verschrikkelijk.

Onbedaar'lijk (niet tot bedaren kunvende komen), bn.: een - gelach, een -e drift.

Onbedacht' (onbezonnen, onnadenkend), bn. en bw.: een - woord, een - oogenblik, een - afgelegde eed; -er, -st; -elijk (onbedachtzaam), bw.: iets -elijk doen, zeggen; -heid, v. -heden; -zaam (onvoorzich-tig), bn. en bw., -zamer, -st; -zaamheid (onnadenkendheid), v. -heden.

Onbedeesd' (onbeschroomd), bn. en bw.: een -e houding, - in 't rond kijken.

On'bedingd, bn.: in een -e afspraak ver-vallen, (Potg.), d. i. onvoorwaardelijk, germ.

On'bedorven (rein, fig. onschuldig), bn.: - vleesch, - visch, - groente, gaaf, frisch; een - kind, een - hart, schuldeloos.

Onbedul'dend (nietig, beuzelachtig), bn. en bw.: een - woord, een - opstel, niet -, vrij belangrijk, -er, -st; -heid, v. -heden.

On'begonnen (zonder begin; onuitvoerbaar), bn.: o - God! eeuwig; dat is een - werk.

On'begrensd (zonder grenzen, onbeperkt, onmetelijk), bn.: een - uitzicht, een - ver-trouwen, -e hoogachting, zeer groot.

On'begrepen (niet in aard of wezen ge-kend), bn.: deze schilder is een - talent.

Onbegrij'pelijk (niet te begrijpen), bn. en bw.: een -e romance, vreemd; - veel menschen, (C. O.), zeer, erg; -er, -st; -heid, v. -heden.

Onbehaag'lijk (onaangenaam, ongevallig), bn.: -e manieren, een - uiterlijk, een - geluid; bw.: - lachen, zich - kleeden.

On'beheerd (buiten beheer of toezicht), bn.: de kruitwagen stond - aan den weg; een -e nalatenschap, d. i. waarvoor zich niemand op-doet of die verworpen is; -e goederen, -e zeevonden, waarvan de eigenaar onbekend is.

Onbehol'pen (onhandig, stumperig), bn. en bw.: die man is in gezelschap - en linksch; - manieren; zich - uitdrukken; -er, -st.

Onbehoor'lijk (niet passend, niet betame-lijk, onwelveogelijk, verkeerd), bn. en bw.: een -e tijd, hij kwam op een - uur, zich - gedragen; -er, -st; -heid, v. -heden.

On'behouwen (fig. lomp, ongemanierd), bn.: wat - een lomperd! een - kerel; zegsw. een - stuk vleesch, een lomperd; bn.: iets - verklaren; -heid (linkschheid), v. gmv.

On'bekeerd (R.-K. den weg der zonde niet verlaten hebbende), bn.: hij stierf -, niet be-keerd, hij was een -e zondaar, onverbeterlijk.

Onbekend' (niet bekend, vreemd), bn.: hij is mij -; alg. de -e grootheid, te zoeken; zegsw. - maakt onbemind, wien men niet kent, heeft men niet lief; -heid, v. -heden.

On'bekommerd (onbezorgd, niet in druk), bn.: een - leven leiden, hij is - over zijn toekomst, hij toonde een - gelaat, hij sprak op -en toon, opgeruimd; -heid (kalmte, bedaardheid), v. gmv.

On'bekookt (niet gaar), bn.: fig. een - ant-woord, voorstel, d. i. niet rijpelijk overwogen, ondoordacht; evenzoo: -e meeningen, opper-vlakkig; -e plannen, niet grondig overdacht, onberaden, onbezonnen; -er, -st; -heid (domheid), v. -heden.

On'bekrompen (ruim), bn. en bw.: een - denkwijze, niet kleingeestig; - vrijheid, uit een - beurs; - geven, weldoen; -heid (mildheid), v. gmv.

Onbekwaam' (niet bekwaam, onbedreven, niet geschikt), bn.: een - onderwijzer, hij is - in zijn vak; -amer, -st; -heid, v. -heden.

Onbeleefd' (lomp, onvriendelijk), bn. en bw.: een - antwoord; - antwoorden; -er, -st; -heid, v. -heden, (lompe handelingen).

On'belegen (al te versch), bn.: dat brood is te -, te nieuwbakken; dat bier is -; - be-lemmerd (ongehinderd, vrij), bn.: een - uitzicht hebben, -e vrijheid; -heid, v. gmv.; -bemerkt (niet gezien of bespeurd), bn. en bw.: hij heeft u - weten te volgen, -

ergens komen, binnentreden, enz.; een -e aftocht, een - verdwijnen, onopgemerkt; -**bemiddeld** (niet goedge, zonder geld of goed), bn.: zijn ouders waren -; hij is niet -, hij is vrij vermogend, heeft het noodige; -**benoemd** (rekenk. niet met een naam aangewezen), bn.: -e getallen, zonder den naam der voorwerpen er bij, de vermenigvuldiger is altijd -; -**benul** (lomperd, dommerik), m. en v. -nullen, gmz. -**Onbenullig** (dom), bn. en bw. gmz., -er, -st; -**heid** (botheid), v. -heden. **On'bepaald** (niet begrens, onbepert), bn.: de -e ruimte; voor -en tijd, niet vastgesteld; spraak. de -e wijs, infinitief; bw.: hij drukte zich - uit, onduidelijk; zijn verlof is - verlengd, voor een niet afgeperkten tijd; -**bepert** (onbegrens, onbepaald), bn. en bw.: een -e macht, het -st vertrouwen; -**beproefd** (niet in 't werk gesteld of toegepast, niet geprobeerd), bn.: wij zullen niets - laten, om u te redden; -**beraden** (onbezonnen, onbedacht), bn. en bw.: als een -knaap, zich - aan zijn drift overgeven, een - huwelijk, in - drift, Duifhuis moge - zijn als een jongmensch, (Kostsv.); -**handelen**: -**heid**, v. gmz.; -**berecht** (R.-K. niet bediend), bn.: de man stierf -, niet voorzien van de laatste H. Sacramenten, zie Oliesel; -**bereden**, bn.: dat paard is nog -, niet tot rijden bebezigd; hij is een -ruiter, onbedreven in het rijden; een -cavalerist, zonder paard: bij de infanterie zijn de gewone officieren -, d.i. zonder dienstvaard; -**beredeneerd** (onbedacht, onbezonnen), bn. en bw.: een -e drift, een -e goedheid, een -e weldadigheid, een - oordeel; hij handelt slechts zelden -: -**heid**, v. gmz.; -**bereisd** (geen ervaring van reizen hebbende), bn.: een - buitenman: -**heid**, v. gmz.; -**berijmd** (rijmloos), bn.: de verjaardag van Staring is -, d.i. het zijn blanke verzen; -e psalmen, zoals ze in den Bijbel worden gevonden; -**beschaafd** (fig. ongepolijst, ruw van uiterlijk), bn.: die verzen zijn nog -, een - volk, die -e taal, -e zeden, -e manieren, -er, -st: -**heid**, v. gmz.; -**beschaamd** (geen schaamte hebbende), bn. en bw.: een - bedrieger, een - slag van een jongen, hij is - genoeg; een -e blik, vermetel; -e laster, een -e logen; hij liegt -; -er, -st: -**heid**, v. -heden, (schandelijke handelingen); -**bescheid** (driestheid, overmoed, vermetelheid), o. vero.: luidruchtig -, (Staring). **Onbescheiden** (onbeleefd, aanmatigend), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. -heden. **Onbeschoft** (eig. zonder vormen of fatsoen: lomp, plomp van manieren, brutaal), bn. en bw.; -**heid**, v. -heden, (brutaalheden). **Onbeschrijfelijk** (alle beschrijving te boven gaande), bn. en bw.: een -e geestdrift, een -e angst; hij had - veel gelezen, (C. O.). **On'beschroomd** (niet vertegen, onbedeesd), bn. en bw.: een flinke, -e knaap, een -e gemeenzaamheid; iets - zeggen, schrijven. **On'beschuut** (niet gedekt, onbeschermd), bn.: dat boompje staat - voor den noordenwind, de woning lag - op de heide. **On'beslagen** (zonder beslag, zonder ijzer), bn.: bij vele werkpaarden laat men de achterpooten -, een nog - paard, zegsw. - ten ijs of op het ijs komen, eig. van paarden, fig. iets doen

zonder behoorlijk toegerust te zijn, zie ook: IJ.s. **On'beslecht** (niet bealst, niet vereffend), bn.: een - geschil, het geding is nog -, de strijd bleef -, iets - laten, het niet door een beslissing ten einde brengen. **On'besne'dene** (bij de Joden en Mohammedanen iem. die buiten de gemeenschap staat), m.-n. **On'bespro'ken** (onberispelijk, te goeder naam en faam), bn. en bw.: hij is - van gedrag, een - leven leiden, een - levenswandel, een - naam; zij had zich - gedragen. **On'bestaan'baar** (niet kunende bestaan), bn.: een - bare wortelvorm, b.v. 1/-2, - bare woorden, (Beets). **On'bestemd'** (onzeker, onbepaald, nevelachtig), bn. en bw.: een flauw en - gevoel, een -e wensch; zijn blikken zwierven - om hem heen. **On'besten'dig** (wispelturig, wuft, hakende naar verandering), bn.: een - mensch; ook, wisselvallig, veranderlijk, b.v. - ongestadig; fig. het -e lot, het -e geluk. **On'bestorven**, bn.: een - weduwe, weduwnaar, d. i. gescheiden van de(n) echtgenoot, voorgoed of door uitlandigheid; - vleesch, d. i. verschap, pas geslacht; - metselwerk, verschap, nieuw, nog niet hard. **On'besuisd'** (doldrifting, onstuimig, ruw, woest), bn. en bw., -er, -st; -**heid** (onbesuisde daad), v. -heden. **Onbetaal'baar** (eig. niet betaald kunende worden), bn.: fig. een - bare gelegenheid, een - bare dienst, onschatbaar; het was voor u een - bare dag, kostelijk; -der, -st. **Onbeta'mel'lijk** (ongepast, onvoegzaam), bn. en bw.: een - woord, -e spott'rvrij; zich - uitdrukken, niet naar beh. oren: -er, -st; -**heid**, v. -heden, (onfatsoenlijke daden). **On'betee'kenend** (onbeduidend), bn.: het was een - man, iemand met e. - voorkomen, een - gesprek, een - voorval, weinig belangstelling, verdienend; -er, -st. **On'betuigd'**, bn.: zich niet - laten, Bijbel: niet nalaten getuigenis te geven, d. i. van zijn aanwezen de zichtbare blijken geven, bijv. op een feestmaal door flink toe te tasten, zie Hand. 14: 17; hij liet zich bij die collecte niet -, gaf ruim; de man liet zich bij de flesch nooit -, dronk veel. **On'bevangen** (zonder vooroordeel, met vrij gemoed), bn. en bw.: - oordeelen, onpartijdig; -**bevan'genheid** (rondheid, openhartigheid), v.: een verhaal, dat treft door zijn -; hij vertelde dat alles met groote -. **On'bevaren** (niet bevaren wordende), bn.: een - rivierarm; de Maas bij Maastricht is een - stroom; fig. een - matroos, niet genoeg gevaren hebbende; spreekw. Met - volk is het slecht zeilen, onbedreven. **On'bevekt** (niet besmet, zuiver, rein), bn.: fig. schuldloos, vlekkeloos, zonder erfsmet; -**heid** (reinheid), v. gmz. **On'bevochten**, bw.: een dwaalleer - laten, onbetwist; niet - d. i. niet bekoord door de zonde: niemand blijft -, onbestreden. **On'bevoegd'** (niet bevoegd, het recht missende), bn. en bw.: hij is - tot het geven van onderwijs; het - uitoefenen der geneeskunde; zich - verklaren, zeggen, dat men het recht mist, om uitspraak te doen: de rechter verklaarde zich in deze zaak -; -**heid**, v. gmz. **On'bevolen** (dicht, ongedwongen, vrijwillig), bn.: e. - tucht regeert het gansch gezin (Tollens).

Onbevooroordeeld (niet behept met vooroordeelen), bn. en bw.: kies hem als scheidsman, hij is —; — te werk gaan, onpartijdig, eerlijk, volgens zijn geweten; —heid, v.

Onbewaakt (zonder bewaking of toezicht), bn.: de gevangene bleef —, een paar — e kinderen, iets — laten, — blijven; fig. in een — oogenblik, in een oogenblik, dat men onbezonnen is, of niet denkend te werk gaat.

Onbeweeglijk (zich niet bewegende, roerloos, onverzettelijk), bn. en bw.: een — e stand of houding, hij stond daar —, hij hield de oogen — op dat punt gevestigd; hij bleef een oogenblik — stilstaan; hij bleef — kalm en rustig, onwrikbaar.

Onbewaterig (niet voorzien van organen), bn.: de — e stof, d. i. de doode stof.

Onbewimpeld (onverbloemd, onverholen, openhartig), bn. en bw.: een — e verklaring, — e openhartigheid, iets — verklaren, mededeelen, zonder er doekjes om te winden of iets te verbergen; — voor iets uitkomen.

Onbewoonbaar (niet voor bewoning geschikt), bn.: een — bare hut, een huis kan door de bevoegde macht — worden verklaard.

Onbewoonbaar-verklaring (het verklaren door desbevoegden, dat een huisje niet langer bewoond mag worden), v. — en: de — heeft na zekeren termijn sluiting van een woning ten gevolge.

Onbewrocht (zonder versierselen of sieraden), bn.: Valentijns rusting was nog —, (Bild.)

Onbewust (onbekend, niet wetende), bn.: dat is mij —, hij is nog — van het gevaar; —-bewustheid, v. gmv.

Onbeziend (levenloos, niet beziend), bn.: de — e dingen der natuur, een — stuk hout of steen; er was geen licht in dat — e oog; fig. wat — e taal! koud; hij sprak — e woorden.

Onbezien (niet behoort te bekeken), bn.: hij kocht die kast —, onbezichtigd.

Onbeziens (zonder het gezien te hebben), bw.: hij heeft dat huis — gehuurd.

Onbezocht (door niemand bezocht wordend van landstreken, steden, enz), bn.: Drente bevat nog tal van — e oorden; — e wegen, eenzaam; gij moet die tentoonstelling niet — laten, er zeker een bezoek aan brengen.

Onbezonnen (onberaden, lichtvaardig), bn. en bw.: een — sp. ker, hij is — genoeg om zoo iets te zeggen, dat is — ijver, wat een — nieuwsgierigheid! een — toegeven, men mag zoo — niet alles op het spel zetten; —heid (roekeloosheid, lichtzinnigheid), v. —heden.

Onbezorgd (zonder zorg, kommer), bn. en bw.: gelukkig hij, die — kan leven, maar te beklagen is hij, die zorgeloos is.

Onbezwaard (zonder druk of zorg, onbekommerd), bn.: een — geweten; van zaken, vrij van lasten of hypotheeken: al die vaste goederen zijn —.

Onbezwalkt (niet met damp beslagen), bn.: een — e spiegel, helder; fig. de — e deugd, d. i. reine, zuivere; een — e hemel, onbenveld.

Onbezweken (volhardend, standvastig), bn.: zij streden met — moed; stand houden met — vrouw, d. i. onwrikbare vrouw.

Onbillijk (onredelijk, te veel eischend), bn. en bw.: hij is streng maar niet —, — e eischen, — e kichten; iem. — behandelen; — er, — st; —heid (onbillijke daad), v. —heden.

Onbevoerdig (R.-K. niet gezind tot boete en betering), bn.: hij stierf als een — zon-

—, verstokt; — er, — st; —heid, v. gmv.

Onbruik (het tegengestelde van gebruik), o.: een woord kan in — raken, d. i. het wordt niet meer gebruikt; —bruikbaar (niet te gebruiken), bn.; —bruikbaarheid, v. gmv.

On'ce (medicinaal gewicht), v. oncen: een medicinaal pond had 12 oncen.

Onchristelijk (R.-K. afwijkend van den geest der christelijke leer), bn. en bw.: de — e hoogmoed der groote dames, (C.O.); haat en wrok zijn —; hij spreekt, handelt —.

On'daad (wandaad, gruweldaad), v. —daden.

On'dank (vergelting van goed met kwaad), m. gmv.: iets met — beloonen, zegsw. — is 's werelds loon, het goede wordt in de wereld veelal met ondankbaarheid vergolden.

Ondankbaar (niet erkentelijk), bn. en bw.; —heid, v. —heden, (blijken v. ondank).

On'danks (eig. tegen den dank of de meening van), vz.: hij deed het — mijn verbod, d. i. in weerwil van, in spijt van, trots, spijt.

On'deeg (te), bw. uitdr.: dat kwam zeer te —, d. i. te onpas, ongelegen. w. i. g.

Ondeelbaar (niet in deelen te splitsen), bn.: een — stofje; rek. een — getal, dat nl. geen deulers heeft b.v. 19, zie Priemgetal; een — oogenblik, uiterst klein; gesch. de ééne en — e Republiek, de eerste Fransche; bw.: — klein, uiterst klein; —heid, v. gmv.

On'der (beneden, lager dan), vz.: zij zitten — den boom; oplettend zijn — de les, gedurende; zegsw. zich — een banier scharen; een land of volk — zijn scepter brengen, onderwerpen; — de roos vertellen, in 't geheim; — vier oogen, zonder getuigen; — de regering van Karel I, tijdens; — de waarde verkoopen, beneden; — eede, — belofte, bij of door.

On'der (lager, minder, beneden), bw.: dit bw. sluit zich als eerste lid aan bij zelfst. nw., bn., werkw. en bw., als: On'deradjutant, Onderaardsch', Onderhandelen, On'deraan, enz.

On'der, bw. vormt samenst. met w. w., nu eens scheidbaar (met de klem op onder, in de bet. van beneden, laag, ergens onder), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt onder vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooide deelw., b.v. on'derdrukken en onderdrukt, on'dergedrukt en onderdrukt; verg. on'derkruipen en onderkruipen, ondergekropen en onderkropen.

On'deraan (aan den onderkant), bw.: een stok met een punt —, hij zat geheel — de tafel; uw naam staat —, als laatste.

Onderaardsch' (onder de oppervlakte der aarde), bn.: een — gerommel, een — kanaal, een — e begraafplaats of catacombe.

On'deradjutant (adjutant-onderofficier), m. — en; —admiraal (vlagofficier, één rang onder den admiraal), m. —s, —alen, gewoonlijk Vice-Admiraal; —af (van de benedenzij af), bw.: tel die rekening eens op en begin —; ook: van onderen af, van het eind af; —afdeeling (kleinere afdeling), v. — en: een — van een hoofdstuk; —arm (benedenarm, voorarm), m. — en; —baadje (boezeroen van baai, wol of flanel, dat onder het bovenbaadje gedragen wordt), o. —s; —baas (meesterknecht), m. —bazen; —baas (van Fr. base, Lat. basis: voetstuk v. e. pilaar), v. —bazen; —berm (de berm aan de onderzijde van den dijk), m. — en; —bevelhebber (bevelhebber, een rang onder den opperbevelhebber), m. —s,

-schap (rang of ambt van den onderbevelhebber), o.; -**bibliothecaris** (tweede bestuurder eener boekertij), m. -sen; -**blijfsel** (achterlijk wezen; mensch, dier of plant, die in groot achterlijk is), o. -s; -**bootsman** (scheepst. tweede bootsman), m. -lieden, -lui.
Onderbre'ken (storen, doen ophouden), ik -brak, heb -broken: de vreugde -, den arbeid -, zijn werk -, iemands slaap -, iemands rede, taal of woorden -, het verkeer -, iemands pogingen -; -**bre'king** (verstoring), v. -brekingen.
On'nderbroek (broek, die onder een andere broek gedragen wordt), v. -broeken.
On'nderdaan (een der bewoners van een land), met betrekking tot den vorst), m. en v. -danen: ik blijf uw getrouwe -; scherts. mijn -danen, de beenen, en meer nog de voeten.
On'nderdak (huis, woning, verblijf), o. gmv.: een - zoeken, geen - kunnen vinden; zij vonden daar een behoortijk -.
On'nderda'nig (ondergeschikt, onderwerpen), bn. en bw.: - zijn aan zijn vorst, aan de wet; uw -e dienaar (beleefheidsformule); iemand - groeten, op nederige zijde; -er, -st: -heid, v.: gedweeë-.
On'nderdeel (laagste deel, gedeelte van een hoofddeel), o. -deelen: het - van iemands gelaat, een der -deelen van de natuurkunde.
On'nderdek (scheepst. scheepsvloer beneden het bovendeck), o. -dekken.
On'nderdeks' (eig. onder het dek), bw.: de kapitein is -, d. i. in de kajuit.
On'nderdiens (intusschen), bw.
On'nderdoen (onder de voeten doen), ik deed -, heb -gedaan: iemand de schaatsen -, onderbinden; fig. voor iemand -, zwichten, bukken, de mindere zijn.
On'nderdoor (onder iets door), bw.: hij reed de poort -, de jongens kropen de heg -, -gaan, -rijden, ergens -sluipen, -varen, -zeilen, -zwemmen: scheidbare samenst.
On'nderdorpel (drempel v. e. deur), m. -s.
On'nderdrukken (omlaag, onder iets drukken), ik drukte -, heb on'dergedrukt: ik heb bij 't zwemmen zijn hoofd eens on'dergedrukt; het vleesch, dat in de pekel ligt, moet goed on'dergedrukt worden.
On'nderdruk'ken (in bedwang houden, bedwingen), ik heb -drukt; fig. een volk -; zijn toorn -, zijn verlangen niet kunnen -; Mevrouw Dorbeek kon een klein lachje van zenuwachtige voldoening niet -, (C.O.), d. i. inhouden, bedwingen, smoren; -**druk'ker** (dwingeland, tiran), m. -s; -**druk'king** (het onderdrukken), v. -en: -moeten tijden, de -der bevolking door de Inlandsche hoofden, (Mult.), de -van een cpstand, de -van onze hartst. chten.
On'nderreen (door elkaar, dooreen), bw.: de knaap gooide alle boeken -, de kinderen liepen -; scheidbare samenst.: -gooien, -klutsen, -knoeien, -malen, enz.
On'nderreinde (benedenzijde), o. -einden: het -van een paal, de kinderen zaten aan het -der tafel.
On'nderen, bw., het bijw. -komt voor in verbinding met naar, van, b.v. naar -gaan. beneden: van -, b.v. uw japon is van -wilt te lang; zegsw. Heila, van -, d. i. waar-schuiving voor hen, die beneden staan of gaan.
On'ndergaan (naar beneden gaan), de zon ging -, is -gegaan, d. i. onder den gezicht-

einder voor het oog verdwenen; ook: het vaartuig ging -, de dobber ging -; fig. de roem, de grootheid, het aanzien, de luister van een volk gaat eenmaal -, d. i. te niet.
On'ndergaan' (lijden, doorstaan, verduren), ik -ging, heb -: een mishandeling, een straf, een vernedering -; een operatie -.
On'ndergang (het on'ndergaan), m. gmv.: de -der zon, der maan; fig. dat is zijn -, verderf, val, ongeluk.
On'ndergeschikt' (afhankelijk), bn.: de leenheeren waren den koning -; in -e betrekking, niet zelfstandig, laag in rang; -e arbeid, onder de bevelen van een ander verricht; een -e rol spelen of vervullen, een mindere of kleine rol; -er, -st; -heid (onderdanig-heit), v. gmv.
On'ndergeschik'ten (zij, die onder het gezag van een ander staan), m. en v. mv.; zie ook: Onderhoorigen.
On'ndergeschoven (heimelijk in de plaats gesteld), bn.: een -testament, bedrieglijk, onecht; een -leerstuk, vals, onecht: een -kind, dat voor een echt kind heimelijk in de plaats is gesteld, of, bij gebreke van een kind, valscheijlijk als zoodanig is aangegeven.
On'ndergestoken (heimelijk bedrieglijk), bn.: een -processtuk, ondergeschoven.
On'ndergetee'kende (onderteekenaar), m. en v. -geteekenden; scherts. de schrijver zelf.
On'ndergod (myth. god van minderen rang), m. -goden: de goden en -goden van den O'lympus.
On'ndergoed (lijflinnen, onderkleeren), o. -goederen: schoon - aantrekken.
On'ndergra'ven (ondermijnen), ik -groef, heb -: een muur, een wal, een fort -; fig. iemands gezag -, verzwakken.
On'ndergrond (benedenlaag), m. -gronden: de -van een veenlaag, d. i. de grond, die zich beneden die laag uitstrekt.
On'ndergronds'ch (onder den grond zijnde), bn.: -water, de -e spoorweg in Londen.
On'nderhand'elaar (persoon, die onderhandelt, middelaar), m. -aren, -aars.
On'nderhand'elen (handelen over, bespreken, trachten het met elkaar eens te worden), ik heb -handeld; -ing (bespreking, om tot overeenkomst te geraken), v. -en.
On'nderhand's (met de hand naar beneden), bw.: -gooien, -werpen.
On'nderhand'sch', bn.: een -e koop of verkoop, d. i. niet in het openbaar; een -e aanbesteding, verpachting, verhuring, enz.
On'nderhave (zeker onkruid: aardveel, hondsdras), v. gmv.; ook: On'nderhaaf.
On'nderha'vig (behandeld, besproken worden), bn.: in het -geval, (Potg.), het -onderwerp. (germ.)
On'nderhebbend, bn.: de -e manschappen, d. i. die, waarover men het bevel heeft.
On'nderhe'vig, bn.: hij is zeer -aan koorts, aan kiespijn, d. i. er mede behept: de zeevaart is -aan ontelbare wisselvalligheden, (Stijl), blootgesteld aan; dat is aan twijfel -, dat is aan bedr'ing -lijdende aan.
On'nderhoorig (ondergeschikt), bn.: de -e geloofsgenooten van een bisschop; -heid, v.
On'nderhoorige (ondegeschikte), m. en v. -hoorigen: het lot zijner -n verbeteren.
On'nderhoorig'heden (aandr. streken, eilanden, behorende tot eenig gebied), v. mv.: het gouvernement Celébes en -.

On'derhopman (officier, een rang lager dan de hopman of kapitein), m. -hoplieden, -lui; spreekt: -hopmans. vero.; zie Hopman.

On'derhoud (verzorging, verpleging, voeding), o. gmv.: in zijn -voorzien, levensonderhoud; het -van e. gezin; gelden tot -van een leger; het -van een kerk, van e. tuin.

On'derhoud (gesprek), o.: een belangrijk -, een -met iemand hebben, hij is zeer gezellig van -; aan een -een einde maken.

On'derhouden (onder iets houden), ik hield -, heb -gehouden: bij het vechten iem. -, onder zich houden, in bedwang houden; bij 't zwemmen moet men het hoofd niet -, onder water houden; hier, op deze wei kunnen we de schaatsen wel -, onder de voeten houden.

On'derhouden (met een gesprek bezighouden), ik -hield, heb -houden: zich gezellig met iem. -, een gesprek met hem voeren; iem. ernstig over iets -, hem de les lezen, berispen; verder, doen voortduren: een briefwisseling met iem. -; Gods geboden -, nalieven, opvolgen, in eere houden.

On'derhouden (verzorgen, in stand of wezen houden), ik -hield, heb -houden: zijn gezin, zijn ouders vader -, van het noodige voorzien; een staand leger -; -houder (verzorger, instandhouder), m. -s.

On'derhoudend (aangenaam, gezellig), bn.: een -prater, een -boek, op -e wijze; bw.: -vertellen.

On'derhout (kreupelhout, ruigte), o. gmv.

On'derhuid (huid onder de opperhuid), v.-en.

On'derhuidsch (onder de huid geschiedende), bn.: -e inspuitingen.

On'derhuis (benedenhuis), o. -huizen.

On'derhu ren (op slinksche wijze, ook door meer geld te geven, een reeds gehuurd pand, enz. huren), ik heb -huurd: hij heeft mij dien knecht, die dienstmeid, dat huis -huurd, zie Onderpachten.

On'derhuur (huur, verkregen door bemiddeling van een eersten huurder, huur uit de tweede hand), v. gmv.: een bovenhuis in -aan een ander afstaan.

Onderin' (beneden in iets), bw.: het boek ligt in die kast -, een bloempot met een gat -.

Onderja'rig (minderjarig, onmondig), bn.: het zijn nog -e kinderen. vero.

On'derkaak (het onderste, beweeglijke deel der kaak), v. -kaken; zie Bovenkaak.

On'derkant (benedenzijde), m. -kanten: de -van een tafelblad; zie Bovenkant.

Onderkelder en (van een kelder voorzien), ik heb -kelderd: een kamer -, dat kasteel is geheel -kelderd, overal zijn kelders onder.

Onderken'nen (kennen uit of onder andere personen of zaken), ik heb -kend: inlanders van vreemdslingen -, het is moeilijk die tweelingbroeders te -, een vogel aan zijn veeren -.

On'derkerk (R.-K. onderaardsche kerk), v. -kerken: de -is meest onder het hoogkoor; zie: Crypta, Krocht.

On'derkin (vleezige voortzetting van onderen a. d. kin, bij welgedane menschen), v. -kinnen: een dame met een belangrijke -, een dubbele -.

On'derkomen (huisvesting, woning, schuilplaats), o. gmv.: nergens een -vinden.

On'derkoning (stedehouder, landvoogd), m. -koningen: hij werd -van Napels, de -van Ierland, de -van Britsch-Indië; -koning-schap (het ambt van onderkoning), o. gmv.

Onderkoo'pen (op slinksche wijze door koop in 't bezit raken van iets, dat een ander wilde koopen), ik -kocht, heb -kocht: hij heeft mij dat huis -kocht; -koopling, v. -en.

On'derkruipen (onder de dekens kruipen), ik kroop -, ik ben ondergekropen: het was mij te vroeg, en ik ben er nog eens voor een uurtje ondergekropen.

Onderkruip'en (iem. uit zijn werk dringen; werken tegen lager loon aan iemand, die reeds in dienst is en dezen daardoor trachten te verdringen), ik -kroop, heb -kropen; bij uitbr. iem. op listige wijze benadeelen, hem heimelijk een voordeel afwinnen: die reiziger zoekt mijn klanten te -, door b.v. lager prijzen te vragen dan de marktaangeeft; -kruip'er (voetlichter, misleider; bij werkatakingen iemand, meest uit den vreemde, die voor lager loon wil werken), m. -s; -kruiperij (alles, wat gedaan wordt om iem. te onderkruipen), v. -en; -kruip'ing (daad van onderkruipen), v. -en.

On'derkruipsel (jongen of meisje bijzonder klein voor den leeftijd), o. -s.

On'derlaag (benedenlaag, steunlaag), v. -lagen: de -lagen v. e. bedstede, de planken waarop het beddegoed rust; een zandgrond met een -van klet; e. moorddadig vuur uit de -, de benedenste geschutlaag v. e. oorlogsschip.

On'derlangs (van onderen langs), bw.: zullen wij boven over den heuvel of -gaan? de rivier, die er -stroomde; in Arnhem: -en bovenover, mooie wandeling om de stad, die dalend en rijkend zich uitstrekt.

On'derlast (benedenlast), m. gmv.: de -van het schip bestond uit zand.

On'derleen (leen uit de tweede hand), o. -leenen; meer: Achterleen.

On'derleenheer (gesch. de leenheer van een achterleen), m. -leenheeren; -leenman (de houder van een achterleen), m. -mannen.

Onderlegd', onderleid' (met bekwaaamheid toegerust), bn.: goed -zijn in de wiskunde.

Onderleg'gen (onder een voorwerpen ander leggen), ik -legde of -leide, ik heb -legd of -leid: een vat -, het vast doen liggen door steunhouten; letters, die te flauw uitdrukken -, ter drukkerij, een strookje papier er onder leggen; fig. hij is goed -legd in de oude talen, onderwezen; -leg'sel, o. -s.

Onderleid', bn.: zie Onderlegd.

On'derliggend (zwakker zijnde), bn.: de -e partij, tegenstelling van de bovendrijvende.

On'derligger (balk of blok, waar iets op rust), m. -liggers.

On'derlijff (onderbuik), o. -lijven.

On'derlijjk (scheepst. touwen boordsel onder in den rand van een zeil), o. -lijken.

Onderlij'nen (onderstrepen, onderhalen), ik heb -lijnd: al de vreemde woorden in een opstel met rooden inkt -.

On'derling (wederkeerig, wederzijdsch), bn.: spaarkassen van -en bijstand; het -vertrouwen, tot -genoegen; bw.: de aanwezigen mompelden -, met elkaar; wij bevielen elkander -, de een den ander.

On'derlosser (praam, bij 't baggeren in gebruik), m. -s: een -wordt gelost door 't openslaan van een luik in den bodem.

On'derluitenant (O.-I. titel voor sergeant, in het N. O.-I. leger), m. -luitenants.

Ondermaansch' (hier op aarde, aardsch), bn.: een -scheppel, deze -e wereld, de wissel-

valligheid der -e zaken, der -e dingen.
Ondermaansche (de aarde, de aardsche dingen), o. gmv.: aan al het - komt een einde; scheris. in dit - kon geen bevalliger dames-coiffure bestaan, (C.O.)
On'dermaat (verties aan volume bij inkrimping, indroging, enz.), v. gmv.: het koren is op dien zolder aanmerkelijk ingedroogd, dus zal er wel - zijn.
On'dermeeester (tegenstelling van meester of bovenmeester, schoolwet van 1806), m. -s: en de meester is zoo dik, en de -s zijn zoo lang, (C.O.); zie Meesterschool.
On'dermelk (ufgeroomde melk in de boterfabrieken), v. gmv.; ook: Taptemelk.
Ondermijnen (ondergraven, verzwakken), ik heb -mijnd: muren, wallen, gebouwen, grondvesten -; fig. dat zal uw gezondheid - dat zal het gevoel van zedelijkheid -, het gezag -, -er, m. -s; -ing, v. -en.
Ondernemen (uitvoeren, op zich nemen), ik -nam, heb -nomen; -er (iem., die een zaak onderneemt, die een beroep of bedrijf voor eigen rekening uitoesent), m. -s; -nemend (durvend, moedig), bn.: een -man, een -efirma; -neming (bedrijfszaak, expeditiezaak; Ind. plantage), v. -en.
On'derofficier (militair, één rang beneden tweeden luitenant), m. -officiers, -en: een sergeant, een wachtmeester is -.
On'derofficierskamer (vertrek in de kazerne, ten gebruike van de sergeants), v. -s; -kleding (uniform), v. gmv.; -streep (gouden streep of chevron op elke mouw v. d. sergeant), v. -strepen; -tafel (tafel, waaraan de sergeants gezamenlijk hun middagmaal gebruiken), v. -s; -uniform, v. -en; -weduwe, v. -n.
Onderom (om den onderkant), bw.: naai die franje -, zet dat veterband -; z. Bovenom.
Onderonsje (scherts. huiselijk kringetje), o. -onsjes: een gezellig -; fig. ook de teekedichtjes zijn -onsjes, (Busken Huut), d. i. behooren tot de klas der huis- of kamerpoëzie.
Onderoverste (R.-K. onderprior; plaatsvervanger van den Broeder-overste of van de Eerw. Moeder), m. of v. -oversten.
On'derpacht, v. gmv.: een tuin in - hebben; zie Onderhuur.
Onderpachten, ik -pachtte, heb -pacht: een andere boer heeft hem dat stuk bouwland -pacht, onderhuurd, op slinksche wijze in pacht gekregen.
On'derpand (waarde, in pand gegeven; waarborg, zekerheidsstelling), o. -panden; iem. geld leenen op -, zie Hypotheek; een huis als -; fig. hier is mijn hand als - van trouw; de haard... het - der huiselijkheid zelve, (C.O.)
Onder pari, beneden de nominale waarde.
On'derpastoor (R.-K. kapelaan eener parochie), m. -pastoors. Vl.; -prior (R.-K. in een klooster, hij, die onder den prior met leiding en toezicht belast is), m. -priors; -prieores, v. -sen; -prieorschap, o. gmv.
On'derra (zeew. het benedenste rondhout), v. -raas: de - v. d. grooten mast wordt de groote ra, die v. d. fokkemast de fokkera genoemd.
On'derregent (tweede regent, b.v. van een godshuis), m. -regenten; -regentschap (het ambt v. onderregent) o. gmv.
On'derriecht (onderwijs: de kennis, welke men iem. mededeelt, om hem voor eenig vak

of bedrijf bekwaam te maken, ook verbonden met practische oefening), o. gmv.: iemand ontvangt - in het timmeren.
Onderrichten (leeren, oefenen), ik heb -richt; -richter (leermeester), m. -s; -richting (leering, voorlichting), v. -en.
Onderriechting (R.-K. verklaring van den catechismus in een stille mis), v. -en.
Onderschatten (te laag waardeeren), ik heb -schat: lang heb ik zijn verdiensten -schat; iemands fysieke krachten -, gering-schaten; een niet te - gevaar; -ting, v. gmv.
On'derscheid (verschil), o. gmv.: -maken, -vaststellen; met -, oordeel; de jaren van -, geen - gebruiken, verstand.
Onderscheifden (verschillend, uiteenloopend), bn. en bw.: de - staten van Duitschland, de - gevoelens; de menschen spreken er - over.
Onderscheifden (uit elkaar houden), ik -scheidde, heb -scheidde, zich -, uitmunten; -scheiding (achtig; eereblijk), v. -en.
Onderscheppen (stuiven, opvangen), ik heb -schept: brieven -, ze opvangen, zoodat ze hun bestemming niet bereiken; -ping, v. -en.
On'derschikkend (spraak. afhankelijk), bn.: het - verband; bw.: de nazin kan -aan den voorzin verbonden zijn.
On'derschikking (spraak. betrekking van afhankelijkte zinnen tot hun hoofdzinnen), v. gmv.
Onderschoeren (met één of meer schoren ondersteunen), ik heb -schoord: een gewelf, een zoldering -; bij uitbr. met de schouders -, fig. ondersteunen, staande houden; -schoring (onderstutting), v. -en.
On'derschout (tweede schout; O.-I. onderinspecteur van politie), m. -schouten.
Onderschragen (ondersteunen), ik heb -schraagd: een gewelf, een zoldering met zuilen, pijlers, stutten -; fig. het bijgeloof wordt door onkunde -schraagd; dapperheid, door beleid -schraagd, gesteund; -er, m. -s.
On'derschrift (wat onder een afbeelding geschreven staat), o. -schriften.
Onderschrijven (onderteekenen), ik onderschreef, heb onderschreven; fig. zijn goedkeuring schenken aan: het oordeel van een deskundige -; -schrijving, v. -en.
Ondershands (onder de hand, niet publiek), in stilte, bw.: iets - verkoopen.
On'dersim (het onderste gedeelte van het hengelsnoer), v. -simmen.
Onderspannen (wisk. verbinden), zij heeft -spannen: gelijke koorden - in denzelfden cirkel gelijke bogen.
On'derspit (eig. beneden-spit, laatste spit), o.: zegsw. het - delven, fig. de nederlaag lijden, overwonnen worden, aan het kortste einde trekken; in het - geraken, zijn, d. i. in verval komen of zijn (met zijn zaken).
On'derst (laagst gelegen), bn.: de -e lagen, het -e gedeelte, de -e plank.
Onderstaan (wagen, durven, ondernemen, beproeven), ik -stond, heb -staan: een waagstuk -, een tocht -; wat -staat gij u?
Onderstaand (hieronder), bn.: -e figuur.
On'derstand (ondersteuning, hulp), m.: Geld-der zond - in manschap, Holland zond - in geld; iemand - geven, d. i. geldelijke steun; domicilie van -, plaats, waar de armlastige is geboren; -sgeld, o. -gelden.

- Onderstboven** (met het onderste boven), bw.: alles ligt —, omver, overhoop.
- Onderste** (benedenste gedeelte), o. gmv.: hij wil het — uit de kan hebben, hij is al te hebzuchtig.
- Ondersteek** (bedekt nadeel, bedrog), o. — steken: iem. — doen, afbreuk doen. vero.
- Onderstel** (toestel, waarop iets rust), o. — stellen: het — van een rijtuig, wagen, enz.
- Onderstellen** (als waar aannemen), ik heb — steld; —ling (gissing), v. —en.
- Ondersteunen** (onderschragen, schoren, ondersteunen, fig. helpen), ik heb —steund: iem. liefderijk —, helpen met stoffelijke of zedelijke middelen; —steuning (hulp, bijstand, geldelijke steun), v. —en; —steuningsfonds (—kas), o. —fondsen.
- Onderstrepen** (onderlijnen), ik —streep, heb —streep: een woord in een volzin —; fig. met nadruk of klem een woord of een zin laten klinken of hooren; —ing, v. —en.
- Onderstroom** (stroom onder de oppervlakte van zee of rivier), m. —stromen: een koude —.
- Onderstuk** (deel van een kachelbuis; benedendeel van een pakhuis), o. —stukken.
- Onderstut** (steunsel), m. —stutten.
- Onderstutten** (onderschoren, met stutten onderschragen), ik heb —stut: met pilaren, met zuilen —; fig. door de sympathie der rijksvorsten onderstut, gesteund, geschraagd.
- Onderstuurman** (tweede stuurman), m. —lieden, —lui.
- Onderteekeenaar** (hij, die ondertee kent), m. —aren, —aars: de —s van een verzoekschrift, van een adres, enz.; —tee'kenen (aan de onderzijde voorzien van zijn handteekening), ik —teekende, heb —teekend; —tee'kening (handteekening), v. —en.
- Ondertrouw** (wederzijdse belofte van trouw), m. gmv.: elkaar een ring ten — geven; bij uitbr. aangifte ten huwelijk bij den ambtenaar van den burgerlijken stand: een feest bij gelegenheid van den —, ten —gaan, in —opnemen; zie Bruidstranen.
- Ondertrouwe** (bruid of bruidegom), m. of v. —trouwen.
- Ondertrouwen** (in ondertrouw verbinden), ik heb —trouwd; —ing, v. —en.
- Ondertus'schen** (inmiddels, onderwijl), bw.
- Onderuit**, bw. mil. kom er eens —, ik daag je uit.
- Ondervan'gen** (onderscheppen), ik —ving, ik heb —vangen: lichtstralen —, een slag —, een houw —, opvangen, afslaan; iemand —, b.v. iemand, die valt, opvangen; bezwaren —.
- Onderverdeelen** (nader in deelen splitsen), ik heb —verdeeld: de vier groote afdeelingen der poëzie kan men —; —verdeeling, v. —verdeelingen: allerlei —en maken.
- Ondervin'den** (leeren kennen, gewaar worden, ervaren), ik —vond, heb —vonden; —vin'ding (ervaring), v. —en.
- Ondervoeding** (toestand, waarin het lichaam verkeert, door onvoldoende voeding), v. gmv.
- Ondervoorzitter** (vice-president), m. —s: bij afwezigheid van den voorzitter neemt de — diens plaats in, tweede voorzitter.
- Ondervragen** (in 't verhoor nemen), ik —vraagde of —vroeg, heb —vraagd; —vra'ger, m. —vragers: —vraag'ster, v. —vraagsters; —vra'ging (verhoor), v. —vragingen.
- Onderwa'ter**, bw.: de voetweg stond —, de duikboot of onderzeeër beweegt zich —.
- Onderweg'**, bw.: hij sprak — geen woord.
- Onderwereld** (myth. het rijk der schimmen, de elyzeesche velden), v. gmv.
- Onderwerp** (wat ten grondslag ligt aan een redeneering, aan een betoog, een redevoering, een verhandeling; de stof voor een opstel, een gedicht; de zaak, waarover het gesprek loopt), o. —werpen.
- Onderwerp** (spraak. lid van den volzin: het uitgangspunt of de grondslag van een in woorden uitgedrukte gedachte, zie Subject), o. —werpen: een verzwegen —, b.v. Let op! een loos —, b.v. Het regent; een voorloopig —: Het is goed, dat gij gaat.
- Onderwerpen** (onder gezag brengen), ik —wierp, heb —worpen: een volk —, een land —; zich —, zijn minderheid erkennen, het gezag van iem. of iets erkennen; z. aan een examen, het ondergaan; z. aan de wet —; z. aan Gods wil —, er in berusten; —ing, v. —en.
- Onderwerpszin** (spraak. zin, die den dienst van onderwerp verricht), m. —zinnen.
- Onderwicht** (verminderd gewicht door indroging, ook te gering gewicht van een koopwaar), o. gmv.
- Onderwijl** (inmiddels, in dien tijd), bw.
- Onderwijs** (onderricht in eenig vak van wetenschap of kunst), o. gmv.: iemand ontvangt — in de meetkunde, deugdelyk —, grondig —, hoofdelijk —, openbaar —; godsdienst —, leeken —, vak—; —man (persoon, die het onderwijs, zijn wetten en behoeften enz. kent), m. —mannen; —wet (wet op het lager, middelbaar of hooger onderwijs), v. —wetten.
- Onderwijzen** (ontwikkelen, vormen, leeren), ik —wees, heb —wezen; —wij'zer (leermeester), m. —wijzers; —wij'zeres', v. —en; —wij'zing (leering), v. —en.
- Onderwijzend-personeel** (al de onderwijzers samen, die aan een onderwijsinrichting verbonden zijn), o. gmv.
- Onderwijzersgenootschap** (vereniging van onderwijzers), o.: het Nederlandsch —, 1844.
- Onderwinden, zich** (eig. zich onder iets wenden, het op zijn schouders nemen: zich vermeten, het wagen, zich verstoppen), ik —wond mij, heb mij —wonden.
- Onderwor'peling** (onderhoorige, slaaf), m. en v. —worpelingen; ook: —e, v. —n. w. i. g.
- Onderwor'pen** (gelaten, tijdzaam, gedwee), bn., —er, —st; —heid, v. gmv.
- Onderzaat** (onderdaan), m. —zaten.
- Onderzee'boot** (duikboot), v. —booten: een — is 20 M. lang en 4 M. breed, ook:
- Onderzee'er** (duikboot), m. —zeeërs.
- Onderzeesch'** (onder de oppervlakte der zee zich bevindende), bn.: een —e telegraafkabel.
- Onderzetten** (laten onderloopen), ik heb —gezet: niet alle landertjen worden —gezet, d. i. onder water.
- Onderzet'ing** (hypotheek), v. —en. vero.
- Onderziel** (onder'tijfje, rood baaien kleedingstuk), v. —zielen. vero.: lof en laster raken niet aan Jan's —, (Pot.)
- Onderzijde** (onderkant), v. —zijden: de — van een marmeren plaat.
- Onderzoek** (nasporing), o. gmv.: een ernstig —, een — instellen, bij nader —, vrijheid van — op wetenschappelijk gebied; een deskundig —, zie Expertise.
- Onderzoeken** (nauwkeurig nazien, navorschen), ik —zocht, heb —zocht; —er, m.

- s; een -er der natuur, -ing, v. -en: wijsgeerige -en.
- On'deugd** (vaste neiging tot het kwade, gemis aan deugd, verdorvenheid), v. -deugden: de weg der -, slechtheid; huichelarij is een leelijke -, de - zal daar triomfeeren; ook: gultigheid, b.v. de - zag hun uit de brutale kijkers, (C.O.)
- On'deugd** (slecht of ondeugend persoon), m. en v. -deugden.
- On'deugd** (scheris. een aardig kind, jongetje, meisje, ook leuke jonge vrouw), m. en v. -deugden: pas op, -, ik zal je krijgen!
- On'deugend** (kwaad van aard, niet deugend, fig. stout, vermetel), bn.: een - paard, een - kind, een -e blik; bw.: hij kijkt altijd zoo -.
- On'dicht** (proza), o. gmv.: dicht en -.
- On'dicht** (niet dicht), bn.: een -emmer, lek.
- Ondicht'lerlijk** (alldaagsch), bn.: een -e opvatting, zonder eenige dichterlijke vlucht; een - vers; Maerlant, 1233-'99 (?), de groote dichter uit -en tijd, (Bild), prozaïsch; -er, -st.
- Ondien'st** (slechte dienst), m. -diensten: iem. geen - doen; ik hoop u geen - te bewijzen, d. i. een godden dienst te bewijzen.
- Ondien'stig** (nutteloos, schadelijk), bn. en bw.: iets niet - achten, d. i. nuttig; -er, -st.
- On'diep** (niet diep), bn.: een - water, een -e nul, -er, -st; -te (ondiepe plek) v. -n.
- Ondier** (schadelijk dier, monster, fig. gedrocht), o. -dieren: de ever, dat -! het - (de slang) sperde zijn kaken open; fig.: de hertog van Alva, dat -, onmensch.
- On'ding** (iets onbestaars), o. -dingen: algemeene menschenvrede, een -! je hebt zeker weer een hoop -en gekocht, prullen, nietswaardige voorwerpen; die uitvinding werd als een - beschouwd.
- On dit'** (Fr. eig. men zegt): als zn., o.: een -, praatje, los gerucht; lees: on die'.
- Ondoen'lijk** (niet doenlijk, niet uitvoerbaar), bn.: het is mij -, elken dag zoo ver te gaan.
- Ondoordacht** (onberaden, onvoorzichtig), bn. en bw.: een - antwoord, -handelen.
- Ondoordring'baar** (niet te doordringen), bn.: een - woud, een -bare wildernis, de duisternis was er - als die des grafs, het oog kon ze niet doorboren; -heid, v. nat.: de -heid der lichamen, d. i. waar het ééne is, kan het andere niet zijn.
- Ondoorgrond'lijk** (niet te doorgronden of te begrijpen), bn.: een - geheim, een -e valsheid, de wil des Heeren is -, Gods besluiten zijn -, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Ondraag'baar** (te zwaar om te dragen), bn.: een -bare last, een -gewicht.
- Ondraag'lijk** (niet te verdragen), bn.: een -e stank, een -e hitte, een -e dwingelandij, een - toestand, die jongen is -, een -nuffe; bw.: het was - warm, in hooge mate; hij heeft - lang gesproken; -er, -st.
- Ondubbelzin'nig** (vatbaar voor slechts ééne uitleg, klaar, blijkbaar, duidelijk), bn.: hij ontving -e bewijzen of blijken van gehchtheid, van achting, van genegenheid, van waardeering; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Onduid'lijk** (niet duidelijk), bn.: die brief is -, een -e stijl, zijn woorden zijn -; bw.: hij spreekt -, hij gaf dat niet - te kennen, vrij duidelijk, -er, -st; -heid, v. -heden.
- Ondulleeren** (in slingerlijn loopen, slingeren).
- Ondul'ne** (engbochtige slingerlijn in de ornamentiek), v. -s.
- On'echt** (vals, niet echt), bn.: dat testament is -, niet wettig; een - kind; rekenk. een -e breuk, b.v. $\frac{12}{5}$.
- Onecht'heid**, v. gmv.: de echtheid of - van een geschrift, de - van een getuigschrift.
- On'edel** (eig. niet van adel, fig. niet edel, en bij uitbr. laag, schandelijk), bn.: -e bedoeelingen, een -e daad; -heid, v. gmv.
- On'een'ig** (oneensgezind, in twist), bn. en bw.: man en vrouw leiden doar een - leven, ze zijn omtrent vele zaken -, - leven; -heid (tweedracht), v. -heden, (ruzie), v.
- On'eens'** (niet van hetzelfde gevoelen), bn.: deze broeders zijn het - op dit punt; hij is het met zich zelven -, hij is besluiteloos.
- On'eer** (schande, smaad), v. gmv.: iemand -aandoen, dat doet u geen -aan; tot - strekken, zijn familie -aandoen.
- On'eer'baar** (onzedelijk), bn.: een - liedje, -bare plaatwerken; -heid, v. gmv.
- On'eerlijke concurren'tie** (misleiding van publiek of afnemers bij het veilen of venten van waren), v. gmv.
- On'eigenlijk** (niet in eigenlijken zin, figuurlijk, overdrachtelijk), bn.: het - gebruik van woorden en uitdrukkingen; rekenk. een -e breuk, een breuk, waarvan de teller een veelvoud is van den noemer; spraak. een -e samenstelling, b.v. bakkersknecht, hoogeschoot; bw.: een woord - oppatten, figuurlijk.
- On'eind'ig** (zonder einde), bn.: een -e verscheidenheid, de -e ruimte; rekenk. een -e reeks; de -e goedheid Gods, zeer groot; bw.: - groot, dat elk denkbaar getal te boven gaat; dat alles zou mij - gelukkig maken, in de hoogste mate; -eind'igheid (de eeuwigheid, het heelal), v. gmv.
- On'eind'ige** (wat zonder einde is), o. gmv.: het -, de ruimte van het heelal, die men zich onbegrensd denkt; als zn.: de -, m. nl. God.
- On'ereus'** (drukkend, lastig, bezwarend), bn., onereuzer, onereunst: een - contract.
- On'ergdenkend** (niet ergdenkend, niet achterdochtig, niet wantrouwend), bn., -er, -st; een - kind, argeloos.
- On'ervaren** (niet ervaren, niet bedreven, zonder ondervinding), bn. en bw.: een - reiziger, een - jongeling; -handelen; -heid (gebrek aan ondervinding of aan routine), v. gmv.
- On'e'ven** (lees: on-ee'-ven; rekenk. niet door 2 deelbaar), bn.: 13 is een - getal.
- On'feil'baar** (vrij van dwaling, zich niet kunnende vergissen), bn.: geen dokter is -, een - geneesmiddel, nooit falend; een - gevolg, een -bare proef; bw.: dat alles is - zeker, stellig; -heid, v. gmv.
- On'feil'baarheid** (R.-K. de gave van in zaken, die geloofs- en zedenleer betreffend, gewijwaard te zijn voor dwaling), v. gmv.
- On'fraal**, bn.: de kerk van dal dorpje is niet -, nog al fraai of mooi.
- On'frisch** (niet frisch), bn.: er - uitzien, zich -voelen, onlekker; -frisscher, meest -.
- On'gaarne** (noode, met tegenzin), bw.: ik scheidde - van hem; de vader zag zoo iets niet -, nog al gaarne.
- On'ga'lijk** (niet bij elkaar passend, ongerieflijk, lastig), bn. en bw., -er, -st; -heid (onbruikbaarheid), v. gmv.: de - der wegen (Hooft), w. i. g.
- On'gansch** (ongezond, ziekelijk, onwel), bn.: ik ben zoo -, gzm.; ook: garstig, gortig,

gallig, bij vee: — e schapen; zie Gansch.
On'geacht (niet geacht, niet in aanzien), bn.: een degelijk man is in geen gezelschap —.
On'geacht (niet tegenstaande, ondanks), vz.: hij bleef kalm, — de beleediging, die men hem aandeed. germ.
On'gebaand (niet effen, met hindernissen), bn.: het — e strand, langs — e wegen, een — e wildernis, een — pad door de struiken.
On'gebeden (ongenoed), bn.: gij zijt mij welkom, al komt gij —, (Vondel). vero.
On'gebonden (niet-ingebonden), bn.: werken van Cats, nog —; fig. de — stijl, niet aan maat of rijm gebonden; een — levenswijze, losbandig; —scherts, loszinnig; zegsw. — best, niet gehuwd; —heid (losheid van zeden, losbandigheid, uitspatting), v. —heden: zich schuldig maken aan —heden.
On'gedaan (onverricht), bn.: wat geschied is, kan men niet — maken, alsof het niet gebeurd ware; het —gedane werk; een koop — d. i. maken, hem vernietigen.
On'gedeed (zonder letsel), bn.: de hond bracht het kind — aan den kant.
On'gedeesemd (niet met zuurdeeg bereid), bn.: Bijbel: gedurende de Paaschweek was bij de Joden het gebruik van — brood voorgeschreven; Luc. 22 : 1; ook: Ongezurd.
On'gedekt (handel, zonder zekerheid van betaling), bn.
On'gedierte (verscheurend gedierte), o. gmv.: ijjers en dergelyk —; inz. van zekere woerkdierjes: in dat logement hadden wij last van —.
On'gedoopt (niet gedoopt; niet gewijd of gezegend), bn.: — e kinderen; — e klokken, (Staring).
On'gedoopte (persoon, die het Doopsel niet heeft ontvangen), m. en v. —doopten; fig. hij is een —, een onnozele hals, een sul.
On'geduld (gejaagtheid, spanning), o. gmv.: de kinderen waren vol —, uit — tipperde de heer Bruis met zijn wandelstok; met — iem. wachten; —dul'dig, bn. en bw., —er, —st: — e gebaren, hij vroeg dat erg —.
Ongedu'rig (zenuwachtig, onrustig), bn. en bw.: die knaap is vandaag erg —, vol hinderlijke onrust; de hond, — met zijn pooten krabbende; —er, —st; —heid, v. gmv.
On'gedwongen (ongekunsteld, los, vrij), bn.: een — houding, — manieren, een — wellevendheid, op — toon, natuurlijk; bw.: hij sprak zeer —; —er, —st; —heid (het tegengest. van stijfheid, van gemaaktheid), v. gmv.
On'gevenaard (zonder gelijke), bn.: een — e moed, een — e kleurenpracht, een — e luister.
On'geveerd (ongemanierd), bn.: een — e houding, kleinachting uitdrukkend voor al, wat net en beschaafd is; hij kreeg een — standje, erg; bw.: iemand — de waarheid zeggen, ruw; lees: ongezjeneerd'.
On'gegrond (niet steunende op goeden grondstaad), bn.: een — e vrees, niet gerechtvaardigd, een — vermoeden, een — e aanmerking, die beschuldiging is —, die klachten zijn —; —er, —st; —heid, v. gmv.
On'geheveld (niet met heffe of gist toebereid), bn.: Israëli. het feest der — e brooden, genaamd Pascha; Luc. 22 : 1; zie: Ongeeesemd en Ongezurd.
On'gehinderd (ongedeerd), bw.: hij kon — verder gaan, onbelemmerd.
On'gehoord (zonderling, raar, vreemd), bn.:

een — e zaak; zoo iets is —; een — e prijs, buitengewoon; de — ste plagerijen, ergste; bw.: dat boek is — langdradig, in zeer hooge mate.
On'gekrenkt (dicht, gaaf, onbeschadigd), bn.: Hij (Marco) rijst met — e leden, (Staring).
On'gekrukt (eig. zonder vouw), bn.: fig. een — e vrouw, ongeschonden; een — geweten, rein.
On'gekunsteld (eenvoudig, ongedwongen), bn. en bw.: hij zong een — lied, een — e oprechtheid, hij sprak —; —gekunsteldheid (natuurlijkheid), v. gmv.
On'gel (gestold diertijk vet, smeer, talk, reuzel), v. gmv.: — dient tot het maken van kaarsen, zeep, enz.; vettig als —; —achtig (hardachtig vettig), bn.; —kaars (vetkaars), v. —en; —smaak, m. gmv.; —toorts, v. —en.
On'geleerd (niet onderwezen, niet geoeffend), bn.: het waren maar — e menschen, een — meisje; — in de kunst van spelen, v. zingen.
On'gelegen, bn.: de haven was —, niet gunstig gelegen; gij komt —, niet van pas; hij kwam op — tijd, ongeschikt; —er, —st.
On'gelegenheid (ongunstige toestand), v. —heden: in — komen, in geldelijke — zijn, iem. in — brengen, moeilijkheid.
On'gelescht (niet gebluscht), bn.: hier verkoopt men — e kalk.
On'geletterd (onbedreven in de kennis der letteren), bn.: Mohammed, ... wel —, maar in 't diepst zijns wezens dichter, (Da Costa).
On'geletterde (ongeleterd persoon), m. en v. —letterden.
On'gelijk (niet gelijk, verschillend), bn.: een geraas niet — aan dat van een verren donder; wisk.: tegenover — e zijden staan — e hoeken; rekenk. breuken met — e noemers; de weg was zeer —, onaffen; een — e strijd; een — huwelijk; bw.: de polis sloeg zeer —.
On'gelijk, o. gmv.: gij allen hebt —, zijt niet in uw recht; iemand — geven; iem. in het — stellen, procederen op kosten van —, d. i. die het proces verliest, moet de kosten betalen.
Ongelijkbear'ig (wisk. niet-gelijkbeenig), bn.: een — e driehoek, d. i. geen twee zijden gelijk hebbende, een — trapezium, met ongelijke opstaande zijden; —heid, v. gmv.
Ongelijkmaat'ig (niet-gelijkmatig), bn. en bw.: een — e verdeling; —heid, v. —heden.
Ongelijkna'mig (van naam verschillend), bn.: twee — e grootheden, breuken, enz.
Ongelijkslacht'ig (niet-gelijkslachtig), bn.: M³ en M² zijn —, —er, —st; —heid, v. gmv.
Ongelijksoor'tig (niet van dezelfde soort), bn.: 7a en 7b zijn —; —heid, v. gmv.
Ongelijkvloef'end (spraak. van w.w., die nl. van stamklinker veranderen), bn.: eten, drinken, loopen zijn —; zie Stork.
Ongelijkvorm'ig (niet-gelijkvormig), bn.: —er, —st; —heid, v. gmv.
Ongelijkzij'dig (wisk. niet-gelijkzijdig), bn.: een — e driehoek, d. i. niet drie gelijke zijden hebbende; —heid, v. gmv.
Ongelijmd (niet gelijmd), bn.: —papier, niet met lijn bewerkt.
Ongelijnd (zonder lijnen, niet gelinieerd), bn.: — e cahiers, — e vellen papier.
Ongelikt (fig. onbeschoft), bn.: een — e beer, een pasgeboren beertje, dat nog niet schoon gelikt is; fig. daar lag hij (Goliath), de — e beer; een — e kerel, lomp, zonder goede manieren, ongemaniert, ruw.
Ongelintieerd (niet-gelintieerd, ongetijnd), bn.:

- On'gelogen** (naar waarheid), bn. en bw.: *gij ziet er, —, nog zoo jeugdig uit als een bruid*, (Staring); *dat is — de tiende maal*.
On'geloof (gemis aan geloof), o. gmv.: *zich een air van — geven; het — voerde daar den boventoon; uw ... gevoel tot wereldzin en — verhard*, (C. O.)
On'geloof'baar (niet geloofd kunnende worden), bw.: *een — bare zaak, zoo iets is —, w. i. g.*
On'geloof'felijk (onaannemelijk), bn.: *een — geval, met — e moeite, de uitwerking was —, dat alles is —; bw.: — snel, in — korten tijd; die duikeenden blijven — lang onder water*.
On'geloof'vig (niet geloovende, blijk gevend van wantrouwen), bn.: *hij is een — man; fig. hij keek mij aan met een — englimlach, met een — en blik; bw.: hij schudde — het hoofd, als zn.: — e (iem., die niet gelooft), m. en v. — n; — en, mv.: strijd tegen de —, Mohammedanen; — heid, v. gmv.*
On'gelouderd (niet gezuiverd), bn.: — goud of zilver, zie Smeltkroes; fig. *een — e smaak, ongevormd*.
On'geluk (ramp, ongeval), o. ongelukken: *toen begon mijn —, rampspoed; hij wil mijn —, verderf; zegsw. een — komt zelden alleen, het eens ongeluk komt uit het andere voort, sleept een ander na zich; Twaalf ambachten en dertien — ken, zie Ambacht; ik deed het bij —; een — krijaen; zich een — lachen, schreeuwen, verbazend luid, boven zijn macht of kracht; een — begaan, iem. zwaar kwetsen, doodslaan; een — v. e. kerel, d. i. een mispunt*.
On'geluk'kig (rampspoedig, ellendig), bn.: *een — mensch, een — lot; wat is die man —! Turkije is een — land; iemand — maken, in het verderf storten; ik was dien avond zeer — in het spel, geen veine hebbend; bw.: ik speelde zeer —, met aanhoudend verlies*.
On'geluk'kige (beklagenswaardige, gebrekkige), m. en v. — n.
On'geluk'kigerwijze, — wijs, bw.: — *viel er een inktlak op den mooien brief, jammerlijk*.
On'geluksbode (brenger van een slecht bericht, Jobsbode), m. en v. — boden; — dag (dag van tegenspoed), m. — dagen; — kind (iemand, door het lot bestemd voor het ongeluk), o. — kinderen; — nummer (het getal 13), o. gmv., zie Dertien; — profeet (iemand, die ongeluk voorzegt), m. — profeten; — ster (teken van ongeluk), v. — sterren; — vogel (eig. vogel, wiens aanwezigheid ongeluk voorspelt; fig. iem., wien alles tegenloopt), m. — s.
On'gemak (hinder, last; ook kwaal), o. — gemakken: *de — ken van een reis in Griekenland; hij heeft een — aan den voet*.
On'gemak'kelijk (last veroorzakende), bn.: *een — e houding, hij heeft een — humeur, lastig; ik zal hem een — standje geven, erg; bw.: wat zit je daar —! hij spreekt —*.
On'gemanierd' (plomp, lomp), bn. en bw.: *wat een — e jongen! zonder goede manieren; wat spreekt die man —!*
On'gemaskerd (zonder masker), bn.: *een — e dame op een gemaskerd bal*.
On'gemeen (niet alledaagsch, ongewoon), bn.: *een — e kleederdracht, een — e denkwijze; een koopren brug van — e pracht, (Bild.); een — e geest, zeldzaam, uitmuntend; bw.: hij had — groote handschoenen; — heid, v. gmv.*
On'gemeerd (niet vastgelegd), bn.: *dat schip ligt daar nog —; zie: Moren en Maerpaal*.
On'gemerkt (zonder bemerkt te worden), bn.: *wij kwamen — buiten; bw.: het was — laat geworden, wij worden — oud*.
On'gemeten (zeer groot, oneindig), bn.: *de — zee, de — liefde Gods, w. i. g.*
On'gemunt (niet gestempeld, zonder muntstempel), bn.: — goud, — zilver.
On'genaak'baar (niet te naderen), bn.: *de baron was haast —; nu was Mevr. Van Hoel bijna — geworden, (C. O.); — bare stijfheid, hooghartig; — bare grootheid, trotsch; — der, — st; — heid, v.: de — heid van onze kust*.
On'genade (ongunst), v. gmv.: *in — vallen, de hoveling raakt de gunst des vorsten kwijt; zich op genade of — overgeven, d. i. zich onvoorwaardelijk overgeven; aan de — van wind en golven prijs gegeven zijn, ongunst*.
On'genadig (ruw, hard), bn.: *een — lot; hij gaf hem een — en slag; bw.: hij ranselde den hond — af; het is — warm, erg; — er, — st*.
On'genees'lijk, — gene'selijk (niet te genezen), bn. en bw.: *een — e kwaal; — ziek zijn*.
On'geneugte (ongenoegen), v. — n. vero.
On'genoegen (misoegen, ontevredenheid), o. gmv.: *zich iemands — op den hals halen; met iemand — krijgen, d. i. oneenigheid*.
On'genood (niet genoodigd), bn.: *musschen zijn in onze tuinen — e gasten*.
On'genoodigd (ongenood, niet genoodigd), bn.
On'geoefend (niet geoefend, onervaren), bn.; — er, — st: *zij is nog — in het tennis-spel; — heid, v. gmv.*
On'geoorloofd (verboden), bn.: — e vermaaken, — er, — st; — heid, v. gmv.
On'gepaard, bn.: — e handschoenen, geen paar vormende; *hij blijft — leven, ongehuwd, zonder gade nl. als celibatair*.
On'gepast (onbetamelijk), bn.: *een — e vraag, een — e houding; bw.: hij heeft zich — gedragen, onbehoorlijk; — er, meest —; — heid, v. — heden, (onpassende handelingen)*.
On'gepeld (niet gepeld), bn.: — e garst.
On'gepermitteerd (onbehoorlijk), bn.: *het is —, hier zoo te rooken, te roepen; bw.: het stinkt hier —; de koetsier reed — hard*.
On'gepijnd, bn.: — e honing, die niet door uitpersing is verkregen, lekhonig, maagdenhoning.
On'geraden (niet raadzaam), bn.: *ik vind dien tocht —; het is —, aldus te handelen*.
On'gerecht (dichtk. onrechtvaardig), bn.: *een — e krijg; meer: Ongerechtig, onbillijk*.
On'gerech'tigheid (booze, onrechtvaardige daad), v. — heden: *zij, die — heden doen, zullen hun straf niet ontgaan; zijn vriend verlokte hem tot allerlei — heden*.
On'geredderd (ongoordend, slordig, verward), bn.: *in dat huishouden is het een — e boel; met — e haren loopen*.
On'gereede (van het bijv. nw. ongereed, niet gereed, niet bij-de-hand), o. gmv.: *de brief raakte in het —, verloren, zoek*.
On'geregeld (onregelmatig, wanordelijk), bn.: *een bende — e troepen; een — leven; bw.: hij komt —, hij leeft —; — er, — st; — heid, v. — heden: er zijn in dat regiment eenige — heden voorgevallen, wanordelikheden, afwijkingen van de orde d. i. tegen de tucht*.
On'geregelde goederen (handel. allerlei goederen, door aankoop van restanten of door opruiming, in magazijnen bijeen), o. mv.
On'gerekend (behalve de te noemen zaak), bn.: *hij heeft duizend gulden inkomens, — zijn klein pensioen, niet medegerekend*.
On'geroep' (onaangeraakt, onaangetast), bn.:

de taart is — gelaten; fig. een — e naam, waar geen smet op kleeft; een eed moet heilig en — bewaard worden, ongeschonden; bij uitbr. een — e maagd, eerbaar; in die — e wouden, nooit betreden.

On'gerief (hinder, last), o. gmv.: ergens — van hebben, nadeel, schade.

Ongeriefelijk (hinderlijk, lastig), bn.: een huis zonder kasten is —, —er, —st; —heid (ongemak, last), v. —heden.

On'gerijmd (met het gezond verstand in strijd), bn.: een — denkbeeld, zulk een handeling moet — heeten, dat zijn — e leugens, — e veronderstellingen; —er, —st; als zn. o.: meerk. een bewijs uit het —e, waardoor men laat zien, dat de ontkenning van het gestelde tot een ongerijmdheid (dwaasheid) leidt.

Ongerijmdheid (stelling, hypothese in strijd met het gezond verstand, met de waarheid), v. gmv.; fig. (dwaasheid, domheid), meerv. —heden.

On'geronnen (niet gestold), bn.: — bloed.

On'gerust (angstig, bekommerd) bn.: maak u daar niet — over; hij zag zijn makker met een —en blik aan; —er, —meest —; —gerustheid (onrust), v. gmv.

On'geschapen (niet geschapen), bn.: God is een — geest.

On'geschapene (de Godheid), m. gmv.

On'geschikt (niet passend voor), bn.: hij is geheel — voor dien werkkring; het is nu een — e gelegenheid, niet gepast; —heid, v. gmv.

On'geschoeid (zonder schoeisel), bn.: met — e voeten, een — e karmeliet.

On'geschokt, bn.: het vertrouwen bleef —; een — gemoed, d. i. vast, onwankelbaar.

On'geschonden (ongedeerd), bn.: haar eer, haar naam blijve —; het geloof — bewaren, ongekrenkt, zuiver; geen kerk bleef —, d. i. in haar primitieve schoonheid; —er, —st; —heid (reinheid, gaafheid), v. gmv.

On'geschoond (niet gezuiverd), bn.: een mud — e rogge.

On'geschoren (slordig, ruw), bn.: ongekleeft en — kwam hij voor den dag; een — bende, haveloos, ruw, woest.

On'gestadig (onbestendig, veranderlijk), bn.: het is — weer, een — e wind; wat een — karakter! een — e blik, de — e zee, het — lot, —er, —st; —heid, v. gmv.: de — van ons klimaat, de — der marktprijzen, onvastheid.

On'gesteeld (plantk. zonder steel), bn.: — e bladeren.

On'gesteld' (in lichten graad ziek), bn.: een — student ontbreekt het nimmer aan gezelschap, (C. O.); —heid (ziekte van weinig beteekenis), v. —heden: een lichte —.

On'gestoeferd, bn.: een — e kamer, zonder meubels, gordijnen of tapijten; —gestoord (niet door iets onaangenaams afgebroken), bn.: een — e rust, het — geluk des kindertieftjds, (C. O.), bw.: iemand — spreken, — studeeren, zonder stoornis; —gestraft (zonder straf), bn.: geen zonde zal — blijven; bw.: de olifant laat zich niet — tergen; —gestuim (onstuimigheid), o. gmv.: (Elius) werpt zich straks met — aan Heiles voeten neder, (Bild.), dicht; —gestuim (dicht, onstuimig), bn. en bw.: de — e zee, de — e baren; het — e ros, — e drift, w. i. g.: —ig, bn.: 't — ig lot, —igheid, v. vero.; —gestudeerd (zonder academische opleiding), bn.: een — man; —geteekend (niet onderteekend), bn.: een — e brief, zie

Anoniem; —getemperd (onverstaand, onverminderd), bn.: het licht valt daar —; met — e kracht; —getrouw (niet getrouw, ontrouw), bn.: een — e knecht, een — e dienaar; —getrouwd (niet-getruwd), bn.: hij is — gebleven; een — heer, eenloopend; —geval (ramp, ongeluk), o. —gevallen; —gevalletwet (wet van 2 Jan. 1901 tot wettelijke verzekering van werklieden tegen nadeelige gevolgen van ongevallen in bepaalde bedrijven), v. gmv.; —gevallig (onaangenaam), bn.; —er, —st: uw bezoek was hem niet —.

Ongeveer (ten naastenbij), bw.: tk woon — bij de poort; het is — elf uur, nagenoeg.

Ongeveinsd (oprecht), bn.: een — e liefde, een — e bewondering, een — e belangstelling, dat is — e taal, het zijn — e vrienden; bw.: — spreken; —er, —st: —heid, v. gmv.; —gevoelig (onbehoorlijk, onbetamelijk), bn., —er, —st: —heid, v. gmv.; —gevraagd (zonder gevraagd te zijn), bn.: hij kwam — aan den disch, iem. een — afscheid geven, iem. — zijn ontslag geven; —gewasschen (eig. niet gewasschen, fig. lomp, brutaal), bn. en bw.: — handen, vuil; iem. — iets zeggen, zonder omwegen; —gewaterd (ongeland: van stoffen), bn.: een — zwart lint, zie Gewaterd; —gewerveld, bn.: — e dieren, dieren zonder inwendig beenig geraamte, b. v. de koplozen, enz.; —gewijd (R.-K. niet door den priester gewijd of gezegend), bn.: in — e aarde begraven worden; — e geschriften, de — e geschiedenis, zie Profaan; —gewild (ongewenscht, onaangenaam), bn.: uw tegenwoordigheid daar zal — zijn.

Ongewillig (niet volzaam), bn.: die knaap is zeer —; dicht, Elius gevoelt een blos van — schamen, onwillekeurig.

On'gewis (onvast, onzeker), bn.: de Rijn sluipst eerst voort met — se gangen, (Helmers); de hoed van Pieter doberde op de — se baren, (C. O.), onbetrouwbaar; bw.: de slagen des ridders begonnen — te vallen.

On'gewis, —se (onzekere, twijfelachtige), o.: in het — zijn. w. g.

On'gewoon (niet gewoon aan iets), bn.; —woonheid, v. —heden; —te (het niet-gewoon-zijn aan iets), v. gmv.

On'gewraakt (niet afgekeurd, zonder gebreken), bn.: naar de — e zeden des lands, d. i. niet bedorven, degelijk.

Ongezeglijk (ongehoorzaam), bn.: die knaap is vandaag weer erg —; een etel is vaak —, koppig, —er, —st; —heid, v. gmv.

On'gezellig (nietspraakzaam, onvriendelijk), bn.: wat ben je vanavond weer —; de tafels (der school) zijn zoo —! (C. O.)

On'gezien (niet opgemerkt), bw.: hij was — de woning ingetreden, ter sluik.

On'gezien (ongeacht, niettegenstaande), vz.: het huis is netjes onderhouden, — zijn uitgebreidheid.

On'geziene (God, de Godheid), m. gmv.

On'gezind (niet vanzins, ongenegen), bn.: hij is — een voet te wijken; hertoe is mijn vader —; —heid, v. gmv.

On'gezocht (vanzelf zich voordoende), bn.: een — e gelegenheid; in dit kunstwerk is alles —, natuurlijk; — e scherts, op — e wijze, ongedwongen; —er, —st; —heid, v. gmv.

On'gezouten (eig. niet gezouten), bn. en bw.: — boter; fig. —taal, laf; zegsw. iemand — de waarheid zeggen, zonder hem te sparen.

- On'gezuurd**, bn.; zie Ongedeesemd.
- On'god** (dicht. afgod), m. — goden.
- Ongodist'** (godloochenaar, atheïst), m. — en.
- Ongodisterij'** (atheïsme), v. gmv.
- On'graag** (met tegenzin, ongaarne), bn. en bw.
- On'grondwettig** (met de grondwet in strijd), bn., — er, — st; — **held**, v. gmv.
- On'gunst** (ongenade, wangunst), v. gmv.: de — des konings, de — van het publiek, de — der grooten; de — van het lot, der fortuin, wangunst; de — der seitoenen, ruwheid, barheid.
- On'gunstig** (niet-gunstig), bn.: een — uiterlijk, — weer, een — oordeel; het lot was hem niet —; het waren — e jaren voor den handel; iets of iemand in een — daglicht stellen; zoo iets maakt een — en indruk; bw.: hij heeft zich zeer — over u uitgelaten.
- On'guur** (akelig, schrikwekkend), bn.: de — gure kop van Jormungandur, (Staring), — gespuis, (Bog.); een — gure geschiedenis, gemeen, naar; dat is — e straattaal, plat, vuil; — volkje, haveloos; — voedsel, walgelijk; — weder, ruw, bar, w. i. g.
- Onhan'delbaar** (eig. moeilijk te hanteeren of te besturen; fig. koppig, onwillig), bn., — der, — st; — **held**, v. gmv.
- Onhan'dig** (lomp, linksch), bn. en bw.: een — mensch; vrij — met iets omgaan, een — boek, plomp; — **held** (fig. lompheid), v. — heden.
- Onheb'belijk** (ongemierd), bn. en bw.: een — mensch, — e praat, onbeschaafd; — vloeken, iem. — bejegenen, ruw, lomp, — er, — st; — **held** (ruwheid, naarheid), v. — heden.
- On'heil** (ramp, groot ongeluk), o. — heilen: een dreigend —, tot iemands —.
- Onhel'lig** (goddeloos, laag), bn.: de — e woede des volks; zijn oogen blaakten van een — vuur, onrein, — er, — st; — **held**, v. gmv.
- On'heilsbode** (berichter van onheil), m. — n: heur onheilsbood n. het Haantje, wees onverbidlijk: Noord! (De Gen.); — **dag** (dag van onheil), m. — dagen; — **kreet**, m. — kreten; — **nacht**, m. — en; — **teeken**, o. — s; — **tolk**, m. — en; — **vogel** (vogel, die ongeluk spelde, b.v. de raaf), m. — vogels.
- Onhell'spel'lend** (onheil of ramp voorspelend), bn.: een — teeken, een — antwoord; een — voorgevoel; zijn blik was —.
- Onherberg'zaam** (ongastvrij, geen goed onderkomen of verblijf verschaffende), bn.: een — eiland, — een strand, een — woud.
- Onherstel'baar** (niet te herstellen of ongedaan te maken), bn. en bw.: een — bare schade, een — verlies, dat is — bedorven.
- Onheug'lijk** (zeer lang geleden), bn.: — e tijden, van — e tijden her, sedert — e jaren; bw.: het — oude Indië, de oorsprong of het begin ligt in den nacht van 't verleden.
- Onhensch'** (onwillevend, niet voorko'mend), bn.: een — antwoord, een — verzoek, een weigering ware — geweest, (Potg.); bw.: iemand — behandelen; — **held**, v. — heden.
- Onhiste'risch** (niet-geschiedkundig, in strijd met de historie, niet waar gebeurd), bn.
- Onhof'felijk** (ongemierd, onwillevend), bn. en bw.: — e taal, hij sprak —; — er, — st.
- On'hollandsch** (niet-Hollandsch, in strijd met de aard en de zeden der Hollanders), bn.: de versjes van Höltz verleiden jeugdige dichters tot — e vertalingen, (C. O.); — e plaatjes in leesboeken; — e denkwijzen, — e zeden.
- Onhoud'baar** (niet te verdedigen), bn.: een — bare vesting; fig. een — e toestand, die niet zóó kan blijven; — der, — st; — **held**, v. gmv.
- On'hout** (slecht, onbruikbaar geboomte), o.
- Onhu'selijk, — hu'slijk** (niet gaarne thuis, ongezellig), bn.: meubels, die het — aanzien hadden van splinternieuw te zijn, (C. O.), — er, — st; — **held**, v. gmv.; zie ook Hu'selijk.
- On'juist** (niet-juist), bn.; — **held**, v. — heden.
- On'klaar** (duister, niet helder, niet in orde), bn. en bw.: een — anker, dat in den ketting verward zit; de spoorbrug werd — door aanvaring, defect; — der, — st; — **held**, v. gmv.
- On'kosten** (extra-kosten), m. mv.: alle onnoodige — trachten te vermijden, iemand op — jagen, — maken voor iets.
- Onkreuk'baar** (niet te kreuken, ongerept), bn.: de — bare wetten van eer en goede trouw; — bare rechtvaardigheid; een — geweten.
- On'kruid** (slecht kruid), o. — en; zegsw. — vergaat niet, wat slecht is, blijft in wezen, fig. deugnieten leven lang; zie Tarwe.
- Onku'sch** (onrein van zeden), bn., — er, meest —; — **held** (drad tegen de reinheid van zeden, ontucht), v. — heden.
- On'kunde** (domheid, onwetendheid, onbekendheid), v. gmv.: uit —.
- Onku'ndig** (onwetend), bn.: een — man, een — volk; iemand van iets — laten; — er, — st.
- On'land** (onbruikbaar land, moerassige grond), o. onlanden.
- On'langs** (kort geleden, vóór korten tijd), bw.: ik heb hem nog — gesproken.
- Onle'dig** (niet ledig, bezig), bn.: zich met builljes plakken — houden.
- Onlek'ker** (zich niet al te wel gevoelende), bn.: 't kind voelt zich —; zie Lekker.
- Onlesch'baar** (niet te lesschen), bn.: een — bare dorst, niet te verzadigen, te stillen.
- Onlij'delijk** (ondragelijk), bn.: de pijn wordt —; — e honger, — e dwang, onuitstaanbaar.
- Onlo'gisch** (niet-logisch), bn.: een — e redeneering, hij sprak op — e wijze; bw.: hij sprak zeer —, met de logica in strijd.
- Onloo'chenbaar** (niet te ontkennen), bn.: een — bare gelijkens, een — bare aevolgtrekking, onwraakbaar; — der, — st; — **held**, v. gmv.
- On'lust** (lusteloosheid, vroeger: kwelling verdriet, ongerief), m. gmv. Nu is de winter, dor en schraal, met zijn — heen, (Kampfuyzen).
- On'lusten** (woelingen, beroerten), m. mv.: de — tijdens het 12-jarig Bestand (1609—'21), godsdiensttwisten, oneenigheden.
- Onlus'tig** (droevig, neerslachtig), bn. en bw.
- On'macht** (flauwte, zwakte), v.: in — vallen.
- Onmach'tig** (zonder macht of kracht), bn.: hij was —, het paard tegen te houden; die vrouw is een — schepsel, machteloos; — er, — st.
- Onma'tig** (zonder maat, fig. buitensporig), bn.: een — e hitte; hij is aan tafel —, geen maat houdende; bw.: hij begon — te lachen, uitgelaten; — er, — st; — **held**, v. gmv.
- Onmeedoo'gend** (meedoogenloos), bn.: een — krijgsman, hardvochtig; de dood is —, kent geen medelijden; — **held** (wreedheid), v. gmv.
- Onmeet'baar**, bn.: het getal $\sqrt{2}$ is —, kan niet in een aangenomen maat worden uitgedrukt; fig. de — bare hemelen, de — bare wroden, de — bare tijden; — **held**, v. gmv.
- On'mensch** (wreeddaard), o. — mensch: Nero was een —; vergel. Ondier.
- Onmen'schelijk** (barbaarsch), bn.: zoo'n handelwijze is —, — e wreedheid; bw.: iemand — behandelen; — **held** (wreedheid), v. — heden.
- Onmerk'baar** (niet merkbaar), bn. en bw.:

- een -bare verdraging, de zieke nam - af; hij was - ontalpen; -der, -st.
- Onme'telijk** (oneindig groot, zeer groot), bn.: het - ruim der schepping; de -e binnenlanden van Afrika; wat een - doek! reusachtig schilderij; -heid, v. gmv.
- Onmid'dellijk** (rechtstreeks, zeer nabij zijnd), bn.: een -e mededeeling, onder den -en invloed, in de -e nabijheid des konings, iemands -e opvolger; bw.: het bewijs, dezer stelling volgt - uit het voorgaande, direct; de spion werd - doodgeschoten, direct; gij moet - komen, d. i. terstond, onverwijld.
- On'min** (twist, vijandschap), v. gmv.: in - leven, in - geraken, oneenigheid.
- Onmis'baar** (onontbeerlijk), bn.: hij kocht toen de volstrekt -bare meubelen; bw.: te veel toegevendheid geeft - aanleiding tot wanorde, vast, zeker; -heid, v. gmv.
- Onmisken'baar** (duidelijk merkbaar), bn.: een -bare gelijkens, deze actrice speelt met -bare bevaligheid; bw.: hij gelykt - op zijn vader; -der, -st; -heid, v. gmv.
- Onmo'gelijk** (niet kunnende gebeuren), bn.: het was - hem te overtuigen; de toestand, het leven werd zóó -, niet langer kunnende duren: hij heeft zich daar - gemaakt, zich zóó gedragen, dat hij onbruikbaar is; bw.: ik kan - komen, stellig niet; -heid, v. -heden.
- Onmon'dig** (minderjarig), bn.: een - kind; beneden de 21 jaar; fig. iemand zonder de noodige kennis of kunde van eenig vak, een leek; -heid, v. gmv.
- Onnaden'kend** (oppervlakkig, onbezonnen, lichtzinnig), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Onnaspur'baar** (niet na te gaan, onbegrijpbaar), bn.: de wegen des Heeren zijn -, ondoorgrondelijk; -spuur'lijk, bn., -er, -st.
- On'natuur** (onnatuurlijkheid, dwaasheid), v. gmv.: zoo iets is - en huichelarij.
- Onnatuur'lijk** (in strijd met den gewonen gang der dingen), bn.: een -e en rampspoedige levensloop; er zijn -e ouders, die hun kinderen mishandelen; een -e leestoon, een -e stijl, gemaakt; bw.: het is vandaag - warm; -er, -st; -heid, v. -heden.
- On'nederlandsch** (in strijd met het wezen der Ned. taal of met den aard der Nederlanders), bn.: een -e woordschikking, een -e feestviering, -e zeden.
- Onneem'baar** (niet ingenomen kunnende worden), bn.: de -bare vesting Gibraltar.
- Onnoem'baar** (eig genaam dragende), bn.: een - getal van sterren, een -bare schat, dicht, oneindig groot.
- Onnoe'melijk** (dicht, niet te noemen), bn.: er zijn -e dwaalbegrippen uit die bron gevloeid; bw.: een - stofje, - klein, - veel.
- Onnoo'dig** (niet noodig, overtollig), bn.: allerlei -e dingen koopen; bw. zijn geld - uitgeven; -heid, v. gmv.
- Onnoo'zel** (eig. onschadelijk: onschuldig, zonder boosheid; licht te bedriegen), bn. en bw.
- Onnoozele-kin'deren** (R.-K. herinneringsdag van den kindermoord te Bethlehem, op 28 Dec.), o. mv.: op - is het kleinste kind de baas in huis, in school, enz.; ook: -dag, m.
- On'nut** (zonder nut, ijdel), bn.: -te klap; -ter, -st; -tig, bn., w. g.
- On'nut** (deugnet, mispunt), m. gmv. gew.
- Onomas'ticon** (lijst van persoonsnamen, zakelijke woordenlijst, zaaklijst), o. -s.
- Onomatopee'** (klanknabootsend woord), v. -topeëen, b.v. koekoek, en honderden w.w.: sissen, loeien, enz.
- Onomstoo'telijk** (onwederlegbaar), bn.: een -e waarheid, een - bewijs; bw.: iets - bewijzen, dat staat - vast; -er, -st.
- Onomwon'den** (eig. niet-omwonden: duidelijk zichtbaar, fig. klaar, helder), bn.: de redenaar bewees dat met - duidelijkheid.
- Onoog'lijk** (onaangenaam, onbehaaglijk), bn.: dat boek, die plaat, dat kleed ziet er - uit: een - beeld, een - tafereel; bw.: dat is - geschilderd; -er, -st; -heid, v. gmv.
- On'opgemerkt** (zonder opgemerkt te worden), bn.: zij gingen - door de menigte; iets - laten; - verliet hij het kasteel.
- Onophou'delijk** (zonder ophouden, aanhoudend, voortdurend, gedurig, steeds), bn. en bw.: dat - gebabel; hij plaagt ons -.
- Onoplos'baar** (niet op te lossen), bn.: gips is - in water; dit vraagstuk is -, er is b.v. een gegeven te min, een -bare vergelijking.
- Onoverko'melijk** (niet te boven te komen), bn.: -e moeilijkheden; -er, -st.
- Onoverwin'lijk**, -overwin'nelijk (niet te overwinnen), bn.: een -e afkeer; -er, -st.
- On'paar**, bn.: dit gedicht eindigt met een - rijm, er ontbreekt een rijmregel; wat raadt ge, paar of -? oneven.
- Onpædago'gisch** (in strijd met de regelen der opvoedkunde), bn.: een -e daad, straf, enz.; bw.: - te werk gaan. (ae = ee).
- Onpartij'dig** (onbevooroordeeld), bn.: een - toeschouwer, een - rechter; een - oordeel, een - onderzoek; bw.: gij zult wel - oordeelen.
- On'pas (te)** (d. i. niet van pas, ongelegen), bw.
- Onpas'selijk** (onwel, misselijk), bn.: het vrouwtje was in de kerk - geworden.
- Onpersoon'lijk** (geen zelfbewust wezen zijnde), bn.: de goden der Grieken zijn in ons oog -e wezens; spraak, een - werkwoord, dat behalve in de onbepaalde wijs enkel in den derden persoon enkelv. voorkomt: het regent, het is koud; bw.: het w.w. zijn is schijnbaar - gebezigt in: Het is goed, dat gij komt.
- Onpract'isch** (weinig slag hebbend), bn.: een ten eenenmale - wezen; bij uitbr. een -e manier v. reizen, een -e poging. (c = k).
- On'raad** (boos opzet, gevaar), m. gmv.: er broeit -, - bespeuren; mil. - blazen, alarm.
- On'recht** (ongelijk), o. gmv.: ten -e, onbillijkerwijze, zonder genoegzamen grond en in strijd met de waarheid; - plegen, onrechtvaardigheid; iemand - doen, - lijden.
- Onrechtma'tig** (niet gegrond op recht en billijkheid), bn.: een - verzoek, een -e eisch: de -e bezitters dier goederen, niet met recht bezittende; bw.: hij heeft zich dat goed - toeëigend, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Onrechtvaar'dig**, bn.: de -e rentmeester, oneerlijk: een -e beoordeeling; op -e wijze verkregen; bw.: iemand - beoordeelen.
- Onrechtzin'nig** (anders dan de ware leer vereischt of toelaat), bn. en bw.: men hield Dominee voor -, voor min of meer Arminiaansch, d. i. afwijkend van de leer der contra-Remonstranten; -heid, v. -heden.
- Onred'baar**, bn.: Jeruzalem was 70 n. C. een -bare stad; Constantinopel was - voor 't Damascensche zwaard in 1453. (Da Costa): -bre nederlagen; -zaam (niet te reddend), bn., -zamer, -st; -zaamheid, v. gmv.
- Onre'delijk** (onbillijk), bn.: een -e eisch;

de -e luimen van dien knorrepot; bw.: hij eischt - veel; -er, -st; -heid, v. -heden.

Onregelmatig (ongeregeld), bn.: zijn studie was zeer -, een - kerkganger; spraakk. afwijkend van den regel: brengen is een - werkwoord; bw.: het kasteel is aan den achterkant zeer - opgetrokken, niet volgens een vast plan; -er, -st; -heid, v. -heden.

Onrein (onzindelijk, vuil), bn.: varkens zijn -e dieren; fig. een -e geest, d. i. een onheilige geest; - van zeden, -e lusten, onkuisch.

Onrijm (proza, rijmloos vers), o. gmv.: de psalmen, in - in den Bijbel; een enkelgedicht van Sturing is in -, nl. de Verjaardag.

Onroerend (niet-verplaatsbaar, vast), bn.: -e goederen, b.v. huizen, landerijen, molens, boomen, weiden, enz. zijn -e goederen; R.-K. -e feestdagen; zie Koerend.

Onroomsch (Protestantsch), bn.: Roomschen -, de gezamenlijke christenen.

Onrust (geen rust, angst, bekommring), v.

Onrustbaard (zorgwekkend), bn.: de toestand der zieke was -, een - rumoer.

Onrustig (voortdurend in beweging), bn.: de -e golven, de koeien werden -, de man was van -en aard, ongedurig, woelig; fig. een -e nacht; bw.: de jongen draafde - heen en weer, gejaagd; de zieke stiep -, onvast.

Onrustmaker (iem., die onrust verwekt), m. -s; -stoker (iem., die verdeeldheid te weeghrent), m. -s; -vol (onrustig), bn.: een -volle nacht; -zaaiër (-stoker), m. -s.

Ons (Fr. once: hectogram), o. onsen: een - bater, d. i. 100 G. of 0.1 KG., vroeger: $\frac{1}{5}$ deel van een oud pond d. i. van $\frac{1}{2}$ KG.

Onschamper (goetijk), bn.: dat was maar -e jok of scherts; zie Schamper.

Onschap'pelijk (onredelijk, onbillijk), bn. en bw.: een -e handelwijze, hij heeft mij - behandeld; -er, -st.

Onschat'baar (niet te schatten, onwaardeerbaar), bn.: gezondheid is een - bezit, iem. een -baren dienst bewijzen.

Onscheid'baar (spraaik. b.v. de deelen v. e. werkw., die in de vervoeging niet van elkaar gescheiden worden), bn., als: doorsnij'den, misdoen', omringen, voorzegg'en, wederleggen, b.v. de rivieren doorsnij'den ons land, hebben eeuwen-lang ons land doorsne'den, evenzoo: misdaan', omringd', voorzegd' (voorspeld), wederlegd'; vergelijk: doorsnij'den, o'verleggen, voorzeggen, wederkeeren, die alle eigenlijk worden opgevat en scheidbaar zijn; -heid, v.

Onscheid'baar (niet te schenden, onverbreekelijk), bn.: de koning is -, de ministers zijn verantwoordelijk; de wetten zijn -, het briefgeheim is - volgens art. 159 der grondwet; een - voorrecht; -heid, v. gmv.

Onschoon (leelijk, afzigtelijk), bn.: neel van wat in kleederdracht of mode voor schoon moet gelden is in waarheid -.

Onschuld (schuldeloosheid), v.: zijn - is voor den rechter gebleken; zich beroepen op zijn -, de kinderlijke -; fig. de - verdiedigen, personen, die onschuldig zijn.

Onschul'dig (zonder schuld, argeloos), bn.: de -e teederheid der jeugd, (C. O.); een - kind; - bloed vergieten; fig. een -e grap, niet kwaad bedoeld; -er, -st; -heid, v. gmv.

Onspoed (tegenspoed), m. -spoeden.

Onster'felijk (niet sterfelijk), bn.: de ziel

is -, de -e goden; fig. -e eer, -e roem, onvergankelijk; -heid, v. gmv.

Onsterk (niet sterk of stevig), bn.: dit is -garen, die schoenen zijn maar -, slijten spoedig; bw.: dat is licht en dichten - gemaakt.

Onstich'telijk (ergerlijk), bn.: een -e houding in de kerk; bw.: die kluchtspelen werken - op het volk; -heid, v. -heden.

Onstof'felijk (uit geest bestaande), bn.: de gedachte is -; het -e leven; -heid, v. gmv.

Onstuim (dicht, onstuimig), bn.: de -e golven, de -e lucht, met een -gebaar, w. g.

Onstui'mig (hevig, geweldig), bn. en bw.: een - vertangen; het volk eischt het -; -heid (woestheid, opbliegendheid), v. -heden.

ont-, spraaik. onscheidbaar voorvoegsel bij w. w., die er in grooten getale mede gevormd worden, te groot, om ze hier alle op te nemen, b.v. in: ontmoeten, d. i. tegenkomen; onthouden, d. i. tegen- of terughouden; ontloupen, ontjagen, ontgaan, ontnemen, ontrukken, d. i. weg, uit, af, los; ontbladeren, ontkurken, onthoofden, ontzadelen, d. i. ontdoen, berooven van; ontvlammen, ontploffen, onbranden, d. i. beginnen; ontnuchteren, ontvreemden, ontblooten, d. i. brengen in den door den stam genoemden toestand, enz.

Ontaalkun'dig (strijdig met den aard der taal), bn. en bw.: een - woord; - spreken.

Ontaard' (verdorven), bn.: de -e zonen van Jacob; wat wilt gij, -e dochter? een -e vader; die -e wezens, een -e moeder; -heid (verdorvenheid), v. gmv.

Ontaard'en (verbasteren), het -aardde, is -aard: spaarzaamheid ontaardt wel eens in gierigheid; -ing (verdorvenheid), v. -en.

Ontadelen (fig. verlagen), het heeft -adeld: de leugen -t den mensch; -ing, v. gmv.

Ontbe'ren (missen, niet bezitten), ik heb -beerd; -ing (gebrek, kommer), v. -en.

Ontbie'den (laten komen), ik -bood, heb -boden: iem. -; -er, m. -s; -ing, v. -en.

Ontbijt' (het eerste maal v. den dag), o. -en: na den -ging Pieter ziltten werken, (C. O.); het tweede - of Twaalfuurtje, z. Lunch.

Ontbijten (zijn ontbijt gebruiken), ik -beet, heb -beten: zij - altijd met melk.

Ontbijt'bordje, o. -s; -goed (kopjes en verder gerei), o. gmv.; -kamer, v. -s; -koek (als voorwerp), m. -en; -koek (stofnaam), v. gmv.; -servies, o. -serviezen; -tafel, v. -s; -uur (tydvoor't gebruiken van het ontbijt), o. gmv.

Ontbin'den (losmaken, bevrijden, opheffen, te-niet-doen), ik -bond, heb -bonden: de handen van iem. -; nat. een kracht -, in plaats van ééne er twee stellen, wier resultante zij is; alg. een vorm in factoren -; de Kamers -, tijdelijk opheffen; een huwelijk -, te-niet-doen; -baar (onthonden kunnende worden), bn.: -baarheid, v. gmv.: -ing (het ontbinden), v. -en.

Ontbin'dingsrecht (het recht van den koning tot ontbinding van de volksvertegenwoordiging), o.: van het - gebruik maken, de Tweede-Kamer ontbinden.

Ontbla'deren, ik heb -bladerd: de wind ontbladerde de boomen, d. i. van den bladerdos berooven; -ing, v. gmv.

Ontbloom' (niet in het bezit van), bn.: zij is niet - van aanleg, dat landschap is - van alle schoonheid, verstoken.

Ontbloom'ten (bloom maken), ik -bloomde, heb

—bloom: *het zwaard* —, uit de scheede trekken; *het hoofd* —, den hoed afnemen; —**boef'en** (dicht. van de boeien ontdoen), ik heb —boeid: *gij moet dien man eerst* —, fig. de —de orkanen, losgelaten: —**ing**, v. gmv.; —**boe'zemen** (zijn hart in woorden uitstorten), ik heb —boezemd: —**ing**, v. —en; —**bol'steren** (eig. van den bolster ontdoen, fig. beschaven), ik heb —bolsterd: *noten* —; een boerschen knaap —, manieren leeren, beschaaven: —**ing**, v. —ingen; —**bos'schen** (een streek ontdoen van de bosschen), men heeft —boscht, —**bos'sching**, v.; —**brand'baar** (kunnende ontbranden), bn.: —**heid**, v. gmv.; —**bran'den** (in vlammen geraken), het —brandde, is —brand: *het knappend kruut* —brandt, (Tollens), ontploft: —**ing**, v. —en; —**brei'delen** (fig. niet meer in bedwang houden), ik heb —breideld: *de jeugd* —van de tucht, *het grauw* —, *de hartstochten* —; —**bre'ken** (niet voorhanden zijn), het —brak, heeft —broken: *het ontbreekt hem aan ijver*; er ontbreekt niets aan het werk, faalt, scheelt: —**ing** (gemis), v. gmv.; —**chris'tenen** (iem. van het christendom afvallig maken), het —christende, heeft —christend: *stechte lectuur* —christent het volk; —**cij'feren** (oplossen, verklaren), ik heb —cijferd: *een oorkonde* —: —**ing**, v. —en; —**daan'** (ontsteid, geheel van streek), bn.: *Keesje zag er* —uit, (C. O.); *wat een* —gezicht zet je! —**dek'ken** (vinden, te weten komen, dat iets bestaat), ik heb —dekt: *een eiland* —, *een ster of planeet* —, *de waarheid* —; —**dek'ker** (iem., die ontdekt), m. —s: de —van Amerika, de —van een natuurwet; —**dek'king** (daad van ontdekken), v. —en: op —uitgaan; de —van de bronnen v. d. Nijl, de —van een natuurwet; —**dek'kingsreis**, v. —zen, —**sreiziger** (iem., die op 't ontdekken van nieuwe landen uitgaat), m. —s; —**sto'cht** (zeetocht, poolreis, enz.), m. —en; —**del'ven** (dicht. opgraven, opdelfen), ik —dolf, heb —dolven: —**ing**, v. —ingen, w. g.; —**doen'** (ontlasten), ik —deed, heb —daan: *zich van iets* —, d. i. bevrijden; *zich van zijn kleederen* —, ze uittrekken; —**doof'en** (wegdooien, smelten van sneeuw en ijs, beginnen te dooien), het —dooide, het is —dood: *de zuidenwind heeft den bevroren vijver* —dood: —**ing**, v. gmv.; —**dui'ken** (ontkomen, duikende ontwijken, zich ergens aan onttrekken), ik —dook, heb —doken: *hij wist den slag te* —, door te bukken ontkomen aan; *de zonnehitte* —, ontschullen; *belastingen trachten te* —; —**ee'ren** (berooven v. d. eer, schenden, ont-heiligen), zij hebben —eerd: —**ee'ring**, v. —en; —**ee'rend**, bn.: *een* —e straf, *een* —vonnis.

Ontegensprekelijk (onbetwistbaar), bn. en bw.: *een* —bewijs; —**heid**, v. gmv.

Ontegenzeg'lijk (onwederlegbaar, onbetwistbaar), bn. en bw., —er, —st; —**heid**, v. gmv.

Ontefgenen (ontnemen tegen vergoeding of schadeloosstelling), ik heb —eigend: *een weide* —bij het aanleggen v. e. spoorweg; —**ing**, v. —en.

Ont'er'ven (een erfenis ontmaken), ik —erfde, ik heb —erfd: *een neef* —; —**ing**, v. —en.

Ontevre'den (eig. te onvreden: misnoegd), bn.; —**heid**, v. gmv.; —**heidsbetuiging** (O.-I. openlijke berisping of reprimande), v. —betuigingen; zie Onvrede.

Ontfer'men, zich (medelijden toonen met), ik heb mij —fermd; —**ing** (barmhartigheid,

medelijden), v. gmv.; —**fron'sen** (ont-rimpelen), ik heb —fronst: *het voorhoofd* —, als teeken v. onbezorgdheid; —**fut'selen** (stilletjes of op listige wijze ontnemen), ik heb —futseld: *iemand iets* —; —**gaan'**, het —ging, is —gaan: *dat is mij* —, ik ben het vergeten: *dat voordeeltje ontging hem*, ontsnapte hem, ging verloren voor hem; —**gel'den** (boeten, bezuren), het —gold, heeft —golden: *hij moest het* —; —**ge'ven, zich** (zich uit het hoofd zetten), ik —gaf mij, heb mij dat —gaven: *dat laat ik mij niet* —, ontstrijden; —**gin'nen** (de korst der hei omploegen, beginnen ze tot bouwland te maken), ik —gon, heb —gonnen: *heidevelden* —, vruchtbaar maken; —**gin'ning** (heide-ontginning), v. —en; —**glip'pen** (glijpend ontsnappen), hij is —glijpt: *de aal zal u* —, ontglijden, een zucht —glijpt haar, *dat woord is mij* —glijpt; —**gloei'en** (ontbranden), het is —gloed: *deze taal deed de harten* —in liefde voor de zaak; *een steenkoud hart doen* —, (C. O.); —**goo'chelen** (op listige wijze afhandig maken), ik heb —goocheld: *een bedrieger heeft u de beurs* —goocheld; fig. *waar stond de jongeling, geheel* —goocheld, ontuchtend, al zijn illusien waren heen: —**ing**, v. —en; —**gren'delen** (losgrendelen, de grendels wegschuiven), ik —grendelde, heb —grendeld: *een poort, een deur* —: —**ing**, v. gmv.; —**groei'en** (voor iets te groot worden), ik ben —groeid: *die vlasbaard is de(n) schoolbanken ontgroeid*, d. i. ontwassen; fig. *de ouderlijke tucht* —, *een volk kan een regeeringsvorm ontgroeid zijn*; —**groe'men**, ik heb —groend: *een student* —, hem eenige weken na zijn aankomst als student plechtig in het corps opnemen: *het* —kan men afschaffen, *het groen-zijn niet*, (Koetsveld).

Onthaal' (eig. tegemoetkoming, thans: gastvrije of gulle ontvangst), o. gmv.: *het* —was feestelijk: *zijn voorstel vond een goed* —, d. i. werd gunstig opgenomen.

Ontha'leu (ontvangen als gast, trakteeren), ik heb —haald: *zijn vrienden* —; *iem. op iets* —, b.v. de schoolkinderen op broodjes en chocolade, ir.: *de man werd thuis op een boetpredikatie* —haald, vergast; —**hal'zen** (onthoofden), ik —halsde, heb —halsd: —**ing**, v. —en, vero; —**has'pelen** (van den haspel afwikkelen), ik heb de streng garen —haspeld, fig. afwikkelen, ontwarren, ontvouwen, verklaren; —**ha'vend** (ontredder), bn.: *de jongen kwam erg* —thuis, toetgetakeld. VI; —**hef'**, o. gmv., zie Ontheffing; —**hef'fen** (bevrijden, ontlasten), ik —hief, heb —heven: *iem. van een verplichting* —, *iem. van een schuld* —; —**hef'fing** (vrijstelling, ontslag), v. en; —**hei'ligen** (de heiligheid van iets schenken), ik heb —heiligd: *den Sabbat* —, *den Zondag* —; R.-K. *de kerken werden* —heiligd, onteerd, b.v. door moord, doodslag of plundering: —**ing** (schennis), v. —ingen; —**heis'teren** (vernietelen, verwoesten, ook: ontredderen, overhoop halen), het —heisterde, heeft ontheisterd: *de storm kan het bosch* —, *de oorlog zal de velden* —; *de* —heisterde akkers, *de* —heisterde valleien: —**ing**, v. gmv.; —**hol'landschen** (de eigenaardigheden, den Hollander eigen, doen verliezen, doen verloren gaan), het —hollandschte, heeft —hollandscht: *het langdurig verblijf in Amerika zal hem geheel* —; —**hoof'den** (met bijl. of zwaard

gerechtigd van het hoofd ontdoen), men heeft — hoofd: Cromwell liet Karel I — (1649), Lodewijk XVI werd onthoofd (1793): — **ing**, v. — ingen; — **houden** (in 't geheugen houden), ik — hield, heb —: kunt ge dat alles —? veel lezen is goed, maar veel — is beter; — **houden** (terughouden), ik — hield, heb —: een dienstbode het loon —, d. i. inhouden, niet geven, de ontwikkelde vrouw moest men het kiesrecht niet —: — **ing**, v. gmv.; — **houden**, **zich**, ik onthield (mij), heb (mij) — houden: Pompejus — hield zich op zijn buitengoed, zich ophouden, verblijven; — **houden**, **zich**, ik — hield mij, heb mij — houden: zich — van sterken drank, eig. zich er van afhouden, hem niet gebruiken; — u van leugentaal; — u van allen schijn des kwaads, Thess. 5: 22; — **houder** (iem., die ergens gebruik van maakt), m. — s: een geheel—, iem., die in 't geheel geen alcohol gebruikt; — **houdingsdagen** (R.-K. dagen, waarbij het verboden is vleesch of vleeschspijzen te gebruiken), m. mv., zie Abstinentiedagen; — **hullen** (ontsluieren, te voorschijn doen komen), ik heb — huld: een standbeeld —; de waarheid —, aan het licht doen komen; — **hutsen** (doen ontstellen, van streek brengen), ik — hutste, ik heb en ben — hutst: zijn woorden — mij; ook: zich —; — **hutst'** (verbijsterd, ontsteld, ontzet), bn. en bw.: de — e knaap, de vrouw stond —.

Ontijd, m. ontijden: bij avond en — en, op onbehoorlijken tijd; dat voorstel kwam ten — e, d. i. op een ongeschikt oogenblik.

Ontijdig (niet te rechter tijd), bn.: dat zijn — e vragen, een — aanzoek, een — bezoeker; bw.: een — verschijnende vlinder; — er, — st; — heid (ongeschikte tijd), v. gmv.

Ontilbaar (niet geschikt om te worden getild), bn.: — bare have, onroerende; — heid, v. gmv.

Ontjaag (met vlugheid ontnemen, ontrukken), ik — jaagde of — joeg, heb — jaagd: de éene hond — jaagde den anderen het haas; het moordgespuis te —, (Staring), door jagend rijden te ontkomen; — **ka'pen** (ontfutselen, afhandig maken), ik — kaapte, heb — kaapt: iem. iets —; — **ken'nen** (loochenen, niet bekennen), ik heb — kend, een daad —: — ner, m. — s; — ning, v.: niet is een bijw. v. —; — **ken'neud** (niet toestemmend), bn.: een — antwoord, nooit is een — bijwoord, noch is een — voegwoord, geen is een — lidwoord; — **ken'ningswoord** (spr. ontkenneud bijwoord), o. — en: geen is een —; — **ken'tenis** (de daad van ontkennen), v.; — **ker'keren** (uit den kerker ontslaan), ik heb — kerkerd; fig. de ontkerkerde geest voer naar God, ontboeide, bevrijde: — **ing**, v. gmv.; — **ker'stenen** (eig. onchristenen, het geloof in het christendom ontnemen, doen verliezen): — **ing**, v. gmv., de — ing der natie, zie Ker'stenen; — **ket'enen** (bevrijden van de ketens), ik heb — ketend: een misdadiger —; fig. de stormen, de driften —: — **ing**, v. — ingen; — **kie'men** (uit de kiem te voorschijn komen, ontstiaan), het is — kiemd: het zaad gaat — de zaden van den vald beginnen te —: — kiemende liefde: — **ing**, v. gmv.; — **klee'den** (van de kleeren ontdoen), ik heb — kleed; zegsw. men moet zich niet —, vóór men naar bed gaat, d. i. men moet zijn goederen, enz. eerst afstaan na zijn dood; — **kluis'teren** (ontboeien), ik heb — kluis'terd: iem. van zijn

boeien —; fig. de stormwind werd ontkluis'terd: — **ing**, v. gmv.; — **kuar'pen** (afhandig maken, ontkapen), ik heb — knarpt: iem. zijn beurs —, w. i. g.; — **kne'velen** (afpersen), ik heb — kneveld: der armoe het weinige geld — door geweld; — **knoop'en** (losknopen; fig. verklaren, oplossen), ik heb — knoopt: een jas —, fig. een raadsel —, een drama —: — **ing**, v. — en; — **knop'ping** (dichtk. laatste hoofddeel van een drama, waarin de waarheid zich onthult, afloop van de verwickeling in een toneelstuk of in een roman), v. — en, zie ook Perpetie; — **ko'men** (ontsnappen), ik — kwam, ben — komen: een gevaar —: — **ing**, v. — ingen; — **kop'pelen** (het gekoppelde los doen), ik — koppelde, heb — koppeld: een wagon —, de jachthonden —: — **ing**, v. gmv.; — **kur'ken** (de kurk van iets af doen), ik — kurkte, heb — kurkt: een flesch —: — **laad'tang** (nat. werktuig tot ontlading der electriciteit), v. — en, zie Ontlader; — **la'den** (afladen), ik — laadde, heb ontladen: een schip —, een kar —; een geweer —, afschieten; een batterij —, ontdoen van de lading; fig. om het hart te —, ontlasten, verkwikken; — **la'der** (werktuig tot ontlading van een electricische batterij), m. — laders; — **las'ten** (ontdoen van een last, verlichten, ontheffen), ik — lastte, heb — last: wil ik u eens —? het hart —, het gemoed —; iemand van een taak —; een wonde van bloed —; zich —: die rivier — last zich in zee, de wolken — zich in hagel, zich het hart —: — **ing** (afgang), v. gmv., zie: Excrementen, Feces, Faecaliën; — **la'ten** (losgaan; fig. vernurwen, verzachten, bevredigen), het — liet, het heeft en is —: — **ing**, v. gmv.; — **lau'wren** (van den lauwer ontdoen, van den roem berooven), ik heb — lauwerd: Napoleons hoofd werd — lauwerd; — **le'den** (in leden schijden), ik — leedde, heb — leed: een dood dier —, een bloem —, een volzin —, een gedicht —, een kunstwerk —: — er, m. — ers; — **ing**, v. — en, z. aldaar; — **le'digen** (ontruimen, ontdoen, ontblooten, bevrijden), ik heb — ledigd: de gewesten van soldaten te —, de markt is van boeren — ledigd, van alle hulp — ledigd zijn, zijn hart — van zorgen: — **ing** (het ontleedigen), v. — ingen; — **le'ding** (de daad van ontleeden), v. — en: de — of anatomie van een dier, v. e. plant; scheikundige —, — van kleuren; de — of analyse van een volzin, de — van een toneelstuk, woord—, zins—; de — van de personen, van de karakters in eenig toneelstuk.

Ontleed'kamer (anatomisch laboratorium), v. — s; — **kunde** (wetenschap der anatomie), v. gmv.: — **kundig**, bn.: de — e les, beroemd schilderij van Rembrandt in het Rijksmuseum te A'dam: — **kundige** (anatomist), m. en v. — n; — **kunst**, v. gmv.: — mes (mes van den anatomist), o. — messen: fig. het — mes der critiek in iets zetten, het analyseeren, eig. het in stukken deelen; — **tafel** (werktafel v. den anatomist), v. — s.

Ontleenen (ontvangen; fig. te danken hebben aan, putten uit), ik heb — leend: de maan — leent haar licht aan de zon; aan welk Evangelie ontleende hij zijn tekst? — **lee'ren** (afleeren, afwenmen), ik heb — leerd: de muziek ontleert den jongeling het denken, (Klikspan); — **leg'** (uitlooch), o. — **lij'ken** (onkenbaar worden), het — leek, is — leken:

mijn nicht was mij geheel - **leken**; - **lij'ven** (dooden, van het leven berooven), ik heb - **lijfd**: lang - **lijfd** door luchtgebrek zijn beide **speellui!** (Staring), gestorven, vero. - **lok'ken** (door uitlukken verwerpen, fig. afdwingen), ik heb - **lokt**: iemand een of ander woord -, iemand een belofte -, dat - **lokte** hem een kreet van smart; - **loo'pen** (ontkomen, ontvreden), hij - **liep**, is - **loopen**: de jonge hond is mij -, de dreef is zijn vervolgers -, iemand trachten te -, nu leeftijd zal den mijnen niet veel -, verschillen van: - **ing**, v. - en; - **loo'veren** (van loover berooven), de storm heeft den boom - **looverd**; - **lui'ken** (het tegengestelde van luiken of sluiten: openen, opengaan), het - **look**, heeft en: is - **loken**: die roos gaat haar bladeren -, fig. zijn talent begint te -: - **ing**, v. gmv.; - **luis'teren** (van luister bevooven), ik heb - **luisterd**: de misdaden, die zijn bestuur -, - **ma'ken** (geld of goed aan derden maken, ontverven), ik heb - **maakt**: - **ing**, v. - en; - **man'telen** (van mantel, huisel ontdoen), ik heb - **manteld**: een vesting -, den mantel harer vestingwerken wegnemen, haar wallen slechten: - **ing**, v. - en; - **mas'keren** (het masker afdoen), ik heb - **maskerd**: iem. -, het masker aftrekken, fig. een huichelaar -, een listige staatkunde -, (v. d. Palm): - **ing**, v. - en; - **mast'** (zonder mast), bn.: een - **schip**; - **mensch't'** (wreed, ontaard), bn.; bn.: een - **e** **woekeraar**, onbarmhartig, onmeedoogend; - **mer'geld** (ontzenuwd, verzuakt, uitgeput), bn., ook: Uit'gemergeld; - **moed'igen** (moedeloos maken, den moed benemen, terneerstaan), ik heb - **moedigd**: - **ing** (neerstachtigheid), v. gmv.; - **moe'ten** (tegenwoordig, aantreffen), ik - **moette**, heb en ben - **moet**: - **ing** (ook: voorval), v. - en; - **munt'en** (tot munt geslagen metaal weder vermalen), ik heb - **munt**: zilvergeld op groote schaal -: - **ing**, v. gmv.; - **moe'lingspunt** (plaats, waar twee of meer spoorwegen, wegen, kanalen bij elkaar komen), o. - en: Utrecht is een - van spoorwegen, Groningen is een - van kanalen.

Ontnaasten (benaderen), w. i. g.: - **ne'derlandschen** (het Nederl. karakter aan iets ontnemen), ik - **nederlandschte**, heb - **nederlandscht**, zie Onthollandschen; - **ne'men** (afnemen, benemen), ik - **nam**, heb - **nomen**: een kind een mes -, iem. iets -, zich het leven -, zich berooven van; - **ner'ven** (fig. ontzenuwen), ik heb - **nerfd**; - **nes'telen** (een vogel uit zijn nest halen), ik heb - **nesteld**: een spreuk -: - **nuch'teren** (nuchter maken of worden, fig. ontgocchelen), ik heb - **nuchterd**.

Ontoegan'kelijk (niet te genaken), bn.: een - **hol**, een - **e** **hoogte**; - **heid**, v. gmv.

Ontoerik'kend (onvoldoende), bn.: de bezetting was -, de gelden waren -, - **heid**, v. gmv.

Ontoer'kenbaar (het onderscheid tusschen goed en kwaad niet kennende), bn.: de man is -, al heeft hij den brand gesticht, hij lijdt aan zinsverbijstering; - **heid**, v.: de - **heid** van den beschuldigde, v. p. kind.

Ontogenie' (de leer van de ontwikkeling van het individu tot aan zijn geboorte), v. gmv.

Ontologie' (leer v. h. zijn), v. gmv. (g = g).

Ontou'g (Mal. geluk, voordel, ook geluks-teeken), v. gmv.: er was - in de haarwervels van Havelaar's kind, (Max Hav.)

Ontoon'baar (erg stordig, verformfaaid), bn.: ik zie er - uit, dat werk is -.

Ontper'sen (afpersen, ontrukken), ik heb - **perst**: het jammer zal uw oog een traan -, hagelsteenen, de donderwolk - **perst**, (La Costa); - **plof'fen** (met een plof vaneenbarsten), het is - **ploft**: de lading, het kruis, het gas ontplofte: - **plof'fing**, v. - en; - **plof'fingsgeluid** (spraak. ontploffende medeklinker), o. - en: de p, b, t zijn - **geluiden**, zij worden niet aangehouden; - **ploo'fen** (gladstryken, ontvrouwen, ontrollen), ik heb - **plood**: laat nu de vreugd de rimpels van uw voorhoofd -: **toen** - de zich dat gelaat; dicht: de vogel - t zijn vlerken, de bloemen - haar bladeren en kelken; - **plui'ken** (dicht. en vero. voor ontplooven): de letie heeft haar kelk - **ploken**; - **poor'teren** (gesch. van het poorterschap ontzetten), men - **poorterde**, heeft - **poorterd**; - **pop'pen**, **zich** (als vlinder of insect uit de pop kruipen), de vlinder - **popte** zich, heeft zich ontpopt; fig. deze schrijver heeft zich als verteller ontpopt, deze schilder als landschapschilder: er is dat uit ontstaan, geworden; - **pra'chen** (dicht. afbedelen), ik heb - **pracht**: iemand een gunst -, afsmeeken; - **pres'sen** (dicht. voor ontpersen): tranen, het broederhart - **prest**; - **raad'selen** (oplossen, verklaren), ik heb - **raadseld**: de geheimen der toekomst willen -, de geheimen der natuur willen -: - **ing**, v. gmv.; - **raden** (afraden, uit het hoofd praten), ik - **ried**, heb - **raden**: de aanneming eener wet -, iemand een huwelijk -: - **ing**, v. gmv.; - **raf'elen** (losrafelen, losmaken, ontwarren), ik heb - **rafeld**: een weesjel -, een koord -: een verwarde zaak -: - **ing**, v. - ingen; - **ramponceeren**, **ontramponeeren** (ontredaeren), het is en heeft - **ramponeerd**: de storm zal de vloot -, havenen, een - **d** **huis**, ontredderd, ook: **Ramponeeren**; - **red'derd** (gehavend, verward), bn.: een - **schip**, wat ziet gij er - uit!; - **red'deren** (ontstellen, havenen, in verwarring brengen), het is - **redderd**.

Ontrein'igen (vuil maken, bemorsen, bezoodelen), ik - **reinigde**, heb - **reinigd**: een tempel -, fig. zijn geweten -: - **ing**, v. - en; - **ren'nen** (snel ontloopen, ijlings ontvluchten), ik heb en ben - **rend**: 't zwaard, door geen vlucht te -, het ongeluk -: - **ri'chelen** (derailleeren, ontsporen), Vl; - **rie'ven** (gemak, genot ontnemen, ongemak veroorzaken), ik heb - **riefd**: iem. -: - **roerd'** (aangedaan, bewogen), bn.: al de omstanders waren -, hij sprak met - **e** **stem**; - **roe'ren** (aangedaan worden), hij is - **roerd**: de vrouw - de tot bezwijmenstoe; - **roe'rend** (treffend), bn.: de kunst bezit een - **vermogen**; - **roe'ring** (aandoening), v. - en; - **rol'len** (rollend ontvallen), het is - **rold**: braan op traan - rolt zijn oog; dat woord kon uw lippen - l fig. de banieren -, laten afrollen of laten wapperen; een tafereel -, tentoonspreiden; zich -: voor ons oog - **rolde** zich het fraaie landschap, werd zichtbaar; - **ron'nen** (ontloopen, ontgaan), bn.: 't gedruen der lurg -, (Staring). - **ron'selen** (afhandig maken, ontfutselen), ik heb - **ronseld**: iemand geld -, **Ontroo'ven** (door roof ontnemen), ik - **roofde**, heb - **roofd**: iemand geld, goed, buit, een erfenis, enz. -: iem. zijn eer, goeden naam, enz. -: fig. die kwaal - **rooft** mij alle

lichaamskracht, beneemt, verteert; iem. het levenslicht -; -ing (ontschaking), v. -en. **Ontrouw** (gebrek aan trouw), v. gmv.; -plegen, - aan den lag leggen. **Ontrouw** (niet getrouwd), bn.: een hond wordt zijn meester nooit -; bw.: - handelen. **Ontrouwigheid** (ontrouw), v. gmv.: de - van haar geheugen, w. g. **Ontroofmen** (verlaten), ik heb -ruimd: de politie heeft de zaal doen -, een -de zaal, een fort -; fig. jok en lach doen de zorg het hart -: -ing, v. -en; -ruk'ken (door rukken verwyderen, uit de hand rukken), ik heb -rukt: een forsche hand -rukte Teun het geweer, (C.O.); aan den roover zijn buit -; fig. iets aan de vergetelheid -, het door een of andere daad in de herinnering doen voortleven; -ruk'king, v. gmv.; -rust'en (onrust bij iemand wekken), ik -rustte, heb -rust: allerlei oorlogsgeruchten -ten de landelijke bevolking; zich -: -rust u niet, alles zal terecht komen; -rust'end (onrustwekkend), b.v.: een -e tijdning; -scha'kelen (losschakelen, uit elkaar leggen), ik heb -schakeld: een redeneering -, w.i.g., zie Uitschakelen; -scha'ken (dicht.schaken, ontvoeren), ik heb -schaakt: een meisje -: -ing, v.; -sche'pen (uit het schip laten, aan land doen gaan), ik heb -scheept: eenig volk daar ter plaatse te -; de lading -, aan wal zetten of aan land brengen: -ing (het ontschepen), v. -en: - van vee, - van goederen; -schen'ren (met geweld afrukken), ik heb -scheurd: een bloempje, aan den stam -, (Staring); zich -: de jongeling -de zich aan die vermaken, z. losrukken van; -schie'ten (ontglippen, ontglippen, ontvalen, ontgaan), het -shoot, is -schoten: de ring -shoot haar vingren, nl. aan die van Heile, (Bild.), een woord, een kreet kan iem. -, snel en onverwachts ontsnappen; zijn naam is mij -schoten, uit mijn geheugen gewischt; -schoel'en (de schoenen of het schoeisel uittrekken), ik -schoeide, heb -schoeid: zich -, zich ontdoen v. schoeisel: -ing, v.; -schuil'en (ontgaan door te schuilen), ik -school, heb -scholen: een regenvlaag -, schuilen voor, de middaghitte -, ontwijken; -sie'ren (benadeelen, de schoonheid verminderen), het heeft -sierd: dat rampje -t den gevel, een smadelijke trek -de zijn gebaat, derafelijke beelden -uw stijlt: -ing, v. -en; -slaan' (ontheflen, vrij geven), ik -sloeg, heb -slagen: ik zal mij van die taak zien te -; -slaan' (den dienst, de betrekking opzeggen), ik -sloeg, heb -slagen: een knecht, een ambtenaar -, zie Ontslag; -slag' (handeling, waardoor men iemand ontslaat), o. gmv.: het - van dien ambtenaar bevreemde ieder; iem. zijn (eer)vol -geven; zijn -vragen, verzoeken, nemen, krijgen; zijn -indienen; -slag'neming (het nemen van ontslag), v. -en. **Ontstakken** (banden, boeien losmaken), ik heb -slaakt: de dooi -slaakt de kluisers; de dooi -slaakt de banden, door de vorst gesmeed, (Bogaers); een kreet, een zucht, een bede -: de -slaakte geest, v. r.; -ing, v. -en; -slap'en (ontwaken, wakker worden), hij is -: in 't Voorhout is alle Dier -: 't Oosten, daar de Son -slaapt, (Huygens), vero.: -slap'en (in slaap vallen: fig. sterven), hij -sleiep, is - in Gode, in den Heere -;

-slip'pen (ontsnappen, ontglippen, ontkomen), het heeft en is -slipt: aan het gevaar -, dat is mijn aandacht -slipt, dat dreigt mijn herinnering te -, laat u geen uur -: de nauw -te wacht, (Vondel); -sluif'eren (ontdoen van den sluier, fig. aan het licht brengen), ik heb -sluierd: zich het gelaat -, een geheim -, den verborgen zin van droomen -, verklaren: -ing, v. -en; -sluif'meren (dicht, ontsnappen, fig. in slumering vallen), hij is -sluimerd: Zefir lag -sluimerd neer, (Staring); ook, ontwaken: 't -sluimerd aardrijk juicht, (Bild); -sluif'pen (sluipende ontkomen), ik -sloop, ben -slopen: het gevaar -, de politie -: -sluif'ten (openschuiven), ik -sloot, heb -sloten: -er, m. -ers: -ing, v. gmv.; -smet'ten (reinigen van smetstoffen, desinfecteeren), ik heb -smet: een ziekenkamer -, beddegoed -, -smet'ting, v. -en; -smet'tingsdienst (al, wat dienende is tot ontsnetting van menschen, v. beddegoed, enz.), m.: dat alles hoort tot den - onzer stad; -tingsmiddel, o. -en; -tingsoven (desinfectie-oven), m. -s; -snaard' (zonder snaren, ontdaan van snaren), bn.: een -e luit, een -speeltuig; -snapp'pen (ontkomen, ontgaan), ik ben -snapt: de dief is -snapt; de gelegenheid laten -, ontglippen; aan iemand -, aan het oog -: -snapp'ing, v. -en; -sua'ren (van snaren ontdoen), het is -snaard: het speeltuig hing -snaard in de wilgen verward, (Da Costa), een viool -: -snel'len (snel ontvlieden), ik ben -snel: het gevaar -: als aan den dood -snel; -span'nen (wat gespannen is, vrijlaten), ik heb -: een boog -, een koord -, het gelaat -, het uit de strakke plooi doen gaan; fig. den geest -door vermaak; zich -, d. i. zich verpozen: -ning (verpoizing, rust), v. -en; -spar'telen (door spartelen ontkomen), ik heb en ben -sparteld: het baarsje zoekt den hengelaar te -, het gevaar -: -sper'ren (ontgrendelen), ik heb -sperd: een deur, een poort -, den slagboom, wegnemen, openen; -spil'nen (al spinnende te voorschijn brengen), ik heb -sponnen, zich -: een gesprek, een discussie kan zich over eenig onderwerp -, zich ontwikkelen, kan ontstaan; -spo'ren (uit de spoorrichels geraken, derailleren, ontrichelen), de trein -spoorde, is -spoorde: -ing (deraillement), v. -en; -sprin'gen (zijn oorsprong hebben), het -sprong, is ontsprongen: de Rijn -t op de Alpen; een traan -t zijn oog, ontwelt; -sprin'gen (springende ontkomen), het -sprong, is -sprongen: hij is den dans ontsprongen, d. i. den doodendans, zie aldaar: fig. aan het dreigend gevaar ontkomen; -spruit'en (uit iets spruiten, fig. ontstaan, voortkomen, afstammen), het -sproot, is -sproten: het gras begint te -, uit den handel ontspruit welvaart, hij is uit een adellijke familie ontsproten. **Ontstaan'** (een begin nemen), het -stond, is -: de rivier ontstaat op dat plateau, neemt haar oorsprong: uit zuurstof en waterstof -staat water, komt voort; een twist kan uit een nistigheid -, geboren worden. **Ontstaan'** (er niet staan, afwezig zijn), ik -stond, heb -: Schoone nimf, ontsta mij niet! (Staring), in den steek laten, vero.: -ste'ken (doen ontbranden, aansteken), ik

-stak, heb -stoken: een vuur -; Gods toorn -, opwekken, doen ontbranden; in woede -; de wonde is -stoken, rood opgezwollen: -**ing** ('t ontstoken zijn v. e. wonde), v. -en; -**steld'** (van streek, ontroerd, verschrokken, ontzet), bn.: de menigte stond - te kijken; -**stel'len** (door diefstal ontnemen, diefstalig wegnemen), ik -stal, heb -stolen: men heeft mij dat -stolen: -**ing**, v. gmv.; -**stel'len** (schrikken, ontroeren, in verwarring raken), ik -stelde, ben -steld: die tijd zal hem erg -; -**stel'ling**, v. gmv.; -**stel'lend** (ontroerend), bn.: -nieuus; -**stel'tenis** (verwarring, ontroering, schrik, ontzetting), v. gmv.; -**stemd'** (valsche van toon), bn.: een -e viool; fig. onaangenaam gestemd: vader was zeer -, uit zijn humeur: -**heid**, v. gmv.; -**stem'men** (zijn stemming verliezen of niet hebben), het heeft en is -stemd: de vochtigheid zal die instrumenten -, een -stemd speeltuig; fig. dat bericht zal vader -, uit zijn humeur brengen: -**ming**, (fig. kregelheid, wrevel): e. bittere -ming; -**sten'tenis** (all. van ontstanden, ontbreken), d. i. afwezig zijn: gemis, gebrek, v.: bij -van, bij gemis, bij mangel van; bij -van opvolgers, d. i. er zijn er geen; bij -van den burgemeester, de burgemeestersplaats is vacant; bij -van mannelijke nakomelingen, of manlijk oir, bij -van bijzondere reglementen; -**sticht'lijk** (ergerlijk, aanstoot gevende), bn. en bw.: een -woord, zich -in de kerk gedragen, meestal: Onsticht'lijk; -**sticht'ten** (ergeren), het -stichtte, heeft -sticht: het losse gedrag des leeraars zal de gemeente -, aanstoot geven: -**ing**, v. gmv.; -**sto'ken**, bn.: een -kaars, lamp; een -wond, geweld, d. i. zwerend, opgezet, rood; -**strijden** (afstrijden), ik -streed, heb -streden: ik laat mij dat nooit -, (Staring), uit het hoofd praten, afwinnen; -**ta'kelen** (afstrijden, van het tuig ontdoen), ik heb -takeld: een schip -, een schip, door den storm -takeld: -**ing**, v. -ingen; -**to'gen**, vd. van het vero. ontleen: die schat, (Juta), wordt de aarde niet -! (Staring), d. i. ontrokken, ontnomen; -**too'veren** (v. d. betoovering bewijzen, fig. ontvuchteren), het -tooverde, heeft -tooverd; -**trek'ken** (onttrukken, ontnemen), ik -trok, heb -troken: iemand een deel van zijn loon -; zich aan iets -, zich er niet meer mee bemoeien, zich van iets afmaken; -**trog'gelen** (door bedrog afhandig maken, listig afnemen), ik -troggelde, heb -troggeld, zie Aftroggelen; -**tro'nen** (van den troon stooten), men heeft -troond: een koning -: -**ing**, v. -en; -**troo'nen** (met mooie praatjes aftroggelen), ik heb -troond, zie Aftroonen.

Ont'ucht (onkuisheid), v. gmv.

Ont'ucht'ig (zedeloos, onkuisch), bn.: een -leven leiden, -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Ont'uitig (uitschot, afval), o. gmv., fig. schorri-morrie van volk.

Onuitwisch'baar (niet uit te wisschen), bn.: een -bare indruk, zeer diep.

Ontval'len (door vallen uit iemands bereik raken, ontglippen), het -viel, is -vallen: het wapen is hem -; fig. een traan -viel zijn oog; de moed -viel hem, ontzonk; dat woord is mij -; wie veel kält, veel -, (Cots): zijn vrouw -viel hem reeds vroeg, stierf; -**vang'** (ontvangst), m. gmv.: in -nemen;

-**vang'bewijs**, o. -bewijzen; -**vang'dag** (zelf gekozen dag in de week, dat e. dame bezoeken ontvangt), m. -dagen; -**vangen** (in ontvangst nemen), ik -ving, heb -vangen: een som gelds -, een brief -, onderwijs -, een goede opvoeding -: zijn boek werd goed -, vond aftrek; Mevrouw zal vandaag niet -, bezoek wachten; -**vang'avond** (O.-I. receptieavond), m. -avonden; -**van'ger** (iemand, wien iets gegeven wordt), m. -van'gers: de -van den brief; in 't bijz. ambte-naar: de -der directe belastingen, der accijnzen, der registratie, der gemeentebelasting; ook voorwerp, dat opvangt, opneemt: de -v. e. dakgoot, de -van een luchtpomp; -**van'gerskantoor** (kantoor van een ontvanger), o. -kantoren; -**vang'kamer** (salon, receptiekamer), v. -s; -**vangst'** (het onthaal, het recipieeren), v. gmv.: de -der gasten, een hartelijke -: -**vangst'** (het onvangen, het innen), v. -en; -**vangst'bewijs**, o. -bewijzen; -**vang'sten** (de ontvangen gelden), v. mv.: de uitgaven en -, de uitgaven regelen naar de -, de tering naar de nering zetten; -**van'kelijk** (tafbaar voor indrukken), bn.: een voor het schoone -gemoed; een kinderziel is zeer -voor indrukken, -er, -st, -**heid**, v.: -heid voor gewaarwordingen; -**va'ren** (voorbijgaan, verstryken), het -voer, is -: de jaren -zoo snel en zoo vlug! -**vein'zen** (niet uitkomen voor, verborgen houden), ik heb -veinsd: zijn oogmerk -: zich iets -, iets niet aan zich zelf willen bekenen, het voor zich zelf niet willen weten: ik kan mij niet -, dat ik maar half tevreden ben over mijn ewamenwerk: -**ing** (het ontveinzen), v.

On'verbloed (eig. niet verbloemd, niet moeter voorgesteld dan het is, ongeveinsd, oprecht, onbewimpeld), bn.: de -e werkelijkheid, de -e waarheid; -zeggen wat men denkt.

Ontvlam'baar (spoedig vlam vattende, kun-nende ontvlammen), bn.: -bare stoffen, fig. een licht -bare verbeelding: -**heid**, v. gmv.; -**vlam'men** (ontbranden, ontsteken), ik heb en het is -vlamd: -**ing**, v. gmv.; -**vleesd'** (zonder vleesch, fig. vernagerd), bn.: de arm was daar -: en een -e hand breekt uit den steen, (Staring); fig. haar wangen waren -, zie Ontvleezen; -**vlees'zen** (van 't vleesch ontdoen), ik -vleesde, ik heb -vleesd: een kip -, een geraamte -, -**ing**, v. -en; -**vle'fen** (door vleien aftroggelen), ik -vleide, ik heb -vleid: iemand een belofte -: -**vlie'den** (ontvluchten, ontwijken), ik -vlood, ben -vloden: het stadsgewoel -, de verleiding -, het gevaar -, -**ing**, v. gmv.; -**vluch'ten** (door te vluchten ontkomen), ik -vluchtte, ik ben -vlucht: een stad -, zijn huis of zijn ouders -: -**ing**, v. -en; -**voe'ren** (weggrooven, schaken), ik heb -voerd: een dochter haren ouders -: fig. mijn ziel is aan de aard -voerd, (Ledeganck), ontogen, -**der** (iem., die ontvoert), m. -s, -**ing** (schaking), v. -en; -**vol'ken**, ik heb -volkt: de oorlog -volkt de landen, neemt een groot deel der bevolking weg, -**ing**, v. gmv.: de -ing der steden door de pest; -**von'ken** (doen ontbranden), ik heb en het is -vonkt: iem. in liefde voor de studie -, den moed -, een twist -: -**ing**, v. gmv.: -**voog'den** (onthelven van de voogdij'schap), ik heb -voogd: -**ing** (vrijma-

king), v. gmv.; -**vouwen** (los vouwen, ontplooien), ik heb -vouwden: *hij heeft het tafellaken -*, de vleugels -; -**ing**, v. gmv.; -**vouwen** (fig. uitleggen, verklaren), ik heb ontvouwd: *hij heeft mij de redenen -vowwd*; zijn beginselen -; -**ing**, v. gmv.; -**vreemden** (ontnemen, ontslepen, verduisteren), ik -vreemde, heb -vreemd: -**ing** (diefstal), v. -ingen; -**waken** (wakker worden), ik ben -waakt: *uit den slaap, uit den droom -*; -**ing**, v. gmv.; -**wapenen** (ontdoen van wapenen), ik heb -wapend: *hij zag zich -wapend, iemand -*; een schip -, ontdoen van het geschut; fig. weerloos maken, stillen: een zacht woord -wapent den toorn: -**ing**, v. gmv.; -**waren** (zien, bespeuren), ik heb -waard: *het licht kwam binnen, en ik -de bij zijn schijnsel een jong meisje, mischien van de jaren... van Henriette, (C. O.)*; oom Staatok had op zijn horloge halftien -waard, (C. O.); dat hij een kleine ongesteldheid mocht -, (C. O.), gewaarworden, bemerken; -**warren** (eig. uit de war maken, fig. ophelderen), ik heb -ward: een streng garen -; een quaesite -; -**wassen**, ik -wies, ben -; de knaap is de schoolbank -, is de roede -, den kinderschoenen -, d. i. te groot er voor geworden; de ouderlijke tucht -zijn, ontgroeid. **Onweerstaanbaar** (niet te weerstaan), bn.: een -verlangen, een -bare aanvechting, zie ald.; ook: Onwederstaanbaar. **Ontweeren** (ontdoen van het ingewand), ik -weide, ik heb -weid: een visch, een vogel, een stuk wild -; -**ing**, v. gmv., zie G. weide; -**weldigen** (met geweld ontnemen), ik heb -weldigd: -**er**, m. -s; -**ing**, v. gmv.; -**wellen** (ontspringen, ontvloeden), het is -weld: een beekje, dat aan den top des heuvels -welt; een traan -welt haar oog; -**wennenen** (afwennen), ik heb en ben -wend: het volk, aan orde en tucht -wend, (Staring); de studie -; -**werpen** (beraamd en omschreven plan), o. -en: het - van een nieuwe kerk, - tot droogmaking van de Zuiderzee, een - van buurtpoorwegen, een - van wet, een - van een roman, een - van een toneelspel; -**werpen** (iets in schets teekenen), ik -wierp, heb -worpen: het model, het bestek van een huis -; fig. een plan -, een wet -, d. i. beramen: -**er**, m. -ers: de -er van een plan, -**ing** (het ontwerpen), v. gmv.; -**wijd** (R.-K. geschonden, van de kracht der wijding beroofd), bn.: de kerk was door dien moord -; -**wijden** (de wijding ontnemen, ontheiligen), ik -wijdde, ik heb -wijd: een kerk -, een altaar -. **Ontwifelbaar** (niet te betwijfelen, stellig), bn.: -bare zekerheid, de -bare waarheid. **Ontwijk** (wijkplaats), o. gmv.: een plaatsje van -. (C. O.), d. i. een afzonderlijke zitplaats: -**wijken** (uit den weg gaan), ik -week, heb en ben -weken: men scheen hem te -, fig. hij tracht alle verklaringen te -, ontduiken: de beantwoording van een vraag -; -**end**, bn.: een -antwoord, niet rechtstreeks op de vraag slaande, -**ing**, v. gmv.; -**wikkeld** (den vollen wasdom bereikt hebbende), bn.: dat meisje is vroeg -; fig. een -man, een -publiek, gehoor, beschaafd; een -geest, door studie gevormd; -**wikkelen** (eig. uit de wikkels doen), ik heb -wikkeld: fig. den geest -, vormen, denkend maken; een stelling -, verklaren, ophelderen; een

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

algebraïsch vorm -, uitwerken; zich -, tot vollen wasdom komen; een dier -t zich in den regelsnelter dan een mensch; een plan -, uiteenzetten, blootleggen, duidelijk maken; zaden en bloemen - zich, ontkiemen, gaan bloeien; een groote kracht -, doen ontstaan, in 't leven roepen; -**wikkeling** (wasdom, groei, voortgang, vorming), v. gmv.: de - van lichaam en geest, de verstandelijke -, de - der kunst, de - der wetenschap; de - van electriciteit van gas, van damp; de - mijner denkbeelden, mijner plannen, uiteenzetting; -**wikkelingsbaan** (weg der ontwikkeling), v. -banen: de - der menscheid; -**winden** (ontplooiën, ontvouwen), ik -wond, heb -wonden: de banieren, de zeilen -; fig. de tijd zal alles -, verklaren, vero.; -**woekeren** (met moeite en inspanning verkrijgen), ik heb -woekerd: Nederland is aan de zee -woekerd, d. i. op de zee veroverd en dat wel stuksgewijze; -**worstelen** (worstelend ontrukken of losmaken), ik heb, het is -worsteld: iemand een mes, een wapen -; ons land is -worsteld aan de stroomen; zich -: z. - aan het alcoholmisbruik, z. aan de zonde -; -**wortelen** (met wortel en tak uit den grond rukken), hij heeft -worteld: de storm had den beuk -worteld: -**ing**, v. gmv.; -**wrichten** (uit het gewricht rukken of trekken), ik heb -wricht: den arm -, de heup -, fig. den geest -, verlammen; de critiek zoekt de openbaring te -: -**ing**, v. -en; -**wringen** (losurigen), ik -wroong, heb -wroongen: iemand een mes -; fig. iemand een geheim, een belofte -, den vijand de zege -, al wringende of strijdende ontnemen; -**zadelen**, ik heb -zadeld: de ruiter werd -zadeld, uit den zadel gelicht; een paard -, van het zadel ontdoen; -**zag** (eerbiedige schroom, eerbied), o. gmv.: onze vloot vervulde Britannië met -; - voor iemand hebben, gevoelen, toonen; iemand - inboezemen; met -, uit -; hij heeft - onder de schoolknappen; -**zagbaar** (ontzag inboezemend), bn.: de -bre wachlars, (Van Lennep).

Ontzaglijk (vreeswekkend), bn.: de -ste rechtbank der wereld, (Beets); een -e menigte, de kinderen hadden een -e pret, een -e hoogte, een -e hoewelheid, zeer groot; bw.: Goliath had een - breeden kop, (Tollens), vreeselijk; hij houdt - veel van zijn vader, erg: -**heid**, v. gmv.; -**zagverwekkend**, bn.: **ontzagwekkend** (ontzag inboezemend), bn.: een -e krijgsmacht, een -e stille, -er, -st; -**zegelen** (ontdoen van het zegel), ik -zegelde, heb -zegeld: een brief -, een boedel -, tegenst. Verzegelen: -**ing**, v. -en; -**zeggen** (weigereen), ik -zeide, ik heb -zegd of -zeid: iemand een recht -, niet toekennen, betwisten: -**zegging** (weigerings), v.: de -ging van een eusch: -**zeilen** (door middel van te zeilen ontkomen), ik heb -zeild: alle hoop, om de vijand te - was voortbij; een klip -; fig. een moeilijkheid ontwijken; -**zenuwen** (van kracht berooven; fig. verzwakken, verslappen), ik heb -zenuwd: de sterke drank -zenuwt den dronkhaard; een -zenuwd lichaam; weelde -zenuwde Hannibals leger; een bewijs, een betoog -, d. i. krachteloos maken, afdoend weerleggen; een bevolking, door geen opium -zenuwd, (Gro.

neman): -ing, v. gmv.; -zet' (bevrijding), o. gmv.: het - van Leiden, het - van een schip, er daagt - op; -zet' (ontsteld), bn.: hij was - van schrik; -zet'ten (afzetten, een ambt ontnemen), ik heb -zet: de stadhouder werd uit zijn ambt -, die burgemeester werd -, bij uitbr. berooven: van haard en erf -zetten; bevrijden: een stad -, iemand -, een pas -zette stad; -zet'ter (bevrijder), m. -s; -zet'ting, v.: de - uit een ambt, de - van de ouderlijke macht, ontneeming, te-niet-doening; -zet'ten (ontstellen, van zijn zit of stuk raken), ik ben -zet: - van schrik; ontzet terugdeinzen, verbaasd, verbijsterd; -zet'ting, v. -en: tot zijn -, met groote - iets vernemen, zie aldaar; -zet'tend (verbazend groot), bn. en bw.: een - leger, een -e menigte; hij is -rijk, buitengemeen; spreekt. het doet mij een -genoegen; -zet'ting (verbazing, schrik), v. gmv.: op 't gezicht der slang op zijn pad was hij sprakeloos van -, verbijstering. **Ontzieten** (eig. v. d. ziel berooven: dooden), ik heb -zield: nu ligt hij daar -zield, d. i. zonder ziel, dood; fig. de veerkracht doen verliezen; -zien' (eerbiedigen), ik -zag, heb -zien: gij moet hem wat -, d. i. sparen, verschoonen; hij ontziet zich niet, mij te lasteren, d. i. hij waagt het, rekent het niet beneden zich; -zij'gen (ontglijden, ontglippen), het -zeg, is -zegen: de riemen -zegen zijn hand, langzaam ontvallen; -zind' (dwaas), bn.: een -e schare; - van vreugde, van droefheid, beroofd van verstand, zineloos. gek; -zin'ken (wegzinken, verloren gaan), het -zonk, is -zonken: de moed ontzinkt mij, d. i. begeeft, verlaat mij; de krachten ontzinken hem; -zwachtelen (den zwachtel wegnemen, loswikkelen), ik -zwachtelde, heb -zwachteld: een ziek been -; fig. de bloemkop -zwachtelt zich, gaat open; -zwa'velen (zuiveren v. zuaveldeelen), ik heb -zwaveld: de zijde -. **Onuit'baar** (onuitsprekelyk), bn.: -bare gedachten, een - gevoel. **Onuitblusch'baar** (fig. niet gebluscht kunnende worden), bn.: een -bare haat. **Onuitput'telyk** (altijd vloeiende, niet te ledigen, steeds nieuwe stof opleverende), bn.: een -e bron; een -e voorraad, b.v. steenkolen in de mijnen; fig. een -e blijdschap, een -onderwerp; -er, -st; -heid, v. gmv. **Onuitspreek'baar** (niet uitgesproken kunnende worden), bn.: een -getal, een -woord. **Onuitsprek'elyk** (niet in woorden uit te drukken), bn.: Gods -e grootheid, een -e afkeer, een -e teleurstelling; bw.: zij zijn -gelukkig, in zeer hooge mate: -heid, v. gmv. **Onuitstaan'baar** (onverdraaglijk), bn. en bw.: de uitlegger in een beestenspel is mij aller -st, (C. O.); een -lelijk Amsterdamsch accent; -der, -st; -heid, v. gmv. **Onuitvoer'baar** (niet uit te voeren), bn.: een -plan; -heid, v. gmv. **Onuitwisch'baar** (niet uit te wischen), bn.: een -merkteken. **Onvaderlandsch** (niet eigen aan ons land of volk), bn.: een -e verheerlijking van het buitenland, strijdig met de gevoelens van een goed vaderlander; leesboekjes met -e prentjes; een -gedrag, -e zeden. **On'vast** (niet in vasten toestand verkeerend), bn.: het terrein was onvast en -: fig.

die theorie steunt op -e gronden; hij heeft een -en slaap, licht; hij ging met -e schreden, wankel; een -karakter, wankelmoedig; bw.: hij staat nog - op zijn schaatsen; dat bootje ligt - op 't water; -er, meest -. **Onvat'baar** (niet ontvankelijk), bn.: de knaap is - voor een zachte vermaning; die booswicht is - voor verbetering, niet geschikt. **Onvel'lig** (gevaar opleverend), bn.: het waren -e tijden, roovers maakten er de wegen -. **On'ver** (niet ver, nabij), bn.: het is -. w. g. **Onveran'derbaar** (niet meer kunnende veranderd worden), bn.: een -bestuit. **On'veranderd** (niet-veranderd), bn.: iets -laten, laten, zooals het vroeger was; mijn besluit is -; de toestand blijft -, dezelfde. **Onveran'derlijk**, bn. en bw.: de -e wetten der natuur, niet aan verandering onderhevig; hij zingt - hetzelfde liedje, steeds, altijd. **Onverantwoord'elyk** (niet verantwoord kunnende worden, niet verschoonbaar, niet goed te maken), bn.: een -e nalatigheid, afkeurenswaardig, onvergefelijk; -heid, v. **On'verbasterd**, bn.: de -e nakomelingen der Fransche Hervormden, niet-ontaard. **On'verbeden** (niet te verbidden), bn.: de -storm, (Tollens). w. i. g. **Onverbe'terbaar** (niet te verbeteren), bn.: een -bare drukfout, niet of niet meer kunnende verbeterd worden; -heid, v. gmv. **Onverbe'terlijk** (voor verbetering onvatbaar), bn.: een -e dronkaard; een -kwaad, onherstelbaar; bw.: hij zingt -, voortreffelijk. **Onverbid'delyk** (door bidden niet tot andere gedachten te brengen, onvermurwbaar), bn.: een -rechter, de wetten zijn -; bw.: een -logisch betoog; zij had hem -afgewezen; -gestreng; -heid, v. gmv. **Onverbloemd** (niet verbloemd, niet mooier voorgesteld dan het werkelijk is; fig. rondborstig, oprecht), bn. en bw.: de -e wezenlijkheid; verhaalt het mij -, slechtweg. **Onverbreek'baar** (niet te verbreken), bn.: een -bare trouw, een -bare eed, onschendbaar; -heid, v. gmv. **Onverbre'kelyk** (niet verbroken kunnende worden), bn.: een -e verbintenis, een -e band van vriendschap; bw.: hij belooft zijn woord - te houden; -heid, v. gmv. **On'verdacht** (niet te verdenken), bn.: een -e getuigenis; -heid, v. gmv. **Onverde'digbaar** (niet te verdedigen), bn.: een -bare positie of post; -heid, v. gmv. **Onverdeel'baar** (niet te deelen), bn.: een -oogenblik; -heid, v. gmv.; z. Ondeelbaar. **On'verdeeld** (niet in deelen gescheiden), bn.: een -erfgoed, een -e inboedel; fig. met -e aandacht, -e sympathie, volle; bw.: zich -aan zijn ambt wijden; -heid, v. gmv.: verkoop van goederen om uit -heid te geraken. **On'verdiend** (niet-verdiend), bn.: een -e straf, een -e goedheid; hoe de maand Maart aan den -en naam van Lentemaand komt, (C. O.); bw.: hij werd - van zijn waardigheid ontzet; een schande - dragen. **Onverdien'stelijk** (niet te prijzen), bn.: een niet -dichter, een niet -e redevoering. **On'verdord** (versch, frisch), bn.: - gras; fig. zijn krijgsfaam -verspreiden, (Vondel). **On'verdorven** (rein, zuiver), bn.: een -gemoed, de - spraak der vaderen; -heid, v. **Onverdraag'baar** (niet te verdragen, on-

- uitstaanbaar), bn.: een -bare last, het -bare Spaansche juk; -heid, v. gmv.
- Onverdraaglijk** (lastig, hinderlijk), bn.: een -e hoogmoed, onuitstaanbaar; een -e dwing-gelandij, een -e hitte; ook: Ondraaglijk.
- Onverdraagzaam** (niet meegaand), bn. en bw.: hij is - op het stuk van godsdienst; hij ijverde - jegens andersdenkenden.
- Onverdrotten** (niet-ontmoedigd, ijverig, volhardend), bn. en bw.: met - ijver, onverpoosd, - volharden, ik studeer -, gestadig.
- Onvereenigbaar** (niet te paren), bn.: dit zijn -bare begrippen, die ambten zijn -.
- Onverflauwd** (niet verzwakkende), bn.: met -en gloed, een -e genegenheid, vriendschap.
- Onvergangbaar** (dicht.onvergankelijk), bn.: Homerus schreef Achilles' roem in -bre verzen.
- Onvergankelijk** (niet licht vergaande), bn.: deugd is een -goed, blijvend; Carlo's naam bleef - in Bella's hart geschreven, (Staring).
- Onvergeeflijk**, -vergefelijk (niet kun-nende vergeven worden; erg), bn.: een -e misslag, een -e nalatigheid; -heid, v. gmv.
- Onvergelijkbaar** (niet met elkaar te ver-gelijken, niet op éne lijn gesteld kun-nende worden), bn.: Vondel en Bilderdyk zijn -.
- Onvergelijkelijk** (zeer uitmuntend, uitne-mend), bn.: een - talent; Saartje vertelde mij van Suzettes -e gehechtheid aan hare moeder, (C. O.); de bijbel is een -boek; bw.: dit gedicht is - schoon; -heid, v. gmv.
- Onvergetelijk** (te belangrijk om vergeten te kunnen worden), bn.: de -e strijd bij Waterloo, een - tijdperk onzer geschiedenis, een - schouwspel, de -e De Vries, uitnemend.
- Onverglaaasd** (niet met glazuur bestreken), bn.: een -e bloempot, - aardewerk.
- Onvergolden** (onbeloond), bn.: God laat niets -, een - dienst.
- Onverhinderd** (onbelemmerd), bn. en bw.: een - aftocht; nu kunt gij - spreken.
- Onverhoeds** (onverwachts), bw.: hij gaf mij - een slag, iemand - aanvallen.
- Onverhoedsch** (onverwacht; zóó, dat men er niet op verdacht is), bn.: een -e aanval, d. i. plotseling; zijn -e thuiskomst.
- Onverholten** (niet verborgen, rondborstig), bn. en bw.: een - goedkeuring, - vreugde, - nieuwsgierigheid; - zijn blijdschap toonen, hij geeswde -, openlijk.
- Onverhoopt** (onverwacht), bn. en bw.: een -e hogere bijstand, een -e verrassing; bij - afsterven, d. i. alsnog niet te voorzien; mocht gij - niet kunnen komen, zend dan uw rentmeester, tegen alle hoop in.
- Onverkiezbaar** (niet gekozen kun-nende worden), bn.: een gemeente-ambtenaar is - als lid van den gemeenteraad; -heid, v. gmv.
- Onverkiezelijk**, -verkiezelijk (niet te verkiesen, de voorkeur niet verdienende), bn.
- Onverklaarbaar** (niet op te helderen), bn.: een - voorgevoel, een -bare angst, waarvan men zich geen rekenschap kan geven.
- Onverkrachtbaar** (onschendbaar), bn.: de -bare wetten der natuur; -heid, v. gmv.
- Onverlaat** (slecht mensch, booswicht, snood-aard), m. -laten.
- Onverlet** (ongedeerd), bn.: de soldaten kwamen - de poort binnen, ongekwetst.
- Onvermengd** (zuiver), bn.: dat is - koper; fig. - geluk, rein; -heid, v. gmv.
- Onvermijdelijk** (niet te vermijden), bn. en bw.: wat al -bare rampen! de mensch kan - dwalen; -heid, v. gmv.
- Onvermijdelijk** (niet kun-nende vermeden worden), bn.: de oorlog bleek -; bw.: hij ware - neergestort; -heid, v. gmv.
- Onverminderd** (niet verminderd), bn. en bw.: uw ijver blijve -, even krachtig; ik acht u - hoog, evenhoog als vroeger.
- Onverminderd** (behoudens), vn.: gij kunt het feest bijwonen - de verplichting's avonds ter vergadering te komen.
- Onverminkt**, bn.: de jongeling kwam - uit den strijd, d. i. ongedeerd; die hand-schriften zijn nog -, gaaf.
- Onvermoelbaar** (zeer sterk of krachtig), bn.: een -bare ijver, een -bare wilskracht.
- Onvermoed** (nooit vermoed), bn. en bw.: een - schrijver, een - strijder, steeds ijverig volhardende; -e arbeid komt alles te boven; hij streeft - naar hooger; -heid, v. gmv.
- Onvermogen** (gebrek aan vermogen; zwakte, armoede), o. gmv.: het - van den menschelijken geest, om God te kennen; gel-delijk -; rechtst. kennelijk -, d. i. staat van failliet, van insolventie, van niet te kunnen voldoen aan zijn geldelijke verplichtingen.
- Onvermogend** (zwak, arm), bn.: de arm (des Muzelmans), werd - in Spanje, (Da Costa), een - vreemdeling, hij heeft niets dan -e vrienden, onbemiddeld; -heid (gel-delijke onmacht), v. gmv.
- Onvermurwbaar** (niet te vermurwen), bn.: Ava was een - despool, een -bare stand-vastigheid, (Jonathan); een -bare gestreng-heid, (Borger), onverbiddelijk; -heid, v. gmv.
- Onvernist** (fig. zonder glimp, onopgesmukt), bn.: de -e glans van Napoleons naam, -e vroomheid, de -e werkelijkheid.
- Onverouderd** (jong, jeugdig), bn.: in de lente pronkt natuur - met haar schoonheid; het christendom, eeuwig -!
- Onverplicht** (vrijwillig), bn.: dat is -e goedheid, -e goedwilligheid, waartoe men niet verplicht is.
- Onverpoosd** (niet afgebroken), bn.: dat was -e arbeid, -e waakzaamheid, -e studie, het - geklater van een waterval; bw.: hij werkt - aan zijn proefschrift.
- Onverricht** (niet afgedaan), bn.: laat geen arbeid -; hij keerde -richter zake naar huis.
- Onversaagd** (onverschrokken, zonder vrees, moedig, stout), bn. en bw.: 't -e Gent, met -en zin, een - redder, een - strijder; den vijand - onder de oogen zien, stoutmoedig; -heid (dapperheid), v. gmv.
- Onverschillig** (geen verschil opleverend, zonder een bepaalde keuze of voorliefde), bn.: het was -, met welken bal de arme Pieter spelen zou, (C. O.), eender, hetzelfde; zij sprak eenige -e woorden, onbetekenend; Jan is - voor lof en voor laster geworden. (Potg.), ongevoelig; hij of zij is mij -, ik voel geen genegenheid voor hem of haar; hij zag dat alles met een - oog, koel; - even-wicht, nat. als bij iederen stand evenwicht is; bw.: hij antwoordde -, zonder eenige deelneming of belangstelling; hij zag dat -aan; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Onverschrokken** (stoutmoedig), bn. en bw.: een - volk, (v. Lenn.), met -moed, (v. Haren); hij viel -aan, kloek, zeer dapper.
- Onverslenst** (frisch, niet veruelkt), bn.: -e jeugd, -e krachten, -e schoonheid.

On'versneden (zuiver, onvermengd), bn.: dit is — wijn, — Bordeaux, niet vermengd met wijn van mindere kwaliteit.

On'verstaan'baar (niet te verstaan of te begrijpen), bn.: hij zei eenige — bare woorden, die tekst is over 't algemeen —, onbegrijpelijk; bw.: hij spreekt erg —; —held, v. gmv.

On'verstand (domheid, dwaasheid, onberedeneerdheid), o. gmv.: hij rekende op het — van het gepeupel; Pieter had het — gehad, met zijn glacé-handschoenen te willen roeien, (C. O.)

On'verstand'ig (zonder verstand), bn.: een — mensch, een — e daad, een — gezegde, onberedeneerd; bw.: hij handelt —, onlogisch.

On'verstoord'baar (niet te storen, onverstoor'd), bn.: een — geluk, een — bare rust, met — zelfbehagen, een — bare vroolijheid; bw.: hij rookte — door; —held, v. gmv.

On'verstoord (rustig), bn. en bw.: een — e stilte; de knapen speelden —, ongehinderd.

On'vertogen (ondoordacht, onfaisoentlijk, onbetamelijk, ongepast), bn.: men hoorde er geen — woord; geen — woord kwam ooit over zijn lippen.

On'vertraagd (niet minderend in gang), bn.: met — e vaart, (Da Costa), met — en spoed; bw.: hij spoedde zich — voort.

On'vertuid (vrij, niet vastgebonden), bn. en bw.: — e lokken; het haar hing —. w. g.

On'vervaard (onbevreesd, dapper), bn. en bw.; —held (onverschrokkenheid), v. gmv.

On'vervalscht (zuiver, niet vermengd), bn.: dat is — e melk, — meel, — e suiker; — e vaderlandsche kunst; bw.: de taal — spreken, d. i. niet met vreemde woorden doorspekt.

On'vervreemd'baar (niet in het bezit van vreemden kunnende komen), bn. en bw.: een — erfgoed, een — recht; de burgerlijke pensioenen zijn —; iets — bezitten; —held, v. gmv.

On'vervaard (niet vervuld wordende), bn.: haar plaats bleef —, ledig, fig. al uw — e wenschen, een — gebleven belofte, een — e taak.

On'verwach (niet verwacht of voorzien), bn.: een — e uitkomst, een — e slag, een — schouwspel, een — e sneeuwui, een — e logeergast; bw.: de storm rees —, op het onverwachts; —held, v. gmv.

On'verwachts (plotseling, zonder op iets voorbereid te zijn), bw.: hij stond — voor mij; het speelwerk begint zoo —, (C. O.)

On'verweerd (niet verdedigd), bn.: zij vielen op den — en buit; het — e landvolk, weerloos.

On'verwelk'baar (niet kunnende verweliken), bn.: stroobloemen zijn —; fig. de — bre kroon des dichters; dat is — bre lof, onvergankelijk.

On'verwelk'lijk (onverwelkbaar), bn. en bw.: — e roem, — e lauweren; — bloeien.

On'verwelkt (frisch), bn.: — e bladeren, — e bloemen, fig. — e jeugd, — e luister.

On'verwijld (zonder uitstel), bn. en bw.: een — vertrek, — e hulp; de knecht moet — komen, ogenblikkelijk, onmiddellijk.

On'verwin'baar (niet te overwinnen, onoverwint'lijk), bn.: een — bare schaar, door een — baren argwaan gedreven, door — baren angst gespoord, een — bolwerk, een — bare veste.

On'verwin'lijk, —win'nelijk (niet overwinnen kunnende worden), bn.: een — held, wees fier en —, (Bild.), de — e vloot; — e zwaarigheden, onoverkomelijk; —held, v. gmv.

On'verwonnen (niet of nooit overwonnen), bn.: een — held.

On'verwoest'baar (onvergankelijk), bn.: de

— bare schoonheid onzer taal; —held, v. gmv.

On'verwr'k'baar (door wrikken niet kunnende ontzet worden), bn. en bw.: — bare dijken, een — bare zuil; — stevig, — pal staan; fig. een plan, een besluit is —, staat — vast, — der, st.; zie On'wr'k'baar.

On'verwr'ikt (pal, stevig), bn.: de staven bleven —, de soldaten stonden —, met — en moed, onwankelbaar; bw.: hij hield zich — aan zijn beginselen, vast, standvastig.

On'verzaad'baar (eig. niet te verzadigen), bn.: roofdieren zijn —, een — bare dorst.

On'verza'd'lijk (fig. onverzaadbaar), bn.: een — e eerzucht, een — e dorst naar roem.

On'verzeerd (ongedeerd), bn.: hij kwam — uit den strijd, onverminkt, ongekwetst, w. i. g.

On'verzel'd (alleen), bn.: de dame ging — op reis, zonder gezelschap.

On'verzet'baar (eig. niet te verzetten; fig. onwankelbaar, halsstarrig, etgezinnig), bn.: een — besluit, met — baren tegezin, de — bare moed; —held, v. gmv.

On'verzet'telijk (standvastig, onbuigzaam), bn. en bw.: een — e neiging, met — e koppigheid, een — karakter, de jongen bleef —; — volhouden; —held (halsstarrigheid), v. gmv.

On'verzocht (onervaren), bn. vero: bij Hooft: de deerne, ter wereld —.

On'verzoend (niet verzoend), bn.: ze zijn — van elkaar gegaan; ze zijn — gestorven.

On'verzoen'lijk (niet te verzoenen), bn.: een — e vijand, een — e vijandschap, met — en tegezin, een — e wrok; bw.: iemand — haten.

On'verzo'rgd (zonder verzorger), bn.: vijf kinderen blijven — achter, niet-verzorgd.

On'verzwakt (nog onverminderd in kracht), bn.: — e jeugd, zijn dichter vermogen — behouden.

On'veoeg'lijk (ongepast), bn.: er lag iets — s in die vraag; het zou niet — zijn, er op de vergadering over te spreken, onbetamelijk.

On'veoeg'zaam (onbetamelijk, niet-oorbaar), bn.: het is nu een — uur; als zn. o. het — zame van zijn taal, van zijn gedrag, onbehoorlijk.

On'veoldaan (onbevreugd), bn.: een wensch, een begeerte, een neiging kan — blijven; ik was — over uw gedrag; — voldaan'heid, v. gmv.: — bij 't genot, (Bild).

On'veoldoend (niet toereikend), bn.: met — e middelen, een — e voorbereiding, zijn uitspraak was —, hij haalde een — cijfer; bw.: dat is — beantwoord; —held, v. gmv.

On'veoleind (onvoltooid), bn.: de nouvelle Gerit Witse, (C.O.) bleef —; het onstel De Zusters, (Potg.) bleef —, zie On'veoleind'ig.

On'veolein'd'ig (niet afgewerkt), bn.: Bilderdyks Ondergang der Eerste Wereld is — gebleven.

On'veolkomen (niet volledig), bn.: onze wetenschap is —, een — klinker, zie Scherp-kort; een — gedaanteverwisseling, een — verbranding; bw.: ik zag dat —; —er, —st; —held, v. heden, (gebreken).

On'veolle'd'ig (gebrekkig, onvolkomen), bn.: een — bericht, een — gedicht, een — e vergelijking, een — e volzin, elliptisch; bw.: hij verklaarde dat verschijnsel —.

On'veolmaakt (onvoltooid, gebrekkig), bn.: alle menschenwerk is —, een — werktuig, een — e vorm; —er, —st; —held, v. — heden.

On'veolprezen (noot genoeg te prijzen), bn.: o, — God! de — Rembrandt.

On'veoltal'lig (niet op het juiste tal), bn.: de regimenten waren —; —held, v. gmv.

- On'voltooid** (niet afgewerkt), bn.: een - kunstwerk, de - tegenu. tijd; - **held**, v. gmv.
- On'voltrokken** (onvoltooid), bn.: het huwelijk bleef -, werd niet gesloten.
- On'volvoerd** (niet uitgevoerd), bn.: het plan bleef -, het booze opzet is - gebleven.
- On'volwassen** (niet volwassen, niet vol-groeid), bn.: - vruchten.
- On'voorbedacht** (niet vooraf bedacht, zonde-ropzet), bn. en bw.: een - e beleediging; hij deed dat alles -; als bw. ook: -elijk.
- On'voorbered** (niet voorbereid) bn. en bw.: hij deed geheel - dat examen; Van der Palm sprak slechts zelden -.
- On'voorwaardelijk** (onbeperkt, zonder beperking), bn. en bw.: de koning eischte - e gehoorzaamheid; iets - prijzen, iets - afkeuren, de slaaf moest - gehoorzamen.
- On'voorzien** (onverwacht), bn. en bw.: een - e gebeurtenis, d. i. niet voorzien; die tijdning kwam -, eensklaps; - **baar**, bn., w. g.
- On'voorzien** (plotseling), bw.: hij viel mij - aan, onverwachts, onverhoeds.
- On'vrede**, **on'vree** (twist, strijd, vijandschap, oneenigheid), m. gmv.: de vrede woonde in huis, en de - stond er buiten. w. i. g.
- On'vriend**, m. - vrienden, thans zijn ze - en, d. i. geen vrienden; hij stierf van vriend en - beweend; zich - en maken, vijanden.
- On'vriendelijk** (niet-vriendelijk), bn. en bw.: zij werden - aangebromd door een kleinen gebarnden hond, (J. Alb.). - er, - st; - **held** (stuurschheid), v. - heden.
- On'vrij**, bn.: deze kamer is erg -, d. i. men kan ons hier zien, hooren, bespieden; - er, meest -: - **vrijheid**, v. gmv.
- On'vrijwillig** (niet vrijwillig, gedwongen), bn. en bw.: een - e daad, een - e bekentenis.
- On'waar** (logenachtig), bn.: iets - maken, - ware voorstellingen, - ware berichten.
- On'waarachtig** (onwaar), bn., w. i. g.
- On'waard** (niet waard), bn.: hij is die eere -.
- On'waarde**, v. gmv.: iets van - verklaren.
- On'waardeer'baar** (niet te schatten), bn.: gezondheid is een - goet, tevredenheid is een - bare schat; - **held**, v. gmv.
- On'waardig** (niet waardig zijnde), bn.: hij is den naam van mensch -, verdient dien naam niet; wij zijn die gunsten -, die goedheid -; zij werden zoo veel vrijheid -; hij is een deugniet, harer -: - **held**, v. gmv.
- On'waarheid** (het niet-waar-zijn, leugen), v. - heden: de - van de berichten, hij debiteert allerlei - heden.
- On'waarschijnlijk** (te betwijfelen), bn.: dat verhaal is zeer -, dat komt mij - voor; - **held** (iets onwarschijns), v. - heden.
- On'wan'kelbaar** (onwrikbaar, vast), bn.: de - bare wetten der natuur, fig. een - geloof, - bare liefde en trouw, - bare moed; bw.: het volk bleef Oranje - trouw.
- On'weder**, **on'weer** (eig. onaangenaam weer, slecht weer: donder, bliksem), o. - waders, - weeren; fig. er is - aan de lucht, er dreigt een uitbarsting van toorn: het - komt niet van de lucht, fig. er zullen onaangenaamheden blijven: bij den ouden (dominee) was het - nooit van de lucht, (Potg.)
- On'wederleg'baar** (niet weerlegd kunnende woorden), bn.: een - bewijs; bw.: hij toonde dat - aan; - der, - st; - **held**, v. gmv.
- On'wederstaan'baar** (niet te weerstaan), bn.: een - bare bekoorlijkheid, een - bare wel-sprekendheid, een - bare aandrang; bw.: zij is - geestig; - der, - st; - **held**, v. gmv.
- On'weer** (onweder), o. - weeren.
- On'weer'baar** (zich niet kunnende weren), bn.: vrouwen en - bare mannen; de - bare vesting; de - bare duif; - **held**, v. gmv.
- On'weeren** (donderen en bliksemen), het - weerde, heeft geonweerd: kom in huis, het gaat -; het onweert.
- On'weersbui** (onweersvlaag van niet te langen duur), v. - buien; - **lucht** (zwartbewolkte lucht, die onweer voorspelt), v. - luchten; - **vlaag** (hevige onweersbui), v. - vlagen; - **vogel** (stormvogel, ook storm-zwaluw), m. - vogels; - **wolk** (een met electriciteit geladen wolk), v. - wolken.
- On'wel** (onpasselijk, ziek), bn.: zij werd in school -, hij gevoelt zich -, ongesteld.
- On'welk'baar**, bn.; zie On'verwelkbaar.
- On'welkom** (niet welkom), bn.: een - kome gast; uw bezoek is mij niet -, nog al welkom.
- On'wellevend** (niet welopgevoed, onbetamelijk, onhebbelijk), bn. en bw.: een - man; een - antwoord, zich - gedragen; - er, - st.
- On'welluidend** (niet aangenaam van toon), bn.: een - e stem, bw.: dat klinkt -, onaan-genaam; - **held**, v. gmv.
- On'welvoeg'lijk** (strijdig met de welvoeg-lijkheid), bn.: - e taal; zich - gedragen.
- On'werk'zaam** (werkeloos, zonder te wer-ken), bn.: kinine is bij de slaapziektekoorts -.
- On'wet'end** (onkundig, geen kennis bezit-tend), bn.: wat zijt ge nog -! hij is - van gevaar; - zondigt men niet; bw.: ik heb hem - leed gedaan; - **held**, v. gmv.: zijn -heid bleek telkens, onkunde, hij heeft dat in zijn - gedaan, onnoozelheid, uit -, door -, tengevolge van onbekendheid met iets, dat is grove -, gebrek aan kenni.
- On'wetens** (zonder het te weten), bw.: ik heb hem - gegriefd, zonderdat ik het wist.
- On'wetenschap'pelijk** (ongeleerd, ongelet-terd), bn. en bw.: dat is een - e methode, niet overeenkomende met de eischen der wetenschap; de man ging erg - te werk, dom.
- On'wet'elijk** (niet voortvloeiende, niet stroo-kende met de wet), bn.: dat is een - e bepaling, een - voorschrift; - **held**, v. gmv.
- On'wet'ig** (in strijd met de voorschriften van eenige wet), bn.: een huwelijk - verklar-en, een - regentschap, een - e rechtbank; een - kind, d. i. buiten wettig huwelijk ge-boren; bw.: - verkregen goed; - **held**, v. gmv.
- On'wezenlijk** (niet werkelijk bestaende), bn.
- On'wijs** (dwaas, onverstandig, mal), bn.: de - wijze jeugd, een - ze daad; bw.: wat kijkt die jongen -! - wijzer, meest -; - **held**, v. gmv.
- On'wil** (gebrek aan goeden wil, verzet, tegen-zin), m. gmv.: het is niets dan - van dezen knaap, dat hij zijn huuswerk niet maakt.
- On'willekeu'rig** (niet-opzettelijk), bn. en bw.: een - verzuim; - e bewegingen, b. v. die van hart en longen; een - e uitroep, - lachen.
- On'willens** (zonder te willen, onopzettelijk), bw.: men bad - met haar mee, (Tollens), d. i. als vanzelf; gij zult willens of - gehoor-zamen, d. i. goed- of kwaadschiks.
- On'will'ig** (ongehoorzaam, weerspannig), bn. en bw.: een - e knaap; fig. een - e manslag, b. v. door onvoorzichtigheid, zonder boozen wil; spreekw. Met - e honden is het slecht hazen vangen, d. i. al, wat ismand gedwon-gen doet, heeft weinig resultaat.

On'wis (niet geheel zeker), bn.: een - se blik, onvast, onzeker; met - wisse schreden, onbetrouwbaar, onvast; -heid, v. zie Ongewis.

Onwraak'baar (stellig vertrouwen verdienende), bn.: een - getuige, een - rechter, onafwijsbaar; een - bewijs, een - recht, onwederlegbaar; -der, -st; -heid, v. gmv.

Onwrik'baar (niet van zijn plaats te wriken, niet verwrikt kunnende worden), bn.: een - bare muur; fig. een - beginsel, onomstootelijk; een - geloof, onwankelbaar; hij is - in zijn overtuiging; bw.: - getrouw; dit staat - vast, (Staring); -heid, v. gmv.

On'nyx (edelgesteente, een soort van agaat), m. onyxen: er zijn drie soorten v. - en; -steen, m.: hier (in het Paradijs) worden -steen en bellion gevonden, (Vondel); -vaas (vaas van onyxsteen), v. -vazen; lees: oo'niks.

On'zacht (hard, niet zacht), bn.: een niet - leger of bed; een - woord, vrij ruw, heftig; met -en ruk, vrij hard; bw.: hij werd - opgewekt; -er, -st; -heid, v. gmv.

Onza'lig (diep ongelukkig), bn. en bw.: een - lot, een - oogenblik, de -e klassenstrijd; die -e burgerwisten; -heid, v. gmv.

Onze'deljik (niet volgens zedelijke beginselen), bn.: een - boek, -e vertooningen, strijdig met de goede zeden, een -e plaat; -heid (onzedelijke daad), v. gmv.

Onze'dig (niet-ingetogen, niet-eerbaar), bn.: dat is -e taal, -e praat; -e woorden, -e afbeeldingen; -heid, v. gmv.

Onze'ker (onvast), bn.: met -e stappen, een -e gang; alles in dit leven is -, onbetrouwbaar, wisselvallig; -der, -st; -heid, v. gmv.

Onzelfstan'dig (geen zelfstandigheid bezittende), bn.: een schare van -e volgelingen; spraak. -ier is een - achtervoegsel, d. i. vormt op zich zelf geen lettergreep.

Onzelfzucht'ig (geen eigen voordeel beoogend), bn.: een -e vriendschap, niet-egoïstisch; -er, -st; -heid, v. gmv.

Onze-lieve-Heer' (God, de Godheid: als liefderijk heer en meester), m. gmv.

Onze-lieve-heers'beestje (schildvleugelig insect), o. -beestjes: het - is een torretje.

Onze-lieve-heers'haantje (lievenheers-beestje), o. -haantjes.

Onze-lieve-vrouw, v.; zie Madonna.

Onze-lieve-vrouwenbed'stroo (wilde tijm), o. gmv., ook: welriekend ruwkruid; Duitsch: Waldmeister.

Onze-lieve-vrou'wendistel (melkdistel), v.

On'zent (te), (te onzen huize), bw. bij uitbr. in onze streek, in ons land; -halve (wat ons betreft), bw.: - mag hij gaan, groot uw familie -, van onzenwege; -wege (van), (uit naam van ons, van onzen kant), bw.: hij zal van - geen felicitatie ontvangen; -wil (om), (ter wille of liefde van ons), bw.: hij herft het om - gedaan.

On'zerzijds (van onzen kant), bw.: het zou - kleingeestig zijn, uw verzoek niet in te willigen.

Onze-va'der (R.-K. het gebed des Haeren), o. -s: hij bad vijf -s; het - heet aldus naar de aanvangswoorden.

Onzicht'baar (niet gezien kunnende worden), bn.: God is een -bare geest, de komeet was voor het bloote oog -; -heid, v. gmv.

Onzien'lijk, bn.: de -e natuurkracht, de -e Godheid, de -e wereld der geesten.

Onzien'lijke (de Godheid), m. gmv.

Onzij'dig (buiten de partijen staande), bn.:

een -e vlag; zich - houden, d. i. geen partij kiezen, zie Neutraal; het - geslacht in de taal; -heid, v. gmv.; -verklaring, v. -en, zie Neutraliteitsverklaring.

On'zinn (warttaal, zotteklap, nonsens), m. gmv.: zoo iets heet geleerde -, dwaze taal, waarin veel geleerde woorden voorkomen.

Onzin'deljik (vuil, morsig), bn.: het varken is een -dier, wat -estraten! bw.: het gaat in die huishouding - toe; -heid, v. gmv.

Onzin'neljik (bovenzinnelijk), bn.: de wetenschap der -e navorsching of de metaphysica.

Onzin'nig (dwaas, zot), bn. en bw.: een -e duweepster, een -e prijs; -heid, v. -heden.

On'zuiver (niet-rein of -zuiver), bn.: -water, een -e bron, de -e opbrengst van een concert, d. i. bruto; in de hooge tonen is haar stem -, een -e uitspraak van het Engelsch, een -e afdruk van een gravure; een -e redeneering, niet logisch; bw.: hij zingt -, hij redeneert -; -heid (vuiligheid), v. -heden.

Ooft (boomvruchten, fruit), o. gmv.

Ooft'boom (vruchtboom), m. -en; -bouw (de teelt v. vruchtboomen), m. gmv.; -handel, m. gmv.; -kelder (kelder, om ooft als winterprovisie in te bewaren), m. -s; -teelt, v. gmv.; -tuin (boomgaard), m. -en; -verkooper (fruithandelaar), m. -s.

Oog (orgaan van het gezicht), o. oogen: slechte -en, het bloote -, het gewapende -; het wit van het -, een bruin -, een blauw -, een glazen -, een kunstoo; zienderoogen, zie aldaar; fig. de -en van een pauweveer, de -en van een dobbelsteen, het - van een naald, zegsw. door het - van een naald iets halen, - gaan, - kruipen, zie Matth. 19:24, ternauwernood aan een dreigend gevaar ontkomen, b.v. de zieke heeft het door het oog van een naald gehaald; laken door 't - van een schaar halen, fig. oneerlijk zijn in zijn beroep, denk aan: Elk is een dief in zijn nering; -jes op de soep, d. i. ronde vetdeeltjes; zegsw. iemand de -en uitsteken, eig. hem blind maken, d. i. hem verblinden door fraai kleedij, meer luxe; een fraai - aan iets geven, d. i. schijn, uiterlijk; iemand zand in de -en strooien, hem bedriegen; een - in 't zeil houden, zie Zeil; dat zal in het - loopen, te opzichtig, te prominent zijn; iemand in het - houden, hem in zijn doen en laten bespieden; iets in het - krijgen, d. i. bespeuren; iem. naar de oogen zien, naar iem. oogen zien, om zijn wenschen te raden, letten op zijn wenken en wenschen; iets onder vier -en afhandelen, zonder het bijzijn van een derde; iem. iets onder het - brengen, aanmerken; iets onder de -en zien, niet bang zijn voor het gevaar, de moeilijkheid van naderbij durven beschouwen; iets op het - hebben, d. i. beoogen, bedoelen; uit het - verliezen, niet denken aan, buiten rekening laten; God voor -en houden, d. i. Gods geboden onderhouden; iemand een rad voor de -en draaien, hem bedotten, bedriegen; uit het -, uit het hart, men vergeet de afwezenden lichtelijk; - om oog en tand om tand, Bijbelsche zegswijze, uitdrukkend het recht van wedervergoeding bij de Israëlieten, Ex. 21:24-25; zegsw. den splinter in eens anders oog wel zien, maar niet den balk in zijn eigen, zie Splinter; spreekw. Het - van den meester maakt het paard vet, z. Meester dertien -en gooien, een onverwacht geluk

- hebben; ze hebben samen haken en — en, d. i. twist, zie: Oogje, Haak en Zand.
- Oog** (R.-K. symbool der goddelijke alwetendheid), o.: een — in stralenkrans.
- Oogappel** (een met vocht gevulde bol in de oogholte), m. — appels; zegsw. iemand bewaren, bewaken als zijn —, als het dierbaarste, wat men bezit; iemand liefhebben, beminnen als zijn —, grootsten schat.
- Oogarts** (dokter voor oogziekten), m. — en.
- Oogbadje** (napje of bakje tot het nemen van een oogbad), o. — badjes.
- Oogbol**, — bol, m. — len; zie Oogappel.
- Oogbedrog** (gezichtsbedrog), o. gmv.
- Oogelijn** (lieveling; sieraad; het puik), o. — s; Pompejus was het — van het Romeinsche volk; Griekenland was het — der oudheid.
- Oogen**, ik oogde, heb geoogd: op iemand —, d. i. het oog op hem gevestigd houden; op iets —, iets trachten te krijgen, loeren op iets; zoo ver men — kon, (Vondel), d. i. zien.
- Oogenblik** (tijdstip), o., soms m., — blikken; luister een —, korten tijd; een ondeelbaar —, de kortst denkbare tijd; een verloren —, dat voor ernstige bezigheden niet gebruikt wordt; uw — blikken zijn te kostbaar, uw tijd; iem. laatste — blikken, zijn stervensuur; in een onbewaakt — liet hij zich die belofte afvleien, zie Onbewaakt.
- Oogenblikkelijk** (zeer kort van duur), bn.: een — e indruk; er is geen — gevaar, op dit oogenblik; bw.: ga —, terstond.
- Oogdienaar** (iemand, die een ander naar de oogen ziet, kruiper, vleier), m. — s, — aren.
- Oogdienst** (vleierij, kruiperij), m. gmv.
- Oogdokter** (oogarts), m. — dokters.
- Oogklaar** (plantk. stinkende gouwe), o. gmv. (het oranjeleurig melksap van het — wordt wel gebruikt tot het doen wegblijven van vlekken op het doorschijnende hoorvlies van het oog).
- Oogenschijnlijk**, bn. en bw.: alles was in — e rust, oppervlakkig schijnende; de krachtsinspanning dier — zoo zwakke vrouw, naar het uiterlijk, schijnbaar.
- Oogenschouw** (beschouwing), v. gmv.: iets in — nemen; de troepen in — nemen, inspecteren.
- Oogentroost** (plantje), v. gmv.: de roode —, de gewone —, vroeger gebezigd als heilmiddel tegen zekere oogontsteking.
- Ooggetuige** (iemand, die iets met eigen oogen ziet of gezien heeft), m. en v. — getuigen; — zijn van iets, een door — n opgemaakt verhaal.
- Ooghaar** (wimper), o. — haren.
- Oogheekunde** (de wetenschap van den oogarts), v. gmv.; — kundig bn.: een — kundig tijdschrift; — kundige (oogarts), m. en v. — n.
- Ooghoek** (hoek, welke gevormd wordt door neus en voorhoofd, oogwinkel), m. — hoeken.
- Oogholte** (ontl. holte, welke den oogbol met zijn omgevende organen bevat), v. — holten.
- Oogje**, o. gmv.: zegsw. een goed — op iem. hebben, iem. wel mogen; een — dichtdoen, een kleine overtreding niet willen zien; iem. — s geven, verliefde blikken op iem. werpen, met hem of haar in vriendschappelijke verstandhouding trachten te komen.
- Oogjesgoed** (wollen, linnen of katoenenstof, waarin oogjes of ganzenoogjes, zie ald. geveven zijn), o. gmv.: Haarlemmer —.
- Oogkamer** (ruimte in het oog, met een waterachtige vloeistof gevuld), v. — kamers.
- Oogkas** (beenige holte v. h. oog), v. — sen.
- Oogklep** (ooglap v. e. paard, aan het kopstel bevestigd, om het dwars uitzien en schrikken te voorkomen), v. — kleppen.
- Ooglid** (oogdeksel), o. — leden: zijn — leden waren geheel rood; de — leden openen, sluiten; mijn — leden werden zwaar, ik werd slaperig.
- Ooglijder** (iem., die aan een oogziekte lijdt), m. — s: het gasthuis voor — lijders te Utrecht.
- Ooglijdersgesticht** (gesticht voor hen, die een oogziekte hebben), o. — gestichten: het — te Utrecht, te Maastricht.
- Ooglijk** (net, aangenaam voor het oog), bn.: ergens een — voorkomen aan geven; dat ziet er nog al — uit, goed; z. Onooglijk.
- Oogluitkend** (eig. met geloken of gesloten oogen), bw.: iets — toelaten, d. i. het verbodene toelaten, terwijl men doet, of men het niet ziet.
- Oogluiting**, v. gmv.: bij of met — toelaten, oogluitend.
- Oogmerk** (eig. merk of teeken, dat men in het oog houdt, fig. doel, bedoeling), o. — merken: mijn — is niet, den dichter op te hemeelen; met het —, met de bedoeling; een misdadig —, met slinksche oogmerken zijn — bereiken, treffen, doel.
- Oogopslag** (blik), m. gmv.: in één — alles zien, dadelijk, terstond; bij den eersten —, de — van den Hollandschen jongen is vrij, (C. O.)
- Oogpunt**, o. — punten: het — in de perspectief, punt, waarin het tafereel wordt gesneden door de loodlijn, uit het oog daarop vallende; iets uit een bepaald — zien, beschouwen; uit een — van beschaving, uit een — van staatkunde, van historie, van archaeologie, enz., standpunt d. i. punt, waaruit men iets beziet.
- Oogrand** (rand van een ooglid), m. — en; — scheel (ooglid, oogdeksel), o. — scheelen, zie Scheel; — slag (blik), m. — slagen: het jongskens bezag hem met vrijmoedigen —, een — in iets werpen; iets zien, bemerken, bespeuren bij den eersten —, meer: Oogopslag; — spiegel (heek. werktuig, om nl. het inwendige van het oog te onderzoeken), m. — s.
- Oogst** (opbrengst van den akker), m. oogsten: een rijke —, den — inhalen; de regens zullen den — bederven, rijp gewas; de oorlog zal den — verwoesten, veldvruchten; in den tijd van den —, in Augustus; — berlecht (officieele of officieuze opgave van den stand van den te wachten oogst in een land), o. — en.
- Oogsten** (den oogst binnenhalen, ook: maaien, binden, verzamelen van 't koren), ik oogste, heb geoogst: het koren —, het vlas —; spreekw. Gelijk men zaait, zal men —, naar men handelt, wordt men behandeld; Die wind zaait, zal storm —, die kwaad uitstrooit, bewerkt zijn eigen verderf; fig. lof, dank, bijval —, verwerven; — er (iemand, die aan den oogst werkt, maaiër, binder), m. — s: oogstster (vr. oogster), v. — s.
- Oogstfeest** (feest na 't inhalen van den oogst), o. — feesten; — lied, o. — liederen: Staring's Oogstlied; — maand (Augustus), v. gmv.: — tijd (tijd, van den oogst), m. gmv.
- Oogtand** (hoekstand i. d. bovenkaak), m. — en.
- Oogverblindend** (zeer schitterend), bn.: — e pracht, — e luister, — e zonneglansen.
- Oogvlies** (vlies om den oogbol), o. — vliezen; — water (geneeskrachtig water voor zieke oogen), o. — s; — watertje, o. — s; — wenk (wenk met de oogen), m. — en: ik zag hem met een —, ik ben in een — terug,

uiterst korten tijd; voor een -, zeer kort; -**winkel** (ooghoek), m. -s, vero.; -**wit** (het witgekleurde deel van den oogbol), o. gmv.; -**wit** (doel in engeren zin, doeleinde), o. gmv.; **zijn** - bereiken, **zijn** - treffen; -**zalf** (zalf ter genezing v. h. oog), v. gmv.; -**zenuw** (gezichtszenuw), v. -en: de -zenuwen verzwakken op den duur; -**ziekte** (geneesk. ziekte aan de oogen), v. -n.

Ooi (wijfjesschaap, melkschaap), v. ooiën.

Ooi'vaar (uit oodebaar, heilaanbrenger; stellooper: bekende trekvogel), m. -aars, -varen: de - lijkt veel op den reiger; de witte -; zegsw. beenen hebben als een - d. i. zeer lange; hij eet als een -, is een slokop; ook: Adebbaar, Eiber, Stork.

Ooi'vaarsbeen (persoon met lange beenen), m. en v. -beenen; (-poot), m. -pooten.

Ooi'vaarsbek (-neb; ook kraanhals, onkruid op de bouwlanden, ook kranebek), m. -bekken; -**bloem** (geelisch, pinksterbloem), v. -bloemen; -**ei**, o. -eieren; -**familie** (nest met ooievaars), v. -s; -**hals**, m. -halzen; -**nest**, o. -nesten; -**vluucht** (het vliegend zweven v. d. ooievaar), v. gmv.

Ooi'lam (wijfjeslam), o. -lammeren: het -scheert den lijn en 't gras, (Tollens); fig. ook gebruikt voor: dierbaar bezit, eenig in zijn soort: dat kindje is mijn -!

Ooit (te eeniger tijd, in de toekomst of in 't verleden), bw.: kon ik u het - vergelden! had ik het - kunnen denken?

Ook (tevens, zelfs), bw.: allen waren tegenwoordig, - zijn broeder was er; God ziet u, waar gij - zijt.

Oo'lijk (slecht, gering, dwaas, slim), bn. en bw.: „Hoe gaat het met Bertha?“ -, dokter, -, (C. O.); -, maar vroolijk, arm; ik zal me - houden, (C. O.), leuk, onnoozel; jou, -e schalk! slim, guitig; 't - meisje, (Staring), leuk; -er, -st; -**held**, v. gmv.

Oo'lijkheid (slimheid, guitigheid), v. gmv.

Oom (broer van vader of moeder), m. oomen, ooms; oompje, oompjes; -**lief**: dat valt in -liefs smaak; Krelis -, Tij -, (Staring); -**Hein**, de dood; zegsw. daar ligt - Kool, scherts. daar valt of struikelt de sukkel; voor de -es komen, examen gaan doen; Jan - (of, volkstaal: -e Jan), de lommerd; -**schap** (de verhouding van oom), o.

-oom (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen als: anatoom, econoom, zie ald.

Oom'zegger (neef), m. -s; -**zegster**, v. -s

Oo'nen (jongen werpen), zij oonde, heeft geond; gebruikt van schapen en varkens. gew.

Oor (zintuig van het gehoor), o. ooren: zegsw. het - scherp, aandachtig luisteren; het - hebben, bezitten van iemand, d. i. zijn vertrouwen bezitten en daardoor gemakkelijk gehoor bij hem vinden; **zijn** - afwenden, **zijn** - en voor iets stoppen, niet willen luisteren; **iemand** het - leenen, naar hem luisteren; **ergens** wel of geen - en naar hebben, er wel zin of geen zin in hebben; de ooren laten hangen, den moed opgeven, moedeloos zijn; **iemand** iets in het - bijten, met ernst en scherpte en zekere geheimzinnigheid haastig iets influisteren; den wolf bij de - en houden, zie Wolf; tot over de - en in de schulden zitten, zeer veel schulden hebben; iets in het - knoopen, zie Knoopen; **zijn** - en zullen tuiten, er wordt in zijn afwezig-

heid zeer druk over hem gesproken; spreekw. Kleine potjes hebben ook - en, de kinderen hooren (en onthouden) meer dan men meent; fig. het kalf is op een - na geuid, op een kleinigheid na is de zaak afgewerkt; bij overdacht: het - van een theekopje, v. e. mand, v. e. kruik, enz., handvatje.

oor-, voorvoegsel = uit, b.v. -sprong, -zaak.

Oor'aap (halfaap in de kustlanden van Afrika, die zijn naam draagt naar zijn groote, vliezige, kale ooren), m. -apen.

Oor'arts (geneesheer voor oorziekten), m. -en.

Oor'baar (voegzaam, gepast, betamelijk, welvoeglijk), bn.: een weinig -bare vraag; zoo iets wordt op het dorp alhier niet - geacht.

Oor'baar (nut, voordeel), o.: wie ten - van het land een nuttig ambt bekleedt, (Vondel), d. i. ten dienste; ten - strekken, nutte; **zijn** - bezorgen, zijn belang behartigen. vero.

Oor'bag (oorhanger), v. -baggen, vero. zie Bag; -**bel** (oorsieraad), v. -bellen.

Oor'beeld (grondbeeld, grondvorm, type), o.

-beelden; -**ig** (typisch), bn. vero.; zie Oer.

Oor'blazen (onbep. wijs: kwaadspreken), m. -s.

Oor'blazer (opruier, kwaadspreker), m. -s.

Oord (plaats, plek), o. oorden: de heilige -en, in Palestina; van - tot -; een beter -; herstellings-, toeluchts-, verbannings-, zie telkens ald.; Frederiks -, Wilhelmina's -, Willems -, zie ald.

Oordeel (R-K rechtspraak Gods over den afgestorvene), o. oordeelen: het bijzonder - Gods; het laatste of algemeene -; zegsw. met iets b.v. m't een hoed, een jas ten - komen, d. i. er mee op den doomsdag, zie ald., komen, scherts. ze altijd door dragen, er niet van kunnen scheiden; zegsw. een leven als een -, zie: Leven en Oordeelsdag.

Oordeel (meening, gevoelen), o. gmv.: **zijn** - te kennen geven, iem. van - zijn; het - van Paris, zie: Paris en Twistappel.

Oordeel (vermogen der ziel, verstand), o.:

een helder -, een zuiver -, een vlug -, gebrek aan -, iem. van -, inzicht, verstand.

Oordeelen (vonnissen, rechtspreken), ik heb geoordeeld: de rechters zullen - naar recht en wet; verder, door redeneeren, tot een gevolgtrekking komen: ik laat u nu zelf -; oordeel niet naar den schijn; ook, keuren, achten, b.v.: ik oordeel de gelegenheid niet ongeschikt; -**aar** (beoordeelaar), m. -s, -aren.

Oordeelkunde (het vermogen om te oordeelen), v. gmv.; zie Critiek.

Oordeelkundig (met of volgens het gezond oordeel, scherpzinnig, vol verstand), bn. en bw.: de -e Busken Huet, op -e wijze, een -e inleiding, de oorkonden - bijebrengen.

Oor'doelsdag (Bijbel. de dag van het algemeene oordeel), m., zie Døemsdag.

Oor'deellving (het oordeel, dat men velt), v. -vellingen: een juiste -, een partijde -.

Oor'gier (gier in Z.-Afrika, naar zijn ooren aldus genoemd), m. -gieren.

Oor'hanger (lange oorbel), m. -hangers: e. paar nieuwe gouden -s; vroeger Oorbag.

Oor'heekunde (heelkund: der ooren), v. gmv.; -**kundig**, bn.: een -kundig congres, -e instrumenten; zie Otologie.

Oor'ijzer (gouden of zilveren hoofdsieraad), o. -ijzers: de Friezen dragen -ijzers.

Oor'klep (oorlap), v. -kleppen.

Oor'konde (getuigenis, geschreven bewijsstuk), v. -konden: - geven, getuigenis afleg-

- gen; verder: *charter*, d. i. geschreven akte; *men onderscheidt de -n in staats- en privaatrechterlijke -n; een notarieele -*.
- Oorkonden** (afkondigen, bekendmaken), ik -konde. heb georkond. vero.
- Oorkondenboek** (*charterboek*), o. -boeken: -boeken van Holland en Zeeland.
- Oorkruijper** (oorworm), m. -kruijpers.
- Oorkussen** (hoofdkussen), o. -kussens: sprekw. *Ledigheid is des duivels -*, is begin en bron van alle kwaad, zie *Ledigheid*.
- Oorlam** (Mal. bevaren matroos), m. -lammen: in de herberg vond ik drie -men; fig. (rantsoen jenever, een borrel aan boord: een extra -), o. -lammen.
- Oorlap** (klapje aan muts of pet), m. -pen; -*lel* (ontl. afhangend lapje onder aan een menschenoor), v. -lellen; -*lepeltje* (lepeltje, om het oor te reinigen), o. -lepeltjes.
- Oorliët** (Fr. oorhanger), v. -liëtten; lees: *oor-liët*; -**blok** (scheepst. éénschijfsblok, dat als een oorliët aan de ra hangt), o. -ken, -s.
- Oorlof** (vergunning, verlof), o. gmv.: bij -vanscheppen; met uw -, zonder -, - hebben, zijn - krijgen, zijn afscheid krijgen; in de 16e eeuw bet. - zooveel als *vaarwel*: -, *mijn arme schapen!* (Wilhelmuslied). vero.
- Oorlog** (krijg, strijd tusschen twee of meer volken), m. -logen: den - verklaren, een langdurigen - voeren, ten - gaan, een aanvallende -, zie *Offensief*, een verdedigende -, *Defensief*, een binnenlandsche -, het departement van -, de Minister van -.
- Oorlogen** (krijg voeren), men oorloogde, men heeft geoorloogd.
- Oorlogsbedrijf**, o. -ven: het - ter hand nemen, soldaat worden; -**behoefden** (krijgsbehoefden), v. mv.; -**bliksem** (fig. groot veldheer, held), m. -s; -**bodem** (-vaarweg), m. -s; -**contrabande** (al wat kan dienen aan een der oorlogvoerende partijen, b.v. kruis, lood, enz.), v. gmv.; -**contributie** (geld, door de overwinnende partij in stad of dorp geheven), v. -s; -**correspondent** (reporter van eenig dagblad, op het oorlogsterrein aanwezig), m. -en; -**fakkel** (dicht. iets, dat den oorlog doet ontbranden), v. -s; -**feit** (oorlogsdaad), o. -en; -**gevaar** (het gevaar, dat een oorlog zal uitbreken), o. -gevaren: het - afwenden; -**geweld**, o. gmv.; -**god** (god des oorlogs, nl. Mars), m. gmv.: Napoleon I prijkte aan het hoofd zijner legioenen als het ware beeld van den -; -**haven** (haven voor oorlogsschepen), v. -s: Cadix was de Spaansche -; -**kans**, v. -en: de weifelende, onzekere -; -**lasten** (zware belastingen om en door den oorlog), m. mv.; -**man**, m. -lieden; -**pad**, o.: zegsw. Indianen zijn het -pad opgegaan, hebben den strijd aangeboden; -**ram** (stormram), m. -rammen, vero.; -**roem** (krijgsroem), m. gmv.; -**schip**, o. -schepen; -**tooneel**, o. -en; -**vaan**, v. -vanen; -**verklaring** (aanzegging van oorlog, of fig. van strijd, van twist), v. -en; -**vloot**, v. -vloten; -**volk** (krijgsvolk), o. gmv.; -**vuur** (de oorlog als een verwoestend vuur), o. gmv.; -**zwaard**, o. -zwaarden.
- Oorlogzuchtig** (begeerig naar oorlog, strijdlustig, krijgshaftig), bn.: de -e Franken; een - vorst, een - volk, een -e stemming.
- Oorloven** (vergunnen, toestaan), ik heb geoorloofd; alleen het vd. is nog in gebruik als bn.: dat is niet geoorloofd.
- Oorpijn** (pijn in het oor), v. -en; -**ring** (oorsieraad), m. -en; -**rob** (rob met kleine, uitwendige ooren), m. -ben; -**schelp** (deel van het uitwendige oor), v. -en; -**sieraad** (b.v. een oorbel), o. -sieraden; -**smeer** (gele, vette oorstof), o. gmv.; -**spiegel** (geneesk. werktuig, om het oor te onderzoeken), m. -s; zie *Otoscoop*.
- Oorsprong** (eig. uitsprong: *aanvang, begin, ontstaan*), m. -en: de - van een stroom, een rivier; fig. bron, aanleiding; de - eener stad, de - van een twist; van personen: hij is van Duitschen -, afkomst, geboorte; de - van een woord, herkomst.
- Oorspronkelijk, oorspronk'lijk**, bn.: een -e roman, een -e gedicht, d. i. niet vertaald; een -e tekst, waarin niets gewijzigd is; een - woud op Java, een -e toestand, d. i. primitief; de -e betekenis v. e. woord, de eerste, de letterlijke; Goethe als -e genie, zelfstandig; de *dahlia* is - uit Mexico, herkomstig.
- Oorsputtje** (geneesk. spuitje, om iets in het oor te spuiten), o. oorsputtjes.
- Oort** (twee duiten, 1/4 stuiver), o. oorten.
- Oortje**, o. -s: zijn - versnoepen; zegsw. staan kijken als een jongen, die zijn - versnoept heeft, betouterd, spijtig.
- Oortjesband** (nl. v. e. oortje de el), o. gmv.; -**doosje** (klein spaarpotje), o. -s; -**school** (nl. het schoolgeld was een oortje per dag en werd elken morgen opgehaald), v. -scholen.
- Oortrompet** (voorwerp, op een koperen muziekinstrument lijkende, dat als gehoorhoorn dienst doet), v. -trompetten: in Bonn vindt men in het Beethoven-museum de -trompetten van dezen beroemden, helaas, dooven componist; zie *Otophoon*.
- Oorveeg** (slag om de ooren, oorvijg), m. -vegen: een - krijgen; iem. een - geven, toedienen, toebrengen, eig. een veeg om de ooren, zie *Oorvijg*.
- Oorverdoovend** (dremmend), bn.: een - gekraak, een - krijgsgeschreeuw, een - kermisgejoel, d. i. zóó, dat het oor niets anders dan dat kan waarnemen, erg, vreeselijk.
- Oorvijg** (ontstaan uit: *oorveeg*), v. -vijgen: hij deelde -vijgen uit; hij gaf het kind twee voelbare -vijgen, klappen om de ooren.
- Oorvlies** (trommelvlies), o. -vliezen: het - dreigde mij te scheuren van 't lawaai.
- Oorvrede, oorveede** (gesch. plechtige gelofte tot aflegging of beëindiging van erfelijke vijandschap), m. gmv. vero.
- Oorworm** (dierk. rechtvleugelig insect met bijtende monddeelen), m. -wormen: zegsw. een gezicht hebben als een -, d. i. een ontvreden, gemelijk gezicht; een gezicht zetten, of kijken als een -, spijtig kijken.
- Oorzaak** (eerste zaak, d. i. zaak, waaruit een andere ontstaat, eerste grond, aanleiding), v. -zaken: de eerste, de naaste -; tot de - van iets opklimmen; ter - van; zegsw. aetijke -zaken, getijke gevolgen.
- Oorza'kelijk** (in betrekking staande met een oorzaak, causaal), bn.: het - verband, de betrekking van oorzaak en gevolg tusschen twee verschijnselen; -**held**, v. gmv.
- Oost** (het oosten), o. gmv.: om den - varen in oostelijke richting, zie *Noord*; de zonrijst, in het -; sprekw. - west, thuis best, d. i. Eigen haard is goud waard. zie *Haard*.

- Oost** (Nederlands O.-I. bezittingen), v.: op de -varen; hij heeft zijn fortuin in de - gemaakt; hij zocht een schuilplaats in de -; spreekt naar de - gaan, in de - geweest zijn; aandr. de Groote -, de Molukken; schertsend of minachtend den Oost, b.v. in straatliederen: *Mijn lief is naar den -!*
- Oost** (tegenstelling van west), bw.: zijn weg ging nu west, dan -, in de richting van; de wind is recht -, de straat strekt zich -, ligt in oostelijke richting; de wind loopt -, --Azië, --Afrika, --Friesland, enz.
- Oost'einde** (oostelijk einde van stad of dorp), o. gmv.: het - van Rotterdam.
- Oost'elijk** (ten O. of in O. richting), bn. en bw.: de -e grens; wij gingen -, -er, -st.
- Oost'en** (streek, waar de zon opgaat), o.: de Wijzen kwamen uit het -, d.i. uit oostersche landen; de koningin van het -, Batavia; zie ook: Levant en Morgenland.
- Oostenwind** (wind uit het oosten), m. -en
- Oost'eren** (oostelijk worden, afwijken), het -de, is -oosterd: de wind gaat -, de magneetnaald oostert.
- Oost'ergoo** (aandr. N.-W.-Friesland), o.
- Oost'ergrens** (grens aan de oostzijde), v. -grenzen; -**kim** (de oostelijke gezichteinder, plaats of streek, waar de zon opkomt), v. gmv.; -**lengte** (de afstand van den eersten meridiaan af, in oostelijke richting), v. gmv.; -**ling** (thans: O.-Indiër), m. en v. -en: voor het v. ook -linge; vroeger inwoner eener Hanzestad, vooral koopman uit het Oostland (Oostzee): zelfs -lingen bezochten de Dortsche markt, (Fruin); -**lucie** (plant onzer zandgronden en hagen met lichtgele bloemen, men kende er vroeger heelkracht aan toe), v. gmv.
- Oost'ersch** (in het oosten gelegen), bn.: de -e Zee, Oostzee; het -e rijk, Oostenrijk; de -e kooplieden, uit de Hanzesteden; fig. -e grootspraak, -e verbeelding, -e pracht, -e taal, stijl, bloemrijk, grootsch; de -e talen, het Semietisch, Perzisch, Turksch.
- Oost'ersche kerk**, v., nl. de Grieksche kerk b.v. in Rusland; zie Westersche kerk.
- Oost'ertrens** (dicht. oosterhemel), m. -transen: de maan rees aan den -; -**zon** (de zon, als die in 't O. staat, opgaande zon), v. gmv.; ook: de zon van de oostlanden, inz. die van den Levant.
- Oost'friesch**, bn. als zn. (de taal), o.; --**Friesland** (aandr. N.-W.-hoek van Duitschland), o.; -**ganger** (koloniaal), m. -s. gmv.; -**hoek**, m. gmv.: de -, nl. het O. gedeelte van Java; --**In'dië**, o., zie Nederl. -: naar -varen; spreekw. *Men ziet op geen aap, als men uit - komt*, wie veel heeft, zal veel geven; ook Oostinje, gmv.; -**in'dievaarder** (schip, dat op O.-Indië vaart, ook de gezagvoerder), m. -s.; ook: Oostin'jevaarder, m. -s. gmv.; -**in'disch**, bn.: de -e Compagnie. 1602-1795; de -e kers, zekere tuinplant; -**in'disch**, in: -doof zijn, hoorende doof zijn; doen, alsof men een bevel, een roepen niet hoorde; ook: zich - doof houden.
- Oostin'je**, o.; zie Oost-Indië.
- Oost'kant** (de zijde naar het O.), m. gmv.: de - der Zuiderzee, een dorp van den -naderen; -**kust** (oostelijke kust), v. -en: de - van Zweden; -**land** (aandr. de Oostzeelanden), o. gmv.: naar - willen wi varen (lied), op het - werd vooral de handel in zout gedreven, (Fruin); -**moesson** (O.-I. moesson, die uit het O. waait: droge tijd, zomer), m. gmv.; op Java van half April tot half October; -**noordoost** (N.-O. ten oosten), bw., als zn. o.; -**passaat** (passaat uit het O.), m. gmv., regelmatige O. wind in de tropen; -**vlaamsch** (de taal in de Belgische provincie Oost-Vlaanderen), o.; -**vlaamsch** (van of als in Oost-Vlaanderen), bn.: de -e taal, de -e steden; --**Vlaan'deren** (provincie van België), o.; -**waarts** (naar het O. toe), bw.: zij zeilden -; kooplieden van -, Oosterlingen, nl. uit de Hanzesteden of uit het Oostland; -**wal** (scheepst. oostelijke oever), m. gmv.
- Oost'zee** (de Ballische Zee), v. gmv.
- Oost'zeehandel** (handel, op de Oostzee gedreven), m. gmv.; -**haven** (haven a. d. Oostzee), v. -s; -**kust**, v. -en; -**stad**, v. -steden.
- Oost'zijde** (de oostelijke kant), v. gmv.: men begon de stad aan de - uit te leggen.
- Oot** (plantk. wilde haver, onkruid op bouwlanden), v. gmv.; ook: windhaver, vloghaver, gebaarde haver, gew.
- oot** (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen, als: *idiot, despoot, Candioot* (bewoner van Candia).
- Ootje** (kleine letter o, nul), o. ootjes: zegsw. iets. iem. voor een - in 't cijfer houden, van geener waarde achten, zie Nul; in 't - knikkeren, kringetje; in 't - nemen, eig. een kring om iem. vormen en hem in de maling nemen.
- Oot'moed** (deemoed, nedertigheid), m. gmv.: de - is een deugd, God dienen in of met diepen -.
- Oot'moedig** (nedertig, onderworpen), bn.: hij is - van hart; ik ben uw -e dienaar, beleefdheidsformule; een -e bede; bw.: -danken, zich - buigen.
- Op**, vz.: ter aanduiding van een betrekking van plaats of tijd: het boek, de pen ligt - de tafel; - een middag, - een morgen; bw.: berg - en af, de strijkstokken gaan - en neer, naar omhoog en omlaag.
- Op**, bw. komt voor als eerste lid van scheidb. samengestelde w.w., meest in den zin van naar boven, naar omhoog, bijeen, als: *Opbaggeren*. -bellen, -bergen, -binden, enz. enz., waarvan het volt. deelw. met geaaneengescreven wordt: *opgebaggerd*.
- Op'a** (grootvader in kindertaal), m. -s, opaasje.
- Op'paak'** (Fr. ondoorschijnend ook: *duister, donker*; fig. droevig), bn.; z. Diaphaan.
- Op'paal'** (mineraal), o. gmv.; (melkblauw, bijna doorschijnend edelgesteente, met weerschijn), m. opalen: er is vlam- en steropaal.
- Op'actelt'** (ondoorschijnendheid), v. gmv.
- Op'ak** (O.-I. gebak van rijstmeel), v. -s: de - lijkt veel op onze pannenkoek.
- Op'bergen** (opredderen, wegstuuten: in een magazijn of pakhuis opslaan), ik borg -, heb geborgen: zijn gereedschappen -, ge-strande goederen -, in de daarvoor bestemde ruimte bergen: -**beuren** (naar boven beuren, optillen; fig. bemoedigen), ik heb -gebourd: een kist -; fig. een -de tjdning, het hoofd -, weer moed vatten: -**ing** (troost), v. gmv.; -**blechten** (bekennen, naar waarheid mededeelen), ik heb -geblecht: hij biechtte alles eerlijk op, beled; -**bliden** (bij een verkooping: biedende hooger gaan, een hooger bod op iets doen), ik bood op, heb opgeboden: -**ing**, v. -en; -**blazen** (al blazende doen opzetten), ik blies -, heb -geblazen: een ballonnetje -, zijn wangen -;

— **blazen** (Eng. in de lucht doen vliegen): een spoorbrug —, een borstwering —; — **bloeien** (eig. zich openen, van bloemknoppen: gaan bloeien, tot bloei komen), het bloeide —, is — gebloeid, vooral fig. het — der Vlaamsche taal en letterkunde in de 2e helft der 19e eeuw; het — van de Ned. letteren in de dagen van Hooft en Vondel, het — van het Ned. tooneel in België: — **ing**, v. b.v.: Amsterdam kwam na 1578 tot — **ing**; — **bod** (hooger bod bij een publieke verkooping), o. gmv.: bij — verkoopen, d. i. aan den meestbiedende; — **boeien** (de boorden van een schip ophoogen), ik heb — geboeid; — **boeisel**, o. — s; — **bouw** (fig. bevordering), m. gmv.; — **brassen** (al brassend verteren), ik heb — gebrast; — **breken** (openbreken), ik brak —, heb en het is — gebroken: een kamp —, de tenten afbreken, fig. het beleg —, eindigen; zegsw. dat zal hem zuur —, zeer slecht bekomen, als spijs, die oprispt uit de maag en dan zuur smaakt; Spot maar, Jonathan, het zal u wel — / slecht bekomen; — **breking**, v. gmv.; — **brengen** (eig. omhoog brengen), ik bracht —, heb — gebracht: het hout, de turf —, op den zolder brengen: vele kinderen —, opvoeden grootbrengen: een dief —, naar de gevangenis brengen; vruchten —, opleveren, voortbrengen; belastingen —, betalen; het diner —, opdisschen; — **brengst** (het bedrag, dat iets bij verkoop opbrengt, de verkoopsom), v. — en: de — van eenigen handel, de — van een onderneming; ook: de — eener belasting, de totaal-som; — **bruisen** (eig. bruisende in de hoogte gaan), het water der fontein bruisde op, is — gebruisd, fig. opstuiven: een driftig man bruisd spoedig —.

Opcent (vermeerderde belasting nl. van elken gulden met één cent), m. opcenten: men betaalt 75 — centen op de personeele belasting.

Op'dagen (verschijnen), het daagde —, is — gedaagd: de vijand kwam maar niet —, d. i. voor den dag.

Op'dat (tot het doel dat, ten einde), vgw.

Op de flesch gaan, bw. uitdrukking: failliet gaan, te-niet-gaan; zie Flasch.

Op'delven (door graven te voorschijn brengen), ik dolf —, heb — gedolven: steenkolen, erisen worden uit den grond — gedolven; — **dienen** (opdisschen), ik diende —, heb — gediend: het maal —, er is — gediend; — **diepen** (uit de diepte ophalen, uitdiepen), ik heb — gediapt: geld uit een grooten zak —; een stoot —, slatten; waar heb je dat boek — gediapt? gevonden, ontdekt, in je bezit gekregen; — **dirken** (opschikken, optoeten), ik heb — gedirkt: zich —, zich al te opzichtig kleeden, zich opsmukken; — **disschen** (opdienen; fig. onthalen), ik heb — gedisscht; — **disscher**, m. — s; — **doeken** (samen-vouwen, doen eindigen), ik heb — gedoeft: dit werk heeft geen aftrek, de uitgever zal het wel —, er geen herdruk van geven; jij kunt voor mijn part wel —, heengaan, gmv.; — **doemen** (uit den doem of nevel te voorschijn komen), het is — gedoemd: een schip zagen we in de verte —, d. i. uit de nevelen te voorschijn komen; als zag zij (Hanna) een wit zeil —, (Potg.); — **doeming** (luchtspiegeling), v. gmv., zie Fata morgana; — **doen** (eig. in de hoogte doen), ik deed —, heb — gedaan: hout, turf —, zich voorzien van, koopen, aanschaffen; het eten —, op tafel

zetten; veel nieuws —, vernemen; de bedelaar zal daar niets —, krijgen; de wasch —, in orde brengen, vouwen; het landschap doet zich —, vertoont zich, wordt zichtbaar; — **dokken** (betalen, geld geven), ik heb — gedokt; hij moest —, z. Afdokken; — **doemen**, z. Opdoemen; — **draaien** (draaiende omhoog brengen), ik draaide —, heb — gedraaid: de pianokruk —, de lamp —; een horloge —, een snaar —, opwinden; zegsw. iem. voor iets laten —, het hem laten betalen, hem de verantwoording laten dragen.

Op'dracht (R.-K. toewijding), v. — en: zijn opdracht doen, b.v. als nieuw lid e. congregatie.

Op'dracht (taak), v. — en: zich v. e. — kwijten.

Op'dracht (toeëigening als bewijs v. eerbied), v. — en: de — van een boek, b.v. a. e. vriend.

Op'drachtig (gezwollen en rood, b.v. van 't aangezicht), bn.; — **heid**, v. gmv.

Op'dragen (fig. toeëigenen), ik droeg —, heb — gedragen: iem. een boekwerk —, als blijk van eerbied of hulde.

Op'drijven (doen stijgen in prijs, opjagen), ik dreef op, heb en het is opgedreven; — **drijfver**, m. — drijvers; — **drijving**, v. gmv.

Op'drill (oorveeg), m. — drillen, gmv.

Op'dringen (dringend opwaarts of voorwaarts komen), ik drong op, heb, het is opgedrongen; fig. iemand iets —, n.l. dringen om het te koopen of het te aanvaarden; — **duwen** (omhoog duwen), ik heb — geduwd: iets tegen een hoogte —.

Opeen' (op elkaar), bw., als eerste lid van scheidbare samenstell.: Opeendrijven, — gooien, — stapelen, — werpen, enz. waarvan het volt. deelv. met geaaneengeschreven wordt: opeengedreven, opeengegoid, enz.

Op'eisch (sommatie, opvordering), m. gmv.

Op'eischbaar (v. gelden: opgevorderd kun-nende worden, als de betalingstermijn verstreken is), bn.

Op'eischen (opvorderen; met nadruk eischen, dat iets gegeven worde), ik eischte —, heb — geëischt: uitgeleende gelden —; mil. een fort, een vesting —, de overgave eischen.

Open (niet gesloten, vrij, onbelemmerd), bn. en bw.: een — mond, een — wagen, een — kachel, enz. d. i. niet gesloten: een — brief, een openbare brief; — tafel, publiek; een — stad, zonder wallen; het — veld, het vlakke veld; in de — lucht, de vrije lucht; zegsw. met — kaart spelen, rond voor iets uitkomen; — zee, buiten de banken; luisteren met — mond, zeer gretig; doe de deur —, ontsluit; hand. de — deur, vrij, onbelemmerd, niet door bepalingen of rechten bemoeilijkt, zie Deur.

Open (ontsloten), bn., eerste lid v. scheidbare samenstellingen: Openbreken, — doen, — gaan, — houden, — maken, — slaan, — staan, enz., waarvan de volt. deelv. met geaaneengeschreven worden: opengebroken, opengedaan, opengegaan, enz.

Openbaar' (uit: open en baar, d. i. voor ieder open en bloot, of toegankelijk zijnde: publiek, niet verholten), bn. en bw.: de — bare school, een — bare verkoop, een — bare vergadering, voor ieder toegankelijk; — **heid** (publiciteit), v. gmv.

Openbaar', o. gmv.: in 't —, d. i. voor het oog van iedereen, publiek.

Openbaar'maken (algemeen bekend maken), ik heb — gemaakt; — **making**, v. gmv.

Openbaar Ministerie (rechtst. het college

- van ambtenaren, dat de misdrijven opspoor, de schuldsigen zoekt en verhoort en den eisch stelt, die aan de uitspraak der rechters wordt onderworpen), o.; zie **O. M.**
- Openbaren** (doen kennen, onthullen), ik heb geopenbaard: iemand de geheimen van iets -; de geopenbaarde godsdienst: zich -; God -baart zich in zijn werken; verschil van meening -baarde zich staande de vergadering; -baring, v. -en: het gesprek viel op het goddelijke gezag der -baring, (Koetsv.), n.l. van al 'tgeen God ons heeft doen weten.
- Opendoen** (openmaken, openen), ik deed open, heb -gedaan: e. slot -, een poort -, een sluis -; fig. zijn hand -, mild geven.
- Op-en-duit'** (eig. op ende uit d. i. geheel en al), bw.: die jongen is - zijn vader.
- Openen** (opendoen, ontsluiten), ik opende, ik heb geopend: de oogen -; fig. een vergadering -, een school -; -ing, v. -en.
- Opengaan** (zich vanzelf openen), de bloem ging -, is opengestaan: zijn hart gaat -, hij springt op van vreugde; de deur ging -, en wij traden binnen, werd opengedaan.
- Openhartig** (oprecht, hartelijk, rondborstig, gul), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Openheld** (fig. openhartigheid), v. gmv.
- Opening**, v. gmv.: - van zaken, blootlegging.
- Opening** (gat, reet, spleet), v. -en.
- Open krediet'** (blanco-krediet, niet tot een bepaald som beperkt), o. gmv.
- Openlijk** (onverholen, in 't openbaar), bn. en bw.: een -e bekenenis. een - verzet, - geweld; iets - verkondigen.
- Open markt** (vrije markt), v. - markten: bij een - wordt de handel niet bezwaard door invoerrechten of andere heffingen.
- Openstelling** (het met valschen sleutel openen van huis of pakhuis), v. gmv.
- Openstaand** (niet gesloten, fig. onbezet), bn.
- Opstellen** (openzetten), ik heb -gesteld.
- Op-en-top** (eig. op ende op, d. i. door en door, geheel en al), bw.: Kapitein Z. was - een zeeman; hij is - een fatsoenlijk man.
- Opera** (dichtk. dramatische poëzie met de muziek verbonden, die het leeuwenandeeft heeft: zangspel, muziknal toneelspel), v. -s: de dichterlijke waarde der -teksten is in den regel niet groot, daar de muziek hoofdzak is; de -s van Rossini, Bellini, Flotow, Wagner e. a.; -bouffe, vroolijke, lachwekkende opera; -comique, half ernstige, half comische opera; -seria, ernstige of groote opera; opera bet. ook: het operagebouw.
- Opera**, zie Opus, o.; -omnia, al de werken; -selecta, de uitgelezen werken.
- Opera-librettist'** (schrijver van een operatekst), m. en v. -en; zie Libretto.
- Operateur** (snijkundig heelmeeester; fig. ook aanlegger, leider), m. -s.
- Operatie** (heelmeeesters-kunstbewerking), v. -tiën, -ties; -kamer (snijkamer), v. -s.
- Operatie** (onderneming volgens een vast plan, inzonderheid in den geldhandel of aan de beurs), v. -s. (t = ts).
- Operatie** (oorlogsbedrijf, krijgsverrichting), v. -ties, -tiën: -lijn, v. -lijnen, zie ald.
- Operatiebasis** (mil. de streek, vanwaar uit de operatie tegen den vijand wordt ondernomen), v. -basissen, -bases.
- Operatief** (snijkundig), bn.: -ieve heekunde; zie Chirurgicaal.
- Operatieflijn** (mil. aanvalslijn, richting van
- aanval), v. -lijnen; -plan, o. -plannen; -veld, o. -velden. (t = ts).
- Operazanger** (artist, die in een opera zingend optreedt), m. -s; -zangeres, v. -sen.
- Opereeren** (werken, bewerken; geneesk. e. operatie verrichten, doen ondergaan): e. patiënt -.
- Opereeren** (mil. het zich bewegen van krijgstroepen): het Japansche leger zou in drie afdelingen -.
- Operetie** (klein zangspel, operaatje), v. -s.
- Operment'** (zwavel met rattenkrut, koningsgeel), o. gmv.; ook: Orpiment.
- Opfleuren** (tot bloei brengen of komen), ik ben en het is -gefleurd: die regenbui zal de bloemen wel -; fig. opmonteren: iem. -; de hoop kan den terneergeslagen mensch wat -; -flikken (een beter aanzien geven, oplappen, herstellen), ik heb -geflikt: een paar schoenen -, die dokter zal hem spoedig wat -; -flikkeren (opvlammen, fig. opmonteren, opvroolijken), het -de op, is opgeflikkerd: de lamp flikkerde eensklaps weer -; we zullen onzen zieken vriend eens wat gaan -; -frijsen (steenen beelden frijnen, om ze een uiterlijk van nieuw te geven), ik frijnde -, heb -gefrijnd: -ing, v. gmv.; -fris-schen (frisch maken), ik heb en ben -gefrischt: een wandeling zal je wat -; -gaaf, op'gave (mededeeling, lijst), v. -gaven; ook: rekenk. vraagstuk, som; -gaan (opwaarts gaan), de zon ging -, is -gegaan: zegsw. die vlieger zal niet -, die zaak zal niet gelukken, dat voorstel vindt geen bijval; fig. al zijn verwachtingen zijn in rook opgegaan, niet verwezenlijkt; nu gaat mij een licht op, wordt de zaak mij helder; er gingen allerlei klachten -, werden op luiden toon geuit; zegsw. - tot den tempel, Bijb. de tempel van Jeruzalem lag op een hoogte, tot een feest -, het mee gaan vieren, - voor een examen, het gaan of zullen afleggen, die deeling gaat niet op -, rek. laat een rest; die redeneering gaat niet - is niet logisch, sluit niet; in die studie gaat zij geheel op, die studie heeft heel haar ziel; -gaand, bn.: een -e berg, d. i. stille; de -e zon, opkomende; zegsw. de -e zon aanbidden, zich voegen bij hen, die in aanzien komen; rekenk. een -e deeling, die geen rest laat; -e boomen, hoogstammig; -gang (het opgaan), m. -en: de - der zon; -gave, v. -n, zie Op'gaf; -geblazen (opgezet, dik, met lucht opgevuild), bn. en bw.: -wangen, een - ballonnetje, fig. hij ziet er - uit, ongezonder dik, fig. trotsch: een - mensch, verwaand, blaaskakerig, winderig; -er, -st: -held, v. gmv.: -gelen, zie Geien; -geld (agio, surplus), o. -gelden: het - op Hollandsch geld, b. v. 1½% bij omwisseling tegen Duitsche munt; zegsw. dat doet -, is zeer gezocht, gewild, in trek; -gemeld (bovengemeld), bn.: het -e plan, -e neef, (C. O.); -geruimd (vroolijk), bn. en bw., -er, -st, -heid (goede luim, vroolijkheid), v. gmv.; -gescheept (tot zijn last hebbende), bn.: met iem. of iets - zijn, ik bleef den heelen avond met hem -, tot mijn verdriet bleef hij den heelen avond bij mij; -geschikt (opgesmukt, opgetooid, opgesierd), bn., -er, -st, -heid, v. gmv.; -geschoten (slink opgegroeid), bn.: een - knaap, rijzig, scheutig, lang; -geschroefd, zie Opschroeven: een -e stijl, opgevijzeld, opgesmukt; -gesmukt (getooid, gesterd,

opgedirkt), bn.: een -e stijf, een -e kleedij, wat is zij erg -! -held, v. gm. v.

Opgetogen (verl. deelw. van optiegen, op trekken: verrukt, zeer blij), bn.: wij stonden - over het natuurschoon der Ardennen: -held (verrukkings), v. gm. v.; -gewassen (in wasdom of kracht gelijk staande), bn.: die twee jongens zijn tegen elkaar -, fig. niemand der dorpsgenooten was in bijtende geestigheid tegen hem -, (Koetsveld), d. i. zijns gelijke als satiricus, het Russische leger bieek met - tegen zijn taak; -gewekt (vroolijk gestemd), bn.: een - mensch, opgeruimd, monter: -held, v. gm. v. -gewonden (fig. in vuur, in woede), bn.: zegsw. hij is een - standje, iem., die snel in vuur geraakt, zeer prikkelbaar is: -held (vurige drift), v. gm. v.; -gezet (gezwollen), bn.: een - been; -gezetene (plattelandsbewoner), m. en v. -n, zie Ingezetene; -gezwollen (door zwelling dik geworden), bn.: een - voet, fig. een - stijf, d. i. hoogdravend, bombastisch; -haal (dunne trek eener letter), m. -halen; -haalbrug (klap- of valbrug), v. -bruggen; -haalnet (visch- net, toebel), o. -netten.

Opkaker (fig. grootspreker, pochhans, windbuit), m. -s. gm. z.; -kakerig (bluf-ferig), bn.; -halen (omhoog halen), ik heb -gehaald: een brug -, de zeilen -, zegsw. zijn neus voor iets -, het erg afkeuren; zijn hart aan iets -, zich vergasten aan; een zaak -, weer tot bloei brengen; gelden, gaven, giften -, inzamelen.

Ophanen (in de nabijheid, naderend), bw.: de winter is -, in aantocht; het examen is -, zal spoedig gehouden worden; de - zijnde feesten: groote gebeurtenissen zijn -, op til.

Opvangen (ergens boven den grond hangen), ik hing -, heb -gevangen: het waschgoed -, een spiegel -, een landkaart -, zegsw. een tafereel van iets -, het in geuren en kleuren doen kennen, toonen; zich -, zelfmoord plegen; -hebben (op het hoofd hebben), ik had -, heb -gehad: een nieuwen hoed -, zegsw. veel met iem. -, zeer met iem. ingenomen zijn; -hef (overdreven lof), m. gm. v. met -; -heffen (op tillen), ik hief -, heb -geheven: een last -, oplichten, de armen -, opsteken; -heffing, v. -en; -heffen (afschaffen, het bestaan doen eindigen), ik hief -, heb -geheven: een wet -, een school -; een vergadering -, sluiten, doen uiteengaan; een beslag -, een faillissement -, doen eindigen; -helderen (verklaren), het is en hij heeft -gehelderd: -ing (uit- leg), v. -en; -hemelen (opvijzelen, ver- heerlijken), ik heb -gehemeld: Jan is zoo dikwijls -gehemeld, (Potg.)

Ophielefde (muz. slangvorm. bashoorn), v. -s.

Opnieuwen (scheepst. ophalen), ik heb -gehuwd: wij begonnen het anker op te -.

Ophir (Bijb. land, vanwaar Salomo goud, ivoor en fijn hout liet halen voor den tempelbouw te Jeruzalem), o.; -lag in Indië of in Arabië.

Opnitsen (opstoken), ik hitte -, heb -ge- hist: een hond - aanvaren; iemand tot wraak -, aanzetten; -hitsing, v. -en; -hoepelen (fig. maken, dat men weg komt), ik ben -gehoepeld: hoepel jij maar op! -hoogen (hooger maken), ik hoogde -, heb -gehoogd: een terrein -, een dijk -;

-hooren (verbaasd iets hooren), ik heb -gehoord: men zal er vreemd van -, d. i. er zich erg over verwonderen.

Op'hout (het hout v. e. loofboom boven den stam b.v. in de kroon), o. gm. v.: de boom was aan het - zijn geld waard, en hij had den stam nog vrij, (C.O.); het boertje berekent onder het opkijken het - van den boom, (C.O.)

Opiaat (pijnstillend middel, uit opium bereid: slaapmiddel), o. gm. v.; verg. Opium.

Op'nie (meening, gevoelen, schatting), v. -s, -niën: naar mijn -.

Opium (heulsap, gedroogd slaapbollsap: een hersenverdoovend middel), o. gm. v.; -kit (in Indië: huis, waar men opium kan schui- ven), v. -kitten; -pijp, (zie Amfioen), v. -pijpen; -regie (het uitoefenen van het handelsmonopolie in opium door de over- heid), v.; -schuiver (rooker van opium), m. -s; -sluiker (-smokkelaar), m. -s.

Opjagen (eig. in de hoogte of naar boven jagen, uit zijn leger jagen), ik joeg of jaagde -, heb -gejaagd: het stof -, iem. de trap- pen -, een haas -; zegsw. iem. het land -, hem erg boos maken, sarren; verder: honden tegen elkaar -, ophitsen, den prijs -, door telkens hooger bod doen stijgen; -kamer (hooger gelegen kamer, b.v. boven een kelder), v. -kamers; -kammen (in de hoogte kammen), ik kamde -, heb -gekamd: de haren -; fig. in 't aangezicht prijzen, overdreven prijzen; -kammerij (overdre- ven loftuiting), v. -kammerijen; -kikkeren (volkst. opuroolijken), dat kikkerde hem -, heeft hem -gekikkerd: dat zal hem -, doen opleven; -klaren (klaar of helder maken), het klaarde -, is -geklaard: de wind zal de lucht wel -, fig. een duistere zaak -, ook: de lucht klaart op, wordt helder; zijn gelaat klaarde op. kreeg een minder sombere uitdrukking; -klawwen (opharken), ik heb -geklauwd; -knappen (reinen, redderen, opschikken), ik heb en ben -ge- knapt; -knoopen (fig. ophangen), ik heb -geknoopt: iemand -, met den koorde straffen; -kooien, zie Kooien; -koken (zachtjes opnieuw-koken), ik heb -gekoekt: groenten -, ragout -; -koking, v. -koking- en; -kooksel, o. -kooksels; -komeling (parvenu), m. -en, w. g.; -komen (naar boven, in de hoogte komen), het kwam op, is -gekomen: de zon zal spoedig -, opgaan; er komt een onweer -, drijft naar ons toe; daar kwam een schip de rivier -, voor op; het graan komt -, wast op, komt uit den grond te voorschijn; fig. hij zal van die ziekte niet meer -, herstellen; allerlei gedachten komen in mijn hoofd -, vormen zich; dat is niet in mij -gekomen, schoot mij niet te binnen; achterdocht zal niet bij haar -, in haar ontstaan; de leden zijn altijd trouw -gekomen, ter vergadering gekomen; daar moet ik tegen -, in verzet komen; tegen iem., tegen iets -, hem of het bestrijden; -komst (samenkomst, fig. herstel), v. gm. v.; -koop (inkoop, aankoop), m. gm. v.; -koopen (alles, wat men van een artikel krijgen kan, koopen), ik kocht -, heb -gekocht: vreemde kooplui kwamen al het fruit -, d. i. in groote hoeveelheden van de markt wegkoopen: -er (iem. die opkoopt), m. -s, -ing, v. -en, -ster, v. -sters; -korten (omhoog halen en daarvoor korter maken), ik kortte -, ik

heb -gekort: de mouwen of pijpen van een kleedingstuk -, afkorten; de tijd van het examen begint al aardig - te korten, te krimpen; -**krabbelen** (uit een ziekte opkomen, fig. ter been komen), ik ben -gekrabbeld; -**krassen** (fig. heengaan, ophoepelen) ik kraste -, ben -gekrast: wil je wel eens gauw -? -**kroppen** (fig. verbergen), ik heb -gekropt: zij moest al dat verdriet maar -, d. i. in haar krop of in haar hart houden; -**kropping**, v.: - van leed; -**kunnen** (kunnen verbruiken), ik kon -, heb -gekund: zijn eten niet -, er is te veel; zijn plezier wel -, verdriet hebben; de trap niet meer -, d. i. kunnen opklimmen; -**kweeken** (met zorg grootbrengen), ik heb -gekweekt: een kind -; -**er** (opvoeder), opfokker), m. -ers, -ing, v. gmv.; -**laag** **oplage** (getal afsrukken), v. oplagen: een - van zes duizend exemplaren; -**laaien** (opvlammen), het is -gelaaid, -**laaling**, v. -en: een oogenblik van - in den volkeraad, opleving, geestdrift; -**lage**, v. oplagen: een - van tien duizend exemplaren, zie **Op**laag; -**langen** (in de hoogte toereiken), ik heb -gelangd: lang mij die boeken eens -, het hooi -: -**er**, m. -ers. w. g.; -**laveeren** (laveerende e. rivier opzeilen); -**leggen** (eig. hooger leggen, leggen bij of op iets), ik legde of lei -, heb -gelegd of -geleid: -**ging**, v.: -ging der handen. zinnebeeldige, plechtige handeling, -**sel** (strook), o. -sels; -**leiden** (opwaarts leiden, fig. vormen, kweeken), ik heb -geleid: -**leiding** (geestelijke en zedelijke vorming. opkweeking tot eenig vak of ambt), v. gmv.: een wetenschappelijke - genieten aan een onzer hoogescholen; de - onzer onderwijzers aan kweek- en normaalscholen; -**leidings-schip** (oorlogsschip, waarop matrozen enz. worden geoeffend), o. -schepen; -**leidings-school** (vormschool voor onderwijzers), v. -scholen; -**letten** (goed toezien, acht geven, zijn aandacht goed op iets vestigen), ik heb -gelet.

Oplet'tend (aandachtig, opmerkzaam), bn. en bw.: een - leerling, een - waarnemer, toehoorder; -ietsgadeslaan; -**heid**, v. -heden.

Op'leukeren (opvroolijken, doen opleven), ik heb -geleukerd: Teun de Jager... wist de oude besten bij het spinnewiel met zijn vroolijke invallen op te -, (C. O.); -**leven** (herleven), ik ben -geleefd: uit een ziekte -; bij die woorden begon hij op te -; -**leveren** (opbrengen, overdragen), ik leverde -, heb -geleverd: Java levert beste rijst -, die zank levert een burgerbestaan -; dat huis zal de volgende week -geleverd moeten worden, nl. aan den eigenaar; -**lezen** (met luider stem voorlezen), ik las -, heb -gelezen; -**lezer**, m. -ers; -**lezing**, v. -en; -**lichten** (optillen, opbeuren), ik lichtte -, ik heb -gelicht: een blok marmar -, eenig stuk huisraad -, een koffer -; -**lichten** (gewelddadig gevatkelijk wegvoeren), men lichtte -, heeft -gelicht: een staatkundige tegenstander -; -**lichten** (helderder worden), het is -gelicht: in het oosten begint het al op te lichten; -**lichten** (bedriegen, enz.), ik heb -gelicht; -**lichter** (bedrieger), m. -ers; -**lichterij'** (bedriegerij) v. -en; -**lichten** (opheffen, in de hoogte lichten), ik lichtte -, heb -gelicht: een japon -;

-**loeven** (het schip dichter aan den wind laten loopen), men loefde -, is -geloefd; -**loop** (opschudding), m. -loopen: een - op het marktplein, samenloop: -**je**, o. -jes; -**loopen** (een groot bedrag gaan vormen, doordat men niet op tijd of niet contant betaalt), het liep -, is -geloopen: schulden, interesten laten -; fig. zwellen: mijn hand is leelijk -geloopen; ergens een ziekte -, krijgen, evenzoo: e. pak slaag -, boete -; het water zal door dien westerstorm erg -, rijzen.

Op'loop'end (driftig, opvliegend), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Op'los'baar (kunnende opgelost worden), bn.: alg. een -bare vergelijking, dit vraagstuk is niet -; suiker, zout is - in water; -**heid**, v.

Op'lossen (verklaren), ik heb -gelost: een raadsel -, een zwarigheid -; -**lossing**, v. -en; -**lossen** (in sijne deelen scheiden), ik heb -gelost: zout -, suiker - in water; zich -: de suiker heeft zich -gelost: -**sing**, v. -en.

-**luchten** (opfrisschen, fig. verlichten), ik luchtte -, heb -gelucht: wij gingen den tuin in om ons wat - te luchten; beken uw schuld, dat zal uw gemoed -; -**luchting**, v. gmv.; -**luiken** (er beter uit gaan zien, weer frisch worden), ik look -, ben -geloken: de bloemen luiken -; ik look weer als een arend -, (Staring), werd opnieuw gezond en sterk; -**luisteren** (glans verleen), het heeft -geluisterd: de muziek zal het feest -; glanzig worden: Keesjes oogen -den op; Pieters gelaat -de op, (C. O.), ophelderen: -**ing**, v. gmv.; -**maken** (opeten, verteren), ik maakte -, heb -gemaakt: -**er** (verkwister), m. -ers, -ing, v. gmv.; -**maakster**, v. -sters; -**maken** (optellen, samentellen; in orde maken), ik maakte -, heb -gemaakt: een rekening -, de kosten -, de onkosten -; een bestek -; een bed -, het haar -, een inventaris -; verder, besluiten: ik maak uit die woorden op, dat hij zich terugtrekt, maak de gevolgtrekking; ook: opsieren, versieren: een dameshoed -; -**marcheeren** (op marsch gaan, optrekken), het leger marcheerde -, is -gemarcheerd; zegsw. **mar-cheer** -, pak u weg, ruk in!

Op'merk'lijk (opmerkingswaard, merkwaardig, ook: zonderling, vreemd), bn. en bw.: een - feit; hij was - gekleed; -**er**, -**st**.

Op'merken (letten op, zien), ik heb -gemerkt; -**er** (persoon, die scherp ziet), m. -s; -**merking**, v. -en: een juiste -, blijk van verstand; een scherppinnige, een geestige -ing, blijk van vernuft; zie **Aanmerking**.

Op'merkens'waard'ig (waardig, opgemerkt te worden), bn.: een - verschijnsel, -**er**, -**st**; ook: meer en meest -.

Op'merk'zaam (goed oplettend, nauwkeurig acht gevend) bn. en bw., -zamer, -st: leerlingen zijn niet altijd -, aandachtig; iets met een - oog volgen; -gadeslaan.

Op'meten (afmeten, uitmeten, zoo meten, dat men het in teekening kan brengen), ik mat -, heb -gemeten: een terrein -, een stuk land -; -**meter**, m. -s; -**meting**, v. -en.

Op'monteren (opvroolijken), ik heb -gemonterd: uw aardige zetten zullen den ouden man wel wat -, die goede tijding zal vader -.

Op'name (het opnemen), v. -n: een photogr. - doen, zie **Momentopname**; de - van een terrein, het bezien; een vluchtinge -.

Opnemen (eig. opbeuren, oplichten), ik nam —, heb —genomen: *ge moet hier uw japon —; iets goed —, er niet boos om worden; iemand nauwkeurig —, goed bekijken, waarnemen; die winkel zal wel —, d. i. zal wel nering krijgen; —er, m. —s; —ing, v. —en.*
Opnieuw (nog eens), bw.: *iets — schrijven.*
Opodeldoc (zalf tegen rheumatische pijn, tegen verstuikingen, enz.), v. gmv. (c = k).
Opofferen (toewijden, opdragen), ik heb —geofferd: *zich —, eigen belangen achterstellen; zich aan God —, wijden: —ing, v. —en; —ontbieden* (tem. bij zich laten komen, zelfs al is hij ver weg), ik ontbood —, ik heb —ontboden: *een minister uit het buitenland —, zijn leenmannen —, de manschappen der verschillende wapens —: —ing, v. —ingen; —ontbod* (last, om te verschijnen), o. gmv.; —onthoud (verlet, vertraging), o. gmv.; —pas (het oppassen, zorg), m. gmv.; —passen (verzorgen, bedienen), ik paste —, heb —gepast: *een oude moeder —; —passing, v. gmv.: er sterft misschien menig student aan te veel —, (C. O.); —passen* (zijn plicht doen, braaf zijn), ik paste —, heb —gepast: *jongen, — is nu de boodschap! n. l. een vereischte.*
Oppassend, bn.: *een — jongmensch, d. i. van goed gedrag; —held, v. gmv.*
Oppasser (iemand, die een ander oppast, bedient), m. oppassers; —es, v. —en.
Oppasser (mil. soldaat-huisknecht), m. —s.
Oppasser (vrouw, die anderen oppast), v. —s.
Opper (hooistapel, hooihoop), m. —s: *het hooi stond in oppers.*
Opper, opperd (opperwal, hooge kant, veilige ligplaats voor schepen, luwe of windstille plaats), m. oppers, opperds.
Opperadmiraal (admiraal, eerste in rang), m. —admiralen.
Opperarm (bovenarm, nl. van den schouder tot den elleboog), m. —armen.
Opperberest (allerbest, uitmuntend), bn. en bw.
Opperbevel (het bevel over 't geheel), o.: *het — voeren; —bevelhebber* (hoofdaanvoerder), m. —s; —bevelhebberschap (waarigheid, ambt van opperbevelhebber), o.
Opperbewind (opperbestuur), o. gmv.
Opperen (het hooi aan oppers of roken zetten), ik opperde, heb geopperd.
Opperen (aandragen van steenen, kalk enz. bij 't metselen), ik heb geopperd: *hij is nu aan 't —, werken als opperman; —man* (helper v. e. metselaar), m. —mannen, —lui.
Opperen (voor den dag brengen, te berde brengen, spreken over iets, in 't midden brengen), ik heb —opperd: *een bezwaar —, een zwaarigheid —, een plan —, een bedenking —.*
Oppergebied (opperste heerschappij), o. gmv., zie Souvereiniteit; —gebleder (tem., die het hoogste gezag heeft, soverein), m. —s; —genag (oppermacht, hoogste gezag), o. gmv.; —heer (soverein, Bijbel: God), m. —en; —heerschappij (het soevereine gezag), v. gmv.: *de — in handel hebben; —hoofd* (algemeen hoofd, opperste), o. —en: *het — van een wilden stam; —macht* (hoogste macht), v. gmv.; —mach'tig (zeer machtig, gebiedend), bn.; —majesteit (de Godheid), v. gmv.: *de lofzang der natuur gaat niet verloren voor U, o. Oppermajesteit!* (Feith); —officier (mil. officier met den rang van generaal), m. —en; —priester (Bijbel. hoogerpriester, ook priestertijk lid van den Hoogen

Raad; R.-K. de paus), m. —priesters; —stalmeester (titel ten hove, hooge waardigheid aan het koninklijk hof), m. —s; —ste, bn.: *God is de — wijsheid, d. i. de hoogste, eerste, voornaamste; —stuurman* (eerste stuurman), m. —lieden, —lui.
Oppervlak (al de vlakken samen), o. —ken: *het — van een kubus, van een prisma, enz.*
Oppervlak'kig (lokjes, niet grondig), bn. en bw.: *een —e studie; —heid, v. —heden.*
Oppervlakte, v. —n: *de — der aarde, de — der Europeesche staten; de — van het meer, d. i. de bovenste vlakte, de spiegel.*
Oppervachtmeester (sergeant-majoor bij de bereden wapens), m. —s; zie Wachtmeester.
Opponeeren (Fr. tegenwerken, bestrijden, tegenspreken); *zich —, zich verzetten.*
Opponent (tegenstander, bestrijder), m. —en. (ent = ent).
Opportunisme (politiek, die rekening houdt met de omstandigheden en het gunstig oogenblik afwacht, om hervormingen in te voeren), o. gmv.
Opportunist (aanhanger van het opportunisme: een staatsman, die zijn meeningen wijzigt naar de omstandigheden), m. —en.
Opportuniteit (geschikte tijd of gelegenheid, geschikt of gunstig oogenblik), v. gmv.
Opposant (tegenstander, opponent), m. —en.
Oppositie (tegenstand, tegenwerking), v.: *in de — zijn, tot de tegenpartij behooren; —voeren, tegenwerken; —blad, o. —bladen; —partij, v. —en; lees: —zet'ste.*
Oppressie (Fr. onderdrukking), v. gmv.
Oppreukelen (met een pook opstoken, oppoken), ik heb —gepreukeld: *het vuur —. gew.*
Op prijs' houden (handel: zijn goederen niet voor een appel en een ei of te geef van de hand doen), ik hield —, heb —gehouden.
Opprimeeren (onderdrukken, de natuurlijke rechten van iemand krenken).
Opprobatie (beschimping, hoon, hoonende berisping, smadelijk verwijt, blaam), v. —s.
Opproceeren (smadelijke verwijten doen, voor de voeten werpen, beschimpen).
Opprakelen (al rakelend uit de asch omhoog brengen), ik heb —gerakeld: *het vuur —; fig. een ouden twist —, een oude geschiedenis —, d. i. uit de asch der vergetelheid weer aan den dag brengen; het verleden van iemand —; het vuur van het gesprek wat —, (Koetsveld).*
Opprapen (van den grond opnemen), ik heb —geraapt: *een appel, fig. allerlei logen, laster —, verzinnen; een —geraapt stukje, een verdicht iets, (C. O.); —raapsel* (meestal ongunstig: verzinsel), o. —s.
Oprecht (eerlijk), bn. en bw.: *— zijn in handel en wandel, een — hart; vertel nu eens —, wat je wilt; —e liefde, zuivere, ongeveinsde; —held* (eerlijkheid, rechtschapenheid, goede trouw), v. gmv.
Oppredderen (opruimen, in orde brengen), ik redderde —, heb —geredderd: *een kamer, den boel —: —ing, v. gmv.: —houden.*
Opprekenen (optellen, samentellen), ik rekende —, heb —gerekend: *hebt gij de som —gerekend?; —ing, v. —en.*
Opprekenen; zie Oprakelen.
Opprekken (in de lengte en breedte rekken), ik rekte —, heb —gerekt: *het gewassen linnengoed —.*
Opprichten (omhoogheffen of —brengen, ook:

vestigen, stichten), ik richtte -, heb -gericht: een gedenkteeken -, doen verrijzen; een gevallen telegraafpaal weer -; -**richter**, m. -s; -**richting**, v. gmv.

Oprijlaan (breede laan als rijweg naar een buiten of een kasteel), v. -lanen.

Oprijten (openscheuren), ik reet -, heb en het is -gereten: de ever had den hond de borst -gereten.

Oprijsen (opbreken van spijs), het rispte -, heeft -gerispt; -**ing**, v. -en, zie Boer.

Oprijten (het oprijden), m. -ten; ook: **helling**.

Opriep (het oproepen, oproeping), m. gmv.

Opriepen (bijeeroepen), ik heb -geroepen: de leden eener vergadering -; -**ing**, v. -en.

Opriep (van op-roeren, bewegen: volksverzet, opstand, omwenteling), o. -en; -**maker** (rebel), m. -s; zie Revolutie, enz.

Oproerig (tot oproer geneigd), bn.: -e onderdanen, -er, -st; -**held**, v. gmv.

Oproerkraaler (-aanstichter), m. -kraaiers; -**kreet**, m. -kreten.

Oproerling (oproermaker), m. en v. -en; voor het v. ook -e, -n; z. Rebel en Muter.

Oprokkenen (ophitsen, opstoken, opruimen), ik heb -gerokkend: het -gerokkende grauw; -**ruien** (ophitsen, opstoken), ik heb -geruid; -**ruimen** (wegruimen, wegdoen, in orde brengen, ordenen, regelen), ik heb -geruimd; -**rukken** (voorwaarts gaan), men is -gerukt: tegen den vijand -, ingaan; -**schepen** (inschepen, inladen), ik scheept -, heb -gescheept: iem. met iets of iem. -, zaak of persoon van eigen hals op dien van een ander schuiven, zie Opgescheept; -**scheppen** (met lepel of schop ergens in scheppen), ik schepte -, heb -gescheept: de soep -; zal ik het eten maar -? uit den pot scheppen op den schotel; zegsw. den boel -, alles door elkaar gooien of smijten, allerlei baldadigheden uithalen; -**scherven** (scherper maken), ik scherpte -, heb -gescherpt: een bijl -; fig. den geest -; iem. verstrald -, prikkelen; -**scherspend** (pikant, prikkelend), bn.: -e tomatosausen, (C. O.); -**schieten** (naar boven doen gaan; groeien), ik schoot -, heb en het is -geschoten: duiven -, een vlieger -, vuurpijlen -; die planten schieten aardig op; met zijn werk -, vooruitkomen, vorderen; zegsw. ik kan met hem niet -, in vrede, leven, harmonieeren; -**schieten** (visscherst. de beuglijn in cirkelvormige rondingen van een halven M. middellijn opleggen, d. i. op een hoop leggen, met de aanlijnjes naar de buitenzij), ik schoot -, heb opgeschoten: touw -; -**schik** (het opschikken; bonte toot), m. gmv.; -**schikken** (toeien, sieren), ik heb -geschikt: een kamer -; -**schikking** (opsiering), v.; -**schoelen** (met planken en aarde hooger maken, aanhoogen), ik heb -geschoeid: een dijk, een wal -; -**schoeling**, v. -en; -**schommelen** (bijeenscharrelen), ik heb -geschommeld: de jongen gaat zijn boeken weer -, uit hoeken en kanten bijeenzoeken; -**schooien** (met bedelen bijeenkrijgen), hij heeft -geschooid: zoo'n bedelaar schooit nog al wat op, bij elkaar schooien; -**schorsen** (uitstellen, verdagen), ik heb -geschorst, zie Opschorten; -**schorten** (in de hoogte gorden en daardoor korter maken), ik schortte -, heb -geschort: een japon -, zie Schorten; -**schorten** (uitstellen), ik heb -geschort: een vonnis, een

oordeel, een geding -; een uerk -, d. i. op een later tijdstip stellen; -**schrift** (titel, bovenschrijft), o. -en; -**schroeven** (eig. naar boven schroeven, opwinden, fig. de stemming der toehoorders kunstmatig opdrijven; ook bovenmatig roemen, hoogelijk prijzen, opvijzelen), ik heb -geschroefd; -**schroeving**, v. -en; -**schrokken** (gulzig opeten), ik heb -geschrokt; -**schrokker** (gulzig-aard), m. -s; -**schudding** (alarm, ontsteltenis, volksoploop), v. -en: bevreesd zijn voor -en; -**schutten** ('t water keeren door een schutsluis), ik heb -geschut; -**sieren** (opsmerken, oplooten), ik sierde op, heb -gesierd: een kamer -, fig. een verhaal -; -**ing**, v. -en; -**siersel** (datgene, waarmee men iets opsiert), o. -s, -en; -**sjorren** (scheepst. omhoog sjorren), ik heb -gesjord: de kisten -; -**slaan** (eig. opwaarts slaan, in de hoogte slaan), ik sloeg -, heb en het is -geslagen: een bal -, de mouwen -, de pijpen van zijn pantalon -; bij uitbr. een tent -, oprichten; goederen, voorraad -, opdoen, aanschaffen, bergen in een pakhuis; zijn woning -, vestigen; de oogen -, openen, ergens heen wenden; de prijzen -, verhoogen; een boek, een atlas -, openslaan.

Opschaarmachine (door een dynamo voortbewogen karretje, om tramrails te zuiveren en glad te schuren), v. -s.

Opslag (plaats, waar goederen worden opgeslagen), m. gmv.: een - voor hout.

Opslag (omslag aan een kleedingstuk), m. -en: de roode -en van een uniform.

Opslag (hooger bod, opbod), m. gmv.: iets bij - verkoopen; zie Afslag.

Opslag (verhooging, vermeerdering, b. v. van prijs, van traktement, loon, enz.), m. gmv.

Opslechten (scheepsw. opknappen), ik slechte -, heb -geslecht; -**slokken** (naar binnen slokken, inzwelgen), hij slokte -, heeft -geslokt: de snoek slokt kleinere visschen -, fig. het deel der armen -, zich brutaal toe-eigenen; -**slooten** (met slooten omgeven), ik slootte -, heb -gesloot: een stuk land -; -**slorpen**, **opslurpen** (slurpend opdrinken), ik heb -geslorpt (-geslurpt), -**slorping** of -**slurping**, v. -en; -**smuk** (toot, toosel, opschik), m. gmv.; -**smijden** (opensnijden, geheel in stukken snijden), ik sneed -, heb -gesneden: een brood -, een kip -, een visch -; het krentenbrood is nu al -gesneden; fig. kleinacht. voor opzeggen: een vers van eigen maaksel -, bij uitbr.: men zat vele sigaren te rooken en vele verhalen op te -, (C. O.); verder, bluffen, pochen, grootspreken, snoeven: hij zat den heelen avond op te - over zijn heldendaden in Indië; -**smijder** (pocher), m. -s; -**smijderij** (blufferij), v. -en; -**snorren** (opschommelen), ik heb -gesnord: ik zal dat oude blijspel wel ergens -; iemand -, opsporen, gmz.; -**sommen** (op de rij af noemen), ik heb -gesomd: al zijn grieven -; -**spalken** (met een spalk openzetten), ik heb -gespalkt: een geslachte koe -; fig. den mond, de oogen -, d. i. wijd openzetten; -**spelden**, ik spelde -, heb -gespeld: een prent -, a. d. wand vastspelden; ook: een japon -, met sluit-spelden opschorten; -**spelen** (eig. op zijn poot spelen, uitvaren), ik heb -gespeeld, gmz.: de baas ging tegen de knechten -, razen, tieren; -**sperren** (wijd openzetten), ik heb

-gesperd: den mond -, wijd openen; -sporen (op het spoor zien te komen, zien te vinden), ik heb -gespoord: het wild -, opspeuren, een dief -; -spouwen (opensplijten, opsplijten), ik heb -gespouwen: een ganzepen te ver -.

Op'spraak, v. gmv.: hij is in -, men spreekt ongunstig over hem: iemand in - brengen, eig. op de spraak, in ongunstigen zin.

Op sprin'gen staan (handel op het punt staan failliet te gaan), hij stond -, heeft - gestaan: een koopman, die - staat, (C. O.)

Op'staan (gaan staan, zich oprichten), ik stond -, ben -gestaan: van tafel -; gij moet -, uit het bed komen; fig. de gewesten stonden op, d. i. kwamen in opstand; -stal (verwant met opstellen), m. -stallen: de - van een erf, d. i. de huizingen, stallen, enz.; het recht van -, om nl. op eens anders grond te mogen bouwen of planten; de - van een schip, de masten en het wand, de - v. e. winkel, toonbank, glazen kasten, rijen van planken, rijen van bakken, enz.; -stand (opvoer, revolutie), m. -standen; -stand (bouwk. teekening van een gebouw, zooals mener tegen aan ziet), m. -standen; -stand (de heele inrichting van een winkel: toonbank, kasten, vakken), m. opstanden; -standing (müiter, oproermaker, rebel), m. en v. -en, voor het vr. ook: -linge; -standing (verrijzenis des Heeren), v. gmv.: het feest der -, Paschen: Ik ben de - en het leven, Joannes 11: 25; ook: de verrijzenis des vleesches ten jongsten dage; -stapelen (aan stapels zetten, al stapelende aan een hoop zetten), ik stapelde -, heb -gestapeld: turf, steenen -; fig. geld -, verzamelen, schatten -; -stappen (opstaan en heen-gaan), ik ben -gestapt, weggegaan; zegsw. hij is voorgoed -gestapt, is gestorven; -steken (in de hoogte steken), ik stak -, heb -gestoken: den vinger -, een vaan -, fig. het hoofd -, zich gaan verzetten; een vaatje bier -, er den tap of de kraan in slaan; een sigaar of pijp -, doen ontbranden; geld -, in den zak steken; -stekker (hooivork met langen steel, mes), m. -s; -stel (schets, ontwerp, verhandeling, steloefening), o. -stellen, -letje, o. -s; -stellen (ontwerpen, opschrijven), ik heb -gesteld; -steller (hij, die iets schrijft of opstelt, redacteur), m. -s; -stellen (mil. plaatsen, in rang stellen), ik stelde -, heb -gesteld: zich verdekt -, zie Verdekt; -stijven (stijf worden), het steef -, het is -gesteven: het strijk-goed is nog wat slap, maar het zal nog wel -; ook, stijf maken: het linnen -: de wind stijft -, wakkert aan; -stoken (beter doen branden, fig. ophitsen), ik heb -gestookt: de kachel -; twee jongens tegen elkaar -: -er (twistbewerker), m. -s; -stokerij (ophitsen), v. -en; -stootje (relletje in een achterbuurt), o. opstootjes: er was daar een -; -stopper (oorvijg, slag, stomp, vuistslag), m. opstoppers, gmv.; -strijden (betwisten), ik streed -, heb -gestreden: hij streed mij dat op, d. i. wilde niet toegeven, dat het waar was, zie Ontstrijden; -strijkmes (spadel; ook, tempermes), o. -messen; -stuiven (fig. toornig worden), ik stooft -, ben -gestoven: hij stuift op als buskruit, is zeer opvliegend, zeer driftig; -stuwen (het water omhoog drijven), ik

heb -gestuwd; -stuwer (wind, die het water opstuwt), m. -s, -stuwing, v. -en; -takelen (van tuig en takels voorzien), ik heb -getakeld: een schip -, optuigen, zie Aftakelen; fig. zich -, zich opdirken, opsmukken; -tarnen (den naad lossnijden), ik tarnde -, ik heb en het is -getarnd, zie Tarnen; -tassen (ophoopen, opstapelen, fig. verzamelen), ik taste -, heb -getast

Optatief (Lat. spraak. wenshende wijs), m. -ieven: b.v. Lang leve onze vriend! Moge het den jubilaris welgaan!

Op'teekenen (opschrijven, noteeren), ik heb -geteekend; -aar, m. -s; -ing, v. -en.

Optee'ren (kiezen, beslissen, de voorkeur geven): hij is gekozen in twee districten, voor welk zou hij -, denkt ge?

Op'tellen (bijeentellen), ik heb opgeteld: een rekening -; fig. de verdiensten v. iem. -, achter elkaar opnoemen; -som (rek. opgave, waarbij moet opgeteld worden), v. -sommen.

Op'telling (rekenk. bewerking, die de som van twee of meer getallen leert vinden), v. -en; -tellingke, o. -s.

Op'teren (al terend verbruiken), ik heb opgeteerd: een erfenis -, opmaken.

Optica, optiek' (gezichtkunde, leer der wetten van het licht), v. gmv.

Opticus (gezichtkundige, ook slijper van oogglazen, maker van brillen en verdere optische instrumenten), m. optici: meestal: Opticien', m. -ciens.

Optie (vrije keus, voorkeur), v. gmv.: een huurhuis in - houden. (t = s).

Op'tillen (opbeuren, van den grond opbeuren), ik heb -getild: een zwaar voorwerp -, een boomstam -; -ling, v. gmv.

Optima'ten (welgezinden, voornamen in den staat: de aristocraten in 't oude Rome), m. mv.

Optimis'me (tevredenheid en ingenomenheid met het bestaande; gezindheid, die alles ten beste uitlegt, van alles de lichtzijde zoekt), o. gmv., ook hooge ingenomenheid met eigen positie, betrekking, enz. verg. Pessimisme.

Optimist' (aanhanger of voorstander van het optimisme), m. -en; verg. Pessimist.

Optimis'tisch (wat met het optimisme strookt), bn. en bw.: een -e levensbeschouwing, hoopvol; de toekomst - inzien, rooskleurig, vol hoop of moed. (tisch = ties).

Optimus (de beste, de grootste), m.: -maximus, titel van Jupiter.

Optisch (gezichtkundig), bn.: een - instrumentmaker; een -bedrog, gezichtsbedrog; er waren ook -e namen, als: Vaartzicht, Wezicht, Landzicht, enz. (C.O.). (tisch = ties).

Op'tocht (het ordelijk optrekken van een menigte, feeststoet), m. -tochten.

Op'toelen (opschikken, opsieren, opsmukken), ik heb -getooid: iets of iem. -; zich -; -toomen (den toom aandoen), ik heb -getooid: een paard -, fig. een hoed -, den rand met een koord opslaan; -tornen, z. Optarnen; -trede (tree, opstap, podium), v. -treden; -treden (verschijnen), ik trad -, ben -getreden: het - van een beroemden zanger, toneelspeler, enz., tegen iem. -, zich doen kennen als zijn tegenstander; -trekje (zomerverblijfje), o. -s: een -je huren voor de zomermaanden; -tuigen (scheepst. optakelen, de verschillende deelen van zeil en want op hun plaats stellen), ik

tuigde -, heb -getuigd, fig. opschikken: wat

is de boerin — getuigd! — **tuigen** (een trekdiër het tuig aandoen), ik heb — getuigd: een paard —, een ezels —.

Optophoon (instrumentje, dat aan blinden gelegenheid biedt, datgene wat ze niet kunnen zien te hooren), v. — onen. (ph = f).

Opulent (rijk of vermogend), bn., (ent = ent).

Opulentie (overvloed, groote rijkdom, aanzienlijk vermogen), v. gmv. (t = ts).

Opus (muz. werk v. e. toondichter), o. opera.

Opvallen (in 't oog vallen), het viel —, is — gevallen: het viel algemeen op, dat despreker onrustig was; zijn vreemde houding viel mij —, wekte mijn aandacht; **opvallend**: haar kleeding was nog al —, vreemd. germ.

Opvarenden (de bemanning en de passagiers), m. en v. mv.: bij die schipbreuk zijn al de — omgekomen.

Opvijzelen (opschroeven, in de hoogte vijzelen, met vijzels of dommekrachten in de hoogte werken), ik heb — gevijzeld: een sluis klep —.

Opvijzelen (fig. overdreven prijzen), ik heb — gevijzeld: zegsw. iemands verdiensten —, iemands goede daden —, in de hoogte steken, verheffen, eig. in de hoogte schroeven, zoodat ze in het oog vallen; iemands werk —; een opgevijzeldde vermelding, (C. O.); — **aar** (loftrompetter), m. —s; — **ing**, v. —en.

Opvliegen (fig. driftig worden, opstuiwen), ik vloog —, ben — gevlogen: de man kon om een bezetting —; hij vliegt — als buskruit.

Opvliegend (oplopend, opstuiwend, driftig), bn.: een — mensch; — **heid**, v. gmv.

Opvoeden (grootbrengen, lichamelijk en geestelijk kweken, vormen), ik heb — gevoed; — **er**, m. —s: de ouders zijn de natuurlijke —s hunner kinderen; zie ook: Paedagoog.

Opvoedkunde (leer der opvoeding), v. gmv.; zie Paedagogie.

Opvoedkundige (iemand, die met kennis opvoedt), m. en v. —n; zie Paedagoog.

Opvoeren (ten tooneele voeren), ik heb — gevoerd: een tooneelstuk —, geven, vertoonen: — **ing**, v. —en, de —ing van een tooneelstuk; — **voeren** (handel: de prijzen opdrijven, hooger doen worden), men voerde —, heeft — gevoerd: den prijs der levensmiddelen —, den prijs van het vleesch —; fig. de weelde tot het hoogste peil —, doen stijgen; — **volgen** (iets of iem. volgen), ik heb en ben — gevolgd: een koning —; een rare —, naleven; — **volger**, m.: de —er van Karel V; hij was mijn —er in dat ambt; — **volging**, v. —en; — **vroolijken** (vroolijk maken, opmonteren, moed geven), ik heb — gevroolijkt: gij moet den zieke wat —; — **waarts** (omhoog, naar boven), bw.: — gaan, hij sloeg de oogen —; — **waartsch** (omhoog, naar boven), bn.: een —e heffing der armen; — **wachten** (wachten tot iem. voorbijkomt), ik wachtte —, heb — gewacht: ik zal u bij de poort van de stad —, d. i. op u blijven wachten; de geestelijkheid wachtte den vorst aan den hoofdingang der kathedraal —; — **ing**, v. gmv.: zijn —ing bij iem. maken, een plechtig bezoek afleggen; — **was** (aanslibbing in een stroom), m. —wassen, verg. Aanwas, aanslibbing aan den oever; — **wassen** (opgroeien), ik wies —, wij wiesen —, ik ben — gewassen: bij de eiken wies ik op, (Staring), zie Opgewassen; — **wegen** (even zwaar zijn als iets anders), het woog op, heeft — gewogen: iets met goud —, betalen; fig. van gelijke

waarde zijn: paalen wegen tegen goud op; — **welken** (aansporen), ik heb — gewekt: iemands moed —, iemand tot handelen —; iemand uit den doodslaap —, hem weer levend maken; — **wekkend**: Jezus den jongeling van Nain, Lazarus, enz. —; — **wekking**, v. —wekkingen; — **wek'kend**, bn.: —e middelen, prikkelend, fig. een — woord, bemoeiigend, een — gesprek, prettig, vroolijk, aardig; — **wellen** (opborstelen), het is en heeft opgeweld, fig. opbruisen; — **welling**, v. —lingen: een —ing van toorn; — **werpen** (eig. omhoog werpen), ik wierp —, ik heb — geworpen: een schans —, doen ontstaan; een vraag —, opperen; zich — totaanvoerder, zich zelf maken totaanvoerder; — **werpen** (tegenwerpen), v. —ingen; — **wiegen** (fig. grootbrengen, opvoeden), ik heb — gewiegd: iemand in alle deugden —; — **winden** (windende omhoog brengen, opdracien, opvijzelen), ik wond —, heb — gewonden: het horloge —, garen —; fig. de menigte —, d. i. aan den gang maken, aanzetten; — **winding** (toestand v. opgewondenheid), v. —ingen; — **zamelen** (van den grond opnemen en bijeenamelen, bijeenbrengen), ik heb — gezameld: afgewaaiide vruchten —; fig. de stemmen —, de stembriefjes in ontvangst nemen; — **zegbaar** (kunnende opgezegd of te niet gedaan worden), bn.: elke huur is —, een —bare verbintenis.

Opzeggen (uit het hoofd zeggen; afzeggen; ontzeggen), ik heb — gezegd en — gezeld: een gedicht —; een knecht de huur —; iemand de vriendschap —, den vrede —; — **zenden** (verzenden naar een bepaalde plaats), ik zond —, heb — gezonden: zijn papieren —, een landlooper naar een kolonie —, een brief —; — **zet** (het opgezette, een toestel), m. —ten; — **zet** (bernaamd plan, toeleg), o. gmv.: met —; — **zet'teljk** (met voordracht, voorbedachtelijk), bn. en bw.: —er —st: hij deed het —; — **zetten** (op iets zetten), ik zette —, heb — gezet: een pet —, zijn bril —, de kroon —; het eten —, nl. op het vuur, de aardappels —; spel: een kwartje — b.v. op het ganzenbord wagen; — **zetten** (fig. aanhitsen, opstoken), ik zette —, heb — gezet: de publieke opinie tegen iets of iem. —; de burgers tegen de wettige machten of autoriteiten —; — **zetten** (het vel van een dood dier opstoppen, zoodat er iets ontstaat, dat wel wat heeft van het dier, toen het nog leefde), ik zette —, heb opgezet: een vogel b.v. een gans, een zwaan —, een hondje —; — **zetting** (zwellung), v. —en: een — van de lever, een — van de maag; — **zicht** (leiding, toezicht, beher), o.: ergens het — hebben; ten —e van, met betrekking tot; — **zicht** (vrees voor, 't opzien tegen), o.: hij liet het uit menschelijk —.

Opzicht (handel: op vertoon betaalbaar), bw.: een wissel —; ook: boeken —, op bezien.

Opzichter (opziener), m. —s: hij is — bij den waterstaat, belast met het toezicht.

Opzicht'ig, bn. en bw.: een —e kleedij; zij is — gekleed, d. i. bont, vreemd, zonder smaak.

Opzien (den blik opstaan), ik zag —, heb — gezien: gij zult er vreemd van —, erg verwonderd over zijn; tegen iets —, bang zijn voor; hoog tegen iemand —, hem zeer hoog stellen.

Opzien (verwondering, verbazing), o. gmv.: dat zal veel — baren of maken, wekken.

Opzienbarend (verwondering wekkend), bn.: een —e tijding, een — proces.

Opziener (toezichthouder), m. -s, b.v. *jacht-, school-*; -**sambt**, o. gmv.
Opzijn, ik *ben -*, was - , *ben opgeweest: hij is nog niet op*, opgestaan; *het brood is -*, opgegeten, *de gordijn is -*, opgetrokken; fig. *zij was - van vermoeienis*, afgemat, down; *de man was totaal -*, afgeleefd.
Opzitten (recht op zitten, overeind zitten), ik *zat -*, heb -gezet: *laat -*, opblijven; *ons hondje kan -*, zegsw. - voor iemand, naar iemands pijpen dansen, *iemand doen -*, hem gedwee maken; zegw. *daar zal wat voor u -*, gij zult een strenge berisping krijgen; -**zoeken** (opsporen, trachten te vinden), ik *zoekt -*, heb -gezocht: *het wild -*, den vijand - , een woord - ; *iem. -*, bezoeken hem een visite maken; -**zouten** (in 't zout leggen), ik *zoutte -*, het -gezouten, fig. *voor zeer lang opbergen*; -**zwabberen** (scheepst. reinigen met den zwabber), ik heb -**gezwabberd**: *als de morgen aanbreekt, begint de knecht met het - van het dek*, d. i. afwassen, afschrobben; -**zwalpen** (opspoen, opwerpen m. d. golfslag), het is -**gezwalpt**: *de zee zwalpt hout -*; -**zweepen** (opjagen, aanjagen), ik heb -**gezweept**: *storm kan het water van rivieren -*, fig. *ophitsen, aanvuren: de volkswoede -*; -**zwellen** (opzetten, dikker worden), het *zwol -*, is -**gezwollen**: *het tandvleesch kan -*, fig. - van toorn; -**zwellung**, v. -en.
Or (bastaarduitgang), vormt persoonsnamen: *rector, censor, curator, improvisator, ook zaaknamen: equa'tor, corridor, conduct'or, isola'tor.*
Or a et labor a, Lat.: *Bid en werk.*
Oraal (mondeling, woordelijk), bn. en bw
Orakel (godspraak: *bij de oude Grieken het middel, waardoor de menschen den wil der goden en de toekomst trachten te weten te komen*), o. -s, -en, eig. de raadselachtige uitspraak der priesters: *dezen toch hielden door de duisterheid der antwoorden steeds een slag om den arm; spreekwoorden, als -en door de ouders aangevoerd*, (C. O.)
Orakel (de plaats, waar de goden der oude Grieken hun wil heetten te openbaren), o. -s: *het - van Dodona, aan Zeus of Jupiter gewijd; het - van Delphi, aan Apollo gewijd.*
Orakel (fig. vraagbaak, raadsman, alwijs en atwetend man), o. orakels: *het Delftsch -*, Hugo de Groot (1583-1645); *de jager is zijn (des poldragers) -*, zijn afgod, (C. O.)
Orakelen (spreken, alsof men orakeltaal verkondigt), hij heeft -orakeld: *aidus orakelt dit lid in de Kamer*; -**taal**, v. gmv.
Orang (O.-I. man, vent, kerel), m. -s: *wat een vreemde -*, een onbeschaamde - ! -**ba'roe** (O.-I. eig. nieuw mensch: *nieuweling, baar*), m.: uit - ontstonden: *norenbaar, orimbaar en baar, alle met gelijke beteekenis*, (lees: *ang als in: tang*); -**goe'noeng** (O.-I. bergmensch op W. Celebes. woest en wild, gewapend met piek en klewang, versierd met schelletjes, varkenstanden, kralen en veeren), m. -s; -**kay** (O.-I. notabele, man van aanzien), m. -'s, (ay = aai); -**ket'jil** (O.-I. geringe man, de kleine man), m. -s; -**hol-lan'da** (O.-I. naam v. d. blanke bij den inlander), m. -'s, ook -**blan'da**; -**oe'tan** (Mal. staartlooze, drie voet hooge nap op Sumatra en Borneo), m. -s, ook: *Majas*; -**tani** (O.-I. landbouwer), m. --tani's.
Orangisten (gesch. zij, die in België in 1815

de oprichting van een koninkrijk der Nederlanden beoogden), m. mv. (g = zij).
Oranje (boom), m.: (*goudgele vrucht*), v. -s.
Oranje (*goud-gele kleur*), o. gmv.
Oranje (*geel als een oranjeappel, oranje-kleurig*), bn.: -**linten**, een - *wimpel.*
Oranje (gesch. *Willem van Oranje, de Zwijger*), m.: de -s, de Oranje-vorsten, -**boven!**
Oranje (-**bitter**), o. gmv.
Oranjeappel (*vrucht v. d. oranje-boom*), m. -s, -en, dikwijls ook naam v. d. sinaasappel; -**bloesem** (*witte, welriekende bloesem van den oranjeboom*), m. -s; -**boek** *een door den Minister van Buitenlandsche Zaken uitgegeven Rapport in boekvorm*, o. -en; -**boom** (*zekere altijd groene tropische boom*), m. -en: de sinaasappelboom, de Citroenboom, de pomeransboom en de pompmoesboom zijn de voornaamste soorten; -**huis** (*oranjerie*), o. -huizen; -**huis** (*het regeerend vorstenhuis in Nederland*), o. gmv.; -**klant** (*in de nadagen der Republiek, vriend van den stadhouder, scheldnaam voor een prinsgezinde*), m. en v. -en; -**kleur** (*donker-goudgeel*), v. gmv.; -**kleurig** (*de oranje-kleur hebbende*), bn.; -**lint** (*oranje-kleurig lint*), o. -en; -**man** (*koopman in oranje-appels*), m. -mannen en -lieden, -lui; -**man** (*iemand, die Oranjegezind is*), m. -mannen, ook: *Orangist*.
Oranjerie (*broeihuis, waarin de oranje-boomen e. a. des winters tegen vorst bewaard worden*), v. oranjeriën; ook *Oranjerhuis.*
Oranjespin (*spin met oranjekeur*), v. -nen.
Orante (eig. biddende), v. oranten: een - is een staande vrouwenfiguur, met opgeheven armen biddende; oranten vindt men vele en wel 153 in de catacomben van Rome, enkele in die te Valkenburg.
Orateur (Fr. *redenaar*), m. orateurs.
Oratie (Lat. *redevoering*), v. -s, -tiën.
Oratio pro do'mo (Lat. eig. *redevoering voor of ten bate van zijn huis*), v. d. i. in zijn eigen belang, als Cicero (106-43 v. C.) deed, die na terugkeer uit ballingschap (57 v. C.) een oratio hield, om zijn geslecht huis door den Senaat herbouwd te krijgen; thans: *redevoering ten eigen bate*, eig. - de *domo sua*, over zijn huis. (ti = tsie).
Orator (Lat. *redenaar*), m. -s, -to'ren.
Oratorisch (*redekunstig*), bn. en bw.: -e *wendingen in den stijl; hij sprak -.*
Oratorium (R.-K. *bidvertrek, voorzien van een klein altaar, kruisbeeld, enz.*), o. -s, -ria.
Oratorium (*dramatisch muziekstuk, meestal drie- of vierstemmig*), o. -s, -ria: *het onderwerp van een - is veelal van godadienstigen aard; de stof van het - is ontleend aan de geschiedenis, de legende, enz.*
Orberen (*nuttigen, opeten*), ik *orberde, heb georberd: een eitje -*; *meer Verorberan.*
Orchest', o. orchesten; *meer Orkest*. (ch = k).
Orchestra'no (It. muz. *muziekinstrument met orgeltoon, met klavier*), o. -'s. (ch = k).
Orchestra'ion (muz. *kabinetorgel*), o. -s.
Orchidee' (*plant uit de tropen, standelkruid, sierlijke kweekbloem in allerlei kleuren en variëteiten*), v. -ën. (ch = scherpe g).
Orcus, m.; zie *Hades* of *Tartarus*.
Ordaal (*verwant met oordeel*), o. -dalen; zie *Ordalium* en *Godsoordeel*, ook *Ordel.*
Ordalium (*godsoordeel, godspericht*), o. ordaliën: er bestonden in de Middeleeuwen ver-

- scheiden ordaliën, als: het tweegevecht, de vuurproef, ook *tserproef*, de waterproef, het werpen van het lot, zij golden alle als uiterste of afdoende bewijsmiddelen, hun bloeitijd valt in ons land in de 9e eeuw.
- Or'de** (Fr. *regel, regelmaat, rij, regelmatige plaatsing*), v.: een man van -, inalphabetische -, hij stelde - op zijn zaken.
- Or'de** (*afdeeling eener dierklasse*), v. orden: de klasse der zoogdieren telt 12 orden, als: apen, roofdieren, insectenetters, vleermuizen, knaagdieren, tweevoigen, eenhoevigen, dikhuidigen, walvisachtigen, tandeloozen, buideldieren, vogelbekdieren.
- Or'de** (R.-K. *vereniging of congregatie van mann. of vr. religieuzen: goedgekeurd door den paps v. Rome*), v. orden: de - der Dominicanen, der Franciscanen, der Benedictijnen, enz., der Ursulinen, enz.
- Or'de** (*rangorde in de R.-K. hiërarchie*), v. -n: de - der bisschoppen, der kardinalen; de kleinere -n; de hoogere -n, als: het subdiaconaat, het diaconaat, het priesterschap.
- Or'de** (*bouwoorde, bouwtrant*), v. orden: er bestaan vijf -n wat betreft de kolom of zuil, nl. de Toscaansche, de Corinthische, de Jonische, de Dorische en de Romeinsche; zie ook Zuil.
- Or'de** (*riiderteeiken*), v. orden: de - van Oranje-Nassau, de - van den Nederlandschen leeuw; een buitenlandsche -, decoratie.
- Or'deband** (*lint eener ridderorde*), m. -banden; -keten (*ketting eener ridderorde*), v. -ketens; -kruis (*eerekruis*), o. -kruisen.
- Or'debroeder** (R.-K. *medebroeder van of in een geestelijke orde*), m. -s; -kleed (*gewaad v. d. ordebroeder*), o. -kleeren, -eren.
- Or'del**, o.; zie Ordaal, Ordalium.
- Or'delievend** (*gesteld op orde, de orde be-minnende*), bn.: een - man, een - burger, een -e bevolking, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Or'delijk** (*geregeld, volgens regel en orde*), bn. en bw.: een - huishouden; zich - gedragen, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Or'delint**, o. -linten; zie Ordeband.
- Or'deloos** (*zonder orde of regel*), bn. en bw.: een - huishouden; alles lag - door elkaar, verward, het tegengestelde van Ordelijk.
- Or'denen** (*regelen, in orde brengen, schikken*), ik heb -ordend: deze boeken, papieren, schriften moeten nog wat geordend worden.
- Or'denen** (R.-K. *de wijdingen toedienen; als lid eener kloosterorde opnemen*).
- Or'dentelijk** (*met verspringing van klem uit: ordentlijk: fatsoenlijk*), bn. en bw.: Meeltje is een heel - meisje, (C. O.); gedraag u toch -, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Or'de(n)- of figuur-oefeningen** (*gymnast. die oefeningen, welke, door middel van gymnastische bewegingen, regelmatige figuren leeren beschrijven of doorloopen*), v. mv.
- Or'der** (*bevel, lastgeving, opdracht, bestelling om te leveren*), v. -s; -boek (*handel. boek, waarin orders worden genoteerd*), o. -en; -briefje (*betaalbriefje*), o. -s, ook: -bil-jet, o. -ten, zie: Acceptatie, Promesse.
- Ordinaat** (*zekere meetk. lijn*), v. -aten.
- Ordinair'** (Fr. *gewoon, van gewone kwaliteit; gewoonlijk*), bn. en bw.: dat is een - verschiinsel. alledaagsch. (ai = è).
- Ordinair'** (Fr. *allegaasch, min*), bn. en bw.: hij is zoo - in zijn taal, in zijn manieren; het zijn maar -e lui; foet, hoe - van je!
- Ordina'ris** (*gaarkuiken, eethuis*), v. -sen, vero.
- Ordonnans'** (Fr. *mil. toegevoegd officier of mindere, die bevelen, ook boodschappen moet overbrengen*), m. -en; -dienst, m.: ik heb -dienst; -officier, m. -officieren.
- Ordonnan'tie** (Fr. *bevel, verordening, voorschrift*), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Ordonnan'tie** (Fr. *ordening, rangschikking, schikking van de figuren op een schildertij*), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Ordonneeren** (Fr. *bevelen, gelasten, voorschrijven, gebieden*).
- Orea de** (*bergnims*), v. -n.
- Oreeren** (Lat. *orare, spreken: een redevoering houden, uitvoerig en deftig redeneeren*).
- Ore'mus** (Lat. R.-K. *laat ons bidden: oude beginformule van het kerkelijk gebed*), o. zegsw. 't is daar -, ellendig of treurig gesteld; hij is -, dronken.
- Ores'tes**, myth. zoon van Agamemnon, die door de goden met waanzin gestraft en door de Furiën vervolgd werd, wegens moedermoord.
- Orgaan'** (*werktuig of instrument; stem v. e. zanger; een courant v. e. partij*), o. organen.
- Organ'die** (O.-I. *zeker katoenen weefsel op mousseline gelijkende*), o. gmv. (g = g).
- Organiek', organ'isch** (*bewerktuigd, van organen voorzien, levend: van planten en dieren*), bn., fig. -ieke wetten, hoofd wetten, uit de grondwet voortvloeiende. (g = g).
- Organisa'tie** (*inrichting, regeling*), v. -tiën, -ties: de rechterlijke -, indeeling van de rechterlijke macht; een nieuwe leger-.
- Organisa'tor** (*regelaar: hij, die ordent, regelt*), m. -s, -to'ren.
- Orga'nisch** (*wat betrekking heeft op de bewerkte natuur*), bn.: de -e scheikunde, een - geheel; zie Organiek. (g = g).
- Organiseeren** (*een zaak, een partij regelen, een wet inrichten; vormen*). (g = g).
- Organis'me** (*inrichting; ledenbouw, samenhang; gestel*), o. -n: het - van mensch en dier: de taal is een levend -. (g = g).
- Organist', orgelist'** (*orgelspeler*), m. -en.
- Orgen'de** (Fr. *amandelmelk met suiker en citroenschillen*), v. gmv. (ge = zij).
- Orgel** (*muziekinstrument, welks tonen worden voortgebracht door een luchtstroom*), o. -s, -en: een kerk-, een kamer-.
- Orgelconcert** (*concert op een kerkorgel*), o. -en; -draaler (*kermis- of tiereman*), m. -s.
- Orgelen** (*fig. orgelend zingen*), de nachtegaal orgelde, heeft georgeld.
- Orgelist'**, m. -isten; zie Organist.
- Orgelmuziek** (*orgelspel, muziekstuk voor een orgel of voor orgelspel*), v. gmv.; -punt (*muz. punt boven een noot, tot aanwijzing, dat zij aangehouden moet worden*), v. -en; -register (*muz. rij v. pijpen in een orgel*), o. -s; -spel (*het bespelen van een orgel*), o. gmv.; -speler (*organist, iem. die op een orgel speelt*), m. -s; -stemmer (*iem. die een orgel in orde brengt, wat den toon betreft*), m. -s; -toon (*geluid, door een orgel voortgebracht*), m. -tonen; -trapper (*man, die den blaasbalg van een orgel troopt*), m. -s.
- Orglast'** (*eig. ingewijde, die de orgieën meeviert*), m. en v. -en; -isch (*duwepachtig opgewonden*), bn.: -e festijnen.
- Orgie'ën** (*bij de Ouden, zekere feesten, welke ter eere van Bacchus, om de drie jaren gevierd werden; thans: nachtelijke zwelgpartijen, drinkgelagen, slempmalen*), v. mv. (g = g).
- Oriënt'** (Lat. *het Oosten, het Morgenland*),

- o. gmv., zie Levant; lees: oo-rie-ent'.
Oriëntaal' (oostersch, morgenlandsch), bn.
Oriëntalist' (kenner van oost. talen), m. -en.
Oriëntatie' (oriëntteering), v. gmv. (tie = isie).
Oriënteeren, zich, (eig. het oosten zoeken: zich naar het oosten richten, toezien waar men is om niet te dwalen, zich op de hoogte stellen van de ligging eener plaats): ik oriënteerde mij dan naar de omringende bergen, (Gron.); fig. zich bezinnen, berichten inwinnen, poolshoogte nemen. (en = en).
Oriëtamme (eig. gouden vlam: helroode banier der Fransche koningen, ook een kleine, in punten uitlopende, aan eene lans gehechte vaan, 1124-1415), v. gmv.
Originaal, bn. en bw.; meer Origineel.
Originaliteit' (Fr. oorspronkelijkheid, eigenaardigheid), v. gmv. (g = zi).
Origine (Fr. oorsprong, het ontstaan v. e. ding en de manier, hoe het ontstaat; bron; afkomst v. e. persoon of een zaak), v. gmv.
Origineel' (oorspronkelijk, onvervalscht), bn. en bw.: dit is nu de -e tekst; bij overdr. een - mensch, die er eigen, meestal koddige manieren of denkwijzen, op nahoudt; een - karakter, zonderling, vreemd, lachwekkend.
Origineel' (de oorspronkelijke tekst, het echte stuk), o. -en: het - v. e. akte, niet het afschrift; het - van een contract. (g = zi).
Origineel' (persoon, die zonderling kan heeten), m. en v. -en: de heer Wagenstert was een -, (C. O.); dikwijls als verkleinw.: -tje.
Orellions'passer (klein, fijn teekenpassertje), m. - passers; ook Oreillons -. (ll = lj).
Oribbaar, o'rinbaar (Mal. nieuw aangevoeren matroos op een oostindievaarder), m. -baren; ook: Norenbaar.
Ori'on (een schitterend sterrenbeeld tusschen den N. en Z. hemel, geheeten naar den mythologischen held en jager, Orion), m. gmv.
Orkaan' (stormwind, meestal op tropische eilanden of kusten), m. -kanen: de -kanen woeden vooral tusschen de keerkeringen, b.v. op de W.-I. eilanden; zie Cycloon.
Orkest' (Fr. orchestre: plaats, waar de muzikanten zitten; ook: de muzikanten, nl. de bespelers v. strijkinstrumenten, zelf), o. -en; -dirigent (orkestmeester), m. -en; -meester (leider van e. orkest), m. -s; -stuk (muziekstuk voor een orkest), o. -stukken.
Ori'an'do furio'so, zie Roeland.
Oriëaan' (zekere plantaardige verfstof), o. gmv.
Oriëans (uollig weefsel voor dameskleeding, geheeten naar de stad v. dien naam), o. gmv.
Ornaat' (R.-K. plechtgewaad van geestelijken in kerkelijke functien, liturgische dracht der geestelijkheid bij kerkelijke diensten), o. gmv.; ook het parament der Joodsche priesterschap in den tempel; zegsw. in vol -, scherts. in deftige ambtskleeding.
Ornament, ornament' (bouwk. versierend bijwerk, versiersel), o. ornamenten.
Ornamenteeren (met ornamenten opsieren).
Ornamentlek' (de leer van het ornamenteeren, versieringskunst), v. gmv.
Ornatief' (spraakk. werk. met het begrip „voorzien van", als: kleeden, kleuren, bedijken, hemannen, enz.), o. -ieven.
Ornoeren (sieren, toeien, verfraaien).
Orthographie' (vogelbeschrijving), v. gmv.
Ornithologie' (leer d. vogelen), v. gmv. (th = t).
Ornithologisch (de vogels betreffende), bn.
Ornitholoog' (vogelkenner), m. -ogen.
- Orograaf'** (bergbeschrijver), m. -grafen.
Orographie' (beschrijving van gebergten), v. gmv.; -graphisch, bn.: -e kaarten.
Or'pheus, myth. een der oudste en beroemdste onder de Grieksche zangers; hij betooverde door zijn zang en de tonen zijner lier menschen en dieren, ja, zelfs de onbezielde natuur, ook vergezeld bij de Argonauten, (zie aldaar), op hun zeetocht; lees: or'fuis.
Orpiment', o. gmv.; zie Operment.
Orthodox' (rechtzinnig, strenggeloovig, oudgeloovia), bn. en bw. (x = ks).
Orthodox'e (rechtzinnige in de Hervormde kerk), m. en v. -doxen. (x = ks).
Orthodoxie' (rechtzinnigheid in den godsdienst, het streng vasthouden aan de kerkleer), v. gmv., lees: or-too-dok-sie'.
Orthoëpie', -plek (uitspraakleer), v. gmv.
Orthographie' (spalkunst, spellingsysteem, kunst om juist te schrijven), v. -ën.
Orthogra'phisch (spelkundig, naar de regels der heerschende spelling), bn. en bw. (ph = f).
Orthopædie' (leer der middelen tot herstel van lichamelijke verkrommingen; kunst, om scheefgegroeide lichaamsdeelen weer in den juiste vorm te brengen), v.; -pæ'disch (wat op de orthopædie betrekking heeft), bn.: -e gymnastiek; lees: or-too-pec-die'.
Ortolaan' (vinkachtige vogel: geelgors, tuinvogel, welbroedend in N.-Brabant), m. -anen; ook: Tuinmerel, Korenvink.
Os (rond), m. ossen: een span ossen; zegsw. van den - op den ezel springen, van den hak op den tak, van het eens onderwerp op het andere; hij is een rechte -, dommerik; zoo dom als een -, d. i. erg dom.
Oscillatie (slingering, schommeling), v. -tiën. -s; oscillleeren (slingeren). (ll = l).
Osculatie (de aanraking van twee gebogen vlakken of twee kromme lijnen), v. gmv.
Osi'ris, myth. bij de Egyptenaren de zonnegod, gemaal van Isis: - was een goede, weldoende godheid, die hun den landbouw leerde; hij werd aanbeden in den heiligen stier of Apis, zie aldaar. (si = zie).
Osma'nen (andere naam voor Turken, naar sultan Osman, ± 1300), m. mv.
Osmo'se, -sis (nat. de wederkerige inwerking op elkaar van vloeistoffen, die een homogeen mengsel kunnen vormen, al zijn zij door een half-poreuzen wand van elkander gescheiden), v. gmv. (se = ze).
Ossa'rium, o. ossariums; zie Ossuarium.
Os'segebraad (gebraden ossenvleesch), o. gmv.
Os'sekop (kop van een os), m. -koppen.
Os'seleer, os'senleer, o. gmv.; -em, bn.
Os'sendrift (troep ossen), v. -driften.
Os'senhaas (lendestuk van een os), m. -hazen; -huid (vel van een os), v. -en.
Os'senoog (oog van een os), o. -oogen.
Os'senvleesch (vleesch van ossen), o. gmv.
Os'serib (rib van een os), v. -ribben.
Os'setong (tong van een os), v. -tongen; -vleesch (vleesch van een os), o. gmv.
Ossa'rium (Lat. knekelhuis), o. -rium.
Osta'disch (naar den trant van Ostade, 1610-'85, beroemd schilder der Holl. school), bn.: twee passerdijzende boeren, met de echt -e korte pijpjes, (C. O.).
Os'tara (Germ. myth. denklijk godin d. herlevende natuur), v.: -feest of Osterfeest nl. van de herleving der natuur, nl. in de lente.
Ostenso'rium, o. -s, -ria; zie Monstrans.

- Ostentatie** (praalzicht, pronkerij, tentoonspreading, ook: ophef, grootspraak, vertoon), v. gmv.; lees: *os-ten-taat-sie*.
- Osteologie** (leer der beenderen), v. gmv.
- Osteoloog** (kenner der beenderen), m. -ogen.
- Osteria** (lt. herberg, logement), v. -'s.
- Ostracisme, ostracismus** (Gr. het scherfgericht in oud-Athene, waardoor mannen, die gevaarlijk konden worden voor de vrijheid van den staat, met behoud van eer en vermogen, bij volkstemming voor tien jaar werden verbannen), o. gmv.
- O tempora, o mores!** Lat. O, tijden! o, zeden! afkeurende uitroep van Cicero (106-43 v. C.) over de verdorvenheid van zijn tijd.
- Otium cum dignitate**, Eervolle rust (na een welbestede leven): Het magere Grietje van Buren ... leefde in otio cum - v. e. kleine lijfrente, (C.O.); lees: *oot'-sium kum dig-nie-ta'-te*.
- Otologie** (beschrijving v. het oor), v. gmv.
- Otologie** (wetenschap, die zich met het oor bezighoudt), v. gmv. (g = g).
- Otophona** (horentje, in gebruik bij hardhoorenden), v. -phonen; lees: *oo-too-foon'*.
- Otoscop** (oorspiegel), m. -copen; lees: *oo-tos-koop'*.
- Otter** (marterachtig zoogdier), m. -s, zie Vischotter, Zeesotter, Loutre; fig. domoor, stommerik: *Je bent een otter*; zegsw. *daar is een otter in 't bolwerk*, daar schuilt eenig gevaar; *zoo scheel als een -*, erg scheel.
- Ottomaane** (Turksch rustbed, lage sofa zonder leuning of rugsteun), v. -n.
- Ottomaansch** (Turksch), bn.: het -e rijk; ook: *Ottomaansch*'.
- Ottomanen** (Osmaansche Turken in Europa en Klein-Azië), m. mv.; ook: *Ottomanen*.
- Oubollig** (uitzinnig, dwaas, raar, zonderling, snaaksch), bn. vero.; ook wel *Hobollig*.
- Oud** (voormalig), bn.: een oud-minister; ouder gewoonte; in -e tijden, dagen, lang geleden; de -e geschiedenis; hij is een -e rot, een slimme vos; het -e Testament; naer een -e methode of mode; zegsw. *dat is zoo - als de weg van Kralingen*, ook wel van Rome, zeer oud; -er, -st; -achtig (e. weinig oud, op jaren komende), bn.: een -achtig heertje.
- Oudbakken** (beleggen, niet versch, fig. ouderwetsch), bn.: - brood, reeds lang geleden gebakken; fig. - denkbeelden, een - dracht, een - anekdote; zie *Nieuwbakken*.
- Oude** (bejaarde), m. en v. -n.; spreekw. *Zoals de -n zongen, piepen de jongen*, zie *Piepen*; de -n, Grieken en Romeinen.
- Oude** (naam, dien de matrozen gebruiken voor hun kapitein), m.; meest: *den Ouwen!*
- Oudeheer** (gemeent. voor vader), m. -en.
- Oudejaar** (de laatste dag des jaars), o. gmv.
- Oudejaarsavond** (de laatste avond van het jaar), m. -en: - vieren i. d. kring der zijnen, zie *Silvesteravond*; -jaarsavondpreek (Herv. preek op oudejaarsavond in de Herv. kerken), v. -en: -jaarsnacht (de nacht van 31 Dec. op 1 Jan.), m. -en.
- Oudekleerenmarkt** (markt v. gedragen kleeren), v. -en; -kleerkoop (handelaar in oude kleeren), m. -en; -man'nenhuis (gesticht, waar oude mannen huisvesting vinden), o. -huizen.
- Ouder** (vader of moeder), m. en v.: al is een - arm, toch dekt hij warm; dit huis heeft ons behoord van ouder tot -, van geslacht op of tot geslacht.
- Ouderdom** (hooge leeftijd), m. gmv.: de - der eerste oudenaders: (Adam, 930 jaar), (Seth, 912), (Enos, 905), (Methusalem, 969), (Noach, 950); hij bereikte den hoogen - van 92 jaar; fig. oude lieden: *men moet den - eeren*.
- Ouderhart** (hart of liefde der ouders voor hun kinderen), o. gmv.
- Ouderliefde** (liefde van kinderen tot hun ouders of omgekeerd), v., zie *Kinderliefde*.
- Oudertijk** (van de ouders), bn.: de -e woning, het -e huis, het -e hart; de - liefde, liefde der ouders tot hun kinderen.
- Ouderling** (Bijbel. tegenwoordiger des volks in den Hoogen Raad der Joden; bij de eerste christenen, de door de Apostelen gewijde bisschoppen en priesters; Prot. lid van den kerkeraad, opziener der gemeente, handhaver der tucht, toezien op de zuiverheid der leer en de handhaving der kerkelijke verordeningen), m. -en: het college van -en.
- Ouderling** (grijsaard), m. -en. V1.
- Ouderloos** (zonder ouders zijnde), bn.: vier -looze kinderen, d.i. weezen.
- Oudermis** (ouderliefde), v. gmv.
- Ouderpaar** (vader en moeder), o. gmv.
- Ouderplicht** (plicht der ouders, om voor het tijdelijk en geestelijk welzijn hunner kinderen te zorgen), m. -plichten.
- Ouders, ouden** (vader en moeder), m. mv.; zie *Ouder*.
- Ouderwets** (naar ouden trant), bw.: -gekleed.
- Ouderwetsch**, bn.: een - huis, een - theeservies. (C.O.), -er, meest -; -heid, v. gmv.
- Oude Stijl** (tijdrekening naar den Juliaanschen kalender), m.; zie *Juliaansch*.
- Oude-vrouwenhuis** (gesticht tot huisvesting en verpleging v. oude vrouwen), o. -zen.
- Oudgast** (iedereen, die zekeren tijd in Ned. O.-I. is en dus geen baar meer is), m. -gasten.
- Oudgediende** (oud-soldaat), m. -gedienden.
- Oudgrootmoeder** (overgrootmoeder), v. -s.
- Oudgrootvader** (overgrootvader), m. -s.
- Oudheid** (voorwerp uit ouden tijd), v.: hij is koopman in -heden, antiquiteiten; de - van een gebouw, het oud-zijn; in de grijze -, in zeer oude tijden; de geschiedenis der -, de helden der -, nl. der oude geschiedenis; -kenner (archeoloog), m. -kenners.
- Oudheldkamer** (plaatselijk museum van oudheden, op bescheiden schaal), v. -s: eris b.v. een - te Gorkum, te Tiel, te Zalt-Bommel.
- Oudheidkunde** (wetenschap der oudheden, b.v. der Aziatische, Egyptische, Assyrische en inz. der Grieksche en Romeinsche oudheden), v. gmv.: zie *Archaeologie*.
- Oudheidkundige** (oudheidkenner, archaeoloog), m. -kundigen.
- Oudhollandsch** (de oud-Ned. taal), o. gmv.
- Oudhoogduitsch** (de Duitsche taal vóór de 12e eeuw), o. gmv.
- Oudje** (grootvader of grootmoeder, ook oude vader of moeder), o. oudjes: onze beide -s.
- Oud-Katholieken** (zij, die zich in 1871 van de R.-K. kerk hebben afgescheiden), m. mv.: de - kwamen in 1889 tot een soort van verbinding met de Jansenisten.
- Oudmoel**, v. -moeien; zie *Oudtante*.
- Oudnederlandsch** (de taal, in deze landen gesproken vóór de 12e eeuw), o. gmv.; -noorsch (de taal der oude bewoners van Noorwegen), o.; -saksisch, o., enz.
- Oudoom** (oom van vader of moeder), m. -s.
- Oudovergrootmoeder**, v. -s; -vader

(vader van de overgrootmoeder of van den overgrootvader), m. -s.
Oudroest (iemand, die in ouden rommel, in oude ijzeren voorwerpen handelt), m. gmv.
Oudroest (versleten ijzeren voorwerpen), o.
Oudsher (sinds lang), bw.: zij waren van - vrienden, van lang verlopen dagen af.
Oudstrijder (eig. vroeger-strijder, eertijds soldaat), m. -strijders; de -strijders van het Metalen Kruis (1830-'39).
Oudtante (tante van vader of moeder), v. -s.
Oudtestamen'tisch (ontleend aan, betreffende het O. T.), bn.: -e helden, -e verhalen.
Oud'tijds (weleer, in oude dagen), bw.
Oud'vader (aartsvader), m. -s: de -s van het Oude Verbond; hij reist naar de -s, sterft; zie Patriarch.
Ou'lings (eertijds, oudtjids), bw. w. g.
Ou'taar, ou'ter (offerplaats, offertafel), o. -taren, -ters; ook: Altaar, Autaar; in deftigen stijl met de klem op de tweede lettergreep: Outaar', Altaar', Autaar'.
Ou'teast (Eng. lees: ou't-kaast, gebannene, uitgestootene, verworping), m. -s.
Ou'ter (altaar, offertafel), o. -s; zie Autaar.
Ou'tider (Eng. niet-ingewijde; iem., die buiten de quaestie staat, buitenstaander), m. -s, (1=el); bij wedrennen: een paard, dat weinig kans heeft te winnen.
Ouvetu're (Fr. inleiding eener opera; begin, opening), v. -uren, -ures. (ou = oe).
Ou'we (oude heer, vader; scheepskapitein), m. -n, zie Oude: wat kan 't me ook schelen, als den ouwe maar uit is! (C. O.)
Ouwel (Fr. voormalig middel tot sluiting van brieven), m. ouwels; ook, hulpmiddel als omhulsel bij 't nemen van poeiers, enz.
Ouwel'lijk, bn. en bw.: een - voorkomen, hij ziet er - uit, oudachtig; -er, -st.
Ovaal (langwerpig rond), bn.: een - gelaat.
Ovaal (langronde, gesloten lijn), o. ovalen.
Ova'tie (Lat. ovatio: kleine, zegevierende intocht, bij de oude Romeinen, waarbij de overwinnaar te voet of te paard zijn triomftocht hield, v. ovaties, ovatiën, lees: o-vaat'-sie; fig. iem. een - brengen, openlijk huldebetoon van vereenigingen, publieke hulde. (t = ts).
O'ven (bakoven van steen of ijzer), m.ovens: het brood in den - schieten; een - tot het bakken van aardewerk, porselein, plateel, enz.; zegsw. tegen een - gapen, tegen iets boven zijn kracht opwerken.
O'ver, bw.: het onweer, het gevaar is -, voorbij; haal mij -, naar de andere zijde; er is geld -, te veel; de stad is -, in 's vijand hand; te -, in overvloed, overvloedig; vz.: een kleed - de tafel, er overheen; - een steen vallen; - Utrecht naar Amsterdam, langs; - daa, gedurende; hij is - de zeventig, ouder dan, boven; het is - vieren, later dan; ge zijt - de helft, verder dan.
O'ver, bw. vormt samenst. met w.w. nu eens scheidbaar (met de klem op over, in de bet. van naar of op de tegengestelde zijde. opnieuw, weer), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt over vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooid deelw., b.v. o'verleggen en everleg'gen, o'vergelegd, overlegd; vergel. o'ver werken en zich overwer'ken.
O'veral (op alle plaatsen), bw.: God is -.
O'veral: scheepst. er werd - geroepen! zie: Rijzen en Hens. vero.

Overalomtegenwoor'dig (alomtegenwoordig), bn.: -held, v. gmv.: de - Gods.
O'verbekend (al te bekend, zeer bekend), bn., -beleefd (al te beleefd), bn., -beschaafd, bn.: -held, v. gmv.
O'ver-Betuwe (O. deel der Betuwe), v.
O'verbevolking (tegrootebevolking), v. gmv.: de - der groote steden.
O'verbevolkt (te sterk bevolkt), bn.: is de bijenkorf -, dan gaan de bijen zwermen.
O'verblif'sel (overschot), o. -sels, -selen.
O'verbluffen (door meer gebluf den mond snoeren), ik -te, heb -bluft: iem. -.
O'verbo'dig (eig. overmatig aangeboden: onnoodig), bn.: -e moeite, een -e verklar-ring, -e drukte, -e hulp; een -e vraag.
O'verboeken (handel uit het eene koopmansboek in het andere overbrengen of overschrijven), ik boekte - heb -geboekt.
O'verbrengen (van de eene plaats naar de andere brengen; handel van het éne koopmansboek in het andere overboeken; idem, het saldo eener rekening op een nieuwe rekening), ik bracht -, heb -gebracht; -er (fig. verklikker), m. -s; -ing, v. -en.
O'verbrieven (per brief verklappen), ik heb -gebrieft: wie heeft hem dat nu -gebrieft? -briefer (verklapper), m. -s.
O'verbrug'gen (met een brug overspannen), ik heb -brugd: de rivier zal hier -brugd worden; -ging, v. -en.
O'verbuur (buur a. d. overkant), m. -buren.
O'vercompleet (overtalig), bn.: een - boekdeel, een -plete manchet.
O'verdaad (verkuisting, weelde), v. gmv.: tropische - van bloemen en vruchten; in -leven, zegsw. - schauwt!
O'verda'dig (onmatig), bn. en bw.: - tafelenot, gij leeft zeer -; -held, v. gmv.
O'verdek (scheepst. bovendeck), o. -dekken.
O'verdeken (voornaamste deken, b.v. van een gild), m. -dekens. vero.
O'verden'ken (overpeinzen, overwegen), ik dacht -, heb -dacht; -ing, v. -en.
O'verdoen (opnieuw doen), ik deed -, heb -gedaan: zijn werk moeten -.
O'verdracht (het overdragen), v. -en: de - van die fabriek zal weldra plaats hebben, d. i. het overgeven aan een nieuwen eigenaar.
O'verdrach'tel'lijk (figuurlijk, oneigentlijk), bn. en bw.: het - gebruik van woorden en uitdrukkingen, b.v. het oog van een naald, het oor van een pot, de neus van een schoen; het hart zonk hem in de schoenen, z. ald.
O'verdragen (afstaan, in eigendom doen overgaan), ik droeg -, heb -gedragen: hij heeft zijn zoon al zijn rechten op die erfenis -gedragen; een schuldvordering aan iem. -.
O'verdreven (buitensportig), bn. en bw.: al, wat hij schreef, was erg -, vergroot, buitensportig; -er, -st; -held, v. -heden.
O'verdrif'ven, het dreef -, het is -overgedreven: de bui is o'vergedreven, d. i. naar een andere streek gedreven, voorbijgedreven.
O'verdrif'ven (de grenzen der waarheid door vergrooting overschrijden, een buitensporige voorstelling van iets geven), ik -dreef, heb -dreden: deze man -drift bij al, wat hij vertelt, vergroot, hij is erg overdreven, z. ald.
O'verdruk (afdrukje), m. -drukken.
O'verdruk (al te veel bezigheden hebbende), bn.
O'verduidelijk (in zeer hooge mate en in alle opzichten duidelijk), bn. en bw.

Overdruiven (overbluffen), ik heb -druiven; hij laat zich niet -, of (volkstaal) -druiven, van zijn stuk brengen, al vloekt men het en duivelen bijeen.

Overdwars (dwars in de breedterichting), bw.: een balk - doorzagen, een weefsel - doorscheuren; fig. iemand - aanzien, met kleinachting; iemand - komen, d. i. hem tegenwerken, dwarsboomen.

Overeen (gelijk), bw.: dat komt - uit; de w. w. met - samengesteld, zijn scheidbaar en worden in de onbep. wijs en in het volt. deelwoord als één woord geschreven, zie: -brengen, -komen, -stemmen.

Overeenbrengen, ik bracht -, heb -gebracht: wij moeten beide plichten met elkaar zien - te brengen, d. i. zien te rijmen.

Overeenkomen (overeenstemmen), ik kwam -, ben -gekomen: deze tweerekeningen komen niet overeen; uw daden komen niet overeen met uw woorden; zij kwamen -, elkaar steeds te helpen, bepalen, afspreken; deze twee kleuren komen goed overeen, passen bij elkaar.

Overeenkomst (dat, wat overeengekomen is, afspraak, regeling), v. -komsten.

Overeenkomstig (overeenstemmend), bn.: de kopie is - met het origineel; meetk. twee -e hoeken, gelijk gelegen.

Overeenkomstig (volgens, overeenstemmend met), v.: dat is - de waarheid, dat is niet - uw beginselen.

Overeenstemmen (overeenkomen), het heeft - gestemd: deze vrienden stemmen in alles -, d. i. zijn van hetzelfde gevoelen: -ming, v. gmv.: tot -ming komen, nl. tot gelijkheid van zinswijze.

Overelnd (rechttop), bw.: een paal - zetten.

Over en weer (heen en weer), bw. uitdr.: hij loopt -; allerlei aardigheden worden - gewisseld, (C. O.)

O' vergaaf, o' vergave (het in andere handen geven), v. gmv.: de - eener vesting; fig. volkomen - aan Gods H. wil, onderwerping.

O' vergaan (zich al gaande bewegen), ik ging -, ben -gegaan: een brug -, de markt -, tot een hoogere klasse -, bevorderd worden; dat zal met den tijd wel -, verdwijnen; tot iets anders -, een ander onderwerp beginnen; tot bederf -, tot verrotting -, d. i. beginnen te bederven, te verrotten.

O' vergaar (al te gaar), bn.: -gare erwten.

O' vergang (het overgaan), m. -gangen: den vijand den - over een rivier betwisten; er was een snelle - van warmte tot koude; de - van het ene leven tot het andere.

O' vergangsbepalingen (sloibepalingen in een herziene wet, om den nieuwen staat van zaken aan te passen aan den ouden), v. mv.

O' vergangsexamen (examen, dat afgelegd wordt door leerlingen, die naar een hoogere klasse wenschen over te gaan), o. -examens.

O' vergangrechten (rechten, geheven van iem., die in ons land erft en geen ingezetene is), o. mv.

O' vergangstijd (tijd of tijdperk, waarin iets of iem. van den eenen toestand in den anderen overgaat), m. gmv.: -tijdperk, o. -en.

O' vergan'kelijk (wat kan overgaan), bn.: spraak. een - werkwoord, zie Transitief.

O' vergave, zie O' vergaaf, v. gmv.: de - der stad Haarlem, de - der sleutels; fig. een volkomen - van bewondering, (v. Devssel).

O' vergegeven (slecht, boos, snood), bn.: een

-booswicht; Pieter begon mij voor een - lichtmis te houden, (C. O.); -heid, v. gmv.

O' vergeven (aan e. ander geven), ik gaf -, heb -gegeven: zich op genade of ongenade aan den vijand -, d. i. zich in zijn handen stellen; de vesting moest zich -, capituleeren.

O' vergeven (braken), ik gaf -, heb -gegeven: de zieke heeft -gegeven.

O' vergeving (lijdszaamheid, geduld), v. -en.

O' vergewicht, o.; zie Overwicht.

O' vergieten (uit het ééne vat in het andere gieten), ik goot -, heb o' vergogoten; ook: ik -goot', heb -go'ten, b.v.: o' vergogoten wijn; de vruchten met gesmolten suiker overgie'ten, van alle zijden begieten; fig. deze twee makkers zijn met hetzelfde sop -go'ten, d. i. zijn even slecht, hebben dezelfde ondeugden; -ing, v. gmv.

O' vergrootmoeder (moeder v. grootmoeder of grootvader), v. -s; -vader', m. -vaders.

O' verhaal (veer), m. -halen: mijn vriend stond te wachten aan den -.

O' verhaalschuit (veerschuit), v. -schuiten.

O' verhaas'ten (te zeer haasten), ik -haastte, heb -haast: een zaak -; zich -, te groote haast maken: gij moet mij zoo niet -, d. i. voortjagen met mijn werk; -ing (te groote spoed, jacht), v. gmv.: met -werken.

O' verhaastig (al te haastig), bn. en bw.: een - vertrek, een - evlucht; iets - afwerken.

O' verhalen (met een schuit over een water halen), ik heb -gehaald: de veerman zal ons wel -, naar den anderen oever halen; fig. iemand tot iets -, bepraten, overreden.

O' verhand (grootere macht), v. gmv.: de - hebben op den vijand, in de meerderheid zijn, het winnen, zegenvieren; die meening heeft thans de -, is de heerschende.

O' verhandigen (met de hand overreiken, ter hand stellen), ik -handigde, heb -handigd: iem. een brief -, in de hand geven.

O' verhands' (met de omgekeerde hand), bw.:

-naaien; -handsch', bn.: een -e steek.

O' verhebben (overhouden), ik had -, heb -gehouden: eenig geld -; zegsw. veel voor iem. -, d. i. gaarne iets doen voor iem.; ik heb er geen geld, geen moeite voor -, ik wil er dat niet aan geven.

O' verheen (over iets heen), bw.: de kist, waar een kleed - lag, ergens - stappen.

O' verheer (Bijbel. opperheer, meester), m. -heeren; Num. 16:18; Esth. 1:22.

O' verheeren (als heer besturen, heer zijn over, regeeren over), ik heb -beerd; -ing, v.

O' verheerlijk (zeer lekker, bijzonder heerlijk, zeer voortreffelijk), bn. en bw.: die wijn is -, een - schouwspel; smeer ik uw laarzen netjes genoeg? - zei ik, (C. O.)

O' verheerschen (beheerschen, heerschappij voeren over), ik heb -heerscht; -ing, v. -en: het land zuchtte onder vreemde -.

O' verheet (al te heet), bn.: -heete koffie.

O' verheid (mannen, door de wet met gezag bekleed), v. -heden: de burgerlijke -, de militaire -, de geestelijke -, de - van stad en land; zie Autoriteit.

O' verheidsambt (betrekking als overheid), o. -ambten; -persoon (man van gezag, autoriteit), m. -personen.

O' verhellen (overhangen), ik heb -geheld: deze muur gaat -, uit het lood zakken; fig. tot iemands voorstellen gaan -, er ooren naar gaan krijgen; -ing (neiging), v. -en.

O' verhemd (lijn linnen hemd, dat over

een ander gedragen wordt), o. — hemden.
Overhoeks' (hoekswijs, dwars), bw.: die paaltjes zijn — verbonden, diagonaalswijze.
Overhoeksch', bn.: een — e lijn, d.i. diagonaal.
Overhoop' (in de war, dooreen, door elkaar), bw.; de samenst. met — zijn scheidbaar: — gooien (alles door elkaar gooien), ik gooide —, heb — gegooid: een spel kegels —; — halen (dooreengooien, in wanorde brengen), ik heb — gehaald, fig. in een gesprek of rede alles door elkaar haspelen; — liggen (verward door elkaar liggen), het lag —, heeft — gelegen: zegsw. met iemand —, in onmin leven, onaangenaamheden hebben; — raken (in verwarring komen), het is — geraakt: al de papieren waren overhoopgeraakt, d. i. in de war, dooreen, fig. het oneens worden met; — schieten (doodschieten), ik heb — geschoten: iem. —; — steken (doodsteken), ik heb — gestoken; — werpen (door elkaar werpen, mil. in verwarring brengen, op de vlucht doen slaan), ik wierp —, heb — geworpen: stoelen en tafels —, een vijandelijke bende —.
Overhooren, ik heb — hoord: de les —, d. i. afhooren, laten opzeggen; — ing, v. — en.
Overhouden (als overschot behouden, overhebben, sparen), ik hield —, heb — gehouden.
Overhulven (met een huid, kap of stuijer overdekken), ik — huifde, heb — huifd: een overhuifd altaar; zie Omhuiven.
Overig (nog voorhanden, nog overbruikt, nog onverteerd, overgebleven zijnde), bn.
Overige (de rest), o. gmv.: voor het —.
Overigens (voor 't overige), bw.
Overijlen, zich (zich overhaasten), ik heb mij — ijd: overijl u niet, d. i. loop niet te haastig, fig. neem niet te ras een besluit; — ing (ijlende haast), v. gmv.: hij opent zijn reistasch met veel — ing, (J. t. Br.)
Overjagen (jagen of drijven over), ik jaagde (joeg), —, heb — gejaagd: hij joeg de varkens de weide —; ook **overjagente**: ik — jaagde (testerik jagen), heb — jaagd: hij heeft zijn paard — jaagd', te sterk gejaagd en daardoor afgejakkerd.
Overjarig (meer dan een jaar oud), bn.: dit is — fruit, deze zuurkool is —; fig. een — e huismansdochter, (Potg.), boven de jaren der eerste jeugd; — held, v. gmv.: — van fruit.
Overjas (jas, die over de andere jas heen wordt gedragen, winterjas), v. — jassen.
Overjurk (morsjurk), v. — jurken.
Overkant (aan gene zijde), m. gmv.: aan den — der straat, der rivier, d. i. de tegenoverliggende kant v. straat of rivier.
Overkappen (met een kap bedekken), ik heb — kapt: het terrein bij het station gaat men —; — ping (overdekking), v. — en.
Overkleed (kledingstuk, dat over de andere heen wordt gedragen), o. — kleederen, — kleeren.
Overkleed (dekkleed, kleed van mindere stof over een ander heen), o. — kleeden: er lag een linnen — over het kostbare tapijt.
Overkomelijk (wat men te boven kan komen), bn.: die schade is wel —, te herstellen.
Overkomen (bij iem. komen), ik kwam —, ben — gekomen: mijn vader zal o'verkomen, d. i. hier heen komen; ook: **overkomen**: wat is u overk'omen, wat is er met u gebeurd? hem is een ongeluk —; zoo iets kan hem alleen —, zoo ongelukkig is niemand als hij.
Overkomst (bezoek), v. gmv.: ik zag vaders — tegemoet, het overkomen.

O'verkort (al te kort), bn.: deze pantalon is me wezenlijk —.
O'verkrijgen (ergens overheen krijgen), ik kreeg —, heb — gekregen: de voerman kon den ezels het bruggetje niet —; wij krijgen familie —, op bezoek als logé's.
Overkroppen (eig. den krop te zeer vullen, te veel voedsel geven), ik — kropte, heb — kropt, fig. overladen: de maag —, overladen; iem. met werk —, te veel werk opdragen; met bezigheden — kropt zijn; — ping, v. gmv.
O'verlaat (waterloozing, kunstmatige inzinking in een dijk, om het overtollig water v. e. rivier een zij- of uitweg te geven), m. — laten.
O'verladen (opnieuw laden: de lading van het eene schip in het andere overbrengen), ik laadde —, ik heb o'vergeladen; ook: **overla'den**: ik — laad'de, heb — la'den (te zwaar beladen): men moet de jeugd niet met werk —, gij moet uw maag niet —, iemand met weldaden —; — la'ding, v. — en.
Overland', bw.: hij reisde — naar Jeruzalem; hij reisde met de — mail naar Indië, d. i. ging pas in Napels of Genua scheep; dit heet ook: Overland'-reis n. deels te land.
Overland'mail (brievenpost, die zooveel mogelijk over land naar en van de overzeesche gewesten verzonden wordt), v. gmv.; zie: Mail en Overland; — reis, v. — zen, z. ald.
Overland'vlucht (het vliegen met e. biplaan of monoplaan over landen, bergen, enz.), v. — en.
Overlang' (vóór lang, lang geleiden), bw.
O'verlangen (overreiken), ik heb — gelangd: iem. een krant —, z. Langen en Aanlangan.
Overlangs' (overdwars), bw.: een stok, een worst — doorsnijden, d. i. in de lengte.
Overlangsch', bn.: een — e doorsnede.
O'verlangzaam (al te langzaam), bw.
O'verlast (eig. al te zware last, fig. hinder, leed), m. gmv.: die bengels doen ons — aan.
O'verlaten (overig laten, laten overblijven), ik liet —, heb — gelaten: zij hebben niets van het eten — gelaten; — ing (assurantie: akte van aankondiging, dat men den assureur naartuig en goederen overlaat), v. — en.
Overleden (gestorven), bn.; z. Overlijden.
Overledene (afgestorvene), m. en v. — n.
O'verleder, — leer (bovenleer), o.: het — van een schoen, het — v. e. koffer.
Overleg' (nadenken), o.: zegsw. — is het halve werk; iets met — doen; met gemeen —, d. i. na gemeenschappelijke beraadslaging.
O'verleggen (besparen, ter zijde leggen), ik heb o'vergelegd, o'vergeleid: hij heeft in die jaren een aardig sommetje o'vergelegd.
Overleg'gen (beraadslagen over, overwegen), ik overleg'de (— lei'de), heb overleg'd' (— lei'd): iets met iemand —, met iemand regelen.
Overleven (langer leven), ik heb — leefd; die grijsaard heeft al zijn kinderen — leefd'.
O'verleveren (overgeven, in handen stellen), ik heb — geleverd: iemand de bewijsstukken —, een dief aan het gerecht —; — ing (het overleveren), v. — en.
O'verleveren (mondeling doen weten, van mond tot mond doen overgaan), men heeft — geleverd: — ing (traditie), v. — en, z. ald.
O'verlevering (R.-K. traditie, n. die geloofswaardheden, welke niet of niet geheel volledig in de H. Schrift staan uitgedrukt, maar mondeling door de Apostelen en hun opvolgers zijn verkondigd), v. — leveringen.
O'verlezen (nog eens lezen), ik las —, heb

- gelezen; R.-K. *men list het zieke kind overlezen*, er eenige gebeden over uitspreken.
- Overlijden** (overgaan, sterven), hij —leed, is —leden: *hij is gister overleden*; z. Lijden (gaan); als zn., o. gmv.: *na zijn* —.
- Overlom'meren** (overschaduwen), de linde heeft het huisje —lom'merd: *een —de weg*.
- O'verloop** (te groote hoeveelheid en daardoor uitstorting), m. gmv.: *wat praat men dan van ezels, 't is — van gal!* (Bild.)
- O'verloop** (gaanderij, doorgang op een bovenhuis), m. —loopen; in O.-I. overdekte galerij naar de keuken.
- O'verloopen** (al loopende gaan naar), ik liep —, heb en ben —gelopen: *hij is naar den vijand —gelopen*, zie Deserteeren; ook: **overloopen**, ik —liep, heb —loopen: *ik heb mij —, al te erg vermoed door te loopen*; fig. *vrienden moeten elkaar niet —, d. i. te dikwijls bezoeken*.
- O'verlooper** (mil. deserteur), m. —loopers.
- O'verlooping** (daad van overloopen), v. —en: — tot den vijand.
- Overluid'** (met luider stem, hardop), bw.: *hij zei dat alles —, d. i. iedereen kon het hooren, het was goed hoorbaar*.
- Overluid'en, overlui'en**, ik heb —luid: *men zal den doode morgen —, d. i. de doodklok over of voor hem trekken*.
- Overmaasch'**, bn.: de —masche dorpen, d. i. aan de andere zijde, de zuidzijde der Maas.
- O'vermaat** (meer dan de geëschte maat; fig. buitensporigheid), v. gmv.: *tot — van smart, ramp, ellende, d. i. alsof er nog geen smart enz. in voldoende mate was*.
- O'vermacht** (meerdere of grootere macht), v.: *het Fransche leger moest zwichten voor de —, d. i. het Duitsche leger was veel talrijker*; **overmachtig**, bn.: *een —e vijand*.
- O'vermaken**, ik heb —gemaakt: *de knaap moest zijn werk —, d. i. opnieuw maken; iem. geld —, verzenden*.
- O'verman** (hoofd, leier, deken), m. —lieden, —lui: *de — van een gild*; gew. *Euverman*, vero.
- Overman'nen** (overwinnen, overweldigen door meerdere kracht of macht), ik heb —mand: *de wacht werd —mand door de oproertingen, overweldigd; de moeder was door droefheid overmand, d. i. overstelpt; door aandoeningen —mand, door den slaap —mand*.
- Overmasche** (aandr. de eilanden ten Z. van de Maas in Z.-Holland), o. gmv.: *in het —, daar had hij zich gelegerd, de storm*, (Cremer).
- O'vermatig** (de maat te boven gaande), bn. en bw.: —e weelde, buitensporig; *zij dronken —, iem. — prijzen, het was er — warm*.
- O'vermatig** (te matig), bn.: *nooit zal hij sterken drank gebruiken, hij is —*.
- Overmees'teren** (overweldigen, bemachtigen, ten-onder-brengen, onderwerpen), ik heb —meesterd: *zijn driften —; —ing v. gmv.*
- Overmid'den** (over het midden heen), bw.: *snijd't het —, midden door*.
- O'vermits'** (dewijl, aangezien, omdat), vgw. vero.; thans: Vermits.
- O'vermoed** (vermetelheid, roskeloosheid), m. gmv.: **overmoedig** (vermetel), bn. en bw.
- O'vermogen** (door grooter vermogen overwinnen, het winnen van), ik —mag, —mocht, heb —mocht: *hij, die zes Norens overmag, ... is geen bloohart*, (V. Lenn.)
- O'vermoed** (meer dan mooi), bn. en bw.
- O'vermorgen** (op den dag na morgen), bw.
- Overnacht'en** (den nacht doorbrengen), ik —nachtte, heb in die herberg —nacht.
- O'verneme** (het overnemen), v. gmv.: *de — van een ontvangerskantoor, v. e. winkel*.
- O'vernemen** (van een ander aannemen), ik nam —, heb —genomen: *de kolonel nam het bevel over; hij heeft deze woorden uit Bilderdijk overgenomen, d. i. aan B. ontleend*.
- O'vernoeming** (metonymia), v. —noemingen, b.v. *hij viel door het doodelijk lood (= kogel), door het staal (= zwaard)*.
- O'veroud** (zeer oud), bn.: *een —e eik, in —e tijden, d. i. zeer lang geleden*.
- O'verongrootmoeder** (de moeder van een der overgrootouders), v. —s; —**oudgrootvader**, m. —s; —**oudmoel**, —**oudtante** (tante v. e. der grootouders), v. —moesien, —tantes, w. g.; —**oudoom** (oom van een der grootouders), m. —ooms, w. g.
- Overpein'zen** (overdenken), ik —peinsde, heb —peinsd: —**er**, m. —s; —**ing**, v. —en.
- O'verplaatsen** (elders plaatsen, verplaatsen), men plaatste —, heeft —geplaatst: *de luitenant werd —geplaatst, d. i. naar een ander garnizoen verplaatst; —ing, v. —en: —ing vragen*.
- O'verproductie** (te groote voorraad in handel of nijverheid door verminderden of te geringen afzet), v. —s of —tiën, (c = k).
- Overreden** (door redeneering of kracht van redenen overhalen tot het doen of nalaten van iets), ik —reedde, heb —reed; —**ing**, v. gmv.: *hij bezit de gave der —*.
- Overreddingskracht** (het vermogen, om iem. te overreden), v. gmv.
- O'verrijp** (meer dan rijp), bn.: *de peer is —*.
- O'verrijwagen** (Rotterdamache sleeperswaggen), m. —wagens.
- Overrom'pelen** (sig. met gerommel en gedruisch overvallen: mil. *een wacht, een legerafdeeling op het lijf vallen*), ik heb —rompeld; —**ing** (verrassing en wel met groot lawaai), v. —en: *de —ing v. h. fort*.
- Overschaduwen** (metschaduwoverdekken), ik heb —schaduwd: *de hut was door linde loof —schaduwd*; fig. beschermen: *de kracht des Heeren zal hem —*.
- Overscha'rig** (overschietend, buiten de in-deeling vallend), bn.: *een —e heer*, (C. O.)
- Overschat'ten** (te hoog schatten), ik —schatte, heb —schat: *de vijand had zijn krachten overschat; —ting, v. gmv.*
- O'verschepen** (o'verladen van het eene schip in het andere), ik scheeps —, heb —gescheept.
- O'verscheppen** (scheppende o'vbrengeu), ik heb —gescheept: *gij zult die vischen moeten — in deze schuit; —ping, v. —en*.
- O'verschieten** (overblijven), het schoot —, het is —geschoten: *er zal niet veel v. h. eten —*.
- Overschit'teren** (door meerder licht doen verbleeken), het heeft —schit'terd: *de zon —schit'tert alle andere hemellichamen; fig. uitmunten boven, in de schaduw stellen*.
- O'verschoen** (schoen van elastiek, die over een anderen schoen heen gedragen wordt, omdat hij geen vocht doorlaat), m. —schoenen.
- O'verschoon** (meer dan schoon), bn. en bw.: *een —gedicht, in hooge mate schoon; hoe —is de aard getooid!* (Ledeganck)
- O'verschot** (rest, restant), o. —schotten.
- Overschrij'den** (stappen over), ik —schreed', heb —schre'den: *de grenzen —; fig. zijn bevoegdheid —, te buiten gaan; —ing, v. —en*.
- O'verseinen** (seinende berichten, telegra-

phieren), ik heb -geseind: ik heb dit bericht doen - aan die krant; -ing, v. gmv.

O'verslaan, ik sloeg -, men heeft of is -geslagen: hij sloeg de moeilijkheden maar over, de vlammen sloegen op de kerk over; tot iemands gevoelen -, d. i. overhellen; zegsw. kwade namen moet men -, onaangenaamheden moet men niet aanroeren; een overgeslagen halsboord, (C. O.), naar omlaag geslagen, niet staande.

O'verslag (rand, omslag), m. -slagen, fig. berekening, raming: een - van haar profijtten vervult den tusschentijd, (Staring); een - maken van de kosten.

Overspannen (te zeer inspannen), ik overspande, heb -spannen: hij zal zich nog -, d. i. zijn zenuwgestel ondermijnen; -ming, v.

O'versparen (o'verleggen), ik spaarde -, heb -gespaard: een sommetje -.

O'verspel (echtbreuk), o. gmv.: gij zult geen - doen, Ex. 20 : 14.

O'verstaaen, o.: het examen zal afgenomen worden ten - van den inspecteur, d. i. in tegenwoordigheid, in het bijzijn van; Mevrouw Deluw wilde ten - van den vreemde geen „scène maken”, (C. O.)

Overstag, bw.: zeew. - gaan, wenden, over een anderen boeg gaan, wenden; - vallen, tegen den wind inhouden; - raken, den wind van voren krijgen; fig. iemand - werpen, hem schrik aanjagen, hem ontstellen; iemand - helpen, d. i. doen vallen, den voet lichten.

O'verste (mil. luitenant-kolonel), m. -n; ook m. en v.: hoofd, bestuurder, bestuurster, als: de - v. e. klooster, de moeder -, de broeder -.

O'verstek (oversteeksel), o. -stekken.

O'versteken (overgaan), ik stak -, heb en ben -gestoken: met een bootje de rivier -, d. i. overvaren; morgen steken wij 't Kanaal over; zegsw. we zullen gelijk -, d. i. bij het ruilen elkaar iets overhandigen; -ing, v.

Overstelpen (fig. overladen), ik heb -stelt: wij worden met krantjes overstelt; de bruid werd overstelt met geschenken; zij was overstelt van droefheid; -ing, v. gmv.

O'verstemmen (opnieuw stemmen, herstemming houden), men stemde -, heeft -gestemd;

overstemmen (de overhand krijgen door meerderheid van stemmen, ook: overschreeuwen), men overstemde, heeft overstemd.

O'verstroomen (alstroomende over den rand loopen), het is -gestroomd: de regenton stroomde over, zijn mond stroomt over van lof; ook overstroomen: onze markt wordt overstroemd met Deutsche goederen; -strooming (watervloed), v. -stroomingen.

Overstuur (scheepst. over een anderen boeg), bn. en bw.: er is niets -, in de war, kapot, stuk; hij raakte geheel -, d. i. uit zijn gewone doen; zijn zenuwen waren -, van streek; er is niets aan -, er is niets aan gelegen.

O'vertocht (reis te water), m. -tochten.

O'vertogen (overdekt, overtrokken), vd.: zijn gelaat was met de schaduw des doods -.

Overtollig (eig. overtalig: boven het noodige getal), bn. en bw.: een - boekdeel, overcompleet; -e woorden, het - water, te veel; -e producten, te missen; dit zijn -e kleeren, onnodig; ik heb - veel werk, al te; -er, -st.

O'vertoom (dam met sleepelling en rad om schuiten te overhalen), m. -en: in Amsterdam waren toen twee -en, d. i. plaatsen, waar schuiten van het eene vaarwater in het andere

werden gebracht, zonder van een schutsluis gebruik te maken, d. i. zij werden door middel van een draaibrug op rollen overgehaald.

Overtredien (fig. verbreken, schenden), ik trad -, heb -treden: de wet -, de geboden Gods -, d. i. schenden, niet houden; -er (iem. die een gebod, een wet overtreedt), m. -s; -ing (vergrijp, zonde), v. -en.

Overtreffien (te boven gaan), ik -trof, heb -troffen: Bilderdyk overtreft al de dichters van zijn tijd; A'dam overtrof alle steden van Holland in zielental en rijkdom.

Overtreffend (spraak. al het andere te boven gaande), bn.: de -e trapvorm; zie Superlatief.

Overtrek (linnen overkleedsel), o. -trekken: het - van een peluw, van een bed; zie Hoes.

Overtrekken (in een zekere richting trekken over), ik trok -, heb en ben -getrokken: zij trokken de rivier -; ook: overtrek'ken, ik overtrok, heb -trok'ken: deze canapé is met trijp overtrokken, bekleed.

Overtuigen (zekerheid geven), ik heb -tuigd: zich van iets -; haar tranen hadden hem (Kegge) overtuigd, dat hij haar ongelijk had aangedaan, (C. O.), duidelijk gemaakt.

Overtuigend (overredend), bn. en bw.: een - bewijs; - spreken; -er, -st.

Overtuiging (het overtuigen; vastemeening), v. -en: door - kan men een leugenaar er moeilijk brengen; dat is nu mijn -, volgens mijn -, onwrikbaar gevoelen.

O'vervaart (overtocht, veer), v. -vaarten.

O'verval (plotselinge of onvoorziene aanval), m. -vallen: een vijandelijke -; soms maakt de vijand door een - zich meester van een fort.

O'verval (toeval, beroerte), o. -vallen: hij kreeg een -, zij lijdt aan -vallen.

O'verval (klink, sluitbout), m. -vallen.

O'vervallen (over iets heen vallen), het viel -, is -gevallen: hier zijn de appels, die zijn -gevallen, b. v. over de schutting; ook: overval'len (onverwachts aanvallen, overrompelen, verrassen), ik -viel, heb -val'len: den vijand -; de nacht -viel ons, verraste.

Overvleugelen (met de beide vleugels van een leger omsingelen), ik heb -vleugeld, fig. het winnen van: de handel van Antwerpen zal dien van Amsterdam nog -.

O'vervlieger (hoogvlieger), m. -vliegers: hij is geen -, munt niet uit boven anderen.

O'ervloed (grootere hoeveelheid dan noodig is), m. gmv.: hier is koren in -, d. i. meer dan noodig is; de hoorn van -, zie Amalthea; ten -e, daarenboven, bij al het overige.

Overvloedig (in ruime mate), bn. en bw.: een -e oogst; hij is - van alles voorzien; -er, -st; -heid (overvloed), v. gmv.

O'ervloelen (overloopen), het heeft en is -gevloeid: een land, -d van melken honig, overvloed hebbend van; zegsw. waar het hart vol van is, vloeit de mond van over, de mond spreekt uit den overvloed v. h. hart; mijn hart vloeit over van dankbaarheid, is meer dan vol van.

O'ervlug (uiterst vlug), bn. en bw.

O'ervloeding (te krachtige voeding), v.; zie de tegenstell.: Ondervoeding.

O'ervoeren (overbrengen), ik heb -gevoerd: de veerman voerde ons de rivier over.

Overvoeren (ergens te veel aanvoeren), men -voerde, heeft -voerd': de markt - met producten, de markt was -voerd'.

O'ervoe'ren (overvoederen), ik heb -voerd.
O'ervol (al te vol), bn.: een - hospitaal.
O'ervracht (hetgeen meer is dan het bepaalde gewicht bij een wagenlading), v. -en.
O'ervragen (te hoogen prijs vragen), ik -vraagde (-vroeg), heb -vraagd: in een soliden winkel overvraagt men nooit.
O'erwaard (meer dan waard), bn.: die stad is een bezoek -; ook: -ig, bn.
O'erweg (kruisende weg), m. -weg'en: bij de -enderspoorwegen zijn sluitboomen geplaatst.
O'erweg', bw.: hij kan met alle menschen -, d. i. kan met alle menschen over den weg, is een goed gezelschap, fig. kan met iedereen vrede houden, omgaan.
O'erwegen (nadenken over, overleggen), ik -woog, heb -wogen: iets rijpelijk -; zie ook Mediteeren.
O'erwegend (zwaarder wegend, gewichtig, fig. afdoend), bn.: iets van - belang, d. i. van een groot belang; -er, -st.
O'erweging (fig. overdenking), v. -en: hij schrikte terug voor de uitkomst zijner -en, (J. t. B.): zie ook: Meditatie.
O'erwegwachter (spoor-baanwachter bij een overweg, die de toegangshekken heeft te sluiten, als er treinen gaan passeeren), m. -s.
O'erwel'digen (met geweld bemachtigen), ik heb -wel'digd: een stad -; -end (ontzaglijk groot), bn. en bw.: een -e toevloed, een -e drukte; dat is - schoon.
O'erwel'diger (iemand, die met geweld landen veroverd en volken onderwerpt), m. -s: Alexander, Cyrus, Caesar waren -s; vooral gebruikt van Napoleon I: de -.
O'erwelf'sel (verwelf, gewelf), o. -welfsels.
O'erwelf'ven, ik -welfde, heb -welfd: een kelder -; -ing, v. -en; zie Overwulven'.
O'erwerk (werk boven het gewone of bepaalde), o. gmv.: een arbeider doet -, als hij na den bepaalden tijd blijft doorwerken.
O'erwerken (meer of langer werken dan bepaald is), ik heb -gewerkt: deze knecht heeft elken dag een uur o'ergewerkt; ook: overwerken (zich): (door te langdurigen arbeid zijn gezondheid benadeelen), ik heb mij -werkt: gij zult u nog -, overspannen.
O'erwicht (dat, wat bij verkoop boven het bepaalde gewicht wordt gegeven), o.: er is een kilo -, doorslag, toegift; fig. meer macht of aanzien, grootere invloed: het zedelijk -.
O'erwin'naar (iemand, die overwint, die zegevierend uit den strijd komt), m. -s, -aren; -ares', v. -sen; zie Triomphator.
O'erwinnen (oververdienen), ik won -, heb -gewonnen: hij heeft een aardig kapitaalje -gewonnen, bespaard; ook: overwin'nen (de zege behalen), ik overwon, heb -won'nen: den vijand -, zijn hartstochten -.
O'erwin'nend (de zege behalend), bn.: het -e leger, de -e partij, de -e macht.
O'erwin'ning (triomf, zegepraal), v. -winningen: de - behalen, zege.
O'erwinst (wat men oververdiend heeft of van zijn loon overlegt; te groote winst, woeker), v. -winsten.
O'erwin'teren, ik heb -winterd: de Hollanders moesten op N-Zembla -, 1596-'97, den winter doorbrengen; -ing, v. gmv.

O'erwippen (eig. over iets heen springen, fig. bij de overburen even inloopen), ik wipte -, heb of ben overgewipt: een sloot, een hek -; hij komt alle avonden even -.
O'erwon'neling (iemand, die overwonnen is), m. en v. -en; voor het v. ook -e.
O'erwulfd' (met een gewelf overdekt), bn.: het -e venster v. Clermonts opperzaal, (Bild.)
O'erwul'ven (met een gewelf overdekken), een sloot, een beek -; ook: Overwul'ven.
O'erzedig (al te zedig), bn.: een - zetje.
O'erzeesch' bn.: in de -e landen, d. i. aan gene zijde van den oceaan; -e bezittingen.
O'erzee'vlucht (het vliegen met een vlieg-machine over een zee), v. -vluchten.
O'erzet (klein veer), m. -zetten, w. g.
O'erzetten (overvaren, overvoeren), ik heb of ben -gezet: de veerman is aan 't -, zal ons -; -zetbak, m. -ken; -zetboot, v. -booten; -zetschouw (-bak), v. -schouwen; -zetschuit, v. -schuiten; -veer (overhaalveer), o. -veren.
O'erzetten (fig. vertalen, in een andere taal overbrengen), ik heb -gezet; -ter (vertaler), m. -s; -tling (vertaling), v. -en.
O'ervricht (uittreksel), o. -en: een - der vaderlandsche geschiedenis, kort begrip.
O'erzien, ik zag -, heb -gezien: zijn les, zijn opstel nog eens -, overlezen; een rekening -, vluchtig doorzien.
O'erzien', ik overzag', heb -zien: van die hoogte kan men het slagveld -, in zijn geheel zien; de korenakkers zijn niet te -, het einde is niet te zien; de gevolgen zijn niet te -, berekenen, na te gaan; -baar (te overzien), bn.
O'erzijde, -zij (aan de tegenovergestelde zijde), v. gmv.: aan de - der straat.
O'erzindelijk (al te zindelijk), bn. en bw.
O'erzuinig (al te zuinig), bn. en bw.
O'erzwaar (veel of al te zwaar), bn. en bw.
O'vidius, Naso, Rom. dichter, 43 v.-17 n.C.
Oxyda'tie (scheik. het verbinden met zuurstof, verzuring), v. -tlen, -ties. (t = ts).
Oxyde (scheik. stof, die bij de verbinding van zuurstof met metalen ontstaat, zuurstofverbinding), o. gmv.; lees: oksie'de.
Oxydeeren (zich met de zuurstof verbinden, roesten), het is geoxydeerd; als zn. o.: het - van ijzer in de open lucht; -ing, v. gmv.
Oxygeen', oxige'nium (zuurstof, de grondstof der levenslucht), o. gmv.; lees: oksiegeen'.
Oxygoon' (spitshoek, figuur met scherpe hoeken), m. -gonen; lees: oksiegoon'.
Oxymor'on (stijlfiguur. enge verbinding van twee tegengestelde begrippen), o. -s, b.v. een jeugdig grijsaard; de Friezen waren eendrachtig in tweedracht; lees: oksiemoo'ron.
Ozokeriet' (aardwas), o. gmv.; - is een isoleerstoff ter omwikkeling van electrische geleidingen.
Ozo'ne, v., **ozon'** (sterk riekende actieve zuurstof), o. gmv.
Ozoniseeren (met ozon behandelen): men neemt tegenwoordig proeven met het - van water, d. w. z. om het water van bacteriën te ontdoen door middel van ozon.
Ozonome'ter (werktuig ter bepaling van het ozon-gehalte der lucht), m. meters.

P.

- P**, v. -'s. - De 16e letter v. h. alphabet.
- P.** - *Pa'ter* (vader), *pa'tres* (vaderen), *pa'triæ* (des vaderlands), *pi'us* (vrome), *pon'tifex* (opperpriester), *po'pulus* (volk).
- P.** of **Pag.** - *Pa'gna*, bladzijde.
- P. A.** - *Par am'i* of *amie*, met nl. door middel v. e. vriend of vriendin (op adressen).
- Par.** - *Paragraaf*, afdeeling, ook *afdeelingsteeken*, nl. §.
- p.e.** - *par couvert*, ingesloten, onder omslag; ook: *pour condoléance*, (op visitekaartjes), voor rouwbeklag.
- Pe., Pet.** - *Pro cen'to*, percent, ten honderd.
- P.D.** - *Pro De'o*, om Gods wil, om-niet, gratis.
- p.f.** - *Par faveur*, uit gunst; ook: *pour féliciter*, (op visitekaartjes), tot gelukwensching.
- P.f.v.** - *pour faire visite*, om bezoek af te leggen, (op een visitekaartje).
- P. G.** - *Protestants'he godsdienst*.
- Phil. Dr.** - *Philosophæ Doc'tor*, Doctor of Meester in de wijsbegeerte.
- Pl.** - *Plura'lis* (meervoud).
- p.m.** - *plusmi'nus*, ongeveer.
- P.m.** - *Pro memo'ria*, tot herinnering, om in gedachten te houden; *pro'pria ma'nu*, eigenhandig.
- P.m.** - *Piae memo'riae*, zaliger gedachtenis.
- P.m.** - *per mille*, per duizend.
- P.O.** - *Pri'mo*, ten eerste, den ten der maand.
- P.O.** - *Per order*, op last van.
- P.O.** - *per omgaande*, (post).
- p.p.** - *per post*.
- P.P.** - *Per procura'tie*, op lastgeving van, als lasthebbende.
- P.P.** - *Pa'ter pa'triæ*, vader des vaderlands.
- p.p.** - *piu pia'no*, zachter (muziek).
- p.p.c.** - *pour prendre congé*, om afscheid te nemen, (op een visitekaartje).
- p.p.p.** - *pianis'simo*, zeer zacht (muziek).
- p.r.** - *pour remerciér*, om te bedanken, (op een visitekaartje).
- Praef.** - *Praefa'tio*, voorrede; *praefectus*, stedehouder, prefect.
- Pres.** - *President*.
- Proc.** - *Procureur*.
- Prof.** - *Profes'sor*, hoogleeraar.
- prop.** - *proponen't*, zie aldaar.
- Prot.** - *protocol*, *Protestantsch*, zie aldaar.
- P.S.** - *Post-scrip'tum*, naschrift.
- Ps.** - *Psalm*.
- p.st.** - *pond ster'ling*, (Engelsch: f 12.00).
- P**, v.: zegsw. *de* - *inhebben* nl. de pest; *alles is in de* -, perfectie; *in de* - *zitten*, penurie of volkst. *penarie*: uiterste nood.
- Pa** (vader), m. -'s; **paat'je** (vleinaam), o. -s.
- Paad'je** (smal paal), o. paadjes; zie **Pa**.
- Paal** (eig. persoon, die belast is met het beheer van benodigheden voor scheepswerk; in zeemanstaal ook vader, oude man, oude), m. paaien: *Oud zijt gij*, - *Witbol!* (Bild.); *Wai schort je*, -? (Potg.)
- Paal** (oudste adelborst eener klas), m. -s, -en.
- Paalement** (betaling), o. -menten.
- Paal'en** (eig. Fr. *payer*, betalen: tevredestellen), ik heb gepaaid: *een kind* - *met zoe-*
- tigheid*, (C.O.), *sussen*; *iemand met beloften* -, *stillen*; *met tranen niet te* -, (Staring).
- Paal'en** (paren van visschen), zij paaien, hebben gepaaid; - **plaats** (plaats in zee, waar de visschen samenscholen in den paartijd), v. -plaatsen; - **tijd** (paartijd der visschen), m. gm.v.
- Paal** (langwerpig blok hout), m. palen: zegsw. *als een* - *boven water*, voor ieder duidelijk; zegsw. - *en perk stellen*, beteugelen, te keer gaan, binnen zekere grenzen houden; vooral van ondeugden en misbruiken, b.v. *dat gaat de, of alle, palen te buiten*, dat gaat al te ver; zie: *Geeselpaal*, *Grens*, *Hei*, *Latier*, *Mijl*, *Schandpaal*, enz.
- Paal** (afstandsmaat in O.-I.: op Java ± $\frac{3}{11}$ uur of 1506 M., op Sumatra $\frac{1}{8}$ uur of 1852 M.), m.: *dat is 20* -; ook in 'vierkant: als vierkantsmaat gebezigd.
- Paal'vast** (zoo vast als een in den grond geheide paal), bn. en bw.; fig. ontwijfelbaar zeker, onwrikbaar, onomstootelijk.
- Paal'werk** (samenstel van palen), o. -werken: *zeeveringen bestaan veelal uit* -; *een kazerneplein, door* - *of palissaden omgeven*.
- Paal'woning** (woning op palen, boven het water van meren of aan den oever), v. -woningen: *de* - *woningen zijn in Europa uit den vóórhistorischen tijd, men vond de overblijfselen er van aan de meeroevers van Zwitserland, Italië, enz.*
- Paal'worm** (boorworm of paalmossel in den Ind. archipel), m. -wormen: *men meent, dat de* - *wormen door schepen naar Europa zijn overgebracht*, (Veth).
- Paan** (Port. *piano*: voorschortje of schaamrokje der negers in W.-Afrika), m. paanen.
- Paan'der** (teenen broodkorf), v. -s.
- Paap'je** (boomsijsje), o. -s: *de opvoeding van* -s, (C. O.)
- Paapsch** (pausgezind. Roomsch), bn.; -**gezind**, bn.; -**gezindheid**, v. gm.v.
- Paar** (twee bijeenbehorende dingen of menschen, tweetal, koppel), o. paren: *een* - *handschoenen*, *een* - *schelpen*: *een aardig* -, *twee kinderen*, ook een verloofd paar.
- Paard** (eenhoevig zoogdier), o. -en; zie: *Hengst*, *Merrie*, *Veulen*, en verder: *Bonk*, *Draiver*, *Guil*, *Hakkenei*, *Hit*, *Karre*, *Klepper*, *Knol*, *Koets*, *Koppel*, *Parade*, *Ploeg*, *Post*, *Ren*, *Rij*, *Ros*, *School*, *Sleepers*, *Strijdhengst*, *Tel*, *telle* of *telganger*, *Trek*, *Werk*, *Wissel*, *alsmede*: *Bruin*, *Schimmel*, *Vos*, *Zweetvos*, enz.
- Paard**, o. -en: zegsw. *hij was op zijn* -je, *toornig*; *men moet een gegeven* - *niet in den bek zien*, bij een geschenk niet te zeer taxeren of te nauwkeurig kijken; *de* - *en achter den wagen spannen*, een zaak verkeerd aanpakken; *het oog van den meester maakt het* - *vet*, toezicht doet de zaken gedijen; *het beste paard struikelt wel eens*, ook de beste kan wel iets verkeerd doen; *de beste* - *en vindt men op stal*, de beste meisjes vindt men thuis; *iemand over het* - *tillen*, *iemand te zeer begunstigen*, te veel roemen, zoodat hij aan de

verwachting niet kan af zal beantwoorden; *het hinkende* — komt achteraan, de bezwaren, lasten, kosten toonen zich op 't einde, men moet zich dus wachten voor al te groote, voorbarige blijdschap; *ik zal u man en noemen*, ik zal u alles in bijzonderheden vertellen; *het houten* — of *het Trojaansche* — binnenhalen, zijn eigen ondergang of ongeluk argeloos bewerken, zie *Sinon*; *het geveleugeld* —, Pegasus.

Paardebek (bek v. e. paard), m. — bekken; — **borstel** (borstel, om het paard te reinigen), m. — s; — **dek** (dekkleed v. e. paard), o. — ken.

Paardekracht (maatstaf voor arbeids-effect, berustende op: a. kracht, gemeten met 't K.G.; b. weg, gemeten in de richting der kracht met den M.; c. tijd, gemeten met seconden), v. gmv.; 1 — = 75 K.G.M. per seconde, d. i. het opheffen van 75 K.G., 1 M. hoog, in 1 seconde; praktisch zal de kracht van een paard wel als grondslag gediend hebben, vandaar de naam; *een machine van zestig* — (niet: — en); *de machines der nachtbooten v. d. maatschappij Zeeland zijn v. ruim 8000* —.

Paardeleer, paardenleer (leer van de huid van één, of van meer paarden), o. gmv.: schoenen van —; — en, bn.: — riemen.

Paardenarts (— dokter), m. — en; — **bloem** (gele bloem der weide, hondsbloem), v. — en; — **boon** (peulvrucht, veldbloem), v. — en; — **haar** (haar, meest uit den staart van een paard), o. — haren; — **haren** (van paardenhaar), bn.: *een — horlogeketting, een — haren zomerhoed*; — **jongen** (O.-I. stal- of paardenknecht), m. — s; — **kastanje** (wilde kastanjeboom), m. — s, (de vrucht), v. — s; — **klaauw** (hoeftblad), m. — en; — **markt** (markt voor paarden), v. — en: *de — te Beusichem ten O. van Culemborg*; — **middel** (eig. een geneesmiddel voor paarden, fig. een al te krachtig werkend middel, b.v. geneesmiddel), o. — en: — **postrij** (O.-I. postdienst per postwagen), v. gmv.; — **slachter** (iemand, die paarden slacht, om het vleesch te verkoopen), m. — s; — **slachterij**, v. — en; — **spel** (circus, kermissent), o. — spellen; — **stal** (stal voor paarden), m. — len; — **stamboek** (stamboek van met zorg geteelde paarden), o. — en; — **tram** (een tram, door paarden over rails getrokken), v. — s; — **vlieg**, v. — en, z. Brøms; — **volk** (mil. ruitery), o. gmv.; — **vracht** (vracht voor paarden, fig. uiterst zware vracht), v. — en; — **wed** (waaibare plaats voor paarden), o. — wedden; — **wik** (paardenboon), v. — wikken, ook: — wikke.

Paardestaart (staart van een paard), m. — en: (een pacha met) drie — staarten, een Turksch onderscheidingsteeken van grootwaardigheidsbekleeders; — **staart** (plantk. een soort van wilde plant of onkruid), m. — en, zie Akkerpaardestaart; — **staart** (ontl. waaiervormige zenuwen beneden den eersten lendenuwvel), m. gmv.; — **toom** (toom v. e. paard), m. — en; — **tuig** (tuig v. e. paard), o. — en; — **vijg** (uitwerpsel v. e. paard), v. — en; — **vleesch** (vleesch van een geslacht paard) o.: zegsw. *die jongen heeft — gegeten*, is dartel, kan nietilstaan of stilzitten; — **vleesch, paardenvleesch** (een houtsoort, om de kleur zoo genoemd), o. gmv.; — **vleeschboom** (W.-I. boom met e. harde, bruinroode houtsoort), m. — en, zie Bala'ta; — **voet** (misvormde voet, horrelvoet), m. — en.

Paard'jerijden (het rijden van een kind op de knie van vader, broer, enz.), o. gmv.

Paard'rijden (te paard rijden), ik reed —, heb — gersden: *je moet alle dag een uur — voor je gezondheid*.

Paard'rijden (het rijden op een paard), o.; — **rijder** (ruiter), m. — rijders; — **rijdster** (dame te paard, amazone), v. — rijdsters.

Paarl, v. paalen; zie Parel.

Paarl (boekdr. uiterst klein lettertype), v. gmv.; ook: Parel.

Paarlemoer, parelmoer (naar 't Fr. *mere-perle*, opgevat als: moeder der parel in de schelp: blauwachtig, glimmend bekleedde der schelp van parelmossels), o. gmv.

Paarlemoeren, paarlmoeren, parelmoeren, b.v.: *een paar — knoopjes*.

Paarl'mossel (ook paarloester), v. — mossels; ook: *Parelmoermossel*: men vindt de — in de Indische Zee.

Paars (eig. perzikkleurig: violetkleurig), bn.: *hij zag — en blauw van de kou*; *seringen zijn — of wit*; — er, paarst; als zn. o.: *het — der erica*; — **held**, v. gmv.

Paars (R.-K. liturgisch symbool van boete), o.: *een — e kazuiel*.

Paars'gewijze, — gewijs (bij paren), bw.: *de kinderen verlieten — de school*.

Paar'tijd (tijd van paring bij vogels, vischen, enz.), m. gmv.; zie b.v. Paalen.

Paasch'avond (avond vóór Paschen), m. — en, bij uitbreid. Zaterdag vóór Paschen; — **best** (in de beste kleeren), o. gmv.: *zegsw. hij was op zijn —*, was op zijn mooist gekleed, had zijn mooiste pak aan; *bijw.: hij is — gekleed*; — **bloem** (bloem, die omstreeks Paschen bloeit), v. — en: *het madeliefje, de koekoeksbloem zijn — bloemen*; — **brood** (ongezwaard brood van tarwe en water, der Israëlieten), o. — en; ook krentenbrood, dat bij de eieren gegeten wordt; — **dag** (dag van het Paascheest), m. — en: *eerste —, tweede —*; — **ei** (symbool van het leven en der verrijzenis); *thans meestal geveerd ei*; ook wel ei van suiker of chocolade, dat in de Paaschdagen aan kinderen ten geschenke wordt gegeven), o. — eieren; — **feest** (Bijbel: ook het feest van het ongedeesemde brood; het duurde 7 dagen met een vooravond, waarop het Paaschlam werd gegeten), o. — en, zie Pascha; — **feest** (het feest van 's Heeren verrijzenis), o. — en; — **gezag**, o. — en; — **kaars** (R.-K. zeer groote, fraai gewerkte kaars, die van Paschen tot Hemelvaart onder de hoegmis op Zon- en feestdagen wordt onstoken), v. — en; — **lam** (lam, dat de Israëlieten op Paschen aten; een der namen van Jezus; wapenteeken: een staand lam met een kerkvaantje in den linkerpoot), o. — lammeren; — **maan'dag** (2de Paaschdag, als Zondag gevierd), m. — dagen; — **os** (gildos), m. — ossen, vero; — **plicht** (R.-K. verplichting, om met Paschen te biechten en ten hoogtijd te gaan), m. — en; — **tijd** (R.-K. veertien dagen of drie weken mitrent Paschen, waarin men aan zijn paaschplicht kan voldoen), m. gmv.; — **vacantie** (schoolvacantie van 14 — 21 dagen, omstreeks Paschen), v. — s, — tiën; — **vuur** (groot veldvuur, dat men op een der Paaschdagen in sommige streken nog ontsteekt), o. — vuren; — **week** (week, beginnende met Paaschzondag), v. — weken; — **za'terdag** (Zaterdag vóór Paschen), m. — en, zie Paaschavond; — **zon'dag** (de

eerste Paaschdag, die, welke nl. op Zondag valt), m. -dagen.

Paafje (vadertje), o. paafjes; zie Pa.

Pa'ce (sport. snelheid, gang), v.; lees: pees.

Pa'een (Eng. gangmaken), ik heb gepaced.

Pa'cemaker (Eng. gangmaker), m. -s.

Pa'cha (Turksche titel, militair bevelhebber, gouverneur of gewestelijk hoofd), m. pacha's; ook: **Pa'sja**, m. -'s; lees beide: pas'ja.

Pachometer (diktemeter van spiegelglas), m. -meters. (ch = scherpe g).

Pacht (eig. verdrag, overeenkomst; huur van land, weide, enz., ook de huursom), v. -en: in - hebben, - betalen; pachtijd: de - is om.

Pacht'en (in pacht nemen), ik pachtte, heb gepacht: een weide, een stuk land, een hoeve, een jachtveld, een vischwater -.

Pachter (iemand, die iets pacht, vooral een hoeve met bijbehorende velden), m. -s.

Pacht'geld (het geld der pacht, de huursom), o. -en; ook bij verkorting: Pacht, b.v. de - betalen, z. Bamis; -hoeve (boerenhofstede, die gepacht is of verpacht wordt), v. -n; -som (het pachtgeld samen), m. -sommen.

Pachyderm' (dikhuidige), o. mv.: de olifanten zijn -en, (ch = scherpe g), fig. wat is dat voor een -? lomp, onhandelbaar mensch.

Pacificateur' (vredestichter, bevrediger), m. -s; ook: -ca'tor: de rol spelen van -;

-ca'tie (vredestichting, bevrediging), v. -s, -tiën: de - van Gent (1576); -ceeren (vrede stichten, bevredigen, verzoenen, bijleggen).

Pacific'ek' (vredelievend, vreedzaam, kalm), bn.; -spoorwegen, m. mv.: in Amerika verbinden de - de kust van den Atlantischen Oceaan met die der Stille Zuidzee: zij loopen van New-York tot San-Francisco.

Pa'co, -kameel (Peruaansch schaap, met fijne wol), m. paco's, -kameelen.

Pactum (verbond, verdrag), o. pacta.

Pad (smalle weg, voetpad), o. paden: een bij-, een binnen-, een dwars-, een - door het woud: gij moet dit - inslaan, voetweg; **paadje**, o. paadjes; zie ook: Jaagpad, Kerk-, Tuin-, Voet-, Wandelpad.

Pad, pad'de (kruipend dier), v. padden: zegsw. hij zwelt op als een -, wordt erg toornig.

Pad'denstoel (vleezige zwamplant, voorkomende in honderden soorten, zij draagt op een vleezigen steel een zoogenaamden hoed), m. -stoelen: er zijn eetbare en vergiftige -stoelen; in de spreek.: Paddestoel; zie Mycelium; fig.: krankzinnigengestichten, verrijzen in Chicago als -en uit den grond.

Pad'doek (Eng. omheind grasveld naast of bij den stal v. renpaarden), m. -s. (a = e)

Pa'die (O.-I. rijst in de aar, zooals ze nl. gesneden wordt), v. gmv.; ook: **Padi**; er is geen oorlog in 't land, die de - vertreedt, (Mult.); zie: Bras, Gaba, Nasi.

Pad'sjah, pand'sjah (Perz. heer der koningen, de Grootte Heer, de sultan van Turkije, wereldvorst en kalief), m. -'s.

Pa'dus, v., de Po: in Boven-Italië.

Pad'vind'ers (mil. nieuw opgericht jongenskorps, dat tucht, het doen van verkenningen en het redden in nood tot doel heeft), m. mv.; -kamp, o. -en, -tocht, m. -en, -uniform, v. -en.

Paedagogie' (Gr. de kunst, om een kind te leiden, leer der opvoeding, inzonderheid door de school), v. gmv.; -gog'iek' (opvoedingskunst), v. gmv.; -go'gisch (opvoedkundig),

bn.; -go'gium (opvoedingsgesticht), o. -s, -gia; -goog' (eig. knapenleider d. i. slaaf die de kinderen naar school bracht, thans: onderwijzer, leidsman of opvoeder der jeugd), m. -gogen. (ae = ee).

Paediatric' (kinder-geneeskunde n.l.v. kinderziekten), v. gmv. (ae = ee).

Paedologie' (wetenschappelijke kinderstudie), v. gmv. (g = g).

Paf (slag, oogveeg), m. paffen.

Paf (versteld, onthulst), bn.: -staan over iets.

Paf'fen (een paffend geluid maken), ik -te, heb -paf't: hij -te van de warmte, van benauwdheid; zie Puffen.

Paf'ferig (opgeblazen, loom), bn.: -van 'teten zijn, een -gezicht; zie Pufferig.

Paf'fig (opgeblazen, pafferig), bn., -er, -st.

Paf'zak (dikkerd), m. en v. -zakken.

Pagaal' (Indiaansche losse roeispaak, kort en met breed blad, hebbende een kruk tot handvat), v. pagaaen; -en (met de pagaai roeien, d. i. wrikken), ik pagaaide, ik heb de sloop -pagaaid.

Pagadet' (soort van duif met roode oogen), v. -ten, fig. behaagzieke vrouw; -terig (eig. in elkaar gedoken als een duif, omwel, landerig), bn.: ik ben vandaag wat -, hangerig.

Paganis'mus, -me (heidendom), o. gmv.

Paganist' (gesch. tijdens de regeering van Constantijn, den eersten Christenkeizer, (306-337), degene, die zich niet bij de staatschristenen aansloot, ongodist, niet-christen), m. paganisten.

Pa'ge (edelknaap), m. -s; lees: paa'-zje.

Pa'ge (Fr. pagina), v. pages; lees: paa'zje.

Pag'gar, pag'ar (O.-I. omheining, heg), m. -s: een bamboezen -; kampongs, door goed onderhouden, levende -s van den weg gescheiden, (Gron.). (g = g); -koffie (die nl. groeit binnen de omheining van de kampongs, in de schaduw der pisang), v. gmv.

Pa'gina (bladzijde), v. -'s; zie **P.** of **Pag.**

Paginatuur' (volgorde v. d. bladzijden), v. -turen; -pagineeren (de bladzijden v. e. boek van volgnommers voorzien) -en hand-schrift -: -ing, v. -en. (g = g).

Pago'de (Chineesche, ook Hindoesche afgodstempel, verder pop of afgodsbeeld met beweegbaren kop in zoo'n tempel), v. pagoden.

Pagodiet', o. gmv.; zie Agalmatoliet.

Pallas'se (Fr. stroozak), v. -sen; als hansworst, m., meestal: Paljas'. (ll = lj).

Pail'le-geel (Fr. stroogeel), bn.; lees: pail-je.

Paillet'ten (Fr. stukjes staal of plaatjes, verguld of verzilverd, die op of om het kleed van tooneelspelers schitteren), v. mv.

Pain de lu'xe (Fr. fijn brood), o. gmv.

Pair (eig. de gelijke nl. v. d. koning), m. -s; thans lid v. h. Hoogerhuis in Engeland; in de Middeleeuwen in Fr. een der vazallen, die onder den leenheer een eigen leenrechtbank vormden, bijzonder een der kroonvazallen; sinds de restauratie tot 1848 leden der Eerste kamer; Eng. peer, Fr. pèr: -schap (de waardigheid van pair), o. gmv.

Pais, v.; zie Pais.

Pa'joeng, pa'jong (O.-I. waardigheidscherm als distinctief van rang; ook zonne- of regenscherm), m. -s: den gouden -voeren, een aanzienlijke inlandsche grootte zijn, b.v. een regent. (j = j).

Pak (bundel), o. pakken: een - boeken, een - brieven; zegsw. over zijn met - en zak,

alles overgehuïd hebben; *met* - en *zak* *vertrekken*, met alles, wat men heeft of bezit en in pak of zak kan bergen, zijn dienst verlaten; *daar valt mij een - van het hart*, een groote zorg heb ik nu minder; *bij de -ken neerzitten*, zonder moed zijn; *een - slaag*, dracht; *een nieuw - koopen*, stel bovenkleeren; fig. zie **Boevenpak**.

Pak'boot (snelvarend stoomschip tot vervoer van personen en goederen), v. -booten; -**vaart** (dienst v. pakbooten), v. -vaarten.

Pak'ezel (lastezel), m. -ezels; -**garen** (pak-touw), o. gmv.; -**goed** (reisgoed, bagage), o. -goederen.

Pak'huis (bergplaats van koopwaren), o. -huizen; -**huisknecht** (knecht in een pakhuis), m. -s; -**huismeester** (O.-I. ambtenaar, belast met het toezicht op de pakhuizen, waarin de koloniale waren worden opgeslagen), m. -meesters.

Pakka'ge (reisgoed, bagage), v. -s. (g = zj).

Pak'kamer (kamer, waarin goederen ter verzending, bagage, enz. bewaard en verpakt worden), v. -kamers.

Pak'ken (eig. een pak maken, inpakken, ook: grijpen, aanhouden, gevangennemen), ik pakte, heb -pakt; *wij moeten nog -*, nl. onze reiskoffers; zegsw. *wij zaten als haringen in een ton gepakt*, vreeselijk dicht opeen; *iem. bij den kraag -*; zegsw. *zijn biezen -*, er van door gaan, zich uit de voeten maken, de plaat poetsen, zie **Bies**; *de politie kreeg den dief te -*; zegsw. *hij heeft het erg te -*, is erg verkouden.

Pakkerij' (het pakken; plaats, waar het inpakken geschiedt, zie **Haring-**), v. -en.

Pakket' (klein pak), o. pakketten.

Pakket'post (afdeeling der postertijen tot verzending van postpakketten), v. gmv.

Pak'king (opvulling, om bij zuigers van stoommachines het ontsnappen van stoom te verhinderen), v. -en: een *heemep* -.

Pak'kist (houten kist, om iets in te pakken), v. -en; -**korf**, m. -korven; -**linnen**, o. gmv.; -**naald** (lange dikke naald met een groot oog en omgebogen punt, dienend om manden, pakken enz. met touw of garen toe te naaien), v. -en; -**papier** (grof en taai papier, om goederen in te verpakken), o. -en; -**schuit** (schuit voor 't vervoer van goederen op binnenwateren), v. -en; -**touw** (dik of sterk touw, bindgaren, pakgaren), o. gmv.; -**wagen** (wagen, om goederen te vervoeren), m. -s; -**zadel** (zadel, waarop lastdieren de pakgoederen dragen), m. -s.

Pal (staafje, om een rad vast te zetten, ook zetter, vanger of pen genoemd), m. pallen.

Pal (vast, stevig), bw.: zegsw. - *staan*, onwrikbaar, onbeweeglijk; fig. *iemand - zetten*, den mond snoeren.

Paladijn' (eig. heer van het paleis), m. -en: de -en van Karel den Grooten, ridders uit diens gevolg, b.v. *Rostant, Olivier, Turpijn*; de -en hielden hun verblijf in den vorstelijken burch; fig. *een hoffelijke held*, later: dapper en ridderlijk man.

Palaodoxie' (oud-geloovigheid), v. gmv.

Palaograaf' (kenner van het schrift der ouden), m. -grafen; -**graphie'** (kennis van de verschillende soorten van schrift uit de oudheid), v. gmv. (æ = ee).

Palaologie' (oudheidkunde), v. gmv. (æ = ee).

Palaologen (laatste dynastie van Byzantijnsche keizers), m. mv. (æ = ee).

Palaontographie' (beschrijving van de fossiele overblijfsels der voorwereld), v. gmv.

Palaophon (oud-geloovige), m. -s.

Palaontologie' (leer der versteeningen van uitgestorven dieren, fossielen-kunde), v. gmv.

Palaontoloog' (kenner der voorwereldlijke dieren, der fossiliën, enz.), m. -logen. (æ = ee).

Palaophytologie' (leer der fossiele plantenoverblijfselen uit de eerste wereld), v. gmv.

Palaotherion (voorwereldlijk dier, vierhoevig zoogdier, het midden houdend tusschen den tapir en den neushoorn), m. -s. (æ = ee).

Palaotypen, v. mv.; zie **Incunabelen**.

Palaozoën (voorwereldlijke dieren), m. mv.

Palaozoölogie' (dierkunde der voorwereld), v.; ook: nat. historie der fossiele dieren. (g = g).

Palamedes, een der Grieksche koningen voor Troje; valschelijk door Ulysses van verraad beschuldigd, werd hij veroordeeld en gesteenigd; ook treurspel van dien naam van Vondel, in 1625 verschenen, zinspelend op het onthoofden van Oldenbarneveldt in 1619. (me = mee).

Palankijn' (draagstoel in Indië), m. -kijsn.

Palatijn' (paltsgraaf, thans Hongaarsch edelman, magnaat), m. -en; -**latinaat'** (paltsgraafschap, de Paltz), o. -aten.

Pa'le a'le (Eng. lichte ale), v. gmv. (a = ee).

Pale' (katrol, inzonderheid een oud foltertuig), v. -en: *iem. aan de - slaan*, hangen.

Paleis' (eig. woning van keizer Augustus op den Palatijnschen heuvel), o. -zen: het - *des konings*; bij uitbr. groot gebouw: het - *van justitie*, gerechtsgebouw of -hof; het - *voor volksvlucht te A'dam*, het - *op den Dam*, eig. raadhuis, in 1655 voltooid door Jacob van Campen, (8e wereldwonder).

Pa'ten (grenzen, raken aan), het paalde, heeft gepaald: het huis paalde aan de synagoge, Hand. 18 : 7; fig. *dat paalt aan het ongehooflijke*, Vl.

Palesteel (smalle streep boven het schild), m. -stelen: het woord is uit het oud-Fr., de - *bet. een jongere lijn*.

Palestijnsch', bn.: het - *land*, (Staring), d. i. Palestina.

Palestina (aardr. Rom. benaming van het Joodsche land), o. gmv., ook *Palaestina*; zie Heilige land, land van Belofte, Kanaän.

Palestrijsche muziek (eig. kerkelijke muziek van den genialen toondichter Giovanni da Palestrina, 1514 - '94, te Rome), v. gmv.

Pales'trisch (worstelstrijden, wedloopen, schijfwerping, enz. betreffende), bn.

Palet' (kaatsplankje), v. paletten.

Palet' (dun, ovaalvormig plankje met een gat er in voor den duim: verbordje v. d. kunstschilder), o. paletten: zegsw. *de mannen van 't -*, de schilders.

Paletot' (Fr. korte overjas met zijzakken), v. paletots; lees: - *too'*.

Palet'ten (het raketspel spelen), ik palette, ik heb gepalet; zie **Raket'ten**.

Palfremier' (Fr. koetsbediende), m. -s.

Pa'li (heilige taal der Boeddhisten), o. gmv.

Pallimpsest' (eig. nogmaals uitgewischt: perkament, waarvan het oorspronkelijke schrift is uitgewischt, om er iets anders op te schrijven), o. -en.

Pa'ling (visch, spitsjer van kop dan de aal, bruiner van kleur, geler aan den buik; fijner),

- m. -en, (vischstof), v. gmv.; **pa'linkje**, o. -s.
- Palingenesie** (wedergeboorte, omvorming, als b.v. bij rupsen), v. gmv. (g = g).
- Pallodie** (intrekking van 'geen men smadelyk gezegd heeft), v.: zijn dood heeft die - ver hinderd, (Geel).
- Pallinaur** (bekend stuurman van Aeneas op zijn tocht naar Italië, fig. leidend staatsdienaar), m. -uren: de - van den staat.
- Pallissade** (Fr. schans- of stormpaal, in een rij in den grond geplaatst tot versperring van den toegang), v. pallissaden.
- Pallissadeeren** (met pallissaden afsluiten en versterken); -ing, v. -en.
- Pallissan'der** (Fr. purper- of violethout, zeer sijn hout, afkomstig uit Guyana), o. gmv.; -houten, bn.: een - houten pianino.
- Pall'ta** (O.-I. lampje), v. -'s: op elkeslaapplaats stond ren - te branden, (v. R.). (i = ie).
- Paljas** (hansworst), m. paljassen.
- Paljas** (Fr. paillasse, stroozak), v. paljassen.
- Palladium** (myth. het uit den hemel gevallen beeld van Pallas Athene in Troje, dat de onneembaarheid der stad waarborgde), o. gmv.: later gebezigd voor beschermend heiligdom: de grondwet is het - der vrijheid.
- Pallas** (ruitersabel), m. pallassen.
- Pallas Athene**, myth. de godin Minerva.
- Palliatief** (pijnstillend middel zonder geneeskraft, verzachtingsmiddel), o. -ieven; fig. uitvlucht, verbloeming, bemanteling. (i = ie).
- Pallieeren** (verzachten, fig. bewimpelen).
- Pallium** (R.-K. waardigheidssteeken van patriarchen, primaten en aartsbisschoppen, bestaande uit een cirkelvormigen breeden band van witte wol, waarin zes zwarte zijden kruisjes zijn geweven), o. pallia.
- Palm** (boom der tropen), m. -en: men kent veel soorten van -en; de -en leveren noten, wijn, olie, hout; er is -olie, -suiker, -wijn.
- Palm** (palmtak), m. -en: de - is het zinnebeeld der overwinning; den - der welsprekendheid behalen, zegeseken; den - wegragen, overwinnaar zijn, den prijs behalen.
- Palm** (handvlakte), vroeger ook lengtemaat, (nl. $\frac{1}{10}$ M. of 1 d.M.), v. palmen.
- Palm** (kruid), v. gmv.: een rand van - groen.
- Palma** (O.-I. vaartuig met twee masten), v. -'s.
- Palmblad** (blad van een palm), o. -bladen of -bladeren; -boom, m. -boomen; -bouter (vette palmolie), v. gmv.; -brandewijn (gegiste palmwijn), m. gmv.
- Palmen** (hand over hand ophijschen), ik heb gepalmd: zich aan boord -.
- Palmhout** (het hout van den palmboom), o. gmv.: een beker van -; -houten, bn.: een - kokertje, van palmhout.
- Palmiet** (palmmerg, palmmeel), o. gmv.
- Palmitt'ne** (een der bestanddeelen v. palm-boter), v. gmv.: -zeep, v. -en.
- Palmknoopen** (schynbare geleidingen in den stam van den palmboom), m. mv.
- Palmolie** (olie of vet, uit de vruchten v. verschillende soorten v. palmen), v. gmv.
- Palm'tak** (tak v. een palmboom, fig. teeken v. overwinning, ook v. vrede), m. -takken.
- Palmpaschen** (Zondag vóór Paschen, Palmzondag), v. gmv.: het is vandaag -; ook: palmboompje, opgesierd met lintjes en goudpapier, bestoken met koek, vijgen, sinaasappelen, enz. tot vermaak der kinderen; -wijding (R.-K. het wijden van palmtakjes op Palmzondag), v. -en.
- Palmzon'dag** (Zondag vóór Paschen), m. -zondagen; zie Palmpaschen.
- Palpa'bel** (handtastelijk, tastbaar, zonneklaar), bn. en bw.; **palpita'tie** (klopping, polslag), v. -ties, -tien; **palpíteeren** (kloppen v. hart of pols, trillen der leden).
- Pal'ster** (pelgrimstaf), m. palsters.
- Pal'trok** (wijde rok, pelgrimskleed; ook een soort van houtzaagmolen), m. pal'trokken.
- Palts** (paleis; rechtsgebied; landstreek), v.
- Palts'graaf** (vorstelijke titel), m. -graven.
- Pamflet** (klein hekelend geschrift, schot-schrift, smaadschrift, blauwboekje), o. -ten.
- Pamflettist** (schot-schrijver), m. -tisten.
- Pam'or** (wit ijzer tot het damasceeren van klingen), o. gmv.: - wordt gevonden in de landen aan de golf van Boni (Celebes).
- Pam'pa** (aardr. groote grasvlakte in Z.-Amerika, b.v. in Argentinië en Peru), v. -'s; ook Llano geheeten.
- Pam'pelmoes** (O.-I. boom van aanzienlijke hoogte met groote vruchten, die als sinaas-appels smaken), m. -moezen.
- Pampernoel'je** (uit kampernoelie: eetbare paddenstoel), v. -noeljes.
- Pampoes'jes** (uit het Javaansche pampoes, Fr. babouche: oostersch slofje), o. mv.
- Pan** (dakpan), v. pannen: roode pannen.
- Pan** (kookvat), v. pannen: een koeken -, een braad -, een kook -, enz.; zegsw. den vijand in de - hakken, neersabelen, zijn leger vernietigen; eig. van spijzen, die men stuk hakt om ze in de pan te stoven of te braden; hij is aan de -, hij is gevangen, hij is er bij; een veeg uit de -, een leelijke berisping.
- Pan** (rommel, rumoerig en grappig voorval; warboel, herrie, poespas), v. gmv.: de heele - is geen cent waard; wat een - hebben we daar beleefd! 't was een dolle -!
- Pan**, myth. veld-, bosch- en herdersgod, gedrochtelijk wezen met horens en bokspooten, schrik-aan-jagende godheid; zie Paniek.
- Pan'arren** (geeselen), ik heb gepanaarsd: een matroos -; zie Britsen.
- Panacee** (universeel geneesmiddel tegen alle kwalen), v. gmv.: Mevr. Stork beweerde, dat eau-de-cologne eene - is tegen alle vlekken, (C. O.)
- Pana'che** (Fr. vederbos, pluimbos), v. panaches.
- Pan'mama** (donkergele strooehoed), m. -'s.
- Pand** (waarborg, onderpand; ook, huis), o. panden: fig. kind, echtgenoot.
- Pand** (slip v. e. jas), o. -en: de ambachts-hazen met hooge hoeden en lange -en, (C. O.)
- Pandemo'nium**, o.: zie Pandemonium.
- Pand'an**, -dang (O.-I. palmachtige boom of heester op steltwortels, een soort van moeraspalm), m. pandanen: de vruchten van sommige pandanen worden gegeten.
- Pand'beslag** (beslag, dat de verhuurder op de goederen van den huurder kan doen leggen bij niet-betaling der huur), o. gmv.
- Pand'brief** (schuldbewijs, uitgegeven door een hypotheekbank; obligatie), m. -brieven.
- Pandec'ten** (eig. alles omvattende boeken, verzameling van oud-Romeinsche wetten), v. mv.
- Pan'deling** (O.-I. op Borneo onder de Dajaks, iem. die met zijn vrijheid bora is voor een geldschuld ten laste van hem zelf of van een ander; hij, die voor schuld voor zijn schuldeischer moet werken tot de schuld gekweten is), m. en v. -en; -schap (toestand van een pandeling, van hem, die moet

werken voor zijn schuldeischer), o. gmv.
Pandemische ziekte (algemeene volksziekte), v. -ziktan. (s = es).
Pandemonium (Gr. verblijf der duivelen, de hel), o. gmv.
Panden (beleenen), ik pandde, heb gepand; -ing (verkoop bij executie), v. -en.
Pandhouder (crediteur, wiens vordering door pand verzekerd is), m. -houders.
Pandhuis, o. -huizen; zie Pandjeshuis.
Pand'sjah, m.; zie Padisjah. (i = ie).
Pandjeshuis (bank van leening), o. -huizen.
Pandoer (Hongaarsche voetsoldaat der 18e eeuw), m. pandoeren.
Pandoe'ren (het pandoerkaartspel spelen), ik pandoerde, heb gepandoerd; als zn. o.
Pandora, myth. eig. de albegiftigde, d. i. de rijkbegaaide: eerste sterfelijke vrouw, door Jupiter naar de aarde gezonden, en wel met een doos vol gaven en kwalen; toen zij deze opende, vloegen die alle over 't menschedom uit, terwijl alleen de hoop op den bodem bleef liggen; fig. de doos van -, bron van veel leed, van veel ellende: de dorpsomslag, die doos van - in elke kleine gemeente, (Kostsveld).
Pandrecht (recht v. d. crediteur op een roerende zaak, hem als waarborg gegeven), o.
Pandspel (het pandverbeuren), o. -spelen.
Pandverbeuren (gezelschapspel), o. gmv.
Paneel (Lat. schildertijplankje), o. paneelen: op - schilderen; -tje (schilderstukje), o. -s.
Paneel' (een blad gladgeschaafd hout), o. paneelen: de -en v. e. deur, v. e. lambrizeering; -deur (deur met drie of vier paneelen), v. -deuren; -raam (lijst, waarin het paneel aluit), o. -ramen; -zager (inbreker, die de dunne randen van een paneel doorsaagt), m. -zagers.
Paneeren (in paneermeel wentelen): het ghaakt -, bakvisch -.
Paneermeel (gedroogd en tot poedermeel gestampt wittebrood, idem beschuit), o. gmv.
Panegyriek' (lofredde, feestrede), v. -en; -rist' (lofredenaar), m. -en. (gy = gie).
Panem et circen'ces (Lat. brood en spelen): spreekw. van Juvenalis, het volk van Rome vroeg slechts gratis-brood en spelen.
Panewoe (O.-I. inlandsche beambte), m. -s.
Pangeran (O.-I. hoogste titel van inlandsche adelen, Jan. prins), m. -s. (g = g).
Pangermanis'me (het streven naar eenheid van alle Duitschers of Germanen), o. gmv.: -hellenis'me (idem, ten opzichte van alle Grieken of Hellenen), o.; -islamis'me (idem, ten opzichte van alle belijders van den Islam), o.; -slavis'me (idem, Slavische volken), o. gmv. zie aldaar.
Pang'oeng (O.-I. houten loods), m. -s.
Panghoeloe (O.-I. priester eener moskee), m. panghoeloe's; ook Pengoeloe.
Pan'haring (een versche haring), m. -haringen: (als stofnaam), v. gmv.
Paniek (plotselinge, algemeene en ongegronde angst, valsche wapenkreet, loos alarm, algemeene verslagenheid; ernstige storing in de geldmarkt), v. gmv.: er was een - in het leger, er kwam een - aan debeurs; zie Pan.
Panier' (Fr. mandewagentje), m. -s. (ier = iee').
Panisch (plotseling, met verbijstering vervullend), bn. en bw.: een -e schrik d. i. een eensklapsche, geweldige, ontzettende, doch ongegronde schrik, inzonderheid onder

een vechtend leger; zie Pan. (isch = ies).
Pan'je (scheepsw. stuk geteerd zeildoek), v. -s.
Pan'likken, pan'nelikken (smullen, op de klap loopen), ik heb gepanlikt; -likker (smuller), m. -likkers; -likkerij' (klaploopertij), v. -likkerijen.
Pan'ne (Fr. sport. oponthoud door een of ander ongeval aan motor of raderwerk), v. gmv.: en (lees: an) - zijn, een - hebben; zie Pech.
Pan'nekoek (in de pan gebakken, dunne meelkoek), m. -kosken.
Pan'nenbakker (maker van pannen), m. -bakkers; -bakkerij', v. -bakkerijen.
Pan'ndak (dak van pannen), o. -daken.
Panop'ticum (museum van wassenbeelden), o. -s: het Nederlandsch - te Amsterdam werd geopend 10 Juni 1881, het bevat de beelden van beroemde en van beruchte personen.
Panora'ma (een vergezicht naar alle of vele kanten, b.v. van een toren, een heuvel, enz.), o. -s: een prachtig - van de Maas, den Rijn.
Panora'ma (rondafereel: cirkelvormig schilderstuk, hetwelk een tafereel in zijn geheel voorstelt, terwijl de beschouwer in het midden staat; ook het ronde gebouw zelf), o. -s.
Pan'ser (borstharnas), o. -s; ook: Pantser.
Pans'fluit (herdersfluit van den god Pan; zeven rietjes van ongelijke lengte aan elkaar bevestigd), v. -fluiten; ook: Panfluit.
Panslavis'me (het streven der Slaven naar politieke eenheid en aaneenschluiting), o. gmv.
Panslavist' (aanhanger v. h. panslavisme), m. -isten: de -en in Rusland, de -en-partij.
Panslavist'isch, bn.: e. -e betooging.
Pantalon' (lange heerenbroek), v. pantalons.
Pan'ter (roofdier in Azië en Afrika), m. -s.
Pantheis'me (leer, dat het heetzel zelf de godheid is, of dat God en de wereld (de stof) één zelfstandigheid vormen), o. gmv. (th = t).
Pantheist' (aanhanger van het pantheïsme), m. -theïsten. (th = t).
Pantheis'tisch (als van een pantheïst), bn.
Pantheon' (tempel in 't oude Rome, ter verheerlijking van het Julische geslacht; fig. een eeretempel voor de overleden beroemde mannen v. e. land, b.v. in Parijs), o. gmv.
Pantjoe'ran (O.-I. bergbron: door een in den bergwand gestoken buis tot een klein stortbad ingericht), m. -tjoerans; de buis zelf ook, -.
Pan'toen (O.-I. gezangraadsel, zinnerijmpje), m. pantoens; ook Panton.
Pan'toen (dicht. kunstmatig gedicht, waarin de tweede regel uit de voorgaande strophe in de volgende als eerste terugkeert), m. pantoens.
Pantoffel (Fr. kamerschoeisel), v. -s: zegsw. onder de - zitten of staan, onder de plak van zijn vrouw staan.
Pantoffelheld, m. -helden; zie Pantoffel.
Pantoffelparade (het wandelen v. h. publiek op vaste plaats en tijd, om elkaar te zien en om gezien te worden), v. gmv.
Pantograaf' (teekenaar), m. -grafen.
Pantomime (voorstelling van een dramatische gebeurtenis door gebaren, gebarenspeel), v. -mimen, -mimes; -mi'misch, bn.; -mimist', m. -en; verkeerdt is: pantomime.
Pan'ton (Mal. liedje), m. -s: sinjo Karel, die zulke schoone -s zong (v. R.), ook Pantoen.
Pan'tser (borstkuras), o. -s, ook Pan'ser; -dek (scherpsdek van pantsersplaten), o. -dekken; -dek'schip (schip, dat voorzien is van een pantsersdek), o. -schepen: een onzer

- schepen is gestationeerd te Curaçao; —en (van een pantsering voorzien), ik —de, heb gepantserd: een schip —; —ing (het pantsieren, de gezamenlijke pantserplaten), v. —en; —fort (fort met koepels, door stalen pantserplaten beschermd), o. —en; —plaat (zware stalen plaat tot beschutting van oorlogsschepen, forten, koepels, enz.), v. —platen; —schip (oorlogsschip, bekleed met ijzeren platen), o. —schepen.
- Pantsier** (borstharnas), o. —s, vero.: het —ontgespen, (Bild.); zie Pantser.
- Pan-** of **pan'nevisch** (allerlei bakvisch), v.
- Pap** (vloeibare spys, brj), v. pappen; — op een wond; zegsw. iem. de — in den mond geven, hem het antwoord zeggen; zie Mond.
- Papa'** (Fr. vader), m. —'s; **papaat'je**, o. —s.
- Papa'biles** (Lat. de met het pausschappedooverfde kardinalen), m. mv.
- Papa'ja** (O.-I. meloenachtige vrucht), v. —'s.
- Papa'ver** (zwarte heul, maankop, slaapbol, klapprooachige), v. —s; —stroop (apoth. zeker slaapmiddel, uit papaver bereid), v. gmv.
- Papegaal'** (klimvogel in de tropische landen met gekromden bek en met grijppooten), m. —en; fig. nprater; de — behoort thuis op het zuidelijke halfrond; de groene —, de Amazonen —, de dwerg —, enz., zie ook Ara; —duiker (zweemvogel, een soort van alk), m. —s; de — komt voor in N.-Amerika.
- Papegaal'ekop** (kop v. d. papegaai), m. —pen; —tong, v. —tongen.
- Papegaals'bek** (bek van een papegaai), m. —bekken; —kool (grootte, cilindervormige, koperen traliekool v. e. papegaai), v. —en.
- Papegaal'visch** (prachtig gekleurde lipvisch), m. —visschen.
- Papera'ssen** (Fr. prulpapieren, beschreven papieren zonder waarde, scheurpapier), v. mv.
- Papeterie'** (Fr. papierhandel; allerlei waren van papier), v. papeterieën. (te = tee).
- Papier'** (eig. de naam eener Egypt. rietplant, uit wier stengel men bladen, om op te schrijven, vervaardigde), o. —en, zie Papyrus; zegsw. zijn gedachten op het — brengen, zijn gevoelens schriftelijk uitdrukken; hij heeft goede —en, d. i. getuigschriften; de —en dalen, stijgen, d. i. effecten; zegsw. het — is geduldig, zie Geduldig; —en (v. papier) bn.: —en kraagjes; zie ook: Behangselpapier, Bord-, Filtreer-, Kardoes-, Kas-, Mu-ziek-, Pak-, Post-, Scheur-, Stroo-, Schrijf-, Schuur-, Teeken-, Vloeipapier, alsook: Nieuwspapier.
- Papie'rengeld** (in 't algemeen, papier dat de daarop uitgedrukte geldsom vertegenwoordigt), o. gmv.; wissels, bankbiljetten, chèques behooren tot het —.
- Papier maché'** (Fr. eig. gekauwd papier: taate papier-brj tot het vervaardigen van kinderspeelgoed, mombakkesen, enz.), o. gmv.
- Papiermerk** (watermerk in papier, duidelijk waar te nemen door het papier tegen het licht te houden), o. —merken.
- Papiermolen** (papierfabriek), m. —molens.
- Papier sans fin** (Fr. eig. papier zonder einde: papier aan de rol), o.: men verkoopt het — bij den Meter; lees: papiee'.
- Papillot'** (papierreepje om het haar er op te rollen, ten einde het krullend te maken), v. —lotten, (ll = l); de naam — is verwant aan papillon, d. i. vlinder; —tenpapier, o. gmv.
- Papiniaan'sche pot** (nat. ijzeren pot, die zoo dicht gesloten kan worden, dat zelfs de dampen geen uitweg vinden), m. — potten; de — heet naar den uitvinder (1681), den Franschman Papin, 1647—1714.
- Papisme** (scheldn. het pausdom, ook: leer der R.-K. kerk), o. gmv.; zie Ultramontanisme.
- Papist'** (scheldn. pausgezinde), m. —isten.
- Papists'isch** (pauselijk, pausgezind), bn.
- Pap'je** (papegaaitje), o. papjes.
- Pap'lepel** (kinderlepel, lepel om een kind pap te voeren), m. —lepels; zegsw. dat is hem met den — ingegeven, dat is hem van de prilste jeugd af ingeprint.
- Pap'poea** (de donkerbruine, ook zwartbruine, kroesharige bewoner van Nieuw-Guinea en Nieuw-Caledonië), m. —poea's; —aansch, bn.
- Pap'pen** (warme lijnmeelpap leggen op), ik heb gepapt; op een zweer —; deze katoen is sterk gepapt, d. i. met meel stijf gemaakt.
- Pap'penheimer** (soldaat van generaal Pappenheim, veldheer der keizerlijke troepen in den 30-jarigen oorlog, evenals de aanvoerder geweldig in den aanval), m. —heimers; zegsw. ik ken mijn —s, ik ken de waarde mijner volgelingen, helpers, ik ken hun moed.
- Pap'perig** (pappig), bn.; —er, —st.
- Papperlepap'**, tw.: uitroep van niet-instemming.
- Pap'pig** (papperig, niet vast), bn.: dit brood is —, week; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Pap'pot** (pot voor kinderpap), m. —potten.
- Pap'yrus** (hoogopschietend rietgewas), m. —sen; de — groeide oudtijds veel in Egypte en leverde niet alleen het papier der oudten, maar werd ook gebruikt voor de vervaardiging voor kleine snelzeilende booten.
- Pap'yrusrol** (beschreven rol van papyrus), v. —rollen; de —rollen in Egypte vond men meest bij de mummieën in de graven; de —rollen van Herculaneum zijn verkoold, moeilijk te ontrollen en uiterst lastig te ontcijferen; ze geven bericht over het bestuur en leven in Egypte, over den tijd der keizers in Rome.
- Pap'zak** (eig. iem., die graag pap eet, scheldn. dikkerd, dikbuik), m. —zakken.
- Pa'ra** (Turksche munt, $\frac{1}{40}$ van een piaster); m. para's: 50 para's = ± 10 cents, ook Asper; in Servië $\frac{1}{100}$ dinar of $\frac{1}{2}$ ct.
- Paraaf'** (verkorte handteekening), v. —afen.
- Paraaf'** (vlug, willig, duidelijk), bn. en bw.: —e executie, onmiddellijke uitvoering van een vonnis; iets — doen, direct.
- Para'bel** (gelijkenis), v. —belen, —bels: een — is een didactisch verhaal, waarin menschen in den regel handelend optreden, bestemd om een hooge zedelijke of godsdienstige waarheid in beeld te brengen; de — van den verloren Zoon, van den goeden Samaritaan, van den goeden Herder, enz. (Bijbel).
- Parabo'lish** (bij wijze van gelijkenis; meetk. in den vormeener kegelsnede), bn. en bw.
- Parabolisceren** (in of door gelijkenissen spreken). (s = z).
- Parabolist'** (schrijver, maker van parabelen), m. —isten: Boeddhistische —en.
- Paraboloid'e** (meetk. oppervlakte van den tweeden graad, parabolische kegel), v. —n.
- Parabool'** (meetk. kromme, ongesloten lijn van de tweede orde, kegelsnede), v. —bolen.
- Parachu'te** (val- of daalscherm van den luchtreiziger), v. —chutes. (ch = sj).

- Paracleet'** (*Trooster, de Heilige Geest, door Christus toegezegd*), m. gmv. (c = k).
- Parade** (*feestelijke wapenschouw, ook het paradeplein*), v. parades: zegsw. groote - en klein garnizoen, scherts. fig. groot vertoon zonder degelijk bezit.
- Paradedebd** (*praalbed, waarop het lijk van een vorst of paus vóór de begrafenis tentoongesteld wordt*), o. -bedden.
- Paradeeren** (mil. parade-maken; ook: pronken, pralen, vertooning maken).
- Parademarsch** (*militaire muziek bij een parade*), m. -marschen; -paard (*pronk of staatsiepaard*), o. -en, -stap (*gestrekte stap of pas als van paradeerendesoldaten*), m. -pen.
- Paradigma** (*voorbeeld, schema, model*), o. -ma's, -mata: het van-buiten-kennen van defnities en van -ma's der spraakk. (g = g).
- Paradijs'** (*lusthof, Eden van 't eerste menschenpaar, waarin een rivier, die zich in vier armen splitste*), o. -dijzen; -appel (*goudenappel, adamsappel, ook de tomaat*), m. -en; -geschiedenis (*het Bijbelsch verhaal van Adam en Eva in het paradijs*), v. gmv.; het treurspel Adam in Ballingschap geeft de - te aanschouwen, vooral met het oog op de verleiding van Adam door Eva: -kostuum, o. gmv., z. Adamskostuum; -slang (*slang, welke volgens het Bijbelverhaal Eva verleid heeft*), v. gmv.; -vogel (*prachtig gekleurde landsnavetige zangvogel, vooral op N.-Guinea*), m. -s.
- Paradox'** (*wonderspreuk, schijnbare tegenstrijdigheid, een gezegde, dat waar is en toch onwaar schijnt*), v. -doxen. (x = ks).
- Paradox'** (*wonderspreukig, met de gewone leer of meening strijdig; afwijkend*), bn. en bw.; ook: Paradoxaal'. (x = ks).
- Paradoxaal'** (*wonderspreukig*), bn. en bw.: een -ale bewering, hij sprak -. (x = ks).
- Parafeeren** (*onderteekenen, enkel met de voorste letters van zijn naam*); zie Paraaf.
- Paraffine** (*zekere wasachtige vetstof, uit bruinkool of planten verkregen*), v. gmv.
- Parago'e** (*spraakl. figuur: achtervoeging*), v. b.v. in: iemand, te uwent, fazant; -gogisch, bn.: de -e d in: iemand. (g = g).
- Paragraaf'** (*afdeeling v. e. hoofdstuk, ook afderlingsteeken* [§] i. e. hoofdstuk), v. -grafen.
- Parallel'** (*vergelijking*), v. -lellen: een -trekken of maken tusschen twee dichters, dichtstukken, steden, vlakten, enz.
- Parallel'** (*aandr. breedtecirkel op de globe, kleine cirkel, evenwijdig aan den evenaar lopend*), v. -lellen.
- Parallel'** (*evenwijdig, gelijklopend*), bn. en bw.: die lijnen zijn of loopen -.
- Parallel'klasse** (*schoonklasse, waarin hetzelfde onderwijs gegeven wordt als in een andere*), o. -klassen: bij overbevolking wordt een klas in -klassen gesplitst.
- Parallelogram'** (*vierhoek, waarvan de zijden twee aan twee evenwijdig loopen*), o. -grammen. (e = ee).
- Parallelogram'**, o. -grammen; werkt. het - van krachten, constructie, met behulp van welke de grootte en de richting ééner kracht gevonden kunnen worden, die twee andere krachten kan vervangen: het - eener stoommachine, inrichting aan de zuigerstang, waardoor deze zich rechthoekig beweegt. (e = ee).
- Paralleloep'pedum** (*prisma, met een parallellogram tot grondvlak*), o. -pedums.
- Parallel'weg** (*voetweg, straatweg, evenwijdig aan de spoorbaan*), m. -wegen.
- Paralyseeren** (*verlammen, ontzenuwen, krachtieloos maken*). (ys = iez).
- Paral'ysis** (*verlamming, beroerte*), v. -sen, -gen'rals, algeheele verlamming.
- Paraly'tisch** (*verlamd*), bn. (y = ie).
- Paramagne'tisch**, bn.: - zijn die stoffen, die door een magneet worden aangetrokken.
- Parament'** (*R.-K. het ornaat, de liturgische gewaden van den priester*), o. paramenten.
- Paramentiek'** (*de leer der ambtsgewaden bij den eeredienst*), v. gmv.: de oud-testamentische -, de kennis der Joodsche tempeldracht.
- Pa'rang** (*Mal. korte houwer*), v. -s.
- Paranimf'** (*bruidsjonker, geleider*), m. paranimfen; ook: speelmoot, ceremoniemeester; nog: begeleider v. e. promoveerend doctorandus.
- Paranoma'sia** (*verbinding v. woorden met denzelfden klank maar met verschillende beteekenissen*), v. -'s, b.v. O, roem van uwen tijd, waar Roemer op mag roemen, (Vondel), nl Maria Tesselschade Roemer Visscher (1594-1646).
- Parapet'** (*vestingbouwk. borstwering*), o. -s.
- Paraphra'se** (*verklarende omschrijving*), v. -n: een - maken van een gedicht. (s = z).
- Paraphraseeren** (*in een breede verklarende omschrijving uitdrukken*): een gedicht -.
- Paraplue', paraplu'** (*Fr. regenscherm*), v. -pluies, -plu's.
- Paraplu'bak** (*bak, om paraplu's in te zetten*), m. -bakken; -koopman (*venter van paraplu's*), m. -koopmannen; -stander of -standaard (*toestel met paraplu'bak*), m. -s.
- Parasiet'** (*woekerdier, -plant*), v. -ieten.
- Parasiet'** (*tafelvriend, tafelschuimer, klapper*), m. -ieten: een -enleven leiden.
- Parasiteeren** (*klapplooper zijn, op kosten van anderen leven of zijn genot zoeken*).
- Parasitisch** (*woekereend, nl. van planten of dieren*), bn. (s = s), ook Parasitair': een ziekte van -en aard. (tisch = ties).
- Parasol'** (*Fr. zonnenscherm*), v. -sols. (s = s); zie: En-tout-cas.
- Paravent'** (*Fr. tochtscherm, kamerschut*), m. -vents; lees: paravan'.
- Parbleu'** (*Fr. drommels, sakkeroet*), tw.
- Par'een**, myth. de drie Schikgodinnen, die 's menschen lot regelen: Clo'tho, de spinster; La'chesis, de lotbeschikster; A'tropos, de onafkeerbare; ook Moiren.
- Parcelmonie'** (*krigheid, gierigheid*), v. gmv.
- Parc vacinogène**, o. Fr. inrichting tot het verkrijgen van dierlijke koepokstof.
- Par'del** (*niervoetig roofdier, panter*), m. -s.
- Pardessus'** (*Fr. overjas, demi-saison*), m.
- Pardoen'** (*staaldraad, loopende van de verschinsing naar de maststeng*), v. -doens.
- Pardoes'** (*Sp. per Dios, bij of door God: hals-over-kop, plotseling, ineens, onverwachts*), bw.; ook wel Perdoes.
- Pardon'** (*genade, kwijtschelding*), o. gmv.; ook tw.: pardon, d. i. neem me niet kwalijk.
- Pardonueeren** (*vergiftenis schenken, ten goede houden, door de vingers zien*).
- Parceeren** (*sieren, opschikken: schermkunst: een slag, een steek afwenden, afweren, keeren*).
- Pa'rel** (*boekdr. zeer kleine drukletter*), v. gmv.
- Pa'rel, paarl'** (*Fr. perle: rondochtige uitwas in het binnenste bekleedsel van de schelp der pareloester*), v. parels, paarlen; fig. iets, dat het puik is: Java is de - onzer O.-I. bezittingen, Cuba is de - der Antillen; zegsw

dat is paarden voor de zwijnen werpen, het heilige of schoone aan onwaardigen verkwisten, zie Matth. 7:6.

Pa'relbank (O.-I. bank tot kweeking der pareloester), v. -banken: men vindt groote -banken op de Aroe-eilanden.

Pa'relduiken (O.-I. het in-zee-duiken gedurende 30 tot 50 minuten om pareloesters op te halen), o. gmv.; -duiker, m. -duikers.

Pa'relen, het heeft gepareld: de champagne parelt in het glas, kraalt, werkt.

Pa'relgerst (de beste soort van gerst), v. gmv.; -gort (fijne, ronde gort), v. gmv.; zie Gepareld.

Pa'relgrijs (grijs als een parel), bn. -grijze: -fluweel; -grijze zijde; als zn. o.

Pa'relhoen (fazantachtige vogel), o. -hoenders: het -leeft in Afrika in 't wild.

Parelmoer, o. gmv., zie Paarlmoer; -en (van parelmoer), bn.: een -messenhechtje, een -portemonnaie.

Parelmoer'vlinder (volksnaam eener dagkapel met oranjegele vleugels), m. -vlinders.

Parelmossel (zekere mossel, die de echte parels voortbrengt), v. -mossels, ook: -oester, v. -oesters; men onderscheidt de rivier - en de zee -: de eerste komen zeldzaam voor in beken van Midden-Duitsland; de laatste leven op koraalbanken in de Perzische golf, op de kust van Ceilon, enz.

Parelsnoer (halsnoer van parels), o. -en.

Pa'relvischer (duiker naar pareloesters, vooral in de Perzische golf), m. -visschers.

Parément', o.; zie Parament.

Pa'ren (vereenigen; huwen), ik paarde, heb gepaard: degelijkheid aan comfort -; ze zijn gepaard, d. i. gehuwd; dat ging gepaard met groote onkosten, d. i. vergezeld; -ing, v. gmv.

Parentage (Fr. bloedverwantschap, familiebetrekking, maagschap), v. gmv. (en = an).

Parenthe'se (tusschenzin, inlating, wat tusschen haakjes staat), v. -thesen, b.v.: het goede, dat de mensch doet (het is altijd maar weinig), is inderdaad zijn eenige rijkdom; zie: Parentthesis. (th = t).

Parenthe'sen, paren'theses (twee haakjes (), om een tusschenstelling in te sluiten), v. mv. (th = t).

Parentthesis (tusschenzin, tusschenvoegsel), v. -thesen: in paren'thesi. Lat. in 't voorbijgaan, tusschen twee haakjes; zie Parentthese. (th = t).

Par exem'ple (Fr. bij voorbeeld), bw.; ook wel P. Ex.

Par expres' (Fr. door een bijz. bode), bw.; ook wel P. E.

Parfait-amour' (Fr. fijne brandewijn), m.

Parforce (gewelddadig, met geweld), bw.: een -hond, Eng. jachthond; een parforce jacht, groote drijfjacht, d. i. jacht op groot wild met behulp van veel afgerichte honden en van jagers te paard; een -paard, jachtpaard.

Parfum' (Fr. heerlijke geur; reukwerk), o. -s.

Parfumeeren (wetriekend maken): een kamer -. doorgeuren.

Parfumerie' (reukwerk, -water), v. -ën.

Par grace' (Fr. uit of door gunst), bw.

Par hasard' (Fr. toevallig, bij toeval), bw.

Parhelium (bijzon, bijmaan: dampkringsbeeld), o. -heliën.

Pa'ri (gelijk, van gelijke waarde), bn.: de effecten staan -, wanneer de reële waarde aan de nominale gelijk is, b.v. als de koers

onzer staatspapieren = 100, of die van Rusland = 96; zie Al pari.

Pa'ri (gelijke stand), o.: de effecten staan boven -, d. i. boven de nominale waarde.

Pa'ri (weddenschap), m. gmv: een -aangaan.

Pa'ria (Eng.-I. onreine, verstooteling, verworpeling), m. en v. paria's: de -s vormen de laagste volksklasse der Hindoes of Voor-Indiërs, zij behooren tot geen der vier kasten en worden als onreinen geschuwd; zie Kaste.

Parieeren (wedden, een pari aangaan, verwedden), ik parieerde, hem geparieerd.

Parijsch' (als in Parijs), bn.: de -e mode.

Parijsch-rood (zekere beste menie), o. gmv.

Pa'ris, myth. jongste zoon van Priamus, en rechter in den schoonheidstwist, zie Twistappel, schaker van Helena. (is = is).

Pa'risch marmer (fijn wit marmer van het eiland Paros in den Gr. archipel), o. gmv.

Parisien' (Fr. Parijzenaar), m. Parisiens; vr. -sien'ne, v. -nes. (s = z).

Pariteit' (rechtsgelijkheid), v. gmv.

Park (Fr. parc: openbare wandeltuin, tuin bij een paleis; plantsoen), o. parken: het grootste park van Europa is de Dierentuin te Kopenhagen, 1700 H.A.

Parquet' (Fr. parquet, kleine omheining: afgesloten ruimte als zitplaats der rechters in de gerechtszaal), o. parketten: zegsw. hij zit in een leelijk -, duchtig in den brand, in groote moeilijkheid en weet zich niet te redden.

Parquet' (zitplaats in den schouwburg tusschen de stalle en het parterre), o. parketten.

Parquet' (bureau van den officier van justitie), o. parketten: ten -te.

Parquet'vloer (ingelegde eiken vloer, samengesteld uit dwarspaneelen), m. -vloeren.

Parquet' (Australisch vogeltje), m. parkieten: de - is een soort van kleinen papegaai.

Parlement' (in Engeland de beide Kamers, d. i. het Hooger en Lager huis), o. -en.

Parlementair' (onderhandelaar tusschen twee legers of tusschen een belegerde vesting en de belegeraars; officier, die met de witte vlag afgezonden wordt naar den vijand om te onderhandelen), m. -en, -s. (ai = é).

Parlementair' (van of betreffende het parlement; fig. hoffelijk, omzichtig, fijn), bn. en bw.: een -redenaar, -e gebruiken, -e vormen; hij drukt zich - uit. (ai = é).

Parlementair-socialis'me, o. gmv.: het - wil behoud van het regeeringssysteem, maar een regeering, die van het volk uitgaat en door het volk wordt bekrachtigd, terwijl de staat meester moet zijn van alle productieve goederen: verandering, aan te brengen door politieke middelen. (air = èr).

Parlementeeren (onderhandelen door tusschenkomst van een parlementair), ik -de, heb geparlementeerd; ook: lang en breed over iets redeneeren.

Parlementsgebouw (paleis der afgevaardigden in Londen), o. -gebouwen, ook: -huis, o. -huizen; -lid, o. -leden; -vergadering, v. -en; -zitting, v. -zittingen.

Parlesan'ten (praten, babbelen), ik parlesantie, heb geparlesant. (s = s).

Parlevin'ker (stijter van grutterswaren en veevoeder; man, die per roeiboot de schepen op stroom van kruidenierswaren, enz. voorzie), m. parlevinkers; zie Kadraaier.

Parloir' (Fr. spreekkamer), m. -s. (oi = oa).

Parmantig' (Sp. mooi uitgedoet, zwierig,

- deftig**, preutsch), bn. en bw.: een - heer, - stappen, - in 't rond kijken; - held, v.
- Parmezaan'** (iem. uit Parma), m. - zanen.
- Parmezaan'** (een in Parma gemaakte kaas-soort), v. - zanen; ook: - zaansche kaas.
- Parnas'** (myth. berg van Apollo in Hellas, aan welks voet de stad Delphi lag; Zangberg), m., ook: Parnas'sus; de - was aan de Muzen geheiligd, ook aan Dionysus; zegsw. den - bestijgen, gaan dichten; zie Zangberg.
- Parochiaal'** (R.-K. tot e. parochie behoorend), bn.: het - kerkbestuur, een - ale school.
- Parochiaan'** (lid eener R.-K. kerkelijke gemeente), m. en v. - anen. (ch = scherpe g).
- Parochie'** (R.-K. kerkelijke gemeente, kerspelt), v. - s, - chiën. (ch = scherpe g).
- Parochiëel'** (wat de parochie betreft), bn.: het - werk in die gemeente is zwaar.
- Parochiekerk'** (de kerk e. parochie), v. - en.
- Parodie'** (dichtk. letterkundig product, waarin de woorden of gedachten van een dichter door geringe wijziging voor e. ander doel zijn dienstbaar gemaakt, maar hetzelfde karakter hebben behouden; ook: spotnabootsing, koddige tegenhanger v. e. ernstig lied of v. e. ernstige zaak), v. - en; zie Travestie.
- Parodieeren'** (iets bespottelijk nadoen, iets ernstigs bespottelijk voorstellen).
- Paroniem'** (stamverwant), bn.; (als zn. stamverwant woord), o. - en: trap (het trappen) en trap (deel van een huis), gang (deel van een huis) en gang (het gaan); evenzoo: bedekken, ontdekken, afdekken, toedekken.
- Parool'** (wachtwoord, passeerwoord, herkenningwoord), o. parolen: een krijgsvangen officier op - loslaten, op zijn eerewoord, dat hij nl. in dien oorlog niet meer zal vechten tegen zijn overwinnaar.
- Par ordre'** (Fr. op last, op bevel), bw. z. p. o.
- Paroxisme'** (de hoogste graad van smart, kommer, enz.), o. gmv.
- Parquet'** (Fr.), o. - ten; zie Parket. (qu = k).
- Part'** (listige trek, poets), v. parten; zegsw. iem. - en spelen, hem een poets spelen.
- Part'** (gedeelte, deel, aandeel), o. parten: zegsw. ik heb er - noch deel aan, ik heb er niets mee te maken, ik heb er geen schuld aan.
- Parts'ge'** (verdeeling, aandeel), v. gmv. (g = zij).
- Partageeren'** (Fr. verdedelen, deelen).
- Partier're'** (Fr. bak, zitplaatsen gelijkvloers in den schouwburg nl. achter het parket; bloemperk in een tuin), o. gmv.
- Partienon'** (Gr. tempel van Minerva in oud-Athene), o. gmv. (th = t).
- Partic'nope'**, o.; zie Neapolis.
- Participant'** (deelhebber, deelgenoot), m. - panten: de - en der Oostind. Compagnie.
- Participatie'** (deelhebbing, deel), v. gmv.
- Participeeren'** (aandeel of deel hebben in, deelnemen in), (i = ie).
- Participium'** (spraak. deelwoord), o. - pia.
- Particularisme'** (het zich bepalen tot of bevoordeelen van eigen persoon, gewest of land), o. gmv.: het - der vroegere 17 gewesten.
- Particularist'** (aanhanger van het particularisme), m. - en. (c = k).
- Particulariteit'** (bijzonderheid), v. - en.
- Particulier'** (bijzonder, afzonderlijk), bn.: iemands - e zaken, eigen; in het -.
- Particulier'** (iem., die geen post bekleedt, of beroep heeft: ambteloos burger, privaataat persoon), m. - ieren; vr. - e. (ier = ier).
- Partieel'** (gedeeltelijk, bij gedeelten, deels-
- wijze), bn. en bw.: een - e herziening. (t = s).
- Partij'** (een meestal vrij aanzienlijke hoeveelheid goederen van dezelfde soort), v. partijen; partijtje, o. - s.
- Partij'** (vereeniging van menschen, die op staatkundig gebied dezelfde richting voorstaan), v. - en: de liberale -, de conservatieve -; - belang, o. - belangen.
- Partij'**, v. partijen: een - bijart: zullen wij een - tje maken? een spel spelen; de procederende - en; iemands - kiezen, d. i. tijde; ik trok - van de gelegenheid, d. i. maakte gebruik van; ik moet op -, d. i. feestelijk bezoek, visite; een goede - doen, d. i. een goed huwelijk; zij is een goede -, een rijk meisje, zie Goudvischje.
- Partijdig'** (eenzijdig), bn. en bw.: een - oordeel, e. zaak - behandelen; - held, v. gmv.
- Partijganger'** (aanvoerder v. e. troepenmacht in dienst van een staatkundige partij), m. - s; - geest (geest, die de aanhangers van een partij bezielt), m. gmv.; - genoot, m. - en; - hoofd (aanvoerder, leider v. e. partij), o. - en; - leus (leus of kenspreuk v. e. partij), v. - leuzen; - man (iem., die sterk partij kiest), m. - mannen.
- Partij'schap'** (verdeeldheid, onrust, woeling), v. - pen: - pen tijdens het 12-jarig Bestand.
- Partikel'** (eig. deeltje, rededeeltje), v. en o. - s, - en; voegw., bijw. en voorzetsels heeten - s, het zijn onverlengbare woordjes.
- Partitie'** (indeeling b. v. van een predikatie; al de zangpartijen van een zangspel op een geleidelijk wijze bij elkaar gevoegd, zoodat de dirigent ze alle kan overzien'), v. - s, - tiën.
- Partituur'**, v. - uren, muz.; zie Partitie.
- Partner'** (deelhebber, speelgenoot of maat in 't spel, mededanser), m. partners.
- Partuur'** (eig. schikking: persoon, geschikt om met een ander een paar te vormen; wedergera, getijke), o. - uren, ook: Portuur; zij vinden uw broeder geen - voor ons nictje; hij vond in dien schermmeester zijn -.
- Paruik'** (Fr. perruque), v. - en; zie Pruik.
- Paru're'** (toetsel tot opstiering, ook v. kleedingstukken; wanneer er van edelgesteenten gesproken wordt, een garnituur), v. - s.
- Parvenu'** (man, die van niet tot iet gekomen is, nieuwelings-rijke, die zich veel laat voorstaan op zijn rijkdom), m. - 's: het is maar een -, opkoming; - achtig (wat aan een parvenu doet denken), bn. en bw.
- Pas'** (Fr. pas: tred), m. passen: de soldaat liep niet in den -; gij moet in den - blijven; zij neemt dien - te groot, danspas: loop-, mil. draf; zegsw. iem. den - afsnijden, den doortocht beletten.
- Pas'** (bergweg, bergdoortocht), m. passen: de Franschen lieten de - sen bewaken.
- Pas'** (Fr. passe: paspoort), m. passen: zonder - komt ge de Russische grens niet over.
- Pas'** (tijdstip), o.: waar klaver wies en vroolijk gras, rijst aard- bij aardhoop op dit -, (Staring); twee kleederkisten bewaarden op dit - niets dan kleinigheid, (St.).
- Pas'** (geschikt tijdstip, goede gelegenheid, de voorgeschreven of rechte maat, hetgeen betaamt), meestal in bijw. uitdr.: hij deed het juist van -, op het juiste oogenblik; het komt mij nu niet van -, gelegen; iets in het gesprek te - brengen, te rechter tijd er over spreken; een kleedingstuk juist van - maken, zóó, dat het naar behooren past; zóó

iets komt hier niet te -, is niet passend, behoorlijk: zegsw. *dat zal te - komen*, dat zal te eeniger tijd van dienst zijn.

Pas (juist, even), bw.: *ik was toen - op*, nauwelijks, net; *ik bent - aangekomen*, zoo even; *het is - het begin*, we zijn hier - in Keulen, niet verder dan; *hij gaat - om één uur naar bed*, niet eerder dan.

Pasangra'ham, v. -s; z. Passangraham.

Pa'ssar (O.-I. markt op Java), m. pasars; ook: Passar, Passer.

Pasar ma'lam (Java. avondmarkt), m. -s: *de - begint te Batavia einde Jan. als bestuit van het Chineesche oudejaar*; zie Pasar.

Pa'scha (Hebr. Isr. Paschen, herinneringsfeest van Israëls uittocht uit Egypte), o. gmv.

Pa'schen (zie Pascha: eig. een meerv. voor de beide Paaschdagen: feest van de verrijzenis des Heeren), v. gmv.; zegsw. als - en Pinksteren op één dag vallen, d. i. met St. Jutmis.

Pa'schen, v., een groene - : Paaschdag met blad aan de boomen; *een witte -*, Paaschdag met sneeuw.

Pasganger (telganger, hakkenei), m. -s.

Pasgeboren (net geboren, jong geboren), bn.: *een - kind*, *de - stroom*, (C. O.)

Pasgeld (kleingeld), o. gmv.; zie Pasmunt.

Pa'ja (in Turkije, titel der hoogste ambtenaren), m. -'s, ook: Pacha.

Pasjes (zoo even, nauwelijks), bw.

Paskwil (lt. schotschrift, schimp schrift, bespottelijk iets of iem.), o. -kwillen.

Paslood (schietlood, peillood), o. -looden.

Paslood (pas- of kleingeld), v. -munten: *tot de - behoort het kwartje en het dubbeltje, die van zilver; de stuiver of het vijf-centstuk, van nikkel; het twee-en-een-halve-centstuk, de cent en de halve cent, van brons; - wordt uitsluitend voor rekening van het Kijk geslagen.*

Paspoort (Fr. vrijbrief, vrijpas, verlofbrief), o. -poorten: zegsw. *iem. zijn - geven*, hem uit den militair dienst ontslaan, bij uitbr. iem. voorgoed wegsturen: *met een rood - den dienst verlaten*, niet eervol.

Paspoorteren (met paspoort uit den mil. dienst wegzenden, het paspoort geven).

Passaat (Sp. regelmatige wind tusschen de keerkringen naar den evenaar toe), m. -saten; *te N.-Oost-*, ten N. van de linie.

Passabel (Fr. middelmatig, draaglijk), bn.

Passage (Fr. doortocht, doorvaart, overtocht; een plaats of uitdrukking in een boek; muz. zekere variatie met gezwinde loopers), v. -s; *er is veel - in die straat*, drukte, vertier; -biljet, o. O.-I. passagiersbiljet, waarop men nl. den overtocht per boot kan doen; -bespreken, O.-I. een hut op een zeeboot huren. (g = z).

Passage (overdekte winkelstraat), v. -s: *de - te R'dam*, *te Luik*, *te Keulen*. (g = z).

Passagier (reiziger per boot of trein), m. en v. passagiers. (g = z).

Passagieren (scheepst. voor een dag aan wal gaan, van zeelui), ik heb gepassagierd.

Passagiersbiljet (reisbiljet voor een rivier- of zeeboot), o. -biljetten; -boot (boot tot vervoer van reizigers en hun bagage), v. -en; -goed (bagage v. de passagiers), o. -eren; -trein (trein, die enkel passagiers en hun bagage vervoert), m. -treinen. (g = z).

Pasangra'ham (Jav. een soort van karavanserai), v. -grahams; de ambtenaar, reizende in Java's binnenlanden, kan in de - huisvesting vinden: *regeringsverblijf*, *regee-*

ringsherberg, (g = g); ook Passangraham.

Passant (doorreizende), m. passanten.

Passant (reiziger of toerist, die voor zeer korten tijd b.v. voor een dag en nacht in een hotel verblijft), m. en v. -en.

Passantenhuis (logement voor arme of onvermogen passanten), o. -huizen. vero.

Passar, m., -s; zie Pasar en Passer.

Passato (Lat. verlopen, verleden), zie A. P. of A. P.^o.

Passedien'je (Fr. dobbelspel), o. gmv. vero.

Passedien'zen (het passedieze spelen), ik heb gepassedied: *passediezende boeren*, (C. O.); *op het - moet men met drie dobbelsteenen boven tien* (d. i. passer dix) *en op twee steenen evenveel werpen*; ook: Passedijen.

Passereen (Fr. doortrekken, voort- of voorbijgaan; gebeuren, voorvallen; doorgeven): *het - der linie* (scheepst.); *voor iets -*, gelden als; *voor iemand -*, voor iemand anders doorgaan; *een notarieele akte -*, verlijden d. i. opmaken, voorlezen en doen teekenen.

Passereen, iem. -, hem als ambtenaar of militair niet op zijn tijd bevorderen: *die kapitein is gepasseerd*, is niet tot majoor bevorderd, al was het zijn beurt.

Passement (Fr. beegsel tot versiering van kleding; tres, boordset van goud- of zilverdraad), o. -menten; -werker (-maker), m. -werkers; -winkel (winkel, waar passement verkocht wordt), m. -winkels.

Passen (schikken, voegen), ik heb gepast: *die taal past u niet*, voegt u niet; *op iets -*, d. i. letten; *op zijn woorden -*, d. i. acht geven, goed bedenken, wat men zegt.

Passen (Fr. niet vragen, niet spelen), (kaartspeel), ik -te, heb -past: *fig. daar pas ik voor*, dat doe ik niet, daar bedank ik voor.

Passend (van pas zijnd), bn.: *een - kleeaang-stuk*; fig. behoorlijk, gepast: *een - e uitdraging*, *een - gebruik van iets maken*; -er, -st.

Passe-partout (Fr. algemeene sleutel, looper op sloten, dievensleutel, sleutel, die op alle sloten past), m. -s; ook: doorlopende tramkaartje, kartonnen lijst om een portret, zes horlogesleutels om een ring, enz. (ou = oe).

Passer (werktuig bij 't meten en teekenen), m. passers: *een orillons -*; -doos (doos voor passers met toebehooren), v. -dooten.

Passer (O.-I. marktplaats, pasar), m. passers.

Passerelle (Fr. brug, enkel voor voetgangers; smalle voetbrug, loopbrug), v. -s.

Passe-temps (Fr. tijdverdrif), m. gmv.

Passie (het lijden des Heeren, de lijdensweken, de geschiedenis van dat lijden), v. gmv.

Passie (hartstocht, drift), v. -sies, -siën: *een hevige -*, *een demonische -*; *zegsw. - voor iets hebben*, sterke neiging, grooten lust.

Passiebloem (altijd groene klimheester), v. -en: *de - is afkomstig uit Brazilië en Peru.*

Passieboek (boek met de geschiedenis van het lijden des Heeren), o. -boeken.

Passief (niet-actief, lijdzaam, lijdende), bn.: *een - ve gehoorzaamheid*, *een - verzet*; -ver, -st; *spraak. een - w.w.*, een lijdend w.w. b.v. *geacht worden*, benoemd worden of zijn.

Passief en actief (in een failliet het debet en credit), o. passiva: *het passief in een faillieten boedel*, d. i. de schulden.

Passiekruis (R.-K. kruis, waarop de passie-werktuigen zijn aangebracht), o. -kruisen.

Passiepreek (R.-K. lijdenspreek), v. -preeken; zie Meditatie.

- Pas'siespel** (geestelijk drama), o. — spelen: het — stelde in de middeleeuwen, vooral op Goeden Vrijdag, het lijden en sterven van Jezus dramatisch voor; de — spelen te Oberammergau in Opper-Beieren, zie ald.
- Passie've handel** (invoerhandel), m. gmv.
- Pas'sieweek** (R.-K. de lijdensweek, de week vóór Puschen), v. — weken.
- Pas'siewerktuigen** (R.-K. werktuigen, als hamer, nijptang, enz., bij Jezus' kruisiging gebruikt), o. mv.: — hangen, aan het passiekruis gehecht, terzijde van de staties.
- Pas'siezondag** (de tweede Zondag vóór Puschen, of de vijfde in de vasten), m. — en.
- Pas'sim** (Lat. verspreid, op verschillende plaatsen, door het heele boek heen).
- Passiviteit** (het passief-zijn), o. gmv.
- Pas'sus** (Lat. zinsnede), m. gmv.: het kamerlid las een — voor uit een stuk van den minister.
- Pasta**, v.; zie Tandpasta.
- Pastel** (lt. pasta, deeg: vleesch-gebakje), v. — en: een — is ook een gerecht, dat bestaat uit een korst met deksel van fijn deeg en welks holte gevuld is met gekruid vleesch van kip, haas of konijn; boekdr. pastei: door elkaar gevallen drukletters b.v. in — vallen, door elkaar vallen van een zelvorm, fig. verongelukken; — bakker (patissier), m. — bakkers; — korst, v. — korsten.
- Pastel** (Fr. kleurstift), o. — len: een teekening in —, een — portret; — teekening.
- Pastel** (weede, e. plant, welker bladeren een schoone blauwe verfstof opleveren), v.
- Pasteur-instituut** (inrichting van of volgens den Franschen geneesheer L. Pasteur (1822-'95) tot bestudeering der microben en tegen de hondsdolheid), o. — instituten.
- Pasteuriseeren** (melk, volgens Pasteur, gedurende 15 min. op een temperatuur van 75° à 80° C. brengen, waardoor de meeste bacteriën gedood worden), (s = z).
- Pastille** (balletje, hoestballetje), v. — s.
- Pastinak'** (schermbloemige: witte wortel of peen, pinksternakel), v. — en.
- Pastoor** (Lat. pastor, d. i. herder, zielenherder; in ons land hoofd eener R.-K. kerkelijke gemeente of parochie), m. pastoors.
- Pastoraal** (zielverzorgend, herderlijk; ook: landelijk), bn.: een — ale brief; — ale zeden.
- Pastora'le** (Fr. herdersdicht of muzieksluk over het landleven), v. pastoralen.
- Pastora'le** (dorpsvertelling), v. pastoralen: Koetsveld, Beets, Cremer, Seipgens gaven meesterlijke — n.
- Pastorie', pastorij'** (woning van een pastoor of van een predikant), v. — rieën, — rijen.
- Patakon'** (Sp. zilveren geldstuk, kroon-daalder, ± f 250), m. — s; ook: Patacon'.
- Patas'** (zeker klein vaartuig, dat het verkeer onderhoudt tusschen groote schepen), v. — sen.
- Patat'** (aardappel), m. patatten: zegsw. iemand — ten geven, d. i. slaag geven. Vl.
- Pat'choli**, — choeli (dik-vloeiende, etherische olie met sterken geur, getrokken uit een kruid van dien naam in Nieuw-Holland), v.
- Pateel'** (platte schoetel), v. pateelen. Vl.
- Patent'** (opperbest, uitstekend), bn. en bw.: hij ziet er — uit, dat is een — e kerel; — er, — at; — sluiting, v. — sluitingen. (en = en).
- Patent'olie** (gezuiverde raapolie), v. gmv.
- Pater** (Lat. pater, d. i. vader, ook als aanspreking; R.-K. ordes-greestelijke), m. paters: — rector, overste in een Jezulatenklooster; — gardiaan, idem in een Franciscanenklooster.
- Paternos'ter** (R.-K. rozenkrans of bidsnoer der R.-K., bevattende 15 tientjes, zoo genoemd, omdat elk tientje met een Vaderoms begint), m. en o. — nosters; zie Rozenhoedje.
- Paternos'ter** (handboei, handketting), o. — nosters: een dief de — s aandoen.
- Pa'tersbier** (beste biersoort), o.; ook wel: bier van 't patersvaatje, zie ald.
- Pa'terskerk** (R.-K. kerk door reguliere geestelijken of paters bestuurd), v. — kerken.
- Pa'terstuk** (mooi tuschenribstuk van een rund), o. — stukken.
- Pa'tersvaatje** (nl. voor 't patersbier), o. — s: uit het — tappen, den besten drank opzetten.
- Pathet'isch** (hartstochtelijk, aandoenlijk, vol pathos), bn. en bw.; lees: pa-tee'ties.
- Pathmos** (een der Sporaden in de Aegeische Zee, destijds banningsoord), o.: de Evangelist Joannes op —, zie Openb. 1 : 9; fig. plaats, waar men alleen is: stwort hem niet op zijn —.
- Pathologie'** (ziektenleer, ziektenkunde), v.
- Patholoog'** (ziektenkundige), m. — ogen.
- Pa'thos** (levendigheid, vuur, bezieling, hartstochtelijkheid; ook: hoogdravendheid, van een redenaar of spreker), o. gmv.
- Patient'ee** (Fr. geduld, ook: zeker kaartspel voor één of twee personen), v.; lees: pa-sieans'.
- Patient'** (zieke, lijder), m. en v. patiënten; voor het vr. ook: patiënte; lees: pas-sie-ent'.
- Patiënt'ie** (geduld, lijdzaamheid), v. gmv.
- Pa'tih** (O.-I. hoofd van de politie), m. patih's: de — is een der inlandsche hoofden.
- Pa'tik** (kruid), o.; ook: Patig (zuring), v. gmv.
- Pa'tina** (laagje grijs-groen roest op oud brons, op schilderijen, koperwerk, enz.), v. gmv.
- Patisserie'** (pastei- of banketbakkerij), v. — en.
- Patissier'** (Fr. pastei- en banketbakker), m. — s.
- Pat'jaker** (liederlijke vent, vuilnik, schurk), m. patjakkers: het woord ontstond vermoedelijk uit verhaasterd Javaansch; zie Badjakk'er.
- Pat'jeh** (Mal bloedzuiger), m. — s.
- Pat'jol** (O.-I. houweelvormige spade), m. en v. patjols, ook: Pat'joel; — len (O.-I. met den patjol of hak werken).
- Pat'mos**, o.; zie Pathmos.
- Patois'** (Fr. platte volkstaal, de landelijke taal, boerentaal), o. gmv. (tois = toa).
- Pa'tres** (oudvaders), m. mv.: ad —, dood, gestorven; ad — gaan, sterven; zie Vaderen.
- Pa'tria** (vaderland), v.: pro —, voor het vaderland, ook soort van schrijfpapier.
- Patriarch'** (aartsvader, oudvader, stamvader), m. — an: de — en van het Oude Verbond, nl. Abraham, Itaäk en Jacob en diens 12 zonen: de stamvaders der 13 stammen.
- Patriarch'** (R.-K. geestelijke, na den paven en de kardinalen: de derde in rangorde), m. patriarchen: de — van Jeruzalem, de — van Alexandrië, van Antiochië, de — van Venetië.
- Patriarchaal'** (aartsvaderlijk), bn. en bw.: een — ale uitspanning, een ouderwetsch logement: het gaat daar — toe. (ch = scherpe g).
- Patriarchaat'** (R.-K. het geestelijk gebied van een patriarch), o. — aten: het — van Syrië werd door Rome in 1781 en 1784 erkend; het — van Cilicie omvat de Armeniërs.
- Patriarchaat'** (O.-I. richting, volgens welke de stamhoorigheid in de mannelijke lijn bepaald is), o.; zie Matriarchaat.
- Patriciaat'** (edelburgerschap), o. gmv.
- Patriciër** (edelburger in oud-Rome), m. patriciërs, tegenstelling van Plebejer.

- Patriciër** (iemand van den eersten stand, aanzienlijke, aristocraat), m. -s. (i = ie).
- Patricisch** (aanzienlijk), bn.: een -gestacht, tot de patriciërs behorende; lees: patriciërs.
- Patrick** (beschermheilige van Ierland), m.; ook: St. - of St. Patricius; de orde van St. -.
- Patrijs** (veldhoen), m. patrijzen.
- Patrijs** (staalstempel, gesneden stempel, waarmede, door dien in een zachtere stof te slaan, een patrijs vervaardigd wordt), m. -zen.
- Patrijshond** (hond voor de jacht op patrijzen, bekend soort v. jachthond), m. -en.
- Patrijspoort** (scheepst. kleine poort, in de batterij-poort aangebracht; te openen ka-juitsraampje), v. -poorten.
- Patrijzenel** (ei van een patrijs), o. -eieren; -jaecht (nl. op patrijzen), v. -en; -nest (nest van patrijzen), o. -nesten.
- Patrimonium** (vaderlijk erfgoed, erfdeel), o. -monia, (i = ie); ook naam eener werklieden-vereeniging in ons land.
- Patriot** (Fr. vaderlandsgezinde, in het laatst der 18e eeuw; tegenstander van den stadhouder, volksvriend), m. -ten; zie Kees.
- Patriotisch** (vaderlandlievend), bn. en bw.
- Patriottisme** (vaderlandsliefde), o. gmv.
- Patroclus**, boezemvriend van Achilles, door Hector verslagen en door Achilles gewroken.
- Patrologie** (de kennis der kerkvaders), v.
- Patronaat** (Lat. het ambt of de waardigheid van patroon, beschermheerschap; ook: R.-K. vereeniging van jonge meisjes of jongens onder leiding van een geestelijke), o. -aten.
- Patrooneen** (beschermen, begunstigen).
- Patrones** (beschermvrouw, schutsvrouw; meesters), v. -sen.
- Patronymica** (spraak. afstammingsnomen), v. mv., b.v. Merovingen (van Meroveus), Woltering (van Wolter), Eisinga (v. Eise), enz.
- Patroon** (beschermmer, beschermheilige), m. patronen, patroons: Christijn is de - der schoenmakers, Petrus is de - der visschers, Jozef is de - der timmerlieden, Sebastiaan is de - der boogschutters, Lucas is de - der schilders, enz.
- Patroon** (hij, die aan 't hoofd van een zaak staat, de eigenaar van een handelshuis, in tegenst. v. h. personeel), m. -s, patronen.
- Patroon** (kokertje met buskruit en kogel), v. patronen; losse patronen, nl. zonder kogel.
- Patroon** (model), o. patronen; wateen beeldig -tje van een kraagje! (C. O.)
- Patroonstasch** (mil. leeren soldatentasch voor munitie), v. -tasschen.
- Patrouille** (mil. nachtwacht, rondgaande soldatennacht, wachtroede), v. -s; lees: -oelje.
- Patrouilleeren** (mil. de wachtroede doen).
- Pats** (klop, slag), v. patsen; iemand een -geven, een gevoelige tik of slag.
- Pats'er** (O.-I. bedrieger; vuile, lage vent), m. patsers; -ig (schurkachtig), bn.
- Patsmaker** (O.-I. ophakker), m. -makers.
- Pauk** (muz. keteltrcm), v. pauken; nu werden er een paar slagen op de -en gehoord, (C.O.)
- Pauken** (muz. op de keteltrcm slaan), ik heb gepaukt; -slager (paukenist), m. -s.
- Paukenist** (muz. paukenist), m. -en.
- Paulet** (gesch. een jaarlijksche belasting destijds in Frankrijk), v. gmv.; de - moest betaald worden door rechterlijke en financiële ambtenaren, die hun ambt op hun kinderen wilden doen overgaan; zij was geheeten naar Paulet, lid van den financieraad onder Hendrik IV, (1589-1610).
- Paulinisch**, bn.: de -e brieven, van den apostel Paulus in het N. T. (i = ie).
- Pauper** (Lat. arme, Fr. pauvre), m.: wat te doen voor den -? (au = ou).
- Pauperisme** (chronische armoede in een land of streek, blijvende armoede der lagere standen, ook het geheel der behoeftigen), o.
- Paus** (opperhoofd der R.-K. kerk), m. pausen.
- Paus** (rust), v. pauzen; zie Pauze.
- Pausdom** (het Roomsch-Catholicisme, ook: de waardigheid, de regeering v. d. paus), o.
- Pauseeren** (rusten, ophouden), ik -eerde, ik heb gepauseerd; -eering, v. -en.
- Pauselijk**, **pauselijk** (a. d. paus behoorende of van hem uitgaande), bn.: het - paleis, de -e macht, een -e encycliek.
- Pauskeuze** (het kiezen van een paus door de kardinalen in het conclaaf), v. gmv.
- Pauschap** (waardigheid, ook het paus-zijn, de regeering van een paus), o. gmv.
- Pauw** (hoenderachtige vogel uit de tropen, hier in tammen staat als pronkvogel), m. pauwen; zegsw. stappen als een -, deftig.
- Pauwenel** (ei v. e. pauw), o. -eieren.
- Pauwenoog** (oog van een pauw; ook schitterende vlek op zijn staartveeren), o. -oogen.
- Pauwestaart** (staart van een pauw), m. -staarten; ook soort van duif met waaiervormigen staart, zie: Pauwstaart.
- Pauweveer** (de veer v. e. pauw), v. -en.
- Pauwin** (wijfjespauw), v. pauwinnen; fig. pronkerige vrouw.
- Pauwoog** (vlinder), m. -oogen; de dag -, de avond -, de nacht -.
- Pauwstaart** (duif met pauwestaart), m. -en.
- Pauze**, **paus** (rust), v. pauzen.
- Pavaneeren**, zich -; stappen als een pauw, een hooge borst opzetten.
- Paveien**, meer **Plaveien**.
- Paviljoen** (Fr. pavillon: tentvormig lust- of zomerhuisje; achterdek van een zeeschip, eerste kajuit op een stoomboot), o. -s.
- Paviljot** (papillot), v. -jotten; lees: -jot.
- Pavotka** (Russ. reisleder op een laag onderstel), v. -'s; de - heeft geen zitplaatsen.
- Pax**, v., zie Irene (re = ree).
- Pax** (Lat. vrede, eensgezindheid), v.: -vobiscum, vrede zij met u; - intransitus, vrede den binnentredende; lees: paks.
- Payement** (Fr. betaling, storting, termijn), o. -menten; lees: pei-e-ment'.
- Pé**, v.: zegsw. alles is in de -, de zaak is geheel afgehandeld of in orde; zie P.
- Peaunter**, o.; zie Pianter.
- Pecca'vi** (Lat. ik heb gezondigd); als m. (schuldbelydenis), o.; lees: pekka'vie.
- Pecco** (een fijne soort van Chinese thee), v. gmv.; ook: -thee, v. (cc = kk).
- Pech** (Duitsch. ongeluk, tegenspoed), o. gmv.: ik heb als tooneelspeler veel - gehad; spreekt. -vogel (iem. wien alles tegenstaat), m. -s.
- Pecunia** (Lat. geld, vermogen, have), v. gmv.
- Pecuniair**, bn., zie Pecunieel: -e belangen, geldelijk; lees: pee-ku-nie-ër; -eel' (wat het geldelijke betreft), bn.: -nieele zorgen.
- Pedaal** (Lat. trapper, voetklavier van een orgel of piano), o. pedalen; het - van een spinnewiel, van een trapmachine, een fiets, enz.; -harp (harp met voetklavier), v. -harpen.
- Pedagoog**, m. -ogen; zie Paedagoog.
- Pedant** (Fr. verwaand geleerde, opgebla-

zen schijnwater, schoolvos), m. pedanten.
Pedant' (waanwijs), bn. en bw.: kinderrampen zich klein en nietig van onze — e hoogte beschouwd, (C. O.); hij sprak —, verwaand, aanstellerig.

Pedanterie' (waanwijsheid), v. —ën; —esk' (als van een pedant), bn.: met —e deftigheid; —isme (pedanterie), o. gmv.

Pedat'ti (O.-I. Javaansche kar), v. —'s.

Ped'delen (trappen op de pedalen van een fiets), hij heeft gepeddeld: hij peddelde stil naar huis op z'n fiets; eig. van roeten gebezigd.

Pedel' (Lat. bode aan een universiteit), m. pedels, pedellen: het slachtoffer sprong van de tafel, (en) volgde den —, (C. O.); —skamer (loge of vertrek v. d. pedel), v. —s.

Pede presto (met snellen voet, vlug), bw. **Pedes apostolorum** (per), d. i. te voet, zooals de Apostelen plantten te reizen, bw.; ook: **Pedibus apostolorum**. (e = es).

Pedestal' (voetstuk), o. —len; ook: **Piedestal**.

Pedicu're (likdoornsnijder), m. pedicures.

Pedom'e'ter (hodometer, wegmeter, toestel, om den afgelegden voetweg te meten), m. —s.

Pee'koffie (surrogaat van koffie), v. gmv.; —koffiefabriek, v. —en; —koffiefabriekant, m. —en; zie ook Cichorei.

Peel (breede haarband, urong), v. pelen.

Peel (moerassig land), v. pelen: de — in het Z.-O. van Noord-Brabant; —land, o. —en.

Peen (schermbloemige: gele of roode wortel), v. penen; zie Pastinak.

Peen'gras (plantk. kruipende tarwe), o. gmv.

Peer (vruchtboom), m., (vrucht), v. peren: hoe smaakt je die —? spottend, van iets onaangenaams, zie Muilpeer: iem. met z'n gebakken peren lat'n zitten, hem teleurstellen in zijn verwachtingen; zie ook: Jutte-, Stooft-, Suiker-, Vijge-, Winter-, Zomerpeer.

Peerdrops (peervormige, roode zuurtjes), v. mv., zie Drops; —vormig (den vorm eener peer hebbende), bn.: —e parelen.

Pees (koord), v. pezen: de — van den boog.

Pees (uiteinde van een spier), v. pezen.

Peet (uit peter: doopgetuige), m. en v. peten: de peten zijn peter en meter, d. i. doopvader en doopmoeder; —oom (doopvader, naar wien de doopeling deels zijn voornamen krijgt), m. peetooms; —schap (waardigheid van peetoom), o. gmv.; —tante (meter of doopmoeder), v. —tantes.

Pegasus (myth. het gevleugeld paard der Muzen), m.: —bestijgen, gaan dichtten, (schertsend): —berijden; zie Hippocreen.

Pegel (meelknopje als merkteeken i. e. meelkan), m. pegels: de kan moet tot a. d. — vol zijn, zie Peil; (O.-I. een gulden), m. —s.

Pegelen (tijken van vochtmaten, fig. onmatig drinken), ik heb gepegeld.

Peignoir' (Fr. gemakkelijke ochtendjas voor dames, morgenjapon), m. peignoirs. (gn = nj).

Peil (uit pegel, knopje, pinnetje als merkteeken: hoogtemerk, maatstaf voor hoogtestanden, meest van waterstanden), o. peilen: **Amsterdamsch** —, d. i. hoogte van het water te Amsterdam op bepaald peil, als grondslag van andere waterhoogten in ons land, zie A.P.; **Rotte** —, zie ook: **Winter** —, **Zomer** —; fig. uw examen is beneden —, zeer onvoldoende; dat gaat alle — te boven, overschrijdt alle grenzen; goedheid zonder —, onmetelijke goedheid; geen — kunnen trekken op iets of iem.: geen staat op iets of iem. kunnen maken;

dat staat op laag —, is zeer min, b.v. de Marokkaansche rechtspraak.

Peilen (de diepte meten), ik heb gepeild: een wonde —, de diepte er van meten; de wonden der maatschappij —, de kwalen onderzoeken; iemands hart —, tot op den bodem doordringen der geheimen; wie peilt (meet) de diepte van hun ellende! —er (iemand, die peilt), m. —s; —ing (dieptemeting), v. —en.

Peilen (het alcoholgehalte van jenever, enz., ook van wijn, bepalen), ik peilde, heb gepeild.

Peil'glas (stoommachine: glazen buis), o. —glazen: het — is aangebracht, om den stand van het ketelwater zichtbaar te doen blijken.

Peil'ketting (ketting van den wijnroeter), m. —kettingen, ook: —keten, v. —s; —lood (scheepst. dieplood), o. —looden; —schaal (plank of bord met A. P. als nulpunt en waarop de Meterverdeling verder in zwarte of roode strepen is aangebracht), v. —schalen: de schaal teekende 4.8 + A. P.; —stift, v. —stiften, zie Sonde; —stok (stok met Meterverdeling, om de diepte te bepalen van rivieren, kanalen, enz.), m. —stokken.

Peintu're (schilderkunst), v. gmv. (ei = é).

Pein'zen (Fr. penser: overdenken, diep nadenken), ik peinsde, heb gepeinsd; —ing, v. —en; zie: Overpeinzen en Mijmeren.

Peis (Fr. paix: vrede), v. gmv. vero.: 't warm gesprek der mannen over krüg en —, (Staring).

Pek, pik (kleverige zelfstandigheid uit de sappen van denenhout), o. gmv.: spreekw.

Wie met — omgaat, wordt er mee besmet, wie met slechte menschen omgaat, wordt zelf slecht, neemt van hun kwade eigenschappen over; zie Aardpek of Jodenpek.

Pek'broek, pik — (matroos), m. —broeken.

Pek'draad (araad, met pek besmeerd, schoenmakersdraad), m. —draden; ook: **Pikdraad**.

Pek'kel (zilt vocht), v.: zegsw. hij zit in de —, in de verlegenheid; (zeewater), o. gmv.

Pek'kelen (in de pekkel leggen), ik heb gepekeld.

Pek'kelharing (een gepekeld haring), m. —haringen; (als stofnaam), v. gmv.

Pek'kelspek (spek, dat ingezouten is), o. gmv.

Pek'kelveld (fig. de zee), o. gmv.: het grootte —.

Pek'kelvleesch (vleesch, dat ingezouten of gepekeld is), o. gmv.; —wagen (wagen van e. tram, met pekkel gevuld, waarmee men de rails of richels van sneeuw zuivert), m. —wagens; —worst (worst, die ingezouten is), v. —en; —zonde (oude zonde, ingewortelde zonde), v. —zonden.

Pek'ken, pik'ken (met pek besmeren), ik heb gepekt: de naden van een boot —.

Pek'krans (krans van pektouw), m. —en.

Pek'ton (ton voor pek; ook leege ton met allerlei brandbare stoffen gevuld, te onttaken bij openbare vreugdefeesten), v. —tonnen.

Peil (eig. vlies, vel), v. pellen: de — van een noot, van een ei, van een boon, enz.

Pelaglaan' (aanhanger van Pelagius, een Engelschen monnik in de 5e eeuw, die de erfzonde loochende), m. —gianen. (g = g).

Pelagooop' (werktuig, waarmede men in de diepte der zee kan zien), m. —open. (o = k).

Pelargo'nium (geranium, potbloem in tuin of kamer), v. —niums: er zijn meer dan 300 verscheidenheden van —s. (g = g).

Pèle-mé'le (Fr. mengelmoes, warboel; alles zonder orde, onder of door elkander), o. gmv.; ook bw.: alles lager —, overhoop, door elkaar.

Pe'len (van de haren ontdoen), zie Afpelen.

- Pelerine** (kort vrouwenmanteltje), v. -s.
Peloton, o. -s; zie Peloton.
Pe'leus, myth. koning der Myrmidoniërs in Thessalië, gemaal van Theïs, vader van Achilles. (eu = ui).
Pel'grim (eig. vreemdeling: bedevaartganger), m. en v. -s: de -s voor Lourdes, enz.
Pel'grimsge (bedevaart), v. -s; lees: -aazje.
Pel'grimsgevaad (-kleedij), o. -gewaden; -hoed (hoed, aan welks opgetoomden kant eenschelp is bevestigd), m. -hoeden; -kleed, o. -kleederen; -mantel, m. -mantels; -reis (tocht naar een genadeoord), v. -reizen; -staf (lange stok), m. -staven; -tasch, v. -tasschen; -tocht (-reis), m. -tochten.
Pelikaan (kroppans, groote zwemvogel), m. -anen: de - is het zinnebeeld der zelfopofferende liefde, want naar de oude fabel voedt de - zijn jongen met zijn bloed, daar hij zich zelf de borst openpikt; -skrop (snavelzak v. e. pelikaan), m. -pen.
Pell'ta (Mal. nachtlampje), v. -s; z. Palita.
Pella'gra (vlekachtige huidziekte), v. gmv.
Pellen (van de pel ontdoen), ik heb gepeld: een noot -, een ei -; gepelde garnalen; zegsw. met iemand een eitje te - hebben, d. i. iets onaangenaams hebben af te doen.
Pellen (Lat. een soort van tinnen, met sterfiguren doorwerkt, voor servetten, handdoeken, enz.), o. gmv.; -goed, o. gmv.
Peloponne'sus (aardr. Morea, het grootste schiereiland van Z.-Griekenland, bevattende 9 landschappen), m. (s = es).
Pelot'spel (Spaansch balspel), o.; pelotari (sportlui, die het - spelen), m. mv.; -bal (harde bal van rubber, met leder omgeven), m. -ballen: de -bal wordt met een gevlochten slagvoorwerp of christera opgeslagen.
Peloton (Fr. een afgedeelde troep soldaten, 20-40 man, deel v. e. compagnie), o. -s.
Pels (dik behaarde dierenhuid), m. pelzen: de beer heeft een zeer dikken pels; de Poolreizigers: met pelzen om de leden.
Pels (bereide harige huid, bont), m.: een met - gevoerde mantel; -jas (jas, met bont gevoerd en met bontkraag en bonten mouwopslagen), v. -jassen; -muts (karpoetsmuts, wintermuts met bontrand), v. -mutsen.
Pels (bontjas, ruime overjas, met bont gevoerd en met bont omzet), m. pelzen: het was nog te warm voor den -, (C. O.)
Pel'ser (kleine zeevisch der Noordzee), m. -s.
Pelsjager (in Rusland en N.-Amerika jager op pelsdieren: sabeldieren, bevers, chinchilla's, zilvervossen, enz.), m. -jagers.
Pelswerk (peltterij), o. gmv.; zie Pels.
Peltterij (bontwerk), v. -en (soorten).
Peluche, o.; zie Pluche. (ch = sj).
Pe'luw, v. peluwen; zie Peuluw en Peul.
Pem'mikan (gedroogd engem. bizonvleesch), o.
Pen (vederschacht, schrijfpenn), v. pennen: de schacht, de baard v. e. -; de bek, de punt v. e. pen; er zijn stalen en veeren pennen; een welverneden -, eig. een ganzepenn, die goed vermaakt is, fig. een goede stijl; een scherpe -, hij schrijft in scherpe bewoordingen; iem. iets in de - geven, voorzeggen, wat hij moet schrijven; de - voeren, schrijver zijn.
Pen (houten of metalen nagel, pin), v. -nen.
Penaal (lijfstraffelijk), bn.: de -ale wetten, Fr. code pénal, wethoek van strafverordering.
Penaalfelt (strafbaarheid), v. gmv.
Penant (Fr. muurstijl, muurvlakte tusschen twee ramen), o. penanten: een breed -; -kast (kastje voor een penant), v. -kasten; -spiegel (smalle spiegel tusschen twee vensters), m. -spiegels; -tafel (tafeltje tusschen twee vensters), v. -tafels.
Pena'rie, v., verbastering van Penurie.
Pena'ten (Lat. beschermende huysgoden der Romeinen, die het gezin vergezelden, waarheen dit zich ook begaf), m. mv.: fig. zegsw. zijn - opzoeken, naar huis terugkeeren.
Pen'ce (Eng. mv. van penny, d. i. stuiver).
Pendant (schilderij of portret, dat als tegenhanger of tegenstuk dient), o. -en. (en = an).
Pendelo'que (Fr. oorhanger), v. -s: een - is ook een kristallen hanger aan een kroonlamp.
Pendop'po (Java. bamboezen gebouwtje: met dak van waterpalmbleden, rustend op bamboezen palen, welke palen door dikke bamboelatten verbonden zijn; ook: open galerij aan een aanzienlijke inlandsche woning), v. pendoppo's; ook vindt men:
Pendop'po: de - of pendoppo dient voor feesten en tot ontvangst der gasten.
Pendu'le (Fr. slinger; een v. e. slinger voorziene hangklok, ook zoo'n staande klok), v. -s.
Pene (Lat. straf, boete), v. pennen: op - van.
Pene'lope, gemalin van Ulysses en moeder van Telemachus: toonbeeld v. nuwelijkstrouw.
Pene'lope-arbeid (myth. een arbeid, dien men telkens zelf te niet doet, om hem opnieuw aan te vangen), m. (pe = pee).
Penetrant (Fr. doordringend), m. en bw.: -e kou; lees: peenetrant'; -er, -st.
Pengem'pang (O.-I. vijver tot het telen van zoetwatervis), v. -s: de karpers en meer-vallen worden in de Preanger- -s gekweekt.
Pengoeloe (O.-I. Mohammedaansch priester), m. -loos: te Batavia woont de hoofd-, Mohamm. opperpriester, door t'gouvernement erkend; zie Panghoeloe.
Peni'bel (Fr. pijnlijk, lastig, moeielijk), bn.: een -e toestand; -er, -st. (i = ie).
Penitent (boeteling), m. en v. -en; vr. ook -e.
Penitent'ie (boete, opgelegde boetedoening), v. -ties, -tiën; fig. straf, boete; lees: pee-nie-tent'-sie.
Pen'nekunst (calligraphie), v. gmv.; -likker (scheldn. kantoorschrijver), m. -likkers; -mes (eig. mesje, om ganzepennen te vermaaken, thans: klein, scherp knipmesje), o. -sen.
Pen'nen (veel en langdurig schrijven), ik pende, heb gepend: hij zat maar te -.
Pen'nenbak (bakje voor ganzepennen of voor pennenhouders), m. -bakken; **penn(e)houder**, m. -s; -koker (koker voor pennen), m. -s; -verkooper, m. -s.
Pen'neschacht (benedendeel v. een veeren pen), v. -schachten; -strijd (twist in dagbladen, enz.), m. gmv.; -vrucht (voortbrengsel van een schrijver, boek), v. -en.
Pen'ning (oud muntstukje), m. -en, -ninkje, -ningske, o. -s: hij bezit geen penning, zijn -ske offeren; het -ske der weduwe, Marcus 12: 42; ook: -ningske(n); vroeger = 1/2 duit of 1/16 stuiver; bij overdracht muntstukje; zie: Braspenning, Godspenning, Negotiepenning, Spaarpenning, Teerpenning, Penningmeester.
Pen'ning (het getal, dat aanduidt, hoe menigmaal het percent in 100 begrepen is), m.: 5% rente is de -20, vero.; hij is van -16, d. i. hij is vasthoudend, hoogstunig, gierig.
Pen'ning (eerepenning, gedenkpenning), m.

penningen; - **kabinet** (muntenkabinet, penningkamer), o. - kabinetten; - **kunde** (wetenschap of kennis der penningen d. i. der munten, medailles, enz.), v. gmv.

Penningmeester (de beheerder der gelden van een vereeniging), m. - meesters.

Pen(n)oen' (klein lansvaan'je der ridders), m. - s, - en: bij den hooger en adel was de vierkant, bij den lageren driehoekig.

Pen'ny (Engelsche stuiver d. i. $\frac{1}{12}$ shilling of 5 cents), v. pence: - a-liner (Eng. iem., die voor een stuiver per regel schrijft; scherts. reporter), m. - s, lees: pen'nitëiner.

Pens (maagafdeeling der koe), v. pensen.

Pensee'bloem (driekl. viooltje), v. - bloemen.

Penseel' (schilderkwaastje), o. penseelen.

Pensee'len (schilderen), ik heb gepenseeld, ook, met een penseel smeren, b.v. de keel, een wond, enz.

Penseel'trek (trek of streek, met een penseel gemaakt), m. - trekken: fig. bijzonder fraaie d. i. schilderachtige uitdrukking of zin.

Pensief' (penzend), bn.: pensiever, -st.

Pensioen' (Fr. jaargeld, dat wordt toegekend aan ervol ontslagen ambtenaren na 40-jarigen dienst en op 65-jarigen leeftijd, rustgeld, rustwedde), o. pensioenen: de jaarlijksche storting voor het weduwen-; hij vraagt zijn -, op - gesteld worden; - **saanvraag**, v. - n.

Pensioen'fonds (rijkskas of privaatreurs tot pensionneering), o. - fondsen; - **kas** (-fonds), v. - kassen; - **verzekering**, v. gmv.; - **wet** (staatswet, de pensioenen betreffende en regelende), v. - wetten.

Pensioen' (Fr. huis, waar men verblijven kost heeft tegen vergoeding per dag of per week), o. - s: in - gaan b.v. op eenig dorp old Rijn.

Pensioonaaf' (kostschool, instituut), o. - aten.

Pensioena'ris (gesch. in onze oude Republiek, bezoldigd rechtsgeleerd raadman eener stad of provincie), m. pensionarissen.

Pensioonna're (Fr. kostleerling), m. en v. - s.

Pensionneeren (op pensioen stellen); iem. -.

Pen'sum (gegeven strafwerk), o. pensa.

Pentachord' (vijfnarig muziekinstr.), o. - s.

Pentagoon' (vijfhoek), m. - gonen.

Pentame'ter (vijfvoelig dactylisch vers), m. - meters; zie Hexa'meter.

Pentateuch' (Bijb. de vijf boeken van Mozes), m. gmv.: de - bestaat uit: *Genesis* (wording), *Exodus* (uittocht), *Leviticus* (wetten voor den tempeldienst), *Numeri* (telling), *Deuteronomium* (herhaling der wet), (eu = ui); z. ald.

Penta'thion (de vijfstrijd, vijfderlei strijdoefening bij de ouden), o.: het - bestond in springen, schijfwerpen, spieswerpen, wedlopen en worstelen; het - werd ook bij de Olympische spelen in Stockholm toegepast (1912).

Pent'erhaak (scheepst. zware haak, om het anker op te halen), m. - haken; - **talle** (scheepst. takel, om de ankers te verplaatsen), v. - talies.

Penur'ie (Lat. ellende, uiterste behoefte, nood), v. gmv., in de volkst. Penaria: hij zit in de -, benauwdheid, nood, geldnood.

Pe'per (O.-I. op Sumatra: overblijvende plant met windenden, houtachtigen stengel; ook tot poeder gemalen peperbollen, stofnaam), v. gmv.: Spaansche -, roode peper; Cayenne -, gemalen Sp. peper; zegsw. zij gingen - halen, d. i. naar Indië; hij werd om - gezonden, d. i. ver heen weggezonden; het - land, O.-I.; - **koek** d. i. kruidkoek; - **boom-**

pje (zekere giftige sterheester), o. - s; - **bus** (tafelgereedschap), v. - bussen; - **dief** (klimvogel in Z.-Amerika), m. - dieven; - **duur** (duur als specerij uit het Peperland, zeer duur), bn. en bw.; - **en** (met peper bestrooën), ik heb gepeperd: fig. 't is (sterk) gepeperd, uitermate duur; een gepeperde rekening, zeer hooge; - **eter** (klimvogel in Z.-Amerika), m. - s; - **huitsje** (een spitsuitlopend papieren zakje), o. - jes: een - met vijgen, drieh. spits builtje; - **koek** (voorwerp: kruidkoek), m. - en, (als stofnaam), v. gmv.; - **land** (Oost-Indië; ook land, onderneming, waarop peper gekweekt wordt, pepertuin), o.: iemand naar het - zenden, ver van huis.

Pepermint' (lipbloem. plant), v. - munten: uit de bladeren der - trekt men een soort van olie; deze, met suiker vermengd, geeft de pepermint; ook: -ment; - **muntole**, v. gmv.; zie Munt.

Pepermint' (suikertabletje, waarin pepermuntole), v. - munten; - **muntdoosje**, o. - doosjes; - **je**, o. - s: Engelsche -s.

Pe'pernoot, - **neut**, v. - noten, - neuten: de kinderen speelden om - noten, d. i. dobbelsteentjes van peperkoekrand, ook: -neui; fig. vrouw of meisje, die kleinzielig is; - **tuin** (O.-I. omheind veld voor de pepercultuur), m. - tuinen; - **vreter** (zekere klimvogel), m. - vreters, zie: -dief, -eter; - **wortel** (mierik, lepelblad), m. gmv.

Pepinlè're (Fr. boomkweekerij, plantentuin; fig. kweekschool), v. - s.

Pe'ppel (Italiaansche populier), m. - s. gew.

Pe'p'sine (zeker ferment in het maagsap, dienend tot vertering der eiwitstoffen), v. gmv.

Per (Lat. door, bij, met), als in: - spoor, - schip, - post, door middel van; - **pond**, voor of bij het pond.

Perceel' (deel, stuk gronds, deel van een grooter geheel, akker), o. perceelen; - **sgewijs** of - **sgewijze**, bw.: de landertjen zullen - geveld worden, het landgoed wordt - verkocht, d. i. in perceelen; fig. persoon: een raar -, zonderling iemand.

Perce'nt' (Lat. ten honderd), o. percenten; verg. Procent, zie ook: **Pc.**, **Pct.** of $\frac{1}{100}$.

Percentage (het bedrag, percentageswijze berekend), v. en o. gmv.; lees: -taaf-zje.

Perce'nt'sgewijze (ten 100 gerekend), bw.

Percep'tie (waarneming, voorstelling), v. - s.

Percep'tieeren (ontvangen, innen, ook: waarnemen, begrijpen, bevatten). (i = ie).

Percus'sie (slag, stoot, botsing), v. gmv.; - **geweer** (ouderwetsch geweer met slaghoedje, nl. slag- of stootgeweer), o. - geweren; - **slot** (geweerstoot met een slaghoedje), o. - sloten.

Percus'sie (geneesk. het kloppen op lichaamsdeelen, om te hooren of de inwendige organen: longen, hart enz. gezond zijn), v. gmv.

Perdoes' (eensklaps), bw.; zie Pardoos.

Pe'reat! Lat. hij ga verloren, kome om!

Pe'reboom (bekende vruchtboom), m. - boommen; - boompje, o. - boompjes.

Pe'rel (parel), v. perels. Vl.

Pe'relaar (pereboom), m. - laars. Vl.

Pe'remptoir' (afdoend, beslissend), bn. en bw.; ook: *perempto'risch*, kortaf. (oi = oo).

Pe'renhout (hout v. d. pereboom), o. gmv.

Pe'rentaart (taart, met geconftje peren bereid of belegd), v. - taarten.

Perequa'tie (gelijkmatige verdeling), v. gmv.; lees: *per-ee-kwaat'-sie*.

Per'eschil (schil van e. peer), v. — schillen.
Per expres'sum (Lat. door e. afzonderlijken bode), bw.; verkort: **P. Expr.**
Per fas et nefas (Lat. door recht en onrecht, door alle mogelijke middelen), bw.: de eerzuchtigen trachten — hun doel te bereiken.
Perfect (Lat. volmaakt, uitmuntend, volkomen, goed, best), bn. en bw.; —er, —st. (c = k).
Perfec'tie (volmaaktheid, voortreffelijkheid), v. gmv.: alles is in de —, volkomenheid.
Perfectionneeren (volkomener of beter maken, voltooien), (t = s).
Perfide (Fr. valsch, trouweloos, verraderlijk), bn.: het — Albion, gezegde van Napoleon I.
Perforeeren (doorburen met kleine gaatjes): een blad postzegels is geperforeerd.
Perfors (Fr. met alle geweld), bw.: iets — willen weten. (s = s).
Per'go et pe'rago, Lat. Ik ga voort en zet door of voleindig.
Pergo'la (met gebladerte overdekte booggang in tuinen, priëlvormige aanbouw voor of achter een huis), v. —'s.
Perli (beschermgeest v. verwonderlijke schoonheid bij de Perzen, goede fee), m. en v. —'s.
Pericles, gesch. staatsman en beroemd redenaar in oud-Athene, gast. 429 v. C. (e = ee).
Periculous (gevaarlijk), bn., —zer, —t.
Periculum (gevaar, nood, wangstuk), o.: — in mora, gevaar bij 't uitstel of bij talmen.
Peridot (valsche smaragd), o., als voorwerp, m.: de kleur v. d. — is geelachtig groen.
Perihelium (naaste stand eener planeet bij de zon), o. —liën; zie Aphelium.
Perikel (gevaar), o. —kels: bedreigd door allerlei perikels; ook: Perikel.
Perin'de ac cada'ver (als een lijk), bw. uitdr.: militaire tucht stelt als eersten eisch gehoorzaamheid, en het — kon op de poort van elke kazerne staan; als zn. o.
Perio'de (omloop, kringloop, afwisseling van tijden; tijdkring of tijdperk; stijl: een kloekgebouwde volzin met voor- en nazin, een kunstmatig afgeronde volzin), v. —n of —s: de veenvorming in haar verschillende —n; de frase —n in de C. O., bij V. d. Palm e. a.
Periodiciteit (kringloop, regelmatige afwisseling, geregelde terugkeer), v. gmv.
Periodiek (op geregelde tijden terugkomend, op bepaalde tijden versohijnende), bn.: —e geschriften, dag-, week-, maandbladen; —e winden, geregeld waaiende winden; een —e traktementsverhooging, d. i. verhooging, op vastgestelde tijdstippen geschiedende; —verkiezingen, om de 4 jaar.
Periodie'ken (periodieke geschriften), v. mv.
Peripate'tiens (volgeling van Aristoteles, aldus genoemd, omdat deze wijsgeer zijn lessen al wandelend gaf in de schaduwrijke lanen van het Lyceum te Athene; ook iem., die veel van wandelen houdt), m. —tici.
Peripate'tisch (de school en wijshegeerte betreffend van Aristoteles, 384 — 322 v. C.), bn.
Peripetie' (dichtk. ommekeer, begin der ontkenning in een drama), v. gmv. (t = ts).
Peripherte' (omtrek van door kramme lijnen afgesloten figuren), v. gmv. (ph = f).
Periphet'risch (den omtrek betreffende), bn.
Periphrase (stijl. troep der omschrijving), v. —phrasen, b. v.: het schip der woestijn, kameel; de bode der lente, zwaluw. (ps = pso).
Periscoop' (optisch toestel, door hetwelk men in een duikboot zien kan, wat er a. d. opper-

vlakte v. h. water geschiedt), m. —copen.
Peristyle (bouwkw. met zuilen omgeven open plaats of voorhal, zuilengang), o. —n. (y = ie).
Perk (afgebakende ruimte), o. perken: een — met bloemen, bed; zegsw. paal en — stellen, grenzen stellen aan, zie Paal.
Perkament', perkement' (sig. papier uit de stad Pergamus: als papier bereide dierlijke huid van schapen, geiten en ezels, welke het papyrusblad kon vervangen), o.
Perkament', perkement' (geschrift op perkament), o. —en: hij snuffelt gaarne in —en.
Perkamenten (van perkament), bn.: boeken uit de 18e eeuw met — banden.
Perkament'papier (papier, dat op perkament gelijkt), o.: iets afsluiten met —.
Perkanier' (O.-I. bezitter van een perk muskaatbomen, op Banda), m. —s; Perkanier.
Perkara (O.-I. geschilpunt, te bespreken zaak, rechtszaak, affaire), v. perkaras.
Perkoen' (lange dennen heipaal), m. —en.
Perkoetoe't (O.-I. soort van wild tortelduijfe, heveling van den Javaan), v. —toeten.
Permanent' (voortdurend, onafgebroken, blijvend), bn. en bw.: —e droogte, een —e tentoonstelling; iets — volhouden.
Permeta'tie, v., volkt. voor Percentage.
Per mil'le (met de duizend, per duizend); verkort: **P. m.** d. i. $\frac{1}{1000}$; lees: per miel.
Permiss'ie (vergunning, verlof, toestemming, toelating), v. gmv.
Per'mit (Eng. verlof- of geleibiljet), o. —s.
Permitteeren (veroorloven, vergunnen).
Permuta'tie (verwisseling, verandering in de rangschikking van een bepaald aantal gegeven grootheden), v. —s, —tiën; lees: —taatsie.
Pernicious (Fr. verderfelijk, schadelijk, noodlottig), bn.; —zer, —t. (i = ie).
Per occas'ie (bij gelegenheid), bw. (cc = kk).
Perora'tie (stotrede, slotwoord), v. —ties. —tiën; lees: per-oo-raat'-sie; zie Epiloog.
Per pe'des (Lat. te voet), bw.: —apostolorum, met de Apostelpaarden, zie ald. en Pedes.
Perpendicular' (loodlijn), v. —s. (ai = é).
Perpendicular' (Fr. rechtstandig, loodrecht, in 't lood), bn. en bw.; lees: perpendiekulèr'.
Perpetra'tie (Fr. het volvoeren), v. gmv.
Perpetueel' (Fr. aanhoudend, levenslang, bestendig, altijddurend), bn.; —eële.
Perpetueeren (doen voortduren, zonder ophouden voortzetten, bestendig maken).
Perpetuum mobile (Lat. eeuwigdurende beweging), o. gmv.; ook: het nog uit te vinden toestel of werktuig, aan welks uitvindend tal van menschen hun vermogen en ook hun verstand hebben verspeeld; fig. het onoplosbare.
Perplex (Lat. onthutst, bedremmeld, verbtuft, ontsteld, verward), bn. en bw.; lees: perpleks'.
Perron' (Fr. steenen opstap, doorlopende stoep, ook de verhoogde stoep van een spoorwegstation, waardoor de reizigers gemakkelijker uit en in de rijtuigen stappen), o. perrons: —kaartje (5-cents-kaartje van toegang tot het perron), o. —kaartjes.
Pers (werktuig, om te persen), v. persen: een druiven—, een olie—, een wijn—; een hydraulische —, zisald; een laken—, z. ald.
Pers (drukkers), v. persen: een hand—; een snel—, een rotatie—, de beide laatste door stoom-, gas- of elektrische kracht gedreven; het boek gaat of is ter —e; de —, de dagbladen.
Per saldo (handel. als overschot van de vorige rekening), bw.

Persbrood (zetwerk ter drukkerij, dat bleef liggen in drukke dagen en bij slapte wordt ter hand genomen), o. gmv.

Pers'delict (delict der pers), o. -delicten: laster in een krant vormt een -.

Per se' (Lat. uiteraard, vanzelf, zonder hulp van anderen; ook: noodzakelijk, met kracht en geweld), bw., lees: per see: hij wil - aldus, hij wil - naar O.-I.; je moet - dat doen.

Perseeuereen (Fr. vervolgen, nazetten).

Perseïden (vallende sterren, uitstralend uit een punt van het sterrenbeeld Perseus, tusschen half Juli en half Augustus), v. mv.

Pers'phone, de Rom. Proser'pina; lees: -nee.

Pers'en (uitdrukken), ik heb geperst: druiven -, olie -; fig. iemand tot iets -, dwingen.

Pers'enning, v. -s; zie Presenning.

Pers'evanten (volgers in den strijd), m. mv.: graaf Willem IV, 1337-'45, liet de strijdkolven en kruisbogen zijner - weinig rust.

Pers'ieo (It. likeur van brandewijn op perzikpitten), v. gmv.; lees: per'ziekoo.

Pers'ienne (Fr. buiten-zonneblind), v. -s: een - is een draaiend blind, ter breedte van een half raam, bestaande uit schuine plankjes in stenige omlijsting. (s = s).

Persiflage (Fr. bespotting, fijne spot, beschimping door ironie), v. -s. (g = z).

Persiflereen (beschimpn, fijn belachelijk maken, op fijne wijze bespotten). (s = s).

Pers'tijzer (strijktijzer v. e. kleermaker), o. -s.

Pers'teeren (volharden b.v. bij een verklaring, volhouden, op iets blijven slaan).

Pers'muskiet (schimpn. hoogst onbescheiden reporter, die iemand tot het laatste nieuws afzuigt, tot het laatste uithoort), m. -en.

Persona'ge (Fr. persoon, mensch), o. en v. -s: een raar -, een vreemd -, op het tooneel; wat dunkt u van dat -? hooge -s, hooggeplaatste personen.

Persona gra'ta (iem., die zeer gezien of gewild is), v. b.v. de Engelsche gezant was aan het Fransche hof tijdens Napoleon I geen -. (s = s).

Persona'lia (Lat. mededeelingen, één of meer personen betreffende), v. mv. (s = s).

Personaliteit (persoonlijkheid, persoonlijke beleediging), v. -en: zegsw. iemand -en zeggen, hatelijkheden op den man af. (s = s).

Personeel (persoonlijk), bn. (s = s).

Personeel (aantal personen, die men in dienst, aan het werk of in zijn dienstkring heeft), o. gmv. (s = s).

Personeele belasting (rijksbelasting, geheven van elk hoofd van een gezin: zij berust op huurwaarde, meubilair, stookplaatsen, dienstheden), v.; ook: Personeel, o.

Pers'ontrein (trein, die enkel reizigers en hun bagage vervoert, geen goederen), m. -en.

Pers'nenverkeer (verkeer van passagiers op treinen en hooien), o. gmv.

Personifica'tie (persoonsverbeelding, verpersoonlijking, b.v. van den Rijn als een godheid of een vader, van den dood als een engel, enz.), v. -ties, -tiën. (t = ts).

Personifiereen (verpersoonlijken). (s = s).

Persoon' (Lat. persona: mensch), m. en v. personen; **persoon'** (in de spraak. rol in het gesprek), m. de 3 personen. (s = s).

Persoon'lijk (betrekking hebbende op een bepaald persoon), bn. en bw.: een -e beleediging, den persoon betreffende, een - feit, een - voornaamwoord, b.v. ik, gij, hij, dat

den 1en, 2en of 3en persoon aanwijst; mijnheer, u wordt -, beleedigend voor den toegesprokene; -e belangen, enz.; iemand - kennen, d. i. zijn persoon; ik heb hem - gezien en ontmoet, d. i. in eigen persoon; -heid (personaliteit), v. -heden. (s = s).

Persoons'verbeelding, v. -en, b.v. de mildheid, de twist, als persoon optredend; zie: Zinnespel en Personificatie.

Perspectief' (Lat. een doorzicht, vergezicht, verschiët), o. -ieven. (c = k).

Perspectief (doorzichtkunde als wetenschap: de leer, om voorwerpen, volgens wiskundige regels te projecteeren op een plat vlak, zóó als zij zich v. e. gegeven standpunt aan het oog v. d. waarnemer voordoen), v. gmv. (c = k).

Pers'plank (plank, waarop of waarmee gegerst wordt), v. -planken: de - v. d. kleermaker, de - v. d. kaasmaker, - v. d. boekbinder.

Pers'pomp (pomp, die de vloeistof opwaarts perst b.v. een brandspuit), v. -pompen.

Pers'revisie (laatste proef, waarna het vel wordt afgedrukt), v. -revisies.

Persuadeeren (Fr. overreden, overtuigen, overhalen). (s = s).

Per'te (Fr. handel. verlies), v. pertes.

Pertinent' (stellig, juist, gepast, naar den eisch), bn. en bw.: een -e verklaring, stellig, afdoend; hij weigerde -, beslist.

Pertjoema (O.-I. tevergeefs), bw.

Perturba'tie (storing, stoornis, hevige ontroering) v. -ties, -tiën. (tie = tsie).

Perubalsem (geelbruine, stroopachtige geurige balsem), m. gmv.: de - wordt bereid uit den bast v. d. balsemboom in Peru: middel tegen huidandoeningen.

Pervers' (verkeerd, verward, slinksch, slecht, verdorven), bn.; lees: per-vers'.

Perversiteit' (verdorvenheid b.v. van hart, verkeerdheid, ontaarding), v. gmv.

Per vota majo'ra, Lat. bij meerderheid van stemmen.

Per'zik (eig. Perzische appelboom), m. -en; (vrucht), v. -en; -boom of -eboom, m. -en; -epit (steen in de perzik), v. -pitten.

Per'zisch, bn.: de -e taal, nl. der Perzen; als zn. (de taal der Perzen), o. gmv.

Peseta (Spaansche frank, als munteenheid = 100 centesima's = ± f 0.48), v. -'s. (s = z).

Peso (Argentijnsche, Mexicaansche en Chileensche munteenheid: in goud = f 2.50, in zilver ± f 1.05), v. -'s. (s = z).

Pesoera'tan (O.-I. briefdrager, bode), m. -s.

Pessimis'me (zwaarmoedige of afkeurende levensbeschouwing, overtuiging, dat er niets goeds is in de wereld; levenshaat), o. gmv.: het tegengestelde van - is optimisme, zie ald.

Pessimist' (iemand, die alles in de wereld slecht en naar vindt, zwartgallige), m. -en.

Pessimis'tisch (tot pessimisme overhellend), bn.: een -e levensbeschouwing, zwartgallig.

Pest (besmettelijke builenziekte, wier haarden zijn in Beneden-Egypte, China en Indië), v. -en: de zwarte -, de - overbrengen; fig. ik schuw hem als de -: de jenever is de - der samenleving, verderf; zegsw. iem. de - aanjagen, hem pesten, treiteren, kwellen; de - inhebben, verschrikkelijk het land hebben; de - aan iets gezien hebben, er een verschrikkelijken hekel aan hebben; iem. vluchten als de -, den hevigsten afkeer van iem. hebben; fig. zedenbedervend mensch: hij is de - voor die jongelui, z. P.

- Pest'buil** (gezweel v. e. pestlijder), v. -builen.
Pest'en (urevel berokkenen, het land opjagen, treiteren, judassen), ik pestte, heb gepest: iem. -, hij zoekt mij altijd te -.
- Pest'epidemie** (heerschende pestziekte), v. -epidemiën: de - in China in 1911.
- Pest'huis** (barak voor pestzieken), o. -huizen.
- Pestil'entie** (pestziekte), v. pestilentien.
- Pest'koorts** (koorts, door de pestziekte veroorzaakt), v. -en; -lijder (iem., die de pest heeft), m. -s; -lucht (lucht, die een pestlijder afgeeft; fig. verpeste lucht, gemeene stank), v. gmv.; -vogel (fraaie zangvogel, sneeuwvogel), m. -s: de - gold als voorbode van de pest; -ziekte (de pest), v. -n.
- Pest** (hoofddeksel met een klep), v. pesten: een zijden -, een lakensche -, een leeren -.
- Pest'gift** (geschenk van peettante of peetoom, pillegift), v. -giften; -kind (peetzoon of -dochter), o. -kinderen; -moel (meter, peettante), v. -moeien.
- Peté** (O.-I. het zoogenaamde stinkboontje, een toegift bij de rijsttafel), v. gmv.
- Pé'ter** (van pater, vader: doopvader, peetoom), m. peters; -schap, o. gmv.
- Peterse'lie** (schermbloem, tuinplant, soepgroente), v. gmv., ook: pieterselle; -saus (saus met flijngesneden peterselieblaadjes), v.
- Petilleeren** (Fr. knappen, kraken; schuimen, opborrelen, parelen van wijn; fig. tintelen van geest, schitteren van geestigheid), (ll = lj).
- Petit'gris** (grijze peltierij uit Siberië), o. gmv.
- Petit'ie** (Fr. verzoekschrift, inzonderheid aan de hooge regeering gericht), v. -tien, -ties.
- Petitionna'ris** (persoon, die een petitie of verzoekschrift indient), m. petitionnarissen.
- Petitionneeren** (e. verzoekschrift indienen).
- Petitionnement** (het indienen van verzoekschriften, petitionneering), o. -en.
- Petit-maître** (Fr. verwaand, opgeschikt jongmensch; modegek, pronkertje, fat, saletionker), m. petits-maitres.
- Petrefac'ten** (versteeningen), o. mv. (c = k).
- Petrificat'ie** (versteening), v. -s, -tien.
- Petrificeren** (versteenen of tot steen maken).
- Petroleum** (brandbare aardolie), v. gmv.: de gezuiverde - wordt sedert 1860 veel voor kunstlicht gebruikt: lees: pee-troo'le-um.
- Petroleum-aandeel** (bewijs van aandeel in een kapitaal tot exploitatie van een petroleumbron), o. -aandeelen.
- Petroleum'blisk** (blikken voorwerp met tuit, waarin petroleum gesleten wordt), o. -ken; -bron (plaats, waar petroleum opwelt), v. -bronnen; -ether (een soort van spiritus uit petrol.), m.; -gas (gas, uit petroleum gestookt), o. gmv.; -haven (afgezonderd deel v. e. haven, waar de petroleumschepen moeten liggen), v. -s; -kachel (kachel, waarin petroleum gestookt wordt), v. -kachels; -kan (metalen kan voor of met petrol.), v. -kannen; -lamp, v. -lampen; -licht, o. -lichten; -motor (krachtmaschine, die door petroleum gedreven wordt), m. -motoren, -s; -spiritus, m., zie: -ether; -toestel (kooktoestel), o. -toestellen; -tankschip (vaartuig, ingericht tot het losse vervoer en het oppompen van petroleum), o. -schepen; -vat, o. -vaten; -waarden (obligatiën in een petroleumbron-exploitatie), v. mv.
- Petroleur** (Fr. iem., die bij onroer brandsticht met petroleum), m. -s; -leuse, v. -s.
- Petruspenning** (R.-K. vrijwillige, kleine jaarlijksche gift of aalmoes ten behoeve v. d. paus), m. gmv.; meer: Pieterspenning.
- Pett'engoed** (stof, waar petten van gemaakt worden), o. gmv.; -maker, m. -makers.
- Petto** (It. borst, hart, binnenste), v.: zegsw. in - houden, tot gelegener tijd bewaren, voor zich houden, in zijn hart geheim houden, verzwijgen; in - hebben, in voorraad hebben.
- Peu'eraar** (iem., die peurt), m. peueraars: de Leidse -, hoofdstuk der C. O.
- Peu'eren**; zie Peuren.
- Peu'kel** (puistje), v. -s; ook: Pukkel.
- Peul** (eenhokkige doosvrucht), v. peulen.
- Peul** (peuluw, peluw), v. peulen.
- Peul'dop** (peulschil), m. -doppen; -erwt, v. -en; -gewas, o. -sen; -schil (dop of schil e. peul, fig. kleinigheid, klein of nietig persoonsje), v. -schillen; -vrucht (plantenfamilie, wier zaad in e. peul groeit), v. -en.
- Peul'uw, pel'uw** (hoofdmatras), v. -en.
- Peur** (tros of franje van aardwormen of pieren, die in de heele lengte doorstoken, en aan e. vrij dik snoer geregen zijn), v. peuren; op paling of aal visschen met een -; zie Peuren of Peueren.
- Peur'en** (op aal visschen met een peur, door het zachtjes op en neer bewegen van den peurstok), ik heb gepeurd; -der, m. -s.
- Peur'stok** (korte stok van den peueraar, van welken stok de wormentrotel of-franje afhangt), m. -stokken.
- Peut** (volkst. slag, klap), m. -en: iem. een - geven, iem. - geven, slaag.
- Peu'ter** (pijpenroeter), m. peuters.
- Peu'ter** (iem., die klein is), m. peuters: wat - van jongens! waar blijven de -s? kleintjes.
- Peu'teren** (morrelen, knutselen), ik heb gepeuterd; -aar, m. -aars, gmv.; -ig, bn. en bw.: -e letters; wat schrijfje -/kriebelig.
- Peu'terwerk** (werk, dat tijd en aandacht kost, maar van weinig waarde is), o. gmv.
- Peuzel** (treuzel, talmer), m. en v. -s; ook: dreumes, kleuter: de -s, kleine kinderen.
- Peuzelen** (langzaam en bij kleine beetjes eten), ik heb gepeuzeld; -aar, m. -s; -ing (iets onbeduidends), v.; -werk (werk, dat bij kleine beetjes verricht wordt), o. gmv.
- Pezerik** (verwant met pees: bullepees, varkenspees), m. pezeriken.
- Phenomeen** (Lat. een zeldzaam iets, als verschijnsel; fig. een genie), o. -menen, -mena, lees: feenomeen; -menaal (verwonderlijk, verbazingwekkend), bn. (ph = f).
- Pha'ston** (een soort van tweewielig licht rijtuig, dat gedeeltelijk open is), m. -s. (ph = f).
- Phalanstere** (Fr. arbeiderskolonie), m. -s.
- Phalanx** (wigvormige slagorde), v. -en; de Macedonische -; lees: fa'-lanks.
- Phantaseeren** (met zijn verbeelding schep- pen; verdenken, verzinnen), (ph = f).
- Phantaseeren** (muz. op een of ander muziek- instrument aan zijn muzikale opwekkingen uiting geven), (s = z).
- Phantasie** (improvisatie op een of ander muziekinstrument), v. phantasieën. (ph = f).
- Phantasie** (verbeelding, verbeeldingskracht; gedachtenbeeld, hersenschim, droombeeld, vreemde inval), v. -tasieën. (s = z).
- Phantasie'hoed** (lage, ronde heerenhoed), m. -hoeden: meestal Fantasiëhoed.
- Phantasmagorie** (het te voorschijn roep- en van spookachtige gedaanten of verschij- ningen door middel van spiegels en andere

optische toestellen), v. — magorieën. (ph = f).
Phantast' (dweper, grillig mensch), m. — en.
Phantastisch (dwepend, tooverachtig, grillig), bn.: *dichterlijke, deels overdreven — e denkbeelden*, (J. t. Br.), wonderlijk. (ph = f).
Phantoom' (spook, schim), o. — tomen.
Phantoom' (geneesk. model, b.v. van het menschelek lichaam of een deel er van, om er zich op te oefenen), o. — tomen. (ph = f).
Pha'rao (Bijbel: algemeene naam der oude Egypt. koningen), m. pharao's (ph = f).
Pha'rao-rat, v. — ratten; zie Ichneumon.
Pharize'er, m. — s; zie Farizeër.
Pharmacent' (apotheker, artsnijbereider), m. — ceuten, (œu = sni); — **centica** (artsnijmengkunde, apothekerskunst), v. gm.v.; — **centisch** (artsnijmengkundig), bn.: *het — weekblad*; — **ele'** (artsnijmengkunde, kennis van de geneesmiddelen en hun bereiding; apotheek), v.; — **ecologie'** (artsnijleer), v.; — **ecologisch**, bn.: *een — onderzoek*; — **copoea** (artsnijmengkunde, verzameling van voorschriften tot bereiding van geneesmiddelen), v. gm.v. (œe = eu); — **cotheek'** (huis- of reisapothek), v. — theken.
Phar'salus, stad in Thessalië, waar Caesar Pompejus overwon, 48 v. C.
Pha'rus (vuurtoren, kustlicht), m. — sen.
Pha'se (verandering, schijngestalte der maan, wisseling, gestalte), v. — n, — s. (ph = f).
Phelloplastiek' (kurkenijmengkunde), v. gm.v.
Pen'ning (Duitsch. penning, muntje van 0.6 cent), m. pfenningen: *een mark is 100 —*.
Phenol' (carbolzuur), o. gm.v.; — **kleurstoffen**, v. mv.; lees: *fee-nol'*.
Phenomeen' (licht- of ander verschijnsel; fig. wonder, groote zeldzaamheid), o. — menen; zie Phaenomeen; lees: *fee-noo-meen'*.
Phid'ias, van Athene: de grootste beeldhouwer en bouwmeester van Griekenland, † 432 v. C.
Philanthroop' (mensenvriend), m. — thropen; — **thropic'** (mensenmin, menschenliefde, menschenlievendheid), v. gm.v.; — **tro'pisch** (liefdadig, menschenlievend), bn.
Philatelle' (de kunst van postzegels geordend te bewaren, postzegel-kennis), v. gm.v.; — **telist'** (kenner en verzamelaar van postzegels), m. philatelisten, (e = ee); — **tellisch** (de philatelie betreffende), bn.: — *e wenken*, — *e beschouwingen*. *een — e tentoonstelling*. (e = ee).
Philharmo'nisch (toonkunstminnend), bn.
Philharmo'nisch concert' (concert met groot orkest), o. — e concerten.
Philippica (hevige, aanvallende rede, als van Demosthenes, om de Atheners te waarschuwen tegen koning Philippus van Macedonië), v. philippica's: *een — tegen de kermisvroude schrijven*, (C. O.). (phi = fie).
Philippine (amandel met twee pitten), v. philippines: *Hateling had beweerd, dat hij aan de amandelen van buiten zien kon, of het — s waren of niet*, (C. O.); *wanneer een heer en een dame bij een diner een — deelen, dan is er en afspraak, dat men elkaar bij de eerste samenkomst zal toespreken met: Bonjour, Philippine en Bonjour, Philippine*, wie dit vergeet, verbeurt een cadeau. (phi = fie).
Philippus-daalder (Spaansche daalder, ± 3 gulden, geslagen van 1500—1595, voor

de Nederlanden), m. — daalders. (phi = fie).
Philis'ter, **philistijn'** (stud. ploert, niet-student), m. — s, — tijnen. (phi = fie).
Philisterij' (plat-burgerlijkheid), v. gm.v.
Philologie' (eig. taalwetenschap; taalwetenschap, studie van oude talen en letteren, taal- en oudheidkunde), v. gm.v., (g = g); — **lo'gisch** (wrt op de philologie betrekking heef), bn.; — **loog'** (wetenschappelijke taalvriend, taalgeleerde), m. — logen; — **lo'gencongres** (plechtige bijeenkomst van philologen), o. — congressen; — **meel'** (dichterl. nachtegaal), v. — meelen, meestal: Filomeel, (i = ie); — **paedisch** (kinderminnend), bn.: — *e harten*, (C. O.), (æ = ee); — **soof'** (wijsgeer), m. — sofen: *mijmeren als een —*, lees: *flootsoof'*; — **sopheeren** (e. stof wijsgeerig behandelen, duidelijke begrippen trachten te geven, den grond der dingen nasporen), (s = z); — **sophie'** (wijsbegeerte: de wetenschap der beginselen van het denken, zijn en doen), v. gm.v.; tot de — behooren: de ontologie (zie ald.), de cosmologie (natuur-philosophie), de psychologie (zielkunde), de theodicee (godgeleerdheid), de ethiek, de aesthetiek en de logica; — **so'pisch** (wijsgeerig), bn.: *ik zelf heb het nooit verder kunnen brengen dan tot de — e beschouwing der tevredenheid*, (C. O.)
Phil'trum (minnedrank), o. — s, philtra.
Phleg'ma, o.; meest Flegma, zie aldw.
Phlegmatic', **phlegmaticsch**, bn. en bw.; zie het meer gebruikte Flegmatic, Flegmaticsch.
Phoe'bus (de schitterende): de zonnegod, zie Apollo. (œe = eu).
Phoe'nix, m. — en; zie Feniks. (œe = eu).
Pho'a'den (boorschelpen), v. mv. (ph = f).
Phonetiek' (klankleer), v. gm.v.: *de — der Fransche taal*; ook: **Phonetic'a**. (e = ee).
Phoneticch (volgens den klank), bn.: — *schrift*: zichtbare afbeelding der uitspraak.
Phonograaf' (zang- en spreektoestel), v. — grafen, (Edison, 1877). (o = oo).
Phonogram' (door de phonograaf voortgebracht bericht), o. — grammen.
Phono'la (automatisch instrument, dat de piano door luchtdruk bespeelt), v. — s. (o = oo).
Phos'phor, m., zie Phosphorus, (ph = f); — **phoresceeren** (licht van zich geven in 't donker), (sc = ss); — **phorescentie** (eigenschap van sommige lichamen, om in 't donker licht af te geven), v. gm.v.; — **pho'risch** (lichtgevend in den donker), bn.; — **phoroscoop'** (toestel, om de mate der phosphorescentie te onderzoeken, ook in zwakke gevallen), m. — copen; — **phorus** (lichtdrager: stof, die in het duister licht geeft), m. gm.v.
Pho'to, Gr. bet. licht in samenstellingen.¹⁾
Pho'to, v. — s; zie Photohogram.
Photograaf' (lichtbeeldenmaker), m. photografen; — **gram'** (lichtbeeld-portret), o. — grammen, ook: Photo, v. — s; — **graphceeren** (eig. schrijven met licht, lichtbeelden maken, photographisch afbeelden); — **graphie'** (afbeelding op een zeer gevoelige plaat door middel van licht, lichtdruk), v. — en; — **graphisch** (van of betreffende de photographie), bn.: *een — toestel*; — **gravu're** (photographisch procédé, waardoor men een cliché

¹⁾ In plaats van photo wordt zeer veel foto, ook in samenstellingen, geschreven, b.v. Fotograaf, Fotografeeren, Fotografie, Fotografisch, enz.

- van zink verkrijgt, dat dan door den druk vermenigvuldigd kan worden), v. - gravures; zie Zincographie.
- Photometer** (lichtsterktemeter), m. - meters.
- Phototype** (de kunst, om lichtbeelden te maken), v. (ph = f).
- Photoxylographie** (de kunst, om photo's op hout over te brengen), v. gmv.; (ook de afdruk of afbeelding zelf) v. -ën. (ph = f).
- Photoincographie** (de kunst, om photo's op zinkplaten over te brengen), v. gmv.; ook (de afdruk zelf), v. -phieën; ook: Foto.
- Phra'se** (spreekwijze, uitdrukking), v. -n, -s.
- Phra'se** (zinnelidige uitdrukking of zegswijze), v. phrasen, phrases; een - bestaat uit ijle, schoonklinkende woorden. (ph = f).
- Phrasneur** (Fr. phrasen-maker; iem., die mooie praatjes ten beste geeft), m. -s. (s = z).
- Phrasologie** (verzameling van zegswijzen), v. -ën: wat hij zegt, is niets dan -, nl. klinkklank d. i. de inhoud is niet veel. (ph = f).
- Phrenetiek** (waaninnig), bn. ook: Fre-.
- Phrenologie** (schedelleer, hersenbouwleer), v.
- Phrygische muts** (roode muts der vrijheid, gedragen door de Fransche revolutionairen of Jacobijnen), v. -mutsen.
- Phylax** (wachter, waakhond), m. phylaxen.
- Phylloxera** (druifluits: een bladluis, die den wijnstok verwoest), v. -'s. (x = ks).
- Phy'siater** (natuurarts, -dokter), m. -s.
- Phy'siatrie** (de geneeskraft der natuur), v. gmv.; lees: fie-zie-a-trie.
- Phy'sica** (natuurleer, natuurkunde, natuurwetenschap), v. gmv.; lees: fie-zie-ka.
- Phy'sisch** (wat tot de natuurkunde behoort), bn.; lees: fie-zie-ka-lies.
- Phy'sicus** (natuurkundige), m. physici.
- Phy'siek** (lichamelijk; natuurkundig), bn. en bw.: we zijn aan de -e rampen, (C. O.), de -e meerderheid v. d. man; dat is - onmogelijk, volstrekt; lees: fie-ziek.
- Phy'siek** (natuurleer, natuurwetenschap), v.
- Phy'siek** (mil. natuurlijke gesteldheid van het lichaam), v. gmv.; zie Physisch. (s = z).
- Physiocraat** (aanhanger van het physiocratisch stelsel of v. h. physiocratisme), m. -aten; lees: fie-zie-oo-kraat'; -eratie' (natuurkracht, het alvermogen der natuur), v.; -eratie'sme (economisch stelsel, dat zich ontwikkeld heeft uit het beginsel, dat de bodem v. het land de bron is van alle welvaart en rijkdom), o. gmv.; -graphie' (natuurbeschrijving), v. -ën; -logie' (leer der levende natuur, der bezielde lichamen, inzonderheid van het menschelijk of dierlijk lichaam), v. gmv.: de - der planten; -logisch (van of betreffende de physiologie), bn.; -loog' (kenner van de natuur des lichaams, navorscher in zake de natuurleer der menschelijke of dierlijke lichamen), m. -logen; -nomie' (gelaatkunde, gelaatsuitdrukking, gelaat), v. -ën.
- Phy'sisch, phy'siek** (natuurlijk, lichame-lijk), bn.; lees: fie-zies, fie-ziek.
- Phy'sische therapie** (geneeswijze zonder medicamenten), v. gmv.; lees: tee-raa-pie'.
- Phy'tographie** (plantenbeschrijving), v.
- Phy'tologie** (plantenleer), v. (g = g).
- Phy'topathologie** (ziektenleer d. planten), v.
- Phy'tomie** (plantenontleedkunde), v.
- Pias can'as** (ad), d. i. tot een weldadig doel, bw.; lees: kou-zas.
- Pia'se memo'risse**, d. i. zaliger gedachtenis.
- op gedenksteenen, grafmonden, enz.; zie P.m.
- Piani'no** (hooggebouwde piano), v. pianino's; als bw.: muz. zeer zacht. (i = ie).
- Pianis'simo** (muz. ten uiterste zacht of stil).
- Pianist** (pianospeler), m. -en; -e, v. -n.
- Pia'no** (snaarinstrument met klavier), v. -'s; -concert (concert van piano-muziek), o. -concerten; -fabriek (fabriek, waarin men piano's maakt), v. -fabrieken; -fabri-kaant (maker van piano's, ook eigenaar van een piano-fabriek), m. -fabrikanten; -klasse (klas, waarin enkel piano-les wordt gegeven), v. -n; -les, v. -lessen; -muziek, v. gmv.
- Pia'no** (muz. zacht), bw.: fig. - aan doen.
- Piano-for'te** (oorspronkelijke naam der piano), v. piano-fortes; zie Forte-piano.
- Piano'la** (instrument tot automatische bespeeling van een piano), v. -'s; zie Phonola.
- Pia'no-orgel** (kermisorgel, dat den klank heeft van een pianino), o. -orgels.
- Pia'nospeleu** (op de piano spelen), ik speelde -, heb - gespeeld.
- Pia'ster** (Turksche zilvermunt ± f 0,08), m. -s; in Egypte = f 0,12, in Tunis = f 0,29.
- Pia'ster**, m. -s: de Spaansche - is ± f 2,00.
- Pia'nter, peau'ter** (een gemengd metaal, bestaande uit lood en tin), o. gmv.
- Pia vo'ta** (Lat. vrome wenschen, die nl. nooit vervuld zullen worden), v. mv.
- Pia'zza** (lt. openbaar plein, marktplein), v. piazza's; lees: pi-at-za.
- Picador**, picado're (stierenbevechter te paard; lansruiter, die nl. door lanssteken in de schouders den stier tracht te prikkelen tot den aanval), m. picadors, picado'res.
- Picaresk**, bn.: -e romans, schelmenromans.
- Pica'ro** (spitsboef, schelm), m. -'s. (c = k).
- Pic'colo** (klein), bn.: - fluit, kleine dwarsfluit; als zn. een -, koffiehuis- of hoteljongen, m. piccolo's, lees: pie'kooloo.
- Pic'kles** (Eng. sterk gekruide augurken, enz.), o. mv. lees: pik'kels.
- Pick'nick** (buitenpartijtje onder goede vrienden, waarbij de deelnemers provisie meene- men of ieder een evenredig deel van den maaltijd betaalt), m. -nicks; ook: Pic'nic of Pi'que-ni'que. (ick = ik).
- Pick'nicken** (Eng. een picknick houden), wij -nickten, hebben gepicknickt.
- Pick'pocket** (Eng. zakkenroller, beurzen- snijder), m. -pockets; lees: pik'-pok'k'd.
- Pi'col**, o. picols; meestal Pi'kol.
- Pictu'ra** (Lat. schilderkunst, -werk), v. gmv.
- Pictura'le**, o.: het - in den stijl, het schild-derende. (c = k).
- Pid'jitten**, zie Pietjitten.
- Pie'ce** (Fr. stuk, muziekstuk, geldstuk), o. -s; - de résistance (Fr. hoofdschotel), v.
- Pie'ce de milien** (Fr. middenstuk, sierstuk), o.
- Pied-à-ter're** (Fr. optrekkje, buitenhuisje), o. pieds -; lees: pie-ee'.
- Piedestal** (hoekig of rond voetstuk), o. -stallen; meestal: Pedestal; lees: pie-ee.
- Piek** (spies, lans), v. -en; zegsw. de - schuren, er van doorgaan, op den loop gaan, vluchten, deserteeren; vergel.: de plaat poetsen.
- Piek** (aardr. bergspits, spits toeloopende hooge bergpunt), v. pieken: de - van Teneriffe (3716 M.), de - van Lombok (3800 M.), de - van Tidore (Molukken, 1600 M.), enz.
- Piek** (scheepst. uiteinde v. d. gaffel), v. -en.
- Piekenler** (piekdrager, lansier), m. -s. vero.
- Pie'keren** (O.-i. ingespannen denken, pein-

zen of zinnen over), ik heb - piekerd: ik heb den heelen avond zitten - op dat vraagstuk.
Pie'keval (scheepst. touw, aan de piek of den gaffeltop), o. - vallen; zie Val.
Piel (roepnaam der eend, jongeend), m. pielen.
Pien'ter, bn. en bw.: e. - e kerel, - glimlachen; zie Pinter.
Pie'pen (klankn. een geluid maken als jonge vogels of muizen), ik heb - piept: een deur kan -; ratten en muizen -; spreekw. Zooals de ouden zongen, - de jongen, de kinderen spreken als de ouders, ook, doen (gebrekig) na; - van angst, schreeuwen.
Pie'pen (zeemansuidr. voor slapen).
Pie'pend, bn.: een - e deur, een - e stem.
Pie'per (graspijper), m. -s; -tje, o. -tjes.
Pie'per (loksluitje), m. -s; -tje, o. -s.
Pie'per (een soort v. aardappel), m. -s.
Pie'perig (piepend), bn., -er, -st: een - e stem, een - geluid, zwak, schril.
Pie'p'jong (erg jong als een naakte vogel, die nog maar kan piepen), bn.: een - ventje; een - lutenantje, grasgroen, pas aangesteld.
Pie'p'sak, m., in de uidr. in den - zitten, d. i. in den angst. gmz.
Pier (aardworm, regenworm), v. pieren: zegsw. zoo dood als een -, geheel en al.
Pier (Fr. pierre: hoofd in zee, steenen uitlooper of zeebreker, langesteenen krib), m. -en.
Pier (Pieter), m.; zegsw. de kwade - zijn, degene, die een werk voor anderen moet doen, waaraan niets dan ondank is verbonden, iem., op wien ieder een pik heeft; in Vl. Peer.
Pieren (foppen), ik heb en ben gepierd. gmz.
Pierenverschrikker, m., -tje (typische naam voor een glas klare jenever op de nuchtere maag), o. -s, gmz.
Pie'rewaalen (doorraaien, aan den zwier zijn, nachtbraken), ik heb gepierewaaid; - waaler (lichtmis, doorraaier), m. -s.
Pierrot' (vastenavondzot, die vroeger met zemelen, thans met confetti's werpt), m. -s, lees: pie-er-roo'; thans ook: grappenmaker, hansworst, harlekijn; fig. onnoozele hals.
Piet (uit Pieter: mannaam), m. -en: zegsw. 't is een heele -, een heele m'nheer, het is een stijve -, uidr. ontleend aan een klucht v. 1628.
Pie'ta (R.-K. eig. erbarming: een gezeteld madonna-beeld, dragende het doode lichaam van Jezus op den schoot), v. -'s. (ë = ee).
Pie'teit' (vroomheid, vereering, kinderlijke liefde, liefdevolle gedachtenis), v. gmv. (ë = ee).
Pie'terig, bn. en bw.: wat zie je er - uit! als een Piet; zich - kleeden; - held, v. gmv.
Pie'terman (stekelwinnige zeevisch): als voorwerpsnaam, m. -s, als stofnaam, v. gmv.
Pieterse'lie, v.; zie Peterselie. (s = s).
Pie'terspenning, m.; z. Petruspenning.
Pie'tisme, **pie'tismus** (innerlijke vroomheid), o. gmv.; zie Pie'teit. (ë = ee).
Pie'tist' (vrome; scherts. bidbroer), m. -en.
Pie'tisterij' (kwezelarij, schijnvroomheid), v. gmv. (ë = ee).
Pie'tje (oude Zeeuwsche zilvermunt van 6½ stuiver, of 1/3 Zeeuwsche rijksdaalder), o. -s.
Pie'tjitten (de Maleische massage, het knijpen en wrijven en buigen der spieren, door inlanders), o. gmv.; zie Pidjitten.
Pie'tint' (kleingeestig mensch, sukkel, sul), m. en v. -luten.
Pie'tlut'ig (kleinzielig), bn.: een - e vent, een erwtenteller, flauwerik; - held, v. gmv.
Piet Snot' (een snotneus of smottige Piet),

m.: hij stond te kijken als -, bedremmeld.
Pieus' (vroom, godvruchtig), bn., -er, pieust.
Piezome'ter (drukkingsmeter), m. -s: de - bepaalt den graad van de samendrukbaarheid van vloeistoffen; lees: pi-ee-zoo-me'ter.
Pif'paffen (klanknab. met geweer of buks schieten), ik heb gepifpaff.
Pigment' (kleurstof in de diertlijke cellen, b.v. in die van huid en haren), o. gmv. (g = g).
Pij (habijt van ruwe stof, wollen of haren opperkleed van kloosterlingen), v. pijen.
Pij'jekker (zeemansjas), m. -jekkera, soms: Pijjaker; zie Jekker.
Pijl (flits, schicht), m. pijlen: met - en boog, fig. de - en van den laster; zegsw. als een - uit den boog, zeer snel; hij heeft al zijn - en verschoten, hij weet niets meer te zeggen, heeft geen argumenten meer; ik heb nog andere - en in mijn koker of andere - en op mijn boog, d. i. andere verweermiddelen; meer dan één - op zijn boog hebben, meer dan één middel, om zijn doel te beschieten; d. i. te treffen, of om iemand te overreden, zie ook: Vuurpijl en Amor.
Pijl'bundel (bundel pijlen, fig. teeken van eendracht), m. -bundels; ook: Pijlenbundel.
Pij'ler (verwant met pilaar: vrijstaande drager van bogen of gewelven, schoorzuil), m. pijlers: de - s van een spoorbrug.
Pijl'gewicht (gewicht, bestaande uit holle in elkaar sluitende stukken), o.; ook Sluitgewicht.
Pijl'gift (giftsap, waarin de wilde zijn pijlspits doopt), o.; - koker (bewaarpilts van pijlen), m. -s; - kruid (waterplant, aderkruid), o. gmv.; - snel (zeer snel), bn. en bw.: met - le vaart; - staart (langhals-eend), m. -en; - staart (een soort van rog), m. -en: de - rog is een groote zeevisch der Middell. Zee en der W.-kust van Europa, met scherpe stekels op den staart; - staart (een soort van dennenrups met een hoornje achter op het lichaam), m. -en; - wortel (knolvormig gewas in de keerkingslanden van Amerika), m. -s; - wortelmeel, o.; ook Arrowroot.
Pijn (pynboom, grove den), m. pijnen.
Pijn (straf: lichaampijn; fig. verâriet), v. -en.
Pijn'appel (kegelvormige vrucht van den pynboom, met schubben, waartusschen de zaden zitten), m. -appels.
Pijn'bank (folterbank), v. -banken: zegsw. iem. op de - leggen, eig. hem hevig martelen, fig. hem kwellen, ook fig.: op de - liggen, gefolterd worden.
Pijn'boom (opgaande den), m. -boomen: de zee -, de berg -, de moskovische -, de zilver -; zie ook: Pitch-pine.
Pij'ne (moeite, last, smart), v.: het is de - waard, de moeite, d. i. het is zeer mooi.
Pij'nen (drukken, persen), ik heb gepijnd: de uit raten geperste honing heet gepijnde honing.
Pij'nigen (pijn aandoen, folteren), ik heb gepijngd; - er (beul, folteraar), m. -s; - ing (foltering, marteling), v. -en.
Pijn'lijk, bn. en bw.: die wonde is -, veroorzaakt pijn; - er, - st; - held, v. -heden.
Pijn'stillend (pijnbedarend, -verzachtend), bn.: - e middelen, die de pijn verdooven.
Pijp (tabakspijp), v. pijpen: een Duitse -, een lange of Gouwache -, een sigaren -, zegsw. daar kan hij een leelijke - van rooken, d. i. dat kan hem leelijk opbreken, hij zal er

veel onaangenaams door ondervinden; 't is geen — tabak waard, hoegenaamd niets; zie ook: Smuigertje of Smœugeltje, Brui-gomspijp en Nargileh.

Pijp (*buis*), v. — en: een aanvoer —, een gas —, een kachel —, een orgel —, een schoorsteen —.

Pijp (*wat op een pijp lijkt*), v. pijpen: een — lak, een — drop, de — van een pantalon, zie: Long —, Lucht —, Merg —; de kaars brandt in de —, ze is bijna opgebrand, fig. het levend loopt kwijnend op een end.

Pijp (*pijpvormig hol*), v. pijpen: de — van een konijn, das, vos.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pijp (*smal en buisvormig vat voor wijn of olie, vooral in Spanje en Portugal*), v. pijpen: een — Spaansche wijn.

Pik'broek, pek' — (*matroos*), m. — broeken. **Pik'donker** (*erg donker*), bn. en bw.; verg. Pikzwart.

Pik'draad (*voorwerp*), m. — draden, (stof-naam), o. gmv.; zie Pekdraad.

Piké' (*pique*), o. gmv.

Pikeeren (Fr. *piquer*: steken, fig. beleedigen, krenken, gevoelig treffen).

Pik'kelen (O.-I. op den schouder dragen), ik heb gepikeld; zie Pikolan.

Piket' (*een soort v. kaartspel*), o.: laat ons een partijtje piket spelen; het — spel spelen.

Piket' (*richtpaaltje*), o. piketten.

Piket' (Fr. *piquet*: wachtpost, brandwacht, veldpost), o. piketten.

Piket'paal (Fr. *piquet*: paal, richtpaal bij uitbakening van wegen, enz.), m. — palen.

Piket'ten (*kaartspelen, het piketspel spelen*), ik pikette, ik heb gepiket: het — geschiedt met 32 kaarten door 2 personen.

Pikeur' (*voorrjder, rijmeester, paarden-africhter*), m. pikeurs.

Pik'haak (*werktuig bij 't korenmaaien*), m. — haken, zie Pikker.

Pik'kedil'len (Sp. *kleinigheden, nesterijen, kleine fouten*), v. mv.

Pik'keldraad, o. gmv.; zie Stekeldraad, Rasterdraad; — **draadversperring** (*afsluiting v. d. toegang tot een fort enz. door middel van stekeldraad en paalwerk*), v. — en: de — doorbreken, doorsnijden, doorknippen.

Pik'ken (*oppikken*), ik heb gepikt: er valt hier niet veel te —, eten; gij moet nog een hapje —, eten.

Pik'ken (*met een speld, naald, angel, enz. steken*), ik heb gepikt: ik heb mij aan die dorens gepikt; ik zit den heelen morgen al weer te —, naaien.

Pik'ken (*met den snavel bijten, steken*), hij pikte, heeft gepikt: vechtende haren — elkaar in den kam; er heeft mij een mug gepikt; ook: de spreuwen — in de kersen; verder: oppikken: de kanarie pikt het zaad uit zijn bakje; aardappels met een vork uit de schaal —; fig. een graantje —, een borrel drinken: Klaas het een graantje gepikt, (C. O.)

Pik'ken (*pekken, met pik bestrijken*), ik heb gepikt: dat houtwerk wordt gepikt en geteerd.

Pik'ken (*met een pik of zicht maaien*), ik heb gepikt: de rogge wordt meestal gepikt. VI.

Pik'ker (*maaiër van koren*), m. — s: VI. hij hielp vlijtig de — s op 't korenveld, (V. Lov.)

Pik'kol (*eig. schoudervracht: handelsgewicht in Oost-Indië: op Java 61.521 kilogram of 125 Amsterdamsche ponden*), o. pikols: een — is 100 katties of katjes.

Pik'kolan (O.-I. draagstok van bamboe), m. pikolans; ook: pi'koelan, van pi'koelen, op den schouder dragen; pi'koelgaard, lastpaard.

Pik'zwart (*erg zwart*), bn.: een — e lucht.

Pil (Fr. *pilule*, balletje, een erwt groot, als geneesmiddel), v. pillen: fig. dat is een bittere —, een pijnlijke taak, iets onaangenaams om het te moeten slikken: dat was de eerste harde —, iets zeer onaangenaams; de — vergulden, of iem. vergulde pillen laten slikken, met mooie woorden een onaangenaam iets lief voorstellen; O.-I. pil No. 11, giftpil.

Pil (*scherts. officier v. gezondheid*), m. pillen.

Pil (*dikke roggeboterham*), m. pillen, gew.

Pilaar' (Lat. *pila*, paal: steunzuil), m. pilaren: de — aren van een kerk; — **bijter** (*spelaar, schijnvrome*), m. — s; — **dollar** (*Spaansche*

daalder met twee door een lint omslingerde pilaren als beeldenaar, ± f 2,50), m. -s, zie Mat; -mat, m. -ten.

Pilas'ter (niet vrij staande vierkante pilaar, die gedeeltelijk uit den muur te voorschijn komt), m. pilasters.

Pila'tus, Romeinsche landvoogd over Judea, onder keizer Tiberius: 14-37 na C.; zegsw. iemand van Herodes naar -zenden, hem heen en weer zenden; spreekt. met alliteratie: iem. van Pontius naar Pilatus zenden, hem voor niets heen en weer laten loopen, hem voor den gek houden; hij zit daar als -, hij verkeert in tweestrijd.

Pil'au (rijstmoes), v. gmv.: - is rijst, gekookt in vleeschnat en begoten met gesmolten boter, een lekkernij in Turkije en in het Oosten.

Pil'gift (uit: pille, doopzoon + gift: doopgeschenk van den peter), v. -giften.

Pil'lendoos (doos v. pillen), v. -doozen.

Pil'lendraaier (scherts. apotheker), m. -s.

Pil'lo (Eng. pillow: halfinnen, half-katoenen broek- en jasstof voor arbeiders, zeer sterk), o. gmv.; zie Bombazijn.

Pilo'ne (richtingspaal), v. -s.

Piloot' (Fr. loods, stuurman), m. piloten. vero.

Pil'sner (bier uit Pilsen in Bohemen), o. gmv.

Piment' (Jamaica-peper, gedroogde pepervruchtjes), o. gmv.

Pim'pel (zekere mees), m. -s; zie: -mees.

Pim'pelen (aan den drank zijn, drinken), ik heb -pimpeld; -aar (proeuer), m. -s.

Pim'pelmees (geel zangvogeltje met blauwen kop en blauwe vleugels, rupsenet), v. -meezen: zegsw. het is een -, een nietig ventje; zegsw. hij is een -, een drinkebroer.

Pim'pelpaars (donkerpaars), bn.: zijn gezicht is - van de kou, een -e neus.

Pim'pernel' (zeker wild duingewas), v. -len.

Pim'pernoot (pistachenoot), v. -noten.

Pin (ijzeren of houten lange nagel), v. pinnen; -netje, o. pinnetjes; ook: **Pen**.

Pinacotheeek' (kunstverzameling, b.v. van schilderijen), v. -theken: de oude en de nieuwe - is München.

Pina'kel (klein siertorentje in de gotiek), m. pinakels: de - komt allerwegen als sieraad en afdekking voor bij vensters, omlijstingen, enz.

Pin'ang (O.-I. betelpalm: boom, voorkomende in alle streken van den Maleischen archipel, en van welks noot men een stukje bezigt als ingrediënt der sirih-pruim), m. -en, (vrucht, of betelnoot), v. pinangen; zie Betel.

Pin'angnoot (vrucht v. d. pinang), v. -noten.

Pin'as (Fr. pinasse: lang, smalen licht roei-vaartuig, smalle galei, sloep), v. pinassen.

Pin'as (weefsel van ananasvezels), o. gmv.

Pince-nez' (Fr. neusknipper, lorgnet), m. -'s.

Pincet' (tangetje v. d. wondheeler), o. -ten.

Pin'cher (Eng. een soort van smoushondje), m. pinchers. (ch = tsj).

Pinda'rische ode (heldenode in den trant van Pindarus), v.: de - bezingt den roem van de overwinnaars in de nationale spelen, zij zijn 45 in getal.

Pin'darus, lierdichter van nationale spelen in Gr.: 522-442 v. C. te Thebe.

Pin'dus (grensgebergte tusschen Thessalië, en Epirus), m.: de - was een verblijf der muzen; zie: Parnassus en Zangberg.

Pin'gel (amandelachtige noot v. een Z.-Duitschen pijnboom), v. pingelen, -s.

Pin'gelen (op den prijs der waren afdingen),

ik heb -pingeld, -aar, m. -s. spreekt.

Pin'go (vetgans der antarctische streken, in troepen levende, met zwarten kop en rug en dikgevederde witte borst, rechtop loopende), v. pingo's, ook: **Pinguin**. (g = g).

Ping'pongspel (tafelbalspel, tafel-tennis-spel), o. gmv.

Pin'guin (vetgans, duiker), v. -guins; lees: pin'-gu-in; ook: Pin'goe-in; zie Pingo.

Pink (kleinste vinger), m. -en: zegsw. hij is bij de -en, bijdehand, vlug v. geest en hand.

Pink (jong rund), m. en v. pinken; -stier (mannel. éénjarig kalf), m. -stieren; -vaars (vrouw. jong rund), v. -vaarsen.

Pink (visschersvaartuig), v. pinken; zie Buis.

Pin'ken (met de oogen knippen), ik pinkte, ik heb -pinkt.

Pin'ker (ooghaar), m. pinkers; oogen..., door lange zwarte -s omzoomd, (C.O.)

Pin'ker (houtje aan beide zijden afgepunt, dat, op een steen liggend, in de lucht wordt geslagen, jongensspeeltuig), m. -s. gew.

Pink'oogen (met de oogen pinken), ik pinkoogde, ik heb gepinkoogd.

Pink'ster (de 50e dag na Paschen), v., ook: Pinksteren: in de volkst. nog: Sinksen, Sinxen.

Pink'steravond (avond vóór Pinksterzondag), m. -avonden.

Pink'sterbloem (veldkers, koekoeksbloem), v. -bloemen, ook het gele lisch heet wel -; fig. jongen of meisje, dat op Pinksterdag fraai is uitgedost: Keer je eens om, -blom! -dag (dag van Pinksteren), m. -dagen: er zijn twee -dagen, nl. Pinksterzondag en Pinkstermaandag.

Pink'sterdins'dag (Dinsdag na Pinksteren), m. -dinsdagen: - heet ook wel Pinkster-drie.

Pink'steren (eig. meerv. voor de twee Pinksterdagen), v. gmv.: - is een algemeene christelijke feestdag; zie Pinkster.

Pink'sterfeest (feestdag van Pinksteren), o. gmv.: het - valt op den 50en dag na Paschen; -kroon (krans van groen en bloemen, door arme kinderen op straat opgehangen, om een aalmoes te krijgen), v. -kronen. vero.

Pink'stermaan'dag (tweeds Pinksterdag), m. -dagen: - is een algemeene christelijke feestdag; zie Pinksterzondag.

Pink'sternakel, v. -s; zie Pastinak.

Pink'stervacantie (schoolvacantie in de Pinksterweek), v. -s, -vacantiën; -vreugde (vreugde over het Pinksterfeest), v. gmv.

Pink'stervuur (veldvuur, vreugdevuur, ter eere v. h. Pinksterfeest ontstoken), o. -vuren.

Pink'sterweek (de week, beginnende met Pinksterzondag), v. -weken.

Pink'sterzon'dag (de eerste Pinksterdag), m. -zondagen.

Pink'sterroos (pioenroos), v. -rozen.

Pink'stier (jong, d. i. halfwassen stiertje), m. -stieren; -vaars, v. -zen, zie ald.

Pin'nen (met pinnen aan elkaar hechten), ik heb gepind: een rollade -, zolen -.

Pins'bek (Eng. genoemd naar den naam v. d. uitvinder: goudkleurig mengsel van koper, tin en ijzer), o. gmv.: is dat sieraad van goud of van -? ook: Spinsbek.

Pint (oude vochtmaat van 6 d.L.), v. pinten.

Pin'ter (Mal. bijdehand, ferm, flink, slim, sluw), bn.: een -e kellner; ook Pianter.

Pinx'it (Lat. te vinden op schilderstukken bij den naam van den schilder: heeft (dit)

- geschilderd); ook: *Pinx* of *Px.* (x=ks).
Pioen, v. pioenen; zie: Pinksterroos.
Pioenroos (boerenroos), v. -rozen.
Pion (eig. voetganger: in het schaakspel de boer of looper, in het damspel een schijf of steen), m. pions.
Pionier (eig. schansgraver), m. -s, fig. baanbrekers, de eerste kolonisten in het Verre Westen van N. Amerika; zendelingen en missionarissen zijn de -s van beschaving.
Pionieren (als pionier werken), hij -de, heeft gepioneerd: vóór Metz -de men, als er niet gevochten werd.
Pionierroos (pioen, pioenroos), v. -rozen.
Plot (eig. drinkebroer; gemeen soldaat, in België, een infanterist), m. piotten.
Pip (bekziekte v. het pluimgedierte), v. gmv.
Pipa (vader, papa), m. pipa's. gmv.
Pipet (Fr. kleine glazen steekhevel), v. pipetten; zie Buret.
Pippling (Fr. soort van appel, goudrenet), m. -en: Engelsche -en; -luukje, o. -s.
Pipsch (eig. door de pip geplaagd; ongezond, ziekelijk), bn.: zij ziet er - uit; pipscher, meest -; -heid, v. gmv.
Piqué (Fr. soort van weefsel, zóó gewerkt alsof de stof gestikt ware), o. gmv.: een wit - vest, een wit zomervest; lees: pie-kee'.
Pique-nique (Fr. lees: pik-nik), m. -s; zie Picknick.
Piraat (zeeroover, zeeschuimer), m. piraten.
Piramidaal, pyramidaal (in den vorm eener piramide), bn.: een -dale zuil; fig. ontzettend, grootsch, verbazingwekkend.
Piramide (lichaam, door platte vlakken begrensd, die alle, op het grondvlak na, driehoekig zijn en door één punt gaan), v. piramiden; ook: Pyramide.
Piramide (groot, reusachtig grafgebouw in den vorm eener piramide), v. piramiden: de -n van Egypte werden beschouwd als wereldwonderen; het zijn de graven der Pharao's ten W. van den Nijl, aan de helling der Lybische woestijn; ook: Pyramide.
Piremachogel, piremachochel (roegiboot, door jongens geroeid en door een stuurvrouw gestuurd), v. -s; zie Machochel.
Pireus, m., de grootste der drie havens van oud-Athene. (e = ee).
Pirouette (Fr. draaisprong in de rijkunst, omdraai op den hiel bij dans), v. pirouetten.
Pirouetteren (Fr. een draaisprong maken, zich op één hiel geheel omdraaien), (ou = oe).
Pisaller (Fr. laatste toevlucht of redmiddel of middel in den nood), o. gmv. (i = ie).
Pisang (O.-I. paradijsvijgboom), m. en v. -s, (als vrucht), v. -s; ook: -boom, m. -boomen: het getal soorten der pisangs wordt op driehonderd geschat, (Mult.); ook: Banaan.
Piscatie (visscherij, vischvangst), v. gmv.
Piscicultuur (kunstmatige vischteelt), v.
Piscifne (vischvijver, ook een zwembassin; waterbekken, doopbekken), v. piscines.
Pis'sched (kauwend schaaldiertje), v. pisshedden: de kelder - heet wel varkentje.
Pista'che (Fr. groene amandel of pimpernoet), v. pistaches; -boom (groene amandelboom), m. -boomen. (ch = sj).
Pista'che (knalbonbon), v. -s. (ch = sj).
Pisto'le (Fr. afgezonderd vertrek in een gevangenis, waar een gevangene op eigen kosten kon leven), v. gmv.: à la - zitten. vero.
- Piston** (zuiger, luchtklepje), m. pistons; zie Cornet à -.
Pistool (Fransch goudstuk ter waarde van 10 à 11 franken), v. pistolen.
Pistool (schiettuig met korten loop), v. en o. pistolen; -schot (schot m. e. pistool), o. -en.
Pit (katoen eener lamp of kaars), v. pitten.
Pit (kern), v. pitten: de - v. e. appel, druif, peer, noot, kers, mispel; fig. hij heeft pitten, d. i. schijven, moos.
Pit (merg), o.: het - v. d. vlierboom; fig. een stijl vol -; er zit - in die redeneering, kern.
Pitch-pine (Eng. N.-Amerikaansche pijnboom, opleverend hard timmerhout), m. pitch-pines; lees: pitsj-pin.
Piteus (Fr. jammerlijk, treurig), bn.
Pithometrie (de kunst, om vaten te meten), v. gmv. (th = t).
Pithon, m. -s; zie Python. (th = t).
Pit'oor, pu'oor (roerdomp), m. pitoren, putoren; zie Butoor.
Pit'se (zweep), v. -n; ook: Pietse. volkst.
Pitsjaar (Mal. scheepst. seinslag tot samenroeping der kapiteins op het admiraalschip), m. pitsjaren; -vlag, v. -vlaggen.
Pitaja'ren (met de pitsjaarsvlag seinen).
Pit'tig (degelijk, krachtig), bn. en bw.: -e wijn, -e kost, een -e stijl; dat is - gezegd, -er, -st; -heid (kracht), v. gmv.
Pittoresk (schilderachtig, het oog boeiend), bn. en bw.: -er, -st.
Pit'visch (Noordzeevisch, bruinachtig oranjegeel van kleur, schelvischdruif), m. -visschen.
Pit'vrucht (vrucht met een klokhuut, waarin de pitten of zaden zitten), v. -vruchten: appels, peren en kweeën zijn -vruchten; ook mispels en lijsterbessen.
Plaag (Lat. kwelling, straf), v. plagen: de jicht is een erge -; de tien plagen van Egypte, straffen, rampen.
Plaaggeest (plaagduivel, fig. iem., die sark, treitert), m. en v. -geesten; -ster (grouwde, die plaagt), v. -s; -ziek (gaarne plagen), bn.: een -e nabuur, een - kind; -zucht (zucht tot plagen), v. gmv.
Plaan'boom (eig. plataanboom), m. -en.
Plaat (blad metaal, enz.), v. platen: een ijzeren -, een marmereen -; zegsw. de - poetsen, of 'm poetsen, er van door gaan, zich uit de voeten maken, stilletjes heengaan.
Plaat (gravure, afdruk), v. platen: een verzameling platen; fraai gekleurde platen.
Plaat (ondiepte in zee of rivier), v. platen: een droge -, die nl. boven den waterspiegel uitkomt; de robben lagen zich op een - te koesteren; zie ook Zandplaat.
Plaat'druk (afdruk van een staal- of koperplaat), m. gmv.; -drukken (het drukken van platen), o. gmv.; -drukker (iem., die platen of plaatwerken drukt), m. -s; -handel (handel in staalgravures), m. gmv.
Plaat'ijzer (ijzer aan platen), o. gmv.
Plaats (dorp, vlek, stad), v. plaatsen: Almelo is een aardig -je; zie: Badplaats, Fabrieks-, Handels-, Stapel-, Verblijf-, Vrij-, Woon-, Zeeplaats, enz.
Plaats (open ruimte in dorp of stad), v. plaatsen: markt -.
Plaats (vlak stuk grond, voor eenig doel geschikt), v. -en: een begraaf-, een speel -.
Plaats (met steenen geplaveide vlakte of ruimte achter een huis of bij een huis), v. plaatsen: een klein -je achter het huis.

Plaats (ruimte, voor eenig doel bestemd), v. plaatsen: een slaap-, een stook-, een rust- een lig-, een wijkplaats, zie ald.

Plaats (ambt, betrekking), v. plaatsen: een mooie -, een stand-, een - als klerk.

Plaats (ruimte, voor één of meer personen), v. -en: op deze bank zijn nog twee -en; - bespreken; O.-I., zie Passage.

Plaats (de Noord-Hollandsche hoeve), v. -en.

Plaatsbeschrijving (aardr. het naar behooren beschrijven van stad, dorp, enz.), v. -beschrijvingen, zie Topographie; -bespreking (het vooraf-nemen van een plaats in het theater of de concertzaal tegen een kleine vergoeding), v. -en; -bewaarder (iem., die een plaats in het theater of bij een concert voor iem. openhoudt), m. -s; -bewijs (plaatskaartje, dat recht geeft op een bepaalde plaats in schouwburg of concertzaal), o. -bewijzen.

Plaatsseijk, bn. en bw.: -e verordeningen, d. i. gemeentelijke verordeningen; een - gebrek, heek, letsel aan eenig deel v. h. lichaam.

Plaatsen (zetten, stellen; handel: beleggen), ik plaatste, heb geplaatst: een kachel -, een advertentie -, geld -; -ing, v. -en.

Plaatsgrijpen (plaatshebben, gebeuren), het groep -, heeft -gegrepen.

Plaatshebben (gebeuren, geschieden), het had -, heeft -gehad: wanneer zal die verkoop -? heeft dat examen al -gehad?

Plaatsnijder (graveur in koper), m. -s.

Plaatsopneming (locale inspectie door de rechterlijke macht), v. -opnemingen.

Plaatsruimte (ruimte, waar iets gezet, gehangen of geborgen kan worden), v. gmv.

Plaatsvervanger (mil. remplaçant), m. -s.

Plaatsvervangings (remplacement), v. gmv.: de - in mil. dienst is bij de wet afgeschaft.

Plaatsvinden (plaats hebben, ook, een plaats vinden), het vond -, heeft -gevonden: wanneer vond die moord -? een goed woord vindt een goede -; ik zal in die volle zaal nog - zien te vinden in eenig hoekje.

Plaatswerk (een aantal bijeenbehorende gravures, platen, enz.), o. -werken.

Placer (Eng. plaats, waar goud gedolven wordt, goudveld), o. placers. (a=aa).

Placet (Lat. het behaagt, wordt ingewilligd; koninklijk verlof), o. gmv.

Placet, o.: het recht van -, nl. dat geen besluiten van de R.-K. overheid mochten worden afgekondigd zonder voorafgaande vergunning van het staatsgezag; het - is thans in onbruik, is in ons land sedert de Grondwet van 1848 afgeschaft; gesch. een - voor de Bastille, verzoekschrift, om iem. in de Bastille op te sluiten b.v. van Mirabeau's vader; zie Lettre de cachet, vero.

Pladjijs, **pladdijs** (eig. platvisch, blei), v. pladijzen, pladdiijen.

Plafond (Fr. plat fond: vlakke zoldering; gestukadoorde zoldering), o. -s.

Plafonneeren (van een plafond voorzien).

Plag, **plagge** (afgestoken heizode), v. plagen: in de heistreken brandt men een vuur van plagen; zie Schadden.

Plagen (kwellen, lastig maken), ik heb geplagd: zich -; -er, m. -s; -erij' (daad van plagen), v. -erijen: een baldadige -erij.

Plaggensteeker (heiboer, die plagen steekt), m. -stekers; zie Plag, plagge.

Plagiaat (Lat. roof van letterarbeid, na-

schrijverij, letterdieverij), o. -aten. (g=g).

Plagia'ris (nascrijver, letterdief), m. -zen.

Plaid (Eng. geruite wollen omslagdoek der Bergschotten, reidsden), v. -s; lees: pleid.

Plain'te (Fr. klacht, aanklacht bij de justitie), v. plaintes. (ai=è).

Plaisanterie (Fr. kortswijl, scherts), v. -ën: zegsw. - à part, scherts ter zijde. (ai=è).

Plak (klankn. slag, klets: strafwerktuig in de oude school), v. plakken: de ontzettende -, (C. O.); er de - op leggen, straffen; zegsw. onder de - zitten, beheerscht worden, als vroeger de kinderen door den schoolvoogd; onder de - houden, beheerschen, in bedwang houden; zie Pantoffel.

Plakboek (boek, waarin een kind plaatjes opplakt), o. -en; -bord (gipsbord van den stukadoor), o. -en; -briefje (opplakbriefje, etiquette), o. -s.

Plakkaat (gesch. aangeplakte kennisgeving der bevoegde overheid of der landsregering officieele verordening), o. plakaten, zie Bloedplakaten; -kaatboek (gesch. verzameling van plakaten), o. -boeken: het groote -, bevattende de verordeningen, uitgevaardigd door Karel V.

Plakken (kleven of doen vastkleven), het of ik plakte, het heeft of ik heb geplakt: lijm, gom plakt aan de vingers, een kaart op linnen -; fig. ergens blijven -, eig. als aan den stoel geplakt, er lang blijven.

Plakker (koolmees), m. plakkers, gew.: -s en paapjes, (C. O.).

Plakkerig (kleverig), bn.: -e handen.

Plakplaatje (veelkleurig plaatje, dat opgeplakt en afgetrokken wordt op papier), o. -s; -pleister (hechtpleister), v. -s, fig. een meisje, waardoor de vrijer wordt aangetrokken; -prentje (kinderspeelgoed, plakplaatje), o. -s; -stijfsel (stijfsel, om mee te plakken), v. gmv.; -werk (gelijmd of opgeplakt loofwerk), o.: de figuren op dat meubel zijn geen snijwerk maar slechts -; -zegel (5-centszegel onder een quitantie), o. -s.

Plammoeten (met de handen bezoeuelen, beduimelen), ik plammootte, heb geplammoot.

Plamu'ren (Fr. de gaten en kuiljes van houtwerk volsmeren), ik heb geplamuurd; ook: linnen of doek voor schilderijen met planuur insmeren en in de grondverf zetten.

Plamuur (smeerstof, bestaande uit pijp-aarde, loodwit en lijnolie), o., ook: -sel, o.

Plan (Fr. schets, ontwerp, platte grond, teekening), o. plannen: het - v. e. huis, het - v. e. veldtocht, v. e. roman, v. e. epos, v. e. drama; een weldoordacht -; plannen maken, vormen, beramen; volgens een bepaald - te werk gaan, zonder -werken; hij heeft groote plannen; het - viel in duigen, mislukte.

Plan de campagne (Fr. mil. plan of ontwerp van de bewegingen der troepen bij een veldtocht), o.: fig. doel, dat men beoogt en de middelen, die men zal aanwenden.

Planeeren (metaal met hamersgladklappen); -hamer (afslachthamer), m. -s.

Planeet (eig. dwaalster: één der 8 donkere hemellichamen, die om onze zon wentelen en van haar licht en warmte ontvangen, nl.: Mercurius, Venus, de Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus), v. planeten; zie: Binnen- en Buitenplaneten.

Planeet (lot-voorspelster), v.: zegsw. onder een gelukkige - geboren zijn, zie Gestarpte,

uitdr., die aan het bedrijf der sterrenwiche-
laars herinnert.
Planeet (langwerpig opgevouwen blaadje,
waarop iemands toekomst in verband met
zijn geboortester te lezen staat), v. planeten:
een - trekken, zie Horoscoop; iem. zijn
- lezen, hem zijn toekomstig lot voorzeggen;
- lezer (waarzegger), m. -lezers; - leesster
(waarzegster), v. -leessters.
Planetaarium (toestel, waardoor de bewe-
ging der planeten om de zon wordt voorge-
steld), o. -s: het - van Eisinga te Franeker.
Planetenstelsel (de gezamenlijke planeten
welke om de zon wentelen), o. gm.v.
Planetoiden (kleine planeten, die zich tus-
schen Mars en Jupiter bevinden), v. mv.;
ook: Asteroïden. (s = ee).
Planimeter (werktuig, om de oppervlakte
van platte figuren te bepalen), m. -meters
Planimetrie (de leer van het platte vlak,
de vlakke meetkunde), v. gm.v.
Plank (lang, plat stuk hout), v. planken:
een eiken -, een beuken -; de bedde -, een
boeken -, een pers -, een strijk -, zie ald., een
- zagen, schaven, ploegen, enz.; zegsw. de -
mis zijn, (kegelspel), iets verkeerd gissen,
doen; hij is een jongen van de bovenste -,
een allerbeste jongen; een huisje van zes -en,
doodkist, zie Plankenhuis.
Plankbeschoot (afscheiding van plank-
ken), o. -beschotten; -huis (doodkist), o.
-huizen: het -huis, dat ieder toeft, (Tollens);
-koorts (overspannen toestand v. tooneel-
spelers of van beginners), v. gm.v.; -loods
(loods, van planken gemaakt), v. -loodsen;
-schuur, v. -schuren; -vloer, m. -en.
Planket (vloer, latwerk), o. planketten.
Planket'sel (beschoot van planken), o. -s.
Plankier (bevoering, steigerwerk aan los-
plaatsen van booten, enz.), o. plankieren.
Plankenmaker (iem., die allerlei planken
maakt), m. -makers; -maakster, v. -s;
-smeder (fig. gelukzoeker), m. -smeders.
Plankton (eig. het drijvende: laag van
drijvende of zwevende dierlijke en plantaar-
dige organismen in zee en in zoetwater), o.
Plano, in -, in geheele bladen: een plaat-
werk in -.
Plant (gewas), v. -en: een - is een levende
eenheid zonder bewustzijn en zonder wille-
keurige beweging; zie: Boom, Heester,
Struik, Kruid, Graan, Gras, Mos, enz.
Plantearde (tuin- of teelaarde), v. gm.v.
Planteardig, bn.: turf is een -e stof; -
noedsel, d. i. van planten afkomstig.
Plantage (beplanting in W.-Indië, uitge-
strektheid gronds als kweekplaats van be-
paalde gewassen), v. plantages: er zijn suiker-,
koffie-, tabaks-, katoen-, indigo-, kruidnagel-
plantages; soms ook bij ons in gebruik voor
plantsoen: de - te Rotterdam.
Plantdier (straaldier), o. -dieren.
Planten (in den grond zetten om te doen
groeien), ik plantte, heb -plant: boomen -,
heesters -; fig. op den grond plaatsen: het ge-
schut op de wallen -, de vaan des oproers
-, een hooge ladder -, den standaard -;
de voeten in den grond -, zich schrap zetten.
Plantenbeschrijving (het beschrijven van
planten), v. -en; -boek (plantenalbum),
[o. -en, zie Herbarium; -eter (dier, dat
van planten leeft, herbivoor; mensch, die
niets eet, wat van geslachte dieren komt,

vegetariër), m. -s; -geographie (weten-
schap, handelend over de verspreiding der
gewassen), v. gm.v., (g = g); -gif (vergif, dat
verkregen wordt uit planten), o. gm.v.; -gor-
del (bepaald deel der aardoppervlakte, waar-
binnen zekere planten groeien, plantengebied),
m. -s; -groei (het groeien der planten),
m. gm.v.: een welige -; -kenner (bota-
nicus), m. -s; -kennis (het kennen der
planten), v. gm.v.; -kunde (wetenschap, die
de plant in haar aard en wezen leert kennen),
v. gm.v., ook: Plant'kunde; -kweekerij
(bedrijf van iem., die planten kweekt), v.
gm.v., als inrichting: meerv. -en; -leer
(de leer der planten), v.; -leven, o. gm.v.,
zie Phytologie; -rijk (een der drie natuur-
rijken), o. gm.v.: het - omvat de gezamen-
lijke plantensoorten; -tuin (kruidhof), m.
-en, zie Hortus; -zout (zout, scheikundig
uit planten bereid), o. gm.v.
Planter (iem., die plant), m. planters.
Planter (iem., die in de Oost of West een
plantage heeft en ze laat bebouwen), m. -s.
Planterij (het planten, het telen), v. gm.v.
Planterij (het bedrijf van den planter), v. -en.
Planteur (zekere fijne sigaar), v. planteurs.
Plantkunde, v. gm.v., ook Plantenkunde.
Plantsoen (Fr. wandelpark, aanleg), o. -en.
Plapperen (slobberen van eenden, ploete-
ren), zij heeft -plapperd; ook Klapperen.
Plaque (Fr. een ster, toegevoegd aan het groot-
kruis eener ridderorde), v. plaques. (qu = k).
Plaquette (Fr. penningvormig voorwerp van
gips, enz. met reliëf-afbeelding van een per-
soon of zaak), v. -n.
Plas (kleine of groote oppervlakte vloeistof),
m. plassen: een - water, een - bloed, een
- melk; bij uitbreid. meer: het droogmaken
van -sen; groote - 'k wou je drooggemalen
was, (Beets), het Haarlemmermeer; ook: de
wijde -, de zee: den wijden of groeten -
opgaan, op zee gaan varen of zwaken.
Plas'dankje, o. -dankjes: hij deed het om
een - te verdienen, d. i. een lief dankje,
als uitdrukking van het welbehagen dergenen,
wien men aangenaam wilde zijn.
Plasma (het vloeibare, voedende bestanddeel
van het bloed), o. gm.v.
Plas'regen (slag- of stortregen), m. -regens.
Plas'regenen (fel regenen, slagregenen),
het plasregende, het heeft geplasregend.
Plas'sen, ik heb geplast: de knapen - door
de modder, de badgasten - in het zewater,
de regens -: -serij (geplas), v. gm.v.
Plastiek (de kunst, om beelden te houwen
of te snijden uit harde of weke stoffen, boet-
seerkunst in gips, klet, was, enz.), v. gm.v.
Plastisch (tot de plastiek behoorend, beel-
dend, aanschouwelijk), bn.: de -e kunst, beel-
dende (schilder-, beeldhouw-, bouw-) kunst;
fig. duidelijk, bijna tastbaar.
Plastron (bij het schermen: beschuttende
borstlap van leer; ook borstband), o. -s.
Plat (plat dak, terras), o. platten.
Plat, bn. en bw.: een - vlak, zonder eenige
verhevenheid: een - te neus, wat ingedrukt;
fig. een - te beurs, d. i. ledig; een - te aardig-
heid, d. i. een minder kiesche aardigheid;
een - kind, dat nog niet loopt; zich - uitdruk-
ken, niet beschaafd, alledaagsch; -ter, -st.
Plataan (zekere loofboom uit N.-Amerika;
ook waterbeuk), m. -anen.
Plat'bek (Amerikaansche musch), m. -ken.

- Platbodemd, platboomd'**, bn.: een - vaarttuig, d. i. met platten bodem of weinig diepgang; het schuitje van den peuraar is een klein - vaarttuigje, (C. O.)
- Plat du jour'** (Fr. gerecht van den dag in een gaarkeuken of restaurant), o. plats -.
- Plateau'** (Fr. aardr. bergvlakte, tafelland), o. -'s: het - van Auvergne (Fr.). (eau = oo).
- Plateel'** (Fr. aardewerk), o. plateelen: rood -, bruin -, fijn -, potaarde met verglaas- sel; - bakker (iem., die plateelgoed maakt), m. -bakkers; -bakkerij, v. -bakkerijen.
- Platform'** (Fr. plat huisdaak; platte verhef- fmg van den bodem), v. en o. -formen.
- Platheid** (het plat-zijn), v. gmv.: de - van den St.-Pietersberg; fig. alledaagsche uit- drukking, v.: een klucht vol -heden.
- Platina** (Sp. eig. klein-zilver, half-zilver: wit goud), o. gmv.: het - was in Amerika reeds lang bekend; het wordt enkel in ge- degen toestand gevonden, b.v. in Brazilië; -draad (voorwerp), m. -draden, (stof- naam), o. gmv.; -spons (fijn verdeeld pla- tina, platinadeeltjes), v. gmv.
- Plating** (plat houten bekleedsel van een overwal, walbeschoeiing), v. platingen.
- Platje** (quitje), o. -s: de knaap is een echt -.
- Platlood** (geplet lood, deklood), o. gmv.
- Platneus** (persoon), m. en v. -neuzen.
- Plato**, een der beroemdste wijsgeeren der oudheid, te Athene: leerling van Socrates en leermeester van Aristoteles: 429-348 v. C.
- Platoek** (O.-I. een soort van specht), m. -s.
- Platonisme** (de leer van Plato), o. gmv.
- Platonisch** (volgens Plato's wijsgeerte; niet-zinnelijk), bn. en bw.: -e liefde, geeste- lijke liefde, liefde zonder zinnelijk element; de -e republiek, volgens het ontwerp van Plato, volmaakt; *Ot zal - minnen*, (Staring), volgens Plato's leer; een -e maaltijd, waarbij nl. minder gebruikt dan geredeneerd wordt.
- Plat rond** (plat en rond), bn.: een gulden is -.
- Plat schieten** (huizen, muren, omverschiet- ten), de vijand schoot -, heeft -geschoten: een fort -, tot een puinhoop schieten.
- Plat slaan** (door slaan plaitmaken), ik sloeg -, heb -geslagen: de hagel sloeg het koren -.
- Platte-drie-hoeksmeting** (de meting v. e. driehoek, liggende in een plat vlak), v.
- Plattegrond'** (bouwk. grondteekening van een gebouw, een dorp, een stad), m. -gronden.
- Platteland'** (buiten, nl. het dorp, niet de stad), o. gmv.: een meisje van het -.
- Plattelandicus** (iem. van het platteland), m. -dici; ook: Platlandicus.
- Plattelandsheelmeester** (titel van een dokter, die enkel de bevoegdheid had, om op het platteland te praktizeeren), m. -meesters; -schutterij (rustende schutterijen platten lande), v.: beide vero.
- Platten** (pletten), ik platte, heb geplat.
- Platting** (scheepst. een soort platgevlachten touwwerk), v. plattingen.
- Plattrappen** (zóó er op trappen, dat het plat wordt), ik trapte -, heb -getrapt: het gras, het graan - bij het zoeken v. bloemen.
- Plat visch** (weekvinnige vischfamilie, plat van vorm), m. -visschen: de heilbot, de tarbot, de schol, de bot, de tong, de griet, de schar zijn -visschen.
- Plat voet** (iem. met platte voeten of met effen voetzolen), m. en v. -voeten.
- Platvoeten** (drentelend staan te wachten), ik platvoette, heb geplatvoet.
- Platvoetwacht** (scheepst. wacht aan boord van 4-8's avonds), v. gmv.
- Platweg** (zonder omwegen, ronduit), bw.
- Platzak** (met leegen zak), bw.: - zijn, - thuis komen, zonder eenig geld.
- Platzetter** (boekdr. zetter, die gewoon boek- werk zet), m. -zetters.
- Plausibel** (aanemelijk, geloofwaardig), bn.
- Plautus**, beroemd Rom. blijspeldichter, 254-184 v. C.
- Plavel'** (straatsteen, vloersteen), v. -en. w.g.
- Plavelen** (bestraten, met straatsteenen be- leggen), ik heb geplavelid; -ing (bestrating), v. -en; -sel (de straatsteenen), o. -sels.
- Plavuis'** (leemen of cementen vloertegel), v. -vuizen: er zijn roode en blauwe -zen; zie Estrik.
- Plebaan'** (pastoor eener kathedraal, die in naam van den bisschop een bisschopskerk bestuurt), m. -anen.
- Plebejer** (Lat. gewoon burger in het oude Rome, niet-patricier, ook nu: iem. die tot het plebs behoort, dorper), m. plebejers; zie Patricier. (e = ee).
- Plebejisch** (aan het mindere volk eigen; grof, dorperlijk), bn. (e = ee).
- Plebiscit, plebisciet** (Lat. volksbesluit bij stemming), o. -cits, -cisten. (sc = ss).
- Plebs** (het volk, de plebejers in 't oude Rome, het gemeene volk), o. gmv.: hij behoort niet tot het -, gepeupel, het grauw.
- Plecht** (scheepst. vast voor- of achterdek van een klein vaarttuig), v. plechten.
- Plechtanker** (scheepst. noodanker), o. -s; fig. behoud, laatste redmiddel: kinine is het - der geneeskunde; het geloof is den vrome een - in den nood, toeverlaat.
- Plechtgewaad** (feestdos), o. -gewaden.
- Plechtig** (defstig, statig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Plechtigheden** (R.-K. plechtige godsdienst- oefeningen of godsdienstige handelingen), v. mv.; zie Ritus.
- Plechtmatig** (naar de mate van de plech- tigheid der handeling), bn.: een -e stille, passende, voegende.
- Plechtmatig** (zeer statig, hoogst ernstig), bn.: een -e ommegang; -heid, v. gmv.
- Plee** (bestekamer), v. -s; ook: Platf.
- Pleegbroeder** (knaap, in een gezin opge- nomen als broeder der echte zonen), m. -s; -dochter (aangenomen meisje in een gezin), v. -s; -kind (aangenomen of opgenomen kind in e. gezin), o. -eren; -moeder (vrouw, die een kind als het hare heeft opgenomen), v. -s; -ouders, m. mv.; -vader, m. -s; -zoon (aangenomen knaap in een gezin), m. -zonen; -zuster, v. -s.
- Pleegbroeder** (broeder-ziekenverpleger), m. -s; -zuster (ziekenverpleegster), v. -s.
- Pleet** (Engelsch zilver, d. i. koper, overdekt met een laagje zilver), o. gmv.: -werk; een lepel van -zilver; ook: goud-.
- Plegen** (zorg dragen voor, oppassen, ver- zorgen), ik pleegde, heb gepleegd; hij (de winter) pleegt terwijl zijn oude leen, (Staring).
- Plegen** (gewoon zijn), ik placht, heb plegen te..., vd. ontbreekt: hij placht veel hier te komen; vroeger: hij pleegt, hij plag, zij pla- gen, b.v. de koningen van Frankrijk, die 600

- miljoen livres inkomen plagen te hebben, waren soms doodarm.
- Ple'gen** (*bedrijven*), ik pleegde, heb gepleegd: een misdaad —, een moord —.
- Plei** (*scheepst. landpunt in zee, uitstekend tusschen twee riviermonden*), v. pleien.
- Plei** (*palei*), v. —en: aan de — bengelen. v. v. o.
- Pleis'den** (*sterrenbeeld, ook Zevengesternie geheeten*), v. mv.
- Pleidooi'** (*pleitrede v. e. advocaat*), o. —en.
- Plein** (*Fr. vlakke*), o. —en: de kinderen spelen op het — vóór het kasteel, geplaveide vlakke.
- Pleinpouvoir'** (*Fr. volmacht*), o. gmv.
- Plein'veres** (*ruimteverres*), v., zie *Agoraphobis*.
- Pleis'ter** (*uittwendig heelmiddel, nl. een stuk linnen, besmeerd met zalf*), v. —s: een — op de wond, een verzachting, fig. vergoeding.
- Pleis'ter** (*gebrande gips*), o. gmv.: een beeld in —; —**afgietsel** (*uit pleister gegoten beeld*), o. —**afgietsels**; —**beeld** (*beeld van pleister of gips*), o. —**beelden**; —**en** (*met pleister of gips bestrijken*), ik heb gepleisterd; —**kalk** (*kalk, waarmee men pleisterd*), v. gmv.; —**ornament** (*versiersel, uit pleister gegoten*), o. —en; —**werk** (*stukadoorwerk, beeldwerk in pleister*), o. gmv., (soorten), o. —werken.
- Pleis'teren** (*eig. het lastdier laten grazen of weiden, bij uitbr. in een herberg gaan, aanleggen, toeven*), men pleisterde, heeft —pleisterd; —**plaats** (*rustplaats, herberg*), v. —en.
- Pleit** (*plaatbodemd vaartuig*), v. pleiten.
- Pleit** (*rechtsgeding, proces*), o.: het lange — heeft uit, mijn zoon, (*Staring*); fig. het — van duang en vrijheid, (*Tollens*), de strijd; het — der moeder was bestist, (*Borger*), strijd tusschen leven en dood; —**bezorger** (*procureur, advocaat, praktizijn*), m. —s; —**em** (*een pleitrede houden*), ik pleitte, heb gepleit: die advocaat heeft voor hem gepleit; fig. die daad pleit niet voor u, tuigt niet in uw voordeel; —**er** (*advocaat*), m. —s; —**kunst** (*de kunst van voor een rechtbank te pleiten*), v. gmv.; —**rede** (*pleidooi*), v. —redenen; —**zaak** (*proces, rechtsgeding*), v. —zaken; —**zaal** (*gerechtzaal*), v. —zalen; —**zak** (*zak voor de processtukken*), m. —zakken: zij wantrouwde alle mannen van den —, (*Potg.*)
- Pleizier', plezier'** (*Fr. vermaak, genoegen*), o. —en: —**maken**, dat doet mij —, hij beleeft veel — aan zijn zoon; hij kan zijn — wel op, heeft nog al verdriet; *iem. —aandoen*; voor zijn — *reizen*, zie *Toerist*; *ergens — in vinden*, aardigheid, ontspanning; —**boot** (*stoomboot, afgehuurd door plezierreizigers*), v. —en; —**en**, ik heb geplezierd: iemand met iets —, *genoegen doen*; —**ig** (*aangenaam*), bn. en bw.; —**maker** (*pretmaker, vroolijk Fransje*), m. —s, ook: *Plezier—*; —**reis** (*tocht of reis, die men voor zijn genoegen doet*), v. —reizen, ook: *Plezier—*; —**reiziger** (*toerist*), m. —s; —**tocht** (*groote plezierreis*), m. —en; —**trein** (*volkstrein*), m. —en; —**jacht** (*-boot*), o. —en: —**vaartuig**, o. —en.
- Pleja'den** (*Pleiden*), v. mv.
- Plek** (*plaats, vlek*), v. plekken: een kale —.
- Plempen** (*vullen met zand en puin, dempen*), ik plempte, heb geplemp: een sloot —.
- Plen'gen** (*uitgieten, storten*), ik heb geplengd: tranen —, wijn — (*als offer*), *iemands bloed — iem. bloed vergieten*; —**feest** (*offerfeest*), o. —en; —**offer** (*offerande, in de oudheid, van melk, wijn of bloed*), o. —s.
- Plenipotenti'aris** (*Lat. gevoltmachtigd gezant of minister*), m. —sen. (ti = si).
- Plen'num** (*Lat. vergadering, waarin al de leden zijn opgekomen*), o. gmv.: in pleno.
- Pleonas'me** (*taalk. uitdrukking met overbodige bepaling, in welke een eigenschap, die reeds opgesloten ligt in de beteekenis van 't bepaalde woord, toch nog afzonderlijk wordt genoemd; overtolligheid, voortkomende uit het streven naar duidelijkheid; overbodigheid*), o. —n; b.v. nutteloos verkwisten, ik den niet in staat u te kunnen helpen, hij pleegt gewoonlijk vroeg op te staan; zie ook: *Tautologie*; —**tisch** (*overtollig*), bn.: een —e uitdrukking b.v. nutteloos verspillen.
- Ple'ten** (*van pleet*), bn.; zie *Pleet*.
- Plet'hamer** (*zeer zware fabriekshamer, om metalen te pletten*), m. —hamers.
- Plet'** (*beste kamer*), v. —'s; zie *Plees*. (i = ie).
- Plet'machine** (*machine, om te pletten*), v. —machines; —**molen** (*werktuig, om metaal plat en glanzig te maken*), m. —molens; —**pers**, v. —persen; —**rol**, v. —rollen; —**vorm**, m. —vormen; —**werk**, o. —werken.
- Plets** (*grof laken, grof weefsel*), o. gmv.
- Plet'ten** (*platmaken, walsen*), ik plette, heb geplet: lood —, d. i. in bladen uitslaan; —**ter** (*persoon, die plet*), m. —s; —**terij'** (*werkplaats, waar metalen geplet worden*), v. —en.
- Plet'ter**, m. gmv.: te — slaan, d. i. vermorzelen; te — vallen: hij viel te —, morsdood.
- Plet'teren** (*freq. van pletten: geheel plat slaan, fig. verbrijzelen*), ik heb gepletterd.
- Pleuren'se** (*rouwband; rouwrand ombrieven en enveloppen, ook: lange afhangende struisveer op een dameshoed*), v. —n. (s = z).
- Pleu'ris** (*ontsteking van het borstvlies: zijde- wee*), v. —sen; ook: *Pleuri'tis*; —**lijder**, m. —s.
- Pleuri'tisch** (*door of als van pleuris*), bn.: —e pijn in de zijde.
- Plevier'** (*pluier*), v. plevieren.
- Plezier'**, o. zie *Pleizier*, en zijn samenstell.
- Plicht** (*zedelijke gehoudenheid, zedelijke gebondenheid of verplichting*), m. plichten: handelen volgens eer en —, op zijn — letten; zijn — verzaken, d. i. niet nakomen; zijn — betrachten, volbrengen; dat is uw —.
- Plicht'besef, plichts'besef** (*het besef van 't geen plicht is*), o. gmv.
- Plichtma'tig** (*volgens de mate van den plicht*), bn. en bw.; —er, —st.
- Plicht'pleging** (*hoeffelijkheid, beleefdheidsbetuiging*), v. —plegingen: wat al —en! complimenten; een *hjaele* —, beleefdheidsvorm.
- Plichts'betrachting** (*het doen van zijn plicht*), v. gmv.: trouwe —.
- Plichts'halve** (*uit hoofde van den plicht, omdat plicht het vordert*), bw.
- Plichts'ervulling** (*—betrachting*), v. gmv.
- Plicht'vergeten** (*zijn plicht verwaarloozend*), bn.: een — burger, een — ambtenaar.
- Plicht'verzuum** (*het niet voldoen aan zijn plicht*), o. gmv.: *iem. wegens — ontslaan*.
- Plieeren** (*in- of ombuigen, vouwen; fig. wijken, wankelen, zich onderwerpen; bij het dansen: nijken, buigen*).
- Plin'nius**, de Oudere, 23–79 n. C. te Rome, natuuronderzoeker.
- Plint** (*strook hout of steen onder langs den wand van kamer of gang*), v. plinten.
- Plis'plassen** (*aanhoudend spatlend plassen*), ik heb —plisplast: wat — die meiden op Zaterdag op straten en stoepen,

Plisseeren (in *fiene plooien* leggen). (i = ie).
Ploeg (landbouwwerktuig), m. ploegen; aan een — merkt men op: den ploegboom, het kouter, de ploegschaar en den ploegstaart; men heeft: diepploegen, berg—, schoffel—, aanaard—, stoomploegen, enz.
Ploeg (ploegschaaf), v. ploegen.
Ploeg (afdeeling werklieden, onder toezicht of voorgang van een baas), v. ploegen.
Ploeg'baas (optiener over een ploeg arbeiders), m. —bazen.
Ploeg'boom (balk v. d. ploeg, waarin het kouter zit en waaraan de ploegschaar is bevestigd), m. —boomen.
Ploegen (met den ploeg bewerken), ik heb geploegd; het strand —, nutteloos werk doen; de zee —, bevaren; —er, m. —s; —ing, v.
Ploeg'ijzer (ploegmes, kouter), o. —ijzers; —os (den ploeg trekkende os), m. —ossen; —paard (werkpaard), o. —paarden.
Ploeg'schaaf (schaaf, om een gleuf in de dikte zijde v. e. plank te maken), v. —schaven.
Ploeg'schaar (omgebogen spits ijzer achter aan den ploeg), v. —scharen; de — werpt de kort al snijdend om; —staart (ploegstuur), m. —en.
Ploert (kleinburgerlijk mensch, plebejer; stud. huisbaas), m. —en; —endom (de ploerterij), o. gmv.; —endoeder (dikke stok met looden knop), m. —s, ook touw met looden bol aan elk uiteinde; —enstreek (gemeene streek), m. —streken.
Ploerterij (liederlijkheid, fig. kleinburgerlijkheid), v. ploerterijen.
Ploerterij', v. In studententaal is dit een verzamelwoord: hospes of hospita met bijbehorend gezin.
Ploertig (alledaagsch, liederlijk), bn.: een man, — van manieren, (Potg.); ook: ploertachtig; —er, —st.
Ploeteren (in het water omplassen), ik heb geploeterd, fig. hard werken, een kommervol leven leiden; —aar (iem., die hard werkt zonder baat), m. —s.
Plof (doffe slag, val, smak), m. ploffen.
Ploffen (zwaar en dof neervallen), het plofte, het is en heeft geploft.
Ploek (handvol), m. plokken: een — klaver.
Ploek, pluk (plokgeld), m. gmv.
Ploek'geld (strijkgeld bij een verkoop), o. —gelden; ook: —penning, m. —penningen.
Ploemb (overtrokken stuk lood, dienend om het naaiwerk vast te zetten), v. plombs.
Ploemb (stuk lood, zegellood), v. plombs.
Ploembeeren (met lood verzegelen, b.v. belastbare goederen bij doorvoer; ook het vullen van holle kiezen met zilver, enz.); —sel (specie, om tanden te ploembeeren), o. gmv.
Ploomp (geluid), m. —en: het gaf een —, doffen slag in 't water.
Ploomp (dik, grof, dom, bot, stom), bn. en bw.: een —e vent, een — meubel, —e taal; —antwoorden; —er, —st; —aard (plompe vent), m. —s, ook: —erd, m. —s; —heid (lompheid, grofheid), v. —heden.
Ploomp (waterboterbloem, waterlelie), m. —en.
Ploomp'blad (op 't water drijvend blad v. d. ploompplant), o. —bladen, —bladeren, —blären.
Ploomp'en, ik heb en ben geplompt: iets in het water —, met dof geluid doen vallen.
Ploomp'veloren (plotseling, zonder te aarzelen of zich te bedenken), bw.: de smokkelaars wierpen toen de goederen — in de vaart.

Plon'deren, zie Plunderen.
Plons (slag in het water), m. plonsen.
Plon'zen (in 't water dompelen, vallen, plassen), ik heb en ben geplonsd.
Plooi (vouw), v. plooiën: een valse —; fig. een goede — aan iets geven, d. i. wending.
Plooi'baar (eig. kunnende geplooid worden, fig. meegaande, gewillig), bn., —der, —st; fig. een — karakter; —baarheid, v. gmv.
Plooi'bout (ijzeren bout of priem, die heet gemaakt wordt en waarmee men dan plooiwerk maakt), m. —bouten; —en (in de plooi vouwen), ik heb —geplooid: een overhemd —, een muis —; fig. schikken, regelen, met elkaar verzoenen, in 't reine brengen; —er, m. —s; —ing, v. —en; —sel (strook v. kant of tule), o. —s.
Plooi'ten (de vachten der schapen van wol ontdoen), ik plootte, heb geploot; —er, m. —s; —erij (het ploten, de werkplaats), v. —en.
Plots (slag), m. gmv.: het gaf een —.
Plots (plotseling), bw.: de klok bleef — stilstaan.
Plot'seling, plot'selijk (eensklaps, onverwachts), bn. en bw.: een —e dood; hij stierf —, hij hield — op, eenslags.
Plot'sen (met een slag vallen), het is geplotst.
Plu'che (Fr. wolfluweel, een soort van tryp), o. gmv., lees: pluusj; ook Paluche.
Plug (stop van een vat; ook, houten schoenpin en deutel), v. pluggen.
Plug (losbol, ploert, lichtmis), m. pluggen.
Pluim (veder), v. —en: zegsw. iemand een —pje geven, hem prijzen, hem een complimentje maken; iemand een — op de muts of den hoed steken, hem mooi maken in de oogen der menschen: hem loven, prijzen.
Pluim (kwastje), v. pluimen: ons hondje heeft een staart met een pluim; —pje, o. —s.
Pluim (jagerst. staart), v. pluimen: de — van een haas, van een konijn.
Pluim (plantk. bloetwijze), v. pluimen: de kastanjebloui is een —; de —en der rietstengels.
Pluim'age (gevederte), v. —s: vogels van diverse —, titel v. e. werk v. C. Vosmaer. (g = zj).
Pluim'bal (vederbal, volant), m. —ballen.
Pluim'men (ontdoen v. d. veeren), ik heb gepluimd: een vogel —, plukken; zegsw. wij hebben hem gepluimd, geld afgetroggeld; den hoed —, met pluimen opsieren.
Pluim'gedierte (gevogelte), o. gmv.
Pluim'graaf (oudtijds adellijk opzichter van 's konings gevogelte), m. —graven. vero.
Pluim'pje (fig. lof, eer), o. —s; zie Pluim.
Pluim'staart (staart m. e. pluim), m. —en.
Pluim'strijken (misschien: met de pluim strijken, fig. vlelend dienen, vleien), ik pluimstrijkte, heb gepluimstrijkt; —strijker (fleemer), m. —s; —strijkerij (flikstooierij), v. —en.
Pluim'varen (varenplant der venen), v. —s.
Pluim'vee (gevogelte), o. gmv.
Pluim'wederik (goudachtige wederik op kraggen of drijfstillen), v. —wederiken.
Pluis (pluche, stofje, vlokje), v. pluizen.
Pluis (geplozen touw of werk), o. gmv.; ook: —touw, o.; —werk, o. gmv.
Pluis (in orde, veilig), bn.: zegsw. het is daar niet —, het is daar niet, zooals het behoort; er hapert iets, het is er niet te vertrouwen.
Plui'zen (rafelen, afpluizen), ik ploos, heb geplozen: de matroos ploos een eindje touw; die hond houdt van —, beentjes afknagen; —er (fig. naphuizer), m. —s; —erij, v. —en.
Plui'zen (pluizen afgeven), het pluiste, heeft gepluisd; dit servet pluist.

- Pluizerig** (vol pluïjes), bn.: een - servet.
Pluizig (pluïschachtig, met pluizen), bn.
Pluk (het plukken, de oogst), m.: de - der aalbessen, der boonen, enz.; fig. ik heb daar een heelen - aan, een langdurigen arbeid.
Pluk'haren (vechten, handgemeen zijn, slaags zijn), ik heb - plukhaard: de knapen waren aan 't -, bakkeleien; al jaren zijn die vakverenigingen aan 't -, kibbelen.
Pluk'ken, ik heb geplukt: bloemen -, appels -, fig. de vruchten van zijn arbeid -, de voordeelen en van genieten; ook: een kip, een eend -, van de veeren ondoen; fig. hij heeft mij leelijk geplukt, geld afgezet.
Pluk'penning, m. -en; zie Plokpennig.
Pluk'sel (tot draden uitgehaald oud linnen), o. gmv.: men legt - op wonden.
Pluk'tijd (vaste tijd voor het plukken van allerlei ooft, oogsttijd van fruit), m. -tijden.
Plumeau (Fr. veeren stoffer, aan een langen steel), m. plumeau's, (eau = oo): vele -'s worden gemaakt van nandoeveeren.
Plum'padding (Eng. pudding, uit meel, broodkorst, veel rozijnen of pruimen, vet, melk en suiker bestaande: geliefde Engelsche lekkernij), m. -puddings.
Plunderen, plon'deren (rooven), ik heb geplunderd, geplonderd: -aar (hij, die plunderd), m. -s; -ing (het plunderen), v. -en.
Plundermarkt (voodenmarkt), v. -markten.
Plun'derziek (roofzuchtig), bn.: het - grauw.
Plun'je (eig. zeemanskleedij; ook, allerlei kleeding in 't algemeen), v. gmv.
Pluralis (Lat. spraak. meervoud), m. gmv.: -majestatis (majesteitsmeervoud), m., nl. het meervoudige Wij in staatsstukken; -modestiae (bescheidenheidsmeervoud), m., nl. het woordje wij voor ik, waarvan een schrijver zich bedient. (ae = ee).
Pluraliteit (meerderheid v. stemmen), v.
Plus (nl. +, of staand kruisje: toegevoegd aan, bijgeteld bij), bw.; in de rek. en alg. opteltoeken; ook positieftoeken, tegenstelling van het minteeken; verder, aanduiding in de nat. voor boven, b.v. + 6° R.; Maastricht ligt 43 M. + A.P.: boven A'damsch peil.
Plus'minus (meer of min, omtrent zooveel, ongeveer), bw.: -wordt aangeduid door ±; die verbouwing zal - tienduizend gulden kosten.
Plus'teeken (staand kruisje), o. -teekens.
Plutar'chus, ± 50-120 n. C., beroemd Gr. prozaschrijver en historicus.
Plu'to, Plu'ton, myth. oppergod der onderwereld, hellegod; -to'nisch, bn.: -nische krachten, die nl. in het binnenste der aarde huizen en van daar uit opwerken.
Plutoeraat (geldaristocraat, aanhanger van den rijkdom, van Plutus), m. -craten. (c = k).
Plutocratie (heerschappij van het geld d.i. van de rijken), v. gmv.; -era'tisch, bn. en bw.: een -e regeering, van de kapitalisten.
Plutonis'me, -nis'mus (stelsel in de geologie, dat alle vervormingen in de aardkorst aan het vuur toeschrijft), o. gmv.; zie Neptunisme.
Plu'tus, myth. god v. d. rijkdom, door Jupiter van 't gezicht beroofd, ten einde blindelings zijn gaven uit te moeten deelen; metonymisch geld: - in zijn zak hebben.
Pluvia'le, o. pluvialen; zie Koorkap.
Pluvier (steltvogel: snipachtige vogel, welke den regen aankondigt), v. pluvieren; ook, Plevier': de -en overwinteren wel in Friesland, waar zij wiusters heeten, het zijn vogels uit het Noorden.
Pluviometer (regenmeter), m. -meters.
Plu'vio'se (Fr. 5e maand of Regenmaand, van 20 Jan. tot 19 Febr.), v. (s = z).
Plu'vius, myth. de regengever: Jupiter.
Pneumatisch (de lucht betreffende), bn.: de -e machine, luchtpomp; een -e spoorweg, door luchtdruk werkend; -e banden, luchtbanden van een rijwielt. (eu = eu).
Pneumonie (long- of borstvliesontsteking), v. gmv. (eu = eu).
Po'chel (bochel), m. -s: zegsw. iem. zijn - vol schelden, hem leelijk uitmaken. gmv.
Po'chen (bluffen, snoeven, grootspreken), ik heb gepocht; -er, m. -s; -er'ij, v. -en.
Poch'hans (zwaeter), m. -hanzen.
Pochhanzerij (zwaeterij), v. -hanzerijen.
Po'co (It. muz. weinig, iets), bw.: -a -, van lieverlede; un -, een weinig. (c = k).
Podagra (voetwiel, jicht in de voetwortels), o. gmv.; zie Pootje. (g = g).
Podagreus (met voetjicht bezocht), bn.; -zer: een -greuze papa met zijne dochters. (Potg.)
Podagrist (voetjichtlijder), m. -gristen.
Podding (Eng. meel-, chocoladebeslag met allerlei ingrediënten als: suiker, amandelen, enz.), m. poddingen; zie Pudding.
Podesta (machthebber, landvoogd), m. podesta's; ook: **Podestaat**.
Podium (eig. optree; een hoogsel, dat als platform dient), o. podiums.
Podometer (schredenmeter, pasteller), m. -meters; zie Hodometer.
Poe'asah (Mal. inlandsche vasten), v.
Poed, o. poeds; zie Pud.
Poedel (kroesharige huishond), m. poedels.
Poedel (misslag), m. poedels: een - is eigenlijk in het kegelspel een worp, waarbij de bal van de plank gaat, men is dan de plank mis; zie Plank.
Poeder, poe'ler (zeer fijne stof), o. gmv.: Donderpoeder, Diamantbrood, Tandpoeder, enz.; -chocolade (chocolade in den vorm van poeder), v. gmv.
Poeder, poe'ler (sijngestampt geneesmiddel, waarvan elke dosis in een papiertje is gevouwen), v. poeders, poeiers.
Poederen, poe'leren (haar of pruik -, d. i. met poeder bestrooien), ik heb gepoederd: een gepoederde pruik; de oude edelman liet zich nog -; -kwast (kuast, waarmee men zich poeierde), m. -kwasten; -mantel (linnen of katoenen kleed, dat men omhing, als men zich liet poederen), m. -s, vero.; ook: -kleed, o. -en, of -hemd, o. -hemden.
Poë'm (gedicht), o. poëmen; lees: poo-eem'.
Poët (dichter), m. poëten; lees: poo-eel'.
Poef'mouw (pofmouw, wijde, uitstaande damesmouw), v. -mouwen.
Poehs, -haaf, m. en o.: -maken, drukte, rumoer en wel om een bagatel; zie Boehs.
Poef'erig (stoffig, als poeder), bn., -er, -st: de van droogte - geworden keien, (C. O.)
Poel (moeras, draskolk), m. poelen: fig. een - van jammeren, van ongerechtigheden, een afgrond, menigte; -snip (een soort van groote, Europeesche watersnip), v. -snippen.
Poelepetaat (parelhoen, uit Numidië in Afrika), m. -petaten.
Poeliet, poel'et (soepvlesch v. d. borst v. e. kalf), o. gmv.; -soep, v. gmv.

- Poelier'** (Fr. koopman in gevogelte of wild), m. -s; -ster, v. -s.
- Poelje** (Fr. poule: hoen, kip), v. -n, -s.
- Poeloe** (Mal. eiland), v. poeloos.
- Poëma** (dichtwerk), o. poëmata. (ë = ee).
- Poëma** (katachtig roofdier ter lengte van een Meter, geelachtig rood, een soort v. jaguar), m. -s: de - leeft in de Pampa, is daar leeuw geheeten, gaat 's nachts op roof uit en is zeer moordziek; ook: **Puma**.
- Poen** (geld, duiten), m. gmv. gmz.: *Sij weet, wij hebben rijklijk -*, (v. Asschenberg).
- Poen** (windbuil, ploert), m. -en: *een - van een vent, een plebejer*; zie **Snob**.
- Poe'ne** (Lat. straf), v.: *op - van, op boete van, (oe = eu)*; zie **Pene**.
- Poenig** (opgeblazen), bn.: *wat ziet hij er - uit!* plebejisch: *dat is -e overdaad*.
- Poenitent'** (iem., die boete doet), m. -en.
- Poenitentie** (boetedoering), v., meer **Penitentie**. (oe = eu).
- Poen'ka, pun'kah** (O.-I. groote waaijer, aan de zoldering opgehangen en door touwen bewogen, om koelte aan te brengen), v. -'s.
- Poep** (schimpn. arme boer uit Westfalen, Hans Mof), m. poepen.
- Poe'penland** (schimpnaam voor Westfalen en N.-Duitschland), o. gmv.
- Poe'poetan** (Ball. kalme voorbereiding op den dood, op den overgang naar een ander en beter leven), m. -s: de - is gebruikelijk bij de inlandsche vorsten op Bali, als ze zich met al de hunnen ten doode wijden, bij een uitval uit de poeri, om geen schande te dragen.
- Poer** (peur, tros aardwormen), v. poeren.
- Poer'en** (aal vangen met een poer), ik heb gepoerd; ook: **Peuren**.
- Poeri** (O.-I. versterkt paleis op Bali en Lombok), v. -'s.
- Poer'im** (Isr. Maartfeest of Hamansfeest), o. fig. drukte, beweging, bluf; meest **Pur'im**.
- Poes** (roepnaam van de kat), v.: *dat - de vocatief van kat is, (Schoolmeest.)*; zegsw. *hij is voor de -*, hij is onherroepelijk verloren, als een muis of een vogel, die in de klauwen is gevallen v. d. kat.
- Poes** (halsbonje voor vrouwen), v. poesen.
- Poes** (vleinaam voor kindje, liefje), v. gmv.: *kom hier, -, lief kind*.
- Poes** (salpeterachtige uitslag v. d. kalk), o. gmv.
- Poes'ka** (O.-I. geliefd erfstuk), v. -saka's.
- Poes'leef** (fluweelachtig lief met de bijgedachte aan valsheid), bn.: *zij was - tegen mijn zuster*.
- Poes'mool** (zoo mooi als poes, die zich schoon gelikt heeft), bn.: *kind, je bent zoo mooi als poes of -*.
- Poes'pas** (mengelmoes, rommelzoo), m. gmv.
- Poes'sing** (O.-I. verward, radeloos), bn.
- Poes'ta** (uitgestrekte, dorre grasvlakte in Hongarije, woest heideveld), v. poesta's.
- Poes'ten** (met kracht blazen), ik poestte, heb gepoest: *i. h. vuur -*; zie **Asschepoester**.
- Poes'ter** (blaaspijp; iem., die poest), m. -s.
- Poë'taster** (rijmelaar, pruldichter), m. -s.
- Poë'tasterij'** (rijmelarij), v. gmv. (ë = ee).
- Poë'tica** (theorie der dichtkunst), v. gmv.
- Poë'ticus** (dichtkundige), m. -ci. (ë = ee).
- Poë'tiek'** (poëtica), v. gmv. (ë = ee).
- Poë'tisch** (dichterlijk), bn. en bw. (ë = ee).
- Poë'tiseeren** (dichterlijk behandelen of voorstellen, idealiseeren), (ë = ee).
- Poets** (klucht, grap, pots), v. poetsen; zegsw. iemand een - spelen, hem een kool stoven; -ig (grappig, koddig), bn. en bw.
- Poet'sen** (schoonmaken, glimmend maken, reinigen), ik poetste, ik heb gepoetst: *de schoenen -*, het zilverwerk -; zegsw. *de plaat -*, zich uit de voeten maken; -goed (dat, wat men noodig heeft om te poetsen), o. gmv.; -katoen (boomwol, waarmee men poetst, inz. machinedeelen), o. gmv.; -lap (lap, die gebruikt wordt, om te poetsen), m. -lappen; -pommade (smeersel, om mee te poetsen), v. gmv.; -ster (vrouw. werkster, die poetst), v. -sters; -zak (mil. zak voor poetsbenodigdheden), m. -zakken.
- Poe'zel** (mollig, poezelig), bn.: -e handjes; -ig, bn. en bw.: *een - wicht, zacht van vleesch: een kind met -e wangen*.
- Poë'zie, poë'zij'** (Fr. dichtkunst, nl. de uitdrukking van het schoone in regelmatig, rhythmischen taalvorm, d. i. gebonden vooral aan maat en veelal aan rym), v.: *de - beoefenen, de - is de dochter der phantasie en des gevoels, (Geel)*; -album, o. -albums.
- Poë'zie, poë'zij'** (het dichterlijke), v. gmv.; - is overal, overal, mijn vrinden, (De Gen.).
- Poe'zig** (zacht, lief), bn.: *een - kindje*.
- Pof** (krediet), m. gmv.: *op den - of bof halen, d. i. niet dadelijk betalende; -broek (persoon, die pof), m. en v. -en, gmz.*
- Pof** (slag, stoot), m. poffen: *dat gaf een -*.
- Pof** (bol uitstaand d. i. als opgeblazen versiersel op de mouwen of den rok eener japon), v. poffen; -mouw, m. -en, zie **Poefmouw**.
- Pof'fen** (slaan; ook: borgen, alsmede braden), ik heb gepofft: *hij was weer aan 't poffen, d. i. slaan; die vrouw wil altijd door maar - d. i. op den pof (krediet) halen; kastanjes - in de heete asch*.
- Pof'fer** (zakpistooltje; ook: snoever), m. -s.
- Pof'fer** (poffertje), m. poffers.
- Pof'fertje** (gebakje, broedertje), o. -s: -s eten, een bordje met -s.
- Pof'fertjeskraam** (kermiskraam, waarin poffertjes gebruikt kunnen worden), v. -kramen; -pan (pan met ronde kuilen, om poffertjes in te bakken), v. -pannen.
- Po'gen** (trachten, streven naar, zijn best doen, zijn krachten inspannen), ik heb gepoogd.
- Po'ging** (het streven; moeite, welke men aanwendt voor een bepaald doel), v. pogingen: *een ijdele -, een -wagen*.
- Po'grom** (Russ. plotselinge, heftige, vernielende aanval), v. -s; ook verwoesting, georganiseerde vernieling; zie **Razzia**.
- Point** (Fr. punt, steek, stoot; ook: oogen op dobbelsteenen), m. points; lees: **poain'**.
- Point d'Angleter're** (Fr. een der fraaie handwerken: geborduurde bloemen op tulen arond), m. gmv.
- Point d'honneur'** (Fr. punt van eer, eer-gevoel), o. gmv.; volkst.: **ponteneur**.
- Point'e** (Fr. eig. punt, spits, fig. snedigheid van een zet), v. gmv.
- Pointeeren** (Fr. doelen, streven, trachten; het geschut richten). (oi = oai).
- Point'er** (Eng. jagerst. hond, die den jager het wild aanwijst, patrijshond, staande hond), m. pointers; lees: **pwain'ter**.
- Pointeur'** (Fr. geschutrichter), m. pointeurs.
- Point-lacé'** (Fr. een der fraaie handwerken: borduursel met opgelegde bloemen), m.
- Pok** (builtje, puistje, zweertje), v. pokken: *dit kind heeft de -ken, kinderziekte; -achtig*

(lijkende op een pok), bn.; zie Vaccine, enz.
Pokaal' (grootte drinkbeker), m. pokalen; meestal: Bokaal.
Pok'daal (poklitteeken, pokput), v. - dalen.
Pokda'lig (van de pokken geschonden), bn. en bw.: een - gezicht, vol pokputten.
Pok'en (met de pook morrelen), ik heb gepookt: in de kachel -, in 't vuur -.
Pok'hout (zeer hard hout van donkergroene kleur uit W-Indië), o. gmv.: het - diende wel als middel tegen de Spaansche pokken.
Pok'kel (pukkel, peukel), v. pukkels.
Pok'ken, ik heb gepokt: gepokt en gemazeld hebben, d. i. de pokken en mazelen gehad hebben, fig. al heel wat gesukeld hebben.
Pok'kenbriefje (geneesk. bewijs, dat men gevaccineerd is), o. -s., z. Vaccinatie bewijs.
Pok'kenepidemie (het epidemisch uitbreken der pokziekte), v. - epidemieën. (e = ee).
Pok'put (pokdaal), m. -putten.
Pok'stof (koepokstof), v. gmv.
Pok'ziekte (de kinderziekte), v. -ziekten.
Pol (stronkje), m. pollen: een - gras, gew.
Polae'ca (Poolsche dans-aria), v. -s. (e = k).
Polair (de pool betreffende, fig. tegenovergesteld), bn. (ai = é).
Polak (Pool, Poolsch ruiter), m. Polakken.
Polak'ker (Fr. sloopst. soort van vrachtkuif), m. Middell. Zee), m. polakkers.
Polarisatie, v. gmv., zie Polariteit.
Polariteit (electr. neiging van vrijzwevende magneten naar de magnetische polen der aarde), v. gmv.
Polder (ingedijkte, langliggende vlakke of streek), m. polders: in den - wonen.
Polderbelasting (belasting tot onderhoud van de dijken, kaden, boezems, gemalen, enz., door elk der ingelanden, naar rato van zijn eigendom in den polder, te betalen), v. -en; -bemaling (het kunnen uitmalen van het overtollige polderwater door middel v. molens of stoomgemalen), v. -en; -bestuur (het college van bestuurders van een polder), o. -besturen, z. Dijkgraaf, Dijkheemraad, Dijkraad, Dijkstoel; -dijk (dijk, welke om een polder ligt), m. -en; -district (naam van de hoofdwaterschappen in Gelderland), o. -districten: het - Neder-Betuwe; -gast, -jongen (dijkwerker, dijker), m. -gasten, -jongens; -gemaal (molen, stoomwerktuig tot bemaling van een polder), o. -gemalen; -keet (plankenloods als verblijf der polderjongens), v. -keten; -land (land, dat uit polders bestaat), o. -landen: Nederland als -; -lasten, m. mv., zie Polderbelasting; -molen, m. -s, zie Poldergemaal; -reglement (gezamenlijke verordeningen v. e. polder), o. -en; -schouw (inspectie van een polder); v. -en; -sluis (sluis in een polder), v. -sluizen; -water (het water in de slooten en tochten van een polder), o. gmv.; -werker (poldergast), m. -s.
Poleeren (Fr. polir: polijsten, doen glanzen).
Polef (soltertuig, tot uitrekking dienend), v. gmv.; ook: Plei, Palei, vero.
Polemicus, polemist' (twistschrijver), m. polemici, polemisten; lees: poo-lee'-mi-kus.
Polemiek (twistgeschrijf, pennestrijd), v. gmv.
Polemisch (zekere gladde, effen stof), o. gmv.
Polemisch (twistend), bn.: -e geschriften, d. i. twistgeschriften. (e = ee).
Polemiseeren (e. pennestrijd voeren). (s = z).
Poli', Fr. bn.: cultvre -, gepolijst koper.

Polichinel' (hansworst, Jan Klaassen, grappensmaker), m. -s: - in de poppenkast.
Poliep' (neteldier, veelvoet, straaldier), v. poliepen: de -en omringen de eilanden om Java als met een gordel harer gewrochten, (afscheiding van kalk nl. poliepstokken).
Poliep' (vleeschuitwas, slijmvitessgezwel), v. poliepen: een - in den neus hebben.
Poliet' (Fr. beleefd, wellevend), bn., ook: glad, net, b.v. de overgeslagen manchetten waren nog -er en nog meer gesteven. (C.O.)
Polijsten (Fr. polir: doen glanzen), ik heb gepolijst: men kan metaal, hout, steen, glas -.
Polijster (man, die polijst), m. polijsters, vr. polijstster, -sters.
Polijst'hamer, m. -s; zie Planeeren.
Polijst'papier (schuurpapier), o. gmv.
Polijst'staal (glashard, van een hecht voorzien staal, om te poleeren), o. -stalen; -steen (zeer harde steen, om mee te poleeren), m. -en; -werk (poleerarbeid, ook de gepolijste dingen), o. -en.
Polikliniek (inrichting tot geneeskundige hulp, waar nl. de patiënten komen en gaan, doch niet verblijven), v. -en; zie Cliniek.
Polis (verzekeringsbrief, akte van assurantie of verzekering, bewijs van deelneming in een brandverzekering), v. polissen.
Polites'se (Fr. hoffelijkheid, beleefdheid, welgemanierdheid), v. gmv.
Politicus (staatkundige), m. politici.
Politie (het toezicht op de openbare orde en veiligheid; volkstucht, instelling voor de openbare veiligheid, de gezamenlijke ambtenaren), v. gmv., lees: poo-lee'-sie; -agent (diender), m. -agenten; -bureau (volkst. -broo: kantoor v. d. politie), o. -bureau's; -commissaris (in een stad, hoofdamtenaar van politie), m. -sen; -dienaar (agent van politie), m. -s; -hond (een soort v. herdershond, gedresseerd om de politie in haar taak, vooral bij opsporing, bij te staan), m. -en: een snuggere -; -inspecteur (inspecteur bij de politie), m. -eurs, -euren.
Politiek' (Fr. staatkunde), v. gmv.: de binnenlandsche -, de hooge -, buitenlandsche.
Politiek' (staatkundig, op de staatkunde betrekking hebbende), bn.: de -e partijen; een - man, fig. bedreven in den omgang met menschen, schrandere, geslepen.
Politiek' (mil. burgerkleeding), v.: een plaatsmajoor in -, (C.O.); -je (burgerpak), o. -s.
Politiekamer (mil. straf voor kleine vergripen), v.: drie dagen -, ook het vertrek waarin de straf wordt ondergaan, mv. -s; -maatregel (maatregel in 't belang der openbare orde, zedelijkheid en gezondheid), m. -en; -macht (-bevoegdheid: ook een aantal agenten onder leiding v. e. superieur), v. gmv.; -muts (mil. soldatenmuts, kwartiermuts, veldmuts), v. -en: een papieren - voor de jeugd; -post, m., -en; -hulje (dag- of nachtverblijf van agenten), o. -s; -reglement (-verordening, -instructie), o. -en; -vaartuig (boot ten gebruikte der politie in groote havensteden), o. -en; -verordening (-voorschrift), v. -en; -wacht (wachthuisje voor agenten), v. -en; -wesen (de inrichting van de politie en al, wat daarmee in verband staat), o. gmv.; -zaak (zaak, welke met de politie in aanraking doet komen), v. -zaken.
Politiseeren (over staats- en regeerings-

zaken redeneeren, spreken of schrijven).
Politoer' (glansmiddel, middel tot het opboenen van fijne meubels), o. gmv.
Politoeren (glad en glanzig maken door middel van politoer), ik heb gepolitoerd.
Pol'ka (Poolsche, snelle dans in $\frac{3}{4}$ maat), v. -'s: de Hongaarsche -, de Duitse -;
 -haar (hoogvormig van het achterhoofd afhangend hoofdhaar, dat onder gelijk is afgesneden), o. -haren; -mazur'ka (een soort van polkadans), v. -mazurka's; -zeep (volksnaam voor soda), v. gmv.
Pollak' (Eng. een soort van visch in de Noordzee), m. pollakken.
Pol'len (stui/meel, bloemenstof a. d. meeldraden der bloemen), o. mv.
Pol'lepel (uit potlepel: keukenlepel met langen steel), m. -lepels; zie Sleef.
Pol'loewij (achtersteunlap van een schoen), v. pollelijen.
Polonaalse (Fr. Poolsche wals, Poolsche dansaria; wijde vrouwenmantel), v. -s. (ai = é).
Pol'spel (een soort van hockeyspel, waarbij de spelers te paard zitten en met een kolf den bal voortdrijven), o. -spelen.
Pols (deel v. d. onderarm bij den handwortel), m. polsen.
Pols (stoot of slag van een slagader), m. polsen: zegsw. iemand den -voelen, fig. hem vragend examineeren, ook hem uithooren over voornemen of gezondheid; de - van den koortstijder slaat, klopt, jaagt; een zwakke -.
Pols (uit polsstok: springstok), m. polsen: zegsw. verder willen springen dan de - reikt, meer willen doen, dan de financiële krachten veroorloven; zie Polsstok.
Pol'sen (met den polsstok roeren in 't water), ik polste, ik heb gepolst.
Pol'sen (iém. meening of opvatting zoeken te weten te komen, hem uithooren, al vragende hem zijn gevoelens laten zeggen), ik polste, heb gepolst; -ing, v. -en.
Pols'slag, m. -slagen: een regelmatige -; fig. den -voelen, leven bespeuren, leven ontdekken, b.v.: aan de Theems voelt men den - van den wereldhandel.
Pols'stok (pols of springstok), m. -stokken.
Pol'tron' (Fr. lafaard, bloodaard), m. poltrons.
Poly, Gr. in samenst. = veel, (y = ie):
 -archie' (regeering van velen), v. gmv.;
 -chromeeren (het beschilderen van kerken en beelden met vele kleuren); -chromie' (veelkleurige beschildering in vlakke tinten zonder schaduwen), v. gmv.; -gamie' (huwelijk v. e. man met meer dan één vrouw), v. gmv.: de - der Moslemin, vier wettige vrouwen zijn toegestaan, zie Monogamie; -glot'te (eig. veeltonnige: boek of geschrift in vele talen), v. polyglotten;
 -glot'tisch (in vele talen), bn.: een -e stijl, doorspekt met allerlei uitheemsche woorden; -gonaal'getal (rekenk. veelhoekig getal nl. v. e. reeks der 2e orde), o. -getallen.
Polygonometrie' (toepassing der hoekmeting of goniometrie op veelhoeken), v. gmv.:
 -goon' (wisk. veelhoek), m. -gonen; -graphie' (veelschrijverij; kunst, om met verborgen teekens te schrijven, raadselschrift), v. gmv.; -his'tor (eig. veelkundige: kenner van verschillende vakken van wetenschap, veelwater), m. -histor; -hym'nia (myth. de liederenrijke muze), v., ook: Polym'nia, d. i. de muze van den ernstigen zang; -me'sië

(aardr. de losse eilanden, bij Nieuw-Holland behoorende), o. gmv., ook: Oceanië of Melanesië; -phaag' (veeletter), m. -phagen.
Polysylla'be (meer- of veellettergrepig woord), v. -syllaben; -syn'deton (spraak. veelvuldige verbinding door voegw.), o. gmv.: b.v. Caesar was en veldheer en redenaar en geschiedschrijver; -techniek' (leer der kunsten en industriele verrichtingen), v.; -tech'nisch (vele kunsten en wetenschappen omvattende), bn.: de -e school te Delft, hoogeschool ter opleiding van ingenieurs; -theis'me (veelgodendom), o. gmv.: het - vindt men onder de heidenen, het is fetichisme (aanbidding v. natuurkrachten), zoölatrie (id. van dieren), sabaïsme (id. van sterren), enz.; -theist' (aanbidder van veel goden), m. -en.
Pomerans' (oranjevrucht, goudappel, ook: dopje aan de punt van de keu, van den schermdegen), v. pomeransen.
Pomerans'bitter (elixier, getrokken op schillen van den oranjeappel), o. gmv.
Pomma'de (Fr. haarzalf), v. -s (soorten): lange haarlokken, blinkende v. -, (C. O.).
Pommadeeren (de haren met weirkende pommade bestrijken).
Pomologie' (ooftkunde), v. gmv.: de - handelt over appels, peren, kersen, pruimen, perziken en abrikozen. (g = g).
Pomoloog' (ooftkenner, ooftkundige, kenner van den ooftbouw), m. -logen.
Pomolog'isch (op de ooftkunde betrekking hebbende), bn.: een -etuin, een -woordenboek.
Pomona, myth. godin v. tuin en ooft.
Pomp (werktuig tot het doen oprijen van water), v. -en: er zijn ziele en perspompen.
Pompadour' (Fr. japonstof, doorweven met bloemetjes; zoo geheeten naar de favoriet van Lodewijk XV), o. gmv. (ou = oe).
Pompbak (opvangbak van 't water onder de pompkraan), m. -bakken.
Pom'pe (Fr. pracht, staatsie, pronk), v. gmv.
Pompe'ji, bloeiende stad in Campanië aan den voet v. d. Vesuvius, in 79 n. C. met Herкулaneum en Stabiaë onder de asch bedolven; in 1734 begon men de opgraving, nu is $\frac{2}{3}$ blootgelegd.
Pompe'jus, bijgenaamd de Grootte, 106-48 v. C., zie Triumviraat, bij Pharsalus door Caesar verslagen, 48 v. C.
Pom'pelmoes (O.-I. groote, zoetzure vrucht, lijkende op een sinaasappel), v. -moezen.
Pom'pen (het water met een pomp opvoeren), ik heb gepompt; -er (man, die pompt), m. -s.
Pom'pen (knickerspel); zie Stuiiken.
Pomperij' (pracht en praalvertooning), v. -en: R.-K. den duivel en zijn -en verzaken.
Pompernik'kel (grof zwart brood der Westalers, soms 30 pond zwaar, dat zonder gist uit roggemeel is gebakken), m. -s.
Pompeus' (Fr. vol staatsie, deftig), bn., -peuzer, -t: een -peuze stijl, hoogdravend.
Pompier' (brandspuitgast), m. -s; lees: -ier.
Pompoen' (Fr. pronkappel), m. -poenen.
Pomp'station (gebouw, waarin het water eener waterleiding wordt opgepompt), o. -s.
Pomp'stok (pompstang), m. -stokken: zegsw. hij weet van pomp noch -, hij weet niets.
Pomp'water (water uit een pomp, welwater, putwater), o.: het - is in den regel schraal.
Pon (nachtjapon), v. pennen.
Ponceau' (Fr. hooggroede kleur, klapprozenrood), o.; lees: ponsoo'.

Pon'cho (lichte wollen reismantel b.v. in Argentinië), v. -s.
Pond (vroeger: gewichtseenheid), o. ponden: in ons land was een pond = 0.5 KG.; een medicinaal - was = 0.375 KG.; zekere geldswaarde: een - Vlaamsch, d. i. f 6.00, verdeeld in: 20 schellingen, 240 groot, 960 duiten of 2880 mijt.: een - sterling (Engelsche waarde), d. i. ± f 12.00, 20 shilling à 12 pence; het Turksche - = ± f 11.00; Bijbel: een pond = 100 drachmen, ± f 50, zie Luc. 19 : 13.
Pon'degoed (allerlei rommel, die bij 't pond verkocht wordt), o. gmv.; -goedswinkel (rommelwinkel), m. -s, gew.; -maat (oude vlaktemaat in Fr. 0.3678 H.A.), v. -maten.
Pon'der (gewicht), m. ponders; in samenstellingen, als: zesponder, tienponder, enz.
Pon'dok (O.-I. bamboehut), v. pondoka.
Pondspondsgewijze, -gewijs (naar evenredigheid), bw.: de winst zal - verdeeld worden, naar verhouding van ieders inleg.
Pond sterling, o. ponden; zie Pond.
Poneeren (stellen, verklaring afleggen).
Pon'go, m. pongo's; zie Gorilla.
Pon'jaard (Fr. korte degen, dolk), m. -en.
Pons, punch (drank uit citroensap, suiker en arak bereid), v. gmv.; -glasje, o. -s.
Pons (smed. drevel, smidswerktuig, om gaten in gloeiend ijzer te slaan), m. ponsen.
Ponsen (smed. met een pons gaten in gloeiend ijzer slaan), ik ponsde, ik heb geponst.
Ponsoen' (stalen goudsmidsstaafje ter dikte van 3-10 mM., waarvan het uiteinde in verschillende vormen kan geslepen zijn), m. -en.
Pont (schouw, veerschuit, platboomd overzetvaartuig), v. ponten.
Pontnier (pontonnier), m. -s. volkst.
Pont'nanak (O.-I. spook, dat zich in boomen ophoudt, booze woudgeest), v. -s.
Pontifex (lid v. h. hoogste priestercollege in oud-Rome), m.: de voorzitter heette - maximus.
Pont'fex (R.-K. opperpriester, R.-K. een bisschop), m. -fices.
Pont'fex maximus, in oud-Rome: de hoogepriester; R.-K. de paus. (x = ks).
Pontifical (Lat. prachtkleedij des pausen of van een bisschop), o.: fig. in - zijn, d. i. in plechtgewaad of in staatsiekleedij zijn.
Pontifical (zeer plechtig, pauselijk, opperpriesterlijk), bn.: een - alems, b.v. in St.-Pieter te Rome, door den paus gecelebreerd.
Pontifical (het ambt of de waardigheid van opperpriester of pontifex; ook de duur eener bisschopp. of pauselijke regeering), o. -en.
Pontijn'sch (aan of bij zee gelegen), bn.: de -e moerassen in Italië.
Pon'to (Sp. ruiten- of hartenaas in het omber-en quadrillespel), v. -ponto's.
Ponton (brugschuit: groote schuit, in gebruik bij pontonniers, om schipbruggen over een rivier te slaan), v. -s; -brug, v. -bruggen.
Pontonnier (soldaat-schipbrugmaker), m. -s.
Po'ny (klein paard, hit), m. pony's.
Po'ny-haar (op het voorhoofd afhangend hoofdhaar, zoals de pony's 't van nature hebben), o. gmv.
Poofen (drinken, zwelgen), ik heb gepooid: Nog zat men te poeul'en en hartig te -, (v. Zeggelen); -er (drinkbroer), m. -s. gmv.
Pook (puntig, omgebogen ijzer, om het vuur op te porren), m. poken.
Pook (priem, dagge, dolk), m. poken. vero.
Pool (inbooring van Polen), m. Polen.

Pool (lange, Poolsche overjas van dikke stof met gordelband of ceintuur), v. polen.
Pool (cosmogr. eig. aspunt, uiteinde der denkbeeldige aardas), v. polen.
Pool, v. polen: nat. de - van een magneet, uiteinde van den magneet, waar de aantreking zich voornamelijk openbaart.
Pool'beer (witte beer v. h. N.), m. -beren; -cirkel (cosmogr. parallel op 23½ van de Pool), m. -s: de Noord- en de Zuid-; -expeditie (reis naar één der poolzeeën), v. -ties, -tiën; -gewest (gewest binnen een der poolcirkels), o. -en; -ijs (ijs, dat in de poolzeeën gevonden wordt), o. gmv.; -kat (kat in de poollanden), v. -katten; -koude (koude der of als in de poolstreken), v. gmv.; -landen (landen en eilanden, binnen een der poolcirkels gelegen), o. mv.; zie Poolstreken; -licht (electrisch verschijnsel in de N. en Z.-poollanden), o. gmv.; -reiziger (iem. die in de poollanden reist of er op ontdekkingen uitgaat), m. -s.
Poolsch (uit of als in Polen), bn. en bw.; een -e vrouw, -e tarwe; een -e landdag; zegsw. het ging er - toe, rumoerig, ruzieachtig, z. Landdag; als zn. (de taal), o. gmv.
Pools'hoogte (cosm. hoogte v. d. pool boven den horizon), v. gmv.: de - is getijk aan de geographische breedte eener plaats; zegsw. -nemen, zien, waar of hoe ver men is, b.v. op een zeereis, fig. hoogte nemen, onderzoek doen naar den stand eener zaak, inlichtingen inwinnen; zie: Oriënteren, Oriëntatie.
Pool'ster (sterrenk. ster van de tweede grootte in den Kleinen Beer), v., ook, -star: de - staat in de nabijheid van de hemelnoordpool en dus nagenoeg onbeweeglijk; vóór het kompas was uitgevonden, hielden de zeevaarders deze ster in 't oog als een vast punt, z. Tramontane; -streken (gebied, binnen de beide poolcirkels, bijna 4½ miljoen KM² groot of 1.20% v. d. aardoppervlakte), v. mv.; -stroom (luchtstroom, v. d. polen naar den evenaar zich beuwend), m. -en; -vos (vos der poollanden), m. -sen: het winterkleed v. d. - is wit, des zomers is hij zwart of blauwgrijs.
Pool'zee, v. -zeeën; zie IJszee.
Poort (grootte deur; ingang), v. -en.
Poort (gewelfde ruimte met zware afsluitdeuren), v. -en: een - gaf toegang tot vesting of fort; de poorten van Troje, van Jerusalem, zie: Winket en Waterpoort.
Poort (stad), v. poorten: Davids oude -, (Vondel), nl. Bethlehem. vero.
Poort (aardr. doorgang tusschen twee bergwanden of bergen), v.: de Westfaatsche -.
Poort (scheepst. venster), v. -en; -je, o. -s.
Poort, v. -en; zie: Eerepoort, Triomfboog en Porta nigra.
Poort'ader (grootte ader, die bijna al de aderen der onderbuiksorganen in zich opneemt), v. -aderen.
Poor'ter (middeleeuwsche burger, stedeling; zie Poort = stad), m. poorters. vero.
Poor'teren (het poorter- of burgerrecht verleenen), ik heb gepoorterd: iem. - vero.
Poorterij' (burgerij), v. -en. vero.
Poor'terschap (burgerschap), o. gmv. vero.
Poort'raam, o. -ramen; zie Vleugelraam.
Poos (korte tijd, korte rusttijd), v. poozen.
Poot (been van een dier), m. pooten: een voor -, een achter -; bij uitbreiding: de - of pooten van een tafel, van een schraag; zegsw.

iets op -en stellen, flink in orde brengen; op zijn - spelen, driftig worden, uitvaren, razen, opspelen; - aan spelen, flink, hard doorwerken, eig. de handen of pooten aan het werk slaan; op zijn achterste -en gaan staan, als een steigerend paard, fig. driftig zich tegen iets verzetten, opstuiven; op zijn -jes terecht komen, evenals poss, goed terecht komen; met hangende -jes, evenals een hondje, dat opzittend om iets vraagt, dus deemoedig, nederig; dat staat op zijn -en, dat staat solide, vast, fig. is goed gesteld, rust op goede gronden, gmz.; zie Driepoot.

Poot (stekje, loofje, twijgje, aflegger), v. poten.

Pooteling (volkst. iem. die zeer sterk is), m. -en.

Poottig (sterk, met flinke handen), bn.: een -e kerel, d. i. met groote werkhanden.

Pootje (voetjicht), o. gmz.: de man had het -, schertsend voor Podagra.

Poot'visch (én vischje), m. -visschen: (verzamelwoord, vischbroedsel), v. gmz.

Poo'ver (Fr. pauvre; arm, armoedig, armzalig, onbeduidend), bn. en bw.: een - loon; hij ziet er - uit, -der, -st; -heid, v. gmz.

Poo'vertjes (armoedig, schraal), bw.

Poo'vezen (verwijlen, blijven), ik heb gepoosd.

Pop (stud. gulden, zoo genoemd naar den beeldenaar), m. gmz.: dat kost mij tien pop.

Pop (speelgoed voor meisjes), v. poppen: poppetje, o. -s: nog met de - spelen, nog kind of kinderachtig zijn; zegsw. de -pen waren daar aan het dansen, er was ruzie.

Pop (wijfjesvogel), v. poppen: de - v. e. kanarie, v. e. vink, enz.

Pop (cocoon v. e. vlinder), v. poppen: er zijn vrije -pen en tonnetjespoppen, die nl. in een harde larvenhuid zijn besloten.

Poppe (priester van de Grieksch-orthodoxe kerk in Rusland), m. poppen.

Poppel (Ital. populier), m. -s; zie Peppel.

Poppen (kloppen), mijn hart heeft gepopeld: - van angst, - van vreugde; -ing, v. -en.

Poppegoed (kleedjes der pop; fig. iets kleins), o. gmz.; -jurk (-japonnetje), v. -jurken.

Poppen (met de pop spelen), ik heb gepopt.

Poppenkast (draagbaar theater der kermis, met poppen als spelers), v. -en; -kraam

(kermiskraam met kinderspeelgoed en poppen), v. -kramen; -maker (maker van het binnendeel der sigaren, onder het dekblad,

m. -s; -wagen (kinderwagentje voor de pop), m. -s.

Popperig (popachtig), bn. en bw., -er, -st: een - tuintje; - gekleed zijn.

Poppig (popperig, gekunsteld, gemaakt), bn. en bw.; -er, -st.

Poppigjes (netjes, poppig), bw.: de kleeren zitten -, alles was er even -.

Populair (bij het volk geliefd, verstaanbaar voor het volk), bn.: een - vorst, minister, enz.; een - vliegenier, die acteur is -; -e voordrachten; de Bijbel is tegelijk het geleerdste en het -ste boek, (Kostsveld).

Populariseeren (voor het volk verstaanbaar en bevattelijk maken, algemeen nuttig maken).

Populariteit (bemindheid of gewildheid bij het volk), v. gmz.: het vliegen verheugt zich nu in groote -; de - onze oranje-vorsten.

Populier (loofboom, popel, peppel), m. populieren: de Italiaansche of Lombardische -, de Canadasche -, zie: Ratelaar, Abeel;

-en, bn.: -en klompen; -hout (hout v. d. populier); o. gmz.; ook: Populierenhout.

Por (stoot, duw, messteek), m. porren.

Por'der, m. porders; z.: Porren en Porster.

Poreus' (Fr. met uiterst kleine openingen of poriën, gaatjes; sponsachtig), bn., poreuzer, poreust; -heid (het poreus-zijn), v. gmz.

Porfier' (granietachtig gesteente, purpersteen), o. gmz.: de Romeinen lieten doodkisten, badkuipen, vazen van - beitelten; -en,

bn.: een - vaas, nl. van roodachtig jaspis.

Por'ie (sig. doorgang: kleine, uiterst fijne, haast onzichtbare opening), v. poriën: de poriën der huid, zweetgaatjes.

Pornograaf' (zeer onzedelijk, erg zedenkwetsend schrijver), m. -gralen; -graphie' (vuilschrijverij), v. gmz.; -graphisch,

bn.: -e lectuur, liederlijk, vuil.

Por'ren (kloppen, wekken), ik heb gepord: -der (man, die wekt), m. -s: de Amsterdamdsche -; fig. de gro. te -, de Dood.

Por'ren (in het vuur poken, fig. aanzetten, aandrijven, zie Aanporren), ik porde, heb gepord: in de kachel -; -ijzer (pook), o. -s; -ring (het porren), v. gmz.

Porselein', **postelein'** (groente), v. gmz.

Porselein' (Fr. porcelaine: fijn aardewerk), o. (soorten), o. -en; -aarde (grondstof van het porselein), v. gmz., zie Kaolin; -en

(van porselein), bn.: een - eetservies, een - vaas; -fabriek (fabriek, waar porselein vervaardigd wordt), v. -en: de -en te Maas-

stricht; -handel, m. gmz.; -kast (kast, om porselein in te bewaren), v. -en; -kleur,

v. -en; -lak (zeer witte lakverf, waardoor men iets een porseleinkleur kan geven), o. gmz.;

-schilder (iem., die op porselein schildert), m. -s; -winkel, m. -s.

Por'ster (vrouw, die uit porren of wekken gaat), v. porsters; Mie de -; zie Porren.

Port (Portugeesche witte of roode wijn, die veel uit Oporto (Port à Port) wordt uitgevoerd), m. gmz.; zie Portwijn.

Port (brievenvrachtiloon), o. -en, ook Porto.

Portaal' (hoofdingang, voorhal eener kerk of van een ander groot gebouw), o. portalen.

Porta ul'gra (sig. zwarte poort: de noordelijke stadspoort v. h. Rom. Trier), v.: de - is een architectonisch bouwwerk in drie verdiepingen met boogvensters, pilasters en halfzullen: ± 300 n. C.

Portatief' (Fr. draagbaar, verplaatsbaar), bn.

Por'te (het Turksche hof of rijk), v.: de Ottomanische -, de Verheven -; de - is eigenlijk de deur van het paleis: met - bedoelt men in oostersche beidspraak het paleis, en verder den gebiedder, zijn hof, zijn rijk.

Porte-brisée' (Fr. vouwdeur, dubbel openstaande deur), v. portes-brisées. (s = z).

Porte-cig'ares (Fr. toestel voor sigaren, sigarenstandaard), m. (mv. evenzoo).

Portée' (doel, strekking), v. gmz.: dat is de - van de zaak, omvang, betekenis.

Porteeren (Fr. zich voor iemand in de bres stellen); zie Geporteerd.

Portefeuil'ie (brieventasch; de tasch, waar de staatsstukken van den minister zich in bevinden; bij uitbr.: het ministersambt; handel: de denkbeeldige bewaarplaats van geldswaardige papieren), v. -s: geld in -. (eui = ui).

Porte-fleurs' (Fr. bloemkokertje), m. (mv. evenzoo); lees: -fleur.

Por'telen (borrelen, opschuimen), het heeft geporteld; -bier (schuimbier), o. gmz.; -wel (hui uit geurongen kaas), v. gmz.

Porte-let'tres (Fr. brievenhanger, brieven-tasch, hangende aan den muur en waar men brieven en kranten in bergt), m. (mv. evenzoo).
Porte-manteau' (Fr. staande kapstok voor overkleeren), m. -manteau's. (eau = oo).
Portemonnaie', -nee' (Fr. geldtaschje), v. -nales, -nees; -monneetje, o. -monneetjes.
Port'er (zwaar Eng. bier), m. gmv. (o = oo).
Port'glas (glas voor portwijn), o. -glazen.
Port'icus (zuilenhal, bogengang bij de Romeinen, wandelgang), m. -s; zie Arcade.
Port'ie (deel, aandeel, bepaalde hoeveelheid b.v. eten en drinken), v. -s of -tiën. (t = s).
Port'iek' (overwelfde deur), v. portieken.
Portier' (deur- of poortwachter), m. -s; -ster (vrouw. portier), v. -s.
Portier' (Fr. deur van koets of wagon), o. -en; -raampje (venstertje in het portier), o. -s.
Portiè're (Fr. deur-voorhang, schuin-afhangend staatsiegordijn voor schuifdeuren), v. -s.
Portland-cement' (bouwk. kunstmatige metselapécie, in Engeland bereid; de grondstof komt van het schiereiland Portland), o. gmv.
Port'o (brieffort, vrachtloon), o. porto's.
Porto-fran'co (vrijhaven), m. gmv.
Portori'co (aandr. het O.-lijkste eiland der Grootte Antillen, waar o. m. de rooktabak van dien naam vandaan komt), o. gmv., (de tabak zelve), v. gmv.
Portret' (geschilderd, enz. afbeeldsel van een mensch, beeltenis), o. -portretten; -album (boek tot het bewaren van photographische portretten), o. -albums; -lijst (lijst om een portret), v. -lijsten; -schilder (schilder van portretten), m. -schilders.
Portretteeren (iemand's portret in pastel, crayon of olieverf maken); zie: Photographereeren en Conterfeiten.
Portugees' (bewoner van Portugal), m. -geezen; zwarte -zen (O.-l. op het eiland Flores), m. mv.
Portugeesch', bn.: -e vaartuigen; als zn. (de taal van Portugal), o. gmv.
Portulak' (fraaie tuinbloem), v. -lakken: de - is rood, wit of geel.
Portuur', o. -turen; zie Partuur.
Port'vrij (vrij van port, franco), bn.; -vrijdom, m. gmv.: -vrijdom genieten.
Port'wijn (Portugeesche wijn), m. -wijnen.
Port'zegel (frankeerzegel voor boeteport), o. -zegels.
Pos'se (Fr. houding, stand van het lichaam), v. poses: een - aannemen. (s = z).
Posé' (Fr. bedaard, bedachtzaam, gezet), bn.
Posceeren (Fr. zitten voor een schilder om zijn portret te laten maken; ook, zich een air geven, aanstellerig doen; een jongeling, die zich toetert op het -, (C. O.) (s = z).
Posel'dom, oppergod der zeeën; z. Neptunus.
Posseur' (Fr. iem. die aanstellerig doet), m. -s.
Pos'tie (Fr. stelling, plaats; ligging, toestand, gesteldheid, staat van zaken, ook: ambt, post, betrekking), v. -s, -tiën. (t = ts).
Pos'tief' (Lat. stellig, bepaald, bevestigend, werkelijk), bn., -ver, -st: -e gegevens, -ve electriciteit, alg. -ve grootheden, niet-negatief.
Pos'tief', pos'itivus (Lat. spraakk. stellende trapvorm), m. -ieven.
Pos'tief' (het positieve beeld in de photographie, de afdruk: tegenstelling van het negatief), o. -ieven.
Pos'tief' (vast, stellig, zeker, werkelijk, uitgemaakt), bw.: dat is - niet waar.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Pos'tie'ven (verstandelijk bewustzijn), v. mv.; hij is niet recht bij zijn -, niet wel bij 't hoofd of bij zijn zinnen; hij raakte v. z. -.
Pos'tiviv'sme (wijsgeerigerichting, welke, uitgaande v. d. werkelijkheid, aan deze de wetten der zedelijkheid toetst; stellige wijsbegeerte), o.; -vist', m. -en; -vis'tisch, bn. en bw.
Posses'sie (bezitting, have), v. -siën, -s.
Possi'bel (Fr. mogelijk, doenbaar), bn. (i = ie).
Possibiliteit' (mogelijkheid), v. gmv.
Post (deurstijl), m. posten.
Post (mil. vast punt, ook: schildwacht op dien post), m. posten.
Post (onderdeel v. e. rekening of begrooting), m. -posten.
Post (bediening, standplaats, ambt), m. -en.
Post (postbode), m. posten: daar is de -!
Post (postpaard met postwagen), v. posten.
Post (postpapier), o. gmv.: een blaadje -.
Post (postkantoor, brievenbus), v.: breng dezen brief naar de -: zie Posten.
Post (zoetwatervischje), v. posten; ook Pos.
Post administratie (beheervoering der postertien of van een postkantoor), v. gmv.
Post ambtenaar (commies bij de postertien), m. -ambtenaren; -beambte (lagere ambtenaar bij de post), m. -beambten; -bewijs (schriftelijk en gestempeld bewijs of postbrieffje, waaruit blijkt, dat men ter post hoogstens 10 gulden gestort heeft), o. -bewijzen; -blad (blad postpapier met gegomden rand en een postzegel), o. -bladen; -bode (brievenbesteller voor de buitenge-meenten), m. -boden; -box, -bus (bus of vak in een postvestibule voor brieven, gericht aan die personen of handelshuizen, welke deze bus door eigen personeel doen lichten), v. -boxen, -bussen; -commies (ambtenaar der postertien), m. -commiezen; -dienst (dienst der postbeambten), m. gmv.; -directeur (hoofd van een postkantoor), m. -s, -en; -duif (reisduif, die berichten overbrengt), v. -duiven.
Posteeren (plaatsen, stellen): zich ergens -.
Postelein' (groente), v., zie Porselein.
Post'en (op de post doen), ik postte, heb gepost: zijn brieven gaan -.
Post'en (op den uitkijk staan, of er ook onderkruipers komen, die den gestaakten arbeid willen opvatten), men postte, heeft gepost.
Post -en telegraaf'kantoor (gebouw der postertien en der telegraphie tevens), o. -oren.
Poste-restan'te (Fr. op brieven: woord van het postkantoor afgehaald), bn.; als zn. o.
Posterior' (achterdeel), o. -en; als bw. later.
Postertien' (openbare instelling tot vervoer van brieven, pakketten, enz.), v. mv.
Postertio'ra (de achterdeelen), v. mv.
Postertio'ri, a -, van achteraf: een bewijs, een redeneering a -, argumentatie, in welke men van de gevolgen tot de oorzaken of beginselen opklimt; den omgekeerden weg volgt men, zoo men a priori argumenteert.
Posterioriteit' (tegenst. v. prioriteit), v.
Postertiteit' (nakomelingschap), v. gmv.
Post'formaat (de gewone vorm v. brieven), o.; -gids (officieel handboek, bevattende alle mededeelingen, de post betreffende), m. -en; -hengst (scherts. naam voor een ambtenaar der postertien), m. -en; -houder (O.-l. burgerlijk ambtenaar, die in een afgelegen streek het gezag der regeering vertegenwoordigt), m. -s; -hoorn (hoorn,

waarop de postiljon blaast), m. -hoorns; wapenteeken, ook stempel in postpapier.

Post' hoc, ergo propter hoc, Lat. daarna en derhalve daarom: sophisme, wijl, wat op elkaar volgt nog niet uit elkaar volgt.

Posthu'me (komend of verschijnend na den dood b.v. van een schrijver), bn.: -gedichten.

Posthumus (kind, na 's vaders dood geboren, nakomende), m. en v. gm.v. (th = t).

Postf'che (Fr. later bijgekomen; valsch, nage-maakt), bn. (ch = sj).

Postiljon' (postvoerman, postrijder, voorrij-der), m. postijlons. (il = isl).

Post'kaart (landkaart met de postwegen, postkantoren, pleisterplaatsen der postkarren, enz. er op), v. -en; -kantoor (kantoor voor de postertijen), o. -kantoren; -kar (sjees of rijtuig, waarmee men brieven ver-voert), v. -karren; -looper (brievenbode), m. -s; -meester (directeur v. e. paarden-postertij), m. -s; -merk (poststempel), o. -en; -paard (snelloopend paard, dat de postkar trekt), o. -en: hij draaft als een -, loopt snel en onvermoeid; -pakket (pakje onder de 5 KG., dat per post verzonden wordt of is), o. -pakketten; -pakketdienst (afdeeling der postertijen voor het vervoer van postpakketten), m. gm.v.; -pakketfor-mulier, o. -en; -pakkettarief, o. -tarieven; -pakkettenwagen, m. -s; -papier (briefpapier, vroeger met een post-hoorn als watermerk), o. gm.v.; -quitantie (formulier der post als quitantie), v. -quitanties, -tiën; -spaarbank (afdeeling der post tot inleg van spaargelden), v. -banken; -spaarbankboekje, o. -boekjes; -stem-pel (voorwerp, om mee te stempelen), m.: (afdruk, postmerk), m. en o. -s; -trein (trein met een post-wagon er in), m. -en.

Postil'dium (muz. naspel op een orgel), o. -s; zie de tegenst. Praeludium.

Postscriptum (Lat. naschrift, toevoegsel aan een brief), o. -s; zie P. S.

Postulaat' (meek. stelling, uit een verklar-ing op te maken en zonder bewijs aan te nemen; vereischte opgave v. feiten), o. -aten.

Postulaat' (R.-K. tijd van 3-12 maanden, die het noviciaat of den proeftijd van 1-3 jaren voorafgaat), o. gm.v.

Postulant' (nieuw-ingetredene; iemand, die in eenige geestelijke orde wenscht opgenomen te worden), m. en v. -anten.

Post'unie (internationale overeenkomst in zake het vervoer van brieven en pakketten en de porto's daarvoor te heffen), v. gm.v.: de - is een wereldpost-overeenkomst, den 9en October 1874 te Bern gesloten en sedert 1 Jan. 1875 in werking.

Postuur' (gestalte, houding, stand), o. -turen: een aardig -, klein van -; zich in - stellen of zetten, een houding aannemen.

Post'verbond (verdrag, aaneensluiting in zake het internationale brieven-enz. vervoer), o. gm.v., zie Postunie; -verkeer (het ver-keer door of over de post, verzending per post), o. gm.v.; -wagen (postkar), m. -s; -weg (O.-I. heirbaan), m. -wegen; -weg (Java. de door Daendels van 1808-11 aan-gelegde groote weg van W. naar O.), m. gm.v.: de groote - is 300 uur gaans en loopt van Anjer tot Banjoewangi, aan straat Soenda tegenover Bali; -wet (wet, waarbij het post-wezen is geregeld), v. -ten; -wezen (alles,

wat betrekking heeft op het vervoer van brieven), o. gm.v.; -wissel (wissel der pos-tertijen), m. -s; -wisselformulier (ge-drukte vorm v. e. postwissel), o. -en; -zak (brievenmaal), m. -zakken; -zegel (zegeltje van verschillende waarde, kleur en bestemp-ling, waarmede men brieven, postpakketten en drukwerken frankteert), m. -zegels: de - is in 1840 uitgevonden door den Engelschen postmeester Sir Rowland Hill; -zegelalbum (album, geschikt om er gebruikte postzegels in te sorteeren en op te plakken), o. -s.

Post'zegelbevochtiger (toestelletje, om de gom van postzegels vochtig te maken), m. -s; -doosje (doosje met vakjes voor postzegels), o. -s; -handel (handel in de verschillende soorten v. afgestempelde postzegels), m. gm.v.; -verzameelaar (liefhebber, die postzegels verzamelt), m. -s; -verzameling (col-lectie van eigen en vreemde afgestempelde postzegels), v. -en.

Pot' (aarden of metalen vaatwerk), m. potten: een asch-, een bloem-, een koffie-, een lijn-, een mosterd-, een melk-, een soep-, een suiker-, een thee-, een vleesch-, een zout-; spreekw. De - verwijt den ketel, dat hij zwart is, de een verwijt den ander een eigen gebrek; daar is voor u een -je te vuur, gij hebt iets onaangenaams te wachten; ergens een -je mogen breken, ergens iets mogen doen, dat een ander kwalijk wordt genomen, ergens een streepje vóór hebben, erg in de gunst staan; hij is zoo dicht als een -, erg geheim, gesloten; den hond in den - vinden, komen, als het eten op is, zie Hond; eten uit den - van Egypte: Bijbel, in overvloed gespijzigd worden, als de Israë-lieten, toen zij nog in Egypte waren, vóór hun zwerftocht in de woestijn, Exod. 16 : 3; zie ook: Doof-, Rommel-, Oor en Dood.

Potage (Fr. onderoengemengde spijs, groente-soep), v. -s: Jean -, hansworst. (g = jz).

Pot'asch (plantaardig loozgout), v. gm.v.

Pot'aschloog (zekere vloeistof, een der be-standdeelen van harde en zachte zeepen), v. gm.v.

Pot'bloem (bloem, welke in een bloempot tiert), v. -bloemen: de cactus is een -.

Pot'dicht (geheel dicht), bn.: de deur is -.

Pot'doof (geheel doof), bn.: een - doove vrouw.

Pot'teling (te poten boompje), m. -en.

Pot'ten (in den grond zetten), ik pootte, heb gepoot: aardappels -, boompjes -, enz.

Potentiaat' (Lat. macht- of gezaghebber, ge-kroond hoofd, mogendheid, vorst), m. poten-taten: zegsw. een rare -, een zonderlinge man.

Potentiaal', -eel' (vermogend; geneesk. innerlijk werkend, bijz. in 't verborgen), bn.

Potentiaal' (nat. electricch vermogen, elec-trische kracht), v. -alen. (t = ts).

Potentiaal'-verschil, o. -verschillen: als bij twee geleiders, na onderlinge verbinding, electriciteit van den één op den anderen, b.v. van A op B overgaat, dan is er -; gaat geen electriciteit over, dan hebben zij een-zelfde potentiaal. (t = ts).

Potentie (vermogen), v. gm.v. (tie = sie).

Pot'ter (iem., die iets poot), m. poters: zegsw. als 't boompje groot is, het -tje dood is.

Pot'ter (pootaardappel), m. poters.

Pot'estaat' (titel der vroegere landvoogden van Friesland), m. -aten; zie Podesta.

Pot'geld (geld in of uit den spaarpot), o. -gelden; ook: opgespaard of bewaard geld.

- Pot'huis** (laag huisje, leunend tegen een hoog huis), o. —huizen: er kwam een stem uit een schoenmakers —, (C. O.)
- Potichomanie** (kunst, om door opplakking van figuren Chineesch porselein na te maken), v. gmv. (ch = sj).
- Pot'ig** (krachtig, sterk), bn.; zie Pootig.
- Pot'jeslatijn** (apothekerlatijn, als nl. de apothekers op hun potjes hebben, fig. slecht Latijn, kramerslatijn), o. gmv.
- Pot'kachel** (zeer eenvoudige kachel met een gegoten pot), v. —s; —**kijker** (keukenpiet), m. —s; —**lammetje** (lam, dat met den zuigpot wordt opgefokt), o. —s; —**lepel** (potlepel), m. —s; —**lood** (mengsel van graphiet en leem), o. gmv.: een doosje — koopen, posier van potlood; —**lood** (schrijfvoorwerp), o. —looden: met een — teekenen, schrijven, een zacht —; —**looden** (met potloodpoeder inwrijven), ik heb gepotlood: een kachel, een fornuis —; —**loodteekening** (teekening in crayon), v. —en; —**nat**, o.: het is één —, ze zijn v. één sop, ongunstig: 't is alles even min.
- Potologie** (leer der dranken), v. gmv.
- Pot-pourri** (Fr. eig. bedorven pot; fig. mengsel, allegaartje; muz. muziekstuk, uit onderscheiden aaneengeregen melodieden bestaande), m. —pourri's; lees: poo-poerie; zie Olla podrida.
- Pots** (poets, klucht, grap), v. potsen.
- Pot'scherf** (stuk v. e. pot, diggel), v. —ven.
- Pot'semaker** (hansworst), m. —makers.
- Pot'sterlijk** (verwant met pots of poets, grap: kluchtig, komiek, snaaksch), bn. en bw.
- Pot'spel** (oud biljartspel, waarbij ieder vier beurten kreeg, met gezamenlijken inleg), o.: Pieter verstatou zich pot te spelen, (C. O.)
- Pot'stuk** (spaarpemning), o. —stukken: het laatste — ging aan brood, (Bog.), potgeld.
- Pot'tebakker** (een soort van knikker, van klei- of aardewerk, in tegenstelling v. e. marmeren of glazen knikker), m. —bakkers.
- Pot'ten** (geld bewaren, schraperig zijn), ik potte, ik heb gepot; —**ter**, m. —ters: zegsw. hij is een — schraper.
- Pot'tenbakker** (bakker van potten), m. —bakkers; —**bakkerij**, v. —bakkerijen.
- Pot'tenbakkersschijf** (loodrechte as met boven- en benedenschijf: draaibaar werktuig tot het maken van rond aardewerk), v. —ven.
- Pot'tenkast** (keukenkast voor potten en pannen), v. —en; —**markt** (markt of markt-hoek voor potten en pannen), v. —en; —**trien** (vrouw, die met aarden potten langs de deuren vent, pottenvijf), v. —en; —**winkel** (winkel, waar potten verkocht worden), m. —s.
- Pot'verteren** (het op feestelijke wijze opmaken van den boetenpot), o. gmv.; —**verteerder**, m. —verteerders; —**ing**, v. gmv.
- Pot'visch** (walvisachtig zoogdier van de familie der dolfinen), m. —visschen: de — wordt 19—22 M. lang; zie Cachelot.
- Pouf** (Fr. rond voetsteuntje), m. —s.
- Poularde** (Fr. vetgemest hoen), v. —ardes.
- Poulespel** (biljartpotspel met een inzet), o.; ook Poule, v. gmv.: het —spelen. (ou = oe).
- Pour** (Fr. om, voor, tot), vz.; zie **p. f.**; **p. f. v.**; **p. p. e.** (ou = oe).
- Pour acquit** (Fr. voldaan: onder een rekening), o.; lees: poer akkiet.
- Pourbol're** (Fr. drinkgeld, foot), m. —s.
- Pourparliers** (Fr. praatjes), o. mv. (ers = ess).
- Pousse-café** (Fr. bij het dessert: glaasje likeur na een kop koffie), m. —'s. (ou = oe).
- Pousseeren** (voorstooten, voortdrijven, voort-helpen, bevorderen): iem. —. (ou = oe).
- Pouvoir** (Fr. macht, vermogen, bewind), o.: plein —, volmacht; lees: poe-voaar.
- Praa'en** (scheepst. een zeilend schip op zee met den roeper iets toeroepen om antwoord te krijgen), ik heb gepraaid.
- Praal** (pronk, luister, vertoon), v. gmv.
- Praal'bed** (pronkbed, paradebed), o. —bedden; inz. het bed, waarop het lijk van een hooggeplaatst man b. v. v. e. vorst ter bezichtiging wordt gesteld, zie ook Katafalk; —**gewaad** (staatskleed), o. —gewaden; —**graf** (sierlijke graftombe), o. —graven, z. Mausoleum; —**hans** (pochhans, pronker), m. —hanzen; —**koets** (prachtig rijtuig, galakoets), v. —en; —**vertoon** (het tentoonspreiden van praal of luister), o. gmv.; —**zucht** (zucht, om te pralen of te pronken), v. gmv.
- Praam** (plaatboord vaartuig), v. pramen.
- Praam** (beklemming), m. pramen: dan week de — der droefenis, (Bild.), druk, knel.
- Praat** (gepraat, gebabbel), m. gmv.; —**al** (babbelaar), m. en v. praatallen; —**graag** (iem., die graag babbelt), m. en v. —gragen; —**je** (klein of onbeduidend gesprek), o. —s: een — met iem. maken, een gemeenzaam gesprek houden; dat is maar een —, verzinsel; zegsw. —s vullen geen gaatjes, hebben geen waarde, daden moeten er zijn; —s voor den vaak, zie Vaak; —**ster** (vrouw, die praat), v.: 't is een aardige —, ze kan aardig babbelen, zie Praten; —**stoel** (eig. stoel, waarin gezeten men babbelt), m. gmv. zegsw. hij zit weer op zijn —, babbelt er weer op los; —**vaar** (praatzieke oude man), m. —s; —**ziek** (dolgraag pratende), bn.; —**zucht** (drang tot babbelen), v. gmv.
- Pra'chen** (vleidend bedelen, smeekend afvragen), ik heb gepraacht.
- Pra'cht** (luister, glans, praal), v. gmv.; —**album** (zeer fraai album), o. —s; —**band** (fraai bewerkte boekband), m. —en: een illustratie in —; —**ig** (rijk, heerlijk), bn. en bw., —er, —st, z. Magnifiek; —**lie'vend** (de pra'cht beminnde), bn., —er, —st: de Bourgondische vorsten waren —; —**uitgave** (fraaie uitgave v. e. boekwerk), v. —n; —**werk** (geïllustreerd boekwerk in pra'chtband), o. —en.
- Pra'ctieus** (ervaren vakman), m. —sen, —tici.
- Pra'ctijk** (tegengestelde van theorie, de toepassing der theorie), v. gmv.: de theorie en de — der rekenkunde. (c = k).
- Pra'ctisch** (op de pra'ctijk gegrond, doelmatig), bn. en bw.: een —e inrichting; de rekenkunde theoretisch (z. ald.) en — beoefenen.
- Pradjoerit** (Java. inlandsche militie-soldaat, ook belast met politiediensten; in Soerakarta soldaat der lijfwacht v. d. Soesoehoenan), m. —s.
- Prae**, o.: het — hebben, den voorrang of de voorkeur; ook: **Præ**. (æ = ee).
- Præ'advies**, o. —adviezen; zie Præ'advies.
- Præben'de** (kerkelijk ambt met jaarwedde), v. præbenden; meestal Præben'de. (æ = ee).
- Præceptor** (leeraar, inzonderheid aan een gymnasium), m. præceptors, —to'ren. (æ = ee).
- Præceptoraa't** (leeraarsambt), o. —aten.
- Prædicaat** (ambts- of eeretitel, welken men iemand geeft), o. prædicaten; ook: Prædicaat.
- Prædicaat'** (spraak. naamwoordelijk deel van het naamw. gezegde), o. —caten. (æ = ee).
- Prædicaats'zin** (spraak. zin, die den dienst

- verricht van een praedicaat: gezegdezin), m. — zinnen, b.v. *Hij wordt, wat zijn vader is.*
- Prædicatief** (spraak. als naamw. deel v. h. gezegde), bn.: *het — ievē gebruik der bn., b.v. de toren is hoog; hij kwam ziek thuis.* (æ = ee).
- Præfatie**, v.; zie Prefatie.
- Præfix** (voorvoegsel), o. — fixen: *be-, er-, ge-, enz.* zijn — en, dienend tot het afleiden van werkwoorden; lees: *preefix's*.
- Præhistorie** (vóór-historie), v. gm.v.: *de tijden der —, de allereerste tijden n.l. vóór den aanvang der geschreven geschiedenis; — historisch (vóór-historisch), bn.: de — tijden.* (æ = ee).
- Prælu'dium** (voorspel), o. præludiums, — a, — en; zie Preludium.
- Præmatuur**, bn.; zie Prematuur.
- Præmissen**, v. mv.; zie Premissen.
- Præparaat** (slaargemaakt middel, iets dat toebereid is), o. præparaten: *een anatomisch —, eenig voor de ontledkunde toebereid lichaamsdeel.* (æ = ee).
- Præparatoir** (voorbereidend), bn. (oi = oaa).
- Præpareeren** (ontledkunde. toebereiden): *een hand of voet — voor een anatomische les.*
- Præsens** (spraak. de tegenwoordige tijd van een werkw.) o. præsens; lees: *pree'zens*.
- Præses** (president), m. præsides: *de — opende de bijeenkomst met een kort woord, (Klikspan), lees: pree'zes.*
- Præsidaal** (den voorzitter betreffend, wat des voorzitters is), bn. (æ = ee).
- Præsidium** (voorzitterschap), o. gm.v. (æ = ee).
- Præteritio** (stijlfiguur: voorbijgang), v., b.v.: *ik wil niet spreken van... van... van... maar ik herinner, enz. (ti = tsi).*
- Prætor** (Rome: eig. iem., die vooropgaat, overheidspersoon, belast met de rechtsbedeeling, ook: landvoogd), m. — oren; ook: **Prætor**.
- Prætorianen**, m. mv.; zie Pretorianen.
- Prætorium** (Bijb. de ambtswoning van den Romeinschen landvoogd of praetor in Jeruzalem, gewoonlijk „rechthuis" genoemd), o.; Marcus 15: 16. (æ = ee).
- Pragmatisch, pragmatiek** (algemeen nuttig, feitelijk): *de geschiedenis — behandelend, d. i. aan de hand der feiten, niet bespiegeld, maar oorzaken en gevolgen ter leering behandelend; de — e sanctie, algemeen geldige en onaantastbare landsverordening, decreet van keizer Karel VI in 1724, waarbij zijn dochter Maria Theresia hem zou opvolgen.*
- Pra'hoē** (O.-I. vaartuigje v. planken of een uitgehouden boomstam), v. — s; zie Prauw.
- Prairial** (Fr. 9e maand of Grasmaand, van 20 Mei tot 18 Juni), m. gm.v. (ai = é).
- Prairie** (boomlooze, uitgestrekte, grazige vlakte in N.-Amerika, vroeger Savanne, zie ald.), v. prairiën; — **brand** (uitgestrekte brand in de prairie), m. — en; — **gebied** (landstreek, die geheel en al prairie is), o. — en; — **gras** (hoog, ook veelal dor gras der prairie), o.; — **hond** (zeker Amerik. knaagdier), m. — en; — **wolf** (soort van wolf, die in de prairie leeft), m. — wolven, (ai = é); zie verder: Pampa, Llano, Steppe, Toendra.
- Prakkezeeren** (peinzen, uitdenken, verzinnen), gm.z., ook: **Prakkezeeren**.
- Praktijk** (cliënteel v. e. advocaat, notaris of dokter), v. gm.v.: *deze jonge dokter krijgt al een aardige —.*
- Praktijk** (werkzaamheid als advocaat, notaris of dokter, duur dier werkzaamheid), v. gm.v.: *in mijn — is zoo iets nog niet voorgekomen, een dertigjarige —.*
- Praktijken** (kunstgrepen, streken, slechte of ongeoorloofde daden of handelingen, schelmerijen), v. mv.: *een man van kwade — en.*
- Praktizeeren** (van geneesheeren en rechtsgeleerden: het vak uitoefenen).
- Praktizijn** (zaakwaarnemer), m. — s, spreekt.
- Prælen** (ophef maken, vertoon maken, snoeven, poken), ik heb gepraald.
- Præler** (pronker, snoever, pocher), m. — s: spreekw. *Groote — s, slechte betalers.*
- Prælerij** (pronkerij, snoeverij), v. — en.
- Præll'nes** (Fr. door gebrande suiker omgeven amandelen), v. mv.
- Præmen** (drukken, persen, knellen), ik heb gepraamd; — **ing**, v. — en. w. i. g.
- Præng** (drukking, klemming, nood), v. — en.
- Prængen** (klemmen, drukken, fig. benauwen; ook zæw.: oplaveeren), ik heb geprangd.
- Prænger** (neusknijper v. paarden en stieren; motenklem of — praam, klemhaak), m. — s.
- Prængsa'bil** (O.-I. heilige oorlog n.l. tegen de kafirs of niet-geloovigen), v.
- Præt** (trotsch, hoogmoedig), bn. en bw., pratter, prattst: — *zijn op iets, er op bogen, er zich op laten voorstaan; — heid* (fierheid, trotschheid, hoovaardij), v. gm.v.
- Præten** (spreken, kouten, babbelen, snappen), ik praatte, heb gepraat; — **er** (iem., die veel praat), m. — s; — **erij**, v. gm.v.
- Præt'en** (pruilen, koppig zijn), ik heb gepræt.
- Prætziekte** (kwijnende ziekte), v. gm.v.
- Prauw** (Mal. plat Indisch vaartuig), v. — en, zie Prahoē; — **enveer** (overzetplaats), o. — voren; — **loon**, o. gm.v.; — **paard**, o. — en; — **voerder** (— schipper), m. — voerders.
- Prauwel** (wafel), v. — s; — **ijzer**, o. — ijzers.
- Præx'is** (practijk, ervaring), v. gm.v.: *de — van een vak.*
- Pré** (voor, vooraan, vooruit), o.: *het — hebben, den voorrang hebben, de voorkeur hebben; eig. preferentie; zie Prae.*
- Præadvies** (van te voren uitgebracht advies), o. — adviezen: *het — van Burgemeester en Wethouders.*
- Præal'bel** (voorafgaande, voorloopig), bn.: *de — e quaestie, de zaak, die het eerst moet worden uitgemaakt of afgedaan.*
- Præanger-koffie** (koffie, geteeld in de Preanger-Regentschappen, een residentie van Java), v. gm.v.; zie Santos-koffie.
- Præbende** (kerkelijke bediening of titel, waaraan een zeker jaargeld is verbonden), v. præbenden; ook Præbende.
- Præcair** (twijfelachtig, onzeker, wankelend, zorgelijk), bn., (ai = é): *de toestand is —.*
- Præcautie** (voorzichtigheid, voorzorg), v. — ties, — tiën; lees: *pree-kooit'-sie.*
- Præcedeeren** (voorgaan, voorafgaan, den voorrang hebben).
- Præcedent** (geval of voorbeeld van vroegeren datum, waarop men zich beroepen kan), o. — en: *een gevaarlijk —, een — stellen.*
- Præcept** (voorschrift, gebod, regel), o. — en.
- Præceptor**, m., zie Praeceptor.
- Præcies** (juist, nauwkeurig, stijpt), bn. en bw., preciezer, precies.
- Præcieus** (kostbaar, van veel waarde, ook: opgesierd of opgesmukt), bn.: *een — euzē taal, een — e stijl, gemaakt, geaffecteerd; — zer, — t.*
- Præcieuse** (Fr. dame volgemaakt in haar houding, manieren en taal, 17e eeuw), v.:

- Molière schreef „les Précieuses ridicules”, d. i. de belachelijke hoofdsche juffers.
- Precio'sa** (koelbaarheden, juweelen), v. mv.
- Precio'sa** (Spaansch heidinnetje, Zigeunerin uit zeker tooneelstuk), v. -'s. (s = z).
- Precipitaat'** (scheik. neerslag, bezinksel), o.
- Precipiteeren** (scheikundig neerslaan of doen bezinken; overijlen, onbedachtzaam zijn).
- Preciseeren** (juist of nauwkeurig bepalen of omschrijven, precies opgeven). (s = z).
- Precisie** (juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv.
- Predestina'tie** (voorbeschikking), v.: de leer der —, d. i. der uitverkiezing; strijdpunt tusschen de Arminianen en Gomaristen, (1618).
- Predestineeren** (voorbeschikken).
- Predicaat'** (naam, benaming, ambtsnaam, titel), o. — caten: z. A n h a n g s e l l; o p e e n e x a m e n h e t — voldoende halen; ook Praedicaat.
- Predic'tie** (voorspelling, waarzegging), v. — ties, — tiën. (c = k).
- Predikambt** (het ambt of de bediening van predikant), o. gmv.
- Predikant'** (Herv. dominee), m. — anten.
- Predikant'** (R.-K. kanselredenaar), m. — kanten: deze pastoor is een talentvol —.
- Predikants'plaats** (betrekking van predikant), v. — en; — — traktement (-salaris), o. — en; — woning (pastorie), v. — en.
- Predika'tie** (het prediken, preek, kanselrede, leerrede), v. — ties, — tiën. (t = ts).
- Pred'iken** (de christelijke leer verkondigen, preeken), ik heb gepredikt: — ing, v. — en.
- Pred'iker** (een der zedenkundige boeken van het Oude Testament), m. gmv.
- Pred'ikheer** (Dominicaan), m. — heeren: de orde der — heeren, deze werd gesticht in 1215 te Toulouse door den H. Dominicus.
- Pred'ikstoel, preek'stoel** (kansel), m. — en.
- Pred'ilec'tie** (vooringenomenheid, voorkeur, voorliefde), v. — ties, — tiën; — disposit'ie (aangeboren geschiktheid, ook vatbaarheid, aanleg), v. gmv.; — domina'tie (overheersching, overwicht), v. gmv.; — domineeren (Fr. over- of beheerschen, overwicht hebben).
- Preek** (predikatie, leerrede), v. preeken.
- Preek'beurt** (de beurt, dat een predikant moet optreden voor zijn gemeente), v. — en.
- Preek'en** (een preek houden), ik heb gepreekt, fig. iemand met waarschuwing en vermaning lastig vallen; — er (prediker), m. — s.
- Preek'stoel** (predikstoel, kansel), m. — en.
- Preek'toon** (eigenaardige toon, waarin sommige predikanten bij 't preeken vervallen), m. gmv.: Verlos ons van den —, Heer, Geef ons natuur en waarheid weer, (De Gen.)
- Preek'trant** (preekwijze), m. — tranten.
- Preek'wijze** (manier van preeken), v. — n.
- Preek'vaasje** (fuijfe, door een candidaat, die domine'e zal worden en zijn voorstel gedaan heeft, op den avond van dien dag aan vrienden op zijn kamer aangeboden), o.
- Prefa'tie** (voorrede, voorbericht), v. — s, — tiën.
- Prefect'** (Fr. bestuurder van een departement, hoofd van politie), m. prefecten.
- Prefect'** (in een R.-K. kostschool of congregatie de man, die de orde handhaaft, de regeling van zaken heeft; ook: voorganger, leider), m. prefecten.
- Prefectuur'** (Fr. stedehouderschap; de bureau's v. e. prefect), v. — uren. (c = k).
- Prefera'bel** (te verkiezen, verkiestlijk), bn.
- Preferereen** (hooger stellen of achten, voortrekken, de voorkeur geven).
- Preferent'** (bevoorrecht, de voorkeur hebbend), bn.: — e aandeelen of prioriteitsaandeelen zijn die, welke recht geven op een extra- of hooger dividend; — e schulden, die uit een faillieten boedel het eerst, en zoo mogelijk zonder korting, afbetaald moeten worden.
- Preferen'tie** (voorkeur), v. — ties, — tiën: de — vragen bij 't huren van een huis, voorhand.
- Pregnant'** (fig. zinrijk, vol denkbeelden), bn.; less: preg-nant'.
- Prei** (soort van groente, look), v. gmv.
- Prejudi'ce** (nadeel, schade, afbreuk), v.
- Prejudiceleeren** (schaden, afbreuk doen, in rechten verkorten). (j = zj).
- Préjugé'** (Fr. vooroordeel), o. préjugé's.
- Prelaat'** (R.-K. geestelijke van hoogen rang, die een kerkelijk gezag bezit), m. — aten: een bisschop is een —, een kardinaal is een —.
- Prelim'nair'** (voorloopig, voorafgaand), bn.
- Prelim'nal'ren** (Fr. voorloopige beschikkingen), v. mv.: de — tot den vrede, de voorloopig vastgestelde en goedgekeurde punten, waarop men verder tot het sluiten van vrede kan geraken. (ai = è).
- Prelu'de** (muz. voorspel, inleiding), v. — s, — n.
- Preludeeren** (muz. een voorspelspelen, een prelude doen voorafgaan ter inleiding).
- Prelu'dium** (praelutium, prelude: voorspel, bijzonder op het orgel), o. — ums, — a, — èn; zie Postludium.
- Prematuur'** (vroegtijdig, overvild, ontijdig), bn.
- Premie** (vaste som per 100 of 1000, die men aan een assurantie-maatschappij bij verzekering vooruit betaalt), v. premiën, premies.
- Premie** (prijs, vergoeding, belooning; eere-loon, bijprijs of tweede prijs in een loterij), v. premies, premiën; — leening (geldleening, waarvan de stukken bij uitloting kans geven op een premie), v. — leeningen; — lot (aandeel in een premieleening), o. — loten.
- Premieplaat** (plaat, die bij intekening op eenig kostbaar boekwerk als premie wordt toegegeven), v. — platen.
- Premier'** (Fr. eerste, voornaamste), m. gmv.: hij is de —, ook de eerste minister; kaartsp. de premières halen, de zes eerste slagen in het quadrille-spel.
- Première** (Fr. eerste voorstelling of opvoering v. e. tooneelstuk), v. premières.
- Premis'sen** (de twee grondstellingen eener sluitrede, waaruit het besluit dan wordt getrokken), v. mv.: b.v. Alle menschen zijn sterfelijk (major), Ik ben een mensch (minor), conclusie: Ik ben sterfelijk; z. Praemissen.
- Premonstraten'sen** (R.-K. koorheeren), m. mv.; zie Norbertijnen.
- Prengel** (lomperd, boer), m. — s. gew.
- Prent** (kinderprent, gekleurde plaat), v. — en.
- Prent'a** (O.-I. bevel, order), v. — 's. (en = en).
- Prent'achtig** (als een prent), bn., — er, — st: een — e juffer, stijf, houterig.
- Prent'briefkaart** (briefkaart met een of andere, meestal gekleurde, afbeelding), v. — en.
- Prent'en** (drukken, teekenen), ik heb geprent, fig. zich iets in het geheugen —, griffen.
- Prentenboek** (kinderboekje met prenten), o. — en; — kabinet (bewaarsaal van platen, gravures, etsen, enz.), o. — ten.
- Prent'erig** (prentachtig, nuffig, stijf, preutsch), bn.: een — e dame, een — gezicht.
- Prent'je** (kleine prent, klein plaatje), o. — s.
- Prent'je** (R.-K. afbeelding van een heilige),

- o. **prentjes**: een kind een - geven; in Vl. ook *Santje* of *Santinneke* geheeten.
- Prentkunst** (graveerkunst, etskunst), v. gmv.
- Preoccupatie** (afgetrokkenheid, vooroordeel), v. -ties, -tiën; lees: *pree-okkupaafsie*.
- Preparaat** (iets, dat bereid is), o. -aten: een anatomisch -, een microscopisch -; meestal *Preparaat*, zie aldaar.
- Preparatie** (toe-of voorbereiding, aanstalte), v. -ties, -tiën: -s maken; lees: -aatsie.
- Preparatief** (toebereidsel), o. -ieven.
- Preparereen** (toebereiden, gereedmaken).
- Preponderantie** (overwicht, meerderheid), v. gmv. (t = ts).
- Prerogatief** (voorrecht), o. -ieven: de -ieven der Kroon, de voorrechten, b.v. het recht van genade. (g = g).
- Presbyoop** (verziend door ouderdom), bn.; -byopie (verziendheid), v. gmv. (y = ie).
- Presbyter** (eig. de oudere: priester), m. -byters. (y = ie).
- Presbyteriaan** (rechtzinnige, lid der orthodoxe of presbyteriaansche d. i. Calvinistische, niet-bisschoppelijke kerk in Engeland, Schotland en Amerika), m. -anen. (y = ie).
- Presbyteriaat** (priesterschap), o. gmv.
- Presbyterium** (R.-K. priesterkoor in een kerk), o. -s, ook: *Presbyteria*. (y = ie).
- Prescriptie** (voorschrift; verjaring van een recht), v. -tiën, -ties; lees: *preskripsie*.
- Prescan'oe** (Fr. voorrang), v. gmv.
- Prezenning** (Eng. geteerd zeildoek als dekkleed tegen regen of zeewater), v. -nings: -broek, v. -broeken; -reep (een reep geteerd zeildoek), m. -en; zie *Prezenning*.
- Present** (aangeboden geschenk, gift, gave), o. -en; -je (klein cadeau), o. -jes, fig. een -je van een jongen, een deugniet. (s = z).
- Present** (Fr. aanwezig; ook: helder van geest), bn.
- Presentabel** (geschikt om voorgesteld te worden, om aangeboden te worden, fatsoenlijk er uitzien), bn. (s = z).
- Presenteerblaadje** (schenkblaadje), o. -s.
- Presenteeren** (voorstellen, toonen, aanbieden; mil. het geweer vóór houden): zich -, zich voorstellen, bij of aan iemand: hij presenteert zich goed, doet zich goed voor, maakt een gunstigen indruk.
- Present-exemplaar** (gratis-exemplaar), o. -exemplaren: de uitgever zond hem een - van dit woordenboek.
- Presentie** (tegenwoordigheid), v. gmv.; -geld (geld, dat uitbetaald wordt aan de ter vergadering aanwezige leden van sommige bestuurslichamen), o. -gelden; -lijst (lijst der aanwezigen in een vergadering, door dezen zelf geteekend), v. -lijsten. (s = z).
- Presentie** (zwaarlijvigheid), v. gmv.
- Preservatie** (bewaring, voorbehoeding), v. gmv.; -servatief (voorbehoedmiddel), o. -tieven; -serveeren (Fr. behouden, bewaren, verduurzamen). (s = s).
- Presideeren** (voorzitten, leiden). (s = z).
- President** (voorzitter), m. -n, -e, v. -n; -dia'ken (Herv. voorzitter van het armbestuur), m. gmv. (s = z); -schap (waardigheid van president), o. gmv.
- Presidents hamer** (hamer, door een president gebruikt tijdens de vergadering), m. -s: met een slag van zijn hamer opent en sluit de voorzitter een vergadering; -stoel (stoel, bestemd voor den president), m. -en; -zetel (stoel of zetel van een president), m. -s: den - bekleeden, voorzitter zijn.
- Presidiaal** (van den president uitgaande, hem betreffende), bn.: een -ale beschikking.
- Presidium** (voorzitterschap), o. gmv. (s = z).
- Pressant** (dringend, geen uitstel lijdend), bn., -er, -st: een -e boodschap.
- Presseeren** (noodzaken, dringen, haasten); zie *Gepresseerd*.
- Pres'sen**, ik preste, heb geprest: soldaten -, matrozen -, met list of geweld tot den dienst aanwerven (in Engeland); -sing, v. gmv.
- Pres'se-papier** (Fr. eig. papierneerdrucker: -legger), m. -s; lees: -papiee.
- Pres'sie** (drukking, drang), v. -s, -siën: - op iemand uitoefenen, zedelijken dwang.
- Presta'tie** (het doen, het vervullen van een of andere taak), v. -s, -tiën. (tie = tsie).
- Presteeren** (doen, bewijzen, afleggen, vervullen): diensten -, een eed -, hij -t niet veel, levert niet veel, voert niet veel uit.
- Prestidigitateur** (eig. snelvingerige: goochelaar, jongleur), m. -teurs. (g = zij).
- Prestige** (zedelijk overwicht, ook, invloed), o. gmv.: de onderwijzer moet zijn - tegenover zijn leerlingen hoog houden; te lange aarzeling zou ons - knakken in Indië, aanzien, gezag. (g = zij).
- Prestissimo** (muz. ten uiterste snel), bw.
- Pres'to** (muz. zeer snel, erg gezwind), bw.
- Presumeeren** (vermoeden, onderstellen).
- Presum'tie** (vermoeden), v. -tiën, -ties: - op iemand hebben, argwaan. (t = ts).
- Pret** (vreugde, plezier), v. gmv.: - hebben, - maken; een *Jan-Pret*, zie aldaar.
- Préteeren** (Fr. leenen, zich schikken): daartoe zal ik mij nooit -, d. i. laten gebruiken.
- Pretendeeren** (eischen, aanspraak maken, vorderen: beweren, staande houden).
- Pretendent** (iem. die aanspraak op iets, vooral op de Kroon, maakt), m. -en; ook: minnaar, eischer.
- Pretensie** (aanspraak, recht; aanmatiging), v. -siën, -sies: een - op iemand hebben, schuldvordering; wat een -! ook: *Pretentie*.
- Pretentieus** (aanmatigend, ingebeeld, nufsig), bn. en bw.; -zer, -t. (ti = si).
- Pret'ext** (voorwendsel, voorgeven), o. -en.
- Pret'maker** (iemand, die van pret houdt en gaarne meedoet), m. -makers; -maakster, v. -maaksters; zie *Jan-Pret*.
- Pret'or**, m. -tors, -to'ren; zie *Praetor*.
- Pretoria'nen** (soldaten, vormende de lijfwacht der Romeinsche keizers), m. mv.
- Pret'tig** (aangenaam, vroolijk), bn. en bw., -er, -si: een - uitstapje, een - dagje.
- Preu'kelen** (met den pook in het vuur roeren of rakelen), ik heb gepreukeld.
- Preu'telen** (knorren, pruttelen), ik heb gepreuteld; -aar (mop-peraar), m. -s.
- Preu'telig** (knorrig, kregelig), bn. en bw.
- Preut'sch** (overzedig, gemaakt deftig), bn. en bw.: wat een -e dame! zich - aanstellen, - doen; -heid, v. gmv.
- Preut'sche** (gemaakte, deftige juffer), v. -n.
- Preu've, pro've** (onderhoud uit een gesticht van liefdadigheid), v. -n.
- Preu've** (bewijs, proef), v. preuven.
- Prevalereen** (de voorhand of overhand hebben, meer zijn of gelden).
- Pre'velen** (zacht liepelen, ik heb gepreveld: gebeden -; -aar, m. -s; -artij, v. -en).
- Prevenieeren** (voorko'men, beletten, ver-

hinderen; iemand van iets verwittigen, iemand waarschuwen).

Preven'tie (voorkoming, beletting, vooroordeel, waarschuwing), v. -s, -tiën. (t = s).

Preventief (voorloopig), bn.: -e gevangenschap, -teve hechtenis, vóórhechtenis, d. i. tot zo lang de rechter vonnis heeft gewezen.

Preve'tiën (omnaaien, om het uitrafelen te voorkomen), ik -liede, ik heb geprevielied.

Prevot' (schermmeester), m. -s; lees: prevoo'.

Prezen'ing (scheepst. waterdicht, geteerd zeildoek), v. -s; zie Presenning.

Priaap', **Pria'pus**, myth. god van wijnbouw, tuinbouw en veefokkerij, zoon van Bacchus en Venus.

Pri'amus, de laatste koning van Troje, vader van Hector en van Paris.

Prie-Dieu (Fr. kentel- of bidstoel), m. enk. en mv.: lees: prie-die-eu'.

Prië'l' (tuinhuisje van latwerk en groen), o. priëlen; zie Weesje.

Prië'gel (slaag, ransel), m. gmv. gnz.

Prië'gelen (priegel geven, slaan, aflossen), ik heb gepriegeld; -ing (ransel), v. -en.

Priël (scheepst. nauwe doortocht tusschen zandbanken), m. prielen.

Priem (breinaald, dolk, els), m. priemen.

Priem'donker (pikdonker), bn. w. g.

Prië'men (doorhoren), ik heb gepriëmd.

Priem'getal (rekenk. ondeelbaar getal), o. -getallen: 13, 17, 19 zijn -getallen.

Pries'ter (heidensch priester), m. -s: de -s v. Baäl, v. Apollo, Bacchus, Odin, Osiris, enz.

Pries'ter (Bijbel. afstammeling van Aäron, met den offerdienst belast), m. -s, -en; zie Hoogepriester, ook Leviet.

Pries'ter (R.-K. eig. de oudere: geestelijke, die door den bisschop als zoodanig gewijd is), m. -s, -en; -ambt (waardigheid van priester), o. gmv.: het -bekleeden; -dom (prieesterschaar), o. gmv.; -es' (bij de heidenen, een vrouw, bekleed met het priesterambt), v. -son; -gewaad (kleed v. e. priester), o. -gewaden; -koor (R.-K. afgesloten deel der kerk om het hoogaltaar, hoogkoor), o. -koren; zie Presbyterium; -lijk, bn. en bw.: de -e waardigheid; met -bedaarden wandeltred, (Staring); -terschap (R.-K. één der zeven sacramenten: ook waardigheid of het ambt), o.; (collectief voor al de priesters), v. gmv.: de R.-K. -, de Joodsche - in Jeruzalem; -terwijding (R.-K. het wijden tot priester door den bisschop), v. -en.

Prij (krenng, aas), v. -en; ook: booze vrouw.

Prij'ken (pralen, pronken), ik heb geprikt; met titels -; zijn naam -t in de geschiedenis.

Prijs (de in geld uitgedrukte waarde van goederen), m. prijzen: voor den - van tien gulden, d. i. waarde; onder den - verkoopen, lager dan de marktprijs; vaste prijzen, er worde niet afgedongen; fabelachtige -zen; fig. er werd een - op zijn hoofd gezet, d. i. een som uitgelooft voor die hem vangt en levert of doodt, zie Vogel vrij; op - stellen, waardeeren; - stellen op, waarde hechten aan; zie: Inkoop-, Verkoop-, Fabrieks-, Markt-, Spotprijs.

Prijs (datgene, wat iem. door het lot ten deel valt), m. prijzen: een - trekken in de staatsloterij; in deze verloting zijn niets dan prijzen.

Prijs (eereprijs als belooning voor studievlucht), m. prijzen: die jongen kreeg drie prijzen; evenzo bij wedstrijden, wedrennen, enz.; met

den eersten - gaan strijken; den derden - behalen bij een tooneelwedstrijd, meestal in geld, ook in een kunstvoorwerp bestaande.

Prijs (Fr. prise van prendre, nemen: buit), v. prijzen: een schip - maken, buit maken, veroveren; voor goede - verklaren.

Prijs'courant (lijst, waarop de prijs der te leveren koopwaren of der verhandelde effecten is uitgedrukt, prijslijst), v. -couranten.

Prijs'lijk **prijs'lijk** loffelijk, prijzenswaardig, bn. en bw.; -er, -st.

Prijs'geven (ten beste geven), ik gaf -, heb - gegeven: het schip - aan wind en golven.

Prijs'houdend (op vasten prijs blijvende), bn.

Prijs'kamp (wedstrijd om e. prijs), m. -en.

Prijs'lijst (gedrukte opgave van goederen en effecten met vermelding der prijzen, waarvoor ze a. d. beurs verhandeld zijn), v. -en; -noteering (opgave van den prijs der waren of v. d. koers der effecten), v. -en; -opgaaf, -opgave (opgave van den prijs, prijscourant, prijslijst), v. -opgaven.

Prijs'rechter (iem., die bij een wedstrijd den prijs toewijst), m. -s; -uitdeeling (het uitreiken van prijzen), v. -en.

Prijs'veklaren (een schip als buit verklaren), ik heb prijsverklaard; -ing, v. -en.

Prijs'vers (gedicht, dat bij een wedstrijd is bekroond), o. -verzen; -vraag (wetenschappelijk onderwerp, voor welks goede behandeling of beantwoording openlijk een prijs wordt uitgelooft), v. -vragen.

Prijzen (loven, roemen), ik prees, heb geprezen: iemands gedrag -, zich zelven -.

Prijzen (van een prijsstijfer voorzien), ik prijsde, heb geprijsd: al de waren zijn in dien winkel geprijsd.

Prijzenhof, o. het internationaal -, zal gevestigd worden in Den Haag en zal oordeelen over het te recht of ten onrechte prijsverklaren van schepen.

Prijzenswaardig (loffelijk), bn.: een -e daad; -er, -st of meest.

Prij'zig (bij prijs, duur), bn.: het spek blijft van 't jaar -, (Koetsveld).

Prik (steek met een puntig voorwerp), m. prikken: zegsw. iets op een - weten, eig. tot op een tipje toe, d. i. zeer nauwkeurig.

Prik (dun, dor, afgevallen takje), m. prikken.

Prik (visch: negenoog, klein aaltje van ± 0.5 M.), m. prikken: de - dient als aas bij de beugvisscherij.

Prik'je (kleinigheid in geld), o. priksjes, zegsw. iets voor een - koopen, bagatel, spotprijs.

Prik'kel (puntig ijzertje of priempje), m. prikkels, prikkelen, fig. aansporing, aansmoetiging; zie Verzenen.

Prik'kelbaar (lichtgevoelig), bn.: En dat hart (van Byron)!... het was van nature -, (Beets); Da Costa was een - man, fijngevoelig, teer van zenuwen; -der, -st; -heid (lichtgeraaktheid), v. gmv.

Prik'keldraad (stofnaam: gegalvaniseerd ijzerdraad, op bepaalde kleine afstanden van scherpe stekels voorzien), o. -draden.

Prik'kele (freq. van prikken), ik heb geprikkeld: Dat (alles) scheen de hoovaardij van den heer Kegge thans niet te -, (C. O.); iemands natijver -, fig. aanzetten, aanvuren; iem. nieuwsgierigheid -.

Prik'kellectuur (lectuur, die de driften en hartstochten van jonge lezers prikkelt en aanvuurt), v. gmv.: bestrijding van -.

- Prik'ken** (steken), ik heb geprikt: iem. of zich met een speld -; fijne dorens -.
- Prik'slee** (kleine, lage slee, die met twee gepunte stokken wordt voortbewogen of voortgeprikt), v. -sleeën; -tje, o. -s.
- Prik'tol** (werptol), m. -tollen: ik wil u geen oogenblik van - of hoepel afstrekken, (C. O.)
- Pril**, bn., alleen nog: de prille jeugd, de eerste jeugd, tegenover den grijzen ouderdom.
- Prima** (eerste, beste, fijnste in zijn soort), v. prima's. (i = ie).
- Primaat'** (R.-K. eerste bisschop; aartsbisschop hoofd eener kerkprovincie), m. primaten: de - volgt in rang op den patriarch.
- Primaat'** (eerste of voornaamste), m. primaten: de - aten van mijn dorp, (Koetsveld); -schap, o. gmv. (i = ie).
- Prima-donna** (It. eerste tooneelspeelster of opera-zangeres), v. prima-donna's. (i = ie).
- Primaal'** (beginnend), bn.: -e gebergten, nl. van graniet; - onderwijs, lager. (ai = é).
- Prima vista**, muz. op het eerste gezicht: muziek van het blad spelen of zingen; handel: op zicht, op vertoon betalen, b.v. een wissel.
- Primen** (R.-K. eerste-morgengebeden, zeer vroeg in den morgen, in kloosters), v. mv.
- Primeur'** (het eerste), v. gmv.: de - hebben, de eerste zijn, wien iets bericht wordt; meerv.: -s, eerste jonge groenten.
- Primitief'** (van weinig beteekenis), bn. en bw.: de verlichting in dat dorpje is nog zeer -, gebrekkig; in onze stad is het plaveisel nog at -, voor verbetering vatbaar; het is hier erg -, eenvoudig, zonder comfort; een polderkeet is een -ve hut; -tiever, meest -.
- Primitieven** (kunst, oude meesters: voorgangers, grondleggers, wegbereiders), m. mv.: de Vl. -, bijv. de gebroeders Van Eyck; de roem der oud-Ned. schilderschool in 't begin der 15e eeuw: Hans Memling (1430-± 1495).
- Primitiviteit'** (het nog onbeschaafde, ongevormde), v. gmv.
- Primo** (vooreerst, ten eerste), bw.: pro -, ten eerste, vooreerst. (i = ie).
- Primo** (de eerste dag der maand), bw.
- Primula** (sleutelbloem, winterbloester als kamerplant), v. primula's: eig. - veris, eersteling der lente; zie ook Cyclame.
- Primus** (eerste prijsbehaler op een school, eerste), m. primussen: dan doen alle -sen gratiassen, (C. O.); de - zijn van de klas.
- Primus inter pares** (Lat. de eerste onder gelijken), m.: de directeur is er de -.
- Prin'ceps** (de eerste, de vorst, Rom. keizer), m.; zie Prins.
- Prin'cipaal** (patroon, hoofd eener zaak, heer, meester, lastgever), m. -alen.
- Prin'cipaal'** (voornaam, hoofzakelijk), bn.
- Prin'cipe** (grondregel, grondbeginsel, grondstelling, motief of beweeggrond), o. -: er vreemde -s op na houden; in - tegen iets zijn, nl. in beginsel.
- Prin'cipleel'** (krachtens een beginsel; in principe), bn.: een - tegenstander, uit beginsel; -e bezwaren, voortvloeiende uit principes; een - bestrijder, -e beschouwingen; iets - doen uitmaken. (c = s).
- Pring'tan** (O.-I. middendeel van een aanzienlijke inlandsche woning), v. -s.
- Prins** (Fr. eig. die de eerste plaats inneemt, eerste: koningszoon), m. prinsen: hij is - van den bloede, d. i. uit het regeerend stamhuis; ook, titel: Prins Bismarck; zegsw. van den - geen kwaad weten, totaal onschuldig of argeloos zijn; den - gesproken hebben, niet geheel nuchter zijn, eenigszins aangeschoten, wel wat dronken.
- Prins'dom** (gebied van een prins), o. -dommen: het - Oranje.
- Prin'seijk** (als of eigen aan een prins), bn.: een - leven leiden.
- Prin'senhof** (residentie van een prins), o. gmv.: ook, naam van het stadhuis te A'dam.
- Prin'senvlag** (de vlag van Oranje), v. -vlaggen: de - was oranje, wit en blauw (oranje-blanje-bleu).
- Prin'ses'** (vrouw van een prins, vrouw. prins), v. -sessen.
- Prin'ses'senbier** (eig. bier voor prinsessen, een soort van fijn bier), o. gmv.
- Prin'ses'senboon** (slaboonje), v. -boonen; -boontjes (suikerboontjes), o. mv.
- Prin'sgezind** (den Prins toegedaan), bn.; -heid: de Bijltjes muntten uit in -.
- Prin'sgezinde** (gesch. in de dagen onzer Republiek degene, die vóór den Prins-stadhouder was), m. -n; zie Oranjeklant.
- Print**, v. printen; zie Prent.
- Prior** (R.-K. eig. de eerste, nl. overste in een mannenklooster van Benedictijnen, Dominicanen, Augustijnen, enz.), m. priors; -schap (de waardigheid, de rang van prior), o. gmv.
- Prior's** (voorafgaande zaken), v. mv.
- Prioraat'** (de waardigheid, het ambt, of het bestuur van prior of priores), o. gmv.
- Priores** (R.-K. kloosteroverste in een vrouwenklooster), v. prioressen; ook: priorin'.
- Priori** (van vooraf), bw.: een bewijs, rede-neering a -, argumentatie, in welke men van den aard der oorzaak tot den aard der gevolgen besluit; a -, ook: zonder voorafgaand bewijs, voorop, tevoren; zie Posteriori.
- Priorij'** (R.-K. klooster met een prior of priores; ook de kerk van zoo'n klooster), v. -en.
- Prioriteit'** (voorrang, voorkeur), v. gmv.
- Prioriteitsaandeelen**, o. mv., zie Preference aandeelen; -leening (leening, die boven of vóór andere gaat, waaraan bijzondere voordeelen zijn verbonden), v. -leeningen.
- Pri'se** (Fr. snuifje; vangst, prijs), v. prisen.
- Pri'se d'eau'** (Fr. vergaardak v. e. waterleiding of v. dergelijke inrichtingen), v.
- Priseeren** (waardeeren, den prijs van iets bepalen); -der (schatter, taxateur), m. -s.
- Pris'ma** (kantzuil; driezijdig, langwerpig geslepenglas), o. -ma's, -mata; -mat'isch, bn.
- Prismo'ide** (meetkundig lichaam), v. -en.
- Prison'** (Fr. gevangenis), v. -s; in Vl. o.
- Privaat'** (plee, plet, W.-C.: geheim gemak, bestekamer), o. privaten.
- Privaat'** (afzonderlijk, particulier), bn.: het algemeen belang gaat vóór het - belang.
- Privaat'audientie** (particuliere audientie), v. -audienties; -college (college voor toehoorders, die zich daarvoor aanmelden), o. -s; -docent (leeraar aan een hoogeschool), m. -en: een - bezit geen aanstelling als professor; -les (les aan één of twee leerlingen), v. -lessen; -leven (ambtelooz leven), o. gmv.; -persoon (ambtelooz burger), m. -personen; -recht (recht, dat de betrekkingen regelt tusschen bijzondere personen, tusschen de burgers onderling), o. gmv., de tegenst. is: Strafrecht; -rechtelijk (tot het privaatrecht behoorende), bn.
- Privatief'** (uitsluitend, eigen, afzonderlijk),

bn.: -ve jacht, eigen jacht eener heerlijkheid.
Privatief (spraak. werkwoord, dat een be-rooven, een ontdoen van uitdrukt), o. -tieven: schillen, ragen, ontbolsteren zijn -ven.
Privatim (Lat. in 't bijzonder, voor zich zelf, alleen, in 't geheim), bw.
Privé (eigen-belang), o. gmv.: voor zijn -handelen, tot eigen baat, niet als ambtenaar.
Privile'ge (voorrecht, wettelijk toegestaan recht, uitzonderingsrecht), o. -ges, -giën, (g = ij): de -s v. d. adel in Fr. vóór 1789.
Privile'ge (vorstelijke vergunningsbrief of vrijheidsbrief), o. -s, -giën: vad. gesch. het Groot - door Maria v. Bourgondië in 1477 aan Holland geschonken.
Privilegieeren (bevoorrechten, een voorrecht toekennen, een privilege schenken). (g = zij).
Prix (Fr. prijs, waarde), m.: -face, vaste prijs, lees: prie fleks; à tout -, tot elken prijs.
Pro (Lat. voor, ten, naar, tot, enz.), vz.: -aris et focis, voor altaren en haardsteden; -Deo, om Godswil, gratis; -domo, zie Oratio; -forma, voor den vorm; -juventute, voor de jeugd: naam eener vereeniging; -memorie, ter herinnering; -populo, voor het volk; -patria, voor het vaderland.
Pro (Lat. vóór), o. gmv.: het - en contra (tegen) eener zaak; zie Pro en Contra.
Probaat (beproofd, echt), bn.: een - middel, afdoend, op de proef goed bevonden.
Proba'bel (aannemelijk, geloofbaar), bn.
Probabilis'me (leer, dat men niet tot waarheid maar alleen tot waarschijnlijkheid kan komen), o. gmv.; -billiteit, v. gmv.
Probatum est, Lat. het is door de proef bezweten goed te zijn, 't is uitmuntend.
Probeer (beproeven, de proef van iets nemen, onderzoeken); -sel (proef), o. -s; -steen (proefsteen, toetssteen), m. -steenen.
Probleem (opgave, vraagstuk; twijfelachtige strijdvraag; op te lossen vraagstuk of stelling), o. -blemen; ook: Problema.
Proble'ma (probleem), o. problemen: het boren van een tunnel is een grootsech -.
Problematiek, **problema'tisch** (onuitge-maakt, twijfelachtig, moeilijk op te lossen), bn.
Procé'dé (methode, wijze v. doen), o. -s.
Procedee'en (handelen, te werk gaan; een rechtsgeding of proces voeren).
Procedu're (rechtsgeding of rechtspleging; ook handelwijze), v. -s, -n; zie Proces.
Procent (ten honderd), o. -en; zie: Per-cent; het rekenkundig teeken voor **Pct.** is %.
Proces (rechtsgeding; wijze van behandeling; verloop, gang), o. -sen; -kosten (kosten v. e. rechtsgeding), m. mv.
Proces'sie (R.-K. plechtige kerkelijke omgang, plechtige bede- of kerkvaart; net geordende optocht van priesters en leeken op bijzondere feestdagen), v. -siën, -sies.
Proces'siegewijze (op de manier van een processie), bw.: de Edelen trokken - naar het paleis van Margareta, (1566).
Proces'sievliinder (nachtvliinder, familie der spinners), m. -vliinders: de rups van den - is verderfelijk voor de eiken.
Proces'stuk (document, dat betrekking heeft op een proces), o. -stukken.
Proces-verbaal (een van ambtswege geschreven woordelijk verslag van de toedracht eener overtreding, van den gang eener rechtszaak, enz.), o. processen-verbaal.
Proclama'tie (afkondiging of openlijke

bekendmaking aan het volk, van wege stads-bestuur, regering of kroon), v. -tiën, -ties.
Proclameeren (uit- of oproepen, afkondigen, openlijk bekendmaken).
Proclisis (spraak. innige aansluiting v. e. eenlettergrepig woordje a. h. onmiddellijk volgende), v., b.v. (i)k was, tboek, enz.; **proclitisch**, bn. en bw.
Pro-con'sul (landvoogd over een Romeinsche provincie met de hoogste macht in rechts-en krijgssaken en met het recht van leven en dood zonder hooger beroep), m. -consuls.
Pro contant (tegen gereede betaling), bw.
Pro co'pia (Lat. voor afschrift), bw.
Procrustes, myth. eig. de uitrekker: fa'bel-achtige roover in Attica, die de reizigers herbergde, en ze mishandelde, door ze uit te rekken of ze de leden te knotten, tot ze juist in het bed pasten; fig. het - bed der critiek; op het - bed leggen, b.v. een wet, verordening naar eigen zin verkorten of verlenen.
Procuratie (schriftelijke volmacht), v. -s; -houder (definitief gevolmachtigde, b.v. van een bankiershuis), m. -houders.
Procurator (gesch. in 't algemeen: iem., die belast is met geldzaken; in 't bijzonder: degene, die i. e. provincie het geld moest innen voor den Rom. keizer), m. -s, -to'ren.
Procurator (R.-K. de door den prior gekozen beheerder der geldmiddelen van een klooster), m. procurators.
Procu'reeren (bezorgen, verschaffen).
Procu'reur (rechtsgedeerde, die een burgerlijk geding aanhangig maakt), m. -s; -schap (het ambt v. procureur), o. gmv.
Procu'reur-generaal (officier van justitie bij een gerechtshof of den Hoogen Raad), m. -s-generaal. (g = g).
Pro De'o (om Godswil, gratis, om-niet), bw.
Produceeren (te voorschijn - of voor den dag brengen; voortbrengen, vervaardigen, kweeken, telen); -ducent' (voortbrenger), m. -en, zie als tegenstelling: Consument; -duct' (voortbrengsel van landbouw, nijverheid of kunst; opbrengst, vrucht, bedrag), o. -en; -duct' (rek. uitkomst eener vermenig-vuldiging), o. -en, ook: Produkt; -ductie (voortbrenging), v. gmv.: -goederen, bezittingen tot voortbrenging van nuttige zaken b.v. fabrieken, werktuigen, grondstoffen, brandstoffen, enz.; -ductief' (vruchtbaar, winst-gevend), bn., -iever, -iefst: een uitvinding - maken, zijn kennis, zijn talenten - maken; -ductiefactor, m. -factoren: er zijn drie -en nl. arbeid, grond en kapitaal; -ductie-kosten (kosten, verbonden aan de voortbrenging van goederen, die tot landbouw of nijverheid behooren), m. mv.; -ductiviteit' (vruchtbaarheid, voortbrengende of schep-pende kracht), v. gmv.
Pro Eccle'sia et Ponti'fice, d. i. voor Kerk en Opperpriester, devies van het paus. eerekrans van verdienste: gedenkkruis, ingesteld door Leo XIII (1878 - 1903) bij zijn pries-terfeest in 1888.
Proef, proe've (toets, onderzoek), v. proeven: rekenk. de - op de som, de negen-; iem. of iets op de - stellen, aan een onderzoek onderwerpen, beproeven, toetsen.
Proef (eerste afdruk ter correctie), v. proeven: ik zal u - zenden; zend mij een tweede -.
Proef (proefje, om iets te keuren; monster, staal), v. proeven: een - wijn, een - siga-

ren; ergens een — van nemen; —je, o. —s: fig. op de — preeken, keur; zie Proefpreek. **Proef** (handeling, waaruit de juistheid van iets blijkt), v. proeven: een natuurkundige —, een scheikundige —, een proef doen.

Proefbalans (hand. staat van alle rekeningen met de optelling harer debet- en creditposten en de daaruit afgeleide saldo's in het grootboek), v. —en; —ballon (kleine ballon, opgelaten om de richting en kracht van den wind te leeren kennen; fig. middeeltje, om de stemming, de richting, de zienswijze van een persoon of van een vergadering te leeren kennen), m. —ballons, zie Ballon; —blaadje (een stukje goudblad, bevestigd aan een glazen staafje, dat de electriche lading overneemt, blaadje van den electrophoor), o. —s; —blad (afdruk, dienende als proefvel, drukproef), o. —bladen, —blaadjes; —boring (het boren op proef naar steenkolen), v. —en; —druk (boekdr. eerste afdruk, welke als proef moet dienen), m. —drukken; —fleschje (fleschje met een proefje wijn), o. —s; —houdend (echt, van goed gehalte), bn.; —jaar (jaar op proef), o. —jaren: het — dient om het bewijs te geven, dat men b.v. voor het klooster roeping heeft; ook, een tijdelijke aanstelling b.v. als leeraar aan een H. B. S., zie Proeftijd; —les (schoolles op proef), v. —lessen; —lokaal (lokaal van een brander, brouwer of wijnkooper, waar men hun dranken kan proeven en keuren), o. —lokalen.

Proefnaald (toetsnaald), v. —en: de — wordt over den toetssteen gestreken, om het achtergebleven spoor te vergelijken met dat van het te keuren gouden voorwerp; —neming (het nemen van een proef tot onderzoek van hoedanigheid, gehalte, werking, enz.), v. —en; —nummer, —nummer (aflevering van een dagblad enz. ter kennismaking), o. —s; —ondervindelijk (door proeven gestaafd), bn. en bw.: —e natuurkunde, d. i. de physica; iets — bewijzen, door proeven; —preek (Herv. preek van een theologisch candidaat, als proef, ook van een proponent op een vacante plaats), v. —preken; —rit (eerste rit, als proefneming, met wagen, tram, trein, enz.), m. —ritten; —schrift (schoonschrift als proef), o. —en: academisch —, geschrift van een doctorandus, waarop hem de titel van doctor wordt verleend, zie Dissertatie; —station (landbouw-proefstation), o. —s: een — is een rijksinrichting voor scheikundige landbouw-analyse; —steen (toetssteen voor goud en zilver), m. —steenen; —stuk (meesterstuk bij de voormalige gilden), o. —stukken: zegsw. zijn — leveren, bewijs van bekwaamheid afleggen of inleveren; —tijd (tijd, dat men ergens b.v. in een klooster, op proef is; tijd van zelfbeproeving), m. —tijden: na driejarigen — werd hij tot de geloften toegelaten, zie Proefjaar; —tuin (landbouwtuin, tuin tot het nemen van proeven in het telen en kweeken van kruiden, groenten, gewassen), m. —en; —veld (akker, waarop landbouwproducten tot proef geteeld worden), o. —velden; —zilverboerderij (boerderij met melkerij en boterbereiding, welke als model kan dienen), v. —en: de — te Hoorn.

Pro en contra (Lat. vóór en tegen), o.: het — eener zaak; als bw.: Dat is een rare kerel,

... pro en contra schrijft hij voor geld, (C. O.) **Pro- en contra-vlugschrift** (brochure, gevende in aparte opstellen van verschillende hand het vóór en tegen van de een of andere quaestie van den dag), o. —vlugschriften.

Proesten, ik proestte, heb geproest: wij zullen het uit —, den lach niet kunnen inhouden, zenuwachtig in lachen uitbarsten.

Proe've, v. proeven; zie Proef.

Proe'ven (onderzoeken, hoe iets smaakt; ondervinden, leeren kennen), ik heb geproefd: gij moet dien wijn goed —, keuren: nu kan hij dat leed ook eens —, ondervinden; men kan uit dat gedicht den Engelschman —.

Proe'ver (drinkbroer), m. proevers.

Prof (stud. professor), m. profren.

Profaan (ongewijd, wereldsch, niet-kerkelyk), bn. en bw.: de —ane geschiedenis, een —schrijver; ook: goddeloos, onheilig.

Profanatie (ontheiliging, onteering, spot met het heilige, heiligschennis), v. —s, —tiën.

Profaneeren (ontheiligen, ontwijden, ont-eeren; met het heilige spotten).

Profeet (in het O. T.: heilige en door Gods ingeving verlichte man, verder: voorzegger, ziener), m. profeten: de — Elias, Elizeus, Jesaias, enz. enz.; het O. T. telt 45 profeten en 3 profetessen, en van 16 zijn de profetieën opgeteekend, zij leefden van 1100—400 v. C., hun taak en streven was: opwekking tot het geloof in God en tot een meer godsdienstig leven; zegsw. een —, die brood eet, wiens voorspellingen weinig beteekenen, geen waarde hebben, die voor zich zelf zorgt en dus geen vertrouwen verdient, zie Amos 7: 12, en ook Weerprofeet; een — is niet ongeërd dan in zijn vaderland, Bijbel. geen man van dienste wordt in zijn eigen land zoo geëerd als in het buitenland, Matth. 13: 57; ongeluks — (die rampen voorspelt), m., zie 1 Kon. 22: 18; zie ook: Cassandra, alsmede Moham med.

Professen (R.-K. de geloften doen afleggen als kloosterling); zie Geprofest.

Professieur (Fr. onderwijzer, leeraar), m. —seurs: — de billard, beroepsbilljarter, enz.

Professie (beroep, bedrijf, betrekking), v. —s.

Professie (het afleggen d. kloostergeloften), v.

Professionaal (Eng. beroepsrijder), m. —rijders; lees: professionel.

Professor (Lat. leeraar, inzonderheid hoogleeraar), m. —so'ren, —s; stud.: prof.

Professoraal (tot het hoogleeraarsambt behoorende), bn.: fig. hooggeleerd, allerdeftigst, beslissend: op —aten toon.

Professoraat (hoogleeraarsambt), o. —aten.

Professorenkranen (vereniging of club, kranen van professoren), m. gmw.

Profeteeren (voorzeggen, voorspellen).

Profetenambt (Bijb. de waarheid v. profeet), o. gmw.

Profetenbroodje (zeker fijn kadetje), o.

—broodjes, zie ook Jerem. 37: 21; —mantel

(Bijbel. kenteeken v. h. profetenambt), m. —s.

Profeten-scholen (voorbereidingscholen der profeten), v. mv.: de — werden door den profet Samuel gesticht, waar jonge mannen door studie der Mozaïsche wet en een ascetischen levenswandel tot godsdienstleeraars werden opgeleid; —staf (Bijb. teeken der profeten-macht), m. —staven.

Profetes (vrouwelijke profeet), v. profetessen.

Profetie (voorzegging), v. profetieën, (t = ts).

Profetisch (voorzeggend), bn. en bw.: hij

- spraak op — en toon; de Byzantijners geloofden aan de — e kracht van droomen.
- Prof'iciat!** o. een gelukwensch: Het strekke u tot voorspoed! *Geluk er mee!* (i = ie).
- Profiel'** (het gelaat op zijde gezien, half-aan-gezicht), o. — en: een Grieksch —, een regelmatig —, iem. in — teekenen, schilderen; bouwk. verticale doorsnede in de lengte of de breedte: het — van een te bouwen huis, evensoo: het — van een spoorbaan, dijk, kanaal; en — (lees: an), van terzijde, tegenst. en face, zie ald.
- Profijt'** (Fr. voordeel, winst, nut), o. — en.
- Profijtelijk** (voordeelig, winstgevend), bn. en bw.; —heid, v. gm.
- Profijt'ertje** (klein kokertje op een blaker, om er de eindjes kaars op af te branden), o. —s; ook wel: Zuinigje.
- Profita'bel** (voordeelig, winstgevend), bn. en bw., —er, —st: op — e wijze.
- Profiteeren** (voordeel of nut trekken uit; gebruik maken van).
- Pro for'ma** (voor het oog, voor den vorm), bw.
- Profun'dis**, v., zie De profundis.
- Profus'ie** (eig. vergieting, fig. verkwisting, verspillig, overdaad), v. gm.
- Prognatis'me** (het vooruitspringen v. h. onderste deel v. h. aangezicht), o.; ook **Progna'tie**, v.: — komt veel voor bij misdadigers.
- Progn'o'se** (geneesk. aanwijzing van den vermoedelijken loop eener ziekte), v. —s.
- Prognostiek'** (voorzeggingskunst), v. gm.
- Program'ma** (lijst, overzicht, korte inhoud van wat in 't openbaar gebeuren zal), o. —'s: het — der feesten, het — van de beginselen van een nieuw ministerie, het — der cursussen; ook Program, o. —s.
- Progress'ie** (vooruitgang, voortgang, opklimming bij trappen), v. —s, —siën: — bij jaarweeden. (g = g).
- Progressief'** (voortschrijdend, opklimmend), bn. en bw.: —ieve assimilatie (spraak), bv. in: lommerd uit lombard; een — e belasting; het schoolgeld — heffen, naar hooger tarief, hoe grooter 't vermogen der ouders is.
- Progressist'** (voorstander, aanhanger van den vooruitgang op staatkundig gebied), m. progressisten.
- Progressis'tisch** (vooruitstrevend), bn.: de — e partij in Spanje; zie Progressief.
- Pro'gymnasium** (gymn. met 4-jarigen cursus), o. —sia, —siums, —siën. (y = i).
- Prohibitief'** (werend, verbiedend, afhoudend), bn.
- Prohibitie-stelsel** (stelsel van beperking van den vrijen in- en uitvoer, door allerlei bepalingen), o. gm. (y = i).
- Prohibitionisten**, m. mv.: de — willen den vrijen invoer van sterken drank voor kleurlingen belemmeren. (t = ts).
- Project'** (bedoeling, oogmerk, ontwerp; plan, voorslag ter uitvoering eener zaak), o. —en.
- Projecteeren** (ontwerpen, plannen maken, voornemens zijn; ook: door een tekening in projectie voorstellen, afbeelden). (j = j).
- Projectie** (afbeelding van een voorwerp, vlak of lijn op een plat vlak), v. —s, —tiën; —teekening, v. —en; lees: project'sie.
- Projectie-lantaarn** (verbeterde sciopicon), v. —lantaarns. (j = j).
- Projectiel'** (schiettuig, ook: wat door een schiettuig geworpen wordt), o. —en. (j = j).
- Prol** (brû, bestaande uit schijven zoete appelen en stukjes bruin brood, gekookt in karnemelk, ook: appelprol), v. gm.
- Proleet'** (philiater, poen), m. proleten.
- Proletariaat'** (gezamenlijke armen, de gezamenlijke proletariërs of daglooners, bezitloozen: vierde stand), o. gm.: het geleerde —.
- Proleta'riër** (behoefte, iem. die voor zijn levensonderhoud niets bezit dan zijn arbeidskracht en die, zoo arbeid ontbreekt, tot armoede vervalt), m. —riërs: een arbeider kan ook — worden door ziekte, invaliditeit of ouderdom.
- Pro li'bito** (ad libitum, naar believen), bw.
- Prolixiteit'** (wijloopigheid), v. gm. (x = ks).
- Prol'lig** (dik, als prol), bn.: wat zit hij — in de winterkleeren! —er, —st.
- Pro lo'co** (Lat. voor de plaats van inwoning).
- Prolonga'tie** (beleening op korten termijn nl. voor een maand: speciaal op effecten), v. gm.
- Prolongeer'en** (verlengen, uitstellen, een lateren termijn of tijd bepalen, verschuiven).
- Proloog'** (voorrede, inleidingsrede, vooraf-spraak), m. —logen: de — in het eerste bedrijf van G. van Aemstel telt 162 regels.
- Pro memo'rie** (ter herinnering), bw. **P.m.**
- Promena'de** (wandeling, wandelweg), v. —s.
- Promes'se** (belofte; schuldbekentenis, acceptatie, orderbriefje, orderbiljet), v. —messen.
- Prome'theus**, myth. de groote weldoener der menschen, die het vuur in een vlierstok uit den hemel roofde en tot straf door Jupiter aan een rots geklonken werd, waar een gier elken dag zijn 's nachts aangegroeiende lever kwam afknagen; Hercules doodde den gier en verlostte den lijder; lees: proomee'tuis.
- Pro mil'le**, per mille (per duizend of $\frac{1}{1000}$), bw.
- Prominent'** (vooruitspringend, uitatekend).
- Promot'ie** (bevordering tot hooger rang; toekenning van een academischen graad), v. —tiën, —ties; —partij (studentenfeest of feest bij een promotie), v. —partijen. (t = ts).
- Promo'tor** (bevorderaar, voornaamste drijver eener zaak; professor, onder wiens leiding een doctorandus promoveert), m. —s, —to'ren.
- Promoveeren** (bevorderen, tot een academischen graad bevorderen of bevorderd worden): iem. —, hem een academ. graad toekennen; wanneer zult gij —?
- Promoven'dus** (doctorandus, die op het punt staat den doctorstitel te behalen d. i. te promoveeren), m. —vendi. (en = en).
- Prompt** (vaardig, gereed; haastig, gezwind; zonder tijdverlies, op den bepaalden tijd, stipt op tijd), bn. en bw.: een — e bediening, een — betaler; — op zijn tijd passen; —er, —st.
- Promulga'tie** (openbare bekendmaking, afkondiging v. e. wet, bekrachtiging), v. —gates.
- Proncur'** (zwetser, pocher, bluffer), m. —s.
- Pronk'getal** (rek. som van een kwadraat en zijn wortel), o. —getallen, b. v. $6 = 2 \times 2 + 2$.
- Pronk** (sieraad, opschik), m.: dwaze —, veel —, maar weinig goede maakt; zegsw. te — staan, vero. straf oefening: aan of op de kaak staan, te kijk staan.
- Pronk** (dorpsprocessie, gevolgd door kermis, in Limburg), m. —en, gew.; zie: Bronk.
- Pronk'bed** (praalbed, staatsbed), o. —den.
- Pronk'beeld** (prachtig standbeeld), o. —en.
- Pronk'en** (vertoon maken), ik heb — pronkt; —er (salejonker), m. —s; —erij' (het pronken), v. —erijen; —ster, v. —s, zie ald.
- Pronk'erig** (tijdel), bn. en bw.: een — heertje; hij is altijd — gekleed, opgedirkt.
- Pronk'gewaad** (staatsiekleed), o. —waden;

- juweel** (kostbare edelsteen), o. —juweelen, fig. een — van een vrouw, die n.l. uitmunt door deugd en schoonheid; —**kamer** (kamer, waarin de mooiste meubels staan, salon), v. —s; —**kast** (kast met fraaie en kostbare dingen), v. —en; —**sieraad** (een of ander mooi voorwerp, iets schoons), o. —sieraden: het Haagsche bosch, — van Nederland! (v. Lenn.); —**ster** (behaagzieke vrouw), v. —s; —**stuk** (voorwerp, waarmee men pronkt, kostbaar sieraad), o. —stukken, fig. hij is een — van deugd, een — van geleerdheid.
- Pronomen** (voornaamwoord), o. pronomena.
- Pronominaal** (voornaamwoordelijk), bn.
- Prononceeren** (Fr. uitspreken, sterk doen uitkomen); zie Geprononceerd.
- Pronuncia'tie, pronuncia'tie** (uitspraak van een taal), v. gmv.: de — is een afdeling der taalstudie, (t = ts); zie Phonetiek.
- Pron'selaar** (knoeier, kwanselaar), m. —s.
- Pron'selen** (knoeien, broddelen, kwanselen), ik heb gepron'seld; —**geld** (zakgeld, pasgeld), o. gmv.; —**werk** (knoeiwerk), o. gmv. w.g.
- Pronunciatiën'to** (akle van verzet of van protest van Spaansche of Z.-Amerik. krijgsoversten en soldaten aan hun regeering, de opstand zelf), o. —miënto's.
- Pronuncia'tie** (uitspraak), v. gmv.; meer: Pronuncia'tie (t = ts).
- Prool** (Fr. buit), v. —en: fig. hij is aan wroeging ter —, overgegeven.
- Proostij** (woning v. e. proost), v. —en. vero.
- Proost** (R.-K. voorzitter van een kapittel van kanunniken, ook belast met het beheer der tijdelijke goederen van het kapittel, alsmede met de regeling der tijdelijke zaken), m. —en.
- Prop** (stop van hooi, werk, stroo, hout, enz.), v. proppen; ook, balletje deeg of voedsel; zegsw. met iets op de —pen komen, er mee voor den dag komen, iets te berde brengen.
- Prop** (kort, atk persoontje), m. en v. —pen.
- Propædæutica** (eig. voorbereiding: algemeene inleiding tot de eene of andere wetenschap), v. gmv.; —**tisch** (voorbereidend), bn.: een — examen, n.l. in voorbereidende vakken; als zn. o. (eu = ui).
- Propaganda** (elk middel, dat wordt aangewend, om voor kerkelijke, staatkundige of sociale meeningen of waarheden aanhangers te winnen; moeite, die men doet, om die ingang te doen vinden), v. gmv. (g = g); —**gandeeeren** (een leer, een stelsel verkondigen, verbreiden, voortplanten); —**gandist** (persoon, die propaganda maakt), m. —en: een — in zake drankbestrijding; —**gandistisch** (het ledental vermeerderend), bn.: —e maatregelen.
- Propagatie** (voortplanting, uitbreiding), v.
- Propageeren** (voortplanten, uitbreiden); zie Propagandeeren. (g = g).
- Pro-pa'tria** (Lat. voor het vaderland), bw.
- Pro-pa'tria-papier** (Hollandsch papier met dezen naam als watermerk), o. gmv.
- Proper** (net, zindelijk), bn. en bw.: met —e handen, zich — waschen; —**heid**, v. gmv.; —**tjes**, bw.: alles is daar zoo —.
- Prophylactisch** (Lat. voorbehoedend, afwerend), bn.; lees: proo-fle-lak'-ties.
- Prophylaxe** (de leer v. h. bewaren der gezondheid, v. h. voorkomen van ziekten), v. gmv.
- Prop'je** (borreltje jenever), o. —s.
- Proponeeren** (voorstellen, voorlaan).
- Proponent** (voordrager, voorsteller; candidaat-predikant), m. —en.
- Proponentsplaats** (kleinere Hervormde gemeente, waar een proponent beroepen kan worden), v. —plaatsen.
- Propoost** (aanbod, voorslag), o. propoosten.
- Propor'tie** (Fr. evenredigheid, overeenstemming, verhouding), v. —tiën, —ties: in —, in verhouding; zie Gepropor'tioneerd.
- Proportioneel** (in verhouding, evenmatig, naar evenredigheid), bn., —eele. (t = ts).
- Propos** (Fr. aanbod, voorslag), o.: à —, juist van pas, ter rechter tijd, zie verder: Appos; lees: propoo'.
- Propos'tie** (voorstel, voorslag, aanbod), v. —tiën, —ties; lees: —zie!'sie.
- Propos'tie** (dichtk. voorstelling v. h. onderwerp bij den aanvang v. e. heldendicht), v. —s, —tiën, b.v. Ik zing den ondergang van d' eersten wereldgrond, enz., (Bild.). (t = ts).
- Prop'pen** (met kracht opvullen), ik heb geprop't: de jongen prop'te zijn mond vol, zijn zakken vol; het was daar prop'pend vol.
- Prop'pen'schiet'er** (jongensspeelgoed, klapbus: deze werkt door samenpersing van lucht met den stamper), m. —schiet'ers.
- Prop'ria**, Lat. eigen: —auctoritate, uit eigen macht; —causa, in eigen zaak.
- Prop'ria ma'nu** (Lat. met eigen hand, eigenhandig), bw.: zie P. m.
- Prop'rio mo'tu** (Lat. uit eigen beweging), bw.
- Prop'ylee** (voorhof met zuilen, voor tempels en andere antieke gebouwen), o. —leëën.
- Prop'vol** (overvol), bn.: de zaal was —.
- Pro-ra'to** (naar evenredigheid, in verhouding tot ieders deel), bw.; zie Rata.
- Prose'cium** (voortoooneel, het voorste deel v. h. schouwtooneel), o. —nia, —s.
- Proscrip'tie** (verbanning, vogelwrijvingverklaring), v. —ties, —tiën; lees: proo-skrip'-sie.
- Prose'ctor** (assistent i. d. anatomie), m. —tors, —to'ren; lees: proo-sek'tor.
- Proseliet'** (Bijbel. bij de Joden een heiden, die door het ontvangen der besnijdenis tot het Jodendom overging; bij de Christenen: nieuwbekeerde, bekeerling, er bij gekomene), m. —ieten; —**enmaker** (gehoofsuerver), m. —makers; —**makerij** (het maken van een of meer proselieten), v. gmv. (s = z).
- Proser'pina**, myth. gemalin van Pluto: de koningin der onderwereld. (s = z).
- Pro'sit!** Wel become het u! Gezondheid!
- Prosodie'** (dichtk. leer der versmaten, deel der metriek, of kunst, om verzen in de maat te schrijven), v. gmv.; zie Versificatie.
- Prosopographie'** (beschrijving van karakter en levensomstandigheden), v. —graphieën.
- Prospect'** (uitzicht, verschiet; ook uitwendige opstand van een gebouw in teekening), o. prospecten. (c = k).
- Prospect'or** (iem., die mijnen, vooral goudmijnen tracht op te sporen), m. —s. (c = k).
- Prospect'us** (aankondiging en uiteenzetting van het opgevat plan van uitgave v. e. boekwerk, v. e. te vestigen zaak, enz.; beschrijving der voordeelen en voorwaarden eener uit te geven leening, enz.), o. —sen.
- Prosperiteit'** (geluk, welvaart, bloei, voorspoed), v. gmv. (e = ee).
- Pros'sen** (broddelen, knoeien), ik heb gepro'st.
- Prostitu'tie** (beroepsmatige, door vrouwen bedreven ontucht), v. gmv. (tie = tsie).
- Pro'tasis** (voorzin van een periode), v. —sen,

- Protecteur** (Fr. beschermer), m. -s.
- Protectie** (bescherming, begunstiging, hoede), v. gmv., (tie = tsie); -handel, m. gmv.
- Protectionis'me** (beschermend stelsel, het stelsel van beschermende invoerrechten voor handel en binnenlandsche nijverheid), o.
- Protectionist** (voorzitter van beschermende rechten), m. -isten. (c = k).
- Protectionist'sch** (de protectie betreffende), bn.: -e wetten, -e invoerrechten. (c = k).
- Protectie'or** (beschermheer), m. -to'ren, -s: Cromwell was - van Engeland, (1648-'58).
- Protectoraat** (beschermheerschap), o. gmv.; ook land, waarover dit beschermheerschap wordt uitgeoefend, en dan in 't mv.: -aten.
- Protégé'** (Fr. beschermeling, gunsteling), m. en v., protégé's; lees: proo-tee-zjee.
- Protegeeren** (beschermen, vooruithelpen).
- Protel'nestoffen** (eiwitstoffen), v. mv.
- Protest** (tegenspraak, verzet; formeel weigering tot betaling van een gepresenteerden wissel), o. protesten.
- Protestant** (Hervormde), m. Protestanten.
- Protestant'enbond** (vereeniging, in 1870 opgericht, van moderne Protestanten), m. gmv.
- Protestantis'me** (leer en geloof der Protestanten of Hervormden), o. gmv.
- Protestantsch** (Hervormd), bn.: een -e gemeente, het -e geloof, de - kerk; -gezind, bn.
- Protestatie** (het protesteeren), v. -ties, -tiën; lees: proo-tes-taat'-sie.
- Protesteeren** (zich verzetten, verzet aantekenen, opkomen, tegen; handel: het protest van een wissel gerechtelijk laten opmaken).
- Pro'teus**, myth. een zee-god met voorspellend vermogen en die verschillende gedaanten kon aannemen. (eu = ui).
- Pro'thesis** (spraak. voorvoeging), v. b.v. in slinker (linker), niver (ijver), tachtig (acht).
- Protocol** (oorkonde, getrouw verslag e. staatkundige vergadering of v. e. congres), o. -ien.
- Protonotarius** (R.-K. lid van het college der 7 pauselijke notarissen, belast met het opmaken van alle akten in de pauselijke kanselarij), m. -notarii; ook R.-K. eere-titel, die recht geeft, den mijter te dragen.
- Protoplas'ma** (oorspronkelijk beeld, voorbeeld), o. -plasma's.
- Protoplas'ma** (eiwitachtige stof, waaruit in hoofdzaak de dierlijke en plantaardige cellen bestaan), o. -plasma's; zie Oerdieren.
- Prototy'pe** (Bijb. voorafbeelding; oorspronkelijk model, eerste afdruk eener etsgravure enz.), o. -typen. (y = ie).
- Protozo'o'n** (éencellig wezen, tot het dier en rijk behoorende, oerdier), o. protozoa, protozoën.
- Protuberan'tie** (geneesk. uitwas, gezwell), v. -s. (tie = tsie).
- Protuberan'tie** (sterrenk. plek in de zon, die sterker licht uitstraalt dan de omgeving), v. -s.
- Pro've** (liesdegave; gift in brood, vleesch, enz.; levenslang onderhoud in of door een liefdadig gesticht), v. proven; zie Preuve.
- Provençaal** (bewoner van Provence, provincie in Z.-Frankrijk), m. -çalen; fig. troubadour der middeleeuwen. (ç = s).
- Provençaalsch** (desijds eigen taal in het zuiden van Frankrijk, thans een dialect), o. gmv. (ç = s); bn.: de -e dichters.
- Provença'len** (ridderlijke minnezangers der 12e en 13e eeuw in zuidelijk Frankrijk of Provence, zomede in N. Spanje), m. mv.
- Provenier** (degene, die een prove heeft, ook hij, die in een armhuis levenslang een vast onderhoud geniet), m. proveniers.
- Proveniers'huis** (gebouw of gesticht voor proveniers), o. -huizen.
- Provenu** (Fr. opbrengst, voordeel, bedrag, winst), o. provenu's.
- Prover'be, prover'bium** (spreekwoord, kern- of zedenspreuk), o. -s, -bia.
- Proverbiaal** (spreekwoordelijk), bn. en bw.
- Proviand** (mondvoorraad, voorraad van eetwaren, leeftocht b.v. van een leger), v. gmv.; -eeren (van leeftocht of levensmiddelen voorzien), zie Approviandeeren; -schip (schip, dat proviand aan de vloot levert), o. -schepen; -wagem (mil. wagen met levensmiddelen voor de troepen), m. -s.
- Providentie** (voorzienigheid, voorzorg), v.
- Providentieel** (voorzitend, van hooger hand of door de Voorzienigheid beschikt), bn.
- Provinciaal** (gewestelijk), bn.: de -ale Staten, het - bestuur, een - blad.
- Provinciaal** (iem. uit de provincie, dorpeeling, provincialist, plattelandicus), m. -alen.
- Provinciaal** (R.-K. hoofd der kloosterlingen eener bepaalde orde in een kerkprovincie), m. -alen: de pater - is b.v. het hoofd van alle Jezuiten der Ned. provincie.
- Provinciale Staten** (college van gekozenen in elk onzer provinciën onder voorzitterschap van d'n Commissaris der Koningin), m. mv.
- Provinciale syno'de** (R.-K. vergadering der bisschoppen eener kerkprovincie), v. -s; ook: -ciaal concilie.
- Provincialis'me** (gewestelijke uitdrukking), o. -cialismen: onder de -n zijn vooral de Limburgismen eigenaardig.
- Provincialist** (iem. uit de provincie, niet uit de hoofdstad, plattelandicus), m. -en.
- Provincie** (Lat. eig. wingewest, thans min of meer afgerond deel van een rijk), v. -ciën, -cies; de elf Ned. -ciën.
- Provincie** (R.-K. kerkelijke afdeling, diocesis), v. -ciën, -ciën, zie Kerkprovincie.
- Provincie** (Prot. afdeling der Hervormde kerk, bevattende vele classes), v. -ciën, -ciën.
- Provinciehout** (rood verfhout, campéchehout), o. gmv.; -roos (zekere vleeschkleurige roos), v. -rozen.
- Provisie** (handel. percentsgewijze belooning van commissionnairs in effecten bij in- of verkoop, makelaarsloon), v. gmv.: de - is thans $\frac{3}{16}\%$; ook: Commissieloon.
- Provisie** (voorraad van levensmiddelen, mondvoorraad), v. -sies, -siën.
- Provisiekamer** (voorraadkamer), v. -kammers; -kast (kast tot berging van levensmiddelen), v. -kasten; -kelder, m. -s.
- Provisieel** (bij voorbaat, vooruit, uit voorzorg, voorshands, voorloopig), bn. en bw.
- Provisoir** (Fr. voorloopig, provisieueel), bn. en bw.: de -e openstelling van den schouwburg. (oi = oaa).
- Provisior** (zaakbezorger, ook bevoegd beheerder van een apotheek), m. -s, -o'ren.
- Provisior** (toeziener, bestuurder), m. provisoren, -s: de -en v. e. oude-mannenhuis.
- Provocateur** (iem. die provocert), m. -s.
- Provocatie** (uitdaging, uitdaging), v. provocaties, -tiën, lees: proo-voo-kaat'-sie.
- Provoceeren** (uitdaging, ergens toe op ischen; ergens aanleiding toe geven).
- Provoost** (opziener van orde en tucht in een legerplaats), m. provoosten. vero.

- Provoost** (militair straflokaal), v. gmv.: *de soldaat kreeg drie dagen —, opsluiting.*
- Pro'za** (Lat. eig. rechtuitgaande rede: ongebonden stijl, d. i. stijl niet aan toonval of maat, nog minder aan het rjm gebonden), o. gmv.: fig. het — van het leven, alledaagsche.
- Proza'isch** (ongebonden van stijl, niet-dichtertijk, gewoon, alledaagsch), bn. en bw.
- Prozaïs'me** (het proza, fig. het alledaagsche), o. gmv.
- Prozaïst** (iemand, die in prozastijl schrijft), m. prozaïsten.
- Pro'zamsch** (het tegengestelde van een idealist), m. —mensen; —schrijver (prozaïst), m. —schrijvers; —stijl, m. gmv.
- Pru'de** (Fr. preutsch, gekunsteld of kwezelachtig zedig), bn.
- Pru'dentie** (Fr. omzichtigheid, wijsheid, wijs inzicht, verstandig oordeel, bedachtzaamheid, beleid), v. gmv.
- Pruderie** (nuffigheid, gemaaktheid, kwezelachtige preutscheid), v. pruderieën.
- Pruik, paruik** (Fr. perruque: behaard hoofddeksel), v. —en; ook: dik hoofdhaar.
- Pruik** (ouderwetsch man, nl. met een pruik op), m. —en: scherts. *wat een oude —!* een sociëteit vol oude —en; hij heeft de — op, nl. de bokkepruik, zie ald.: de — staat of zit hem scheef, hij is slecht gemutat.
- Pruik** (v. e. gestopte tabakspijp: overdaad, verspillig), v.: hij stopte zijn pijp met e. —, (Potg).
- Pruikbol** (houten kop, waarop een pruik gemaakt wordt), m. —bollen; fig. iem. met een verwilderden haarbos.
- Pruik'kenmaker**, m. —makers: hij loopt op een —sdrasje, d. i. eenigszins gejaagd.
- Pruik'kentijd** (het laatste deel der 18e en 't begin der 19e eeuw, Jan-Salietijd), m. gmv.
- Pruik'erig** (ouderwetsch, verouderd), bn., —er, —st; —held, v. gmv.
- Pruilen** (mokken, misnoegen of wrevel toonen), ik heb —pruild; —er (iemand, die pruilt), m. —s.
- Pruil'hoek** (plaats, waar men gaat zitten pruilen), m. —en, ook: strafhoek v. e. kind.
- Pruil'mond** (pruilende mond, met vooruitgestoken lippen; ook iem. die pruilt), m. —en.
- Pruim** (gele of blauwe vrucht van den pruimeboom), v. —en: de wilde —, de kwets—, de eier—, de blauwe —, de gele — of boeren—; de gedroogde —, de geconfsjte — uit Provence.
- Pruim** (stukje of plokje tabak, om er op te kouwen), v. pruimen.
- Pruim** (pruimeboom), m. pruimen.
- Pruim'boom** (vruchtboom, waaraan pruimen groeien), m. —boomen.
- Pruimedant** (grootte, geconfsjte pruim uit Provence), v. —danten.
- Pruim'elaar** (pruimeboom), m. —s. VI.
- Pruim'emond** (een preutsch mondje), m.: zij trok een —je, zette een mondje zoo vies, alsof zij pruim wou zeggen.
- Pruimen** (tabak kauwen), ik heb —pruimd: fig. smakelijk eten, als b. v. van kinderen.
- Pruim'konserf** (konserf v. pruimen), o.
- Pruim'taart** (taart, met geconfsjte pruimen belegd), v. —taarten.
- Pruim'epit** (pit in een pruimesteen), v. —ten.
- Pruim'er** (iem., die tabak pruimt), m. —s; ook, iem. die smakelijk eet; zie Pruimen.
- Pruim'erij** (het pruimen, ook voedsel, spijs), v.: voor de — zorgen.
- Pruim'esteen** (steen in de pruim), m. —en.
- Pruimsch** (ernstig, diepdenkend), bn. en bw.: *Toon trok den mond in een —e plooi, (Cremer); hij keek erg —.*
- Pruim'tabak** (tabak, die geschikt is om gepruimd te worden), v. gmv.
- Pruis** (inboorling van Pruisen), m. Pruisen.
- Pruis'en** (aardr. koninkrijk in Duitschland), o.
- Pruis'isch**, bn.: hier is wat — geld; zegsw. dat ziet er — uit, leelijk, slecht, vergelijk: Spaansch; het is er — toegegaan, heftig.
- Pruis'isch-blauw** (Berlijnsch-blauw), o.
- Pruis'isch-zuur** (zeker giftig zuur, zwaar vergift, blauwzuur), o. gmv.
- Pruil** (nietig ding, vod, beuzeling), o. prullen.
- Pruil'achtig** (onbeduidend, nietig), bn. en bw., —er, —st; —achtigheid, v. gmv.
- Pruil'dichter** (rijmelaar, poëetje), m. —dichters; —dichtertje, o. —s.
- Pruilla'ria** (allerlei prullen), o. mv.
- Pruil'enboel** (prullertje, rommel), m. gmv. —kast (bergplaats voor prullen), v. —kasten; —kist, v. —kisten; —kraam (kermiskraam met prullige zaken), v. —kramen; —mand (snipper- of papiermand), v. —manden.
- Pruillerij** (beuzeling, vod), v. prullerijen.
- Pruil'levent** (prul van een vent, onbeduidende kerel), m. —venten. gmv.
- Pruil'lewerk, prul'werk** (werk, dat geen of weinig waarde heeft), o. —werken.
- Pruil'lig** (onbeduidend, beuzelachtig), bn.
- Pruil'poët** (prul'dichter, rijmer), m. —poëten; —poëzie (min soort van poëzie), v. gmv.; —schrift (knoei'g schrift, hanepooten), o. gmv.; —schrijfster (dame, die prullig proza schrijft), v. —s; —schrijver (schrijver van prullig proza), m. —s; —werk (onbeduidend werk, beuzelwerk), o. —en, z. Prullewerk.
- Pruimel', prunel'** (een van pit en schil ontdane, zeer mooie gekonfsjte pruim uit Provence), v. —len.
- Pruil** (gestremde melk, wrongel), v. gmv.
- Pruil**, bn.: zij is niet —, zij is lastig, onhebbelijk; het is daar niet —, in orde.
- Pruils** (ding van geen waarde, vod), m. —en: fig. — van volk, d. i. gepeupel.
- Pruil'selen** (knoeien, prutsen), ik —selde, heb —prutseld, —werk, o.; ook: **Pruil'sen** (broddelen, knutselen, beuzelen), ik prutste, ik heb geprust: —er, m. —s; —werk, o. gmv.
- Pruil'telen** (borrelend koken; knorren, mopperen), ik heb gepruilteld; —aar (mopperaar), m. —s; —aarster (vrouw, die moppert), v. —s; —arij' (het aanhoudend pruttelen), v. —en.
- Pruil'telig** (knorrig), bn.: een — oud man; brommig, mopperig, —er, —st.
- Pruil'terig** (als prul, klonterig, verdikt), bn.: de brj is —, —er, —st.
- Psalm** (geestelijk lied, 150 in getal; ook boetelied), m. —en, ook: Psalter, Souter.
- Psalm'berijming** (het op-rijm-stellen van de psalmen-Davids), v. —en: voortreffelijk worden genoemd de — van Marnix van St. Aldegonde (1538-'98) en van Dathenus (1531-'90); sierlijk is de — v. d. dichter Ten Kate (1510-'89); —boek (boek met de berijmde psalmen), o. —en; —bord (Prot. zwart bord in de kerk, waarop de te zingen psalmen en gezangen worden aangegeven), o. —en, ook: Kerkbord, Gezangbord; —dichter (dichter van psalmen), m. —s; —gezag (het zingen van een psalm), o. gmv.
- Psalmist** (dichter van psalmen), m. —en: de koninklijke —, koning David.

- Psalmodie'** (*psalmgezang*), v. - dieën.
Psalmodieeren (*psalmzingen*).
Psalmvertaling' (*overzetting van een psalm, niet in versmaat*), v. - vertalingen: de - van *Vondel*; zie ook *Psalmberijming*.
Psalmzingen (*het zingen van psalmen*).
Psalter (*psalm, ook dertiensnarig speelluig ter begeleiding van het psalmzingen*), o. -s.
Psalterion (*driehoekig snaarinstrument der oude Israëlieten*), o. -s, (e = ee); z. *Psalter*.
Psalterium (*de verzameling van psalters of psalmen of souters*), o. (e = ee).
Pseud (*vals, bedrieglijk, misleidend*), bn.: een - schoolopziener, een - student, iemand, die zich uitgeeft als zoodanig.
Pseudoniem' (*verbloemde, verdichte naam*), o. -en; zie *Schuilnaam*. (eu = eu).
Pst (*klank.*), tw.: geluid, om iem. te roepen.
Psyche (*myth. de vlinderveugelige minnares van Amor*), v., fig. de persoonlijkheid van de menselijke ziel; lees: *psie'-che*.
Psyche (*Gr. woord voor ziel*), v. (ch = scherpe g).
Psyche (*draaispiegel, beweegbare spiegel*), v. -s: voor haar - zat zij op haar slaapkamer, (Potg.), hooge toiletspiegel. (psy = psie).
Psychiater (*geneesheer voor zielsziekten; ook: deskundige op het gebied van al of niet toerekenbaarheid*), m. -s. (y = ie).
Psychiatrie' (*leer der zielsziekten*), v. gmv.: -a'trisch (*de psychiatrie betreffende*), bn.: -e deskundigen, een - rapport. (y = ie).
Psychisch (*de ziel betreffende*), bn. (y = ie).
Psychologie' (*zielkunde*), v. gmv. (g = g).
Psychologisch (*van of betreffende de zielkunde, zielkundig*), bn. en bw. (g = g).
Psycholoog' (*iem., die de ziel des menschen tot onderwerp van studie maakt, zielkundige*), m. -ogen. (psy = psie).
Psycho'se (*zielsziekte*), v. gmv.
Psychotherapie' (*geneesk. behandeling van zielsziekten*), v. gmv. (y = ie).
Pu (*Chineesche lengtemaat, 1.228 M.*), v. -'s.
Puberteit' (*geslachtsrijpheid*), v. gmv.
Publicatie (*bekendmaking, openbare afkondiging*), v. -tijen, -ties, (t = ts); -ceeren (*openlijk bekendmaken, door den druk in 't licht geven*); -cist' (*dagbladschrijver*), m. -cisten; -citeit' (*bekendheid, openbaarheid*), v. gmv.: ergens - aan geven, rechtbaarheid.
Publiek' (*de menschen, de bezoekers, het gehoor enz. in een publieke zaal*), o. gmv.
Publiek (*openlijk, openbaar; wereldkundig, rechtbaar*), bn. en bw.: de -e opinie, de openbare meening; iets - verkoopen: -er, -st.
Publiekrechtelijk (*tot het publiek recht behorend*), bn.: het publiekrecht of staatsrecht regelt de verhouding tusschen de burgers en den staat.
Publikaan' (*to/pachter bij de oude Romeinen, tollenaar*), m. -anen.
Puck (*zekere kleine schoothond*), m. pucks.
Pud (*gewicht van 40 Russische ponden, ± 16 K.G.*), o. puds; ook *Poed*.
Pudding (*Eng. pudding*), m. puddingen; -poeder (*poeder als grondbestanddeel van een pudding*), o. gmv.; -vorm (*blikken of steenen vorm, waarin de pudding zijn vorm krijgt*), m. -vormen; -zak (*zak, waarin de pudding wordt bereid*), m. -zakken.
Pudel: des *Pudels Kern* (*Duitsch: de verborgen hoofdzak, het fijne v.d. zaak*). (u = oe).
Puf (*lust, trek*), v. gmv.: ik heb daar geen - op, d. i. geen zin of lust in. gmv.

Puffen (*blazen, vooral van de warmte*), ik heb gepuft: fig. *snoeven, bluffen*; -ferig (*blazerig, v. d. warmte*), bn.: -heid, v. gmv.
Pul (*benedendeel van een winkelgevel*), v. puien; -tje, o. -tjes.

Pul (*voorkant of bordes van het stadhuis, waar bekendmakingen worden afgelezen*), v. puien.

Pulk (*het beste, het uitstekende, het voortreffelijkste, het uitgelezenste*), o. gmv.: het - van uwen aardischen schat, (*Vondel*); het - der schoonen; het -je, het allerbeste.

Pulk (*best, uitmuntend*), bn.: -e waren, -e groenten; die aardappels zijn -, voortreffelijk.

Pulkbest (*opperbest*), bn. en bw.

Pulkbloem (*zeer mooie bloem*), v. -bloemen: fig. de - werd verzet in 't luv der stedelijke muren, (*Staring*), de beeldmooie *Annet*;

-dichter (*uitmuntend dichter*), m. -s: *Vondel is een -*; -schilder (*uitstekend schilder*), m. -s: *Rembrandt is een -*; -juweel (*pronkjuweel*), o. -juweelen; -sieraad (*zeer kostbaar sieraad*), o. -sieraden;

-stuk (*meesterstuk*), o. -stukken.

Pullader (*ader, die uitpuilt, spatader*), v. -s.
Pullen (*buitenwaarts uitzwellen*), de oogen hebben gepuld; zie *Uitpuilen*.

Pulloog (*uitpuilend oog*), o. -oogen.

Pulloog (*iem. met pulloogen*), m. en v. -en.

Pulloomgig, bn.: de man is wat -, met pulloogen behept.

Pulmsteen (*vulcanische, poreuze, glasachtige steen*), m. -steenen, als stofnaam, o. gmv.: -dient den verver tot het gladschuren van houtwerk.

Puin (*stukken steen, verbrijzelde steen*), o.: een muur kan in of tot - vallen.

Puinhoop (*bouwval*), m. -en; zie *Ruïne*.

Puisje, o. (een) -vangen of *puisjes-vangen*; zie *Puistjevangen*.

Puisant (*Fr. machtig, vermogend*), bn. en bw.: -rijk, schatrijk; lees: *pu-is-sant*.

Puist (*blaar, etterzweer*), v. puisten: zegsw. zich een - lachen, zie *Boshel*; de - aan iets hebben, hekel, zie *Mier. gmz*.

Puistjevangen (*beldeurttje spelen*), hij ving en heeft een puistje gevangen: balletje trekken, aanbellen en wegloopen; de edele exercitie van het -, (C. O.)

Puit (*een visch, ook kikker*), m. puiten. gew. **Puitaal** (*stekelwinnige zeevisch, ± 3 dM.*), m. puitalen: de - leeft in de noordelijke zeeën; zie: *Aalkwabbe* en *Kwabaal*.

Pukkel (*verkl. van pok: puistje, bobbeltje*), v. pikkels; ook: *Peukel* en *Pokkel*.

Pui (*kruikje, dikbuikig kannetje*), v. pullen.

Pulken (*peuteren*), ik heb gepulkt: zit zoo niet in je neus te -, d. i. pluizen.

Pullebroer (*drinkebroer*), m. -broers.

Pullen (*drinken, zuipen*), ik heb gepuld.

Pullman-car (*Eng. Amerikaansch salonspoorrijtuig*), v. -cars; lees: *poel'm'nkaar*: dergelijke, van alle gemakken voorzienene wagens, heeten naar *Pullman*, eigenaar van groote constructie-werkplaatsen nabij *Chicago*.

Pulp (*zeker veevoeder: uitgeperste beentworrels, ontdaan van de suikerstof, ook: houtpap en aardappelbrij der fabrieken*), v. gmv.

Pulpet' (*lessenaar, leesstandaardje*), o. pulpets.

Pulpitrum (*een soort v. secretaire*), o. -s.

Pulque (*Mexicaansche alcoholische drank, bereid uit het sap v. d. agave*), m.; lees: *poel'ke*.

Puls (*werktuig, in gebruik bij 't maken van boorgaten in den bodem*), m. -en; -en (*het*

op- en neerbewegen v. e. puls in e. boorgat).
Pulsatie (het slaan van het hart of van een slagader), v. pulsaties.
Pulsatief (kloppend), bn.: -tieve pijn, het pijnlijk kloppen van zieke lichaamsdeelen.
Pulseeren (staan, kloppen); zie Pulsatie.
Pulver (kruut, poeder, stof), o. gmv.
Pulveriseeren (tot poeder malen).
Puma (katachtig roofdier), m. -'s; z. Poema.
Pummel (onbehouwen man, boer), m. -s.
Puna (kille hoogvlakte in Peru), v. puna's.
Punaise (koperen stijfje met breeden, platten kop tot het vastzetten van teekeningen, platen, enz., duimpje), v. -s; lees: puneze.
Punch (eig. vijf, oorspr.: arak, suiker, citroen, water en thee; ook pons), v.; --howl (ponsskom, ponsschaal), m. -'s. (ch=sj).
Punch (Eng. harlekijn der poppenkast), m.; ook: naam van een Londensch humoristisch-satirisch tijdschrift. (ch=sj).
Punctualiteit (stiptheid, juistheid, nauwkeurigheid), v. (c=k).
Punctatie (de leer der zin- of scheiteekenaansluiting), v. gmv. (tie=tsie).
Punctueel (stipt, nauwkeurig), bn. en bw.
Punctum (rusiteeken, stip, punt), o. puncta; als tw.: klaar, basta, afgedaan. (c=k).
Punisch (Carthaagsch), bn.: de -e oorlogen.
Punt (spits, uiteinde), v. -en: de - van een naald, van een mes, van een dolk; de - van een degen; zegsw. daar kun je een - of -je aan zuigen, een voorbeeld aan nemen; de -jes zijn er bij hem af, de scherpzinnigheid.
Punt (landtong), v. punten: een - omzeilen.
Punt (spraak. sluitteeken), v. punten.
Punt (stipje), v. -en: zegsw. de -jes op de i's zetten, precies zijn, zie I.; zie ook: Brandpunt, Gezichts-, Licht-, Oogpunt.
Punt (meestk. stip, einde eener lijn), o. -en: een cirkel trekken, die door drie -en gaat; zie: Hoekpunt, Raak-, Snij-, Toppunt.
Punt (een bepaalde plaats), o. -en: op dat - van den weg moet ge rechts omslaan; het - in den horizon, waar de zon op 22 Juni opkomt; zie: Vereenigings-, Kruis-, Ontmoetingspunt.
Punt (onderdeel van een verhandeling, lezing, gesprek, zaak, enz.), o. -en: hij is nu aan - drie zijner verhandeling; de -en van een aanklaagt; op het - van eer, d.i. in zake het eergevoel, is hij zeer gevoelig; verder: het - in quaestie, zaak; tot het critieke - komen, deel der zaak; dat zal in dit proces een donker - blijven, deel, onderdeel.
Punt (tijdstip), o. -en: zegsw. op 't - staan om te vertrekken; de vijand stond op het -, het fort te nemen; zie Tijdpunt.
Punt (merk of aanduiding), o. -en: wij hadden nog nauwelijks eenige -en (op het biljart) gemaakt, (C.O.); school of examen: hoeveel -en heb je voor rekenen? voor elk vak kan men tien -en halen.
Punt, het doode - (werktuigk. het punt, dat zuigerstang en krukstang eener stoommachine in elkaars verlengde vallen, of langs elkaar vallen), o. gmv.: bij een stoommachine wordt de op- en neergaande beweging van de zuigerstang in een ronddraaiende veranderd door een krukstang; heeft nu het bovenstaande geval plaats, dan is de uitwerking = nul, en de machine staat op het doode -, kan geen werk leveren; de hoeveelheid arbeidsvermogen van het vlieg wiel helpt haar

echter daar over heen; fig. de Kamer was op het doode - gekomen, er kon niets van belang afgedaan worden, omdat de twee hoofdpartijen even sterk waren (nl. elk 50 leden).
Punt'dicht (dicht, kort gedicht met een geestigen zet in den laatste versregel), o. -dichten; zie Epigram.
Punt'dichter (schrijver v. punt'dichten), m. - dichters: Huygens is -, ook Staring is -.
Punteeren (stippelen; de voorloopige voorwaarden eener overeenkomst vaststellen).
Punteer'ijzer (werktuig v. e. glasblazer), o. -ijzers; ook: -stang.
Pun'ten (aanspitsen), ik puntte, ik heb gepunt: een paal -, er een punt aan maken.
Pun'ter (soort van puntige schuit, smal vaartuigje met platten bodem in de veenstreken), m. -s; --man (schipper, kenner van den weg in den doolhof van vaarten, slooten, gaten, plassen, die er zijn in vennen), m. -mannen.
Puntig (spits, scherp, snedig), bn. en bw.: een -e rots, fig. een - gezegde, (Kootsveld), geestig, hekelend; nauwkeurig: in geldzaken is hij zeer -, punctueel; net, zindelijk, proper: ze is in alles zoo -; -heid, v. -heden.
Pupil (onmondige leerling, minderjarige pleegkind, kostleerling), m. en v. pupillen.
Pupil' (ontleedk. oogappel), v. pupillen.
Pupil'school (mil. opleidingsschool), v.
Paree' (zeer fijn gesneden of geureven vleesch), v. gmv.; ook dito aardappelen.
Par'en (zuiveren, louteren, ziften, zuigen uit, halen uit), het bijtje heeft honig gepuurd.
Pargatie (buikzuivering), v. -s, -tiën.
Purgatief (buikzuiverend middel), o. -en.
Purgatorium (R.-K. theologisch woord voor zuiveringsplaats of vagevuur), o. gmv. (g=g).
Purgeeren (zuiveren, reinigen, afvoeren of afdriften van faecale stoffen; ook fig. zich zuiveren, verantwoorden), (g=g); --drank geneesk. drank, om te purgeeren), m. -en.
Purificatie (reiniging, zuivering), v. gmv.
Purificeeren (zuiveren, reinigen).
Par'im, Par'imfeest (feest, dat door de Israëlieten in de maand Maart gevierd wordt), o. Poe'rim, Poe'rimfeest: het - dient ter herinnering aan de redding der Joden in Perzië, zooals dat in het boek Esther wordt beschreven; zie Esther 9: 24.
Paris'me (taalzuivering, zucht naar het zuiveren der taal van barbarismen), o. gmv.
Parist' (taalzifter, taalzuiveraar), m. -en.
Puristerij' (overdreven zucht naar taalzuivering), v. -en.
Puritein' (in Eng. een Protestantsche sekte), m. puriteinen: de -en willen de kerk vrijmaken van den staat en van alle menschelijke instellingen, zij volgen een eigen kleederdracht.
Purmer (polder in N.-Holland), v.
Purper (paarsroode kleur, violetkleur), o. gmv., fig. teeken der bisschoppelijke waardigheid; zegsw. R.-K. die geestelijke heeft het - ontvangen, is prelaat geworden; -achtig (lijkende op purper), bn., -er, -st: -e avondwolkjes; -en (van purper, ook purperkleurig), bn.: een - mantel, -wolkjes; -en (purperkleurig maken), ik heb -purperd; -glans (purperkleur), m. -glansen: de - van het avondrood; -gloed (purperglans), m. mv.; -hoen (stellilooper in Afrika), o. -ders; -kleurig, bn.: een -e japon, -e schoenen, paars van kleur; -mossel (purperlak), v. -s; -reiger (roodbruine reiger,

ook in Z.-Holland in den zomer), m. -s; -**rood** (blauwrood, evenals purper), bn., als zn. o.; -**slak** (buikpootig weekdier, dat het purper der oudheid opleverde), v. -slakken.
Pur-sang' (Fr. volbloed, inzonderheid van Arab. of Engelsche paarden d. i. van een zuiver of echt ras), bn. (u = uu).
Put (in den grond gegraven diepte, geboorde opening), m. putten: een Beer-, Regen-, Zink-, zie ald.; spreekw.: *Als het kalf verdronken is, dempt men den -*, zie Dempfen en Kalf; -**baas** (ploegbaas of voorman van een ploeg polderjongens), m. -bazen; -**boor** (aardboor, grondboor), v. -boren; -**galg** (loestel boven een put), v. -en; -**ger** (zeew. scheepsjongen ter groote vaart), m. -s, vero., zie Harpoen (Vondel), vers 96; -**haak** (afhangende putstok), m. -haken, zegsw. getrouwd zijn over den -, d. i. in vrijeliefde verzaamd zijn; -**huisje** (afdakje boven een put met rol en ketting, om water in een emmer te kunnen ophalen), o. -s.
Put'lut (koude drukte, onnodige beweging), o. gmv.: veel - hebben.
Put'toor, m. putoren; zie Pitoor.
Puts, -e (lederen scheepsemmer), v. putsen.
Put'sen (scheppen met een puts), ik putste, heb geput.
Put'ten (water ophalen), ik putte, heb geput: fig. ontleenen aan, trekken uit; -**ter**, m. -s.
Put'ter (distelvink), m. putters.
Put'ting (scheepst. touwwerk), v. -s; ook: Put'ting want, o.: touwen en tuigkettingen.
Put'water (water uit een put, welwater), o. gmv.; zie Regenwater.
Puur (Fr. pur: zuiver, rein, onvervalscht), bn.

Pygmee' (fabelachtige dwerg), m. -meeën: fig. onbeduidend menschje, dichtertje, enz.
Py'lades, myth. trouwe gezet van den waanzinnigen zwerveling Orestes. (y = ie).
Pyramidaal', bn.; zie Piramidaal.
Pyramidaalgetallen (de sommen der opeenvolgende polygonaalgetallen), o. mv.
Pyramide, v. pyramiden; zie Piramide.
Pyromanie' (manie tot brandstichting), v.
Pyrometer (vuurmeter, nl. tot meting van hooge warmtegraden), m. -meters. (y = ie).
Pyrotechniek' (vuurwerkerskunst, kunst om vuurwerk te maken), v. gmv.
Pyrotechniker (vuurwerkmaker), m. -s.
Pyrrha, v., zie Deucalion.
Pyrrhonisme (twijfelleer), o. gmv.: het - heet naar den Grieksche wijsgeer Pyrrho.
Pyrrhus-overwinning (gesch. d. i. de tafel van vermenigvuldiging; de -e stelling, of de stelling van Pythagoras, meek. in den rechth. driehoek is, als a en b de rechthoeksz. en c de hypotenusa is: $a^2 + b^2 = c^2$; een - zwijgen, langdurig; lees: piatagoo'ries.
Py'thia (priesteres van het orakel van Apollo te Delphi), v. gmv.; lees: pi'e'tie-au.
Py'thon (myth. draak, door Apollo gedood), m.
Py'thon (O.-I. groote, niet-vergiftige slang van 8-10 M.), m. pythons. (th = t).
Pythouis'sa (waarzegster, profetes), v. -'s.

Q.

Q, v. -'s. De 17e letter v. h. alphabet.
Q. A. - *Quod attes'tor*, hetgeen ik getuig.
Q. E. F. F. Q. S. - *Quod bo'num, fe'lix, faustum'que sit*, hetgeen goed, gelukkig en gezegend moge zijn: God geve over dit werk, deze handeling Zijn zegen; **Q. F. F. Q. S.** - *Quod fe'lix, faustum'que sit*, hetgeen gelukkig en gezegend moge zijn, of God geve daartoe Zijn zegen. (qu = kw).
Q. E. - *Quin'ta essen'tia*, zie Quintessens.
Q. e. d. - *Quod erat demonst'randum*, z. ald.
q. l. - *quantum li'bet*, zie ald.
q. p. - *quantum pla'cet*, zie ald.
q. q. - *qualita'te qua*, zie ald.
q. s. - *quantum sa'tis* of *sufficit*, zie ald.
Quaer. - *Quaeritur*, zie ald.
Quaest. - *Quaestio*, zie Quaestie.
Quat. - *Quartem'per*, zie ald.
q. v. - *quantum vis*, zie ald.

Qua (als, zooveel als), b.w.: - dokter, in de hoedanigheid van; - *mandata'rius*, als lasthebber; - *talis*, als zoodanig; zie ook **q. q.**
Quadraat' (vierkant: regelmatige vierhoek, of vierhoek met gelijke zijden en gelijke hoeken), o. quadraten; ook Kwadraat.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Quadrage'ne (R.-K. boetepleging van veertig dagen, of kwijtschelding van straffen, beantwoordende aan genoemden boetetijd), v. -n; lees: kwa-dra-gee'-ne.
Quadrant' (het vierde gedeelte van een cirkel; werktuig, om de breedte op zee te meten, hoekmeter, hoogtemeter, graadboog), o. quadranten. (qu = kw); ook Kwadrant.
Quadratuur', v.: de - des cirkels, het veranderen van een cirkel in een vierkant van gelijke grootte: fig. iets onuitvoerbaars, onmogelijks. (qu = kw).
Quadreeren (in het vierkant brengen, de oppervlakte berekenen, in de 2de macht verheffen): fig. bij elkaar passen, overeenkomen, voegen. (qu = kw).
Quadrille (dans, of kaartspel voor vier personen), v. quadrilles; lees: kadriel'je.
Quadrilleeren (het quadrille-spel spelen); lees: kadriel'jeeren.
Quadrilloen' (millioen in de vierde macht) o. -drilloenen; lees: kwadriljoen'.
Quadrivium (het vieral hoogere, vrije kunsten), o.; z. Vrije Kunsten. (qu = kw).
Quadroon' (een soort van kleurling in W.-I.), m. -dronen, vr. ook: -drome; lees: kwa-droon: En was zij kenbaar als -, toch was

- Elisa schoon*, (Ter Haar); zie *Quarterone*.
- Quadrupeden** (viervoetige dieren), m. mv.
- Quadrupel** (viervoudig), bn.: *Quadrupelalliantie*, viervoudig verbond, (26 Oct. 1666).
- Quaeritur** (de vraag is); zie *Quaer*.
- Quaestie** (Lat. vraag; vraagstuk, geschilpunt, strijdpunt), v. -tiën, -ties; de minister stelde de kabinet-, dreigde met ontslagneming van 't ministerie in zijn geheel; de persoon of zaak in -, waarover gehandeld wordt; er is geen - van, dat lijkt geen -, het spreekt vanzelf; een - begrijpen, punt van geschil; een medische -, een hygiënische -. (qu = kw).
- Quaestius** (onzeker, betwistbaar, onopgelost, twijfelachtig), bn.: -zer, -t of meest -; lees: *kwes-tie-eus*.
- Quaestor** (bij de Romeinen: schatmeester, betaalmester in dienst van een proconsul), m. -tors, -to'ren. (qu = kw).
- Quaestuur** (ambt van quaestor), v. gmv.
- Qualificatie** (betiteling, toekening eener eigenschap, geschiktheid, deugdelijkheid), v. -ties, -tiën. (qu = kw).
- Qualificatief** (nader bepalend, beschrijvend), bn. (qu = kw).
- Qualificeeren** (een zaak benoemen, beschrijven, een zekeren titel geven; geschikt, vatbaar, gerechtigd maken); ook: *Qualificeeren*.
- Qualitate qua** (Lat. in de hoedanigheid van, ambtshalve, met volmacht); zie *q. q.*
- Qualitatief** (volgens de waarde, de gesteldheid, het gehalte), bn. (qu = kw).
- Qualiteit** (gesteldheid, hoedanigheid, aard, eigenschap van een ding of van een persoon; stand in de maatschappij; titel, die iemands stand of rang aanduidt), v. -en. (qu = kw); ook *Kwaliteit*.
- Qualiter** (evenals): - *taliter*, hoe het ook zij, het zij zoo 't wil (qu = kw).
- Quantitatief** (volgens de hoeveelheid, naar de quantiteit, naar het getal), bn. (qu = kw).
- Quantiteit** (hoeveelheid, menigte, bedrag, grootte, tijdduur), v. -teiten. (qu = kw); ook *Kwantiteit*.
- Quantiteit** (dichtk. langere of kortere duur der lettergrepen, b.v. van een vers), v. -en.
- Quantum** (hoeveelheid, bedrag, dosis, getal; maal), o.: -libet, zooveel als men beeft, zie *q. l.*; -placet, zooveel men wil, voor-zoover men wil, zie *q. p.*; -satis, -sufficit, zooveel als genoeg is, zie *q. s.*; -vis, zooveel gij wilt, zie *q. v.* (qu = kw).
- Quarantaine** (gedwongen ligtijd op stroom, d. i. buiten de haven: voor schepen, die van plaatsen komen, waar men vermoedt, dat een besmettelijke ziekte heerscht, vroeger 40 dagen, vandaar de naam -; ook: de lig-plaats zelve), v. gmv.: een schip in - plaatsen; lees: *karantène*; -maatregel, m. -en.
- Quart** (de vierde toon van den grondtoon af), v. quarten; meest *Kwart*. (qu = kw).
- Quarterone, quadro'ne** (kind van een blanke en een tercero'ne of omgekeerd), m. en v. -s; ook: *Quarteroon*, *Quadroon*. (qu = kw).
- Quartet** (muziekstuk voor vier zangers of spelers), o. -tetten; ook: *Kwartet*.
- Quartetvereniging** (koor van vier zangers: 1e tenor, 2e tenor, 3e, bariton, 4e, bas), v. -en; *Dubbel* - (koor van 2 x 4 zangers).
- Quartijn**, m. -tijnen; meestal: *Kwartijn*.
- Quarto (in)** (een vel papier, in vieren gevouwen, zeker boekformaat), (qu = kw).
- Quarto** (ten vierde), bw. (qu = kw).
- Quarto-formaat** (boekdr. boekformaat), o.; zie *Kwarto-formaat*.
- Quasi** (schijnbaar, nagenoeg, bijna, als 't ware): hij deed -, als verstond hij mij niet, kwansuis; een - dokter, d. i. kwakzalver: een - contract, een schijncontract. (qu = kw).
- Quateremper** (R.-K. vastendag in 't begin van elk jaargetijde, op Woensdag, Vrijdag en Zaterdag), m. -tempers, ook: -dag, m. -dagen. (qu = kw).
- Quatrain** (dichtk. de beide eerste strophen, elk van vier regels, van een sonnet), o. -s; verder elk vierregelig dichtje, (qu = kw.); ook: *Kwatrijn*.
- Quatre-mains** (Fr. pianostuk, voor 4 handen gezet), v.: een - spelen. (qu = k).
- Querulant** (proceszuchtige), m. -en. (qu = kw).
- Quibus** (een vreemde, rare vent, een kwast), m. -bussen; meestal: *Kwibus*.
- Quidam** (iemand, een zeker persoon; ook gebruikt voor iem., die gekke streken uithaalt), m. -dams; meestal: *Kwidan*.
- Quidproquo**, (qu = kw); zie *Qui-pro-quo*.
- Quiëtisme** (volkomen berusting des gemoeds in God, een geheel opgaan van het individu in God), o. gmv., (qu = kw); de Fransche schrijver en bisschop Fenelon, 1651-1715, was een aanhanger van het -. (ë = ee).
- Quiëtist** (aanhanger van het quiëtisme, stille zweper), m. -isten. (qu = kw).
- Quint** (muz. de vijfde toon in de toonladder, van den grondtoon af gerekend; de dunste en helderste snaar op snaarinstrumenten), v. quinten, ook: *Kwint*; zegsw. de - sprong hem, hij raakte uit zijn rustige stemming, werd erg boos.
- Quintessens** (eig. de tot vijfmaal overgehaalde geest van een vloeistof: het fijnste, beste, edelste, krachtigste eener zaak; het pit, de kern van iets; fig. het draaipunt van eenig vraagstuk), v. gmv. (qu = kw); zie *Q. E.*
- Quintet** (muziekstuk v. vijf stemmen), o. -tetten, (qu = kw); ook *Kwintet*.
- Quintillianus**, Rom. redenaar, en schrijver over de welsprekendheid, ± 118 n. C.
- Quinto** (ten vijfde), bw. (qu = kw).
- Qui-pro-quo** (vergissing, misverstand, verwisseling), o. -quo's; lees: *kieprookoo*; soms *Quid-pro-quo*.
- Quiri(e)ten** (eig. Quirites: eere naam der oud-Rom. burgers), m. mv.
- Quirinaal** (een der zeven heuvelen van Rome, waarop het paleis van den koning van Italië zich bevindt, fig. de Italiaansche staatsmacht), o. (qu = kw).
- Quitantie** (bewijs van ontvangst, kwijtbriefje, ontvangstbewijs), v. -tiën, -ties; gewoonlijk: *Kwitantie*, *kwitanties*.
- Quitantiezegel** (plakzegel van 5-cents op een kwitantie), o. -zegels.
- Quitteeren** (voor voldaan teekenen; ontslaan, laten varen), soms: *Kwiteeren*.
- Quitte** (los, vrij, ledig, zonder winst of verlies), bn.: lees en zie *Kiet*.
- Qui-vive!** (Fr. eig. wie is daar?), v.: zegsw. op zijn - zijn, hoede; lees: *kie-vie-ve*.
- Quod erat demonstrandum**, Lat. hetgeen te bewijzen was; zie *Q. e. d.*; lees: *kwot*.
- Quodlibet** (spottende opmerking, laffe woordspeling, kwinkslag, spottendij), o. -libets; een muzikaal -, een pot-pourri. (qu = kw).
- Quod licet**, Lat. wat geoorloofd of betamelijk is. (qu = kw).

Quod licet Jo'vi, non licet bo'vi, v. Lat. *wat den een past, past den ander niet*.
Quo'rum (wettelijk vastgesteld aantal leden, van een college, dat minstens vereischt wordt om wettig een besluit te nemen), o. -s.
Quo'ra, quo'te (gesch. evenredig aandeel in de op te brengen belasting, belastingbijdrage), v. quota's, quoten. (qu = kw).
Quotiënt (deelingsuitkomst), o. -en. (qu = k).
Quotisa'tie (berekening van ieders aandeel), v. gm. v. (qu = kw).
Quotiseeren (verdeelen, ieders aandeel in de belastingen bepalen). (qu = kw).
Quo'tum (hoeveelheid, evenredig aandeel in winst of verlies), o. -s; zie Quota. (qu = kw).

R.

R. v. -'s. - De 18e letter v. h. alphabet.
R. (oprecepten). - *Re'cipe*, neem, of men neme.
R. of Resp. - *Respon'de* of *Respondea'tur*, men antwoorde, of er worde geantwoord.
R. of Réaun. - *Ré'aumur*, (u = uu), zie ald.
R.B. - *Rijksboomen*; **R.D.** - *Rijksduiker*; **R.G.** - *Rijksgrond of -grens*; **R.P.** - *Rijksplantsoen*; **R.W.** - *Rijksweg*.
R.D. - *Reverendus Do'minus*, bij aanspreking: *Reveren'de Do'mine*, eerwaardige heer.
Rec. - *Recensent'*, zie ald.
Red. - *Redacteur'*, *Redac'tie*, zie aldaar.
Ref. - *Referenti'*, zie ald.
Reg. - *Regel*; *regeering*; *regiment*, zie ald.
R.I. - *Roma'num imp'rium*, het Rom. rijk.
R.I.P. - *Requies'cat in pa'ce*, zie ald.
R.K. of R.C. - *Roomsche-Katholiek*.
R.K.S. - *Rijkskweekschool* v. onderwijzers.
R.N.L. - *Rijksnormaallessen* v. onderwijzers en onderwijzeressen.
Ra (oude Egyptische zonnegod, de hoogste en oudste god), m. gm. v.; verg. *Pha-ra-o*.
Ra (scheepst. lange ronde spier, die aan mast of steng hangt om een zeil te dragen), v. raas; blinde ra (- onder den boegspriet).
Raad (college van bestuur, ook de vergadering zelve; verder elk lid van zulk een college), m.; de Hooge -, zie ald.; de Hooge - van Adel, zie ald.; de - van Beheer, de - van Beroerten, de - van Indië, de - van State, zie ald.; de gemeente-, zie ald.
Raad (raadgeving, hulp, steun, voorlichting), m. gm. v.: iem. met - en daad bijstaan; zegsw. hier was goede - duur; komt tijd, komt -!
Raad (iem., die geraadpleegd wordt of raad geeft), m. raden: 's konings raden.
Raad'geefster (vr. persoon, die van raad dient), v. -s, fig. *Drift is een slechte -*.
Raad'gevend (adviseerend), bn.: een - e stem in een vergadering hebben.
Raad'gever (iem., die raad geeft), m. -s.
Raad'geving, v. -gevingen: een heiltame -, niet naar -en willen luisteren.
Raad'huis (gemeentehuis), o. -huizen.
Raad'kamer (niet-openbare vergaderzaal van de rechtbank of van het gerechtshof), v. -kamers: de rechtbank, in - vergaderd.
Raad'pensionaris (in de dagen onzer oude Republiek, eerste staatsambtenaar in Holland), m. -pensionarissen, zie Landsadvocaat.
Raad'plegen (om raad vragen, raad inwinnen), ik heb geraadpleegd: een deskundige -, iem. over iets -, een dokter -; -pleging (het raadplegen), v. gm. v.
Raads'besluit (het in den raad beslotene), o. -besluiten, fig. de -en Gods, d. i. de beschikkingen.
Raad'sel (iets, dat geraden moet worden), o. raadselen, raadsels: iem. een - opgeven; fig. de -en der levens, geheimenissen.
Raad'selachtig (geheimzinnig, wonderlijk, onverklaarbaar), bn. en bw.; -heid, v. gm. v.
Raads'heer (rechter in een gerechtshof), m. -heeren; -heer'lijk, bn. en bw.
Raads'heer (vroeger: lid v. d. gemeenteraad), m. -heeren, ook Raad; -heer'lijk: 't Kussen is deftig is -lijk, (Vondel); zie Kussen.
Raad'slag (beraad, overweging), m. -slagen: de raadslagen, overleggingen, ontwerpen. vero.
Raads'lid (lid v. d. gemeenteraad), o. -leden.
Raads'man (raadgever), m. -lieden, lui-.
Raads'vergadering (vergadering van den gemeenteraad), v. -en; -verslag (nl. v. e. -zitting), o. -en; -zitting (vergadering v. d. raad), v. -en.
Raad van Beheer' (college van beheer, van toezicht, b.v. op de staatspoorwegen), m.
Raad van Beroerten (gesch. college, door Alba benoemd, tot bestraffing van ieder, die had deelenomen aan de beroerten dier dagen), m.; zie Bloedraad.
Raad van Indië (O.-I. college van vijf leden, dat den Gouverneur-generaal van advies dient, en met dezen ambtshalve als voorzitter), m. gm. v.
Raad van State (college van 14 personen met een vice-president en het hoofd van den staat als president, dat de kroon en de hoofden der departementen van voorlichting dient), m.
Raad'zaal (vergaderzaal v. d. raad), v. -zalen.
Raad'zaam (aan te raden, geraden, heilzaam, nuttig), bn. en bw.; -heid, v. gm. v.
Raaf (kraaiachtige roofvogel), v. raven: zegsw. stelen als de raven, brutaalweg; het is een witte -, iets bijzonder zeldzaams; zie Water-, Zeeraaf; al zouden de raven het uitbrengen, als de menschen het niet doen, zullen de raven het verklappen.
Raaf'achtigen (een familie der vogels), m. mv.: de eksters, kraaien, kauwen en raven behooren tot de -.
Raag'bol (raagborstel, raaghoofd), m. -bollen; zie Ragebol.
Raag'hoofd, raags'hoofd (ragebol), o. -hoofden; **raag'stok** (steel van den raagbol), m. -stokken.

Raai (denkbeeldige richtlijn), v. -en, vroeger ook greppellijn of kielspit; zie Afraaien.
Raak (achterste deel v. h. gehemelte), v. raken.
Raak (geraakt, getroffen), bw.: elk schot was -, -schieten; zie Lukraak.
Raak'goolen (treffen, raken door te gooien met iets), ik heb -gegooid: iem. -.
Raak'lijn (meek. lijn, die een cirkel en wel in één punt raakt), v. -lijnen.
Raak'punt (punt, dat cirkel en raaktlijn gemeen hebben), o. -punten.
Raak'schieten (treffen door te schieten), ik schoot -, heb -geschoten: Teun de Jager schoot in den regel -.
Raak'slaan (treffen met slaan), ik sloeg -, heb -geslagen: hij sloeg hem -, trof hem gevoelig.
Raam (raming), m.: hij deed er een -naar; de schutter nam zijn - te hoog, d. i. mikpunt.
Raam (venster), o. ramen; -pje, o. -pjes; zie: Klepraam, Poortraam of Vleugelraam, Schuifraam, Tuimelraam.
Raam'kozijn (kozijn, waarin het raam past), o. -kozijnen; -lood (looden of ijzeren gewicht in het kozijn van een schuifraam), o. -looden; -stok (lange stok voor het openen en sluiten van hooge klepramen), m. -stokken; -thermometer (thermometer, dien men buiten het raam ophangt), m. -s.
Raam'zaag (spanzaag), v. -zagen.
Raap (knol, koolraap), v. -rapen.
Raap'bord (metsel langwerpige vierkant kalkbord met een steel of handvat er onder, bij 't bepleisteren van muren gebruikt), o. -en.
Raap'koek (veevoeder in den vorm van langwerpige, platte koeken, bereid uit uitgerast raap- of koolzaad), m. -en; -olie (olie, geslagen uit raapzaad), v. gmv.; -stelen (jong raaploof, dat men als moes bereid eet), m. mv.; -zaad (koolzaad), o. gmv.
Raap'werk (het bepleisteren van muren, pleisterwerk), o. gmv.
Raar (ongewoon, zeldzaam), bn. en bw.: een -geval; een -mensch, vreemdsoortig; men spreekt -over hem, vreemd; -der, -st.
Raas'bol (schreeuw), m. -bollen, w. g.; -bollen (lawaai maken), ik raasbolde, ik heb geraasbold; -kallen (ijlhoofdig of onzinnig praten), ik heb geraaskald; -kop (iem., die veel drukte maakt), m. -koppen.
Raat (honigraat), v. raten.
Rabar'ber (plant; ook geneesmiddel, uit die plant getrokken), v. gmv.; -bitter (aftreksel van rabarber), o. gmv.; -steel (bladsteel als groente), m. -stelen; -stroop (zeker purgeermiddel), v. gmv.
Rabat' (handel, procentgewijze korting boven of onder 't honderd op den prijs van goederen, zoo de factuur vóór den bepaalden tijd of vóór den vervaldag geheel of gedeeltelijk wordt afbetaald), o. gmv.
Rabat' (zoom, neerslag; ook galerij van een ordijn), o. -batten.
Rabat' (smal tuin- of bloembed langs een schutting of tuinmuur), o. -batten.
Rabat' (bouwk. spouwing), o. -ten: een - is ook dat deel van een stijl, waartegen de deur of het raam sluit.
Rabatteren (handel, korting geven bij con-
 tante betaling).
Rabauw' (Fr. deugniet, landlooper), m. -en.
Rabaunw' (grauwe renet, winterappel), v. -en.
Rab'belen (schietlijk en onverstaanbaar spre-

ken, rasselen; slordig werken), ik rabbelde, heb gerabbeld; -aar, m. -s; -aarster, v. -s; -arij', v. -arijen.
Rab'bi (Hebr. aanspreektitel v. e. Joodschgodsdienstleeraar), m. rabbi's: het woord -bet. leeraar, het was een eertitel, een doctoraat, in oud-Kanaän; met dezen titel sprak men een schrift- of wetgeleerde aan, ook met Rabbo'ni.
Rabbijn' (van een Hebr. woord rabb, meester: Isr. godsdienstleeraar), m. rabbijnen.
Rabbijnsch', bn.: de -e taal, de -e letterkunde, d. i. de Nieuw-Hebreeuwse.
Rabbinaat' (waardigheid, kerkgebied van een rabbijn), o. gmv.
Raccordement' (gebogen aansluitingsspoor, dat b.v. van een spoorbaan naar een fabriek leidt), o. -en.
Ra'ce (Eng. wedstrijd, wedloop, wedren), v. races, lees: rees; -baan (renbaan), v. -banen; -paard (renpaard), o. -paarden.
Ra'een (Eng. in de wedde loopen, rijden of fietsen): ze zijn daar aan 't -. (a = ee).
Ra'cer (sport. deelnemer aan een wedren, ook renpaard), m. racers; lees: ree'eer.
Rachit'is (Engelsche ziekte, liever: enkelziekte, gewrichtsziekte), v. gmv.
Rad, o. raden, raderen; radje, radjes, rader-tjes: een - van een wagen, van een machine, van een horloge, wiel; fig. het - der fortuin; zegsw. iem. een - voor de oogen draaien, d. i. hem foppen, bedriegen, misleiden; hij is daar het vijfde - aan den wagen, overtoellig en hinderlijk; spreekw. Het slechtste - maakt het meeste geraas, de lomperds hebben de meeste drukte, het meeste geschreeuw; zie: Kam-, Kroon-, Schakelrad-, Snak-, Tandrad; ook Molen-, Schep-, Stuur-
Rad (strafwerktuig van oude dagen), o. gmv.; zie Radbraken; zegsw. hij groeit op voor galg en -, hij wordt een booswicht; met galg en - dreigen, met zeer strenge lijfstraf, vero.; iem. op het - leggen, tot het - veroordeelen.
Rad (vlug, snel, rap), bn. en bw.: de tijger met zijn -de leden; de slang, -als de wind in het schuifelen en kronkelen; de zaakwaarnemer, verbazend -sprekende, (Potg.); -der, -st; -held (snelheid, vlugheid), v. gmv.
Rad'boud-stichting (R.-K. in 1905 gevestigd te Utrecht: beoogt het stichten van een R.-K. hoogeschool of het vestigen van R.-K. leerstoelen a. d. hoogeschole v. ons land), v.
Rad'braken (lijfstraffelijke rechtspleging, waarbij de delinquent op een rad geledebraakt werd), ik -braakte, heb geradbraakt; fig. wij kwamen geradbraakt uit den bolderwagen; hij -braakt zijn moedertaal, elk uitheemsch woord, d. i. hij spreekt gemeen uit; dat is geradbraakt Fransch, verknosid, bedorven.
Rad'draaier (fig. voorvechter, belhamel, roervink, aanstoker van een oproer), m. -s.
Ra'de, v., in samenstellingen als: Kerkrade, Amstenrade; zie Rode.
Radee'ren (wegkrabben, uitkrabben, b.v. een inktvlek); -gummi (gomelastiek), v. gmv.; -mesje (klein mesje, om te radeeren), o. -s.
Ra'deloos (geen raad meer wetende, wanhopig), bn.: -zijn van pijn; -loozere, -t.
Radeloos'heid (toestand van een radelooze wanhoop), v. gmv.
Ra'den (raadgeven, aanraden), ik ried of raadde, heb geraden: iemand het beste -; het is u geraden, excuus te vragen, het is u geraden! een soort van dreigement.

Ra'den (gissen, ramen, vermoeden), ik ried of raadde, heb geraden: gij zult nooit - , wie morgen bij ons komt; raad eens, wie het gezegd heeft! naar iets - .

Ra'den (O.-I. regent, prinselijke titel op Java), m. radens; - a'joe (titel der echtgenoot v. d. regent), v.; zie: Radhen en Adhipatti.

Ra'derbaar (ziekenwagenje op wielen), v. - baren; - boot (stoomboot met twee schepraderen), v. - en, zie Schroefboot; - dier-tjes (microscopisch kleine dierjes), o. mv.: aan den kop der - vindt men een radvormig orgaanje met trilharen; - kast (halfcirkelvormige bedekking van de schepraderen eener stoomboot), v. - en; - stoomboot, v. - en, zie Raderboot; - werk (samenstel van raderen), o. gmv.: het - van een horloge.

Ra'dhen (O.-I. rang van een inlandsch vorstelijk persoon of prins), m. - s; zie Raden.

Radia'tor (verwarmingslichaam bij centrale verwarming), m. - s.

Radia'tor (nat. toestel tot het verwekken van elektrische vonken), m. - tors, - to'ren.

Radicaal (wat den grond of wortel eener kracht of eigenschap uitmaakt; grondig, diep), bn. en bw.: een - cale hervorming, een - cale geneezing; iets - bederven, in den grond; de vriendschap - afbreken, volkomen, totaal.

Radicaal (aanhanger van een staatspartij, die een algemeene herziening van de grondwet verlangt), m. - calen: hij is een - in de politiek.

Radicaal (bevoegdheidsbewijs, diploma, bul), o. - calen: het - van arts, dokter, leeraar, enz.

Radicalis'me (de leer der radicalen), o. gmv.

Radieus (stralend, stralenwerpend), bn.: fig. - van vreugde, vroolijk, opgewekt; - zer, - t.

Radj's (Fr. kruisbloemig tungewas), v. - dijzen: er zijn witte en roode - dijzen.

Radio-activiteit (nat. stralende kracht, vooral van radium), v. gmv.; - graphieeren (photographieeren met behulp van X-stralen); - graphie' (photographie door Röntgen-stralen), v. gmv.; - gram' (photographie, verkregen door X-stralen), o. - grammen; - lariën (straaldieren), v. mv.; - meter (graadhoogtemeter, werktuig tot het meten van de poolshoogte), m. - meters; - meter (nat. werktuig, om de sterkte van lichtstralen te meten): - telegraphie', v., zie Rijks-telegraaf.

Ra'dium (scheik. een element, dat, ofschoon maar in zeer geringe hoeveelheid, voorkomt in pechblende, een mineraal, gevonden in Bohemen), o. gmv.: eerst in 1903 ontdekt door wijlen M. P. Curie en zijn vrouw, te Parijs. De oplossingen en verbindingen ontwikkelen warmte en zenden stralen uit, die veel van de eigenschappen der X-stralen bezitten: zij werken in op een photographische plaat, zij doen sommige stoffen lichtend worden (b.v. een diamant zendt dan blauw licht uit), op onze huid veroorzaken zij brandwonden.

Ra'dius (licht- of zonnestraal; de halve middellijn van een cirkel), m. - sen, - dii, radiën.

Ra'dix (wortel, wortelgetal), m. - di'ces.

Ra'dja (Mal. vorst, inlandsch O.-I. vorst), m. radja's: de - van Lombok werd onttroond.

Ra'dlijn, v. - lijnen; zie Cycloïde.

Ra'dvenster, o. - s, zie Roosvenster.

Ra'dvormig (den vorm van een rad hebbend), bn.: een - venster, zie Radvenster.

Raf (ruwvin van een soort heilbot), v. gmv.

Rafactie (handel. vergoeding voor beschadig-

ing als gevolg van slechte verpakking), v.

Ra'fel (losgeraakte draad v. e. weefsel), v. - s;

- draad (draad, welke als rafel aan een weefsel hangt), m. - draden; - en (pluizen, draden uithalen, ook het loslaten van draden), ik heb en het is gerafeld: - ing (pluksel), v. gmv.; - zijde (uitgerafelde zijde), v. gmv.

Raf'felen (slordig en haastig spreken), ik heb gerafeld: Robertus maakte het verhaal al - d voor u af, (C. O.); zie Rabbelen.

Raf'fia (palmsort op Madagascar), v. - s.

Rafinaderij (fabriek, waar de ruwe suiker gezuiverd wordt), v. - en: suiker - ; - ma-

deur' (zuiveraar van suiker, suikerzieder), m. - s; - neeren (reinigen, zuiveren, b.v. de ruwe suiker, louteren, verfijnen, veredelen): geraffineerde suiker: fig. een geraffineerde schurk, listig, doortrapt, sluw; - ne-

ment' (geslepenheid, sluwheid), o. gmv.

Raffe'sia (O.-I. woekerplant, enkel bestaande uit bloem: mist bladeren, stengel en bloemsteel), v. - sia's; de - werd in 1818 eerst gevonden op Sumatra door dr. Arnold en deels genoemd naar hem, deels naar Raffles, den gouverneur: Rafflesia-Arnoldi; de - is de grootste der thans bekende bloemen, heeft een middellijn van 1 M. en weegt ± 5 K.G.

Rafracheeren, rafrachisseeren (Fr. verfrischen, verkwikken, verkoelen).

Raf'ter (noordsche deel of plank), m. rafters.

Rag (spinrag, draad v. e. spinneweb), o. gmv.

Ra'ge (Fr. dolheid, razernij, woede; fig. ver-zotheid op iets, heftige drang), v. gmv. (g = zj).

Ra'gebol, raag'bol (ronde, langharige borstel, stoffer aan een langen stok), m. - bol-len; ook: Raagshoofd.

Ra'gen (zuiveren van rag), ik heb geraagd.

Rag'fijn (fijn als spinrag), bn. - e kant.

Ragout (Fr. kleingesneden stukjes vleesch, opgestoofd en met gekruide saus opgediend, sterk gekruid en gesausd vleeschgerecht), m. ragouts; fig. mengelmoes. (ou = oe).

Raid (Eng. strooptocht, vijandelijke inval), v. - s; lees: reid: de Jameson - in Transvaal.

Raif'elzen-bank (onderlinge landbouwkredietbank, coöperatieve voorschotbank, onderlinge boerenleenbank, naar den oprichter zoo genoemd), v. - banken.

Rail (Eng. ijzeren spoorrichel), v. - s; lees: reel.

Raillieeren (Fr. spotten, schertsen, gekschere-n); lees: ra'jeeren.

Raillerie (scherts, boert, kortswijf), v. - rieën.

Raison' (Fr. verstand, rede, oorzaak; gelijk, recht), v.: dat heeft geen - d'être, recht of reden van bestaan.

Raisonna'bel (billijk, redelijk, behoortlijk, verstandig), bn., - er, - st. (s = z).

Raisonneeren (redeneeren, oordeelen; beslui-ten; tegenwerpen maken, tegenstribbelen), (ai = é); - nement' (redeneering, verstandige beoordeeling), o. gmv.; - neur', m. - neurs.

Ra'jap (O.-I. witte mier), m. rajaps.

Rak (voortgaande strook, voortlopende rij of reeks), o. rakken; in samenstell.: Damrak, Langerak, Gouderak, Skagerak; bij Huygens: elzen -, rij van elzeboomen.

Ra'kel (pookijzer), m. rakels.

Ra'kelen (hijeenscharen; het vuur oppoken), ik heb gerafeld.

Ra'kelijzer (ovenkrabber, lang ijzer met tanden, om het ovenvuur op te stoken of uit te halen), o. - ijzers.

Ra'kelings, bw.: de sneeuwbalging - lange

mijn hoofd, strijkelings; iemand — voorbijgaan, zóó dat men hem bijna aanraakt.
Rakelstok (rakelijzer), m. — stokken.
Raken (treffen, aanraken), ik heb en ben geraakt; — **ing**, v. — en: de — **ing** van cirkels.
Rakende (betreffende), vz.: allerlei nieuws — den oorlog, — onze buitenlandsche reis.
Raket (kruisbloemig kruid), v. gmv.
Raket (kaatsnetje in een ovalen beugel met handvat, kaatstuig), o. raketten.
Raket (It. in vonken uiteenspattende vuurpijl), v. raketten.
Raketten (kaatsen met pluimbal; balspel, waarbij de bal met een kaatsnet wordt opgeslagen), ik heb geraket; — **bal**, m. — ballen; — **slag**, m. — slagen; — **spel**, o. — spelen.
Rakit (O.-I. op Sumatra, een op de rivier drijvend vlot met woonhuis er op), v. — s.
Rakker (dievenleider, schoutdiender; ook: kwajongen), m. rakkers.
Rakketalle (touw aan de onderra), v. — s.
Rakten (snappen, babbelen), ik heb gerald; ook: Rellen.
Rallentando (muz. afnemend, vertragend, langzamer wordend), bw. (en = en).
Ram (mannetjesschaap), m. — men; — metje, o. — tjes; zie Ooi.
Ram (het eerste teeken in den dierenriem), m. gmv.; zie Zodiak.
Ram (gesch. stormram), m. rammen. vero.
Ramadan, m.; zie Ramazan.
Ramazan (de 9e maand, de heilige of brandende: de maand der groote vasten bij de Mohammedanen), m. gmv.
Ramboers-appel (ook: Henegouwer, een groot soort van appel), m. — appels. (ou = oe).
Rameh (netelachtige plant met vezels van één M., voor papier- en linnenfabricatie en fabricatie van gloeikousjes), v. rameh's; ook Ra'mee, Ra'mei; — **cultuur**, v. gmv.
Ramen (gissen, schatten, berekenen), ik heb geraamd: de kosten —, begrooten.
Ramenas (knotradij's), v. ramenassen; ook: Ramelas'; — **loof** (aroeene bladeren van een ramenas), o.; — **schil** (bittere schil van de ramenas), v. — schillen.
Raming (begrooting, schatting), v. ramingen.
Rammel (gesch. stormram, muurbreker), v. rammeien. vero.
Rammel'en (met den stormram beuken), ik heb gerammeld: een poortdeur —. vero.
Rammel (babbelaar), m. en v. — s: Mevrouw Dorbeen was een eerste —, (C. O.), praatster; ook: mond, en dan m.: Hou je —!
Rammelaar (rinkelbel, kinderbel), m. — s.
Rammelaar (mannetjessaas, of -konijn), m. rammelaars.
Rammelaar (babbelaar, kletsmaajoer), m. — s.
Rammelaarster (snapster, babbelkous), v. rammelaarsters.
Rammelasen, ik — te, heb gerammelast: den boel door elkaar —, gooien; iemand door elkaar —, onzacht heen en weer schudden.
Rammelen, hij heeft gerammeld: met de sleutels —; de hond rammelt met zijn ketting, de pitten — in den appel, de pijlen — in den koker; — **ing** (gerammel), v. — en.
Rammeling (afzanseling), v. — en, gmz.: een — krijgen, een — geven, afrossing.
Rammelkast (oude reiswagen, oude vigilante, enz.; oude piano), v. — kasten; minacht. mond: Hou je —. gmz.
Rammelkees (snapper, prater), m. — keezen;

— **kous** (snapper), m. en v. — kousen; — **slag** (een veelprater, door Multatuli getypeerd), m.
Rammen (rammeien), ik heb geramd: poorten en deuren —; het stooten van ramschepen.
Ram'monitor (monitor of oorlogsschip met een ramblok vóór aan den boeg), m. — s.
Ramp (onheil, groot ongeluk), v. — en; zie Catastrophe.
Rampaard (scheepst. scheepsaffuit), o. — paarden; zie Rolpaard.
Rampas'sen (O.-I. rooven, buitmaken, kapen), hij heeft gerampast.
Rampgeval (ramp), o. — gevallen. VI.
Rampokken, ook: een rampok-partij geven, (O.-I. één of meer tijgers ter gelegenheid van een feest binnen een carré van met lanssen gewapende inlanders loslaten, en als er een wil doorbreken, hem op de lans doen opvangen), wij hebben gerampokt: die tijger moet — rampokt worden, (v. R.); ook: in beeden 's nachts gaan rooven; evenzoo: rampok-partij, de deelnemers heeten rampokkers.
Ramponceeren (Fr. vernielen, bederven, beschadigen); zie Ontramponceeren.
Ram'schip, o. — schepen; zie: Rammonitoren, Ramtorenschip.
Ramp'spoed (naar analogie van tegen-spoed: wederwaardigheid, ongeluk, onheil), m. — spoeden; — **spoe'dig** (ongelukkig), bn.: een — e oorlog, noodlottig, — er — st.
Rampzalig (eig. vol ramp: hoogst ongelukkig, noodlottig), bn. en bw.: het — huwelijk van Oranje met Anna van Saksen; hij kwam — om het leven; — er, — st; — **zaligheid** (ellende, jammer), v. — heden.
Ramtorenschip (oorlogsschip met stormramtoren), o. — schepen; ook: Ramschip.
Ran, Germ. myth. gematin v. d. zeegod Aegir.
Rancher (bewoner van een rancho, meestal ruiter en jager), m. —'s. (ch = tsj).
Ran'cho (alleentiggende hoeve in Argentinië, Mexico, enz.), v. — s. (ch = tsj).
Ranca'ne (Fr. wrok over een belediging, ingewortelde haat), v. rancunes.
Rand (boord, kant), m. randen: de — van den hoed, de — van een behangsel; op of aan den — van den afgrond; fig. aan den — des grafs; op den — des verderfs.
Rand'en (met een rand omgeven), ik randde, ik heb gerand.
Rand'glosse (kantteekening, nl. op den rand van een geschrift), v. — glossen.
Rand'joe (Mal. een soort van voetangel; aangepunte bamboestok), v. — s; — **versperring**, v. — versperringen.
Rand'schrift (schrift in den smallen rand van munten, enz.), o. — schriften: God zij met ons, is het — v. e. rijksdaalder en v. e. gulden.
Rand'varen (plantk. adelaarsvaren), v. — s.
Rand'versiering (fijnetekende rand als omraming en sieraad), v. — versieringen.
Rang (stand, reeks, orde, rij, schikking, regeling), m. rangen: een hoogen — bekleeden, alle — en en standen waren op het ijs; wij zaten in het circus op den tweeden —; de — en in het leger; zie ook Rangnummer.
Rang'cijfer (nummer der rangorde), o. — s.
Rangeer'der (spoorbeambte, die de leiding heeft bij het ineenzetten v. e. trein), m. — s.
Rangeeren (in orde brengen, ordenen, het in-elkaar-zetten van treinen), (g = zj); — **diens**, m. gmz.; — **locomotif**, v. — ven.
Rang'examens (vroeger, onder de school-

- wet van 1806: *examens voor den 4en, 3en, 2en en 1en rang*), o. mv.; -**getal** (sprakk. zie *Rangtelwoord*), o. -getallen: *zevende is een -*, wijst het nummer aan; -**lijst** (*lijst van persoonsnamen naar den rang, welken zij ten opzichte van elkaar innemen*), v. -en; -**nummer** (nummer, dat de plaats van iemand op de ranglijst aanwijst), o. -s; -**orde** (volgorde naar rang), v. gmv.; -**regeling** (rechterlijke rangschikking bij een faillissement, d. i. orde, waarin de schuldeischers voorkomen met aanwijzing v. h. bedrag, dat ieder wettig toekomt), v. gmv.; -**schikken** (regelen, ordenen, de volgorde aangeven: een sloet -, iets - onder een soort, orde, enz.), ik heb gerangschikt; -**schikking** (het rangschikken, ordening), v. -en; -**telwoord** (telwoord, dat de plaats van een voorwerp aangeeft in een rij van gelijksoortige dingen), o. -en: *de eerste dag der maand, de een en twintigste telegraafpaal, enz.*
- Rank** (lijst), v. -en: *honger zoekt -en, vero.*
- Rank** (twijg), v. -en: *een wijnstok vol -en*; zie: *Druivenrank, Klauwier, Wijrank.*
- Rank** (tenger), bn. en bw.: *een - hert, een -e boot, - van gestalte: -gebouwd* (van slanken bouw), bn.; -**heid**, v. gmv.: *een tengere -rankheid.*
- Ran'kerig** (rijk aan ranken), bn.: *-e braamstruiken, -e lianen.*
- Ranon'kel** (boterbloemachtige plant), v. -s; -**achtigen**, v. mv.; -**gewas**, o. -gewassen.
- Rans** (van vetwaren: *garstig*), bn. en bw.: *die boter, dat vet, die olie is -*, bedorven, heeft een sterken smaak; -**heid**, v. gmv.
- Rans'el** (vierkante soldatenrugtasch), m. -s.
- Rans'el** (slaag), m. gmv.: *iemand - geven.*
- Rans'elen** (eig. iem. op zijn ransel geven, onbarmhartig slaan), ik heb geranseld; -**ing** (aframmeling), v. -en.
- Rans'ig** (garstig, rans), bn. en bw.: *deze boter is -*, is op het punt te bederven, ze maakt -, sterk, -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Rans'uil** (boschuil, groote katuil), m. -en.
- Ransoeren**, **ransoeren** (losprijs), o. -en.
- Ransoeren** (hoeveelheid spijs of drank voor elk der matrozen, soldaten, enz.), o. -en.
- Ransoeneeren**, **ransoeneeren** (vrijkopen, lossen: op ransoeren stellen).
- Ransoeren'kist** (scheepst. kist als verzamelplaats der eetwaren), v. -kisten.
- Raout** (Fr. avondpartij aan h. hof, zonder bal), m. -s; lees: *ra-oe'*: *een - bij de Koningin.*
- Rap** (vlug, snel), bn. en bw.; **rappert**, -st: *een -pe gast, - ter been zijn*, fig. - *met den mond*, vlug ter taal, *Jan Rap en zijn maat*, het straatgemeen; -**heid**, v. gmv.
- Rapal'je** (gepeupel), o. gmv.
- Rapé'** (gerasppte snuiftabak), v. gmv.
- Rapen** (verzamelen, oprapen), ik heb geraapt: *eieren - in de duinen*; zegsw. *hij doet niets dan - en schrapen*, is een geldwolf.
- Rapen** (met kalk bestrijken, bepleisteren), ik heb geraapt; zie: *Raapbord, Raapwerk.*
- Rapiditeit** (Fr. snelheid, gewindheid), v.
- Rapier** (lange degen), o. rapieren.
- Rappeleeren** (herinneren): *iem. iets -*.
- Rappo** (zeer sterk man), m. -'s; -**po'nisch**, bn.: *-nische krachten*, (C. O.), zeer groote.
- Rapport** (bericht, verslag; ook, overeenkomst, betrekking, gemeenschap), o. -en.
- Rapporteeren** (berichten, verslag uitbrengen),
- Rapporteur'** (verslaggever, steller v. e. rapport), m. -s.
- Rapsodien** (rhapsoden), m. mv.
- Rapsodie**, **rhapsodie** (allerlei te zamen of aangeschreven fragmenten op 't gebied van dicht- of toonkunst; mengelwerk), v. -sodieën, -s; muz. phantasie op een populaire zangwijze. (rh = r).
- Rapun'sel**, **rapun'sel** (plantk. klokjesachtige plant, ook raponaje geheeten), o.
- Rara a'vis**, eig. zeldzame vogel: *een vreemd ding, een wonderlijk mensch.*
- Rarefactie** (verdunning der lucht door warmte), v. gmv. (c = k).
- Rarektek'** (uit raar, vreemd en kijken: *kijkkast met rare dingen*), m. -kieken; ook de kermisman zelf.
- Ra'righeid** (vreemdheid, zeldzaamheid, vreemdsortig ding), v. -heden.
- Rariteit** (zeldzaamheid, kostbaarheid), v. -teiten (vreemde voorwerpen).
- Raritel'enkamer** (kamer voor of met rariteiten), v. -s; -**kast** (etalagekast van zeldzaamheden of rariteiten), v. -en; -**verzameling** (-collectie, -kabinet), v. -en.
- Ras** (zeew. wieling, draaikolk), o. rassen.
- Ras** (grove, wollen keperde stof uit Arras of uit Atrecht), o. gmv.
- Ras** (geslacht van menschen of dieren, fig. soort, aard), o. -sen: *zegsw. er zit - in hem, er steekt pit in hem*; zie: *Rashoenders, -hond, -paard.*
- Ras** (gezwind), bw., -ser, het rast; - *vervolgen geluk; geluk en glas breekt even -*, (Cats).
- Rasamala** (O.-I. reuzenboom van ± 180 voet op Java), m. -mala's. (s = z).
- Rasch** (snel, vlug), bn.: *met rassche schreden*; *rasscher, meest rasch*; -**heid**, v. gmv.
- Rasceeren** (scheren; fortien, vlekken, dorpen, vestingwerken slechten), ook: het schampen of even aanraken van kogels; -**mes** (scheermes), o. -messen. (s = z).
- Ras'hoenders** (hoenders v. e. zuiver ras), o. mv.; -**hond** (hond v. e. goed ras, voortreffelijke hond), m. -en; -**paard** (paard van zuiver ras), o. -en.
- Rasp** (vrijtwerktuig, keukengereedschap), v. -en: *een driekante-, een platte-, een ronde-, een notemuskaat-, zie ook Rasphuis.*
- Ras'pen** (fijnmaken met een rasp), ik heb geraspt: *een muskaatnoot-, een suikerbrood-, verfhout -*; fig. *schrapen in de keel*; -**huis** (gevangenis, vroeger te Amsterdam, waar bedelaars, landloopers enz. Braziliehout moesten raspen), o. -huizen, vero.; -**vijl** (werktuig aan den eenen kant rasp, aan den anderen vijl), v. -vijlen; -**zaag** (werktuig, om tanden aan kammen te zagen), v. -zagen.
- Rasploert** (een geboren ploert), m. -en; -**proleet** (een typische proleet), m. -proleten.
- Ras'senhaat** (haat tusschen twee of meer menschenrassen, b.v. tusschen blanken en negers), m. gmv.; -**strijd**, m. gmv.; -**vermenging**, v. gmv.; -**verschil**, o. -len.
- Rassurant'** (geruststellend), bn., -er, -st.
- Rassureeren** (geruststellen).
- Ras'ter** (breede, grove lat), m. -s; term ook in gebruik bij 't reproduceeren van autotypieën: *fijn-, grof-*.
- Ras'terdraad** (stekeldraad), o. gmv., als voorwerp, m. -draden; -**werk** (omheining, bestaande uit latwerk), o. gmv.
- Ras'tering** (rasterwerk), v. rasteringen.

Rasu're (uitgekrabde plaats in een geschrift), v. rasures, rasuren. (s=z).

Rat, rot (knaagdier van het geslacht muis), v. -ten; zie: Buidelrat, Kelder-, Kerk-, Hamster-, Water-; zegsw. zoo kaal als een -, totaal niets bezittend, ook van het hoofdhaar: geheel haarloos; zegsw. zoo slim als een -; een oude - in de val, een ervaren, geslepen man verschalkt, bedot, met list misleid.

Ra'ta (evenredig aandeel), v.: pro rato, naar evenredigheid of gelang van, naar rato.

Rata'fia (vruchtensapikleur), v. gmv.

Ratan'hiawortel (bloedvloeiing-stelpend geneesmiddel), m. -s: de - is de wortel v. e. in Peru groeienden struik.

Rataplan' (trommelslag, geluid van een trommel), m. en o. gmv.: zegsw. daar heb je den heelen -, heel den boel, al den rommel.

Ratatuille (Fr. dooreengestampt middageten nl. vleesch, groenten en aardappelen, in de kazerne), v., lees: -toelje; meest: Ratjetoe.

Rat'el (houten klepper, waarmede men een ratelend geluid maakt), m. -s: fig. houje -, hou je mond; haar - staat geen oogenblik stil! tong; hij is een -, snapper.

Rat'elaar (Cinadasche populier, ratelpopulier), m. -s; -abeel, m. -en; zie Esp.

Rat'elen, ik heb gerateld: met een ratel -, rijtuigen - over de steenen, de donder ratelt; fig. snel en zonder tusschenpoozen babbelen; -aar (iem., die ratelt, of fig. druk praat), m. -s; -ing, v. -en.

Rat'elkous (babbelkous), m. en v. -kousen; -mond (babbelaar, snapper), m. en v. -en; -populier (esp. tripopulier, abeel), m. -en, zie Ratelaar; -slag (slag met een ratel; fig. donderslag, die ratelend klinkt), m. -slagen; -sling (giftsling in Z-Amerika en Z-Afrika), v. -en: de - heeft een uit hoornachtige ringen bestaanden ratelaan het uiteinde van den staart; -wacht (nacht-waaker met een ratel, klepperman), m. -en, vero.

Ratificatie (bekrachtiging of goedkeuring van een staatsdocument door de betrokken regeeringen), v. ratificatiën, -s. (t=ts).

Ratificeeren (bekrachten, goedkeuren).

Ratijn' (zekere krullige friesch-achtig wollen stof), o. gmv.; ook: Ratine; -en, bn.

Rat'io (rede, oorzaak, grond), v. gmv. (t=ts).

Ratine', o. gmv.; zie Ratijn.

Rationaal, rationeel (gegrond op de rede), bn.; ook: Rationa'bel. (t=ts).

Rationalisme (redgeloof: het systeem van hen, die uitsluitend de menschelijke rede als eenige kenbron huldigen en in geloofszaken slechts dat laten gelden, wat men met het verstand duidelijk kan begrijpen), o. gmv.

Rationalist' (aanhanger van het rationalisme), m. -en; -isch, bn. (t=ts).

Rationeel (op de rede gegrond), bn.; -er, -st.

Ratjetoe', v. gmv.; zie Ratatuille.

Ra'toe (Mal. titel van een vorst), m. ratoes.

Ratooe Kidoel, Java, de fabelachtige koningin v. h. Zuiden, beschermgeest van hen, die in grotten en holen eetbare vogelnestjes plukken.

Rats (ratjetoe, soldaten-potage), v. gmv.; -ketel (blikken emmertje met hengsel voor soldaten-potage), m. -ketels.

Rats (fig. verlegenheid, angst), v. gmv.: zegsw. in de - zitten, benauwdheid.

Rat'sen (wegkapen), ik -te, heb geratst.

Rat'tengif, -gift (rattenkruit, arsenicum), o.

Rat'tenhol (hol of gat, waarin ratten huizen,

bij uitbr. plaats, kelder, pakhuis, waar veel ratten zijn), o. -holen; -klem (-knip), v. -klemmen; -kruit (metaalachtige stof, vergif, arsenicum), o. gmv.; -nest, o. -nesten; -val (toestel, om ratten te vangen), v. -vallen; -vanger (ook: rottenvanger: kamerjager, in de 17e eeuw een onmisbaar persoon op het tooneel van het stadsleven), m. -vangers; -vanger (hond, die ratten doodt), m. -vangers: een fox is een -.

Rat'testaart (staart van een rat, ook kleine ronde vilt), m. -en; -vel (huid eener rat), o. -vellen.

Rattrapeeren (weder verrassen, betrappen).

Rauw (ongekookt), bn.: een -e aardappel, -vleesch; spreekw. Honger maakt -e boonen zoet, zie Boon; een -e wond, versche, open wond; fig. een -e stem, krijschend, scherp; een -e kreet; zegsw. dat valt mij - op het lijf, d. i. overrompelt mij; -achtig (eentigzins rauw, niet voldoende gaar), bn.

Ra'rwelijk (fig. op ruwe, onbeschaafde wijze), bw.: hij viel mij zoo maar - op 't lijf, fig. voer ruw tegen mij uit; ook: Rauwelings.

Rau'wigheid (rauwheid, ruwheid), v. -heden.

Rava'ge (Fr. verwoesting, vernieling), v. -s.

Ra'vanger (steuntouw der ra), m. -s.

Ra'vebek (bek v. e. raaf), m. -bekken, fig. tangetje, ook noodhaak; verder naam van verschillende voorwerpen met kromme punten.

Ravelijn' (Fr. voorschans in den vorm van een halwemaan), o. -ijnen.

Ra'venaas (aas voor de raven, kring; fig. galgenaas, hangebast), o. -aten; -gekras, o. gmv.; -nest, o. -nesten.

Ra'venbeksuitsteeksel (ontl. punt van het schouderblad), o. -beksuitsteekfels.

Ra'venzwart (glanzend zwart als de veeren der raven), bn.: een meisje met - haar.

Ravijn' (Fr. holle weg, bergkloof), o. -en.

Ravot'ten (luidruchtig stoeien, wild spelen), ik heb geravot; -ter, m. -s; -terij, v. -en.

Ra'wa (O-I. moerasgrond op Java), v. rawa's: in het droge seizoen hebben de -s het aanzien van grasvelden; - bet. ook bergmeer.

Rayeeren, ook **royeeren** (doorhalen, doorschrappen, uitdoen): iem. - als lid. (y=1).

Rayon' (verboden kring bij een vesting), o. rayons: binnen het - eener vesting mag niet gebouwd worden. (ay=ei).

Rayon' (vak in een bibliotheek), o. rayons.

Ra'zen (een dol leven maken, tieren, driftig zijn), ik raasde, heb geraasd; -er (dolleman), m. -s; -ernij (eig. razertj), v. -en.

Ra'zend (woedend, dol), bn. en bw.: een -e hond, een -e kat; fig. het is om - te worden; hij acht zich - gelukkig, (C. O.); een -e honger, dat kost mij - veel geld, erg.

Razernij' (dolheid), v. razernijen; ook: aanvallen van -; myth. de drie -en, zie Furiën.

Razijn' (rozijn), v. razijnen.

Raz'zia (eig. militaire expeditie van Turken tegen ongelovigen; overval, plundertocht, strooptocht), v. razzia's: in Rusland was er een - of pogrom tegen de Joden, (1905).

Reaal' (geldstuk in Spanje, Mexico, enz., ter waarde van ± 30 cts.), m. realen.

Reaal' (oude Ned. zilvermunt van 3½ stuiver of f 0.175), m. realen.

Reaal'school (in Duitschland de naam eener H. B. S. en vakschool), v. -scholen: de - leidt op voor velerlei ambten in 't leven.

Reac'tie (terugwerking, vooral op godsdien-

- stijg, staatkundig of geneeskundig gebied), v. gmv.: de partij der —; lees: reaktie.
- Reactie** (nat. tegenstand, tegendrukking), v.
- Reactionnair** (tegenstrever; in de staatkunde iemand, die de bestaande toestanden tot vroegere wil terugbrengen), m. —nair; (tegenstrevend, tegenwerkend), bn. (ai = è).
- Reageer' buis** (scheik. cilindervormig glazen buisje, dat gebruikt wordt bij het nemen van scheikundige proeven), v. —buisen. (g = g).
- Reageeren** (tegenstand bieden, tegenwerken; scheik. op een stof inwerken, zich door een bepaalde tegenwerking doen kennen).
- Re'agens** (terugwerkend middel), o. —gen'tia.
- Reagen'tia** (middelen der scheikunde tot opsporing v. d. aanwezigheid van stoffen), v.
- Real'ia, real'iën** (zaakkennis), v. mv.
- Realisa'tie** (het omzetten in klinkende munt, verwezenlijking), v. —tiën, —ties. (t = ts).
- Realiseeren** (tot een werkelijk bestaan brengen; waren of effecten te gelde maken).
- Realis'me** (richting in de kunst, welke de levende werkelijkheid in haar typische verschijnselen wil uitdrukken, dus ook het leelijke en vulgaire), o. gmv.: het — is het tegengestelde van het idealisme; z. ook Naturalisme.
- Realist'** (aanhanger of beoefenaar van het realisme in de kunst), m. realisten.
- Realis'tisch** (het realisme huldigend in de kunst), bn., ook: een — e levensbeschouwing; de — roman, die zich ten doel stelt het dagelijksch leven, zoo nauwkeurig en zoo naakt mogelijk, voor te stellen.
- Realiteit** (wezenlijkheid, werkelijkheid), v.
- Re'aumur, René, Antoine de**: Fransch natuurkundige (1633—1757), ontwerper van den 80-gradigen thermometer; lees: ree'-oo-muur.
- Re'bab** (O.-I. strijkinstrument der gamelanmuziek; van Arab. oorsprong, bestaande uit klankbodem, kam, hals, voetstuk, twee snaren en twee sleutels), v. rebabs. (e = ee).
- Reb'be** (Hebr. Joodsche koster of godsdienst-onderwijzer), m. rebben.
- Rebee'** (driesnarige soort van viool), v. —s: de — is de voorlooper van de viool; nog in Egypte in de kofflehuizen. (c = k).
- Rebel'** (oproerling, muiten), m. rebellen.
- Rebelleeren** (in opstand komen, muiten, oproerig worden; met geweld zich verzetten).
- Rebellie'** (muitertij, gewelddadig verzet tegen het openbaar gezag, oproer), v. gmv.
- Rebel'lig** (oproerig), bn.: —er, —st.
- Rebel'lich** (oproerig, rebelsch), bn. en bw.
- Rebelsch'** (rebellig, rebellsch), bn. gmv., —er, meest —: de schooljongens werden — door al het straffen, oproerig.
- Re'bus** (beeldraadsel, aguurraadsel), m. rebussen; lees: ree'-bus.
- Re'but** (Fr. weigerend antwoord; ook: wrakgoed, bedorven waar), o. gmv.
- Rebutant'** (terugstootend, ontmoedigend, afschrikkend; norsch, barsch), bn., —er, —st.
- Rebuteeren** (op een harde en verachtelijke manier afwijzen; van zich stooten).
- Recalcit'rant** (Fr. koppig, onwillig), bn.: geen — e jongen. een — karakter, tegenstrevend, weerspannig, tegenstribbelend.
- Recapitula'tie** (korte samenvatting v. d. hoofdinhoud), v. —ties, —tiën.
- Recapituleeren** (in hoofdpunten of beknopt samenvatten, een opsomming geven).
- Rece'neeren** (hoordelen, voornamelijk van boeken en geschriften). (en = en).
- Recensent'** (beoordeelaar van boeken, geschriften, enz.), m. —en.
- Rece'nsie** (beoordeeling van boeken, enz.), v. —siën, —sies. (cen = sen).
- Recent'** (nieuw, pas gebeurd), bn.: dat feit is —, is van — en datum; —er, —st. (en = en).
- Recep'is** (voorloopig bewijs van storting op aandeelen in een gelderning), o. —sen.
- Recept'** (voorschrift ter bereiding van geneesmiddelen, van spijzen, verven, enz.), o. —en.
- Recep'teeren** (een recept klaarmaken).
- Recep'tenboek** (apothekersboek ter inschrijving v. d. gereedgemaakte recepten), o. —en.
- Recep'tenbus** (bus, waarin recepten kunnen gedeponeerd worden), v. —bussen.
- Recep'tie** (het onthalen b.v. bij ondertrouw, ook de ontvangst der gelukwensen, plechtige ontvangst; de aanneming van iemand als lid van een gezelschap), v. —tiën, —ties.
- Recep'tiekamer** (kamer, waarin receptie gehouden wordt), v. —kamers; —kosten (de kosten, veroorzaakt b.v. aan hooggeplaatste ambtenaren door een officieele receptie), m. mv.; —zaal (—kamer), v. —zalen.
- Receptuur'** (recepteerkunst, de kunst van artsensj bereiding), v. gmv.
- Reces'** (schriftelijk vergelijk, verzuimde betaling eener som), o. gmv.
- Reces'** (tijdelijke schorsing of verdagening der zitting b.v. van onze Kamer), o. gmv.: de vergadering is op — gescheiden of gegaan, tot nadere bijeenroeping uiteengegaan.
- Rece'te** (Fr. ontvangst, de entreegelden bij concerten, opera's, enz.), v. recettes.
- Recher'che** (afdeeling der politie, welke zich onledig houdt met opsporing, navorsching), v. —s; zie Rechercheeren. (ch = zj).
- Rechercheeren** (nauwkeurig onderzoeken; uitvorschen); —eur' (politie-beambte, belast met het onderzoek naar misdaden of het opsporen van misdadigers: speurder), m. —eurs; (ch = sj); zie Detectieve.
- Recher'che-vaartuig** (vaartuig voor ambtenaren, die tegen stukkerij moeten waken), o. —vaartuigen. (ch = sj).
- Recht** (niet krom of scheef), bn. en bw.: een — e lijn, een — e kaars, — van lijf en leden; een — e hoek, 90°; fig. de — e weg, d. i. de goede, ware; de — e erfgenaam, d. i. wettige; — en slecht: de menschen waren toen nog — en slecht, oprecht en eenvoudig, te — er tijd, op het — e oogenblik, juist, gepast; zegsw. hij is de — e man op de — e plaats, de man, die geknipt is voor de betrekking; een — e sul, echt, wezenlijk; dat is — jammer; zegsw. — door zee gaan, geen slinksche wegen inslaan, eerlijk zijn; ik vertouw hem niet —, te best.
- Recht** (gerechtigheid), o. gmv.: het — moet zijn loop hebben, iem. — laten wedervaren.
- Recht** (de wetten, wettelijke bepalingen), o. —en: meester in de — en, student in de — en; het Romeinsche —, het oud-Germaansche —, zie: Burgerrecht, Handels-, Kies-, Privaat-, Staats-, Straf-, Volken-.
- Recht** (zedelijke bevoegdheid volgens de wet, aanspraak), o. gmv.: spreek w. Waar niets is, heeft zelfs de keizer zijn — verloren, z. Keizer.
- Recht** (belasting), o. rechten: in- en uitgaande — en, doorvoerrechten, — en heffen.
- Recht'aan** (in rechte richting, al maar recht-uit), bw.: je gaat maar rechttoe —!
- Recht'bank** (college van rechters, zetelend in de hoofdplaatsen v. e. arrondissement en

- oordeelend in burgerlijke zaken en in handelszaken), v. -banken: er zijn 23 rechtbanken.
- Recht'buigen**, ik boog -, heb -gebogen: een stang, een tak -, d.i. buigender recht maken.
- Recht'draads** (volgens of op den draad), bw.: -zoomen, -naaien.
- Recht'te** (meetk. rechte lijn), v. -n.
- Recht'telijk** (overeenkomstig het recht, gerechtelijk, naar rechten), bn. en bw.
- Recht'teloos** (onwettig), bn. en bw., w. i. g.
- Recht'ten** (uitspraak doen naar het recht), ik rechte, ik heb gerecht; ook: Richtten.
- Recht'tens** (volgens recht, rechtmatig), bw.: dat komt mij - toe.
- Recht'ter** (lid eener rechtbank; iemand, die gehouden is recht te spreken), m. rechters, rechteren: deze heer is - in de arrondissementrechtbank, die is kanton -, zie ald.; deze heer is - van instructie, heeft de voorbereiding van de rechtszaken in handen, zie aldaar; zegw. niemand kan - zijn in zijn eigen zaak, zie Berechten; God is de - van levenden en dooden d. i. de opperste -; zie: Vrederechter en Scherprechter.
- Recht'ter** (dat. van recht: het tegengestelde van linker), bn., vormt samenstellingen, als:
- Recht'terarm** (arm ter rechterzijde), m. -en; -been, o. -en; -elleboog, m. -bogen; -hand, v. -en, zie ald.; -hiel, m. -en; -knie, v. -knieën; -oog, o. -en; -oor, o. -en; -slaap (voorhoofdszijde rechts), m. -slapen; -voet, m. -en; -wang, v. -en, zie ald.; -zijde, v. gmv., zie ald.
- Recht'ter-commissaris** (rechter, aan wien een bijzondere last is opgedragen), m. -commissarissen: Ten Haave was benoemd tot - in het faillissement der weduwe Van Veen, (Potg.)
- Recht'terhand** (eig. hand aan den rechterarm; fig. helper, werker, steun), v.: het oudste dochtertje is moeders -; de stuurman-visscher is des schippers -; De Ruyter, der Staten -.
- Recht'terkant** (aardr. kant ter rechterzijde), m. gmv.; zie Rechteroever.
- Recht'terlijk** (eigen aan, betrekking hebbende op een rechter), bn.: de -e macht, de -e waardigheid, een - onderzoek, een -e uitspraak.
- Recht'teroever** (aardr. oever a. d. rechterhand, als men stroomafwaarts ziet), m. -s, ook -kant: Arnhem ligt aan den - v. d. Rijn.
- Recht'tersambt** (het ambt v. rechter), o. gmv.: hij bekleedt met groote waardigheid het -.
- Recht'terschap** (de rechterlijke waardigheid), o. gmv.: hij werd benoemd tot het -.
- Recht'terstool** (zetel des rechters, ook de rechter zelf), m. -en: voor den - Gods; de - der geschiedenis, vierschaar, gericht.
- Rechter van instructie** (rechter, die belast is met het voorloopig onderzoek eener strafzaak), m. rechters van instructie.
- Recht'tervleugel** (vleugel van een vogel aan den rechterkant), m. -s: fig. de rechterafdeeling van een leger; zie Vleugel.
- Recht'terwang** (wang ter rechterzijde), v. -wangen, Bijbel: zoo wie u op de - slaat, keert hem ook de andere toe, Matth. 5: 39, weersta den vijand niet, wees zachtmoedig.
- Recht'terzijde** (zijde aan de rechterhand), v. gmv.: hij zat aan de - van den gastheer; hij liep aan de - of ter - van den koning; in de staatk. de christelijke partij in de Kamer.
- Recht'tgeaard** (braaf, rechtschapen), bn.: een - mensch, een - Nederlander.
- Recht'geloov'ig** (R.-K. goed in het geloof, rechtzinnig, orthodox), bn.; -held, v. gmv.
- Recht'hebbende** (iemand, die recht op iets heeft), m. en v. -hebbenden.
- Recht'heid** (het recht-zijn), v. gmv.: de - v. e. straat, v. e. spoorlijn, v. e. pad, v. e. lijn.
- Recht'hoek** (meetk. parallelogram met rechte hoeken), m. -hoeken; -hoe'kig, bn. en bw.: een -hoekige driehoek, met een hoek van 90°; -elkaar snijdende lijnen.
- Recht'hoekszijde** (wisk. zijde v. een recht-hoekigen driehoek aan den rechten hoek), v. -zijden; zie ook Hypotenus.
- Recht'huis** (gebouw, waarin de rechter recht spreekt, of zitting houdt), o.: het - van Pilatus, Matth. 27: 27 en Johannes 18: 28.
- Recht'huis** (gemeentehuis op een dorp; ook herberg, waarin de raadkamer is), o. -huizen: wij soupeerden te Baarn in het -, (Potg.); voor het - hield een koets stil, beladen met een rentenier, (Koetsv.)
- Recht'tigen** (machtigen, recht geven, autoriseren), ik ben gerechtigd.
- Recht'kloppen** (kloppend recht maken), ik klopte -, heb -geklopt: een staaf -.
- Recht'lij'ng** (uit rechte lijnen bestaande), bn.: een -e figuur; bw.: - teekenen, het vervaardigen van teekeningen met passer en liniaal b.v. van bouwplannen, machine-afbeeldingen, enz.; examen i. h. - teekenen doen.
- Recht'maken** (rechtlij'ng of rechtstandig maken), ik maakte -, heb -gemaakt: de schei in 't haar -, een scheef beeldje -.
- Recht'mat'ig** (volgens recht, overeenkomstig de wet, billijk), bn. en bw.: de -e bezitters, de -e eigenaars; een - aandeel, -e aanspraken, -e grieven; dat komt ons - toe.
- Recht'op** (recht naar omhoog gericht), bw.: loop toch -, niet gedoken.
- Recht'opstaand** (recht'op, als een loodlijn) bn.: een -e ladder, steil.
- Recht'over** (vlak a. d. overzij), bw.
- Rechts** (naar de rechterzij), bw.: gij moet -afslaan; mil. -, richt u! - uit de flank!
- Rechts'af** (ter rechterzijde af), bw.: de wandelaar sloeg -, naar den rechterkant af.
- Rechts'ban** (rechtsgebied), m. gmv. vero.
- Rechts'bedeeling** (de wijze, waarop en de wetten, waarnaar recht gesproken wordt, de bediening van het recht), v. gmv.
- Rechts'begrip** (begrip of gevoel in zake recht en onrecht), o. -begrippen: het - is den mensch aangeboren.
- Rechtsch**, bn.: dit kind is niet -, maar linksch, d. i. doet met de linkerhand, wat gewoonlijk met de rechter wordt gedaan.
- Rechtsch** (bedoeld, gezocht), bn.: is dit het -e huis, het -e boek, de -e trein?
- Rechtscha'pen** (eerlijk, oprecht), bn. en bw.: een - man, - handelen; -heid, v. gmv.
- Rechts'college** (college van rechters), o. -s.
- Rechts'dwang** (maatregel van dwang door de rechterlijke macht, lijfsdwang), m. gmv.
- Rechts en links**, in bouwkunde, teekenkunde, heraldiek en in liturgischen zin bezigt men - steeds in betrekking tot de zaak en niet tot den beschouwenden persoon; wat voor den beschouwer rechts is, heet in dat geval links en omgekeerd.
- Rechts'gebied** (streek, binnen welke een rechtscollege de rechtspraak uitoefent), o. gmv., zie Jurisdicctie; -gebouw (gerechtshof, rechthuis), o. -en; -gebruik (-formaliteit), o. -en; -geding (proces), o. -en;

-**geldig** (in rechten geldig, wettig, van kracht), bn.: -**heid**, v. gmv.; -**geleerd** (het recht tot voorwerp van studie gemaakt hebbende), bn.: een - **persoon**: -**heid** (jurisprudentie), v. gmv.; -**geleerde** (advocaat), m. en v. -n; -**geschiedenis** (geschiedenis van het recht), v., spreekt.: dat wordt een -, zaak, die voor het gerecht komt; -**gevoel** (het gevoel voor rechten onrecht), o.: die oorlog kwetst het - der volken; -**grond** (grond, waarop een bepaling, een verordening, een wet, enz. berust), m. -en; -**handel** (proces), m. gmv.; -**ingang** verlenen (verklaren, dat een zaak door de rechtbank in behandeling zal genomen worden), m. gmv.: - tegen iem. verlenen, aan een klacht - verlenen; -**kundig** (betrekking hebbende op de wetenschap van het recht), bn.: op -e gronden, uit een - oogpunt, -e bijstand; -**macht** (bevoegdheid v. e. rechtbank), v. gmv.; -**middel** (middel, waarvan men zich kan bedienen tot handhaving van het recht), o. -en.

Rechts'om (naar de rechterzijde), bw.

Rechtsomkeer' (mil. commando: zwenking in halven cirkel naar rechts), bw.

Rechtsomkeer', bw.: - maken, teruggaan; - **persoon**, m. en v. - personen: een **vereeniging als - erkennen**; - **persoonlijkheid** (bevoegdheid, om in rechten op te treden), v. gmv.: - aanvragen, bij de hooge regeering genoemde bevoegdheid vragen; - **philosophie** (de wijsbegeerte van het recht), v. gmv.; - **pleging** (-verzorging, het uitoefenen van het recht), v. -en; - **spraak** (uitspraak, gewijsde), v. gmv.; - **praktijk** (de praktijk van een advocaat of rechter), v. -en; - **spreken** (gerechtelijke uitspraak doen), ik sprak -, heb - gesproken; - **taal** (taal of termen, bij rechtsgeleerden in gebruik), v. gmv.

Recht'stamig (met rechten stam), bn.: -e pijnen, -e populieren.

Recht'stan'dig (loodrecht), bn.; -**heid**, v.

Recht'sterm (term, uitdrukking bij rechtsgeleerden in gebruik), m. - termen.

Recht'stitel (rechtsgrond), m. - titels: op welken - zou het steunen, dat de arbeider werk gaat eischen van den staat?

Recht'streeks' (regelrecht, zonder omwegen, direct, zonder eenige tusschenkomst), bn.: hij wendde zich - tot den minister.

Recht'streeksch', bn.: een -e verbinding, het - verkeer, een - evraag, een - e weigering.

Recht'sverdraaling (het voorbedachtelijk verkeer uitleggen van artikelen der wet), v. -en; - **verkrachting** (daad van iemand, die het recht verkracht, d.i. krachteloos maakt, door eigen wil in plaats van het recht te stellen), v. -en; - **vervolging** (het vervolgen door den rechter), v. gmv.: tot - overgaan; een - tegen iemand instellen, hem bij den rechter aanklagen; - **vordering** (het instellen van een vordering of eisch bij den rechter), v. -en; - **vraag** (rechtsquaestie), v. -vragen; - **wege**, van -, volgens recht, rechtens: dat behoort haar van - toe; - **welgering** (weigering, om iemand recht te doen), v. gmv.; - **wetenschap** (de wetenschap van het recht, rechtsgeleerdheid), v. gmv.: - **wezen** (het recht en al, wat daarmee in betrekking staat), o. gmv.: - **zaak** (rechtsgeding), v. -zaken; - **zaal**

(zaal, waarin het gerecht, de rechtbank zitting houdt), v. -zalen.

Recht'toe (in rechte richting), bw.: loop maar -, zie **Recht'taan**; zegsw. **het gaat daar niet -**, naar behooren.

Recht'uit (in een rechte richting, fig. ronduit), bw.: loop of ga maar -, zonder rechts of links af te wijken; hij spreekt altijd -, onbewimpeld; met w.v. vormt het scheidbare samenstellingen: -gaan, -kijken, -loopen, -rijden, enz., van welke de leden der onbep. wijze en der volt. deelw. aaneengeschreven worden, b.v. **Recht'uitgaan**, **recht'uitgegaan**, **recht'uitkijken**, **recht'uitgekeken**, enz.

Recht'vaard'ig (rechtmatig, billijk, eerlijk), bn. en bw.: een -e straf, een - vonnis; **God is -**, geen onrecht doende of duldend; iem. - behandelen, naar recht en billijkheid; - **handelen**, niemand benadeelend, billijk; - **en** (de deugdzamen, braven), m. mv.; - **en**, ik heb gerechvaardigd: dat zal mijn oordeel -, billijk doen blijken; ik zal later mijn gedrag -, verantwoord, zich -, zich zuiveren van een blaam: - **ing** (verantwoording), v. gmv.; - **heid** (het rechtvaardig-zijn, maatschappelijke deugd in hem, die ieder het zijne geeft), v. gmv.; - **lijk** (op rechtvaardige wijze), bw. w. i. g.; - **making** (R.-K. het brengen, tot boete en bekeering door Gods genade), v. gmv.

Recht'verkrifgende (iem., die door koop, erfenis, enz. een recht verkrijgt, dat vóór dien een ander toekwam), m. en v. -n.

Recht'veug'gig (met rechte vleugels, van insecten), bn.: als zn. -en, b.v. sprinkhanen, glazenmakers, met vier rechte vleugels.

Recht'zin'nig (rechtgeloovig, orthodox), bn. en bw.: -er, -st; -**heid** (orthodoxie), v.

Reed'ive (terugval, herhaling eener misd. v. gmv. (re = ree).

Reed'ivist' (eig. iem., die reeds meer dan eenmaal hetzelfde misdrijf pleegde), m. en v. -en; vr. ook -e.

Reed'et' (woorddracht van eenig gedicht, het reciteeren), o.: ook **Recitatie**. (e = ee).

Re'cipe, zie **R.** (re = ree).

Re'cipieeren (opnemen of toelaten in een gezelschap, ontvangen, onthalen). (e = ee).

Re'cipient' (klok van een luchtpomp), m. recipiënten; lees: **ree-cie-pie-ent'**.

Re'ciprociteit' (Fr. wederkerigheid), v. gmv.

Re'cipro'que (Fr. wederzijdsch, wederkerig), bn. en bw.: lees: **resieprók'**; - **getallen**, die, wier product gelijk is aan de eenheid, b.v. $\frac{1}{2}$ X $\frac{2}{1}$. (re = ree).

Re'citatief' (het zingende spreken, een soort v. declamatorischen zang), o. -ieven. (e = ee).

Re'citeeren (opzeggen, voordragen in rede-naarstoon): een gedicht -. (e = ee).

Re'clamant' (iem., die iets terugvordert; ook iem., die bezwaren indient), m. -en; vr. -e.

Re'clame (terugvordering, bezwaarschrift; ook: publieke aanprijzing van iets), v. -s.

Re'clameeren (terugeischen, bezwaren indienen, terugvorderen, opkomen tegen iets).

Re'classe'e'ring, v.: centraal college van -, college, opgericht bij Koninklijk besluit van 24 Dec. 1910, welks taak het is, personen uit eenige gevangenis ontslagen, enz. op te heffen uit hun of haar ellendigen toestand, omdat zij niet weer tot misdrijf vervallen.

Re'cognit'ie (eig. erkenning, vergoeding in geld, elk jaar door den erfpachter aan den eigenaar te betalen), v., lees: **reecognit'ie**;

—geld (geld, dat elk jaar betaald wordt als erkenning van rechten, enz.), o. — gelden.

Recoletten, zie Observanten.

Recommanda'bel (aanbevelenswaardig, recommandatie verdienende), bn.; —da'tie (aanbeveling), v. —tiën, —ties; —deeren (aanprijzen, ernstig aanbevelen): zich —, zich in iem. welwillendheid aanbevelen; zich gerecommandeerd houden, zich aanbevelen houden.

Reconstrue'tie (herbouwing, hernieuwing, weder-opbouw), v. —s, —tiën. (e = ee).

Reconvalescent (herstellende, een zieke die aan de beterschap is), m. en v. —en; vr. ook: —e; —le (herstelling van een zieke), v. gmv. (re = ree).

Record' (Eng. het hoogste of beste), o. gmv.; lees: riekoord': het — slaan, het grootste bereikte succes nog overtreffen door een bepaalden afstand in nog korteren tijd af te fietsen, met schaatsen af te rijden, enz., den besten tijd maken; het uur — verbeteren, d. i. in één uur meer KM. rijden, het sneller doen, dan iemand het nog gedaan heeft.

Recrea'tie (ontspanning, uitspanning), v. gmv.: het uur van —, verpoozing, rust (in kostscholen en kloosters). (e = ee).

Recruteeren (troepen werven of lichten, de bataljons voltallig of compleet maken); —ing v. gmv., fig. aanwerving bij een partij.

Recrutenschool (handleiding voor 'tgeen gewone soldaten moeten kennen), v. —scholen.

Recruut' (nieuw aangeworven soldaat, loteling), m. recruten; zie Milicien.

Recta (rechtuit): via —, langs den rechten weg; linea —, in de rechte lijn. (c = k).

Rectifica'tie (verbetering, herstelling; herhaalde distillatie), v. —s, —tiën. (tie = tsie).

Rectificeren (verbeteren, in orde brengen; door gedurige overhaling zuiveren, versterken).

Recto (Lat. op de rechterzijde van een blad, de voorzijde). (c = k); zie Verso.

Rector (R.-K. geestelijke leider in eenig klooster of godshuis, door den bisschop benoemd; ook: onderpastoor in een hulp- of bijkerk), m. rectors. (c = k).

Rector (bestuurder v. een Latijnsche school, een gymnasium), m. —to'ren, —s; —schap, o.

Rectoraal (den rector betreffende), bn.: de —ale waardigheid, de —ale macht. (c = k).

Rectoraat (ambt of waardigheid van rector), o. rectoraten. (c = k).

Rector magnificus (voorzitter van den academischen raad of senaat), m. rector magnifici; lees: mag-nie-fie-kus.

Recu' (Fr. schriftelijk bewijs van ontvangst), o. —'s; lees: resuu'.

Recu' (Fr. algemeen in de mode), bn.: dat is —.

Recueil' (Fr. verzameling, bundel), o. —s; lees: rekuilj'; het — militair, verzameling van voorschriften, het leger betreffende.

Redacteur' (hoofdopsteller, samensteller, leider van een krant of tijdschrift), m. —s, —en.

Redactie (gezamenlijke redacteurs van een dagblad of tijdschrift; de wijze, waarop een mededeeling, enz. onder woorden is gebracht), v. —tiën, —s; de — van het Handelsblad, de — van een wetsartikel dient in de eerste plaats duidelijk te zijn; de commissie van —; dit amendement bedoelt alleen een verbetering in de — van 't artikel, (t = s); —bureau (kantoor der redactie), o. —'s; —kosten (kosten, verbonden aan het redigeeren van een

krant of tijdschrift), m. mv.; —werk, o. gmv.

Redactioneel (tot de redactie behoorend, ook de wijze van stellen betreffend), bn.: het — gedeelte der wet of der verordening. (c = k).

Redactrice (vrouw als redacteur), v. —s.

Reddeloos (niet te redden, onherstelbaar), bn. en bw.: zijn zaak is —; hij is — verloren.

Reddeloosheid (toestand van iemand, die of van iets, dat reddeloos is), v. gmv.

Redden (uit het gevaar helpen), ik heb gered: —der (man, die redt), m. redders; —ding (het redden), v. —en; —ster, v. —s.

Redderen (freq. van redden: in orde brengen, regelen), ik heb geredderd: een kamer —, een boedel —, een erfenis volgens het testament in orde brengen; —aar, m. —s; —ing, v. gmv.; zie Opredden.

Redding(s)boel (grote ring van kurk, overtrokken met wasdoek), v. —en, zie Boei; —boot (vaartuig, ingericht en bestemd tot redding van schipbreukelingen), v. —en; —gordel (reddingsboei, kurken gordel, om op te drijven), m. —s; —leger (leger des Heils, Heilsleger), o. gmv., zie Salvation-army; —maatschappij (vereeniging tot redding van drenkelingen, te Amsterdam, 1767), v.; —toestel (middel, om menschen te redden), o. —toestellen; —touw, o. —en.

Re'de (gesprek, toespraak, vertoog), v. gmv.: iemand in de — vallen; de deelen der —.

Re'de (denkvermogen, verstand), v.: de mensch is begaafd met —; zegsw. iemand tot — brengen, hem terecht zetten, zoodat hij wel naar recht en billijkheid moet handelen; dat ligt in de —, vloeit uit den aard der zaak voort.

Rededeel (spraak. woordsort), o. —deelen: er zijn tien —deelen.

Redekavelen (redeneeren), ik heb —redekaveld; scherts: Hij stond een kwartier lang met zijn medestudent te —, (Klikspaan); —kaveling (redeneering, dispuut, redetwist), v. —kavelingen, w. g.; zie Kavelen.

Redekuude (leer der welsprekendheid), v. gmv.; zie Rhetorica.

Redekun'dig, redekun'stig (volgens de rede), bn.: een —e ontleding.

Redekunst (wetenschap, die leert wèl te spreken), v. gmv.; ook: Redekunde.

Redekun'stig (betrekking hebbende op de welsprekendheid), bn.: —e figuren, b.v. de tropen; zie: Troop en Rhetorisch.

Redelijk (met rede begaafd, verstandelijk), bn.: de mensch is een — wezen; gij zijt te —, om zoo iets te verlangen, verstandig; dat zijn —e voorstellen, billijk; hij heeft een — inkomen, tamelijk; bw.: het gaat —, tamelijk: —er, —st; —heid (billijkheid), v. gmv.

Redelijkwijze, -wijs (volgens recht, met billijkheid), bw.: trouwe plichtsbetrachting kan men — van u verwachten.

Redeloos (zonder verstand), bn.: het — looze vee; —loozere, —t; —loosheid, v. gmv.

Redemptor (Verloosere, Heiland), m.

Redemptorist' (R.-K. lid van de congregatie van den Allerheiligsten Verlosser), m. —toristen; de stichter van deze congregatie is de H. Alphonsus v. Liguori (1732), zie Liguori.

Reden (beweeggrond, grond, oorzaak), v. redenen: wat is de — van uw stilzwygen? om —en van gezondheid; de voornaamste —; om —en van financieelen aard; zonder eenige — iemand beledigen, gegrond —en; om de eenvoudige —; iemand wel of geen — geven

- tot iets, aanleiding; om - van, ter oorzaak van.
- Reden** (rekenk. verhouding), v. redens: een meetkundige -: getal, dat aanwijst, hoeveelmaal het ééne getal in het andere begrepen is; een rekenkundige -, verschil tusschen twee getallen.
- Redenaar** (man van talent als spreker, woordvoerder; iem., die redevoeringen houdt, ook talentvol predikant), m. -aars, -aren.
- Redenaarsgave** (de gave van wél te spreken), v. -gaven; -gestoelte (gestoelte, waarin een redenaar gaat staan), o. -n; -talent (talent of hoogere gave der welsprekendheid), o. -talenten: het - van een Pericles, Demosthenes, Cicero; van een Borger, een v. d. Palm, enz.
- Redenatie** (volkst. redenering), v. -ties.
- Redeneeren** (betoogen, zijn gevoelen of meening uiten; praten over een zaak), ik heb gereedeneerd; -ing (het redeneeren), v. (soorten), v. -en: wat een dwaze -! een logische -; -kunde (wetenschap der logica of wijsbegeerte), v. gm.v.; -trant (wijze, waarop men releneert, betoogtrant), m. gm.v.
- Redengevend**, bn.: spraak. een - voegwoord, b.v. want, omdat.
- Rederijk** (woordenrijk, gemakkelijk sprekend, beschikkend over veel woorden), bn.
- Rederijker** (beoefenaar der uiterlijke welsprekendheid), m. -rijkers: de -rijkers waren de beoefenaars der rhetorica of rhetorike, van hier hun naam; zie Retro zijn.
- Rederijkerskamer** of Kamer van rhetorica (vereeninging van rederijkers, vertooners van tooneelspelen), v. -kamers: de oudste -s vindt men in Z.-Nederland b.v. de *Alpha en Omega* te Yperen, in de 14e eeuw; een der beroemde -s in N.-Nederland is: *De Eglantier*, met de zinspreuk „In liefde bloeiende“, die haar blazoen van keizer Karel ontving, zie *Academie*; elke - had een bestuur (hoofdmannen): prins of keizer, factor (die in rijm het woord voerde en vaak de vinder of maker was der tooneelstukken), de deken (overman); nog was er een nar (grappenmaker) en een knaap (bode); een der leden was de drager van het blazoen of wapenschild; zie verder: Landjuweel, Haagspel, Referenfeest, Sinnespel, Klucht (esbattement).
- Redetwist** (dispuut), m. -twisten: een - doet soms meer kwaad dan goed, (Koetsv.)
- Redetwisten** (disputeeren), ik redetwistte, ik heb geredetwist: over iets -.
- Redevoeren** (een redevoering houden), ik -voerde, heb gereedevoerd. w. g.
- Redevoering** (uitgesproken rede, die zich zoowel tot het gevoel als het verstand richt en als hoogste doel stelt te overtuigen, te overreden), v. -voeringen.
- Redewisselen** (met elkaar spreken), ik heb -redewisseld, w. g.; -wisseling (gesprek, onderhoud), v. -wisselingen.
- Redeziften** (vitten, bedillen), ik heb geredezift; -zifter, m. -s; -zifting, v. -en.
- Redigeeren** (de redactie voeren; opstellen, voor de drukpers gereed maken). (g = g).
- Redmiddel** (middel tot redding), o. -en; zie: Reddingboei, -boot, -gordel, enz.
- Redoute** (kleine veldschans), v. -s. (ou = oe).
- Redoute** (maskerd bal), v. redoutes: de -zaal te Maastricht. (ou = oe).
- Redres** (herstel), o. gm.v.: erisgeen - mogelijk.
- Redresseeren** (terechtbrengen, weder goedmaken, herstellen).
- Reduceeren** (terugbrengen of -voeren, beperken, verminderen, herleiden). (e = ee).
- Reductie** (verlaging, herleiding, vermindering), v. reducties. (e = ee).
- Reductiegetallen** (herleidingsgetallen van vreemde munten in eigen munt), o. mv.: een pond sterling = f12; een gouden roebel = ± f2; een Portugeesche milreis = f2.70, enz.
- Reduit** (Fr. verborgen schans, binnenschans), o. reduits; less: ree-dwie'.
- Reduplicatie** (spraak. verdubbeling), v. -s, -tien, b.v. mama, papa, klinkklank, krikkrak, zigsag, wirrewarren, ziegezagen, enz.
- Ree** (een klein soort van hert), v. reeën; -kje, o. -tjes: het oog van een - is gelijk een bezielden edelsteen, (v. Doyssel).
- Ree** (buitenhaven), v. reeën; zie Reede.
- Ree** (gereed, klaar), bn.: het schip ligt -.
- Reebok** (mann. der reeget), m. -bokken.
- Reebout** (bout van een ree), m. -bouten.
- Reede**, ree (ligplaats voor schepen), v. -n. reeën: de - van Batavia, het schip ligt ter -.
- Reede**, ree (gereed), bn., reeder, reedst.
- Reeden** (gereedmaken, toerusten, een schip uitrusten), ik reedde, heb gereed.
- Reeder** (uitruster van schepen), m. -s.
- Reederij** (vennootschap tot het uitrusten van zee- of rivierschepen, het kantoor), v. -en.
- Reederijplaats** (plaats, die aan de haringvangst op de Noordzee deelneemt), v. -plaatsen: Scheveningen is de grootste - en had in 1906 vier stoomtrawlers, 187 zeilschepen, 137 bommen, samen 328 stuks schepen in de vaart; dan volgen Vlaardingen, Katwijk en Maassluis.
- Reeds** (bereids, alreede), bw.: het is - laat.
- Reëel** (wezenlijk, werkelijk, zeker, vast), bn., de reële waarde: de werkelijke of wezenlijke waarde van geld, munten of effecten.
- Reef** (scheepst. vouw in een zeil, dienend om het zeil te verenigen en zoo kleiner te maken, waardoor de wind bij zwaar weer er minder vat op heeft), o. reven; ook: Rif, o. reven.
- Reeget** (wijfjesree), v. -geiten.
- Reek** (houten hand-egge), v. reken.
- Reekalf** (jong van een reeget), o. -kalven.
- Reeks** (rij, opeenvolging), v. reeksen: een - van jaren, een - van rampen, een - van geslachten; rekenk. een meetkundige -, een rij van getallen, van welke elk volgende een zelfde veelvoud of deel van het vorige is; zie Reden; een opklimmende -, zie Divergeerend; een afdalende -, zie Convergeerend; een eindige -, een oneindige -; een rekenkundige -, een rij van getallen, van welke elk volgende een zelfde verschil grooter of kleiner is.
- Reeling** (scheepst. houten veiligheidsleuning of stalen staketsel), v. reelings.
- Reep** (smalle strook), m. -en: een - linnen, papier, lood; een doek aan -en scheuren.
- Reep** (eind touw), m. -en; zie Valreep.
- Reep** (hoepel), m. -en: de - van een vat.
- Reep** (staaf metaal), m. -en: een - goud.
- Reep** (visscherij. armdikke kabel, waaraan de vleet of het haringnet hangt), m. reepen.
- Reepel** (kleine reep), m. reepels.
- Reeschaaf**, rei- of rij- (timm. groote lange schaaaf), v. -schaven.
- Reet** (plaats, waar het vlas ligt te weeken), v. reten; zie Reute.

Reet (spleet, smalle opening), v. reten.
Reet, re'te (hennepbraak), v. reten.
Reeuw (doodschuim, doodzweet), o. gmv.
Reen'wen (een lijk afleggen, het wasschen en reinigen), ik heb gereuwd; —er, m. —ers.
Ree'vleesch (vleesch van een ree), o. gmv.; reeënvleesch (vleesch van reeën).
Refac'tie (korting op beschadigde waren), v. —tiën, —ties; ook: *Rafactie*. (t = s).
Refecto'rium (Lat. eetzaal in een klooster), so. —ia; bij verkorting: *Refeter*, m. —s.
Referaat (verslag, rapport), o. —aten.
Refereren (Fr. berichten, verslag geven, rapport uitbrengen): zich — aan, verwijzen naar iets, dat vroeger gezegd of geschreven is, zich houden aan, zich beroepen op.
Referen', o. refereren; zie *Refrein*.
Referen'feest (feestelijke wedstrijd van rederijkerskamers en wel om den prijs voor het beste referen'), o. —feesten.
Referenda'ris (titel v. e. hoofdamtenaar aan een der ministerieele departementen), m. —sen.
Referen'dum (Lat. verslag met bijbehorende voorstellen; volksstemming over wetsvoorstellen b.v. in Zwitserland; hoofdelijkestemming), o. —dums: een — onder de stakende mijnwerkers had tot niets geleid. (en = en).
Referent (verslaggever, inleider, aankondiger, rapporteur), m. referenten.
Referen'tiën, —ties (inlichtingen, aanwijzingen, getuigenissen), v. mv.: voorzien van goede —, van prima —; zie *Informatie*.
Refer'te (verwijzing naar iets), v. refer'tes: onder —, verwijzing.
Reflectant (reflecteerende), m. en v. —en.
Reflecteeren (weerkaatsen, terugstralen, weerspiegelen), (c = k).
Reflecteeren (ergens acht op geven, schrijven op een advertentie), (c = k): op iets —.
Reflectie (overweging, bedenking), v. —tiën, —ties: — op iets slaan, er acht op geven.
Reflector (straal- of lichtkaatser, spiegeltelescoop), m. —s; ook: *Reflecteur*'. (c = k).
Reflex (terugwerking, —kaatsing), m. —en.
Reflex' (onwillekeurige spierbeweging, volgend op een prikkel), m. —en.
Reflex'ie (terugkaatsing van het licht, weerschiën), v. —ties, —tiën, soms *Reflectie*.
Reflexief (spraak. wederkeerend), bn.: een — werkwoord; een toevallig — werkwoord, b.v. zich wasschen; een wezenlijk — werkwoord, b.v. zich vergissen; het — voornw. (x = ks).
Reflexief (wederkeerend w.w.), o. —ieven.
Reform', v.; zie *Reforme*.
Reforma'tie (eig. hervorming: de kerkelijke omwenteling der 16e eeuw), v.; lees: —aaf'sie.
Reform'bill (Eng. wet van 23 Nov. 1830, die een hervorming van 't Parlement ten doel had), v. gmv.
Reform'e (verbetering, vervorming), v. gmv.; ook: afdanking, ontslag: op — stellen, afdanken.
Reform'eeren (hervormen, een anderen of beteren vorm geven, zuiveren).
Reformist' (verbeteraar; iem., die op betere arbeidswetten aandringt, in Engeland, Frankrijk), m. —isten; Engelsch: *Refor'mer*.
Reform'klee'ding (mode: dameskleedij, welke rekening houdt met de hygiëne, dragend op de schouders en niet inpersend: gezondheidskleding), v. gmv.; ook: —japon, v. —japonnen, —kostuum, o. —kostumen.
Reform'paard (mil. afgedankt of afgekeurd paard), o. —paarden.

Refrac'tie (straatbreking), v. gmv. (t = ts).
Refractor (straatbreker), m. —s. (c = k).
Refrein' (dichtk. keerregel(s), keerrijm: herhaling van bepaalde woorden aan 't einde der strophen; ook wel de terugkeer van een bepaalden versregel na een zeker aantal andere; verder zulk een gedicht zelf), o. refreinen; de —en van Anna Bijns tegen Luther's „doktrijne" werden in 1529 te Antwerpen gedrukt; ook: *Referein*, *Keerdicht*.
Ref'ter (algemeene spijzsaal in kloosters, godshuizen, enz.), m. —s; zie *Refectorium*.
Refugié' (Fr. uitgewekene om geloofsvervolgung of politiek), m. refugié's: de —s: de Hugenoten, die na de herroeping van het Edict van Nantes (1685) Frankrijk verlieten.
Refu'gium (toevluchtsoord), o. —s. (g = g).
Refuseeren (weigeren, van de hand wijzen).
Refuus' (Fr. weigering, weigerend antwoord), o. refusen, fig. een blauwe scheen, afwijzing.
Regaal' (landsheerlijk recht, koninklijk hooghedsrecht), o. regalia, regaliën. (g = g).
Regaal' (orgelregister, dat de menschelijke stem nabootst), o. regalen; zie *Vox humana*.
Regaal' (koninkl. maal, gastmaal), o. —galen.
Regaal' (den koning betreffende), bn.: —ale rechten, koninklijke of landsheerlijke rechten; zie: *Regalia*, *Regaliën*.
Regaal' (koninklijk, voortreffelijk), bn.
Regaal'papier (een groot soort v. papier), o.
Regaleeren (heerlijk onthalen, een vorstelijk gastmaal geven), (g = g).
Regalia, regaliën, o. mv.; zie *Regaal*.
Regaliën (voorrechten der koninklijke waardigheid), o. mv. (g = g).
Regard' (Fr. blik, oogopslag, aanzien; opmerkzaamheid), m. regards; lees: *re-gaar'*; — slaan op, acht geven, letten op.
Regardeeren (Fr. betrekking hebben op, betreffen, aangaan).
Regat'ta (It. roei- of zeilwedstrijd), v. regatta's: oorspronkelijk een volksfeest in Venetië, thans ook in Duitschland. (g = g).
Regeer'der (bestuurder), m. —s.
Regeeren (heerschen, besturen), hij heeft geregeerd: over een land —, een volk —.
Regeer'ring (bestuur, bewind), v. —en: de — van Karel V; hij was in die stad lid der —, vroedschap, vero.; spraakk. de — van een werkwoord, b.v. een naamval of een voorzetsel; ook het ministerie: de hooge —, het kabinet.
Regeer'ringloos (zonder regeering), bn.; —loosheid (anarchie), v. gmv.
Regeer'ingscommissaris (persoon, die de hooge regeering vertegenwoordigt), m. —sen;
—ontwerp (concept van wet, door de regeering ingediend), o. —en; —partij (politieke partij, die aan de regeering is), v. —en;
—persoon (lid der landsregeering, minister), m. —personen; —reglement (reglement, waaraan de regeering gehouden is), o. —en;
—tijd (tijdoek, gedurende hetwelk een vorst regeert), m. gmv.; —vorm (wijze, waarop het bestuur van een land is ingericht), m. —en: de eenhoofdige —, de republikeinsche —;
—wege, in de uitdr. van —, van de regeering uitgaande; —zaak (zaak, die tot de zorg der landsregeering behoort), v. —zaken.
Regel (taalregel; schrijfstijl), m. regels: de —s der spelling, d. i. wetten, voorschriften; een — der taalkunde; de vier hoofdregels der rekenkunde, d. i. optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en deelen; de — van drieën;

op een nieuwen — beginnen, d. i. schrijven.
Re'gel (voorschrift, richtsnoer, verordening), m. — en: — en voor de R. K. S. reglement.
Re'gelaar (deel v. e. werktuig, dat dient om den looper van terregelen,) m. — s, z. Regulator.
Regeleeren (regelen; ook: linieeren), w. g.
Re'gelen (schikken, ordenen, in orde brengen), ik heb geregeld: dat is geregeld bij de wet; zich naar iets —, richten; —ing, v. — en.
Re'gelingscommissie (college van of tot regeling eener zaak), v. — sion, — sies.
Re'gelloos (zonder eenigen regel), bn., — loozer, — i: geen taal is —; fig. hij werkt, leeft —, zonder orde, ordeloos; —loosheid, v.
Re'gelmaat (ordelijke schikking), v. gmv.
Re'gelmatig (ordelijk), bn. en bw., —er, —st; —heid (orde, symmetrie), v. gmv.
Re'gelrecht (zonder omwegen, lijnrecht), bw.
Re'gen, m. regens: spreekw. Na — komt zonschijn, d. i. na lijden komt verblijden, voorspoed volgt op tegenspoed; zegsw. van den regen in den drup komen, van een onaangename toestand in een nog ergeren geraken, van den wal in de sloot; zie: Goudenregen en Blauweregen; —achtig, bn.: een —achtige zomer, dat het telkens regent.
Re'genarm (gebrek aan regen hebbend), bn.: Palestina is een — land.
Re'genbak (gemetselde, ondergrondse verqaarbak van regenwater), m. — bakken.
Re'genboog (optisch hemelverschijnsel, cirkelvormige zevenkleurde boog aan den hemel), m. — bogen: de kleuren zijn van boven naar beneden: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo, violet; —boogvisch (een soort van lipvisch), m. — visschen: de — heet ook zeejonker; —boogvlies (ontl. de iris van het oog, het gekleurde gedeelte), o. — zen.
Re'genbui (regenvlaag), v. — en; —dag (dag, dat het regent), m. — dagen; —droppel (neervallende droppel regenwater), m. — s.
Re'genen, het heeft geregend, fig. het regent scheidwoorden: bij (dezen dominee) regent het altijd bloempjes, (Potg.)
Regenera'tie (weder-ontstaan, wedergehoorte, vernieuwing), v. gmv. (g = g).
Re'genfuit (volksnaam v. d. regenwulp), m. — s; —jas (geoliede overjas), v. — jassen; —kaart (kaart, aanduidend de verdeling van den regen over de aardoppervlakte), v. — en; —lucht (lucht, die regen aankondigt), v. — en; —maand (maand, waarin het veel regent), v. — en, zie Pluviose; —maker (toovenaar onder de Kaffers, die voorgeeft het te kunnen doen regenen), m. — s; —mantel (lange mantel, beschuttend tegen regen), m. — s; —massa (regenhoeveelheid), v. — massa's; —meter (werktuig, ter bepaling van de hoeveelheid regen, die jaarlijks op een plaats valt), m. — s; —put (waterdichte put voor regenwater), m. — ten; —scherm (paraphu), o. — schermen; —zon (geelachtige zonschijn, die regen voorspelt), v. gmv., —zonnetje, o. — s: het is een —zonnetje, neem een paraplu mee.
Regent' (bestuurder, beheerder), m. regenten: de — en v. e. weeshuis, de — en v. e. armhuis; vr.: —es', v. — essen; zie Regentenstuk.
Regent' (rijksbestuurder, plaatsvervanger van een vorst bij diens minderjarigheid, krankzinnigheid, enz.), m. regenten: de hertog van Orleans bestuurde Frankrijk als — gedurende de minderjarigheid v. Lodewijk XV, 1715 — '23;

de prins — van Beieren; —es' (vrouw. regent), v. — essen: de Koningin — Emma (1890 — '98).
Regent' (Java. inlandsch hoofd van den hoogsten rang, die den assistent-resident als jongere broeder ter zijde staat), m. regenten.
Regen'ten-contract (gesch. overeenkomst tusschen de aristocratische familiën eener stad, vooral in de 18e eeuw, krachtens welke zij de ambten en bedieningen onder haar leden verdeelden), o. — contracten: het — heet ook contract van correspondentie; —kamer (kamer, waarin de regenten van een godshuis hun vergaderingen houden), v. — s; —regeering (gesch. vooral in de 18e eeuw, het bestuur eener stad volgens het regentencontract), v. gmv.; —stuk (schilderstuk van groote afmetingen, voorstellende de gezamenlijke regenten of regentessen, b.v. van een weeshuis, een armhuis, enz. d. i. van een liefdadige instelling, meest uit den bloeitijd onzer schilderkunst), o. — stukken: het Rijksmuseum bevat tal van — stukken.
Re'gentijd (jaargetijde van den regen in O.-I. natiemoessontijd), m. gmv.: de kleine —, van einde November tot begin Februari; de groote —, van medio April tot ultimo Juli.
Re'genton (ton, om regenwater op te vangen), v. — tonnen.
Regent'schap (waardigheid van regent of de tijd, dat deze regeert), o. gmv.: iemand het — opdragen; tijdens zijn —.
Regent'schap (O.-I. op Java een deel van een residentie), o. — pen: wat het inlandsch bestuur betreft, zijn de — pen weer verdeeld in districten, en wat het Europeesch bestuur betreft, in afdelingen.
Regenval (hoeveelheid regenwater, vallend in eenig land, enz.), m. gmv., zie — meter: de — van Londen is 589 mm., van Berlijn 521 mm., van Utrecht 715 mm.; —water (water, dat als regen is neergevallen), o. gmv.; —worm (aardworm, die gedurende of na den regen aan de oppervlakte komt), m. — en, wormpje, o. — s; —wulp (zomervogel onzer kusten), m. — en: de — broedt niet in ons land.
Regie (Fr. rekenplichtig beheer; ook het werk of het bureau v. d. regisseur), v. gmv. (g = zj).
Regie' (het drijven van handel als monopolie v. d. staat, v.: er is een tabaks — in Frankrijk en in Oostenrijk).
Regi'me (Fr. leefregel, eetregel, richtsnoer), o. — s; lees: ree-zjiem'.
Regi'me (Fr. regeeringsstelsel, bestuur van den staat), o. gmv.: het ancien —, de regeeringsvorm onder de Bourbons. (g = zj).
Regiment' (evenmatig deel v. e. leger), o. — en: een — staat onder bevel van een kolonel. (g = g).
Regimentscommandant (mil. kolonel), m. — en; —dokter (officier van gezondheid), m. — s: lees: ree-gie-ment'; —kind (kind van een soldaat, dat bij het regiment werd opgeleid tot soldaat of marktenister), o. — eren, vero.; —overste (plaatsvervangend kolonel, luitenant-kolonel), m. — n.
Regisseur' (Fr. rekenplichtig beheerder; rekeningvoerder; tooneelbeheerder, nl. hij, die de rollen uitdeelt en de opvoering van het stuk regelt en leidt), m. — s. (g = zj).
Regis'ter (inschrijvingsboek, naamlijst), o. — s: een — aanleggen, fig. b.v. een beklagde, die geen schoon — heeft, die recidivist is.
Regis'ter (muz. samenstel van orgelpijpen of -tongen, in één soort van geluid en con-

- structie, die samen door één knop geopend en gesloten kunnen worden), o. -s.
- Regis'ter** (bladwijzer in een boek), o. -s.
- Regis'terton** (maat voor den inhoud van zeeschepen = 2.83 M³), v. -tonnen.
- Registra'tie** (officieele inschrijving van akten, enz.), v.: het kantoor van -, (g=g); -kantoor, o. -kantoren; -kosten, m. mv.
- Regist'reeren** (in het openbaar register inschrijven, inboeken); -ing, v. -en.
- Reglement** (verordening, voorschrift), o. -en.
- Reglementair** (Fr. van, betreffende of volgens een reglement), bn. (ai=ê).
- Reglementeeren** (aan een reglement onderwerpen); iets -, bij verordening vaststellen.
- Regressie** (terugkeer, teruggang), v. gmv.
- Regressief** (teruggaand, terugwerkend), bn. en bw.: de -sieve gang van het geschiedenis-onderwijs; de geschiedenis des vaderlands -behandelen; -sieve assimilatie (spraak), als in: litteeken uit litteeken; zie Progressief.
- Regretteeren** (Fr. betreuren).
- Regulair** (Fr. regelmatig, ordelijk), bn. (ai=ê); zie Regulier.
- Regularisatie** (ordening, schikking, regeling), v. -s, -tiën.
- Regulariseeren** (reguleeren), (s=z).
- Regulariteit** (regelmatigheid), v. gmv.
- Regulateur** (een zeer regelmatig gaande hangklok), m. -s.
- Regulateur** (ouderwetsche patentotielamp), v. -s, vero.; ook: -lamp.
- Regulatief** (voorschrift, richtsnoer, verordening), o. regulatieven.
- Regula'tor** (regelbaar, deel van een stoom-machine, dat den toevoer van stoom in den cilinder regelt), m. -s, -to'ren.
- Reguleeren** (regelen, schikken, in orde brengen, regulariseeren).
- Regulier** (regelmatig, volgens orde), bn.
- Regulier'en** (kloosterlingen, die volgens een kerkelijk goedgekeurden regel te zamen wonen en leven), m. mv.
- Rehabilitatie** (herstel in vorig aanzien, inz. van gefailleerden, die hun schuldeischers hebben bevredigd; herstel van naam of eer), v. -s; lees: -taatsie.
- Rei** (koor van zangers of dansers), m. -en: ten - geleiden, ten dans; den - aanvoeren.
- Rei** (dat, wat door den rei werd gezongen), m. -en: de -en uit Vondels treurspelen.
- Rei'en** (dansen, in koor zingen), ik heb gereid.
- Rei'ger** (een ooievaarachtig vogel, stelllooper), m. -s: de blauwe - komt in ons land veel voor, veel minder de purper- of roode - en de zilver-; de - is bij ons een zomervogel.
- Rei'gerachtigen** (familie d. reigers), m. mv.
- Rei'gerbos** (bos of busset van witte reiger-veeren), m. reigerbossen: (ridders), het moedig hoofd omwemeld met struis- en reigerbos, (Bild.)
- Rei'gervalk** (een tot de reigerjacht afgerichte valk), m. -valken; -veer (veer van een reiger), v. -veeren.
- Rei'ken** (toereiken, aanbieden, geven), ik heb gereikt; zegsw. iemand de hand -, hem helpen.
- Reik'halzen** (eig. rekhalzen: erg verlangen), ik - halsde, ik heb gereikhalzd; -ing, v. gmv.
- Reik'halzend** (vol verlangen), bn. en bw.: - naar iets uitzien.
- Rei'len**, alleen gebruikelijk in: zooals het reilt en zeilt, d. i. met al, wat er toe behoort, zooals een schip voor anker ligt of in volle zee zeilt, fig. zooals de zaken, de huizen, de hoeven, enz. zijn of liggen.
- Reil'top** (scheepst. vlaggestok), m. -toppen.
- Rein** (schoon, zuiver), bn. en bw., -er, -st; als zn. -e, persoonsnaam m. en v.: zegsw. den reine is alles -, er zijn geen dingen in zich zelf onrein, het zondige gebruik, het misbruik maakt de dingen onrein; dat zal ik wel weer in 't - brengen, terechtbrengen; -heid, v. gmv.: -heid van zeden, kuischeid.
- Reinaert de Vos**, of Vanden Vos Reinaerde: beroemd dierenepos der 13 eeuw, oorspronkelijk in 't Fransch door Pierre de St. Cloud, verdietscht door zekeren Willem; - is door dezen Vlaamschen dichter meesterlijk in Dietsche verzen overgezet.
- Reinardie, reinardij** (sluwheid, bedriegelijkheid, listigheid, geslepenheid), v. gmv.
- Reincarnatie** (weder-vleeschwording), v.; zie Zielsverhuizing.
- Rei'ne** (Fr. koningin), v. -s: -du bal, schoonste en meest gevierde van alle danseressen.
- Reine-clau'de** (een soort van zoetgroene pruim), v. reines-claudes. (au=oo).
- Rei'nen** (palen, grenzen van akkers), gvw.
- Reinet** (renetappel, winterappel), v. -ten; zie Goudrenet.
- Reinigen** (zuiveren), ik heb gereinigd: een kamer -, schoonmaken; een wonde -, zijn handen -; zich -, z. de tanden -; -ing (stadsreiniging), v. gmv.: bij de -ing zijn, er een postje bij hebben; -ingsdienst (tak van dienst in de steden, belast met het reinhouden van straten en pleinen), m. gmv.; -ingsmiddel, o. -middelen.
- Rein'tje**, o., -de Vos; zie Reinaert.
- Rein'vaar** (plank. steenvaren), v. -varen.
- Reis** (Turksch koopvaardij-kapitein), m. -sen.
- Reis** (tocht, uitstap), v. reizen: een - van een dag of een dag-, de heen-, de terug-, zie Retour; een lucht-, zie Aviateur, Monoplaan, Biplaan; een voet-, een plezier-, zie Toerist; een zee-, zie Mailboot en Overlandmail; op - gaan; zegsw. de groote - aannemen, d. i. sterven; van een koude of kale - thuis komen, met de kous op den kop thuis komen; ook: Reize.
- Reis** (keer, maat), v. reizen: dit werd eenige reizen achtereen herhaald.
- Reis** (klein muntje als rekenmunt, nl. 0.001 van een milreis, in Portugal en Brazilië), v.
- Reis'apothek** (kistje met medicijnen, dat men op reis meeneemt), v. -theken; -biljet (bewijs van betaling voor een aangeduide reisroute), o. -ten; -boek (reisgids, reisportefeuille), o. -en; -dagen (dagen, dat men achtereen op reis is), m. mv.; -deken (grootte omslagdoek, plaid), v. -s; -en verblijf'kosten (vergoeding of terugbetaling v. d. gelden v. d. reis en het verblijf elders, b. v. aan examinatoren), m. mv.; -geld (geld, dat voor de reis noodig is), o. -en; -gelegenheid (middel v. verkeer of vervoer), v. -heden; -genoegens (genoegens, die de reis aanbiedt), o. mv.; -genoot (iem., met wien men reist), m. -en, vr. -e; -genot (genot, dat men op reis smaakt), o. gmv.; -gezelschap (personen, die samen een reis doen), o. -pen; -gids (boek met opgaven van reisbijzonderheden), m. -en: Baedeker is een goede -; -koffer (leeren of houten koffer voor reisbenodigdheden), m. -s; -kosten (geld, dat de reis kost), m. mv.: de - zijn voor rekening

v. d. patroon, aanzienlijke -; -**kostuum** (reispak, reiskleedij, reisgewaad), o. -umen; -**lectuur** (speciale, in den regel lichte lectuur op reis), v. gmv.; -**lust** (verlangen, om te reizen, zin voor 't reizen), m. gmv.; -**makker** (reisgenoot), m. -s; -**mantel** (mantel, geschikt om op reis te dragen), m. -s; -**pas** (paspoort, pas of vrijbrief, om de grenzen van een land te kunnen overgaan), m. -passen; -**penning** (reisgeld, ook gift in geld voor kinderen eener vacantiëkolonie), m. -en; -**pet** (pet, die men op reis draagt), v. -petten; -**plan** (plan voor een reis), o. reisplannen; -**route** (af te leggen weg der reis, reisrichting), v. -s; -**seizoen** (tijd van 't jaar, dat vele menschen op reis gaan of zijn, reistijd b.v. Augustus), o. -en; -**tasch** (leeren of linnen tasch voor de reis), v. -taschen; -**tijd** (tijd, geschikt om te reizen), m. gmv.; -**tollet** (dames-kleedij op reis, heerenkleedij voor de reis), o. -ten; -**vaardig**, bn.: hij stond -, d. i. gereed om te vertrekken; -**verhaal** (verhaal van een reis), o. -verhalen: een leerzaam -, een boeiend -; -**wijzer** (reisgids), m. -s; -**zak** (city-bag, tasch voor reisbenodigdheden), m. -zakken.

Rei'zen (een reis doen), ik reisde, heb en ben -reisd: naar Londen -, heen en weer -, voor zijn plezier -; voor een huis of voor een firma -, handelsreiziger zijn; - te voet, per boot, per trein, per elektrische tram.

Rei'zend, bn.: een - man, (Star.), een man die op reis is; het -e publiek, een - gezelschap, toeristen.

Rei'ziger (iemand, die reist), m. -s (mann. en vr.): hij is - voor dat huis, handelsreiziger; vr. ook: - zigster, v. -s.

Rek (de daad van rekken), m. gmv.

Rek (rekbaarheid), v.: er zit geen - in die handschoenen.

Rek (lange weg, afstand), m.: een heele -.

Rek (latwerk), o. rekken: een eier-, een boeken -, een pijpen-, een droog-.

Rek (deel v. e. rivier), o.: het - Tiel-Ochten van de Waal.

Rek'kaar (wat gerekt kan worden, elastisch), bn., -der -st: onder alle metalen is goud het -ste; -**heid**, v. gmv.

Rek'bank (werktuig van den metaal-draad-trekker), v. -banken.

Re'kel (mannetjeshond, -vos, -wolf), m. -s, fig. scheldnaam: vlegel van een jongen, onbeschoft mensch, rakker, bengel.

Re'kelachtig (lomp, vlegelachtig), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Re'kenaar (iem, die rekt of bekwaam is in 't rekenen), m. -aars, -aren.

Re'kenboek (boek met rekenkundige opgaven), o. -boeken; -**bord** (schoolbord voor rekenwerk), o. -borden.

Re'kenen (inrekenen, met asch bedekken), ik heb -rekend: het vuur -. w. g. of vero.

Re'kenen (cijferen, met getallen werken; begrooten), ik heb -rekend; -**aar**, m. -s.

Re'kenen (daarvoor houden, achten, als zoodanig beschouwen), ik -de, heb gerekend: ik reken dat als mijn plicht, zich -: zij rekenen zich tot de notabelen der gemeente, hij rekent zich gelukkig.

Re'kenfeil (fout in de berekening), v. -en; -**fout** (cijferfout), v. -fouten.

Re'kening (nota, opgave van geleverde goederen of van verrichte werkzaamheden als-

mede van het bedrag, dat er voor betaald moet worden), v. -en: zegsw. op - stellen, in - brengen, hooge -en maken; fig. dat is voor mijn -, ik stel mij verantwoordelijk, ik neem dat op mij; op -, in mindering; zijn - er bij vinden, voordeel bij iets hebben; een streep door de -, een teleurstelling, misrekening; zegsw. het kind van de - zijn, het gelag moeten betalen, zie Kind.

Rekening-courant' (handel. loopende rekening b.v. tusschen een particulier en een bankier, waarin debet en credit geregeld wordt opgeteekend; staat of lijst van debet er credit), v. rekeningen-courant.

Re'kenkamer (college van staat, dat waakt over het goed beheer van 't lands gelden, in ons land en ook in O.-I.), v. gmv.: de - houdt toezicht op het beheer van 's lands geldmiddelen, ten einde vergissingen te voorkomen en misbruiken onmogelijk te maken.

Re'kenkast (hulpmiddel bij het elementaire rekenen), v. -en; -**kunde** (leer der getallen; cijferkunde), v. gmv.; -**kunde** (leerboek over de cijferkunde), v. -n; -**les** (les in het rekenen, les uit een rekenkunde), v. -lessen; -**machine** (rekenraam; werktuig voor geldberekeningen), v. -s; -**meester** (onderwijzer in de rekenkunde, fig. knap rekenaar), m. -s; -**methode** (stelsel, dat men bij zijn rekenonderwijs volgt), v. -s, -n: de - van Verluys, enz.; -**plichtig** (verplicht verantwoordig te doen van uitgaven), bn.: -**held**, v. gmv.; -**raam** (balteller, hulpmiddel bij het elementaire rekenen), o. -ramen, zie Telraam; -**schap** (verantwoordig), v. gmv.: - geven, - eischen; -**school** (school, waar men leert rekenen, ook rekenmethode), v. -scholen; -**som** (rekenkundige opgave), v. -men; -**wijze**, -**wijs** (manier of methode van rekenen), v. -wijzen.

Rekest' (verzoekschrift), o. rekesten; zie Request, enz.: een - indienen.

Rek'ke (vogelaarsstok), v. rekken.

Rek'kelijk (zich rekkende, zacht, soepel, lenig), bn. en bw.: dat laken is -; fig. meegaand, inschikkelijk: een - mensch, een - geweten, -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Rek'ken (uitrekken, verlengen), ik heb en het is -rekt: een ontwakende hond rekt zich; het gewassen linnen -; fig. een bezoek, een gesprek -; -**king**, v. rekkingen.

Rek'ken (harddraven, in gestreken galop rijden van paarden), het paard heeft gerekt.

Rek'ken (op het rek gaan van hoenders), ze zijn -rekt: de kippen - al.

Rek'kerig (lui), bn.: wat zijt ge -/ -er, -st.

Rek'stok (horizontale vaste stok als gymnastiekstoel), m. -stokken: werken aan den -.

Rel (gerucht), m.; zie Relletje.

Relaas' (verhaal, verslag), o. relazen: een lachwekkend - van een zereis.

Relap'sus (iemand, die na de afzweering zijner ketterij daarin terugviel), m. en v. -sussen.

Rela'tie (relaas, aanwijzing, vermelding; de betrekking, waarin zaken of personen tot elkander staan), v. -tiën, -ties: die koopman heeft veel -tiën, (Potg.), handelsbetrekkingen. (t = ts).

Relatief' (betrekkelijk), bn.: de -ieve waarde der cijfers; de tegenstelling is: Absoluut.

Releveeren (weer ter sprake brengen, in 't licht stellen, doen uitkomen; ontheffen, bevrijden van een verplichting).

Reliëf' (verheven of verhoogd beeld-, drijf- of gietwerk, dat nl. uit den achtergrond is opgeheven), o. reliëfs: men onderscheidt *haut-*, dat het rondom-vrije beeldwerk na-dert; *demi-*, waar de helft der natuurlijke dikte wordt gezien, en *bas-*, dat zich meer vlak vertoont; fig. *glans, aanzien*: - aan iets geven; dat zal - aan mijn verklaring geven, zal er de aandacht op vestigen; lees: *relie-jef'*.

Reliëf' (aandr. *miniatuurnabootsing van hoogten en laagten voor zeker deel der aard-oppervlakte*), o. -s, lees: *relie-jef'*; - **kaart**, v. -kaarten: een -kaart van Zwitserland.

Reliëf'druk (opstaande letters of hoogdruk voor blinden), m. gmv.

Reliek' (R.-K. overblijfsel van een heilige of gelukzalige), v. relieken; zie Reliquie.

Reliekschrijn (versierd kistje, waarin een reliquie bewaard wordt), o. en m. -schrijnen.

Religie (Fr. *vroomheid in leven en daden, innige godsvrucht*), v. gmv.; zie Devotie.

Religie (eeredienst, kerkleer, godsdienst, geloofsleer), v. -giën, -s: de oude -, de her-vormde -; - **twist**, m. -en. (g = g).

Religieus (godsdienstig, vroom), bn. en bw.: een - mensch, - leven; de -ze kunst, een - gevoel; -zer, -t. (g = zj).

Religieus (mann. kloosterling), m., -ze (vr. kloosterling), v. -gieuzen.

Religieusrede (godsdienstrede), m.: de - van Neurenberg (1582), de - van Augsburg (1552).

Reliquarium (reliëkhouder), o. reliquariums. (qu = kw).

Reliquie' (overblijfsel van voorwerpen, welke aan Christus, zijne moeder of eenige(n) heilige hebben toebehoord, enz. b.v. kleederen, beenderen, enz.), v. -ën; lees: *reliëkwie'*; zie Reliek.

Reliquie'ënkastje (kastje tot bewaring van reliëken), o. -kastjes.

Rel'ien (babbelen, drukpraten), ik heb -reld.

Relletje (kortstondige opschudding), o. -s: de straatjongens hadden een - met een dronken man, spektakel, ooploopje; zie Rel.

Rel'muis (knaagdiertje, levend op boomen), v. -muizen: de - leeft in Bohemen, Silezië en Beieren.

Rem (remtoestel, om wagens of wagons in hun loop te doen vertragen en te doen stilstaan, Westinghouse-rem), v. remmen.

Remarqua'bel (Fr. *opmerkenswaardig, opmerkelijk, merkwaardig*), bn. (qu = k).

Remarque (Fr. *aanmerking, opmerking*), v. remarques; lees: *re-mark'*.

Rem'blok (stuk hout, dat bij het remmen op het wiel drukt), o. -blokken.

Rem'boe, rim'boe (O.-I. oerboesch, wilder-nis, ook fig.), v. -s.

Rembours' (Fr. *terugbetaling*), o.: onder -, onder dekking van betaling; lees: *ramboers'*.

Rembrandtiek' (in of naar den trant van Rembrandt, 1606-1669), bn.: een - tooneel, vol licht en kleur.

Remedie (geneesmiddel), v. en o. -diën, -s: daar is geen - voor. (me = mee).

Remigrant' (Fr. *terugkeerende in 't vaderland*), m. en v. -en; vr. ook: -e.

Reminiscen'tie (herinnering, heugenis), v. -ties, -tiën: Jan heeft eenige -tiën van de dagen, toen hij monopolist was. (Potg.)

Reminis'cere (Lat. R.-K. tweede Zondag in de groote vasten), v. gmv.

Rem'ise (Fr. *zending, overmaking, bijzonder*

van geld, waren, wissels, enz.; *uistel, nala-tig; inzet in sommige spelen, ook: onbeslist gebleven schaakpartij; verder: schuur, bewaar-plaats, bijzonder voor wagens, enz.; tramwa-gen- of koetshuis*), v. -s; lees: *remie'ze*.

Remis'sie (afslag of korting op belasting, straf, enz.), v. -siën, -s.

Remitteeren (Lat. *terug- of verzenden, geld of wissels of effecten overmaken; iets van een vordering laten vallen*).

Rem'men (een der wielen van een wagen vastzetten, zoodat het sleept), ik heb geremd; - **mer** (persoon, die als taak heeft, een personen- of goederentrein te remmen), m. -s; - **ketting** (ketting a. d. remschoen), m. -en; - **schoen** (ijzeren slof, om een afrollend voertuig te remmen), m. -en; - **stoel** (hokje v. d. remmer op een wagon v. e. goederentrein), m. -en; - **toestel**, o. -len, zie Westinghouse-rem.

Remonstrans, m. -en; zie Monstrans.

Remonstrant' (gesch. volgeling van Jac. Arminius), m. Remonstranten; - **sch**, bn.: de -e Broederschap; zie Arminiaan.

Remonstran'tie (gesch. verzoekschrift, in 1610 door de volgelingen van Arminius aan de Staten van Holland ingediend, tevens be-tooagschrift of verweer ten bewijze, dat hun leer niet gevaarlijk was voor den staat), v. -ties, -tiën. (tie = sie).

Remonstrantsch' (eigen zijnde aan, betrek-king hebbende op de leer der Remonstranten), bn.: hij is -gezind, de -e Broederschap.

Remonstrereen (tegenwerpingen maken, tegenvoorstellen doen).

Remon'te (aanvulling van paarden voor den krijgsdienst, voor de cavalerie), v. gmv.: paarden koopen voor de -.

Remon'te-commissie (nl. tot aankoop van krijgspaarden), v. -commissies, -siën.

Remon'te-depot (plaats, waar de remonte-paarden worden bewaard), o. -depots: de paarden, jonger dan vijf jaar, worden in -s bewaard; lees: *de-poo'*.

Remon'te-paard (paard, door de -com-missie aangekocht tot het volledig houden der ruitertij; aanvullingspaard), o. -paarden.

Remontoir' (zakuurwerk met toestel, om het bij een knop op te draaien), o. -s. (oi = oaa).

Remplaçant' (Fr. *plaatsvervanger, vroeger vooral in krijgsdienst*), m. -en; -e, v.: uw Yatel (kok) of zijne -e, d. i. de keuken-meid, (Potg.). (em = am).

Remplacereen (Fr. *in iemands plaats treden, plaatsvervagen*). (em = am).

Remunera'tie (belooning, vergelding, ver-goeding, loon), v. -tiën, -ties.

Rem'us, gesch. tweelingbroeder van Romulus.

Ren (snelle loop, galop), m. rennen.

Ren, ren'ne (kippenloop), v. rennen.

Renaissan'ce (Fr. *wedergeboorte, herleving, een drang in Italië, Florence, ontstaan*), v.; de - in de letterkunde, de hernieuwde studie der klassieke letteren in de 16e en de invloed daarvan op de onze in de 17e eeuw.

Renaissances'tijl (eig. herboorte-stijl, vernieuwing der bouwkunde in den trant der Ouden, toegepast in de 16e-17e eeuw), m.

Renard'trein (trein van tramwagens, door een automobiel over een grint- of straatweg voortgetrokken), m. -treinen: de - is geheeten naar den uitvinder, kapitein Renard.

Ren'baan (afgepaalde plaats voor wedren-

- ren), v. -banen; -bode (koerier), m. -n.
- Rencont're** (Fr. ontmoeting, ook: samen-treffing, gevecht, treffen), v. -s. (en = an).
- Renda'bel** (rente-opseverend), bn.: een tram - maken. (ren = ran).
- Rendant'** (Fr. rekeninghouder, verantwoor-delijke kassier), m. rendanten; lees: randan'.
- Rendeeren** (winst opleveren). (en = an).
- Rendement'** (opbrengst; winst, verkregen door industrie, mijnwezen, enz.), o. gmv.
- Rendez-vous'** (Fr. afgesproken plaats van bijeenkomst; ook de afspraak of bijeenkomst zelve), o. gmv.: - geven, elkaar ergens be-scheiden; - spelen, braken, gmv. (en = an).
- Ren'dier** (woordsch hert), o. -en: het - leeft in de poollanden, zelfs op Spitsbergen; -leder, -leer (leer van een rendierhuid), o. gmv.; -mos (mos der poolstreken), o. gmv.; -vel (huid v. e. rendier), o. -velien.
- Renegaat'** (R.-L. afvallige, geloofsverzaker), m. renegaten, zie Apostaat; fig. iem., die zijn politieke overtuiging loochent.
- Renet'** (soort van winterappel), v. renetten; zie: Reinet.
- Ren'nen** (zeer snel loopen), ik heb -rend.
- Renomme'e'** (Fr. roem, vermaardheid, faam), v. gmv.: - hebben; par -, bij name of ge-ruchte, zie Gerenommeerd.
- Renon'ce** (Fr. het niet-hebben der gevraagde kleur in het kaartspel), v. gmv.: - hebben.
- Renon'ceeren** (Fr. van iets afzien, het op-geven; verzaken van troef in 't kaartspel).
- Renon'kel** (ranonkel), v. -s.
- Renoveeren** (ver- of hernieuwen, ver-beteren).
- Ren'paard** (paard voor de renbaan), o. -en.
- Ren'perk** (renbaan), o. -perken.
- Rensch, rinsch** (rijnsch), bn. en bw.
- Renseignement'** (Fr. aanwijzing, inlichting), o. -en: -en inwinnen; lees: ranseinjement'.
- Rentabiliteit'** (het rente-opleveren), v. gmv.; de - van een onderneming, het vermogen, om winst af te werpen. (en = en).
- Rent'ambt** (betrekking v. rentmeester, ook: het gebied), o. -ambten.
- Rent'e** (Fr. interest, opbrengst v. e. kapitaal), v. renten; -gevend (interest opbrengend), bn.; -loos, bn.: een -loos voorschot, kapitaal, waarvan geen rente betaald wordt.
- Rent'e** (pacht, huur), v. -n: de land- op Java; -betaling, v. -en, zie B. mis.
- Ren'tegoederen** (in Ierland en Pruisen: lan-derijen, door den staat gekocht voor kleine boeren), o. mv.: deze boeren betalen elk jaar een vastgestelde rente af en worden na een bepaald aantal jaren eigenaars.
- Ren'ten** (rente opbrengen), het heeft gerent: dit kapitaal rent 8%; fig. ik voel, dat mijn leven zal -, (De Genestet), vrucht zal dragen.
- Rentenier'** (iemand, die van zijn renten leeft), m. -s; -ster (vrouw. rentenier), v. -s.
- Rentenie ren** (van zijn rente leven), ik heb gorentenierd; scherts. vacantie hebben.
- Ren'testandaard** (rentevoet, bedrag van het percent), m. gmv.
- Ren'tevoet** (rentebedrag, percentage), m. gmv.
- Rent'jong** (O.-I. gebogen dolkmes der Aji-neezen), v. -jongs.
- Rent'meester** (eig. iem., die voor zijn heer de renten, d. i. de pachten of huren ontvangt, ook beheerder van een landgoed), m. -s.
- Rent'meesterschap** (het ambt, de waar-digheid van rentmeester), o. gmv.
- Renuncia'tie** (afstand, verwerping, b. v. van een erfenis), v. -s, -tiën. (t = s).
- Renverseeren** (Fr. omkeeren, omverwerpen).
- Ren'voel'** (verwijzing, b. v. naar een biz. in een boek; het inlassen van één of meer woorden in een akte), o. -en; -letter, v. -s; -teeken, o. -s. (en = an).
- Ren'voeeren** (terugzenden, wegzenden, ver-wyzen). (en = an).
- Reorganisa'tie** (veranderde, verbeterde in-richting, nieuwe regeling), v. -ties, -tiën.
- Reorganiseeren** (beter of nieuwer inrichten).
- Rep,** m.: enkel gebruikelijk in de bw. uit-drukking: in rep en roer, d. i. in opschudding.
- Repara'tie** (herstelling), v. -ties, -tiën.
- Repareeren** (verbetere, herstellen). (e = es).
- Repartit'ie** (verdeling, omslag of het om-slaan van belastingen), v. -s, -n; zie Omslag.
- Repasseeren** (weder voorbij- of teruggaan; een rekening nogmaals doorloopen; het aan-zetten van een mes; strijken van waschgoed: bij herhaling nazien; een nieuw uurwerk -; d. i. een- of tweemaal 24 uren laten loopen om te zien, of het goed loopt).
- Repatrieeren** (in of naar het vaderland terugkeeren).
- Re'pel** (vlaskam), m. -s: de - dient om de zaaddozen van het vlas te rukken.
- Re'pelen** (op den repel bewerken), ik heb ge-repeld; -aar (persoon, die repelt), m. -s.
- Repercussie** (terug- of afkaatsing van ge-luiden, lichtstralen, enz.), v. gmv.
- Repertoire** (Fr. lijst van toneelstukken, lijst van voordrachten, van een lezer of voor-drager), o. -s: Gijzbr. van Aemstel is te A'dam een -stuk geworden; zie Repertorium.
- Reperto'rium** (verzamelboek; lijst van de stukken, die in een schouwburg in den loop van een speelzeizoen zullen opgevoerd worden), o. -ria, -riën.
- Repeteeren** (herhalen, herzeggen).
- Repeteer'geweer** (geweer, waarmee men tal van schoten achter elkaar kan doen, snelvuurgeweer), o. -geweren.
- Repetent'** (rekenk. we'derkeerend cijfer eener repeteerende breuk), m. -en.
- Repetit'ie** (herhaling, herhaalde oefening), v. -tiën, -ties; lees: ree-pee-tiet'sie.
- Repetit'ieggeschut** (revolvergeschut), o. gmv.; -geweer (mil. geweer, waaruit na een la-ding tal van schoten kunnen worden gedaan), o. -geweren, (tie = tsie); -horloge (horloge met slagwerk), o. -s; -revolver (revolver, die werkt als een repetitiegeweer), v. -s; -vuur (mil. vuur, gegeven door repetitiegeweren), o. gmv.; -werk (herhalingswerk der leerlingen), o. gmv.
- Repeti'tor** (herhalend leermeester bij een hoogeschool, of aan het toneel), m. -s.
- Replieeeren** (antwoorden, iets wederleggen, ergens iets tegen inbrengen).
- Repliek'** (tegenantwoord, wederlegging, eerste verweerschrift), v. replieken: iemand van - dienen, tegenbescheid; zie Dupliek.
- Report'** (bericht, verslag), o. reporten.
- Report'er** (berichtgever of verslaggever van een dagblad), m. reporters. (o = oo).
- Repartie'** (Fr. snedig antwoord), v. -s.
- Re'ppen** (spoeden), ik heb gerept: - over of van iets, er over spreken; zich -, haasten.
- Represail'les** (Fr. eigen-rechtverschaffing ten opzichte van den vijand, wedervergelding,

- weerwraak, wraakoefening op den vijand), v. mv.; lees: -zalje.
- Representant'** (vertegenwoordiger, plaatsvervanger, reiziger), m. representanten.
- Representa'tie** (vertegenwoordiging: opvoering van een tooneelstuk), v. -ties, -tiën.
- Reprenteeren** (vertegenwoordigen, vervangen). (s = z).
- Repriman'de** (bestrafing, berisping, scherpe terechtwijzing), v. reprimandes. (re = ree).
- Reprimeeren** (Fr. beleugelen, bedwingen, onderdrukken, stuiten).
- Repr'ise** (her- of terugneming, herhaling; muz. herhaling van het hoofdmotief eener aria, enz.), v. reprises.
- Reprobat'ie** (verwerping, wraking), v. -s.
- Reproduceeren** (opnieuw voortbrengen).
- Reprodnc'tie** (hernieuwing, wedervoortbrenging), v. -ties, -tiën; ook: afdruk op zink, op steen. (t = s).
- Reptie'len** (kruipende dieren), o. reptielen: de - hebben rood, koud bloed; de meeste ademen door longen, sommige door kieuwen; zij leggen eieren en hebben een naakte of met schubben bedekte huid; men onderscheidt: schildpadden, hagedissen (waartoe de krokodillen), slangen, kikvorschachtigen en salamanders; zie Amphibiën.
- Republiek'** (gemeenebest; staat, waar het oppergezag niet in handen is van een dynastie, maar bij een gekozen president, een directorium, enz. berust), v. republieken.
- Republikein'** (gemeenebestgezinde, vrijheidsvriend, aanhanger van een republiek), m. -en.
- Republikeinsch'** (gemeenebestgezind), bn.
- Republikeinsche kalen'der** (Fr. die uit de dagen der groote revolutie), m.: de - begon in 1792 op 22 Sept. en heeft geduurd tot 1 Jan. 1806; de - telde 12 maanden van 3 decaden of 3 X 10 dagen; de maanden heetten: 10. Vendémiaire, Brumaire, Frimaire, d. i. herfstmaanden; 20. Nivose, Pluviose, Ventose, d. i. wintermaanden; 30. Germinal, Floreal, Prairial, d. i. lentemaanden; 40. Messidor, Thermidor, Fructidor, d. i. zomermaanden; bovendien waren er nog 5 feestdagen of sansculottiden: het feest van het genie, dat van den arbeid, dat der daden, dat der belooningen, dat der meeningen, en om de vier jaar nog dat der omwenteling.
- Repulsief'** (Fr. terugdrijvend, -stootend), bn.
- Reputa'tie** (Fr. achting, eer, goede naam, aanzien), v. -s, -tiën. (tie = tsie).
- Request'** (verzoek- of smeekschrift), o. -en. (qu = kw); ook: Rekest'.
- Requestrant'** (inzender v. e. request, persoon, die requestreert), m. -en; vr. -e, -n.
- Requestreeren** (een verzoekschrift indienen). (qu = kw).
- Re'quiem** (R.-K. rust), o.: eerste woord van de bede: - aeter nam do'na e'i, Do'mine, Heer, geef hem de eeuwige rust; een mis van -, een dienst voor een overledene, een lijkmis, een zielems, meest bij de uitvaart; in deze bet. mv.: requiems; lees: ree-kwie-em.
- Requies'cat in pace** (R.-K. hij of zij ruste in vrede), (qu = kw); zie R. I. P.
- Requira'nt'** (eischer in rechten), m. -en.
- Requireeren** (vorderen, opeischen van rechts- of ambtswege), (qu = kw).
- Requisie'ten** (voorwerpen bij een tooneelvoorstelling benoodigd, als stoelen, tafels, gordijnen, enz.), o. mv. (qu = kw).
- Requisiteur'** (iem., die voor de tooneelbenoedigdheden zorgt), m. -s, -en. (qu = kw).
- Requisit'ie** (opvoering, eisch), v. -ties, -tiën: - van levensmiddelen. (qu = kw).
- Requisitoir'** (eisch van het Openbaar Ministerie), o. -en; (oi = oaa), lees ook: -toor.
- Rescon'tre** (Fr. af- of verrekening bij speculatie in den effecten-handel), v.; -dag (meestal de primo en de medio van iedere maand), m. -dagen.
- Rescript'** (R.-K. pauselijk antwoord, beslissing van een gunst-aanvraag of van een rechtsquaestie), o. -en; lees: res-kript'.
- Rescript'ie** (schriftelijke last tot inning of uitbetaling eener geldsom), v. -ties, -tiën.
- Re'seda** (zeker welriekend bloempje), v. -'s.
- Reser've** (Fr. voorbehoud, beding, waarborg; alles, wat achtergehouden wordt om in tijd van nood dienst te doen), v. -s: corps de -, achterhoede; in of en (lees: an) -, in voorraad, ter zijde; sans -, zonder uitzondering.
- Reserveeren** (voorbehouden, bedingen; in reserve houden, bewaren, wegleggen); zie Gereserveerd.
- Reser'vefonds** (geld, dat uit de winst wordt afgezonderd en opgespaard; kas tot dekking van onvoorziene uitgaven; zekerheidskas of reservekas), o. -fondsen.
- Reser'vekader** (mil. kader, dat in vredestijd wordt opgeleid om in oorlogstijd het ontbrekende kader aan te vullen), o. gmv.
- Reser'vekapitaal** (-fonds), o. -kapitalen.
- Reser'vetroepen** (mil. troepen der reserve), m. mv.
- Reservist'** (mil. iem., die tot de reserve-troepen behoort), m. -en.
- Reservoir'** (Fr. vergaarbak, bewaarplaats van water), o. -s. (oi = oaa).
- Resideeren** (verblijven, wonen, b.v. van een vorst). (s = z).
- Resident'** (zaakgelastigde in vreemde hoofdsteden; hoofd e. residentie in O.-I.), m. -en; -sche (O.-I. vrouw van een resident), v. -n.
- Residen'tie** (dezetelstad, hofstad; het gewest van een resident in O.-I.), v. -tiën, -ties, (s = z); -huis (O.-I. woning v. e. resident), o. -huizen. (t = ts).
- Resident'schap** (O.-I. gewest of waardigheid van een resident), o. w. i. g.
- Residen'tiestad** (hofstad), v. -steden.
- Residu'** (overblijfsel, bezinksel), o. -en, -'s.
- Resigna'tie** (afstanddoening, ontslag-indieping, berusting, gelatenheid), v. gmv. (gn = zij).
- Resiliceeren** (Fr. z. terugtrekken, terugtreden).
- Resineeren** (met hars doortrekken): men drinkt thans in Griekenland gereineerden wijn, hij smaakt afschuwelijk.
- Resinens'** (harsachtig), bn., -zer, -t.
- Resistan'ce** (Fr. weerstand, tegenkanting), v. gmv.: pièce de -, hoofdschotel.
- Resisteeren** (weerstaan, tegenstand bieden).
- Resolut'ie** (eig. oplossing: besluit, beslissing), v. -tiën, -ties; lees: reezoolhuu'sie.
- Resoluu't** (vastberaden, moedig, ook: rond-uit, openhartig), bn. en bw., -uter, -st.
- Resonans'** (weergalming), v. gmv.: -bodem, klankbodem eener piano.
- Resonant'** (weerklinkend, naklinkend), bn.
- Resonan'tie** (weerklink, naklink), v. (t = s).
- Resona'tor** (toestelletje, om de klanken in hun samenstellende tonen te ontleden), m. -tors, -to'ren. (Helmholtz, † 1894).
- Resona'tor** (nat. werktuig, dienende als se-

- cundaire geleider en wel om de electriciteit een sterke beweging te geven, tengevolge waarvan de vonken vrij groot zijn), m. - tors.
- Resoneeren** (nat. medetrillen, weerklink geven); die zaal *resoneert* erg, galmt.
- Resorp'tie** (opsorping van vochten), v. gmv.
- Respect'** (eerbied, ontzag, hoogachting), o. gmv.; lees: *respekt'*.
- Respecta'bel** (achtenswaardig), bn. en bw.
- Respectabiliteit'** (achtenswaardigheid), v.
- Respecteeren** (achten, eerbiedigen, eeren; ontzien, in eere houden). (c = k).
- Respectief'** (wederkeerig, wederzijdsch), bn.: de -*ve* namen, de naam, die ieder der dingen voor zich draagt; de -*e* betrekkingen, de betrekkingen, die iemand afzonderlijk bekleedt; de -*ieve* aangezichten der -*ieve* schoenenjoden; mijn -*ieve* meesters, (C. O.), opeenvolgende. (c = k).
- Respectie'velijk** (achtereenvolgens, onderscheidenlijk), bw.: zij drieën deelen een som gelds - in verhouding van 2:3:5. (c = k).
- Respectneus'** (Fr. eerbiedig), bn. (c = k).
- Respijt'** (kort uitstel van betaling), o. gmv., -dagen, ook *Respectdagen*: uitsteldagen (bij een wissel) van betaling; onze wet kent geen -dagen, Engeland kent 3 -dagen.
- Respira'tie-toestel** (ademhalingstoestel), o. -toestellen. (t = ts).
- Respira'tor** (toestel, om in te ademen lucht te zuiveren of op gelijke warmte te houden), m. -tors: de -*is* voor steenhouwers van belang, vooral ook voor longlijders.
- Respondeeren** (antwoorden, beantwoorden; instaan voor, borg blijven, weerleggen).
- Reponso'rie** (R.-K. beurtzang van den priester met het zangkoor, b.v. op Goeden Vrijdag), v. -ries, -riën; ook: -so'rium, o. -soria.
- Respon'sum** (schriftelijk antwoord, bescheid), o. *respon'sa*.
- Respon'siecollege** (stud. college, waarop door den professor vragen gesteld worden ter beantwoording), o. -colleges.
- Res pu'blica** (Lat. de algemeene zaak, het openbaar belang), v.: eig. de Republiek.
- Ressort'** (veer, drijfveer, springveer), o. -s; lees: *res-sor'*.
- Ressort'** (vak, gebied, bestuur; werkkring, ambtsgebied), o. gmv.; lees: *ressort'*.
- Ressorteeren** (behooren onder, tot, b.v. onder eenig rechtsgebied of tot een ambtskring).
- Ressour'ce** (Fr. hulpbron, toevlucht), v. *ressources*. (ou = oe).
- Rest** (overschot, verschil ten goede), v. -en.
- Restant'** (Fr. rest, overschot), o. *restanten*.
- Restan'ten** (wat uitgeloot en nog niet afgelost is), v. mv.; -lijst, v. -lijsten.
- Restaurant'** (inrichting, waarbereide spijzen en ook dranken zijn te bekomen en kunnen gebruikt worden, spijshuis), o. *restaurants*, soms nog *Restauratie*. (au = oo).
- Restaurateur'** (houder van een restaurant), m. *restaurateurs*.
- Restaura'tie** (het restaureeren b.v. van een kerk), v.: fig. het herstel v. e. vorstelijk huis, b.v. de - in de Engelsche geschiedenis in 1660: Karel II, na de dagen van Cromwell; de - in de Fransche geschiedenis in 1814, na den val van Napoleon I. (au = oo).
- Restaura'tie** (restaurant), v. *restauraties*; -wagⁿ (spoorwagon, ingericht tot een restaurant), m. -wagⁿs. (au = oo).
- Restaurceeren** (een oud gebouw, een kerk, een schilderij, een fresco in zijn oorspronkelijken toestand terugbrengen). (au = oo).
- Restaurceeren**, zich (zich door spijs of drank verkwikken, z. opfrisschen).
- Resteeren** (Fr. *resten*, overblijven).
- Res'ten** (overblijven), het *restte*, het is *gerest*: hem *rest* niets dan de eer.
- Restitueeren** (teruggeven, vergoeden).
- Restitu'tie** (teruggave, vergoeding, herstel van aangerichte schade), v. -tiën, -ties.
- Restrictie'** (beperking, voorbehoud), v. -tiën, -ties; lees: -*trik'sie*.
- Restrictief'** (beperkend, bepalend), bn.; -ve.
- Resultaat'** (uitslag, gevolg, afloop), o. -aten.
- Resultan'te** (werkt. vervangende kracht van eenige enkele krachten), v. -n. (s = z).
- Resultceeren** (uit iets volgen, voortvloeien, ontspruiten, ontstaan). (s = z).
- Resumé'** (samenvatting, kort begrip, beknopt overzicht), o. *resumé's*; lees: *reezumé*.
- Resumceeren** (iets kort verhalen of samenvatten, in 't kort herhalen). (e = ee).
- Resum'tie** (samenvatting), v. *resumties*, -tiën: de - der notulen, voorlezing. (e = ee).
- Retabel** (R.-K. kaarsenbank; ook wel het vaak geschilderde of gebeeldhouwde gedeelte achter de altaartafel), v. *retabels*.
- Retard'** (Fr. vertraging), o.: en -, ten achter, te laat; onze trein is en -; lees: *retaar'*.
- Reticen'tie** (plotselinge afbreking der rede, waarbij hetgeen zou moeten volgen, te denken wordt gelaten), v. -s, -tiën. (re = ree).
- Reticu'le** (zijden of fluweelen werktasche van dames), v. *reticules*: drie dames met lange -s, (C. O.); spreekt: *ridicule*.
- Retina** (ontl. *netvlies* van het oog), v. *retina's*; lees: *ree-ti-na*.
- Retiniet'** (voorwereldlijke of fossiele gele aardhars), o. gmv. (e = ee).
- Retra'de** (toevluchtplaats, wijkplaats, bestekamer of plee aan een station), v. *retirades*.
- Retireeren** (terugtrekken, aftrekken, afdeinzen); zich -, zich ter rust begeven; zie *Geretireerd*.
- Retor'sie** (Fr. tegenargument of -bewijs; ook: wedervergelting van ontvangen beledigingen), v. -s, -siën.
- Retort'** (kolfglas, kromhals, gloeibuis, distilleerkolf), v. *retorten*.
- Retou'che** (Fr. opwerking b.v. van een foto), v. *retouches*. (ou = oe).
- Retoucheeren** (opfrisschen, afwerken, opwerken); een oud schilderij -; een *photographie* -, al tekenend opwerken.
- Retour'** (Fr. terugvracht, -reis, -zending), v. *retours*; (als biljet), o. *retours*. (ou = oe).
- Retour'biljet** (een plaatskaartje één dag geldig, voor de heen- en terugreis), o. -ten.
- Retour'kaartje** (terugreisbiljet, terugkaartje), o. -kaartjes; zie -biljet. (ou = oe).
- Retourneeren** (Fr. terugkeeren, omkeeren, terugzenden). (ou = oe).
- Retour'schip** (een uit O.I. naar het vaderland terugkeerend schip), o. -schepen. (ou = oe).
- Retour'vloot** (een naar het vaderland terugkeerende vloot der O.-I.-Compagnie), v. -vloten.
- Retour'vracht** (handel. goederen, die voerman of schipper voor verminderden vrachtprijs mee terugneemt), v. -vrachten. (ou = oe).
- Retracta'tie** (herroeping of terugneming van zijn woord), v. (t = s).
- Retrac'tie** (ontl. optrekking v. spieren), v. -s.
- Retraitant'** (R.-K. iem., die aan een retraite

- deelneemt**, m. -en; -e, v. -n: een oud-, iem. die vroeger aan een retraite deelnam.
- Retraite** (Fr. terugtocht, aftocht; stille wijkplaats, plaats van rust en afzondering), v. -s: ml. - blazen of slaan, aftocht. (ai = è).
- Retraite** (R.-K. dagen van geestelijke afzondering en gebed), v. retraites. (ai = è).
- Retraitehuis** (R.-K. inrichting, waar retraites worden gegeven), o. -huizen.
- Retranchement** (verschansing, veldschans, legerschans, versterking), o. -en. (ch = sj).
- Retributie** (teruggave, vergelding, vergoeding), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Retros** (Lat. voor sommige woorden geplaatst beduidt: terug, rugwaarts), bw.: -actie, d. i. terugwerking; -ageeren, d. i. terug doen gaan; -gradeeren, achteruitgaan. (e = ee).
- Retrograde** (dichtk. rijmpje, waarvan de verzen, ook van achter naar voren gelezen, zin opleveren), v. -n: de - behoort tot de gekunstelde poëzie der rederykers van de 15e en 16e eeuw; ook: Kreeftdicht. (re = ree).
- Retrospectief** (Lat. terugblikkend), bn.: -ieve beschouwingen, d. i. van 't verleden.
- Retrosijn** (verbastering van het Fransche rhétoriciens: rederyker), m. -ijnen, vero.
- Reu** (mannetjeshond, rekel), m. -en.
- Reuk** (reukzin; lucht), m. -en: de honden hebben een sijnen -, zij gaan op den - af; fig. die man staat in een slechten of kwaden -, heeft een slechten naam, staat niet gunstig bekend.
- Reuk** (reukwater), m. reuken: waar koopt zij dien -? allerlei -jes.
- Reukeloos** (geen reuk afgevend, zonder reuk), bn. en bw.: goed water is -; het - verwijderden van faecaliën; zie Inodore.
- Reukfleschje** (fraat geslepen fleschje met of voor oedw), o. -s; -gras (welriekende grassoort), o. gmv.; -hout (welriekend hout), o. gmv.: - heet ook wel Weichselhout en wordt gebruikt voor roeren aan Duitsche pijpen; -orgaan (neus, reukzin), m. -organen; -water (welriekend water), o., (soorten), -wateren; -werk (parfumerie, oedw), o.; (soorten), -en: eau-de-cologne is -; -zeep (welriekende harde zeep), v. -en; -zenuw (zenuw, die maakt, dat wij ruiken), v. -en.
- Reunle** (hereeniging; gezellige bijeenkomst van oud-studenten, oud-strijders, enz.), v. -nies; lees: ree-unie'.
- Reunleeren** (Fr. hereenigen, verzoenen).
- Reus** (iemand of iets van zeldzame grootte), m. reuzen: Goliath was een -; de eik is een - onder de planten, de olifant onder de dieren.
- Reusachtig** (buitengewoon groot), bn.: een - woud, een -e krokodil: -e stammen in een oerwoud, een - plan, grootsch; ook: reusachtig: -heid, v. gmv.
- Reuisseeren** (gelukkig slagen, goed uitvallen).
- Reussafte** (goede uitstap of afloop, het wel-slagen, gewenschte uitkomst), v. gmv. (re = ree).
- Reute, ro'te** (weekplaats voor vlassen hennep), v. -n; zie Reet, Root.
- Reutel** (reuteling, rochelende ademhaling, b.v. van een stervende), m. gmv.
- Reutel** (iem., die reutelt), m. en v. reutels.
- Reutelen** (rochelen als een stervende, fig. onsamenhangend babbelen, prevelen), ik heb gereuteld; -aar (grompot), m. -aars.
- Reuter** (zeef), m. -s; -tje, o. -s.
- Reuzel** (lichaamsdeel, ingewand), m. -s.
- Reuzel** (gesmolten reuzelvet), v. gmv.
- Reuzen** (Germ. myth. de oudste zonen van Alfadur of Odin), m. mv.: de - waren wezens, 40-60 M. lang, ze wierpen de Hunebedden op; later de vijanden en belagers der Asen; na de - schiep Odin de Alven of Elfen, en eerst daarna de menschen; de verblijven heeten Jötenheim (het Reuzenland), Alfheim (het Elfenland) en Midgard (de Aarde).
- Reuzenarbeid** (wondergroot werk), m. gmv.; -beeld (kolossus), o. -en; -bloem (zie Rafflesia), v. -en; -dame (kermis-artiste van zeldzame grootte), v. -dames; -duizendpoot (reusachtige duizendpoot der tropen, in Artis), m. -en; -geitenmelker (grote nachtzwaluw in Z.-Amerika), m. -s; -haai (grootste v. alle haaisoorten), m. -en; -hagedis (krokodilvormig dier der voorwereld), v. -hagedissen; -kever (vliegende eenhoorn in Z.-Amerika), m. -kevers; -kracht (buitengewone kracht), v. -en; -lulaard (voorwereldlijk gordeldier), m. -s; -massa (ontzettend groote hoeveelheid), v. -'s; -olifant (olifant der voorwereld), m. -olifanten; -plan (grootsch ontwerp), o. -plannen; -poliep (koppootig weekdier, 2-6 M., met vangarmen van 16 M.), v. -poliepen; -rog (hoorwrog, bijzonder groot), m. -roggen; -salamander (watersalamander ter lengte van 1½ M., in Japan), m. -s; -schelp (dikke, geribde schelp, soms 1½ M. groot), v. -en: de - wordt gevonden in den Indischen Oceaan; -schildpad (zeeschildpad van verbazende grootte, zoodat er een man op zou kunnen rijden, zij levert het schoonste schildpad op), v. -den, ook: Karetschildpad; -schrede (buitengewoon groote, wijde of breede stap), v. -schreden; zegsw. met -n vooruitgaan, flink, snel; -slang (grootte slang in de tropische gewesten), v. -en: de gewone - heet boa constrictor, 10-13 M. lang; -snuittor (reusachtig snuittor uit O.-Afrika, in Artis), v. -torren; -stap (buitengewoon groote stap), m. -stapen; -strijd (eig. in de myth.: de strijd der reuzen of giganten tegen de goden van den Olympus, zie Titan; ook: strijd van reuzen of van reuzenkrachten onderling, nog: ontzettend groote en woeste strijd), m. gmv.; -tarwe (gebaarde tarwe met hooien halm), v. gmv.; -volk (volk, uit reuzen bestaande), o. -en; -werk (ontzaglijk groot en moeilijk werk), o. -en; -wier (zeer lang wier in onze Zuiderzee), o.; -zuil (zuil van ongewoon groote afmeting), v. -en; -zwaai (rekstokoefening in de gymnastiek), m. -en.
- Reuzin** (vrouwelijke reus), v. reuzinnen.
- Revaccinatie** (herhaalde vaccinatie), v. gmv.
- Revanche** (Fr. genoegdoening, vergelding, wraak), v.: iem. - geven, spel hem gelegenheid geven, het verlorene terug te winnen.
- Reveil** (eig. ontwaking d. i. herleving in de Herv. kerk van het godsdienstig gevoel, omstreeks 1840), m. gmv.
- Reveille** (Fr. de militaire morgenroffel, het trompet-signaal, om de soldaten of matrozen te wekken), v. gmv. (ll = lj).
- Revelatie** (ontdekking, onthulling, openbaring), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Revelen** (zottepraat uitslaan, zeuren, leuteren, raaskallen, suffen), ik heb gereveld.
- Reven** (scheepst. de zeilen kleiner maken, ze inbinden), ik heb gereefd.
- Revenu** (inkomen), o. -en, -'s: de -en

- van iets trekken, inkomsten, opbrengsten.
Reverbeeroven (oven d. metaalbewerkers), m. -s; eigenlijk:
Reverbè-re-oven (vlamoven), m. -ovens.
Reverbè-re (veelarmige straallantaarn, spiegellantaarn nl. met reflectors), v. -s.
Reverentie (Lat. eerbied, ontzag, eerbetuinging, beleefdheidsbetuiging), v. -tiën, -ties.
Réverie (Fr. droomerij, mijmering), v. -ën.
Revers (op munten: de keer- of achterzijde), m. gmv.; lees: rever'.
Revers (omslag van jas of vest), m. gmv.
Revers (tegenspoed, tegenslag), m. gmv.
Revideeren (nogmaals nazien, herzien).
Revier (district, kring, gebied), o. revieren: een kolen- of mijn-, een bosch-, een jacht-.
Revieren (hondensport: een terrein afzoeken), men heeft gereviert.
Review (Eng. tijdschrift, revue), o. reviews; lees: riwjoe'.
Revisie (herziening; tweede proefblad van een drukproef), v. -siën, -sies.
Revocatie (Fr. herroeping, intrekking b.v. v. e. volmacht of een edict), v. -ties, -tiën: de - v. h. edict van Nantes, 1685. (t = ts).
Revoceeren (Fr. terugroepen, herroepen).
Revoir (Fr. wederzien), o: au -, tot wederzien; lees: revoaar'.
Revolte (opstand, oproer), v. revoltes.
Revolteeren (in opstand komen of brengen, revolutie doen ontstaan of maken).
Revolutie (Fr. omkeering; bijzonder de staatsomwenteling), v. -tiën, -ties; -**bouw** (wijze van huizenbouw, door het volk genoemd: licht en dicht en onsterk), m. gmv.; -**geest** (geest van omwenteling, neiging tot het maken van oproer), m. gmv.; -**mannen** (mannen, die revolutie willen of maken), m. mv.; -**tijd** (tijd van oproer), m. -tijden; -**tribunaal** (gesch. gerechtshof, ingesteld tijdens de Fransche revolutie, in 1793), o. gmv.
Revolutionnair (omwentelingsgezind), bn.
Revolutionnair (revolutiemann, omwentelingsgezinde, woelgeest), m. -naren; zie Anti-revolutionnair. (ti = tsi).
Revolver (Eng. draaipistool, pistool met zes ladingkamers), v. -s; -**kanon** (draaikanon met tal van loopen), o. -nen; -**schot** (schot uit een revolver), o. -schoten.
Revue (Fr. wapenschouw, monsterring), v. -s, -n: de - laten of doen passeeren, één voor één beschouwen nl. in volgorde; - (titel van verschillende tijdschriften), v. -s, -n.
Rex (Lat. koning), m.: **regina** (koningin), v.
Rez-de-chaussée (Fr. benedenste of gelijkvloersche verdieping), m., evenzoo in 't mv.
Rhaphodien (Gr. rondtrekkende volkszangers bij de oude Grieken, welke, met een lauriertak in de hand, eigen gedichten of die van Homerus voor het volk opzeiden), m. mv. (rh = r).
Rhapsodie, v. rhapsodieën; ook: Rapsodie.
Rhapsodisch (stuksgewijze, niet samenhangend; samengelapt of -geflanst), bn. (rh = r).
Rhapsodist (compilerator), m. -s. (rh = r).
Rhea, myth. gade van Saturnus, moeder van Jupiter, Neptunus en Pluto. (e = ee).
Rheometer (nat. toestel, dienende tot meting van den electrischen stroom), m. -s. (rh = r).
Rheoscoop (nat. electrischen-stroom-aanwijzer), m. -copen. (rh = r).
Rheotoom (nat. electrischen-stroom-verbreker), m. -tomen. (rh = r).
Rhetor (Gr. redenaar, leeraar in de wel-
 sprekendheid), m. -tors, -to'ren. (rh = r).
Rhetorica (de leer der welsprekendheid), v.
Rhetoriek (kunstmatige of gemaakte welsprekendheid), v.: een toespraak vol -, valsche opwinding, vol met pralende, zinledige woorden.
Rhetorisch (redekunstig), bn.: een -e wending, vol woordenpraal; de -e toon, d. i. de klemtoon, die aan een zin een bijbeteekenis geeft; -e vraag, stijlvorm, nl. de vraagvorm als klemmende bevestiging of ontkenning, b.v. Zult ge mij dan niet helpen? Zoudt ge zoo iets kunnen beweren? (rh = r).
Rheumatiek (spieraandoening, pijn in de spierbundels of celweefsels), v. gmv.
Rheumatisch (met rheumatiek behept), bn.: -e aandoeningen, -e pijnen. (eu = eu).
Rheumatisme, o. gmv.; zie Rheumatiek.
Rhinoceros (neushoorn-dier), m. -rossen.
Rhizophoor (O.-I. 10-25 voet hooge boom der kust), v. -oren: het O.-eind v. Ceram is één woud v. -oren, ook Rizophore, zie ald.
Rhododendron (alpen- of bergroos, sierplant onzer tuinen), m. -s. (rh = r).
Rhom-bisch (ruitvormig), bn. (i = is).
Rhombolde (meestk. scheefhoekig parallelogram), v. -bol-den. (rh = r).
Rhythmiek (leer der maatsorten, ook der versvoeten), v. gmv.; lees: ritmiek'.
Rhythmisch (versmatig, klankmatig, d. i. met regelmatige afwisseling van toon nl. van verheffing (arsis) en toondaling (thesis), bn.
Rhythmus (dichtk. voetmaat, regelmatige afwisseling van toon nl. van verheffing of arsis en toondaling of thesis, bij het lezen van verzen), m.; lees: rit'-mus; zie Cadans.
Rib, ribbe (ontl. deel v. h. geraamte), v. ribben; ribje, ribbetje, o. ribbetjes: zegsw. iem. op zijn ribben komen, hem slaag geven; je kunt zijn ribben wel tellen, hij is broodmager.
Rib (ribbestuk van een geslacht dier), v. ribben: een varkens-, een osse-, een rund-.
Ribbe (wiek. en vormleer: kantlijn, samenkomst van twee lichaamsvlakken), v. ribben.
Ribbe (balk; gebogen stuk hout van den scheepsromp), v. ribben.
Ribbe (plank. verhevenheid of lijn als samenkomst v. vaatbundels), v. ribben.
Ribbe (veen: smalle strook lands, hoogte tusschen twee trek-gaten), v. ribben.
Ribbeling (een zoetachtige appel met ribwormige lijnen over de schil), m. -en.
Ribbenband (geribde boekband), m. -en.
Ribbenkast (eig. de gezamenlijke ribben, die de borstkas omsluiten of vormen, bij uitbr. het lichaam zelf), v.: zegsw. iem. op zijn -geven, hem afranselen; ik zal je neergooien, dat je - kraakt, volkst.
Ribbestoot (stoot tegen een der ribben, in de zijde; fig. barsch antwoord), m. -stooten.
Ribbetjesgoed (weefsel, waarvan het kettinggaren zoo dik is, dat het ribbels aan de oppervlakte veroorzaakt), o. gmv.; ook Rips.
Ribbezakken (aansporen, aandrijven; kwelen, plagen), ik heb geribbezakt. vero.
Ricaneeren (hoonend lachen, grijnen, uit loomheid of spot erg lachen).
Richel (latje, lijstje, spoorstaaf), v. -s.
Richtbaak (stok of baken, in den grond geplaat, om er zich op te richten), v. -baken.
Richten (in bepaalde richting brengen), ik richtte, ik heb gericht: een stuk geschut -; de zeilen naar den wind -, de steven noordwaarts -; fig. het woord tot iem. -, iem. te

gronde -, ruïneeren; zich -: z. naar de omstandigheden -, schikken; de onderwijzer heeft zich te - naar de bevattings zijner leerlingen, regelen; de prijs richt zich naar vraag en aanbod, regelt.

Rich'ter (Bijb. hoofdman in Israël vóór de koningen), m. -s, -en: het boek Richteren bevat 21 hoofdstukken.

Rich'tig (juist, naar behooren), bn. en bw.: is alles -? in den haak, in orde; - spreken, schrijven, nauwkeurig; het is hier niet -, veilig, pluis; -er, -st; -heid (juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv.

Rich'ting (het richten), v.: de - van een kanon.

Rich'ting (streek, koers), v. -en: in de - van het zuiden; fig. een nieuwe godsdienstige -, de moderne -, een andere - in onze letterkunde, de - van onze tijd, geest.

Richt'lat (metsellat), v. -latten; -lijn (loodlijn, mil. ooglijn bij 't schieten), v. -lijnen; -lood (schiellood), o. -looden; -snoer (richtlijn, touw bij 't metselen, planten, enz., fig. leidraad, regel), o. -snoeren.

Ricinusboom (W.-I. boom, welks zaden de ricinusolie opleveren), m. -en; -olie (vette olie uit de zaden van den ricinusboom: erg purgatief, ook wonderolie geheeten), v. gmv.

Ricochet'schot (schot, waarbij een kogel eenige malen op den grond of op het water afstuit en zich dan weder verheft), o. -en.

Rid'der (gesch. vrijgeborene, edele strijder: waardigheid en titel, door dapperheid en deugd verworven), m. -s: zegsw. iemand tot - slaan, in de ridderschap opnemen; - eener orde, b.v. - van Malta; een dolend -, die op avontuur uitging; een - van de droevige figuur, die er haveloos uitzag of belachelijk was b.v. Don Quichot; fig. thans bezitter der laagste klasse eener orde, b.v. - in de orde v. d. Nederlandschen leeuw.

Rid'deren (tot ridder slaan), men heeft geridderd: onze wethouder is geridderd, is in een ridderorde opgenomen, is gedecoreerd.

Rid'dergedicht (romantisch gedicht over ridders en hun daden), o. -gedichten; zie: Karelcyclus, Arthur, Graalridder of Ridders van de Ronde tafel.

Rid'dergoed (landgoed van een ridder of edelman), o. -goederen: zegsw. geef af je -! dat, wat je daar hebt.

Rid'derhof (ridderkasteel), o. -hoven.

Rid'derkruis (het onderscheidingsteeken van een geridderde, eerekruis), o. -kruisen.

Rid'derlijk (eig. der ridders, fig. voorko'mend, vriendelijk; moedig, eerlijk), bn. en bw.: de -e tijd, -e zeden, -e eer, de -e romantiek; een - vorst; - bekennen; -heid, v. gmv.

Rid'derlint (lintje, dat door iem. aan de hoven-voorzij der jas gedragen wordt, als hij gedecoreerd is), o. -linten, zie Lintje;

-orde (geestelijke of wereldlijke vereeniging in de Middeleeuwen, een vrucht van de kruistochten), v. -orden: de voornaamste -n waren: de Johanniters, de Tempeliers, de Lazaristen, de Zwaardbroeders; thans: instelling ter onderscheiding van diensten, land, volk of vorst bewezen; -roman (roman met een ridder als hooftpersoon), m. -romans, zie: -gedicht; -rusting (harnas, wapenrusting en -tuig), v. -en; -schap (de gezamenlijke ridders van een land), v. -pen; -schap (de waardigheid van ridder), o. gmv.; -slag (symbolieke ceremonie: slag met het

plat van een ontbloot zwaard, den jongen edelman in den nek, op schouder of rug gegeven als teeken van opname in den ridderstand), m. gmv.: de - verheft een edelman tot ridder; -spel (steekspel, tornooi), o. -en.

Rid'derspoor (zekere tuinbloem), v. -sporen.

Rid'derstand (de ridderschap, al de ridders, ook de waardigheid van ridder), m. gmv.; -tijd (laatste tijdperk der Middeleeuwen), m. -tijden; -wezen (de staat v. h. ridderschap, al wat met de ridderschap samenhangt), o. gmv.; -woord (eewoord als ridder), o. gmv.; -zaal (burchtzaal), v. -zalen; -zate (ridderlijk landgoed), v. -zaten.

Ridders van de Ronde tafel (de twaalf dolende ridders van koning Arthur van Bretagne, den heiligen Graal, nl. den Avondmaalschotel des Heeren opsporend), m. mv.: Lancelot, Parcival, Walewein en Keije waren beroemde -; zie Arthur.

Rideau (Fr. voorhang, gordijn; mil. een kleine aarden wal, waar door een bende gedekt wordt; een in haast opgeworpen verschansting), o. -'s.

Ridieu'le, -cuul' (Fr. belachelijk), bn. en bw.; lees: riediekuul'.

Ridieu'le, v. -s; zie Reticule.

Ridiculiteit (belachelijkheid), v. -en. (i = ie).

Riek (landbouwvork met drie tanden), v. -en.

Rieken (reuk verspreiden), rook, geroken: de rozen -; fig. het riekt naar den mutsaard, d. i. naar ketterij, zie Mutsaard.

Riem (leeren band, leeren veter, leeren gordel), m. -en: een schoen-, een span-, een sjees op -en; een degen-, de buik- van een paard; werkt. een - zonder eind, wiens einden nl. verbonden zijn: middel om beweging over te brengen; spreekw. Het is goed -en snijden van een andermans leer, men kan gemakkelijk royaal zijn met het geld van een ander, men teert makkelijk op kosten van een ander; zegsw. iem. een - onder het hart steken, zie Hart.

Riemen (roeispaan), m. riemen: -en en zeilen gebruiken, met alle kracht voortgaan; zegsw. men moet met de -en roeien, die men heeft, met moet zich behelpen met de dingen, gereedschappen, enz., die men heeft; met eigen -en roeien, met eigen vermogen of kracht werken.

Riemen (papiermaat, nl. 20 boek, of van 24 vel, of van 25 vel ter drukkerij), m. -en; z. Boek.

Riems'lag (slag met de roeispaan in het water), m. -slagen: met krachtige -slagen voortroeien, een regelmatige -.

Riet (gewas, grassoort), o., (soorten), o. -en: in ons land groeit het - in slooten, poelen, vennen, meren, enz.; Spaansch -, een wandelstokje van Spaansch -; Indisch -, zie Rotan; suiker-, zie ald.; hij zal het gekrookte - niet verbreken, Bijbel, hij zal den zondaar door zachtheid opheffen, Matth. 12: 20; zegsw. de zaken in 't - sturen, of laten loopen, in de war, door onhandigheid of verwaarloozing; zich niet met een kluitje in 't - laten sturen, zie Kluitje; het loopt daar in 't -, in de war, mis, de zaak loopt verkeerd; in O.-I. is riet, suikerriet: men spreekt er van -tuinen, z. ald.

Riet'achtig (lijkende op riet), bn.; -akker (rietbosch, rietveld), m. -s; -bos (bundel riethalmen), m. -bossen; -bosch (een bosch van riethalmen), o. -bosschen; -dekker (werkman, die de boerenhuizen met stro of riet dekt), m. -s; -en (bestaande uit riet), bn.: een - dak; een - stoel, d. i. met rieten sitting; -gans (soort van gans, in ons land

in groot aantal overwinterend), v. —ganzen; —**gewas** (rietplant), o. —sen; —**gors** (gors of aangelsid land, met riet begroeid), v. en o. —gorzen, ook: —**schorre**, v. —n; —**gors** (vink, des zomers hier in de rietakkers toevend), v. —gorzen; —**gras** (zegge, driekantig tisch), o. —sen; —**grassen** (ontersafdeeling der grassen), o. mv.; —**hoen** (waterhoentje), o. —hoenders: het kleine, gevleete —; —**knorf** (knoop bij elke geleiding v. d. rietstengel), m. —knorven, zie Knorf; —**kolf** (worteleind van de rietplant), v. —kolven; —**land** (moeras, begroeid met rietplanten en rietgras), o. —en; —**lijster** (grootte karkiet, rietzanger), v. —s; —**mat** (mat van riet, dienend tot beschutting van abrikozen, perziken, enz. tegen noordenwind en nachtworst), v. —ten; —**mees** (zwaartkop-meess), v. —meezen; —**mijt** (hooge stapel van rietbossen, die aan een hoofdvaart wordt opgezet), v. —en; —**musch** (rietvink, —gors), v. —mussen; —**peer** (kleine, bruinachtige peer), v. —peren; —**pijp** (herdersfluit, schalmel), v. —en; —**suiker** (suiker, uit suikerriet verkregen), v. gmv.; —**tuin** (O.-I. kweekplaats van suikerriet), m. —en, z. Riet; —**veld** (veld of akker, waarop men riet kweekt), o. —en; —**vink** (rietgors, graspieper, kleine karkiet), m. —en; —**voren**, —**voorn** (ruisvoeren), m. —s; —**vorsch** (soort v. kikvoersch), m. —en; —**sanger** (zomervogel, broedend in het riet van slooten, meren enz.), m., zie Karkiet; —**zode**, v. —zoden, zie Krag of Drijftil.

Rif (smalle zandbank, ook koraalbank), o. —fen.

Rif (plooi in een zeil), o. roven, zie Reef.

Rif (geraamte, lijk), o. riffen.

Rifga-balsem (zekere balsem uit Riga als uitwendig geneesmiddel), m. gmv.

Rigoreus (Fr. streng, stipt), bn.; —ze.

Rij (reeks, rang, gelid), v. rijen: een — hui-zen, in de — loopen, twee — en soldaten.

Rij (lat, maatstok), v. rijen.

Rijbaan (afgeperkte baan, b.v. in een manege, op het ijs, enz.), v. —banen.

Rijbroek (engebroek d. paardrijders), v. —en.

Rijden (zich te paard, enz. van de eene plaats naar de andere begeven), ik reed, heb of ben gereden; zegsw. op de tong —, in opspraak zijn; het schip rijdt op zijn ankers, gaat voor anker op en neer met den golfslag; men moet kunnen — en omzien, flink bij de hand zijn, als een geoevend koetsier; hij houdt van — en rossen, hard rijden of jakkeren.

Rijder (iem., die te paard rijdt, ruiter), m. —s; —ster (vrouw of dame te paard), v. —sters.

Rijder (voormalig muntstuk, met een ruiter als beeldenaar), m. —s: een gerande —, een gouden —, 14 gulden; een halve gouden —, 7 gulden; een zilveren — of dukaton, f 3,15.

Rijf (rasp, ook houten hoothark), v. rijven.

Rijfelen (dobbelen), ik heb gerijfeld; —**aar** (dobbelaar), m. —s; —spel, o. —spelen.

Rijgdraad (draad, om iets vast te rijgen), m. —draden, zie het gewest. Driegdraad.

Rijgen (aan of met een snoer hechten), ik reeg, heb geregen: kralen aan een koordje —, zijn schoenen —, een korset te vast —; zegsw. iemand aan den degen —, hem doorsteken.

Rijglaars (hooge schoen met rijggaten), v. —laarzen; —lijf (korset), o. —lijven; —**naald** (platte naald met lang en wijf ooc en zonder scherpe punt), v. —naalden, ook —pen, v. —pennen, of —pin, v. —pinnen; —**schoen** (schoen met rijggaten), m. —en; —**snoer**

(veter), o. —snoeren; —**veter** (veter met koperen stift, om schoenen, korsetten, enz. rijgend vast te maken), m. —veters.

Rijjool, m. —jolen, zie Jool.

Rijk (bemiddeld, aanzienlijk, vermogend), bn. en bw.: een — heer, een — land, — aan geld en goed; een — oogst, overvloedig; een — taal, woordenrijk; —e meubelen, kostbaar, zie Schatrijk; als zn.: — en arm was op de heen; —**held** (het rijk-zijn), v. gmv.

Rijk (staat, gebied), o. rijken: de — en van Eurona, de drie — en der natuur.

—**rijk** (een soort v. achtervoegsel met de bet. van: in groote menigte of hoeveelheid), b.v. blader—, bosch—, gras—, volk—, visch—, wild—, enz. (ij = ij).

Rijk'aard (zeer rijk man, millionnair), m. rijk'aards: het woord — heeft een ongunstige bijbetekenis, nl. die van gierigaard; —**dom** (bezittingen, vermogen, overvloed), m. —men.

Rijk'dom (rijke menschen), m. gmv.: de — ener streek, eener stad.

Rij'ke (rijke persoon), m. en v. rijken.

Rij'keltijk (overvloedig, ruim), bn. en bw.: een — bestaan; iem. — beloonen; ook: verkwistend: hij leeft —; —**held**, v. gmv.

Rijkelul' (rijke menschen), m. mv. gmv.: rijkelulskinderen, rijkeluis wensch, d. i. twee kinderen, en wel een jongetje en een meisje.

Rijk'geladen (met kostbaarheden of kostbare waren geladen), bn.: de — zilvervloot.

Rijk'held (rijkdom, ook, kostbaarheid), v.; de — van een goudmijn; de — eener uitrusting, eener kleedij.

Rij'kleed (amazonenkleed), o. —kleederen.

Rij'knecht (paardenknecht, stalknecht, jockey), m. —knechten.

Rijks'academie (een door het rijk gestichte en onderhouden inrichting van wetenschap en kunst), v. —academiën: de — van beeldende kunsten te A'dam.

Rijks'adel (de adel van het rijk, heel den adeldom samen), m. gmv.; —**adelaar** (de adelaar in het Duitsche rijkswapen), m. —s, —aren; —**advocaat** (advocaat, door de regering benoemd, om de belangen des rijks in rechten te verdedigen), m. —advocaten; —**ambtenaar** (ambtenaar, in dienst bij of van het rijk), m. —s, —aren; —**appel** (appel of wereldbol, omsloten met gouden banden en voorzien van een kruisje: zinnebeeld van het wereldgezag), m. —s, zie Insigne en Rijksinsignes; —**archief** (openbaar archief van het rijk, door rijksambtenaren beheerd), o. —archieven; —**archivaris** (bestuurder van een rijks-archief), m. —sen; —**ban** (gesch. uitbanning uit het Duitsche rijk: een soort van vogelvrijverklaring), m.: door den keizer of den rijksdag uit het rijk gebannen, was men in den —, vero., zie Acht; —**bedelaarsgesticht** (inrichting, waarin van rijkswege wegens bedelarij veroordeelden voor korter of langer tijd worden ongenomen), o. —en; —**belasting** (belasting, aan het rijk te betalen), v. —en: bedrijfs-, grond-, persmeete-, vermogensbelasting is —, zie ook Gemeentebelasting; —**betrekking** (ambt van den staat, post in rijksdienst), v. —en; —**beurs** (stutiebeurs, jaarlijksche toelage, door het rijk toegestaan), v. v. —beurzen: aan elke Rijkskweekschool v. onderwijzers bestaan tal van —beurzen, ieder van driehonderd gulden; —**bouwkundige**

(hoofdamtenaar, belast met het oppertoezicht op rijksgebouwen, het maken van nieuwe plannen, bestekken, enz.), m. -n; -**bureau** tot onderzoek van handelswaren, o.: het - is gevestigd te Leiden, en heeft ten doel het onderzoeken van handelswaren ten bate van winkeliers en kleine handelaars; -**daal'der** (Ned. zilveren standaardmunt van f 2,50), m. -s; -**daal'der**, m. -s: de Zeeuwsche - = f 2,60: hij had twee 26ers, elk van f 1,30, 4 13-tjes van f 0,65, 8 pietjes elk van f 0,32 $\frac{1}{2}$; -**dag** (kamer van volksverlegenoordigers in het Duitsche rijk), m. gmv.: ook de vergadering zelf, en dan mv. -en. **Rijksgebied** (het grondgebied van eenig koninkrijk), o.; -**gebouw** (gebouw van den staat), o. -en; -**gesticht** (gesticht van het rijk, vooral bedelaarskolonie), o. -en; -**grens** (grenslijn van eenig rijk), v. -zen; -**grond** (grond, die aan het rijk behoort), m. -en; -**groote** (magnaat), m. -n; -**hoogereburgerschool** (school v. middelbaar onderwijs, door het rijk opgericht en onderhouden), v. -scholen; -**insignes** (de zinnebeelden der soevereine macht: zwaard, rijksappel, scepter en hermelijnen mantel), o. mv.; -**instelling** (inrichting van het rijk), v. -en; -**kanseller** (in Duitschland, de eerste minister des keizerrijks), m. -iers, -ieren; -**kantoor** (belastingkantoor), o. -toren; -**klerk** (beambte, aangesteld op e. belasting- of registratiekantoor), m. -klerken; -**kweekschool** (opleidingsschool v. O.: vormschool, door het rijk opgericht en onderhouden), v. -scholen: de zenen -scholen voor onderwijzers en -wijzeressen, ook: de - voor vroedvrouwen; -**landbouwleeraar** (ambtenaar van het rijk tot voorlichting van den landbouwenden stand), m. -s, -aren; -**landbouwproefstation** (inrichting van het rijk tot het geven van advies in zake den landbouw), o. -s: het - te Maastricht; -**landbouwschool** (inrichting van het rijk te Wageningen, in 1867 geopend, tot wetenschappelijke en practische studie van landbouwkunde), v. -scholen; -**leen** (gesch. leengoed, behoorende aan de Duitsche of de Fransche kroon), o. -leenen; -**leerschool** (lagere school, verbonden aan een rijkskweekschool v. onderwijzers), v. -scholen. **Rijks'mark**, v. -en, zie Mark; -**mint** (inrichting van het rijk, waar munt geslagen wordt), v.: onze - te Utrecht; -**munten** (wettig betaalmiddel in ons land), v. mv.; tot ieder bedrag dienen: het tienguldenstuk, in goud; de rijksdaalder, de gulden, de halve gulden, in zilver; tot beperkt bedrag de Pasmunt, zie aldaar; -**museum** (gebouw, b.v. te Amsterdam, door het rijk opgericht en onderhouden voor het tentoonstellen van schilderijen en verdere voorwerpen v. kunst, 1885), o. -museums, -musea: het - blijft te A'dam de grootste magneet, bijna 300 duizend bezoekers per jaar; -**normaalschool** (vormschool, door het rijk geopend en onderhouden), v. -scholen: de - voor teekenleeraren te Amsterdam; -**opvoedinge-gesticht** (instelling van wege het rijk tot opvoeding van verwaarloosde of aan de ouderlijke tucht onttrokken kinderen), o. -en: er is een - te Avereest, te Alkmaar, te Leiden en te Amersfoort, zie ook: Kruisberg; -**pensioen** (pensioen, uit te betalen door het

rijk), o. -en; -**politie** (de politie, door het rijk ingesteld), v. gmv.: de rijksveldwacht en maréchaussée vormen de -, (t = ts), zie Gemeentepolitie; -**postspaarbank** (spaarbank, door het rijk aan de posterijen verbonden), v. gmv.: de - heeft haar zetel te Amsterdam en is opgericht krachtens de wet van 25 Mei 1880; -**rietvlechtschool** (een soort vakschool voor rietvlechers, door het rijk opgericht en onderhouden te Noordwolde), v. gmv.; -**schepter** (een der zinnebeelden van de soevereine macht), m. -s; zie Rijksinsignes; -**serum-inrichting** (rijksinrichting tot het kweeken van serum), v. -en: er is een - te Rotterdam; lees: see'rum; -**sieraden** (rijksinsignes), o. mv.; -**stad** (gesch. in het Duitsche rijk een stad, destijds alleen afhankelijk van den keizer), v. -steden: Bremen was een -, evenzoo Augsburg, Lübeck, Frankfurt a/M., enz.; -**staf**, m. -staven, zie Rijksschepter; -**standen** (in het Duitsche rijk de standen, die staatkundige rechten bezaten, eerst de adel en de geestelijkheid, later ook het volk), m. mv. **Rijks'telefoon**, -**telefoon** (telefoon, door het rijk aangelegd en onderhouden), v. gmv.: de - is meestal verbonden met de posterijen; de gesprekken zijn drieërlei: staats- of locale -, binnenlandsche of interlocale - en buitenlandsche of internationale -: voor elk bestaan afzonderlijke tarieven; -**telegraaf** (telegraaf, door het rijk aangelegd en onderhouden), v. gmv.: de - is in den regel verbonden met de posterijen; er bestaan afzonderlijke telegramtarieven voor het binnen- en het buitenland. Door middel van radio-telegraphie kan men telegrammen zenden aan personen, die zich op schepen bevinden, indien deze schepen een station voor draadlooze telegraphie bezitten: -**tol**, m. -len, zie Douane; -**universiteit** (hoogeschool, door het rijk of den staat opgericht en onderhouden), v. -en; -**veearts** (veearts aan de rijksveeartsenschool te Utrecht opgeleid), m. -en; -**veeartsenschool** (rijksopleidingsschool voor veeartsen te Utrecht), v. -scholen; -**veldwacht** (de dienst of het korps der rijksveldwachters), v. gmv.; -**veldwachter** (politie-man, behoorende tot de rijksveldwacht), m. -s; -**verzekeringsbank** (bank of kantoor te Amsterdam, door het rijk gehouden, en beheerd door de ambtenaren, waaraan de uitvoering der ongevallenwet is opgedragen), v.; -**vorst** (vorst van eenig deel van het Duitsche rijk), m. -en; -**wapen** (het wapen van den staat), o. -s: in het Nederlandsche - vindt men twee staande of klimmende, gekroonde leeuwen; -**waterstaat** (waterstaat van het rijk), m. gmv.: er is ook een provinciale waterstaat; -**weg** (weg, door het rijk aangelegd en onderhouden), m. -wegen; -**wege**, van -, bw. d. i. door of van wege het rijk; -**wet** (algemeene wet, wet geldende voor het geheele rijk), v. -wetten; -**winterlandbouwschool** (school, door het rijk opgericht en onderhouden, waar in de wintermaanden aan boerenzonen en verdere belangstellenden les in den landbouw gegeven wordt, door directeur en landbouwleeraren), v. -scholen: de - te Sittard; -**zuivelstation** (inrichting van het rijk tot advies in zake de boterbereiding), o.: het - te Leiden; -**zwaard** (een der

zinnbeelden der soevereine macht), o. gmv.
Rijkunst (de kunst van paardrijden), v. gmv.: de lagere -, de hoogere -; -laars (hooge ruiterslaars), v. -laarzen; -les (onderricht in het paardrijden), v. -lessen.
Rijm (bevrozen dauw, rijp), m. gmv.
Rijm (Fr. dichtk. gelijkheid van klank der laatste betoonde lettergrepen in dichtregels, benevens der onbetoonde, die er op mochten volgen), o. rijmen: er is staand -, in dit geval rijmen de toonverheffingen als slotlettergrepen op elkaar, dit heet ook mannetijk -, b. v. vaan - baan, wee - zee: er is stepend of vrouwelijk -, achter de toonverheffing komt nog een toondaling: vreemden - beemden; er is glijdend -, als er twee onbetoonde lettergrepen achter de betoonde komen: bladeren - naderen, geboren - verlorenen: er is dubbel -, als twee lettergrepen achter elkaar gelijkklinken: oordeel - voordeel; er kan ook voor- en middelrijm wezen, d. i. vóór aan den versregel, óf in 't midden, b.v.: Ruischende wanden en schitterende zalen, Bruisende bekers en ramlende schalen, euz. Zij wiegen en vliegen het baantje ten end', Zij klinken en drinken en leggen wat aan, En waaien en twaaien opnieuw langs de baan; er is gepaard -: twee onmiddellijk op elkaar volgende regels rijmen; er is gekruist -: de regels rijmen om den anderen; er is gebroken -: tusschen de rijmverzen staan rijmloze versregels; er is omvattend -, als een rijmpaar het andere omsluit; er is slag -: alle of bijna alle versregels van een strophe rijmen; er is staf -, als de betoonde lettergrepen met een zelfden medeklinker beginnen: Waakzaam, werkzaam, wachten wij, dat het raadsel zich ontknoope, wat ons korte leven zij! (De Genest.); er is keer -, als er regelmatig herhaling van bepaalde woorden, verzen of strophes plaats heeft. (Referensin): er is assonnerend -, als wel de klinkers of tweeklanken der eindwoorden, maar niet de medeklinkers overeenkomen (Assonantie).
Rijmelien (verzen aaneenlijmen), ik heb gerijmd; -aar (prulddichter), m. -en; -arij (verzinsmederij), v. -en.
Rijmeloos, bn.; zie Rijmloos.
Rijmen (op rijm schrijven), hij rijmde, heeft gerijmd: die man verstaat de kunst van te -; ook: in rijm overeenkomen: twee woorden kunnen op elkaar -, zie Rijm; fig. overeenkomen, passen, voegen: zulk een daad rijmt niet met zijn beginselen, zie Ongerijmd.
Rijmer (verzenmaker, -smeder), m. -s; ook mindere naam voor dichter: Jan de -, een naam, dien Goeverneur zich zelf gaf.
Rijmerij (daad van rijmen, rijmelarij), v. -en.
Rijmklank (overeenstemmende klank, rijmend woord), m. -en; -klank (assonantie). m. -klanken; -kroniek (kroniek op rijm), v. -kronieken; de - van Melis Stoke, een armen „clerc" uit 't begin der 14e eeuw; -kunst (de kunst van op rijm te schrijven), v. gmv.; -loos (niet rijmende, geen eindrijm hebbende), bn.: dit zijn -ze verzen, blanke verzen, b.v. die van Starings Verjaardag, ook Rijmeloos; -woord (rijmend woord), o. -woorden; -woordenboek (boek met op elkaar rijmende woorden in alphabetische volgorde van de titelwoorden), o. gmv.: het - van Witsen Geysbeek, in 1820 verschenen; -pje (versje), o. -s: een onbeduidend -.

Rijn (aandr. een der belangrijkste rivieren van West-Europa en van ons land), m. gmv.: een tochtje langs den - tot Frankfort.
Rijn'aak (aak die den Rijnstroom bevaart), v. -aken, -boot (stoomboot, welke op den Rijn een bepaald traject aflegt), v. -booten; -lander (bewoner van het Rijnland, de Rijnprovincie), m. -s; -lander (schip, dat den Rijn bevaart); m. -s; -landsch (eigen aan, behoorende tot het Rijnland), bn.: de -e polders; ook: een -e roede, d. i. ruim 3.75 M.; een -e voet, d. i. 0.3199 M.; een -e morgen, d. i. ruim 85 A.; -mond (mond v. d. Rijn), m. -en; -oever (kant, oever van den Rijn), m. -oevers: de rechter-, de linker-; -provincie (een Pruisische provincie nl. Rijn-Prusen), v. -s, -ciën: de - tellt ruim 4 millioen bewoners, de Landdag der - vergadert te Dusseldorf.
Rijnsch (v. d. Rijn afkomstig of daar behoorende), bn.: de blonde Rijn, beplamt met -en wijn, (Vondel).
Rijnsch (zuurachtig als Rijnsche wijn), bn.; ook: Rinsch, Rensch.
Rijnsche-wijnflesch (langhalsige groengele flesch, waarin wijn van den Rijn is gebotteld), v. -wijnflesschen.
Rijnschip (schip, dat den Rijn bevaart), o. -schepen, zie Keulenaar; -streek (landstreek langs den Rijn), v. -streken; -stroom (de rivier de Rijn), m. gmv.; -vaart (scheepvaart op den Rijn), v. gmv.; -verbond (gesch. verbond van 1806, onder bescherming van Napoleon I, en wel van Duitsche vorsten langs den Rijn), o. gmv.; -vlot (kunstmatig samengesteld, groot houtvlot op den Rijn), o. -vloten; -water (water v. d. Rijn), o. gmv.; -wijn (geelachtige of goudgele wijnsort uit het middelstroomgebied van den Rijn), m. -en, ook: Rijnsche wijn; -zalm (zalm, op den Rijn gevangen), m. -en.
Rijp (rijm, bevrozen dauw of nevel), m. gmv.
Rijp (rups), v. -en.
Rijp (volgroei, volwassen), bn. en bw.: een -e appel, het koren is -, -er, -st; fig. na -beraad, d. i. na ernstige overweging; ergens - over denken, lang, gezet; -heid v. gmv.
Rijpaard (paard, geschikt om bereden te worden), o. -paarden; -partij (gezelschap, dat voor zijn genoegen gaat rijden), v. -en.
Rijpelijk (fig. ernstig en gezet), bw.: iets - overwegen, - nadenken over iets.
Rijpen (rijp maken en rijp worden), het is en heeft gerijpt: de zon rijpt de vruchten; de vruchten -, -ing (het rijpen), v. gmv.
Rijpen (in lichten graad vriezen), het heeft gerijpt: het rijpt, er valt rijp.
Rijs (jong, dun takje), o. rijzen: - voor erwten of boonen, rijshout, waartegen men jonge erwten en boonen laat opgroeien; rijzen garen, dorre takken sprokkelen in het bosch; gew. ook Rijzers; spreekw. Jonge -jes kan men buigen, den wil van kinderen kan men nog richten; rijzers garen, (Staring).
Rijs'berm (versterking van den voet van een dijk door rijs en paalwerk), m. -en; -beslag (bekleding, beschoeiing der dijkgeloozing met rijsvlechtwerk), o. gmv.; -bezem (bezem van dunne rijsjes of berketakjes), m. -s; -dam (een soort van dijkwerk, stroomkeering uitgevlachten rijs), m. -dammen; -hout (dun takhout; ook in bundels gebonden tot een mutsaard; rijzen of rijzers), o. gmv.: een

oude schuur in Drente met wanden van gevlochten — en leem; — **werk** (waterkeer, waarbij rijshout wordt gebezigd), o. — en.

Rijschool (inrichting, waar onderwijs in het rijden gegeven wordt), v. — scholen.

Rijselen (uitvallen), het heeft — rijseid: de haver, de rogge gaat —; ook Rijzelen.

Rijst (O.-I. graangewas), v. gmv.: op W.-Java is — het hoofduedsel; zie Padie.

Rijstblok (Java. zware houten trog, tot het al stampend ontbolsteren der padie), o. — ken; — **bouw** (het kweeken of telen van rijstplanten), m. gmv., zie Sawah en Padie.

Rijstebrijf (brij, gekookt van rijst en melk), v. gmv.; — **brijberg** (berg van rijst, die den toegang tot Luilekkerland afsluit), m., fig. eerst moet men een — brijberg dooreten, allerlei moeilijkheden overwinnen; — **meel** (meel, van rijst gemalen), o. gmv.; — **melk** (melk, waarin rijst is gekookt), v. gmv.; — **pap** (rijstebrijf), v.; — **soep** (soep of bouillon met rijst), v.; — **taart** (—vla), v. — en.

Rijstpapier (een soort v. zacht Chineesch papier), o. gmv.: een teekening op —, (C.O.); — **pellertij** (inrichting, om rijst v. d. bolster te ontdoen), v. — en, ook — **pelmolen**, m. — s, — **pelmachine** (machine, om rijst te pellen), v. — s; — **tafel** (O.-I. verscheidenheid van Indische rijstspijzen), v. gmv.; — **veld**, o. — en, zie Sawah; — **vogel** (Indisch vogeltje van het geslacht der vinken), m. — s, ook: Rijst'vink; — **water** (geneesmiddel: aftreksel van rijst), o. gmv.

Rijten (scheuren), hij rest, hij heeft gereten: iemand de kleeren van 't lichaam —.

Rijtoer (rijje per rijtuig), m. — toeren.

Rijtuig (van rijden, rijden: voertuig), o. — en: — houden, paard en — houden; — **fabriek** (fabriek, waar men rijtuigen maakt), v. — en; — **fabrikant** (fabrikant van rijtuigen), m. — en; — **kap** (beweegbare kap v. e. landauer, victoria, enz.), v. — kappen; — **lak** (lakverf tot het beschilderen van rijtuigen), o.: blinkend en nooit barstend —; — **maatschappij** (vereniging tot het leveren of verhuuren van rijtuigen), v. — en; — **schilder** (verver of lakker van rijtuigen), m. — s; — **verhuurder** (huurkoetsier; man, die rijtuigen verhuurt), m. — s.

Rijven (harken, raspen), ik roef, heb gereven.

Rijvoering (bovendek van een brug), v. — en.

Rijweg (weg, geschikt om met paard of met een rijtuig bereden te worden), m. — wegen.

Rijwiel (fiets, velocipède), o. — en; — **band** band van rubber of caoutchouc om de wielen der fiets), m. — en; — **brancard** (brancard op drie raderen, welke gedreven worden door te trappen evenals die van een rijwiel), m. — s; — **belasting** (rijksbelasting, te betalen door ieder, die voor zijn genoegen een rijwiel hooft), v. — en; — **fabriek** (fabriek, waar rijwielen gemaakt worden), v. — en; — **fabrikant** (bezitter van een rijwielafabriek), m. — en; — **hersteller** (iem., die rijwielen repareert), m. — s; — **pedaal** (trapper van het rijwiel), o. — pedalen; — **school** (school of inrichting, waar men het wielrijden kan leeren), v. — scholen.

Rijzen (hooger worden, stijgen, opkomen; fig. in prijs klimmen), het rees, is gerozen: de — de zon; het land der rijzende zon, Japan; — **ing** (stijging in prijs), v. — en.

Rijzen, rijzen, ahoi! scheepst. oproep aan

de manschap, die ter kooi is, om op te staan en te helpen; zie Hens.

Rijzig (slank van vorm), bn. en bw.: een — e gestalte, de — e populier, Gees Riek, —, kloek en weigemaakt, (C. O.); — er, — st.

Rijzweep (zweepje v. d. ruit), v. — en.

— **rik**, — **erik**, achtervoegsel, b.v. in botterik, dooverik, dommerik, d. i. in hooge mate en ongunstig; leeuwerik, ganzerik, diernamen.

Rik'kekikken, **rikkik'ken** (redupl. van kikken: het schreeuwen der kikkorschen), de vorschoren hebben gerikkekt of gerikkikt.

Rik'ketikken (klankn. regelmatig tikken), het heeft gerikkekt: hoor dat horloge eens —!

Riks (spreekt. rijksdaalder), m. riksen.

Riks'ja (Japansch trekkarretje, een tweewielig rijtuigje voor één persoon, dat door een man wordt getrokken), v. riksjas.

Ril (rillen, het rillen), m. gmv.: er liep een — over mijn lijf.

Rillen (trillen, beven), ik heb gerild; — **ling**, v. — en: een koude rilling, huivering.

Rim'ba (Mal. verwilderd woud, ontogankelijk oord), v. rimba's.

Rimpel (plooi, groef), m. — s: een voorhoofd zonder —; de zee had geen —, was effen; — **en** (rimpels krijgen of toonen, ineendrogen), het heeft en is gerimpeld: — **ing**, v. — en; — **ig** (vol rimpels), bn. en bw.: het — loover gaat dorren; een — voorhoofd; — er, — st.

Rim'ram (ijdele klap), m. gmv.: ik versta geen woord van dien —, gezwets, onzin.

Rin'de (eikenbast, run), v. gmv.

Rinforzando (It. muz.: bij verkorting rf, aansterkend), bw. (z = ts).

Ring (kringvormig voorwerp: beeld van onverbreekbare trouw), m. ringen: een ijzeren —, een gouden —, een gordijn —, een trouw —, een zegel —; een — om de maan; zegsw. iem. door een — tje kunnen halen, gezegd van iem., die er fijn en chic uitziet, evenals een zijden dasje, dat men door een ringetje schuift.

Ring (ijzeren ring aan den walkant, om een schip aan te meren of vast te leggen), m. — en.

Ring (Herv. kerkelijk district, onderdeel van een classis), m. ringen; — **bestuur** (bestuur van een kerkelijken ring), o. — besturen; — **broeders** (predikanten tot denzelfden ring behorende), m. mv.; — **leesgezelschap** (nl. der ringbroeders, die een leesportefeuille laten circuleeren), o. — pen; — **vergadering** (Herv. vergadering van predikanten van een ring of van ringbroeders), v. — en, ook Rings —.

Ringbaan, v. — banen; zie Ceintuurbaan.

Ringbaard (volle baard), m. — baarden.

Ringdieren (gelede dieren), o. mv.

Ringdijk (dijk om e. polder heen), m. — en.

Ringduif (wilde houtduif), v. — duiven.

Ringelen (fig. temmen, bedwingen), ik heb — ringeld: een varken —, het een ring door den neus steken; zie ook Ringeloozen.

Ringelmusch (kleine boommusch), v. — muschen; ook: Ringelmosch.

Ringeloozen (eig. een dier aan een oorring rondleiden, fig. kwellen, plagen; dwingen, koeionneeren), ik heb geringeloozd.

Ringelrups (livreirups: de eitjes zitten als een ring om dunne takjes), v. — rupsen.

Ringgen (aan een ring vastleggen), ik ringde, heb geringd: een schuit —.

Ring en staf (R.-K. waardigheidsteekenen van een bisschop), m.: beleenen met —, tot bisschop verheffen; zie Investituur.

- Ringfazant** (fazant m. e. ringkraag), m. -en
Ringgit (Mal. rijksdaaler), v. -gits.
Ringkraag (vederkraag om den hals van sommige vogels), m. -kragen; -lijster (ringmeerte), v. -s; -meisje (meisje, dat een bandje om de sigaren maakt), o. -s; -muur (muur ter omsluiting van een erf, in ronden vorm), m. -muren; -rijden (ringsteken te paard), o. gmv.; -slang (1½ M. lange, inlandsche, niet vergiftige waterslang), v. -en; -spoorweg, m. -en, z. Ringbaan; -steken (volksspeltepaard), o. gmv.; -valk (aschgrauwe wouw), m. -en; -vinger (vierde vinger der hand waaraan de ring gedragen wordt), m. -s; -wormen (wormen, wier lichaam uit vele ringen bestaat), m. mv.: de bloedzuigers zijn -.
Rin'kel (stukje blik), m. -s: z. hoepel met -s.
Rin'kelaar (zeker vaartuig), m. -aars.
Rin'kelbel (speeltuig voor kinderen), v. -len.
Rin'kelboom (tamboerijn), v. -bommen.
Rin'kelen (klankn. een schelklinkend geluid maken), het heeft gerinkeld: wij hoorden de glasscherven -; -ing, v. -en.
Rin'kelroeten (rooien, Fr. roder, zwerven: pierewaaien), ik heb gerinkelrooid; -rooier (lichtmis), m. -rooiers.
Rin'kel (valdeurtje of schuif in een sluisdeur), o. rinketten; ook: Winket.
Rin'kin'ken (klinken, b.v. van rammelende kettingen), de keten heeft gerinkinkt: daar rinkinkte de leste n. de putemmer, (Potg.)
Rin'nen (loopen, vloeien), het ron, is geronnen, vero; zie Runnen en Geronnen.
Rin'sch (frisch-zuur, bn.: deze wijn is wat -; -held, v. gmv.; zie Rensch en Rijsch.
Rioleeren (van riolen voorzien): een straat -, een park -; -ing, v. -en.
Riool (onderaardsche gemetselde gang tot afvoer van water, faecalien, enz.), o. riolen.
Rioolstelsel (het samenstel van de riolen eener stad), o. -stelsels.
Ripolin' (een soort van houtverf), o. gmv.
Riposteeren (een tegenstoot toebrengen; fig. een snel en afdoend antwoord geven).
Rips (ribbetjesgoed, weefsel), o.; ook: Ribs.
Ris (rij, reeks), v. -sen: een - bloemenkoppen.
Risee' (Fr. persoon, om wien men algemeen lacht; fig. spot, bespottling), v. gmv.: een toneelspeler is soms de - van het publiek.
Risico (gevaarlijke kans, gevaar van geldverlies), o. en v. gmv.: op - van den kooper, d. i. deze neemt de kwade kansen voor zijn rekening; van elk - ontheven worden.
Risqueeren (Fr. wagen, op 't spel zetten, gevaar loopen), ook: Riskeeren.
Rist (verwant met rij: aantal aaneengeregen voorwerpen), v. -en: een - uien, een - vinken.
Risten (tot een rist maken), ik ristte, heb gerist: uien -, vinken -.
Rit (verwant met rijden: tocht, reis te paard, op schaatsen, enz.), m. ritten.
Rit (gang, loop), v. ritten: een mollen-
Rit (kikkerrit, kikkerkuit), o. gmv.
Ritardan'do (It. muz. vertragend, langzaam afnemend in snelheid), bw.
Rit'e (voorgescreven kerkgebruik), v. riten.
Rit'meeester (kapitein der cavalerie), m. -s: -instructeur, kapitein en leeraar tevens in de rijkunst; mv. ritmeesters-instructeurs.
Ritornel' (It. muz. herhaling van het thema), o. ritornels; verder: drieharig Italiansch volkstiedje; ook: Ritornel'lo.
Rits (klankn. plots, op slag), tw.: hij scheurde het - vaneen! d. i. snel rijdend.
Rit'selen (zacht, trillend, schuifelend bewegen), het heeft geritseld: dorre bladeren -, zijden stoffen -; -ing, v. -en.
Rit'sen (boomen of vaten met een rits- of brandijzer merken), ik ritste, heb geritst.
Rits'ijzer (merk- of brandijzer), o. -ijzers.
Rituaal' (afleid. van ritus: voorschrift van gebruiken en ceremoniën bij eenigen eeredienst), o. ritualen; zie Ritueel.
Ritueel' (afleid. van ritus: bij eenigen eeredienst gebruikelijk), bn.: de -e gebeden van den Islam; als zelfst. nw. o.: het - van den episcopalen eeredienst, (Potg.), kerkgebruik.
Ritus (het geheel der kerkelijke ceremoniën, eigen aan den bijzonderen eeredienst van eenige kerk of van eene bepaalde orde), m.
Rival' (Fr. mededinger, medeminnaar), m. -s.
Rivaliteit' (Fr. ijverzucht, wedijver), v. gmv.
Rivier (stroom, vloed), v. -en: de oever, de bedding, de loop, de mond v. e. -; er zijn hoofd- en bijrivieren: de Donau met zijn bijrivieren; zie: Beek, Stroom, Vliet, Vloed, Kil, Slaak, Diep, enz.
Rivi'e'ra (aardr. eig. oever- of kustland: be- roemd landschap aan de Golf v. Genua), v.
Rivierarm (een der deelen, waarin zich een hoofdrivier splitst), m. -en; -bed, o. -bedden of -bedding (geul of ktl, waar- door de rivier stroomt), v. -en; -bericht (bericht omtrent den waterstand in een rivier of in rivieren), o. -en; -bezinking (zich uit het rivierwater afzettende stoffen, als grint, zand, klei), v. -en; -boot (stoom- boot, welke een rivier bevaart), v. -en; -dal (vallei, waardoor een rivier stroomt), o. -en; -dijk (dyk, langs een rivier), m. -en; -don- derpad (riviervischje, 10-12 cM.), v. -den; -forel (forel uit e. rivier), v. -len; -god (myth. stroomgod, die de wacht hield a. d. bron en er elken morgen zijn stroomwat in uit- stortte), m. -goden: de - van den Nijl; -godin, v. -godinnen; -klei (klei, door de rivier aan den oever afgezet, zonder schelpkalk), v. gmv.; -krab (zoetwaterkrab), v. -krabben; -kreeft (kreeft, levende op den steenachtigen bodem van sommige rivie- ren), m. -en; -mossel, v. -s; -otter (gewone vischotter), m. -s; -paard (nijl- paard, hippopotamus), o. -en; -paling (een rivieraal), m. -en; -schildpad, v. -den; -schip (schip, dat een rivier bevaart), o. -schepen; -slib (slib, dat door de rivier wordt aangevoerd), v. gmv.; -snoek, m. -en; -tochtje (reisje per stoomboot op een rivier), o. -s; -varken (moerasvarken), o. -s; -visch (een zoetwatervis), fm. -visschen, (stofnaam), v. gmv.; -water (water eener rivier), o. gmv.
Rizopho're (O.-I. wortelboom: heeft zijn wortels hoog uit den grond), v. -n: een woud van -n aan de kust van een O.-I. eiland.
Roast'bief, rost'bief (Eng. geroosterde lap ossevelesch), m. -s, (oa = oo); spreekt: rostbief.
Rob (vinvoetig dier), m. robben: men vindt -ben in alle zeeën; er zijn drie soorten: Walrussen, Oorrobben en Zeehonden.
Rob (maag van groote visschen), v. robben.
Rob'bedoes (wild kind), m. en v. -doezen.
Rob'bedoesen (druk stoeien, wild en ruw spelen, ravotten), ik heb gerobbedoesd.
Rob'beknol (dikke, plompe jongen, gulzig

ventje, m. — knols, — knollen; zie Spaansche Brabander van onzen blijspeldichter *Brederode* of *Breero*, 1585—1618.

Robbenhuid (*huid v. e. rob*), v. — huiden; — **jacht** (*jacht op robben*), v. — en; — **jager** (*schip voor de robbenvangst*), m. — s; — **schip** (*schip voor de robbenvangst*), o. — schepen; — **spek** (*spek van robben*), o. gmv.; — **traan** (*traan uit robbenspek*), v. gmv.; — **vangst**, v. gmv.

Robber (*dubbels partij in het whisten*), m. — s. **Robbevel** (*vel v. e. rob*), o. — vellen.

Ro'be (*tabbaard, toga, damesjapon*), v. — s: — *de chambre, sjamberloek*.

Robijn' (*karmozijnroode edelsteen nl. de oostersche; de Braziliaansche is lichtkleurig rozerood*), m. robijnen; (*als stofnaam*), o. gmv.: *de — is het zinnebeeld der liefde*; — **glans**, m. gmv.; — **gloed**, v. gmv.

Robinsonade (*avontuurlijke geschiedenis van een verongelukten zeeman, alleen op een eiland levende*), v. — s: *de — s zijn alle in den trant van het meesterwerk van den Engelschen schrijver Daniël Defoe, waarvan het eerste deel in 1719 verscheen: Leven en lotgevallen van Robinson Crusoe van York*.

Roburiet (*zekere ontplofingsstof*), o. gmv. **Robuust** (*sterk, krachtig, grofgespied*), bn.

Rocail'le (*grot-, steen- of schulpwerk*), v. gmv. **Rocambo'le** (*Sp. sjalot of kleine ut*), v. — s: *fig. het beste van iets, ook een smulpartij*.

Rochel (*stijm, fluim*), v. — s.

Rochelen (*spuwen, ook reutelen bij 't ster-ven*); hij heeft gerocheid; — **aar**, m. — s.

Rochet (*R.-K. wit koorkleed, superplie, het korte koorkleed, ook gedragen door koorknapen*), v. rochetten; ook: **Roket'**, **Rokelij'n**.

Ro'cco-stijl (*bastaard-bouw- en sierstijl uit den pruiken tijd, 2e helft der 18e eeuw*), m. *de — maakt vooral jacht op effect*; zie **Barok-stijl**. (co = koo).

Ro'de (*ontgonnen land*), v. — n: verg. *Brede-ode, Nijenrode*, enz.; zie **Rade**.

Rhododendron (*soort van plant met altijd groene blaren en met op rozen gelijkende bloemen*), m. — s; ook: **Rhododendron**.

Ro'e, roe'de (*stok; ook ijzeren stang voor gordijnwerk; een der vier lange molenbalken, waar de zeilen aan bevestigd zijn*), v. roeden.

Ro'e'bel (*muut- en rekeneenheid in Rusland*), m. — s: *een gouden —, ± f 1.90; een zilveren —, ± f 1.25; de papieren —, ± f 1.20; een papieren — is 100 kopeken*; — **koers** (*waarde van den roebel aan de beurs*), m. — koersen.

Roe'de (*oude lengtemaat; toegelaten naam voor D M.*), v. roeden; *de Amsterdamsche — had 13 voet, de Rijnlandsche — had 12 voet, elk van 12 duim, de duim had 12 lijnen*.

Roed'jak (*O.-I. onrijpe vruchten aan stukken of in vepjes gesneden, met azijn, soja, en wat suiker doorengemengd*), v. gmv.

Roef (*scheepskamerij*), v. — roeven.

Roef, tw.: klanka van een geluid, ontstaan door snelle beweging.

Ro'e'ga (*Russ. kerkbelasting*), v. gmv.

Roefbank (*vaste bank voor den roeier*), v. — en: *de achterste —, (C.-O.)*; — **boot** (*bootje, om met riemen voort te bewegen*), v. — booten; — **dol** (*opstaande pen, om de roeiriemen op vast te zetten*), m. — dollen.

Roefen (*met de riemen of roeispanen werken*), ik heb geroeid: spreekw. *Men moet — met de riemen, die men heeft, men moet zich weten*

te behelpen; zegsw. *tegen den stroom is 'e kwaad —, het valt moeilijk tegen de publieke opinie in te gaan*; — **er**, m. — s.

Roefen (*peuten, het alcoholgehalte bepalen*), ik heb geroeid: *wijn—, jenever—*; — **er** m. — s; zie **Wijnroeier**.

Roef- en peil'kunde (*de leer, de kunst om het alcoholgehalte van sterken drank of wijn te bepalen, ook om het volume of den inhoud te berekenen*), v. gmv.

Roefpen (*riempen, pin, waartegen de roei- spaan steunt*), v. — pennen, zie **Roeidol**; — **riem** (*roeispaan*), m. — en; — **schip** (*schip, dat door roeiriemen wordt voortbewogen*), o. — schepen; — **schuit** (*roeischip*), v. — en;

— **spaan** (*houten voorwerp, waarmee men een boot of galei kan voortbewegen*), v. — span-
nen; — **sport** (*het roeien als lichaams oefening*), v. gmv.; — **strop** (*strop, waardoor de roeispaan gestoken wordt*), m. — pen; — **vaar-
tuig** (*roeischip, — schuit*), o. — en; — **ver-
eeniging** (*vereniging van personen, die zich oefenen in het roeien*), v. — en; — **wed-
strijd** (*wedstrijd in 't roeien*), m. — en; zie **Regatta**.

Roek (*een soort van kraai*), m. — en.

Roekeloos (*zorgeloos, al te stout, vermetel*), bn. en bw.; — **loosheid** (*lichtzinnigheid*), v. — heden.

Roek'koeken (*klankn. het kirren v. duiven*), zij hebben geroekoekt.

Roefland, m.: *een razende —, uitdrukking, ontleend aan het romantisch heldendicht van den beroemden Italiaanschen dichter Ariosto, 1474—1533, nl. Orlando furioso, d.i. de Razende Roeland*.

Roem (*roep, faam, lof, eer, glorie, groote naam*), m. gmv.: *de — van Napoleon, de — van Rembrandt, Rubens, Vondel*, enz.; zegsw. *ergens — op dragen, zich verheffen op iets; in het kaartspel: Heeft niemand —?*

Roemen (*prizen, roem dragen op, zich verheffen op*), ik heb geroemd; — *in iets, Bijb.: in niets — de dan in het kruis van Christus; leeren — in de genade, (Koetsveld); — in de bekeering van een zondaar, (idem); — op iets, pochen op*; — **er** (*pocher*), m. — s.

Roemer, ro'emer (*groot wijnglas*), m. — s: *de heldere wijn moet schijnen in een door-lichtigen —, (Potg.)*; — **tje**, o. — tjes.

Roem'rijk (*met veel roem*), bn.: *een — e over-
winning, een — e regeering*; — **er**, — **st**.

Roemruch'tig (*vermaard, beroemd*), bn. en bw.: *een — held, — e daad*; — **held**, v. gmv.

Roem'vol (*roemrijk*), bn.: *een — volle daad*.

Roemwaar'dig (*waard of waardig geroemd te worden*), bn., — **er**, — **st**; — **held**, v. gmv.

Roem'zucht (*begeerte naar roem*), v. gmv.

Roep (*nieuws, tijding*), m. gmv.: *er gaat een — van door het land, algemeene lof; de — van den koekoek, het geroep, het gezang; zij hebben den eersten, tweeden, derden —, huwelijksafkondiging, nl. in de kerk: de — en hebben gegaan, in de R.-K. kerk heeft de geestelijke op drie Zondagen achtereen v. d. kansel of van voor het altaar bekend gemaakt, dat die en die zullen trouwen, met de vermaning aan het slot: Die beletselen weet, is verplicht, ze bekend te maken*.

Roefpen (*schreeuwen, een kreet slaken*), ik riep, heb geroepen: *om hulp —, al de ven-
ters — tegetijk; tot God —; dat roept om
wraak, eischt; de koekoek roept, zie Roep*.

- Roep'en** (met luider stem bekend maken), ik riep, heb geroepen: de nachtwacht riep brand; moord en brand -, schreeuwen.
- Roep'en** (iem. naam luid uitspreken om zijn aandacht te wekken, iem. verwilligen om hem te doen komen), ik riep, heb geroepen: hij kwam of hij geroepen was; ga uw vader -, wie roept mij daar? den dokter laten -? voor den rechter -, dagvaarden; fig. ga, waar uw plicht u roept, oproept; zegsw. God heeft hem tot zich geroepen, hij is gestorven; Bijbel: Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren, velen meenen, dat zij tot iets hoogers bestemd zijn, doch dit is maar met weinigen het geval, Matth. 22 : 14.
- Roep'ende** (iem., die roept), m. en v. -n; de stem des -n in de woestijn, iem., die roept, maar dien men niet wil hooren; iemand, die waarschuwt, maar naar wien men niet luisteren wil, omdat men niet in hem gelooft.
- Roep'er** (spreektrampet; voorwerp, om de stem over een grooten afstand te doen hooren), m. roepers; zie Praaien.
- Roep'er** (iemand, die roept), m. -s.
- Roep'ing** (eig. ambt, waartoe men zich geroepen of bestemd voelt; bestemming, innerlijke aandrif, neiging), v.: onze Koningin, besefende haar verheven -; zijn - volgen, aan zijn - beantwoorden, - gevoelen voor het onderwijs, voor ziekenverpleging, enz.
- Roep'naam**, m.-namen; z.: Poes, Piel, Kau.
- Roep'stem** (inwendig waarschuwend stem), v. -stemmen: de - van den plicht, de - van het geweten; aan een - gehoor geven.
- Roer** (stuur v. e. schip), o. roeren, roers; fig. wie staat in die zaak aan het -? heeft de leiding; het - van den staat, de regering; aan het - komen, de regering in handen krijgen; aan het - zitten, fig. aan het bestuur, zie Roerpen.
- Roer** (rieten pijp; ook: buis of vuurroer), o. roeren, roers; zie Vogelroer.
- Roer** (beweging), m. gmv.: in rep en roer, in groote opschudding, beweging.
- Roer'bak** (bak bij de papierbereiding), m. -bakken; zie Hollander.
- Roer'domp** (reigerachtige watervogel), m. -dompen: de - heet ook butoor, domphoorn of reidomp; hij is een trekvogel, die van Maart tot October in onze plassen broedt (4-6 eieren) en dan naar het Z. trekt.
- Roer'en** (omroeren, fig. treffen), ik heb geroerd: de pap -; tot tranen toe geroerd zijn; zegsw. de groote trom -, fig. met veel ophef bekend maken.
- Roer'end**, bn. en bw.: een - verhaal, d. i. treffend; hij sprak -, aandoenlijk; -er, -st.
- Roer'end** (niet vast), bn.: -e feestdagen, R.-K., die niet op denzelfden datum vallen, b.v. Paschen, Pinksteren; de andere heeten onroerend, bijv. Kerstmis (immer op 25 Dec.)
- Roerende goe'deren** (verplaatsbare goederen), o. mv.: de tegenst. is vaste -; vee, meubelen, schuiten enz. zijn roerende -.
- Roer'ganger** (scheepst. matroos aan 't roer staande), m. -s.; zie Man-te-roer.
- Roer'hard** (lastig te sturen), bn.: een - schip, schip, dat slecht naar het roer luistert.
- Roer'rig** (beweeglijk, druk, levendig), bn., -er, -st: kleine kinderen zijn -; -held, v. gmv.
- Roer'ring** (beweging, opschudding), v. -en.
- Roer'kruid** (samengestelde bloemige, wildgroeiende plant), o. gmv.: het bosch -.
- Roer'loos** (onbeweeglijk; fig. ongevoelig, onverschillig, koud), bn., -loozter, -loost.
- Roerom** (meelspijs, mengelmoes), m. roerommen, roeroms.
- Roer'pen, roer'pin** (stok, om het roer te bewegen), v. -pennen; zie Helmstok.
- Roer'sel** (beweging), o. -en, -st: de -en des harten, de ingevingen, de aandrif, neiging.
- Roer'spaan** (scheepst. roerstok), v. -spanen; -stel (scheepst. iwestel, om het roer te bewegen), o. -stellen; -talie (scheepst. roer-ketting), v. -s; -vink (lokvink van een vogelaar, ook fig. oproerstoker), m. -en.
- Roes** (lichte bedwelming door overmatig gebruik van sterken drank), m. roezen: hij zei dat in een -; zijn - uitslapen, een - hebben; fig. in den - der overwinning.
- Roes** (ruwe koop, rommel), m.: iets bij den - koopen of verkoopen, de massa in haar geheel.
- Roest** (het roesten), m. gmv.
- Roest** (uitslag op metalen, roestigheid), o. gmv.: oud -, rommelzoo.
- Roest** (woekerzwam, brand in koren), o. gmv.
- Roest** (lat in het hoenderhok, waarop de hoenders slapen), v. roesten.
- Roest'en** (met roest overdekt worden), het roestte, is geroest: ijzer roest licht, krijgt gauw roestvlekken; zegsw. oude liefde roest niet, zie Liefde.
- Roest'ig** (met roest bedekt), bn.: een - slot, een -e sleutel, -er, -st; -held, v. gmv.
- Roest'vlek** (plekje op ijzeren of stalen voorwerpen, dat geroest is), v. -vlekken; zie ook: IJzermaal.
- Roest'vogel** (zangvogel), m. -vogels.
- Roet** (schoorsteenruet), o. gmv.: zoo zwart als -, zoo bitter als -; zegsw. iemand - in 't eten doen, hem zijn genoegen vergallen; -achtig (gelijkende op, smakende of riekende naar roet), bn. en bw., -er, -st: een -e smaak, het riekt hier -.
- Roet'rig** (iets hebbende v. roet, roetachtig), bn.
- Roet'mop** (scheldn. O.-Ind. klevring), m. -pen; ook scheldnaam onder straatjongens.
- Roet'zwart** (zwart als roet), bn.; als zn. o.
- Roetzemoezen** (getier, ontzettende drukte maken), zij hebben geroezemoesd: onder zulk - zou Babelzoo zelf overduiveld de plaat poetsen, (Klikspaan); -moezig (wild, onstuimig, wanordelijk, rommelig), bn.: het is daar te -, druk; het is - weer, roezig.
- Roezen** (verwant met roes: rommel, ruwe koop), ik heb geroesd: wij zullen maar -, d. i. bij den verkoop alles dooreenslaan.
- Roet'zig** (wild, onstuimig, rumoerig), bn. en bw.: het is - weer; het ging daar - in zijn werk; lokken, die - fladdren om het hoofd, (De Genestet).
- Rof'fel** (schaaf, om het ruigste der planken weg te nemen), m. -s, fig. er met den - over heen loopen, haastig afwerken; zie Afroffelen.
- Rof'fel** (zekere trommelslag), m. -s: den - slaan; zegsw. door den roffel gaan, door de spitsroeden gaan, terwijl de trom geroerd wordt; een - krijgen, een strenge berisping.
- Rof'felen** (het ruwe wegschaven; fig. slordig werken, knoeten), ik heb geroffeld; -aar (knoeter), m. -s; zie Afroffelen.
- Rof'felen** (klankn. de trom roeren met bepaalden slag), ik heb geroffeld: iem. -, hem door de spitsroeden doen gaan, vero.
- Rof'felig** (ruw, slordig), bn. en bw.; -er, -st.
- Rof'felschaaf** (timmerm. korte schaaf tot

het wegnemen van de eerste ruwheden), v. —schaven; zie Kortschaaf.

Roffelwerk (knoeiwerk, afgeroffeld werk) o. Rog (dwarsbekkige kraakbeenvisch), m. roggen.

Rogge, rog (graansoort), v. gmv.; variëteiten van — zijn: winter—, zomer—, St.-Jans—, zoo geheel naar den tijd van het zaaien;

stoel—, rogge, die breed uitstoelt; —**akker** (akker, met rogge bebouwd), m. —s; —**brood** (brood van rogge-meel), o. —en; —**meel** (meel uit roggekorrels), o. gmv.; —**stroo** (stroo van rogge), o. gmv.; —**tje** (spreekt. roggebroom), o. —s; —**veld** (veld, waarop rogge groeit), o. —en, zie Stoppelland.

Roggenvangst (vangst v. roggen), v. gmv.

Roggevel (vel van een rog), o. —vellen.

Rok (spinrokken), o. —ken; zie Rokken.

Rok (kleedingstuk van heeren), m. —ken; in den zwarten — trouwen; zie: Stalenpen, Kamarrok, Livreirok, Staatsierok.

Rok (vrouwenkleedingstuk), m. —ken; een japon —, een onder—; zegsw. een —je uit-trekken, fig. mager worden.

Rok'ken (stok boven aan het spinnewiel, waaromheen men het vlas of de wol bindt, dat of die men spinnen wil), o. rokken.

Rok'ken (vlas op een spinrokken winden), ik heb gerokt, fig. veroorzaken, ontwerpen.

Rok'kenen (op het rokken zetten, veroorzaken), ik heb gerokkend; zie Rokken.

Roksband (band v. e. vrouwenrok), m. —en; —**knoop** (knoop v. e. heerenrok), m. —en; —**kraag** (kraag van een heerenrok), m. —kragen; —**mouw**, v. —en; —**pand** (onderstuk van een mansrok), o. —en; —**(s)zak** (achterzak in een heerenrok), m. —zakken.

Rol (cilindervormig voorwerp), v. rollen: de — van een rolgordijn; de — van een speel-dooz, metalen cilinder, waarop de pinnetjes zitten; de rollen van een mangel.

Rol (opgerold iets), v. rollen: een — kaart-papier, een — tapjtwerk: een — letje centen, kwartjes, dubbeltjes; een — lood, enz.

Rol (naamlijst, lijst, monsterrol), v. rollen: de — der schutters aflezen, de — der matrozen.

Rol (rechtst. lijst van de in een zitting te behandelen zaken en de getuigen), v. rollen: een zaak van de — schrappen, fig. als afge-daan beschouwen.

Rol (datgene, wat een tooneelspeler in een stuk te zeggen heeft), v. rollen: de — len ver-deelen, zijn — leeren; fig. de wereld is een speeltooneel, elk speelt zijn — en krijgt zijn deel, (Vondel); een hoofdstuk, waarin de schrijver de mooie — speelt, (C.O.); een valsche — spelen, fig. valsch doen; de rollen omkeeren, wisselen, in tegengestelde rol ten opzichte van een ander optreden, b.v. van beschuldigde aanklager worden.

Rol (landbouwwerktuig tot slechting of plet-ting der kluiten), v. rollen: het geploegde land met de — bewerken.

Rol (cilinder- of klosvormig voorwerp, draaiend om een spil), v. —len, rolletje, o. —s: een ledikant, een koffer, een sauteuil op —len; zegsw. dat gaat, dat liep op rolletjes, zeer voorspoedig; zie: Rolschaats.

Rol (wijze van zingen van een kanarie), v. rollen: de water —, de nachtegaals—.

Rol (het rollen, fig. het zwieren), m. gmv.: hij is weer aan den —, zwier; aan den — gaan.

Rolandslied (middeleeuwsch episch gedicht uit den Karolingischen sagenkring), o. gmv.:

het — is in de Middel-Hoogduitsche taal opge-steld, in 't begin der 12 eeuw, het behandelt het verraad van Ganeloen en het heldeneinde van den paladijn Roeland of Roland.

Rol'blind (buitenblind, bestuande uit door scharnieren aan elkaar verbonden plat-breedde latten, welke om een rol worden op- en af-gedraaid), o. —blinden.

Rol'gordijn (gordijn, dat rollende op en neer gelaten wordt, valgordijn), o. —en.

Rol'klaver (vlinderbloemige voederplant), v. gmv.: de steenklaver is een soort v. —klaver.

Rollaag (rij op kant staande metselsteenen), v. —lagen: Keese strompeld eerste bijna tegen de — aan, (C.O.).

Rolla'de (rollende), v. —s, —n.

Rollebollen (spelend over den kop of bol rollen, als twee knapen): ben je aan 't —?

Rolleeren (tooneel: de rollen verdeelen).

Rollen (wentelen, draaien), ik heb en ben —rold; —**ling** (het rollen), v. —en.

Rollen (onstelen), men heeft —rold: men heeft hem op de kermis zijn beurs gerold.

Rol'tend, dw. en bw.: —e steenen, met —e ooggen, de —e golven, die rollen; het — ma-teriëel, dat kan rollen, als wagons, locomotieven op spoorwegen; spreekw. op een —en steen groeit geen mos, eig. hij begroeit niet, fig. iem., die dikwijls van beroep verandert, heeft geen succes.

Rollen'de (opgerold stuk lendeveleesch), v. rollenden; zie Rollade.

Rollengieteterij (boekdr. het gieten van de inktrollen in een cilinder), v. gmv.; —**spe'cie** (boekdr. het materiaal, dat voor het gieten van de inktrollen wordt gebruikt), v. gmv.

Rol'ler (scheepst. zware golf, breker), m. —s.

Rol'paard (scheepst. affuit), o. —paarden.

Rol'pens (gekruid vleeschspijs), v. —pensen.

Rol'ronde (rond als een rol), bn.: —e zuil.

Rolschaats (schaats op rolletjes), v. —en.

Rol'steen (steenen rol), m. —steenen: met den — breekt men de kluiten; ook Rol.

Rol'stoel (stoel op rollen), m. —stoelen.

Rol'stok (deegrol; ook gereedschap v. d. hoedenmaker), m. —stokken.

Rol'vast (tooneel: zijn rol vast kennende), bn.

Rol'verdeeling (tooneel: het uitdeelen der rollen), v. —en; zie Rolleeren.

Rol'wagen (wagentje op lage wielen, met een lagen omgebogen voorkant, dienende om zware lasten te versjowwen), m. —wagens.

Romaansch (Lat. eigen zijnde aan of be-treffende de Romanen), bn.: de —e talen, d. i. van de Romeinsche taal afstammende; de —e volken, d. i. Italianen, Spanjaarden, enz.; de —e stijl, bouwtrant met rondbogen boven vensters, deuren en gewelven.

Roman (Fr. eig. iets, dat in de Romaansche taal geschreven is; verdicht verhaal in proza), m. romans; een — is een kunstgewrocht in proza, dat een beeld geeft uit het werkelijke leven of uit de geschiedenis en niet alleen tot het verstand, maar ook tot het gemoed en de phantasia spreekt; karakterteekening is hoofdzaak; naar de bouwstoffen, de strekking enz. onderscheidt men: den *historischen* — (zie ald.), b.v. Jan Faessen, Mary Hollis; den *tendenz* —, b.v. Hanna de freule (zie ald.); den *zeden* — (zie ald.), b.v. Sara Burgerhart, waartoe behooren de *familie* —, de *herders* —, de *schelmen* —, enz.; verder heeft men den — in brieven: Sara Burgerhart, Willem Lee-

- vend, Majoor Frans; den - in dialogischen vorm: Raymond de Schrijverker.
- Roman'ce** (Fr. dichtk. kort ver dicht ridder-verhaal in den vorm van een lied, soms ook verhaal in dichtmaat van eenig belangrijk historisch feit, of van eenig voorval), v. -s, -n: *Bilderdyks -s Floris IV, Urzijn en Valentijn, Het Wiel van Heusden, enz.*
- Roman'ce** (Fr. zangstukje over eenig leeder of aandoenlijk onderwerp), v. -n, -s: *Amelie zong verscheiden Duitsche -s, (C. O.)*
- Romancier'** (Fr. romanschrijver), m. -s; -ci'ere (Fr. romanschrijfster), v. -s.
- Roma'nen** (blank ras van Z.-W.-Europa en Italië), m. mv.
- Romanesk'** (fabelachtig, onnatuurlijk, dweepachtig, overdreven, avontuurlijk, phantastisch), bn. en bw.: een - geval, (C. O.); onze half -e begraafplaatsen, (C. O.)
- Roman'held** (held, zoals in een roman kan voorkomen, held met vreemde, avontuurlijke lotgevallen), m. -helden; -lectuur (lectuur van een of meer romans), v. gmv.; -lezer, m. -s; -schrijver (schrijver van romans, romanticus, romancier), m. -s.
- Roman'ticus** (beoefenaar der romantiek, romanschrijver), m. romantici: zoals een Fransch - zou zeggen, (C.O.)
- Romantiek'** (in letterkunde en kunst: de smaak der middeleeuwen, de herleving daarvan in 't begin van de 19e eeuw), v. gmv.
- Roman'tisch** (als tegenstelling van klassiek: ver dicht, vol fantasie), bn.: een - verhaal; een - dal, schoon, verrukkelijk; de -e school, richting in onze letteren door J. v. Lennep b.v. voorgestaan.
- Romantis'me** (richting in de fraaie letteren, waarbij gevoel en verbeelding op den voorgrond treden), o. gmv.; zie Romantiek.
- Roman'wereld** (de wereld, zoals die in een roman geteekend wordt), v. gmv.
- Rome** (gesch. beroemde hoofdstad van het oude Romeinsche rijk, aan den Tiber, ± 754 n. C. gesticht door Romulus en Remus; de Eeuwige stad, de stad der zeven heuvelen), o.: spreekw. Rome is niet op één dag gebouwd, en Keulen en Aken niet tegelijk, een grootsch werk kan niet in korten tijd volbracht worden of tot stand komen; zie: Aken en Keulen.
- Romein'** (burger van oud-Rome), m. -en.
- Romein'** (boekdrukkerij: staand lettertype), o. gmv.; zie Letter.
- Romeinsch'** (van, uit, over Rome), bn.: de -e geschiedenis; de -e taal d. i. het Latijn; -e munten; het -e recht.
- Romer**, m. -s zie: roemer (wijn glas).
- Rommel** (rommelzoo), m. -s; -ig (niet net of ordelijk), bn. en bw.
- Rommelen** (klank. dof dreunen, een dof geluid doen hooren), het heeft -rommeld: de donder rommeld, d. i. gromt; wat ligje in die oude papieren te -! ze overhoop te halen; -arij' (allerlei rommel), v. -en.
- Rommelkamer** (kamer tot berging van rommel), v. -kamers; -kast, v. -en.
- Rommelkruid** (gemengde kruidery), o. gmv.
- Rommelpot** (Keulsche pot, overspannen met een blaas, waarin een rietje, dat door wrijving met een vochtig lapje of met vochtige vingers een dof geluid voortbrengt), m. -potten: Vondel met Roskam en -, gew. Foekepot; -zolder (zolder voor rommel), m. -zolders; -zoo, -zool (verwant met rommelen, allerlei rommel), v. -zooien; -zootje, o. -s.
- Rom'mentom** (van of aan alle zijden), bw.: wij zaten - in het water, spreekt.
- Romp** (lichaamsdeel, waaraan hoofd en ledematen zijn verbonden), m. -en: de - van een mensch, fig. v. e. kleed, v. e. gebouw, v. e. schip.
- Romp'elig** (hobbelig, oneffen), bn., -er, -st.
- Romp'slomp** (warboel), m. gmv.: 't is een heele -, drukte; wat een -! rommelboel.
- Romulus en Remus**, stichters, ± 754 v. C. en de koningen van Rome.
- Rond**, bn. en bw.: een - getal of een -e som, deelbaar door een term der schaal v. h. 10-talig stelsel, b.v. 50, f 900, enz.: een - jaar, een vol jaar; fig. de -e waarheid; een -e vent, rondborstig; - voor iets uitkomen, het opehartig erkennen; zegsw. goed - goed Zeeuwisch, zie: Goed, en ook Bolrond, Eirond, Cirkelrond en Holrond.
- Rond** (rondeflaaur, cirkel), o. -en; -je, o. -s.
- Rond**, bw.: dit woord komt voor als eerste lid van scheidbare w.w., wier onbep. wijs en voltooid deelw. als één woord worden geschreven; de bet. is in het rond, rondom, b.v. Rondbazuinen, -brengen, -brieven, -deelen, -dolen, -gaan, -vertellen, -waren, b.v. Ik heb rondgeba- zuind, rondgebracht, rondgebrieff, rondgedeeld, enz.
- Rondas'** (Fr. rondache: ovaalvormig of rond schild, in gebruik geweest bij de Franschen, Spanjaarden, Nederlanders en Italianen), v. -sen: krakende rondassen, (Bild.).
- Rond'bazuinen**, ik heb rondgeba- zuind: nieuwtjes, berichten -, d. i. met groot gerucht of veel ophef in den omtrek bekend maken.
- Rond'boog** (bouwk. half-cirkelvoornige boog, in den Romaanschen stijl), m. -bogen; zie Romaansch.
- Rondborstig** (openhartig, oprecht, niet achterhoudend), bn. en bw.: een -e bekende- nis; -er, -st: -held, v. gmv.
- Rond'brengen** (bezorgen b.v. van kranten), ik bracht -, heb -gebracht.
- Rond'brieven** (per brief alom bekend ma- ken), ik heb -gebrieff: een nieuwtje -.
- Rond'deelen** (uitdeelen), ik heb -gedeeld: de boeken in de klas -, de kaarten -.
- Rond'dolen** (rondzwerven), ik doolde -, heb -gedoold: - in een woud.
- Rond'e** (ommevang), v. -s, -n: de officier der wacht deed de -; fig. allerlei praatjes deden de -, waren in omloop; diertijdig doet de - in de stad, gaat van mond tot mond.
- Rondeau'** (Fr. klinkdicht van 13 jambische versregels van vijf voeten met 2 rijmuit- gangen), o. rondeau's, (au = oo); zie Rondeel.
- Rondedans** (dans hand aan hand in het rond), m. -dansen; zie Zevensprong.
- Rondeel'** (rond gebouw, rond buitenwerk aan een wal, ronde sterke toren), o. rondelen.
- Rondeel'** (dichtk. dichtvorm uit het Fransch: gedicht van dertien vijfvoetige jambische verzen, loopende over twee rijmklanken; de 1e, 7e en 13e regel moeten gelijk zijn), o. -en.
- Rond'en** (rond maken, afronden), ik rondde, ik heb gerond: een gekapt gat wat -.
- Ronde tafel** (letterk.), v.; zie: Arthur en Graal, en Ridders van de -,
- Rond'gaan** (ergens omheen gaan, in een kring gaan), ik ging -, ben -gegaan.
- Rond'gaand** (de ronde doende), bn.: een - praatje; een -gaande brief, d. i. een circulaire,

Rondheid (het rond-zijn, fig. oprechtheid), v. gmv.: de - der aarde, fig. de - v. iemands karakter.

Rondhout (scheepst. rolrondhout), o. -en: masten, stengen, sprieten zijn -houten.

Rondigheid (rondheid, het min of meer rond zijn), v. gmv.

Ronding, v. -en: ergens meer - aan geven, d. i. rondheid.

Ronding (scheepst. smarting, slapping), v.

Rondje o. rondjes: nog een - spelen, d. i. ieder krijgt nog één beurt; een - geven, ieder in den kring een glaasje b.v. bier laten geven.

Rondkop (scheldn. voor iem. met een rond hoofd; scheldnaam voor een Puritein, b.v. voor de Eng. soldaten van Cromwell), m. -koppen.

Rondom, vz.: de kinderen zaten - de tafel, - ons was alles water, om ons heen.

Rondreis (omreis, reis van plaats tot plaats, tot men weer thuis is), v. -reizen.

Rondreisbiljet (boekje met biljetten, geldig voor een rondreis op spoorwegen, in het binnen- of buitenland), o. -biljetten.

Ronds (rad van een drukpers), v. ronds.

Rondschrift (zoogenaamd Fransch schrift, dik in de rondingen), o.; -schriften (pen v. rondschrift, met stompe punt), v. -pennen.

Rondsels (zeker klein rad in e. uurwerk), o. -s.

Rondte (het ronde, kring), v. -s, -n: gaat nu allen in de - zitten.

Ronduit (vrij uit, zonder omwegen), bw.: - zijn meening zeggen.

Rondvertellen (aan verschillende personen vertellen), ik vertelde het -, heb het - verteld: hij ging het nieuwtje gauw -.

Rondvraag, v. gmv.: iets in - brengen, b.v. een voorstel, nl. aan alle leden eener vergadering één voor één vragen, hoe zij er over denken; zie Omvraag.

Rondwaren (als een spook rondzwerfen, rondspoken), ik heb -gewaard: de vos waarde rond om de hoeve.

Rong (stijl van een wagenladder), v. rongen: een wagenladder heeft drie -en.

Ronggeng (O.-I. dansmeisje), v. -s.

Ronken (klankn. luid snorken), ik heb geronkt; -er (snorker), m. -s.

Ronselaar (soldatenwerver), m. -s.

Ronselen (ruilen), ik heb geronseld; -ing, v.

Röntgen-stralen, elektrische lichtstralen, die de eigenschap bezitten door dichte stoffen heen te gaan of te dringen: zij gaan b.v. door hout, door vleesch, zonder merkbare verzwakking, maar allerlei metalen en beenderen zijn zo goed als ondoordringbaar voor hen; de - zijn aldus genoemd naar den ontdekker (1895), W. K. Röntgen, professor te Würzburg; zij heeten ook x-stralen.

Ronzebons (draagbare poppenkast), v. -bonzen; in O.-I.: het inlandsche fanfare- of harmonie-orkest; scherts. kattenmuziek.

Rood (een roode kleur hebbende), bn. en bw.: een -e das, de -e vlag; - worden, een kleur krijgen; de -e haan, brand; geen -en cent rijk zijn, doodarm zijn; voor de -e deur komen, voor de roodgeverfde deur der gevangenis; zie: Bloedrood, Donker-, Hoog-, Kers-, Roze-, Vuur-, Scharlaken-, Koper-, Avond-, Morgen-, Schaam-, Appelbloesem; Neurenburger-, roode oker; Parijsch-, menie; Turksch-, merkatoen; de -e republiek en -e terreur, z. ald.; als zn. o.: het -, wit en blauw.

Roodaarde (roodkrijt), v. gmv.; -aarden (met roodaarde inruyven en poetsen), ik roodaarde, ik heb geroodaard; -achtig (eenigszins rood), bn., -er, -st; -baard (iemand met rooden baard), m. -en: wat zei die -? -bloedig (hebbende rood bloed), bn.: -e dieren, als zoogdieren, vogels, vissen, enz.; -bont (wit met roode plekken), bn.: een -e koe; -borstje (zangvogeltje, vink met geelachtig roode borst), o. -s: het - verblijft in ons land van Maart tot October; -borst-tapuit (zangvogel, in kleinen getale in ons land broedend), m. -en; -bruin (bruin naar 't rood zweemende), bn.: de -e heidevelden; het -e water der oergronden.

Rode hond (uitslag op borst en rug, vooral in Indië), m. gmv.; -kool! (kool met donker-roode bladen), v. -koolen.

Rode kruis (teeken van een vereeniging, zich uitstrekke over alle beschaafde landen, die gewonde soldaten op de slagvelden opzoekt en verzorgt), o.; de stichter van het - is Henri Dunant (1828-1910); bij de conventie van Genève ('64) traden reeds tien staten toe; het Nederl. - is opgericht in 1867.

Roodeloop (bloediarrhee), m. gmv.; zie: Bloedloop en Dysenterie.

Rode republiek, de -, v.; gesch. die uit de dagen van het Schrikbewind, of ook zooals ze zal zijn als Sociaal-Democr. republiek.

Rode terreur, de -, v.; gesch. de ergste tijd der Fr. revolutie, de tijd van Robespierre's oppermacht; zie Terreur (witte).

Roodgrond (roodvonk), o. gmv.

Roodhuid (Indiaan, oorspronkelijk bewoner van N.-Amerika), m. en v. -huiden.

Roodkapje (eig. meisje met een rood kapje of mutsje op), o. -kapjes; algemeen bekend is de vertelling van Moeder de Gans, geheeten: Roodkapje en de Wolf.

Roodkop (tafeleend), m. en v. -koppen.

Roodkoper (donkerrood onvermengd koper), o.; -en, bn.: een -en ketel.

Roodkorst (Edammer kaasje), v. -en. gmz.

Roodkrijt (vermenging van klei met roodijzeroker), o. gmv.: teekenen met -, koper poetsen met -, met poeder v. -; roodnek (scheldnaam v. e. Eng. soldaat in Z.-Afrika), m. -neks, -nekken; -rok (scheldn. Eng. soldaat met roode uniformjas, der 17e eeuw), m. -rokken; -schimmel (wijnschimmel), v. gmv.; -staartje (zomervogel in onze streken), o. -s: het gekraagde -, het zwarte -; -valk (torenvalk), m. -en; -vonk (zooveel als roode brand: besmettelijke huidziekte), o. gmv.; -vos (roodachtig paard), m. -sen; -wangig (met roode wangen), bn.; -zijden (van roode zijde), bn.: een -zakdoek.

Roof (ontvreemding met geweld van eens anders goed), m, gmv.: ook het geroofde zelf: zij leven van diefstal en -.

Roof (korst eener wond), v. roven.

Roofbouw (wijze van landbouw, welke den grond uitput, b.v. door onvoldoende bemesting), m. gmv.; -dier (verscheurend of vleeschetend, gewerveld dier), o. -en; -gierig (begeerig naar roof), bn.: -heid, v. gmv.; -goed (goed, dat geroofd is), o. gmv.; -moord (moord, gepleegd om te kunnen stelen), m. -en; -nest (verblijf van roofers), o. -en; -ridder (middeleeuw. ridder, die van roofen plundering leefde), m. -s; -schip (kaperschip), o. -schepen; -spelonk (roo-

vershol, v. -en; -staat (staat of rijk, welks bewoners zeeroof of anderen roof plegen), plegen, m. -staten; -tocht (tocht of expeditie om te rooven), m. -tochten: de Arabieren ondernemen aanhoudend -en in Centraal-Afrika, het waren meestal slavenjachten; -vogel (vleeschetende vogel), m. -s: de -vogels vormen de eerste orde der vogels: gieren, valken en uilen zijn de drie familiën der -vogels; -ziek (roofgierig, -zuchtig), bn.; -zucht (begeerte naar roof), v. gmv.; -zuchtig (roofziek), bn.

Roof (het mikken, het aanleggen), v. gmv.: de - te hoog nemen; zie Raam.

Roof (groef, voor), v. gmv.; zie Rooilijn.

Roof'en (in de rooilijn zetten), ik heb gerooid: zegsw. ik zal het alleen wel -, d. i. klaarspelen, regelen; zij kunnen het met elkaar niet -, vinden; -ing, v. -en.

Roof'en (uitdelven), ik heb gerooid: boomen -, ontwortelen, met wortel en al uit den grond halen; e. bosch -, aardappels -, d. i. uitgraven of uitdoen; -ing, v. -en.

Roof'lijn (lijn, die de richting aangeeft voor het bouwen der huizen van een straat, rich-lijn), v. -lijnen; zie Aligment.

Roofmeester (bouwopzichter), m. -meester.

Roof'nek, m. -nekken; zie Roodnek.

Rook (damp, opstijgend van brandende of smeuulende stoffen), m. gmv.: fig. in - opgaan, verdwijnen, te niet gaan; -coupé (wagon-coupé, waarin gerookt mag worden), m. -coupés; -en (rook geven, tabak rooken), het heeft en ik heb gerookt: -er, m. -s, -erij, v. -en, -erig (vol rook, naar den rook smakende), bn., -er, -st: -heid, v. gmv.; -kamer, v. of -salon, o. -s: in groote hotels, op de Suezbooten, enz. afzonderlijk vertrek voor lui, die willen rooken; -scherm (vuurscherm), o. -en; -spek' (gerookt spek), o. gmv.; -vleesch, o. gmv.; -worst, v. -en; -zwak (dat weinig rook geeft), bn.: -buskruit.

Rook (kleine hooistapel), v. roken.

Room (vet der melk), m. gmv.: er is zoete en zure -; fig. het beste, het fijnste; -boter (natuurboter), v. gmv., zie Kunstboter.

Room'en (ontdoen van den room), ik heb gerooid: de melk -, er den room afscheppen.

Room'horentje (crème-gebakje in den vorm van een horentje), o. -horentjes.

Roomijs (kunstijs, met room toeberaid), o. gmv.

Roomsch (betrekking hebbende op de R.-K. kerk, volgens de leerstellingen der R.-K. kerk), bn.; -gezind, bn.: een -e bevolking.

Roomsch, bn.: de -e kerk; het Heilig -e Rijk, het oude Duitschland.

Room'sche (belijder van de leer der R.-K. kerk), m. en v. -n.

Room'sche Cur'ie (het geheel der vele bestuurslichamen aan het pauselijke hof), v. gmv.: de beambten der - zijn kardinalen, prelaten, curialen; zie Curie.

Roomsch'gezinde, m. en v. -gezinden.

Roomsch-Katholiek' (Roomsch), bn.; -e (Room'sche), m. en v. -n; ook: -Catholiek.

Roomsch-Koning (gesch. titel van den Duitschen keizer vóór zijn kroning), m. -en; graaf Willem II werd - in 1247.

Room'soes (een soes, met crème gevuld), v. -soezen; -taart (fijn gebak met crème als hoofbestanddeel), v. -taarten: -tje, o. -s.

Roop'paard, o. -paarden; zie Rolpaard.

Roos (Lat. rosa: de koningin der bloemen), v. rozen: er zijn tamme rozen en wilde, zie: Hond'sroos, Egelantier; de Geldersche- of balroos, zie ald.; de - van Jericho in het dal Saron (Palestina); spreekw. Geen rozen zonder doornen, aan het aangename is het onaangename verbonden; zegsw. de tijd baart rozen, op den duur komt alles terecht; hij gaat, hij wandelt op rozen, zijn levensweg is bestrooid met bloemen; fig. slapen als een -, d. i. rustig, gezond, vast, heerlijk, als kinderen met rozen op de wangen; zie ook: Klaproos, Pioen-, Maand-, Stamroos.

Roos (als beeld of zinnebeeld), v. gmv.: de - is het symbool der stilzwijgendheid, zie Sub rosa; ook is zij het zinnebeeld der liefde, der schoonheid, van het lijden.

Roos, de gouden -, v.: geschenk van den paus aan wien of wie, in 't oog van Z. H., een sieraad is der kerk.

Roos (zekere huiduitslag, soms besmettelijke huidontsteking), v. gmv.; -achtig, bn.

Roos'achtig (op een roos gelijkende), bn.: de appelboom heeft -e bloesems; -heid, v.

Roos'jesschelling (oude schelling van 30 cts met een roosje als beeldenaar), m. -schellingen; ook: Roos'schelling; zie Schepjesschelling.

Roos'jesslijper (diamantslijper, die roosjes maakt), m. -slijpers; -snijder, m. -s.

Roos'kleur (kleur der roode roos), v. gmv.

Roos'kleur'ig (de kleur hebbende der roode roos; fig. schoon, veelbelovend), bn. en bw.: een -e toekomst, iets - voorstellen.

Roos'ten (bruin braden op een rooster), ik roosste, ik heb geroost: brood -, vleesch -.

Rooster (samenstel van ijzeren staafjes), m. roosters: fig. de - van werkzaamheden, d. i. de dagwerkljst eener schoolklasse.

Roosteren (roosten), ik heb geroosterd.

Roos'venster (bouw. cirkelvormig raam of stervenster, centraal door staven gedeeld, ter verlichting der beuken, boven de portalen van middeleeuwsche kathedralen geplaatst), o. -vensters; ook: Radvenster of Catharina-venster.

Root (plaats, waar men het vlas laat roten), v. gmv.: zie Roten, ook Reute.

Roof'ven (met geweld wegnemen), ik roofde, heb geroofd: geld of goed -, de soldaten gingen aan 't -, plunderen, stelen, fig. ont-nemen: iem. eer -, zie Eerroof.

Roof'ver (iem., die van roof leeft), m. roofers: in de handen van -s vallen; zie: Straat-roover, Struikroover, Zeeroover.

Roof'verbende (een bende roofers), v. -n.

Roof'ver'hoofdman (aanvoerder eener roof'verbende), m. -hoofdmannen.

Rooverij (het rooven), v. -en: -plegen.

Roof'ver'kapitein (rooverhoofdman), m. -s.

Roof'vershol (spelonk als verblijfplaats van roofers), o. -holen.

Ropij' (munt van zilver of goud in Britsch-I. en verder in Azië, doch van veranderlijke waarde), v. ropijen: 1 Engelsche - is ± 1.18; 1 Perzische - is ± 1.02; er zijn goudropijen van vijf, tien, vijftien en dertig ropijen zilver. in O.-I. heet de gulden ook -.

Ros (vroeger ors: strijdpvaard), o. rossen.

Ros (slaag), m. gmv.: iemand - geven; zie Afrossen.

Ros (roodachtig), bn.: de -se vlammen, een -se gloed, een -se baard; -ser, -t.

- Ros'achtig**, bn.: een -e baard, -e vlammen, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Rosa'rium** (R.-K. rozenkrans, bidsnoer), o. -s.
- Rosa'rium** (rozenbed, -perk, -gaard), o. -s.
- Ros'baar** (draagstoel, hangende tusschen twee paarden of muizezels), v. -baren.
- Ros'beier** (in de legende, het paard der vier Heemskinderen [Beyart]; ook staatsiepaard, en spottend: oude magere knob), m. -beiers.
- Ros'bief** (Eng. roasbief, lap geroosterd ossenvleesch), m.; ook: aangebraden runderlap.
- Rose** (Fr. rozerood, rooskleurig), bn. (s = z).
- Roshar'ig** (met ros of roodachtig haar), bn.
- Rosinant**, m.; zie Rossinant, Rozinant.
- Ros'kam** (paardekam), m. -kammen, fig. snydende veroordeeling, hekeling; de - van Vondel (1630), vlijmend hekeldicht.
- Ros'kammen** (eig. een paard met den ros-kam reinigen; fig. gwspen, doorhalen, hekelen), ik heb geroskamd; -kammer, m. -kammers; -kammerij, v. -kammerijen.
- Rosmarijn**, **rozemarijn** (lipbloemig heestertje uit Z.-Europa), m. gmv.; -olie, v. gmv.; -zalf, v. gmv.
- Ros'molen** (door een paard of ros in beweeging gehouden molen), m. -molens; zegsw. hij loopt in den -, hij werkt zwaar, hard voor zijn brood; verg. Tredmolen.
- Ros'sen** (eig. op een ros rijden), hij roste, hij doet niets dan - en rijden, hij leeft verkwistend en voert niets uit.
- Ros'sen** (eig. roskammen; fig. iem. slaan), ik heb gerost; zie Afrossen.
- Ros'ig** (roodachtig), bn.: hij is wat - van haar; bij het - schijnsel van de haardvlam; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Rossinant**, m. rossinanten; zie Rozinant.
- Ros'tuischer** (paardenhandelaar), m. -s.
- Rot** (knaagdier), v. rotten; ook: **Rat**.
- Rot** (troep), o. rotten; mil. -ten links, -ten rechts, de manschappen moeten links- of rechts-uit in 't gelid marcheeren; de geweren in -ten zetten, d.i. aan een hokje tegen elkaar.
- Rot** (rottende), bn.: de appel is -; een -te mispel; rotter, rotst; -heid, v. gmv.
- Rot'an, rot'tan, rot'tang** (Mal. palmriet, rotting), o.: een ladder, van - gevlochten.
- Rota'tie** (wenteling), v. -tiën, -s; -pers (pers met cilinders, waaromheen de gestereotypeerde vormen worden bevestigd), v. -en; lees: -taatsie.
- Rot'en**, ik rootte, ik heb geroot: hennep, vlas -, d. i. in het water losweken.
- Rot'gans** (eendachtige vogel, wilde trekgangs), v. -ganzen; ook: Aalscholver, Schollevaar, Scholver; de - overwintert aan onze stranden.
- Rot'gezel** (wapenbroeder, lid van een rot of eener bende), m. -gezellen.
- Rot'koorts** (geneesk. ingewands- of pestkoorts), v. -koortsen.
- Roton'de** (een gebouw, dat van buiten en van binnen rond is: rondbouw, rondkerk; ook: lange, ronde damesmantel), v. -n, -s.
- Rots** (steenklomp, bergklip), v. rotsen; -achtig, -ig, bn.: St.-Hélène is een - eiland, d. i. hebbende veel rotsen; -blok, o. -blokken; -gevaarte, o. -gevaarten; -kloof (-spleet), v. -kloven; -kristal (bergkristal: kleurloos, waterhelder), o. -kristallen; -musch (bergmusch), v. -mussen; -punt (uitstekend deel van een rots), v. -punten; -spelonk, v. -spelonken; -spleet, v. -spleeten; -steen, m. -steenen; -wand (steile, kale zijkant v. e. rots), m. -en; -wilg (Japansche sneeuwwilg), m. -wilgen; -zout (bergzout), o. gmv.
- Rot'tan(s)**, o.; zie Rotan.
- Rot'ten** (tot bederf overgaan, rot worden), het is en heeft gerot: vruchten gaan -.
- Rot'tenkruit**, o. gmv.; zie Rattenkruit.
- Rotterdammer** (geneesk. een soort buikloop, vroeger door het drinken van Maaswater te R'dam heerschende), m. gmv.
- Rotterdam'sch** (Rotterdam betreffende), bn.: de -e handael, de -e taal of het -.
- Rot'ting** (rieten stok, wandelstok), m. -en.
- Rot'tinkje** (badine), o. -s.
- Rot'tingolle** (slaag, ransel), v. gmv.: iem. -geven, ook wel Smeer.
- Rot'tingstraf** (O.-I. het toedienen van slagen met een rotting), v. gmv.: de -straf in Indië is afgeschaft.
- Roué** (Fr. doordraaier, losbol, lichtmis van voornamen stand, term uit het begin der 18e eeuw), m. roué's.
- Rou'ge** (Fr. rood), bn.; als zn. o.: - et noir spelen, een kansspel (roulette) spelen met een loopend balletje, op roode en zwarte nommers; het vakje of cijfer, waar het balletje blijft liggen, is winnend. (ou = oe).
- Roula'de** (Fr. muz. toonroller, reeks van snel opeenvolgende tonen op ééne lettergreep), v. rouldades, (ou = oe); zie Coloraturen.
- Rouleau** (Fr. rolhout, rolgodijn), m. -'s.
- Rouleeren** (Fr. omloopen, loopen over iets; in omloop of gangbaar zijn v. geld. (ou = oe).
- Roulet'te** (Fr. rolschijf, naam van zeker hazardspel), v. gmv.; -tafel, v. -tafels: aan de -tafel zitten, het roulette-spel spelen; zie Rouge et noir; ook: Roulette.
- Rou'te** (Fr. richting, reisweg, tocht, marsch van soldaten), v. -s, -n. (ou = oe).
- Rou'tine** (Fr. ervarenheid, geoefendheid, vaardigheid, sleur, slenter), v. gmv. (ou = oe).
- Routineeren** (afleid. van routine: routine verkrijgen): zich -, zich vlugheid of vaardigheid eigen maken; geroutineerd zijn, de noodige vlugheid bezitten; een geroutineerd handelsreiziger, zie Geroutineerd. (ou = oe).
- Rouw** (droefheid, treurnis, rouwkleedij), m. gmv.: lichte -, halve -, zware -.
- Rouw**, m.: de witte -, nl. die der Chineezen, bij hen is wit de rouwkleur.
- Rouw** (ruw), bn.: -e klanten, ruwe kerels.
- Rouw'artikelen** (allerlei kleedij en sieradiën voor menschen, die in den rouw zijn), o. mv.; -band (zwarte band om arm of hoed, als teeken van rouw), m. -en; -beklag (betuiging van deelneming bij sterfgeval), o. gmv., ook: Condoleantie; -brief (brief met zwarte omranding), m. -brieven; -das (zwarte of witte das, ten teeken van rouw), v. -dassen; -doek (zwarte damesdoek), m. -en.
- Rouw'en** (rouw of zwart dragen), ik rouwde over mijn vader, ik heb gerouwd.
- Rouw'floers** (zwartkrip, rouwsluier), o. gmv.; -geklag (het klagen der familie om eenig sterfgeval), o. gmv.; -geld (geld, dat men als rouwkoop geeft), o. gmv.; -gewaad (-kleedij), o. -gewaden; -goed (rouwkleeren), o. -eren; -ig (bedroefd, treurig), bn.: zegsw. ik ben er niet - om; -jaar (jaar en zes weken, dat men rouw draagt), o. -jaren; -japon (zwarte japon van een dame, die in den rouw is), v. -japonnen; -kamer (kamer, waar het lijk wordt

neergezet in de kist: ze is zwart gedrapeerd, met brandende kaarsen naast de lijkkist), v. -kamers; -**kapel** (-kamer; ook deeleener kerk, in rouw gehuld), v. -kapellen; -**kla-gen** (treuren of klagen om iem. dood), ik rouwklagde, heb gerouwklagd; -**kleur** (kleur der rouwkleedij), v.: zwart is bij ons de -; -**koop** (berouw over een gesloten koop), m. gmv.: -geven, een geldsom betalen om een gedanen koop te vernietigen of ongedaan te maken; -**lamfer** (lamfer als teeken van rouw), m. en o. -s; -**liut** (zwart lint als teeken van rouw), o. -en; -**moe'dig** (berouwvol), bn. en bw.: een -zondaar; fig. een -e schuldelijdenis, -zijn schuld bekennen, -er, -st; -**papier** (papier met rouwranden), o. gmv.; -**rand** (zwarte rand om brieven en enveloppen als teeken van rouw), m. -en, fig. -en aan de vingers hebben, vuile nagels; -**strik** (strik van rouwstoers als teeken van rouw), m. -striken; -**tijd** (tijd, gedurende welken men rouw draagt), m. gmv.; -**vlag** (zwarte vlag, waarmede de dood van iem. aan boord wordt beteekend), v. -vlaggen; zie ook: Halfstok.

Ro'ven (de roof of korst van de wondenemen), ik roofde, heb geroofd.

Row (O.-I. opstootje met veel getier en geraas), v.: de - der Chineezen op Deli.

Royal' (Fr. koninklijk, vorstelijk mild), bn. en bw.: hij handelde -, d. i. ver van karig; een royale vent, een niet-kreterig man.

Royalisme (koninggezindheid), o. gmv.

Royalist' (Fr. koningsgezinde, aanhangr van het koningschap), m. -en.

Royalistisch (koninggezind), bn. en bw.

Royeeren (Fr. wegkrabben, schrappen): zegsw. iemand - als lid eener sociëteit. doorhalen; ook, Rayeeren; -**ing**, v. -en.

Royement' (het schrappen, het royeeren), o. -menten; ook Rayement.

Ro'ze (licht-rooskleurig), bn.: de -pooten en veeren der flamingo's; als zn. o.: het -hunner lichamen en vleugelen; meestal: Rose.

Ro'zeblad (bloemblad v. e. roos), o. -bladen, -blāren; wille, roode, gele -bladen, -blāren; -**blad** (plantblad, groen blad), o. -eren, -bladen, -blāren; -**boom** (stamroos), m. -en; -**pje**, o. -s; -**bottel** (vruchtje der roos), v. -bottels; -**knop** (knop v. e. roos), m. -knoppen; -**laar** (rozeboom), m. -s, -aren; -**marijn'** (heester uit Z.-Europa, bij ons in 't wild), m. gmv., zie Rosmarijn.

Ro'zenbed (perk met rozen), o. -bedden; -**bokje** (bokter, schildvleugelig insect), o. -s; het - leeft op wilgeboomen; -**feest** (landelijk feest, waarbij het deugdzaamste meisje van het dorp een krans van rozen ontvangt en den naam krijgt van rozenmaagd), o. -en; -**gaard** (tuin van rozen), m. -en; -**geur**, m. gmv.; -**geurig**, bn.: -**hoed** (krans van rozen), m. -en; -**hoedje** (R.-K. eig. een kransje van rozen, 1/3 van een rozenkrans, nl. een bidsnoer van kralen, bestaande uit vijfmaal tien kleine kralen, waarop telkens een groote volgt), o. -s; -**hout** (wetriekende houtsoort uit Brazilië en Siam), o. gmv.: -en, bn.: -**kleur**, v. gmv.: -**kleurig** (rooskleurig), bn.: een -kleedje, rozerood; -**krans** (krans, van rozen gevlochten), m. -en.

Ro'zenkrans (R.-K. eig. krans van rozen, nl. een bidsnoer van koralen, bestaande uit

vijftienmaal een tientje of driemaal een rozenhoedje), m. -kransen.

Ro'zenkweekerij (het kweeken van rozen, ook de kweekplaats), v. -kweekerijen.

Ro'zenmaagd, v. -en; zie Rozenfeest.

Ro'zenobel (oude, Engelsche gouden munt met de Roos er op van de huizen York en Lancaster), m. rozenobels: de -s zijn geslagen onder Eduard III van 1343-'77; de waarde van een - was in ons land 16 shilling en varieerde tusschen f 8.35 en f 10.50.

Ro'zenolle (etherische olie, uit rozen getrokken), v. gmv.: - van Perzië; -**perk** (bed met rozen), o. -en; -**flint** (rozenkleur), v. -en; -**tuin** (tuin, waarin rozen gekweekt worden), m. -en; -**water** (water, waarin rozeblāren zijn afgetrokken), o. gmv.

Ro'zerood (rood als een roos), bn.: Koosje met haar - japonnetje, (C. O.); als zn. o. gmv.

Ro'zestam (stam v. e. stamroos), m. -men.

Ro'zestek (stekje of plantstokje), v. -ken.

Ro'zestok (blijvend deel van het hertsgeweit, waarop zich de nieuwe takken elk jaar ontwikkelen, hoornknobbel), m. -stokken.

Ro'zestruik (kleine rozeboom), m. -en.

Rozet' (Fr. rosette: roosvormig sieraad; symmetrische, door een cirkel te omvatten, roosachtige figuur), v. rozetten.

Ro'zetak (tak v. e. rozeboom), m. -takken.

Ro'zig, bn.: mijn - kind, (De Cort), rooskleurig; de huid is daar wat -, d. i. door roos ontstoken; -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Rozijn' (Fr. gedroogde druif), v. rozijnen.

Rozinant' (het knokerige paard van Don Quichot; nog heet een afgeleefde knol rosinant), m. -en: de Rott. sleeper haalt reeds in den vroegen morgen zijn - van stal, (Jonath).

Rub'ber, m.; zie India-Rubber; -aanplanting, -cultuur.

Ru'bico, Ru'bicon (N.-O. grensrivier van Italië), m.: zegsw. den - overtrekken, den beslissenden stap doen, (Julius Cæsar, 49 v. C.); zie Teerling.

Rubriceeren (rangschikken, indeelen, onder een rubriek brengen).

Rubriek' (afdeeling, klasse; aanwijzing, opschrift, titel), v. rubrieken.

Rubrie'ken (R.-K. kerkelijke wetten en verordeningen omtrent de liturgische gebeden en handelingen), v. mv.

Rucht'baar (eig. roep veroorzakend), bn.: -maken, algemeen bekend maken; het zal - worden, wereldkundig; -**heid**, v. gmv.

Rudimen'ta (Lat. allereerste gronden of beginselen van een taal, int. van het Latijn), v. mv., ook: Rudimenten; -**tail'** (in ontwikkeling achtergebleven), bn.: -e organen, nog in wording zijnde, ook: enkel de eerste beginselen omvatend.

Rug (lichaamsdeel bij mensch en dier tegenover de borst en den buik), m. ruggen; rugje, of ruggetje, o. -s; een krommen, een scheeven - hebben; op den - van een olifant, van een kameel zitten; fig. de - van een boek, van een mes, van een kleed, van een carapé, enz. de - van de hand, d. i. het bovenvlak; zegsw. den vijand den - toekeren, d. i. om de vlucht slaan; iemand den - keeren, hem minachting toonen; de fortuin heeft hem den - tegekeerd, niets wil hem meer gelukken; dat examen is alweer achter den -, d. i. voorbij, zie Bergrug.

Rug'gegraat (wervelkolm bij mensch en

gewerveld dier), v. -graten: de - breken, den hals breken; fig. innerlijke kracht, energie, pit, als: een tooneelstuk zonder -; een bergketen vormt de as of - van dat eiland; -**sverkromming** (het krom of scheef groeten of zijn van de ruggegraat), v. -en **Ruggelings**, bw.: hij viel - van het paard, d.i. achterover; -**lingsch**, bn.: een - e sprong, d.i. een achterwaartsche sprong; -**merg** (zenuwstof in het wervelkanaal), o. gmv.: -**mergstering**, v. gmv.; -**spraak** (heimelijk beraad, b.v. van den gekozen met kiezers), v. gmv., zie Imperatief mandaat; -**steun** (steun in den rug, fig. stout, krachtige hulp), m. gmv.; -**streng** (wervelkolom), v. -strengen.

Ruhmkorf, m.: eig. klos van -, elektrische inductor, genoemd naar Ruhmkorf (1854); van dit toestel maakt men gebruik, als men inductie-stroomen wil opwekken met zeer groote electro-motorische kracht. (uh = oe).

Rui (het ruien der vogels), m. gmv.

Ruidig (schurftig), bn.: een - schaap, -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Ruien (van vederen wisselen), de kanarie heeft geruid; ook, verharren: de kat gaat -; -**ing**, v. -en; -**tijd**, m. gmv.

Ruif (schuin lat- of traliewerk als voederrek in stallen), v. ruiven: ook Ruifel, v. ruifels.

Ruig (haria, wollig, ruw), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Ruigen (ruig worden): 't geboomte -t van lof (loof), (Kamph.), vero.

Ruiggeborsteld (hebbende ruige d.i. harde borstels of rugharen), bn.: het -e everzwijn.

Ruigheul, v. gmv.; zie Struikhei.

Ruigte (allerlei wild gewas), v. -s, -n.

Ruigtoogst (oogst van riet en biezem), m.

Ruiken (reuk opnemen), ik rook, ik heb geroken: aan een bloem -; de honden - het wild van verre; zie Rieken.

Ruiker (bloemruiker, bouquet), m. ruikers.

Ruill (het ruielen, wisseling), m. ruielen: een goeden - doen.

Ruilebuit (ventende koopman), m. -en.

Ruilebuiten (d. i. ruielen en buiten: ruilhandel druiven in 't klein), ik heb geruilebuit; -**buiten**, m. -s; volkst. Ruilebullen.

Ruilen (wisselen), ik heb geruid; -**er**, m. -ers; -**ing**, v. -en.

Ruilhandel (handel, waarbij koopwaar tegen elkaar in plaats van tegen geld wordt verwisseld), m. gmv.; -**middel** (munten, geld voor de zaken, die verhandeld worden), o. -en: geld, goud, zilver is een -; -**waarde** (de waarde, die een zaak heeft, in zoverre zij tegen andere kan geruid worden), v. gmv.

Ruim (wijd, breed, uitgestrekt), bn. en bw.: een - huis, in het -e veld, de -e lucht; fig. rijkelijk, onbekrompen; een - inkomen, een -e keuze, hij heeft het -; - ademhalen, de handen - hebben, onbelemmerd; -er, -st.

Ruim (binnenste ladingruimte van een schip), o. gmv.; ook 2e kajuit.

Ruim baan (ruimte), v. gmv.: voor iemand - maken, hindernissen opruimen.

Ruimen (plaats maken, ledigen, wegdoen), ik heb geruimd: zegsw. uit den weg -, eig. op zij zetten, fig. iemand dooden, en wel op heimelijke wijze.

Ruimen (met de zon meelopen v. d. wind), hij heeft geruimd: de wind gaat -, wordt gunstiger; - is het tegengest. van Krimp en.

Ruim'schoots (eig. met ruimen schoot: in ruime mate), bw., zie Schoot, sloopst.; -**schootsch**, bn.: -e aalmoezen, overvloedig; een -e uitdeeling, mild.

Ruimte (wijde, uitgebreidheid), v. -n.

Ruimtematen (inhoudsmaten), v. mv.: de eenheid der - is de M³ of de Stère, d. i. wisse of teerling el, dan volgen de d. St. of $\frac{1}{10}$ Stère of $\frac{1}{10}$ M³, verder de dM³ (kubieke deciMeter), de cM³ en de mM³.

Ruin (paard, gesneden hengst), m. ruinen.

Ruïne (Fr. puinhoop, bouwval), v. ruinen, ruïnes, fig. ondergang, verderf, lees: ru-ï-ne.

Ruïneeren (in 't verderfstorten, totarmoede brengen, te gronde richten), (i = ie).

Ruis (eig. ruisvoorn), m. ruizen.

Ruischen, het heeft geruischt: de bladeren, de takken - in den wind, maken een zacht suizend geluid; -**ing**, v. -en.

Ruischingsgeluid (spraak. ruischende medeklinker), o. -en: de f, v, s zijn - geluiden of ruischers (zij worden aangehouden).

Ruisch'pijp (doedelzak), v. -pijpen.

Ruisvoren, -**voorn** (karperachtige zoet-watervisch), m. -s; ook Ruis.

Ruif (meetk. gelijkzijdig scheefhoekig parallelogram), v. -en.

Ruif (schurft), v. gmv.

Ruif (uitgetrokken of uitgeweid onkruid), v.

Ruif (zekeer sterk riekend kruid, wijnruit, geneeskrachtige plant), v. gmv.

Ruif (glasruit, vensterruit), v. -en.

Ruiften (een der vier figuren in 't kaartspel), v. mv.: in de - spelen, - troef maken.

Ruiften (ruiten snijden of maken in iets), ik ruitte, heb geruit: papier -, een weefsel -.

Ruiften (plunderen, rooven, uitroeten), ik heb geruit; -**er**, m. -s, vero. zie ald.

Ruiftenaas (in 't kaartspel), o. -azen; -**boer**, m. -en; -**heer**, m. -en; -**vrouw**, v. -en.

Ruifter (eig. vrijbuit, roover te paard, thans: paardrijder), m. ruiters: hij is een goet -, een - te paard, een - te voet.

Ruifter (soldaat of man te paard, cavalierist, paardrijder), m. ruiters: ik zag vele -s te paard, opgestegen ruiters, -**bende** (troep ruiters), v. -n; zie: Zandruiiter, Zondags-.

Ruifter (versperring van toegangen, grachten, wateren, enz.), m. -s: een Friesche, een Spaansche -, paalwerk met dwarspinnen.

Ruifter (vogel, die des winters op onze N. kusten en eilanden verblijft), m.

Ruifterbende (mil. afdeeling ruitery of cavalerie), v. -benden; -**gevecht** (gevecht met of tusschen ruitery), o. -en: het - op de heide van Turnhout, op 22 Jan. 1597.

Ruifterij (paardenvolk, cavalerie), v. gmv.

Ruifterkruid (waterkruid), o. gmv.; ook: Waterkaarde, Kikkerkruid.

Ruifterlijk (openhartig, onbewimpeld), bn. en bw.: een - antwoord, d. i. rond; hij kwam er - voor uit, d. i. open, opricht; een -e mededeeling, rondborstig; - naar iets vragen, zonder omwegen; -er, -st.

Ruifterstandbeeld (nl. in de gedaante van een ruiters te paard), o. -standbeelden.

Ruifterszalf, ruiftezalf (zalf tegen deruit of schurft), v. gmv.

Ruiftervaan (vlaggetje met één of meer punten aan een lans), v. -vanen: z. Penoen.

Ruiftijd (tijd, waarin de vogels ruien, b.v. Augustus), m. gmv.

Ruifzelen (dicht, zacht ruischen), de wind

ruizelt in de dorre blären; de dorre blären —
Ruizemuizen (bijvorm van roezemezen), men — muise, heeft geruizemuisd.
Ruk (een haal, een schok, een trek), m. — ken.
Ruk'ken (met geweld weghalen), ik heb gerukt; zegsw. te velde —, ten oorlog trekken, zie: Inrukken, Oprukken; — **king**, v. — en.
Ruk'vlaag (rukkende windvlaag), v. — vlagen.
Ruk'wind (plotseling felle wind), m. — en.
Rul (hobbelig, ongelijk), bn. en bw.; — ler, — st.
Rul (driftige toeloop van koopers, sterk vertier in sommige waren), v. gmv.: er was ter beurze, een — in de tabak, buitengewone vraag.
Ru'le Britannia (Eng. aanvangswoorden van het Eng. volkslied van dien naam; d. i. Heersch, Brittanje), o. (u = oe).
Rul'ijs (hobbelig, oneffen ijs), o. gmv.
Rum (Eng. geestrijke drank, uit suikerrietsap getrokken), v.; — **metje** (glaasjerum), o. — s.
Rumatiëk' (rheumatisch), v. spreekt.
Rumatisch (rheumatisch), bn. spreekt.
Rum'gelei (gelei, met rum bereid), v. — en.
Rum'grog (grog van rum), m. — grogs.
Rumiceeren (Fr. herkauwen), fig. nog eens wikken en wegen.
Rumoer' (verward geraas, gevoel, opschudding, gerucht), o.: wat een —!
Rumoe'ren (geraas of rumoer maken), ik rumoerde, heb gerumoerd.
Rumoe'rig (levendig, druk), bn.; — **heid**, v.
Rumoer'maker (lawaai-maker), m. — s.
Rum'or in casa: Lat. rumoer in huis, lawaai in een vergadering of een college.
Rum'pijp (een groot langwerpig vat, waarin rum wordt aangevoerd), v. — en; zie Pijp.
Rum'pudding (pudding met rum), m. — en.
Run (Aingemalen eikenbast), v. gmv.
Run (het rennen), m. gmv.: in vollen —.
Run (Eng. groote toeloop, het bestormen van een bank door de menigte, die betaald wil worden of haar geld opeischt), m. gmv.
Rund (holhoornig zoogdier), o. — eren, — ers; zie: Kalf, Stierkalf of Kuischkalf, Pink, Vaars, Var, Stier, Os, Buffel, Bixon of Bulfos, Oaros, Karbouw, Yack, Zebos.
Rund'erdaas (zeer groote, dikke steekvlieg), v. — dazen: de — komt veel voor in Zwitserland, in ons land leeft een kleinere soort nl. de blinddaas of blindaas, zie ald.; — **haas** (runderharst), m. — hazen; — **harst** (lendestuk van koe of os), m. — en; — **lapjes** (lapjes, schijfjes rundvleesch), o. mv.; — **pest** (zeer besmettelijke ziekte onder het rundvee), v. gmv.; — **rib** (rib, waaraanheen vleesch van een rund), v. — ribben; — **stal** (stal met of voor runderen), m. — stallen; — **worst** (worst van rundvleesch gemaakt), v. — en; — **ziekte** (veeziekte, ziekte onder koeien, ossen, stieren, b.v. mond- en klauwzeer), v. — n.
Rund'vee (hoornvee, runderen), o. gmv.; — **veestamboek** (stamboek voor rundvee), o. — en, zie Paardanstamboek; — **vet** (vet van runderen), o. gmv.; — **vleesch** (vleesch v. e. rund, v. e. koe), o. gmv.
Ru'ne (sig. ruw letterteeken, rechtlijnig schriftteeken der Druiden en der Germaansche priesters, gewoonlijk in eikenhouten plaatjes gesneden), v. runen.
Ru'nenschrift (nl. met runen), o. gmv.
Ru'nenspreuk (tooverformule, -formulier), v. — en: een — maakt snel Thor's godenstand onkenlijk voor elks oog, (Staring).
Ru'nisch (oudnoorsch), bn.; de — e poëzie.

Run'molen (molen voor het malen v. eiken-schors), m. — molens.
Run'men (loopen, rennen), men heeft gerund: het paard van Marco houdt volte —, (Staring).
Run'nen (stollen, strennen van melk, ook: doen stollen), de melk runde, ik heb gerund.
Run'sel (kaastremsel), o. gmv.
Rups (larve van een vlinder met drie paar pooten vóór en ook nog pooten aan't achterlijf), v. rupsen; zie Rijp.
Rups'endooder (dooder of eter van rupsen b.v. de koekoek), m. — s; — **ei** (vlinderei), o. — eren; — **nest** (spinsel vol rupsenetieren), o. — en; — **plaag** (groote schade door ongewoon veel rupsen), v. gmv.; — **schaar** (schaar boven aan een langen stok, waarmede rupsennesten uit de boomen geknipt worden), v. — scharen.
Rups'klaver (vlinderbloemige plant), v. gmv.; er zijn zeven soorten van — in ons land.
Ruptuur' (Fr. vredebreuk), v. rupturen.
Ruraal' (Fr. landelijk, veldelijk; hetgeen den landbouw betreft), bn.: rurale gedichten, d.i. veldzangen; een rurale gemeente.
Rurograaf' (iem., die over de bebouwing van akkers schrijft), m. — grafen.
Rus (ingezetene van het Russ. rijk), m. — sen.
Rusch (bies), m. russchen.
Rus'leder, — leer (Moscovisch leder, jucht-leer), o. gmv.; — **en** (van Ruster), bn.: een — en portemonnee.
Rus'schen (van biezen gemaakt), bn.: een — zitting van een houten stoel, — matten.
Russificat'ie (het Russisch-maken), v. gmv.: de — van Finland, lees: — **kaul'sie**; — **siflicceeren** (Russisch-maken); — **sisch**, bn.: de — e kerk, Grieksche, als zn. (de taal), o.; — **somanie'** (groote voortiefde voor Rusland of voor al, wat Russisch is), v. gmv.; — **sophiel'** (iem., die Rusland of de Russen genegen is), m. — en; — **sophiel'** (groote genegenheid voor Rusland toonend), bn.: een — e betooging; — **sophobie'** (vrees voor de macht of den invloed der Russen), v. gmv. (ph. = f).
Rust (het rusten, verpoozing), v. gmv.: de slinger der klok is geen oogenblik in —, stiltte, onbeweeglijken stand; spreekw. — roest, stilstand, luiheid, ledigheid brengt bederf teweeg; de openbare — verstoren, orde; hij is de eeuwige — ingegaan, den dood; muz. een heele maat —, pauze; metriek: de — achter den derden voet in den alexandrijn, verssnede, caesuur; zie ook: Gemoedsrust, Zielsrust.
Rust (scheepst. overstekende zijkant; zware, breede, met ijzer beslagen rand aan het bovendeck, buiten boord uitstekende), v. — en.
Rust (insnijding in den tuimelaar van geweer of pistool), v. — en: het geweer in de — zetten, in zekerheid, zóó dat de haan niet kan overslaan.
Rust'altaar (R.-K. hulpaltaar op den processieweg), o. — aren; — **anker** (zwaar anker, vóór aan den boeg hangend), o. — s; — **bank**, v. — en; — **bed**, o. — den; — **dag** (vacantiedag, Zondag), m. — en.
Rust'eloos, bn. en bw.: — looze arbeid, be-weging; de zieke bracht den nacht — door, in onrust, zonder te slapen; hij werkte — verder, d.i. zonder ophouden; — **zer**, meest —; — **loosheid** (ongedurigheid), v. gmv.
Rust'en (in rust zijn, rust nemen, slapen), ik heb gerust: hij is — d predikant, emeritus predikant; laten we een oogenblik —; de dooden — op het kerkhof, slapen den doodslaap; rust well! slaap wel,

Rus'ten (gereed-zijn), ik rustte, ik ben -rust: de mannen waren ten strijde gerust, d.i. gereed; z.: Toerusten, Uitrusten, Rusting.
Rus'ten (steunen op, gevestigd zijn op), het rustte, heeft -rust: die muur rust op goede fondamente; de beschoeiing - op paalwerk; fig. die redeneering - op goede gronden; dat alles - op waarneming, berust.
Rusticiteit' (landelijke eenvoud), v. gmv.
Rustiek' (boersch, ruw, landelijk), bn.: een -e brug, van op maat gezaagde stammen als vloer, en dikke takken als leuning, beide ongeschild, gemaakt.
Rus'tig (stil, bedaard, gerust), bn. en bw.: een -e leven, een -e slaap; den dood - afwachten, kalm; -er, -st; -heid, v. gmv.
Rus'tig (kalm, gerust, moedig), bn. en bw.: - in 't gevaar zijn; ik hief eens - aan te zingen, (Vondel), -er, -st; -heid, v. gmv.
Rustigjes, -lijk (op rustige wijze), bw.
Rusting (wapenrusting), v. -en.
Rustjaar (sabbatsjaar, zie ald.), o. -jaren; -knur (geneeswijze, die in hoofdzaak rust voorschrijft), v. gmv.; -lievend (van vrede houdende), bn.; -plaats (plaats, om te rusten; kerkhof), v. -en; -punt (-teeken), o. -en; -stoel (leuningstoel, rolstoel), m. -en; -teeken (muz. punt met boogje er over heen, ook boogje boven een noot, aanduidend een onbepaalde rust), o. -s; -tijd

(tijd van rust, schoftijd), m. -tijden; -uur (uur van rust, van verpoozing), o. -uren; -verstoorder (iem., die derust van anderen verstoort), m. -s; -verstoring (het verstoren der publieke rust door opstootjes, rellen, oplooptjes, enz), v. -en.
Rut, in de zegsw. - zijn, geen geld meer hebben, alles bij het spel verloren hebben.
Rutsch'baan (hobbelbaan als kermisvermaak), v. -banen; lees: roetsj'baan.
Ruw (oneffen, hobbelig), bn. en bw.: een -e steen, een -e weg; fig. een -e wind, guur; een -e klmaat, streng; een -e klank, schor; -e zeden, onbeschaafd; een -e gast, ongemanierd; -te werkgaan, iemand - bejegenen.
Ru'waard (toeziener, bewaarder, opziener, bewaker; tijdelijk bewindvoerder, regent, landvoogd, rijksbestuurder), m. -en, -s; -schap (de waardigheid u. ruwaard), o. gmv.
Ruw'bladig (ruw van blad zijnde), bn.: -harig (ruig van haar), bn.: een -e hond, de -e beer; -heid (het ruw-zijn, oneffenheid, fig. ongemanierdheid), v. -heden; -igheid (oneffenheid), v. -heden; -kruid (sterbladige plant), o. gmv., ook: Lievevrouwen-bedstroo.
Ruz'ie (twist, krakeel, gekijf), v. ruzies: - met iemand hebben, - maken; laat ons de - afdrinken, ze hebben daar -; -maker (twistmaker), m. -s; -zoeker (twistzoeker), m. -s.

S.

S, v. - De negentiende letter van het alphabet.
S. - *Salus*, heil, welzijn.
S. - *Signum*, teeken, merk, wondersteeken.
S. - *Solo*, (muz.), alleen.
S. of St. - *Sint*, heilige of heilig.
S. - *Stere* of *M3*.
S. - Sopraan, Soprano.
Salv. tit. - *Salvo titulo*, zonder opgave van titel; zie s.t. en s.s.t.t.
Sc. of Sculps. - *Sculp'sit*, hij heeft het graveerd.
S.D.A.P. - Sociaal-democratische arbeiderspartij.
S.D.G. - *Soli Deo gloria*, zie ald.
S.E.C. - *Salvo erro' to calculi*, zie ald.
Sen. - *Senator*.
Sen. of Sr. - *Senior*, de oudere.
Seq. of Sq. - *Sequens*, de of het volgende.
S.G. - *Soortelijk gewicht*, zie aldaar.
S.H. - *Salvo honore*, met behoud van eer.
S.H. et S. - *Salvo honore et stipendio*, met behoud van eer en jaarwedde.
S.H. et T. - *Salvo honore et titulo*, met behoud van eer en titel.
Sign. - *Signetur*, men onderteekene.
S.j. - *Suo jure*, krachtens zijn recht.
S.J. - achter den eigenaam: *Societas Jesu*, lid der Jezuitenorde.
S.M.C. - *Seri minist' rii candidatus*, candidaat van het heilige of gewijde leeraarsamt.
S.P.D. - *Sab' tem plurimam d' cit*, hij groet u zeer: het gewone opschrift van een Latijnschen brief.

S.P.Q.H. - *Sena'tus Populus' que Hagen'sis*, de Raad en het Haagsche volk.
S.P.Q.R. - *Sena'tus Populus' que Roma'nus*, de Romeinsche senaat en het Romeinsche volk: letters of teekens op een Rom. standaard.
Sq. - *Sequens*, de of het volgende; zie Seq.
Sr. - *Steur*, heer; zie ook Sen. of Sr.
S.S. - *S'cra Scriptu'ra*, de H. Schrift.
S.S. - *Stoomschip*.
S.S. - *Staatsspoorwegen*.
s.s.t.t. - *Salvis titulis*, behoudens de titels.
s.t. - *Salvo titulo*, onverminderd den titel.
St. - *Santus*, *Sint*, de heilige; zie S.
Sup. - *Su'pra*, boven.
s.v. - *Salva ve'nia*, met verlof (gezegd).
s.v.p. - *s'il vous pla't*, als het u belieft.
s.v.v. - *sit ve'nia ver'bo*, met verlof gezegd.
Synd. - *Syndicaat*, zie aldaar.

Sa (welaan! komaan!), tw.: uitroep van aannemdiging, b.v. van honden.
Saal (grove wollen stof), o. en v. -en (soorten); -wever, m. -s; -weverij, v. -en.
Saal (langdradig, langzaam, vervelend, laks), bn., -er, -st; -heid, v. -heden.
Saal'em (net met zeer kleine mazen voor de garnalen-visscherij), o. saalens.
Saal'en (van saai), bn.: de groene - gordijnen van het bed openschuiven, (C. O.)
Saam, bw.; zie Samen.
Sab'bat (Hebr. rustdag der Israëlieten nl. onze Zaterdag), m. -ten; -ist' (iem., die

den Zaterdag viert als rustdag), m. en v. — en.

Sab'batsdag (rustdag, Zaterdag), m. — dagen;

— **jaar** (het zevendejaar, rustjaar), o. — jaren: de akker moest volgens de wet van Mozes in het — blijven liggen, de wijnstok mocht niet worden gesnoeid, ook Braakjaar; — **kleed** (kleed, dat op den Sabbat gedragen wordt), o. — eren, — kleeren; — **reis** (wandeling van 2000 schreden, Hand. 1: 12), v. — zen; — **rok** (staatsierok), m. — ken; — **rust** (rust van arbeid op sabbat), v. gmv.; — **schender** (man, die de rust van den sabbat schendt door te werken), m. — s; — **schennis** (het onteeren van den sabbat), v. gmv.; — **vrouw** (christenvrouw, die op den sabbat in een Israëlietisch gezin het werk doet), v. — en.

Sab'heren, zie het betere: Zabberan.

Sa'bel (hont van het sabeldier), o. gmv.: een kraag van —; het minste — vel kost op de markt te Londen f 120.

Sa'bel (zwart in de wapenkunde), o. gmv.

Sa'bel (krom of recht zijdgeweer), v. — s; zie: Sleepsabel, Kromzwaard.

Sa'beidler (marterachtig dier in N. Siberië), o. — en; de kleur v. h. — is donkergrijs, bleekrood, bruin of zwart.

Sa'belen (met de sabel houwen), ik heb gesabeld; ook: Nodersabelen.

Sa'belhouw (houw of slag met een sabel), m. — en; — **kling** (kling van een sabel), v. — klingen; — **knop** (knop boven aan het geveel), m. — pen; — **koppel** (riem, waaraan de sabel gedragen wordt), m. — s; — **korf** (hondbeschermend deel van het geveel), m. — ven; — **scheede** (scheede, waarin de sabel past of stuit), v. — n.

Sabota'ge (Fr. het heimelijk bederven of beschadigen van goederen, gereedschappen, machinerieën, enz. behoorende aan den patroon, enz. en wel door ontevreden werklieden), v. gmv.

Sabreeren (Fr. neersabelen, zie ald.).

Sabreur' (Fr. houwdegen, ijzerwreter), m. — s.

Sacchari'ne (een stof 450- a 500-maal zoo zoet als suiker, in 1879 in Baltimore door distillatie uit steenkolenteer afgescheiden), v. gmv.; lees: zakkarie'ne.

Saccharo'sa (rietsuiker), v. gmv.; lees: zakka.

Sa'chem (Indiaansch opperhoofd), m. — s.

Sach'senspiegel (het oudste Duitsche wetboek der Middeleeuwen), m. gmv. (ch = k).

Sacrament' (genademiddel, b. v. het Doopsel), o. sacramenten: in de R.-K. kerk zijn 7 — en.

Sacramenteel' (heilig, onverbrekelijk), bn.

Sacraments'dag (R.-K. feestdag op den 2den Donderdag na Pinksteren, ingesteld door paus Urbanus IV, in 1264), m. — dagen

Sacrerren (heiligen, wijden, zalven).

Sacrificeren, — fleeren (offeren, opofferen).

Sacrificie (offer), o. — s, — ciën: R.-K. het — der Mis; lees: saki'fie'sie.

Sacrile'ge (heiligschennis), o. — s. (le = lee).

Sacristein' (R.-K. koster), m. — einen.

Sacristie, sacristij' (R.-K. kerkkamer, kamer naast de kerk als bewaar- en kleedkamer), v. — tieën, — tijen; zie Gerfkamer

Sadduce'er (niet aan de opstanding der dooden geloovende Isr.), m. — ceërs of — ceën.

Sadis'me (waanzinlijke geslachtsdrift), o. gmv.

Sadist' (misdadiger, op 't gebied v. onzedelijkheid), m. — en.

Sa'do (Java, licht rijtuig op twee wielen, huurrijtuigje), v. — s: zie Dos-à-dos,

Sae'vis tranquil'lus in un'dis, Lat. Kalm te midden der onstuimige golven, (leus van Willem den Zwijger).

Sa'fe (Eng. veilig, zeker), bn., als verkorting van Sa'fe-deposit: zijn geld in de — brengen.

Sa'fe-deposit (Eng. inrichting tot veiligheidsbewaring, brandvrije bewaarkluis, inbraakvrije brandkluis), v. — s: er zijn in deze stad drie — s; — **loket** (loket of vak tot veilige bewaring van gelden en kostbaarheden in een bankzaak, en wel tegen vaste vergoeding per maand of per jaar), o. — loketten; lees: seef'depoozit.

Sa'fety (Eng. sport. veiligheids-tweewiel, gewone, lage fiets), v. — s; lees: seef'tie.

Saffiaan' (de Turksche naam voor Marokijn-leder), o. gmv: de naam is ontleend aan Saffi of Saffi, een stad in Marokko.

Saffier' (edelgesteente), m. — en, (stofnaam), o. gmv.; de oostersche — is melkachtig blauw, de Brazillaansche is lichtblauw, de water — is paarsblauw.

Saffloer' (een verplant, bastaardsaffraan), o. gmv.: het — levert gele en roode verfstof.

Saf'fo, v.; zie het betere Sappho.

Saffraan' (bolgewas, lischbloemige plant), v. gmv.: de — als specerij bestaat uit de gedroogde stempels van den saffraan-crocus; — **geel**, bn. — gele; — **kleurig** (lichtgeel), bn.

Sagaai' (lange spies van Negers, Koffers, Hottentotten), v. sagaaien.

Sa'ge (dichtk. vertelling, steunende op mondelinge overlevering, door de phantasia uitgebreid en versierd, historischonbetrouwbaar), v. sagen: aan den Rijn en in den Hartz leven nog vele — n. (g = g).

Sa'gen, meestal Versagen.

Sa'go (palmmeel d.i. bereid merg van den sagopalm), v. gmv.: — is het hoofdeedsel op de Molukken; — **meel**, o. gmv.; — **melk**, v.; — **palm** (O.-I. palmboom, die in 10-15 jaar volwassen is), m. — palmen; — **soep** (soep, met sago bereid), v. gmv.; — **weer** (O.-I. palmwijn, gestookt uit sago, toewak), v.

Sagrijn' (marokijnleer), o.; meer: Segrijn.

Saillant' (Fr. vooruitspringend; fig. treffend, in het oog springend), bn.; lees: saljant'.

Saillie' (Fr. uitsprong, uitsteeksel, fig. vernuftige uitval, geestige zet), v. — s; lees: saljie'.

Sajet' (getwijd wollen garen), v. en o. sajetten; — **ten**, bn.: — ten kousen.

Sa'jor of **sajo'ran** (Mal. groenten), v. mv.; ook: Sa'joer, sajo'eran.

Sak (ruim dameskleed, japon der 18e eeuw), m. sakken: de — ken onzer grootmoeders, (C.O.)

Saké' (de nationale drank in Japan: een soort van bier, uit rijst gemaakt), m. gmv.

Sakerdaan'hout (welriekende buitenland-sche houtsoort), o. gmv.: het — is bruin van kleur met zwarte strepen.

Sa'ki (aap met vossestaart), m. saki's.

Sakkerloot' (bastaardvloek), tw., ook **Sapperloot'**: uitdrukking van verbazing, verbaterd uit sacra lotio, heilige doop, volgens anderen uit: secré nom.

Saks (bewoner van Salsen), m. saksen; ook: Sak'ser.

Saksen-Wel'mar (hoed met hoogen bol), m.: een paardenharen —, (C.O.)

Sak'sisch, bn.: — porselein, een — ekanarie.

Sala'de, sla (bekende bladplant), v. gmv.; — **lepel**, m. — s; — **mand**, v. — en; — **olie** (boomolie), v. gmv.; — **vorst**, v. — en.

Salaman'der (kruipend dier in den vorm eener hagedis), m. — manders: de — leeft 's zomers hoofzakelijk op 't land en in den paartijd in 't water; zie: Vuurgeest.

Salangaan' (Mal. klipzwahuw), v. — ganen: de — heet naar het eiland Salanga, nabij Malakka; zij bouwt haar nest tegen steile rotsmuren, b.v. in Zuid-Java; het plukken of inzamelen van nesten is soms levensgevaarlijk; vooral naar China worden miljoenen nesten uitgevoerd, ook vele naar Japan, waar men f 60 geeft voor een kilo van de beste soort; ook: *Salanga'ne*; zie *Ratoe Kidoel*.

Salarieeren (een salaris of jaarwedde geven, bezoldigen, loon toekennen).

Salaris (loon voor bawezen diensten; handel. procentsgewijze belooning van administrateurs van goederen alsmede van executeurs van testamenten), o. salarissen.

Salaris (bezoldiging, jaarwedde), o. — sen.

Saldeeren (vereffenen, rekeningen afsluiten).

Sal'do (It. overschot, verschil tusschen credit en debet), o. — 's, ook: *saldi*: een batig —, er is winst; een nadeelig —, er is verlies.

Sale ged'ang (O.-I. pisang door de bevolking op Java gedroogd), v. gm. (ge = gee).

Salemilk (Turksch. verblijf der mannen; ook wekelijksche plechtigheid, bestaande in een statigen optocht van den sultan en zijn hofstoet uit het paleis naar de vlak daarbij gelegen moskee), v. gm.

Salep (geneesk. stoppende geneeskrachtige wortel), v. gm.; — **drank**, m. — dranken.

Salet' (verkl. van Fr. *salle*: gezelschapszaaltje; ook: *bijeenkomst in de 18e eeuw, kranse*), o. saletten; — **jonker** (modegek), m. — jonkers; — **pop** (nuffige jonge dame), v. — poppen.

Salicylwatten (antiseptische watten, nl. doortrokken met een salicylopping), v. mv.

Salicylzuur (bederfwerend middel), o. gm.

Salie (lipbloemige plant), v.; — **melk** (melk, getrokken op saliebladeren), v. gm.

Salie (iem., die den flauwtoeten smaak van saliemelk preferiert: *slemmannetje*), m.: fig. je bent een echte —, flauwerik, vervelende vent, een droogpruimer, zie ook *Jan-salie*, getypeerd door Potgieter.

Salische wet (een zeer oude Frankische wet, nl. der 5e eeuw, welke de vrouwen van de troonopvolging uitsloot), v. gm.

Sallustius, Rom. geschiedschrijver, 86—35 v. C.

Salmi (gebraden wild gevogelte, in pikante saus), o. gm.

Salmiak', v. gm., zie *Salmoniak*.

Salmoniak' (scheik. loozout, ammoniakzout, zoutzuur), v. gm.; ook: *Salmiak*.

Salomo, Sa'lonon, zoon van David, beroemde koning van het volk Gods, 1015—975 v. C.: de wijsheid van —, beroemde rechtspraak tusschen twee moeders; — is dichter en wijsgeer: Hooglied en Spreuken; — bouwde den Tempel en het Koningspaleis.

Salomonszegeltje (wildgroeiend liliëachtig plantje onzer bosschen), o. — zegeltjes.

Salon (Fr. groote zaal, ontvangkamer; ook: zaal tot tentoonstelling van schilderijen, enz.), o. (ook m.) salons; — **netje**, o.; — **ameublement** (sijne meubels voor een salon), o. — en; — **boot** (stoomboot met een salon, weelderig ingerichte stoomboot), v. — en; — **held** (aangenaam gezelschapsmensch, die overigens weinig beteekent), m. — en; — **muziek** (kamermuziek), v. gm.; — **spiegel** (mooie

spiegel voor een salon), m. — s; — **trein** (koninklijke trein met wagon als salon ingericht), m. — en; — **wagen** (spoorwagon, als salon ingericht), m. — s.

Salpeter (zoutstof, aardzout, steenzout), o. gm.; — **achtig**, bn.; — **ig**, bn.; — **kokerij** (salpeterfabriek), v. — en; — **zuur** (sterkwater), o. gm.; — **zuur** (salpeterzuur bevatende), bn.: — zure mengsels.

Saltimban'que (Fr. kunstemaker), m. — s.

Sal'to (It. sprong), m. salto's: — mortale, nalsbrekende sprong, b.v. in een paardenspel; fig. een vreeselijk waagstuk.

Salubriteit' (Fr. gezondheid), v. gm.

Saluceeren (Fr. groeten, mil. aanslaan).

Salus po'pulo, Lat. Aan het volk heil!

Salutair' (Fr. heilzaam v. de gezondheid), bn.

Saluut' (Fr. groet), o. saluten: een — met den degen, begroeting; een — met het vaandel; — **shot** (eereschot), o. — schoten, lees: *saluut*.

Sal'va, sal'vo, sal'vis (Lat. behoudens), vz.

Salva'tion-army (Eng. de oorspronkelijke, Engelsche naam van het Leger des Heils), o.: lees: *saal-veet'sj'n-aarmie*.

Salva'tor (Lat. Redder, Heiland), m. gm.

Sal've, Lat. wees gegroet, welkom.

Sal'vo (eereschot, algemeene losbranding van 't geschut, begroeting door het lossen van het geschut of van klein geweer; algemeen handgeklap), o. salvo's.

Sal'vo titulo, zie *s. t.*; — *erra'to cal'culi*, behoudens rekenfouten, ook *S. E. C.*; — *hono're*, zie *S.H.*; in den handel: — *erra're et omissio'ne*, behoudens fouten of mistellingen.

Samaar' (lang slepend vrcuuenkleed), v. samaren, vero; zie *Sak*.

Samaritaan (bewoner van Samaria of Midden-Palestina, in Christus' tijd), m. — anen; de — anen waren een ras van half-joodsche, half-heidensche afkomst, zij hadden hun tempel op den berg Gerizim bij Sichem en waren de eig. Joden vijandig gezind.

Samb'al-sam'bal (Mal. allerlei toespis, b.v. stukjes kippenlever en Spaansche peper, in olie drijvende), v. — sambals: een groote, ronde bak, met verschillende afdelingen, waarin — van allerlei aard, (J. t. Br.).

Samb'al tja'bé (Mal. toespis, met Spaansche peper bereid), v.

Samb'ok (Kaapsche, lange ossenzweep, een soort van leeren karwats), v. — bokken.

Sameet' (dicht. fluweel, fulp), o. gm.: dit huysel lag daar op 't —, (Bild. Elius V.).

Sam'en, te za'men, bw.: als eerste lid van samenstellingen altijd *Samen*, ook: **Saam**; het vormt scheidbaar samengestelde w.w., van welke de leden der onbepaalde wijs en die der volt. deelw. aaneengeschreven worden, als: Samenbinden, — doen, — flansen, — gaan, — rotten, — scholen, — spannen, — stellen, — tellen, — vloeien, — zweren, enz.; de bet. van samen is bij elkaar, gezamenlijk, te gader; volt. deelw. zijn: samengebonden (saamgebonden), samen-(saam)-gegaan, samengeflanst, samengegaan, enz.

Samenbinden (bijeenvinden), ik bond —, heb — gebonden: handen en voeten —, een aantal takken tot een rijstbos —.

Samendoen (bij elkander doen, fig. te zamen handeldrijven), wij deden —, hebben — gedaan.

Samenflansen (op slordige wijze verschillende deelen en onderdeelen met elkaar verbinden of vereenigen tot een geheel), ik flanst

-, heb - geflanst: een bloemlezing -, een keur uit Staring -, e. critiek op Bilderdijsk -.

Sa'mengaan (eig. te zamen gaan, fig. gepaard gaan), dat ging -, heeft en is -gegaan: hebzucht en altruïsme kunnen niet -.

Sa'mengesteld (niet enkelvoudig), bn.: spraak. een -e volzin, een volzin, die uit de verbinding van twee of meer enkelv. bestaat.

Sa'mengesteldbloemigen (plantenfamilie met samengest. bloemen, composieten), v. mv.

Sa'mengezwoorenen (deelgenooten van een eedgespan), m. mv., ook: **Saam** -.

Sa'menhang (onderling verband), m. gmv.; -komst (bijeenkomst), v. -en; -leving (omgang, verkeer), v. gmv., ook: maatschappij: onze moderne -; -loop (plaats, waar rivieren, wegen samenloopen, zich vereenigen; vereeniging), m.: de stad ligt aan den - van twee rivieren, fig. een - van omstandigheden; -raapsel (mengelmoes), o. -s.

Sa'menhooren (bij elkaar behooren of passen), zij hoorden -, hebben -gehoord; -hoorigheid, v.: de - van die twee partijen, coalitie.

Sa'menrotten (vijandig samenscholen), zij hebben en zijn -gerot; -ting, v. -en.

Sa'menscholen (groepswijze bijeenkomen), zij hebben en zijn -geschoold; -ing, v. -en.

Sa'menspannen (een complot smeden), men spande -, heeft -gespannen; -ning, v. -en.

Sa'menspraak (tweespraak), v. -spraken.

Sa'menstellen (inrichting, bouw, stelsel), o. gmv. (iets maken uit verschillende deelen of bestanddeelen), ik heb -gesteld: een stoommachine -; water is een -gestelde stof.

Sa'menstelling (spraak. de verbinding van twee woorden tot een nieuw woord), v. -en: b.v. jachthond, kurkdroog, bakkersknecht, enz.

Sa'mentrekking (spraak. het nauw vereenigen van twee zinnen of woorden), v. -en: in Brussel vindt men prachtige paleizen en fraaie pleinen; hij is schoen- en laarzenmaker.

Sa'mentrekkingsteeken (spraak. teeken, aanduidend, dat twee lettergrepen tot één zijn versmolten), o. -teekens, b.v. raân (raden), bodm (bodem); zie Circumflex.

Sa'menvloeien (bijeenvloeien, -stroomen), het vloeide -, is -gevloeid: twee beken kunnen -, idem twee kleuren, b.v. aan het uitspannel; -ing, v. -en: de -ing van menschen op eenig plein.

Sa'menweefsel (fig. samenstel), o. -weefsel: een - van verdichselen, een - v. leugens, een - van verborgen gruwelen, (Koetsv.)

Sa'menzworen (onder eede samenspannen), ze zwoeren -, hebben -gezworen; -zweerder, m. -s; -zvering, v. -en.

Sa'm'kyn, sam'kyd (Turksch schip), v. -s.

Sa'm'melen (talmen, teuten), ik heb gesammelt; -aar (draler), m. -aars; -artij (talmerij), v. -en.

Sa'm'oem, m. samoems; zie Samum.

Samojeed' (Mongool, bewoner van de toendra's langs de kusten der N. IJzee), m. -jeden.

Samoreus' (lang, plat en stevig houtschip), v. -euzen.

Samovar' (Russ. thee ketel), m. samovars.

Sa'm'pan, -pang (klein Japansch of Chineesch kustvaartuig), v. -s.

Sa'mum, sa'm'oem (Afrikaansche en Aziatische gloeiende, ja, stikkend heete woestijnwind, die het stofzand meevoert en waardoor

menschen en dieren verlijkt worden), m. -s; ook: **Sam'boell** geesten; verg. Chamsin.

Sanato'rium (gezondheidsinrichting), o. -ria.

Sanbeni'to (Sp. geel hemd met afbeeldingen van duivels en vlammen, waarin zij verbrand werden, die door de Inquisitie tot den brandstapel veroordeeld waren), o. sanbenito's.

San'cho Pan'za, schildknaap v. Don Quichot: - is de lijnrechte tegenstelling van zijn heer: hij is plat, plomp, laf en baatzuchtig. (z = tsj).

Sancta-Caec'ilia, v.; zie Caecilia, Cecilia.

Sanctie (bevestiging, goedkeuring, bekrachtiging), v. -s, -tiën; zie Sanctionneeren.

Sanctionneeren (bekrachtigen, goedkeuren, voor wettig verklaren), (t = s).

Sanctua'rium (Lat. heiligdom of priesterkoor eener basiliek), o. -riums, -ria. (c = k).

San'ctum sancto'rum (het heilige der heiligen: deel v. d. ouden tempel in Jeruzalem), o.

San'ctus (Lat. heilig), o. en m.: R.-K., wordt in de Mis driemaal herhaald, ter eere van de H. Drievuldigheid; ook: muziek op die woorden gemaakt, (c = k); zie Trisagion.

Sandaal' (bindzool, in de landen van Azië nog in gebruik), v. -alen.

San'darak, v. en o.; zie Sandrak.

San'delboom, san'dalboom (Indische boom, o.a. op Timor), m. -en; z. -hout.

San'delhout (hout van den sandelboom op Soemba), o. gmv.: er is geel -, met rozengeur, dienend voor snijwerk, en rood -, dat geraspt wordt, voor tandpoeder.

San'delwood (een paard van Soemba of Sandelhout-eiland), o. -s: Soemba (O.-I. ten Z. van Flores) is beroemd om de -s. (oo = oe).

San'der (snoekbaars, ook in den Rijn uitgezet), m. sanders.

San'deren (in een der etablissementen à la Sandow gezondheidsgymnastiek ondergaan), ik heb -sanderd: ben jij ook al aan 't -?

San'drak (zekere witte hars), v. en o. gmv.

San'dwich (Eng. dun vleeschboterhammetje, zoo genoemd naar zekeren graaf Sandwich), m. -wiches; lees: sand'wichts.

Sand'wichman (in Parijs en elders, een reclame-looper: een man met een advertentiebord over rug en borst, een levend advertentiebord), m. -mannen; lees: sand'witsch-men.

Sangfroid' (Fr. koelbloedigheid), o. gmv.

Sanguineus' (Fr. bloedrijk, volbloedig), bn.

Sangu'i'nisch (bloedrijk, fig. vurig, driftig), bn.: een - temperament, d. i. een driftige, opvliegende gemoedsstemming. (gui = gwie).

San'hedrin (Hebr. de Hooge Raad, het nationale Joodsche gerechtshof in Jeruzalem, 71 leden), o. gmv.; ook: Syned'riön.

Sanitair' (Fr. op den gezondheidstoestand of de -leer betrekking hebbend), bn.: een -e wetgeving, het - toezicht. (ai = è).

Sa'nitas, gezondheid; lees: sa'-nietas.

Sansculot'te (iem., die geen kniebroek of culotte droeg, maar een lange pantalon: haveloos mensch, aanhanger der ultra-democraten in 1789 e. v.), m. -n, -s; lees: sankulot'.

Sansculotti'den (Fr. de vijf overschietende feestdagen in den Republiik. kalender), v. mv., en wel het feest v. h. genie, dat van den arbeid, dat der beloningen, dat der daden, dat der meeningen; zie Republ. kalender.

Sans-facon' (Fr. zonder complimenten, ongegeneerd), bw.; lees: san-fason'.

Sans-gé'ne (Fr. vrij en ongedwongen), bw; lees: san-zj'ne; als, zn. o.

Sanskrit' (eig. het klassieke oud-Indisch), o.: het — is in Voor-Indië nog de schrijftaal der geleerden; in ruimeren zin omvat het — zoowel vedisch, zie Veda, als episch en classiek oud-Indisch; ook: Sanskriet'.

Sanskritisch, bn.: de — e taal en letteren.

Sanskritist' (professor in het Sanskrit, beoefenaar v. h. Sanskriet), m. sanskritisten.

Sans-souci' (Fr. zonder zorg), o.: koninklijk kasteel bij Potsdam, geliefde verblijfplaats v. Frederik den Grooten (1740 — '86).

Sant (heilige), m. santen.

Santé' (Fr. gezondheid: groet bij het toedrinken), ook: Sant'jes.

Santeboetiek' (santenkraam), v. spreek.

Santenkraam (kraam, waarin heiligenbeeldjes worden verkocht; later gebezigd voor den heelen rommel of boel), v. gmv.

Santini' (heilige), v. santinnen.

Santinetje (R.-K. prentje met een heilige vrouw of maagd er op), o. santinetjes.

Sant'je (R.-K. prentje met een mannet, heilige er op), o. santjes. Vl.

Santoni'ne (stof, welke in wormkruid gevonden wordt; wormkoekje), v. gmv.

Santo'rie (duizendguldenkruid), v. gmv.

Sant'os-koffie (Braziliaansche koffie, uitgevoerd uit Santos, provincie San-Paulo), v.: de — heeft de plaats der Java-koffie ingenomen op de wereldmarkt, (Stellw.)

Sap (levensvocht in organische lichamen), o. sappen: het — in boomen, bloemen en kruiden, ook, in groenten, vruchten en dieren.

Sapa'joe (dierk. kleine rolsartaap in Z.-Amerika), m. sapa'joes.

Sapanhout (roodhout, ook: Japanhout), o. gmv.: stukken hout van den sapan-heester worden op Soembawa en Flores afgekookt, om allerlei stoffen rood te verven.

Sapgroen (groene verfstof, uit zekere bessen getrokken), o. gmv.; zie Sap'verf.

Sapi (O.-I. tam rund), m. en v. sapi's: de — oetan, boschkoep op Celébes.

Sapient' sat, Lat. voor den wijze genoeg, nl. een woord is den wijze genoeg, d. i. een goed verstaander heeft maar een half woord nodig. (ti = sie).

Saponiet' (zeepsteen), o. gmv.: het — wordt in Zweden gevonden.

Sappe (Fr. mil. loopgraaf, om een belegerde vesting te naderen; onderaardsche gang bij vestingwerken), v. — n: het aanleggen v. — n.

Sappeloos (zonder sap), bn., ook: Sappeloos: een vooze knol is —.

Sapperloot', tw.: uitroep van verbazing; zie Sakkerloot.

Sappeur' (mil. loop- of schansgraver, maker van een sappe), m. sappeurs.

Sappensbaard (lange, vollebaard), m. — en.

Sap'pho, beroemde Grieksche lierdichteres, ± 628 — 568 v. C.: — leefde eenigen tijd op Sicilië en vestigde zich later te Mytilène, de hoofdstad van Lesbos; er bestaan van haar gedichten nog slechts enkele fragmenten; lees: Sap'-fo.

Sap'pig (veel sap bevattend), bn.: een — e kers; — vleesch, malsch; fig. een — schilderij, met breede penseeltoetsen; — er, — st.

Sap'pigheid (het sappig-zijn, het bevatten van veel sap), v.: de — van sommige peren.

Sap'rijk (rijk aan sap), bn.: een — e peer, — er, — st; — held, v. gmv.

Saprophiet' (schimmel, die nl. haar voedsel

uit doode, organische stoffen haalt), v. — en.

Sap'verf (verf, bereid uit het sap van planten, bessen of dieren), v. — verven.

Saraban'de (Spaansche danamelodie; populaire Sp. dans; stap v. een schoolpaard), v. — s.

Saraceen' (Muzelman), m. Saracenen.

Saraceensch' (eigen aan of betreffende de Saracenen), bn.: het — e heir, het — gebroed.

Saraceens'kruid (dunne holwortel, pijp-bloem), o. gmv.; ook: Sarazijns'kruid.

Sarcas'me (Fr. bittere hoon, hoonende spot, bijtend gezegde), o. — n: — is de uiting van bitterheid en haat; zie Ironie.

Sarcas'tisch (bijtend, hoonend, bitter), bn. en bw.: op — en toon spreken; — er, meest —.

Sarcophaag' (steenen doodkist, gewoonlijk met fig. behouwen), v. — phagen: in den dom van Aken bewaart men de — van Charlemagne; lees: sarkofaag'.

Sardien'tje (sardijn), o. — s, spreek.

Sardijn', sardi'ne (haringachtig vischje van Sardinië), v. sardijnen, sardines; de — wordt, in olijfolie ingemaakt, in blikjes verzonden; — envangst (in de Midd. Zee), v. gmv.

Sardi'nenblikje (platte blikkendoos voor of met sardinen), o. — blikjes.

Sardo'nisch, bn.: een — lachen of gelach, onnatuurlijk; ook een bittere, een gedwongen lach, een sarcastische lach.

Sardo'nyx (rood-en-witgestreepte onyxsteen), m. — en, (stofnaam), o. gmv.

Sar'ge (wollen stof), v. gmv.; ook: Ser'ge.

Sar'ong (O.-I. eigenaardig Javaansch kleedingstuk van katoen, gedragen door mannen en vrouwen, van de heupen afhangend), v. — s.

Sar'ras (ruitersabel, houwdegen), m. — sen.

Sar'ren (plagen), ik heb gesard: een hond —.

Sar'rig (tergend, plagend), bn. en bw.: een — gebaar; — kijken; — er, — st.

Sas (licht ontvlambare stof, een soort van kruidmengsel), v. sassen.

Sas (sluiskolk, schutsluis), o. sassen, scheepst. draaikolk.

Sas'sak (O.-I. Mahomedaan op Lombok), m. — s.

Sas'sefras (N.-Amer. woudboom van ± 15 M.), m. — sen, (stofnaam), o.: de wortel en schors v. den — worden in de apotheek tot poeder bereid; — boom, m. — boomen.

Sas'sefras (drank, getrokken op bladeren of op den bast van den sassefras), o. gmv.

Sas'senbloed, o.: het goat van —, d. i. met de grootste opofferingen gepaard, (= van 's harten bloede).

Sas'ser (sluiswachter), m. — s.

Sas'sluis (schutsluis), v. — sluisen.

Sa'tan (Hebr. booze geest, duivel, Beëlzebub, de opperste der duivelen), m. satans.

Sata'nisch (duivelsch, helsch), bn.: een — e blik, een — e lach; een — e welsprekendheid.

Sa'tansch, bn., zie Satanisch.

Sa'tanskind (eig. kind van satan, duivelsche man of vrouw), o. — kinderen; — werk (een schandelijk, ook zeer lastig werk), o. gmv.

Sa'té (O.-I. stukjes geroosterd vleesch), v. gmv.

Satelliet' (wachter, lijfwachter, begeleider: een ondergeschikt medehelper van voorname personen, trawant), m. — en: de maan is de — der aarde, bijplaneet; de jongeling trad met zijn — de kamer uit, (C. O.), begeleider.

Sa'ter (myth. Grieksche boschgod met hoorns en bokspooten, volgeling van den wijngod Bacchus; half dier, half mensch; fig. een zeer leelijk mensch), m. — s; zie Satyr.

Satijn' (Fr. glanzige zijde, zijden atlas), o., (soorten), o. -en; -achtig, bn., -er, -st.
Satijnen (van satijn), bn.: een - das.
Satijneeren (glad en glanzend maken).
Satinet' (katoensatijn), o. gmv.
Satire (hekeling, spot- of hekeldicht), v. -n: de koude en liefdelooze -, (Kootsv.); een vinnige -, (Jonath.); zie Hekeldicht.
Satiriedichter (hekeldichter), m. - dichters.
Satiricus (spotter, hekeldichter, satyrisch schrijver), m. satirici. (i = ie).
Satiriek' (spottend, bijtend, hekelend), bn. en bw.: een - weekblad; -er, -st.
Satirisch (satiriek), bn.: een - gezegde, een - gedicht, de - roman, b.v. Max Havelaar.
Satisfactie (Fr. voldoening, genoegdoening), v. gmv.: iemand - vragen, iemand - geven.
Satrasap' (landvoogd in Oud-Perzië, willekeurige heerscher), m. -trape: fig. heerschzuchtig bewindsman.
Satrapie' (stadhoudersambt of -gebied in het oude Perzië), v. -ën.
Saturna'liën, -lia (Saturnus-feesten in 't oude Rome, van 17-24 December), v. mv.: de - werden slemppartijen.
Satur'nisch (fig. eenvoudig, onschuldig), bn.: de -e tijd, d.i. de gouden eeuw.
Satur'us, myth. de vader der goden nl. van Jupiter, Neptunus en Pluto; - is de milde geveer van alle goed en allen overvloed: Goud-Ital. god van landleven en landbouw, die door zijn zoon Jupiter uit den hemel verdreven, naar Latium vluchtte en er de gouden eeuw te voorschijn riep; zie Rhea.
Satur'us (sterrenk. buitenplaneet, de grootste der planeten: door een lichtband omgeven), v.
Sat'yr (myth. boschgod, boksvoot, duivelachtig gedrocht, half dier, half mensch), m. satyrs: zie Sater. (y = i).
Saty'risch, bn. en bw.: zie Satiriek.
Saucijs' (Fr. saucisse: gekruide worst), v. saucijzen; saucissede (van) Boulogne, (au = oo); saucijzebroodje, o. -s: lees: -cis, -cies.
Sauf'conduit' (Fr. vrijgeleide), o. -conduits.
Saur'us (reusachtige hagedis uit de voorwereld), m. saurussen; zie Mosasaurus.
Saus (Fr. sauce: bereid nat, dat men bij spijzen gebruikt), v. -en: boter-, eier-, mosterd-, room-, uien-, wijn-; spreekw. Honger is de beste -, zie Honger; zegsw. wij krijgen -, regen; -kom, v. -men; -lepel, m. -s.
Saus'en (met saus besproeien), ik heb gessaust; ook: bevochtigen: tabak -. (au = ou).
Sauteeren (Fr. het bruinbraden van vleesch of aardappelen op een flink vuur). (au = oo).
Sauveeren (Fr. reddend, behouden). (au = oo).
Sauve-garde (Fr. vrijgeleide, dekking), v. -gardes. (au = oo).
Sauve-qui-peut' (Fr. ordellooze vlucht), o.
Savan'ne (Sp. uitgestrekte, boomlooze, grasvlakte in N.-Amerika, Mexico, Guyana, enz.), v. savannen, thans meer Prairie.
Savan'te (Fr. blauwkous, ijdele, met luttel geleerdheid, pronkende vrouw), v. savantes.
Sa'velboom (een soort van den), m. -boomen: zie Zevenboom.
Savoir-faire (Fr. eig. weten te doen: bedrevenheid, handigheid, geschiktheid), o. gmv.
Savoir-vivre (Fr. eig. weten te leven: levenskunst, kunst, om met menschen om te gaan), o. gmv. (oi = oa).
Savonet' (Fr. horloge met een klapdeksel, in goud of zilver), v. savonetten.

Savonnerie'-behangsels, ook -tapijten (navolging van Turksche en Perzische tapijten of behangsels), o. mv.: de naam is ontleend aan de tijdens Lodewijk XIII te Chaillot opgerichte fabriek, welke vroeger een zeepfabriek of savonnerie was geweest.
Savouereeren (Fr. met smaak eten, fig. recht genieten). (ou = oe).
Savoyaard' (iemand uit Savoye), m. -aards: de - is meestal schoorsteenveger, ook mar-motten-jongen en liedjeszanger; lees: -aar.
Savoyekool' (witte sluitkool), v. -koolen.
Sa'wah (O.-I. kunstmatig toebereid rijstveld), v. -'s: deels droogliggende, deels bewaterde -'s, (Gr.); lees: sa'-waa; -vogel, m. -s: sneeuw witte -s; statig stappen de blanke -s door 't frissche water der rijstvelden, (Gr.).
Sa'woe (O.-I. schaduwrijke vruchtboom op Java en Bali), m. -boomen; -hout, o. gmv.
Sax'hoorn (muz. koperen blaas-instrument), genaamd naar den uitvinder Adolphe Sax, (1791-1865), m. -hoorns; ook **Saxopho'ne**.
Saxopho'ne (saxhoorn, koperen instrument, in gebruik bij de Fransche militaire muziek), v. -n; lees: saksofoon'.
Sbir're (It. gerechtsdienaar, politie-agent in Italië), m. sbirren. vero.
Scabio'sa (schurftkruid), v. gmv.; -bleus' (schurftachtig), bn., (sc = sk); -zer, -t.
Scabreus' (Fr. ruw, gewaagd-onweluvelijk, onhebbelijk), bn. (sc = sk).
Scala (It. trap, toeladder), v. -'s (sc = sk).
Scalp (hoofd- of schedel-huid), m. -en. (c = k).
Scalpeeren (de huid met haar van de hersenpan trekken en ze als zegeteeken meevoeren: moordwijze der oude Roodhuiden).
Scalpel' (heelkundig mes), o. -s. (sc = ck).
Scammo'nium (gomhars van Aleppo en Smyrna), o. gmv. (sc = ck).
Scandaleus' (schandelijk), bn.; -zer, -t.
Scandeeren (verzen volgens de voetmaat afdeelen, zóó verdeeld zeggen). (sc = sk).
Scandina'visch (eigen aan Scandinavië), bn.: de -e talen, die van Noorwegen, Zweden en Denemarken; als zn. o. (c = k).
Scans'ie (het scandeeren), v. gmv. (c = k).
Scaphan'der (reddingstoestel of -vest van kurk, een van kurk en biez en gemaakt zwembuis), m. -s; lees: ska-fan'der.
Scapulier' (R.-K. eig. schouderkleed, ook lapjes gewijde stof, uit devotie door leeken en geestelijken aan linten gedragen over rug en schouder), o. -ieren. (c = k).
Scarabee' (mest- en graafkever; heilige kever der Egyptenaren), v. scarabeeën. (sc = sk).
Scaramou'che (Fr. hansworst in 't zwart, der 17e eeuw), m. -s; lees: skaramoes'.
Scarlati'na (geneesk. roodvonk), v. gmv.
Scène (Fr. tooneel, schouwplaats; tafereel uit een tooneelstuk), v. scènes: een aandoenlijke -, aangrijpend voorval op 't tooneel en ook in 't leven; iem. een - maken, een standje op ruistoon; lees: sène.
Sceptie's'me (een wijsgeerig stelsel, dat de mogelijkheid, om tot zekerheid in geloofszaken te komen, bestrijdt), o. (sc = s).
Scep'ticus (iemand, die het scepticisme aangehangt, twijfelbaar), m. sceptici; lees: sep'ticus.
Scep'tisch (twijfelzuchtig), bn.: iem. met een - gezicht gadeslaan, (C. O.); lees: sep'tisch.
-sch (-isch) is een achtervoegsel, b.v. lakensch, duffelach, neteldoersch, stoffelijke bn.; hemel-sch, aard-sch, Nederlandsch, Zweedsch,

afkomst; slaafsch, kindsch, Zondagsch, aardende naar, behoorende bij; Saksisch, Pruisisch, Russisch, Franksch, Zuabisch, echter Friesch, overeenkomst, afkomst.

Schaaf (timmermanswerktuig tot het gladmaken van hout), v. schaven: een blok- of gerf-, een ploeg-, z. ald., z. ook Koolschaaf; -**bank** (bank, waarop planken geschaafd worden), v. -en; -**beitel** (mes v. e. schaaf), m. -s; -**kool** (met een schaafje fijn gesneden witte kool), v. gmv.; -**mes** (werktuig, mes met twee handvatten), o. -messen; -**sel** (het afgeschaafde, de krullen), o. gmv.; -**stroo** (riet, voor het gladlijpen of schuren van hout gebruikt), o. gmv.

Schaak (Perz. eigenlijk: koning), o.: een partij - spelen; ook bw.: een stuk - zetten, de koning is of staat -, kan genomen worden. **Schaak** den koning, de koningin! waarschuwing van den tegenspeler, dat hij den koning, de koningin schaak heeft gezet.

Schaakbord (vierkant bord, verdeeld in 64 ruiten, twee aan twee verschillend gekleurd), o. -en; -**club** (-gezelschap), v. -s; -**mat** (eig. de koning is dood), bn.: zegsw. hij is -gezet, hij kan niet verder, is vastgezet, weet (in een redetwist geen uitweg: ergens - afkomen, (Potg.); -**meester** (matador in het schaakspel), m. -s: Laske is een der beroemdste meesters; -**partij** (een spel schaak, ook de schaakspelers), v. -en; zie ook Simultaan-partij; -**probleem** (-vraagstuk, -quaestie), o. -problemen; -**spel** (eig. koningsspel; ook: schaakbord met de stukken), o. -spellen; -**spelen** (nl. het spelen op het schaakbord), o.; -**speler**, m. -s; -**stuk** (stuk, dat tot een schaakspel behoort), o. -ken: er zijn 32 -ken, zij heeten koning, koningin, raadsheer, kasteel of toren, paard, pion; -**wedstrijd** (wedstrijd van schaakspelers), m. -en; -**wereld** (de kring der schaakspelers), v. gmv.

Schaal (zie scala, ladder, trap; teekenschaal), v. schalen: deze kaart is geteekend op een - van 1-1000; ook: op groote -, op kleine -, op reusachtige -; fig. in een dorp vindt men alles, zelfs de gesprekken, op verkleinde -.

Schaal (ingedeelde maat), v. schalen: de - van een thermometer, de - van een landkaart of teekening; zegsw. iets op ruime - toepassen, breed of ruim; zie Peilschaal.

Schaal (kalk- of hoornachtig bedeksel), v. schalen, zie Eierschaal; de - van een kreeft, de - van een krab; de schalen van een kever, dekschalen of -schilden.

Schaal (schoel, nap, kom), v. schalen: een - met melk, een fruit -.

Schaal (een der borden, aan een balans hangende; weegschaal), v. schalen: de koperen schalen in den winkel, fig. zegsw. dat legt gewicht in de -, is van beteekenis, van belang.

Schaalcollecte (collecte met open schaal langs de deuren of in de kerk), v. -collecten.

Schaaldier (krab, kreeft, enz.), o. -dieren.

Schaalknecht (spoorbeambte, belast met het wegen der bagage), m. -knechten.

Schaamachtig (eig. schaamte hebbende: kruisch, eerbaar, ook: verlegen, bedeesd), bn.; -**been** (ontl. het naar voren rondende deel van het bekken), o. -deren; -**rood** (blos der schaamte), o. gmv.; -**te**, v. gmv.: valsche -, misplaatste hoogmoed; iets met - bekennen, verlegenheid; -**teloo**s (zonder schaamte, alle schaamte afgelegd hebbend), bn., -loozers,

-t: een - bedrieger, zie Onbeschaamd, dat zwakker van bet. is.

Schaap (woldragend, tweehoefig zoogdier), o. schapen: het mannetjesschaap heet ram, het wijfjesschaap oot, het jong lam; zegsw. de schapen scheren, winst behalen; een - van een kind, bloed, term v. medelijden: dat arme -, spreekw. Als er één schaap over den dam is, volgen er meer, zie Dam; scherts. het verloren of verdoolde - is terecht, wat roek was, is teruggevonden, zie Luc. 15: 4-6; hij heeft zijn schaapjes op het droge, zie Droog; -**achtig** (fig. onnoozel, dom), bn. en bw.: een - achtig gezicht zetten, er - achtig uitzien, -er, -st; -**achtigheid**, v. gmv.; -**herder** (schaaphoeder, bewaker en verzorger van een kudde schapen), m. -s, spreekt. Schep er; -**jes** (lichte wolkjes a. e. helderen zomerhemel), o. mv., ook: Schaapjeswolken.

Schaapskleederen, -**kleeren** (fig. het uiterlijk van deugd), o. mv.; zie Matth. 7: 15.

Schaapskool (stal voor schapen), v. -en; -**kop** (lomperd), m. -pen; -**leder**, -**leer**, o. gmv.; -**lederen**, -**leeren** (van schaapsleder), bn.; -**vacht**, v. -en; -**vel**, o. -len.

Schaar (menigte), v. scharen; ook: Schare. **Schaar** (e. effecten-, e. borduur-: knipwerktuig), v. scharen; zegsw. daar hangt de gouden - uit, ook, in den lindeboom, nl. als uithangteeken, vooral van kleermakers, fig. het is er duur, men wordt er geschoren of gesneden; ook: daar hangt de - uit.

Schaar (aandr. dijk zonder voorland), v. scharen; zie Schaardijk.

Schaarbosch (kreupelbosch), o. -bosschen. **Schaard** (driehoekige kerf), v. -en: het mes is vol -en, een helmkam vol -en; de -en uitstijpen, fig. een gebrek wegnemen; zegsw. al te scherp maakt -en, al te veel werken bedert; ook **Schaar'de**, v. -n.

Schaarden (vol schaarden komen, bot worden), het is geschaard: 't scherpe ploegmes schaardt zich bot op dezen grond.

Schaardig (vol schaarden), bn., -er, -st. **Schaardijk** (aandr. dijk zonder voorland), m. -dijken; zie Schaar.

Schaarbuit (hakhout), o. gmv.

Schaars (zelden, nauwelijks), bw.: ik zie mijn vriend tegenwoordig -; -er, het -t.

Schaarsch (zeldzaam), bn.: fruit is dit jaar -, -er, meest -; -**heid** (het schaarsch-zijn, mangel, karigheid), v. gmv.; -**te** (gebrek), bn.: -te van levensmiddelen.

Schaarslijp, -**sliep** (scharenlijper), m. -en. **Schaats** (werktuig, om op het ijs te rijden), v. schaatsen: een paar Friesche -en.

Schaatsband (band, waarmee de schaats wordt vastgebonden), m. en o. -banden.

Schaatsenrijden, o.; -**rijder**, m. -rijders; -**rijdster**, v. -rijdsters.

Schaats hout (het houten deel eener schaats), o. -houten; -**ijzer** (het stalen omgebogen onderdeel eener schaats), o. -ijzers.

Schaauw (dicht. schaduw), v. gmv.

Schabaat (eig. na scha baat, of schaad niet, baat niet), tw.

Schab'berig (kaal, armoedig), bn.; -er, -st.

Schabel (voetbankje), v. schabellen; ook bodem: de aarde is 's Heeren voet -.

Schabloon (houten model van een stukadoor, uitgesneden patroonvorm tot doórvuren voor decoratieschilders; patroon voor gietwerk), v. schablonden, (sch = sj); zie Mal.

Schabou'welijk (armzalig, ellendig), bn. en bw.; ook: **Schabou'werig**; -er, -st.
Schabou'werig (armoedig), bn. en bw.
Schabrak' (met goud gestikt Turksch paardedeck), v. en o. -brakken: maak hun (der tiggers) vacht tot een - uwer paarden, (C. O.)
Schach (Perzisch koning), m. -s. (sch = sj).
Scha'chelen; zie Schacheren.
Scha'cheren (Joodsch. kleinhandel drijven, met veel loven en bieden), ik heb geschacherd: valt er niets te -? hij schachert in loten; -aar, m. -s; -ij', v. -en; ook: Schachelen; (sch = sj); men speelt ook: Sjacheren.
Schacht, schaft (pijp, steel), v. -en: de - van een laars, van een pen.
Schacht (mijnput, geboorde koker), v. -en.
Schacht (bouw. deel eener zuil tusschen kapiteel en voet), v. schachten.
Scha'de (afgestoken korst hei of veen, gedroogde veenzode), v. schadden; ook: Plag.
Scha'de, scha (nadeel, verlies), v. gmv.: met - en schande ergens afkomen.
Scha'delijk (nadeelig), bn. en bw.: een - e koop, een - dier; dat zal - voor je afloopen; -er, -st; -heid, v. gmv.
Scha'deloos (geen schade doende), bn. en bw.: een - middel, een - looze drank; ergens - afkomen, zonder schade; ook, Schaloos.
Scha'deloosstellen (vergoeden), ik heb - gesteld; -stelling (schadevergoeding), v. -en.
Scha'den (nadeel toebrengen), ik schaadde, ik heb geschaad: dat schaadde de gezondheid.
Scha'depost (artikel, waarop men verliest), m. -posten; fig. rekening, die niet betaald wordt, bankroetjje; zie Non valeur.
Scha'de-, scha'vergoeding (herstel van berokkende schade), v. -en.
Scha'de-, scha'verhaling (vergelding, betaaldzetting, weerwraak), v. -verhalingen.
Scha'duw (de onverlichte ruimte achter een door licht beschienen voorwerp), v. -en, zie Kern-, Half-, Slag-; de - v. e. toren, v. e. huis; bij uitbr. donkere plek of kleur op schildertjen, teekeningen: licht en -, zie Licht en bruin; fig. beschutting, bescherming; toef onder de - van mijn dak, (Bijbel), de dichtkunst vond rust in de - v. d. troon des Arabiers, (Da Costa); zegsw. iem. in de - stellen, hem overschaduwten, hem overtreffen; niet in iem. - kunnen staan, eig. niet in iem. nabijheid kunnen staan, ver-uit de mindere zijn; -beeld (silhouet, zwart knipsel, dat tegen 't licht gehouden, een figuur of portret werpt op een wit vlak), o. -en; -en (een tint leggen op), ik heb geschaduwd: een figuur -; -ing, v. -en; -rijk (rijk aan schaduw), bn.: -e lanen; -schim (een schim of geest, die als een schaduw zich vertoont), v. -schimmen; -spel (Chineesche schimmen), o. -spelen; -zijde (donkere kant, fig. het nadeel), v. -n: de - van een tuin, de noordzijde; fig. de - van klassikaal onderwijs, de - van het ambt van advocaat;
Schaf'fen (bezorgen, verstrekken), ik heb geschaf't: raad -, hulp -.
Schaft, v. -en; zie Schacht.
Schaf'ten (eten, opdisschen), ik heb geschaf't.
Schaf'kelder (kelder, waar arbeiders en werklui kunnen eten), m. -s; -balie (houten tobbe, waaruit de matrozen eten), v., zie Balie; -meester (proviantmeester aan boord, schaffer, hofmeester), m. -s; -tijd (scheepst. etenstijd), m. gmv.: er is aan boord

een uur -; -uur (uur van eten en rusten op een schip), o. -uren; zie Schaf'tijd.
Schaggloen' (reepje komkommer in 't zuur, groote ongelegde augurk), m. -en. gew.
Schakeeren (kleuren mengen, doen meensmelten van tinten), ik heb geschakeerd; -ing (afwisseling van tinten), v. -en: kleurlingen van verschillende -en, (J. t. Br.); -sel, o. -s.
Scha'kel (schalm, ring eener keten), v. -s.
Scha'kelen (verbinden met schakels), ik heb geschakeld; -ing (fig. verbinding v. d. deelen eener volgrees), v. -en; zie: Aaneen-, Ont-, Uitschakelen.
Scha'kellijm (vloetbare lijn, zoo genoemd naar den fabrikant Schakel te A'dam), v.
Scha'kelnet (driedubbelgemaasnet, inwelks mazen de visschen vastloopen), o. -netten.
Scha'ken (een meisje met geweld ontvoeren, wegvoeren, rooven), ik heb geschakt; -er (roover), m. -s; -ing (ontvoering), v. -en.
Scha'ken (een partij schaakspelen), ik heb geschakt; -er (schaakspeler), m. -s.
Schako', v. -s; thans Sjako.
Schal (geluid, toon), m. gmv.
Schal'bijter, m. -s; zie Schallebijter.
Schal'en (scheepst. met een schaal of plank versterken), ik schaalde, heb geschaald.
Scha'lie (let), v. -liën, -lies: een dak met - liën dekken; **scha'liën-** of **scha'liedak** (leidendak), o. -daken. Vl.
Schalk (eig. knecht, in 't bijzonder stal-knecht), m. -en; later (guil, grappenmaker, leukerd).
Schalk (grappig, leuk), bn. en bw.: een - antwoord, een - oog, - omkijkende, (C. O.), schalker, schalkst; -achtig (guiltig), bn.; -heid (guiltigheid), v. -heden.
Schalks, bw.: zij lachte -, d. i. op guiltige wijze, -er, -t: iem. - aanzien.
Schalksch (guiltig), bn.: met een - en lach; -er, meest -; -heid, v. -heden.
Schal'lebijter (loopkever, zekere landkever), m. -bijters; ook: Scharrebijter.
Schal'len (galmen, luid klinken), het heeft geschald: de vreugdekreten -.
Schalm (evenmatig deel van een ketting; schakel, ring, beugel), m. -en.
Schalmel' (herdersfluit), v. -en.
Schal'men (boomen merken, die verkocht moeten worden), ik schalmd, heb geschalmd; -geld (geld, dat betaald wordt voor het schalmen), o. -gelden; -hout (boomgewas, dat geschalmd is), o. gmv.
Scha'loos, bn. en bw.; zie Schadeloos.
Schamanis'me (godsdiens der Turko-Tartaarsche volken), o.
Scha'mel (laag houten bankje), m. -s; zie Schemel.
Scha'mel (verwant met schamen: armoedig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Scha'men, zich (schaamte gevoelen), ik heb mij geschaamd: z. over iets of iem. -, z. over zijn afkomst -, z. de oogen uit het hoofd -, erg; z. dood -, in de allerhoogste mate; z. voor iem. -, schaamte gevoelen om hem.
Schamp (schampschot, lichte wonde), m. gmv.
Schamp'dek (scheepst. loos dek naast de verschansing), o. -dekken.
Scham'pen (van terzijde even raken), de kogel heeft geschampt; zie Afschampen.
Scham'per (verwant met schimp: bits, scherp, hoonend), bn. en bw.: een - woord, -e taal,

- lachen, hij antwoordde schier -, (Potg.), -der, -st; -heid (bitsheid), v. -heden.
- Scham'peren** (schamper iets zeggen), hij schamperde, heeft geschamperd: je bent een braaf man, schamperde hij.
- Scham'paaal** (wrijfpaal, schuurpaal voor 't vee in de weide), m. -paalen; zie Schurk.
- Scham'pscheut** (schamper gezegde), m. -en.
- Scham'pschot** (schot, dat ter zijde afglijdt en licht wondt), o. -schoten.
- Schandaal'** (ergertijk fett), o. -alen.
- Schandaleus'** (schandelijk, aanstootelijk, ergertijk), bn.: een -bedrijf, schandalig, wat aanstoot geeft; -leuzer, meest -.
- Schanda'lig** (schandelijk, schandaleus), bn.: een -lauwaai; -er, -st.
- Schandaliseeren** (schande veroorzaken, ergernis geven; belasteren, eerrooven).
- Schand'bankje**, schande- (in de oude school het bankje, waarop een weerbarstig of dom kind zitten moest), o. -s; -bord (kruistitel), o. -en, ook: Schandebord; -daad (afschuwelijk misdrijf, schandelijke daad), v. -daden.
- Schande, schand** (oneer, hoon), v. gmv.
- Schand'koop** (spotgoedkoop), bn. en bw.
- Schand'lijk** (tot schande strekkend), bn. en bw.: -e voorstellen, een -gedrag, -e wreedheden; een -en dood sterven; de troepen gingen - op de vlucht; iem. - behandelen; -held, v.: de -heid van een daad.
- Schand'merk** (schandteeken b.v. een brandmerk), o. -en; -paal (paal, waaraan de boef te pronk werd gezet, ook geeselpaal), m. -paalen, vero.; -teeken (brandmerk), o. -s, -en, fig. ootterend teeken; -vlek, v. -ken: hij is een - voor zijn familie, d. i. strekt tot groote oneer; -vlekken (oneer aandoen), ik heb geschandvlekt: iem. goeden naam -, zijn familie -, zich zelf -.
- Schans** (mil. verschansing, los opgeworpen weermiddel), v. schansen.
- Schansen** (verschansen), ik heb -schanst.
- Schans'graver** (maker v. e. schans), m. -s; -kleed (schoepst. lange jas, om tijdens de hondenwacht te dragen), o. -kleeden; -korf (mil. rolronde, langwerpige mand, om te vullen met zand), m. -korven; -looper (lange, sluitende jas van zeer grove stof, groote kapotjas), m. -s: met me - over den arm, (C.O.), wijde, wollen jasmantel.
- schap, spraak. achtervoegsel, verwant met scheppen, b.v. blijdschap, vijandschap, d. i. een toestand; graafschap, heemraadschap, waterschap, d. i. een gebied; rekenschap, weddenschap, d. i. een zelfstandig gedachte werking; genootschap, gezelschap, manschap d. i. een verzameling.
- Schap** (plank in een keukenkast), v. schapen: de bovenste -, de onderste -.
- Scha'peborst**, v. -en; -bont (bovenstuk van een schapepoot), m. -en; -kaas (kaas van schapenmelk), v. (voorwerp), v. -kazen; -kop, m. -pen; -leder, -leer, o. gmv.; ook: Schapenleder of Schaaple(d)er.
- Scha'penbloem** (witte klaver), v. -en.
- Scha'penboter** (boter van schapenmelk), v. gmv.; -dief (iem., die schapen steelt), m. -dieven; -fokker (iem., die schapen fokt of teelt), m. -s; -hok (kooi), o. -hokken; -kervel (wilde kernel), v. gmv.; -klaver (klaverzuring), v. gmv.; -markt, v. -en; -melk, v. gmv.; -ras, o. gmv.; -scheer-
- der** (iem., die de schapen van de wol ontdoet), m. -s; -stal, m. -len; -vleesch (nl. van schapen), o. gmv.; -wel (huid van schapenmelk), v. gmv.; -weide (grasland voor schapen), v. -n; -wol, v. gmv.
- Scha'penwolkjes** (in rijen loopende, dunne witte wolkstrepen aan den zomeravondhemel), o. mv., ook, Schaapjes.
- Scha'penzuring** (wilde zuring), v. gmv.
- Scha'per** (schaapherder), m. -s; -shond, m. -en; meer Scheper, spreekt.
- Scha'pevacht** (bereide wolhuid), v. -en; -vel (vel van een schaap), o. -vellen; -vleesch (vleesch van één schaap), o. gmv.
- Scha'pevlies** (de vacht v. een schaap in haar geheel), o. -vliezen, zie: Gulden en Vlies.
- Schapp'lijk** (redelijk, fatsoenlijk), bn. en bw.: een -e prijs; het - met iem. maken, niet te veeleischend zijn; de visch ziet er - uit, vrijgoed; -held, v. gmv.
- Schaprade, schapraaf'** (etenskast, proviandkast), v. -raden, -raaien.
- Schapuller'**, o. -ieren, zie Scapulier.
- Schar** (kleine platvisch), v. -ren; ook: Scharre.
- Schar'bier**, o. gmv., zie Scharrebier.
- Scha're** (menigte), v. -n; ook: Schaar.
- Scha'ren** (rangschikken, in de rij zetten), ik schaarde, heb -schaard; -ing v. gmv.
- Scha'renstijp, -slijp** (-slijper), m. -en, zie Schaarslijp; -slijper (iem., die messen en scharen voor geld slijpt), m. -s.
- Scharla'ken** (Fr. helderrood laken), o. gmv.
- Scharla'ken** (helderrood), bn.: een - tabbaard; -rood, bn.: -roode opslagen.
- Scharla'kenkoorts** (uitslagziekte, hevige roodvonk), v. gmv.
- Scharla'kensch** (van scharlaken), bn.: een -e toga, een -e mantel.
- Scharluin', scherluin', scheluin'** (guit, schelm, deugniet), m. -uinen.
- Scharmaaf'eu** (al zwaaiende heen en weer bewegen), ik heb gescharmaaid: de drinkbroer kwam al -de nader, gmv.
- Scharmin'kel, schermin'kel** (lang en broodmager mensch; geraamte), m. -s.
- Scharnier** (geheng, waarop een deur draait), o. -en; zie Gonde.
- Schar'riebier, schar'bier** (schar, d. i. scherp of dun bier), o. gmv.
- Schar'riebijter**, m. -s, zie Schallebijter.
- Schar'relaar** (vogel, ter grootte van een kerkkruis, soms in ons land), m. -s.
- Schar'relaar** (brekebeen in zijn vak), m. -s.
- Schar'relbeenen** (moeilijk of strompelend loopen, d. i. met wijd van elkaar staande beenen), ik heb gescharrelbeend.
- Schar'relen** (eig. schrapen), ik heb gescharreld: hij scharrelt, om aan den kost te komen, d. i. wroeten, haspelen, tobben.
- Schar'ren** (schrافelen, krabbelen), ik heb gescharred: de hoenders - in het losse zand.
- Schat** (kostbaarheid van groote waarde, rijkdom, groote hoeveelheid goud of geld, have of goed), m. -ten; bij uitbr. groote massa kostbare voorwerpen: een - van boeken, van schilderijen, van oudheden; fig. een - van kennis, wijsheid, ondervinding; gezondheid is de beste -; ook, vleesam: mijn -; mijn -je (lief kindje); zie Bruidsschat.
- Scha'tbewaarder** (thesaurier), m. -s.
- Scha'teren** (klankn. luid, uitbundig lachen), ze hebben geschaterd; -d: een -d gelach.
- Scha'terlach** (schaterende lach), m. gmv.

- Scha'terlachen** (*schaterend of luidkeels lachen*), ik -lachte, heb geschaterlacht.
- Schat'graver** (*iemand, die naar verborgen schatten graaft*), m. -s.
- Schat'kamer** (*vertrek, waarin de koning zijn schatten bewaarde*), v. -s; fig. het *Woor-denboek der Ned. taal is een -*.
- Schat'kist** (*denkbeeldige bewaarplaats der staatskas, de openbare geldmiddelen*), v. -en; -**kistbiljet** (*schuldbekentenis van minstens f 100, door de regeering uitgegeven voor niet langer dan een jaar, om in de geldbehoefte van 't oogenblik te voorzien*), o. -ten; -**kist-bon**, m. -s; -**kistpromesse** (*schatkist-biljet van f 1000 aan den meestbiedende, met vooruitbetaalde rente*), v. -n.
- Schat'plicht'ig** (*belastingenschuldig*), bn.
- Schat'rijk** (*ongemeen rijk*), bn.: een -**bankier**.
- Schat'ten** (*taxeeren, waardeeren*), ik heb geschat; -**ter** (*waarde-bepaler, taxateur*), m. -s; -**ting** (*waardeering*), v. -en.
- Schavee'len** (*inschikken, opschikken, plaats maken*), ik schaveelde, heb geschaveeld: laat ieder wat -, men moet elkaar wat -; zew. het begint te -, goed te waaien; de zeilen -, richten; fig. voor iets -, zorgen; voor iem. -, in de bres springen; zie Schavielen.
- Scha'veling** (*schaafkrul, schaafsel*), m. -en.
- Scha'ven** (*gladmaken m. e. schaaf*), ik heb geschaafd: een plank -, huiden -; -**ing**, v.
- Scha'vergoeding** (*vergoeding van geleden schade*), v. -en; ook Schade-.
- Scha'verhaling** (*schadeverhaal, schade-terughaling, schadevergoeding*), v. -en.
- Schavie'len**, **schevie'len**, **scha'velen** (*scheepst. wringen of schaven van touwen in het want tegen elkaar en van raas tegen touwwerk*); zie: Slapping en Smarting.
- Schavot'** (*houten getimmerde op plein of plaats tot uitoefening der lijfstraffelijke rechtspleging*), o. -ten; het - **bestijgen**, op het - **sterven**; -**danser** (*iemand, die op het schavot gegeeseld werd*), m. -s; -**kleur** (*d.mkerroode kleur*), v. gmv. vero.
- Schavotteeren** (*op het schavot een straf doen ondergaan; fig. ergerlijke schande aan-doen*); -**ing**, v. -en. vero.
- Schavuit'** (*schelm, boef, deugniet*), m. -en.
- Schavuit'enstreek** (*misdrif, schelmerij*), m. -streken; -**stuk** (*schelmstuk*), o. -ken.
- Sche'del** (*hersenspan, hersenkas*), m. -s; -**beenderen**, o. mv.; -**boor** (*trepaneer-boor*), v. -boren; -**breuk** (*breuk of spleet in de hersenspan*), v. -en; -**leer** (*de leer, volgens welke men uit den vorm van den schedel iemands eigenschappen, karakter, wil, neigingen kan leeren kennen*), v. gmv.; -**meting** (*het meten van den schedel*), v. -en, zie Bertillonage.
- Sche'delplaats**, v.; zie Calvarieberg.
- Sche'delpunt** (*kruinpunt, zenith*), o. -en.
- Schee'de**, **schee'(koker)**, v. scheeden, scheeën: de - van een *sabel, mes, bajonet*, enz.
- Scheef** (*verwant met schijf: houtachtig stukje van den hennep - of vlasstengel*), v. scheeven.
- Scheef** (*schuin*), bn. en bw., **scheever**, **scheefst**; fig. verkeerd: een *scheeve voorstelling van iets geven*; -**heid**, v. gmv.; -**te**, v. gmv.; -**been** (*persoon met kromme of scheeve beenen*), m. en v. -en; -**hals** (*scheefnek*), m. en v. -halzen; -**hoek** (*meek. parallelo-gram met scheeve hoeken*), m. -en; -**nek** (*iem. met een scheeven nek*), m. en v.
- nekken; -**neus** (*iem. met een scheeven neus*), m. en v. -neuzen; -**oogig** (*hebbende scheeve oogen*), bn.: de *Japanners en Chi-neezen zijn -*.
- Scheel** (*deksel*), o. scheelen: het - van een *doodkist*; spreekw. *Daar en is geen pottelen, of er past een -ken op*, Vl.: ieders man kan nog wel een vrouw krijgen.
- Scheel** (*geschl, twist*), o. vero. *Verdraegt het -, of schort den krijg*, (Vondel).
- Scheel** (*scheef- of dwarsziend*), bn. en bw.: een -**oog**, een -**meisje**, die man kijkt -, d.i. *schuin uit*; fig. *schele oogen maken*, *jaloerie op-wekken*; **scheler**, -st; -**heid**, v. gmv.
- Schee'len** (*scheiden; reinigen, schoonmaken*), ik heb gescheeld: *darmen -*; -**ing**, v. -en.
- Scheel'oog** (*persoon, die scheel ziet*), m. en v. -en; -**tje** (*meisje, dat scheel ziet*), o. -s; -**zien**, o. gmv.; -**ziende**, m. en v. -n.
- Scheen** (*voorzijde v. h. onderbeen*), v. **schonen**: zegsw. *hij liep een blauwe -*, eig. hij stiet zijn *scheen*, hij werd door het *meisje* afge-wezen; -**been** (*ontl. been, aan de voorzijde van het onderbeen gelegen*), o. -beenderen.
- Scheep**, b.v.: *te scheep, te schepe*: *Hij gaat -*; *die - is, moet varen*, geen werk laten steken.
- Scheep'je** (*klein schip*), o. **scheepjes**.
- Scheep'jesschelling** (*oude zilvermunt met een scheepje er op, nl. 30 cts.*), m. -en.
- Scheep'gaan** (*te scheep gaan, zich insche-pen*), ik ging -, ben -gegaan.
- Scheep'rijk** (*vol schepen*), bn.: *ons - II*, (Vond).
- Scheeps'aandeel** (*aandeel in een schip of een reedertij*), o. -en; -**affuit** (*onderstel van een scheepskanon, rolpaard, kanonslede*), v. -en; -**behoefden** (*alles, wat tot de uit-rusting van een schip behoort, inzonderheid levensmiddelen*), v. mv.; -**beschuit** (*harde beschuit*), v. -en; -**bewijs** (*bewijs van eigen-dom v. e. schip*), o. -zen; -**blok** (*hijschblok*), o. -ken; -**bouw** (*kunst, om schepen te tim-meren*), m. gmv.; -**bouwmeester**, m. -s.
- Scheeps'bouwkundig** (*kennis hebbende van het bouwen van schepen*), bn.; -**e** (*per-soon, enz.*), m. -n; -**ingenieur**, m. -s.
- Scheepsch** (*betrekking hebbende op een schip of op de zeevaart*), bn.: *geen - verstaan*, geen kennis van de zeevaart hebben, de taal der matrozen niet verstaan; *op zijn groot-*, zoals *rijke lieden leven, reizen, enz.*, z. ald.
- Scheeps'dokter** (*arts op een zeeschip*), m. -s; -**gelegenheid** (*reisgelegenheid met een schip, ook: gelegenheid, om iets per schip te verzenden*), v. -heden; -**journaal** (*dag-register, dat de schipper of gezagvoerder ver-plicht is te houden*), o. -alen; -**kaak** (*ton voor zeeschuit*), v. -kaken; -**kameel** (*twee lichters, met kettingen verbonden, waar-tusschen de koopvaarders over het ondiepe Pampus gedragen werden*), o. -en, zie *Ka-meel*; -**kapitein** (*gezagvoerder ter zee*, zie ald.), m. -s; -**klerk** (*adspirant-officier van administratie*), m. -en; -**kok** (*marine: de kok, die voor 't volk d. i. de minderen kookt*), m. -s; -**kompas** (*kompas met zeer be-weegbare magneetnaald, rustend met een dopje van aajaat op een stalen spits, welke op de in 32 punten verdeelde windroos zóó is be-vestigd, dat haar magnetische as samenvalt met de lijn N.-Z. der windroos*), o. -sen; -**kost** (*kost der bemanning*) m. gmv.; -**la-ding** (*de goederen, benoodigd om een schip*

te laden), v. -en; -**last** (een ruimte van 4.428 M³, in schipperstaal een lading van 2000 K.G.), m.; -**makelaar** (cargadoor), m. -s; -**papieren** (de papieren, die een gezagvoerder volgens de wet aan boord moet hebben), o. mv.; -**praat** (gesprekken aan boord), m. gmv.; -**raad** (krijgsraad aan boord), m. -raden; -**roeper** (grootte spreekhoorn, bij het praaien in gebruik), m. -s; -**strijd** (zeegevecht), m. -en; -**tagrijn** (koopman in gebruikte scheepsbehoefden), m. -en, -s; -**term**, m. -en; -**tijding**, v. -en.

Scheepstimmerman (werkman op een scheepswerf), m. -lui, -lieden; -**timmerwerf** (plaats voor scheepsbouw), v. -werven; -**ton** (inhoudsmaat voor schepen), v. -tonnen: een - voor de binnenvaart is 1 M³, een - voor zeeschepen of registerton, 2.83 M³; -**tuig** (scheepsbehoefden), o. gmv.; -**verband** (-hypotheek), o. gmv.; -**virtuëlie** (benoedigdheden), v. -liën; -**volk** (de gezamenlijke matrozen op een schip), o. gmv.: zie: Equipage, Pikbroek, Janmaat, Jantjes; -**voogd** (zeekapitein), m. -en; -**want** (takelage), o. gmv.; -**werk** (arbeid aan boord), o. gmv.

Scheepvaart (het varen per schip), v. gmv.

Scheepvaartakte (akte van Navigatie, in 1651 door Cromwell uitgevaardigd), v. gmv.; -**vaartbeweging** (scheepsvertier), v. gmv.; -**vaartkunde** (alle kennis, die noodig is om een schip over zee te brengen), v. gmv.

Scheer (aardr. klip of zandbank aan de kust van Scandinavië en Finland), v. scheren.

Scheer'bekken (barbiërsbekken), o. -s.

Scheer'der, m. -s, zie Scheren.

Scheer'doek (doek of servet, waarmee de persoon, die geschoren wordt zijn kleeren dekt), m. -en; -**doos** (doos met benoedigdheden voor het scheren), v. -doozen; -**kwast** (kwastje, om in te zeepen), m. -en.

Scheer'ling (schembloemige plant, gevlekte scheerling of dollerkervel, erge giftplant), v.

Scheer'mes (mes tot het scheren van baard of knevel), o. -messen; -**riem** (riem, waarop het scheermes wordt aangezet of gescherpt), m. -en; -**spiegel'tje** (kleine spiegel, waarvoor men zich scheert), o. -s; -**water** (lauw water, om den baard in te zeepen), o. gmv.; -**winkel** (barbiërsaffaire), m. -s; -**zeep** (sterk schuimende zeep), v. gmv.

Scheg, scheg'ge (scheepst. kromhout tot steun van den boegspriet), v. scheggen.

Schel (scheiding in het haar), v. -en.

Scheid'baar (spraak. w.w. die bij de vervoeging in hoofddeelen gescheiden worden), bn.: een - bare samenstelling, b.v. a'demhalen, goed'keuren, dood'schiëten, voor'zeggen; zie Onscheidbaar.

Scheid'brief (Bijb. brief, waarin een Israëliet destijds zijn vrouw deed weten, dat hun huwelijk ontbonden was), m. -brieven.

Schel'den (deelen), ik scheidde, ik heb en het is gescheiden: het kaf van het koren -, afzonderen; een rivier, een gebergte kan twee landen -, de vergadering is gescheiden, uiteengegaan; uit het leven -, d. i. sterven.

Scheid'ding (daad v. scheiden, ook schel'tijn, grenslijn), v. -en; -**inkje**, o. -s.

Scheiding van ta'fel en bed' (rechterlijke opheffing der samenleving van twee echtgenooten), v. gmv.

Scheid'paal (grenspaal), m. -palen.

Scheids'gerecht (gerecht van scheidslieden of arbiters), o. -en, b.v. het Scheidsgerecht te 's-Gravenhage, waarvoor de groote mogendheden en kleinere staten hun staatkundige geschillen ter beslissing brengen.

Scheids'man (twistbeslechter, middelaar), m. -lieden, zie Scheidsrechter.

Scheids'muur (tusschenmuur), m. -muren.

Scheids'rechter (iem., die geroepen wordt om een geschil te beslechten), m. -s; -**rechterlijk** (van of door één of meer scheidsrechters), bn.: een -e beslissing; zie Arbit'er.

Scheids'vrouw (middelaarster), v. -en.

Schel'grep (slootje tusschen twee akkers), v. -greppen; zie Grep.

Scheik (de gewone predikant in de moskee), m. -s: elken Vrijdag moet de - een preek houden na den dienst. (sch = sj).

Scheik, sjeik (dorpshoofd bij de Bedoeïnen), m. -s. (sch = sj).

Scheik-oel-Islam, m., zie Groot-Mufti.

Schel'kunde (chemie, wetenschap v. d. stof-felijke verscheidenheid der lichamen), v.: analytische -, leer v. d. ontbinding der bestanddeelen; organische -, anorganische -.

Schel'kundig, bn. en bw.: een - onderzoek; -e teekens, b.v. C. voor Carbonium (koolstof), Mn voor Manganium, Mg. voor Magnesium, enz., een - laboratorium, een -e verbinding; iets - onderzoeken, - ontbinden.

Schel'kundige (chemicus), m. -kundigen.

Schel'kunst (de practijk der chemie), v. gmv., zie Scheikunde.

Schel'lijn (grenslijn, -linie), v. -lijnen.

Schel'muur (grensmuur), m. -muren; -**sloot** (grenssloot, grep), v. -sloten.

Schel'teeken (spraak. leesteken, komma, punt, enz.), o. -teekens.

Schel'vocht (koningswater), o. gmv.

Schel (bel, klokje), v. schellen; -letje, o. -s.

Schel, electrische - (werktuigje, in 1853 uitgevonden door Miraud, werkende door een electromagneetje en door een weekijzeren ankertje met kleinen hamer, die op een schel kan tipperen), v. electrische schellen.

Schel (schil, vlies), v. schellen: zegsw. de -len zullen van de oogen afvallen, men zal tot inzicht van de waarheid komen, Hand. 9: 18; zie Schil.

Schel (helder van geluid, hoog klinkend), bn. en bw., -ler, -st: een - gefluit; -**heid**, v.: de -heid van een geluid.

Schel'de (aardr. e. hoofdrivier in ons land), v. gmv.: de Ooster-, de Wester-.

Schel'den (eig. smadelijke woorden, hoonende woorden tegen iem. uitien; tieren, razen), ik schold, heb -scholden: op iem. -, op de regeering -; zie Uitschelden.

Scheld'naam (schimpnaam), m. -namen.

Scheld'woord (schimpwoord, beleedigend woord, spotnaam), o. -woorden.

Schel'en (verschillen), het heeft -scheeld: dat scheelde niet veel; er scheelt iets aan, d. i. haperen; wat scheelt u? d. i. deren; het scheelt hem in 't hoofd, hij is niet recht wijs.

Schelf, schel've (hooihoop), v. schelven.

Schelf'zee (aardr. golf van de Roode Zee), v. gmv.: het strand der -.

Schel'klinkend (een schellen klank gevend), bn.: fig. -e titels, -e namen, -e lof.

Schel'knop (knop van een huisbel), m. -knoppen; -**koord** (afhangend koord aan een kamer- of gangschel), o. -koorden.

- Schel'kruid** (stinkende gouwe), o. gmv.
Schel'lak (bruinachtige vernislak), o. gmv.
Schel'len (bellen), ik heb -scheld: de meid - om theewater -, er is gescheld.
Schel'len (van de schil ontdoen), ik -de, heb -scheld, hetzelfde als Schillen: een appeltje -, aardappels -, zie Jassen.
Schel'ling (oud zilverstukje van zes stuivers), m. -en, zie: Baker-, Roosjes-, Scheepjes-; -linkje, o. -s, zegsw. op het -inkje zitten, in den ouden (Amst.) schouwburg, op de goedkoopste plaats.
Schel'luidend (schelkklkend), bn., -er, -st.
Schelm (bedrieger, deugniet, fig. guit), m. -en: -en en gauwdeven; arme -! drommel; -pje (guitig, schalksch kind), o. -s.
Schelm'achtig (als of als van een schelm), bn., -er, -st: een -gezucht, een -e daad; fig. snaarsch, guitachtig.
Schel'menpak (een troep schelmen), o. gmv.; zie Boevenpak.
Schel'menroman (roman, waarin schelmen de hoofdpersonen zijn), m. -romans; zie Picaresk.
Schelm'erij (grove bedriegerij), v. schelmerijen; zie Schelmstuk.
Schelm'sch (schelmachtig), bn. en bw., -er, meest -: een paar -e oogen; -heid, v. gmv.
Schelm'stuk (schelmery, schandelyke daad, eertloos bedrijf), o. -stukken; ook: kwajongenastreek.
Schelp, schulp (schaal van eenig weekdier), v. -en: een mossel-, een oester-, een zee-, een rivier-, zegsw. in zijn -krutpen, zie Schulp; -je, o. -jes.
Schelp'aarde (mengsel van koolzure kalk en klei, dat als mest wordt gebruikt), v. gmv.
Schelp'dier (weekdier, in een schelp levend, schaaldier), o. -dieren.
Schelp'engerecht (in oud-Athene het schervengerecht), o.; zie Ostracisme.
Schelp'epad (tuinpad, m. schelpen belegd), o. -paden.
Schelp'net (net, waarmee schelpjes gevischt worden), o. -netten.
Schelp'visscher (man, die met een schelpnet schelpjes opvischt), m. -visschers; ook wel: Schelpenvisscher.
Schel'trompet (klaroen), v. -trompetten.
Schel'luw (scheef, scheel), bn. en bw.: het -trekken van hout; -te, v. gmv. w. g.
Schel'ven (tot een schelf opzetten), ik heb gescheld: het hooi -, het graan -.
Schel'visch (een bekende groote visch onzer Noordzee), m. -visschen; (als stofnaam), v.
Schel'vischlever (lever van een schelvisch), v. -s; uit -s bekomt men levertraan.
Schel'vischoog (eig. oog van een schelvisch; fig. dof, troebel, uitpuilend oog), o. -oogen.
Schel'vischvangst (kustvisscherij op onze zandbanken, en wel met e. lijn v. 500-1000 M., vol sloeren met angels, waaraan aas van garnalen en kleine visch), v.; zie Beug.
Schel'wortel (schelkruid), v. gmv.
Sche'ma (schets, kort overzicht; ontwerp, model), o. schema's: een -uitwerken.
Schema'tisch (schetsmatig, als schets, als overzicht), bn. en bw.
Sche'mel (voetbankje), m. -s; zie Schamel.
Sche'mer (schemering), m. gmv.: wij zitten in den -, d. i. tusschen licht en donker; -achtig, bn., -er, -st; -avond, m. -en; -donker (halfduister), o. gmv. |
- Sche'meren** (mat of flauw schijnen van 't daglicht; in den schemer zitten), het heeft en wij hebben -schemerd.
Sche'merig (duister, onklaar), bn. en bw.: een -licht; de lamp brandt -; -er, -st.
Sche'mering (toe- of afnemend daglicht), v. -en: de morgen-, de avond-.
Sche'meringscirkel (sterrank, denkbeeldige cirkel, 16° beneden den horizon; als de zon zich in den -cirkel bevindt, begint des morgens of eindigt 's avonds de schemering), m. -s.
Sche'meringsvlinder (vlinder, die in de schemering vliegt, meest grijs, geel of bruin), m. -s: de doodshoofvlinder is een -.
Sche'merlicht (licht der schemering, zwak licht), o. gmv.; -tijd, m. gmv.
Schend'brok (lasteraar), m. en v. -brokken.
Schen'deukeken (iem., die bij goede voeding er toch schraal uitziet), m. en v. -s.
Schen'den (den. van schande: bederven, schaden, schande aandoen), ik schond, heb geschonden; boomen of gewassen -, een standbeeld -, e. kunstwerk -, hij is van de pokken geschonden; fig. iem. eer; goeden naam -; een belofte, een eed -; de neutraliteit -, verbreken; iem. vertrouwen -, misbruiken; den Sabbat -, een graf -, onteeren; een kerk -, het heilige -, ontheiligen; -er (hij, dieschent), m. -s; -ing (onteering, ontheiliging, ontluistering), v. -en.
Schen'deventen (schandekoop v. d. hand doen), hij -ventte, heeft geschendevent.
Schen'dig (schandelijk), bn.: een -bedrijf, onteerend; een -stuk, gemeen.
Schen'd'schrift (schimpschrift), o. -en.
Schen'd'tong (lasteraar), m. en v. -tongen.
Schenk, m. schenken; zie Schink.
Schenka'ge (schenking, geschenk), v. -s.
Schenk'blad (presenteerblaadje), o. -bladen.
Schenk'bord (schenklad), o. -en: Veria, met het - in de hand staande, (V. Lov.)
Schen'kel, schin'kel (knook, dijbeen v. e. varken), m. -s; -vleesch (ham), o. gmv.
Schen'ken (begiftigen, bieden, geven), ik schonk, heb geschonken; -er, m. -s.
Schen'ken (inschenken), ik schonk, heb geschonken; -er (hij, die wijn enz. inschenkt), m. -s: Bijb. de - kwam vrij, de bakker werd gehangen, zie Gen. 40 : 21, 22, deze uitdrukking wordt gebruikt om tot drinken aan te moedigen; -kan (grootte kan, om er water, bier, enz. uit te schenken), v. -nen; -ketel (theeketel), m. -s; -ster, v. -s.
Schen'king (geschenk van goed; gift), v. schenkingen: - met de warme hand, terwijl men nog leeft; - bij overlijden, legaat.
Schenk'toog (dorpsherberg-buffet met toonbank), m. -toogen. VI.
Schen'nen (schande aandoen), ik schon, heb geschonnen: iemands eer -, het heiligdom -; de -de hand aan iets slaan; meer: Schenden.
Schen'nis (onteering, ontheiliging), v. gmv.; zie: Heilig-, Majesteits-, Sabbats-.
Schep (een schepper vol), m. scheppen: een -kolen, schopvol; fig. een -vreemdelingen, menigte.
Schep'bord (plank aan het rad van een watermolen of aan een scheprad), o. -borden.
Sche'pel (0.1 HL., inhoudsmaat voor droge waren), o. schepels: een -rogge.
Sche'peling (iem., die op een schip vaart), m. en v. -lingen; voor het v. ook -e.
Sche'pelsmand (mand, die een schepel in-

houdt), v. — manden; —zak, m. —zakken.
Schepen (lid der vroedschap, wethouder, destijds ook rechter), m. —en, vero.: schout en —en, het voormalige stadsbestuur; zegsw. de jongste — wijst het vonnis, d.i. de jongste geeft de beslissing of oplossing, de kinderen willen de beslissing geven: de jongste — moet eerst stemmen.
Schepen (inscheppen), ik scheepte, heb gescheept: aardappelen —, granen —.
Schepenbank (oudtijds, rechtbank gevormd door schepenen), v. —en; —brief (lastbrief voor schepenen), m. —ven; —dom (college van schepenen, hun waardigheid), o. gmv.; —kamer (hun vergaderzaal), v. —s.
Scheper (schaapherder), m. —s.
Schepnet (net met steel, om visch uit bun of kaar te scheppen), o. —netten.
Scheppen (opscheppen), ik schepte, heb geschept, fig. moed —, adem —, behagen —, d.i. tot zich nemen, in zich gevoelen; —lepel (lepel, om op te scheppen), m. —s; —per (werktuig, om op te scheppen), m. —s.
Scheppen (uit niet voortbrengen), hij schiep, heeft geschapen: God schiep hemel en aarde; ook: vormen, doen ontstaan: nieuwe woorden —; de — de kracht eens dichters, eens schilders.
Schepend (makend, vormend), bn.: de — e verbeelding van een kunstenaar, dichten is — e arbeid; zie Scheppen.
Schepper (de Godheid, God), m.: God is de — van hemel en aarde; ook maker, vormer: de — en boeteerder van al de koek en kunstgeurochten, (C. O.); vooral van voorwerpen van kunst: de — van het paleis van justitie te Brussel; verder: tot-stand-bringer: Bismarck is de — van de grootste politieke synthese dezer eeuw, (Van Deysse).
Scheppling (de daad van scheppen), v.: de — der wereld, het maken uit niet van hemel en aarde; de — van een kunstwerk; ook: het heela: Heel de — looft den Heer; de heer der —; verder: kunstwerk, b.v. de — en eens dichters, de — eens toondichters, z. Creatie.
Schepplingsboek (Bijbel, het eerste boek, openend met de schepping der wereld, nl. Genesis), o. gmv.; —geschiedenis, v. gmv.; —kracht (vermogen, om te scheppen, ook fig. van een kunstenaar), v. gmv.; —verhaal (het Bijbelsch verhaal over de schepping der wereld), o. gmv.; —vermogen (het vermogen, om te scheppen, —kracht), o. gmv.; —werk (het werk der schepping), o. gmv.
Scheprad (rad eener stoomboot), o. —raden, —raderen: het — van een watermolen.
Schepsel (geschapen wezen, dier, mensch), o. schepselen, schepsels.
Schepster (rijksinsigne: koningsstaf, heerschersstaf), m. schepters; men leest: schepster of septer; den — zwaaien, heerschen.
Schepvat (voorwerp, om water te scheppen, hoosvat, puts), o. —vaten.
Scheren (afsnijden), ik schoor, heb geschooren: de schapen —, hun de wol afknippen; den baard —, afscheren; een heg —, snoeien; scheerder (persoon, die van scheren zijn beroep maakt), m. scheerders.
Scheren (spannen), ik scheerde, heb gescheerd: de draden van het kettinggaren door de kammen heen op den weefboom spannen; schepst. een lijntje —, een touw —.
Scheren (raketings doen gaan, ook strijken langs), ik heb gescheerd: een steentje langs

het water —; de zwaluw scheert het watervlak.
Scherf (stuk v. e. aarden of glazen voorwerp), v. scherven: het glas viel aan scherven, een — van een pot, van een drinkglas, lampegglas, enz.; zie ook Diggel.

Schering (afleid. van scheren, spannen: kettingdraad), v. —en: —en inslag, de bestanddeelen van een weefsel; fig. zie inslag.

Scherlel' (kruid), v. gmv.; ook: Scharlei.
Scherluin' (schelm), m. —luinen; ook: Scharluin: een — van een jongen.

Scherma (voorwerp: afschutting), o. —en: een regen—, een tocht—, een vuur—, een zonne—, zie ald.; —pje, o. —s.

Scherma (plantk. zekere bloeiwijze), o. —en; —bloemigen (planten, wier bloemen een scherm vormen, b.v. de scheerling), v. mv.

Schermdegen (degen, om mee te schermen), m. —degens; zie Floret.

Schermen (den degen hanteeren volgens de regels der schermkunst), ik heb geschermd, zie Pareeren: hij leert —; zegsw. in den wind —, fig. zijn meening verdedigen met groote woorden, zwetsend v. d. zaak afwijkend; met woorden —, ijdele woorden zeggen; in het wild —, over allerlei bijzaken spreken, niet over de zaak zelve; —er (iem. die schermt of de kunst van schermen verstaat), m. —s; —handschoen (leeren poshandschoen bij 't schermen gedragen), m. —en; —kunst (het kunnen schermen volgens een systeem of naar vaste regels), v. gmv.: de — kunst beoefenen, de — verstaan; —les (onderricht in het schermen), v. —lessen; —masker (masker van ijzerdraad, dat bij 't schermen gedragen wordt), o. —s; —meester (lermeester in de schermkunst), m. —s, z. Prevot; —zaal (vertrek, w.i. schermles gegeven wordt), v. —zalen.

Schermer (aardr. naam van een droogge-maakten plas in N.-H.), v. gmv.

Schermin'kel (lang en mager persoon), m. scherminkels; ook Scharminkel.

Schermkwal (neteldier met prachtig blauw of rood schijnend parapluvormig scherm), v. —kwallen.

Schermt'selen (met kleine benden en ongeregeld vechten), men heeft geschermt'seld; —ing (klein, onbeduidend gevecht), v. —en.

Scherp (goed snijdend), bn. en bw.: een — mes, een — zwaard, fig. een — vocht, bijtend; een — e wind, koude; een — woord, bits; — e critiek, streng; een — e pen, vinnig; een — e hoek, zie Scherphoekig; de — e kant van een tafel, punt; fig. een — geluid, snijdend.

Scherp (kogels, schroef, gekapt lood), o. gmv.: een kanon met — laden, met — schieten.

Scherp (scherpe zijde of kant), o. gmv.: het — van een mes, het — van een sabel.

Scherpen (scherp maken, slijpen, wetten, aanzetten), ik heb gescherpt: een mes —, een sabel —; fig. het verstand —, het oordeel —, wetten; het oog —, het oor —, oefenen; zeev. de wind begint te —, uit een verkeerden hoek te waaien, tegen te loopen.

Scherphoekig (met scherpe hoeken d.i. met hoeken, kleiner dan 90°), bn.: een — e driehoek; zie Stomphoekig.

Scherping (het scherpen), v. —en: de — van een bijl, van een mes, enz.; fig. — van het oordeel, van het gehoor, het gezicht, enz.

Scherpkort (spraak. met een korten doch niet doffen klank), bn.: de — korte a, e, o, b, v. in pad, bed, schot; ook: Onvolkomen.

- Scherp'lang** (spraak. met een langen en duidelijken klank), bn.: de -lange aa, ee, oo, uu. b.v. in *paard, peer, roos, enz.*; ook: Volk o m e n.
- Scherp'rechter** (beul, meester van den *scherpen zwaard*), m. -s: de tandarts had voor u de verschrikkingen eens -s, (C.O.)
- Scherp'schutter** (uistekend schieter), m. -s; -schuttersvereeniging, v. -en.
- Scherp'snijdend** (zeer scherp van snede), bn.: een -mes, een -zwaard.
- Scherp'te** (scherpheid), v. gmv.: de - van een mes, fig. de - van het gehoor, de - van het gezicht, de - van het verstand.
- Scherp'zield** (een scherpen blik hebbende), bn.: de -e arend; fig. een -e geest, schrandere.
- Scherpzin'nig** (schrandere, vernuftig, geestig), bn. en bw.: een -denker; -antwoorden; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Scher'ts** (boert, spottend), v. gmv.: het was slechts -, dat is geestige -, geen -verstaan; nu, alle - ter zijde, de zaak ernstig opgevat.
- Scher't'sen** (boerten, jokken), ik heb geschertst; zegsw. niet met zich laten -, spotten; -erij' (scher'tsend gezegde), v. -en.
- Scher't'send** (niet in ernst, doch voor de grap), bn. en bw.: -e taal, hij zei het -.
- Scher't'senderwijs, -wijze**, bw.: hij sprak -, op de wijze van iemand, die schertst.
- Scher'ven** (brokkelen, afbrokkelen, afschilferen), het is -scherfd: die kan begint te -.
- Scher'vengericht** (gesch. ostracisme, volksgericht, vooral in het oude Athene), o. gmv.; ook, Schelpengericht.
- Scherzan'do** (muz. grillig, luimig voor te dragen), bw.; lees: skert-san'doo.
- Scher'zo** (muz. luimig, grillig deel eener sonate), o. gmv.; lees: skert'soo.
- Schets** (vluchtige teekening), v. -en: een ruwe -; fig. -en uit de geschiedenis, levensschets.
- Schets'boek** (boek van een schilder, om er schetsen in te maken), o. -boeken.
- Schets'en** (in schets maken), ik schetste, heb -schetst: een landschap -, een portret -, fig. iem. karakter-.
- Schet'teren** (schaterend klinken, b.v. van trompetten), het heeft geschetterd: zij heeft een -de stem; fig. luid spreken, ook, bliffen.
- Scheu'ken** (zijn jeukende leden wrijven), ik heb gescheukt: de koeien - zich aan den wrijfpaal; zie Schurken.
- Scheuk'paal** (wrijfpaal), m. -palen.
- Scheur** (barst, kloof, reet, spleet), v. -en.
- Scheur'almanak**, m. -ken; zie: Scheurkalender en Duik'almanak.
- Scheur'buik** (ziekte uit bloedbederf, zich kenmerkend door gezwollen tandvleesch, vooral onder matrozen, als gevolg van het niet gebruiken van plantaardig voedsel), v. gmv., 't woord ontstond uit Scorbut.
- Scheu'ren** (losrijten, een scheur maken, afbreken), ik heb en het is gescheurd; -der (hij, die scheurt), m. -s; -ing (splitsing, scheiding), v. -en: de - van het Joodsche rijk onder Roboam, zie: Israël en Juda.
- Scheur'kalender** (almanak, bestaande uit 365 losse blaadjes, tot een blokje vereenigd, van welke men er elken dag één afscheurend verwijderd), m. -s.
- Scheur'maker** (iemand, die zich afscheidt van de R.-K. kerk, omdat hij weigert het gezag des pausen te erkennen), m. -makers, ook Schismaticus; -ij', v. -makerijen.
- Scheur'papier** (waardeloos papier), o. gmv.
- Scheur'ziek** (gaarne verscheurende), bn.: een - wulvenbroed zal van Marco's eind beslissen, (Staring); -zieker, -st.
- Scheut** (loot, stekje), m. -en: een wortel-.
- Scheut** (hoeveelheid vocht, met een klok uit een flesch te gieten), m. -en: een - wijn, een -je water, zekere kleine hoeveelheid.
- Scheut** (schot), m. -en: zich buiten Vijands - te hou'en, is raadzaam, (Staring); zegsw. een - onder water, een bedekt verwijt.
- Scheu'tig** (flink opgeschoten, slank, rijzig), bn.: zij is - van gestalte; fig. oom was erg -, mild; -heid (mildheid), v. gmv.
- Schibbo'leth** (Hebr. herkenningwoord; wachwoord, om vriend van vijand te onderscheiden), o. -'s; zie: Richteren 12:5 en 6; ook: Sijbbóleth.
- Schicht** (pijl, flits), m. -en.
- Schicht'ig** (schuu, bang), bn.: het hert is -.
- Schie**, v. -ën, zie Sch e e d e.
- Schie'fer** (schilferachtig edelstof), o. (sch = s.)
- Schie'lijk** (vlug, haastig, snel), bn. en bw.
- Schie'man** (scheept. onderofficier), m. -lieden.
- Schie'mannen** (scheepst. het tuig opredde-ren), ik heb -mand, fig. Hoe dit te -?
- Schie'mansgaren** (aan boord uit oud touw-pluis of werk met de garenspoel gedraaid loringgaren), o. gmv.
- Schier** (bedorven), bw.: deze eieren zijn -.
- Schier** (bijna), bw.: het gras groeit - overal, de - eindelooze heidevelden.
- Schier'aal** (dikke vette aal), m. -alen. gew.
- Schier'eiland** (d.i. bijna, bijkans een eiland), o. -eilanden: het Iberisch -.
- Schie'ringens en Vet'koopers** (gesch. partijen in Friesland, van ± 1150-1523), m. mv.
- Schier'monniken** (monniken in grijze pij op het oog of eiland, naar hen genoemd), m. mv.
- Schiet'baan** (baan, waarop schietoefeningen kunnen gehouden worden), v. -banen.
- Schie'ten** (een vuurwapen lossen), ik schoot, ik heb -schoten: met een geweer, een kanon -; ook, met pijl en boog -; met los kruut -, in de lucht -; met scherp, met kogels; zegsw. met spek -, zie Spek.
- Schie'ten** (met pijl of kogel raken), ik schoot, heb -schoten: een haas, een patrijs -, een schip in den grond -, boren; naar den gaai -, zie Gaai; een walvisch -, met een harpoen raken; fig. een bok -: zie Bok, Blunder; zich voor den kop -, zelfmoord plegen.
- Schie'ten** (snel bewegen, met kracht vooruitgaan), het schoot, heeft -schoten: de haai - door het water; fig. dat schoot mij te binnen, vloog door mijn geest; scheepst. een lijn, een touw laten -, vieren.
- Schie'ten** (velerlei bet.), hij schoot, heeft -schoten: kuit -, brood in den oven -; geld -, eig. snel voortellen, zie Geldschietter; de zon -, de sterren -, de hoogte er van bepalen, zie Octant, ook Klimaat'schieten; in een lach -, plotseling beginnen te lachen; een plant kan haar wortelen ver -, doen strekken, uitbreiden.
- Schie'ter** (mot, zeker insect in boeken), m. -s.
- Schie'ter** (schietspoel; deel v. e. slot), m. -s.
- Schiet'gat** (opening in de borstruering, om er met het geweer door te vuren), o. -gaten.
- Schiet'gebedje** (R.-K. zeer kort gebed, dat door de gedachten schiet, b.v. in nood: o, Heer, wees mij genadig!), o. -s.
- Schiet'gevaarte** (gesch. hoog getimmerte,

- om steenen, enz. binnen een vesting te werpen), o. -gevaarten.
- Schietgeweer**, o. -geweren, thans eenvoudig: Geweer, o. geweren.
- Schietkatoen** (zeer ontplofbare stof, verkregen door zuivere katoenvezels te drenken in salpeterzuur en bij een geringen warmtegraad te drogen), o.; ook: Nitro-cellulose.
- Schietlood** (vaslood; doorboord looden kogeltje aan een draad), o. -looden: het - wordt ook door den natuurteekenaar, enz. gebruikt.
- Schietmot** (watermot), v. -motten.
- Schietoefening** (oefening in het schieten met het geweer), v. -en.
- Schiet'schijf** (metalen plaat met cirkelvormige groeven voor schietoefeningen), v. -ven.
- Schiet'school** (mil. inrichting, waar men schieten leert), v. -scholen.
- Schiet'schouw** (schietschuit, vracht- of marktschip), v. -en.
- Schiet'schuit** (mark'schuit), v. -schuiten.
- Schiet'slachtsmasker** (slachtsmasker met een kogeltje, dat het slachtoffer door de hersens geschoten wordt), o. -s.
- Schiet'sleuf** (sleuf in walmuren, fortwerken, enz. om door te schieten), v. -sleuven.
- Schiet'spoel** (links en rechts schietende spoel in het weefgetouw, bevattend het inslagaren), v. -spoelen.
- Schietwilg** (kopwilg, knotwilg), m. -wilgen.
- Schiften** (scheiden), ik heb -schift: het kaf van het koren -; deze zijde begint te -, d.i. te rafelen; -ing (het schiften), v. -en.
- Schiften** (samenloopen, zuren, omslaan van melk, enz.), zij is geschikt; -ing, v. -en.
- Schijf** (eig. anode, dunne plak: platronde voorwerp), v. schijven: een dam-, een glas-, gouden en zilveren schijven, d. i. geldstukken; zie: Schietschijf (doelwit), v. -ven, Knietschijf, Katrolschijf, Kalfschijf, Pottebakkersschijf; zegsw. een zaak, die over vele schijven loopt, vele personen of zaken zijn er bij betrokken, ze is ingewikkeld, gecompliceerd, evenals een Takel; dat loopt over dezelfde schijven, is geheel hetzelfde.
- Schijf** (platronde bord als mikluk), v. schijven: de - raken, de - missen; zie Schietschijf.
- Schijf** (dunne sneede van een rond voorwerp), v. schijven: een appel in schijven snijden.
- Schijf** (werpschijf, discus), v. -ven.
- Schijf'schieten** (mil. het mikken der scherp-schutters op een schietschijf), o. gmv.
- Schijn** (lichtglans, klaarheid), m. gmv.: mane-, zonneschijn, de - v. e. lantaarn; zegsw. naar den - oordeelen, het uiterlijk; den - van iets hebben, voorkomen, uiterlijk; er is - noch schaduw van een bewijs, hoegenaamd geen; spreekw. - bedriegt, zie Bedriegen; -tje, o. -s, zie ald.
- Schijn'aanval** (mil. aanval in schijn, geflaggerde aanval, om de aandacht van den eigenlijken aanval af te leiden), m. -aanvallen.
- Schijn'baar** (naar den schijn, niet in werkelijkheid), bn.: de -bare beweging der zon; bw.: hij is - kaal.
- Schijn'beeld** (bedrieglijk beeld, fig. hersenschim), o. -beelden.
- Schijn'beweging** (beweging, welke in schijn bestaat), v. -en: de - der zon om de aarde, zie ook: Schijnaanval.
- Schijn'deugd** (gehuichelde deugd), v. -en.
- Schijn'dood** (de dood in schijn), m. gmv.
- Schijn'dood** (iem., die naar den schijn dood is, wiens levenslamp uiterst flauw brandt), m. en v. -dooden.
- Schijn'en** (licht uitstralen), het scheen, heeft -schenen: de zon gaat -, de sterren -.
- Schijn'en** (lijken, voorkomen, zich voordoen, het voorkomen hebben), het scheen, heeft geschenen: hij schijnt een eerlijk man te zijn; het schijnt anders te zijn.
- Schijn'geleerde** (iemand, in schijn, niet in werkelijkheid geleerd), m. -geleerden; -geloof (huichelarij), o. gmv.; -geluk (onecht gelijk), o. gmv.; -grond (valsche grond, voorwendsel), m. -en.
- Schijn'heil'ig** (in schijn heilig, huichelachtig), bn. en bw.: een - mensch, geveind vroom, een - vroom gezicht zetten; -heid, v. gmv.
- Schijn'heil'ige** (schijnchristen, schijnvrome), m. en v. -n; zie Hypocriet.
- Schijn'raket** (wildgroeiende, kruisbloemige plant onder zandgronden), v. -ten.
- Schijn'reden** (drogreden), v. -redenen.
- Schijn'schoon** (het schijnbaar schoone), o. gmv.: zich aan het - der wereld vergapen.
- Schijn'sel** (zwak licht), o. schijnsels: het - der maan, der sterren, ook: schim, schaduw.
- Schijn'tje** (een weinig, een beetje), o.: dat kost een - geld; een - van brandewijn met suiker, om de vroolijke jeugd te verkwikken, (C. O.), een - van weelde.
- Schijn'vermaak** (onwezenlijk vermaak), o. -vermaken; -vriend (voorgewende vriend), m. -en; -vroom (schijnheilig), bn.: -vrome handelingen; -zoet (bedrieglijk genot), o. gmv.: het - der wereldsche genoogens.
- Schij't'valk** (zekere boomvalk), m. -valken.
- Schij'veling** (een soort v. appel), m. -en.
- Schik** (genoegen, tevredenheid), m. gmv.: wij hebben veel - gehad; hij heeft - in 't leven; hij is niet in zijn -, nl. in goede luim.
- Schik'godinnen** (myth. dochters van den nacht), v. mv.; zie: Parcen en Moiren.
- Schik'kel'ijk** (redelijk, tamelijk, schappelijk), bn. en bw., -er, -st; -held, v. gmv.
- Schik'ken** (ordenen, regelen), ik heb en het is geschikt; -king (regeling, overeenkomst, transactie), v. -en.
- Schil, schel** (bast, velletje, omkleedsel), v. -len; -letje, o. -s: een oranje -letje, (C. O.)
- Schild** (gesch. wapentuig, gedragen aan den linkerarm tot dekking tegen houw of steek, tegen lans of pijl), o. -en: zegsw. iem. in het - varen, hem met de wapenen aantasten, fig. met woorden; iem. op het - verheffen, hem tot krijgsoverste, aanvoerder en bij de Bourgondiërs tot koning verheffen; fig. schuts, bescherming of beschermer: een levensverzekering is een - tegen de armoede van weeuw en wees; het gebed is een - in de verzoeking of bekoring; God is den vrome een -; Mijn - ende betrouwen, zijt gij, o God, mijn Heer, (Wilhelmuslied); fig. wat voert hij in zijn -? eig. wie is hij, vriend of vijand, welke bedoelingen heeft hij? men weet niet, wat hij in zijn - voert, wat hij beoogt of bedoelt, wat zijn oogmerk is; iets kwaads in zijn - voeren, beoogen; zie: Rondas en Beukelaar.
- Schild** (geslachtswapen-bord, deel van een wapen; withangbord), o. schilden.
- Schild** (schaal, hoornachtig bekleedsel), o. schilden: de - en van een kever, vleugelbedeksels, zie: Schildpad en Dekschild.
- Schildboort'ig** (gesch. in de Germaansche

tijden: bij de geboorte op een schild gelegd, ten teeken van vrijheid en edele afkomst, bn.: het waren allen - e mannen, zie Evenknie.

Schilddak (gesch. dak van samengevoegde schilden), o. - daken: het Romeinsche - was als een ondoordringbaar scherm.

Schilddrager (page, schildknaap), m. - s.

Schilder (persoon, die schildert), m. - s: een huis-, een kunst-; -es, v. -sen; -academie (hoogeschool voor schilders), v. -s, -miën: de - te Antwerpen; -achtig (schoon, waard geschilderd te worden), bn. en bw.: een - e landstreek, een - e omgeving, een - gelegen eiland; -boek (boek met levensbeschrijvingen v. kunstschilders), o. - en.

Schilderen (den. van schild: met kleuren opsiëren: in kleuren afbeelden, malen), ik heb geschilderd; -ing, v. -en, zie ald.

Schilderen (den. van schild: op wacht staan bij het schild, d. i. in volle wapenrusting op schildwacht staan), ik heb geschilderd: fig. wat sta jij daar te -? wachten, draaien.

Schilderhuis (mil. verplaatsbaar militair wachthuisje), o. - huizen; -huisje, o. - s.

Schilderij (schilderstuk), v. en o. - en; -tentoonstelling (expositie van schilderijen), v. - en; -koord (koord, waaraan een schilderij hangt of kan hangen), o. - en; -lijst (lijst of omraming v. e. schilderij), v. - en.

Schildering (het schilderen, afbeelding in kleuren), v. - en, fig. levendige beschrijving: de - van het lijden en strijden onzer vaderen, van het lief en leed van het zeemansleven.

Schilderkunst (een der beeldende kunsten), v. gmv.: de - beeldt met lijn en kleur tafereelen, enz. af op doek of paneel.

Schildersbent (vereniging, club), v. vero.

Schilderschool (leerschool voor schilders, ook richting in de schilderkunst), v. - scholen.

Schildersezel (schilderij-drager), m. - ezels. -gordijn, o. en v. - gordijnen; -kwast, m. - kwasten; -leven, o. gmv.; -stok (stok of lat, waarop de schilder bij 't werk zijn hand laat rusten); ook: Schilderstok, m. - stokken; -winkel (werkplaats van een huisschilder), m. - winkels.

Schilderstuk (schilderij), o. - stukken.

Schilderwerk (dat, wat geschilderd is of geschilderd moet worden), o. - werken.

Schildhouder (afbeelding van mensch of dier, ter weerszijden van het schild geteekend), m. - s: het Bossche wapen heeft twee wildemannen of reuzen als - s; zie Tenant.

Schildklier (ontl. klier aan de voorzijde van het strottenhoofd), v. - klieren.

Schildknaap (edelknaap als schilddrager van een ridder, page), m. - knapen.

Schildluis (halfvleugelig insect), v. - luizen: de cochenille en ook de druifluis zijn - zen.

Schildpad (viervoetig kruipend dier of reptiel met rug- en buikschild), v. - padden: de rivier-, de moeras-, de land-, de karet-, **Schildpad** (stof), o. gmv.: een doosje van -.

Schildpadden (van schildpad), bn.: een - bril, een - lepeldoosje, een - boekbandje.

Schildpadsoep (eig. soep v. schildpadvleesch, sterk gepeperde bruine-boonensoep), v.

Schildvlieg, bn.: een tor is een - insect, ook de meikever; zie Dekschild.

Schildvormig (den. vorm van een schild hebbende), bn.: een - blad, - kraakbeen.

Schildwacht (eig. iem., die met schild en speer de wacht hield, of iem., die bij het

schild van den edelman op post stond, thans soldaat op wacht), m. - en.

Schildwacht (het wachthouden), v. gmv.: op - staan, schilderen; -wachthuisje, o. - s.

Schilder (dun blaaije), v. - s: de kalk valt in - s af; hoofd-, schin; -achtig, bn.

Schilderen (schilders afgeven, in schilders afvallen), het is geschilderd: het plafond gaat -; -ing, v. - en.

Schilderig (wat lichtschildert), bn., - er, - st.

Schilden (van de schil ontdoen), ik heb geschild: een appel -; zie Eikschillen.

Schim (schaduwbeeld), v. schimmen: in een heestenapel ziet ge hun (der dieren) -, (C. O.)

Schim (geest, spook, verschijning), v. - men.

Schim'mel (paard, dat bij verharig achtereenvolgens grauw, appelgrauw en wit wordt), m. - s.

Schim'mel (witachtig-grauwe uitslag, microscopisch kleine woekerplantjes), v., - s (soorten): de schimmels zijn haarden (zie ald.) van ziekten.

Schim'melbek (melkmuil, baardeloze knaap), m. - bekken.

Schim'melbles (wit paard met een bles aan het voorhoofd), m. - blesen.

Schim'melen (met schimmel bedekt worden, beschimmelen), het is geschimmeld; -ing, v.

Schim'melen (het schimmelspel spelen), ik heb geschimmeld: de kinderen gaan -.

Schim'melig (eenigszins beschimmeld), bn.

Schim'melkleurig (grijswit als een schimmelpaard), bn., - er, - st.

Schim'melplant (microscopisch plantje, dat zich vooral op vochtige voorwerpen ontwikkelt), v. - planten, zie Schimmel.

Schim'melspel (klok-en-hamer-spel, waarbij een schimmel een der figuren is), o. - len.

Schim'merrijk (myth. verblijf der schimmen, de Elyzeesche velden), o. gmv.

Schimp (hoon, smaad, spot), m. gmv.

Schimp'dicht (spot- of hekeldicht), o. - en; -dichter (satiredichter), m. - dichters.

Schimp'pen (afgeven op, spotten), ik heb geschimpt; -erij' (geschimp), v. - en.

Schimp'pig (spottend, hoonend), bn. en bw.: - e taal, - spreken; - er, - st.

Schim'ping (schimperij), v. - en.

Schimp'lied (hoonend lied), o. - liederen.

Schimp'naam (scheldnaam), m. - namen.

Schimp'rede (hoonende taal), v. - redenen.

Schimp'schent (hatelijke toespeling, schimpvond gezegde), m. - en.

Schimp'schrift (libel, schotschrift), o. - en.

Schimp'taal (scheldwoorden), v. gmv.

Schimp'vogel m. - s; zie Spotvogel.

Schimp'woord (hoonend, beleedigend woord, scheldwoord), o. - en.

Schin, schin'ne (schilfertjes roos op het hoofd van sommige menschen), v. gmv.

Schink (ham, dinstuk van een varken), m. schinken, ook, Schinkel.

Schin'kel (dijbeen), m. - s; zie Schenkel.

Schin'kelhaak (touw met haken, om valen mee op te hijschen), m. - haken.

Schip (vaartuig), o. schepen; zie: Aak, Adviesboot, Adviesjacht, Boot, Botter, Brik, Driedekker, Duikboot of Onderzeeër, Gabaar, Galei, Galeas, Galjoen, Galjas, Gondel, Jacht, Jol, Jonk, Karveel, Korvet, Kraai, Kruiser, Logger, Praam, Prauw, Schoener, Schuit, Sloep, Tweemaster, Zolder-

schuit, enz. en verder: Admiraals-, Bark, Convooi, ook Konvooi of Gelei-, Fregat, Kaper- of Roof-, Hospitaal-, Koopvaardij-, Kof-, Kolen-, Kotter, Kruit-, Linie-, Markt-, Oorlogs-, Rivier-, Roet-, Samoreus, Smak, Stoom-, Tartaan, Tjalk-, Tjotter, Transport-, Turf-, Vracht-, Wacht-, Westlander, Zee-, Zeil-, enz.

Schip (vaartuig), o. schepen: **scheepje**, o. -s: tot de deelen van een schip behooren: de kiel, de bodem, de romp, het dek, het roer, de kajuit, het ruim, de boeg, de boegspriet, de mast(en), het want, de opstal, de takels, enz. enz., zie ald.; zegsw. *een - met zure appelen*, een opkomende zware hagelbui; spreekw. *Een - op zand, een baken in zee*, zie Baken; zegsw. *schoon - maken*, opruiming houden, ook **geneesk.**: darm- en maagzuivering houden.

Schip (bouwk. binnenste hoofdruimte of middelruimte eener kerk), o.: het - eener kathedraal.

Schipbreuk (het vergaan of stranden van een schip), v. -breuken: de *Berlin leed - op den Hoek van Holland*; fig. *mijn onderneming leed -*, mislukte; -**breukeling** (iemand, die schipbreuk lijdt), m. en v. -en; voor het vr. ook: -**breukelinge**, -n; -**brug** (brug, rustende op naast elkaar liggende platboomde vaartuigen), v. -bruggen: de - over den IJsel te Deventer, over den Rijn te Arnheim, idem te Coblenz.

Schipper (hij, die belast is met het voeren v. een schip: kapitein, gezagvoerder), m. -s.

Schipperen (schikken, regelen, beredderen), ik heb en het is geschipperd; fig. geven en nemen, bemiddelen, zeemanschap gebruiken.

Schippersboek (lijst van scheepsbehoefsten, aan boord voorhanden), o. -boeken.

Schippond (denkbeeldig handelsgewicht van 20 lijsponden, elk van 15 oude ponden, d. i. 300 Amst. ponden, ± 140 K.G.), o. -ponden, vero.: ook, Schipperspond.

Schisma (splitsing, scheuring in de R.-K. kerk omstreeks 1054), o. -'s (sch = sch).

Schisma'ticus (R.-K. scheurmaker), m. -ci.

Schismatiek, bn.: R.-K. de -e kerk, nl. de Grieksche kerk b.v. die van Rusland, met den Czaar als hoofd en beschermheer, de -e godsdienst, de -e geloofsleer.

Schismatie'ken (R.-K. scheurmakers), m. mv.: ook, -tiekers. (sch = sch).

Schit'teren (stralen, glanzes, fonkelen), ik heb geschit'terd; -**ing** (het schit'teren), v. -en.

Schit'terend (prachtig, glansrijk), bn.: een -e overwinning, een -e toekomst; -er. -st.

Schit'terlicht (flikkerend licht), o. -lichten.

Schlem, o.; zie Slem.

Schlemtel (Bargoensch: ongeluksvogel), m.

Schmin'ken (tooneel. blanketten: met wit of rood blanketsel poederen, b.v. gelaat, hals, handen -), ik - te, heb geschminkt, germ. (sch = sj).

Schnef'dig (Duitsch. kranig, flink, energiek, echt militair), bn.: -**kelt** (energie), v. gmv.

Schob (schilfer), v. schobben; ook: **Schub**.

Schob'bejak (deugniet, schurk, eig. iem., die zich schobt, krabt of schurkt), m. -jakken.

Schob'bejakken (havenen, afjakkeren, den deugniet spelen), ik heb geschobbejakt.

Schobben (schuren, wrrijven, schurken), ik schobde, heb geschobd.

Schob'berd (deugniet), m. -s: een - van een vent, schobbejak.

Schobberdebonk, op de -, bw.: zegsw. op de - loopen, d. i. op de klap loopen, op den zak van anderen teren.

Schoef'en (eig. schoeisel aandoen), ik heb geschoeid, fig. *de Rijkssweekscholen zijn alle op dezelfde leest geschoeid*, op dezelfde wijze ingericht; op één leest - alle aardse dingen, (Kamphuyzen), passen; zie Leest.

Schoef'en (den waterkant bekleeden met hout of steen), ik heb geschoeid; -**ing** (oeverwal-bekleedsel), v. -en.

Schoef'sel (schoenwerk), o. gmv.

Schoel'je (stelt, schelm, schurk), m. -s.

Schoel'jeachtig (als s. schoel'je), bn. en bw.

Schoen (bekleedsel, voetbekleedsel), m. -en: spreekw. *Wien de - past, trekke hem aan*, wie zich schuldig gevoelt, beschouwe de vermaning, de bedreiging, tot hem gericht; *ieder weet het best, waar de - hem wiringt, knelt*, ieder kent en voelt zijn leed het best; *hij staat vast in zijn -en*, d. i. in zijn overtuiging; *lood in zijn -en hebben*, zie Lood; *Bram ging met looden -en*, (Potg.), schoorvoetend, zie Lood; spreekw. *Men moet geen oude -en wegwerpen, vóór men nieuwe heeft*, men moet het zekere niet aan het onzekere opofferen; zegsw. *niet gaarne in iem. -en staan*, in zijn plaats zijn, in zijn toestand verkeeren; de *stoute -en aantrekken*, iets wagen, zich verstouten; de *moed zink hem in de -en*, zie Moed en Hart; op -en slof ergens aankomen, armoedig, haveloos.

Schoe'ner (klein, snelvarend tweemast-koopvaardijship), m. -s; ook: **Schooner**.

Schoen'gesp (meestal zilveren, breede gesp, ouderwetsch sieraad op lage schoenen), m.

-gespen; -**hoorn'tje** (rondgevoormd stukje hoorn of metaal, waarlangs de hiel gemakkelijc in den schoen glijdt), o. -s; -**klomp** (klomp met leeren bovenstuk), m. -en;

-**lappen** (het verstellen van schoenen), o. gmv.; -**lapper** (versteller of lapper van oude schoenen), m. -s; -**lapper** (een soort van dagvlinder met fraaie kleuren), m. -s;

-**leder**. -**leer** (leder voor het maken van schoenen), o. gmv.; -**leest** (houten vorm, waaromheen de schoen gemaakt wordt), v.

-en, zie Leest; -**maken** (het maken of verstellen van schoenen), o. gmv.; -**maker** (ambachtsman, die schoenen maakt), m. -s;

zegsw. -, *blijf bij je leest*, vriend oordeel over dingen, waar je verstand van hebt; deze zegsw. is ontleend aan het woord van Apelles tot een schoenmaker, die aanmerkingen maakte eerst op het riemwerk, doch later ook op andere deelen van een door hem tentoongestelde schilderij; -**makersbol** (met zuiver water gevulde helder-glazen bol, waarbij de schoenmaker 's avonds werkt en die het lamplicht concentreert), m. -bollen, vero.

Schoen'makersjongen (leerjongen van een schoenmaker), m. -s; -**knecht**, m. -s;

-**krukje** (driestel), o. -jes; -**pothuis** (laag vertrek onder een hoogen stoep, als verblijf van een schoenlapper), o. -huizen;

-**werk**, o. gmv.; -**winkel** (werkplaats van een schoenmaker), m. -s.

Schoen'pin (houten pinnetje tot aanhechting van de zool) v. -pinnen; ook: -**pen**; verder scheldnaam voor een schoenmaker; -**poets** (man, die schoenen poetst of glanst), m. -s;

-**poetsersbak** (bakje, waarin de schoenpoetsers zijn gereedschap bergt), m. -ken;

- **poetersbankje** (zeer laag bankje, waarop de voet rust, als de schoen aan den voet gepoetst wordt), o. — s; — **riem** (leeren riem, om het schoetisel of de sandaal aan den voet te bevestigen), m. — en: zegsw. niet waard zijn iem. — en te ontbinden, zoo ver beneden hem staan, dat men zelfs niet waardig is, hem den geringsten dienst te bewijzen, z. Johannes 1:27; — **smeer** (opgelost zwartsel, om schoenen blinkend te wrijven), o. gmv.
- Schoep** (bord van een waterrad, latje v. e. jaloezie), v. — en; zie ook Schepbord.
- Schoer** (schouder), m. schoeren. gew.
- Schoer** (onweersvlaag), m. — en. gew.
- Schoerhaal** (zeeegel, visch der Middellandsche Zee), m. — haaien.
- Schof** (zwerk, drijvende wolken), o. Vlaamsch.
- Schoffeer** der (iem., die schoffeert), m. — s.
- Schoffeeren** (verkrachten, onteeren, schenden): de lage hyena, die kerkhoven — feert, (C. O.); — **ing**, v. — en.
- Schoffel** (tuingeredschap), v. — s.
- Schoffel** (knikkerspel: het langzaam voortrollen van een knikker), m. gmv.: de betrekkelijke kracht van een — of een klap leeren berekenen, (C. O.)
- Schoffelen** (werken met een schoffel), ik heb geschoffeld; ook: schuifelen, b.v. het — van voetstappen, — met den linkervoet.
- Schoft** (samentrekking van schavuit: onbehouwen mensch, vlegel, lomperd, schoelje), m. schoften; — **achtig**, bn. en bw., — er, — st.
- Schoft** (bovenste deel van den rug), v. — en.
- Schoft** (werktijd van een arbeider of knecht, $\frac{1}{4}$ werkdag), v. schoften.
- Schoften** (rusttijd-houden van werklui), men schofte, men heeft geschoft.
- Schofterig** (vlegelachtig, lomp), bn. en bw., — er, — st; ook: Schoftig.
- Schofttijd** (rusttijd der ambachtslui), m. gmv.: — houden, nemen; — **uur**, o. — uren.
- Schok** (stoot, ruk, hevige schudding; fig. sterke gemoedsbeweging), m. schokken.
- Schok** (zestigtal), o. schokken: bij het — verkoopen; een — flesschen: flesschen worden bij het — verkocht. vero.
- Schok** (erwte- of boonpeul), v. schokken.
- Schokken** (stooten, doen opspringen), ik heb geschokt; fig. treffen, roeren, aangrijpen.
- Schokker** (schipper van 't eiland Schokland; klein visschersvaartuig), m. schokkers.
- Schokschouderen** (lachend de schouders vertrekken), ik heb geschokschouderd. Vl.
- Schol** (drijvend stuk ijs, ijsschots), v. — len.
- Schol** (platte weekvinn. zeevisch), v. — len.
- Scholarch** (schoolbestuurder), m. — en. vero.
- Scholas'ter** (schoolopziener), m. — s. Vl.
- Scholas'ticus** (beoefenaar der scholastiek; iem., die aan schoolsche vormen hangt; fig. pedant, woordenkramer), m. — tici.
- Scholastiek** (de wijsbeerte d. Middeleeuwen), v.: de — diende om de kerkleer wetenschappelijk toe te lichten en te verdedigen; Thomas van Aquino is de doctor der —, hij wordt ook thans nog door de R.-K. godgeleerden gevolgd; zie Thomist.
- Scholastiek** (jonge kloosterling, student, die zich op de theologische studien toelegt), m. — en.
- Schol'ekster** (stelllooper, pluwier, zomervogel der duinen), v. — eksters.
- Schol'en** (vergaren, scharen), zij hebben geschoold: de vogels beginnen te —; zie Samen-scholen.
- Scholler** (leerling eener school), m. — en.
- Scholler'ster** (schoolmeisje), v. — s.
- Schol'lebaar** (scholver, waterraaf, zekere pelikaanachtige vogel), m. — s, zie: Aalschol-ver, Scholverd en Cormoran.
- Schol'ver** (scholverd, schollevaer), m. — s.
- Schol'verd**, m. — s; zie Schollebaar.
- Schom'mel** (schop, slingerplank), m. — s.
- Schom'mel** (dik vrouwspersoon), v. — s.
- Schom'melen** (heen en weer bewegen), ik heb — schommeld: een — de beweging; daar komt die dikke tante weer over de markt —; — **aar**, m. — s; — **ing**, v. — en.
- Schom'melen** (handel. het op- en neergaan van prijzen of koersen), het schommelde, heeft — schommeld; — **ing**, v.: de — en van de effectenmarkt.
- Schom'melen** (wiegelen v. e. vaartuig), het — de, heeft — schommeld: de zeeboot — de nog al op de golven; je moet met die roeiboot niet zoo —, wiegelen.
- Schom'melig** (druk), bn.: een — vrouwtje, reddend, beweeglijk: mijn tante, die tot de — ste aller huismoeders behoorde, (C. O.), in het huishouden erg bezig; — **er**, — st.
- Schon'gel** (schommel), m. — s. gew.
- Schonk** (grof been, bot), v. — en.
- Schon'kig** (met grove schonken), bn., — er, — st: een — e kerel, een — paard.
- Schoof** (korenschoof), v. schooven; zie Garf.
- Schoof'en** (bedelen langs den weg), ik heb geschooid; — **er** (bedelaar, die de dorpen afloopt), m. — s; — **ster** (bedelares), v. — s.
- School** (schoolgebouw; plaats, waar onderwijs wordt gegeven aan een aantal leerlingen), v. (en soms o.), scholen: een — bouwen; een openbare —, een bijzondere —, een lagere —, een middelbare —, een hooge —, zie: Academie, Universiteit; een ambachts —, schilder —, teeken —, handels —, krijgs —, vak —, zwem —, muziek —, kost —, normaal —, kweek —; zie ook: Gemeente —, Leerschool: op — liggen, nl. op een kostschool zijn; zegsw. uit de — klappen, kleine geheimpjes verraden of uitbrengen.
- School** (onderwijs, les), v. gmv.: er is vandaag geen —; is de — al begonnen?; zie: Avond —, Meisjes —, ook: Mulo school.
- School** (de gezamenlijke scholieren), v. gmv.; de — gaat uit, de — was niet rustig.
- School** (mil. reeks oefeningen, te doorloopen met een bepaald doel), v. scholen: de soldaten —, de pelotons —, de bataljons —, enz.; evenzoo voor paarden: de dressier —; een paard africhten in de —, zie Schoolpaard.
- School** (richting in letterkunde of kunst), v. scholen: de klassieke —, de romantieke —; de Hollandsche —, de Vlaamsche —.
- School** (gezamenlijke volgelingen van een meester), v. scholen: de — van Rubens, de — van Thorbecke, de — van Pasteur, de — van Plato, de — van Aristoteles.
- School** (menigte visschen van dezelfde soort), v. scholen: een — haringen.
- Schoolarrondissement** (gebied van een arrondissements-schoolopziener), o. — en; — **arts** (geneesheer, door de gemeente benoemd, die toezicht houdt op de schoolhygiëne), m. — en; — **atlas** (nl. ten dienste v. h. onderwijs), m. — en; — **bad** (inrichting aan school tot baden, voor schoolkinderen), o. — baden; — **bank**, v. — en; — **behoeften** (leermiddelen, als boeken, leen, pennen, cahiers, enz.),

v. mv.; -**bezoek** (het bezoeken der school), o. gm.v.; -**bibliotheek** (collectie v. kinder-
 leesboeken in de school), v. -**theken**; -**blad**
 (nieuwsblad op schoolgebied), o. -**bladen**.
Schoolblijven (in school tot straf nablij-
 ven), ik bleef -, ben -gebleven: mijn broer
 moest tot vijf uur -; als samenstelling in
 één woord te schrijven: Schoolgaan, School-
 liggen, enz., evenzoo: schoolgegaan, enz.
Schoolboek (leer- of leesboek voor school),
 o. -**boeken**; -**boekhandel** (handel in
 schoolboeken), m. gm.v.; -**bord** (het zwarte
 schrijfbord in school), o. -**en**; -**commissie**
 (commissie van toezicht op de lagere scholen),
 v. -**sies**, -**siën**; -**district** (gebied van den
 districtschoolopziener), o. -**en**; -**feest** (feest
 in of op school), o. -**en**.
Schoolgaan (de school bezoeken om het
 onderwijs te volgen, door kinderen), ik ging
 -, wij hebben tot ons twaalfde jaar -gegaan:
 zij moeten allen -, (C. O.); -**gaand** (ter
 schole gaande), bn.: de -gaande kinderen;
 -**gebouw** (deschool), o. -gebouwen; -**geld**
 (geld, dat geheven wordt van elk betalend
 schoolgaand kind), o. -**en**; -**geldheffing**,
 v. -**en**; -**hoofd** (hoofd d. school), o. -**en**;
 -**hygiëne** (afdeeling der gezondheidsleer,
 die zich bezighoudt met of handelt over de
 hygiëne op school), v. gm.v.; -**inspectie** (het
 inspecteeren e. school), v. gm.v., ook, het gebied
 v. e. -inspecteur: er zijn in ons land drie -in-
 specties voor het lager onderwijs; -**jaar**
 (klassejaar), o. -jaren; -**jeugd** (de school-
 kinderen), v. gm.v.; -**jongen**, m. -s:
 -**juffrouw** (onderwijzeres), v. -en; -**kaart**
 (grote landkaart), v. -kaarten; -**kame-
 raad** (schoolmakker), m. -kameraden;
 -**kind** (leerling der lagere school), o. -eren;
 -**kindervoeding** (gratis voeding van arme
 schoolkinderen), v. gm.v.; -**klok** (klok in
 school of klok, om kinderen te leeren op de
 klok te zien), v. -klokken.
Schoolliggen (op een kostschool zijn), ik
 lag -, wij lagen -, ik heb er drie jaar -
 gelegen; -**lokaal** (vertrek), o. -lokalen;
 -**makker** (vriend), m. -s; -**man** (onder-
 wijzer, opvoedkundige), m. -mannen; -**ma-
 tres** (hoofd eener kleinkinderschool), v. -ma-
 tressen, zie **Matres**; -**meester** (oude, thans
 minachtende naam voor schoolonderwijzer),
 m. -s, fig. den - spelen, den - uithangen,
 daar kan men den - uit proeven, pedant,
 waanwijze; -**meesterachtig** (minacht.
 pedant, waanwijs, uit de hoogte), bn.; -**mees-
 terlijk** (eigen aan, komende van e. school-
 meester), bn.: het - bloed, dat u en mij door
 de aders kwam vloeijen, (Staring); -**meisje**
 (meisje, dat ter school gaat), o. -s; -**meubel**,
 o. -s, -en: borden, banken, exels zijn -s.
Schoolmuseum (museum, opgericht te
 te A'dam 24 Sept. 1877 in het paleis voor
 Volkslijft, thans in eigen gebouw, Prinseng-
 racht, 151), o. gm.v.; -**onderwijs** (onder-
 wijs, in een school gegeven), o. gm.v., zie
 Huisonderwijs; -**opziener** (rijksambte-
 naar, belast met het toezicht op het lager
 onderwijs in zijn district of arrondissement),
 m. -s; -**paard** (manegepaard), o. -en;
 -**penning** (kleine bijdrage tot het onder-
 houd eener bijzondere, kerkelijke school), m.
 -en; -**plicht** (verplichting der ouders, om
 hun kinderen naar school te zenden), m. gm.v.,
 zie **Loerplicht**; -**reglement** (verorde-

ning voor onderwijzers en leerlingen), o. -**en**;
 -**rijden** (het rijden of leeren rijden in de
 manege), o. gm.v.; -**strijd** (politieke strijd
 om de school), m. gm.v.; -**vereniging**
 (vereeninging te A'dam tot het stichten en
 onderhouden van bijzondere scholen), v. -**en**;
 -**tijd** (tijd, dat achtereenvolgens onderwijs
 in de school wordt gegeven; ook de jaren,
 dat iem. de school bezoekt), m.; -**tucht**
 (tucht, welke in school wordt gehandhaafd),
 v. gm.v.; -**tuin** (tuin bij de school tot practi-
 sch onderwijs in de leer der planten), m.
 -tuinen; -**uur** (het uur, dat de school be-
 gint), o.: Wat vreugd! het - heeft gelagen,
 (C. O.); -**vertrek** (-lokaal), o. -**ken**;
 -**verzuim** (het verzuimen der school), o.
 gm.v.: er is absoluut en betrekkelijk -; -**vos**
 (spottende naam voor schoolmeester), m. -sen;
 -**vriend** (-makker), m. -en; -**vriendin**
 (vriendin op school, of die men op school
 heeft leeren kennen), v. -nen; -**vriend-
 schap**, v. gm.v.; -**werk** (werk van een
 leerling, die de school bezoekt, ook huiswerk),
 o. gm.v.; -**ziek** (ziekte voorwendende, om uit
 school te blijven), bn.; -**ziekte** (ziekte, die de
 kinderen op school van elkaar opdoen), v. -n.
Schoolsch (het karakter, den stempel dra-
 gende van de school), bn.: -e kennis, een -
 - gezegde; -e geleerdheid, kameergeleerd-
 heid; bw.: z. - uitdrukken; -**held**, v. gm.v.
Schoon (fraai, mooi), bn. en bw.: [een -
 landschap, een - standbeeld, die roggestaat
 -; -er, -st, -heid, v.: de -heid der lente,
 zie ald.; -tjes (lief, net, aardig), bw.
Schoon (dat, wat schoon, sierlijk, aantrek-
 kelijk is), o. gm.v.: het eeuwig - der natuur.
Schoon (bij dichters voor: ofschoon), vgw.:
 Kreupel is een dapper man, - hij niet als
 hinken kan, (Cats).
Schoonbroeder (zwager), m. -broeders.
Schoon dochter (behuwd-dochter), v. -dochters.
Schoondruk (boekdr. de druk van een vel
 aan éenen kant), m. -drukken.
Schoone (schoone jongedame), v. schoonen.
Schoone (al, wat schoon is), o. gm.v.: de
 leer van het -; het - in natuur en kunst.
Schooner, **schoner** (Eng. klein zeeschip
 e. tweemaster, zonder vierkante zeilen), m. -s.
Schoonheid (het schoon-zijn), v., (schoone
 dingen, landschappen), v. -heden: de - van
 een schilderij, de - heden van Zwitserland.
Schoonheid (schoon meisje), v. -heden.
Schoonheidsgevoel (gevoel voor het
 schoone, aesthetisch gevoel), o. gm.v.: het -
 ontwikkelen; -**kijker** (kleurenkijker), m.
 -kijkers, zie **Caleidoscoop**; -**leer** (theorie
 van het schoone in letteren en kunst), v. gm.v.,
 zie **Aesthetica**; -**lijn** (in s-vorm gebogen
 lijn, als grondslag van een schoonen vorm),
 v. -en; -**zin** (gevoel voor het schoone), m.
 gm.v.: den - ontwikkelen.
Schoonhouden (zorgen, dat iets schoon en
 frisch blijft), ik hield -, heb -gehouden:
 eens kamer -, een gebouw -; -**klinkend**
 (uit schoon, fraai en het onvold. deelw. van
 klinken, luiden; fig. aantlokkend), bn.: -e
 namen voor nieuwe modesnuffes, -e aan-
 prijzingen; -**maak** (het schoonmaken van
 een huis), v. gm.v.: de jaarliksche -; -**maak-
 duivel** (de schoonmaak als kwelgeest, als
 plaag van den man), m. -s; -**maken**
 (reinigen, zuiveren), ik heb -gemaakt: een
 kamer -, een zolder -, een huis -; het

graan -; -**maakster**, v. -s; -**moeder** (uit *schoon*, goed en moeder: *behuwdmoeder*), v. -s; -**ouders** (*behuwd-ouders*), m. mv.; zie: -**broeder**, -**dochter**; -**praat** (*vleier*), m. en v. -praten; -**rijden** (*stierlijk schaatserijden*), o. gmv.: *een wedstrijd in 't* -; -**schijnend** (uit *schoon*, mooi en het onvolt. deelw. van *schijnen*, lijken), bn.: -*eredenen*, iets - *voorstellen*, -**er**, -**st**; -**schip**/**maken** (*geneesk. een purgeermiddel toedienen*; fig. *totaal opruimen of opredderen, geheel en al opknappen of in orde maken*), de dokter wilde bij den koortslijder eerst - *maken*; door die expeditie is op Celebes - *gemaakt*; zie **Schip**; -**schrijft** (*mooi schrift*), o. -en; -**schrijven** (*het calligraphieeren*), o.; -**schrijver** (*iemand, die zeer fraai schrijft*), m. -s, zie **Calligraaf**; -**tjes** (*netjes, fijn*), bw., zie **Schoon**; -**vader** (*behuwd-vader*), m. -s; -**zicht** (*een fraai uitzicht*), o. gmv., zie: **Belvédère** en **Bellevue**; -**zoon** (*behuwd-zoon*), m. -s, -zonen; -**zuster** (*behuwd-zuster*), v. -s.

Schoor (*stut, schraag, steunbalk*), m. schoren; -**paal**, m. -palen; -**pilaar** (-*zuil*), m. -aren; -**balk** (*balk, om te schoren*), m. -en; -**hoek** (*gemetselde hoek, tot steun aangebracht*), m. -en; -**pijler** (*stutende pijler*), m. -s; -**stuk** (*bouwk. korbeel*), o. -ken; -**zuil** (*schorende zuil*), v. -en, zie: **Caryatide** en **Schoren**.

Schoorsteen (*steen, die de rookvang schoort, gemetselde rookgang*), m. -steenen; -**brand** (*brand in den schoorsteen*), m. -en; -**mantel** (*breede sierlijst aan de kamertij v. d. schoorsteen*), m. -s; -**roet** (*het roet, dat zich in den schoorsteen aanzet*), o. gmv.; -**stuk** (*schilderstukje, ook schildertij tegen een schoorsteen of op den schoorsteenmantel als sieraad*), o. -ken; -**val** (*stroom van stof of franje rondom d. bovenkant van den schoorsteenmantel*), m. -len; -**veger** (*man, die schoorsteenen reinigt van roet*), m. -veggers.

Schoorvoeten (*de voeten schoor zetten, tegenstribbelen, zich schrap zetten; ook aarzelen*), ik schoorvoette, ik heb -schoorvoet.

Schoorvoetend (*ongaarne iets doende, talmend, dralend*), bn.: *de jongen treedt -nader; iets -doen, noode; -bekennen*.

Schoot (*scheepst. touw, vastgemaakt aan den benedenhoek van het zeil en dat dient tot vtering of tot reving van het zeil*), m. schooten: *de -en aanhalen*, het zeil minder ruimte laten; *de -en vieren*, laten schieten, fig. *toegeven, meer speling of ruimte geven*.

Schoot (*eig. wat uitschiet, uitspringt: deel van een kleed*), m. -en: *de - van een jak*.

Schoot (*scheut, loot, spruit*), m. schoten.

Schoot (*tong v. e. slot*), m. schoten.

Schoot, m.: *aan of op moeders -*, knieën: *in Abrahams -*, zie **Abraham**, fig. *in de eeuwige rust, nl. in den hemel; in den - zijner familie, kring; het hoofd in den - leggen, zie Hoofd; de handen in den - leggen, zie Hand*.

Schootgaan (*er van doorgaan, als een vlieger, waarvan het touw breekt*), bij ging -*is -gegaan*, fig. *weggaan zonder betalen*.

Schoothondje (*dameshondje*), o. -s; -**kind** (*piepjong kind, dat nog op moeders schoot moet zitten, daar het niet kan lopen*), o. -ers, -eren.

Schoots'vel (*lederen voorschoot der aanbachtlieden*), o. -vellen.

Schoot'vrij (*bomvrij*), bn.: *de deugdzame zelfs is niet - voor den laster*, d. i. gedekt.

Schoo'ven (*in garven binden*), ik schoofde, ik heb -schoofd; zie **Bindster**.

Schoo'venbinder (*korenschoof-maker*), m. -binders; -**bindster**, v. -bindsters; ook enkel: **Bindster**, v. -s, zie ald.

Schoo'verseil (*scheepst. het onderste zeil v. d. grooten mast, het wordt met ringen langs e. gaffel geschoven*), o. -zeilen.

Schop (*stoot met den voet, trap*), m. schoppen: *zegsw. iem. den - geven*, zijn afscheid; *den - krijgen*, ontslagen, afgedankt worden.

Schop (*schommel*), v. -pen: *op de - zitten*.

Schop (*werktuig, om op te scheppen*), v. -pen: *een asch-*, *een kolen-*, *een koren-*.

Schop'pen (*Aguur op speelkaarten*), v. mv.

Schop'pen (*met den voet wegstooten*), ik heb geschopt: *iemand -*, iem. een trap geven.

Schop'penaas (*kaartfiguur*), o. -azen -**boer**, m. -en; -**heer**, m. -heeren; -**vrouw**, v. -en.

Schop'stoel (*aantouwenhangendeschommelstoel*), m. -en: *zegsw. op den - zitten*, niet vast zitten, geen vaste betrekking hebben, in een huurhuis wonen; *ik zit hier niet op een -*, ik woon hier in eigen huis, *vast*.

Schor (*heesch*), bn. en bw.: *een - geluid; zich -schreeuwen*, -**der**, -**st**; -**heid**, v. gmv.

Schor, schor're (*aangeslibd land*), v. -ren.

Schor'em (*het gemeene volk*), o. gmv.

Schor'em, bn.: *een -e vent, haveloos*.

Schor'emer (*armoedige kerel*), m. -s gmv.

Schor'en (*stuiten, steunen*), ik heb geschoord: *een muur -*, *een schip op de helling -*.

Schorpioen (*spinachtig dier met giftangel*), m. -en, fig. *scherpe geesel met stekels*. Ook: *achtste teeken in den dierenriem, z. Zodiak*.

Schor're, schor (*aanslijking, aangeslibden nog onbedijkt land*), v. schorren.

Schor'rimorrie (*gepeupel*), o. gmv.

Schors (*buitenste deel van den bast*), v. -en.

Schorselwoensdag (*Woensdag vóór Paschen, omdat op dien dag in de R.-K. kerken het klokkentuiden tijdelijk ophoudt*), m. -en.

Schor'sen (*verschuiven, uitstellen*), ik heb geschorst: *iemand in zijn ambt -*, iem. tijdelijk ontzetten; *een vergadering -*, tijdelijk doen ophouden; -**ing**, v. -en, zie **Schorten**.

Schorseneer (*aardwortel, bekende plant onzer moestuinen*), v. -seneren: *ik stal het hart van mijn tante door van -eren te houden*, (C. O.); ook: **Schorseneel**.

Schort (*voorschoot, boezelaar*), v. en o. -en: *een schoone - voordoen*.

Schorteldoek (*schort, voorschoot*), m. -doeken; -**kleed**, o. -kleeden.

Schorten (*de kleeren opschorten, opkorten*), ik schortte, ik heb geschorst: *in heiden zonder baan, leerde ik, ter jacht geschorst, mijn eerste treden gaan*, (Staring); -**ing**, v. gmv.

Schorten (*schelen, mankeeren, haperen, ontbreken*), het schortte, het heeft geschorst: *Of schort het aan begrip en stem? (Vondel); wat schort u? wat schort er aan?*

Schot (*vaart, voortgang*), o. gmv.: - *geven aan*, d. i. *maken, dat het vooruitachiet*.

Schot (*schutting, beschot, planken afsluiting*), o. schotten: *zegsw. ergens een - je voor steken het tegenhouden, beletten*.

Schot (*het schieten, enz.*), o. schoten: *een*

eere —, een geweer —, een pistool —, een nood —, zie ald.; buiten — blijven, fig. zich buiten gevaar of schade houden.

Schot (belasting), o. gmv.: — en lot betalen. vero.

Schot (Java. het avondschoot, vroeger te Batavia om 8 uur), o.: in de meeste huizen gaf dat — het teeken tot eenige afwisseling en beweging, (v. R.), zie Morgenschot.

Schot (bewoner van Schotland), m. Schotten.

Schotbalk (sluisbalk), m. — balken.

Schotfel (aarden schaal voor spijzen), m. — s.

Scho'tel (gerecht), m. — s: een fijne —.

Scho'teldoek (keukendoek, vaeldoek), m. — en.

Scho'telhuis (bijgebouwtje bij een boerenwoning, dienend tot reiniging van allerlei vaatwerk), o. — huizen. Vl.

Schots (ijsschol, ijsschots), v. schotsen.

Schots (lomp), bw.: iem. — bejegenen; vero.

Schotsch (scheef, verkeerd), bn.: zegsw. — en scheef door elkaar liggen, in de meest mogelijke wanorde.

Schotsch (de taal der Schotten), o. gmv.

Schotsch (duars geruit), bn.: een — e mantel.

Schotsch'bont (geruit en bont gekleurd), bn.: de Holl. jongen draagt een — kieltje, (C.O.); de — e damesmantel van Amelie, (C.O.)

Scho'tsche haring (haring, die in de netten bleef hangen en later eerst d. i. dood, werd gekaakt en gezouten), m. — en: (stofnaam), v. gmv.

Scho'tschrift (scheid- of schimpschrift), o. — en; zie: Pamilet en Libel.

Scho'tvaars (jonge koe van drie of vier jaar), v. — vaarzen; — varken (mestvarken), o. — s.

Scho'tvrij (kogelvrij), bn., zie Schootvrij.

Scho'twilg (wilgeboom, dien men kan knotten), m. — en; zie Schietwilg.

Scho'nder (lichaamsdeel), m. — s of — en: hoog in de — s zijn, breedte — s hebben; fig. iets op zijn — s laden, torsen, den last er van op zich nemen; iemand over den — aanzien, overdwars, met boosheid, met minachting.

Scho'nder (deel v. e. kleedingstuk), m. — s.

Scho'nderband (draagband), m. — banden;

— belegel (versiering op uniformjas of japon op de schouders), o. — s; — blad (ontl. breed, driehoekig, plat dekbeen van den bovenrug), o. — bladen; — breedte (de breedte van den rug ter hoogte der schouders), v. gmv.; — en (mil. op den schouder nemen), ik heb geschouderd: het geweer —; — hoogte (hoogte van den schouder), v.; — mantel (warme vrouwenmantel met kap), m. — s, ook gew.: Schouw'mantel; — ophalen (het ophalen der schouders ten teeken van twijfel, onverschilligheid, enz.), o. gmv.; — stuk (stuk vleesch boven v. d. voorpoot, voorbout), o. — stukken; — vracht (vracht, om op den schouder te dragen), v. — en; — zeel (helpzeel, hennepzeel), o. — zeelen.

Schout (voorheen de hoogste ambtenaar b. v. in A'dam, de vertegenwoordiger v. d. landsheer, openbaar aanklager en politiehoofd, hoofdamtenaar van politie, die de straffen doet ten uitvoer leggen en de boeten in ontvangst neemt), m. — en: de — was aangesteld om voor de rechten der grafelijkheid op te komen, waar dit noodig mocht zijn; — ambt (de functie, het gebied), o. gmv.; in O.-I. is de schout e. hoofd v. politie, e. inspecteur v. politie.

Schout-bij-nacht (marine. vlagofficier, een rang beneden den vice-admiraal), m. schouten-bij-nacht, schout-bij-nachts.

Schouw (schoorsteen), v. — en: een spiegel, die tegenover de — hing, (Potg.).

Schouw (pont, puntschuit, praam), v. — en.

Schouw (schouwing, toezicht), v. schouwen.

Schouw (vuil, obscene), bn. en bw.: een — e mop; hij is erg — in zijn taal; ook: liederlijk: hij leidt een — leven; hij leeft —. gew.

Schouw'burg (gebouw, waarin tooneelstukken worden opgevoerd), m. — en; zie Theater.

Schouw'burg, m.; zie Academie.

Schouw'burg-bezoeker (iem, die naar den schouwburg gaat), m. — s; — brand, m. — en; — commissie (college van heeren, belast met het beheer van een schouwburg), v. — s, — siën; — publiek (de menschen, die gewoonlijk den schouwburg bezoeken), o.; — zaal (kijkzaal in den schouwburg), v. — zalen.

Schou'wen (beziën, inspecteeren), ik heb geschouwd: een lijk —, geneeskundig onderzoeken; de dijken —; — ing, v. — en.

Schouwlustig (kijkgraag, nieuwsgierig), bn., — er, — st: het — publiek; — plaats (tooneel), v. — en; — spel (belangwekkend voorval), o. — en; — speler (tooneelspeler), m. — s, — speelster v. — s, ook: Acteur, Actrice; — tooneel (plaats, waar iets vertoond wordt of geschiedt), o. — eelen.

Schraag (draagzel, kruishout), v. schragen.

Schraag (schuin; nauwelijks), bw. gew.

Schraag'balk (balk, om te schragen of te stutten), m. — balken; — beeld (stut, in den vorm van een beeld), o. — beelden, zie Caryatide; — pijler (pijler als stut), m. — pijlers.

Schraag'te (schaarschte, gebrek), v. gmv.

Schraal (mager, dor), bn. en bw. — aler, — st: een schrале grond; een schrале wind, scherp, guur; een schrале oogst, schaarsch; hij meet —, karig; — tjes, bw.: hij kan maar — tjes leven, die rogge staat — tjes; — heid, v. gmv.; zie Schriël.

Schraal'hans (beeld voor een vrek, naam v. e. gierigaard), m. — hanzen: zegsw. — lijkt hier wel keukenmeester, het is er geen vetpot.

Schraap (het schrapen), v. gmv.

Schraap'achtig (schraaperig, inhuldig, gierig), bn., — er, — st; — heid, v. gmv.

Schraap'ijzer (krabber, door den verner gebruikt), o. — s: een driehoekig —; — mes (mes om te schranen, te schrabben), o. — messen; — sel (het afgeschraapte, afkrab'sel), o. gmv.; — staal (werktuig v. d. kuiper), o. — stalen.

Schraap'zucht (zucht tot schrapen, groote inheligheid, gierigheid), v. gmv.

Schraap'zucht'ig (zeer inhuldig), bn. en bw.

Schrab (krab, schram, schrap, kras), v. — en.

Schrab'ben (krabben, afkrabben), ik schrabde, heb geschrabt: wortelen —; — ber, m. — s, zie ald.; — ijzer (afkrabbeugel op een stoep, bij de voordeur), — s; — mes (schraapmes), o. messen: — sel, o. schrab'sels.

Schrab'ber (schrab- of stoepijzer tot reiniging der schoenzolen), m. schrabbers.

Schra'felen (schrapen), ze schrafelde, heeft geschrafeld: de kip schrafelt in het zand, met de pooten krabben, zie Schraven; fig. zeld schrapen; — aar (gierigaard), m. — s.

Schra'gen (eig. met een schraag steunen: ondersteunen, stutten), ik schraagde, heb geschrangd: — ing (hulp), v. gmv.: tot — ing.

Schra'len (minder gunstig waaien), het heeft geschraald: de wind begint te —.

Schram (lichte wond, openrijting, krab), v. schrammen; — metje, o., of — pje, o. — s.

Schrammen (licht kwetsen, de huid openrijen), ik schramde, heb geschramd: zich —.

Schran'der (scherpzinnig, smedig, vernuftig), bn. en bw., —der, —st; —heid, v. gmv.

Schrank (schraag, paal, staak), v. —en.

Schrank (zes bussels vlas), v. —en. gew.

Schran'kelbeen (persoon m. lange kromme beenen en naar-binnen gebogen voeten), m. en v. —beenen; —beenen (de beenen kruislings over elkaar staan), ik heb geschran'kelbeend.

Schran'kelen (scheef zijn), heeft geschran'keld; —aar (iem., die scheef loopt), m. —s.

Schran'ken (niet haarsch zijn), het heeft geschrankt: het kozijn —t; —ing, v. —en.

Schrau'sen (smullen; gretig, gulzig, veel eten), ik schranste, heb geschranst: ik breng wat te —, (v. Zegg.); —er (iem., die zich te goed doet met eten), m. —s; —ster, v. —s.

Schrauserij (het veel en gulzig eten), v. gmv.

Schrap (krap, schram, streep), v. schrappen.

Schrap (scherp, tot iets gereed), bw.; zegsw. zich — zetten, een vasten stand aannemen; — staan, stevig, onwankelbaar, als paarden, die op scherp staan, bij sneeuw of ijs op den weg.

Schra'pen (afkrabben, schrappen, fig. bij-eenhalen), ik schraapte, heb geschraapt: wortelen —; geld —, de jeugd kent nog geen —; bij uitbr. lig niet zoo op je viool te —; —er (gierigaard, potter, vrek), m. —s.

Schra'perig (gierig, schraapzuchtig), bn. en bw., —er, —st; —heid, v. gmv.

Schrap'nel (granaatkartets: met kogeltjes gevuld projectiel, dat in de lucht uit elkaar springt), o. —s.

Schrap'pen (doorhalen), ik heb geschrap't: een woord —, een letter —; —per, m. —s.

Schrap'pen (afkrabben), ik schrapte, heb geschrap't: aardappels —, wortels —; —per, m. —s; —sel (schraapsel), o. —s.

Schrap'selder (geraspte groene-l'aus), v.

Schrap'zizer, o. —ijzers; zie Schrab'zizer.

Schra'ven (krabben), zij heeft geschraafd, vero.: Coppe, die so wale conste —, (Reinaert).

Schred (schrede), m. schreden.

Schre'de (tred, stap), v. —n, schreetje, o. —s.

Schreef (streep), v. schreven: dat gaat buiten de —, d. i. te ver; zegsw. een —je voor hebben, d. i. eenig voorrecht hebben; dat gaat over of buiten de —, de grens, de maat te buiten.

Schreef (lijn, streep), v. schreven: de deur staat op een —, kier.

Schreep (verwant met schrapen: schraal), bn.: een schrepe stem; zie Schrepel.

Schreeuw (gil, luide roep), m. —en: een — geven, een — laten hooren.

Schreeu'wen (huidkeets roepen, gillen, schreien, enz.), ik heb geschreeuwd: zegsw. moord en brand —, vreeselijk roepen; dat — ten hemel, is een gruwel; —er, m. —s.

Schreeu'wend (huilerig, lastig), bn.: een — kindje; fig. ijselijk, vreeselijk: een — onrecht; —e kleuren, bont, scherp; bw. — duur, —leelijk, in hooge mate.

Schreeu'werig, bn. en bw.: een — kind, lastig; een —e stem, op een —en toon.

Schreeu'leelijk (schreeuwbeek), m. en v. —en: die — v. e. jongen! wat een — v. e. haan!

Schrei'en (weenen, huilen), ik heb geschreid: dat schreit ten hemel, d. i. r'ejpt om wraak.

Schrei'er (iem., die schreit), m. —s: de oudtijds gehuurde —s bij een begrafenisstoet, zie Huilebaak.

Schre'pel (mager, schraal), bn., fig. gierig.

Schriel (bijvorm van schraal), bn., —er, —st; —heid, v. gmv.; —igheid, v. —heden.

Schrift (de Bijbelboekén), v. gmv.

Schrift (het geschrevene), o. gmv.: loopend —, staand —, klein —, groot —; een bij —, een na —, een op —, een voorschrift, zie ald.; ook: beeld — of niërogtief, spijker —, cijfer —, ru-nenschrijf, zie ald.

Schrift (schrijfboek, geschrift), o. —en: een school —, een schoon —; een maand —, gedenk —, tijd —, smaad —, vlug —, zie Brochure, een verweer —, zie Apologie; een proef —, zie Dissertatie, een getuig —, zie Atteat of Testimonium; een schot —, zie Libel en Pamflet; een verzoek —, zie Rekest.

Schrift'lijk (in schrift), bn. en bw.: een —e belofte, —werk; zich — verbinden.

Schrift'geleerde (bij de Israëlieten, na de Babylonische gevangenschap, kenner en verklaarder van de boeken van Mozes, nl.: leeraar en rabbijn), m. —n: de —n waren beoefenaars van de Joodse godsdiens- en rechtsleer: —kenner (kenner van de H. Schrift, Bijbelkenner), m. —s; —kunde (kennis van de H. Schrift), v.; —kundige (kenner van de H. Schrift), m. —n; —ma'tig (overeenkomstig de H. Schrift), bn.: een —e belijdenis, —e gevoelenis, —er, —st.

Schrift'kuude, v. gmv.; zie Graphologie: —kundige, m. en v. —n; zie Grapholoog.

Schriftuur (de H. Schrift, de Bijbelboekén), v. gmv.; —lijk, bn. en bw.: —lijke nam-n, b.v. Benjamin voor jongsten lieveling, Nimrod voor jager, Salomo, de wijze, Magdalena, de bootvaardige, Nazareth, armelijk plaatsje.

Schrij'beenen (loopen met wijduitstaande beenen), ik schrijbeende, heb geschrijbeend.

Schrij'delings, bw.: de metselaar zat — op de nok van het dak; ook, Schrij'lings.

Schrij'delingsch (met de beenen uitgespreid), bn.: in —e houding; ook, Schrij'lingsch.

Schrij'den (met breede stappen loopen), ik schreed, heb geschreden; —ing, v. gmv.

Schrijf'bank, v. —banken; —behoefte(n), al, wat noodig is om te schrijven), v. mv.; —boek (cahier), o. —en; —bureau (schrijftafel met laden en hokjes), o. —s; —cassette (eig. schrijfkastje, schrijfllessenaartje), v. —n; —fout (vergissing, bij 't schrijven of overschrijven begaan), v. —en; —geld (geld als loon voor 't schrijven), o. —en; —gereedschap (allerlei schrijfbehoefté), o. —pen; —gerel, o. gmv.; —inkt (inkt, om mee te schrijven), m., (soorten), m. —inkten, zie Copieerinkt, Drukinkt; —kramp (geneesk. spierkramp in de vingers bij het schrijven), v. gmv.; —kunst (de kunst van schrijftletters te maken), v. gmv.; —les (les in het schrijven), v. —lessen; —lessenaar (lessenaar, om op te schrijven), m. —s; —letter (met de pen geschreven of te schrijven letter), v. —letters, zie Drukletter; —machine (kunstig uitgedacht schrijftoestel met klavier), v. —machines: de — is in 1855 door Foucault uitgevonden; —map (portefeuille voor schrijfbehoeften), v. —mappen, zie Map; —papier (papier, om brieven enz. op te schrijven), o. gmv.; —pen (veeren of stalen pen, om mee te schrijven), v. —pennen; —taal (de geschreven taal, de taal, waarvan men zich bedient bij 't schriftelijk uitdrukken der ge-

dachten), v. gmv.; -**tafel** (tafel, waaraan men schrijft), v. -s; -**telegraaf** (de druktelegraaf van den Amerikaan Morse (1791-1872), welke teekens en letters schrijft), v. gmv.; -**traant** (stijl, manier van gedachten-uiting), m. gmv.; -**werk** (werk, dat geschreven is of moet worden), o. gmv.

Schrijlings, bw.: het meisje zat - te paard; zie: Schrijdelings; -**lingsch** (schrijdelingsch), bn.: hij stond in - en stand.

Schrijn (kast, kistje), o. en m. -en. vero.

Schrijven (afschaven van de opperhuid; branden van wonden), het heeft geschrijnd; ik heb mijn teenen geschrijnd; bij uitbr. het zonnelicht schrijnt mijn zieke oogen, fig. een -d gevoel van spijt; een -d pijnlijke herinnering.

Schrijnwerker (kastenmaker), m. -s.

Schrijven (letters schrijven), ik schreef, heb geschreven; -er, m. -s; -erij', v. -en.

Schrijven (opstellen), ik heb -schreven; een brief -, een opstel -; verzen -, dichtten.

Schrijven (brief), o.: ik heb een - ontvangen van den inspecteur.

Schrijver (iem., die schrijfwerk doet, klerk), m. schrijvers; ook, de secretaris van een vereeniging.

Schrijver (iem., die boeken schrijft), m.: de -s der 19e eeuw; een - van romans; de klassieke -s, nl. v. d. beste geschriften uit eeuwig tydvak; de gewijde -s, kerkvaders.

Schrijversbent (kleinacht. een of andere club van schrijvers), v.: hij behoort tot die -.

Schrijversgild (al de schrijvers samen), o.

Schrik (ontsteltenis), m. schrikken; -achtig (licht schrikkend), bn., -er, -st.

Schrikbaarend (verschrikkelijk, ijelijk), bn.: tot onze -e verweling, (C. O.); -er, -st.

Schrikbeeld (akelige voorstelling), o. -en.

Schrikbewind, o. gmv.: het - van Robespierre, Danton en Marat, d. i. wreede, tyrannieke regering; zie Terreur.

Schrikhagedis (dinosaurius van reusachtige afmeting, wel 40 M. lang, waarvan een geraamte in den staat Wyoming in N.-Amerika is opgegraven), v. -hagedissen.

Schrikkeldag (de dag, die wordt ingeschoven achter den 24en Febr., in een schrikkeljaar), m. -dagen.

Schrikkelijk (schrik aanjagend), bn. en bw.: een - onweer; hij verteert - veel geld, erg; 't was - koud, ontzettend.

Schrikkeljaar (jaar met een ingeschoven dag, met een schrikkeldag), o. -jaren: 1900 was geen -, 1916 zal een - zijn.

Schrikkelmaand (Februari), v. -maanden.

Schrikken (doen schrikken), ik schrikte, heb geschrikt: de jongen schrikte het paard.

Schrikken (eig. opspringen: met schrik vervuld worden, ontstellen, ijzen), ik schrok, ben geschrokken (geschrikt): wat schrok (schrikte) ik bij dat onverwachte schot!

Schrikkerig (schrikachtig, inz. v. dieren), bn.

Schrikmiddel (middel tegen de gevolgen van schrik), o. -middelen.

Schrikpoeler (poetier tegen de gevolgen van een schrik), v. -poetiers: wil ik na de apteek loopen en een roode - halen? (C. O.)

Schrikwekkend (schrikaanjagend), bn., -er, -st: een -e donderslag, schrikbaarend.

Schriil (schraal, schel, scherp), bn.: een -le stem, -le tonen, schelklinkend; fig. met -le kleuren iets afschilderen, pikant; -ler, -st.

Schrobbeeren (eig. schrobben met Fr. uitgang, fig. iemand scherp berispen of hevige verwijtingen doen); -ing (scherpe berisping), v. -en: iem. een - geven, hem den mantel uitvegen, hem de metten lezen; eig. hem op ruwe wijze afboenen, hem de ooren wasschen.

Schrobben (den vloer reinigen), ik heb geschrobd; -ber (boender), m. -bers; -ster (schrobbvrouw), v. -sters.

Schrobnet (sleppnet, dat nl. langs den bodem van 't water wordt getrokken), o. -netten.

Schrobvisscherij (nl. m. h. schrobnet), v.

Schrobzaag (smalle handzaag), v. -zagen.

Schroef (cilindervormig stuk hout of metaal, omgeven door een spiraallijn), v. schroeven: zie: Bankschroef, Duimschroef, Hout-schroef, Moerschroef, enz.; de - aanzetten, doen klemmen; een - losdraaien; zegsw. dat staat op losse schroeven, staat wankelend, niet vast, is onzeker; iets op losse schroeven zetten, wankelend maken.

Schroef (beneden bij het roer van een stoomschip aangebracht draaiend werktuig met schroefbladen, waardoor een stoomboot wordt voortgedreven), v. schroeven; -bank (werkbank van timmerman of smid met een klemtuig, tusschen de bekken waaraan een te bewerken voorwerp kan worden vastgeschroefd), v. -en; -blad (blad v. d. schroef eener stoomboot), o. -bladen; -boor (werktuig, om schroefmoeren te maken), v. -boren; -boot (stoomboot, die door een schroef wordt voortbewogen), v. -booten, zie: Schroef en Raderboot; -bout (ijzeren bout met schroefdraad aan het benedeneinde), m. -en; -draad (de spiraallijn, welke om de schroefspil loopt), m. -draden; -flesch (reitsflesch met schroefsluiting), v. -flesschen; -lijn, v. -en, zie Schroefdraad; -moer (houten of metalen schijfje, dat om de schroef sluit en waarmede men deze aandraait), v. -en; -molen (tonmolen, om water al draaiende op te voeren), m. -s: de - is een uitvinding van Archimedes, zie ald.; -ring (schroef met een oogje of ring aan het boven-einde), m. -ringen; -sleutel (Engelsche sleutel, om schroefmoeren aan te draaien), m. -s; -spil (de eigenlijke schroef, de vaarschroef), v. -spillen; -stoomboot, v. -booten, zie Schroefboot; -tang (tang, om schroeven van gaspijpen aan of los te draaien), v. -en; -vormig (in den vorm v. e. schroef), bn.: een -e schelp; -windig (schroefdraad of -lijn), v. -windingen.

Schroefen (zengen), ik heb geschroefd: een geplukt hoen -, een kleedingstuk bij ongeluk -, de zon -t het loof der boomen en het gras der weiden, doet verdorren; -er, m. -s; -ijzer (ijzer, om mee te schroeven), o. -ijzers; -ing (het schroeven), v. -en.

Schroefvedraaier (werktuig, om een schroef vast of los te draaien), m. -draaiers.

Schroeven (een schroef aandraaien), ik schroefde, heb geschroefd: een plank vaster -; een lykkest dicht -, nl. het deksel.

Schrok (vraat; fig. gierigaard), m. -ken.

Schrokken (zengen, schroeven), ik ben en het is geschroekt, vero.: de huid, het vel -.

Schrokken (gulzig slokken), ik heb geschrokt; -ker (gulzigaard), m. -kers.

Schroklig (gulzig), bn. en bw., -heid, v.

Schrollen (knorren, morren, vitten), ik heb

geschrold: hij schrollt op het dorpsbestuur; op de regering —, smalen, schimpen.

Schro'melijik (vreeselijk, verschrikkelijk, angstwekkend), bn. en bw., -er, -st; -heid, v.

Schro'men (duchten, vreezen), ik schroomde, ik heb geschroomd: *gij hebt niets te —*.

Schro'mig (schroomachtig), bn., -er, -st.

Schro'mpel (rimpel), v. schrompels.

Schro'mpelen; zie Verschrompelen.

Schro'mpelig (rimpelig), bn.: *een — bestje*.

Schrood'beitel (werktuig, om ijzer te kappen), m. -s; -ijzer, o. -s, zie Schrooier.

Schroo'fen (snijden, hakken, snoeien), ik heb geschrooid: *stroot —, geld —*. vero.

Schroo'fer (schroodijzer, blokbeitel), m. -s.

Schroom (bekommering, vrees, angstvalligheid), m. gmv.: - hebben, kleingeestige angst, iem. met - naderen; met - tot iets overgaan; -achtig (angstvallig), bn., -er, -st.

Schroomhartig (bang, lafhartig), bn. en bw.; -heid, v. gmv.

Schroomval'lig (schroomachtig, bevreemd), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.

Schroot (brokjes gekapt ijzer, glas, lood), o., zie Schrot; -vuur (vuur uit een kanon, met schroot geladen), o. gmv., zie Kartetsvuur.

Schrot (een aantal kleine voorwerpen), o. gmv.: *wat een — van appels!*

Schro'ten (in stukken kappen), ik schrootte, heb -schroot; zie Schrooien.

Schub, **schub'be** (dekplaatje b.v. bij vissen), v. schubben; -je of -betje, o. -s.

Schub'ben (ontdoen van de schubben), ik heb -schubd; *een visch —*.

Schub'big, bn.: *het — watervolk*, -er, -st.

Schub'dier (tandeloos zoogdier met dakpanswijze gelegen, groote, harde, hoornachtige schubben), o. -dieren: *het langstaartige — leeft in Midden-Afrika*; ook Manis.

Schub'vlengelligen (de vlinders), m. mv.

Schuch'ter (bedeesd, schroomvallig), bn. en bw.: *een — meisje*; -heid, v. gmv.

Schud'debollen (met het hoofd schudden), ik heb -schuddebold; - van lachen.

Schud'den (met korte stooten heen en weer bewegen), ik heb geschud; -ding, v. -en.

Schuif'er (borstel, kleeborstel), m. -s.

Schuif'eren (met den borstel reinigen), ik heb geschuierd; -aar, m. -s; -ing, v. -en.

Schuif (lade), v. schuiven; -je (laatje), o. -s.

Schuif (grendel, deurknip), v. schuiven.

Schuif'blad (inleghlad v. e. schuif(tafel), o. -en.

Schuif'deur (deur, die op een richel loopt en die men open en toe kan schuiven), v. -en.

Schuif'elaar (klaplooper), m. -aren of -s.

Schuif'elen (heen en weer schuiven, blazen, schuiven van een slang), ik heb -schuifeld.

Schuif'elen (schuifelend bewegen), ik heb -schuifeld: *de voeten —den, alsof twee menschen worstelden*.

Schuif'raam (opschuifraam), o. -ramen.

Schuif'tafel (tafel met inschuifbladen), v. -s; zie Coullisse-tafel.

Schuif'trompet (trompet met beweegbaar schuifdeel), v. -trompetten, ook: Trombone.

Schuif'uil (een soort van grooten uil), m. -uilen: *de — knert in 't groen*, (Staring).

Schuif'en (zich verbergen), ik school, ik heb -scholen, ook: ik schulde, heb -schuld; *onder een poort — voor den regen*, zich schut-tend verbergen; *waar mag de man toch —?* d. i. zich ophouden; *hier schuilt iets achter*, er is eenig geheim, het is niet pluis, zegsw.

er schuilt een adder onder of in 't gras, er is gevaar onder of in verborgen, zie Adder.

Schuif'levinkje (uit: Schuilewinkje, schuilhoekje: kinderspel, verstoppertje, verbergen), o. gmv.: - spelen, de kinderen gaan schuil in allerlei winkels of hoeken; zie Winkel.

Schuif'gaan (eig. te schuile gaan, zich verbergen), het ging —, is -gegaan: *de zon ging schuil achter donkere wolken*; -hoek (plaats, waar mensch of dier zich verbergen kan), m. -en, zie Schuilplaats; -houden, zich, ik hield mij —, heb mij -gehouden, d. i. zich verborgen houden; -kerk (gesch. voor het gezicht, aan den openbaren weg, onttrokken kerk van Roomschen, Remonstranten of Doopsgezinden in de dagen onzer oude Republiek), v. -kerken: tot 1795 was de gereformeerde godsdienst de godsdienst van staat, en andere godsdiensten werden bijgedoogen toegelaten; -naam (pseudoniem), m. -namen: *Hildebrand was de — van Nicolaas Beets*; -plaats (veilige plaats, toevluchtsoord, schuilhoek), v. -plaatsen; -winkel (schuilhoek), m. -s, zie Winkel.

Schuim (bruis), o. gmv.: *het — van bier*; *het — der zee*; fig. - van volk, gemeen volk, heffe; -achtig (lykends op schuim), bn., -er, -st: *een — vocht*; -bekken (schuim op den bek hebben), het paard heeft geschuimbekt, fig. - van woede, in de hoogste mate woedend zijn; -blad (plant. schuimkruid, koekoeksbloem), o. gmv.

Schuif'men (ontdoen van schuim, zuiveren), ik heb geschuimd: *zij moet de soep nog —*.

Schuif'men (schuim opwerpen), het heeft geschuimd: *de soep begint te —, dit bier wil niet —*; fig. op zee —, zeeroof plegen.

Schuif'mend (schuim opwerpend of voortbrengend), bn.: *de — e golven*, -e champagne.

Schuif'mer (klaplooper, zeeroover), m. -s.

Schuim'kraan (kraan, waardoor een stoomketel wordt afgeschuimd), v. -kranen; -lepel (platte lepel met gaatjes en langen steel, om soep te schuimen), m. -s; -looper (tafelschuimer), m. -s; -pje (licht suikerkoekje), o. -s; -spaan (houten, blikken of koperen schuimlepel), v. -spanen.

Schuim (scheef, dwars), bn. en bw.: -schrift *een — e lijn*, in -e richting; *het licht valt hier — in*; *hij woont hier — over*; fig. *het gaat daar — toe*, verkeerd; *een — e aardigheid*, d. i. een dubbelzinnige zet; *een — heer*, vreemd, doordraaierig; -er, -st; -heid, v.

Schuim'balk (wapenk. balk of strook, welke op een wapen van boven-rechts naar onder-links loopt), m. -balken; zie Balk.

Schuif'men (schuim maken), ik heb geschuimd.

Schuims, bw.: *hier — over woonde William*, (C. O.); *dat papier is — afgesneden*, dat stuk hout is -afgezaagd; -er, -t.

Schuinsch, bn.: in -e richting, -er, meest schuinsch; -heid, v. gmv.

Schuim'schrift (het gewone schrift als tegenstelling van het steilschrift), o. gmv.

Schuim'smarcheerder (loabot, lichtmis, doordraaier), m. -marcheers.

Schuim'te (helling), v. schuinten: *de — van een heuvel*, (Staring), glooiing.

Schuit (vaartuig), v. schuiten: *een trek —, een modder —, een turf —, een veer —, een vracht —, een nacht —, enz. per — gaan of komen*; *een — turf, zand, hooi*; zegsw. *hij komt al in mijn —*, hij wordt het met mij eens; *hij*

gaat met mijn — je varen, kiest mijn partij.
Schuitvoerder (schipper op een lichter), m. —voersers; —vracht (lading), v. —en.
Schuitje (O.-I. een schuitvormig blok gegoten in ter zwaarte van een half pikol), o. —s; ook ijzere blok als ballast voor zeeschepen, verder, id. tot beproeving van bruggen.
Schuitjevaren (spelevaren), o. gmv.
Schuitveu (langs den grond voortduwen), ik schoof, heb geschoven; —er, m. —s, in O.-I. is schuiver het woord voor opium-schuiver.
Schuld (wat men te betalen of goed te maken heeft), v. —en: nog al —en hebben, tot over de ooren in de —en zitten, zie Oor; fig. oorzaak, aanleiding: daarvan zijt gij de —, dat is door zijn —; uw onvoorzichtigheid is de — van alles; vergeef ons onze —en, zonden, tekortkomingen; —bekentenis (schriftelijk bewijs van geldelijke schuld), v. —sen; —belijdenis (R.-K. belijdenis der zonden), v. —sen, zie Confiteor; —besef (bewustzijn van schuld), o. gmv.; —brief (schuldbe-kentenis), m. —brieven, zie ook Obligatie en Promesse; —delging (afdoening van schuld), v. gmv., z. A mortisatie; —eischer (die geld te vorderen heeft, crediteur), m. —s: zijn —s bevredigen, hem geheel of gedeeltelijk betalen; —eloos (zonder schuld, niets misdreven hebbende), bn. en bw., —loozet, meest — of —t, een —wicht; —heid, v. gmv.; —enaar (iem., die iets schuldig is), m. —s, —naren; —enaarster, —s, of —enares', v. —sen; —enlast (drukkende schuld), m. —en; —ig (te betalen hebbend, fig. verplicht, gehouden) bn. en bw.: hoeveel zijt gij hem nog —? iem., de —e eer bewijzen, zegsw. iem. het antwoord. — blijven, hem niet kunnen antwoorden, —er, —st; —ig (misdadig, strafbaar), bn.: iemand — verklaren; aan een misdaad — zijn; —ige (iemand, die schuldig is), m. en v. —n: de —zal gestraft worden; —igverklaring (verklaring, dat iem. schuldig is), v. —en; —vergeving (vergiftenis van schuld of zonde), v. —en: o, dag van groote —, (Da Costa); —vordering (schuldbe-kentenis, schuldbrief, te innen schuld), v. —en.
Schulp (huis v. e. schaaldier), v. —en: zegsw. in zijn — kruipen, bang worden, achteruitkrabben, bakzeil halen; ook: Schelp.
Schulpen (met schelpen of schulpen versieren), ik —te, heb geschulpt: een doosje —.
Schulpen (met randjes of boogjes bewerken), ik —te, heb geschulpt: een kraagje —.
Schulpzaag (grootte spanzaag), v. —zagen.
Schuun (ploert, snob, flet), m. schuunen.
Schuunig (armzalig, armelijk, haveloos), bn. en bw.: de —e herberg van het stadje voert den weidschen naam van Hotel Royal; de man ziet er — uit, een —troepje; —er, —st.
Schuren (in de schuur brengen, binnenhalen), ik heb geschuurd: het koren —.
Schuren (blank-wrijven, gladmaken), ik heb —schuurd: met zand, met puimsteen —; droog —, zie ald.; een ketel —; fig. de rivier schuurt den oever, het boordje schuurt langs mijn hals, het rad schuurde tegen den bak v. h. rijtuig; —ing (het schuren, wrijving), v. —en.
Schurft (huidziekte), v. en o. gmv.
Schurftig (schurftig), bn.: een —schaap.
Schurftig (met schurft geplaagd), bn.: een —schaap; een —peerd wil den roskam niet, (Cats); fig. smerig, vuil: een —e rechtszaak.
Schuringsgeluid (sprak. ruischingsge-

luid), o. —geluiden, b.v. f, v, s, z, g, enz.
Schurk (schelm, bedrieger), m. schurken.
Schurk (wrijfpaal in de weide), m. —en.
Schurkachtig (gemeen, laag), bn. en bw.: een —e daad, hij handelt —; —er, —st.
Schurken (zich wrijven, inzonderheid van runderen), ik schurkte, ik heb —schurkt.
Schurkentrek (schurkachtige daad), m. —streker; —troep (—bende), m. —en.
Schurkrij (schelmerij), v. schurkerijen.
Schut (scherm, beschot, houten wand), o. —ten.
Schutblad (onbedrukt blad voor en achter in een boek, ook plantk.: dekblad), o. —bladen.
Schutkolk (ruimte tusschen twee paar sluisdeuren van een schutsluis), v. —kolken.
Schutmeester (persoon, die belast is met het schutten van onbeheerd loopend vee), m. —meesters.
Schuts (bescherming), v. gmv.: vroeg Spanje om — aan een Engelsche ree? (1639).
Schutsbrief (brief v. vrijgeleide), m. —ven.
Schutsel (schut, bescherming), o. —s.
Schutsengel (beschermengel), m. —engelen; —god (beschermende god), m. —goden; —godin, v. —nen; —heer (beschermheer), m. —heeren; —heilige (patroon), m. en v. —n.
Schutsluis (waterkeering; sluis, dienend om schepen van den eenen waterspiegel over te brengen (p den anderen), v. —sluizen; de Zuid-Willemsvaart heeft tal van —sluizen; het kanaal Aaastrecht—Luik heeft een dubbelt — bij Vise; zie Schutten, tegenhouden).
Schutspatroon (gildeheilige), m. —patroons: St. Serverius is de — der wevers; —patroons' (vr. beschermheilige), v. —sen.
Schutstal (schuthok, met palen omheinde ruimte), m. —len: in den — wordt uit de wei geloopt en opgevangen vee tijdelijk gestald.
Schutsvrouw (schutspatrones), v. —vrouwen.
Schutte (opsluiten, in een afgesloten ruimte brengen) ik heb geschut: een loslopend stuk vee —, een paard —; zie Schutmeester.
Schutte (tegenhouden, verhinderen, beletten, afweren), ik heb geschut: hij schut vergeefs zich, zelven moe, die — wil den starken vliet, (Vondel); Dutton... sprak mooi Heintje, dutten, u acht, dan mot ik —! (Huygens); het water mit dijken of dammen —, keeren.
Schutte (schipperst. een schip in deschutkolk doen gaan, een schip in de sluis kolk doen varren), ik heb geschut: een boot —.
Schutte (lid der burgerwacht), m. —s. vero.
Schutte (het 9e teeken of sterrenbeeld in den zodiac, zie ald.), m. gmv.
Schutte (knoeien, poedelen bij een examen), ik heb geschutterd. spreekt.
Schutte (erg druk en beweeglijk, zenuwachtig), bn. en bw.: de —e heer Bruis, (C. O.), het vogel je vloog — heen en weer; —er, —st.
Schutterij (gewapende burgerwacht), v. schutterijen: de — is vervangen door delandweer; —muziek, v. gmv. vero.
Schutte (persoon, die bij een wedstrijd in het schieten den eersten prijs wint), m. —koningen.
Schutte (plaats, waar de schutters der gilden zich oefenden), m. —s; —gilde (gilde van schutters, vroeger met hand-, kruis- of voetboog), o. —gilden; —maaltijd (eig. feestmaal van schutterij-officieren), m. —maaltijen: de — is ook een beroemde schilderij van Van der Helst (1613—'70) in het Rijks museum.

- Schut'ting** (planken afsluiting van een tuin, heining), v. -en; -**tinkje**, o. -s.
- Schuur** (bergplaats), v. schuren: een turf -, een koren -, een hout -, enz.; in Drente: het huis bij de - laten, geen buitensporige dingen, b.v. onnodige uitgaven, doen, gew.
- Schut'tevaer** (naam van een vereeniging, die zich ten doel stelt de belangen der schippers en die hunner kinderen (onderwijs) en die van hun bedrijf te bevorderen), v. gmv.; deze vereeniging ontleent haar naam aan den oprichter, Jan Willem Schuttevaer.
- Schuur'goed** (zand, mergel, als schuurmiddel gebruikt), o. gmv.; -**paal** (wrijfpaal voor het vee, schurkpaal in de wei), m.; -**papier** (hard en scherp papier, om hout glad te schuren), o. gmv.; -**sel** (schuurzand, -goed), o. gmv.; -**zand** (scherp zand tot het schuren van keukengerief), o. gmv.
- Schuur** (beangst), bn. en bw.: een -e haas, schichtig; - rondzien; -er, -st; -heid, v.
- Schuw'en** (vermijden uit vrees of afkeer), ik heb geschuwd: het kwaad -, de naaste gelegenheid tot zonde -, een besmet huis -.
- Schwadronneeren** (met de sabel er op in hakken, in 't wilde schermen, fig. pochen, zwetsen), ik heb geschwadronneerd.
- Sieopticon** (grootte tooverlantaarn met versterkte lens), m. -s; lees: sieopt'ikon.
- Sef'plo**, naam eener oud-Romeinsche familie; het was - Africanus, die Hannibal te Zama overwon, 202 v. C.; het was - Minor of de Jongere, die in 146 v. C. Carthago verwoestte en N.-Afrika tot een Rom. provincie maakte.
- Scolio'se** (zijdelingsche ruggegraatsverkrumming), v. gmv. (c = k).
- Scout'o**, ook **Discount'o** (korting), o. -'s.
- Scorbut'** (scheurbuik), o. gmv. (c = k).
- Scorbutek'** (geplaagd met scheurbuik), bn.
- Seramasax** (gessch. het korte ijzeren zwaard der Franken), v. -en. (c = k).
- Scratch'** (Eng. sport. streep, krap, beginlijn, meet), v. -es; lees: skrets'.
- Scri'ba** (secretaris eener classis), m. -'s.
- Scribent'** (schrijver, veelschrijver, prulschrijver), m. -en. (sc = sk).
- Scribomanie'** (schrijfwoede, -jeukte), v. gmv.
- Scri'nium** (R.-K. reliekhouders), o. -s; zie Reliquarium.
- Scrips** (Eng. tijdelijke certificaten, receptissen), v. mv.
- Scriptum** (geschrift, opstel), o. -ta.
- Scrofuleus'** (klierachtig), bn., -euzer -t.
- Serup'pel** (medicinaal gewicht van $\frac{1}{3}$ drachme of ± 1.302 gram), o. -s; een - is 20 grein.
- Scrupu'le** (Fr. bezwaar: angstvalligheid van het geweten), v. -s: -s maken. (sc = sk).
- Scrupuleus'** (Fr. nauwgezet van geweten, te zwaar tillend), bn. (sc = sk), -euzer, -t.
- Scrupuliteit'** (angstvalligheid van geweten), v. gmv.: - is een redelooze vrees voor zonde, waar geen zonde bestaat.
- Scrut'inium** (het kiezen met stembriefjes: waarbij de meerderheid bestist), o. gmv. (c = k).
- Scud'o** (It. schildnaalder, $\pm f 2,50$), m. scudi.
- Sculp'sit** (Lat. heeft het geg. aveerd), zie **Sc. Sculptuur** (beeldhouwkunde, beeldsnijkunst; beeld- en snijwerk), v. gmv. (sc = sk).
- Seylla** (oudtijds, rots in maalstroom in de Straat van Messina aan de It. kust tegenover de rots Charybdis), v.: myth. zeskoppig zee-monster met twaalf pooten, blaffende als een hond en met drie rijen scherpe tanden, zegsw. van - in Charybdis komen of vallen, van kwaad tot erger vervallen, of van de branding in den maalstroom; lees: Silla.
- Sean'ce** (Fr. bijeenkomst van spiritisten, om geesten te ondervragen, voorstelling van prestidigitateurs, enz), v. -s: een - geven.
- Sec** (It. vino secco: zware zoete wijn uit gedroogde druiven), m.: Madera -, ook Sek.
- Se'cans** (meek. snijlijn), v. secanten; goniometrisch is de - het omgekeerde van de verhouding, die cosinus heet; lees: see-kans.
- Seces'sie** (scheiding, verwijdering), v.: de akte van -, in de Amerik. gesch. de akte van losmaking nl. v. d. zijde der Z. Staten van de Unie; - oorlog (de slavenoorlog in Amerika, 1861-'64), m. gmv.
- Secu'stie** (uitsluiting van opvolging), v. gmv.; gesch. acte van -, (4 Mei 1654).
- Secundair'** (Fr. eig. in de tweede plaats: ondergeschikt, afhankelijk), bn.: dat alles is van - belang. minder. (ai = è).
- Secoudant'** (Fr. getuige of helper, bijzonder in een tweegevecht; onderwijzer aan een instituut of kostschool), m. -en; -e, v. -n.
- Secun'de**, **secun'de** ($\frac{1}{60}$ minuut bij tijden graadmeting, meek. teeken, nl. "'), v. -n.
- Secondeeren** (bijstaan, helpen, tot getuige dienen; muz. begeleiden met de stem of met een instrument). (c = k).
- Secou'denwijzer** (zeer klein, derde uijzertje, dat de seconden aangeeft), m. -wijzers.
- Secou'denwinger** (nat. slinger, waarvan elke schommeling juist ééne seconde duurt), m. -s.
- Sec'ond-hand**-boeken (Eng. boeken uit de tweede hand, als bij Bolle en Cohen), o. mv.
- Secun'do** (ten tweede), bw.; ook: Secundo.
- Secours'** (Fr. hulp, bijstand), o., l.: sekoer'.
- Secreet'** (geheim), o. -creten.
- Secretaire'** (Fr. schrijftafel of -kast; ook bekend stuk huisraad met laden of deurtjes onder en een klep boven), v. -s. (ai = è).
- Secretares'se** (vrouwelijke secretaris), v. -n.
- Secretariaat'** (ambt v. secretaris), o. -aten.
- Secretariaat'** (bureau, kantoor), o.: het - der armen, bureau voor inlichtingen op allerlei gebied, voor minvermogenen.
- Secretarie'** (bureau v.d. secretaris), v. -ën.
- Secretarie'**, de algemeene -, v.: in O.-I. een college, dat de correspondentie voert en ook dient als vraagbaak der regeering.
- Secretaris** (eig. schrijver, meestal lid v. een bestuur, belast met de correspondentie; gemeentebestuur), m. -sen.
- Secretaris** (een soort van grooten reiger met lange veeren a. h. achterhoofd), m. -sen.
- Secretaris-generaal'** (eig. algemeen secretaris: een der hoogste ambtenaren aan een ministerie), m. -rissen-generaal.
- Secre'tie** (afscheiding van stoffen), v. gmv.
- Secta'ris** (ijverig aanhanger eener sekte), m. sectarissen. (c = k).
- Sec'tie** (insnijding, afdeeling), v. -s, -tiën.
- Sec'tie** (deel van een tramlijn), v. -s, -tiën.
- Sec'tie** (ontl. lijkopening), v. -s, -tiën. (c = k).
- Sec'tie** (deel v. e. gemeente, wijk), v. -s, -tiën.
- Sec'tie** (mil. helft van een peloton), v. -s; -**commandant** (mil. onderofficier), m. -en.
- Sec'tor** (gedeelte v. e. cirkelvlak, begrepen tusschen twee stralen en den boog), m. -s, -to'ren. (c = k).
- Secular'is** (honderdjarig; wereldlijk, niet-kerkelijk, niet-gestelijk), bn. (c = k).
- Secularisatie** (het verwereldlijken, de

- naasting van kerkelijke goederen), v. gmv.
- Secularisēeren** (wereldlijk maken, geestelijke gestichten of goederen verkoopen of in wereldlijke veranderen, aan den staat trekken).
- Seculle'ren** (R.K. geestelijken, die niet tot eenige orde behooren, b.v. kapelaans, pastoors), m. mv.; zie Regulieren.
- Secun'da** (muz. de tweede toon na den grondtoon), v. secunda's; ook: Secun'do.
- Secundair** (den tweeden rang innemen), bn.
- Secundeeren** (helpen, bijstaan); ook: Secondeeren.
- Secun'do** (ten tweede), bw.; ook Secundo.
- Secun'dus** (de tweede), m.; zie Primus.
- Secureeren** (in veiligheid brengen of stellen, verzekeren).
- Securitas** (zekerheid), v. gmv.; — is ook de naam eener levensverzekering.
- Securiteit** (zekerheid, onderpand, veiligheid), v. gmv.; ook: Sekuriteit.
- Secuur** (zeker, nauwkeurig, vast), bn.: hij is een Jantje —, een al tenauwgezet mensch; meestal: Sekuur; — der, — st.
- Sede'kah** (O.-I. slamatan, offermaal, heilmaal der inlanders), v. —'s; lees: se-dee'-kaa.
- Sedentair** (Fr. aanhoudend zittend), bn.: een — leven hebben.
- Se'dert**, vz.: hij is vertrokken — veertien dagen, — gisteren; vgw.: hij is gezond, — hij hier woont; bw.: En — ving haar lijden aan.
- Sediment** (bezinksel, neerslag, grondsoep, droesem), o. sedimenten.
- Sedimentair** (bezonken), bn.: — e gebergten.
- Seduc'tie** (verleiding, verlokking), v. gmv.
- Seduisant** (Fr. verleidelijk, verlokkelijk), bn.
- Sef'fens** (dadelijk, terstond), bw. vero.
- Segment** (afsnijding; meetk. gedeelte van een cirkelvlak, begrepen tusschen een koorde en haar boog), o. segmenten.
- Segrijn** (sijn gekorrēd leder, marokijn- of sagrjnleder), o., (soorten), o. — en.
- Segrijn** (polijstmiddel van schrijn- of metaalwerkers, bereid uit de huid van den haai, ook dienend als schuurmiddel), o. gmv.
- Segrj'nen** (van segrjnleer gemaakt), bn.: een — boekband.
- Seigneur** (Fr. adellijke heer), m. — s: grand —, groote hant, zegsw. den grand — spelen, den gebraden haai uithangen. (gn = nj).
- Seigneurie** (adellijk goed), v. seigneurieën.
- Sein** (teeken, wenk, signaal), o. — en.
- Sein'boek** (scheepst. atlas met de verschillende seinbeeldingen), o. — boeken.
- Sein'en** (een sein geven), ik heb geseind: wij zullen hem het nieuws — d. i. telegraferen; — er (iemand, die seint), m. — s.
- Sein'fluit** (fluitje tot het geven van een sein), v. — fluiten; — ge'ver (persoon, die seinen geeft, ook: onderdeel van een telegraaf), m. — s; — huisje (wachthuisje van den seingever), o. — s; — hoorn, — horen (hoorn, om te seinen), m. — s; — ing (het geven v. seinen), v. gmv.; — korf (aan een koord hangende korf, waarmee men kan seinen, door hem op of neer te laten), m. — korven; — lantaarn, — lantaren (lantaren met verschillende glazen, rood b.v. seint onveilig), v. — s; — licht (verschillend gekleurd licht, om seinen te geven), o. — lichten; — ontvanger (onderdeel van een telegraafstoel), m. — s; — paal (paal, als bij stations, met beweegbare armen, 's avonds met verschillend licht), m. — palen; — post (standplaats voor e. seiner),
- m. — en; — raket (scheepst. vuurpijl tot het geven van een of ander sein), o. — raketten.
- Sein'register** (register met geheimschrift tot het geven van seinen), o. — s; — schip (vaartuig, van 'welk seinen worden gegeven), o. — schepen; — schot (het schieten met kar on of vuurpijl), o. — schoten; — sleutel (onderdeel van een telegraafstoel), m. — s; — spiegel (zie Heliograaf), m. — s; — teek'en (afgesproken teeken, waarmede iets geseind wordt), o. — s; — toestel (inrichting to het geven van zekere seinen), o. — toestelen; — toren (in oude dagen, een toren, van welks hoogte seinen werden gegeven aan een volgenden toren, enz.), m. — s; — touw (scheepst.), o. — en; — vlag (vlag, waarmede e. sein gegeven wordt), v. — vlaggen; — vuur (vuurbaak op een hoogte of langs de kust, waarmede een afgesproken sein wordt gegeven), o. — vuren; — vuurpijl (scheepst.), m. — en; — wachter (spoorwegwachter in het seinhuisje), m. — s; — wijzer (op den spoorweg, toestel tot het geven van seinen), m. — s; — wimpel (seinvlag), m. — s.
- Seismograaf** (toestel tot het waarnemen van aar'bevingen, het geeft nl. de kracht, den duur en de richting van aardschokken aan), v. — gra'en; ook: Sis—.
- Seismologie** (de leer der aar'bevingen, aar'beekunde), v. gmv., ook: Sis—.
- Seismomet'er** (toestel ter registrering van richting, tijd en duur van aardschokken), m. — s, (ok: Seismograaf, ook: Sis—.
- Sei'zen** (scheepst. een kabel met dunne touwen vastsjoren), ik heb geseind.
- Sei'zings** (scheepst. touwtjes, die in twee rijen onder el'cander aan de voorste helft van het zeil in de gaten hangen en dienen bij het maken van een reef, sjortouwen), v. mv.
- Seizoen** (jaargetij), o. seizoenen; fig. bestemde of geschikte tijd voor eenige mode.
- Sejour** (Fr. verblijf, oponthoud), o. gmv.
- Sek** (zwarte zoete wijn der Canarische eilanden), m. gmv.; zie Sec.
- Sekaten** (O.-I. de jaarlijksche kermis ter eere v. a. geboortedag v. d. profet Moh.), v.
- Sekreet** (privaat, plee, beste), o. sekreten; — bril (— zitplank), m. — brillen; — deksel (rond d'ksel over het sekreetgat), o. — s; — papier, o. — en, — tje, o. — tjes (closetpapier); — raampje (luchtraampje), o. — s.
- Sek'se** (kunne, geslacht), v. seksen: de schoons —, de zwakkere —, het vrouwelijk geslacht.
- Sek'te** (gezindte, welke zich van een bestaande gemeenschap losscheurde), v. sekten; — geest, m. gmv.; — nhaat, m. gmv.
- Sekuur** (zeker, precies, nauwgezet), bn.: een — ventje; — der, — st; zie Secuur.
- Sel** (acht'voegsel), b.v. deksel, stijf'el, blauw'sel, d. i. het middel; baksel, zaagsel, brouw'sel, d. i. het voortbrengsel.
- Sela, selah** (teeken, dat in de psalmen voorkomt en „let op" beteekent; anderen meenen = da capo), o. en v. sela's, selah's.
- Sel'derij** (gekweekte groente), v. gmv., ook: Sel'derie; zie: Blad—, en Knol—, ook E'ppe.
- Seldremment** (drommels, wel verdord!), tw.
- Seldrementsch** (drommelsch), bw.: die — e vent! dai — e paard!
- Select** (uitgelezen, uitverkoren), bn. (c = k).
- Select'a** (de keur, het puik), v. —'s. (c = k).
- Selectie** (keus, uitkiezing), v. — s; lees see-lek'-sie.

- Sel'ene**, myth. de maangodin; zie Luna.
- Selenograaf'** (maanbeschrijver), m. - grafen.
- Self help** (Eng. eigen hulp), o. gmv.
- Self-made** (Eng. eigengevormd), bn.: een - man, iem., die al, wat hij is en weet, enkel aan eigen inspanning of studie te danken heeft, zie Autodidact; lees: self-meed.
- Selfrespect** (Eng. gevoel van eigenwaarde), o. gmv.
- Sel'va's** (dichte, ondoordringbare wouden aan de Amazonerivier in Z.-Amerika), v. mv.
- Sémantiek'** (beteekenisleer), v. gmv.
- Semaphoor'**, m., -pho're (leekendrager), optische telegraaf aan het strand, v. - phoren; men vindt de - ook bij drukke stations voor kleursignalen bij avond, ook: Semafoor'.
- Semasiologie'** (spraakb. betekenisleer), v. gmv.; ook: Semantiek'. (si = zi).
- Semasiolo'gisch** (volgens de betekenisleer), bn.: een - e regel is deze: het verband, waarin een woord voorkomt, bepaalt zijn betekenis.
- Sembah** (Mal. groet in hurkende houding, reverentie), v. sembah's. (ah = aa).
- Semes'ter** (halfjaar, zes maanden), o. -s.
- Se'mi** (half), bn.; -arts (iem., die het eerste deel v. h. artsexamen met goed gevolg heeft afgelegd), m. en v. -artsen. (i = ie).
- Semle'ten** (afstammelingen van Sem, oudsten zoon van Noach), m. mv.: de Israëlieten zijn -, ook de Arabieren.
- Semie'tisch**, bn.: -e talen, als Hebreewusch, Arabisch, enz.; zie Semieten.
- Semina'rie** (kweekplaats, kweekschool), o. -ries, -riën; zie Seminarium. (j = ie).
- Seminarist'** (kweekeling van een seminarium), m. seminaristen.
- Semina'rium** (kweekschool, in ons land voor toekomstige godsdienstleeraars, bijzonder voor R.-K. priesters), o. -nariums, -naria.
- Semi'ramis**, mythische koningin v. Assyrië en Babylonië; zie: Hangende tuinen en Wereld wonder.
- Sem'per** (Lat. altijd), bw.: - crescendo, steeds wassend; - idem, altijd dezelfde; - florens, steeds bloeiend; - virens, immer groenend.
- Sem'per** (muz. altijd, steeds), bw.
- Senaat'** (raad der ouden: Eerste Kamer in Frankrijk, België, Italië, Spanje, ook in Wurtemberg, Beieren, Denemarken en Saksen), m. senaten.
- Se'naag** (Mal. lekker), bn.: na het bad voelden zij zich -.
- Sena'tor** (lid v. d. senaat), m. - tors, -to'ren.
- Sena'tor** (oudere in rang), m. -to'ren: de -to'ren, die hem ontgroend hebben, (C. O.)
- Se'neblad** (afdrijvend geneesmiddel), o. -bladen, volkst.: zenuwbladen.
- Se'neca**, gesch. Romeinsch schrijver, en leermeester van Nero, op bevel van dezen gedood, 2-65 na C.
- Se'negroen** (plant), o.; zie Zenegroen.
- Se'neplant** (geneeskrachtige plant in de Levant), v. -planten; ook: Senestruik.
- Se'neshalk** (eig. oudste huisdienaar: aan het Frankische en Fransche hof een staatsdienaar, die met het beheer der financiën en de verpleging van het recht was belast), m. -schalken.
- Seniel'** (Fr. senile: aan den ouderdom eigen), bn.: een - gestel, af- of uitgeleefd; een - e ziekte, door den ouderdom.
- Se'nior** (Lat. de oudere, de oudste), m. seniores; zie **Sen.** of **Sr.**
- Senioraat'** (recht van erfopvolging door den oudste, majoraat), o. senioraten.
- Sen'nen** (Zwitserse alpenherders), m. mv.
- Senn'hut** (zomerhut van den herder op de hooge Alpen), v. -hutten.
- Se'nor** (seigneur, adellijke titel in Port. en Sp.), m. seno'res; **seno'ra**, **seno'rita**, v. -'s.
- Sensa'tie** (gewaarwording, gevoel; beweging, opschudding, opzien), v. sensaties, -tiën, (t = ts); -bericht (dat nl. opzien verwekt), o. -berichten; -lectuur (erg prikkelende, op de zenuwen werkende lectuur, b.v. Aimard's werken), v. gmv.; -roman, m. -romans; -stuk (tooneelspel, vol emoties), o. -stukken; -verhaal, o. -verhalen.
- Sensationeel'** (wat sensatie maakt), bn.: een - proces, een - e onthulling, een - e mededeeling; de - e nieuwtjes zijn in kleine kranten vaak de hoofdschotel.
- Sensi'bel** (Fr. gevoelig voor indrukken, fig. dankbaar, erkentelijk), bn.; -er, -st.
- Sensibiliteit'** (gevoeligheid), v. gmv.
- Sensitivis'me** (letterkundige richting, zekere weke richting van romanschrijven), o. gmv.
- Sensitiviteit'** (fijngevoeligheid), v. gmv.: de - dezer eeuw beeldt zich uit in onze romans.
- Senso'risch** (den indruk opnemend, gewaarwordend), bn.
- Sensualis'me** (leer dergenen, die niets aannemen dan wat door de zinnen wordt waargenomen), o. gmv.
- Sensualist'** (aanhanger van het sensualisme; ook: zinnelijk mensch), m. sensualisten.
- Sensualiteit'** (zinnelijkheid), v. gmv.
- Sensueel'** (zinnelijk), bn.; -eeler, -st.
- Senten'tie** (zin- of zedenspreuk, korte gedachte; ook: rechterlijke uitspraak, vonnis), v. sententiën, -ties. (tie = sie).
- Sententieus'** (leerrijk, pittig, bondig, kernachtig, spreukmatig), bn.; lees: senten-sieus'.
- Sen'timent** (kunstgevoel; denkwijze, oordeel, neiging, gevoel), o.: een diep godsdienstig -; -en (meeningen, opinies).
- Sentimentaliteit'**, v. of -teel'heid (overdreven gevoeligheid), v. gmv.
- Sentimenteel'** (overdreven of belachelijk gevoelig), bn. en bw.: de -e roman, b.v. Julia van R. Feith, (1753-1824); -held, v.
- Separaat'** (afzonderlijk, op zich zelf), bn.
- Separa'tie** (Fr. scheiding), v. separaties, -tiën, (t = ts); ook: Separceering.
- Separa'tis'me** (geest v. afzondering in zake godsdienst of staatkunde), o. gmv.
- Separa'tist'** (afgescheidene), m. separatisten.
- Separa'tor** (deel eener stoommachine, afscheider van natten stoom), m. separators.
- Separeeren** (Fr. afscheiden, afzonderen).
- Sep'ia** (de inktvisch), v. sepia's; ook: (het zwartbruine sap uit de blaas van den inktvisch; zwartbruine verf), v. gmv. (e = ee).
- Septem'ber** (de 9e maand, Herfstmaand), m.: eig. zevende maand, zie December.
- Septennaal'** (wat om de 7 jaar gebeurt), bn.
- Septennaat'** (regeringstijdperk of ambtsduur van zeven jaar, b.v. van den president der Fransche republiek), o. -naten.
- Septet'** (muz. zevenstemmig stuk), o. septetten.
- Septima**, **septime** (muz. zevende toon, interval van zeven toontrappen), v. -'s, -s.
- Sept'isch** (bederfwekkend, bederwend), bn.
- Septuagin'ta** (eig. de zeventig; de 72 overzeters van het Oude Testament uit het Hebreewusch in het Grieksch), v.: deze over-

zetting geschiedde, volgens een oude overlevering, op last van den Egyptischen koning Ptolomeus II, (285-247 v. C.)

Sep'tuor, o. septuors; zie Septet.

Seque'ster (rechtl. bestag op goederen), o.

Seque'stra'tie (bewaaring van een zaak, waarover geschil is), v. -s. (qu = kw).

Ser'af (Hebr. engel van den eersten rang om Gods troon), m. serafs. (e = ee).

Ser'afijn' (seraf), m. -en: de orde der -en.

Ser'af'ne (huisorgel), v. -s: -orgel, o. -s.

Ser'af'sveder (pen uit den vleugel van een serafijn), v. -veders: beschrijf Hem (God) met een -, (Vondel). (e = ee).

Ser'af'svleugel (vleugel v. een serafijn), m. -vleugels; -vlucht, v. gmv. (e = ee).

Ser'all' (paleis van den Turkschen keizer, waarin ook de harem), o. serails: het - van den padisjah in Stamboel; lees: see-reil'.

Sera'pis, Egypt. godheid en wel de ziel van Osiris, levende in den stier Apis; zie Osiris.

Serena'de (avond- of nachtmuziek, vocale of instrumentale huld muziek bij avond), v. -s; -muziek, v. gmv.; zie Aubade.

Serenis'sima (Lat. doorluchtigste: vroegere titel v. een regeerende Duitsche keizerin), v.

Serenis'simus (Lat. doorluchtigste: vroegere titel v. e. regeerenden Duitschen keizer), m.

Ser'ge, sar'ge (lichte, gekeperde wollen stof), v. gmv.: een - rok, een jak van -, (Potg.); bedgordijnen van -. (g = zj).

Sergeant' (onderofficier), m. -s, -en. (ge = zj).

Sergeant'-hoorn'blazer (sergeant in het korps der hoornblazers), m. -hoornblazers.

Sergeant'-majoor' (eerste of majoor onder de sergeants), m. -majors. (ge = zj).

Sergeant'-schrij'ver (sergeant ten bureele van de hoofdwacht), m. sergeants-schrijvers.

Sergeants'strepen (distinctief van rang bij een onderofficier, chevrons), v. mv. (ge = zj).

Ser'ie (reeks van opeenvolgende nummers), v. seriën, series: ook wel serie', v. serieën.

Ser'ieus' (Fr. ernstig, plechtig, gewichtig), bn. en bw.; -euzer, -t.

Ser'ieux' (au), bw. d. i. in of als ernst.

Ser'ing', syring' (lentebloem), v. -ingen.

Ser'in'gebloesem, m. -bloesems; -boom, m. -boomen: -struik, m. -struiken.

Sermo'en' (Fr. sermon, rede, leerrede: predicatie, preek), o. -en.

Ser'o (O.-I. vaste fuik, staketsel van bamboe in den vorm eener V), v. -s.

Sero'en', Cero'en' (baal), m. -en: een -runderhuiden, een - amandelen, een - Cuba-tabak, een - vijgen.

Seroet' (Mal. inlandsche sigaar), v. -en.

Ser'peling (zekere zoetwatervis), m. -en.

Serpent' (slang), o. -en: een venijnig -.

Serpent' (zeker slangvormig blaas-instrument van koper en ook wel van hout met leder overtrokken, uitgevonden in 1590, eerst bij kerkmuziek in gebruik), o. -en.

Serpent' (de naam der paradijslang, nl. des duivels, die Eva verleide), o.: het booze -.

Serpent' (booze vrouw, helleveeg), o. -en.

Serpent'ig' (vinnig, boosaardig), bn.; -er, -st.

Serpent'ijn' (krijgsw. lang stuk geschut, veldsling, 16^e eeuw), v. -en. vero.

Serpent'ijn'steen (slangensteen, slangswijze gevleete talksteen), o. gmv.; ook: Serpent'ijn'.

Serpent'ine (zeer lange, opgerolde strook van gekleurd papier, waarmee op vastenavond de feestvierders elkaar werpen), v. -s.

Serpents'look (berglook), o. gmv.: het - is aldus genoemd, omdat men het als middel beschouwd tegen een slangebeet.

Serpents'tong (plantk. gemeen pijlkruid), v.; zie Adderkruid.

Ser're (Fr. broeikas, broeihuis), v. -s: in de zwoele - van Artis huizen luiaards, reuzenschildpaden, miereneters, mierenegels, enz.

Ser're (spreekt. veranda), v. serres.

Ser'rum bloedwater of -wei van een dier, dat men bij een besmettelijke ziekte met smetstof hee't ingeënt, een behoed- of geneesmiddel), o., (soorten), o. -s.

Serval' tijgerkat, m. servals.

Servet' (vinger- en monddoek), o. servetten; -band (bandje om een servet), m. -banden; -goed (linnen pellingoed), o. -goederen; -mand, v. -manden; -ring, m. -ringen.

Serv'ice (dienst, bediening), v. gmv.

Serviel' (krupend, slaafsche), bn., -er, -st.

Servies' (theegoed, koffiegoed), o. serviezen: ook: eer volledig eet-, een porseleinen -.

Servills'me (slaafscheid, kruipertij), o. gmv.

Servillit'it' (slaafsche onderdanigheid), v.

Serviteu'r' (Fr. dienaar, bediende; fig. diepe buiging), m. serviteurs.

Servitut't' (erfdienstbaarheid; zakelijk recht, waarmee een erf is bezwaard), o. -uten.

Se'sam (tooverwoord: open u!), bw.

Se'sam (Egyptisch oliezaad), v. gmv.

Ses'sie (zitting, zittingstijd), v. -siën, -sies.

Set'ter (jagerst. Eng. patrijshond), m. setters.

Set'tler (Eng. kolonist), m. -s.

Sè'vres Fransche porselein uit de stad van dezen naam bij Parijs), o. gmv.: een - vaas.

Sextant' (hoogtemeter), v. -en; zie Octant.

Sex'te (uuz. zesde toon v. de klankladder), v.

Sextet' (muz. koor van zes zangers of spelers), o. sextetten. (x = ks).

Sextet' (dicht. de zes laatste regels van een sonnet, niet drie rijmklanken), o. sextetten; zie: Sonnet, Octaaf, Quatrain en Terzet.

Sext'ime (dichtk. koppeling v. zes regelige rijmstroph'en), v. sextinen. (x = ks).

Sex'to (uuz. zesde), bw. (x = ks).

Sex'tuor (6-stemmig muziekstuk), o. -tuors.

Sexueel' (gestachtelijk, het geslacht betreffende), bn.: -e moraal. (x = ks).

Sfeer (een bolvormig lichaam; de hemel of wereldbol; de loopbaan der hemelbollen; fig. de kring, waarbinnen iemands kundigheden of macht zich bepaalt; macht, invloed, gebied), v. sferen, ook: hemelstreek, omgeving.

Sfe'risch (bol- of kogelvormig), bn.: een -e driehoek, driehoek op den bol. (e = ee).

Sfero'ide (afgeplatte bol, omwentelingslichaam, ontstaan door draaiing van een ellips om haar kleine as), v. sferoiden. (e = ee).

Sfinx (myth. fabelachtig monster met het lichaam van een leeuw en de buste van een vrouw: beeld v. h. raadselachtige), v. -en: de Gr. - verbleef op een rots bij Thebe, ze gaf iederen voorbijtrekkenden man of vrouw een raadspil en verslond, wie het niet kon oplossen; lees: sfinks.

Sfinx (bouwk. steenen beeld, lichaam van een dier, buste van een mensch, ook: ramskop), v. sfinxen de - behoort tot de reuzenwerken van oud-Egypte.

Sfinx (algemeene naam voor nachtwlinder), v. sfinxen lees: sfinks.

Sforzan'do (muz. sterker wordend), bw.

Sgraff'ito (uit 't It.: een aan het fresco

verwante manier van versiering van muurvlakken), o. sgraffito's. (g = k).

Shakespeariaansch' (in den trant van den Engelschen grooten tooneeldichter en treurspelschrijver William Shakespeare (1564-1616), bn.; lees: sjeekspieriaansch'.

Shampooën (Eng. iemand na het haarknippen het hoofd wrijven en wasschen), (lees: sjem-); -ing (haarbade), v. -en.

Sha're (Eng. aandiel), v. shares. (a = ee).

Sheik, Shleich, m. -s; zie Sjeik.

Shel'ter (Eng. schuilplaats, toevlucht), o. -s.

Sher'if (Engelsche landrechter, rechter in een shire), m. sherifs. (sh = sj).

Sher'ry (lichte Sp. wijn, uitgevoerd uit Xeres in Andalusie), m.; lees: sjer'rie.

Shil'ling (Engelsche munt = f 0.60, $\frac{1}{20}$ van een pond sterling), m. -s. (sh = sj): een - heeft 12 pence; afgekort: **Sh.**

Shir'ing (Eng. wilkatoenen weefsel voor hemden), o. gmv.; lees: sjur'tieng.

Shock'ing (Engelsche uitroep: ergertijk, aanstoot gevend, onkiesch), tw.; lees: sjock'kieng; een Eng. lady roept al heel gauw: it is -, het is weezinwekkend, aanstootelijk.

Shy'lock (woekeraar), m.; - is een hoofdtype uit Shakespeare's Koopman van Venetië. (y = ei).

Stameesch' (uit of van Siam), bn.

Siber'isch (uit of van Siberië), bn.: de - e lijst, bij ons zeldzame vogel; de - e spoorweg.

Sibil', sibil'le, sibyl'le (vrouw bij de Ouden, die de gave der voorspelling bezat, waarzegster, profetes), v. sibilen, sybillen.

Sibillijnsch' (waarzeggend, profeteerend), bn.: de - e boeken, de - e bladen, bij de oude Romeinen een drietal boeken, door Tarquinius Superbus, den laatsten Rom. koning (534-510 v. C.), gekocht van de sibil van Cumae.

Sic! zoo! aldus staat er woordelijk! (c = k).

Siecatief' (snel opdrogend vernis), o. gmv.

Sicilia'na (Sicilia'sche dans), v. -'s.

Sicilia'ne (dichtk. achtregtig dichtje), v. -n.

Sic tran'sit glo'ria mu'ndi. Lat. Zoo vergaat de heerlijkheid der wereld! (c = k).

Sid'deraal (visch van ± 1.5 M., levende in de stilstaande meren en de ondiepe poelen van Z.-Amerika, die electriche schokken kan geven, welke zelfs een mensch kunnen verlammen), m. -alen.

Sid'deren (beven, trillen), ik heb gesidderd: - van vrees, - van angst, met - de vingers; - meerval (visch in de rivieren van Afrika, met electriche orgaan), m. -vallen: -rog (rog van $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{4}$ M. in de Middell. Zee, ook torpedo geheeten, die sterke electriche schokken voortbrengt, door een orgaan, tusschen den kop en het voorste deel der borstvinnen gelegen), m. -roggen.

Sid'erisch, sideraal' (Lat. behoorende tot de sterren), bn.: het - ische jaar, sterrejaar.

Siep'pel (ui, ajuin), v. siepels, gew.

Siep'oog (tranend oog), o. -oogen: (persoon), m. en v. -oogen. gmv.

Sier, v. gmv.: zegsw. goede - maken, pret maken, lekker laten opdisschen, smullen.

Sieraad (tooi. onschik), o. -raden, -ra'diën: fig. roem, eer: hij was een - der balie, bij dichters ook: Sieraad'.

Sieren (opschikken, verfraaien), ik heb - sierd: sierende of decoratieve kunst; -ing, v. sieringen; -sel (tooi), o. siersels.!

Sier'letter (letter, die tot opsiering dient b.v. van een etiket), v. -letters.

Sier'lijk (fraai, mooi), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.; zie Elegant.

Sier'plant (tuin- of kamerplant), v. -planten.

Sier'ra (Sp. gebergte, bergketen), v. sierra's; lees: sie-er'-ra; - Nevada, eig. besneeuwde zaag: de algemeene naam der Z. Spaansche gebergten naar den getanden kam.

Siës'ta (Sp. middagslaapje, dutje), v. -'s: een - houden; lees: sie-es'ta.

Sieur (Fr. heer: een geringe titel, waarvan zich in de 18e eeuw meerderen jegens minderen bedienden), m. sieurs; lees: sie-eur'.

Siffleeren (fluiten, uitfluiten, uitjoven).

Siffo'nië're (chiffonnière), v. -s. voren.

Sigaar', v. sigaren; z. Cigarette.

Siga'renasch (asch v. opgerookte sigaren), v.; -beker (koperen of zilveren beker, om sigaren in te zetten), m. -s; -damp (rook van brandende sigaren), m. gmv.; -fabriek (fabriek, waarin sigaren gemaakt worden), v. -en; -fabrikant (eigenaar van een sigarenfabriek), m. -en; -handel (handel in sigaren), m. gmv.; -kist (cederhouten kistje, waar sigaren in verpakt zijn of worden), v. -en; -kistje o. -s; -koker (zakkoeker voor sigaren), m. -s; -magazijn (grootte sigarenwinkel), o. -en; -maker (werkman, die sigaren maakt), m. -s; -pijpe (pijpe, waaruit men een sigaar kan rooken), o. -s; -rook (rook van brandende sigaren), m. gmv.; -schaartje (knippertje, om sigaren te ondoen van de punt), o. -s; -standaard, -standerd (sijn kistje of etui, waar de sigaren rechtop in gezet kunnen worden, om rond te presenteren), m. -standaards, -standers; -winkel (winkel, waar sigaren verkocht worden), m. -s; -zaak (-affaire, -winkel of -magazijn), v. -zaken; -zakje (papieren builtje, waar de winkelier de sigaren in doet), o. -zakjes.

Sigaret', v. -ten; meer: Cigaret.

Sigil'lum (zegel), o. sigilla.

Signaal' (teeken, sein, b.v. het luiden eener bel), o. signalen; lees: sien-jaar'.

Signaleeren, significeeren (iem. signalement opgeven; ook: uitduiden, seinen): een feit -; zich -, zich onderscheiden. (gn = nj).

Signalement' (beschrijving van iemands uiterlijk), o. -en; lees: sienjalement'.

Signatuur' (F. onderteekening, handschrift, handteekening), v. -uren. (gn = n).

Signatuur' (boekdr. korte titel-aanwijzing op de eerste pagina v. elk vel), v. -uren.

Signet' (handzegel, cachet, titelvignet), o. -netten; lees: sien-jel'.

Significatie (beteekenis, gerechtelijke aanzegging), v. -ties, -tiën. (gn = nj).

Signo're (It. heer), m. signo'ri; lees: sien-jo're; signo'ra, v. -'s.

Sig'num (Lat. kenteeken, beduiding, maat-teeken; wonderteeken), o. -nums. (g = g).

Sij'felen (schuifelen, sissen, blazen), de slang sijfelde, heeft gesijfeld.

Sijp (sappig, niet dor), bn.: het akkermaalshout moet goed - zijn, anders gaat de bast er met het kloppen niet af; zie Eikschillen.

Sij'pelen (onmerkbaar doorleken), het heeft en is gesijpeld; volkst. ook: Siepelen, Sieperen.

Sijs (snaak, kwant), m. sijsen: een vreemde -, een wonderlijke - van een vent.

- Sijs** (zangvogeltje uit de familie der vinken), m. sijsen; -je, o. -s.
- Sik** (kinbaard), v. sikken; -je, o. -s.
- Sik** (geit), v. sikken. gmvz.
- Sik'kel** (Hebreeuwsche munt), m. sikkelen, -s; de zilveren - of zilwerling, f 1.25 - f 1.50, de gouden - (= ± f 8.50).
- Sik'kel** (Hebreeuwsch gewicht), m. -s, -en; een - was ongeveer 16¼ gram.
- Sik'kel** (rond snijmes), v. -en, -s; de - in 't koren zetten; fig. de - des doods, zeis; de - der maan, sikkelvorm.
- Sikkeneur'ig** (ziekeneurig, chicaneurig; twistziek, grommig, gemelijk), bn. en bw.: een - mensch, - handelen; -er, -st.
- Sik'kepitje** (weinigje, bijna niets, geen zier), o. gmv.: hij heeft geen - verstand; geen - zal er aan mankeeren.
- Sik'ker** (dronken), bn.: hij is mooi -.
- Silen'tium** (Lat. het zwijgen, stilte), tw.: als zn. (het verplicht stilzwingen, b.v. in een klooster), o. (t = ts).
- Sile'nus**, myth. voedstervader van Bacchus en zijn trouwe gezel, hij rijdt dronken op een ezel; ook Sileen.
- Silhouet', silhouet'te** (Fr. schaduwbeeld, ook: -portret, -omtrek; zwart op witten grond), v. -ten, lees: sie-loe-et; de - ten waren in de mode vóór de daguerreotypie en photographie, ze waren veel goedkoper dan de geschilderde portretten.
- Sil'lex** (ieder harde steensoort), o.: vuursteen, graniet, kiezelsteen is -.
- Silo, sil'o** (Sp. graanelevator, door stoom werkend, het graan opzuigend), m. silo's, sillo's.
- Silvester-avond** (31 Dec.-avond, oudejaarsavond: gedenkdag van paus Silvester I, 314-335), m. -avonden.
- Sim** (Lat. simia: aap), v. simmen.
- Sim** (snoer van een hengel; bovendeel v. d. dobber a. e. hengel), v. simmen; zegsw. iem. onder de - hebben, onder den duim.
- Similor** (Lat. schijnzilver, Mannheimer goud: 4 deelen koper en 1 deel zink), o. gmv.
- Simonie'** (handel in voorwerpen, voor welke meer geld gevraagd wordt, dan de eigenlijke waarde is, om de geestelijke kracht, die men er aan toekent), v. gmv.: reeds sedert 1075 is deze handel op straf verboden in de R.-K. kerk; eig. Simonszonde, zie Hand. 8:18-20.
- Sim'pel** (eenvoudig; onnoozel, zwak van hersenen), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.; -tjes, bw.: - gekleed zijn.
- Simplex sigill'ium ver'i**, Lat. Eenvoud is het zegel of kenmerk van het ware, (spreuk van Boerhaave, 1668-1738).
- Simpliciteit'** (eenvoudigheid), v. gmv.
- Sim'sonsverzuchting** (zucht, om de oude kracht nog eenmaal terug te mogen hebben), v. gmv., zie Richt. 16:28; Petrus Stastok slaakte een -, (C.O.)
- Simula'tie** (voorwending van krankzinnigheid, van eenig lichaamsgebrek, van verwonding, enz. b.v. door boosdoeners), v. -tiën.
- Simuleeren** (voorwenden), zie Simulatie.
- Simultaan'** (gelijktijdig), bn.: een - partij in 't schaken of dammen spelen, d. i. één tegen vele andere liefhebbers; een - seance van schakers of dammers; een - speler, meester-speler (dam- of schaakspel).
- Simultaneiteit'** (gelijktijdigheid), v. gmv.
- Si'maasappel** (bekende zuidvrucht), m. -en, -s; ook: Chinaasappel; zie Appelsien.
- Si'naï** (a. ardr. gebergte in Arabië, waar de Israëlieten de wet der 10 geboden ontvingen), m.
- Sincer'** (oprecht, onvervalscht), bn. Vl.
- Sincerit'it'** (oprechtheid), v. gmv. (e = ee).
- Sind'bac'**, de zeeman uit de Arabische nachtvertellingen der Duzend-en-één Nacht.
- Sin'del** (uitgebrande steenkool), m. sindels; ook: Sintel.
- Sinds** (v. in dien tijd af), bw.: hij viel van de trap, en - is hij sukkelend; vz.: - veertien dagen is hij ziek, gedurende; vgw.: hij studeert goed, - hij hier is.
- Sindsdien'** (sinds dien tijd), bw.
- Si'ne**, Lat. zonder: - an'no, zonder jaartal; - di'e, zonder nadere aanduiding v. d. dag of tijd; - du'bio, zonder twijfel: - loco et anno, zonder plaats en jaar; - qua non, zie Conditio.
- Sinecure', sinecuer'** (Lat. sine cura, zonder zorg; am't, dat bezoldiging geeft met weinig of geen werk), v. -curen: een betrekking, die tot nog toe een sinecure was geweest, (Potg.)
- Sin'gel** (wandeling om de stad met plantsoen en vijvers), m. en o. -s; de -s te Arnhem zijn mooi; - lewoner, m. -bewoners.
- Sin'gel** (r'iem, buikriem van e. paard), m. -s.
- Sin'gel** (It.-K. priestergordel, die over de toog wordt gearagen; ook koord, waardoor de albe om de middel wordt vastgebonden), m. -s.
- Sin'gelen** (een paard den buikriem omdoen), ik - de, heb gesingeld, verg. Omsingelen.
- Singké'** (in China geboren Chinees op Java), m. singkés; zie: Babah en Sinké.
- Singula'ris** (enkelvoud), m. gmv.
- Singulariteit'** (zonderlingheid), v. gmv.
- Singulier'** (ongemeen, vreemd, bijzonder), bn.: een - geval, een - man; -der, -st.
- Sinis'ter** (heileloos, somber, nadeelig, ongelukkig, schrikwekkend, rampspoedig), bn. en bw.
- Sin'jeur'** (mijnheer), m. -s; zie Sieur.
- Sin'jo** (O.-I. mann. kleurling, afstammend van een Europeaan), m. sinjo's.
- Sin'ké**, **sing'kee** (nieuweling-Chinees op Java), m. sinké's; ook: Singké; zie ald.
- Sin'ken**, **Sin'xen** (volksn. Pinksteren), m.
- Sin'nespel**, o. -spelen; zie Zin'nespel.
- Sinoloog'** (Fr. kenner en beoefenaar der Chineesche taal), m. sinologen.
- Si'non**, listige Griek, die de Trojanen wist over te halen het houten paard binnen te halen; zie: Paard en Laocoön.
- Sin'o'pel** (groen in de wapenkunde), o. gmv.
- Sint** (heilige), bn.: - Jozef, Sinte-Agnes.
- Sint** (Fr. saint: een heilige), m. sinten; de goede -, éinterklaas.
- Sint-Amant'**: apostel der Z. Nederlanden, bisschop v. in Maastricht.
- Sinte-An'na**; zie Anna.
- Sint-Anto'nieskruid** (helmkruid), o. gmv.
- Sint-Anto'niesvuur** (gordelroos), o. gmv.
- Sint-Anto'niesbrood** (liefdebrood voor de armen), o. -brooden; -varken (in de Middeleeuwen, een in een stad loslopend varken, te mesten voor de armen en kenbaar aan de glippen in 't oor), o. -varkens.
- Sin'tel**, m. -s, zie Sindel; -pad (pad, met sintels besirooid), o. -paden.
- Sint-El'musvuur**, o., zie Elmusvuur.
- Sinte-Geer'trudis** (R.-K. herinneringsdag op 15 Nov.), v.: - was de patrones der reizenden; bij de afreis werd er in de Middeleeuwen een dronk ingesteld te harer eere, men dronk: St.-Geerten-minne en St.-Jans-geleide,

- van wien de legende vertelde, dat hij vergiftigden wijn zonder nadeel had gedronken.
- Sinte-Margrietsdag** (feestdag op 10 Juni ter eere van Margariet), m.: het volk meent, dat het zes weken regenen zal, als het op dien dag regenachtig weer is.
- Sinterklaas**, **Sint-Nicolaas** (feestdag van den H. Nicolaüs, bisschop van Myra, † 345, bekend om zijn barmhartige liefde; op den 6en December, kinderfeest), m.; -avond (de vooravond van St.-Nicolaas, nl. die van 5 Dec.), m. gmv.; -dag (de 6e Dec.), m. gmv.; -feest, o. gmv.; -geschenk, o. -en; -goed (speculatie), o. gmv.; -koekje (-mannetje), o. -s; -pret, v. gmv.; -vermomming (verkleeding van iemand, die voor Sinterklaas speelt), v. -en; -vreugd (-pret), v. gmv.
- Sint-Felten**: iem. voor -wenschen, (Van Lenn.), z. Sint-Velten en Sint-Vitusdans.
- Sint-George**, zie George.
- Sint-Jan**: R.-K. gedenkdag op 27 Dec. ter eere van Johannes, den Evangelist; op 24 Juni, idem ter eere van Joannes den Dooper.
- Sint-Jansbrood** (vrucht v. d. tropischen broodboom), o.; -boom (tropische boom), m. -boomen.
- Sint-Jans-evange'lie** (R.-K. aan het slot der Mis wordt het begin van dit Evangelie meestal door den priester gelezen), o. gmv.
- Sint-Jansgele'de**, o.; zie Sinte-Geertrudis.
- Sint-Jans'kerk** (kerk, toegewijd aan St.-Jan of aan den H. Joannes b.v. i. Den Bosch), v.
- Sint-Jans'kruid** (plantk. wildgroeiende plant, hertschooi), o. gmv.: het - beschermt, naar het bijgeloof, een huis tegen onweer, brand en ziekte.
- Sint-Jans'lot**, o. -loten; zie -schoot.
- Sint-Jans'schot** (het schot, dat de boomen omtrent 24 Juni of St. Jan maken), o.
- Sint-Jo'riswortel** (plantk. duivelsklauw, koortswortel, wilde valeriaan), v. gmv.
- Sint-Lam'bertsnoot** (een soort van groote hazelnoot), v. -noten.
- Sint-Maar'ten**: zie Maartensdag.
- Sint-Maar'tensvogel** (een der volksnamen van het goudhaantje), m. -vogels.
- Sint-Nicolaas**, enz.; zie Sinterklaas.
- Sint-Pie'terskruid** (sleutelbloem), o. gmv.
- Sint-Pie'terspenning**, m.; zie Petruspenning.
- Sint-Silves'ter**, paus van Rome, herinneringsdag, 31 Dec.; zie Silvesteravond.
- Sint-Ten'nisbloem** (gele wederik), v. -en.
- Sint-Velten** (de booze, de duivel), m.: -drijft hem weer zijn kroegen langs, (Staring, Genez. maab); ook: Sint-Felten.
- Sint-Vincen'tiusvereniging**, v.; zie Vincentius-vereeniging.
- Sint-Vit'us**: hij is van - bezeten, nl. v. d. duivel; zie Sint-Velten of -Felten.
- Sint-Vitusdans** (geneesk. beverige zenuw-ziekte, stuiptrekkende of krampachtige zenuw-aanval, vallende ziekte), m. gmv. Ook: Sint-Vettdans, zie Fieteldans. Ook: Valentijns-ziekte, Sint-Veltensziekte, aan den booze toegeschreven: de lijders zochten hulp in de bedehuizen, den H. Valentijn of den H. Vitus toegewijd, vandaar de naam.
- Sin'us** (inham, zeeboezem), m. sinussen.
- Sin'us** (meetk. de loodlijn, die uit het punt, waarin een straal den omtrek v. d. cirkel raakt, op een anderen straal valt), m. sinus-
- sen: in de goniometrie is de - de verhouding tusschen de projecteerende loodlijn en het geprojecteerde been.
- Sin'x'en**, m.; zie Sinksen.
- Sion** (aandr. bovenstad van oud-Jeruzalem, gebouwd op den berg van dien naam, een heuvelplateau, waarop Salomo's tempel stond, en thans de moskee van Omar), o.; de naam - wordt dikwijls gebezigd voor Jeruzalem zelf, ook voor het Jodendom.
- Sionie'ten**, -nis'ten (voorzitters van de verhuizing der Israëlieten naar Sion, Palestina; eerste congres te Bazel in 1897), m. mv.
- Sip** (verlegen), bijw.: wat kijk je -! d.i. op je neus, ontevreden, sneu; -per, -st.
- Sipa'hi** (Perz. inlandsche soldaten, vooral ruiters in Eng.-Indië), m. mv.; ook: Sip'oys.
- Siphon'** (buis met zwanenhals; hevelschijfje voor spuitwater), m. -s; lees: sie-fon'.
- Sip'perlippen** (met het voorste der lippen proeven), ik heb gesipperlipt.
- Sir** (lees: Fr. soeur, titel v. e. Engelschen baronet of een ridder, zooveel als ons jonkheer), m. -s: ook aanspreektitel van elk wel-opgevoed Engelschman, zooals bij ons: Mijnheer.
- Sire** (aanspreektitel v. e. koning of keizer), m.
- Sire'ne**, myth. een zeenimf of zeemeermin, verblijvende op een eiland bij Sicilië, die de voortdurenden door haar wonderlijk schoon gezang zóó betooverde, dat zij het eiland naderden en dan schipbreuk leden; (fig. Sire'ne: schoone, verlokkende en verderfelijke verleidster), v. -n of -s. (e = ee).
- Sire'ne** (werktuigje, om het aantal trillingen van een toon te bepalen), v. -n. (e = ee).
- Sire'ne** (scheepst. toestel tot het geven van geluidsignalen), v. -s. (e = ee).
- Sire'nenlied** (fig. onweerstaanbaar aantlokkend lied, lokstem der verleiding), o. -liederen; ook: -zaug, m. -zangen. (re = ree).
- Siri** (O.-I. slingerplant, tot de pepergewassen behoorende, in een groot aantal soorten in 't wild in den Maleischen Archipel groeiende), v., zie Betel; -blad (hartvormig, gaaf-randig blad, 8-14 c.M. lang, bevattende een vluchtige olie van eigenaardigen smaak), o. -bladeren; -doos (doos, afwisselend van waarde, zelfs van goud of zilver, bevattende de verschillende ingrediënten, alsmede een schaar tot bereiding van de siri-pruim), v. -doozen; -kalk (fijn en mooi wit soort van schelpkalk, in gebuschten toestand in alle pasars verkrijgbaar, bestanddeel der siri-pruim), v. gmv.; -pruim (ook be'tel-pruim: bestaat uit één of twee siri-bladeren met een weinig fijne kalk bestreken, en waar ingerold zijn: een schijfje gambir en een stukje pinangnoot ter grootte eener erwit), v. -en; -stel (kunstvoorwerp, bevattende hetzelfde als de siri-dooz), o. -stellen. (i = ie).
- Siri'us** (de Hondster), m. gmv. (i = ie).
- Siroe'co** (brand- of gloeiwind; heete, drooge zuid-oostenwind in Z.-Italië en op de kusten van Afrika), m. gmv. (cc = kk).
- Sisal** (e. soort v. aloëvezel), v. -s.
- Siroop'** (stroop), v. siropen.
- Sis'klank**, m. -klanken; -letter, v. -letters: spraakk. de s en de z zijn -letters.
- Sismograaf'** (toestel tot het meten van de kracht en de richting eener aardbeving), v. -grafen; -me'ter, m. -meters; zie Seis-.
- Sis'sen** (klankn.), ik heb gesist: de slang sist, maakt e. sissend geluid; het vet sist in de pan.

Sis'ser (papieren rolletje met buskruit, jongensspeelgoed, fig. wisselwasje), m. -s; zegsw. *het zal wel met een -afloopen*, geen ernstige gevolgen hebben, drukte geven om niet.

Sis'syphus, koning van Corinthe, een man vol baatzucht, list en bedrog; zie: -arbeid.

Sis'syphusarbeid (zware arbeid zonder einde, als van den Griekschcn Sisyphus in de onderwereld, die nl. tot straf een zwaar rotsblok naar den top van een berg moest opwerken, welk blok dan van daar weer omhoog tuimelde; fig. harde, doellooze arbeid, hopeloos werk), m. gmv.: lees: *sie-sie-fus*.

Siti'ngil (Java. vergaderplaats, waar, bij een feest in den kraton, onder de tonen der muziek, de gebruikelijke feestdranken op den Soesoehoenan worden ingesteld), v. -s.

Sits (gedrukt of gebloeid katoen), o. -en, -je, o. -jes, (soorten), o. mv.

Sit'sen (van sits), bn.: een -jakje.

Sit'senwinkel (winkel, waarin sits verkocht wordt), m. -winkels; zegsw. *de heele -*, de heele rommel.

Situatie (ligging, gesteldheid, toestand), v. -tión, -ties; -kaart (terrein-kaart), v. -kaarten; -plan (plattegrond), o. -plannen.

Sit ve'nia verbo, Lat. met verlof, het zij mij geoorloofd het woord of de uitdrukking te bezigen; zie **s. v. v.**

Si'wa (een der drie hoogste godheden der Voor-Indiërs of Hindoes), m.; zie: Krischna, Vischnoe, ook: Siva, Sjiva.

Six'pence (Eng. 1/2 shilling), v. -pence.

Sixtijn'sche kapel (kapel in het Vaticaan te Rome, Sixtus IV, 1471-'84, met beroemde muur- en gewelfschilderingen), v. gmv.

Sjaal, chäle (omslagdoek), v. sjaals, châles.

Sjach (Perzisch koning), m.; ook Sjah.

Sjachernaar, m. -s; zie Schacheraar.

Sjacheren, sjachelen; zie Schacheren.

Sja'kes, zich -houden, onwetend, van den domme; ook koest, stil, achter de schermen.

Sjako' (soldaten-hoofddeksel), v. sjako's.

Sjalot' (soort van kleinen ui), v. sjalotten.

Sjama'nen (priesters-tovenaars in Siberië, Tartarië, Mongolië), m. mv.; -nis'me, o. gmv.

Sjamberloek' (Turksch. kamerjapon, wijde huisjas met gordel, meest van gebloeide stof), m. -s; spreekt. -loe'.

Sjam'pan (Chin. boot of bark, kleiner dan een jonk), v. -s; ook: Sampan.

Sjap'pen (te vellen boomen merken), hij sjapte, heeft gesjapt; zie Schalmen.

Sjees' (Fr. chaise, tweewielig rijtuig op riemen), v. sjeezen; vroeger ook: Chais, vero.

Sjee'zen (zakken bij een examen, van de school verwijderd worden), ik ben gesjeesd: hij is bij dat examen voor de tweede maal gesjeesd; een gesjeesd cadet, eig. op de sjees naar huis gehaald, van de academie verwijderd.

Sjeik (eig. oudste Arab. opperhoofd van een stam), m. -s; zie Sheik; ook Sjeich.

Sjeik-oel-Islam, m. -sjeiks -; zie Groot-Mufti.

Sje'rif (Arab. eig. heilig, verheven: titel van de nakomelingen van Mohammed), m. -s.

Sjerp (gordel van oranjelint v. dienstdoende officieren, gordelband), v. sjerpen.

Sjibbo'leth, o. -s; zie Schibbo'leth.

Sjiek, bn.; zie Chic.

Sjil'pen; zie Tjilpen.

Sjo'fel (Joodsch: kaal, armoedig), bn. en bw.: die kapotte, -e kleeeren, haveloos; de man

was -gekleed; -held, v. gmv.; -tjes, bw.

Sjok'ken (loopen zonder veerkracht, sleepvoetend (aan), ik heb en ben gesjokt; -kig, bn.: e. -e gang.

Sjor (het sjoeren), m. gmv.: 's is een heele -, een moeilijk werk.

Sjor'klamp (scheepst. klamp, waaraan een touw wordt vastgezet), m. -klampen.

Sjor'ren (scheepst. met trossen of lijnen vastbinden, stijf aantrekken), ik heb gesjord; -der, n. -ders; -ring (het sjoeren), v. -ringen -touw, o. -touwen.

Sjouw (astig, moeilijk werk), v. sjouwen: ergens een -aan hebben, dat was een heele -.

Sjouw, v. gmv.: de student was aan de -, d. i. aan t zwieren.

Sjou'wen (het torsen of verplaatsen v. zware lasten, fig. doordraaien), ik heb gesjouwd.

Sjou'wei (pakken drager, los werkmans; fig. zwierbol) m. -s; ook: -man, m. -lui, -lieden.

Sjouwer'ij (zwaar en vermoeiend werk; fig. nachtbrautery), v. gmv.

Skaat, s'ate (zeker Duitsch kaartspel), o.

Skaal'de dichter en zanger der oude noord-sche volken, der Zweden, Noren, Denen en Islanders), m. skalden.

Ska'ting-rink (Eng. kunstbaan voor ridders op rolschijven), m. -rinks. (a = ei).

Skelet' (kunstmatig in elkaar gezet geraamte), o. skeletten, fig. broodmager mensch.

Skelette'rem (het geraamte van mensch of dier ontv. eeren, drogen, reinigen en opzetten).

Ske'ren (klippen, banken, langs de W.-kust van Noorwegen), v. mv.; zie Scheer.

Ski (zeer lange, platte sneeuwschaats), v. -'s: -loopen; de Alpen-ski-club; een tocht door 't Berner Oberland op -'s.

Skoopst'ina (2e Kamer in het koninkrijk Servië, welke haar zetel heeft in de hoofdstad Belg'ado), v.

Sla, v. gn v.; zie: Salade en Slaatje.

Slaaf (eig. Slavonisch krijgsgewangene: lijf-eigene), n. slaven: als -verkocht worden; fig. de -zijn eener gewoonte, van zijn hartstochten, v. in den drank, enz.

Slaafs (als een slaaf), bw., zie Slaafsch.

Slaafsch (slaafachtig), bn. en bw.: een -e eerbied, een -e gehoorzaamheid, -werken, als een slaaf; de mode - of slaafs volgen, blindeling; -er, -meest -; -held, v. gmv.

Slaag (uit slage), m. mv. in: slaag krijgen.

Slaags (uit slages), bijw.: -raken, -zijn.

Slaak (natuurlijke doorvaart, meest leidend naar een haven, kil), o. slaken.

Slaan (treffen, raken), ik sloeg, heb en ben geslagen: hij slaat den hond, ranselt; de nachtegaal slaat, zingt, de vink slaat, fluit; de pols slaat, klopt; ergens naar -, d. i. een slag naar slaan, al radende; touw -, maken, draaien; geld -, munten; de groote trom -, roeren; al arm -, maken; geloof -, hechten, op de vlucht -, gaan; in den wind -, strooien; uit het ve.d -, verjagen, verlegen doen staan; in boeien -, klinken; tot ridder -, verheffen; zegsw. der spijker op den kop -, treffen, fig. precies iets raden of zeggen of antwoorden.

Slaand (onvult. deelw. van slaan: een slag gevend), b.: een -e pendule, met -e trom, fig. de -e hand Gods, kastijdende.

Slaap (zijle van het voorhoofd), m. slapen.

Slaap (he' slapen), m. gmv.: een vaste -, een hazen -, een middagslaapje, zie Siësta; de - is het beeld van den dood, een gezonde

-, een diepe -, een verkwikkende -; den - niet kunnen vatten: in - vallen. - krijgen; bij uitbr. de - des doods, de eeuwige -; fig. zijn geweten in - wiegen, doen zwijgen, sussen; ik heb den - in mijn voet, in mijn been, verdooving; -je, o. -s: een middag-je doen.

Slaap'been (been, dat verdoofd is; ook, zij-schedelbeen), o. -beenen; -**bol** (papaver, heul), m. -bollen, ook Maankop; -**coupé** (spoorwagencoupé, ingericht om in te slapen), m. -'s, zie Slaapwagen; -**drank** (drank, om een zieke te doen slapen), m. -en; -**dronken** (duizelig van den slaap), bn.; -**kamer** (kamer, die tot nachtverblijf is ingericht), v. -s; -**kameraad** (iem., met of bij wien men slaapt), m. -kameraden; -**kamer-ameublement** (compleet stel meubels voor een slaapkamer), o. -en; -**koets** (ledikant), v. -en, zie Koets; -**kop** (iem., die zeer veel slaapt; fig. suffer), m. en v. -koppen; -**kruid** (bilzenkruid, slaapbol), o. gmv.; -**matje** (O-I. matje, waarop de lijfbediende slaapt), o. -s; -**middel**, o. -en, zie Slaapdrank; -**muts** (nachtmuts), v. -en; fig. (suffer, slaapkop), m. en v.; -**plaats** (alkoof, slaapkamer), v. -en; -**poeder** (poeder, die doet slapen), v. -s; -**stede** (legerstede, ook logement van lageren rang met bedsteden op ééne kamer), v. -steden, ook: -**stee**, v. -steeën; -**ster** (meisje of vrouw, die slaapt), v. slaapsters: het sprookje van de schoone -; -**vertrek** (kamer, waarin men slaapt), o. -vertrekken; -**wagen** (spoorwagon met slaappartementen), m. -s, zie Sleeping-car; -**wandelaar** (iem., die in den slaap opstaat en rondloopt), m. -s; -**wandelen** (wandelen of loopen in den slaap), o. gmv., als w.w.: hij wandelde in den slaap, heeft in den slaap gewandeld; -**wekkend** (den slaap opwekkend), bn.: -e middelen, zie Slaapdrank; fig. slaap doende krijgen, vervelend: een -e redevering, de man sprak op -en toon; -**zak** (zak van dierenvellen, waarin de poolreiziger slaapt), m. -zakken; -**ziekte** (epidemische ziekte van parasitaire aard onder de Negeren in Centraal-Afrika), v. gmv., zie ook Nona; -**zucht** (onweerstaanbare neiging tot slapen, slaapziekte), v. gmv.

Slaa'tje (kleine hoeveelheid toebereide salade), o.: een lekker -; fig. ergens een - uit slaan, een aardige winst aan iets hebben; ook: een - maken, zoet winstje.

Slab, slab'be (morsdoekje), v. slabben.

Slabak'ken (talmen, lui zijn), ik heb geslabakt: die jongens - met hun werk.

Slabak'ker (treuzelaar), m. -s; -**erij'**, v.

Slab'be (haring uit de Zuiderzee), v. slabben.

Slab'ben (drinken, slabberen), ik heb geslabbd: de honden - het water uit den emmer.

Slab'beren (slobberen), hij heeft geslabberd.

Slab'betje (klein morsdoekje), o. -betjes.

Slab'bed (tuinbed met sla), o. -bedden.

Slab'boon (prinsessenboon), v. -boonen.

Slacht (het slachten), v. gmv.: November is de maand der -; -**afval**, o.: zeelt wordt in vijvers met -afval gevoed.

Slach'ten (gelijken, evenaren), hij slachtte, heeft geslacht: hij slacht zijnen vader.

Slach'ten (dooden van vee), ik slachtte, heb geslacht: -**bank** (bank, waarop een kalf of schrap geslacht wordt), v. -en; -**beest** (rund, dat geslacht moet worden), o. -bees-

ten; -**bijl** (slagersbijl), v. -en; -**blok**, o. -blokken; -**erij'** (het slachten, slachtplaats), v.; -**geld** (geld, dat voor het slachten betaald wordt), o. -gelden; -**hamer** (hamer, waarmee men het slachtvee doolt), m. -s; -**er** (slager, vleeschhouwer), m. -s; -**huis** (stedelijke inrichting tot het slachten van alle en allerlei vee), o. -huizen, zie Abattoir; -**ing** (het slachten, fig. doodslag, moord, op groote schaal), v. -en; -**maand** (November), v. gmv.; -**masker** (werktuig, om een stuk slachtvee op slag te doodden), o. -s; -**mes** (slagersmes, fig. moorddolk), o. -mes-sen; -**offer** (offerdier, soms ook een menach, dat ter eere van God, of bij de heidenen ter eere der goden, op een altaar werd geslacht), o. -s: fig. lijder, lijderes: iem., die het meest ongeldden, het kind van de rekening: dat lieve burgermeisje, - van de eerzucht haars broeders, (C. O.); de cholera en de pest maken in Rusland tal van -s; -**offerande** (offerande, bestaande in een slacht-dier; bloedig offer), v. -n; -**offeren** (dieren op het altaar slachten of offeren, als offer opdragen en doen verbranden), ik heb geslachtetofferd; -**plaats** (plaats, lokaal, waar vee geslacht wordt), v. -en; -**tijd** (de maand November, de tijd der slacht), m. -en; -**vee** (runderen, schapen, om te slachten), o. gmv.

Sladood' (magere persoon), m. en v.: lange -!

Slag (het slaan, klap, houw, enz.), m. slagen: de klok-, een - met de vuist, een - met een sabel; de - van den pols, regelmatige klopping; - houden met de riemen, maat; de - van een vink, gefluit; de - van een pistool, klap; één - van een rad, draai; den - van iets verliezen, gemak van te doen; zijn - slaan of waarnemen, een gunstige gelegenheid of kans te baat nemen; zonder - of stoot, zonder eenigen tegenstand of eenig verweer: met den Franschen -, haastig en onnauwkeurig; - van iets hebben, bedreven, behendig zijn in iets; een - om den arm houden, nog één bocht van het touw om den arm houden, zie verder Arm: dat was een zware -, verlies; het is op - van tienen, het zal dadelijk tien uur slaan; op - komen, raken, streek, gang; zie ook Kwinkslag.

Slag (veldslag), m. slagen: de - bij Waterloo.

Slag (soort), o. gmv.: wat is hij voor een - van een man? een wonderlijk - v. menschen.

Slag (vogelknip, duiventil), o. slagen.

Slag'ader (polsader), v. -aderen; -**aderlijk**, bn.: -bloed, dat van uit het hart stroomt.

Slag'boeg (scheepst. slag of gang van een laveerend scheepje), m. -boegen: fig. dat was een - voor hem, een gelukje, een buitenkansje; hij heeft den - mee, geluk; -**boom** (horizontaal liggende boom ter afsluiting van een weg, en die zich opwaarts opent), m. -en; fig. de -boomen, die de volkeren van elkaar scheidden, zijngrootendeels verdwenen, scheidsmuren, beletselen; -**deur** (valdeur, kleine deur in een groote), v. -deuren, zie Klinket; -**drempel** (drempel v. e. sluisdeur), m. -s.

Slag'el, m. -s; zie Slegel.

Slagen (zijn pogen gelukt zien), ik ben geslaagd: - in zijn examen, met goed gevolg dat examen afleggen.

Slag'ger (slachter), m. -s: spek-, varkens-.

Slag'ger (in samenstell.: iemand, die slaat), m. -s, b.v. koper-, honden-, trommel-.

Slagerij' (vleeschhouwerij), v. slagerijen,

Slagersbank (slachtbank), v. -en; -**bijl** (slachtbijl), v. -en; -**boekje** (notitieboekje van geleverde vleeschwaren), o. -s; -**hond** (grootte hond v. e. slager, ook gebruikt als trekhond), m. -en; -**knecht**, m. -s; -**rekening** (nota v. geleverde vleeschwaren), v. -en. **Slag'hamer** (grootte plethamer), m. -s; -**hoedje** (kruidopje, dat door den slag van den haan ontploft), o. -s; -**hout** (hakhout), o. gmv.: de zang van den nachtegaal in het -, (V. Lov.); -**instrument** (muziekinstrument, als triangel, trom, bekkens, waarop men slaat, om geluiden voort te brengen), o. -en; -**kruit** (knalkruit), o. gmv.; -**kwik** (knalkwik), o. gmv.; -**lijn** (timm. met krijt of houtskool bestreken touw of koord, om een streep op het hout te maken vóór het zagen), v. -en; -**linle** (mil. slagorde), v. -liniën; -**net** (vogelnet, knipnet), o. -natten; -**orde** (opstelling van troepen of schepen, om slag te leveren), v. -n; -**pen** (sterke vleugel- of staartpen), v. -pennen, zegsw. iemand de -pennen uittrekken, hem zijn macht benemen; -**regen** (plasregen), m. -s; -**rijm**, o. zie Rijm; -**room** (room, die 24 uur op ijs heeft gestaan en gemakkelijk stijf geslagen of geklopt wordt), m. gmv.; -**schaduw** (donkere schaduw, kernschaduw), v. -en: de -en dezer vierkante kooten, (C. O.); -**tand** (grootte, uitstekende voortand van sommige dieren), m. -en: de -tanden van een olifant, van een ever of wild zwijn; -**uurwerk** (uurwerk, dat heele en halve uren slaat), o. -en. **Slagvaardig** (eig. gereed voor den slag, ook gereed om te slaan, fig. vaardig, om door zijn woord af te weren), bn.; -er, -st. **Slag'veder, slag'veer** (grootte slagpen), v. -vederen, -veeren. **Slag'veld** (terrein voor of van een veldslag), o. -velden: het - van Waterloo, v. Sedan. **Slag'werk** (toestel in een uurwerk, dat de uren en halfuren slaat), o. -werken. **Slag'woord** (slagvaardig woord, klinkend gezegde, vaardige repartie), o. -woorden germ. **Slag'zee** (scheepst. stortzee), v. -zeeën. **Slag'zwaard** (groot breed zwaard, dat met beide handen moet gezwaid worden), o. -en. **Slak, slek** (buikpootig weekdier), v. -ken. **Slak** (afval van gietijzer, metaalschuim), v. slakken; zie Slakkenmeel. **Slak** (een niet verbrand overblijfsel in een kolenvuur), v. slakken: een - uit de kachel halen, in 't Limb. Kraai. **Slak** (slap, losjes), bn.; gew. ook: Slok. **Sla'ken** (loslaten, in vrijheid stellen), ik heb geslaakt: iemands boeien -, fig. een zucht -, loozen; -**ing** (losmaking, ontboeiing), v. gmv. **Slak'hoorn** (spiraalvormige schelp), m. -s. **Slak'kengang** (trage gang), m. gmv.: die zaak gaat den -, vordert zeer langzaam; -**gang** (rondding v. e. spiraallijn), v.; -**huisje** (spiraalvormige schelp van een slak), o. -s: fig. gedeelte van den inwendigen gehoorgang; -**meel** (meel van slakken, die bij de staalbereiding ontstaan, een kunstmeststof, voor den landbouw van belang om 't phosphorzuurgehalte), o. gmv., z. Thomas -; -**stekker** (spotnaam voor de bajonet, of de korte sabel der onderofficieren), m. -s; -**wol** (fijne draadvormigestof tot opvulselen verpakking), v. gmv. **Sla'lepel** (salade-lepel: lepel met bijbehorende vork, soms ook verbonden, waarmee de salade wordt opgeschapt of bereid), m. -s.

Sla'mand (mand voor salade), v. -manden. **Sla'mat** (Java. Indisch woord voor heil, welvaren), m.: de Javanen zeggen niet: „Ik feliciteer u” maar: -. **Sla'matan** (O.-I. feest, feestmaal, ook godsdienstige maaltijd of sedekah), v. slamatans. **Slameur** (bestommering), v. gmv. VI. **Slampant'pen** (slempen, brassen), ik heb geslampaapt; -**er** (brasser, doordraaier), m. -s; -**erijl** (slempertj), v. -en. **Slang** (verwant met slingeren: kruipend dier, rolronde, zonder pooten en zonder oogleden; zinnebeeld der boosheid, der verleiding), v. slangen: er zijn vergiftige en niet-vergiftige -en; men schat het aantal soorten van -en op Java op 102, (Veth); fig. boosaardig vrouwspessoen, zie Serpent; zegsw. er schuilt een - (ook Adder), onder, er is verraad in 't spel: zich als een - in allerlei bochten wringen, angst slinksche wegen tot zijn doel trachten te komen; verder, al wat den vorm heeft van een slang, als: de - eener waterleiding, d. z. - v. e. brandspuit; zie: Adder, Blindslang, Brill-, (Naja of Cobra), Hoorn-, Konings-, Paradijs-, Ratel-, Reuzen-, Zeeslang. **Slang** (Engelsch. zeer gemeenzame, eenigszins platte taal, dieventaal in Londen; ook eigenaardigheden van taal bij wedrennen, bokspartijen, lanengevechten, enz.), o. gmv.: een - woordenboek, lees: sleng; zie Argot. **Slang'aal** (een soort v. zeeaal), m. -alen. **Slang'brandspuit** (brandspuit met slangen van leer of zeildoek), v. -spuiten. **Slang'beet** (beet van een slang), m. -beten. **Slang'gekop** (kop v. e. slang), m. -koppen. **Slang'gelijn** (slingerende lijn), v. -lijnen. **Slang'gemensch** (kunstmaker, in een nagebootst slingegel gekleed, die de kronkelingen van 'en slang nadoet), m. -mensen. **Slang'geleuzewerder** (temmer van giftige slangen), m. -s, zie Fakier; -**bloem** (plantk. smalbladige bastaardweederik, kattestaart), v. -bloemen; -**broed** (broedst van slangen, jonge slangen), o. gmv.; -**dienst** (afgodisch: vereering van slangen), m. gmv.; -**ei** (ei van een slang), o. -eieren; -**geblaas** (geluid, gesis, gestijfel van slangen), o. gmv.; -**gestijfel** (-geblaas, -gesis), o. gmv.; -**gift** (d. odelijk vergif, dat de slang door een hollen tand in de bovenkaak bij het bijten in de wonde spuit), o. gmv.; -**haar** (myth. het uit slingen bestaande haar der Furien of Gorgonen), o. gmv.; -**kruidd** (plantk. moerasplant, ook duinplant), o. gmv., zie Adderkruid; -**wortel** (plantk. soort van duizendknop, adderwortel), v. gmv. **Slang'getoeg** (fig. booze vrouw, kwaadspreekster), v. -en; -**vel** (eig. vel van een slang), o. -vellen fig. boosaardige kwaadspreekster. **Slank** (d. n. en smal, rijzig), bn.: een - e gestalte, een - e toren; -er, -st; -**heid**, v. **Sla'olie** (eig. olie voor sla: olijfolie), v. gmv. **Slap** (zwa., loshangend, fig. krachteloos, niet sterk), bn. en bw., -per, -st; -**heid**, v., zie ald. **Slap** (hanjel. zonder vertier), bn.: het is vandaag - op de markt, er zijn weinig kopers, er is weinig vertier; -**te**, v., zie ald. **Sla'peloo** (zonder te slapen, van slaap beroofd), bn. en bw.: -looze nachten; den nacht - doorbrengen; -**loosheid**, v. gmv. **Sla'pen** (in slaap zijn, onbewust zijn door den slaap, ik sliep, heb geslapen; rustig,

onrustig —, vast —; gaan —, — als een os, als een marmot, zeer vast; een gat in den dag —, zeer lang; fig. ik zal er eens op —, rijpelijk over iets nadenken; vele dieren — des winters; zie Win ter slaap; een voet, een been kan —, dof, gevoelloos, zijn; een hazen-slaap —, zie ald.; **slaapster**, v. —s.

Slaperdijk (binnendijk: een dijk, die dient om het water tegen te houden, als de buiten- of waterdijk mocht bezwijken), m. —dijken.

Slaperig (eig. slaap hebbende, fig. droome- rig, vervelend), bn., —er, —st: de warmte maakt mij —; wat zit die leerling er — bij; het is — weer, slaapwekkend; een flauwe, —e conversatie, (C.O.), rekkerig; —heid, v. gmv.

Slaphartig (flauwhartig, kleinmoedig, ang- stig, beschroomd), bn., —er, —st; —lijk, bw.

Slapheid (het slap-zijn), bn.: de — v. e. koord, — v. zenuwen, zwakte; — v. handel, slapte, stilte.

Slapjes, bw.: het gaat — met de zaken.

Slaplenden (iem., die slap of zwak in de lenden is, slap persoon; fig. iemand zonder pit of geestkracht), m. en v. —lendens.

Slapend'ig (lam, lamlendig), bn. en bw.

Slap'pekoord (koord, die slap of los hangt en waarop de kunstemaker danst, loopt, enz.), o. en v. —koorden.

Slappen (verstappen), het is geslapt; de wind gaat —, het wordt stiller.

Slap'pigheid (slapheid), v. gmv.

Slapping (oud touwwerk, dienende tot om- klee'ding van kabels of staand want), v. gmv.; zie: Smarting.

Slap'te (slapheid), v. gmv.: — in nering, in handel, er gaat weinig in om.

Slat'ten (uitdiepen), ik heb geslat: een sloot —.

Slatuin (groente- of moestuin, waarin voorat sta wordt geteeld), m. —tuinen.

Slav'en (hard en aanhoudend werken, zich afslaven), ik slaafde, ik heb geslaafd.

Slav'en (blank ras van O.-Europa, als: Russen, Bulgaren, Bohemers, enz.), m. mv.; ook: Slavonen of Slovénen.

Slav'enarbeid (arbeid v. e. slaaf; fig. moeie- lijke, zware, aanhoudende arbeid), m.; **diens't** (dienst van een slaaf, slavernij; dienst, waarin men zeer hard werken moet), m. —en; —**haler** (slavenschip; schip, waarmee slaven worden vervoerd; de kapitein van zulk een schip), m. —s; —**handel** (handel in slaven), m. gmv.; —**houder** (iem. die slaven heeft, welke allerlei arbeid verrichten), m. —s; —**jacht** (rooftocht op slaven, d.i. op negers, om ze als slaven weg te voeren), v. —en; —**juk** (boom met halsringen, waaraan men slaven naar de markt voerde), o. —jukken; —**keten** (ketting, waarmee men slaven boeide), v. —s: in —s zuchten, in ellendige slavernij, fig. zijn vrijheid geheel missen; —**leven** (het deernis- waardig leven van een slaaf, fig. honds- ch, ellendig, treurig leven), o. gmv.; —**markt** (markt, waarop in slaven gehandeld werd), v. —en; —**werk** (zwaar, vermoetend werk als dat van een slaaf), o. gmv.; —**ziel** (iem. met een krupertgen, slaafschen aard), v. —en.

Slavernij (de toestand van hen, die geen rechtsgeldigheid bezitten maar het eigendom zijn van hun meester), v. gmv.: zuchten in —de — bestaat nog in enkele Mohamm. staten van Afrika en West-Azië.

Slavin' (vrouwelijke slaaf), v. slavinnen.

Slav'isch (de Slaven betreffende), bn.: de —e

talen; de Russen zijn —e volken, afkomstig van de slaven.

Slavo'nen (Slaven), m. mv.; —**vo'nisch**, bn.

Slav'ork, v. —vorken; zie Slalepel.

Slecht (zwak, vervallen, zieketijk), bn. en bw.: ik heb een — gezicht; dit huis ziet er — uit; de man ziet er — uit; —er, —st.

Slecht (berispelijk, ondeugend, boos), bn. en bw.: hij is — van gedrag; dat zijn —e man- nieren; een —e jongen; —er, —st.

Slecht (vlak, effen, glad, fig. eenvoudig), bn.: hier strijkt de grijze Raed het voorhoofd —, (Vondel); een —e ieeuw'rik bleek het te wezen, (C.O.); recht en — is Hollands aard; hoeveel gelukkiger zijn arme en —e dorpen! (Vondel).

Slecht (ongunstig, van mindere waarde, ver- keerd), bn.: het is — weer, dat is — gras; hij deed een —e keus, een — ruit'er, onbekwaam.

Slecht'bijl (bijl met korten steel, om het hout te kanten), v. —bijlen.

Slecht'en (afbreken van muurwerk, sloopen, effen maken), ik slechtte, ik heb geslecht: vestingwerken —, wallen —, een ruïne —, d. i. met den grond gelijk maken; —ing (het slechten), v. gmv.; zie Beslechten.

Slecht'hamer (houten hamer, om metaal te planeeren), m. —hamers.

Slecht'heid (het slechte, slechte daad), v. —heden; ook: Slechtigheid, v. —heden.

Slecht'hoofd (onnoozele bloed, slecht mensch; stijfkop, dwarskop), m. en v. —hoofden.

Slecht'tigheid (booze daad), v. —heden.

Slecht'tijzer (bij de metaalbewerking een soort van drijver, gladmaker), o. —ijzers.

Slecht'je (scheepst. tusschenpoozing tusschen windvlagen of hooge zeeën), o. slechtjes.

Slechts (alleentijk, bloot, enkel), bw.: ik heb — één gulden, niet meer dan; gij hebt — te bevelen, niets anders dan.

Slecht'weg (zonder omhaal), bw.: vertel mij —, wat er gebeurd is, zonder omslag; de schoone verzen van Victor Hugo — voorge- dragen, (C.O.), zoo eenvoudig mogelijk.

Sle'de (glijvoertuig), v. sleden; ook: **Slee**, v. sleeën; **sleetje**, o. sleetjes; zie: een ijs—, een prik—, een arre—, een vrachtslede.

Sle'devaart (pleziertocht per slede), v. —en.

Slee (wilde pruim; wrange, donkerblauwe steenvrucht), v. sleeën; ook Sleepruim.

Slee, **sleeuw** (zuur, wrang), bn.: mijn tan- den zijn — van dat onrijpe fruit, d. i. stomp; zie Eggig; —heid, v. gmv.

Slee'doorn (doornachtig heestergewas), m. —doorns; ook: **Slee'doren**.

Sleeën (met de slee schuiven, als spel), ik slee'de, heb gesleed.

Sleef, **sleef** (grootte houten keukenlepel), v. sleven, slieven. gew.

Sleep (slepend gedeelte van een kleed), m. slepen: de — van een japon; fig. een — van rampen, d. i. opeenvolgende menigte, reeks.

Sleep (de achter een sleepboot hangende schepen), m. slepen.

Sleep'asperge (asperge, die in haar geheel wordt opgediend en na door botersaus geselecte te zijn, wordt ver-rberd), v. —asperges; —**ber- rie** (berrie, waarop men iets voortsleept), v. —s; —**boot** (stoomboot, welke vaartuigen sleept, trekstoomboot), v. —en; —**dienst** (onder- neming tot het leveren van sleepbooten), m. —en.

Slee'pen (voorttrekken), ik heb geslept: een schip —, een vracht —; zegsw. iem. door het slijk —, sleuren, op gemeene wijze bekladden.

Sleeper (eig. voerman bij een toe- of vrachtsede, thans vrachtrijder, iem. die goederen uit de grootte zeeboten naar de pakhuizen rijdt), m. sleepers; volkst. ook: *huurkoetsier*.
Sleeper (sleepboot), m. sleepers.
Sleeperij (het sleepersbedrijf), v. gmv.
Sleepersgild (de gezamenlijke sleepers van een zeehaven), o. -en; -**knecht** (knecht van een sleepersbaas), m. -s; -**paard** (paard van een sleeperswagen), o. -paarden; -**wagen** (laagwielig voertuig, om koopgoed te vervoeren), m. -s; -**werk** (de arbeid van hem, die sleeper is), o. gmv.
Sleepgewaad (lang, slepend damesgewaad), o. -gewaden.
Sleephelling (schuinte van de scheepstimmerwerf), v. -hellingen.
Sleeping-car (Eng. spoorrijtuig met slaappleaatsen), v. -cars, zie Fr. Wagon-lit; lees: *slee'ping-kaar*.
Sleepjapon (damesjapon met sleep), v. -nen; -**kaan** (kaan of boot, die aan een touw voortgesleept wordt), v. -kanen; -**loon** (loon, dat voor het sleepen van schepen betaald wordt), o. -loonen; -**net** (lang treknet van visschers en vogelaars), o. -netten; -**sabel** (lange sabel van officieren, huzaren, enz.), v. -sabels; -**stoomboot**, v. -en, zie Sleepboot; -**touw** (kabel, waaraan iets gesleept wordt), o. -touwen; een schip op - hebben, aan een kabel voorttrekken; zegsw. iem. op - nemen, hem meentrekken en daár brengen, waar hij door eigen kracht niet kan komen; iem. op - houden, hem met beloften paaien, hem aan 't lijntje houden; -**tros** (sleepkabel), m. -trossen; -**vischerij** (visscherij met e. sleepnet), v. -en; -**voet** (iemand, die sleepvoetend gaat), m. en v. -en; -**voeten** (met de voeten stoffen, log gaan), ik -voette, heb gesleepvoet: *de ossen* -.
Sleet (het slijten), v. gmv.
Sleetje (prikslee, kleine slee), o. sleetjes.
Sleetsch, bn.: kleine jongens zijn erg -, d. i. verslijten veel kleeren en schoenen.
Sleeuw (eggig, van tanden), bn.; zie Slee.
Sleuwigheid (botheid van tanden), v. gmv.
Sleugel (grootte houten hamer), m. -s: de -rijst en ruakt, (Tollens); zie Slagel.
Slegge (houten hamer, slet), v. sleggen.
Slei (hamer), v. sleien; zie Slegge.
Sleip'nir, Germ. myth. het achtvoetige ros van Odin, beeld van den stormwind.
Slek, v. slekken; zie Slak.
Slem (in het whistspel), o.: groot - maken, alle slagen halen; klein - maken, op één na alle slagen maken; meest: Schlem.
Slemp (brasserie, gesmul), m. gmv.
Slemp (drank, bestaande uit melk en eierdooters, suiker en saffraan), v. gmv.: Pieter, nog een kopje -? (C. O.)
Slemp'en (brassen, smullen), ik heb -slemp't; -er, m. -s; -erij' (brasserij), v. -en.
Slemp'looper (tafelschuimer), m. -loopers; -**maal** (smul- en drinkpartij), o. -malen; -**partij** (stempmaal), v. -en; -**poeder** (poeder, om slemp te maken), o. gmv.
Slem'dang (O.-I. katoenen of zijden schouderband of bandelier, den vrouwen dienend als draagmiddel, ook van kleine kinderen), v. -s.
Slen'der (lap, vod), m. -s; zie Slenter.
Slen'der (leugen, list), m. -s: de jongen gaat met -s om, is bedrieglijk; zie Slenter.

Slendriaan' (sleur), m. gmv.: den - volgen.
Slenk (moddergat in een weg of op het strand, slootje), v. slenken.
Slenk (zard. inzinking v. d. bodem), v. -en.
Slen'ter (flard, lap), m. slenters: de -s hingen bij 'aar kleed; ook: Slender.
Slen'ter (trage gang, steur), m. slenters: zich aan den ouden - houden; fig. streek, kleine list; zie Slender.
Slen'ter'm (langzaam wandelen), ik heb -slenter i; -**aar**, m. -s; -**broer** (slenteraar), m. -s; -**gang** (slendriaan), m. gmv.
Slepen (gesleept worden), het heeft -sleept: die japonnen -; een zaak -de houden, onafgedaan; -en -de gang, d. i. trage gang.
Sle'pené (eig. wat langs den grond sleept, fig. langzaam, traag), bn.: een -e japon, hij telt de -e uren, een -gezang, een -e stem; fig. een -e ziekte, langdurig, een -e stijl, gerekt, e m -e voordracht, temerig.
Slepend rijm, o.; zie Rijm.
Slet (onzedelijk vrouwspersoon), v. sletten.
Slet'er (apje, strookje, velletje), m. sleters.
Slet'tig (als een slet, ook haveloos), bn.
Slet'vink (slordige vent, onzedelijk vrouws-persoon), m. en v. -vinken.
Sleuf (groef, gootswijze uitholling), v. sleuven.
Sleur (handeling, waarbij men gedachteloos een gewoonte volgt), v. gmv.: de oude - volgen.
Sleu'ren (langs den grond sleepen), ik heb -sleurd; fig. iem. door het slijk -, belasteren.
Sleu'werk (werk van de sleur of van de gewoonte dat men n.l. in de sleur doet), o. gmv.
Sleu'tel (afsl. van sluiten: werktuig, waarmede een slot gesloten en geopend wordt), m. -s, -en de baard, de pijp, de schacht, de ring v. e. -; een horloge-, een kachel-, een viool-, e m Engelsche -; zie ook Muziek-; zegsw. gesch. den - op de kist leggen: in de Middeleeuwen lei de weduwe den - op de doorkist haars mans ten teeken, dat zij de nalatenschap afstond aan de schuldeisers.
Sleu'telbeen (schouderbeen), o. -beenderen; -**bloem** (primula), v. -bloemen; -**bos** (sleutels o. e. ring), m. -bossen; -**drager** (iem., die den sleutel in bewaring heeft), m. -s, zie Claviger, ook kamerheer aan het hof; -**gat** (gat in een slot, waardoor de sleutel wordt gestoken), o. -gaten; -**mandje** (mandje, waarin de huisvrouw haar sleutels bewaart), o. -s; -**ring** (stalen ring, waaraan kleinere sleutels geregen kunnen worden), m. -en; -**schild** (plaatje om het sleutelgat heen), o. -en; -**stad** (nl. Leiden, met twee gekruist liggende sleutels in zijn wapen), v. gmv.
Slib, **slib** be (slijk, modder), v. gmv.
Slib'ber (slib, slibbe, slijk), v. gmv.
Slib'berachtig (slibberig), bn., -er, -st.
Slib'berbaan (glijbaan), v. -banen.
Slib'bere n (glijden, sullen), ik heb -slibberd.
Slib'berlij; (glibberig, gladdig, slijkerig), bn.: -er, -st: -**heid**, v. gmv.
Slicht'en (verwant met slechten: glad of effen mair), ik slichtte, heb geslicht: de huiden - ontvleezen: het leer -, afschaven.
Slep'uit, tw., in de kinder- en volkstaal; het woort drukt uit, dat men iem. uitlacht, omdat men hem heeft beestgehad of bedot.
Slier (beu'js van dronkenschap), m. gmv.: een -aar hebben, gmv.
Slier (glijende beweging), m. -en: hij maakte een tangen - op het ijs.

Slier (lange rij), m. — en: een — van schaatserijders.
Slierasperge (sleepasperge), v. — asperges.
Slierbaan (glijbaan), v. — banen.
Slieren (glijden), ik heb geslierd: — over het ijs.
Slieris-larie, v.: een houding van —, (Potg.), van uitgeretheid en onbeduidendheid.
Sliersperge, v. — s; zie Slierasperge.
Sliet (slappe, rechte tak of paal), v. — en: een taaië — wordt te voorschijn gehaald, (C. O.)
Slij (zeelt, een visch), v. slijen.
Slijk, **slik** (modder, slijb), o. gmv.: en 't bottertje viel in 't slik, (C. O.); ir. het — der aarde, het geld.
Slijkerig (slijkachtig), bn., — er, — st: een — e weg, een — pad; — **heid**, v. gmv.
Slijkgras (gras op de slikken in Zeeland, b.v. op den kustkant van Z.-Beveland), o. gmv.
Slijm (dikvloeiende, kleverige afscheiding), o. slijmen: de huid der visschen is vol —; het — der slangen, speeksel; — **afdrijvend** (geneesk. afvoerend), bn.: — e middelen; — **beroerte** (geneesk. beroerte, welke zich toont door slijm uit neus en mond), v. — n; — **diertje** (oerdiertje, bestaande uit kalkern, blaasje en korreltjes), o. — s, zie Protoplasma; — **erig** (slijmachtig), bn., — st, fig. onverschillig; — **heid**, v. gmv.; — **ering** (type v. d. O.-I. ambtenaar, die al het minder oorbare wil verdonkeremen), m. — en: naar een resident in den Max Havelaar, (Mult.); — **hoest** (een soort van kinkhoest), m. gmv.; — **ig** (tijkende op slijm, kleverig, taai), bn., — er, — st, ook: bedekt met: een — e visch; — **karp** (een soort van karp met slijmige schubben), m. — s; — **klier** (klier, die slijm afscheidt), v. — en; — **oplossend** (slijmaf drijvend), bn.: een — middel, honig is —; — **suiker** (suiker, welke niet kristalliseert), v. gmv.; — **visch** (diek. visch met slijmerige, naakte huid), m. — visschen, b.v. de Aal; — **vlies** (geneesk. slijmafcheidend vlies als bekleedsel der luchtwegen, spijsverteringsorganen, enz.), o. — vliezen.
Slijp (schuurzand), o.; — **bak** (bak v. e. slijpsteen), m. — bakken; — **bord** (slijpplank), o. — en; — **en** (scherpen, gladmaken), ik sloop, heb geslepen: een mes —, marmar —, fig. het verstand —, zie Geslepen; zegsw. straat—, lanterfanten: — **ing** v. gmv., — **er** (iem., die slijpt), m. — s: brillen —, diamant—, glas—, scharen—, zie ald., — **ertij** (het slijpen; de werkplaats van den slijper), v. — en; — **geld** (loon voor het slijpen), o. — en; — **gereedschap** (al, wat men tot het slijpen noodig heeft), o. — en; — **molen** (toestel, om ermessen, scharen, naalden, spelden op te slijpen), m. — s; — **plank** (plank, waarop de huismoeder de messen wet), v. — en; — **poeder** (poeder, om iets glad te maken of te slijpen), o. gmv.; — **sel** (slijppoeder, afval bij het slijpen), o. gmv.; — **staal** (slagersstaal, om messen te wetten), o. — stalen; — **steen** (platte of ronde steen, waarop men slijpt), m. — en.
Slijtachtig (veel verslijtend, sleetsch), bn.
Slijt'ge (het slijten van in-gebruik-zijnde voorwerpen), v. gmv.: in dezen dienst is veel —, heeft men veel kleeren noodig.
Slijt'ien (verslijten), ik sleet, ik heb, het is gesleten: de loopjongens — veel schoenen; die jas begint al te —, afslijten; hout en turf —, (C. O.), in 't klein verkoopen; fig. die droefheid moet met den tijd —, verdwijnen.

Slijt'er (verkooper in 't klein, b.v. van drank, van brandstof), m. slijters.
Slijterij (handel in 't klein van dranken, ook van hout of turf), v. slijterijen.
Slijtertje (volkst. koe, die erg op weg is, dood te gaan), o. slijtertjes.
Slijting (het vlas-wittrekken op den akker), v. gmv.; — **maal** (boeren-vlasfeest), o. — malen. VI.
Silk, o. gmv.; zie Slijk.
Silk'bord (sport. spatbord der fiets, gespannen boven het achterwiel), o. — borden.
Silk'bron (O.-I. modderbron), v. — bronnen.
Silk- en armengelden (zekere belasting, in Friesland voorkomende), o. mv.
Silk'ken (doorslikken, stokken), ik heb geslikt; — **ker**, m. — s; — **king**, v. gmv.
Silk'kerig (slijkerig), bn.; — **heid**, v. gmv.
Silk'nat (doornat), bn.: — te bakkebaarden.
Silk'op (stokop, veetvraat), m. en v. — oppen.
Slim (stuw), bn. en bw.: een — me vent, d. i. listig, schrander, loos; — **mer**, — **st**; — **heid** (geslepenheid), v. gmv.; — **migheid** (sluwheid), v. — heden.
Slim'merd (iem., die loos is), m. slimmerds.
Slim'meren (erger worden), het is geslimmerd.
Slim'merik (slimme jongen), m. — en.
Slied'kolk (draaikolk, poel), v. — kolken.
Slied'penning (zakgeld, fig. verkwister), m. — penningen; vr. voor verkwisterster.
Sling'er (nat. een aan een vast punt ophangen voorwerp, dat in slingerende beweging kan komen), m. slingers: de — eener klok, de kloknaald; de — eener pomp, zwengel.
Sling'er (werktuig, om steenen te gooien, vroeger als wapen gebruikt), m. slingers.
Sling'geraap (een soort van grooten daap met grijpstaart), m. — apen: fig. een lange slingel van een jongen.
Sling'geraar (oudt. krijgsma., met een slinger gewapend), m. slingeraars.
Sling'gerbosch (een bosch met slingerpaden), o. — bosschen; zie Slingerlaan.
Sling'eren (heen en weer gaan of doen gaan), het heeft geslingerd: het schip slingerde erg; de storm slingert de kruin van den boom; laat toch uw boeken niet zoo —! verstrooid liggen; fig. tuschen hoop en vrees — slingerd worden, zie Dobberen.
Sling'eren (scheepst. 't schommelen van een schip van links naar rechts), het heeft geslingerd; — **ing**, v. — en.
Sling'ering (schommeling), v. — en: de — en van een slinger; ook: bocht, draai.
Sling'erlaan (kronkelende laan), v. slingerlanen; — **pad** (slingerend pad), o. — paden; — **plant** (plant, die met haar ranken zich om iets heen slingert), v. — en: de hop is een —, zie Lianen; — **proef** (zekere nat. proef ten bewijze van de aswenteling der aarde), v. — proeven; — **slag** (schommeling van een slinger), m. — slagen; — **steen** (steen, die uit een slinger geworpen wordt), m. — en; — **tijd** (duur van éene schommeling van een slinger), m. — en; — **uurwerk** (uurwerk, waarvan de gang door een slinger wordt geregeld), o. — en, zie Pendule.
Slink'ken (inkrimpen), het slonk, is geslonken: de groenten — bij het koken, d. i. krimpen; de voorraad gaat —, d. i. verminderen.
Slink'er (linker), bn.: ter — zijde gaan. w. i. g.
Slink'erhand (linkerhand), v.: ter —. w. g.
Slink'kerzijde (linkerzijde), v. gmv. w. g.
Slink'king (het slinken, het opraken van een

voorraad; het minder worden van een zwelling), v. gmv.
Slinks (links, fig. oneerlijk, doortrapt, bedrieglijk), bw.; -er, -t.
Slinksch (linksch), bn.: fig. loos, slim: met -e streken omgaan; deze -e streek (nl. die van den tandarts) was voor u een weldaad, (C.O.); verschalken wij dat - gebroed, (Tollens), gemeen, doortrapt, bedrieglijk, nl. den Spanjaard; -er, meest -.
Slip (afhangend uiteinde), v. slippen: de - van een das, een jas, een hemd, enz.; de slippen van het lijkkleed dragen.
Slip'tijn (korte tak van een spoortijn), v. -en.
Slip'pedrager (iemand, die een der slippen van het rouw- of lijkkleed over de doodkist draagt), m. -draggers.
Slip'pen (glippen), het is geslipt: een touw laten -, uit de hand glijden, laat die goede gelegenheid nu maar niet -, d.i. ontsnappen.
Slip'pen (sport. het uitglippen of uitglijden der wielen), de auto slipte, de fiets heeft geslipt.
Slip'per, m. -s: -tje, o. -s: een - maken, stilletjes heengaan, zich stil verwijderen.
Slip'trein (trein, waarvan een wagon onder 't rijden wordt afgehaakt), m. -treinen.
Slis'sen (beslissen), ik -te, heb geslist: een twist -; -sling, v. gmv. vero.
Slis'sen (lesschen, blusschen), ik -te, heb geslist, fig. bevredigen: zijn lusten -. vero.
Slob'be (vaat- of morsdoek), v. slobben: fig. vrouw, die in de keuken het morsige werk verricht; ook: -ke, niet-proper vrouwtje.
Slob'ber (slib, weeke modder), v. gmv.: door slobber en - loopen.
Slob'berdoes (morspot), m. en v. -doezen.
Slob'beren (opsturpen), ik heb geslobberd: varkens - aan den spoelingsbak; wat - die eenden daar! -ing, v. -en.
Slob'big (morsig, slordig), bn. en bw.; -er, -st.
Slob'eend (wilde zomereend), v. -eenden.
Slob'kous (takensach of linnen onderbeen- en schoenbekleedsel), v. -kousen.
Slod'der (slordig persoon), m. slodders.
Slod'derachtig (slordig), bn.; -er, -st.
Slod'deren (flodderen), het heeft gesloddert.
Slod'derig (slonzig, achteloos, niet net), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Slod'derkous (fig. slordige vrouw), v. -en.
Slod'de(r)vos (iem., die erg slordig is, zeer achteloos mensch), m. en v. -vossen.
Sloe'ber, **sloe'berd** (Vl. gemeene vent, schurk, schelm), m. -s: jou smerige -! in O.-l. een Atjineesch-opstandeling.
Sloe'gi (Arabische herdershond), m. sloegi's.
Sloep (klein roeivaartuig, open roeiboort), v. sloepen; -roeiër, m. -roeiërs.
Sloe'ren (veronachtzamen, aan zich zelf overlaten), hij -de, heeft -sloerd; -ig (achteloos), bn. en bw.: na het gelag ging men - naar huis.
Sloe'rie (havelooze vrouw), v. sloeries; -moer, v. -moers; zie Sloor.
Slof (ingetraptte pantoffel), v. sloffen: hij doet alles op zijn -jes, d. i. op zijn doosje gemak; ik kan het daar op mijn -jes af, heb een makkelijk postje; vuur uit de -fen loopen, eig. ongewoon snel loopen, fig. jachterig zijn, met koortsigen haast.
Slof (nalatig, achteloos), bn. en bw.; -fer, -st.
Slof'fen (sleeppoeten, nalatig zijn), ik heb gesloft: hij sloft op een paar muller rond; de man doet niets dan met alles - en slabakken.

Slof'fig (lui, traag), bn.; -heid (achteloosheid), v. gmv.
Slöjd (handenarbeid: methodisch onderwijs, waarbij men kinderen allerlei dingen van karton, rout, klei leert maken), v.; lees: sjuut.
Slok (te ig), m. slokken: hij dronk het glas in één - leg; een -je, een borreltje.
Slok (lo, slap), bn.; -ker, -st. volkst.
Slo'kau (O.-l. waterleiding der sawah; ook: open riool), m. slokans.
Slok'da'm (spierachtige buis, waardoor het voedsel in de maag komt), m. -darmen.
Slok'je (teugje, borreltje), o. slokjes.
Slok'ke (gulzig stikken), ik heb geslokt: de hond was aan 't -, inzwelgen.
Slok'ke (slokop), m. -s; ook: Slokkerd.
Slok'ke, -kerd (fig. hals, sukkel), m. -s.
Slokop (gulzigaard), m. en v. -oppen.
Slokop' (wijd straatriool), m. -oppen.
Slom'mor (beslommering), m. gmv.
Slomp (morsige of slonzige vrouw), v. -en.
Slomp (menigte, hoop, warklomp), m. slompen: hij heeft een - geld.
Slons (havelooze vrouw, morsebel), v. -zen.
Slons'achtig (slordig), bn.; -er, -st.
Slons'je (dievenlantaarntje), o. slonsjes.
Slon'zen (achteloos te werk gaan), hij heeft geslonsd met iets -; zie Verslonzen.
Slon'zig (slonsachtig, slordig), bn.; -er, -st.
Sloof (sukkel, afgewerkte vrouw), v. sloven.
Sloof (voorschoot), v. slooven; -je, o. -jes.
Sloof (dekbalk op paatwerk), v. slooven.
Sloof'achtig (afmattend, uitputtend, vermoeiend), bn., -er, -st: een - leven hebben.
Sloom (oezerig, slaperig, suf, vervelend), bn. en bw.: een redevoering, voorgedragen op een tietwat - m toon; -er, -st.
Sloop (overtrek van een kussen), v. sloopen.
Sloop'en (afbreken, al brekende uit elkaar nemen, slechten), ik heb gesloopt: een schip -, een rij huizen -; de -de moker van den modernen tijd; fig. ondermijnen: aanhoudende koorts -t de krachten; -er, m. -s; -ing (het sloopen), v. -en.
Sloor (slordige, morsige vrouw), v. slooren.
Sloot (smalle gracht), v. slooten: een - tusschen twee weilanden; zegsw. van den wal in de - raken, van kwaad tot erger komen; iemand van den wal in de - helpen, hem een zeer slechten raad geven; -je, o. -s.
Sloot'en (slooten maken), ik slootte, ik heb gesloot: hij is aan 't slooten.
Sloot'jespringen (het springen over een sloot, ook met een pols), o. gmv.
Sloot'kant (kant van een sloot), m. -kanten.
Sloot'plank (plank over een sloot), v. -en.
Sloot'water (water uit een sloot, troebel water), o. fig. slechte soep: het lijkt wel -.
Sloot'werk (graafwerk aan een sloot), o. gmv.
Slop (straatje dat doodloopt, straatje zonder uitgang), o. sloppen.
Slord'ig (nalatig, slodderig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Slorp, **slurp** (slok, teug), m. -en: hij dronk het glas in één - uit of teeg.
Slorpen, **slurpen** (hoorbaar opzuigen), ik heb geslopt, geslurpt: een zacht eitje -; -er, m. -s; -ing (gesturp), v. -en.
Slot (sluimiddel), o. sloten: een deur-, een hang-, een knip-, een nacht-, zie ald.; doe de deur op -; een kerkboek met gouden -; zegsw. iem. achter - en grendel zetten, d.i. gevangen zetten; iem. een - op den mond

leggen, hem het zwijgen opleggen; **slotje** of **slootje** (klein slot), o. slotjes, slootjes.
Slot (versterkt kasteel), o. sloten: een ridder-, een roof-, het - Loevestein.
Slot (einde), o. gmv.: het - der zaak, einde; bij of per - van rekening, als alles is afgedaan; dat heeft - noch zin, hoegenaamd geen betekenis, geen grond of reden, b.v. die redeneering heeft - noch zin, geen samenhang of betekenis; ten slotte, tot besluit.
Slot (saldo), o. gmv.: een batig -, een nadeelig -, d. i. bedrag in het boekhouden.
Slot (hartklep eener pomp), o. sloten.
Slotakkoord (muz. het laatste volle, opgeloste akkoord bij orgelspel), o. -akkoorden.
Slotbewaarder (slotvoogd, slotheer), m. -bewaarders, zie Kastelein; -bewoner (bewoner van een kasteel, een burcht, een adellijk slot), m. -bewoners; -graacht (graacht om een slot), v. -en; -poort (poort van een slot of kasteel), v. -en; -voogd (slotbewaarder), m. -en.
Slotgebed (gebed, waarmee een godsdienst-oefening eindigt), o. -gebeden; -klinker (spraak, eendklinker), m. -s; -koers (koers der effecten bij het sluiten der beurs), m. -en; -letter (eindletter van een woord), v. -s; -regel (laatste regel, laatste versregel), m. -regels; -som (eind, eindgevolg, korte inhoud, uitkomst), v. -sommen: de - eener rekening, fig. de - eener redeneering: de - was, dat ik omzichtiger werd, gevolg; -vers (laatste vers), o. -verzen; -woord (einde v. e. rede), o. -woorden; -zang (zang of gezang aan het einde van iets), m. -en: de - van een godsdienstige bijeenkomst; de - van den Slag bij Nieuwoport, (Da Costa).
Sloven (den. van sloof (sukkel): zwoegen, slaven), ik heb gesloofd; -er, m. -s.
Slu'er (dun, doorzichtig weefsel als damesdracht, voile, voilette; ook: zinnebeeld van ingetogenheid, eerbhaarheid), m. sluiers; zegsw. den - aannemen, religieuze woorden; fig. onder den - van den nacht, d. i. bedekking.
Sluieren (bedekken met een sluier, een sluter voordoen), ik heb en ben gesluierd.
Sluierfloers (floers voor rouwsluiers), o. gmv.
Sluif (dopje, overtrekje, foedraal), v. sluiven.
Sluik, v.; zie: **ter sluik**, **ter sluiks** (verholen, ongemerkt, heimelijk), bw. uitdr.
Sluik (van hoofdhaar: vlak langs het hoofd afhangend), bn.: hij droeg de haren -; -haar is voor gierigaards en benepen harten, (C. O.); -er, -st; -heid, v. gmv.
Slui'ken (ontduiken, smokkelen), ik slook, heb gesloken; -er (smokkelaar), m. -s; -erij (smokkelarij), -en; -ing, v. -en.
Sluikhandel (handel in gesmokkelde goederen, smokkelhandel), m. gmv.
Sluikharig (met sluike of slaphangende haren), bn.: de Mongolen zijn een - ras.
Sluimer (lichte, kortstondige slaap), m. gmv.
Sluimeren (zacht en losjes slapen), ik heb gesluimerd; -ing (lichte slaap), v. -en.
Sluimerrol (slaapkussen of slaaprol aan het hoofdeinde van een fauteuil), v. -rollen.
Sluip, v., slechts gebruikelijk in: **ter sluipe** (verholen, in 't geheim), bw. uitdr.: ter - de herberg verlaten.
Sluipdeur (achterdeurtje), v. -deuren.
Sluipen (onbemerkt voortloopen, onbemerkt of in alle stille ergens heen- of ingaan), ik sloop, ben gesloopen: ergens naar toe -; de

vos sloop in het hoenderhok; -er, m. -s.
Sluiper, m. gmv.; zie Slipper.
Sluiphaven (vluchthaven voor kapers, zee-roovers, enz.), v. -havens; -hoek (verborgen hoek), m. -hoeken; -hol (hol van roovers, enz. om in weg te sluipen), o. -holen; -koorts (lichte, ongeregelde binnenkoorts), v. -en; -moord (verraderlijke moord), m. -en; -moordenaar (iem., die een sluiptmoord pleegt), m. -s; -patrouille (mil. die nl. den vijand op zijn flanken tracht te bespieden), v. -s; -wesp (dierk. wesp, die eieren legt in de larven van andere insecten, b.v. in rupsen), v. -en.
Sluis (waterkeering, -schutting), v. sluisen: een inundatie-, een schut-, een spu-, een waai-, een zee-, een zijl, zie ald.; zegsw. de sluisen des hemels zijn geopend, de regen valt in stroomen; fig. de sluisen der wel-sprekendheid gingen open, er werden lange en vele toespraken gehouden.
Sluis (in 't A'damsch: steenen brug), v. sluisen.
Sluisdeur (grote draaideur e. sluis), v. -en; -geld (een soort van tol b.v. 2 of 1 ct. per ton, bij 't doorvaren v. e. sluis), o. -en; -kolk (kolk of ruimte tusschen de twee paren sluisdeuren), v. -en; -wachter (beambte, die het toezicht heeft over een sluis), m. -s; -werken (grote rivier- of zee-sluisen), o. mv.
Sluitem (dicht-doen), ik sloot, heb en het is gesloten: een deur -, toedoen; een huwelijk -, een contract -, een koop -, d. i. aangaan; zegsw. dat sluit als een bus, past goed, is logisch juist; een haven -, afsluiten, blokkeeren; de oogen voor iets -, het niet willen zien; -ing (het sluiten), v. gmv.; -ing (middel om te sluiten), v. -en; -er, m. -s;
Sluitgewicht, o. -en, zie Pijlgewicht;
mand (mand m. e. deksel), v. -en; -rede (syllogisme, gevolgtrekking, conclusie), v. -redenen; -speld (speld met spiraalveertje, zoo gemaakt, dat de punt in een busje sluit), v. -en: -en zijn van de Romeinsche oudheden afgezien, (Museum, Trier), zie Veiligheidsspeld; -spier (ontl. kringvormige spier, die een opening sluit), v. -en; -steen (bouwk. slotstuk, topsteen van een boog of gewelf), m. -en: de - is meestal een ronde versierde steen, in het snijpunt der kruisribben geplaatst; -stuk (voorwerp, dat afsluit), o. -ken; -teeken (spraak. punt), o. -s; -zegel (zegeltje tot afsluiting b.v. van een telegram), o. -s.
Slump (handel. ploiseling dating in effecten-koersen), m. gmv.; de tegenst. van - is Boom.
Slungel (opgeschoten jongmensch), m. -s.
Slungelen (verwant met slingeren), ik heb geslungeld: hij - t langs de straat, d. i. arm-zwaaiend of slenterend loopt hij.
Slurf (lange snuit), v. slurven: de - v. e. olifant.
Slurp (teug, slok), m. -en; zie Slorpen.
Slurpen; zie Slorpen.
Sluw (listig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. -heden; -igheid (slimheid), v. -heden.
Smaad (hoon, beleediging), m. gmv.; -heid, v. -heden; -naam (scheldnaam), m. -namen; -rede (smadelijke woorden), v. -redenen; -schrift (schimpschrift), o. -en.
Smaak, m. smaken: dat streelt den -, de tong en het verhemelte; met - iets nuttigen, lust; -je, o.: er is een - aan, bijsmaakje.

Smaak (schoonheidszin, kunstgevoel), m. smaken: den goeden — streelen, bevredigen, ook: tergen, beleedigen; zegsw. over den — valt niet te twisten; naar den laatsten — gekleed gaan, mode.

Smaakloos (zonder smaak), bn.: zuiver water is —, oude appels zijn —.

Smaakvol (met smaak, vol schoonheidszin), bn. en bw.: een —volle versiering, e. —volle kleeding, d. i. getuigende van goeden smaak.

Smaaldicht (schimpdicht), o. —dichten.

Smaalschrift (schimpschrift), o. —schriften.

Smaecht (afgesneden buik van een haring), v. —en: zegsw. op de —loopen, klaploopen.

Smachten (kwijnend of vurig verlangen), ik heb gesmacht: — van dorst, — van honger.

Smachtend (kwijnend, vurig verlangend), bn. en bw.: met —e blikken; iem. — aanzien.

Smachterig (hongerig, uitgehongerd), bn.

Smaadelijk (hoonend, kwetsend), bn. en bw.: een —e bejegening, iemand — behandelen, —er, —st; —heid (hoon), v. —heden.

Smaaden (smaad aandoen: beleedigen, hoonen), ik smaadde, heb gesmaad; —er, m. —s.

Smaak (geluid met de lippen), m. smakken.

Smak (locale naam v. e. platboemde visch-schuit, aan den voor- en achtersteven even breed, met een dek), v. smakken; zie Buis.

Smak (zekere boom), v.; zie Sumak.

Smak (val, bons, harde plof), m. smakken.

Smaakelijk (lekker, aangenaam), bn. en bw.: een — gerecht, eet —, d. i. met smaak; fig. iemand iets — maken, d. i. aannemelijk.

Smaakeloos (zonder goeden smaak), bn. en bw.: een —looze versiering, een —e kleeding, een —looze bouwstijl; iets — versieren, iets — polychromeeren; —loosheid, v. gmv.

Smaaken (een zekeren smaak hebben), het heeft gesmaakt: die wijn — goed! d. i. is van goeden smaak; die drank smaakt naar Citroen, d. i. heeft den smaak van Citroenen; fig. de genoegens des levens —, d. i. genieten.

Smakken (een smak doen hooren, gooien, met een bons neerwerpen), ik heb gesmak: hij smakte hem tegen den grond.

Smakken (met de lippen of de tong klappen), ik heb gesmak; —ker, m. —s.

Smakker (arme drommel, sukkelaar), m. smakkers: hij is een rechte —, d. i. een Joris-goedbloed, een sul; ook: Klaplooper.

Smal (niet breed; oudt. klein, gering, onaanzienlijk), bn. en bw., —ler, —st: zijn gezicht is erg — geworden, mager; de —le gemeente, het gemeen, plebs, grauw; hij kan maar — leven, schraal, armoedig; —heid (het smal-zijn), v. gmv.: de —heid v. e. gang; —ligheid (smalheid), v. gmv.: de —ligheid van een kamer; —letjes (schraaltjes), bw.: hij kan maar — leven, zuinigjes, bekrompen; —te (smalheid), v. gmv.: de —te van een stof, de —te van een sloot.

Smalah (Arab. een kring van minstens honderd tentdorpen of doears), v. smalah's.

Smaldeel (deel eener oorlogsvloot, eskader), o. —deelen.

Smaldeelen (in deelen scheiden), ik heb gesmaldeeld: een erfenis —, een legerkorps —.

Smaldoek (scheepst. smal zeildoek), o. gmv.: zegsw. dat is geen —, dat kost geld, kost geen bagatel, is vrij duur, is niet gering.

Smalen (den. van smal d. i. klein: met kleinwaching over iets of iemand spreken, smadelijk spreken, schimpen), ik heb ge-

smaald: op iemand —, d. i. iemand hekelen.

Smaaler (iem., die smaalt, schimpt), m. —s.

Smalhan (schraalhan, armoedig mensch), m. —harzen: zegsw. — is er kok, het is er schraal, tarig van eten en drinken.

Smalt (z'kere blauwe verfstof, blauwglazuur, email), v. gmv.

Smaltend (opbrengst, bestaande in het tiende van bijen, klein vee, jongen van schapen, enz.), o. —tienden, zie Tiend. vero.

Smaragd (edelgesteente), o. gmv.: (een geslepen s een), m. smaragden: de oostersche — is donl ergroen, die van Peru is zuiver groen, de Brazil's is matig donkergroen.

Smaragden (van smaragd), bn.: een — armbara; fig. de kat met haar — oogen, groene.

Smarotien (klaploopen; smullen), ik heb gesmarotst: wij zullen —, ik sta voor mijn part, Jan Steen, (Van Zeggelen); —er (klaplooper, t'felschuimer), m. —s; —ster, v. —s.

Smart, **smert** (pijn, wee, leed), v. —en, fig. iets me — verwachten, met pijnigend ongeduld.

Smart (tig. wrijving, schuring; branding van een wonde), v. gmv.

Smartegeld (mil. O.-I. toelage boven het pensioen in geval van verninking, of aan de officiersweduwe bij het sneuvelen van haar man voor den vijand), o. —gelden.

Smartelijk (pijnlijk), bn. en bw.: een —e wonde, een — verties, — getroffen worden; — naar iets verlangen, ongeduldig; —er, —st; —heid, v. gmv.: de — van een lijden.

Smarteloos (zonder pijn), bn.; —heid, v. gmv.

Smarten, **smerten** (bedroeven), het smartte, het heeft gesmart: uw ongeluk smart mij, d. i. doet mij bitter leed.

Smarten (scheepst. het touwwerk met geteerd zeildoek bekleeden, opdat dit de smart of wrijving zou beletten), ik heb —smart.

Smarten (geneesk. wonden hebben door ontveling, roos, brand, enz.), smarte, gesmart: het kind smart in de liezen, achter de ooren.

Smarting (scheepst. oud geleerd zeildoek, om de schavng in het want te beletten), v. —s.

Smartkreet (kreet als uiting van pijn of smart), m. —kreten.

Smartoor (geneesk. oor, dat smart, d. i. waarvan de achterkant voortdurend open of rauw is), o. smartooren; zie Smarten.

Smeden (hameren), ik smeedde, ik heb gesmeed: fig. een aanslag —, een komplot —, beramen, verraad —, d. i. uitdenken; verzen —, d. i. s echte rijmen maken; nieuwe woorden —, d. i. verzinnen; spreekw. Men moet het ijzer —, als het heet is, zie IJzer; —ing (het smeaen, fig. het beramen), v. gmv.

Smederk (smidse, werkplaats van den smid), v. smedelijken.

Smedig (goed doorkookt, gebonden van spijzen), bn., —er, —st; —heid, v. gmv.

Smeedbaar (geschikt om gesmeed te worden), bn.: metalen zijn —; —heid, v. gmv.

Smeedbak (smidskoelbak), m. —ken; —ijzer (staafijzer), o. gmv.; —kunst (het smeden als kunst), v.; —werk (smidswerk), o. —en.

Smeegruis (fijne smidskolen), o. gmv.

Smeekbede (smeekgebed, ootmoedig verzoek), v. —beden; —dicht (smeekschrijft op rijm), o. —dichten.

Smeekeling (iemand, die ootmoedig om iets vraagt), m. en v. —en; vr. ook —e.

Smeeken (ootmoedig of biddend vragen), ik

- heb -smeekt; -er, m. -s; -ing (het smeeken, smeekbede), v. -en.
- Smeekgebed** (oetmoedig gebed, smeekend gebed, smeekbede), o. -gebeden.
- Smeekolen** (zeer fijne smidskolen, smee-gruis), v. mv.
- Smeek'schrift** (oetmoedig of nederig verzoekschrift), o. -schriften.
- Smeek'taal** (taal van een smeekende), v. gmv.
- Smeer** (vette zelfstandigheid), o. gmv.: iem. -geven, hem afsmeren, hem de huid lenig maken, hem afranselen; zie Rottingolie.
- Smeer** (omkooops'ooi), v., zie Smeren.
- Smeer** (vetstof), o. gmv.: 't volk gaart het - en 't vet tot brandstof voor de lamp, (Tollens); om der wille van het - likt de kat den kandel-laar, (Cats), ieder werkt om eigen voordeel.
- Smeer'bol** (oliebol), m. -bollen; -**buik** (dikke buik, fig. zwaarlijvige), m. -en; -**doos** (doos met schoen- of wagensmeer), v. -doozen; -**goed** (smeersel), o. gmv.; -**kaars** (vet-kaars, kaars van schapenvet), v. -en, zie: Talkkaars en Waskaars; -**kanis**, -**kanes** (eig. vuile hond: vuilik, smeertap), m. -kanissen, -kanesen, plat; -**kwast** (kwast, om mee te smeren), m. -en; fig. met den -loopen, d. i. vleien, pluimstrijken; -**lap** (lap met vet, die sleepers vóór onder het sledeijzer deden; fig. smerige vent, vuilik, smeerpoes, ook, slecht, eerloos, persoon), m. -lappen; jou -! scheldn.; -**lapperij** (vuiligheid, liederlijkheid), v. -en; -**ling** (riviergrondel, stijkvisch), m. -en; -**plank** (scheepst. lijklank, d. i. plank, waarlangs men een ijk van boord in zee laat glijden), v. -en; -**poes** (vuile persoon), m. en v. -en; -**prop** (scheepst. prop met vet besmeerd, om lek-gaten te dichten), v. -propjen; -**sel** (smeer-middel, mengsel van oliën en vetten), o. -s; -**wol** (pas geschoren, ongewasschen wol), v. gmv.; -**wortel** (ruwbladige plant, wier wortel als geneesmiddel gebruikt wordt), v. gmv.; -**zalf** (olieachtige zalf), v. -zalven.
- Smeet** (worp of goot), m. smeten.
- Smeet'tang** (smidstang, om gloeiend ijzer mee vast te houden), v. smee-tangen.
- Smelt** (zandaal, een soort van spiering), v. smelten: het smeltelven, het opdelven uit het zand van smelt, op het strand v. Walcheren; -**vangst**, v. gmv.; -**visscher**, m. -s.
- Smeltbaar** (kunnende gesmolten worden), bn.: metalen, vet, boter zijn -; -**heid**, v. gmv.: de smeltbaarheid van goud, van glas.
- Smelt'bak** (bak, onder of naast den smelt-oven), m. -bakken; -**en** (door middel van warmte vloeibaar doen worden), ik smolt, heb gesmolten; -**er** (iemand, die smelt), m. -s; -**erig** (fig. week, zacht, sentimenteel), bn.: -e gevoelens, (C.O.); -**erijf** (werkplaats van den smelter), v. -en; -**kroes** (leemen kroes, om er metalen, vooral goud en zilver in te smelten), m. -kroezen: zegsw. louteren in den -, d. i. reinigen door oplossing en schuiming; -**middel** (middel, dat het smelten bevordert), o. -en; -**oven** (oven voor het smelten van metalen), m. -s; -**pan** (pan, om b.v. lood in te smelten), v. -nen; -**punt** (warmtegraad, vereischt tot smelting van vaste stoffen), o. -en: het - van lood is 332° C., van zilver 1000° C., van goud 1337° C., van koper 1090° C.
- Sme'ren** (iets fettigs uitstrijken op), ik heb gesmeerd: boter op het brood -; schoenen of laarzen -, met traan of vet insmeren, inwrij-ven; fig. iem. honig om den mond -, hem vleien, zie Honig; iem. de handen -, geld in de handen stoppen, hem omkoojen; iem. den rug -, hem ranselen; 'm smeren, er van door gaan; zij doen niets dan teren en -, lekker eten en drinken; **smeersel** (smeermiddel), o. -s; **smeering** (het smeren, ook smeersel, zalf), v. gmv.
- Smer'gel** (delfstof), v. gmv.; zie Amaril.
- Smer'rig** (vuil), bn. en bw.: -e schoenen, -weer, -e straten; die -e affaire met de politie, (C.O.), schandelijk; -e taal, onzedelijk; -e woorden, vies; -er, -st; -**heid**, v. -heden.
- Smer'ris** (scheldn. in A'dam voor politie-agent), m. -sen, volkst. waarschijnlijk uit het Bar-goensch, met de bet. van wachter: op -staan, op den uitkijk staan; hierbij behoort Knol-smeris, een bereden politie-agent.
- Smer'lijn** (dwerg-, of leeuwerikenvalk), m. -en.
- Smert**, v. -en; zie Smart.
- Smert'en**, zie Smarten.
- Smet** (vlek, vlak, spat), v. smetten: fig. iem. een - aanwrijven; die daad werpt een - op zijn naam, schandvlek; hij kwam er niet zonder - af, oneer.
- Smet'lijn** (touw, met houtskool bestreken, om hout af te strepen vóór het zagen), v. -lijnen, zie Slaglijn.
- Smet'sen** (stempjen, brassen, smullen), ik heb gesmetst; -er, m. -s; -**ster**, v. -s.
- Smet'stof** (geneesk. stof, die de besmetting met eenige ziekte veroorzaakt), v. -stoffen.
- Smet'teloos** (vlekkeloos, zonder smet), bn. en bw., -looser, -t: -rein; -**heid**, v. gmv.
- Smet'ten** (bemorsen, bevleeken, vuilmaken), ik smette, heb gesmet.
- Smet'ziekte** (besmettelijke ziekte), v. -n.
- Smeu'gelijte**, o. -s: volkst., zie Smuigertje.
- Smeu'len** (glimmen of gloeien onder de asch), het heeft gesmeuld: het puin smeult nog, d. i. brandt nog zonder vlam; fig. er smeult verraad, oproer, d. i. er dreigt; het smeulend vuur der tweedracht; -**ing**, v. gmv.
- Smeu'ren** (bezoedelen, vuil maken), ik smeurde, heb gesmeurd.
- Smid** (bewerker van metaal), m. smeden: een anker-, grof-, hoef-, kachel-, goud-, zilver-, een bliklager, koperslager, zie ald.
- Smids'aanbeeld** (aanbeeld van een smid), o. -aanbeelden; -**arbeid** (het werk v. een smid), m. gmv.; -**baas** (meester'knecht), m. -bazen; -**bak** (koelbak), m. -bakken.
- Smid'se** (smedertje), v. smidsen.
- Smids'gereedschap** (een der werktuigen van een smid), o. -pen; -**hamer** (moker), m. -s; -**jongen** (leerjongen van een smid), m. -s; -**knecht** m. -s; -**kolen** (smee-gruis), v. mv.; -**vrouw** (echtgenoot v. een smid), v. -en; -**werk** (smidsarbeid, ook het door den smid gemaakte), o.; -**werk-plaats** (smidse), v. -en; -**winkel**, m. -s; -**zoon** (zoon van een smid), m. -zonen.
- Smiecht** (volkst. gemeene vent), m. -en.
- Smient** (soort van wilde eend, die in den winter ons land bezoekt, fluiteend), v. -en; fig. lang, mager mensch: een echte -.
- Smiezen**: in de - hebben, d. i. in de gaten, volkst. de schipper had a'knecht in de -.
- Smij'dig** (lenig, buigzaam, smeedbaar, zacht), bn.: bergen - goud, (Bild.); fig. een -e taal, -er, -st; -**heid**, v. gmv.: de wonderbare -heid van het Latijn, (C.O.), zie Smedig.

Smij'digen (*smedig, lenig maken, fig. verzachten*), ik smij'digde, heb gesmij'digd.
Smij'ten (*gooien, werpen*), ik smiet, heb gesmeten: *iem. met steenen* -, *iem. op den grond* -, *iem. de deur uit* -; -er (*iem., die smijt*); ook, *oudtijds vechtersbaas*), m. smij'ters.
Smuk'kelen (*lekker eten, smullen, snoepen*).
Smuk'ken (*smient, fluiteend*), v. sminken, gew.
Smireel' (*een visch*), m. smirealen.
Smis, smis'se, v. smissen; zie *Smidse*.
Smood'ermuilen (volkst. *zich de lippen aflikken*), ik -mulde, heb gesmoddermuild.
Smood'ig (*morsig, smoezelig, vuil*), bn. en bw., -er, -st: *wat ziet dat kleed er - uit!*
Smool (*verbastering van muil, in de platte taal voor mond*), m. -en; volkst.: - op iets hebben, ergens zin in hebben, het gaarne willen.
Smool'werk (volkst. *mond, smoel*), o.: *wat een -!* hoe raast of tiert hij of zij.
Smoes'je (*voorwendsel, flauw praatje*), o. -s: *een - maken, allerlei -s veil hebben*.
Smoe'zelig (*beduimeld, vettig, onfrisch*), bn. en bw.: *een - papertje, er - uitzien*, spreekt.
Smoe'zen (*vleien, mooi praten*), ik heb gesmoesd; *wat zijn die daar aan 't -!* zacht bepraten, bedisselen.
Smoe'ken (*rooken, dampen, tabaksdamp uitblazen*), ik heb gesmoekt: *het smookt hier*; *een pijpje -*; -er, m. -s, gmz.
Smoe'kerig (*rookerij, volrook*), bn.; -heid, v.
Smoe'king (*als jacquet gesneden heerenjas, met lange revers*), v. gmz.: *in - zijn*.
Smok'kel (*sluikhandel*), m. gmz.
Smok'kelen (*sluiken, heimelijk over de grens voeren*), ik heb gesmokkeld; -aar, m. -s; -arij, v. -arijen; -ing, v. -en.
Smok'kelgoed (*smokkelwaar*), o. -goederen.
Smok'kelhandel (*sluikhandel*), m. gmz.
Smok'kelwaar (*waar, die men over de grenzen smokkelt*), v. -waren.
Smook (*dikke vette rook*), m. gmz.: *walm en -*.
Smoor'dronken (*erg beschonken*), bn.
Smoor'heet (*stikkend warm*), bn.: *een -heete Augustusdag, een -baad*.
Smoor'lijk (*eig. om te smoren: erg, buitengewoon*), bn. en bw.: *de jongen was -verliefd*.
Smoor'vol (*eig. stikkend vol, propvol*), bn.: *het zaaltje was -*, d. i. eivol, stikvol, tjokvol.
Smoe'ren (*stikken, verstikken*), ik ben of heb gesmoord; -ing (*daad van smoren*), v. gmz.
Smots (*plek, smet*), v. smotsen.
Smots (*een slons, een morsebel*), v. smotsen.
Smots'en (*bemorsen*), ik heb gesmotst.
Smot'sig (*vuil*), bn. en bw.: *een -e werk-vrouw; iets - afwerken*, morsig, -er, -st.
Smous (*scheldnaam voor een Jood*), m. -en, fig. Joodsche marskramer, schacheraar.
Smous (*kleine hond met fijn krullend haar*), m. smousen: *onze Fanny is een -je*.
Smou'sen (*bedriegen, bedrog plegen, schacheren*), ik heb gesmouwd; -erij, v. -en.
Smous'houd, m. -honden, zie *Smous*.
Smous'jassen (*zeker kaartspel voor twee personen, waarin de jas of boer de hoogste troef is*), ik smousjaste, heb gesmousjast.
Smout (*bij letterzelters: handelsdrukkerwerk, titel- en tabelwerk; bij kaarsenmakers: gesmolten vet, om kaarsen te maken*), o. gmz.
Smout'achtig (*vetachtig*), bn., -er, -st.
Smout'en (*met vet bewerken of bereiden*), ik smoutte, ik heb gesmout: *de spijs -*.
Smout'erig (*vettig, reuzelachtig*), bn., -er, -st; ook *Smout'ig*.

Smout'ig (*vetachtig*), bn.; -heid, v. gmz.
Smout'werk (*handelsdrukkerwerk, enz.*), o. gmz.
Smout'zetter (*boekdr. zetter van handelsdrukkerwerk, circulaires, enz.*), m. -zelters.
Smuif'en (*zich in stilte te goed doen, steels-gewijze opeten*), ik heb gesmuigd; -er (*gtuiper*), m. smuigers.
Smuif'ertje (*kort steenen pijpje*), o. -s; ook: *Stieugeltje* (volkst.).
Smulk, v.; slechts gebr. in de bijw. uitdr. **ter smulk** (*heimelijk*). Ook: *ter smuig*.
Smuif'en (*schransen, schrokkerig eten*), hij smulde heeft -smuuld.
Smuk (*opschik, sieraad, tooi*), m. gmz.
Smuk'len (*opschikken, tooien*), ik heb gesmukt; zie het gmz. *Opdirken*.
Smul, v. smullen: *hij houdt van de -*, d. i. van goede sier; *ergens geen - op hebben, lust*.
Smul'baard (*lekkerbek*), m. -en; -broer (*lekkertsk*), m. -s; -dag (*stempdag, vreugde-dag*), m. -dagen; -jark (*morsjurk*), v. -en.
Smul'len (*lekker eten, brassen*), ik heb gesmuld: *ig. van iets -*, plezier in iets hebben, leedvermaak hebben; -ler, m. -lers.
Smul'lij (*morsig, vuil, bemorst*), bn., -er, -st.
Smul'puap (*smulbroer*), m. -papen.
Smul'purtij (*stempertij, brassertij*), v. -en.
Snaai (*voordeel, winst*), m. -en; -tje, o.; spreekt: *een aardig - maken*.
Snaa'ien (*snoepen*), hij snaaide, heeft gesnaaid: *ben je weer in de provisiekast aan 't -?* handel meer in rekening brengen dan werkelijk: *genoten is*.
Snaak (*grappenmaker, guit*), m. snaken.
Snaaks (*kluchtig, kodag, grappig*), bw.: *hij kan - vertellen*, ook *Snaaksch*; -er, -t.
Snaaks'ch, bn.: *een -e vent, grappig, een -gezegde*; -er, -t; -heid (*grap*), v. -heden.
Snaaks'hoofd (*zonderling misvormd beeldje, kabouter, kort dik ventje*), o. -hoofden.
Snaar (*koord van een speeltuig*), v. snaren: *een viool-*, *een piano-* of *klavier-*, *een harp-*, *een citer-*; *de snaren spannen, tokkelen*, een snaarinstrument bespelen; zegsw. *die - moet ge bij hem niet aanroeren*, daar moet ge hem niet van spreken; *alles op haren en snaren zetten*, alles op het spel zetten, hemel en aarde bewegen.
Snaar (*schoonzuster, schoondochter*), v. snaren.
Snaar'gezang (*gezang, dat begeleid wordt door snaarinstrumenten*), o. -en; -instrument (*lesnaard muziekinstrument, b.v. een viool, e. cello*), o. -en; ook, *snaren*, -speeltuig.
Snak (*bits woord, snauw*), m. snakken.
Sna'ker g (*alleid van snaak: aardig, grappig, kluchtig*); -heid, v. -heden.
Snakerij' (*grap, klucht*), v. snakerijen.
Snak'ken (*hijgen, hijgend verlangen*), ik heb gesnakt: *het vischje snakte naar het water*; - naar lucht, naar vrijheid, d. i. smachtend of zuchtend verlangen.
Snap (*hup, greep*), m. gmz.: zegsw. *het was in een hup en een - klaar*, zeer spoedig.
Snap'achtig (*praatzuchtig*), bn.: *een - kind*; *die vrouw is erg -*, babbelachtig, praatziek.
Snap'ham (*ouderwetsch vuurroer; fig. straatdief, struikroover*), m. -hanen.
Snap'pen (*grijpen, fig. begrijpen*), ik heb gesnapt: *de oplichter is gesnapt*; *de poes zal de muis -*; *nu eerst snap ik je, snap ik het*.
Snap'pen (*babbelen*), ik heb gesnapt: *wie zit daar weer te -?* ze werken niet, ze - maar.
Snap'pen (*babbelaar*), m. -s; -ster, v. -s.

- Snapperij** (gepraat, beuzelpraat), v. -en.
Snaps (eig. haastige stok: jenever), m. -en; van den - houden, een glaasje -.
- Snar** (vinnig, fet), bn. en bw.: deze arbeidster is wat - in den mond, bits; -der, -st.
- Sna'renmaker** (iemand, die snaren voor muziekinstrumenten maakt), m. -makers.
- Sna'renpijp** (snorrebot), v. -pijpen; -pijperij (beuzelachtig speelgoed, beuzelingen, dingen zonder waarde), v. -en.
- Sna'renspel** (muziek op of van snaar-instrumenten), o. gmv.
- Snar'rig** (snar, vinnig), bn.; -heid, v. gmv.
- Snaars, sners, snirs** (weinigje, ziertje, nietigheid; ook: roes), v. gmv.: ik heb er geen - voor over; hij weet er geen - van, dat gaat hem geen - aan; hij heeft een - aan, is een weinig dronken.
- Sna'ter** (mond, bek), m. snaters: hou je -!
- Sna'terachtig** (babbelachtig, schreeuwerig), bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Sna'teren** (schreeuwen van eenden, ganzen), zij hebben gesnaterd: ganzen, eenden -; fig. den snater roeren: hou toch op met dat -, schetterend babbelen; -aar, m. -s.
- Snauw** (het snauwen, bits toegedruwd woord of gezegde, grauw), m. snauwen.
- Snauw** (zekere tweemaster), v. snauwen.
- Snauw'achtig** (bits, scherp, snarrig), bn.
- Snauw'brik**, v. -ken; zie Snauw.
- Snauw'en** (toegrauwen, norsch afschepen, bits en schamper spreken), ik heb gesnauwd; -er (iemand, die snauwt), m. -s.
- Snauw'erig** (snauwend) bn., -er, -st: een -e vrouw, een - antwoord; -heid, v. gmv.
- Snau'vel** (sneb of neb v. e. vogel), m. -s, fig. mond: roer toch je - niet zool wat heeft hij een -! grooten neus, gmv.
- Sneb, sneb'be** (snavel), v. snebben.
- Sneb'big** (vinnig), bn., -er, -st; zie Snibbig.
- Sne'de, snee** (alleid. van snijden), v. sneden, sneën: een - brood, koek, enz.; de - van een jas, een japon, snit, coupe; de - v. e. vers, zie Caësuur; een boek, verguld op -; het antwoord kwam recht ter -, d. i. op het juiste oogenblik; sneetje, o. -s, zie aid.
- Sne'dig** (scherp; fig. schrander), bn. en bw.: een - mes; een -e opmerking, d. i. zeer juiste, gevatte; een - antwoord, een -e zet; -heid (gevatheid), v. gmv.
- Sneeg** (uit snedig, d. i. schrander, verstandig), bn.: een vrouw van - vernuft, gestadig in manieren, zij kan een huisgezin naar rechten eisch bestieren, (Cats); -er, -st. vero.
- Sneep** (weezinnige visch onzer rivieren), m. sneepen: de - heet ook neusvisch.
- Sneer** (Eng. hoonende lach), m. -en. (ee = ie).
- Snees** (uit: Sinees, Chinees; fig. schacheraar, listig bedrieger), m. sneezen.
- Snees** (Bargoensch: huis, waar men gestolen goed koopt), v.: iets naar de - brengen.
- Snees** (twintigtal), o. sneezen: een - haringen.
- Sneetje** (kleine snee), v. sneetjes.
- Sneeuw** (stof, vlokken), v. gmv.: er viel veel -.
- Sneeuw** (blankheid), o.: het - van zwanendons; bloesem van de rozen, zacht op letiën-sneeuw gestrooid, (Ledeg.)
- Sneeuw'baan** (weg door de sneeuw), v. -banen; -bal (bal van samengedrukte sneeuw), m. -ballen; -balletje (fig. glaasje klare jenever met suiker), o. -s: wat drink je! een -? (Potg.); -bank (-wolk), v. -en; -berg (sneeuwloop), m. -en; -bes (heester,
- v. -bessen; -blind (blind door de sneeuw b.v. de meeste vogels), bn.
- Sneeuw'bedekt** (met sneeuw bedekt), bn.: het -e bergpad. germ.
- Sneeuw'bril** (bril, gedragen door de pool-ontdekkers tegen de sneeuwblindheid), m. -brillen; een - heeft in plaats van glazen rondjes van leer met een heel klein spleetje.
- Sneeuw'en**, onp. w.w., het heeft gesneeuwd; fig. het sneeuwde groote ideeën, (C. O.)
- Sneeu'wen** (van sneeuw), bn.: een - metboom, (Tollens); fig. ook: als van sneeuw: de - bloesems der jasmijn.
- Sneeuw'grens** (aardr. denkbeeldige lijn als grens der eeuwigdurende sneeuw in het hooggebergte, sneeuulinie), v. gmv.; -haas (haas der Alpen, Pyreneën enz., des winters spierwit, des zomers grijs als onze haas, van wien hij niet in aard verschilt), m. -hazen; -hoen (witte patrijs der Alpen), o. -ders: het - leeft ook in het hooge noorden, b.v. op Spitsbergen; -ig (vol sneeuw), bn.: het - jaargetyde; fig. vergrisd: een - hoofd, -er, -st; -jacht (hevige sneeuwbuï met wind), v. gmv.: door storm en - heen, (De Gen.); -klokje (plantk. bolgewas, uit voorjaars-bloempje), o. -s; -lawine (sneeuwstorting in het hooggebergte), v. -n, zie Lawine; -linie (grens der sneeuw in het hooggebergte), v. -liniën, zie Sneeuw'grens; -lucht (lucht, die met sneeuw dreigt), v. -luchten; -man (sneeuwpop tot vermaak der jeugd), m. -mannen; -musch (musch der poollanden), v. -musschen: de - wordt zelfs gevonden op Spitsbergen; -ploeg (drie-hoekige slee, door paarden getrokken, waarmee men de sneeuw op de wegen ter zijde werpt), m. -en; -schoen (groot, houten, bootvormig onderstel voor e. schoen, makende, dat men over losse sneeuw kan loopen), m. -en; -storm (dichte sneeuwbuï met veel wind), m. -en; -vlaag (hevige sneeuwbuï), v. -vlagen; -vlok (aaneengehechte sneeuw-kristallen), v. -vlokken; -vogel, m. -s, zie Pestvogel; -water (water v. gesmolten sneeuw), o. gmv.; -wit (zoo wit als sneeuw), bn.: -witte bloesems, sneeuwuite haren.
- Snee'zen** (schacheren), ik heb gesneezd.
- Snek** (kettingraadge i. e. uurwerk), v. -ken; -rad (kegelvormig raadge in een uurwerk, waar men den afgeloopen ketting op windt), o. -raderen.
- Snel** (een halve kan), v. snellen: de stroop -.
- Snel** (vlug), bn. en bw.: een - besluit, vaardig; de beek stroomde -, sneller, snelst; -dicht (punctdicht, snaaksch epigram), o. -en: de -dichten van Huygens; -heid (vlugheid, spoed, vaardigheid), v.: met de - van den spoorwegen, (C. O.); nat. de -heden (bewegingen); -koker (toestel met spiritus-lamp, om in korten tijd water te koken), m. -s; -len (den. van snel: spoeden, ijlen), ik ben gesnel: koppen -, zie aldaar; -looper (naam van een cilinder in een weefgetouw), m. -s; -pers (boekdr. pers, drukkend ± 900 vel per uur), v. -en; -persdruk, m. gmv.; -schrijven (het stenographeeren, de stenographie), o.: -er (stenograaf), m. -s; -trein (trein, die snel loopt en alleen bij hoofdstations stopt), m. -en; -voetig (zeer vlug ter been), bn.; de -e Achilles; -vuur (het vuren of schieten met het repeteer-geweer), o. gmv.; -vuurkanon (stuk geschut, waar

lading en projectiel tegelijk kan ingebracht worden en waarmede snel achter elkaar gevraagd kan worden), o. -nen; -zeller (schip, dat snel zeilt), m. -s.

Snep, v. snoppen; zie Snip.

Snepper (aantvlam of mes van den chirurg voor insnydingen, lancet), m. snepers.

Snerken (klankn. in boter braden), ik heb gesnerkt: een hoentje -; -ing, v. gm. v.

Snerpen (een snijdende pijn veroorzaken, branden, gloeten), de wonde heeft gesnerpt: het - van den noordenwind.

Snerpend (fig. snijdend), bn. en bw.: een -e wind, het is - koud.

Sners (sniers), v. gm. v.; zie Snars.

Snert (erwtensoepl), v. gm. v.; zegsw. het lijkt wel -, het lijkt op niets; dat is -, gekkenpraat; hij is een - vent, een kerel van niets, gaz.

Sneu (teleurgesteld), bn. en bw.: dat was - voor hem, teleurstellend, hij keek wat -, op zijn neus, beschaamd, zie Sip.

Sneu (dwaarslyn aan de beuglyn), v. sneuen.

Sneukeraar (jongen, die in stilte of heimelyk snoept), m. -s.

Sneukeren (snoepen), ik heb gesneukerd.

Sneuveken (vallen in een stryd of op 't slagveld), hij is gesneuveeld.

Sneven (sneuwelen), hij is gesneefd. dicht.

Snebbe (snabbige vrouw), v. snibben.

Snebbig, bn.: een - meisje, snar, vinnig, scherp van taal, -er, -st; ook Snebbig.

Snijbank (werkbank v. d. houtwerker of v. d. teertouwer), v. -en; -bier (mengsel van bierrestanten of bierkladden), o. gm. v.; -biet (beetwortel, waarvan het jonge loof gegeten wordt), v. -en; -boon (lange, platte stokboon), v. -en; -boonenmesje (nl. tot het snyden dezer boonen), o. -mesjes; -molen (nl. tot het malend snyden der boonen), m. -molens; -bord (houten schijf of bord), o. -en.

Snijden (met een scherp voorwerp iets vaneenscheiden), ik sneed, heb gesneden: dat mes wil niet -; zich bij ongeluk -; fig. dat snydt door het hart, door de ziel, d. i. treft pijnlijk; ik ben in dien winkel erg gesneden, d. i. afgezet; wijn -, d. i. mängen; zegsw. het meisje snydt daar van twee kanten, er zijn van twee kanten verdiensten, winsten.

Snijdend (iets dat snydt), bn.: een - werktuig; fig. een -e wind, scherp; een -e pijn, vinnig: iets op snydenden toon zeggen, scherp, bits, vinnig, snarrig; -er, -st.

Snijder (kleermaker), m. snijders. gm. z.

Snijderen (het kleermakersvak op kleine schaal uitoefenen; lappen), ik heb gesnijderd.

Snijdersambacht (handwerk van den kleermaker), o. gm. v.; -gezel (kleermakersknecht), m. -gezellen; -gild (vereeniging of gild van kleermakers of snijders), o. -gilden; -tafel (tafel of plank op schragen, waarop de kleermaker werkt), v. -s.

Snijding (het snyden, b. v. van twee linnen), v. -en; bouwkw.: (greep of kier tusschen twee huizen), v. -en; geneesk., scheurende pijn: -in het lijf hebben; dichtk. snede, z. Caesuur.

Snijkamer (onleedzaam, anatomisch laboratorium), v. -s; -lijn (meetk. lijn, die een andere snydt), v. -en; -machine (boekbindersvak: werktuig tot het machinaal afsnyden van in te binden boeken), v. -s; -punt (meetk. punt, waarin twee linnen of cirkels elkaar snyden,) o. -en; -tand

(voortand), m. -en; -werk (artikelen in of uit hout gesneden), o. gm. v.; -wijn (mengsel van wijnrestanten d. i. van overblyfsels in wijnvazen), m. gm. v.

Snik (k. ankn. het snikken), m. -ken: hij was op het punt den jongsten - te geven, d. i. te sterven; de lautsie -, (C.O.), de stervenshik.

Snik (s. ugger), bn.: zegsw. dat meisje is niet recht - is niet goed wys, bij haar verstand.

Snik (trekschuut in Frieland), v. snikken.

Snikheet (smorend of snikkend warm), bn.: een -e Augustus-middag, smoorheet.

Snikken (hikkend schreien), ik heb gesnikt.

Snip (i. landsche vogel van de orde der steltloopers), v. snippen; ook: Snep.

Snippe (reeffeoranjeschil; afsnydsel, reepje), v. -s; ook, Snipper; zie Snipperkoek.

Snippen (snippen), ik heb gesnipt.

Snippenel (e. v. e. snip), o. -eieren; -jacht, v. gm. v.; -net, o. -netten; -tijd (jachttyd op snippen), m. gm. v.; -vangst, v. gm. v.

Snipper (snippen), v. -s: een koek met -s.

Snippenen (tot snippers snyden), ik heb gesnippen; -aar, m. -s.

Snipperkoek (koek met snippers), m. -en.

Snippermand (prullenmand), v. -manden; -uur (verloren uur), o. -uren; -werk (beuzelwerk), o. gm. v.

Snipplis, bn.; zie Snibbig.

Sniers (een snerkend geluid, gesis), v. gm. v.

Sniersen (snerken, ook sissen), het heeft gesnirst; -ing, v. -en.

Snit (kerfbyl), m. snitten.

Snit (vorm, tatsoen), m. snitten: de - van een kleevingstuk, d. i. de snede; zie Coupe.

Snob (Eng. iemand, die voor gentleman wil doorgaan, die de groote wereld wil naadoen; ook: geneene vent, ploert, schoft), m. snobs.

Snoebisme (ploertigheid, poentgemodezucht), o.

Snoeien (verwant met snyden: afsnyden, inkorten), ik heb gesnoeid: een boom -, geld -; -er (persoon, die snoeit; ook snoeimes), m. -s; -ing, v. -en; -kunst (de kunst v. boomen snoeien), v. gm. v.; -maand (maand, waarin de boomen gesnoeid worden: Februari, Maart), v. -en; -mes, o. -sen; -sel (afval), o. -s; -tafel (boekbinderij: voorwerp tot het afsnyden van vellen borapapier), v. -s; -tang (schaar met veer en ronde snede, dienend bij het snoeien), v. -en; -tijd (snoei maanden), m. gm. v.; -werk (het werk, dat de snoeier verricht), o. gm. v.

Snoek (een zoetwatervisch), m. -en, (als stofnaar), v.: een - strikken, met een strik van koperdraad vangen; zegsw. een - vangen, iron. in 't water vallen; een - op zolder zoeken, vergeefs werk doen; -achtig (lijkkende op een snoek), bn.

Snoekbaars (zoetwatervisch, baars met snoekcep), m. -baarsen.

Snoep (snoepery), m. gm. v.: -koopen; -achtig; (genetigd tot snoepen), bn.: een - kind, dat gaarne snoept, -er, -st; -en (lekkery gebruiken, of heimelyk wegpakken, nemen) ik heb gesnoept; -er, m. -s; -ster, v. -s; -erig (lief, aardig), bn.: een - jurkje, een - mutje, -er, -st; -erigheid, v.; -erij (lekkers, snoeplekernij), v. -en; -goed (lekkers, lekkernij), o. gm. v. -ig (lief), bn.: Jasper zat bij 't - Klaartje; (Staring), -er, -st; -igheid, v. gm. v.; -lust (neiging tot snoepen), m. gm. v.; -reisje (kleine reis, die men in stilte doet,

- plezierreisje in stilte), o. -s; -**sch** (snoep-achtig), bn., -er, meest -; -**tafel** (tafeltje met snoepgoed), v. -s; -**winkeltje** (winkeltje, waarin snoepgoed verkocht wordt), o. -s; -**zucht** (erge snoeplust), v. gmv.
- Snoer** (gevlochten koord), o. -en: *een meet-*, *een richt-*, *een rijg-*, *een parel-*, *een hals-*, zie ald.; *een - van parelen, koralen*: zegsw. *aan zijn - krijgen*, d. i. aan zijn zijde krijgen, tot zijn partij overhalen.
- Snoer** (meetsnoer), o. -en: *de snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen*, psalm 16: 6: iets goeds, iets schoons is mij ten deel gevallen, is mij als toegemeten; zie ook het 2e lid: *ja, een schoone erfenis is mij geworden*.
- Snoeren** (aan een snoer rijgen), ik heb gesnoerd: zegsw. *iemand den mond -*, d. i. iem. tot zwijgen brengen.
- Snoes** (lief kindje; snoeshaan), m. snoezen. gmv.: *een - van een kind*, *een dotje*; *mamo-lief zit op den koepel met een vreemden -*, (C O.).
- Snoeshaan** (een vreemde snuiter, malle vent, kwibus), m. -hanen; ook: *pocher*, *grootspreker*.
- Snoet** (snuit), m. -en: *de - van een varken*, *hond*, enz.; fig. *een aardig -je*, *gezichtje*.
- Snoeven** (bijvorm van snuiven: *pochen*, *grootspreken*, *zuwelen*), ik heb gesnoefd; -er, m. -s; -erij, v. -en; **snoefster**, v. -s.
- Snoezig** (lief, aardig), bn. en bw.: *wat een - hondje!* *dat kindje is - gekleed*, *allerliefst*.
- Snoel** (slecht vrouwspersoon), v. -len.
- Snoed** (boos, misdadig), bn. en bw.: *een - verrader*, *doortrapt*, *arglistig*; *snoede plannen*; *met - geweld*, *schandelijk*; iem. - *behandelen*, *gemeen*, *laas*; -er, -st; -**aard** (booswicht), m. -s; -**heid** (boosheid, misdrijf), v. -heden.
- Snoer** (snorrend geluid: roes), m. gmv.: zegsw. *een - aanhebben*, d. i. wat dronken zijn. gmv.
- Snoer** (knevelbaard), v. snorren.
- Snoer** (oude rammelkast, bijwagen), v. snorren.
- Snoer** (vogel, rietzanger), m. snorren. gew.
- Snoerbaard** (knevel; fig. *man met een zwaren knevel*), m. -baarden: *een oude -*, *gediende*, ook: *Snorrebaard*.
- Snoerband** (band, welke 's nachts aangebonden wordt, om de snorpunten een opwaartsche richting te geven), m. -banden.
- Snoerder** (koetsier op een huurrijtuig), m. -s.
- Snoerk** (het snorken), m. gmv.
- Snoerken**, **snurken** (ronken, al slapend een snorrend geluid maken), ik heb gesnorkt, gesnurkt; ook: *snoeven*, *pochen*; -er (fig. *pocher*), m. -s; -erij (snoeverij), v. -en.
- Snoerrobot** (jongensspeelgoed, dat een snorrend geluid maakt), o. -botten.
- Snoeren** (brommen, suizen): *de pijlen -*; *de kachel*, *het spinnewiel* *snort*, *de melkevers -*; *de kogels - ons om de ooren*.
- Snoeren** (snel loopen), ik heb en ben gesnord.
- Snoerpijp** (snorrebot), v. -en; -**pijperij** (beuzeling, prul), v. -en; zie: *Snarenpijp* en *Snarenpijperij*.
- Snoerwagen** (reiswagen), m. -s; zie *Snor*.
- Snot** (verwant met snuiten: *neusvocht*), o. gmv.
- Snot** (snotziekte of droes bij paarden), v. gmv.; -**aap** (scheldn. voor snotjongen, aap van een jongen), m. -apen; -**baard** (snotjongen), m. -en; -**je**, o. zegsw. *in het - krijgen*, eig. in den neus, fig. er de lucht van krijgen; -**jongen** (kwajongen, eigenlijk e. jongen met een snotneus), m. -s: *iemand als een - behandelen*, zeer uit de hoogte; -**neus** (ondeugd), m. en v. -neuzen, gmv.; -**olf** (een slymige soort van elft), m. -olven, eig. *Snotwolf*; -**tobel** (triviaal woord: *pijpe snot*, uit den neus hangend, ook de persoon), v. -bellen, (persoon), m. en v. -bellen; -**teren** (fig. *snikkend en snottend krijten*), ik heb gesnotterd; -**terig**, bn., -er, -st.
- Snuif** (reuk), v.: *ik heb er de - van in den neus*, d. i. de lucht van, ik heb het in de gaten.
- Snuifelen** (snuiven, fig. *naspeuren*, *na-zoeken*), ik heb gesnuifeld: *de hond snuffelde het vertrek door*; *wij zullen eens in zijn papieren -*; -**aar**, m. -s.
- Snuiften** (snuiven), ik heb gesnuift; -**fer**, m.
- Snuifger** (wakker, levendig, vluig, schrander), bn. en bw., -der, -st; -**heid**, v. gmv.
- Snuif** (gemalen tabak), v. snuiven: alleen van meer soorten; -**doos**, v. -dooten.
- Snuifje** (een prikje snuif), o. snuifjes: *een - nemen*, *een - aanbieden*; ook: -**je** (kleine hoerzucht), o. -s: *een - zout*.
- Snuifje** (mode-artikel), o. -s: *er lagen allerlei nieuwe -s uitgesteld*; spreekt. *Snuifje*.
- Snuifmolen** (molen, waarin men karotten maalt tot snuif), m. -s; -**pot** (pot, waarin snuif bewaard wordt), m. -potten: fig. *erge snuiver*, *snuifneus*: -**rasp** (groota rasp, waarmee karotten tot snuif gemaakt worden), v. -en; -**ster** (vrouw, die snuift), v. -s; -**tabak** (tabak, om er snuif van te raspen), v. gmv.; -**winkel** (winkel, waar snuif verkocht wordt), m. -s.
- Snuisterij** (kleinigheid, voorwerp van weinig waarde, doch voor pronk), v. snuisterijen.
- Snuif** (vooruitstekend vleezig deel van den bek van sommige dieren), m. snuiten: *de - van een olifant*, *van een varken*; ook, *Snoet*.
- Snuif** (afval van vlas), v. en o. gmv.
- Snuifdieren**, o. mv.: zie *Dikhuifigen*.
- Snuiften**, ik snoot, heb genoten: *den neus -*; *de kaars -*, afknippen met den snuiter.
- Snuiften** (een stuk hout, of ook hennenstengels afskorten), ik snuutte, ik heb gesnuif.
- Snuifter** (een schaar met een huisje er op, om de pit eener vetkaars af te knippen), m. snuiters. vero.
- Snuifter** (snaak, grappenmaker, zonderling), m. -s: *een vreemde -*, *kwibus*, *kwast*, *snoes*.
- Snuifkever** (schildvleug. insect met spitsen snuit), m. -s; ook, -**tor**, v. zie *Reuzensnuit-tor* en *Kalander*; -**mot** (nachtvlinder), v. -ten; -**schildpad** (schildpad in Guyana), v. -paden.
- Snuifsel** (verkooldde kaarspitstof), o. gmv.
- Snuifven** (snuiftabak gebruiken), hij snuifde, heeft -snuifd, ook, *snoof*, *gesnoven*: *hij snuift altijd makuba*, *die oude heer snuift sterk*.
- Snuifven** (den adem ophalen door den neus), ik snooft, heb gesnoven: fig. *hij snooft woede*, of *van woede*, hij was in hooge mate boos.
- Snuifvertje** (klein kookhuisje), o. -s.
- Snurken** (ronken onder het slapen), ik snurkte, heb gesnurkt; zie *Snorken*.
- So'bat** (Mal. vriend), m.: *met den een of anderen - gezellig zitten te spelen*, (v. R.); -**kras**, dikke vriend; zie *Soebatten*.
- So'ber** (Fr. matig, karig), bn.: *een - mensch*, *een - maal*, -der, -st; -**tjes**, bw.: - *leven*.
- Sobranje** (wetgevende vergadering van afgevaardigden in Bulgarije), v.
- Sobriëtas** (vereniging van R.-K. diocesane bonden tot bestrijding van het alcoholisme), v. gmv.; zie *Kruisverbond*.
- Sobriëteit** (Fr. soberheid, matigheid), v. gmv.

Sobriquet (Fr. *schimp- of spotnaam, bespottelijke toenaam*), m. en o. -s: *John Bull is de - van het Eng. volk, broeder Jonathan die voor de N.-Amerikanen*; lees: -ke.

Sociaal (wat betrekking heeft op de maatschappij, maatschappelijk), bn.: het -ale leven, -ale denkbeelden, -ale arbeid, -ale hervormingen, onze -ale nooden; de -ale quaestie, de vraag naar het wezen, de oorzaken, de geneesmiddelen der tegenwoordige maatschappelijke misstanden en wanverhoudingen, geboren uit het kapitalisme en de teugelooze concurrentie, ook vooral de arbeiders-quaestie; -ale revolutie: streven naar de gewelddadige omverwerping van de bestaande maatschappelijke orde, om daarvoor het socialisme in de plaats te stellen; -ale wetgeving, al die wettelijke maatregelen, welke ten doel hebben de harmonie tusschen de maatschappelijke standen te bewaren of te herstellen.

Sociaal-democraat (voorzitter van het socialisme), m. -aten; -**democratie** (politieke partij, die streeft naar gemeenschappelijke productie voor zelfgebruik, zoodat het product v. d. gemeenschappelijken arbeid behoort aan de gemeenschap, en onder de leden billijk wordt verdeeld), v., zie Marxisme.

Sociaal (Fr. *gezellig, van prettigen omgang*), bn.: een -mensch.

Socialisme, socialis'mus, o. gmv.: politiek en oeconomisch systeem, dat alle productiegoederen als collectief eigendom van de gemeenschap wil hebben, d.i. afschaffing van het kapitaal als privaat bezit; het - wil de productie of opbrengst door de gemeenschap geregeld zien naar de behoeften, ook dat ieder voor zijn arbeid van gemeenschapswege deel van de oeconomische goederen geniet.

Socialist (aanhanger of voorstander van het socialisme), m. -en; -**congres**, o. -sen.

Socialistisch (betrekking hebbende op, eigen aan, behoorende tot het socialisme), bn.: de -e propaganda, een -dagblad, de -e kamerleden; -e taal, taal der socialisten.

Socialist (eig. maatschappelijkwijze), bw.

Socialisten (aanhangers van de leer van Faustus Socinus [1525-1604] in Polen, om hun rationalisme bijna overal vervolgd), m. mv.

Sociëtaire (lid, medelid), m. -s.

Sociëteit (gezelschap, genootschap, vereeniging, ook het gebouw), v. sociëteiten; handel: vennootschap, associatie: de - van navigatie op de Zuid-Willemsvaart.

Sociëteitsbal (danspartij, door een sociëteit gegeven), o. -bals; -**bediende** (kellner in een sociëteit), m. -n; -**leven** (het verkeer in een sociëteit), o. gmv.

Sociëtanen, m. mv.; zie: Socianen.

Sociologie (leer van het maatschappelijk leven), v. gmv.: de - bestudeert het maatschappelijk leven van den mensch in zijn rechten en plichten. (g = g).

Sociologisch (de sociologie betreffende), bn.: -e beginselen. (g = g).

Socioloog (kenner, beoefenaar der sociologie), m. -logen.

Socrates, de beroemdste wijsgeer der Gr. te Athene, 470-339 v. C.; van goddeloosheid beschuldigd, door den Areopagus tot den giftbeker veroordeeld; Plato en Xenophon behooren tot zijn beste leerlingen.

Socratisch (van of volgens Socrates), bw.: de -leerwijze, de in vragen opklimmende

van he. eenvoudige tot het ingewikkelde.

Sof'da (:outasch), v. gmv.; -**water** (kunst-minerale water), o. gmv.; -**zeep**, v. gmv.

Soebaten (Mal. *vlelend vragen, met vlelendi woorden om iets smeeken*), ik heb gesoebat; -**ter** (vleier), m. -s, zie Sobat.

Soe'da, Mal. 'i maakt niets, al genoeg!

Soekoe (Mal. volksstam op Sumatra), v. -s.

Soelaas (hulp, steun, troost), o. gmv.

Soeling (blaasinstrument der gamelanmuziek: e. bamboezen fluit met zeven gaatjes), v. -s.

Soenda-eilanden (O.-I. eilanden, verdeeld in Grootte [Java, Sumatra, Borneo, Celebes, Banka en Billiton] en Kleine, n. Bali, Lombok, Soembawa, Flores, Soemba en Timor: met ± 37 miljoen bewoners), o. mv.

Soendanees (O.-I. bewoner van W.-Java), m. -ezen; het -**eesch** (de taal), o. gmv.

Soep (Fr. *aftreksel van vleesch, bereid met groenten, rijst, enz.*), v. (soorten), v. -en; zie: Bie -, Erwtten -, Groente -, Schildpad -, Vijn -, enz.; fig. omhaal v. woorden; ook, dat is niet veel soeps, d. i. niet veel van betekenis, van waarde.

Soepel (Fr. *zeer buigzaam, week en zacht*), bn., -er. -st; -**heid**, v. gmv.

Soe'perig (fig. lang van nat), bn.: de redevoering, preek, enz. was wat -; -**heid**, v.

Soepgroente (nl. voor de soep, b.v. seldertj), v. -n; -**kaart** (kaartje, waarvoor een arme een bord soep in de spijskokerij kan gaan eten), v. -en; -**ketel** (ketel, om soep in te koken), m. -ketels; -**kokerij** (gaarkeuken voor soep, die aan de armen verstrekt wordt), v. -en; -**lepel** (grootte, diepe lepel met lang en steel, om soep op te scheppen), m. -s; -**pot** (pot met soep of om soep te koken), n. -ten; -**terrinen** (porseinen of aardn soepkom), v. -s; -**uitdeeling** (het verstrekken van een portie soep aan de armen), v. -en; -**vleesch** (rundvleesch, waarvan soep gekookt wordt of is), o. gmv.

Soe'ra, v. -'s; zie Sura.

Soes (drommel, bedwelming), m. soezen.

Soes (een soort van luchtig taartje), v. soezen.

Soe'sa, soe'za (Mal. drukte, beslomming), m. gmv.: veel -maken, wij houden niet van -; omslag; drukte.

Soesoehoe'nan (keizer), m. -s: de - v. Solo, de keizer van Soerakarta; ook: Soenan.

Soeverein, m. enz., zie Souverein.

Soezen (suffen, slapen, droomen), ik soesde, heb gesoed; -**er**, m. -s.

Soe'zerig (dommelig, dof), bn.: ik ben nog wat - van mijn dutje, sufferig; -**heid**, v. gmv.

Soe'zig, ln.; zie Soezerig.

Sof'a (rustbank, eanapé), v. sofa's.

Sofis'me, o., enz.; zie Sophisme.

Sof'ta (Mohamm. staatschool aan een moskee verbonden, tot opleiding van jongelieden voor den staat of de kerk), v. softa's; ook de leerlingen dragen den naam van softa's.

Sol-disant (Fr. *zoogenaamd*), bn.: een - professor, een - bisschop, d. i. zich noemend, gewaand, 's = z); zie Would-be.

Solgneer'm (Fr. *verzorgen, met zorg behandelen*): een goed geoigneerde kleding. (gn = nj).

Solgneus (Fr. *zorgvuldig*), bn. en bw.

Sot'rée (Fr. *eig. avondtijd; avondgezelschap, avondpartij*), v. -'s: -musicale, muziekaavond.

Soit (Fr. *het zij zoo; nu, goed*), bw.

Soja (vlinderbloemige plant in O.-Azië), v.

- 's; - **boon** (peulvrucht der sojaplant, rijk aan stikstof en vet), v. - en.
- Soja** (Jap. Japansch extract van sojaboonen en van fijne paddenstoelen, dienende om aan sruisen en soepen e. pikanten smaak te geven), v.
- Sok** (korte kous), v. sokken; zegsw. hij zet er de sokken in, hij zet het op een loopen; fig. een oude -, suffard.
- Sok'kel** (glazen voetje; een weinig naar voren springend onderstel van een zuil, klein pedestal), m. -s: de glazen -s onder een piano.
- Sok'kerig** (droomerig), bn.: een -e vent, een domme vent, een kalf Mozes; zie Sok.
- Sola** (sola-wissel, wissel, waarvan slechts één exemplaar is uitgegeven), v. sola's.
- Solair-microscop** (zonne-microscop), m. en o., -copen. (ai = é).
- Sold** (betaling, soldij), o. gmv.; verg. Soldaat.
- Soldaat** (Fr. soldat; krijgsman), m. soldaten; vroeger: Soldenier en Soudenier; zegsw. iets - maken, iets opmaken, opeten, oprinken als soldaten doen in tijd van oorlog; zie: Zee-soldaat, Hospitaalsoldaat.
- Soldaat'je** (kleine soldaat; kinderspeelgoed: looden soldaatje), o. soldaatjes.
- Soldatenbrood** (kommiesbrood), o. gmv.; -kind (kind v. e. soldaat, in de kazerne geboren en opgegroeid), o. -eren; -kleeding (uniform der soldaten), v. gmv.; -leven (levenswijze van soldaten), o. gmv.; -lied (lied, door soldaten te zingen), o. -eren.
- Soldaterij** (het leven als soldaat), v. gmv.
- Soldatesk'** (Fr. op soldatenmanier), bn.: het -e karakter der Boeren; Alva's -e manieren, d. i. van een krijgsman; -e neigingen.
- Soldeer'**, o., zie Soldeersel; -bont (soldeerijzer van den loodgieter), m. -bouten; -en (metaal aanhechten of dichtmaken met soldeersel); -ijzer (bont, om soldeersel mee te smelten en uit te strijken), o. -s; -ing (het soldeeren), v. -en; -lamp (gloeilamp, die bij het soldeeren gebruikt wordt), v. -en; -sel (licht smelbaar metaal), o. gmv.
- Soldenter'** (bezoldigd krijger), m. -s. vero.
- Soldij'** (bezoldiging van soldaten), v. -en; troepen in - nemen, betaling.
- Solemneel'** (Fr. plechtig, zeer feestelijk), bn. en bw.: een -e Mis, in de R.-K. kerk. (em = em).
- Solemniseeren** (vieren, plechtig gedenken).
- Solemniteit'** (R.-K. plechtigheid van eenjaargetij, feestelijkheid), v. -en, (em = em): de - der apostelen Petrus en Paulus, kerkelijke plechtigheden ter eere van deze Apostelen.
- Solenoid'** (nat. spiraalvormig gewonden koperdraad, electrode), v. -s. (le = le).
- Solfata'ra** (zwaveldampbron, opborreling van zwaveldampen), v. -taren; ook: vulkanische krater, welke alleen gassen en zwaveldampen uitstoot.
- Solf'ge** (muz. studie der noten en intervallen), v. gmv.: -klasse (zangklasse, waar alleen op noten gezongen wordt), v. -klassen.
- Solfer** (zwavel), o. en v. gmv.; ook, Sulfer.
- Solidair'** (Fr. allen voor één en één voor allen; onderling hoofdelijk verplicht of verbonden), bn. en bw.: ieder der deelhebbers is - aansprakelijk; z. - verklaren. (ai = é).
- Solidariteit'** (Fr. aansprakelijkheid voor zich zelven en voor allen; saamhoorigheid, gevoel van éénzijn met anderen), v. gmv.: de - van een ministerie.
- Solide** (Fr. vast, grondig, deugdelijk; stipt zijn verplichtingen nakomend, betrouwbaar, eerlijk, degelijk), bn. en bw., solider, solidest.
- Solidee** (priestermutje, kalotje), v. -s.
- Solideeren** (bevestigen, verzekeren).
- Sol' De'o glo'ria**, Gode alleen zij de eer; zie S. D. G.
- Soliditeit'** (degelijkheid, duurzaamheid, vertrouwbareheid, deugdelijkheid), v. gmv.
- Sol'idus** (Rom. gouden munt sinds Constantijn den Grooten (306-337), ter waarde van ± f 7.60), m. solidi.
- Solied'heid** (hechtheid, degelijkheid), v. gmv.: de - van een bouw, van een schip; de - van een firma, zie Soliditeit.
- Solist'** (soloranger, solospeler), m. solisten.
- Solitaire'** (kluizenaar), m. -s. (ai = é).
- Solitaire'** (eenzaam, afgezonderd), bn. en bw.
- Solitu'de** (eenzaamheid, stilte), v. gmv.
- Sol'en** (heen en weer gooten, plagen, spelen), ik heb gessold: de leerlingen - met hem, d. i. houden hem voor den gek, spelen met hem.
- Sollicitant'** (dinger n. e. betrekking), m. -en.
- Sollicitant'e** (dame, die solliciteert), v. -n.
- Sollicita'tie** (dinging, het dingen naar), v. -tiën, -s; -bezoek (bezoek, waarbij men zich als sollicitant aanbeveelt), o. -bezoeken; -brief (brief, waarin men naar eenig ambt solliciteert), m. -brieven; lees: -taaf'sie.
- Solliciteeren** (verzoeken, dingen naar een betrekking, om een post vragen), (c = s).
- Solliciteur'** (wettig aangesteld persoon, om zaken voor anderen, bijzonder bij de Regeering, te bezorgen; procureur), m. -s. vero.
- Solmiseren, solfeeren** (de klankladder of de noten do, re, mi, fa, sol, la, si afzingen; het muzikaal a-b-c zingen); zie Solf'ge.
- Solo** (It. muz. alleenzang, soms met begeleiding), m. -'s, soli: hij zong dien - zeer mooi.
- Solo** (alleenspel bij 't quadrilleeren), m. -'s: hij won twee -s.
- Solocets'me** (taalfout, bijzonder tegen een regel der spraakkunst, eigen aan een streek), o. -n, (oe = eu); -n zijn b. v. 't bezigen van leggen voor liggen, van kennen voor kunnen; verder: ik ben gerezen (gereisd), enz.
- Soloklasse** (afdeeling van een conservatorium: klas, waarin men de leerlingen oefent in den solozang), v. -n; -spel (spel van één persoon, bij muziek; ook bij 't quadrilleeren), o. -en, zie Obligaat; -zang (het zingen van een solo), m. -en.
- Solon**, gesch. mild en wijs wetgever der Atheners, 639-559 v. C. en een der zeven wijzen (zie Wijze) van Gr.; zie Draconisch.
- Solst'itium** (zonnestilstand, zonnekeerling op 21 Juni en 22 Dec.), o. -tia, -tiën. (ti = tsi).
- Solutie** (oplossing van een bezwaar, verklaring), v. -s, -tiën. (t = ts).
- Solva'bel, solvent'** (in staat tot betalen), bn.
- Solveeren** (oplossen, vereffenen, afdoen).
- Solventie** (het solvent-zijn), v. gmv.
- Som** (rekenk. optelling), v. sommen: de proef op de - (op een vraagstuk) maken; handel. bedrag, dat betaald of ontvangen moet worden.
- Somma** (boek der zedenleer), v.: de - bevat de handelingen en meeningen van Mohammed.
- Somatologie'** (de leer v. 't menschelijk lichaam), v. gmv.
- Somber** (Fr. duister, donker), bn. en bw.: fig. neerslachtig, droevig, treurig, triest, -der, -st; -heid, v. gmv.
- Sombre'ro** (Sp. vilthoed met breeden rand), v. -brero's. (e = ee).
- Somma** (Lat. geldsom), v. gmv.

- Somma'tie** (gerechtelijke aanmaning, dagvaarding, opvordering), v. -tiën, -ties.
- Sommeeren** (dagvaarden, gerechtelijk oproepen; aanmanen, opseisen; uitdagen): de politie -de de menigte uit elkaar te gaan.
- Som'mer** (zware eiken steunbalk), m. -s.
- Som'mige** (eenige, enkele), telw.: - jongens; van deze vruchten zijn - al bedorven.
- Som'migen** (enkelen), telw. mv.: velen gaan examen doen, slechts - zullen slagen.
- Sommitelt'** (bergtop, fig. persoon, die uitblijkt: door kennis, talent, gaven), v. -teiten; ook: Summitelt'.
- Sonnambu'le, -buul'** (slaapzienster, vooraf medium: helderziende door den magnetischen slaap), m. en v. -bules.
- Sonnambulisme** (helderziendheid in den magnetischen slaap), o. gmv.; z. Hypnotisme.
- Som'nus**, Rom. god v. d. slaap.
- Somp** (moeras, poel), v. sompen.
- Somp'ig** (moerassig), bn.; -held, v. gmv.
- Somp'schuit** (plaatboomd vaartuig), v. -en.
- Somptneus'** (Fr. kostbaar, weelderig, overdadig, weidsch, prachtig), bn.; -zer, -t.
- Somptuositeit'** (weelde, pracht), v.
- Somp'vogel** (moerasvogel), m. -vogels.
- Soms** (van tijd tot tijd, nu en dan), bw.: hij is - zeer gemelijk; ook: misschien, wellicht: Hebt ge - een gulden voor mij?
- Som'tijds'**, bw.; zie Soms.
- Somw'ijlen**, bw.; zie Soms.
- Sona'te** (It. muziekstuk voor instrumenten of voor de piano-forte, bestaande uit drie of vier gedeelten, verschillend van karakter), v. sonaten, sonates; zie Cantate.
- Sonati'ne** (kleine sonate), v. -s. (i=ie).
- Sond** (zeestraat: Denemarken en Zweden), v.
- Son'de** (Fr. stift, om de diepte eener wonde te onderzoeken, peilstift), v. -s.
- Sondeeren** (Fr. de diepte onderzoeken, peilen; fig. uitvorschen, trachten te doorgronden, polsen); -ing, v. -en.
- Song'ko** (O-I. platte stijve muts, van dunne lontarpalm-vezels gevlochten), v. -'s: de - wordt gedragen door Makassaar (Celebes) en Boeginees (Boni).
- Sonnet'** (It. sonetto: dichtk. lyrisch gedicht van veertien regels, verdeeld in vier strophen, twee van vier regels (quatrains) en twee van drie regels (terzetten); de beide eerste strophen (samen ook octaaf genoemd), moeten een samengestelden volzin vormen, die als voorzin dient van de twee volgende terzetten of het sextet), o. -ten: het - heeft de jambische voetmaat; de quatrains van het - hebben twee rijmen, de terzetten drie met afwisselend rijmschema; het - is uit het Italiaansch in bijna alle Europeesche talen overgenomen; het - was de meest geliefde dichtvorm der 17e eeuw: Vondel, Hoofst gaven uitstekende voorbeelden; ook: Klinkdicht.
- Sonnet'tenkranen** (dichtk. eigenlijk een rij van vijftien sonnetten over hetzelfde onderwerp, zóó, dat de laatste regel van het voorgaande sonnet de beginregel is van het volgende), m. -kransen; -dichter, m. -dichters, b.v. Jacques Perk.
- Sonoor, sono'risch** (Fr. welluidend, helderklinkend), bn. en bw.: dat sonore geluid.
- Sonoriteit'** (welluidende klank), v. gmv.
- Soort** (aard), v. en o. -en: wat - van woord is het? een raar - van menschen, d. i. slag; de verschillende -en van dieren, rassen; spreekw. - zoekt -, d. i. gelijk zoekt gelijk.
- Soort'lijk** (volgens de soort), bn.: de -e eigenschappen der dieren, de -e hoedanigheden der honden.
- Soort'lijk gewicht'**, o. gmv.: door - verstaat men de betrekkelijke zwaarte der stoffen, i. i. de verhouding van het gewicht van een zeker volume van die stof bij nul graden Cels. tot dat van een gelijk volume zuiver water van 4° Cels.; het - gewicht van goud is : 9.5, van kwik = 13.54, van zilver = 10.5, van koper 8.8, van tin 7.3, van zink 6.86, enz.; ook: Specifiek.
- Soort'gelijk** (dergelijke), vnv.: -e praatjes bevallen mij niet; -e sigarenpijpjes.
- Soort'getal** (spraakw. de woorden op -lei en -hande), o. -getallen: tweeëret, vierderlet, achterhaalde, allerhande zijn -getallen.
- Soort'naam** (spraakw. naam van al de voorwerpen eener zelfde soort), m. -namen: de tegenst. is Eigennaam.
- Soos** (sociëteit), v. gmv.: naar de - gaan.
- Sop** (verwant met zuipen: vloeibare stof, lepelkost, vloeibaar beestenvoeder), o. en v. soppen: zegsw. het - is de kool niet waard, zie Kool; zij zijn met hetzelfde - overgoten, d. i. hebben dezelfde eigenschappen en gebreken; iem. in zijn eigen - gaar laten koken, zich niet met hem of zijn zaken bemoeien; het ruime -, d. i. de zee.
- Sophisme** (Gr. bedrieglijke redeneering, bedrieglijke of valsche sluitrede), o. -n. (ph=f).
- Sophist'** (in de tweede helft der 5e eeuw v. Chr., een rondtrekkend leermeester in het denken en spreken en in de politieke wijsheid), m. -en: het woord - kreeg later in tegenstelling met filosoof een ongunstige bet. nl. die van brogredenaar, spitsvondig wijsgeer.
- Sophisterij'** (spitsvondigheid, haarklooverij), v. -en: -en door het nakroost verwensch! (C.O.)
- Sophist'icatie** (vervalsching), v. -s, -tiën.
- Sophist'isch** (spitsvondig, bedrieglijk), bn.
- Sophist'ieeren** (den brogredenaar spelen).
- Sophoc'les**, treurspeldichter te Athene, 497-406 v. C.
- Soporatif'** (slaapverwekkend, fig. vervelend, lang wijlig), bn. en bw.
- Soporeeren** (verdooven, doen inslapen).
- Soporeus'**, bn.; zie Soporatif.
- Sop'pedoppen** (brood in saus indooopen), ik soppedopte, ik heb gesoppedopt.
- Sop'pen** (in sop doopen, indooopen), ik heb gessopt: brood -: zegsw. hij kan niet ruim -, d. i. hij heeft het niet breed; -per, m. -s.
- Sopperde'groen'** (soort van bergamotpeer), v. -groenen; ook: Sopperdegroen'tje.
- Sop'perig** (eig. sappig, fig. slappig, afgedragen, dun), bn. en bw.: een - hangend geruwt broekje; de overjas was al wat -.
- Sop'pig** (vattig, sappig), bn.; -held, v. gmv.
- Sopraan'** (hoogste vrouwen- of kinderstem), v. soprano; -partij, v. -en; -solo, m. -solo's; -stem (hoogste vrouwenstem), v. -men; -zangeres, v. -sen: mezzo-, stem tusschen sopraan en alt, zie Mezzo.
- Sor'be** (vrucht van den sorbeboom), v. sorben.
- Sor'becom** (lijsterbesboom), m. -boomen.
- Sor'benk'uid** (zekere pimpernel), o. gmv.
- Sorbet'** (Fr. ijsdrank, bereid uit vruchtensap, suiker en water), o. gmv.
- Sorbon'ne** (een collége te Parijs, gesticht in 1252 door Robert de Sorbon, waar onbemiddelde jongelieden tot wereldlijke priesters werden

opgeleid; in 1821 godgeleerde faculteit te Parijs, nu universiteit), v.

Sordino, v. -s; zie Sourdine.

Sornet'ten (Fr. ongerijmde taal, onnoozel en zot gesnap, kletspraatjes), v. mv.

Sorta'bel (geschikt, passend, aannemelijk), bn.: een - huwelijk, nl. van personen, die bij elkaar passen; -er, -st.

Sorteeren (uitzoeken, uitlezen, soort bij soort leggen, schiften), zie Gesortteerd; -ing (het sorteeren, verscheidenheid), v. -en: e. groote - van dassen.

Sortie (kaartje of contramerck; uitval bij een belegering; ook: losse damesmantel voor avondpartijen), v. sorties. (t = t).

Sortiment (verscheidenheid van goederen van dezelfde soort), o. -en; zie Assortiment.

Sote'risch (reddend, zaligmakend), bn.

Sotnia (Russ. afdeeling Kozakken, eerst van 100, thans van 150 man), v. sotnia's.

Sot'to (Mal. gepeperde inlandsche soep), v.

Sott'ernie (letterk. kluchtspel der Middeleeuwen, dorperlijk van inhoud en geschreven in een taal, plat en ruw, maar tevens grappig en ironisch), v. -ën; na het abel spel werd gewoonlijk een sott'ernie, als vroolijk nastukje, opgevoerd; er zijn er nog zes over, deels onvolledig: die - van Lippijn, die Busenblaser, die Heze, drie dagen Here, die Truwante, Rubben.

Sott'ise (Fr. zothed, malligheid), v. sottes.

Sot'to voce (muz. met e. zachte stem), bw.

Sou (Fr. bronzen 5-centimestuk), m. sous; 20 - is een frank. (ou = oe).

Soubret'te (Fr. kamenier; jeugdige, vroolijke, oolijke kamerjuffer, bijzonder in het blijspel en de operette), v. -s. (ou = oe).

Soudenier (uit soldenier: soldaat), m. soudenieren, -s. vero. (ou = oe).

Souffleeren (Fr. voor'zeggen door den souffleur: insluisteren, inblazen), (ou = oe).

Soufflet (klat, muilpeer, oorveeg), m. -ten.

Souffleur (Fr. eig. inblazer; tooneel; rolvoórzegger), m. souffleurs.

Souffleurs'hokje (hokje of huisje beneden midden vóór het tooneel, vormende e. kastje nl. waar de orkestdirecteur vóór zit), o. -s.

Souffran'ce (Fr. smart, pijn, lijden), v. -s.

Souffre-douleur (Fr. zondenbok, mikpunt voor ieder), m. -douleurs. (ou = oe).

Souffreeren (Fr. souffrir: lijden, ondergaan; toelaten, dulden), (ou = oe).

Soumis (Fr. gedwee, onderworpen, gehoorzaam), bn.; lees: soe-mie'; meer-, meest -.

Sounder (Eng. klankgever, toestel op een telegraafkantor, voor gehooropname van een telegram), m. sounders. (ou = ou).

Soulagement (Fr. leniging, verzachting), o.

Sounderen (Eng. telegrammen op't gehoor opnemen).

Souppon (Fr. argwaan, verdenking), m. -s.

Soupponneeren (Fr. verdenken, mistrouwen, wantrouwen, argwaan koesteren), (ou = oe).

Soupeeren (Fr. het avondmaal gebruiken).

Souper (avondeten), o. soupers; souper'tje, soupetje; ook: Soupé. (ou = oe).

Sou'ple (Fr. buigzaam), bn.; zie Soepel.

Souples'se (lenigheid, buigzaamheid), v. gmv.

Sour'ce (eig. bron, fig. plaats v. herkomst), v. -s.

Sourd'ine (Fr. muz. werktuigje, dat op den kam van een viool gezet, de snaren drukt en daarvoor den toon doffer maakt, demper),

v. -s: à la -, in het geniep; zie Sordino.

Sous-chef (Fr. onderchef), m. -chefs.

Sonspied' (Fr. voetriem, aan broek of slobkousen bevestigd, om ze strak te houden), m. -pieds; lees: soe-pie'.

Sous'terrain, o. -s; zie Souterrein.

Souta'ne (R.-K. priesterkleed, toog), v. -s.

Souteneeren (ondersteunen, staande houden, onderschragen, fig. verdedigen, bewerken).

Sout'er (psalm Davids), m. souters; zie: Psalter, Psalterium. vero. (ou = ou).

Sou'terliedekens (letterk. psalmen van 1549), o. mv.; de Geuzen-edelman Jhr. Willem van Zuylen van Nyeveld maakte ze op wereldsche wijzen. (ou = ou).

Sou'terrein (Fr. onderaardsch vertrek, kelder verdieping of -keuken), o. (ou = oe).

Soutien (Fr. bijstand, steun; ook: ijzerdraadgaas), m. soutiens; lees: soe-tj-en'.

Souvenir (Fr. aandenken, gedachtenis; schrift- of zakboekje), o. souvenirs. (ou = oe).

Souverein (oppermachtig), bn. en bw.

Souverein (gebieder, vorst), m. souverainen.

Souvereiniteit (oppermachtige heerschappij, oppermacht), v. gmv. (ou = oe).

Souvereiniteitsrecht (recht van oppergezag), o. -rechten. (ou = oe).

Sovereign (Eng. in goud gestlagen pondsterling), m. sovereigns; één - is 20 shilling van 12 pence; er zijn ook stukken van 5, van 2, van 1/2 - (eig = in).

Spa, v. spaden; volkst. Spaai; zie Spade.

Spa (laat), bw.; zie Spade.

Spaak (lang hout, handboom), v. spaken; zegsw. een - in het wiel steken, d. i. tegenwerken, door een hindernis beletten voort te gaan, tegenhouden.

Spaak (verbindingspijl in een wiel tusschen naaf en velling), v. spaken: de houten, de ijzeren spaken van een rad; zie Speek.

Spaak, bw.; zegsw. - loopen, in de war loopen, vastloopen, geen voortgang kunnen hebben.

Spaak'been (een van de twee beenderen in den onderarm), o. -beenderen; zie Ellepijp.

Spaan (dunne, buigzame houtreep), v. spanen; biter -, d. i. platte houten lepel; schuim -, keukengerief; roei-, roeiriem.

Spaan'der (eig. meerv. van spaan), m. -s: spreekw. Waar gehakt wordt, vallen -s, waar gevochten wordt, vallen van weerszijden dooden: -tje, o. -s.

Spaansch, bn. en bw.: de -e taal, -e wijn; het was een -e tijd, d. i. een treurige, rampspoedige tijd; het ging er - toe, wreed, hardvochtig; dat klinkt -, d. i. vreemd; hij heeft het -, d. i. hard, armoedig; een -e vlieg, zie ald.: -e zeep, witte, harde zeep; -e peper, Indische peper; een - ruiter, een versperring van paalwerk, een Friese ruit; - riet, dun vlechtriet.

Spaansch (de taal der Spanjaarden), o. gmv.

Spaansche vlieg (schildvleugelig insect), v. -en: de - wordt gedroogd, tot poeder gestampt en gebruikt tot het bereiden van blaartrekkende zalf, die als trekpleister wordt aangewend; deze pleister zelf heet ook Sp. vlieg.

Spaansch-groen (e. soort v. kopergroen), o.

Spaar'bank (inrichting, waar men zijn spaarpenningen veilig tegen kleine rente kan beleggen), v. -en: de voornaamste - in ons land is de Rijkspostspaarbank; -bankboekje (boekje eener spaarbank, waarin de inleggelden worden bijgeteld, de terugbe-

talingen afgetrokken en de rente genoteerd), o. -s; -**bankkiezer**, m. -kizers, zie **Spaarkiezer**; -**bankzegel** (zegeltje van 5 cent, dat op een formulier kan bijgeplakt worden), o. -zegels.

Spaarcenten (eenig geld, dat opgespaard is), m. mv.; -**duitje** (een klein sommetje opgespaard geld), o. -s; -**geld** (opgespaard geld, spaarcenten), o. -en; -**haard** (haard, die weinig brandstof behoeft), m. -en; -**kas** (inrichting b.v. aan een fabriek, kas waarin de werklieden geld kunnen inleggen bij over-tollige verdienste), v. -kassen; -**kiezer** (iem., die van 1 Febr. af, een kalenderjaar lang, nooit minder dan f 50 achtereen op een spaarbank had staan), m. -kizers; -**lamp** (ouderwetsche patent-oïlielamp, die zuinig brandde), v. -en, vero.; -**penning** (stuk geld, dat men gespaard heeft), m.: de -**penningen** (het opgespaard geld); -**pot** (pot, om er spaarpenningen in te bewaren), m. -potten: een goeden of vetten - hebben, veel opgespaard geld; -**zaam** (zuinig, het tegenovergest. van verkwistend), bn. en bw.: de Holl. jongen is niet - met woorden, (C. O.), -zamer, -st; -**zaamheid** (het spaarzaam-zijn), v. gmv., zie Economie.

Spaath (allerlei ruitvormige mineralen, die bladerig, en glanzig op de breuk zijn), o. gmv.: ook, **Spaath**.

Spade, **spa** (graafwerktuig), v. spaden.

Spade (laat), bn. als bw., ook Spa: in den -n nacht, de -tranen, -regen; vroeg en -.

Spadel, v. spadels; meestal Spatel.

Spadeling (nakomer, achterblijver), m. -en.

Spadeling (late vrucht), m. -lingen.

Spaden (met de spade bewerken, onspitten), ik spaadde, heb gespaad.

Spadille (Sp. schoppenaas of hoogste troef in het quadrillespel), v. -s; lees: spadietje.

Spah (Turksche ruiter, inlandsch ruiter in Tunis en Algerië), m. -'s.

Spakerig (droog, doorzichtig v. d. lucht), bn.

Spalier' (latwerk of staketsel voor leiboomen), o. spalieren; -**boom** (leiboom), m. -boomen; -**vrucht**, v. -vruchten.

Spalk (plankje, om gebroken armen, vingers, enz. te spalcken), v. spalcken.

Spalken, ik heb gespalkt: een gebroken vinger -, d. i. stevig tusschen twee latjes of plankjes binden; -**hout**, o. -houten.

Spalling (varken beneden het jaar), m. -en.

Spalt (spleet), m. spalten. vero.

Spalten (verwant met splijten), zie: Spouwen, Tweespalt. vero.

Span, **spanne** (lengte, gelijk de span eener hand), v. spannen: de tafel is tien span breed; fig. een spanne tijds, korte tijd.

Span (raam v. een spanzaag), o. spannen.

Span (gespan), o. spannen: een - paarden, ossen, d. i. een koppel: een versch - paarden; deze kinderen zijn een aardig -, tweetal.

Spandeeren (ten koste leggen): veel geld aan iets -, besteden, uitgeven.

Spandienst (gesch. plicht van aan te spannen), m. -diensten; hand- en span-diensten, zie Heerendienst. vero.

Spanen (van spanen). bn.: een - speelgoed-does, b.v. voor Neurenburger waren.

Spanen, ik heb gespaand: boter -, d. i. met een span bewerken of uitsteken.

Spang (gesp, ring, zilveren haak), v. -en.

Spanjaard (iem. uit Spanje), m. -en, -s.

Spanjoleet' (draairoede of sluitboom om b.v. een vliegdraam te sluiten), v. -etten.

Spanjool' (Spanjaard), m. Spanjolen.

Spankracht (veerkracht, elasticiteit, streven naar uitzetting), v.: de - van gassen.

Spanne (lengtemaat), v. -n, zie Span.

Spannen (binden), ik spande, heb gespannen; zegsw. de paarden voor den wagen -; de paarden achter den wagen -, averchts te werk gaan; de kroon -, de koningskroon aanbinden, fig. de eerste zijn onder gelijken; dat spanst de kroon, dat overtreft alles; de vierschaar -, recht gaan spreken; zegsw. het zal er -, d. i. heet toegaan.

Spanneud (wat spanst), bn.: een - oogenblik.

Spanning (het spannen), v. -en: de - van dat touw is te sterk, het zal stuk springen.

Spanning (toestand v. gedrukte gasvormige lichamer), v. -en: de - van den stoom, de - van gassen, de - van samengeperste lucht.

Spanning (toestand van iets, dat gespannen is), v. gn v.: de - der spieren, zenuwen; dat onzekere hield zijn ziel in -; de candidaat verkeerd na het examen in groote -.

Spanning (bouwk. afstand tusschen twee steunpunten), v. -en: de - v. e. booggewelf, van een cap; de - van een spoorbrug, d. i. de lengte v. een vak tusschen twee pijlers: de spoorbrug te Kuilenburg heeft zeer groote -en.

Spanning (bouwk. het span- of kapwerk v. e. dak), v. -en: de - glooit er boven over (nl. over de stijlen), top aan top, (Tollens).

Spanning (fig. min of meer vijandelijke houding), v.: Pruisen en Frankrijk leefden al eenigen tijd in -; er is een zekere - tusschen die twee volken, staten, menschen, enz.

Spanraam (droograam, waarop het weefsel gespannen wordt), o. -ramen.

Spanriem (riem v. d. schoenmaker, om den schoen op de knie vast te zetten), m. -en.

Spanrups (rups, welke al huppelend of gebogen zich beweegt), v. -rupsen.

Spansen (voorbijwandelen met een zekere deftigheid voorbijstappen), hij heeft en is gespanneerd wanneer hij voor de derde reis het huis voorbij spanseerde, (v. Effen). vero.

Spant (kopwerk van een dak), o. spanten.

Spant (scheepst. zijstuk van het geraamte van een schip), v. spanten.

Spanzaag; (grootte zaag, in een span of raam gespannen), v. -zagen.

Spar (sparreboom, naaldboom met kaars-rechten stam en afhangende kransen van takken), n. sparren.

Spar (lang, rond dakhout), v. sparren.

Sparappel (vrucht van den sparreboom), m. -s; zie: Sparrekegel en Pijnappel.

Sparen (sparen, fig. ontzien), ik heb gespaard: ge d - voor den ouden dag; de Holl. jongen spart in 't rechten zijn partij, (C. O.), d. i. verschoont; -**ing**, v. gmv.

Spar'gel (vilde asperge), m. gmv.; -**kruid**, o.

Spar'kel (vonkel), v. sparcken.

Spar'kele (vonkelen), het heeft gesparkeld.

Sparreboom (spar), m. -boomen; -**groen** (de groene naalden v. d. spar), o. gmv.

Sparrekegel (plank. zaadhuis van den spar, lang en rood, met dakpansgewijze liggende schuhjes), n. -kegels; zie Sparappel.

Sparrenbosch (bosch van sparren), o. -bos-schen; -**hirs**, o. en v. gmv.; -**hout**, o. gmv.

Spar'sa (v. stroomde dingen), v. mv. (s = z).

Sparta of Lacedaemon, hoofdstad van

Laconië, in den Peloponnesus: door Lycurgus de militaire staat in Gr. bij uitnemendheid.
Spartaan' (inboorling van het oude Sparta), m. Spartanen; fig. iem., die zeer gehard is.
Spartaansch' (fig. streng, hard), bn.: een -e opvoeding, als in 't oude Sparta.
Spartelbeenen (met de beenen in de lucht spartelen), ik heb gespattelbeend.
Spartelen (krampachtig bewegen), ik heb gespatteld: de visch lag in het gras te -, de knaap spartelde in den vijver; -ing, v. -en.
Spartelvisch (spartelende visch), m. -en: de boer trekt -vischen uit den vijver, (Vondel).
Spasmus (geneesk. kramp, samentrekking), m. spasma; ook Spasme, o. spasmen.
Spat (vlekje), v. spatien: je broek zit vol -ten.
Spat (aderspat), v. spatien.
Spatbord (slijkbord van rijtuigen en rijwielen), o. -borden; zie Slijkbord.
Spatfel (strijkmes voor zalf, zalfspaan, ook strijkspaan van den stukadoor), v. -s.
Spatie (tusschenruimte of speling; drukkerij: verkort staafje tusschen twee letters of woorden, scheistijfje), v. spaties. (t = ts).
Spatieeren (van spaties voorzien, breeder uitedrukken): woorden -. (t = ts).
Spatje (een der vele volksnamen voor een borrel jenever), o. -s: een -nemen, een -ophebben; zie: Dropje, Graantje, Hapje, Pierenverschikertje, Slokje, een Taaien, een Wippertje, enz.
Spatkleed (leeren kleed vóór in een rijtuig, en dat de koetsier over de knieën trekt), o. -en.
Spatten (in druppels, rond- of opvliegen), ik heb en het is gespat: met water -; het bloed spatte uit de wonde; -terig (spatten afgeerd), bn., -ting (het spatten), v. gmv.
Spatting (met spatten of wratten b.v. de pooten van paarden), bn., -er, -st.
Spatting (scheepst. wijde, breedte), v. -en.
Spatker (Eng. voorzitter van het Eng. lagerhuis), m. speakers. (ea = ie).
Speerijf' (geurige, uithoemsche kruidertij, b.v. peper, nagelen, foelie, muskaatnoot), v. -en: -achtig, bn. en bw.: een -e smaak; -elanden (aandr. zie Molukken), o. mv.
Specht (bekende bosch-klimvogel), m. -en: de groene -, de groote bonte -, de zwarte -; de - is deels nuttig, deels schadelijk.
Spechtmees (boomklover), v. -zen. gew.
Speejaal' (Fr. bijzonder, in 't bijzonder), bn. en bw.: mijn -ale vriend; ik bedoel - u, ik ken hem -. (e = ee).
Specialiseeren (in rubrieken d. i. in onderdeelen aangeven), (s = z).
Specialist (persoon, die in eenig vak uitmunt), m. -en: hij is een - in den tuinbouw.
Specialiteit' (bijzonder vak; iemand, die in eenig vak groote kennis bezit), v. -en.
Speeie (metaal; gemunt geld, klinkende munt), v. gmv.: een bel van een zeer luidklinkende -, (C. O.); wilt ge papieren geld of -, baar geld? (e = ee).
Speeie (soort), v. species, speciën. (e = ee).
Speeie (metselspeeie), v. gmv.; zie Mortel.
Speeiebriefje (handel. briefje, waarop vermeld staat, in welke munt of munten een som moet uitbetaald worden), o. -briefjes.
Specifische (stukwijze opgaaf, afzonderlijke opsomming, nauwkeurige omschrijving), v. -ciën, -s. (t = ts).
Specificeeren (stuk voor stuk opgeven, deel voor deel bij name noemen, in soorten ver-

deelen; in onderdeelen uitdrukken). (e = ee).
Specifienum (bijzonder middel, afdoend iets), o. -ca: kinine is een - tegen de koorts, een specifiek middel. (e = ee).
Specifiek' (soortelijk), bn.: - gewicht eener stof, soortelijk gewicht; zie Soortelijk.
Specimen (Lat. proefstuk of -werk, voorbeeld, model, proef), o. specimina, -s.
Spectator (toeschouwer, waarnemer), m. -s.
Spectator, de Hollandsche -, m., een tijdschrift van 1731-'35 door Justus van Effen (1684-1735) uitgegeven; dat, wat in zijn oogten verbetering behoefde, onderwierp hij aan een vrijmoedige critiek.
Spectatoriale vertoogen (tijdschriften in den trant van den Hollandschen spectator), o. mv.: tot de - behooren o. m. De Nederlandsche Spectator, De Philanthrop, De Denker, De Kosmopoliet, De Filosoof, De Grijsaard, periodieken uit de laatste helft der 18e en 't begin der 19e eeuw.
Spectraalanalyse (nat. ontbinding van licht door een prisma; onderzoek van eenige grondstof door studie van het spectrum), v.
Spectrometer (nat. licht- of straal-onderzoeker, spectroscop), m. -meters.
Spectroscop (nat. toestel, om het spectrum van een stof te onderzoeken), m. -copen: ook: Spectrometer. (c = k).
Spectrum (band van kleuren, verkregen door een lichtstraal op te vangen in een glazen prisma; ontleding van het licht in zijn samenstellende kleuren), o. -s, -tra: magnetisch -, aanschouwelijke voorstelling der magnetische krachtlijnen door metaalvijsel.
Speculant' (iem., die speculeert of een speculatie op touw zet), m. -anten. (c = k).
Speculatie (bespiegeling; winstbejag, onderneming met aanmerkelijk risico), v. speculatiën, -ties.
Speculatie (St.-Nicolaaskoekjes of -baksel), v. gmv.; lees: speculatie-sie, ook, Speculaas'.
Speculatief' (bespiegeland, dieppenzend; vorschend), bn.: de -ieve geest van tante Vernooij, (C. O.); -iever, -iefst.
Speculatief' (wat zich leent tot speculatie, winstbelovend), bn.: -ieve fondsen, die kans op winst geven, d. i. kansfondsen.
Speeieeren (bespiegelen, bepeinen, navorschen; handelsplannen maken met het doel, om veel en snel te winnen, maar met de wetenschap, dat men ook groote verliezen kan lijden; veel wagen, om veel te winnen); - in koffie, - in olie, in mijnwaarden, enz.
Speeie (Eng. korte rede, toespraak, toost), v. speeichen; lees: spietsj.
Speeichen (een toespraak houden, een toost instellen), ik heb gespeeicht; lees: spietsjen.
Speeie, at full-, (Eng. met volle kracht), bw.
Speeie (houten spaak van een rad), v. -en.
Speeie (mondvocht), o.; -klie, v. -en.
Speeieavond (avond, dat gespeeld wordt), m. -en: de - van een comediетроep; -bal (werpbal), m. -ballen: fig. hij is de - der fortuin; het schip was een - der golven; iem. tot -nemen, met hem sollen; -bank (tafel of bank, waaraan men speelt, bijz. inrichting, waar men het bekende hazardspel, rouge et noir, speelt), v. -en; -doos (muziekdoos, ook doos met kinderspeelgoed), v. -doosen; -geld (geld, waarom gespeeld wordt, ook speldengeld), o. -en; -genoot, m. en v. -en; vr. e, zie Speelnoot; -goed

(voorwerpen voor kinderen, om er mee te spelen), o. -eren; -**goedwink**el, m. -s; -**hol** (schimpnaam voor spelhuis), o. -en; -**huis** (huis, waarin om geld gespeeld wordt), o. -zen: een openbaar -, toegankelijk voor ieder; een stil of geheim -, alleen toegankelijk voor een bepaalden kring van personen; -**jacht** (pleziervaarttuig), o. -en; -**kaart** (kaart van een gezelschapsspel; een der 32 of 40 kaarten van een kaartspel), v. -en: *fijne Fransche -kaarten*; -**makker** (kame-raad), m. -s; -**man** (muzikant), m. -lieden, -lui; zegsw. *de - zit er nog op 't dak*, de bruilofsvreugde is er nog niet geheel voorbij, de jongelui zijn nog in de wittebroodsweken; -**moot** (speelkameraad), m. -en, -s; -**noote**, v. -n, ook bruidsjonker of bruidseisje: *Wie der jongens hij tot -en kiezen zou*, (Potg.); -**plaats** (plaats bij de school, waar in het vrije kwartier gespeeld wordt), v. -en: een school met -; -**pop** (fig. speelbal), v. -pen; -**reislje** (pleziertochtje), o. -s; -**ruimte** (ruimte voor de vrije beweging, speling), v. gmv.

Speelsch (graag spelende), bn.: een - *knaapje*; *de -e hoop des vaderlands*, (C.O.), speelscher, meest -; -**heid** (dartelheid), v. gmv.

Speel'schuld (schuld, door spelengemaakt), v. -en; -**tafel** (tafel, om aan te spelen, fig. spel), v. -s: *hij heeft zijn vermogen aan de - verkwist*, d. i. met het hazardspel; -**tuig** (kinderspeelgoed, ook: muziekinstrument), o. -en; -**tuin** (kindertuin), m. -en; -**vaart**, **spelevaart** (pleziertocht op het water), v. -en; -**vogel** (jongen, die graag speelt), m. -s; -**wagen** (plezierrijtuig), m. -s; -**werk** (klokkenspel, raderwerk in een muziekdoos), o. -en: *het - in den olifant*, (C.O.); -**ziek** (overgrote neiging tot spelen hebbende, zeer speelsch), bn.: een - *kind*, een - *e hond*, d. i. gaarne spelende, -er, -st; -**zucht** (sterke, onverwinbare neiging of lust tot het hazardspel), v. gmv.

Speen (tepel eener koe, geit, enz.), v. spenen.

Speenkruid (weideplant), o. gmv.

Speen'ling, m. en v. -en; zie Spalling.

Speen'varken (zeer jong varkentje), o. -s.

Speer (lans, piek, spiets), v. speren.

Speer'haal (doornhaai; haai, die algemeen in de Noordzee voorkomt), m. -en; -**haak** (klein smidsaambeeld), m. -haken; -**ruiter** (met een speer gewapende ruiter), m. -s. vero.; -**slang** (zeer giftige slang op het eiland Martinique), v. -en; -**wortel** (stofnaam: speerkruid, drakenwortel), v. gmv.

Speet (houten slagerspin; ook taai twijgje, waaraan aal of paling, bokking enz. geregen wordt), v. speten; -**je**, o. speestjes.

Speet'aal, **speet'jesaal** (mootjes aal, aan een speet geregen en zoo gebraden), v. gmv.

Spek (laag onderhuidsche vet bij sommige dieren), o. gmv.: *het - v. e. varken*, v. e. rob, v. e. walvisch; *versch -*, *gerookt -*; zie: **Pekel-**, **Rook-**, **Zult-**, **Lardeer-**; zegsw. *met - schieten*, *opsnijden*, *liegen*, *bluffen*; *mee doen voor - en boonen*, zie **Boon**; *zij vallen van weelde uit het -*, d. i. zij tellen hun geluk niet.

Spek, spek'jan (destijds scheldnaam voor Portugezen en Spanjaarden), m. spekken.

Spek'achtig (op spek lijkende), bn., -er, -st: *het - vleesch van den walvisch*.

Spek'bokking (vette, gerookte bokking,

groot soort), m. -en; -**chinees** (O.I. Chinees-varkensslachter), m. -chinezzen; -**eend** (smient) v. -en; -**haak** (S-vormige haak, om spek of vleesch aan op te hangen), m. -haken; -**jan**, m. -jannen, zie **Spek**; -**kamer** (volkst. plaats, waar gevangenen voorloop g worden opgesloten), v. -s. gew.

Spek'ken (eig. lardeeren, fig. goed vullen), ik heb *gespekt*: fig. *iemand's beurs of iem. -*, d. i. goed van geld voorzien. gmv.

Spek'ki; (spekachtig), bn., fig. ransig: *die boter is -*; -**held**, v. gmv.

Spek'koek (pannekoek met spek), m. -en; -**konig** (matroos, die het walvischspek tont), m. -en; -**kooper** (handelaar in spek, fig. man in bonis), m. -s: fig. *hij is een heele -*; -**naald** (naald, om vleesch te lardeeren), v. -en; -**nek** (eig. vette, dikke nek, fig. persoon met zulk een nek), m. -nekken; -**pannekoek**, m. -en, zie **Spekkoek**; -**slager** (varkensslachter), m. -slagers; -**slagerij**, v. -en; -**steen** (voorwerp), m. -steenen, als stofnaam, v. gmv.: een *beeldje -*: zekere kiezelzure kalkstof, vettig en snijdbaar, in verschillende kleuren voorkomend; -**struif** (spekpannekoek), v. -struiven, zie **Struif**; -**vet** (vet, uit spek gebraden), o.; -**zak** (mil. linnen inspectie: ak), m. -zakken; -**zwaard** of -**zwaard** (spekhuide), o. -en.

Spekta'kel (Fr. schouwspel, vertooning; iets, dat opzien baart, opschudding, drukte), o. -s: *wat maken die lui een -!*

Spekta'kelstuk (tooneelstuk, bij welks vertooning men spektakel d. i. rumoer en leven maakt of verwekt), o. -stukken, zie **Draak**.

Spekta'kelmaker (rumoermaker), m. -s.

Spel (kas spel), o. spelen: *het dam-*, *kaart-*, *kegel-*, *nijart-*, *dobbel-*, *schaak-*, enz.; *geluk in het - hebben*; *een mooi spel in handen hebben*, b.v. bij het kaarten; zegsw. *alles op het - zetten*, *wagen*; *iemand vrij - laten*, alle vrijheid; *uw naam staat op het -*, loopt gevaar; *haat en nijd waren er in 't -*, werkten tegen.

Spel (een stel voorwerpen, bij het spel noodig), o. speller: *hier zijn twee spellen kaarten*; *koop twee dominospellen, drie damspellen, enz.*

Spel (ker-nistent, spul), o. spellen: *de markt stond vol kramen en spellen*; *twee honden en apensjellen, drie paardenspellen, enz.*

Spel (tooveelspel, het spelen op de planken, de opvoering, de voorstelling, de rol, de actie), o. spelen: *een blij-*, *een treur-*; *het - van dezen acteur is natuurlijk*.

Spel (het spelen van muziek), o. gmv.: *het viool-*, *saren-*; *met zang en - den tijd verdrijven*, *orgel-*, *piano-*, *klokkenspel*.

Spel (wedstrijd in het spelen), o. spelen: *de Olympische spelen in Griek-*, ingesteld 776 v. C.

Spel (het tegengestelde van ernstig werk), o. gmv.: *dat te zingen is hem maar -*, ook *kinderspe.*; *die jongen wil van alles - maken*, *grap*, *aardigheid*.

Spel (speelbal, speelpop), o. gmv.: een *handvol zeewier dreef door 't nat ten - van wind en golven*, (Bild).

Spel (bezi'heid, om zich den tijd te korten), o. spelen: *de - en onzer jeugd*.

Spel (het spelen), o.: *het - der verbeelding*, *het - der oogen*, *het - der golven*.

Spel'boek (abo-boek), o. -en: (onze kinderen), *van 't - af nooit ledig*, (Staring). vero.

Spelbreker (*spelverstoorder*), m. -brekers; -breekster, v. -s; zie Brekespel.

Speld, v. spelden: *een brief -en, zegsw. er is geen - tusschen te krijgen, zij praat al maar door; zegsw. een -je bij iets steken, evenals de naaister doet aan den naad, ter plaatse waar zij dien dag eindigt; ook de lezer stak vroeger wel een lange speld ter plaatse, waar hij eindigde, fig. niet verder met iets gaan; je kondi een -hooren vallen, het was doodstil.*

Speldeknoop, -kopp (*kopje e. speld*), m. -pen.

Spelden (*vashechten, opprikken*), ik spelde, heb gespeld: zegsw. *iem. iets op de mouw -*, d. i. iets wijsmaken.

Speldenbakje (*bakje, om spelden in te bewaren*), o. -s; -**brief** (*een strook papier, waarop in rijen spelden zijn gestoken, welke aldus in den handel worden gebracht*), m. -ven, zie ook Brief; -**doosje** (*doosje voor spelden*), o. -s; -**fabriek** (*fabriek, waar spelden gemaakt worden*), v. -en; -**geld** (*toelage voor allerlei kleine uitgaven, nl. aan een vrouw; kleedgeld*), o. gmv.; -**kussen** (*kussen, om spelden op te steken*), o. -s; -**werk** (*kantwerk*), o. gmv.: *zij verdient haar kost met - te maken; -werken* (*kant maken*), vl.; -**werkster** (*kantmaakster*), v. -s.

Speldepriek (*prikje met een speld; fig. kleine of fijne hatelijkheid*), m. -prikken.

Spelmeelen (*zich vermaken door te gaan wandelen in Mei nl. in de vrije natuur*), ik speleide, heb gespeleide.

Spelen (*den. van spel*), ik heb gespeeld: *een rol - in een toneelstuk, d. i. vervullen; zegsw. om den keizer zijn baard -*, d. i. om niemand; *het geschut laten -*, de kanonnen lossen, de wallen beschieten; *op zijn poot -* (gmv.), razen, tieren; *dat speelt mij door het hoofd*, ik herinner mij er flauwtjes iets van.

Speler (*iemand, die speelt*), m. spelers: *een kaart -*, *een domino -*; *een harp -*, *een orgel -*.

Spelerijden (*voor plezier uit rijden gaan*); alleen in de onbep. wijs: *wij gaan of zij gaan -*; z. Spelevaren.

Spelvaart (*rooitochtje*), v. -vaarten.

Spelevaren (*zich al varende verlustigen: voor plezier uit roeien gaan*), ik heb gespelevaard.

Speling (*scheepst. ruimte*), v. spelingen: *de mast staat wat los, hij heeft -*, nl. om te wiegelen; *geeft den man een paar dagen - om te betalen, tijdruimte, uitstel.*

Speling (*afwijking i. d. natuur*), v. spelingen: *die plant is een vreemde - der natuur*; ook, invallende gedachte: *de -en van het vernuft.*

Spelkunst (*de kunst van juist te spellen*), v. gmv.; zie Orthographie.

Spellen, ik heb gespeld: *een woord -*, d. i. alle letters in volgorde noemen; -**ler**, m. spellers; -**ling** (*orthographie*), v. -en.

Spellen (*voorspel'len*), ik spelde, heb gespeld: *de kikvorschen kwaken, dat -t mooi weer; dit had de Rijnzwaan mij gespeld*, (Bild.)

Spelling (*schrijfwijze der woorden*), v. -en: *de - van De Vries en Te Winkel, de - van Kolléwijn*; ook, Orthographie.

Spelmethode (*ouderwetsche leer-leesmethode, door de klankmethode, z. ald. verdrongen*), v. -methoden, -methodes.

Spelonk (*berghol; donkere, vuile grot*), v. -en.

Spelregel (*regel der spelling*), m. -regels.

Spelregels (*regels voor een spel*), m. mv.

Spelt (*een soort van grove tarwe*), v. gmv.

Speln (O.-i. tafeljongen, tafeldienaar), m. -s.

Spencer (Eng. *Engelsche vestrok, elegant damesjasje*), m. -s: *Amelie had een - aan van paarse zijde*, (C.O.), vero.

Spenda'bel (*mild, kwistig, vrijgevig*), bn.

Spendeeren (*ten koste leggen aan*), ook, Spandeeren: *geld aan iets -*, besteden.

Spe'nen (*oesterteelt, vetmaken van oesters, door ze over te brengen uit het zoute in het minder zoute water of brakwater*), o., zie Gespeende oesters; *het - der oesters*; fig. *voeden, grootbrengen: Leer ons, Vader, stil zijn als 't gespeende kind*, (27e Gezang).

Spe'nen (*van de borst afnemen, fig. onthouden*), ik heb gespeend: *een kind -*, *een veulen -*; fig. *zich - van de vermaken der wereld, van de studie, enz.; zich moeten - van alle vertreding op de zes overige dagen*, (C.O.).

Sperboom (*slagboom, sluitboom*), m. -en.

Sperfort (*fort ter verdediging van verkeerswegen, van spoorwegen, bruggen, rivierovergangen, bergpassen, enz.*), o. -forten.

Sperge, v. -s; ook: Spertie; zie Asperge.

Spergelkruid (*plantk. wildeasperge*), o. gmv.

Sperketting (*afsluitketting*), m. -kettingen.

Sperren (*wijd uit elkaar zetten*), ik heb -sperd: *de oogen wijd open -*; -**ring** (*versperring*), v. -en.

Sperwer (*eig. musschenarend: een soort van kleinen valk*), m. sperwers; -**achtigen** (*valkachtige roofvogels*), m. mv.

Sperwersnest (*nest van een sperwer*), o. -en.

Sperzieboon (*zekere peulvrucht, die met de peul gegeten wordt*), v. -boonen.

Spes pa'trite (*Lat. hoop des vaderlands, het opgroeiend geslacht*), v. gmv. (æ = ee).

Spe'ten (*het a. e. takje of wijgeriggen v. haring in de rookertjen*), ik speette, heb -speet: *deze vrouwen zullen die gerookte haringen -*.

Speurder (*rechercheur, detective*), m. -s.

Speuren (*afleid. van spoor: het spoor volgen*), ik heb -speurd: fig. *niet nauw -*, d. i. niet nauwlettend zijn of zien.

Speurhond (*afgerichte hond*), m. -en, fig. *een - der politie, bespieder, handlanger*.

Sphinx, m. -en; zie Sfinx.

Spilauter (*mengsel van lood en tin*), o. gmv., zie Plauter, o., ook: Peauter. (au = o u).

Spich'tig (*puntig, smal*), bn.: *het -e gras der heide; de aal met zijn -en kop; -e spitsbogen*; fig. *mager, schraal: hij ziet er wat - uit; -heid*, v. gmv.

Spie (*stam van verspieden: verspieder*), m. -ën: *Vosmaer de -*, spion.

Spie, spij (*ijzeren bout, houlen of metalen wig*), v. spieën, spijen.

Spie (*volkst. geld*), o.: *ik heb geen - meer, gew.*

Spieden (*onderzoekend kijken naar iets, bespieden, afstoeren*), ik spiedde, heb -spied.

Spiegat (*scheepst. gat ter waterloozing aan het gangpad of de waring*), o. -gaten, ook: Spuigat; zegsw. *dat loopt de spuigaten uit, dat gaat te ver, het wordt te erg*, eig. het water slaat over dek heen.

Spiegel (*weerkaatsende, gepolijste oppervlakte, in lijst gevat; huisraad*), m. -s: *de Romeinen hadden metalen -s, een salon -, een hand -, een penant -, een kap -, een brand -, een keel -, een oor -, zie ald.; fig. het gelaat is de - der ziel; de - der zee, gladdes oppervlakte bij kalm weer.*

Spiegel (*scheepst. achterdezel van een zeeschip*), m. spiegels: *de - van de Royal Charles in het Rijksmuseum te A'dam.*

Spiegelbeeld (teruggekaatst beeld, schijnbeeld), o. -en; -**blauk**, bn.: een -e mozaïekvloer, helderblinkend en spiegelglad; -**boog** (scheepst. boventijst van den spiegel van een schip), m. -bogen; -**boog** (sterrenk. spiegelsectant, hoogtemeter), m. -bogen; -**eend** (een soort van zomertaling), v. -en; -**ei** (in de pan gebakken ei), o. -eieren.

Spiegelen (licht terugkaatsen), het -de, heeft -spiegeld: het watervlak -t; de jongen -t telkens in mijn kamer, zonnestralen met een spiegelte er in werpen; spreekw. Die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht, gelukkig de man, die leering trekt uit den tegenspoed of het ongeluk van een ander, hij wordt goedkoop levenswijs; -**ing** (het spiegelen), v. -en; de -ing van de zomerzon in het water.

Spiegelfabriek (fabriek, waar spiegels gemaakt worden), v. -en; -**fabrikant**, m. -en; -**gevecht** (voorgewend gevecht, schijngevecht, militaire manoeuvre), o. -en, fig. dat is maar een -, een vertooning; -**glad** (glad als een spiegel, zeer glad), bn.: door de vorst na den dooi waren de wegen -; -**glas** (geslepen, gepolijst en met foelie belegd glas), o. gmv.: een stukje -; -**kast** (kast met spiegelglas in de bovendeuren), v. -en; -**lijst** (lijst van of voor een spiegel), v. -en; -**magazijn** (groot winkel, waarin spiegels ten verkoop zijn uitgesteld), o. -en; -**maker** (iem., die spiegels maakt), m. -s; -**maren** (maren of tjdingen, met den helioscoop of zonnespiegel overgeseind), v. mv.; -**mees** (koolmees), v. -zen; -**microscop** (microscop, werkend met een klein, rond, balanceerend spiegelje), m. en o. -copen; -**net** (vogelnet met groote vierkante mazen), o. -netten; -**nieuw** (splinternieuw), bn. en bw.; -**ruit** (groot vensterruit van spiegelen glas), v. -en; -**schrift** (schrift, dat alleen met of in een spiegel te lezen is), o. gmv.; -**telescoop** (telescoop met holle spiegels), m. -copen; -**tin**, o., zie Bismuth; -**visch** (visch met spiegelende schubben), m. -visschen; -**vlak** (vlak van een spiegel, spiegelend vlak), o. -vlakken; -**winkel** (winkel, waarin hoofdzakelijk spiegels verkocht worden), m. -winkels, zie -magazijn.

Spieken (ongoorloofd kijken in boeken of van briefjes, in de les of bij een examen), ik -te, heb -spiekt; zie Spieren.

Spiet (orgaan ter beweging: veerkrachtig vleezig bestanddeel, bundel vezelen), v. -en.

Spiet (zwaluw), v. spieren: de -zwaluw heet ook kerk-, muur- of steenzwaluw.

Spiet (scheut, halm), v. -en, -tje, o. -tjes: er stond geen -tje gras; zegsw. geen - om iets geven, niets geven om, er zich hoege-naamd niet om bekreunen.

Spietren (spreekt, smokkelen bij examenwerk, door boeken te gebruiken, of van anderen af te schrijven), ik spiede, heb gespiet.

Spietgelden (vier gulden), m. -s. vero.

Spiethaal (een soort v. haat), m. -haaien.

Spietring (een bekend vischje), m. spieringen; als stofnaam v.: zegsw. hij werpt een' - uit om een kabeljauw te vangen, d. i. offert een kleinigheid op om groot voordeel te behalen; -**inkjes**, o. -inkjes; -**ben** (bennetje, waarin spiering verpakt is), v. -nan; -**vangst** (het vangen van spiering), v. gmv.

Spietkracht (sterkte van de spieren), v.

gmv. d.: -ontwikkelen, oefenen; -ontwikkelen, doen blijken.

Spietnaakt (geheel naakt), bn.: een -kind.

Spietstelsel (de gezamenlijke spieren in het lichaam van mensch of dier), o. -stelsels.

Spietverlamming (het lam worden van spieren), v. -verlammingen.

Spietwit (geheel wit, uiterst wit als het vleezigst deel van een gebraden kip), bn.: die grijsaart heeft -haar; een -te veer.

Spiet (lans, speer, piek), v. -en; zie Spiets.

Spietglans (zeker hard, zwaar, donkergrauw metaal, antimonium), o. gmv.

Spiets, spies (speer, lans), v. -en.

Spietsema (met een spiets dooden, doorboren), ik heb gespietst.

Spiet (wit), v. spijen; zie Spie.

Spietbelom (moedwiltig schoolverzuimplegen), ik heb gespieteld; zie Halster en Haag.

Spietgat o. -gaten; zie Spiegat, Spuigat.

Spiet (p antk. groote lavendel), v. gmv.

Spietker (nagel), m. -s: een koperen kop-; zegsw. d'n - op den kop slaan, de quaestie juist in het licht stellen, met juistheid het antwoord geven, zie Kop; -s met koppen slaan, geen halve maatregelen nemen, doortasten; hij is zoo hard als een -, hij is ver van weelij, teergevoelig, gmv.: hij heeft geen conant geld; -s op laag water zoeken, zoeken raar wat de moeite niet loont, met de bijgelaachte: van het weinige, dat men vindt tot een anders nadeel, groote drukte maken, vitten, ongegronde aanmerkingen maken; -ets aan den - hangen, uitstellen, op de large baan schuiven.

Spietker (voorraadschuur, pakhuis), m. -s.

Spietkerbalsem (een soort van zalf tegen kneuzing m), m. gmv.: de - is genoemd naar den fabrikant Jan Spietker, in de 18e eeuw te Amst. dam.

Spietkeren (spijkers inslaan, met spijkers in elkaar slaan), ik heb gespietkerd.

Spietkerat (gat voor, of gat, gemaakt door een spijker), o. -gaten; -**gaatje**, o. -gaatjes.

Spietkerschrift (oud schrift der Assyriërs, Babyloniërs, enz., waarvan de letterteekens overeenkomst toonen met spijkers), o. gmv.

Spietkervast (nagelvast, met spijkers bevestigd), bn.: al wat - is, moet men bij verhuizing achterlaten.

Spiet (stac tje, dwarshout), v. spijen: de - en v. een venster, de - en v. een hek, puntige staaf.

Spiet (voedsel), v. spijzen, ook, Spijze: verandering van - doet eten, fig. door wisseling van werk, uitspanning, enz. verliest men den lust er niet in; -**brj** (brj, waarin de spijzen in de maag veranderen), v. gmv.; -**kaart** (spijstijst), v. -en, zie Menu; -**kelder** (kelder, om spijzen in te bewaren), m. -s; -**kokerj** (ordinaris), v. -en; -**lijst** (lijst van te verkrijgen spijzen in een restaurant), v. -en; -**uitdeeling** (uitdeeling van gekookte spijzen), v. -en; -**vertering** (de functie in het dierlijk lichaam, waardoor de spijz in v. edende stof wordt omgezet), v. gmv.

Spiet (afv. t van vlas bij het hekelen), v. gmv.

Spiet (vercriet, leed, berouw), v. gmv.: ergens - van hebben; hij barst nog van -, wrok, wrovel; t'n - van, tot verdriet van; in - van, in w. erwil van.

Spieten (verdriet of leed hebben), het speelt mij, heeft mij gespeten.

Spietig (erdrietig), bn. en bw.: een - ant-

- woord, d. i. bits, vinnig, wrevelig, scherp: een -e jaloeschheid; -heid (wreveligheid, bitsigheid), v. gmv.
- Spijzen** (eten), ik heb gespijsd, ook: de hongerigen -, eten geven; z. -, zich voeden.
- Spijzen** (spijs geven, voeden), ik heb gespijsd; -ing, v. -en, zie Spijzen.
- Spik'kel** (vleekje, stipje), m. spikkels: een hond met witte -s; -achtig, bn., -er, -st.
- Spik'kelen** (van spikkels voorzien, bespikkelen), ik heb gespikkeld; -ing, v. -en.
- Spik'kelig** (met spikkels, gespikkeld), bn., -er, -st: een panter heeft een -e huid.
- Spik'speldernieuw** (geheel nieuw, nog ongebruikt), bn.: een - kleed, gloednieuw.
- Spik'splinternieuw** (geheel nieuw, gloednieuw), bn.: een -e kast, een -e jas.
- Spil** (as), v. spullen, fig. dat is de -, waar alles om draait, hoofdzaak, ook: hij is er de -, hoofdpersoon.
- Spil** (pin), v. spullen: de - v. een windwijzer, de spilletjes in klok of horloge, de - van een stijpsteen.
- Spil** (spinrokken), v. spullen, zie Konkkel.
- Spil** (scheepst. windas, kaapstander), o. spullen; zie Gangspil, Windas.
- Spil'boom** (spaaak, om een windas te draaien), m. -boomen, zie Handspaaak.
- Spil'boor** (drilboor), v. -boren.
- Spil'gat** (gat, om er den spilboom in te steken), o. -gaten.
- Spilgioen'** (vervormd uit Spanjool: Spaansche jacht- of patrijshond), m. -gioenen.
- Spillage** (handel. dat, wat onder de verzen- ding verloren gaat uit balen, vaten, enz.), v. gmv. (g = zij).
- Spil'lebeen** (lang, dun been), o. -beenen: een magere knaap met -beenen.
- Spil'lebeen** (persoon met lange, dunne beenen), m. en v. -beenen.
- Spil'leenen** (leen, waarin ook vrouwen mochten opvolgen), o. -leenen: Henegouwen was een -, Vlaanderen was een -; ook: Konkkelleen; zie als tegenst. Zwaardleen.
- Spil'lemaag** (bloedverwant van moederszij), m. en v. -magen; ook: Konkkelmaag.
- Spil'len** (ten koste leggen, verkwisten, verspillen), ik heb gespild: veel moeite aan iets -.
- Spil'penning** (teergeld, zakgeld), m. -en.
- Spil'penning** (fig. verkwister), m. en v. -en.
- Spil'ziek** (verkwistend, koopziek), bn., -er, -st; -te (spilzucht), v. gmv.
- Spil'zucht** (eigenschap van iem., die spilziek is: verkwisting), v. gmv.; -ig (spilziek), bn.
- Spin** (achtpootig, geleed dier), v. spinnen: een huis-, een tuin-, een kelder-, een kruis-, een oranje-, enz.; zegsw. zij werd zoo boos als een spin, in erge mate boos, d. i. woedend.
- Spinaal'** (schoenmakersulastgaren), o. gmv.
- Spin'achtig** (behoorende tot de spinnen), bn.: de -e dieren, b. v. hooiwagens, schorpioenen.
- Spina'zie** (bladgroente), v. gmv.; -bed (tuinbed met spinazie), o. -bedden; -plant, v. -planten; -zaad, o. gmv.
- Spin'de** (spijskast, broodkast), v. spinden.
- Spinet'** (ouderwetsch snaarinstrument, dat met de vingers bespeeld werd), o. -ten. vero.
- Spineus'** (netelig, lastig), bn.: een -ze vraag.
- Spin'huis** (tuchthuis, zoo genoemd, omdat de veroordeelde vrouwen er moesten spinnen), o. -huizen. vero., zie Rasphuis.
- Spin'maal** (samenkomst van boeren-meisjes om te spinnen, een soort feestkransje in Drente), o. -malen.
- Spin'machine** (kunstig uitgedachtemachine, waardoor katoenen draden uit boomwol gesponnen worden), v. -machines; in de 18e eeuw hebben zich velen verdienstelijk gemaakt, door het aanbrengen van verbeteringen, en onder dezen verdient Richard Arkwright (1732-1792) een eerste plaats.
- Spin'molen** (draadmolen in een katoenspinnerij), m. -molens.
- Spin'nekop** (spin), v. -koppen.
- Spin'nen** (draden maken uit wol, vlas, katoen, zijde), ik spon, heb gesponnen: grootje zat te -, garen -; de spin weet een aardig web te -; zegsw. zijde bij iets -, goede winst bij iets maken; -ner (iem., die spint), m. -s; -ning, v. gmv.; -sel, o. -s; -ster, v. -s.
- Spin'nen** (bij overdracht, het snorren of brommen der kat): poes zit te -.
- Spinnerij** (inrichting, waar gesponnen wordt, ook het spinnen zelf), v.: een katoen-.
- Spin'neweb** (weefsel der spin), o. -webben.
- Spin'newebachtig** (lijkende op een spinneweb), bn.: de vlanders maken een - weefsel voor hun eieren.
- Spin'neweefsel** (spinneweb), o. -weefsels.
- Spin'newiel** (toestel, om te spinnen), o. -wielen; het - in zijn tegenwoordigen vorm is in 1530 uitgevonden door Hans Jurgens te Brunswijk; zegsw. geen bestje bleef achter het -, alles liep uit, de nieuwsgierigheid was algemeen.
- Spin'ning** (boos, nijdig), bn. en bw.; z. Kattig.
- Spinosis'me** (het wijsgeerig stelsel van Baruch Spinoza, een Joodsch wijsgeer, 1632-77), o. gmv.; lees: -zisme.
- Spin'rag** (draad der spin), o. gmv.; zie Rag.
- Spin'rok**, o. -rokken; zie Spinrokken.
- Spin'rokken** (stok, waaromheen op het spinnewiel het vlas of de wol zit), o. -rokken; zie Rok, Rokken.
- Spins'bek** (metaalmengsel), o.; zie Pinsbek.
- Spint** (het zachte hout onder den bast), o. gmv.
- Spint** (oude maat van 5 L. of kop), o. spinten.
- Spint'achtig** (als spint), bn.: - hout.
- Spion'** (Fr. *espion*: bespieder, verspieder), m. spionnen, spions; zie Spie.
- Spion'** (vensterspiegelje), o.; -netje, o. -s.
- Spionnage** (stelsel van bespieding van den vijand, het spion-zijn), v.: de - is een vechtkracht; de - is eervol in Japan. (g = zij).
- Spionneeren** (afkijken, bespieden).
- Spiraal'** (schroefvormige draad, schroeflijn), v. spiralen; -vormig, bn.; zie Spiraallijn.
- Spiraal'lijn** (schroef- of slakkelijn), v. -en.
- Spirae'a** (sterheester met trosbloemen), v. -s.
- Spir'it** (Eng. *kracht, fut, geest, pit*), o. gmv.
- Spiritis'me** (geloof der natuurvolken: ver-eering van de zielen der afgestorvenen en van de onzichtbare geesten in de lucht), o. gmv.
- Spiritis'me** (geloof aan de gemeenschap met de geesten der andere wereld), o. gmv.: het - was oorspronkelijk verbonden met hypnotisme en magnetisme.
- Spiritist'** (aanhanger van het spiritisme), m. -en; -isch, bn.: een -ische séance.
- Spiritua'liën, spiritus'li'a** (geestrijke of alcoholische dranken), v. mv.: handel in -.
- Spiritualis'me** (spiritisme, de leer van de onstoffelijkheid der menschelijke ziel), o. gmv.
- Spiritueel'** (geestig, geestelijk, tot de ziel behoorende: ook: zinnijk, snedig), bn. en bw.
- Spiritueus'** (geestrijk, van dranken), bn., -ze.

Spirituosa (*spiritualiën*), v. mv.
Spi'ritus (Lat. *geest, geestryk vocht*), m. gm.v.;
 -**lamp** (*lamp, gevoed met spiritus*), v. -en;
 -**lichtje**, o. -s; -**vlam**, v. -men.
Spirom'e'ter (*ademhalingsmeter; werktuig, om de hoeveelheid lucht te meten, die longen kunnen bevatten*), m. -meters.
Spit (*braadspil*), o. spitten en speten. vero.
Spit (*spadesteek, een spadevol*), o. spitten.
Spit (*plotselinge pijn in de lendenen links, gepaard met machteloosheid*), o. gm.v.
Spits (*puntig uiteinde*), v. -en: de - v. e. toren, de - v. e. mast.
Spits (*voorstede gedeelte, punt*), v.: zich aan de - van het leger stellen; zich aan de - stellen; aan de - staan, vooropstaan.
Spits, o., (soms v.): zegsw. *het - afbijten*, de eerste in den aanval zijn, vooropstaan tegenover de gevelde lans des vijands, fig. zich aan het eerste gevaar blootstellen; *Dus/huis heeft wel eens het - afgebeten voor noodige verbeteringen*, (Koetsveld); *het of de - bieden*, nl. de punt van de gevelde lans, van zwaard of degen: zich te weer stellen, weerstand bieden, met kracht weerstaan; *iem. op de drijven*, hem dwingen tot weerweer, totden strijd.
Spits (*spitshond, keeshond*), m. spitsen.
Spits (*puntig, met een punt*), bn. en bw.: een - e paal, het - e potlood, een - e neus; - **toelopen**; - **er**, -t; - **heid**, v. gm.v.
Spits'baard (*spitsuitlopende baard; ook man met zulk een baard*), m. -en; - **boef** (*looze schelm*), m. -ven; - **boog** (*bouwk. boog, welke in een spits of punt eindigt: kruisboog, oefboog*), m. -bogen; - **bogenstijl** (*Gotsche stijl*), m. gm.v., zie Gotsk.; - **broeder** (*eig. spits-, d. i. lansbroeder: krijgsmakker*), m. -s; - **en** (*den van spits, eig. spits maken: punten, scherpen*), ik heb - spits: een potlood, een griffel -; zegsw. *de voren -*, scherp luisteren; *zijn vernuft -*, inspanssen; - **heid** (*het spits-zijn*), v.: de - v. e. naald; - **hoofd** (*iem. met een puntig hoofd*), m. en v. -en; - **ig** (*spits toeloozend, met spitsen*), bn.: een - baardje; een - **gebergte**, - **er**, -st; - **kin** (*iemand met spitse of puntige kin, d. i. de persoon zelf*), m. en v. -kinnen; - **muus** (*dierk. kleine, van insecten levende veldmuus*), v. -zen; - **neus** (*iemand met spitsen neus*), m. en v. -zen; - **roede** (*eig. spitse roede*), v. -n: door de -n gaan, loopen, mil. een soort geeselschaf ondergaan, vero., fig. erg gehavend of geheld worden.
Spitsvond'ig (*eig. spits of fijn in het vinden: loos, slim*), bn. en bw.: een - antwoord; - **redeneeren**, - **er**, -st; - **heid**, v. -heden.
Spitszinn'ig (*scherpzinnig, spitsvondig, gestepen*), bn. en bw., - **er**, -st; - **heid**, v. gm.v.
Spits'zuil, v. -zuilen; zie Naald.
Spit'ten (*delven, spaden, graven*), ik heb - spit; - **ter**, m. spitters.
Spit'varkentje (*speenvarken*), o. -tjes.
Spleen (*Eng. melancholie, miltzucht, hypochondrie d. i. diepe zwaarmoedigheid; landerigheid, gemelijkheid*), o. gm.v.; lees: splien.
Spleet (*glip, reet, opening*), v. spleten.
Spleet'brenk (*beenbreuk*), v. -breuken: een - van de hersenpan, lange, smalle scheur.
Splend'ide, splendied' (*Fr. schitterend, prachtig, heerlijk*), bn. en bw., ook kostelijk, duur; - **dider** of - **dieder**, - **diedst**.
Splij'ten (*barsten, scheuren*), het spleet, ik heb en het is gespleten: *dit hout laat zich*

gemakkelijk -; een veeren pen -; ook klooven: hout-, diamant-; gespleten hoeven.
Splij'tzvam (*bacil, microbe, die zich nl. splijten e. vermenigvuldigt*), v. -zwammen.
Splint (*geld*), o.: een meise met -, d. i. met fortuin (f. geld); *die oude man heeft -*. gm.z.
Splin'ter (*puntig hout- of ijzerdeeltje*), m. -s: een -tje' in den vinger hebben; *iets tot -s breken*; zegsw. *den - zien in een anders oog en niet den balk in zijn eigen*, Bijb. kleine gebreken in anderen opmerken en eigen grove fouten over 't hoofd zien, Matth. 7: 3; - **brenk** (*breuk, waarbij het been of de knook gesplint. ra is*), v. -en; - **en**, het heeft gesplinter: *dit hout splintert erg*, d. i. splinters afgeven, loslaten; - **ig** (*vol splinters*), bn.: een - e lid; - **nieuw** (*geheel nieuw*), bn.: e. - *geweer*; een - *e anekdote*, (C. O.); zie Spik-splinter nieuw; - **trekker** (*splinterlange, dienende om splinters te verwijderen*), m. -s.
Split (*verwant met splijten: opening, glip, spleet*), o. spitten: een - in een rok.
Split (O-l. *sodawater met whisky*), o. gm.v.
Split'er'vten (*erwten, die in tweeën gespleten zijn*), v. mv.: soep van -; lees: **erten**.
Splits (*een soort van insteekhout*), v. -en.
Split'sen (*intens van splijten: in deelen scheiden*), ik heb gesplitst: een touw -, uit elkaar draaien: een heel lot in de lotery - in twintigjes; - **er**, m. -s; - **ing**, v. splitsingen.
Splits'hamer (*hamer, in gebruik bij het splitsen van touw*), m. -s; - **ring** (*sleutelring, die in twee helften gespleten schijnt*), m. -en; - **tong** (*scheepst. wimpelpunt*), v. -en; - **vaantje** (*wimpeltje met twee splitstongen*), o. -s.
Split'ten (*splitsen*), ik splitte, heb gesplit.
Spoed (*voortgang, haast*), m. gm.v.: *iets met bekwaam - doen*, d. i. met gepasten ijver; *wat - lijzeten*, voortmaken; *spreekw. Hoe meerder haast, hoe minder -; Haastige - is zelder goed*, d. i. te groote haast bederft het werk, daardoor mist men vaak zijn doel; - **bestelling** (*het dadelijk na aankomst bezorgen van brieven*), v. -en; - **certificaat** (O-l. *geveesk. bewijsschrift, een ambtenaar, het rech. gevende, onmiddellijk naar Europa af te reizen*), o. -cater; - **eischend**, bn., zie - **vereischend**; - **en** (*haasten*), ik spoedde, ben gespoed, ook: zich -, ik heb mij gespoed; - **ig** (*haastig*), bn. en bw.: een - **antwoord**; - **komen**, ten - **ste**, - **er**, - **st**; - **stuk** (*stuk, brief, enz., zoo spoedig mogelijk af te doen*), o. -stukken; - **vereischend** (*wat niet uitgesteld mag worden*), bn.
Spoel (*ueversklos, garensplil; ook het garen zelf*), v. spoelen.
Spoel'drank (*gorgeldrank*), m. -dranken.
Spoel'en (*op klossen winden*), ik heb gespoeld: *het garen -*, opklossen.
Spoel'en (*reinigen*), ik heb en het is gespoeld: *den mond -*, *het waschgoed -*; zegsw. *iem. de voeten -*, hem verdrinken; *de keel -*, sterken drank drinken; - **ing** (*het spoelen*), v.
Spoel'ing (*draf*), v. gm.v.: *spreekw. Veel varkens maken dunne -*, veel kinderen maken een schrale keuken, een dunne erfenis.
Spoel'ingbak (*bak voor de spoeling van het vee*), m. -bakken; - **district** (*het district rondom Schiedam, waar het vee met den draf uit te branderijen gevoed wordt, en dat als het brandpunt der besmettelijke vee-longziekte beschouwd wordt*), o. gm.v.; - **koe**

(koe, met spoeling gevoed), v. — koeien; — **stelsel** (inrichting tot zuivering der stadsriolen; ook voeding der koeien in het veld en wel met spoeling), o. gmv.; — **vee** (runderen, met spoeling gevoed), o. gmv.

Spoel'kom (grootte aarden kom), v. — kom.

Spoel'sel (spoelwater), o. spoelsels. [men.

Spoel'tje (klosje of garenhouder eener naaimachine), o. spoeltjes.

Spoel'worm (endeldarmworm), m. — en.

Spog (verwant met spugen: spuwsel, spoesel), o. gmv.: — van slangen.

Spok'en (als spook rondwaren), ik heb gespoekt: zegsw. hij spookte vóór dag en dauw, was zeer vroeg op; het spookt er op zee, de zee staat hol; — **erij'**, v. — en.

Spoel'atie (roof, plundering), v. — ties, — tiën.

Spoel'ieren (Fr. rooven, plunderen).

Spon (bom, bommel of stop v. e. vat), v. — nen.

Spon'de (loss plank vóór aan de bedstede; het bed zelf), v. sponden: hoe uwe naaste betrekkingen bij uwe — staan, (C. O.)

Sponde'us, spondee' (dichtk. versvoet van twee lange lettergrepen, b.v. stoomboot), m. sponde'eën: de — komt in onze verzen nooit alléén voor, wel met andere voetmaten.

Spong (groef, diepsel in hout), v. spongen, ontstaan uit: Sponning.

Spon'gat (gat voor de spon, in de buikdikte van een vat), o. — gaten.

Spon'ing (gleuf, groeve, waarin men een schuifraam, een schoolbord, enz. op en neer schuift), v. sponningen.

Spons (diersoort in de Roode en Middell. Zee), v. sponsen of sponzen: de — en worden door sponsvisschers opgediept van den bodem der zee o. a. in de Middell. Zee bij Tripolis; zegsw. ergens de — over halen, eig. iets uitwischen, fig. vergeven en vergeten; — **achtig** (zeer poreus), bn.: een — e uitwas.

Spons'en (met een spons reinigen), ik sponste, ik heb gesponst: e. spiegelruit —; ook: Sponzen.

Spons'visscher (ophaler van sponsen uit de Middell. Zee), m. — visschers.

Spontaan' (Fr. ongedwongen, zonder dwang, uit eigen beweging of aandrift), bn. en bw.

Spontaneiteit' (het spontaan-handelen: zelfstandige werkzaamheid uit eigen zielsaan-drang geboren en zich op het meest geschikte oogenblik uitende), v. gmv.

Spon'turf (één enkele sponturf), m. — turven.

Spon'turf (stofn. beste soort van turf, echter een soort minder dan baggelaar), v. gmv.

Spon'zedoos (schoolgerief: doosje tot berging der spons), v. — doozen.

Spon'zen, zie Sponsen.

Spon'zennet (net, om naar sponsen te vishen), o. — netten; — **netje** (geknoopt netje, om de toiletspansen in te bergen), o. — netjes.

Spook (schim, geest), o. spoken, fig. hersenschim; — **achtig**, bn.: een — e gedaante; — **dier** (zekere kleine, afzichtelijke aap), o. — en; — **geschiedenis** (— vertelseltje), v. — sen; — **huis** (huis, w. i. zich spoken ophouden), o. — zen; — **sel**, o. — sels; — **uur** (nl. van 12—1 's nachts), o. gmv.; — **verschijning** (het zich vertoonen v. e. spook), v. — en.

Spoor (prikkel), v. sporen: de sporen van een haan; een paard de sporen geven, in de zijde prikken; zegsw. hij heeft zijn sporen verdiend, eig. zijn ridderschap, fig. hij heeft zijn bekwaamheid of geschiktheid bewezen, zich op eenig gebied onderscheiden; gesch.

de slag der gulden sporen bij Kortrijk (1302).

Spoor (voetstap, wagenspoor), o. sporen: het — van een hert, het — van een rijtuig volgen; het — bijster zijn, den weg verloren hebben; iets op het — zijn, het spoor of den weg gevonden hebben; tem. op het — komen, diens pad vinden; tem. — volgen, fig. zijn doen en laten nagaan; — **loos** (zonder een spoor na te laten), bw.: de dief was — verdwenen.

Spoor (spoorrein), o.: reizen per —, de zeelt wordt per — levend verzonden; ook: spoorlijn of -weg: hoe hoog is de koers van die Russische sporen?

Spoor'baan (ijzeren spoorweg, weg van den spoorrein), v. — banen; — **balk** (ondergrond-sche duarsbalk van een spoorweg), m. — en; — **boekje** (spoor-gids, aanwijzer van de uren van aankomst en vertrek der treinen), o. — s; — **boot** (stoomschip, permanent varend tus-schen twee oevers van een stroom, tot het overzetten van een trein), v. — booten; — **brug** (brug voor een spoorrein), v. — bruggen, mil. een — opblazen, doen springen; — **dijk** (hooge spoorbaan), m. — en; — **kaartje** (plaats-kaartje voor den spoorrein), o. — s; — **klok** (stationsklok), v. — klokken; — **lijn** (baan van den spoorrein, spoorweg), v. — en; — **richel** (spoorstaaf, rail), v. — s.

Spoor'slag (eig. slag met een spoor of de sporen, zooals een ruiter het paard toebrengt, om het aan te zetten tot inspanning van al zijn krachten), m. — slagen, fig. prikkel, krachtige aanmoediging, feitelijke aandrijving: de be-haalde akte, prijs, enz. moge u een — zijn tot verdere inspanning! dat zal hem een — zijn, hem tot — dienen of verstrekken.

Spoor'slags (in aller tijd), bw.: hij reed — naar de stad om den dokter, in vollen galop.

Spoor'staaf (ijzeren staaf v. d. spoorweg), v. — staven, zie Spoorriichel; — **student** (stu-dent, die met den trein op- en neer rijdt: uit zijn woonplaats naar de universiteit en terug), m. en v. — en; — **tijd** (tijd, door de stations-klok aangegeven), m. — en; — **trein** (loco-motief met eenigewagons), m. — en; — **wagen**, m. of — **wagon** (spoorrijtuig), m. — s; — **weg** (spoorbaan), m. — wegen; — **wegaandeel**, o. — en, zie Spoorwegwaarde; — **wegarts** (geneesheer voor het personeel), m. — en; — **wegdienst**, m. — en; — **weggids** (spoor-boekje), m. — en; — **wegnet** (alle vertakkingen samen), o. — netten; — **wegpersoneel** (be-ambten), o. gmv.; — **wegvervoer**, o. gmv.; — **waarde** (aandeel in een spoorwegonder-neming), v. — n; — **wijdte** (afstand tusschen de rails op een spoorbaan), v. — n.

Spora'den, aandr. groep van eilanden, in de Aeg. ische zee verstrooid gelegen.

Spora'disch (verstrooid, hier en daar voor-komend), bn.: — e ziekten, zulke, waarvan slechts enkele alleenstaande gevallen zich voordoen; — e gevallen v. pokken. (isch = ies).

Spo're (stofflin lichaampje, dat bij lagere planten, zie Sporeplanten, het zaad ver-vangt), v. — n.

Spo'ren (met de sporen aanzetten), ik heb — spoord: een paard —; fig. iem. tot wijt —.

Spo'ren (met den spoorwagen rijden), ik heb en ben — spoord: evenlijes naar A'dam —.

Spo'replant (plant, die zich niet door zaad, maar door sporen vermenigvuldigt), v. — en: varens, mossen zijn — en.

Spor'relen (met elkaar in botsing komen, twis-

ten, het oneens zijn), zij hebben -sporrelid. vero. **Sporrelijg** (twistziek, korzelig, wederstrevig), bn. en bw.; -**heid**, v. vero.

Sporreling (kraakel, twist), v. -en. vero. **Sport** (laddertrede, stoelspaak), v. -en.

Sport (Eng. allerlei oefeningen en ontspanning in de open lucht, waarbij vaardigheid en lichaamskracht vereischt worden), v. gmv.: wielers-, roeis-, zwems-, ijs-, water-, jacht-, rijisport, enz.; -**artikel** (voorwerp voor een of ander sportspel), o. -en; -**blad** (week- of maandblad, aan sport gewijd), o. -bladen; -**hemd** (overkledingstuk voor sportliefhebbers), o. -en; -**kar** (jongenshandkarretje op hooge wielen), v. -ren; -**kleding** (kleding van iem., die aan sport doet), v. -en; -**liefhebber** (beminnaar van sport), m. -s; -**man** (sportliefhebber), m. -mannen; -**nieuws** (nieuws op 't gebied van sport), o. gmv.; -**pet** (ruime pet met breede klep, door sportlui gedragen), v. -petten; -**terrein** (terrein voor sport, stuk grond ten dienste van sportliefhebbers), o. -en.

Sportief (sportman), m. -s.

Sportief (in verband staande met sport), bn.: -**tieve** bedrevenheid, een -**tieve** vereeniging.

Spot (spotternij), m.: den -**drijven** met iem. of iets, iem. of iets bespotten; **goede** -, ironie; **bittere** -, sarcasme; **beledigende** -.

Spotachtig (spot bevattend, gaarne spottend, spotziek), bn.: een -**woord**, een -**gebaar**; iem. -**aanzien**, een -**gezichtzeten**; -**heid**, v. gmv.

Spotboef (scheld. iem., die met alles den spot drijft), m. -boeven; zie Galgenhumor.

Spottedicht (smalend hekeldicht), o. -en; -**geld** (prijs, zeer beneden de waarde), o. gmv., ook: Spotprijs; -**goedkoop** (ongehoord goedkoop, zeer goedkoop), bn. en bw.;

-**lach** (spottende lach, spottend gelach), m. gmv.; -**lijster** (spotvogel), v. -s; -**lust** (neiging tot spotten), m. gmv.; -**maam** (schimpnaam), m. -namen; -**prent** (prent met caricaturen, om een zaak of persoon bespottelijk te maken), v. -en; -**prijs** (belachelijk lage prijs), m. -prijzen; -**rede** (rede, waarin iem. of iets bespottelijk wordt gemaakt), v. -redenen; -**schrift** (hekelschrift, brochure, enz., waarin iemand of iets aan de kaak wordt gesteld), o. -en; -**ten** (boerten, schertsen, belachelijk maken, smalen), ik heb gespot; -**ter** (spotziek mensch), m. -s; -**tenderwijze**, -**wijs** (op spottende manier), bw.; -**ternijf** (gespot, spottend gezegde), v. -en; -**vogel** (lijster in N.-Amerika, die het gezang van andere vogels nabootst), m. -vogels, fig. spotter; -**vorm** (bespottelijke of lachwekkende nabootsing), m. -en: de beleefdheidsuitingen van Wagestert, (C. O.) waren spotvormen; -**ziek** (graag spottende), bn.: een -**lachje**, d. i. spotuitdrukkend, -er, -st; -**zucht** (overdreven lust tot spotten), v. gmv.: zijn -**botvieren**.

Sponter (scheepst. walvischvaarder), m. -s.

Spouw (een spleet), v. spouwen. vero.

Spouwen (verwant met spalden: splitjen), ik spouwde, heb en het is gespouwen: bij het binnenkomen van den burgervader spouwde Baljon van schrik een pen geheel open, (Koetsveld); -**ing**, v. gmv.

Spouwmuur (dubbele wand, de tusschenruimte aangevuld met houtspaanders of turf, b.v. in hotels), m. -muren.

S.P.Q.R., zie afkortingen.

Spraak (het vermogen van te spreken), v.: de -**rissen**, d. i. stom zijn.

Spraak (tongval), v. gmv.: men kan aan zijn -**hoorde**, dat hij uit Twernte komt; ik herken te mijn vriend aan zijn -, d. i. klank of timbre der stem.

Spraak (datgene, wat gezegd wordt), v. meesta sprake: dat kwam niet ter -; iets ter -**lengen**; zegsw. daar is geen - van, daar zal niets van gebeuren.

Spraak (opspraak), v.: hij is erg op de -; nu zal zij wel op de -**komen**.

Spraakgebrekkige (persoon met eenig gebrek in of aan de spraakwerktuigen), m. en v. -n; -**gebruik** (wijze van taalgebruik in zinnen of uitdrukkingen), o. gmv.; -**geluid** (stemgeluid), o. -en; -**kunst** (methodisch samenstel van regels, enz., de spreek- en vooraf de schrijftaal betreffende), v. gmv.:

de -**leert** de schrijftaal zoo juist mogelijk verstaan en gebruiken: -**ig**, bn.; -**kunst** (leerboek der grammatica), v. -en; -**leer** (spraakkunst), v. gmv.; -**makend** (wat de taal vormt, maakt, doet worden of verwoorden), bn.: de -**e** gemeente, het volk in zijn geheel;

-**orgaan** (spraakwerktuig), o. -organen; -**vermogen**, o. gmv.; -**verwarring** (zie Babelsch), v. -en; -**water** (soherts. sterke drank), o. gmv.: zegsw. - in hebben, aangeschoten zijn; -**werktuig** (menschelijk orgaan van de spraak: tong, keel, lippen, tanden, enz.), o. -en; -**zaam** (eig. gaarne sprekend, vriendelijk, minzaam), bn.: -**heid**, v. gmv.

Spraake, v. gmv.; zie **Spraak**.

Spraake loos (de spraak missende, stom), bn. en tw.; -**loosheid**, v. gmv.

Sprang (dikke tak), v. sprangen.

Sprank (vonk), v. -en: een -**je** vuur; fig. geen -**j**; niets, zie **Sprankje**.

Sprank (smal waterloopje, waterspruit), v. spranker: de kleine beek verschoot zich als een onbeduidende -, (C. O.); **duin**-.

Sprankhel (kleine sprank of vonk), v. -s.

Sprankhelvuur (een schapenziekte), o. gmv.

Sprankje (vonkje), o. sprankjes: fig. een -**gezond verstand**, greintje.

Spreekbeurt (beurt, om voor te dragen, om een rede of voordracht te houden), v. -en: een -**vervullen**; -**buils** (spreekhoren, fig. orgaan der pers, een krant), v. -buizen; -**cel** (telefoon camerijje in een telegraafkantor), v. -cellen; -**gestoelte** (lezenaar, predikstoel), o. -n; -**hoorn**, -**horen** (hulpmiddel voor hardhoorigen, spreektrumpet), m. -s, -**horens**;

-**kamer** (kamer, waar men iemand ontvangt, di: over 't een of ander komt spreken), v. -s; -**ster** (dame of vrouw, die in een vergadering het woord voert), v. -s; -**taal** (omgangstaal), v. gmv.; -**traut** (wijze van spreken), m. gmv.; -**trompet** (roeper), v. -ten; -**uur**, o. -uren: het -**van** een dokter, hij is in 't uur aan zijn huis te consulteeren;

-**vertrek** (spreekkamer), o. -ken; -**water**, o. gmv., zie **Spraakwater**; -**wijze** (spraakwending, spreekmanier), v., ook -**wijs**, v. -wijzen; -**woord** (zinnebeeldig of allegorisch gezegde, levend in den mond des volks), o. -en; -**woordelijk**, bn. en bw.: zijn welbespraaktheid, b.v. die van Brugman, is -**geworpen**, als een spreekwoord; -**woordenboek**: (boek, bevattende onze spreekwoorden in alphabetische volgorde, veelal met verklaring), o. -boeken.

- Spreeuw** (zangvogel), m. spreeuwen: — en zijn kersendieven; zegsw. — en willen wel kersen eten, maar geen boomen planten, schimpwoord, tot een luiaard gericht.
- Spreeuwebek** (bek van een spreeuw), m. — bekken; — kop, m. — koppen.
- Spreeuwen** (spotten, schertsen), ik spreeuwde, heb gespreuwd.
- Spreeuwenel**, o. — sieren; — nest, o. — en.
- Sprei** (verwant met spreiden, vroeger spreide: sierdek over een bed, enz.), v. spreien.
- Spreiden** (uitspreiden, ontvouwen), ik spreidde, heb gespreid: een bed —, opmaken; mest over het land —, een tapijt over den vloer —, fig. iem. het pad —, d. i. effenen.
- Spreken**, ik sprak, heb gesproken: wie zal vanavond —? het woord voeren; hij sprak gaarne over zijn reizen, handelde; goed voor iemand —, d. i. borg blijven; oom was niet best te —, was uit zijn humeur; dat spreekt vanzelf, of als een boek, dat behoeft geen nadere verklaring, is uiteraard duidelijk; wij zullen hem wel —, d. i. vinden, het hem betaald zetten; het was, alsof het spelsprak, of het toeval het zoo wilde; spreekw. — is zilver, zwijgen is goud, een zwijger overtreft ver een spreker.
- Sprekend** (fig. duidelijk), bn. en bw.: een — bewijs, een — e gelijkens; dat portret lijkt —.
- Spreker** (redenaar in een vergadering), m. — s: de geachte — s der Tweede-Kamer.
- Spreker** (letterk. voordrager of declamator der 14e eeuw, soms ook dichter van sproken, rondreizend met een jongleur, die als vedelaar of pijper hem begeleidde), m. sprekers; zie Sprookspreker.
- Sprengen** (factit. van springen: sprenkelen, besproeien), ik sprenge, heb gesprengd: vleesch —, d. i. met zout bestrooien; — ing, v.
- Sprengel** (rattenknip), m. sprenkels.
- Sprengel** (vlekje, spat), v. sprenkels.
- Sprengel** (sprank), v. sprenkels.
- Sprengelen** (den. van sprenkel: met droppels betten), ik sprenkelde, heb gesprenkeld: het strijkgoed —, met springende droppels bevochtigen; — ing, v. — en.
- Spreuk** (verwant met spreken), v. spreuken: de — en van Salomo, kernachtige zegswijzen op zedenkundig gebied, volleering; — achtig (op een spreuk lijkende, uit spreuken bestaande), bn.: een — gezegde.
- Spreukenboek** (boek met spreuken), o. — en.
- Spriet** (verwant met spruiten: voelhoorn van insecten), m. — en: de — en van een meikever.
- Spriet** (volksnaam v. d. wachtelkoning), m. — en.
- Spriet** (scheepst. lange mastboom), m. — en.
- Spriet** (lange, puntige staaf), m. sprietten.
- Sprietje** (scheutje gras), o. sprietjes.
- Sprietoogen** (geneesk. dubbelzien, gevorkt zien), ik sprietoogde, heb gespreietoogd.
- Sprink** (rijze, dun takje), m. sprikken. gew.
- Spring** (het springen), m.: een heele —.
- Springaal** (schietwerktuig der middel-eeuwen), m. — galen: — galen schoten vervaarlijke pijlen of kareelen (quareelen) met groote kracht en snelheid af, (Hofd.).
- Springader** (waterader, bron), v. — aders; — bok (sierlijke, slanke en schuwe antilope in Zuid-Afrika), m. — bokken: de — heet naar de hooge sprongen, die hij bij het vluchten doet of neemt; — bron (natuurlijke fontein), v. — bronnen.
- Springen**, ik sprong, ben of heb gesprongen: over een sloot —, uit bed — zegsw. van den os op den ezels —, v. d. hak op den tak —, in 't gesprek van 'teene onderwerp op 't andere springen, niet bij de zaak blijven, geen voet bij stuk houden; spreekw. Men moet niet verder — dan de pols lang is, zie Pols; die koopman is gesprongen, is failliet gegaan; O.-I. een ambtenaar laten —, oorzaak zijn, dat hem de bons wordt gegeven.
- Springhaas** (kangoeroe), m. — hazen; — in-'t-veld (grappenmaker, guit; een levendig, dartel kind), m. en v. — velden, — velds, fig. lichtzinnig mensch; — kever (zomerkevertje, dat zich springend kan oprichten), m. — s; — koorts (verspringende koorts), v. — en; — kruid (kruid, dat zijn rijpe zaden in 't rond doet springen), o. — en; — levend (vol jeugdig leven), bn.: onze kinderen zijn alle —, in hoogst goeden of in blakenden welstand; — matras (bedmatras met metalen veeren), v. — en; — net (slagnet), o. — ten; — processie (omme-gang, waarbij de deelnemers telkens drie passen naar voren en dan tweemaal achteren springen in Echternach (Luxemb.), en wel op den derden Pinksterdag), v. — processies, — siën; — riem (riem aan den buikgordel van een paard, om het springen en steigeren van het dier te verhinderen), m. — en; — spin (spin, die uit een hinderlaag haar prooi bespringt), v. — spinnen; — stok (polsstok), m. — stokken; — tij (springvloed, hoog water bij nieuwe of bij volle maan), o. — en; — touw (sport. een pinkdik touw, aan de einden voorzien van houten handvatjes), o. — touwen: het — doet dienst bij het touwtjespringen der meisjes; — veer (stalen spiraalveer), v. — veeren; — veerenmatras (matras met metalen springveeren), v. — matrassen, liever Springmatras; — vloed (hoog tij), m. — vloeden.
- Sprinkhaan** (dierk. rechtvleugelig insect), m. — hanen, — haantje, o. — s.
- Sprinker** (Eng. snebrjder op kleinen afstand, b.v. van 10—15 K.M.), m. sprinters.
- Sprits** (een soort van gebak), v. spritsen.
- Spritsen** (spuiten), ik spritsde, heb gesprist.
- Sproefen** (druppels- of straalgevuys begieten), ik heb gespreoid; zie Besproeien.
- Sproefwagen** (wagen, om des zomers de straten en pleinen te besproeien), m. — s.
- Sproet** (verwant met spruiten: geel vlekje op de huid, zomersproet), v. sproeten.
- Sproetel** (zomersproetje), v. sproetels: een gelaat vol — s; zie Zomersproeten.
- Sproeterig**, bn.: een — gelaat, volsproeten; een — e Sappho, (C. O.); — heid, v. gmv.
- Sproetig** (vol sproeten, sproeterig), bn.
- Sproke** (14e-eeuwsch berijmd verhaal over allerlei onderwerpen en zeer afwisselend van vorm), v. sproken; zie Boerde.
- Sprokkel** (afgebroken takje), m. sprokkels.
- Sprokkel** (heester), v. sprokkels.
- Sprokkelaar** (iemand, die sprokkels of sprikjes zoekt), m. — aars; fig. samenlezer, verramelaar; — ster, v. — sters.
- Sprokkelbloem** (soort van narcis), v. — en.
- Sprokkel** (takjes of rijzen garen), ik heb gesprekkeld; — aar, m. — s; — ing, v. — en.
- Sprokkelhout** (gesprokkeld hout), o. gmv.; fig. samengelezen taalkundig allerlei.
- Sprokkelmaand** (Lat. spurcalia: feestten welke in deze maand in Rome werden gevierd: Februari), v. — maanden.
- Sprong** (het springen; ook afstand, interval),

- m. —en; zegsw. op stel en —, dadelijk, onverwijd; op — staan, eig. op 't punt staan van te springen, fig. geheel klaar staan; zegsw. een — door de ton doen, bankroet gaan.
- Spronggewricht** (ontl. het gewricht, dat den voet en het scheenbeen verbindt), o. —en.
- Sprook**, v. sproken; zie Sproke, v. —n, en ook Sprookje, o. —s.
- Sprookje** (dichtk. vertelling zonder locale kleur of tijdsbepaling, ook zonder bepaalde namen), o. —s; het — behoort tot geen bepaald volk; het — heeft soms nog heidensche herinneringen; het — van Klein Duimpje, van Roodkapje, van de schoone Slaapster, enz.
- Sprookjesdichter** (—schrijver of —maker, b.v. Andersen (1805—'75), m. — dichters.
- Sprookspreker**, m. —s, zie Spraker; letterk. beroemde —s uit de tweede helft der 14e eeuw zijn Augustijnken van Dorst en Willem van Hildegaersbergh.
- Sprot** (haringachtig vischje), v. —ten; op de oostkust van Engeland vangt men veel —.
- Spruw**, v. gmv., zie Spruw.
- Spruit** (knop, loot, plant; fig. kind, afstameling), v. —en; in Z.-Afrika: kleine rivier of riviertakje, ook gebruikt in plaatsnamen.
- Spruit** (trompetvormige bek met fijne gaatjes van een gieter), v. spruiten.
- Spruit** (scheepst. uitschietend touw), o. —en.
- Spruiten** (uitschieten, voortkomen uit, fig. afstammen), het sproot, het is gesproten.
- Spruitkool** (fijne boerenkool), v. —koolen.
- Spruitmaand**, v., zie Germinal.
- Spruw** (monduitslag bij zuigelingen), v. gmv.
- Spu'gen** (spuwen), ik spoo, heb gespogen; zegsw. vuur en vlam —, als een razende spreken; zegsw. in iets niet —, het graag lusten.
- Spuil** (kolk, sluis, waterkeering), o. spuien.
- Spuidok** (bassin, dat bij hoog tij vol loopt en bij laag tij met kracht ledig stroomende, het voor een haven liggende zand medevoert), o. —dokken.
- Spuilen** (verwant met spuwen: waterloozen), ik heb gespuid; —ing, v. —en.
- Spuilen** (de lucht in een vertrek ververschen door het openen van deur of raam), ik spuide, heb gespuid.
- Spuigat**, o. —gaten; het loopt de spuigaten uit, zie Spiegat, Spijgat.
- Spuisluis** (sluis, welke dient tot reiniging en uitdieping van havens, enz), v. —sluizen.
- Spuut** (werktuig, om te spuiten), v. —en; zie Brandspuit, Glazenspuit, Klisterspuit, Injectiespuitje; ir. —elf geeft ook water, die onbeduidende man zegt eindelijk ook eens een woord; ook: jachtroer, paraplu.
- Spuuten**, ik spoot, heb gespoten: water op de vlammen —; het bloed spoot uit de wonde; het water spoot uit de fontein, kwam te voorschijn als uit een spuit; —ing, v. —en.
- Spuutgast** (knecht bij de brandspuit), m. —en; —meester (brandmeester), m. —s; —slang (caoutchouc-slang bij waterleidin-gen, linnen slang eener brandspuit), v. —en.
- Spuutvisch** (soort v. inktvisch), m. —en.
- Spuutwater** (kunstmineraalwater), o. gmv.
- Spuutworm** (dierk. straalworm), m. —en.
- Spuil** (gereedschap), o. —len: waar zijn je —len? gmv.; zie ook Spullen.
- Spuil** (paard en rytuig), o.: is dat eigen —? gmv.
- Spuil** (spreekt. kermisspel, paardenspel), o. spullen. gmv.
- Spuilen** (volkst. kleeren), o. mv.: goed in de — zitt'n; spulletjes: allerlei zaken of dingen.
- Spur'rie** (veevoedergewas op zandgronden), v. gmv.: de tamme —; —boter, v. gmv., vergel. Grasboter; —land (—akker), o. —en.
- Spurt** (sport. korte en plotselinge inspanning bij een wedstrijd, om vóór te komen), v. gmv.
- Spurten** (sport. op het laatste moment krachtig zijn best doen om het eerst den eindpaal te bereiken), hij spurte, heeft gespurt.
- Sput'toren** (opsaiten bijv. bij plasregen), het —te, het heeft —sputterd: het sputtert en sp't; fig. daar kwam een motorfiets aan sputteien; al maar doorpraten en doorzanken, scheiden: —tegen het ministerie.
- Sputum** (geneesk. spuwsel; dat, wat b.v. door een teinglijder opgehoest wordt), o. gmv.
- Spuug** (speeksel), o. gmv.; —bak, m. —bakken.
- Spuw'wen** (speeksel, enz. uitwerpen), ik heb gespuwd bloed —, d. i. braken; zegsw. op iets —, het diep verachten; iem. in het aangezicht — hen: grievend hoonen; vuur en vlam —, als eer draak, fig. woedend zijn; bij uitbr. een berg kon lava —, uitwerpen; —ing, v. —en.
- Squa're** (Eng. vierkant pleintje in eenigestedswijk, aangelegd als tuin; ook plein met huizen langs de vier zijden), v. —s; lees: skweer.
- Squat'ler** (Eng. kolonist in het verre westen van N.-Amerika), m. —s. (a = è).
- Squaw** (Eng. vrouw van een N.-Amerika Indiaan), v. squaws; lees: skwao.
- Squ'ra**, esqu'ra (Eng. weledede of weledelgebore: heer), m. gmv.; lees: skwejr.
- Sri** (Java. de geest van de rijstcultuur), m. gmv.: de inlander op Java brengt er b.v. bij het pl'nten en oogsten van rijst offers aan.
- st** (sprakk. achtervoegsel), b.v. dienst, kunst, vangst, als zelfstandigheid gedachte werking.
- St**, tw.: legt stilte op.
- St.-Hubertusdag**, m.; zie Hubertusdag.
- St.-Michiel**; zie Michiel.
- St.-Michielszomer**; zie Michielszomer.
- Staa'** (bijvorm van staf), v. staven: een —ijzer, e.n. —zilver; ook: spijl.
- Staa'ijzer** (ijzer in den vorm v. e. staaf), o.
- Staa'magneet** (nat. magneet in den vorm v. e. re:htlijnige staaf ijzer), m. —magneten.
- Staa'staal** (staal i. d. vorm van staven), o.
- Staa'** uit stadig: aanhoudend), bn. en bw: met st'ge vlijt; —jes, bw.: —jes aan.
- Staa'** (lange lat), m. staken: fig. lang en mager, stijf mensch: wat een —!
- Staa'** (monster, lapje stof), o. stalen: een boek met stalen voor heerenkleeding.
- Staal** (jehard ijzer), o. gmv.: pennen van —.
- Staal** (voorwerp), o. stalen: vuur —; fig. het moordend —, dolk; het wet — des slagers.
- Staal** (ndergrond of grondslag van een dijk), m.: de Lekdijk bovendams rust op slecht —, grondslag, die water doorlaat; op — bouwen, op gewonen grond, niet op heikwerk.
- Staal'achtig** (gelijkende op staal of op de kleur v. staal), bn.: een —e kleur; —artsenij (medicijn met een oplossing van staal erin), v. —en —blauw (blank-blauw nl. als blinkend stal), bn.: een lichte, —blauwe hemel; —bror (bron van staalwater), v. —nen; —draad (draad van staal), m. —draden, als sto:naam, o. gmv.: een kabel van —; —druppels (een soort van staalartsenij), m. mv.; —grauw (grauw-blinkend als staal), bn.: een —e tint, een —e lucht; —graveur (maker v. staalgravures), m. —s; —gravure (staal:ent, staalplaat), v. —s.

Staalhof (plaats, waar oudtijds het laken van een loodje, als merk van deugdelijkheid, werd voorzien), o. -hoven, vero.; -**kaart** (kaart, waarop de monsters of stalen door den manufacturier zijn gehecht), v. -en; -**meester** (in oude dagen de keurmeester v. lakens), m. -s: de -s, beroemd schilderij in het Rijksmuseum (Rembrandt).

Staalpil (geneesk. staalartsenij), v. -pillen; -**plaat** (gravure, op staal getrokken), v. -platen; -**tje** (proefje), o. -s: ik zal je daar een - van vertellen, een geval, iets ongunstigs; -**water** (bronwater met staaldeelen), o. gmv.; -**waterbron**, v. -bronnen; -**wijn** (wijn, waarin staal is opgelost), m. **Staan**, ik stond, heb gestaan: kan dat kind al staan? de lamp staat op de tafel, bevindt zich; die kast staat hier in den weg, is hinderlijk voor den doorgang; zegsw. die staat, zie toe, dat hij niet valle, ook de deugdzame moet omzichtig zijn, 1 Cor. 10, 12; fig. ik sta er op, dat hij vertrekt, verlang, eisch; daar staat boete op, dat wordt gestraft met boete; die hoed staat haar goed, kleedt, aanzicht; die predikant staat te E., is werkzaam; voor een moelijkheid -, zich bevinden; sta, of ik schiet, sta stil, beweeg u niet; de beslissing staat aan u, is aan u, is uw recht; hij staat zijn man, is niet bang, durft zich toonen; iemand naar het leven -, hem willen dooden; dat komt hem duur te -, kost hem veel; in twijfel -, verkeerren; op goeden voet met iem. -, zijn; naar een betrekking -, dingen.

Staan (onvol. deelw. van staan), bn.: een - leger, het tegengestelde van een huurleger; op -en voet, d. i. terstond, b.v. hij moest op -en voet vertrekken; - schrift, d. i. rechtstandig; - want, d. i. al het vaste touwwerk van een schip; een - stuk, tooneelstuk, met eenheid van plaats, zoodat er geen verandering van decors noodig is.

Staan'de (gedurende), vz.: - de vergadering, - de feestelijkheden, - de onderhandelingen.

Staan'der (stander), m. -s: een paraplu-.

Staan'devoets, **staand'svoets** (eig. op staanden voet: dadelijk, oogenblikkelijk), bw.: hij moest - vertrekken; zie Stante pede.

Staan'drijm (mannelijk rijm), o.: zie Rijm.

Staan'geld, **sta'geld** (marktgeld), o. -en.

Staan'plaats (plaats op een markt voor een kraam of spel), v. -plaatsen.

Staar (verwant met star: oogziekte), v. gmv.: de grauwe -, de zwarte -.

Staat (uitsteeksel a. h. achterlijfbij dieren), m. -en: de - van honden, paarden, muisen, visschen, vogels, enz.; zegsw. een muisje met een -, een zaak met een sleep van gevolgen; spreekw. Komt men over den hond, dan komt men ook over den -, zie Hond.

Staat'aap (aap met een staart), m. -apen;

-**geld** (O.-I. persoonsbelasting v. e. Chinees), o. -en; -**grassen** (zekere grassoorten), o. mv.: de voss'staart en het doddegras behooren tot de -; -**mees** (een zwartgevekt vogeltje, in ons land algemeen), v. -zen, ook is er nog een witkop-; -**pruik** (allongepruik), v. -en; -**riem** (riem van het paardetuig, welke onder den staart v. h. dier doorgaat), m. -en; -**ster** (staartstar, komeet), v. -ren;

-**stuk** (vleugelpiano), o. -stukken, vero.: Vader had aan Anna een Weener - ver-

eerd op haar zestienden verjaardag, (Potg.); -**veder**, v., -**veer** (staartpen), v. -en;

-**vin** (zwemwiel aan den staart), v. -nen.

Staat (toestand, gesteldheid; macht), m. gmv.: in bloeienden -, in kennelijken - van dronkenschap, in - van ontbinding; ik ben niet in -, u te helpen, bij machte.

Staat (maatschappij, samenstel van huisgezinnen, van dorpen, vlekken, steden), m. staten.

Staat (staatsregering), m.: de - moet waken voor de handhaving der wetten; het onmiddellijk doel van den - bepaalt zich tot tijdelijke welvaart der individuen en der gezinnen.

Staat (rijk, land, grondgebied), m. staten.

Staat (lijst), m. staten: de staten opmaken.

Staat (rang, aanzien), m.: een man van -.

Staat (pracht, vertoon), m. gmv.: een grooten - voeren, stand, d. i. op grooten voet leven.

Staat (vertrouwen), m. gmv.: - maken op iem., op hem rekenen; je kunt er - op maken.

Staat'huishoudkunde, v. gmv., zie Economie; -**huishoudkundige**, m. en v. -n.

Staat'kunde (leer van het leven van een staat, wetenschap, om een staat te besturen), v. gmv.; zie Politiek.

Staatkunn'dig-allego'risch treurspel (letterk. tragedie, waarin de dichter personen of gebeurtenissen uit zijn tijd voorstelt in de gedaante van mythologische of oud-historische personen en gebeurtenissen), o. -treurspelen: Vondel's Palamedes is een -.

Staats'almanak (almanak met officieele opgaven), m. -ken; -**ambt** (ambt in den staat), o. -en; -**ambtenaar** (ambtenaar, in dienst van den staat), m. -aren; -**bankroet** (bankroet of failliet van een staat of rijk), o. -en; -**beambte** (beambte van het rijk), m. -n; -**bediening** (staatsambt), v. -en; -**begrooting** (raming der inkomsten en uitgaven voor een kalenderjaar, van den staat), v. -en; -**belang** (zaak van belang voor den staat), o. -en; -**bemoeling** (inmenging van den staat in de belangen van arbeider en patroon of van arbeiders onderling tot handhaving van rechtsorde en tot bescherming van het individu), v. -en; -**besluit** (besluit, door de regering genomen en van haar uitgaande), o. -en; -**bestuur** (het algemeen bestuur van een staat), o. -besturen; -**bewind** (staatsbestuur), o. gmv.; -**blad** (officieel blad der hooger regering, dat nieuwe wetten, enz. opneemt), o. -bladen; -**burger** (iem., die burgerrechten in een staat heeft), m. -s; -**schen** (de anti-Spaanschen in den 80-jarigen oorlog), m. mv., later: de Staatse partij, tegenstanders der stadhouders; -**courant** (courant, welke door den staat wordt uitgegeven), v. -couranten; -**geheim** (geheim van het gouvernement), o. -en; -**gevaarlijk** (gevaarlijk voor den staat), bn. germ.; -**gevangene** (politieke gevangene, b.v. in Rusland), m. en v. -n; -**gezind** (vad. gesch. anti-stadhouderlijk, bn.: Tromp was -, De Ruyter Oranjegezind; -**gezinde**, m. en v. -n: Jan de Witt werd beschouwd als het hoofd der -gezinden of der staatsgezinde partij; -**godsdienst** (officieel aangenomen godsdienst in eenig rijk), m. -en: de Islam is - van het Turksche rijk; de Ned. Hervormde godsdienst was - in de dagen onzer oude Republiek; -**greep** (ingrijpende staats-hervorming), m. -grepen.

Staat'sie (praal, pracht, vertoon), v. gmv.

Staat'siekoets (praal- of galakoets), v. -en

Staatsierok (galarok van hooge ambtenaren, kamerheeren, ministers, enz.), m. -ken.
Staatsinkomsten (inkomsten van het rijk), v. mv.; -**loterij** (loterij onder toezicht van den staat), v. -en; -**man** (staatkundige), m. -lieden; -**misdadiger** (iem., die een misdaad gepleegd heeft tegen de regeering v. e. land), m. -s; -**monopolie** (voorrecht van alleen-handel of alleen-productie van den staat, 'twelk alle concurrentie uitsluit), o.; -**papieren** (schuldbrieven, door een staat uitgegeven), o. mv.; -**raad** (lid van den Raad van State), m. -raden; -**recht** (recht v. d. eenen staat tegenover den anderen, d. i. internationaalrecht, ook recht, dat tot grondslag ligt aan de regeeringsinstellingen, verder: staatkundig recht der burgers), o. gm.v.; -**rechtelijk** (overeenkomstig het staatsrecht), bn. en bw.
Staatsruif (scherts. schalkst), v. gm.v.: uit de - eten, door den staat bezoldigd worden.
Staatschuld (schuld van een rijk of staat), v. -en: er zijn gefundeerde, geconsolideerde en vlottende -schulden.
Staatschuldboekje (bewijs van deelgerechtigdheid in het kapitaal, door de Rijkspostspaarsbank ingeschreven op het Grootboek der 3% nationale schuld), o. -boekjes: een - geeft 3% rente, en de bedragen zijn niet minder dan f 50 of veelvouden daarvan.
Staatsocialisme (sociaal-democratisch stelsel), o.: het - is een stelsel, volgens hetwelk de staat de geheele regeling van het economisch leven aan zich trekt, zoodat de burgers volkomen van hem afhankelijk zijn; de moderne staat heeft dan de rechtstreeksche leiding van de maatschappij en neemt de productie op zich: het is staats-almacht (-absolutisme); dit stelsel heeft tot vader Karl von Rodbertus Jagetzow (1805-'75).
Staatspoorweg (spoorweg, gelegd en onderhouden door den staat of het rijk), m. -spoorwegen; zie **S.S.**
Staatswege (van), bw.: van -, van den kant v. d. staat, d. i. der regeering.
Staatswet (wet, geldend voor den geheelen staat of een geheel rijk), v. -ten; zie **Wet**.
Staatszucht (heerschezucht), v. gm.v.: wat kan de blinde - vrouwen! (Vondel).
Stabat ma'ter (Lat. eig. de Moeder stond), o.: twee eerste woorden der heroemde lijdenscantate van Jacopone (1306), die b.v. op Goeden Vrijdag in de R.-K. kerken wordt gezongen.
Stabiel (Fr. standhoudend, vaststaand, bestendig, vast), bn., -er, -st.
Stabiliteit (vastheid, duurzaamheid, bestendigheid), v. gm.v.
Stacca'to (It. muz. kort, stootend, gebroken), bw., lees: staka'too; als zn. o.
Stad (verwant met staan; gesch. een ommuurde plaats met eigen rechten; thans tegenstelling van dorp), v. steden: een open -, een versterkte -; de heilige -, d. i. Jeruzalem; de eeuwige -, Rome; - en lande, Groningen en ommelanden.
Stade, sta (sig. geschikte plaats of gelegenheid): thans enkel nog in de zegsw. te sta of te stade komen, d. i. van pas komen, dienstig zijn, helpen, van nut zijn.
Stadgenoot (medebewoner eener stad), m. -en; -e, v.; -**houder, stedehouder** (plaatsbekleeder, plaatsvervanger), m. -s; -**houderlijk** (met een stadhouder), bn.;

de -e regeering; ook: de -e waarigheid, van of als stadhouder; -**houderloos**, bn.: de eerste, de tweede -looze regeering, d. i. zonder stadhouder, nl. 10. 1650-1672; 20. 1702-1747, zie vad. gesch.; -**houderschap** (waardigheid ambt van stadhouder), o. gm.v.; -**houdersgezind**, bn.: het volk was -, op de hand van den stadhouder.
Stadhuis (raadhuys, gemeentehuis in een stad), o. -huizen; -**achtig** (deftig, vormelijk), bn. en bw.; -**geleerdheid**, v.: deftige -, zie -woord; -**klok** (klok van een stadhuis), v. -klokken; -**stijl** (stijve, vormelijke stijl), m. gm.v.; -**toren** (toren op een stadhuis), m. -torens; -**woord** (deftig woord, klinkend bastaardwoord), o. -en.
Stadje, v. stadiën; z. **Stadium**.
Stadig (verwant met stad, stade, stede, dus: vast, bevestigd, aanhoudend), bn. en bw.
Stadion (loop-, renbaan in oud-Athene), o.
Stadium (Bijb. een lengtemaat van 185 M.), o. stadiën; een vlek Emmaus, zestig stadiën van Jeruzalem gelegen; Luc. 24: 1.
Stadium (Lat. graad), o. -s: de ziekte is in haar tweede -, tijdperk van voortgaande ontwikkeling; die plannen zijn een ander - ingetreden, trap van ontwikkeling.
Stadsapotheek (apothek, waar de stadsarmen gratis geneesmiddelen kunnen krijgen), v. -theek; -**architect** (architect, als gemeentebuitenaar werkzaam), m. -en; -**armenschool** (stadsschool voor kosteloos lager onderwijs), v. scholen; -**bank-van-leening** (lomme d., door de stad opgericht en onderhouden) v. -en; -**beschrijving** (topografische beschrijving eener stad), v. -en: de beschrijving der stad Leiden door Jan Orlers (1580-1646), zie C. O. Gerrit Witse; -**bestuur** (gemeen eraad met burgemeester en wethouders), o. gm.v.; -**bibliotheek** (openbare bibliotheek, opgericht en onderhouden door een stad), v. -theek: de - van Maastricht is rijk aan boekwerken; -**bode** (bode der municipaliteit), m. -n; -**dokter** (dokter, door de stad aangesteld en bezoldigd voor de armenpraktijk), m. -dokters; -**gebouw** (gebouw, dat het eigendom is der stad), o. -en; -**geld** (geld, dat het eigendom is der stad), o. -en; -**geneesheer** (stadsdokter), m. -heeren; -**gezicht** (gezicht op een deel der stad), o. -gezichten: Amsterdam levert meer dan één fraai -, fig. een schilderij met een -; -**gracht** (gracht in of om de stad), v. -grachten; -**grond** (grond, die het eigendom der stad is), m. -en; -**huis** (stadsgebouw), o. -huizen; -**keur** (handvest, verordening der municipaliteit), v. -en, vero.
Stadskurmeester (iem., die in naam van het stadsbestuur de levensmiddelen, b.v. visch, vleesch, keurt), m. -s; -**kind** (iem., die onder curatele gesteld is), o. -kinderen, vero.; -**kleuren** (de kleuren van de vlag der stad), v. mv.; -**klok** (klok, door de stad geplaatst en onderhouden, torenklok), v. -ken; -**muur** (muur om de stad), m. -muren; -**nieuws** (nieuws, de stad betreffende; afdeeling eener krant), o. gm.v.; -**omroeper** (omroeper, in dienst der stad), m. -s; -**ontvanger** (ontvanger v. in de stadsgelden), m. -s; -**recht** (stedelijk recht), o. -rechten; -**reiniging** (alles, wat tot het reinigen der stad behoort), v. gm.v.; -**reinigingsdienst**, m. gm.v.; -**school** (school, door de stad opgericht en

onderhouden), v. - scholen, ook, Gemeente-
school; - **telegram** (telegram, te bezorgen
binnen de grenzen der stad), o. - men; - **timmer-
merwerf** (werkplaats van de stadstimmer-
lieden), v. - werven; - **tol** (tol, door de stad
geheven, b.v. in Frankrijk en Italië), m. - len;
- **vest** (vestingwerken van een stad), v.
- vesten; - **waag** (stadsgebouw bij de markt,
waar karren met goederen gewogen kunnen
worden), v. gmv.; - **wal** (omwalling der
stad), m. - wallen; - **wapen** (wapen van
een stad), o. - wapens; - **waterleiding**
(waterleiding als stads eigendom), v. - en;
- **wijk** (wijk of afdeeling eener stad), v.
- wijken; - **zegel** (zegel of zegelstempel van
het stadsbestuur), o. - s; - **waarts, stede-
waarts** (in de richting van de stad), bw.
Staf (stok, fig. stuf), m. staven: de bedel-,
een wandel-, fig. deze knaap zal eens onze
- en steun zijn, (Potg.)
Staf (teeken van waardigheid), m. staven: de
bevelhebbers-, de bisschops-, zie Kromstaf;
zegsw. den - breken over, rechtsw. on-
herroepelijk vonnissen of veroordeelen, fig.
een vernietigend oordeel uitspreken over.
Staf (mil. de bevelhebber met de officieren van
zijn commando), m. staven: de generala-, de
grootte-, de provinciale-, de plaatselijke-
Staffier (stafdrager, gewapend dienaar),
m. - en; zie Lijfstaffier.
Stafkaart (topographische kaart, in gebruik
bij officieren te veld), v. - en; - **muziek**
(muziek, behoorende bij den staf van een
regiment), v.; - **muzikant** (lid van het
korps der stafmuziek), m. - en; - **officier**
(officier van den staf), m. - en; - **school**
(mil. opleidingschool voor officieren van den
staf), v. - scholen.
Stafrijm (letterrijm), o.; zie Alliteratie.
Stag (scheepst. touw, dienende om den mast
te steunen), o. stagen: het lapzalven der stagen
is een moeilijk werk; over - smijten, d. i.
schielijk wenden; fig. over - gaan, ten onder
gaan; over - werpen, den voet lichten, ook:
overhalen, ompraten.
Stage (noviciaat der praktijk van een candi-
daat-notaris), v. gmv.: de notarissen maken
of hebben een - van drie jaar. (g = zij).
Staggeld, o. - gelden; zie Staangeld.
Stag'gelen (trippelen, wankelen, struikelen),
ik heb gestaggeld.
Stagiaire (Fr. iem., die als advocaat, notaris
de praktijk leert op het kantoor van een
ouderen ambtgenoot), m. stagiaires. (g = zij).
Stagnant (stilstaand, staken), bn. (g = g).
Stagnatie (Fr. stilstand, stremming, sta-
king), v. - s, - tiën: - in de geldcirculatie.
Stagneeren (stilstaan, gestremd zijn, ver-
vuilen, bederven, verrotten). (g = g).
Stal-in-den-weg, m. en v.: die kachel is
een -, iets, dat altijd door hindert.
Staken (verwant met staak: doen stilstaan),
ik heb - staakt: het werk -, tijdelijk er mede
eindigen; de stemmen -, er zijn een gelijk
aantal stemmen voor en tegen uitgebracht.
Staker (werkmán, die mee staakt), m. - s.
Staket (rij van palen, schutwerk), o. - ten.
Staket'sel (hekwerk, staket), o. - s.
Staking (het staken), v. - en: - v. betaling.
Stakker, stakkerd (sukkelaar), m. - s.
Stal (eig. staanplaats), m. stallen: een dier
op - zetten, het de noodige rust geven; fig.
de muziek zet de hersenen op -, (Klikspaan),

d. i. stelt het verstand buiten gebruik; **hard**
van - loopen, fig. met te veel ijver een werk
beginnen; zie: Paarden-, koe-, ossen-,
schapen-, nood-, schut-, hoef-.
Stal (dicht, gestalte, vorm), m.: bloemen van
allerlei - en kleur, (Bild.)
Stalactiet (druipsteenkegel, afhangend van
het gewelf eener grot), m. - tieten: fig. bouw-
kundig ornament, (c = k); zie Druipsteen.
Stalagmit (druipsteenkegel met de punt
opwaarts, gevormd op den bodem eener grot),
m. - misten. (g = g).
Stalen (van staal), bn.: - pennen, - vorken,
- spoorrichels, - messen, enz.; fig. - vlijt, vol-
hardende; een - voorhoofd, onbeschaamd.
Stalen (harden), ik heb gestaald: arbeid
staalt de krachten, sterkt; - **ing**, v. gmv.
Stal'lepen (scherts. heerenrok), v. - pennen.
Stalhouder (rijtuigverhuurder), m. - s;
- **houderij** (inrichting tot het verhuuren
van rijtuigen), v. - en; - **jongen** (jonge
knecht, halfwasje in een stal), m. - s; - **kaars**
(kaars, die in een stal wordt gebruikt, fig.
dwaallicht), v. - en; - **lantaarn** (grootte,
ijzeren, goedbesloten lantaarn voor stalge-
bruik), v. - s, ook: - **lantaren**, v. - s;
- **knecht** (paardenknecht), m. - s.
Stallen (den. van stal: op stal zetten), ik
heb gestald: een paard -, koeten -.
Stalles (Fr. een der eerste rangen, ni. die,
welke onmiddellijk achter 't orkest in den
schouwburg zich bevinden), v. mv.
Stal'letje (verkooptafelletje), o. - s: een -
met oude boeken, b.v. op de markt.
Stal'ling (het stallen), v. gmv.: gelegenheid
voor -, drie stuiters voor - van een paard.
Stal'ling (gebouw tot het stallen), v. stallin-
gen: koetshuis en - brandden af.
Stal'meester (ambtenaar belast met het
toezicht op de koninklijke stallen), m. - s;
- **mest** (mest van op stal staand vee, na-
tuurlijke mest), m. gmv., zie Kunstmest;
- **paal** (latierboom), m. - palen; - **voeder**
(voeder van gestald vee, b.v. raapkoek), o gmv.;
- **voederij** (het voederen der runderen op
stal, in plaats van ze in een wei te zenden),
v. gmv., ook: - **voederling**, v. gmv.; - **ziek**
(van vee: ziek door te lang op stal te zijn),
bn.; ook: naar den stal verlangend, fig. v. d.
mensch: het heimwee hebbend.
Stam (vast deel van een boom tusschen wor-
tel en takken), m. stammen: de - van een
eik; fig. de - van een woord, kern.
Stam (volksstam), m. stammen.
Stam'boek (veeteelt. register, waarin de af-
komst van runderen en paarden wordt op-
geteekend), o. - en; - **boekstier**, m. - en.
Stam'boek (boek, waarin elke militair een
nummer krijgt; hoofdlegger, waarin de voor-
naamste dienstveranderingen of feiten wor-
den geboekt), o. - boeken; - **nummer**, o. - s.
Stam'boek (geslachtsregister v. d. adel), o. - en.
Stam'boek (lijst v. namen der oprichters en
v. d. oudste leden v. e. vereeniging), o. - en.
Stam'boel (aardr. Turksche naam van Kon-
stantinopel), o.: eig. Islam-boul, d. i. stad
v. d. Islam.
Stam'boel'groep (O.-I. tooneelgezelschap,
bestaande uit kleurlingen), m. - groepen.
Stam'boom (geslachtsboom; tabel, waarop
in den vorm van een stam met takken, de
namen eener adellijke familie van haar oor-
sprong af staan uitgedrukt), m. - boomen,

Stam'boon (boon, die als een struikje en niet langs een stok groeit), v. —boonen.
Stam'melen (hakkend, stotterend, moeielijk spreken), ik heb gestameld: dat kind stamelt nog; de man stamelde een bede; —aar, m. —s; —aarster, v. —s, ook Stameren; —kees (stotteraar), m. —keezen; —taal (stottertaal, kromtaal), v. gmv.; —tong (persoon), m. en v. —en.
Stam'meren, meestal Stam'melen.
Stamet' (Fr. een soort van grove wollen stof), o., (soorten), o. stametten.
Stamet'ten (van stamet gemaakt), bn.
Stam'gast (vast bezoeker van een koffiehuis), m. —gasten; zie Habitué.
Stam'genoot (iem., die met een ander of met anderen tot denzelfden volksstam behoort), m. —en.
Stam'houder (zoon, die n.l. den stam behoedt voor uitsterven), m. —houders.
Stam'huis (dynastie, geslacht), o. —huizen.
Stam'ijn' (Fr. haren zeefdoek, een haren zeef), v. gmv.; —en (van stamijn), bn.
Stam'men (afstammen, afkomstig zijn van), hij is gestamd: zij stamt uit een edel geslacht; die bloem stamt uit Afrika; z. afstammen.
Stam'ouders (eerste ouders), m. mv.
Stamp (schop, trap; harde stoot op den grond), m. stampen.
Stampage (het stampen; datgene, wat gestamp wordt), v. gmv. (g = zj).
Stampel'en (stampvoeten), ik heb gestampeid.
Stampen (krachtig stooten), ik heb gestampt: met den voet —, — van ongeduld, stampvoeten; fig. dit schip stampt erg, duikt met den boeg telkens diep in zee; het — van de machine eener stoomboot; —er (blok, stampstok), m. —s: een koperen —, een houten —; —er (vrouwelijk deel der bloem, hetwelk het stuifmeel opneemt), m. —s; —molen (molen met stampers, om erts te gruisen), m. —s; —stooten of —rijden (scheepst. het stampen van een schip), o. gmv.; —voeten (met de voeten stampen), ik heb gestampvoet: de knaap —voette van toorn, hou op met dat —; —vol (propvol), bn.: de zaal was —, zoo vol als mogelijk is; —werk (al het bewegingswerk in den stampmolen), o. gmv.
Stam'roos (rozeboom met opgaanden stam), v. —rozen; zie Maandroos.
Stam'vader, m. —s; zie Patriarch.
Stam'verwant (van denzelfden stam), bn.: —e volken, —e woorden; —schap, v. gmv.
Stam'verwant (familieid), m. en v. —en: onte —verwanten in Z.-Afrika.
Stam'wapen (familiewapen), o. —s.
Stam'woord (stam, die als woord gebruikt wordt), o. —en, bv. slaap, loop, val zijn w.w. stammen en tevens zelfst. nw.
Stan'ee (It. couplet), v. stances; zie Stanza en Stanze.
Stand (houding, wijze van staan), m. —en: een goeden — aannemen.
Stand (klasse, staat, rang), m. —en: menschen van —, de hoogere —en.
Stand (plaats), m.: —houden, niet wijken; fig. die kleur houdt —; de — van de zon, van de maan, van de sterren.
Stand (voortbestaan), m. gmv.: in — blijven.
Stand (afdeeling van gemeentelijk bestuur), m. gmv.: de burgerlijke —.
Stand'aard, stan'derd (banier, vaandel aan een stok), m. —aarden, —aards, —erds.

Stand'aard (maatstaf, model; grondslag van een muntstelsel), m. standaarden: wij hebben den dubbelen —; zie Monometallisme, Bimetallisme, Standpenning.
Stand'aardwerk (boekwerk van duurzame waarde), o. —werken.
Stand'aardwoordenboek (woordenboek, dat als standaardwerk kan gelden), o. —en: het Woordenb. der Ned. taal, ontworpen door M. de Vries, zal een — zijn.
Stand'beeld, o. —en: het — van Cats te Brouwershaven (1829); een ruiter—.
Stand'elkruid (zekere orchidee), o. gmv.
Stand'engeest (opvattingen, meeningen, zienswijzen, die in bepaalde standen overheerschend zijn), m. gmv.
Stand'er (een toestel in de gang, om er parapluus in te zetten, jassen aan te hangen), m. —s; ook Staander.
Stand'er (vaandelstok, ook: houten of metalen spil), m. —s: de — van een molen, de — van een drukpers; z. ook Kaapstander.
Stand'erd (standaard), m. standerds.
Stand'honden (blijven staan, niet vluchten), ik hield —, heb — gehouden: tegen den vijand —, pal staan.
Stand'je (ruzie), o. —s: wil jij —s maken? ruzie, hevige publieke twist; iemand een — schoppen, hem een berisping toedienen van geweld, gmz.; een — krijgen, uitbrauder.
Stand'je (persoon), o.: een opgewonden —.
Stand'je (serenade), o. —s. germ.
Stand'olie (lijfolie-verniss), v. gmv.
Stand'penning (standaardmunt, d.i. wettig betaalmiddel in een land en dat voor alle betalingen kan gelden), m. —en; in ons land zijn de —en: de halve gulden, de gulden, de rijksdaalder, het gouden vijfguldenstukje en het gouden tientje.
Stand'plaats (woonplaats door ambt of betrekking), v. —en; —punt (plek, waar men staat), o. —en, fig. uitgangspunt, gezichtspunt; —vas'tig (onwrikbaar, onwankelbaar, duurzaam, blijvend, niet veranderend), bn. en bw., —er, —st: —held, v. gmv., —lijk, bw.; —verheffing (verheffing in rang en aanzien), v. gmv.; —verhooging, v. gmv.; —verwisseling (verandering van stand), v. —en; —vink (bouwk. paal, pilaar, pijler, onderdeel van het dakgebint), m. —en; —vizier (mil. rechtopstaand richtplaatje aan een kanon), o. —en; —vogel (die n.l. winter en zomer dezelfde streek bewoont), m. —s: de meezen, musschen, kraaien zijn bij ons —s.
Stang (ronde, dunne metalen staaf), v. —en.
Stang (bit van een paard), v. —en: zegsw. iem. op de — rijden, fig. hem streng leiden of behandelen, evenals een paard, dat men met bit en toom korthoudt of bedwingt.
Stan'islaus-orde (St.-), v. gmv.: de — is een Russische ridderorde.
Stan'itsa (kozakkendorp), v. stanitsa's.
Stank (leelijke reuk), m. —en: de — van een riool; zegsw. — voor dank, grove ondank.
Stann'lool' (tinfolie), o.; ook, Stagnool'.
Stan'te pe'de (op staanden voet, onverwijld), bw.: een zaak — afdoen; soms voor de vuist.
Stan'za (dichtk. achtregelige jambischestrophe met drie rijmklanken), v. stanza's; de — is uit Italië herkomstig; de zes eerste regels hebben gekruist rijm, de twee laatste gepaard rijm; ook: Stanze, v. —n.
Stan'za (It. kamer), v. —'s; de —'s in het

Vaticaan, door Rafaël met fresco's versierd.
Stap (*pas, schrede*), m. — pen: — voor —, langzaam aan; den eersten — doen, b.v. de eerste poging; kom een — nader, wat dichterbij; ga mee op —, wij gingen op —, loopen.
Stapel (een aantal op elkaar gevulde voorwerpen, hoop), m. — s: een — hut; ook bet. stapel stapelplaats, voornaamste markt.
Stapel (*stelling op een scheepswerf*), m. — s: een schip op — leggen, de kiel er van leggen en er verder aan bouwen; van — laten loopen, laten afloopen van de stelling of helling in het vaarwater, fig. die reedvoering liep goed van —, werd vloeiend uitgebracht; — artikelen (*goederen, welke den voornaamsten uitvoer van een land vormen*; ook: goederen, welke op een stapelplaats in groote menigte voorhanden zijn), o. mv.; — blok (*blok, waarop een schip op stapel of stelling rust*), o. — ken; — en (*ophoopen, aan stapels zetten*), ik heb gestaeld: — aar, m. — s, — ing, v. — en; — gek (*stapelzot, allerzotst*), bn.; — goed (*goed of waar, waarvan stapelrecht moet betaald worden*), o. — eren; — markt (*algemeenestapelplaats of voorraadschuur*), v. — en; — plaats (*plaats, waar goederen uit het binnenland aangevoerd worden om verscheept te worden; entrepot van handelsproducten*), v. — en: Maskassar is de — voor de producten van den O-I. Archipel; — recht (*recht, dat vroeger sommige steden werd toegekend, om voorbijkomende koopvaarders te dwingen, hun waren te lossen en te koop aan te bieden*), o. gmv.; — waar (*stapelgoed*), o. — waren; — wolk (*afgeronde, bergachtige, donkere wol, hoopwolk*), v. — en; — zot (*in de hoogste mate gek*), bn.
Stappen (*met vasten tred gaan, voortschrijden*), ik heb en ben gestapt: fig. over iets heen —, er niet meer over spreken of twisten.
Stapvoets (*langzaam*), bw.: — rijden over een brug, terwijl het paard stapt.
Star (*hemellichaam*), v. starren; meer: **Ster**.
Star (*strak, stijf*), bn. en bw.: met — ren blik, — re verbazing; — naar iets kijken.
Starren (*strak op één punt kijken*), ik heb gestaard: op iets —, voor zich uit —.
Starroogen (*de oogen wijd openspalken en starend kijken*), ik heb gestaroged.
Starosta, starost' (*dorpsschout in Rusland; in Bohemen: burgemeester*), m. — s, — en.
Start (*Eng. sport. punt van vertrek bij wedrennen*), m. starts: zes rijders verschenen aanden —, punt van afrit; lees: staat.
Starter (*Eng. sport. hij, die bij den wedstrijd het sein tot den afrit geeft*), m. starters
Sta'te, m.: de Raad van —, hoogste regeeringscollege in ons land.
Staatelijk (*deftig*), bn. en bw.: Louise was zeer —. (Potg.), — er, — st; — heid, v. gmv.
Statenbijbel (*de officieele Protest. bijbel, in de Holl. taal overgebracht door een commissie uit de synode van Dordt, en wel van 1619-'35, en op last der Algemeene Staten in 1637 uitgegeven*), m. — s; — bode (*bode van de Staten, ook van de 1e of 2e Kamer*), m. — n; — bond (*vereeniging van rijken of staten tot ééne bond, zóó dat iedere staat zijn zelfstandigheid behoudt*), m. — en: de Vereenigde Staten van N.-Amerika vormen een —; zie: Confederatie en Bondsstaat; — college (*gesch. inrichting voor onbemiddelde jongelui, om kosteloos voor predikant te studeeren; zij hadden een beurswoning en*

onderhoud in het — te Leiden: Van der Palm, 1763-1840, is nog aan het — geplaatst geweest; — **Generaal'** (*onze Algemeene Staten, bestaande uit de 1e en de 2e Kamer*), m. mv.
Statica (*weegkunst; leer van het evenwicht*), v. gmv.; ook: **Statiek'**. (c = k).
Statie (*een der 14 afbeeldingen van het lijdens des Heeren in de R.-K. kerken, vormende te zamen den kruisweg*), v. — tiën, — ties. (t = ts).
Statief (*drievoet of voetstuk van optische en andere instrumenten, vooral van een photographietoestel*), o. —ieven. (t = t).
Statiek', v.; zie **Statica**.
Statie-overste (*stationschef*), m. — n. Vl.
Statiens' (*pronkend, pralend, staatsiemakend*), bn. en bw., — tieuzer, — t. (t = ts).
Statieg (*indrukwekkend, deftig, plechtig*), bn. en bw.: een — man, (C.O.); — heid, v. gmv.
Statieglijjk (*statieg, deftig*), bw.: de stoet bewoog zich —, op statige wijze.
Station' (*Fr. eig. stilstandplaats: groot gebouw aan den spoorweg als stand- of pleisterplaats*), o. stations. (t = s).
Stationnair' (*op dezelfde hoogte blijvend, stilstaand, niet veranderend*), bn. (ai = é).
Stationneeren (*een standplaats hebben of geven, b.v. een waachtschip*).
Stationschef (*hoofd van een spoorwegstation*), m. — s, ook: Stationchef; — **emplacement**, o. — en, zie **Emplacement**; — **gebouw**, o. — en; — **klok**, v. — klokken; — **plein**, o. — en; — **straat**, v. — straten, ook **Stationstraat**; — **weg**, m. — wegen.
Statisch (*het evenwicht betreffend*), bn.
Statistisch (*kenner en beoefenaar van de statistiek*), m. statistici.
Statistiek' (*de wetenschap, die uit een aantal positieve gegevens tot de gemiddelde uitkomsten besluit; hulpwetenschap, die betrouwbare gegevens verzamelt omtrent maatschappelijke verschijnselen*), v. gmv.
Statistisch (*volgens de statistiek, de statistiek betreffende*), bn.: — materiaal verzamelen, een — overzicht; voorspellingen, op — e tafelen gegrond, (Potg.). (tisch = ties).
Statue (*stand- of eerebeeld, beeldzuil*), v. — s.
Statuette (*klein standbeeld*), v. — s, — n.
Statu(s)-quo (*Lat. toestand, waarin een zaak tot dusverre was; bestaande staat van zaken*), o. gmv.: het — handhaven. (qu = kw).
Statuur' (*lichaamshoogte, gestalte*), v. gmv.
Statuut' (*reglement, voorschrift, verordening, wet van een genootschap*), o. statuten.
Stavast', bw.: een man van —, groot, flink, stevig, fig. ferm van karakter.
Staven (*bevestigen, waar maken, bewijzen*), ik heb gestaafd: met bewijzen —, met een eed —, bekrachtigen; — **ing**, v. gmv.: tot — ing van zeker recht.
Steamer (*Eng. stoomboot*), m. — s. (ea = ie).
Stearline (*de vaste bestanddeelen van verschillende vetten, kleur- en reukloos; gezuiverde talk*), v.; — **kaars**, v. — en. (ea = ee).
Steehelen (*krakeelen*), ik — de, heb gestecheld; — **arij'** (*getuist*), v. — arijen. gmz.
Steede (*plaats, plek, oord*), v. steden: hier ter —, de heilige —, in — van, ook: **Stee**; — **houder** (*plaatsheleeder*), m. — s. zie **Stadhouder**: — **schap**, o. gmv.; — **kroon** (*krans of kroon van de stedemaagd*), v. — kronen; — **lijk**, bn.: — e rechten, de stad betreffende, de — e regeering; — **ling** (*stadbewoner*), m. en v. — en, voor het v. ook — e;

—**maagd**, v. gmv.: *de* — van Amsterdam, personificatie van die stad; —**ndwinger** (bijnaam van Fr. Hendr.), m., soms ook van Maurits; —**waarts**, bw., ook, Stadwaarts.
Stee (plaats), v. steeën; zie Stede.
Stee (plekje), v. steeën: een zwakke — in een touw; —**tje**, o. —s.
Stee (een Zeeuwsche hoeve), v. steeën.
Steeds (altijd, altoos, gestadig, bestendig), bw.
Steedsch, bn.: —e manieren, d. i. der stadbewoners; een —e kleeding, als in de stad.
Steeg (nauwe straat), v. stegen.
Steeg (halsstarrig, koppig), bn.: dat steege paard: steeger, steegst; vergel. Stug.
Steek (stoot, pijnlijke aandoening), m. steken: een — met een mes, met een dolk; Amelie zeg met een halfhonderd steken in haar zij op een stoel neder, (C. O.); zegsw. tem. een — onder water geven, een onaangenaamheid zeggen, hem bedekkelijk pijnlijk aandoen.
Steek (breisteek, naaisteek), m. steken: een — laten vallen, een — opnemen, een fijne —, met grove steken; — houden, vast, hecht genaaid zijn, zegsw. die redeneering houdt geen —, is niet degelijk; daar is een —je aan los, de zaak is niet geheel in orde; ook: aan hem is een —je los, hij is niet, wat hij zijn moet op zedelijk gebied; hij voert geen — uit, doet niets, werkt heelemaal niet; ik zie hier geen —, hoegenaamd niets, het is er pikdonker.
Steek (punthoed van pastoors, dominees, enz.), m. steken: ik kom thuis en werp mijn — op tafel, (Kostsv.).
Steek (fig. verlegenheid), m. gmv.: iemand in den — laten, op een hachelijk oogenblik verlaten, hem in 't gevaar laten.
Steekbeitel (smalle beitel), m. —s; —**bekken** (bekken, dat men ergens onder steken kan), o. —s; —**blad** (leeren borstlap b.v. bij het schermeren), o. —bladen; —**brief** (officieele brief tot aanhouding van een booswicht), m. —brieven; —**dicht** (hekeldicht), o. —dichten, w.g.; —**distel** (melkdistel), v. —s; —**doorn** (zeekruisdoorn, Christusdoorn), m. —en; —**doorn**, —**doren** (kruisbezie, kruisbezie-struik), m. —doorns, —dorens; —**garen** (vogelnet, strijknet), o. gmv.; —**hevel** (wijnkoopershevel), m. —s; —**houdend** (degelijk, solide, vast), bn.: dat is —, beproefd, zie Steekhouden; —**kan** (vochtmaat, inhoudende 19 4 Ned. kan of L.), v. —nen; —**mug** (dierk. wijfjesmug onder de gewone muggen), v. —muggen; —**pan** (bekken met steel in de ziekenkamer), v. —pannen; —**palm** (kruid, dat op Palmzondag de palmtakjes levert), v. —en; —**penning** (geldstuk, foot, om iem. om te koopen, godspenning), m. —en, vero.; —**pouf** (scheepst. verplaatsbare scheeps-pomp), v. —en; —**priel** (dun steekijzer met punt), m. —en; —**spel** (gesch. tornooi), o. —spelen; —**te** (steking), v. —n: een — in de zij; —**turf** (lange losse turf, gestoken van de korst van hoogveen), m. —turven, (als stofnaam), v. gmv.; —**vlieg** (paardenvlieg), v. —en; —**wiek** (propje pluksel voor een wonde), v. —en; —**wonde** (wonde, met een stekend voorwerp toegebracht), v. —n.
Steel (stengel, stok, handvat, schacht), m. stelen: *de* — v. e. bloem, v. e. blad, v. e. bezem, v. e. lepel, v. e. lans, zie Vork.
Steel (buisje, schacht), m. stelen: een pijp—.
Steel (een soort v. voorjaarsgroente), m. stelen.
Steelsch (heimelijk), bn.; een —e blik,

Steels'gewijze, steels'wijs, bijw.: hij zag zijn vader — aan, onmerkbaar; *Alina*, haar lijfmeid, bespiedt — het gelaat harer meesters, (J. t. B.), heimelijk; iets — gadeslaan, (Potg.)
Stee'man (staabewoner), m. —lui, —lieden.
Steen (harde delfstof, die niet smeedbaar, oplosbaar of brandbaar is), o. gmv.: het — haalt men uit de groeven; zoo hard als —; op — teekenen, op — graveeren; fig. een hart van — hebben, erg gevoelloos; hij klaagt — en been, erg luide en zeer heftig.
Steen (voorwerp, uit steen bestaande), m. —en: een goot—, een graf—, een hoek—, een molen—, een stijp—, een vloer—, enz., zie ald.; den eersten — leggen, feestelijk den bouw beginnen; de eene — zal niet op den anderen blijven, alles zal het onderst-boven gekeerd worden, de verwoesting zal vreeselijk zijn; al zou de onderste — boven, d. i. alles het onderst-boven gekeerd moeten worden; fig. dat is mij een — van het hart, ik word ontheven van een drukkende zorg, zie Hart; hij is mij een — des aanstoots, een ergernis, zie Aanstoot; zegsw. den — op iemand werpen, als eerste aanklager tegen hem optreden: Bijbel, bij de steeniging den eersten steen mogen werpen, Joannes 8:7, z. Wijze.
Steen (steenen gebouw, gevangenis), o.: het — te Antwerpen (thans Museum), ons Stein, b.v. Loevestein: op het — gevangen zitten. VI.
Steen (harde kern of pit van grootere vruchten), m. —en: de — van een abrikoos, een — van een perzik, de — van een pruim.
Steen (hagelsteen), m. steenen: er vielen — en als duivenieren.
Steen (voorwerp, dat vroeger blijkbaar van steen was), m.; dobbel—, domino—.
Steen (iets, dat van steen gemaakt is), m. steenen: de —en van een molen, er ligt een mooie — op dat graf; er waren in dat huis prachtige gootsteenen.
Steen (gewicht van ± 2.7 KG.), m.: een — vlas, een — kaarsen. vero.
Steen'achtig (gelijkende op steen), bn.: steenkool is een —e delfstof; — Arabië de bodem is er vol steenen; een —e heide; —heid, v.
Steen'arend (grootte arend, goudarend), m. —en; —baars (baars, die leeft tusschen steenen en rotsen), m. —zen; —bakker (man, die metsel- of tichelsteenen bakt of doet bakken), m. —s; —bakkerij, v. —en; —blikker (werkman, die steenen afbikt), m. —s, zie Afbikken; —bok (in 't wild op 't gebergte levende bok met groote v. knobbelige ringen voorziene, naar achteren gebogen holle horens), m. —ken; —bok (tiende teeken of sterrenbeeld in den dierenriem), m. gmv.
Steen'bokskeerkring (zuidkeerkring, 23½° ten Z. van den evenaar), m. gmv.
Steen'breek, steen'breke (plantengeslacht, waartoe een aantal Alpenkruiden behooren), v. gmv.: de drievingerige —, plantje, in ons land in 't wild groeiende.
Steen der wijzen (de stof, die de alchimisten zochten, welke nl. alles in goud vermocht te veranderen), m.: den — zoeken, fig. de oplossing van iets onmogelijks zoeken; den — meenen gevonden te hebben, fig. zich blij maken met een doode musch.
Steen'doorn (haag- of kattendoorn), m. —en.
Steen'druk (lithographie), m. gmv.: is dat — of zetwerk? —drukken (lithographeeren), ik heb gesteendrukt; —drukker, m. —druk-

kers; -**drukkerij**, v. -drukkerijen; -**drukunst** (uitvinding, ± 1800, van Aloys Senefelder, 1771-1834, waardoor teekeningen en letters, alsmede geschaduwde teekeningen in reliëf of door insnijding op steen worden gebracht en door den druk vermenigvuldigd), v. gmv.; -**drukkers** (pers van een steendrukker), v. -persen; -**drukplaat** (afdruk van een steen), v. -platen; -**drukwerk** (lithographisch werk, ook het steendrukken of een steendruk), o. gmv.; -**duif** (wilde duif, die op rotsen nestelt), v. -duiven; -**dwerf** (aardman in bergen), m. -en; -**eik** (Z.-Europeesche eik), m. -eiken, zie Azijn; -**een** (van steen), bn.: een - beeld; -**bijlen**, zie Vuursteen; fig. een - hart, hoogst ongevoelig, hardvochtig; -**geit** (wijfje v. d. steenbok), v. -geiten; -**glooiing** (zee-wering, oever- en dijkbekleding, bestaande in een glooiing van opeengestapelde brokken steen), v. -en; -**goed** (verglaasd aardewerk), o. gmv.: het fijne Eng. - heet ook Wedgwood; -**groef**, -**groeve** (steenmijn), v. -groeven; de -groeven van Benheim; -**hard** (zoo hard als steen), bn.: een - e perzikpit, fig. ongevoelig, onvermurwbaar: het - e gemoed van Awa; -**houwen** (steen bewerken), o. gmv.; -**houwer** (steenkapper), m. -s; -**houwerij** (het steenhouwen), v. gmv., (de werkplaats), v. -en.

Steenig (steenachtig), bn. en bw.; -er, -st.

Steenigen (met steenen doodgooien, een straf vroeger in het Oosten), ik heb gesteenigd; -**ing**, v. -en: de -ing van Palamedes; *Stéphanus* werd gesteenigd, Hand. 7: 59.

Steenkarper (hooge, inengedrongen karpersoort), m. -karpers.

Steenklaver (witte klaver), v. gmv.

Steenkolenbed (steenkolenlaag), o. -den; -**bedding** (steenkolenbed), v. -beddingen; -**briket** (briket van steenkolengruis), v. -ten; -**creosoot** (creosoot, uit steenkolen gewonnen), o. gmv.; -**gas** (lichtgas, uit steenkolen gestookt), o. gmv., zie Gas; -**groeve** (groeve, waaruit steenkolen gedolven worden), v. -groeven; -**handel** (handel in steenkolen), m. gmv.; -**handelaar** (koopman in steenkolen), m. -s; -**laag** (bedding of laag van steenkolen in den aardbodem), v. -lagen; -**loods** (loods of houten pakhuis tot berging van steenkolen), v. -en; -**magazijn** (groot steenkolenpakhuis), o. -en; -**mijn** (onderaardsche groeve, waaruit steenkolen opgedolven worden), v. -en; -**productie** (het aan-den-dag-halen van steenkolen), v. gmv.; -**teer** (teer, uit steenkolen gewonnen bij de gasbereiding), v. gmv.; -**verbruik** (het verbruik, het stoken van steenkolen), o. gmv.; -**wagen** (wagen of waagon tot vervoer van steenkolen), m. -s.

Steenkool (belangrijke, brandbare delfstof, bestaande uit dicht in elkaar geperste plantendeelen, uit de mijnen opgedolven, met een koolgehalte van 70-96%), v. -kolen: de - is meest zwart, soms bruin, zij wordt naar den vorm, waarin zij gevonden wordt genoemd: schilfer-, blader-, vezel-, roetkool.

Steenkoud (zoo koud als een steen), bn.: -e voeten, fig. een - hart; zie Steen.

Steenkraal (alpenraaf), v. -en; -**kreeft** (kreeft, levend tusschen rotsen), m. -en; -**krijter** (gierzwaluw), m. -s; -**laag** (laag van steenen in een groeve, laag metsel-

steenen), v. -lagen; -**lijder** (graveeltijder), m. -s; -**linde** (linde met kleine bladen en hard hout), v. -n; -**marter** (huismarter, grijsbruine hoenderwezel), m. -s; -**meerle** (bergmeerle), v. -n; -**meeuw** (neusvisch, sneep), v. -en; -**oven** (steendrukkerij), m. -s; -**pimpernel** (bokspeterselie), v. gmv.; -**puist** (harde puist), v. -en; -**raaf** (een soort van hopvogel), v. -raven; -**raket** (kruisbloemige plant), v. gmv.; -**roos** (alpenroos), v. -rozen; -**rots** (harde granietrots), v. -en; -**schaap** (bergschaap op Sardinië en Corsica), o. -schapen.

Steen'tijdperk, o., -periode (gesch. het tijdperk, waarin de bevolking van W.-Europa de wijze van bewerking en het gebruik der metalen niet kende en allerlei wapens en werktuigen van steen, hout, beenderen of hoorn maakte), v. gmv.: -**uil** (een soort van uil, die in ons land veel voorkomt), m. -uilen; -**valk** (rotswalk), m. -en; -**vrucht** (plantk. vrucht met sappig vleesch rondom een steen of kern), v. -en: perziken, abrikozen, pruimen zijn -; er zijn ook samengestelde -vruchten, b.v. de kornoelje en de mispel; -**weg** (grootte weg, heirbaan; weg met vierkante graniet-steenen geplaveid), m. -wegen; -**wilg** (zekere wilgsoort), m. -en; -**worp** (de worp met een steen; ook de afstand, door den geworpen steen doorloopen), m. -en; -**zaag** (ongetande zaag, om steenen platen door te zagen), v. -zagen; -**zager** (werkman, die steenen zaagt), m. -s; -**zagerij** (het zagen van steenen), v. gmv., (de werkplaats), v. -en; -**zout** (klipzout), o. gmv.; -**zwaluw** (gierzwaluw), v. -en.

Steeple-chase (Eng. wedren met hindernissen, nl. over heg en steg naar een bepaald doel), v. -chases, fig. zegsw. de - van het menschedom naar geluk, dulle niets outziende jacht; lees: stiepl'isjes.

Steevoogd (burgemeester eener vesting), m. -en; -**voogdij** (waardigheid als steevoogd), v. gmv. vero.; -**waarts** (staduwaarts), bw.

Stieg (smalle weg, voetpad), m.: zegsw. weg noch - weten, totaal onbekend zijn in een streek.

Steganographie (geheimschrijfkunst), v. gmv. (ph = f).

Stegel (stijgbeugel), m. stegels.

Stegelreep (stijgriem, reep van den stijgbeugel), m. -reepen: den - in- of opkorten.

Stegomay's (muskietsoort, die de gele koorts veroorzaakt of overbrengt), v. -s. (e = ee).

Stelger (verwant met stijgen: aanlegplaats voor schepen: ook metselstellige), m. stelgers.

Stelgeren (verwant met stijgen: op de achterpooten overeind gaan), het paard heeft gesteigerd; -**ing**, v. -en.

Stelgerwerk (het getimmerte aan of van een steiger), o. gmv.

Stell (vewant met stijgen: rechtop), bn. en bw.: een -e bergwand, een -e trap, een -e kust; fig. vasthoudend, niet meegaand: die man heeft -e begrippen; dat is -e rechtzinnigheid; -er, -st; -**held**, v. gmv.

Stell (dicht, steilte), o. gmv.: dat - beklommen Ots gedachten, (Staring).

Stell'getopt (met steilen top), bn.: een -e toren, (Bild.)

Stell'oor (ezel, fig. stijfkop), m. en v. -ooren.

Stelloorig (met steile ooren), bn.: een koppel -e honden; fig. koppig; -**held**, v. gmv.

Stell'schrift (het schrift van letters in rech-

ten stand), o. gmv.; zie Schuinschrift.
Steil'te (het steil-zijn), v. gmv.: de - van een rotswand; ook: steile hoogte: op die - was het arendnest.
Stek (afzetsel, loot v. e. plant), v. stekken.
Steka'de (in een stok verborgen degen, stokdegen), v. stekaden.
Stek'blind (geheel en al blind), bn., vergel. Stikdonker, Stokdoof.
Stek'kel (puntige uitwas, stekelig aanhangsel), m. stekels: de rozen hebben -s; -achtig (puntig, fig. scherp, bits), bn., -er, -st.
Stek'kelbaars (inlandsch vischje met rug-en buikvinstekels, 4-9 cm.), m. -baarzen: het - je heet ook stekeltje en leeft in onze slooten, grachten en plassen; -bes (kruisbes), v. -sen; -bezie (kruisbes), v. -beziën; -brem (ronde stekeldistel, kogeldistel), v. -men; -draad (ijzerdraad met puntige stekels), o. gmv., als voorwerpen, m. -draden; -draak (pieterman), m. -draken; -grondel (een soort van grondeling, ook steenbijter), m. -s; -ig (met stekels bezet, vol stekels), bn.: planten met -e bladeren; de egel heeft een -e huid; fig. een - woord, een - antwoord, hekelend, scherp, bits; iem. iets -s zeggen, scherps; -igheid (stekelig woord), v. -heden; -ing (grondel, grondeling), m. -en; -karpel (met stekels gewapende karpel), m. -s; -krab, v. -ben; -rat, v. -ten; -rog (rog met puntige doornjes op den rug), m. -gen; -tje, o. -s, zie Stekelbaars; -varken (e. soort van knaagdier, geheel bezet met stekels, in de warme landen der oude en nieuwe wereld), o. -s: - is in ons land ook wel de volksnaam van den Egel, zie ald.
Stek'kelvinnige visschen (wier rug- en staartvin nl. met stekels bezet zijn), m. mv.
Stek'en, ik stak, heb gestoken: met een mes, met een dolk -, wonden; de wespen hebben mij gestoken; fig. de zon stak erg, d.i. brandde erg; zegsw. de loftrumpet -, aan den mond brengen, blazen; ik laat die studie -, varen; iemand naar de kroon -, zie Kroon; ergens een speldje bij -, zie Speld; dat stak hem de oogen uit, zie Oog; van wal -, zie Wal; in de modder blijven -, vastzitten; fig. in zijn rede blijven -; iem. in de hoogte -, hem prijzend verheffen; de hoofden bij elkaar -, overlæg plegen; de broodkrumels - hem, zie ald.; den draak - met, zie Draak; onder stoelen en banken -, zie Bank; de moord stak hem, hij stierf, vero.
Stek'er (werktuig, waarmee men steekt), m. stekers; ook: persoon, die steekt.
Stek'ken (door stekken voortplanten, een stek in den grond zetten, om ze te laten groeien), ik heb gestekt: bessen -, rozen -.
Stel (stand, orde; geschikte plaats), m. gmv.: ons huis is nu op -, alles is in orde, op regel; zegsw. op - en sprong, dadelijk, onmiddellijk.
Stel (bij elkander behorende voorwerpen, een verzameling), o. stellen: een - juweelen, een - porsseinen kopjes en schoteltjes; een olie-en azijn -; een - maten en gewichten.
Stel'en (diefstal plegen), ik stal, heb gestolen: die eens steelt, is altijd een dief, wanneer men eens iets heeft gestolen, wordt men er altijd op aangezien, behoudt men altijd den naam van dief; zegsw. iemands hart -, zijn genegenheid winnen; het is om te -, zeer lief en aardig; -er, m. -s, zie Heler.

Stel'hout, -ijzer (stuk hout of ijzer, veelal met groeven, waarmee men iets hooger of lager kan stellen of plaatsens), o. -en, -s, het - van een ziekestoel, van een rustbed: van een lessenaar; het - van een affuit.
Stel'kunde, stel'kunst (algebra), v. gmv.: de - is een afdeling der wiskunde.
Stel'kunstig (algebraïsch), bn.: een -e oplossing van een rekensom.
Stella'ge (stelling, steiger), v. -s. (g = zij).
Stel'len (plaatsen), ik heb gesteld: te boek -, tentoon -; paal en perk -, de grenzen aanwijzen, fig. kortwieken, betsegelen; in slagorde -, schikken; iem. voorwaarden -, aan voorwaarden binden; iem. de wet -, voorschrijven, hoe hij handelen of zich gedragen moet; in het licht -, duidelijk maken; ergens een eer in -, als een eer beschouwen; te hand -, overhandigen; tevreden -, doen zijn; hij kan het goed -, is een gezeten burger; in vrijheid -, de vrijheid teruggeven; in het werk -, d.i. aanwenden; op de proef -, d.i. beproeven; hoe zal hij dat -? aanleggen; hij moet het maar - zonder sigaren, d.i. het doen zonder.
Stel'ler (hij, die opstelt, in geschrifte brengt), m. stellers: wie is de - van dit artikel?
Stel'lig (zeker, bepaald), bn. en bw.: een -e belofte, de -e verwachting hebben; gij moet - komen; -heid, v. gmv.
Stel'ling (te bewijzen waarheid, thesis, leerstelling), v. stellingen; -linkje, o. -s.
Stel'ling (plaatsing, ook stellage), v. -en.
Stel'ling (mil. positie, post, vast punt), v. -en: een - aanvallen, verdedigen, nemen.
Stellionsaaf (Lat. bedrog bij handel of bij onderzetting, bedrieglijke overeenkomst of handeling, bedrieglijk bankroet), o. gmv.
Stel'oefening (schooloefening in het leeren stellen), v. -oefeningen: een boekje met - en d.i. met stof voor opstellen, enz.
Stel'pen (stillen, doen ophouden), ik heb gestelpt: het bloed -; -ing, v., -en.
Stel'p'net (een vischnet, om visch al overdekkend te vangen), o. -netten.
Stel'regel (richtsnoer, grondregel), m. -s.
Stel'schroef (richtschroef), v. -schroeven: een nat. instrument met vier -schroeven, schroefjes, om het waterpas te doen staan.
Stel'sel (systeem), o. stelsels: het tientalig -, het continentaal -, zie Continentaal; het - van muten en gewichten, zie ald.
Stel'selaar (ontwerper van een of meer stelsels; man der theorie, die de practijk uit het oog verliest), m. stelselaars.
Stel'selloos (zonder stelsel), bn., -loozar, -t of meest -; -heid, v. gmv.
Stelselma'tig (volgens een aangenomen regel, ordelijk), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
Stel'selzucht (voortiefde v. stelsels), v. gmv.
Stelt (stok met voetrede), v. stelten: de knapen liepen op -en; zegsw. op -en zetten, in beroering brengen, in wanorde; het huis stond op -en, eig. de zaken stonden wankel, fig. alles was in wanorde, in de war.
Stel'tenlooper (persoon, die op stellen loopt), m. -loopers.
Stelt'looper (een orde van vogels, wier pooten geschikt zijn om in het water, in poelen en plassen, in zand te loopen, daar die pooten dun en lang zijn), m. -loopers: de ooievaar is een -, de struis is een -,

Stem (stemgeluid van mensch of dier), v. stemmen: een sterke, heldere, doffe -, met gedempte - spreken; zijn - verheffen, fig. zijn - tegen iets verheffen, er krachtig tegen op komen; de - v. d. nachtegaal, de -men v. h. woud; fig. de - v. h. geweten.

Stem (kiesstem, stembiljet), v. stemmen: zijn - uitbrengen; een - in het kapittel hebben, zie Kapittel; hij had meer dan duizend stemmen, bij een verkiezing.

Stem (zangstem), v. stemmen: een mooie - hebben; geen - hebben, niet kunnen zingen.

Stemband (deel van het gehuïdsorgaan van menschen en dieren), m. - banden.

Stembiljet (-briefje), o. -biljetten.

Stembriefje (stembiljet), o. -briefjes.

Stembuiging (uitdrukking, welke men in zijn stem legt), v. gmv.; zie Modulatie.

Stembureau (college van personen, die de stemmen opnemen), o. -bureau's. (eau = oo).

Stembus (blikken bus, waarin men zijn stembiljet werpt), v. -bussen; zegsw. uit de - komen, gekozen zijn.

Stemdistrict (kiesdistrict), o. -districten.

Stemgeluid (het geluid van een stem), o. -geluiden; zie Timbre.

Stemgerechtigde (iemand, die mede mag stemmen of kiezen), m. en v. -gerechtigden.

Stemhamer (werktuig, om een piano te stemmen), m. -hamers.

Stemhebbend (stemgerechtigd), bn.

Stemkaart (kaart, waarbij men opgeroepen wordt om te stemmen), v. -kaarten.

Stemlijst (lijst der stemgerechtigden), v. -en.

Stemmen (eig. stem geven aan), ik heb gestemd: een piano, een viool -, op een bepaalde toonhoogte stellen; fig. hij is gestemd tot vreugde; hij was gunstig jegens ons gestemd, gezind; -mer, m. -s; -ming (het stemmen van muziekinstrumenten), v. gmv.

Stemmen (zijn stem uitbrengen), ik heb gestemd: op iem. of iem. -; vóór een zaak of een voorstel -, tegen iets -.

Stemmig (ingetogen, zedig, ernstig, niet oprichtig), bn. en bw.: een - meisje, een - e kleeding, - gekleed zijn; -heid, v. gmv.

Stemming (gemoedsgesteldheid), v. -en.

Stemopnemer (iem., die de uitgebrachte stembriefjes opent en afleest), m. -opnemers.

Stemopneming (het aflezen en opteekenen van de uitgebrachte stemmen), v. gmv.

Stempel (zegel, cachet, ook het merk zelf), m. stempels; zegsw. iemand van den ouden -, d. i. van den ouden trant, nl. eenvoudig, braaf, eigenlijk gezegd van munten, dus een ouderwetsch maar degelijk mensch; zijn - op iets drukken, zijn zegel aan iets hechten, iets goedkeuren; fig. die man drukt den - op zijn omgeving, is veruit de meerdere in kennis of in zedelijk gehalte, heeft prestige.

Stempelen (den stempel drukken op), ik heb -stempeld; -aar (beambte, met het stempelen belast), m. -s; -inkt (inkt, om mee te stempelen), m. -en; -merken (rijksmerken, die door rijksstempels worden aangebracht op gouden en zilveren voorwerpen), o. mv., zie: Waarborg en Essai; -snijder (kunstenaar, die figuren en letters in stempels snijdt, graveur), m. -s.

Stemplicht, m., zie Kiesplicht.

Stemrecht (recht, van zijn stem te mogen uitbrengen), o.: het algemeen -, recht voor iederen burger, om te stemmen; - is stemplicht;

de suffragettes in Engeland eischen - voor de vrouw; zie Kiesrecht.

Stempleet (nauwe opening tusschen de stembanden), v. -spleten.

Stemtoon (toonhoogte van een stem), m. gmv.

Stemvee (minachtende naam voor dat gedeelte der kiezers, dat op bevel onzelfstandig en gedwee op iemand stemt), o. gmv.

Stemverheffing (het luider doen klinken van de stem), v. -en.

Stemvork (muz. tweetandig door slag of stoot een juiste toonhoogte aangevend werktuigje), v. -en; zie Diapason.

Stemvorming (het vormen, ook beschaven van de stem), v. gmv.

Stemzate (klemtoon, accent), v. Vl.

Stenden (gesch. de drie standen, de Staten), m. mv.: de - des Rijks.

Stenen (zuchten, zacht kermen), ik heb gestemd: de arme lijd' lag te -, kreunen.

Steng (verwant met stang: verlengstuk van den mast van een schip, staak), v. -en.

Stengel (verkleinw. van stang: dunne bloemsteel), m. -s; -blad, o. -bladeren, -bladen.

Stenograaf (snelschrijver), m. -grafen, (e = ee); -graphie' (kortschrift, d. i. snelschrijfkunst door middel van teekens en afkortingen), v. gmv., lees: stee-noo-gra-fle'; -graphieeren (snelschrijven, met afkortingen schrijven); -graphisch (snelschrijfkunstig), bn.: een - verslag; de directeur van den - en dienst, (phisch = fles); -gram (het door stenographie opgeteekende rapport, verslag in snelschrift), o. -grammen; -telegraphie (het nieuwe telegraafstelsel voor kabels, bestaande in kortschrift), v. gmv.

Stentor (heraut der Grieken vóór Troje, wiens stem luider klonk dan die van vijftig andere krijgslieden samen), m. gmv., fig. een man met een stem als een klok, (en = en); -stem (zeer doorringende stem), v. -men.

Stefanus-orde (Hong. ridderorde), v. gmv.

Steppe (eig. een Russ. woord = woestijn: uitgestrekte, waterarme grasvlakte in Rusland en W.-Azië), v. -n; -achtig (als een steppe), bn. -er, -st: een - landschap; -landschap (landschap, dat eig. een steppe is), o. -pen: een - gaat in Arabië geleidelijk over in de woestijn.

Ster, star (hemelbol), v. -ren: de avond-, de morgen-, de noord-, de pool-; een staart-, een vaste -, zie ook: Geluksster.

Ster (iets, dat op een ster gelijkt), v. -ren: de - in het wapen van Maastricht, de - van een of andere ridderorde, de - als distinctief van officieren; een - van diamanten, borstiersraad; een - in het jsvallen; fig. groot zanger of beroemde zangeres.

-ster (achtervoegsel), b.v. werkster, spinster, zangster, bedelaarster, herbergierster, namen van vrouwelijke personen, die meest een uitgedrukte werking verrichten.

Steranijs (plantk. plant, welker zaden een anijsachtigen smaak hebben), m.: de plant is aldus genoemd naar den vorm harer vrucht.

Stere (kubieke meter of wisse), v. -n, -s.

Stereographie (lichaamsbeschrijving of teekening er van op een vlak), v. gmv. (e = ee); -ometrie' (meetkunde der lichamen, leer der lichaamsmeting), v. gmv., (e = ee); -oscoop' (optisch werktuig, dat de vlakke beelden als lichamen te aanschouwen geeft), m. -copen; -otiep' (vast, onveranderlijk),

bn.: een -e *glimlach lag op haar gelaat*, altijd dezelfde; -**otypeeren** (vaste drukplaten vervaardigen en daarop drukken); -**otypie** (plaatletterdruk, het maken v. vaststaande drukvormen), v. gmv.
Sterfbed (doodbed), o. -bedden: maar ook altoos aan -bedden te staan! (Potg.); -**dag** (dag van overlijden), m. -dagen: het is vandaag (5 Mei) de - van Napoleon I; -**eljk**, bn.: de mensch is -, d. i. moet of zal eens sterven; -**geval** (geval of gebeurtenis van iem. sterven), o. -len: een - in de familie hebben; -**huis** (huis, waar een doode is), o. -huizen: samenkomst aan het -; -**jaar** (het jaar van iem. dood), o. -jaren: het - van Vondel (1679); -**lijst** (lijst van sterfgevallen), v. -en; -**te** (het sterven, het doodgaan), v. gmv.: er was groote - onder het vee; -**tecijfer**, o. -s: het gemiddeld - in Nederland is 1.86 %; -**tefel** (-tabel), v. -s; -**tijd** (tijd of uur, dat iemand sterft), o. gmv.; -**uur** (uur, dat iem. sterft), o. -uren.
Sterfgewelf (dichterl. uitspansel), o. gmv., zie Sterrendak.
Steriel (onvruchtbaar, do^a, schraal), bn.
Sterilisator (toestel, om melk, enz. te steriliseeren), m. -ors; -**seeren** (eig. onvruchtbaar maken), ik heb, het is gesteriliseerd: de melk -, d. i. alle levende kiemen er in dooden; evenzoo kan men groenten, vruchten, medische werktuigen -. (s = z).
Steriliteit (onvruchtbaarheid, misgewas, droogheid, dorheid), v. gmv.
Sterk (krachtig,forsch), bn. en bw.: -e dranken; -e schoenen, -laken, -linnen, stevig, duurzaam; een -paard, krachtig: een -e wind, hevig; spraak. -e werkwoorden, nl. die van stamklinker wisselen, b.v. drinken; dat is -gekruid, -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Sterkbeenig, bn.: -e knapen, (C. O.), d. i. hebbende gespierde beenen; -e honden.
Sterkdrank (drank, die alcohol bevat), m. -en; zie Drankbestrijding.
Sterken (kracht geven, fig. troosten), ik heb gesterkt: zich -; -**ing** (bemoediging), v. gmv.
Sterkerij (in de katoenspinnerij het lokaal, waarin de gesponnen garens door een soort van meelpap gehaald worden en daarna over cilinders gedroogd), v. -en.
Sterkers (bitterkers, tuinkers), v. gmv.
Sterkgespierd (met sterke spieren), bn.: -e sjouwerlui; -**gezenuwd** (met sterke zenuwen), bn.: de -e landman.
Sterkte (het sterk-zijn), v. gmv.: de - van linnen, van laken, van een draad.
Sterkte (talrijkheid), v. gmv.: de - van een gezelschap; -**staat** (-lijst), m. -staten.
Sterkte (troost, bemoediging), v. gmv.: God is mijn -, kracht.
Sterkte (fort, schans), v. -n: een -bouwen.
Sterkwater (oplossing v. salpeterzuur), o.
Sterling, bn., een pond - of £, d. i. 20 shilling, ieder van ± f 0.60, of ± f 12.00.
Sternetje (insecten-etend vogeltje, zeer nuttig, maar niet door de wet beschermd), o. -s: de -s worden aan Den Helder bij duizentallen geschoten voor dameshoeden; zie Sterretje.
Sterrebloem (sterkruid), v. -bloemen.
Sterrebosch (plantsoen in den vorm van een ster), o. -bosschen: het - te Groningen.
Sterrejaar (tijd van den schijnbaren omloop der zon), o. -jaren; zie Siderisch.

Sterrekers (kleine tuinkers), v. gmv.
Sterrekruid (zeeaster; plant, die op aangestibde gronden wast), o. gmv.
Sterrenbeeld (hemelteeken, een der groepen, waarin men de vaste sterren aan het uitspansel heeft vereenigd), o. -beelden, b.v. Grootte Beer, Jachthonden, Orion, Pleiaden, Zuiderkroon, en de teekens van den Zodiak.
Sterrendak (dicht. sterrengevel), o. -daken: onder 't ruim der -daken, (Borger).
Sterren en strepen, v. mv.: de -, de Amerikaanse vlag, zie Sterrenvlag.
Sterrengroep (groep sterren, meestal sterrenbeeld), v. -en; -**hemel** (uitspansel vol sterren), m. gmv.; -**kaart** (kaart, die een deel van den sterrenhemel voorstelt), v. -en; -**kijker** (eig. iem., die naar de sterren kijkt, fig. sterrenwicheelaar), m. -s: de groote Wallenstein (1582-1634) was een -; -**kijkerij** (wicheelarij door middel van den stand der sterren), v. gmv.; -**kunde**, v. gmv., zie: Astronomie, Astronomisch; -**kundige** (astronoom), m. en v. -n; -**licht** (licht der sterren), o. gmv.; -**regen** (regen van schijnbaar vallende sterren), m. -s; -**toren** (observatorium), m. -s; -**vlag** (de Amerik. vlag met sterren en strepen), v. -gen: zij heeft thans 48 sterren voor de 48 staten der Unie; oorspronkelijk waren er 13 sterren, en 13 strepen (zooals nog), nl. voor de 13 oudste staten, die de kern vormen der tegenwoordige Unie; -**wacht** (een gebouw, waarin men allerlei sterrenkundige instrumenten heeft en den loop enz. der sterren waarneemt, ook sterrentoren, observatorium), v. -wachten; -**wicheelaar** (persoon, die uit den stand der sterren voorspellingen doet ten opzichte v. h. tot van menschen of volken), m. -s: vooral de Oudheid had haar -s; ook onder de christenvolken, tot aan ± 1600, vond men -s, b.v. Nostradamus, 1503-166, in Frankrijk, in de dagen van Katharina de Medicis, ook: Astroloog; -**wicheelarij** (de vermeende kunst van voorspelling van sterrenwicheelaars), v. -en: het stelsel van Copernicus (1473-1543), dat de aarde tot een ondergeschikt hemellichaam maakte, gaf den doodsteek aan de -, ook: Astrologie.
Sterreschot (het vallen v. een ster), v. gmv.
Sterretje (kleine meeuw onzer plassen en rietvelden), o. sterretjes, zie Sterntje; het - heeft zijn nest midden op een krag en legt 5 blauwe, gespikkelde eitjes.
Sterveling (mensch), m. en v. -en; ook -e.
Sterven (ophouden te leven, overlijden, dood gaan), hij stierf, is gestorven: de man ligt op -; de vrouw kwam te -, fig. het woord stierf op zijn lippen, hij sprak het niet uit; hij stierf duizend dooden, b.v. door foltering.
Stervend, bn.: de -e vader, ik vond hem -; de -e, zn. m. en v. stervenden.
Stervensnood (in gevaar van sterven), m. gmv.: een minnelijke prinsentelg in - te aanschouwen, (Bild, Elius), doodsstrijd.
Stervensuur, o. -uren; zie Sterfuur.
Stervormig (in den vorm van een ster), bn.: -e vermicelli, -e kaakjes.
Stethoscoop (een geneeskundig instrument, om den hartslag en de beweging der longen te hooren), m. -copen. (th = t).
Steun (stut, schraag, schoor), m. steunen.
Steun (hulp, fig. troost, verzorger), m. gmv.; -**balk** (stut- of schoorbalk), m. -en; -**beeld**

(schraagbeeld), o. -en, ook: Caryatide; -**bladen** (plantk. kleine, aan den voet van den bladsteel, bladachtige uitspruitsels), o. mv.; -**en** (rusten op, stutten), ik heb gesteund; -**der**, m. -s; -**ing**, v. gmv.; -**en** (stenen, kernen), ik heb gesteund; -**pilaar**, m. -pilaren: *Ovens was een - der beurs*, (Potg.), stut, instandhouder; *ik ben niet zoo geleerd, dat ik als een - der wetenschappen op mezelf kan blijven staan*, (Kootsveld); -**punt** (ondersteuningspunt), o. -en: *het - van een hefboom, evenwichtspunt*; -**sel** (al, wat eig. en fig. steunt), o. -s; -**stuk** (iets, dat wordt aangebracht om te steunen), o. -ken.

Steur (kraakbeenige visch der Noordzee, leeft ook in onze rivieren, soms 3 M. lang), m. steuren, fig. kamper -, zie aldaar; -**haring** (haring, die ongekaakt in 't zout wordt gelegd, om daarna te worden gerookt tot bokking), m. -haringen, (als stofnaam), v. gmv.

Stev (hooge laars, ruitelaars), m. -s; -**knecht** (houten laarzentrekker), m. -s.

Stev (voor- of achterdeel van een schip), m. stevens: *de voor-, de achter-; den -wenden, keeren, van koers veranderen: Verdoodden! wendt den -, keert weer*, (Tollens).

Stevenen (koersleggen, sturen, zeilen naar), ik ben gestevend; fig. loopen, gaan.

Stevig (hecht, sterk), bn. en bw.: *een - schip, die paal staat -, vast; fig. - doorstappen, flink; een -e knaap, sterk; een -e kost, voedzaam; -er, -st; -heid*, v. gmv.

Steward (Eng. hofmeester, proviandmeester op een zeeboot), m. stewards; lees: stioe'd.

Sticht, stift (landstreek onder een abt of bisschop), o. gmv.: *het Neder-, Utrecht; het Over-, Overijssel*; in engeren zin is stift: een gesticht, klooster, abdij.

Stichtelijk (afleid. van stichten: godsdienstig), bn. en bw.: *een - leven leiden; een -boek, -e lectuur, godsdienstzin opwekkend*.

Stichtelijk lied (geestelijk lied, dat ten doel heeft de opwekking of versterking van het godsdienstig gevoel, de verheffing van het gemoed tot God), o. stichtelijke liederen, b.v. Beets: *Gewijde liederen*.

Sticht (grondvesten, vestigen, bouwen), ik stichtte, ik heb gesticht: *een stad -; iemand een eerzuil -, oprichten*.

Sticht (doen ontstaan), ik heb gesticht: *brand -; fig. kwaad -, nut -*.

Sticht (in goede of godsdienstige stemming brengen), ik heb gesticht: *iem. door zijn voorbeeld -, door zijn woorden -*.

Stichtenaar (oudtijds, naam v. e. bewoner van het bisdom Utrecht), m. -s, -aren.

Stichter (oprichter, bouwer), m. -s, -en: *hij was de - van een hofje; de -s van Rome*.

Stichting (het ontstaan), v. gmv.: *de - van Dordt (1015), de - van Rome (754 v. C.); -afeest, o. -en; -soorkonde (-brief), v. n.*

Stichting (godsdienstige stemming), v. gmv.: *dat bracht geen - aan*, (Staring).

Stichting (iets, dat gesticht is, gebouw, fundatie), v. -en.

Stichtsch (tot een sticht of bisdom, en wel inzonderheid tot het bisdom Utrecht behoorende), bn.: *de -e edelen*.

Stiefbroeder (halfbroeder), m. -s; -**dochter** (dochter van een eersten man of van een eerste vrouw), v. -s; -**kind**, o. -eren, fig. *een - der fortuin, iem., die door de fortuin niet begunstigd wordt; -moeder* (tweede

moeder), v. -s; -**moederlijk** (liefdeloos, hardvochtig), bn. en bw.: *een -e behandeling; zegsw. door de natuur - bedield zijn (van personen of landen), d. i. karig, sober, schraal, -er, -st; -vader* (tweede vader), m. -s; -**zoon**, m. -zoons, -zonen, zie Stiefdochter; -**zuster** (halfzuster), v. -s.

Stiekem (stilletjes, heimelijk), bw., volkst. *hij ging er - van door*.

Stiekemerd (iem., die stiekem doet), m. -s.

Stiel (stijl; schrijfstijf; schrijfwijze, manier; ambacht, bedrijf), m. gmv. vl.

Stier (mann. rund), m. stieren, fig. ruwe kerel, zie John Bull, ook: *tweede sterrenbeeld in den dierenriem, zie Zodiak*.

Stierachtig (als een stier, lijkende op een stier, fig. lomp, brutaal), bn. en bw.; -er, -st.

Stierkop (kop van een stier), m. -koppen.

Stieren; zie Sturen.

Stierengevecht (een wreed en nationaal volksvermaak of volksspel in Spanje en N.-Italië), o. -en, zie: Banderillo, Capeador, Espada, Matador, Picador, Toreador.

Stierenhuid (huid v. een stier), v. -huiden.

Stierenoffer, o. -s; zie Hecatomb.

Stierenvleesch (nl. van een stier), o. gmv.; ook: Stieren vleesch, nl. van stieren.

Stierkalf (mannelijk kalf), o. -kalveren.

Stierlijk (als een stier), bw.: *zegsw. - het land hebben, erg uit zijn humeur zijn, als een stier, die aan een touw in de wei is vastgebonden; zich - vervelen*.

Stiermensch, m.; zie Minotaurus.

Stift (houten of metalen pen, puntig voorwerp), v. stiften.

Stift (klooster), o. -en; -**sgoederen**, o. mv.

Stiftsdame (adelijke dame; vroeger: bewoonster van een stift), v. -dames.

Stifts'heer (R.-K. kanunnik), m. -heeren. vl.

Stifts'mevrouw (R.-K. overste van een adellijk klooster), v. -en: *de eerbare rij der gesluerden, van hare - voorgaen, hief den plechtigen koorzang aan*, (C. O.)

Stigma (lit- of merkteeken), o. -ma's, -mata.

Stigmatiseren (met littekens kenmerken), zie Gestigmatiseerde.

Stijf (moelijk te buigen, strak, straf), bn. en bw., stijver, -st; -**heid**, v. -heden.

Stijf (handel. tegenstell. van slap), bn.: *de markt is -, de goederen gaan tegen den gevraagden prijs en hooger van de hand*.

Stijfhoofd (koppig mensch), m. en v. -en.

Stijfhoofdig (koppig), bn., -**heid**, v. gmv.

Stijfkop (koppig persoon, stijfhoofd), m. en v. -koppen; -**pig**, bn., -er, -st; -**igheid**, v.

Stijfsel (uit den stam van stijven + sel: plakmiddel), v. gmv., volkst.: *Stijfel*, v. gmv., zie Amylum; -**achtig** (op stijfsel lijkende), bn., -er, -st: *een -e pudding; -em* (in smeren met stijfsel), ik heb gestijfzeld: *het linnengoed -; -fabriek* (fabriek, waar stijfsel wordt gemaakt), v. -en; -**glans** (zeker preparaat, om gesteven waschgoed te doen glanzen), m. gmv.; -**kwast** (kwast, waarmede men de stijfsel uitsmeert), m. -en; -**pot** (pot, waarin stijfsel gedaan is of wordt), m. -potten; -**water** (zeer dunne stijfsel, waterachtige stijfsel), o. gmv.

Stijfte (stijfheid, stramheid), v. gmv.: *- in de beenen, in de gewrichten, in den nek, enz.*

Stijg (twintigtal), v. en o. -en; zie Snees.

Stijgbeugel (voelbeugel aan een riem, v. h. zadel ahangende, door middel van welken

men te paard stijgt), m. -s: zegsw. den voet in den - hebben, op weg zijn om tot zijn doel te komen, om hooger op te klimmen, een vast begin hebben, vooral bij een carrière.

Stijgen (eig. gaan, thans: omhooggaan), ik steeg, ben gestegen: van het paard -; te paard -, die ballon zal hoog -; de prijzen der granen -; hij steeg tot hooge ambten; -ing, v. -en: de -ing der tabaksprijzen.

Stijl (Lat. *stilus*: schrijf-, schilder- of bouwtrant, de eigenaardige manier, waarop een schrijver zich uitdrukt, of waarop een kunstenaar, een kunstschool, een volk hun schoonheidsideeën gewoon zijn uit te drukken en zich daardoor van anderen onderscheiden), m. stijlen: de - van een prozaschrijver of dichter, de - van Hooft, de - van Cats, de - der Grieken, de Moorsche -; de - van meubelen; brief-, kansel-, koopmans-, prozastijl; -loos (zonder stijl), bn. en bw.

Stijl (pilaar, pilaster, stut), m. stijlen.

Stijl (tijdrekening), m. stijlen: de Juliaansche - of de Oude -, zie ald.: dit jaar was te lang; de Gregoriaansche - of de Nieuwe -; deze verschillen nu 15 dagen, Russen en Grieken schrijven 1 Maart, als wij den 16en Maart schrijven.

Stijl'leer (leer v. d. stijl), v. gmv.

Stijl'ven (met stijfjel bewerken, stijf maken), ik steef, heb gesteven: het linnengoed -.

Stijl'ven (fig. sterken), ik heb gestijfd: iem. in het kwaad, in een boos opzet -, d. i. aanzetten; dat zal de schatkist -, vullen; de wind begint te -, krachtiger te worden.

Stijl'vigheid (het min of meer stijf zijn, fig. het housterig-zijn), v. gmv.: - in armen en beenen, stramheid.

Stik'donker (volkomen donker), bn.: een -e nacht; zie Pikdonker.

Stik'grond (zware kleigrond), m. -en.

Stik'hoest (benauwende hoest), m. -hoesten.

Stik'ken (het blijven steken van den adem, verstikken), hij is gestikt: - fig. van het lachen, proesten; zie Stikken.

Stik'ken (fijne steken maken, borduren), ik heb gestikt; -ker, m. -s; -sel (stiknaad), o. -s; -ster (naaister), v. -s.

Stik'lucht (erg bedorven lucht, waarin menschen en dieren stikken), v. gmv.

Stik'machine (naaimachine, dienend om mee te stikken), v. -machines.

Stik'stof (een kleur-, reuk- en smaakloos gasvormig element in den dampkring, ten bedrage van 79% aanwezig, en wel verbonden met zuurstof en waterstof), v. gmv.

Stik'vol (eig. vol om te stikken, tjokvol), bn.: een -le kerk, een -le zaal, een -le klas.

Stik'werk (naaiwerk, dat met den stiksteek bewerkt is), o. gmv.

Stik'ziend (erg bijziende), bn.; -heid (erge miopie), v. gmv.

Stil (zonder beweging, rustig, kalm), bn. en bw.: zegsw. -le waters hebben diepe gronden, zie Water; een - mensch, een -le Mis, R.-K. er is geen zang bij; het is een - stadje, zonder vertier; ergens - gaan leven, rustig, kalm; -ler, -st; -heid, v. gmv.

Stil'eeren (verwant met stijl: in goeden stijl opstellen, in woorden uitdrukken; stiliseeren); een goed gestileerd opstel; teekenk. een gestileerde bloem; zie Styleeeren.

Stilet' (kleine dolk, ook: graveerstift; verder: peilnaald, sonde), o. stilleten.

Stil'houden (rustig houden, verzwijgen), ik hield -, ik heb -gehouden; als samenstelling in één woord te schrijven, evenzoo: Stil'liggen, Stil'staan, Stil'zitten, enz., z. ald.

Stil'seeren (stilleeren, een natuurvorm b.v. een boomblad veranderen in een kunstvorm).

Stil'ist' (verwant met stijl: schrijver, die een eigen stijl heeft), m. -en: Busken Huet was een goed -; Willem Kloos is een helder -.

Stil'ien (bevredigen), ik heb en ben gestild: den honger -; -ling, v. gmv.

Stil'letje (verplaatsbaar gemak), o. -s.

Stil'letjes (in stilte), bw.: zich -verwijderen.

Stil'leven (schilderstuk, voorstellende een combinatie van onbezieldde voorwerpen: bloemen, vruchten, dood wild, gevogelte, huisraad, wapens, enz. enz.), o. -levens.

Stille-vennoot (handel, vennoot-geldschieder, commanditaire vennoot), m. stille-vennooten.

Stille-verklikker (geheime politie-agent, handlanger der politie), m. -s: de -s in den Franschen tijd.

Stille-Vrij'dag (Herv. drie dagen vóór Paschen, gedenkdag van het lijdén en sterven des Heeren), m. -Vrij'dagen.

Stil'liggen (niet bewegen, op dezelfde plaats blijven liggen), ik lag -, ik heb -gelegen: kan die hond goed -? de schuit lag -.

Stil'ligheid (stilheid, stilte, rust), v.: zijn oude dag in - doorbrengen. gmv.

Stil'staan (blijven staan), ik stond -, heb -gestaan: zegsw. - doet achteruitgaan, d. i. Rust, roest; fig. voor iets -, het niet begrijpen.

Stil'staand, bn.: een - water, -e poelen.

Stil'stand (rust, kalmte), m. gmv.: - in zaken, tot - brengen; - van wapenen.

Stil'te (kalmte, rust), v. gmv.: de - des doods, een onheilspellende -.

Stil'us (stilet der ouden), m. -sen; de - was aan den onderkant spits en aan de bovenzij uitgeplet; zie: Stijl en Wastafel.

Stil'zitten (zitten zonder zich te verroeren), ik zat -, heb -gezetten; fig. rusten, niets doen.

Stil'zwijgen (niet spreken), ik zweeg -, heb -gezwegen: over iets -.

Stil'zwijgen, o. gmv.: - is nog verre van toestemmen, (Kostsveld), iem. het - opleggen.

Stil'zwijgend, bn.: een -e voorwaarde, d. i. ongenoemde, waarvan in een contract geen melding wordt gemaakt; -held, v. gmv.

Stim'ulans (Lat. opwekkend of prikkelend middel; fig. drijfveer, prikkel, opwekking, aanzetting), m. stimulantia.

Stimula'tie (prikkeling, opwekking, aansporing, aanzetting), v. -tiën, -s. (t = ts).

Stimuleeren (aandrijven, aansporen).

Stim'ulus (Lat. prikkel), m. stimuli: zoodat ik nu den - niet langer kan weerstaan om u te schrijven, (C. O.).

Stink'dier (een soort van das in Mexico, zoo geheeten naar den stank, dien het verspreidt, als het vervolgd wordt), o. -en.

Stin'ken (leelijk of kwalijkrieken), het stonk, heeft gestonken: de mestvaalt -t.

Stin'kend (stank afgevend), bn.: onder den adem van een - riool, (C. O.).

Stin'kerd (ondeugd, deugniet), m. -s.

Stin'k'ever (zekere zeer fraaie kever), m. -s: naar men meende, hield deze kever zich in stinkende moerassen op; -poel (rot-poel, stinkende poel), m. -en; -sloof, v. -en; -stok (slechte sigaar), m. -ken, gmv.: hij stak daarna aan, hetgeen hij met een

- kieschen term een - noemie, (C. O.); -vlieg (vlieg, d. op uitwerpselen of fecaliën aas), v. -en.
- Stins** (steenen huis; vroeger: steenen gebouw v. d. adel in Friesland), v. stinsen. gew.
- Stip** (vlek, puntje), v. stippen: zegsw. er zal geen - aan ontbreken, niet het minste.
- Stipendium** (Lat. liefdegift, vastgestelde aalmoes of gift), o. -dia, -diën.
- Stippel** (kleine stip), v. stippels.
- Stippelen** (freq. van stippen: stippels maken), ik heb gestippeld; -ing, v. -en; -lijn (gestippelde lijn), v. -lijnen.
- Stippen** (indoopen), ik heb gestipt: brood in de saus -, doopen; de pen in den inkt -.
- Stipt** (nauwgezet), bn. en bw., -er, -st; -elijk, bn. en bw.; -heid, v. gmv.
- Stipulatie** (beding, bepaling, toezegging, overeenkomst), v. -tiën, -ties; lees: -aatsie.
- Stipuleeren** (bepalen, bedingen, vaststellen).
- Stoa** (Gr. zuilengang in oud-Athene, waar Zeno onderwijst gaf, waarom zijn leer de Stoïcijnse werd genoemd), v.; zie Stoïcijn.
- Stobbe** (boomstomp, wortelstronk), v. stobben; -tje, o. -s, gew.; zie Kienhout.
- Stoelen** (dartelen, spelen, ravotten), ik heb gestooid; -er, m. -s; -erij, v. -en; -ig, bn., -ziek (gaarne stoeiend), bn.: -vee.
- Stoel** (zetel), m. -en: een dozijn -en, zitmeubels; een armstoel (fauteuil), een leuning-, een kinder-; zegsw. zich een - in den hemel verdienen, goede werken verrichten; tusschen twee -en in de asch zitten, niet weten wat te kiezen; onder -en of banken steken, zie Bank.
- Stoel** (teeken van gezag, van macht), m. -en: de H. -, de paus; de - der waarheid, preekstoel, de - der boetvaardigheid, biechtstoel; zie ook: Leerstoel, Rechterstoel.
- Stoel draaier** (maker van stoelen met geraaide spijlen), m. -draaiers, ook: Stoelen-.
- Stoelgeld** (geld, dat men voor een stoel betaalt, b.v. in een R.-K. kerk, ook de gezamenlijke opbrengst), o. -gelden.
- Stoelmaker**, m. -s; -matter (persoon, die een stoelmat repareert of maakt), m. -matters; -zetster (in de R.-K. kerken, bewaarder der kerkstoelen), v. -zetsters.
- Stoelgang** (ontlasting, afgang), m. gmv.
- Stoelkussen** (kussen op de zitting van een stoel), o. -kussens.
- Stoelmat** (zittingmat van een stoel), v. -ten.
- Stoelrogge** (rogge, die breed uitstoelt), v. gmv.; zie Rogge.
- Stoelvast**, bn.: hij is -, is een plakker, hij staat niet gauw op; -er, meest -.
- Stoep** (steenen opstap voor een huis), v. stoepen: een hocge -, bordes; zegsw. ieder moet zijn eigen - schoonvegen, ieder moet zijn eigen gebreken verbeteren, vóór hij zich moeit met die van een ander.
- Stoepje** (stadssoldaat), o. stoepjes. vero.
- Stoer** (stevig, groot en sterk), bn.: een -e kerel, (J. v. M.), krachtig, flink; een - matroos, (Schimmel); -der, -st; -heid, v. gmv.
- Stoet** (gevolg, menigte), m. -en: een - van ridders, rij, optocht.
- Stoet** (brood van roggemeel), v. stoeten. gew.
- Stoeterij** (afleid. van stoete d. i. merrie: inrichting tot het fokken van paarden), v. -en.
- Stoethaspel** (onhandig mensch, iem. met weinig verstand en die toch gaarne alleen aan 't woord is), m. stoethaspels: alles was doodstil om den vreemden - te hooren, (C.O.)
- Stof** (stoffage, weefsel), v. stoffen: katoenen - fen, broek -, japon -.
- Stof** (stuifzand, poederaarde), o. gmv.: de mensch is - en asch, Gen. 3: 19; zegsw. dat zal veel - opjagen, veel opspraak geven, veel geschrijf uitlokken.
- Stof** (materiaal, materie), v. gmv.: bouw -, brand -, delf -, kleur -, verf -.
- Stof** (bestanddeel, kiem), v. -fen: stik -, kool -, water -; pok -, smet -, ziekte -.
- Stof** (fig. onderwerp), v. gmv.: de - voor een opstel, voor een gedicht, voor een klucht, enz.; een - voor mijn verzen, (Da Costa).
- Stofbril** (grote bril met ronde, blauwe glazen, door reizigers in de auto en vooral door chauffeurs gedragen, en wel als voorbehoedmiddel), m. -brillen; -deeltje (atoom), o. -deeltjes, zie Zonnestofje; -doek (doek, om er het stof in een kamer mede weg te nemen), m. -doeken; -doekenmandje (mandje voor stofdoeken), o. -s.
- Stoffage** (de stof, waarvan iets gemaakt is, laken, wol, zijde, enz.), v. stoffages: de kleuder - van haar kleedij, (g = zij).
- Stoffeerder** (iemand, die kamers stoffeert), m. stoffeerders.
- Stoffeerderij** (winkel of werkplaats van een stoffeerder), v. stoffeerderijen.
- Stoffeeren** (een kamer van de noodige meubelen, gordijnen, enz. voorzien): gestoffeerde kamers te huur! fig. dit verhaal is met grappen gestoffeerd, opgesierd; -ing, v. -en.
- Stoffel** (uit Christoffel, naar de plumpe houten beelden van den heilige van dien naam: dom mensch, lomperd van een jongen, groote domoor, onbehouwen persoon), m. stoffels.
- Stoffelachtig** (lomp, fig. dom), bn.
- Stoffelijk** (bestaande uit stof), bn. en bw.: het - overschot; spraak. een - bijn. naamw. b.v. gouden, koperen, enz.; -heid, v. gmv.
- Stoffeloos, stofloos** (dichtk. onstoffelijk, geestelijk), bn.: de ziel is een - wezen.
- Stoffen** (pochen, bluffen), ik heb gestoff: hij stoff op z'n rijkdom; -fer (praler), m. -s.
- Stoffen** (privatief van stof: van stof reinigen), ik heb gestoff: is mijn kamer al gestoff?
- Stoffenwinkel** (manufactuurwinkel), m. -s.
- Stoffer** (gereedschap, om te stoffen), m. stoffers: haal een nieuwen - in den borstelwinkel.
- Stofferig** (verwant met stof en stuiven: vol stof), bn. en bw.: wat is het op dezen weg -! uw schoenen zijn -; -heid, v. gmv.
- Stoffig** (vol stof), bn. en bw.; -heid, v. gmv.
- Stoffgoud** (korreltjes fijn goud, goudpoeder op Java en Sumatra en elders in het rivierzand voorhanden), o. gmv.; -hagelen (in zeer fijnen hagel neervallen), het - hagelt, heeft gestoffhageld; -mantel (dunne zomermantel tegen het stof), m. -s; -naam (spraak. naam eener stof), m. -namen: ijzer, papier, leer zijn -namen; -regen (fijne regen, motregen), m. -s; -regenen (zeer fijntjes regenen), het heeft gestoffregend; -thee (eig. stof van thee, fijne theedeeltjes), v. gmv.; -wisseling (omzetting van spijzen in voedingsstof), v. gmv.: -wolk (massa opgejaagd stof), v. -en; -zuigapparaat (toestel, dienende als stofzuiger), o. -apparaten; -zuiger (slang aan een luchtpomp, om het stof uit tapijten, bekleede meubels, enz. te verwijderen en wel door opzuiging), m. -s.
- Stoïcijn** (in oud-Griekenland, leerling uit de school van Zeno [340-260 v. C.]), die leerde,

dat ongeschokte zielsrust het hoogste goed is en men op koele wyze alle rampen of smart moet verloochenen), m. -cijnen; zie Stoa.

Stoïcijnſch (rustig, ongevoelig, kalm), bn.: -e getaleneid, -e berusting, koelbloedige.

Stoïcisme (de leer der Stoïcynen), o. gmv.

Stok (kerfſtok), m. gmv.: die reis loopt mij wat hoog op -, vergt te veel uitgaven.

Stok (ſtaf, cilindervormig ſtuk hout), m. stokken; zie: Degenſtok, Helmſtok, Laadſtok, Maatſtok, Polſſtok, Springſtok, Trommeſtok, Vlaggeſtok; zegsw. *alle gekheid op een ſtokje*, d. i. ter zijde; *van zijn -je vallen*, als een kanarie, dus flauw of in zwijm vallen; *met de kippen op - gaan*, zeer vroeg naar bed gaan, nl. dan al, als de kippen op den ſtok of roest in het hok gaan slapen; *een -je voor iets steken*, het beletten, tegenhouden, doen ophouden; *wie een hond wat slaan, vindt licht een -*, zie Hond; *het met iemand aan den - hebben*, ruzie met hem hebben.

Stok (blok met gaten, waarin misdadigers met de onderbenen vastgesloten werden, ook de gevangenis zelf), m. stokken; -bewaarder (cipier, gevangenebewaarder), m. -s. vero.

Stok (kaartſpel), m. -ken; zie Talon.

Stok doof (voetſlagen doof, niets kunnende hooren), bn.: een -doove vrouw.

Sto'kebrand (twiſtoker), m. en v. -en.

Sto'kebranden (twiſtſtoken), o.: ben je weer aan 't -?

Stokken (vuur aanhouden, vuur aanhebben), ik heb geſtoekt: hout -, turf -, ſteenkool -, een kachel -; fig. *likeur -*, al ſtokende bereiden; *het vuurige van den twiſt -*; *hij doet niets dan -*, opruien.

Stokken, ik heb geſtoekt: *bijen -*, in korven houden; *boonen -*, aan de ſtokken binden.

Stokken (verwant met steken: blijven steken), ik ben geſtoekt: *hij bleef in zijn grafrede -*, zijn adem ſtoekt.

Stokkerig (ſtijf, ſtram), bn. en bw., fig. ſtijf, onhandig, housterig; -heid, v. gmv.

Stokoud (hoogbejaard), bn.: de -e Vondel.

Stokpaard (kinderſpeeltuig), o. -paarden, fig. *de politiek is zijn -*, lievelingsonderwerp; -paardje, o. -jes: *muziek is het - van onzen tyd*, (Potg.); *hij zit op zijn -je*, hij ſpreekt over zijn geliefd onderwerp.

Stokroos (sierplant van boerentuinen, met een langen, ſtokachtigen ſtam), v. -rozen.

Stokslag (slag met een ſtok), m. -slagen.

Stokstijf (erg ſtijf), bn. en bw.: in -stijve houding, zegsw. *iets - volhouden*, hardnekkig.

Stokstil (doodstil), bn.: de ezel stond -.

Stokviſch (op of aan een ſtok zeer hard gedroogde leng, als voorwerpsnaam), m. -viſchen, (als ſtofnaam), v. gmv.

Stolien (het overgaan van vloeistoffen, vetten in vaster vorm, ſtremmen), het is geſtold.

Stolp (glazen klok tot overdekking), v. -en: zet de - over de pendule; zie Stulp.

Stolpen (met een ſtolp overdekken), ik ſtolpte, ik heb geſtolpt.

Stom (sprakeloos), bn.: *die man is -*, fig. in -me verbazing; *spraak. een -me letter*, b. v. de h in thee; *toon. een -me rol*, als figurant; -mer, -st; -heid (het stom-zijn), v. gmv., fig. *stomme fout*, en dan: -heden.

Stomma (plantk. de uiterst kleine huidmondjes der plantenbladen, waardoor de uitwisseling der gassen plaats heeft), v. stomata.

Stom'dronken, bn. gmv.; zie: Smoordronken en Lijk.

Stom'me (iemand, die stom is), m. en v. -n.

Stommeknecht (hoektafel, lat- of richeltafel), m. -knechts; vergelijk Knaap.

Stom'melen (dof gedruisch maken), ik heb gestommeld: *Grootje kwam naar beneden gestommeld*; -aar, m. -aars; -ing, v. -en.

Stom'meling (minacht. domoor, botterik), m. en v. -lingen, voor 't v. ook -e.

Stom'merik (lomperd, domoor), m. -riken.

Stom'migheid (domheid, lomphed), v. -heden.

Stommitelt (erge lomphed, dom gezegde, domme fout), v. -teiten.

Stomp (verwant met stampen: vuiststoot, duw), m. stompen: *iem. een - geven*.

Stomp (afgebruken deel), v. stompen: *de - van een eik*, de - van een arm, *de - van een mast*, overblijfsel, romp.

Stomp (het tegengest. van spits, van scherp), bn. en bw.: *een -e toren*, *een -e neus*; *een -mes*, *een -e hoek*, d. i. grooter dan 90°; zegsw. *zijn tanden op iets - byten* fig. *zich - denken*, d. i. suf, -er, -st; -heid, v. gmv.

Stom'pen (met vuist of elleboog stooten), ik heb gestompt: *iem. in de zij -*.

Stomp'hoekig, bn.: *een -e driehoek*, met een stompen hoek d. i. met een hoek, grooter dan 90°.

Stomp'je (eindje kaars, kort pijpje, klein worsje), o. stompjes.

Stomp'neus (iem. met stompen of platten neus), m. en v. -neuzen.

Stompzin'ig (stomp of bot van zinnen, dom, idioot), bn. en bw.; -heid, v. gmv.

Stond (sig. rustpunt: uur), m. -en: *op dien -*, *van -en aan*.

Ston'de (stond, uur), v. -n: *te dezer -*.

Sto'ne (Eng. steen: handelsgewicht van 6.35 Kg.), o. stones.

Stoof (voetwarmer, ook Vl.: kachel, oven), v. stoven; zie Kerkstoof.

Stoof'appel (appel voor keukengebruik), m.; -peer (gestoofde peer; ook peer, geschikt om gestoofd te worden), v. -peren.

Stoof'apparaat (-toestel), o. -aten; -gat (schoorſteengat), o. -gaten; -plaats, v. -en.

Stool (R.-K. lange, smalle, gekleurde bandstrook, om den hals gaande en tot aan de knieën reikend, op de borst gekruist), v. stollen.

Stoom (vorm van water bij verhitting; damp van kokend water, inzonderheid die, welke wordt gebruikt als beweegkracht), m. gmv.: *een machine, door - gedreven*; zegsw. *dat gaat met -*, zeer snel.

Stoom'baggermolen (baggermolen, door stoom gedreven), m. -s; -barkas (barkas, door stoom gedreven), v. -sen; -boot (vaartuig, door een stoommachine gedreven), v. -en: *er zijn schroef- en rader-stoombooten*; in Europa werd de eerste - in Engeland in 1812 in dienst gesteld, in ons land in 1823; -bootdienst (geregelde vaart tusschen twee steden door een stoomboot), m. -en; -bootmaatschappij (maatschappij, die in stoomvaartdienst voorziet), v. -en; -bootrederij (maatschappij, die stoombooten in de vaart brengt), v. -en; -brandspruit (door stoom werkende brandspruit), v. -en.

Stoo'men (door middel van waterdamp gaar maken), ik heb gestoomd: *rijst -*, *zalm -*.

Stoomen (door middel van stoomkracht vervoeren of vervoerd worden, fig. haasten),

ik hebben ben — stoomd: de machinist stoomde ons de haven binnen; ik ben even naar A'dam gestoomd; wij hebben den heeten nacht door gestoomd; lig. waar stoom jij naar toe? hoe loop jij zoo snel, is er haast?

Stoomfabriek (fabriek, waarin de machines door stoom gedreven worden), v. — en; — **fluit** (eenfluit van een locomotief, tram, stoomboot, enz.), v. — en; — **gemaal** (molen, machinerie, door stoom gedreven tot het uitmalen van het overtollige water uit een polder), o. — **gemalen**, zie Gemaal; — **hamer** (reusachtig bloksstaat, dat door stoomkracht wordt opgeheven en dan van een hoogte op het gloeiende ijzer valt), m. — s; — **jacht** (jacht, door stoom gedreven), o. — en; — **katoenspinnerij** (katoenspinnerij, waarin een stoommachine de spinmachines drijft), v. — en; — **ketel** (werkt een inrichting, waarin water in stoom wordt omgezet), m. — s: er zijn liggende en staande — s; — **kraan** (havenkraan, door stoom werkende), v. — kranen; — **kracht** (kracht van den stoom als beweegkracht), v. gmv.: de — is een kracht, nooit werkens mee, (st.); — **lier** (lier, die door stoom bewogen wordt, op de schepen ook donkey geheeten), v. — en, zie Lier (scheepst.); — **machine** (werktuig, waarmee door stoom arbeid wordt verricht), v. — s: de — doet ontstaan een beweging op een neer, of heen en weer; — **molen** (molen, die door stoom gedreven wordt), m. — s; — **olie-molen** (oliemolen, die door stoom gedreven wordt), m. — s; — **pers**, v. — en, zie Snel-pers; — **pijp** (pijp als geleider of loozer van den stoom), v. — en; — **pomp** (pomp, die door stoom gedreven wordt), v. — en; — **ploeg** (ploeg, die door stoom wordt gedreven), m. — en; — **pont** (pont, die door stoom bewogen wordt), v. — en; — **rijstpellerij** (rijst-pellerij, waarin de machines door stoomkracht gedreven worden), v. — en; — **schip** (stoomvaartuig), o. — en; — **schuif** (klep of schuif, die den stoom beurtelings aan beide zijden van den zuiger inlaat), v. — en; — **tram** (tram, die door een locomotief wordt getrokken), v. — s, (a = e); — **trawler** (Eng. visschersboot met stoomvermogen), m. — s, zie Trawler; — **vaartlijn** (overzeesche weg per stoomboot), v. — en; — **vaartmaatschap-pij**, v. — en; — **vaartuig** (vaartuig, door stoom gedreven), o. — en; — **vermogen** (stoomkracht), o. gmv.; — **wals** (pletrol, die door stoom in beweging wordt gebracht), v. — en: de — dient om grintwegen vast en hard te maken; — **werktuig** (stoommachine), o. — en; — **wezen** (al, wat met stoomwerktuigen in verband staat), o. gmv.

Stoop (vochtmaat van $2\frac{1}{2}$ L., voorheen in gebruik), v. — en: gulden — en ontvangen alree den weelderigen drank, nl. de kandeel, (Poig.)

Stoops'kan ($2\frac{1}{2}$ -Leterskan), v. — kunnen.

Stoorloos, sto'reloos (rustig), bn.: — in het bezit van zijn er'goed levende.

Stoor'nis (hinder, beletsel), v. — sen: — der openbare rust, verstoring; allerlei — sen in den loop der treinen, onregelmatigheden.

Stoot (duw, stomp, schok), m. — en: de — v. de keu tegen den bal, een — met de horens, met den elleboog, enz., zie ook Degenstoot; ergens den — aan geven, iets aan den gang helpen, oorzaak zijn dat iets tot stand komt; Frans Willems en Conscience gaven den — aan de Vl. beweging; zegsw. hij nam de stad

zonder slag of —, zonder den minsten weerstand te ontmoeten; hij kon dien — met doorstaan, dat verlies, dien aanval (ziekte).

Stootblok (spoorw. getimmerde van blokwerk, met zand gevuld, aan het eind van een spoorbaan, waartegen een trein stooten kan om stil te staan), o. — ken, — **bord** (timmerm. een der rechtopstaande planken, waartegen de trede van een trap rust, en waartegen de voet kan stooten), o. — en; — **degen** (schermdegen), m. — degens.

Stooten (horien), ik stiet, heb gestooten: het — van een oude diligence; iemand telkens —, raken, hinderen; zegsw. van den troon —, ontronen; de vyand stiet het hoofd voor Alkmaar, d. i. moest terugdeinzen (1573); — **end** (hinderlijk), bn.: een — woord, een — antwoord, ergenis verwekkend; — er, — st.

Stooter (oude munt, ter waarde van 12 en een halven cent), m. stooters: het woord — leeft nog in den volksmond.

Stooterig (haperend), bn. en bw.: hij leest —, hakkeiend; — er, — st.

Stootgaren (scheepst. kabelgaren), o. — s: zegsw. op — liggen, haast hebben.

Stootig (fig. boktig, lichtgeraakt), bn. en bw., — er, — st; ook: Stooterig.

Stootkant (omgeboorde onderrand van een vrouwenrok), m. — en; — **kar**, v. — karren, zie Handkar; — **kussen** (spoorw. buffer van een spoorwagon), o. — s.

Stoetsch (stootig), bn., — er, meest —: die bok is —; — **held** (lust, om met horens te stooten, fig. vechtlust), v. gmv.

Stootvlesch (grootte moederkruiper, donderaal, weeraal), m. — vleschen.

Stop (prop, kurk), v. stoppen: een glazen —, op een flesch of karaf.

Stop (dichting van een weefsel of breiwerk), v. stoppen: een — in een kous leggen, een gat er in dichten.

Stop! Eng. staak, stil! tw.; stoppen (stil zetten): een fabriek stopzetten, de machinerieën doen stilstaan, met het werk voorlang eindigen b.v. bij staking.

Stopboel (scheepst. cilindervormige boei, waaraan schepen b.v. te R'dam op stroom vastliggen), v. — en; — **doek** (doek, waarop een meisje leert stoppen), m. — en; — **flesch** (flesch met glazen stop), v. — flesschen; — **garen** (garen, om mee te stoppen), o. gmv.; — **lap** (stopdoek, fig. aanvulling, bladvulling), m. — lappen; — **mes** (mes, om stopverf in een gleuf te stoppen, of om er gaten mee te dichten), o. — messen; — **naald** (grootte naald, om kousen te stoppen), v. — en.

Stoppel (halmoverblijfsel na het maaien), m. stoppelen, stoppels: de — s der halmen, een — land; fig. zijn wang is vol — s, korte, dikke baardhaardjes.

Stoppelakker (stoppelland), m. — akkers.

Stoppelen (baard krijgen), ik heb gestoppeld: hij krijgt baard, hij begint al te —; — **baard** (korte, stekelige baard), m. — baarden.

Stoppelig (met of vol stoppels), bn., — er, — st: een — e akker, een — e baard.

Stoppelland (afgezicht graanveld, nog met de stoppels der halmen bezet), o. — landen; ook: — veld, o. — velden.

Stoppen (een gat of opening vullen, dichtmaken), ik heb gestopt: een gat in een kous —; iemand den mond —, snoeren, een pijp —, met tabak vullen; — **ping**, v. gmv.

Stoppen (Eng. stilhouden of doen stilstaan), ik stopte, heb gestopt: *weet ge ook, of de trein hier gaat —? een automobiel doen —; dat ongeregeld — der tram!* — **ping**, v. — **en**.
Stoppend (wat stopt), bn.: geneesk. — *e mid-delen*, die een hevigen stoelgang tegengaan.
Stopverf (verversdeeg, bestaande uit krijt-wu en lijnotie, gebruikt om gaatjes in houtwerk te dichten), v. gmv.; — **was** (entwas), o. gmv.; — **werk** (werk, om mee te breekuen), o. gmv.
Stopwoord (vulwoord), o. — woorden: *er is tijd genoeg, is zijn —, geliefkoosde zegswijze*.
Stopzeiten (doen stilstaan): een stoom-machine —; *de twee fabrieksmeisjes waren dadelijk na het — naar huis gegaan*; zie **Stop**.
Stopzijde (vloszijde, zijden garen), v. gmv.
Storax (witheemsche, welriekende hars), v. gmv.; — **boom** (balsemboom), m. — **boomen**.
Storre (Fr. buitenzonnescherm), v. — **s**: een — *is v. gordijngood en staat naar buiten uit*.
Storreloos, bn. en bw.; zie **Stoorloos**.
Storren (verontrusten, hinderen), ik stoorde, heb — **stoord**: *iem. in zijn slaap —, de rust van iem. —, laat ik u niet —, iem. in zijn werk —; zich —, z. bekruunen om: hij stoort z. aan niem.*; — **ing**, v. — **en**.
Storrend (hinderlijk), bn. en bw.: *dat gezang is bij de studie —, hinderend*; — **e drukfouten**.
Stork (ooievaar, eiber), m. storken. **gew.**
Storm (hevige wind), m. stormen: *de — steekt op, een vliegende —; fig. de — en des levens, groote tegenspoeden, een — van verontwaardiging, der hartstochten, hevige opwindig; de — en der revolutie, verschrikkelijkeheden; een — bezweren, een — afwenden, eendreigend en verpletterend ongeluk; krijgsw. algemeene en geweldige aanval: — loopen, den — afslaan; zegsw. een — in een glas water, een twist, een geschil, dispuut, ruzie om een belachelijke kleinigheid*; — **achtig** (buiig, windrig), bn. en bw.: *een — e November; fig. het ging er — toe, wild, onstuimig, de koning werd — toegejuicht*; — **band** (kettling-band aan een helm of sjako), m. — **banden**.
Stormen, het heeft gestormd: *het — de vreeselijk; fig. allen stormden op hem los, kwamen met drukte op hem toe; mil. de krijgers stormden als dol vooruit, renden*.
Stormenderhand (mil. door bestorming), bw.: *een vesting — innemen*.
Stormhoek (landhoek of kaap, waar't vaak stormt), m. — **en**.
Stormig (stormachtig), bn. — **er**, — **st**.
Stormladder (ladder, om een vestingmuur te beklimmen), v. — **s**; — **loop** (het stormloopen), m. gmv.: *tot den — overgaan*; — **loopen** (met geweld een vijandelijke sterkte aanvallen), ik liep —, heb — **gelopen**: *op een vesting —; — looper*, m. — **s**; — **ram** (krijgstuij der oude Romeinen, nl. een balk met ijzeren horens, hangende in kettlingen), m. — **men**, ook: Muurbreker; — **schade** (schade, door den storm aangericht aan bosschen, huizen, enz.), v. gmv.; — **sein** (sein voor de schipperij, dat storm ophanden is), o. — **en**; — **vloed** (hoog water, door den storm veroorzaakt), m. — **en**; — **vogel** (een soort van zwemvogel, in den oceaan oprotsachtige eilandjes levende), m. — **s**: *de — s lijken wel iets op meeuwen, de noordsche — komt na zware stormen soms aan onze kustten*; — **weder**, — **weer** (luichtgesteldheid, waarbij het stormt), o. gmv.; — **wind** (zeer hevige wind), m. — **en**.

Storneeren (boekhouden: een feil in een boek verbeteren, door een tegenpost aan de credit- of debetzijde).
Storno (boekhouden: verbetering eener feil), v. storno's; — **post**, m. — **posten**.
Stort (scheepst. massa, voorat water), v. storten: *met een groote — water sloeg de zee over de verschansting*.
Stort (tot bladen uitgeslagen ijzer), o. gmv.: *een kachel van — of een storten kachel*.
Stortbad (bad van neerstralend water), o. — **baden**, ook: Douche; — **beek** (beek, wier water van een hoogte nederstort), v. — **beken**; — **bul** (hevige plasregen in den zomer), v. — **en**.
Stortbed (steenbedding van sluiswerken, waterwerken, enz.), o. — **bedden**.
Storten (vallen, doen vallen), ik heb en ben gestort: *van een hoogte —, water op den vloer —; tranen —, schreien; bloed —, plengen; geld —, d. i. afdragen; fig. iem. in 't ongeluk —, te gronde richten; zich —: zich in een afgrond —, werpen*; — **ing**, v. — **en**: — *van bloed; van gelden, enz.*
Storthing (Kamer van volksvertegenwoordiging in Noorwegen, ze bestaat uit een eerste en tweede Kamer), v.; ook Storting.
Stortkar (tuimelkar: kar, die men achterover kan wippen), v. — **karren**: *bij een — wordt de karbak door een boom vastgezet; men trekt den boom weg en laat den bak achterover-wippen*; zie **Kipkar**.
Stortregen (zware regen, slagregen, plasregen), m. — **s**; — **regenen** (plasregenen), het heeft gestortregent; — **vloed** (hevige vloed), m. — **en**, fig. groote menigte: *de Noormannen vielen als een — in Engeland; hij kreeg een — van scheldwoorden achterna*; — **zee** (hooge golf, die over een schip slaat, ook wel boven het schip breekten er op neervall), v. — **zeeën**.
Stotteren (intens. van stooten: een spraakgebrek, bestaande in gebrekkige articulatie van een of meer letters, waardoor het spreken belemmerd wordt), ik heb gestotterd; — **aar**, m. — **s**; — **aarster**, v. — **s**.
Stout (krachtig, donker Engelsch bier), o. gmv.
Stout (moedig, dries, gewaagd), bn. en bw.; in kindertaal: *ondeugend, — er, — st*; — **heid** (onbeschaamdheid, overmoed), v. gmv.
Stouterd (een stout kind, een ondeugd), m. stouterds; ook, Stou'terik.
Stoutigheid (stouthed), v. — **heden**.
Stoutmoedig (dapper, onverschrokken), bn. en bw., — **er**, — **st**; — **heid**, v. gmv.
Stouwage (het stouwen), v. gmv. (g = zj).
Stouwen (vaststouwen), ik heb gestouwd: *het pakgoed —, in het ruim stuwen, vaspakken, stapelen*; — **er** m. — **s**; zie **Stuwen**.
Stoven, ik heb en het is gestoofd: *het vleesch —, met matige warmte gaar maken*.
Stovengeld (in een kerk, huurgeld voor een stoof), o. — **gelden**; — **hok** (bewaarplaats van stoven), o. — **hokken**; — **zetster**, v. — **s**.
Straal (uitschietende lichtbundel), m. stralen; zie: **Licht** —, **Zonne** —, **Bliksem** —, **Vuur** —, en bij uitbr. **Waterstraal**.
Straal (meetk. halve middellijn v. e. cirkel), m. stralen.
Straal (krachtwoord, in de volkstaal), bw.: *hij is — bezopen, totaal, erg, radicaal*.
Straalbreking (nat. het breken der lichtstralen, die van een middenstof in een andere overgaan), v. — **en**; — **bundel** (bundel licht-

stralen), m. -s, zie Bussel; -**dier** (dier van een straalsgewijzen bouw, stervormig diertje: zeenetel, zeequal, poliep), o. -en; -**kapellen**, v. mv., zie Transkapellen; -**pijp** (pijp aan e. brandspuitslang), v. -en. **Straalsgewijze**, -**wijs** (in den vorm v. e. straal), bw: het bloed liep - uit de wonde. **Straalwormen** (een soort van ingewandswormen), m. mv. **Straat** (geplaveide weg tusschen twee rijen huizen in stad of dorp), v. straten: langs de - loopen, slenteren; iem. op - zetten, hem uit zijn dienst ontslaan; op - zitten, geen onderdak, geen onderhoud hebben. **Straat** (zeeëngte), v. straten: de - van Messina. **Straatarm** (erg arm), bn., zie Arm; -**belasting** (straatgeld), v. gmv.; -**deun** (straatliedje), m. -en; -**geld** (stadsbelasting voor het onderhoud van straat of stoep), o. -en; -**jeugd** (de straatjongens), v. gmv.; -**jongen** (ondeugende straatvegel), m. -s; -**kreteet** (kreet, geroep op straat), m. -kreten, de Amsterdamsche -: Elft as zalm! (Potg.); -**lantaren** (lantaren voor het verlichten der straat), v. -s, ook: -**lantaarn**, v. -s; -**muzikant** (kermisgast, die muziek op straat maakt), m. -en; -**nimf** (meisje van de straat, licht van zeden), v. -en, ook: -**madelief**, v. -ven; -**roover** (iem., die op straat roof pleegt), m. -s, zie Apachen; -**schender** (iem., die straatschenderij pleegt), m. -s; -**schenderij** (ongepaste daden of ondeugende streken op straat), v. -en; -**schuim** (straatvolk, plebs), o. gmv.; -**slipper** (leeglooper op straat), m. -s; -**steen** (steen, waarmee men de straat plaveit), m. -en; -**taal** (ruwe, onbehoorlijke taal), v. gmv.; -**toonnel** (een of ander voorval of schouwspel in eenige straat), o. -en; -**type** (persoon, dien we als type langs en op de straat zien), o. -typen: hardloopers, harmonicaspelers, liedjeszangers, blikken-dominées zijn -typen; -**weg** (geplaveide of begrinte landweg), m. -wegen. **Strabo**, beroemd aardrijkskundige uit Pontus, ± 54 v. C. - 24 n. C., bereisde Klein-Azië, Griekenland, Italië, en N.-Afrika: zijn boekwerk verscheen in 17 deelen. **Stradivarius** (kostbare viool, zoo genoemd naar den vervaardiger Antonio Stradivari geb. te Cremona, 1644-1717), v. -riussen. **Straf, straffe** (leed, iemand aangedaan ter uitboeting van een overtreding), v. straffen: iem. een - opleggen, - verdienen, een - ondergaan, op - van, bedreigd met de straf van: tot mijn -, spijt, verdriet; z. Doodstraf, Geesel-, Lijf-, Tuchthuisstraf. **Straf** (streng, scherp, strak), bn. en bw.: een -fe wending, (v. Deyssel), een -fe blik; iets - aanpakken, -fer, -st; -**heid**, v. gmv. **Strafbaar** (straf verdienend), bn.: zulk een daad is - bij de wet; -**bepaling** (wettelijke bepaling van de straf voor een overtreding), v. -en; -**feloos** (zonder straf), bn. en bw.: - overtraden; iets niet - kunnen doen, ongestraft; -**loosheid**, v. gmv.; -**fen** (straf opleggen), ik heb gestraft: - met den koorde, ophangen; - met den zwaarde, onthoofden; - met een boete, geldboete; - met hechtenis, gevangenschap; -**gevangenis** (gevangenis, waarin dwangarbeid verricht wordt), v. -nissen; -**kolonie** (eiland, ge- west, werwaarts misdadigers gebracht worden,

om hen onschadelijk te maken), v. -kolonies; -**oefening** (uitvoering van een straf, executie), v. -en; -**plaats** (gevangenis of schavot), v. -en; -**recht** (deel v. h. publiek recht, rechtsregeling, waarin materieel wordt bepaald, wie, wanneer en hoe zal gestraft worden), o. gmv.; -**rechter** (rechter, die vergripen, misdrijven, enz. volgens het strafrecht vonnist), m. -s; -**schuldig** (straf verdienend), bn., -er, -st, als zn.: een -e, meerv. -schuldigen; -**tijd** (tijd, dat een straf duurt), m. -en; -**verordening** (verordening, waarbij straf wordt bedreigd), v. -en; -**vordering** (het eischen van straf), v. gmv.: wetboek van -, zie Strafrecht; -**werk** (werk, dat een schoolkind als straf wordt opgelegd), o. gmv.; -**wet** (wet, waarbij handelingen en verzuimen strafbaar worden gesteld en de op te leggen straffen worden bepaald), v. -wetten; -**wetboek** (wetboek v. strafrecht en v. strafvordering), o. -en; -**wetgeving** (wetgeving v. het strafrecht), v. gmv.; -**zaak** (rechtst. zaak, welke behandeld wordt door den strafrechter), v. -zaken. **Strak**, bn. en bw.: Keesje keek mij met -ke oogen aan, (C. O.); iem., - aanzien, d. i. star, stijf; een touw - aanhalen, d. i. vast; zich - houden, niet toegeven, weinig geld geven, -ker, -st; -**heid**, v. gmv. **Strakjes**, bw.: tot -, spoedig, ook: **Straks**. **Straks**, bw.: ik kom -, d. i. over een poosje; ik heb je - nog gezien, kort geleden. **Stralen** (stralen schieten), het heeft gestraald: haar oogen - van vreugde; -**ing**, v. gmv. **Stra'lenkrans** (krans of ring van licht), m. -kransen; -**kroon**, v. -kronen; zie: Aureool, Glorie, Nimbus of Nimbe. **Stram** (stijf), bn. en bw.: met -me leden, afgesleefde, stijve leden, -mer, -st; -**heid** (stijfheid, onbuigzaamheid), v. gmv.; -**mig-heid** (erge stramheid), v. gmv. **Stramien'** (Rijn borduurgaas), v. en o. gmv. **Stramien'** (van stramien), bn.: een -lap. **Strand** (aardr. strook lands langs de kust, welke bij vloed onderloopt en bij eb droogvalt), o. -en: een vlak -, een schip op - zetten, het schip werd op - geworpen, op het - raken; spreekw. een schip op -, een baken in zee, zie Baken; -**dief** (hij, die strandgoed of het goed uit gestrande schepen steelt), m. -dieven; -**dieverij** (het stelen van strandgoed), v. -en; -**en** (op het strand raken), het is gestrand: een gestrande boot, een gestrande walvisch; -**ing** (het stranden), v. -en; -**goed** (goed, dat door de zee aangespoeld wordt), o. -eren; -**jut** (strand-dief), m. -ten, ook: -**jutter**, m. -s; -**jutterij**, v. -en; -**looper** (langsnavelige vogel, stelllooper), m. -s: de bonite -, de kleine -, -**looper** (aardr. duinreeks aan de zeezijde, uiterste rij duinen langs de kust), m. -s; -**meer** (meer, aan het strand gelegen), o. -meren; -**meester** (dijkopzichter), m. -s; -**muur** (hooge, zware muur aan het strand als wering tegen den springvloed), m. -muren; -**pluvier** (zomervogel, die in groot aantal in de duinen onzer eilanden broedt), v. -en; -**putter** (sneeuw-gors), m. -s; -**recht** (recht, bestaande ten opzichte van gestrande of geredde goederen), o. -en; -**roof** (stranddieverij), m. gmv.; -**stoel** (huurestoel met kap, om op het strand

te zitten), m. -en; -vogel (vogel, die veel aan het strand verkeert), m. -s; -vond (een wettige instelling, waarbij alles, wat op 't strand wordt aangespoeld in bewaring moet gegeven worden aan den strandvoogd), m. -en; -vonder (in dezee dorpen de ambtenaar (burgemeester) die met de berging der strandgoederen is belast), m. -s; -voogd (strandvoonder), m. -en.

Strateeg' (krijgskundige, legeraanvoerder), m. -egen: Von Moltke was een groot -.

Strategie' (legerbesturing, veldheerskunde, krijgskunst), v. gmv.; lees: stra-tee-gie'.

Strategisch (krijgskundig, op de krijgskunde betrekking hebbende, tot den vestingbouw behoorende), bn., lees: stra-tee-gies.

Stratenmaker (persoon, die straten plaveit), m. -s, ook: Straatmaker, m. -s.

Strauss'avond (dansavond b.v. in of door een sociëteit), m. -en. (au = oe).

Streber (Duitsch: intrigant, eervuchtige), m. -s: een - zoekt rusteloos, met alle middelen, een mededinging den pas af te snijden, om zich zelf op te werken.

Streek (verwant met strijken: strijking, beweging langs een oppervlakte), v. streken: een - op de viool, een - met een scheermes over de wang; die schilder heeft een vaste -, nl. van het penseel.

Streek (dat, wat door strijken ontstaat: lijn, streep, haal), v. streken: een streek met een penseel, pen, een stuk krijt; zegsw. een - door iem. rekening halen, hem alles kwijtschelden; dat is een leelijke - door de rekening, een erge teleurstelling, zie ook Streep.

Streek (uitgestrektheid, gewest, oord, omtrek), v. streken: een vruchtbare -, een dorre -; de heete streken der aarde; z. Bergstreek.

Luchtstreek, **Landstreek**, **Hemelstreek**; de -, aadr. zeven aaneengeschaalde dorpen in Drachterland, zich van Hoorn tot Enkhuizen uitstrekkend; in de - van de maag, omtrek, nabijheid, evenzoo: in de - der lendenen.

Streek (het 32e deel van een windroos), v. straken: zegsw. dezelfde - houden, koers, richting; van - veranderen: fig. van - zijn, af raken, den koers kwijt zijn, in de war zijn, de kluts kwijt zijn, de tramontane kwijt zijn.

Streek (lijn of heuving v. een schaats over het ijs), v. streken: met korte, met lange streken rijden, slagen: - houden, slag, d. i. gelijk, op de maat de beenen links en rechts uitslaan: dat houdt geen -, dat blijft niet in orde.

Streek (slag), v. streken: hoe ik in duizend angsten leefde, dat hij, Robertus, een - met de paraplu zou krijgen, (C. O.).

Streek (list, leelijke trek, sluwe handeling), m. streken: dat is een leelijke - van dien jongen: wij zullen dien knaap zijn streken wel afleeren, kuren, grillen.

Streek'spraak (gouwspraak, dialect van eenig oord), v. -spraken.

Streel (roskam), m. strelen, gew.

Streelen (aaien, liefkoozen), ik heb - streeld.

Stroom (streng sajet of garen), v. stremen; -tje, o. -s, gew.

Streep (haal, lijn), v. strepen: zegsw. een - halen door, te-niet-doen: een - door de rekening, de rekening is niet deugdelijk bevonden, fig. een groote teleurstelling; er loopt bij hem een - door, er hapert iets aan

zijn verstand: een -je aanhebben, aangeschoten of halfdronken zijn.

Streep'lesgoed (weefselm. streepjes), o. gmv.

Strekel (verwant met strüken: hout tot scherping v. d. zpis), m. strekels.

Strek'ken (uitrekken, lanquid gaan liggen), ik heb - strekt: (hij was) op 't groene mos gestrekt, (Staring); fig. toereikend zijn, dienen: zoolang de voorraad strekt; bij uitbr. dat strekt u niet tot eer, verstrekt, dient.

Strek'kend (langs de lengterijde van een oppervlakte gemeten), bn.: die weg kost f 100 den -en meter, dat linnen is 2 el breed en kost f 1.50 den -en meter.

Strek'king (bedoeling, doel), v. gmv.: de - eener methode, de - van iemands woorden; de - van iemands schrijven, de noble - van een verzoekschrift, een heitrame -.

Streksch (zich in de lengte uitstrekkende), bn.: een -e steen, steen, die met de lange zijde in den dag ligt.

Strek'zaam (rekbaar, fig. voordeelig in 't gebruik), bn., -zamer, -st.

Stre'litzen (oude Russ. lijfwacht (16e eeuw), tevens staande infanterie), m. mv. (e = ee).

Strem'men (den. van stram: stijf worden, stollen), ik heb en het is gestremd: de melk doen -; fig. belemmeren, tegenhouden, belleten, tijdelijk doen ophouden: de oorlog stremt den handel, de spoorstaking stremde het verkeer; -ming (stilstand, beletsel), v. -en; -sel (extract v. d. lebmaag v. kalvers, middel, om melk te stremmen), o. gmv.

Streng (een der dunne draden, waaruit een touw bestaat), v. strengen: een kabelgemaakt uit drie -en; spreekw. De derde - maakt den kabel, (Potg.), drie maken een gezelschap; een - zijde, een - wol, zie Streën.

Streng (riem, reep, koord), v. strengen.

Streng (gestreng), bn. en bw.: een - meester, d. i. hard: een -e winter, koud; een -e redeneering, logisch; spreekw. Streng heeren regereen niet lang; -er, -st; -heid, v. gmv.

Stren'gel (streng van een vlecht), m. -s.

Stren'gelen (den. van strengel: vlechten), ik heb gestrengeld: zomer -t bloemen in zijn haren, (Bild.); het klimop -t zich om dien boom, slingert, wast; -ing, v. -en.

Stren'gelijk (gestreng), bn.: iem. - straffen.

Stren'gen (den. van streng, koord: strak aanhalen), ik heb gestrengd.

Stre'pen (den. van streep: strepen maken), ik heb gestreept: papier -, lineieren, fig. plagen, hekelen, doorhalen; zie Gestreept.

Stre'ven (trachten, inspanning pogen, zich met kracht in een bepaalde richting bewegen), ik heb gestreefd: naar iets -, iets trachten te verwerven: - naar volmaking; op zijde -, de gelijke zijn van, evenaren: Java streeft Scandinavië op zijde door de pracht zijner wouden en watervallen, (Veth).

Strib'belen (waderspanning zijn, tegenweer bieden, zich verzetten), ik heb gestribbeld; -aar (iem., die stribbelt), m. -s; zie Tegenstribbelen.

Strib'bellig (tegenwerkend), bn., -er, -st; zie Recalcitrant.

Strib'beling (harrewarrerij), v. -en, vero.

Striem (streep over de huid), v. striemen; de -en der zweep, achtergelaten teekens.

Strie'mmen (met een zweep, touw enz. een striem geven), hij -de, heeft -striemd; eig. iem. in het gezicht -; fig. dat woord, verwijt

-de hem het hart, iem. met hoon -.

Strieps, v. mv.: zie Strips.

Strijd (kamp, gevecht, oorlog, worsteling), m. strijden: ten -e trekken, in den - vallen of blijven; fig. de - der meeningen, - voeren met zijn hartstochten, de - om het bestaan; de bureu kwamen om - te hulp, om het meest, om het zeerst.

Strijd'baar (weerbaar), bn.: een - volk, gereed, geschikt, geneigd tot den strijd.

Strijd'bijl (gesch. oorlogsbijl.), v. -bijlen.

Strij'den (kampen, vechten), ik streed, heb gestreden: -er (krijgsman), m. -s.

Strij'dend (wat strijd woert), bn.: de -e partijen; de -e kerk, R.-K. de kerk van Christus hier op aarde.

Strij'dgenoot (wapenbroeder, wapenmaker), m. -en; -hamer (hamer ala wapentuig), m. -s, vero.; -hengst (oorlogshengst, strijdpaard, ros), m. -en; -ig, bn.: dit artikel der verordening is - met de wet, in strijd met; -e maatschappelijke belangen, tegengestelde: zijn daden zijn - met zijn woorden, niet overeenkomstig, -er, -st: -heid, v. gmv.; -knots (verouderd strijdwapen), v. -en; -kolf (grootte strijdknots), v. -en; -ven, zie: Morgenster en Goeden dag; -krachten (beschikbare militaire macht), v. mv.; -leus, -leu'ze (de leuze, waaronder men ten strijde trekt), v. -leuzen, de - der kruisvaarders was: God wil het; -lust (lust tot strijden), m. gmv.; -lustig (vol strijdust, begeerig naar den strijd), bn.: de -e Germanen; -makker (wapenbroeder, wapenmaker), m. -s; -perk (kampplaats), o. -en; -ros (oorlogspaar, strijdhengst), o. -rossen; -schrift (twistschrift), o. -en; -vaard'ig (gereed voor, willig tot den strijd), bn., -er, -st: -heid, v. gmv.; -vlag (oorlogsvaam), v. -vlaggen; -vraag (twistpunt, twistvraag), v. -vragen, z. Quaestie.

Strijk (het strijken), m. gmv.: de meid is aan den -; er is een heele - aan al dat linnengoed; zie Strijkgood.

Strijk'age (verwant met strijken: diepe buiging), v. -s, (g = zj); zie Strijkvoeten.

Strijk'balk (bouw. draanbalk van een zoldering), m. -en; -bloem (plantk. zeker geneeskrachtig kruid), v. -en; -bord (deel van den ploeg, dat de ongewerkte aarde op zij werpt), o. -en; -deken (wollen deken, op de strijklank gehecht), v. -s; -el (strijkstok bij't meten van koren), m. -s; -elings (rakelings), bw.: de steen ging - langs mijn hoofd, iem. - voorbijgaan.

Strij'ken (naar zich toe halen), ik streek, heb gestreken: het geld van de tafel -; de vlag -, neerhalen; de zeilen -, reven, laten zakken: een piano -, op den grond laten neerkomen; het linnen -, gladmaken m. e. strijkijzer; zalf op linnen -, smeren; opeen viool -, krassen, spelen: de hand over het hart -, wel iets willen toestaan of geven na lange aarzeling; hij gaat met den prijs, den inzet, het potje -, hij zal het winnen; een vonnis -, zie Vonnis.

Strij'ken (v. paarden: met de achterpooten, onder het loopen, tegen elkaar slaan), het streek, heeft -streken: koop dat paard niet, het strijkt.

Strijk en zet, bw. uitdrukking: dronken zijn, dat is met hem -, schering en inslag, gebeurt ieder oogenblik, herhaaldelijk, geregeld.

Strijk'geld (premie, trekgeld voor inzet of opbod bij een openbaren verkoop van huizen, landertjen, enz.), o. -en; -geld (loon der strijkster), o. -en; -goed (linnen, dat gestreken moet worden), o. gmv.; -hout (rol tot het afstrijken bij't korenmeten), o. -en, zie Strijkel; -ijzer (ijzer der strijkster, persijzer), o. -s; -instrument (muziekinstrument met (darm)snaren, dat met een strijkstok bespeeld wordt), o. -en; -kalk (pleister- of plakkalk), v. gmv.; -kwartel (viertal, op snaarinstrumenten spelende muzikanten), o. -ten; -muziek (muziek van strijkinstrumenten), v. gmv.; -orkest (orkest van strijkinstrumenten), o. -en; -plank (met e. wollen deken bekleede plank, waarop de strijkster strijkt), v. -planken; -riem (strijkleer, aanzetrium), m. -en; -steen (oliesteen, vetsteen), m. -en; -ster (vrouw of dienstbode, die het linnengoed strijkt), v. -s; -stok (met paardenhaar bespannen stok van den vioolspeler), m. -stokken; -stok, m. -stokken, zie Strijkhout of Strijkel; zie bij Maat voor de uitdr.: er blijft altijd wat aan maat en - hangen; -toestel (apparaat bij het strijken van linnen, enz.), o. -toestellen; -voeten (met de voeten achteruit strijkende zijn heelefheid betuigen), ik -voette, heb gestrijkvoet, fig. vleien; -zwaveltje (lucifer), o. -s.

Strik (knoop, lus, lus), m. strikken: een - in een das leggen; vangmiddel: een hazen-, een lijster-; fig. valstrik, hinderlaag: de onschuld strikken spannen, in den - loopen.

Stri'ke (Eng. werkstaking), v. -s. (i = ei).

Strik'ken, ik heb -strikt: een dasje -, een lint -, er een strik in leggen; een snoek -, een haas -, in een strik vangen.

Strikt (Fr. strict: nauwgezet, streng), bn. en bw.: -e gehoorzaamheid, - rechtvaardig; zoo - mogelijk, de toegang is - verboden; dat is - noodzakelijk; -heid, v. gmv.

Strik'teljik (nauwgezet, strikt), bw.: de toegang is - verboden, streng, w. g.

Strik'vraag (vraag, om iem. te vangen, te verstrikken), v. -vragen: een examiner mag geen -vragen doen, nl. vragen, om den examinandus te verschalken.

Stringeeren (samentrekken, samensnoeren): -de middelen in de genesk. (g = g).

Stringent (bondig, krachtig), bn.: -e taal, nadrukkelijk, een - bewijs. (g = g).

Strip (bin'plaat, strook hout), v. strippen.

Strip'meid (meisje of vrouw, die de tabak van den steel trekt), v. -meiden.

Strip'peling (gestrippte tabak), v. gmv.

Strip'pen (de tabaksplanten afstroopen, de tabak van de stelen trekken), ik heb gestript; -meid, v. -en, zie ald.; -per, m. -s; -ster, v. -s; -zolder, m. -s.

Strips, v. mv.: - krijgen, slaag, gmz.

Strob'be (struik, struweel), v. strobben. Vl.

Strob'helen (struikelen), ik heb of ben gestrob'heid, ook: Strubbelen. Vl.

Stroef (ruig, oneffen, niet glad), bn. en bw.: een - slot, verroest, hakerig; fig. een - man, onvriendelijk, onhartelijk: stroever, stroefst.

Stro'fe, v. -n, -s; z. Strophe.

Strom'pelen (struik-lend gaan), ik heb en ben gestrom'peld; -aar, m. -s.

Strom'pelig (oneffen, hobbelig), bn., -er, -st: een -e weg; fig. een -e gang.

Stronk (verwant met struik: geknotte stam)

m. stronken: een - van een boom, een kool -.
Stroo (uitgedorschte halmen), o. gmv.: - van rogge, van tarwe, haver-, boonen-, Italiaansch -, zeer fijn; zegsw. een ventje van -, een zwakkeling; ik heb hem geen - in den weg gelegd, d. i. niet de minste kleinigheid; dat is niet van -, niet onbeduidend.
Stroo'achtig (als stroo), bn.: een - e kleur.
Stroo'beenen (eig. beenen van stroo, fig. waggelbeenen b.v. v. e. dronken man), o. mv.
Stroo'bloem (gele ganzenbloem), v. - en; - **bokking** (die in stroo is verpakt), m. - en; - **bos** (een busset stroo), m. - bossen; - **boter** (winterboter), v. gmv.; - **bundel** (bos van stroo), m. - s; - **dak** (dak van stroo), o. - daken; - **dekker** (iem., die een schuur met stroo dekt), m. - s; - **dok** (strooien pop of bosje onder de pannen), v. - dokken; - **geel** (geel als stroo), bn.: een - geel hoedje; - **haksel**, o. gmv.; - **halm**, m. - en: zich aan een - vasthouden, in het nietigste reding zoeken, zoo men in gevaar is, eig. gezegd van den drenkeling; - **hoed** (zomerhoed van stroo, strooien hoed), m. - en; - **hoedenmaker** (iemand, die stroo hoeden maakt), m. - s.
Stroo'huls, - **hulze** (van stroo vervaardigd hulsel tot beschutting van wijnflesschen), v. - zen; - **hut** (nl. met stroo gedekt), v. - ten; - **karton** (karton, van stroo gemaakt), o. gmv.; - **kartonfabriek** (fabriek, waar men stroo verwerkt tot papier en tot karton), v. - en; - **kleur**, v. gmv.; - **kleurig**, bn.: een - matje; - **leger** (bed van stroo), o. - legers; - **matras** (met stroo gevulde zak), v. - sen, z. ald.; - **pakhuis**, o. - zen; - **snijder** (stroo-*snij*machine), m. - s; - **tje**, o. - s, zie ald.; zegsw. een - tje trekken, door het lot laten beslissen, ook: een - latrn waaien.
Stroo'avond (de avond vóór Sinterklaas, nl. van 5 Dec.), m. - avonden.
Stroo'biljet (biljet, dat bij honderden verspreid of rondgestrooid wordt), o. - biljetten.
Stroo'en (met de hand verspreiden), ik heb gestrooid: nieuw stroo in den stal -, uitspreiden; bloemen - op een pad; zand - op een vloer; - **sel** (het gestrooide), o. gmv.
Stroo'en (van stroo), bn.: een - hoed, een - mat, een - dak.
Stroo'jonker (bruidsjonker, die bloemen strooit), m. - s; - **lepel** (suikerlepel), m. - s; - **mandje**, o. - s; - **meisje** (bruidmeisje), o. - s; - **zand** (fijn wit zand, dat op den vloer, meestal in figuren uitgestrooid wordt), o. gmv.
Stroo'jonker (kale jonker), m. - jonkers.
Strook (rand, reep), v. strooken: een - lands, een smalle - zeeklei, een - papier.
Strook (aangezeite rand aan japon of muts), v. - en: een japon met strooken.
Stroo'ken (verwant met strijken: streelen met de hand), ik heb gestrookt: een hond -, een zwaan borst en rug -; - **ing**, v. - en.
Stroo'ken (overeenstemmen), het heeft gestrookt: dat strookt met mijn overtuiging.
Stroo'king (scheepst. model, uiterlijk, vorm van een schip), v. strookingen.
Stroom (zeer breede rivier; *strooming*), m. stroomen: de Rijn is een fraaie -; de - van het Maaswater, *strooming*; de schepen liggen op -, op de rivier voor anker; zegsw. tegen den - oproeien, inwerken, opwerken, iets trachten te bereiken tegen den tijdsroom of tijdgeest, tegen de algemeene richting in: een - van tranen; een *electrische* -, een

magnetische -; de regen viel in - en neer, d. i. in plassen; een - van woorden, vloeken, veruenschingen, d. i. menigte; - **pje** o. - s; z. Bergstroom, Bloed-, Draai-, Maal-
Stroom'afwaarts (in de richting van den stroom), bw.: - gaan, - varen, - zien.
Stroo'man (vogelverschrikker), m. - mannen.
Stroo'man (iemand, die slechts zijn naam leent voor een zaak, maar er niet financieel in betrokken is), m. - mannen.
Stroo'mat (mat van stroo), v. - matten; zie Bekrammen.
Stroo'matras (matras, gevuld met stroo), v. - matrassen: slapen op een -.
Stroo'dam (dam of krib, om den stroom eener rivier te leiden), m. - dammen.
Stroom'dicht (letterk. beschrijvende, allegorische poëzie der 17e eeuw), o. - dichtten: onder de - en munt uit Ds Ystroom van J. A. v. d. Goos (1647 - '84), in 1671 verschenen; als navolging: De Rottestroom van Dirk Smits; De Amstelstroom van N. S. van Winter, enz.
Stroom'draad (aandr. de denkbeeldige lijn, welke aanwijst, waar het water van heek of rivier het snelst stroomt), m. - draden.
Stroo'men (snel bewegen), het heeft en is gestroomd: de rivieren -, fig. de menschen - naar de kerk, in massa gaan; - **ing**, v. - en.
Stroom'gebied (aandr. alle streken of oorden samen, van welke een hoofdrivier met haar bijrivieren het water afvoert), o. gmv.; - **gedicht**, o. - en, zie Stroomdicht; - **god** (dicht. riviergod), m. - goden; - **goden**, v. - godessen; - **kaart** (kaart, waarop de loop v. d. stroom in detail wordt voorgesteld), v. - kaarten: een - van den Rijn; - **ing**, **stroo'meling** (haring v. d. Bolhnische golf), m. - en; - **nimf** (riviernimf), v. - nimfen, zie Najade; - **opwaarts** (in de richting tegen den stroom in), bw.: - stoomen, - laveeren; - **rijk** (rijk aan rivieren), bn.: het - e Nederland; - **snelheid** (snelheid van het stroomende water), v. - heden; - **sterkte** (nat. hoeveelheid electriciteit, die per seconde stroomt door elke doorsnede van den geleidingsdraad), v. gmv.: de - zal evenredig zijn aan het potentiaal verschil der beide polen; - **versnelling** (aandr. het sneller stroomen der rivier door bijzondere daling der bedding), v. - en.
Stroop (roof, rooftocht, plundering), m. gmv.: op den - zijn.
Stroop, siroop (afkooksel van vruchten, suiker, enz.), v. stropen, siropen; - **achtig**, bn.: een - achtig sap, lijkende op stroop.
Stroo'papier (gelig papier, van stroo gemaakt), o. gmv.
Stroop'bende (eig. stroopende bende, rooverbende), v. - n; zie ook Stroopersbende.
Stroo'pen (rooven), ik heb gestroopt: zij wilden wild -, in netten of strikken diefachtig vangen; een konijn, een haas, een paling -, van de huid ontdoen; zegsw. iemand het hemd van het lijf -, hem het allernoodigste zelfs ontrooven; - **er**, m. - s, zie aldaar; - **erij'** (rooverij), v. - en; - **ing**, v. gmv.
Stroo'per (wilddief; iem., die zonder jachtakte of op verboden terrein jaagt of vischt), m. - s; - **sbende** (bende wilddieven), v. - n.
Stroo'pers (machine, om het losse stroo tot pakken te maken), v. - persen.
Stroo'pje (huismiddel tegen den hoest), o. - s.
Stroo'kan (aarden of porseleinen kan voor stroop), v. - kannen, ook Stroopsnel; - **le-**

pel (houten lepel, om stroop te scheppen en te smeren), m. -s; -**likker** (fig. vleier), m. -likkers, gmv.; -**mes** (houten mes, om stroop op het brood te smeren), o. -sen; -**nagel** (nijdnagel), m. -s.

Stroop'pop (strooien huils of dok), v. -pen.

Stroop'pot (stroopkan, -snel), m. -potten.

Stroop'tocht (rooftocht), m. -tochten.

Stroop'wafel (een uit twee laagjes bestaande wafel, waartusschen stroop is), v. -s, -en.

Stroop'snijder (hakselwerktuig), m. -s.

Stroo'tje (dunne stroohalm), o. -strootjes: een matje vlechten van -s; hier is een bos -s voor de pijp, doorstekers; zegsw. hij is met een - te verleiden, met een kleinigheid.

Stroo'tje (Java. in bladerstrookjes gewikkelde tabak, den inlander en den Indo dienend als cigarette), o. strootjes: hij kocht een pakje -s; een - rooken, cigarette.

Stroo'vlechtster (vrouw in het Walenkwartier, en elders), v. -s: de - vlecht van op maat gesneden stroohalmen strooken v. stroohoeden.

Stroo'wisch (stroobosje, bundeltje stroo), v. -wisschen; zegsw. op een - komen aandrijven, armoedig, haveloos; zie Schoen.

Stroo'zak (onderlaag voor een matras, gevuld met stroo), m. -zakken.

Strop (touw of koord met een oog of lus aan het eene uiteinde, strik), m. stroppen: tot den - veroordeelen, d. i. tot de galg; fig. iem. den - om den hals doen, d. i. erg in het nauw.

Strop (stropdasje), m. stroppen. [brengen.

Strop (trekker aan schoen of laars), m. -pen.

Strop (guit, schalk), m. stroppen: een kleine - van een jongen, verzachtend, als verdiende hij den strop der galg.

Strop'das (gesp-das), v. -dassen.

Strop'perig (stroopachtig), bn.; -**heid**, v.

Strop'phe (dicht. couplet, evenmatig deel van een gedicht), v. stropphen, (ph = f); er zijn tweeregelige, drieregelige, enz. stropphen.

Strop'phisch (dichtk. in stropphen verdeeld), bn.: een romance is meest een - gedicht; de -e gedichten van Jacob van Maerland, b.v. Wapene Martijn. (ph = f).

Strop'pen (in een strop of strik vangen), ik heb gestropt: ik heb dat konijn gestropt.

Strot (keel, gorgel), m. strotten; zegsw. alles door den - jagen, d. i. versmullen; -**klep** (gorgelklep, huig), v. -kleppen.

Strot'tenhoofd (bovendeel der luchtpijp), o. -en: in het - bevinden zich de stembanden, zie Adams'appel, en verder het klepje, dat bij het slikken de luchtpijp afsluit.

Strab'beling (fig. tegenkanting, tegenstand, bezwaar), v. -en: dat geeft veel -en.

Structuur' (bouw, stijl, gestalte; samenstel, inrichting, samenvoeging), v. -uren. (c = k).

Struggle for life (Eng. strijd om te leven, om het bestaan), m. en o., lees: - for life.

Sтруif (pannekoek), v. -ven; zegsw. men moet geen - om een ei bederven, niet al te karig zijn, wil men niet bedrogen uitkomen.

Struik (heestergewas), m. -en: een braam -; -**achtig**, bn.: een -achtige plant, het bosch is er -achtig, vol struiken.

Struik'kelblok (blok, waarover men licht struikelt), o. -ken; fig. belemmering.

Struik'kelen (dreigen te vallen), ik heb en ben gestruikeld; -**aar** (iem., die licht struikelt), m. -s; -**ing**, v. -en.

Struik'gewas (laag heesterhout, allerlei struiken), o. -sen.

Struik'heil (heideplantjem. paarse bloempjes, dicht langs den stengel), v.; ook Ruighei.

Struik'roover (eig. roover, die in de struiken in hinderlaag ligt), m. -s; -**rooverij'** (het rooven als v. e. struikroover), v. -en.

Struik'winde (plant: stekende winde), v. -n.

Struis (zeer groote loopvogel in Afrika en Z.-Amerika, stellilooper), m. struisen; zie

Struis (loodwit), v. gmv. [Struisvogel.

Struis (bos of bundel veeren), m. -en.

Struisch (gespied, sterk, stevig), bn.: een - e vent, een - e knaap, een - e stijl.

Struis'gras (familie der grassen), o. -sen; er zijn in ons land vier s. sorten v. -grassen.

Struis'hoen (palamedesvogel), o. -ders; -**kazuaris** (Amerik. struis), m. -sen; -**mees** (kuifmees), v. -meezen.

Struis'riet, o. -en: in ons land vindt men duinriet en pluimriet, beide zijn struisrieten.

Struis'veder, -**veer** (veer van een struisvogel), v. -vederen, -veeren.

Struis'vogel (Afrik. stellilooper, met korte vleugels, ongeschikt tot vliegen, doch met zeer lange krachtige pooten), m. -s: de - leeft ook in tammen staat: in 1896 in het Kaapland b.v. 200 duizend; vleugel- en staartveeren zijn van groote waarde.

Struis'vogelmaag (fig. zeer sterke maag), v.

Struis'vogelpollteek (staatkunde, die de oogen sluit voor de nooden en gevaren der toekomst), v. gmv.

Strump'pel (slobkous), v. strumpels. Vl.

Struweel' (dicht. struikgewas), o. -eelen.

Strychni'ne (zeer sterk plantengif, getrokken uit de braaknoot, bij kleine hoeveelheden een zenuwstillend middel), v.

Stuc (It. kunstmarmor, mengsel van gips en kalk), o. gmv. (c = k).

Stud (student), m. -s. gmv.

Studeeren (zich oefenen in de wetenschap, zich toeleggen, leeren).

Studeer'kamer (vertrek, tot studie ingericht), v. -s; -**lamp** (lamp op een studeer'kamer), v. -en; -**stoel**, m. -en; -**ver'trek** (-kamer), o. -ken.

Student' (iem., die de colleges eener universiteit volgt, ook elke studeerende), m. -en.

Studen'tenbank (nl. in de college-kamer), v. -en; -**corps** (vereniging van studenten), o. -en; -**feest**, o. -en; -**grap**, v. -pen; -**haver** (amandelen en rozijnen dooreen), v. gmv.; -**leven**, o. gmv.; -**lied**, o. -eren; -**partij** (-feest), v. -en; -**pet** (pet, als door studenten gedragen wordt, ook met de faculteitskleuren), v. -ten; -**socté'telt**, v. -en; -**taal** (spreekmanier onder studenten in gebruik), v. gmv.; -**tafel** (dich of open tafel voor studenten), v. -s; -**tijd** (de jaren van studie aan een hoogeschool), m. gmv.; -**vereeninging**, v. -en.

Studentikoo's' (op de wijze der studenten, studentachtig), bn.: in de Rederijerskamer heersch' een -koze geest, (Klikspan); met echt -koze gulheid drukte Altorf mij de hand. (Koetsveld).

Stu'die (oefening in eenige wetenschap), v. studien: de - der letteren, de - der oude talen; de - der medicijnen; zich toeleggen op de -; een man van -, wetenschap; zijn - van iets maken, zich er bijzonder op toeleggen; zegsw. hij is of ligt op -, volgt de lessen aan eenige hoogeschool; fig. met - iets doen, met overleg, nadenken, zorg.

Stu'die (wetenschappelijk onderzoek, ook geschrift), v. studiën: er zal daar — van gemaakt worden, de minister zal dat in — nemen; dit is een — over de cholera; hij gaf een — uit over het socialisme.

Stu'die (schets, om zich te oefenen), v. — s: een — van dien jongen schilder; dat atelier hangt vol — s; een — van dezen teekenaar; ook: zij speelt allerlei — s om vaardigheid op de piano te verkrijgen, zie Etude.

Stu'diebeurs (beurs, waarop rechthebbende jongelui aan een hoogeschool of andere inrichting van onderwijs studeeren), v. — zen: een — van driehonderd gulden per jaar: — boek (leerboek, boek bij de studie), o. — en; — geest (geest, lust, ijver, gezindheid om te studeeren), m. gmv.; — jaar (jaar, dat men studeert; ook klasse van een kweek- of normaalschool), o. — jaren; — kop (kop, dien een teekenaar of schilder voor oefening of studie teekent of schildert), m. — pen; breedgepenselde — koppen van handieten en ijzerverters, (C. O.); — kosten (kosten van het verblijf en de studie aan een hoogeschool), m. mv.; — tijd (tijd, dien men aan de studie wijdt), m. gmv.; — uurtje (uurtje van studie), o. — s: dit is mijn —, zei de heer J. A. Kegge, en hij ging zijn siësta houden.

Studiens' (naarstig, vlijtig), bn., — zer, — t.

Studio'sus (student, muzenoon, academie-burvaer, leerling e. hoogeschool), m. studiosi.

Stug (eig. onbuigzaam, stijf), bn.: — geharen; fig. terugstootend, onvriendelijk, — ger, — st: een — mensch, een — karakter.

Stuif'aarde (fijne teelaarde), v. gmv.; — meel (bloemstof ter bevruchting van het vruchtbeginsel, wordt genormd in de helmknoppen), o. gmv.; — wol (fijne pluïssjes aan planten), v. gmv.; — zand (stuivend zand, zeer fijn zand), o. gmv.; — zwam (een soort van paddenstoel), v. gmv.

Stuik (schudding, stoot), m. stuiken: hij gaf mij een — op de borst, d. i. duw.

Stuik (hok van tien schooven of garven), m. stuiken: het koren, het vlas, de paardenboonen staan in — en op het stoppeland.

Stuif'ken (heen en weer schudden en stooten), ik heb gestuikt: de druiven —, heen en weer schudden in een mand, ze persen; — mand (persmand), v. — manden.

Stuif'ken (in hokken of stuiken zetten), ik heb gestuikt: de tarwe is gestuikt, de garven zijn tegen elkaar opgezet om te drogen.

Stuif'ken (met knikkers in een kuilje spelen), ik heb gestuikt; ook Pompen.

Stuip (plotselinge spiersamentrekking, m. eest bij kinderen, fig. gril), v. stuipen; — achtig, bn.: — achtige trekkingen, — e bewegingen.

Stuip'trekking (zenuwtrekking, stuip), v. — en: de laatste — en, vóór het sterven.

Stuit (het stuiten, stoot), m. stuiten.

Stuit (lichaamsdeel: het onderste deel van de wervelkolom, stuitbeen), v. stuiten.

Stuit'been (uiteinde v. d. ruggegraat), o. — beenderen; zie Stuit.

Stuit'en (verwant met stooten: tegenhouden, botsen), ik stuitte, ik ben en heb gestuit.

Stuit'en (pochen, pralen, snoeven, roemen), ik stuitte, heb gestuit: op iets —, hij deed niets dan —; jongen, ik kan niet op je — gew.

Stuit'end, bn.: zoo iets is — voor het gevoel, hinderlijk, ergerlijk, afkeerwekkend; — er, — st.

Stuif'ter (groot knikker), m. stuif'ters.

Stuif'teren (met stuiters spelen; bikkelen), ik heb gestuif'terd.

Stuif'wind (scheepst. wind, die met sterke slaagen waait), m. — winden.

Stuif'veling (door vorst vermolmd, d. i. bevroren turf), v. gmv.

Stuif'ven (in stof opwaaien), het stooft, heeft gestoven: het stuift buiten erg; wat stuift die meelmolen! bij uitbr. de kinderen stoven weg; waarheen zijn die vogels gestoven?

Stuif'ver (nikkelen pasmunt ter waarde van 5 cents), m. stuif'vers: zegsw. het meisje had een mooien —, een aardig kapitaal'tje; een — tje gespaard, is een — gewonnen.

Stuif'versblad (tijdschriftje, dat 5 cents per aflevering kost), o. — bladen; — magazijn (tijdschrift, per aflevering één stuiver kostend), o. gmv.; — postzegel (postzegel v. 5 cents), m. — s; — zeep (zeep v. 5 cents het stukje), v. gmv.

Stuk (deel, brok, gedeelte), o. stukken: aan stukken slaan, in stukken scheuren, een — vleesch: een achter —, een ribbe —, een pater —, een zij —; een — brood; een — uit den Bijbel lezen, een hoofdstuk, een grooter of kleiner deel; een rekening — voor — nagaan, onderdeel; zegsw. van — je tot beetje, van het ééne stukje tot het andere en zoo achtereenvolgens alle deelen; een — in de broek zetten, lap; een paar mooie stukken zalm, mooten.

Stuk (een voorwerp, een eenheid), o. stukken, stuks: een — laken, kant, katoen, linnen; een — wijn, een — jenever, een stukvat, een ton; zegsw. een — in zijn kraag hebben, dronken zijn, zie Kraag; de porseleinen bordes werden per — verkocht; op het — werken, betaald worden naar 't getal b.v. sigaren, dat men maakt; bij 't — verkoopen, in 't klein: wat kosten die appels per —? dertig — s veer; een — of tien boeken, sigaren, menschen.

Stuk (geldstuk, muntstuk), o. stukken: dat is een valsch —, een goud —, een zilver —, een pot —; zegsw. hij heeft een mooi — geld geërfd, een aardige som: een — van twintig franken.

Stuk (vuurmond, kanon), o. stukken: een — geschut, een schip met tien stukken.

Stuk (deel van eenig spel), o. stukken: de stukken van een schaakspel.

Stuk (geschrift, akte, oorkonde, enz.), o. stukken: een bewijs —, iets met de — ken bewijzen; een proces —, de sollicitatiestukken.

Stuk (daad, feit, handeling), o. stukken: een stout —, een onbezonnen —, een guiten —.

Stuk (gedicht, tooneel- of operastuk, enz., een voortbrengsel op 't gebied van kunst), o. stukken: dat is een mooi — van Potgieter, opstel; een tooneel —, drama of tooneelspel; een muziek —, compositie; een schilder —, schilderij.

Stuk (plicht, werk, zaak), o.: iem. van zijn — helpen, onderwerp; van zijn — zijn, raken, in de war zijn, raken: op zijn — blijven staan, niet toegeven, zijn eisch volhouden; voet bij — houden, niet afdwalen, bij zijn onderwerp blijven; dat bracht hem van zijn —, in de war; op — van zaken, wat de zaken zelf betreft; op 't — van godsdiens, in zake van.

Stuk (in stukken), bw.: het mes is —.

Stuk (kaartsp. heer en vrouwt. h. jasspel), o.

Stukadoor' (plafondmaker, atinwerker), m. — s: — skwast, m. — en; — swerk, o. gmv.

Stukado'ren (herleisteren met gips, een plafond maken), ik heb gestukadoord.

Stuk'breken (door breken stukmaken, in stukken breken), ik brak —, heb — gebroken.

Stukeeren (stukadoren), zie Stuc.
Stuk'gaan (kapotgaan, breken), het ging —, is — geraan: een knipmes, een schaar kan —.
Stuk'goederen (handel, goederen, waarvan de hoeveelheid niet naar maat of gewicht, maar per colli wordt opgegeven, als balen, nakken, rollen, kisten), o. mv.
Stuk'gooien (in stukken werpen), ik gooid —, heb — gegooid: een vaas —.
Stuk'kend (kapot), bn. een — knipmes, (C.O.), een — e ruit; — e kleeven, gescheurd, haveloos.
Stuk'maken (kapot maken, stukbreken), ik maakte —, heb — gemaakt: een slot —.
Stuk'rijder (rijdend artillerist), m. — ridders.
Stuks'gewijs, stuks'gewijze, —wijs, bw.: de meubelen zullen — verkocht worden, d. i. één voor één.
Stuk'slaan (aan stukken slaan), ik sloeg —, heb — geslagen, fig. veel geld —, verkwisten.
Stuk'snijten (met kracht stukgooien), ik smet —, heb — gesmet: een bord —.
Stuk'vallen (in stukken vallen), het viel —, is — gevallen: de vaas is — gevallen.
Stuk'vat (24 X 45 flesschen), o. — vaten.
Stuk'werk (half, onvoltooid werk), o. gmv.
Stuk'werk (aangenomen werk, dat aan den werkmán naargelang v. h. afgeleverde aantal wordt betaald), o. gmv.
Stulp (hut, armoedige woning), v. stulpen: Zijfjes —je, laag boerenhuisje, (C.O.)
Stulp'kool (kruikenkool), v. — koolen.
Stump'er, stump'erd (sukkelaar, bloed), m. — s: die arme —; — achtig (als een stump'er), bn. en bw., — er, — st.
Stump'perig (stumperachtig), bn.: een — ventje, — er, — st.; — heid, v. gmv.
Stun'telig (krukkerig), bn.: Bastiaans, de derde klerik, wordt oud en —, (Max H.).
Stup'de (Fr. dom, stomptinnig), bn. en bw.: wat een — vent! hij legt dat — aan.
Stupiditeit (domheid, domme streek), v. — en.
Stu'ren (een schip doen varen, aan een schip een richting geven, aan het roer zitten), ik heb gestuurd: een schip recht naar de haven —; fig. den boel i. d. war —, dicht. Stieren.
Stu'ren (zenden), ik heb gestuurd: een boodschap —, doen geworden; een matroos naar den wal —, iem. naar den dokter —.
Sturm-und-Drang'periode (in Duitschl. het laatste deel der 18^e eeuw, toen de jongere dichters braken met den heerschenden poëtischen vorm), v. gmv. (u = oe).
Stut (steun, steunder, steunsel), m. stutten.
Stut'balk (schoorbalk), m. — balken.
Stut'ten (intens. van stuiten: steunen, onderschragen), ik heb gestut: een appelboom —, een oude muur —; — sel (stut, steunsel), o. — s; — ter, m. — s; — ting (het stutten), v. — en.
Stuur (roer), o. gmv.: het — van een schip; fig. over —, in de war, van streek.
Stuur'boom (helmstok), m. — en; — boord (rechterboord, als men, bij het roer staande, naar den hoeg ziet), o. gmv.: zegsw. iem. van — naar bakboord zenden, her- en derwaarts, zie Bakboord; — boordswacht (scheepst. de helft van de manschap, nl. die aan stuurboordrij huist), v. gmv.: zie Bakboordswacht en Wacht; — last (scheepst. bevrachting van een schip, om het goed te kunnen sturen), m. gmv.; — lastig (scheepst. moeilijk om te sturen), bn.: — heid (het stuurlastig-zijn wegens verkeerde plaatsing van de lading), v. gmv.; — man (scheepsofficier

onder den kapitein), m. — lieden, — lui: eerste —, hoofdofficier ter zee, hij is luitenant, bootsman, schipper en kwartiermeester te gelijk, hij is de —; tweede —, ondergeschikte officier, vervanger van den ten stuurman, met veel minder macht: beiden worden aangesproken met m'nheer voor hun naam; spreekw. De beste — lui staan aan wal, zij, die in nood of gevaar zich in 't geheel niet weten te redden, oefenen in dat geval de scherpste critiek op het doen van anderen; — maskunst, v. gmv.: de — leeren, de kunst, om een schip te sturen; — plecht (scheepst. achterplecht van een klein vaartuig), v. — en; — rad (rad, om het roer te bewegen), o. — eren; — reep (touw, riem, ketting aan het stuurrad), m. — en.
Stuursch (norsch), bn. en bw., — er, meest —: een — mensch; — heid (barscheid), v. gmv.
Stuur'stang (sport. deel der fiets, waarmede men stuurt), v. — stangen.
Stuur'stoel (scheepst. bank of omlijsting, waarbinnen de stuurman zit), m. — stoelen.
Stuur'stok (helmstok), m. — stokken.
Stuw (waterkeering, dam), v. stuwen.
Stuwadoor' (scheepst. hij, die zich belast met de stuwage en de noodige werkkrachten daarvoor levert), m. stuwadoors.
Stuw'age (scheepst. opeenpakking v. goederen in het ruim), v. gmv.; zie Stouwage.
Stuw'bekken (bekken, bassin, kom vóór den stuwdam), o. — s, — dam (dam, om het water op te stuwen, tegen te houden), m. — dammen: waar 't meer den — brak, (Staring).
Stu'wen (het water ophouden, tegenhouden, keeren), men — de, heeft — stuw'd, zie Stuw'dam; — sluis (keersluis), v. — zen.
Stu'wen, zie Voortstuwen; — kracht (al wat dient om iets voort te duwen), v. gmv.
Stu'wen (het dicht en gesloten oopenpakken van de lading in het ruim van een schip), ik heb gestuwd; — ing, v. — en; z. Stouwen.
Sty'risch, bn.: het — wed, (Staring), de wateren van den Styx. (g = g).
Styleeren of Styliseeren (het teekenen van een regelmatig vorm van plant of dier, enz.; het aanbrennen van symmetrie, het achterwege laten van toevallige afwijkingen, zoodat men een ideëelen schoonheidsnorm verkrijft). (y = ie).
Stylist, stillist (schrijver van naam), m. — en: Alberdingk Thim was een goed —.
Sty'rax (Gr. welriekende hars, vloeijende uit den bast van den amberboom), m. gmv. (y = ie).
Styx (myth. rivier, die als tok van den oeraan de onderwereld 9 malen omvloeit en in haar loop den Cocytus opneemt), m. gmv.: bij den — zweren, den zelfs goden heiligen eed afleggen; lees: stiks.
Sub (Lat. onder), vz.: — conditio'ne, onder voorwaarde; — litt'era, onder de letter; — nu'mero, onder het nummer of getal; — noe'na, op straffe, boete van; — ro'sa, onder de roos, in vertrouwen, in 't geheim, zie aldaar; — no'ce, onder het woord of artikel (te zoeken).
Sub'agent (onderagent in een handelsonderneming), m. — en; — altern (ondergeschikt, van lagere rang), bn.: — e officieren, onder den rang van kapitein, nl. de luitenants; — amendement (onder-amendement), o. — en, (en = en); — are'tisch (onder of binnen den poolcirkel gelegen), bn.: de — e provincie Jakoetsch in Siberië; — commissie (deel eener commissie), v. — s, — siën; — delegee-

ren (een ander in zijn plaats stellen, onder-
volmacht geven), (g = g); -**diaken** (R.-K.
onderdiaken, drager van de laagste der drie
hoogere wijdingen), m. -s; -**diakonaat**
(R.-K. waardigheid van sub-diaken), o. gmv.,
zie Diakonaat; -**divisie** (onderafdeeling),
v. -s, -siën.

Subiet (terstond, dadelijk, onmiddellijk,
plotseling, onverwacht), bn. en bw.

Subject (spraak. eig. het ondergelegde, de
grondslag: het onderwerp, de zaak of per-
soon, waarvan iets gezegd wordt), o. -jelen,
(j = j); tegenst. **Object**.

Subjectief (spraak. het subject betreffende;
ook, persoonlijk, volgens eigen meening), bn.:
het - geslacht van een bezitt. vnu.; dichtk.
de -ve poëzie, d. i. de lyrische, die de eigen
gevoelens van den dichter vertolkt; tegenst.
Objectief. (j = j).

Subjectivisme (de leer, die uitgaat v. h. sub-
jectieve leven als grondslag der dingen), o. gmv.

Subjectiviteit (gesteldheid van het onder-
werp; persoonlijkheid, innerlijkheid), v. gmv.

Subjunctief, -tivus (spraak. aanvoegende
wijs in bijzinnen), m. -tieven; zie Con-
junctief. (j = j).

Subliem (Fr. verheven, hoog, edel, voortref-
felijk), bn. en bw., -er, -st.

Sublimum (scheik. elk vast product eener
vluchtige stof; ook: krachtig antiseptisch,
doch zwaar vergiftig waschmiddel: verbinding
van chloor en kwik), o. -maten.

Sublimeeren (scheik. een vaste stof doen
vervluchtigen en tegen een koud voorwerp in
kristallen doen afzetten).

Sublimiteit (verhevenheid, het verhevene),
v. gmv.: een wonderlijk diepe -, (v. Deyssel).

Sublunair (ondermaansch), bn.: in 't
- dal, (Staring), d. i. op onze aarde, vero.

Subordina'tie (ondergeschiktheid, gehoora-
zaamheid in den krijgsveld), v. gmv. (t = ts).

Subroga'tie (plaatsvervangende, onderschui-
ving, het in-de-plaats-stellen), v. -s. (t = ts).

Sub rosa (Lat. onder de roos, in 't geheim,
in ver'trouwen), bw., (s = z), zie ook Sub.

Subsidiair (Fr. in de plaats tredend voor,
te vervangen door), bn.: - 10 dagen gevangenis-
straf, in plaats van geldboete. (ai = é).

Subsidie (hulp, bijstand, ondersteuning;
onderstandsgelden), o. en v. -diën, -dies: -
voor het onderwijs.

Subsidieeren (helpen, ondersteunen, onder-
stand geven): een school -, financieel
steunen.

Substantie (zelfstandigheid, stof, kern,
hoofdinhoud, hoofbestanddeel), v. -tiën,
-ties: in -, in hoofdzaak. (tie = sie).

Substantieel (wezenlijk, zelfstandig), bn.;
ook: voedzaam, krachtig, (ti = si): -eele.

Substantief (spraak. zelfstandig naam-
woord), o. -tieven.

Substantiveeren (tot substantief maken)

Substantievisch (als substantief), bn.

Substituereen (in de plaats stellen, de
plaats vervangen van).

Substitutie (in-plaatsstelling, vervanging),
v. -tiën, -ties; lees: -tuut'sie.

Substituut (plaatsvervanger, toegevoegde),
m. substituten.

Substituut-griffier (hulpgriffier), m. -s.

Substituut-officier (plaatsvervangend of-
ficier van justitie), m. -officiers.

Substraat (grond, wezenlijkheid, grondslag,

de ten grond liggende stof, het gevevene
geval), o. gmv.

Subsum'tie (onderrangschikking, onder-
stelling, aanneming), v. (t = ts).

Subtiel (leeder, fijn, broos; fig. haarkloo-
vend, spitsvondig), bn. en bw.: -e dampen,
- vergift; -e onderscheidingen, -er, -st.

Subtiliteit (het subtiel: het fijne, teere;
fig. haarklooverij, spitsvondigheid), v. -en.

Succa'de (geconfijte citroen- of oranjeschil),
v. gmv., (cc = kk); meestal **Suka'de**.

Succedeeren (opvolgen; erven), (cc = ks).

Succes (goede uitslag, geluk, het welgelukken),
o. gmv.: ergens - mede hebben, voorspoed.

Succes'sie (opvolging, erfenis, nalatenschap,
erfopvolging), v. gmv.; -oorlog, m. -oor-
logen: gesch. de Spaansche -, 1701-'14; de
Poolsche, 1733-'38; de Oostenrijksche, 1740-
'48; -recht (belasting op nalatenschappen),
o. -rechten. (cc = ck).

Successief (allengs, langzaam aan, achter-
eenvolgend), bn. en bw.; lees: **suksessief**.

Successievelijk (achtereenvolgens), bw.

Succursale (hulp- of bijkantoor, hulp- of
bijbank), v. -salen; zie Filiaal. (cc = kk).

Sud'deren (volkst. aan de kook houden,
zonder echter het water, het middageten, het
kookpunt te doen bereiken).

Suf (droomerig, kindsch), bn. en bw.: zich -
denken, -fer, -st; -heid, v. gmv.

Suffeet (een der twee hoogste overheidsper-
sonen in oud-Carthago), m. suffeten.

Suf'fen (droomen, soezend peinzen), ik heb
gesuft; -fer, m. -s; -ferij, v. -en.

Suffisant (Fr. genoegzaam, voldoende, ook:
ingebeeld, laaidunkend), bn. en bw.

Suffix (spraak. achtervoegsel), o. -en: -el
(beitel), -er (stoffer), -et (rozet) zijn -en.

Suffocatie (verstikking, smoring), v. gmv.

Suffragaan (R.-K. lid eener geestelijke ver-
gadering, met het recht v. stemmen), m. -anen.

Suffragaan-bisschop (onderhoorige bis-
schop), m. -pen: in ons land zijn vier -pen,
die van Haarlem, Den Bosch, Breda en Roer-
mond; zie Metropolitaan.

Suffraget'te (Engeland: ontzinde kampster
voor vrouwenkiesrecht), v. -s. (g = z).

Suggereeren (inblazen, ingeven wat iem.
moet zeggen of doen; het opdringen van
bepaalde voorstellingen en gedachten, ook
wel van een vreemden wil), (ge = zje).

Suggestie (de daad van het suggereeren,
beïnvloeding), v. -tiën, -ties.

Suggestief (wat suggereert, wat doet den-
ken of doet handelen, ingevend in geest of
gemoed), bn.: een -tieve werking.

Suif'ker (zoete stof, uit planten getrokken),
v. -s: ruwe -, geraffineerde -, witte -,
bruine -; soorten: aardappel-, ahorn-,
bastaard- (losse bruingle suiker), beetwor-
tel-, druiven- (glucose), honig-, kandij-,
melk-, riet-, zie ook Saccharine; -ach-
tig (als suiker), bn., -er, -st.

Suif'keraccijns (accijns, welke in ons land
van de suiker wordt geheven), m. gmv.;
-amandel (in suiker gerooste amandel),
v. -en; -bakker (banketbakker), m. -s;
-biet (beetwortel met veel suikergehalte,
suiker-beetwortel), v. -en; -boon (plantk.
kleine, zoete, smakelijke tuinboon, prinses-
boon), v. -en; -brood (kegelvormige
klomp witte suiker), o. -en; -campagne
(de tijd van het jaar, dat aan een suikerfa-

briek geregeld gewerkt wordt), v. -s; -**en** (met suiker bevroren of toebereiden), ik heb gesuikerd: een boterham -; -**erwt** (jonge, zoete doperwt, fig. suikerbolletje), v. -en; -**fabriek** (inrichting, tot het maken van suiker uit suikerbieten), v. -en; -**fabriekant**, m. -en; -**goed** (gebak van suikerdeeg, in allerlei vorm en grootte), o. gmv.; -**ig** (suikerachtig), bn., -er, -st; -**ij** (de gemalen gerooste wortel der cichorei), v. gmv., zie Cichorsi; -**kristallen** (scheik. kristallen, die zich uit gesmolten suiker afzetten), o. mv., zie Kandij; -**lord** (rijk geworden suikerplanter, suikerkonink-miljonair), m. -s; -**netel** (witte doovenetel), v. -s, gsw.; -**oom** (rijke erfoom), m. -ooms, -**oompje**, o. -s; -**pan** (pan, om suiker in te bereiden), v. -nen; -**peer** (vroeg peersoort), v. -peren; -**plantage** (plantage, waar suikerriet verbouwd wordt), v. -s; -**pot** (deel van het koffie- of theeservies, pot voor suiker), m. -ten.

Suikerraffinaderij (fabriek tot zuivering van suiker), v. -en; -**raffineerder**, m. -s; -**rasp** (werktuigje voor het raspen van suikerbrood), v. -en; -**riet** (O.-I. suikerrietgewas in de keerkingsgewesten, vooral in Bengalen en Nieuw-Guinea, ook aan de kust van W.-Java, enz.), o. gmv.; -**strooier** (lange lepel, met gaatjes in den cirkelvormigen bek, om suiker over iets te strooien), m. -s; -**tang** (tangetje, om klontjes suiker aan te pakken), v. -en; -**tante** (rijke erf-tante), v. -s; -**water** (gesuikerd water), o. gmv.; -**werk** (suikergebak), o. -en; -**ziekte** (geneesk. zekere nierziekte, waarbij zich suikerdeelen in de urine afzetten), v. gmv., ook: Diabetes; -**zoet** (zoo zoet als suiker, zeer zoet), bn.: een -e peer, fig. een - woord, vlelend; op -en toon, poeslief.

Suilen (lanterfanten, beuzelen), ik heb gesuuld; ook: met een sleepnet visschen.

Suiloo'rig (moedeloos, verdrietig), bn. en bw.

Suïsse (Fr. eig. Zwitsers; R.-K. in uniform gekleede persoon met staf of hellebaard en bandelier, ook met degen, die in een groote kerk de orde moet handhaven), m. -s, lees: swies; zie: Hondenslager en Kerkbaljuw.

Suïte (Fr. gevolg, volgreeds, samenhang van woorden of gedachten), v. -s: à la -, zie ald.; en -, aaneen; lees: su-ï-te.

Suïte (twee salonkamers achter elkaar), v. -s.

Suïte (à la), (mil. niet in werkelijken dienst), bw.: kapitein à la -, die tot het gevolg behoort.

Suïzebollen (half bedwelmd of duizelig worden of zijn, duizelen), ik heb gesuizebold.

Suïzelen (dichtk. zacht suizen), het heeft gesuizeld: het zachtkens - der abeelen.

Suïzellig (draaiërig, duizelig), bn. en bw.

Suïzelling (bedwelming, duizeling), v. -en.

Suïzen (zacht ruischen), het heeft gesuïsd: het suïst mij in de ooren, kokend water suïst, de wind suïst in de bladeren; -**ing**, -en.

Sujet (Fr. onderdaan: onderwerp, voorwerp, persoon, toneelspeler), o. sujetten: een slecht -, slecht mensch, doorbrenger. (j = zj).

Suka'de (in suiker ingelegde citroen- of limoenschil, geconserveerde oranje-schil), v. gmv.

Suka'dekoek, m. -kosken, (als stofnaam), v.

Suk'kel (het sukkelien), m.: aan den - zijn.

Suk'kel (sukkelaar, stumper), m. en v. -s.

Suk'kelaar (iem., die sukkel. ook fig. die niet bij de hand is), m. -s; -**ster**, v. -s.

Suk'kelachtig (sukkelend, ziekelijk), bn.

Suk'kelarij' (trage voortgang), v. gmv.

Suk'keldraf (korte, kleine draf), m. gmv.: het paard liep op een -; -**je**, o. gmv.

Suk'kelen (langzaam voortgaan, gebrekkig loopen; kwijnen), ik heb gesukkelde: de oude knol sukkelde maar voort! vader sukkelte van 't winter erg, is ziekelijk; fig. zijn studeeren is niets dan aanhoudend -, sukkelend voortgaan; -**aar** (arme hals, bloed), m. -s.

Suk'kelgang (langzame gang), m. gmv.

Suk'kelpartij (langdurige ziekte), v. gmv.

Suk'keltrein (trein, die aan alle stations, ophoudt), m. -treinen; spreekt.: Boemeltrein.

Sul (eig. iem., die met zich laat sollen: onnoozel, doodgoed mensch, bloed), m. sulen.

Sul'achtig (als een sul), bn. en bw.; -**heid**, v.

Sulfaat (zwavelzure soda), o. sulfaten.

Sulfer, **sulfer** (zwavel), o. en v. gmv.

Sulferachtig (zwavelachtig), bn.: een -ereuk.

Sulferstank (zwavellucht), m. gmv.

Sulfareus' (zwavelachtig), bn. en bw.: -reuze.

Sul'la (Rom. dictator), geb. 138 v. C.; van 82-80 heer en meester van Rome, † 78 v. C.

Sul'lebaan (glijbaan), v. -banen; -**tje**, o. -s.

Sul'len (verwant met sollen: glijden op ijs of sneeuw), ik heb gesuld.

Sul'lig (sulachtig), bn.; -**heid**, v. gmv.

Sul'tan (keizer of hoofd der Moslms, onbepert heerscher in Turkije, ook opperheer, gebied), m. sultans; zie Padijsjah.

Sultanaat' (gebied van een sultan), o. -aten.

Sulta'na-rozijnen (sijnetafelrozijnen), v. mv.

Sulta'ne (hoofdvrouw van een sultan), v. sultanes; - favorite, de meest bevoorrechte gemalin; - valide, moeder v. d. sultan.

Sultanijn, -**tani'ne** (gouden munt van vier tot zes gulden, in Turkije), v. -ijnen, -inen.

Sul'tanshoen (purperhoen), o. -hoenders.

Sul'te (slibtegenhoudende plant), v. gmv.

Sumak', **smak** (looiërsboom in Z.-Europa), m.: de bladeren, gezien, loten en wortels v. d. - worden tot looi-en verstoffen bereid.

Suma'tra (een der groote Soenda-eilanden, 13-maat zoo groot als Nederland, met ruim 3 miljoen bewoners), o.; - levert rijst, koffie, tabakken vooral zwarte peper; **Sumatraan'** (bewoner of inboorling van Sumatra), m. -tranen; -**traansch**, bn.: -e paarden.

Sum'ma (Lat. som, het beloop, bedrag, tootaal), v. summa's.

Summair', **summier'**, **summa'risch**, **summier'lijk** (in 't kort samengevat, beknopt, bondig), bn. en bw.

Summa'rium (Lat. korte inhoud van een geschrift), o. summariums, -ria.

Summa summa'rum (Lat. eig. de som der sommen: alles bijeengenomen, ten slotte).

Summa'tie (het optellen, bijeenrekenen, samen-trekken), v. -s, -tiën, (t = ts); zie Additie.

Summiteit' (uitstekend persoon, beroemd man), v. -teiten; zie Sommititeit.

Sun'na (traditie in den Islam), v.: de volgelingen der - noemen zich Sunnieten.

Super'be (Fr. verheven, majestueus; prachtig, heerlijk, aanzienlijk), bn. en bw.

Su'percarga, -**cargo** (ladings- of waren-opzichter op koopvaardij-schepen, opperkooptman), m. -s: er waren geen passagiers noch -'s bij ons aan boord; zie Cargadoor.

Su'perdividend (handel. extra-dividend, buitengewone winstuitkeering), o. -en.

Su'perfijn (in hooge mate fijn), bn.

- Superieur'** (Fr. voornaam, voortreffelijk, uimuntend, hooger, meerder), bn.: de *Weirung* (bij *Bloksyl*) is bekend om haar turf van -e kwaliteit, uitstekend: het boek (ts) de *phantasie van een - mensch*, (v. Deyssel).
- Superieur'** (Fr. meerdere in rang, chef), m. -s, -en. (e = ee).
- Superieure** (vrouwelijke superieur; kloostermoeder), v. -n. (e = ee).
- Superintendent** (oppertoeziener), m. -en.
- Superior** (eig. de hoogste; een overste, vooral bestuurder van een klooster, eener orde), m. -s; zie: *Prior*, *Gardiaan*.
- Superioriteit'** (meerderheid), v. gmv.
- Superlatief, superlativus** (spraak. overtreffende trap), m. -tieven: kleinste is de - van klein, wylst is de - van wijs.
- Supernaturalisme** (het geloof aan den geopenbaarden godsdienst), o. gmv.
- Supernaturalist'** (iemand, die aan het supernaturalisme geloof), m. -en.
- Superphosphaat** (een belangrijke kunst-meststof, bereid uit sijn gemalen, natuurlijke fosphaten en zwavelzuur), o. gmv. (ph = f).
- Superplie'**, v. -s; zie *Rochet'*.
- Superstie'** (biggeloof, geloof in waarzeggerij, tooverij, spiritisme, tafeldans, enz.), v. -ties, -tiën. (tie = tsie).
- Superstitieus'** (bygeloovig), bn., -zer, -t.
- Suppediteeren** (aan de hand doen, bij-springen, verschaffen), (e = ee).
- Suppleeren** (aanvullen, geld bijpassen).
- Supplement'** (bijvoegsel, aanvulsel), o. -en.
- Suppletie** (aanvulling), v.: -troepen, soldaten, die een korps voltallig maken. (t = ts).
- Suppletioir** (aanvullend), bn.: een -e be-grooving; rechtst. een -e eed. (oi = oaa).
- Suppliant'** (Fr. verzoeker, indiener van een verzoekschrift, smeekeling), m. -en.
- Suppliek'** (smeek- of verzoekschrift), v. -en.
- Supponeeren** (veronderstellen, vermoeden).
- Support'** (oppasser, dienaar), m. -en.
- Support'** (steun, ondersteuning, hulp, bij-stand), o. gmv.
- Supportabel** (Fr. draaglijk, verdraaglijk), bn.
- Suppositie** (onderstelling, vermoeden), v. -ties, -tiën. (t = ts).
- Suppresie** (Fr. druk, onderdrukking), v. -sies, -siën.
- Supprimeeren** (Fr. onderdrukken, weglaten, opheffen, te niet doen, schrappen).
- Supra** (Lat. boven), bw.: ut supra, als boven; -naturalisme, o., zie *Supernaturalisme*.
- Suprematie'** (Fr. oppermacht), v. gmv.: de - der Engelschen op koloniaal handelsgebied; *Lombok stond onder de - van het Neder-landsch gezag*. (t = ts).
- Suprematie'** (R.-K. geestelijke oppermacht), v.: de geestelijke - des pausen. (t = ts).
- Surcharge** (Fr. overlading, bij studie), v.
- Sure** (hoofdstuk v. d. Koran), v. -n: de Koran telt 114 suren, waarvan de 96e, met de beschrijving van Gabriëls nachtelijke verschijning, de oudste schijnt te zijn.
- Surfa'ce** (Fr. oppervlakte), v. gmv.
- Surnumerair'** (Fr. iemand, boven het ge-wone getal van ambtenaren, b.v. bij de be-lastingen, iemand, die het recht heeft om be-noemd te worden, zoodra er een plaats open is, ambtenaar v. lageren rang), m. -s. (u = uu).
- Surpasseeren** (overtreffen, te-boven-gaan).
- Surplus'** (Fr. overschot, het te veel betaalde, het meerder bedrag), o. gmv.; lees: *suur-plusus*.
- Surpoids'** (Fr. overwicht, toegift), o. (oi = oâ).
- Surprise** (Fr. *St.-Nicolaas-verrassing*; be-vreënding, verbazing, schrik), v. -s.
- Surrogaat'** (vervangend middel, alles, wat eenige waar vervangt, b.v. koffiestroop voor koffie, margarine voor boter), o. -gaten.
- Surséan'ce** (handel. opschorting, uitstel van betaling), v. gmv.; lees: *suur-see-aans*.
- Sursus corda!** Lat. Verheft uw harten.
- Surtax'e** (te hooge aanslag, b.v. in de be-lasting), v. gmv.
- Surtout'** (Fr. overjas), m. -s; lees: *suur-toe*.
- Surveillan'ce** (Fr. toezicht, bewaking), v. gmv. (ll = lj).
- Surveillant'** (oppasser, toezien), m. -en.
- Surveilleeren** (waken, bewaken, onder toe-zicht houden, toezien).
- Sus**, tw., uitdrukking om stilte.
- Susceptibel** (Fr. ontvankelijk, vatbaar), bn.
- Suspect'** (verdaecht, in kwaad vermoeden), bn.
- Suspendeeren** (verschuiven; opschorten, uitsluiten, schorsen), (en = en).
- Suspensie** (uitstel, schorsing, tijdelijke dienst-onzetting), v. -sies, -siën. (en = en).
- Suspensie** (R.-K. kerkelijke straf, waardoor een geestelijke beroofd wordt v. n. recht tot uitoefening van een of andere kerkelijke functie), v. -s. (en = en).
- Suspensio** (in), Lat. besluiteloos, in twijfel.
- Suspectie** (argwaan, verdenking, wan-of misrouwen), v. -s, -ciën.
- Sus'sen** (van het tw. *sus*: stillen), ik heb gesust: een schreeuwend kind -, fig. het geweten in slaap -; -d: een -d woord, kalmeerend; -ser, m. -s; -sing, v. -en.
- Sustenu'** (Fr. bewering, meening, punt in een pletrede), o. -'s. (u = uu).
- Sut'ti** (Britsch-I.: weduwe, die zich met het lyk van haar man laat verbranden of be-graven), v. -'s.
- Suttillsme** (zelfmoord door verbranding), o.: volgens de Hindoeleer werden tot nog voor korten tijd weduwen van overleden vorsten naar den brandstapel geleid (Bali en Lombok).
- Suum cui'que**, Lat. Ieder het zijne of wat hem toekomt; lees: *ku-ic'kue*.
- Suzan'na** (meisjes- en vrouwnaam), v.: zegaw. het is een kuische -, een vrouw, rein van zeden, Bijbel.
- Suzerein'** (Fr. opperleerheer, oppervorst), m. suzereinen.
- Suzereiniteit'** (oppervorstelijk gezag), v.
- Sweater** (Eng. uitbuiters bij huisindustrie), m. -s, (ea = e); ook: oversporthemd.
- Sweating-systeem** (de sweater neemt een werk aan en besteedt het tegen laag loon uit aan thuiszittende arbeiders), o. gmv.
- Swicent'** (Eng. een soort van Virginia-tabak), v. gmv.: eig. Eng. sweet scent d. i. aangename geur. (i = ie).
- Sybariet'** (Gr. weekeling, kind van weelde, man, verslaafd aan zingenot), m. -en; eig. inwoner van Sybaris, oudt. een stad in Bene-den-Italië, niet ver van de golf van Tarente, welker bewoners voor zeer weelderig te boek stonden; zij banden alles uit, wat hun rust kon storen, b.v. gehamer en geklop van werk-lieden, hanengekraai, enz.
- Sybarie'tisch** (weelderig, weekelijk, vertroeteld), bn. en bw.
- Sycomo're, -moor'** (wilde vijgeboom in het Oosten), m. -moren. (y = ie).

Sycophant' (eig. vijgenaangever, d. i. iemand die menschen, welke, ondanks het verbod, uit Attica vijgen uitvoerden, opspoorde en aangaf; bij uitbr.: stille verklikker, valsche aanklager, iemand, die een ander met een proces, met een aanklacht dreigt om geld te krijgen; aldreiger), m. - en; lees: sie-koo-fant'.

Syd'nier (Australisch paard, ook Sydney genaamd), m. syd'niers. (y = i).

Sylla'be (Gr. lettergreep), v. syllaben; zegsw. er is geen - van waar, niets van aan. (y = i).

Sylla'bentoon (verhouding der toonsterkte bij de lettergrepen van een woord), m. - tonen.

Syl'labus (k.-k. lijst van 80 stellingen, door paus Pius IX veroordeeld; lijst van dwaalleeringen, 16 in getal, toegevoegd aan de encycloek van 8 Dec. 1864), m. gmv. (y = i).

Sylogiseeren (bestuuen, een sluitrede markeren), (y = i); lees: syllogizeeren.

Sylogisme, syllogismus (sluitrede), o. - gismen; zie Premissen.

Syl'phe (Germ. myth. luchtgeest), v. - n. (y = i).

Sylphi'de (vrouwelyke luchtgeest), v. - n; lees: sylf'ide.

Symbiose (samenleving: het samenleven van dieren en planten, tusschen welke een levensbetrekking bestaat waaruit beide voordeel trekken), v.; ook Mutualisme. (y = i).

Symboliek (leer der zinnebeelden, zinnebeeldenleer, ook het zinnebeeldige), v. gmv. (y = i); er zijn b.v. - e kleuren: wit, onschuld, blijdschap; blauw, standvastigheid, trouw; groen, hoop, onverwelkte jeugd; geel, smart, nijd, najver; zwart, droefheid, dood, enz.

Symbolisch (zinnebeeldig), bn.: de - e verklaring der Misparamenten; de - e beteekenis der Joodsche tempelgewaden; - e bloemen: lelie, bet. onschuld, reinheid; - e boomen: eik bet. kracht; - e dieren: adelaar bet. verheffing; - e edelsteenen: smaragd bet. hoop, saffier bet. trouw; - e getallen: één, bet. de Godheid, vier bet. de vier Evangelisten. (y = i).

Symboliseeren (zinnebeeldig voorstellen).

Symbolisme (richting in de fraaie letteren, waarbij men streeft naar symboliek d. i. naar zinnebeeldige voorstellingen), o. gmv. (y = i).

Symbolist' (kunstenaar of schilder, die zinnebeeldig te werk gaat), m. - en. (y = i).

Symbolum (samentrekking der Apostolische geloofsbelijdenis), o.: het - der Apostelen.

Symbool (zinnebeeld, zoowel in den eeredienst als in de kunstuitingen), o. - bolen: lam, zachtmoedigheid; eik, kracht; olijftak, vrede; viooltje, ootmoed; smaragd (groen), hoop, enz.; zie Symbolisch. (y = i).

Symmetrie (evenmaat, evenredigheid of overeenkomst in de afmeting der onderdeelen), v. gmv. (y = i).

Symmetrisch (gelijk- of evenmatig), bn.

Sympathetisch (volgens de sympathie), bn.

Sympathie (wederkeurig gevoel; medegevoel, gevoel van instemming; zielverwantschap), v. - thieën: er was - tusschen de reisgenooten, (Potg.); lees: simpatie'.

Sympathiek' (sympathie opwekkend), bn.

Sympathiseeren (gelijk gevoelen, overeenstemmen, eenstemmig denken): - met elkaar, overweg kunnen. (y = i).

Symphonie (groot, veelstemmig muziekstuk voor verschillende instrumenten), v. - nieën.

Symptomatisch (bij wijze van symptoom), bn. (y = i).

Symptoom (verschijnsel, kenteeken, ziekteverschijnsel), o. - tomen. (y = i).

Synago'ge (Bijbel: vergadering, verzameling; Israëlietisch bedehuis, waar men vooral op den Sabbat tot gebed en Bybellesing vergaerde, doch niet tot offerdienst; thans: Isr. kerk), v. synagogen; lees: sienagou'ge.

Synaloe'phe (spraak. samenamelling), v., u.v.: weer (weder); lees: sie-na-ten'-fe.

Synchronisme (tydsamenvaling, gelijktijdigheid), o. - nismen; ook: - nismus.

Synchronistisch (gelijktijdig voorgevallen), bn.: - e tydtafel, tydtabel, gelijktijdige feiten van verschillende volken vermeldend. (y = i).

Syn'cope (spraak. uitstooting v. e. letter in het maaken van een woord), v., b.v. in: twaalf (twaalf, scheikunde (scheidk.)), (e = ee).

Syncopeeren (een letter uitstooten): in aar(e)appel is de e gesyncopeerd. (y = i).

Syndicaat (consortium van maatschappijen of bankiers tot het in-stand-brengen eener financiële operatie, b.v. een groote leening; ook tot het dwingen van de prijzen in den handel, b.v. een steenkolen-, een graan-, en omgekeerd: een mijnwerkers-), o. - eaten.

Syndicaat (vereeniging), o. - eaten: een - van onderwijzers, een - van landbouwers, een - voor het vreemdelingenverkeer. (y = i).

Synec'doche (stijl. troop der gedeetelyke aanduiding), v. - doches, b.v.: Daar komi de kiel, met goud belaân, (Spandaw); een vloot van dertig zeilen; achttien lentes (jaren); de kleine krullebol (knaap), enz.; door dezen troop benoemt men een persoon of zaak met den naam van een deel of onderdeel; lees: sie-nek' dochee.

Syne'drion, o., (e = ee); zie Sanhedrin.

Synodaal (de synode betreffende), bn.: een - date vergadering, een - daal besluit, uitgaande van de synode. (y = ie).

Synode (kerkvergadering der geestelijken van een enkel bisdom: deze heet ook wel diocesaan-synode), v. synoden. (y = ie).

Synode (gesch. door de Staten beroepen algemeene kerkvergadering te Dordrecht, 1618-19), v. gmv.; in deze - werd uitspraak gedaan inzake de geschillen tusschen Arminianen en Gomaristen en werden de eersten veroordeeld. (y = ie).

Synode (hoogsigezaghebbend lichaam in de Nederl. Hervormde kerk), v. synoden: de - bestaat uit 13 predikanten en 6 onderlingen, jaarlijks treedt ongeveer 1/3 af. (y = ie).

Synodisch, bn.: de - e maand, tijdsverloop tusschen twee nieuwe manen, (29 dagen, 12 uur, 44 min. en 2.9 sec.). (y = ie).

Synoniem (gelijkbeteekenend, zinverwant), bn.; als zn. (zinverwant woord), o. - en.

Synonimiek' (de leer der zinverwantschap), v. gmv. (y = ie); ook: Synonymiek'.

Synonimiek' (de zinverwantschap betreffende), bn.: een - verschild, ook: Synonymiek'.

Synonimie, synonymie' (oopenhooping van woorden van ongeveer dezelfde beteekenis), v. gmv.: geen grond van mistrouwen, geen zweem, geen schaduw daarvan is overgebleven, (v. d. Palm). (y = ie).

Synopsis (Gr. overzicht, kort begrip, schets, uitbreuk), v. - sissen. (y = ie).

Synoptici, m. mv.: de - zijn de Evangelisten Mattheus, Marcus en Lucas, die een synopsis geven van het leven van Jezus.

Synoptisch (kort, beknopt, zaakrijk), bn.:

een — overzicht, d. i. met één blik te overzien.
Syntactisch (tot de zinsleer behoorend), bn.
Syntaxis (leer der woordvoeging of van den zinsbouw), v. gmv. (y=i).
Synthese, ook Synthesis (verbinding van begrippen, samenvatting, het opklimmen van de bijzondere stellingen tot een algemeene), v. syntheses; tegenst. Analyse. (y=i).
Syntheetisch (verbindend, samenstellend), bn.: de —e methode, opbouwend; tegenst. Analytisch; lees; *sin-tee-ties*.
Syphilis (besmettel. geslachtsziekte), v. gmv.
Syring (bloem), v. syringen; zie Sering.
Syrin'geboom (sier- of tuinboom met paarse

of witte voorjaarsbloemtrossen), m. —en; —struik, m. —en; —tak, m. —ken.
Sys'misch (de aardbevingen betreffende), bn.: —e verschijnselen; ook: Sis-. (y=i).
Systeem, **systema** (behoortijke samenhang van bijeenhoorende dingen en hun onderdeelen; stelsel), o. —temen, —tema's.
Systematiek (rangregeling, —schikking), v.: de — der planten. (y=i).
Systema'tisch (stelselmatig, ordelijk en samenhangend), bn. en bw.: een —e beschrijving van fossielen op Java. (y=i).
Systematiseeren (wetenschappelijk rangschikken, tot een stelsel samenschikken), ik —tiseerde, heb gesystematiseerd. (y=i).

T.

T, v. —'s. — De 20e letter v. h. alphabet.
T. — *Te'nor*; ook *tutti*, allen te gelijk. (muz.)
t. a. n. — ten algemeenen nutte.
t. a. p. — ter aangehaalde plaatse.
t. a. p. — ter andere plaatse.
t. a. t. — tout à toi, geheel de uwe.
t. a. v. — tout à vous, geheel de uwe.
t. e. m. — tot en met of *l/m*; **t. g. t.** — ter gelegener tijd; **t. k. u.** — ter kwader ure;
t. l. — ten laatste; **t. l. l.** — ten langen leste; **t. o. v.** — ten opzichte van; **t. s.** — ten slotte; **t. v.** — te voren; **t. w.** — te weten; **t. z.** — ter take; **t. z. t.** — te zijner tijd.
Test. — *Testamentum*, laatste wil.
T. H. — Toehoorder, of **TT. H. H.**, toehoorders: in gedrukte leerredenen en redevoeringen.
Thes. — *Thesaurier*, penningmeester.
Tit. — *Ti'tulus*, titel.
T. N. v. 't A. — *Tot Nut van 't Algemeen*.
Tom. — *To'mus*, elk deel van een boekwerk.
t. q. — *Tu'ti quan'ti*, allen samen.
T. s. v. p. — *Tournes, s'il vous plaît*, keer om, als 't u belieft.
t. t. — *To'tus tu'us*, geheel de uwe.

Taal (wat buigt zonder te breken, de tegenst. is: broos, broos), bn. en bw.: leer is —, een eikelak is —; ook, papperig, dik, kleverig: die lijn is —, dat is —e stroop; fig. — zijn, veel kunnen verduren naar het lichaam: de kikvorsch heeft een — leven, krachtig, sterk; hij houdt zich maar —, bezwijkt niet onder den last der jaren of des levens, houdt vol; een — geduld, onuitputtelijk; —heid v. gmv.
Taak'en (volkst. borrel), m.: een — pakken; een — ophebben, bij uitbr. aangeschoten zijn.
Taaf'erd (gierigaard), m. —s, ook: *Taainagel*.
Taaf'igheid (hardheid, fig. gierigheid), v.
Taal-taal' (uiterst taate peperkoek), o. gmv.
Taak (opgegeven of gezet werk), v. taken.
Taal (middel, om zijn gedachten uit te drukken), v. talen: de — der Grieken; de — der bloemen, zinnebeeldige bet.; de — der oogen; een levende —, die nl. nog door eenig volk gesproken wordt; een doode —, die nl. niet door eenig volk meer gesproken wordt; een arme —, nl. arm aan woorden; een rijke —; een

beschaafde —, een onbeschaafde —; zegsw. wel ter tale zijn, vlot kunnen spreken, welbespraakt zijn; de tale Kanaäns, zie Tale; — noch teeken aan tem. geven, d. i. niets, noch woord noch gebaar; evenzoo: — noch teeken vernemen, hooren.

Taal'begrip (taalinzicht), o. gmv.: het — is het bewust gebruiken van eenige taal, gesteund door studie van de taalwetten; — **beschaving** (verfijning van de taal), v.: het onderwijs kan veel doen voor —; — **boek** (leerboek, waaruit de taal onderwezen wordt), o. —en; — **congres** (congres van taal- en letterkundigen), o. —sen; de Nederlandsche —sen werden in 1849 in 't leven geroepen, om den broederband tusschen Noord en Zuid nauwer toe te halen, en men kwam om de twee jaar in verschillende Nederlandsche en Belgische steden sedert samen; — **deel** (rede-deel), o. —deelen; — **eigen**, o. gmv.: het Fransche —, ook: *Idioma*, *Idioom*; — **eigenaardigheid** (al, wat aan een taal eigen of bijzonder is), v. —heden; — **fonds** (fonds tot bevordering van de belangen eener taal b.v. van het Vlaamsch), o. —en; — **fout** (fout tegen de regels eener taal), v. —en, ook: *Taalfeil*; — **gebruik** (gangbare taalwet eener levende taal), o. gmv.: dat is —; — **gebruik** (het bezigen of gebruiken van woorden en uitdrukkingen en taalwendingen volgens de wetten der taal), o. gmv.; — **geleerde** (iem., die zeer bekwaam is op taalgebied), m. en v. —n; — **gevoel** (vaardigheid in het taalgebruik), o. gmv.: het — is het besef van 't juist gebruiken en verstaan van woorden, taalvormen en uitdrukkingen; het — leidt ons bij het spreken en schrijven, d. i. bij de taalpractijk, met vrij groote zekerheid; — **gids** (werk over taalkunde), m. —en; — **kenners** (grondig kenners eener taal), m. —s; — **kennis** (kennis eener taal), v. gmv.: zijn — door studie en lectuur vermeederen; — **kunde** (kennis van 't gebruik der taal), v. gmv.: de — omvat behalve de kennis van de spraakkunst, die van den schat van woorden en uitdrukkingen in hun juiste betekenis en hun gebruik; — **kundig** (betrekkend hebbende op de taal), bn. en bw.: een — woor-

denboek; -kundige (taalkenner), m. en v. -kundigen: *Bilderdijk was, behalve dichter, ook -; -leeraar* (leeraar in de een of andere taal), m. -s, -leeraren; -*liefde* (liefde voor de moedertaal), v. gmv.; -*magazijn* (eig. schatkamer der taal), o.; het Woordenboek der Ned. Taal is een -, destijds ook titel v. e. taalkundig tijdschrift; -*man* (een tolk, vertolker), m. -nen, -lieden, zie Drogman, Dragoman; -*meester* (leermeester in de taal), m. -s; -*minnaar* (iem., die veel van taalstudie houdt), m. -s, -aren; -*nauwkeurigheid* (het juist of scherp onder woorden brengen van voorstellingen, begrippen, gedachten), v. gmv.; -*nieuwigheid* (nieuw woord, nieuwe uitdrukking of zeggwijze), v. -heden; -*oefening* (oefening in de toepassing der taalregels), v. -en; -*onderlicht* (onderwijs in taal of taalkunde), o. gmv.; -*onderwijs* (taalonderricht), o.: -moet praktisch zijn; -*onderwijzer* (onderwijzer in de een of andere taal), m. -s; -*onderwijzeres*, v. -essen; -*regel* (wet der taal, afgeleid uit het taalgebruik), m. -s; -*rijk* (woordenrijk, welbespraakt), bn., -er, -st, w.g.; -*schat* (de gezamenlijke woorden en uitdrukkingen, synoniemen, zeggwijzen, spreekwoorden, enz. eener beschaafde taal), m. gmv.; -*schikking* (de woordschikking in de taal), v. gmv., zie Constructie; -*stam* (grondtaal, waaruit andere talen zijn voortgekomen), m. -men. **Taalstudie** (studie op 't gebied der taal), v. -studien; -*tak* (taal, voortgekomen uit een andere taal), m. -ken; het Nederlandsch is een - van het Germaansch; -*veredeling* (het edeler maken der taal), v. gmv.: dichters als Vondel en Bilderdijk hebben gearbeid aan -; -*vereenvoudiging* (het eenvoudiger maken der schrijftaal), v. gmv.: sinds 1895 is er een beweging tot - in ons land: men wil het aantal verbuigingsvormen verminderen en de schrijftaal meer doen aansluiten bij de steeds wisselende spreektaal; -*verrijking* (vermeerdering van den woordenschat eener taal), v. gmv.; -*vitter* (iem., die kleine fouten tegen de taal zwaar doet wegen), m. -s, zie Zoilus; -*vitterij*, v. -en; -*voracher* (iem., die door vergelijking de beteekenis (sen) van een woord of uitdrukking achterhaalt en vaststelt), m. -s; -*wet* (algemeen heerschende taalregel), v. -ten; -*wetenschap*, v. gmv.: de historische -, de vergelijkende -; -*zifter* (taalvitter), m. -s, zie Purist; -*zifterij*, v. -en, zie Puristerij; -*zonde* (grove taalfout), v. -n; -*zuiveraar* (iem., die de Ned. taal wil ontdoen of schuimen van overbodige bastaardspraak), m. -s: Hooft was een -, zie Purist. **Taan** (sap van run), v. gmv.; -*derij* (het tanen als bedrijf), v. gmv., ook de nering van den taander; -*derij* (werkplaats van den taander), v. -en; -*huis* (werkplaats v. den taander), o. -huizen; -*kleur* (bruinachtig geel), v. gmv.; -*kleurig* (met een taankleur), bn.: een oude -e vrouw, -er, -st; -*kulp* (lookuip), v. -en. **Taart** (Fr. tarte, zeker gebak), v. taarten: zegw. v. d. - krijgen, slaag krijgen, streng berispt worden; iem. van de - geven, hem slaan, beknorren; -*je* (gebakje), o. -jes. **Taartenbakker** (bakker van taarten of

taartjes), m. -s; -*deeg* (deeg, waarvan taarten gebakken worden), o. gmv. **Taartepan** (pan, waarin een taart gebakken wordt), v. -nen; -*schotel* (schotel, om een taart op te plaatsen), m. -s. **Taats** (ijzeren pin), v. -en; -*tol*, m. -len. **Tabagie** (Fr. verkoop van tabak, ook rookkamer, rookcoupé), v. -s. (g = zij). **Tabak** (rooktabak), v., (soorten), v. tabakken. **Tabaks'aandeel** (bewijs van aandeel in een tabaksplantage in O. of W.), o. -en; -*asch* (asch v. opgerookte tabak), v. gmv.; -*blad* (blad v. e. tabaksplant), o. -bladen; -*bouw* (het telen van tabak), m. gmv.; -*cultuur* (O.-I. het verbouwen op de bergellingen v. tabak, ter plaatse waar het te koel is voor den rijstbouw), v. gmv.; -*doos* (doos voor rooktabak), v. -doozen; -*east* (droogvloer of open oven voor tabak), m. -en; -*fabriek* (meer: -kerverij), v. -en; -*fermentatie* (het gisten v. d. tabaksbladen vóór het drogen), v. gmv.; -*handel*, m. gmv.; -*hoek* (deel der A'damschebeurs voor den groothandel in tabak), m. gmv.; -*karot*, v. -ten, zie Karot; -*kerver* (werkman, die de tabaksbladen aan reepen snijdt), m. -s; -*kerverij* (het kerven van tabak, ook de fabriek of werkplaats, waar dit gedaan wordt), v. -en; -*kistje* (kistje voor tabak), o. -s; -*lood* (zeer dun lood v. het verpakken van tabak), o. gmv.; -*lucht* (geur van gerookt wordende tabak), v. gmv.; -*mat* (van biezen gevulchten matwerk voor het verpakken van tabak), v. -ten; -*molen* (molen, om tabakskarotten tot snuif te malen), m. -s; -*monopolie* (recht van alleenhandel in tabak), o., zie Monopolie; -*onderneming* (-bedrijf, nl. het telen en in den handel brengen van tabak), v. -en; -*oogst* (opbrengst van het tabaksgewas), m. -en; -*pijp* (pijp v. het rooken van tabak), v. -en; -*plant* (plant, wier bladen de tabak leveren), v. -en; -*plantage* (plantage, voor tabaksbouw ingericht), v. -s; -*planter* (iem., die in ons land of in Indië tabak verbouwt), m. -s; -*pot* (aarden pot voor tabak), m. -ten; -*pruim* (stukje pruimtabak), v. -en; -*rasp* (rasp, om tabakskarotten fijn of tot poeder te maken), v. -raspen; -*regie* (beheer van den tabaksverkoop door den staat, zooals b.v. in Frankrijk), v. gmv.; -*reuk* (geur of reuk van tabak), m. gmv.; -*rook* (damp van brandende tabak), m. gmv.; -*schuur* (schuur, om tabaksbladen te drogen), v. -schuren; -*spinner* (iem., die tabak tot karotten maakt), m. -s; -*stripper*, m. -s, -*stripper*, v. -s, zie Strippen; -*teelt* (het kweken of telen van de tabaksplant), v. gmv.; -*veiling* (openbare verkooping van groote hoeveelheden ingevoerde tabak), v. -en, zie Koffieveiling; -*walm* (dichte tabakrook b.v. in een koffiehuis), m. gmv.; -*water* (water, waarin tabak is afgetrokken), o. gmv.; -*winkel* (winkel, waar tabak verkocht wordt), m. -s; -*zak* (zakje, waarin men tabak bergt), m. -zakken; -*zand* (stof van tabak, sijn gekorrelde tabak), o. gmv. **Tab'baard, tab'berd** (loga, staatsgewaad), m. -baarden of -baards, -berden en -berds. **Tabel** (overzichtstafel, lijst), v. tabellen. **TabellariÏsch** (in den vorm van een tabel), bn.: een - overzicht der Fr. letterkunde.

Taberna'kel (Bijb. tent, waaronder de bonds-kist stond; in de R.-K. kerk altaarkast in 't midden boven op de tombe), m. en o. — **na-kelen**, — **nakels**; zegsw. *ergens zijn — en op-staan*, gaan wonen; *ergens geen — en bouwen*, niet voor geruimen tijd blijven; volkst. het menschelek lichaam: *iem. op zijn — komen*, *geven*, d. i. hem slaan, afranselen.

Taberna'kelen (wonen), ik heb getaberna-keld: *hij zal hier niet lang —*, gmz.

Tabijn' (gewaterde zijden stof, zoo geheeten naar een wijk in Bagdad), o. gmz.; — **en**, bn.

Tabi'tha (Bijbel. andere naam van Dorkas), v., zie Handel. 9 : 36. (th = t).

Tableau' (Fr. schilderij, tafereel), o. — **bleau's**; — **vivants**, d. i. levende-beeldengroep, groe-pering van personen, om zinnebeeldig iets voor te stellen, mv. tableaux-vivants; ook, *lijst*, *overzicht*: — *de la troupe*, nl. van de leden v. e. tooneel- of opergezelschap; als tw.: *je kunt je den toestand voorstellen! wat een gezicht ze toen zett'en!* (eau = oo).

Table d'hôte (Fr. open tafel), v. tables d'hôte: *er is daar — om 2 en om 5 uur.* (d = oo).

Tablet'je (Fr. schrijfbokje; blaadsje vvoor of perkament; plat koekje van suiker), o. — **s**.

Tabouret' (Fr. stoeltje zonder leuning), v. — **stten**. (ou = oe); zie Kruk'je.

Ta'bula ra'sa, Lat. eig. gladgestreken was-tafel; zegsw. — *maken*, effen rekening, schoon schip, algeheele opruiming. (s = z).

Ta'cet, Lat. mux. een pauze, het stilzwingen.

Tachome'ter (werkt. snelheidsmeter van den loop eener machine), m. — **eters**.

Tachome'trisch (met den tachometer in verband staande), bn.: een — **e** opname.

Tacht'ig (eig. acht-tig, met voorgevoegde t, 10 maal 8), bep. telw.: *hij is in de —*.

Tacht'iger (grijsaard; wijn van het jaar 1880; schip met 80 stukken), m. tachtigers.

Tacht'igers, letterkunde: *de mannen, die omstreeks 1880 een nieuwe strooming deden ontstaan en nieuw leven aan onze letteren wisten te geven*, o. m. Van Eeden, Van Deysse, Kloos, Verwey, (De Nieuwe Gids).

Tacht'igjarig (80-jaar oud of durende), bn.: een — **grijsaard**, *de — e oorlog* (1568-1648); — **maal** (80-keer), bw.; — **ste** (ranggetal), bn.; — **voud**, o. gmz.; — **voudig**, bn.; — **werf** (80-maal), bw.

Tachy'graaf' (snelschrijver), m. — **grafen**; meestal Stenograaf, (y = ie); — **graphie'** (snelschrijfkunst), v. gmz.; — **gra'phisch** (met de tachygraphie in verband staande), bn.: — **e oefeningen**.

Ta'citus, Rom. geschiedschrijver van grooten naam, 54-117 n. C.; zijn werk over Germania, ± 99 v. C., door P. C. Hooft „verduitscht”, is het meest bekend.

Tact (Fr. beleid, slag), m. gmz.: *deze spreker heeft den —*, niet alles te zeggen; *den — heb-ben*, om met menschen om te gaan. (c = k).

Tacticus (krijgskundige), m. tactici. (c = k).

Tactiek' (krijgs- of legerkunde, fig. fijn over-leg, berekening), v. gmz. (c = k).

Tactisch (betrekking hebbende op de krijgs-kunde), bn.: *de — e opleiding onzer officieren*, — *e manoeuvres*, een — *en cursus doorloopen*.

Tact'vol, bn.: een — **vol beleid**. (c = k).

Ta'delloos (Duitsch: onberispelijk), bn. en bw.

Ta'ël (muntenheid in China, = f 1.80), m. taëls: een — heeft 10 tsien, een tsien 10 fen, en een fen = 10 li.

Taf (Perz. lichte, effene zijden stof), v. taffen.

Ta'fel (plank, bord: huis-enz. meubel, disch), v. tafels: een eikenhouten —, een herberg-; zegsw. *ter — brengen*, zie Tapijt; *open — houden*, als in een hotel of restaurant; *zij zijn gescheiden van — en bed*, hun huwelijk is gedeeltelijk ontbonden; *de groene —*, de speeltafel; zegsw. *aan de groene — zitten*, minister zijn.

Tafel des Hee'ren (R.-K. communiebank), v.

Tafel, de ronde —, zie Tafelronde.

Ta'fel (lijst, tabel), v. tafels: *de — s van vermenigvuldiging*; zie: Tijd-, Logarithmen-.

Ta'fel (steenen plaat), v. — **en**: *de — en der Wet*.

Ta'fel (bij een diamant het vlak, dat het licht opvangt), v. tafels.

Ta'felamandelen (beste dessert-amandelen), v. mv.; — **appel** (fijne handappel), m. — **s**;

— **blad** (het oppervlak van een tafel, ook in tegblad van een coulisse-tafel), o. — **bladen**;

— **bord** (eetbord), o. — **en**; — **dans** (magne-tische dans van een tafel), m. gmz., zie Spi-ritisme; — **dekken** (het dekken of gereed-maken van de tafel voor den maaltijd), o. gmz.;

— **dienen** (het bedienen der aanzittenden of der gasten aan tafel), o. gmz.;

— **drank** (drank, die aan tafel gebruikt wordt, b.v. een of ander mineraalwater), m. — **dranken**.

Ta'felen (aan tafel zitten, dineeren), ik heb getafeld: *lang —*, *de Winter — t lang*, (Staring).

Ta'felgebed (gebed vóór en na den eten), o. — **gebeden**; — **geld** (O.-I. toelage aan officie-ren), o. — **en**; — **genot** (het genot, dat men aan den disch smaakt), o. gmz.;

— **gerecht** (spijs), o. — **en**; — **gereedschap** (voorwerpen, welke aan tafel noodig zijn), o. — **pen**; — **ge-sprek** (gesprek, gedurende den maaltijd), o. — **ken**;

— **goed** (tafellakens en servetten), o. — **eren**; — **houder** (gaarkok), m. — **s**;

— **kleed** (dekkleed), o. — **en**; — **kout**, m. gmz.;

— **laken** (witte spreid), o. — **lakens**; zegsw. *hij is te klein voor een — en te groot voor een servet*, wel in gebruik voor jongelui tusschen het 14e en 18e jaar; gesch. *het — laken dooran-jeden*, gebruik onder den adel in de Ridder-tijden, ten teeken, dat men alle relatien met iem. afsneed;

— **land** (hoogvlakte, plateau), o. — **en**: een vlak —; — **linnen** (— goed), o. gmz.;

— **looper** (smal kleedje midden over tafel), m. — **s**;

— **muziek** (nl. tijdens het di-nen), v. gmz.;

— **olie** (fijne olijfolie), v. gmz.;

— **peer** (fijne handpeer), v. — **peren**.

Tafelron'de (ridders van de Ronde tafel), v. gmz.; zie: Arthur, Graal, en Ridders van de Ronde tafel.

Ta'felrozijnen (beste, groote dessert-rozij-nen), v. mv.; — **schel** (bel op tafel, om de bedienden te roepen), v. — **len**, ook: Tafel-bel, vero.; — **schuier** (fijn schuier'tje met gebogen steel, om het tafelkeed te reinigen van kruimels, enz.) m. — **s**;

— **schuimer** (klaplooper), m. — **s**;

— **servies** (volledig stel schotels, kommen, enz. voor een diner), o. — **vlezen**;

— **spel** (gezelschapsspel na tafel, ook tafelmuziek), o. — **en**;

— **spel** (klein tooneel-spel b.v. van Hooft, om na tafel gegeven te worden), o. — **en**, zoo werd: Mommerij ge-given in Amsterdam op een foy (afscheids-partij) in 1602, vero.;

— **stoel** (kinderstoel met vóór een plankje als tafeltje), m. — **en**;

— **tijd** (tijd van het diner), m. gmz.;

— **vriend** (dischgenoot), m. — **en**; — **weelde** (fijn tafel-genot), v. gmz.;

— **wijn**, m. — **en**; — **zilver**

- (zilveren tafelfereedschap), o. gmv.; -**zuur** (augurkjes), o. gmv.
- Tafereel** (verwant met *tafel*: schilderij, voorstelling, fig. levendige beschrijving), o. -en.
- Taffen** (van *taf* gemaakt), bn.: een - japon, een - kleed, een - hemd.
- Taffia** (een soort van brandewijn, getrokken uit mout van suikerriet), v. gmv.
- Tagrijn** (Hebr. koopman in oud touwwerk), m. tagrijnen, tagrijns.
- Talfoen** (typhoon in de Chin. Zee), m. -s.
- Talga, tajga** (Russ. woud), v. -s.
- Talkoen** (grote heer, vroeger titel van den wereldlijken heer van Japan), m. -koens.
- Taille** (Fr. lichaamsgestalte), v. tailles: de - van een kleedingstuk, het bovenlijf er van, de smit, ook de gordelwijdte; lees: *talje*.
- Tailleur** (kleermaker), m. -s; lees: *taljeur*.
- Tailleuse** (vrouwkleermaakster), v. -s.
- Tal'lor** (Eng. *tailleur*), m. -s. (al = ee).
- Tal, m.** -ken: de - v. e. boom of struik; fig. de - v. e. rivier, de - v. e. adellijke familie, de - v. e. gebergte; een - van dienst, afdeling; de -ken van den handel; zegsw. v. d. hak op den - springen, zie *Hak*.
- Tal'bout** (bout met weerhaak), m. -en.
- Tal'kel** (katrol met het daar doorheen loopend touw), m. takels: een Spaansche -.
- Takel'age** (de gezamenlijke takels met het overige touwwerk van een schip), v. gmv.
- Takelblok** (hijschblok v. e. takel), o. -ken.
- Takelen**, ik heb getakeld: een vaartuig -, van touw- en zeilwerk voorzien; -**aar** (op-tuiger van een schip), m. -aars.
- Takeling** (het takelen of uitrusten), v. gmv.
- Takelloods** (loods, waarin alles gereed gemaakt wordt, wat noodig is voor het optakelen van een schip), v. -loodsen.
- Tak'keling** (jonge vogel, die nog maar van tak tot tak kan vliegen), m. -lingen.
- Takkenbos** (bundel rijshout), m. -bossen.
- Tak'kig** (dichtgetakt, met veel takken), bn.
- Taks** (verwant met *das*: *dashoná*), m. -en.
- Taks** (taak, aandeel, vast rantsoen), v. -en.
- Takt'schrift** (zeker loopend schrift), o. gmv.
- Tal** (getal), o. gmv.: - van gebreken, - van voorbeelden, zonder -, niet te tellen; zegsw. op het - staan, d. i. op de voordracht staan.
- Tal** (200 stuks haringen), o. tallen.
- Tale** (taal), v. gmv.: zegsw. de - Kanaäns, eig. de taal der Israëlieten, doch meestal iem. eigen taal, doorspekt met bijbelteksten en Bijbelsche uitdrukkingen.
- Talen** (vorderen, vragen naar), ik taalde, heb getaald: talen naar, meestal met ontkenning: zij - naar geen rust, d. i. zij spreken er niet van, denken er niet aan, vragen er niet naar.
- Talent** (Bijbel: bepaald gewicht aan goud of zilver), o. -en: een - zilver, d. i. een geldsom van 60 mna's of ± 3000 gulden; een - goud = tien talenten zilver.
- Talent** (begaafdheid, bekwaamheid), o. talenten: een man van -, een schilder van -, een moot - van spreken; zegsw. met zijn - en woekeren, zijn gaven productief maken.
- Talent'rijk** (vol natuurlijke aanleg, groote gaven bezittende), bn.; -**vol** (-rijk), bn.
- Tal'hout** (geschilde etiketten als brandhout, dat per stuk of tal verkocht wordt), o. -houten; zegsw. zoo mager als een -, erg.
- Tal'l** (Mal. touw), v. tali's: zijn buik-band zat reeds als e. - om zijn middel, (v. R.). (i = ie).
- Tali-a'pi** (Mal. vuurtouw of brandende lont), v.: de knecht kwam met een - aandragen, en ik stak een sigaar op, (alleen nog in de binnenlanden in gebruik). (i = ie).
- Talie** ($\frac{1}{16}$ deel van een el), v. talies.
- Talie** (scheepst. takel), v. talies.
- Tal'liën** (ophijtschen aan een talie), ik taliede, ik heb getalied.
- Tal'liereep** (touw van een talie), m. -reepen.
- Talling** (kleinste soort van eend), m. -en.
- Tal'lio** (vergelding), v.: jus talionis, recht van wedervergelding, (j = j); zie *Jus*.
- Talis** (O.-I. kwartje), v. -sen.
- Tal'isman** (tooverkrachtig voorwerp of middel, dat volgens het biggeloof geluk aanbrengt of voor onheil behoedt, ook tooverformulier, spreuk uit den Koran, enz. enz.), m. -mans; zie *A mulet*.
- Tal'iter qual'iter**, Lat. zoo zoo, middelmatig goed. (qu = kw).
- Talk** (hard vet, ongel, smeer), v. gmv.: -aarde, bitteraarde; -kaars, -olie, -smelt'ij.
- Tal'loos** (ontelbaar), bn.: een - looze menigte.
- Talm** (treuzelaar, talmer), m. en v. -en; -en (treuzelen, dralen), ik heb getalmd; -achtig (geneigd, gewoon te talmen), bn., -er, -st: -heid, v. gmv.; -er (hij, die talmt), m. -s, zie *Talm*; -er'ij' (getalm, getreuzel), v. gmv.; -kous (talmer), m. en v. -en.
- Tal'mud** (verzamelnaam der voor de Joden, buiten de H. Schrift gezaghebbende boeken, bestaande in twee deelen: de traditioneele wet of Mischna, in het Hebreuusch, en den commentaar, Gemara, in het Syrisch of Arameesch), m. gmv. (u = oe).
- Talmu'disch** (volgens den Talmud), bn.
- Talmudist** (kenner of aanhanger van den Talmud), m. talmudisten. (u = oe).
- Tal'on** (strook papier aan couponbladen van effecten, in te leveren om een nieuw blad coupons te krijgen), m. -s.
- Tal'on** (stok bij 't kaartspel, hoopje rustende kaarten), m. talons.
- Tal'rijk** (groot in aantal), bn. en bw.: een -e menigte, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Tal'stelsel** (stelsel van tellen), o. -stelsels.
- Talud** (berm van een weg; helling, glooiing v. e. wal), o. -s; lees: *talud*.
- Tam** (getemd), bn. en bw.: een - hert; een -me kastanje, d. i. veredeld; tammer, -st.
- Tamarin'de** (O. en W.-I. boom), v. -rinden; -blad, o. -bladeren; -boom, m. -boomen; -gelei, v. gmv.; -vrucht, v. -en: de -vrucht lijkt wel wat op een citroen.
- Tamarin'de** (ingelegde vrucht van den tamarindeboom in O. en W.-I.), v. gmv.
- Tamarin'de** (geneesmiddel, uit de vrucht van den tamarindeboom bereid), v. gmv.
- Tamarisk** (zeker struikachtig boomgewas met specerijachtigen bast en wortel), v. -en.
- Tambak** (O.-I. kunstmatige, langs het strand aangelegde vischvijver), v. tambaks.
- Tamban'gan** (O.-I. prauw, veerboot), v. -s.
- Tam'boer** (Fr. trommelslager), m. tamboers.
- Tam'boer** (trommel, trom), v. -boeren.
- Tamboer'en** (op de trommel slaan), ik heb getamboerd: zegsw. op iets -, luid en krachtig aandringen, ook: Tamboereeren.
- Tamboer'ijn** (Fr. rinkelbom, handtrommel met bellen), v. tamboerijnen.
- Tamboer-majoer** (mil. oppertamboer, eerste der tamboers), m. tamboer-majoers.
- Tam'eitijk** (redelijk, vrijgoed), bn. en bw.:

- een -e prijs; de wijn is -, een - vermogen, een - groot gezin, vrij groot.
- Tam'pen** (klankn. de klok maar aan één zijde met den klepel raken), ik heb getampt: 't getamp der beeklok, (Van Beers), geklep. Vl.
- Tampon'** (geneesk. prop van linnenpluuksel tot stelping van bloed), m. tampons.
- Tam'tam** (Oostersch slaginstrument, handtrom, cymbaal), v. tamtams; zie Gong.
- Tand** (deel van een gebit), m. -en: de kroon, de hals, de wortel v. e. tand; een boven-, een onder-, een hoek-, een melk-, een oog-, een snijtand, zie ook: Olifants-, Slag-; het kind krijgt -en; dat zijn valsche -en; zegsw. met hand en - vasthouden, niet leslaten; de - des tijds, de vernietiging; met den mond vol -en staan, niet weten wat te zeggen; met lange -en eten, met tegenzin, kieskauwen; zij leven van de hand in den -, wat zij verdienen, verteren zij elken dag: haar op de -en hebben, eig. baard en knevel hebben, fig. goed van zich af kunnen spreken; zijn -en laten zien, toonen, dat men zich kan verdedigen, barsch antwoorden, dreigen, uitvallen; tot de -en gewaapend zijn, in elk opzicht, geheel; iem. aan den - voelen, iem. ernstig examineeren, iem. kennis degelijk onderzoeken; bij overdr.: de -en van een zaag, de -en van een kam, de -en van een rad; de -en van van een blad, inkervingen.
- Tand'dakken** (O.-I. met gebaren dansen).
- Tand'arts** (tandmeester), m. -artsen; -been (kakebeen), o. -deren; -eloos (zonder tanden), bn.: het schubdier, de miereneter, het aardvarken is een - zoogdier.
- Tand'dem** (Eng. sport. rijwiel voor twee personen), m. en v. tandems; lees: tend'm.
- Tand'en** (iets v. tanden voorzien), ik heb getand: een rad -; ook: e. zaag -, scherpen; tanden krijgen, als zn.: het kindje is aan het -.
- Tand'enborstel** (borstel, om de tanden te reinigen), m. -s; -geknars, o. gmv.; -rij, v. -en; -schuier (borsteltje), m. -s.
- Tand'enstoker** (tandenpeuter), m. -stokers.
- Tand'formule** (vaste orde van tandplaatting by mensch en dier), v. -s; bij den mensch in de boven- en de onderkaak: 5 kiezen, 1 hoektand en 2 snijtanden linksboven en -onder, en rechtsboven en -onder 2 snijtanden, 1 hoektand en 5 kiezen.
- Tand'glazuur** (blinkwit der tanden), o. gmv.; -heelkunde, v. gmv.; -heelkundige (tandarts), m. -n; -kas (holte, waarin de tand zit), v. -sen; -letter (de letter d of t), v. -s; -meester (tandendokter), m. -s; -pijn, v. -en; -pijnstillend, bn.; -poeder (poeder, om de tanden met een tandenborstel te reinigen), o. gmv.
- Tand'loe** (O.-I. draagstoel), v. tandoes.
- Tand'pasta** (eig. tanddeeg of tandzeep, middel om de tanden te reinigen), v. gmv.
- Tand'plombeersel** (metaalachtige specie tot vulling van holle kiezen), o. gmv.
- Tand'rad** (machinerad met tanden of inkepingen), o. -raderen; -radbaan (spoorweg met tusschenlegger, in welks gleuven het tandrad grijpt), v. -radbanen: de -baan naar den Drachenfels, naar den Rigi, enz.
- Tand'vleesch** (eig. het vleesch, waarin de tanden zitten), o. gmv.: zegsw. hij loopt op zijn -, (Mult.) d.i. op de randen v. b. overleer, de zolen zijner schoenen zijn nl. totaal weggesleten.
- Tand'vulling** (plombeersel), v. -en.
- Tand'werk** (de gezamenlijke tanden van een rad, van een gebit), o. gmv.
- Tand'wiel** (getand wiel, tandrad), o. -en.
- Tand'wortel** (dat deel van een tand, dat in de tanakas zit), m. -wortels.
- Ta'nen** (met taan bestryken of insmeren), ik taande, heb getaand: de zeilen -, bruin maken; de netten -, om ze voor rotting te vrijwaren; fig. den glans verliezen, donker of duister worden, verduisteren; Napoleons roem begon te -, verloor zijn schittering, verdoft; taan'der (persoon, die taant), m. -s; zie verder Taan.
- Tang** (keukengereedschap; werktuig), v. tangen: een keuken-; een rijp-, een buit-, enz.; zegsw. zij is een -, booze vrouw, een boosaardig wijf; dat sluit als een - op een varken, dat past niet, dat hoort niet bij elkaar, daar is geen verband in; -etje, o. -s.
- Tan'gens** (raaktijn), v. tangen'ten: in de goniometrie is de - de verhouding tusschen de projecteerende loodlijn en de projectie van het eene been van den hoek op het andere.
- Tangent'** (loodrecht, staand pennetje, waardoor de snaren v. e. piano in trilling gebracht worden; hamertje in speelwerken), v. -en.
- Ta'nig** (bruin als taan, geelbruin van huid), bn.: twee -e vrouwen, die op de viool speelden, (C. O.); -er, -st.
- Tank** (Eng. ijzeren reservoir, vooral voor petroleum), v. -s: een petroleum-, (a = e); -schip (ijzeren petroleumschip met buizen en pompen, met tanks), o. -schepen.
- Tann'ne**, v.; zie Looistof.
- Tantalisa'tie** (mondterging), v. gmv.
- Tantaliseeren** (doen wateranden, een lust opwekken, die niet bevreugd kan worden).
- Tan'talus**, myth. overmoedig koning van Phrygië, die tot straf in de onderwereld eeuwigen honger en dorst moest lijden te midden van een overvloed van vruchten en van helder bronwater; -kwelling, v. -en.
- Tan'talusbeker** (beker, waaruit de ingegoten vloeistof op een bepaalde hoogte door hevelwerking wegluoit), m. -bekers.
- Tan'te** (moet), v. tantes: een lastige -, vrouw.
- Tantie'me** (Fr. eig. zooveelste: aandeel in de winst), o. tantièmes; lees: -tjème.
- Tant mieux'** (Fr. des te beter), bw.; -pis' (Fr. lees: pie: des te erger), bw.
- Tantum** (zooveel, genoegzaam), o. tantums.
- Tantum ergo** (beginwoorden van het voorlaatste couplet van een R.-K. kerkelyken lofzang ter eere v. h. H. Sacrament), o. -s; meestal gebruikt v. d. twee laatste coupletten.
- Tap** (houten, doorboorde kraan), m. -tappen.
- Tap** (groeiend, jong uiteinde van den wortelstok eener rietplant), m. tappen: de -pen zijn wit van kleur en zeer zoet van smaak.
- Tap** (uiteinde van een as; uitsteeksel aan een kanon, waarop het rust en draait), m. -pen.
- Tap** (ijskegel), m. tappen; zie Ijskegel.
- Tapeet'** (dicht voor tapijt), o. tapeten.
- Tapijt'** (kleed), o. -en: zegsw. een onderwerp op het - brengen, ter sprake brengen, nl. in een vergadering, waar een groen-lakens kleed of tapijt van tafel afhangt; -fabriek (fabriek, waar men tapijten maakt), v. -en; -werk (tapisserie, tapijten in 't algemeen), o. -en; -wever (tapijtmaker), m. -s.
- Tapio'ca** (zetmeel, in korrels, uit den wortel van den Braziliaanschen maniokstruik), v.
- Tapir** (O.-I. dikhuidig snuitdier, b.v. op

- Sumatra; woudekoe), m. tapirs: de Indische —, de Z.-Amerikaansche —. (i = ie).
- Tapis-roulant** (Fr. breede band zonder end, waardoor personen er opstaande, naarboven gebracht worden, om hun het klimmen te besparen), o. —s; lees: tapie'-roelan'.
- Tapiserie** (Fr. tapijtwerk, borduurwerk), v. —riën; —patroon, o. —patronen; —werk, o. gmv.; —winkel, m. —s. (i = ie).
- Tapissier** (Fr. behanger, tapijtwerker), m. tapissiers; lees: tapiesjee'.
- Tap'kan** (kan, waarin getapt wordt), v. —kannen; —kast (buffet), v. —kasten.
- Tap'pelen** (tappelings uitvloeien), het heeft getappeld: het bier —t uit het vat.
- Tap'peling** (als door een tap), bw.: het bloed liep — uit de wonde, de wijn liep — uit het vat; het zweet liep hem — langs het gelaat.
- Tap'pen** (door een tap laten uitvloeien, door een kraan aftappen), ik heb getapt: bier —, azijn —; zegsw. een ui —, een aardigheid, een mop ten beste geven.
- Tap'penstuk** (deel van een kanon, waarin nl. de tappen zitten), o. —stukken.
- Tap'per** (herbergier), m. tappers.
- Tap'perij** (kroeg, stijterij), v. tapperijen.
- Tap'persmering** (tappertij), v. —neringen.
- Tap'sch** (spits of puntig als een tap), bn. en bw.: een houten trog, die — bijloopt.
- Tap'ster** (vrouw of meisje, die tapt), v. —s.
- Tap'temelk**, v. gmv.; zie Ondermelk.
- Tap'toe** (avondsnaal, dat de soldaten naar de kaserne roept, meest om 9 uur, nl. Doe den tap toe), v. taptoes: de — trekt door de straten, de tamboers, die de — slaan vero.
- Tapuit** (zomervogel, ter grootte van het roodhorstje, heidehunner), m. tapuiten.
- Taquineeren** (Fr. kwellen, plagen). (qu = k).
- Tarantella** (snelle volksdans in Z.-Italië), v. —tella's, verg. Tarantula.
- Tarantula** (vergiftige spin op Cuba, in Z.-Amerika en in Italië), v. —la's: de tarantuladans: zenuwachtige, hevige trekkingen, St. Vitusdans, danslekte, door 't volk in Italië toegeschreven aan den steek der —spin; ook: Tarantelladans.
- Tar'bot** (grootte platvisch), v. —botten.
- Tarief** (eenheid van prijs, lijst van prijzen, vrachtprijs, prijslijst van goederen, enz.), o. —ven: een spoorweg — voor vrachtgoederen, een stoomboot —, een vracht —, het — van een logement, hotel, enz.
- Tarief** (lijst v. goederen, waarvan inkomende rechten geheven worden, ook de percentage als inkomendrecht), o. —ven; —herziening, v. gmv.
- Tarie'venoerlog** (het opvoeren van de tarieven door verschillende regeeringen, uit concurrentie en om elkaars handel te benadeelen), m. gmv.
- Tar'nen**, zie Tornen.
- Tarok** (zeker kaartspel met 78 kaarten voor 3 personen), o. gmv.: —spel, o. —spellen.
- Tarpe'ische rots**, deel v. d. Capitolijnschen heuvel, vanwaar in oud-Rome staatsmisdadigers werden afgeworpen.
- Tar'ra** (It. verschil tusschen bruto- en netto-gewicht; aftrekking in gewicht of waarde van koopwaren, kisten, enz., waarin de koopwaren verpakt zijn), v. gmv.; —rekening, v. gmv.
- Tartaan**, v. —tanen; zie Tartans.
- Tartaar**, **Tataar** (man uit den volksstam ten N. van de Zwarte Zee), m. —taren.
- Tartan** (Schotsche geruite wollen of dunne zijden stof), o. gmv.; zie Tiretein.
- Tartan** (geruite Schotsche plaid van tartan of van tiretein), m. tartans; elke adellijke familie of clan heeft in haartartan haar eigen kleuren.
- Tarta'ne** (visschersboot met mast in de Midd. Zee), v. —n; de — ziet men veel aan de kust van Spanje.
- Tarta'renbericht** (onbetrouwbare tijding), o. —berichten: aldus genoemd naar den Tartarenkoerier, die in 1854 het bericht overbracht, dat Sebastopol, 'twelk eerst viel in Sept. 1855, was ingenomen.
- Tartarus** (myth. bij de Grieken de folterplaats der verdoemden: hel, afgrond onder de aarde), m.; zie Hades.
- Tar'ten** (tergen, uitdagen), ik tartte, ik heb getart: gevaren —, den dood —; iem. —, trotseeren; —er (uitdager), m. —s.
- Tartuffe** (Fr. type v. e. huichelaar, e. schijnheilige), m. —s, lees: tar-tuuf'; — is een bekend hoofdpersoon uit het blijspel van dien naam, (Molière, 1664); —rie' (huichelachtige schijnvroomheid), v. gmv.
- Tar'we** (plant: graan, weite), v. gmv.: er is Zeeuwsche, Turksche, Engelsche —; ook: naakte — (zonder baarden) en gebaarde —; zegsw. onkruid onder de —, onder veel goeds is ook wel wat slechts.
- Tar'we** (tarwekorrel), v.: een zak —, er was veel — aan de markt; —aar (gebaarde, ook wel ongebaarde aar van den tarwehalm), v. —aren; —akker (akker of veld, met tarwe bebouwd), m. —s; —bloem (bloem van tarwemeel), v. gmv.: pannekoekjes van —; —brood (brood van tarwemeel), o. —en; —halm (stengel der tarweplant), m. —en; —korrel (een der vele korrels of zaden in de tarweaar), v. —s; —meel (meel van gemalen tarwe), o. gmv.; —schoof (qarf van tarwehalmen), v. —schooven; —stijfsel (stijfsel van tarwemeel), v. gmv.; —stroo (gedorschte tarwehalmen), o. gmv.; —zemelen (gemalen holsters der tarwekorrels), v. mv.
- Tas** (stapel), m. tassen: schuur en —, (Poot); een — graan, een — steenen.
- Tas** (bijdehante vrouw), v. —sen: een handige —, een knappe — van een vrouw; het was een snakkere —, (V. Lenn.)
- Tas** (Fr. kopje), v. —sen: e. —koffie, ook: Tasse.
- Tasch** (huidel of zak), v. tassen: een wei —, een herders —, een patroon —; —je, o. —jes.
- Tasch'jeskruid** (hoerenkers), o. gmv.
- Tasch'woning** (boerenwoning, waarin woonhuis, stal, graan- en hooibergplaats onder één dak liggen), v. —woningen.
- Tas'sen** (opeenstapelen), ik tasta, ik heb getast: zij — hoop op hoopen, (Tollens).
- Tast** (greep, aanraking), m. gmv.: bij of op den —, d. i. op het gevoel, in den blinde.
- Tast'baar**, bn. en bw.: een —bare leugen, d. i. een grove, blijkbare leugen; —heid, v. gmv.
- Tast'draad** (aanhangsel bij de neteldieren, dienend als orgaan van het tastgevoel), m. —draden; de —draden dienen tevens om de prooi te omslingeren.
- Tast'lijk** (tastbaar, klaarblijkelijk), bn.
- Tast'en** (voelen), ik heb getast: je kunt die leugen voelen en —, zegsw. iemand in zijn zwak —, hem b.v. vleien, als hij ijdel is.
- Tast'zin** (de vijfde zin, het gevoel), m. gmv.
- Tas'veld** (de plaats, waar de steenen te drogen

gezet worden in de steenbakkerij), o. -en.
Ta'teren (Limb. naam voor Zigeuners, ook in Noorwegen gebruikt), m. mv.
Ta'teren (klankn. uit tateren en wauwelen: slecht spreken, krom praten), hij heeft getatewaald: wat -waalt dat kind aardig!
Tatouereen (de huid van arm, borst of rug met fig. beprikkelen en deze gaatjes met O.-I. inkt of met kleurstof inwrijven); bij zee-lieden en oosterlingen, b.v. bij de Dajaks, is het - in zwang: de stuurman had een scheeps-anker op zijn bovenarm laten -. (ou = oe).
Tautologie (woordovervloedigheid, woordherhaling), v. -ën, b.v. ik ben blij en verheugd; ik kan dat noch verlangen noch begeeren; lees: tou-too-loo-gie'.
Tautolo'gisch (woordverkwistend), bn. en bw.
Taveer'ne (bierhuis), v. -n, -s, ook: Taveer'ne.
Taxameter (afstandsmeter a. huurrjtuigen, of -auto's, waardoor automatisch de afgelegde KM. worden aangewezen), m. -s; zie A tax.
Taxateur' (beëdigd-schatter; iem., die geroepen is, om de waarde van vast of roerend goed te schatten), m. -s; lees: taksateur'.
Taxatie (schatting, waardebepaling, taxeer-ning), v. -tiën, -s; lees: taksaat'sie.
Tax'e (schatting, vaste prijs, vastgesteld be-drag), v. gmv.; lees: tak'se.
Taxeren (schatten, de waarde van iets be-palen; begroeten); lees: takseeren.
Tax'i (een huur-auto, die door een benzine-motor wordt voortbewogen en den afgelegden weg per taxameter aangeeft), v. -'s; in Adam waren er in 1911 een dertigtal -'s.
Tax'is (heester, naaldboom), m. taxissen;
 -blad, o. -bladeren; -haag, v. -hagen;
 -hout, o. gmv.; -tak, m. -takken;
 -wortel, m. -s; lees: tak'sis.
Te, vz.: betrekking v. plaats, tijd of middel, b.v. - Amsterdam, - elf uur, - voet, - zwaard;
 bw. van graad: - groot, het - kwaad krijgen.
te (achtervoegsel), b.v. in: hoogte, diepte, koelte, met concrete beteekenis.
Teak'hout, tiek'hout (hout van zekeren O.-I. boom, zeer hard), o. gmv.: het - wordt veel voor den scheepsbouw gebruikt; ook: djatihout, zie Djatiboom.
Team (Eng. sport. stel ridders of spelers, meestal elf (voetbalspel); in het cricketspel een groep van dertien spelers), o. teams; lees: tiem.
Teato'taler (Eng. geheelonthouder), m. -s; lees: tie-too'-te-ler.
Tech'nicum (industrie- of vakschool), o. -s of -ca. (ch = scherpe g).
Tech'nicus (deskundige op werktuigkundig of industrieel gebied), m. -ci.
Techniek' (leer der kunstregelen, kunst-vaardigheid), v. gmv.: de - van het weven.
Techniek', bn.: een -e term, zie Tech-nisch. (ch = scherpe g).
Tech'nisch (kunstmatig, de kunst betreffen-de), bn.: het -e lezen, het nauwkeurige en in goeden toon, beschaafde (voor)lezen; -e termen, eigen aan eenig beroep, bedrijf of vak; allerlei -e bezwaren, materieel; -e aanwij-zingen, een - bureau. (ch = scherpe g).
Technoloog' (kenner der technologie), m. m. -ogen. (ch = scherpe g).
Technologie' (bedrijfsleer, leer der hand-werken, manufacturen, enz.), v. gmv. (g=g).

Technolo'gisch (de technologie betreffende), bn. en bw. (gisch = gies).
Te-De'um (R.-K. een overoude zege- en dank-hymne), o. Te-Deums; de aanhef is: - lau-da'mus, U, o God, loven wij. (te = tee).
Tee'der, teer (zwak, gevoelig, fijn, tenger), bn. en bw.: een - kindje, plantje, zwak; -e moeders, (C.O.), teerhartig; iemand - be-minnen, innig; -der, -st; teerder, teerst.
Teedergevoe'lig, teergevoe'lig (sentim-enteel, teerhartig), bw.: zoo een - liedje als v. de bleeke Amelia, (C.O.); -heid, v.
Teederhartig, teerhartig (met een teeder of gevoelig hart), bn.: -e moeders, (C.O.)
Tee'derheid, teer'heid (zachtheid, lief-heid), v. -heden.
Tee'derlijk, bw.: iemand - beminnen, w.g.
Teef (wijfjeshond), v. teven.
Teek, tiek (schapenluis), v. teken, tieken.
Teeken (iets, dat zinnelijk waarneembaar is, merk, figuur), o. teekenen, -s: zet goed de teekens in je opstel, leessteekens; zij wachtte, ... of God een - gaf, (De Gen.), wonderteekens.
Teeken (hemelteekens), o. teekens, zie Zodiac: de zon staat op 20 Dec. in het - v. d. Steenbok; fig. onze taal staat tegenwoor-dig in het - der samenstellingen, (Stellw.)
Teekenaap (toestel bij het teekenen, om te vergrooten of te verkleinen), m. -apen;
 -aar (iem., die de kunst van teekenen ver-staat), m. -s; -academie (hoogere school voor teekenonderwijs), v. -s, -miën; -achtig (fraai), bn.: een -e houding van een roof-dier bespieden, (C.O.), -er, -st; -behoeften (al datgene, wat bij het teekenen noodig is), v. mv.; -boek (boek, waarin men teekent), o. -boeken; -bord (bord, waarop men figuren kan teekenen), o. -borden; -doos (doos met teekenbehoeften), v. -dozen.
Teekenen, ik heb geteekend: een landschap -, met krijt -; naar de Oost -; op een lijst -, d. i. inschrijven; de patrijshond teekende, d. i. duidde wild aan; de thermometer teekende 80° F., wees aan; de peilschaal teekende 36 M. + A.P., d. i. 36 M. boven Amst. peil.
Teekengereedschap (al de benodigdheden voor het teekenen), o. -pen; -haak (win-keelhaak, linaal m. rechthoekig dwarsstuk), m. -haken; -ing (geteekende afbeelding, schets), v. -en; -ing (het onderteekenen), v. gmv.: na - der akte; -krijt (rood, wit of zwart krijt, om mee te teekenen), o. gmv.; -kunst (de kunst, iets met lijnen af te beelden), v. gmv.; -les (les of onderricht in het teekenen), v. -lessen; -meester (leermeester in het teekenen), m. -s; -methode (gang voor het teekenonderwijs), v. -s, -n; -onderwijs (onderricht in de teekenkunst), o. gmv.; -onderwijzer (tee-kenmeester), m. -s; -papier (papier, om op te teekenen), o. gmv.; -pen (koperen werktuigje met schuifjes, om er het teken-krijt in vast te zetten), v. -pennen; -plank (los teekenbord op een schraagje of pootje), v. -en; -portefeuille (portefeuille tot het bergen van teekenpapier en van teekeningen), v. -s; -potlood (fijn potlood, om mee te teekenen), o. -en; -school (school, waar uitsluitend les in het teekenen gegeven wordt), v. -scholen; -schrift (cahier, om in te teekenen), o. -en; -stift (stift, potlood, stuk krijt, om mee te teekenen), v. -en; -voorbeeld (voorbeeld, om na te teekenen),

- o. -en; -werk (het teekenen, teekening), o.
Teel'aaarde (humus, zwarte aarde), v. gmv.
Teelt (kweeking, het geteelde), v. gmv.: eet 't brood van onze -, (Bild.); vee-, bijen-, bloemen-; de - van struisvogels, van pluimvee, van schapen, van geiten.
Teem'achtig, bn. en bw.: wat spreekt die man -, d. i. lijmrig, slepend; -er, -st.
Teem'kous (temer, teemster, iem., die langzaam en vervelend spreekt), m. en v. -en.
Teemas (fijne haren zeef, vooral om melk te kleinzen), v. teemsen.
Teem'sen (melk ziften), ik heb geteemst.
Teem (voetvinger), m. teenen: zegsw. van kop tot - gewapend zijn; iem. op de -en treden of trappen, hem op een gevoelige plaats pijn doen, fig. hem kranken, beleedigen, grieven.
Teem (twijg, rijste), v. teenen: een korfje van teenen; -tje, o. -s.
Teemen (van teer), bn.: een - matje, b.v. om een flesch; een - korfje.
Teem'ganger (dier, dat op de teenen loopt), m. -gangers: al de dieren van het katten-geslacht zijn -gangers.
Teer (taai, zwartbruine vloeistof, uit hout van den pijnboom verkregen), o. en v. gmv.: er is ook kool-, nl. uit steenkolen.
Teer, bn.: die teere leden, zwak; een teere kleur, licht te beoedelen; zie Teeder, enz.
Teer, bn.: zegsw. - vallen, scrupuleus zijn.
Teercapsule (hoestmiddel, teerballetje, rond huiseltje met teerstof), v. -capsules.
Teergeld (reispenning, reisgeld), o. gmv.
Teergeliefd (hartelijk bemind), bn.: -e ouders, een - kind.
Teergevoelig (zeer gevoelig), bn.; zie: Teedergevoelig en Fijngevoelig.
Teerkleed (geteerd kleed op schepen), o. -kleeden; zie Presenning.
Teerkost (levensmiddelen op reis), m. gmv.
Teerkwaat (harde, korte kwaat met langen stoksteel, om planken met teer te bestrijken), m. -kwasten.
Teerling (dobbelsesteen, kubussteen), m. -lingen: zegsw. de - is geworpen, het lot heeft beslist, het besluit is onherroepelijk genomen, en men kan niet meer terug (Julius Caesar, toen hij den Rubicon ging overtrekken, 49 v. C.); een - el, d. i. M3; -linkje, o. -s.
Teerlingsworp (worp met den dobbelsteen), m. -worpen; -wortel (kubuswortel), m. -wortels: de - uit 8 is 2, uit 27 is 3, enz.
Teerpenning (reisgeld), m. -penningen.
Teerpil, v. -pillen; zie Teercapsule.
Teerton (vat voor teer), v. -tonnen.
Teerwater (mengsel v. water en teer), o.
Teerzeep (stukje zeep, met teer bereid), v.
Teouw'is (verkorting van Mattheus), m.: zegsw. hij weet van - noch Meeuw'is, hij is zoo dronken, dat hij van niets weet.
Teezon (wol pluizen), ik heb geteesd, fig. plagen; -ing, v. -en.
Te'gal-velden (O.-I. op Java, rijstvelden tegen het gebergte, die enkel bevochtigd worden door den regen), o. mv.; ook: Te'galanvelden.
Te'gel (vierkante, platte gebakken steen), m. -s: een vloertegel, een wand- of sier-; Engelsche tegels met figuren; zie Plateel.
Te'gelbakker (maker van tegels), m. -bakkers; -bakkerij, v. -en; -tableau (een tableau van tegels), o. -'s; -vloer (met tegels geplaveide vloer), m. -vloeren.
Tegelij'kertijd, bw.: men kan - geen twee dingen doen, in denzelfden tijd.
Tegemoet'koming (fig. gedeeltelijke vergoeding van gemaakte kosten of geleden schade, ook hulpvaardige bejegening), v. -en.
Te'gen, bw.: iemand iets - maken, zijn afkeer van iets opwekken; vz.: leunen - een muur; - heug en meug, zie Heug; - wil en dank, ondanks zich zelf; het liep - den avond, naar; - het midden der maand, even vóór.
Te'gen, bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van een reeks scheidbaar samengest. w.v. en houdt dus den klemtoon, terwijl de leden der samenst. in de onbepaalde wijs en in het voltooide deelw. aaneengeschreven worden; de bet. van tegen is: in 't gemoet, tegemoet: hetzij in vriendschappelijken, hetzij in vijandigen zin, als: Tegenblaffen, -gaan, -pruttelen, -spartelen, enz., b.v. de hond heeft tegengeblafd, dat moet ge tegen-gaan, de knaap heeft tegengeprutteld, enz.
Te'gen (nadeel, bezwaar, schaduwzijde), als zn. o.: het voor en - van een zaak: alles heeft zijn voor en -, zijn goeden en kwaden kant, zijn licht- en schaduwzijde.
Tegenaan', bw.: waar liep je -?
Tegenartikel (artikel of opstel ter bestrijding van een voorafgaand), o. -en; -bedenking (bedenking tegen iem. of iets, bezwaar), v. -en; -beeld (contrast), o. -en: als een - van mijn rustig filosofheeren kwam Cornelia in haast de huisdeur uit, (Koetsveld); -bezoek (een bezoek als beantwoording van een ontvangeren bezoek), o. -en, zie: Contrabezoek en Contra-visite; -bod (hoogerbod), o. gmv.; -candidaat (candidaat der tegenpartij), m. -daten; -deel (het tegenovergestelde), o. gmv.: -druk (tegendrukking), m. -ken; -druk (boekdr. weerdruk), m. gmv.; -drukking (drukking in tegengestelde richting), v. -en; -gesteld, bn.: in -e richting, zie Tegenovergesteld; -gestelde, o. gmv.: het - van iemands karakter, het - van een woord of begrip; -gift, -gift (elk middel, dat de werking v. gift onschadelijk maakt of neutraliseert), o. -giften, zie: Tegenvergif en Antidotum; -gift (tegen-geschenk), v. -giften; -hanger (pendant; dat, wat naast iets anders behoort te hangen), m. -s: deze schilderij heeft geen -; fig. Starings „Vogelschieten” is een waardige - van Bellamy's „Roosje”; -heid (tegen-spoed), v. -heden: de - des levens, ongeval, wederwaardigheden.
Tegenhouden (beletten, verhinderen), ik hield -, heb -gehouden; -ing, v. gmv.
Tegenkant (ommezijde, keerzijde), m. -en.
Tegenkanten, zich (zich verzetten tegen), ik heb mij -gekant; -ing (tegenwerking, verzet), v. -en; -ontmoeten.
Tegenkomen (ontmoeten), ik kwam -, ben -gekomen: iemand -, tegemoet.
Tegennatuurlijk (in strijd met de natuur), bn. en bw.: een -e opvoeding.
Tegenover, vz.: hij woont - de kerk; de vechtersbazen stonden - elkaar; fig. zich goed - iemand gedragen, ten opzichte van; -gelegen (aan de overzij gelegen), bn.: het - huis; -gesteld (tegen over iets gesteld, fig. contrasterend), bn.: een - geval; -liggend (aan de overzij ligend), bn.: meerk. -e hoeken; -staand (over el-

kander staande), bn.: meek. de -e zijden.
Tegenpartij (partij, die tegen een andere is, tegenstander), v. gmv.; -rede (repliek), v. gmv.; -reden (reden v. h. tegendeel), v. -en; -schrift (schriftelijke weerlegging), o. -en; -staan (fig. mislukken), het sloeg -, is - geslagen: dat zal u -, tegenvallen; -spartelen (al spartelend tegenstand bieden, tegenstribbelen, fig. zich verzetten, niet toegeven), ik spartelde -, heb -gesparteld: -ing, v. -en; -spoed (eig. tegen minen spoet, waarin spoet, geluk, heil: onheil, ramp), m. -en; -sporrelig (twistziek, onverdraagzaam), bn., -er, -st: - van aard zijn, vero.; -sporreling (verzet, tegensparteling), v. -en, vero.; -spraak (het tegenspreken), v. gmv.: hij duldt geen -, het is boven alle -; de éne brief is in - met den anderen, strijd; -spreken (betwisten, bestrijden), ik sprak -, heb -gesproken; -spreker, m. -s; -spreking, v. -en; -staan (weerstand bieden), ik stond -, heb -gestaan; ook: die spijzen staan mij -, wekken mijn afkeer, walgen mij; -stand (verzet, belemmering), m. gmv.; -stander (vijand, weerstrever), m. -s; -stellend (sprakk. de tegenstelling uitdrukkend), bn.: een - voegwoord, b v. maar, doch, of; -stelling (contrast, antithesis), v. -en; -stem (muz. tweede stem), v. -men; -stemmen, ik heb -gestemd: wij zullen -, d. i. tegen het voorstel; -stemmer (hij, die tegenstemt), m. -s; -streven (dwaarsboomen, tegenwerken), ik heb -gestreefd; -strever, m. -s; -streving, v. -en; -stribbelen (eig. krachtig tegenstreven, zich verzetten): hij heeft lang -gestribbeld, maar eindelijk moest hij toegeven; -strijdig (met elkaar in strijd zijnde), bn. en bw.: -e meeningen, -e belangen, -e geruchten; -heid, v. -heden: -stroom (stroom, welken men op de rivier tegen heeft), m. -en, zie Neer; -tij (tegenstroom: tij, dat een schip tegenhoudt), o. -en; -valler (misrekening, teleurstelling), m. -s: dat is een -, zie Meevaller; -vergift (tegengif), o. of -vergift, o. -ten, zie Antidotum; -verklaring (verklaring, die een andere bestrijdt of te niet doet), v. -en; -voeter, m. -s: wanneer men van de plaats, waar men zich bevindt, een middellijn door den aardbol denkt, vindt men zijn -s aan het andere uiteinde dier middellijn, fig. tegenstelling: In de stad is een boer de - van een heer, (Koetsveld), zie Antipode; -weer (verzet tegen geweld) v. gmv.: hij was niet verdacht op -: zich in staat van - stellen. - bieden; -werken (dwaarsboomen), ik heb -gewerkt: -er (iem., die een ander in de uitvoering zijner plannen hindert), m. -s, -ing (zie Oppositie), v. -en; -werping (bedenking, tegenbewijs), v. -en; -en maken, aanmerkingen; -wicht (middel, om het evenwicht te behouden), o. -en: sport als - van studie; -wil (onwil), m. gmv. w. g.; -wind (ongunstige wind), m. -winden, zie Voordewind; -woners (aard. bewoners van denzelfden meridiaan, doch op tegenoverstelde breedte), m. mv.
Tegenwoordig (niet aanwezig), bn.: in den -en tijd, in onze dagen: de tijd, de beide eerste tijden van een v.w.; -heid, v. gmv.
Tegenwrijten (tegenstreven, tegenworstelen, weerstaan), ik wroet of wrijtte -, heb -ge-

wreten, (gewrijt), vero.; -zang (antwoord in een reizang op een vorigen zang), m. -en: Vondels reizen bestaan uit zang en -; -zee (terugslag van golven), v. -zeeën, zie Branding; -zijde (keerzijde), v. -n: de -eener medaille; -zin (afkeer), m. gmv.: hij kreeg een - in de studie, hij deed het werk met -.
Te goed', bw.: hij heeft nog tien gulden -, te vorderen: iets - houden; ook **Tegoeds**.
Tehuis', thuis (woning, verblijf), o. gmv.: deze knaap heeft geen -; een - voormilitairen, huis of zaal, waar militairen den avond kunnen doorbrengen; evenzoo: een - voor dienstboden, een - voor werkende vrouwen.
Tehuis', thuis, bw.; -komen (thuiskomst), o. gmv.; -komst, v. gmv.: de - des vaders; -reis (terugreis), v. -reizen; z. Thuis.
Teil (uit tegel: aarden schotel), v. -en.
Teint (Fr. tint, kleur, kleur van gelaat en huid; huidkleur), o. gmv.: een fijne -; het - werd er leelijk van, (C.O.); lees: tén.
Tels'teren (beschadigen, toetakelen), ik heb geteisterd: de stormen - de kusten, zwaar beschadigen; -ing (het teisteren), v. -en. -teit (bastaarduitgang), vormt zelfst. nw. als: stormiteit, flauwiteit, die een eigenschap als een zelfstandigheid benoemen; verder: multiteit, capaciteit, facilititeit, enz.
Tekort (deficit), o. tekorten: een - van f 1000; een - dekken, d. i. aanvullen; iem. - doen, hem het zijne niet geven; zich - doen, zelfmoord plegen, zie Kastekort; -doening (bedrog, bedrieglijke handeling), v. -en; -koming (zonde, fout, gebrek), v. -en.
Tekst (bijbelplaats, schriftuurplaats, welke in een preek wordt ontwikkeld), m. teksten; fig. onderwerp: bij zijn - blijven, voet bij stuk houden; de spreker raakte van den -, dwaalde af: iem. - en uitleg van iets geven, een omstandige verklaring, uiteenzetting.
Tekst (inhoud van een geschrift, vooral de oorspronkelijke lezing), m. -en; -boekje (boekje met den tekst van een opera), o. -s, zie Libretto.
Tekstueel' (woordelijk, als in den tekst staat), bn. en bw., tekstueel; iets - nazeggen.
Tekstuitgave (uitgave in den oorspronkelijken tekst), v. -n; -verbetering (het critisch nazien en zuiveren van fouten van eenig letterkundig geschrift), v. -en: de - van den Reinaert door Jonckbloet; -verdraaler (iem., die een bijbeltekst euvres verkeert uitlegt), m. -s; -verklaring (uitleg van een tekst), v. -en; -vervalsing (het vernatschen van een bijbeltekst), v. -en; -woord (de bijbeltekst zelf, woord in een tekst), o. -en.
Tel (pasing van een paard), m. gmv.: den - gaan; halve -, drieslag; zie Telgang.
Tel (het tellen, telling), m. gmv.: bij den - verkoopen, getal; van den - raken, in de war.
Tel, tel'le (pasing van een paard), v. tellen.
Tel (achtting), m. gmv.: ergens niet in - zijn, niet meezeteld worden, niet geacht zijn.
Telautlegging (beschuldiging), v. -en.
Telbaar (geteld kunnen worden), bn.; -held, v.
Telefoneeren (door de telefoon meedeelen, met telefoon spreken), (te = tee).
Telefonisch (door middel v. d. telefoon), bn. en bw.: een - gesprek, - verbinden. (isch = ias).
Telefonist' (ambtenaar bij de telefoon), m. -en; vr. -e,

- Telefoon'** (eig. verre stem of klank, elektrische verspreker), v. — fonen; lees: tee-le-foon.
- Telefoon'draad** (gespannen koperdraad, die de telefooninstrumenten verbindt), m. — draden.
- Telefoon'lijst** (boekjes met de telefoonnummers), v. — lijsten; — **net** (de gezamenlijke telefoonlijnen), o. — netten; — **nummer** (nummer, dat de geabonneerde op de telefoonlijst inneemt), o. — s; — **paal** (houten paal of ijzeren toestel met isolatoren tot het dragen der telefoonlijnen), m. — palen; — **verbinding** (aansluiting a. h. telefoonnet), v.
- Telegraaf** (electrisch seintoestel, eig. verschrijver), v. — grafen; — **draad** (metalen draad, waarlangs de elektrische vonk van het eene instrument naar het andere overgaat), m. — draden; — **kabel** m. — s, zie Kabel; — **kantoor** (rijkskantoor van de telegraaf), o. — kantoren; — **net** (de gezamenlijke telegraaflijnen), o. — netten; — **paal**, m. — palen, zie Telefoonpaal; — **toestel** (instrument, om mee te telegraferen), o. — len; — **wezen** (alles, wat tot het telegraafstelsel behoort), o. gmv. (te = tee).
- Telegrafeeren** (per telegraaf bericht geven of doen geven, per draad seinen), (te = tee) ').
- Telegrafie'** (verschrijfkunst, de kunst van telegrafeeren, het telegraafwezen), v. gmv.: draadlooze —, waarbij nl. de electriciteit door de lucht voortgeleid wordt, zie Marconi.
- Telegrafisch** (door middel v. d. telegraaf, tot de telegrafie behoorende), bn.: een — bericht, nl. een draadbericht, zie ald.; een — e postwissel; — e toestellen. — e verkortingen, b. v. D is dringend. (te = tee) ').
- Telegrafist'** (ambtenaar der telegrafie), m. — en; — **klerk** (schrijver op een telegraafkantoor), m. — en; — **leerling** (iemand, die als leerling op een telegraafkantoor werkzaam is), m. — en. (te = tee).
- Telegram'** (draadbericht, bericht langs telegrafischen weg, telegrafisch bericht), o. — men, zie Dépêche; — **adres** (verkort adres, om aan te telegrafeeren), o. — sen; — **besteller** (iemand, die telegrammen bezorgt), m. — s. (te = tee).
- Telemachus**, zoon van Ulysses, die zijn vader onder geleide van Mentor gaat zoeken; lees: tee-lee'-machus.
- Telen** (noorbrennen, fig. veroorzaken), ik heb geteld; — er, m. — s; — **ling** (het telen), v.
- Teleologie'** (doelleer, leer van de eindoormerken van dingen en werkingen, en van de doelmatigheid in de inrichting der wereld), v. gmv.; — **logisch** (het doel of de doelleer betreffende), bn. (e = ee); lees: tee-lee-oo-loo-gie'.
- Telepathie'** (eenheid van denken bij van elkander verwijderde personen), v. gmv.
- Telephoneeren**, zie Telefoneeren; — **pho'nisch**, bn. en bw.: een — e verbinding, een — e gesprek; — **verbinden**, z. Telefonisch; — **phonist'** (ambtenaar bij de telephoon), m. — en, vr. — e. zie Telefonist; — **phoon'**, v. — phonen, zie Telefoon, enz.
- Telephotographie'** (de kunst, om portretten, landschappen, enz. op onbepaalde afstand door middel van de telegraaf over te brengen), v. gmv.
- Telescoop'** (sterrenkijker of spiegelverrekijker; groote hemelkijker), m. — copen, (te = tee); — **co'pisch**, bn.: — e sterren, enkel door den telescoop te zien.
- Telescoop'visch** (China: goudvisch met uitpuilende oogen), m. — visschen.
- TelEUR'stellen** (bedriegen in een verwachting), ik stelde teleur, heb teleurgesteld; — **stelling**, v. — en: een drukkend gevoel van — stelling, (J. t. Br.), een bittere — stelling.
- Telg** (boomstek, jong boompje), v. telgen.
- Telg** (afstammeling), m. en v. telgen: een — uit het huis van Oranje.
- Tel'gang** (pasgang), m. gmv.: dit paard loopt in den —, d. i. is zòd gedresseerd, dat het tegelijk den rechtervoerpoot en rechterachterpoot oplicht en dan weer den linkervoerpoot en den linkerachterpoot; — **ganger** (hakkeni, tel), m. — gangers.
- Tel'jaar'** (tafelbord), o. en v. — oren: een rij antieke — joren, (V. Lov.). Vl.
- Tel'kenmale, tel'kenmaal** (d. i. te elken male: elken keer, telkens), bw.: hij valt mij — in de rede; — **reize** (d. i. te elken reize: elken keer), bw.
- Tel'kens** (uit te-elken + s, d. i. te elken male: elken keer), bw.: ze zegt het woord — verkeer, d. i. herhaaldelijk, aanhoudend.
- Tel'len** (de getallen noemen, rekenen, getallen samenvoegen), ik heb geteld: van 1—10 tellen; fig. ik tel u onder mijn vrienden, reken; op zijn — passen, d. i. wakker, bijdehand zijn.
- Tel'len** (achten), ik heb geteld: zegsw. hij is daar geteld, als een rotte kool bij de groenvrouw, als nietswaardig; een menschenleven wordt in den oorlog niet geteld, wordt onbeduidend geacht.
- Tel'ler** (iemand, die telt; ook bovenste gedeelte eener breukuitdrukking: het tellt of zegt de uitgedrukte evenmatige deelen van een geheel), m. tellers.
- Tel'ling** (het tellen; ook: optelling, samen-telling), v. tellingen.
- Telloor'**, o. en v. — oren; zie Tel'jaar.
- Tellu'risch** (tot de aarde behoorende), bn.
- Tellu'rium** (toestel, om de beweging van aarde en maan te veraanschouwelijken), o. — s.
- Teloor'gaan** (verloren gaan), het ging teloor, is teloorgegaan: al die moeite zal —.
- Tel'pas** (pas van een telganger), m. gmv.
- Tel'raam** (hulpmiddel der aanvangklas bij het leeren tellen), o. — ramen.
- Tel'woord** (spraak. woordsort, een begrip van aetal uitdrukkend), o. — woorden: er zijn hoofdtelwoorden, b. v. 1, 2, 3 enz. en ranggetallen, b. v. eerste, tweede, derde, enz.
- Te'men** (klankn. slepend, lijmrig spreken), ik heb geteemd: wat kan die fijmelaar —! ik kan dat — niet uitstaan; dat tijdel, zeurig —.
- Te'merig**, bn. en bw.: een — gezang; spreekt toch minder —, lijmrig, rekkerig; — er. — st.
- Te'met'** (soms, nu en dan), bw.; z. Altemet.
- Te mij'nent, te on'zent** (te mijnen, onzen huije), bw., bij uitbreiding: in mijn streek of stad, in ons land.
- Tem'men** (tam maken), ik heb getemd: een leeuw —; — **mer**, m. — s, zie Dierentemmer; — **ming** (het temmen), v. gmv.
- Tempa'jan** (O-I. aarden watervat), v. — s.
- Tem'pe**, aardr. het dal —, in het N.-O. van Thesalië, tusschen de bergen Olympus en Ossa,

*) Men kan ook schrijven: Telephoneeren, Telephonisch, Telephoon, enz. zie ald. en Telegraphieren, Telegraphie, Telegraphisch, doch het is altijd: Telegrafist.

besproeid door den Peneus: bij dichters het ideaal van stoutheid en bekoorlijke bevalligheid.

Tempeest' (onweer, storm), o. -en. vero.

Tempees'tem (stormen, fig. razen, tieren), vero.

Tempel (prachtige kerk, mooi en groot bedehuis, heiligdom), m. -en, -s: de - van Jeruzalem; de - van Salomo op den berg Moria; fig. een - van ongekroven hout, een heilig Germaansch woud.

Tempelbouw (bouw v. d. tempel), m. gmv.: de - door Salomo begon in 1012 v. C., in het 4e jaar zijner regeering, en in het 11e jaar was het huis voltooid.

Tempelen (ter kerk gaan), ik heb getempeld, gmv.: ga je -?

Tempelheer (tempelier), m. -heeren.

Tempelier' (gesch. lid eener geestelijke riddersorde, gesticht in 1119 tijdens de kruistochten, welke zich wijdde aan de bescherming der pelgrims naar en in het H. Land; Boudewijn II schonk hun een deel van zijn paleis, dat Salomons tempel heette, vandaar hun naam), m. -s: zegsw. drinken als een -, grof misbruik maken van wijn of drank, volgens de volksmeening, dat deze ridders zich erg aan den wijn te-buiten-gingen; de orde werd opgeheven in 1312; ook: Tempelheer, -ridder.

Tempelridder (tempelheer), m. -ridders.

Tempelruïnen (bouwvallen van een tempel of van tempels), v. mv.: er zijn op Java - als sporen van Hindoe-beschaving.

Temp'per (tempering, matiging), m. gmv.

Temp'per-schilderen (het beschilderen van droge wanden en houten voorwerpen of paneelen met waterverf, vermengd met etwilt, gom en lijn), o. gmv.: het - is verouderd.

Temperament' (bijzondere gesteldheid van het menscheijk gemoed; gemoedsaard, bloedmenging), o. -en: men onderscheidt: een sanguïnisch, een choleric, een melancholisch en een flegmatisch -, zie telkens ald.; een vrouw van veel -, levendigheid. (em = em).

Temperatuur' (gesteldheid van lucht ten opzichte van warmte en koude, droogte en vochtigheid), v. -uren: afwisseling in de -; -verschil, o. -verschillen. (em = em).

Temp'eren (minderen, matigen), ik heb getemperd: het al te schelle licht -; een schok -; -ing, v. -en. (em = em).

Temp'ermes (lang, buigzaam, mesvormig voorwerp, waarmede de verver de bestanddeelen der verven onder elkaar mengt en zvan den steen na wrijving afschept), o. -messen.

Temp'eroven (oven v. d. staalmaker), m. -s.

Temp'o (It. muz. en dans: bepaalde tijdmaat eener beweging), o. tempo's. (em = em).

Temp'ora mutan'tur, Lat. De tijden veranderen.

Temporair' (tijdelijk, voor e. tijd, niet duurzaam, veranderlijk), bn. en bw. (em = em).

Tempora'lia (geldelijke zaken, goederen, inkomsten, tijdelijke goederen), v. mv. (em = em).

Temp'ore (ex), zie Ext'emporeetje.

Temporiseeren (uitstellen, tijd winnen).

Temp'tatie (kwelling, verzoeking, aanvechting), v. -ties, -tiën: lees: temp'-taat'-sie.

Temp'teeren (kwellen, plagen; in verzoeking brengen), (em = em).

Tem's, v. -en; zie Teems.

Tem'sen (ziften), hij heeft de melk getemst.

Ten (uit: te + den), vz.: -huite, in het hui; -deele, voor een deel; -eerste, -

tweede, -behoeve; -hemel, -noorden.

Tenant', m. -en, z. Schildhouder. (ant=ant).

Tenden'tie (tendens, strekking, richting naar een doel; handel. stemming ter beurze), v. -s, -tiën; -tieus (zekere strekking hebbende), bn.: -tieuze berichten. (en = en).

Tendenz' (de strekking of bedoeling van eenige brochure, v. e. roman, toneelspel, enz), v. tendenzen: politieke -en; de - van een redevoering. (e = e); ook Tendens'.

Tendenz'-roman (roman, die de strekking heeft, voor een godsdienstige, zedelijke, sociale of staatkundige overtuiging van den schrijver propaganda te maken), m. -romans, vrb. Hanna de freule van J. J. Cremer: de arbeiders-quaestie; Hilda van Suylenburg: de emancipatie der vrouw; Max Havelaar, de exploitatie van den Javaan.

Ten'der (Eng. steenkolenwagen, begeleider v. e. locomotief), m. tenders. (en = en).

Ten'der (begeleider v. e. linesschip), m. -s: de - brengt bevelen en tijdingen over.

Ten'der (Eng. lichter, proviand-brenger), m. -s.

Ten'gel (verbindingslat, sluitlat), m. tengels.

Ten'ger (mager, rank), bn.: een - meisje, -van gestalte; -der, -st; -heid, o. gmv.

Teniet'doening (het te-niet-doen, vernietiging), v. -doeningen.

Teniet'gaan (ophouden te bestaan, in puin vallen, verdwijnen, verzwinden), het ging te niet, is -gegaan: grootsche koninkrijken zijn -gegaan; prachtige tempels gingen te niet; al uw arbeid zal -, hemel en aarde zullen -.

Ten'nisbal (klein, massief, elastieken balletje, bij het tennissen in gebruik), m. -ballen; -raket (-slager), o. -ten, zie Raket.

Ten'nissen (Eng. sport. het tennisspel spelen), ik tenniste, heb getennist: het -spel, o. gmv. (ten = ten); zie Lawn-tennis.

Ten'or (muz. de hoogste mannenstem), m. tenors, tenoren: er zijn eerste en tweede tenoren; -stem, v. -stemmen. (e = ee).

Ten'orzanger (muz. iem., die een tenorstem heeft), m. -zangers.

Tent (kermistent), v. -en: de -en opslaan; ook leger- of veld-: de Israëlieten woonden in de woestijn in -en; zegsw. iem. uit zijn -halen, hem ten strijde roepen: hij (Achilles) wilde niet uit zijn -komen, aan den strijd gaan deelnemen; uit zijn -treden.

Tenta'men (voorloopig onderzoek, voorexamen), o. tentamens, tentamina. (ten = ten).

Tenta'tie (beproeving, bekoring, verleiding), v. -s, -tiën; zie Temptatie. (en = en).

Tenteeren (onderfragen; verleiden, bekoren).

Ten'ten (een wonde peilen of sondeeren), ik tentte, ik heb getent; -ijzer, v. -ijzers.

Tentoon'spreiding (vertoon), v. gmv.: de - van rijkdommen, van weelde.

Tentoon'stelling (het tentoon- of te-kijkstellen, ook het gebouw), v. -stellingen: een - van schildertjen, (C. O.); een wereld-; zie: Exhibition en Expositie.

Tent'wagen (wagen met kap, in den vorm v. e. tent; in O.-l. een soort van vis-à-vis), m. -s.

Tenn'e (Fr. militaire kleeding), v. tennuën: groot- -, parade-uniform; klein- -, dagelijksche uniform; ook: Tenut', v. -s.

Tenuit'voerbrenning, v. -en: de - van een bevel, het bevel volbrengen; -legging, v. -en: de - v. e. vonnis, het vonnis verwezenlijken.

Tenu'to (muz. gerekt, aangehouden), bw.

Tenwa're (d. i., het ware niet; behalve in

dien, ten minste indien niet, of het moest zijn, dat), v. gmv.

Tenzelfden, v.w.: - tijde, op denzelfden tijd.

Tenzij (d. i. het zij niet: behalve indien), vgw.: ik ga uit, - het regent, of het moet regenen, dan ga ik n.l. niet uit.

Teorbe (It. zekere verouderde luit met 16 snaren: in 1650 uitgevonden), v. -n. (e = ee).

Te'pel (uitsteeksel aan de borst, speen), m. -s.

Tepronk'stelling (het stellen aan den schandpaal of op de kaak), v. -stellingen.

Ter (uit: te + der), vz.: hij gaat - school, zij is - markt, hij is luitenant - zee, hij gaf dat - leen, hij is vlug - been, - eere van, zich - ruste begeven; - zake van, wegens.

Teraar'debestelling (begrafenis), v. -en.

Tercero'nen (kinderen v. e. Creool en een Mulattin, W.-I. kleuringen), m. en v. (c = ts).

Terde'ge, terdeeg' (uit: ter + deeg, deeg van dijen, dijen: flink, degelijk), bw.

Terdood'brenging (terechtstelling), v. -en.

Terecht', bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; het heeft de bet. van: in orde, op de rechte plaats, voor het gerecht; in deze w.w. worden de leden der onbep. wijs en v. h. voltooide deelw. aaneengeschreven, b.v. Terechtbrengen, -helpen, -komen, -staan, -stellen, -wijzen, b.v. ik heb terechtgebracht.

Terecht'brengen (terugbrengen; in orde maken), ik bracht -, heb -bracht; -helpen (op den rechten weg brengen), ik hielp -, heb -geholpen; -komen (op de plaats zijner bestemming komen, fig. in orde komen), het kwam -, is -gekomen; -staan (als beklagde voor den rechter staan), hij stond -, heeft -gestaan; -stellen (de straf of doodstraf vollrekken), ik heb -gesteld: -ling, v. -en; -wijzen (den weg wijzen), ik wees -, heb -gewezen, fig. voorlichten, vermanen; -wijzing (leering, voorlichting), v. -wijzingen: een heusche -, (Potg.), vermaning; -zitting (vergadering eener rechtbank), v. -zittingen.

Te'ren (met teer bestrijken), ik heb geteerd; een schutting -, een boot -, het hout -.

Te'ren (verteren), ik heb geteerd: - en smeren, smullend opmaken; -ing, v. gmv.

Ter'gen (sarren), ik heb getergd: een hond -, plagen; die knapen - je geduld wat! (C.O.); de schoonheid van dat schilderij zal uw oog -, tarten; -ing, v. -en.

Ter'gend (fel plagend), bn.: een -e blik, een - woord, e. -e minachting, d.i. sarrend.

Terhand'stelling (overreiking), v. gmv.

Te'ring (teerachtig, met teer bestreken), bn.

Te'ring (geneesk. uitterende ziekte), v. -en.

Te'ring (het verteer, uitgaven, vertering), v. gmv.: zegsw. de - naar de nering zetten, de uitgaven regelen naar de inkomsten, leven naar zijn verdiensten.

Te'ringachtig, bn.: een - gestel, een -e familie, -er, -st; -achtigheid, v. gmv.

-lijder (iemand, die de tering heeft), m. -s; -lijderes, v. -sen.

Terleen'geving (het in-leen-geven, het uit-leenen), v. gmv.: de - van boeken, v. e. paraplu, v. e. som gelds, v. e. handschrift.

Terloops' (eig. in den loop, in 't voorbijgaan, inderhaast), bw.: ik sprak hem -, zeer kort.

Term (woord, dat in een bepaalde wetenschap of kunst een eigen scherp omljnde betekenis heeft), m. -en: een - uit de spraakkunst;

degeneratie is een - uit de biologie; toon, ordonnanatie zijn - en uit de schilderkunst.

Term (rekenk. deel eener reden), m. termen: de vier - en eener meerk. evenredigheid.

Term (artikel van een wet), m. termen: dat valt niet onder de - en dier wet, d. i. is niet begrepen in die wet; fig. in de - en vallen, in aanmerking komen, aanleiding geven tot.

Termie'ten (O.-I. insectenfamilie, recht-vleugeligen), m. mv.: de - zijn verspreid over alle tropische landen, vooral in die van Afrika en Amerika; -heuvel (hoogte van 5-19 M. als woning door de termieten opgebouwd, vooral uit leem), m. -s.

Termijn' (bepaald tijdsverloop, gezette tijd; ook som, gedeeltelijke betaling), m. termijnen: een som gelds in zes - en betalen, d. i. in zes gedeelten en op bepaalde tijden; de - is verstreken, de loopende -; -handel (handel, waarbij de levering van het gekochte binnen een bepaalden tijd moet plaats hebben), m.

Terminatie (begrenzing, beëindiging, afdoening), v. terminaties. (tie = tsie).

Termineeren (afdoen, voleindigen).

Terminologie' (kunsstaal v. e. vak, leer der kunstwoorden of der vaktermen), v. -ën. (g = g).

Ter'minus, myth. Romeinsche god als beschermer der grenzen.

Ter'minus (grenspaal, eindstation), m. -ni.

Ternau'wernood (nauwelijks), bw.: wij ontkwamen - het gevaar; hij kan - rondkomen, met moeite, amper.

Terne'der, bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengestelde w.w. in de bet. van omlaag, naar omlaag; deze composita worden in de onbep. wijs en in het volt. deelw. aaneengeschreven, b.v. Ternederliggen, -slaan, -werpen, -zitten, -zinken, -zitten, b.v. ik heb ternedergelegen, men zal hem terneder slaan.

Terp (Friesche vorm voor dorp: vluchtheuvel, hoogte tot wijkplaats bij overstroming, oudtijds b.v. in Friesland), v. terpen.

Terpentijn' (vloeibare hars uit pijnboomen), v. gmv.; -boom (in Z.-Europa en Syrië), m. -boomen: uit het zaad perst men zoete, vette terpentijnolie.

Terpsichore, myth. muze v. reidansen en koorgezang: zij wordt voorgesteld met de lier.

Ter'ra (aarde, grond), v.: -incog'nita, onbekend land: de binnenlanden van Borneo en Guinea zijn nog - incognita; fig. zaak, waarvan men hoegenaamd niets weet.

Terra-cot'ta (It. eig. gebrande aarde, onverglaaude gebrande klei), v.: een beeldje van -, een vaas van -; -kleur (bruinroode kleur), v. gmv.: een - vaas, v. -vazen.

Terra'rium (bak met aarde, aan 4 zijden met glas gesloten en boven met tjerdoek bespannen), o. -s: het - dient tot het nagaan van het leven van rupsen, vlinders, spinnen, sprinkhanen, torren, vliegen, enz.

Terra sigilla'ta (zegelaarde), v. gmv.

Terras' (oplopende vlakte, voorgrond b.v. van een landschap), o. terrassen.

Terrasseeren (aardheuvels opwerpen, met aarde versterken; fig. neerslaan, neerslachtig maken, iemand den moed benemen).

Terras'vormig, bn.: een - heuveland.

Terrein' (Fr. plaats, streek, bodem, grond, gebied), o. -en: gij komt op mijn -, d. i. gij bemoeit u met mijn zaken; op een vreed - gebracht worden; iemand het - betwisten,

afveren; op het - der wetenschap, gebied;
 -**kaart** (kaart, die in details de teekening
 of situatie van een terrein bevat), v. -en;
 -**kennis** (kennis van een terrein), v. gmv.;
 -**leer**, v. gmv.; -**plooi** (lange en smalle
 hoogte van een terrein), v. -en; -**teekening**
 (in-kaart-brenging van een terrein), v. -en.
Terreur (Fr. schrik, ontsteltenis; Schrikbe-
 wind in Frankrijk), v. gmv.; zie Terror-
 isme, alsmede: Roods-
Terreur, de witte -, gesch. de tijd der wraak-
 verschrikkingen, dadelijk na de 100 dagen of
 na den slag van Waterloo, 18 Juni 1815, toen
 de getrouwen van Napoleon I het kwaad te
 verantwoorden hadden bij de koningsgezinden,
 (witte lolie als wapenteeken).
Terribel (Fr. verschrikkelijk), bn.; -er, -st.
Terrier, m. -s; zie Fox-Terrier.
Terrine (Fr. van terre, aarde: soepschotel,
 aarden soepkom), v. terrines. (i = ie).
Territoor, **territorium** (grond, grond-
 gebied), o. -toren, -toriums. (i = ie).
Territoriaal (behoorende tot het gebied van
 stad of land), bn.: Leiden heeft twee -ale
 schoonheden, (C.O.); de -ale wateren, die tot
 het gebied van een staat behooren: tegenover
 de open zee staat de -ale zee, het kustge-
 bied van elken staat, door een zee bespoeld,
 dat wel niet zijn eigendom is, maar waar hij
 een volstrekt recht van toezicht, gebruik en
 rechtspraak uitoefent en dat als onzijdig ge-
 bied moet beschouwd worden: dit gebied
 strekt zich zóó ver in zee uit als de eerste
 dracht van het kustgeschut, vroeger één
 Eng. zeemijl (1932 M.), in de 19e eeuw drie
 Eng. zeemijlen of één uur gaans. (i = ie).
Terroriseeren (schrik aanjagen).
Terrorismus, **terrorisme** ('t Schrikbe-
 wind in Frankrijk, 1793-94), o. gmv. (i = i).
Terrorist (aanhanger of man van 't Schrik-
 bewind), m. terroristen. (i = i).
Tersluiks, **ter sluk** (in 't geheim), bw.
Tersluips (al sluipende), bw.: -naderen.
Terstond (aanstonds, dadelijk), bw.
Tertialir (de derde plaats innemend), bn.
 (ti = tsie).
Tertio (ten derde), bw. (ti = tsie).
Terts (It. muz. eig. de derde toon), v. -en:
 groote -, afstand van twee geheele tonen;
 kleine -, afstand, uit één heelen en een
 halven toon bestaande.
Terug, dit bijw. komt voor als eerste lid van
 vele scheidb. samengest. w.w. in de bet. van:
 achteruit, achterwaarts, naar achteren; we-
 der, opnieuw; de leden dezer composita wor-
 den in de onbep. wijs en in het voltooid
 deelw. aaneengeschreven, b.v. Terugbegee-
 ren, -bekomen, ik heb teruggegeerd.
Terugdeinzen (achterwaarts gaan), ik ben
 -gedinsd: fig. bang zijn, aarzelen, niet aan-
 durven: -ing, v. -en; -eischen (opvor-
 deren), ik heb -geëischt: -ing, v. -en;
 -gaan (achterwaartsgaan, achteruitgaan;
 gaan naar de plaats, van welke men geko-
 men is), ik ging -, ik ben -gegaan; -gang
 (achteruitgang, verachtering), fig. verval,
 kreesfengang), m. gmv.; -gave, -gaaf (het
 teruggeven), v. gmv.; -getrokken (fig.
 eenzaam, afgesloten v. gezelschap), bw.: hij
 leeft erg -, zie zich terugtrekken; -ge-
 ven (weder afgeven), ik gaf -, heb -ge-
 geven: geleend geld -, -houdend (a-h-
 terhoudend), bn.; uw vriend is zeer - voor

mij: -heid, v. gmv.; -keer (wederkomst),
 m. gmv.: de - der lente, het terugkeeren;
 -komst (het terugkomen), v. gmv.: de -
 der zwaluwen; -marsch (tocht terug nl.
 naar de plaats van afreis), m. -en; -reis
 (reis naar huis), v. -reizen: op de - zijn,
 de heen- en de terugreis; -tocht (afocht, rug-
 waartsche tocht), m. gmv.; -tred (stap ach-
 terwaarts), m. gmv.; -treden (een of meer
 stappen achteruitgaan), ik trad -, ben -getre-
 den: ik wensch geen stap - te treden op de af-
 gelegde levensbaan, (Borger), fig. hij heeft het
 plechtig beloofd en kan nu niet meer -, zijn
 belofte herroepen; -trekken, ik trok -,
 heb en ben -getrokken: zijn hand -, naar
 zich toe trekken; een leger doen -, achter-
 waarts gaan; zich -, zich aan iets onttrekken;
 -werkend (eig. achterwaarts werkend),
 bn.: een wetartikel kan -e kracht hebben,
 het geldt dan, vooral in 't financieele, ook
 voor ambtenaren, die al in functie waren vóór
 het in-werking-treden van dat artikel.
Terwijl (uit: te der wijle, in den tijd), bw.:
 ik schrijf, lees gij -, d. i. in dien tijd; vgw.:
 ik schrijf, - mijn vriend leest, terwijl dat.
Terzelfder, vnv.: -tijd, in denzelfden tijd.
Terzet (It. muziekstuk voor drie zangstem-
 men), o. -zeten, (z = ts); zie Trio.
Terzet (It. dichtk. drieregelig dicht of couplet),
 o. terzetten, (z = ts); zie ook Sonnet.
Terzijdelating (uit- of weglating), v. gmv.;
 -stelling (voorbijgang), v. gmv.
Terzine (It. eig. drielingrijm: drieregelige,
 vijfvoetige jambische strofne), v. terzinen:
 elke regel telt tien of elf lettergrepen, en
 het eerste en derde vers van het voorgaande
 couplet rijmen met den tweeden regel van
 de volgende strofne. (z = ts).
Test (aarden vuurpotje), v. testen.
Testament (akte van uitersten wil), o. -en.
Testament (de gewijde boeken, de geschreven
 openbaring), o. testamenten: het oude- en het
 nieuwe -; zie Schriftuur en Schrift.
Testamentair (den uitersten wil betref-
 fende), bn.: -e beschikkingen; executeur -,
 uitvoerder van een testament. (ai = é).
Testateur (Fr. erfster, erfmaker), m. -s, -en.
Testatrie (Fr. erfstatster), v. -trices.
Testeeren, zie Legateeren.
Testimonium (getuigenis, getuigenschrift),
 o. -moniums, -monia (i = ie).
Tête (Fr. hoofd), v.: à la -, aan het hoofd,
 aan de spits: - à -, gesprek onder vier
 oogen, ook: theeservies voor twee personen;
 à - reprisé, met rijp beraad. kalm.
Tête-à-tête (Fr. kleine canapé), v. -s.
Tetraëder (regelmatig 4-vlak), o. -s. (e = ee).
Tetralogie (serie van drie dramatische
 toneelstukken met nog een satyrspel, dus
 een vierspel), v. -gieën, (g = g); zie Trilogie.
Tetrarch, m. -en, zie Viervorst: Herodes
 was - van Galilea. (e = ee).
Tets (deegachtig, niet goed doorbakken), bn.:
 dit brood is -, kleemsch; die pannekoek is
 -; tetsar, tetst; ook: -ig, bn., -er, -st.
Tetsevlleg (gislieveg in Centraalen Z. Afrika),
 v. -en: de - doet de nona ontstaan.
Tet'ter (kleine trompet), m. -s.
Tet'terig (popperig, overdreven zindelijk),
 bn., -er, -st; -heid, v. gmv.
Tet'tig (lettertig), bn., -er, -st; -heid, v.
Teug (slok, inslurping v. eenigen drank,
 mondvol), v. teugen; een - wijn, slok;

ademen met volle -en, volop, ruim; met volle -en genieten, in ruime mate.

Teug'el (toom), m. teugels: een paard bij den - leiden, met lossen - rijden; zegsw. iemand den - uit de handen nemen, d. i. de leiding; den - vieren, d. i. den vrijen teugel laten, niet betoemen of beteugelen, ruimte geven; fig. den - geven of vieren aan zijn driften, d. i. zich niet beheerschen; een losse - in een vaste hand, dat is het ware in de opvoeding, (Beets); den - afwerpen, er van door gaan, fig. naar geen gezag luisteren; de -s der regeering in handen hebben, het be-wind voeren, minister zijn.

Teug'elen (den teugel aanleggen, fig. in bedwang houden, bedwingen), ik heb geteugeld: een paard -; had ik, o vogel, uw vleugelen, ik liet mij niet -; -ing, v. gmv.; z. Beteugelen.

Teug'elloos (bandeloos), bn.: een - ros, wild, ongetoomd, fig. buitensporig, b. v. de -looze menigte; -loos'heid, v. gmv.

Teug'reep (-riem), m. -en.

Teut (zeurkous), m. en v. teuten.

Teut (dronken), bn.: hij was erg -, gmv.

Teut'achtig (taimachtig), bn.; -heid, v. gmv.

Teut'en (talmen, beuzelen, ook zeuren), ik teutte, ik heb geteut.

Teut'eren (langzaam te werk gaan), ik heb geteuterd; -aar, m. -aars; ook: Teuten.

Teut'erig (talmachtig), bn.; -er, -st; -heid, v. gmv.; ook: Teutig.

Teutig (langzaam, talmend), bn.; -er, -st: menschen, die een - bedrijf hebben.

Teut'kous (iemand, die teut), m. en v.: dit dienstmeisje is een echte -, d. i. het werk wil haar niet uit de handen.

Teut'nem (Germ. volksnam), m. mv.: de -werden in 102 v. C. door Marius vernietigd.

Te'vens (gelijktijdig, terzelfder tijd, tegelijk, ook), bw., vroeger Teffens.

Te'vergeefs (vruchteloos), bw.: het was - gesmeekt; zie Vergeefs.

Te'ver'den (voldaan, vergenoegd), bn. en bw.; -er, -st: met iets - zijn, over iem. - zijn; hij is nog al gauw -; -heid, v. gmv.: -heid baart rust, (Staring).

Te'ver'denstellen (voldoen, genoeg geven), ik heb -gesteld: iem. met mooie beloften -, paaien; zijn geweten -, kalmeeren; zich -, z. met weinig -, d. i. genoeg nemen.

Tewee'brengen (eig. te wege d. i. op den weg brengen, d. i. in gang brengen of veroorzaken), ik bracht -, heb -gebracht.

Textiel (het spinnen en weven betreffend), bn.: de -e kunst; de -industrie bloeit in Twente en Tilburg, spin- en weefnijverheid.

Textueel (afleid. van text: woordstijf), bn. en bw.; zie: Tekstueel. (x = ks).

Tha'bor (aadr. koepelvormige, 562 M. hooge, alleenstaande berg ten W. van het meer Genesareth, in den Bijbel beroemd als plaats van de Verheerlijking van Christus), m., zie Markus 9 en Matth. 17, zie ook Transfiguratie. (th = t).¹⁾

Thall (O.-I. gewicht voor opium = 1/16 katt), m. -s, voor edele metalen = 0.38601 KG.

Tha'ler (Pruisisch zilverstuk ter waarde van f 1.80), m. thalers; zie Daalder.

Thall'a, myth. muze van het blijspel en 't herdersdicht: voorgesteld met klimopkrans

en houdende in de handen een lachend masker; deze - niet te verwarren met Tha'lia, een der drie Gratiën, zie aldaar.

Thans (uit: te + hande, eig. wat bij de hand ligt: nu, op dit oogenblik), bw.

Thaumaturg (R.-K. wonderdoener), m. -en.

Theater (schouwburg), o. theaters: -coup (tooneelkunstgreep), m. -coups; -held (tooneelheld), m. -helden. (e = ee).

Theatraal (tooneelmatig, als op het tooneel), bn. en bw.: een -trale houding, de oud-tooneelspeler sloeg de oogen - ten hemel; een kind, allertheatraalst uitgedost, (C.O.)

Thé d'ansant (Fr. vroege partij, waarbij thee voorgediend en waarna gedanst wordt), o.

Thee (toebereide bladeren van de in China en Japan groeiende theeheesters), v. theeën (soorten): er is groene en zwarte -; zegsw. dat is andere -, dat is heel wat anders, gmv.; -achtig (als thee; ook, graag theedrinkende), bn.: dat smaakt -; hij is niet -; -banket (banket of gebakjes bij een thee-visit), o. gmv.; -blad (schenkblad, bij een theeservies behoorende), o. -bladen, -blaadjes, o. -s; -blāren (de afgetrokken blaadjes thees), o. mv.: de meid gebruikt - bij het stoffen van het tapijt; -boel (al, wat noodig is voor het theedrinken), m. gmv.: ruim den - maar op; -boom (heester of struik van 1-10 M. hoog met altijd groene, glanzige, lederachtige blaadjes, en witte of rozeroode bloemen, thuishoorend in Acher-Indië, China en Japan), m. -en; -bus (blikken of zilveren busje of doosje voor thee), v. -bussen; -depot (depot voor den verkoop van thee), o. -depots, lees: tee-dee-poo; -doek (doek tot reiniging en droging van het theegoed), m. -en; -goed (theegeret nl. kopjes, enz.), o. gmv.; -handel (handel in thee en thee-soorten), m. gmv.; -ketel (ketel voor het theewater), m. -s; -kist (met dun lood gevoerde kist, waarin thee geïmporteerd wordt), v. -en; -je (-busje), o. -kistjes; -koekje (koekje bij de thee), o. -s; -koepel (koepelvormig tuinhuisje), m. -s; -komfoor (komfoorje, om thee op te laten trekken), o. -komforen; -kopje (kopje van het theeservies), o. -s; -lepeltje (dun, klein, zilveren, enz. lepeltje, om de thee om te roeren), o. -s; -lichtje (vlammetje in het -komfoor), o. -s; -lood (dun bladlood, waarmee een theekist van binnen bekleed is), o. gmv.; -makelaar (makelaar in thee), m. -s; -muts (gewatteerde kap, die men over een theepot doet, om de thee warm te houden), v. -en, zie Cozy.

Thee'onderneming (onderneming, die zich het telen van thee voor de wereldmarkt ten doel stelt), v. -en, zie Theetuin; -oogst (de theeopbrengst in een jaar), m. -en; -partij (thee-visit), v. -en; -pot (trekpot v. thee), m. -ten; -randje (Utrechtsch theegebakje), o. -s; -roos (zekere lichtgele roos), o. -rozen: de - heeft e. kostelijken, eigenaardigen theereuk; -schoteltje (schoteltje v. h. theekopje), o. -s; -servies (schenkblad met kopjes, melkkan, suikerpot, enz.), o. -zen; -slaan (studentikoze uitdrukking voor op thee-bezoek gaan bij een professor), o.: het - is tegenwoordig haast niet meer in gebruik, het

1) Men spreke th hier en elders uit als t.

- was eens per maand, en de student, die wilde, ging op die theevisit; -**stoof** (theeëmmet met komfoor voor den theekeetel), v. -stoven; -**struik** (theeboom), m. -en; -**tafel** (tafel, waaraan men gezellig onder een kopje thee zit), v. -s; -**tante** (oude dame, die graag thee drinkt), v. -s; -**tijd** (vaste tijd in een gezin, dat men thee drinkt), m. gm.v. zie Five o'clock, v., ook Theeuurtje, o. -s; -**tuin** (uitspanningsoord, waar men ook thee kan drinken), m. -en; -**tuin** (O.-I. afgesloten terrein, waarop theestruiken worden aangekweekt), m. -en; -**uur**, o. -uren; -**uurtje** (het uur, in den middag, dat een familie thee drinkt), o. -s, zie Theetijd; -**veiling** (openbare verkoop van geïmporteerde thee voor den handel), v. -en, zie Koffieveiling, Tabaksveiling; -**visite** (bezoek voor de thee-tafel), v. -s; -**water** (water in den theekeetel, meestal heet), o. gm.v.: zegsw. hij is boven zijn -, heeft te veel wijn, bier, enz. gedronken; -**winkel** (winkel, waar enkel thee verkocht wordt), m. -s.
- Theïne** (scheik. uittreksel uit thee), v. gm.v.
- Theïs'me** (leer van het bestaan van een God als Opperwezen en als eerste oorzaak of als Schepper dezer eindige wereld), o.; lees: tee-is-me; zie Atheïs'me.
- Theïst** (hij, die aan één God gelooft als Schepper, en als Behouder en als Bestuurder der wereld), m. -en; zie Deïst.
- Theïma** (oefening ter vertaling in een vreemde taal), v. thema's: hoeveel -'s hebben wij op? Latijnsche -'s maken, (C. O.); -**boek** (boek met thema's), o. -boeken. (e = ee).
- Theïma** (grondgedachte d. i. stof, waarover geschreven of gesproken wordt, b.v. een bij Da Costa geliefd - was het 1000-jarig rijk; hoofdgedachte eener muzikale compositie; grondgedachte eener rede; onderwerp voor een opstel), o. thema's, themata. (e = ee).
- Theïmis**, myth. godin der gerechtigheid, tweede gemalin van Jupiter, voorgesteld met blinddoek, weegschaal en zwaard; fig. de tempel van -, palseis v. justitie; lees: tee'mis.
- Themistocles**, veldheer en staatsman te Athene, hoofd der volkspartij, † 461 v. C.
- Theocratie** (regering van Godswegen), v. gm.v.: bij een - hebben de geestelijke overheden tevens het staatsbestuur in handen.
- Theocratisch** (tot de theocratie of priesterregering behoorende), bn.: lees: tee--.
- Theocritus**, schepper v. h. Gr. herderadicht, 3e eeuw v. C. (e = ee).
- Theodicee** (de natuurlijke Godsleer), v. gm.v., de - bevat de leer over God, voorzover Hij door de natuurlijke rede kenbaar is.
- Theodoliet** (werktuig tot het meten van horizontale en verticale hoeken), m. -ieten.
- Theognosie** (kennis van God), v. gm.v. (g = g).
- Theoloogant** (R.-K. godgeleerde, student in de godgeleerdheid), m. -anten. (g = g).
- Theologie** (godgeleerdheid), v. gm.v.: de - is inzonderheid de leer over God en goddelijke zaken, voorzover wij die kennen uit de Openbaring. (g = g).
- Theologisch** (godgeleerd), bn.: de - e faculteit, een - dispuut, een - werk. (e = ee).
- Theologiseeren** (over God en goddelijke dingen redeneeren, godgeleerde onderwerpen behandelen of bespreken). (g = g).
- Theoloog** (godgeleerde), m. -ogen. (g = g).
- Theorbe** (grootte basluit), v. -s; zie Teorbe.
- Theorema** (leerstelling), o. -'s: het - van Pythagoras (meetk.), zie Pythagorisch.
- Theoreticus** (kenner of beoefenaar der theoretische zijde eener wetenschap, bespiegelaar, geen practicus), m. theoretici. (e = ee).
- Theoretisch** (volgens de theorie), bn.: -e beschouwingen; zie Practisch.
- Theorie** (grondkennis, welke in bespiegeling bestaat, zonderdat die met eenige practische oefening verbonden is; afgetrokken beschouwing), v. -ën: de - der rekenkunde, de - der algebra, de - der meetkunde. (e = ee).
- Theosoof** (voorstander of aanhanger der theosophie), m. theosofen; lees: tee-oo-soof.
- Theosophie** (eig. Gods-vrijheid: een mystiek-philosophisch stelsel, dat het christendom zoekt te vervangen), v. gm.v. (e = ee).
- Theosophisch**, bn.: een - standpunt.
- Therapeut** (geneeskundige, arts), m. -en; lees: tee-ra-puit.
- Therapeutisch** (heeland, genezend), bn.: de heilaymnastiek is een - middel. (eu = ui).
- Therapie** (geneesleer, ziekteleer, ziektebehandeling), v. gm.v. (e = ee).
- Theresia-orde** (hoogste militaire ridderorde van Oostenrijk, in 1757 gesticht door Maria Theresia), v. (e = ee).
- Theria'kel** (zekere artsentij, ook tegengift), m. gm.v. (e = ee), zie ook: Triakel.
- Theria'ki** (opiumschuivers in het O.), m. mv.
- Thermaal** (de warme bronnen of baden betreffende), bn.; -bad, o. -baden.
- Thermen** (gebouwen voor warme badstoven of baden, reeds bij de Romeinen), v. mv.
- Thermidor** (11e maand of Warmtemaand van 19 Juli-17 Augustus), m. gm.v.
- Thermodynamica** (de leer v. d. samenhang tusschen warmte en beweging), v. gm.v.
- Thermogeen** (warmtegevend), bn.: -gene stralen, -gene watten. (g = g).
- Thermogeenium** (warmtestof), o. gm.v.
- Thermometer** (warmtemeter), m. -s: differentiaal -, om het temperatuurverschil van twee nabij elkaar gelegen plaatsen te bepalen; maximum -, die den hoogsten stand van het kwik, in zeker tijdstip bereikt, aangeeft; minimum -, die den laagsten stand van het kwik, in zeker tijdperk bereikt, aangeeft; koorts-, maximumthermometer, om de lichaamstemperatuur bij koortslidder te bepalen; zie: Celsius, Fahrenheit, Reaumur; -buis (glazen kwikbuisje van den thermometer), v., -zen; -schaal (maat-schaal v. d. thermometer), v. -schalen; -stand (hoogte v. h. kwik in de thermometerbuis), m. -en.
- Thermophiliën** (etablissemten, waar in de oudheid warm d. i. geneeskrachtig water werd verkocht), v. mv. (ph = f).
- Thermo'pylae** (berapas v. Thessalië), o.; zie Leo'nidas. (ae = ee).
- Thermoscoop** (soort van differentiaal-thermometer), m. -copen.
- Thermo-zuil** (toestel tot het verwekken van electrische stroomen door verschil van temperatuur), v. -zuilen.
- Thesaurie** (kantoor van den thesaurier, ook schatkamer), v. -rieën.
- Thesaurier** (schatbewaarder, penningmeester), m. -riers; de tjuverige - zelve, (C. O.); zie Trezorier; -schap (het ambt van penningmeester), o. gm.v.
- Thes'pis**, ± 540 v. C., de grondlegger v. h. Gr.

- treurspel*, tijdgenoot v. Solon, (639-559 v. C.)
- The'si** (**in**), (naar den regel, in het algemeen).
- The'sis** (grondstelling, geschilpunt ter verdediging), v. theses. (e = ee).
- The'sis** (dichtk. toondating, niet-betoonde lettergreep in een twee- of driedeeligen versvoet), v. theses en thesen; zie Arsis.
- Thessa'lië**, aandr. het grootste landschap v. Noord-Griekenland; zie Macedonië.
- The'tis**, myth. een der zeegodinnen of Nereïden, gemalin v. Peleus, moeder v. Achilles.
- Thibet**, o. gmv., lees: *tibet*; zie Tibet.
- Tho'mas** (eigen mansnaam), m.; Bijbel. zegsw. *hij is een ongeloovige* -, iem., die niet spoedig iets gelooft, niet gauw is te overtuigen, Johann. 20:25.
- Tho'masslakken**, v. mv.; z. Slakkenmeel.
- Thomist'** (godgeleerd volgeling van de leer van den beroemden Dominicaan Thomas van Aquino, (1224-74), m. thomisten; zie Scholastiek; -**isch**, bn.: de -e wijsbegeerte.
- Thor**, bij de Noren: de Dondergod, de Hamergod, de oudste zoon van Wodan en Frigga. (o = oo); bij de Germanen Donar; de Donderdag is naar hem genoemd; zie Miölner.
- Tho'ra**, v.; ook Pentateuch, zie ald.
- Tho'ra** (boek der wet), v. -'s; de is ook de perkamentsrol, waaruit in de synagoge de wet wordt voorgelezen.
- Thucy'dides**, Gr. geschiedschrijver, 471 - ± 400 v. C.: zijn werk handelt over den Peloponnesischen oorlog, 431-404 v. C.
- Thuis, te huis**, bw.: *ik blijf vandaag* -, d. i. ik ga niet uit; zegsw. *hij is - in de geschiedenis*, zeer bekwaam; zegsw. *van iets niet - zijn*, van iets niet willen weten, er niets van moeten hebben; *van alle markten - zijn*, doortrapt zijn, zie Markt; - **blijven** (niet uitgaan, ergens niet heengaan), ik bleef -, ben -gebleven; - **komen** (eig. in zijn huis komen; van de reis, van een bezoek, uit de school, enz. komen), hij kwam -, is -gekomen; - **komst** (het thuiskomen), v. gmv.; - **reis** (reis naar huis, vooral van schepeelingen), v. -reizen; - **werker** (sigarenmaker, die per stuk thuis werkt), m. -s.
- Thu'ja** (levensboom), v. -'s; de - is een Noordamerikaansche cypres, sierplant in parken en plantsoenen.
- Thu'le**, o.: eiland i. h. hooge N. der Germaansche zee, volgens sommigen IJsland. (u = oe).
- Thyr'sus** (myth. de met klimop en wijngaardranken omslingerde en met e. appel gekroonde staf der priesters van Bacchus), m. thyrzen. (y = i).
- Tia'ra**, tiara' (R.-K. pauselijke driekroon als het zinnebeeld der strijdende, lijdende en triomfeerende kerk), v. tiara's, tiaren; ook is de - het beeld der driefvoudige pauselijke waardigheid: priester, leeraar, koning.
- Tibe'rias**, het meer van -, zie: Genesareth en Jordaan.
- Tibet'** (fijne wollen japonstof met keper, van de wol van schapen uit Thibet in Azië), o. gmv.; lees: *tibet*'.
- Tie** (Fr. zenuwpijn), m. gmv.: - *douloureux*, zenuwachtige aangezichtspijn; lees: *tiëk*.
- Ti'chel** (metselsteen, baksteen), m. -s, -en.
- Ti'chelaar** (steenbakker), m. -s.
- Tie'ket** (Eng. kaartje, toegangsbewijs), o. -s.
- Tie'gen**, tie'ën (trekken), zie Tjigen.
- Tie'k**, v. -en; zie Teek.
- Tien** (2 × 5), telw.; zie Tienen.
- Tiend** (cijs, $\frac{1}{10}$ van het veldgewas, dat vroeger algemeen als pacht betaald werd), o. -en; Bijbel. volgens de Joodsche wet werden -en geheven van vee, graan, wijn en olie; Middeleeuw. *krijtende* -, tiend van schapen; de - op landbouwproducten wordt nog geheven in N.-Br., Zeel. en Z.-Holland; echter: de *tiendwet* van 16 Juli 1907 verklaart alle tienden vervallen en stelt de bestaande afkoopbaar, waartoe het rijk, op gunstige voorwaarden, de noodige gelden voorschiet, zie Tiendrente; ook mogen er geen nieuwe tienden gevestigd worden.
- Tien'daagsch**, bn.: de -e veldtocht, die nl. 10 dagen duurde, begin van Aug. 1831.
- Tien'daag'sche** (vroeger: *militair, die den 10-daagschen veldtocht meemaakte*), m. -n.
- Tien'dboek** (register der tienden), o. -en.
- Tien'de** (ranggetal), bn.: *het was de - der maand; ten -*, d. i. in de 10e plaats; (breukgetal): *één -*, *drie -*; *vijf - is een half*.
- Tien'deelig** (decimaal, in tien deelen verdeeld), bn.: *één -e breuk, éen -e schaal*.
- Tien'dehalf** (negen en een half), telw.: *dat kost - halven gulden*, d. i. f 9.50.
- Tien'derhande**, -lei (in tien soorten), bn.
- Tien'dheffer** (hem, wien $\frac{1}{10}$ van zekeren graanoogst van rechtswege toekwam), m. -s; - **plichtig** (verplicht tot tiendbetaling), bn.: -e, m. en v. -n; - **recht** (het zakelijk recht, om tiend te heffen), o. -en; - **rente** (5.44% ook 5.55% van den aankoopprijs v. e. tiend en wel gedurende 30 jaar, tot 1939, aan het Rijk te betalen), v. -renten, zie Tiend; - **verpachting** (openbare verpachting van tienden), v. -en. vero.
- Tien'dubbel** (voor tienvoudig), bn. en bw.
- Tie'men**, zelfst. telw.: *wij waren met ons -*, een gezelschap van -; *het is al na -*, met den trein van -, op slag van -, 10 uren; *hij deelde het in -*, in 10 deelen.
- Tiengul'denstuk** (tientje, vroeger: *gouden Willem*, ± f 9.90 - f 10.00), o. -stukken: *gouden -stukken* kan men aan de Rijksmunt vrij doen aanmunten; - **hoek** (meestk. veelhoek met 10 zijden), m. -en; - **hoekig**, bn.: *één -ige veelhoek*; - **ling** (Romeinsche zilvermunt, gelijk aan de Grieksche drachma, ± f 0.48), m. -en; - **maal** (tien-keer of -werf), bn. en bw.: *hij heeft die anekdote al -verteld*; - *tien is honderd*; - **man** (gesch. een der leden van het tienmanschap in oud-Rome, 451 tot 449 v. C.), m. -mannen; - **manschap**, o. gmv.; - **ponder** (kanon; kogel), m. -ponders, zie b.v. Achtponder; - **regelig** (hebbende 10 regels), bn.: *één - couplet*; - **stammenrijk**, o, zie Israël; - **stuiverstuk** (halve gulden: Ned. zilverstukje van f 0.50), o. -ken; - **tal** (tien eenheden, tien gelijksortige zelfstandigheden), o. -tallen: *één - dagen, éen - kinderen*; - **tallig** (tiendeelig), bn.: *het - stelsel*; - **tje** (tienguldenstuk, Ned. goudstuk van f 10, ook bankbiljet van f 10), o. tientjes; - **tje** (R.-K. $\frac{1}{15}$ deel van een rozenkrans of $\frac{1}{5}$ van een rozenhoedje), o. -s; - **tje** ($\frac{1}{10}$ van een heel lot in de staatsloterij), o. -s: *één - in de loterij spelen*; - **vond**, o. -en: *100 is éen - van 10*; - **voudig** (tienmaal de vorige waarde), bn. en bw.: *dat stuk grond heeft nu éen -e waarde; ik zal u de schade -vergoeden*; - **werf** (tienmaal), bn. en bw.: *één - hoozee; iets - herhalen*; - **zijdig**

(met tien zijden), bn.: een -e veelhoek, een -e piramide, een -e koepel.

Tier (groet, welige groet, aard), v. gmv.: er zit geen - in dien boom, in dat kind; hij heeft hier geen -, plezier, genoeg, aard.

Tierceeren (Fr. op een derde verminderen, tot op een derde terugbrengen).

Tierceering (het tierceeren), v. -en: de - der staatschuld in den Franschen tijd door Napoleon, 1810; lees: tie-er-see'-ring.

Tierelantijn', o.; -en, bn.; zie Tiretein of Tartan.

Tierelantijn'tje, tierlantijn'tje (soort van leeuwerik), o. -s, zie Tierelieren; ook: versierzel van weinig waarde, zie Falbala.

Tier(e)lantijn'tjes (grappige handbewegingen, fig. uitvluchten), o. mv.: de moeder maakte allerlei - voor het kind, dat schaterde van plezier; ik ben je - moe!

Tierelle'ren (klankn. zingen van vogels, kwinkeleeren), zij hebben -tiereliërd.

Tiere'ren (schreeuwen, drukte of geraas maken), ik heb getierd: wat - de kinderen op de speelplaats! de jagers vervolgd - d' het everzwijn; -der (levenmaker), m. -s.

Tie'ren (welig groeien, gedijen), het heeft getierd: die bloemen - hier goed; kippen - niet in de kou; ergens niet kunnen -, aarden.

Tier'ig (welig groeiend), bn. en bw., -er, -st: de tarwe staat -; fig. het kind groeit -, voorspoedig; dat kind is niet -, levendig opgewekt; -heid (wasdom), v. gmv.

Tiers-état' (Fransche gesch. derde stand: burgers en boeren in tegenstelling van adel en geestelijkheid), m. gmv.; lees: tie-ers-éta.

Tij (uit getij: eb en vloed), o. tijen: opkomend -, wassend, vallend -, dalend, dood -, stilstaand water; zegsw. het - laten verlopen, de gelegenheid laten voorbijgaan; spreekw. Als het - verloopt, verzet men de bakens, eig. als het diep of de stroom verloopt, moeten de bakens of tonnen verlegd worden, fig. als de omstandigheden veranderen, dient men anders te werk te gaan, neemt men andere maatregelen, een anderen koers; zie ook Baken.

Tijd (tijdpunt, tijddeel), m. tijden: etens-, kerk-, kersen-, knikker-, oogst-, school-, enz.; te rechter -, te bekwamer -, d. i. op den juisten tijd, „nu ter tijd wezende“, van den stadhouder gezegd (Unie van Utr.); alles op zijn -, d. i. met orde; het wordt hoog -, er is spoed bij; hij is uit den -, gestorven; die mode is uit den -, verouderd; van - tot -, d. i. nu en dan; de dood kent geen -, let niet op leeftijd; zegsw. de - baart rozen, op den duur eindigt het lijden; - is geld, wie den tijd goed besteedt, kan geld verdienen.

Tijd, m.; de Zwarte -: de Werther-tijd in Duitschland, zie Wertheriaansch; ook wel in onze letteren de romantische periode van jonge, dwepende zielen, door Nic. Beets zóó genoemd en ook beschreven.

Tijd (spraak. evenmatig deel v. e. vervoegd werkwoord, ook: vorm v. e. w.w. ter aanduiding van den tijd der handeling in het heden, het verleden of de toekomst), m. -en.

Tijd'lijk (voor zekeren tijd), bn. en bw.: een -e benoeming; hij is - aangesteld.

Tijd'loos, tij'loos (herfstbloem met trechtervormig, paars bloemdek), v. -loozen; zie Herfsttijloos.

Tijdens (gedurende), vz.: - den oorlog.

Tijd'geest (algemeene denkwijze in zeker tijdsgewricht), m. gmv.: Da Costa (1798-1860) trad op als kampioen tegen den -; -gemoot, m. -en: Hooft was een - van prins Maurits, leefde in denzelfden tijd als deze; vr. ook -e; -ig (bijtijds), bn. en bw.: een - maatregel; ik was - a. d. trein; -igheid, v. gmv.; -ing (bericht), v. -en, tij'dinkje, o. -s; -ingzaal (zaal of vestibule, waarbinnen een dagbladredactie haar nieuws, haar kranten, enz. aanplakt), v. -zaalen; -korting (tijdverdrif), v. -en; -kring (tijdruimte, tijdperk, tijdvak), m. -kringen: in de sterrenk. een tijdsverloop van een zeker aantal jaren, waarin dezelfde verschijnselen zich in dezelfde orde van vroeger herhalen; -lang (een), (gedurende eenigen tijd), bw.: de vrede was nu een - verzekerd.

Tijd'lelie (gele moeraslelie), v. -lelies of -leliën; -maat (muz. tempo), v. -maten; -meter (klok, chronometer), m. -s; -pas-seering (tijdskorting), v. gmv.: iets doen voor -; -perk (afdeeling der geschiedenis), o. -en: het - der Fransche revolutie; -punt (tijdstip, merkwaardige gebeurtenis), o. -en; -regeling (regeling van den tijd), v. -en; -rekening (jaartelling in de geschiedenis), v. -en; -rekenkunde (chronologie, vermelding of schikking naar tijdsorde van een reeks historische feiten), v. gmv.

Tijdrekening van betaling (handel, berekening, die den nieuwen vervalldag leert bepalen, wanneer eenige op verschillende tijdstippen vervallende geldsommen niet op den eenmaal bepaalden tijd maar te vroeg of te laat worden afgedaan), v. gmv.

Tijd'roovend (veel tijd eischend), bn.: een - werk, een - onderzoek; -ruimte (tijdsbestek, tijdvak), v. -n, ook: Tijdsruimte.

Tijds'bestek (bepaalde tijdruimte), o. gmv.

Tijds'schrift (periodiek geschrift, maand- of weekblad), o. -schriften.

Tijds'gewricht (tijdstip, waarin kentering plaats heeft, waarin de loop der staatszaken een keer neemt), o. -en: een hachelijk -, keerpunt in de historie; -omstandigheid, v. -heden; -orde (volgorde van tijd), v. gmv.; -ruimte, v. -n, ook: Tijdsruimte.

Tijds'tip (punt des tijds, oogenblik), o. -pen; -stroom (gang des tijds), m. gmv.: op een kleine plaats slijt de - niet zoo spoedig scherpe hoeken effen, (Kostsveld); inz. graphisch overzicht der vaderlandsche geschiedenis: professoren, die -en aanbieden, (C.O.).

Tijds'verloop (tijdduur, tijdvak, voortgang van tijd), o. gmv.: binnen een - van tien jaar is dit alles hier volgebouwd; -verschil, o. -len: het - van plaatsen die 180° ten O. of ten W. van A'dam liggen bedraagt 12 uur.

Tijd'tafel (gesch. lijst van jaartallen met korte aanstipping der feiten), v. -tafels.

Tijd'tafel (lijst, aanduidend, hoe laat het elders is, als het te Amsterdam 12 uur 's middags is), v. -tafels, bijv. dan is het te Parijs 11.50 uur; te Berlijn 12.35 uur; te Batavia 6.50 uur namiddag, enz.

Tijd'vak (gesch. afdeeling, tijdsverloop tuschen twee hoofdfeiten), o. -vakken: men kan de algemeene geschiedenis in drie en de vaderlandsche in vijf -vakken verdeelen.

Tijd'verdrif (uitspanning, tijdskorting), o. gmv.; -verlies (verlies v. tijd), o. gmv.

Tijd'vers, o. - verzen; zie *Chronicum*.
Tijd'wijzer (*kalender, almanak*), m. - s. w. g.
Tijgen (*gaan, trekken*), ik toog, ben getogen: zij *tijgen weer aan 't werk*, (Tollens); *het zwerk toog saam*; de Ridder *tijgt stuks aan 't werk*, (Staring); *ze zijn naar 't Heilige land getogen*. Vroeger: *tieën, tiegen, tjeen*: *Melis tijt aan 't loupjen*, (Huygens).
Tij'ger (eig. het snelle dier: groot, katachtig roofdier der tropische gewesten), m. - s, - en, - **achtig** (als een *tijger*), bn.: *de hyena is een - roofdier*; - **in'** (*wijfjestijger*), v. - innen; - **gevecht** (*gevecht tusschen tijgers of tegen een tijger*), v. - en; - **hond** (*hond, gevekt als een tijger*), m. - en; - **kat** (*tijger der Pampa, een soort jaguar met gevlekte huid*), v. - ten; - **kool** (*hok van een tijger*), v. - kooien; - **plaag**, v. gmv.; - **slang** (*slang met gevlekte huid, 7 of 8 M. lang, niet vergiftig, in het Z. van Azië*), v. - en; - **val**, v. - vallen; - **vel**, o. - vellen; - **wolf** (*zeker Z.-Afrikaansch roofdier*), m. - wolven.
Tij'glas (*scheepst. zandlooper*), o. - glazen.
Tijk (*overtrek van beddegoed*), v. - en, (*stofnaam*), o. gmv.; - **wever**, m. - wevers.
Tij'loos, v. - loozen; zie *Tijdeloos*.
Tijl Uilespiegel, m., zie *Uilespiegel*.
Tijma (*hybloemige plant*), m. gmv.
Tijns (*cijns*), m. - zen; vero. ook: *Tins*.
Tik (*klankn. niet-harde slag*), m. tikken.
Tikar (O.-I. *gevlachten mat*), v. - s. (i = ie).
Tike (O.-I. *bereide opium*), v. gmv. (i = ie).
Tikje (*beetje, weinige*), o.: *een - mosterd, groente, enz., fig. een - ironie*.
Tik'ken (*zachtjes kloppen*), ik heb getikt: *uw horloge tikt niet; wij hoorden de handen der geweren -*; zegsw. *iemand op de vingers -*, hem betrappen op e. misslag; - **ker**, m. - s.
Tik'ker (*arreslee*), m. tikkers. gew.
Tik'kertje (*Bargoensch: horloge*), o. - s.
Tik'tak (*redupl. van tik: het tiktakspel*), o. gmv.
Tik'takken (*zachtjes tikken*), het heeft getiktakt. *een uurwerk, een weefgetouw tiktakt*.
Tik'takken (*op het tiktakbord spelen*), ik heb getiktakt; - **takker** (*tiktakspeler*), m. - s.
Tik'takschijf (*steen voor het tiktakspel*), v. - schijven; - **spel**, o. gmv.; - **speler**, m. - s.
Til (*het tillen*), m. gmv.: *daar is een heele - aan*; zegsw. *er is iets op -*, op komst, eig. op het punt van tillen of gebeuren; *er scheen veel naargeestigs op - te zijn*, (C.O.)
Til, til'le (*duiventil, vogelknip*), v. tillen.
Til, til'le (*brugje over e. smal water*), v. tillen.
Til'baar (*kunnende verplaatst worden*), bn.: *-bare have*, d. i. roerende goederen.
Til'bury (*Eng. licht, tweewielig rijtuig op veeren*), v. tilbury's. (y = ie).
Til'len (*opheffen, opbeuren, met kracht optichten*), ik heb getild: *iem. over het paard -*, zie: *Paard*, en ook *Zwaartillend*.
Tim'ber (*Fr. top van een helm*), m. timbers.
Tim'bre (*Fr. toonkleur der stem*), o. gmv.
Time is mon'ey, Eng. *Tijd is geld*. (ey = ie).
Tim'keeeper (*Eng. chronometer*), m. - s; lees: *teim'kieper*; scherts. voor *horloge*; ook: (*Eng. sport. tijdopnemend persoon bij wedstrijden*), m. - s.
Tim'de (*Fr. beschroomd, verlegen; schuchter, bleu*), bn., - r, meest -; - **diteit'**, v. (i = ie).
Timmerage (*getimmerde*), v. - s, (g = z); - **bijl** (*gereedschap v. d. timmerman*), v. - en; - **en** (*in hout maken*), ik heb getimmerd:

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

een raam -, *een schip -*; zegsw. *hij timmert niet hoog, zijn verstand reikt niet ver*; - **ge-reedschap** (*gereedschap van een timmerman*), o. - pen; - **hout** (*hout, dat voor timmerwerk kan gebruikt worden*), o. gmv.: *alle hout is geen -*, zie *Hout*; - **loods** (*loods als werkplaats van den timmerman*), v. - en; - **man** (*iem., die het timmeren als ambacht uitoefent*), m. - lieden, - lui; - **manabsas**, (*meester-timmerman*), m. - bazen; - **werf** (*timmerplaats*), v. - werven; - **werk** (*werk voor of van den timmerman*), o. gmv.
Timocratie (*republikeinsch staatsbestuur met regeling v. d. rechten en verplichtingen der burgers naar hun grondbezit of naar hun vermogen*), v. gmv. (tie = tsie).
Timp (*naar voren overstekende punt van kap of keuvel*), v. - en. vero.
Timpaan' (*vierkant ijzeren raam aan de boekdrupers*), o. - panen.
Timp'je (*langwerpig, spits broodje*), o. - s.
Tin (*metaal op Banka en Billiton*), o. gmv.; - **achtig** (*lijkende op tin*), bn.; - **ader** (*ader in een tinmijn*), v. - aders; - **handel** (*inkoop en verkoop v. tin*), m. gmv.; - **mijn** (*mijn, waar tin uit gewonnen wordt*), v. - en.
Tinctuur (*aftreksel van kruiden of v. e. dierlijke zelfstandigheid, meestal op een geestrijk vocht*), v. - turen: *krekeltmergs -*, (Staring). (c = k).
Tin'foelle (*bladijn, waar spiegels mede bedekt worden, stanviool*), v. gmv.; zie *Foelle*.
Tin'gellingeling, tw.: *klanknabootsing*.
Tin'gel-tangel (*café-chantant, een van den tweeden rang*), m. - s; zie *Getjangel*.
Tin'ka (O.-I. *kuur, gril*), v. tinka's: *Mevrouw haat ondraaglijke - s*, (v. R.)
Tin'kelen (*tjngelen met bellen*), ik heb getinkeld: *ik hoor de bellen der kuddes -*.
Tin'ne, tin (*tandvormig bovendeel van een kasteelmuur*), v. tinnen: *de - des tempels van Jeruzalem*; bij uitbr. *top, spits*; zie *Kanteel*.
Tin'negieter, m. - gieters: zegsw. *politieke -*, iemand, die in staatkunde liefhebbert, ontleend aan *Holberg's* (1684-1754) blijspel van dien naam, opgevoerd in 1722.
Tin'negieterij (*werkplaats v. d. tinnegieter*), v. - en; - **goed** (*tinnen vaatwerk*), o. gmv.; - **kast** (*bergplaats v. h. tinnegoed*), v. - en.
Tin'nen (*van tin gemaakt*), bn.: *een - koff-sjepot, een - kroes, een - schotel*.
Tin'schuitje (*blokje tin in den vorm van een schuitje*), o. - schuitjes.
Tint (*roode Spaansche wijn*), m. gmv.: - *is de beste wijn van Andalusie* (Spanje).
Tint (*kleur, gelaatskleur*), v. - en, zie *Teint*.
Tin'tel (*verkoold of verbrand linnen*), v. gmv.; - **doos**, v. - doozen; zie *Tondel*.
Tin'telen (*flonkeren*), het heeft getinteld: *de sterren -*, *flikkeren*; *de oogen tintelden van vreugd*, *glansden*; *mijn vingers - van de kou, steken, prikkelen*; - **ing**, v. - en.
Tin'teloogen (*met de oogen knipperen tegen het helle licht in*), hij tinteloojde, heeft getinteloojd; ook: het schitteren der oogen van vuur en geestdrift.
Tin'teltonnetje, o., volkst. ik stootte mijn - zoo erg: gezegd, als het in de pink trilt, wanneer men zijn elleboog stoot.
Tin'ten (*kleur geven*), het heeft getint: *een blos tintte zijn wangjen, kleurde*.
Tin'werk (*allerlet huisgerief van tin*), o. gmv.; zie *Tinnegoed*.

- Tip** (punt, uiteinde), m. tippen: de - van een das, de - van een zakdoek; de vaas stond op het -je van de tafel, randje.
- Ti'par** (O.-I. droog rijstveld; rijstaanplanting op Java en Sumatra in de vlakten en op de berghellingen), v. tipars; zie Tegal.
- Tip'muts** (zekere vrouwenmuts), v. -en.
- Tip'pelen** (met kleine passen snel loopen), ik tippelde, heb en ben getippeld: elken morgen - de de oude Bastiaans naar zijn kantoor.
- Tip'pen** (den. van tip), ik heb -tipt: het haar laten -, korten; de vleugels van een vogeltje -, de tippen er af snijden.
- Tip'sy** (Eng. dronken), bn.: de matroos was -.
- Tira'de** (Fr. uitval, lange reeks van woorden; volzinnenreeks, passage uit e. boek), v. tirades.
- Tirailleeren** (Fr. mil. met verspreide scherpschutters aantasten, uitzwermen; handel: trekken en weder trekken van wissels om zich daardoor geld te verschaffen, wisselruiterij).
- Tirailleur'** (mil. tirailleur soldaat-scherpschutter), m. -s, lees: -raljeur; -svuur o. gmv.
- Tiran', tyran'** (dwingeland), m. -nen.
- Tirannie', -nij'** (dwingelandij), v. -ën.
- Tirannieuk'** (wreed, willekeurig), bn. en bw.
- Tiranniseeren** (hard behandelen): iem. -.
- Tiras'** (net, om patrijzen te vangen), v. -sen.
- Tiras'** (soort van cement), o.; zie Tras.
- Tirasseeren** (met een tiras vogels, vooral patrijzen vangen).
- Tiré à quatre épingles**, Fr. keurig of als een modepop gekleed.
- Tiretein'**, o. gmv., zie Tartan; -en, bn.
- Tiro'nische** noten (afkortingsteekens), v. mv.; de - vormen een soort van stenographie, zoo genoemd naar Tiro, een vrijgelaten slaaf van Cicero.
- Tissu'** (Fr. geweve omslagdoekje), o. tissu's.
- Ti'tan**, myth., de Zonnegod, Helios: de gouden -, (Vondel).
- Tita'nen** (myth. reuzen, hemelbestormers, door Zeus in den Tartarus geslingerd), m. mv., zie Giganten; ook: Ti'tans.
- Tita'nia** (koningin der elfen), v.; z. Oberon.
- Tita'nisch** (reusachtig, geweldig groot), bn.
- Ti'tansarbeid** (reuzenwerk), m. gmv.
- Ti'tel** (ambtsnaam, rangnaam; eere naam van personen), m. -s; zie Aanhangsel, I.
- Ti'tel** (opschrift of naam van een boek), m. titels; -blad (eerste blad van een boek, dat den titel of den naam van het boek bevat), o. -bladen; zie Fransche -.
- Ti'tel** (rechtsgrond), m. -s: als -aanvoeren.
- Ti'telen** (een titel geven), ik heb getiteld; zie Betitelen.
- Ti'telplaat** (plaat tegenover het titelblad), v. -platen; -rol (tooneel. rol van den hoofdpersoon d. i. van hem, naar wien het stuk heet), v. -rollen; -vignet (druksieraad, meestal in druvebladvorm op het titelblad), o. -ten.
- Titra'ge** (het bepalen van het gehalte van een mengsel b.v. van zuren), v. (g = zij).
- Titreeren** (het gehalte bepalen van eenig mengsel); zie Tritage.
- Ti'ttel** (stippel, punt, teeken), m. -s: er mag geen - aan ontbreken, niets; hij kent geen - of jota, hoegenaamd niets; zie Jota.
- Titulair'** (in naam), bn.: korporaal-, sergeant-, niet effectief. (ai = è).
- Titularis** (persoon, die zekeren titel voert, titeldrager), m. titularissen.
- Titulatuur'** (betiteling, al de titels van een persoon), v. -uren; zie Aanhangsel, I.
- Tituleeren** (betitelen; iem. een titel geven): hoe moet ik hem -?
- Ti'tus**, Rom. keizer, geb. 41 n. C., † 81 n. C., verwoest in '70 n. C. Jeruzalem.
- Ti'voll** (eig. stad ten N.-O. van Rome, uitspanningsoord: naam, wel gegeven aan een bekoorlijk gelegen buitengoed met park, bij uitbr. aan een buitencafé), o.
- Tjabé'** (O.-I. Sp. peper), v. gmv.
- Tjalk** (smal en plat Friesch vaarttuig), v. -en; -schip, o. -schepen; -schipper, m. -s.
- Tja'mat** (O.-I. beambte v. d. wedono), m. -s.
- Tjan'boek** (O.-I. karwats), m. -s.
- Tjan'doe** (O.-I. bereide opium), v. gmv.
- Tjan'gelen** (klankn. slechte snarenmuziek maken), hij heeft getjangel: dit meisje blijft maar op de gitaar -.
- Tjan'ken, tjen'ken** (huilen b.v. van honden), hij heeft getjankt; -er, m. -s.
- Tjap** (Mal. stempel, merk), v. -s.
- Tja'poeng** (O.-I. libel, waterjuffer), v. -s.
- Tjelem'poeng** (een soort van Ind. mandoline, soms met dertien paar snaren, behoorende bij de gamelan-muziek), v. -poengs.
- Tjerck** (Amerikaansche houtsnip), v. tjerken.
- Tji** (O.-I. beek of rivier), v. tji's; met - beginnen al de riviernamen in de Soenda-districten; zie Kali.
- Tjif'tjaf** (tuinzomervogeltje, dat zijn half overdekt nest een paar voeten boven den grond bouwt), m. tiftjaffen.
- Tjil'pen**, zij tjilpten, hebben getjilpt: de muschelen -, maken piepend geluit.
- Tjin'gelen** (langzaam bellen of luiden), ik heb getjingeld.
- Tjin'tjangen** (O.-I. in stukken hakken).
- Tjit'jak** (huishagedis op Java), v. tjitjaks de - zuivert de woningen van ongedierte.
- Tjo'ba**, Mal. Komaan, laat ons beproeven.
- Tjoe** (Chin. arak, drank uit rijst), v. gmv.
- Tjok'vol** (Eng. stikkensvol, propvol, tot aan den nok gevuld, dat er geen muis meer in kan), bn.: de schouwburg, de concertzaal was -.
- Tjot'ter** (klein vaarttuig), v. tjotters.
- Toast** (heildronk), m. toasten; beter: Toost.
- Toas'ten** (Eng.); beter Toosten.
- Tob'be** (eig. vat met twee ooren: waschkuip, balie), v. tobben, ook Tob.
- Tob'ben** (zwoegen zich afstoven), ik heb getobd: het is met dien knaap, zijn leeren is slecht; met een ziek kind -.
- Tob'ber, tob'berd** (fig. sukkelaar), m. -s.
- Tob'berig** (tobbende, onrustig), bn.: de zieke was vannacht erg -, fig. zwaartillend, malend.
- Tobberij'** (afslaving, gezanik), v. -en.
- Tob'asvisch**, m. -visschen, zie Smelt.
- To'bogan** (Russ. verticale rutschbaan), m. -s.
- Toccadiel'je, -dille** (It. tiktakspel), o.
- Toch** (echter, evenwel, niettemin), bw.
- Tocht** (verwant met (iegen: reis), m. -en: zij deden een - naar het H. Land, een pelgrims-; -genoot (reismakker), m. -en.
- Tocht** (trekwind, zuigwind), m. -en: op den - zitten, men voelt hier geen -je, zie ook Adem-; -deken (deken of voorhang tegen den tocht), v. -s; -deur (tweede deur in een lange gang), v. -en; -gat (luchtgat: gat, waardoor tocht komt), o. -en; -lat (lat met schapevacht, buiten op de vensterkieren tegen den tocht), v. -ten; -scherm (scherf of kamerschut tegen den tocht), o. -en; -schut (-scherf), o. -ten.

Tocht (in samenst. *trek, begeerte*), m. -en; zie *Harts-*.

Tocht, m. -en; zie *Tochtsloot*.

Tocht'en (*den tocht doorlaten*), het tochtte, het heeft getocht: *wat tocht het hier!*

Tocht'ig (*wonderig*), bn.: een - *huis*, -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Tocht'sloot (sig. *treksloot, afvoersloot*), v. -en, ook *Tocht*, m. -en: *zich baden in het water van den -*, (C.O.)

Tod, tod'de (*lomp, vod*), v. *todden*.

Tod'dy (Eng. *rumgrog*, ook: *cognac of brandewijn met water*; ook: *arakgrog*), m. -'s.

Toe (*in de richting van*), bw.: *ergens naar - gaan*, *gaan naar die plaats*; *de deur is -*, *dichtgesloten*; *den koop -*, als toegift; *tw. -*, *geef het mij!*

Toe (*in de richting van, tegen, tegemoet, dicht*), bw. Met w.w. wordt dit bijw. aaneengeschreven en vormt het tal van scheidbare samenstellingen, waarvan de ledender onbep. wijzen en der volt. deelw. worden aaneengeschreven: *Toeademen*, -*bakeren*, -*bedeelen*, -*behooren*, -*bereiden*, -*dichten* (*toeschrijven*), -*doen*, -*eigenen*, -*gaan*, -*geven*, -*hooren*, -*kennen*, -*komen*, -*lachen*, -*laten*, *zich -leggen*, -*lichten*, -*nemen*, -*passen*, enz., b.v.: *dat heeft toebehoord, die hond zal u toeblijven*; zie verder de titelwoorden.

Toe'ak, -**wak** (Mal. *palmwijn*), m. gmv.

Toe'ademen (*tegemeet, tegen-ademen*), zij ademen toe, hebben -*geademd*: *de bloemen ademen u hier haar geuren -*; *alles ademt u hier rust en vrede -*.

Toean' (Mal. *heer*), m. *toeans*.

Toean'-besar' (Mal. *grootte heer, gouverneur-generaal*), m. -*besars*, ook: *Toewan-bezaar*; *de -* is opperbevelhebber van vloot en leger, hij maakt oorlog en sluit vrede met de Ind. vorsten, hij houdt het oppertoezicht op de verschillende takken van bestuur; -**ta'nah** (*landheer*), m. -'s.

Toean'koe (Mal. *mijn-heer, mon-seigneur*), m. *toean'koes*.

Toe'bakeren (*inbakeren, goed er in stoppen tegen weer, kou of wind*), ik *bakerde -*, heb -*gebakerd*: *een kind al te zeer -*; -**bedeelen** (*als deel toestaan, geven*), ik *bedeelde -*, heb -*bedeeld*: *iem. iets -*; *deze akker is u bij de boedelscheiding -bedeeld*; -**behooren** (*behooren aan, het eigendom zijn van*), het *behoorde -*, heeft -*behoord*: *wien behoort die villa toe? die weide heeft mij mij nog eens -behoord*, ook: *Toehooren*;

-**behooren** (*datgene, wat bij iets behoort*), o.: *geleverd, een rijwiel met -*: -**bereiden** (*naar behooren bereiden, klaarmaken om gegeten te worden*), ik *bereidde -*, heb *toebereid*: *de salade smakelijk -*; -**bereldsele** (*al, wat dient om iets gereed te maken of te doen slagen*), o. mv.: - *tot de ontvangst van den vorst*; - *tot een reis, tot het opvoeren van een tooneelstuk*, enz., zie *Aan-*

stalte; -**beurs** (*gesloten beurs*), v., zie *Beurs*; -**dichten** (*van dichtten, d. i. verzinnen, iem. zonder grond iets toeschrijven, hem als den dader, den bewerker noemen*), ik *dichtte -*, heb -*gedicht*: *dit krankenbericht wordt hem -gedicht*, z. *Aan* *dichten*;

-**doen** (*dichtdoen, sluiten*), ik *deed -*, heb -*gedaan*: *de deur -*, ik heb *vanmacht geen oog -gedaan*, fig. *dat doet de deur toe*, dat

is het belangrijkste, het afdoende, fig. *helpen, baten, invloed uitoefenen*, bv. *dat doet er niet -*, *hij kan er niets aan -*; -**doen** (*hulp, bijstand, medewerking*), o.: *dat is buiten mijn -* *gebeurd, geschied*.

Toe'doeng (Mal. *grootte ovaalvormige, platte zonnehoed, van gevlochten palmbladeren of ander materiaal vervaardigd*), v. -s: *de landbouwer op den akker draagt een -*.

Toe'dracht (*de wijze, waarop zich iets heeft toegedragen*), v. gmv.: *ik zal u de geheele -* *der zaak mededeelen*, d. i. *heel het belood*;

-**eigenen** (*in bezit nemen, meesal wederrechtelijk*), in den regel: *zich iets -*, iets als eigendom beschouwen; -**gaan**, het *ging -*, is -*gegaan*: *de deur, het raam is door den wind -gegaan*, *dichtgegaan*; *het is bij die boedelscheiding vreemd -gegaan*, er zijn vreemde dingen *gebeurd*; -**gang** (*weg, waarlangs men ergens kan komen*), m. *toegangen*:

- *hebben, vrijen - hebben*, d. i. *vrij mogen binnengaan*: *de - en tot de stad, wegen, poorten*; -**gangsbewijs** (*bewijs van toegang*), o. -zen; -**gangsbiljet**, o. -ten; -**gangskaart**, v. -en; -**gankelijk** (*te ganken*), bn.: *dat fort is van twee kanten -*;

fig. *deze minister is nog al -*, *genaakbaar*;

-**geeflijk, toegieflijk** (*inschikkelijk*), bn. en bw., -er, -st: -**heid**, v. -heden;

-**genegen** (*gunstig gezind*), bn., -**genegen**, -**genegenst**: -**heid**, v. gmv.; -**geven** (*geven boven het bedongene*), ik *gaf -*, heb -*gegeven*: *op den koop iets -*, d. i. *bovendien een kleinigheid geven*: *op den koop -*, *verlezen*; *mijn neef geeft u niets toe in kennis, lichaamskracht, enz.*, doet niet voor u onder, fig. *inwilligen, toestaan: men moet kinderen niet te veel -*, *aan zwaarmoedigheid -*, -**gevend** (*inschikkelijk*), bn. en bw., -er, -st: -**heid** (*meegaandheid*), v. gmv.;

-**geving** (*spraak. inwilliging, concessie*), v.;

-**gift** (*overmaat, doorslag*), v. -en; -**hoorder** (*iem., die toehoort of luistert*), m. -s: *at de -s waren getroffen*, d. i. *aanwezigen*;

-**deres**, v. -*deressen*; -**hooren** (*aanhooren, luisteren*), hij heeft -*gehoord*; -**der**, m. -*ders*, z. *Auditorium*; -**hooren**, het hoorde -, heeft -*gehoord*, zie *Toebehooren*;

-**huis** (*geen winkelhuis, een gesloten huis*), o. -*huizen*; -**kaatsen** (*in de richting van iem. kaatsen*), ik *kaatste -*, heb -*gekaatst*: *elkander den bal -*, fig. *elkaar bevoordeelen*; *elkaar complimenten -*, *elkaar ophevelen*;

-**kachel** (*gestoten kachel, inder-tijd als tegenstelling van open haard*), v. -s.

Toe'kan-a'jer (O.-I. *waterdrager*), m. -s; -**lam'po** (*lampenist*), m. -'s; -**med'ja** (*tafelbedende*), m. -'s.

Toe'kang (O.-I. *baas, meester; iemand, die ervaren of knap is in eenig vak of werk*), m. -s: - *mas*, *goudsmid*, - *ka'joe*, *timmerman*.

Toe'kennen, ik heb -*gekend*: *iemand een recht -*, *geven, toestaan*, -**ning**, v. gmv.;

-**komen** (*behooren, toebehooren*), het kwam -, heeft en is -*gekomen*: *dit komt mij toe*, *iem. gelden doen -*, *geworden*; *kunt gij met uw traktement -? rondkomen*; -**kom'end** (*aanstaande*), bn.: *de -e week*; *het -e leven*, *euwige*; *spraak. de -e tijd*, een *tijdvorm*;

-**komst** (*de tijd, die nog komen moet*), v. gmv.: *rekenen op de -*, *het kind is de -*;

de jeugd heeft de - in handen; -**kom'stig**, bn.: *uw - welzijn*; -**kruid** (*kruid, waar-*

mede salade, enz. toebereid wordt), o. -en
-laag, toe'lage (vergoeding in geld of toestag), v. -lagen: een - van f100 voor 't bezit der teekenakte, zie Gratificatie;
-lachen, ik lachte -, heb -gelachen, fig. de toekomst lacht mij -, schijnt mij rooskleurig, zie Aanlachen; **-last** (groot wijnvat, dat 640 flesschen wijn kan bevatten), m. -en; **-laten** (veroorloven), ik liet -, heb -gelaten: gij moet van uw kinderen niet alles -, dulden; oogluikend iets -, door de vingers zien; er worden ieder jaar 24 kweekelingen toegelaten, aangenomen: -ing, v. gmv.; **-latingsexamen** (examen, om toegelaten te worden aan een H. B. S. enz., admissie-examen), o. -s: het - der H. B. S.; **-latingskaart** (O.-I.; zie Permit), v. -en; **-leg** (plan, voornemen, onderneming), m. gmv.: de - werd verijdeld, boos opzet; **-leggen** (sich), (zich beijveren om iets te leeren), ik legde (leide) mij -, heb mij -gelegd (-geleid): ik heb mij op de natuurkunde -gelegd, d. i. ze als hoofdvak bestudeerd; **-lichten** (ophelderen, nader verklaren), ik heb -gelicht: een geschil -: -ing, v. -en; **-lonken** (vriendelijk aanblikken), ik heb -gelonkt: -ing, v. -en; **-loop** (het v. alle zijden er naar toe komen), m. gmv.: deze winkel heeft den -, trekt een menigte van klanten: een enorme -; **-maat** (overmaat, iets boven de gewone maat), v. -maten: wij zorgen slecht om van de - af te komen, die ons postuur ontving, (Staring), nl. van den bochel; **-mand** (mand met deksel), v. -en.
Toembak (Mal. piek), m. -s.
Toembok (O.-I. houten bloktrog, waarin rijst gestampt wordt), m. toemboks.
Toen, bw.: hij kwam -, op dien tijd; vgw.: - hij kwam, was het te laat, op het oogenblik, dat.
Toenaam (bijnaam; naam, welke aan den voor- of familienaam is toevoegd), m. -namen, b.v. Willem de Zwijger, baas Gansendonk, de Baron; ik zal je alles zeggen, met naam en -, in bijzonderheden of details.
Toenadering (verzoening), v. gmv.: van geen - willen weten.
Toenan'koe, m. -koes; zie Toeankoe.
Toen'dra (aadr. mosvlakte of -steppe in Siberie, 's winters bevroren moeras), v. -'s.
Toenemen (krachtiger of sterker worden, aanwinnen, erger worden), het nam -, is -genomen: - in kracht, in kennen, in kunnen; de bevolking zal in de mijn'districten zeer -; de koorts is nog -genomen.
Toeneming (aangroeting), v. gmv.: - van werkzaamheden, - van bevolking.
Toen'maals (indertijd), bw.: hij was - in Indië, destijds, in die dagen.
Toen'malig, bn.: de -e mode was minder dwaas, de mode van toen, van die dagen.
Toen'fertijd (in dien tijd of die dagen), bw.
Toe'pad (bijpad, korter pad), o. -paden.
Toepas'selijk (van toepassing zijnde), bn. en bw.: een - opschrift, een - woord; - spreken, -er, -st; **-held**, v. gmv.
Toepassen (aanwenden), ik heb -gepast: pas de opgedane paedagogische kennis nu toe bij uw onderwijs; **-sing**, v. -en.
Toer (reis, tocht, wandeling, rit), m. -en: uw deden een toer door de fraaie omstreken.
Toer (kunststukje, goochelkunstje), m. -en: die goochelaar doet fraaie -en, die acrobaten doen sterke -en, kunsten.]

Toer (een lastig werk), m. gmv.: je zult er een heelen - mee hebben, b.v. met het haken van een spreij.
Toer (beurt), m. -en: elk zal op zijn - spelen.
Toer (haarkruisels, -tooisels), m.; **-tje**, o. -s: Grietje van Buren droeg een -tje, aan twee trosjes rozijnen niet ongetijk, (C. O.)
Toer (streng korallen of paarden), m. -en, zie Snoer.
Toer (draai, wenteling), m. -en; het rad maakte 150 -en per minuut.
Toer'richten (toebereiden), ik rechtte -, ik heb -gerecht: de salade -, het avondmaal -; **-reeden** (optakelen, uitrusten), ik heb toegereed: een schip ten oorlog -, **-ing**, v. gmv.; **-rei'kend** (voldoende, genoegzaam), bn.: de voorraad was -, het geld was niet -; **-re'kenbaar**, bn.: een misdaad is een krankzinnige niet -, hij kan er niet voor gestraft worden: **-held**, v. gmv.; **-rekenen** (wijten, ten laste leggen), ik heb -gerekend: -ing, v. gmv.
Toeren (den. van toer: rondrijden i. e. rijtuig), ik heb getoerd: wij toerden eerst door de voornaamste straten der stad, (C. O.)
Toer'rijtuig (gestoten rijtuig), o. -rijtuigen.
Toeris'me (het reizen voor zijn plezier), o. gmv.
Toerist (plezierreiziger), m. -en: langs den Rijn wemelt het 's zomers van toeristen.
Toer'rit (kortere rit), m. -ritten.
Toermalijn (een rozerood of paarsrood, ook bruinachtig rood edelgesteente), m. -en: (stofnaam), o. gmv.; zie Tourmalijn.
Toernooi, o. -en; zie Tornooi.
Toeroep (het toeroepen, kreet), m. w. i. g.; **-rusten** (gereedmaken, uitrusten), ik rustte -, ik heb -gerust: z. ten strijde -, wapenen: **-ing**, v. -en; **-schietelijk** (tegemeetkomend, welwillend), bn., -er, -st: **-held**, v. gmv.; **-schieten** (toesnellen), ik schoot -, heb en ben -geschoten: op dien kreet kwam mijn vader -, d. i. ijlings aansnellen; **-schijnen** (dunkken, voortkomen), het scheen -, heeft mij -geschenen: **-schouwer** (kijker, omstander), m. -s, -ster, v. -s, zie Aanschouwer; **-schrijven**, ik schreef -, heb -geschreven: dat werk wordt aan Huygens toegeschreven, d. i. men noemt hem den maker; waaraan moet ik uw stilzwijgendheid -? wijten, wat is de oorzaak er van; **-schorren** (met touw stevig vastbinden), ik heb -gesjord, zie Schorren; **-slag** (toewijzing bij een koop), m. gmv.: de - valt, toewijzing van een koop; van 't eerste bod aan, tot de luide - vall', (Staring), het jawoord; ook dat, wat bij iets gevoegd moet worden, b.v. geld, bijbetaling: **-slagbiljet** (op den spoortrein), o. -ten; **-slede** (gestloten slee), v. -n, vero.; **-spelen**, ik heb -gespeeld: Hateling speelde Klaartje de slagen toe, (C. O.), nl. in de hand; **-speling** (bedektelijke aanduiding), v. -en: hij maakt een toespeling op uw burgerafkoms, zinspeling, hij doelde er op; **-sperrren** (afstuiten), ik heb -gesperd; **-spijs** (byspijs, bijgerecht), v. -zen; **-spraak** (aanspraak, rede), v. -spraken: hij hield een - tot zijn werklieden; **-staan** (veroorloven, vergunnen, inwilligen), ik stond -, heb -gestaan: een verzoek -, iemand iets -, toelaten; **-stand** (gesteldheid, gesteltenis), m. -en; **-stel**, m. gmv.: nog zie ik dien droevigen - van zuurdeeg en natte omslagen, (C. O.); de - tot

haar bruidsgewaad. (Staring), toebereidelen; dat was een -! drukte, omslag; -**stel** (werktuig, machine), o. -len: wat kost dat -? een kook-; allerlei -len, apparaten, werktuigen; -**stellen**, ik heb -gesteld: een feestmaal -, d. i. aanrechten, gereedmaken; -**stellen** (boekdr. kunst v. d. drukker, om door het opleggen van stukjes papier op een eersten afdruk de flauw gedrukte plaatsen meer te doen uitkomen of door afsnijding de te sterk uitkomende partijen te verminderen), hij stelde -, heeft -gesteld: toestel heet het resultaat van bovengenoemden arbeid; -**stemmen** (inwilfigen, goedkeuren), ik heb -gestemd; -**stemming**, v. gmv.: zijn -minge geven aan iem. en tot iets; -**takelen** (een schip, van takelwerk voorzien, om zee te kunnen kiezen), ik heb -getakeld, fig. wat is dat kind vreemd toetakeld, opgedirkt, vreemd en belachelijk opgesmukt, hij is erg -getakeld, afgeroot, bont en blauw geranseld; -**ing**, v. gmv.: -**fasten** (aanpakken, nemen), ik heb -getast: de gasten moeten maar -, d. i. nemen, wat hun gelieft **Toeten** (blazen op trompetten, koehoorns, enz.), ik heb -toet: zegsw. hij weet van -noch blazen, hij weet hoogenaamd of volstrekt niets (van het vak); -**er** (persoon), m. -s. **Toeter** (blaashoorn, toethoorn), m. -s. gmv. **Toeteren** (gedurig toeten), ik heb -toeterd **Toeterloof** (loof v. schermbloem, planten, op wier hollesteel de jeugd kan toeteren), o. gmv. **Toet'hoorn**, -**horen** (koehoorn, blaashoorn), m. -hoorns, -horens. **Toetje** (kleine lekkernij na het maal), o. -s. **Toetreden** (naderen, fig. deelnemen aan), ik trad -, ben -getreden: tot een vereeniging -, lid er van worden: de koning trad op hem toe, d. i. naderde hem; -**ing**, v. -en. **Toets** (fig. proef), m. toetsen: zegsw. den -kunnen doorstaan, bestand zijn tegen het onderzoek, eig. gezegd van goud, welks gehalte op den toetssteen onderzocht wordt. **Toets** (evenmatig deel v. e. klavier), m. -en. **Toets** (penseelstreek), m. toetsen: zware -en, naar willekeur aangebracht. (Potg.) **Toetsen** (Fr. toucher: aanraken, beproeven), ik heb getoetst: wij zullen zijn eerlijkheid -, d. i. op de proef stellen: -**ing**, v. gmv. **Toetsnaald**, v. -en; zie Proefnaald. **Toetssteen** (een proefsteen), m. -en, (stofnaam), o. gmv. **Toet'val** (onvoorzien geval), o. -vallen. **Toet'val** (geneesk. bezwijming, vallende ziekte), o. -vallen: aan -vallen lijden. **Toetvallen** (ten deel vallen), het is toegevallen: een erfenis is haar toegevallen; iem. -, iemand begunstigen, helpen. **Toetval'lig** (bij toeval), bn. en bw.: een -e ontmoeting, een -e kennis; ik zag hem -; -**heid** (toevallige gebeurtenis), v. -heden. **Toetval'lijgerwijze**, -**wijs** (bij toeval), bw. **Toet'ven** (zich ophouden, wachten), ik heb getoefd: ons toeft een vriendelijk onthaal, d. i. wij hebben te wachten; Marco toeft als Julia toeft, (Staring), d. i. rust, wacht, beidt **Toet'verlaat** (eig. wijkplaats, fig. bescherm), m.: God is mijn -, toevlucht. **Toet'vloed** (het toevloeden), m. gmv., fig. een -van vreemden, van nieuwsgierigen, stroom; -**vloeden** (vloeiend aanstroomen), het is toegevloed; fig. in menigte ergens samenkomen; -**vluicht** (wijkplaats, schuilplaats,

b.v. van het Leger der Heils, ook: toeverlaat, steun, hulp), v. gmv.: nergens een - vinden; God is een - voor de zijnen; -**vluichtoord** (wijkplaats, schuilplaats), o. -oorden, zie Asyl; -**voegen**, ik heb toegevoegd: de metselaar zal die reien -, dichtstoppen; ik heb aan die woorden nog een en ander toegevoegd, er bijgevoegd; den generaal zijn twee kapiteins als adjudanten toegevoegd, ten dienste gesteld: -**ing**, v. -ingen, -**sel** (het toegevoegde, een aanhangsel), o. -voegsels; -**voer** (aanvoer), m. -en: - van levensmiddelen, den - afsnijden, verhinderen; -**voerbuis**, v. -buisen; -**voeren** (aanbrengen, voorzien van), ik heb toegevoerd: den vijand levensmiddelen -; -**voorsicht** (bewaking, zorgzaam toezicht), o. gmv.; -**wagen** (gesloten rijtuig), m. -s. **Toet'wak** (Mal. palmwijn, toek), m. gmv. **Toewan** (Mal. heer, mijnheer), m. toewans; zie Toean; -**bezaar**, -**besar** (grootte heer), d. i. de gouverneur-generaal van N-O-I. **Toet'was** (aanwinst, groei, toeneming), m. gmv.; -**wassen** (dichtgroeien), het wies toe, de slooten wies toe, ze zijn -gewassen: die sloot zal geheel - met waterpest: -**water** (door tjs gesloten, dichtliggend water), o. gmv.: bij - gaat men per stee; -**weg** (een kortere weg), m. -wegen; -**wenden**, ik heb -gewend: ik heb hem d'n rug toewend, toegekeerd, toegedraaid: -**wicht** (toemaat, overwicht), o. gmv.: hij gaf mij een ons -, te veel of meer dan het gevraagde gewicht, als toegift: -**wijden** (wijden, toeheligen), ik heb -gewijd: zich -aan, d. i. zich geheel geven: -**ing**, v. gmv.; -**wijzen** (toekennen), ik wees -, heb -gewezen: die eisch is hem toegewezen, hij is op dat punt in het gelijk gesteld: een aanbestede werk -, d. i. gunnen; iem. een koop -, tot koper verklaren: -**ing**, v. gmv.; -**zang** (slootang), m. -en: de - van Vondels rei van Engelen; -**zeggen** (beloven), ik zeide -, heb -gezegd. (-gezeid): iemand een belooning -; -**zegging** (belofte), v. -en; -**zicht** (het toezien), o. gmv.: er moet - zijn bij alle werk, opzicht; hier had zijn - menigmaal een vijand voorgekomen, (Bild.): -**zien** (opzicht houden), ik zag -, heb -gezien; -**ziend**, bn.: een toezienende voogd; -**ziemer** (opzichter), m. -zieners; -**zwaaien** (zwaaiend een teeken geven), ik heb -gezwaaid: iem. met den zakdoek -, toewuiven: fig. iemand wierook -, lof -, hem hoog prijzen, hem luide roemen, zie Wierook. **Toet'fel** (mull, pantoffeltje), v. toffels, gmv. **Toet'steen** (voorwerpsnaam), m. -steenen: (stofnaam), o. gmv.: zie Tufsteen. **To'ga** (R.-K. kleed der geestelijken, soutane), v. -s: in despreekt. Toog, v. togen. (g=g). **To'ga** (ambtskleed van predikanten, rechters en advocaten), v. toga's. (g=g). **To'gen** (onvolt. verl. tijd, mv. van tiegen, trekken): de kruisvaarders - naar het H. land. **Toilet'** (Fr. kaptafel; fijne kleedij), o. -ten: zegsw. zijn - maken, d. i. zich met zorg kleeden; veel besteden aan -: lees: to'let; -**artikel** (geredschap van de kaptafel), o. -en: -**spiegel**, m. -s; -**tafel**, v. -s; -**teeren** (toilet maken, zich fijn kleeden); -**zeep**, v. -en. **To'ise** (Fr. oude, Fransche lengte-eenheid, 1,949 M.), v. toises, (oi = oaa). vero.

- Tokay'er** (Hongaarsche wijn), m. (ay = ai).
- To'keh, tok'eh** (Mal. hagedis, gecko op Java), m. -s: de - heeft een luiden tjilpenden kreet, nl. to'ke, dien hij telkens laat hooren; ook: To'ke.
- Tok'kelen** (herhaaldelijk aanraken, gedurig rukken aan), ik heb getokkeld: de snaren -, een snaarinstrument bespelen; fig. de lier -, dichten: -aar, m. -aars; -ing, v. -en.
- To'ko** (O-I. bazaar, allemansgading in Indië), m. -s; -houder (baas van een toko), m. -s; -juffrouw (vrouwel. bediende in een toko), v. -en; -prijzen, m. mv.
- Tol** (doortochtgeld, belasting op den invoer), m. -len: -betalen, fig. cijns geven; zegsw. den - aan de natuur betalen, sterven.
- Tol** (tolhuis, ook tolhek), m. tollén.
- Tol** (jongensspeelgoed), m. tollén.
- Tolbaas** (tolgaarder), m. -bazen; -boom (tolhek, slagboom), m. -boomen; -brug (brug, waarop tol geheven wordt), v. -gen.
- Tolerant'** (verdraagzaam), bn. en bw.: hij is zeer - op het stuk van godsdienst, -er, -st.
- Tolerantie** (verdraagzaamheid), v. gmv.
- Tolereeren** (verdragen, dulden, toelaten).
- Tolgaarder** (tol-ontvanger), m. -s; -hek (afsluithek bij e. tolhuis), o. -ken; -huis (huis v. d. tolgaarder), o. -huizen.
- Tolk** (vertaler), m. -en: iem. tot - dienen, taalman; ook woordvoerder: ik geloof de - van ons allen te zijn, als ik u dankzeg; zie Drogman of Dragoman.
- Tollen** (met den tol spelen), ik heb getold: fig. draaien als een tol: met het bootje naar den grond -, (C. O.)
- Tollenaar** (Bijbel. belastinggaarder, tolgaarder, inner van tol- en havengelden, ondergeschikte der Romeinsche pachters), m. tollenaars: de -s stonden bij de Joden ongunstig bekend, en wegens hun betrekking met de vreemde overheerschers en wegens voorkomende afpersingen: Luk. 3: 12 en 18
- Toltarief** (lijst van vastgestelde tolgelden), o. -tarieven; -verbond (verbond der Duitsehe staten in zake het heffen van in- en uitvoerrechten), o. gmv.; -vrij (vrijgesteld van tol), bn.: fig. gedachten zijn -, men kan denken, wat men wil: -vrijheid, v. gmv.
- Tomaat'** (appelvormige, scharlakenroode vrucht van de familie der nachtschaden), v. -maten; tomaten worden veel gekweekt op de Canarische eilanden en verscheept naar Engeland: -ma'tensoep, v. gmv.; -ma'tensaus (nl. v. h. san), v. -sauen.
- To'mahawk** (strijdbijt der Indianen in N-Amerika), m. -s. (hawk = houk).
- To'man** (gouden munt in Perzië, ± 10 frankén), m. tomans.
- Tom'bak** (Mal. metaalmengsel, roodachtig geel van kleur), o., ook Spinsbek.
- Tom'be** (Fr. praalgraf, grafteeken), v. -s.
- Tom'be** (R.-K. tombe-vormig deel v. e. altaar), v. -n.
- Tom'bola** (It. eig. lotto-spel: zeker loterij-spel in eenigen galanteriewinkel, met fraaie of aangename zaakjes als prijzen), v. tombola's.
- Tommon'gong** (Java, rang v. e. inlandsch edelman, lager dan Adhipaiti), m. -gongs.
- Ton** (denkbeeldige inhoudsmaat), v. tonnen: een - boter = 160 KG., verdeeld in verrels van 40 KG., halfverrels van 20 KG.; $\frac{1}{16}$ - boter is 10 KG.
- Ton** (haringmaat), v. tonnen; een - of kantje haring is $\frac{1}{17}$ last.
- Ton** (inhoudsmaat), v. tonnen: een schip van 125 ton; zie Register-ton.
- Ton** (houten vat), v. tonnen: een - bier.
- Ton** (denkbeeldige goudmaat), v. tonnen: een - gouds = honderd duizend gulden.
- Ton'del** (gebrand linnen), o. gmv.; -doos (kokertje met gebrand linnen, 'tweelk men doet gloeien door middel van een vonk, uit een vuursteen geslagen), v. -doozen.
- Ton'der**, o. tonders, zie Ton'del.
- Tonden'se** (Fr. werktuig tot het scheren van schapen), v. -s (s = z); een - is ook een instrumentje, om haar of baard te knippen: verder: scheerwerktuigje voor laken bij de lakenfabricage; maaiwerktuigje van gras.
- To'nen** (klinken, weerklinken), het heeft ge-toond: de liederen -, het orgel toont. v. l. g.
- Tong** (spraaklid), v. tongen, bij overdracht: de - van een gesp, stift; de - van een balans, naald; de - van een slot, schoot; de - van een orgelpijp; de - van een zandbank, uitstekende punt; fig. een kwaadsprekende -, persoon; zegsw. het ligt mij op de -, ik sta op 't punt het te zeggen; lang van - zijn, veel praten, alles overbabbelen; zegsw. het hart ligt hem op de -, hij is oprecht; hij is wel ter -, welbespraakt.
- Tong** (geluidslid van dieren), v. tongen: een osse-; de hond liep met de - uit den bek.
- Tong** (tongveesch), v.: een broodje met -.
- Tong** (zekere platvisch), v. tongen.
- Tong'band** (tongriem), m. -en; -been (ontl. kraakbeen achter aan de tong), o. -beenderen; -blaar (zekere veeziekte), v. gmv.; -etje (kleine tong), o. -etjes; -kijker (spotnaam voor geneesheer), m. -s; -letter (d. j, l, n, r, s, t, z), v. -s; -riem (bandje of vliesje onder de tong, dat soms bij kinderen doorgesneden wordt, als de tong in haar bewegingen wordt belemmerd), m. -en; zegsw. hij is wel van den -riem gesneden, zijn tong zit goed los, hij kan goed babbelen, praten; -schraper (werktuig, om de tong te reinigen van slijm; fig. iem., die een ander uithoort), m. -s; -slag (eig. slag met de tong, fig. tongval, wijze van een taal te spreken, de klanken te vormen), m. gmv.
- Tong'tong** (O-I. houten gong of tamtam), v. -s; zie Tontong.
- Tong'val**, m. -vallen: de Overijselsche -, d. i. gewestelijke taal, het dialect of de streek-spraak van Overijssel.
- Tong'werk**, o.: een orgelpijp met -, waarin de toon wordt voortgebracht door het trillen eener veerkrachtige tong.
- Tonijn'** (grootte, krachtige visch v. d. familie der makreelen), m. -en: de - leeft in de Midd. Zee en komt ook voor in de Noordzee.
- To'nika** (versterkende middelen), o. mv.
- To'nisch** (versterkend, spannend), bn.: -e middelen of tonika, de spieren versterkende voedingsmiddelen; -espijerkrampen, krampen, die lang en zonder tusschenpoozen aanhouden, zie Klonisch. (i = ie).
- Ton'kaboorn** (boom van 20-25 M. hoogte in Guyana), m. -en; -boorn (welriekend zaadje v. d. -boom), v. -boonen: ik heb een - in mijn snuifdoos, nl. als geurmiddel.
- Ton'molen** (molen, waarmee water omhoog gezogen of gehaald wordt), m. -s: de - is een uitvinding van Archimedes; de - is een

cilinder, waarin een spiraalvormig schroefblad loopt; — **neboel** (waterst. ton, in den vorm van een dubbelen, afgeknotten kegel, welke dient als boei of baken), v. — en; — **neboeler** (zeker vaartuig van den bakenmeester), m. — boeiers, ook: **Bakenmeester**; — **nen** (in tonnen of vaten doen), ik heb getond: het spek —, haring —; — **nengeld** (havengeld, te betalen naar de tonnenmaat der schepen), o. — gelden; — **nenmaat, ton'nemaat** (inhoud van een vaartuig), v. gmv.; — **nenmeester** (bakenmeester), m. — s; — **nenstelsel**, o. gmv.: volgens dit stelsel worden de faecale stoffen in tonnetjes verzameld en deze wekelijks door den stadsreinigingsdienst opgehaald en verzameld; — **ner** (visschersmaat, die de haring in tonnen doet), m. — s. **Tonsuur'** (R.-K. kruinschering, de geschoren kruin), v. gmv.: de — is het zinnebeeld der doornenkroon van Christus.

Tont'ne (It. naam van een kapitaal, door verschillende personen bijeengebracht en waarvan men de rente laat oploopen, onder bepaling, dat het fonds op zeker tijdstip onder de alsdan nog levenden zal verdeeld worden), v. — s: de — draagt haar naam naar den ontwerper Lorenzo Tonti uit Napels, 1653.

Ton'tong, tom'tom (O.-I. groot, hangend, uitgehold blok, waarop men de uren en ook wel alarm slaat), v. — s, zie Tamtam, alsmede: Tong-tong.

Toog (boog in de bouwkunde), m. togen.

Toog, v. togen, zie Soutane; de — is een lang opperkleed: wit voor den paus, violet-rood voor de kardinalen, purper voor prelaten en bisschoppen; zwart voor de overige R.-K. geestelijkheid.

Toog (toonbank), m. — en. VI.

Toog, onvult. verl. tijd van tiegen, tigen.

Tooi (opsiersel, opschik), m. gmv.

Toofen (opsieren), ik heb — tooid: de rozen — den hof; zich —; — **sel** (opschik), o. — s.

Toom (teugel), m. — en: in — houden, bedwingen; de — van een vlieger, d. i. de lus of lis; — **pje**, o. — s.

Toom (broedse), m. — en: een — kippen.

Toomeloos (zonder toom, fig. buitensporig), bn. en bw., — loozer, — t of meest —; — **held**, v. gmv.; zie Bandeloos.

Toomen (een teugel aandoen), ik heb getoomd: een paard —, d. i. het den toom aanleggen, fig. beteugelen, bedwingen; — **ing**, v.

Toon (teen, voetvinger), m. toonen.

Toon (zangtoon, klank), m. tonen: uit den — gaan, zakken, valsch zingen; — **houden**, zuiver zingen; op gezwollen —, zie Gezwollen; zegsw. een hoogen — aanslaan, een hoogen toon op de piano aangeven, fig. met aanmatiging zich doen hooren, zich groot voordoen; op hoogen — spreken, gebiedend; van — veranderen, anders spreken, uit een ander vaatje gaan tappen; den — aangeven, de leider zijn, eig. als muziekdirecteur, fig. als voorganger optreden.

Toon (manier, wijze), m. gmv.: daar heerscht een goede —, op welwillenden —.

Toon (kleurschakeering), m. tonen: de zonnige — van dat landschap; ook: koloriet: de prachtige — van die schilderij.

Toon (sprakke, klemtoon), m. tonen.

Toon (ten), m.: een kunstwerk ten — stellen.

Toonaard (muz. toonsoort, het zijn van m'jeur of mineur), m.: er zijn twee — aarden.

Toon'bank (winkellafel, waarop de waren worden getoond of uitgestald), v. — banken.

Toon'beeld (voortreffelijk voorbeeld, ideaal), o. — en: een — van huiselijkheid.

Toon'brood (Bijbel. elk der twaalf brooden, welke iederen Sabbatdag door den priester der week werden geofferd), o. — en: David, die sijnen honger blette aan priesterlijke brooden, (Vondel).

Toon'der (houder van geldswaardig papier, dat op vertoon betaald wordt), m. — s: de bank betaalt aan —, houder.

Toon'dichter (componist), m. — s.

Tooneel (schouwspel), o. tooneelen, fig. de stad Maastricht was in 1579 het jammerlijk — van moord en plundering; — **eel** (de planken, waarop gespeeld wordt, met scherpen, enz.), o. — en, zie Scène; — **eel** (deel van een bedrijf), o. — en: het eerste bedrijf van Krelis Louwen telt negen tooneelen; — **achtig**, bn. en bw.: wat sprekt die dame —, d. i. theatraal, met affectatie; — **criticus** (iem., die voor een dagblad enz. critieken levert, de tooneelopvoeringen betreffende), m. — critici; — **dichter** (dichter of maker van tooneelstukken), m. — s; — **gezelschap** (een gezelschap tooneelspelers), o. — pen; — **held** (held in een tooneelstuk), m. — en; — **heldin**, v. — nen; — **laars** (laars met buitengewoon hooge hakken, als bij de ouden in het treurspel gedragen werd), v. — zen, z. Cothurne; — **ist** (tooneelspeler), m. — en, zie Acteur; — **kijker** (tweebuisige verrekijker, binocle), m. — s; — **kunstenaar** (tooneelspeler), m. — s, — aren; — **matig** (overeenkomstig de eischen van het tooneel), bn. en bw.; — **scherm**, o. — en, ook Coulissee; — **schikking**, v. gmv., zie Mise en Scène; — **school** (vakschool voor tooneelspelers), v. — scholen: de — te Amsterdam; — **spel** (dichtk. dramatisch gedicht, houdende het midden tusschen de tragedie en de comédie), o. — spelen: het — behoort geheel tot onzen tijd: Multatuli (Vorstenschool), Heijermans (Schakels), Van Nouthuys (Het Goudvischje), enz. schreven, — spelen; — **spelen** (het spelen op het tooneel), o. gmv.: het — door acteurs of door dilettanten; — **speler** (iem., die het tooneel spel als vak beoefent), m. — s; — **speelster**, v. — s, zie Tooneeliste; — **verbond** (vereeniging van tooneelisten), o. gmv.; — **voorstelling** (opvoering v. e. tooneelstuk), v. — en.

Toon'en (laten zien), ik heb getoond: moed —, doen blijken; zijn hoofd —, koppig zijn; zich boos —; — **baar**, bn.: zij is niet —, is b.v. niet gekleed voor een visite.

Toon'gevend (leidend, waar men zich naar richt), bn.: het — Frankrijk geeft de titels, (Potg.); — **gever** (fig. persoon, naar wien men zich richt), m. — s; — **geefster**, v. — s.

Toon'hoogte (hoogte van een toon of van tonen), v. — hoogten: de juiste —; — **kunst** (muziek), v. gmv.; — **kunstenaar** (muzikant), m. — s, — aren; — **ladder** (regelmatige opeenvolging van de tonen binnen de grens van een octaaf), v. — s, zie ook Notenbalk; — **loos** (sprakke, zonder klank of nadruk), bn.: een — tooze letter; — **held**, v. gmv.; — **schaal** (toonladder), v. — schalen; — **soort** (majeur of mineur), v. — en; — **teeken** (klemtoonteeken), o. — s; — **vast**, bn.: deze zangeres is zeer —, blijvende in den toon; — **zetten** (componeren), ik toonzette, heb

getoonzet: een cantate, getoonzet door Daniël de Lange; -**zetter** (componist), m. -s; -**zetting** (compositie), v. -en.
Toop (boschje of bosschage op Ceilon), v. -en.
Toorn (boosheid, gramschap, drift), m. gmv.: zedende -, in -geraken.
Toornen (toornig zijn), ik heb -toorn: tegen iem. - uitvallen in drift.
Toornigloed (hevige gramschap), m. gmv.
Toornig (boos), bn. en bw.; -**heid**, v. gmv.
Toorts (Fr. fakkel, flambouw), v. -en; -**licht**, o. gmv.: een serenade met -.
Toorts, v. -en: de klemb oemige -; -**distel** (soort v. Am-rik. cactus), v. -s.
Toost (Eng. feestdrank, tafelrede), m. -en.
Toosten (een drank uitbrengen of wijden), ik tooste, heb getoost: op iem. -; -**er**, m. -s.
Toot (aangezicht), v. toten: zie Zuurtoot.
Toot (sufferige vr. nuw of meid), v. toten: wat ben je toch eem -! gew.
Toot (minacht, vrouw nhoed), v. toten.
Tootschoen (schoen met langen, puntigen nru.), m. -schoenen.
Toovenaar (voor tooveraar, van tooveren: goochelaar. wichelaar), m. -aars, -aren: fig. Rembrandt, die groote - met het licht, (Busken H.); -**ster**, v. -s, ook Toovenares.
Tooverachtig, bn. en bw.: een -effect, de grot was - verlicht, het landschap was - schoon, bij uitstek, wonderbaar, -er, -st; -**ballet** (ballet, dat aan een tooverwereld doet denken), o. -ten, zie Feërie; -**beeld** (een door tooverij ontstaan beeld, fig. aanlokkelijke voorstelling), o. -en; -**beker** (beker van een goochelaar; nat. tantalus-beker), m. -s; -**blik** (betooverende oogopslag), m. -ken: o. - die minnelijke oogen! (Staring); -**boek** (boek, dat tooverkunsten beschrijft), o. -en; -**cirkel** (cirkel, als door toovenaars wordt getrokken en binnen welken hun macht is gelegen), m. -s; -**drank** (drank, welke tooverkracht heeft, fig. minnedr.), m. -en; -**en** (door geheime kracht iets bewerken), ik heb getooverd; -**erij** (bijgelooovige kunst, om met geheimzinnige geharen of formulen d. i. door buitennatuurlijke krachten iets buitengewoons tot stand te brengen), v. tooverijen, zie Magie; -**es** (tooverbestje, -heks), v. -sen; -**figuur** (tooverbeeld, ook tooverkrachtig beeld), v. -figuren; -**fluit** (betooverd fluitje, ook fluit door welks tonen men kan tooveren), v. -en; -**formulier** (zekere formule, die door toovenaars gebezigd wordt), o. -en, zie Runenspreuk, ook Tooverformule; -**godin** (godin, die tooveren kan), v. -godinnen, zie Fee; -**heks** (toovenaarster), v. -en, bij uitbr. oud, op een krukje loopend bestje; -**kol** (tooverheks), v. -kollen; -**kunst** (de kunst van tooveren, de zwarte kunst), v. gmv.; -**lantaarn**, -**lantaaren** (toestel, om op een wit doek gekleurde, afbeeldingen vergroot te doen afschijnen), v. -s, -taren; -**roede** (stokje van een toovenaar), v. -n, ook: -stokje, -sta; -**slag** (bij), (eig. met een zwaai van den tooverstaf; fig. zeer snel, op het snel st, bw.: prachtige huizen en schoone lusthove en verrijzen er als bij -, (Koetsveld); -**s piegel** (spiegel, waarin men tooverachtige dingen aanschouwt), m. -s; haar oogen blokken als -s; -**sprookje** (sprookje, w. i. een tooverheks of fee optreedt), o. -s; -**staf** (tooverroede), m. -staven: met den - raakte

de tooverkol de voorwerpen of personen aan, om ze om te tooveren, zie Circe; fig. rijkdom met d'n - des handels v-rhonderd- of verduizendvoud. (Potg.); -**wereld** (eig. de betooverde wereld, een wereld, door een toovenaar geschapen), v. -en: bij al di' fraaie electrische kleurschakeeringen waanden wij ons in een - toen wij den feest/ruin binnentraden.
Top (uiterste punt, bovenste uiteinde), m. toppen: de - van een berg, de - van den mast; zegsw. van - tot teen gewapend, van boven tot onder; het zeil in - halen, fig. het zeil in - voeren, zie Zeil.
Top (tol, speelgoed), m. toppen. gew.
Top (eig. op ende op), bw.: ik ben op en - tevrede, erg, in alle opzichten.
Top (ik stem toe), tw.: dit woordje dient tot bekrachtiging van een koop, overeenkomst, weddenschap, enz.
Toppaas (edelgesteente): voor den steen, m. topazen, (als stofm.), o. gmv.: de oosterische - is groenachtig geel, de Ceilonsche - is grijsachtig geel, de Braziliaansche - is waterkleurig wit, ook roodachtig geel.
Toppeng (O.-I. maskerspel op W.-Java), v. -s: enkele van vergulde en beschilderde maskers voorzien personen voeren pantomimes uit, de leider van den troep verhaalt de geschiedenis, die voorgesteld wordt.
Tophoek (hoek aan den top), m. -hoeken: de - van een driehoek.
Topie (Eng. onderwerp van gesprek), v. -s.
Topograaf (beschrijver van een plaats of landstreek), m. -grafen; -**graphie** (aardr. plaatsbeschrijving), v. gmv.; -**graphisch** (aardr. plaatsbeschrijvend), bn.; vooral met betrekking tot een bepaalde plaats, stad of streek: -e veranderingen, -e opmtingen; een -e inrichting, bureau voor alles, wat op de topographie betrekking heeft; het - bureau te 's-Gravenhage. (phisch = fles).
Toppen (aftoppen, ontdoen van den top), ik heb getopt: deze dennen worden alle getopt.
Toppen (met den tol spelen), ik heb getopt.
Toppen (met de toppen der beide voorste vingers op de toppen van idem bij een ander een slag geven: jongensspel), ik heb getopt.
Toppenant (scheepst. sloopstouw, dat aan een top van een ra zit), v. -anten; ook: **Toppenend**, o. -enden; -**sblok**, o. -ken.
Topper (vogel met een kuif), m. toppers.
Topperend (winterend), v. -eenden.
Toppet (klein pruikje), o. -ten; zie Toupet.
Toppunt (hoogste punt), o. -punten: de -en van een gebergte, kruinen, spitsen, kammen; fig. het - van eer, het - van roem, het - van geluk, het - zijner wenschen bereiken: het hoogste - is een pleon.
Toppunt, o. -en; z. Culminatiepunt.
Topstander (sloopst. vlag, die van de bovenste steng af waait), m. -standers.
Topsteen, m. -steenen; zie Sluitsteen.
Topzeil (bovenste zeil aan een mast), o. -zeilen; ook Grietje.
Topzelskoelte (hooge zeewind, waarbij de topzeilen gehooschen worden), v. gmv.
Topzwaar (zwaar aan den top), bn.: de trekschuit was -, had te veel bovenlast; rotsen, die - overhellen, (Tollens); scherts. dronken: Nu, die is ook -!
Touque (Fr. rond, fluweelen dameshoedje), v. toques: een groote - met een paradijsvogel, (C. O.). (qu = k).

- Tor** (*insect, kever*), v. torren: een gouden —, spin voor officier.
- Tor'bok** (*zekere tor*), m. —ken; zie Boktor.
- Torreador'** (*stie; bevechter te voet, in Spanje en Z.-Frankrijk*), m. —do'res; ook: Torero.
- Toren** (*hoog bouwwerk op vestingmuren, kasteelen, kerken, enz., beeld van vasheid*), m. torens: een ronde spitse, stompe, vierkante —; een kerk —, een stadhuis —, e-n vuur —, een wacht —; de Eiffeltoren te Parijs is 300 M.; de toren v. d. Utrechtschen dom is 120 M.; die van St.-Pies'er te Rome is 133 M.; die v. d. Keulschen dom zijn 1:6 M., enz.
- Toren'blazer** (*torenwachter, die de uren blaast of wel bij onraad, brand, enz.*), m. —s; —**houw** (*het bouwen van een toren*), m. gmv.; —**brand** (*brand in den toren*), m. —en; —**hoog** (*zeer hoog*), bn.: —e huizen; —**ka** (*kerkkaauw*), v. torenkaas of —ka's; —**klok** (*uurwerk in den toren*), v. —klokken; —**kruis** (*ijzeren kruis op de torenspits*), o. —en; —**maald** (*—spits*), v. —en; —**spits** (*—top*), v. —en; —**top** (*top of spits van den toren*), m. —toppen; —**trans** (*omgang van een toren*), m. —en, zie Trans; —**uil** (*kerkuil*), m. —en; —**nurwerk**, o. —en; —**valk** (*roofvogel, die des zomers ons land bezoekt en in torens, bouwvallen en boomen nestelt*), m. —valken; —**wacht** (*één wachter op den toren*), m. —en, (*de grzamenlijke wachters*), v. gmv.; —**wachter** (*één wachthouder*), m. —s; —**zwaluw** (*gierzwaluw*), v. —en.
- Tore'ro** (*stierbevechter te voet*), m. torero's; zie Torreador. (e = ee).
- Torment'** (*kwelling, plaag, pijniging*), o. —en.
- Tormentatie** (*plagerij*), v. —taties, —tiën.
- Tormenteeren** (*plagen, kwellen, folteren*).
- Torn** (*het tornen*), m. tornen: zegsw. daar is een heele — aan, d. i. een heel werk.
- Torn** (*losgerafelde naad*), v. torneau.
- Torna'do** (*werfwind—rkaan b.v. in centraal N.-Amerika*), v. —'s: de vreeselijke — van 1913.
- Tornen** (*een naad lossnijden*), ik heb getornd; —**mesje** (*klein, scherp mesje van naaister of kleermaker, om een naad los te tornen*), o. —mesjes; —**schaar**, v. —aren.
- Tornooi'** (*ridderspel, steekspel, lansspel te paard*), o. —en, soms, **Toernooi**, gesch.: —**baan**, v. —banen; —**spel**, o. —en; —**veld**, o. —velden, gesch., zie ook Krijt; —**en** (*gesch. aan een steekspel deelnemen*), ik tornooide, ik heb getornooid.
- To'ros** (*schuivende tjsheuvel in de poolzee*), m. torossen.
- Torpedist'** (*soldaat, die torpedo's legt en licht*), m. —en: ons korps —en ligt te Brielle.
- Torpedistenkorps** (*marine-afdeeling van torpedisten*), o. —en. (e = ee).
- Torpe'do** (*sidderrrog, siddervisich; ook onderzeeische bom*), v. —'s; —**boot** (*boot, geschikt om torpedo's te leggen, te lichten of te schieten*), v. —en; —**dienst**, m. gmv.; —**ën** (*torpilleeren*), ik heb getorpedood, (e = ee); —**ja-ger** (*snelvarend schip, dat in 't bijzonder bestemd is om torpedobooten op te sporen, te achterhalen en te bevechten*), m. —s, (e = ee); —**net** (*net, om schepen gehangen, om ze tegen torpedoschoten te beveiligen*), o. —ten; —**schot** (*schot met een torpedo*), o. —schoten. (e = ee).
- Torpilleeren** (*met een torpedo treffen*): een Russ. slagschip werd getorpilleerd. (ll = lj).
- Torqueeren**, zie Tortureeren.
- Tors** (*romp v. e. verminkt beeld*), v. torsen.
- Tors'en** (*zwaar dragen*), ik heb getorst: Kerja had den Rijnschen wijn getorst. (C. O.)
- Tors'ie** (*het wringen, ineendraaien*), v. gmv.
- Torso** (*tors*), m. torso's: een — is de romp van een beeld, waaraan dan hoofd en ledematen ontbreken; een — van Hercules. (s = z).
- Tort** (*à et à travers, Fr. in 't wilde weg, luk of raak*); lees: tôr.
- Tortel** (*duif, zomervogel*), m. en v. tortels.
- Tortelduif** (*kleine, wilde duif*), v. —duiven.
- Tortu're** (*pijnbank; pijniging, welke men iemand aandeed, om hem te doen bekennen; fig. groote inspanning van den geest*), v. —s.
- Tortureeren** (*pijnigen, folteren, fig. kwellen*).
- Tor'y** (*Eng. behoudsman, conservatief, tegenstander der Whigs, lid der hofpartij in Eng., koningsgezinde*), m. tories (*adelpartij*). (y = ie).
- Tos'sen** (*Eng. voetbal-sport: dubbelen, opgooien, om de plaats der spelers te bepalen*).
- Tot**, vz.: van huis — huis, van mond — mond; — Amsterdam; — Maandag; benoemen — burgemeester: aansporen — vlijt; vgw.: wacht, — ik u roep, totdat.
- Totaal** (*gezamenlijk bedrag*), o. totalen: hoeveel bedraagt het — der rekening? het geheel: tel nu alle totalen bij elkaar.
- Totaal** (*geheel, ten volle*), bn. en bw.: een totale maaneclips; ik ben — op, d. i. doodmoet.
- Totalisa'tor** (*bureau voor het wedden bij wedrennen*), m. —s: de — is verboden in ons land, zie ook Bookmaker.
- Totaliteit'** (*het geheel*), v. gmv.
- Totaliter** (*geheel en al, gansch*), bw.
- Totdat'**, vgw.: wacht nu, — ik kom; zie Tot.
- To'tebel** (*kruisnet; fig. slordig, haveloos vrouwensch, morsebel*), v. —len: een oude —.
- To'tem** (*verzamelwoord*), o.: groep van stofelijke voorwerpen, die de wilde beschouwt met een bijgeloofigen eerbied, meenend of geloovend, dat er tussehen hem en ieder lid van die groep een nauwe betrekking bestaat; **totemisme** (*geloof in die verwantschap, en overeenkomstige eeredienst*), o. gmv.
- To'tok** (*O.-I. volbloed-Europeaan uit Holland*), m. totoks; ook: To'to.
- To'toksch** (*O.-I. puur Hollandsch*), o.
- Totstand'brenging**, v. gmv.: de — van een onderneming; —**koming**, v. gmv.: de — van een ontwerp.
- To'tus in il'lis**, Lat. Hij gaat daar geheel in op, hij denkt aan niets anders.
- Touchant'** (*Fr. roerend, treffend*), bn. —er, —st. (ch = sj).
- Tou'che** (*Fr. penseelstreek; toets van piano of orgel*), v. touches; lees: toesj; zie Toets.
- Toucheeren** (*Fr. aanraken, treffen, met 't penseel overwerken; roeren, fig. beleedigen*).
- Toucheeren** (*O.-I. ontvangen, beuren*): zijn traktement —; lees: toesj'e'ren.
- Toupet'** (*Fr. kuif, voorhoofdspruikje*), v. toupetten, zie Toppet; lees: toe-pef.
- Tour**, m. tours: Fr. — de force, krachttoer, sterk stuk; — de passe-passe, goochelaars-greep; — à —, beurtelings; — de bâton, hand-greep; zie ook To'er. (ou = oe).
- Tourist**, m. —en, meer Toerist; vr. —e.
- Tourmalijn'** (*rooskleurig edelgesteente*), m. en o.: de Ceilonsche — is bruinachtig rood.
- Tourmenteeren** (*Fr. kwellen, folteren, pijnigen*), (ou = oe); zie Tormenteeren.
- Tournée'** (*Fr. rondreis*), v. tournées: O.-I. op — gaan, b.v. van een inspecteur; ook, de — van een tooneelgezelschap. (ou = oe).

Tourneeren (draaien, wenden, keeren).
Tourniquet' (Fr. draaikruis of kruisboom vóór den ingang van een voor voertuigen verboden weg), m. —quets: lees: toernike.
Tournu're (Fr. uiterlijk, houding; wending, ook: halve crinoline), v. —nures. (ou = oe).
Tou'ter (schommel), m. touters.
Tou'teren (schommelen), ik heb getouterd.
Touw (koord van hennep), o. touwen: een anker-, een kabel-, een steiger-; zegsw. ik kan er geen — aan vastmaken, ik begrijp er geen steek van; in het — zijn, druk bezig, werkend als een paard, dat voor ploeg of wagen gespannen is; zie Lijn.
Touw (getouw, weefstouw), o. touwen: zegsw. iets op — zetten, eig. het kettinggaren door de kammen opspannen, het weefgetouw in gereedheid brengen; fig. een plan opstellen of opmaken, een plan in elkaar zetten.
Touw baan (lijnbaan), v. —banen.
Tou'wen (van touw), bn.: een — mat.
Tou'wen (leer bereiden; ook kloppen, slaan, vl.), ik heb getouwd; —er (leerbereider), m. —s; —erij' (leerbereiderij), v. —erijen.
Touw'ladder (ladder, van touw gemaakt; scheepsladder), v. —s; —pluizen (scheepst. het uit elkaar draaien, ontrafelen, uitpluizen van oud touw, het maken van werk tot het vervaardigen van schiemansgaren), o. gm.v., zie Garenspeel; —slager (touwdraaier, lijnslager), m. —s; —slagerij' (lijnslagers-werkplaats, lijnbaan), v. —en; —stopper (scheepst. touw, om er een kabel mee te omwinden en stijf te houden), m. —s.
Touw'tje-springen (zeker meisjesspel: het springen in en uit de bocht van een zwaaiend touw), o. gm.v.
Touw'werk (de gezamenlijke touwen, voor een werk benodigd, al het want v. e. schip), o.
Tower (Eng. versterkt kasteel a. d. Theems in Londen, gesticht door Willem den Veroveraar, (1066-'87), eertijds staatsgevangenis), m. gm.v.; lees: touwr.
Toxicologie' (leer der vergiften), v. gm.v.
Tox'icum (vergif), o. toxica. (x = ks).
Toyn'bee-club, v., —werk, o.: een beweging, naar A. Toynbee genoemd, 1852-'83, die de tegenstellingen tusschen de verschillende standen in de maatschappij trachtte te verzachten; —school (inrichting tot ontwikkeling van het volk, van volwassenen, enz.), v. —scholen. (ee = ie).
Traag (langzaam), bn. en bw., trager, —st; —heid (luïheid, langzaamheid), v. gm.v.
Traag'heid (nat. zoogenaamde eigenschap der nat. lichamen, om te volharden in den toestand van rust of beweging, tenzij een op hen werkende kracht daarin verandering brengt), v. gm.v.; zie Inertie.
Traag'looper (aai of luiaard), m. —loopers.
Traag'zaam (zeer langzaam), bw.: o dag (Zondag), die — henegaat! Vl.
Traan (oogvocht), m. tranen: zegsw. tranen met tuiten schreien, groote, dikke tranen, die in een tuitje of bobbeltje uitloopen; zie: Bruidstranen, Krokodillentranen.
Traan (vischolie), o. gm.v.: lever-, olie uit de levers van kabeljauwen.
Traan'achtig (als traan), bn.: een — vocht.
Traan'buïs (vaatje, waardoor zich een traan ontlast), v. —buïzen; —klier (kliertje aan den buitenhoek van het oog), v. —klieren.
Traan'koker (traanbereider), m. —kokers;

—kokerij' (het koken van traan), v. gm.v.;
 —kokerij' (werkplaats, waar traan gekookt wordt), v. —kokerijen.
Traan'oog (tranend oog), o. —oogen.
Traan'oogen (tranende oogen hebben), ik traanooogde, ik heb getraanooogd.
Trabac'olo (It. koopvaardijstip in de Adr. Zee), m. trabacolo's. (c = k).
Tracasserie' (plaging, kwelling, kibbelarij, geharrewar), v. —riëën. (c = k).
Tracé' (lijn, afgebakende weg), o. —'s (c = see).
Traceeren (afteekenen, schetsen, afbakenen).
Traceer'werk (bouwk. ornament, kenschet-send voor den gotischen stijl), o. gm.v.: het — ontstaat uit de samenvoeging van meetkundige grondvormen, als cirkels, veelhoeken, ovalen, enz.; het wordt in allerlei materiaal aangebracht bij raamvullingen, enz.; z. Maaswerk.
Trachiet' (heldergrijs kiezelgesteente), o. gm.v.
Tracht'en (pogen, zijn best doen), ik trachtte, ik heb getracht: naar iets —, streven.
Tractaat' (verdrag, overeenkomst tusschen twee volken), o. tractaten.
Tractaat'je, o. —s, zie Traktatje.
Tractee'ren (behandelen, bejegenen). (c = k).
Trac'tie, v.: —en materieel, een afdeling bij de spoorwegen voor locomotieven, wagons, enz.; lees: trak'-sie.
Trac'te (Eng. handel), m.; —mark (handels-merk), o. —marken; lees: treed.
Tradit'ie (overlevering d. i. mededeeling van mond aan mond, van geslacht aan geslacht), v. —tiën, —ties, (t = ts): een hooggehouden —.
Traditioneel' (volgens of bij wijze van overlevering), bn. en bw.: de — e plumpudding op het Kerstfeest in Engeland; de gekleurde eieren zijn in de Paaschwei — voorhanden. (t = ts).
Traducteur' (vertaler), m. —s, (c = k), zie het algemeen gebruikte: Translateur.
Traduc'tie (overzetting, vertaling), v. —s, —tiën; lees: tra-duk'-sie.
Trafiek' (Fr. plaats, waar men de grondstoffen bewerkt voor de fabricage), v. —en.
Trafikant' (leverancier van bewerkte grondstoffen), m. —en. (ant = ant).
Trage'die (dichtk. treurspel, zie ald.), v. —s, —diën; lees: tra-gee'-die.
Tragedien' (Fr. treurspelspeler), m. —s; —diënne (-speelster), v. —s; lees: tra-gee'-die-ën'.
Trag'icome'die (tooneelstuk, om beurten treurig en vroolijk), v. —comedies.
Trag'icomisch (treurig-vroolijk), bn. (g = g).
Trag'icus (treurspeldichter), m. —ci. (g = g).
Trag'iek' (het tragische), v. (g = zj).
Trag'isch (droevig, treurig, roerend), bn.: het — einde van Jan de Witt; als zn.: het —e, o.: na den dood van den Zwijger verliest de oorlog grootendeels het —e. (R. Fruin).
Train (Fr. gang, slenter), m. gm.v.: en —, in vollen gang. (ai = è).
Train de luxe (Fr. prachttrein, weelderig ingerichte trein), m.; lees: trèn de luuks.
Traineeeren (talmen, slepende houden): zich —, zich africhten of trainen voor iets bij sport.
Trainen (Eng. sport. oefenen voor wedstrijden. wedrennen of spelen, waarbij vaste leefregels; lees: treenen), ik heb getraind: zich —; fig. onze jongens worden getraind in de vreemde talen.
Train'er (sport. hñ, die de oefeningen leidt, drillmeester, africhter, lees: treen'r), m. —s.
Train'ing (africhting, dressuur), v.: — van

- paarden, - van sportmannen. (ai = ee).
Traject (overtocht, overvaart, veer, afstand, weg), o. trajecten. (j = i).
Traktaat (godsdienstig vertoog), o. -taten.
Traktaatje (goedsd. volksgegriftje), o. -s.
Traktant (iem. die trakteert, onthaler), m. -en.
Trakta'tie (feestelijk onthaal), v. -s. (tie = sie).
Trakteeren (feestelijk onthalen; iron. iem. geducht doorhalen; ook, iets behandelen).
Traktement (jaarwedde, bezoldiging), o. -en.
Traktementsdag (dag, waarop het traktement wordt uitbetaald), m. -dagen; -staat (betaalsrol of -lijst), m. -staten.
Tra'lie (metalen of houten spijltje), v. -s, -iën; zegsw. achter de -s zitten, in de gevangenis; iem. achter de -s zetten.
Tra'liedeur (deur met tralielwerk), v. -en.
Tra'lieluk (luik, dat den vorm heeft van een rooster, roosterachtig luik), o. -luiken.
Traliën (van traliën of tralielwerk voorzien), ik heb getralied: een venster -.
Tra'lievenster (venster met traliën tot beschutting), o. -vensters; -werk (samenstel van traliën), o. gm. v.
Tram (Eng. omnibus op spoorrichels), v. -s, trammen: een open -, een zomerwagen; een dichte of gesloten -: lees: trem.
Tram, een elektrische - (tramwagen, die door elektrische motoren in beweging wordt gebracht), v. -s, trammen; de vereischte stroom wordt geleverd van uit een centraal punt, meestal langs bovengrondsche geleidingen (trolley-systeem), terwijl de verbinding met den motor verkregen wordt door een rol- of sledgecontact (trolley), verbonden aan een stang, die boven den wagen uitsteekt; zie: Paardentram, Stoomtram. (a = e).
Tram'aanleg, m. gm. v.; -baan (-lijn), v. -baan; -bel (luid klinkende bel aan den tramwagen), v. -bellen; -boekje (een zeker aantal tramkaartjes in den vorm van een boekje), o. -s; -concessie (toestemming van de bevoegde macht, om een tram aan te leggen), v. -s; -conducteur (conducteur op een tramwagen), m. -s; -controleur (inspecteur op een trambaan), m. -s; -dienst, m. -en; -directeur (bestuurder van een tramonderneming), m. -s; -halte (vast punt, waar de stadstram stopt voor het in- en uitstappen van passagiers), v. -n; -kaartje (plaatskaartje voor een tram), o. -s; -koetsier (bestuurder van een tram), m. -s; -lijn (ijzeren weg van de tram, tramweg), v. -en; -maatschappij (maatschappij tot exploitatie v. e. tramlijn), v. -en. (a = e).
Trammen (in of met de tram rijden), ik heb getramd: door de stad -, van 't spoor naar de markt -: lees: tremmen.
Tramonta'ne (It. noordster), v. gm. v.: de Italianen noemden de poolster, (waarop ze zelden in de Middell. Zee), stella tramontana; zegsw. de - verliezen of kwijtrafen, van koers raken, bij uitbr. zijn bezinning verliezen: hij (William Kegge) had haar zoo verwilderd aangekeken, dat ze der (haar) tramontanen haast was kwijt geraakt, (C. O.)
Tram'ralls (ijzeren richels, waarop de tram loopt), v. mv., (ai = ee); -rijtuig (-wagen), o. -en; -tarief (prijsbepaling voor de tramritten), o. -ven; -verbinding (verbinding van twee punten door een tramweg), v. -en; -verkeer (het heen en weer trekken der tram), o. gm. v.; -weg (-baan, -lijn), m. -wegen; -wissel (werktuig, om de tram op een ander spoor te brengen), m. -s. (a = e).
Tranchée (Fr. gracht of greppel; loopgraaf), v. -ën. (ch = sj).
Trancheeren (Fr. snijden, voorsnijden, in stukken snijden); -mes (voorsnijmes), o. -messen. (ch = sj).
Tra'nen (tranen afscheiden), mijn oog traande, heeft getraand.
Tra'ndal (deze wereld vol jammer en ellende), o. gm. v.
Tra'nenlach (glimlach tusschen de tranen, door), m.; -vloed (grootte menigte tranen), m.
Tra'nig (olieachtig), bn.: een -e stof.
Tranquillamen'te (It. muz. rustig, bedaard), bw.; lees: trankieljamen'te.
Tranquillie (Fr. gerust, bedaard), bn. (qu = k).
Tranquilliteit (rust, kalmte, bedaardheid), o. gm. v.; lees: -kietleit'.
Trans (tinne, bovenrand; omgang van een toren; fig. hoogste punt), m. transen: bij uitbr. uitpansel: De morgenstar alleen hield stand nog aan de transen, (Bogaers).
Trans, als voorvoegsel, bet. over, aan de andere zijde, komt in vele afleidingen voor, b.v.; -a'ctie (vergelijk, minnelijke schikking, verdrag, overeenkomst, handelsovereenkomst), v. -tiën, -ties; -alpijn'sch' (van of gelegen aan g'ne zijde der Alpen), bn.; -at-lau'tisch (naar gene zijde van den Oceaan), bn.: een -e zerkabel, d. i. van Europa naar Amerika: -e graanvrachten, (i = ie); -bor-deur' (hangende brug, van rails voorzien), m. -s; de - rust ± 25 M. boven het water-vlak op aan de oevers geplaatste torens.
Transcendent -cendentaal' (niet onder de zinnen vallend), bn. (e = e).
Transcript (kopij, afschrift), o. -en.
Transcept, o. -en; zie Transsept.
Transfigura'tie (R.-K. gedenktag op 6 Aug. van de verheerlijking Christi op den berg Thabor), v. gm. v., zie Thabor; -forma'tie (omschepping, gedaanteverandering, evolutie), v. -ties, -tiën, (t = ts); -forma'tor (nat. toestel tot het omzetten van een electrischen stroom van groote sterkte en geringe electromotorische kracht in het omgekeerde), m. -s; -formeer'en (omvormen, vervormen, een anderen vorm geven); -fu'sie (geneesk. overtapping v. bloed), v. -sies, -siën. (s = z).
Transigeeren (een vergelijk treffen, tot een schikking komen, schipperen): men moet -, om in het praktische leven nuttig te zijn, (Potg.), plooiën, wat geven en nemen. (g = g).
Transiteeren (doorvoeren van koopwaren).
Transitief (overgaand op een ander), bn.: een - werkwoord, spraakk. overgankelijk, nl. zulk een w.w., dat een lijdend voorwerp bij zich kan hebben. (s = s).
Transitief (spraak. overgankelijk w.w.), o. -tieven. (s = s).
Transito (It. doorgang, doorvoer van goederen en waren uit een vreemd land, zonder in ons land te worden opgeslagen of te koop gesteld), o. gm. v.: -handel, m. doorvoerhandel, handel in doorvoergoederen. (s = s).
Transitoir, -toor' (overgaand), bn.: -e bepalingen, van overgang. (s = s).
Transkapellen (R.-K. straalkapellen), v. mv.: de - zijn de kapellen, welke in kathedralen het hoogaltaar aan de achterzij omkransen; zij zijn een symbolisch beeld van

de stralende doornenkroon om het hoofd (het hoogaltaar) des Verlossers.

Translaaf (*vrtaling, vertaald stuk*), o. — laten; — **laaf** **kantoor**, o. — kantoren; — **laateeren** (*vertalen, overzetten in een andere taal*); — **latenr** (*vertaler*), m. — s: een beëdigd —, die nl. onder eed staat als waarborg voor zijn eerlijkheid, ook vertaler voor het gerecht; — **la'tie** (*eig. overdraging*), v. — ties. — tiën: *de — van een recht op een ander*; — **migra'tie** (*verhuizing, volksverhuizing, zielsverhuizing*), v. gmv., (t = te); — **mis'sie** (*overdracht, verzending*), v. — s, — siën; — **parant** (*doorschijnend*), bn.: als zn. (*doorschijnend lijnenblad als onderlegger, om recht te schrijven*), o. — en; — **pira'tie** (*Fr. uitwaseming*), v. gmv.; — **pireeren** (*uitwasemen, zweeten*); — **planta'tie** (*overplanting*), v. — s, — tiën; — **poneeren** (*overzetten, een muzikstuk in een anderen toon overbrengen*); — **port** (*Fr. vervoer*; ook het vervoerde), o. — en: — *van levensmiddelen, eengevangenen*; — **port** **kosten**, m. mv.; — **porta'bel** (*vervoerbaar*), bn.; — **porta'tie** (*balingschap*), v. gmv., meer: *Deportatie*, (tie = tsie); — **porteeeren** (*overvoeren, overbrengen: ook van bedragen van de eene zijde eener rekening op een volgende*); — **porteur** (*hoek-, graadmeter*), m. — s, ook: *Graad boog*; — **port'schip** (*schip en vooral stoomboot tot het vervoeren van krijgs- of landverhuizers, gevangenen*), o. — schepen; — **port** **verzekering** (*verzekering tegen de gevaren bij vervoer van goederen, vooral ter zee*), v. — en; — **port** **wagen** (*wagen voor het goederenvervoer naar boot of trein*), m. — s; — **pos'tie** (*omzetting; muz. overzetting in een anderen toon; verplaatsing*), v. — tiën, — s.

Transsept (*bouwk. dwarsschip van een kerk of eenig groot gebouw*), o. — en: het — is b.v. van een gotische kruiskerk als de St. Jan in Den Bosch de dwarsbalk, d. i. dat gedeelte, 'twelk de lengte as rechthoekig snijdt.

Transvaal (*aardr. Eng. kolonie*), v. gmv.; — **sch**, bn.: — *e boeren*; — **valer** (*bewoner van Transvaal, in Z.-Afrika*), m. — valers.

Transversaal (*dwars, overhoeks*), bn. en bw.; — **versaal** (*meetk. snijlijn van een stel van lijnen, dwarslijn*), v. — versalen.

Trant (*wijze*), m.: *Tollens dicht op eigen —; een — v. geestigheid, waarin de heer Dorbeen sterk was*, (C.O.); *dat is nu mijn —, manier; volgens den nieuwen — van schrijven*, stijl.

Trantelen (*op en neer loopen*), ik heb getranteld: *net is een reiziger in 'n'od, die trantelt van de koude*, (Bild); *vergel. Drentelen*.

Trap (*schop*), m. — pen: *het paard gaf hem e. —*.

Trap (*trede*), m. — pen: *het kind kroop op den zeden —, van — tot —; zegsw. hij is van de — pen gevallen*, scherts. voor: *zijn haar is geknipt*; fig. *de — pen van vergelijking, trapvormen* (sprakk); *op den laagsten —, op den hoogsten — van beschaving*.

Trap (*al de treden te zamen*), v. — pen: *een houten —, een ijzeren —, een marmeren —; een k'lder —, een zolder —, een wentel —, een toren —; een steile —, een geheime —; — leuning* (*leuning langs een trap*), v. — en; — **looper** (*smal karpel voor een trap*), m. — s; — **luik** (*liggend luik boven een trap*), o. — en; — **portaal**, o. — alen; — **roede** (*koperen roede, om een traplooper vast te leggen*), v. — n.

Trap'ze (*gymnastiek-toestel: zweefrek*), v. trapézen: ook *Trapees*.

Trap'zium (*meetk. vierhoek met slechts twee evenwijdige zijden*), o. — s, — zia. (e = ee).

Trapezoid (*een vierhoek, waarvan al de zijden en hoeken ongelijk zijn*), v. — s. (e = ee).

Trap'gans (*voegel, stell'oper*), v. — ganzen.

Trap'gevel (*voorgevel van een huis, die in een punt eindigt en aan den bovenkant trapsgewijze opgaat*), m. — s: het huis van oom Stastok had een —, en de bovenste verdieping was met kruiskozijnen (z. ald.) in het lood, (C.O.)

Trap'machine (*naaimachine met pedalen of voettrappers*), v. — machines.

Trap'pelen (*herhaald trappen*), ik heb getrappeld: *de paarden brieschen en — van ongeduld; de reiziger stond te — van koude*.

Trap'pen (*met den voet treden*), ik heb getrapt: *turf —, het orgel —; zegsw. iemand op de teenen —, hem eenigszins beleedigen*.

Trappist (*R.-K. monnik eener zeer strenge kloosterorde, dus genaamd naar de abdij la Trappe in Normandië*), m. — en.

Trap'salm (*optochtlied der oude Israëlieten, ook psalm, door Levieten gezongen, terwijl ze de trappen van Jeruzalems tempel beklimmen*), m. — en, zie Ps. 119 tot 134.

Trap'sgewijze, — **gewijs** (*bij trappen*), bw.

Trap'swijze, — **wijs**, bw.: *iets — behandelen*.

Tras (*metseispecie, tufsteengruis*), o. gmv.

Tras'molen (*nl. die tras maalt*), m. — molens.

Tras'raam (*steenlaag boven op het fundamentwerk, in tras gemetseld*), o. — ramen.

Trasseeren (*een wissel op iemand trekken*).

Tras'sen (*met tras metselen*), ik heb getrast: *deze muur is getrast, in tras gezet*.

Travaaf (*onstuimige windvlaag met stortregen en onweer*), m. travaten.

Travalleeren (*Fr. ingespannen werken, arbeiden, zich afmatten*), lees: *travaljeeren*.

Traval'je (*hoef- of noodstal*), v. tral'valjes.

Trav'en (*scheepst stouwen, wolkakken instuwen, duiveljagen*), ik heb getraafd.

Traver'se, traver's (*Fr. dwarsweg, overweg, dwarsgang; fig. onregelmatigheid, onverwachte hindernis*), v. — versen.

Traverseeren (*dwars doorloopen of snijden, doorkruisen, fig. in den weg staan, hinderen*).

Travesteeren (*verkleeden, vermommen, ook: een ernstig gedicht grappig veranderen of inkleden*).

Travestie (*vermomming, lachwekkende verkleeding; toon. mannenrol door een vrouw vertolkt; grappige voorstelling van iets ernstigs, ook: omwerking van een ernstig gedicht in een lachwekkend*), v. — ties, — tieën. (t = t).

Trawant (*begeleider, lijfwacht*), m. trawanten, fig. ook *partijganger, medestander: de — en v. e. dwingeland; verder, een maan als bijplanee*.

Trawler (*Eng. vischkotter met stoomvermogen*), m. — s; lees: *tröller*.

Trawl'net (*soort van sleepnet voor de zeevischertij*), o. — netten: *de Engelsche — vischers op de Noordzee*; lees: *tröll-net*.

Treb'a (*Russ. godsdienstoefening*), v. — 'a.

Trebizon'de (*Turksch vaartuig op de Zwarte Zee, genoemd naar de stad van dien naam*), v. trebizonden (e = ee).

Trech'ter (*buisvormig voorwerp met wijden mond en nauwe tuit, d'orgieter*), m. — s: *een wijn —, een molen —; — vormig*, bn.: *een maalstroom is —, in den vorm van een trachter*.

- Tred** (*stap, gang*), m. treden: met vasten —.
- Trede** (*stap; sport eener ladder; deel v. een trapje, v. e. stoep, enz.*), v. — n; ook: **Tree**.
- Tred'en** (*de voeten verzetten, gaan, loopen*), ik trad, heb en ben getreden.
- Tredmolen** (*molen, die, door op een rad te treden, in beweging wordt gebracht*), m. — s: de veroordeelde moest in den — loopen; fig. geesdoovenden arbeid verrichten, altijd denzelfden zwaren arbeid doen; zie **Treemolen**.
- Treed** (*trede, stap*), v. treden.
- Treest** (*ijzeren driehoek op e. komfoor*), v. — en.
- Treek** (*list, looze streek*), m. trekken.
- Treem** (*molentrichter*), m. tremen, z. **Tremel**.
- Treemolen** (*tredmolen*), m. — s; — **plank** (*opstapplanck aan den zijkant van spoorwaggen of open tram*), v. — en; — **rad** (*rad met schoppen, waar men op treedt, om het te doen draaien*), o. — en, — eren.
- Tref** (*lukje*), m. gmv.: het is een —, den bal te raken, toeval.
- Trefbaar** (*kunnende getroffen worden*), bn.
- Treffelijk** (*voortreffelijk*), bn. en bw.: — vleesch en wildbraad, (v. Lenn.); was de Klokke geen schoone, geen — e herberg? (V. Lov.); win treffelijk aan in kracht en moed, (Tollens).
- Treffen** (*raken*), ik tref, heb getroffen: het doet —; iem. —, roeren; dit portret is goed getroffen, gelijkt goed; een vergelijk —, een overeenkomst sluiten; effen is kwaad —.
- Treffou** (*gevecht, ontmoeting met den vijand*), o. gmv.: een bloedig —.
- Treffend** (*hartroerend, aandoenlijk*), bn: een — verlies, een — e gelijkenis; e. — touneel.
- Treff'er** (*kogel, die de schijf raakt, geen misschot*), m. treffers.
- Treffkans** (*mogelijkheid, te zullen treffen*), v. — en: de — is groot of gering; — **punt** (*artill. het punt, dat getroffen moet worden*), o. — en; — **zekerheid** (*zekerheid van zijn schot, om het wit te raken*), v. gmv.
- Trell** (*treklijn, jaaglijn*), m. — en: met zeil en —, met het geheele tuig, d. i. met zeilen en touwen, met alles, wat tot het schip behoort.
- Trellen** (*voortrekken, voortsleepen*), ik heb getreid: eenschuit —, — **er** (*schu tentrekker*), m. — s; — **lijn** (*treklijn, jaaglijn*), v. — en.
- Trellage** (*latwerk, houten tralielwerk*), o. — s.
- Treln** (*stoot, sleep, reeks*), m. — en.
- Treln** (*spoorrein*), m. — en: een snel —, een sukkel- of boem —, een goederen —.
- Trelnbeambte** (*conducteur*), m. — n; — **compagnie** (*mil. afdeling, belast met het vervoer van soldaten en goederen*), v. — en; — **personeel** (*machinist, stoker, conducteurs op een trein*), o. gmv.; — **smid** (*smid, die van een gereedstaanden trein het raderwerk, de rems, enz. naziet*), m. — smeden; — **soldaat** (*soldaat v. e. treincompagnie*), m. — daten.
- Trefteren** (*Fr. plagen, sarren*), ik heb getreterd; — **aar**, m. — s; — **aarster**, v. — s; — **ing** (*het treiteren*), v. — en; — **lach** (*sarrende, plagende lach*), m. gmv.
- Trek** (*begeerte*), m. gmv.: — naar het verbodene, lust, neiging.
- Trek** (*slag bij het kaartspel*), m. trekken: ik heb nog maar vier trekken gemaakt.
- Trek** (*ruk, haal*), m. — ken: met één — van den hengel, van het vischnet.
- Trek** (*haal met een pen*), m. trekken.
- Trek** (*gelaatsrek*), m. trekken: hij had de — ken der Bourbonn.
- Trek** (*Z.-Afrik. verhuizing*), m. trekken: de groote — der Boeren, uittocht van Boeren uit de Kaapkolonie in 1836; — is ook het heele reisgezelschap, de wagens, het vee, enz.
- Trek** (*treek, looze streek*), m. trekken: zegsw. iem. een — spelen, hem een poets bakken, hem leelijk beethebben; zijn trekken thuis krijgen, op zijn beurt er inloopen, wederkeurig beestgenomen worden.
- Trekbal** (*bilj. zekere stoot, waar bij men de keu een winig naar zich toetrekt*), m. — len; — **bank** (*bank, om metaaldraad te trekken of te maken*), v. — en; — **beest** (*trekdier: os, paard, hond, ezels*), o. — en; — **bengel** (*baggerbeugel*), m. — s; — **dag** (*dag, waarop een loterij trekt*), m. — dagen; — **deur** (*tochtdeur*), v. — en; — **dier** (*lastdier: dier, dat een wagen, een schip, enz. moet trekken*), o. — en; — **duif** (*Amerik. duif, in ontzettend grote vluchten zich verplaatsend*), v. — duiven; — **ezel** (*ezel, die als trekdier gebruikt wordt*), m. — s; — **gareel** (*lederen halsjuk der trekpaarden*), o. — en; — **garen** (*zeker vischnet, zegen*), o. — s; — **gat** (*stookgat, ook tochtgat*), o. — en; — **gat** (*uitegebaggerde diepte in het veen*), o. — en; — **geld** (*premie voor inzet of opbod bij een publieke verkoop van vaste goederen*), o. — en, zie **Strijkgeld**; — **goed** (*groenten, druiven, die door kunstmatige warmte gekweekt, lang vóór den tijd a. d. markt gebracht worden*), o. gmv.; — **haak** (*kuiperswerktuig*), m. — haken; — **hamer** (*hamer v. d. leiddekker*), m. — s; — **hel** (*heiblok, dat met touwen door mannenkracht opgetrokken wordt*), v. — en; — **hond** (*karhond*), m. — en; — **kar** (*handkar*), v. — karren; — **kast** (*broeikas*), v. — en.
- Trekkebeenen** (*sleeppoetend gaan*), ik — beende, heb getrekkebeend; — **bekken** (*het paren van duiven*), zij hebben getrekkebeekt; — **bekkerij**, v. gmv.
- Trekken**, ik trok, heb of ben getrokken: de paarden — den wagen, voorttrekken: naar boven —, halen: een prijs — uit de loterij, bekomen; de koffie, de thee laten —, laten aftrekken; het trekt hier, er is hier tocht; een lijntje —, fig. in stilte klinken met iem.; éene lyn — met iem., het met iemand eens zijn; een wissel op iem. —, afgeven; rekenk. den vierkantswortel —, berekenen; — **ker** (*persoon of werktuig*), m. — kers; — **king** (*het trekken*), v. — en: de — der staatsloterij.
- Trekker** (*veen: spitter, opdieper van bagger- of laagveen*), m. trekkers.
- Trekletter** (*schrijf- of krulletter*), v. — s; — **lijn** (*jaaglijn, touw, om een schip voort te trekken, een net in te halen, iets aan boord te halen*), v. — en; — **muts** (*een ouderwetische vrouwenmuts*), v. — en, Vl.; — **net** (*sleeponet voor de vischvangst*), o. — ten; — **os** (*os als trekdier*), m. — oassen; — **paard** (*karrepaard*), o. — en; — **pad** (*jaagpad*), o. — en; — **pen** (*pen tot het trekken van lijnen langs een liniaal*), v. — nen; — **plaat** (*stalen plaat met gaten voor den draadtrekker*), v. — platen; — **pleister** (*geneesmiddel; fig. een persoon, die iem. aantrekt: geliefde*), v. — s; — **pot** (*aftrekp. t. theepot*), m. — en; — **reep** (*dik touw, om geschut, enz. voort te trekken*), m. — en; — **schuit** (*schuit, die door een paard aan een lijn wordt voortgetrokken*), v. — en; — **sel** (*afleid. van trekken: aftreksel*), o. — s: — van thee, — van kruiden, afkooksel; — **slede** (*slede voor pakhuisgoed, die door een paard ge-*

trokken wordt), v. -n; -**stang** (handvat van den spoorwissel), v. -en; -**tafel** (tafel met uittrekladen), v. -s; -**vaart** (kanaal, waterweg voor trekschuiten, enz.), v. -en; -**visch** (visch, die op bepaalde tijden van het jaar gaat of komt), m. -visschen: de haring is een -; -**vogel** (vogel, die op gezeite tijden een groote reis maakt), m. -s: de ooievaar is een -; de grootste helft der Europeesche vogels behoort tot de -s; de mensch is geen -, (C. O.); Potgieter noemt de gaande en komende dienstboden -s: we zijn hier (in dezen dienst), allemaal maar -vogels; -**weg** (weg voor de trekpaarden b.v. langs een kanaal), m. -wegen, zie Trekpad; -**zaag** (spanzaag, groote houtzaag), v. -zagen.

Tre'ma (spraak. deel- of scheiteeken), o. -'s.

Tre'mel (trechter, waardoor het gemalen graan loopt in een zak), m. tremels.

Trem'mer (man, die de steenkolen uit het scheepshol haalt en brengt naar de machinekamer der zeeboot), m. tremmers.

Tre'molo (lt. muz. beving, trilling), v. -'s.

Tremulant' (muz. bevende toon, trilttoon, zeker orgelregister), m. tremulanten.

Trens (lis; ook: ruwe zijde; verder: zachte toon, welks mondstuk geen stang heeft), v. trenzen: zegsw. iemand - geven, d. i. slaag.

Tren'te (gesch. plaats, waar het R.-K. oecumenische of algemeene concilie is gehouden van 1545-63), o.; zie Concilie.

Tren'zen (vlechten), ik heb getrensd; -**ing**, v.

Trepaan' (schedelboor), m. trepanen.

Trepaan'er'boor (trepaan), v. -boren; -**en** (de hersenen doorboren), ik -de, heb getrepaneerd; -**ing** (schedelbooring), v. -en.

Tre'pang, v., zie Tripang.

Tres (geweven goud- of zil'verboordsel; een haarsnoer, haarvlecht), v. tressen.

Tre'u'ga of **Pax De'i** (gesch. godsvrede), v. gmv.: volgens de - (1040 n. C.) moest er van Woensdagavond tot Maandag onder alle Christenen, vrienden en vijanden, burenen en vreemden, een vaste vrede heerschen. (eu = ui).

Treur'berk (loofboom, berk met neerhangende of treurende takken), m. -en; -**berk** (berk, waarvan de takken naar beneden hangen), m. -en; -**cyprus** (cyprus met hangende takken), m. -sen; -**dicht** (dichtk. klaagdicht), o. -en, zie Elegie; -**en** (diep bedroefd zijn), ik heb getreurd, ook, kwijnen: de geheele natuur treurt; -**esch** (eschboom met hangende takken), m. -esschen; -**gees'tig** (zwaarmoedig, naargeestig), bn.: een -e zang, neerslachtig makend; -**gewaad** (rouwkleed), o. -gewaden: hier zat ze (Helle) in 't zwarte -, (Bild.); -**ig** (droevig, bedroefd), bn. en bw.: een -e vermaardheid, -er, -st; -**igheid**, v. gmv.; -**kamer** (gesch. vertrek in de strafgevangenis, waarin de veroordeelden den avond vóór de terechtstelling werd opgesloten en tot den dood werd voorbereid), v. -s; -**kleed** (rouwkleed), o. -eren; -**lied** (klaaglied), o. -eren; -**mare** (droevige tijding), v. -n; -**marsch** (doodenmarsch), m. -en; -**muziek** (begrafenismuziek), v. gmv.; -**roos** (rozeboom met neerhangende takken), v. -rozen; -**spel** (dichtk. tooneeldicht, waarin de hoofdpersoon tevergeefs strijd voert of machteloos staat tegenover eigen hartstocht of tegenover het lot en zóó zijn ondergang te gemoet gaat), o. -spelea: het historisch -, b.v. Vondels Gijsbrecht van Aemstel,

Bilderdijs Floris V, Schimmels Napoleon Bonaparte; het bijbelsch -, b.v. Vondels Jozef in Dothan, Jesta; het staatkundig-allegorisch -, b.v. Vondels Palamedes, ook: Tragedie; -**speldichter** (tragicus), m. -s; -**speldichteres'**, v. -sen; -**speler** (tooneelspeler, die in een treurspel optreedt, tragedien), m. -s; -**stijl** (stijl, waarin het treurspel wordt geschreven, tragische stijl), m. gmv.; -**tijd** (rouwtijd, tijd van rouw), m. gmv.; -**toon** (klaagtoon), m. -tonen; -**tooneel** (tooneel, waarop een treurspel gespeeld wordt; fig. treurige gebeurtenis), o. -tooneelen; -**wilg** (een uit het oosten overgebrachte sierwilg met neerhangende takken), m. -en: den - vindt men op kerkhoven, in parken, op buitenplaatsen; -**zang** (dichtk. klaag- of rouwzang), m. -zangen, zie Treurdicht.

Treu'zel (talmer), m. en v. -s, -tje, o. -s; -**achtig** (langzaam), bn.: onze dienstbode is wat -; -**heid**, v. gmv.; -**en** (langzaam werken, slabakken), ik heb getreuzeld; -**aar** (beuzelaar), m. -aars, -**aarster** (vr. treuzel), v. -s; -**ig** (beuzelend, talmend, niet-voortmakend), bn. en bw.: grootje wordt wat -; -**igheid**, v.; -**kous** (persoon, die treuzelig is), m. en v. -en; -**werk** (knutselwerk; werk, dat zeer langzaam vordert), o. gmv.

Tre'zoor' (Fr. schat, schatkamer), o. trezoren.

Tre'zorie (bewaarkamer der openbare midelen, schatkamer), v. trezorleën.

Tre'zorier (rentmeester, ook: bewaarder van de schatkist, schatmeester), m. trezoriers.

Tre'zorier'schap (rentmeesterschap), o. gmv.

Tria'de (drietal), v. triades. (i = ie).

Tria'kel (geneesmiddel, waarin opium is), m. gmv., zie Theriakel. (i = ie).

Tria'ngel (muz. driehoek van staaldraad), m. -angels: in het orkest speelt hij de trom en den -, driehoekig gebogen, stalen slag-instrumentje. (i = ie).

Triangulair' (driehoekig), bn. (ai = é).

Triangula'tie, v. -ties, -tiën: de - van een stad, d. i. opmeting (driehoeksgewijze) en in-kaart-brenging. (t = ts).

Triarchie' (regeering, uit drie personen bestaande; driemanschap), v. triarchieën.

Tribula'tie (kwelling, ongeval), v. -tiën, -ties.

Tribunaal' (rechtbank, gerecht), o. -bunalen.

Tribunaat' (het ambt van tribuun), o. gmv.

Tribu'ne (spreekgestoelte; een galerij of verhooging; een afgezonderde plaats voor het publiek in vergaderzalen), v. tribunen. (i = ie).

Tribuun' (volksman in de Romeinsche geschiedenis, gemeensman), m. tribunen.

Tribuut' (schatting, cýns), m. en o. -buten.

Tricheeren (vals spelen, knoeien), (ch = sj).

Trichi'ne (microscopisch smetdierje in varkensvleesch), v. trichinen. (ch = scherpe g).

Trichi'neuziekte (trichinose), v. gmv.

Trichineus', bn.: -spek, met trichinen.

Trichinose (de trichinenziekte), v. gmv.

Tricht (aardr. oude naam van Utrecht, vooral van Maastricht), o.: het oude -.

Tri'color (driekleur; amarantsteen), m. -oren.

Tricolor're (de driekleur-cocarde), v. -n, -s.

Tri'cot (Fr. tricoter, breien; machinaal gebreed, nauwsluitend goed), o. gmv.; lees: tri'koo.

Tri'cot (nauwsluitend vleeschkleurig pakje van kunstmakers), o. -s; lees: tri'koo.

Tri'c'trac (zeker Italiaansch spel met dobbelsteenen), o., ook: Trikrat en Bakspel.

Tri'duum (R.-K. driedaagsche godsvrucht-

- oefening, een feestviering van drie dagen, ook dit tijdperk zelf), o. -s; ook: Tridium.
- Trielje** (soort van gekeperd tijk, driedraadsch gegland weefsel), v. -s; -jen (van trietje), bn.
- Triest** (droevig, naar, somber), bn., -er, meest - ook: Triestig.
- Trifolium** (drieblad, klaver), o. -liums.
- Trigonaal-getallen** (rek. getallen, die in den vorm van een driehoek kunnen gesteld worden), o. mv.: ze zijn begrepen in de formule: $\frac{1}{2} n(n+1)$, b.v. 21, als $n=6$.
- Trigonometrie** (toepassing der hoekmeting op driehoeken), v. gmv.
- Trigonometrisch** (de trigonometrie betreffende), bn.: een -e formule. (isch = ies).
- Trijp** (fluweelige stof als bekledsel van stoelen, canapé's, enz.), o. gmv.; (soorten), o. -en.
- Trijpt** (trijp), o.: groen gebloemd -, (C. O.)
- Trijpen** (met trijp bekleed), bn.: er stonden zes - stoelen.
- Trijpblok** (scheepst. hijschblok; katrol, waarmee iets getrijsd kan worden), o. -blokken.
- Trijpsen** (ophalen, ophijschen), ik heb getrijsd.
- Trijpsgat** (scheepst. luik, waardoor de goederen worden opgehaald of afgeheschen), o. -en.
- Trijzel** (korenzeef), v. -s, fig. treuzelaarster.
- Triktrak** (bakspel), o. gmv.; ook: Tik'tak.
- Triktrakkbord**, o. -borden; ook: Tik'takbord
- Triktrakken** (het bakspel spelen), ik heb -triktrak, ook: Tik'takken en Bakken.
- Tril**, m. gmv.: op den - zijn, gaan slenteren, leegloopen, lantierfantien; zie Dril.
- Tril'diertjes** (draadvormige diertjes, in vacht levende), o. mv.; -gras (een grassoort met fijne, vertakte graspluimen, in de venen), o. -sen; -haar (zeer fijne haartjes in de neusholte, enz.), o. -haren.
- Trillen** (zeer snel heen en weer bewegen), het heft getrild: zijn stem trilt van vreugde; ze - van angst, van koude, d.i. hevig beven, rillen; -ling (trillende beweging), v. -en.
- Tril'ler** (muz. regelmatig trillende toon), m. -s.
- Trilloen** (miljoen van den 3en rang), o. -en.
- Trilogie** (eig. iets drievoudigs), v. -gieën: een - kan zijn een drievoudige of driediedige redevoering; ook een serie van drie toneelstukken, wier onderwerp eenigen samenhang heeft, zie ook: Tetralogie; ook drie dichtstukken, welke bij elkaar behooren, b.v. *De drie Zustersteden*, (aan Gent, aan Brugge, aan Antwerpen, van K. L. Ledeganck, 1805-'47).
- Trimester** (vierendeeljaars, kwartaal), o. -s: het traktement wordt per - betaald.
- Trinitelt** (R.-K. de H. Drievuldigheid), v. gmv.: het feest der -, eerste Zondag na Pinksteren. (i = ie).
- Trifo** (It. driestemmig muziekstuk of gezang; drietal, b.v. een - of klaverblad van vrienden), o. trio's. (i = ie).
- Triolet** (dichtk. drieklankdicht), v. -ten: een - is een dichtstukje van gewoonlijk acht, soms twaalf jambische of trochaïsche verzen, waarvan het eerste, dat de hoofdgedachte bevat, tweemaal terugkeert en wel als vierde en zevende regel, terwijl het tweede vers nogmaals als achtste regel voorkomt; zie Van Droogenbroeck: *Ik kan niet, zegt de trage, En daarom kan hij niet*, enz.
- Triomf, triumf'** (zege, zegefeest, overwinningsfeest), m. triomfen. (i = ie).
- Triomfant'** (zegepralend), bn. en bw.: een - e blik; hij, de heer Kegge, keek toen - rond (in de concertzaal), (C. O.), zegevierend.
- Triomfant'lijk** (triomfant), bn. en bw.: het - lied der zilvervloot; hij lachte -.
- Triomf'boog** (gedenkteeken voor veldheeren of keizers), m. -bogen: men vindt -bogen te Rome, Ancona, Parijs, enz., ereboog.
- Triomf'boog** (R.-K. de welfboog tusschen het schip en het priesterkoor eener kerk), m. -bogen.
- Triomfeeren** (zegepralen): *Ik triomfeer*, o. Salomon! (Aya Sofia, III), d. i. mijn Sofakerk wint het van uw wereldberoemden tempel, (uitroep v. keizer Justinianus, 27 Dec. 537).
- Triomf'kruis** (R.-K. prachtig kruis van groote afmeting met het beeld van den Gekruiste, van den triomfboog aan ketting of schakels afhangende), o. -kruisen.
- Triomf'lied** (geestdriftig krijgskied ter eere van de behaalde zege), o. -liederen; -tocht (zegetocht), m. -tochten.
- Triomphantor** (zegevierend veldheer of keizer, die zijn triomftocht destijds in Rome hield), m. -s: Julius Caesar -. (ph = f).
- Triool'** (It. muz. figuur van drie noten, met de klem op de eerste, die slechts de waarde hebben van twee van dezelfde soort), v. triolen.
- Trip** (houten vrouwenchoeiisel, met een bandje van leer), v. trippen.
- Tripang** (O.-I. zeekwal, die gereinigd, in zout water gekookt, dan gerookt en verpakt wordt verzonden naar China en Japan), v. -s; de - is onmisbaar bij een Chineesch maal-tijd; Makassar (Celebes) is een stapelplaats van -, de - wordt gevangen op de kust van Nieuw-Holland; zie Holothurien.
- Triple** (drievoudig, driediedig), bn.: Triple-Alliantie, het drievoudig verbond, gesloten te 's-Gravenhage, (23 Jan. 1668), ook Tripel.
- Triplieeeren** (voor de derde maal van antwoord dienen): de minister -de; zie: Replieeeren en Dupliceeren.
- Tripliek'** (antwoord op een dupliek), v. -en.
- Triplo** (in drieën, in drievoudig afschrift), bw.
- Trippelen** (verwant met trappen, met kleine pasjes loopen), ik heb -trippeld: de musschen - op mijn stoep, met kleine sprongen zich bewegen, dribbelen.
- Trippelmaat** (dichtk. driedeelige maat met één betoonde en twee onbetoonde), v. -maten, b.v. *De jaren vervaren, als schuimende baren*, (Bild.); zie: Anapest', Dactylus, Amphibrachys.
- Trippen** (trippelen, met kleine passen gaan), zij tripte, heeft getript.
- Triptiek'** (R.-K. schilderij met twee los-slaande deurtjes, dus bestaande uit drie luiken, drieluik), v. -s. -tielen; z. Diptiek.
- Triptrap**, tw.; zie Klipklap.
- Trisa'gion** (R.-K. het driemaal Heilig), o. -s.
- Tris'te** (treurig, droefgeestig), bn., -r, meest -; (i = ie), zie Triest.
- Triton** (myth. zee-god van minderen rang, van-boven mensch, van-onderen visch), m. -s: de -s blazen vóór Neptunus uit op kink-horens, gezeten op zeepaarden of andere zeemonsters.
- Tritonshoren** (een soort van kinkhoorn), m. -s: de - vindt men in de Middellandsche Zee.
- Trits** (een afleid. van drie: drietal), v. -en: een - van zonen, (Bild.)
- Tritsen** (een spel, dat met drie of vier dobbelsteenen gespeeld wordt en waarbij vooral het werpen van drie gelijke oogenballen in aanmerking komt), ik heb getritst.

Triumf', m. -en, zie Triomf, enz.
Triumvir (Lat. drieman), m. -viren, -viri.
Triumviraat' (Driemanschap in Rome), o. gmv.: *het eerste in 60 v. C.: Caesar, Pompejus en Crassus; het tweede - in 43 v. C. Antonius, Octavianus en Lepidus. (i = ie).*
Trivitaal' (alledaagsch), bn. en bw.: *zijn geld te grabbelen gooiën in den pool van -ale genoegens, (C. O.); hij drukt zich - uit.*
Trivialiteit' (alledaagschheid, platheid, dubbelzinnigheid, gemeenheid), v. -en. (i = ie).
Trivialiter (plat, alledaagsch), bw.: *podagra, - gezegd het poolje. (i = ie).*
Tri'vium, o.; zie Vrije kunsten.
Troas (het gebied der stad Troje), o.
Trochee', troche'us (metriek. tweedeelige maat: een betoonde (lange), gevolgd door een onbetoonde (korte), m. -ën, -chæën; b.v. Sikkels blinken, (Staring).
Troche'isch, bn.: *-e verzen van één voet zijn zeldzaam. (ch = scherpe g).*
Troebel (Fr. onklaar), bn. en bw.: *zegsw. in - water is het goed visschen, bij onlusten of verwarring is er voordeel te behalen; -er, -st; -heid, v. gmv.*
Troebel (wanorde, onrust), m. -s, -en: *in de -en dier tijden, de -en stillen.*
Troebelachtig, bn.: *het water dixer leiding is -, een weinig troebel; -heid, v. gmv.*
Troeboek (naam van een visch op Java, de O.-I. elft), v. -boeks.
Troef, v. troeven: *harten is -; klaveren is -, zegsw. iemand - geven, d. i. slaag, klappen, fig. hem duchtig de waarheid zeggen, hem flink te woord staan; armoede is er -, er heerscht al door gebrek en nood.*
Troef'as (aas of één van de troef), o., en zoo verder: *-twee, v., -drie, v., enz.*
Troef'kaart (kaart, die in dat spel tot de troef behoort), v. -kaarten.
Troep (Fr. troupe: menigte, bende), m. -en: *een - schapen, een - ruiters, een - roovers; de generaal sprak tot de -en, gelederen.*
Troep'ennacht (getal, sterkte van de troepen, krijgsmacht), v. gmv.
Troep's(ge)wijze, -(ge)wijs (in een troep), bw.: *de kindere'n gingen - naar huis.*
Troetel (kolenemmer), m. troetels.
Troetel (gekleurde kwast als versiersel), m. troetels: *een sabel met een - er aan.*
Troetelaar (iemand, die troetelt, fig. vleier), m. -aars, -aren.
Troetelen (vleien, streelen, liefkoozen), ik heb getrosteld; -ing, v. -en.
Troetelkind (verwend kind, lieveling, oogelijn), o. -eren, fig. *de -kinderen der fortuin, zij, die vrouw Fortuna in alles begunstigt.*
Troeven (troef spelen, ook: afrossen), ik heb getroefd; fig. op zijn plaats zetten.
Trofee', v. -ën: zie het betere Tropee.
Troffel (kalkscheppertje, truweel), m. -s.
Trog (vierkant bak), m. -gen: *een bakkers-, een koe-, een voeder-, een varkens-.*
Trog'elaar (bedelaar), m. -aars.
Trog'elen (met list afbedelen of afhandig maken), ik heb getroggeld; -arij, v. -en.
Trog'elzak (bedelzak), m. -ken, fig. bedelaar.
Trog'el'eten (gesch. holbewoners: eerste en weinig beschaafde menschenrassen), m. mv.
Trojka (een met drie paarden bespannen Russische stede of wagen), v. trojka's.
Troj's, Troj's (beroemde hoofdstad v. Troas, in de oudheid; volgens de mythe, door Apollo

en Neptunus gebouwd; 10 jaar lang door de Grieken belegerd), o. gmv.: *- werd ± 1200 v. C. in het 10e jaar v. h. beleg, door de Grieken verwoest; ook Ilium.*
Trojaan' (inwoner van oud-Troje, bewoner van Troas), m. -janen; -jaansch, bn.: *de -jaansche oorlog.*
Trol'der (Engelsche schroefboot voor de vischvangst, verbastering van trawler), m. -s.
Trol'ley-systeem (bovengrondsche elektr. geleiding, waarbij de verbinding met den motor verkregen wordt door een rol- of sledecontact n.l. door een trolley, gehecht a. e. stang, die boven den electrischen tramwagen in gebogen lijn uitsteekt), o. gmv.; lees: trollie.
Trom, v. trommen: *de - roeren, trommelen; zegsw. fig. de groote of Turksche - roeren, veel reclame maken; met de stille - vertrekken, ongemerkt de stad verlaten, fig. als soldaten, die zonder trommelslag afmarcheeren.*
Tromb'ino (It. muziekinstrument), v. -'s.
Tromb'one (schuiftrumpet), v. -s; -b'ol'st' (b-speler v. e. schuiftrumpet), m. -en.
Trom'mel (cilinder, doos), v. -s: *de - van een klokkenspel, van een speeldoo, horloge, enz.*
Trom'mel (blikkendoos, dienende tot verschillende doeleinden), v. -s: *een brood-, de ko fle-, een lees-, O.-I. tot bewaring of verzending van tijdschriften; -tje (koekjes-trommel), o. -s.*
Trom'mel (soldatentrom), v. trommels.
Trom'melaar (tamboer), m. -s.
Trom'melen (de trom slaan), ik heb getrommeld; fig. op de tafel -, tikken, slaan.
Trom'melslag (het slaan op de trommel, slag op de trommel), m.: *met - en blij zang, marcheeren wij recht goed, (Kinderliedje); iets bij - bekend maken; -slager (tamboer), m. -slagers; -stok, m. -stokken; -vel (kalfsvet, over de trommel gespannen), o. -vellen; -vlies (ontl. deel van het inwendig oor), o. -vliezen.*
Trom'melzucht (opzetting van maag en pens bij het vee), v. gmv.
Trom'men (trommelen), ik heb getromd; -mer (iemand, die trommelt), m. trommers.
Tromp (blaashoorn), v. trompen: *de - van den olifant, slurf; de - van een geweer, mond van den loop.*
Trom'pen (blazen, trompetten), ik heb getrompt; -penaar (trompblazer), m. -s.
Trompet' (koperen blaasinstrument), v. trompetten.
Trompet'boom (sierboom, boom uit Brazilië en West-Indië), m. -boomen.
Trompet'ten (op de trompet blazen), ik heb getrompet; zegsw. *iem. lof -*, luid verkondigen; -ter (hoornblazer), m. trompetters.
Trompet'vogel (een soort van trappans in Z.-Amerika), m. -vogels; ook: Agami.
Tro'nen (zetelen, ten troon zitten), ik heb getroond, fig. heerschen: *in die woning troont vrede en huiselijk geluk.*
Tro'nie (Fr. trogne: aangezicht, bakkes), v. tronies, minacht. *een teeltje -, gelaat.*
Tro'nik (afgeknotte boomstam), m. tronken.
Tro'oisch gewicht (in Engeland, gewicht voor edele metalen), o.: *een pond - is 373.25 Gram.*
Troon (verhevenheid als teeken van waardigheid), m. tronon: *zegsw. den - beklimmen, koning worden; tem. van den - stooten, onttronen; fig. de - van God, de hemel.*

Troon'en (lokken, misleiden, verlokken), ik heb getroond: iem. ergens heen -.

Troon'hemel (verdekking aan den bovenkant, overhulving van den troon), m. - hemels; zie Baldakijn.

Troon'opvolger (prins, die vermoedelijk den regeerenden vorst zal opvolgen), m. -s; -volgster, v. -volgsters.

Troonrede (koninklijke toespraak bij de opening der Kamers, van het Parlement), v. -reden, -redenen: een kleurlooze -.

Troonzaal (zaal in het vorstelijk paleis, waar de troon staat), v. -zalen.

Troop (woordenkeer, redesieraad, redkundige figuur), m. tropen, b.v. Daar komt de kiel met goud belân, (Spandaw); zie: Metaphoor, Metonymia, Antonomasia, enz.

Troost (vertroosting, bemoediging), m. gmv.: spreekt een kopje -, koffie met suiker; -brief (brief van rouwbeklag), m. -ven; -elijc, bn.: een -e gedachte, troostend; -eloos (diep bedroefd), bn., -loozet, meest -: -held, v. gmv.; -en (bedaren, stillen, tot berusting brengen, opbeuren), ik heb getroost: wie zal die droeve moeder -, nu zij haar lieve kinders derft? (Vondel); -er, m. -s; -eres, v. -sen: Gij (mijn dochter), Raadster, Helpster, -eres, beproefd in druk en rouw! (Staring); -er (de H. Geest), m. gmv.: ik zal u een - zenden, (Bijbel), zie Paracleet; -grond (een reden tot troost; iets, waaruit men troost put), m. -en; -Hed (vertroostend lied), o. -eren; -psalm, m. -en; -rede (toespraak, om te troosten, rouwbeklag), v. -redenen; -rijk (rijk aan troost, veel troost gevende), bn.; -vol (veel troost bevattend), bn.: een -woord, een -le tijding; -woord (vertroostend woord, troostende toespraak), o. -en: geen -en kunnen vinden bij e. groote ramp.

Tropee' (zegeteeken op de plaats, waar de vijand verslagen werd en bestaande uit den opgestapelden buit van vijandelijke schilden en wapenen), v. tropeën, ook: Trophe e.

Tropen (keerkringen), m. mv., ook de heete lichtstreek: verblijf in of tusschen de -.

Tropenkolder (waaninnige woestheid, ontstaan in en door de groote hitte van de tropen), m. gmv.; zie Kolder (dolheid).

Tropisch (tot de keerkringslanden behoorende), bn. en bw.: de -e gewesten, de -e zeeën, -e planten, de -e flora; -e temperatuur; in de serre van Artis is het - warm, als in de tropen. (i = ie).

Tropisch (beeldsprakig, figuurlijk, oneigenlijk, overdrachtelijk), bn.: een -e wijze van spreken. (i = ie).

Troqueeren (Fr. ruilen, wisselen, ruilhandel drijven), ik heb getroqueerd. (qu = k).

Tros (vruchtvorm), m. -sen: een - druiven, een -je bessen; ook: een - wormen, bos.

Tros (bloeiwijze), m. -sen: de -sen v. den goudenregen.

Tros (krijgstrein, krijgspakkege), m. -sen: al wat noodig is aan wagens en verdere transport-en hulpmiddelen en dat achter het leger aankomt, heet -, ook, de noodige manschappen, om den - te bedienen: de - van het leger, knechten, zotelaars, enz.

Tros (kabel, uit drie of vier strengen in elkaar gedraaid), m. -sen: e. - v. honderd M. lengte.

Tros'sen (bundels maken; den paarden de pakkege opladen), ik heb getrost.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Trots (hoogmoed, waan, trotschheid, laatlundkendheid), m. gmv.: de - van Alba.

Trots (zelfgevoel, fierheid), m. gmv.: gij moogt niet - op uw werk neerzien.

Trots (persoon of zaak, waarop men trotsch is), m. gmv.: die zoon is de - van zijn leven; Pasteur was de - van het Fransche volk.

Trots (hoogmoedigheid), bw., ook: Trotsch.

Trots (ondanks, in weerwil van), vz.: -mijn pogingen; ik doe dat - den beste.

Trotsch (hoovaardig), bn. en bw.: een -e houding, - spreken, de toren verheft zich -, -er, meest -: -held (hoovaardig), v. gmv.

Trotsch'aard (veruand persoon), m. -s.

Trotseeren (uittarten): het gevaar -, het hoofd bieden: het vijandelijk vuur -, zich blootstellen aan; -ing, v. gmv.

Trots'en (trotseeren), ik heb getrotst: het menschedom durfde Gods hoogheid -, (Bild.), tergen, uittarten; - op rang, stand, moed, enz., zich verheffen op, bogen op.

Trotteeren (draven, b.v. van een paard).

Trottoir' (Fr. verhoogd voetpad langs de huizen eener straat), o. -s. (oi = oaa).

Trottoir-roulant' (Fr. rollend plankier), o. trottoirs-roulants: het - is iets van de Parijsche tentoonstelling van 1900; zie Tapis-roulant.

Troubadour' (Fr. dichter of trovère d.i. vinder, ook wel Fransch minnezanger in de Middeleeuwen), m. troubadours. (ou = oe).

Trou'ble (Fr. woeling, onrust, verwarring, volksbeweging, onlusten), m. -s. (ou = oe).

Troubleeren (Fr. verontrusten, storen, verwarren), zie ook Getroubleerd. (ou = oe).

Trou'madame (Fr. baltafel, baltafelspel, kamerspel met 13 kleine ivoren balletjes), v.

Trou'sseau' (Fr. uitzet van een bruid), m. -s; lees: troe-soo'.

Trouvaille' (Fr. vondst, buitenkansje), v. -s.

Trouvère (Fr. maker v. gedichten: het woord beteekent vinder), m.; de -s schreven van de 11de tot de 14e eeuw en stelden b.v. de epische dichters v. d. Karelcyclus op. (ou = oe).

Trouw (getrouwheid, eerlijkheid, gehechtheid), v. gmv.: - moet blijken, zinsprek der Haarlemsche rederijkerskamer „de Pelikaan”; te goeder -; te kwader -, d.i. oneerlijk, arglistig; in -e, in waarheid, z. Trouwens.

Trouw (huwelijk), v. gmv.

Trouw, bn. en bw.: hij was mij hou (z. ald.) en -, d.i. toegenegen en getrouw, een hond is een - dier, getrouw; een - verhaal, nauwkeurig, -er, -st; -held, v. gmv.; -belofte (belofte van iem. te zullen trouwen, door partijen geteekend in 't bijzijn van twee getuigen), v. -n; -breuk (echtbreuk, ook het breken eener trouwbelofte), v. gmv., zie ook Felonie; -dag (dag van het huwelijk, ook het huwelijk zelf; ook dag, dat men op het gemeentehuis kan trouwen), m. -en; -elijc (op getrouwe wijze), bw.: hij heeft mij - gediend; -eloos, bn. en bw.: een - karakter, d.i. valsch, slecht, meenedig, -zer, -t; -loos'held, v. gmv.; -en (huwen), ik heb getrouwd, d.i. ik heb in het huwelijk verbonden; ik ben getrouwd: ik ben gehuwd of in 't huwelijk verbonden.

Trouwens (in waarheid, overigens), bw.

Trouw'har'tig (oprecht, eerlijk), bn. en bw., -er, -st; -held, v. gmv.

Trouw'hoed (hoed van bruid of bruidegom op den trouwdag), m. -en; -japon (japon,

waarin de bruid trouwt), v. -nen; -**kamer** (kamer in e. gemeentehuis, waar de huwelijken worden gesloten), v. -s; -**kleeren** (het trouwgewaad), o. mv.; -**lus'tig**, bn.: mijn vriend was -, geneigd of verlangend om te trouwen, -er, -st; -**partij** (huwelijks-partij), v. -en; -**plechtigheid**, v. -heden; -**ring** (zinnebeeld van de onverbreekbaarheid van het huwelijk), m. -en; -**zaal** (trouwkamer in stad- of raadhuis), v. -zalen. **Truc** (Fr. kunstgreep, handigheid, foefje, fig. strek, list), m. trucs; lees: truuk. **Truck-systeem** (gedwongen winkelnering, waarbij de arbeiders niet in geld maar in allerlei waren worden uitbetaald), o.; in ons land is het - verboden bij de invoering van de wet op het arbeidscontract op 1 Febr. 1909. **Truffeeren** (met truffels toebereiden, kruiden). **Truffel** (Fr. een geurige zwamsort of eetbare paddenstoel), v. -s; het gehakt met -s bereiden; -**sous** (getruffeerde saus), v. -sen; -**worst** (getruffeerde worst), v. -en. **Truggelen**, gew., zie Troggelen. **Trui** (zeug. moerkonijn), v. -en. **Trui** (gebrede overborstrok van zee- en werklieden), v. truien. **Trui** (gemakkelijke studiestoel), v. truien. **Trumeau'** (Fr. penanttafeltje, luze-tafeltje onder een penantspiegel, hangende op een paar haken), m. trumeau's: op een -, onder een reusachtigen spiegel, (C. O.). (eau = oo). **Trust** (Eng. aaneensluiting van ondernemers in hetzelfde bedrijf, samensmelting van gelijksoortige maatschappijen tot ééne, d.i. onder één bestuur), v. trusten: de leden van een - mogen het handelsartikel niet beneden den prijs verkoopen; een tabaks -, een petroleum -, een staal -, een graan -, een vleesch -, fig. een - van kleine staten; zie Cartel. **Trustee** (Eng. vertrouwd beheerder van goederen of vermogen), m. -tees. (ee = ie). **Truweel'** (dichterlijk: troffel), o. -eelen. **Truwan'** (lage knaap, bedelaar), m. -en, vero. **Tsaar**, **Tsarina**, **Tsarewitsj**, **Tsarit'sa** (Tsari'na), zie Czaar, enz. **Tsjech**, m. -en; zie Czech. **Tset'sevileg** (giftuileg in Z.-Afrika), v. -en. **Tsjir'pen** (piepen), heb -tsjirpt: de sprinkhaan kan -, de krekel kan -, scherp sijnpen. **Tu'ba** (muz. koperen muziekinstrument met zwaren fagoitton, dat als contrabas eener fanfare dient), v. tuba's. (u = uu). **Tu'be** (buisje of metalen pijpje, vol geprepareerde schildersverf), v. tuben. (u = uu). **Tuberculeus'** (knobbelig, gezwollen), bn.; als zn. m. en v.: -**leu'zen** (aan tuberculose lijdenden); -**culo'se** (longtering, longknobbelling), v. gmv.: lees: -kulo'ze. **Tuber'kel** (ziekelijke knobbel b.v. in de long, veroorzaakt door zekeren bacil), m. -kels. **Tu'beroo's** (herfsthyacint, een bolgewas met witte, lelieachtige bloemen, die een sterken geur verspreiden), v. tuberozen. **Tucht** (regel, orde, zedelijke gang), v. gmv. **Tuchteloos** (aan geen tucht gewend, onge-regeld, zonder tucht), bn. en bw., -zer, meest -; -**heid** (volslagen gebrek aan tucht), v. gmv. **Tucht'huis** (gevangenis), o. -zen; -**huis-boef** (gevangene, misdadiger), m. -ven; -**huisstraf** (hechtenis), v. gmv. **Tuchtigen** (kastijden), ik heb getuchtigd; -**ing**, v. -en; -**ingsexpeditie** (O.-I. krijgstoet, om een in opstand verkeerend

volk, gewest of eiland te tuchtigen), v. -s. **Tucht'roede** (stok, om te tuchtigen, straf-roede), v. -roeden. **Tucht'school** (inrichting tot verbetering van jeugdige misdadigers), v. -scholen. **Tuf'steen** (e. grauwe kalk- of zandsteen), m. -steenen, (stofnaam), o.: een toren, een muur van -; ook Dufsteen. **Tuf-tuf'** (volksnaam in Frankrijk en elders van de auto), v. tuf-tufs. w. i. g. **Tul** (scheepst. touw, om iets vast te leggen), v. -en; zegsw. tem. op de - houden, aan 't lijntje, zie Lijn; -**anker** (scheepst. anker, waaraan het schip bij ebbe vastligt, boeganker), o. -s; -**en** (met een touw vastbinden), ik heb getuid: een koe aan een paal -, gew.; -**er** (paal, om een tuertouw aan te binden), m. -s; -**eren** (scheepst. vastmaken), ik heb getuierd; -**touw** (touw, waarmede iets vastgezet wordt), o. -en. **Tuig** (materiaal, werktuig, gereedschap, toestel), o. -en: het - van een lastdier, zegsw. dat is - van volk, - van goed, d.i. gemeen, slecht volk, min goed; zie: Martel-, Speel-, Vaar-, Voer-, Werk-, Zintuig. **Tuig** (scheepst. al het noodige voor de uitrusting v. e. schip), o. gmv.: touwwerk, zeilen behooren tot het -; een schip van - voorzien; waarloos -, dat nl. in reserve gehouden wordt, zie Waarloos; fig. ook hij ligt onder, wat de zeelieden noemen, zijn beste -, (C.O.), Pieter heeft nl. zijn beste pak aan. **Tuig'age** (scheepst. al het touwwerk; al wat tot het tuig van een schip behoort), v. gmv. **Tuig'en** (getuigen, getuigenis afleggen), ik heb -tuigd: dat tuigt niet in uw voordeel: dat tuigt van doorzicht, van menschenkennis, strekt ten bewijze van. **Tuig'en** (van tuig voorzien), ik heb getuigd: een schip -, een paard -; -**ing**, v. -en. **Tuig'huis** (wapenhuis, bewaarplaats van oorlogsmateriaal), o. -huizen; zie Arsenaal. **Tuil** (sleur, gril, jokkernij), m. tuilen: iem. op den - houden, op sleeptouw houden, voor den gek houden, vero. **Tuil** (ruikertje, bosje bloemen), m. tuilen: een -tje vergeet-mij-nietjes, een -tje rozen. **Tuil** (trosvormige bloetwijze), m. tuilen. **Tuilerle'en** (Fr. mooi paleis in Parijs, in 1564 op last van Catharina de Medicis gebouwd), v. mv.: de - waren drie eeuwen de verblijfplaats der Fransche koningen; lees: tu-le. **Tuimel** (tuimeling, buiteling), m. gmv. **Tuimelaar** (een soort van duif, die tuimelend vliegt), m. -aars. **Tuimelaar** (bruinvisch, dolfin), m. -s. **Tuimelaar** (onderdeel v. h. slot van een geweer of pistool, revolver, enz.), m. -s. **Tuimelen** (buitelen, draaiend neerstorten), ik ben getuimeld: van een dak -; -**ing** (tuimelende val), v. -en; -**geest** (geest van verzet, van revolutie), m. gmv.; -**kar** (stortkar), v. -ren; -**raam** (raam, dat om twee stiften of een denkbeeldige as kan tuimelen), o. -ramen: -ramen vindt men in scholen, werkplaatsen, fabrieken; -**vischje** (kleine karper), o. -s. **Tuin** (palen, verbonden door rijs- of vlechtwerk als omheining), m. tuinen, vero.: om mijn hof is een -, (Zeeuwsch), zegsw. iem. om den - leiden, hem omleiden, misleiden, boetnemen, bij den neus hebben; de kap op

den — hangen, zie: Kap, alsmede Aftuinen, Betuinen, Omtuinen.
Tuin (hof), m. — en: Gelderland heet de — van ons land, het lustoord; een bloem —, een moes —, een speel —; de botanische — te Buitenzorg is wereldberoemd; — aarde (zwarte teelaarde), v. gmv.; — anjelier, v. — en; — baas (meester-tuinman op een landgoed), m. — baren; — bank (zitbank in een tuin), v. — en; — bed (afgedeeld perkje in een tuin), o. — bedden; — boom (zoogen. roomsche boom), v. — en; — bouw (het bebouwen, inrichten, onderhouden van tuinen), m. gmv.; zie ook: Dierentuin (diergaarde, zoölogische tuin, Artis), Knollentuin en Plantentuin.
Tuinbouwleeraar (leeraar van tuinlieden, ook leeraar aan een tuinbouwschool), m. — leeraren, — aars: e. rijks —; — bouwschool (vakschool tot opleiding van tuinlieden), v. — scholen: de Gerard Adriaan van Swieten — te Frederiksoord; — bouwtenoonstelling (tentoonstelling van alles, wat op tuinbouwgebied belangrijk is), v. — en.
Tuin'der (tuinier), m. tuinders, gew.
Tuin'en (den tuin bewerken), ik heb getuind.
Tuin'gereedschap (allerlei gereedschap van den tuinman), o. — pen; — gewas (tuinvruchten, moesgroente), o. — sen; — hoed (grote strooien zonnehoed, om in den tuin te dragen), m. — en; — huis (huisje, optrekje in een tuin), o. — huizen; — huisje, o. — jes.
Tuinier' (tuinman, hovenier), m. — en, — s.
Tuinie'ren (den tuin bewerken), ik heb getuind, heb getuind; zn. o.: Ben je aan het —?
Tuiniers'almanak (almanak met aanwijzingen, het tuiniersvak betreffende), m. — ken; — bedrijf (al het werk van den tuinman), o. gmv.; — werk (tuinmanswerk), o. gmv.
Tuin'kamer (kamer, die op den tuin uitkomt of uitziet), v. — s; — kers (sterkers, bitterkers, zeker toekruid bij brood of salade), v. gmv.; — knecht (knecht van den tuinman), m. — s; — koninkje (winterkoninkje), o. — s; — koffie (de vrucht van den kofftheester, gekweekt in kunstmatig op e. bergheiling aangelegde tuinen), v. gmv.; — man (hovenier), m. — lieden, — lui; — manswoning (tuinierswoning, — huis), v. — en; — pad (pad door den tuin), o. — paden; — schaar (grote schaar, waarmee de tuinman b.v. de heggen snoeit), v. — scharen; — scheerling (hondspeterselie), v. gmv.; — sieraden (allerlei versterselen, als beeldjes, potten, manden, in den tuin), o. mv.; — slaper (klein viervoetig diertje, dat in Limburg voorkomt), m. — s; — sluipertje (tuinkoninkje), o. — s; — stad (een volgens vast plan gebouwde kolonie van meer of minder groote woningen met tuintjes), v. — steden: een — is gelegen op goedkoop grond, die onvervreemdbaar eigendom blijft der gemeenschap (staat, gemeente, coöperatie), zóddanig, dat elke grondspeculatie uitgesloten is en de waardevermeerdering ten bate der gemeenschap geaarborgd blijft; — stoel (stoel voor den tuin), m. — en; — tafel (tafel voor den tuin), v. — s; — werk (tuiniersarbeid, ook rijswerk, rijswerm aan kribben van rivieren), o. — en; — zaad (bloemzaad), o. gmv., (soorten), o. — zaden.
Tuin'schen (kwanseken, ook: dobbelen), ik heb getuist; — er (paardenhandelaar), m. — s.
Tuin'eo, Germ. godheid, stamvader des volks; lees: tu-is'koo; ook: Tuisto.

Tuit (pijp van ketel, pot of pan), v. tuiten: de — van een kan, ketel, d. i. spits uitlopende schenkpip; zegsw. tranen met — en schreien, eig. dikke tranen, zie Traan, fig. bitter schreien, lang en hard schreien.
Tuit (haarvlecht), v. tuiten; zie Jdeltuit.
Tuitelen (wiebelen, niet vaststaan, wankel staan), het heeft getuield; — ig of — achtig, bn.: een — tafeltje.
Tuitelig (wankelend), bn., — er, — st.
Tuit'en (toeten), het heeft getuit: mijn ooren — van al de drukte, ruischen; — ing, v. — en.
Tuit'hoed (hoed met een tuit of vooruitstekende punt), m. — hoeden.
Tuit'hoorn (toethoorn), m. — hoorns.
Tuit'kan (kan met een schenkpip), v. — nen.
Tuit'lamp (ouderwetsche keukenlamp met tuit), v. — lampen; zie Baklamp.
Tuit'pot (aarden pot met een tuitje), m. — ten.
Tuk (list; ook: soort, ras), m. gmv.: deze knapen zijn van beteren — dan die.
Tuk (verlangend, begeerig), bn.: — op roof, op buit, op winst, op bloed, op moord, heet op, ook: najverig, fier, prat: de Hollandse steden waren — op hare privilegiën.
Tuk'je (dutje), o. tukjes: ik heb een — gedaan, middagslaapje, siësta.
Tul (kruik, kan, zuignap, pul), v. tullen.
Tul'band (Turksch: hoofddeksel der Turken; ook: zeker tafegelbak), m. — banden.
Tul'bandsvorm (pan of vorm, waarin een tulband gebakken wordt), m. — vormen.
Tu'le (Fr. sijn gazen weefsel), v. gmv.
Tulen (van tule), bn.: een — sluur.
Tulp (bolgewas, liekeachtige plant), v. tulpen.
Tul'pebol (knol eener tulp), m. — bollen.
Tul'peboom (een soort v. magnolia), m. — en.
Tul'penbed, o. — bedden; — handel (de dwaze — handel, 1636—'37), m. gmv.; — kweker, m. — s; — zaad, o. gmv.
Tul'po-manie (dwaze tulpenkefde), v. gmv.
Tumbler (Eng. buitelaar, kunstenaar), m. tumblers; verder: grogglas of likeurglaasje zonder voet; ook: tuimelaar (duif).
Tumult (geraas, oploop, opschudding), o. — en.
Tumultueus' (rumoerig, druk), bn. en bw.
Tumululus (Lat. grafheuvel van ouden tijd, oude heuvelachtige grafplaats), m. tumuli.
Tu'nica (onderkleed der oude Rom.), v. — s.
Tu'nica (R.-K. rijkgeborduurd mantelvormig opperkleed), v. tunica's. (i = ie).
Tuniek' (mil. kleedingstuk), v. tunieken.
Tun'nel (aardr. Eng. onder bergsche spoorgang), v. tunnels: de Mont-Cenis-tunnel is meer dan 12000 M. lang: de — van den St. Gothard is bijna 15000 M., dit was de langste — der wereld, doch de onlangs (Febr. 1905) voltooiden Simplon — is 4770 M. langer.
Turbatie (verwarring, verontrusting), v. — s.
Turbine (Fr. horizontaal liggend, schroefvormig waterrad), v. — s: de — is in 1882 te Stockholm door De Laval uitgevonden en sedert 1889 in toepassing.
Turbulent' (woelig, onrustig), bn., — er, meest —; — ie' (onrust, woeling), v. gmv. (e = e).
Tureluur' (vergel. tierelieren: referen, zangwijze; gril, luim), m. — uren, — uurs.
Tureluur' (kuifleeuwerik), m. — uren, — s.
Tureluursch' (dol), bn.: 't is om — te worden, om uit z'n vel te springen. gmv.
Tu'ren (strak kijken), ik heb getuurd: hij zit maar op dat onleesbaar handschrift te —.
Turf (een enkele turf), m. turven; zegsw. men

ziet in het veen op geen — je, waar overvloed is, is men niet karig, (als stofnaam en als collectief), v.: wij stoken —, er is lichte, harde, lange en platte —, de — op uw zolder minder erg; zie: Baggelaar, Baggerturf, Sponturf.

Turf-aarde (aarde, deels uit turfmoelm bestaande), v. gmv.; — **achtig** (lijkende op turf of veen), bn.: een — e grond; — **bak** (bak voor turf, aan den haard), m. — bakken; — **boer** (veenboer, leverancier van turf), m. — en; — **drager** (sjuwerman, die een turf-schip helpt lossen), m. — s; — **graver** (veenboer, veenknecht), m. — s; — **grond** (veengrond), m. — en; — **hok** (bewaarpplaats van turf), o. — hokken; — **lijst** (lijst met groepen van streepjes, dienend als notitie bij het turven), v. — en; — **maker** (veenarbeider, die de uitgegraven veenrepecte trapt en in turfvorm deelt), m. — makers; — **mand** (mand, om turf in aan te dragen), v. — en; — **molm** (poeder v. turf), m. en o. gmv.; — **mot** (— molm), o. gmv.; — **mul** (stof, gruis van turf), v. gmv.; — **praam** (— schuit), v. — pramen; — **schip** (vaartuig voor het vervoer van turf), o. schepen; gesch. het — schip v. Breda (1590).

Turfsteken (het maken van veenturf), o. gmv.: Friesche mornniken begonnen omstreeks 1534 veen tot turf te steken; — **strooisel** (fijne veenvezels als strooisel onder de paarden in stallen), o. gmv.; — **strooiselfabriek**, v. — en; — **tijd** (tijd, waarin men turf opdoet, of dat ze gemaakt wordt), m. gmv.; — **ton** (geijkte ton als turfmaat), v. — nen; — **tonnen** (het meten van turf in tonnen), o.; — **tonster** (turfmeeister), v. — s; — **trapper** (verbreede klomp van den turfmaker), m. — s, fig. lompe schoen: Waar heb je die — s laten maken? (C.O.); — **trapper** (turfmaker), m. — s; — **vuur** (vuurtje van opgebouwde turven), o. — vuren; — **zolder** (zolder als bergplaats van turf), m. — s.

Turk (inboorling van Turkije), m. — en, fig. wreedaard, ook: een hondenaam.

Turken (plagen, mishandelen), ik heb geturkt: wordt ge ook geturkt als ik? vroeg de jonge Baars, (Bogaars); zie Negeren.

Turkoois' (Fr. een blauwgroen, ook groenblauw, ondoorzichtig edelgesteente, uit Perzië), m. turkooizen, (stofnaam), o. gmv.: de Turksche — is hemelsblauw.

Turkooizen (met turkoois), bn.: een jong-mensch met — doekspeld, (C.O.)

Turksch (afkomstig van, eigen aan Turkije), bn.: — e tarwe, — leder (marokijn), — e tapijten, een — e tempel of moskee.

Turksch (de Turksche taal), o. gmv.

Turksch pond (geldswaarde v. ± f 11.00), o.

Turksch rood' (fraai meekraprood), o. gmv.

Turksche trom (grote en hooge trom, die aan beide zijden geslagen wordt), v. — trommen: de — komt nog voor in een volorkest.

Turmalijn, m. — en; zie Tourmalijn.

Turnen (Duitsch. draaien: gymnastische oefeningen doen), ik heb geturnd; — **er** (beoefenaar der gymnastiek, gymnast), m. — s; — **oefening** (gymn. oefeningen), v. mv.; — **vereniging** (gezelschap v. turners), v. — en.

Turfle-soep (Eng. schildpadsoep), v. — en.

Turven (turf opdoen), ik turfde, heb geturfd.

Turven (slaan, ranselen), ik heb geturfd: hij turfte er maar op, slaat maar raak.

Tuscula'num (villa van Cicero in Tusculum, ± 4 uur Z. O. van Rome), o.

Tusculum (gesch. stad 4 uur ten Z.-O. v. Rome, waar de Romeinsche adel zijn buitenverblijven had), o., thans Frascati.

Tus'schen (afleid. van twee), vz.: Roermond ligt — Maastricht en Venlo; — elfen twaalf; — licht en donker; zegsw. — de regels lezen, nadenkend, speurend; O.-I. er van — gaan, 'm smeren, de plaat poetsen.

Tus'schenbedrijf (toon. tusschenspel), o. — ven.

Tus'schenbeide, bw.: hij komt — in de stad, nu en dan; het gaat met dien leerling zoo —, tamelijk of zoo zoo; mijn vader kwam bij onzen twist —, trad als middelbaar op.

Tus'schendeck (schespst. onderdek), o. — ken;

— **deks** (op het — dek), bw.: de matrozen verblijven —, ook: — deksch; — **deksbatterij** (laag kanonnen op het tusschendeck), v. — en;

— **dekspassagier** (schespst. passagier van of voor het tusschendeck, passagier eener mindere klasse), m. — s; — **dijk** (dijk tus'schen twee andere dijken), m. — en; — **dijks** (tus'schen twee andere dijken ingesloten), bw.;

— **door'** (tus'schen twee dingen heen), bw.: ergens — zeilen; — **erf** (ingesloten erf, erf door andere erven ingesloten), o. — erven;

— **gelegen** (tus'schen twee andere dingen ingelegen), bn.: de — weiden, — akkers;

— **handel** (doorvoerhandel, handel in de tweede hand), m. gmv.; — **in** (tus'schen twee voorwerpen, of tijden in), bw.; — **kleur** (kleur tus'schen twee andere in), v. — en; — **komend** (tus'schen twee andere zaken in komend), bn.: — e bezwaren, — e moeielijkheden; — **komst** (bemiddeling), v. gmv.: gewapende —, inmen-

ging, iem. — inroepen; — **liggend** (tus'schen twee andere zaken, feiten in liggend), bn.;

— **persoon** (makelaar, bemiddelaar, commissiennair), m. en v. — personen; — **poos** (rust tus'schen twee handelingen), v. — poozen: bij — poozen liet zich de koekoek hooren, nu en dan.

Tus'schenregeering (regeering van een tus'schenkoning), v. — en, zie Interregnum;

— **ruimte** (ruimte of open plaats tus'schen twee dingen in), v. — n; — **schot** (middel-schot, schot tus'schen twee andere afscheidingen), o. — schotten; — **spel** (orgelspel tus'schen de stropfen of verzen in), o. — spelen;

— **spraak** (fig. tus'schenkomst, bemiddeling), v.: hier helpt geen —, (Vondel); — **tijd** (tijd, die verloopt tus'schen twee handelingen), m. — en; — **tijds** (op ongewonen tijd), bw.: — moet gij niets gebruiken; — **voegsel** (inlas-sching, spraak. epenthesis), o. — s; — **werp-sel** (spraak. gevoelsuiting, klanknabootsing), o. — s, b.v. Ach! O! Eil! Krak; — **zee** (zee, welke landen, gewesten van elkaar scheidt), v. — zeeën: de Middellandsche Zee is een —;

— **zin** (zin, welke geplaatst is tus'schen de deelen van een anderen zin), m. — nen: een — dient veelal ter verklaring, b.v. Hij zeide, (en hij had getijkt), dat er eerst bewijzen moesten zijn.

Tutelair' (beschermend, als voogd handelend, de voogdij betreffend), bn.; lees: tu-tee-lèr'.

Tuteur' (voogd), m. — s; vr. — tricee.

Tutoyeeren (Fr. gemeenzaam toespreken): iem. —, met jij en jou toespreken. (oy = oa).

Tut'ti (It. muz. spel of gezang van allen tegelijk, zóó dat alle stemmen of instrumenten invallen), bw.: de tegenstelling van Solo.

Tut'ti frutti (It. eig. allerlei vruchten; allerhande). (u = oe).

Tut'ti quan'ti (It. allen te zamen, de heele bende), lees: toe'tie-kwan'tie; zie T. Q.

Twaalf (uit twee + lif, d. i. twee en tien), bep. hoofdtelw., twaalfen: de - apostelen, wij zijn met ons twaalfen, d. i. - kinderen; - **daagsch** (12 dagen durende; 12 dagen oud; om de 12 dagen), bn.; - **de** (ranggetal), bn.: December, de - maand; het is vandaag de -; - **dehalf** (elf en een half), bn.; - **derhande**, - **lei**, soortgetal; - **hoek** (veelhoek met 12 zijden), m. - en: een regelmatige - kan i. e. cirkel beschreven worden; - **hoekig** (met 12 hoeken), bn.; - **jarig** (12 jaar oud; 12 jaar durende), bn.; - **maal** (12 keeren), bn. en bw.; - **ponder** (kanon voor kogels van 12 pond, ook: gewicht van 12 pond), m. - s; - **tal**, o. - tallen; - **tallig**, bn.: het - stelsel, zie Duodecim maal; - **uurte** (tweede ontbijt, om 12 uur), o. gmv.; - **vingerige darm** (ontl. het eerste gedeelte van den dunnen darm, beginnende bij de uitmonding der maag), m. - darmen; - **vlak** (meetk. lichaam met twaalf vlakken), o. - ken: het regelmatige - heeft vijfhoeken tot grensvlakken, zie Dodecaëder; - **voud**, o. - en: 144 is het - van 12.

Twee, bep. hoofdtelw. - en: ik heb - oogen; met ons tweeën, het is bij tweeën, wij tweeën.

Twee (cijfer), v. - en: schrijf eens drie - en.

Twee-armig (fig. met twee armen), bn.: een - e hanglamp voor gas.

Tweeblad (bastaardstandelkruid), o. gmv.

Tweedaagsch (2 dagen durende), bn.: een - feest; ook: de - e koorts, om de 2 dagen opkomende; verder: 2 dagen oud.

Tweede (ranggetal), bn.: Jan is de eerste leerling en Hein de - der klas; Willem de -, gesch. graaf, stadhouder, of koning; ten -, bijw. d. i. in de - plaats; - **handsch** (uit de tweede hand, niet direct van den maker, uitgever, fabrikant), bn.: de - boekhandel.

Tweede-Kamer (afdeeling der Staten-generaal, bestaande uit 100 leden, door het volk rechtstreeks gekozen), v.: hij is lid der -; de - heeft het recht van amendement en van initiatief; z. Eerste-Kamer.

Tweedekker (vliegspoor, vliegmaschine van meer samengestelde constructie dan een eendekker), m. - dekkers, ook Biplaan; - **draadsch** (uit twee draden bestaande), bn.: - garen; - **dracht** (gevormd naar eendracht: verdeeldheid), v. gmv.; - **drachtsappel** (twistappel), m. - s, zie ook: E'ris; - **drachtig** (oneinig, verdeeld), bn. en bw.; - **een-halve-centstuk** (Ned. bronzen munt, 1/2 stuiver), o. - stukken; - **erhande**, - **lei** (van of in twee soorten), soortgetal; - **gevecht** (duel), o. - en: iem. tot een - uitdagen: het - dagteekent van het einde der 5e eeuw en werd ingevoerd als een bekrachtiging van den eed, zie Ordalium; - **handig** (met twee handen), bn.; - **hoevigen** (herkauwende dieren), m. mv.: kameelen, dromedariassen, lama's zijn - zonder hoornen; herten en rendieren zijn - met volle hoornen; runderen, schapen en antilopen zijn - met holle hoornen; giraffen zijn - met hoornwortels, zie Herkauwen; - **honderd** (twee keer honderd), bn.: dat kost mij - gulden; - **honderdste**, bn.; - **hoofdijg** (2 hoofden of koppen hebbend), bn.: de - e armspier; een - e regeering, met twee staatshoofden; - **hul'zig** (plantk. hebbende

de mann. en vrouw. bloemen niet op of aan dezelfde plant), bn.; - **jarig** (twee jaren tellende of oud), bn.: een - kind, ook: twee jaren durende: een - verblijf in den vreemde; verder, alle twee jaren terug keerende: een - feest; plantk. - e planten, planten, die eerst in het tweede jaar bloeien en zaad geven en dan sterven, b. v. de uien; - **klank** (samen-smelting van twee klankers tot één ondeelbaren klank, diphthong), m. - klanken: spraak. onze taal bezit twaalf - klanken, b. v. ai, ui, auu, eeu, enz.; - **le'dig**, bn.: spraak. een - onderwerp, b. v. Jan en Piet spelen, een - gezegde; - **lettergrepig** (uit 2 lettergrepen bestaande), bn.: een - woord.

Twee'ling (twee evenoude broers of zusters), m. en v. - en; - **broeder**, m. - s; - **zuster**, v. - s.

Twee'lingen (derde teeken van den Pieren-riem), m. mv., ook: een sterrenbeeld (Pollux en Castor); zie Zodiak.

Twee'lingwoord (b. v. reehler en richter, meid en maagd), o. - woorden; zie Doublet.

Twee'lobbig (plantk. met twee zaadlobben), bn.: boonen zijn - e planten; - **loop** (geweer met twee loopen), m. - en; - **loopsch** (met dubbelen loop), bn.: een - geweer; - **maal** (twee keeren), bn. en bw.: - zes is 12; ik heb je - geroepen; - **master** (schip met twee masten), m. - masters; - **persoons-ledikant** (nl. geschikt voor twee personen), o. - ledikanten, ook: Is dat een tweepersoons? - **regelig** (uit twee regels bestaande), bn.: een - gedicht, zie Distichon; - **riemsgiek** (roeiwaartuig, giek voor twee riemen), v. - en.

Tweern (gedubbeld garen), m. gmv.: een draad, uit twee draden gedraaid, heet -.

Twee'nen (twee garen dubbelen), ik heb getweerd; zie Twijnen.

Tweeschalig (tweeschelpig), bn.: de mossel is een - dier; - **scharig** (met twee scharen), bn.: een - e ploeg; - **schijfsblok** (hijsch-blok met twee schijven), o. - ken; - **slachtig** (twee seksen in zich vereenigend), bn.: - e bloemen, zie Hermaphrodiet; - **slachtig** (dierk. kunnende op het land en in het water leven), bn., zie Amphibie; - **spalt** (tweedracht, oneenigheid, inwendige verdeeldheid), v. gmv.; - **span**, o. - nen: wat een prachtig -! twee gelijke paarden voor één rijtuig; - **spraak** (tweegesprek), v. - spraken, zie Dialoog; - **sprong** (vork; plaats, waar een weg zich in tweeën splitst), m. - sprongen; - **stemmig** (met of voor twee zangstemmen), bn.: een - lied, zie Driestemmig; - **strijd**, m. gmv.: zijn verstand en zijn gevoel brengen Jan in een -, (Potg.), zelfstrijd; met zich zelf in - zijn, het niet eens zijn; - **tal**, o. - tallen: een - uren, een - liederen, d. i. twee; - **tallig**, bn.; - **talig** (in twee talen), bn.: de - e dankbiljetten in België; idem: - e postzegels, - opschriften aan stations; - **ton'gig** (bedrieglijk, dubbelhartig), bn.; - **vlak'kig** (meetk. hebbende twee vlakken), bn.: een - e hoek, ruimte door twee elkaar ontmoetende vlakken begrensd; - **vlakshoek** (meetk. tweevlakkige hoek), m. - en; - **voe'tig** (twee voeten hebbende), bn.; - **voetsmaat** (dichtk. maat van twee voeten), v. - maten; zie Trochae'us, Jam'be; - **voud**, o. - en: zes is het - van drie; - **vondig**, bn. en bw.; - **werf** (twee maal of keer), bn. en bw.; - **woonst** (woning voor twee gezinnen), v. - woonsten, Vl.

Twente (aandr. O. deel van Overijssel), o.
Twentenaar (persoon in of uit Twente), m.
 -naars, -naren.
Twenter (uit twee-winter, tweejarig rund),
 m. twenters, zie Enter.
Twentsch (als in of uit Twente), bn., als
 m. (het dialect v. Twente), o. gmv.
Twijfel (verwant met twee: onzekerheid,
 besluiteloosheid), m. gmv.: in - staan; in -
 trekken, niet gelooven; allen - ophieven,
 wegnemen; zonder of buiten -; zegsw. het
 lijkt geen -, het is zeker, stellig; -aar
 (persoon, die twijfelt), m. -s; -aar (kleeding-
 stuk, dat het midden houdt tusschen een rok
 met lange panden en een korte jas), m. -s,
 vero.; -achtig (te betwijfelen), bn. en bw.:
 -er, -st: -heid, v. gmv.; -arig (een on-
 vast gelooven, twijfelzucht), v. gmv.: uw
 twijfelrij wil van wonderen-doen niets weten,
 (Staring), zie Scepticisme; -een (in twijfel
 of onzekerheid zijn), ik heb getwijfeld: -ing,
 v. -ingen: -licht (schemerlicht), o. gmv.;
 -moed'ig (wankelmoe'dig, aarzelend, be-
 besluiteloos), bn. en bw.: -heid, v. gmv.;
 -zucht (sterke neiging tot twijfelen), v. gmv.;
 -zuchtig (behept met twijfelzucht), bn.
Twijg (een loot, takje, rijsje), v. twijgen.
Twijgen (van twijgen), bn.: een - mandje.
Twijn (verwant met twee: gedubbelde of twee-
 draadsch garen), m. gmv., zie Tweern;
 -draad (gedubbelde garen): als voorwerps-
 naam, m., als stofnaam, o.; -en (tweernen),
 ik heb getwijnd: garen -, twee draden in-
 eendringen; getwijnd garen, touw, dat bestaat
 uit een ineendringing van twee draden, -der
 (dubbelaar van garen), m. -s; -derij (werk-
 plaats v. d. twijnder), v. -en; -ster, v. -s,
 zie Tweernen; -garen (tweedraadsch
 garen), o. gmv.; -haspel, m. -s; -molen,
 m. -s; -wiel, o. -en.
Twinkelen (glanzen, schitteren, fonkelen),
 het -de, heeft getwinkeld: de sterren - in
 den koude winternacht, zijn oogen -.
Twintig (tweemaal tien), bep. hoofdtelw.;
 -er (persoon van 20 jaar; wijn van 1820;
 oorlogsschip met 20 stukken), m. -s; -er-
 hande, -lel (van 20 soorten), soortgetal;
 -jarig (20 jaar oud, of 20 jaar durende),
 bn.: een - meisje, een - contract; -je
 (volksterm voor 1/20 lot i. d. staatsloterij), o. -s;
 -maal (20 keer), bn. en bw.: - zes is 120,
 - iets overschrijven; -ponder (kanon, dat
 kogels van 20 pond schiet; ook gewicht van
 20 pond), m. -s; -ste (ranggetal), telw.:
 de - der maand, als zn. o.: ik neem een -,
 of wel -je in de staatsloterij, d. i. een 20e
 deel van een lot; -tal (een hoeveelheid van
 20), o. -tallen: een - guldens, nagenoeg 20;
 -vlak (meestk. lichaam met 20 gelijkz. drie-
 hoeken als grensvlak), o. -vlakken, ook:
 Icosaëder; -vond (veelvoud), o. -vouden:
 40 is het - van 2: -ig, bn. en bw.; -werf
 (-keer), bw.: ik heb je - gewaarschuwd.
Twist (Eng. machinaal gesponnen katoen-
 garen), o. gmv., zie Watertwist.
Twist (verwant met twee: geschil, oneenig-
 heid), m. twisten: een - bijleggen, vereffenen;
 een - beslechten; -appel (punt van ge-
 schil), m. -s: Zeeland was lang een - tus-
 schen Vlaanderen en Holland, d. i. aanleiding
 tot twist; eig. de gouden appel, dien Eris, de
 godin van den twist, onder de godinnen van

den Olympus wierp op de bruiloft van Peleus
 en Thetis, en waarop stond: Voor de schoonste;
 de drie twistende godinnen waren: Hera,
 Pallas Athene en Aphrodite.
Twisten (ruzie hebben, krakeelen, kijven),
 men twistte, heeft getwist; -er (ruziemaker),
 m. -s; -geding (pleitzaak, proces), o. -en;
 -geschrijf (twistend geschrijf), o. gmv.,
 zie Polemisk; -gierig (gaarne twistend),
 bn., -er, -st: -heid (onverdraagzaamheid),
 v. gmv.; -ig (gaarne twistende), bn., -er,
 -st, w. g.; -rede (twistgesprek), v. -redenen
 zie Dispuut; -schrift (geschrijf, waarin
 men iets betwist), o. -en; -vraag (strijd-
 vraag; quaestie, waarover twistis), v. -vragen;
 -vuur (hartstocht, welke tot twisten aan-
 zet), o. gmv.: het - of het vuur van den
 twist aanblazen; -zlek (twistgierig), bn.:
 een -e nabuur, d. i. gaarne twistend, twist-
 zoekend, -er, -st; -zoeker (ruziemaker),
 m. -s; -zucht (twistgierigheid), v. gmv.
Typaan, o. -anen, meestal Timpaan.
Type (drukletter, lettervorm), v. -n. (y = ie).
Type (model, voorbeeld, grondvorm, grond-
 beeld), o. typen: Judas, het - van een laag-
 hartigen verrader; een - van een gierig-
 aard, een - van een boer, een - van een
 grijsaard.
Typeeren (typisch aanwijzen), (y = ie).
Typendruktelegraaf (schrijftelegraaf,
 door Hughes in 1854 uitgevonden, zóó dat de
 seintooner de seinen als gewone drukletters
 op de papierstrook afdruckt), v. -telegrafien.
Typewriter (schrijfmachine), m. -writers,
 lees: teip'-rei-'r.
Typewriting (het schrijven met een type-
 writer), v.: een jongmenssch, bekend met -;
 lees: teip'writ'ing.
Typheus' (op typhus lijkend), bn.: -euzé
 koortsen: lees: tie-feus'.
Typhoïde (typhieuze ziekte of koorts), v. -n.
Typhoon' (kringsstorm in de Chinesche Zee),
 m. typhoons; z. Taifoen, Cycloon.
Typhus (soort van heete koorts, beامتلتیجة
 koorts, zenuwzinkingkoorts), m. gmv. (ph = f).
Tyisch (karakteristiek), bn. en bw.: een -
 antwoord, eigenaardig; een - landschap, een
 - gezegde; dat is - Amerikaansch.
Typist (klerk, die met een schrijfmachine
 schrijft), m. typisten; vr. -e. (y = ie).
Typograaf' (boekdruckersgezel), m. -grafien.
Typographie' (boekdruckkunst, de kunst van
 drukken of afdrukken van losse, samenge-
 noegde lettertypen of letters), v. gmv. (y = ie).
Typogra'phisch (de drukpers, de druk-
 kunst betreffend), bn. (ph = f).
Typometrie' (kunstdruk van landkaarten,
 kaartendrukunst), v. gmv. (y = ie).
Tyr, Germ. myth. zoon van Odin en een der
 voornaamste Asen: ood van den oorlog en
 van het zwaard: hij temt den Fenriswolf,
 en bij den wereldbrand strijdt hij tegen den
 helhold Garmr, zie aldaar, waarbij beiden
 omkomen. (y = ie).
Tyran' (dwingeland), m. -nen, zie Tiran,
 Tirannie, enz. (y = ie).
Tyrollen'ne (Fr. meisje of vrouw uit Tyrol;
 Tyroolisch lied, ook zekere dans), v. -s.
Tyrtaeus (Gr. dichter van krijgstangen
 tijdens den tweeden Messenischen oorlog,
 685-668 v. C.): de Ned. -, eere-naam van
 Marnix, Bellamy en Helmers; lees: tir-tee'-us.

U.

U, v. -'s. — De vijfde klinkletter, de een twintigste letter van het alfabet.

Ued. — *Uedete*.

U.L.O. — Uitgebreid lager onderwijs.

Ult. — *Ultimo*, op den laatsten dag (der maand).

U. S. — *United States*, de Vereenigde Staten van N.-Amerika, spotnaam: *Uncle Sam*, Oom Sam, zie aldaar.

U.r. — Zie *Ut retro*.

U.s. — Zie *Ut supra*.

Uberteit' (*vruchtbaarheid, overvloed*), v. gmv. **Ubi be'ne, ibi pa'tris**, Lat. Waar 't mij wél gaat, daar is mijn vaderland.

Uch'tend (dichterl. voor *ochtend*), m. — en: *de — des levens*, nl. de eerste levensjaren.

Ui (*look, ajwin*), m. uien.

Ui (spreekt *aardigheid, mop*), m. uien: *een — tappen*, een mop ten beste geven; stud. *een — staan*, een — vertellen; zie *Uiig*.

Uf'achtig (*naar ui zweemende*), bn.: *een — e smaak*; *ik ben niet —*, houd niet van uien. gew.

Uf'enbed (*tuinbed met uien*), o. — bedden; — *land* (*akker, waarop uien geteeld worden*; *streek, waar men algemeen uien teelt*), o. — en; — *loof* (*het loof of groen van uien*), o. gmv.; — *reuk* (*scherpe lucht van uien*), o. gmv.; — *salade*, — *sla* (*salade, met schijffes uien doormengd*), v. gmv.; — *saus* (*botersaus, met schijffes uien toebereid*), v. — en; — *smaak* (*eigenaardige, pikante smaak van uien*), m. gmv.; — *soep* (*soep, met uien bereid*), v. — en.

Uf'entapper (*iem., die slag heeft, uien, d. i. moppen of grappen, te debiteeren of te vertellen*), m. — s; zie: *Ui* (*mop*) en *Uiig*.

Uf'epplant (*plant, waarvan uien komen*), v. — en; — *schil* (*schub van een ui*), v. — len.

Uf'er, m. — s: *uiers drukken*, (*Poot*), d. i. melken.

Uf'ig (*grappig*), bn.: *een — man*, vol kwinkslagen of moppen, — er, — st.

Uil (*nachtroofvogel*), m. — en: *er zijn katuilen en ooruiten, veld-, bosch- en kerkuiten, steen-, horen- en dwerguiten*: *de — is het beeld der domheid*, b. v. *hij is een —*, lomperd, zie *Uilskuiken*, spreekw. *Elk meent zijn — een valk te zijn*, ieder houdt het zijne (zijn werk, zijn kind, enz.) voor iets voortreffelijks; bij de Grieken was de — bij uitstek het symbool der wijsheid, de vogel van Pallas Athene (Minerva), omdat hij in den donker zag; in de stad Athene kweekte men den —, vandaar: *Uilen naar Athene dragen*, noodeloos of overbodig werk doen; zie: *Balk en Water*.

Uil, m. — en: zie: *Nachtvlinder*, *Uiltje*.

Uil'achtig (*dom, lomp*), bn.: *wat een — ge!aat!*

Uil'ebek (*bek van een uil*), m. — bekken; — *klaauw*, m. — en; — *kop* (*kop van een uil, scheldn. voor dommerik*), m. — pen, ook *Uilskop*, zie ald.

Uil'ennest (*nest van een paar uilen*), o. — en; — *oog* (*oog van een uil*), o. — en; — *vlucht* (*het vliegen van uilen*), v. — en, fig. schemerdonker: *in de — even uitloopen*.

Uil'espiegel (*held uit het bekende volksboek Tijl Uilenspiegel: guit, schalk, grappenmaker*), m. — spiegels; ook: *Uilenspiegel*.

Uil'ever (*veer van een uil*), v. — en.

Uil'ig (*uilachtig, dom, lomp*), bn., — er, — st.

Uils'kop (*fig. stommeling*), m. — pen.

Uils'kuiken (*lomperd, domoor*), o. — s: *wat een — van een jongen, aartsdomme leerling*; zie: *Uilskop* en *Jocrisse*.

Uilt'je (*kleine uil; avondbindertje*), o. — s: zegsw. *een — knappen of vangen*, een dutje doen, zie: *Middagslaapje*, *Siësta*.

Uit, bw.: *de kerk is —*, geëindigd; *de kachel is —*, uitgegaan; *ik heb het boek —*, uitgelezen; vz.: *hij is — de stad*, buiten; *ik kom — het bosch*, — *den kelder*, van uit.

Uit, bw.: dit bijwoord komt voor als eerste lid in een zeer groot aantal scheidbare samen-

gestelde w.w., wier onbep. wijzen en volt. deel-

woorden niet gescheiden worden, behalve in

de onbep. wijs met *te*; de bet. van *uit* in

deze w.w. is meestal: *de handeling door het*

grondw.w. uitgedrukt ten einde brengen, ge-

heel doen plaats hebben, ook dat lem. of iets

buiten-komt, weg-raakt of weg-komt, dat iets

leeg wordt, b. v. — *baggeren*, — *bakenen*,

— *baliën*, — *bannen*, — *barsten*, — *bazui-*

— *nen*, — *beelden*, — *beitelen*, — *bersten*,

— *besteden*, — *bijten*, — *blazen*, — *blin-*

— *ken*, — *bloeden*, — *boegseeren*, — *boez-*

— *men*, — *boomen*, — *botten*, — *branden*,

— *breiden*, — *breken*, — *brengen*, — *broe-*

— *den*, — *buiten*, — *cijferen*, — *dagen*,

— *deelen*, — *delgen*, — *denken*, — *dijen*,

— *doen*, — *dooven*, — *dossen*, — *driven*,

— *drogen*, — *drukken*, enz.; hun aantal is te

groot, om ze hier alle op te nemen, zie verder

de titelwoorden; de onbep. wijzen met *te*: *uit te*

baggeren, *uit te bakenen*, enz., de volt. deelw.:

uitgeademd, *uitgebaggerd*, *uitgebakend*, enz.

Uit'baggeren (*een kanaal, rivier al baggerend uitdiepen*), ik heb uitgebaggerd; — **ba-**

kemen (*een terrein of weg met bakens uit-*

zetten), ik heb uitgebakend: *eenspoorlijn, een*

straatweg —, d. i. de richting er van uitzetten,

zie *Afbakenen*; — **baliën** (*het water uit*

een boot hoozen of overboord werpen), ik heb

uitgebalied: *een boot —*; *het water, dat in de*

boot is, —; — **bannen** (*uit het land bannen*),

ik heb uitgebannen: — **ning**, v. — en, vero;

— **barsten** (*losbreken, zich plotseling ver-*

tooneren), het is uitgebarsten: *de vlammen, de*

orkanen barsten uit, fig. *in tranen* —: — **ing**,

v. — en — **ing** van den *Etna*, v. woede; — **ba-**

zuinen (*met bazuïngeschal d. i. fig. met*

grooten ophef bekend maken), ik heb uitge-

bazuïnd: *iemands lof, roem, eer* —; — **beelden**

(*in beeld voorstellen, beeldend geven*), ik heb

uitgebeeld: *in een toneelspel een rol, een per-*

soon —: — **ing**, v. — en, *in dien roman vinden*

we — ing van het arbeidersleven, — **sel** (*af-*

beeldsel), o. — s; — **beitelen** (*met een beitel*

uitsteken of uithalen), ik heb — beitelde: *kapi-*

teelen —, *zilveren schotels*, —, zie *Cise-*

leeren; — **bersten** (*zijn gevoel krachtig*

openbaren), borst —, is — geborsten: *waarom?*

borst zij uit, (*Potg.*), zie *Uitbarsten*; — **be-**

steden (*buiten in den kost doen*), ik heb

— besteed: *een weskind* —, d. i. buiten of

op het land in den kost besteden: — **ing**, v.

— en, zie *Bestedeling*; — **bijten** (*door*

scherpe vochten verwijderen), het beet —,

heeft en is — gebeten: de japon is hier door het citroenzuur — gebeten, de kleur is nl. weggebeten, de stof is daar verkleurd; — **bijten** (het tjsvlak openmaken door 't hakken van bijten), ik bijtte —, heb — gebijt, zie Bijten. **Uitblazen** (de vlam dooven), ik heb — gebazen: een lamp —, een kaars —; den laatsten adem —, sterven; laat de paarden eens —, uitrusten; — **blifken** (uistekend zijn, anderen in aanleg, talent, kennis, kunst, overtreffen), hij blonk —, heeft — geblonken: bij een examen —; — **boegseeren** (een schip uitsleepen nl. uit de haven), zie Boegseeren; — **boezemen** (met gevoel uiten), ik heb — geboezemd: het waarachtige geluk heeft de minste behoefte zich uit te —, (C. O.); — **boezeming** (ontboezeming, uitstorting van het hart), v. — en: een — van liefde, een — van smart, een — van haat; — en in rijm; — **boommen** (al boomend, met den vaarboom werkend een schip brengen uit een sluis, uit een haven, enz.), ik boomde —, heb — geboomd: een schip de haven —; — **botten** (knoppen krijgen), het is — gebot: de wijnstok begint uit te botten, er komen bladknoppen aan; — **ting**, v. — en; — **braaksel** (uitspuwsel, fig. geuloek), o. — s; — **braken** (brakend uitwerpen), ik braakte —, heb — gebrakt: zijn eten weer —, uitspuwen, zie Overgeven, bij uitbr. de vulkaan braakte rook en vlammen uit, fig. vloeken, godslasteringen —, zeggen; ruwe, gemeene taal —, bezigen; — **branden** (door gloeiing of hitte reinigen), ik heb — gebrand: een pijp —, een schoorsteen —; ook: leegbranden: het huis is geheel — gebrand; — **brander** (standje, strenge berisping), m. — s: iem. een — geven, hem den mantel uivegen, de volle laag geven, afgrauwen: de knecht geeft een — gehad; — **breiden** (uit elkander doen of leggen), ik heb — gebreid: de armen —, openen; zijn kennis —, vermeederen; een uitgebreide kennis, ruime; een uitgebreide volmacht, van ruime strekking; een uitgebreid werk over geschiedenis, ljjvig, in veel deelen: — **ing**, v. — en: de — van het christendom; — **breken** (eig. door breken wegnemen; naar buiten komen, ontsnappen, losbreken), ik brak, heb en ben — gebroken: eenige steenen —, het zweet kan iem. —; ik zal er morgen —, zien uit te breken, d. i. uit de drukte mij een oogenblik verwijderen; hier zullen de dieren niet —, b.v. uit hun hokken ontsnappen; de gevangene is — gebroken; de oorlog kan elk oogenblik —; — **ing**, v. — en; — **brengen** (naar buiten brengen, fig. bekend, openbaar maken, verklappen), onr. ik bracht —, heb — gebracht: een rapport —, een advies —, geven; verslag —, zijn gevoelen —, zijn stem —; gij moet dit niet —, de raven zullen het —; — **er**, m. — s, — **ing**, v. — en; — **broeden** (door broeden doen uitkomen), de kip broedde —, heeft — gebroed: eteren —, de kiekens —, fig. beramen: booze plannen —; — **ing**, v. — en, — **sel** (broedsel, dat uitgekomen is), o. — sels, voor dit w.w. bezigt men ook: **Uitbroeien**; — **buiten** (uitzuiigen, te veel van iem. krachten eischen), deze werkman wordt — gebuit, als zn. o.: het — der werklieden, exploiteeren; — **buiten** (uitplunderen, berooven), men buitte —, heeft — gebuit: maar meid, gij laat u —, (V. Lov.), vl.; — **bun'dig** (bovenmatig, buitengewoon), bn.; — e lof, zijn

rede werd — toegejuicht; — **bun'digheid**, v. **Uitcijferen** (cijferend uitrekenen, berekenen), ik heb uitcijferd: — **ing**, v. — ingen; — **dagen** (opvorderen tot een tweegevecht en wel op een bepaalden dag), ik daagde —, heb uitgedaagd: iem. — tot een tweegevecht, op-eischen, oproepen: — **er** (persoon, die uitdaagt), m. — ers, — **ing**, v. — ingen; — **ingsbrief** (uitdaagbrief), m. — brieven; — **deelen** (in porties verdeelen en ze dan uitrekenen), ik heb uitgedeeld, fig. weldaden met kwistige hand —, geven, verspreiden: — **er**, m. — ers, — **ing**, v. — ingen; — **delgen** (te niet doen), ik heb uitgedelgd: schulden —, afbetalen, amortisseren: — **er**, m. — ers, — **ing**, v. — ingen; — **denken** (denkend uitvinden), ik dacht —, heb uitgedacht: die dat geweer heeft uitgedacht, moet een schrander man zijn: — **er** (verzinmer), m. — ers; — **dijen** (uitzwellen, uitzetten), het is uitgedijd: — **ing**, v. — ingen; — **doem** (zie de tegenstell. Aandoen), ik deed —, heb uitgedaan: gij moet die japon —, uittrekken; een post in een baek —, doorhalen; de lamp, de kaars —, uitblazen; — **dooven**, ik heb en het is uitgedoofd: de vlam —, blusschen; fig. den lust, den ijver, de liefde —, te niet doen gaan: — **ing**, v. — en; — **dossen** (opsmukken), ik heb uitgedost; — **sing** (prachtkleedij, dos), v. — singen; — **drager** (handelaar in gebruikt huisraad, oude kleeeren, enz.), m. — dragers, vr. — **draagster**, v. — dragsters: — **ij** (uitdragerswinkel), v. — en; — **drijven** (wegdrijven, verjagen), ik dreef —, heb uitgedreven: den duivel —, uitwerpen, uitbannen, zie Exorciseeren; — **drogen** (geheel droog maken of worden), het droogde —, het is of heeft uitgedroogd: een emmer —, de beek zal geheel —, fig. vermageren: de oude man is aan 't —, een — drogende wind, een — de ziekte, uitterend; — **druk'kelijk** (met nadruk, bepaald, op duidelijke wijze), bn. en bw.: een — bevel, iem. iets — verbieden, met veel nadruk; — **drukken** (door drukken ledigen, uitpersen), ik heb uitgedrukt: een spons —, een citroen —, d. i. uitknijpen, fig. uiten, iets te kennen geven: dit meisje kan zich netjes —, — **drukking** (zegwijze), v. — en: woorden en — kingen in de taal; — **drukking** (ge-latstrek), v. — en: een gelaat zonder — king; — **duiden** (nauwkeurig aanwijzen), ik heb uitgeduid: ik kan u den weg in Amsterdam moestlijk —; — **ing**, v. — en, — **sel**, o. — s. **Uiteen'** (uit elkaar, vaneen, fig. los, gescheiden): met dit bijw. als eerste lid vormt men enkele samengestelde w.w., wier bet. uit die van het grondw.w. duidelijk is; de leden der onbep. wijs (behalve met te), en die der volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: Uiteenbarsten, — drijven, b.v. uiten te drijven, enz.: — **doen** (verklaren, uitleggen), vl.; — **lopend** (onvolt. deelw. van uiteenloopen: uiteengaan, divergeerend zijn), bn.: — e lijnen, d. i. niet evenwijdig; — e meeningen, — e gevoelens, — e berichten, d. i. verschillende afwijkende, tegenstrijdige; — **zetten** (eig. uit elkaar zetten, fig. verklaren), ik heb uiteengezet: ik zal u die quaestie eens —, d. i. loswikkelen, blootleggen; zijn denkkleeden over een zaak —, ontwikkelen; — **zetting**, v. — en. **Uit'einde** (eig. het uiterste einde, fig. de afloop eener zaak, ook: laatste uur, dood), o. — einden; zegsw. ik wensch u een zalig —,

einde des jaars: wensch op 31 December. **Uit'tem** (afleid. van *uit*: uitspreken, te kennen geven), in uitte, heb geuit: zich -; -**ing** (uitdrukking), v. -en: een -ing van vreugde.

Uitentreuren (*uit-den-treuren*, zonder treuren, d. i. vroolijk, flink, onverpoosd), bw.: zij zongen - , zonder verflauwen, zonder ophouden; het duurt - , zeer lang, tot vervelens toe.

Uiterraard' (eig. uit der aard d. i. volgens den aard), bw.: een kat is - snoepachtig.

Uit'erlijk (eig. naar buiten gekeerd), bn. en bw.: de -e schijn, -e distinctie nl. uitwendige; oefening in de -e welsprekendheid; ik zal u - over zes weken betalen, d. i. op op zijn laatst; -**heid**, v. -heden.

Uit'erlijk (voorkomen, gelaat), o. gmv.: een jongmensch, met een gunstig -.

Uit'ermaate (eig. uit der mate, d. i. buitengewoon), bw.: ik ben - tevreden, buitengewoon.

Uit'ersch (afleid. van *Uitert* d. i. Utrecht, dus: Utrechtsch), bn.: de -e professoren, (C. O.), gmv.

Uit'erst (eig. meest verwijderd), bn.: de -e grenzen, het -e einde der aarde, fig. de -e wil: laatstewil (testament); zijn -e best doen, grootste; met de -e strengheid, hoogste, ergste; bw.: zoo iets geschiedt - zeldzaam, d. i. hoogst, bij uitzondering.

Uit'erste (einde, het laatste), o. gmv.: de zieke lag op zijn -, d. i. hij zieltoogde.

Uit'ersten (R.-K. de dood, het oordeel, de hel en de hemelsche glorie), v. mv.: de vier - van den mensch.

Uit'erwaard (buiten den rivierdijk gelegen grond), v. -waarden.

Uit'fluiten (fluitende uitjowen), ik float -, heb -gefloten; -**er**, m. -s, -**ing**, v. -en;

-**gaaf**, uit'gave (het uitgeven; druk v. e. boek, enz.), v. -gaven; -**gaan** (buitenshuis gaan), ik ging -, ben -gegaan: ook een koffiehuis of sociëteitgaan bezoeken; -**gaand** (onvolt. deelw. van *uitgaan*), bn.: -e goederen, die over de grens vervoerd worden; in- en -e rechten, belasting op den in- en uitvoer; -**gaansdag** (vrije middag van dienstdoden, verlofdag), m. -dagen; -**gaanskas** (gelden, welke ontslagen gevangenen of bestedingen ontvangen als loon van arbeid), v. -kassen: hij ontving uit de - f 40, ook wel: hij had een - van f 40; -**gang** (plaats of deur, waar men een zaal of kamer uitgaat of verlaat), m. -en; -**gang** (het uitgaan), m. -en; -**gangspunt** (punt, van waar men uitgaat), o. -en: Maastricht was het - onzer reis naar België; fig. het - eener redeneering, punt van begin, grondstelling;

-**gave**, v. uitgaven, zie *Uitgaaf*; -**gebroid** (groot, ruim), bn.: een -e vlakke, groote; een -e correspondentie of briefwisseling, een -e kennis; z. *Uitbreiden*.

Uitgebreid'heid (uitgestrektheid, omvang), v. -heden: de - van een rijk, van een vlak; de - van iemands macht, kennis; de - der lichamen, de - van eenig begrip.

Uit'gediend (geen dienst meer doende), bn.: een - landweerman, van de rol gebracht, die zijn dienst heeft volbracht; -**gediend** (zijn dienst gedaan hebbende), bn.: een tafeltje, waarop - ontbijtgoed staat, (C. O.); -**gelaten** (vroolijk, meest met ongunstige bijgedachte: buitensporig, dartel), bn. en bw.: de kinderen waren - van blijdschap, dol: -**heid** (buitensporige blijdschap), v. gmv.;

-**geleefd** (stokoud), bn.: een - grijsaard, door en door verzwakt en vermagerd, zie *Afgeleefd*; -**geleerd** (zijn leertijd of schooltijd achter den rug hebbende, fig. volleerd, bedreven), bn.: vele kinderen zijn al op hun 12e jaar -geleerd; in dat vak is hij -; hij is in allerlei listen -; -**geleide**, o. gmv.: iem. - doen, een eind weegs vergezellen, ook: *Uitgelei*; -**gelezen** (voortreffelijk), bn.: een - bende, een - publiek, een - schaar: -**heid**, v. gmv.; -**gemaakt** (zeker, vast), bn.: een - ezaak, bealst, steilig;

-**gemergeld** (zonder merg of kracht, ontzenuwd, machteloos), bn.: hij is als een - rif; het door honger - lijf, ook: die -e grond, uitgeput, dor, schraal door roofofbouw; -**genomen** (met uitzondering van), vgw.: allen waren present, - uw broeder; -**geput** (deerlijk verzwakt), bn.: een - lichaam, zie *Uitputten*; -**geslapen** (volt. deelw. van *uitslapen*: schrander, sluw, slim, bijdehand), bn.; -**gestelde schuld** (staatschuld, ter vernietiging der tierceering van 1810, die voorloopig geen rente zou afwerpen), v. -en;

-**gestreken** (effen, kalm), bn.: met een - gezicht, deftig, strak; -**gestrekt** (volt. deelw. van *uitstrekken*: een groote oppervlakte hebbend, wijd, uitgebreid), bn.: -**held**, v. -heden; -**gestudeerd**, zie *Uitgeleerd*; fig. daar is hij op -, sluw, listig; -**getogen** (volt. deelw. van *t'vero. uittiegen*: uittrekken), bn. *Meester is - in 't zwart*, (De Genestet), d. i. uitgegaan; met - degen, uitgetrokken.

Uit'geven, ik gaf -, heb -gegeven: een boek -, in 't licht geven, doen verschijnen; zich voor een koopman -, zich als zoodanig voordoen; de aandeelen worden -gegeven tegen 98%, d. i. aan de markt gebracht; -**gever** (iemand, die boeken, atlasen, kranten enz., in 't licht geeft), m. -s; -**geefster**, v. -s; -**geversfirma** (titel of naam van een uitgeverzaak), v. -firma's;

-**gewekene** (volt. deelw. van *uitwijken*: vluchteling, balling), m. en v. -gewekenen; -**gewerkt** (volt. deelw. van *uitwerken*: breed, ruim), bn.: een - verslag, programma, d. i. uitgebreid, met zorg en breed bewerkt; -**gezoekt** (volt. deelw. van *uitzoeken*: uitgekoken), bn.: een -e gelegenheid, voortreffelijk; een - gezelschap, sijn; -e waren, best, uitgelezen; -**gezonderd** (uitgenomen, behalve), vgw., zie *Uitgenomen*; -**gifte**, uit'gift (het uitgeven, verspreiden; uitgave), v. -giften: - van aandeelen, van pandbrieven, verspreiding; -**haal** (praat), m.: zegsw. een grooten - maken, vertoon, gew.; -**haal** (schoonmaak), m. -halen; -**haaltafel** (uitrektafel), v. -s; -**halen** (weghalen, ook: *uitwijken* met een rijk), ik heb uitgehaald; -**halen** (weghalen, rooven), ik heb -gehaald: een nestje -; het - van nestjes, (C. O.); -**haler** (wijpenwroeter), m. -s; -**ham** (eig. uitwaartsche bochtromming in een oever- of kustlijn, buitendijksche aanwas: landtong), m. -hammen; -**hangbord** (naambord v. e. winkel of herberg, meestal opgesierd met een of andere figuur, waaraan dan winkel en herberg hun naam ontleenen), o. -en, b.v. de Pleizerige Sauskom, (C. O.), In de drie Kempfaantjes, (Busken H.), De reizende Man, enz.; fig. uiterlijke schijn, uiterlijk, voorkomen: aan het - zou men zeggen, dat die familie rijk is; -**hang-**

teeken (iets, dat als uithangbord dienst doet, b.v. een scheerbekken aan een barbierswinkel), o. -s, zie Emblem a.

Uittheemsch' (eig. buiten het heem zijnde, d. i. buiten het land: buitenlandsch, vreemd), bn.: dat zijn -e planten, vruchten; een -e kleederdracht; de studie van -e werken, -e zeden, -e woorden; -heid, v. gmv.

Uittheemsche (vreemdeling), m. en v. -n.

Uit'hoek (kaap; ook: afgelegen hoek), m. -hoeken: op een - van het eiland; in een - van ons land, eenzame plaats; -hongerden (door honger tot het uiterste drijven), men hongerde -, heeft -gehongerd: een belegerde stad -, die man lag uitgehongerd in een bergkloof, -ing, v. gmv.; -hoorden, ik heb -gehoord: iem. trachten uit te hooren, d. i. sluw hem zijn geheimen ontlokken: -der, m. -ders, -ing, v. -en; -hoozen (bij boot of schuit het water met een handschepper uitwerpen), ik heb -gehoosd; -houden (uitgestrekt houden), ik hield -, heb -gehouden: sloopst. hou - de fok, span het fokzeil uit; gij zult het in dat dorp niet lang -, volhouden, harden, -er, m. -s.

Uit'huifzig (gedurig van huis zijnde), bn. en bw.: een - man, die gaarne buiten zijn huis toeft, -er, -st; -heid, v. gmv.

Uit'huwelijken, ik heb -gehuwelijkt: een dochter -, d. i. ten huwelijk geven; -ing, v.

Uit'huwen (ten of in huwelijk geven), ik heb uitgehuwd: een dochter -; -ing, v. -en.

Uit'ing (het uiten, het openbaren; mededeeling), v. -en: hij gaf - aan zijn vreugde; hij deed ons velerlei -en over zijn zienswijze; een - van boosheid; zie Uiten.

Uit'jounen (iem. scheldwoorden of schimpende geluiden toeroepen), ik jowde -, heb uitgejowd; -kaalen (O.-I. iem. de deur uitzetten, er uit gooien): -er (uitsnijter), m. -s; -kavelen (in kavels of kavelingen verdeelen bij een verkoop), ik kavelde -, heb -gekaveld, zie Kavelen; -keeren (geld uitbetalen), ik heb -gekeerd: iem. de gelden eener levensverzekering -: -ing (uitgekeerde som), v. -en; -keeringsfonds (ondersteuningskas), o. -en; -kijk (uitzicht), m. gmv.: uu - zegt het mij, dat gij de man, waarnaar ik zoek, moet wezen, (Staring); zegsw. op den - staan, d. i. op de wacht staan, wachthouden; -kijk (uitkijker), m. -en: onze - riep: Een schip in lij! d. i. de matroos in den mastkorf, ook: seinwachter aan de kust, in O.-I.: uitkijktoren; -kippen (uitbroeden, fig. uitkiezen), ik heb -gekipt: het beste -; -klaren, ik heb -geklaard: een schip -, aangifte doen bij den fiscus van een naar het buitenland vertrekkend schip en van de daarin geladen goederen, ter verkrijging van de vereischte papieren: -ing, v. -en, zie Inklaren; -kleeden (de kleeren uittrekken), ik heb -gekleed: een kind -, van de kleertjes ontdoen; deze losbollen zullen hun vader heelemaal -, verarmen, arm maken; zegsw. men moet zich niet -, vóór men naar bed gaat, d. i. zijn bezittingen niet aan de kinderen wegschenken vóór zijn dood: -ing, v. gmv.; -kleinzen (kleinzende schoommaken, zuiveren), ik kleinsde -, heb -gekleinsd, zie Kleinzen; -knoppen (uitbotten): de boomen begonnen uit te -, de knoppen gingen open; in de onbep. wijs meest gebruikt; -kopen (O.-I. uit

Europa komen), hij of zij kwam -, is -gekomen: Zijn meisje komt -, titel van een tooneelspel; -komst (afloop, uitslag), v. -en: de - der onderhandelingen; de -eener rekensom, eindcijfer; er was geen - meer, redding; -koop (vrijkoop, losgeld), m. -kopen; -kopen (loskopen), onr. ik kocht -, heb -gekocht: een firmant uit een zaak -, door geld afkopen als aandeelhouder, den tijd -, uitsparen, zoeken te winnen; -kramen (in een kraam uitstellen, uitpakken, aanbieden), ik kraamde -, heb -gekraamd, fig. allerlei geestigheid -, pronken met, allerlei vleitaal -, zeggen; -kriften (O.-I. uit Europa ontvangen of krijgen), ik kreeg -, heb -gekregen; -lachen, ik lachte -, heb -gelachen: de tooneelspeler werd uitgelachen, d. i. lachende bespot: iem. in 't gezicht -; -laden (lossen, ledigen van een schip), ik heb -geladen; -lander (buitenlander), m. -s.

Uitlandig (buitenslands), bw.: ik was in die dagen -, d. i. in het buitenland; -heid, v.

Uitlandsch (buitenlandsch), bn.: -e paarden, -spek; Ivo liet zijn paard tot een -tochtje zaälen, (Staring); zie Inlandsch.

Uitlaten (naar buiten laten gaan), ik liet -, heb -gelaten: iem. -, nl. uit de voordeur laten; de koeien -, nl. uit den stal; fig. zich over eenig geval niet -, uiten, iets zeggen; de overjas -, niet meer dragen, als het voorjaars; -lating (spraak. ellips), v. -en, b. v. Goeden morgen, d. i. Ik wensch u -; -latingsteeken, o. -s: de komma b. v. in lied'ren (liederen), zet't'en (zettekeden) is een -, -leenen (in leen of ter leen geven), ik leende, heb mijn atlas -geleend; -leg (verklaring), m. gmv.: een - geven; -leggen (uitspreiden, uitbreiden), ik legde of lei -, heb -gelegd of geleid: een japon -, ruimer maken, een tuin -, een stad -, uitbreiden; -leggen (bij elkaar leggen, als bijdrage afzonderen), als boven, b. v. elk per week een gulden -; -leggen (fig. verklaren, doen begrijpen, ontvouwen, blootleggen), als boven: een som -, een taalmoeilijkheid -, een wetsartikel -, de beteekenis van een woord -, droomen -; hij wil alles ten kwade -, een ongunstige beteekenis of bedoeling geven; -legger (verklaarder, vertolker), m. -s: alleromuitstaandarst is mij in een beestenspel de -, (C.O.); -legster, v. -s; -legger (e. wachtschip), m. -s; -legkunde, v. gmv., zie Exegese; -legkundige (persoon, die verklaart), m. en v. -n, zie Exegest; -leiden (naar buiten leiden of brengen), ik leidde -, heb -geleid: wie anders doet wordt uitgeleid, (Vondel), nl. uit den schouwburg gezet; -leken (eig. naar buiten vloeien), het is -gelekt, fig. openbaar worden, b. v. het geheim zal wel -, van een plan kan iets -; -leveren (overleveren), ik heb -geleverd: een gevangene -, een misdadiger -; Amerika levert thans de moordenaars uit: -ing (het uitleveren), v. -en; -leveringstracfaat (overeenkomst tusschen tweeregeeringen tot het wederkeerig uitleveren van misdadigers), o. -aten; -lezen (ten einde lezen, ook, uitzoeken), ik las -, heb -gelezen: een roman -; een uitgelezen schaar, een uitgezochte menigte b. v. een keurbende: -lichten (R.-K. een stervende uitlichten), ik lichtte -, heb -gelicht: men licht iem. uit, door hem

in zijn laatste oogenblikken de gewijde kaars in de hand te geven, waarna men de gebeden der stervenden bidt; **-lokken** (eig. naar buiten lokken), ik heb **-gelokt**: *iem. het huis* -; fig. een verklaring -, een besluit -, een bekentenis -, zie Ontlokken; **-loodsen** (zeew. een schip buiten de tonnen, d. i. in zee brengen), ik heb **-geloost**.

Uitloop, m. -en: *de - van den Rijn*, monding; *deze fabriek heeft haar - in het kanaal*, rioolmond, afvoerbuis; **-looper** (bijtak van een bergketen), m. -s: *de zuidelijke -s van dat gebergte*: *de -s v. h. plateau v. Bandoeng* doorkruisen het geheele Z. van Bantam; **-looper** (plantk. uitlopende stengelrank b.v. v. e. aardbei, van veenriet, enz.), m. -s; **-loozem** (het water storten in), het heeft **-geloost**: *die riolen loozem - in de Maas*; **-loozing** (uitmonding), v. -en; **-lossen** (uitladen, ontladen), men loste uit, heeft **-gelost**: *een voertuig -*, w. g.; **-loven** (in 't openbaar beloven), ik heb **-geloofd**: *een zilveren medaille -*, nl. bij mededinging beloven aan den besten speler; **-luiden**, **uit'luiden** (het luiden der kerkklok gedurende den gang naar 't kerkhof), ik heb **-geluid**, fig. *de kermis -*, met de klokken luidende doen eindigen; *Alva werd uitgeluid*, na eenig feest, al luidende met een bel, eig. uit het land geluid, verwenscht: **-ing**, v. -en; **-maken**, ik heb **-gemaakt**: *deze heeren maken het bestuur uit*, d. i. vormen; *het is een uitgemaakte zaak*, een voldongen feit; *hij maakte u voor dief uit*, d. i. uitschelden; *wat maakt dat uit*, wat beteekent het; **-malen** (droogmaken), ik maalde -, heb **-gemalen**: *een plas -*: **-ing**, v. -en; **-mergelen** (uitputten), ik heb **-gemergeld**: *door roofbouw een akker -*: **-ing**, v. -en; **-meten** (door meten de grootte bepalen), ik mat -, heb **-gemeten**: *een terrein -*, lengte en breedte bepalen; zegsw. *iets breed -*, er hoog van opgeven; spreekw. *Met de maat, waarmede ge uitmeet, zult ge ingemeten worden*, men zal u behandelen, zooals zij anderen behandelt, (Bijbel): **-ing**, v. -en.

Uitmiddelmatig, bn.: *een -e schijf*; **-heid**, v. gmv.; zie Excentriek.

Uit'mogen (verlofhebben), ik mag -, mocht -: *mag ik vanavond uit?*; **-monding** (het uitmonden, uitloop, mond), v. -en: *de - eener rivier*, v. e. riool, monding; **-monsteren**, in heb **-gemonsterd**: *de uniform is rood - gemonsterd*, biezen en kraagrand zijn rood; verder: smakeloos optoelen, opschikken: **-ing**, v. -en; **-munten** (eig. op een munt uitkomen, in 't oog vallen, dus: uitblinken, uitstekend zijn), ik muntte -, heb **-gemunt**.

Uitmautend (voortreffelijk), bn. en bw.: *een -e schrijver*; *hij heeft - geantwoord*, -er, -st; **-heid**, v. gmv.

Uitnemend (best), bn. en bw.: *-e maatregelen*: **-heid** (voortreffelijkheid), v. gmv.

Uitnooden (verzoeken, om een feest bij te wonen), ik noodde -, heb **-genood**; **-noodigen** (verzoeken, uitnooden), ik heb **-genoodigd**: **-er**, m. -s, **-ing**, v. -en; **-oefenen** (een bedrijf, een beroep, een ambt, in praktijk brengen), ik heb **-geoefend**: *een bedrijf, een beroep -*, hij oefent het ambacht van smid uit: **-ing**, v. gmv.; **-pakkamer** (kamer, waar manufacturen, confecties ten verkoop worden of zijn uitgesteld), v. -s; **-pakken** (ontpakken), ik heb **-gepakt**:

de koopman is in dat hotel -gepakt, hij houdt daar verkoop van de uitgestalde goederen; *koffers en kisten -*, zijn kleeren -; **-pakker**, m. -s; **-pakking**, v. -en.

Uitpersen (uitdrukken, leegpersen), ik heb **-geperst**; **-ing**, v. -en; **-pluizen** (fig. haarlijn naspeuren, onderzoeken), ik ploos -, heb **-geplozen**: **-er**, m. -s, **-ing**, v. -en; **-porren** (scheepst. de matrozen opkloppen), ik heb **-gepor**: *de matrozen is men gewoon uit te - met*: *Rijzen, rijzen, ahoi!*; **-proesten** (in een schaterlach uitbarsten), ik heb **-geproest**: *zij zullen het - van pret*; **-pullen** (naar buiten uitdringen), het is **-gepuild**: *zijn oogen puilden uit*; **-putten** (ledigen), ik heb **-geput**: *mijn kas is -geput*, ik heb geldgebrek; *de oorlog put de volken uit*, verzwakt, maakt krachteloos; *iemands geduld -*, maken, dat iemand alle geduld verliest; *mijn krachten zijn -geput*, ten einde, verbruikt; **-putting** (fig. afmatting), v. gmv.

Uitrafelen (uitpluizen, rafels loslaten), ik heb, het is **gerafeld**: *een lapje linnen -*, die japonstof gaat -; **-redden** (beurijden), ik heb **-gered**; **-redding**, v.: *welk een - in dezen nood* verlossing; **-reeden** (zeew. uitrusten, reede maken), ik heb **-gereed**: **-er**, m. -s, **-ing**, v. -en; **-richten** (verrichten, ten uitvoer brengen), ik richtte -, heb **-gericht**: *wat zult gij hier -?* doen, werken, verrichten; **-roelen** (uitdelgen), ik heb **-gerooid**: *een bosch -*, ontwortelen; *schadelijk gedierte -*, verdelgen; *onkruid -*, uitwieden; *slechte gewoonten -*, doen ophouden: **-er**, m. -s, **-ing** (verdelging), v. gmv.; **-roep** (uitroeping, kreet), m. -en; **-roepen** (roepende uiten of bekendmaken), ik riep -, heb **-geroepen**: *hij riep uit*: *O, God help ons!* een kreet uitstooten: *hij riep het uit van blijdschap*, schreeuwde luid; *iem. de kamer -*, door roepen buiten doen komen; *iem. tot koning, veldheer -*, hem als koning huldigen, proclameeren, zie ald.

Uitroep, **uitroepingsteeken** (spraak. zinteeke, dat geplaatst wordt achter een zin in den uitroepvorm), o. -s, b.v. in: *Wat een geluk! Lang zal hij leven!*

Uitrukken (met kracht halen uit), ik heb en het is **-gerukt**: *een plant -*, uit den grond rukken, uittrekken; *mil. het bataljon moest -*, naar buiten marcheeren: **-king**, v. gmv.; **-rusten** (rust nemen, zich door rust van vermoeienis herstellen), ik rustte -, ben **-gerust**: *hij wil eerst eenige dagen - van dien zwaren arbeid*; **-rusten** (van 't noodige voorzien om b.v. zee te kiezen), ik heb **-gerust**: *een schip, een vloot -*, fig. *zich voor een reis -*, gereedmaken; zie ook Toerusten; **-rusting** (de noodige toestel voor een tocht, zeereis, oorlog, enz.), v. -en, zie Equipment; **-schakelen** (één of meer schakels losmaken en verwijderen), ik schakelde uit, heb **-geschakeld**: *van een te langen ketting eenige schakelen -*; fig. *uit een wetsontwerp een of ander artikel -*; *uit een amendement eenige woorden of zinsneden -*, doen wegvallen, de politieke zijde v. e. vraagstuk -, terzijde stellen; **-schallen** (schallend roepen, luidruchtig iets zeggen of erkennen), ik schalde -, heb **-geschald**: *jong en oud schalt hun volharding -*, (Tollens); **-scheid** (eindigen, ophouden), ik scheidde -, ben **-ge-**

schieden: *hij wil niet — met plagen, eindigen, ophouden*; — **schelden** (*smadelijke of hooneende woorden naar het hoofd werpen*), ik schold —, heb — gescholden: *iem.* — voor bedrieger; — **schieten** (*door schieten wegnemen*), ik schoot —, heb — geschoten: *iem. tanden —, een oog —*; verder: *een jas —, snel uittrekken; de boomen gaan —, uitbotten; de zon schiet haar stralen over de aarde —, werpt, giet; die ladder gaat nog —, uitglijden, uitschuiven; schipperst. de wind begon uit te —, met de zonom te loopen, te Ruimen.*
Uitschieten (*handel. schiften, de minderwaardige of bedorven goederen uit een partij uitzoeken en verwijderen*), ik schoot —, heb — geschoten; — **schiften** (*schiftende afzonderen of ter zijde leggen, uitschieten*), ik schifte —, heb — geschift; — **schilderen** (*afbeelden in kleuren*), ik heb — geschilderd: *iem.* —, zie: *Portretteeren, Conterfeiten: —ing, v. —en; —schitteren* (*uitblinken*), ik heb — geschitterd: *Vondels lierichten zullen altijd —; Rembrandts Nachtwacht zal immer —, d. i. het voortreffelijkst zijn: —ing, v. —en; —shot* (*voorgesloten geld*), o. —ten: *Licht vindt ge, eer het werk verjaart, Uw — dubbelingespaard, (Staring); —shot* (*het uitgeschifte*), o. gmv.: — van *koffie, van havannasigaren, bocht, minste soort, zie Uitschieten; —schrabben* (*schrabbende reinigen*), ik heb — geschrabd: *een kookpan —: —bing, v. —en; —schrabbel* (*het uitgeschrabde*), o. —s; — **schrappen** (*schrappende leeg- of schoonmaken*), ik schraapte —, heb — geschraapt; — **schrappen** (*doorhalen, uitdoen*), ik heb — geschrapt: *een naam —, een schuldpost —: —ping, v. —en, —sel o. —s; —schrijven* (*na- of afschrijven*), ik heb — geschreven: *laat mij dat vers even —; fig. een prijsvraag —, ter bewerking aanbieden; een dankdag, een bededag —, verordnen: een vergadering —, bijeenroepen; —schudden* (*eig. leegschudden, fig. berooven, uitplunderen*), ik schudde —, heb — geschud: *een mand met groente —, fig. reizigers —; —schudding, v. gmv.; —schuld* (*uitstaande d. i. te betalen schuld*), v. —en: *uit-en inschulden, actieve en passieve schulden; —slaan* (*handel. verkoopen, leveren uit een pakhuis of entrepot*), ik sloeg —, heb — geslagen: *goederen —, naar elders vervoeren; een hond de kamer —, door slaan verwijderen; gloeiend ijzer —, met den moker uitleppen; een trap —, zie Uitslag; die boom gaat zijn wortels —, uitschieten, uitbreiden; dwazen klap —, vuile taal —, uit-en, zeggen; de vlammen slaan al —, vertoonen zich naar buiten, het wordt een uitslaande brand; —slag, m. gmv.: — van sterke dranken, debiet; in den kelder komt alles vol —, schimmel: het kindje zat vol —, puistjes, vlekjes; de — van een examen, aloop, gevolg; met den besten —, uitkomst, succes; —slag* (*bouwk. teekening op de ware grootte, b.v. van een onderdeel v. e. huis, v. e. trap, een dakkap, een kozijn, enz.*), m. —en; — **sleepon** (*naar buiten sleepen*), ik heb — gesleept: *iem. het bed —, een schip de haven —; —sloven, zich, ik heb mij — gesloofd: ik heb mij voor u — gesloofd, mij veel last en moeite aangedaan; —sluiten*, ik sloot —, heb — gesloten: *kinderen beneden de zestien jaar zijn uitsgesloten, d. i. worden niet toegelaten.*

Uitsluitend, bn. en bw.: *dat recht is hem — geschonken, d. i. met uitsluiting van alle anderen: hij heeft het — recht.*
Uitsluiting, v. gmv.: *bij uitsluiting, bij uitzondering.*
Uitsluitsel (*beslissend antwoord*), o. gmv.; ook, *opheldering, verklaring: — geven; —smijten* (*hard naar buiten gooien*), ik smiet —, heb — gesmeten: *iem. de deur —; ook: men heeft hem een oog — gesmeten, —smijter* (*iem., die in last heeft ruoerige bezoekers van een café, enz. de deur uit te zetten*), m. —s, zie *Uitkaaien; —smijter* (*geroosterd brood met vleesch er tusschen en een spiegelei er op*), m. —s; — **spannen**, ik heb — gespannen: *de paarden —, losmaken; fig. zich —, zich vermaken, zich ontspannen; —spanning* (*vermaak*), v. —en: *de maatschappelijke —en, de geestelijke —en; —spanning* (*herberg, pleisterplaats met stalhouderij*), v. —en; — **spanningsoord** (*oord of plaats, waar men zich kan vermaken*), o. —en; — **spansel** (*het hemelgewelf*), o. gmv., zie *Firmament; —sparen* (*besparen, uitzuinigen*), zij spaarde —, heeft — gespaard: *van zijn karig loon weet die knecht nog wat uit te —; een huismoeder met een groot gezin zoekt altijd een kleinigheid uit te —, door zuinig te zijn iets over te houden: —ing, v. —en; —sparren* (*zeer breed uitspreiden*), hij sparde —, heeft — gespard: *de zwaan spart en staart en wieken —, (Bild.); —spaten* (*losbandig zijn*), ik heb en ben — gespat, — **spatting**, v. —en: *hij gaf zich over aan allerlei — spattingen, losbandigheden; —spinnen* (*fig. langdradig zijn*), ik spon uit, heb — gesponnen: *Vader Cets spint zijn verhalen tot vervelens toe uit, d. i. uittrekken; de debatten —, erg rekken.*
Uitsporig (*buitensporig*), bn. en bw.; — **sporrigheid** (*baldaagheid*), v. —heden. w. g.
Uitspraak, v. gmv.: *uw — der Fransche taal is niet zuiver, wijze van uitspreken; ik ken hem aan zijn —, tongval; de — der rechters wordt eerstdaags veruacht, vonnis.*
Uitspreiden (*vaneenspreiden, uit elkaar leggen*), ik heb — gespreid: *een tafelkleed —, de vleugels —, om nl. te vliegen; de eik wil zijn wortels ver —, uitslaan; zich —: het landschap zal zich gaandeweg voor ons —, in zijn geheel zich vertoonen: —ing, v. gmv.; —sprong* (*bouwk. iets, dat naar voren uitspringt: uitspek, uitspringende hoek*), m. —en; — **spruiten** (*ontspruiten, spruitjes-krijgen, uit den grond opkomen*), het sproot —, is — gesproten: —ing, v. gmv., — **sel** (*scheutje, lootje, knopje, blaadje*), o. —sels; — **staan**, ik stond —, heb — gestaan: *ik kan zijn bluf niet —, (C.O.), verduren; ik heb met dien man niets uit te staan, te maken; —staande schulden, d. i. te vorderen: een kapitaal kan —, op rente staan; —stalkast* (*winkelkast, vitrine*), v. —kasten; — **stallen** (*te kijk leggen of stellen*), ik heb — gestald: *nieuwe modestoffen —, d. i. in de winkelkast leggen; alle winkels hebben al —gestald, uitgepakt; al kwamen Prinsen, en zij stalden zooveel gaven als titels uit, (Staring), d. i. tentoonspreiden; —stap* (*korte reis, pleziertochtje*), m. —pen; — **staple**, o. —jes; — **stappen** (*eig. stappen uit een rijtuig*), ik ben — gestapt, fig. *sterven: ik hoop er nog niet uit te —, nl. uit het leven.*

Uitstedig (niet in de stad, uit de stad), bn.: de burgemeester was —.

Uitsteeksel (uitstek, punt, doorn), o. — s: een — van een ruggewervel; —stek (uithoek, kroonlijst), o. —stekken: bij —tevereden zijn, d. i. zeer buitengewoon; —steken, ik stak —, heb —gestoken: hij stak de hand —, de vlag —, de tong —; dat steekt mij de oogen uit, d. i. het wekt mijn ijverzucht op.

Uitstekend (hoog, vooruitspringend), bn.: een —de bergspits, zeer hooge, —e wangbeenderen.

Uitstekend (fig. voortreffelijk), bn. en bw.: een — opstel, een — punt van aanval, een —tooneelspeler, uitmuntend; —held, v. gmv.

Uitstel (verdaging, verschuiving in tijd), o. gmv.: zegsw. — is geen afstel, wat uitgesteld wordt, is niet voorgoed afgedaan; —stellen (verschuiven, verdagen), ik heb —gesteld: de voltrekking v. e. vonnis —; —sterven, het stierf —, is —gestorven: het adellijk gesticht der Brederodes stierf uit: —ing, v. gmv.; —stoelen (van planten, die zich van onder uitbreiden), zij zijn —gestoeld: wat gaan deze aardappelen —! stengels uitschieten, zie Stoelrogge; —stooten (door stooten doen verliezen), ik stiet of stootte uit, heb —gestooten: iem. een oog —, ook: stootend uitdrijven, wegduwen: een vat den bodem —; fig. iem. de kamer —; een kreet —, schel doen klinken; —stoomen (door stoom reinigen), ik heb —gestoomd: ik laat die japon eens —; —storten, ik heb —gestort: Stort uit dan, broeders, eens van zin, dien hoogverhoorden kreet, (Volkslied), d. i. met kracht uiteten; —storting (R.-K. nederdaling), v. gmv.: de — van den H. Geest over de Apostelen; —stralen (stralen afgeven, afschieten, uitzenden), het straalde —, is en heeft —gestraald: de zon straalt licht en warmte —: —ing, v. —en: — van licht; —stralingsvermogen (het vermogen van een lichaam, om warmte of licht uit te stralen), o. gmv.: het — der zon, het — der sterren; —strooien, ik heb —gestrooid: wie heeft dat praatje —gestrooid? verbreed: —er, m. —s, —ing, v. —en, —sel (valsch gerucht), o. —s.

Uitsturen (ergens heen doen gaan), ik stuurde —, heb —gestuurd: de meid met een boodschap —, iem. op iets —, heen doen gaan om poolshoogte te nemen; een kwajongen de klas —, bevelen heen te gaan; fig. een schip de haven —, sturende brengen uit; een schip, een zaak den verkeerden kant —, koersen, zie Sturen; —tarten (uitdagen), ik heb —getart: wij tartten Spanjes kielen uit, d. i. trotseerden, tergdien: —ing, v. —en; —tocht (afreis, gezamenlijk vertrek), m. —tochten: de — der Hebreëuwen uit Egypte, z. Exodus; —treksel (beknopt overzicht, kort begrip), o. —s: een — der vaderlandsche geschiedenis, een — der Fransche grammaire; —trektafel (tafel, met twee bladen, die uitgetrokken kunnen worden), v. —s; —trompetten (met trompetgeschal bekend maken), hij trompette —, heeft —getrompet: eigen lof —; zij zal die tijdning, dat nieuwtje wel —, met ophel rondvertellen; —vaagsel (eig. het uitgeveegde vuil, fig. gemeen volk), o. —s: het — der maatschappij, het uitschot, de heffe; zie: Janhagel, Janrap, Grauw, Plebs, Gespuis; —vaardigen (doen uitgaan), ik heb —gevaardigd: een bevel —, doen afkon-

digen: —ing (bekendmaking), v. gmv.; —vaart (uitgang, nl. uit het sterfhuis naar het graf, begrafenis), v. —en; —vaart (R.-K. plechtige lijkdiens ter gelegenheid van een begrafenis, requiem-mis), v. —en; —vagen (uitvegen, wegvegen), ik heb —gevaagd: de wiek des Tijds had (het) uitgevaagd, (Staring); —val, m. —vallen: de bezetting deed een —, rukte buiten de poort tegen de belegeraars op; wat een — van dien heer tegen zijn knecht, uiting van drift, standje; —vallen (naar beneden vallen, nederstorten), het viel —, is —gefallen; mil. een uitval doen; fig. in drift harde woorden zeggen; ook: gebeuren, uitkomen, b.v. Het valt anders uit dan ik gedacht had; —valpoort (kleine poort van een vesting, waardoorheen men trekt bij een uitval op den vijand), v. —en; —varen (razen, tieren), ik voor —, ben en heb —gevaren: tegen iemand —, z. Opspelen.

Uitvechten (eig. of fig. vechtend uitmaken), zij vochten —, hebben —gevochten: laten ze het samen maar —; —vegen (vegende reinigen), ik heb —geveegd; —veegsel (vuil), o. —veegsels; —verkiezing (voorbeschikking, praedestinatie), v. gmv.; —verkoop (het uitverkoopen), m. gmv.: die winkel heeft —, gaat de restanten opruimen tegen verminderde prijzen; —verkoren (geliefde), bn.: het — volk Gods, de Israëlieten, Bijbel; —verkorene (geliefde), m. en v. —n; —verkorenen (R.-K. zaligen in den Hemel), m. mv.; —veteren (streng berispen), ik veterde —, ik heb —geveterd: —ing v. —en; —vieren (een touw geheel laten afloopen, tot het eind toe vieren), ik vierde —, heb —gevierd, zie Vieren, fig. een ziekte goed —, een verkoudheid —, veel tijd nemen tot herstel; —vinden (uitdenken), ik vond —, heb —gevonden: het photographieeren met kleuren is —gevonden door Lumière; zegsw. hij heeft het buskruit niet uitgevonden, hij is niet schrande, hij is dom: —er, m. —s, —ing, v. —en; —vindsel (verzinsel), o. —en, —s; —visschen (fig. ergens zien achter te komen), ik heb —gevischt: ik zal dat wel —; —vloei-sel (gevoel; dat, wat ontstaat), o. —s, —en; —vlucht (verzinsel), v. —en.

Uitvoer (het overbrengen naar buitenland-sche afzetgebieden), m. gmv.: die sigaren zijn voor den — bestemd, d. i. voor den export-handel; —artikel (export-artikel), o. —en: boter, kaas, vee zijn onze —artikelen; —handel (export-handel), m. gmv.; —haven (zeeplaats, van waaruit goederen naar het buitenland worden verscheept), v. —s; —premie (door den Staat verleende toelage op den uitvoer van sommige artikelen), v. —s, —premiën; —rechten (belasting op uitgevoerde goederen), o. mv.

Uitvoeren, ik heb —gevoerd: wat voert gij uit? het muziekstuk werd keurig —gevoerd, voorgedragen, gespeeld; de —de macht, die der ministers; een besluit —, verwezenlijken; de schildertij, het boek is goed —gevoerd, gemaakt; —der, m. —s; —ing (de daad), v. —en; —inkje (vertooning, concertje), o. —s.

Uitvoerend, bn.: de —e macht in een staat handelt in naam des Konings of der Koningin.

Uitvoerig (omstandig), bn. en bw.: een —schrijven, d. i. afdalende in bijzonderheden; iets —bespreken; —held (gerektheid, breedvoerigheid), v. gmv.; —lijk, bw., w. g.

Uitvoerlijk (uit te voeren, uitgevoerd kun-
nende worden), bn.: een - plan. w. i. g.
Uitvoerrecht (belasting op den uitvoer van
koopwaren), o. -en; -**vorschen** (door na-
vraag of studie opdiepen), ik heb -gevorscht:
hij zoekt de waarheid uit te vorschen, te
achterhalen, een geheim -: -**ing**, v. -en;
-**vragen**, ik vraagde (vroeg) -, heb -ge-
vraagd: wij zullen dat kind -, al vragende
uithooren; mijn zus is van middag -gevraagd,
op een partij of visite gevraagd; -**vragers**,
m. -s; -**vraagster**, v. -s; -**vreter**
(klaplooper), m. -s, plat; -**waarts** (buiten-
waarts), bw.: zet de voeten -: -**was** (uit-
groeijsel), o. -wassen: men vindt uitwassen
aan populieren, berken en iepen, ziekelijke
angroeiingen; fig. allerlei -wassen in het
bekselsel van den waagen geven steun aan
rug, zijde en ellebogen, (S. Gorter), d. i. uit-
steeksels; -**wasemen** (verdampen, uit-
dampen), o. gmv.: het - onder huid is on-
zichtbaar; -**wasschen** (door wasschen rei-
nigen, zuiveren), ik waschte - of wiesch -,
ik heb -gewasschen: een vuilen jongenskiel
-, zakdoeken goed -, bij uitbr. boter -,
zuiveren; een woude -, reinigen; -**wassen**
(uitloopen, uitspruiten, één of meer uit-
wassen krijgen), het wies -, zij wiesen -,
zijn -gewassen: de winteraardappels gaan
in 't voorjaar -: -**wateren**, het heeft
-gewaterd: dit riviertje watert uit in de
Maas, d. i. loopt uit, loost zijn water; -**wa-
tering** (waterloozing), v. -wateringen;
-**wateringskanaal** (kanaal, waardoor
het overtollige water, b.v. van een polder,
wordt geloosd), o. -kanalen; -**waterings-
sluis** (sluis tot loozing van het binnenwater),
v. -sluizen; -**weg** (uitvlucht), m. -wegen:
zij weten geen - meer in den nood, d. i. uit-
komst, redding; -**weiden** (eig. buiten de
weide weiden, in 't wild weiden, fig. breed-
sprakig of wijdoopig zijn), ik heb -geweid;
-**welding**, v. -en: men vergeve mij deze -,
(C.O.), een onwillekeurige -, (Potg.)
Uitwendig (eig. naar buiten gekeerd, uiter-
lijk), bn. en bw.: een geneesmiddel tot -ge-
bruik, om op de huid te smeren, niet om in
te nemen; de -e restauratie eener kerk, aan
den buitenkant; -e versierselen, de -e ge-
daante, uiterlijk: iets - verfransen, van bui-
ten; -**wendigheid**, v. -heden.
Uitwerken (al werkende naar buiten bren-
gen), ik werkte -, heb -gewerkt: iem. de
deur -: fig. tot stand brengen: dat zal niet
veel -, uithalen; een plan goed -, in details
gereed maken; een rekenk. vraagstuk, een
cijfervorm, een wortelvorm -, oplossen; dat
bier moet eerst -, uitgisten; -**werking**
(het uitwerken, het oplossen), v. -en: de -
van een algebraïschen vorm; dat zal zijn -
niet missen, gevolg, invloed: uw som is goed,
maar er is een fout in de -, becijfering,
bewerking; -**werksel** (gevolg, resultaat), o.
-s, -en: van het - tot de oorzaak opklim-
men; -**werpen** (naar buiten werpen), ik
wierp -, heb -geworpen: het anker -, de
netten -: -**ing**, v. gmv.; -**werpsel** (ont-
lasting), o. -s, -en: dierlijke -en zijn als
meestof van groot belang; -**wijken**, hij
week -, hij of het is -geweken: deze muur
gaat -, uit het lood; vele edelen weken bij
de komst van Alva -, gingen het land ver-
laten, zie Emigratie: -**ing**, v. gmv.;

-**wijzen** (toonen, beslissen), ik wees -, heb
-gewezen: de tijd zal het wel -, aan den
dag brengen; de rechter moet het maar -,
beslissen; -**wijzing**, v. gmv.; -**winnen**
(winst verkrijgen), ik won -, heb -gewonnen:
wij kunnen langs die lijn een uur -, be-
korten, voordeel hebben; op die wijze zult ge
veel moeite -, besparen; -**winning** (bespa-
ring), v. -en; -**winning** (rechtst. het aan-
spraak maken of verhaal doen gelden op
eenig onroerend goed), v. -en: het recht van
-wining, om nl. de schuldvordering te ver-
halen op de goederen van den schuldenaar.
Uitwischen (uitvegen, uitpoetsen), ik heb
-gewischt: het met krijt geschrevene -, een
kanon -, fig. de tijd zal dat wel -, doen
vergeten; -**wissching** (het uitwischen),
v. gmv.; -**wisselen** (bij wisseling geven),
ik heb -gewisseld: de wederzijdsche ge-
vangen officieren zal men -, ruilen; -**wis-
seling**, v. -en; -**zellen** (de haven verlaten,
wegzeilen, vertrekken), ik zelde -, heb en
ben -gezeild; -**zenden** (O.-I. naar Indië
zenden), de minister zond hem -, heeft hem
-gezonden; -**zet** (eig. datgene, waarmee
een persoon de deur wordt uitgezet: gezamen-
lijke kleeren, linnengoed, enz. eener bruid,
v. e. wees, kostleerling, enz.), o. en m. -**zetten**.
Uitzetbaarheid (nat. uitzettingsvermogen
der lichamen), v. gmv.: de - van gassen is
het grootst, die van vaste lichamen bij ver-
warming het minst, nl. op zijn hoogst 1/50.
Uitzetten (in omvang toenemen, grooter
worden, zich uitbreiden, uitdijen), het zette
-, is -gezet: warmte zet de lichamen uit,
de grenzen van een land -: zich -: de lucht,
het water zet zich uit door de warmte; iem.
de deur -, de klasse -, uit het huis, uit de
klas verwijderen; een boot -, van boord laten
gaan; -**zetting**, v. -en; -**zetten** (buiten
brengen), ik zette -, heb -gezet: de booten
bij een schipbreuk -, de bloemen -: een zell
-, om wind te vangen; geld - op interest,
plaatsen; schildwachten -, op post doen staan;
-**zettings-coëfficiënt** (het cijfer, dat de
uitzetting van stoffen aangeeft bij een warmte
van 1° Celsius), m. -en; -**zettings-decreet**
(decreet, waarbij personen een land worden
uitgezet), o. -decreten; -**zicht** (het uitzien),
o. -zichten: een fraai -, gezicht van uit een
venster, enz., verschieft; fig. hij heeft - op
beoordering, vooruitzicht, hoop, verwachting;
-**zicht** (gelaat), o. gmv.: zijn - bevat mij
niet, blik, uitkijk; -**zieken** (een ziekte goed
uitvieren), hij -te uit, heeft en is -geziekt;
-**zien** (het uitzicht hebben), ik zag -, heb
-gezien: mijn kamer ziet op de straat uit;
fig. naar een betrekking, een dienst, werk,
enz. -, zoeken, ze pogen te krijgen; ik heb
er vergeefs naar -gezien, getracht; hij ziet
er slecht -, is ziekelijk; het ziet er -, of het
zal regenen, lijkt, schijnt; -**zigen** (ziggende
zuiveren, door te zigen of te zeven het onreine
uit den wijn doen), ik zeeg -, ik heb en het
is -gezege: de mug -en den kemel door-
zweigen, Matth. 23:24, zie Muggenziften.
Uitzinnig (eig. buiten zijn zinnen handelend,
berooft van zinnen: onbesuisd, dol, razend),
bn. en bw.: -gewoel, -roepen; -**heid**,
(dolle dwaasheid), v. gmv.
Uitzitten (ten einde toe zitten, in de gewan-
genis), ik zat -, heb -gezeten: zijn wonnis
-, zijn strafstijd -: -**zoeken** (uitkiezen,

uitlezen of lezen, het beste ergens uit nemen; sorteeren), ik zocht -, heb -gezocht: -ing, v. -en; **zonderen** (afzonderen, ter zijde stellen, uitsluiten), ik zonderde -, heb -gezondert: de wet zondert niemand -; zich -, zich onderscheiden van anderen: waarom verstokt Pieter zich nu om zich met een bruinzijden strop te willen -? (C. O.), zich te onderscheiden van alle anderen; -**zonde-ring** (dat, wat uitgezonderd is, het afgezonderde, het ter-zijde-gestelde), v. -en: geen regel zonder -; het kinderlijk geluk laat geen - toe, (C. O.); hij kwam vanavond bij - in dit café, tegen zijn gewoonte; -**zuigen** (fig. afpersen, uitputten), ik zoog -, heb -gezogen: den arbeider -, zie Uitbuiden: -er (woekeraar), m. -ers; -**zuinigen** (door zuinig te zijn overleggen, uitsparen), de huisvrouw zunnigde -, heeft -gezuigd: beter - dan schulden maken, zie Bezuinigen; -**zwavelen** (met brandende zwavel reinigen), ik zwavelde -, heb -gezwaveld: een wijnvat -; -**zweeten** (zwevende verdrijven), hij zweette -, heeft -gezweet: een gevatte koude -; -**zwermen** (mil. tirailleeren), zij hebben of zijn -gezwerm. **Uk, uk'je** (een klein kind), o. ukken, ukjes, ukkies, volkst. Wat een ukkies! **Ukase** (bevelschrift, decreet van den Russischen keizer), v. ukasen, ook: Oskase. **Ulaan** (Poolsch lansier), m. -anen. (u = oe). **Ulama** (Islamietisch wetgeleerde), m. -'s, (u = oe); zie: Oelama, Imam, Kadi, Mufti. **Uleereeren** (etteren, zweren): -ra'tie (verettering, zwering), v. -s, -tiën. (t = ts). **Ulevel** (suikerplaatje, meest in een papiertje gevouwen), v. -len; -**lepaplertje**, o. -s. **Ulk** (bunzing, klein roofdier), m. -en. gew. **Ulster** (lange winterjas met ceintuur of gordelband, naar het Iersche landschap van dien naam zoo gheeten), m. ulsters. **Uterieur** (Fr. aan gene zijde; later, naderhand), bn. en bw. **Ul'tima ra'tio**, Lat. laatstemidd. of toevlucht. **Ul'tima Thu'le** (bij de Ouden een land of eiland aan het eind der aarde b.v. IJsland), o. **Ul'tima'tum** (laatste voorslag of eisch bij een diplomatieke onderhandeling), o. -s. **Ul'timo** (de laatste dag v. d. maand), bw.: - December, d. i. 31 Dec.; zie **Ult°**. **Ul'tra** (aangenezijde; overdreven, inergemate), bn. en bw.: de - partijen, hij is - liberaal. **Ul'tra** (heethoofd), m. -'s; hij was een der -'s. **Ultramarijn** (bergblauw, hemelsblauw, lazuur), o. gmv.; zie Kobaltblauw. **Ultramarin** (overzeesch), bn. (in = én). **Ultramontaan** (schimpnaam a. e. R.-K. gegeven, om hem te kenmerken als minder vaderlandlievend en in de politiek de leiding van den paps van Rome volgende), m. -anen; -**taansch** (van over of aan gene zijde van de bergen: in den geest of op de wijze van een ultramontaan), bn.: de -e pers, de -e staatkunde; -**tanis'me** (leer of richting der ultramontanen), o. gmv. **Ul'traviolet**, bn.: de -violette stralen van het spectrum, lichtstralen met nog grooter aantal trillingen dan de violette, dieper van kleur, en voor ons oog onzichtbaar. **Ulys'ses**, een der grootste, tevens de listigste, der Gr. helden voor Troje, koning van Ithaca, gemaal van Penelope; ook: Odysseus. **Um'ber** (bruine ijzeroker), m.; ook: -aarde, v.

Um'laut (Duitsch: spraakk. klankwijziging), m. -en, b.v. de overgang van oe in uu, van a in e, van oo in eu, van o in u, als: kloen - kluwen, land - belenden, Toon - Teun, vol - vullen, (u = oe); zie Omklank. **Unaniem** (eenstemmig, eensgezind, eenparig), bn.: een -e bijval, - aannemen. **Unaniniteit** (eenstemmigheid, eensgezindheid, eenparigheid), v. gmv. **Unciaal'letter** (kapitale beginletter, in Middeleeuwsche drukwerken of in handschriften), v. -letters, ook: Unciale letters. **Uncle Sam**, eig. Oom Sam: spottende benaming v. d. Vereenigde Staten van N.-Amerika, waartoe de beginletter U. S. d. i. United States, aanleiding hebben gegeven, zie: U. S. en Sterrenvlag. **Uncle Tom**, eig. Oom Tom, de hoofdpersoon-slaaf uit het beroemde boek, in 't Eng. *Uncle Tom's Cabin*, zie Negerhut. **Und'men** (watergeesten), v. mv. **Undula'tie** (golwing), v. -tiën, -ties. (t = ts). **Unduleeren** (zich golfswijs bewegen). **Un'fair** (Eng. niet net, onredelijk, onbillijk), bn. en bw., (ai = ee), zie Fair. **U'nicum** (iets, eenig in zijn soort), o. -s. **U'nie** (eenheid, eendracht, vereeniging, verbond, bund), v. unies: de - van Utrecht, 1579. **U'nie** (vereeniging v. scholen met d. Bijbel), v. **Unieeren** (vereenigen, verbinden), ik heb -unieerd: de geünieerde provincien, (1579). **Uniehuis** (inrichting voor drankzuchtigen te Hilversum), o. **Uniek** (eenig, merkwaardig), bn. en bw.: zulk een vioolspelis -, heeft zijns gelijke niet. **Unifica'tie** (vereeniging, het tot-eenheid-brengen), v. gmv. **Uniform** (eenvormig of gelijkvormig), bn.: voor heel het land een -e briefpost; een - tram-tarief in een wereldstad. **Uniform** (gelijke dracht of kleeding, mon-teering, dienstkleding van krijgsheden), v. -en: de meijes dezer kostschool dragen -. **Uniformiteit** (eenheid v. vorm, gelijkvormigheid, fig. eenparigheid, eenvormigheid), v. **Uniform'jas** (soldatenrok, korte jas), v. -sen. **Uniform'pet** (soldatenpet), v. -petten. **Unionist** (voorstander van de eenheid van het rijk in Engeland), m. -isten. **U'nion Jack** (Eng. de Britsche vlag), v.; lees: joe'nië'n dzjèk. **Uniso'no** (It. muz. één van toon, eenstem-mig), bn., als zn. o. -'s. (s = z). **Unita'riërs** (gesch. staatkundige partij in 1795 in ons land; zij wilden eene republiek, één en ondeelbaar, geen confederatie van verschillende gewesten), m. mv. **Uniteit** (eenheid, eensgezindheid), v. gmv. **Unival've** (eenschalig weekdier), v. -n, zie Bivalve. **Univer'salia** (algemeene dingen), v. mv. **Univer'saliseen** (algemeen maken). **Univer'saliteit** (algemeenheid), v. gmv. **Univer'seel** (algemeen, allesomvattend, alge-heel), bn.: -erfgenaam, eenige; een -zakmes met honderd geriefelijkheden, (C.O.); -eels. **Univer'sitair** (Fr. de universiteit betreffende), bn.: -onderwijs, een -e opleiding. **Univer'siteit** (hoogeschool, academie), v. -teiten: de -en van A'dam, Leiden, Utrecht, Groningen; de vrije - te A'dam nl. op gere-formeerden grondslag. **Univer'siteitsbibliotheek** (boekery van

- een hoogeschool), v. -theken; -fonds (grondkapitaal tot het stichten en onderhouden van een hoogeschool), o. -en; -gebouw (het hoofdgebouw der hoogeschool), o. -en.
- Univer'sum** (het heelal), o. gmv.
- Un'jer** (plant: akkerpaardestaart), v. gmv.
- U'no a'nimo** (één van zin, eenparig), bw.
- Un po'co** (It. muz. een weinig), bw.
- Un'ster** (weegtoestel met ongelijke armen, een Romeinsche balans), v. unsters.
- Upper ten'**: Eng. eig. - thousand, d. i. de bovenste tien duizend, nl. de aristocratie, de hoogste kringen in den lande; zie Elite.
- Up to da'te** (Eng. volgens onzen tijd, berekend voor onzen tijd, niet ouderwetsch), bw.: dat is -; hij is -; bij; lees: up toe deel'.
- Uran'ia**, myth. muz. der sterrenkunde, voorgesteld met hemelbol.
- Uranographie'** (beschrijving van den sterrenhemel), v. gmv. (ph = f).
- Uranoliet'** (meteoorsteen), m. -ieten.
- Uranologie'** (hemelkunde, sterrenkunde), v. gmv. (g = g).
- Uranometrie'** (hemelmeting), v. gmv.
- U'raus**, myth. de oudste der goden, gemaal van Gae'a; vader van Saturnus, zie ald.
- U'raus** (een der buitenplaneten), v.
- Urbaan'** (steedsch, wellevend, hoffelijk), bn.
- Urbaniteit'** (steedsche wellevendheid, hoffelijkheid, gepaste deftigheid), v. gmv.
- Ur'bi et or'bi**: aan de stad [Rome] en aan de geheele christelijke wereld.
- U're**, v. uren: in deze plechtige -, zie Uur; men dient niet te zeggen: ten acht ure, daar ure vrouw is, ook te acht ure is minder juist, daar ure geen meerv. is van uur; men zegt: te acht uur of te acht uren, echter niet ten acht uur, daar uur hier een meerv. beteekenis heeft; zegsw. te(r) elfder -, zeer laat, bijna te laat, b.v. van eenig besluit, zie Math. 20 : 1-16; te goeder -, op het geschikte oogenblik; te kwader -, op een ongelukkig oogenblik.
- Urgeeren** (drijven, dringen, dwingen).
- Urgent'** (dringend, spoedeischend, hoognoodig), bn., -er, -st. (g = g).
- Urgentie** (nooddrang, spoedvereisiging), v. gmv.: de - van een wetsvoorstel. (g = g).
- Urfabrief** (brief, die den overbrenger in het verderf stort), m., Bijbel. 2 Sam. 11:15.
- Ur'ine** (mensenwater, nierafscheiding bij menschen), v. gmv.
- Urineeren** (wateren, water-loozen).
- Urinoal'** (openb. waterplaats), o. -s. (oi = oaa).
- Urist'** (iem., die per uur betaald wordt b.v. voor werkzaamheden a. e. ministerie), m. -en.
- Ur'men** (uurmen, tobben), ik heb geurmd: de Dusse loopt: En -d en wurmend en stormend, (Van Lennep).
- Ur'ne**, urn (lijkvaas, waarin de Ouden de asch van een overledene bewaarden; vaas, waarin oudtijds de stemmen verzameld werden; aarden potje in vaasvorm), v. urnen.
- Ursulin'en** (R.-K. geestelijke dames-orde, religieuzen van dien naam), v. mv.: het pensionaat der -; -school (lagere school, ook in O.-Indië, onder leiding van Ursulinen), v. -scholen, (s = z); spreekt. Urzelenen.
- Usan'ce**, usan'tie (gebruik, gewoonte; handelsgebruik), v. -s, -santiën.
- U'so** (It. betalingstermijn: voor Ned. wissels een termijn van 30 dagen), o. gmv.: op twee maanden -, na twee maanden zicht.
- Usueel'** (volgens gebruik), bw. (s = z).
- Usufructarius** (vruchtgebruiker), m. -sen, -rii.
- Usufructus** (vruchtgebruik), o. gmv.; ook: Ususfructus; lees: u-zu.
- Usu're** (woeker, woekerwinst), v. gmv. (s = z).
- Usurpateur'** (Fr. onrechtmatig bezitnemer, overweldiger), m. -s. (s = z).
- Usurpatie** (wederrechtelijke bezitneming, overweldiging), v. -s, -tiën. (s = z).
- Usurpa'tor** (overweldiger), m. -s. (s = z).
- Usurpeeren** (door overmacht zich toeëigenen, overweldigen), (s = z).
- Ususfructus** (vruchtgebruik), o. gmv. (s = z).
- Utensiliën** (bruikbaar gereedschap; gebruikzaken, paramenten), v. mv. (i = ie).
- U'tile dul'ci**, Lat. het nuttige aan het aangename, nl. paren. (i = ie).
- Utilisa'tie** (te-nutte-making), v. gmv.; -H-telt' (nut, bruikbaarheid), v. gmv. (s = z).
- Utiliseeren** (ten nutte aanwenden), (s = z).
- Utilitair'** (nuttigheid beoogend), bn.
- Utilitaris'me** (nuttigheidsstelsel), o. gmv.
- Utilitarist'** (aanhanger v. het utilitarisme), m. -en.
- Utiliteits'beginsel** (utilitarisme), o. gmv.
- U'topia** (eig. Nergensoord: de naam van een ver dicht land van belofte; lui lekkerland, het land der hersenschimmen), o. gmv.: het woord - is ontleend aan den staatkundigen roman: Utopia (1516) door Thomas Morus, 1480-1535, kanselier van Hendrik VIII.
- U'topie'** (droombeeld, hersenschim), v. -ën.
- U'topisch** (hersenschimmig, ingebeeld), bn.
- U'topist'** (dweper, plannenmaker), m. -en.
- U'traquis'ten** (naam, aan de Hussieten in Bohemen gegeven), m. en v. mv. (qu = kw).
- U'trecht'sch** (van, uit of betreffende Utrecht), bn.: -theekantjes (knapkoekjes), de -e palmpaardenmarkt, de -e hoogeschool; de - taal of het -; zie Uitersch.
- Ut re'tro** (als op de keerzijde), bw., ook U. r.
- Ut su'pra** (als boven, gelijk vooraf), ook U. s.: wordt veelal geschreven onder het postscriptum van een brief.
- Uur** ($\frac{1}{24}$ v. e. etmaat), o. uren, U're, v. uren, tijdduur: de morgenschool duurt drie uren; ook, tijdstip: het school-, het les-, het vertrek-, morgen-, avond-, middag-.
- uur (bastaarduitgang), vormt zaaknamen: schrijftuur, kuetsuur; azuur (lazuur), d. i. een kostbaar blauw gesteente, later de fraaie blauwe kleur er van; creatuur, persoonsnaam, constuur, stofnaam.
- Uur'glas** (uur-zandlooper), o. -glazen: Die-driks - is verlopen, (Vondel), d. i. zijn leven is voorbij; zie Glas.
- Uur'werk** (horloge, klok, ook: het raderwerk), o. -werken, fig. het - van het gesprek opwinden; -werkmaker, m. -makers.
- Uur'wijzer** (kleinewijzer v. e. uurwerk), m. -s.
- U'went te(n)** (in uw huis, in uw stad), bw. uitdr.; -halve (ten behoeve van u), bw.; -wege (van uw kant, in uw naam), bw.; om - wil (ter wille van u), bw. uitdr.: doe het om uws zelfs wil.
- U'werzijds** (van uwen kant, wat u betreft), bw.

V.

V. v. -'s. — De twee en twintigste letter van het alfabet; als Rom. cijfer is V = 5.
V. — *Va'le*, wees gezond, vaarwel.
V. — *Vo'tum*, gelofte, goedkeuring, stem.
V. — *Vi'de* of *Videa'tur*, zie, zie na, men zie; ook: *Vid.*
v. of vrouw. — *vrouwelijk*.
v. a. — *volgens anderen*.
v. b. — *van boven*.
V. C. — zie: *Vi coac'tus*.
V. C. — *Ver'bi cau'sa*, bijvoorbeeld.
V. C. — *Vos'tro con'to*, uw rekening.
V. D. — *Volen'te De'o*, zoo God het wil.
V. D. M. — *Ver'bi divi'ni minist'ar*, bedienaar van Gods woord, dominee, predikant.
Vdt. — *Vide'licet*, namelijk, te weten.
Vert. — *Verta'tur*, (het blad) worde gekeerd; ook: er worde vertaald.
vgl. — *vergelijk*.
v. h. — *van huis*; *van het*.
Vid. — *Vi'de* of *videa'tur*, zie, of men zie.
v. o. — *van anderen*.
Voc. — *Vo'ce*, op het woord of artikel.
Vol. — *Volu'men*, de band of het deel van een boekwerk, *volu'me*.
Vs. — *Vers*.
Vt. — *Vi'dit*, gezien of doorgezien.
v. v. — *vi'ce ver'sa*, heen en terug.

Val Fr. *het ga! het zij zoo!* — *banque*, de bank is in gevaar, (roep der croupiers).
Vaag (vettigheid van den grond; fig. kracht, bloei), v. gmv.: zegsw. *in de - des levens*; *laat groeien, wat - heeft*, (Vondel).
Vaag (onbepaald, onzeker, zonder vaste lijnen of omtrekken, zonder scherpe grenslijnen), bn.: *vage beloften, zich in vage bewoordingen uitdrukken, een vage beschuldiging, een - antwoord, een vage verklaring, een - vermoeden, een vage herinnering, een vage blik; vager, -st; -held* (onvastheid, onzekerheid), v. gmv.
Vaagsel (veegsel), o. -s, zie *Uitvaagsel*.
Vaak (geneigdheid tot slapen), m. gmv.: *praatjes voor den - houden, beuzelpraatjes; Klaas -*, man uit het kindersprookje, die den kinderen slaaprand in de oogen werpt.
Vaak (dikwijls), bw., vaker, het vaakst.
Vaal (grijs of roodachtig bruin; verschoten), bn. en bw.: *de vale hei; een -bonte koe, een -groen kleed, een -bruine japon, een -grijze jas, valer, -st; -achtig* (min of meer vaal), bn., -er, -st; -held, v. gmv.
Vaal'bleek (grijsachtig, gelig bleek), bn.: *de man werd - bij die vraag; evenzoo: -bont: een -bonte koe, geelachtig bont; -bruin: de -bruine heide in den zomer, grijsbruin; -geel* (eenigzins geel): -gele tinten; -grijs (fletsgrijs): -grijze oogen; -groen (flets-groen), -rood (vuilrood), bn.
Vaalt (mestkuil, mesthoop), v. vaalten.
Vaam (samentrekk. van vadem, lengte van 1.68 M.), m. vamen.
Vaam'hout (hout, dat men bij den vaam verkoopt), o. gmv.; zie *Vadem*.
Vaan (banier, ook wimpel), v. vanen: *de - van den vooruitgang, de - des oproers*.
Vaan'del (banier, veldteeken; ook vierkant

stuk doek, hangend aan een stok, waarop figuren, opschriften, zinnebeelden b.v. bij processies gedragen), o. -en, -s; -drager, m. -s; -standaard (vaandelstok), m. -en, -s.
Vaan'drig (vaandeldrager in het leger), m. -s: ook officier der landweer of bij het reservekader.
Vaan'dringsplaats (ambt of post van vaan'drig), v. -plaatsen.
Vaar (vrees, gevaar, angst), v. gmv., vero.: *hij kent - noch vreeze*.
Vaar'aal (zekere viach), m. -alen.
Vaar'dig (eig. tot de vaart gereed of bereid), bn. en bw.: *maak u -*, *ik sta -*; *hij is - met de pen, vlug, bijdehand; maak - de groene banieren der vreugd!* (Bogaers), gereed; -er, -st; -heid (behendigheid, vlugheid), v. gmv.
Vaar'geul (diepste gedeelte van een vaarwater, nauwe doortocht tusschen twee banken in zee), v. -en; zie *Stroomdraad*.
Vaar'koe (vaars, jonge koe), v. -koeien.
Vaars (jonge koe van 7 maand tot 2 jaar oud), v. vaarsen.
Vaar'schroef (ronde schroefbout, ronde spil met schroefdraad, waaraan de moerschroef past), v. -schroeven.
Vaart (verwant met varen, d. i. gaan: tocht, reis), v. -en; zie: *Bede -*, *Hemel -*, *Heir -*, *Kruis -*, *Sledevaart*.
Vaart (gang, snelheid), v. gmv.: *de - van een sneltrein, iemand in zijn - stuiten*; zegsw. *het zal zoo'n - niet nemen, zoo erg niet zijn*.
Vaart (koers, richting), v.: *het schip nam zijn - naar Ostende, naar Londen, enz.*
Vaart (het varen, de scheepvaart, het zeebouwen), v.: *de groote -*, *de vaart op Indië; binnen -*, op de rivieren; *buiten -*, op de zeeën; *een schip in de - brengen*, op zee; *een schip bestemd voor de groote -*, b.v. voor O-Indië.
Vaart (kanaal), v. vaarten: *wandelen lange de -*; *de Willems - in Overijsel*.
Vaartje (vadertje), o. -s: zegsw. *hij heeft een aardje naar zijn -*, de jongen lijkt in 't goede, meest in 't slechte, op zijn vader.
Vaartuig (schip, schuit), o. -tuigen.
Vaarwater (waterweg, kielwater), o. -s: zegsw. *iem. in het - zitten*, hem tegenwerken, hem dwarsboomen.
Vaarweg (waterweg), m. -wegen.
Vaarwel (heilwensch als afscheid, afscheidsroep), tw.; als zn. (afscheid), o.: zie *Adieu*.
Vaarwelzeggen, ik zeide -, ik heb -gezegd, en -gezeid: *iem. -*; *aan de aarde -*, sterven.
Vaas (kruik, urn), v. vazen: *een porseleinen -*, *een Grieksche -*, *een amphora, een antieke -*.
Vaastbundel (vezelbundel), m. -bundels.
Vaastdoek (wischoek), m. -doeken: zegsw. *hij is zoo slap als een -*, hij is erg zwak.
Vaatje (klein vat), o. -s: zegsw. *uit een ander - tappen*, op andere wijze iem. toespreken of iets behandelen; z. *Paters vaatje*.
Vaatsch (verschaald, laf), bn. en bw.: *deze wijn smaakt -*, naar het vat; -held, v. gmv.
Vaastvlies (vlies, gelegen als bekleeding onder het oogvlies), o. -vlielen.
Vaastwerk (allerlei vaten; ook keukengereedschap: schotels, borden, enz.), o. gmv.
Vacant (openstaand, onvervuld, ledig, onbezet), bn.: *een -e zetel, e. -e post*.

Vacantie (rusttijd, verpoosing, het vrij-zijn van dienst in een of anderen werkkring), v. -s, -tiën: kamer van -, rechtst. onvolledige zitting van rechtbank of hof in den vacantielijd tot afdoening van loopende zaken.

Vacantie cursus (cursus, in den vacantielijd gegeven, en wel voor onderwijzers b.v. aan een hoogeschool), m. -sen, in Luik worden -cursussen gegeven in de Fransche taal en wel aan de universiteit; -dag (vrije dag voor school of kantoor), m. -dagen, zie Holiday; -kaart (spoorkaart, in den zomertijd d. i. van 1 Juli tot 1 Oct. uitgegeven), v. -en: een - kost voor één dagreis f2, f3 of f4, naar de klas; -kamer, v. -s, zie Vacantie; -kolonie (inrichting, waar zwakke of ziekelijke kinderen uit den minderen stand den vacantielijd kunnen doorbrengen), v. -s, -koloniën: de - is meest in een boschrijke streek, aan zee, of op een ruime heide; -reis (reis, die men in de vacantie doet), v. -reizen; -tijd (tijd der vacantie, duur der vacantie), m. gmv.; -werk (schoolwerk, dat in den vacantielijd moet afgemaakt worden), o. gmv.

Vacatie (tijd, aan iets besteed, b.v. door een advocaat), v. -tiën, -ties; -geld (loon, salaris voor elke vacatie), o. -gelden. (c = k).

Vacatie (het niet-gevuld-zijn van eenig wereldlijk of kerkelijk ambt), v. -s, -tiën.

Vacatuur, **vacature** (Fr. opengevallen betrekking of ambt), v. -turen, -tures; -beurt (Herv. predikbeurt op een plaats, die in den ring vacant is), v. -beurten.

Vaccinateur (dokter-inenter) m.-s. (cc = ks).

Vaccinatie (koepok-inenting), v. -ties, -tiën; -bewijs (bewijs, dat men gevaccineerd is), o. -bewijzen. (t = ts).

Vaccine (koepok-inenting), v. gmv. (cc = ks).

Vacillendwang (wettelijke verplichting tot inenting, voor schoolleerlingen), m. gmv.

Vaccineeren (met koepokstof inenten).

Vaccinogène, bn.: een park -, plaats, waar pokstof direct van het kalf kan genomen worden; lees: vak-sien-oo-zij'ne.

Vacceren (openvallen, openstaan): een post of betrekking kan -, -d goed, o.: goed, waarvan de eigenaar niet bekend is.

Vacceren (zitting of ziddag houden).

Vacht (vlies, schapehuid met de wol), v. -en.

Vacilleeren (Fr. wankelen, weifelen; besluiteloos zijn); -la'tie, v. -s, -tiën.

Vacuum (ledige ruimte, de ijle; toestand van iets, dat ledig is), o.; lees: va'-ku-um.

Vad'dah (een persoon uit het wilde ras van menschen, die in de bosschen van Ceilon wonen), m. -s.

Vad' dem (scheepst. lengtemaat: 125² deel eener kabellengte, elk deel is 6 voet of 1.68 M.), m. vademen: de zee is hier honderd - en diep; ook: en -s hout gekapt, (Tollens), d. i. stapels van 6 voet afmeting, zie Vaamhout.

Vademe'eum (oorspr. een gebedenboekje, in Keulen verschenen, 1709: verklarend zakboekje, leidraad, handleiding), o. -s: Vade mecum, bet. Ga met mij! (e = ee).

Vademen (bij den vadem meten), ik heb gevademd: hout -.

Vader (hoofd van het gezin), m. -s: een goed -, deze kinderen verloren reeds vroeg hun -, verzorger, opvoeder; bij overdracht: de - van een weeshuis; zie: Schoon-, Stief-, Pleeg-, Ziekenvader; fig. God

is de - der weezen, beschermer, onze Hemelsche -, God; Oranje heet de - des Vaderlands; onze burger-, de burgemeester; de Heilige -, de paus.

Vader (kerkelijk schrijver van beteekenis uit de eerste tijden), m. -s; zie: Kerkvader en Kerkleeraar.

Vaderachtig (vaderlijk, op de wijze van een vader), bn. en bw.: hij sprak op - en toon; hij doet zoo -; meer: Vaderlijk.

Vaderen (voorouders), m. mv.: onze - hielden zich met die dingen niet op, (C.O.); der - erf, ons land; de roem onzer -; zegsw. tot zijn - gaan of verzameld worden, d. i. begraven of eigenlijk bijgezet worden in het familiegraf, zie Patres.

Vadergek, m., verg. Moedergek; -gekje o. -s, zie Moedergekje; -hand (fig. beschermende hand, ook: Gods hand), v. gmv.: alles wordt gespijsd uit uw wijze -, (Feith); -hart (eig. hart v. e. vader, fig. liefde v. e. vader), o. -en; -huis (het ouderlijk huis), o. gmv., fig. de Hemel; -land (eig. het land, van de vaderen geërfd), o. gmv.; -lander (patriot), m. -ers; -landsch (tot het vaderland behoorend), bn.: -e zeden, de -sche geschiedenis; -landschgezind, bn.: -heid, v. gmv.; -landlievend (het vaderland beminnend), bn.: een - volk, een -e daad;

-landsliefde (liefde voor en trouw aan het gemeenschappelijke vaderland), v. gmv. **Vaderlijk** (lievevader), m.; -Hief (slaapmuts), m. -s: smerige Jan, met zijn - en zijnevaats, (Potg.), nl. de kok; de muziek klinkt er als een pijpsteel in een -, (Klikspaan); -lijk (als een vader of des vaders), bn. en bw.: een -e vermaning, hij sprak -; de -e macht, nl. des vaders, -er, -st; -loos (zonder vader), bn. -loose; -moord, m. -en: de - werd bij alle volken vreeselijk gestraft; -moorder, m. -s; -moorder (scherts. ouderwetsche heeren-halsboord met ver vooruitstekende punten), m. -s; -oms' (R.-K. het gebed des Heeren, het Onze Vader), o. -onzen; -schap (het zijn van vader), o. gmv.: het - legt allerlei plichten op; -stad (geboortestad), v. gmv.; -vreugde (de vreugde, zich vader te gevoelen), v. gmv., ook, de vreugde van den vader over 't geluk van zijn kinderen.

Vad'sig (lui, slaperig), bn. en bw., -heid, v.

Vae victis! Lat. Wee den overwonnenen!

Vagebond (landlooper, schooiër), m. -en.

Vagebondeeren (als landlooper zwerfen).

Vagen (wegvegen), ik vaagde, heb gevaagd.

Vagevuur (R.-K. fig. een vuur, dat vaagt of reinigt: plaats van reiniging, louterings-

plaats), o. gmv.

Vak (afgesloten ruimte, hokje in een kast), o. -ken, ook: afdeeling, zie Tijdvak.

Vak (ambacht, middel van bestaan, betrekking, beroep), o. vakken.

Vak (tak van wetenschap), o. -ken: in welk - geeft hij les? in de geschiedenis.

Vakerig (slaperig), bn.: ze kijken met -e oogen, -er, -st; -heid, v. gmv.

Vak'genoot (ambt- of beroepsgenoot), m. en v. -genooten, vr. ook: -e, zie Collega;

-leeraar (leeraar, die één, ook twee vakken doceert), m. -s, -aren; -leerling, m. en v. -en; -onderwijs (nl. in eenig vak van wetenschap), o.; -onderwijzer, m. -s;

-term (term. eigen aan een beroep of bedrijf), m. -en; -tijdschrift, o. -en.

Vak'school (school, waarin voor eenig vak wordt opgeleid), v. — scholen; de kweekacholen en normaallessen zijn — scholen; ambachtscholen, idem, enz.

Vak'vereeniging (vereeniging van loonarbeiders, beambten, ambtenaren, ten doel hebbende: handhaving en verbetering van hun arbeidsvoorwaarden), v. — en: het Ned. O. G. is een groote — van onderwijzers.

Val (het vallen), m. gmv.: de wetten van den vrijen —; de — van een koningshuis; spreekw. Hoogmoed komt vóór den —, d. i. eerst komt de hoogmoed, en dan komt de ondergang, zie Hoogmoed; hij werd ten — gebracht.

Val (werktuig, om dieren te vangen, vangknip), v. — len: de rat is in de —, klem; zegsw. in de — loopen of geraken, er in loopen, eig. gevangen worden, verstrikt worden.

Val (strookje, rabatje), v. vallen: een oude schoorsteen met een gebloemde —; in deze tent, tusschen staatsiegeordijnen en schoorsteenvallen, (C. O.); zie Rabat.

Val (scheepst. talie, reep, hijschlijn), o. — len.

Val'a, Germ. myth. zieneres of profetes, door Odin geraadpleegd.

Val'a-bel (geldig, aannemelijk, rechtsgeldig), bn.

Val'avond (schemering), m. — en: met — binnenvolgen, bij schemeravond, (V. Lov.), Vl.

Val'bijl (eig. neervallende bijl.; onthoofdingswerktuig), v. — en; zie Guillotine.

Val'blok (scheepst. hijschblok), o. — ken, — s.

Val'brug (ophaalbrug), v. — bruggen.

Val'e (vaarwel, wees gezond), tw., zie V.

Val'entijnsdag (feestdag, vooral als volkspret geveerd op het platteland van Engeland, 14 Febr.), m. — dagen; de — is daár, wat ons Sinterklaasfeest is, de dag der surprises, vooral voor jongelui en verloofden.

Valeriaan', v. — ria'na (plantk. kruiden en halfheesters met vertakten stengel, in Mid-den- en Noord-Europa groeiende), v.: de wortel der — bevat een belangrijk geneesmiddel.

Valeriaan' (een etherische olie, uit den wortel der valeriana verkregen, geneesmiddel), o.: — is een krampstillend middel; — zuur vloeistof, uit valeriana gedistilleerd), o.

Val'eur (Fr. waarde, bedrag), v. gmv.; zie Non-valeur.

Val'fouw (vogelnet, slagnet), v. — en.

Val'gordijn (rolgordijn), o. — en.

Val'hoed (beschuttend hoedje voor pas loopende kinderen), m. — en.

Val'l, **Wall**, Germ. myth. jongste zoon van Odin, voortreffelijk boogschutter.

Valida'tie (hand. geldig-verklaring, erkenning, aanneming v. een wissel), v.

Val'ld'gezond, krachtig; geldig in rechten), bn.

Val'ld'eeren (geldig maken of als geldig verklaren in rechten; crediteeren).

Val'ld'itot' (geldigheid, geschiktheid), v. gmv.

Val'ies (Fr. valise: lederen reistasch), o. — zen.

Valk (dagroefvogel), m. — en: zie Boom-, Edel- en Torenvalk; fig. Orde van den Witten —, ridderorde van Saksen-Weimar.

Valk'neel (ei van een valk), o. — eieren.

Valk'entier' (africhter v. valken, vroeger: dienstman; verbonden a. h. huis v. e. edelman, voor de valkendressuur), m. — en, — s.

Valk'entiers'hand'schoen (zwaar-leeren handschoen v. d. valk'entier), m. — en; — jongen (-helper), m. — s; — tasch, v. — tasschen.

Valk'enjaecht (jacht met valken), v. — en;

— kap (bedeksel der valkenoogen), v. — pen;

— nest, o. — en; — oog (fig. scherpe blik), o.

— oogen; — vlucht, v. gmv.

Valk'erij' (kunst, om valken af te richten; de jacht met valken), v. gmv.; ook: valkenhuis, en dan: valkertjen.

Valk'hof (oude burcht bij Nijmegen, thans ruïne), o. gmv.: het — werd vermoedelijk gebouwd door Kareel den Grooten, thans bestaat nog de schulp van één der kapellen.

Valk'parkiet (vogel van Australië), m. — en.

Val'kruid (heideplant, wonakruid), o. gmv.

Val'l'e' (Fr. laagvlakte in een bergland), v. — en.

Val'l'en, ik viel, ben gevallen: de droppels —, de hagel valt, neervallen; de arbeid valt mij zwaar, de dag valt mij lang, is; duitend strijders vielen, sneuvelden; hij liet een stuiver per el —, sloeg af, er is geen woord over gevallen, gezegd; de avond valt, daalt; iem. in de rede —, iem. onderbreken, zie Interrumpeeren; die japon valt goed, heeft een goeden snit; in slaap —, geraken; Kerstmis viel op Dinsdag; de keus viel op een ander; dat zal in het oog —, loopen.

Val'l'end (onvult. deelw. van vallen), bn.: de — de ziekte (epilepsie), zekere zenuwziekte, waarbij de patiënt stuiptrekkend in onmacht valt; — e sterren; — water, sb.

Val'l'icht (licht, dat van boven invalt, ook het toestel zelf), o. — en.

Val'l'ing (het hellen, strekken, loopen), v. gmv.: de — van den mast; de — van de kust; de — van den achterstevan.

Val'l'ing (verkoudeheid), v. gmv. Vl.

Val'l'uk (vallend luk, zolderluk), o. — en.

Val'l'net (slagnet, vogelnet), o. — netten.

Val'o'rem (ad), Lat. naar de waarde.

Val'orisa'tie (hand. waardebepaling), v. gmv.

Val'poort (vestingpoortje, scheepst. geschutpoort), v. — en.

Val'reep (scheepst. touw aan de scheepstrap, waaraan men zich kan vasthouden bij 't op- of afdalen v. die trap, welke buitenboords hangt; ook die plaats zelve), m. — respen: eenglaasje bij of aan den —, ten afscheid.

Val'reepsbord (zijkant v. d. val'reep), o. — borden; — gast (matroos, die dienst heeft bij den val'reep), m. — en; — knoop (een der knopen in het val'reepstouw), m. — en; — trap (trapje bij den val'reep, waarlangs men op het schip komt of het verlaat), v. — trappen.

Val'sch (niet echt), bn. en bw.: een — e handteekening, nagemaakt; een — e sleutel; een — e naam; een — e eed, zie Meeneed; een — e stem; — e schaamte, ongegronde; een — alarm, loos; — zingen, — spelen, onzuiver; iem. — beschuldigen, in strijd met de waarheid; — e getuigenis; — er, meest —; — heid, v. — heden: — heid in geschrifte, bedrieglijkheid.

Val'sch'aard (iem., die in hooge mate onoprecht is, valsch mensch), m. — s.

Val'sch'elijc (op valsche wijze), bw.: iemand — beschuldigen.

Val'sche-mun'ter (iem., die valsch geld maakt), m. — s; zie Muntvervalsching.

Val'sch'erm, o. — schermen, zie Paraschute; — schut (valscherm), o. — schutten; — strik (fig. list, boos opzet), m. — strikken.

Val'u'ita (It. wisselwaarde, muntvoet), v.

Val'wind, m. — en: op de eene kamer kan niet gestookt worden om de valwinden, (C. O.), om de winden, die in den schoorsteen slaan.

Vam'pier (bloedzugnende vleermuis in Suriname en Brazilië), m. — s: hij kleurt te veel

als een -, (Staring), d. i. als een lijk, dat voor - zal gaan speten, om de levenden het bloed af te zuigen, (volksgehoof in Z.-O. Europa).

Van (familiennaam, omtrent vele familienamen met van beginnen), m. vannen: *iem. bij zijn - noemen; hoe is uw -?*

Van, vz.: *ik kom - Amsterdam; - dien dag, sedert; - oudsher*, d. i. sedert oude tijden; - *rechtswege*, volgens het recht.

Vanaf, vz.: - Rotterdam, - Maandag; eig. van Rotterdam af, van Maandag af.

Vansavond (op dezen avond), bw.: *ik kom - zeker; er is - geen concert.*

Vandaag (eig. van dage: op dezen dag), bw.: *het is warm -*.

Vandaal (barbaarsch kunstverwoester), m. -dalen, ook: Wandaal, (Rom. gesch. 455 n. C.).

Vandaan, bw.: *waar kom jij -?*

Vandaar (daarom, deswege), vgw.

Vandalis me, vandalis mus (barbaarsche vernietwoeder van werken van kunst, aldus geheeten naar de Vandalen, een Germ. volkstam, die van uit Afrika in 455 n. C. Rome bemachtigden en de stad 14 dagen lang plunderden), o. gmv.; ook: Wandalis' me.

Vandehandisch, vanderhandisch (rechtterzichsch bij een tweespan), bn.; als zn.: -e, o.

Vaneen (van of uit elkaar), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van eenige samen-gest. w.w., die alle scheidbaar zijn en waarvan de leden der onbep. wijs (uitgezonderd met te) en der volt. deelw. aansengescreven worden, als: Vaneenbarsten, -bersten, -rijten, -rukken, -scheuren, -splijten, -springen; de bet. dezer composita is duidelijk uit die der grondwoorden, aldus: de ballon zal vaneenbarsten (vaneen te barsten), is vaneengebarsten.

Vang (het vangen), m. gmv.

Vang (klein van een windmolen), v. vangen: de molen is door de -, de zaken zijn in de war.

Vang'arm (arm van een poliep), m. -armen.

Vang'dam (kistdam), m. -dammen.

Vang'draad (vangmiddel bij straaldieren), m. -draden.

Van'gen (grijpen), ik ving, heb gevangen: *vlinders -*, de katten - *muisen*; spreekw. Hooge boomen - *veel wind*, zie Boom; zegsw. een *uiltje -*, een *dutje doen*; *iem. in zijn eigen woorden -*, verstrikken, vastzetten.

Vang'lijn (scheepst. meertouw), v. -lijnen.

Vangst, v. vangsten: de visschers hadden een goede -, op de - gaan; de haring -.

Vang'zeil (zeil, om de menschen er in op te vangen, die uit een brandend gebouw springen), o. -zeilen.

Vanhier (daarom, deswege), vgw.

Vaniel'je (de geurige, peulvormige zaadhuisels van zekere Indische en Midden-Amerik. plant), v. gmv., ook wel: Vanille; -boom, m. -boomen; -ijs, o. gmv.; -li-keur, v. gmv.; -stokje, o. -stokjes.

Va'nitas (ijdelheid), o.: - *vanitatum et om'nia vanitas*, ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid, (op deze wereld).

Vanitelt (ijdelheid, pralerij, opgeblazenheid, inbeelding), v. gmv.: - op talenten.

Vanil'le, v. gmv.; zie Vaniel'je. (ill. = ielj).

Vanill'ne (kunstvanielje, uit kruidnagelolie bereid), v. gmv.

Vannieuws (opnieuw), bw.: - beginnen.

Vanouds (sedert oude dagen), bw.: die likeur is - beroemd, van oude dagen af tot nu toe.

Vanwaar (van welke plaats), bw.: - *komt gij?*

Vauwege, vz.: *ik kom - mijn vader*, uit naam van, gezonden door.

Vanzelf, bw.: *dat spreekt -*, uiteraard, ook: Vanzelve.

Vapeurs (Fr. dampen, opstijgingen, fig. kwade luimen, grillen bij dames), v. mv.; lees: *vapeurs*'.

Vaporisator (verdampingswerktuig), m. -s.

Var, War, Germ. myth. godin v. eed en trouw.

Var (jonge stier), m. varren: de varren, 'tjuk nog vreemd, (Bild.)

Va'ren (eig. vederachtige plant, boschgewas), v. -s: er zijn meer dan 2000 soorten van -s: de Adelaars-, de Boom-, de Plum-, enz., zie ald.

Va'ren (reizen, thans te water), ik voer, heb en ben gevaren: - en rijden, (C. O.); op zee -; als stuurman -; zij - op den Levant; ten hemel -, d. i. gaan; *hoe vaart gij? hoe gaat het u? dat laat ik -*, dat laat ik gaan, daar zie ik van af.

Va'renbed (bed van varens), o. -bedden; -kussen, o. -kussens; -mos (mos, dat op varens lijkt), o. gmv.

Va'rensgesel (matroos), m. -gezellen; -man, m. -lieden en -lui; -tijd, m. gmv.; -volk (zeelui), o. gmv.

Va'ria (verscheidenheden, mengselwerk), v. mv.

Varia'bel (onbestendig, veranderlijk), bn.

Variant (andere lezing van een tekst, een versregel, enz.), v. varianten.

Variant (individu, dat een afwijking vertoont, b.v. dier of plant), v. -en.

Varia'tie (verscheidenheid, afwisseling), v. -tien, -ties: hij speelde allerlei -ties van het volkslied op zijn viool. (t = ts).

Varieeren (veranderen, afwisselen).

Variëteit (verscheidenheid), v. -en, (è = ee): -en van rozen, orchideeën, tulpen, enz.

Va'rinas (soort van tabak uit de stad van dien naam in de republiek Venezuela in Z.-Amerika), v. gmv.

Var'ken (veelhoevig zoogdier, zwijn), o. varkens, zie: Mest-, Speen-, Stekel-; een wild -, zie Ever of Everzwijn; spreekw. *Veel -s maken de spoeling dun*, waar velen iets moeten deelen, wordt ieders deel (bij een erfenis b.v.) klein; waar veel kinderen in één gezin zijn, zal 't voor ieder geen vetpot kunnen zijn; *Vieze -s worden niet vet*, kinderen, die al te fijn op den mond zijn, gedijen niet; zegsw. *hij schreeuwt als een mager -*, schril, scherp, pijnlijk voor het oor, verschrikkelijk; *het - is op een oor na gewaschen*, de zaak is op een kleinigheid na in gereedheid; *wij zullen dat - wel wasschen*, wij zullen die zaak wel in orde brengen, al is ze lastig of minder aangenaam, zie Oor.

Var'kenen (scheepst. aan de buitenzijde schoonkrabben), ik heb gevarkend; zie Hoggen.

Var'kensblaas (blaas van een varken), v. -blazen; -borstel (één rughaar van een varken), m. -s; -darm, m. -en; -distel (kruisdistel), v. -s; -draf (-spoeling), m. gmv.; -drijver m. -s; -fokker, m. -s; -fokkerij (het fokken van varkens, plaats der fokkerij), v.; -gras (een soort van duizendknoop), o. gmv.; -haar, o. -haren; -hoeder (-oppasser), m. -s; -hok, o. -hokken; -karbonade (gebraden varkensrib), v. -s; -kluijfe, o. -s; -kooper (handelaar in varkens), m. -s; -kop (zuijns-hoofd), m. -koppen; -kost (-voeder, fig

slechte kost, m. gmv.; -**kot** (hok voor varkens, minacht: morsige woning), o. -kotten; -**kotelet** (gebraden varkensrib), v. -koteletten, zie Kotelet; -**krap** (-rib), v. -pen; -**lapjes** (stukjes varkensvleesch), o. mv.; -**met** (gehakt varkensvleesch), o. gmv.; -**metworst** (worst van varkensmet), v. -en; -**reuzel** (-reuzelvel), v. gmv.; -**rib**, v. -ribben; -**slachter**, -**slager**, m. -s; -**stal**, m. -len; -**trog** (voederbak voor varkens), m. -gen; -**vet**, o. gmv.; -**vleesch**, o. gmv.; -**voer**, o. gmv.; -**worst**, v. -en; -**ziekte** (vlekziekte onder de varkens), v.

Varscheballe (scheepst. kuip of vleesch-tobbe), v. -ballies; (ook naam van den persoon aan boord, die het vleesch, het spek of de visch heeft te ververschen), m. -ballies; ook, Verscheballe.

Vaselfme (reukelooze, olieachtige zelf, b.v. voor winterhanden), v. gmv. (s=z).

Vast, bn.: de -e grond, een - weefsel, niet los, solide; -e spijzen, niet vloeibaar; een -e ster, geen dwaalster; -e prijzen, bepaald; een -e slaap, diep; een - karakter, standvastig; een -e hand van schrijven, kloek, niet-beverig; een - geloof, onwankelbaar; een - vertrouwen, grondig; - weer, bestendig; hij verkoopt al wat los en - is, d. i. roerende en onroerende goederen; een -e meid, d. i. inwonend, geen Dagmeisje, of Loopmeisje; met -e hand, d. i. krachtig; bw. hij komt -, stellig; iets - beloven; hij zit - in den zadel, ferm, flink; - gelooven, stellig, zie Vastelijk; - staan, stevig; - in zijn schoen staan, zie Schoen; -heid (stevigheid, fig. zekerheid), v. gmv.

Vast (reeds, intusschen, middelertijd), bw.: begin maar -; ik zal - het valies pakken.

Vast (aaneen, hecht, niet los, dicht, gesloten), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; de leden der onbep. wijs (uitgezonderd met te) en die der volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: **Vastbakken**, -binden, -nestelen, -pluggen, -praten, -redeneeren, -zetten, -zitten, b.v. Ik zal het vastbinden, om het vast te binden, ik heb vastgebonden; de bet. van deze vele composita is uit die der grondwerkwoorden duidelijk; zie verder onder de titelwoorden.

Vastbakken (aan de pan bakken), de biefstuk bakte -, het vischje is -gebakken.

Vastberaden (vastbesloten, standvastig), bn.: een - man, een man van overtuiging en wilskracht, -er, -st: -heid, v. gmv.

Vastbinden (door binden vastmaken), ik bond -, heb -gebonden: e. tak -, e. hond -.

Vasteland (een der vijf groote aardeelen), o. -en, ook: Continent.

Vastelandsklimaat (klimaat van landen ver van zee), o. gmv.: het - geeft warme zomers en koude winters.

Vastelijk (zeker, stellig), bw.: - gelooven.

Vasten (R.-K. gebod van versterving), v. gmv.: de - schenden, de - overtreden.

Vasten (R.-K. vastentijd), v. gmv.: de groote - duurt van Aschdag tot Paschen; zie Vastendag.

Vasten (R.-K. zich onthouden v. spijs, slechts eenmaal daags een volien maaltijd gebruiken), ik vastte, heb gevast: zegsw. daar zult gij van -, dat zal u tegenvallen, dat krijgt ge niet.

Vastensvond (eig. de dag of avond vóór

de vasten, bij uitbreiding: de drie dagen vóór Aschwoensdag, alsdan was het oudtijds vetpot), m. -en, zie Carnaval; -gek (-vierder), m. -ken; -vreugd (-pret), v. gmv.

Vastenbrief (R.-K. bisschoppelijk schrijven, van den kansel af te lezen des Zondags vóór Aschwoensdag, bij gelegenheid van het verleenen der vastendispenaties), m. -brieven; -dag (R.-K. dag van geheele onthouding; alleen is een volledig middagmaal zonder vleeschspijzen toegestaan en 's avonds een minieme portie brood), m. -en; -dispensatie (R.-K. veroorloofde vrijheden, omtrent de onthouding in de 40-daagsche vasten), v. -s, -tiën, (t=ts); -mandement (R.-K. vastenbrief), o. -en; -meditatie (R.-K. overweging van het lijden en sterven van Jezus op een bepaalden dag der week in den vastentijd), v. -s: -preek (R.-K. preek over het lijden van Jezus), v. -en, zie Meditatie; -tijd (R.-K. de zes weken vóór Paschen), m. gmv., zie Vasten; -wet (R.-K. geheel van bisschoppelijke voorschriften omtrent het vasten), v. -wetten.

Vasthouden (omvatten, omklemmen), ik heb -gehouden: een kind -; zich aan iets -, z. klemmen aan, fig. in iets volharden.

Vasthoudend (oeris, inhelig, karig, taai), bn., -er, -st: -heid, v. gmv.

Vastigheid (zekerheid), v. -heden, onroerend goed: vastigheden veilen; oudtijds schans, fort.

Vastklampen, zich (z. vastklemmen), ik klampte mij -, heb mij -geklampt: z. aan een vijandelijk schip -, zegsw. z. aan een stroohalm -, ijdel naar redding pogen, zie Stroohalm; -nestelen (met nestels vastmaken), ik nestelde -, heb -genesteld; -nestelen, zich (eig. ergens een vast nest maken, fig. z. er voorgoed vestigen), bij nestelde zich daar -, heeft zich in dat dorp -genesteld; -pluggen (vastninnen), ik heb -geplugd; -praten (met zich zelf in tegenspraak brengen, vastzetten), ik praatte hem -, heb hem -gepraat: zich -, met zich zelf in tegenspraak komen; -redeneeren (door te redeneeren vastzetten), ik redeneerde hem -, heb hem -geredeneerd: zich -, zich vastpraten; -stellen (bepalen, besluiten), ik stelde -, heb -gesteld: den dag eener vergadering -, iets in een vergadering -; -zetten (zoo zetten, dat het vaststaat en zich niet kan bewegen), ik zette -, heb -gezet: een beid op een pedestal -, scheepst. een roer -, een zeil -; in de gevangenis zetten; fig. geld op iem. -, een rente voor zijn vrouw -, beleggen, op naam van de betrokkene doen zetten; iem. -, zie: Vastpraten, Vastredeneeren; -zitten (moelijk van een vaste plaats te krijgen zijn), het zat -, heeft -gezet: die spijker zit -; scheepst. het schip zat - op een bank, de schuit zat - en bleef -, (C. O.), aan den grond zitten; fig. de redenaar, de predikant bleef -, kon niet verder; hij heeft een maand -gezetten, in de gevangenis.

Vat (greep), m.: zegsw. niets heeft - op hem, invloed; - op z. geven, z. blootstellen.

Vat (stam van vatten, bevatten: vaatwerk), o. vaten, zie: Drinkvat, Wierookvat, Zoutvat; spreekw. Holle -en klinken het meest of hardst, weethieten hebben het hoogste woord; wat in het - is, verzuurt niet, eig. wat men goed heeft ingemaakt, bedert niet, fig. uitstel is nog geen afstel, uitgesteld is

niet verloren; dat is nog niet in het vat, waarin het zuren moet, het is nog niet gereed, niet op zijn bestemming; bloedvaten, ontl. aderen, buizen; de gewijde -en, (R.-K.) offerkelken, enz.; het zwakke vat, Bijbel, vrouw.

Vat (handel, vochtmaat = 1 HL.), o. vaten.

Vat (wijnmaat van 4 okshoofden, elk van 6 ankers of v. 220 L.), o. vaten; zie Barrique.

Vatbaar (spoedig bevangen wordende), bn.: hij is zeer - voor kou; fig. hij is niet - voor verbetering, ontvankelijk; fig. bevattelijk, geschikt: - voor onderwijs.

Vatbaarheid (bevatbaarheid, geschiktheid, aanleg), v. gmv.: een goed redenaar schikt zich naar de - zijner toehoorders; hij heeft weinig - voor abstracte studie.

Vatboter (ingemaakte boter), v. gmv.

Vat'ten (op vaten doen), ik vaat'te, heb gevaat.

Vaticaan (paleis te Rome, gebouwd op den heuvel Vaticanus, residentie van den paus; het grootste paleis der wereld, het bevat duizend zalen en kapellen), o.; bij uitbreiding: de pauselijke regeering; zie Curie.

Vaticaanisch (van, op, betreffende het Vaticaan), bn.: het - concilie (1869-70).

Vat'sel (uit den stam vat + sel, d. i. middel om te vatten; handvat'sel), o. vat'sels.

Vat'ten (grijpen, beetpakken), ik heb gevat: iemand bij den arm -, dat zeil wil geen wind -, het anker - niet; fig. e. koude -, op doen, beetkrijgen; fig. vuur -, in drift geraken, boos worden; een edelsteen in goud -, zetten; in lood gevatte ruitjes; zegsw. gevat zijn, zie ald.

Vandeville (Fr. kluchtspel, met liedjes doorweven, welke begeleid worden door instrumentale muziek; zaal, waar zulke kluchtspelen opgevoerd worden), v. -villes; lees: voodviele.

Vauxhall (Eng. lusihof der 18e eeuw, te Londen bij de Vauxhall-brug, welke wegens zijn prachtige verlichting en aangename muziek: concerten, bals, vuurwerk, illuminatie veel bezocht werd; thans verlichte tuin met muziek), m. -s; lees: voks'-haol.

Vasal (gesch. leenman), m. vazallen.

Vechten (strijden, kampen), ik vocht, heb gevochten: honden en katten -; wilde dieren -; twee of meer personen kunnen -; - op een barricade, eig. in dagen van oproer zijn leven veil hebben of wagen; zegsw. - tegen de Bierkaai, zie Bierkaai; -er, m. -s.

Vechterhand (-wijze, alvechtende), bw.

Vechterij (vechtpartijtje), v. vechterijen.

Vechtersbaas (iem., die een baas is in 't vechten en het gaarne doet), m. -bazen.

Vecht'lust (sterke neiging tot vechten), m. gmv.: de - zat ons volk in 't bloed, dien had het van zijn Germaansche voorvaderen geërfd.

Vecht'partij (gevecht), v. -partijen.

Ve'da (eig. wetenschap; heilig boek der Hindoes), m. de vier veda's. (e = ee).

Ve'del, veel (violet), v. vedels, vedelen, veelen: Jannetje haalde een - voor den dag, (Potg.)

Ve'delen (op de vedel spelen), ik heb gevedeld; -aar (vioolspeler), m. -aars.

Ve'der, veer (vogelpluim), v. vederen, veders; veeren; zie: Slagveder, Staartveder, ganze-, kippe-, pauw-; spreekw. Men kent de vogels a. h. veeren, uiterlijk; iemand in de veeren zitten, hem tegenwerken, hem afbijten; hij kan weer een - van zijn mond blazen, begint op te leven; hij kan geen - van zijn mond blazen, is zeer zwak en uitgeput; pronken met eens anders -, eig. met sieraden,

fraaie kleedij, of met het werk van een ander: een - laten; hij (krankenbezoeker) stapte de tafeltjes weer langs, niet zonder een - te laten, (Potg.), gehekelid te worden; -achtig (als vederen, op vederen lijkende), bn.: -bont, -e wolkjes; -bal (pluim, of kuifbal), m. -ballen; -bos (bos van pluimen), m. -bossen; -vormig (den vorm van een veder hebbende), bn.: -e varens, -e bladribben; -mot (avondulindertje), v. -motten; -wolk (losse, doorschijnende wolk, die door vorm en blanke kleur aan een veder doet denken), v. -en; de -en vormen meestal strooken, die als een waaijer zich uitbreiden.

Vedet'te (Fr. ruiterwacht, schildwacht der ruiterij; witerste post op wallen), v. -n, -s: en -, Fr. toon. met groote letters op één regel alleen gedrukt staande b.v. op een theater-affiche, goed in 't oog loopend. (en = an).

Vee (kuddenvee, huisdieren), o. gmv.: gewold -, gevederd -, grof - (koesien), v. -n, -s: (schapen); fig. plebs, janbagel, b.v. dat is - van Laban, een troepdeugnieten; zie: Rundvee of Hoornvee en Slachtvee.

Vee'arts (veedokter), m. -artsen.

Veeartsenij (geneesmiddel voor het vee), v. -en; -kunde (wetenschap, die de ziekten en gebreken der huisdieren leert kennen, genezen en voorkomen), v. gmv.; -school (school, ter opleiding van veeartsen), v. -scholen; de - te Utrecht is in 1821 geopend.

Vee'boot (stoomboot voor 't vervoer van vee), v. -en; -fokker (iem., die vee fokt), m. -s, zie Vetweider; -houderij (het hebben van vee), v.: de - in Palestina bepaalt zich tot schapen, geiten, rundvee en pluimgedierte; -man (-fokker), m. -lui, vero.: -man houdt zich bij zijn vee, (Poot); -markt (beestenmarkt), v. gmv.; -pest (typhouse ziekte onder het hoornvee), v. gmv.; -pestkordon (kring v. militairen, die een streek, door veepest geteisterd, afzetten), o. -s; -rijk (rijk aan vee), bn.: 't - Nederland, (Poot); -stal (runder- of koestal), m. -len; -stapel (het in eenig land, kolonie aanwezige vee samen), m. gmv.; -teelt (-fokkerij), v. gmv.; -tentoonstelling (expositie van rundvee), v. -en; -voeder (-voedsel), o. gmv.: lijnkoek, rapen, beetwortels als -voeder; -ziekte (ziekte onder het vee), v. -n, zie: Mond-en-Klauwzeer, Miltvuur, Veepest.

Veeg (het vegen), m. gmv., bij uitbr. een streek, slag; hij gaf hem één -, twee vegen; zegsw. hij kreeg een - uit de pan, een slag.

Veeg (feeks, booze vrouw), v. vegen.

Veeg (hachelijk, dreigend), bn.: het was er -; het -e knaapje, in stervensnood; een - teeken, zeer ongunstig; -er, -st; -heid, v. gmv.

Veeg'kruid (plantk. paardestaart, kannewasscher), o. gmv.; -machine (machine, door een paard getrokken, tot hetschoonvegen van straten en wegen), v. -s; -mes (mes, door hoefsmeden gebruikt), o. -messen; -sel (aanveegsel, drek, vuil), o. gmv.

Vee'handel (handel in rundvee), m. gmv.; -hoeder (iem., die op het vee past bij het grazen), m. -s; -keuring (het keuren van het slachtvee), v. -en; -koek (een lijnkoek), m. -en, (stofnaam), v. gmv.; -kooper (veehandelaar), v. -s.

Veel, v. veelen; zie Vedel.

Veel (verwant met vol), telw. meer, meest: er zijn veel appels aan dien boom, een groote

menigte; wij hebben meer appels dan peren; hij haalde de meeste punten; z. Meer, Meest.

Veelal (meermalen, meestal, gewoonlijk), bw.

Veelarm (poliep, inktvisch), m. -en; -**belevend**, bn.: een - jongmensch, die veel voor de toekomst belooft; -**beteekenend** (veel uitdrukkelijk), bn.: een - zwijgen, een - e glimlach, een - hoofdschudden; -**eer** (liever, eerder), bw.; -**gelliefd** (zeer bemind), bn.: - e ouders; -**godendom** (vereering van veel goden), o.: bij de Grieken en Romeinen had men het -, ook: Polytheïsme; -**held** (menigte, aantal), v.: de - mijner werkzaamheden; de - der jonge doctoren, (C.O); -**hoek** (meetk. figuur met meer dan drie hoeken), m. -en: het vierkant is een -, een onregelmatige -; -**hoe'kig**, bn.: een - hoekige figuur; -**hoe'vig** (dierk. met meer dan twee hoeven), bn.: de olifant, het varken is -; -**hoe'vigen** (dikwijdige dieren, pachydermen), m. mv.; -**hoof'dig** (met veel hoofden), bn.: de - e hydra, fig. een - e regeering, bestuur, door veel personen als één college; -**ja'rig** (veel jaren geduurd hebbende, over veel jaren loopende), bn.: een - e ondervinding; -**klen'rig** (bont, geschakeerd), bn.: - e bloemen; -**heid**, v. gmv.; -**knoo'pigen** (plantenfamilie), v. mv.: de zuring en de duizendknoop behooren tot de -; -**ledig** (uit meer dan twee leden bestaande), bn.: een - onderwerp van een volzin, een - e grootheid; -**licht** (wellicht), bw.: 't is nu - reeds te laat; -**maal** of -**maals** (vele keeren, dikwijls), bw.; -**meer** (veeler), bw.; -**min** (veel minder), bw.; -**omvattend** (ruim, breed), bn.: een - e taak, een - e kennis; -**prater** (babelaar, snapper), m. -s; -**praatster**, v. -s; -**schrijver** (broodschrijver, oppervlakkig schrijver), m. -s; -**schrijvertij** (het schrijven om den broode), v. gmv.; -**snar'ig** hebbende veel snaren), bn.: de - e citer; -**stemmig** (drie- of vierstemmig), bn. en bw.: een - gezang; - zingen.

Veelszins (op meer dan één wijze), bw.; zie: Alleszins, Anderszins, Geenszins en Zin.

Veel'te (veelheid), v. gmv.

Veel'tijds (dikwijls, meestentijds), bw.

Veel'vlak (lichaam met veel vlakken), o. -vlakken: Viervlak, Zesvlak, Achtvlak, Twaalfvlak, Twintigvlak; -**vlak'kig** (veel grensvlakken hebbende), bn.: een icoon - sader is een - lichaam; -**voet** (zeker diertje met veel pooten, ook: zeker plantdier), m. -en; -**vond** (rekenk. getal, waarin een ander getal deelbaar is), o. -en: 12 is een - van 4; -**vond'ig**, bn. en bw., zie Veelvuldig; -**vraat** (marterachtig roofdier), m. -vraten; fig. iem. die veel eet, gulzigaard; -**vul'dig** (veel voorkomende), bn. en bw.: -**heid** (talrijkheid), v. gmv.; -**weter** (iem. die alles en nog wat weet, schijngeleerde, betweter), m. -s; -**weterij'** (schijngeleerdheid), v. gmv.; -**wijvertij'** (polygamie), v. gmv.; -**zij'dig**, bn. en bw.: een - e ontwikkeling, een - talent; een - e kennis, die over allerlei wetenschappen loopt; -**zij'digheid**, v. gmv.

Veem (maatschappij of vennootschap voor het opbergen van goederen in-, en het afleveren uit haar magazijnen), o. veemen: Hoorn had zijn graankoopers -; A'dam heeft nog zijn Blauwhoeden -, d.i. vennootschap tot berging van koopmansgoederen in pakhuizen.

Veem'gericht (gesch. geheim volksgericht in de middeleeuwen in Duitschland), o. -**een**.

Veen (turfland, voormalig moeras, door plantengroei gedicht), o. vennen: laag -, zie Bagerturf; hoog -, zie Steekturf; -**achtig** (gedeeltelijk bestaande uit veen), bn.: in Twente vindt men veel - e gronden; -**baas** (veenboer, ook iem. die toezicht heeft op den veenarbeid), m. -bazen; -**boer** (iem., die een veendertij of turfmakerij heeft), m. -en; -**brand** (brand v. h. veen), m. -en; -**branden** (het wegbranden der bovenveenlaag, om in de asch boekweit te kunnen zaaien), o., zie Veenrook; -**brug** (weg van boomstammen door 't veen), v. -bruggen, vero.; -**damp** (veenrook, haarrook), m. gmv.: de - ontstaat in Mei en Juni door het afbranden der veenkorst in Drente en Overijssel; -**derij'** (turfmakerij), v. -en; -**grond** (turfgrond, uit veenlaag bestaande grond), m. -en; -**huizen** (vroeger evenals Ommerich een kolonie van de Mij. van Weldadigheid; sedert 1859 een rijkswerkinrichting: strafkolonie voor bedelaars, landloopers, enz.), o. gmv.; -**kolonie** (dorp in de vennen, ontstaan langs een trekvaart), v. -s, -koloniën: in Groningen zijn veel - koloniën; -**mol** (rechtvleugelig insect, schadelijk voor land- en tuinbouw), m. -len: de - wordt door den mol tjeurig vervolgd, ook: Aardkrekkel; -**rook** (veendamp), m.; -**werker** (turfmaker), m. -s; -**wertel** (een soort van duizendknoop), v. gmv.

Veer (pluim van een vogel), v. -en; zie Veder.

Veer (veder: metalen springveer), v. -en: een koperen -, een spiraal-, een matras met veeren; de - in een pendule; de - v. e. horloge; zie: Drijfveer, Springveer.

Veer (overvaart), o. veren: de pachter van het - over de Maas; -**boot** (overzetboot a. h. veer), v. -en; -**dienst** (onderneming), m. -en; -**geld** (geld voor het overzetten aan het veer), o. -en; -**huis** (woning en kantoor v. d. veerman), o. -zen; -**loon** (-geld), o. gmv.; -**man** (overzetman), m. -nen, -lui; -**pont** (pont als overzetmiddel a. e. veer), v. -en; -**schip** (schip v. d. veerman), o. -schepen; -**schipper** (veerman) m. -s; -**schuit** (overzetboot), v. -en.

Veer (beurtvaart), o. veren: zijn oom had het - van Breda op Rotterdam; -**man** (beurtschipper), m. -lui, -lieden.

Veer'rem (als een springveer werken, elastisch of veerkrachtig zijn), het veerde, heeft geveerd: deze matras veert niet te best.

Veer'renbed (bed, met veeren gevuld), o. -bedden; -**kussen** (beddekussen), o. -s; -**peul** (peuw, met veeren gevuld), v. -en.

Veer'kracht (eig. de kracht van een spiraalveer, die bij het ophouden van den druk, den vroegeren stand weer inneemt), v. gmv.: de - van staal, elastiek, enz., fig. een man, een volk van weinig -, wilskracht, energie; zie: Elasticiteit en Energie.

Veer'kracht'ig (hebbende veerkracht, elastisch), bn. en bw., -er, -st: - e stoffen, fig. een - gestel, een - volk, de kracht bezittende zich te herstellen na ziekte, na volksramp.

Veertien (tien en vier), bep. telw.: de Bree -, een zandbank op onze westkust, zegsw. de Bree - opgaan, het slechte pad opgaan; -**daagsch** (om de veertien dagen), bn.: een - tijdschrift, ook, gedurende 14 dagen: een

-e reis; -de (ranggetal), bn.: Lodewijk de -; -derhande, -lel, soortgetal: hier zijn - gebakjes; -honderd, telw.: zijn jaarwedde bedraagt - gulden, d. l. 14 X 100; -jarig (14 jaar oud of durende), bn.: een - meisje, een - verblijf in W.-I.; -maal (14 keer of werf), bn. en bw.; -vond, o. -en: 28 is een - van 2; -vondig, bn. en bw. **Veertig** (4 maal tien), bep. telw.: de Raad van - in Venetië; mv.: wij waren met ons -en; lees: feertig, welke uitspraak analoog is met die van vijftig, zestig, zeventig; -daagsch, bn.: R.-K. de -e vasten, de groote vasten vóór Paschen van 40 dagen, waarbij de Zondagen niet meegerekend worden; -er (iemand van veertig jaar, ook: wijn van dien ouderdom, alsmede een schip met veertig stukken), m. -s; -erhande, -lel, soortgetal: daar staan - rozen; -jarig (40 jaar oud of durende), bn.: een - man, een - oorlog; -maal (40 keer of werf), bn. en bw.; -ponder (gewicht, kogel van 40 pond), m. -s; -ste (ranggetal: op de 40e plaats, ook 1/40), bn.; -tal (een hoeveelheid van veertig), o. -len: een - leerlingen, ongeveer veertig; -nur(-uren)-gebed (R.-K. aanbidding van het uitgestelde Allerheiligste gedurende dien tijd; gebruik, ontstaan in Milaan in 1534), o.: het - duurt thans drie dagen, daar het 's nachts onderbroken wordt; -vond (veertigmaal een zekere eenheid of hoeveelheid), o. -en: 200 is een - van 5; -vondig, bn.: een -voudige oogst. **Veete** (haat, wrok), v. -n: de kruistochten maakten een einde aan vele -n onder den adel; de - tegen de Belgen, (C. O.), vijandschap; zie Vendetta. **Vegen** (schoonvegen of reinigen met bezem of stoffer), ik heb geveegd: een kamer -, een stoep -; zegsw. iemand -, of iemand den mantel -, iets scherp verwijten, z. Mantel. **Veger** (bezem, ook: persoon), m. -s. **Vegetariër** (eig. planteter: iem., die zich onthoudt van voedsel, dat door het doodenvan dieren is verkregen), m. -riërs. (g = zj). **Vegetariërsbond** (vereniging van vegetariërs, opgericht te 's-Gravenhage), m. -en. **Vegetarisch** (plantaardig, de vegetariërs betreffende), bn.: een - restaurant. **Vegetatie** (plantengroei, -leven), v. gmv., lees: -tsie, (g = zj): e. rijke, e. weelderige -. **Vegeteeren** (e. plantenleven leiden), (g = zj). **Vehement** (heftig, onstuimig, krachtig), bn. lees: vee-hee-ment. **Vehikel** (vervoermiddel, voertuig), o. -s. **Veil** (klimop, klimmerplant), o. gmv. **Veil** (te koop), bn.: hij is voor alles -, om te koopen met geld; zegsw. zijn leven - hebben voor iets, willen geven of opofferen; -conditiën (voorwaarden, die bij de veiling gesteld worden en gelezen), v. mv.; -dag (verkoopdag), m. -dagen; -em (in 't openbaar te koop bieden of verkoopen), ik heb geveild; -geld (gesch. geld, geheven van schepen, die de straat van Gibraltar doorvoeren voor de bescherming tegen zeeroovers), v. -en; -heid (het veil-zijn), v. gmv.: de - der rechters in Turkije; zie: Caïd, Kadi. **Veilig** (besluit, zeker van zijn leven), bn.: iets op een -e plaats brengen, waar het goed bewaard is, de -ste partij kiezen, zekerste, zich - gevoelen, buiten gevaar; -em (beveiligen, beschutten, beschermen), ik -de, heb

geveild; veelal: zich - b.v. z. - voor gevaar; -heid (het veilig-zijn), v. gmv.: de - op de landwegen was in de 18e eeuw nog niet groot; iets in - brengen, zekerheid. **Veiligheidsdienst** (afdeeling v. d. politiedienst), m. gmv.; -halve (voor de zekerheid, veiligheid), bw.: zijn geld - in de safe doen; -klep (inrichting aan den stoomketel tot het doen ontsnappen van stoom bij te groote spanning), v. -pen, fig. het tooneel was hem een - voor aandoeningen, (Potg.); -lamp (zekerheids-mijnlamp), v. -en, z. Daviaan; -maatregel (maatregel in 't belang der openbare veiligheid), m. -en; -speld (damespeld, wier punt wordt vastgezet, als ze ingestoken is), v. -en: de - is afgezien van een oud-Romeinsch model, ook: Sluitspeld; -wet (wet van 20 Juni 1895, tot bevordering der veiligheid bij het verblijf in fabrieken en werkplaatsen), v. gmv. **Veiling** (afleid. van veilen: openbare verkoop), v. -en: een gerechtelijke - van huizen; iets op een - koopen; de -en der Nederlandsche Handelmaatschappij, (N.H.M.). **Veime** (Fr. eig. ader), v. gmv.: - hebben, gelukkig zijn in 't spel; en - zijn, op dreef zijn, geluk hebben, (en = an), zie Devaine. **Veinzaard** (afleid. van veinzen: valsch mensch, huichelaar), m. -s. **Veinzen** (huichelen), ik heb geveinsd: liefde -, onwetendheid -, deelneming -, valscheit doen blijken; geveinsde vriendschap; -zer (iem., die veinst), m. -s; -zerf, v. -en. **Vel** (huid van een menscheijk of dierlijk lichaam), o. vellen: een blank -, een bruin -; het - van een haas; zegsw. iem. het - over de ooren halen, geld afpersen, zeer veel laten betalen, hem arzetten; uit zijn - springen, eig. barsten, vooral van woede, vanijd, van spijt, zeer boos zijn; in geen goed - steken, niet door en door gezond zijn. **Vel** (blad papier), o. vellen: een - telt zestien bladzijden, een boek papier is 24 of 25 vel. **Vel** (bij overdracht: ulies), o. vellen: er komt al een - op de verwarmde melk; er dreef een dik - op mijn chocolade. **Vel** (minacht, booze, sarrende vrouw), o. -len: dat oude - daar! plat. **Veld** (akker, grond, open land buiten stad of dorp), o. -en: vruchtbare -en, korenvelden, velden weiden, het ruime -, heidevelden; -arbeid (het werk van den landbouwer), m. gmv.; -bloem, v. -en; -bouquet (ruiker van veldbloemen), o. -ten; -distel, v. -s; -eiling (dicht. landbewoner, landbewoner, landman), m. -en; -haas, m. -hazen; -hoen (patrijs), o. -ders; -muis (aktermuis), v. -muizen; -nimf (myth. nimf der velden), v. -en: de jongensvriendschap is een -nimf, (C.O.); -rat (hamster), v. -ten; -vrucht (al wat het landbouwbedrijf oplevert, b.v. kool, aardappels, enz.), v. -en. **Veld**, o.: magnetisch -, ruimte om een magneet, waarbinnen zich de magnetische werking doet gevoelen. **Veld** (mil. oorlogsveld), o.: het leger trekt te -e, gaat den vijand te gemoet; op 't - van eer vallen, sneuvelen; zegsw. het - moeten ruimen, den slag verliezen, moeten teruggaan, vluchten; - winnen, fig. voortgang maken; het - behouden, zich staande houden, niet teruggeslagen worden; zegsw. uit het - ge-

slagen zijn, ontmoedigd, onthutst zijn; — **artillerie** (geschut, dat te veld wordt gebruikt), v. gmv., spreekt de veld: hij staat bij de veld; — **banier** (standaard), v. — en; — **batterij** (batterij van veldgeschut), v. — en; — **diens** (dienst te veld, veiligheidsdienst, voorpostendienst), m. gmv.; — **flesch** (matten flesch met beker als sluiting, welke gevuld op marsch van dienst is), v. — flesschen; — **heer** (legerhoofd), m. — en; — **maarschalk** (opperbevelhebber, ook eretitel), m. — en; — **prediker**, m. — s, zie Aalmoezener; — **slag** (groot gevecht van twee legers in het open veld), m. — slagen, ook: Slag; — **teeken** (mil. vaandel, standaard), o. — s; — **tent** (soldatentent in het kamp), v. — en; — **tocht** (krijgstocht), m. — en; — **trots** (oorlogsbagage), m. — en, zie Legertros; — **tuig** (oorlogstuig), o. **Veld** (grond van een wapen), o.: een roode leeuw op een gouden —, zie Wapenveld. **Veld** (uitgestrekte vlakke), o. — en; z. IJsveld, Pekelveld, de Elyzeesche velden. **Veldspaat** (delfstof, uit kwarts en glimmer bestaande), o. gmv.: het — is het hoofdbestanddeel van het graniet; ook: — spaath. **Veldwacht** (veldbeuwing; het korps veldwachters), v. — wachters. **Veldwachter** (rijks- of gemeentelijk handhaver der orde te veld d.i. op het platteland), m. — wachters. **Veldzucht** (rijksopvoedingsgesticht voor jongens te Avereest in Overtijdel bij de veenkolonie Dedemvaart), o.: — werd op 24 Juli 1911 plechtig geopend. **Veldzucht**, v., zie Velleda. **Velen** (dullen, verdragen, uitstaan), in de onbep. wijs: in kan hem, dit, dat niet —. **Velerhande**, bn.: wapenen van — n aard. **Velerlei** (veelsoortig, veelvuldig), bn.: — menschen, — ervaring hebben gedaan. **Velg** (de houten buitenrand van een rad of wiel), v. velgen: breede — en. **Velijn** (Fr. fijn, glad papier; gesatineerd papier), o. gmv.; — papier, o. gmv. **Veldzucht** (waarzeggende vrouw, priesteres bij de oud-Germaansche stammen), v. — s. **Vellen** (doen vallen), ik heb geveld: boomen —; het geweer —; fig. een oordeel, een vonnis —, uitspreken, zie Oordeelvelling. **Vellploter** (looiersknecht, die de wol van de vachten scheert), m. — ploters; z. Ploten. **Vellig** (vliesachtig, huidachtig), bn., — er, — st. **Vello** (verkorte naam voor velocipède), v. — s. **Velocipède** (rijwiel, fiets), v. — s. (i = ie). **Velocipedist** (wielrijder, fietser), m. — en. **Velodrome**, — **droom** (sport. overdekte baan v. wielrijders), o. — s; zie Hippodroom. **Veluum** (R.-K. voorhangsel, hulsel), o. — s. **Veluwe** (aardr. N.W. deel van Gelderland, tusschen de Zuiderzee, den Rijn en den Gelderschen IJssel), v.: de boschrijke —. **Velvet** (Eng. een soort van zwaar katoenen fluweel), o. gmv.; lees: velv't. **Ven** (waterplas, klein meer), v. vennen: de — nen in N.-B. zijn meertjes v. grilligen vorm. **Venalliteit** (veilheid, omkoopbaarheid), v. gmv. **Venatorisch** (de jacht betreffende), bn.: de — e gasingen des polsdragers, (C. O.) **Vendel** (vaandel), o. vendelen, vendels. vero. **Vendel** (troepenafdeling), o. — s, — en. **Vendemiaire** (te maand of Wijnmaand, van 22 September tot 21 October), m. gmv. **Vendetta** (It. familieveete), v. gmv.: de — of

bloedwraak der Sicilianen en Corsicanen. **Vendita** (It. verkoop; markt), v. — s. **Venduhouder** (uit Fr.: volt. deelw. van vendre: O.-I. iem., die openbare verkooping houdt), m. — houders; — **huis** (openbaar verkoophuis), o. — zen; — **meester** (gouvernementsambtenaar bij venduties), m. — s; — **du'tie** (O.-I. openbare verkoop van meubelen, boeken, enz., vooral bij vertrek uit Oost-Indië), v. — ties, lees: ven-duut'-sie. **Venerabel** (eerbiedwaardig), bn., — er, — st. **Veneratie** (vereering), v. — s, — tiën. (t = ts). **Venerische** zlekte (gestachtsz.), v. (e = ee). **Venetiaan** (bewoner van Venetië), m. — anen. **Venetiaansch** (als in Venetië), bn. (t = ts). **Venezolaansch** (van, uit, betreffende Venezuela, in Z.-Amerika), bn.: de — e gomsoorten. **Veni Creator Spiritus**, o., d. i. Kom, o Schepper H. Geest: beginwoorden van een R.-K. Pinksterhymne. **Venijn** (vergif, smetstof), o. gmv., fig. laster. **Venijnig**, bn.: een — e slang, vergiftig; fig. een — e tong, boos, bits, lasterend; — **held**, v. **Veni, vidi, vici**, gesch. Ik kwam, zag en overwon: woorden van Julius Caesar, om zijn overwinning op Pharnaces, zoon v. Mithridates, koning van Pontus, te typeeren (47 v. C.) (c = ts). **Venisoen** (allerlei wildbraad), o. gmv. **Venkel** (zekere schermbloemige plant, dille), v. gmv.; — water, o. gmv.; — **zaad**, o. gmv. **Vennoot** (lid van een vennootschap; compagnon), m. — nooten; — **schap** (handelsvereniging of — bond, maatschappij), v. — pen: een naamloze —, het bedrijfskapitaal bestaat uit aandelen, welke houders slechts tot het door hen gestorte bedrag aansprakelijk zijn. **Venster** (raam, glasraam), o. — s, — en: een dak —, een kelder —, een toren —; aan of voor het — zittén, uit het — liggen; — **bank** (vaste zitplaats onder een kamervenster), v. — en; — **beslag** (ijzeren beslag aan een venster), o. gmv.; — **blind** (binnenblind, dat gevouwen kan worden), o. — en; — **glas** (vensterruit), o. — glazen, ook: glas voor vensterruiten; — **gordijn** (kamergordijn voor een venster), o. — en; — **hor** (binnenschermje van gaas vóór het venster), v. — horren; — **raam** (glasraam), o. — ramen; — **ruit** (vierkant glas in een venster), v. — en. **Vent** (uit vennoot, eig. makker: kerel, man; in Indië als aanspreking: man, echtgenoot), m. — en, gmv.; — **je** (knaapje, jongetje), o. — s. **Venta** (Spaansche landherberg, pleisterplaats aan den grooten weg), v. — s. **Venten** (langs de huizen te koop aanbieden), ik vente, ik heb gevent: met garen en band —; — **er** (marskramer), m. — s; — **ster**, v. — s. **Ventiel** (luchtclepje in blaasinstrumenten, orgelpijpen, fietsbanden, enz.), m. — ielen. **Ventiefklep** (klep in een luchtballon, om gas uit te laten), v. — pen; — **kleplijn** (koord, om zulk een klep te openen of te sluiten), v. — an. **Ventilatie** (luchtverversing), v. — s, — tiën. **Ventilator** (toestel, om versche lucht in een vertrek, zaal, enz. te brengen), m. — tilators. **Ventileeren** (luchten, de lucht ververschen). **Ventjagen** (rondventen, te koop loopen met iets), o. gmv.; — **jager** (marskramer), m. — s. **Ventjelijf** (vleinaam: lieve jongen), o. **Vent'se** (6e maand of Windmaand, van 19 Februari tot 20 Maart), m. gmv. (ea = an). **Ve'nus** (sterrenk. een der binnenplaneten), v. **Ve'nus**, myth. godin der schoonheid en der

- liefde*, ook: Aphrodite; -**haar** (plantk. een soort van varen, die op den St.-Pietersberg bij Maastricht groeit), o.; -**haar** (een soort van tabak), o. gmv.; -**schelp** (porseleinschelp), v. -en; -**slak** (slak der venus-schelp), v. -ken; -**spiegel** (klokvormige bloem), m. -s; -**ziekte**, v., zie Venerisch.
- Ver-**, voorvoegsel, dienend tot vorming van w.w., b.v.: Verdrijven, verjagen, d.i. weg; vergissen, verrekenen, d.i. verkeerd; verschansen, versperren, verbinden, d. i. voor of over; versilveren, vernikelen, d. i. over; verzorgen, verplegen, d. i. voor of ten behoeve van; verkleeden, vermaken, d. i. anders; verdampen, verwateren, versteen, worden of maken; het getal van deze afleidingen is te groot, om ze hier alle in de rij op te nemen; onder de titelwoorden vindt men er vele.
- Ver, ver're** (afgelegen, verwijderd), bn., verder, verst: in een - land, op grooten afstand van ons gelegen; bw.: het - brengen, goed voortkomen; wie van die leerlingen is het verst gevorderd? meest gevorderd; fig. een - re neef, niet na verwant.
- Veraan'genomen**, ik heb -aangenaamd: hij zoekt het leven zijner ouders te -, aangenaam te maken, ook: zich het leven -; -**aanschou'welijken** (aanschouwelijk voorstellen), ik heb -aanschouwelijkt: zijn onderwijs door platen -; -**aard'en** (ont-aarden, slechter van aard worden, verbas-teren), hij is veraard; -**accijn'zen** (met accijns bezwaren, den accijns betalen), ik -accijnste, heb -accijnsd; -**acht'lijk** (laag, met verachting), bn. en bw.; -**acht'ellozen** (verwaarloozen), ik -achteloosde, heb -achteloosd: zijn gezondheid -; -**acht'en** (met minachting bejegenen), ik heb -acht-; -**er**, m. -s; -**acht'ing**, v. gmv.; -**acht'eren** (in verval raken, steeds in waarde of gehalte verminderen), ik ben -achterd: zijn zaken - jaar op jaar; -**acht'ering** (verval): de -ing van Yondels welvaart, (De Jager); -**ademen** (weder adem scheppen, tot kalmte komen), ik ben -ademd.
- Ver'af** (op grooten afstand), bw.: hij woont -.
- Ver'afgelegen** (op grooten afstand gelegen), bn.: een - kasteel; zie Afgelegen.
- Ver'afgoden** (met afgodischen eerbied of liefde vereeren), ik -afgodde, heb -afgode: een meester -, een kunstenaar -; -**af'schuwen** (diep verachten), ik heb -afschuwd.
- Ver'an'da** (uitgebouwde, open of met glas gesloten ruimte vóór of achter een woning, galerij aan een zomersociëteit, enz.), v. -s.
- Ver'an'deren** (wijzigen), ik heb en ben ver-anderd: een kleedingstuk -, anders, beter maken; het weer gaat -, anders worden; van meening, partij, stem, enz. -, wisselen; -**ing** (wijziging, wisseling), v. -en: alle - is geen verbetering; -**lijk** (onbestendig, wispelturig), bn.: het weer is -, een - hu-meur; de fortuin is -; -**zucht** (sterk ver-langen naar herhaalde verandering), v. gmv.
- Ver'an'keren** (met ankers vastleggen), ik -ankerde, heb -ankerd: een boei of tonne-boei -, een schipbrug -.
- Ver'antwoor'delijk**, bn.: een - minister, een - ambtenaar, die geroepen kan worden om rekenschap te geven, -er, -st; -**heid**, v.
- Ver'antwoor'den** (rekenschap geven, recht-vaardigen), ik heb -antwoord: veel te - heb-ben, veel op z'n kerfstok hebben; de dijken hadden het zwaar te -, verkeerden in grooten nood, in groot gevaar; -**ing**, v. -ingen.
- Ver'arm'en**, ik heb en ben -armd: de oorlog verarmt de volken; schulden betalen verarmt niet, d. i. maakt niet arm; deze familie gaat -, arm worden; -**ing**, v. gmv.
- Ver'baal'** (woordelijk, mondelijk), bn.; -**bale**.
- Ver'baal'** (spraak, werkwoordelijk), bn.: een - substantief, b.v. het zingen, het gezang.
- Ver'baal'** (verkorting van procesverbaal), o. -bale: een - opmaken, d. i. verbaliseeren.
- Ver'baasd'** (ontsteld, erg verwonderd), bn.: - staan, meer -, meest -; -**heid**, v. gmv.
- Ver'bab'belen** (met babbelen doorbrengen), ik -babbelde, heb -babbeld: buurvrouw had haar tijd -babbeld; ook: al babbelend verklappen, en zich -, zijn mond voorbijpraten.
- Ver'bali'seeren** (iem. snappen, proces-verbaal, zie ald., opmaken). (s = z).
- Ver'bali'sant'** (dienaar der politie, die proces-verbaal maakt), m. verbalisanten.
- Ver'band'** (verbinding, verbintenis), o. -en: goederen, die onder hypotheccair - liggen, die bezwaard zijn met één of meer hypothecken; onder - als naar rechten, d. i. zooals wet en recht het bepalen.
- Ver'band'** (samenhang), o.: het - bij het metselen is niet gemakkelijk te houden; er is geen - in dat opstel, in dat gedicht, enz.; spraak, twee zinnen, die tot elkaar staan in causaal -, b.v. door want of omdat verbonden; in - tot of met, in betrekking.
- Ver'band'** (uitwendig heilkundig middel), o. verbanden: zijn gebroken arm is in het -, zwachteling, omwinding; een - van gips, een hoofd -, een heup -, een schouder -, -**kist** (kist, die de hulpmiddelen bevat tot het verbinden van gewonden), v. -en; -**leer** (heilk. theorie, die leert, hoe verbanden moeten worden aangelegd), v. gmv.; -**wagen** (mil. wagen met verbandstoffen), m. -s.
- Ver'ban'nen** (afleid. van bannen, eig. weg-bannen), ik -bande, heb -bannen: Themis-toeles werd uit Athene -, in ballingschap gezonden, 470 v. C.; ik wil geen ernstige gedachten -, (Koetsveld), verdrijven; -**ning**, v. -en; -**ningsoord** (oord, streek, gebied, waarheen misdadigers enz. verbannen worden), o. -en: Siberië is een vreselijk -; Nieuw-Caledonië (Stille Zee) werd in 1871 het - van een menigte communisten.
- Ver'bas'teren** (ontaan), de zeden zijn er -basterd; -**ing**, v. -en.
- Ver'ba'zen** (doen opzien, ontstellen), ik heb verbaasd: zich -; -**ing**, v.: tot onze -ing.
- Ver'ba'zend** (verwonderlijk), bn. en bw.: een -e inspanning, ontraglijk; hij sprak - raad, ongemeen; -er, -st.
- Ver'bed'den** (op een ander bed leggen), ik -bedde, ik heb verbed: een zieke -; -**ding** (het verbedden), v. -en.
- Ver'beel'den**, ik heb verbeeld: dit verbeeldt den brand van Moskou, d. i. beeldt af, stelt voor; zich -: gij hebt u dat verbeeld, het bestaat enkel in uw verbeelding; -**ing** (phantasie), v. gmv.; -**ingskracht** (voorstellingvermogen), v. gmv., zie Phantasie.
- Ver'bee'men** (tot been worden), het -beende, is verbeend: kraakbeen kan -.
- Ver'bees'telijken** (verdierlijken), zich -: ik -beestelijkt mij; heb mij -beestelijkt.
- Ver'beid'den** (wachten, afwachten, verwach-

ten), ik heb -heid: *we zullen je daar -*,
toeven; -**beider** (toekomstig gebied:
d. i. iemand, die als vermoedelijk opvolger
reeds de regering voert), m. -s: *Willem van
Henegouwen kreeg den titel van -*, (1345).
Verbena (tuinbloem, ook, in 't wild groeiend:
ijzerkruid), v. -bena's. (be = bee).
Verbergen (aan het gezicht onttrekken),
hij -borg, heeft -borgen: zijn geld -, weg-
stoppen, fig. zijn droefheid -, niet laten
merken; iets -, geheimhouden; zich -, zich
verstoppen: konijnen - zich in hun holen;
-**beten** (volt. deelw. van verbijten), bn.:
zijn gelaat teekende - woede, d. i. ingehou-
den woede, -wrok, verkropt; -**be'terblad**
(boekdr. bladzijde achter in een boek, waarop
de bij de correctie over het hoofd geseene
fouten worden vermeld), o. -en; -**be'teren**
(beter maken), ik heb -beterd: een fout -;
-**be'tering**, v. -en; -**be'teren**, zich, ik
heb -beterd: de zoon behoofde zich te -, een
beter leven te gaan leiden; -**be'terhuis**
(huis van correctie voor jeugdige misdadigers
of gevangenen), o. -huizen, vero.; -**beurd'**
verklaren (in-beslag-nemen door den
fiscus), ik heb -verklaard: de goederen, de
vaten jenever werden -verklaard, wegens
ontduiking van de wetten op invoerrechten
of accijnzen; -**beurd' verklaring** (het ver-
beurd'-verklaren), v. -verklaringen: - van
koopmansgoederen; vroeger ook straf bij een
doodvonnis: al de goederen van Egmond en
Hoorn kwamen door - aan de schatkist van
den koning van Spanje; -**beu'ren** (verliezen),
ik heb -beurd: iemands achting -, iemands
vriendschap -, er is niet veel aan -beurd;
pand -, gezelschapsspel, (C.O.); -**beu'ren**,
zich (zich vertellen, een ongemak krijgen
door te zwaar te beuren), ik -beurde mij,
heb mij -beurd; -**beur'te** (verlies), v. gm.v.:
op of onder - van lijf en goed, d. i. op
straffe van verlies; -**beuzelen** (verspillen),
ik heb -beuzeld: tijd -, zijn geld -, ver-
knoeien; -**bid'den** (vermurwen), ik -bad,
heb -beden: *Ava liet zich niet -*.
Verbi divini minister, zie V. D. M.
Verbie'den (door een gebod beletten), ik
-bood, heb -boden: iemands -, -**bijs'terd**
(verward, van streek), bn. en bw.; -**bijs'teren**
(afleid. van bijster: verwarren, bedwelmen),
ik heb -bijsterd; -**bijs'tering**, v.: in -ing
geraken, verwarring, bedwelming; -**bij'ten**,
-**zich** (sig. wegbijten), ik -beet, heb -beten;
ik verbeet mij van 't lachen, van woede, enz.,
op zijn tanden bijten, zich met moeite in-
houden; -**bin'den** (anders binden, steviger,
beter binden, samenbinden), ik -bond, heb
-bonden: een wonde -, voorzien van een
verband; -**bin'den**, zich, ik -bond mij,
heb mij -bonden: ik verbond mij tot die
bijdrage, d. i. verplichtte mij; -**bin'ding**
(vereeniging), v. -en: de straat van Gibraltar
vormt de - tusschen de Middellandsche Zee
en den Atlantischen Oceaan; in - staan:
b.v. twee steden door een spoorweg; z. in
- stellen, b.v. met eenig hoofdbestuur, ge-
meenschap; in - met, relatie, gemeenschap;
-**bin'dingspoorweg** (spoorlijn, die twee
hoofdsteden verbindt), m. -spoorwegen;
-**bin'dingsteeken** (sprak. koppelstreep-
je, b.v. in Java-koffie), o. -teekens; -**bin'-
tenis** (contract, overeenkomst), v. -sen;
-**bit'terd** (vertoorn), bn. en bw., -er, -st:

-**bit'terdheid** (verbittering), v. gm.v.;
-**bit'teren** (afleid. van bitter, d. i. bitter
maken), ik heb -bit'terd: die zoon ver-
bit'tert hem het leven, vergalt, bederft;
-**bit'tering** (haat, wrok), v. gm.v.: de -
desvolks; met - spreken, boosheid; -**blee'ken**
(bleek worden), ik ben -bleekt: zij -bleekte
bij die woorden; -**blijd'** (verheugd), bn.:
met een - hart; -**blij'den** (blij maken),
ik -blijdde, heb -blijd: dat bericht zal mijn
ouders -, ook: zich -: wij zullen ons - bij
die tijding, verheugen; -**blij'dend**, bn.:
een - bericht, blijdschap gevend; -**blijf'**
(oponthoud, woonplaats), o. -blijven; -**blijf'-
kosten** (kosten, verbonden aan het verblijf
in zekere stad, b.v. als examiner, inspec-
teur, enz.), m. mv.: men ontvangt dan ver-
goeding van reis- en -; -**blijf'pas** (O.-I.
bewijs of permit, om te mogen verblijven in
onze O.-I.), m. -passen; -**blijf'plaats**
(domicilie), v. -plaatsen; -**blij'ven** (verblijf
houden), ik -bleef, heb en ben -bleven: hij
blijft reeds eenigen tijd te Rome; de zaak ver-
blijft aan u, gij blijft de meester, de regelaar;
ik verblijf uw dw. dienaar, ben voortdurend;
-**blind'** (als blind, begoocheld), bn., -er,
-st; -**blind'heid** (het blind-zijn), v. gm.v.;
-**blin'den** (blind maken, fig. begoochelen),
ik heb -blind: iem. door schoone beloften -;
-**blin'ding** (het verblind-zijn, fig. begoochel-
ing), v.: vele ouders zijn als met - geslagen
ten opzichte van de gebreken en fouten hunner
kinderen; in zijn - deed hij dien duazen
stap; -**bloe'den** (doodbloeden), hij -bloedde,
is -bloed; -**bloed'ing**, v.: de man stierf
aan -; -**bloemd'** (beeldsprakig; ook:
onder bedekte termen), bn. en bw.: -e taal,
een -e bekentenis, (V. Lov.); - spreken, in
bedekte termen, in beeldspraak; -**bloem'en**
(iets verbergen onder de bloemen, waarmee
men het bestroot; fig. bewimpelen, een mooi
aanzien geven, vergoelijken), ik heb -bloemd:
hij zoekt de toedracht der zaak te -, be-
dekken; een gebrek -, een misslag -, de
waarheid -, bewimpelen; -**bluff'en** (over-
bluffen, door bluff bedwelmen), ik heb -blufft:
de koopman meende mij te -, uit het veld
te slaan, den mond te stoppen; -**bluff'end**,
bn.: een -fende originaliteit, verbazende.
Verbod' (het verbieden), o. gm.v.
Verbo'demen (scheepst. bodemertij op een
schip nemen), ik -bodemde, heb -bodemd:
een schip -, -ing, v. gm.v.
Verbods'bepaling (bepaling, waardoor iets
verboden wordt), v. -en.
Verboe'ken (overboeken, anders boeken), ik
heb -boekte: een post -, -ing, v. gm.v.
Verboe'ren (door 't landbouwbedrijf geld
verliezen), ik heb -boerd, fig. ergens -,
boerachtig worden: hij is op dat dorp -boerd.
Verbol'gen (oud volt. deelw. van verbelgen
zich): opzwellen, d. i. opgeblazen, toornig zijn),
bn.: de - Oceaan; in een - stemming; -er,
-st; -**heid** (gramschap), v. -heden.
Verbond' (verdrag, vereeniging, overeen-
komst), o. -en: de arke des -s: het Oude
en Nieuwe -, zie Testament: het drie-
voudig -, d. i. de Triple Alliantie (1668); het
- der Edelen (1565); een aanvullend en ver-
dedigend -, zie: Offensief, Defensief;
een zout -, zie ald.
Verbonds'ark (Isr. arke des verbonds), v.
Verbonds'beker (avondmaalsbeker), m. -s;

-**breuk** (schending van een verbond), v. -**en**; -**eed** (eed, waarmee een verbond bekrachtigd wordt), m. -**en**; -**kist** (-ark), v. -**en**; -**maal** (Nachtmaal), o. -**malen**; -**tafel** (Avondmaaltfel), v. gmv.

Verborgen (geheim), bn.: *een -deur, een -e bedoeling; in het -, spraakk. een -afleiding, b.v. welk, uit wie-lijk; een -samenstelling, b.v. jonker, uit jonk-heer, ook: Verholen; -er, -st; -held* (geheimenis), v. -heden.

Verbouw', m. gmv.: *de - van een huis; -bouwen* (anders bouwen, anders telen), ik heb -bouwde; -**bouwereed'** (onhutat), bn.: *hij kwam erg -terug, verward, ontsteld; -held, v.; -bouwing, v. -en: de - van een huis, de - van granen; -brab'belen* (met wartaal beschrijven, verknopen), ik -brabbelde, heb -brabbeld: *veel papier -, eer het opstel klaar is; -brand'baar* (kunrende verbranden), bw.: *kleeren, beddegoed is -; -brand'en* (door het vuur doen verteren, ook doden), ik -brandde, heb -brand: *iets tot asch -; zegsw. de schepen achter zich -, zich zijn laatste redmiddel zelf ontnemen, zijn laatste toevlucht vernietigen; Jeanne d'Arc werd door de Engelschen levend -brand* (1430); *zijn voet -, brandwonden krijgen aan; de zomerzon -brandt het gras, verzengt; de bakker heeft het brood -brand, de keukenmeid het gebraad, gebakken met zwarte korst; zijn aangezicht is -brand, bruin geworden van de zon; -brand'ingsprocees* (de scheikundige werking van het verbranden), o. -**sen**; -**brand'ingsproduct** (stof, door verbranding ontstaan), o. -**en**; -**bras'sen** (verkwisten in overdaad), ik heb -brast; -**bras'ser** (doorbrenger), m. -**s**; -**breed'en** (breder maken), ik -breedde, heb -breed: *een straat -, een gang -, een kamer -; -breed'ing, v. -en; -breek'baar* (verbroken kunrende worden), bn., zie Onverbreekbaar; -**breid'en** (over een groote ruimte uitstrekken), ik heb -breid: *het nieuws, het nieuwtje wordt verbreid, bekend; zich -, ruchtbaar worden: -er, m. -s; -breid'ing, v. gmv.; -bre'ken* (stuk maken, fig. schenden, herroepen), ik heb -broken: *e. afstuiting -; e. contract -, e. gelofte -; -bre'ker, m. -s; -brij'zelen* (stukslaan, vermorzelen, tot gruis maken), ik heb -brijzeld: *met een moker iets -, het -de lichaam van den verongelukte; fig. een -d hart, rouwmoedig; -brod'delen* (verkeerd behandelen, verknopen), ik heb -broddeld: *een borduurwerk -; zijn of een anders werk -, bederven; fig. hij zal ons de zaak nog -, in de war brengen, bederven; -brod'den* (bederven), ik heb -brod: *hij zal ons spel -, (Vondel), ook: Verbroddelen; -broe'deren* (tot broeders, innige vrienden maken), het heeft verbroederd: *niets verbindt en -i meer dan de kunsten, (Klikspaan): zich -; -brok'kelen* (in brokken of stukjes breken), ik -brokkelde, heb -brokkeld; *zijn brood -.*

Verbruid' (gemeen, slecht), bn. en bw. (en tw.): *die -e jongen, dat is een -e jongen; -, wat is het koud! -brui'en* (bederven), ik heb -bruid: *die knecht heeft het bij zijn meester -bruid: verkorven; ik -brui het, bedank er voor; -bruik', o. gmv.: *er is van dat artikel veel -, omzet; het - van turf, brood, enz.; -bruik'en* (opmaken, verteren,*

opstoken, opeten, enz), ik -bruikte, heb -bruikt: *veel boter in de keuken -; hij heeft zijn heele kapitaal -bruikt; veel ateenkolen -; heel den voorraad wijn -; -bruiks-artikelen* (eetwaren, die dagelijks gevraagd worden), o. mv.; -**bruiks'belasting** (accijnzen), v. -**en**; -**bul'gen** (anders buigen), ik -boog, heb -bogen: *een staaf -; een woord - (spraak.) d. i. declineeren; -bul'ging* (declinatie), v. -**en**; -**dacht'** (onder verdenking liggende), bn.: *een -huis, een -e plaats; dat komt mij -voor; op iets -zijn, bedacht, op zijn hoede; ik wensch u niet -te maken; -dacht'making* (het verdacht-maken), v., (soorten), v. -**en**; -**da'gen** (uistellen tot een anderen dag), ik heb -daagd: *de uitvoering van het vonnis werd -daagd; -da'ging, v. -en, ook: ik zal je een hand vol gebroeid goed geven, dat je hart er van verdaagt* (C.O.), opvroolijkt, vero.; -**damp'en** (tot damp worden), het verdampte, is -damp: *het water -damp't bij het koken, ook: de zon -damp't het water, doet of laat tot damp worden; -damp'ing, v. -en.*

Verde'digen (uit verdadigen), ik heb -dedigd: *een beklagde -, voor hem pleiten; een vesting -, den vijand afweren; een stelling -, met bewijzen staande houden; -baar, bn.; -er* (advocaat), m. -**s**; -**ing, v. -en.**

Verde'digen, zich (zich weren), ik heb mij -dedigd: *zich tegen iemands aanvallen -.*

Verde'digingsfront (mil. front van het leger, dat verdedigt), o. -**fronten**; -**kolonne** (opstelling van troepen tot verdediging), v. -**s**; -**linie** (lenate v. h. verdedigingsfront), v. -**liniën**; -**middel** (middel tot tegenweer), o. -**en**; -**werk** (mil. versterking: schans, borstwering, bolwerk, bastion, enz.), o. -**en.**

Verdeeld' (oneenig, tweedrachtig), bn.; -**heid** (twist, oneenigheid), v. -**heden.**

Verdee'len (in deelen splitsen, verbrokkeljen), ik heb -deeld: *een landgoed -, een erfenis -; de stemmen zijn -deeld; zich -; hier -deelt zich de rivier in twee takken, zich splitsen; -ing* (splitsing, scheiding), v. -**en.**

Verdeemoe'digen (deemoedig maken, tot nederigheid stemmen), ik heb -moedigd; *gij moet uw hart voor God -, vernederen; zich -. deemoed toonen; -ing, v. -en.*

Verdek' (scheept. het dek), o. -**dekken.**

Verdekt' (eig. voorzien v. e. dek, fig. beschermd, gedeekt), bw.: *zich -opstellen, z. zoo plaatsen, dat men niet gezien kan worden; mil. z. in een hinderlaag stellen.*

Verdel'gen (uitroeien, vernietigen), ik heb -delgd: *insecten -; -ing, v. -en.*

Verdel'gingsoorlog (oorlog, om een stam, een ras, een stad te verdelgen), m. -**en**: *de oorlogen der Romeinen waren meest -en.*

Verden'ken (kwaad denken van), ik -dacht, heb -dacht: *iemands goede trouw -, verkeerd denken van; -ing* (het verdenken, achterdocht), v. -**en.**

Ver'der (compar. van ver: meer verwijderd, op grooteren afstand), bn. en bw.: *een -eiland; spreek niet -, voort; fig. nader: de -e regeling van zaken; zie Ver.*

Ver'dere (het overige; dat, wat volgen moet), o. gmv.: *het -kunt ge wel raden.*

Verderf' (ondergang), o. gmv.: *in zijn -loopen; 't eeuwige -, verdoemenis; -der'felijk* (hoogst nadeelig), bn. en bw.: *een -e inuloed; alcohol werkt -, -er, -st; -der'*

felijkheid (het verderfelijk-zijn), v.: *de* - van het slechte voorbeeld; -**derfenis** (verdoemens), v. gmv.; -**derven** (bederven, ondermijnen, vernielen), ik -dierf, heb en ben -dorven; -**dicht** (verzonnen), bn.: *een* -verhaal, *een* -e naam, nl. een pseudoniem; -**dicht'en** (dichter maken), ik -dichte, heb -dicht: *gassen, dampen* -, samenpersen; -**dicht'en** (uitdenken, verzinnen), ik heb -dicht; -**dicht'ing** (verzinsel), v. -s; -**dicht'sel** (fabel, verzinsel), o. -en, -s.

Verdict (uitspraak of vonnis eener rechtbank van gezworenen), o. verdicte. (c = k).

Verdie'nen (al dienende of door arbeid winnen), ik heb -diend: *geld* -, *zijn brood* -; fig. *lof* -, aanspraak hebben op; *een berisping* -, *zich op den hals halen*; -**diem'ste** (loon voor den arbeid), v. -n: *in den winter zijn de -n van een werkman, een arbeider, een daglooner niet groot*, fig. *een man van* -, *die veel goeds gedaan heeft, tot stand heeft gebracht*; -**diem'stelijk** (met verdienste), bn. en bw.: *zich* - maken, *een ambtenaar; hij heeft* - gewerkt, -er, -st; -**die'pen** (dieper maken), ik heb -diept: fig. *zich* - in iets, ernstig peinen over iets; *men* -t *zich in gissingen*, *zich ernstig bezighouden met; hij stond in droefgeestigheid* -t, *verzonken; in een bespiegeling* -t *zijn*, (C. O.); -**die'ping** (hoogte-afdeeling van een gebouw), v. -en: *een huis van drie* -en; -**diep'schaaf** (timm. schaaft, die dient tot het maken van groeven of sponningen in de lange dikterijde van een plank), v. -schaven; -**dier'tijken** ik heb en hij is -dierlijkt: *zich* -, d.i. als een redeloos dier gaan doen, *leven, handelen, liederlijk leven*; -**dier'tijking** (zedelijke ontarding), v. gmv.; -**diet'schen** (in de volkstaal of het Dietsch d.i. het Vlaamsch overzetten), ik heb -gedietscht: -**diet'sching** v. gmv.; -**dij'd** (verdoemd), bn.: *die* -e vent! alsw. *Wel* -/verduiveld; -**dij'en** (bepaald weigeren), ik heb -dij'd: *ik verdij het om dit te doen*, ik verdraai het; -**dik'ke**, -**dikkie!** bastaardvloek v. verwondering; -**dik'ken** (dikker maken of worden), ik heb en het is -dikt: *stroop* -, *het vleeschnat* -; -**dik'king**, v. -en; -**dob'belen**, ik heb -dobbeld: *have en vrijheid* -, door het dobbelspel verspelen; *een eend, een gans* -, laten debbelen om; -**doe'ken** (op een ander doek overbrengen), ik heb -doekt: *een schilderij* -, op nieuw linnen overbrengen; -**doemd** (afschuwelijk, gemeen), bn.: *een* - bedrog, vloekwaardig; -**doem'de** (iem., die verdoemd is), m. en v. -n: *de plaats der* -n, nl. de hel; -**doem'lijk** (verwerpelijk), bn. en bw.: *een* -e daad, waard verdoemd te worden; - slecht, in hooge mate, -er, -st; -**doem'ling** (iem., die verdoemd is: onzalige), m. en v. -en, voor het v. ook: -e; -**doemen** (veroordeelen), ik heb -doemd: *hij verdoemt (plat: verdomt) dit of dat te doen*, vervloekt het; -**doem'ing**, v. -en; -**doem'enis** (helsche straf), v. gmv.: *de eeuwige* -; plat: *verdommenis*, ook, *lichaam, lijf; ik zal je op je* - slaan of komen, volkst.

Verdoen' (noodeloos verbruiken), ik -deed, heb -daan: *hij verdoet veel geld*, verkwist; *hij wil zich* -, van kant maken, -er, m. -s; -**doezelen** (doen vervagen), ik -doezelde, heb -doezeld: *zijn beginselen* -, zie

Wegdoezelen; -**dof'fen** (dof worden of maken), het -dofte, het is -dofte, ik heb -dofte: *je moet die tinten wat* -; *een geluid kan* -; -**dok'teren** (wegens dokteren moeten betalen), ik heb -dokterd: *veel geld* -; -**do'len** (verdwalen), ik ben -doold: *wij zijn in het bosch* -doold, van den rechten weg afgeraakt: -**ing** v. -en; -**dom'men**, zie Verdoemen; -**dom'men** (dom of dommer maken), men -domde, heeft -domd: *het volk trachten te* -; -**donkere'manen** (verduisteren, aan het licht onttrekken), ik heb -maand: *gelden* -, *ontvreemden, wegfutselen; goederen* -, *helen*; -**don'keren** (donker worden), ik heb en het is -donkerd: *men zag zijn gelaat* -; *die zware gordijnen* - *het vertrek*, donker maken; -**doold'** (volt. deelw. van verdolen, d.i. verdwaald, afgedwaald), bn.; -**doold'heid**, v.: -heid van zinnen, afdwaling; -**doo'pen** (anders doopen, een anderen naam geven), ik -doopte, heb -doopt: *de gemeenteraad zal die leelijke straatnamen wel* -; -**doo'ven** (doof of dof maken), ik heb en het is -doofd: *de dokter zal de pijn* -, *stillen; door den val was hij geheel* -doofd; *zijn ijver zal wel wat* -, *verflauwen*; -**dord'** (volt. deelw. van verdorren: verdroogd, dood), bn.: *een* -e tak, fig. -e *pracht*, (C. O.); *tw.*: *Wel verdord!* ter uitdrukking van verwondering, ergernis; -**do'ren** (gekworden), hij is -doord, vero.; -**do'ren** (verdrogen), die tak is verdord: *de bloemen gaan* -, *dor worden*, fig. *verdrogende ellend*, (Da Costa), -*dorde* *pracht van het woud*, (C. O.); -**dor'ring** (fig. verstijving), v. gmv.; -**dor'ven** (geheel of in den grond bedorven), bn.: *de* - *jeugd*, zedelijk bedorven, -er, -st: -**heid** (zedelijk bederf), v. gmv.; -**draag'baar** (eig. te verdragen), bn.: *die last is* -, kan elders gedragen worden; -**draag'lijk** (fig. te lijden, te dulden), bn., -er, -st; -**draag'zaam** (meegaand, inschikkelijk, toegankelijk), bn., -zamer, -zaamst; -**draag'zaamheid** (welwillende gezindheid jegens andersdenkenden op het stuk van godsdiens), v. gmv., ook Tolerantie; -**draaid'** (eig. verkeerd gedraaid), bn.: *een sukkel*, - *genoeg om voor een schildpad door te gaan*, (Staring), *wan-schappen; het is* - aardig, zeer, in hooge mate: -**heid**, v. gmv., *tw.*: *Wel* -/ *uitroep van verwondering*; -**draa'en** (anders draaien), ik heb, het is -draaid: *verdraai den wijzer*, d.i. anders zetten; *hij zal het slot nog* -, *stukdraaien; iemands woorden* -, *verkeerd overbrengen; het recht* -, *krommen; de knecht verdraait het*, verkiest het niet te doen; -**drag'** (overeenkomst), o. -en: *een onderhandsch* -, *een handels* -, *een* -aangaan; -**dra'gen** (dulden, lijden, doorstaan), ik -droeg, heb -dragen; -**drag'haven** (Chineesche haven, volgens tractaat open voor den Europeeschen handel), v. -s; -**driedub'helen** (iets driemaal zoo groot of zoo talrijk maken), ik heb -driedubbeld: *dat zal uw oogst* -, *drievoudig maken*.

Verdriet' (leed, kwelling, hartzeer, ziele-smart), o. gmv.; -**drie'telijk** (verdriettig, hinderlijk), bn., -er, -st: -**heid** (kwelling), v. -heden; -**drie'tem** (verdriet veroorzaaken), het -droot, heeft -drotten: *alles* -driet hem, is hem onaangenaam; *dit heeft ons erg* -drotten, ons spijt gedaan, ons verdrietigge-

maakt; -**drie'tig**, bn.: een - werk, onaan- genaam, lastig: een - gezicht zetten.
Verdrievoudigen (drievoudig maken), ik heb -drievoudigd: hij wist zijn inkomen te -; -**drijf'ven** (verjagen), ik -dreef, heb -dreven: muizen en ratten -; den tijd -, de zorgen -; den vijand -, wegdrijven;
-drin'gen (van de plaats dringen), ik -dronk, heb -drongen: iem. -, onderkrui- pen; de menigte -dringt zich in de zaal;
-drin'ken (door drinken verspillen, door drinken kwijtraken), ik -dronk, heb -dron- ken: zijn geld -, al drinkende opmaken;
-drin'ken (in het water omkomen of doen omkomen), hij -dronk, is of heeft -dron- ken: bij de pogingen, om zijn kind te redden is hij zelf verdronken, ik heb die jonge kat- ten maar verdronken, zegsw. hij was ver- dronken, eer hij water had gezien, voor de verleiding bezwiken, nl. eer de verleiding voorgoed begon; -**drin'king** v. -en;
-dro'gen (uitdrogen, dor worden), het is -droogd: die boterham zal -, dat is -droogd vleesch; -**dro'ging**, v. gmv.; -**dron'ken** (overstroomd, ondergelopen, verzwolgen), bn.: - land; -**druk'ken** (onderdrukken), ik heb -drukt; -**druk'king** v. -en, zegsw. legen de -king ingroeten, ondanks allerlei leed toch gedijen, zie Groeien; -**druk'ker** (persoon, die anderen onderdrukt, tiran, awingeland), m. -s; -**dub'belem** (twee- maal zoo groot maken), ik heb -dubbeld: zijn ijver -, zijn spoed -, dubbel maken;
-dub'beling, v. -en; -**dub'belgetal** (spraak. de woorden op -voud), o. -getallen: twaalfvoud is een -; -**dui'delijken** (op- helderen), ik heb -duidelijkt: de lezing werd met proeven en lichtbeelden -duidelijkt;
-dui'steren (duister maken, verdonkeren), ik heb en het is -duisterd: de zon, de maan werd -duisterd, fig. gelden -, achterhouden, ten bate van zich zelf aanwenden: -**ing** (fig. poging, om eenig geld of goed zich toe te eigenen), v. -ingen; -**dui'tschen** (in het Nederlandsch vertalen, ook: verklaren), ik heb -duitscht, vero., zie Verdietschen;
-dui'veld, bn. en bw. (en tw.): een - leven! helsch, verfoeiselijk, je loopt - hard, d. i. erg, buitengewoon hard; -, wat een mooi schil- derij! -**dui'zendvouden**, of -**voudigen** (duizendvoudig maken), ik heb -duizend- vout, -voudigd: de rijkdom des koopmans, door den tooverstaf des handels -voud, (Potg.); -**duid'** (euphemisme voor: verdui- veld), bw.: 't is - jammer; tw.: wel -!;
-dun'nen (dun, dunner maken), ik heb -dund: bier -, wijn -; -**du'ren** (verdra- gen, dulden, doorstaan), ik heb -duurd: dat geraas is niet te -, ook: dat ornament- werk -duurt den bouw, duur maken; -**du't- ten** (duttende doorbrengen, al duttende ver- liezen), ik -dutte, heb -dut: een schoonen lentemiddag -; -**duur'zamen** (duurzaam maken), ik heb -zaamd: levensmiddelen -, verduurzaamde levensmiddelen; -**duur'za- ming** (conservatie), v. gmv.; -**du'wen** (wegduwen, van zijn plaats schuiven), ik heb -duwd: een koffer, een last -: eenbalk -: -**ing**, v. -en; -**du'wen** (verteren), ik heb -duwd: een kind kan geen manskost -: gij, die uw vleesch kookt, om het te kunnen -, (C.O.); -**du'wing**, v. gmv.
Verdwaald' (v. d. rechten weg af zijnde),

bn.: een - kind; -**dwaasd'** (gek, zot), bn.: een - volk, een - geslacht, uitzinnig;
-dwaas'de (dwaas, zat, gek), m. env. -n;
Verdwal'en (verdolen), ik ben -dwaald: ik was in de gangen van het hotel -dwaald, kon 's avonds mijn kamer niet vinden; -**dwa- zen** (dwaas maken of worden), hij heeft en is verdwaasd: iem. -, zie Verdwaasd;
-dwij'nen (onzichtbaar worden, uit het oog raken), ik -dween, ben -dwenen, fig. nu is al mijn hoop -duenen, vernietigd, te loor: -**ing** (het verdwijnen), v. -en; -**e'de- len** (edeler, fijner maken), ik heb -edeld: een vruchtboom, een vrucht -: het paar- denras -: zij willen den volkszang -, kun- sten en wetenschappen - den mensch;
-eelt' (tot eelt geworden), bn.: -e vinger- toppen, zie Verselten; -**eelt'en** (tot eelt worden), het -eslitta, het is -eelt: uw handen zijn -eelt, d. i. met eeltkus- sens bedekt, verhard; fig. het geweten van dien booswicht is vereelt, hoogst onge- voelig; -**ee'men** (samenbinden, één maken), ik heb -eend, ook: Vereenigen; -**ee'ni- gen** (samenvoegen), ik heb -eenigd: -baar (kunnende vereenigd worden), bn., -**ing** (het vereenen), v. -en, ook: Vereenen, zich -, zich bij elkaar voegen, zich ver- binden; -**ee'niging** (club, bond, genoot- schap, vennootschap, compagnie, maatschap, maatschappij), v. -en: - tot bevordering van de Nederlandsche visscherij, - tot behoud v. natuurmonumenten, - van den effecten- handel, de Nederlandsche Esperantisten-Ver- eeniging telt 225 leden; -**ee'nigingsleven** (het gezellige leven in bonden, clubs, enz.), o. gmv., en verder: -**lokaal** (zaal tot bijeen- komst der leden v. e. vereenig.), o. -lokalen, -**punt** (plaats, waar twee of meer wegen, kanalen enz., zich vereenigen), o. -en, fig. punt, waarin twee of meer partijen het eens zijn, samengaan, -**teeken** (mil. signaal, om zich te vereenigen), o. -s, ook: penning, lint, knoop, enz. waaruit blijkt, dat men lid is van een vereeniging, zie Insigne; -**ee'von'digen**, ik heb -voudigd: een breuk - (rekenk.), een administratie -, op eenvoudiger voet inrichten; -**ee'zel'vigen** (tot één en dezelfde zaak maken), ik heb -zelvigd: twee zaken met elkaar -, zich -: zij (Time) had zich -zelvigd met haren Max. (Max H.); -**eer'der** (iemand, die vereert of hoogloopt met), m. -s: een - van Vondel; -**ee'ren** (eer bewijzen), ik heb -eerd: de Godheid -, iem. met een bezoek -, iem. een geschenk -, aanbieden, een feest met zijn tegenwoordig- heid -: -**ee'renswaardig** (waard of waar- dig, vereerd te worden, bn., -er, -st, ook: meer en meest -waardig; -**ee'ring** (eer- bewijzing, geschenk), v. -en; -**ee'u'wen** (honderd jaar geleden zijn), het -eeuwde, is -eeuwd: dat feit zal deze maand -: -**eeu' wigen**, ik heb -eeuwigd: zijn naam -, onsterfelijk maken; met het penseel -, eeuwig doen leven op het doek; wilt gij de deugden uwer groote mannen -: (C.O.); -**ef'femen** (eig. effen maken, fig. afbetalen, afdoen, uit den weg maken), ik heb -effend: een schuld -, een geschil -: -**eisch'**, o. gmv.: naar - van omstandigheden, d. i. naar deze het vorderen, eischen; -**el'schen** (vorderen, ver- gen), ik heb -eischt: dat werk -eischt veel kennis, veel overleg, vraagt, vergt; -**eisch'te**

(het gevorderde), o. -en; kennis van het Engelsch is bij dat examen geen -; de -n van een examen, dat, wat gevraagd, als eisch gesteld kan worden; -en'gelen, zij zijn verengeld: zij waren door de liefde -engeld, dicht, gelukkig als engelen; de vriendschap, die 't leven -engelt, tot iets engelachtigs maakt; -en'gen (nauwer maken), ik heb -engd: die broek moet wat -engd worden; zich - (enger worden): de rivier gaat zich hier -; -en'kelen (verdeelen, in enkelvoudige deelen scheiden, splitsen), ik heb verenkeld; -er'geren (erger maken, worden), ik heb, het is verergerd: de wonde -ergert; -et'teren (tot etter overgaan), de wonde veretterde, is -etterd. **Verevenen** (vereffenen), ik heb -evand. **Verf** (kleurstof, kleur), v. verven, zie: **Olie** -, **Waterverf**; -aarde (gekleurde aarde), v. gm.v.; -doos (kleurdoos, doos met verfsteeën), v. -doozen. **Verfij'nen** (fijner maken), ik heb verfijnd: den smaak -, verfijnde wreedheid, gerafineerde; -fij'ning, v. -en: - van zeden. **Verf'kooper** (handelaar in verf, verkoopman), m. -s; -kuip (kuip met of voor verf d. v. in de blauwververij), v. -en; -kwast (kwast van den verver), m. -en; -laag (laag verf, die op hout of ijzer gesmeerd is), v. -lagen: een dunne -; -molen (molen ter bereiding van verfstoffen), m. -s; -olie (olie ter bereiding van verf), v. -oliën; -plant (plant, die verfstof oplevert, als: indigo, meekrap, weede), v. -en; -pot (pot voor verf), m. -ten; -stof (poederachtige stof als verf), v. -stoffen; -waren (allerlei verfstoffen en verftikelen), v. mv.; -winkel (winkel, waar verf verkocht wordt, ook werkplaats v. d. verver), m. -s. **Verflauwen** (lauer, trager worden), ik ben -flauwd: zijn ijver gaat -, minderen; die vriendschap zal wel -, verkoelen, verminderen; -flen'sen (verwelken), het is -flenst: dat de bloemen ras -, merken daaglijks alle menschen, (Bild.); -foel'en (een afschuw hebben van, diep verachten), ik heb -foeid: een daad -, er van gruwen; -foelens-waardig (verdienend verfoeid te worden), bn., -er, -st, ook: meer en meest -waardig: -e ondeugden; -foel'lijk (afschuwelijk), bn. en bw.: een -e leugen; hij spreekt -slecht Fransch, -er, -st; -foel'liën (met foelie overdekken), -ik heb -foelied: spiegelglas -, met een laagje foelie of kwitkin overtrekken; -foel'liesel, o. -s, z. Foelie; -fom'faalen, -verfom'foelen (bederven, verkreuken), ik heb -fomfaaid: wie heeft dien hoed, die japon, fig. die gedichten zoo verfomfaaid? -fom'melen (verkreukelen), ik heb -meld; -fraal'en (mooi of mooier, fraaier maken: opsieren), ik heb, het is verfraaid; -fraal'ing, v. -en: vereeniging tot -fraaiing der stad; allerlei -ingen aanbrenge; -frans'chen, ik heb -franscht: in die dagen zocht men onze zeden te -, een Franschen draai te geven: een woord -; een -te Hollander, die de Fransche manieren heeft aangenomen: -ing, v. gm.v.; -fris'schen (weer frisch maken), ik heb -frischt: hij zoekt zich aan het strand te -, verkwikken; -fris'schend (frisch makend, verkoelend), bn.: een -e drank, een -e koelte; een -e wind, opwekkend; -fris'sching

(al, wat verfrist), v. -en, zie **Opris'schen**; -from'melen (verfommelen, verkreukelen), ik heb -meld: wie heeft dien brief, die krant zoo verfrommeld? -from'selen (verfommelen), zij -fronselde, heeft -fronseld: een violetkleurig briefje, dat zij (Henriette) geheel -fronseld had, (C. O.); -gaan', het -ging, is -gaan: het schip is -, te gronde gegaan; hij verging van koude en gebrek, kwam om, stierf; zegsw. onkruid vergaat niet, gaat niet te loor, blijft leven of in wezen; hooren en zien verging ons, wij werden verbiyterd van het lawaai; -gaar'-bak (bak tot het opvangen van vloestoffen), m. -bakken: een regenput is een - van regen- of dakwater; -ga'deren (te gader brengen of komen), ik heb en we zijn -gaderd: schalten -, het gezelschap is vergaderd, de gemeenteraad zal -, -ga'dering (het vergaderen), v. -en, -ga'dering (de vergaderde menigte), v. -en, ook de vergaderplaats: naar de - gaan; -ga'derplaats (plaats van bijeenkomst eener vergadering), v. -en; -ga'dertijd, m. gm.v.; -ga'derzaal, v. -zalen; -gal'len (fig. bederven, bitter maken), ik heb -gald: een visch -, de galblaas er van doorsnijden, zoodat die visch onetbaar wordt, fig. iem. de bot -, hem het leven verbitteren, zie **Bot**; iemands genoegen -, iemands leven -, de zorgen zullen mij de de bot niet -, het leven niet bederven; -galoppeeren, zich (d. i. zich overijlen), ik heb mij -galloped, fig. nu gaat gij u -, door overijling onvoorzichtig zijn in woorden of daden; -gan'kelijk (niet van langen duur zijnde, onbestendig), bn.: alles op aarde is -, broos, tijdelijk, kortstondig; -gan'kelijkheid, v. gm.v.; -ga'pen, zich (te ver gapen en daardoor zich pijn doen), ik heb mij -gaapt, fig. vergaap u niet aan 's werelds schijn, (Bild.), laat u niet bedriegen, ontstemmen; -ga'ren (uit, vergaderen: inzamelen, verzamelen), ik heb -gaard: de bijen - honig en was: schatten -, fig. wijsheid -; -ga'ren (boekbinden: tot een geheel maken of samenbinden), ik -gaarde, heb -gaard: kalenders -, atlanten -, -gast'en (ont-halen), ik heb -gast: iem. op iets -, zich -, zich genoegen verschaffen; -gauwen (te gauw, te vlug af zijn, verschaiken), ik heb -gauwd: hij (Karel V), de schranderste staatsman des tijds, was door zijn leerling (Maurits van Saksen), vergauwd, (Potg.). **Vergeeflijk**, **vergefelijk** (te vergeven zijnde, niet strafwaardig, verschoonbaar), bn.: een -e mislag, -er, -st; -geefs' (nutteloos, vruchteloos), bw.: - vragen, onverhoord, zie **Te vergeefs**; -geefs'ch' (vruchteloos), bn.: -e moete; -geest'lijken (in geestelijken zin uitleggen, opvatten), ik heb vergeestelijkt; -geest'achtig (zwak van geheugen), bn.: Grootje worat -, kan niet goed meer iets onthouden, -er, -st; -geet'al, m. en v. -allen: uw broeder, uw zuster is een rechte -, zeer vergeestachtig; -geet'-boek (fig. schertsend), o. gm.v.: zegsw. dat zal wel in het - raken, voorgoed vergeten worden; -geet'-mij-niet, -me-niet (hemelsblauw bloempje of myosotis), v. -en, -je, o. -s: laatbloeiende -en aan den waterkant, (C. O.); -gel'den (beloonen, betalen, vergoeden), ik -gold, heb -gouden: ik kan u uw weldaden niet -; kwaad met

kwaad -; **gel'der**, m. -s; **gel'ding** (*loon of straf*), v. -en; **gel'ijk'** (*minnelijke schikking*), o. -en: *een - treffen, een overeenkomst*; **gel'ijk'baar** (*kunnende vergeleken worden*), bn.: *twee zaken kunnen - zijn*, zie Onvergelijkbaar; **gel'ijken**, ik *-geleek*, heb *-geleken*: *twee dingen met elkaar -*, het gelijke en ongelijke opsporen; *men -gelijkt het leven bij een bloem*, op één lijn stellen met; **gel'ijkend** bn.: *een - overzigt, een -e staat, een -ezamen, -e taalkunde*; **gel'ijkenderwijze** (*bij of door vergelijkking*), bw., ook: **wijs**; **gel'ijk'ing**, v. -en: *een - trekken trekken tusachen de jaargetijden en het menschelijk leven*; *een - van den eersten graad, een vierkants -*, (alg.); *de trappen van -*, (spraak.); **gemak'kelijken** (*gemakkelijk maken*), ik heb *-gemakkelijk*. **Verg'en** (*eischen, vragen*), ik heb *gev'erd*: *dat zal veel van uw krachten -*, vorderen. **Vergenoegd'** (*tevreden, voldaan, gelukkig*), bn. en bw., -er, -st; **genoegd'heid**, v. gmv.; **genoe'gen** (*tevreden stellen*), ik heb *-genoegd*: *zich met weinig -*; **ing** (*tevredeheid*), v. gmv.; **ge'telheid**, v. gmv.: *aan de - onttrekken*, in herinnering doen blijven; *myth. de stroom der - d. i. Lethe, zie aldaar*; **ge'ten**, ik *-gat*, heb en ben *-geten*: *ik ben dat woord -*, uit het geheugen kwijt; *ik heb mijn bril -*, thuis laten liggen; *ik heb - den brief te posten, verzuimd*; **ge'ven**, ik *-gaf*, heb *-geven*: *een misslag -*, een beleediging -, vergiffenis schenken voor; **ge'ving**, v. gmv.; **ge'ven** (*geven of doen toekomen*), ik *-gaf*, heb *-geven*: *een ambt -*, *de baron heeft dien post te -*; **ge'ven** (*door vergif ombrengen*), ik *-gaf*, heb *-geven*: *muizen en ratten -*, *zij heeft zich -*; **ge'vensgezind** (*gaarne vergevende, geneigd om vergiffenis te schenken*), bn.; **ge'ving** (*vergiftenis*), v. gmv. **Verg'evorderd**, bn.: *op - en leeftijd, hoog*. **Vergewis'sen** (*verzekeren*), ik heb *-gewist*: *zich - van iets, z. zekerheid verschaffen*; **gesel'len** (*begeleiden*), ik heb *-gezeld*: *iem. op reis -*, met hem medegaan, leiden, fig. **gepaard gaan**, ook: *Verzellen*; **gezel'schappen** (*vergezellen*), ik heb *-gezelschapt*. **Verg'ezicht** (*gezicht in de verte*), o. -gezichten: *een fraai - op een rivier, verschiet*. **Vergiet'** (*vergiestest*), o. -en; **gie'ten**, ik *-goot*, heb *-goten*: *tranen -*, *bloed -*, *storten*; **giet'test** (*doorslag, gatenplateel, bak met gaatjes*), v. -testen; **gif'**, **vergift** (*venijn*), o. -giften; **gif'fenis** (*kwijtschelding*), v. gmv.: *iem. - schenken, - der zonden, het vergeven*; **gif'ten**, zie Vergiftigen; **gif'tenkas** (*aparte kast van den apotheker tot berging van vergiften, alle potjes, fleschjes hebben daar een doodskop op het etiket*), v. -kassen; **gif'tenleer** (*wetenschap, die zich met den aard, de kracht en de uitwerking van vergiften bezighoudt*), v. gmv.; **gif'tig** (*venijnig, doodend, fig. veraderlijk*), bn.: *een -e slang, -e beesten, -er, -st*; **gif'tigen**, ik heb *-giftigd*: *het eten -*, vergiftig maken, *een hond -*, vergiftig geven, fig. *bederven, slecht maken*; *die partijstrijd -t er het volksleven*; **gift'meng'er** (*giftmenger*), m. -s; **gift'meng'ster** (*giftmengster*), v. -s, zie Gift. **Verg'ilius**, Publius, met den bijnaam Maro,

de heldendichter der Romeinen, 70 v. C. - 19 v. C., zie Aenei'de; zeer geroemd is ook zijn *Geor'gica*, handelend over landbouw, boomkwekerij, vee- en bijenteelt.

Vergis'sen, zich, ik heb *mij vergist*, misrekend, bedrogen; **gis'sing**, v. -singen; **gis'ten** (*door gisting bederven*), het bier *-gistte*, is *-gist*; **glaas'sel** (*glazuur*), o. gmv.: *het - van aarden potten en schotels, polijstsel*; **gla'zen** (*met glazuur bedekken*), ik heb *-glaasd*; **gla'zer** (*man, die verglaast*), m. -s; **glaas'ster**, v. -s; **glum'men** (*langzamerhand uitdooven*), het *-glom*, is *-glommen*: *het vuur begint te -*; **god'delijken** (*iem. voorstellen als een godheid*), men *-goddelijkt*, heeft *-goddelijkt*: *grote heiden bij de Grieken ging men -*, d. i. onder de halfgoden plaatsen, b. v. Hercules; **god'del'jking**, v. gmv., zie Apotheose; **go'den** (*eig. tot god verheffen, fig. bovenmatig vereeren*), ik *-goodde*, ik heb *-good*: *een kunstenaar -*, *een schrijver -*; **go'ding**, v. gmv.; **goe'den** (*schadeloos stellen*), ik *-goedde*, ik heb *-goed*; **goe'ding**, v. -en; **goe'lijken** (*verschoonen*), ik heb *-goelijkt*: *nu zoekt hij zijn mislag te -*, een fraaien glimp er aan te geven, te verbloemen, *zijn tekortkomingen -*; **goe'lijking** (*verontschuldiging*), v. -ingen; **goo'len** (*verkeerd, verloren gooien*), ik heb *-gooid*, fig. *zich -*, *zich verlagen in zijn stand of waardigheid*: *door dat huwelijk zal dit meisje zich -*, zie Mesallieeren, ook: *zijn fatsoen te grabbel gooien*: *z. - aan een nietswaardige*; **gram'd'** (*boos, toornig*), bn.: **heid**, v. gmv.; **gram'men** (*vertoornen*), ik heb en ben *-gramd*: *iem. -*, *God -*, zeer boos maken; **gr'ijp'** (*misstap, overtredding*), o. -grijpen: *een - tegen de goede zeden*; **gr'ijpen, zich**, ik *-groop* mij, heb mij *-grepen*: *hij vergreep zich aan ons eigen-dom, aan onze eer, aan onze rechten*, d. i. sloeg de schennende hand aan; **gr'ijzen** (*grijs worden*), ik ben *-grijsd*; **grim'men** (*woedend of erg boos worden*), ik ben *-grimd*, w. i. g.; **groef'en**, het is *-groeid*: *bij dat kind zal het litteeken nog wel -*, door het groeien verdwijnen; *die boom is -groeid*, kromgewassen; **groot'en** (*groeter maken*), ik heb *-groot*: *een feit -*, *een voorval -*, *groeter voorstellen dan het is*; **groot'ing**, v. -en; **groot'end** (*vermeerderend*), bn.: *spraak de -e trap, de comparatief*; **groot'glas** (*vergrootende lens*), o. -glazen; **gro'ven** (*grover, erger voorstellen*), ik *-groofde*, heb *-groofd*: *een gezegde -*; **grui'zelen** (*verbruytelen*), ik heb *-gruizeld*: *de spiegel viel en vergruizelde op den vloer, tot gruis worden*; **grui'zen** (*tot gruis maken, verpletteren*), ik heb *-gruisd*; **gui'zen** (*bespotten, beschimpen*), ik heb *-guiaid*: *iem. -*, met smaad, met diepe verachting bejegenen; **gui'zing** (*smaad*), v. -en.

Verguld' (*met goudverf overdekt*), bn.: *een -e lijst, een -e penning*; **gul'den** (*met een laagje goud overdekken*), ik *-guldde*, heb *-guldd*: *een kerkboek op snee -*, *een spiegelijst -*, fig. *de pil -*, zie Pil; fig. *een blinkenden glans geven*: *de zon -guldde de randen der avondwolken*, fig. *hij was met dat voorstel erg -guldd*, hoogst vereerd, verblijd, d. i. hij blonk van genoegen; **gul'den**; z. Galvanostegie, evenzoo: *Verkop'eren*,

Vernikkelen, Verzilveren; -**gul'der** (persoon, die lijsten enz. verguldt), m. -gulders; -**gul'dster**, v. -s; -**gul'dersmes**, **vergul'dmes** (mes bij 't vergulden van boeken in gebruik), o. -sen; -**gul'dkwast** (dassenkwast, om het verguldsel glad te maken), m. -en; -**gul'dpenseel** (penseel, om het verguldsel aan te stryken), o. -en; -**gul'dpers** (pers, die bij het vergulden van boekbanden gebruikt wordt), v. -en; -**gul'drol** (werktuig van den boekbinder, om het blaadje goud aan te dringen), v. -len; -**gul'dsel** (blaadje bladgoud, goudstof, verguldpoeder), o. -s; -**gul'dselboekje** (boekje met fijne blaadjes goud, om mee te vergulden), o. -s; -**gul'dwerk** (de arbeid van den vergulder), o. gmv.; (soorten), o. -en.

Vergun'nen (toestaan, veroorloven, bewilligen), ik heb -gund; -**gun'ning** (recht, om sterken drank in 't klein te verkoopen), v. -en: het aantal -en beloopt in deze stad meer dan vijf honderd, scherts: een glaasje -, jenever; -**gun'ning** (O.-I. verlof tot mijnbouwkundige opsporingen), v. -en, zie Concessie; -**haal'** (letterk. vertelling, novelle), o. -halen: een middeleeuwsch -; -**haal'** (vergoeding, schadeloosstelling), o. gmv.: wij zullen er - op nemen; er is geen - op hem, daar hij te arm is, geen vergoeding van hem te krijgen; -**haal'** (herstel van krachten), o. gmv.: ik kan niet op mijn - komen, eig. ik kan mijn verloren krachten niet terugkrijgen, ik kan niet tot adem komen; -**haal'trant** (manier, wijze van vertellen), m. gmv.: de - van Van Lennep.

Verhaas'ten (bespoedigen), ik -haastie, heb -haast: verhaast, o God, dien stond! (Da Costa), dat -haastie zijn dood, zijn schreden -, versnellen; -**hab'bezakken** (ontmoedigen), ik heb -habbezakt: iem. -, afsnauwen, overbluffen, spreekt. Verhobbezakken; -**ha'gelen** (door den hagel vernietigd worden), het is verhageld: al het koren op die akkers, al de tabak in dat dorp is -hageld; -**hak'stukken** (eig. van nieuwe hakken voorzien), ik heb -hakstukt, fig. is hier iets te -? te verhandelen, te verrichten, te verdienen; -**ha'len** (vertellen, mededeelen), ik heb -haald: mijn vriend zal u alles -; hij weet die geschiedenis boeiend te -; -**ha'len** (terughalen), ik heb -haald: zijn scha -, d. i. herstelling, schadevergoeding nemen; de ijsbeer -haalt hun krijgskunst op zijn prooi, wreekt; fig. ik -haal dat alles op den Zondag, (C.O.), door dan langer te bed te blijven, haal ik mijn scha in; -**ha'len** (herstellen), ik heb -haald: wij moeten ons eerst een weinig -; zijn krachten -, d. i. op zijn verhaal komen; -**ha'len** (scheepst. op een andere plaats leggen), ik heb -haald: een schip gaan -; -**ha'lenderwijs**, -wijze, bw.: -iets voordragen, op vertellende manier; -**ha'lend proza** (letterk. een der afdeelingen van het proza, waarin ni. iets medegedeeld wordt), o.: het geschiedverhaal, de roman, het beschrijvend proza behooren tot het -, zie Leerend proza; -**hal'vezo'len**, ik heb -zoold: ik laat deze schoenen -, v. nieuwe halvezolen voorzien; -**hand'elen** (verkoopen, fig. bespreken, behandelen), ik heb -handeld: -aar, (iem., die in een nutsvergadering een lezing houdt), m. -aars; -**hand'eling** (leerend proza, lezing over eenig vastgesteld onder-

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

werp), v. -en: de - verkondigt waarheden op godsdienstig, zedelijk of wetenschappelijk gebied en tracht door juiste voorstellingen en logische bewijsvoering te overtuigen; -en van letterkundige waarde zijn o.m. J. Geel: Het Proza; De Genestet: Kinderpoëzie, enz.

Verhang' (aardr. breuk, die de helling v. d. waterspiegel aangeeft), o. gmv.; -**hang'en** (anders hangen, op een andere plaats hangen), ik heb -hangen, zich -, zich door ophanging om het leven brengen; -**han'selen** (op-lappen), ik heb -hanseld: de vrouw zal dit kielje nog wel wat -, opknappen, verstellen; een paard -, verkwanselen, verkoopen, fig. verknoeien; een meesterwerk van Wagner -, door diverse fragmenten b.v. aan elkaar te rijgen; -**hard'** (fig. ongevoelig), bn.: een -gemoed, hij is - in 't kwaad, d.i. verstokt, -er, -st; -**hard'held**, v. gmv.; -**hard'draven**, ik heb -harddraafd: een beker doen -, een gouden zweep laten -, met harddraven laten winnen, als renprijs uitloven; -**har'den** (hard maken), ik heb en ben -hard: stopverf -hardt in de lucht, hard worden; ze zijn -hard in 't kwaad, verstokt; -**ha'ren** (van haar wisselen), dit paard is -haard: poes is aan 't -; -**has'pelen** (verknœien), ik heb -haspeld: een opstel, een gedicht -, door onhandigheid bederven; -**he'e'ren** (verwoesten, verdelgen), ik heb -heerd: het land lag verheerd, overmeesterd; alles te nuur en te zwaard -, verdelgen.

Verheer'gewaden (gessch. tot een leen verheffen), ik heb -heergewaad: iem. met een goed -, d. i. hem het land in leen geven, hem beleenen met; ook, afbankelijkheid betuigen of toonen; -**heer'lijkem** (tot heerlijkheid verheffen), ik heb -heerlijkt: Gods naam -, loven, prijzen, roemen; hij was er mee -heertlijkt, zeer in zijn schik, zeer veerd; -**hef'fen** (omhoog doen gaan, omhoog heffen), ik -hief, heb -heven: zijn stem tegen iets -, tegen iets opkomen, protesteeren; tot een waardigheid, in den adelstand -, bevoorwaarden, benoemen; een getal tot een macht -, (rekenk.) brengen; -**hef'fing**, v. -en; -**hef'deren** (helder maken of worden), ik heb en het is -helderd: -ing, v. gmv.; -**he'len** (verbergen), ik heb -heeld: zijn misnoegen -, een teleurstelling -, verzwijgen; -**hel'pen** (beter maken, herstellen), ik -hielp, heb -holpen: een gebrek -, zie dat nu maar te -, verbeteren; -**he'melen** (ophemelen), ik heb -hemeld; -**he'melte** (gewelf in den mond, ook: bovendeel van een troon, tent, ledikant, enz.), o. -n, zie ook Gehemelte; -**he'melteletter** (spraak. schuringsgeluid, waarbij de adem langs het gehemelte strijkt), v. -s: de sj in: sjarren, poesje; de ch in: machine, manchet; de Fransche g in horloge, pluimage zijn -letters; -**heugd'** (blijde, opperuumd), bn. en bw.; -**heug'en** (blij maken), ik heb -heugd: uw gedrag verheugt ons; hij verheugt zich in ons geluk, is blijde; -**heug'ing** (innerlijke blijdschap), v. -en, fig. glas jenever, ook lichte roes; -**he'veling** (verschijnsel), v. -en: de -en in den dampkring, regen, hagel, sneeuw, enz.; -**he'ven** (voortreffelijk), bn. en bw.: een -stijl, -daden, glansrijk, glorievol; -denken, niet alledaagsch, -er, -st; -**he'venheid** (hoogte, heuvel), v. -heden, fig. de - van zijn karakter, edelaardigheid; - v. rang, aan-

zienlijkheid; **-hin'deren** (beletten, voorkomen), ik heb **-hinderd**: dat zal ik zien te **-**; **-hin'dering** (beletsel, hindernis), v. -en. **Verhit'** (zeer heet, zeer warm), bn., fig. - door den drank, opgewonden; een - te verbeelding, d.i. vurig, onmatig, ziekelijk, -ter, -st; **-hit'heid** (het ve hit-zijn), v. gmv.; **-hit'telen** (verknoeien, verbrodelen), ik heb **-hoeteld**; **-ho'len** (bedekt, verborgen), bn.: een - vreugde, stille; een - afleiding verborgen; **-hol'landschen** (e. Holl. vorm geven aan), ik **-hollandschte**, ik heb **-hollandscht**: een uitheemsch woord -; **-honderdvoudigen**, ik heb **-honderdvoudigd**: met den tooverstaf des handels verhonderd-, verduizendvoudigd, (Potg.), aanzienlijk of zeer sterk vermeerderd; **-hongereren** (door honger omkomen, den hongerdood doen sterven), hij **-hongerde**, heeft en is **-hongerd**: hij is in dat hot moeten -; men liet de gevangenen wel eens -; **-hoogd'** (hooger, meerder, bevorderd in klas of rang), bn.: een -e temperatuur, hij is in rang -; **-hoogen** (hooger maken, ook in traktement of in prijs), ik heb **-hoogd**: -ing, v.: -ing van kosten, vermeerdering; **-hoogen** (bevorderen, aanzienlijker maken, tot eer en aanzien brengen), ik **-hoogde**, heb **-hoogd**: iem. in rang -; die jongen is een klas **-hoogd**; die zich zelf **-hoogt**, zal vernederd worden, Bijbel, hoogmoed komt vóór den val, Matth. 23: 12; het loon -, vermeerderen; den prijs der waren -, opstaan; **-hoog'sel** (ophooging, verhoogstuk), o. -hoog'sels; **-hoog'stuk** (stuk, dat dient om iets hooger te doen staan of te stellen), o. -stukken; **-hoor'** (ondervraging), o. verhooren: het - der getuigen in een proces; iem. in - nemen, d. i. hem apart nemen en ondervragen; **-hooren** (ondervragen; een bede vervullen), ik heb **-hoord**; geen twee getuigen worden gelijk **-hoord**; ik heb hem de les **-hoord**, gevraagd; moge God onze beden -! **-hoovaardigen, zich**, ik heb mij **-hoovaardigt**: hij **-hoovaardigt zich** op zijn geboorte, is trotsch op, boogt op. **Verhopen** (hopen op), ik heb **-hoopt**; **-houden, zich**, het **-hield** zich, heeft zich **-houden**: twee kapitalen **-zich als 2: 3**, staan tot elkaar in grootte; **-houd'ing** (betrekking), v. verhoudingen: de leer der -en; onze - is vriendschappelijk; naar -, naar evenredigheid; **-huis'biljet** (biljet van den burgerlijken stand, als men zich metterwoon elders gaat vestigen), o. -biljetten; **-huis'dag** (dag, waarop men verhuist), m. -dagen: 1 Mei en 1 November zijn te Groningen de algemeene -dagen; **-huis'kosten**, m. mv.; **-huis'wagen** (grootte wagen tot vervoer van de meubels), m. -wagens; **-huis'zen** (van woning veranderen), ik ben **-huisd**: zegsw. - kost bedstroot, het - brengt allerlei kleine onkosten mee; zegsw. naar de andere wereld -, sterven: **-hul'zing**, v. -ingen; **-hul'zer** (iem., die verhuist, of het verhuizen van anderen als beroep uitoefent), m. -huisers; **-hu'ren** (voor een bepaalden of onbepaalden tijd in huur geven), ik heb

-huurd: een huis -, paarden en ruitzen -, in huur afstaan; **-hu'ring**, v. -ingen; **-hutselen** (schuddend verplaatsen), ik heb **-hutseld**, fig. verfoamsaaien; **-huur'der** (man, die iets b.v. een huis verhuurt), m. -s; **-huur'ster**, v. -s; **-huur'kantoor** (kantoor voor vraag en aanbod van dienstboden), o. -kantoren; **-hypothekeeren** (met een hypotheek bezwaren), ik heb **-hypothekeerd**: dat huis is zwaar **-hypothekeerd**. **Verificateur'** (rijksambtenaar der accijnzen die de echtheid eener aangifte onderzoekt), m. verificateurs; **-ca'tie** (onderzoek naar de echtheid of juistheid van iets, b.v. van een aangifte), v. -ties, -tiën; **-ca'tie-commissie** (die n.l. belast is met het onderzoek naar de richtigheid van 't geldelijk beheer van een vereeniging), v. -siën, -sies. (t = ts). **Verifieeren** (een onderzoek doen naar de deugdelijkheid of echtheid, nauwkeurig onderzoeken; ook: de juistheid constateeren). **Verij'delen** (doen mistukken), ik heb verij'deld: nu is al mijn hoop verij'deld, te niet. **Verij'deltuiten**, ik heb **-ij'deltuit**: zijn tijd -, zijn geld -, op lichtzinnige wijze verspillen. **Verin'dischen** (Indisch worden in karakter, zeden en gewoonten), hij **-te**, is verindischt. **Verin'landschen** (O.-I. de zeden, gewoonten, taal der inlanders aannemen), hij verin'landschte, is verin'landscht. **Verin'teresten** (op interest komen te staan), het is **-interest**: dat geld staat maar te -. **Veris'me** (tot het uiterst gedreven realisme), o. gmv.; veris'tisch, bn. **Verita'bel** (Fr. echt, onvervalscht), bn. **Veritas** (Lat. waarheid: in vino -, in den wijn is de waarheid, d. i. de wijn maakt de tong los; lees: vee'rie-tas. **Verjaard'** (rechtst. door verloop van tijd vervallen, d. i. niet meer vatbaar om in rechten gehandhaafd te worden), bn.: de -epanden in een bank van leening; z. Verjaren. **Verjaard'ag** (geboortedag), m. -dagen; **-feest**, o. -en; **-geschenk**, o. -en; **-maal** (diner op een verjaardag), o. -malen. **Verja'gen** (verdriften), ik **-jaagde** (-joeg), heb **-jaagd**; **-er**, m. -s; **-ing**, v. -en. **Verja'ren** (jarig zijn), ik ben **-jaard**; **-ing** (het verjaren), v. -en; **-ingsfeest**, o. -en. **Verja'ren** (het te-niet-gaan van rechten of vorderingen na verloop van zekeren tijd), het is **-jaard**: een recht kan -, een vonnis kan - of verjaard zijn; **-ing**, v. -en. **Verja'ring'srecht**, o. gmv., of **-termijn** (in 't algemeen 30 jaar), m. -en: ook zijn er - termijnen van één jaar (herbergiers, tafelhouders, onderwijzers voor leagelden); van twee jaar (artsen, heelmeeesters, apothekers, kostschoolhouders, dienstboden, advocaten, enz.); van vijf jaar (ambachtslieden, kooplieden, interesten, enz.); van tien jaar (voorschotten, loonen, enz.); zie Verjaard. **Verjeug'diging** (het opnieuw jong worden), v. gmv.: de - der natuur in de lente. **Verjon'gen** (jong maken of worden), ik heb en ben **-jongd**: in de lente is heel de natuur verjongd, nieuw, herboren; **-ing**, v. gmv. **Verjongingsbron** (tooverbron, wier water den mensch weer jong maakte), v. -nen; **-kuur** (kuur of wijze, om weer jong te worden, aanwending van toovermiddelen tot dat doel), v. -kuren, zie Staring's gedicht van dien naam; **-middel** (tooverdrank tot

verjeugdgang van het lichaam), o. — middelen.

Verkal'ken (tot kalk worden door aanzetting van kalk), het — kalkte, is — kalkt: beenderen, tanden kunnen —; — **kallen** (verpraten), ik heb — kald: ik heb mijn tyd verkald, verbabbel: zich —; — **kan'heren** (door kanker verteerd worden), haar keel is — kanker: — **ing**, v. gmv.; — **kappen** (verhakken; ook, opnieuw het haar kappen), ik heb — kapt; — **kap'pen** (een andere kap of een ander kapsel opzetten), ik heb — kapt: zich —, ook: zich verhullen in een kap, zich vermommen; — **kap'ping** (bint- of dakwerk van een overdekt statuen), v. — kappingen; — **kapt'** (vermomd met e. kap), bn.; — **kas'sen** (verhuizen), ik — kaste, ik ben — kast: — **sing**, v. — en, gmv.; — **ka'velen** (verdeelen in kavelingen of perceelen), ik heb — kaveld, een bouwterrein —: — **ing**, v. — en; — **keer** (omgang), o. gmv: huiselijk —; een druk —, gereis, b.v. op de lijn Utrecht-Arnhem; het maatschappelijk —, een gezellig —; — **keer'bord** (triktrak), o. — en: een ander daagt de makkers aan 't —, (Tollens); — **keerd'** (omgekeerd, averechtsch), bn.: het is in dat gezin de — e wereld, de kinderen zijn er b.v. baas; bw.: gij hebt — gehandeld, onjuist, slecht, — er, — st: — **keerd'heid** (misslag, gebrek, ondeugd, bedorvenheid), v. — heden; — **keerd'lijk** (op verkeerde wijze), bw.; — **keeren** (omgang hebben), ik heb — keerd: hij — keert aan het hof, heeft toegang, komt; hij — keert met mijn nicht, is verloofd met: — **ing** (vrijage), v. — en; — **keeren** (veranderen), het is — keerd: zegsv het kan —, was de spreuk van of zei Breero; vregude kan — in droefheid; liefde kan in haat —; hoe was alles verkeerd! (Potg.); — **keers'middelen** (allerlei middelen tot bevordering van het verkeer), o. mv.; — **keers'pel** (triktrak), o. — spellen; — **keers'weg** (grootte weg voor het handelsverkeer), m. — wegen.

Verkeert'je (verkeerspel), o.; — **ken'nen** (mil. de ligging v. e. terrein opnemen), ik heb — kend: zij zochten het vijandelijke kamp te —, verspieden; — **ken'ning** (onderzoek, verspieding), v. — en; — **ken'ningstocht** (tocht, die ondernomen wordt, om een binnenland te leeren kennen, mil. om een terrein te verspieden), m. — en; — **ker'ven** (eig. slecht kerven, door kerven, bederven), ik — korf, heb — korven: hij heeft het bij dien heer — korven, bedorven, verbruid, hij heeft een misslag begaan, is uit de gunst; de gelegenheid waarnemen, om alles wat hij verkorven had, weer goed te maken, (C. O.), misdaan, bedorven; — **ket'teren** (iets tot ketterij verklaren), ik heb — ketterd; — **ket'tering**, v. — en: de — ing der moderne beginselen; — **ken'ren** (opnieuw keuren), ik — keurde, heb — keurd: goud, zilver —, overkeuren; — **kie'len** (een schip van een nieuwe kiel voorzien), men — kielde, heeft — kield.

Verkies'baar, bn.: als vreemdeling is hij niet —, kan niet als lid gekozen worden; — **kies'lijk**, **verkie'selt'lijk** (testellenboven), bn., — er, — st: tevrederheid is — boven schatten, de voorkeur verdienend; — **kie'zen** (uikkiezen, de voorkeur geven), ik — koos, heb — koozen: de eer — boven het leven; zoals gij — kiest, wilt, wenscht; — **kie'zing** (het verkiezen), v. — en: den 2en Dinsdag in Juli hebben de — en plaats voor den gemeenteraad.

Verkiezingsagent (iemand, die bij verkiezingen in 't belang van een candidaat werkzaam is), m. — en; — **artikel** (bepaling, die een verkiezing regelt; opstel in een krant over de verkiezing), o. — en; — **dag** (dag, dat de verkiezing plaats heeft), m. — en; — **leer** (leer over de uitverkiezing of praedestinatie), v. gmv.; — **leus** (molto, waaronder men bij verkiezingen strijdt), v. — leuzen; — **manoevre** (politieke kunstgreep bij een verkiezing), v. — s; — **program** (programma voor een verkiezingsstryd), o. — men; — **strijd** (wedstrijd, om de kiezers op zijn hand te krijgen), m. gmv.; — **werk** (alle arbeid, dien een verkiezing zoo al meebrengt), o. gmv.; — **wet** (kieswet), v. — ten; — **wijze** (manier, waarop de verkiezing plaats heeft), v. — n.

Verkij'ken, ik — keek, heb — keken: ik heb in dien winkel mijn tyd verkeken, kijkende zoekgemaakt; de kans is verkeken, verloren; zich —, verkeerd kijken, fig. zich vergissen.

Verkik'kerd (O.-l. verzot, gek, dol op), bn.

Verklaar'baar (kunnende verklaard worden), bn.: een — verachtijnsel; — der, — st.

Verklaard' (verduidelijkt, opgehelderd), bn.

Verklad'den (bederven), ik heb — klad: de knaap heeft al wat papier — klad met zijn teekenen; — **klagen** (aanklagen), ik heb — klaagd; — **klan'king** (muz. eig. het totklanken-maken: uitvoering van een muziekstuk), v. gmv.; — **klap'pen**, ik heb — klap: iemand —, verlikken, verraden; — **klap'per** (klikker), m. — s; — **klap'ping** (het verklappen), v. — en; — **kla'ren** (klaar, helder maken), ik heb — klaard: een droom —, uitleggen; iemand schuldig —, heeten; onder eede —, te kennen geven, betuigen; den oorlog —, aanzeggen: — **klaar'der** (uitlegger), m. — s; — **kla'ring** (uitlegging), v. — en: zich —, d. i. zijn meening zeggen, voor zijn overtuigend uitkomen; — **klee'den** (anders kleeden), ik heb — kleed: ik moet mij gauw wat —; — **klee'ding** (ook: vermommings), v. — en; — **klee'den**, zich, ik heb mij — kleed, op carnaval zich vermommen: gaat gij u niet —? — **kleefd'** (verknocht), bn.: aan de zonde — zijn, verslaafd, — er, — st; — **kleefd'** (eig. vastgekleefd, gehecht), bn., fig. een — e dienstbode, nl. aan de familie gehecht; ik ben uw — e vriend, aanhankelijk, vast; — **kleefd'heid**, v.: de — aan zijn dochter, (V. Lenn.), zie Verknocht; — **klein'aap** (teekenwerktuig), m. — apen, zie Teekenaap; — **klei'nen**, ik heb — kleind: iemands verdienste —, geringer voorstellen; een kaart —, d. i. op kleiner schaal overteekenen; rek. een breuk —, vereenvoudigen; — **klein'ingsuitgang** (spraak. achtervoegsel tot vorming van een diminutief), m. — en: — je, — pje, — tje zijn — en.

Verklein'woord (spraak. b.v. stoeltje), o. — en, zie Diminutief; — **kleumd'** (stijf van koude), bn., — er, — st: — e handen: — **heid**, v. gmv.; — **kleu'men**, ik ben — **kleumd**: verkleume nooit ons hart! koud, ongevoelig worden; — **kleu'ren** (de kleur verliezen, verbleeken), het heeft en het is — kleurd; — **klik'ken** (aanbrengen, ik heb — klinkt; — **klik'ker** (politieespion), m. — kers, zie Stilleverklikker; — **klik'ker** (nat. verkorte heuvelbarometer, die bij de luchtpomp de verdunning der lucht in den recipient aanwijst), m. — s; — **klik'ker** (werktuigje, dat onder bepaalde omstandigheden op iets

opmerksaam maakt), m. -s: de - aan een stoommachine, wekker, die waarschuwt, als er te weinig water in den ketelis; - **kloe'ken** (moed geven), ik heb -kloe'kt: hij verkloekte zich tot die daad, vatte moed; zich -, zich verstouten, moed vatten, den moed hebben; iem. -, bedriegen, beetnemen; - **klun'gelen** (verspillen, verkwisten), ik heb -klungeld: zijn tijd, zijn geld -; - **knecht'en** (eig. tot knecht maken, overheerschen), men heeft -knecht: dat volk, zoo lang -knecht! dienstbaar gehouden; - **kneuk'elen**, zich, ik heb mij -kneukeld: hij -kneukelt zich van voldoening, van pret, van leedvermaak, d.i. de kneukels wrijven, zich innig verheugen; - **kneut'eren**, zich, ik heb mij -kneuterd: hij zat zich in die ruzie te -, d.i. zich heimelijk te verheugen, ze te genieten; - **knief'zen**, zich, ik heb mij -kniesd: wat zat gij u in uw leed te -! van hartzeer verteerd worden, wegwijnen; - **knijp'en**, zich, ik heb mij -knepen: ik zat mij te - van lachen, van woede, te verbijten: -ing, v. gmv.

Verknijzen, z. Verknieszen; - **knijp'en** (door knippen bederven), hij -knipte, heeft -knipt: een jas -, een mantel -; - **knocht'** (volt. deelw., met de bet. van verkleefd), bn.: een - dienaar, e. - aanhanger; - **knocht'heid**, v.: de -heid van haar langen, schoonen hond, (C.O.), innige gehechtheid; - **knoef'len** (bederven), ik heb -knoeid: hij verknoeit zijn tijd, zijn geld, verspillen; een verknoeide schildert, een verknoeide vertaling, bedorven; - **knouf'len** (misdoen, verbodden), ik heb -knold: uw broeder heeft het bij zijn patroon verknoeld, g.m.z.; - **knuf'selen** (verbeuzelen, verspillen), ik -knutselde, ik heb -knutseld: zijn tijd -, zijn geld -; - **koef'len** (eig. koel doen worden, afkoelen, verfrissen), ik heb en ben -koeld: de maag -, zijn hartstochten beginnen te -, verminderen; die vriendschap is aan het -, verflauwen; - **koel'drank** (verfrisschende drank), m. -en; - **koel'end** (verfrisschend), bn.: een -e drank, een -e wind, afkoelend, -er, -st; - **koef'ling** (afkoeling, fig. vermindering, verflauwing), v. -en: - van ijver, - van vriendschap; - **koef'lingsmiddel**, o. -en.

Verkoelen (tot kool maken, worden), ik heb en het is -koold: hout -, turf kan -; - **ko'men** (bijkomen, langzaam herstellen, fig. in beteren doen geraken), ik verkam, ik ben -: hij begint er op te -, w. i. g.; - **kon'den** (verkoondigen), ik verkondde, ik heb -kond; - **kon'der**, m. -s; - **kon'ding**, v. -en, zie: Verkondigen; - **kon'digen** (doen weten, bekend maken), ik heb -kondigd: het Evangelie -, prediken; iemands lof -, openlijk bekend maken; - **kon'diger**, m. -s; - **kon'diging** (prediking, leering), v. gmv.; - **kon'dschappen** (verwittigen, melden), ik heb -kondschaft: ik zal u de komst der prinses -, berichten; - **kond'schapping**, v.: ik zond hem uit op -, onderzoek, uitvorsching; - **kon'kelen** (verspillen, verkwisten), zij -konkselde, heeft -konkseld: deze vrouwen - haar huishoudgeld; - **koop'** (het verkoopen), m. -en: ds - van een huis: koop en -, handel; - **koop'boek** (handel. koopmansboek: boek, waarin de verkochte goederen worden opgeschreven, met de nota's, rekeningen en facturen), o. -boeken; - **koop'pen** (iets tegen zekeren prijs aan een ander

overdoen), onr. ik -kocht, heb -kocht: in 't groot of klein -; zegsw. zij willen mij verraden en -, d. i. te slim af zijn; - **koop'na** geen leugens! debiteer: -baar (wél te verkoopen), bn., -er, m. -s, -ster, v. -s.

Verkoop'huis (vendhuis, bazaar, warenhuis), o. -zen; - **koop'lokaal** (vertrek, waarin verkooping en gehouden worden), o. -alen; - **koop'ping** (veiling), v. -en: de - zal plaats hebben bij opbod, bij afslag; - **koop'prijs** (prijs, waarvoor een artikel verkocht wordt), m. -prijzen; - **koop'peren**, ik heb -koperd: een schip -, den romp van een schip met koperen platen bekleeden: -ing, v. gmv., zie Vergulden; - **koop'ren** (uitgekozen), bn.: een vorst des rijks -, nl. Oranje in 't Wilhelmuslied, vero.; - **koop'sten** (tot korst worden), het verkorste, is -korst: het gebak was geheel -korst, met een veel te dikke korst gebakken; - **koop'ten** (kort maken), ik heb -korf: een lijn -, een japon -, zie Afkort'en, den tijd -, verdrijven, zorgen - het leven; iemand in zijn rechten, in zijn belangen -, benadeelen; - **koop'ting** (inkorting), v. -en; - **koop'tingsteeken** (apostrofe), o. -s; - **koop'touwen** (door kou bevangen), bn.: wat is dat kind -! - **koop'theid**, v. -heden; - **koop'ten**, ik heb -kracht: een slot -, met geweld kapot- of stukmaken; fig. onteeren, schenden: de wetten -, de heiligste rechten -; - **koop'ter**, m. -s; - **koop'ting**, v. -en: -ing van wet en recht, schending; - **koop'telen**, - **koop'ten** (door kreuken bederven), ik heb en het is -kreukeld: het zomerhoedje, waarop zij had gezeten, was geheel -kreukeld, -kreuki; een japon -: -ing, v. -en, zie Kreuke-len, Kreuken; - **koop'tigen** (bekomen, verwerven), ik -kreeg, heb -kregen; - **koop'tigbaar**, bn.; - **koop'tigging**, v. gmv.: ter - van; - **koop'tipen** (wegkrimpen, samenkrimpen), hij -kromp, is -krompen: - van pijn, zeer veel pijn hebben; - van verdriet.

Verkrom'men (krom maken, worden), ik -kromde, heb -kromd, fig. het recht -, verdraaien: met -kromde ledematen; - **koop'ting** (het krom-zijn of -worden), v. -en: een ruggegraatsverkromming; - **koop'tipen** (eig. kroppende instlikken), ik heb -kropt: zijn leed, zijn droefheid -, opkropen, verbijten; ik kan 't niet -, overbergen: mijn gemoed is te vol; - **koop'timelen** (tot kruimels maken of worden), ik -kruimelde, ik heb, het is -kruimeld: een beschuit -, oude koekjes -; - **koop'tkelen** (verwaarloozen, verspillen), ik -kwakkelde, heb -kwakkeld, w.g.; - **koop'tselen** (met kwanselen verspillen), ik heb -kwanseld: zijn geld -, aan allerlei beuzelarijen uitgeven; het - van zijn doubletten, (C.O.), verruilen; zijn boeken -, met verlies verkoopen; zijn meubels -, van de hand doen, minacht: -ing, v. gmv., zie Kwanselen; - **koop'twijken** (wegkwijnen), ik ben -kwijnd: de handel is aan het -, en weer een koude, langen dag -e ik in mijn kluis, (De Gén.); - **koop'tkelijk** (verfrisschend), bn. en bw.: een -bad, oprisschend, fig. een - woord, opbeurend, -er, -st; - **koop'tkelen** (weer kwik maken), ik heb -kwikt: de lentelucht zal u -, doen opleven; dat troostend woord zal uw hart -, opbeuren; - **koop'tking** (troost), v. -kingen; - **koop'tkend**, bn.: een -e

drank, lavend, een -e koelte, verfrisschend, een -e regen, opwekkend, -er, -st; -**kwisten** (verspillen), ik heb -kwist; -**kwister**, m. -s; -**kwistster**, v. -s; -**kwistend**, bn.: een -leven, verspillend. **Verlaat'** (een soort van schuifsluis), o. -laten. **Verlaaf'** (volkst. zinkput), m. -laten. **Verla'den** (handel: overladen in een ander schip of voertuig), ik -laadde, heb -laden. **Verla'gen** (lager maken, doen dalen), ik heb -laagd: een dijk, een muur -; de priizen -, [een leerling -; tem. in rang -, zie Degradieren; fig. zich -, een laagheid begaan, zich vernederen; -ing, v. gmv. **Verlak'** (verlaksel), o. gmv.: het -laat op leer soms los, d. i. het springt, schilfert af. **Verlak'ken** (met een laag lak of verlak overdekken), ik -lakte, heb -lakt: een kachel doen -, leer -, een kamerdeur met porseleinlak -; -ker, m. -s; -sel, o. gmv. **Verlak'ken** (bedriegen, foppen, bedotten; volkst. kullen, vernohelen), ik -lakte, heb -lakt: ik laat me door jou niet -. **Verlakt'** (verlakt goed), o. gmv.: dit is Chi-nersch -, d. i. verlakwerk uit China. **Verlam'men** (lam maken of worden), ik heb, het is -lamd: die veer is verlamd, fig. hij stond verlamd van schrik; geneesk. hij is verlamd aan beide beenen, fig. dat -lamt de energie, slaat neer; -lam'ming, v. -mingen; -lan'gen (begeeren), ik heb -langd: wat verlangt gij? wensch gij; ik verlang mijn geld, eisch, vorder; zegsw. -naar de vleeschpotten van Egypte, terugverlangen naar een vroegeren toestand, waarin men geen broodzorgen kende, al was die toestand ook verre van rooskleurig, Ex. 16: 3; -lan'gen (begeerte), o. -langens: de kinderen branden van -, zijn -s bevredigen, -naar iets hebben; zegsw. het liedje van -zingen, eig. van langer maken, verlengen, nl. door kinderen, om nog wat te mogen opblijven; -laug'lijstje (lijstje van geschenken, door bruid of bruidegom opgemaakt en waaruit men iets kan kiezen, om het hun aan te bieden), o. -s; -laugst' (verlangen, begeerte), v. gmv.; -lan'terfantien (lanterfantend doorbrengen), ik heb -lanterfant: de leering jongen staat zijn tijd te -, verluieren, verbeuzelen, verspillen, vertreuzelen; -la'riën (verbeuzelen), ik heb -lariëd: den tijd -, gmv., zie Larie, snap, zotteklap; -la'ten (van het ééne vat in het andere laten of doen loopen), ik heb -: wijn -, water -, van de eene ruimte in de andere doen vloeien, zie Wijnverlaten, -verlater; -la'ten (weggaan uit of van), ik -liet, heb -laten: hij -liet de stad; het pad der deugd -; mijn moed -laat mij, begeeft mij; de wereld -, in een klooster gaan, ook sterven; -la'ten, zich (vertrouwen), ik -liet mij, heb mij -laten: gij kunt u op hem -laten; -laot u op God, stel vertrouwen op; -la'ten, zich (te laat komen), ik heb mij -laat: gij -laat u in den regel voor den eersten trein; -la'ten, bn.: een -kind, achtergelaten; een -schip, aan zich zelf overgelaten, een -woning, ledig, onbewoond, -er, -st; -la'tenheid (eenzaamheid), v. gmv.; -le'den (vroeger, vorig), bn.: -jaar; spraak. het -deelwoord, de -tijd; -le'den (volt. deelw. van verlijden: voorbijgaan; tijd, die of tijdperk, dat voorbij is), o. gmv.: in 't -ligt het Heden, in het

Nu, wat worden zal, (Bild.), z. Lijden, gaan; -le'digen, zich (zich bezighouden), ik heb mij -ledigd: zich met iets -, zich de moeite of den tijd tot iets geven, zich onledig houden met; -lee'men (toestaan), ik heb -leend: hulp, onderstand -, geven, bezorgen; -ing, v. gmv.; -lee'ren (onleeren, afleeren), ik heb -leerd: het spreken van een taal -; -le'gen (handel. bedorven door lang liggen), bn.: -wijn, -zijde, -koopwaren; -le'gen (bedeesd, beschroomd), bn.: het meisje is nog wat -in dien kring, -er, -st; -le'genheid (beschaamtheid; geldgebrek), v. gmv.; -leg'gen (op een andere wijze, op een andere plaats leggen), ik -legde of -leide, ik heb -legd of -leid: de wachter zal den wissel -, anders leggen; ik heb mijn handschoenen verlegd, ze zijn zoek; de troepen gaat men -, verplaatsen, verstellen. **Verleel'** (beleening), o. gmv.: het -met een leen. **Verleel'delijk** (geschiedt om iem. te verleiden), bn. en bw.: een -voorstel, aanlokkelijk, bekoorlijk -er, -st: -heid (bekoorlijkheid), v. -heden; -lel'den (op den slechten weg leiden, tot zondebrengen), ik heb -leid; -er, m. -ers; -ing (bekoring, verzoeking), v. -en; -ster (vrouw, die verleidt), v. -s; -lel'en (den. van verleel, leen: beleenen), ik heb -leid: iem. met een leen -, begiften: -ing, v. -en, gesch. zie Verleel; -lek'keren (verwennen met lekker eten), ik heb -lekkerd; ook: die hond is -lekkerd op vleesch; fig. dat jongmenschen is -lekkerd op romanlectuur, d. i. belust, verzot; -leng'baar (wat voor verlenging vatbaar is), bn.: -crediet; -len'gen (langer maken of doen duren), ik heb -lengd: een wissel -, een termijn van betaling -; -len'ging, v. -en; -ing van verlof; -leng'stuk (stuk, waarmee iets langer gemaakt wordt, b.v. aan een passer), o. -ken; -lep'pen (verwelken, de bloemis -lept, verflent; -lep'ping, v. gmv.; -lept' (flits, verflens), bn. en bw.; een -e bloem; wat ziet er dat kleedje -uit! -lept'heid, v.; -let' (tijdverlies), o.: zonder -, d. i. onverwijld; dat gedooft geen -, uitstel; -sel (beletsel, hindernis), o. -sels; -let'ten (den tijd verliezen, hem laten voorbijgaan of verzuimen), ik heb -let; -leu'teren (den tijd leuterend doorbrengen, verbeuzelen), ik heb -leuterd: gij hebt uw studieuur weer -leuterd; -le'vendigen (levendig, druk, vroolijk maken), ik heb -levendigd: de hoop -, den handel -, opwekken, opbeuren; -le'vendiging, v. gmv.: tot -van de hoop, van den handel; -le'zen, zich (verkeerd lezen), ik -las mij, heb mij -lezen; -licht' (helder beschenken), bn. en bw, fig. een -staatsman, helderdenkend, ontwikkeld: de -e 20e eeuw; -denken, -er, -st; -Heb'ten (helder maken, beschijnen), ik heb -licht: een tuin -, illumineeren, een stad -; -lich'ten (minder zwaar maken), ik heb -licht: iemands zorgen -, d. i. hem opbeuren, helpen; -lich'ting (kunstlicht, fig. beschaving), v. gmv.: elektrische -; tot -der volken; -lich'ting (onthefing, opbeuring), v. gmv.; -Hederlijken, zich (liederlijk worden), ik heb mij -Hederlijk: die man zal zich nog geheel -, d. i. door losbandigheid verdierlijken, vooral door misbruik van alcohol; -Hefd' (volt. deelw. van verlieven), bn. en bw.: hij was -op dat

meisje, met liefde beziel, -er, -st; -**liefdheid** (het verliefd-zijn, verzothed), v. -heden; -**liefd** (persoon, die verliefd is), m. en v. -n; -**lies** (handel, wanneer het zilver bedrag van den inkoopsprijs plus de onkosten, meer is dan de verkoopprijs), o. -zen, zie Winst- en Verliesrekening.

Verlies (wat volgens de balans in zeker tijdvak is verloren), o. -zen: het - in zaken, schade, nadeel; er was veel geld -; het - door dat sterfgeval is groot, gemis; -**lie'ven** (verliefd raken), ik ben -liefd; -**lie'zen** (kwijt raken b.v. door een ongeluk of door achteleosheid), ik -loor, heb -loren: een boek -, een proces -, zijn geduld -, het leven -; -**lie'zer** (iem, die verliest), m. -s; -**lig'gen**, het -lag, is -legen: laat het fruit niet -, door lang liggen bederven; zegsw. verlegen goed deugt niet, bekende woordspeling; -**lij'den** (opmaken), ik -leed, heb -leden: die akte, dat testament is verleden voor dien notaris, is in wettelijken vorm opgemaakt door, zie: Getuige en Passeeren; -**lof** (vergunning), o. -loven: ik heb ern week -, vacantie; met groot - gaan, mil. voorgoed uit den dienst heengaan; met -gaan, O.-I. naar Europa gaan, wegens ziekte of langdurigen diensttijd; -**lof** (vergunning als bierslijter), o. gmv.; -**lof'brief** (brief, waarin verlof gegeven wordt), m. -brieven; -**lof'ganger** (mil. soldaat, die met verlof gaat), m. -s; -**lof'pas** (mil. pas voor iem., die met verlof gaat), m. -sen: zijn -laten afteekenen door den burgemeester; -**lof'recht** (vastgestelde bepaling voor den verloftijd van een ambtenaar), o. -en; -**lof(s)'aanvraag** (schriftelijk verzoek om verlof), v. -n; -**(s)'traktament** (O.-I. 1/2 van de jaarwedge in actieven dienst als ambtenaar), o. -en; -**lof'tijd** (duur van het verlof), m. gmv.: mijn - is haast om; -**lok'kelijk** (verleidelijk), bn. en bw.: een - voorstel, -er, -st; -**lok'ken** (door aantlokken overhalen), ik heb -lokt: laat u door den schijn niet -, verleiiden, misleiden.

Verloochenen (loochenen, niet willen kennen), ik heb verloochend: zijn vaderland -, zijn ouders -, Petrus -de driemaal zijn Meester; zich zelve -, zich -, ontrouw worden aan eigen natuur of beginselen.

Verlooden (van een looden merk voorzien), ik -loodde, heb -lood: lakens -. tijken -.

Verloofde, m. en v. -n: zij of hij is mijn -, bruid, bruidegom, aanstaande echtgenoot.

Verloop (het verlopen, het voorbijgaan), o. gmv.: na - van tijd, het - eener ziekte, gang; de onderhandeligen namen e. goed -.

Verloop (het verlopen, het achteruitgaan), o. gmv.: het - zijner zaken, tenietgaan.

Verloopen (verstreken, voorbijgaan), bn.: de - rente, de - tijd, de - termijn; ook: een - hond, stuk vee, afgedwaald, verdwaald.

Verloopen (verliederlijkt, ook: afgesleten), bn.: een - sujet, een - student; een - schroef, lam, niet meer pakkend.

Verloren (vergeefs), bn.: - moeite; een - oogenblikke, zonder waarde; hij is een - man, hij is niet te redden; alles ging -. teniet.

Verloren (weggerukt van zinnen), bn.: hij was - in de beschouwing eener bloem, (Potz.)

Verloren: de - Zoon, zie Lukas 15: 20-24; fig. de - zoon is terecht, daar heb je den - zoon, van personen en zaken gebruikt.

Verloskunde (vroedkunde, obstetrie), v. gmv.; -**kundige** (dokter in de obstetrie, ook: een vroedvrouw), m. en v. -n; -**los'sen** (los of vrij maken, redden), ik heb en ben -lost: uit den kerker -, uit de slavernij -, bevrijden; -**los'ser** (bevrijder, redder, Heiland), m.: de -, Jezus Christus, de Zaligmaker; -**los'sing** (vrijmaking, bevrijding), v. gmv.: het werk onzer -, redding; -**lo'ten** (door het lot doen toewijzen), ik -lootte, heb -loot: een kunstwerk -, de -lote voorwerpen: -er, m. -s, -ing, v. -en; -**lo'ven**, ik heb -loofd: die ouders hebben deze twee kinderen verloofd, door trouwbelofte verbonden; zij is verloofd met uw neef; zich -, d. i. zich tot trouw verbinden: -ing (het verloofd-zijn, ook tijdperk van het verkeer tot aan het huwelijk), v. -en, zie Engagement; -**lo'vingsdag** (dag der verlovings), m. -en; -**feest** (feest ter gelegenheid der verlovings), o. -en, -**kaart** (kaart, om de verlovings bekend te maken), v. -en, -**ring** (ring, der bruid geschonken bij de verlovings), m. -en; -**lucht'en** (in den wind hangen, uilluchten), ik heb -lucht: een kleed -; zich -: ik moet mij eens -, wat lucht gaan scheppen: -ing (uilluchting), v. gmv.; -**lucht'en** (illustreeren, een boek met teekeningen, vignetten versieren), ik heb -lucht; -**lucht'igen** (lichter maken, fig. opruolijken), ik -luchtigde, heb -luchtigd: een kamer wat - door meer lichte gordijnen; iem. door een blijde tijding -; -**lucht'ing** (opsiering), v. -en: tal van kunstenaars hebben aan de - van dezen Bijbel meegewerkt; -**lucht'ingskunst** (het teekenen of schilderen van hoofdletters en randversieringen), v. gmv.: miniatuur-schilderkunst, heeft sig. betrekking op illustreerende tafereelen; -**lui'den** (bekend doen worden of maken, laten weten of doen doorschemeren, te verstaan geven): hem werd gelast, geen woord over het gebeurde te -; men moet niet alles gelooven, wat men hoort -, vertellen; niets van een zaak - laten, laten doorschemeren merken; naar (het) verluidd, naar men bericht, zegt, vertelt; zich laten -, vertellen; -**lui'den** (het bekend maken of worden), o.: het - der geruchten; -**lui'ren** (in luiheid of met luieren doorbrengen), ik heb -luierd: zijn tijd -; -**lust'igen**, ik heb -lustigd: wij willen ons wat - in de natuur, opruolijken, opwekken; -**lust'iging** (daad van vermaak, ontspanning), v. -ingen; -**maag'schappen** (tot maagschap doen worden, verzwageren), ik ben en ik heb -maagschapt: hij is aan ons -maagschapt, familie v. ons; zich -: hij heeft zich aan ons -maagschapt, b.v. door huwelijk verbonden.

Vermaak (genoegen, plezier), o. -maken.

Vermaaks'halve (om zich te vermaken), bw.: - iets doen.

Vermaan (vermaning), o.: naar geen - luisteren; -**brief** (R.-K. opperherderlijk rondschrjven, mandement), m. -brieven; -**maan'der** (oudtijds, de voorganger bij de Menisten), m. -s; -**maard** (beroemd), bn.: een - schrijver; die badplaats is -, alom gunstig bekend, -er, -st: -heid, v. -heden: de gort, die tot de -heden der Alkmaarsche markt behoort, (C. O.), zie Mar; -**ma'geren** (mager worden), ik ben -magerd; -ing, v., -ingskuur, v. -kuren;

-**ma'kelijk** (genoeglijk), bn.: *nieuw - ganzenbord, vermaak gevend, -er, -st: -heid* (uitspanning), v. -heden; -**ma'ken** (verlustigen), ik heb -maakt: *hij zal het heele gezelschap wel -; -ma'ken, zich*, ik heb mij -maakt: *wij - ons met roeten, met visschen; -ma'ken* (bij uiterste wilsbeschikking schenken, legateeren), ik heb -maakt: *iem. een huis -*, zijn vermogen aan een kerk -; -**ma'ken** (anders maken), ik heb -maakt: *een kleedingstuk -*, een anderen snit geven; -**maledij'en** (Lat. vervloeken), ik heb -dij: *die -dijde historie, die -dijde vent, verwenscht; -ma'len* (sijn malen, vergruizen), ik -maalde, heb -malen; -**mal'en** (verspillen, verkwisten), ik heb -mald: *zijn tijd -*, zijn geld -; -**ma'men** (mededeelen, prediken), ik -maande, heb -maand, zie Vermaning (preek); -**ma'men** (aansporen of opwekken tot beterschap), ik heb -maand: *wij - u nogmaals, mij'd dat gezelschap, aanraden, dringend waarschuwen; -ma'ning* (waarschuwing, om het kwade te laten en het goede te doen, opwekking tot deugd, zedenles), v. -en; -**ma'ning** (lichte aanval), v. gmv.: *een - van koorts, een - van een beroerte; -ma'ning* (preek bij de doopsgezinden), v. -en, w. i. g.: *bij uitbreiding, hun godsdienstoefening, zelfs hun bedehuis: gaat ge mee naar de -?* voor dit echter meestal Vermaanhuys; -**man'nen** (vermeesteren), ik heb -mand: *hij werd door den schrik -mand, overweldigd, zie Overmannen; -man'nen, zich* (zich zelven meester worden), ik heb mij -mand: *na den eersten schrik -mande hij zich, vatte hij moed; Saartje -mande zich weder en streek met haar zachte vingers langs het gerimpeld voorhoofd (der doode)*, (C. O.), verstoutte zich. **Vermast'** (te zwaar geladen, fig. overstelpt, b.v. van droefheid), bn.: *door zorgen -*, *door den slaap -*, *door leed -*; 't lichaam - *van angst*, (Bild.); -**meend'** (gewaand), bn.: *de -e eigenaar, -e rechten, -e aanspraken, verondersteld; -mee'nen* (meenen, denken, onderstellen), ik heb -meend: *ik -meen gelijk te hebben, ik houd het er voor, ben zeker; -meer'deren* (doen toenemen, talrijker worden), ik heb en het is -meerderd: *de lasten -*, worden grooter, nemen toe: -**aar, m. -s, -ing** (toename), v. -en; -**meesteren**, ik heb -meesterd: *de stad zat haast -meesterd zijn, veroverd; zijn driftten -*, beteugelen, bedwingen, onderwerpen: -**aar, m. -aars, -ing, v. gmv.; -me'den**, zie Vermeiden; -**me'len, zich** (zich ontspannen in Mei, of zich vermaken als op een Meldag of Meivond), ik heb mij -meid: *wij gaan ons - in de schoone natuur, verlustigen, ook: Vermeiden; -me'len* (melden, berichten), ik heb -meld: *de kronieken - het, mededeelen, gewag maken van: -er, m. -s, -ing, v. -en, -swaard'* (waard om vermeld te worden), bn; -**men'gen** (samenmengen), ik heb -mengd: *twee wijnsorten -*, onder-eenmengen; *zich - met: olie -mengt zich niet met water, vereenigen, een mengsel vormen: -er, m. -s, -ing* (het vermengen), v. -en; -**menigvuldigen** (vermeerderen, talrijker maken), ik heb en het is -menigvuldig, *zich -*, talrijker worden: *het mensch-*

dom had zich -menigvuldigd, uitgebreid; -menigvuldigen (rekenk. bewerking, die een getal leert vinden, een bepaald aantal malen zoo groot als een gegeven getal), ik -vuldigde, heb -vuldigd; -**er** (getal, waarmede vermenigvuldigd wordt), m. -s: -**ing** (het vermenigvuldigen), v. -en; -**som, v. -men; -tal** (getal, dat vermenigvuldigd wordt), o. -len; -**me'tel** (afleid. van zich vermeten: stout, onberaden), bn. en bw.: *een -e aanval, -e moed*, (C. O.); - *te werk gaan, -er, -st: -heid* (onberaden koenheid), v. gmv.; -**me'ten, zich** (zich in het meten vergissen; fig. zich verstouten), ik -mat mij, heb mij -meten: *die knecht -meet zich telkens, meet verkeerd; fig. wat -meet gij u? verstout, gij moet u zulks niet -*, onderwinden. **Vermicell'** (It. dunne meeldraadjes of -pypjes), v. gmv.; -**fabriek** (fabriek, waarin vermicelli gemaakt wordt), v. -en; -**pod-ding** (podding met vermicelli als hoofbestanddeel), m. -en; -**soep, v. gmv.; -taart, v. -en; -maker, m. -s.** **Vermij'den** (mijden, ontwijken), ik -meed, heb -meden; -**baar** (wat kan vermeden worden), bn.; -**ing, v. gmv.** **Vermij'meren** (mijmerend doorbrengen of zoek maken), ik -mijmerde, heb -mijmerd: *zijn tijd -*. **Vermij'ten** (optassen, aan een mijt zetten), ik -mijtte, heb -mijt: *roggeschooven -*. **Vermiljoen'** (Fr. scharlakenrood, hoogroode kleur of kleurstof), o. gmv.: *de - zee, Chi-neesch -*, -**achtig** (op vermiljoen lijkend), bn.; -**miljoen'en** (met vermiljoen kleuren), ik heb gevermiljoend; -**min'deren** (minder maken, minderen, afnemen, kleiner worden), ik heb en het is -minderd; -**min'dering, v. -en; -min'ken** (eig. min'k of mank maken, van een lichaamsdeel berooven, schenden, stuk maken), ik heb -minkt: *een kunstwerk -*; -**ing** (schending, bederving), v. -en; -**min'kte** (soldaat, die verminkt is), m. -n, zie Invaliden; -**mis'sen** (missen, kwijt zijn), ik heb vermist: *ik -mis mijn beurs, kan ze niet vinden, heb ze verloren; -mis'te* (iem., die vermist wordt), m. en v. -n: *lijt van -n bij een veldslag, enz. **Vermits'** (omdat, daar, aangezien), vgw. **Vermoe'delijk** (waarschijnlijk), bn.: *de -e troonopvolger, de -e dader, de -e oorzaak; bw.: hij is - op reis, de trein zal - 10 minuten te laat aankomen, denklijk; -moed'en* (meening, gissing, onderstelling), o. -s: *op -van diefstal, verdenking, argwaan: - op iem. hebben, d. i. iem. verdenken; -moed'en* (afleid. van moed d. i. gemoed: waarschijnlijk achten, gissen, meenen), ik heb -moed: *ik -moed, dat uw vriend den trein heeft gemist; -moed'* (moede door inspanning, afgemat), bn.: - *van den arbeid; -moed'heid, v. gmv.; -moef'en* (moed of moede maken), ik heb -moeid: *de oogten -*, lezers of hoorders door breed-sprakigheid -; *zich -*, zich erg inspannen, zich afmatten; -**moef'end** (moede makend, lastig), bn.: *een - werk, zwaar; een - kind, te druk, te levendig; -moef'enis* (vermoedheid, inspanning, afmating), v. -en; -**mo'gen** (in staat zijn te doen), onr. ik vermag, ik vermocht, wij vermochten. ik heb vermocht: *wat vermag één tegen drie? liefde - mag veel, heeft veel macht, kan veel; ik -mocht hem niet te redden, het was buiten mijn macht;**

de Kamer was niets meer bij wat ze vroeger —mocht had, (Klikspaan); —**mo'gen** (gave, begaaftheid), o. —s: een knaap van goede —s, aanleg; hij is gekrenkt in zijn —s, verstand; dat gaat boven mijn —, macht; de —s der ziel, krachten; —**mo'gen** (have, rijkdom, geld, bezit), o. gmv.: een man van —, met fortuin; hij heeft een groot — nagelaten, kapitaal; elk geve naar zijn —, bezit; —**mo'gend** (onvult. deelw. van vermogen), bn.: een — heer, bemiddeld, machtig, rijk, invloedrijk; —**mo'gensbelasting** (rijksbelasting op het kapitaal boven de 15 duizend gulden), v. —en; —**mo'lmen** (tot molm vergaan), het is —molmd: die plank is erg —molmd, wormstekig; dood hout zal op den duur —; —**mo'mde** (persoon), m. en v. —n: de balzaal was vol —, verkleeden, gemaskerden; —**mo'mmen** (verkleeden, maskeren), ik heb mond, fig. verbergen, ontveinen: zich —; —**mo'mning**, v. —en; —**mo'o'len** (mooier maken of worden), het —mooide, heeft en is —mooid: modieuze kleeding dient om het lichaam te —; een dame vermooit er niet op, als ze oud wordt; —**moor'den** (van het leven berooven), ik heb —moord, fig. zijn tijd —, erg verbeuzelen; —**mo'rsen** (mo'rsende bederven, verspillen, verdoen), ik heb —mo'rst: zit ge alweer verft te —; geld —, den tijd —; —**mo'rzelen** (tot morzels maken, verbrokken, verbrijzelen), ik heb —mo'rzeld: fig. een —mo'rzeld hart, rouwmoedig.

Vermouth' (Eng. een soort van wijn-likeur, vermout), m. gmv.; lees: vermoel'.

Vermurwen (murru, week maken), ik heb en ik ben —murwd: geen smekingen konden Alva's hart —, tot zachtheid stemmen; —**mur'wing** (verteedering), v. gmv.; —**nacht'en** (overnachten), ik heb —nacht: ik heb, heer Landeslot, in uw gebied menigmaal —nacht, (Vondel); —**na'gelen** (met één of meer nagels dichtmaken of dichtspijkeren), ik heb —na'geld: een deur —; een kanon —, onbruikbaar maken door een nagel in het zundgat te drijven; een paard —, een spijker te diep, d. i. in het vleesch slaan; —**nau'wen** (nauwer maken), ik heb —nauwd: een kleedingstuk —; —**ne'deren** (met geringschatting behandelen, krenken), ik heb —nederd: iemands trots —; zich voor God, verootmoedigen; —**ne'derend** (beschamend, krenkend), bn.: een —aanbod; dat is —voor hem, verlagend; —**ne'dering** v. —en; —**ne'men** (hooren), ik —nam, heb —nomen: hebt gij 't niet —nomen, de lente is weergekomen, gewaarworden; hij vernam naar uw gezondheid, d. i. vroeg, informeerde; —**ne'pen** (kleinzelig), bn.: een —mannetje; —**ne'u'teld** (dwergachtig, onbeduidend, klein), bn.: een —ventje, een —boompje; —**niel'achtig** (geneigd om te vernielen), bn., —er, —st: een —kind; —**niel'al** (kind, dat alles stuk maakt), m. en v. —len: je bent een echte —; —**nie'len** (stuk maken), ik heb vernield: de oorlog —nielt de dorpen, verwoest, verdelgt; —**nie'lend** (verdelgend, verwoestend), bn.: de alles —e oorlog, —er, —st; —**nie'lzucht** (zucht, om te vernielen), v. gmv.; —**nie'tigen**, ik heb —nietigd: dat woord —nietigt al mijn hoop, te niet doen; het vonnis, het besluit werd —nietigd, ongeldig verklaard; de vlammen —nietigden de processtukken; —**nieu'wen** (nieuw maken), ik heb vernieuwd: een latwerk —; —**nieuwerwet-**

schen (opknappen, nieuwerwetsch maken), ik heb —niewerwetscht: een japon —, een hoedje —; —**nik'kelen** (met een laagje nikkel overtrekken), ik heb —nikkeld: een fiets —, een theepot —, zie Galvanostegie.

Vernis' (Fr. mengsel van lijnolie en hars), o. —sen, fig. een — van beschaving, een uiterlijke schijn, een glansje, het uiterlijk.

Vernis'sen (met vernis bestrijken), ik —niste, heb vernist: een deur —, een schilderij —.

Verno'chelen, volkst. zie Verlakken.

Vernoegd' (tevreden), bn. en bw., —er, —st:

—heid, v. gmv., zie Vergenoegd; —**noe'gen**, zich (zich tevreden stellen), ik heb mij —noegd: —ing, v. gmv.; —**noe'men** (iem. naam noemen), ik heb —noemd: ik zal hem u —, d. i. u zijn naam zeggen: —ing, v. —en.

Vernuft' (scherpzinnigheid, talent, oorspronkelijkheid, vindingrijkheid), o. gmv., ook voor man van genie, en dan mv. veruften: de —en der 17e eeuw in ons land; —**nuff'tig** (geestig), bn. en bw.: een —man, vindingrijk: dat is —uitgedacht, geestig, schrander, —er, —st.

Veronaangenamen (onaangenaam maken), ik heb —onaangenaamd: iem. leven —;

—**onacht'zamen** (geen acht slaan op), ik heb —onachtzaamd: zijn plichten, zijn gezondheid —, verwaarloozen; —**onderstel'en** (aannemen), ik heb —ondersteld: ik —onderstel, dat ge uw proces wint, wat dan nog?

—**onderstel'ing**, v. —en; —**ongel'ijken** (onbillijk, onrechtvaardig behandelen), ik heb —ongelijkt: iem. —, onrecht aandoen; —**on'gelukken** (omkomen, te niet gaan), hij is —ongelukt: de man is —, het schip is —ongelukt, heeft schipbreuk geleden; —**onthel'igen** (ontwijden, schenden), ik heb —onthel'igd; —**ontrel'nigen** (ontreinigen, vuil maken, besmetten), ik heb —ontreinigd: dat zal uw geweten —, bezoedelen: —ing, v. —en;

—**ontrust'en** (onrustig maken), ik heb —ontrust: laat u niet —, angstig, maken; zie Ontrusten; —**ontschul'digen**, ik heb —ontschuldigd: zijn gedrag laat zich niet —, verschoonen, vrijpleiten; —**ontschul'diging** (verschooning), v. —en, ook Ontschuldigen;

—**ontwaar'digd** (in z. waardigheid of gevoel v. eigenwaarde gekrenkt, gegriefd; vernoemd), bn. en bw.; —**ontwaar'digen** (bij iem. het gevoel v. eigenwaarde of eigenliefde krenken, iem. grieven), ik heb —ontwaardigd: dat voorstel zal hem —, zijn ergernis, toorn opwekken; zich —, zich boos maken; —**ontwaar'diging** (toornende ernst, blijkbare ergernis), v. gmv.: diepe —ing, algemeene —ing, vol —ing zijn;

—**oor'deelde** (van het volt. deelw. veroordeeld: iem., die veroordeeld of gevonnist is), m. en v. —n; —**oor'deelen** (schuld'ig oordeelen, ook, afkeuren, afwijzen), ik heb —oordeeld: de dief werd —oordeeld, gevonnist, schuldig verklaard; —**oor'deeling** (vonnis), v. —en; —**oor'loven** (toestaan), ik heb oorloofd: die uitgaven kunt gij u —, vergunnen; —**oor'zaken** (oorzaak zijn, dat iets gebeurt), ik heb —oorzaakt: dat zal veel twist —, bewerken, teweegbrengen; —**oortmoe'digen** (oortmoedig maken), ik heb —oortmoedigd: ga u voor God —, vernederen in ootmoed buigen: zich —; —**oortmoe'diging**, v.; —**or'beren** (gebruiken), ik heb —orberd: nu, wij hebben heel wat —orberd, opgegeten en opgedronken, genuttigd: de koekeek verorberd duizenden behaarde rupsen, vrest;

—**ordenen** (bevelen, gelasten), ik heb —**ordend**; —**ordening** (wettelijke bepaling), v. —**en**; —**ordineeren** (ordonneren), ik heb —**ordineerd**: wie heeft dat zoo —**ordineerd**? bevelen; —**ouderen** (ouder worden), hij is —**ouderd**: dat gebruik gaat —, vervallen; een —**ouderde kwaal**, ingeworteld; —**ouwelijken** (er oud beginnen uit te zien), hij is —**ouwelijkt**: wat is de man —**ouwelijkt**! oud geworden. **Veroveraar** (hij, die een land verovert, een volk onderwerpt), m. —**s**: Willem de —, (1066); —**overen** (overweldigen, door geweld bemachtigen), ik heb —**overd**: een land —, een stad —, fig. voor zich innemen: iemands hart —; de harten der toehoorders —, winnen; —**overing** (het veroveren; dat, wat veroverd wordt), v. —**en**: de — van stad aan stad; de —**en**, door Napoleon I gemaakt, —**overingskrijg** (—oorlog), m. gmv.; —**overingsoorlog** (oorlog, die het veroveren v. landen, gewesten ten doel heeft), m. —**logen**: onze oorlogen in O-I. zijn meest —oorlogen; —**overingszucht** (sterke begeerte naar meer veroveringen), v. gmv.: de — van Napoleon: —**zuchtig**, bn., —**er**, —**st**; —**pacht'en** (in pacht geven) ik heb —**pacht**: een stuk bouwland —; —**pachter**, m. —**s**; —**pacht'ing**, v. —**en**; —**pak'ken**, ik heb —**pakt**: die goederen moeten —**pakt** worden, anders ingepakt; ook: **inpakken**, b.v. de visch wordt door opkoopters in ijs —**pakt** en meest naar Duitschland verzonden; —**pak'king** (emballage), v. —**en**; —**panden** (in pand geven), ik heb —**pand**: zijn goederen —, beleenen, fig. zijn eer —, op zijn eer iets beloven; —**pats'en** (verschacheren, verkwanselen), ik —**patste**, heb —**patst**: hij heeft zijn horloge —**patst**, te gelde gemaakt; hij heeft al zijn geld —, er doorgeelpt, plat; —**persoon'lijken** (als persoon voorstellen, personificeren), ik —**persoonlijkte**, ik heb —**persoonlijkt**: —**ing** (personificatie), v. gmv.; —**pest'en** (besmetten met de pest, bederven), het —**pestte**, het heeft —**pest**: diestank —**pest** de lucht, fig. godsdienst en zeden —, (Bild.); —**pestend** (onvolgt. deelw. van verpesten: besmettend), bn.: een —**e** lucht, een —**e** stank. die nl. de pest doet ontstaan, —**er**, —**st**; —**plet'erd** (uitgeerd, dor van vleesch), bn. en bw.: een —**ventje**, wat ziet hij er — uit; —**pij'nen**, **zich**, ik heb mij —**pijnd**: ik zal mij niet — op dat werk, afsloven, aftobben, zie Pijn, moeite, last; —**plaat'sen** (een andere plaats geven), ik —**plaatste**, heb —**plaatst**: men zal dien ambtenaar —, een ander standplaats aanwijzen, **zich**; —**plaats'baar**, bn.; —**plaats'ing**, v. —**en**; —**plant'en** (op e. andere plaats planten), ik —**plantte**, heb —**plant**: een oude boom laat zich niet —, overplanten, overbrengen: —**ing**, v. —**en**; —**plasse'n** (plassende verbruiken), **zich** —**plaste**, heeft —**plast**: bij het schrobben der straat veel water —; —**pleg'en** (verzorgen), ik heb —**pleegd**: een zieke —, een gewonde —, de armen —; —**pleg'er** (ziekenoppasser), m. —**s**; —**pleg'ster**, v. —**s**; —**plegingsdienst** (mil. intendance), m. gmv.; —**plegingskosten**, m. mv.; —**plegingstrein** (de wagens der intendance), m. —**treinen**; —**plet'ten** (stuk pletten), ik heb —**plet**, fig. wij stonden verplet, verslagen van verbazing: —**plet'teren** (verbruijzen, te pletter slaan), ik heb —**pletterd**: een —**de** tijding, vreese-lijke; het schip werd op de klippen —**plet-**

terd, stuk geslagen; —**plet'tering**, v. gmv. **Verplicht** (verschuldigd, gehouden), bn. **Verplicht**, bn.: wel —! bedankt; z. Merci. **Verplicht'en** (als een plicht opleggen, noodzaken), ik heb —**plicht**: iemand — tot betaling; iemand — tot e. dienst; ook: ik ben u veel —**plicht**, verschuldigd; een —**plicht** leervak, wettelijk voorgeschreven; —**pliech'tend** (moodzakelijk, verbindend), bn. en bw.: handwerk-onderwijs is —**gemaakt**; —**pliech'ting** (het verplicht-zijn), v. —**en**: aan iem. — hebben, hem dank schuldig zijn; —**ploof'en** (anders plooien), ik heb —**plood**: zij —**de** uitspraken van den arts naar de inspraak van hunne hoop, (C.O.), er een ander aanzien (hier uitleg) aan geven; —**pon'ding** (belastingaandeel in ponden op vaste goederen), v. —**en**, vero., z. Pondspondsgewijze; —**po'o'zen** (rust nemen), ik heb —**poost**: zich —, uitrusten, rusten; —**po'o'zing** (rust), v. —**en**; —**pop'pen** (tot pop worden), **zich** verpoppen, **zich** —**popt**: die rupsen zijn aan 't —; **zich** —, die rupsen gaan zich —; —**po'ten** (elders poten), ik —**pootte**, heb —**poot**: wij gaan die bessenstruiken —, verplanten; —**po'ting**, v. —**en**; —**pot'ten** (in een anderen pot planten), ik —**potta**, heb —**pot**: bloemen —; —**pra'ten** (met praten verspillen), hij —**praatte**, heeft —**praat**: die knecht staat zijn werktijd te —; **zich** —, zijn mond voorbijpraten, zich iets laten ontvallen, iets onbedacht zeggen, iets verklappen; —**raad'** (eig. valsche raad: schennis van trouw), o. gmv.: hoog —, samen-zwering tegen de kroon, landverraad; —**raad'ster** (vrouw. verrader), v. —**s**; —**ra'd'en** (eig. miraden, door zijn raad bedriegen, trouweloos handelen), ik —**ried**, heb —**raden**: iem. —, een geheim —, verklappen; het vaderland —, nl. aan den vijand; uw kleur verraadt u, verklapt u; —**ra'd'er** (iemand, die verraadt), m. —**s**, —**en**; —**ra'd'erlijk** (van of als een verrader, komende van een verrader), bn. en bw.: een —**plan**, een —**e** daad, een —**mensch**; iem. — om 't leven brengen, door sluipmoord; iem. — overvallen; hij trok er den tand — uit, (C.O.), onverhoeds; —**ras'sen** (eig. ras overvallen, te vlug af zijn, fig. onverwacht komen), ik heb —**rast**: de tijding —**raсте** mij, uw bezoek —**raстons**, iemand —; een haas, die niet op zijn tellen past, wordt dikwijls door een hond —**rast**, (Schoolmeester); —**ras'sing** (surprise), v. —**en**; —**ras'sing** (mil. bedekte of nachtelijke overval), v. —**en**: de — van het kasteel van Breda (1590), de — van Hoey (1595), overrompeling. **Ver're** (wijd af), bw.: Napoleon's roem klonk **h'rinde** —; zie Heinde. **Ver'regaand** (buitensporig, erg), bn. en bw.: —**e** onnoozelheid, (C.O.), —**brutaal**. **Ver'ref'ken**, **zich** (zich bezeeren door te ver te reiken), ik heb —**reikt**; —**re'kenen** (vereffenen, afbetalen), ik —**rekende**, heb —**rekend**: die voorschotten zijn verrekend; **zich** —, z. vergissen in het cijfersen, fig. **zich** vergissen, **zich** misrekenen; —**re'kening** (vereffening, ook misrekening), v. —**en**; —**re'kenpakket** (postpakket, een verzekerde waarde van f 150 niet te boven gaande en waarvan de waarde of een gedeelte er van bij overreiking wordt ingevorderd), o. —**pakketten**. **Ver'rek'lijker**, m. —**s**: de — is uitgevonden door Zacharias Jansen te Middelburg, (1590). **Ver'rek'ken** (verwrichten, ontwrichten), ik

heb -rekt: *zijn arm* -, *een spier* -; in de plattetaal: *sterven, omkomen*; -**king**, v. -en.

Ver'rel (oude benaming voor vierendeel van een el), o. -s. gmv.

Ver'reweg (voor een groot deel, in hooge mate), bw.: *hij was* - *de knapste*.

Ver'rezlend, ver'ziend, bn.: *een* - *staatsman*, in de toekomst ziende, vooruitziend.

Verrich'tem (doen), ik heb -richt: *zijn werk* -, uitvoeren; -**richting** (daad, handeling), v. -en; -**rijk'ken** (rijk of rijker maken), ik heb -rijkt: *Vondel heeft onze letterkunde zeer verrijkt, zich* -; -**rijk'king**, v. gmv.; -**rij'zen** (oprijzen), hij -rees, is -rezen: *Hij zal ten derden dage* -, uit het graf opstaan; - *als een feniks uit de asch*, schoon, nieuw b.v. een door brand of aardbeving verwoeste stad, zie Feniks; -**rij'zenis** (het verrijzen uit het graf, ops'anding), v. gmv.: *feest van de* - *des Heeren*, op Paaschzondag; -**rim'pelen** (vele rimpels krijgen of hebben), het is -rim'peld: *een* - *rim'peld bestje*; -**roe'ke-loozen** (roekeloos bederven), ik heb -loosd: *zijn gezondheid* -; -**roe'ren** (in beweging brengen), ik heb -roerd: *een oude zeelt ver-roert geen vin*, (Bogaers), staat doodstil in het water; -**roes'ten**, het -roestte, is -roest: *dat ijzerwerk gaat* -, zal door roest vergaan; *verroest*, tw.: *loop heen!* gmv.; -**ron'selen** (verkwanselen), ik heb -ron'seld, spreekt. *hij heeft zich* - *ron'seld*, tot den krijgsveld dienst voor handgeld laten aanwerven; -**roo'ken** (doorrooken verteren), hij -rookte, heeft -rookt: *deze heer* - *rookt elk jaar wel honderd gulden*; -**rot'** (volt. deelw. van verrotten: vergaan, bedorven), bn.: -te appels, - vleesch, -ter, -st; -**rot'ten** (rottende ontbinden, bederven), het is -rot, -**rot'ting**, v. gmv.; -**rot'tingsproces** (het verloop, de gang der ontbinding, der verrotting), o. -sen; -**ruil'en** (omruilen, omwisselen), ik heb -ruild: -**ing**, v. -en; -**ruil'men** (ruimer maken), ik heb -ruimd, fig. *zijn hart* -, ontlasten: *zijn blik* -, wijder maken: -**ing**, v. gmv.; -**ruk'kelijk** (behoorlijk), bn. en bw.: *een* - *landschap*, - *weer*; - *fraai*: -**heid**, v. gmv.; -**ruk'ken** (fig. vervoeren), ik ben -rukt: *hij was* - *rukt u te zien*, opgetogen; -**ruk'king** (bezieling, opgetogenheid), v. -en.

Vers (dichtk. een zeker aantal versvoeten, een versregel), o. verzen: *een strophe van acht verzen of versregels; een couplet bestaat uit minstens twee verzen of versregels*.

Vers (dichtk. gedicht van kleineren omvang), o. verzen; -**je**, o. -s: *de* - *jes van Heije*; *een verjaarsers: Kind, leer het* - *je nu!*

Vers (elke afzonderlijke regel van een geticht), o. verzen: de proloog van Gijsbr. van Amstel telt 62 verzen.

Vers (korte zinsnede, onderdeel van een hoofdstuk uit de boeken des Bijbels: elk vers is genummerd), o. verzen: oom Stastok las uit Lukas 10 het 21e vers.

Versaagd' (bevreesd, ontsteld, moedeloos), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Versa'gem (bevreesd worden, ontstellen, bang worden), ik -saagde, ik ben -saagd: *laat u door niets* -, vrees aanjagen, ontmoedigen; in tegenspoed moet men niet -.

Versatfel' (veranderlijk, wispelturig), bn.

Versat'felteit' (wispelturigheid, wuftheid), v.

Vers'bouw (dichtk. bouw en inrichting van

een vers met het oog op maat en rijm), m. gmv., ook: Versificatie.

Versch (verwant met frisch), bn, verscher, meest versch: -*e boter*, -*e eieren*; *een* -*e flesch*, pas aangetrokken; -*e paarden*, pas van stal; *dat ligt mij nog* - *in 't geheugen*, helder; *een* -*e wonde*, pas toegebracht; bw.: - *geplukte aardbeien*, - *gekookte melk*; -**heid** (frischheid v. eieren, melk, enz.), v.

Verscha'cheren (verkwanselen, verruilen), ik heb -schacherd, *verron'seld*, (sch = sj), zie Schacheren; -**schaff'en** (bezorgen, leveren, voorzien van), ik heb -schafft: *iem. de middelen* -; *zich iets* -: -**ing**, v. gmv.; -**schal'en** (vervliegen), het is -schaald: *de wijn in die open flesch zal* -, *geur en kracht verliezen*, smaakloos worden: -**ing**, v. gmv.; -**schal'ken** (foppen, misleiden), ik heb -schalkt: *de visschen laten zich door het aas* -: *binnengespoelde stekelbaarsjes* -, (C.O.): -**ing** (fopperij), v. -en; -**schan'sen** (door middel van één of meer verschansingen versterken), ik heb -schanst: *de vijand had zich daar* - *schanst*, met schansen versterkt; *een leger* -; *zich* -, fig. *hij zoekt zich achter leugens te* -, *redden, verbergen*, scheept: -**ing** (reeling, haktwerk om e. zeeschip), v. -en.

Verscheba'lie (tobbe, kuip), v. -s, (matroos, die het vleesch ververscht), m. -s, zie Verscheballe.

Verschei'den (van de wereld scheiden, overlijden, sterven), hij -scheide, is -scheid.

Verschei'den (het sterven), o. gmv.

Verschei'den (verschillende), bn. en telw.: *er zijn* - *soorten van grassen, vele*; -**heid** (afwisseling, verschil), v. -heden.

Versche'len, het verscheelde, het heeft veel -scheeld; zie Verschillen.

Verschen'ken (uitschenken, vertappen), ik -schonk, heb -schonken: *ik heb drie fleschen wijn* - *schonken*, schenkende geleidig.

Versche'pen (per schip vervoeren), ik heb -scheept: *aardappelen* -; -**ing**, v. -en.

Verscher'pen (scherp of scherper maken), ik heb -scherpt: *het toezicht* -; -**ing**, v. -en.

Verschet', o. -ten; zie Frisk et.

Verscheu'ren (uit elkaar scheuren, vaneenrijten, vernietigen), ik heb -scheurd: *een brief* -; *de tigers* - *menschen en dieren*, vaneenscheuren, verslinden; -**scheu'rend**, bn.: - *de dieren* (roofdieren).

Versch'gebakken (pas gebakken), bn.: -*e beschuitten*, -*brood*; verg.: Oudbakken en Nieuwbakken.

Verschet' (stam van verschieten, wegschieten, verdwijnen: verte, horizon), o. -en; *Ginder veer wil in 't* - *een slot verflaunen*, (Vondel); fig. *een somber* -, *verre toekomst*.

Verschle'ten (al schietende verbruiken), ik -schoot, heb en het is -schoten, fig. zegsw. *hij heeft al zijn kruut* - *schoten*, alles ineens gezegd, alle pijlen verbruikt; *de sterren* -, wegschieten, vallen; *ik zal u dat geld* -, voorschieten, leenen; *hij* - *schoot van schrik*, verbleekte; -**schijn'dag** (vervaldag van een wissel), m. -en; ook dag, dat men voor den rechter moet verschijnen; -**schijn'nen** (er zijn, zich vertoonen, te voorschijn komen), ik -scheen, ben -schenen: *hij moet voor den rechter* -, *de vervaldag van den wissel is* - *schenen*, *het boek zal spoedig* -, *het licht zien*: -**ing** (spook), v. -en, -**sel** (natuurverheveling), o. -s, -en; -**schik'ken**

(anders schicken), ik heb en het is —schikt: zij — 't machtloos hoofd, (Tollens); —schil' (stam van verschillen), o. —len: wat een — onderscheid; zij hadden —, twist, oneenigheid; —schil'punt (kweslie, punt van geschi), o. —en; —schil'feren (in schilfers uit elkaar vallen), het —schilferde, is —schilferd: mergelblokken uit den St.-Pietersberg — in de open lucht; —schil'len (zich onderscheiden van), ik heb —schild: ik —schil met u van meening, in leeftijd, van godsdienst, afwijken, zie Schelen; —schil'lend (verscheiden), bn. en bw.: er zijn —e verklaringen mogelijk, onderscheiden; er wordt — over dat feit geoordeeld, afwijkend, ongelijk; —schim'melen (doorschimmel bederven), het is —meld: het brood zal daar —, de haver was —schimmeld; —schoon'baar (te verschoonen, te vergeven), bn., —der, —st; —schoo'nen (den van schoon: schoon of schooner maken), ik heb —schoond: de bedden —, d. i. van schoon linnen voorzien; fig. ik zal mij bij hem —, verontschuldigen; —schoon'lijk (vergeeftijk), bn., —er, —st; —schop'peling (verschoveling), m. en v. —en, voor het v. ook —e: die arme wees is daar de —, wordt steeds achteraf gezet; —schop'pen (eig. naar een andere plaats schoppen, weg-schoppen), ik heb —schopt: een bal —, fig. hij —schopt zijn eigen geluk, met voeten treden. **Verscho't**, o.: er is hier — v. meubelen, van kleeren, enz., verscheidenheid van keuze, ruime sortering; —schot' (het voorgeschotene), o. —ten: voor maakloon en —schotten; hier is de opgave mijner —schotten; —schot'lijstje, o. —s; —scho'veling (verschoppeling; iem. die stiefmoederlijk wordt behandeld), m. en v. —en, vr. ook —e: hij is bij zijn familie de —; —schraald' (schraal, mager gewoorden), bn.: een stem, door 't weer —, (Bild.), scherp; —schrik'kelijk (schrikbarend), bn. en bw.: een —e moord, ontzettend; een —e bedreiging, afgrijselijk; het is —koud, erg, —er, —st; —schrik'ken (schrik aanjagen, verschrikt worden), ik heb en ben —schrikt: de knaap —schrikte het paard, deed schrikken; wat was ik —schrikt, (—schrokken)! —schrik'king, v. —en, zie Schrikken; —schroef'en (al schroeiende bederven), ik heb, het is —schroeid: de —de zon, verdorrende, verzengende, een —de dorst, brandende; —schroef'ing (verzenging), v. gm.v.; —schrom'pelen (schrompelig worden, rimpelen), het is —schrompeld; het vroege fruit gaat licht —; —schron'kelen (ineenkronkelen v. bloemen), de lalie —schronkelde, is —schronkeld: die kunstbloem is —schronkeld; —schuil'en, zich, ik —school mij, heb mij —scholen: hij —schuilt zich achter de deur, verbergt; hij wist zich voor het gevaar te —, dekken, bergen; —schuil'ven (schuivende verplaatsen), ik —schoof, heb —schoven: ik zal die kast wat —, fig. een beslissing —, nitstellen; —schuil'digd, bn.: ik ben hem veel —, verplicht: de —e gelden, nog te betalen, met —en eerbied, gepast. **Vers'ie** (omkeering, wending, overzetting, vertaling), v. —s, —siën, (s = z); zie Inversie. **Vers'ieren** (opschikken, optooien), ik heb —sierd: een kamer —; midde'lmaat —sierd de straat, d. i. tot sieraad strekken; een verhaal met eenige anekdoten —, opsieren; gevoelens, die den man —, (C.O.): —der, m. —s; —ing,

v. —en; —ingskunst (de kunst, om door ornament of decoratie een kerk, een gebouw te versieren), v. gm.v.; —ingsmotief (motief der versieringskunst), o. —motieven; —sel (al, wat dient om te sieren), o. —s, —en. **Vers'ifex** (rijmelaar), m. —en. **Vers'ificateur** (verzenmaker), m. —s. **Vers'ificatie** (versbouw d. i. leer van de technische bestanddeelen en den bouw van een gedicht), v. gm.v., (t = ti); zie Prosodie. **Vers'ificeren** (verzen maken, iets in versmaat brengen, berijmen), ook, Vers'ificeren. **Vers'jo'feld** (verarmoed, haveloos, armoedig), bn.: een —type, zie Sjo'fel; —s'laafd', bn.: hij is —aan den drank, aan het spel, overgegeven, is de slaaf van; —aan de pijp zijn, (C.O.), meer —, meest —: —heid, v. gm.v.; zie: zich verslaven; —s'laan', ik —sloeg, heb en ben —slagen: den vijand —, overwinnen; den dorst —, lesschen; die wijn gaat —, verschalen; hij stond —slagen, onthutst, ontmoedigd; —s'lag' (bericht, mededeeling), o. —slagen; —s'lag'gever (rapporteur), m. —s, —s'lag'geefster, v. —s, zie Rapport; —s'lagen (volt. deelw. van verslaan: ontmoedigd, verschrikt, ontsteld), bn. en bw., —er, —st: —staan te kijken; —s'la'gene (gedoode), m. en v. —n; —s'la'genheid (ontsteltentis), v. gm.v.: de —was groot, bedroefdheid, neerslachtigheid; —s'lampamp'pen (verbrassen, slempend verdoen), ik heb —s'lampamp't: zijn centen —, verspillen, verkwisten, zie Slampampen; —s'la'pen (door te lang slapen verliezen), ik —sliiep, heb —slapen: —sliiept gij 't zoet der lentedagen, traag Roosje? (Staring), slapende doorbrengen; zich —, te lang slapen; —s'lapp'pen (slap maken of worden), ik heb en het is —s'lapt: alcohol —s'lapt de zenuwen, verzwakt, fig. de handel kan —, minder worden; de lucht niet laten —, verflauwen; —s'la'ven, zich, ik heb mij —s'laafd: zich —aan drank, spel, lectuur, enz., zich den slaaf maken van, zich overgeven aan; —s'lechte'n (slechter worden of maken), ik —slechtte, heb verslecht, ook Verslechteren: de toestand —slechterd; —s'lee'pen (naar elders sleepen), ik heb —sleept: zijn koffer —, balken —. **Vers'leer** (de leer der dichtsoorten), v. gm.v. **Vers'lemp'en** (verdoen, in drank verteren), ik heb —s'lemp't: zijn geld —, zie Verslampampen; —s'len'sen (verflenssen), de bloem verslenste, is —s'lenst: geplukte bloemen gaan in de zon —, verwelken, geur en kleur verliezen, verwijnen; —s'len'teren (s'lenterend doorbrengen), ik —s'lenterde, heb —s'lenterd: zijn tijd —; —s'le'ten (afgesleten, krachteloos), bn.: een —uitdrukking, b. v. het zilte nat, de schele nijd, de gouden zon, enz., —er, —st; —s'lij'ten (door het gebruik doen slijten), ik —s'leest, heb en het is —s'leten: die jas zult gij niet —, stuk dragen; verslijt gij mij voor een sul? d. i. houden voor: den tijd — met lezen, doorbrengen; —s'lij't'baar (te verslijten), bn.; —s'lijk'ken (verkeerd stikken), ik —s'likte, heb —s'likte: zich —, iets in de verkeerde keel krijgen, d. i. onder de keelklep; —s'lim'meren (erger worden), het is verslimmerd: de ziekte zal met den dag —; —s'lt'n'den (verzwelgen), ik —s'lond, heb —s'londen: de tigger verslindt zijn prooi, inzwelgen, gulzig opvreten, fig. iem. met de oogen —, d. i. nijdig aanzien; —s'lt'n'gerd-

heid (verzotheid), v. gmv.: de - van *jufvrouw Stastok aan den uitroep: „welheeremijntijd!”* (C.O.), verlieftheid; -**slinger**en (zich - aan of op iets, d. i. onzinnig er aan gaan hechten, er verzet of verliefd worden, altijd in ongunstigen zin), ik heb mij -slingerd: zich - aan of op romanlectuur, hij -slingert zich aan den drank, vergooit; hij is op het spel slingerd -, d. i. is er dol op; zij is op de wereldsche vermaken -slingerd, er op verzet; -**sloderen** (verslonzen, verwaarloozen), ik heb -sloddard: zijn kleeren -; -**sloffen** (veronachtzamen), ik heb -sloft; -**slonzen** (door onachtzaamheid bederven), ik verslonde, heb -slonsd: zij -slonst haar kleeren, slordig dragen, verwaarloozen; -**smaad'** (geminacht), bn.: de Rijn als een -smaade beek, (Helmers).

Versmaat (dichtk. voetmaat in een versregel), v. -maten; zie: Jambe, Trochee, Trippelmaat.

Versmacht'en (smachtend omkomen), hij -smachte, is -smacht: - van dorst, van honger, vergaan; in de gevangenis -, treuren, verkwijpen, fig. zijn leven in verdriet -, smachtend, kwijnend doorbrengen; -**sma'den** (met smaat of minachting afwijzen), ik -smaadde, heb -smaad: iemands goeden raad -, minachten; wat hij toern -smaadde, zou hem nu welkom zijn, beneden zich achte; zulk een aanbod is niet te -, verwerpen, van de hand wijzen; -**smaal'en** (smaller maken of worden), ik -smaalde, ik heb en het is -smaald: een gang -, de weg gaat daar -; -**smel'ten** (wegsmelten, vloeibaar maken), ik of het -smolt, ik heb, het is -smolten: de tonen -, vloeien in elkaar; in tranen -, wegsmelten; -**sme'ren** (smerende verbruiken), ik heb -smeerd: hij heeft alles verteerd en -smeerd, verbrast, er doorgebracht; -**smo'ren** (verstikken, smorend omkomen), ik heb en ben -smoord: den kreet van smart -, onderdrukken; -**smul'ten** (smullend verkwisten), ik heb -smuld: zijn geld -, aan lekker eten en drinken verdoen; -**sna'pering** (lekkernij, lekkerbeetje of hapje), v. -en: geen - te hebben dan de giften en gaven van weeuw en wees, (Potg.); -**snel'ten** (sneller maken, bespoedigen), ik heb -snelde: den pas -, dat zal den bloedsomloop -, sneller doen worden; -**snij'den** (snijdend tot iets anders maken, door snijden bederven), ik -sneed, heb -sneed: stroo tot haksel -, een jas -; -**snij'den** (vermenging, vervalschen), ik -sneed, heb -sneed: wijn -, dit is versneden Bordeaux; -**snip'peren** (tot snippers maken), ik -snipperde, heb -snipperd: een vel papier -; fig. te veel verdeelen: zijn krachten -.

Verso fo'lio (It. de linkerzij van een vel papier), o. gmv.; zie Folio.

Verspa'den (uitstellen), ik of het -spaadde, ik heb en het is -spaad: hij verspaadde zijn vertrek, een zaak -, de koorts gaat al -, later komen, w. i. g.; -**span'nen**, ik -spande, heb -spannen: de paarden -, anders inspannen; -**spar'kelen** (sparkelend vergaan, verspatten), het is -sparkeld: het muurwerk gaat - in een vonkenregen; -**spe'len**, ik heb -speeld: zijn geld -, spelend kwijtrakten; iemands achtina -, verbeuren; zich -: ik heb mij -speeld, heb mij bij het spelen vergist; -**spe'nen** (verplanten nl. de uit zaad opge-

komen plantjes), ik -speende, heb -speend; -**sper'ren**, ik heb -sperd: den toegang -, belemmeren, afsluiten; -**sper'ring**, v. -en; -**spie'den** (heimelijk bespieden), ik -spiedde, heb -spied: als harpspeler vermomd, wist Alfred de toerusting der Noormannen te -, (Schrant), af te loeren, te verkennen; -**spie'der** (verkenners), m. -s; -**spied'ster**, v. -sters; -**spie'jacht** (postschip, adviesjacht), o. -en; -**spil'len**, ik heb -spild: zijn geld, zijn goed, zijn erfdeel, zijn tijd -, verkwisten; -**splinter'en** (tot of met splinters worden), het -splinterde, is -splinterd: de roeiboort werd op de rotsen -splinterd; op de breuk is het dijbeen -splinterd: -ing, v. gmv.; -**spre'den** (over een groote vlakte uitstrooien of uitspreiden), ik heb -spreid: allerlei valsche geruchten -, rondstrooien; de vijanden werden verspreid, verstrooid; een verspreide bevolking, niet aaneengesloten; enkele verspreide hutten, alleenstaande; -**spre'der** (rondstrooier), m. -s; -**spre'ding**, v. gmv.; -**spre'ken**, zich, ik -sprak mij, heb mij -sproken: ik heb mij toen -sproken, d. i. in het spreken vergist; -**spr'ngen** (met springen doorbrengen), ik -sprong, heb -sprongen: zijn tijd verdansen en -; ik heb mijn voet versprongen, springend bezeerd, ook: wegspringen; het stuk elastiek is -; de koorts versprong elken dag, kwam later.

Vers'regel (regel van een gedicht), m. -s.

Vers'snede (doorsnede van een versregel, caesuur), v. -n; z.: Alexandrijn en Caesuur.

Verst (superl. van ver), bn. en bw.; zie Ver.

Verstaald' (volt. deelw. van verstaen), bn.: een -mes, tot staal gemaakt; -ijzer, gehard; fig. een -voorhoofd, een -gemoed, verhard, verstokt, -er, -st; -**staan'** (begrijpen, bevatten, geleerd hebben, kennen, bedreven zijn in), ik -stond, heb -staan: ik versta u niet; hij verstaat geen gekheid; zijn ambacht -, kennen; -**staan'baar**, bn. en bw.: een -baar woord, -baar spreken, -der, -st; -**staan'der** (hij, die iets verstaat of begrijpt), m. -s: zegsw. een goed - heeft maar een half woord noodig, een korte aanduiding is genoeg voor een scherpsinnig hoorder; -**sta'len** (tot staal verharden), ik heb -staald: ijzer wordt door het vuur verstaald; de grond in 't hart -staald, (Tollens); -**stand'** (begrip, doorzicht, bevatting), o. gmv.: zijn -gebruiken, hij heeft veel gezond -, hij heeft zijn -verloren, iemand iets aan het -brengen, -van iets hebben; dat gaat mijn -te boven; hij is niet wel bij zijn -; met dien -e. men dient het aldus te verstaan; -**stand'** (man van verstand), o. -en: deze notaris behoort tot de beste -en van ons dorp; -**stand'elijk** (het verstand betreffende), bn.: de -e ontwikkeling, geestelijke; de -e vermogens; hij is -goed ontwikkeld, zie Intellectueel; -**stand'eloos** (zonder verstand, dom), bn.; -**stand'houding** (betrekking), v. gmv.: in goede -, op voet van vriendschap; in -staan, relatie; ze zijn niet in de beste -; -**stand'ig** (van verstand, van inzicht, van nadenken getuigende), bn. en bw.: een -woord, een -e raad, een -antwoord, goed bedacht, doordacht: -spreken, -handelen, -er, -st; -**stand'iglijk** (naar het verstand), bw.: hij is -achtergebleven; -**stands'kie's** (een der achterste kiezen, zoo genoemd, omdat ze

het laatst komt), v. -kiezen; **-stands-mensch** (iem., die zich bij zijn doen en laten vooral laat leiden door zijn verstand), m. -en, zie Gevoelsmensch; **-stands-ontwikkeling** (ontwikkeling van het oordeel), v. gmv.; **-standsverbijstering** (krankzinnigheid, ontzindheid, zinneloosheid), v. gmv.

Verstarren (eig. star of stijf zijn of doen zijn), het -starde, is -stard: -starrende, d.i. zijge koude, fig. halsstarrig, verstokt zijn of doen zijn; -starrende ellende.

Versteend' (als steen), bn.: een -de plant, een -dier, tot steen geworden, fig. -schouwt dit de onweerbre Murco aan, (Staring), stijf van schrik; een -gemoed, wreed, onverbiddelijk; het geloof van de Arabieren is tot een uiterlijken vormendienst versteend; **-steenen** (tot steen maken of worden), ik heb en het is -steend: kalk -t de voorwerpen, fig. verharden, ongevoelig maken of worden: iem. hart kan -, dat zal de harten -; **-steening** (een tot steen geworden dier of plant), v. -en, zie Fossiel; **-stek'**, o. gmv.: hij werd bij - veroordeeld, in zijn afzijn, bij zijn niet op tijd verschijnen voor den rechter; zie: zich versteken; **-stekken** (verbergen), ik -stak, heb -stoken: zich -, verschuilen, wegkruipen; **-stek'haak** (timm. haak, die een hoek van 45° aangeeft), m. -haken; **-steld'** (verbaasd, onthutst), bn.: wij stonden -, meer -, meest -; **-steld'heid**, v. gmv.; **-stel'goed** (linnengoed, enz., dat versteld moet worden), o. gmv.; **-stel'len**, ik heb -steld: een kleed -, repareren, lappen; een verstelde broek, (C.O.); kant - stoppen; een schip -, kalfaten; **-stel'werk** (verstelgoed, lapwerk), o. gmv.; **-stem'digen** (al. van verstand: mededeelen, doen verstaan, aan 't verstand brengen), ik heb -steadig: wie -t ons van 't onbekende leed? (Bild.), vero.; **-sterf'** (het afsterven; ook: de nalatenschap), o. gmv.: bij - van zijn oom; hij vroeg zijns vaders -, nl. zijn deel dier nalatenschap; **-sterf'recht** (erf-recht, het recht van opvolging), o. gmv.; **-ster'ken** (sterk of sterker maken), ik heb -sterkt: de wallen -, een leger -, den inwendigen mensch -, goed eten; **-ster'kend** (kracht gevend), bn.: -e middelen; 't is ook -, 't lekkere zand, gestoofd door zonnegloed, (De Gén.), -er, -st; **-ster'king**, v. -en; **-ster'kingskunst** (mil. de kunst van een stelling of positie sterk te maken), v. gmv.; **-ster'ven** (overlijden, wegsterven), het -stierf, is -storven: uw roem zal niet -, te loor gaan, het vleesch laten -, besterven; zich -, z. kastijden, vasten, enz.: **-ing** (erfdeel, legaat), v. gmv.; **-ster'ving** (onthouding, het vasten), v. -ingen; **-stijfd'** (stijf geworden), bn.: - van kou, verkleumd; hij stond verstijfd van schrik, verstramd; **-e leden**, stram; fig. hij stond met -e tong, kon geen woord uitbrengen; **-stij'ven** (stijf of stram maken of worden), ik heb en ben -stijfd; **-stik'ken** (doen stikken of smoren), het -stikte, heeft -stikt: het onkruid -stikt het koren; ook: de zijde is -, is bedorven door de vochtigheid der bewaarplaats; hij is in de modder -stikt; **-stik'king**, v. gmv.: de dood door -; **-sto'ken** (als brandstof verbruiken), ik -stookte, heb -stookt: zij - per jaar wel 3000 KG. steenkolen;

-stok'ken (als een stok maken: verharden), ik heb en ben -stokt: zijn hart -, ongevoelig maken; **-stokt'** (ongevoelig), bn.: hij is - in het kwaad, zijn hart is -, een -e oude vrijer, -er, -st; **-stok'heid**, v. gmv.; **-sto'len** (heimelijk, in 't geheim), bn. en bw.: een -blik; de boerin zag haar na - van achter het venster raam, (V. Lov.), germ.; **-stom'men** (stom maken of worden), ik heb en hij is -stomd: die woorden deden hem -, sprakeloos worden; **-stom'ming** (fig. groote verbazing), v. gmv.; **-stom'pen** (stomp maken of worden), ik heb en ben -stompt: dat verstompt den geest, suf maken; die jongen is verstompt, door overspanning versuft; **-stoord'** (boos, gram, uit zijn humeur), bn.; -er, -st; **-stoord'er** (iemand, die iets verstoort), m. -s: een -van rust, vrede, orde, pret, zie Brekespel.

Verstooteling (iem., die verstooten wordt of is), m. en v. -en, het v. ook -e: een arme -der familie, verschoppeling; een -der maatschappij, verschoveling, ellending; **-stoo'ten**, ik -stiet (-stootte), heb verstooten: een kind, een pupil, een vrouw -, van zich stooten, er van scheiden; **-stop'pen** (dichtstoppen, wegstoppen), ik heb -stopt: sneeuw kan een riool -, iemands hoed -; **-stop'ping** (opstopping), v. -pingen; **-stop'perje**, o. gmv.: -spelen, kinderspel, waarbij een kind zich verstopt, dat dan door de anderen gezocht moet worden; **-stop'ping** (obstructie), v. -en; **-stopt'heid** (het verstopt-zijn), v. gmv.; **-sto'ren**, ik heb -stoord: dat verstoort mijn plannen hinderen, beletten; vogelnesten -, uithalen; om Trojes veste te -, (Vondel), vernielen, verwoesten; **-stor'ven** (ouderloos), bn.: een -kind, ook: -goederen, door erfenis toevallen; **-stou'ten**, zich (zich iets onderwinden), ik -stoutte mij, heb mij -stout: hij dorst zich die taal -, den moed hebben tot; wat verstout gij u! d. i. hoe durft gij zo vermetel zijn; **-stou'wen** (verstuiven), ik heb -stouwd; **-strek'ken** (verschaffen, bezorgen; strekken, dienen), het heeft -strekt: de noodige gelden -; dat -u toter; **-strij'ken** (strijkende verbruiken), hij -streek, heeft -strekten: veel kalk, veel verf -; ook, voorbijgaan: de tijd is verstreken; **-strik'ken**, ik heb -strikt: iemand in zijn eigen woorden -, vangen; **-strooid'**, bn.: de professor is in gezelschap wat -, afgetrokken: -van geest; **-stroo'fen**, ik heb -strooid: het vijandelijk leger werd verstrooid, uit elkaar gejaagd; zich -, uiteengaan, fig. zich ontspannen, afleiding zoeken; **-stroo'ling** (afdwaling van den geest, ook afleiding, genoegen), v. -en; **-stal'ken** (licht ontworichten), ik heb verstuikt: ik heb mijn voet, mijn hand verstuikt, in geringe mate ontwricht; **-stal'king** (lichte uit-slkander-schuiving van gewrichten), v. -en; **-stal'ven** (wegstuiven), het -stoof, is -stoven: het zand der duinen verstuift, waait weg; hij deed de legers als kaf -, uiteenvliegen; **-stuw'en** (overpakken, anders samenpakken), ik heb -stuw'd: de lading in een zeeboot -, zie Stuw'en; **-suff'en** (den. van suf), ik heb en ben -suft: hij schijnt te -, sufte worden; **-suff'** (dof van geest), bn.: een -egrijnsard, -er, -st; **-suff'heid**, v. gmv.; **-suk'ken**, ik heb en ben -sukkeld: gij moet dat

kind niet -, als een sukkel behandelen; -**suk'keling**, v. gmv.: in de -**raken**, d. i. achterafgelet, verwaarloosd worden.

Vers'voet (dichtk. evenmatig deel van een versregel), m. -voeten: een zeker aantal -voeten vormt een versregel, zie Arsis.

Vertaal'baar (te vertalen), bn.; -**loon** (geld, dat voor het vertalen betaald wordt), o. -en; -**recht** (recht, om een boek over te zetten), o. -en; -**ster** (vrouw, dame, die een boek overbrengt in een andere taal), v. -s; -**werk** (dat, wat vertaald moet worden), o. gmv.: zy moesten leven van -; -**woede** (ongeregelde zucht, om alles te vertalen), v. gmv.

Vertak'ken (in takken splitsen), met zich: de rivier gaat zich hier -, verdeelen; -**tak'king** (splitsing, onderdeel), v. -en: een samenzwering met vele -en; de -en van een taal, dialecten; -**ta'len** (in een andere taal overzetten), ik heb -taald; -**er** (zie Translateur), m. -s; -**ta'ling** (overzetting), v. -ingen; -**tal'men** (met talmen, met treuzelen doorbrengen), ik -de, heb -talmid: zijn tijd -; -**tap'pen** (overtappen; tappend slijten b.v. sterken drank), ik -tapte, heb -tapt.

Ver'te (grootte afstand van plaats of tijd), v. gmv.: in de -**zagen wij een schip**, in het verschiet, aan den horizon; zoo iets ligt nog in de verre -, in de verre toekomst.

Verte'derem (teeder maken of worden), ik heb en ben -teeder: geen smeekbede kon Alva -, treffen, het hart roeren, tot medelijden stemmen; -**tegenwoor'digen** (voor één of meer personen tegenwoordig zijn), ik heb -tegenwoordigd: ik zal mij door den notaris laten -; de afgevaardigen - het heele volk: -**er** (plaatsvervanger), m. -ers, -ing, v. gmv; -**tel'lem** (verhalen), ik heb verteld: een sprookje -; kom, vertel het ons eens, mededeelen: -**ler**, m. -lers; -**ster**, v. -s; -**tel'len, zich** (verkeerd tellen), ik heb mij verteld: er is vijf gulden te weinig, ik heb mij zeker verteld; -**tel'ling** (klein verhaal), v. -en: de dichtertijke -, een eenvoudige verhaal in maat en meestal op rijm, al of niet verdicht, kort van beloop, b.v. De twee Bultenaars van Staring; idem, De Hoofdige boer; De Genestet; De St.-Nicolaasavond, enz.; -**tel'sel** (verhaaltje), o. -s.

-**te'rem** (afleid. van teren), ik heb en het is verteerd: zijn maag kan geen komkommers -, verduwen, verdragen; den pot -, opmaken; hij verteert van jaloezie, wegteren, vergaan; -**teer'baar** (kunnende verteerd worden); -**te'ring** (gelag), v. -en: groote -en maken, veel geld in 't gelag verkwisten.

Verten'ten (den tijd met niets-doen doorbrengen), ik -teutte, heb -teut, gmv.

Verticaal (loodrecht), bn.: in -alen stand, rechtstandig; de -ale plantengordel, dien men bij het bestijgen van een berg achtereenvolgens opmerkt; zie Perpendiculair.

Verticaal (loodlijn), v. -calen. (c = k).

Vertien'den (met een tiend bezwaren), ik -tiende, heb -tiend; -**ing**, v. -en. vero.

Vertien'vondigen, ik heb -tienvoudigd: de speler had zijn inzet -tienvoudigd. d. i. had tienmaal den eersten inzet opgezet; -**tier'** (drukte, leven, bedrijvigheid, verkoop, handel), o. gmv.; -**tik'ken** (weigert iets te doen), ik -tikte, heb -tik: dat -tik ik nu! verdraai; -**til'len** (tillend verplaatsen), ik heb

vertild: een brandkast -, ook: zich -, inwendig zich kneuzen door te zwaar te beuren; -**tim meren** (anders doen timmeren), ik heb -timmerd: een huis -; -**tin'nen** (met een laagje tin overtrekken), ik heb -tind: een koperen pan -, met tin aan de binnenzijde bekleeden of overtrekken; -**tin'ner** (werkman, die vertint), m. -s; -**tin'sel**, o. gmv.; -**toef'** (verblijf, oponthoud), o. gmv.: zonder -, uitstel; -**toef'plaats**, v. -en; -**toe'ven** (zich ophouden), ik heb -toefd: waar hebt gij vertoefd? gewacht; -**tol'ken** (overzetten, vertalen), ik heb -tolkt: zomands gedachten, woorden -, verklaren; -**tol'ker**, m. -s; -**tol'king**, v. -en; -**ton'nen** (in een andere ton overpakken), ik -de, heb -tond: haring -, zuurkool -; -**toog'** (een verhandeling op maatschappelijk of zedelijk gebied), o. -en: in een - wordt nu eens op ernstige dan weer op schertsende wijze een zedelijk gebrek of nationale ondeugd bestreden en lessen van levenswijsheid gepredikt, b.v.: de spectatoriale -en van Justus van Effen († 1735), diepzinnige -en over de Deugd of over de vier Jaargetijden, (C. O.), een -houden; -**toog'en** (aantoonen, duidelijk maken, bewijzen), ik heb -toogd: meer, Betoogen; -**toon'** (handel, zucht), o.: die wissel is op - betaalbaar, d. i. hij moet voldaan worden, zoodra hij wordt aangeboden; -**toon** (daad van vertoonen, laten zien of blijken), o. gmv.: hij maakt veel - in de wereld, praal, bluf; 't is daar meer - dan echte rykdom, uiterlijk; er was veel - van vreugde bij dat feest; die professor sprak met veel - van geleerdheid; -**toon'en** (laten zien, voor oogen stellen), ik heb -toond: hij zal zich niet meer in 't publiek -; de tooneelafdeeling zal dat stuk - opvoeren; -**toon'baar**, bn.; -**er**, m. -s; -**toon'ning** (voorstelling; datgene, wat vertoond wordt, representatie), v. -en; -**toor'nen** (boos maken), ik heb -toord: zich -, zich toornig maken; -**tra'gen** (tegenhouden), ik heb en het is -traagd: hij zocht den gang der onderhandelingen te -, belemmeren; -**tra'ging** (oponthoud, langzame gang), v. -en; -**trap'pen** (moedwillig vertreden), ik heb -trapt: bloemen, het gras -; zijn speelgoed -; fig. het recht -, schenden, onderdrukken; zegsw. ik vertrap het, ik vertik het, doe het in geen geval, gmv.; -**tre'den** (onder den voet treden), ik -trad, heb -treden, fig. zijn geluk -; zegsw. ik ga mij eens -, al wandelende een ontspanning nemen; -**tre'ding** (ontspanning), v. -en; -**trek'** (eig. ruimte, waarin men zich terugtrekt: lokaal, zaal, kamer), o. -en: een ruim -, een somber -; -**trek'** (afreits), o. gmv.: de trein staat op -; na of bij uw -, heengaan; -**trek'ken** (anders trekken), ik -trok, heb -trokken: zijn gezicht niet -, zijn mond is geheel vertrokken, verdraaid; hij vertrok geen spier; -**trek'ken** (afreizen), ik -trok, ben -trokken: met den trein, met een boot -; -**tren'zelen** (verbeuzelen), ik heb -trou-zeld: zijn studietijd -; -**troe'telen** (verwennen), ik heb -troeteld: gij zult dat kind heelmaal -, week maken; zich -.

Vertroos'ten (troost geven), ik -troostte, ik heb -troost; -**baar** (te vertroosten), bn.; -**d**, bn., z. ald.; -**er**, m. -s, z. ald.; -**ing**, v. -en: vertroosting aan Geeraerd Vosstus, (Vondel), troost- woord, troostdicht.

Vertróostend (troostvol), bn.: een - woord, stillend, kalmserend, opbaurend, -er, -st.
Vertróoster (R.-K. de H. Geest), m., zie: Trooster en Paracleet.
Vertróuwd (volt. deelw. van vertrouwen: het vertrouwen bezittend), bn.: een - persoon, bediende, vriend, op wien men zich verlaten kan; hij is - met dat werk, goed bekend, op de hoogte, -er -st; -tróuwde (intieme vriend of vriendin), m. en v. -n; -tróuwdheid, v. -heden; -tróuwelijk (van vertrouwen blijk gevende), bn. en bw.: een - gesprek; iets - mededeelen, -er, -st; -tróuweling (persoon, die iemands vertrouwen heeft, vriend, aanhanger, medestander), m. en v. -en, voor het v. ook -e; -tróuwen (betrouwen, hoop), o. gmv.; -tróuwen (vertrouwen stellen), ik heb -tróuwd: op God -.
Vertróuanker (scheepst. tuianker), o. -s.
Vertróufen (met twee ankers vastleggen), ik heb -tuid: wij -tuiden het schip en maakten alle zeilen los; fig. aan 't schip van staat vertuid door ambtsoorg, (Staring), verbonden; een vertróuanker, z. ald.
Vertróuigen (anders optuigen), ik heb -tuigd: een schip -, een paard -; -ing, v. -en.
Vertróuschen (verruilen, verronselen, verkwanselen), ik heb -tuischt, z. Tuischen.
Vertróuten (in de krul zetten, fig. opsieren), ik heb -tuit: de Roer, die 't hair met riet -, doorvlecht, (Vondel, Rijnstroom), vero.
Vertrówfeld (wanhopig), bn. en bw.: een - mensch, - wechten; -heid, v. gmv.
Vertrówfele (wanhopig, radeloos zijn), ik heb -twijfeld; -ing (wanhoop), v. -en.
Vertrótslend, bn.: -eplannen, veratrekkend.
Vervaard (angstig, bevreemd, bang), bn.: iem. - maken, -er, -st; -heid, v. gmv.
Vervaardigen (vaardig maken, gereedmaken, samenstellen), ik heb -vaardigd.
Vervaardijk, bn. en bw.: een - geschreeuw, - schreeuwen, ontzettend; -heid, v. gmv.
Vervaardigen (vaag, onduidelijk worden), het -vaagde, is -vaagd: heel ver in 't verschiet, waar de kleuren -; de bet. der volzinnen -vaagde, en de lezer viel in slaap.
Verval (vermindering, achteruitgang), o. gmv.: lijden aan - van krachten, afname.
Verval (voordeel), o. -vallen: in dezen dienst is nog al wat -, foaien voor de dienstboden.
Verval (aandr. 't verschil in hoogte van den waterspiegel op twee punten in den stroomdraad eener rivier), o. gmv.
Vervaldag (handel. betaaldag van wissels of termijnen), m. -dagen.
Vervalven, het -viel, is -vallen: de wissel is - op den 15en, dan is de Vervaldag.
Vervalven (verzwakken, verminderen, afnemen, bouwvallig worden, verarmen), het of hij -viel, is -vallen.
Vervalven, bn.: een - huis, kasteel, bouwvallig, ontredder; wat is hij -l vermagerd; zij zag er - uit, armoedig; handel. de -termijn, verschenen; een - wissel, te betalen.
Vervalven, ik -valschte, heb -valscht: een handteekening -, de munt -, namaken; het meel -, de koffie -, met minderwaardige producten vermengen; een tekst -, verdraaien; een rekening, een handschrift -, d. i. opzettelijk met fouten maken; -ing, v. -en.
Vervalvdag, m. -tijden; zie Vervalvdag.
Vervangen (de plaats innemen van), ik

-ving, heb -vangen: de eene ploeg arbeiders vervangt de andere, lost af; gij wordt door den zoon des huizes -, die komt in uw plaats; het eene woord door het andere -, er mede verwisselen: -ing, v. -en; -va'ren (den. van vaar, vrees: vervaard maken, vrees aanjagen), ik heb -vaard: iemand -, zie Onvervaard; -va'ren (te water vervoeren), ik -voer, heb en het is vervoeren: steenen -, met een vaartuig vervoeren; waarheen is hij -? vero., waar is hij gebleven? -va'ten (in een ander vat overgieten), ik -vaatte, heb -vaat: wijn gaan -; -vat'tem (hervatten), ik -vatte, heb -vat: gij moet uw bezoek eens -, herhalen; het verzoek was in de volgende woorden vervat, uitgedrukt; -ve'len (te veel worden, tot laat zijn), ik heb -veeld: ik zit je maar te -; zich -: die eentonigheid verveelde mij, kwelde mij; -ve'lend (onaangenaam), bn.: een - gesprek, een -e reis, een - boek, -er, -st; -ve'ling, v. gmv.: de -kwelt den luiaard; de straf der -, ledigheid baart -; een dag vol saai -, van niet te weten, hoe men den tijd moet doorkomen; -ve'l'len (van veel verwisselen), het dier is -veld: de slangen - eens per jaar, een andere huid krijgen.
Verveloos (zonder verf), bn.: een - looze deur, vloer, van verft ontbloot; -loosheid, v. gmv.
Vervem (den. van verf: met verfbestrijken), ik heb geverfd: een huis -, een rijtuig -, een hek -; -er, m. -s; -ertij, v. -en.
Verveven (uitveven, tot turf maken), ik heb -veend: wij zullen dien hoek -, de veenapic er uit baggeren; -ver'achen (versch maken), ik heb -versch: het water in een vischkom -, den voorraad -, vernieuwen; fig. de heugenis van iets -, opruischen; -ver'sching (verfrissching), v. -en: van welke -en zult gij gebruiken? dranken, vruchten, enz.; -ver'schingskanaal (kanaal, dat versch of zuiver water aanvoert), o. -kanalen; -ver'schingskraam (kermskraam met ververchingen), v. -kramen: -lokaal (-plaats), o. -lokalen, -plaats (-tent, -salon), v. -en.
Verversknecht (knecht van een verver), m. -knechts: -kuip (verfkuip van den blauwverver), v. -en; -winkel (werkplaats van den verver), m. -s.
Vervetten (geneesk. tot of in vet overgaan, lijden aan de vetziekte), hij -vette, is -vet; -vierdubbelen (visrvoudig nemen), ik -de, heb -vierdubbeld: ik zal uw loon -; -vilt'len (tot villt worden), het -viltte, is -vilt: het - is een eigenschap van wol, nl. door invloeden van buiten: drukking, warmte, vochtigheid, kleeft schapenhaar of wol zóó samen, dat het bijna niet meer is te ontwarren; -vlaam'sching (eig. Vlaamsch doen worden, de Vlaamsche taal overheerschend doen zijn), v.: de - van de hoogeschool te Gent is bij de Vlamingen het streven; -vlak'ken (eig. tot een vlakke, effen kleur worden), het -vlakte, is -vlak, fig. de kleuren aan de oosterkim - gaandeweg des avonds na zons- ondergang, fig. -king, v. -en: een wereldtentoonstelling geeft een internationale -king; -vlie'gen (snel verdwijnen), het -vlog, is -vlogen: fig. nu is al mijn hoop -vlogen; de tijd -vliegt, spiritus -vliegt; -vlie'ten (vervloeten), het -vloot, is -vloten, fig. het leven gaat met de jaren -; -vloei'en

(zachtens wegvloeden), het -vloedige, is -vloedig; -**vloe'ken**, ik heb -vloekt: *hij -vloekte ons allen*, den vloek uitspreken over: -**ing** (vloek), v. -en; -**vloekt'**, bn. en bw.: *een -e kerel, ellendige; een -e daad, slecht; hij voert - weinig uit, zeer weinig*, gmz.; -, *wat een hitte!* tw.; -**vluchtigen** (vluchtig worden, vervliegen), het -vluchtigde, is -vluchtigd: *het laatste restantje hoop doen* -; -**voe'gen**, ik heb -voegd: *een werkwoord -*, spraakk. verbuigen; -**voe'gen, zich**: zich wenden tot, zich begeven naar, zich richten tot; -**voe'ging** (buijing van een werkwoord): v. -voegingen: *er is een sterke en een zwakke -*; *een volledige -*, een gebrekkige -, ook, Conjugatie; -**voer'** (transport, overbrenging), o. gmz. het - van goederen; -**voer'biljet** (bewijs, dat iets vervoerd mag worden), o. -ten; -**voer'eijfer** (cijfer, aangevend het getal vervoerde balen, kisten, enz.; ook: geldsom v. h. gezamenlijk vervoer), o. -cijfers; -**voeren** (overbrengen), ik heb -voerd: *de krijgsgesvangenen werden per trein vervoerd*; fig. *hij liet zich door drift -*, te ver voeren; -**voering** (geestdrift, bezieling, geestvervoering), v. -en: *de dichter raakt hier in -*; -**voer'middel** (middel tot vervoer), o. -en; -**voer'prijs** (kosten v. h. vervoer), m. -zen.

Vervolg' (oortzetting), o. -en: *een - op een boekwerk; in 't -*, voortaan; -**bundel** (bundel gedichten, van Evangelische gezangen, als vervolg op een vorigen), m. -s; -**deel**, o. -en; -**lijst**, v. -en; -**werk** (boekwerk, dat in afleveringen of deelen verschijnt), o. -en.

Vervolgen, ik heb -volgd: *den vijand hardnekkig -*, nazetten, fig. in rechten betrekken, aanklagen; *hij -volgt ons met zijn aanbiedingen*, plaagt, verveelt.

Vervolgens (daarna, later, naderhand), bw.

Vervolging (achternazetting), v. -en; -**geest**, m. gmz.; -**swaanzin** (een soort van krankzinnigheid, waarbij de lijder zich verbeeldt, dat hij vervolgd wordt), m. gmz.

Vervoogd' (onder een voogd staande), bn.: *Floris zat -*, (Vondel), onder voogdij. vero.

Vervorderen (voortzetten, verhaasten), ik heb -vorderd: *zijn reis -*; -**vor'men** (een anderen vorm geven), ik heb -vormd: *zich -*; -**vrach'ten** (een schip verhuren, om goederen te verzenden), ik -vrachte, heb -vracht; -**vrach'ter** (b.v. een steenfabrikant, die de vracht levert; ook iem., die schepen verhuurt om vrachtgoederen te vervoeren), m. -s; -**vreem'den** (in andere handen brengen), ik -vreemde, ik ben, ik heb -vreemd: *de goederen der huwelijksgemeenschap -*; *die kinderen zullen op den duur van hun ouders -*, door lange afwezigheid vreemd worden aan, evenzoo: *van zijn vaderland -*; *zich -*: *hij zal zich door dat gedrag van al zijn vrienden -*, verwijderen; -**vroe'gen** (vroeger doen zijn), ik heb en het is -vroegd: *een feest -*, een bijeenkomst -, eerder doen plaats hebben; -**vroo'lijken** (opvroolijken, blij maken), ik heb -vroolijkt: *de wildzang -t het bosch, de zonneschijn -t het landschap, dat reisje zal u -*; St. Nicolaas -t de jeugd; -**vul'len** (vuil maken of worden), het vuilde, is -vuild: *zij - in hun armoede; een oude, -vuilde woning; een kind laten -*; -**vul'len** (vol maken), ik heb -vuld, fig. *zijn hoop is vervuld, bevredigd; een betrekking -*; -**vul'ling**, v. gmz.; -**vuurd'** (volt. deelw.

van vervuren, bederven), bn.: *dit hout is -*, bedorven, inwendig vergaan nl. door het vuur, een bederf, aangestoken; -**waaid'**, bn.: *wat ziet hij er - uit!* verwilderd: *een - uiterlijk, slordig, -er, -st*; -**waal'en** (wegwaaien, al waaiende verspreid worden, het -waait, het is -waaid: *het kaf doen, - die snippertjes zullen wel -*).

Verwaand' (een te hoogen dunk van zich zelf hebbend), bn. en bw.: *een - heer, pedant, ingebeeld; - spreken, -er, -st*; -**waand'heid** (pedanterie), v. -heden; -**waard'igen, zich**, ik heb mij -waardigd: *o God, -waardig u ons te verhooren; de meid -de zich de vereischte inlichting te geven*, (C. O.); *hij zal zich - ons te antwoorden, het de mosite waard achten, het niet beneden zich rekenen; -waar'looster* (vrouw, die verwaarloost), v. -loosters; -**waar'lozen** (den. van waarloos, achteloos: veronachtzamen), ik heb -waarloosd: *gij verwaarloost uw gezondheid, verwaarloosde kinderen*; -**waar'looz** (man, die verwaarloost), m. -loozers; -**waar'loozing** (het verwaarloozen), v. gmz.; -**wach'ten** (hopen, tegemoet-zien, rekenen op), ik -wachte, heb -wacht; -**wach'ting** (hoop), v. -en: *op - leven; aan de - beantwoorden, aan wat men verwacht had; -want' (door maagschap verbonden), bn.: *'k ben Ridder, Vrijheer, u gelijk en Koningen -*, (Bild.), fig. -*e talen*, b.v. Spaansch en Portugeesch; -*e wetenschappen*, b.v. natuur- en scheikunde; -**want'** (lid eener familie, bloedverwant), m. -en, vr. met e: *hij is een mijner -en*; -**want'schap** (het verwant-zijn), v. gmz.: *de - der Germaansche talen; bloed-, familiebetrekking; hij behoort tot mijn -, familie; -want'schapt* (verwant), bn.: -*e talen*; -**ward'** (door elkaar liggend, overhoop, in de war), bn. en bw.: *een -e boel, een -e streng, -e haren*, fig. *een - antwoord, - spreken*, niet geregeld, zonder orde, -er, -st; -**war'men** (warm, warmer maken), ik heb -warmd: *zich -*; -**war'ming**, v. gmz.; -**war'mingsbnis** (buis, waardoor de warme lucht v. e. calorifere heenstroomt), v. -zen; -**war'mingskosten** (kosten van verwarming), m. mv.; -**war'mingstoestel** (toestel ter verwarming), m. en o. -len; -**war'ren** (in de war brengen of raken), ik heb -ward: -*de haren, een streng sajet -*; *de Heer -warde de spraak der gansche aarde*, Gen. 11: 9; *zich -*, hij -warde zich in zijn rede;*

Verwar'ring, v. -en: *in zijn - wist hij niet wat hij deed, van de - gebruik maken om te ontsnappen, een Babylonische -*, zie Babelsch; -**wa'semen** (verdampen), het is -wasemd: *vloeistuffen -*; *het leven gaat -*, (Bild.); -**was'sen** (door groeien verdwijnen, ook verkeerd wassen), het -wies, is -wassen: *dat gebrek zal wel -*, *die verkromming zal wel -*; *een - ventje, gebocheld: -sing*, v. gmz.; -**wa'ten** (eig. volt. deelw. van 't vero. *vervaten*, vervloeken: *vermetel, opgeblazen, stout*), bn. en bw.: *een - koningin, overmoedig, een - handeling, onberaden; - op iemand neerzien, kleinachtend, trots, -er, -st: -held*, v. gmz.; -**wa'terd**, bn.: *een -e soep, -bier*, fig. *een - christendom, verslapt, ontaard*, zie *Verwateren*; -**wa'teren** (door te veel water bederven, ook tot water worden), ik heb en het is -waterd: *bier,*

melk, wijn, soep —, te zeer aanlengen; die perziken gaan —; fig. zijn stijl —, er alle pit aan ontnemen; —**wed'den** (een wedding-schap aangaan, door wedden verliezen), ik —**wedde**, heb —**wed**: ik wil er een gulden onder —, veel geld —; —**wee'kelijken** (weekeleijk maken, verzwakken), ik heb —**weekeleijk**: weelde —t, het leger zal — door te veel rust; —**wee'ken** (week, zacht maken, of worden), ik heb en het is —**werkt**: die eruten zijn —t; zijn longen zullen gaan —. **Verweerd'** (door invloed van het weer bedorven), bn.: —**e rotsen**, —**beelden**; fig. een —**gelaat**, bruinig, een —**e stem**, schor; —**wee'ren** (bederven door het weer), het is —**weerd**: glas gaat —, groen worden; de rotsen —, verbrokken; er stond nog een half-verweerde blinde muur, vergans; —**wee'ring**, v. gmv.; —**wee'r'schrift** (verdedigingsschrift), o. —**schriften**, zie Apologie; —**we'gen** (volkst. voor bewegen), het verwoog, is —**wogen**: de sleutel in het slot is niet te —; de paal is niet te verwicken, (zie aldaar), of te —; —**wel'den** (in een andere wei doen gaan), de boer —**weidde**, heeft —**weid**: het vee —; —**wek'ken** (wakker of levendig maken), ik heb —**wekt**: schrik —, angst —, doen ontstaan, veroorzaken, opwekken; —**wek'king** (voortbrenging), v. —**kingen**; —**wek'ken** (R.-K. in zich opwekken of wakker maken), ik heb —**wekt**: een akte van berouw —, berouw doen blijken door dit gebed te zeggen; —**wel'digen** (dicht, overweldig), hij ver-welddig, heeft —**welddig**; —**welf'**, **verwulf'** (gewelf), o. —**welven**, —**wulven**: het — van een kelder; —**welf'sel**, **verwulf'sel** (gewelf), o. —**s**; —**welk'baarheid** (het verwelkbaar-zijn), v.: de — der meeste bloemen; —**wel'ken** (verleppen, slap worden, geur en kleur verliezen), het is —**welkt**: de kruiden, bloemen —, verflensen, fig. de schoonheid gaat —, de frischheid verliezen; —**wel'komen**, ik ben —**welkomd**: een logé, een vriend —, welkom heeten; —**wel'ven**, **verwul'ven**, ik heb —**welfd**, (—**wulfd**): een kelder —, met een gewelf dekken, met een gewelf bouwen; —**wen'nen** (verkeerd wennen), ik heb, en het is —**wend**: een kind —; bederven door toegewendheid; —**wen'schen** (kwaad toewenschen), ik heb —**wenscht**: iemands pogingen —, vervloeken, naar de maan wenschen; —**wen'sching**, v. —**en**; —**we'reldlijken** (het wereldsch-maken v. geestelijke goederen), men —**wereldlijkte**, heeft —**wereldlijkt**: kloosters en kerken, kerke- en kloostergoederen —, ook, wereldsch worden: in Parijs zal dat metsje erg —; —**we'ren**, **zich** (zich te weer stellen), ik heb mij —**weerd**: hij verweerde zich als een leeuw, verdedigen, weerstand bieden; —**wee'rbaar** (verdedigbaar), bn.: e. —**bare stelling**; —**wee'rder** (verdediger), m. —**s**; —**we'ring** (verweer), v.; —**we'kelijken** (verwezenlijken), het is —**werkelijkt**: een plan —, een gedachte —, tot werkelijkheid maken; —**we'ken** (werkende verbruiken), ik heb —**werkt**: een miljoen steenen —, vermetselen; **gij moet die leerstof goed** —, in u opnemen; —**we'pelijk** (te verwerpen), bn.: een —**stelsel**; dat voorstel is niet —, onaannemelijk, —**er**, —**st**; —**we'ppen** (van zich werpen, wegstooten), ik —**wierp**, heb —**worpen**: een wetsvoorstel —, niet aannemen, afstemmen; —**we'rven** (verkriggen), ik —**wierf**, heb —

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

—**worven**: kennis —, roem —, genade —, naam —; —**we'r'ving**, v. gmv.: tot —**ing** v. eer; —**we'zenlijken** (tot werkelijkheid brengen), ik heb —**wezenlijkt**: zijn plannen —; **moge, al wat gij wenscht**, —**wezenlijkt worden!** werkelijkheid worden; **droomertjen, die zich nooit zullen** —, (Klikspan); —**we'zenlijking**, v. gmv.: de —**ing** van een ideaal; —**wig'gelen** (doen wiggelen of wiegelen), ik heb —**wiggeld**: een lossen tand —, een paal —, heen en weer bewegen, doen wiegelen; —**wij'den** (den. van wyd, breed: wijder maken), ik heb —**wijd**: een kleedingstuk —, een kanaal —; —**wij'derd** (volt. deelw. van verwijderen: afgelegen), bn.: een —**geraas**, op verren afstand, fig. —**e oorzaken**; —**wij'deren** (verwant met verwijderen), ik heb —**wijderd**: verschil van gevoelen houdt hen van elkaar —**wijderd**, gescheiden; **iem. uit zijn huis** —, het hem doen ruimen, hem den toegang ontzeggen; —**wij'dering** (oneenigheid, afkeerigheid), v. —**en**; —**wij'df'** (verweekeleijkt, ontzenuwd), bn.: die —**e sultans**, fig. het —**e Oosten**, —**wij'df'heid**, v. gmv. **Verwijjl'** (uitstel), o. gmv.: zonder —, toeven; —**wij'len** (verpoozen), ik heb —**wijld**: ergens —, ergens vertoeven; —**wij't** (berisping, gisping), o. verwijten; —**wij'ten** (berispen, ten laste leggen), ik —**weet**, heb —**weten**: ik heb mij niets te —; spreekw. De pot verwijt den ketel, dat hij zwart is, de een verwijt den ander zijn eigen gebrek; —**wij'sen** (naar een anderen persoon of een andere plaats wijzen), ik —**wees**, heb —**wezen**: ik heb hem naar mijn vader verwezen; naar een andere rechtbank —; —**wij'zen** (veroordeelen), ik —**wees**, heb —**wezen**: Christus werd ter dood —**wezen**, de bandiet werd tot de galieën verwezen; —**wik'kele** (verwarren), ik heb —**wikkeld**: **iem. in een samenzwering** —, betrekken; —**wik'keling** (quaestie, moeilijkheid), v. —**en**: buitenlandsche —**en**; —**wik'keling** (dichtk. hoofddeel v. e. drama, waarin de plannen der handelende personen met elkaar in botsing komen), v. —**en**, zie Intrige; —**wik'ken** (bewegen: alleen onbep. wijs: het is niet te —, het staat vast als een paal), zie Verwegen; —**wil'derd** (woest, ruw), bn.: een —**e blik**, —**struikgewas**, d. i. ineengegroeide ranken, —**er**, —**st**; —**wil'deren** (wild, woest worden), ze zijn —**wildderd**: honden en paarden — in volle vrijheid, worden wild, woest; —**wil'dering**, v. gmv.: de —**ing** der straatjeugd; —**wil'baar** (kunnende overwonnen worden), bn., w.g.; —**wil'nen** (overwinnen), ik —**won**, heb —**wonnen**; —**wil'naar**, m. —**s**; —**wil'ning** (daad van overwinnen), v. —**en**; —**wil'nteren** (den winter doorbrennen), ik heb —**winterd**; —**wil'ntering** (het overwinteren), v. —**en**. **Verwis'selen** (ruilen), ik heb —**wisseld**: van kleeren —, van paarden —, van kleur —, veranderen; —**ing** (omruiling), v. —**en**. **Verwis'seling** (spraak. omwisseling b.v. van z en r), v. —**en**, b.v. verliezen en —**loren**. **Verwit'tigen** (eig.wittig d. i. wetend maken: doen weten), ik heb —**wittigd**: de ontvanger verwittigt u, enz. maakt bekend, bericht, laat weten; —**ing** (mededeeling), v. gmv. **Verwoed'** (woedend, razend, dol), bn. en bw.: een —**gevecht**; zij kampten —; —**heid**, v. gmv. **Verwoes'ten**, ik —**woestte**, heb —**woest**: een stad —, te gronde richten, vernielen;

fig. zijn geluk —; —er, m. —s; —ing, v. —en; —wonden (kwetsen), ik —wondde, heb —wond: zijn hand —; zich —, zich een wonde toebrengen; —wonderen (verbazen), ik heb —wonderd: uw wegwijven verwonderde mij; —wondering (bevreemding), v. gmv.: —steekken (uurroepingsteeken), o. —s; —wonderlijk (verwondering wekkend), bn. en bw.: een —geval, vreemd, zonderling, hij sprak —, —er, —st; —wonding (het verwonden, wonde, kwetsuur, blessuur), v. —en; —wonen, ik heb —woond: ik verwoon hier duizend gulden, moet aan huur betalen; om er 't strafjaar te —, (Staring), wonende door te brengen; —wonning (iem., die overwonnen is, overwonnen), m. en v. —en, voor het v. ook —e; —woorden (onder woorden brengen), ik —woordde, heb —woord: wij zijn niet bij machte die aandoeningen te —; —worden (onkbaar worden, bederven, vergaan), het —word, is —worden: door den tijd wordt en verwordt alles; —worden (anders worden, veranderen), het is —: de taal wordt en —wordt; —wording, v. —en: de —eener levende taal; —worgen, verwurgen (de keel dichtnoeren, zoudat er de dood op volgt), hij heeft —worgd, (—wurgd); —worging of —wurging, v. —en; —wormd' (wormstekig, door den worm verteerd), bn.; —worpling (afleid. van werperpen: ellendige, verstootene), m. en v. —en, voor het vr. ook —e; —werpen (verachtelijk, laag), bn., —er, —st; —worpenheid (ellende, diepe verachting), v. gmv.; —wrikken (heen en weer wrikken), ik heb —wrikt: een paal —, al wrikkende of wiggelende bewegen; den voet —, uit het gelid vallen, verstuiken; —wringen (door wringen verdraaien), ik —wroing, heb —wroing: iem. arm —; een verwroing ge-laag, fig. een zaak —; de bet. van een woord —, verdraaien, veranderen; zijn denkbeelden in oude stelsels —, (Kootsveld); —wringen leden; —wulf, verwulfsel (gewelf), o. —ven, —s, zie Verwulf, enz.; —wurgen, zie Verworgen; —zaadbaar (te verzaden), bn.: eerzucht is niet —, verzadigd kunvende worden; —zachten (zachter, teniger maken), ik —zachte, heb en het is —zacht: de pijn —, het leed —, verlichten, verminderen; de scherpte eener uitdrukking —, temperen; —zachtend (stillend, verminderend), bn.: een —vocht, een —e uitdrukking, zie Euphemisme; —e omstandigheden; —zaad- den (den, van zat), ik —zaadde, heb —zaad: de hongerigen —, volop voeden; de maag —, vullen; vochten — met zout, er zooveel zout in doen als kan; —zaadigen (verzaden, volop spijs geven), ik heb verzadigd; —zaadiging, v. gmv.; —zaaken (verloochenen), ik heb —zaakt: zijn geloof —, zijn plicht —; kleur —, troef —, valsch spelen; —er, m. —s, —ing, v. gmv.; —zaaken (R.-K. zich afkeeren van), ik heb —zaakt: den duivel, zijn geloof —; —zakken (wegzakken, langzaam in den grond zinken), de muur —zakte, is —zakt: een trottoir kan —, een stuk dijk kan —; —zakking (het verzakken), v. —en; —zamen (byeengaren), ik heb —zamelde: postzegels —; de trom tot —roeren, de soldaten gingen zich daar —, vereenigen; hij werd tot zijn vaderen —zamelde, in den grafkelder bijgezet, zie Patres; —zaming (verza-

melde menigte), v. —en: de Hollandsche jongen maakt in 't voorjaar een — van eieren, (C.O.), collectie; —zamelnaam (spraak. naam eener verzameling), m. —namen: bosch, leger, kudde is een —, zie Collectief; —zamelplaats (plaats van bijeenkomst), v. —en; —zamelwoord (verzamelnaam), o. —en; —zamen (te zamen komen, brengen), wij hebben en zijn —zaamd: in vreugde verzaamd! —zanden (geheel of gedeeltelijk met zand gevuld worden), het —zandde, is —zand: een haven kan —, vol loopen met zand; spreekw. Landen —, en zanden verlanden, de tijd brengt groote veranderingen; —zeeuud' (zeeziek, bn.: —heid v. w. i. g.; —zeeuwen (zeeziek, misselijk worden), hij —zeeuwde, is —zeeuud, w. g.; —zegelen (met een zegel sluiten), ik heb —zegeld: hij liet den boel —, er door den kantonrechter de zegels op leggen; —zeggen (wezeggen, beloven), ik —zegde of —zei, heb —zegd of —zeid: hij heeft zijn dochter aan dien heer —zegd, verloofd; die plaats is —zegd, besproken, verhuurd; —zeilen (verkeerd zeilen, afwalen), ik ben —zeild, fig. ergens tegen zijn zin of verkeerd belanden: hoe komt gy hier —zeild? ook: een prijs laten —, uitloven voor den besten zeiler; —ze'keraar, m. —s, zie Assurateur; —ze'kerbrief (assurantiebrieft), m. —ven; —ze'kerd (zeker, vast), bn.: van iemands oprechtheid of trouw — zijn, overtuigd; in —e bewaring, d. i. in hechtenis, zie ook: Geassureerde; —ze'kerdheid (het zeker-zijn), v. gmv.: de —van iem. trouw; —tegen brandschade; —ze'keren (zeker maken), ik heb —zekerd: de openbare rust —; iem. een onafhankelijk bestaan —, (C.O.), waarborgen; zich —, zich overtuigen: ik wil mij duurvan —; —ze'keren (voor een vaste premie het leven, of de goederen, b.v. meubels, vee, oogst enz. bij een wettig erkende maatschappij tegen verlies door brand, schipbreuk, hagelslag, diefstal waarborgen), ik heb —zekerd: zijn leven —, een levensverzekering sluiten, d. i. voor een vaste som per jaar of per kwartaal een kapitaal bij overlijden waarborgen aan vrouw en minderjarige kinderen; schip en goederen —, zie Assureeren; —ze'kering, v. —en, zie Assurantie.

Verze'keringsbank (bank, waar men een verzekering kan sluiten b.v. tegen brand, voor het sterven van zich zelf of van het vee), v. —en; —contract, o. —en; —fonds, o. —en; —kantoor, o. —kantoren; —maatschappij, v. —en; —premie (geld, dat op geregelde tijden voor de verzekering wordt gestort), v. —s, —miën; —zelfen (begeleiden), ik heb —zeld: iem. op reis —, met iem. gaan: dat gaat verzeld van groote onaangenaamheden, gepaard met; —zelschappen (verzellen, begeleiden), ik heb —zelschapp.

Verzenboek (boek met verzen), o. —boeken. Verzen'den (aan iem. toezenden; wegzenden), ik —zond, heb —zonden: koopwaren, brieven, geld —, ergens heen zenden; zend'ing, v. —en: verzending naar het buitenland, export. Verzend'lijst (lijst van namen en adressen, waaraan tijdschriften, boeken, waren, geregeld verzonden moeten worden), v. —lijsten. Verzenen (hielen), v. mv.: zegsw. de —tegen de prikkels slaan, Bijb. zich tot eigen schade, vooral tegen Gods wil, verzetten: U tegen Gods wil te verzetten is —, Hand. 9:5.

Verzen'gen (zengende beschadigen), ik heb -zengd: *het haar* -, licht schroeien; *de verzengue lichtsreek*, de tropische gewesten.

Ver'zenlijmer (rijmetaar, versij), m. -s; -**lijmerij** (rymelary), v. -en; -**lijmster** v. -s; -**maakster**, v. -s; -**maker** (versificateur), m. -s; -**makerij**, v. -en.

Verzet' (rust, verpouwing), o. gmv.: ik doe dit voor mijn -, afleiding, ontspanning.

Verzet' (het bieden van tegenstand), o. gmv.: - tegen de politie, tegen iets in - komen, een tijdelijk -, een werkdadig -; -**je** (uitspanning, afleiding), o. -s: ik moet eens een - hebben; -**zet'ten** (verplaatsen), ik - zette heb -zet: *verzet die kast eens*, zet ze op een andere plaats; *diamanten* -, andersinzetten; *hij tracht zijn droefheid te* -, verdrijven; *ik kan het niet* -, vergeten: -**ting**, v. -en; -**zet'telijk** (vermakelijk), bn.: *dat spel is nog al* -; -**zien'** (verkeerd zien), ik -zag, heb -zien: *het was mijn broeder niet, gij hebt u* -; -**zien'** (verweden), ik -zag, heb -zien: *ik verzie er een gulden onder*; -**zien'** (verkeken), bn.: *de kans is* -; -**zien'**, vd.: *het op iem. - hebben*, iem. in 'toog hebben, om hem nadeel toe te brengen; *hij heeft het op mijn beurs* -, gemunt.

Ver'ziend (het tegengestelde van bijziend), bn, -**held**, v. gmv., zie Presbyoop.

Verzil'veren, ik heb -zilverd: een armband -, met een laagje zilver overtrekken; *effecten* -, te gelde maken; *een bankbiljet, een wissel* -, voor baar geld inwisselen; -**zin'ken** (wegzinken), het is -zonken: *hij verzonk in de diepte*, fig. in gedachte verzonken, verdiept; -**zin'lijken** (in beeld voorstellen, zoodat het met de zinnen kan waargenomen worden), ik heb -zinlijkt: een gedachte -; -**zin'nen** (uudenken), ik -zon, heb -zonnen: *logens* -, verdichten; een plan -; -**zin'ner**, m. -s; -**sel** (iets, dat verzwomen is), o. -s; -**zit'ten** (op een andere plaats gaan zitten), ik verzat, heb -zeten: *ik zal eens gaan* -; *verzit een wemig*, schik wat op; *zich* -, zich moe zitten; -**zoek'** (aanzoek, vraag, bede), o. -en; -**zoek'ken** (uitnoodigen, vragen), ik -zocht, heb -zocht: *iem. op een bruiloft* -, iem. iets -; -**zoek'ken** (beproeven, verleiden), ik -zocht, heb -zocht; *de slang trachtte Eva te* -; -**zoek'king**, v.: *Leid ons niet in* -, bekoring; *zij brengen u in - hen te benijden*, (C.O.); -**zoek'er** (verleider, Bijbel: duivel), m. -ers; -**zoek'schrift**, o. -en, zie Adres, Petitië, Request; -**zoen'dag**, m. -dagen: *grootte* -, algemeene vasten- en boetedag der Israëlieten, (einde Sept.), zie Levit. 16, zie ook Zondenbok; scherts. *grootte* - *houden*, van linnen wisselen, zich verschoonen; -**zoen'deksel** (deksel der bondsark), o. -s; -**zoen'nen** (den vrede herstellen, de vijandschap doen eindigen), ik heb -zoend: *God* -; *zich met iemand* -, met iemand weer vrede sluiten; -**zoen'end** (onvult. deelw. van verzoenen), bn.: een - woord, bevredigend, den vrede herstellend, bw.: - optreden; -**zoen'ing**, v. -en; -**zoen'ings-werk** (het aambrenge van verzoening), o. gmv.; in kerkelijken zin: het - van Jezus, zijn lijden en sterven; -**zoet'ten** (zoet maken), ik -zoette, heb -zoet: *moog' de hoop ons leed* -l verlichten, minder zwaar maken; *geld verzoet den arbeid*, minder onaangenaam maken, lichter maken; -**zo'len** (van nieuwe

zolen voorzien), ik -zoolde, heb -zoold: *schoenen laten* -; -**zor'gen** (van 't noodige voorzien), ik heb -zorgd: een zieke -, verplegen; een *huusgezin* -, onderhouden; *zijn bedienden* -, bedenken in zijn testament; -**zot'** (op dwaaze wijze ingenomen met), bn.: *zij is* - op bloemen, verslingerd op: -**heid**, v. gmv.; -**zot'ten** (verzot raken op), hij -zotte, is -zot: *op het spel* -; -**zou'tem** (door te veel zout bederven), ik -zoutte, heb -zouten: spreekw. *Te veel koks - de brij*, al te veel toezicht bij een werk deugt niet; -**zuch'ten** (den tyd zuchtend doorbrengen), ik -zuchtte, heb -zucht: *zij - naar de lente, smachten*, reikhalzen; -**zuch'ting** (smeekbede), v. -en; -**zuim'**, o. -en: *doe het zonder* -, uitstel, het - is niet groot, verwaarloozing; -**zuim'nen** (nalaten, wat men behoorde te doen d.l. veronachtzamen), ik heb -zuimd: *de school* -, niet bezoeken; -**zuim'pen** (aan drank verteren), ik -zoop, heb -zopen: *Klaas, je verzuipt ze (de centen) maar*, (C.O.), ook in het water omkomen, of doen omkomen: een *katje* -, plat; -**zu'ren** (zuur worden), het is -zuurd: *de melk staat hier te* -, fig. *iemand het leven* -, zuur maken, vergallen; -**zus'teren** (als zusters verbinden), ze zijn -zusterd: *de woonkunst met de dichtkunst* -; -**ing**, v.: *winzucht verwierf een adelsbrief door hare* - met de wetenschap, (Potg.); -**zwa'geren** (door huwelijk verbinden, vermaagschappen), ik -zwaerde, ik heb -zwaerd: *zich* -; -**zwak'ken** (zwak worden, doen worden), ik heb en ben -zwakt: *de koorts zal u* -, zwak maken, in kracht doen afnemen; een *dijk, een dam, een fundament* -, -**zwa'ren** (zwaard maken), ik heb en het is -zwaard: een *dijk* -, hooger en breeder maken, fig. *dat zal uw schuld* -, erger maken: -**ing**, v. gmv.: -**ing van lasten**; -**zwa'rend** (onvult. deelw. van verzwaren; verergerend), bn.: een -e *getuigenis*, -e omstandigheden, -er, -st; -**zwel'gen** (inslokken), ik -zwol, heb -zwolgen: *zijn proot* -, fig. *de zee zal dat eiland* -; -**zwem'delen** (zwemlende doorbrengen, verkwisten), ik heb -zwendeld: *zijn geld* -; -**zwe'ren** (afzweren), hij -zwoer, heeft -zwoeren: *hij zal de donkenschap, den alcohol* -; *zich* -, *zich onder eede verbinden*; -**zwe'ren** (veretteren), de wonde -zwoor, is -zwoeren; -**zwe'ring**, v. -en; -**zwie'ren** (met zwieren verkwisten), hij -zwierde, heeft -zwaard: *die matroos zal of gaat zijn gage* -, fig. *zijn gezondheid* -; -**zwij'gen** (zwijgend verbergen, geheim houden), ik -zwoeg, heb -zwegen: een *feit* -; *voor iem. iets* -, verborgen houden; -**zwij'men** (al zwijnende verbrassen), hij -zwijnde, heeft -zwijnd: *zijn geld* -, *zijn jeugd* -; *zich* -, *zich verliederlijken*; -**zwik'ken** (door te zwikken uit het lid raken of doen raken, verstuiken), ik heb -zwick: *mijn pols is verzwikt*; *ik heb mijn voet verzwikt*; -**zwik'king**, v. -en; -**zwim'den** (verdwijnen), het -zwoond, is -zwoonden: *dichtk. de nevel gaat* -, fig. *alle hoop is verzwonden*.

Vespasia'nus, Rom. keizer: 69-79 n. C., vader van Titus. (si = zi).

Ves'per (R.-K. namiddagdienst des Zondags om 3 of 4 uur), v. -s, gesch. de Siciliaansche -, oproer, en moord der Franchen na Vespertijd op Sicilië, (30 Maart 1282).

Ves'perklok (R.-K. klok, die oproept tot de vesper), v. -ken; -klokje, o. -s; -psalm (R.-K. een der vijf psalmen, nl. 110-114, die door het zangkoor worden gezongen in de vesper), m. -en; -tijd ('s namiddags om 3 of 4 uur), m. gm.v.

Vest (schans, wal, gracht), v. -en: velen vonden hun dood in de -, stadsgracht.

Vest (manskleedingstuk), o. -en: zegsw. iem. op zijn -je spuwen, hem op ruwe wijze de waarheid zeggen, hem hatelijkheden toewerpen; ook, ik laat mij niet op mijn -je spuwen, iets leelijks verwijten of zeggen.

Ves'ta, myth. in oud-Rome godin van het vuur en van den huiselijken haard; -taalsch, bn.: een -e maagd, priesteres, aan Vesta gewijd, -taalsch vuur, altijd brandend, geheiligd vuur in Vesta's tempel.

Ves'te (vesting, versterkte stad), v. vesten: in dees benauwde -, (Vondel).

Vesten (vestigen), ik vestte, heb -vest: de aandacht -, bepalen, trekken; den blik ter aarde gevest, (Potg.), gericht.

Vestial're (Fr. vertrekje met kapstokken in een sociëteitsgebouw of concertzaal, enz. tot deponeering van jassen, mantels, enz.), v. -s.

Vestiar'ius (eig. kleerwaarder; persoon, die b.v. in een klooster de zorg voor de kleeren heeft), m. -sen.

Vestibule (Fr. ruimte aan den ingang van een gebouw, b.v. van een villa), v. -s.

Vestigen (den. van een verouderd vastig, vast, b.v. zich -, ergens voor vast gaan wonen), ik heb -vestigd: de aandacht -, bepalen; de oogen -, den blik -, zijn hoop op God -, zijn verblijf ergens -; -ing, v. -en.

Ves'ting (een versterkte en ommuurde stad), v. -en; -tinkje, o. -s.

Ves'tingartillerie (zwaar geschut ter verdediging van vestingen, forten, enz.), v. gm.v.

Ves'tingbouw (uitvoering van alle werken, waardoor een stad tot een vesting wordt), m. gm.v.; -commandant (bevelhebber der vesting), m. -en; -geschut (-artillerie), o. gm.v.; -stelsel (de gezamenlijke vestingen van een land in haar onderling verband), o. -s; -straf (mil. straf, bestaande in opsluiting in het fort eener vesting), v. gm.v.

Vet, bn.: een -te os, een - varken, een -te weide, -te gronden; spreekw. Het oog des meesters maakt het paard -, toezicht op eigen zaken is voordeel, zie Meester.

Vet, o. gm.v., (soorten), o. -en: osse-, ganze-, varkens-, kaars-,; zegsw. het - is er van den ketel, de room is er van de melk, het beste is er af, er is niet meer aan te verdienen; het is altoos - in een andermans schotel, men schat een anders geluk altijd hooger dan zijn eigen; hij teert op zijn -, hij bezit voldoende en behoeft niets meer, hij renteniert; iets in't - hebben, iets te wachten hebben, iets in petto hebben; iem. zijn - geven, hem de les lezen, hem duchtig de waarheid zeggen; -achtig, bn.: zeep is een -achtige stof; -heid (het vet-zijn), v. gm.v.

Vet'er (nestel met matie), m. -s: een rýg-laars met een -, een korset-; -band (band of weefsel, waarvan veters worden gemaakt), o. gm.v.; -gat (nestelgat), o. -gaten.

Veteraan' (een oud- of uitgediend soldaat), m. -anen: roemrijk gelittekende -anen.

Vet'eren (den. van veter), ik heb -veterd: ik zal mijn laarzen even -, toerijgen; zegsw.

fig. iem. -, streng berispen, doorhalen.

Veterinair' (Fr. veearts), m. -s. (ai=ê).

Veterinair' (Fr. veeartsenijkundig), bn.: de -e school, veeartsenijsschool; een - onderzoek.

Vet'gans (wilde gans van Australië), v. -gansen, zie Penguin; -gezwel (gezwel, uit vet bestaande), o. -len; -je (voordeeltje, winstje), o. -s; -kaars (smeerkaars, nl. gemaakt van schapenvet of talk), v. -en; -klomp (een klomp of brok vet), m. -en, fig. spottend: een vetzak; -koopers, m. mv., zie Schieringers; -laars (laars van vetteer), v. -laarzen; -leder, -leer (dik leer, dat met vet zacht gehouden wordt), o. gm.v.; -leeren (v. vetteer), bn.: -schoenen; -mesten (al mestende het vee vetmaken), ik meste -, heb -gemest: koeten, ossen -.

Ve'to, Lat. ik verbied, geef mijn toestemming niet, verwerp; ik keur af. (e = ee).

Ve'to (Lat. het verbod, de verwerping), o. veto's: het recht van -, het recht eens vosten, om de invoering eener wet te verhinderen.

Vet'plant (zekere vetbladige plant, d. i. met dikke, sappige, rolronde blaren), v. -en; -pot (eig. een vette pot of bij uitbreiding een smulpot, een feest), m. gm.v.: het is daar altijd -, men eet er niet schraal, maar overvloedig, zie Schraalhans; -potje (illumineerglaasje), o. -s; -staart (een van die schapen met zwaren, sterk ontwikkelde staart), m. -en; -tewarier' (koo- menijnsman), m. -riers: hij is een -, verkooper van vette waren, b.v. van olie, kaarsen, reuzel, enz.; -tig (met vet bevekt, smerig, olieachtig), bn., -er, -st: -heid, v. gm.v.; -tilk (veldsta), v. gm.v. gew.; -vorming (het vormen van vet in het menschelijk of dierlijk lichaam), v. gm.v.; -weiden (vee mesten in de wei), ik -weidde, heb gevetweid; -welder (veefokker), m. -s; -welderij (bedrijf v. d. vetweider), v. -en; -zak (vette persoon), m. en v. -ken, gm.z.; -zuur (zuur, dat scheikundig uit het dierlijk vet wordt afgescheiden), o. -zuren.

Ven'gelen (peuteren, leuteren), ik heb geveugeld: zit niet zoo aan je das te -, gm.z.

Ven'len (jong paard, jonge exel), o. -s.

Vexa'tie (kwelling, afpersing, plagerij, onrecht), v. -tíen, -ties; lees: veksaat'sie.

Vexatoir' (lastig, hinderlijk, plagerig), bn.

Vexeeren (Fr. plagen, kwellen, judassen).

Ve'zel (haartje, draadig deeltje, spiertje), v. -en, -s; -achtig, bn.: een -e stof, -er, -st.

Ve'zelen (fig. fluisterend spreken), ik heb gevezeld; -aar, m. -s; -aarster, v. -s.

Ve'zelig (vol vezels), bn.: een -e wortel, een -e stengel, -er, -st; -heid, v. gm.v.

Ve'zelplant (plant, die vezels oplevert, om te spinnen of te weven), v. -en: vlas, hennep, Chineesch gras, de brandnetel zijn -en.

Ve'ziken, ik heb gevezikt: wat zit je toch te -, fluisteren, ook rafelen, meer Feziken.

Via (langs, over), vz.: gaat deze bagage - Utrecht?

Via dolorosa (Bijbel. eig. de straat of weg der smarten: lijdensweg), v. (s=z).

Viaduct' (Lat. steenen boogbrug, d. i. een brug, rustend op halfcirkelvormige bogen, die op gemetselde muurpijlers steunen), v. -en: er zijn ook ijzeren -en, met vierkante vakken en e. ijzeren bovenbouw, b.v. de -te Rotterdam.

Via'nen (aardr. stadje a. de Lek), o.: zegsw. naar - gaan, er als bankroetier van door-

gaan; tot 1795 was — een vrijplaats voor bankroetiers.

Viat'icum (R.-K. teerspijs op de via of den weg naar de eeuwigheid), o.

Vibra'to (It. muz. het trillen van de stem bij het zingen), o.: deze zanger heeft een sterk —.

Vibreeren (Fr. trillen b.v. van de stem).

Vibrograaf' (toestelletje, dat de trillingen opschrijft van een toon), v. — grafen.

Vicariaat' (R.-K. ambt of rechtsgebied), o. —aten: het — is het gebied van een door den paus benoemden vicaris of vicarius, gewoonlijk met de bisschoppelijke waardigheid bekleed en wel in de missie-landen, dat dan als zoodanig rechtstreeks van den H. Stoel afhankelijk is, b.v. het Apostolisch — van Batavia, dat van Curaçao, dat van Suriname.

Vicarie'goederen, o. mv.: — zijn goederen, eertijds geschonken voor den vicaris, later voor kerkelijke doeleinden of ter opleiding van a.s. priesters, tot onderhoud van geestelijken, enz.

Vica'ris (R.-K. vicarius, plaatsvervanger, hulpgeestelijke), m. —sen; —generaal, plaatsvervanger van een bisschop.

Vica'rius (R.-K. plaatsvervanger, gevolmachtigde v. d. paus, den bisschop, enz.), m. —sen.

Vicarius Capitula'ris (R.-K. h'j, die in naam v. h. kapittel, bij het ledigstaan v. d. bisschopszetel, het bisdom bestuurt), m.

Vice (in de plaats van, plaatsvervangend), bw.: — komt voor in samenstellingen, b.v.: —admiraal (onder-admiraal: hoogsterang bij de Ned. marine), m. —s; —consul (onder-cons.), m. —s; —president (onder-voorzitter), m. —en; lees: vice-se.

Vice versa, (Lat.) heen en terug, over en weer, bw. uitr.; lees: vice versa.

Vichy-water (sterk koolzuurhoudend water uit een der 14 bronnen van de badplaats van dien naam in Frankrijk, aan de Allier), o. gmv.; lees: vie'gje.

Vieciens' (ondeugend, zedeloos; fig. gebrekkig, verkeerd), bn.: een —ze toestand in de maatschappij; een vicieuze cirkelgang, term in de logica, aanduidend een sophistischen rede-neertrant; —cleuzer, —t. (i = ie).

Vi coac'tus, Lat. door geweld gedwongen; ook v. c.

Vicom'te (Fr. vice-graaf, ondergraaf: adellijke titel in Frankrijk), m. —s.

Victa'lie, victua'lie (eetwaar, leeftocht), v. —liën: zakken met —. (ic = ik).

Victo'ria (godin der overwinning), v. gmv.

Victo'ria (soort van open rijtuig), v. —'s.

Victoria re'gia (waterbloem met reusachtige bladeren van ± 4 M. omtrek, uit tropisch Z.-Amerika), v. —'s; lees: ree'gia.

Victo'riawater (geneeskrachtig water uit de Victoriabron te Ems), o. gmv. (ic = ik).

Victo'rie (overwinning, zege, zegemaal), v. —riën. —s: de soldaten riepen al —. (ic = ik).

Victorieus' (zegevierend), bn. en bw. (ic = ik).

Victus'lie (mondbehoefte), v. —liën (levensmiddelen, vooral bij het zeezeven), zie Victa'lie, (ic = ik); —tualeeren (een schip van leeftocht voorzien), zie Providaereen; —tuale-meester (scheepst. bewaarder en uitdeeler der victualie), m. —s: de stuurmansmaat, die tevens — was.

Vide! **Videatur!** men zie er op na, zie na, sla op! zie Vid. (i = ie).

Vide'tur (mening, gevoelen): zijn — geven, d. i. zijn gevoelen zeggen; lees: vie-dee'tur.

Vid'i, ik heb gezien, gelezen. (i = ie).

Vid'imus (wij hebben gezien). (i = ie).

Vief, bn.; zie Vif.

Vier (dichtk. vuur, bezieling), o. gmv.: dat alles zet mijn ziel in —, vergel. bestier, bestuur.

Vier, telw., als zn. ook mv.: hij wierp twee —en; zegsw. hij had veel —en en vijven, zie Vijven en Zessen.

Vier (een cijfer), v. —en: schrijf twee —en.

Vier'avond (rustavond), m. —avonden; R.-K. de avond vóór een feestdag, w. g.; z. Vigilie.

Vier'daagsch (vier dagen durend), bn.: de —e zerslag, (1666), een —examen.

Vier'dag (rustdag, vacantedag), m. —dagen.

Vier'de (ranggetal), bn.; —half (= 3½), bn.; —part (vierde deel), o. —en; —derhande, —lei (—soort), soortgetal; —draadsch (uit vier draden bestaande), bn.: —touw, zie Driedraadsch, Tweedraadsch en Tweern; —dubbel (viervoudig), bn. en bw.: een —e winst, iets —vergoeden; —duitsbroodje (kadetje of broodje van 2½ cent), o. —s; —duizendste (4 X één duizendste deel), o. gmv.

Vie'rel (vierdedeel van iets), o. —s: twee en een —laken; een —eieren = ¼ van honderd; + 1 d. i. 26; zie Verral.

Vie'ren, ik heb —viert: feest —, Kerstmis —; zijn verjaardag —; een overwinning —, den triomf —; —ing, v. gmv.

Vie'ren (vereeren, met ontzag behandelen), ik heb —viert: een dichter —, een zanger —.

Vie'ren (touwviereen, botgeven, laten schieten), ik heb —viert: het vliegertouw —, den schoot —, de boeilijn —, laten slippen.

Vie'rendeel (het vierde deel), o. —deelen: een —uur, een —jaars; spreekt. Verral.

Vie'rendeelen, ik heb gevierendeld: een geslachte os —, in vier stukken hakken; iem. —, oude lijftraf: hem in vier stukken deelen, in den regel nadat hij gehangen was.

Vier'handigen, m. mv., zie Apen; —hoek (meetkundige figuur, besloten binnen vier rechte lijnen), m. —en; —hoekig (met vier hoeken), bn.: de —e veelhoek, b.v. de ruit, het trapezium; —honderd (viermaal honderd), telw.: dat paard kost me —gulden; —honderdste (4 X één honderdste), o. gmv.; —jarig (vier jaar tellende of durende), bn.: een —paard, een —contract; —kant (regelm. vierhoek), o. —en; —kant, bn. en bw.: een —park, een —e tafel; fig. een —e boer, stevig, plomp, zie Achtkant; de jongen is nog wat —, plomp, lomp; zegsw. iem. het —e gat wijzen, de deur uitzenden; iem. —de deur uitgooien, volkst.; iem. —de waarheid zeggen, flink, geheel en al; iem. —uitlachen, in zijn gezicht; iem. —tegenspreken, ronduit; —kantig (vierkant), bn.: een —e tafel; —kleurendruk (bewerking, waarbij men allerlei kleurschakeeringen verkrijgt door vier kleuren achtereenvolgens op elkaar te drukken), m. gmv., zie Driekleurendruk; —kleur'ig (met vier kleuren), bn.: —e bhemen, de —e vlag van Transvaal; —ledig (met vier leden), bn.: spraak. een —onderwerp, alg. een —egrootheid; —ling (vier even oude kinderen van ééns moeder), m. en v. —en, zie Drieling en Tweeling; —looper (scheepst. takel met twee dubbele haakbloks), m. —s; —maal (vier-keer, vier-werf), bn. en bw.; —maandelijksch (zich elke vier maanden herhalende), bn., zie Driemaandelijksch; —ponder (kogel,

kanon, m. -s; -**pootig** (met vier pooten), bn.: -e dieren; ook, Vierbeinig; -**regelig** (uit vier regels bestaande), bn.: een -versje.

Vierschaar (rechtbank in den Frankischen tijd, d. i. door 4 banken ingesloten ruimte, waarbinnen het gerecht plaats nam, terwijl de toeschouwers er rondom heen stonden), v. -scharen; zegsw. de -spannen, recht gaan spreken: iemand voor de -dagen, gerecht, vroeger: de -van schepenen.

Viersnarig (hebbende vier snaren), bn.: een -instrument, een -speeltuig; -**span**, o. -nen: hij rijdt met een -, met vier paarden voor zijn koets; -**sprong** (kruispunt van twee doorlopende wegen), m. -en; -**stemmig** (voor vier zangstemmen), bn.: een -lied, zie Drie- en Tweestemmig; -**tal** (vier stuks, vier personen), o. -len; -**talig** (lopende over of beattende de woorden van 4 talen), bn.: een -woordenboek; -**tallig** bn.: het -stelsel van tellen, waarbij nl. 4 als grondtal genomen wordt; -**tel** (oude vochtmaat, 7.5 L.), o. -s; -**tijd** (vacantie), m. gm.v.: -aan de Vijft geschonken, (Staring), rusttijd; -**vlak** (meestk. lichaam met vier vlakken), o. -ken: het regelmatig -wordt ingesloten door vier gelijke, gelijkzijdige driehoeken, zie Tetraëder; -**vlaklig**, bn.: een -vlakke hoek; -**vleugelig** (met vier vleugels), bn.: -e insecten, b.v. de glazenmakers; -**voet**, m.: ik kwam te -, te paard, ook: in galop snel; -**voeter** (viervoetig dier: paard, hond), m. -s; -**voetig** (hebbende vier pooten), bn.: de -e dieren; -**vorst** m. -en: Herodes was een -, ondergeschikte vorst v. Galilea, n. over e. vierde der Romeinsche provincie Palestina, ook: Tetrarch; -**vorstendom** (gebied v. e. viervorst), o. -men; -**voud**, o. -en: acht is een -van twee; -**voudig**, bn.: een -onderwerp; -**wekig** (vier weken tellende of durende), bn.: een -hondje, een -e reis; -**werf** (vier keeren), bn. en bw.: een -hoezee; -iets herhalen; -**zijdig** (met 4 zijden), bn.: een -prisma.

Vies (morsig, vuil), bn.: een vieze dienstbode, een -praatje, vuil; Derk Joosten was er niet -van, het vak van strooper met dat van jager te verbinden, (C. O.), d. i. afkeerig; hij valt niet -, is niet erg kieskeurig; -zer, -t.

Viezevazen (grillen, kuren), v. mv.: drink eens vader, en zet die -uit het hoofd, (Potg.)

Viezigheid (vuilheid; ook: vuil voorwerp), v. -heden: daar ligt -.

Vif (Fr. levendig, opgewekt, vurig), bn., viver, -st. lees: vief; zie Kwiek.

Vigeeren (gelden, van kracht zijn), (g = g): -wordt vooral gebruikt van wetten.

Vigilant (Fr. waakzaam, wakker), bn. (g = zj).

Vigilante (Fr. gestolen huurrijtuig), v. -s.

Vigileeren (oppassen, scherp letten op).

Vigilie (R.-K. dag of avond vóór een hoogen feestdag), v. -liën, (g = g); zie Vieravond.

Vigiliedag (R.-K. eig. waakdag: vastendag vóór een der hooge feestdagen: Kerstmis, Pinksteren, enz.), m. -dagen, (g = g).

Vigna (It. landelijk tusthuis), v. -'s, (gn = nj).

Vignet (Fr. plaatje als sieraad in een boek, eig. winnaarablaadje), o. vignetten (gn = nj).

Vigoroos (It. muz. stout, vurig), bw.

Vigouur (Fr. kracht), v.: in -, van kracht; onder -eener wet, door kracht dier wet.

Vijand (eig. vijand, d. i. hatend), m. -en: hij is mijn -, hater, bestrijder; een -van

leugentaal, van het spel, van den drank; de -kwam aanrukken, het vijandelijk leger; de -des menschen, de duivel; de booze -; zie: Aartsvijand, Erfvijand; -**andelijk** (als een vijand), bn. en bw.: -**andig** (vijandschap toedragende), bn. en bw.

Vijandelijkheid (vijandelijke daad), v. -heden: de -heden zijn begonnen, oorlog.

Vijandigheid (datgene, waardoor mensch of dier zich een vijand toont), v. -heden: een daad van -, iem. -tegenover zich zien.

Vijandin (vrouwel. vijand), v. -nen: zij is mijn -; zij is een -van kwaadspreken.

Vijandschap (gevoel van haat), v. -pen: in -leren, in vijandige verstandhouding.

Vijf, telw., als zn. v.: vijven; zegsw. geef me de -, de hand, gm.z.; iets in vijven snijden, vrouwen; het is bij vijven, bijna 5 uur; zij waren met hun vijven; zegsw. hij had allerlei vijven en zessen, uitvluchten, onnoedige drukte, ook: vier en vijven, zie Vier.

Vijf (cijfer), v. vijven: schrijf eens 2 vijven; -**daagsch** (vijf dagen durende of om den vijfden dag), bn.: een -proces; een -e beurt als wacht; ook, vijf dagen oud: een -kalf; -**de** (ranggetal), bn.: de -maand is Mei; -**dehalf**, telw.: dat kost -halven stuiver, d. i. 4½; -**depart** (1/5 deel), o. -en: het -van een tarnt, van een rijksdaulder, -je, o. -s; -**derhande**, -**lei** (in vijf soorten), soortgetal: hier zijn -wijnen, sigaren, enz.; -**hoek** (meestkundige figuur met vijf zijden), m. -en -**ig** (met 5 hoeken), bn.; -**honderd** (5 × 100), telw.: -gulden; -**honderden** (smousjassen), ik -honderde, heb gevijfhonderd; -**jarig** (5 jaar oud, 5 jaar durend), bn.: een -paard; een -verblijf in den vreemde; -**je** (kwartje), o. vijfses; ik gaf den conducteur mijn -, (C. O.), d. i. fooritje, 25 cents; -**kantig** (met 5 kanten), bn.: een -e koepel, een -e flispet; -**maal** (5-keer, 5-urf), bn. en bw.: ik heb je -gewaarschuwd; -**ponder** (kogel, gewicht, stuk geschut), m. -s, zie Achtponder; -**schacht** (een soort van weefsel voor boerinnenkleding), o., -en, bn.: een -en rok; -**tal** (vijf stuks, vijf personen), o. -len; -**tallig**, bn.: het -ligstelsel, zie Viertallig; -**vingerig** (vijf vingers hebbende: van dieren en planten), bn.; -**voetig** (tellende vijf versvoeten), bn.: -ejamben; -**voud**, o. -en: 25 is een -voud van 5; -**voudig** (5 dubbel), bn.: een -e oogst; -**wouter** (uiltje, vlindertje, witje), m. -s, ook: Wiewouter; -**zijdig** (met 5 zijden), bn.: een -e veelhoek, een -e piramide.

Vijftien (tien plus vijf), telw. -en: wij waren met -en; -**de** (ranggetal), telw.: de -e dag; -**dehalf** (telw. veertien en een half), bn.: dat tafeltje kost me -halven gulden; -**derhande**, -**lei** (in vijftien soorten), bn.: -rozen, -kleuren; -**honderd** (15-keer honderd, 1500), telw.: dat stukje wei bracht -gulden op; -**jarig** (15 jaar oud, 15 jaar durende), bn.: een -meisje, een -e vrede; -**maal** (15-keer, 15-maal), bn. en bw.: -**voud**, o. -vouden: 30 is een -van 2; -**voudig**, bn.: een -e oogst.

Vijftig (5-maal tien), bep. telw.: hier zijn -gulden, zn. met -en, (v = f), welke uitspraak analoog is met die van veertig, zestig, zeventig; -**er**, m. -s: een nog krachtige -, man van vijftig jaar; -**jarig** (tellende of durende 50 jaar), bn.: een -man, een -e vrede; -**maal**

(50-maal, 50-keer), bn. en bw.; -ponder (gewicht van vijfzig pond), m. -s; -tal (50 stuks, 50 personen), o. -tallen; -vond, o. -en; -vondig, bn.: een -e vergoeding.

Vijg (vijgeboom, in Klein-Azië), m. vijgen.

Vijg (oostersche vrucht), v. -en.

Vijg (paardemop), v. -en: ieder zijn meug, zie ald., zei de boer, en hij at -en. volkst.

Vijgblad (blad van een vijgeboom), o. -bladeren, -bladen; -boom, m. -en.

Vijgenmat (biezen mat, waarin vijgen worden verpakt en verzonden), v. -matten.

Vijgpeer (een vijfvormige peer), v. -peren.

Vijl (stalen rasp, dienende om oppervlakken van metalen voorwerpen glad te maken), v. vijlen: zegsw. fig. de - over iets d.v. een opstel laten gaan, den vorm verfijnen of veredelen.

Vijlen (werken of bewerken met een vijl), ik heb gevijld: een steutel -; fig. een opstel, een gedicht -, d. l. likken, polijsten, schaven; -ing, v. -en; -sel (vijlswaai), o. gmv.

Vijlen (afschaven, stijten), het is gevijld: die kabel zal stuk - op den havenrand, nl. door de wrijving wegslijten; zie Schavielen.

Vijver (gegraven, omsloten waterkom in een tuin of e. park), m. -s: een - met goudvisschen.

Vijzel (stampvat), m. -s, ook: Mortier.

Vijzel (windas, schroefwerktuig), v. -s.

Vijzelen (opwinden, fig. opheffen), ik heb gevijzeld; zie Opvijzelen.

Vijzelmolen (tonmolen met een inwendig los draaiende spiraalschroef), m. -s.

Vilking (zoekoning bij de oude Noren), m. -s.

Vilain (Fr. laag, schandelijk), bn. en bw.

Vilajet, ook **Vilayet** (een der zes provinciën van het Turksche rijk), v. -s.

Vilder (man, die gestorven dieren vilt), m. vilders, zie Koudslachter.

Vildersbedrijf (-ambacht, -werk), o. gmv.; -kar (kar van den vilder), v. -karren; -paard (karpaard van den vilder), o. -en; -werk (werk van een vilder), o. gmv.

Vilhoed (stompje hout, waarmee de vilder de huid van het vleesch stoot), o. -houten.

Villa (buitenhuis, landelijk gelegen heerenhuis), v. -s; -park (park, bebouwd met villa's), o. -en; -tje, o. villatjes.

Villanelle (Fr. dicht, gedichtje van Italiaanschen oorsprong in drieregelige strophen, landelijk liedje; boerendans) v. -nelles.

Villegiatuur (Fr. verblijf buiten, in de zomervacantie), v. gmv. (e = ee).

Vilten (de huid afstroopen), ik heb gevild: een rund -; zegsw. fig. ik ben daar gevild, afgezet, geldelijk bedrogen.

Vilt (stof voor hoeden en pantoffels, vervaardigd uit wolharen), o. gmv., (soorten), o. vilten; -achtig (gelijkende op vilt), bn.: een -e stof; -ig (-achtig), bn.; -en (van vilt), bn.: een - hoed, dit zijn - pantoffels, - zooltjes; -hoed (hoed van vilt), m. -en; -papier (dik, viltachtig papier, als onderlegger van topjten), o. gmv.

Vim (honderdtal), v. vimmen: een - takkenbossen, riet, bossen stroo; een - rogge, d. i. honderd en nog vier bossen.

Vin (zwemwiel), v. vinnen: de vinnen van den baars zijn rood; zegsw. geen - verroeren, geen lid of vinger bewegen; er is geen - te zien, het is pikdonker.

Vin (puntige, scherpe puist), v. vinnen.

Vincentia'nen (R.-K. leden eener Vincentius-vereening), m. mv.

Vincentius-vereening (R.-K. parochiale vereening tot het bezoeken en ondersteunen van huiszittende armen), v. -en: zoo genoemd naar den stichter der vondelinghuizen te Parijs, Vincentius a Paulo, 1576-1660.

Vinden, ik vond, heb gevonden: zijn steutel -, nl. door te zoeken weermom in handen krijgen; iemand thuis -, aantreffen; in een brief veel fouten -, opmerken; ik vind het koud, bevinden; een voorwendsel -, uitdenken; een raadsel -, oplossen; den tijd voor iets -, uitsparen; troost -, hebben; gehoor -, verkrijgen; ik zal hem wel -, mij op hem wreken; de oplossing v. e. vraagstuk -, hebben; zich laten -, inschikkelijk zijn; zich ergens laten -, zorgen dat men er is; het met iemand kunnen -, in vriendschap leven; -er (iemand, die iets vindt, vroeger ook: dichter), m. -s; -ing (uitvinding), v. -en, z. ald.

Vindicatie (wraakneming, wreking; gerechtelijke opschikking), v. -s, -tiën: - van eer, terugvordering; lees: vindiekaat'sie.

Vindicatief (wraakzuchtig, straffend), bn.

Vindiceeren (wreken, straffen; redden, bevrijden; gerechtelijk terugvorderen).

Vinding (ontdekking, uitvinding), v. gmv.

Vindingrijk (geestig, scherpzinnig), bn.: een - man, vernuftig; een -rijke geest, zie Inventief; -rijkheid, v. gmv.

Vindingskracht (vermogen, om iets uit te vinden, verbeeldingskracht), v. gmv.

Vindplaats, v. -plaatsen: de -plaatsen van fossielen op Java zijn niet talrijk; de -plaatsen van eieren op Rotterdam.

Vinger (voortlid der hand), m. -s, -en: de -s der hand: de wijs-, de middel-, de ring-, de duim en de pink; de -s van een handschoen; zegsw. hij heeft lange -s, hij is diefachtig, oneerlijk, zie Krom; men kijkt hem daar op de -s, ziet scherp op hem toe; iemand op de -s tikken, zie Tikken; iets door de -s zien, oogluikend toelaten, een oogje toedoen, vergeven; ik kan hem om den - winden, ik kan met hem doen wat ik wil; voor iets geen - in de asch steken, zie Asch, mijn -s jeuken, zie Jeuken; iemand met een natten - kunnen beloopten of aanwijzen, eer de natte vinger droog is, wijs ik hem u met dien vinger aan, hij is dichtbij, na bij; den - op de wonde leggen, zie Wonde; de twee -s opsteken, zweren, een eed afleggen; iemand den - op den mond leggen, het zwijgen opleggen; iets op de vingers kunnen narekenen, zie Narekenen; de - Gods, Gods werk, zie Exod. 8: 19: hier was de - Gods. (Da Costa), kracht.

Vingerafdruk (afdruk van hand of vingers of vingertoppen, hulpmiddel der politie als herkenningsteeken, dactyloscopie), m. -ken; -breed (de breedte van een vinger), o.: ik zal geen - voor hem op zij gaan, z. Haarbreed; -dik, bn.: een -dikke boterham, dik als een vinger; -doekje (sijn vingerservetje), o. -s; -glas (glazen bakje naast het couvert tot reiniging der vingers), o. -glazen; -handschoen (handschoen met 4 vingers en een duim), m. -en, zie Want; -hoed (vingerdopje voor naaisters), m. -en; -hoed (oude benaming van een inhoudsmaatje voor natte waren, nl. een cL.), m. -en; -hoedskruid (een leeuwenbekachtige giftplant), o. gmv.: -lang (de lengte van een vinger hebbend), bn.: een -e cigarette;

zagsw. lekker is een vinger lang, aangename dingen zijn kort van duur; -**lid** (lid van een vinger), o. -leden; -**ling** (ouderwetsche ring, aan den bovenkant soms 4 cM. breed), m. -en, vero.: een - van de oude juffrouw De Groot, (C.O.), ook: vingerbekselsel, b.v. een zeemleeren -; -**ring** (ring, om aan den vinger te dragen), m. -ringen; -**spraak** (ouderwetsche wijze van spreken, den doofstomme aangeleerd), v. gmv.; -**top** (top van een der vingers), m. -pen: platte -toppen; -**wijzing** (eig. een handje, wijzend met den voorvinger), v. -en: in de krant ziet men bij een advertentie meermalen een -, om er de aandacht op te vestigen; in de straten vindt men geschilderde -en om een kantoor, een magazijn, enz. aan te duiden, fig. aanduiding, teeken, wenk; -**zetting** (juiste plaatsing en verplaatsing der vingers bij 't bespelen van een piano, een orgel), v. -en.

Vingt-et-un' (Fr. een en twintig; zeker hazardspel met kaarten), o. gmv.: -spelen. **Vink** (zang-, zomervogel, welke overal in ons land nestelt en broedt), m. -en; zie: Distel-, Goud-, Vlas-, Sij, Kne; zie ook: Lokvink, Luistervink, Roervink. **Vin'kekool** (kooitje v. of voor e. vink), v. -en. **Vin'ken** (ter vinkenjacht gaan), ik vinkte, heb gevinkt; -**er** (vinkenvanger), m. -s.

Vin'kenbaan (vangplaats van vinken), v. -banen; -**el** (ei van een vink), o. -eren; -**nest** (nest van een paar vinken), o. -en; -**net** (net voor de vinkenjacht), o. -ten; -**slag** (knip), o. -slagen; -**tijd** (tijd v. d. vinkenvangst, het najaar), m. gmv.; -**touw** (touw v. h. vinkennet), o. gmv.; zagsw. op het -touw zitten, op de loer liggen, tuk zijn op vangst, belust op winst; -**vangst** (het vangen van vinken), v. gmv.

Vin'keslag (het slaan, de zang van den vink), m. gmv.: de - is helder en doordringend.

Vin'lijk (venijnig, kwaad), bn. en bw.: een - woord, scherp, bijtend; de visscher met zijn - mes, (Hofdijk), d. i. vlijmscherp; - bijten, fig. - e vijandschap; -**heid**, v. -heden.

Vin'voetige dieren, o. mv.; zie Robben. **Viola** (li. muz. altviool), v. viola's.

Viola di gamba (It. knieviool, een bas), v. **Viola'tie** (schending, ontheiliging), v. -s, -tiën: met - van het recht; **violieren** (ontereen, schenden, verkrachten).

Violen, v. mv.: - laten zorgen, zie Fiool. **Violenbed** (tuinbed met violen), o. -bedden.

Violenstroop (middel tegen spruw), v. gmv. **Violent'** (geweldig, gewelddadig), bn.

Violent'tie (geweld), v. -tiën, -ties: met -.

Violet' (bloem, wilde violier), v. -ten. gew. **Violet'** (Fr. paars), bn.: -te tinten, -te bloemen, -te handschoenen; als zn. o: het - is de kleur van een R.-k. bisschopsgevaad;

-**blauw** (paarsachtig blauw), bn.: -**bruin** (paarsachtig bruin), bn.; -**kleurig** (de violetkleur hebbende), bn.

Violier' (stierbloem), v. -en; zie Lakooi. **Violin'e** (It. viool), v. -s. (i = ie).

Violist' (vioolspeler), m. -en; -**e**, v. -n.

Violoncel' (Fr. muz. groot vioolvormig snaar-instrument, knieviool), v. -cels, (c = s);

-**cellist'** (bespeler van een violoncel), m. -listen, ook: Cellist.

Viool' (lente- of voorjaarsbloem), v. violen: de bosch-, de driekleurige -, enz.

Viool' (vedel), v. violen: zagsw. de eerste -

spelen, den boventoon voeren, den toon aangeven, de eerste rol spelen; ook: Violist. **Viool'** (vioolspeler), m. violen: hij is in dat orkest de eerste -; z.: Violist en Concertmeester.

Viool'boom (Amerik. boom), m. -boomen.

Viool'hals (handvat der viool), m. -halzen; -**hars** (hars tot het bestrijken v. d. haren v. d. strijkstok), v. en o. gmv.; -**kam** (opstaand houten plaatje, waarover de snaren gespannen zitten), m. -kammen; -**kist** (doos voor een viool), v. -en; -**les**, v. -sen; -**lessenaar**, m. -s; -**muziek**, v. gmv.; -**sientel** (de g-sleutel n.l. op de 2e lijn), m. -s; -**snaar**, v. -snaren; -**sonate** (sonate voor de viool), v. -n, -s; -**spel** (het spelen op de viool), o. gmv.; -**speler** (man, die de viool bespeelt, violist), m. -spelers.

Vira'go (manwijf, helleveeg, onversaagd vrouwspersoon), v. virago's. (g = g).

Virg'lius; zie Vergilius.

Virg'nteit' (maagdelijke reinheid), v. gmv. **Viriël'** (mannelijk, manhaftig), bn.

Viriliteit' (manbaarheid), v.; z. Puberteit.

Virtuoos' (It. kunstmeester, groot kunstenaar, bijzonder op 't gebied van toonkunst), m. -ozen: extra-allergrootste -ozen, (C.O.)

Virtuo'ze (kunstenaars in muziek of zang), v. -tuozen: het tafeltje, 'twelk de - utrede was voorbijgegaan, (C.O.); ook: -oos.

Virtuositeit' (kunstvaardigheid, volleerdheid, meesterschap in eenige kunst), v. gmv. (s = z).

Virtus in me'dio, Lat. De deugd ligt in het midden, zij houdt de juiste evenmaat, of ook: de deugd komt de eereplaats toe. (me = mes).

Virulent' (Lat. venijnig, giftig, aanstekend, etterig), bn.; -**ie**, v. gmv. lees: vie-ru-**leni'**.

Vis (Fr. schroef, deurheng), v. -sen; lees: vies.

Visa (teekening voor gezien), o. gmv.: ergens zijn - op zetten, handteekening. (s = z).

Vis-à-vis' (Fr. tegenover), bw., als zn. (zitplaats tegenover e. ander; rijktuig, met twee zitbanken tegenover elkander), v.; (persoon), m. en v.: die heer was aan tafel mijn -; mevrouw B. was in 't rijktuig mijne -; lees: viez-à-vie.

Visch (koudbloedig, in het water levend, door kieuwen ademend, zich door eieren voortplantend, gewerveld dier): (als voorwerpsnaam), m., (als stofnaam), v. b.v. het geraamte van eenen schelvisch (m.), houdt gij van schelvisch? (v.); evenzoo: smoek, m. en v.; haring, m. en v. enz.; van de 12000 bekende soorten van visschen leven er ongeveer $\frac{3}{4}$ in zout- en $\frac{1}{4}$ in zoetwater; men onderscheidt kraakbeenige en beenige visschen; ook verdeelt men deze klasse van dieren in orden als:

stekelvinnigen, weekvinnigen, vastkaktigen, rondbekktigen, glansschubbigen, enz.; er is rivier- en zeevisch; zie ook: Bakvisch, Bruin-, Goud-, Kat-, Pan-, Plat-, Stok-, Witvisch, enz.; zagsw. hij kan zwemmen als een -, flink, vaardig, vlug; hij is zoo goed als een -, in elk opricht gezond, kerngezond en frisch; boter bij de -, betaling bij aflevering van 't werk; het vischje moet zwemmen, bij 't eten van visch dient men een glas bier of wijn te gebruiken; hij is -

noch vleesch, hij is iets halves, bezit geen beengselen; -**achtig** (op visch lijkende), bn.: een - e smaak, een - e lucht; ook, graag visch lustende: hij is niet -; -**akte** (schriftelijk bewijs, dat men recht heeft in wateren v. d. gemeente of v. h. rijk met meer dan één hengel

te visschen), v. -n; -**angel** (-hoek, -haak), m. -s; -**arend** (zekere roofvogel, die op visch aast, zeearend), m. -en; -**bank** (bank op de vischmarkt, om er visch op te leggen of schoon te maken), v. -en; -**ben** (ben of korf, om visch in te venten), v. -nen; -**blaas** (blaas van een visch), v. -blazen; -**boer** (venter van visch), m. -en; -**dag** (R.-K. magerdag), m. -en; -**duivel**, m. -s, zie **Meerval**; -**garen** (vischnet, ook garen, waarvan een vischnet geknoopt wordt), o. -**graat** (been van een visch), v. -graten; -**grom** (ingewand van visschen), o. gmv.; -**grond** (plaats in de zee, waar de visch zich ophoudt), m. -en; -**haak** (-angel), m. -haken; zegsw. aan den -haak bijten, zich laten inpalmen, verschalken; -**handel** (handel in visch), m. gmv.; -**handelaar** (iem., die in 't groot in visch handelt), m. -s, -aren; -**hobbelaar**, m. -s, zie **Hobbelaar**; -**hoek** (-angel), m. -en.

Visch'kaar (bak met gaten, waarin de visch levend bewaard kan worden, mits de kaar in stroomend water ligt), v. -karen; -**kanis** (gestoten vischmand), v. -sen; -**kar** (kar tot vervoer van visch), v. -ren; -**koop** (-handelaar), m. -s; -**kuip** (balie voor visch), v. -en; -**lepel** (lepel, om gekookte visch op te scheppen), m. -s; -**lijm** (lijm, uit de zwemblaas v. een steur vervaardigd), v. gmv.; -**lijn** (vischsnor), v. -en; -**lucht** (eigenaardige lucht, bijzonder door niet al te versche visch verspreid), v. gmv.; -**maal** (maal v. vischgerechten), o. -malen; -**markt** (markt, waar visch verkocht wordt), v. -en; -**mes** (mes van den vischboer), o. -sen; -**meat** (jong vischbroed, voor 't gebruik n.l. ongeschikt), m. gmv.; -**net** (net, om visch te vangen), v. -ten, zie: **Kruisnet**, **Fuik**, **Sleepnet**, **Schrobnnet**, **Wonderkuil**; -**otter** (marterachtig roofdier met teenen, door zwemvliezen verbonden), m. -s: de -otter leeft aan de oevers van meren, rivieren enz. en is een gevreesde vischvanger; -**pakker** (-inpakker), m. -s; -**partij** (feestelijk vischmaal), v. -en; -**pastei** (pastei, uit visch toebereid), v. -en; -**plaat** (steenen plaat met gaatjes, op een vischschotel), v. -platen; -**recht** (recht, om te visschen), o. gmv.; -**reiger** (reiger, die op visch aast), m. -s; -**rijk** (rijk aan visch), bn., -er, -st: -e meren; -**rijkheid**, v. gmv.; -**sous** (botersous bij gekookte visch), v. -en; -**schotel** (schotel met of voor visch), m. -s; -**schub** (schub van een visch), v. -ben; -**sloop** (kleine vischschuit), v. -en; -**stand** (vischrijckdom), m. gmv.; -**teelt** (het kweeken van jonge visch), v. gmv.: de kunstmatige -; -**tuig** (gereedschap, om te visschen), o. -en; -**vaugst** (het vangen van visch), v. gmv.; -**venter** (iem., die visch in de straten vent), m. -s; -**vrouw** (vrouw, die visch verkoopt op de vischmarkt of er mee vent), v. -en; -**want** (netten en tuig van een visscher), o. gmv.; -**water** (water, om in te visschen), o. -s, -en: verpachting van -; -**wijf** (platte naam voor vischvrouw), o. -wijven; -**wijventaal** (platte, ordinaire, ruwe taal), v. gmv.; -**winkel** (winkel, waar visch verkocht wordt), m. -s.

Visch'noe (de behoudende, beschermende god der Voor-Indiërs), m., ook: **Vischndu**, **Wisch-noe**; zie: **Brahma** en **Siwa**.

Vis co'mica (comische kracht), v. gmv.

Visco'se (de gomachtige vloeistof, waaruit de zijderups haar draad spint), v. gmv.

Viseeren (naziën; voor gezien teekenen; ook: mikken, beoogen, op iets doelen).

Vis'bel (Fr. zichtbaar, gereed, gekleed), bn.

Vis'ie (het zien, inzage), v. gmv.: plannen, een rapport ter - leggen, ter inzage, om te worden ingezien, ook: voorstelling, innerlijke aanschouwing, gedachtebeeld.

Vis'ie (gezicht, kijk), v. -s.

Visioen' (bovennatuurlijke aanschouwing: droombeeld, hersenschim), o. -en: de lijdens (aan typhus) zijn in stille bezig met hun -en, (C.O.); de -en v. voorspoed en glorie, (Potg.)

Visionair' (Fr. ziener; iem., die visioenen heeft), m. -s, (ai = e), ook bn.: een - metsje.

Visita'tie (bezoek, onderzoek, inspectie), v. -tiën, -ties; zie **Kerk-**.

Visita'tie (onderzoek aan de grenzen ten behoeve van de invoerrechten), v. gmv.

Vis'ite (Fr. bezoek; geneeskundig bezoek), v. visites; -**boekje** (boekje voor visitekaartjes), o. -boekjes; -**uur**, o. -uren.

Visiteeren (beziichtigen, bezoeken; onderzoeken, naziën): de douanen zullen den trein -.

Vis'itekaartje (naamkaartje, dat voor een bezoek geldt), o. -kaartjes.

Visiteur' (bezoeker, onderzoeker; ambtenaar bij de in- en uitgaande rechten), m. -s.

Visiteuse (zij, die de ambtenaren van een grenskantoor helpt, bij 't visiteeren van smykkende vrouwen), v. -s: die juffrouw is benoemd tot - aan dat grenskantoor.

Vis'schen (sterrenbeeld, het twaalfde teeken in den Dierenriem), m. mv.; zie **Zodiac**.

Vis'schen (visch trachten te vangen), ik heb gevischt; zegsw. fg. naar iets - iets trachten te weten te komen; achter het net -, te laat komen, als n.l. een ander het voordeel reeds weg heeft; spreekw. In troebel water is het goed -, zie **Troebel**; Elk vischt op zijn getij, zie **Getij**.

Vis'scher (iemand, die vischt; iem., wiens bedrijf het visschen is), m. -s.

Vis'scherij' (het visschen), v. -en: de groote -, haringvangst; de - binnen- en buitengratts; de kleine -, de walvischvangst.

Vis'scherij'tentoonstelling (expositie van allerlei hulpmiddelen, gereedschappen, enz. voor de vischvangst), v. -en: in 1880 is te Berlijn een internationale - gehouden.

Vis'scherman (visscher), m. -lui.

Vis'schersbedrijf, o. gmv.; -**boot**, v. -booten; -**dorp**, o. -en; -**haven** (haven voor het binnenvoeren der visschersvloot), v. -s; -**hut**, v. -ten; -**pink** (-schuit), v. -en; -**prauw** (O.-I. vischschuit), v. -en.

Vis'schersring (R.-K. pauselijke zegelring met de beeltenissen der apostelen Petrus [het vischnet optrekkend] en Paulus), m. -en.

Vis'schig (vischachtig, vischrijck), bn., -er, -st.

Vis'ta (It. op zicht), o.: een wissel op -, te betalen op zicht, zie **Vertoon**; zingen of snelen a prima -, zie ald.

Visum (het geziene), o. gmv. (s = z).

Visum repertum (geneeskundig verslag van de bevinding), o. gmv. (s = z).

Vita (het leven), v.: attestatie de -, akte of schrift. bewijs van leven; spreekw. - brevis, ars longa, het leven is kort, de kunst is lang.

Vitaal' (tot het leven behoorend), bn.

Vitaliteit' (Fr. levenskracht), v. gmv.:

- ook ministers hebben een grens van —.
- Vites'se** (Fr. snelheid, ook: sneltrein), v. —s.
- Vitra'ge** (opengewerkte, als kant gewe'en, witte stof v. venstergordijnen), v. gmv. (g = zj).
- Vitri'ne** (Fr. glazen uitstalkast), v. vitrines.
- Vitriool'** (zwavelzuur), v. en o. gmv.; —achtig, bn.: jenever met een — en bijmaak.
- Vit'se** (een wikkebloem), v. vitseen.
- Vit'ten** (kleingeestig bedillen), ik heb gevit: hij vit op alles; —lust (bedilzucht), m. gmv.; —ter, m. —s; —terig, bn., —er, —st; —terij', v. —en; —zucht (—lust), v. gmv.
- Vit'usdams**, m.; zie Sint—.
- Viva'ce** (It. muz. levendig, vurig), bw.
- Vivaciteit'** (Fr. levendigheid), v. gmv. (c = s).
- Viv'vant** (zij leven!): — de dooden! roep ik mede, (Staring); lees: vie'-vant.
- Viva'rium** (bewaarpplaats v. levende dieren, b.v. e. terrarium, e. aquarium), o. —s, —ria.
- Viv'vat** (hij of zij level), tw.; als zn. o. —s.
- Vivisec'tie** (ontleding of anatomie, loegepast op levende dieren), v. gmv. (t = s).
- Viv'vres** (Fr. levensmiddelen), v. mv.
- Vizier'** (Turksche minister), m. —en, —s.
- Vizier'** (schuif, klep in den helm der ridders om het gelaat te beschutten en te verbergen), o. vizieren: zegsw. iem. met open — bestrijden, ridderlijk, open en rond tegen hem optreden, zoodat hij weet, wien hij tegenover zich heeft.
- Vizier'** (mikplaatje met gleuf op den loop van een geweer), o. vizieren: zegsw. iem. of iets in 't — hebben, in de gaten, zie Kijker; —korrel (kleine verhevenheid op den loop van een geweer), v. —s; —lijn (richtlijn), v. —en.
- Vla** (Limburgsch cirkelvormig baksel), v. vlaas; **vlaatje** (kleine vla), o. vlaatjes, zie Vla'de.
- Vlaag** (bui), v. vlaggen: een regen—, fig. een — van toorn, krankzinnigheid, razernij, aanval; bij vlaggen, bij tijden, bij tusschenpoozen.
- Vlaak** (teenen horde, op welke men de wol slaat of klopt), v. vlakken.
- Vlaak** (zandplaat, zandbank), o. vlakken.
- Vlaamsch** (van Vlaanderen), bn.: de — e taal, de — e letterkunde, het — e volk, de — e pers, de — e boekhandel, — e volkskracht, de — e zeden, de — e steden; als zn. o.: hij sprak —; een pond — = f 6.00 = 20 schellingen van 12 groot.
- Vlaamsche beweging** (het streven, om in België aan de Vlaamsche taal dezelfde rechten te verzekeren als aan de Fransche), v.; zie: Franskiljon en Flamingant.
- Vlaamsch'gezinde** (voorstander der Vlaamsche beweging in België), m. en v. —n.
- Vla'de, vla** (ronde, platte koek, als soort van dessert, ook feestbaksel), v. vladen, vlaas.
- Vlag** (dundoek), v. vlaggen: de Nederlandsche — of driekleur, rood, wit en blauw: de nationale —; de — hijschen; zegsw. de — strijken, eig. de vlag laten zakken, ten bewijze van overgave, fig. onderdoen voor iem.: onder een — varen, partijleus of partijnaam; de — dekt de lading, de vlag van een onzijdige mogendheid wordt geëerbiedigd in een zeeoorlog: die vlag doet soms contrabande binnensmokkelen, fig. de naam van den schrijver dekt of redt soms een minder goed werk en geeft het debiet; met — wimpel iets winnen, glansrijk d. i. met behoud van — en wimpel: dat staat als een — op een modderschuif, dat past geheel niet bij elkaar, dat is kwalijk voegende opschik, iets moois bij iets leelijks; de vrede—, de witte vlag; vlagje, vlaggetje, o. —s; zie: Admiraalsvlag, Prinsen—, Rouw—, Sein—, Vrede—, Loods—, Sterren—, Union-Jack, Yellow-Jack—, Driekleur.
- Vlag** (vezelachtige, drijvende waterplant), o.
- Vlag'gejongen** (marine:scheepjongen), m.; —Jonker (marine:adelborst), m.; —kaart (kaart met afbeeldingen van de vlaggen der verschillende volken), v. —en; —kapitein (die nl. op het admiraalschip het bevel heeft), m. —s; —koord (koord, waarmee de vlag geheschen wordt), o. —en; —lijn, v. —en; —man (aeragvoerder, fig. leider), m. —lieden, —lui.
- Vlag'gen**, ik heb gevlagd: met dat feest zullen we allen —, de vlag uitsteken; zie Gevlagd.
- Vlag'gendoek**, o. gmv.; —kaart (plaat met vlagafbeeldingen), v. —en; —kist (kist ter bewaring der vlaggen), v. —kisten; —schrift (wijze van seinen door middel van vlaggen), o. gmv., ook: —spraak, v. gmv.
- Vlag'geschip** (admiraalschip), o. —scheiden; ook: Vlagschip.
- Vlag'gestok** (stok, waaraan de vlag wordt gehungen of geheschen), m. —ken; —touw, —val (lijn, waarmee de vlag wordt opgetrokken), o., —touwen, —vallen.
- Vlag'officier** (marine. hoofdofficier ter zee), m. —en: de admiraal, de vice-admiraal en de schout-bij-nacht zijn —officieren.
- Vlag'vertoon** (eig. het laten zien der vlag als vertoon van macht en wel door middel van één of meer oorlogsbodems), o. gmv.
- Vlag'voerder** (vlagofficier, ook: zijn schip), m. —voerders, fig. leider, voorganger: Gomar, de — der rechtzinnigetheologanten, (Fruin).
- Vlak** (vuile vlek, smet), v. vlakken: een olie —.
- Vlak** (vlakke), o. vlakken: een hellend —.
- Vlak** (lichaamsgrens), o. vlakken: een boven—, een onder—, een zij—, het opper—.
- Vlak** (een meetkundig lichaam), o. —ken; zie: een vier—, een zes—, een acht—, een twaalf—, een twintigvlak.
- Vlak** (effen, glad), bn.: een — terrein, niet heuvelachtig; dichtk. op het — der baren, op zee; vlakker, —st; —heid, v. gmv.
- Vlak**, bw.: hij woont — bij het station, juist, onmiddellijk bij: de wind is — noord, zuiver; hij trof den tijger — in het oog, precies.
- Vlak'ken** (beulekken), ik heb gevakt: die inkt vakt, kladt, vloeit uit.
- Vlak'ken** (effen maken), ik heb gevakt.
- Vlak'kerig** (vol vlakken), bn., —er, —st.
- Vlak'kig**, bn.: wat is die stof —! vol vlekken in de kleur; —er, —st; ook Vlakkerig.
- Vlak'te** (vlakke of effene ruimte), v. vlakten: het onweer woedde in de —, vallei; wat een onmetelijke —! uitgestrektheid; jongens van de —, Bargoensch: boeven, inbrekers, enz.
- Vlak'tematen**, v. mv.: de — zijn de vierkanten op de lengtematen; aldus bestaan de KM², HM² of Hectare; de DM² of Are; de M², de dM², cM², mM²; de eenheid der — is de Are, vandaar dat de M² ook cA. heet.
- Vlam**, v. vlammen; vlammetje, o. —s: zwavel brandt met een blauwe —, de vlammen sloegen uit het dak, die turf wil geen — vatten; het huis stond rondom in vlammen; vuur en — spuwen, eig. van een draak, fig. vreeselijk uitvaren, erg zijn boosheid toonen; de — der liefde, gloed, hartstocht; preekt. geef mij een vlammetje, lucifer; bij overdr. ader in hout, marmer; enz.: wat fraaie vlammen heeft dat marmer! zie ook Gevlamd, alsmede Laai, laaie.
- Vlamis'me** (Vlaamsch getint woord of uit-

drukking), o. -n, b.v. *hij gelukte er in, het gedacht* (de gedachte), *berijmde spraak* (taal), *uitmunten door beschaving en kennissen*, enz.; zie *Belgicisme*.

Vlam'men (*helder branden, in vlam staan*), het heeft gevlamd: zegsw. *zijn oogen - van toorn, flikkeren, schitteren*; - op iets, een brandende begeerte hebben naar iets, hevig naar iets verlangen, vlassen op.

Vlam'mend (*brandend, fig. gloeiend, schitterend, vol geestdrift*), bn.: een -e toorts, fig. een - oog, een - zwaard, een - woord.

Vlam'mestijl (bouwv. *vlamvormig ornamentwerk*), m. gmv.: de - komt in de laatgotiek zeer veelvuldig voor.

Vlam'mig (*vlamkleurig, met vlammen*), bn.

Vlam'oven (*reverbereer-oven*), m. -ovens.

Vlam'pijpen, v. mv.: de - zijn pijpen, door den stoomketel heen geleid: de verbrandingsproducten ontsnappen er door, en zoo weet men ook van die warmte partij te trekken.

Vlas (*éénjarige plant met opgaanden stengel: grondstof van het linnen*), o. gmv.; - **achtig** (*lijkende op vlas*), bn.: een meisje met - haar, - er, - si; - **baard** (*melkmul, fig. lafbek*), m. -en; - **bereiding**, v. gmv.; - **bewerking**, v. gmv.; - **blad** o. -en, -eren; - **bloem**, v. -en: de *rederijkerskamer, de blauwe -*; - **boer** (*teler en bewerker van de vlasplant*), m. -en; - **bouw**, m. gmv.; - **braak** (*werktuig voor de vlasbewerking*), v. -braken, zie *Braak*; - **dot** (*bundel gezwingeld vlas, dien men op het spinnrokken zet*), m. -ten; - **dotter** (*plant*), v. gmv., ook: *Vlasdrader*; - **draad** (*gesponnen vlasvezel*), m. -draden; - **haar** (*op vlas lijkend haar, lichtblond haar*), o. -haren; - **handel**, m. gmv.; - **handelaar**, m. -s, -aren; - **hekel**, m. -s, zie *Hekel*; - **keet** (*loods voor het hekel en zwingelen van vlas*), v. -keten; - **kleurig**, bn.: - **haar**: - **kooper** (*handelaar in vlas*), m. -s; - **kop** (*kind, vooral meisje, met vlasse haren*), m. en v. -pen; - **land** (*met vlas bebouwd land*), o. -en.

Vlas'sen (*van vlas*), bn.: een - pruik.

Vlas'sen (*begeerig uitzien naar*), ik heb ge-
vlast: *Marco vlaste op de groente*, (*Staring*),
loerde op, wat belust op; - **ser**, m. -s.

Vlas'sig (*als vlas*), bn.: - **haar**; - **spinnertijf** (*spinfabriek*), v. -en; - **stengel** (*stengel van de vlasplant*), m. -s; - **vluk** (*voegel, fraai geelgroen van kleur, ook: groenling, groenvink, grunsel*), m. -en; - **wiek** (*bundeltje gezwingeld vlas*), v. -en, Bijbel: *blusch de rookende - niet uit, doof niet het leven, den ijver, druk den zedelijk zwakke niet neer, maar steun hem*; - **zaad** (*lijnzaad*), o. gmv.; - **zwingel**, m. -s, zie *Zwingel*.

Vlecht (*haarvlecht*), v. -en: *wat mooie vlechten! haartressen; de -en losmaken*.

Vlecht'en (*op regelmatige wijze door elkaar slingeren*), ik vlocht, heb gevlochten: *het haar -*, *manden -*; fig. *zedelissen in een verhaal -*, *te pas brengen*; - **ing** (*het vlechten*), v. -en; - **sel** (*vlechtwerk*), o. gmv.; - **ster**, v. -s, zie *Stroovlechtster*.

Vlecht'riet (*riet, om stoelen en stoelzittingen van te vlechten*), o. gmv., zie *Rijksrietvlechterschool*; - **werk** (*iets, dat gevlochten is*), o. gmv., (soorten), o. -werken: *horden, manden zijn -*, *haartressen zijn -*.

Vle'dermuis, vleer'muis (*handvleugeltig*

dier), v. -muisen; onze gewone -muisen zijn oorvleermuisen of dwergvleermuisen, zie ook: *Hoefijzerneus* en *Kalong*.

Vleer'muisbrander (*een brander, gevende een waaiervormige gasvlam*), m. -branders.

Vleesch, o. vleezen: *rund-*, *kalfs-*, *schape-*, *lams-*, enz., ook, *Rookvleesch*: *men at er drie vleezen; des -es; het ga u naar den vleeze*, stoffelijk wél; *den weg van alle -gaan, sterven*; Bijb. *de geest is wel gewillig, maar het - is zwak, zie Gewillig*; bij overdracht: *het - van een perzik, een appel, peer, enz.*, zie ook: *Tandvleesch*.

Vleesch'bank (*uitstalbanc v. vleesch op de markt*), v. -en; - **blok** (*kapblok v. vleesch*), o. -ken; - **boom** (*geneesk. gevaarlijk gezwel in den buik*), m. -en; - **bord** (*langwerpig plat bord, om vleesch op voor te snijden*), o. -en; - **dag** (*R.-K. niet-onthoudingsdag*), m. -dagen; - **elijk** (*lichamelijk, naar 't vleesch, zinnelijk*), bn. en bw.: *ik mag wegens hare magerheid haast niet zeggen -e, maar toch eigene zuster* (van Dolf), (C.O.); - **etend**, bn.: *leeuwen, tijgers, enz. zijn -e dieren of carnivoren*; - **extract** (*afstreek van rundvleesch*), o., (soorten), o. -en, (x = ks); - **gerecht** (*gerecht, uit vleesch bestaande*), o. -en; - **haak** (*slagershaak, om vleesch aan op te hangen*), m. -haken; - **hakmachine** (*machine, om vleesch fijn te hakken*), v. -hallen; - **hal** (*overdekte vleeschmarkt*), v. -hallen; - **houwer** (*rundslager*), m. -s; - **houwerij** (*slagerswinkel*), v. -en; - **keuring** (*het keuren van vleesch vóór het gebruik en wel door stadskeurders, moet in het abattoir*), v. -en; - **kleur** (*de kleur van vleesch*), v. gmv., zie *Inkarnaat*; - **kleurig** (*de kleur van vleesch hebbende*), bn., zie *Inkarnaten*; - **klomp** (*klomp, brok vleesch*), m. -en, fig. *dikke man, plompe dikkerd*; - **kuip** (*kuip voor het inzouten van vleesch*), v. -en; - **maatschappij** (*vereniging tot het drijven van handel in vleesch en vleschwaren en wel in het groot*), v. -en; - **mes** (*groot voorsnijmes*), o. -sen; - **nat** (*bouillon, afstreek v. vleesch*), o. gmv.; - **pastel** (*toebereide vleeschspijs in een korst van deeg*), v. -en; - **pin** (*houten of ijzeren pin, die de deelen van een rollade bijeenhoudt*), v. -pinnen; - **pot** (*pot met ingezouten vleesch*), m. -potten: zegsw. *de -potten van Egypte*, een verleden, dat men terugwenscht, Exod. 16:3, zie *Verlangen*; - **schotel** (*vleeschgerecht*), m. -s; - **spijzen** (*vleeschgerechten*), v. mv.; - **vork** (*vork, die bij het voorsnijmes behoort*), v. -en; - **wonde** (*wonde, enkel in het vleesch*), v. -n; - **worst** (*worst van fijngehakt rundvleesch*), v. -en.

Vleet (*groot haringnet*), v. vleten: *de eerste vleet werd in 1416 te Hoorn gebreed of geknoopt; de - schieten, de haringnetten uitzetten*; fig. zegsw. *bij de -*, *bij menigte*, in menigte: *Jan en Jannetje hadden kinderen bij de -*, (Potg.); *geld was er bij de -*, in overvloed.

Vleeeze, o.: naar den -; zie *Vleesch*.

Vleeezen, o. mv. van *Vleesch*.

Vleeezig (*veel vleesch op het lijf hebbend*), bn.: een -e kip, een - paard; - er, - st; ook, op vleesch lijkende: een -e bloem, een -e stengel, een -e vrucht; - **heid**, v. gmv.

Vle'gel (*dorschwerktuig*), m. vlegels, fig. domoor, lomperd; - **achtig** (*lompe*), bn. en

bw.: —e taal, — spreken; —achtigheid, v.; —jaren (jaren van een knaap, die nog geen volwassen jongeling is), o. mv.

Vleien (naar den mond praten, steemen, laf prijzen, pluimstrijken), ik heb gevleid; —er, m. —s; —erij' (het vleien), v. —en; —ster, v. —s.

Vlelend (streevend, flatteerend), bn.: een — woord, een — getuig nis, —e taal.

Vleltaal (vlelende gezegden), v. gmv.

Vlelwoord (vlelend woord), o. — woorden.

Vlek (groot dorp), o. vlekken: een vlek houdt het midden tusschen een stad en een dorp.

Vlek (vuile plek of smet), v. vlekken: een bloed—, inkt—, modder—, olie—, vet—; een — op een prachtplaat, vetlek, zie: Schandvlek, Zonnevlek; —keloos bn. en bw.: een —looze naam, zonder vlek of smet; —rein, — witte tanden, (J. t. Br.); —loosheid, v. gmv.; —ken (vol vlekken maken, bezoedelen), ik heb en het is gevlekt; —kenkoorts (geneesk. scharlakenkoorts), v. gmv.; —kenwater (water, om vlekken uit kleeren te verwijderen), o. gmv.; —typhus (typhus, die zich kenmerkt door vlekken op het lichaam), m.; —ziekte (een soort van koortsziekte onder de varkens, die met vlekken uitslaat), v. gmv.

Vlerk (vleugel van een vogel), v. vlerken; spottend: arm van een mensch.

Vlet (vletschuit), v. vletten; zie Praam.

Vletten (turf aanvoeren, turf varen met een vlet), ik heb gevlet; —ter, m. vletters.

Vletterman, m. —lui; zie Jolleman.

Vleugel (wiek), m. —en: de —s van een gans, de —s van een vlieg; fig. Pieter zat veilig onder de —len zijner ouders een pijp te rooken, (C. O.), d. i. bescherming.

Vleugel (zijgebouw), m. —s: de linker — en rechter — van dat kasteel, zijgedeelte.

Vleugelinie (zijlinie van een opgesteld leger), m. —s: de strijd begon op den linker —.

Vleugel (muz. vleugel piano), m. —s: een prachtige —, zie Staartstuk; —altaar (altaar met draaibare luiken of vleugels, twee in getal), o. —altaren; —deur (deur met vleugels, porte-brisèe), v. —en; —en (fig. de armen binden), ik heb —vleugeld: wat vogel brengt ge dus gekneveld en —vleugeld? (Vondel), vero.; —lam (lam aan of in den vleugel), bn.: de jager schoot den patrijs —; fig. iem. — maken, hem de middelen ont-nemen, om iets tot stand te brengen, te doen, enz.: hij is —, kan financieel weinig meer, kan zich niet redden, de tevenspoeden hadden den man — geslagen; —man (mil. flanker). m. —mannen; —piano (muz. een zeer kostbare, lang uitgebouwde piano met vollen toon), v. —piano's, zie Vleugel; —raam (open-slaand raam; raam, dat in tweeën gedeeld, naar buiten of naar binnen zijwaarts geopend kan worden), o. —ramen, ook: Poortraam.

Vleugje (kleine opflikking, zeer weinig van iets), o. —s: trots korte —s van herstel bzuwek haar teedre kracht, (De Gén.); een — van voorspoed, poosje, kort tijdje; een — van verlangen kwam in mij op, zweempje.

Vlie (doorvaart), o.; het —, aardr. vaarwater tusschen de eilanden Vlieland en Terschelling.

Vlieboot (zeeschuit der Watergeuzen), v. —booten. vero.

Vlieden (vluchten, ontvluchten), ik vlood, ben gevlooden: vlied het gevaar, vlied de slechte gezelschappen.

Vliedheuvel (vluchtheuvel), m. —s; z. Terp.

Vlieg (tweevleugelig insect), v. —en, zie: Aasvlieg, Drekvlieg, Goudvlieg, Steekvlieg, Kamervlieg, enz., ook: Blindaas, Runderdaas; zegsw. twee —en in één klap slaan, twee zaken of voordeelen terzelfder tijd snappen; iemand een — afvangen, hem te vlug af zijn, hem verschalken door hem een voordeeltje voor den neus weg te kapen; jongen, je zit daar niet om vliegen te vangen, om niets uit te voeren, om je tijd te verbeuzelen; spreekw. Een arend vangt geen —en, een groot man bemoeit zich niet met beuzelingen; een Spaansche —, z. ald.

Vlieg'dag, m. —dagen: een mooie —, sport. een dag, dat weer en wind gunstig is voor het vliegen met monoplaan of met biplaan.

Vliegen (op vleugels zich in de lucht bewegen), de vogel vloog, heeft en is gevlogen: de roofvogels — in kringen; de zwaaluwen — naar Italië; zegsw. hooger — dan men kan, een grooteren staat voeren dan men financieel vermag, zie Pols; iem. in de armen —, snellen; al zijn geld is gevlogen, is weg; zegsw. de vogel is gevlogen, de gevangene is ontvlucht.

Vliegen (sport. met een bestuurbare vlieg-machine door de lucht zweven), hij vloog, heeft gevlogen; zie Aviateur.

Vliegend (onvult. deelw. van vliegen), bn.: met —e vaandels, wapperend; een — legertje, dat zich nl. snel verplaatst; —e blaadjes, vlugschriften; in —en draf, snel; —e vischen (weekvinnige in de keerkringszeeën, die boven het water uitspringen), m. mv.; de —e hond, zie Kalong; het — paard, zie Pegasus; de —e tering, met snel verloop; het — hert, zeer groote kever, zie ald.

Vliegende Hollander, m.; z. Hollander.

Vliegenel (ei van een vlieg), o. —eieren; —eter (kleine vogel, die zich met vliegen voedt), m. —s, ook: —pikker, m. —s; —kampernoelle (vliegenzwam, die nl. als vliegenvergift wordt gebezigd), v. gmv.; —kast (kast met gazen zijwanden), v. —en; —klap (werktuig, om vliegen te doden in de slagerij), m. —klappen; —kleed (netwerk over het paard tegen de vliegen), o. —kleeden; —lijm (kleefstof, om vliegen te vangen), v. gmv.; —net (net als paardedek), o. —netten; —papter (giftpapier voor de vliegen), o. gmv.; —pikker (vliegeneter), m. —s, z. —vanger.

Vliegenier, vlieger, m. —s; zie Aviateur.

Vliegenkerkhof (papier met kleverige stof er op, om vliegen te vangen), o. gmv.; —papter (rose-giftpapier als vliegendooder), o. gmv.

Vliegens (vlug, overhaast), bw.: dan maakt hij met zijn buit zich — op de beenen, het bosch in, (Staring), ook: Vliegensvlug.

Vliegensvlug (zeer snel), bw.: zich — uit de voeten maken, ijlings.

Vliegenvanger (zekere zomervogel), m. —vangers: de — is een tuinvogel, ook: —pikker.

Vliegenvangertje (plant), o. —vangertjes.

Vliegenvergift (vergift tot het doden van vliegen), o. —vergiften, ook: —vergift.

Vliegenzwam, —dood (erg vergiftige paddenstoel met rooden hoed, bezaaid met witte puntjes), v.: met het afkooksel er van doodt men vliegen, die er op azen.

Vlieger (speeltuig der kinderen), m. —s; zegsw. die vlieger gaat niet op, dat beweren, dat gezegde, die handeling heeft niet het gewenschte gevolg, heeft geen succes.

Vlie'ger, ook Vliegenier' (sport. aviateur), m. vliegers, vliegeniers.

Vlieg'machine (toestel, waarmede men zich in de lucht naar willekeur kan bewegen), v.

—s; —sport, v. gmv.: de — wordt in Nederland populair, zie Aviatiek; —techniek (de techniek of praktische kunst v. h. vliegen of zweven met monoplaan of biplaan), v. gmv.: een meester in de —; —terrein (het terrein, door een aviateur voor het opgaan met zijn vliegmachine gekozen), o. —terreinen; —wedstrijd (sport. wedstrijd in de vliegekunst), m. —wedstrijden: de eerste — in Nederland is einde Nov. 1910 gehouden, de groote internationale — had plaats in Mei 1911; —week (week, volgens aankondiging vastgesteld voor het vliegen door een vliegenier of aviateur), v. —weken; —weer, o.: mooi —, zonneshijn met windstilte, zie Vlieg'dag.

Vlieg'werk (toneel. toestel, om de coulissen snel te verplaatsen), o.: zegsw. met kunst- en vliegwerk, met alle mogelijke kunstmiddelen.

Vlieg'wiel (stoommachine: 't groote metalen rad in de machinekamer als krachtregelaar en krachtverzamelaar), o. —wielen.

Vlier (kamperfoelieachtige plant), v. —en; —struik, m. —en; —thee (aftreksel van vlierbloesem), ook: Vlier, v. gmv.

Vlier'ring (verwant met vloer: bovenzolder onder de pannen), v. —en.

Vlier'pit (merg van den vlierboom), v. —ten.

Vlies (ontl. dun weefsel), o. —zen: het been —, dat elk der beenderen omgeeft; het buik —, zie ald.; het net —, zie ald.; het oog —, zie ald.; het regenboog —, zie ald.; het slijm —, zie ald.; het trommel —, zie ald.; het vaat —, zie ald., enz.

Vlies (dun velleetje), o. vliezen: een — op de melk; —achtig, bn.; vlie'zig (vliesachtig), bn.: —zig vleesch, vol vliezen, —er, —st.

Vlies (schapenvacht), o. —zen: het gulden —, myth. de gouden vacht, zie Argonauten: orde van het gulden —, zinnebeeld van de Vlaamsche wol-industrie, een der oudste en aanzienlijkste riddersorden, ingesteld door Philips den Goeden van Bourgondië (Gent, 10 Januari, 1430), zie Vliesorde; —heer (vlies-ridder), m. —heeren; —orde (de Oostenrijksch-Spaansche riddersorde van het Gulden Vlies), v. gmv., zie Vlies; —ridder (ridder van het gulden Vlies), m. —ridders.

Vlies'vleugelig, bn.: een vlieg, een bij is een — insect, met vier vliezige vleugels.

Vliet (stroomend water), m. vlieten: een snelle —, de Rozendaalsche —, het Haring —.

Vliet'en (stroomen), het vliet, is gevloten: alle rivierwater vliet naar zee, het water vliet van de rotsen, het bloed vliet uit de wonde, (Bild.); de tranen — langs haar wangen.

Vlij'en (voegen, naast elkaar schikken), ik heb gevlijd: turven —, steenen —; zich —: de hond vlijt zich in z'n mand; —ing, v. gmv.

Vlij'en (gelegen komen, behagen, passen, aanstaan, bevallen), het —de, heeft gevlijd: zoo iets vlijt mij niet; zie Gevlij.

Vlij'm (laaitmesje, lancet), v. vlijmen, gew.: Vliem, Vliem: zoo scherp als een —, zeerscherp.

Vlij'men (met een vlijm openen), ik heb gevlijmd, fig. doorsnijden: dat vlijmt mijn hart.

Vlij'mend (scherp snijdend), bn.: —e pijn, —e smart, — wee, erg, groot, snerpand.

Vlij'm'scherp (zoo scherp als een vlijm), bn.: een — scherme, fig. een — sarcasme.

Vlij't (ijver, naarstigheid), v. gmv.: met —;

—aan den dag leggen, voortdurenden ijver: onvermoeide —, opmerkzaamheid en zorg; zich met — op iets toelaggen; —ig (vlijt toonend, ijverig, arbeidzaam), bn. en bw.

Vlin'der (kapel, insect), m. —s: een dag —, een nacht —.

Vlin'derbloemen, —bloemigen (plantensoorten, naar den vorm van de bloem aldus genoemd), v. mv.: de klaver, de erwten, de boonen, de soja, de wikke zijn —.

Vlin'dernet (netje aan een stok, om vlinders te vangen), o. —ten.

Vloed (verwant met vloeien: stroom, het opzetten van 't water), m. —en: ebbe en —; ook, breede rivier of stroom; —anker (anker, dat bij vloed uitgeworpen wordt), o. —s; —deur (binnendeur aan zeestuizen), v. —en; —golf (hooge golf bij h. opkomend tij), v. —ven.

Vloel'baar (kunnende vloeien), bn., —der, —st: kwik is in ons klimaat —; —held (het vloelbaar-zijn), v. gmv.; —making (het vloelbaar-maken), v. gmv.; —wording (het vloelbaar-worden), v. gmv.

Vloel'blok (blakje vloeipapier), o. —ken; —boek (schrijfboek, doorschoten met vloei-papier), o. —en; —en (verwant met vlieten, zacht stroomen), het heeft gevloeid: de woorden — van zijn lippen; —end (onvold. deelw. van vloeien), bn. en bw.: —e taal, —spreken, niet haperend, ook: welluidend, —er, —st; —lijst (bouwkw. half-bolgehoogen lijst aan gootlijstwerk), v. —en; —papier (ongelijmd, erg poreus papier, dat inkt opslorpt), o. —en; —plank (plank, die 't opkomende water keert, keerdam), v. —en; —rol (rolletje van vloeipapier met handvat), v. —ien;

—spaaht (delfstof nl. tin- en kopererts), o. gmv., —spaahtzuur, o., ook: —spaat;

—stof (vloerbare stof), v. —fen: water, melk, is een —, stof, die vloeien kan.

Vloek (vervloeking, verwensching), m. —en, ook: ramp, straf; zegsw. in een — en een zucht, in een tijd, dien men noodig heeft voor een vloek of een zucht, in een oogwenk;

—beest (erge vloeker), o. —en: die man is een echt —, iemand die vreeslijk vloekt, gmv.;

—en (godslasterlijk spreken), ik heb gevloekt: die man is altijd aan 't —; hij vloekte zijn zoon, verwenschte, sprak den vloek uit over;

—er (iem., die vloekt), m. —s; —en (schril tegen elkaar afsteken), het heeft gevloekt: die kluren — tegen elkaar; —genoot (medeplichtig samenweerder), m. —en; —gespan (eedgespan), o. gmv.; —waardig (verdienende gevloekt te worden), bn., —er, —st, ook: meer en meest —; —woord (godslasterlijk woord, verwensching), o. —en.

Vloer (bodem, grond), m. —en: een — is van planken, steenen, tegels, mozaïek, enz., zie: Parket —, Planken —, Tegel —, Mozaïek-vloer, Deel; —balk (een der balken, waarop een vloer rust), m. —en; —dwell (dwell, om den vloer te reinigen), v. —en;

—en (beleggen met planken of steenen), ik vloerde, heb —vloerd: een gang —, een stoep —; met hout, met steenen —, zie: Bevloeren; —ing, v. —ingen; —kleed (karpel), o. —en, —je, o. —s; —mat (mat op den vloer in de gang), v. —ten: zegsw. iem. op de — laten staan, hem kleinachtend behandelen; —mozaïek (vloerwerk van mozaïek), o. gmv.; —steen m. —en, z. Plavuís,

Tegel; —tapijt (kamertapijt), o. —en;

- zand** (sijn wit zand, dat op den steenen vloer gestrooid wordt), o. gmv.; —**zeil** (zeil, om den vloer te bedekken), o. —en.
- Vlog'haver** (wilde haver), v. gmv.
- Vlok** (pluis), v. —**ken**: een — wol, een — haar, een — sneeuw, afgescheiden deeltje.
- Vlok'kig** (uit vlokken bestaande, vol vlokken, op vlokken lijkend), bn., —er, —st.
- Vlok'zijde** (florezijde), v. gmv.
- Vlon'der** (los houten bruggetje, slootplank), m. —s, ook: Vonder, Vondel.
- Vloot** (bekend woekerdier), v. vlooiën, zie Parasiet; **vloof'beet**, m. —beten; **vloof-enkruid** (kruisemunt), o.; vlooitje, o. —s.
- Vloof'en** (van vlooten bevrjiden), ik heb gevlooid: de apen — hun jongen; fig. iem. —: iem. iets, vooral geld, aftroggelen, volkst.
- Vloot** (aard'n bakje), v. vlotten: een boter-vlootje (kometje, bakje), een azijnvlootje, een melkvlootje.
- Vloot** (verwant met vlieten: geordende zee-macht, d. i. strijdmacht ter zee), v. vlotten; een — van honderd zeilen, een — werd uitgerust, de Onoverwinnelijke — of Armada (1588); —**voogd** (admiraal), m. —en.
- Vlos** (vlokzijde), o. gmv.; **vlos'sen** (van vlok-zijde), bn.: een — dasje; —**sig** (vlokachtig), bn.: dat is —e wol, —e zijde, — haar, —er, —st; —**zijde** (vlokkege, ongetweerde zijde), v. gmv.: een dekke van —.
- Vlot** (verwant met vlieten: balken, planken onderling te water verbonden), o. vlotten: er kwam een groot — den Rijn af.
- Vlot**, bn. en bw.: het schip is weer —, drijvende; fig. de man spreekt —, rad, vloeiend.
- Vlot'gaand** (weinig diepte noodig hebbend), bn.: een — schip, een schip met weinig diepgang.
- Vlot'gras** (zwenkgras, drijfgras), o. gmv.
- Vlot'ten** (drijven), het vlotts, heeft —vlot: fig. het werk wil niet —, van de hand.
- Vlot'tend**, bn.: een —e schoolbevolking, afwisselend, zie Mutatie.
- Vlottende schuld'** (staatsschuld, op korten termijn gemaakt, b. v. bij tijdelijke schaarschte van munt, om de gewone uitgaven te dekken, als: schatkisbiljetten, papieren geld, schatkispromessen, enz.), v. —schulden.
- Vlot'ter** (werkman bij 't houtvlotten), m. —s.
- Vlot'ter** (drijver), m. —s: een — dient om den waterstand in den ketel te controleeren.
- Vlouw**, v. —en; ook Flouw.
- Vlucht** (de daad van vluchten), v. gmv.: het leger sloeg op de —, de dief nam de —.
- Vlucht** (het vliegen), v. gmv.: een vogel in de — schieten, een — van 100 KM. over den oceaan, zie Overseevlucht; fig. ik zag het in de —, in 't voorbijgaan; een hooge — nemen, opgang maken b. v. van handel, industrie, ook zich verheffen, verheven zijn in dicht of proza.
- Vlucht** (afstand tuschen de toppen der uitgespreide vleugels van een vogel), v.: de gier heeft een — van eenige meters.
- Vlucht** (troep samenvliegende vogels), v. —en: een — eenden, een — patrijzen; zie Klucht.
- Vluchteling** (persoon, die op de vlucht gaat of is), m. en v. —en; voor het vr. ook —e.
- Vlucht'en** (vlieden, ontvluchten), ik vluchtte, ik heb en ben —vlucht: voor de vijand —; het genaar —.
- Vlucht'haven** (noodhaven), v. —havens: —**heuvel**, m. —s, zie Terp.
- Vlucht'ig**, bn. en bw.: — zout, dat nl. in de lucht verteert, oplost; een —e blik, snelle, voorbijgaande; een — overzicht, oppervlakkig; iets — lezen, haastig; —jes, bw.: iets —jes bekijken, terloops, haastelijk.
- Vling** (verwant met vliegen: snel, gauw), bn. en bw., —ger, —st; —**held**, v. gmv.; —**schrift** (eig. geschrift, in de vlucht geschreven, waarbij het geschreven woord de uitgesproken rede vervangt, en wel over zaken van voorbijgaanden aard: brochure), o. —schriften: in een — wordt de een of andere brandende quaestie van den dag behandeld; —**zout** (snel vervliedend zout), o. gmv.
- Vocaal'** (spraak. klinkletter), v. —alen: onze taal bezit zeven vocalen.
- Vocaal'** (de stem betreffende), bn.: vocale muziek, d. i. zang.
- Vocubulaire, vocabularium** (alphabetische lijst van woorden), o. —s. (c=k).
- Vocubulist'** (woordenboekmaker), m. —en.
- Vocatie** (roeping; aanleg), v. —ties, —tiën.
- Vo'catief** (Lat. naamval v. d. aangesproken persoon), m. —ieven: dat poes de — van katis, (Schoolm.), ook: Vo'cativus, m. —ven.
- Vocht** (vloerbare stof), o. —en; —**maat** (maat tot het meten van vloeistoffen), v. —maten; —**weger**, m. —s: de —weger is een werktuig, om het alcohol-gehalte van dranken te bepalen, zie Hydrometer.
- Voch'ten**, ik vochtte, ik heb gevocht: wasch of strijkgoed —, nat maken, besprenkelen.
- Voch'tig** (nattig, niet droog), bn.: —e muren, een — huis, een —e warmte; —**held**, v. gmv.: de — der lucht bij nevel.
- Vod**, o., of **vod'de** (lomp, lor, oude lap), v. voddën: zegsw. iem. achter de voddën zitten, hem op de hielen zitten; iem. bij de voddën krijgen, bij de lurven, bij den kraag; fig. dit dichtje is een —, prul: ik moet weten, wie dit — geschreven heeft, (Koetsv.); vodje, o. —s.
- Vod'denbak** (prullenbak), m. —ken; —**goed** (prulgoed), o. gmv.; —**handel** (nl. in lopen), m. gmv.; —**koopster** (iem., die in voddën doet), m. —s; —**koopster**, v. —sters; —**kraam** (lorren- of prullenkraam), v. —kramen; —**krabber** (eig. haakje, om voddën los te wroeten, fig. voddënrapper), m. —s; —**man** (—koopster), m. —nen; —**mand**, v. —en; —**markt** (markt voor oude kleeren), v. —en; —**raper** (samengarder v. voddën), m. —s; —**raapster**, v. —s.
- Vodderij'** (lommen, fig. beuzelingen), v. —en.
- Vod'dewerk** (prulwerk), o. gmv.
- Vod'dig** (onnut), bn. en bw.: een — versje, prullig; een — schilderijtje, onbetekenend, —er, —st; —**held**, v. gmv.
- Vod'ka**, v.; zie Wodka.
- Voed'en** (voedsel geven), ik voedde, ik heb gevoed: den arme —; fig. hoop, liefde, haat, wraak —, koesteren, kweken, onderhouden.
- Voed'end** (voedzaam), bn.: het —e brood, —e sappen, —e spijs.
- Voed'er, voer** (voedsel van 't vee), o. gmv.
- Voed'eren, voer'en** (te eten geven), ik heb gevoerd of gevoerd: de kippen —, het vee —.
- Voed'ing** (het voeden), v. gmv.: de — van het vee; tot — van het lichaam, onderhoud.
- Voed'ingscommissie**, v. —s, —siën; —**kanaal** (kanaal, dat water aanvoert), o. —kanalen; —**middel**, o. —en; —**plant** (plant, die mensch of dier tot voedsel dient), v. —en; —**proces**, o. —processen.
- Voed'sel** (spijs, onderhoud), o. gmv.; fig. —

voor den geest; dat gaf - aan onze hoop, steun, kracht, sterkte.

Voed'ster (*min*), v. -s, fig. de aarde is ons ailer -, onderhoudster.

Voed'ster (*muerhaas, -konijn*), v. -s.

Voed'steren (*opkweeken*), ik heb gevoedsterd.

Voed'sterkind (*pleegkind*), o. -eren; -**ling** (*voedsterkind*), m. en v. -en: een -**der** muzen, dichter, vr. ook -linge; -**vader** (*pleegvader, beschermer*), m. -s.

Voed'zaam, bn.: boonen en erwten vormen een -zame s'ijts, veel voedende bestanddeelen bevattend, -zamer -st; -**heid**, v. gmv.

Voeg (*naad, reet*), v. -en: de -en in den muur zijn ondiep, groef, kalknaad.

Voeg (*wijze, trant, manier*), v. gmv.: in dier -, op die wijze, in dien trant.

Voeg'en (*passen, betamen*), het heeft gevoegd: buizen in elkaar -; zulk een toonvoegt u niet.

Voeg'en, ik heb gevoegd: den voorgevel hebt gij nog te -, een tuinmuur -, fijne kalkspijs tusschen de naden strijken; -**er** (*werkman, wiens bedrijf het is te voegen*), m. -s; -**ijzer** (*voegspijker*), o. -s; -**kalk** (*fijne kalkbrij, om de voegen te vullen*), v. gmv.; -**spijker** (*gereedschap van den voeger*), m. -s.

Voeg'lijk (*passend, voegend, betamelijk*), bn., -er, -st; -**heid**, v. gmv.; z. Onvoeg'lijk.

Voegwoord (*spraak. partikel*), o. -en: voegwoorden dienen om zinnen of zinsleden te verbinden, b.v. en, maar, of, dat.

Voegzaam (*passend, betamelijk*), bn., -zamer, -st; -**heid**, v. gmv.

Voel'baar (*tastbaar*), bn.: het - donker, (*Staring*), fig. klaar, duidelijk, merkbaar; -**draad** (*voelspriet, voeter*), m. -draden; -**en** (*tasten, gevoelen*), ik heb gevoeld: iemand den pols -, pijn in den arm -; ik voel, dat gij gelijk hebt, begrijp; wie niet hooren wil, moet -, de ongehoorzame moet gestraft worden; zich -, trotsch, verwaand zijn, voelen, dat men geldelijk iets beteekent; -**er** (*voeldraad, voelspriet*), m. -s: torren, kevers hebben soms fraaigelede -s; -**hoorn**, -**horen** (*spriet*), m. -s: de -s van den boktor; -**ing** (*het voelen*), v. gmv.: - hebben met den vijand, aanraking; mil. - houden met zijn nevenman, aansluiting; -**spriet** (*voeldraad*), m. -en: de -sprieten van een kever, sprinkhaan, enz.

Voer (*wagenvracht*), o. voeren: een - hooi.

Voer (*voedsel*), o. gmv.: zie Voeder.

Voers'ge (*beestenvoeder*), v. gmv. (g=zj).

Voer'en (*voederen*), ik -de, ik heb gevoerd: de kippen -, het vee -, voeder geven aan.

Voer'en (*vervoeren*), ik heb gevoerd: zij voerden hem naar het schip; het woord -, in 't openbaar spraken; het bevel -, commandant zijn; zegsw. iets in het schild -, heimelijk iets beoogen, zie Schild.

Voer'en (*van binnen bekleeden*), ik heb gevoerd: e. japon -, e. winterjas -; -**ing** (*binnenbekselsel van kleeren, stof daartoe gebruikt*), v. -en: de - van mijn jas is stuk; is dat zijden -? -**rinkje**, o. -s; -**katoen** (*katoen voor voering*), o. gmv.; -**laken** (*fijn laken, om te voeren*), o. gmv.; -**leder**, o. gmv.; -**linnen**, o. gmv.

Voer'man (*iem., die met paard en kar goederen of vrachten vervoert*), m. -lieden, -lui; bij uitbr. vrachtrijder; spreekw. Een oud - hoort nog gaarne het klappen van de zweep, al is men uit ambt, nering of bedrijf,

men hoort er nog gaarne over spreken.

Voer'taal (*taal, waarin onderwijjs gegeven wordt*), v., Vl.: aan de hoogeschool te Leuven is het Ned. de -; aan die te Gent hoopt men, dat het Ned. de - worden zal.

Voer'tuig (*wagen, kar, rijtuig, enz.*), o. -en.

Voer'wiel (*drijf wiel aan machines*), o. -en.

Voet (*het onderste deel van het been bij menschen*), m. -en: onder de -(e) halen, afbreken, ook: te voorschijn halen; onder de - geraken, vallen en getrapt worden, ook: ziek worden; iemand de -en spoelen, hem achterover in zee doen tuimelen, hem over boord doen tuimelen, hem verdrinken; dat gaat zoover als't -en heeft, als de omstandigheden het toelaten; op staanden -, onmiddellijk, terstond; een portret ten -en uit, van mensch of dier in zijn volkomen gestalte: iemand den - lichten, hem doen vallen, hem achterover doen tuimelen, hem beentje lichten, hem onderkruipen; bij iem. een wit -je hebben, in de gunst staan; zijn geluk met -en treden, er niet om geven, als nietswaardig vertrappen, roekeloos, ondoordacht zijn; zich uit de -en maken, de plaat poetsen, er van doorgaan, zich wegpakken, zich bergen, in veiligheid stellen; iem. iets voor de -en werpen, iem. van iets beschuldigen, hem bitter iets verwijten; iemand den - dwars zetten, hem in het voortgaan belemmeren, hem tegenwerken; - bij stuk houden, blijven bij het onderwerp, niet afdwalen bij 't redeneeren of debatteeren, zie Stuk; - geven aan iets of iemand, gelegenheid geven om vastigheid te krijgen, ruimte geven, begunstigen, steunen, voorhelpen; met den éenen - in 't graf staan, zie Graf; den - in den stijgbeugel hebben, zie Stijgbeugel; dat heeft veel -en in de aarde, dat levert veel moeite en zwaarigheden op; zie ook Versvoet.

Voet (*oude maatstaf*), m. -en: de Amsterdamsche -, een lengte van ruim 0.281 M.; een Rijnlandsche -, d. i. 0.314 M.; de Parijsche -, 0.3248 M.: de Engelsche -, 0.304 M., thans 1000 voet = 300 M.

Voet (*dichtk. eenmatig deel van een vers*), m. -en: tweedeelige en driedeelige voeten, in de eerste is één toonverheffing of klemtoon (arsis) en één toondaling (thesis), zie: *Jambe, Trochae'us*; in de driedeelige vindt men één toonverheffing en twee toondalingen, zie: *Anapest, Dactylus* en *Amphi'brachys*.

Voet (*het onderste deel, waarop iets rust*), m. -en: de - van een lamp, de - van een berg.

Voet (*manier, wijze*), m.: op grooten - leven, op weelderige of royale wijze; op goeden - met iemand staan; de zaken zullen op denzelfden - worden voortgezet; op - van oorlog op - van vrede; op gespannen -, in minder vriendschappelijke verhouding; -**angel** (*voetklem met drie of meer scherpe punten*), m. -s: hier liggen -sen klemmen, waarschuwing, om die plaats te mijden; -**bad** (*het baden der voeten, ook het badkuipje*), o. -baden; -**bal** (*grootte leeren bal, om met den voet weg te schoppen*), m. -len; -**ballen** (*het voetbalspel spelen*), ik -balde, heb -voetbald; -**balspel**, o. gmv.: het -balspel of voetbal-spelen is thans populair, ook: -ballen; -**boel** (*ketting of kluisier voor de voeten van een misdadiger*), v. -en; -**hoog** (*grootte kruisboog*), m. -bogen; -**breed**, o. gmv.: geen - wijken, niets, -**brug** (*passerelle*), v. -gen.

Voeteeren (te voet gaan, loopen): Jaromir volhard, uit deemoed, in 't -, (Staring); -der (wandelaar, looper), m. -s. vero.

Voetenbank (klein bankje voor de voeten), v. -banken; -bankje, o. -s; -eind, -einde, o. gmv.: het - van een ledikant, plaats, waar de voeten liggen; -kussen (kussen voor de voeten), o. -s; -zak (voetenwarmer), m. -zakken, ook Voetzak.

Voetevuel (jicht in de voetwortels), o. gmv.: ook: Voetevet; zie Podagra.

Voetganger (wandelaar; iem., die te voet een weg aflegt), m. -s; -gangster, v. -s.

Voetklavier, o. -klavieren, zie: Pedaal en Handklavier.

Voetknecht (wapenknecht), m. -knechten.

Voetkus (R-K. kus op het door den paus gedragen schoeisel), m. gmv.: tot den - toegelaten worden.

Voetkus (O.-I. kus op de knie van een pas geïnstalleerden regent op Java door de inlandsche hoofden, ten teeken van onderdanigheid), m. gmv.

Voetlicht (toon. lampen vóór aan het tooneel, die de voeten beschijnen), o. -lichten: zegsw. een stuk voor het - brengen, het opvoeren; -maat, v. -maten, zie Rhythmus; -pad (smal pad), o. -paden; -punt (onderste punt), o. -en: het -punt eener loodlijn; -reis (reis te voet), v. -zen; -schabel (-bankje), v. -bellen; -schrapper (-krabber op een stoep), m. -s; -spoor (eig. afdruk van den voet in de weeke aarde, de sneeuw, enz.), o. -sporen: het -, de voetsporen van een dief volgen; de -sporen van een haas, hert, enz.; fig. voorbeeld, voorgang, leiding, wegwijzing: op het - der vaderen; iemands - volgen; -stap (stap, trede), m. -stappen: wij hoorden -stappen op het kiezelpad, op de trap in de gang, enz., fig. voetspoor: iem. voetsporen drukken, den door hem afgelegden weg volgen, zijn goed voorbeeld volgen: jongen, tred in de -stappen uws vaders; -stoots (zoals de goederen voor de voet liggen bij een verkoop), bw.: bij uitbr. iets -verkoopen, zonder uitstel, onmiddellijk, zooals men het vindt; -stuk (onderstel van zuilen, beelden, vazen, enz.), o. -stukken, zie Pedestal; -val (nederknieling), m. -en: zegsw. een - doen, op de knieën smeecken; -veeg (vloermat), m. -vegen, fig. iemands - zijn, eig. hem dienen tot vloermat, alles van hem moeten verdragen; -volk (soldaten te voet), o. gmv., zie Infanterie; -vrij (de voeten vrij latende), bn.: een -e damesrok.

Voetwassching (R.-K. op Witten Donderdag, nl. in de kloosters door den prior, aan de monniken verricht), v. -en: de - wordt op dien dag ook verricht door den paus aan dertien armen en door den keizer van Oostenrijk aan dertien grijsaards; zie Johann. 13: 5-9; -wisch (voetveeg, dwiel), v. -wischen; -wortel (een der zeven dikke beentjes in den voet), m. -s; -zand (stof van den weg), o. gmv.: dat is in 't voetzand geraakt, voor altijd verloren; hij is in 't - geraakt, heeft het onderspit gedolven; -zoeker (stukje vuurwerk, klapper), m. -s; -zool (ondervlak van den voet), v. -zolen.

Vogel (warmbloedig gewerveld dier, met veeren bekleed, dat zich op vleugels voortbeweegt en door eieren voortplant), m. -en, -s: de ornithologen onderscheiden wel 15

orden: papegaaien, koekoeken, spechten, roofvogels, duiven, steltloopers, ooievaars, duikers, enz.; eenvoudiger is de verdeling in: roofvogels, zangvogels, klimvogels, hoenderachtige vogels, steltloopers en zwemvogels; er zijn stand-, trek- en zwerfvogels, zie ald.; een eend-, een grijp- (griffioen), een ijs-, een paradijs-, een struis-, enz. enz., zie ald.; spreekw. Men kent den - aan zijn veeren, fig. men kent den mensch aan zijn doen en laten; Beter één - in de hand, dan tien in de lucht, het zekere is altijd boven het onzekere te verkiezen; Ieder - tje zingt, zooals het gebekt is, ieder mensch spreekt of uit zich overeenkomstig zijn aard of den trap zijner ontwikkeling; fig. een slimme -, een leeperd; zie ook: Ongeluksvogel en Spotvogel.

Vogelaar (vogelwanger), m. -s: gesch. Hendrik de -, keizer van Duitschland, 919-96.

Vogelbekdier (eierlegend zoogdier, bedekt met haren, in Australië), o. -dieren: het - kan op het land en in 't water leven en voedt zich met wormen, insecten en weekdieren; het zoogt zijn jongen en vormt de laagste sport van de ladder der zoogdieren, het is als een verbindende schakel tusschen de vogels en de zoogdieren; -berg (bergkloof of rotswand aan zee, dienend als broedplaats van zeevogels), m. -en: de - op de Far-øer, de - op Spitsbergen; -en (vogels vangen), ik heb gevogeld; -ijl (lief vogeltje), o. gmv.: klein -, op groenen tak! -kers (wilde kriel of wilde kleine pruim, met langgestelde bloemtrossen), v. -en; -kniip (kniip, om vogels te vangen), v. -en; -kool, v. -en; -lijm (woekerplant, marentak), v. gmv.: de - tiert op appel- en pereboom, ook op eiken, populieren, olmen en lindes; -markt (markt, waar vogels verkocht worden), v. -en; -mier, v., zie Mier, Muur; -nestjes (O.-I. klipzuwaluwnestjes), o. mv.: eetbare -, lievelingsspijs der Chinezen, prijs per stuk f 0.20 - f 0.50, zie Salangaan; -nestklippen (Java. nestelplaats der salanganen aan de Z.-kust), v. mv.: de - zijn 't eigendom van den staat, die ze weer verpacht; -perspectief (teekenk.), o. gmv.: hier hebt ge Parijs in -; of in - geteekend, d. i. zooals een vogel, op de wikkende hangende, de stad ziet, ook: Vogelvlucht, (c=k); -roer (geweer met langen loop, om vogels te schieten), o. -en; -schieten (het schieten op den vogel of gaai, volksvermaak), o. gmv.: het - is een fraai gedicht van Staring; -schrik (vogelverschrikker), m. -schrikken, zie Molik; -slag (-til, -hok), o. -slagen, zie Duivenslag; -slag (slag van nachtegaal, vink, enz.), m. -slagen; -rek (rek om de lantaarn v. e. vuurtoren ter beschutting tegen de er op los vliegende vogels), o. -ken; -spin (Braziliaansche spin), v. -nen: de - vangt vogeltjes of zuigt de eieren uit; -verschrikker, m. -s, zie: Vogelschrik en Molik, fig. man of vrouw, die er zeer leelijk of haveloos uitziet; -vlucht, v. gmv.: een aviateur ziet een stad in -, zie Vogelperspectief; -vrij, bn.: iem. - verklaren, buiten de wet stellen: Philips II verklaarde Oranje -, iedereen mocht Oranje dooden, gelijk men vrijheid heeft een vogel naar te schieten; -vrijverklaring (het vogelvrijverklaren), v. -en; -wet (wet ter bescher-

ming van nuttige vogels), v. gmv.; —zaad (vogeltjeszaad), o. gmv.

Vogue, v., Ft. en — zijn, i. d. mode zijn.

Volle, vollet te (stuier), v. —s. (oi=oa).

Vol (verwant met vullen: gevuld, het tegengestelde van leeg), bn.: een — vat, een — le zak; een mand — kersen; het hoofd — kommer, de oogen — tranen; met — le zeilen; — le melk, niet gewasschen; fig. geheel: in — le wapenrusting, de — le waarheid zeggen, een — uur; zegsw. iemand niet voor — aanzien, hem niet de vereischte kennis, bekwaamheid of geschiktheid toekennen; voller, — st.

Vol, bw. vormt onscheidbare samenstell. met de klem op het w.w., waarin vol de bet. heeft van ten einde, ten einde toe, b.v. volbrengen, voldoen, voleindigen, volharder, volmaken, volstaan; steeds worden de leden in de onbep. wijs en het volt. deelw. aaneengeschreven, b.v. ik volbracht, heb volbracht, ik voldeed, h. b. voldaan.

Vol, bn.: vormt scheidbare samenstell. met de klem op het eerste lid, waarin vol in bet. overeenkomt met vullend, gevuld, b.v. volbouwen, volgooien, volloopen; de leden worden in de onbep. wijs en het volt. deelw. aaneengeschreven, b.v. een plein volbouwen, de put is volgegooid, de ton is volgelopen.

Vol'aarde (smeltbare klei, door den voller gebruikt), v. gmv.; ook: Vollersaarde.

Volant (Fr. vederbal, om te raketten of te paletten; strook op een japon), m. —s.

Volspuk (kunstmatige wereldtaal), o. gmv. (u=uu); zie Esperanto.

Volbloed (van onvermengd ras), bn.: een — Engelsch paard, een — neger.

Volbloed, bn.: fig. met hart en ziel gezind, b.v. een — vrijhandelaar, een — radicaal.

Volbloedig (sanguinisch), bn.: uw neef is erg —, rijk aan bloed, fig. heetbloedig, —er, —st; —heid, v. gmv.

Volboer (boer met meer dan één paard), m. —en; zie Keuter.

Volbouwen (geheel vullen met woningen), men bouwde —, heeft dat plein —gebouwd.

Volbrengen (voleindigen), onr. ik —bracht, heb —bracht: het is volbracht, een verheven taak is afgewerkt; —er, m. —s; —ing, v. gmv.

Voldaan (tevreden), bn.: uw patroon was — over u; —heid, v. gmv.

Voldaan (betaald), bn.: de rekening is —, voor — teekenen, d. i. quiteeren.

Volden (voller), m. volders; zie Vollen.

Voldingen (ten einde brengen, beslissen), ik —dong, heb —dongen: het pleit is voldongen, beslist, afgeloopt.

Voldingend (beslissend), bn.: een — bewijs, alles afdoend, —er, —st.

Voldoen (vullen), onr. ik doe —, ik deed —, heb volgedaan: ik heb uw glas juist —gedaan.

Voldoen (vervullen), onr. ik —deed, heb —daan: aan de verwachting —, beantwoorden: aan een belofte —, ze houden.

Voldoend, bn. en bw.: een — examen afleggen, toereikend, genoegzaam; — antwoorden, —er, —st; —heid, v. gmv.

Voldongen (beslist, afgeloopt), bn.: een — nederlaag, een — feit, zie Voldingen.

Volle (in het omber- of quadrillespel al de slagen), v. —s: — maken.

Vollee, v.; zie Haute-volée.

Voleinden, voleindigen (voltooiën), ik —einde, heb —eind of —eindigd; —ing,

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

(het voorgoed einden), v. gmv.: de —ing der eeuwen, de —ing der wereld, de jongste dag.

Volente Deo, zie V.D.

Volgaarne (zeer gaarne), bw.: iets — toestaan.

Volg'briefje (bewijs van aflevering), o. —s.

Volgefouneerd (volgestort), bn. (ou=oe).

Volgeling (aanhanger, leerling), m. en v. —en: voor het vr. ook —e.

Volgen, ik heb en ben gevolgd: de politie is den dief gevolgd, d. i. achterna-gegaan; Staring heeft hier den trant van Cats gevolgd, nagebootst; —er, m. —s.

Volgenderwijze, —wijjs, bw.: hij ging — te werk, op de hier nader te vermelden wijze.

Volgens (overeenkomstig), vz.: dit is niet — afspraak; het gaat — uw verlangden, naar.

Volg'koets (koets, die den lijkwaagen volgt bij een begrafenis), v. —en: er waren tien —.

Volgnummer (cijfer, dat onmiddellijk op het vorige volgt), o. —s: de afleveringen, de vellen van een boek op het — leggen.

Volgooien (met zand of puin vullen), men gooide den kuil —, heeft dat gat —gegooid.

Volg'orde (regelmatige opeenvolging), v. gmv.: in goede —, in geregelde opeenvolging.

Volgzaam (gehoorzaam), bn.: een — karakter, gedwee, gewillig; —heid, v. gmv.

Volhardig, bn.: hij h—eft het daar —, druk.

Volharder (tot het einde harden of volhouden, uithouden), ik —hardde, heb —hard: in het goede —, standvastig blijven; nu moet gij —; —ing, v.: een bedaarde —.

Volhardingsvermogen (kracht, om te volharder), o. gmv., zie ook: Traagheid.

Volheid (fig. volkomenheid), v. gmv.: in de — zijner macht; de — der genade Gods;

Bijb. de — der tijden, de jongste dag.

Volhouden (volharder), ik hield —, heb —gehouden: een bewering —, handhaven; een karakter — in een tooneelspel of roman, zich gelijk laten blijven: houd — tot het eind, blijf standvastig, volhard; —er, m. —s.

Volle're (grootte, ruime vogelkooi, vogelhuis, vogelkamer), v. —s.

Volijverig (zeer ijverig), bn.: een — lid van een gezelschap, de — e thesaurier zelve, (C. O.).

Voljarig (meerderjarig, volmondig), bn. w.g.

Volk (natie, bewoners van een land), o. —en of —eren: het Fransche —; het Joodsche —, het — Gods (in het Oude Test., de Israëlieten); bij uitbr. menschen: wat is er een — op de been; die fabrikant heeft veel — in 't werk, arbeiders; dat is lastig —, het zijn lastige lui; er is —, er zijn klanten, koopers; het —, de arbeidende klas; zie: Krijgs—, Paarde—, Scheeps—, Werk—, Zeevolk.

Volkenkunde (beschrijving van den aard, de levenswijze, enz. der volken), v. gmv.; zie Ethnographie.

Volkenrecht (deel der staathuishoudkunde), o.: het — regelt de betrekkingen en rechten der staten onderling; —rechtelijk, bn.

Volkerenslag (gesch. slag bij Leipzig, 18 en 19 Oct. 1813, waarin Napoleon door de verbinden mogendheden werd verslagen), m.

Volkomen (geheel, zonder eenig gebrek, volmaakt), bn. en bw.: spraak. een — klinker, zie Scherplang; — vrijheid, dat werk is —, een — insect; dat is — waar, ik geloof u —, geheel en al; ik ben het — met u eens, zonder eenig voorbehoud, ten volle; —heid, v.

Volkplanter (kolonist), m. —s; —planting (kolonie), v. —en; —plantinkje, o.

-s; -rijk, bn.: een -e buurt, een -e stad, dichtbevolkt, -er, -st: -heid, v. gmv. **Volk'saard** (nationaal karakter), m. gmv.; -badhuis (badhuis voor den werkman), o. -huizen, ook Volksbad, o. -baden; -belang (zaak, die een heel volk voordeel geeft), o. -en; -beweging (beroerten, onlusten), v. -en; -bibliotheek (boekertij, uit welke de mindere man voor een paar centen of gratis een boek kan leenen), v. -teken; -bloem (nationale bloem, bloem bij eenig volk bijzonder geliefd), v. -en; de korenbloem is de - der Duitschers, de chrysaant is de - der Japanners, de tulp is de - der Turken, de goudsbloem is de - der Nederlanders; -bond (R.-K. aaneensluiting van werklieden op godsdienstig en maatschappelijk gebied), m. gmv.: de - heeft zijn zetel te A'dam, 1888, hij telt ongeveer 40 afdelingen; -concert (concert, tegen lagen prijs toegankelijk), o. -en; -deun (straatdeun), m. -en; -dichter (dichter van bij het volk populaire liederen), m. -s; -dracht (kleederdracht van de volksklasse), v. -en; -drank (drank, bij het volk geliefd), m. -en; -editie (goedkope uitgave van een of ander boekwerk), v. -s; -etymologie (spraak. vervorming door het volk van vreemde of verouderde woorden, voortspruitende uit de zucht, om zich zelf die woorden te verklaren), v. -logiën, b.v. rederijker (rethoriker), hangmat (hamaca), gaanderij (galerij), zondvloed (sindvloed, groote vloed), (g = g); -feest (feest, waaraan het gansche volk deelneemt), o. -en; -gaarkeuken (plaats, waar de minder goeode goedkoop bereide spijzen koopen kan), v. -s. **Volksgebruik** (gebruik, dat b. e. volk algemeen in zwang is), o. -en; -geest (de geest, die een volk bezielt), m. gmv.; -geloof (geloof, dat onder een volk algemeen gangbaar is), o.; -geluk (geluk, welvaren van een volk), o. gmv.; -gewoonte (-gebruik), v. -n; -gunst (de gunst van het gewone volk), v. gmv.; -haat (haat van het volk), m. gmv.; -karakter (algemeen karakter, waardoor een volk zich onderscheidt van een ander), o. gmv.; -klasse (lagere standen, de lagere klassen van een volk), v. -n; -koffiehuis (koffiehuis voor de arbeidende klasse), o. -zen; -leven (leven en beweging, nering, handel en bedrijf van de volksklasse), o. gmv.; -lied (eig. lied v. h. volk, lied, levend in den mond van het volk; in engeren zin nationaal lied), o. -eren; het Wilhelmus en het Wien Neerlandsch bloed zijn onze -liederen; -logies (in een vischschuit of een koopvaarder, een klein vertrekje vooronder of vóór den mast, verblijf der matrozen), o. gmv.; -man (populair man), m. -mannen; -menigte, v. gmv.; -menner (volksleider), m. -s; -oploop (standje op straat), m. -en; -partij (tegengestelde von aristocratie), v. gmv.; -regering, v. -en; -roman (nouvelle, voor het gewone volk geschreven), m. -s; -sanatorium (sanatorium of heilnrichting voor mindergegoeden), o. -toria; -school (school voor de kinderen uit het volk), v. -scholen; -stam, m. -men; -sovereiniteit (oppergezag des volks, b.v. in een republiek), v. gmv.; -taal (platte taal, dialect), v. gmv.; -verhuizing (gesch. ± 400

n. C.), v.; -vermaak (vermaak, waaraan de volksklasse deelneemt), o. -maken; -verteenwoordiger (lid der Tweede-Kamer), m. -s; -vlucht (nijverheid der natie), v.: Paleis voor -vlucht te A'dam; -wapening (algemeene wapening), v. -en. **Vol'kuip** (houten kuip of trog, waarin het laken gewalkt of geweekt wordt), v. -en. **Vol'le** haring (een volwassen haring d. i. zulk een, die van kuit of hom voorzien is), m. volle haringen; (stofnaam), v. gmv. **Volle'dig** (vullig, compleet, volkomen), bn. en bw.: een -eetservies, een -e bekenenis, een -e volzin, -er, -st; -heid, v. gmv. **Volleerd'** (alles, wat te leeren valt, geleerd hebbende), bn.: vroeger waren kinderen op hun twaalfde jaar -, zie Uitgeleerd; een - tooneespeler; ook: een -bedrieger, een -huichelaar, d. i. sluw, doortrapt. **Vol'lemaan** (phase der maan, waarbij men de geheele verlichte helft er van ziet), v. -manen: morgen is het -, z. Halvemaan. **Vollemaans'gezicht** (rond, vleezig en vol aangezicht), o. -en. **Vol'len** (het laken in de volkom treden, laken bereiden, ik heb gevold; -ler (volleder, lakenerleider), m. -s; -vullerij' (werkplaats v. d. vuller), v. -en; -vullerij' (het vullen), v. gmv.; -vulling, v. -en. **Vol'lersaarde**, v. gmv., zie Volaarde; -kuip (volkuip), v. -en; -molen (werkplaats van den lakenvuller), m. -s. **Vol'loopen** (volstroomen, vol worden), het liep vol, is volgelopen: de regenton is vannacht volgelopen; de concertzaal was geheel volgelopen, gevuld met menschen. **Vol'maakt'** (zond. r. gebrek of leemte, volkomen), bn.: God alleen is -; fig. een - ridder, d. i. voortreffelijk, zonder vrees of blaam; bw.: iets -onaangenaams, (C. O.); de blik zijner oogen was -kalm, (C. O.). **Vol'macht** (schriftelijk bewijs, dat iemand last heeft bekomen een zaak voor een ander d. i. voor zijn lastgever te verrichten), v. -en: de volmacht heet ook lastgeving of mandaat of procuratie; de lastgever heet volmachtgever, de lasthebber heet gevolmachtigde of procuratiehouder. **Vol'machtigen** (iem. een volmacht geven), ik heb gevolmachtigd; -ing, v. gmv. **Vol'maken** (vullen), ik maakte -, heb -gemaakt: een intekenlijst -, door b.v. de open plaatsen met namen te vullen; een geldsom -, door er bij te voegen, tot de som rond is; je moet die inmaakflesschen -. **Vol'maken** (volledigen, voltooiën, veredelen), ik heb -maakt'; -ing, v.: naar -streven. **Vol'mon'dig**, bn. en bw.: een -e bekenenis, rondborstig; iets -bekennen, openhartig. **Volontair'** (Fr. mil. vrijwilliger), m. -s; ook leerling-bediende op een kantoor, die geen loon trekt, maar een tak van handel wil bestudeeren of leeren kennen: hij is - op dat handelskantoor. (ai = é). **Vol'op** (overvloedig), bn. en bw.: peren zijn er -, wij krijgen daar - te eten; ze zijn -aan 't werk, met alle macht. **Vol'prijs'en**, ik -prees, heb -prezen: Gods werken zijn nooit -prezen, naar hun volle waarde geprezen; zie Onvolprezen. **Vol'schenken** (schenkende iets vullen), ik schonk -, heb -geschonken: de glazen -. **Vol'schoon'** (in alle opzichten of zeer schoon),

- bn.; z.n. -e (zeer schoone dame), v. -n: -e, draag den Lauwer, mij gegeven, (Staring).
- Voltsagen** (geheel, volkomen), bn. en bw.: - duisternis, diepe, tastbare, ze zijn - vijanden; er heerschte daar - anarchie; hij is - gek, totaal; het was - nacht, ten volle.
- Voltsnijten** (op ruwe wijze volgooten), ik smet, -, heb - gesmeten: een stoot -, een put -, een kuil -.
- Volstaan**, ik - stond, heb - staan': met deze verklaring kunt gy -, voldoende.
- Volstandig**, bn. en bw.: een -e weigering, standvastig; God zal - blijven tot het einde, onveranderlijk; iets - weigeren; -er, -st.
- Volstorten** (door betaling, of door geld te storten een aandeel tot het nominale bedrag aanvullen), ik stortte -, heb - gestort.
- Volstrekt**, bn. en bw.: de volstreckte waarde der cijfers, bepaalde; een -e betekenis, vast; een -e alleenheerschappij, onbeperkt; gij moet - komen, noodzakelijk; -heid, v. gmv.
- Volstromen**, het stroomde -, is volgestroomd; zie Vloopen.
- Volt** (eenheid van electromotorische kracht), v. volts; de naam is gegeven ter eere van den Italiaan Volta, (1745-1827), een der ontdekkers van de galvanische electriciteit.
- Voltaire** (gemakkelijke leunstoel met bekleding), m. voltaires: zoo genoemd naar den Franschen dichter en prozaïst, (1694-1778).
- Volta'lig** (het volle getal hebbende, compleet), bn.: een -e vergadering, d. i. alle leden zijn tegenwoordig; de Kamer was -; -heid, v.
- Voltameter** (toestel, om de electr. stroomsterkte te meten, door na te gaan, hoeveel van een bepaalde stof in een bepaalden tijd door dien stroom ontleed wordt), m. -meters.
- Voltampère** (nat. eenheid van electr. energie of arbeidsvermogen), v. -ampères.
- Volte** (volheid, fig. gedrang), v. gmv.
- Volte** (Fr. in de rijkunst: zwenking, wending), v. -s; - face maken, geheel omzwenken.
- Volteekend** (tot een bepaald bedrag door intekening verzekerd of gedekt), bn.: de leening is -; het waarborgkapitaal is -.
- Voltegeren** (kunstsprongen te paard maken, zwenkingen maken). (g = zij).
- Voltigeur** (Fransch soldaat v. d. lichteinfanterie, 1805-'74; kunstrijder), m. -s. (g = zij).
- Voltoegen** (voltooid deelw. van 't vero. voltegen: geheel afgewerkt, voltooid), bn.: het in top - paleis der hemelen, (Vondel).
- Voltoeën**, ik heb -tooid: het werk -, vol-eindigen, geheel afmaken; -ing, v. gmv.
- Voltrekken**, ik -trok, heb -trokken: een huwelijk -, sluiten, doen aangaan; een vonnis -, uitvoeren; -ker, m. -s; -king, v. -en.
- Volubel** (buigzaam, lenig, vlug, rad), bn.
- Volubiliteit** (het volubel-zijn), v. gmv.
- Voluit** (ten volle), bw.: zijn naam - schrijven.
- Volume** (omvang, inhoud), o. gmv.
- Volumen** (boekdeel), o. volu'mina.
- Volumineus** (groot van omvang, uit vele boekdelen bestaande; dik, lijvig, veel plaats innemend), bn.; -zer, -t.
- Voluntaris'me** (de leer v. d. wil), o. gmv.
- Volurte** (bouwkw. wring of krul, sieraad aan het kapiteel van Ionische zuilen), v. -s.
- Volvaardig** (geheel gereed), bn. en bw.: - ten strijde gaan of zijn, ook: bereidvaardig, gaarne; -er, -st; -heid, v. gmv.
- Volvoeren** (uitvoeren, volbrengen), ik heb -voerd; -der, m. -s; -ing, v. gmv.
- Volwas'sen** (den vollen wasdom bereikt hebbende), bn.: een - knaap, een - meisje.
- Volwerpen** (zoolang er iets inwerpen, tot het vol is), ik wierp -, heb -geworpen: een kuil -.
- Volwich'tig** (het volle gewicht hebbende, vooral van munten), bn.
- Volz'lig** (zeer gelukkig, zeer zedig), bn.
- Vol'zee** (zeer hoog getij), v. gmv.: bij -.
- Vol'zin** (spraak. een volledig in woorden uitgedrukte gedachte), m. -zinnen.
- Vomeeren** (braken, overgeven).
- Vomitie'f** (braakmiddel), o. -tieven.
- Vond**, m. -en: een aardige -, vinding, uitvinding, verzinsel, list; een gelukkige -.
- Von'del** (losse plankbrug), m. vondels, ook: Vonder; zie Vlonder.
- Vondelliaansch** (in den trant van onzen dichter Vondel, 1587-1679), bn.
- Von'deling**, m. en v. -en: voor het vr. ook -e: dit meisje is een -e, d. i. gevonden kind; het kind werd te - gelegd, d. i. te vinden.
- Von'delingshuis** (tiefdehuis voor vondelingen), o. -huizen.
- Von'der**, m. vonders; zie Vlonder, Vondel.
- Vondst** (het vinden, het gevondene), v. -en.
- Vonk** (vuursprank), v. vonken: het regende bij aien brand -en; fig. een - van genie, greintje, sprankje.
- Von'kelen** (vonken schieten, verspreiden), het heeft gevonkeld: het vuur vonkelt in de smidse; de vijfde stooft vonkelt niet, het is een steenen, (C. O.); zie Fonkelen.
- Von'ken** (vonken afgeven, beginnen te branden), het heeft gevonkt.
- Von'nis** (gewijsde, rechterlijke beslissing), o. -sen: een - vellen, een - uitspreken; een - strijken, eig. doen vallen nl. op het hoofd van den beschuldigde; een vrijsprekend -.
- Von'nissen**, ik heb gevonnist: de dief werd gevonnist, er werd een vonnis over hem uitgesproken; -sing, v. gmv.
- Vont** (doopvat), v. vontan: een koperen -, een marmereen -, doopvont.
- Voogd** (verzorger, toezien), m. -en: een toeziende -, optredend, als de voogdontbrekt.
- Voogd** (leider, hoofd), m. voogden: een vloot -, een slot -, een kerk -, -bestuurder.
- Voogdes**, v. voogdassen: de moeder is de - der kinderen na 't afsterven des vaders.
- Voogdij'** (macht, gezag als voogd), v. -en.
- Voogdij'schap** (waardigheid van voogd), v. -schappen: eerste - van Maximiliaan (1482).
- Vools** (Fr. voix, stem: zangwijs), v. vooizen: een oud lied op een aangename -. Vl.
- Voor** (groef, ploegsnede), v. voren, fig. rimpel in 't voorhoofd; ook Vore,
- Voor** (voordat, eerdad), vgw.: hij kwam, - ik er was; gij zijt er, - gij het weet.
- Voor**, vz.: de boom staat - het huis; het was vóór 1600; het is kwartier voor 12.
- Voor** (begrip van plaats of tijd), bw.: hij woont -, en ik achter; hij komt je -; die klok loopt -; - en na zag men dat gebeuren.
- Voor**, bw.: vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op voor, in de bet. van vooruit, eerst, aan de voorzijde), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt voor vastgeschreven in de onbepaalde wijs en in het voltooid deelw., b.v. voor'komen en voorko'men, voor'ge'komen en voorko'men; vergel. voor'spellen en voorspel'len, voor'zeggen en voorzeg'gen.

Voor (wat ten gunste van iets is), als zn. o.: het — en tegen van een onderneming; men overwoog het — en tegen.

Vooraan (in de eerste rij), bw.: hij stond vooraan; —zitting, v.: zij beminnen de —zitting bij de maaltijden, Matth. 23:6.

Vooraf (van te voren, eerst), bw.; —gaan (eerst plaats hebben), is —gegaan: een proces zal wei —gaan; —gaand (eerder); de —gaande bepalingen, een —gaand onderzoek.

Voorafbeelding, v. gmv.: het O. Testament, was een — van de vervulling in het N. Testament, d. i. een voorbereiding en voorzegging in beelden en figuren, in personen en zaken.

Voorafpraak (toespraak als inleiding), v. —spraken; zie Proloog.

Vooraf (bovenal), bw.: kom — spoedig.

Vooraleer (eerdat), vgw.: ik ga niet naar bed, — de jongen thuis is.

Vooralsnog, bw.: ik zal — niet beslissen vooreerst, voor 't oogenblik.

Voorarbeid (voorbereidend werk), m. gmv.

Voorarm (onderarm), m. —armen.

Voorarrest (voorloopig arrest), o. —arresten, zie Preventief.

Vooravond, m. —en: het was in den —, het begin van den avond; de — van het Kerstfeest, eig. de avond, bij uitbr. één dag of meer te voren, fig. wij staan aan den — van groote gebeurtenissen, deze zullen spoedig plaats hebben; de — der Revolutie, tijd, onmiddellijk vóór de Fr. Rev., d. i. vóór 1789.

Voorbaat, v. gmv.: in de — zijn, voorafzorgen voor iets, voorkómen; ontvangst bij — mijn dank, vooraf, van te voren; zie Voorraad.

Voorbarig (vroeger: voornaam, uitmuntend, voortreffelijk; thans: onbedacht, niet goed overdacht, te haastig, onbezonnen, onbesuisd), bn. en bw.: een — man, een — antwoord; dan moet uw vriend maar niet zoo — antwoorden, —er, —st; —heid, v. —heden.

Voorbedacht (vooraf overlegd, opzettelijk), bn.: met —en rade; —elijks, bw.: —heid, v.

Voorbede (voorspraak), v. —beden.

Voorbeding, o. —en: onder —, voorbehoud.

Voorbeduiden (te voren aanduiden), het heeft —beduid; —ing (voorteekenen), v. —en; —sel (afschaduwing, ook voorteekenen), o. —s.

Voorbeeld (iets, dat kan nagemaakt of nagedaan worden; iets, waarnaar men zijn werk of zijn gedrag inricht), o. voorbeelden: ten — strekken, hij is een —; dat is zonder —, weerga, fig. daad, die uitlokt tot navolging: neem een — aan uw broeder; spreekw. Leeringen wekken, —en trekken; —voorbeeldloos, bn., —loozter, meest —.

Voorbeeldig (navolgenswaard), bn. en bw.: een — gedrag, —er, —st; —heid, v. gmv.

Voorbehoedmiddel (beschermend middel), o. —middelen: een — tegen cholera.

Voorbehoedsel (voorbehoedmiddel), o. —s, —en: vaccine is een — tegen de kinderziekte.

Voorbehoud, o. gmv.: iets onder — mededeelen, zeggen, schrijven, d. i. onder restrictie, niet als absoluut zeker, zonder voor de volle waarheid in te staan.

Voorbehouden (voor zich houden, afzonderen, bewaren), ik behield —, heb —behouden, zich —: ik wil mij die rechten —, ze niet afstaan, voor mij houden; zie Reserveeren.

Voorbereiden (klaarmaken), ik bereidde —, heb —bereid: iem. tot een examen —; iem. op iets —, hem gaandeweg op de hoogte

stellen; —ing (het voorbereiden), v. —en.

Voorbericht (voorrede), o. —berichten.

Voorbeschikken (vooraf bepalen), ik beschikte —, heb —beschikt; —king (uitverkiezing, predestinatie), v. gmv.

Voorbestemmen (vooraf bestemmen, voorbeschikken), ik bestemde —, heb —bestemd.

Voorbidden (R.-K. de gebeden inleiden), ik bad —, heb —gebeden; —bidder, m. —s.

Voorbidding (het voorbidden, voorspraak, gebed ten voordeele van), v. —en.

Voorbij, bw.: het uur is —, om; dan is ons leed —, gedaan.

Voorbij, v.z.: het ging — ons raam, langs.

Voorbij, ook als bn.: —e dingen.

Voorbij, bw. v. richting of tijd, 't welk uitdrukt dat iets langsggegaan is, al verder is; dit bw. vormt het eerste lid van scheidbare samen-gest. w.w. waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met te) en die der volt. deelw. aaneengeschreven worden, als: voorbijgaan, —praten, —streven, —varen, —vliegen, —wandelen, —zeilen, —zweemen, b.v. ik doe mijn best om hem — te zweemen, ik ben hem voorbijgezwommen; van deze composita vindt men er onder de titelwoorden.

Voorbijgaan (eig. ergens langs gaan, iets passeeren), ik ging —, ik ben —gegaan, fig. een gelegenheid laten —, ongebruikt laten; iem. bij b.vordering —; in het —, terloops;

—gaand (niet blijvend of durend), bn.: —leed, dat is van —en aard; —gang (het voorbijgaan), m. gmv.; —praten (te veel zeggen), ik praatte —, heb —gepraat: zijn mond —, zeggen, wat men had moeten zwijgen; —streven (zijn krachten inspannen om een ander voorbij te komen), ik streefde —, ben —gestreefd: de Engelschen wilden ons in de 17e eeuw — op 't gebied v. d. handel.

Voorbode (voorlooper), m. en v. —boden: men beschouwde een komeet als een — van naderend leed, voorteeken.

Voorburg, m. —burgen: men wordt ten — uitgedreven, (Bild.), versterkt buitenwerk.

Voorchristelijk (vóór Christus zijnde of levende), bn.: de —e tijden, de —e volken.

Voord, —e (waardbare plaats in beek of rivier), v. voord: een — doorsneed den weg, (Staring), ook: Voort, vgl. Brededevoort, Westervoort.

Voordacht (voorafgaand overleg, opzet), v. gmv.: ik deed het, zei het met —, zonder —, d. i. al of niet opzettelijk.

Voordeel (winst, nut, profijt), o.: elk zoekt zijn —; doe uw — met deze ondervinding.

Voordeelig, bn. en bw.: een —e koop, winstgevend, —er, —st; —heid, v. gmv.

Voordeur (straatdeur), v. —deuren; —de-wind (gunstige wind), m.: zij zeilden met een — de haven uit; —dewind, bw.: hij zeilt —, met gunstigen wind, fig. het gaat hem —, voorspoedig; —dezen (eertijds, vroeger), bw.; —diemen (aan tafel rond dienen), ik heb —gediend: deze dienstbode zal aan den feestdich —, de spijzen rondbrengen, aanbieden; —dochter (dochter uit een vroeger huwelijk), v. —s; —doem (eerst doen, opdat een ander het na zal doen), onr. ik deed —, heb —gedaan: de kinderen leeren ook van —; hij kan zich goed —, zich net presenteren; zegsw. goed voorgedaan is half verkocht, de waren, die mooi zijn uitgesteld, trekken spoedig koopers; een servet —, voorbinden, om-doen; —dracht (daad van voordragen); voor

te dragen stuk), v. -en: *dit meisje heeft een goede* -, zij reciteert goed; *dat zijn aardige -en*; verder: *hij stond als eerste op de* -, officieele lijst van candidaten; -**dragen**, ik droeg -, heb -gedragen: *een gedicht* -, opzeggen, reciteeren; *zij zullen hem ter benoeming* -, voorstellen.

Vooreerst (in de eerste plaats), bw.: - *moet ik je dit opmerken*; - *blijf je nog op deze school*, in den eerstkomenden tijd, voorloopig.

Voor'einde (het zich voornamelijk bevindend einde), o. -n; -**gaan** (vóór iem. gaan), ik ging -, ben -gegaan: zegsw. *goed - doet goed volgen!* *plicht moet* -; onderwijzers moeten hun leerlingen - in het goede, het voorbeeld geven; -**gaand** (voorafgaand), bn.: *de -e les*, *de -e week*; een - hoofdstuk, vorig, vroeger: -**gang** (voorbeeld), m. gmv.: *op uw* -; -**ganger** (iem., die voorgaat), m. -s: *hij is de - der gemeente*, leider; *deze heer was hier in 't dorp mijn* -, ik ben hem in het ambt opgevolgd: -**gangster**, v. -gangsters; -**gebed** (gebed, dat voorafgaat), o. -en; -**gebergte** (kaap, landpunt), o. -n; -**geborechte** (plaats, waar de zielen der rechtvaardigen nan het Oude Verbond de komst van den Messias afwachten), o. gmv.: -**gemeld**, -**genoemd** (bovengemeld), bn.: -**gerecht** (eerste gerecht), o. -en: *zalvdiende als* -, inleidend gerecht; -**geslacht** (voorouders), o. -en; -**gestoelte** (eeregestoelte), o. -n; -**gevallene** (het gebeurde), o. gmv.; -**gevel** (voorzijde van een huis), m. -s, scherts. *hij heeft een flinken* -, d. i. neus, gmv.; -**geven** (voorwenden), ik gaf -, heb -gegeven: -**geving** (bewering), v.: -**geven** (bij een spel of wedstrijd den zwakkeren eenige punten vooruitgeven, vóór het spel begint), ik gaf -, heb -gegeven; -**gevoel** (ingeving, dat iets zal gebeuren), o. gmv.: *een - van naderend leed*; -**gift** (wat men voor geeft bij een wed'ven), v. -giften.

Voor'goed (voor altijd), bw.: *nu is hij - geslagen*, op afdoende wijze, bepaald, stellig.

Voor'grond (het voorste gedeelte b.v. van een v'akte, een schilderij), m. -en: *de - van het tooneel*; zegsw. *op den - treden als eerste* optreden; *zich op den - stellen*; *ik stel dit op den -*, zie Achtergrond: -**hamer** (grootte smidshamer), m. -s: -**hand** (voorstedeel der hand, de vingers), v. -en: zegsw. *wie zit op de -?* kaartspel, wie mag het eerst spelen: -**hand** (de twee voorbeenen v. e. paard), v. gmv.

Voorhand'en (aanwezig, in voorraad), bw.: *dat boek is -*: die goederen zijn niet -, *de - voorraad*; *fig. er is nog tijd* -, veel tijd is -, ter beschikking.

Voor'hand'sch, bn.: -*e titel*, allervoerste of verkort titel v. e. boek, zie Fransche titel.

Voor'hang (gordijn), m. -en: *de - des tempels*, ook: Voor'hang'sel, o. -s, zie b.v. Matth. 27: 51; -**hangen**, ik hing -, heb en ben -gehangen: *de gordijnen* -; zegsw. *hij hangt voor op die sociëteit*, is als lid voorgesteld: -**hangsel** (voorhang), o. -s, -en: -**haven** (voorstedeel eener haven, vlucht-haven), v. -s; -**hebben** (vóór het lijf hebben of dragen), onr. ik had -, heb -gehad: *een schort* -; *gij hebt den verkeerde voor*, vergist u in den persoon; *ik heb het goed met u voor*, bedoel.

Voorheen (vroeger), bw.: - *was alles*

goedkoop, in vervlogen tijden, eertijds.

Voor'historisch (aan de historie voorafgaande), bn.: *in -e tijden*, vóór de schepping van den mensch; - bet. ook vóór den aanvang van de geschiedenis van eenig volk of van eenigen stam; men onderscheidt voor ons land: het steenen tijdperk; het bronzen tijdperk, aanvangende ± 1000 v. C.; het ijzeren tijdperk, aanvangende ± 600 v. C. tot 100 v. C.

Voor'hoede (voorstedeeling van een voortrukkend leger), v. -n, mv. w. i. g., zie Achterhoede; -**hof** (voorplein, voorplaats), o. en m. -hoven: *Petrus verloochende zijn meester in het of den - van Pilatus*, zie A'trium; -**hoofd** (deel van het hoofd boven vóór, nl. tusschen haren en wenkbrauwen), o. -en; -**hoofdsbeen**, o. -beenderen; -**houden** (voor iem. houden, fig. voorstellen), ik hield -, heb -gehouden: *iemand het goede* -, ik zal hem zijn slecht gedrag -, onder het oog brengen; -**hout** (klein bosch vóór een grooter, voorste deel van een bosch), o. gmv.: meest, Voorhout: *het Haagsch* -, titel van een bekend gedicht van Huygens' (1622); -**huis** (voorstedeel v. e. woning), o. -zen.

Voor'in, bw.: *ik sliep - (bed)*; *mijn vader zat - (rijtuig)*; *hij kwam* -, langs den voorkant, de voordeur.

Voor'in'genomen (voortiesde of tegenzin hebbend), bn.: *een onderwijzeres mag niet - zijn ten opzichte van eenig kind*, partijdig.

Voor'jaar (lente), o. -jaren.

Voor'jaarsbloem (lentebloem), v. -en; -**koorts** (koorts, die in het voorjaar heerscht), v. -en; -**mantel** (mantel van lichtere stof, om in het voorjaar te dragen), m. -s: -**morgen** (lentemorgen), m. -s; -**nachtevening** (begin van de lente, op 23 Maart, als wanneer de zon om 6 uur open ondergaat), v. -en; -**opruiiming** (handel, verkoop tegen lagere prijs van de overgebleven wintergoederen), v. -en; -**regen** (lenteregen), m. -s; -**reis** (handel reis in het begin van 't jaar), v. -reizen: -**veiling** (publieke verkoop in den lentetijd), v. -en; -**weder**, -**weer** (lenteweer), o. gmv.; -**ziekte** (ziekte, die in het voorjaar heerscht, b.v. influenza), v. -n: -**zitting** (zitting of vergadering van de Staten of van de Kamers in het voorjaar), v. -en.

Voor'kamer (kamer vóór in 't huis, aan weg of straat), v. -s; -**kant** (de voorzijde v. iets), m. -en; -**kauwen** (voor een kind h. v. kauwen), ik kauwde -, heb -gekauwd: fig. iem. iets woord voor woord voorzeggen: *men moet hem ook alles* -, hij mist verstand; -**kennis** (medeweten), v. gmv.: *met en zonder - der ouders*; *buiten -*, vooraf-weten; -**keur** (verwant met kiezen), v. gmv.: *ik vraag de -*, nl. de voorhand bij het huren van een huis: *ik lees bij -*, vooral gaarne; -**kind**, o. -eren: *dit meisje is een -*, nl. uit een vroeger huwelijk; -**komen** (naar voren komen), ik ben -gekomen: *kom eens - (winkel)*; *hij moet -*, verschijnen voor den rechter; -**komen** (gebeuren, geschieden), het kwam -, is -gekomen: *zoo iets komt meer* -; *dat komt mij vreemd, verdacht* -, lijken, toeschijnen; -**komen** (uiterlijk), o. gmv.: *iem. van een gunstig -*.

Voor'k'omen (heletten), ik -kwam', heb -ko'men: *wij zullen dat -*, verhlidren, verhoeden; -**ing**, v. gmv.: *ter - van ongelukken*.

- Voor'komend** (z. opdoende, z. voordoende), bw.: bij -e gelegenheden.
- Voor'komend** (hulpvaardig, vriendelijk), bn. en bw.: een - bediende, iemand - behandelen, zij sprak -, minzaam; -er, -st; -heid (hulpvaardigheid, minzaamheid), v.
- Voor'koop** (koop, vóór de markt begonnen is), m. -koopen, zie Opkoop; -laatst, bn.: in den -en regel, in den -en nacht, op één na den laatsten; -land (een in zee uitstekende punt lands, ook: oningedijkt land, buitenpolder), o. gm.v. fig. als soldaat naar Indië, dat is je -! bestemming, lot, daar zul je toe komen; -lang (sedert lang), bw.: ik ken hem -; -last (scheepst. last aan de voorzijde v. e. schip), m. gm.v.; -laten (laten voorgaan), ik liet -, heb -gelaten: iem. bij een dokter -.
- Voorle'den** (verleden), bn.: - Vrijdag; als zn. o.: zij verwijt gaarne in het -.
- Voor'leder**, -leer (leer aan het voorste deel van iets d.v. van een schoen), o. gm.v.: het - was losgegaan; -leggen (eig. vóór iem. leggen, toonen, onder zijn oog of aandacht brengen), ik legde of leide -, heb -gelegd of -geleid: de referendaris heeft den minister dat stuk -gelegd; -lezen, ik las -, heb -gelezen: een verhaal -, een boek -, lezen ten aanhooren van een ander: -lezer, m. -s: hij is - in de Hervormde kerk; -lezing, v. -en; -liechten, ik heb -gelicht: ik zal je - met een lantaarn, voorgaan, fig. de wetenschap zal ons hier -, onderrichten, den weg wijzen; -lichting (het voorlichten, fig. opheldering, onderricht), v. gm.v.; -liefde (vooringenomenheid), v. gm.v.; -lijk (het tegenovergestelde van achterlijk), bn.: enkele -e knapen, die al halve laarzen hebben, (C.O.), vroeg ontwikkeld; de -ste kostanjeboom (in de lente), C.O., -er, -st: -loop (eerste aftreksel b.v. van brandewijn of jenever, geestrijk vocht), v. gm.v.; -loopen (vooraf-, vooruitloopen), ik liep -, ik heb en het is voorgelopen: ik zal -, een horloge kan -; -looper (voorbode), m. -s: Joannes de Dooper was de - van Christus; -looper (een groote blokschaaf, die een fijnere schaaf voorafgaat), m. -s.
- Voorloop'pig** (voorafgaand), bn. en bw.: een - contract, een -e aankondiging: de -e regering, die nl. nog niet vast is: alles blijft -, zooals het is, voorshands, tijdelijk, vooreerst.
- Voor'maals** (eertijds, voorheen), bw.
- Voor'ma'fig**, bn.: een - officier, de -e koning, de -e bewoner, vroeger, vorig.
- Voor'man** (man, die vóór een ander staat, zit, enz.), m. -mannen: mil. ieder moet op zijn - staan, juist achter; fig. de - zou wel lossen worden, (C.O.), nl. de oude voortand: zegsw. iemand op zijn - zetten, tot zijn plicht brengen, duchtig onder handen nemen, op zijn plaats of op zijn nummer zetten als een gedrild soldaat; fig. leider, leidsman; -mast (de voorste mast), m. -en, zie Fokkemast.
- Voor'meld'** (boven of te voren vermeld), bn., zie Voornoemd.
- Voor'meten**, ik mat -, heb -gemeten: men heeft mij de granen voormeten, voor mijn oogen, in mijn bijzijn gemeten.
- Voor'middag** (morgenuren tot den middag), m. -middagen: de - duurt van 9-12 uur.
- Voor'm** (zoetwatervisch van het geslacht der karpers), m. -s: in ons land vindt men den blanken - of gewonen - en den ruis- of riet-; ook Voren.
- Voor'naam** (doopnaam), m. -namen: zeg uw familienaam of van en uw voornamen.
- Voor'naam'** (aanzienlijk, belangrijk), bn.: een - handelshuis; een -name familie; -namer, -naamst; zn., hij gaat om met de -sten der stad, notabelen.
- Voor'naamwoord** (spraakw. woord, dat in de plaats van een naam van een persoon of zaak wordt gebezigd), o. -en: ik, wij, enz. is een -; er zijn zes of zeven soorten van -en.
- Voor'nacht** (de eerste uren van den nacht), m. -nachten: de - eindigt te middernacht.
- Voor'namelijik** (hoofdzakelijk, vooral, in de eerste plaats), bw.
- Voor'nemen** (plan, besluit, ontwerp), o. -s.
- Voor'nemen** (besluiten, plan hebben), ik nam -, heb -genomen: zich iets vast -.
- Voor'nemens** -zijn (van plan zijn, het plan hebben), ik ben -, ik was -.
- Voor'noemd'** (hovengenoemd), bn.: Burgemeester en Wethouders -; als zn.: -e (persoon), m. en v. -n.
- Voor'noen** (voormiddag), m. gm.v. V.
- Voor'oefening** (voorbereidende oefening), v. -en.
- Vooron'der** (scheepst. voorroef), o. -s: wij zaten in het -, kamerje onder de voorplecht.
- Vooronderstel'en**, ik heb -ondersteld: laten wij -, dat gij gelijk hebt, de mogelijkheid aannemen: -ling, v. -en: van een - uitgaan, zie Hypothese.
- Vooroor'deel** (voorbarig oordeel), o. -en: die man zit vol -en, eigenzinnigheden; tegen iemand een - hebben, antipathie.
- Voorop'** (aan de voorzij, vooraf), bw.: vormt met w.v. scheidbare samenstellingen, de leden der onbep. wijs (behalve met te) en van het voltooide deelw. worden aaneengeschreven, als: vooropgaan, -loopen, -rijden, -stellen, -zetten, b.v. ik zal vooropgaan (om voorop te gaan), hij is -gegaan; -stellen (als waar aannemen, als grondig doen gelden), ik stelde -, heb -gesteld: ik stel eerlijkheid en goede trouw in onze onderhandelingen -; -zetten (vooruit vaststellen, vooropstellen), heb -gezet.
- Voor'ouderlijk** (afkomstig van, betrekking hebbende op de voorouders), bn.: -e zeden, -e begrippen, van de voorouders, ouderwetsch.
- Voor'ouders**, -ouderen (voorvaders), m. mv.
- Voor'o'ver** (naar de voorzij hellend, naar voren), bw.: vormt met w.v. scheidbare samenstellingen, de leden der onbep. wijs (behalve met te) en van het volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: vooroverbuigen, -bukken, -hangen, -hellen, -houden, -leggen, -liggen, -leunen, -staan, -vallen, -zakken, -zitten: de bet. dezer composita blijkt uit die hunner grondwerkwoorden.
- Voor'overlijden** (het vroeger sterven), o. gm.v.: bij - van de kinderen erfde de weduwe.
- Voor'pand** (voorstuk van een jas), o. -en; -plaats (plein voor een huis, een kasteel), v. -en, zie: Achterplaats en Binnenplaats; -plecht (vast dek aan de voorzijde van een rivierschip), v. -en; -plein (plein vóór een aanzienlijk gebouw), o. -en: het - van een kasteel; -poort, v. -en: de - kraakt, en buigt, en valt, (Bild.), de poort van het buitenwerk, ook eerste of buitenste poort;

—**poot** (voorste poot), m. —en: dit hondje loopt netjes op zijn —pooten; —**portaal** (vóórvingang), o. —portalen; —**post** (vóór-uitstaande schildwacht), m. —en; —**posten-gevecht**, o. —en; —**postenlinie**, v. —liniën.
Voorpraten (iemand pratende doen weten, wat hij zeggen of gelooven moet), ik praatte —, heb —gepraat: iemand iets —; —**predi-ken**, —**preken** (vermanen, voor oogen houden), ik heb —gepredikt, en —gepreekt; —**proef**, v. —ven: Wat X. van goeden smaak zat vinden, Behoeftide — van zijn vrienden, (St.), d. i. voorafgaand proefje, voorsmaak; —**proe-ven** (vooraf proeven), ik heb —geproefd; —**proever**, m. —s; —**raad** (wat voorhanden is), m. —raden: groente, fruit in — hebben, er van voorzien zijn; wij hebben onzen — aardappelen opgegaan, provisie; ik zeg u dit bij —, in de voorbaat, van te voren; de pikewer had zich bij — geuroken, (C. O.), van te voren; —**raadschuur** (bewaar-, berg-plaats), v. —schuren, fig. Sicilië was de — van Italië; —**raam** (raam, in den voormuur van een gebouw), o. —ramen; —**ra'dig** (in voor-raad zijnde), bn.: de —e goederen, germ.; —**rang** (voorgang in rang), m. gmv.: hij nam den — in, den eersten rang; zij streden om den —, eereplaats; dit gerecht verdient den —, d. i. voorkeur; —**recht** (privilegie, gunst), o. —en; —**rede** (inleidende rede), v. —redenen: wie heeft de — van dit boek geschreven? voorbericht, inleiding; —**rekenen** (voorcijferen, fig. verklaren), ik heb —gerekend: ik zal je de onkosten eens —; —**rijden** (vóór een ander, of voorop rijden), ik reed —, heb —gereden; ook, iem. bij 'rijden voorkomen; —**rijm**, o., zie Rijm; —**schans** (buitens-chans), v. —en; —**schieten** (fig. geld leenen), ik schoot —, heb —geschoten, zie ook Voor-schot; —**schijn** (te), bw.: te — komen, zich laten zien; te — brengen, aan den dag; —**schip** (het voorste deel van een schip), o. gmv., zie Achterschip; —**schoen** (voorste deel van een schoen), m. —en: een paar nieuwe —schoenen; —**schoot** (boezelaar), o. —en; —**schot** (verwant met voorschieten: voor-geschoten of nog te verdienen geld), o. —ten: hij gaf mij een — van duizend gulden, schoot mij dit geld voor, dat later zou verrekend worden; wij hebben geld op — genomen; in — zijn, nog geld te-goed hebben; —**schotbank** (bankinstelling, welke geld voorschiet tegen bepaalde rente), v. —en; —**schre'ven** (boven-gemeld), bn., ook: Voorn oemd; —**schrift** (eig. schrift, dat als voorbeeld moet dienen), o. —en, fig. dat is e. — voor allen, richtsnoer, les, gebod; —**schrijven** (schrijvende voordoen), ik heb de kinderen —geschreven; fig. ietster navolging stellen, gebieden: iemand de wet —, iemand zijn gedrag —; —**ing**, v. gmv.
Voorshands (eig. tijd, die voor de hand ligt: vooreerst, voorloopig, thans, nu), bw.: laten wij — tevreden zijn.
Voor'slaan (voorstellen), ik sloeg —, heb —geelagen: ik zal hem dit plan —; —**slag** (voorstel), m. —slagen: iemand een — doen, een — aannemen; —**slag** (klik, slag, eenige minuten vóór het slaan der klok), o. —slagen: daar slaat het —; ook muz.: korte noot vooraf; —**maak** (proefje), m.: dit geeft u een — van uw toekomstig geluk, —je, o. gmv.; —**snijden** (vooraf of eerst snijden, vleesch snijden aan een gastmaal), ik sneed —, heb —ge-

sneden: het vleesch —; —**snijder**, m. —s; —**snijmes**, o. —sen; —**snijvork**, v. —en; —**span** (tweetal voorste paarden), o. —nen; —**spel** (muz. preludeum), o. —en; —**spel** (toon. voorafgaand spel), o. —en: het — v. Gijsbrecht v. Aemstel telt 62 verzen, fig. aller-eerste begin: dat was het — der grootte Fran-sche revolutie, wat er aan voorafging, wat haar inleidde; —**spelder** (morsdoekje), m. —s; —**spelen**, ik heb —gespeeld: een wijsje —, een pianostukje —, d. i. spelende voordoen; —**spellen** (laten hooren, hoe gespeld moet worden), ik heb —gespeld: een woord —.
Voorspellen (voorzeggen, vooraf aankon-digen), ik —spelde, heb —speld: Christus —spelde den ondergang van Jeruzalem; —**ling** (profetie, voorzegging), v. —lingen.
Voorspiegelen (als in een spiegel laten zien), ik heb —gespiegeld: iem. groote win-sten —, voor oogen stellen, doen gelooven aan; zich iets —, bij zich zelf allerlei schoone ge-dachten opwekken, luchtkasteelen bouwen.
Voor'spijs (gerecht, dat het eigenlijke diner inleidt, vooraf-spijs), v. —spijzen, zie Entrée.
Voor'spoed (geluk, welvaart, goede gang van zaken), m. gmv.; zie Succes.
Voorspoe'dig (gelukkig), bn. en bw.: een —e tocht, Rembrandt's —e reis; — opgroeten.
Voor'spook, o. —spoken: een komeet was een — van onheil, aankondiger, voorafgaand teek-en, voorbode van naderend ongeluk, van oorlog, van rampen, enz.; —**spraak** (ver-dediger), m. en v. —spraken: hij of zij zal mijn — zijn; (het voorspreken), v. gmv.: uu — zal mij helpen; —**spreken** (eig. iem. iets voor'zeggen, fig. voor hem spreken, hem verdedigen), ik sprak —, heb —gesproken; —**spreker**, m. —s; —**sprong** (sprong vooruit), m. —en: zegsw. een — hebben, op den weg een eind vooruit-zijn; dat geeft hem een heelen —, voordeel; —**staan**, ik stond —, heb —gestaan: laat u niet te veel — op uw geboorte, dunken, er trotsch op zijn; het staat mij —, nl. voor den geest, ik herinner mij; —**stad** (buitenwijk eener stad, eener groote stad), v. —steden: Wijk is de — van Maas-tricht, de —steden van Parijs; —**stand** (be-scherming, steun, onderhouding), m. gmv. w. i. g.; —**stander** (bevoordeeraar, beschermer), m. —s: een bestist — van goed onderwijs; —**ste** (meest vooruit-staande), bn.: de — vinger, als zn. m. en v.: de — zijn, eerste: hij is altijd Haantje de —, nl. de belhamel; —**steek** (platte naaisteek, rijgsteek), m. —steken; —**stel** (voorslag), o. —stellen: een — doen, zijn — is verworpen; wisk. opgave: een meetkundig —; hebt gij uw algebra-voor-stellen af? —**stel** (eerste preek van een jong predikant, gehouden voor professoren, familie en genoodigden), o. gmv.: zijn — doen; —**stel-len**, ik heb voor'gesteld: ik stel mij voor, morgen op reis te gaan, plan hebben: iem. iets —, aan zijn beslissing onderwerpen; David is hier voor'gesteld als een harpspeler, afge-beeld; zich iets —, voor den geest stellen, van plan zijn; ook, iem. —, inleiden in een gezelschap, introducereeren, in kennis brengen; —**stelling** (afbeelding, nabootsing), v. —en: zich geen — van iets kunnen maken, zich iets niet kunnen denken; —**stelling** (opvoering van een tooneelstuk in een schouwburg), v. —en; —**stemmen** (zijn stem vóór iets of iem. uitbrengen), ik stemde —, heb —gestemd

men kan voor- of tegenstemmen; — **stemmer**, m. —s, zie Tegenstemmer; — **stevan** (scheepst. voorste punt of voorpunt van een schip), m. —s; — **stoot** (stopwas, maagdenwas), v. gmv.; — **stoot** (allereerste stoot in een biljartspeel), m. —en; — **stuk** (toon. voorafgaand stuk), o. —stukken: een blijspelletje zal als — dienen, voorafgaande comédie.

Voort (vooruit, verder), bw.: dit bijw. vormt als eerste lid een groot aantal scheidbaar samengest. w.w., waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met te) en die van de volt. deelwoorden aaneengeschreven worden; hun getal is te groot, om ze hier alle op te nemen; de bet. dezer composita blijkt in den regel uit die der grondwerkwoorden, als: voortarbeiten, —boomen, —brengen, —drijven, —duren, —kankeren, —maken, —planten, —rukken, —sleepen, —sleuren, —spoeden, —woekeren, —zetten, —zweepen, b.v. je zult wel voortarbeiten, ik verzoek je voort te gaan, hij werd voortgesleept.

Voort! tw. d. i. weg! verder!

Voortaan (in het vervolg), bw.: nu, — opgelet! gij moet — beter toezien.

Voortand (snijland), m. —tanden.

Voortboomen (scheepst. een schip met den vaarboom vooruitduwen), ik boemde —, heb —geboemd; — **brengen** (het aanzijn geven, opleveren, geven), onr. ik bracht —, heb —gebracht; — **brenger** (iem., die iets het aanzijn geeft of doet ontstaan, b.v. de werkmán, de boer, de arbeider), m. —s; — **brenging** (productie, verbouwing, ver'aardiging, het voortbrengen), v. gmv.; — **brengingskracht** (kracht, om iets voort te brengen), v. gmv.; — **brengingsvermogen** (macht, om iets te doen ontstaan), o. gmv.; — **brengsel** (het voortgebrachte, het product), o. —s, —en: de —en op 't gebied van den landbouw; idem, op 't gebied van letterkundige kunst, beeldende kunst, enz.; — **drijven** (wegdrijven, verjagen; aanzetten, aanwakkeren), ik dreef —, of het dreef —, ik heb en het is —gedreven; — **duren** (aanhouden, blijven bestaan), het heeft —geduurd: — **ing**, v. gmv.: hij —ing, aanhoudend.

Voortdu'rend (aanhoudend), bn. en bw.: een — leven, lawaai, enz.: hij is — aan 't tijen, onophoudelijk; ik vergis mij —.

Voortduur (het voortduren), m. gmv.: bij —, gedurig, aanhoudend, w. g.

Voortteeken (aankondigend teeken), o. —en, —s: een noodlottig —, een bemoedigend —.

Voorttellen, ik heb —geteld: ik zal u het geld —, voor uw oogen tellen; — **ling**, v. gmv.

Voortgaan (verder gaan, doorgaan, voortzetten, vervolgen), ik ging —, ben —gegaan: met zijn werk —; — **gang** (voortuitgang, vordering, doorzetting), m. —en: — met iets maken, iets bespoedigen; het proces zal geen — hebben, zal niet verder aanhangig zijn.

Voortijd, m. —tijden: in den grietzen — der historie, de eeuwen vóór de historische tijden; zie Voorhistorisch.

Voortijds (eertijds, oudtijds, weleer), bw.

Voortijlen (zich ijlend verwijderen, al verder ijlen, voortsnellen), ik ijde —, ben —geijld: men zag den dief —; — **kankeren** (al verder door den kanker worden verteerd), het is —gekankerd, fig. het kwaad kankert al —, zie: Kankeren, Inkankeren, Verkankeren; — **maken** (zich haasten met hetgeen men doet), ik maak —, ik heb —ge-

maakt: wil je wat —! spoed maken; zich —, maken, dat men wegkomt.

Voortocht (voorhoede), m. —en: de — van het leger, den — aanvoeren, (Vondel). vero.

Voortplanten (vermeerderen), ik heb —geplant: het menschelijk geslacht heeft zich —geplant, vermenigvuldigd; het geloof —, verbreiden; liefde voor kunsten en wetenschappen —, aankweeken; een geluid kan zich —, verspreiden; — **ing**, v. gmv.: — des geloofs, zie Propaganda.

Voortreden (naar voren treden, voorwaarts treden, op den voorgrond treden), ik trad —, ben —getreden: laat de sergeants —.

Voortref'felijk (uitmuntend, uitstekend), bn. en bw.: een — boek, een —e school, — onderwijs, een —e gelegenheid, hij speelt —; —er, —st: —heid, v. —heden.

Voortrekken (verkiezen boven), ik trok —, heb —getrokken, fig. iemand —, begunstigen, de voorkeur geven: een der kinderen te veel —.

Voortrekker, m. —s: (Zuidafrik. naam van de kolonisten, die in 1836 in grooten getale de Kaapkolonie verlieten, om zich in de landen, thans bekend als Natal, Transvaal en de Oranjerivier-kolonie naar te zetten).

Voortrukken, ik heb en ben —gerukt: de troepen zullen —, voorwaarts marcheeren.

Voorts (verder, vervolgens, wijders), bw.

Voortsleepen (voorwaarts sleepen), ik heb —gesleept: de leeuw kan een volwassene rund —, wegsleepen, fig. zijn leven —, in ellende voortleven, zijn leven in kommer slijten; — **sleuren** (verder- of wegsleepen), ik heb —gesleurd: een last —, fig. hij laat die zaak maar —, doet haar niet af; — **spoeden** (zoeken spoeden), ik ben —gespoed: zich —, haast maken, ijlings of snel voortgaan; — **stuwen** (voorwaarts stuwen), ik heb —gestuwd: hij werd door de menigte —gestuwd, een —de kracht; — **stuwer**, m. —stuwers.

Voortva'rend (eig. voortgaand, fig. haastig, ijverig, driftig), bn. en bw.: de —e drift der jeugd, (C. O.); — te werk gaan; —er, —st; —heid (drift, spoed), v. gmv.

Voortvluchtig (op de vlucht in het buitenland), bn.: een — misdadiger, de kassier is —.

Voortwoekeren (zich steeds verder verspreiden), het heeft en het is —gewoekerd: die kinderziekte woekert —, tast ongemerkt vele kinderen aan; fig. het kwaad kan —.

Voortzeggen (aan anderen oververtellen), ik zegde of zeide —, heb —gezegd of gezeld: zegt het —! vertel of zeg het verder; — **zetten** (aanhouden, doorzetten, voortgaan met), ik heb —gezet; — **zetter**, m. —zetters; — **zetting** (vervolg), v. gmv.; — **zweepen** (eig. met zweepslagen voortjagen), ik zweepte —, heb —gezweept: door de wolven achtervolgd, ging hij zijn paarden —, fig. voortslingeren: winden en stroomen zweepten het schip —.

Vooruit (vooraf, van te voren, verder): dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w., waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met te) en de volt. deelwoorden aaneengeschreven worden; de bet. dezer composita blijkt uit die der grondwerkw., als: vooruitbestellen, —gaan, —komen, —snellen, —zien, b.v. we zullen ons diner — bestellen; hij deed zijn best, om de sleet vooruit te duwen, de knaap was vooruitgeend.

Vooruitgaan (vóórroepaan, voorwaarts gaan, vorderen), ik ging —, ben —gegaan:

de stadsbode ging -; je moet wat meer -; fig. beter worden, herstellen, in betere conditie komen: de zieke gaat wezenlijk -; zijn zaken gaan langzamerhand -; -**gang** (voortgaande beweging, fig. bloet), m.: er is geen - in dat door ijs bekleemde schip. fig. ik drink op den - uwer zaken; -**hebben** (vroeger of eerder hebben), ik had -, heb -gebad: hij heeft die som -gehad, boven of eer dan een ander; gij hebt bij hem iets -, hij is u genegen; hij heeft dit -, dit is in zijn voordeel; -**komen** (voorwaarts komen), ik kwam -, ben -gekomen: die koopman zal wel -; met dien knaap is niet - te komen. hij is hardleersch; hij zal op dat kantoor wel -, bevorderd worden, opklimmen; iem. -, verder komen dan een ander; -**snellen**, ik ben -gesneld: zijn gedachten snellen den tijd -, loopen vooruit; -**strevend** (het nieuwere en betere zoekend, brekend met sleur en eigenwaan), o. -en; -**zicht** (hoop, verwachting), o. -en: hij heeft het -, een mooie betrekking te krijgen; wij leven in het - op betere tijden; wat is uw - mooi; -**zien** (vroeger zien, fig. voorspellen), ik zag -, heb -gezien: nu en dan moeten wij eens -, in de toekomst zien.

Voorvader (stamvader, voorzaat), m. -vaderen, -s; zie ook: Aarts- en Patriarch.

Voorvaderlijk (aartsvaderlijk), bn.: een -kasteel, -e zeden, van of als de voorvaderen.

Voorval (gebeurtenis), o. -len: een zonderling -, -valletje, o. -s; -**vallen** (gebeuren), het viel -, is -gevallen: dat zal niet meer -, plaats hebben; -**vechter** (belhamel, vechtersbaas, kampvechter, kampioen), m. -s; -**vechtster**, v. -s; -**vertrek** (voorkamer), o. -ken; -**vinger** (wijsvinger), m. -s; -**vlak** (het naar voren gewende vlak), o. -ken: het - van een kubus; -**voegsel** (spraak. het voorgedragde, nl. een letter of lettergreep, welke de beteekenis van het woord wijzig), o. -s, z. Praefix.

Voorwaar (zeker waar, stellig waar, stellig, inderdaad, wezenlijk), bw.

Voorwaarde (voorafgaande beperking, beding), v. -waarden: welke - stelde hij? onder -, op -, zie Conditie.

Voorwaardelijk (onder voorwaarde), bn. en bw.: een -e toestemming; de bezetting gaf zich - over, op voorwaarde.

Voorwaardelijke wijs, v.: spraakk. wijze om de onwerkelijkheid of onmogelijkheid, het niet-bestaan van den inhoud der gedachte uit te drukken; zie Conditionalis.

Voorwaarts (vooruit), bw.: de troepen rukten -, zich - bewegen; -, marsch! z. ald.

Voorwaartsch, bn.: een -e beweging.

Voorwal (buitenwal), m. -wallen; -**wand** (voormuur), m. -wanden; -**wegen**, ik woog -, heb -gewogen: ik zal u de waren -, voor uw oogen wegen; -**wenden** (voorgeven), ik wendde -, heb -gewend: ongesteldheid -, valschelijk als reden opgeven: -**ing**, v. gmv.; -**wendseel** (uitvlucht), o. -s, -en; -**wereld** (de aarde, vóór de mensch er op geschapen was), v. gmv.: -**lijk**, bn.: -**lijke** dieren b.v. de mammoeth, de holenbeer, de holenhyena, het reuzenhert, de kroesharige rhinoceros, de aueros of de oeros, dit zijn enkele dieren uit de voorwereld; -**werk** (vóór-verschansing), o. -en, ook bij een boek: titel, voorplaat en voorbericht; -**werken**

(voordoën), ik heb -gewerkt; -**werp** (dat, wat men vóór zich waarneemt: zaak, ding), o. -en: een aantal -en van kunst, zaken; spraakk. het lijdend -, zinslid, b.v. ik sla den hond, ik maak een opstel; -**werpen** (tegenwerpen), ik wierp -, heb -geworpen: dit zal ik hem -, voor de voeten werpen, hem verwijten: -**ing**, v. gmv.; -**werpsnaam** (spraak. naam van eenig ding, van eenige zaak, van eenig voorwerp), m. -namen: de -namen zijn óf eigennamen óf soortnamen, zie ald.; -**werpszin** (spraak. bijzin, die den dienst verricht van voorwerp), m. -zinnen, b.v. ik hoop, dat gij slaagt; geef eere, wien eere toekomt; ik reken er op, dat gij komt; -**weten** (voorkennis), o. gmv.: dit is geschied zonder ons -; -**wind** (gunstige wind, van achter invallende wind), m, zie Voorde-wind; -**winter** (begin van den winter), m -s; -**zaal** (grote voorkamer, wachtzaal), v. -zalen, zie Antichambre; -**zaat** (voorvader, stamvader), m. -zaten, zie: Landzaat, Nazaat; -**zanger** (iem., die het gezang leidt), m. -s: dun weer deed hij den - der groote kerk na, (C.O.); -**zangersplaats**, v. -en; -**zeggen** (om na te laten zeggen), ik heb -gezegd, -gezeid: ik zal u dat woord duidelijk -: in de klas mag niemand -, een ander iets fluisteren: -**ger**, m. -s.

Voorzeggen (voorspellen), ik heb -zegd, -zeid: o tijden, vast -zegd, van groote schuldvergeving! (Da Costa); -**zegger**, m. -s.

Voorzegging (voorspelling, profetie), o. -en.

Voorzeker (zekerlijk, zeer stellig), bw.

Voorzet (eerste zet in 't spel), m. -zetten.

Voorzetsel (spraak. partikel, dat de betrekking uitdrukt tusschen twee begripwoorden: een betrekkingwoord), o. -s: aan is een - in: aan den muur, aan den avond; hij in: bij de hand, het is bij tweeën, enz.

Voorzichtig (omzichtig, behoedzaam), bn. en bw.: een -e behandeling, iets - vragen; -**heid**, v.: -heid is de moeder der wijsheid, doet de wijsheid ontstaan, óf scherts. der porseleinkast, houdt het porseleingoed heel; -**heidshalve** (uit voorzichtigheid), bw.

Voorzien (vooruitzien, in de toekomst zien gebeuren), ik -zag, heb -zien: wij hebben dat ongeluk -, zien aankomen; in de eerste behoefte -, zorg dragen voor; deze winkel is goed -, heeft een rijkdom v. waren; wij zullen in dat gebrek -, het verhelpen.

Voorzientig (vooruit-zorgend), bn.: edele, wijze, -e heeren, oude briefstijl.

Voorzientigheid (voortdurende zorg), v. gmv.: Gods -, bestaat in 't algemeen hierin, dat God de wereld in stand houdt en bestuurt, zoodat er niets geschiedt zonder Zijn wil of althans zonder Zijn toelating; de -, God zelf.

Voorzijde (zijde aan den kant v. d. beschouwer, ook voorgevel), v. -zijden, de - van een gebouw; -**zin** (spraak. eerste lid eener periode of van een samengestelden volzin), m. -zinnen, zie Nazin; -**zitten** (voorvanzitten), ik zat -, het -gezetten; hij zat aan tafel -, nam de eerste plaats in; wie zal de vergadering -? ze leidden, presideeren; -**zitting**, v. gmv.: onder - van, presidium; -**zitter** (leider eener vergadering), m. -zitters, zie President; -**zitterschap** (waardigheid van voorzitter), o. gmv.; -**zittershamer**, m. -s: -**plaats**, v. -en, -**stoel**, m. -en; -**zomer** (eerste deel van

den zomer), m. -s; -**zoon** (zoon uit een vroeger huwelijk), m. -zonen, -s; -**zorg** (het zorgen voor de toekomst), v. -en: wij zullen onze -en nemen, voorbehoedmiddelen. **Voo**s (taai, zonder sap), bn.: een vooze knot, radijs, sponsachtig; voozer, meest - of voozt; fig. een - gestel, kwaadsappig, ongezond. **Vor'deren** (afleid. van *vorder*, *voorder*, *voortgaan*), ik ben -vorderd: die knaap vordert niet veel in zijn studie; een gevorderde leeftijd; een lijk, in vergevorderden staat van ontbinding verkeerd. **Vor'deren** (eischen), ik heb -vorderd: ik vorder mijn recht, mijn geld; rekenschap -. **Vor'dering** (voortgang, eisch), v. -en: maakt hij -en? ik heb een schuld - ten laste v. hem. **Vore** (ploegsnede), v. voren: werp het zaad in de -! fig. zijn voorhoofd had diepe -n, rimpels; zie Voor. **Voren**, **voorn** (karperachtige visch), m. -s. **Voren** (gewijzigde vorm van voor), bw.: ga naar -; kom wat naar -, vooruit; te -, vooraf, vroeger; zegsw. hij kreeg den wind van -, een afsnauwing, een standje. **Vorenstaand** (wat voorafstaat of -gaat), bn.: op -e bladzijde, vooraangaand, vorig. **Vorig** (vroeger, onmiddellijk voorgaand), bn.: het -e jaar, het -e examen, de -e bladzijde. **Vork** (getand werktuig, waarmee men iets kan oppikken), v. -en: zegsw. hij weet, hoe de - in den steel zit, hoe de zaak in elkaar zit, hoe de toedracht der zaak is. **Vork** (splijting in tweeën van spoorlijnen, wegen, paden), v. -en; zie Bifurcatie. **Vorm** (uiterlijke gedaante, model), m. -en: de bol-, een tulbands-, bij uitbr. een dicht-, (zie Dichtsoorten), de brief-, zegsw. iets in een anderen - gieten, een anders gedaante geven; de goede -en, nette manieren. **Vormelijk** (gehecht aan vormen), bn.: uw vriend is altijd zoo -, volcomplimenten; een - christendom, hechtend aan den uiterlijken vorm, doch zonder geest en leven; -er, -st. **Vormeling** (R.-K. iemand, die het vormsel gaat ontvangen), m. en v. -en; vr. ook: -e. **Vormen** (een gedaante geven aan; vervaardigen), ik heb -vormd: een beeld -, fig. iem. karakter -, iem. smaak -, gelsidelijk ontwikkelen; -ing (fig. ontwikkeling), v. -en. **Vormen** (R.-K. het vormsel toedienen): de bisschop zal in die kerk de kinderen -. **Vormleer** (aanschouwelijke meetk.), v. gmv. **Vormloos** (zonder vorm, wanstaltig, plomp), bn.: een - blok hout, ook: Vormeloos. **Vorm'school** (opleidingschool), v. -scholen: de - voor onderwijzers te Rotterdam. **Vorm'sel** (R.-K. een der 7 sacramenten), o. **Vorsch** (kikvorsch), m. -en; -je, o. -s. **Vorschen** (onderzoek instellen, nasporen, naphuizen), ik heb gevorscht: met -den blik. **Vorst** (bovenste scherpe rand, waarin de opgaande, schuine vlakken van een dakwerk samenkomen, nok), v. -en; -pan (dakpan op de vorst v. e. huis), v. -nen. **Vorst** (het vriezen), v. gmv.; -ig (een weinig vriezend), bn.: het is -weer; -vrij (vrij van bevroering), bn.: een -e kelder. **Vorst** (eig. voorste, eerste: heerscher, prins, koning), m. -en; vr. -vorstin-, -nen. **Vorstelijk** (van of als een vorst), bn. en bw.: het - paleis, des vorsten; een - geschenk; gelijkende op dat eens vorsten, rijk, schoon; een -e houding, een -e gestalte; hij leeft -

als een vorst, weelderig; -heid, v. gmv. **Vorstenbloed** (eig. bloed van een vorst), o. gmv.: het - stroomt hem door de aderen, hij is van vorstelijke afkomst; -dom (gebied van een vorst), o. -dommen; -gunst (gunst van een vorst of van een vorst), v. gmv.; -hof (paleis van een vorst), o. -hoven; -huis (stamhuis), o. -zen; -kind (telg), o. -eren; -kroon (kroon van een vorst), v. -kronen; -telg (-spruit), m. en v. -en; -zoon (zoon van een vorst), m. -zonen, -s. **Vorstenlanden** (aardr. O.-I. de rijken Soerakarta en Djokjokarta op Java), o. mv.: ook sigaren, gemaakt van tabak, uit die landen. **Vos** (roofdier van het hondengeslacht), m. vossen: de gewone -, de zwarte -, de witte -, de roode -, de zilver-, de tjs-; fig. iem. met rood haar; ook: hij is een slimme -, geslepen vent; zegsw. een - verliest wel zijn haren maar niet zijn streken, al wordt hij oud, den aangeboren aard verliest iem. niet, deze verloochent zich niet; men moet -sen met vossen vangen, men moet slimheid tegenover slimheid stellen; spreekw. als de - de passie preekt, boer, pas op je ganzen, wantrouw de vrome femelaars; z. ook Schoolvos. **Vos** (rood of roodbruin paard, met manen en staart van dezelfde kleur), m. -sen; zie: Goudvos, Zweetvos. **Vos'konijn** (stinkdier der Pampa's v. Brazilië, Argentinië en Peru), o. -konijnen. **Vos'sebont**, **vos'sebont** (pelswerk van een vossevel, van vossenvel), o. gmv. **Vos'sen** (hard studeeren), ik voste, ik heb gevost: - voor een examen. gmv. **Vos'senhaar** (haar van een vos), o. -baren; -hol, o. -holen; -huid, v. -en; -jacht, v. -en; -kuil, m. -en; -val, v. -len. **Vos'sestaart** (grasachtige plant), m. gmv. **Vos'sestaart** (staart van een vos), m. -staarten: met den - geeselen, voor de leus, fig. aaien. **Vos'sevel** (huid van een vos), o. -vellen. **Vo'ta** (geloften), o. mv.: pia -, vrome wenschen, (die nl. niet vervuld worden). **Voteeren** (zijn stem geven, stemmen). **Votief'steen** (geloftesteen), m. -steenen: -en sieren de zijmuren van menige R.-K. kerk; ze zijn van marmer in den vorm van een rechthoek en bevatten een spreuk, een dankzegging, een gebed, enz.; zie Ex voto. **Vo'tum** (stem, stemuitbrenging), o. -s, vota: e. - van vertrouwen, e. - van wantrouwen, blijk van enz. in een ministerie. **Vout'kamertje** (opkamertje, nl. boven een kelder of eenig gewelf), o. -s, (ou = ou), Vl. **Vouw** (plooi), v. -en: de -en in een boek. **Vouw'been** (houten, ivoren, beenen, enz. papiervouwer of vouwmes), o. -en; -blind (vouwbaar blind, openstaand vensterluik), o. -en; -deur (vleugeldeur), v. -en; -doos (doos met stukjes papier, waarvan figuren moeten gevouwen worden), v. -doozen; -en (uit valden, plooiën, vouwen leggen in), ik vouwde, heb gevouwen: de servetten -, met gevouwen handen; -er, m. -s; -stoel (klepstoel), m. -en; -tafel (klaptafeltje), v. -s. **Vox claman'tis in deser'to**, Lat. De stem eens roependen in de woestijn, nl. van hem, die belangrijke waarheden verkondigt, maar dien men niet wil hooren; zie Joh. 1: 23. **Vox huma'na** (Lat. de menschenstem: zeker orgelregister), v. gmv.; zie Regaal. **Vox po'puli**, **vox De'i**, Lat. De stem des volks,

de stem van God, d. i. wat het volk bestlist of wil, is wél gedaan, most geschieden.

Vraag (ondervraging; eisch), v. vragen.

Vraag (handel. kooplust voor een bepaald artikel), v.: er was veel — naar dat artikel.

Vraag (sprak. volzin in de vragende woord-

schikking), v. vragen: er zijn directe vragen:

b.v. Wie komt daar? er zijn indirecte vragen:

b.v. Ik vraag, wie daar komt; — **achtig**

(nieuwsgierig), bn., —er, —st; — **al** (nieuwsgierig persoon; iem., die naar alles vraagt).

m. en v. —allen; — **baak** (fig. vertrouwd

raadsman), v. —baken: notaris Bollaers, de

advocaat en — van den omtrek, (Koetsveld),

Holland, in menig vak van studie de — der

beschaafde wereld, (Potg.); ook: boek, dat

geraadpleegd kan worden: — **boek** (vragen-

boek), o. —en; — **en aanbod** (economische

wet, waardoor men meende, dat alle handel,

alle nering en bedrijf, alle nijverheid be-

heerscht wordt); — **gesprek**, o. —ken, zie in-

terview; — **punt** (onderwerp van het ge-

spreek of debat, punt ter beantwoording), o.

—en; — **punt** (de eigenlijke vraag), o. —en:

gij bemerkt, dat gij het — niet begrepen hadt

(bij rekenwerk), (C.O.), zie **Quaestie**; — **spel**

(zeker gezelschapsspel), o. —spelen; — **ster**

(vrouw, die vraagt), v. —s; — **stuk** (vraag,

opgave), o. —ken: het moeilijke — omtrent

de zetelplaats van den wil, (C.O.), een reken-

kundig —, een algebraisch —, som, opgave.

voorstel: — **teekenen** (sprak. bekend leesteeken

achter een directe vraag), o. —s, b.v. Zult gij

nu stellig komen? En hoe laat? — **woord**

(woord, dat een vraag inleidt), o. —en: druk

bij 't lezen op het —, b.v. Waar zijt gij? — **ziek**

(erg nieuwsgierig), bn., —er, —st.

Vraat (verwant met vreten: gulzigaard), m.

vraaten: — **achtig** (gulzig), bn., —er, —st; — **zucht**

(gulzigheid), v. gmv.; — **zuchtig** (gulzig,

schrökkerig), bn., —er, —st: de —e wolf.

Vracht (lading van een vaartuig of voertuig,

van een wagen of kar, ook: vrachloon, vracht,

prijs, vervoerloon), v. vrachten: dat schip

heeft veel — in; die meubelen kosten tien

gulden aan —; ook: lastje: een —je hout

halen, dat is een heele —; — **boot** (stoomboot,

uitsluitend bestemd voor het vervoer van

goederen), v. —booten; — **brief** (schriftelijk

bewijs van overeenkomst tusschen den afzender

en den schipper), m. —ven; — **contract**,

o. —en, zie Cherte-partij; — **geld** (vervoer-

loon, betaling voor een reis of een overtocht

per schuit), o. —en; — **goed** (koopmansgoed,

dat per goederentrein wordt vervoerd), o.

—eren; — **kar** (kar van een vrachtrijder),

v. —ren: de groote, tweewielige N.Br. —;

— **lijst** (lijst van de ingeladen goederen), v.

—en; — **loon** (vervoerloon, vrachtprijs), o.

—en; — **paard** (paard voor de vrachtkar),

o. —en; — **rijder** (vracht-ondernemer, eigenaar

van een vrachtkar), m. —s; — **schip**

(schip voor goederenvervoer), o. —schepen;

— **schuit** (kleiner soort van vrachtschip), v.

—en; — **sledde** (sledde voor goederenvervoer),

v. —n; — **vaarder** (transportschip), m. —s;

ook, de schipper zelf: de Hollanders werden

de —s van W.-Europa, (Fruin); — **vaart**

(vaart met vrachtschepen), v. gmv.; — **vrij**

(vrij v. vrachtgeld of port), bn., zie Franco;

— **wagen** (wagen voor goederenvervoer), m.

—s, zie Transportwagen.

Vragen (een vraag doen), ik vraagde of vroeg,

heb gevraagd: ik vraag naar zijn broeder,

informeer; deze heer vraagt de geschiedenis,

examineert; hoeveel vraagt ge hiervoor? eischt;

hij vroeg haar hand, hij vroeg haar ten huwelijk.

Vragenboek (catechismusboek), o. —boeken;

— **bus** (bus, waarin men vragen kan depo-

neeren), v. —sen; — **dag** (dag, dat de leden

der 2e Kamer mondeling of schriftelijk vrag-

en tot de regeering kunnen richten), m.

—dagen; — **derwijs**. — **wijze** (bij wijze van

vragen), bw.: hij behandelt dit vak —, hij

onderwijst —, al vragende.

Vrank (vrij), bn.: zegsw. vrank en vrij, d. i.

geheel vrij; „Vrank, Vrij, Vroom, Vroed”,

leus der Nederl. turners; ook: Frank.

Vra'tig (gulzig), bn.: een —e snoek, vraat-

zuchtig, —er, —st; — **heid**, v. gmv.; zie Vraat.

Vrede, vree (toestand v. rust, eendracht,

eensgezindheid), m. gmv.: — zij met u! laat

mij met —; daar heb ik — mee, neem ik ge-

noegen mee; met iedereen in — leven, de

huiselijke —; zie: Godsvrede, Godsdienst-

vrede, Huisvrede.

Vrede (het tegenst. van oorlog), m. gmv.;

er heerscht — in ons land; een geuapende

—, het lager wordt in oorlogstoestand gehouden;

de godsdienst— van Augsburg, 1555; den —

handhaven; ook: vredesverdrag: — **sluiten**;

— **bond** (bond ter bevordering van den alge-

meenen wereldvrede), m. —bonden; — **breuk**

(het verbreken van den vrede), v. gmv., zie

Huisvredebreuk; — **handel** (onderhand-

deling over den vrede), m. gmv.; — **he'vend**

(tot vrede geneigd), bn.: een —vorst: — **heid**,

v. gmv.; — **offer**, o. —s: het — was in de

Joodsche wet een dank—, een gelofsoffer:

een vrijwillig offer van hem, die in vrede

was met Jehova en in liefde tot hem bad;

— **rechter** (kantonrechter), m. —s, Vl.

Vredesconferentie (juister Oorlogskon-

ferentie, wijl op deze samenkomsten van

afgevaardigden der natien de rechten en

verplichtingen van oorlogvoerende en neu-

tralen worden vastgesteld), v. —s, —tiën;

— **congres** (internationaal congres over den

weldvrede), o. —sen; — **naam**, in —, ter

wille van den vrede: zwijg in —, doe het in

—; — **onderhandeling** (onderhandeling

over den vrede), v. —en; — **paleis** (pracht-

gebouw ten dienste der vredesconferentie:

in Den Haag, uit de millioenen, door den

Amerikaan Carnegie daartoe geschenken),

o. gmv.; — **pijp** (pijp, welke gerookt wordt

als zinnebeeld van den vrede, nl. bij de In-

dianen), v. — **preliminair** (voorloopige

voorwaarden van den vrede), v. mv. (al = è);

— **tempel** (Rom. gesch. tempel van Janus),

m.: in oorlogstijd stond de tempel van Janus

open, totdat de vrede hersteld was; — **tijd**

(tijd, waarin er vrede heerscht), m. gmv.;

— **tractaat** (vredesverdrag), o. —tractaten;

— **verdrag** (verdrag, waarbij vrede gesloten

wordt), o. —en; — **voorslag** (voorstel tot

vrede), m. —en; — **voorwaarde** (voorwaarde,

waarop vrede gesloten wordt), v. —n.

Vredevlag (de witte vlag), v. —gen; — **vorst**

(vorst, die vrede sticht of wil), m. —vorsten;

fig. de Messias, de Christus; — **vuur** (vuur,

ontstoken ter eere van den vrede), o. —vu-

ren, ook: **Vree'vuur**; — **zang** (lied ter eere

of tot verheerlijking v. d. vrede), m. —en.

Vred'ig (rustig, d. i. kalm en ongestoord),

bn. en bw.: een — verblijf, een —e stille,

- (C. O.), e. -e dommel; iets - aanzien, -er, -st.
Vrees (vrede), m. gmv.
Vreedzaam, bn. en bw.: deze volken leven -, zonder oorlog, in vrede; -heid, v. gmv.
Vreemd (uitheemsch, zonderling), bn. en bw.: -e talen, -e volken, -e planten; een -e snaak, dat komt mij - voor, -er, -st; -heid, v. gmv.
Vreemde (onbekend persoon), m. en v. -n.
Vreemde, o. gmv.: het - eener zaak; het - van een omgeving, het - v. iem. houding.
Vreemde, in den -, o.: i. h. buitenland b.v. in den - toeven.
Vreemde (vreemde, buitenlander, onbekende), m. en v. -en; voor het vr. ook -e; een - in Jeruzalem, zie aldaar.
Vreemde (register, waarin vreemde bezoekers eener sociëteit, enz. hun naam schrijven), o. -en; -legioen o., zie Vreemden-; -verkeer (het bezoek door vreemdelingen van een stad of landstreek), o. gmv.: het - in Parijs, in Londen.
Vreemde (toestand, waarin een vreemdeling verkeert), v. gmv.: fig. in - zijn, ballingschap; in - gaan dolen.
Vreemde (legerkorps in Algerië, met soldaten van allerlei naties), o. gmv.
Vreemde (zonderlingheid), v. -heden.
Vreemde (ongewoon, afwijkend), bn.: de rog is een -e visch; -er, -st.
Vreemde (vreemd iem.), o. -s.
Vrees, vree'ze (angst, schrik), v. vreezen.
Vrees, vree'ze (ontzag, eerbied), v. gmv.
Vreesachtig (bang), bn. en bw.; -heid, v.
Vreeselijk, vrees'lijk (vreesaanjagend), bn. en bw.; -heid, v. -heden.
Vreet'schip (konvoetschip), o. -schepen. vero.
Vreet'wolf, m. en v. -wolven; z. Vreetzak.
Vreet'zak (vraat), m. en v. -ken, gmv.
Vreet'vuur, o. -vuren; zie Vrede vuur.
Vrezen (angst gevoelen, duchten, ontzag hebben voor, ontzien), ik vreesde, heb gevreesd; spreek: Vrees God, eer den Koning, heb eerbied, heb ontzag voor.
Vrezen (bang zijn voor), ik heb gevreesd: het gevaar -, duchten.
Vrek (gierig, inhuldig), bn.; -heid, v. gmv.
Vrek (gierigaard, schraper), m. vrekken.
Vrek'kig (gierig, schraperig), bn., -er, -st; -heid (brutale gierigheid), v. gmv.
Vre'ten (uit ver en eten; gulzig eten), men vrat, heeft gevreten; het eten van dieren: dit paard wil niet -, voedsel gebruiken; -er (gulzigaard), m. -s, vr. vreetster, -s; -erij' (slokkertij, vreetpartij), v. gmv. plat
Vreugd (vreugde), v. gmv.
Vreugde (blijdschap, uitgelatenheid), v. gmv.: een gevoel van -, ik be'v'ef - aan dat kind, een ongestoorde -, hij was de - zijner ouders, oorzaak van vreugde; -bedrijf (feestviering), o. -bedrijven; -betoon (betoon, uiting van vreugde), o. gmv.; -dag (feestdag), m. -en; -lied (lied uit vreugde, dat getuigt van vreugde), o. -liederen; -loos (zonder vreugde), bn., -zer, meest -; -traan (traan, die uit blijdschap opwelt), m. -tranen; -vol (vol blijdschap), bn.; -vuur (vuur, ontstoken als teeken van vreugde, van zege, van vrijheid, van verlossing), o. -vuren.
Vriend, vriend (bemind persoon), m. -en; -je, o. -s; zie: Allemansvriend, Boezem-, Schijn-; (als aanspraak): zeg eens -je! z. Vriendin.
Vriendelijk (voorkomend, minzaam, lief), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. -heden.
Vriendendienst (dienst, die vrienden elkaar bewijzen), m. -en; -feest (feest van vrienden onder elkaar), o. -en; -groet (hartelijke groet van vrienden), m. -en; -kout (gezellig gepraat), m. gmv.: avonden bij gezelligen - doorgebracht, (Koetsv.); -krans (vriendenkring), m. -en, z. Krans; -kring (kransje, gezelschap van vrienden), m. -en; -maal (diner, waarbij enkel vrienden aanzitten), o. -malen; -rol (een rol albumplaatjes in een koker), v. -len, vero.
Vriend Hein' (de dood als levend skelet), m.; zie Zeisman.
Vriendhoudend (gehecht aan, houdend van zijn vrienden, de vriendschap aanhoudend), bn.: den goeden, besten, liefdekwetenden, -en Robertus Nurks, (C. O.).
Vriendin' (vrouwel. vriend), v. -innen; -dinetje, o. -netjes.
Vriend'lief (lieve vriend!), m., ook **Vriend'jellief**, beide bij aanspraak.
Vriend'schap (verhouding als vriend), v. gmv.: die - was van korten duur; de - was in grim verkeerd, (Staring).
Vriend'schap (onbekende), v. gmv.: zeg eens -, hoe laat is het? z. Vriendlief.
Vriend'schap pelijk (als vriend, met of uit vriendschap), bn. en bw.: heel zijn - gemoed schoot vol, (C. O.); - met iem. omgaan.
Vriend'schapsband (band, die vrienden fig. aan elkaar verbindt), m. -en; den - nauwer toehalen, de vriendschap inniger doen zijn; -beker (beker wijn, aan de vriendschap gewijd), m. -s; -betoon (uiting van vriendschap), o. gmv.; -betrekking (onderlinge betrekking tusschen vrienden), v. -en; de - met iem. afbreken; -betuiging (betuiging van vriendschap), v. -en; -dienst (dienst, uit vriendschap bewezen), m. -en; -plicht (plicht der vriendschap), m. -en; -verbond (verbond, uit vriendschap gesloten), o. -en.
Vries'ganzen (ganzen, uit hethoogenoorden, die door haar komst op onze kusten kou voorspellen), v. mv.
Vries'punt (nulpunt), o. gmv.: het is tien graden onder het -; op de thermometers van C. en R. is het - de streep, welke den stand v. h. kwik aangeeft, wanneer het instrument gedompeld wordt in smeltend ijs.
Vries'weder, -weer (vriezend weer), o. gmv.
Vrie'zen, het vroom (vroos), heeft gevoren (-vrozen): de gracht is dichtgevroren; mijn karaf is stukgevroren.
Vrij (los, ongedwong'n, onbelemmerd), bn. en bw.: een -e vertaling, niet naar de letter; hij is - van krijgsdienst, niet verplicht tot; een - uitzicht, onbelemmerd; ik laat u de handen -, ik laat u alle vrijheid, zie Vrij's hand; ik ben van avond -, niet bezet.
Vrij (ongehinderd, los), bn.; als eerste lid in samengest. w.w.: -blijven, -kopen, z. ald.
Vrij'af, bn.: - hebben, verlof of vacantie hebben, -nemen.
Vrij'age (verkeering), v. -s. (g = zij).
Vrij'beroep (ambacht, destijds niet aan gildewalten gebonden), o. -en.
Vrij biljet (geleibiljet, vrijen doorgang verleende; gratis-plaatskaartje), o. -biljetten; -blijven (verschoond blijven, zich tot niets verbinden), ik bleef -, ben - gebleven; -brief (vrijbiljet), m. -brieven, fig. toegangs- of

verlofbrief, fig. een adellijke titel is veelal een — voor de hoogste kringen; — **buiten** (op roof varen), ik vrijbuitte, ik heb gevrijbuit; — **buitter** (kaper, zeeroover), m. — s; — **buitterij** (kaperij), v. — en; — **burg** (versterkt kasteel), m. — en, vero.

Vrijdag (zesde dag der week, bij de Germanen gewijd aan Freya, godin der liefde), m. — dagen: Goede —, d. i. Vrijdag vóór Paschen.

Vrijdag (de Zondag v. d. Islam), m.: op — moet elke Moslem, zelfs de Padijah, zijn gebed doen in de moskee.

Vrijdagsch, bn.: de — e markt, op Vrijdag, zegsw. — weer, Zondagsch weer.

Vrijden, **vrijen** (bevrijden), ik heb gevrijd: ik zal u vrijen van ramp en rouw, (Huygens, Scheepsprast); — **ing**, v. gm. v.

Vrijdenker (vrijgeest: persoon, die alle dogmatisch geloof verwerpt), m. — s: een — bekeer, (Kostaveld), een oppervlakkig —.

Vrijdom (ontheffing, vrijstelling), m. gm. v.: de adel had — van belasting; er bestaat — van briefpost voor dienstbrieven.

Vrije (gesch. rechtsgebied eener vrije stad), o. gm. v.: in het — van Brugge.

Vrije gemeente (vereniging van personen, die streven naar zedelijke verheffing, buiten de Openbaring om), v.: de — te A'dam.

Vrije hand: iem. de — laten, hem geheele vrijheid v. handelen laten; zie Carte blanche.

Vrije kunsten (datgene, wat in de oudheid de vrije man te weten had), v. mv.; in de Middeleeuwen zijn de — tot zeven beperkt: grammatica, dialectica, rhetorica, d. i. het trivium, behoorend tot de lagere scholen, en: arithmetica, geometria, musica en astronomia, d. i. het quadrivium voor de hogere scholen.

Vrijelijk (op vrije wijze), bw.: je kunt hier — binnegaan, zich ergens — bewegen; ge kunt — over mij beschikken, (Van Lenn.)

Vrijen (tiefhebben, minnekozen, liefde betoonen), ik vrijde (vree, vreesen), heb gevrijd (gevrezen): „kijk reis aan! Pieter zit waarlijk te —“, (C. O.); — **er** (minnaar), m. — s; — **erij** (verkeering), v. — en.

Vrijen (moete doen om in iemands gunst te komen; ook: vleten, fleemen), hij heeft gevrijd; scherts. een kind vrijt met zijn moeder om een stukje lekkers.

Vrijen (bevrijden); zie Vrijden.

Vrije oefeningen (gymnast. die oefeningen, welke zonder gereedschappen worden gedaan en zuver bepaald zijn door vorm, richting en regelmaat), v. mv.

Vrije universiteit: Protestantsche inrichting voor academisch onderwijs, zonder begunstiging of medewerking van den staat, in 1880 te A'dam gesticht.

Vrijgeboren, bn.: een — burger, niet geboren als lijfseigene of slaaf.

Vrijgeest (iem., die alle dogmatisch geloof verwerpt, libertijn), m. — en; — **geesterij**, v.; — **gelatene** (slaaf, door zijn meester in vrijheid gesteld), m. en v. — n: hij was een —, d. i. een vrijgeworden slaaf; — **geleide** (gewapend geleide), o. gm. v.; — **geven**, ik gaf —, heb — gegeven: de burgemeester zal vanmiddag —, vrij-af geven; — **gevig** (mild, goedg. eisch), bn. en bw., — er, — st: — **heid** v. gm. v.; — **gezel** (ongehuwde man), m. — len; — **goed** (tamelijk goed), bn.: een — opstel; — **graaf** (voorzitter van een veemgericht), m. — graven, vero.; — **handel** (het door geen

inkomende of uitgaande rechten belemmerde internationale handelsverkeer), m. gm. v.; — **stelsel**, o. gm. v.; — **haven** (haven, zonder in- en uitvoerrechten), v. — s: een — staat voor de schepen van alle natiën open, en er wordt geen tol, geen rechten, doch alleen havengeld geheven; — **heer** (baron, bezitter v. e. vrijleën), m. — heeren; — **heerlijk**, bn.: — **lijke** rechten; — **heerschap** (baronie), o. — pen; — **heid** (het vrij-zijn, onafhankelijkheid), v. gm. v.: — v. religie, de — v. het wetenschappelijk onderzoek; zijn — herkrigen, uit de slavernij verlost worden, uit gevangenschap geraken; de — nemen, vrijmoedigheid; een dichterlijke —, usance, om eenige fout te maken tegen de spraakkunst.

Vrijheid, v. — heden: de vrijheden eener stad, handvesten, privilegiën.

Vrijheid (gesch. rechtsgebied), v. — heden: Amalia van Solms hield 10 Sept. 1649 haar intocht in de — van Turnhout; zie Vrije.

Vrijheidlievend (van de vrijheid houdend), bn.; — **minnend** (— lievend), bn.

Vrijheidsboom (boom der vrijheid in den Fransc. e. tijd), m. — en; — **hoed** (nl. als zinnebeeld), m. — en; — **muuts** (phrygische muuts), v. — en; — **zin** (geneigdheid, drang tot vrijheid), m. gm. v.: de — onzer vaderen; — **zucht** (liefde tot vrijheid), v. gm. v.

Vrijhouden, ik hield —, heb — gehouden: ga maar mee, ik zal je —, de kosten van je verteer betalen; een huis — van muizen en ratten, behoeden voor; — **kaart** (gratis-bijlet ter bijwoning van een concert, een opera, enz.), v. — en; — **komen**, ik kwam —, ben — gekomen: hij kwam met een vermaning vrij, ergens van afkomen; — **koopen**, ik kocht —, heb — gekocht: men trachtte de christenslaven vrij te koopen, loskoopen, hun vrijheid te koopen; — **koopling**, v.; — **korps** (krijgsw. afdeeling vrijwilligers in oorlogs- of revolutietijden, niet tot het geregelde leger behorende; bende gewapende burgers, die hun eigen rusting bekostigen), o. — en; — **laten**, ik liet —, heb — gelaten: ik zal den gevangene —, de vrijheid geven; ook: iemand —, verlof geven tot; — **lating**, v.; — **leen**, o. — leenen: dit was een —, d. i. niet met dienstverplichtingen bezwaard, gesch.; — **lot**, o. — loten: op twintig loten heeft men daar een —, één lot op den koop toe; — **loten**, ik heb en ben — geloot: zich —; deze jongen heeft zich — geloot, nl. van de militia of den dienst en wel door loting; — **macht** (onbeperkte macht), v. gm. v.; — **machtig**, bn., — **machtigheid**, v. gm. v.; — **maken** (bevrijden van een last, een verplichting, enz.), ik heb — gemaakt: iemand van een verbintenis —, loskoopen.

Vrijmetseelaar (lid der vrijmetseelaarsvereniging), m. — aars, — aren: — **larij** (geheime vereniging, naar luid hurer officieele mededeelingen strevend naar de emancipatie der menschheid), v. gm. v.; zie Franc-maçon en — maçonnerie; — **moedig** (onbeschroomd), bn. en bw.: een — antwoord; — spreken: — **heid**, v. gm. v.; — **plaats** (wijkplaats), v. — en: Culemborg was een —, vrije plaats, d. i. plaats, werwaarts bankroetiers konden uitwijken, zie Vianen en Vrijstad; — **pleiten** (door pleiten iem. onschuldig doen verklaren), ik heb — gepleit: de advocaat trachtte zijn cliënt — te pleiten, nl. voor straf of boete te vrijwaren; fig. dat is niet vrij te

- van eenige overdriving; zich —: hij kon zich niet — van baatzuchtige bedoelingen; — **postig** (brutaal, vrij), bn.: een — e kerel, indringerig, —er, —st; — **heid**, v. gmv.; — **spraak** (vonnis van onschuldigverklaring), v. —spraken; — **spreken**, ik sprak —, heb —gesproken: de onschuldige werd —gesproken, onschuldig verklaard; — **spreking**, v. —en; — **staan** (toegestaan of vergund zijn), het stond —, heeft —gestaan: het staat u vrij binnen te komen, het is u vergund; — **staat** (vrije republiek), m. —staten: de voormalige Oranje-Vrijstaat in Z.-Afrika; — **stad** (vrijplaats), v. —steden, zie Vianen; — **stad** (vrije Duitse rijkstad), v. —steden: Hamburg is een —; — **stellen** (ontslaan, vrijlaten), ik heb —gesteld: iemand — van dienst, ontbeffen; — **stelling** (onthefving), v. —en.
- Vrijster** (minnares), v. —s: ook, zeg eens —, waar woont hier de dokter? dienstmeisje; een — v. biesjesdeeg, een sinterklaaspopje.
- Vrijthof** (verouderd woord voor: omheinde plaats, voorhof eens tempels, inzonderheid kerkhof of vredehof), o.: het — te Maastricht, openbaar, met boomen omlijst wandelplein.
- Vrijverklaren** (onafhankelijk verklaren), ik heb —verklaard: de Spanjaarden moesten de Nederlanden —, erkennen als vrije landen: de negers in Suriname werden in 1862 vrijverklaard; — **ing**, v. —ingen; — **vrouw** (barones), v. —en: zij was — van geboorte, geboren als bezitster eener vrije heerlijkheid, zie: Vrijheer, Baron; — **waren** (ergens voor behoeden), ik heb —vrijwaard: ik wil u — voor teleurstelling; — **waring** (waarborg, garantie), v. —en; — **wil'lig**, bn. en bw.: —e armoede, afstand uit vrijen wil van alle eigendom als een offerande aan God; — **gehoorzaamheid**, het afleggen van eigen wil, om dien van een overste te volbrengen; een —e verkooping, niet door het gerecht bevolen; een —e bekentenis; zich —aankelden.
- Vrijwilliger** (iem., die uit vrijen wil in den militairen dienst treedt), m. —s: hij nam dienst als —, hij teekende als vrijwillig soldaat.
- Vrijwilligerskorps**, o. —en; z. Vrijkorps.
- Vrijzin'ig** (vooruitstrevend), bn.: een —e regering, een — spreker in de Tweede-Kamer, een —e maatregel, Jan Rap is zeer —, zeer! (De Gén.); —er, —st; — **heid**, v.; z. Liberaal.
- Vriend** (kameraad, vriend), m. —en; —je, o. —s.
- Vroed** (wijs, ervaren, voorzichtig), bn. en bw.: Jan, die vroem en — was, (Potg.), —er, —st; — **heid**, v. gmv.; — **kunde** (verloskunde), v. gmv., zie Obstetrie; — **kundig** (wat op de vroedkunde betrekking heeft, bekwaam in de obstetrie), bn.; — **man** (lid der vroederschap), m. —mannen; — **meester** (verloskundige), m. —s; — **schap** (stedelijke regering in de dagen der Ned. Republiek), v. —pen, vero.; — **vrouw** (verloskundige), v. —en.
- Vroeg** (tijdig, het tegenovergestelde van laat), bn. en bw.: het is nog —, een —e zomer; des morgens is hij — op; —er, —st.
- Vroegbeurt** (kerkdienst, vroeg in den morgen), v. —en; — **dienst** (vroeg dienst, in een kerk), m. —en; — **kerk** (R.-K. stille mis des Zondags in den morgen), v. gmv.; — **mis**, v. —sen; — **preek** (Herv. kerkdienst in den ochtendstond), v. —en; — **rijp**, bn.: dit zijn —e peren, vroegtijdig rijp; fig. te vroeg ontwikkeld: spreekw. Vroeg rijp, vroeg rot, (Cats); — **te** (vroeg morgenstijd, begin v. d. dag), v. gmv.: hij vertrok in de —; — **tij'dig** (niet laat), bn. en bw.: een — vertrek, zij gingen — op marsch; — **tij'digheid**, v. gmv.
- Vrome** (godsdienstige), m. en v. vromen.
- Vromelijk** (op vrome wijze, stil, ingetogen), bw.: —bieden, —leven.
- Vromigheid** (vroomheid), v. gmv.
- Vrom'nes** (vrouwensch), o.: een knap — gew.
- Vroo'lijk** (opgeruimd, blijde), bn. en bw.: zich — maken, verblijd zijn; zich om iets — maken, om iets lachen; zegsw. hij leeft als — Fransje, onbezorgd; —er, —st; — **heid**, v. gmv.
- Vroom** (vroeger: dapper, thans: godvruchtig), bn., vromer, —st; — **heid** of vromigheid (heldhaftigheid, nu: godsvrucht), v. gmv.
- Vroom** (bezitting, waarop heerendiensten rusten), o. vroomen; — **dienst** (heerendienst, dienst, den heer verschuldigd), m. —en, zie Hand- en Spandiensten; — **geld** (belasting in geld, den heer te betalen), o. —en; — **goed** (goed tot het vroom behoorende), o. —eren; — **heer** (heer, die recht op vroomdiensten had), m. —en; — **hof** (hofstede, waarop vroondienst lag), o. —hoven, in 't Limb.: Vroenhoof, het dorp Vroenhoven en Oud-Vroenhoven; — **land** (land, waarop vroondienst drukte), o. —en; — **recht** (recht op vroondienst), o. —en; — **visscherij** (visscherij, waarbij een deel der vangst aan den vroomheer rechtmatig toekwam), v. —en; — **water** (vischwater met vroomrecht), o. —en.
- Vrouw** (vrouw. persoon), v. —en: zij is mijn —, echtgenoot; de — des huizes, meesteres; zie: Huisvrouw, Boter-, Groente-, Visch-, Wasch-, Werkvrouw.
- Vrouwelijk**, bn.: —e bezigheden; spraak. het — taalgeslacht; de —e linie, zie ald.; plantk. —e bloemen, met alleen stampers.
- Vrouwelijk rijm**, o.; zie Rijn.
- Vrouwenaar** (karakter der vrouw), m.; — **arbeid** (arbeid, werk der vrouw), m.: — wordt in den regel slecht betaald; — **arts** (arts voor vrouwenziekten), m. —artsen; — **beeld**, o. —en; — **beul** (man, die zijn vrouw mishandelt), m. —en; — **beweging** (het streven der vrouw naar emancipatie d.i. naar eigen verheffing in gezin en maatschappij), v. gmv., zie: Emancipatie en Feminisme; — **bond** (vereniging van vrouwen tot bevordering van liefdadige en andere werken), m. —en; — **dag** (2 Febr. R.-K. feestdag), m. gmv., ook Lichtmis geheeten: ik (Barend) word met — acht en zestig, (C. O.); — **haar** (soort van bladmos), o. gmv.; — **haat** (haat van de zijde der vrouw), m. gmv.; — **hand** (hand eener vrouw, ook het schrift eener vrouw), v. —en; — **hater** (man, die vrouwen haat), m. —s: de heer Wagenstert, die toch een — was, (C. O.); — **kerk** (R.-K. Onze-lieve-Vrouwenkerk), v. —en, zie Notre-Dame; — **kiesrecht** (het recht van vrouwen om, evenals de mannen, het kiesrecht uit te oefenen), o. gmv.: in Finland (1906) voor den Landdag, in Noorwegen (1907) voor de Storting, met geringen census; in Denemarken (1908) voor de gemeenteraden; in Australië in alle staten, behalve in Victoria, in Bohemen (1861), op IJsland (1911), enz.; — **klooster** (R.-K. klooster voor geestelijke zusters), o. —s; — **leen** (konkelleen), o. —leenen, ook: Spilleleen; — **munt** (baleemkruid), v. gmv.; — **roosje** (koekoeksbloem), o. —s; — **stem** (stem eener

vrouw of der vrouw, v. — stemmen: *een welluidende* —; — **werk** (*werk, dat geschikt is voor vrouwen*), o. gmv.: *met selen is geen* —.

Vrouw'lief (*lieve vrouw*), v. gmv.; ook: *Vrouw'tjelijf*, o. gmv., bij aanspraak.

Vrouw'mensch (*vrouwspersoon*), o. — lui; spreekt. *Vrommes*, z. *Manmensch*.

Vrouw'spersoon (*kleinacht. voor vrouw*), o. — personen.

Vrucht (*fruit, voortbrengsel*), v. vruchten: *een aard* —, *een boom* —, *een peul* —, *een herfst* —, *een steen* —, *een tuin* —, *een veld* —; *houdt gij van —en?* spreekw. *Aan de —en kent men den boom*, zie *Boom*; fig. *de — van al dien arbeid*, opbrengst, gevolg; *dat zal geen — opleveren*; *hij heeft met — ecamen gedaan*, met goeden uitslag; *alle pogingen bleven zonder —*, resultaat.

Vrucht'baar (*vruchtdragend*), bn.: *een land*; *een — schrijver*, die veel levert; — *der* — *st*; — **heid**, v. gmv.; — **makend**, bn.

Vrucht'beginsel (*stamper eener bloem*), o. — s; — **bekleedsel** (*zaadhulsel*), o. — s; — **bodem** (*bloembodem, waarop de stampers zich bevinden*), m. — s; — **boom** (*boom, dragende eetbare vruchten*), m. — en; — **dragend** (*vrucht opleverend, fig. gezegend, nuttig*), bn.: — *e arbeid*, — *e pogingen*.

Vrucht'eloos, bn. en bw.: *een — looze poging*, ijdel, vergeefs; *een — looze strijd*; *hij smeekte —*; — *loozet*, — *t*; — **loos'heid**, v.

Vrucht'en (*vreezen*), ik vruchtte, heb gevrucht, vero.: *toen wij het wijcken der verleghe krijghaliën vruchtten*, (Vondel).

Vrucht'ennesje (*roestvrij dessertmesje*), o. — s; — **schaal**, v. — schalen; — **tentoonstelling**, v. — en; — **tijd** (*herfst*), m. gmv.; — **wijn** (*wijn, gegist uit vruchtensap*), m. gmv.

Vrucht'gebruik (*zakelijk recht, om van eens anders goed de vruchten te trekken, alsof men de eigenaar zelf was*), o.: *mijn vader heeft het — van die landerijen*, d. i. het recht op de opbrengst: — *er*, m. — ers; — **ster**, v. — sters; zie *Usufructus* of *Ususfructus*.

Vue (Fr. *gezicht, uitzicht, inzicht*), v. — s.

Vuig (verwant met *vuil*: *gemeen, slecht, laag*), bn. en bw.: *een — e daad*, dat is — *e taal*, laster; *Sikko was in West-Friesland met de dochter van een — en dorper in den echt getreden*, (v. Lennep); — **heid**, v. gmv.

Vuil (*vuilnis, vuiligheid*), o. gmv.

Vuil (eig. *rottend, verrot; morsig, onrein*), bn. en bw.: *een — kind*, smerig, onzindelijk; fig. *een — e zaak*, laag, verachtelijk; *een — boek*, onzedelijk; — *e praat*, vieze; zegsw. *een — e pijp rooken*, er slecht afkomen; *een — e kust*, onveilig, rotsachtig; — **tje**, o.: *er is geen — tje aan de lucht*, zee, er dreigt hoegenaamd geen slecht weer, de lucht is schoon, is helder.

Vuilaard'ig (*gemeen, op vuile wijze*), bn. en bw.: — *e laater*, *een — geschrift*; — *te werk gaan*; — **heid** (*onreinheid*), v. — heden.

Vuil'bek (*persoon*), m. en v. — ken: *die Oostganger is een —*, iem., die vieze taal uitslaat.

Vuil'bekken (*vuile, vieze, onzedelijke taal uitslaan*), ik heb gevul'bek; — **kerij**, v. — en.

Vuil'handel (eig. *handel in vuile dingen, inz. in zedeloze boeken, platen, enz.*), m. gmv.

Vuil'ligheid (*drek, uitwerpsel*), v. — heden.

Vuil'lik (*vuilaardig mensch*), m. en v. — en.

Vuil'maken (*bevuilen, ontreinigen*), ik heb — *gemaakt*: *het water eener bron* —.

Vuil'nis (*vullis, vuiligheid, drek, vuil uit*

huis of hof), v. gmv.; — **bak** (*bak voor het huisvuil*), m. — bakken; — **belt** (*stapelplaats v. vuilnis, depotoir van vuilnis*), v. — en, zie *Belt*; — **hoop** (*stapelvuilnis*), m. — en; — **kar** (*overdekte kar v. d. stadsreinigingsdienst*), v. — karren; — **man** (*man der stadsreiniging, die de vuilnisbakken ledigt in de vuilniskar*), m. — mannen; — **sijp** (*volkst. zinkput*), v. — en.

Vuil'poes (*smeerpoes*), m. en v. — en.

Vuil'te (*vuilheid, het vuile*), v. gmv.

Vuist (*dichtgesloten hand*), v. vuisten: zegsw. *een — zelden*, met de vuist dreigen; *voor de — spreken*, onvoorbereid; *muz. een stuk voor de — spelen*, prima vista, zonder voorstudie; *in zijn — je lachen*, heimelijk, in stilte; *iets uit het — je*, uit de hand; — **gevecht** (*gevecht met de vuisten*), o. — en; — **recht** (*gesch. in de Middeleeuwen het recht van den sterker*), o. gmv.; — **slag** (*slag met de vuist*), m. — slagen, — **vechter** (*iem., die bedreven is in het boksen*), m. — s; — **vol** (*handvol*), v. vuisten vol.

Vul'bier (*dun bier, scharrebier*), o. gmv.

Vulcaniseeren (*in het vuur doen gloeien*).

Vulcanus, myth. de god van 't vuur en v. d. bewerking der metalen (Molciber).

Vulgaat', **vulga'ta** (R.-K. de door de kerkvergadering van Trente, (1545–1563), als authentiek, d. i. echt verklaarde overzetting van den Bijbel), v.; de — werd, op last van paus Damasus, (366–384), vervaardigd door den kerkvader Hieronymus, en, verbeterd van de fouten, die er waren ingeslopen, opnieuw uitgegeven door Clemens VIII, (1592–1605), in den vorm, welken zij nog heden bezit.

Vulgair' (Fr. *alledaagsch, grof, plat*), bn.

Vulga'liter (*op algemeene wijze*), bw.

Vulgariteit' (*plaatheid, ruwheid*), v. gmv.

Vul'gus (*het gemeene volk, het grauw*), o. gmv.

Vul'haard (*haard, die tevens vulkachel is*), m. — en.

Vulkaan' (zie *Vulcanus: vuurberg*), m. — kanen; Java heeft een 50-tal — kanen, waarvan er nog nagenoeg een 20-tal werkend zijn.

Vul'kachel (*moderne kachel, die eens per dag of per week gevuld wordt*), v. — kachels.

Vulka'nisch, bn.: *een — gebergte*, *een — eiland*, — *e asch*; de *Minahassa (Celebes)* is —.

Vul'len (*vol maken*), ik heb gevuld: *een vat —*, *een bed — met veeren*, *een kip — met gehakt*; *ge vulde zeilen*, *een gevulde stoelzitting*.

Vul'ling (*het vullen*), v. gmv.: de — *van den ballon*, de — *van den stoomketel*.

Vul'lis (*vuilnis*), o. gmv.; — **blik** (*huisblik voor het opvegen van vuilnis*), o. — blikken.

Vul'penhouder (*holle pennenhouder met inkt er in*), m. — houders.

Vul'sel (*al, wat dient om te vullen*), o. — s.

Vuns (*duf, muf, vochtig*), bn.: *een — kerkerhol*, *een vunze kelder*, *een vunze lucht*, kwalijk riekend; — *zer*, — *t*; — **heid**, v. gmv.

Vun'zig (*vuns, vochtig riekend*), bn., — er, — *st*: *een — e grafkelder*; — **heid**, v. gmv.

Vu'ren (*den. van vuur*), ik heb gevuld: *de vijand gaat —*, schieten; *het — der zee*, lichten, zie *ald*; — **ing**, v. gmv.

Vu'ren (*vurenhouten*), bn.: *een — lat*, *plank*.

Vu'renhout (*hout van den spar*), o. gmv.; — **houten**, bn.: *een — plank*.

Vu'rig (*gloeïend, brandend als vuur*), bn. en bw.: *een — e bol*; fig. *een — oog*, *een — e begeerte*, *een — verlanging*, *levendig, opgewekt*; *hij smeekte —*, — *er*, — *st*; — **heid** (*hevigheid*), v. gmv.; — **lijk** (*levendig, hevig, innig*), bw.

Vuur (dat, wat doet branden), o. gmv.: *Carthago is 146 v. C. door — vergaan*; men rekende het — oudtijds tot de elementen; heb je ook —? om nl. sigaar of pijp aan te steken.

Vuur (vlam), o. gmv.: *het hout wil geen — vatten*; bij uitbreiding: *de geheele stad staat in —, braad*; zegsw. *te — en te zwaard verwoesten*, door middel van vuur en wapenen; fig. *een —tje stoken*, twist veroorzaken; als een loopend —tje zich verspreiden, zie Loopend, b.v. *een nieuwtje*, d. i. wonder-snel; *vreemd — op het altaar brengen*, bij een heilige handeling iets onheiligs doen, meest uit een laakbaar beginsel; *iem. het — na aan de schenen leggen*, hem door helsehe pijn tot bekentenis dwingen, fig. het den geldschuldige, den leugenaar hoogst moeilijk maken; *met — spelen*, onnadenkend, roekeloos handelen, lichtzinnig, zich zelf of anderen in gevaar brengen; *tusschen twee vuren in de asch zitten*, zie Asch; — *en vlam spuwen*, zie Vlam; z. Vreugdevuur, Twistvuur.

Vuur (haard, stookplaats), o. vuren: *de vuren des avonds uitdooven*; *in die smidse vindt men zes vuren*; *daar is voor u een potje te —*, zie Pot.

Vuur (kustlicht, vuurtoren), o. vuren: *het — van Scheveningen*; *een draaiend —, vuurtoren met draaiende lantaarn*; *wek mij, als de vuren der baai in 't gezicht komen*.

Vuur (schot uit een vuurwapen), o. gmv.: — *geven*, schieten; *onder bereik van 't vijandelijk —, geschut*; *de soldaten kwamen in 't —, gevecht*; *geweer —, geschut —, snel —*; zegsw. *tusschen twee vuren zitten*, van twee kanten beschoten, fig. aangevallen worden; *tusschen twee vuren brengen*, tusschen twee vijandelijke aanvallen; *wel voor heeter — gestaan hebben*, in grooter nood of gevaar zijn geweest.

Vuur (weerlicht, bliksem), o.: *het — was niet van den hemel; het hemel —*.

Vuur (schittering, gloed), o.: *het — der oogen, het — van de koorts, het — der geestdrift*.

Vuur (ijver, opgewektheid, hartstocht, drift), o. gmv.: *met — spreken, iem. met — verdedigen*.

Vuur (ziekte i. h. koren), o. gmv.; z. Brandaar.

Vuur (bederf in hout, vooral in grenenhout, waardoor een roode kleur ontstaat), o. gmv.

Vuur (visscherst. lantaarn), o. vuren: *rechtis een groen, en links een rood — als signaal*; *die zeedieven dooven hun vuren en zeilen vlak door onze vleet! zijn vuren vertoonen*.

Vuur-aanbidder (heiden), m. —s: *vele rassen der Stille-Zuidzee-eilanden zijn —s, aanbidders van het vuur als godheid*; — **baak** (lichttoren, kustlicht), v. —baken; — **berg** (vuurspuwende berg), m. —en; — **bol** (zeker hemelverschijnsel, meteorsteen), m. —len; — **dienst** (vuuraanbidding), m. gmv.: *de —dienst ontwikkelde zich vooral in Perzië*; — **dood** (dood, door middel van het vuur, verbranding in levenden lijve, nl. op den brandstapel), m.: *Jeanne d'Arc moest den — sterven*, (30 Mei 1431); — **doop** (eig. pijniging te vuur of met vuur, om des geloofs wille; ook: eerste veldslag door een krijger meegemaakt), m. gmv.: *den — ontvangen*; — **eter** (goochelaar, die schijnbaar vuur eet), m. —s; — **geest** (Germ. myth. toovergeest, die in het vuur heet te wonen, ook vurig veldspook), m. —en, zie Vuursalamander; — **gloed** (gloed, afstralend van het vuur; vuurglans), m. gmv.; — **goudhaantje** (een soort van

haantje, dat hier in het winterhalfjaar in groepjes rondzwervt), o. —s; — **haard** (open haard, waarop of waarin een vuur brandt of kan branden), m. —en; — **houdend** (blijvende gloeien of branden), bn.: *deze turven, die steenkolen zijn —*; — **kever** (zekere lichtgevende keversoort), m. —s; — **kogel** (gloeiende kogel, om brand te stichten), m. —s; — **kolk** (aschkolk; krater), v. —en.

Vuurkolom (kolom of zuil van vuur), v. —kolommen; — **krams** (zeker stuk vuurwerk: een vuurrad), m. —en; — **lak** (een soort van zwart lak, vernis), o. gmv.; — **lander** (bewoner van Vuurland, eiland aan de zuidpunt van Zuid-Amerika), m. —s; — **lijn** (mil. lijn, tot welke het vijandelijk geschut draagt), v. gmv.; — **maker** (een soort van prop v. hars en pek, om de kachel aan te maken), m. —s; — **mand** (mand in de kraamkamer, tot droging en koestering), v. —en, vero.; — **mier** (Z.-Am. mier, gevende een steek als van een gloeiende naald), v. —en; — **mond** (kanon), m. —en; — **pijl** (een stuk vuurwerk: een pijl, die uit een vuurkoker omhoogschiet, een pijl, die onder het afschieten ontbrandt), m. —en; een blauwe — wordt door de kustwachters afgeschoten, om een in nood verkeerd schip te ontdekken; ook de mannen op een schip in nood schieten — pijlen af; — **pijltoestel** (toestel, om vuurpijlen af te schieten als noodseinen), m. en o. —toestellen; ook aan het strand dient het — om een vuurpijl met een lijn er aan over het in nood verkeerd schip te schieten, om zoo gemeenschap te krijgen; — **plaat** (liggende haardplaat, waarop het haardvuur brandt), v. —platen; — **poel** (grote vuurkolk, vreeselijke brand), m. gmv., zie Vuurzee; — **pot** (ijzeren pot in een komfoor, grote ijzeren pot op een boerenhaard), m. —potten.

Vuurproef (godsoordeel in de Middeleeuwen: zij bestond hierin, dat de beschuldigde zijn hand een bepaalden tijd in 't vuur had te houden, en deze ongedeerd moest blijven; of wel, de beschuldigde was gehouden barvoets over gloeiende ploegijzers te gaan, of hij moest over een afstand van negen schreden een stuk gloeiend ijzer dragen: beide laatste heetten ook wel de IJzerproef; fig. *harde proef, streng onderzoek*), v. —proeven; *de jeugd onderwerpen aan die vuur- en waterproef*, nl. het verkeer in den vreemde, (Potg.); zie Ordaliu.

Vuurroer (geweer), o. —s, —en. vero.

Vuurrood (rood als vuur), bn.: *zij werd —*.

Vuursalamander (landsalamander, glimmend zwart met helgele vlekken), m. —s, zie Vuurgeest; — **scherm** (haardscherm), o. —en; — **schip** (schip, dat tot kustverlichting dient), o. —schepen; — **slag** (stuk staal), o. —en: *met een — kan men vonken uit een vuursteen slaan*; — **sprank**, — **sprankel** (vonk), v. —en; — **spuwend** (vuur d. i. gloeiende lava, gloeiende steenen, vlammen brakend), bn.: *een —e berg, een vulkaan*; — **staal** (staal v. e. vuurslag), o. —stalen; — **steen** (e. harde steen, waaruit met een vuurslag vonken geslagen worden), m. —en; — **steen** (het materiaal, waaruit in het steentijdperk door den oermensch bij'len, lanspunten, priemen, zagen, messen enz. werden vervaardigd), o. gmv.; — **steenmessen** (allereerste voortbrengselen v. menselijke kunstvaardigheid,

hier en daar in holen gevonden), o. mv. **Vuurstraal** (een straal vuurs b.v. een bliksemstraal), m. -sralen; -**stroom** (stroom van vuur), m. -en: een - van brandende olie, lava, enz.; -**test** (potje voor vuur, in een stoof), v. -en; -**tje** (klein vuur), o. -s: een - stoken; een loopend -, als een slingerslang van aangestoken buskruit: wordt gezegd van tijdingen, geruchten, die zich snel verbreiden, verspreiden; -**toren** (lichttoren, kustlicht, brandaris), m. -s; -**vast** (bestand tegen het vuur), bn.: -e steenen, die gebruikt worden voor bakovens, fornuizen, gloeiovens,

enz.; -**vastheid**, v.; -**vlieg** (O.-I. lichtkevertje), v. -en; -**vreter** (mil. voortvarend krijger, die geen vrees kent voor kogels, dapper soldaat), m. -s, zie IJzervreter; -**wapen** (geweer, kanon), o. -en; -**werk** (feestelijke vertooning door middel van sprankelend buskruit), o. -en; -**werker** (smid, die den voorhamer hanteert en het gloeiend ijzer vasthoudt; ook vuurwerkmaker), m. -s; -**zee** (fig. zee van vuur, vuurpoel, groote brandende oppervlakte), v. -zeen; -**zuil** (vlammenzuil b.v. bij een ontploffing of bij een brand), v. -en.

W.

W. v. -'s. - De 23e letter van het alfabet.
W. - West.
W.C. - Watercloset, plee met waterspoeling.
Weled. - Weledede.
Weledelgeb. - Weledelgeboren.
Weledelgestr. - Weledelgestreng.
Weleerw. - Weleerwaard.
Wetb. - Wetboek.
w.g. of was get. - was geteekend.
W.-I. - West-Indië.
W.L. - Westlengte.
W. v. B. R. - Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
W. v. K. - Wetboek van Koophandel.
W. v. Str. - Wetboek van Strafrecht.

Waad'baar, bn.: hier is de rivier -, kan zij doorwaad worden, -der, -st, zie Waden;
-pooten (de meer of min lange pooten der waadvogels), m. mv.; -**vogel** (vogel met waadvogels), m. mv.; -s: de ridders, lepelaars, ootevaars zijn -s of stellloopers.
Wag (toestel, om te wegen), v. wagen: de stads-, stadsgebouw, waar koopmansgoederen, steenkolen, hooi en varkens gewogen kunnen worden; -**briefje** (verklaring door of namens den waagmeester omtrent het gewicht van de gewogen goederen), o. -s; -**meester** (stadsbeambte aan de waag, eerste der beëdigde wegers), m. -s; -**schaal** (schaal aan de waagbalans), v. -schalen: zegsw. zijn leven in de - stellen, roekeloos wagen, blootstellen, op het spel zetten.
Wag'hals (roekelooze jongen), m. -zen;
-halzerij (verregaande roekeloosheid), v. -en; -**spel** (kansspel), o. -spelen, fig. wasgstuk; -**stuk** (roekelooze daad), o. -ken: dat is een echt -, zeer gewaagde onderneming.
Waa'en, het waaide (wosi), heeft gewaaid: het zat vannacht flks -; zegsw. met alle winden -, zich telkens bij de bovendrijvende partij aansluiten; iets maar laten -, van zich zetten, laten gaan, zooals het wil; -**er** (werktuig, waarmede men verkoeling aanbrengt), m. -s: een ivoren bal -, een zijden -, luxartikel voor dames; -**erpalm** (O.-I. wijnpalm), m. -palmen; -**ersluis** (riviersluis, waarvan de deuren bij elken waterstand geopend kunnen worden), v. -sluizen; -**ervormig**, bn.: een -e versiering.

Waaik (wacht, wake, waking, nachtwaaik), v.; -**hond** (wachthond), m. -honden; -**sch** (afleid. van wakent), bn.: onze hond is zeer -, waaikaam; -**schheid**, v.; -**zaam** (wakker, ijverig, zorgzaam), bn. en bw., -zamer, -st; -**zaamheid**, v. gmv.
Waal (bewoner v. d. provincie Luik in België, Luikerwaal), m. Walen, vr. **Walin**, v. -nen; zie Walenkwartier.
Waal (eig. draaiende stroom, vergel. Wielen; aardr. hoofdrivier), v. gmv.: Nijmegen aan de -.
Waal (met palen omgeven ruimte, waarbinnen in een zeehaven de schepen veilig kunnen liggen), v. walen.
Waal (geul of poel, warrelende stroom, kolk na dijkbreuk), v. walen.
Waaisch, bn.: de -e kerk, Fransch-Hervormd.
Waaisch (taal der Walen), o.; zie Luikerwaaisch.
Waalsteen (fraai-roode tichelsteen, van waalklei gebakken), m. -steenen.
Waalwortel (plantk. smeerwortel), v. -s.
Waan (ijdele gedachte ongegronde meening), m. gmv.: iem. in den - brengen; in den - verkeerren; -**wijs** (eigenwijs, volinbeelding), bn. en bw.: een - mensch, neuswijs, laatlunkend, -zer, meest -z. Pedant; -**wijsheid**, v. gmv.: -**zin** (eig. een leeg, gebrekkig, zwak verstand: krankzinnigheid), m. gmv.; -**zin'nig** (zot, gek), bn.; -**zin'nige** (krankzinnige), m. en v. -n; -**zin'nigheid**, v. gmv.
Waar (koopmansgoed), v. waren: dit is goede -, valsche -, handelsartikel.
Waar (echt, wezenlijk, zeker), bn.; -**heid**, v.
Waar, bw.: - zijt gij? op welke plaats; ik weet niet, - ik zijn moet, vragend bw. van plaats; voegw.: het land, - wij geboren zijn, ik blijf, - ik ben; -**aan** (aan wat, oan hetwelk), bw.: waar' aan denkt gij? het huis, waaraan' gij de voorkeur geeft; -**achter** (achter wien of wat), bw.: - had hij zich verstoep? - **bij** (bij wien of wat), bw.; -**boven**, bw.; -**door**, bw.; -**heen**, bw.; -**in**, bw., enz.
Waarachtig, bn. en bw.: een - gebeurtenis, wezenlijk; het is - waar, zeker, echt; ook tw.: -, het is zoo! -**heid**, v. gmv.
Waarachtige (de Godheid), m. gmv.
Waarborg (onderpand, borg, borgtocht, zekerheid, garantie), m. -en: de eed is een belangrijke - voor goed recht; zijn karakter is een - voor het welslagen der onderneming;

een - stellen; hij heeft goede - en: ook persoon, die borg bleef: de schuldeischers spraken den - aan om schadevergoeding.

Waarborg (essaai), m.: bij den - geplaatst zijn; -stempel (teeken of merk, door den waarborg op goud- of zilverwerken gestagen), m. -s, zie Essaai.

Waarborgen (instaan voor iets, zekerheid stellen, garandeeren), ik heb gewaarborgd.

Waarborgfonds (kapitaal, dat als waarborg van het publiek dient in de eene of andere financiële onderneming; garantie-fonds), o. -en: het - eener levensverzekering; -kapitaal (kapitaal, dat tot waarborg dient), o. -talen, zie: -fonds; -som (som gelds als waarborg), v. -men.

Waarboven (boven welken, boven wat, of wien), bw.: een adellijke familie, - geen andere zich kan verheffen.

Waard (herbergier, kastelein), m. -en: zegsw. buiten of zonder den - rekenen, in zijn voordeel rekenen, zich misrekenen; spreekw. Zooals de - is, vertrouwt hij zijn gasten, men beoordeelt een ander naar zich zelf.

Waard (ingedijkt land a. e. rivier), v. -en.

Waard, woord, woerd (mannetjesend), m. -en.

Waard, bn.: zegsw. een goed begin is een daalder -; het sop is de kool niet -, d. i. de zaak is van al te geringe beteekenis.

Waard (dierbaar, veelgeldend), bn.: -evriend; die eer is mij veel -; -er, -st.

Waarde (prijs, waardij), v. -n: contante -, gereede waarde van een schuld of wissel na aftrek van rabat of disconto; nominale -, het bedrag der som, die op een bepaalden dag moet afbetaald worden; onder de - verkoopen, prijs; de -delijke - van iets, gehalte; van nul en geener - zijn, zie Nul.

Waardebepaling (vaststelling der waarde), v. -bepalingen.

Waardeerbaar (te waardeeren), bn.; zie Onwaardeerbaar.

Waardeerder (iem., die de waarde of den prijs van iets bepaalt), m. -s; zie Taxateur.

Waardeeren (schatten, taxeeeren, de waarde bepalen); -ing, v.: verschil in -ing van een boek, (v. Deysse).

Waardeleer (wetenschap, die zich bezighoudt met de waarde der producten), v. gmv.; zie Warenkennis.

Waardeloos (zonder waarde), bn.: e. -looze borgstelling, -looze assignaten; -heid, v.

Waardevermindering (achteruitgang in waarde), v. gmv.: de - der landerijen.

Waardgeider (gesch. stadsuurling, betaald wachter), m. -s: onderscheiden steden in Holland namen -s in dienst (1617). vero.

Waardig, bn. en bw.: een -e houding, ernstig, eerbied opwekkend; aller achtung -, verdienende; -heid (edelheid, grootheid), v. gmv.: hij antwoordde met -, deftigheid; hij acht dat beneden zijn -, acht er zich boven verheven; -heid (eerepost, eereambt), v. -heden: Willem III werd verheven tot de -heden zijner voorvaderen (1672).

Waardij (waarde, prijs), v. gmv.: een Eden, voor de vreugd geschapen, is ongedeeld van geen -, (Staring).

Waardijn (minnemeester), m. -en, -s.

Waardin (herbergierster), v. -nen.

Waardoor, bw.: de deur, waardoor hij bin-

nen kwam, door welke; waar'door wil hij zijn recht bewijzen? door welk middel.

Waard'schap (beroep v. waard of herbergier), o.: een - drijven, in - gaan; fig. bij iem. in - komen, bij hem in kost komen: een kind, in - bij zijn grootouders; in de herberg, waar zij te - waren, (V. Lenn.) vero.

Waar'geest (dolende geest eens afgestorvenen, spook), m. -geesten.

Waar'goed (scheepst. voorwerpen, die in reserve gehouden worden), o. -goederen.

Waar'heen (naar welke plaats), bw.: waar'heen gaat gij? vgw.: de stad, waar'heen ik ga.

Waar'heid (het ware, het betrouwbare), v. -heden: de - zoeken, de - vindt zelden herberg; iemand de - zeggen, hem zeggen, waar het op staat; een wiskundige -, vaste, zekere; een historische -, een feit.

Waar'heid (Christus), v.: de - sprak tot de huichelaars: uw hart is ver, (Vondels Roskam, vers 7).

Waarheidlie'vend, -min'nend, bn.: een - man, de waarheid beminneende; -er, -st.

Waarheidliefde, v. gmv.; -zin (gevoel voor waarheid), m. gmv.; -zucht (het streven of zoeken naar waarheid), v. gmv.

Waarin, bw.: waar'in hebt gij uw beurs verborgen? zeg mij, - gij te kort zijt geschoten, in welk opzicht; het huis, waarin ik woon, is oud, in hetwelk.

Waarlangs, bw.: - zijt ge hier binnengekomen? de weg, waarlangs' wij gaan, is mooi.

Waarlijk (in waarheid, zeker, stellig, wezenlijk), bw.: ze zijn - gelukkig, inderdaad.

Waar'loos (scheepst. wordt gezegd van dingen, die op een schip worden meegenomen en voorloopig opgeborgen, om onbruikbaar geworden zaken te vervangen, b.v. touwen, zeilen, ankers, rondhouten, raas), bn.: een - anker, -looze zeilen of waarzeilen; -touw; zie: Waargoed en Waarzeil.

Waar'maken (bewijzen, staven), ik heb - gemaakt: een bewering -; dat zul je me -!

-ing (betrachting), v. -en.

Waar'mede, -mee (met welke), bw.: de pen, waar'mede ik schrijf; waar'mee sloeg hij u?

Waar'merk (merk of teeken van echtheid, handteekening, stempel), o. -merken.

Waar'merken (van een waarmerk voorzien), ik heb gewaarmerkt: een stuk, een akte -, onderteekenen, bekrachtigen, legaliseeren, parafereeren; -ing, v. gmv.

Waar'na (na wat), bw.: hij sloot den brief, - hij ging slapen.

Waar'naar (naar hetwelk, naar wat), bw.: dit is het model, waar'naar' wij ons richten; waar'naar verlangt gij?

Waar'naast (naast wat, naast welken of hetwelk), bw.: een stuk bouwland, waar'naast' een weide; een roggeakker, - een aardappelveld.

Waar'neem'baar (waargenomen kunnende worden), bn.; -heid, v. gmv.

Waar'nemen (zijn zinnen gebruiken, vooral zien en hooren), ik nam -, heb - genomen: leer het kind goed -, opmerken, zien; gij moet de gelegenheid -, benutten, gebruiken; gij dient uw tijd goed waar te nemen, be-

steden; een les voor iemand -, geven; een betrekking -, tijdelijk of ook voorgoed vervullen; zijn plichten -, betrachten; den loop der sterren -, volgen; een -d voorzitter, een -d secretaris, tijdelijk; -er, m. -s: hij is hier -, tijdelijk of voorloopig ambtenaar; -er

(beschouwer; iem., die gadeslaat), m. -s.
Waarneming (het waarnemen, de tijdelijke vervulling), v. -en: met de - van een kantoor belast zijn.
Waarnemig (het zien, opmerken, waarnemen), v. -en: sterrenkundige -en.
Waarnemingsvermogen (vermogen der ziel tot het ontvangen van indrukken), o. gmv.
Waarnevens (nevens of naast wat), bw.
Waarom, bw.: - komt uw vader niet? om welke reden; ik weet niet, waar'om hij niet komt.
Waaromheen, bw.: - zullen wij zitten of loopen? een plaatsje, - een klein hekje, (C.O.)
Waaromstreeks, bw.: weet gij, - dat dorpje ligt? in nabijheid van wat.
Waaromtrent (waar? betreffende welke of wat), bw.: waar'omtrent stond hij? de zaak, waaromtrent men inlichtingen vroeg.
Waaronder, bw.: waar'onder zat de kat verborgen? een kamer, waar'onder de kelder.
Waarop, bw.: waar'op zaten de gasten? de stoelen, waarop zij zaten, waren fraai, op welke.
Waarover, bw.: waar'over spreekt gij? de zaak, waar'over ik spreek, is u bekend, v.w.
Waar'schap (verzekering, borgstelling, waarborg, zekerheid), m. -schappen. vero.
Waarschijnlijk (vermoedelijk waar of juist zijnde), bn. en bw.: dat komt mij - voor; uw vader komt - ook, misschien, wellicht; -heid, v. -heden: een verhaal, dat niet veel - heeft.
Waarschijnlijkheidsleer (bespiegelingen over het waar-zijn van iets), v. gmv.; -rekening (kansrekening), v. gmv.
Waarschuwen (de aandacht vestigen op, attent maken op eenig gevaar), ik - schuwde, heb gewaarschuwd: hier waarschuwt men voor alle treinen; zoudt gij uw jongeren broeder niet waarschuwen, als gij een tijger zaagt op zijnen weg? (Mult.), ook: ik waarschuw u, dit te laten, vermanen; spreekt. waarschuwen: Gerritje, ik waarskou je, hoor! (C.O.); -ing (vermaning; aanschrijving ter herinnering), v. -en: herhaalde -en hielpen niet; de ontvanger zond -en rond aan hen, die achterstallig waren in zake de belasting.
Waarteeken (waarmerk), o. -teekens.
Waartegen, bw.: waar'tegen leunt gij? een bewijs, waartegen niets is in te brengen, bw.; -over (tegenover wat of hetwelk), bw.
Waartoe, bw.: waar'toe dient al dat werk? d.i. tot welk einde, doel; een bekenentis, waartoe ik u heb gedwongen, tot welke.
Waarts (achtervoegsel), b.v. huiswaarts, voorwaarts, te mijwaarts, richting ergens heen.
Waartusschen (tusschen wat), bw.; **waaruit** (uit wat), bw.; -van (van wat), bw.; -voor (voor wat), bw.; -zonder (zonder hetwelk), bw.
Waarzeggen (voorzeggen, de toekomst zeggen), ik heb -gezeid, -gezegd; -zegger, m. -s; -zeggerij (het voorzegen van toekomstige zaken door bijgeloovige middelen), v. -en, zie: Mantie en Necromantie; -zegging, v. -en; -zegster, v. -s.
Waarzeil (scheepst. waarloos zeil, zeil in voorraad), o. -zeilen.
Waas (een op dauw gelijkend neerslag of vocht, dauwachtige bedekking), o. gmv.: het - van druiven en pruimen; fig. het - der onschuld, blos; een - van zorg, zweem; een - van welvarendheid, (Koetsveld), schijn; op haar gelaat lag een - van melancholie; een - van geheimzinnigheid.

Wacht (verwant met waken: persoon, wachter), m. wachten: pas op, daar loopt de -.
Wacht (het wacht-houden, het achtgeven op 'tgeen voorvalt), v. gmv.: de soldaat stond op -, op - trekken; verder, wachthuis: men sleepte den dronken soldaat in de -; fig. in de - sleeten, heimelijk wegnemen, wegpakken, grissen, gappen; ook, de gezamenlijke wachters: de - presenteerde het geweer; zie: Burgerwacht, Eere-, Lijf-, Nacht-, Ratel-, Veldwacht.
Wacht (scheepst. de helft der matrozen onder bevel v. d. 1en of d. 2en stuurman), v. -en: de bakboords- staat onder den 1en stuurman, de stuurboords- onder den 2en; waaktijd: elke - duurt 4 uur, er zijn er zes in een etmaal; soms wordt de hondenwacht in tweeën gesplitst om variatie te krijgen, en dan zijn er zeven; de eerste -, van 8 uur tot middernacht, van 12-4 in den nacht, de hondenwacht; ho/meester, kok, timmerman, zeilmaker heeten baantjesgasten en hebben geen wacht.
Wacht am Rhein (Duitsche volkshymne, door Max Schneckenburger gedicht en door Carl Wilhelm in 1840 getoonzet: vooral populair in en sedert den oorlog van 1870), v.
Wachtbed (tuinb. bed, waarop de verspeende plantjes een tijd lang staan, om later naar de eigenlijke standplaats te verhuizen), o. -bedden; zie Verspenen.
Wachtel (kwakkel, kwartel), m. -s: 't is lente! de tortels klagen, de -s slaan! (Staring).
Wachtelkoning (zomervogel, welke algemeen in moerassen en rietvelden broedt), m. -koningen; gew. Kwartelkoning.
Wachtten (toeven, beiden, waken), ik wachtte, ik heb gewacht; -er (schildwacht), m. -s.
Wachten (bewaken, de wacht houden bij), ik wachtte, heb gewacht: de koeien - w.i.g.
Wachter (waker, bewaker, oppasser), m. wachters; ook: maan, bijplaneet: de maan is de - of satelliet der aarde.
Wachtgeld (rijks toeage), o. -gelden: door 't ophffen dier school kwam deze onderwijzer op -, hij is op - gesteld; -gelder (iem. op wachtgeld), m. -s; -hond (waakhond), m. -en; -huisje (mil. schildwacht), o. -s; -kamer (kamer, waarin reizigers enz. toeven), v. -s: wij zullen u in de - van het station opwachten; -meester (onderofficier der ruitery), m. -s; -parade (parade van hen, die op wacht trekken), v. -s; -plaats (wachtpost, plaats voor een schildwacht), v. -en; -post (plaats, waar men een wacht zet of wacht houdt), m. -en; bij dien molen hadden wij een -, (C.O.); -sch (waaksch, waakzaam), bn.: die hond is goed -, -er, meest -; -schip (klein oorlogsschip, dat in een der zegaten ligt), o. -schepen; -toren (toren, waarop wacht gehouden wordt), m. -s; -vuur (kampvuur, legervuur), o. -vuren; -woord (herkenningswoord, parool), o. -en.
Wad (verwant met waden: ondiepte in het kustwater), o. wadden: 't -; ook Wadde, v., verg. aandr. Waddeneilanden.
Wa'de (holte a. d. tegenzijde v. d. knie), v. waden.
Wa'de (lijkuade, wit laken), v. waden.
Wa'de (zeker vischnet met een zak in het midden), v. waden.
Wademen (wasemen), het wadende, heeft gewademd: de geur der rijpe vrucht -t onder versche bloesems, (Ledeganck). VI.

- Wa'den** (de lijkwade aandoen, een doode kleeden), ik waadde, heb gewaad. w. i. g.
- Wa'den** (eig. door het waad gaan, nl. door een ondiep water loopen), ik waadde, ik heb en ben gewaad: de jongens waadden door de beek, ze zijn er door gewaad.
- Wa'di** (aandr. droge rivierbedding in een woestijn), v. wadi's.
- Wa'fel** (gebak uit het wafelijzer), v. -s, -en; -bakker, m. -s; -bakkerij, v. -en; -ijzer (ijzeren tang met twee bladen, waartusschen wafels gebakken worden), o. -s; -kraam (kermiskraam, waarin men wafels kan eten), v. -kramen; -meisje (meisje, dat in een wafelkraam bedient), o. -s; -vormig (met ruitjes als van een wafel), bn.: een -weefsel.
- Wa'ge** (weegschaal, van wagen, d. i. wegen), v.: indien men eene -had, (C. O.); Gods -, (Huysens), zie Wa'g.
- Wa'gen** (voertuig, rijtuig), m. wagens: zegsw. krakende -s loopen het langst, zie Kraken; de paarden achter den - spannen, zie Spannen.
- Wa'gen** (zich aan kansen blootstellen, gevaarlijk ondernemen), ik heb gewaagd: een sprong -, een tocht -, een onderneming -; geld -, op het spel zetten: een voorstel -, doen; een aardigheid -, spreekw. Wie niet waagt, die niet wint, met stilzitten verdient men geen geld.
- Wa'genaar** (voerman), m. -aars. vero.
- Wa'genaas** (as van een wagen), v. -assen.
- Wa'genladder** (berrieachtige boven-zijstukken van een boeren-ladderwagen), v. -s; -maker (iem., die wagens maakt), m. -s; -meester (optichter over tram- of spoorwagens), m. -s; -menner (voerman), m. -s; -schot (fijn eikenhout), o. gmv.: een meublement van -, een lambrizeering van -; -schotten (van wagenschot), bn.: een -paneel; -smeer (smeer voor de wagens), o. gmv.; -spoor (groeve in een weg, door wagenraderen gemaakt), o. -sporen; -vracht (zooveel vracht als op een wagen kan geladen worden), v. -en; -wijd, bw.: zet de deur -open, zeer wijd, zoo ver mogelijk, geheel en al.
- Wag'gelbeenen** (onvast loopen, waggelend gaan), ik waggelbeende, heb gewaggelbeend.
- Wag'gelen** (verwant met wegen, bewegen: onvast loopen), ik heb gewaggeld: de dronkaard kwam aan-; een -de gang; fig. wankelen; -ing, v. -en.
- Wagon'** (spoorrijtuig, spoorwagen), m. -s; -lading, v. -ladingen: een -lading appels.
- Wagon-lit'** (Fr. slaapwagen, wagon met staapgelegheid), m. wagons-lits, lees: lie; zie Eng. Sleeping-car.
- Wagon-restaurant'** (Fr. restauratiewagen, in een D-trein), m. wagons-restaurants.
- Wa'jang-wong** (O.-I. tooneelvoorstelling door poppen, soms door personen, vooral op Midden-Java), v.: de vergulde poppen of wajans hebben beweegbare armen; de vertooner, zie Dalang, reciteert de geschiedenis, een heldenzang, doorspekt met allerlei grappen.
- Wak** (open plek in het ijs), o. wakken: hij viel door het - en schoot onder het ijs.
- Wak** (vochtig), bn.: 't is -weer, regenachtig; nevelachtig, onvast; -ker, -st; -heid, v.
- Wa'ke**, v. gmv.; zie Wa'ak.
- Wa'ken** (des nachts de wacht houden), ik heb gewaakt: ik zal bij dien zieke -, de wacht houden; -er (ziekenoppasser), m. -s.
- Wa'ken** (zorgdragen), ik waakte, heb gewaakt: hij zal voor onze belangen -.
- Wak'ker** (opgewekt, levendig), bn. en bw.; -heid (kloekheid), v. gmv.: -heid van geest.
- Wak'keren**, het -de, is gewakkerd: de wind begint te -, w. g.; zie Aanwakkeren.
- Wal** (gemetselde of beschoeide waterkant; kade, zoom, muur), m. wallen: de matrozen gingen aan -, land; van -steken, gaan varen, afzeilen, fig. met iets een begin maken; zegsw. aan lager -komen, zijn, door tegenspoed verarmen; hij zou me van den - in de stoot helpen, onder den schijn van hulp mijn zaken verergeren, mijn ondergang bewerken; dat raakt kant noch wal, fig. dat is groote onzin, zeer ongerijmd; zij moest bij het -letje langs om rond te komen, als een voorzichtich schipper het langs den wal houden, zuinigjes aan leven; spreekw. De beste stuurhut staan aan -, zie Stuurman; zie: Hooger-, Lager-.
- Wal** (vestingwal), m. wallen: de steden werden in de 14e eeuw met -len omringd, walmuur.
- Wal** (in A'dam: gracht), m.: in den -gooien; zie ook Burcht wal.
- Wal** (dikte), m. wallen: een -onder de oogen hebben, verdikking.
- Wal'ang san'git** (Mal. een bederfbrengend, stinkend insect, dat bij miljoenen op een rijstveld neergestreken, d. oogst vernietigt), v. -s.
- Walden'zen** (geach. volgelingen van Petrus Waldus uit Lyon, stoten zich in 1532 bij de Hervorming aan), m. mv.
- Wal'gang** (gang of pad onder langs de borstwering), v. -en.
- Wald'hoorn, wald'horen** (eig. woudhoorn, jachthoorn), m. -s; -hoornist, m. -en.
- Wal'duiker**, m. -duikers, gew.; zie Tapuit.
- Wal'en** (ongestadig zijn), het heeft gewaald: het getij begint te -, verlopen; het -van 't kompas, (Bild.), ongestadig zijn; fig. wankele, weifelen; -ing, v. gmv.
- Wal'endistel** (een soort van distel), v. -s.
- Wal'enkwartier** (aandr. Z. deel v. d. provincie Luik, waar de Walen wonen), o. gmv.
- Wal'es** (aandr. vroeger een prinsdom, thans deel van Engeland), o.; lees: oe-eels; prince of -, titel: kroonprins van Engeland.
- Wal'g** (afkeer, weerzin), v. gmv.: een -van iets hebben; de -begint me van dit getalm te steken, (Staring); laster is mij een -.
- Wal'gen** (misselijk van iets worden), ik heb gewalgd: ik walgde van zijn vleierij; ik walg van die medicijn; zulk een roman gaat -; -ing (afkeer, misselijkheid), v. -en.
- Wal'glijk** (afkeervekkend), bn.: een -e reuk, een -e smaak, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Walhal'la** (Germ. myth. halle der gesneuvelden met luthof: paradijs of elysium der gesneuvelde koningen en helden), o.
- Wal'kant** (kant of rand van een kade), m. -en.
- Wal'ken** (al wentelende en stampende doorwerken of kneden, ook vollen), ik heb gewalkt: de hoedenmaker heeft dit vilt niet genoeg gewalkt, ineengeslagen, samengeperst; -er, m. -s; -hamer (hamer in een walkmolen), m. -s; -ing, v. gmv.; -molen (volmolen, volderswerkplaats), m. -molens.
- Walky'riën** (Germ. myth. schoone strijdgodinnen, oorlogsmagden, die zich in zwanen kunnen veranderen, zij bestieren naar het bevel van Odin den slag en werpen het lot des doods aan de helden toe, voeren ook de

verlagen helden naar het Walhalla), v. mv.; ook: Walky'ren, Walku'ren.

Wallstreet (straat, waar in New-York de effectenbeurs staat), v. (ee = ie).

Walm (veltige rook, smook), m. -en; -achtig. bn.: een -achtige damp.

Walmen (walm afgeven), het heeft gewalmd: uw lamp walmt, de vlam met smook komt boven het glas uit; -te, v. gmv.

Walnoot (eig. Waalsche noot: boom), m., (vrucht), v. -noten, ook: Okkernoot; -nootboom, m. -boomen.

Walpurgnacht (nacht van 30 April op 1 Mei; feestnacht der booze geesten op den Bloksberg), m. -nachten; ook Walburgis -, naar Walburga, wier feest op 26 Febr. valt.

Walros, walrus (groot vinvoetig dier der poolzeeën met zeer groote hoektanden), m. -sen: de -sen leven in troepen bij elkaar in de ijzseen.

Wals (pletrol, stamper), v. -en; -machine (machine met walsen en pletrollen), v. -s.

Wals (dans in 3/4 maat), v. -en.

Walschot (vet uit den kop v. d. potvisch), o. **Walsen** (een wals dansen), ik heb gewalst; -er (walsende heer), m. -s; -eres' (walsende dame), v. -sen; -tempo (-maat), o. -s.

Walsen (met een wals of rol pletten, bewerken), ik heb -walst.

Walstroo (sterbladig kruid), o. gmv.

Walvisch (grootste zeedier, levend in de ijzseen), m. -visschen; -baard (het geheele stel balein in den bek van een walvisch), m. -en; -vaarder (schip ter walvischjacht, ook: de gezagvoerder), m. -s, zie Groenlandsvaarder; -vangst, v. gmv.

Wam, v. wammen; zie Kossem.

Wam'buis (boerenbuis), o. -buiten, spreekt: Wammes, zie ald.

Wammen (in de modder roeren, modder doen opwellen), ik waamde, ik heb gewaamd.

Wammen (den buik v. d. visch opensnijden en den visch reinigen), ik heb gewamd.

Wammes (kort buis), o. -en: zegsw. op zijn - krijgen, slaag oploopen; mettertijd komt Hannes in 't -, kleine kinderen worden groot; zie ook Luiwammes.

Wan (wanmand), v. wannen: zift het koren met de -; zie ook: Wanmolen.

Wan (scheepst. lek, lekkage), o. wannen.

Wan- (voorvoegsel = niet, slecht), b.v. -hoop, -betaling; -daad, -gestalte; -schapen, bn., - vormt geen afgeleide w.w. meer.

Wanbedrijf (misdrijf, booze handeling), o. -drijven: door zich zelf verraden, erkende zij (de hebzucht) haar -. uw recht, (Staring); -begrip (dwaas, verkeerd begrip), o. -pen; -beheer (verkeerd beheer, slechte leiding), o. gmv.: het Fransche - in ons land; -beleid (dwaas of verkeerd overleg), o. gmv.; -besef (dwaas of verkeerd idee), o. gmv.; -besluit (dwaas besluit, verkeerde gevolgtrekking), o. -en; -bestuur (slecht bestuur), o. gmv.; -betaler (slechte betaler, niet-betaler), m. -s; -betaling (slechte betaling, niet-betaling), v. -en: bij - der belasting gaat de directie over tot vervolging; -bof (ongeluk, tegenvaller), m. gmv.; -boffen (tegenspoed hebben), ik wanbofte, ik heb gewamboft; -boffer, m. -s; -daad (euwel-daad), v. -daden.

Wand (muur), m. -en: uw schilderij hangt

daar aan den -: een houten -; bij overdr. rots-, steile zijkant v. e. rots.

Wandaal', m. -dalen; zie Vandaal.

Wandalis'me, o. gmv.; zie Vandalisme.

Wand'almanak (almanak, om aan den wand te hangen), m. -ken; zie ook: Scheuralmanak en Duikalmanak.

Wand'el, m. gmv.: hij is op den -, aan 't wandelen, fig. wees eerlijk in uw handel en -, doen en laten; in den - heet hij de lange, gewoonlijk, in den regel, gemeenlijk.

Wand'eldreef, v. -dreeven, zie Dreef.

Wand'elen (den. van wandel: kuieren, een loopje doen), ik heb en ben -wandeld; -aar m. -s; -aarster, v. -s; een -d blad, O.-I. een soort van sprinkbaan, op een blad lijkend; -ing (het wandelen; ook, wandelpad), v. -en; -ingetje, o. -s.

Wandelende Jood, m., ook: Eeuwige Jood, zie Ahasverus.

Wand'elhoofd (wandelpier), o. -en; -kaart (kaart, waarop de wandelwegen van een streek zijn aangegeven), v. -en; -kostuum (dameskostuum voor de wandeling), o. -u-men; -leeraar (rondgaand landbouwleeraar), m. -s, -aren; -pad (pad voor wandelaars), o. -en; -plaats (plaats of plein, om op te wandelen), v. -en: het Vrijthof te Maastricht is een ruime -; -rijden (te paard of in een koets rijden als uitspanning), o. gmv.; -rit (rit te paard of in een rijtuig), m. -ritten; -staf (stok van een wandelaar of voetreiziger), m. -staven; -stok (wandelstaf), m. -ken; -tollet (wandekostuum), o. -ten; -weg (weg, om te bewandelen; weg voor wandelaars), m. -en.

Wand'gedierte (wandluizen), o. gmv.;

-kaart (kaart of plaat, om aan den wand te hangen), v. -en; -kalender (wandalmanak), m. -s; -klok (klok, om aan den wand te hangen), v. -ken; -luis (weegluis: ongedierte), v. -luizen; -plaat (schoolplaat, om aan den wand te hangen), v. -platen; -schildering (schildering op de kalk v. een muur), v. -en; -tekst (bijbeltekst, op karton gedrukt, om aan den wand te hangen), m. -en; -verstering (elk sieraad aan wand of muur), v. -en.

Wan'nen (tijdel of ten onrechte meenen), ik heb gewaand: de ergste domoor is hij, die zich knap waant; zie Gewaand.

Wang (deel van het gezicht, koon), v. -en; -zak (zakvormige ruimte tusschen het wanguleesch en de tanden, om voedsel te bergen), m. -zakken: apen met -zakken.

Wan'gedrag (slecht gedrag), o., -ingen, v. mv.;

-gedrocht (monster, afzichtelijk wezen), o. -en; -geloof, o. gmv.: Da Costa noemt den Islam een -, dwaas of slecht geloof; -geluid (wanklank, onaangenaam geluid), o. -en; -gunst (hevige afgunst, nijd), v. gmv.; -gunstig (afgunstig, het slechte gunnende), bn.; -hoop (eig. zonder eenige hoop: vertwijfeling, radeloosheid), v. gmv.: de moed der -, tot -vervallen, in -geraken; -hopen (den. van wanhoop: vertwijfelen), ik heb gewanhoopt: wij -aan haar beterschap, aan uw verbetering, aan zijn herstel; -ho'pend, bn.: een -e blik, de arme moeder wrong -de handen, een -e toestand; -ho'pig (geen hoop meer hebbende), bn. en bw.: iem. -maken, -worden, een -e daad; zich -verdedigen.

Wan'kang (O.-I. een soort van jonk), v. -s.
Wan'kel (onzeker), bn. en bw.: uw kans staat -, ongewis, -er, -st; -heid, v. gmv.
Wan'kelen (onvast staan, fig. weifelen), ik heb gewankeld: zijn overtuiging raakt aan het -; -baar, bn.; -ing (aarzeling), v. -en.
Wankelmoe'dig (besluiteloos), bn. en bw.: een - karakter, aarzelend bij gebrek aan zelfvertrouwen, -er, -st; -heid, v. gmv.
Wan'klank (valsche toon), m. -en, fig. parasieten zijn een - in de schepping, (Witte); -kijn'kend (valsch klinkend, wanluidend, dissonerend), bn., -er, -st; -koers (slechte, verkeerde koers), m. -en; -lui'dend (onaangenaam klinkend), bn.: -heid, v. gmv.
Wan'lust (dwaze, onmatige lust, tegenzin), m. -lusten; -lustig (geen lust in iets hebbende, b.v. in voedsel), bn., w.g.
Wan'molen (houten toestel of molen, om 't graan te wammen of te ziften), m. -s.
Wanneer, bw.: wan'neer komt gij? op welken tijd; vgw.: wanneer de zon schijnt, is het dag.
Wan'nen (het gedorschte graan zuiveren met een wan of in den wammolen), ik heb gewand: het koren -; -ner, m. -s; s. Krenselen.
Wan'orde (ordeloosheid), v. gmv.: de geheele school was in -; in -vluchten, verarring; -ord'elijk, bn. en bw.: een - huishouden, ongeregeld, zonder beheer of orde, -er, -st; -prestatie (het niet-nakomen van verplichtingen, b.v. van een contract), v. -s; -scha'pen, bn.: een - gestalte, misvormd, gedrochtelijk, -er, -st; -heid, v. gmv.; -schep'sel (wanschapen schep'sel, gedrocht), o. -s; -smaak (slechte smaak), m. -smaaken: de - dier mode, het verkeerde, dwaze; -sma'kelijk (onaangenaam, walgelijk), bn.: een - schouwspel, - gekleed zijn, -er, -st; -spelling (dwaze spelling), v. gmv., b.v. theorie voor theorie, koomies voor comisch; -spraak (slechte, bedorven uitspraak), v. gmv.; -stal (verkeerde stand, leelijkheid), m. gmv.; -stal'lig (misvormd), bn.; -stal'lighed, v. gmv.: hij (Graaf Ot) schaamt zich der vertooning van zijn -stalligheid, (Staring), vero.; -stal'tig (verg. gestalte), bn.: een - beeld, een - persoon, misvormd, mismaakt: een -e versiering, leelijke, niet passende bij de omgeving, -er, -st.
Want (grove, wollen vuisthandschoen met een duimen geen vingers), v. -en: de schipper droeg een paar ferme wanten.
Want (scheepst. al het touwwerk aan boord), o.: het staand -, het vaste als steun v. d. mast, en het loopend -, het losse als kabels, katrolwerk, lijnen, enz., z.: Loop end, Sta and.
Want (vischwant, netwerk), o. gmv.: die vischer droogt zijn -, netwerk.
Want (vermits, naardien, omdat), vgw.
Wan'taal (slechte, verkeerde taal), v. gmv.
Wan'ten (scheepst. het touwwerk in orde brengen), in de onb. wijs, fig. slechts gebruikelijk in de spreekwijze: van - weten, goed met het want kunnen omgaan; bij uitbr. van een zaak alles weten, op de hoogte van een zaak zijn, een ingewijde zijn.
Wan'tij (zeew. tegenstroom), o. -tijen;
-trouwen (mistrouwen, achterdocht, argwaan), o. gmv.: - tegen iem. koesteren;
-trouwen (geen vertrouwen hebben in, mistrouwen), ik heb gewantrouwd: gij zult mij toch niet -; hem wan'trouwend, wilde ik de akte niet teekenen; -trouwend (ach-

terdochtig), bn. en bw.: -e blikken; -trou'wig (met wantrouwen, achterdochtig), bn.: een - mensch, -er, -st; -verhouding (heel slechte verhouding), v. -en: de -en in onze maatschappij; -voeg'lijk (onbehoorlijk, ongepast), bn.: zich -f gedragen;
-vorm (slechte, dwaze vorm), m. -en, w.i.g.
Wapen (strijdtuig), o. -en, -s: het geheele garnizoen stond onder de -en; de -en opvatten, den strijd aanbinden; fig. de angel is het - der bij; iemand met zijn eigen -s slaan, b.v. bij een redetwist; zie Vuurwapen.
Wapen (adellijk familieteeken, teeken van een adellijk geslacht), o. -s: hij voert een leeuw in zijn -; het - van Holland, de roode leeuw; het Vlaamsche -, de zwarte leeuw; een - kan zijn: parti, d.i. gedeeld door een loodrechte lijn in het midden; coupé, gedeeld door een horizontale lijn in het midden; tranché, gedeeld door een lijn, die den rechterbovenhoek met den linkerbenedenhoek verbindt, enz.; zegsw. grootsch of hoog in zijn - zijn, fier op zijn adel zijn, trotsch op z'n afkomst zijn; zie Balk.
Wapen (afdeeling v. e. leger, onderscheiden naar de wapens), o. -s: de infanterie is het hoofd -; cadetten van alle -s.
Wapenbalk (dwarsband of -streep op een wapen), m. -en, zie Balk; -beeld (beeld of figuur als onderscheidingsteeken in een wapen), o. -en; -bijl (strijdbijl), v. -en; -boek (het gulden boek, bevattende de wapens onzer adellijke geslachten), o. -en; -bord (schild, waarop het wapen geschilderd is), o. -en; -brief (brief, waarin een vorst aan iem. vergunning geeft, om een wapen te voeren), m. -brieven; -broeder (wapenmaker, strijdmakker), m. -s; -dos (schitterende wapenrusting), m. gmv.; -drager (schildknaap), m. -s; -en (van wapens voorzien), ik -de, heb gewapend: zijn dienstmannen -; zich -, de wapens aangorden; -fabriek (fabriek, w. wapens gemaakt worden), v. -en; -felt (krijgsverrichting), o. -en; een roemrijk -; -gekletter (het kletteren v. de wapens in den strijd), o. gmv.; -geluk (geluk met de wapenen in den strijd, de overwinning), o. gmv.; -groet (militaire begroeting), m. gmv.; -handel (oefening in 't gebruik der wapenen), m. gmv.; -heraut (oudtijds: iem., die het uitbreken van oorlog afkondigde), m. -en; -huis (bewaarplaats van wapens), o. -huizen, zie Arsenaal; -ing (toerusting tot den krijg), v. gmv.: algemeene -, het wapenen van alle weerbare mannen; -kamer (kamer in kasteel of slot voor het bewaren der wapens), v. -s; -kenner (wapenkundige), m. -s; -knecht (eig. wapendrager, schildknaap; later soldaat, soldaat), m. -en, vero.; -koning (hofbeambte, heraut), m. -en; -kreet (oorlogskreet), m. -kreten; -kunde (heraldiek, wetenschappelijke kennis van wapens en blazoenen), v. gmv.; -kundige (heraldicus), m. -n; -magazijn (arsenaal, wapenhuis), o. -en; -makker (wapenbroeder, krijgs-makker), m. -s; -mantel (hermelijnen achtergrond van het wapenschild), m. -s; -oefening (exercitie, oefening in den wapenhandel), v. -en; -plaats (exercitieplein), v. -en; -praal (zegevierende intocht), v. gmv.; -praal (wapenpraal), v. gmv.; -register (wapenboek), o. -s; -rek

(kamerrek voor of met wapens), o. — rekken;
 — **ring** (zegelring met een familiewapen in den steen), m. — en; — **roem** (krijgsroem), m. gmv.;
 — **rok** (uniformrok, maliënkolder), m. — ken.
Wapenrusting (harnas met toebehooren), v. — en; de — bestond uit helm met helmklep of vizier, halskraag of halsberg, borstharnas, schouderplaten, armstukken met elleboogspaten, strijdhandschoenen, maliënkolder, beenstukken met kniestukken en stalen schoenen met punten; — **schild** (schild met een wapen er op, blazoën), o. — en, zie Heraldiek; — **schilder** (schilder van wapenborden), m. — s; — **schorsing** (tijdelijke staking van oorlog), v. — en, zie Bestand; — **schouwing** (inspectie, monsterring van wapenen), v. — en; — **smid** (vervaardiger van blanke wapenen), m. — smeden, zie Zwaardveger; — **snijder** (graveur van familiewapens), m. — s; — **spel** (tornooi), o. — spelen; — **spreuk** (devis onder of om het wapen), v. — en; — **standaard**, — **standerd** (grootte stok, waaraan het vaandel hangt), m. — s; — **stilstand** (tijdelijke stilstand van oorlog), m. gmv.; — **stok** (stok, die als wapen dient), m. — stokken, zie: Degenstok, Gummistok; — **tropee** (samenvoeging van allerlei wapenen, als versiering in een zaal), v. — tropeeën; — **tuig** (allerlei oorlogswerktuigen), o. gmv.; — **tuur** (schilknapp, krieger), m. — turen: een macht van — turen, (Bild.); — **veld** (oppervlak van een wapenschild), o. — en, zie Veld; — **zaal** (grootte wapenkamer), v. — zalen; — **zuil** (overwinningszuil, tropee), v. — en.
Wapper (wip eener ophaalbrug), m. — s.
Wapperen (uitwaaien, fadderen door den wind), de vlag heeft gewapperd.
War (verwarring, verwikkeling), v. gmv.: in de —, verward, overhoop.
Warande (diergaarde, wandelpark), v. — n.
Waratje (warempel), bw.: Pieter is — verliefd, (C. O.), wezenlijk, spreekt., uit Waarachtig.
Warbak (grootte bak met zoet water op een beugschuit, bewaarplaats van het aas n.l. der prikken of negenooen, die er levend in gehouden moeten worden), m. — ken.
Warboel (rommel), m. gmv.: het is me daar een —, verwarde zaak, verwarring.
Warempel (verzachtend woord voor waarachtig), bw.: je hebt — gelijk, inderdaad.
Waren (mijden, op zijn hoede zijn), ik heb gewaard: zich —, in acht nemen: waar je!
Waren (rondwaten, omdolen, fig. spoken, met de bijgedachte aan iets geheimzinnigs of bovennatuurlijks), hij heeft gewaard: haar oog waarde over den uitgestreken akker, rechts en links, (V. Lov.); en maecht den geest van Rachel wacker, die — gaet door beemd en wey, (Vondel); warende geesten.
Warenhuis (algemeene bazaar op grootte schaal), o. — zen: het — van Tietz te Aken, te Keulen, te Berlijn.
Warenkennis (kennis van de handelsartikelen, hun ontstaan of hun behandeling: als vak van wetenschap), v. gmv.
Warenfig (warempel, waarlijk, inderdaad), bw.: 't is — zoo; spreekt. ook Waratje.
Wargaren (eig. garen, dat in de war is, fig. verwarde zaak), o. gmv.; — **geest** (iemand, die verward denkt, die alles door elkaar haspelt), m. — en; — **hoofd** (wargeest), m. en v. — en; — **klomp** (verwarde massa), m. — en; wat — der natuur! (Tollens), chaos;

— **kop** (warhoofd, iemand die verward denkt), m. — pen; — **kruid** (windeachtige woekerplant), o. gmv.: het — tiert op vlas en hennep; — **nest** (fig. beeld v. verwarring), o.: een — van stegen, van haren, van draden, van boekhouding; — **net** (eig. een verward net), o. — ten, fig. e. — van slingerplanten of lianen; — **taal** (zinlooze taal, onzin), v. gmv.; — **winkel** (verwarde boel), m. gmv.
Warling (scheepst. gangboord op kleine schepen), v. waringen: Sikko, de — op en neder loopende, (V. Lennepe).
Warlingin (O.-I. reusachtige, breedgetakte boom op Java, een soort van banaan), m. waringins: de — staat op Java overal midden op de aloen-aloen.
Warm (het tegengestelde van koud), bn. en bw.: een — e kamer, een — bad; zich — kleeden; zegsw. er — in zitten, eig. van een schaap of vogel, die van nature goed gedekt is, fig. bemiddeld zijn; het ging er — toe, er werd hevig gevochten, geredetwist, enz.; een — e ontvangst, hartelijke; — er, — st.
Warmbloedig (warm bloed hebbende), bn.: zoogdieren zijn — e dieren; z. Koudbloedig; fig. choleric; de — e Franschman.
War'me hand, v.: zegsw. geven met de —, d. i. tijdens zijn leven, dus niet bij testament; van goederen met de — — gegeven worden geen successie-rechten betaald.
War'men (warm maken, verwarmen), ik heb gewarmd: zich —, de handen —; zegsw. wie het dichtst bij 't vuur is, — t zich het best, wie het best in de gelegenheid of positie is, gaat met het voordeel, de betrekking strijken; — ing (het warmen), v. gmv.
War'mer (dat, wat verwarmt), m. warmers; in samenst. zie b.v. Neuswarmer.
Warmloopen (het door wrijving warm worden eener as), o.: het — der assen van een rijtuig of wagon.
Warmoes (eig. warm-moes of warme moes, d. i. in broeibakken gekweekt), o. gmv.: een kikvorsch onder 't — kort gehakt, (Staring), n.l. onder de spinazie; **war'moeshof** (groentetuin), m. — hoven, — land, o. — landen.
Warmoezenier, **warmoezier** (kweeker van groenten, hovenier, groenteboer), m. — s, — en; — ster, v. — s.
Warmpjes, bw.: die kinderen zijn — gekleed, zich — toedekken; fig. hij zit er — in, is bemiddeld; zie Warm.
Warmte (het warm-zijn), v. gmv.: de — der zon, de — van den zomer, de — van het bloed; dierlijke —, fig. iets met — verdedigen, vurigheid, hartstochtelijkheid; — **bron** (oorzaak van warmte), v. — nen: de zon, die grootte —; — **buis** (buis als warmtegeleider), v. — buizen; — **eenheid** (warmte, benodigd om 1 Liter water 1° Celsius in warmte te doen stijgen), v. — eenheden, zie Calorie; — **geleider** (stof die, voorwerp dat de warmte voortgeleidt of doet weguloeten), m. — s: wol is een slechte —; — **geleiding** (het voortgeleiden van kunstmatige warmte), v. — en; — **graad** (een graad op de schaal van den thermometer), m. — graden; — **leer** (nat. wetenschap, welke zich bezighoudt met de verschijnselen der warmte), v. gmv.; — **ontwikkeling** (nat. de electriche warmte, die ontstaat door den weerstand, welken de geleider, die twee conductoren verbindt, aan de beweging der electriciteit biedt), v. gmv.

Wa'rong (Mal. eetkraam, een soort van gaarkeuken, inlandsch stalletje met eetwaren, ook tevens kleine nering in allerlei benooidigheden voor de inlanders), v. warongs: een groote, overdekte en rijk voorziene -, (v. R.); een -houder, een -houdster.

Wa'rel (warreling), m. gmv.: in den -; -en (freq. van warren: dooreenwarren, fig. wemelen), het heeft gewarrelt: het warrelt mij voor de oogen, heen en weer wemelen; -ing, v. -en; -klomp (verwarde massa), m. -en, zie Chaos; -wind (wervelende wind), m. -en.

Wa'ren (in de war zijn, brengen of raken), ik heb geward, zie Verwarren.

Wars (afkeerig), bn.: iets - worden, meestal, hij is - van vleiery, van lof, enz.

Wa'rel (scheepst. draaihaak), m. wartels.

Was (groeit, toename, vermeerdering), m. gmv.: er is - op de bovenrivier, toevoer van water.

Was (der bijen), o. gmv.: kaarsen, bloemen, beeldjes van -; - om te boenen, te wrijven; in O.-I. levert Timor veel -, deze komt van de wilde bij, die kolossale honingraten maakt aan de bovenste takken van boomen; -achtig (op was lijkende), bn., -er, -st: -afdruk (afdruk in was), m. -ken; -boom (N.-Amerik. boom met wasachtige vruchten), m. -en; -doek (gewast, zwaar linnen weefsel), o.: een tafekleed van -, een omslag van -; -geel (zoo geel als ongezuiverd was), bn.: een -gelaat, -gele handen; -kaars, v. -en, zie ook Stearine- en Vetkaars; -licht (kaars of pitje v. was), o. -en.

Was's-orde (Zweedsche ridderorde), v.: de - werd ingesteld door Gustaaf III, in 1772.

Wasch (het wasschen van linnen of onderkleederen), v. wasschen: ik zal mijn zakdoeken in de - doen; deze vrouw heeft elke week vijf wasschen.

Waschbaas (mil. man v. de waschvrouw), m. -bazen, vero.; -bak (bak of schotel, om zich in te wasschen), m. -ken; -bank (bank voor het waschgeret), v. -en; -beer (N.-Amerik. beer, die zijn voedsel zou wasschen, vóór het te gebruiken), m. -beren; -bekken (metalen wasbak), o. -s; -dag (dag voor de wasch in een huishouden), m. -dagen; -geld, o. -en; -gerel (-benooidigheden), o. gmv.; -goed (linnen en ander goed voor de wasch), o. gmv.; -hok, o. -ken; -huis (gezin, voor hetwelk de waschvrouw wascht), o. -zen; -inrichting (gebouw, ingericht voor het wasschen van allerlei goed, meest op groote schaal en als bedrijf), v. -en; -kan (lampetkan), v. -nen; -ketel (ketel voor 't waschwasser), m. -s; -kom (lampetkom), v. -men; -kuip (groote waschtobbe), v. -en; -lijst (lijst of staat van waschgoed), v. -en; -loon (-geld), o. -loonen; -machine (toestel, om te wasschen), v. -s; -mand (hooge tweeeorige mand voor waschgoed), v. -en; -stel (lampetkom met -kan, zeepbakje, kambakje, enz.), o. -stellen; -tafel (slaapkamermeubel voor het toilet), v. -s; -tobbe (kuipje met twee handvatten voor de wasch), v. -n; -vrouw (vrouw, die van 't wasschen van linnen- en ondergoed een bedrijf maakt), v. -en; -water (water, om zich er mee te wasschen, of om het waschgoed in te wasschen), o. gmv.

Was'dom (groeit), m. gmv.: de - der planten;

hij heeft zijn vollen - bereikt; God zal - geven.

Wa'sem (uitwaseming), m. -s: hoe geurt de - der berkespruit! (Staring).

Wa'semen (damp v. zich geven), het heeft gewasemd: de rozen - haar geuren; -ing, v.

Wa'sschen (reinigen), ik wiesch (waschte), heb gewasschen: een kind -, de handen -.

Wa'sscher (wasch tas), m. -schers: Jan de -, kluchtpersoon der kinderprenten; **waschster** (waschvrouw), v. -s, w. g.

Wasscherij' (waschinrichting), v. -en.

Was'sen (van was), bn.: een - bloem; zegsw. dat is een - neus, misleiding; zie Neus.

Was'sem (met was bestrijken), ik waste, ik heb gewast: gewast taf.

Was'sen (groeien), ik wies, ben gewassen: wat is die jongen gewassen; aan den voet eens heuwels wies ik op, (Staring); zij wiesen op; de Maas is gewassen; zie: Volwassen en Wassend.

Was'senaar (maansikkel met de punten of horens omhoog, wassende maan), m. -naars.

Wassenbeeld' (beeld van was), o. -beelden; -beeldenspel (tent, waarin wassenbeelden te zien zijn), o. -spellen, zie Panopticum.

Was'send (aangroeiend, toenemend), bn.: het -e water, de rivier is -e; de -e maan; fig. het - gevaar, de -e -nood; - ongelooft.

Was'tafel (tafel, met was overdekt, waarop de Ouden met hun stilus schreven), v. -s.

Wat, vrag. vnv.: - is er? zeg mij, - gij wilt; - drukte, - hoogte! ook betr. vnv.: al, - gij zegt, is waar; - waar is, is eenvoudig; ook onbep. vnv.: blijf bedaar, - er ook gebeuz; ik heb hier - voor je.

Wa'ter (kleurloze vloeistof), o. wateren, -s: er is bron-, regen-, rivier-, wel-, zee-, enz. enz.; open -, dat niet bevroren is; een schip te - laten, van stapel laten loopen; de dief zit op - en brood, krijgt geen ander voedsel; zegsw. het - komt aan de lippen, de nood is hoog; Gods - over Gods akker laten loopen, zich om de wereldsche zaken of om 's werelds loop niet bekommeren; dat is water op zijn molen, dat is naar zijn zin, dat dient hem; - naar zee dragen, ergens iets brengen, waar er overvloed van is, noodeloos arbeid doen, zie Uil, Balk, Kolen; spreekw. Stille -s hebben diepegronden, de zwijgenden denken dikwijls het diepst, zwijgers zijn dubbelhartig, argdenkend; zij zijn als water en vuur, volslagen vijanden; zegsw. het - loopt altijd naar zee, de fortuna dient de rijken; - in den wijn doen, zijn eischen matigen, watinbinden, omdat de omstandigheden daartoe dwingen; dat feest is in 't - gevallen, is mislukt; spreekw. In troebel - is het goed visschen, zie Troebel; geneesk. hij stierf aan het -, de waterzucht; zie ook: Kruik, Verdrinken, Steek (stoot) en Zon.

Wa'ter (rivier, meer, kanaal, enz.), o. waters, wateren: de -en van Nederland; zegsw. in zulke -s vangt men zulke visschen, van zulke menschen heeft men zoo iets te wachten.

Wa'ter (kunst- of mineraalwater), o. -en: spuit-, Selters-; welriekende -en; sterk -, d. i. vitriool, zie Salpeterzuur.

Wa'ter (uitwendig geneesmiddel), o., zie: Boor-, Oogwater.

Wa'ter (helderheid), o. gmv.: diamanten van het eerste of zuiverste -, van de eerste of beste helderheid, de fijnste kwaliteit, den hoogsten glans, fig. een artist van 't eerste -.

Water (obligatiën en aandelen in spoorweg-ondernemingen, enz., niet gedekt door onderpand), o.; het — (Amerika) is een zwendel, dienende om de oprichters ontzettende winsten te bezorgen.

Waterachtig, bn.: een — *koetje*, laf, flauw, te zeer aangeld; een — *streek*, met veel waterpartijen; een — *vrucht*, — **held**, v. gmv.

Waterandoorn (gemeene wolfspoet, waterplant), m. — s, ook: — **andoren**; — **baars** (stofnaam: baars, in water gekookt en opgediend), v. gmv.: *houdt gij van —?*; — **bloem** (een in of bij het water groeiende bloemplant), v. — en; — **bouw** (de kunst, om waterweringen te bouwen of om bouwwerken te maken in of over 't water), m. gmv.; — **bouwkunde** (wetenschap van den waterbouw), v. gmv.: de — *betreft dijken, kanalen, sluizen, havens, enz.*; — **bouwkundig** (op waterbouwkunde betrekking hebbende), bn.: een — *woordenboek*, een — *tijdschrift*, *hij is — ingenieur*; — **bouwkundige** (iemand, die kennis heeft van het vak v. waterbouwkunde), m. — n; — **broodje** (broodje van waterdeeg d. i. zonder melk), o. — s; — **chinees** (een grappige scheldnaam voor een zonderling), m. — zen, (ch = sj); — **chocolade** (chocoladedrank, met kokend water toebereid), v. gmv.: — **closet** (plee met waterspoeling), v., zie **W. C.**; — **damp** (nat. water in damp- of gasvormigen toestand, verdichte waterstof), m. — en; — **dicht** (ondoor- dringbaar voor het water), bn.: een — *e kelder, een — e mantel, impermeabel*; een paar *vetleeren — e laarzen*, — **dier** (een in 't water levend dier), o. — en; — **druppel** (druppeltje water, waterbolletje), m. — s; — **en** (besproeien, netten, waterloozen), ik — *de*, heb gewaterd.

Water-en-vuur-nering (winkeltje, waar heet water en kolen vuur alsmede brandstof te krijgen of te koop zijn), v. — neringen.

Watersgas (nat. gas, dat bereid wordt door waterdamp over gloeiende kolen of cokes te leiden), o.: — is een mengsel van gelijke maten kooloxyde en waterstofgas; — **geest** (Germ. myth. nikker), m. — en; — **geus** (gesch. zee- schuimende banneling in 't begin van den 80-jarigen oorlog), m. — geuzen: de — *geuzen namen Den Briel* (1572), zie **Bosch geuzen**;

— **glas** (kiezeltzure potasch, in water oplosbaar), o. gmv.: eieren in verdund waterglas bewaren; — **god** (myth. Neptunus, Triton), m. — en; — **godin** (myth. najade, nereïde), v. — nen; — **hoen** (steltlooper, kleine watervogel, trekvogel), o. — hoenders; — **hoofd** (onnatuurlijk groot kinderhoofd), o. — en; — **hoos** (kegelvormige oprijzing van water, door werking eener windhoos), v. — hoozen; — **ig**, bn.: een — *soep*, als water, een — *stijl*, laf, zonder pit; — **ing**, v. — en, zie **Wetering**; — **juf- fertje** (libel, glazenmakertje, netvleugelig insect), o. — s; — **kaarde** (plantk. duitenblad), v. — n; — **kan** (glazen, aardens of porseleinen kan voor water), v. — nen; — **karaf** (karaf, voor drinkwater), v. — fen; — **keering** (dam, dijk, havenhoofd, sluiswerk), v. — en; — **kers** (kruisbloemige plant), v. gmv.: de — *is een gewilde groente op de Parijsche en Londensche markt*; — **ketel** (ketel, om water in te koken), m. — s; — **kolf**, v., zie **Dod**; — **kraan** (kraan, om water te tappen), v. — kraanen; — **kruik** (kruik voor water), v. — en; — **kussen** (kussen, dat met water gevuld kan worden), o. — s; — **kuur** (Kneippkuur, genezing door was-

schingen of door baden), v. — kuren; — **laars** (waterdichte vellaars), v. — zen.

Waterlanders (scherts. tranen), m. mv.: *foei, Keesje, ik zie —, dunkt me*, (C. O.); de — *komen voor den dag*, de tranen komen in de oogten, men begint te schreien.

Waterleiding (inrichting met aangelegd buizenstelsel, om goed drinkwater uit een waterreservoir in de huizen, op de pleinen, enz. te brengen of te leiden), v. — en.

Waterlilie (plombloem), v. — leliën, — **lilies**

Waterlijn (scheepst. denkbeeldige lijn, gevormd door het watervlak aan den romp van een geladen of zeilend schip), v. gmv.: een kanonskogel had den scheepswand doorboord, maar gelukkig boven de waterlijn.

Waterlinie, v.: de Holl. —, zie **Linie**.

Waterlisch (zwanenbloem), o. — lisschen; — **loos** (zonder water, droog), bn.: een — *looze put*, een *woestijn is —*, een — *looze vlakte*;

— **loot** (onvruchtbare loot of twijg, bijtakje), v. — loten; — **loozing** (afvoer, spuiing van water), v. — en; — **man** (elfde teeken in den Dierenriem), m. gmv., zie **Zodiac**; — **meloen** (saprijke meloen, oorspronkelijk uit Afrika en Oost-Indië), m. — en; — **merk** (merk in papieren geld en andere papieren van waarde, ter voorkoming van namaak, bij de fabricage aangebrachte figuur), o. — en: het — *komt helder te voorschijn*, als men het papier tegen het licht houdt, het kan daaruit onmogelijk verwijderd worden; — **molen** (molen, door water in beweging gebracht), m. — s; — **moed** (gebrek aan water), m. gmv.; — **pas** (werktuig, om te onderzoeken, of iets horizontaal ligt of is), o. — passen; — **pas** (horizontaal), bn.: een — *lijn*, die *stok ligt niet —*; — **passen**, ik heb gewaterpast: een *terrein —*, een *provincie, een land —*, de *hoogten en laagten* boven een gegeven peil opnemen; — **passing**, v. — en; — **pest** (een waterplant uit N.-Amerika, die 's zomers door sterken groei de slooten overdekt), v. gmv.; — **plant** (plant, welke in of bij het water groeit), v. — en: riet, de *dullen, eendenkroos* en *wier zijn — planten*; — **plas** (plas water, klein meer), m. — plassen: de *grootte —*, de *zee*; — **pokken** (geneesk. een op pokken lijkende huiduitslag), v. mv.; — **politie** (politie, die de orde in havens en reeden handhaaft), v. gmv.; — **polo** (sport. voetbalspel in 't water), o. — 's: een — *wordt uitgevoerd door zeventallen van spelers, goede zwemmers, tegen elkaar*; — **poort** (poortje, waardoor men bij een rivier of een water komt), v. — en; — **proef** (godsoordeel in de Middeleeuwen en later, waarbij de verdachte niet mocht bovendrijven), v., zie **Ordalium**; — **proef** (waterdichte stof), o. gmv.: een *regenmantel van —*, zie **Impermeabel**.

Waterraaf, v. — raven, zie **Scholle- vaar**: de — *leeft enkel van visch*; — **rat**, — **rot** (rot, die in de nabijheid van water leeft), v. — ten, fig. *die jongen is een —*, een goed zwemmer, zoekt het water: — **rijk**, bn.: een — *landschap*; *dit land is —*, rijk aan water, heeft tal van rivieren, meren, enz.; — **er**, — **st**; — **schaarschte** (gebrek aan water), v. gmv.; — **schade** (*schade bij een binnenbrand, door overstroming*), v. gmv.; — **schap** (polder of heemraadschap), o. — pen; — **schapsbestuur**, o. — besturen; — **scheerling** (plantk. een veltige plant, in het wild groeiende in moeras- sen en aan slootkanten), v. — en; — **schout**

(hoofd van politie, die de orde onder het scheepsvolk en de schepen houdt in A'dam of R'dam, Indië enz. en ten overstaan van wien, de monstertol wordt opgemaakt), m. -en; -**schouw** (het schouwen of inspecteeren van waterloopen, waterwegen), v. gmv.; -**snip** (zomer-watervogel onzer veenstreken), v. -pen.

Watersnood (overstroming), m. -en; -**nood-commissie** (vereeniging van personen, die zich gevormd heeft om giften in te zamelen en de bewoners der door het water geteisterde streken bij te staan), v. -sies, -sien; -**nood-poëet** (gelegenheidsdichter, die bij watersnood zijn lier besmaart), m. -ëten.

Waterspiegel (bovenvlak van de zee, van een meer, enz.), m. gmv.: een walvisch brak juist den - naast ons; -**sport** (sport te water, b.v. roeien, zeilen), v. gmv.; -**spuier**, m. -s; zie Gargouille; -**staat** (college van rijksambtenaren, belast met het beheer van dijken, bruggen, kanalen), m. gmv.: ministerie van -, ingenieur v. d. -; -**stand** (hoogte van het water in een rivier), m. -en; bij hoogten, bij lagen -; -**stof** (nat. element, dat zich met zuurstof verbindt tot water; kleur- en reukloos brandbaar gas, de lichtste van alle stoffen), v. gmv.; -**stooft** (koperen of blikken stooft, die met heet water gevuld wordt), v. -stoven; -**straal** (water, gelijk het met kracht uit een pijp schiet), m. -stralen; -**tanden** (zoo verlangen, dat het water om de tanden komt), ik -tandde, ik heb gewater-tand: die kersen doen de jeugd -, hevig begeeren; uw reis naar Zwitserland doet mij -; ik - om het (vergulden), ook eens te doen. (C. O.); - van iets: het water in den mond krijgen van verlangen; -**toren** (toren, waarin het water eener waterleiding wordt opgevoerd om de noodige drukking te krijgen), m. -s.

Waternot (katoenen weefsel), o., zie Twist; -**val** (plaats, waar rivier- of bronwater van een steille naar beneden valt), m. -vallen; -**verf** (verfstof in water oplosbaar of opgelost), v. -verven: een teekening in -verf, zie Aquarel; -**vogel** (zwemvogel; ook vogel, die zich bij het water ophoudt), m. -s; -**vrees** (hondsdoelheid), v. gmv., zie Hydrophobie; -**vrij** (voor water ontoegankelijk), bn.: -e kelders, Den Bosch is - gemaakt; -**weegkunde** (wetenschap, die het gewicht, de drukking enz. van vloeistoffen behandelt), v. gmv., zie Hydrostatica; -**weg** (kanaal), m.: aandr. de Nieuwe -, v. Rotterdam naar zee. -**werken** (sluiswerken, bouwwerken in het water), o. mv.; -**wild** (watergevogelte, als wilde eenden, wilde ganzen, enz.), o. gmv.; -**zonnetje** (flauwe zonneschijn tusschen regenwolken door), o. gmv.; -**zoo** (rivier-visch, in water gekookt en opgedischt), v. -zooien, -tje, o. -s; -**zucht** (ziekelijke ophooping van water in eenig lichaamsdeel), v. gmv.; -**zuchtig**, bn. fig. een -ige winter, (C. O.), nattig, -er, -st.

Wafjekou (slag om de ooren, oorvrij, stomp die aankomt), m. -kouden. volkst.

Watt (electrische maateenheid), v. -s; zie Kilowattuur.

Watteeren (met watten voeren): een gewatteerde overjas, een deken -, een kamerjapon laten -; zie Gewatteerd.

Watten (vlokjes katoen), v. mv.: een jas in den rug met - voeren, boekhouders met - (wattjes) in de ooren, (C. O.), een pak -,

een deken met - dubbelen, antiseptische -; -**fabriek**, v. -en; -**fabrikant**, m. -en.

Watten (van watten, uit watten bestaande), bn.: een - voering, een - opvulling in kleeren; zie Watteren.

Wauw (zeet, gunstig v. d. wind), bn., -er, -st.

Wauwelen (vervelend praten, zeuren), ik heb wauweld: wat wauweld die man! -**aar**, m. -s; -**aarster**, v. -s.

Wa'zen (als een waas), bn.: een - sluijer.

Wa'zig (vol waas, nevelachtig), bn.: -e omtrekken, het - verschiet.

Web (weefsel, rol linnen), o. webben: het - eener spin; het - wacht op den koopman, (Staring), stuk linnen.

Web'be, v. en o. '-n, **web'betje**; zie Web.

Wed (verwant met waden: drenk- en waad-plaats voor paarden), o. -den: breng de paarden naar het -, waadkolk.

Wed (water, vaarwater), o. gmv.: Houtman's kiel, in Gama's - gedreven, (Tollens).

Wed (wedstrijd), v. gmv.: dat gaat in de -, om het zeerst, zoo vlug het maar kan.

Wed'de (jaarwedde), v. wedden: op een - van duizend gulden, jaargeld.

Wed'den, ik heb gewed: ik wed om tien gulden, ik wed om een flesch, d. i. er onder verzien, er aan wagen; -**der**, m. -s; -**ster**, v. -s.

Wed'denschap, v. -pen: een - aangaan, een - verliezen, ook: Weddingschap.

We'der, weer (luchtgesteldheid), o.: het is mooi -; fig. hij speelt mooi - met eens anders geld, leeft ruim en rijk; de hardrijderij zal doorgaan, weer en ijs dienende; mooi weertje!

We'der, weer (terug, opnieuw, tegen), bw.: hij loopt heen en -, daar ben ik al -, zien we je spoedig -? dat doe ik nooit -.

We'der, weer, bw.: vormt samen met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op weder, weer, in de bet. van opnieuw, nogeens, bij herhaling), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w., het eerste lid bet. dan tegen); steeds wordt weder, weer vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooid deelw., b.v. weerspreken en weerspreken, verg. we'der- of weerkeeren, weerkomen met weerstaan', weerkaat'sen, weerleggen, hij is we'der- of weer'gekeerd, weer'gekomen; hij heeft de verleiding weerstaan', ik heb de bezwaren weerlegd'; onder de titelwoorden vindt men de voornaamste v. deze composita opgenomen.

We'derbrenge (terugbrengen), onr. ik bracht -, heb -gebracht; -**dienst** (tegen-dienst), m. -en; -**dooper** (aanhanger van de leer der anabaptisten: een dweepzieke sekte, die den kinderdoop verwierp en den wederdoop der volwassenen uitoefende), m. -s: in 1535 liepen de -s naakt door A'dam en wilden zich van de stad meester maken; het rijk van Sion, d. i. dat der -s in Munster (1533-'35); -**ij'**, v. zie: Jantje-van-Leiden; -**ga, we'dergade** (gelijke, evenknie, gelijk-boortige), v. gmv.: ik houd u voor een - van dienzelfden Robertus Nurks, (C. O.); -**geboorte** (hernieuwing, herleving), v., zie Renaissance; -**geven, weer-** (teruggeven), ik gaf -, heb -gegeven; -**helpt** (fig. echtgenoot), v. -en; -**hoor**, o., dit woord komt voor in de uitdrukking: het hoor en - laten gelden, toepassen, d. i. beide partijen hooren; strenge rechtvaardigheid eischt het

hoor en het -; -**hooren** (opnieuw hooren; ik hoorde -; heb -gehoord, w.g.
Wederhouden, **weer-** (terughouden, beletten), ik -hield, heb -houden, zich -.
Wederik (steuteibl. plant, tierend in onze moerassen, veenplassen en rietlanden), v. -ken: de rondbladige -.
Wederin'koop (het terugkopen van het reeds verkochte), m. -inkopen.
Wederkaat'sen, zie Weerkaat'sen.
Wederkeeren, **weer-**, ik ben -gekeerd: de dagen v. vrede zullen eens -, terugkomen.
Wederkeere'nd (spraak.), bn.: het -voornaamw. zich, zie Reflexief.
Wederkeere'rig (wederzijdsch), bn. en bw.: -hulpetoon op de Drentsche dorpen; een -e liefde; iemand -haten; -**heid**, v. gmv.
Wederkeere'rig (spraak.), bn.: het -voornw. elkaander of malkaander, d. i. de een den ander.
Wederkomen (nog eens komen), ik kwam -ben -gekomen; -**komst** (terugkomst), v.
Wederleg'baar, **weer-** (wederlegd kunende worden), bn.: dat bewijs is niet -, te ontzenuwen; -**heid**, v. gmv.
Wederleg'gen, **weer-** (het tegenbewijs leveren), ik heb -leid (-legd); -**ging**, v. -en.
Wederliefde (wederkeerige liefde), v. gmv.
Wederom (nog eens, opnieuw), bw.
Wederop'bouw, m. gmv.: de -der verwoeste stad Messina, herbouw; -**ing**, v. gmv.
Wederop'zeggens, tot -, bw.: een recht tot - toe verteenen, tot de vergunning, het voorrecht weder wordt ingetrokken.
Wederpartij (tegenpartij), v. -partijen.
Wederpartijder (tegenstander), m. -s.
Wederrecht'lijk, hn. en bw.: een -e toe-eigening, een -e bevoorrechtiging; zich -iets toe-eigenen, onwettig, in strijd met het recht, -er, -st; -**heid** (onwettige daad), v. gmv.
Wederspalt (muiltierij, weerspanning), v. gmv.; -**ig** (muiltierij), bn. w. i. g.
Wederspan'ning, **weer-** (rebel, oproering), m. en v. -en; voor het vr. ook -e.
Wederspan'ning, **weer-** (tegenstrevend, tegenwerkend), bn. en bw.: hij werd gevonnist als -aan de wet; -**heid** (rebellie), v. gmv.
Wederspoed, **weerspoed**, m. gmv.: de -ontnam ons huis en have, (Potg.), tegenspoed.
Wederspraak (tegenspraak), v. gmv.
Wederspre'ken, **weer-** (tegenspreken), ik -sprak, heb -sproken.
Wederstaan (zich verzetten tegen), ik -stond, heb -staan: God wederstaat den hoovaardige, is vijandig gezind, ook: **Weerstaan**.
Wederstand (tegenstand), m. gmv.: -bieden, ook **Weerstand**.
Wederstre'ven (tegenwerken), ik -streefde, heb -streefd; -**er**, m. -s; -**ing**, v. -en; ook: **Weerstre'ven**.
Wederstre'vig, **weer-** (koppig, weerspanning), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.
Wederva'ren, mij -voer, is -varen: wat is u op reis al zoo -? overkomen, wat hebt ge beleefd? iem. recht laten -, toekomen, hem geven wat hem rechtens toekomt, ook: **Weerva'ren**.
Wederva'ren (ontmoeting, lotgeval, gebeurtenis), o. gmv.: de reiziger deelde zijn -mede, zijn -vertellen, avontuur.
Wederverkooper (iem., die waren bij een fabrikant inkoop, om ze in 't klein van de hand te doen), m. -verkoopers: -s genieten in den regel rabat.

We'dervinden, **weer-** (terugvinden), ik vond -, heb -gevonden.
Wederwaardigheid (onaangenaamheid, tegenspoed, ramp, ongeluk), v. -heden.
Wederwoord (eig. terugwoord, antwoord), o. -en; -of **weerwraak** (wraak of wraakneming op iem., die zich op ons geuroken heeft), v. gmv.; -**zien** (terugzien), ik zag -, heb -gezien, ook: **Weer'zien**; -**zijde** (tegenovergestelde zijde), v.: een breed water, ter -n met lindeboomen beplant, (C. O.); -of **weer'zijds**, bw.: zij verbonden zich -tot hulp en steun, wederkeurig; -of **weer'zijdsch**, bn.: onze -e belangen, een -evriend.
Wedg'wood (een soort van Engelsch aardewerk), o. gmv., aldus genoemd naar den eersten fabrikant (+1725); lees: **wedj'-wood**.
Wedho'no (Java. districts-hoofd), m. -s; zie **Dhemang**, meestal: **Wedo'no**.
Wed'ijver, m. gmv.: een matige -in een klasse werkt voordeelig, ijver, om elkaar vooruit te komen of te overtreffen; -**ijveren** (wedijver toonen), ik heb -wedijverd: de gezanten gingen -in beleefdheid, fig. Java wedijvert in natuurschoon met de meest bevoorrechte landen, (Veth); -**loop** (loop, om het snelst), m. -en: een -van paarden, van schaatsenrijders; -op het moedig ros, (Immerzeel); de geestelijke -, Bijbel. 1 Cor. 9: 24-27; -**loopen**, alleen in de onbep. wijs, of als zn. o.; -**looper**, m. -loopers; -**ren** (wedloop), m. -nen: de -rennen bij Parijs, die bij Derby, nl. van paarden; -**strijd** (daad van wedijver), m. -strijden: een -in den zang, in het toneelspel, in het voordragen of reciteeren, een nationale -, waarin nl. enkel Nederlanders mogen meedoen; een internationale -, waarin ook vreemden mogen meedoen, zie **Jury**.
Wedo'no, m. -s; zie **Wedhono**.
Wed'iswaal, **wied'iswaal** (raafachtige vogel), m. -s of -walen; meest **Wied'iswaal**.
Weduwe, **weduw**, **wewuw** (vrouw, wier man overleden is), v. weduwen: een onbestorven -, vrouw, die door haar man verlaten is; **wewuwtje**, o. -s: het -uit het Hof van Holland, (Potg.)
Weduwendracht (kleding van een treurende weduwe), v. gmv.; -**fonds**, **weduw-fonds** (-beurs), o. -en: een weduwen- en weezenfonds, instelling tot uitkeering van een jaarwedde aan weduwen en weezen, bij overlijden van den man en vader; het **Rijks-**; -**kas** (fonds, waaruit weduwen onderstand genieten), v. -sen.
Weduw- en weezenpensioen (rijkspensioen voor weduwen en weezen van ambtenaren, beambten, onderwijzers, enz.), o. -en.
Weduw'geld (hijfrente v. e. weduwe), o. -en; -**jaar** (eerste jaar na het overlijden van een predikant, als wanneer de weduwe nog zijn jaarwedde geniet), o. gmv.; -**lijk** (als weduwe), bn.: de -e staat; -**naar** (man, wiens vrouw is overleden), m. -s, -naren: een onbestorven -, die door zijn vrouw verlaten is, soms: **Wewu'wenaar**; -**schap** (ongehuwde staat nl. van een weduwe), o. gmv.; -**staat** (toestand als weduwe), m. gmv.; -**vrouw** (weduwe), v. -en.
Wee (ramp, onheil, ook: smart), o. weeen.
Wee (flauw), bn.: ik was -van den honger; ik ben zoo -aan mijn hart; dat -è gevoel van misselijkheid, een -è rilling.

Wee, tw. uiting van smart: — mij, wat had ik begonnen? (Koetsv.); — onzer, zoo dat waar is! (C.O.)

Weed'asch (soort van potasch), v. gmv.

Wee'de (zekere kruisbloemige verfpant), v. gmv.: uit het sap der — bladen bereidt men een blauwe verfstof; zie Pastel.

Wee'dom (smart, lijden, droefheid), m. gmv.

Weef'getouw (weefstoel), o. — en; — **kunst** (de kunst van weven), v. gmv.; — **lijnen** (scheepst. de dwarse, horizontale touwen, die sportgewijzegeplaatst, als laddersporten naar den top van den mast leiden, truw ladder), v. mv.: de masten, sijn en spits, met de — als vage webben; — **school** (inrichting tot onderwijzen in de weefkunst, b.v. te Tilburg), v. — scholen; — **sel** (wat gewezen is), o. — s, — en, bij overdr. het — der huid, het — der dichte bladeren, fig. een — van bedrog en leugen; — **selleer** (leer, aangaande den aard en het samenstel van de weefsels in het menschelijk en dierlijk lichaam), v., ook: Histologie; — **ster** (meisje of vrouw, die weeft), v. — s; — **stoel** (toestel, waarop de wever zijn weefsel vervaardigt), m. — stoelen.

Weeg (van teenen gevlochten wand, met leem besmeerd), v. weegen. vero.

Weeg'blad (plant nl. de weegbree), o. gmv.

Weeg'bree (wildgroeiende plant, des zomers breed uitgroeiend langs oevers en kanaalkanten; weegblad), v. gmv.: de ruige —.

Weeg'brug (bascule), v. — gen; — **glas** (vochtweger), o. — glazen; — **haak** (unster), m. — haken; — **kunde** (leer van 't evenwicht), v. gmv.; — **loon** (loon of geld voor het wegen op de stadswaag), o. — en, zie Wik- en Weegloonen; — **luis** (luis, die zich bij voorkeur in e. weeg ophoudt, wandluis), v. — zen; — **schaal** (balans; toestel, om de zwaarte van handelsartikelen, enz. te bepalen), v. — schalen: de zon staat in de —, het zevende teeken van den Dierenriem (23 Sept.), zie Zodiak; — **steen** (steen als gewicht), m. — en; — **stempel** (stempel, na weging der goederen op een vrachtbrief afgedrukt), m. — s; — **stoel** (toestel, waarop men zittende kan gewogen worden), m. — en.

Week (het weeken), v. gmv.: in de — leggen; in de — zetten, d. i. week laten worden.

Week (tijdperk van zeven dagen), v. weken.

Week (verwant met wijken, week gedeelte), o. gmv., ook: het weeke.

Week (zacht), bn.: een — hart, een — gestel, reer gevoelig, teer; — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Week'blad (krant, die eens per week verschijnt), o. — bladen.

Week'dier (dier met een weeke, slijmerige huid, naakt of met een kalkachtige schaal als beschutting), o. — dieren: een slak is een —; de mossel, de oester is een —.

Wee'kelijk (zwakkelijk), bn. en bw.: een — gemoed, zacht, teeder; — **heid**, v. gmv.

Wee'keling (iemand, die vertroeteld is), m. en v. weekelingen, voor het vr. ook — e.

Wee'ken (den. van week, zacht), ik heb ge-weekt: stokvisch moet men —, week, zacht maken in water.

Week'geld (weekloon, ook: huishoudgeld per week), o. — gelden.

Week'hartig, bn. en bw.: een — kind, overgevoelig; zich — uitdrukken, — er, — st; — **heid**, v. gmv., zie Sentimenteelheid.

Wee'klacht (jammerklacht), v. — klachten.

Wee'klagen (treuren, jammeren), ik weeklaagde, heb geweeklaagd: de vrouwen zaten te — bij het lijk; — over een catastrofe.

Week'loon (loon per week), o. — loonen.

Week'maken, ik heb — gemaakt, fig. roeren, treffen, verteederen: iemands hart —.

Week'markt (markt, die eens per week gehouden wordt), v. — markten.

Week'soldeer (tinsoldeer, een mengsel van tin en lood, ook lood met tin en bismuth), o. gmv.: het — wordt in 't algemeen bij licht smeltbare metalen aangewend, terwijl het hardsoldeer, zeer verschillend samengesteld, dient voor het soldeeren van moeilijk smeltbare metaalstukken.

Week'staat (staat, welke elke week wordt opgemaakt), m. — staten: de — der loonen.

Wee'de (overvloed, overdaad, luxe), v. — n; zij leven in —; het zijn kinderen van —; in dat gezin is geen —, overvloed; wij zullen alle — n vereenigen, (C.O.); spreekw. 't Zijn sterke beenen, die — kunnen dragen, d. i. weelde leidt tot val of tot zonde, zie Been.

Wee'deartikel (eig. voorwerp van luxe of weelde), o. — artikelen, fig. rechtszekerheid is voor ambtenaren nog geen —.

Wee'depaard (het tegengestelde van werknard), o. — paarden; zie Equipage.

Wee'derig (weelde toonende), bn. en bw.: een — leven, in overdaad; een — e plantengroei, rijk, — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Wee'dig (weelderig), bn. en bw., — er, — st.

Wee'moed, m. gmv.: en — overstepte haar, (De Genestet), d. i. hartzeer, zielsverdriet, mistroostigheid, zieleleed.

Wee'moe'dig, bn. en bw.: een — e brief, — e taal, een — e herinnering, treurig, roerend, week; — er, — st; — **heid** (weemoed), v. gmv.

Wee'nen (schreien), ik heb geweend: wat zit ge droef te —! de kinderen begonnen luid te —; heete tranen —, bitter schreien van spijt, berouw, hartzeer.

Ween'huus (Isr. huus, waar de ceremoniën met een lijk verricht worden), o. — huizen.

Weepsch (laf, zouteloos, fluweel), bn.; — **heid**, v.

Weer (ram), m. — en, ook: Weder.

Weer (wering), v. gmv.: zich te — stellen, — bieden, weerstand; zegsw. vroeg in de — zijn, aan den arbeid zijn, zich weren met vlijt.

Weer (weder, gesteldheid der lucht), o. gmv.: zegsw. mooi — spelen van eens anders geld, rijk of ruim doen, zijn hart ophalen, uitgaan en pret maken op kosten van een ander.

Weer (eelt, verharding der huid), o. gmv. gsw.

Weer (opnieuw, terug, tegen), bw., zie Weder.

Weer'aal (donderaai), m. — alen: de — komt tegen een onweer aan de oppervlakte en toont zich onrustig; ook Barometerversch.

Weer'baar bn.: een — volk, — bare mannen, strijdbaar, — der, — st; — **heid**, v. gmv.

Weer'baarheidsbond (vereeniging van vrijwillige, weerbare mannen tot verdediging van 's lands onafhankelijkheid), m.; — bonden.

Weerbar'stig (tegenstrevend, stijfhoofdig, koppig, hardnekkig), bn. en bw.: een — man, een — karakter, een — volk, geen buigen of toegeven kennende, — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Weer'bericht (krantenbericht over het weer in ons land en elders), o. — berichten.

Weer'druk (boekdr. de druk op den tegenkant van een bedrukt blad of vel), m. gmv.

Weer'ga, — gade, v. gmv.; zie We'de'ga.

Weer'ga, v.: om de — niet, in geen geval:

- Jan Rap geeft geen — om de leer*, (De Géneestet), geen zier.
- Weer'ga** (persoon), m. —'s: den lastigen, dikken — (een oom van een der gasten), (C.O.)
- Weer'ga** (drommel), v. gmv.: loop naar de —! d. i. naar den drommel, naar de pomp.
- Weer'gaasch**, bn. en bw.: die weergasche jongen, drommelsch; een — aardig liedje, (C.O.)
- Weer'gal** (scheepst. rood wolkje als voorteken van buitig weer), v. gmv.
- Weer'galm** (echo), m. —gmv.
- Weer'galmen** (weerklinken), het heeft weer'galmd; het schot — de in de bergen; fig. galmen, tuiten: mijn ooren — van 't geraas.
- Weer'galoos** (voorbeeldeloos), bn.: een — looze moed, dapperheid, waarvan de gelijke niet bestaat; een — looze schimmel, (Potg.), Onovertroffen; een — looze oogst, een — talent.
- Weer'geld** (gesch. boete, die men voor manslag moest betalen, zoengeld), o. gmv. vero.
- Weer'glans** (terugstraling, weer'rhijn), m. gmv., fig. luister, roem, vermaardheid.
- Weer'glas** (toestel, bestaande uit barometer met thermometer), o. —glazen.
- Weer'haak** (tegenhaakje), m. —haken: een angel met een —, een harpoen met een —.
- Weer'haan** (windwijzer in den vorm van een haan), m. —hanen, fig. hij is een —, draait in de staatkunde met alle winden; de — van de kans, (Vondel).
- Weer'hanerij**, v. gmv.: politieke —, het gedurig van-partij-veranderen.
- Weer'huisje** (hygrometer in den vorm van een huisje), o. —huisjes.
- Weer'kaatsen** (terugkaatsen), het —kaatste, heeft —kaatst: de lichtstralen — op die ruiten, in dat water, stralen terug; —ing, v. gmv.
- Weer'kant**, we'derkant, m.: de — van deze stof is grijs, tegenkant.
- Weer'kauwen** (herkauwen), ik heb —kauwd.
- Weer'klank** (weder-toon, weergalm), m. —klanken, fig. zijn woorden vonden —, wekten gewenschte gevoelens in het hart der toehoorders op; die taal vond —, instemming.
- Weer'klinken** (weergalmen), het —klonk, heeft —geklonken.
- Weer'kunde** (wetenschap der weersveranderingen), v. gmv.; zie Meteorologie.
- Weer'kundig** (wat tot de weerkunde behoort; kennis hebbende van het weer), bn.
- Weer'kundige** (wetenschappelijke beoefenaar der weerkunde, meteoroloog), m. en v. —kundigen; spreekt. Weerprofeet.
- Weer'leggen** (het bewijs van het tegendeel geven), ik —legde of —lei, ik heb —legd: een bedenking —, (Potg.), ontzenuwen.
- Weer'licht** (bliksemlicht), o. gmv.
- Weer'licht**, v. gmv.: loop naar de —! naar den drommel: een verwensching; hij liep als de —, als de bliksem, zeer snel.
- Weer'lichten** (bliksemen), het weerlichtte, het heeft —weerlicht: het is aan 't —.
- Weer'lichts**, bw.: —moot, zeer, zeldzaam.
- Weer'lichtsch**, bn.: die —lichtsche jongen, drommelsch, dekaelsch, weergaasch.
- Weer'loos** (zonder weer of wering), bn.: de duif is een —looze proot van den havik: een — slachtoffer, —looxer, —loost; —heid (het weerloos-zijn), v. gmv.
- Weerom'reis** (terugreis, thuisreis), v. —reizen.
- Weerom'stuit** (terugstuiting), m. gmv.
- Weer'penning** (kleine bijdrage tot de weerbaarheid van een volk), m. —penningen.
- Weer'pijn** (lichte pijn, die door een zwaardere pijn elders veroorzaakt wordt), v. —pijnen.
- Weer'plicht** (dienstplicht; plicht, om het vaderland te verdedigen), m. gmv.; —ig, bn.
- Weer'profeet** (weervoorspeller), m. —profeten.
- Weer'schijn** (lichtende glans, weerglans), m.
- Weers'chijnen** (blinken, flikkeren, terugstralen), het heeft —sche'nen; —sel, o. —s.
- Weers'gesteldheid** (toestand van het weer of der lucht), v. —gesteldheden.
- Weers'kanten**, m. mv.: aan —, aan beide zijden, van — is dat jonge paar rijk.
- Weers'lag** (terugslag), m. —slagen.
- Weers'maak** (leelijke nasmaak, fig. tegenzin), m. gmv.
- Weerspan'ig**, bn. en bw., —er, —st; —heid, v. gmv.; zie Wederspannig.
- Weerspie'gelen** (terug-spiegelen), het heeft —spie'geld; —ing, v. —en: de —ing van het palet in het water.
- Weerspre'ken**, w.w.; zie Wederspre'ken.
- Weerstaan'**, w.w.; zie Wederstaan'.
- Weer'staand**, m. gmv.; zie We'der'staand.
- Weer'standskas** (fonds van werklieden, door gezamenlijke giften gevormd, tot weerstand bij werkstaking), v. —kassen.
- Weer'standsvermogen** (kracht van wederstand, taaiheid in of bij den arbeid, volhardende kracht), o. gmv.: bloedarme, bleekzuchtige kinderen hebben weinia —.
- Weerstre'ven**, w.w.; zie Wederstreven.
- Weer'stuit** (terugstuit), m. gmv.: hij lachte mede van den —, d. i. omdat allen lachten.
- Weers'verandering** (verandering van het weer), v. —veranderingen: een gestadige —.
- Weers'zijden**, v. mv.: aan —, van —, aan of van beide zijden; zie Weers'kanten.
- Weer'voorspeller** (persoon, die de gave meent te bezitten, om te voorspellen, welk weer het worden zal), m. —voorspellers; ook: Weerprofeet.
- Weer'werk** (werk, waarbij men zich weren moet, zwaar werk), o. gmv. w. g.
- Weer'wil** (tegenzin), m.: in — van, ondanks.
- Weer'wolf** (Germ. myth. eig. manuwolf: mensch in wolwengedaante, die 's nachts op roof uitgaat), m. —wolven: de — was een wezen der phantasie, van het volksbijgeloof.
- Weer'wolfsziekte** (e. soort van waanzin), v.
- Weer'zien**, w.w.; zie We'der'zien.
- Weer'zijdsch**, bn.; zie We'der'zijdsch.
- Weer'zin** (afkeer), m. gmv.: hij deed het met —, tegenzin.
- Wees** (kind, dat één van beide of beide ouders verloren heeft), m. en v. weezen; vr. ook: Weeze.
- Wees'gegroet** (R.-K. Maria-gebedje, met deze woorden beginnende), o. —gegroeten: hij bad vijf —en; —je, o. —jes; zie Avè.
- Wees'huis** (gesticht, instelling tot opnemng van arme onderlooze kinderen), o. —huizen.
- Wees'huisdichten** (gedichten, die op weezen of weeshuizen betrekking hebben), o. mv.: men leze Vondels opschriften op het Walenweeshuis in de Kalverstraat te Amsterdam.
- Wees'je** (priëeltje), o. weesjes: Cornelia in hare groote liefde tot —s of priëeltjes, (Koetsv.)
- Wees'jongen** (jongen uit een weeshuis), m. —jongens: Van Speyk (1802—'30) was een —.
- Wees'kamer** (instelling tot beheer van de bezittingen van weezen of van onbeheerde nalatenschappen), v. —kamers; zie Momboor.
- Wees'kind** (kind uit een weeshuis, ook een

vlinder, o. -eren; -**meester** (*weesheer, bestuurder v. een weeskamer*), m. -meesters; -**meisje**, o. -meisjes; -**moeder** (*weeshuismoeder*), v. -moeders; -**vader** (*weeshuisvader*), m. -vaders.

Weet (*het weten*), v. gmv.: *de knecht kwam uit, om de buurt de - te doen van het overlijden van den advocaat Graevestein*, (Potg.)

Weet'al (*wijsneus*), m. en v. -allen.

Weetgierig (*leerzaam, gaarne leerende*), bn. en bw., -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Weetgraag (*leergraag*), bn., -grager, -graagst; als zn. m. en v.: *een kleine -*.

Weetje, o. gmv.: zegsw. *zijn - wel weten*, zijn zaakjes wel kennen, handig en knap zijn.

Weetlust, m. gmv.: *iemands - bevredigen*, leerlust, dorst naar kennis.

Weetniet (*domoor*), m. en v. -nieten.

Weeuw (*weduwe*), v. -en, weduwen.

Weeuw'plant (*zekere saladeplant, voor wintergebruik afgezonderd*), v. -planten.

Weeuw'tje, o.: *het - uit het Hof van Holland*, (Potg.); zie Weduwe.

Weeuw'tje (*soort van duikeend*), o. -s.

Weezenfonds (*fonds tot ondersteuning van behoeftige weezen*), o. -fondsen: *een provinciaal weduwen- en - voor onderwijzers*.

Weg (*baan, straat, pad*), m. wegen: *een berg -*, *een bosch -*, *een land -*; *een grint -*, *een kei -*, *een klet -*, *een steen -*, *een zand -*, enz., op - zijn, onder - zijn, uit den - ruimen; fig. *hij is van den -*, in de war; *ga een eind weegs mede*; zegsw. *den - van alle vleesch gaan*, sterven; *den breedten weg opgaan*, den weg der zonde, Matth. 7: 13; *naar den bekenden - vragen*, zich onkundig houden en vragen, naar wat men wel weet; spreekw. *Die aan den - timmert, heeft veel bekijks*, als men iets in 't openbaar doet, staat men bloot aan de critiek, de bedilzucht van velen; zie ook: Melkweg, Postweg, Spoorweg.

Weg, m.: *aard. de groote - op Java*, loopt van Anjer naar Banjoewangi aan straat Soenda; zie Postweg.

Weg, m.: *de ijzeren -*, naam dien de Vl. aan den spoorweg geven, letterlijke vertaling uit het Fransch.

Weg, **weg'ge** (*kluit boter*), v. weggen: *een mooie - boter van 10 K.G.*; weggetje, o. -s.

Weg (*zoek, verloren*), bw.: *mijn boek is -*; zegsw. *het - hebben*, het erg beet hebben, b.v. *verkouden zijn; den smaak van iets - hebben*, er op verlekkerd zijn.

Weg (*heen, af, zoek, verloren*), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; de leden der onbep. wijs (behalve met *te*) en de leden der volt. deelw. worden aaneengeschreven; hun getal is te groot, om ze hier alle op te nemen, vele vindt men ook onder de titelwoorden, b.v.: *wegbergen*, -brengen, -cijferen, -denken, -doen, -doezelen, -druipen, -duiken, -gaan, -loopen, -moffelen, z. -scheren, -sleepen, -vagen, -vloeien, -zakken, -zenden, -zetten, -zinken, b.v. *ik zal die kaarten -bergen*, *ik zoek die inktvat weg te krabben*; *ik heb weggeborgen, weggekraab*; de bet. van deze en dergelijke composita volgt uit die der grondwoorden.

Weg'cijferen (-redeneeren), ik heb -gecijferd: *alle bezwaren -*, doen verdwijnen (al pratende); -**cijfering**, v. -en.

Weg'doezelen (*teeken, doezelend doen ver-*

dwijnen), ik doezelde -, heb -gedoezeld: *een lijn -*, *een al te scherp omtrek -*; zie Doezelaar, fig. zie Verdoezelen.

Weg'druipen (*wegsluipen, zich stil verwijderen*), hij droop -, is -gedropen; zie Af-druipen.

Weg'duiken (*wegkruipen*), ik dook -, ben -gedoken: *het hoen wilde in het hooge gras -*, (C.O.), zich duikend verbergen.

-**weg'e** (*achtervoegsel*), b.v. *van rijkswege; van zijnentwege*, d.i. van den kant, van de zijde van of op last van hem.

Weg'gedoorn, weg'gedoren (*gewas*), v. gmv.: *de - groeit bij ons in de duinen*.

Weg'gel (*wegje, voetpaadje*), m. wegels. Vl.

Weg'en (*het gewicht bepalen*), ik woog, heb gewogen: *de koopwaren -*, fig. *hij weegt niet zwaar*, zijn verstand gaat niet ver; *wat het zwaart is, moet het zwaart -*, wat het meest belangrijke is, moet voorgaan; Bijbel: *gewogen maar te licht bevonden*, het oordeel, na ernstig onderzoek, omtrent iem. kunde, geschiktheid, deugd enz. moet ongunstig luiden, Daniël 5: 27; -**er** (*iem., die weegt*), m. -s.

Weg'ens (*ter oorzaak van*), vz.: *ik kan niet komen - het hooge water*, uit hoofde van; *hij is veroordeeld - diefstal*.

Weg'eren (*scheepst. wegers aanbrengen, een schip van binnen beplanken*), ik heb gewegerd: -**ing**, v. gmv.; ook: *Weegeren*.

Weg'gaan (*vertrekken, heengaan, zich verwijderen*), ik ging -, ben -gegaan.

Weg'ge (ook: *weg*), v. weggen: *een -*, een tarwebrood; *een - boter*, een kluit of stuk.

Weg'graaien (*stil wegnemen, stelen*), hij graaide -, heeft -gegraaid: *allerlei kleine voorwerpen -*, zie Graaien.

Weg'latingssteeken (*spraak. apostrophe, afkappingsteeken*), o. -s, b.v. *d', 't, enz.*

Weg'loopen (*er van door gaan, zich snel verwijderen, deserteeren*), hij liep -, is -ge-loopen: *de kwajongens liepen -*, toen zij de politie zagen komen; *uit den ml. dienst -*; fig. *met een dichter, een schilder -*, er zeer mee ingenomen zijn, ze uitbundig prijzen.

Weg'maat (*lengtemaat als eenheid bij het meten van wegen*), v. -maten; in ons land is de K.M. de -; zie ook: Paal en Werst.

Weg'moffelen (*behenatig doen verdwijnen*), ik -de weg, heb -gemoffeld: *de leerling zocht bij het tentamen zijn aantekeningen weg te -*, heimelijk te doen verdwijnen; -**scheren, zich** (*maken, dat men weggkomt*), ik heb mij -gescheerd: *scheer je weg, luiaard! pak je weg*; -**sleepen** (*voortsleepen, sleepend verwijderen*), ik heb -gesleept: *de stroom heeft stallen en vee -gesleept*, fig. *een -sleepend gezang*, *een -e voordracht*, *een -e stijl*, boeiend; -**vagen** (*wegvegen, uitwisschen*), ik vaagde -, heb -gevaagd, zie Uitvagen, fig. *huizen, scholen werden door den typhoon -gevaagd*; -**vloelen** (*heenvloeien van een bepaald punt uit*; handel: *het wegvloeien van haar geld naar den vreemde*), het vloiede -, is -gevloeid.

Weg'wijzer (*eig. gids, leidman*), m. -wijzers: *in een vreemde stad een -nemen*; fig. *handleiding, handboek, tijdschrift, enz.*, ook: *reisgids*: *een -wijzer voor Arnhem en omstreken*, verder: *Handwijzer*, zie ald.

Weg'zakken (*in den grond, naar beneden zakken, verdwijnen*), het water op de landerijen zakte -, is weggezakt; -**zenden**, ik zond -, heb -gezonden: *een knecht -*, ontslaan,

heenzenden; — **zetten**, ik heb gezet; *wij zullen die taartjes* —, ter zijde zetten, bewaren; *zij hebben hem leelijk* — gezet, openlijk geheld, gehoond; — **zinken**, hij zonk —, is — gezonken: *de zon zinkt weg aan de westerkim*, verdwijnt zinkende; *hij zonk* — in het moeras, in het drijfzand, enz. verdween.

Wei (grasveld, weide) v. weien, weiden.

Wei (hui), v. gmv.: — van melk, de zoete waterdeelen, die na kaasbereiding overblijven: *een houten nap was goed genoeg voor de gewone* —, (Potg.), ook: waterdeelen v. h. bloed; — **achtig** (waterachtig), bn., —er, —st.

Wei'de, **wei** (grasveld), v. weiden: *een knaap de* — in sturen, hem voor zijn gezondheid vrij laten loopen, vooral buiten; — **bloem** (bloempje der weide), v. —en; — **geld** (geld voor h. laten grazen), o. —en; — **gras** (het gras der weide), o. —sen; — **groen**, o. gmv.; — **grond**, o. —en; — **huur** (—pacht), v. gmv.; — **klaver**, v. gmv.; — **pad** (voetpad door de weide), o. —paden; — **veld** (grootte weide), o. —en.

Wei'de (ingewand), o. gmv.; ook: Geweide. **Wei'den** (grazen, het vee hoeden), ik heb geveid: *de koeien laten* —; fig. laten rondgaan: *zijn oogen laten* — over een vlakte, den blik laten —; *de vlam gaat* —, (Vondel); — **er** (vetweider), m. —s; — **erij**, v. —en.

Wei'dman (jager), m. —lieden, —lui; — **mes** (jagersmes), o. —sen, ook: Weiman, Weimes.

Weidach (eig. zooals het bij de jacht betaamt: *kloek, statig, later: volpracht en praal, luisterrijk*), bn. en bw.: *een —e praal, een —e tooi, rijk, kostbaar; in —en dos, in prachtige kleding; een —e lofrede*, (Potg.), *een —e titel, klinkend*; —er, —meest —; — **heid**, v. gmv. **Weid'apel**, **weid'spel** (jachtvermaak), o. —spelen: *en er menig — hielden in voorouderlijke praal*, (V. Lenn.)

Wei'felaar (besluiteloos mensch), m. —s, —aren. **Wei'felen** (besluiteloos zijn, aarzelen, niet kunnen besluiten), ik heb gewefeld; — **achtig**, bn.; —er, —st; — **ing**, v. —en.

Wei'felmoedig (wankelmoedig), bn.: *een — karakter, weifelend, dralend, aarzelend*; —er, —st; — **heid**, v. gmv.

Wei'geraar (man, die iets weigert), m. —s: *diens* —, milicien, die uit overtuiging weigert als soldaat te dienen; zie Dienstwewering.

Wei'geren, ik heb geweigerd: *een verzoek* —, afslaan, niet inwilligen; *het geweer weigerde, ging niet af; die piano toets weigert, slaat niet aan; de vrouw weigerde alle voedsel, wees af*; — **achtig**, bn.: *hij was eerst —achtig, tot weigeren geneigd; een —achtig antwoord, een weigering beduidend*, —er, —st; — **ig**, bn.; — **ing** (de daad van weigeren), v. —en.

Wei'groen (weigras; de groene kleur), o. gmv.

Wei'kaas, v. —kazen: *dit is* —, slecht gezuiverde en schrale kaas, kaas van hui of wei.

Wei'land (grasland), o. —landen.

Wei'man m. —lieden, —lui; zie Weidman.

Wei'mes, o. —messen; zie Weidmes.

Wei'nig (eig. beklagenswaardig: *zwak, gering, in kleine hoeveelheid, minder, minst*), telw. en bw.: *zij heeft* — aanleg en nog minder vlijt; *bij de minste overtreding volgt in dienst straf; ik ben het minst tevreden*.

Wei'nigje, o. gmv.: *heb een* — geduld, een bestje; *het heeft maar een — geschied*.

Wei't (tarwe, zoo genoemd naar het witte tarwemeel), v. gmv.: *Turksche* —, d. i. maïs.

Wei'tasch (jagerstasch), v. —tasschen.

Wei'tebrood (tarwebrood), o. —brooden.

Wei'tekoek (tarwekoek), m. —koeken.

Wei'temeel (tarwemeel), o. gmv.

Wei'vlies (ontl. dun doorschijnend bindweefsel over de inwendige organen), o. —vliezen. **Wei'keljks** (iedere week), bw.: *deze courant verschijnt* —, d. i. eens per week.

Wei'keljksch, bn.: *een* — loon, per week.

Wei'ken (wakker maken) ik heb gewekt: *iemand bijtijds* —; fig. opwekken, veroorzaken: *kwade vermoedens* —, onrust —.

Wei'ker (afleid. van wekken: *porder*), m. wekkers: *deze man verdient zijn brood als* —.

Wei'ker (eig. wekkerklok, uurwerk met klingel), m. wekkers: *een* — opwinden, *een* — laten afloopen; — **klok** (klok, met een wekker er aan, welke klok op gezetten tijd afloopt), v. —ken.

Wei'kstem (stem, die tot iets opwekt of aanspoort), v. —stemmen.

Wei (opborreling, bron), v. wellen: *in de mijn stootte men op een* —, uitspringend water.

Wei (goed, naar behooren), bn. en bw., *beter*, best: *hij is niet* —, lekker; *niet* — bij 't hoofd zijn, aan waansin lijdende; *als ik 't wèl heb, mij niet bedrieg; het is wèl*, woord van instemming; *je heb het wèl gezegd, inderdaad; wat hij weet, weet hij wèl*, grondig; *God heeft alles wèl gemaakt*, voortreffelijk; *wèl become het u!* wensch na tafel of bij het niezen; *gij gelooft mij niet*, —? is het niet zoo? *hij zal* — niet komen, waarschijnlijk; *kunt gij het* — doen, bij machte zijn; zegsw. *doe* — en zie niet om, doe het goede zonder dank of lof daarvoor te wachten; als zn. o.: *het* — en wee des levens; ook tw.: —, hoe vindt ge het?

Welaan (komaan), tw.: uitroep v. opwekking.

Wei'bearheid (goed bewerkt), bn.: *een* — stuk bouw- of tuingrond; — **bebouwd** (weibearheid, goed bebouwd), bn.: *een* — e akker;

— **bedacht** (goed overlegd), bn.: *een* — plan;

— **begrepen**, bn.: *het* — belang der vorsten; *dat is in het* — belang der burgers, wezenlijk;

— **behaaglijk** (met lust, met welbehagen), bw.: *hij strakte zich* — op de canapé uit;

zie Behaaglijk; — **behagen**, o. gmv.: *in dat kind heb ik mijn* —, lust, genoeg;

— **beklant**, bn.: *een* — e winkel, met drukke nering, met veel klanten of veel klandizie;

— **bemand** (met een goede bemanning), bn.: *een* — oorlogsschip; — **bemind** (goed of zeer bemind), bn.: *mijn welbeminde toehoorders*,

zie Bemind; — **beraamd**, bn.: *een* — plan, goed doordacht; — **beraden** (ernstig, zeer bedachtzaam), bn.: *een* — man, zie Beraden;

— **bereid** (goed klaargemaakt), bn.: *een* — maal; zegsw. *het is hier tafeltje* —, met keur van spijs; — **bespraakt** (woordenrijk), bn.: *een* — volksmenner, rad van tong; — **heid**, v. gmv.; — **besteed** (goed besteed), bn.: *uw welbestede leven; die aalmoezen zijn daar* —; — **bewaakt** (met zorg bewaakt), bn.: *een* — kind, *een* — e schat.

Wei'boot (soort v. Holl. schuit), v. —booten.

Wei'daad (goede, edele daad), v. —daden.

Wei'dig (eig. een weldaad doende), bn. en bw.: *een* — heer, mild; — *e armoe loonde hij*, (Staring); *dat doet de oogen* — aan, prettig; *die woorden deden het hart* — aan; — **heid**, v. gmv.: Maatschappij van —heid, zie ald.

Wei'dighheidsbazaar (bazaar, waarvan de netto-opbrengst zal dienen tot weldoen

- aan armen en behoeftigen), m. -bazaars.
- Weldenkend** (goed of edel denkend), bn.: het -e deel van ons volk; -doen (goed-doen), onr. ik deed -, heb -gedaan; -doener, m. -s; -doenster, v. -s; -doordacht (goed overdacht), bn.: een -plan; -doortimmerd (goed of degelijk afgewerkt), bn.: een -huis, zie Doortimmerd; -doorvoed (goed gevoed), bn.: een -mens, zie Doorvoed; -dra (spoedig, binnenkort, eurlung), bw.; -e'del (titel van elken fatsoenlijken heer, b.v. van een middenstander), bn.: -heid, v. gmv.; -edelgebo'ren (titel van iemand van eenig aanzien, van netten stand), bn.; -edelgestreng' (titel van een hoofdambtenaar, officier, rechtsgeleerde, enz.), bn.; -edelzeer'geleerd (titel van een doctor), bn., zie Aanhangsel, I; -eens' (eig. wel een keer, welreis, ook: te eerger tijd), bw.: spreekt: wel is: Heb je -artijokken getegen? Ik zal het hem -betaald zetten; -eer' (ontstaan uit: wilen + ere, voorheen, eertijds), bw.: -, hoe vlood die winter om! (De Oenestet); -eerwaard' (titel van een geestelijke, b.v. van een kapelaan, van een predikant, van een rabbijn), bn., ook: -eerwaardig: -eerwaard'ge (geestelijke, predikant, rabbijn), m. -n: om U -te bedanken.
- Welf'sel** (verwulf, gewelf), o. -en, -s: de tooverkol is zichtbaar bij het licht, dat door het -valt, (Staring); zie Gewelf.
- Wel'gaan**, het g'ing -, is -gegaan: moge het u -! voorspoedig gaan: de zaken gaan w'el, loopen voorspoedig.
- Wel'gat** (opening in grond of ijsvlakte, waaruit water opborrelt), o. -gaten.
- Wel'geaard** (een goeden aard hebbend, braaf, deugdzaam), bn.: -e lieden; -gebo'ren (titel van een adellijk heer), bn.; -gebouwd (goed van gestalte), bn.; -gedaan (goed er uitzien, gezond), bn.: een -landman, van een gezond en stevig voorkomen: -heid, v. gmv.; -gelegen, bn.: een -winkelhuis, een -buiten, d. i. gunstig gelegen, -er, -st; -gelijkend (goed gelijkend), bn.: een -portret, zie Gelijkend; -gelukken (goed slagen), o.: ik drink op het -onzer onderneming: -geluk'kig (zeer gelukkig), bn.: een -e familie, zie Gelukkig; -gelukza'lig (hoogst gelukkig, gezegend), bn.: -de man, die den Heer vreest, zie Gelukzalig; -gemaakt (goed gevormd), bn., -er, -st; -gemanierd (met goede manieren), bn., -er, -st, zie Gemanierd; -gemeend (oprecht gemeend), bn.: een welgemeende huwelijksaanvraag; -gemoed (tevreden, opgewekt), bn.: -heid (opgeruimdheid), v. gmv.; -gemutst (in goede luim), bn., zie Gemutst; -geschapen, bn.: een -kind, geboren zonder lichaamsgebreken; -gesteld (bemiddeld), bn.: een -koopman, gegoed, rijk, -er, -st: -heid, v. gmv.; -getroffen (welgelijkend), bn.: een -portret; -geval'len (welbehagen), o.: de Hollandsche jongen beschikt over vriezen en dooien naar -, (C. O.); -geval'lig, bn.: moge u dit geschenk -zijn! aangenaam, -er, -st: -heid, v. gmv.; -gevoerd (welgeschapen, goed gevormd), bn.: een -e gestalte; -gezind, bn.: een -burger, goedgezind, rustig, -er, -st: -heid, v. gmv.; -haast (wel'dra, spoedig, aanstonds), bw.; -hebbend (gegoed, welgesteld), bn.: het zijn -e lieden, bemiddeld.
- Wel'ig** (krachtig groeiend), bn. en bw.: een -e plantengroei, tierig, weelderig; -tieren, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Wel'ingericht** (naar behooren ingericht), bn.: een -e winkel, een -huis.
- Welk, wel'ke** (verwant met wie), vrag. v.w.: -boek wilt gij? -een hond koopt gij? ik weet niet, -lot mij wacht; ook betr. v.w.: de man, -e daar gaat.
- Wel'ken** (verlensen), zij zijn gewelkt: die bloemen staan te -, meer: Verwelken.
- Wel'kom**, bn.: gij zijt ons -, uw komst is ons aangenaam; een -e gast, een -bode.
- Wel'komst** (verwelkoming), v. gmv.: drinken op iemands -; -komstgroet (groet, waarmee men iem. verwelkomt), m. -groeten: -komstlied, o. -liederen.
- Welkomthuis** (geschenk bij thuiskomst van een reis), o. gmv.; -thuisje, o. -s. w. i. g.
- Wel'len** (smidswerk), ik heb geweld: twee stukken Zweedsch ijzer -, uithamerend aan elkaar smeden.
- Wel'len** (opborrelen), het is geweld: de wijf wellt uit de spon; wat op 's herten gront leit, dat wellt me naer de keel, (Vondel, Roskam, 65).
- Wel'letjes** (goed, passend, behoorlijk), bn.: 't is zoo -, spreekt.
- Welle'vend**, bn. en bw.: een -man, beschaafd, beleefd, welgemanierd; -heid, v. gmv.
- Well'icht** (waarschijnlijk, misschien), bw.
- Wellu'dend** (aangenaam van toon), bn. en bw.: een -e stem, een -e toon; het -gezag van den nachtegaal, -er, -st; -heid, v. gmv.; -heidshalve, bw., nl. ter wille van.
- Well'ust** (zinnelijk genoegen, zingenot), m. -lusten, fig. zielsgenot: den schilder (Rembr.) kloopt het hart van -bij zulk een schat, (Imm.); wellustig, bn.; -lustigheid, v.
- Wellust'eling** (wereldling; iemand, die zich aan zingenot overgeeft), m. en v. -en.
- Welme'e'nend** (oprecht), bn.: een -vriend, een -e raad, -er, -st; -heid, v. gmv.
- Wel'nemen** (welbehagen), o. gmv.: met uw -, onder uw -, d. i. als gij het veroorlooft.
- Welnu'** (nu dan), tw.: -, wat doe je?
- Wel'opgevoed**, bn.: een -jongmensch, een goede opvoeding genoten hebbende, -er, -st.
- Welp** (jong van een hond, beer of leeuw), o. welpen, ook: Wulp.
- Wel'pomp** (pomp, om welwater op te halen), v. -en; -put (put voor bronwater), m. -ten.
- Welrie'kend** (geurig), bn.: een -e bloem, die nl. lekkeren geur verspreidt, -er, -st.
- Wel'slagen** (gelukken), o. gmv.: het -eener onderneming, het -v. e. examen, de goede afloop.
- Welsma'kend**, bn.: een -e vrucht, een -g'recht, aangenaam van smaak.
- Welspre'kend** (aangenaam, boeiend sprekend), bn. en bw.: een -redenaar, bezielend, meeslepend: een -zwijgen, -er, -st.
- Welspre'kendheid** (de gave, om door het woord het verstand der hoorders te overtuigen of hun geest te overreden), v. gmv., de leer der -heet rhetorica; Napoleon I bezat de militaire -; balie-, academische -.
- Wel'staan**, het stond -, heeft -gestaan: zulk een kled zal u -, passen, goedstaan.
- Wel'staanshalve** (ter wille van het fatsoen), bw.: wij hebben -gezuogen, om de wellevendheid: wij kochten -ook iets.
- Wel'stand** (gezondheid, welvaren), m. gmv.:

zij vernamen naar onzen —; ook: toestand van voorspoed, welgesteldheid: den — kiezen als basis v. h. kiesrecht.

Welter (rol of kluit boter), m. welters. gew.

Wetevreden (goed tevreden), bn. en bw.

Wet'schmerz (Duitsch. een soort van pessimisme: een ziekelijke smart over de eillende, die op elk gebied rondom ons heerscht), v. gmv.; het woord — is van Heinrich Heine.

Welvaart (geluk, voorspoed), v. gmv.: de — van het land; —varen (voorspoed), o. gmv.: zij dronken op 's lands —, welzijn; —varen (gezond zijn), ik voer —, heb —gevaren, fig. voorspoedig zijn, vooruitkomen; —varend (gezond, voorspoedig), bn., —er, —st; —va'rendheid, v. gmv.

Welven (hoogvormig maken), heb gewelfd: een koepeldak doen —; zich —: het uitspannel welft zich over de aarde; —ing, v. —en.

Welverdiend (wezenlijk verdiend), bn.:

—e rust; —versneden (fijn, —scherp), bn.: een — pen, nl. een goede stijl; —voeg'tijk (welgemanierd, net, kiesch), bn. en bw., —er, —st; —heid (gepastheid, betamelijkheid), v. gmv.; —voorzien (goed of overvloedig voorzien), bn.: een —e disch, een —e beurs, ruim voorzien; —water (uit den grond opwelend water), o. gmv.: frisch —, bronwater; —willend (goed gezind), bn.: een — beoordeelaar, goedgunstig, —er, —st; —heid, v. —heden; —zalig (zeer gelukkig), bn.: — de man, die tevreden is, gelukkig; —zijn, o. gmv.: een glas op u beider —! welvaart, geluk, voorspoed, goede gezondheid.

Wem (ankertand), m. wemmen.

Wemelen (zich rusteloos bewegen), het heeft —wemeld: het wemelde er van menschen; d. i. krielen, door elkaar bewegen; in die achterbuurt wemelt het van kinderen; zijn opstel wemelt van fouten, krioelt, er zijn er zeer vele, in groote menigte.

Wem (kropgezweel, uitwas), v. wennen.

Wem (dichtk. wanneer), vgw. w. i. g.

Wemden (freq. van winden: keeren, richten), ik heb gewend: iets keeren en —, draaien, van alle kanten bezien; ik weet mij niet te keeren of te —, d. i. te bewegen, fig. ben ten einde raad; zich tot iem. —, zich tot iem. vervoegen, hem schrijven; zegsw. het over een anderen boeg —, zie Boeg.

Wemding (keer, draai), v. —en: de ziekte nam een —; een geestige —, b. v. in een gedicht.

Wenk (teeken), m. wenken: hij gaf mij een duidelijken —; ik kreeg een brief vol — en aanduidingen, waarschuwingen, voorlichting; hij had een — gekregen, hoe te handelen, een heimlijke voorlichting: ik zag hem met een —, schijn; zie Oogwenk.

Wenk'brauw (beschuttende haarboog boven het oog), v. —brauwen.

Wenken (een wenk geven), ik heb gewenkt: met de oogen —, met de handen of het hoofd —.

Wennen (gewoon maken), ik heb en ben gewend: gij moet u hier zien te —; ik zal hier nooit —, het gewoon worden: de kinderen waren gewend aan orde; zie: Gewennen en Aanwennen.

Wensch (verlangen; datgene, wat men begeert), m. —en: vrome —en, die nl. weinig kans op vervulling hebben; zegsw. de — is de vader der gedachte, elke wensch doet gedachten rijzen aan en over de verwezenlijking.

Wenschelijk (te wenschen, gewenscht), bn.

en bw.: al, wat — is, (Nieuwjaarswensch), —er, —st; —heid (het wenschelijke v. iets), v. gmv.

Wen'schen (toewenschen, verlangen, begeeren), ik heb gewenscht: iemand een zaitig nieuwjaar —; ik wensch naar uw komst, verlang; de behandeling der zieken liet te — over, d. i. was niet voldoende.

Wen'telaar, m. —s; zie Meerval.

Wen'telen (draaien, keeren), ik heb gewenteld: een rad wentelt om de as, een globe om de spil; een steen —, omrollen; zich —: zij — zich in het gras, rollen zich; —spil (spil van een wenteltrap), v. —len; —steen (steenen rol), m. —en; —teefje (fijn pannekoekje), o. —s; —trap (draaitrap), v. —pen.

Wer'da (Duitsch: wie daar?), tw.: roep van den schildwacht tot een naderend persoon.

We'reld (aarde), v. —en: fig. hij leeft in de groote —, hogere kringen; de booze —, de lastertongen; hij verstaat zijn —, heeft beschaafde manieren: hij is der — afgestorven, als kloosterling of kluisenaar levend; de geleerde —, de mannen van studie; de nieuwe —, Amerika; het jaar der —, na de schepping; soms uitgesproken als: 'ereld, zie Voorwereld; —as (wereldapil), v. gmv.; —bedwinger, —beheerscher, m. —s: Alexander de Grootte was een —; —beroemd (de heele wereld voor beroemd), bw.: de tempels van het rijk van Mataram zijn —; —beschouwing (ideeën over het ontstaan en het wezen der dingen), v. —en: de — der Grieken, Egyptenaren, enz.; —beschrijver (geleerde, die als cosmograaf optreedt), m. —s; —beschrijving (cosmographie), v. —en;

—bol (aardbol, ook: aardglobe), m. —len, zie ook Rijksappel; —brand, m., zie Goudenschemering; —burger (persoon, die heel de wereld zijn vaderland noemt), m. —s; —burgerschap, o. gmv., zie Cosmopoliet; —deel (een der vijf groote vastelanden of aardeelen), o. —en: het — Azië is de wieg van 't menschelijk geslacht; Australië is het kleinste —; —foore (eig. werelakermis, —tentoonstelling), v. —n, VI.; —geburtemis (feit, dat invloed uitoefent op den gang der wereldgeschiedenis), v. —en: de ontdekking van Amerika (1492) was een —; —gericht (het oordeel, dat de menschheid veit over personen en daden), o. gmv.: de geschiedenis is het —; —gericht (het jongste gericht nl. op den dag van het algemeene oordeel), o. gmv.; —geschiedenis (historie van al de volken, stammen en rassen), v. —en.

We'reldhandel (handel met alle landen en volken der aarde), m. gmv.; —heeren (R.-K. geestelijken, die niet tot eenige kloosterorde of congregatie behooren), m. mv., zie Seculieren; —heerschappij (gebied of macht over alle volken), v. gmv.: Napoleon I, Karel V streefden naar de —; —kaart (kaart van alle landen, zeeën, enz. der aarde, ook, de beide halfronden), v. —en; —kampioen (sport. iem., die op eenig gebied van sport alle mededingers overwonnen heeft), m. —en; —kampioenschap (eereblijk, aan een wereldkampioen toegekend), o. gmv.; —kennis (mensenkennis), v. gmv.; —kloot (wereldbol, aardbol), m. gmv.: zoo draait de —, (Vondel), vero.; —kund'ig (algemeen bekend of openbaar), bn.: iets — maken, dat is — geworden; —lijk (behoorende tot de wereld; tot of op de wereld be-

trekking hebbende), bn.: *het* — gezag des pausen, *de* — e macht, *de* — e overheid; *geestelijke goederen* — maken; — **ling** (najaager van de genoegens dezer wereld), m. en v. — en, voor 't vr. 't ook — e; — **literatuur** (letterkundige producten, gelezen door alle beschaafde volken der wereld), v.: de Iliade behoort tot de —, evenzoo de Divina Commedia; de geschriften der Ier. profeten behooren tot de edelste voortbrangselen der —; — **markt** (markt, waar alle beschaafde volken met elkaar concurreren), v.: Nederland maakt met zijn zuivelproducten geen slecht figuur op de —; — **productie** (de productie van eenig artikel over de geheele wereld samen), v.: zoo is er — ten opzichte van goud, zilver, koper, lood, petroleum, steenkolen, ijzer en zink; — **record** (het beste of hoogste record ter wereld), o., zie Wereldkampioen; — **ronde** (de arabol, de heele schepping), o., ook een ster of hemelbol; — **ruimte** (de oneindige ruimte), o. gm. v.

We'relds (volgens of voor de wereld), bw.: *die gravin leeft zeer* —, ook: Wereldsch.

We'reldsch (de wereld betreffende, tot de wereld behorende), bn.: *de* — e zaken, *het zijn* — e aangelegenheden; — e liederen, *de* — e rechter; — e geestelijken, die niet tot eenige kloosterorde behooren; *een* — e vrouw, levend voor de genoegens der wereld; — **gezond** (de genoegens der wereld najagende), bn.; — **slang**, v., zie Jormungandur; — **smart**, v. gm. v.; zie Weltschmerz; — **spil** (eig de spil, waarom de wereld draait, denkbeeldige lijn, die de N. en Z.-pool van den hemel verbindt), v. — spillen; — **stad** (reusachtig groote stad, bezocht door menschen uit alle oorden der wereld), v. — steden: Parijs, Londen en Weenen zijn — steden; — **stelsel** (het samenstel van het heelal, het zonnestelsel), o. — s; — **streek** (luchtreek, landstreek, oord), v. — streken; — **taal** (eig. taal van alle bewoners der aarde; in engeren zin taal, die door de beschaafde lieden gekend en gesproken wordt), v.: *het* Engelsch wordt gaandeweg een —, zie Volapuk, Esperanto en Ido; — **tentoonstelling** (internationale en universeele tentoonstelling), v. — en: *de* — te Londen (1851), *te* New-York (1853), *te* Parijs (1855 en 1889), *te* A'dam (1883), *te* Luik (1905), *te* Brussel (1910), *te* Gent (1913); — **tooneel** (de wereld), o. gm. v.; — **vrede** (blijvende of bestendige vrede onder al de volken der aarde), m. gm. v.: *de* — zal een utopie blijken; — **wonder** (wereldberoemd wonder), o. — en: *er* waren in de oudheid zeven — en nl. de piramiden v. Egypte, de hangende tuinen van Babylon, de kolossus van Rhodus, het mausoleum te Halicarnassus, de tempel van Diana te E'phese, de Zeus van Phidias, de pharus of vuurtoren bij Alexandrië; — **zee** (oceaan), v. — zeeën: *er* zijn vijf — en: *de* Groote Oceaan, *de* Atlantische Oceaan, *de* Indische Oceaan en *de* beide IJsteeën; *de* oude —, nl. *de* Middell. Zee.

We'ren (tegenhouden, tegenweer bieden, belleten, voorko'men, te keer gaan), ik heb ge-weerd: *een* onheil —, afwenden; *zich* —: *gij* moet u —, inspannen; — **ing**, v., z. ald.

W'urf (werkplaats), v. werven: *een* schip van *de* — laten loopen, scheepshelling der werf.

W'urf (grond of plaats om een huis, kade, wal), v. werven: *er* was op *die* — niet veel te zien voor een sentimenteel metsje,

(C.O.), ruimte om het huis bij eenig water.

W'urf (op Marken: een vluchtheuvel, die bij hoogen vloed nog droog blijft), v. werven: op dat eiland heet e. buurt dan ook Monniken-.

W'urf'brief (bewijs van dienstneming), m. — brieven; — **depot** (inrichting tot het aanwerven van manschappen voor 't O.-I. leger), o. — depots: *het* koloniaal — te Harderwijk; — **geld** (handgeld), o. — gelden; — **herberg** (kroeg, waarin militairen en matrozen geworven worden), v. — en; — **huus**, o. — huizen; — **kantoor**, o. — kantoren; — **kroeg**, v. — en; — **officier** (officier, met de werving belast), m. — en; — **sergeant**, m. — s, — en; — **trom** (trom, die bij 't werven geroerd werd), v. — men.

W'ering (het weren, afwenden), v. gm. v.: — van schoolverzuim, — van bedelarij.

W'erk (arbeid, taak), o. werken: *het* akker-, landbouw; *beuzel*-, prullerwerk; *brsi*-, naai-, schilder-, huis-, kinder-, knutsel-, zie ald.; *een* goed —, daad; *een* — van barmhartigheid, b.v. hongerigen spijsen, dorstigen laven, enz.; *een* — der duisternis, daad, welke het licht niet mag zien; zegsw. *er* is — aan den winkel, drukte; *te* — gaan, handelen, doen; in 't werk stellen, aanwenden; — van iets maken, veel moeite voor iets doen; — van iem. maken, hem belangstelling toonen, haar het hof maken, zie ook: Heksenwerk, Monnikenwerk, Reuzenwerk.

W'erk (touwpluksel), o.: *de* matrozen moesten tot in het oneindige touwpluizen voor —; *de* naden worden met — gebreeuwd of gedicht, d. i. geplouzen touwwerk.

W'erk (gedicht, toonzetting, beeldhouwwerk, enz.), o. werken: *een* — van Vondel, *een* — van Von Beethoven, *een* — van Canova; zie ook: Drijfwerk, Graveer-, Kunst-, Snij-, Vlechtwerk.

W'erk'baas (meester in eenig ambacht), m. — bazen, meestal Baas; — **bank** (smidsbank: bank, waaraan de bankwerker zijn arbeid verricht), v. — en; — **beest** (lastdier), o. — en; — **bij** (bij, die honig aanhaalt), v. — en; — **bul** (tijdelijke lust in het werk of in het werken), v. — en: *hij* had weer eens een —; — **da'dig**, bn.: *de* — e meekunde, praktisch, niet-bespiegeland; — **da'digheid**, v.; — **dag**, m. — en: *een* week heeft zes — en; — **doosje** (doos met de benodigdheden voor dameshandwerken), o. — s, zie Nécessaire; — **elijk** (wezenlijk, inderdaad), bn. en bw.: *een* — gevaar; *te* zijn — gekomen; *mil.* in — en dienst, niet-nonactief; — **heid** (wezenlijkheid), v. gm. v.

W'erkelijke Schuld (staatschuld, waarvan de rente geregeld betaald wordt), v. gm. v.; Nederl. — ad 3 1/2.

W'erkeloos (zonder te werken), bn. en bw.: *daar* staat die knecht weer —; — **held**, v. gm. v.

W'erken (bezig zijn, arbeiden, zijn krachten gebruiken), ik heb gewerkt, in dichterlijken stijl ook onr.: ik wrocht, heb gewrocht, b.v. *wie* zulk een wonder urocht, (Staring); ook in 't Vlaamsch: *hij* wrocht al van den vroegen morgen; zegsw. *die* niet werkt, zal niet eten, arbeid is noodig voor het dagelijksch brood; — **er** (iem., die veel werkt), m. — s; — **ster** (werkvrouw), v. — s; — **ing** (zie aldaar), v. — en.

W'erkend (arbeidend), bn.: *de* — e leden eener harmonie, die nl. meeblazen.

W'erk'ezel (fig. iemand, die veelwerk verricht, die aanhoudend en zwaar werkt), m. — ezels; — **gast** (werkman, arbeider), m. — en; — **geest**

(kabouter, aardmannetje), m. -en; -**gever** (fabrikant, reeder; baas, meester), m. -s; het tegengestelde is -**nemer**, z. ald.; -**huis** (huis, om in te werken; fabriek; huis, waarin een werkvrouw op gezette tijden huiswerk doet; verbeterhuis), o. -huizen; -**ing** (het werken, uitwerking, invloed), v. -en: de - van de lucht, in - treden, van kracht worden, b.v. een wet kan op zekeren datum -; -**inrichting** (werkhuis), v. -en; -**kracht** (kracht tot den arbeid), v. gmv.: de noodige - hebben, ook: (werkman, beampte, onderwijzer, enz.), mv. -en: vermeerdering van -krachten; -**kring** (kring van bezigheden, ambt, post), m. -en: de geleerde vond een hem passende -; een uitgebreide en veelomvattende -; dat behoort niet tot mijn -; ambt; de - van een onderwijzer, van een notaris, enz.; -**lieden-vereeniging** (bond, met werklieden als leden), v. -en: het aantal -en in ons land is zeer groot, men vindt er op elk gebied; -**loon** (arbeiders-loon, arbeids-loon), o. -loonen; -**loos** (zonder werk zijnde), bn.: zijn vader was den heelen winter -; -**looze** (werk zoekende), m. -loozen: het getal der -loozen in de groote steden is des winters onrustbarend; -**man** (ambachtsman), m. -lieden, -lul; -**mandje** (mandje voor naaiwerk, enz.), o. -s; -**mauskaart** (spoorkaartje tegen verminderden prijs, voor een maand of langer geldig en waarmede een werkman in een bepaalden trein in de derde klas mag reizen), v. -en; -**meid** (dienstbode voor 't grove huiswerk), v. -en, zie Kindermeid, Keukenmeid, Linnenmeid; -**mier** (insect: de gewone vleugel-looze zwarte of bruine mier), v. -en; -**nemer** (arbeider in tegenstelling van werkgever), m. -s; -**paard** (paard, dat in eenig bedrijf als werkkraft dienst doet), o. -en; -**plaats** (winkel, fabriek), v. -en; -**staking** (het gezamenlijk neerleggen van het werk door de arbeiders eener fabriek, eener weverij, eener mijn, enz. ter verkrijging van meer gunstige arbeidsvoorwaarden), v. -stakingen, zie: Strike en Grève; -**stuk**, o. -ken: een - der meetkunde, problema: opgave om uit bepaalde gegevens een figuur te teekenen of te construeeren, ook: een fraai -, vervaardigd voorwerp, kunstwerk; -**tafel** (tafel, waaraan of waarop gewerkt wordt), v. -s; -**tijd** (tijd, gedurende welken gewerkt wordt), m. -en; -**tuig** (gereedschap, orgaan), o. -en. **Werk'tuigkennis** (kennis van machines, enz.), v. gmv.; -**tuigkunde** (wetenschap, die de leer der krachten en der bewegingen omvat), v., ook: leerboek in dit vak; -**tuigkundig** (op de werktuigkunde betrekking hebbende), bn.: een - woordenboek; -**tuigkundige** (kenner der werktuigkunde, werktuigkenner), m. en v. -n; -**tuig'lijk** (als een werktuig, mechanisch), bn. en bw.: ik besloot met een bijna - gebed, (Koetsveld): iets - doen, zonder nadenken, machinaal; iemand - volgen: -**heid**, v. gmv.; -**tuig-maker** (iemand, die machines, natuurkundige instrumenten, enz. maakt), m. -s; -**uur** (uur, dat voor den arbeid, voor het werken bestemd is), o. -uren; -**verschaffing** (het bezorgen van werk), v. gmv.: vereeniging tot -, het doel is behoefigen en werklozen in den winter aan werk te helpen; -**volk** (arbeiders, werkmenschen samen), o. gmv.;

-**vrouw** (schoonmaakster, vrouw die voor dagloon uit werken gaat, werkster), v. -en; -**willige** (arbeider of arbeidster, die bij een werkstaking wil blijven dóórwerken), m. en v. -n, zie Onderkruiper; -**winkel** (werkplaats v. e. ambachtsman), m. -s. **Werk'woord** (spraak, naam eener werking), o. -en: het - is het belangrijkste rededeel. **Werkwoor'delijk** (als een werkwoord), bn.: het - gebruik van woorden en uitdrukkingen, b.v. een lans voor iets breken. **Werk'zaam** (vljgtig, naarstig), bn. en bw.: een - kind, een - man, oppassend; -zamer; -st; -**zaamheid** (het werkzaam-zijn), v. gmv., (bezigheid), v. -heden. **Werk'zuster** (R.-K. kloosterzuster, die het huishoudelijk werk doet in het klooster, ook werkt in stal of tuin), v. -s. **Werp'anker** (scheepst. anker, dat wordt uitgeworpen om te verhalen; dreg), o. -s. **Werp'en** (smjten, gooien, slingeren), ik wierp, heb geworpen: met steenen -; troepen in een vesting -, d. i. snel er in brengen; in de gevangenis -, gevangen zetten; tien oogen -, nl. met dobbelsteenen; zegsw. olie in 't vuur -, iets nog erger maken; den steel naar de bijl -, alles uit de hand geven, alles opgeven. **Werp'en** (van dieren: jongen krijgen), het konijn wierp, heeft zes jongen geworpen; -**lijn** (dunne lijn, die naar den wal wordt geworpen, en waaraan een kabel vastzit), v. -en; -**net** (net, met lood bezwaard), o. -ten; -**schicht** (werppijl), m. -en; -**schijf**, v. -schijven, zie Discus; -**speer** (lans, die met de hand naar den vijand geworpen wordt), v. -speren, zie: Werp'spiets en Assagaai; -**spel** (dobbelspel), o. -spelen; -**spiets**, -**spies** (voormalig oorlogstuig, werpspeer), v. -en, zie Assagaai; -**tol** (jongensspeelgoed, ook zettol, omdat hij bovenschands opgezet wordt), m. -len; -**troos** (scheepst. scheepstouw, boegseerlijn), m. -sen; -**tuig**, o. -en: het - rust gelijk het snij-dend staal, (Staring), de Rom. blijde. **Werst** (Russische mijl, 1066.79 M. of 11 min. qaans), v. wersten; ook wel Wer'stig. **Wertheriaansch**, bn.: een -e levensbeschouwing, ziekelijk-gevoelig, dwaas-sentimenteel als die van Werther in Goethe's roman, „Leiden des jungen Werthers". **Werv'el** (draaibare grendel; wervelbeentje, deel der wervelkolom), m. -en, -s: de hals-, de -s van de ruggegraat, zie Gewerveld; zegsw. den - draaien, (Vondel), de eerste bewindsman zijn; -**draaier** (poortwachter, heksluiters, fig. eerste bewindsman), m. -s, vero. **Werv'elen** (draaien), het heeft gewerveld: het stuifzand begint te -. **Werv'elkolom** (ruggegraat), v. -kolommen. **Werv'elwind** (draaiende wind), m. -en; zie: Cycloon en Typhoon. **Werv'en** (overhalen om dienst te nemen), ik wierf, heb geworven: soldaten, matrozen -; fig. leden -, overhalen tot eenig gezelschap of een partij; -er, m. -s; -ing, v. -en. **Wer'waarts** (eig. waarwaarts, naar welke plaats), vgw. en bw.: ik zal gaan, - gij gaat, het eiland, - ik mij begeef; - gaat de reis? **Weshal've** (waarom, om welke reden), vgw. **Wesleyaan'** (volgeling van Wesley), m. -anen. **Wesleyaansch'** (volgens de leer van John Wesley, 1703-1791, stichter der Methodisten-

gemeenten in Engeland, Schotland en Ierland), bn.: de -e kerk, een -e predikant.

Wesp (vliesleugelig insect), v. -en.

Wespenangel (giftige angel der wesp), m. -s; -dief (valkachtige roofvogel, zich voedend met bijen, wespen en hommels), m. -dieven, ook: Bijenarend; -el (ei van een wesp), o. -eren; -nest (nest van een wesp, b.v. in een hollen boom), o. -en, fig. lastige, vervelende zaak: zijn hand in een -steken, zich bemoeien met zulk een zaak.

Wespesteek (prik van een wesp), m. -steken.

Wespetaille (sterk geregen taille), v. -s.

West (het westen), o.; (Nederlands Westindische bezittingen), v.: hij gaat naar de -.

West (in de richting van het westen), bw.: spreekw. Oost, -, thuis best, zie Oost.

Westende (de westelijke uithoek of zijde b.v. eener stad), o. gmv.

Westelijk, bn.: het - halfrond, in -erichting.

Westelijck, de wind is gewestelijck: de wind begint te -, naar het westen te draaien.

Westen (plaats of streek, waar de zon ondergaat), o.: zegsw. buiten - zijn, buiten kennis zijn, in flauwte liggen, ook: dronken zijn.

Westenwind (wind uit het westen), m. -en.

Westergoo (aadr. westelijk-Friesland), o.; -grens (grens aan de westzijde), v. -zen; -klim (gezichteinder in het westen), v. gmv.; -lengte (cosm. lengte ten W. v. d. eersten meridiaan), v. gmv., zie Oosterlengte; -ling (bewoner van het westen), m. en v. -lingen, voor het v. -e, het tegengestelde is Oosterling; -zon (avondzon), v. gmv., zie Oosterzon.

Westersch (afkomstig van of betreffende het westen), bn.: 't is -, wat de Turk nog tot zich nemen mag van leven, (Da Costa).

Westersche kerk (de Latijnsche kerk, de Roomsche kerk in tegenstelling met de Oostersche of Grieksche kerk, Rusland), v. gmv.

Westfries (man uit West-Friesland), m. -friezen; -friesch, bn.: de -e kleederdracht; -friesche (vrouw uit West-Friesland), v.: -friesche vrouwen; --Friesland (aadr. de noordpunt van N.-H. met Alkmaar als eerste stad), o. gmv.; -Indië, Westin'je, o. gmv.; zie Nederlandsch West-Indië; -indievaarder, westin'jevaarder (schip, ook: gezagvoerder), m. -s; -indisch, bn.: de -e Compagnie (1621-1791); zn.: haar moeder was een -e, (C. O.).

Westinghouse-rem (remtoestel aan spoor-treinen, werkende door samengeperste lucht, zóo genoemd naar den Engelschen uitvinder), v. -remmen.

Westin'je, o.; zie West-Indië.

Westkust (westelijke kust), v. -en: de - van Java; -land (streek, bezuiden Den Haag en bewesten Delft, vooral langs de duinen), o. gmv.: de druiventelers van het -; -lander (platte schuit, diep op het water liggende en van boven plat afgedekt), m. -s: de - is zoo genoemd naar het Westland; -moesson (O.-I. moesson, die uit het Z.W. waait, regentijd), m. -s: op Java van half October tot half April, zie Oostmoesson; -noordwest (N.W. ten westen), bw.: de wind is -, als zn. o.; -Vlaanderen (aadr. provincie van België), o. gmv.; -vlaamsch (van of als in West-Vlaanderen), bn.: -e dichters, de -e taal, als zn. o.; -waarts (naar 't W. toe), bn.: -zeten, in W. richting;

-wege (om welke reden, waarom), bw.: de lijnen loopen evenwijdig, - zij elkaar niet kunnen snijden; -zuidwest (Z.W. ten Westen), bw.

Wet (samenstel van geldende rechtsvoor-schriften, ook: blijvende verordening, door de bevoegde overheid uitgevaardigd en genoegzaam bekend gemaakt), v. wetten: de - op het lager onderwijs (1878); de - op het middelbaar onderwijs (1863); die op het gymnasiaal onderwijs (1879); de heeren van de -, overheid; de - van Mozes of de oude -; de nieuwe -, de leer van Christus; de Kortenbergsche -ten, van Jan II, hertog van Brabant (1312); de Salische -ten, Frankische wetten over strafbepalingen en opvolging (422); een - van Meden en Perzen, zie Meden; een stalen -, die niet verbroken mag worden, een vaste regel; korte -ten maken, volka-stymologie voor Metten; zie ook: Grond-, Natuur-, Staats-, Straf-, Taalwet, enz.

Wet (reglement van een genootschap), v. wetten: de - van het N. O. G.

Wet (vaste regel, gewone gang), v. wetten: de -ten der natuur; de - van Archimedes (287-212 v. C.) over den tegendruk van vloeistoffen; dat zijn hier de -ten van het huis, (C. O.), gewoonten, manieren.

Wetboek (reeks of geheel van wetsartikelen over één zelfde onderwerp, tot een boek vereenigd), o. -boeken: het burgerlijk -, het - van strafrecht, het - van koophandel.

Weten (kennen, begrijpen, kennis hebben, zich bewust zijn), onr. ik wist, heb geweten: ik weet alles reeds, het is mij bekend; iets van iemand -, het vernomen hebben van of omtrent hem; laten, doen -, bekend maken; iemand dank -, erkentelijk zijn.

Weten (kennis), o. gmv.: al zijn - is stukwerk, onvolmaakt werk zonder verband.

Wetens (uit wetend-s), bw.: willens en -, d. i. opzettelijk, voorbedachtelijk.

Wetenschap (kennis), v. -pen: de - steekt in geen bed met pluimen, (De Decker), geleerdheid; welke is uw - omtrent die zaak? -schap'pelijk (tot een wetenschap behoorende, er betrekking op hebbende, ze beoefnende; volgens de wetenschap), bn. en bw.: een - onderzoek; een - man, gestudeerd; -e werken; -swaar'dig (waard, geweten te worden), bn.: een - feit, belangrijk; -er, -st, of meer en meest -waardig.

Wetering (een loopend waterje), v. -en.

Wetgeleerde (kennner der wetten, rechtsgeleerde), m. -n: de Farizeën en Wetgeleerden in Oud-Jeruzalem; -gevend, bn.: de -e macht, staatsmacht, die de wetten vaststelt, b.v. de Ministers, de Kamers, de Koningin; de -e vergadering, in Fr., van 1 Oct. 1791 tot 20 Sept. 1792; -gever (iem., die wetten geeft), m. -s: Solon was de - der Atheners, Mozes is de - der Israëlieten; -houder (lid van het dagelijksch bestuur eener gemeente), m. -s: Burgemeester en Wethouders vormen het dagelijksch bestuur; -houderschap (de waardigheid, het ambt van wethouder), o. gmv.: (de wethouders samen), v. -pen.

Wetplank (plank, om een mes op te wetten: slijpplank), v. -en; -staal (slagersstaal, waarop het slachtmes gewet kan worden), o. -stalen; -steen (slijpsteen), m. -en, fig. al, wat het verstand scherpt.

Wetsartikel (artikel van een wet, onderdeel van eenig hoofdstuk eener wet), o. -en; -**bepaling** (bepaling, in een wet voorkomend), v. -en.

Wetschennis (het overtreden e. wet), v. gmv.

Wetsherziening (wijziging, verbetering eener wet), v. -en; -**interpretatie** (verklaring van eenig artikel der wet, van eenig hoofdstuk er van, enz.), v. -s, -tiën; -**ontwerp** (conceptwet, wet zooals zij aan de Tweede-Kamer voorgelegd wordt), o. -en; -**overtreding** (handeling of daad, in strijd met de wet), v. -en; -**taal** (taal, gebruikt in wetten), v. gmv.; -**rol** (rol der Mozaïsche wet, bewaard in de synagoge), v. -rollen; -**verandering**, v. -en, zie Wetsherziening; -**verkrachting** (groeve schending der wet), v. gmv.; -**voorstel** (ontwerp, voordracht van een wet), o. -len; -**wijziging** (minder belangrijke wetsverandering), v. -en.

Wet'lijk, bn. en bw.: een - voorschrift, d. i. volgens de wet; een - bewijs, voor de rechtbank geldig; den -en weg volgen; een - erfdeel, legitiem; een -e regeling der Zondaarsrust, door de wet.

Wet'lijke interesten (interesten, verschuldigd zonder voorafgaand beding, maar volgens de wet), m. mv., voor burgerlijke zaken zijn de - bepaald op 5%₀, voor handelszaken op 6%₀: de achterstallige huur of pacht betalen met de -.

Wet'loos (zonder wet of orde), bn. en bw.: -zer, -t; -**loosheid** (anarchie), v.: de revolutie holt voort in woeste weteloosheid.

Wet'ten (slijpen, scherpen), ik heb gewet: de vogel wet zijn snavel op een steen, scherp maken; het - der zeisen; fig. om het verstand, het vernuft te -, scherpen; zie Wetsteen.

Wet'tenverzameling, v. -en, b.v. het geheel der Rom. wetten, zie Instituten.

Wet'tig (overeenkomstig de bepalingen der wet: echt, geldig), bn. en bw.: een - aandeel, een - kind, - kroost; -e middelen; ze zijn - getrouwd, d. i. voor de wet.

Wet'tig betaalmiddel (Ned. munten en bankbiljetten), o. gmv.: de bankbiljetten zijn - geworden bij de wet van 18 Juli 1804.

Wet'tigen (wettig maken, voor echt verklaren), ik heb gewettigd: uw toorn wettigt nog niet die misdaad; het gebeurde wettigt het ontslag van dien ambtenaar; -ing, v. -en.

Wet'tig gedeponceerd (wordt gezegd van fabrieks- en handelsmerken, wanneer daarvan de officiële inschrijving geschiedde), bn.

Wet'tisch (naar de wet Gods), bn., fig. stipt zich houdend aan de letter der wet: deze burgemeester is zeer -; een - christendom, dat nl. den geest der wet uit het oog verliest.

Wet'vingen (touwladder), v. mv.: scheepst. touwtjes, tusschen de hoofd touwen gespannen, en den bootsgezellen dienende om naar de mars te klimmen; zie Weeflijnen.

We'ven (een weefsel maken), ik weefde, heb geweven; -er (persoon, die op den weefstoel een stuk katoen of linnen uit draden, d. i. uit schering en inslag vervaardigt), m. -s; -erij' (werkplaats van den wever), v. -en.

We'versambacht, o. gmv.: -boom (rol van het weefgetouw, ook kettingboom), m. -en; -kam (vierkant raam met lange tanden of stiften er in, waartusschen de kettingdraden worden heengetrokken), m. -men; -klos (-spoel), m. -klossen; -knoop (zeer

hechte knoop), m. -en; -**spoel** (klos of pijp, waaromheen het insloggaren zit), v. -en.

We'zel (slank gevormd, marterachtig roofdier), v. -s; zegsw. hij was zoo bang als een -, erg bang.

We'zen (zijn), onr. w.w. ik was, wij waren, ik ben geweest: dat was in 1600, geschiedde, viel voor; hij was op reis, bevond zich; zij waren ontevreden, hij is ziek geweest; de os was gestacht; zij was gevallen.

We'zen (het zijn, het bestaan), o. gmv., (elk schepael. ook: het gelaat), o. wezens.

We'zenlijk (bestaande, werkelijk), bn. en bw.: Marco, de ezel, was zoo -, verstandig, vol bezinning; het is - waar, inderdaad; -er, -st; -heid, v. gmv.

We'zenloos, bn. en bw.: een - mensch, zonder verstand of levensgevoel, -loozzer, -t; -**loosheid**, v. gmv.

We'zenstrek (gelaatstrek), m. -trekken; geen enkele - van Julia verraadt, dat zij hem (Marco) voort wil geven, (Staring).

Wher'ry (Eng. veerschuitje), v. -'s.

Whig (lid der volkspartij in Engeland: volkegezinde, liberaal), m. whigs; zie Tory.

Whisky (eig. levenswater: Iersche gerst-mout-brandewijn; jenever van 60%₀ in Schotland en Ierland), v. gmv.; lees: ewiskie; -**bottel** (Zuid-Afrika: -flesch), v. -s; -**grog** (grog van whisky), m. -s; -**soda** (whisky met spuitwater), v. gmv.

Whist (Eng. of Amer. kaartspel), o., (maat, partner), m. en v. whisten; -**avondje** (vast avondje, bestemd voor het whistspel), o. -s; -**club** (vast gezelschap van whistspelers), v. -s; -**doos** (doos voor de whistkaarten), v. -doozen; lees: wiest.

Whis'ten (het whistspel spelen), ik whistte, ik heb gewhist; -er, m. -s; lees: wiesten.

Whist'kaarten (kaarten, voor het whistspel benodigd), v. mv.; -**partij**, v. -en, zie -club, ook: -spel; -**spel** (het whisten), o. gmv., ook: de noodige kaarten, en dan mv. -spellen; -**speler** (iemand, die whist), m. -s.

Wichelaar (iemand, die uit een of ander teeken d. i. een wichel, de toekomst wist te voorspellen: waarzegger), m. -aars, -aren; -**lares**, v. -sen: Tjetsche de -es, (V. Lennepe), -**laarster**, v. -s.

Wichelarij' (het wichelen, het voorspellen door te wichelen), v. -en.

Wichelen (de toekomst voorspellen uit bepaalde teekens, waargenomen aan offerdiere, de sterren, enz.), ik heb gewicheld.

Wichelroede (een tak, afgebroken v. e. hazelaar of den), v. -n: de - in de hand v. d. wichelaar begon zich te krommen, als dede er mee boven ertslagen, metalen of ondergrondsch water kwam.

Wicht (eig. eenig ding of wezen, schepsel: klein kind), o. -en; -je, o. -s.

Wicht (verwant met gewicht en wegen, gewicht), o. gmv.: heb je je - wel? weeg het eens na, spreekt.

Wicht'ig (eig. wicht hebbende: belangrijk), bn.: hij heeft zulk een -e houding, als man van gewicht, -er, -st; -**heid**, v. gmv.

Wicht'je (oude Ned. benaming v. gram), o. -s.

Wid'ar, Germ. myth. zoon v. Odin en Frigga: de Zwijgende, hij zal den Fenriswolf doodden.

Wie, vrag. vnw.: wie komt daar? - zijn dat? ik weet niet, - het zijn; ook betr. vnw.: -kaatst, moet den bal verwachten; ook onbep.

- vnw.: — er ook kome, ik ben niet thuis.
- Wie'belen** (verwant met *weven* en *wuiven*), ik heb gewiebold: zit zoo niet op dien stoel te — heen en weer wiegelen.
- Wied'baas** (baas der *wieders*), m. — bazen.
- Wied'e** (uitgerukt onkruid), v. gmv. vero.
- Wied'emaand** (Zomermaand, Juni), v. vero.
- Wied'en** (den. van *wiede*: onkruid verwijderen), ik heb gewied; — **er**, m. — s; — **ster** (vrouw, die *wiedt*), v. — s; — **ijzer** (krabbertje, om te *wieden*), o. — s; — **loon**, o. — en.
- Wied'ewaal**, m. — walen; zie *Wielewaal*.
- Wieg** (verwant met *wegen*, *bewegen*), v. wiegen: van de — tot het graf; de plek, waar eens mijn — op stond, (Tollens); die oude heer Barend is ook niet in de — gesmoord, (C. O.), hij was bejaard, oud; hij was ook niet in de — gelegd om generaal te worden, daarvoor niet ter wereld gekomen, grootgebracht.
- Wieg'druk** (druk-eersteling: een drukwerk uit de allereerste periode der boekdrukkunst, vóór 1530), m. — ken; zie *Incunabel*.
- Wieg'kap** (kap v. e. *wieg*), v. — pen; — **kleed** (kleed over de *wieg*), o. — en; — **koord** (koord, om de *wieg* te *schommelen*), o. — en.
- Wieg'gelen** (*schommelen*), ik heb gewiegeld: de vink zit te — op een takje; het bootje wiegelt op de golven; — **ing**, v. — en.
- Wieg'gelled** (*ledje*, om bij het *wiegen* te *zingen*), o. — en; — **je**, o. — s.
- Wieg'elstoel** (*schommelstoel*), m. — en.
- Wiegen** (in de *wieg* *schommelen*), ik heb gewiegd: een kindje in slaap —; fig. het *geweten* in slaap —, sussen, doen *zwijgen*; *zich* —: de vogel wiegt zich op een takje.
- Wiek** (*vliegtel*, *vlerk*), v. wieken: 't vinkje roert de — en niet, (Bild.); de — en van den *windmolen*, *vleugels*; zegsw. op eigen — en *drijven*, voor eigen onderhoud zorgen, *financieel* zich kunnen redden, *zich* zelf kunnen *bedruppen*; zegsw. hij was erg in de — *geschoten*, *moedeloos*; *iemands* — en *korten*, d. i. zij *macht* *besnoeien*.
- Wiek** (*bundeltje vlas*, *katoen*), v. wieken: de — van de *oliecamp*, het *lemmet*; zie *Vlas wiek*.
- Wiel** (*rad*), o. wielen: zegsw. iemand in de — en *rijden*, hem *tegenwerken*, hem in 't *vaarwater* *zitten*, hem *dwaarsboomen*; een *spaaak* in het — *steken*, z. *Spaaak* alsmede: *Rij wiel*, *Spinnewiel*, *Vlieg wiel*.
- Wiel** (*waterplas*, vooral na een *overstroming* *overgebleven*), o. — en, bij uitbr. *draaikolk*, zie *Wielen*.
- Wiel'band** (*wielbeslag*), m. — banden.
- Wiel'draaier**, m. — draaiers: De *Ruyter* was als *knaap* — in een *lijnbaan* te *Vlissingen*.
- Wielen** (*dravien* als een *wiel*, *circelen*), ik heb gewield: de *wateren* van die *kolk* —, zie *Draaikolk*; de *menigte* *wieldde* op het *plein*, *bewoog* zich *kringswijze*.
- Wiel'er** (*fiets*, *rijwiel*, *velocipède*), m. — s.
- Wiel'erbaan** (*fietsbaan*), v. — banen.
- Wiel'eren** (*wielrijden*, *fietsen*), ik heb — *wierd*; — **sport**, v. gmv.; — **wedstrijd**, m. — en.
- Wiel'ewaal** (*goudmerel*), m. *wielewalen*.
- Wiel'ing** (*draaikolk*, *maastroom*), v. — en: de *Zwaan* *weet* —, *bank* en *plaat* door *seinen* te *den* *kennen*, (Bild.), fig. *onzekerheid*, *twijfel*.
- Wiel'rijden** (*fietsrijden*); ik ga *wat* —, enkel in de onbep. *wijs*: *houdt* ge *nog* al van —?
- Wiel'rijder** (*fietsrijder*), m. — s; — **rijdst** (*dame*, die een *fiets* *berijdt*), v. — s.
- Wiel'me** (*plaats aan den zolder*, bij den *schoorsteen*, waar in een *boerenhuis* het *rookspek* *hangt*, ook het *rek zelf*), v. — n, gew. *Wim*.
- Wiemelen** (*aanhoudend bewegen*), zij hebben — *wiemeld*: *wat* *zitten* die *kinderen* op hun *stoel* te — / *heen* en *weer* te *draaien*; zie: *Wiebelen* en *Wemelen*.
- Wien Neerlandsch bloed'** (*ons volkslied*), o.: het — is in 1830 door *Tollens* naar aanleiding v. e. *prijsvraag* *gedicht* en is door *Wilhelmus Smits* *getoonzet*.
- Wier** (*sporeplant*), o.; (soorten), o. — en.
- Wier'de** (*terp*, *heuvel*), v. *wierden*, vero.
- Wier'ig** (*vlug*, *levendig*), bn. en bw.; — **er**, — **st**: *wat* een — *kind!* — **held**, v. gmv.
- Wier'rook** (eig. *gewijde rook*: *nog bij den R.-K. eeredienst* in gebruik), m. gmv., fig. *iem.* — *toezwaaien*, *lof*, *hulde*; — **boom** (*Arabische gomharsboom*), m. — en; — **damp**, m. — en; — **drager** (*R.-K. koorknaap*), m. — s; — **en** (fig. *prijzen*, *huldigen*), ik heb *gewierookt*, zie *Bewierooken*; — **geur** (*geur van brandenden wierook*), m. — en; — **scheepje** (*R.-K. metalen doosje met deksel*, waarin de *wierookkorrels* voor het *wierookvat* *bewaard* worden), o. — s; — **vat** (*R.-K. koperen*, *zilveren* of *gouden vat* met *kettingen*, waarmee in *plechtige diensten* *wierook* als *hulde* aan *God* wordt *toegezwaaid*), o. — vaten, fig. het — *voor* *iem.* *zwaaien*, hem *bewierooken*; — **walm** (*geurige walm* van *brandenden wierook*), m. — en; — **wolk** (een *wolk* van *wierookdamp*), v. — en.
- Wieu'auwen** (*zich heen en weer bewegen*; *beuzelen*, *treuzelen*), ik heb — *wieuauwd*.
- Wieu'wouter**, m. — s; zie *Vijfwouter*.
- Wig**, **wig'ge** (*houten* of *ijzeren spie*), v. *wiggen*, ook: *Keg*, *Kegge*.
- Wig'gelen** (*heen* en *weer bewegen*), ik heb gewiggeld: een *tand* — met den *vinger*, (C. O.)
- Wig'vormig** (*den vorm* *hebbend* van een *wig*), bn.: een — *been*, een — *ijzer*.
- Wig'wam** (*hut* of *tent* der *Indianen* in *N.-Amerika*, *gewoonlijk* van *buffelhuiden* *gemaakt*), v. *wigwams*.
- Wij'bisschop** (*R.-K. prelaat*, die *wel* tot *bisschop* is *gewijd*, maar *geen* eigen *diocees* heeft), m. — pen: de *bisschop* als *wereldlijk* *heer* had *vroeger* *meestal* een — *naast* *zich*, een *geestelijk* *verzorger* van het *bisdom*; *nóg* wordt een — den *diocesanen* *bisschop* *wel* *toegevoegd* als *hulp* in diens *ambt*, niet in het *bestuur* van het *bisdom*.
- Wijd** (*ruim*, het *tegengestelde* van *nauw*), bn. en bw.: een — *mantel*, *zijn* *roem* *klonk* — en *zijd*, naar alle *kanten*. *overal*; zegsw. de — *e* *wereld* *ingaan*; — **beroemd** (*in wijden kring* *beroemd*), bn.: een — *dichter*, een — *geleerde*.
- Wij'deling** (*R.-K. hñ*, die *gewijd* wordt of *gaat* worden), m. — en.
- Wij'den** (*met godsdienstplechtigheden* *inzege-* *nen*), ik *wijdde*, heb *gewijd*: de *vaandels* —, de *paaschkaars* —, *zegenen*; *priesters* —, tot de *geestelijke* *waardigheid* *verheffen*, *zalven*; fig. *hij* *wijdt* *zijn* *leven* aan de *studie*, *wijdt* toe, *geeft*; zie *Gewijd*.
- Wij'ders** (verwant met *wijd*: *overigens*, *verder*), bw.: — heb ik u *niets* *mede* te *deelen*.
- Wij'ding** (*R.-K. het wijden* of *gewijd* worden), v. — en: er zijn *lagere* en *hoogere* — en; de *hoogere* — en zijn *drie* in *getal*: het *subdiakonaat*, het *diakonaat* en het *priesterschap*.
- Wijdloop'pig** (*uitvoerig*), bn. en bw.: een — *e* *beschrijving*, *breedvoerig*, *gerekt*; — **er**, — **st**.
- Wijd'luf'tig** (*wijdloopig*), bn. en bw.; vero.
- Wijd'te** (*het wijd-zijn*, *ruimte*, *omvang*), v.

—n: *de* — *van een hals*; *de* — *der spoorstaven*, tusschenruimte, breedte-afstand.

Wijdvermaard (*wijdberoemd*), bn.

Wijf (*vrouw, huisvrouw, echtgenote*: in de lagere standen nog in gebruik), o. wijven: *daar heb je nu mijn* —, huisvrouw, gmz.; *'t is een echt* —, ongemanierte vrouw; zegsw. *geen oud — bleef aan het spinnewiel*, ieder bestje liep zelfs uit, zie *Spinnewiel*.

Wijfje, o. —s: *het* — *van een vink*. Diarnamen met *wijfjes* te verbinden, b.v.: *wijfjesarend, wijfjesotifant, wijfjesvos*, enz., z. *Mannetjes*.

Wijgeschenk (myth. een offergave aan de goden in de oude tempels), o. —en; —en waren vaten, wapenen, kleederen, standbeelden en kostbaarheden van allerlei aard.

Wijk (*vlucht*), v. gmz.: *hij nam de* — *naar Amerika*, d. i. ging uitwijken.

Wijk (*afdeeling van een stad*), v. —en: *hij woont in de nieuwe* —, buurt; z. *Stadswijk*.

Wijk (*smal vaarwater in 't veen*), v. —en.

Wijken (*achteruitgaan, uit den weg gaan*), ik week, ben geweken; —ing, v. —en.

Wijkplaats (*toevluchtsoort*), v. —en.

Wijkwaast (R.-K. *wijwaterwaast*), m. —en.

Wijl, wijle (Lat. *sluier*), v. wijlen: *zij gaat de zwarte* — *dragen*, kloosterzuster worden. vero.

Wijl, wijle (*tijd*), v. wijlen: *de lange* — *wordt u nog al aardig verkort*, (C. O.); *nog een* —, *en ik vertrek*, korte tijd; *ik kom bij tijd en* —, nu en dan; *bij* —en, soms.

Wijl (afkorting van *dewijl* of v. *terwijl*), vgw.

Wijlen (eig. *welaar*, dient om aan te duiden, dat de persoon overleden is), bw.: — *koning Willem III*.

Wijlen (*toeven*), zie: *Verwijlen*.

Wijn (*druivensap*), m., (soorten), m. —en: *aabessen*—, *appel*— (*cider*), *brande*—, *mout*—, *muskat*—, zie telkens ald.; *morgen*—, *eere*—, *land*—, *tafel*—, id. ald., *er is oude en nieuwe* —, zegsw. *goede* — *behoeft geen krans*, de uitgehangen krans van druiven- of wijngaardblaren duidde wel de herberg aan, waar wijn geschonken werd, thans: *goede* waar *behoeft men niet op te wijzelen*; *spreekw.* Als *de wijn is in den man*, dan is *de wijsheid in de kan*, de drank, de wijn verdrijft de kalme bezadigheid uit den mensch; zegsw. *iem. klaren* — *schenken*, hem de zuivere, onvervalschte waarheid zeggen; *water in den* — *doen*, zie *Water*; —*accijns* (*inkomende rechten op den wijn*), m. gmz.; —*achtig* bn.: *een wijnachtige smaak*; —*appel* (*appel met rood vruchtvliesch*), m. —s, —an; —*azijn* (*getrokken nl. van druivenschillen*), m. gmz.; —*bak* (*bswaarplaats van wijnflesschen*), m. —ken; —*berg* (*een met wijnstokken beplante berg b.v. langs d. Rijn*), m. —en; —*boer* (*wijnbouwer bijv. in Frankrijk*), m. —en; —*bottelen* (*het op flesschen tappen van wijn*), o. gmz., zie *Bottelen*; —*bonw* (*het telen v. wijndruiven*), m. gmz.; —*district* (*streek van den wijnbouw*), o. —en; —*druif* (*wijnbes*), v. —ven; —*flesch*, v. —flesschen; —*gaard* (eig. *wijntuin, druiveboom*), m. —en; zegsw. *arbeiden in den* — *des Heeren*, nl. als geestelijke, ook: *Wingerd*; —*gaardenier* (*druiventeler*), m. —s; —*gaardluis* (*een soort van bladluis: phylloxera*), v. —zen, zie *Druifluis*; —*gaardslak* (*grootte huisjesslak*), v. —ken, zie *Karakol*; —*geest* (*vluchtige vloeistof: spiritus, uit wijn gedistilleerd*), m. gmz.; —*glas* (*roemer*), o.

—*glazen*; —*grog* (*warme grog van wijn*), m.; —*handel*, m. gmz.; —*huis* (*bodega*), o. —huizen; —*jaar* (*jaar met rijken wijnoogst*), o. —jaren; —*kaart* (*prijslijst van diverse wijnen in restaurant of hotel*), v. —en; —*kan* (*kan voor wijn*), v. —nen; —*karaf* (*karaf voor wijn*), v. —fen; —*kelder* (*kelder tot berging van wijn*), m. —s; —*kenner*, m. —s; —*kleurig*, bn.: *een* — *kleurig vocht*; —*kopper* (*handelaar in wijn*), m. —s; —*kruijk* (*kruijk voor wijn*), v. —en; —*kuip* (*perkuip voor wijn*), v. —en; —*land* (*groeiplaats van wijn*), o. —en: *Frankrijk is een* —.

Wijnlezen (*het inzamelen der druiven*), o. gmz.; —*maand* (*October*), v. gmz.; —*oogst* (*het lezen der wijndruiven*), m. gmz.; —*oogsten*, o. gmz.; —*pakhuis*, o. —zen; —*peer* (*een soort van peer, die bij 't koken wijnrood wordt*), v. —peren; —*peiler* (*wijnroerier, iem. die nl. de gevulde wijnvaten meet om den inhoud*), m. —s; —*pers* (*druivenpers*), v. —en; —*pijp* (*lang en smal wijnvat*), v. —en; —*rank* (*druiveboom, wingerdtak*), v. —en; —*roelen* (*ge vulde wijnvaten opmeten om den inhoud*), o.; —*roeler* (*wijnpeiler*), m. —s.

Wijnruit (*geneeskrachtige tuinplant*), v.

Wijnsaus, v. —sausen; —*schaal* (*bokaal*), v. —schalen; —*soep* (*een soep, wier hoofbestanddeel roode wijn is*), v. gmz.; —*steen* (*wijnsteenstof*), v.: *de* — *steen hecht zich als korst aan den binnenwand der wijnvaten*; —*steenzuur* (*organisch zuur, waarvan het kaliumzout voorhanden is in druivensap*), o. gmz.; —*steker* (*wijnhandelaar*), m. —s; —*stok* (*klimplant, waaraan de druif groeit*), m. —ken; —*tapper* (*afAPPER op flesschen*), m. —s; —*teelt* (*—bouw*), v. gmz.; —*vat*, o. —vaten; —*verlaten* (*wijn overgielen*), o.; —*verlater* (*kelder knecht*), m. —s; —*versnijden* (*het mengen met minderen of lichtereren wijn*), o. gmz.; —*vlek* (*roode vlek, door wijn gemaakt, b.v. in een tafellaken, servet, enz.*), v. —vlekken.

Wijs (*manier van doen, gewoonte, gebruik, zangwijze of melodie, wijsvorm van een u.w.*), v.: *gij moet dat op een andere* — *inrichten*, *hij was geheel van de* —, in de war; zegsw. *'s Lands* —, *'s lands eer*, elk land heeft zijn bijzondere zeden en gebruiken, die men, in dat land zijnde, heeft in het oog te houden; zie verder: *Wijze*.

Wijs (*verstandig, door ervaring geleerd*), bn. en bw., wijzer, wijst: *Ach, waren alle menschen* —! (*Kamphuisen*); *Salomo was de wijste koning*; *een* — *besluit*; — *handelen*; —*elijck* (*verstandig, voorzichtig*), bw.: *iets* — *verzwijgen*.

Wijsbegeerte (*het streven naar wijsheid*), v. gmz., ook: *Philosophie*.

Wijsgeer (*iemand, die streeft naar wijsheid*), m. —geeren, zie *Philosoof*.

Wijsgeerig (*philosophisch*), bn. en bw.: *een* — *stelsel*, *een* — *e verklaring*, *een* — *onderzoek*, d. i. als van een wijsgeer, komende van een wijsgeer, —er, —st; —*heid*, v. gmz.

Wijsheid (*het wijs-zijn; het vermogen, om verstandig te handelen; geleerdheid*), v.; *averechtsche* —, nl. domheid; ook, *persoon*, die zich inbeeldt slim te zijn, en in dit geval: *wijsheden*: *hij is zoo'n* —! *scherts*.

Wijs'hoofd (*waanwijze*), m. en v. —en.

Wijs'maken (*op de mouw spelden*), ik heb — *gemaakt*: *iem, iets* —, *zich zelven wat* —,

Wij'sneus (waanwijs persoon), m. en v. -zen; -neuzig, bn.: een -neuzig ventje.
Wij'svinger (voorste vinger, nl. de vinger, waarmede men wijst), m. -s.
Wij'sten, ik weet, heb geweten: *gij hebt dat aan uw haast te -; het ongeluk was te - aan onvoorzichtigheid, d. i. ten laste te leggen; ik heb die misdaad aan den alcohol geweten.*
Wij'ting (een soort van schelvisch), m. -en: de - leeft i. d. Noordzee; (stofnaam), v. gmv.
Wij'water (eig. gewijd water), o. gmv.: op Paaschaterdag en daags vóór Pinksteren wordt in de Roomsche kerken water op plechtige wijze door den priester gewijd, dit - dient dan tevens voor doopwater; -bak (bakje voor wijwater), m. -ken; -kwast (kwast, tot het sprenkelen met wijwater), m. -en; -vat (vaatje of emmer tot het voortdragen van wijwater), o. -vaten.
Wij'ze (wijs man), m. wijzen: de - kent zijn tijd, devies van Alfred den Grooten; de -n kwamen uit het Oosten, de drie koningen; Griekenland had zeven -n, beroemde denkers, nl. Thales, Solon, Chilon, Pittacus, Bias, Cleobulus en Periander; een ebbenhouten stok kon in des Wijzen hand voorheen het zwerk regeren, (Staring), magiër, priester bij de oostersche volken: de steen der wijzen, poeder, om alles in goud te veranderen, z. ald.
Wij'ze, wijs (manier; zangwijs), v. wijzen: bij - van voorbeeld; op de gewone -; een wijze neurien, zegsw. van de wijs zijn, in de war zijn, de kluts kwijt zijn.
Wij'zen, wijs (spraak. wijsvorm), v. wijzen; de spraak onderscheidt drie wijzen: de indicatief, de imperatief en de conjunctief.
-wijze, -wijs (spraak. achtervoegsel, b.v. boogsgewijze, bergswijs, speelswijze, d. i. op de wijze of manier van.
Wij'zen (toonen, aantoonen, doen zien), ik wees, heb gewezen: zegsw. iem. de deur -; iets van de hand -, afwijzen: de barometer wijst mooi weer, teekent, geeft aan.
Wij'zen (oordeelen, vonnissen), ik wees, heb gewezen: het wetsontwerp is in staat van -, gereed ter openbare behandeling: een vonnis -, d. i. vellen; zie Gewijsde.
Wij'zer (iets, dat wijst), m. wijzers: de -s van een klok, van een horloge heeten minuut- en uur-, ook seconde-; zie ook: Bladwijzer, Hand- of Weg-, Wind- en Zonnwijzer.
Wij'zerbarometer (die nl. een naald op een wijzerplaat doet bewegen), m. -barometers.
Wij'zerplaat (klok- of horlogeplaat, wit, met zwarte uurcijfers), v. -platen.
Wij'zigen (kleine veranderingen maken in), ik heb gewijzigd: een wetsartikel -; -ing, (verandering), v. -en.
Wilk (iedere afzonderlijke weging op de schaal der stadswaag), v. wikken.
Wilk, **wilk'ke** (vlinderbloemige plant, peulvrucht, voedergewas), v. wikken.
Wilk- en weeg'loonen (gel. i., dat men heeft te betalen voor het wegen op de waag), o. mv.
Wilk'geld (weeggeld, loon, dat wordt betaald voor 't wegen op de stadswaag), o. -en.
Wilk'kelen (inrollen), ik heb gewikkeld: een kind in doeken -, fig. zij waren in een oorlog, in een samenzwering, in een proces gewikkeld, betrokken: zij wikkeld Pieter in een zeer drukgesprek, (C. O.), betrok; -ing, v. gmv.
Wilk'ken (wegen op de hand), ik heb gewikt,

fig. iets - en wegen, rijpelijk overdenken; spreekw. De mensch wikt, en God beschikt, zie Beschikken.

Wil, m. gmv.: uit vrijen -, verkiezing; het is Gods -, beschikking: om des gewetens -, zaak; ik zal dit doen om Gods -, uit liefde tot God; ik doe het om uwent -, om u aangenaam te zijn; dit is zijn uiterste -, beschikking; iets tegen wil en dank gaan doen, gedwongen, d. i. tegen zijn zin en zijn wil; ik heb daar - aan, van, in, plezier; wat hebben die kinderen een - gehad! genoeg; zegsw. iem. ter wille zijn, hem zijn zin geven.

Wild (niet tam, ongetemd: woest, ruw, ongeregeld, onbeschaafd), bn. en bw.: -e zwijnen of evers, een -e appelboom, -e volken; -e paarden, zie Mustang; een -e wijrarak; - spelen, ruw; -held (wilde staat), v. gmv.
Wild, o. gmv.: die bloemen groeien in het -, in de vrije natuur; hij laat zijn kinderen in 't - loopen, zonder toezicht; zij sloegen, schoten in 't -, zonder te zien waar.

Wild (jachtbuit), o. gmv.: er zit veel - in deze bosschen: klein -, hazen, gevogelte; rood -, herten, reën; zwart -, wilde zwijnen; -achtig (smakend naar wild), bn., -er, -st: dit vleesch heeft een -en smaak; -baan (omheind jachtgebied), v. -banen; -braad (geschoten wild, gebraden vleesch van wild), o. gmv.; -dief (strooper), m. -ven.

Wild'e (onbeschaafde, barbaar), m. en v. -n.
Wild'ebras (eig. een loshangende of klapperende bras, fig. wild kind), m. en v. -sen.

Wild'eling (wilde boom, vooral wilde appel), m. -en, ook de vrucht er van.

Wild'eman (ruwe persoon), m. -nen; de - of reus der middeleeuwsche vertellingen, in 't binnenst van dat gruwaam woud vernacht een -, (Bild., Urzijn en Valentijn).

Wild'eman (wapenk. naakte reus, gewapend met een knots), m. -mans: het Bossche wapen heeft twee -s als tenants.

Wild'ernis (woestenijs, woeste streek, waar de natuur vrij spel heeft, onbebouwde landstreek), v. -zen: Haafner reisde in de -sen van Ceilon (1782).

Wild'pastel (pastei van het vleesch van wild), v. -pasteien; zie Hazenpastei.

Wild'schat (jager), m. -schutten, ook: Wild'schutter, m. -s.

Wild'stand (rijkdom aan wild), m. gmv.
Wild'strooper (wilddief; man, die zonder jachtakte of wel op privaat terrein wild bemachtigt), m. -s.

Wild'vang (een in wilden toestand gevangen dier), m. -en, fig. onstuimig paard, ook onbesuisd mensch: een echte -.

Wild'vreemd (totaal vreemd), bn.: ik ben hier -; die man is mij -, geheel onbekend.

Wild'zang (druk kind), m. en v. -zangen.

Wild'zang (gezang van één of meer vogels in de vrije natuur), m. gmv.: de - van het woud; wat heeft de - stof! (Vondel).

Wilg (loofboom), m. -en: zegsw. de hier aan de wilgen hangen, geen gedichten meer schrijven, zie Lier; zie ook: Schiet-, Knot-, Treurwilg.

Wilgeblad (blad van een wilg), o. -eren, blaren; -boom, m. -en; -loot (twijgje van een wilg), v. -loten; -tak, m. -ken.
Wilgenbloesem (bloesem van de wilgen), m. -s; -bosch (bosch van wilgeboomen), o. -bosschen; -hout (hout van wilgeboomen),

o. gmv.; —**laan** (*laan van wilgen*), v. — **lanen**; —**loover** (—*takken met groene bldren*), o. gmv.; —**zwam** (*zwam op wilgeboomen*), v. gmv.
Wilhelmina'soord (2e kolonie van de Maatschappij van Weldadigheid, b'staande uit 50 woningen, naar *Wilhelmina, gemalin van Willem V, geheeten*), o. gmv.
Wilhelmus (beroemd, oud Ned. volkslied van omstreeks 1568), o. gmv.: zegsw. dat zijn ze, die — **blazen**, dat zijn onze mannen, die moeten wij hebben, dat zijn onze helpers, onze vrienden, op hen kan men vertrouwen.
Willebrordspunt (R.-K. bron te Heilo, toegeschreven aan *Willebrord, wier water genezende kracht zou bezitten*), m. gmv.
Willebrordus, de Apostel van Nederland, eerste bisschop van Utrecht, 657—738, begraven in de abdij, thans in de basilica van Echtermach, ook: *Willibrordus, Willebrord*.
Willebrordusdag (R.-K. herinneringsdag van den Evangelieprediker van dien naam, op 7 November), m. gmv.; ook: *Willi*—.
Willekeur (*vrije wil, vrije verkiezing*), v. gmv.: naar — **handelen**.
Willekeur (*eigenzinnigheid, grilligheid*), v. gmv.: dat is **louter** —.
Willeken'rig (*opzettelijk*), bn. en bw.: een — **ebehandeling**, eigendunkelijk, eigenmachtig, —er, —st; —**heid**, v. —heden.
Willeloos (*zonder wil*), bn., —zer, —t.
Willempje (*gouden tientje*), o. —s, ook: *gouden Willem*, gehalte 0.9; de dubbele — = f20.00; de halve — = f5.00 (dit heette ook gouden vijfje), z. *Negotiepenning*.
Willemsoord (3e kolonie v. d. Maatschappij van Weldadigheid, bestaande uit 150 woningen, naar koning *Willem I* geheeten), o.
Willemsorde (*de militaire —*), v. gmv.: deze orde is op 30 April 1815 door koning *Willem I* ingesteld ter belooning van uitstekende daden van *moed, beleid en trouw* in den krijgsdienst, te land en te water.
Willemsstad (aandr. *Noordbrab. stad aan het Hollandsch diep*), v. gmv.: zegsw. *het is of zit er niet zoo breed als voor de —*, men bezit er weinig of niets; naar de *Klundert zien*, of de — *in brand staat*, scherts. *scheel zien*.
Willemsvaart (aandr. *kanaal in O.*), v. gmv.: *Zuid—*, v.: kanaal in N. B. en L.; de *Noord—*, van Zwolle naar het *Katerveer* aan den *Geld. IJsel*.
Willems (*verlangen, begeeren, bevelen, eischen*), ik heb — **gewild**: met *kracht en geweld iets —*.
Willems (uit *willend + s*: met opzet), bw.: *gij hebt het — en wetens gedaan*, voorbedachtelijk; — of *onwillens, gij moet mee, goedschiks of kwaadschiks; ik ben —, voornemens*.
Willig (*gewillig, gehoorzaam*), bn. en bw.: een — *kind, karakter, gediensig, volzaam*; handel: de *markt, de beurs was —*, er was veel *kooplust*, de *zaken gingen vlot van de hand; de fondsen waren —, hadden aftrek*.
Willigen (*hand gewild, gevraagd worden, in prijs stijgen, duurder worden*), het is — **willig**.
Willeloos, bn.; zie *Willeloos*.
Wilskracht (*kracht van wil*), v. gmv.: *Napoleons — was ontbaar groot; zie Energie*.
Wilster (*snipachtige vogel in Friesland*), m. —s, zie: *Pluvier* en *Goudpluvier*.
Wilvaardig (*gaarne*), bn. en bw.: *elk brengt — voor den dag, wat raars of schoons hij zwerfend zag*, (*Staring*); — **heid**, v. gmv.

Wim'ber (*karperachtige zeevisch in de Oost-en Noordzee*), m. —s.
Wim'pel (*lange, smalle vaan*), m. —s: zegsw. *met vlag en — iets winnen*, met *glans*, met *eer* en *roem*.
Wim'pel (*doek, sluier*), m. *wimpels, vero*; zie *Bewimpelen*.
Wim'per (*haartje, ingeplant op den rand van elk der oogleden*), v. —s.
Wind (*luchtstroom*), m. *winden: een dwarrel—, een land—, een ruk—, een wervel—, een zee—*, zie telkens *ald.*; *een tegen—*; zie ook: *Bries, Cycloon* of *Typhoon, Koelte, Orkaan, Passaat, Moesson, Samum, Zefir*; zegsw. *de — waait nu uit een anderen, uit een verkeerden hoek*, de *omstandigheden zijn nu geheel anders, werken nu tegen; hij heeft den — in het zeil*, een *voordeeligen wind, voorspoed; in den — slaan*, zich om iets niet bekommeren, iets *veronachtzamen; hij draait met alle —en*, hij gaat mee met alle partijen, heeft *geen eigen richting; hij kreeg den — van voren*, een *uitbrander*, een *standje; wie — zaait, zal storm oogsten*, wie oproer verwekt, zal er het *slachtoffer* van worden, het *kwaad loont zijn meester; een voor-de-wind, voorspoed, de wind in 't zeil; het gaat hem voordewind, voorspoedig; een bij-de-wind*, als de *wind meer dan dwars inkomt* of *invalt*.
Wind, m.: *boven den —, scheepst.* in de richting van den *wind*, d. i. *vanwaar de wind waait: wij hadden een groot vaarttuig boven den — in 't vizier gekregen; onder den —: van den wind af; in het eerste geval nadert het schip meer en meer, in het tweede verwijderd het zich*.
Wind (*windhond, jachthond*), m. *winden*.
Wind'as (*werktuig tot het ophijscen of verplaatsen van zware lasten, verplaatsbare draaispil*), o. —assen.
Wind'bloem (*anemoon*), v. —bloemen.
Wind'boom (*handspaak, waarmede een spil wordt rondgekraaid*), m. —boomen.
Wind'breker (*wilde gans, die als voorste in de vluchtorde der v. vliegt*), m. —brekers.
Wind'breker (*pocher, snoever*), m. —brekers.
Wind'buil (*windmaker, snoever*), m. —builen.
Win'de (*katrol, windas, dommekracht*), v. —n.
Win'de (eig. *zich windende plant, de haagbloem*), v. —n; zie *Akkerwinde*.
Wind'ei (*ei zonder schaal*), o. —eieren; zegsw. *dat zal hem geen —eieren leggen*, hij zal er wel veel *proffit* bij hebben, groot *voordeel*.
Win'del (*strook linnen, windsel*), m. —en, —s.
Win'den (*draaien, omwikkelen*), ik wond, heb *gewonden: —ing, v. —en; —sel* (*zwachtel, band*), o. —sels, zie *ald.*
Win'dend, bn.: —e *slingerplanten*, die zich als een *schroeflijn* om *takken* en *stengels* van andere *planten* *winden*.
Win'derig, bn.: *het is — weer*, het *waait; een —e stijl*, opgeblazen, *gezwollen; een — jongmensch*, blufferig; — **heid**, v. gmv.
Wind'gat (*luchtgat in ijs, bomijs*), o. —gaten.
Wind'haak (*haak, om deuren, enz. vast te zetten*), m. —haken; — **haan** (*weerhaan*), m. —hanen; — **halm** (*onkruid tusschen haver, gerst of rogge, vooral op zandgrond, een soort van gras*), v. —en; — **handel** (*handel, waarbij het niet de bedoeling is de waar te ontvangen, maar alleen het voordeel te hebben van het prijsverschil*), m. gmv.: *verbod der Staten tegen den — in granen* (1756); — **harp**

(muz. harp, waarvan de snaren door den wind tonen geven), v. -en, zie Ae'olusharp of E'olusharp; -**haver**, v. gmv., zie Oot en Vloghaver; -**hoek** (streek, waaruit de wind waait), m. -hoeken: ook plaats, waar het altijd waait of winderig is; -**hond** (ranke, snelle jagershond), m. -en, zie Hazenwind of Wind; -**hoos** (snelle, draaiende wervelwind), v. -hoozen, zie: Hoos; -**ig** (winderig), bn.: een -e dag, het is -weer, er is nog al wind, -er, -st; -**kanaal** (in het orgel, het kanaal tusschen blaasbalg en windkas), o. -kanalen; -**kant** (kant, waar de wind vandaan komt), m. gmv.; -**kas** (in het orgel, de verzamelplaats van den wind), v. -kassen; -**ketel** (nat. een met lucht gevuld reservoir in een brandspuit, waarin het water wordt geperst, dat vervolgens door de spanning dier lucht naar de uitstroomingspijp wordt gestuwd), m. -s; -**klep** (klep aan orgels en stoomwerktuigen), v. -pen; -**lade** (langwerpige lade als deel van het windkanaal, waarop de orgelpijpen staan), v. -laden; -**maker** (fig. druktemaker, pochhans), m. -s; -**meter**, m. -s, zie Anemometer; -**molen** (molen, die door den wind wordt gedreven), m. -s: zegsw. tegen -s vechten, d.i. een denkbeeldig gevaar bestrijden, zie Don Quichotte.

Wind'om (akkerwinde, zwarte winde, klokjeswinde, duitendknoopblad), v. gmv.

Wind'plank (deel van een molenviek), v. -planken, ook: Wind bord; -**reep** (scheepst. touw of looper, om de stengen op te hijschen), m. -en; -**roer** (windbus; geweer, dat door samengeperste lucht werkt), o. -en; -**roos** (kompasroos), v. -rozen; -**schade** (schade, door den wind veroorzaakt), v. gmv.; -**scherm** (schut tegen den tocht), o. -en; -**schut** (windscherm), o. -schutten; -**sel** (zwachtel, luer, band), o. -s, -en; -**spaaik** (windboom), v. -spaken; -**spil** (windas, kaapstander), v. -spillen; -**stijl** (zeer kalm van wind), bn.: het is op zomeravonden vaak -bladstil; -**stijl** (stijlstand van wind), v.: -te in den Stillen Oceaan; -**stoot** (ruk of stoot van den wind), m. -en: een felle -; -**streek** (hoek, waaruit de wind komt, ook luchtstreek), v. -streken: er zijn 32 -streken op de kompasroos; -**vang** (scheepst. het opvangen van den wind), m. gmv.: een zeil ten - stellen; -**vijzel** (windmolen, om 't water uit een polder of plas op te schroeven of naar boven te voeren), m. -s; -**vlaag** (plotselinge windbui of windruk, korte bui), v. -vlagen: de dennen . . . bij -ons ten luwen wand, (Staring); -**vleugel** (regulator in een speeluurwerk, in een speeldoois, enz.), m. -s; -**waarts** (naar den windkant, loefwaarts), bw.; -**watermolen** (windmolen, om 't water op te pompen), m. -s; -**wijzer** (vaantje of haan, om den windhoek aan te wijzen), m. -s; -**zak** (doedelzak), m. -zakken, fig. grootspreker, windbui.

Win'fried, zie Bonifacius.

Win'gerd (wijnstok), m. -s, -en; zie Wijngaard.

Win'gewest (veroverde landstreek), o. -en.

Win'jewanje (onbekend oord), o.: hij is vertrokken naar 't land van -, scherts.

Win'kel (verkoopplaats of -huis), m. -s: een kruidentiers-, een garen-, een verf-, een laken-, een sigaren-, enz.; een straat,

vol fraaie -s, ook: werkplaats van ambachtslieden: er werken op den - van dien timmerman tien knechts.

Win'kel (hoek), m. -en, -s: een lorgnet, dat geschikt was om in den - van het oog te blijven staan, (C.O.), ooghoek; zie Oogwinkel, Schuilwinkel, Sluipwinkel.

Win'kelbank (toonbank), v. -banken; -**bediende** (iem., die in een winkel de klanten helpt), m. -n; -**dochter** (vrouwelijke winkelbediende), v. -s, fig. artikel of boek, dat reeds overjarig in den winkel ligt, een of ander onverkoopbaar artikel.

Win'kelen (de winkels bezoeken of bekijken), ik heb gewinkeld: de dames gingen - en van den vrijen avond genieten.

Win'kelbaak (gereedschap van den timmerman, den teekenaar, werktuig met rechten hoek), m. -haken, fig. rechthoekige scheur in een kleedingstuk.

Win'kelhouder (winkelier-zetbaas in een winkel), m. -s: hij is - van Eigen Hulp; -**houdster**, v. -s; -**huis** (huis met winkel aan den voorkant), o. -zen: een straat vol -huizen; -**ier** (man, die winkel houdt), m. -s; -**ierster**, v. -s; -**inventaris** (staat der goederen, in den winkel voorhanden of aanwezig), m. -sen; -**jongen** (loopjongen in een winkel), m. -s; -**juifrouw** (vrouwelijke winkelbediende, -dochter), v. -en; -**kaart** (kaart, waarop behoeftigen winkelwaren kunnen halen), v. -en; -**kast** (uitstalkast van een winkel, vitrine; ook kast in den winkel), v. -en; -**knecht** (loopknecht voor den winkel), m. -s, -en; -**merk** (nummer of teeken van in- en verkoop op geprijsde goederen), o. -en: het - is een winkelgeheim; -**nering** (klanditie in een winkel), v. -en: de - is daar aan 't verloop; -**opstand** (toonbank, rekken, vakken, al het staand kast- en vakwerk), m. gmv.: te koop, een -; -**prijs** (prijs, waarvoor de waren in een winkel verkocht worden), m. -zen; -**raam** (uitstakraam), o. -ramen; -**schuld** (in één of meer winkels gemaakte schuld), v. -en; -**sluiting** (verplichte sluiting van als de winkels in een gemeente b.v. 's avonds om 9 uur), v. gmv.;

-**stand** (deel der stad, waar veel winkels zijn, ook: de stand der menschen, die winkel houden), m. gmv.; -**vereeniging** (coöperatieve vereeniging b.v. van Eigen Hulp), v. -en; -**waar** (kruidenierswaren, manufacturen; al, wat in een winkel verkocht wordt), v. -waren; -**zaak**, v. -zaken.

Winket (sluipdeurtje, deurtje of poortje in een groote poortdeur), o. -ten; zie Klinket.

Win'naar (iem., die overwint), m. -s, -naren, w.g., meest: Overwinnaar.

Win'nen (verkrigen, verdienen, iets bekomen, voordeel behalen), ik won, heb gewonnen: zijn brood -; een prijs -, behalen; een veldslag -; hij zal zijn kost wel -, verdienen; de bijen - honig, verzamelen; zegsw. zoo gewonnen, zoo geronnen, wat met weinig moeite of op oneerlijke wijze verkregen wordt, blijft niet lang in iemands bezit.

Win'ner (iem., die de winst heeft), m. winners: de pot is voor den eerlijken -.

Winst (handel, het bedrag v. d. verkoop, verminderd met inkoopsprijs plus de onkosten), v. -en: netto -, zuivere -; bruto -, winst, waar de kosten van verpakking, enz. nog af moeten.

Winst (voordeel, profijt, geldelijk overschot, deel van den ondernemer d. i. van fabrikant, handelaar, landbouwer), v. winsten: met -verkoopen; rijke -en, die een fabriek afwerpt.

Winst'aandeel (dividend), o. -aandelen; -bejag, o. gmv.; -derving (het missen van winst), v. -en; -en verliesrekening (afdeeling van het handelsrekenen; rekening in het grootboek, waarbij de geldelijke voor- en nadeelen worden verantwoord), v. gmv.; -gevend (winstopleverend), bn.: een -gevende handel; -verdeeling, v. gmv.

Win'ter (jaargetijde, van 21 Dec.-22 Maart), m. -s, fig. de - des levens, de ouderdom; -aardappelen (provisieaardapp.), m. mv.: de - blijven den heelen winter goed; -achtig (lijkende op den winter), bn., -er, -st; het begint al - te worden; -appel (appel, die den winter door gaaf blijft), m. -s, -en; -avond (avond van een winterdag), m. -en; -bed (bedding eener rivier bij hoogen waterstand in den winter), o. -den; -bloeiester (kamerplant, die in den winter, soms in November, al bloeit), v. -s, zie: Cyclame en Primula; -dag (een der dagen van het winterseizoen), m. -dagen: een koude -, bij -; -dienst (regeling van den dienst op spoorwegen, stoombooten enz. voor of gedurende den winter), m. -en: de - begint op de S.S. den 1en October; -dijk (hooge dijk, om 's winters het water van rivier, beek, enz. tegen te houden), m. -en, zie Zomerdijk; -dracht (dracht of kleedij voor den winter), v. -en.

Win'teren (vriezen, sneeuwen, koud zijn in de winterdagen), het heeft gewinterd: het - de fet in de dagen van Napoleons terugtocht; 't begint al vroeg te winteren van 't jaar.

Win'tergenoegens (uit- of ontspanningen in het winterseizoen), o. mv.: -gerst (gerst, die in 't najaar gezaaid, den winter overstaat), v., ook: -garst; -gezicht (gezicht in den winter), o. -en, ook schilderij met een winterlandschap; -goed (baaien of wolten winterstoffen, winterkleding), o. -eren: inslag van -; -graan (graan, dat in 't najaar gezaaid wordt en de winterkou doorstaat), o. -granen, b.v. -gerst, -koren, -rogge, enz.; -haar (dikke haardos bij de dieren in den winter, b.v. van paarden, ezels, pelsdieren, enz.), o. -haren; -halfjaar (tijd van 1 Oct.-1 April), o. -jaren: alle -jaren tijdt hij aan rheumatiek; -handen (opgezwollen, ontstoken handen in den winter), v. mv., zie: -voeten; -haven (zee- of rivierhaven, waar de schepen den winter kunnen doorbrengen), v. -s; -hoed (hoed voor 's winters), m. -en; -jas (dikke overjas), v. -jassen; -kaal, -kade (hooge dijk tegen den hoogen waterstand eener rivier in den winter), v. -kassen, -kaden; -kers (roodlobbige steenraket, barbarakruid), v. gmv.; -kleeren (kleeren voor den winter; dikkere, warmere kleeren), o. mv.; -koning (gesch. koning, die slechts een winter geregeerd heeft), m. gmv.: -is de spotnaam van Frederik V van den Pfalz, omdat zijn koningschap in Bohemen maar één winter duurde, 1620; -koninkje (klein zangvogeltje, dat den winter bij ons overblijft), o. -s, ook, Tuinkoninkje, Tuinsluipertje; -koren (winterrogge), o. gmv.; -kost (kost, dien men bij voorkeur 's winters eet), m. gmv.;

-koude (koude van of als in den winter), v. gmv.; -kraai (bonte kraai, ka, kerkkraai, die bij ons overwintert), v. -kraaien.

Win'terkwartier (verblijfplaats van een leger des winters), o. -en: het leger had de -en betrokken, d. i. had zijn kamp opgebroken, om in een vesting te overwinteren; -land-schap (landstreek in winterdos), o. -pen, ook schilderij met zulk een landschap; -leeuwerik (strandvogel onzer kusten), m. -en; -leven (levenswijze in den winter), o. gmv.; -ling (dollekervel), v. gmv.; -maand (December, waarin op den 22en de winter aanvangt), v. -en; -mantel (dikke damesmantel), m. -s; -nacht (nacht van een winterdag), m. -en; -paleis (paleis, dat 's winters bewoond wordt), o. -zen; -peer (peer, die als proviand voor den winter kan dienen), v. -peren; -pell (pell van het polderwater in den winter), o. gmv.; -provisie (wintervoorraad), v. -s, -siën; -rogge, -rog, v. gmv., zie Wintergraan; -sch (winterachtig), bn.: een -e dag; -seizoen (het getij van den winter), o. -en; -slaap (een soort van verdooving of sluimering in den winter), m. gmv.: vlieermuizen houden een -, evenzoo slakken, slangen, beren, kikvorschen, enz.; -stof (warme stof voor winterkleeren), v. -stoffen; -taling (wilde kleine eend of krikeend, die in 't voor- en najaar veel voorkomt), m. -en; -teekens (teekens van den Dierenriem, nl. Steenbok, Waterman, Visschen), o. mv., zie Zodiac; -temperatuur (temperatuur van het winterseizoen), v. gmv.; -tijd (tijd, dat het winter is), m. gmv.; -tuin (kunstmatig, binnenshuis aangelegde en onderhouden tuin voor den winter), m. -en: Krasnapolsky te A'dam heeft een fraaien -; -vermaak (-genoegen), o. -maken; -voeten (door de kou ontstoken voeten), m. mv., zie Winterhanden; -voorraad (provisie, die men voor den winter inslaat), m. -voorraden; -weder (koud weder in of als in den winter), o. gmv., ook: -weer; -zalm (zalm, die tijdens den winter gevangen wordt), m. -en; -zanger (bastaardnachtgegal), m. -s; -zonnestand (stand der zon op 22 Dec.), m. gmv., zie Solstitium; -zonnetje (vriendelijke zonneshijn in den winter), o. -s.

Win'zucht (zucht naar winst), v. gmv.

Wip (fig. sprong, snelle beweging), m. gmv.: zegsw. in een -, zeer vlug.

Wip (een wipplank; balans van een ophaalbrug), v. -pen.

Wip, tw.: -, daar was hij weer!

Wip'brug (ophaalbrug, walbrug), v. -gen; -galg (strafwerktuig in oude dagen), v. -en: met een - werd de veroordeelde bij de armen snel in de hoogte gehaald, en dan liet men hem tegen den grond kwakken; -hout (hefboom, om zware lasten te lichten), o. -en; -neus (neus, waarvan de punt een weinig naar boven draait), m. -zen; -neus (persoon met een wipneus), m. en v. -zen; -pen, ik heb en ben gewipt: een jongen vogel -, in de lucht slingeren; uit de kamer, uit het bed -, over iets heen -, een -de plank; -pen (op de wipplank spelen), ik heb gewipt: de kinderen kunnen daar schommelen en -; -per (hijschalie van een eenschijfsblok met looper), m. -s; -perfig (wankel, onvast staande), bn.: een

- bankje; — **perkje** (borreltje), o. — s: een — nemen; — **plank** (plank, om op te wippen), v. — en; — **staart** (kwikstaart), m. — en; — **stoel** (schommelstoel), m. — en.
- Wis** (stellig, zeker, vast), bn. en bw., — ser, — t; — **heid**, v. gmv.; — **selijk**, bw.
- Wisch** (veegdoek, wischlap), v. wisschen.
- Wisch** (teen, twijg), v. wisschen.
- Wisch** (handvol, bundeltje), v. wisschen: een — stroo of een stroo —.
- Wischdoek** (poetsdoek, vaatdoek), m. — en.
- Wisjewasje**, **wisewasje** (beuzeling, kleinigheid, metigheid), o.: de dokter maakte zich gereed om naar dat — van mevrouw van Alpijn te gaan zien, (C.O.), meerv. — s: flauwiteiten, uitvluchten, onbeteekenende praatjes.
- Wiskunde** (letterl. wisse of zekere kunde: meetkunde en algebra), v. gmv.; — **kundig** (behoorende tot, betrekking hebbende op de wiskunde), bn.: een — betoog, een — e stelling, een — vraagstuk; — **kundige** (kenner der wiskunde), m. — n: Archimedes (287—212 v. C.) was een groot —; — **kundige reserve** (de door den wiskundigen adviseur eener levensverzekering-maatschappij vastgestelde reserve), v. gmv.; — **kunst** (wiskunde), v.; — **kunstenaar** (wiskundige), m. — s; — **kunstig**, bn. en bw.: het is — zeker.
- Wispelen** (schudden, heen en weer bewegen), ik heb gewispeld: zit zoo niet op je stoel te —.
- Wispelen** (zacht spreken, fluisteren), ik heb gewispeld. vero.
- Wispelstaarten**; zie Kwispelstaarten.
- Wispeltrig** (veranderlijk, ongestadig, onstandvastig), bn. en bw.; — **heid**, v. — heden.
- Wisschen** (met een wisch reinigen, schoonmaken), ik heb gewischt; — **scher**, m. — s.
- Wis'se** (oude benaming voor Stère), v. — n.
- Wissel** (wisselbrief in den handel), m. wissels: de looper ging met de — s uit; op iem. een — trekken; een — op zicht; de vervalddag van een —; een — aflossen, een — overdragen.
- Wissel** (overgang op een ander spoor, hefboom op de spoorbaan), m. — wissels: een — vertzetten, een — overhalen, een — vastzetten.
- Wissel** (verandering, keer), m. gmv.: dat is eene heele — in ons lot, wisseling; — **bouw** (landb. afwisseling van gewassen op denzelfden akker), m. gmv.
- Wisselaar** (geldhandelaar), m. — s en — aren.
- Wisselagent** (bankhouder, kassier), m. — en; — **agentschap**, o. — schappen; — **arbitrage** (handel, zie Arbitrage), v. gmv.; — **bank** (bank, die zich belast met het disconteeren van in het binnenland betaalbare wissels, ook met het onwisselen van vreemde muntspecien), v. — en; — **brief** (wissel, schriftelijk bevel van een bankier of wisselaar aan zijn correspondent in een andere stad, om aan dengene, die dat stuk toont, het bedrag, op den wissel uitgedrukt, te betalen), m. — brieven: de — wordt evenals de interest tegen zeker percent berekend, algemeen zegt men Wissel, zie Check, Promesse, Acceptatie, Accept; — **en** (omruilen, vooraf van geld), ik heb gewisseld: een bankbiljet — voor baar geld; vreemde munten —; fig. woorden —, geschil hebben, met elkaar twisten; van tanden —, van paarden —; beleefdheden —; van gedachten —, zie Gedachtenwisseling; — **handel** (bankzaak), m. gmv.; — **handelaar** (bankier), m. — aars, — aren; — **ing** (verandering), v. — en; wat — in ons lot! (Ter Haar);
- **kantoor** (bank, waar men vreemd geld kan omzetten), o. — kantoren; — **koers** (stand v. d. agio), m. — en; — **koers** (percentage, stand van den wisselinterest), m. — en; — **loon** (courtage), o. — loonen; — **makelaar** (tuschenpersoon in den handel), m. — s; — **no-teering** (geregelde opgave van den wisselkoers), v. — en; — **protest** (dwang tot wisselbetaling), o. — en; — **provisie** (courtage), v. gmv.; — **recht** (regelen en wetten in den wisselhandel), o. gmv.; — **rekening** (theorie over den wisselhandel, ook waardeberekening van den wissel), v. gmv.; — **rulterij** (operatie met wissels, om zich geld te verschaffen), v. gmv.; — **zegel** (zegeltje, op e. wissel te plakken), o. — s.
- Wisselpaard** (versch postpaard, ter ver-vanging van een, dat vermoed is), o. — en; — **plaats** (rustplaats of stal voor postpaar-den, pleisterplaats), v. — en.
- Wisseltand** (nieuwe tand, als er een melk-tand bij een kind uitvalt), m. — en.
- Wisselvalig** (onbestendig, veranderlijk, onzeker), bn.; — **heid**, v. — heden: de — heid van 's menschen geluk, van den oorlog.
- Wisselwachter** (spoorbeambte, die op de wissels v. e. spoorvak heeft te letten), m. — s.
- Wisewasje**, o. — s: de menschen laten „om alle — s" je halen, (C.O.); 't is maar een —; zie Wisjewasje (beuzeling).
- Wisselwerking** (wederkeerige invloed, welke twee zaken op elkaar uitoefenen), v. gmv.
- Wit** (de helderste, lichtste kleur, tegenstelling van zwart: blank, bleek), bn.: de sneeuw is —; Pieter was bijna zoo — als zijn bal, (C.O.), bleek; een witte Paschen, zie Paschen; de — Terreur, zie Terreur.
- Wit** (de witte kleur), o. gmv.: in het — ge-kleed; het — van een ei; het — van het oog; zegsw. zwart op — hebben, een geschreven bewijsstuk hebben.
- Wit** (het wit of mikpunt van een schijf, doelwit), o. gmv.: zijn wit niet uit het oog verliezen; zijn — raken, doel.
- Wit** (oud zilverstukje in Holland, ± f 0.025), o.
- Wit** (vroolijkheid, blijheid, levenslust), o. gmv.: de dood mag geen — zien, (Vondel), vero.
- Wit** (boekdr. afscheiding tusschen elk woord, bestaande uit een lagere type zonder letter), o.
- Wit'achtig** (min of meer wit, naar wit zweemende), bn.: een — e uitslag, een — e nevel, een — waas; — **bloem** (aardappel-soort), v. — en; — **bol** (man met wit haar), m. — bollen; — **bont**, bn.: een — kalfje, wit met zwart; — **gedast** (met witte das), bn.: — e heeren; — **geld** (zilvergeld), o. gmv.; — **gloeiend** (in hooge mate gloeiend), bn.; — **goud** (platina, edel metaal), o. gmv.; — **harig**, bn.: een — e poedel, hebbende wit haar; een — e knaap; — **heer** (R.-K. Norber-tijn, zoo geheeten naar het witte opperkleed), m. — en; — **heid** (het wit-zijn), v.: de — van sneeuw, de — van pas gebuschte kalk; — **hoen** (sneeuwhoen), o. — ders; — **hout** (zeker Amerikaansch hout), o. gmv.; — **je** (kleine dagvlinder, koolwitje), o. — s; — **jes** (fig. lief, vriendelijk), bw.: zij lachte —, blijde, gelukkig; — **kalk** (witsel voor de muren), v. gmv.; — **kiel** (dienstman aan het spoor-station), m. — en; — **kop** (zekere vogel), m. — koppen; — **kopnonnetje** (zangvogel in Z.-Afrika), o. — s; — **kwast** (kwast, om de muren of plafonds te witten), m. — en; — **lof** (Brusselsch lof), o. gmv. gew.; — **loog** (loog

der goudsmiden en munters), v. gmv.;
 -oog (witoogige aardtor, krekkel), o. -en;
 -poot (paard met een witten poot), m. -en;
 -schimmel (wit paard), m. -s, zie:
 Schimmel en Appelgrauw.
Wit'sel (witkalk), o. gmv.; -laag (laagje
 opgedroogd witsel), v. -lagen: -lagen van
 verschillende formatie, (C. O.)
Wit'staart (paard met witten staart), m. -en.
Wit'tebrood (fijn tarwebrood), o. -en.
Wit'tebroodskind (fig. kind van weelde,
 gelukskind), o. -eren: de -kinderen der
 fortuin, ook: bedorven kind.
Wit'tebroodsweken (de eerste zes huwe-
 lijksweken), v. mv., ook: Wittebroodsdagen.
Witte-Don'derdag (R.-K. Donderdag in de
 Goede Week), m. -dagen: de naam - is
 ontleend aan de witte gewaden, welke op
 dien dag der Goede Week worden gebezigd in
 tegenstelling met de paarse der vorige dagen.
Wittekool (savoyekool), v. -koolen.
Wit'ten (den. van wit, met witkalk bestrij-
 ken), ik heb gewit: een muur -; witsel
 (kalksel), o. gmv., zie ald.; witter (werk-
 man, die muren wit), m. witters.
Wit'te-vlag (vredevlag, teeken van vrede-
 lievende gezindheid, ook van overgave), v. -gen.
Witte-wij'ven (tooverkollen), o. mv.; -wij-
 venkull, m. -kullen.
Wit'visch (een kleine aasvisch; ook zilver-
 kleurige goudvisch), m. -visschen; als stof-
 naam, v. gmv.
Wit'voet (paard met witte voeten), m. -en.
Wit'werker (schrijnwerker, meubelmaker in
 wit hout), m. -s.
Wit'zijden, bn.: een - japon, een - zakdoekje.
Wit'dinir, m.: de orde van St. -, Russische
 ridderorde voor burgerlijke verdienste (1782).
Wod'an, Germ. myth. de Saksische naam
 van Od'n.
Wod'ka (brandewijn, bij de Russen), v. gmv.:
 de - bevat 40% alcohol en wordt als staats-
 monopolie in gezegelde flesschen verkocht;
 ook Vod'ka.
Woe'de (gramschap, razernij), v. gmv., fig.
 het schip was ten prooi aan de - der gol-
 ven; in blinde -, waanzinnigheid door toorn.
Woe'den (hevig razen en tieren, wreedheden
 plegen), ik heb gewoed, fig. de storm gaat
 -, verwoesting aanrichten; als zn.: het - der
 zee, onstuimig-zijn.
Woe'dend (zeer boos), bn. en bw.: hij was
 - op hem, de hond sprong - op; hij werd
 -, erg nijdig; hij keek mij - aan, gram-
 storig; -er, -st.
Woe'ker (onwettige winst, onmatig hooge
 rente of interest, door misbruik te maken
 van iem. geldmood), m. gmv.
Woe'keraar (iemand, die woeker drijft),
 m. -aars, -aren; -aarster, v. -s.
Woe'kerdier (diertje, dat leeft op andere
 dieren), o. -dieren; vlooiën, enz. zijn - dieren;
 zie Parasiet.
Woe'keren (woeker plegen), ik heb gewoe-
 kerd: hij heeft zich zelf rijk en anderen
 arm gewoekerd, op onwettige wijze geld bij
 elkaar geschraapt, fig. met zijn gaven -,
 met den tijd -, groot voordeel doen; -geld
 (door woeker verkregen geld), o. -en; -hand-
 del (handel met onrechtmatige winst of met
 woekerwinst), m. gmv.; -plant (plant,
 levende en tierende op andere), v. -en: de
 zwam, de schimmel is een -, ook: Parasiet;

-rente (onmatig hooge rente), v. -n: bij -
 is de bijgedachte, dat men misbruik maakt van
 iem. geldverlegenheid; -winst (overmatige
 en ongeoorloofde winst), v. -en; -zucht
 (zucht of hevige neiging tot woe'keren), v. gmv.
Woe'len (onrustig zijn), ik heb gewoeld:
 wat woelt dat kind in den slaap! de mol
 heeft hier gewoeld, gewroot; de varkens -
 den grond om, werken hem met den snuit het
 onderstboven; een lapje om een bezerden
 vinger -, er losjes om heen winden; -ing
 (beweging, drukte, gewoel), v. -en.
Woe'l'geest (onruststoker, stokebrand, op-
 roerkraker), m. -geesten.
Woe'lig (erg beweeglijk, onrustig), bn. en bw.:
 een - kind, lastig, druk; een -e straat, 't is
 hier -, overdruk; -er, -st; -heid, v. gmv.
Woe'l'ingen (onlusten, beroerten), v. mv.
Woe'l'water (druk persoon, vooral woelig
 kind), m. en v. -waters: de kleine Jan is
 een echte -, hij kent geen rust; nicht -.
Woe'l'ziek (ongedurig, onrustig), bn., fig.
 oproerig, omwentelingsgezind; -er, -st.
Woens'dag (vierde dag der week, eig. Wo-
 dansdag), m. -dagen: des -s, op Woensdag;
 -avond, m. -en; -markt (marktplein,
 waar des -s markt wordt gehouden, ook
 markt op dien dag), v. -en; -middag, m.
 -en; -morgen, m. -s.
Woens'dagsch, bn.: het was de -e bijeen-
 komst, de -e krant.
Woerd, woord (mannetjezend), m. -en
 zie Waard.
Woerd (omperkt stuk land), v. woerden.
Woer'haan (fazantenhaan), m. -hanen.
Woer'hen (wijffe van den fazant), v. -nen.
Woest (ruw), bn. en bw.: een -e knaap,
 wild; een - gevecht, ongeregeld; een -e blik,
 verwilderd; hij werd -, boos, nijdig; fig. on-
 beschaafd: -e volken, -er, meest -; -aard
 (wild, ruw mensch), m. -s; -eling (woest-
 aard), m. en v. -en, vr. ook -e; -heid
 (ruwheid, ongemaniërdheid), v. -heden.
Woest'nijs (woeste, onbebouwde streek), v. -en.
Woest'nijs (barre zandvlakte in Azië of
 Afrika), v. -en; -achtig (op een woest'nijs
 lijkende, als een woest'nijs), bn.: het -e bin-
 nenland van Arabië; -bewoner, m. -s,
 zie Bedoeïnen; -paard (dichtertijke
 naam voor kameel), o. gmv.; -wind (wind
 in of uit de woest'nijs waaiend, droog en heet),
 m. -en, zie Samum; -zand (stof- of stuif-
 zand der woest'nijs), o. -en.
Wol'wood'schap (waardigheid van een woi-
 wods), o. gmv., (als gebied), o. -schappen.
Wol'wode (eig. heervoerder, hertog; later
 stadhouder in Moldavië, Wallachije), m. -s.
Wol (fijn, zacht haar der schapen), v., (soorten),
 wollen; spreekw. Veel geschreeuw en weinig -,
 veel gebluf en weinig zaaks, zie ook Ge-
 schreeuw; zegsw. in de - geveerd zijn,
 onverbeterlijk zijn, alle schaamte verloren
 hebben, zie: Vacht, Vlies.
Wol'aap (aap met zilver-grauwe, wollige
 vacht en langen grijpstaart), m. -apen: de
 -apen maken een hoog, zingend geluid, (Artis).
Wol'achtig, bn.: de negers hebben - haar;
 een -e stof, op wol lijkende; -heid, v. gmv.
Wol'baal (grootte, vierkante baal tot verzen-
 ding van wol), v. -balen.
Wol'bereiden (het bereiden van wol: -kaar-
 den, -kammen, -plukken, -scheiden, -
 -spinnen, enz., z. ald.), o. gmv.

- Wol'distel** (kaardendistel), v. -distels.
- Wolf** (verscheurend dier, lijkend op een grooten hond), m. wolven: zegsw. eten als een -, honger hebben als een -; met de wolven in het bosch huilen, meedoen met den grooten hoop, zie Huilen; den - bij de ooren houden, in een neteligen toestand verkeeren; een - in schaapskleeren, huichelaar, verleider; wee den -, die in een kwaad gerucht staat, zie Gerucht; vr. **wolvijn**, -nen.
- Wolf**, v. gmv.; zie Lupus.
- Wol'fabriek** (fabriek, waar wol verwerkt wordt), v. -fabrieken.
- Wolf'achtig** (lijkende op een wolf), bn.: de hyena is een - roofdier.
- Wolf'kers, wolfs'kers** (giftplant), v. gmv., zie: Belladonna en Doodkruid; de plant heet kers naar haar glinsterend zwarte bessen, waarmede men wolven tracht te vergeven.
- Wolf'ram** (zeldzame delfstof van grijszwarte kleur), o. gmv., ook: Wolframiet.
- Wolfs'angel** (wolfsklem), m. -s; -**bezie** (dolbes), v. -beziën; -**gebit** (gezamenlijke tanden van een wolf), o. -bitten; -**gras** (een soort van gras), o. gmv.; -**hond** (keeshond, hond voor de wolvenjacht), m. -en; -**honger** (geewuhonger), m. gmv.; -**huid** (afgestroopt vel van een wolf), v. -en; -**kers**, v., zie Wolfkers; -**klaauw** (de klauw van een wolf), m. -en; -**klaauw** (wilde plant), v. gmv.: de - groeit gaarne op vochtige zandgrond; -**klem** (dubbele beugel vol pinnen met springveer, om een wolf te vangen), v. -men; -**kruid** (smeerwortel), o. gmv.; -**kuil** (overdekte kuil met valtuik, om een wolf te vangen), m. -en; -**melk** (wilde plant, zoo genoemd naar het witte melksap), v. gmv.: er zijn in ons land vele soorten van -; -**muil** (bek van een wolf), m. -en; -**pels** (bereide wolvenhuid), m. -pellen; -**tand** (tand van een wolf), m. -en; -**vel** (huid van een wolf), o. -len; -**wortel** (giftplant), v., zie Akoniet.
- Wol'gras** (zeker gewas, ook katoengras of katoenbloem geheeten), o. gmv.
- Wol'handel** (handel in onbewerkte schapenwol), m. gmv.: de - van Vlaanderen in de Middeleeuwen; -**industrie** (het fabriekmatig spinnen, weven enz. van wollen draden), v. gmv., zie Textiel.
- Wolk** (massa verdichte waterdamp), v. -en: een donkere -, de - en gaan zich ontlasten; een onweers-, een regen-, zie ook: Stapelwolk, Vederwolk, Donderwolk; bij overdracht: een stof-, een rook-; fig. hij ziet er uit als een -, frisch en gezond; een kind als een -, een gezonde, dikke jongen, ook: een - van een kind: Wim! jongen als eene -, kraai het blauwbessenvrouwje eens goeden dag, (Potg.); zegsw. in de - en zijn, zeer in zijn schik, opgetogen, in den zevenden hemel zijn; uit de - en vallen, onthutst zijn; iemand in de - en verheffen, hemelhoog.
- Wol'kaarde** (wolkam), v. -kaarden.
- Wol'kaarden**, o. gmv.; -**kaarder**, m. -s; zie Kaarden.
- Wol'kammer** (iem., die in de wolfabriek de wol kamt), m. -kammers.
- Wolk'breuk** (ontzaglijke plasregen, die alles neerslaat en de streek onder water zet), v. -en.
- Wol'kenkrabber** (in Amerika: huis van waalf en meer verdiepingen), m. -krabbers: het woord - is gevormd naar Eng. model.
- Wol'kenloos** (zonder wolken), bn.: het - looze uit spansel, het - blauw.
- Wolk'gevaarte** (stapelvorm van reusachtige grootte), o. -gevaarten.
- Wol'ien** (van wol), bn.: een - das, een - borstrok, een - kous, een - deken.
- Wol'lenaalen** (het vervaardigen van wollen vrouwenkleedij), o. gmv.; -**naaister**, v. -s.
- Wol'lig**, bn.: het - vee, een - e stof, met wol bedekt, -er, -st; -**heid**, v. gmv.
- Wol'markt** (markt, waar wol verhandeld wordt), v. -markten; bij uitbreid. stad met grooten wolhandel.
- Wol'plukken** (het uiteenplukken van wol), o. gmv.; -**scheiden** (wolvereiden), o. gmv.; -**spinnen** (het draden-spinnen van wol), o. gmv.; -**spinner** (werkman op de wolspinnerij), m. -s; -**spinnerij** (fabriek, waar wol machinaal tot draden gesponnen wordt), v. -en; -**spinster** (vr. wolspinner), v. -s.
- Wol'vebeet** (beet van een wolf), m. -beten.
- Wol'vedak** (rieten dak, dat met 3 of 4 hoeken schuin afloopt), o. -daken.
- Wol'venaard** (vraatzucht), m. gmv.
- Wol'venjacht** (jacht op wolven), v. -en.
- Wol'veprent** (wolvespoor), v. -prenten.
- Wol'verven** (het verven van wol), o. gmv.; -**verver**, m. -s; -**ververij**, v. -en.
- Wol'wasschen** (het wasschend reinigen van wol), o. gmv.; -**weven** (het weven van wollen stoffen), o. gmv.; -**wever** (werkman, die zijn bedrijf maakt van wolweven), m. -s; -**zak** (wolbaal), m. -zakken.
- Wond, won'de** (letsel, kwetsuur), v. wonden: e. versche -, e. pleister op de - leggen; balsem voor de -, fig. troost; zegsw. den vinger op de - leggen, deze nauwkeurig aanwijzen, fig. precies zeggen, waar eenig gebrek schuilt, het gebrek bij den juiststen naam noemen.
- Wond** (gewond, gekwetst), bn.: een - e plek, ziekelijke of gekneusde plaats in het vleesch.
- Wond'arts** (heelmeester), m. -artsen, ook: Chirurgijn, Chirurg.
- Won'den** (kwetsen, fig. grieven), ik wondde, ik heb gewond.
- Won'der** (een daad of handeling, die alleen door de almacht van God kan gewrocht worden, zie Mirakel), o. -en: de - en van Jezus; ook buitengewoon bouwwerk: de zeven - en der wereld, het paleis van Amsterdam gold destijds voor het achtste - der wereld, zie Wereldwonder.
- Won'der** (verwonderlijk, vreemd), bn. en bw.: Teun kon - e dingen denken op zijn lange wandelingen, (C. O.); vader was - wiet pas, d. i. zeer in zijn schik; zegsw. - boven - had de man geen letsel bekomen, het was een zeer groot wonder.
- Won'derbaar**, bn.: een - geval, een - verschijnsel, verwondering wekkend, ook wonderdadig, onbegrijpelijk, miraculeus; -der, -st.
- Wonderbaarlijk**, bn. en bw.: kameelen zijn - van vorm, (V. Dayss.); het - e van zijn (des knapen) vroege ontwikkeling, (C. O.); -**bloem** (zekere Peruaansche bloem, Mexicaansche sierplant), v. -en; -**boom** (wolfsmelkachtige boom in O.-I.), m. -en, ook Ricinusboom; -**da'dig** (bovennatuurlijk), bn., -er, -st: een - e genezing: -**heid**, v. gmv.; -**dier** (een zeer ongewoon of afwijkend dier), o. -en; -**doend** (eig. wonderen doende), bn. en bw.: Jezus trok - rond; -**doener** (iem., die wonderen verricht), m.

-s; -**dokter** (oliekop), m. -s: de - **genas**, zei hij zelf, alle kwalen, vero.; -**en**, het heeft gewonderd: dat wonderd mij niet, geeft mij geen verbazing; -**groot** (zeer groot), bn.: een - **ei**; -**kind** (kind met zeldzame gaven), o. -**eren**: *Bilderdijk was een -*; de -**eren** op de piano worden ieder jaar menigvuldiger, (Klikspaan); -**klein** (bijzonder klein), bn.: een - **snuifdoosje**.
Wonderkuil (lang sleepnet in den vorm van een peperhuis, met een wijden mond: ± 30 M., met nauwe mazen), m. -en; de - wordt door de Zuiderzee gesleept door twee botters: de afstand van de punt of krop (onder), tot den reep (boven) is ± 22 M., volkst. Moordkuil; -**lamp** (looverlamp), v. gmv., zie Aladin; -**lijk** (vreemd, zonderling), bn. en bw.: een - **geval**, een - **e kleeding**; **zich - aanstellen**; **ik werd zoo -**, onpasselijk, ongesteld; **hij deed, sprak -**: -**heid**, v. gmv.; -**macht** (het vermogen, om wonderen te doen), v. gmv.; -**man** (buitengewoon man, iemand met zeldzame gaven), m. -mannen; -**middel** (middel, waardoor wonderen gebeuren), o. -en; -**olie** (ricinusolie), v. gmv.; -**schoon** (zeldzaam schoon), bn.: **ons - huis**, nl. ons lichaam; -**spreuk** (valse, schoonschijnende stelling), v. -en, zie Paradox; -**spreukig** (zonderling, paradoxaal), bn. en bw., -er, -st, ook: Paradox; -**teeken** (wonder, mirakel), o. -en; -**verhaal** (verhaal van of over een mirakel), o. -verhalen: de -verhalen in de Middelned. letterkunde; -**werk** (mirakel: voorval, feit, gebeurtenis, volgens de bekende natuurwetten niet te verklaren), o. -en.
Wondheeler (heelmeester, chirurg), m. -s.
Wondkoorts (koorts, als gevolg van diepe wonden), v. -en.
Wonen (gevestigd zijn), ik heb gewoond: **bij iemand -**, gehuisvest zijn; **zij - 's zomers op het land**, houden verblijf.
Woning (huis, verblijf), v. -en, -**ninkje**, o. -s; -**gids** (gedrukte handleiding voor 't huren en verhuren van woningen), m. -en; -**kiezer** (iemand, die als kiezer kan optreden, omdat hij een woning bezit), m. -s.
Woningnood (nood of gebrek aan bewoonbare huizen), m. gmv.
Woningquaestie, -**vraag** (het vraagstuk van de vereischten, waaraan goede arbeiderswoningen moeten voldoen), v. gmv.
Woon (woning, huis), v. gmv.: de bouwvallige - **der gebroeders**, (V. Lov.); ook, het wonen: **hij is uit dit graafschap geboortig**, en hem is om een manstag de - **ontzegd**, (V. Lenn.); -**achtig** (woon hebbende), bn.; -**huis** (huis, tot woning ingericht), o. -zen; -**kamer** (huiskamer van een gezin), v. -s; -**kelder** (kelder, ingericht als woning), m. -s; -**plaats** (plaats, stad, dorp, waar men woont), v. -en, zie Domicilie.
Woonst (woning, verblijf), v. -en. Vl.
Woonstede (woonplaats, domicilie), v. -n.
Woonvertrek (woonkamer), o. -vertrekken.
Woonwagen (kermiswagen, wagen voor kermisreizigers), m. -wagens.
Woord (spraakklank met beteekenis), o. -en: een eigen -, een vreemd -, een bastaard-, een Nederlandsch -, een Fransch -, iets met andere -en zeggen, op een andere manier; **gij neemt mij de -en uit den mond**, gij zegt, wat ik juist wilde zeggen; **een goed - spreken**, bidden; **het - voeren**, in 't openbaar spreken;

wie heeft het -? wie zal gaan spreken; **een gedachte onder -en brengen**, uitdrukken; **een goed - voor iemand doen**, in zijn voordeel spreken; **zegsw. een goed - vindt een goede plaats**, met beleefdheid komt men altijd het verst; **het hoogste - hebben**, eig. luid boven anderen uit spreken, den boventoon voeren; **iem. te - staan**, hem gelegenheid geven iets te zeggen, hem van antwoord dienen; **het hoogste - is er uit**, nl. het gewichtige, belangrijke woord: er is gezegd, wat men haast niet durfde zeggen; **zijn woorden op een goudschaal wegen**, zie Goudschaal; **spreekw. Wiens brood men eet, diens woord men spreekt**, zie Brood.

Woord (belofte, eerewoord), o. gmv.: - **houden**, **zijn - breken**, ergens zijn - **op geven**; **een man, een man, een -**, een -, een eerlijk man houdt zijn woord, zie Man; **een man van zijn -**.

Woord (de H. Schrift), o. gmv., ook: Gods -, een hunner staat uit Gods heilig - een roerend stuk te lezen, (Tollens).

Woord (in het Evangelie van Johannes: Christus), o. gmv.: **het - is vleesch geworden**.

Woord (mannetjesend, waard), m. woorden.

Woordafleider (taalvorscher), m. -s, zie Etymoloog; -**afleiding** (onderzoek naar de vorming van woorden), v. -en, zie Etymologie; -**afleidkunde** (wetenschap der woordvorming door afleiding), v. gmv.; -**beteekenis** (de eig. en fig. beteekenis van een woord in het gebruik), v. -en; -**breker** (iemand, die zijn gelofte niet houdt), m. -s, -**brekster**, v. -s; -**breuk** (schending van belofte), v. gmv.; -**buiging** (verbuiging en verwoeging), v. -en, zie Flexie; -**elijik**, bn. en bw.: een - **e vertaling**, naar de letter: iets - **nazeggen**, letterlijk; -**er**, -st.

Woorden (twist, ruzie), o. mv.: van - tot daden komen, gaan vechten; - **krijgen** tegen iemand; **hooge - met iem. hebben** of **krijgen**.

Woordenarm (arm aan woorden), bn., de tegenst. is **Woordenrijk**; -**boek** (boek, waarin de woorden onzer taal met hun verklaring alphabetisch zijn gerangschikt), o. -en;

-**keus** (het kiezen van woorden en uitdrukkingen), v. gmv.: een juiste -; -**kraam** (overvloed van woorden, die weinig zeggen), v. gmv.: een geleerde -; -**kramer** (persoon, die weinig zegt in een vloed van woorden), m. -s; -**kramerij** (het bezigen van veel woorden zonder eenigen zin), v. gmv.; -**lijst** (alphabetische lijst van woorden zonder hun verklaring), v. -en; -**praal** (opgeschroefde, gezwollen taal, bombast), v. gmv.; -**rijk** (veel woorden bezittend, tot zijn beschikking hebbend), bn.: een - **e taal**, een - **schrijver**, -er, -st: -**heid**, v. gmv.; -**schat** (rijkdom eener taal, al de woorden eener taal in hun verschillende beteekenissen), m. gmv.; -**spel** (speling met woorden, woordspeling), o. gmv.; -**strijd** (mondelijke kijverij, ook: een strijd, die niet loopt over een zaak zelf maar over de woorden, die er over die zaak gezegd zijn), m. gmv.; -**twist** (woordenstrijd), m. gmv.: zij kregen een -; -**wisseling** (gekijf, woordentwist, ruzie, discussie), v. -en; -**zifter** (iemand, die kleingeestig is in de keus zijner woorden), m. -s.

Woordkunst (kunststijl, die zijn waardij heeft in klank en kleur), v. gmv.: -**kunstenaar**, m. -s; -**schikking** (spraak. plaatsing der woorden of zinsleden), v. -en:

de vragende -; -**speling** (stijlfig. gebruik van 'tzelfde woord in verschillenden zin), v. -en, b.v. waar de witte zeilen varen, varen maar met groot gevaar! (Poot); -**tarief** (tarief of vaste prijs voor 't aantal gebezigde woorden bij het telegrafeeren), o. -tarieven; -**teeken** (spraak. teeken, om de juiste opvatting van een woord te bevorderen), o. -s: het klemtoonteeiken is een -, evenzoo: het koppelteeken, het samentrekkingsteeken, het afbrekkingsteeken en het deelteeken; -**toon** (verhouding in de toonsterkte der woorden bij een te lezen volzin), m. gmv.; -**verdraaler** (iem., die de bet. van een woord anders draait of geeft), m. -s; -**verklaring** (het verklaren van woorden of uitdrukkingen in eig. en fig. beteekenis), v. -en; -**voerder** (spreker), m. -s; -**vorming** (spraak. leer van de vorming der woorden door afleiding en samenstelling), v. gmv., z. Etymologie.

Wor'den, ik werd, ben geworden: Godsprak, en de wereld werd, ontstond; gij wordt nog arm, zult het in de toekomst zijn; het wordt licht, begint te zijn; -**ing** (geboorte), v. gmv.

Worg (keelontsteking by paarden), m. gmv.

Wor'gen, wur'gen (de keel toesnoeren), ik heb geworgd of gewurgd; **wor'ging, v.**, ook **wur'ging**, v. gmv.; -**koord** (touw, om een veroordeelde of iem. mee te worgen), o. -en; -**paal** (paal, waaraan een veroordeelde gewurgd wordt), m. -palen, vero.

Work (klank. kikkorsch), m. werken.

Wor'ken (kwaaken der kikkorsch), hij heeft gewor't: de kikkers beginnen te -, te rikkikikken, rikkikikken.

Worm, wurm (kruipend of schuifelend diertje; ook diertje, dat het hout doorknaagt, zie Doodkloppertje), m. wormen en wurmen, fig. de knagende - des gewetens; er knaag'teen - aan zijn hart, innerlijk verdriet; het arme wormpje, kindje; zie: Aardworm, Boek-, Glim-, Haar-, Ingewands-, Koren-, Lintworm, alsmede: Kaasmit; -**achtig** (als een worm, vol wormen, beschadigd door wormen), bn.

Wor'mer (aardr. polder in N.-Holland), v. gmv.

Wormig (door de wormen beschadigd; den worm in den hoof hebbend), bn., -er, -st.

Worm'koekje (artsnij voor kinderen tegen de wormen), o. -s; -**kruid** (plantk. geneesmiddel), o. gmv.; -**steek** (gaatje, door de wormen geknaagd in fruit), m. -steken; -**stekig**, bn.: -ooft, door den worm aangestast, -er, -st: -**held**, v. gmv.; -**ziekte** (besmettelijke ingewandsziekte onder mijnwerkers: op te doen in de mijn zelf), v. gmv.

Worp (het werpen), m. worpen: den eersten - hebben, een - met dobbelsteenen.

Worst (darm, gevuld met gehakt vleesch), v. worsten: -maken, stoppen of vullen; -rooken; zegsw. het bekomt hem als den hond de -, het genoege of genot boet hij duur; zie: Bloedworst, Braad-, Cervelaat-, Lever-, Meel-, Met-, Pekel-, Rook-, Runder-, Varkensworst.

Worstebrood (brood met een ingebakken stuk worst), o. -brooden: met Kerstmis eet men -, ook: Saucijzebrood.

Worstelen (kampen, elkaar omvatten en bekampen), ik heb geworsteld: twee kampvechters - om den prijs; fig. het schip worstelt met de golven, kampt, strijdt met; bij een diner - met de verving, (C.O.); hij worstelt

met den dood, is zieloogend; -**aar** (iem. die de kunst van worstelen verstaat), m. -s; -**ing** (het worstelen, strijd, kamp), v. -en.

Worstelkamp (worstelestrijd), m. gmv.; -**kunst** (de kunstgrepen van 't worstelen), v. gmv.; -**meester** (iem., die onderricht in 't worstelen geeft), m. -s; -**perk** (omsloten ruimte, waarbinnen geworsteld wordt), o. -en, fig. tegen iem. in het - treden, openlijk als zijn bestrijder optreden; -**strijd** harde, ingespannen strijd, m. gmv.; -**wedstrijd** (wedstrijd in het worstelen), m. -en.

Worstepen (houten pen of groote doorn, om een worst mee toe te steken), v. -pennen.

Worst'horentje (trechtervormig buisje, dienend bij het worstmaken), o. -horentjes.

Wort (ongegist, gehopt bier), o. gmv.

Wortel (dest der plant, dat in den grond dringt en het voedsel opzuigt of opneemt, fig. beginsel, oorzaak), m. -s: de - van een boom; bij overdracht: de - van een tand; de - van een woord; de - van een getal; zegsw. met - en tak uitroeien, geheel en al verdelgen; de kwaal der tering schoot -en, (De Gén.), tierde of woekerde voort; zie: Luchtwortels, Mierik-, Smeerwortel.

Wortel (roode moesplant), m. wortels, wortelen: houdt ge van een -? gele en roode -en of -s; -**tje**, o. -s.

Wortel (rekenk. het getal, dat men krijgt door een gegeven getal in een zeker aantal gelijke factoren te ontbinden), m. wortels: de vierkants-: het getal, dat tot de 2e macht verheven, het gegeven getal oplevert; de derde-machts - van 27 is 3; Macht.

Wortelboer (boer, die vooral wortelen teelt), m. -en; -**boom** (Indische boom, welks wortelen weder stammen voortbrengen), m. -en; -**draad** (fijne uitlooper, draadvormige wortelscheut, vezelhaar), m. -draden: de -draden of -haren zuigen het voedsel uit den grond, ook: Wortelhaar; -en (wortel schieten), het is geworteld, fig. de haat wortelt in zijn hart; -**gewassen** (gewassen, waarvan de wortels eetbaar zijn), o. mv.; -**grootheid** (algebra. uitdrukking met het wortelteeken, b.v. $\sqrt{5}$), v. -heden; -**haar** (wortelvezel), o. -haren; -**loof** (het loof of groen van een wortel), o. gmv.; -**stok** (plantk. witte lange stengel als wortel onder den grond), m. -ken: uit den - van de liele schieten de bladeren op; -**teeken** (algebra. het teeken $\sqrt{\quad}$), o. -s; -**trekking** (rekenk. bewerking, die een getal leert vinden, dat, tot de 2e of 3e macht verheven, het gegeven getal oplevert), v. -en; -**vorm** (vorm, waarin wortelgrootheden voorkomen), m. -en.

Woud (bosch, min of meer in den natuurstaat), o. -en: een - van dennen, van beuken; -**duif** (groote, wilde duif: houtduif, boschduif, ringelduif), v. -duiven; -**ezel** (wilde ezels), m. -s, fig. fersch en krachtig, maar ruw en onbeschaafd mensch, Gen. 16: 12; zie Onager; -**looper** (destijds zwerfend jager in de wouden van Noord-Amerika), m. -s.

Wou'd-be' (Eng. in schijn, zoogenaamd), bn.: een - hervormer, een - letterkundige, een - jager (zondagsjager), lees: 'woed-bie'.

Wou'ter (meerkol), m. wouters.

Wou'terman (scheepst. draagklos, scheepsblokje zonder schijf), m. -mans.

Wouw (vrijgroote herfstroofvogel), m. -en; ook: Kuikendief.

- Wouw** (plantje, soort van *reseda*), v. gmv.
Wou'wou (Borsos, langarmige aap), m. -s.
Wraak, **wra'ke** (wrok), v. gmv.: iets uit - doen, dat schreeuwt om -, straf, vergelding.
Wraak'baar, bn.: een - bare getuigenis, verwerpelijk, af te keuren, -der, -st; -heid, v.
Wraak'gie'rig, bn.: een - karakter, een - ras, dat de wraak bemint, -er, -st; -gie'righeid (wraakzucht), v. gmv.
Wraak'godin (myth. Furie, razernij), v. -godinnen; zie: *Megera* en *Furiën*.
Wraak'goed (uitschot), o. gmv.
Wraak'lust (begeerte, om zich te wreken), m. gmv.: met - in het hart, in het oog.
Wraak'ne'ming (daad van wraak), v. -en.
Wraak'roepende zonden (zonden, die ten hemel om wraak roepen of schreien), v. mv.: ze zijn b.v. vrijwillige doodslag, verdrinking van weduwen en weesen, onthouding van het verdiende loon aan den arbeider, enz.
Wraak'zucht (begeerte naar wraak), v. gmv.
Wraak'zucht'ig (strevend naar wraak), bn.: een - karakter, wraakgierig; -er, -st.
Wra'd'del (kossem), m. wraddels.
Wra'k (romp v. e. gestrand schip), o. -ken.
Wra'k (beschadigd, niet gaaf, onbruikbaar, slecht, zwak), bn.: dat is -ke kaas; een - schip; een - meubel, wankel; fig. dat is daar een -ke boel, de zaken staan er slecht.
Wra'ken (onbruikbaar verklaren, afkeuren, verwerpen, afwijzen, niet toelaten), ik heb gewraakt: de rechtbank kan een getuige -, zich er tegen verzetten, dat iemand in een rechtsgeding als getuige wordt gehoord.
Wra'k'goederen (goederen van verongelukkete schepen, gestrande goederen), o. mv.
Wra'k'hout (stukken hout v. e. vergaan schip, die op het strand geworpen worden), o.
Wra'ng (den mond wringend), bn. en bw.: een - e appel, peer, scherp, zuur; fig. de - e vruchten, onaangename, bittere; -heid, v. gmv.
Wra't (celachtige uitwas, huidknobbeltje), v. wratten: uw hand zit vol wratten.
Wra't'enkruid (zeker onkruid op bouwlanden, een soort van wolfsmelk), o. gmv.
Wreed (zonder medelijden), bn. en bw.: een - mensch, zonder gevoel, hardvochtig; een - besluit, onbarmhartig; een dier - behandelen, onmensche'lijk; fig. een - e stof, niet zacht; een - e hand, ruig, ruw; - knerpte de kiezel, scherp, ruw, hard; -er, -st.
Wreed'aard (onbarmhartig mensch), m. -s; -aard'ig (zeer wreed, met wreedheid), bn. en bw.: een - man, onbarmhartig, - te werk gaan, -er, -st; -aard'igheid (het wreed-zijn), v. gmv.; -aard'ig'lijk (op wreede wijze), bn.: men vermoordde hem -lijk.
Wreed'lijk (op wreede wijze), bw.; **wreed'heid** (het wreed-zijn), v. gmv.; -wreed'heid (wreede daad), v. -heden.
Wreef (voorbovendee' van den voet), v. wreeven.
Wreek'ster (vrouwelijke wreker), v. -s.
Wre'ken (wraak nemen over iets), ik wreekte, heb gewroken: ik zal mijn vader -, wraak nemen over het kwaad, dat hem is aangedaan, ook: iets -: - zal hij 's makkers bloed, (Bogaers), *God, die recht en waarheid wreekt*, (Gezang 193); ik zal het op uw kinderen -, het hun betaald zetten, hen er voor laten bloeden, verder, zich -: ik zal mij op hem -, ik zal wraak nemen op hem; zich over iets -: de pikeur had zich bij voorraad gewroken, (C.O.); -er, m. -s.
- Wre'kend** (onvult. deelw. van wreken), bn.: de - e gerechtigheid, zie *Themis*.
Wren'schen (hinikken), de hengst heeft gewrensch, nl. bij het zien van een merris.
Wre'vel (misnoegdheid, bitterheid), m. gmv.: hij kon zijn - niet verkroppen, spijt.
Wre'vel (toornig), bn.: een - gemoed, boosaardig gestemd, wrevelig.
Wre'vel'daad (euvel'daad), v. -daden.
Wre'vel'lig (boos, vol wrevel), bn. en bw., -er, -st; -heid (kwaadaardigheid), v. gmv.
Wre'vel'moed (boosheid, misnoegdheid, bitterheid), m. gmv.; -moed'ig (wrevelig), bn.
Wrie'melen (door elkaar woelen), het heeft wriemeld: een broed van adders, wriemlend aan den voet der stronken, (Staring), krieland, door elkaar krieland; -ing, v. gmv.
Wrie'melen (jeuken, doordat zich iets op onze huid beweegt), het heeft wriemeld.
Wrig'gelen (freq. van wrikken: doen wankelen of wiggelen, wrikken), ik heb gewriggeld.
Wrijf'bak (bak, om iets in fijn te wrijven), m. -bakken, zie *Hollander*; -borstel (glansborstel, poetsborstel), m. -s; -doek (lap, om er meubels mee te wrijven), m. -en, ook: -lap, m, zie ald.; -dokter (geneesheer, die door wrijven of masseeren heeling of genezing tracht aan te brengen), m. -s, zie *Wrijfkuur*; -goed (politoe'r, boensel), o. gmv.; -hout (scheepst. hout, dat aan de buitenszijde van een schip wordt gehangen om die voor stooten of splinteren te beveiligen), o. -en; -kussentjes (kussentjes, waartusschen de glazen, cirkelvormige schijf v. d. wrijvings-electriseer-mach'ne draait), o. mv.; -kuur (geneesk. geneeswijze, die in wrijving of masseeren bestaat), v. gmv.; -lap (doek of lap, om meubels te wrijven), m. -pen; -mand (mand met wrijfbenoodigheden), v. -en; -molen (molen, om lompfen fijn te wrijven), m. -s; -paal (weidepaal, waaraan het ves zich kan schurken), m. -palen, fig. de hertog van Brunswijk was de - der Patriotten, het voorwerp van hekeling; Van Hoel richtte zich tot Gerrit als -, (C.O.), zie *Schurk*; -steen (steen, om iets te wrijven), m. -en, zie *Pulmsteen*; -was (boenwas), o. gmv.
Wrijf'ten (twisten, kibbelen, twistzoeken, kraakelen), ik heb gewrijt; -er (iem., die steeds afkeurt, tegenwerkt, dwarsboomt), m. -s.
Wrijf'ven (strijken, boenen, polijsten), ik wreef, heb wreeven: een meubelstuk -, de handen -, iemand iets onder den neus -, hem iets verwijten; hij doet niets liever dan schrijven en -, tegenschrijven; -er, m. -s, w. i. g.
Wrijf'vings-electriseer-mach'ne (de electriciteit wordt bij draaiting eener cirkelvormige glazen plaat door de wrijving van die plaat tusschen twee paar leeren kussentjes opgewekt), v. -s; op de gewreven glazen plaat verzamelt zich de positieve, op de kussens de negatieve electriciteit; -electriciteit, (nl. door wrijving en niet langs chemischen weg opgewekt), v. gmv. z. *Wrijf'kussentjes*.
Wrik'ken (wiggelen, heen en weer bewegen, schudden), ik heb gewrikt: men wrikte aan den paal, deed pogingen om hem uit zijn stand te brengen; die roeier kan goed -, nl. met één riem werken, z. *Pagaalen*.
Wrik'riem (roeispaan, waarmee men een bootje al wrikkende voortbeweegt), m. -en.
Wring (het groote hek voor of om een boer-

derij, m. -en: een dartel lam . . . vond aan den hoogen - een wolfsvel, dat te drogen hing, (Gouvern.). gew.

Wringen (met kracht draaiend bewegen, klemmend persen of draaien), ik wrong, heb gewrongen: het waschgoed -; iemand iets uit de handen -, losdraaien; zich in allerlei bochten -, telkens wat anders doen, om uit een verlegenheid te geraken; zegsw. daar wringt 'm de schoen, daar hapert het hem.

Wring'machine (toestel, om nat linnen, enz. uit te persen), v. -machines.

Wrocht, wrochten, zie Werken.

Wrocht'en (afleid. van wrocht), ik wrochte, ik heb gewrocht: wie dat wonder wrochte, (Staring), zie Werken.

Wroe'gen (verwijten, aanklagen, beschuldigen), zijn geweten heeft gewroegd.

Wroe'ging (knaging van het geweten), v. -en; zie: Berouw en Naberouw.

Wroe'ten (al snuffelende in de aardkorst woelen en gravende zoeken), hij wroette, heeft gewroet: een varken wroet met den snuit; fig. met - en tobben komt hij aan den kost, met zwaar, met slafelijk werken.

Wrok (afleid. van wreken: bittere haat), m. gmv.: een stille en sombere -, (Koetsveld).

Wrok'ken (mokken; haat, wrok koesteren), ik heb gewrokt: hij wrokte tegen zijn broeder, zocht twist met; de duivel wrokt tegen God, d. i. voedt een voortdurenden haat.

Wrok'kig (haatdragend, vijandig), bn., -er.

Wrong (samengewongen doek, ook vlecht; destijds kroon eens graven), v. -en.

Wron'gel (sig. gewrongen melk: gestremde melk, die geperst wordt, voor kaas), v. gmv.

Wuif (verwant met wuiven: veranderlijk), bn. en bw.: het -e Fransche volk, wispelturig, onstandvastig, -er, -st; -heid, v. gmv.

Wuil (scheepst. haspel), v. -en; ook Wuit.

Wuif (haspel), v. -en, z. Schiemansgaren.

Wuif (sterk vooruitstekende kin), v. -en.

Wuif'ven (zwaaien, heen en weer bewegen), ik heb gewuifd: met den zakdoek -, met een vlag -, -de riethalmen; -er, m. -s.

Wulf (gewelfde zoldering; gewelf), o. wulven.

Wulk (kinkhoren, zekere slak); v. wulken.

Wul'le (w:-lie, wijlieden), pers. voornw.

Wulp (jong van leeuwen, beren, enz.), o. -en; zie Welp, fig. onbezonnen jongeling, lichtmis.

Wulp (de regenvogel of pluvier), m. -en.

Wulpsch (dartel, speelsch, brooddronken), bn. en bw., fig. minziek, wellustig.

Wur'gen, zie Worgen.

Wurg'stoel (stoel der lijfstraff. rechtspleging, waarin men iem. wurgd), m. -en. vero.

Wurm (diertje), m. wurmen; zie Worm.

Wurm (fig. stumper, sukkelig kind), m. -en.

Wur'men (zich krampachtig bewegen als een aardworm, fig. veel moeite doen zonder merkbaar te vorderen; zich afsloven, zwoeagen), ik heb gewurmd: die jongens -, om door hun examen te komen; -er (tobber, sukkel), m. -s; -erij' (tobberij, plagerij), v. gmv.

X.

X, v. -'s. De 24e letter v. h. alphabet. Als Rom. getalmerk is X = 10; in de algebra is *x* de te zoeken grootheid, de onbekende.

Xanthippe (de booze en plaagzieke vrouw van Socrates; fig. helleveeg, huiskruis, mansverdriet), v. Xanthippes. (x = s).

X-beenen (bakkersbeenen d. i. beenen met naar-binnen gedraaide knieën, ten gevolge v. h. voortdurend staan en kneden), o. mv.

Xe'bek, **xe'beek** (lang en smal driemastoorlogsschip), v. xebeks: een - voert 12 tot 40 kanonnen en is op de Midd. Zee gebruikelijk; lees: see'bek; ook: Sjebeck.

Xe'niën (geschenken aan de gasten; soort van punt- of hekeldichten), o. mv.; lees: see'-niën.

Xenograaf (iemand, die ervaren is in het lezen van geschriften in uitheemsche b.v. oostersche talen), m. -grafen. (xe = see).

Xenographie (kennis d. geschreven vreemde talen), v. gmv. (xe = see).

Xenomanie (zucht voor al wat vreemd is), v.

Xe'nophon, van Athene: beroemd geschiedschrijver, (zie Ana'basis), wijsgeer

en legeraanvoerder, 444-355 v. C.; zie ook Socrates. (xe = see).

Xe'res, -wijn (lichte Spaansche wijn; in h. Eng. sherry), m. gmv (xe = see); z. Sherry.

Xer'xes, koning van Perzië, 485-465; valt in 480 v. C. met een ontzaglijk leger Gr. aan; zie Thermopylae; lees: serk'-ses.

X'-stralen (elektrische lichtstralen, door prof. Röntgen in 1895 ontdekt), m. mv.: met - kan men door vaste lichamen heen lichten; zie Röntgenstralen. (x = iks).

Xyloglyptiek (houtsnijkunst), v. gmv.; lees: sie-loo-glijp-tiek'.

Xylograaf (houtsnijder), m. -grafen: -graphie' (het drukken met houten platen, waarop het schrift gegraveerd is, zooals men drukt in China), v. gmv.; -graphie'sche boeken: plaatwerken der 15e eeuw met weinig tekst en soms kostbare houtneden.

Xylogogie (leer der houtsoorten), v. gmv.

Xylophoon (muziekinstrument, waarbij het geluid wordt voortgebracht, door met een hamertje te slaan op te voren gestemde houtplaatjes), v. -onen. (xy = sie).

Y.

Y, v. -'s. — De 25e letter v. h. alfabet, enkel in vreemde woorden.

Yacht (Engelsch jacht d. i. klein, snelzeilend vaartuig), o. yachts, lees: jot.

Yacht-club (zeil- en roeivereniging), v. -clubs, lees: jot-klub.

Yack, yak (knoros, buffel van Thibet), m. -s.

Yam, -wortel (broodwortel, broodplant), m.

Yamen (Chineesch gebouw, door muren omgeven; huis van een hoofdamtenaar of onderkoning), o. yamens. (y = j).

Yan'kee (spotnaam bij de Engelschen voor de N.-Amerikanen), m. -s; het land der -s, de Noord-Amerik. Staten; lees: jen'-kie.

Yan'kee-doodle (N.-Amerik. volkslied, oorspronkelijk een zegelied, 1775), o. vero.; lees: jen'kie-doedl.

Yard (Eng. en Amerik. el of lengtestandaard = 0,914388 M.), m. -s; lees: jaa'd; een - is 3 feet (voet), 36 inches en 360 lines; zie Inch.

Yatagan, m. -s, (y = j); z. Jatagan.

Yellow-Jack (vierkante, gele Engelsche

vlag), v. -s; de - wordt gezien op barakken en hospitalen voor besmettelijke ziekten, op schepen in quarantaine, enz.; fig. de gele koorts; lees: jellou-dzjek.

Yen (Jap. eenheidsmunt = f 1.25 = 100 sen à 10 rin), m. yens; lees: jen.

Yeo'man (klein-grondbezitter in Engeland, heereboer; soldaat van de koninklijke garde; bereden vrijwilliger), m. yeomen; lees: joum'n.

Yid'disch (Duitsch-Poolsch Joodsch), o.

Ylang-ylang (een soort van reukwater), v. en o. gmv.; lees: ie'lang-.

Y'mir (Germ. myth. de vader van het geslacht der Reuzen).

Yog'hurt (een door zekere bacterie kunstmatig verzuurde volle melk), v. gmv.

Yonk, v. -en, (y = j), zie Jonk.

Ypsi'lon (de i-grec, bijv. in woorden als: Egypte, synonymen), o. ypsilons.

Yu'ca, yuc'ca (N.-Amerikaansche lieleachtige sierplant onzer tuinen en parken), v. -'s.

Z.

Z, v. -'s. De zes en twintigste en laatste letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk = 2000.

Z, - Zuid of Zuiden.

z. a. - zie aldaar.

Z.B. of **Z.Br.** - Zuiderbreedte.

Z. D. - Zijne Doortlichtigheid, (prins of bisschop).

Z. D. H. - Zijne Doortlichtige Hoogheid of Hoogwaardigheid.

Z. E. - Zijne Edelheid, Zijn Eerwaarde.

Z. Em. - Zijne Eminentie, (kardinaal).

Z. Exc. - Zijne Excellentie, (minister).

z. g. - zaliger gedachtenis, zie ald.

z.g.m. - zoogenaamd of zoogenoemde.

Z. H. - Zijne Hoogheid; of van den paus sprekende: Zijne Heiligheid.

Z. H. E. G. - Zijn Hoogedelgestrengte.

z. h. s. - zonder hoofdelijke stemming.

z. i. - zijns inziens.

Z. K. H. - Zijne Keizerlijke of Koninklijke Hoogheid.

Z. K. K. H. - Zijne Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid.

Z. K. K. M. - Zijne Keizerlijke en Koninklijke Majesteit.

Z. K. M. - Zijne Keizerlijke of Koninklijke Majesteit.

Z. M. - Zijne Majesteit.

Z.O. - Zuidoost.

z. o. z. - zie ommezijde.

Zr. Ms. - Zijner Majesteits.

Z.W. - Zuidwest.

Z.Z.O. - Zuid-zuidoost.

Z.Z.W. - Zuid-zuidwest.

Zaad (afleid. van zaaien: plantenzaad), o. zaden; Bijb.: geslacht, nakomelingschap, b.v. het - van Abraham; kiem, beginsel: ook in u zelve zijn de zaden aanwezig van veel onheil en verdriet, (C. O.); fig. de zaden van tweedracht, van argwaan, v. ondeugd; zegsw. op zwart - zitten, zonder geld zitten, bekrompen moeten leven, omdat men te voren te veel verteerd heeft, vergelijking met den kanarie, die eerst al het witte zaad oppikt; zie: Anijszaad, Bloem-, Hooi-, Hennep-, Kanarie-, Kool-, Lijn-, Olie-, Raap-, Tuin-, Vogel-, Zaazaad;

-handelaar (iemand, die in zaden en granen handelt), m. -s; -lob (kiemblad, eerste blad van een kiemend zaadje), v. -ben;

-pacht (huur of pacht, deels in zaad of graan te voldoen), v. gmv., zie Garfpacht;

-schelf (korenmit), v. -schelven; -zolder (bergzolder voor zaden of granen), m. -s.

Zaag (getand snijwerktuig), v. zagen, fig. zaniker, zanikster: uw zuster is een echte -;

zie: Handzaag, Hout-, Schrob-, Schulpl-, Span-, Trekzaag.

Zaag'bek (eendachtige zwemvogel), m. -ken: de - wordt zoo genoemd naar de tandjes, waarmede de zijranden van zijn haakvormig gebogen bek zijn voorzien, de groote -; de middelste -, leeft in N.-Europa en N.-Azië.

Zaag'blad (plat deel eener zaag, waarin de tanden zijn), o. -bladen; -bok (houten zaagstelling), m. -ken; -meel (zaagsel, afval), o. gmv.; -molen (molen, die hout zaagt), m. -s; -molm (fijn zaagsel), m. en o. gmv.; -mul (-molm), v. gmv.;

—sel (—meel), o. gmv.; —stoel (zaagbok), m. —en; —tand (tand eener zaag), m. —en; —vijl (vijl, om d. zaagtanden te scherpen), v. —an. **Zaag'visch** (kraakbeenvisch, lijkende op een haai, met een zaagachtig verlengsel aan den kop), m. —visschen; de — leeft in de Middell. Zee en de tropische zeeën, hij wordt 4—5 M. lang, soms 7 M., de zaag is soms 2 M. **Zaaf'en** (zaad in den grond strooien), ik heb gezaaid: met de hand, met de machine —, fig. twist, tweedracht — veroorzaken; —er (iem., die zaait), m. —s; —ing (het zaaien), v. —en; —sel (wat gezaaid is), o. gmv.; —goed (verschillende zaatzaden), o. gmv.; —koren (koren, dat voor zaad gebezigd wordt), o. gmv.; —land (grond, die bezaaid wordt of is), o. —en; —ling (plant, uit zaad geteeld), m. —en; —ling (vrouw, hennep), v. gmv.: de — geeft hennepzaad, zie Gelling; —machine (machine, om mede te zaaien), v. —s; —padle (O.-I. ongebolsterde rijst als zaad), v. gmv., zie Padie; —zaad (zaad, om uit te zaaien), o., (soorten), o. —zaden. **Zaak** (voorwerp, ding), v. zaken: op de kermis ziet men rare zaken; handel, nering, bedrijf, winkel, affaire; het is daar een drukke zaak, de zaken gaan daar goed, hij is voor zijn zaken op reis; goede zaken doen, goede winst maken; hij is een man van zaken, zie Zakenman; rechtsw. geding, proces: die — komt morgen voor, wordt door de rechtbank, enz. behandeld; een advocaat van kwade zaken, die het verkeerde verdedigt; een correctionele —, zie ald.; een crimineele —, zie ald.; fig. het is — op zijn hoede te zijn, vereischte; dat is mijn —, dat betreft u niet, gaat u niet aan; ter zake, zie Zake; ter zake van, ter oorzaak van, wegens, om; orde op zijn zaken stellen, op de aangelegenheden van zijn bezit; gedane zaken nemen geen keer, d. i. daden, feiten; het is —, dat . . . het is noodig, dat. **Zaak'bezorger** (iem., die zaken voor e. ander afhandelt), m. —s; —gelastigde (gevolmachtigde), m. —n; —kennis (grondige, reële kennis), v. gmv.; —register (inhoudstijl van een boek), o. —s; —rijk (bondig, degelijk), bn.: een —rijk verslag, —er, —st; —waarnemer (praktizijn), m. —s. **Zaal** (ruime kamer, groot sierlijk vertrek), v. zalen: een eet—, een slaap—, een raad—. **Zaal** (zadel), o. zalen; —tje, o. —s. **zaam** (achtervoegsel), b.v. hailzaam, eerzaam, spaarzaam, leerzaam; —zaam beteekent verbonden met, gepaard gaande met, van nature geneigd tot. **Zaam** (dikke, geronnen melk), v. gmv. **Zab'beles** (zuigen aan, op iets), hij zabbelde, hij heeft gezabbeld; —aar, m. —s. **Zab'heren** (kwijlen, zeeveren), ik heb gezabberd; —aar (kwijlbaard), m. —s; —doek (slabbetje), m. —en. **Za'bra** (een soort van klein Spaansch fregat der 16e eeuw, in de golf van Biscaye), v. —s. **Zacht** (min of meer week), bn. en bw.: een — bed, niet hard; met —e hand, teeder, voorzichtig; een —e slaap, rustig; het Spaansch is een —e taal, liefelijk, melodieus; een — karakter, vreedzaam; —eltijk (met zachtheid), bw.; —heid (liefde, geduld), v. gmv. **Zachtaardig** (zacht van inborst), bn., —er, —st; —aardigheid, v. gmv.; —blad (een soort v. wolkruid), o. gmv.; —jes, —kens, bw.: spreek wat —, doe maar — aan, op

zachte, kalme manier; de gele kleur gaat — over in groen, ongemerkt; —jesaan (gaandeweg, langzamerhand), bw.: het begint — donker te worden, het wordt — tijd, allengskens; —moed'ig (zacht van gemoed, zachtvaardig, welwillend, deelnemend), bn. en bw.; —s (lichtelijk op zijn minst), bw.: dat kon hij — gedaan hebben, ten minste, allicht; —zin'ig (vriendelijk, zachtvaardig, toegeeflijk), bn. en bw., —er, —st; —heid, v. gmv. **Zad'el** (zetel v. ieder op rijder of fiets), m. en o. zadels: zegsw. uit den — lichten, uit het — werpen, b.v. in het tornooispeel, fig. iemand onderkruipe, hem zijn positie doen verliezen; iemand weder in den — zetten of helpen, hem weer te paard helpen; vast in het of den — zitten, zeker zijn van zijn positie, ook aan het ridderwezen ontleend; —boog (voorstuk van een rijzadel), m. —bogen; —dak (puntig toeloopeend dak), o. —daken; —dek (paardebek, schabrak), o. —ken; —en (van een zadel voorzien), ik heb gezadeld: een paard —, het zadel opleggen; —knop (voorpunt v. e. zadel), m. —pen; —leen (gesch. leen, dat den leenheer per jaar een gezadeld paard opleverde als teeken van hulde), o. —leenen; —maker (vervaardiger van zadels, paardetuigen, enz.), m. —s; —makerij (werkplaats van den zadelmaker), v. —en; —paard (rijpaard), o. —en; —riem (riem, waarmede het zadel op het paard wordt vastgemaakt), m. —en; —tuig (het zadel met toebehooren), o. —en; —vast (vast in den zadel zittende), bn.: niet — zijn, een zondagsruiter zijn, fig. niet vast v. beginselen. **Za'gen** (met een zaag doorsnijden), ik heb —zaagd: hout —, aan planken —, fig. op de viool —, krassen; —er (houtzager), m. —s. **Za'ger** (vioolkrasser, fig. zaniker), m. —s. **Za'gersbok** (toestel van den houtzager), m. —bokken; zie ook: Zaagbok. **Zak** (baal, buidel, tasch, enz.), m. zakken: een aardappel—, een graan—, een koren—, enz.; een —rogge, aardappelen; een —gulden, d. i. 600 gulden; met pak en — vertrekken, met alle have: hoe komt ge in dezen —? blinde steeg, slop; zegsw. een duil in het —je doen, ook iets zeggen; steek dat in uw —, trek u die bijtende toespeling maar aan, dat is op u gemunt; zij heeft hem den —gegeven, afgeschreven, de verkeerung met hem verbroken; Jan-in-den —, een ketelkoek; in — en asch zitten, Bijbel, nl. in diepen rouw zijn: de Israëliet hulde zich in een grauw linnen zak en bestrooide zich met asch; een — zout met iem. gegeten hebben, zie: Zout, en verder: Bedelzak, Knappzak, Windzak, Zoutzak, alsmede Dikzak, Papzak. **Zak** (een hoeveelheid van duizend munstukken), m.: een —schellingen is 300 gulden; een —zesthalven is 275 gulden. vero. **Zak'almanak** (zeer klein kalendertje), m. —ken; —atlas (klein kaartenboek), m. —sen; —bijbel'tje (bijbel in zakformaat), o. —s; —boekje (aanteekboekje), o. —s; —borsteltje (zeer kleine borstel), o. —s; —doek (neusdoek), m. —en; —duif (Zondagscent), m. —en; Keesje had v. zijn — een koperen tabakadoos gekocht, (C. O.) **Za'ke** (zaak), v. zaken: ter zake! opwekking, om eenig onderwerp te gaan behandelen. **Za'kelijk**, bn. en bw.: de —e inhoud van een boek, feitelijke inhoud; iets — behandelen,

- bondig**; een -e borgtocht: zekerheidsstelling met roerende of onroerende goederen als onderpand; -heid (degeelijkheid), v. gmv.
- Zak'enkabinet** (ministerie, los van eenig partijprogram, gekozen uit verschillende groepen der Tweede-Kamer), o. -ten.
- Zak'enman** (koopman), m. -mannen, -lui.
- Zak'formaat** (klein en handig formaat), o. gmv.: een wetboek in -; -geld (kleingeld voor loopende uitgaven), o. gmv.: de knaap kreeg per week een dubbeltje -, zie Zakduut; -je (scheepst. plooi, rif, vouw in 't zeil), o. gmv.: er was geen - in 't zeil, het zeil was altijd gespannen, d.i. wij hadden altijd gunstigen en tamelijk sterken wind; -kammetje (klein, fijn kammetje in étui, geschikt om in een der zakken te dragen), o. -s; -ken (in den zak doen), ik heb gezakt: wil je dien gulden niet hebben? dan zal ik hem maar -, in den zak steken.
- Zak'ken** (dalen, nederwaarts gaan), het is gezakt: het water gaat -, in de modder -, fig. den moed laten -, zinken; het hoofd laten -, den moed verliezen; hij zal bij het examèn wel -, afgewezen worden, druipen.
- Zak'kendrager** (los werkmán, die zakken met graan draagt van den wagen in fabriek, molen of grutterij), m. -s; -linnen (grof linnen voor zakken), o. gmv.; -rollen (het stelen uit iem. zakken), o. gmv.; -roller (beurzensnijder, pickpocket), m. -s.
- Zak'kijker** (kleine bronnelijker, dien men in zijn zak kan bergen), m. -s; -koek (scheepst. een pudding van meel en water), m. -en: de - wordt met melasse gebruikt en is Zondagskost; -loopen (het loopen in een zak, en wel in de weide naar een doel: volksvermaak), o. gmv.; -mes (knipmes, klein van omvang en geschikt om in den zak te dragen), o. -sen; -muis (Noord-Amerikaansche muis met wangzakken), v. -zen; -uurwerk (horloge), o. -en; -woordenboek (woordenboek in zakformaat), o. -en.
- Zalf** (smeersel als uitwendig geneesmiddel), v. zalven, fig. een -je op de wond, een troostmiddel; zegsw. daar is geen - aan te strijken, daar is geen kruid voor gewassen, daarvoor helpt of baat niets; -achtig (als zalf), bn: een -e stof; -olie (R.-K. gewijde olie), v. -oliën; -pot (pot voor zalf), m. -potten.
- Zal'ig** (hoogst gelukkig), bn. en bw., -er, -st: de man is -, ir. dronken, spreekw. Het is -er te geven dan te ontvangen, het geven van aalmoezen maakt iem. gelukkig, Bijbel, Hand. 20 : 35; -heid (het hoogste geluk), v. -heden: het rijk der -heden, de hemel.
- Zal'ige** (iem., die de eeuwige gelukzaligheid geniet), m. en v. -n: de -n in den hemel.
- Zal'igen** (zalig of gelukkig verklaren), ik heb gezaligd: -ing (het zaligen), v. gmv.
- Zal'iger** (R.-K. achter e. naam: -gedachtenis, beteek. hetzelfde als „wijlen“ vóór een naam), bn.: mijn vader -, z.g., dien wij in zalige gedachtenis houden.
- Zal'igheden**, v. mv.: zie: Zaligsprekingen en Bergrede; aardr. de acht -, acht dorpen in het Z.-O. van N.-Brab.
- Zal'igmakend** (de zaligheid verschaffend), bn.: de -e leer der christelijke liefde.
- Zal'igmaker** (de Heiland), m. gmv.
- Zal'igsprekingen**, v. mv.: de acht -; zie: Matth. 5 : 3-11 en Bergrede.
- Zal'igverklaring** (R.-K. plechtige) verklar-
- ring door den paus, dat een afgestorvene in de hemelsche zaligheid is opgenomen), v. -verklaringen; zie Beatificatie.
- Zal'ing** (scheepst. dwarshout aan den top van den mast tot bevestiging van stengen en ondermasten), v. zalingen.
- Zalm** (een zeer smakelijke, weekvinnige visch), m. zalmen, (als stofnaam), v. gmv.; -pje, o. -pjes: het neusje van den -, z. Neusje.
- Zalm'achtig** (als zalm, op zalm gelijkend), bn.: een -e smaak; -kleur (lichtroode kleur van den zalm), v. gmv.; -kleurig (bleekrood), bn.: een -kleurige japon; -moot (-schijf), v. -mooten; -net (net voor de zalmvangst), o. -ten; -rooker (persoon, die zalmen rookt), m. -s; -tijd (nl. voor de zalmvangst), m. gmv.; -visscher, m. -s; -visscherij, v. -en.
- Zal'ven** (met zalf bestrijken of besmeren), ik heb gezalfd: een wonde -; zegsw. nu is de wond al weer gezalfd, d.i. de smart verzacht.
- Zal'ven** (met zalfolie het hoofd overgieten), ik heb gezalfd, Bijbel: Saul werd tot koning gezalfd door den profeet Samuel, I. Sam. 10 : 1; de koningen van Frankrijk werden oudtijds gezalfd te Reims, d. i. met zalf gewijd.
- Zal'vend** (vol zalving, fig. vroom, stichtelijk), bn. en bw.: wat een -e taal! ir. hij spreekt - lijmerig, vol geteem, -er, -st.
- Zal'ving** (het zalven, ook met gewijde olie, een zinnel. ceremonie, welke óf macht óf leniging in smart beteekent), v. -en: de -der priesters en koningen bij de oude Israëlieten, zie Zalven; R.-K. de - bij het vormsel, het oliesel en het priesterschap; fig. stichting, troost: - voor het vroom gemoed.
- Zam'bo** (kleurling in Z.-Amerika, kind van een neger en een Indiaansche), m. en v. -'s.
- Za'melen** (bijeengbrengen, verzamelen, garen, bij elkaar brengen), ik heb gezameld; -aar (iem., die verzamelt), m. -s; -ing, v. -en.
- Za'men**, te -, bw., gezamenlijk: als eerste lid eener samenst. altijd Saam of Sa'men.
- Zand** (poetierig steenstof), o. zanden: zegsw. iem. - in de oogen strooien, hem bedotten, misleiden, bedriegen; die brief hangt aan elkaar als droog -, is zonder samenhang; in het - bijten, ter aarde storten in het gevecht, in het tornooispeel met den neus in het zand vallen; op - bouwen, fig. op lossen grondslag iets ondernemen, een ijdel plan vormen, zie Matth. 7 : 26; zie: Drijfzand, Duin-, Kiezal-, Rivier-, Schuur-, Strooi-, Stuif-, Wel-, Woestijn-, Zeezand.
- Zand**: Akensch - (aardk. vermoedelijke strandvorming (duinen) v. d. Limburgsche krijtzeë, bij Vaals en Epen), o. gmv.
- Zand** (zandbank in zee of rivier; strand), o. zanden: een schip op zand, enz., zie: Schip en Baken; dicht. de Lybiaansche -en, woestijn; -aal (een soort van kleinen aal aan het zeestrand), m. -alen, zie Smelt; -aardappel (die nl. in zandgrond groeit), m. -en, -s; -achtig (als zand, met zand bedekt), bn.; -bad (bad van fijn warm zand), o. -baden, zie: Modderbad, Lucht-, Zonne-, Zeebad; -bank (uitgestrekte zandlaag, zandige ondiende in zee, vooral bij onze kust), v. -en; -doorn (plantk. zee-kruisdoorn), m. -s; -en (metzandbestrooien, b.v. een weg; met zand mengen, b.v. een kleiland), ik zandde, heb gezand; -erig, bn. en bw.: de weg is -, stofferig; dit brood smaakt

—, als met zand bemorst, doormengd; —**erij'** (plaats, waar zand uitgegraven wordt, zandgroef), v. —en.
Zan'der-instituut (inrichting voor heilgymnastiek), o. —instituten; zie Sander en.
Zand'glas (zandlooper), o. —glazen; —**goed** (de onderste blad in der tabaksplant), o. gmv., zie Aardgoed; —**graf** (graf onder den blooten hemel), o. —graven, zie Keldergraf; —**grond** (zandige bodem, magere grond), m. —en; —**haas** (een soort v. heihaa's), m. —hazen; —**baver** (een soort v. wild gerstgras), v. gmv., zie Duist; —**heuvel** (heuvel, meerendeels uit zand bestaande), m. —s; —**hoop** (bergje zand), m. —hoopen; —**hoos** (dwarreling of hoos van stuifzand), v. —hoozen: de cyclonen in de Arab. woestijnen heffen —hoozen als ronde zuilen van de aarde ten hemel, zie: Chamsin en Samum; —**ig** (zandachtig, zandrig), bn. —**igheid**, v. —**koekje** (zandtaartje), o. —s; —**korrel** (fijne korrel zand), v. —s; —**kreek** (aard. watertje in Zeeland), v.; —**looper** (een soort van tijdwijzer of tijdmeter), m. —loopers: de — wordt alleen nog in de keuken gebruikt, nl. bij het eierkoken, zie Uurglas.
Zand'plaat (bank in de rivier), v. —platen; —**raap** (op zandgrond groeiende raap), v. —rapen; —**ruiter** (scherts. iem., die van zijn paard valt), m. —s; —**schip** (schuit tot vervoer van zand), o. —schepen; —**steen** (fijnkorrelig gesteente, b.v. van den Pietersberg bij Maastricht), o. gmv.; —**taartje** (een korrelig, fijn taartje, —koekje), o. —s; —**trein** (trein tot aanvoer van zand), m. —en; —**verstuiving** (verplaatsing v. zand door d. wind), v. —en; —**vlaakte** (—woestijn), v. —n; —**vloot** (Amerikaansche aardvloot), v. —vlooten; —**vorm** (vorm van zand), m. —en; —**wagen** (wagen tot vervoer v. zand), m. —s; —**weg** (niet-geharde weg), m. —wegen: zegsw. zijn karretje rijdt op een —weg, het gaat hem goed naar den zin; —**woestijn** (woeste zandstreek), v. —en; —**zak** (zak voor zand), m. —zakken; —**zee** (drijfzand aan de kust van Bretagne, fig. aroote woestijn), v. —zeeën; —**zuiger** (een soort v. baggermachine), m. —s.
Zang (lied, gezang), m. —en: avond—, morgen—, kerk—, vogelzang; zegsw. 't is daar altijd koekoek één —, nl. precies hetzelfde; dit is de tweede —, afdeling van een dichtstuk: Elius is een romance in zeven —en; —**balk** (notenbalk), m. —en; —**berg** (myth. Parnassus, verblijf van Apollo en de Muzen), m. gmv.: zegsw. den — beklommen, bestijgen, dichten, de dichtkunst beoefenen; ook de bergen Helicon en Pindus waren Apollo geheiligd, zie ald.; —**bodem** (metalen of houten klankbodem in een piano), m. —s; —**cursus** (leergang bij het onderwijs in den zang), m. —en; —**er** (iem., die zingt, ook kunstenaar in den zang), m. —s: een koor—, een opera—, een concert—; de tamme en wilde —s, nl. vogels; zijn oom was vóór—, eerste zanger in een kerkkoor; —**eres'** (kunstenaars in den zang), v. —sen: een koor van zangers en —sen; —**erig** (melodieu's), bn.: een —lied; —e verzen, welluidend, zoetvloeiend; een —knaapje, (De Génestet), d. i. zanglustig; —**erigheid** (zoetvloeiendheid), v. gmv.; —**erfeest** (feest van één of meer zanggezelschappen), o. —en; —**gezelschap** (gezelschap, dat zich in het zingen oefent), o. —pen:

het — Melodia, (C.O.); —**god**, myth. de god van den zang, Apollo; —**godin'** (myth. muze), v. —nen: aan de —godinnen offeren, dichten, zie Zangberg; —**koor** (R.-K. al de koorzangers of hun plaats in de kerk, ook zangvereening), o. —koren; —**kunst** (de kunst v. zingen), v. gmv.; —**les** (les in het zingen), v. —sen; —**noot** (muzieknoot), v. —noten, zie Noot; —**oefening**, v. —en; —**onderwijs** (onderricht in zang), o. gmv.; —**rel** (zangkoor), m. —en; —**school** (muziekschool voor den zang), v. —scholen; —**ster** (iedere vrouw, die zingt), v. —s, ook dicht.: Zet —, zet dien tocht op de aangeslagen snaren, (Tollens), muze; —**stnk** (lied, gezang), o. —ken; —**vereeninging** (—gezelschap), v. —en; —**vogel** (vogel, die zangerige geluiden voortbrengt), m. —s: merels, vinken, nachtegalen en kanaries zijn —s; —**wedstrijd** (zangstrijd, wedstrijd of concours in het zingen), m. —en; —**wijsje** (melodietje), o. —s.
Za'nik (persoon, die zeurt), m. en v. gmv.: uw nicht is een echte —, vervelend mensch, —**achtig** (van zaniken houdend), bn.
Za'niken (leuterend praten), ik heb gezanikt: jongen, lig toch niet te —! zeurend vragen; —**er**, m. —s: —**kous**, m. en v. —en; —**ster**, v. —s.
Zarathush'tra, lees: Zarathoesj'tra, m.; zie Zoroaster.
Zar'bat (ratel of klapper, dienend als kerkklok bij de Christenen in Arabië), m. —bats.
Zarf (Turksch presenteerblad), o. zarfs.
Zat (eig. zad.: verzadigd), bn. en bw.: eet je nu maar —; die man is al weer —, ir. dronken: ik kan mij niet — kijken aan dit berglandschap, moede; de grijsaard was der dagen —, d. i. verlangend naar den dood.
Zate, zaat (verwant met zitten, in den zin van wonen: hoeve, landgoed, boerenplaats, bezitting), v. zaten; zie Havezate.
Za'terdag (laatste dag der week, eig. Saturnusdag), m. —dagen; —**avond**, m. —en: —avond houden, schoon linnen aantrekken.
Za'terdags (op elken Zaterdag), bw.: — is er op dat dorp geen school.
Za'terdags (erg, drommels), bw.: hij heeft mij — gefopt, ter dege.
Za'terdagsch (op elken Zaterdag), bn.: de —e markt, het —e werk; de —e bijeenkomsten; die —e vent, drommelsch, satanssch.
Zat'lap (dronkenman), m. —lappen. plat.
Zat'terik (dronkaard, beschonkene), m. —en. VI.
Za'vel (kizelig zand, grofzand), o. gmv.; —**achtig**, bn. of —**ig**, bn.: —ige gronden of zavelgronden, —iger, —igst.
Za'velboom (kegeldragende boom of conifeer), m. —boomen; ook, Zeven boom.
Za'velgrond, m. —gronden; zie Zavel.
Ze'baath (Hebr. hemelsche heirscharen): de Heere —, de Heer der legerscharen, Rom. 9: 29; lees: zee'-baa-ot.
Zebede'us (Bijbel. sukkelaar, bloed), m.: het is een —, tobber, Marc. 1: 19 en 20 (e = ee).
Ze'boe (grijsachtig rund met vetbultusschen de schouders, in Z.-Azië en N.-Afrika), m. —s.
Ze'bra (gestreepte ezels in Z.-en Midden-Afrika, Kaapsche ezels), m. —'s. (e = ee).
Ze'bravink (Zuid-Afrikaansche vogel met prachtige veeren), m. —vinken. (e = ee).
Ze'de (landsgewoonte, gebruik, manier), v. —n: volgens de oude —, rein van —n, —n en gewoonten; een vergriep tegen de —n, zedelijkheid, eerbaarheid.

Ze'delijk (overeenkomstig de goede zeden), bn. en bw.: een getuigschrift van - goed gedrag; dat is - onmogelijk; -heid, v. gmv.

Ze'deloos (de goede zeden niet in acht nemend) bn. en bw.: een - wensch, losbandig van gedrag, -ze boeken, plaatwerken, de zedeloosheid bevorderend; -heid, v. gmv.

Ze'denbederf (ontaarding, verbastering der goede zeden), o. gmv.; -bedervend (wat de zeden bederft), bn.: -e taal, -e lectuur; -kunde (leer der goede zeden), v. gmv.; -kundig (zedenkunde behandelend of betreffende), bn.: een - leesboek, een - vertoog; -leer (wetenschap, handelend over de zeden, zooals ze behooren te zijn, moraal), v. gmv.; -leeraar (iemand, die onderwijs geeft in de zedenkunde of de zedenleer, moralist), m. -leeraren; -les (opwekking tot deugd, les in wat voegzaam is), v. -lessen: iem. een - geven; -meester (iemand, die zedenlessen uitdeelt), m. -s; -preek (vermanende zedenles), v. -preken: een - houden; -roman (roman, die voornamelijk het dagelijksch leven in verschillende kringen behandelt, zoowel in het heden als in het verleden), m. -s: de - geeft een schildering v. d. maatschappelijke toestanden in eenig tijdvak en draagt verschillende namen naar de keuze der hoofpersonen; als: burgerlijke roman, schelmen-, familie-, herders-, aristocratische -, z. Realistische roman; -spreek (spreuk, die een zedenles behelst), v. -en; -verbastering (afneming van goede en toename van slechte zeden), v. gmv.; -wet (wet, waaraan wij ons in onze vrije handelingen moeten houden of die gewetensplicht ons doet eerbiedigen), v. -wetten: de - gebiedt, wat er in bepaalde gevallen moet geschieden, zij vrijwaart voor uitpattingen.

Ze'dig, bn. en bw.: een - meisje, ingetogen, bescheiden; een - e kleeding, stemmig; -er, -st; -heid (het zedig-zijn), v. gmv.; -lijk (op zedige wijze), bw.

Zee (grootte uitgestrektheid zout water), v. zeeën: de Middellandsche Zee, de Noordzee, de Oost-, de Pool- of de IJzee, zie Oceaan; de Dood-, binnenzee in Palaestina, waarin de Jordaan uitloopt: 394 M. onder de oppervlakte der Middell. Zee. groot zoutgehalte; zegsw. - kiezen, uitzeilen; - bouwen, op zee varen; naar - gaan, matroos worden; er gaat veel -, er is een sterke stroom; de - breekt, de golven storten kort neder; wij brengen den zomer aan de - door, zeebad, zeeplaats; fig. een - van licht, van tranen, van rampen enz., een groote, een overstelpende menigte; zegsw. hij gaat recht door -, zie Recht; water in - dragen, zie Water.

Zee (zware golf, baar), v. zeeën: een hooge -, de - sloeg over de verschansing; zie: Stortzee, Grondzee, Breker.

Zee'aal (zeer groote aal uit zee), m. -alen: het vleesch van den - wordt weinig geacht; -aap (aapvisch, groote visch in de Noordzee), m. -apen; -adder (een soort van zeeslangetje), v. -s; -adelaar (grootte vogel der tropische zeeën met bruine veeren), m. -s; -agaat (zeer edelgesteente), o. gmv.; -ajun (zeelook, geneesmiddel tegen waterzucht), v. gmv.; -alsen (plant der zee-kust), m. gmv.; -amandel (soort van zee-stak), v. -s; -anemoon (neteldier, straaldier, bloemdier: blauw of rood), v. -anemonen;

-appel (zeeklit, stekelhuidig dier), m. -s; -arend (grootte vischarend), m. -en; -arm (deel de zee, dat een eiland omvat), m. -en; -assurantie (verzekering van zeechepen en lading), v. -s of -tiën; -aster (bloem der kwelders, ook zulte), v. -s; -atlas (verzameling van zeekaarten), m. -sen; -baak (teekenen tot aanduiding van het vaarwater), v. -baken; -baar (grootte zee-golf), v. -baren; -baars (baarsachtige zee-visch), m. -zen; -baboe (baboe, die bij een overtocht naar Indië op de kleine kinderen van een gezin past), v. -s; -bad (bad in zee), o. -en; -bank (klip, zandplaat), v. -en; -banket (fig. haring), o. gmv.: dit kostelijk -banket, (Spandaw); -barbeel (fraai gekleurde, stekelwinige zeevisch), m. -en.

Zee'beenen (scheepst. e. gang als v. jamaat), o. mv.: een lichtmatroos heeft nog geen -;

-beer (havenmuur, waterkeering tegen den golfslag, zeevering), m. -en; -beer (kleine zee-roeb, oorrob), m. -beren; -beril (zee-agaat), o. gmv., z. Aquamarijn; -beving (beroering der zee tengevolge van aardbeving), v. -en; -blaas (een soort van zee-komkommer), v. -blazen; -blei (een soort van zeevisch of brasem), v. -en; -bloem (zekere zeeplant), v. -en; -bocht (buiging der zee-kust landwaarts in), v. -en; -bodem, m. -s; -boek (graadboek, zeekaartboek), o. -en; -boezem (golf, inham, baai), m. -s; -bonk (bevaren matroos), m. -en; -boot (stoomboot voor de zeevaart), v. -en; -brak (met zoet water vermengd zee-water), o. gmv.; -brand (electricch verschijnsel: weertlicht zonder onweer b.v. op een warmen zomeravond), m. gmv.; -brand (branding op de kust), m. gmv.; -brasem (stekelwinige beensvisch), m. -s; -brief (nationaliteitsbewijs op zee voor een koopvaardij-schipper), m. -brieven; -cadet (adelborst), m. -s, -ten; -damp (damp, die uit zee opkomt), m. -en; -dienst (dienst bij de marine), m. gmv.; -dier (dier, dat in zee leeft), o. -en; -dijk (dijk, tegen de zee opgevoerd), m. -en; -dijk (matrozenwijk te A'dam), m. gmv.; -dorp (dorp, aan zee gelegen), o. -en; -draak (stekelwinige, gedrochtelijke visch, blauw van kleur, in den Indischen Oceaan), m. -draken; -drift (voorwerpen, die uit zee worden aangespoeld), v. gmv.; -duiker (kortwiekige zwemvogel, voortreffelijk duiker), m. -s; -duivel (vreemdsortige, beensige visch, ook zee-kivorsch), m. -s: de - leeft langs alle Europeesche kusten, hij heeft een geweldigen breeden muil met scherpe tanden en met wangzakken, lengte 1.5-1.8 M; hij verschalkt zijn prooi met een bedrieglijk rood aas aan den voorsten straal- of voeldraad, en is een echte hengelaar; -ënd, v. -en; -ëenhoorn (narwal, walvischachtig zoog-dier), m. -s, ook: -ëenhoren, m. -s; -ëgel (met prikkels bezet weekdier), m. -s; -ëngte (zeestraat, nauwe doorgang), v. -engten: de straat van Gibraltar is een -.

Zee'f (werktuig, om te ziften, hebbende e. bodem van gaas met gaatjes), v. zeven, zie Teems of Teems; fig. de - van Eratosthenes (276-194 v. Chr.), rekent: manier tot het vinden van de priemgetallen.

Zee'fauna (dieren der zee, ook de lagere, als sponsen, kwallen, straaldieren, korallen), v. gmv.

Zee'gans (vetgans), v. -zen; -garnaal

(tienpootig schaaldiertje), v. - garnalen; -**gat** (monding van stroomen), o. - gaten; -**gedrocht** (groot zeedier, b.v. een haai), o. - en; -**gevaar** (alle gevaar, waaraan schip en lading gedurende de reis zijn blootgesteld), o. - gevaren; -**gevecht** (strijd op zee), o. - en; -**gewas** (zeepant), o. - en; -**gewest** (provincie, aan zee gelegen), o. - en; -**gezicht** (schilderij, voorstellende schepen, stranden, enz.), o. - en.

Zeeghafdig (eig. de zage hebbende: zegevierend), bn. en bw.: wees -, o. koning!

Zee'gier (fregatvogel), m. - gieren; -**god** (myth. Neptunus of een der minderen), m. - goden; -**godin** (Amphitrite, gemalin van Neptunus; elke vrouwelijke zee'god), v. - godinnen; -**golf** (baar, ook open baai), v. - golven; -**grappe** (zeekraal), v. gmv. gsw.; -**gras** (lintvormig zee'wier, zie ald.), o. gmv.; -**gras** (waterplant met lijnwormige bladren), o. gmv.: het gedroegde - dient tot vulling van bedden, het - wordt gevonden in de Zuiderzee en de Wadden, uit de draden v. h. - wordt een nieuw soort van katoen gesponnen, dat sterk en duurzaam is; -**gras** (Engelsch gras, sierplant), o. gmv.: de paden waren met madeliefjes en - omzoomd, (C.O.); -**groen** (groen als zee'water), bn.: de tijger met z'n ronde, - e oogen, (V. Deyssel); -**grondel** (zekere zee'visch), m. - grondels; -**haai** (zekere zee'visch), m. - en; -**haan** (vliegende visch der Middell. Zee), m. - hanen; -**handel** (handel op overzeesche landen), m. gmv.; -**handelaar** (iem., die op overzeesche landen handel drijft), m. - s; -**haven** (haven in de nabijheid der zee), v. - s; -**held** (iem., die heldendaden verricht in een zeeoorlog), m. - en; -**hoen** (grootte pluiver), o. - ders; -**hond** (viervoetig zoogdier van het geslacht der robben), m. - en: de kop van den - heeft veel overeenkomst met dien van een hond, hij voedt zich met visch, vooral met haring; -**hoofd** (havenhoofd, zeedam, pier), o. - en; -**hoorn**, -**horen** (grootte zee'schelp), m. - s.

Zee'kaart (kaart met de waterwegen ter zee), v. - en; -**kalf** (jonge zeerob), o. - kalveren; -**kantoor** (in zeehavens het kantoor der in- en uitgaande rechten), o. - kantoren; -**kapitein** (gezagvoerder), m. - s; -**kasteel** (dicht, groot zeeschip), o. - en; -**kat** (inktvisch), v. - katten; -**klikvorsch** (zeeduivel), m. - en; -**klimaat** (temperatuur der landen, dicht aan zee, der eilanden), o. gmv.: het - geeft koude zomers en zachte winters; -**koef** (reusachtig, walvischachtig dier van 40 M. lengte met een gewicht van 40 duizend KG., thans uitgestorven), v. - koesien: de - kwam nog in 1740 in groote menigte voor in de Behringstraat, is thans door de walvischvaarders totaal uitgemoord; -**koef** (een zeevogel van de familie der alken), m. - en: de broedplaatsen van den - liggen in het hooge, noordelijke halfrond; -**koker** (een soort van zeeschelp), m. - s; -**komkommer** (zeker stekelhuidig, wormvormig dier), v. - s; -**koning** (zeeparbeet), m. - en; -**koningen** (hoofdlieden der Noormannen), m. mv.: die gevreesde Noormannen, wier hoofden op den naam van - aanspraak maakten, (V. Lennep), zie Viking; -**kraal** (wildgroeiende plant der schorren), v. - kralen: de gelede -, (op de Wadden, krabbe-struik) wordt in Zeeland en westelijk N.-B.

als groente gebruikt; -**krab** (tienpootig schaaldier), v. - ben; -**kreeft** (kreeft, in zee levend), m. - en; -**kust** (kust langs de zee), v. - en; -**kwab** (zeester, zeenetel), v. - ben; -**kwal** (neteldier, geleicchtig paddenstoelachtig weekdier), v. - kwallen.

Zeel (draagriem, gevlochten trekband, kruis-zeel, kruiszeel), o. zeelen; zie Helpzeel.

Zee'laars (hooge, waterdichte laars der zeelieden), v. - zen; -**lamprei** (zeeprik, zee-negenoo), v. - en; -**land** (land, in of aan zee gelegen), o. - en: onze provincie - is met recht een -; -**leeuw** (grootste der zeerobben, Z.-Amerika), m. - en; -**leenwerik** (strandkievit), m. - en; -**lilie** (zeebloem, zeeplomp), v. - s; -**leven** (het leven van den zeeman op zee), o. gmv.; -**lieden**, -**lui** (zeevolk, matrozen), m. mv.; -**lier** (zeedraak, -haan), v. - en; -**lisch** (zeebies), o. gmv.; -**long** (een soort van weekdier), v. - en.

Zeelt (een soort van groenachtige, karperachtige zoetwatervisch met voeldraden aan den snuit), v. zeelten; in de volkst. Louw.

Zee'lucht (lucht uit, aan of op zee), v. gmv.

Zeem (zacht, bereid schapen- of geitenleder), o. gmv.: een - is ook een lap van dat leder om vensterglazen schoon te maken.

Zeem (lekkonig), o. gmv.; zie Honigzeem.

Zee'maat (janmaat, matroos), m. - maats;

-**macht** (vloot, marine, ook zeemogendheid), v. gmv.; -**makelaar** (makelaar in schepen en zeezaken), m. - s; -**man** (iemand, die ter zee vaart), m. - lieden, - lui; -**manschap** (zeevaartkunde), v. gmv.: zegsw. - gebruiken, wat geven en nemen naar de omstandigheden, goed beleid in alles toonen, weten te schipperen; -**manshoop** (weldadige vereeniging voor zeelieden te Amsterdam), v. gmv.; -**manshuis** (tehuis voor zeelieden, die aan wal zijn), o. - zen; -**manskunst** (kennis van de zeevaart), v. gmv.; -**mansleven** (het leven der zeelieden), o. gmv.; -**maustaal** (taal der zeelieden), v. -;

-**manswoordenboek** (woordenboek, verklarende zee- en scheepstermen), o. - en: het - van Jacob v. Lennep; -**meermin** (myth. vrouwelijke gestalte met vischlijf en vischstaart), v. - nen: de Sirenen waren - meerminnen; -**meeuw** (meeuw onzer zee-kust), v. - en.

Zee'men (schapen- of geitenhuiden tot leder bereiden), ik heb gezeemd; -**touwer** (bereider van zeemleder), m. - s; -**touwerij** (bedrijf of werkplaats v. d. zeemtouwer), v. - en.

Zee'men (de glazen of ruiten reinigen met een zeemleeren lap), ik heb - zeemd.

Zee'men (van zeemleer), bn.: een - doek.

Zee'mijl (afstandsmaat op zee), v. - mijlen:

de Engelsche - is $\frac{1}{2}$ uur of 20 min. gaans, d. i. 1852 M., deze geldt thans voor alle natien; de - is $\frac{1}{100}$ van een graad op den evenaar.

Zee'mlap, **zeemelap** (stuk zeemleer, om d.v. ruiten en spiegels te lappen of te reinigen), m. - lappen.

Zee'mleder, -**leer**, o. gmv.: een lap van -.

Zee'mlederen, -**leeren** (van zeemleder), bn.: een paar - handschoenen, een - zakje.

Zee'mogendheid (volk, dat een zeevloot bezit), v. - heden: Engeland is de eerste -;

-**monster** (gedrochtelijk dier, in zee levend), o. - s; -**mos** (in zee groeiend sijnegroen mos), o. gmv.: het - wordt door visschers uit zee gewonnen en tot versiering van bloem-

hangers aangewend; — **mossel** (een schelpdier), v. — en, — s; — **muus** (ringworm onzer stranden, schitterend van kleur), v. — muizen; — **naald** (grillig gevormde zeevisch onzer kusten, levende tusschen planten), v. — en; — **nat** (zeewater), o. gmv.; — **natie** (volk aan en van zee levend), v. — naties of — natien, (t=ts); — **netel** (weekdier in Indië, bij aanraking brandend als een netel), v. — s; — **nevel**, m. — nevels, zie **Zeedamp**; — **nimf** (myth. nimf, aan of in zee levend, nereïde), v. — en; — **oever** (strand, kust der zee), m. — s; — **officier** (officier der marine), m. — s, — en; — **olifant** (zeer groote rob, zeeleeuw), m. — en; — **oor** (oortvormig, éénschalig schelpdier), o. — ooren; — **oorlog** (oorlog, welke ter zee wordt gevoerd), m. — oorlogen: de **Engelsche** — oorlogen in de 17e eeuw; — **otter** (marterachtig roofdier, dat zich bij zee ophoudt in de N. deelen van Azië en Amerika), m. — otters: het vel van den — is zeer fraai, zwart met zilvergrijs, zie **Loutre**; — **overste** (kapitein op een oorlogsschip), m. — n. **Zeep** (verbinding van vet met een alcali), v. — en: zachte of groene —; harde of Spaansche —; er is kokos—, eau-de-cologne—, glycerine —, enz., een stukje —; — zieden, maken; zegsw. *hij is om — gegaan*, hij is dood, hij is gestorven; — **accijns** (belasting op zeepfabricage), m. gmv.; — **bakje** (bakje voor groene zeep of voor een stukje harde zeep), o. — s; — **doos** (doos ter bewaring van zeep), v. — doozen; — **bel** (bel of blaas van zeepsop), v. — len, fig. iets, dat schoon schijnt en spoedig verdwijnt, iets zeer onbestendigs; — **boom** (zekere tropische boom, wiens bes en hout goede zeep oplevert), m. — en; — **er** (met zeep insmeren), ik zeepte, heb — zeept; — **er** (zeepbereider, zeepzieder), m. — s, w. i. g.; — **erijf** (zeepziederij), v. — en, w. i. g.; — **erig**, — **ig** (zeepachtig), bn.; — **fabriek** (grootte zeepziederij), v. — en; — **fabrikant**, m. — en; — **kruid** (zeer eenjarig, overblijvend, in 't wild groeiend kruid), o. de wortel v. h. — kruid doet het water schuimen; — **sop** (water met opgeloste zeepdeelen), o. gmv.; — **tonnetje**, o. — s; — **zieden** (eig. zeep koken, maken, bereiden), o.; — **zieder** (bereider v. zeep), m. — s; — **ziederij** (zeepmakerij), v. — en. **Zee'paap** (zeewisch met uitpuilende oogen, ook sterrenkijker, hoogkijker), m. — papen; — **paardje** (zeediertje met den kop van een paardje), o. — s: het aquarium te Amsterdam bevat levende — paardjes; — **paling** (zeeaal), m. — palingen; — **pijl** (zekere kokkerworm), m. — pijlen; — **pijnboom** (kegeldragende boom), m. — en; — **pinksternakel** (stekelrog, pijlstaart), v. — s; — **plaats** (plaats aan zee gelegen), v. — en; — **poliep** (kopbootig weekdier met 8 vangarmen, die soms tot 1 M. lang zijn), v. — en: de — komt voor in de Middell. Zee; — **post** (O.-I. post, die niet over land, via Marseille of Genua, maar met schepen verder naar Holland verzonden wordt), v. gmv.; — **prik** (zeelamprei), m. — ken. **Zeer** (pijn), o.: *gij doet mij —*; zegsw. *iem. op zijn — tasten*, een gevoelige plek bij iem. aanraken, fig. hem kwetsen door over dingen te spreken, die hem hinderlijk zijn. **Zeer** (pijnlijk), bn.: *het kind heeft een — oog*, ontstoken; *een — hoofd*, zwerend, met uitslag; *zeerder, zeerst*. **Zeer** (erg), bw.: *hij was — doos*, — rijk, lui-

tengemeen; *vertrouw hem niet al te —*; *ten zeerste*, bw.: *ik kan u dit ten zeerste aanbevelen*, zie: **Zeerst** (om het). **Zee'raad** (college, dat over zeezaken oordeelt), m. — raden; — **raaf** (waterraaf in Lijfland), v. — raven; — **raket** (een soort look in onze duinen), v. gmv.; — **ram** (zekere visch), m. — men; — **ramp** (ongeval met een schip op zee), v. — en; — **recht** (wettelijke bepalingen over zeezaken, ook havenkantoor), o. gmv.; — **register** (dagboek, journaal aan boord), o. — s; — **reis** (reis ter of over zee), v. — zen. **Zeer'eerwaarde** (R.-K. titel van een pastoor), m. — eerwaarden; zie **Aanhangsel**, I. **Zeer'geleerd** (titel van een gestudeerd persoon, van een doctor), bn.; zie **Aanhangsel**, I. **Zeer'hoofdlig** (met uitslag op het hoofd), bn. **Zee'rig** (pijnlijk), bn.; — **heid** (zeerheid), v. gmv. **Zee'rob** (een zehond, fig. ervaren zeeman), m. — ben; — **roeper** (werktuig, om op zee op verren afstand met elkaar te spreken), m. — s; — **roof** (rooverij op zee, aan een schip gepleegd), m. gmv.; — **roover** (bevelhebber van een roofschip), m. — s, bij uitbr. *het kaperschip zelf*; — **rooverij** (het plegen v. zeeroof), v. — en; — **rot** (waterrat, fig. ervaren matroos), v. — ten. **Zeerst** (om het), (als om strijd), bw.: *de mannen dier booten roeien om het —*; z. **Zeer**. **Zee'rut** (zeewier), o. gmv.; — **rund** (— koe), o. — runders; — **salade** (zeekraal), v. gmv.; — **saluut** (kanonschot als groet op zee), o. gmv.; — **schade** (averij), v. gmv.; — **scheede** (huidzakdier, ook zaktpij genaamd), v. — n; — **schelp** (schelp van een zeedier), v. — en; — **schijf** (een soort van zeeëgel), v. — schijven; — **schilder** (schilder van zeegezichten), m. — s; — **schildpad** (in zee levende schildpad), v. — padden; — **schip** (vaartuig ter zee), o. — schepen; zegsw. *een lastig, een ongemakkelijk zeeschip*, eig. een groot, plomp, moeilijk te besturen schip, fig. een onhandelbaar mensch; — **schorpioen** (een soort van knorhaan), m. — en; — **schuim** (witte bellen of bruin), o. gmv.; — **schuimer** (vrijbuiters, zeeroover), m. — s; — **schuimerij** (kaperij, zeerooverij), v. gmv.; — **serpent** (zeeaal), o. — en; — **slag** (zeekraal), v. gmv.; — **slag** (gevecht van vloeten of schepen op zee), m. — slagen; — **slak** (kleine, in zee levende slak), v. — slakken; — **slang** (giftige slang in de keerkringszeeën), v. — en, ook monsterslang, die, naar men wil, in den oceaan verblijf houdt en nu en dan gezien wordt, vooral in den komkommertijd; — **sluis** (sluis, welke het binnenwater afvoert naar zee), v. — sluisen; — **soldaat** (soldaat op een oorlogsschip, marinier), m. — soldaten. **Zee'spiegel** (oppervlakte der zee), m. — s; — **spln** (zeer spinachtig dier, dat zich aan schelpdieren en visschen vasthecht), v. — nen; — **sprinkhaan** (een soort van eetbare zee-kreeft), m. — hanen; — **stad** (stad aan zee), v. — steden; — **stekelbaars** (zeevisch, ook aan onze kust), m. — baarzen; — **ster**, — **star** (stervormig zeedier, stralend dierentype), v. — sterren, — starren: de — *kruipt op den bodem der zee en voedt zich met schelpdieren*; — **stilte** (windstilte), v. gmv.; — **stoomboot** (stoomboot voor de zeevaart), v. — en; — **storm** (storm uit of op zee), m. — en; — **straat** (aard. zeeëngte), v. — straten; — **straat** (weg of straat naar zee), v. — aten; — **strand** (strand der zee), o. — en; — **strijd** (zeegevecht, zeeslag), m. gmv.; — **streaming**

(golfstroom), v. -en; -**stuk** (schilderij, een zeegezicht voorstellende), o. -stukken.
Zee (het zitten, ook zitplaats), v. zeten.
Zee-tactiek (krijgskunst ter zee), v. gmv.; -**telegraaf** (onderzessche telegraaf), v. -grafon; -**term** (woord, uitdrukking bij zeevarenden in gebruik), m. -en; -**tijding** (bericht uit zee, lijst van in een haven aangekomen en vertrokken schepen), v. -en; -**tocht** (overzeesche reis), m. -en; -**ton** (ankerton of boei in de zeegeten), v. -tonnen; -**triomf** (overwinning, op zee behaald), m. -en; -**trompet** (scheepsroeper), v. -ten, ook Zeehorensiak; -**tulp** (een soort van mosselkreeft), v. -en; de - hecht zich in menigte vast aan allerlei voorwerpen in zee.
Zeeuw (inboorling van Zeeland), m. Zeeuwen.
Zeeuwisch (van of uit Zeeland), bn.: de -e kleederdracht; een -e rijksdaalder, oude munt = f 2.60; goed -, goed rond.
Zeeuwsche dicht'kring (letterk. kring van dichtvrienden te Middelburg, verzameld om Jacob Cats en Simon van Beaumont als hoofden, in 't begin der 17e eeuw), m.; zie Dordtsche dichtkring.
Zee'vaarder (zeeman), m. -s; -**vaardig** (gereed om zee te kiezen, of om uit te zeilen), bn.: -**held**, v. gmv.; -**vaardij** (de zeevaart als geheel), v. gmv.: Verhef u, wakkre -, U, pronk van Hollands maatschappij, (Spandaw, Haringlied); -**vaart** (het varen ter zee als bedrijf), v. gmv.: aanleg tot de -, (C.O.); kweekschool voor de -, tot opleiding van stuurlieden, in 1781 reeds gesticht met medewerking van den admiraal van Kinsbergen; -**vaartkunde** (de kennis, welke noodig is voor de zeevaart), v. gmv.; -**vaartschool**, v. -scholen; -**vader** (oude matroos, die een scheepsjongen onder zijn hoede heeft), m. -s; -**varend** (ter zee varende), bn.: een - volk; -**varken** (varkenskonijnje in Z.-Amerika, ook, bruinvisch), o. -s; -**vast** (bestand tegen allerlei schommelingen van een schip op zee), bn.: zet die koffers -; -**veder** (plantdier, naar zijn vorm aldus genoemd), v. -s; -**venkel** (schermbloemige plant, wassend op zeerotsen), v. gmv.
Zee'ver (speeksel, kwijl), v. gmv.
Zee'veren (het laten loopen van kwijl), ik heb gezeeverd; -**aar**, m. -s; -**ing**, v. gmv.
Zee'verzekeraar (iem., die tegen zeeschade verzekert, assuradeur), m. -s; -**verzekering** (assurantie van schip met tuig en takelage, de lading en de te verdienen vrachtpenningen), v. -en; -**verzekering-maatschappij**, v. -en; -**vesting** (versterkte stad aan zee), v. -en; -**visch** (visch, die in zee leeft: voorwerp), m. -visschen, (stofnaam), v. gmv.; -**vischerij** (het visschen ter zee), v. -en; -**vlak** (oppervlak der zee), o. -vlakken; -**vlakte** (zeespiegel), v. -vlakten; -**vloot** (torachtig schaveldiertje onzer stranden), v. -vlooten; -**voeten**, m. mv.: zegsw. -voeten hebben, vast kunnen loopen op het dek van een zellend vaartuig, zie Zeebeenen; -**vogel** (zweemvogel op zee), m. -s, -en: een - voedt zich met hetgeen de zee oplevert, het zijn alken, lompen, duikers, zeemeeuwen, ivormeeuwen, zeeraren, enz.; -**volk** (zeelieden), o. gmv.; -**vond** (uit zee aangespoelde zaken), m. -en; -**vonk** (lichtend infusiediertje), v. -en; -**voogd** (vlootvoogd, admiraal), m. -en; -**voogdij** (admiraalschip), v. gmv.;

-**vos** (een soort van haavisch), m. -vossen;
-**vrijbuitter** (kaper, zeeroover), m. -s;
-**waaijer** (soort van waaiervormig koraal), m. -s; -**waardig** (van een schip: in staat om uit te zeilen, om zee te bouwen), bn.: schepen, die - zijn; een schip in -en toestand brengen; -**waarts** (in de richting van de zee), bw.; -**wagen** (schelpkaros van Neptunus), m. -s; -**water** (zout water der zee), o. -kan door distillatie tot drinkwater gemaakt worden, in 1778 reeds; -**weegbree** (weegbree, ook zeehartshoorn, krokkeling, reie geheeten), v. gmv.; -**weg** (weg over zee), m. gmv.; -**wering** (dijkwerk), v. -en; -**werving** (het aanwerven van matrozen), v. -en; -**wetten** (voorschriften, verordeningen, het zeerecht betreffende), v. mv.; -**wezen** (al, wat betrekking heeft op zeevaart en zeedienst), o. gmv.
Zee'wiel (wier, dat in zee leeft), o. gmv.; -**wijf** (myth. zeemeermin), o. -wijven: de verdichting der -wijven, (Jonath.); -**wilg** (zekere heester, ook monnikapeper), m. -en; -**wind** (wind, overdag uit zee naar het vasteland waaiend), m. -en: in Batavia wordt de - des morgens om 10 uur merkbaar, (Veth); z. Land wind; -**wolf** (vraatzuchtige, stekelvinnige stijnvisch der Noordzee), m. -ven: de - wolven vereenigen zich tot groote scholen soms van 10 KM. breed, om visch te jagen; -**worm** (worm, die de buitenplanken van een schip doorboort), m. -en; -**zaken** (zaken, het zeeuizen betreffende), v. mv.: de kamer van -, de admiraliteit; -**zand** (zand, dat door de zee wordt aangespoeld), o. gmv.: het - der duinen; -**zeelt** (een soort van lipvisch), v. -en; -**ziek** (misselijk, aangetast door de zeeziekte), bn.: al de passagiers van de Londensche boot waren -, -er, -st; -**ziekte** (ongesteldheid der maag op zee), v. gmv.; -**zog** (kielwater: zuigving van water achter een zeeschip), o. gmv.; -**zout** (zout, uit zeeuwater gewonnen), o. gmv., zie Bergzout; -**zwaluw** (mseeuwachtige zeevogel), v. -en; -**zwam** (zwamsoort aan rotsen, ook aan den zeebodem groeiend), v. -men; -**zwijn** (stekelhaai, zuigervisch), o. -en.
Zefier, **ze'fir** (zachte zuidwesten-zomerwind), m. zefieren, zefiers, ze'firs; zie Zephyrus.
Zeg, tw.: -, heb je hem gesproken?
Zege (overwinning, triomf), v. gmv.: de - behalen; -**boog** (eerepoort), m. -bogen; -**dicht** (gedicht ter eere van de overwinning), o. -en; -**feest** (overwinningfeest), o. -en; -**kar** (triomfkar), v. -karren; -**krans** (lauwerkrans voor een overwinnaar), m. -en; -**kreet** (triomfkreet), m. -kreten.
Zegel (stempel, merk, cachet), o. zegels: een verzoekschrift op -, op gezegeld papier; vrij van -, niet belast met; fig. zijn - aan iets hechten, iets goedkeuren; zijn - op iets drukken, of aan iets hechten, hangen, het bekrachtigen; zie: Formaat-, Kwitantie- of Plakzegel, Postzegel; -**aarde** (fijne, gekleurde klei: Armenische aarde), v. gmv.: de - werd vroeger gebezigd als geneesmiddel; -**afdruk** (zegelmerk), m. -ken; -**belasting** (tot 1870 geheven van kranten), v. gmv.; -**bewaarder** (staatsambtenaar van hoogen rang; ook, oppasser, waker in een verzegelden boedel), m. -s; -**doosje** (houten, ivoren, zilveren of gouden platronde doos tot bescherming en vrijwaring van het aangehechte

zegel), o. -s; -**en** (den. van zegel: een zegel op iets drukken, afsluiten, waarmede, stampelen), ik heb gezegd; -**aar** (stempeelaar), m. -s; -**ing** (het zegelen), v. -en.

Zegelgeld (belasting van het zegel), o. -en; -**hars** (hars, om te zegelen), o. en v. gmv.; -**kantoor** (kantoor, waar men zegels koopt), o. -oren; -**klopper** (beamble, die het zegelpapier maakt), m. -s; -**kosten** (kosten voor het zegel), m. mv.; -**lak** (lak, waarin stempels afgedrukt kunnen worden), o. gmv.; -**lood** (plombeerlood), o. gmv.; -**merk** (teeken van het zegel), o. -en; -**pers** (pers, om het papier te zegelen), v. -en; -**recht** (recht van zegel of belasting, geldende voor alle geschriften, die in rechten als bewijs kunnen worden overgelegd), o. gmv.; -**ring** (ring, voorzien van een stempel), m. -en; -**snijder** (graveur), m. -s; -**was** (was, om er zegels in af te drukken), o. gmv.; -**wet** (wet op of over het zegelen), v. gmv.

Zegen (zegening, geluk), m. gmv.: ik wensch u heil en -; er rust geen - op dat werk.

Zegen (groot vischnel), v. zegens: om met een enkelen trek van de - een macht van „schubbig watervolk" bijeen te brengen, (C.O.)

Zegenen (den zegen geven), ik heb gezegd: de vaandels, het volk, het leger -; -**aar** (persoon, die zegen geeft), m. -s, zie Alzegenaar; -**ing**, v. -en, zie ald.

Zegenen (begunsten, overvloed geven), hij heeft gezegd: God zegene u, late zijn zegen op u nederdalen, rijk met aardse goederen gezegend zijn, rijkdommen bezitten.

Zegenen (loven, prijzen), ik heb gezegd: gezegend zij God; iem. nagedachtenis -.

Zegening (het zegenen), v. gmv.; in de bet. van weldaad, mv. -en: God overlaadt ons met -en: zijn naam zal in - blijven, dankbare herinnering, blijde gedachtenis.

Zegenrijk (ryk aan zegening), bn.: een -gevolg, een -e arbeid, een - jaar, gelukkig, voorspoedig, -er, -st: de -ste gevolgen.

Zegenwensch (heilwensch), m. -wenschen.

Zegepalm (palm, als teeken der overwinning), m. -en; -**penning** (oud-Romeinsche penning met de zegegodin of Victoria in een twee- of vierspan), m. -en; -**poort** (triumfboog), v. -en; -**praal** (luisterrijke intocht des overwinnaars, triomftocht, fig. overwinning), v. -en; -**pralen**; -**pralen** (een zegepraal vieren, ook, de overwinning behalen), ik heb gezegpraald, zie Triomfeeren; -**pralend** (triumfeerend), bn.: een -leger; -**praler** (triumfeerder), m. -pralers, meer: Triomphator; -**rijk** (overwinnend), bn.: een -veldheer; -**schoten** (vreugdeschoten), o. mv.: -**standaard** (standaard van den overwinnaar), m. -en; -**teeken** (een op den vijand veroverd voorwerp als blijk der overwinning), o. -s; -**tocht** (triumftocht), m. -en; -**vaan**, v. -vanden, zie Zegevlag; -**vieren** (zegepralen), ik zegevierde, ik heb gezegevierd: hij heeft over alle vijanden gezegevierd, fig. - over alle moeilijkheden, d. i. ze alle te boven komen; -**vierend** (zegepralend), bn.: een -vierend leger; -**vlag** (vlag, die de overwinning aanduidt), v. -vlaggen; -**vuur** (vreugdevuur), o. -vuren; -**wagen** (triumfwagen), m. -wagens; -**zang** (triumflied), m. -zangen; -**zuil** (triumfzuil), v. -zullen.

Zegge (rietgras, familie der cypergewassen),

v. gmv.: er zijn in ons land meer dan vijftig soorten van -.

Zegge, nl. ik zegge of ik verklaar, dat het b. v. 100 gld. is: op wissels en quitanties.

Zeggen (mondeling mededeelen), ik zeide, of zei, ik heb gezegd, gezegd; -**ger**, in samenstell.; zie Oom'zegger, Voor'zegger, Voorzegger, enz.

Zeggingskracht (gave van wél te spreken, kracht van taal of woorden), v. gmv.

Zegsman, m. -lieden, -lui: wie is uw -? wie heeft het u verteld? -**vrouw** (vrouw die iets verteld heeft), v. -en; **zeggwijs**, **zeggwijze** (eigenaardige manier van zeggen, spreekwijze, geijkte uitdrukking), v. -wijzen: een -wijs, aan het riddersweten ontleend, b. v. een lans voor iets of iem. breken.

Zeil (vloerbedekking, zwaar wasdoek, een licht soort van linoleum), o. gmv.

Zeil (dek van de molenuieken, van een tent; ook zonnescherm op een boot), o. zeilen.

Zeil (zeildoek aan den mast), o. zeilen: een achter-, een bezaans-, een boven-, een fokke-, een topzeil, enz.; -**bijzetten**, -**minderen**; zegsw. onder -gaan, wegzeilen, fig. gaan inslapen; de -en reuen, inbinden, aflaten; het -voor iem. strijken, voor hem onderdoen, zie ook: Vlag; het -gorden, op de ra binden; zegsw. fig. alle -en bijzetten, alle middelen in 't werk stellen; een oog in 't -houden, op zijn hoede zijn, een wakend oog houden, waakzaam zijn; met een nat - thuis komen, dronken; het -hoog in top halen, fig. op grooten voet leven, een hoogen staat voeren; met een opgestreken of opgezet - naar iem. toekomen, driftig en toornig op iem. afkomen, eig. van een oorlogsschip, dat in den zeevrijd met opgeschenen zeilen op een ander afkomt; hij uitbr. een vloot van tien -en, schepen.

Zella'ge (al de zeilen, ook: vaart, loop van een schip), v. gmv.

Zeil'boot (bootje, dat zeil voert), v. -en, zie Roeiboort; -**doek** (grof en sterk weefsel van hennep, waarvan zeilen gemaakt worden), o. gmv.; -**en** (met behulp v. zeilen varen), ik heb en ben gezeild: uit -gaan, met een zeilboot gaan spelevaren; erg achteruit -, fig. grooten tegenspoed hebben; -**ende goederen** (goederen, welke onderweg zijn op zee), o. mv., ook: zeilende lading; -**jacht** (zeker vaartuig), o. -en; -**klaar** (zeilvaardig), bn.: het bootje ligt -; -**of zeilenmaker** (iem., die zeilen maakt als bedrijf), m. -s; -**makerij** (het maken van zeilen), v. gmv.; ook: (werkplaats van den zeilenmaker), v. -en; -**minderen**, scheepst. een deel van het zeilwerk inhalen: ik liet zeil -, ik minderde -, heb zeil geminderd; -**punt** (het zwaartepunt, d. i. het punt, waarin men zich de geheele kracht van den wind op de zeilen samengetrokken kan denken), o. gmv.; -**ree**, bn.: de boot ligt - gereed om uit te zeilen, zeilvaardig; -**schip** (schip met zeilen, dat door den wind wordt voortbewogen), o. -schepen; -**schuit**, v. -en; -**steen** (magneetijzersteen), m. -en, (stofnaam), o. gmv.: in de Lampongsche districten en aan de Z.-kust van Java zijn vindplaatsen van -; de - is een steen, die ijzer aantrekt; door - is het zeilen met vasten koers op zee mogelijk geworden, zie: Kompas en Tramontane;

-**tocht** (tocht met een zeilschip), m. -en; -**vaardig** (zeilklaar, gereed om uit te zeilen), bn.; -**vaartuig** (zeilschip), o. -en; -**vereniging** (vereniging, die hardzeilpartijen organiseert), v. -en; -**wagen** (wagen op raderen en voorzien v. zeilwerk), m. -s: de -, uitgevonden door Simon Stevin, leermeester van prins Maurits, is thans vergeten; -**weder**, -**weer** (weer, geschikt om uit te zeilen), o. gmv.; -**wedstrijd** (wedstrijd in het zeilen), m. -en, zie Regatta.

Zeis (werktuig der grasmaaiers), v. -en.

Zel'sen (zeis), v. -s, -en, vero.

Zel'sman (de Dood, Vriend Hein), m. gmv.

Ze'ker (onbekend, onbepaald), onb. vnv.: in -land, een -koning, -iemand, op -en dag.

Ze'ker (veilig, stellig), bn. en bw.: hij is zijn leven daar niet -; uw geld is -der in mijn brandkast dan in uw lessenaar; daar heeft hij de -e overtuiging van, vast; ik ben - v. mijn zaak, dat is wiskundig -; gij vergist u -, stellig; hij heeft het niet -, vast.

Ze'kerheid (vastheid, veiligheid), v. gmv.

Ze'kerheidshalve (voor de zekerheid), bw.

Ze'kerheidsstelling (borgstelling), v. -en.

Ze'kerlijk (vast, stellig, gewis, wezenlijk), bw.: hij heeft er - niet aan gedacht.

Zelateur (R.-K. werkend lid eener broederschap), m. zelateurs, vr. Zelatrice.

Zelatri'ce (Fr.), v. zelatrices; zie Zelateur.

Zel'den (niet dikwijls), bw.: ik spreek hem -.

Zeldzaam (schaarsch), bn. en bw.: goede appelen zijn dit jaar zeer -; een - mooi exemplaar; wij waren - voldaan, zeer, uitermate, -zamer, -st; -**held** (het zeldzaam-zijn), v. -heden (rariteiten).

Zelf, aanw. vnv.: mijn vader -, in eigen persoon: ken u zelven, de koningin zelve.

Zelf'achting (achting van zich zelf, van eigen persoonlijkheid), v. gmv.; -**bedrog** (de waan, waarin men zich zelf brengt), o. gmv.: het deerniswaardig - der betrekkingen van den zieke, (C. O.), zelfmisleiding;

-**begoocheling** (het zich brengen in een waan, dwaze inbeelding), v. gmv.; -**behaaglijk** (met zelfbehagen), bw.; -**behagen** (het behagen hebben in eigen ik, eigenliefde), o. gmv.; -**beheersching** (het in-toomhouden van eigen driften en hartstochten), v. gmv.: een goed overste bezit -; een wezen, nl. de leeuw, geheel woede, maar bedwongen door -, (C. O.), het bedwingen van zijn drift;

-**behoud** (lijfsbehoud), o. gmv.: op - bedacht zijn, hij vuurde uit zucht tot -; -**beschaving** (beschaving van zich zelf nl. door eigen kracht, b.v. door studie), v. gmv.; -**bespiegeling** (overdenking en toetsing van eigen meeningen), v. -en; -**bestuur** (eigen bestuur, onafhankelijkheid, eigen regeering), o. gmv.; -**bewust** (met innerlijk besef), bn.: een -e houding, een -e trots; -**bewustheid** (gevoel van eigen, innerlijke kracht), v. gmv.; -**bewustzijn** (eig. het zich zelf bewust zijn), o. gmv.; -**eritiek** (critiek op eigen doen of werk, op eigen daden enz.), v. gmv.; -**genoegzaam** (tevreden met zich zelf), bn.: -**held** (tevredenheid met eigen ik), v. gmv.; -**gevoel** (gevoel van eigen-waarde), o. gmv.; -**held** (ikheid), v. gmv.: aan 't hoofd der menscheid streve hij (de dichter), om alle - te verdelgen, (Da Costa), nl. egoïsme, eigenbaat, baatzucht; -**kant** (minderwaardige beginrand aan allerlei

weefsels, als aan zijde, flanel, baai, laken), m. -kanten, fig. lieden of lui van den -der maatschappij, der samenleving, schorri-morrie, janhagel, jongens van de vlakke; hij komt van den -, hij woont op de grens, b.v. van Limburg, Twente, den Achterhoek, enz.; -**kanten** (van zelfkant), bn.: mijn keu slaapt voor immer in haar graf, (C. O.); -**kennis** (kennis van eigen ik), v. gmv. -**klinker** (klinker, vocaal), m. -s; -**moord**, m. -en: menig ongelukkig speler pleegde -, moord aan zich zelf; -**moordenaar** (iem., die zich zelf van het leven berooft), m. -s; -**moordenares**, v. -sen; -**onderricht** (onderwijs aan zich zelf), o. gmv.: brieven, om het Fransch te leeren door -; -**opoffering** (het zich aan doodsgevaar blootstellen ter wille van een ander), v. gmv. -**overschatting** (overschatting van eigen kennen of kunnen), v. gmv.; -**overwinning** (zege op eigen hartstocht of drift), v. -en.

Zelfs (ook, ook nog, bovendien, daarenboven), bw.: de koning - zal komen.

Zelfslacht'ig (sprakke, hebbende als diernaam een vast taalgeslacht), bn., b.v. olifant, m., mug, v. enz.; -**stand'ig** (op zich zelf, d.i. door eigen kracht bestaande), bn. en bw.: een - karakter, dat eigen richting of overtuiging volgt; -**handelen**, niet aan den leiband loopen: -**held** (onafhankelijkheid), v.

Zelf'verdediging (het verdedigen van eigen leven of deugd, zij het ten koste van het leven des aanranders), v. gmv.; -**veredeling** (veredeling van eigen ik), v. gmv.; -**verheffing** (verheffing van eigen persoon of van eigen daden of leven), v. gmv.; -**verloochening** (het achterstellen van eigen belangen of eigen overtuiging bij die van anderen, zij bestaat b.v. in het ongetuigd te verdragen, of het zich onzeggend van iets begeerlijks), v. gmv.; -**vernedering**, v. gmv.; -**vertrouwen**, o. gmv.; -**verwijf**, o. gmv.; -**verzaking** (zelfverloochening), v. gmv.; -**voldoening** (het voldaan-zijn over zich zelf), v. gmv.; -**zucht** (eigenbaat, baatzucht), v. gmv.: de - doodt vele edele gevoelens, egoïsme: -**zuchtig** (baatzuchtig, egoïstisch), bn., -er, -st.

Zeloot (dweeppiek, onverdraagzaam tjveraar en bestrijder van andersdenkenden, voornamelijk in godsdienstzaken; tjveraar in over-dreven zin, geestdrijver), m. en v. zeloten.

Ze'melen (gemalen bolsters v. graan), v. mv.

Ze'melen (zeuren, zaniken), hij heeft gezemeld: wat is huurman weer aan 't - geweest!

Ze'melig, bn.: dit roggebread is erg -, met veel zemelen vermengd, -er, -st.

Ze'melknoopen (kinderachtig stipt zijn, op alles vitten, muggenziften), ik heb gezemelknoopt; -**knooper**, m. -s, -ster, v. -s.

Zend (taal, waarin de gewijde schriften der Voor-Indiërs opgesteld zijn), o.

Zendavesta (verzameling der heilige boeken van de Perzen of Zoroastriërs), v. gmv.

Zend'boden (officieele boden voor gewichtige zaken), m. mv.; Karel de Groote vaardigde reeds - af om misbruiken af te schaffen of twisten bij te leggen.

Zend'brief, m. -ven; zie Mandement.

Zen'deling (gezonden godsdienstleeraar, Evangelieverkondiger onder de heidenen), m. en v. -en, voor het v. ook -e: hij werd - onder de Dajakkers op Borneo, verkondigter

van het Evangelie; bij de R.-K. missionaris.

Zen'delingsgenootschap (vereniging v. personen, die zendingen uitzendt), o. -pan; -huis (kweekschool voor zendingen), o. -huizen; -station (-vestiging, -post), o. -s.

Zen'den (fact. van sinden, gaan: doen gaan, sturen, doen toekomen), ik zond, heb gezond: om den dokter -; iem. een brief -, iem. een uitnodiging -, doen geworden; zegsw. iem. naar de andere wereld -, dooden.

Zen'ding (plaats, waar een zending het Evangelie verkondigt), v. -en.

Zen'dingswerk (de werkzaamheden der zendingen), o. gmv.

Zen'neblad, o. -en; zie Seneblad.

Zen'negroen (lipbloemige plant), o. gmv.: het - tiert op vochtige weiden; ook Senegroen.

Zeng (zoev. plotselinge en kortstondige verheffing van den heerschenden wind), v. -en.

Zengen (schroeten, licht branden), ik heb gezegd: zijn haren waren gezengd; een geplukte kip -, schroeten boven de vlammen; -ing (daad van zengen), v., z. Verzengen.

Zen'itha (cosm. schedelpunt, toppunt aan den hemel); fig. hoogste punt), o. gmv.

Zen'nuw (een der lange, witte, dunne draden die van hersenen en ruggemerg uitloopen), v. -en: zwakke -en hebben, fig. het geld is de - van den oorlog, van den handel; dit meisje heeft het dadelijk op de -en; -aan-doening (geneesk. ziekelijkheid in één of meer zenuwen), v. -en; -achtig (zwak v. zenuwen), bn.: een - schepseltje; een gevoel van -en angst, (J. t. Br.), -er, -st; -achtigheid (het zenuwachtig-zijn), v. gmv.; -arts (geneesheer, specialiteit in de kennis van zenuwziekten), m. -en; -beroerte (geneesk. beslag, zenuwverlamming, zenuwverdooving), v. -en; -bladen, o. mv., volkst. voor Senebladen; -gestel (al de zenuwen samen), o. gmv.; -inrichting (herstellood voor zenuwlijders, sanatorium), v. -inrichtingen; -knoop (samenkomst van zenuwtakken in één punt), m. -knoopen; -koorts (typhus), v. -en; -kwaal (zenuwziekte), v. -kwalen; -leer (wetenschap van het zenuwgestel), v. gmv.; -lijden (pijn, doordien de zenuwen niet gezond zijn), o. gmv.; -lijder (iem. met ziekelijke zenuwen), m. -s; -lijderes, v. -en; -pijn, v. -en; -stelsel (al de zenuwen als één geheel), o. gmv.; -trekking, v. -en; -verlamming (zenuwberoerte, beslag), v. gmv.; -vezel (zeer fijn, witachtig zenuwdraadje), v. -s; -vlecht (vlechtstel van zenuwen), v. -en; -ziekte (ziekelijke toestand der zenuwen), v. -n.

Zephyrus, de westenwind als godheid; zie Zefir, Zefir.

Zerk (verkort uit zerksteen, d.i. steen op een grafsteen: langwerpige vierkante steenplaat als grafdekking), v. zerken.

Zero (Fr. nul, niets, nulpunt), v. gmv.

Zerp (wrang, b.v. van vruchten, zuurachtig, scherp), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.

Zerp'zoet (zuurachtig zoet), bn.: e. -e bes.

Zes (vijf en één), telw. zessen, als zn. v.: wij waren met ons -en; hij gooid twee -en, dubbelspel; een paard van -en klaar, met vier goede pooten en twee goede oogen, fig. hij is van -en klaar, in alle opzichten flink, bijdehand; vlug als een meisje van drie zesjes, (Potg.), nl. van achttien jaar.

Zes'bladig (plantk. hebbende zes bladen), bn.: een -e kelk, een -e bloemkroon; -daagsch (zes dagen oud of durende), bn., zie Zesjarig; -de (ranggetal), bn.: Juni de - maand, Vrijdag is de - dag der week; hij stierf den -n Maart, d.i. op den zesden dag van Maart; graaf Willem de - (1404-'17); -dehalf (vijf en een half, d.i. vijfen de zesde half), bn.: - gulden, zie verder Zesthalf; -derhande, -lei (van zes soorten), onverbuigbaar soortgetal: ik kocht - peren; -draadsch (uit zes draden bestaande), bn.: - touw; -duizendste (ranggetal): men is de -, men is b.v. nummer zesduizend op de kiezerslijst; -hoek (veelhoek met zes zijden), m. -en; een regelmatige -; -hoekig, bn.; -honderd, telw.: daar slaan - soldaten; -honderdste (ranggetal), telw.: zie Zesduizendste; -jarig (zes jaar oud of durende), bn.: een - kind, het - onderhoud v. e. dijk; -kant (zeshoek), o. -kanten; -kantig, bn.; -maal (herhalingsgetal), bn. en bw.: - 8 is 48, ik heb je - gewaarschuwd; -ponder (kogel of gewicht van zes pond), m. -s, ook kanon, waaruit een kogel van zes pond geschoten kan worden; -tal (6 stuks), o. -tallen: een - koeten; -tallig, bn.: het - stelsel, met 6 als grondtal; een - muntstelsel, met 6 als factor, b.v. het Deutsche stelsel.

Zest'half (0.275 gld.), m. -halven: een - is een oude zilvermunt, het zal zesthalven zonder tal regenen, (Staring); -je, o. -s.

Zestien (tien en zes), telw.; -de (ranggetal), bn.: de -de dag der maand; -dehalf, bn.; -derhande of -derle, bn.; -honderd, telw.: - gulden, in het jaar 1600; -jarig, bn.: een -e knaap, een -e gevangenschap; -maal (herhalingsgetal), bn. en bw., zie Zesmaal; -tal (16 stuks), o. -tallen: een - kinderen; -voud, o. -vouden; -voudig, bn.: een -voudige winst.

Zestig (6 maal tien), bep. telw., lees: zestig; de man wordt -; zegsw. ben je -? zijn uw zinnen aan 't verzwakken? de uitspraak zestig berust op den ouderen vorm t zestig; -er (iemand van zestig jaar; ook wijn van 1860; ook wel een oorlogsschip met zestig stukken geschut), m. -s; -jarig (tellende of durende 60 jaar), bn.: een -e gruisaard, een - vruchtgebruik; -maal (herhalingsgetal), bn. en bw., zie Zesmaal; -ponder (kogel, gewicht van 60 pond), m. -s, zie Zesponder; -ste (ranggetal), telw.: de -dag; ook breukgetal: een - deel of $\frac{1}{60}$; -tal (60 voorwerpen), o. -tallen; -voud, o. -en; -voudig, bn. en bw.

Zes'vlak (meestk. lichaam, door zes vlakken begrensd), o. -vlakken: het regelmatige - heeft zes gelijke vierkanten tot grens, zie: Kubus, Teerling, Hexaëder.

Zet (daad van zetten), m. zetten: een goede -, op dam- of schaakbord; een geestige -, woord, gezegde; een domme -, streek; -angel (hoek of haak, die in vischwater wordt vastgelegd), m. -s, ook: -lijn; -baas, m. -bazen: in dat café is hij maar -, zaakbeheerder, loonkastelein; -boer (huurling, pachter), m. -en; -bok (boekdr. werktafel van den letterzetter), m. -bokken; -bord (scheepst. plank, dienende om het bord eener sloep te verhoogen), o. -en.

Ze'tel (stoel, troon), m. -s: de koninklijke -, fig. de - der regeering, plaats van het

rijksbestuur, ('s-Gravenhage), verder: verblijf, plaats van vestiging.

Zetelen (zijn verblijf houden, gezeten zijn), ik heb en ben gezeteld.

Zetfout (drukfout), v. -en; -**haak** (letterzetter: werktuig, van nieuwzilver of ijzer, lang ± 0.30 M. en bestemd om er 9 of 10 regels in te zetten), m. -haken; -**kastelein** (herbergier, die de nering voor een ander doet), m. -s, zie Zetbaas; -**lijn** (boekdr. metalen plaatje, om de regels of linies te scheiden), v. -en; -**lijn** (vischerij. lijn met angels, die in 't water wordt gezet om visch te vangen), v. -en, zie Zetangel; -**machine** (boekdr. machine tot het zetten van letters), v. -s; -**meel** (wit poedermeel van granen, mais en aardappelen), o. gmv., zie ook: Broodwortel; -**schipper**, m. -s: hij is maar -, loonschipper, het schip behoort een ander; -**sel** (van thee, koffie), o. -sels: één - thee; -**sel** (boekdr. het gezette gedeelte v. e. boek of van een vel druks), o. gmv.

Zetten (fact. van zitten: doen zitten, een plaats geven, plaatsen), ik heb gezet: een boek in de kast -; een diamant -; koffie, thee -, bereiden; iets op het papier -, schrijven, opstellen; zegsw. iemand iets betaald -, zich wreeken; ik kan hem of haar niet -, lijden, uitstaan; alles op haren en snaren -, zie Snaar; iem. een hak -, zie Hak.

Zetter (letterzetter), m. zettters.

Zetter (vaststeller of regelaar van de belasting voor elk der burgers), m. zettters: het college van -s, d. i. de gezamenlijke zettters.

Zetterij (werkplaats der letterzettters), v. -en.

Zeng (wijfjesvarken), v. -en, ook: Zeuge.

Zeulen (aan een touw of zeel voortleppen), ik heb -zeuld: dees - leeftocht aan, (Tollens).

Zeulle (varkenstrog), v. -s, -niën. gew.

Zeuntje (jongste adelborst eener klas), o. -s.

Zeuren (zeurkous, zanik), m. en v. zeuren.

Zeuren (vod, beuzeling, kleinigheid), v. -en.

Zeuren (zaniken, lastig zijn, plagend aanhouden), ik heb gezeurd: lig daarover niet te -, - over nietigheden, (C.O.); -**der**, m. -s.

Zeurig (zanikend, vervelend), bn.: -er, -st.

Zeurkous (vervelende pruttelaar), m. en v. -kousen; zie Zeur.

Zeus, de Gr. hoofdgod; z. Jupiter, lees: Zuis.

Zeuxis, beroemd schilder te Athene, ± 425 v. C.; lees: zuik'sis.

Ze'ven (ziften, met een zeef zuiveren), ik zeefde, heb -zeefd: het meel -.

Ze'ven (vijf en twee), telw.: de stad der - heuvelen, (Rome), de - wijzen van Griekenland, (zie Wijze); als zn. v.: - is een heilig getal, twee -s, een - in het kaartspel; -**armig** (met zeven armen), bn.: een -e kroonluchter; -**blad** (zeker onkruid: hanepoot, d. i. blad of wilde vlier), o. gmv.; -**bladig** (plantk. hebbende zeven blaadjes), bn.: een -e kelk; -**boom** (kegeldragende, heesterachtige boom in Z.-Europa), m. -boomen; de - bevat een krachtig plantenvergift, ook Zavelboom; -**daagsch** (tellende of durende zeven dagen), bn.: een - kind, een -e godsdienstoefening; -**de** (ranggetal), telw.: de - dag der week, de - maand, op den -n Mei, Karel de - van Frankrijk; breukgetal: een - deel; -**dehalf** (zes en een half), telw., ook: Zevendhalf; -**derhande**, -**lei** (in of van zeven soorten), bn.; -**dhalfje** (voormalig muntstukje d. i. zes en

een halve stuiver of twee en dertig en een halve cent), o. -halfjes, zie Pietje; -**gesternte** (sterrenbeeld), o. gmv., ook Pleiaden; -**hoek** (meek. veelhoek met zeven zijden en dus ook zeven hoeken), m. -hoeken;

-**honderd**, telw.: die tuin kost - gulden;

-**ste** (ranggetal), bn.; -**jaarsbloem** (roerkruid of droogbloem: een witte, gele, roode of bruine veldbloem, die, naar men zegt, minstens zeven jaar, nadat ze geplukt is, de frissche kleur behoudt; in Z.A. de nationale bloem), v. -en, zie verder: Volksbloem;

-**jarig** (tellende of durende zeven jaar), bn., zie Zesjarig; -**klapper** (stukje vuurwerk, dat zevenmaal knalt), m. -s; -**kleurig** (hebbende zeven kleuren), bn.: de -e regenboog; -**kruid** (riekende klaver), o. gmv.; -**maal** (herhalingsgetal: zeven keer), bn., zie Zesmaal; -**mijlsaarzen** (laarzen, waarmee stappen van zeven mijlen gedaan worden), v. mv.: de reus met de -, uit het sprookje van Klein Duimpje, fig. met - stapt hij nu over de financiële moeilijkheden heen; -**oog** (bloedvnn of bloedweer), v. -en; -**slaper** (zeker knaagdier), m. -s, zie Tuinslaper; -**sprong** (zekerz volksdans), m. -en; -**ster** (zevengesternte), v. gmv.; -**tal** (een getal van zeven dingen), o. -tallen: een - gulden, na een - dagen; -**tallig**, bn.: het - stelsel, rekenk. talstelsel, dat zeven tot grondslag heeft; -**voud**, o. -en; -**voudig**, bn. en bw.: een -e winst, iets -voudig beloonen, spreekt, zevendubbel.

Zeventien (zeven en tien), telw.: met -en; -**daagsch**, bn.; -**de**, telw.; -**dehalf** (16½), bn.; verg. Zes, Zeven.

Zeventig (zeven maal tien), bep. telw., lees: seventig; dat kost hem - gulden; als zn.: met -en; de - overzettters, nl. de 72 vertalers van het oude testament in het Gr., zie Septuaginta; -**ste**, rangtelw., de uitspraak seventig berust op een ouderen vorm: tzeventig, verg. tachtig, verg. Zestig.

Zeventiger (iemand van zeventig jaar, ook wijn van 1870), ook wel: een oorlogsschip met zeventig stukken), m. -s.

Zich, wederk. vnvw.: hij geeft - veel moeite; zij wasschen -; zie Reflexief.

Zicht (kleine zeis, handzeis), v. zichten.

Zicht (eig. het zien: vertoon), o.: op -, bij vertoon: betaalbaar acht dagen na -, bijv. een wissel; hij zond mij de boeken op -, op beïens, ter inzage.

Zichtbaar (gezien konnende worden, duidelijk), bn. en bw.: een - bare maanectips, waarneembaar; hij is - verouderd, zienderoogen; -der, -st; -**heid**, v. gmv.

Zichten (den. van zicht, de rogge met een zicht afslaan), ik zichte, ik heb gezicht.

Ziedaar, tw.: uitroep van opwekking.

Zieden (koken), het zood of ziedde, heeft gezoden: zeep -, zoul; -**de olie**, gezoden olie; zegsw. gezoden en gebraden, goed toebereid; fig. is dit w.w. zwak: ziedde, gezied, b.v. hij heeft gezied, hij ziedde van toorn, kookte.

Zie gezagen (redupl. van zagen: krassen op een vlood, fig. zaniken, zeuren), ik heb geziegezaagd; lig niet langer te - over je verties.

Ziehier, tw.: uitroep als Ziedaar.

Ziek (onwel, ongesteld, lijdende, krank), bn.: een - kind, hij is er - van, hij hield zich -; alsof hij ziek was; ik heb mij - gelachen; - zijn van verlangen; -er, -st.

Ziek'bed (*bed, waarop een zieke ligt*), o. — **bedden**: ook altijd aan — *bedden te staan*, (Potg.)
Zie'ke (*lijder, lijderes*), m. en v. zieken.
Zie'kelijk (*lijdende aan een ziekte*), bn.: een — *man, een — e vrcuw; die jongen heeft een — e kleur*; bij overdracht: *dat is een — denkbeeld, ongezond, ongerijmd*; — **heid**, v. gmv.
Zie'ken (*ziek zijn, wegwijnen*), ik heb geziekt: *hij ziekte al zoo lang*; zie **Uitzieken**.
Zie'kenbezoek (*het bezoeken van een zieke of van zieken*), o. — en: in de hospitalen zijn vaste dagen voor —; — **bus** (*fondsje, door een aantal personen bij wekelijksche bijdragen bijeengebracht, en waaruit de busdokter in geval van ziekte betaald wordt*), v. — sen; — **fonds** (*kapitaal, door gezamenlijke bijdragen verkregen en waaruit de leden trekken in geval van ziekte*), o. — en; — **huis** (*gasthuis, hospitaal*), o. — zen; — **kamer** (*vertrek, ingericht voor één of voor meer zieken*), v. — s; — **moeder** (*directrice van een ziekenhuis of van een ziekenzaal*), v. — s; — **oppasser** (*— verpleger*), m. — s; — **oppasseres** (*— verplegster*), v. — sen; — **oppassing** (*— verpleging*), v. gmv.; — **transport** (*mil. een aantal zieken of gewonden, die vervoerd worden*), o. — en; — **troost** (*troost voor zieken*), m. gmv.; — **trooster** (*krankenbezoeker*), m. — s; — **vader** (*directeur van een ziekenhuis of v. e. ziekenzaal*), m. — s; — **verpleegster** (*zuster, die zieken verzorgt*), v. — s; — **verpleger** (*broeder, die zieken verzorgt*), m. — s; — **verpleging** (*— verzorging*), v. gmv., ook de inrichting zelf; — **wagen** (*lage transportwagen voor zieken*), m. — s; — **zaal** (*zaal met bedden voor zieken in hospitaal of ziekenhuis*), v. — zalen; — **zuster** (*liefszuster*), v. — s.
Ziek'te (*het ziek-zijn, storing in de werking der organen*), v. ziekten: een *besmettelijke —*, zij sterven aan dezelfde —, *dit kind lijdt aan de Engelsche —*, zie ald.; een — *der ziel*: de verveling is een —, waarvoor arbeid het beste geneesmiddel is; de — *der geleerden*, overspanning der hersenen en uitputting (zie **Bild**, beroemd gsdicht van dien naam); ook **Naurasthenie**; — **beschrijving** (*beschrijving van het verloop eener ziekte*), v. — en; — **geval** (*een geval van ziekte*), o. — len; — **proces** (*gang, d. i. ontstaan, opkomst en wijking eener ziekte, ziekteverloop*), o. — processen; — **stof** (*stof, waardoor een ziekte veroorzaakt wordt*), v. — stoffen, zie: **Bacil**, **Microbe**, **Bacteriën**; — **verlof** (*O.-I. verlof naar Europa wegens ziekte*), o. — verloven; — **verloop** (*ziekteproces*), o. gmv.; — **verschijnsel** (*ziekte teken*), o. — en
Ziel, zie'le (*onstoffelijk deel van den mensch*), v. zielen: *de mensch bestaat uit — en lichaam*; geest, niet-stoffelijk wezen, zie **Allerzielen**; *God hebbe zijn —!* geest, onstoffelijk deel; *zijn — ruste in vrede! bij mijn ziel en zaligheid*, bij al wat mij dierbaar is; *ter — e gaan*, eig. naar de plaats gaan, waar de zielen der afgestorvenen zich bevinden, sterven, z. **Patres**; verder voor persoon, mensch: *een stad van tien-duizend — en*; *er was geen levende — meer op straat*; *een goede, een trouwe, een eerlijke —*; ook, hoofdpersoon, leider: *hij was de — der vereeniging, de — van den opstand*; *leven, zenuw: geld is de — van den handel*; overdrachtelijk, het inwendige van iets: *de — van een veeren pen*, het droge, vliezige deel in de schacht; *de — van een kanon*, de

inwendige ruimte, de holte voor het projectiel; *de — van een flesch*, kegelvormige opdekking in den bodem; *de — van een weverspoel*, de spil; zegsw. zijn — *in lijdzaamheid bezitten*, gelaten het ongelijk, het ongeluk verdragen; *met zijn — onder den arm loopen*, zich al rondslenterend vervelen; *iemand op zijn — komen*, hem aflossen, plat.
Zie'legrootheid (*grootheid van ziel, edelaardigheid*), v. gmv.; — **leed** (*zielesmart*), o. gmv.; — **leven** (*geestelijk leven*), o. gmv.; — **lijden**, o. gmv.; — **smart**, v. ook **Zielsmart** (*bitter zieleleed, knagend verdriet*), gmv.
Zie'lenadel (*edelheid van karakter, edelaardigheid van gemoed*), m. gmv.; — **herder** (*R.-K. zielzorger, vooral een pastoor, en verder elke priester*), m. — s; — **tal** (*het aantal bewoners, inwoners v. stad of land*), o. gmv.
Zie'lig (*jammertlijk, treurig, beklagenswaard*), bn.: *hoe —!* hij zag er zoo — uit.
Ziel'kunde (*de leer v. h. wezen en de vermogens der menschelijke ziel*), v. gmv., z. **Psychologie**; — **loos** (*zonder ziel, dood*), bn.: *een lijk is een — overacht van een mensch*; (*natuur*) is — *lieftlijk en reedloos wreed*, (**De Gén.**), — **mis** (*R.-K. mis of dienst voor een overledene*), v. — missen, zie **Requiem**; — **pijnigend** (*de ziel smart veroorzakend*), bn.: *het — dobberen tusschen hoop en vrees*, (**C.O.**); — **roerend** (*de ziel roerend, zeer aandoenlijk*), bn. en bw.: — *is de nieuwtjaarswensch van mijn krantenman*, (**Jonath.**)
Ziels'angst (*grootte onrust*), m. — en; — **bedroefd** (*innig bedroefd*), bn.: — **blijde of — blij** (*innig blij*), bn.; — **kracht** (*wilskracht*), v. — en; — **kwelling** (*wroeging*), v. — en.
Ziels'leefhebben (*innig beminnen*), ik had — *lief, heb — liefgehad: iem. —*, eig. zoo lief als zijn eigen ziel, **Bijbel**, **I Sam. 18 : 1**; — **rust** (*gemoedsrust*), v. gmv.; — **veel** (*innig veel*, eig. zooveel als van zijn eigen ziel), bw.: *ik hield — van hem*; — **verdriet** (*verdriet, dat diep in de ziel gevoeld wordt*), o. gmv.: *hij kwijnt door —*; — **verhuizing** (*het overgaan der ziel bij het sterven in eenig menschelijk of dierlijk lichaam*), v. — en: *de Egyptenaren geloofden aan de —*, evenzoo *de Keltische Druiden, nóg de Hindoes*, ook: **Metempsychose**; — **vermogen** (*kracht der ziel*), o. — s; — **verrukking** (*opgetogenheid der ziel*), v. gmv.; — **vervoering** (*geestdrift, zie Vervoering*), v. gmv.; — **vriend** (*innig geliefde vriend*), m. — en; — **vriendin** (*innig geliefde vriendin*), v. — nen; — **ziekte** (*ziekte van de ziel*), v. — n: *melancholie is een —*.
Ziel'togen (*op sterven liggen*), zij heeft gezieltoegd: *de gekwetste lag te —: drie of vier — e blikjes*, (**C.O.**), stervend: — **ing**, v. gmv.; — **verheffend** (*de ziel of den geest in een verheven stemming brengend*), bn.: een — *schouwspel, die samengestroomde menigte in den gebede, stichtend, aangrijpend*; — **verkooper** (*ronselaar in soldaten of matrozen*), m. — s, vero.; — **verkwikkend** (*verheffend, troostend*), bn.: *een — e gedachte*, opbeurend; — **zorger** (*R.-K. zielenherder*), m. — s: ook: — **verzorger**, m. — s.
Zien (*waarnemen met het oog*), ik zag, heb gezien: *oogen hebben en niet —*, slecht waarnemen, bij uitbr. sufferig zijn, zie ook: **Myoop**, **Daltonisme**, **Presbyoop**; *wij — nooit menschen*, bezoek ontvangen; *men ziet hem naar de oogen*, iem. erg ontzien; *iets*

- over het hoofd —, niet letten op; door de vingers —, verschoonen; iem. op de vingers —, hem streng controleeren, bevittien; *uiteigen oogen* —, een eigen oordeel hebben; *iemand gaarne* —, Vl. van iem. houden: *uwe goede moeder ziet u zoo gaarne, Jan!* (Consc.).
- Zien'de** (kunnen de zien), bn.: *blinden maakte Hij* —; zegws. — *blind zijn*, te groot van vrouwen zijn en bedot worden; als zn. (persoon, die ziet), m. en v. zienden.
- Zien'deroogen** (merkbaar), bw.: *de zieke gaat — vooruit*, zóó dat men het goed zien kan.
- Zie'ner** (fig. profet), m. zieners: *de — van Pathmos*, de Evangelist Johannes: *Da Costa, de dichter* —; — **blik** (blik van een ziener), m. — ken; — **soog** (ziensblik), o. — oogen.
- Zien'lijk** (zichtbaar), bn. en bw.: *werd de toekomst — voor mijn oog!* (Staring).
- Ziens'wijs**, — **wijze**, v. — wijzen: *wat is uw —?* meening, gevoelen, opvatting.
- Zier** (fig. iets zeer kleins), v.: *geef mij een — tje zout*, een weinig, een bewijze, z. ald.; *een — tje melk*; *ik geef er geen — om*, volstrekt niets; fig. *nog een — tje geduld*, de man heeft geen — tje gevoel.
- Ziezoo'**, tw.: —, *dat is al weer klaar!*
- Zift** (zeef), v. ziften.
- Zif'ten** (met een zeef zuiveren), ik heb ge- zift: *het meel* —, z. Teems, Teemsen, fig. *gij ligt altijd te —*, vitten, haarklooven; — **er**, m. — s, zie Muggenzifter; — **ing**, v. — en.
- Zigen'ner** (Duitsche naam voor heiden), m. — s, zie Gipsy, Gitano, Zingari — **achtig** (zoals een Zigeuner), bn. en bw.; — **in'** (vrouw. Zigeuner), v. — nen; — **kamp**, o. — en; — **le- ven** (fig. zwerfend leven), o. gmv.; — **melsje**, o. — s; — **troep** (—bende), m. — troepen.
- Zig'zaglijn** (Fr. gebroken lijn, met uit- en in- springende hoeken), v. — en: de loopgraven werden in — gegraven d. i. zigzagwijze.
- Zig'zagwijs**, — **wijze**, bw.: *het pad liep — tegen den berg naar boven*, alsoen zigzaglijn.
- Zij, zij'de** (weefsel, vervaardigd uit de afge- sponnen draden der zijderups-cocons), v. gmv.
- Zij'beuk** (ruimte, ter zijde van het schip eener kerk), m. — en: *de — en zijn door pilaren van het middenschip gescheiden*, ook Zij'schip.
- Zijd**, bw. in: *wijd en —*, naar alle kanten.
- Zij'de, zij** (grensvlak, kant), v. zijden: *de — n van een huis*, *de — n van een driehoek*; *men kwam van alle — n*, *de westelijke — eener stad*; *een oom van moeders —*; zegws. *iets ter — leggen*, als afgedaan beschouwen; *iemand op zijn — hebben*, hand; zie: Keerzijde, Linker-, Rechter-, Voorzijde; ook: Bovenkant, Onderkant, Achterkant.
- Zij'de, zij** (stof, zijden weefsel), v. gmv.: zegws. — *bij iets spinnen*, zie Spinnen, als- mede: Merk-, Stop-, Stik-, Vlokzijde.
- Zij'deaap** (klein Z.-Amerikaansch aapje met lange, zijdeachtige haren), m. — apen.
- Zij'deachtig** (lijkende op zijde), bn.: — **e haren**; — **cultuur** (het kweken van zijde- rupsen en het behandelen der zijdecocons), v. gmv.; — **fabriek**, v. — en; — **fabrikant** (eigenaar van een zijdefabriek), m. — en; — **industrie**, v. gmv.: *de zijde- bloede in de 17e eeuw o.a. te Utrecht en te Haarlem*.
- Zij'dellings**, bw.: *hij keek mij — aan*, van ter zijde, ook: Zijlings; — **lingsch** (van ter zijde), bn.: *een — e blik*; *erfgenamen in de — e linie*, niet rechtstreeksche, ook, Zijlingsch.
- Zij'demolen** (molen of machine voor de bereiding van zijde), m. — s; — **molentje** (haspeltje voor zijde), o. — s.
- Zij'den** (van zijde), bn.: *een — japon*, *een — zakdoek*, fig. — *lokken*, zeer zachte.
- Zijdenhemp'je** (slijm, geel appeltje met zeer dunne schil), o. — s.
- Zij'denhoed** (hooge hoed voor heeren), m. — en, spreekt: *den hoogen zijden op hebben*, deftig of pontificaal gekleed zijn.
- Zij'deplant** (Amerikaansche plant, ook in onze duinen, met een zijdeachtige kuif aan de zaden), v. — en.
- Zij'dereeder** (—fabrikant), m. — s.
- Zij'derups** (lichtgrijze rups v. e. nachtvul- der, zijde worm), v. — en: *de — voedt zich met de bladeren van den moerbeiboom*; *zij spint zich na 30 dagen etens in drie etmalen in*, d. i. vormt in één minuut 35 cm. draad op de cocon, zie ook Zijde worm.
- Zij'despinnerij**, v. — en; — **staart** (pest- vogel), m. — en; — **stof** (hoofbestanddeel van de zijde), v. — fen; — **twijnder** (iemand, die zijden garen dubbelt), m. — s; — **twijnderij** (werkplaats van den zijdetwijnder), v. — en.
- Zij'deverver** (iemand, die zijde verft als bedrijf), m. — s; — **ververij**, v. — en.
- Zij'dewee** (pijn in de zij, pleuris), o. gmv.
- Zij'deweever** (iemand, die zijde weeft als bedrijf), m. — s; — **weverij** (het zijde weeven), o. gmv., (de werkplaats v. d. zijde weever), v. — en.
- Zij'deworm, zij'worm** (zijderups), m. — en: *de — werd in 555 n. C. uit China in Kon- stantinopel overgebracht door twee monniken*.
- Zij'dgeweer** (sabel, degen), o. — geweren. vero.
- Zij'gen** (sijpelen, neerdruppelen), het zeeg, heeft gezegen: *het water door een filter laten —*, *melk door een teems laten —*.
- Zij'gen** (in onmacht vallen), zij zeeg, zij zegen, zijn gezegen: *zij — langzaam neder*, d. i. flauw vallen, bewusteloos worden.
- Zijl** (waterloozing, ook uitstroomingsluis), v. zijlen, vergel. Blokzijl, Delfzijl.
- Zij'lijn** (spoorlijn ter zijde), v. — lijnen: *de trein werd op een — gebracht*.
- Zij'linie** (zijlijn), v. gmv.: *hij behoort tot een — van dat adellijk geslacht*.
- Zij'lings**, bw., zie Zijdelings.
- Zijl'vestenij** (in Groningen gebruikelijk voor waterschap), v. — en; — **vester** (mede- bestuurder van een waterschap), m. — s; — **vesterhuis** (gebouw voor de vergadering der zijlvesters), o. — zen; — **waard** (sluismeester), m. — waarders.
- Zijn** (bestaan, leven; zich bevinden, voorhanden zijn), ik ben, was, wij waren, ik ben geweest: *God is*, bestaat; *hij is niet meer*, leeft; *hij was toen op Java*, bevond zich; *er is geen geld meer*, is voorhanden.
- Zijn** (het zijn, het leven, het bestaan), o. gmv.
- Zij'ment, te** —, bijw. uitdr.: *ik kom dikwijls te —*, in zijn huis, bij hem, in zijn woonplaats; — **halve**, bw.: *doe het maar —*, om hem, d. i. uit genegenheid tot hem; — **wege**, bw.: *ik groet u —*, namens hem; — **wil, om** (zijnen- thalve, ter wille van hem), bw.
- Zij'nerzijds** (van zijn kant), bw.: — *heb ik geen tegenwerking te vreezen*.
- Zijp** (waterloop, wetering), v. zijpen.
- Zij'pelen**, zie Sijpelen.
- Zij'reeder** (zijdebereider), m. — reeders; — **reederij** (zijdefabriek), v. — reederijen.
- Zij'schip**, o. — schepen, zie Zijbeuk.
- Zij'rivier** (bijrivier van een hoofdstroom),

v. -rivieren: de -rivieren van den Rijn.
Zij'spoor (spoorlijn ter zijde, nl. van de hoofdlijn af), o. -sporen, zie Zijlijn.
Zij'straat (straat, die van de hoofdstraat afloopt), v. -straten; -stuk (stuk, dat de zijde vormt van iets), o. -ken; -tak (bijtak), m. -ken: een - v. e. rivier.
Zij'tje (verkleinw. van zijde), o. zijtjes: ik heb zes -s volgeschreven, kantjes.
Zij'waarts (ter zijde), bw.: hij ging -.
Zij'waartsch, bn.: een -e beweging, in de richting van ter zijde.
Zij'worm, m. -en, zie Zijdeworm.
Zikkenen'rig, bn., z. 't betere Sikkeneurig.
Zilt (verwant met zalt of zout), bn.: het -e water der zee, -e tranen; het -e nat, de zee, -er, -st; -heid, v. gmv.
Zilt'ig (zoutig), bn.: dit water is min of meer -, -tiger, -tigst; -heid, v. gmv.
Zilver (edel metaal van blank glanzende kleur), o.: de waarde van 1 KG zilver 0.985 fijn is wettelijk bepaald op f 65; een horloge van -; Russisch -, mengsel van zilver en andere metalen; nieuw -, mengsel van zink en nikkel; fig. haren van -, spierwitte haren, dicht. het - des ouderdoms; -aannuiming (het slaan in de munt van zilvergeld), v. gmv.; -aap (kleine zilverkleurige aap in Z.-Am. aan den Amazonen-stroom), m. -apen; -achtig (als zilver, lijkende op zilver), bn, -er, -st: een -e schijn of glans; -e bladeren, de -e duiveveer; -ader (een lange, smalle laag zilverstof in een zilvermijn), v. -en, -s, zie Goudader; -beuk (witte beuk), m. -en; -blad (onkruid in moestuinen, ook: duivelsmelk, tuinwolfamelk), o. gmv.; -blank (blank als zilver), bn.: een -e hand, de -e zwaan, een -e visch; -blende (erts, waaruit zilver wordt verkregen), v. gmv.; -draad (tot draad getrokken zilver), o.: een broche van fijn -.
Zilveren (van zilver), bn.: dat zijn -lepels, -kandelaars; fig. hij viert zijn -bruiloft, 25-jarig huwelijksfeest; een -ambtsfeest; -haren, zilverwit; een -sleutel, fig. geld, waarmee, zegt men, alle sloten opengaan; zegsw. over -schijven doen loopen, in 'treine brengen, door middel van geld.
Zilvererts, o. -en, zie Zilverblende;
-fazant (zilverkleurige fazantachtige vogel), m. -en; -gaas (zilverkleurig gaas), o. gmv.; -geld (baar geld in zilver, zilveren muntstukken), o. gmv.: al mijn - is op; -kast (kast als bewaarplaats van zilverwerk), v. -en; -kleurig (de kleur hebbende van zilver), bn.: een -vischje; -koers (de marktprijs van het zilver), m. -en, z. Koers; -lakensche, m. -n, zie Fazant; -ling (Joodsche munt of zilveren sikkal, waarvan men de waarde niet juist kent, f 1.25 a f 1.50); m. -en: Judas ontving voor zijn verraad 30 -en, d. i. ± f 40; -leening (staatsleening, waarvan de rente in zilver voldaan wordt), v. -en, zie Metalliek; -meeuw (zilverkleurige zeemeeuw, ook aan onze kusten), v. -en; -mijn (mijn, waaruit zilver gewonnen wordt), v. -en; -munt (munt van zilver), v. -en; -oplossing (-smelting), v. -en; -oxyde (verbinding van zilver met zuurstof), o. gmv.; -papier (papier, dat aan ééne kant verzilverd is, zie Goudpapier), o. -en; -pluvier (in Friesland de goudkievit), v. -en; -poeder, -poel (fijn

verdeeld zilverstof), o. gmv.; -populier (witte populier of abeel), m. -en; -productie (-winning in de mijnen), v. gmv.; -proef (onderzoek naar het gehalte van zilver of naar het percent zilver, dat het zilvererts bevat), v. -proeven; -reiger (een soort van reiger, in ons land zeldzaam, ook aigret-reiger), m. -s: de - leeft aan de poelen en meren van Hongarije, zie Aigrette.
Zilverrente (rente, die in zilvergeld wordt uitbetaald, zie Metalliek), v. gmv.; -smid (bewerker van zilver; iem. die zilveren voorwerpen maakt en herstelt), m. -smeden; -smidswinkel (winkel, ook werkplaats van den zilversmid), m. -s; -vloot, v. -vloten: Piet Hein veroverde een der -vloten, op 9 Sept. 1628; -vos (donkerrijze vos der poolstreken, wiens huid of pels zeer fijn bont oplevert), m. -sen: een bijzonder goede huid van een - heeft een waarde van f 9600; het donkere bont is doorsprenkeld met zilverharen; -werk (voorwerpen van zilver), o. -en, zie Goud- en zilverwerken; -wilg (witte wilg met zilverkleurige bladeren), m. -en, -wit (wit als zilver), bn.: een -te haarlok.
Zim, v.; zie Sim.
Zin (zietsvermogen), m. zinnen: de mensch heeft vijf -nen; waar zijn uw -nen? verstand; zijn -nen bij elkaar houden, van zijn -nen beroofd zijn; niet goed bij zijn -nen zijn; dat streeft de -nen; dat schoot mij in den -, gedachte; zegsw. veel hoofden, veel -nen, meningen, richtingen.
Zin (lust, begeeren), m. zinnen: hij had zijn -nen gezet op die studie; naar zijn eigen - kunnen handelen, je moet je eigen - doen; hij heeft zijn - gekregen.
Zin (betekenis), m. gmv.: de letterlijke en de fig. zin van een woord of een uitdrukking; ik snap den - niet van wat er staat; een woord in verkeerden - opvatten; zie: Dubbelzinnig en Zinverwant.
Zin (wijze, manier), m. in: alleszins, anderszins, eenigszins, geenszins, veelzins, z. ald.
Zin (spraak. in woorden uitgedrukte gedachte), m. zinnen: de hoofdeden van een - zijn onderwerp en gezegde: een beknopte -, een elliptische -, zie: Hoofdzin en Bijzin.
Zin'bouw (spraak. de samenstelling van een zin), m. gmv., ook: Zinsbouw.
Zincographie (afbeelding op zink, door chemische werking voortgebracht), v. -ën.
Zin'deel (spraak. lid of deel van een zin), o. -deelen, ook: Zinsdeel.
Zin'delijk (proper, net), bn. en bw.: een -e huisvrouw, een -e bediening, -er, -st; -heid (vproperheid, reinheid), v. gmv.
Zin'duiding (verklaring, aanduiding van de betekenis van een zin), v. -en.
Zinga'ri (It. naam voor Zigeuner), m. -'s.
Zin'gen, ik zong, heb -zongen: een lied -; altoos hetzelfde liedje -, hetzelfde onderwerp aanroeren; ik zing den ondergang van d'eersten wereldgrond, (Bild.), bezing, dicht over; bij overdracht: het water begint te -, koken, suizen, bruisen; -er (zanger), m. -s.
Zin'gend, bn. en bw.: de -e vogels, die zingen; een -e Mis, R.-K. Mis met zang, de tegenst. is: stille -; -spreken, op zingenden toon.
Zin'genot (genieting, die de zinnen streeft), o. gmv.: aan - verslaafd zijn.
Zink (zeker blauwachtig-wit metaal), o. gmv.

Zink'blende (zink, vermengd met zwavel), v. gmv.; zie Blende.

Zin'ken (zakken, omlaag gaan), het zonk, is gezonken: het schip gaat -, in de modder -, in diepen slaap -; den moed laten -, zakken; fig. hij is diep gezonken, zedelijk diep gevallen; -sel (bezinksel), o. -s.

Zin'ken (van zink gemaakt), bn.: een - dak.

Zink'gat (loosgat v. e. sloep), o. -gaten.

Zin'king (ziekelijke aandoening), v. -en; zie Catarrh; -achtig, bn.

Zink'laag (aandr. aardlaag, waarin zink gevonden wordt), v. -lagen.

Zink'lood (peillood, dieplood), o. -looden.

Zink'oxyde (verbinding van zink met zuurstof), o. (x = ks).

Zink'put (put voor sekreetvuil), m. -putten; zegsw. dit gaat in den -, is verloren.

Zink'roer (een ouderwetsch pistool), o. -roers, -roeren.

Zink'stuk (steenbestorting), o. -ken: een - is gevlochten rijswerk of een teenen horde, met steenen bevracht, men laat dat op den bodem zinken, om een vasten grondslag voor metselwerk te verkrijgen.

Zink'wit (zinkoxyde als bestanddeel van witte verf), o. gmv.; -witfabriek, v. -en.

Zinle'dig (zonder inhoud), bn.: een - gezegd, zonder betekenis, een - opstel, een - ebrief; -heid, v. gmv.; zie Zinloos.

Zin'lijk, zin'nelijk (met de zinnen waar te nemen, ook: zingenot binnennend), bn. en bw.: de -e wereld, -genot, iets is - waarneembaar; hij is een - mensch; -e vermaken, de zinnen streelend; -heid, v. gmv.

Zin'loos (zonder zin), bn.: een - opstel, zonder betekenis, inhoud; -looser, meest-.

Zin'nebeeld (zinnelijk waarneembaar teeken, dat iets abstracts uitbeeldt), o. -en: het anker is het - der hoop, de haan is het - der waakzaamheid; zie Symbool.

Zinnebeel'dig, bn.: een -e voorstelling, een zinnebeeld bevattende, zie: Allegorisch en Symbolisch.

Zin'nelijk, bn. en bw.; zie Zinlijk.

Zin'neloos (zonder verstand), bn. en bw.: een - looze vrouw, beroofd van of zonder zinnen, fig. onzinnig, dwaas; - gesnap; -looser, -t; -loos'heid, v. gmv.

Zin'nelooze (iemand, die zinneeloos is), m. en v. -loozen, verg. ldioot.

Zin'nen (peinzen, denken), ik zon, heb gezonnen: hij zat op wraak te -; ik zat er eens op -, d. i. het overdenken, verg. Bezinnen.

Zin'nenwereld (de wereld der zinnen, de stoffelijke wereld), v. gmv.

Zin'nespel (tooneelmatige, allegorische voorstelling der 17e eeuw), o. -spelen: de -spelen gaven personificaties d. i. uitbeeldingen of gepersonifieerde zinnebeelden, d. i. de personen, die optraden, stelden de een of andere deugd of ondeugd voor en hielden bespiegelende dialogen over zedenkundige, politieke en godsdienstige vraagstukken.

Zin'rijk (geestig, vernuftig, krachtig), bn. en bw.: een - woord, een - gezegde, een - e fabel, -er, -st; -heid, v. gmv.

Zins'bedrog (bedrieglijke waarneming door de zinnen), o. gmv.; -bedwelming (het bedwelmd-zijn der zinnen), v. gmv.: - door opium of jenever, zie Bedwelmd; -begoocheling (zinsbedrog), v. -en.

Zins'bouw, m. gmv.; ook, Zinbouw.

Zin'scheiding, v. gmv.; zie Punctuatie.

Zin'snede (deel van een volzin), v. -seden.

Zins'ontleding (het ontbinden van een zin in leden en de benoeming van deze), v. -en.

Zin'spelen, ik heb gezinspeeld: hij was aan 't - op uw afkomst, doelen op, bedektelijk wijzen op, schimpen op; -ing (toespeling, meer of min bedekte aanduiding), v. -en.

Zin'spreuk (kernspreuk, leus, devies, vooral op wapens voorkomend), v. -en: elke rederijkerskamer had haar -; de - der Haarlemsche kamer was: Trouw moet blijken; zie: Motto en Leus; -ig, bn. en bw.

Zins'toon (de toon, waarop elk der verbonden zinnen in den samengestellten volzin wordt gezegd, gelezen, om de eenheid van diensamengestellten volzin te doen uitkomen), m. gmv.

Zin'storende drukfout (letterfout, die de betekenis van een volzin doet verloren gaan, b. v. in voor en, men voor mijn, enz.), v. -en.

Zins'verband (betrekking of verhouding tusschen twee zinnen), o. gmv.

Zins'verbijstering (een soort van tijdelijke krankzinnigheid of zinneeloosheid), v. gmv.

Zins'vervoering, v. -en; zie: Geestvervoering en Extase.

Zin'teeken (scheiteeken), o. -s: de -s dienen om de juiste opvatting van de zinnen en van hun verband te bevoorde en, b. v. een punt, een komma, een vraagteeken, enz.

Zin'tuig (werktuig, waardoor een der zinnen werkt, orgaan van den zin), o. -tuigen.

Zin'verwant, bn.: uitvinden en ontdekken zijn -e woorden, d. i. synoniemen, omdat ze bij veel gelijkbetekenende een kenmerkend verschil van betekenis hebben; -verwantschap (het overeenkomen in betekenis van twee of meer woorden), v. gmv.: er is - tusschen de woorden: achterklap, kwaadsprekendheid en laster; zie Synoniemiek.

Zionis'me (het streven, om een Joodsch rijk te stichten in Palestina), o. gmv.

Zionis'ten (leden der vereeniging, werkend voor het zionisme), m. mv.; -congres, o. -sen: in 1897 werd het eerste -congres te Bazel gehouden, sedert kwam het elk jaar samen.

Zirkoon' (donkerrood of geelrood edelgesteente), m. -konen, (stofnaam), o. gmv.: de -, die op Ceilon wordt gevonden, is groengeelachtig; de - is v. h. geslacht der hyacinten.

Zit (het zitten), m. gmv.: dat was een lange -; dat is een heel -je, reisje; die jongen heeft geen - in 't lijf, kan zich niet rustig houden; neem een -, d. i. neem een stoel, gmv.

Zit'bad (bad, dat niet liggend, maar zittend aenomen wordt), o. -en, ook de badkuip zelf.

Zit'bank (bank, om op te zitten), v. -banken; verg.: School-, Tuin-, en zie Bank.

Zit'dag (dag, waarop zitting wordt gehouden), m. -dagen: de -eener rechtbank: de - van een ontvanger, tot het ontvangen of innen van belastingen; -houden, zie verder Zitting.

Zit'je (plekje, plaatsje), o. -s: een lief -.

Zit'kamer (woonkamer, huiskamer), v. -s.

Zit'plaats (plaats, om te zitten), v. -en: een amphitheater van -plaatsen.

Zit'ten (plaats nemen), ik zat, heb gezeten: hij zit op een bank, gezeten zijn; in den raad -, raadslid zijn; de vogels - op een tak, rusten; fig. aan het roer -, regeeren; op den troon -, heerschen; waar mag zij toch -? blijven; iemand laten -, verlaten; mijn oom zit er goed of warm in, is welgesteld; ergens

veel geld in laten —, bij verliezen; die *jas zit u goed*, past, kleedt; *het rijtuig bleef in de sneeuw* —, steken; in *de verlegenheid* —, zijn.

Zit'ten (in *de gevangenis zijn*), hij zat, heeft gezeten: *hij heeft drie maanden gezeten*.

Zit'tend, bn.: *een — leven leiden*; een *kleermaker heeft — werk*, waarbij hij moet zitten.

Zit'ting, v. — en: *de — van een stoel, van een canapé, zitplaats*; fig. — *houden, vergaderen*, ook *ergens zijn*, b.v. als ambtenaar, om *mensen te spreken*; — *nemen in den gemeenteraad*, als lid plaatsnemen.

Zit'tingsjaar (*jaar, dat verloopt tusschen de opening en de sluiting b.v. van de Tweede Kamer*), o. — jaren: *in dit — zal dit ontwerp van wet aan de orde gesteld worden*.

Zit'vlak (*achterste*), o. — vlakken.

Zo'de, zoe, zool (verwant met *zieden*: *wat gekookt wordt of is, kooksel*), v. zoenen: *een — visch*; een *zootje*, *zootje*, o. — s.

Zo'de (*afgestoken stuk gras, graszode*), v. — n, *zootje*: zegsw. *dat brengt of zet geen — n aan den dijk*, zie *Dijk*.

Zo'denploeg (*werktuig, dat gebruikt wordt om zoden te steken*), m. — en; — *suijder* (—ploeg), m. — s; — *werk* (*het snyden, lichten en leggen van zoden*), o. gmv.

Zodiak (*dierenriem*), m. gmv.: *de — is gedeeld in 12 vakken van 30°*, wier namen zijn: *de Ram, de Stier, de Tweelingen, de Kreeft, de Leeuw, de Maagd, de Weegschaal, de Schorpioen, de Schutter, de Steenbok, de Waterman, de Visschen*; de eerste drie heeten *Lente-teekens*, de drie volgende *Zomerteekens*, enz.

Zodiakaal'licht (*sterrenk. kegelvormig lichtschijnsel vóór zonsop- en na zonsaondergang, dierenriemslicht*), o. gmv.

Zoek (*verloren, weg*), bw.: — *zijn, — raken*, enz.; *mijn hoed is —*, niet te vinden.

Zoek'brengen (*met bezettingen doorbrengen*), ik bracht —, heb — *gebracht: den tijd* —, — *maken; veel geld* —, *verkwisten*.

Zoek'en (*trachten te vinden*), onr. ik zocht, heb gezocht: *naar een boek* —, *een betrekking* —, *eigen voordeel* —, *beoogen*; *ruzie* —, *willen hebben*; *iemand — te bedriegen*, *beproeven*.

Zoek'licht (*sterk geconcentreerde elektrische stralenbundel, welken men op een bepaald punt kan laten vallen*), o. — lichten: *de — lichten zijn van dienst, vooral in oorlogstijd, op oorlogsschepen, in belegerde vestingen*, enz.

Zoek'maken (*oorzaak zijn, dat iets verloren gaat*), ik heb — *gemaakt: het kind heeft het boekje — gemaakt*, men kan het niet vinden; fig. *veel geld* —, *verteren, verkwisten*.

Zoek'raken (*verloren raken*), het is *zoekgeraakt: die krant is — geraakt, een bril kan —*.

Zoel (*zacht, lauw*), bn. en bw.: *het is — weder, vrij warm, niet guur, — er, — st; — heid* (*lauwheid*), v. gmv.; — *te* (*lauwe wind*), v. gmv.

Zoe'loe-kaffer (*een der rassen van Kaffers in Z.-Afrika*), m. — kaffers.

Zoem'en (*klankn. een gonzend geluid maken*), *de bij zoemde, heeft gezoemd: — de insecten*.

Zoen (*verzoening, vrede*), m. gmv.; ook: *boete*, zie *Zoengeld*.

Zoen (*kus*), m. zoenen.

Zoen'bloed (*het bloed, door Christus vergoten als zoenofer*), o. gmv.; — *dood* (*dood als offerlam ter verzoening*), m. gmv.: *de — van Christus*.

Zoen'en (*kussen, omhelzen, ook: verzoenen*), ik heb *gezoend*; — *er*, m. — s.

Zoengeld (*geld, dat als boete werd betaald*),

o. gmv.; — *offer* (*ook zonde- en schuldoffer tot vergiffenis nl. der zondenschuld*), o. — s.

Zoet, bn. en bw.: *suiker, honig is —*; *een — e appel, — e koek*; *de — e inval*, zie *Inval*; — *e droomen*, hoogst aangenaam; *een — kind, braaf*; *een — woordje*, (C.O.), vriendelijk; als zn. o.: *'s levens — en zuur, lief en leed*; — *heid*, v. gmv.: *de — heid van suiker*; fig. *de — heden des levens, genoegens*.

Zoet'achtig (*eenigermate zoet*), bn.; — *er, — st*.

Zoete (*liefsje, lieveling, schat*), v. gmv. gmv.

Zoetekauw (*iem., die graag wat zoets eet, lekkerbek*), m. en v. — *kauwen*.

Zoetekoek' (*koek met zoeten smaak, peperkoek*), v. gmv.: *zegsw. alles voor — opeten, zich laten welgevalen*.

Zoetelem (*spijs en drank in een leger verkoopen*), ik heb *gezoeteld*; — *aar* (*marketen-ter*), m. — s; — *aarster* (*marketenster*), v. — s.

Zoet'ellieffe (*beminde, schat*), o. — s, gmv.

Zoetemelk' (*versche koemelk*), v. gmv.; — *melksch*, bn.: *een — kaasje, van zoetemelk gemaakt*; — *melks'pap* (*pap van zoetemelk*), v. gmv.

Zoeten (*den. van zoet, nl. zoet maken*), ik *zoette*, heb *gezoet: de chocolade is te zeer gezoet*, d. i. te veel *gesuikerd*.

Zoeterd (*lieverd*), m. — s: *ir. dat is me een —!*

Zoethout' (*plant uit Z.-Europa, ook in ons land aangekweekt*), o. gmv.: als *handelswaar* dienen stukjes van den wortelstok; het *gekookte en verdikte sap van den wortel* levert *Drop*; — *hout'suiker* (*suikerstof, uit zoethout getrokken*), v. gmv.; — *hout'water* (*af-treksel van zoethout*), o. gmv.

Zoet'ig (*min of meer zoet, zoetachtig*), bn. en bw.: *een — e smaak; die bessen smaken —*.

Zoet'igheid (*snoepgoed, lekkers*), v. — heden: *keur van lekkers en zoet'igheidjes*.

Zoet'jes, bw.: *ga maar — te werk, zacht, bedaard, langzaam, zonder overijling; hij leest —, zingt —*, niet overluud; zie *Zachtjes*.

Zoet'klinkend (*aangenaam van toon*), bn.: *een — e stem, een — e taal; — e melodieën; — luidend* (*welkend, melodieus*), bn.

Zoet'rasp (*rasp, om kleine onoffenheden weg te vijlen*), v. — *raspen*.

Zoet'reukig (*een zoeten reuk hebbend*), bn.: *een — vergif, honig is —*.

Zoetsap'pig (*laf, zouteloos*), bn. en bw.: *een — antwoord; hij zette een — gezicht, vleisend; hij sprak erg —, overdreven vriendelijk, flauw*; — *er, — st; — heid*, v. gmv.

Zoet'vijl (*smed. fijne vijl*), v. — *vijlen: de — over iets laten gaan, iets uiterst fijn afwerken*.

Zoet'vijlen (*met de zoetvijl bewerken; fijn afvijlen, polijsten*), ik heb *gezoetvijld*.

Zoet'vloeiend (*aangenaam klinkend*), bn. en bw.: *een — gedicht, liefelijk, welluidend; — e taal, fraai van klank*; — *heid*, v. gmv.

Zoet'water (*drinkbaar water, rivierwater*), o. gmv.; — *waterkrab*, v. — *ben*; — *waterpollep*, v. — *en*; — *waterschildpad*, v. — *den*; — *waterslak*, v. — *ken*; — *water-visch* (*rievisch*), m. — *visschen*, de tegenst. is: *Zoutwater visch*.

Zoet'zuur (*zoet en tevens zurig*), bn.: *ingelede morellen zijn —, sommige appels zijn —*.

Zog (*afleid. van zuigen: melk*), o. gmv.

Zog (*spoor, kielwater*), o. gmv.: *het — van een schip*; zegsw. *in iemands — varen, hem volgen op zijn spoor: meestal voor 't gemak of om 't voordeel*.

Zo'illus: rhetor en criticus (285-247 v. C.), om zijn vitterijen op Homerus' Ilias en Odyssea als criticaster gebrandmerkt; fig. neuswijs bediller, kwaadwillig vitter.

Zolder (bovenste ruimte van een huis, onmiddellijk onder het dak), m. -s, zie: Achterzolder, Droog-, Graan-, Hooi-, Koren-, Turfzolder, zie ook: Beun en Beunhaas; -**deur** (deur naar den zolder), v. -en; -**en** (op den zolder brengen of bergen), ik zolderde, heb gezolderd: turf en hout -; -**gat** (opening, waardoor men op zolder komt), o. -gaten; -**ing** (plafond met balken, zolderwerk van planken), v. -en; -**kamer** (afgeschoten kamertje op een zolder), v. -s, zie Mansarde; -**raam** (dakvenster), o. -ramen; -**schuif** (vrij lang en breed vaartuig met vastplaatdek, waarop de last geladen wordt), v. -en; -**venster** (venster op zolder), o. -s.

Zolen (van zolen voorzien), ik zoude, heb gezocht: een paar schoenen laten -.

Zomer (het tweede jaargetijde, van 21 Juni-22 September), m. zomers; -**achtig**, bn.: van het weer, aangenaam, warm; -**avond**, m. -en: een koele -; -**dag**, m. -en: een heertijde -; -**dienst** (regeling van den dienst op spoorwegen, stoombooten, enz. voor den zomertijd), m. -en, zie Winterdienst; -**dijk** (lage dijk, welke het rivier- enz. water des zomers tegenhoudt), m. -en, zie Winterdijk; -**dos** (zomerkleedij, fig. 't uiterlijke prachtkleed der natuur), m. gmv.; -**dracht** (kleedij in het zomerseizoen), v. gmv.; -**en** (zomer worden), ik heeft gezomerd: het begint te -, warmer te worden; -**feest** (feest in de open lucht, in bosch of park en wel in den zomer), o. -en; -**genoegens** (-vreugde, -vermaken), o. mv.; -**goed** (-kleedij), o. gmv.: zijn - aantrekken; -**graan** (voorjaarsgraan), o. gmv.; -**groente**, v. -n; -**halfjaar**, o. -jaren; -**hitte** (grootte warmte in den zomertijd), v. gmv.; -**hoed** (stroochoed), m. -en; -**huis** (tuinhuisje), o. -huizen; -**japon** (lichte japon), v. -nen; -**jas** (lichte jas), v. -sen; -**maand** (Juni), v. -en; -**mantel** (dunne mantel voor den zomer), m. -s; -**peer** (handpeer, die in den nazomer al gegeten kan worden), v. -peren; -**peil** (stand van het zomerwater in een polder), o. gmv.; -**sch** (als in den zomer), bn.: een -e dag; hij was op zijn - gekleed; -**seizoen** (de zomertijd), o. gmv.; -**sproeten** (gele vlekken en vlekjes op gelaat of handen, die vooral des zomers zich vertoonen), v. mv.; -**teekens** (de teekens van den dierenriem in den zomer, nl. Kreeft, Leeuw en Maagd), o. mv., z. Zodiak; -**theater** (theater, waar des zomeravonds kleine voorstellingen gegeven worden), o. -s: deze hadplaats heeft een -; -**vacantie** (nl. in Augustus), v. gmv.; -**vagen** (bouwland een zomer braak laten liggen, om het door ploegen en eggen te zuiveren of te vagen van onkruid), men -vaagde, heeft gezomer-vaagd; -**verblijf** (buitenverblijf voor de zomermaanden), o. -verblijven; -**warmte**, v. gmv.; -**weder**, o. gmv.; -**zalm** (zalm, die in den zomer gevangen wordt, ook St. Jacobszalm heeten), m. -en, z. Jacob; -**zon** (de warme zon van den zomer), v. gmv.

Zon (zelflichtend hemellichaam, in ons stelsel de bron van licht en leven), v. -nen: het opgaan, het ondergaan der -, de morgen-, de middag-, de avond-, een regen-; zie ook: Gelukszon; de - meten of schieten, haar hoogte berekenen; zegsw. de opgaande of rijzende - aanbidden, de bovendrijvende partij eeren, bijvallen; iem. huldigen, die in macht of aanzien stijgt: ontleend aan de gewoonte der wilde heidenen, om de opkomende zon te aanbidden; hij kan niet zien, dat de - in 't water schijnt, benijdt eens anders voorspoed, is afgunstig op het succes van een ander; fig. het zonnelicht, de zonnestralen: de bloemen uit de - zetten; ook: de orde van den leeuw en de -, Perzischeridderorde; iem. in het zonnetje zetten, het hem lekker maken, maar om hem te bedotten, te bedriegen; er is niets nieuws onder de -, wat men ziet gebeuren, is vroeger al geschied.

Zon, de gouden - (een Japansche ridderorde van hoogen rang), v. gmv.

Zon'daar (iem., die belast is met zonde), m. -s, -aren; -**dares'** (vr. zondaar), v. -sen; bij uitbreid. in kerkelijken zin, de mensch in 't algemeen: wij, arme zondaren.

Zon'daarsbankje (bankje, waarop iem. bij een godsdienstige bijeenkomst plaats neemt, die zijn zonden wenscht te betyden), o. -s: staan, alsof men op het - moet, met een schuldig gezicht staan te kijken.

Zon'dag (eerste dag der week, naar de zon geheeten, de rustdag van het Nieuwe Testament), m. -en, zie Sabbatsdag; -**avond**, m. -en; -**middag**, m. -en; -**morgen**, m. -s; -**nacht**, m. -en.

Zon'dags (op Zondag), bw., ook: des -.

Zon'dagsblad (krant, die enkel des Zondags verschijnt), o. -bladen.

Zon'dagsch, bn.: de -e kleeeren, die enkel op Zondag gedragen worden; hij is op zijn - gekleed, d.i. hij heeft zijn beste pak aan.

Zon'dagsdienst (kerkdienst, welke 's Zondags gehouden wordt), m. -en; -**fietser**, m. -s; -**gezicht** (scherts. vroom, uitgestreken gezicht), o. -en; -**jager** (halfbakken jager, ongeoeffend, slecht jager), m. -s; -**kind** (gelukskind), o. -eren: ik ben voorwaar een -, en tot geluk geboren, (De Gén.), eig. een kind, dat op Zondag is geboren: zulk een kind had, meende men, bijzondere fortuin; -**kleed** (zondagspak), o. -eren; -**kost** (middageten op Zondag, fig. lekker eten), m. gmv., dat is echte -; -**letter** (tijdrekening: een der zeven eerste letters van het alphabet, zij wijst voor dat jaar den Zondag aan), v. -s; -**pak** (het gewaad, de kleedij voor den Zondag), o. -ken; -**preek** (preek, die op Zondag gehouden wordt), v. -preeken; -**ruijter** (eig. ruijter, die enkel op Zondag paardrijdt, onhandig, ongeoeffend ruijter), m. -s; -**rust** (rust v. allen slafelijken arbeid op Zondag), v. gmv.: vereeniging tot bevordering der -; -**schoon** (schoon op Zondag met godsdienstig getint onderwijs), v. -scholen: de eerste - werd te A'dam geopend in 1836, Engeland had er reeds een in 1780 te Gloucester; -**viering** (het vieren v. d. Zondag als den dag des Heeren), v. gmv.

Zondares', v. -sen, zie Zondaar.

Zon'de (iedere vrijwillige overtreding van Gods wet of gebod), v. -n: vloeken is -, groot kwaad, bij uitbreid. het is - en jam-

mer, erg jammer; het is — en schande, valt diep te betreuren.

Zon'denbok (de bok, waarop in oud-Jeruzalem op Grooten Verzoendag zinnebeeldig de zonden des volks, door den Hoogepriester, werden geladen), m. — ken, zie Lev. 16 : 10 en 22, ook: Azazel; fig. hij is op school altijd de —, hij moet het gelag betalen, hij heeft voor anderen de schuld te boeten; — **register** (lijst van fouten en tekortkomingen), o. — s: iem. — openleggen; — **schuld** (schuld, die op iem. drukt door de zonden), v. gmv.; — **vergeving** (vergiftenis der zonden), v. gmv.

Zon'der (niet in het bezit van), vz.: hij is — geld, buiten; de man was — werk; als vgw.: — dat, b.v. ik zei het. — dat ik het wist.

Zon'derbaar (eig. zich bijzonder of apart houdend, vreemdsoortig), bn.: dat is een — geval, zonderling, vreemd; — **heid**, v. w.i.g.

Zon'derling (vreemd, ongewoon), bn. en bw.: een — mensch; die man doet —; — **heid** (zonderlinge daad), v. — heden.

Zon'derling (persoon, die vreemd doet), m. en v. — en, voor het vr. ook, — **linge**: uw oom is een —, die Engelsche dame is een — e.

Zon'deval (het vallen in zonde), m. gmv.: de — van Adam, (Bijbel).

Zon'dig (overhellende tot zonde), bn.: ons — hart; — e gedachten, waardoor men nl. zonde doet; — e neigingen, booze; — e begeren, slechte; — **heid**, v. gmv.

Zon'digen (zonde begaan), ik heb — zondigd: zegsw. in onwetendheid zondigt men niet; — tegen goddelijke of menselijke wetten, deze overtreden, bij uitbr.: — tegen de regels der taal, fouten maken; — tegen de wellevendheid, handelen tegen.

Zon'dvloed (grootte wereldvloed, geweldige overstrooming), m. zie Gen. 7 : 11: dieren die vóór den — leefden; dat is nog van vóór den —, scherts. dat is zeer ouderwetsch.

Zon'ne (avrdgordel), v. — n: de heete —, de verzegde luchtstreek; de equatoriale —; de — van den rijstbouw, de — van de suikercultuur (O.-I. tot ongeveer 600 M.), de — van de koffie (O.-I. van 600—1250 M.).

Zon'eclips (zonsverduistering, als de maan zich tusschen de zon en de aarde bevindt, zij is uiteraard gedeeltelijk), v. — en.

Zon- en feest'dagen, m. mv.: op — niet werken, op — worden de fabrieken stop gezet.

Zonk (zakking, inzinking, diepstel), v. — en: in een — van den heuvel, (v. Beers), VI.

Zon'hoed (strooien zomerhoed), m. — en.

Zon'kant (zijde der straat, door de zuider-zon beschenen), m. gmv.: aan den — wonen.

Zon'licht, zon'nelicht (licht der zon, helder licht), o.: de zomer begunstigt ons met —.

Zon'nebaan (schijnbare zonsweg), v. — banen, ook: Ecliptica: — **bad** (geneeswijze, door iemand of enig lichaamsdeel ruim bloot te stellen aan de heete stralen der zomerzon), o. — en, zie Luchtbad; — **blind** (luik), o. — en, ook: laat de — blinden weer, jaloezieën; — **bloem** (gels samengest. bloem, net een stralende zon: de bloem draait, als ze nog niet bloeit, haar knop naar de zon: in 1596 uit Peru naar hier overgebracht), v. — en: — **brand** (gloed der zon), m. gmv.; — **cirkel** (periode van 28 jaar, na verloop waarvan de dagen der werk weer op denzelfden datum vallen), pp. — s; — **dag** (tijdruimte van 24

uur), m. — en; — **dak, — dek** (een over het scheepsdek gespannen tentzeil), o. — daken, — **dekken**, zie Zonnetent; — **dauw** (moerasplant), v. gmv.: de rondbladige —; — **dauwachtigen** (zekeer plantengeslacht), v. mv.; — **dienst** (afgoderij, aanbidding der zon), m. gmv., zie Vuurdienst; — **glans** (schittering der zon), m. — en; — **gloed** (het branden der zon), m. gmv.; — **god** (myth. Helios, Apollo), m. gmv.; — **hoed** (zomerhoed met breeden rand, zonhoed), m. — en; — **jaar** (tijd van den omloop der aarde om de zon), o. gmv.: — **kever** (lievenheersbeestje), m. — s; — **kijker** (helioscoop), m. — s; — **klaar** (glashelder, zeer begrijpelijk), bn. en bw.: het bewijs is —, iets — hrwijzen, iets — maken, kristalhelder; — **koning** (koning, schitterend als een zon, dus een zon onder de koningen), m. gmv.: Lodewijk XIV is de — of le roissoleil; — **kruid** (familie van planten, met gele bloemtrossen), o. gmv.: het gevelkte —; — **leen** (leenstelsel: allodiaal goed), o. — en, inz. geheel onafhankelijk leen: de bezitter was alleen aan God dank (voor het zonlicht) en rekenschap verschuldigd; — **licht**, o. gmv., zie Zonlicht; — **microscop** (buitengewoon vergrootende microscoop, dienende om microscopische voorwerpen op een wit scherm te projecteeren), m. en o. — copen.

Zon'nen (in de zon staan of liggen), ik heb — zond: zich —, z. door de zon laten beschijnen, z. koesteren in den zonnenschijn, een zonnebad nemen, fig. ik wil van ver mij — in de stralen van uw heil, (Star.), verkwikken, koesteren.

Zon'nescherm (parasol, ook walscherm voor een venster), o. — en; — **schijf** (schijnbare schijf van de zon), v. gmv.; — **schijn** m.: spreekw. Na regen komt —, na leed komt vreugde; — **spiegel** (zonnekijker, helioscoop), m. — s; — **stand** (de twee tegenovergestelde punten der ecliptica, waarin zich de zon het verst ten N. of ten Z. van den evenaar bevindt), m. — en; — **spectrum**, o. gmv., zie Spectrum; — **steek** (aandoening der hersenen door overmatige zonnehitte op het hoofd), m. — steken; — **steen** (groenachtige of geelachtig grauwe edelsteen met stralende vlekken), m. — en; — **stelsel** (groep van hemellichamen met een centraal zelflichtend hemellichaam), o. — s: een — bestaat uit een zon, de planeten, de wachters of manen en de kometen; — **stilstand**, m. — standen, zie Solstitium; — **stofje** (stoffje, dansend in het zonlicht), o. — s; — **straal** (straal van zonlicht), m. — stralen; — **tafel** (lijst van den stand der zon voor elken dag des jaars), v. — s; — **tempel** (afgodische tempel, aan den zonnediensd gewijd), m. — s; — **tent** (uitgespannen zeildoek vóór op een stoomboot), v. — en; — **tje**, o., fig. lieveling: zij was een — in haar huis en feest van 't huislijk feest, (De Gén.); — **visch** (stekelvinninge, makreelachtige visch), m. — visschen: de — visch leeft i. d. Atlantischen Oceaen; — **vlecht** (zenwuevlecht in de buikorraanen), v. gmv.; — **vlek** (zwarte uitdoovingenlek op de zon), v. — ken; — **vogel** (paradijsvogel; feniks), m. — s; — **vuur** (dicht. zonnegloed), o. gmv.; — **wachter** (de maan), m. — s; — **wagen** (myth. karos van den zonnegod Apollo), m. gmv.; — **warmte**, v. gmv.; — **weg** (cosm. zonnebaan. ecliptica), m. gmv., zie Zonsweg; — **wijzer** (werktuig tot het aanwijzen van

da'tijd door middel v. de stralen d. zon), m. -s.
Zon'ig (door de zon beschenen), bn: een -e
 tuin, waarin nl. weinig schaduw is; een -e
 morgen, helder; een - landschap, warm, ver-
 licht, -er, -st; fig. glanzend, prettig: een
 jachtbuis met -e knoopen, (C.O.), een -e dag,
 helder, vrolijk; een - gelaat, vriendelijk.
Zon'shoogte (hoogte der zon boven den
 schijnbaren horizon en wel om 12 uur 's mid-
 dags), v.: de - is gelijk aan de breedte der
 plaats; - ondergang (het ondergaan d. zon),
 m.; - opgang, m. gm.v.; - verduistering
 (het ten deele bedekt worden der zonnescijf
 door de schaduw der maan, die dan tusschen
 de aarde en de zon staat), v. -en; - weg
 (ecliptica: groote cirkel, dien de zon in schijn
 bij haar jaarlijksche reis doorloopt), m. gm.v.
Zoo, bw.: doe het zóó, op die wijze, ik kom -
 terstond; vgw.: Zoo de waard is, vertrouwt
 hij zijn gasten, zooals; zoo gij kunt, kom dan
 even, indien.
Zoo, zool (verwant met zieden: zode, kookaël,
 partijtje), v. zoolen; zootje, zootje; zie Z o d e.
Zoosal (onder meer), bw.: wat heb je - te
 koop? - als' (evenals), vgw.: doe, - uw
 broeder, - da'nig, bijv. bep. aand. vnw.: een
 -e taal past u niet, -e woorden hoort men
 zelden; - dat', vgw.: het regent, - wij niet
 uit kunnen gaan, gevolg; - doen'de, bw.:
 - zult gij er niet komen, op die wijze; - dra',
 vgw.: - ik klaar ben, ga ik, zoo spoedig als;
 - e'ven (zoo pas, net), bw.: ik sprak hem -.
Zoogdier (warmbloedig gewerveld dier, dat
 door longen ademt en zijn jongen zoogt), o.
 -dieren: men kent nagenoeg 2000 soorten
 van levende -dieren, die men kan brengen
 tot 15 orden, als: vogelbekdieren, buideldieren,
 walvisachtigen, dikhuidigen of snuitdieren,
 vinvoetigen of robben, roofdieren, knaagdieren,
 handvleugeligen of vleermuizen, vierhandigen
 (apen), eenhoevigen, tweehoevigen, enz.; men
 kent de fossiele overblijfselen van wel hon-
 derden niet meer voorkomende -dieren.
Zoogen (doen zuigen, voeden met melk), ik
 heb gezoogd: om 't (jongste kind) aan haar
 hart te -, (B. ter Haar).
Zoogenaamd, bn.: een - vriend, d. i. iem.
 zich vriend noemende, maar het niet zijnde;
 ook: - genoemd, bn.; - gezegd, bw.: dit
 werk is - af, zoogenaamd, naar het heet.
Zooglam (lam, dat nog zuigt), o. -lammeren,
 zie Potlammetje.
Zoogood, - als: het werk is - als af, is
 bijna af; de vogel was - als dood.
Zoögraphie (beschrijving der dieren), v.
Zoohaast (zoodra), bw.: - kwam de lente
 niet, of de kinderen gingen het bosch in; -
 gij mij roept, zal ik komen.
Zool (menigte), v. zoolen: een - tje, menschen
 van weinig stand of betekenis; een - tje
 schurken; 't is me een - tje! rommeltje.
Zool (onderleer van schoeisel), v. zolen, ook:
 voetzooltje, sandaal; - tje, o. -s.
Zoolang, vgw.: ik zal u dankbaar zijn, -
 ik leef, al den tijd, dat; verg. zóó lang, bijw.:
 je bleeft - uit, dat we ongerust werden;
 ook: zoo lang, bijw.: wacht hier maar -.
Zoolatrie (dieren-aanbidding, -vergoding), v.
Zoolganger (dier, dat op de voetzool loopt),
 m. -gangers: beren zijn -gangers.
Zoolleten (versteende overblijfselen van voor-
 wereldlijke dieren), m. mv. (ö = oo).
Zoölogie (dierenleer, dierkunde), v.: dit boek

is een - natuurbeschrijving of biologie der
 dieren; lees: zoo-oo-oo-logie'.
Zoölogisch (dierkundig), bn.: een -e tuin,
 d. i. een dierentuin; een - museum. (ö = oo).
Zoöloog (dierkundige, beoefenaar der zoö-
 logie), m. zoölogen; lees: zoo-oo-oo-log'.
Zoom (omgeslagen rand), m. -en: de - van
 een kleed, de - van een zakdoek; fig. boord,
 rand: de - van een rivier, de - van een
 weide, de - van het woud; -pje, o. -s.
Zoomen (omboorden, een zoom maken om),
 ik zoomde, heb gezoomd: een zakdoek -.
Zoomin (even min), bw.: ik heb er - aan
 gedacht als gij.
Zoomwerk (scheepst. licht plankwerk, ge-
 deeltelijk over elkaar geklonken), o. gm.v.
Zoon (jongen, knaap), m. zonen of -s, zie:
 Behuwdzoon, Boeren-, Klein-, Ko-
 nings-, Pleeg-, Schoon-, Stief-,
 Voor-, Vorstenzoon, enz., ook: Verloren
 zoon; bij uitbr. afstammeling: de zonen
 Israëls, een - van Abraham; fig. Neerland's
 zonen, de Nederlanders; zonen van Apollo,
 dichters, enz.; zonen der Muzen, studenten,
 zie Muzenzoon; zonen van Neptunus, zee-
 lieden, die de linie gepasseerd hebben, enz.
Zoop (teug), m. zopen; zie Zoopje.
Zoöphiel (dierenvriend), m. zoöphielen.
Zoöphiet (plantdier), m. zoöphieten. (o = oo).
Zoopje (teugje, slokje sterke drank), o. -s.
Zoopjesman (sluiter van sterken drank,
 tapper, kroeghouder), m. -lui, -mannen.
Zoor (droog, dor, stram, ruw, scherp, hard),
 bn. en bw.: een zore bast, een zore tak, een
 zore huid, het zore zand, -der, -st; -heid
 (dorheid, stramheid), v. gm.v.
Zoötherapie (dierheilkunde, veerartsenij-
 kunde), v. gm.v.; lees: zoo-oo-tee-ra-pie'.
Zootje (verkleinw. kleine graszode), o. -s.
Zootje (kleine zoo), o. -s: een - visch; fig.
 't is m' een -, min volkje; zie Zooli.
Zoötomie (ontleedkunde der dieren), v. gm.v.
Zoötomisch, bn.: een - kabinet, zie
 Zoötomie; -mist', m. -misten. (ö = oo).
Zooveel, telw.: -vele menschen.
Zooveel, bw.: - te beter, des te beter; ik
 heb - gewerkt, zeer veel; - als, vgw.
Zooveelste (ranggetal), telw.: voor de - maal.
Zoover, **zoo'verre**, bw.: nu zijn we -.
Zoover, -ver're, - als, vgw.: - (als) ik zien
 kan, is alles water, betrekk. v. plaats.
Zoowaar (wezenlijk, inderdaad), bw.: daar
 heb je hem -!; -wat' (ten-naasten-bij, onge-
 veer), bw.: hoeveel verdient je - per dag?;
 -wel' (evenzeer), vgw.; -zeer', bw.: ik doe
 het niet - om winst als wel om bezig te zijn.
Zorg (zorgvuldigheid, aandacht), v. gm.v.:
 met - werken; heb wat meer -!
Zorg (bezorgdheid), v. gm.v.: de moederlijke
 -, de - voor de gezondheid.
Zorg (ongerustheid, kommer), v. gm.v.: de
 visschersvrouw leeft in voortdurende -; dat
 zal mijn - wezen! ir. ik geef er niets om;
 zegws. hij is een ziertje zonder -, iem., die
 zich om niets bekommert.
Zorg (trouwe dienstbode), v.: vrouw, raad-
 pleeg de oude - eens!
Zorg, v. -en; zie Zorgstoel.
Zorgbarend (zorg veroorzakend), bn.: -e
 tijden, -e tjdingen, - nieuws.
Zorgdragend (zijn plichten trouw behartig-
 end), bn.: een -e vader.
Zorgelijk, bn.; zie Zorglijk.

Zorgeloos (zonder zorg, achteloos, lichtzinnig, nalatig), bn. en bw.: een - jongeling; zij stak, door weer en wind, het - nausjen in de lucht, dat onvoorzichtig kind, (De Géneset); - **loosheid**, v. gmv.

Zorgen (zorg dragen, waken voor), ik heb gezorgd: wees gerust, ik zal voor alles -; wij zullen - voor onze rechten.

Zorglijk (zorg veroorzakend), bn.: de toestand was zeer -, onrustbarend; een weduwe in -e omstandigheden achterlaten; -er, -st.

Zorgstoel (zorg, leuningsstoel), m. - stoelen.

Zorgvuldig (oplettend, nauwkeurig), bn. en bw.: een -e verpleging, een -e opvoeding, met de noodige oplettendheid; iets - afwerken, met zorg, -er, -st; - **heid** (oplettendheid, stiptheid), v. gmv.

Zorgzaam (bezorgd, zorgvuldig), bn. en bw., -zamer, -st: een - huisvader spaart voor de dagen van tegenspoed; - **heid**, v. gmv.

Zoroaster, Gr. ± 1000 v. C.: stichter v. d. nationalen godsdienst der volken van Iran, zie Zarathushtra, half mythologische persoonlijkheid; zie Zendavesta.

Zot (dwaas, gek), bn. en bw., zotter, zotst; - **heid** (zotte daad), v. - heden.

Zot (dwaas), m. zotten: iemand voor den - houden, gek, nl. hem foppen; hij speelt voor -, hansworst; spreekw. Elke - heeft zijn marot, ieder mensch heeft zijn stokpaardje, speelpopje, fig. gebrek; zie Marot.

Zotskap (kap of generaalssteekje met bellen, narrenkap), v. - kappen.

Zotskap (zot persoon), m. en v. - kappen.

Zotteklap (dwaaze praat), m. gmv.

Zottepraat (beuzelpraat), m. gmv.

Zotternijf (dwaasheid, gekheid, zottepraat, dwaaze daad), v. - en.

Zottigheid (dwaaze handeling), v. - heden.

Zottin (gekkin, dwaazevrouw), v. - nen; - **netje** (scherts. dwaas meisje), o. zottinnetjes.

Zonaaf (soldaat in Turksche uniform), m. zouaven: een Fransch -; een pauselijk -, 1867-'70. (ou = oe).

Zoua'venbond, m.; de algemeene Ned. -, geslacht in 1894, telt zestien afdelingen.

Zout (keukenzout), o. gmv., fig. vriendschap is het - des levens; een gesprek met Attisch - bespreken, geest, luim, zie Attisch; zegsw. ik heb een zak - met hem gegeten, ik heb lang met hem omgegaan; zegsw. met - komen, als het ei op is, d. i. met mosterd na den maaltijd, te laat; het - is het zinnebeeld van geest, ook behoedend tegen bederf.

Zout (soorten), o. - en, zie: Ammoniak-, Berg-, Bitter-, Loog-, Planten-, Zee-, Zuring-.

Zout (zoutdeelen bevattende), bn.: zee water is -, die soep is -, -er, -st; - **heid**, v. gmv.

Zoutaannaak (O.-I. het maken van zout, aanvulling van den zoutvoorraad), m. gmv.

Zoutachtig (min of meer zout smakend), bn.: -e boter; - **ader** (zoutlaag in een zoutmijn), v. -s; - **belasting** (rechten, op het zout geheven), v. - en; - **blok** (groot stuk zout), o. - ken; - **bron** (bron, waaruit zout kan gewonnen worden), v. - nen.

Zoutbrood (stuk of klomp zout in den vorm van een brood), o. - en; verg. Suikerbrood.

Zouteloos (laf, flauw), bn., -er, -st: fig. een - gesprek, zonder pit, niet geestig; - looze vletterijen; - **loosheid** (flauwheid), v. gmv.

Zouten (met zout toebereiden, pekelen), ik

zoutte, heb gezouten: het vleesch -, met zout inwrijven; fig. gezouten scherts, bijtende scherts; zie ook Ongezouten.

Zouter (visscher, die de geaakte haring in de ton vlijt; stersgewijze, d. i. kopjes aan den kant en staartjes in 't midden, en ze volop met fijn zout bestrooit), m. zouters.

Zoutevisch (labberdaan, abberdaan), v. gmv.

Zoutheid (het zout-zijn), v. gmv.

Zoutig (zoutachtig), bn.; - **heid**, v. gmv.

Zoutkeet (bereidplaats van zout), v. - keten; - **korrel** (korreltje zout), v. -s; - **lepeltje** (klein lepeltje in het zoutvat), o. -s; - **meer** (meer, dat zout water bevat), o. gmv.: aandr. het groote - ligt in N.-Amerika in den staat Ulah, zijn water bevat 22 % keukenzout; - **mijn** (mijn, waaruit keukenzout in ongezuiverden toestand gewonnen wordt), v. - en: de - en in Oostenrijk (Salzkammergut), zie Bergzout; - **pakhuis** (pakhuis, waarin zout bewaard of opgeslagen wordt), o. - zen; - **pakhuismeester** (Java, de verantwoordelijke ambtenaar der regeering bij den verkoop van zout), m. -s, eigenlijk: zoutverkoop-pakhuismeester; de zoutverkoop is een monopolie der regeering, die 't produkt in de pakhuizen opbergt en daar door mantries laat verkoopen; - **pan** (pan, waarin het water van zout zeewater verdampst), v. - nen; - **pienaar** (zuil van zout), m. - pilaren: zegsw. staan als een -, stijf en onbeweeglijk, Gen. 19 : 26; - **planten** (die nl. alleen op zouthoudende gronden groeien, b.v. zoutgras, zoutkruid), v. mv.; - **pot** (keukenpot voor zout), m. - ten; - **raffinaderij** (fabriek tot zuivering van klip- of bergzout), v. - en; - **raffinadeur** (zoutzieder), m. -s.

Zoutte (zoutheld), v.: de soep is goed van -, er is juist genoeg zout in; zegsw. fig. hij kwam juist van -, juist van pas.

Zoutvat (vat voor zout), o. - vaten: - **vaatje** (tafelgerief), o. - vaatjes; - **verbond** (Bijbel. verbond, dat door 't eten van zout plechtig bezegeld is, een onverbreekbaar verbond), o. gmv., zie Lev. 2 : 13; Num. 18 : 19, en 2 Kron. 13 : 5; - **vleesch** (gezouten vleesch als scheepskost), o. gmv., zie Varschebalie: spek, scheepsbeschuit en - vormen het matrozenkostje, zie ook Zak kook; - **water** (zeewater; pekelwater), o. gmv.; - **watervisch** (een zeevisch), m. - visschen; - **weger** (werktuig tot bepaling van de dichtheid eener zoutoplossing), m. -s; - **zak** (persoon zonder energie), m. - ken, zegsw. hij is net een -, domme. logge vent; - **zee** (de Dooide Zee in Palestina), v. gmv.; - **zieder** (-bereider), m. -s; - **ziederij** (zoutkeet, kookplaats van zout), v. - en; - **zuur** (scheikundige verbinding van chloor met waterstofzuur), o. gmv.: het - dient tot bereiding v. chloor, chloorkalk, salmiak, enz.

Zucht (diepe ademhaling), m. zuchten: met een nog dieper - greep hij den borstel op, (C.O.), een - slaken, een - loozen.

Zucht (ziekte, ongesteldheid), v. gmv.: degeel-, de slaap-, de bleek-, vooral: waterzucht.

Zucht (begeerte, verlangen, lust, trek), v. gmv.: - naar vrijheid, - naar 't verbodene; zie: Drankzucht, Eer-, Geld-, Heb-, Heersch-, IJver-, Roof-, Staat-, Wraak-, Win-, Zelfzucht.

Zuchtten (zacht hijgen, een zucht loozen), ik zuchtte, heb gezucht: hij zucht er van; fig. de wind zucht in het geboomte, suist.

Zuchtig (ziek, waterzuchtig), bn.: mijn moeder is wal -, -er, -st; -held, v. gmv.
Zucht'je (zeew. zeer zacht windje), o. -s.
Zuid (ten zuiden), bw.: de wind is -, uit het zuiden.
Zuid (het Zuiden), o.; (de zuidelijke streken), v.: om de - varen, in zuidelijke richting, b.v. om de Kaap naar Indië; zie Noord.
Zuid-Afrika (aardr. het zuidelijk deel van het grootte Afrikaansche vasteland), o.; -afrikaansch' (behoorende tot, betreffende Z.-Afrika), bn.; -afrika'ner (inbooring van Z.-Afrika), m. -s, zie Afrikaander; -Amerika (aardr. zuidelijke helft van Amerika), o.; -amerikaansche archipel (aardr. eilandengroep aan de zuidpunt van Z.-Amerika), m. gmv.: Vuurland behoort tot den -; -Australië (aardr. Britsche kolonie in Australië), o. gmv.; -Brabant (aardr. provincie van België), o.: Brussel is de hoofdstad van -; -einde (einde aan den Z.-kant), o.; aan het - van het eiland, zie Noordeinde.
Zuidelijk (in zuidelijke richting), bn. en bw.: de patrijzen trokken -, -er, -st.
Zuidelijken (naar het zuiden draaien of omlooopen), de wind is gezuidelijk: de wind begint te -, zie Noordelijken.
Zuiden, o. gmv.: 't Haantje wees naar 't -, in de richting van het zuiden; ten -, in de richting van het Z.: de Zuidzee ligt ten - van Friesland.
Zuidenwind (wind uit het zuiden), m. -en.
Zuidbreedte (cosm. ten Z. van den evenaar), v. gmv.: Batavia ligt op 6° Z.B.; -grens (grens aan de zuidzijde), v. -grenzen; -halfrood (cosm. de halve aardbol ten Z. van den evenaar), o. -en; -kroon (sterrenbeeld aan den hemel van het zuidelijk halfrood), v. -kronen; -kruis (idem, gevormd door vier sterren, 1e grootte, niet ver van de pool, die in kruisvorm staan), o. gmv., ook: Orde van het -kruis, Braziliaansche ridderorde; -licht (zuidpoollicht, verg. noorderlicht), o. gmv.: - bestaat in stralen, strepen, bogen, groen en rood gekleurd, zich uitstrekkend van het zenith naar het Zuid-en Noordwesten; -strand (strand der zuidkust), o. -en: het - van Java; -zee (aardr. binnen-zee van ons land n.l. ten Z. van Friesland), v. gmv.; -zon (zonneshijn uit het Z.), v.: deze druiven moeten de - hebben, warme zon.
Zuid-Holland (aardr. provincie van Nederland), o.: Den Haag is de hoofdstad van -.
Zuidhollandsch, bn.: de -e kleederdracht.
Zuidkant (richting naar het zuiden), m. gmv.: de vogels vlogen naar den -, zuidzijde: -kust (zuidelijk gelegen kust), v. -en: de - van Java; Marseille ligt op de - van Frankrijk; -oost (midden tusschen zuiden en oosten), bw.: de wind is -, als zn. o.; -oostelijk (n. h. zuidoosten), bn. en bw.; -oosten, o. gmv.: de wind uit het -; -oostenwind (wind uit het Z.O.), m. -en; -ooster (wind uit het Z.O.), m. -s; -oosteren (naar het Z.O. loopen v. d. wind), -de, is -zuidoosterd; -oostpassaat, m. gmv.; -pool (zuidelijk uiteinde van de aardas; ook van de hemelas), v. gmv.: de landen, aan of om de - der aarde gelegen; -poolcirkel (parallel, 23½° van de zuidpool afgetrokken), m. gmv.; -poolgebied (aardr. de landen en zeeën binnen den -cirkel gelegen), o. gmv.; -poollanden (alle landen en eilanden

binnen den zuidpoolcirkel gelegen), o. mv.; -poollicht, o. gmv., zie Zuiderlicht; -poolreizigers (mannen, die uitzelen om landen a. d. zuidpool te ontdekken), m. mv.; -punt (het ware zuiden van eenige plaats op aarde), o. -en; -vruchten (vruchten uit zuidelijke landen, b.v. uit Z.-Europa), v. mv.: citroenen en sinaasappelen, ananassen en krenten zijn -; -waarts (in de richting van het zuiden), bw.: Amerika strekt zich - uit; -waartsch, bn.: in -e richting, n.l. naar het zuiden; -west (midden tusschen zuiden en westen), bw., als zn. o.; -westelijk (naar het zuidwesten), bw.; -westen, o. gmv.; -westenwind (uit het Z.W.), m. -en; -wester (wind uit het Z.W.), m. -s; -westeren (naar het Z.W. loopen v. d. wind), -de, is -zuidwesterd; -wester (breedgerande, geoliede zeemanshoed, beschermende tegen -stormen en buien), m. -westers.
Zuidzee (de Stille Oceaan), v. gmv.; -zee-compagnie (Britsche handelsvereniging, 1710), v. gmv., (gn = nj); -zee-eiland (aardr. een der vele eilanden in den Stillen Oceaan), o. -en; -zeetraan (traan der in de Zuidzee gevangen walvisschen), v. gmv.; -zeevaarder (schip, dat op de Zuidzee-eilanden vaart, ook de kapitein), m. -s.
Zuidzijde (zuidelijke kant), v. gmv.: graaf Willem VI had aan de - van het Haagsche bosch een jachthuis gebouwd, (V. Lennepe).
Zuid-zuidoost (kompasstreek, tusschen Z. en Z.O. gelegen), o. gmv., ook bw.: de wind is -; -en, o.: de wind komt uit het -.
Zuid-zuidwest (kompasstreek, tusschen Z. en Z.W. gelegen), o. gmv., ook bw.: de wind is -; -en, o.: de wind komt uit het -.
Zuilen, o., in de spreekt. voor Zuiden.
Zuilen (een kind in slaap sussen of neurien), ik zuide, heb gezuid.
Zuigbuis (de buis der pomp, die in het water van den put afhangt), v. -buizen.
Zuigeling (jonggeborene), m. en v. -en.
Zuigen, ik zoog, wij zogen, heb gezogen: het sap uit een vrucht -, het merg of vet uit een been -, de bijen - den honig uit de bloemen; zegsw. iets uit den duim -, zie Duim; de wind zuigt hier, het trekt hier sterk.
Zuiger (iem. die zuigt; ook deel v. e. pomp, v. e. spuit, v. e. stoommachine, enz.), m. zuigers.
Zuigkerklep (klep in den zuiger van een pomp), v. -pen, ook: Zuigklep; -stang (stang, waaraan de zuiger bevestigd is), v. -en.
Zuigflesch (flesch met zuigtoestel voor zuigelingen), v. -flesschen; -klep (deel van den zuiger eener pomp), v. -pen; -lam (zuigend lam), o. -meren; -leer (stukje leer aan een touwtje als jongensspeelgoed), o. -en; -napje (zuigorgaan van vele waterdieren), o. -s; -pijp (deel eener pomp), v. -en; -pomp (gewone keukenpomp), v. -en; -snavel (b.v. van spinnen en muggen), m. -s; -visch (visch der Middellandsche Zee), m. -visschen; -worm (ingewandsworm) m. -en.
Zuiging (het zuigen, ook: trek, trekking van lucht), v. -en: - v. h. kielwater, de - v. d. verwarmde lucht in den schoorsteen.
Zuil (cilindervormig zwaar steunsel, dat een gewelf draagt, zie Pilaar, Kolom, Pijler), v. -en: een - kan al of niet gegroefd zijn, de deelen van een - heeten: bovendeel (kornis, fries, architraaf, kapiteel), kolom of schacht, pedestal of voetstuk; fig. de - en der

eendracht, de — en van den troon, steunsels, schragers, zie Steunpilaar; men verdeelt de Grieksche zuilen naar de bouworde in: Ionische (met diepere groeven); Corinthische (met groeven, die naar boven in blaadvormen overgaan); Dorische (ondiepe groeven, zonder voetstuk); nog heeft men de Romeinsche of Byzantijnsche — en, de Italiaansche of Toscaansche —, verder de Germaansche —, enz.; zie Orde, zie ook: Gedenkzuil, Eerzuil, Spitzzuil of Obelisk.

Zuilen-colonnade (zuilengang voor of om een gebouw), v. — colonnades; — **gang** (dubbele rij van zuilen als sieraad, gedekt door een gewelf), v. — en; — **rij** (zuilenreeks), v. — en.

Zuimen (verzuiimen, nalaten), ik heb gezuimd.

Zuinig (spaarzaam), bn. en bw.: hij is — op den tijd; — met zijn woorden, karig; — of zuinigtes leven, matig; fig. — kijken, ernstig zien, sneu of sip kijken; — **heid**, v. gmv.; — **je** (profijtertje van een blaker), o. — s; — **je**, o. gmv.: op een —, zoo zuinig mogelijk; — **jes** (op zuinige wijze), bw.: — leven.

Zuip, v. gmv.: aan de — zijn, aan den drank.

Zuipen (drinken van dieren, slurpen), het paard zoop, heeft gezopen; minacht. overmatig jenever drinken: hij is weer aan 't —; — **er** (volkst. dronkaard), m. — s.

Zuip'lap (dronkaard), m. — lappen. plat.

Zuip'partij (dronkenmansfeest), v. — partijen.

Zuivel (melk; boter en kaas, die men nl. van melk maakt), o. gmv.; — **bereiding** (het bereiden van boter en kaas), v. gmv.: de techniek der —; — **boer** (boter- en kaasboer), m. — en; — **bond** (vereening van al degenen, die zich met de boterbereiding onledig houden), m. — en: de Noordbrabantsche —, een internationale —, de Algemeene Nederlandsche —; — **congres** (congres van deskundigen in zake de boterbereiding), o. — sen; — **consulent** (deskundig ambtenaar, die bij de zuivelbereiding van advies kan dienen of voorlichten), m. — en; — **exportvereening** (vereening tot het verzenden van eigen bereide boter naar het buitenland), v. — en: de Friesche coöperatieve —; — **fabriek** (inrichting tot het machinaal maken en bewerken van boter), v. — en: de coöperatieve — fabrieken in Drente; — **school** (inrichting tot practisch onderwijs in het bereiden van melkproducten), v. — scholen.

Zuiver (zonder bijmengsels, niet vermengd, zonder vuil, rein, klaar), bn. en bw.: de — e waarheid, een — e winst; — e boter, natuurboter; — e wijn, — e cognac, onvervalscht; een — geweten, rein; de kust is —, zonder klippen of banken; de zaak is niet —, niet in 't reine.

Zuiveren (reinigen, kuischen), ik heb gezuiverd, fig. z. van een blaam —; — **aar** (iem., die zuivert), m. — aars: — van gebouwen, nl. van mieren en verder ongedierte; — **ing** (het zuiveren), v. — en.

Zuiverheid (het zuiver-zijn: netheid, reinheid, kuischheid), v. gmv.

Zuiveringseed (eed, waarbij men verklaart niets achtergehouden te hebben; waarbij een gekozene verklaart, dat hij aan geen der kiezers iets heeft beloofd of gegeven), m. — en.

Zuiveringszout (maagreinigend zout), o.

Zulk, bijv. aanw. vnw.: wat kost — een ring? zoo een; ik kan — brood niet eten, dusdanig.

Zulks (dat, dit), zelfst. aanw. vnw.: — is maar al te waar. vero.

Zuilen (hulpw. van tijd en van wijze), ik

zal, zoude, vd. ontbreekt: ik zal morgen komen; hij zal u gisteren niet begrepen hebben; had hij alles geweten, hij zou wel anders gehandeld hebben; gij zult gaan.

Zulle (ze-lie, zij-lui), persoonl. voorw. mv.

Zult (hoofdkaas, hoofdveesch), o. gmv.

Zul'te (plantk. zoutwater-aster, zeeaster), v. zulten: de — is zeer rijk aan honig en bloeit in September; de — is een ongewenschte plant in het kwelderhooi, daar ze niet gaat drogen, doch tot bederf overgaat.

Zul'ten (in het zout leggen, innaken), ik heb gezult: vleesch —, boonen —; — **ing**, v. gmv.

Zult'spek (in karnemelk of azijn met pek gedrenkt spek), o. gmv.

Zund'gat (Duitsch: gat, waardoor men het kanon afvuurt), o. — gaten.

Zu'ren (den. van zuur), het heeft gezuurd: die haring moet eerst nog —, goed in het zuur liggen; zegsw. het is nog niet in 't vaatje, waarin het — moet, zie Vat.

Zu'rig (een weinig zuur), bn. en bw.: Rijnwijn heeft een — en smaak, dat smaakt —; — **heid** (het zuur-zijn, zure smaak), v. gmv.: de — van sommige appels, van vele bessen.

Zu'ring (veelknoopig moeskruid), v. gmv.; — **zout** (verbinding van potasch en zuring-zuur), o. gmv.: het — delgt ijzerroestvlekken.

Zus (verwant met zoo: dus, aldus), bw.: het was — of zoo, of hij lag onder den trein, het scheelde zeer weinig, de een doet het — en de ander zoo.

Zus (kleine, jonge zuster), v., fig. een fijne —, een kwezeltje; — **je**, o. — jes.

Zuster (vrouwelijk kind in een gezin en dan ook Zus; vrouwelijke verwante), v. — s, — en: fig. de toonkunst is de — der poëzie, (Geel); de negen — s, muzen.

Zuster (geestelijke zuster), v. zusters: de — s van liefde, R.-K. geestelijke ziekenverpleegsters; de — s van het Roode-Kruis, ziekenverpleegsters op het slagveld en in de oorlogsbarakken; zie: Klooster-, Liefde-, Leeke-, Pleegzuster.

Zuster (meel- en melkgebak), v. zusters.

Zustergemeente (gemeente, tot hetzelfde kerkenoenschap behoorende), v. — n; — **huis** (bij de Hernhutters b.v. te Zeist, de woning der ongehuwde vrouwel. leden der gemeente), o.: het lieve —, (C. O.): — **lijk** (eigen aan een zuster), bn. en bw.: met — e liefde; zij deelde — met mij, als een zuster; — **overste** (superieure in een vrouwenklooster), v. — n, w.i.g., meestal: Moeder; — **paar** (een tweetal meisjes, die zusters zijn), o. — paren; — **schap** (de betrekking), o. gmv., (vereening van geestelijke zusters), v. — pen; — **school** (R.-K. school van geestelijke zusters), v. — scholen.

Zustersdochter (dochter v. e. zuster; nicht), v. — s; — **kind** (kind v. e. zuster), o. — eren; — **zoon**, m. — zonen.

Zustervereening (vereening, die hetzelfde beoogt als een andere), v. — en.

Zuur (scheikundige verbinding), o. zuren.

Zuur (azijn, zure vloeistof), o. gmv.: een haas in 't — leggen.

Zuur (maagsap), o. gmv.: dat kindje heeft het —, oprisping van het maagsap; zegsw. fig. dat zal hem — opbreken, pijnlijk berouwen.

Zuur (tegenstelling van zoet: scherp, wrang), bn.: azijn is erg —, dit bier is —; die melk is —, bedorven; die grond is —, al te drassig; dat voeder is —, niet malsch; fig. het valt

mij -, onaangenaam, verdrietig, bezwaarlijk; hij heeft het daar -, hard; - zijn, in onaangename omstandigheden verkeeren; bw.: - verdiend geld, moeilijk; - kijken, norsch, onvriendelijk; -der, -st; -heid (het zuur-zijn), v.: de - van sommige Rijnwijnen.

Zuur'achtig (een weinig zuur), bn. en bw.: een -e smaak, die peer smaakt -, -er, -st; -boom (boom in West-Indië met meloenachtige vruchten), m. -en; -doeg (eenigszins zuur geworden of verzuurd deeg), o. gm.v.; -deesem (zuurdeeg), m. gm.v., fig. werkend beginsel: de - van den godsdienst: de oude -, de oude zonde, het oude kwaad, Bijbel, I Cor. 5:7 en 8; -doorn, m. gm.v., zie Berberis; -kast (kast of bewaarplaats van zuren voor den scheikundige), v. -en; -kijker (iem. met een norschen of donkeren blik), m. -s; -kool (gezuurde, gesneden witte kool), v. gm.v.; -koolton (ton, waarin zuurkool wordt ingemaakt), v. -tonnen; -koolvat (-ton), o. -vaten; -kraam (augurkjeskraam), v. -kramen; ook kinderspeelgoed: Wilt ge met de koomenij of de - spelen? (De Gén.); -muil (mensch, die onvriendelijk kijkt), m. en v. -en, plat; -mullen (zuur of leelijk kijken), ik -mullde, heb gezurmuuld, w.i.g.; -stel (tafelgereedschap voor ingelegde uitjes, augurkjes, enz.), o. -stellen; -stof (bestanddeel der dampkringslucht nl. 21%, dat het dierlijk leven onderhoudt en verbranding mogelijk maakt), v. gm.v.; -tje (peredropsje, zurig suikerballetje), o. -s: geef me een ons -, ook in 't zuur ingelegde augurkjes of uitjes: neem een -; -toot (zuurlijkend persoon, zuurmuil), m. en v. -toten, gm.z.; -vrij (geen zuur bevattend), bn.: -e vetten; -zak (bekende Indische vrucht, in Europa wel fleschappel geheeten), m. -zakken; -zoet (zuur en zoet bide, lichtzuur), bn.: een -e appel, fig. half tevreden, half onvriendelijk: een - gezicht trekken.

Zwaai (keer, draai, wending), m. -en.
Zwaaien (heen en weer bewegen), ik heb en het is gezwaid: met den hoed -, met de hand -; den scepster -, regeren; hij zwaaide als dronken langs de straat, gierde, waggelde; -ing (zwenking, draaiing), v. -en.

Zwaafhaak (hoekmeter van den timmerman), m. -haken; zie Zwi.

Zwaan (zweenvogel), m. zwanen: de inlandsche of witte zwanen, de zwarte of Australische -, de Argentijnsche -, wit met zwarten hals, zijn de meest bekende der tien soorten; er zijn tamme en wilde zwanen; fig. dichter: de Agrippijnsche -, Vondel, omdat hij (in 1587) te Keulen of Colonia Agrippina (zie Keulen) is geboren; de Vaucuser -, Petrarca; de Mantuzansche -, Vergilius; ook: In het -tje: devies v. e. uithangbord met een - er op.

Zwaan'ridder (ridder uit de sage van den Rijnzwaan), m.: Belderdyk noemt den - Etlus, Wagner noemt hem Lohengrin.

Zwaan'sage (sage, die meldt, dat op een dag een ridder in een schuitje den Rijn kwam afaakken, welk schuitje getrokken werd door een zwaan, door een gouden ketting er an vast gemaakt), v., zie Zwaan'ridder.

Zwaar (het tegengestelde van licht), bn. en bw., zwaarder, zwaarst: die last is -: goud is -der dan zilver (zie Soortelijk gewicht); fig. een zware hand, plomp; -

geschut, grof; - van spraak, lastig; een zware straf, streng; - linnen, dik, dicht; een zware spijs, moeilijk te verteren; een zware ziekte, erge; een zware zee, hoog; zware kosten, aanzienlijke; zegsw. - op de hand zijn, vermoeiend, lastig door wijdloopig geredeneer; wat het -st is, moet het -st wegen, het belangrijkste moet voorgaan.

Zwaar'beladen, bn.: een - kar; -belast (dragende een zwaren last), bn.: een - ezel.
Zwaard (wapen: breede, lange sabel), o. zwaarden: het - aangorden, zich gereed maken ten strijde; het - in de scheede steken, den strijd staken; met den -e gestraft worden, onthoofd worden; iem. het zwaard over het hoofd zwaaien, hem eerloos verklaren op het schavot; spreekw. Honger is een scherp -, zie Honger; de orde van het -, Scandinavische ridderorde; myth. het - van Damocles, zie Damocles.

Zwaard (scheepst. groot ovaal houten blad, hangende ter rechter- of ter linkerzijde van kleinere riviervaartuigen, het dient om het afdrijven te beletten), o. zwaarden.

Zwaard, o. zwaarden, zie Zwaard.

Zwaard'bloem (zwaardlelie, zwaardkruid, hebbende zwaardvormige bladeren), v. -bloemen: de - heeft grootte, gele bloemen; -broeder (lid der ridderorde tot bekeering der heidenen in Lijfland, in 1202 door bisschop Albert van Riga gesticht, zwaard'ridder), m. -s; -leen (gesch. leen, waarin geen vrowen mochten opvolgen, mannelijk leen), o. -leenen: Holland was een -, zie Spilleleen of Konkelleen; -maag (bloedverwant van vaderszijde, ook speermaag of geer (werpspies)-maag), m. en v. -magen; -maagschap, v. of o. gm.v.; -recht (het recht door het zwaard nl. van den sterkste), o. gm.v.; -ridder, m. -s, zie Zwaard'broeder; -slag (slag met het zwaard), m. -slagen; -vechter (Rom. geoefende kampvechter in het amphitheater), m. -s, zie Gladiator; -vegen (blanke wapens vervaardigen), o. gm.v. vero.; -veger (wapensmid: vervaardiger van zwaarden of blanke wapens), m. -veggers, vero.; -visch (stekelvinige, beenige visch), m. -visschen: de gewone - is blauwachtig van kleur en bewoont de Middell. Zee; de - wordt soms meer dan 4 M. lang: de bovenkaak is sterk verlengd, plat en met scherpe kanten, hij doortoort er de lichamen van grootere visschen mede; -vormig (den vorm van een zwaard hebbende), bn.: -e bladeren.

Zwaar'gebouwd (stevig, hecht van bouw, ook: kloek van gestalte), bn.: een - kasteel, een - schip, een -e man; -gewapend (dragende vele en degelijke wapenen), bn.: een - krijger; -hoofd (pessimist), m. en v. -hoofden: den dokter een - achen, (C. O.), zwaartillend man; -hoof'dig (ongerust, bekommerd), bn.; -Hij'vig (gezet), bn.: een - heer, dikbuikig, corpulent; een -e, niet heel mooie keukenmeid, (C. O.), -er, -st: -heid, v. gm.v.; -moedig (droefgeestig, moedeloos, neerslachtig), bn. en bw.: -heid, v., zie Melancholie; -te (druk, welken een lichaam uitoefent ten gevolge van de aantrekkingskracht der aarde; gewicht), v. gm.v.: de - van een voorwerp, fig. de -eener misdaad, boosheid; -tekracht (aantrekkingskracht der aarde), v. gm.v.: de

werking der —; de — werkt in de richting van het middelpunt der aarde; — **meter** (werktuig tot meting der zwaarte), m. — s; — **tepunt** (aangrijpingspunt; punt, waaromheen de zwaarte v. e. lichaam gelijkmatig verdeeld is), o. — **en**: het — van een cirkelvormige platte schijf ligt in het middelpunt; fig. het — van een betoog; — **tillend** (fig. zwaarhoofd), bn.: oude lieden zijn —, donker in-zind, pessimistisch; — **heid**, v. gm v.; — **tongig** (moeilijk sprekend), bn.; — **wich-tig** (veel wegend, fig. belangrijk), bn.: een — werk; hij zette een — gezicht, ernstig; — **er**, — **st**: — **wich'tigheid** (fig. ernst), v. gm v.

Zwab'ber (scheepsdweil, bestaande uit verschillende op elkaar liggende lappen, aan de onderzijde v. e. rolronde stok gespikerd), m. — s; zegsw. aan den — zijn, aan 't door-draaien zijn, gm z.

Zwab'ber (scheepsjongen, ook: doordraaier), m. — s.

Zwab'beren (met een zwabber werken), ik heb gerwabberd: ze zijn aan 't —, dweilen, poetsen; fig. zie dien dronkenman eens —, zwaaien, zwieren.

Zwab'bergast, m. — gasten; zie Zwabber.

Zwab'berkapitein (jongen, die den zwabber moetschoonmaken), m. — s; ook: — **paal**, m. — en.

Zwa'bisch (van of betreffende Zwabenland), bn.: de — **e dichters**, zie Minnezangers.

Zwach'tel (windsel om een gewond lichaams-deel; lange, zeer smalle strook dun lijnwaad of tule), m. — s.

Zwach'telen (met een zwachtel omwinden), ik heb gezwach'teld: e. wonde —, e. gebroken lid —, in een zwachtel winden, draaien.

Zwad (eig. zwaat van een zeis, ook het gras, daardoor afgemaaid), v. zwaden: ook Zwade.

Zwad'der (slangenspog, slijm, fig. vergif van den laster), m. gm v.; — **ig** (onrein, vuil), bn.

Zwade, v. zwaden; zie Zwad.

Zwa'ger (schoonbroeder), m. zwagers; — **in'** (schoonzuster), v. — nen; — **huwelijk** (Bijb. huwelijk met den broeder van den kinderloos overledene), o. — en: indien een gehuwd Israëliet kinderloos overleed, moest zijn broeder de weduwe huwen en gold het eerste kind uit dit huwelijk als het wettelijk kroost v. d. kinderloos overledene, zie Deut. 25: 5-10, ook Leviraat wet; — **schap** (vermaagschap-ping door aanhuwelijking), o. gm v.

Zwak (het tegengestelde van sterk), bn. en bw.: hij is lichamslijk —, geestelijk —, zedelijk —; een — **ke** kandidaat, weinig onderlegd; een — **ke** gezondheid, wankelend; een — **ke** poging, onbeduidend; een — karakter, niet standvastig; een — oogenblik, waarin de hartstocht of het gevoel de overhand heeft, — **ker**, — **st**; — **heid** (gebrek aan kracht of wil), v. — heden.

Zwak (gebrek), o. gm v.: dat is een — van hem; het is een — van haar, veel te praten.

Zwak (sterke voorliefde, bijzondere genegenheid, liefhebberij), o. gm v.: mooie boeken . . . ik heb daar een — voor, een neiging, om ze te bezitten; schoon ik een — voor hem had . . . (Geel), hem zeer genegen was; bloemen-kwee-ken is altijd mijn — geweest, voorliefde.

Zwak (datgene, waar men zeer gevoelig voor is), o. gm v.: iemand in zijn — tasten, d. i. in zijn teere zijde, nl. daar, waar hij niet heel sterk is, b. v. een eergierige, door hem eer te bewijzen of lof toe te zwaaien.

Zwak (spraakk. minder rijk aan vormen), bn.:

de — **ke** verbuiging, b. v. die v. het zn. vorst; de — **ke** vervoeging, b. v. die v. h. w. w. leeren.

Zwak'hoofd (dommerik, iemand met weinig verstand), m. en v. — hooften; — **hoof'dig** (dom), bn.; — **hoof'digheid**, v. gm v.; — **Jes** (verre van krachtig), bw.: die kandidaat is maar —; — **kelijk** (sukkelend, niet sterk), bn. en bw.: een — kind, — **er**, — **st**: — **heid**, v. gm v.; — **keling** (iem. die zwak van wil is), m. en v. — **en**; — **te** (het zwak-zijn, zwakheid), v. gm v.; — **zinnig** (bezittende geen sterke hersenen, niet lang kunnen denken, zijnde zonder intellectuele kracht), bn., als zn.: — **e** (persoon, die zwakzinning is), m. en v. — n.

Zwal'ken (rondzwerfen), ik heb gezwalkt: hij zwalkte jaren lang op zee; — **er**, m. — s.

Zwalm (walm), m. gm v. gew.

Zwal'men (walmen), het heeft gezwalmd: de lamp, de kachel kan —, gew.

Zwalp (gulp water, golf), m. zwalpen.

Zwal'pen (golven, zich rollend verheffen), het heeft gezwalpt; — **ing**, v. — en.

Zwal'pend (golvend), bn.: op het — nat.

Zwal'luw (trekvoegel, insectenetende zangvogel), v. zwaluwen: spreekw. Eén — maakt de lente niet, één goed teeken is niet afdoende; zie: Boeren —, Gier —, Huis —, Oever — en Klip — of Salangaan, ook Vogelnestjes.

Zwal'luwenel (ei v. e. zwaluw), o. — eren.

Zwal'luwenkruid (stinkende gouwe), o. gm v.

Zwal'luwennest (nest van een zwaluw-familie), o. — nesten.

Zwal'luwetong (plantk. een soort van duizend-knoop, zwarte winde), v. gm v. gew.

Zwal'luwkoekoek (vogel van Cayenne of Brazilië), m. — en; — **staart** (de gevorkte staart van een zwaluw), m. — en, bij overdr. timmerm.: een solide wijze van verbinding bij hout en wel met lippen; — **staarten** (twee planken door zwaluwstaartvormige uitsteeksels en dito hollen verbinden), ik — **staarte**, heb gezwaluwstaart; — **visch** (een soort van vliegende visch, ook zeezwaluw), m. — visschen.

Zwam (woekerplant of afvalplant), v. — men.

Zwam (toebereid zwam, tonderstof), o. gm v.

Zwam'men (stud. kletsend zaniken, zeuren, vervelend praten), hij zwamde, heeft gezwamd.

Zwam'mig (begroeid of vol met zwam), bn.: een — **e** eik; als bw.: het riekt hier —, zwa-velachtig, gew.

Zwa'nedons, **zwa'nendons** (zachte pluim-vederen, v. e. zwaan), o. gm v.; — **donzen**, bn.: een kleine mantille met — rand, (C. O.)

Zwa'nenbloem (waterlisch), v. — en; — **brood** (kalmus, soort v. aronskelk, groeiend langs vaarten en slooten), o. gm v.; — **dons** (dons van zwanen), o. gm v.; — **drift** (eenigezwanen bij of achter elkaar), v. — en; — **ei** (ei van een zwaan), o. — eieren; — **hals** (hals van een zwaan), m. — halzen; — **hals** (fig. lange, fraate hals), m. — halzen: deze dame heeft een —; — **hals** (S-vormig gebogen buis), m. — halzen: de — dient bij riolen en privaten als stankafsluiter; — **jonkvrouwen** (andere naam voor de elfen of feëen), v. mv.; — **maagden** (myth. walkyriën: die nl. als zwanen naar het slagveld vlogen), v. mv.; — **nest** (nest van een paar zwanen), o. — en.

Zwa'nepen (d. i. zwane-pen: slagen van een zwaan), v. — pennen; — **schacht** (onderdeel van een zwane-pen), v. — en; — **veer**; (veer uit den vleugel van een zwaan), v. — en; — **vleugel**, m. — ep; — **wiek** (— vleugel), v. — en.

Zwa'nezang (laatste compositie of gedicht van een overleden toonkunstenaar of dichter, zoo genoemd, omdat het volksgeloof meende, dat zwanen kort vóór hun dood zongen, en men een dichter wel een zwaan noemde), m. -zangen: dát is *Da Costa's* -, nl. zijn Slag bij Nieuwpoort.

Zwang (gebruik, gewoonte, mode), m. gmv.: in - zijn: zoo iets is bij ons in -, b.v. een kleederdracht, die algemeen is; in - komen, in de mode; in - zijnde, geliefd (van mode), of op aller tong (van woord of uitdrukking).

Zwang'er, bn.: uit der wolken zwang'ren schoot, *vlamt de dood*, (Ten Kate), uit de wolken vol electriciteit vlamt de bliksem; van een plan - zijn of gaan, er vol van zijn, en voornemens zijn het uit te voeren.

Zwan'ken (verwant met *zwenken*: waggelen, wankelen), ik heb gezwankt. w. g.

Zwans (staart v. koeien, enz.), v. -en volkst.

Zwar'igheid (moeilijkheid, bezwaar), v. -heden: ik zie er geen -, ik heb geen bedenken; *der is - bij menheer*, (C. O.)

Zwar'relen (wisselvorm van *zuirrelen*: het zuirrellt en zuirrellt mij op de kermis altijd voor de oogen!)

Zwart (het tegenovergestelde van wit), bn. en bw.: het -e bord, schoolbord; een -e jas, zwartlakensch; overdr. *wat zien je handen -!* vuil, morsig; - brood, grof; hij kijkt -, zuur, norsch; *men wil u - maken*, bekladden, in een ongunstig licht plaatsen; - verdriet, sombere droefheid; *de -ste armoede*, treurigste; *met een -e kool stam aangetekend*, als een schadelijk of onnut persoon, zie Kool; een -e draad, snoed; hij ziet - van den honger, broodmager en uitgeteerd; *de -e dood of -e pest*, de Aziatische pest, die in de 14e eeuw in W-Europa woedde en in Parijs alleen 50 duizend slachtoffers maakte; O.-I., -bier, Eng. stout; -e hand, zie Hand.

Zwart (woekerzwam in de aren v.'t koren), o.

Zwart (de zwarte kleur), o.: - is de kleur van den rouw; in 't - gekleed zijn; - staat u goed; zegsw. - op wit hebben, zie Wit; -achtig (zweemende naar zwart), bn.: - haar, -e wolken; -blauw (donkerblauw), bn.: - laken, dit gepolijst ijzer is -; -bloem (biesplant met zwarte bloemen), v. -en; -bont (wit met zwarte vlekken), bn.: een -e koe, een -e kalf; -bruin (donkerbruin), bn.: een -e paard, een -e jas; -dag (R.-K. dag, waarop men zich onthoudt van vleeschspijzen, zuivel en eieren, nl. Goede-Vrijdag), m. -en.

Zwarte (neger, negerin), m. of v. zwarten: de blanken en de -n; z. Bruinen en Gelen.

Zwarte dood (naam van de pest of pestilentie in Europa), m. gmv.; zie Zwart.

Zwartekunst (tooverij, omgang met booze geesten), v. gmv.; zie Nigromantie.

Zwartekunst (etskunst), v. gmv.: bij de - wordt de gladde plaat gelijkmatig gekorrelt, d. i. ruw gemaakt; waar lichtpartijen noodig zijn worden de oneffenheden weer afgeschaafd; aan deze gepolijste vlakken en vlakjes deelt zich de drukinkt niet mede, terwijl hij zich vasthecht aan het ruwe gedeelte, zoodat het zwart overheerschend wordt.

Zwarten (zwart maken, zwart verven), ik zwartte, heb gezwart. w. g.

Zwartepieten (zeker kaartspel spelen met schoppenboer als piet), ik heb gezwartepiet.

Zwarte tijd, m.; zie Tijd.

Zwartgal'lig (zwaarmoedig, gedrukt, melancholek), bn.: een - man, droefgeestig.

Zwart'geel (donkergeel), bn.; -gerokt

(een zwarten rok aanhebbende), bn.: -e keltners; -gevekt (wit met zwarte vlekken), bn.: een -e hond, met zwarte spikkels; -groen (erg donkergroen), bn.: een -e japon, e. -blad;

-ha'rig (met zwarte haren), bn.: een neger

is -, een -e hond; -ha'rige (persoon met

zwarte haren), m. en v. -n; -igheid (iets

vuils of zwarts), v. gmv.: er zit - op je

boordje; -koorn, -koren (onkruid in de

tarwe), o. gmv.: de wilde weit of dolik be-

hoort tot het -; -kop (iem. met zwart haar),

m. en v. -koppen: -kop (een soort van

grasmusch), m. -koppen; -kopje (bastaard-

nachtegaal met zwarten kop), o. -s; -kop-

mees (in ons land weinig voorkomende

zwerfvoegel), v. -meezen; -kopnonnetje

(zangvoegel in Zuid-Afrika), o. -s; -krijt

(zwart teekenkrijt), o. gmv.: die knaap teekent

met -; -krijtteekening, v. -en; -la-

kensch (van zwart taken), bn.: een -e jas,

een -e pak; -making (lastering), v. gmv.:

de - van die partij, het in-minachting-brengen;

de - van een ambtenaar, bekladding; -oog

(meisje met zwarte oogen), m. en v. -en;

-oogig, bn.: een - kind; -rood (zeer

donkerrood), bn.: een haan met -en kam;

-sel (middel, om zwart te maken: zwart

poeder), o. gmv.: zij poetst het fornuis met

olie en -, poeder, uit verbrand dennenh-

hout en roet verkregen; -selen (den. van

zwartsel: met zwartsel insmeren), ik heb

gezwartseld: een kachel -; -kwast, m. -en;

-pot, m. -potten; -staart (zekere visch),

m. -en; -vaal (donkervaal), bn.: e. -paard;

-verven (weefsels in de zwartkuip doen,

doortrekken met zwarte verf), ik heb ge-

verfd; -verver, m. -s; -ververij (werk-

plaats of het werk zelf), v. -en; -vos

(donkergeel paard), m. -vossen; -zijden,

bn.: zij droeg een - japon, van zwarte zijde,

een -e schortje; -zucht (geneesk. ernstige

graad van geelzucht), v. gmv.; -zuur (O.-I.

ganzepeper d. i. gans als haxepeper bereid,

nagemakte schildpadslep), o. gmv.

Zwa'telen (ruischen, suizen), het heeft ge-

zwateld: het - der boomen in den wind,

het - van stemmen, b.v. in een feestzaal.

Zwa'vel (lichtgele, broze delfstof, een element,

dat in gedegen toestand in vulkanische stre-

ken wordt gevonden), v. gmv.: - heeft een

vuilgele kleur en brandt met blauwe vlam;

-aarde (zuwelhoudende aarde), v. gmv.;

-achtig (gelijkende op zwavel), bn.: een -e

lucht, riekende naar zwavel, -er, -st; -bad

(bad van zwavelwater), o. -baden; -bloem

(bloem of poeder van zwavel), v. gmv.; -bron

(bron van zwavelig water), v. -bronnen: te

Bentheim is een -bron, -damp (damp van

brandende zwavel), m. -en; -en (met zwa-

veldamp bewerken), ik heb gezwaveld: een

strooien hoed -, hem reinigen boven zwavel-

damp; den wijn -, nl. het wijnvat met zwavel-

damp vullen en doortrek'ken; een ziekekamer

-, ontsmetten; -ing (het zwavelen), v. -en;

-erts (mijnzwavel), o. gmv.; -ether (alco-

hol met zwavelzuur), m. gmv.; -geel (vuil-

geel, geel als zwavel), bn.; -geest (zwavel-

waterstof), m. gmv.; -groef (-mijn), v.

-groeven; -houdend (-bevattend), bn.:

-e ertsen, -e gesteenten; -hut (hut,

waarin men zwavel smelt), v. -huiten.
Zwa'veilig (zwavelachtig), bn. en bw.: een -e lucht; het ruikt hier -; -heid, v. gmv.
Zwa'veiligzuur (scheik. een kleurloos gas, ontstaan door verbranding van zwavel damp in zuurstof), o. gmv.
Zwa'velluucht (lucht, die zwavel damp bevat), v. gmv.; -**stok** (dun houtje of hennep spaan'tje, aan weerszijden in gesmolten zwavel gedoopt), m. - stokken, vero.; -**tje** (zwavel-stokje), o. -s: geef mij een -, thans Lucifer;
 -**waterstof** (scheik. verbinding van zwavel met waterstof), v. gmv.; -**zuur** (scheik. verbinding van zwavel met zuurstof en waterstof), o. gmv.
Zweed (bewoner van Zweden), m. Zweden.
Zweedsch, bn.: de -sche kleederdracht, de -e gymnastiek; -e-lucifersfabriek, v. -en; zn., o.: de taal der Zweden.
Zweef'rek (trapes der turners), o. -rekken.
Zweem (lichte schijn), m. gmv., fig. een -pje van ironie, een - van schuld, een - van toorn; een - van een bios, (Potg.); geen - van berouw, van schuld. d. i. schijntje, bewijs: hem faalde dien dag alle - van opperuijdheid, (Potg.); -**pje**, o. -s: geen - van ijver-zucht, bewijsje, geen - van koorts.
Zweemen (overhellen naar, fig. min of meer gelijken op), het heeft gezeemd: dat zweemt naar bedrog; dat zweemt naar het blauw; -**sel** (schijnsel, zweem), o. gmv.
Zweep (stok met gevlochten snoer of koord er aan), v. zweepen: zegsw. de - er op leggen, de paarden lange haver geven; hij kent het klappen van de -, is volkomen van eenige taak op de hoogte; met de - er achter zitten, voort-jagen; spreekw. Een oud voerman hoort nog gaarne het klappen van de -, zie Voerman.
Zweepen (met de zweep aanzetten), ik heb gezeept: een paard -, een drijf-tol -; fig. de orkaan zweept de wolken, jaagt wild vooruit; -**lug** (het zweepen), v. gmv.
Zweep'slag (klap met de zweep), m. -slagen.
Zweer (ettergezwel), v. zweren: de - is rijp; -**tje** (puistje), o. zweertjes.
Zweet (droppelijke huidvocht), o. gmv.: zegsw. in het - uws aanschijns, d. i. zwoegende, Bijbel, Gen. 3:19; het koude - brak haar uit van angst, eig. doodszweet; -**bad** (zeer warm bad in een sterk verwarmde kamer, om de huidporiën te openen), o. -baden; -**doek** (doek, waarin het lichaam van Jezus in het graf rustte), m. -en; -**drank** (geneesk. zweetdrijvend middel), m. -en; -**drijvend** (het zweeten bevorderend, het zweet doende uitbreken), bn.: een - middel; -**druppel** (kraaltje zweet uit een huidporie), m. -s.
Zweet'en (zweet uitwasemen), ik zweette, heb gezeet: hij werkt, dat hij zweet; dat paard zweet erg; fig. nieuwe muren -, slaan vocht uit; jagerat het haas heeft erg gezeet, gebloed; zegsw. water en bloed -, doodsbenauid zijn, doodlijk in den angst zitten.
Zweet'erig (klam of vochtig van zweet), bn.: -e handen; jagerst. bloederig van wild; -**heid** (het zweeterig-zijn), v. gmv.
Zweet'je, o.: zegsw. ik heb er een - bij gehaald. ik heb me nog al moeten inspannen. gmv.
Zweet'kamertje (een soort van zweetbad), o. -kamertjes: fig. wachtkamertje voor studenten, die examen gaan doen; of pas hebben gedaan, terwijl de professoren over hen be-raadslagen.

Zweet'koorts (koorts, die met sterk zweeten gepaard gaat), v. -en; -**kuur** (geneeswijze, door middel van zweetbaden), v. -kuren; -**middel** (zweetdrijvend middel), o. -en; -**af-treksel** van vlier en kamillen is een -mid-del'tje; -**poeder**, -**poelier** (stofnaam), o. gmv., (stijgestampt geneesmiddel), v. -s; -**vos** (vospaard met witte manen en witten staart), m. -vossen; -**ziekte** (doodelijke ziekte in de 16e eeuw, waarbij de lijder erg zweette), v. gmv.
Zwel (timm. beweegbare winkelhaak), v. -en, zie Zwaaihaak
Zwe'len (gemaaid gras tot hooi bewerken, het uitgespreide en gedroogde hooigras met een gaffel omkeeren of bijeenharken tot roken), ik heb gezeeld; -**er** (hooier), m. -s.
Zwel'gen (het zweelgen), m. gmv.: aan den - zijn.
Zwel'gen (stokken, onmatig eten of drinken), ik zwol, heb gezwolgen; -**er** (brasser, slampamper), m. -s; -**erij'** (stempertje), v. -erijen; -**partij** (brasserie), v. -en.
Zwel'len (uit- of opzetten, dikker worden, bol gaan staan), het zwol, is gezwollen: de knoppen der boomen beginnen te -; de zeilen -, zetten zich op, fig. mijn hart zwelt van vreugde, d. i. popelen, erg kloppen; -**ling** (gezwel, opzetting), v. -en.
Zwem'bad (O.-l. zwembassin), o. -baden; -**bassin** (bassin of kom, om in te zwemmen), o. -s; -**blaas** (blaasvormig orgaan in 't lichaam van vele visschen), v. -blazen; ook, met lucht gevulde blaas voor een leer-ling-zwemmer, om er op te drijven; -**boel** (drijvende, geankerde boei), v. -en; -**broek** (tricot-broekje voor een zwemmer), v. -en; -**buis** (zwemgordel van kurk), o. -buizen, zie Scaphander; -**gordel** (kurken band, om op te drijven), m. -s: in elke hut dier zeeboot liggen eenige -gordels; -**inrichting** (gelegenheid tot zwemmen, zwembassin), v. -en; -**kunst** (kunst, vaardigheid van 't zwemmen), v. gmv.
Zwem'men (zich in of op 't water bewegen), ik zwom, heb en ben -zwommen: de vis-schen - in 't water; de eenden - op 't water; hij kan over de rivier -; fig. drijven: de vloer zwom van wijn; hij lag in zijn bloed te -.
Zwem'mer (iem., die kan zwemmen), m. -s.
Zwem'merig, bn.: de bleeke Amelie met groote, groenachtige -e oogen, (C.O.), d. i. waterachtig, mat, flauw, zonder uitdrukking.
Zwem'plaats (plaats, waar men kan en mag zwemmen), v. -en; -**poot** (gevliesde en geschubde poot van een zwemvogel), m. -en; -**school** (inrichting tot het leeren-zwemmen), v. -scholen; -**steen** (poreuze, zeer lichte bouwsteen, gemaakt v. puimsteen en kalk), m. -en; -**toestel** (tuig of gereed-schap: gordel, om op te leeren zwemmen of om op te zwemmen), o. -len; -**vest** (-buis), o. -en, zie Scaphander; -**vlies** (vlies tusschen de teenen der watervogels; ook bij sommige platvoetige dieren en bij amphibiën, als kikvorschen, enz. voorkomend), o. -vliezen; -**voeters** (dieren, die vliezen tusschen de teenen hebben, om mee te zwemmen), m. mv.; -**vogel** (vogel met zwempooten), m. -s: talingen, ernden, ganzen, zwanen zijn -vogels; -**wedstrijd** (wedstrijd in het zwemmen), m. -en.
Zwen'del (bedrog, oplichterij in handels-zaken), m. gmv.; **zwen'delen** (oneerlijk

- handelen, oplichten, bedriegen in handelszaken), ik heb -zwendeld; -aar (bedrieger, oplichter), m. -s; -arij (oplichterij), v. -en.
- Zwengel** (wiek van een molen, arm van een pomp, ook wip van een put), m. -s.
- Zwenk** (draait, keer), m. -en: ik zag hem met een -, oogwenk; ik ben er in een -, ommezien.
- Zwenken** (draaien, zwaaien, keeren), ik zwenkte, heb en ben gezwenkt: de troepen zijn geoefend in het -; (de houten duif) zwenkt op de ijzren stang, (Staring).
- Zwenkgras** (onderafdeeling der grassen, op zand- en heigrond en in de duinen voorkomend), o. gmv.: er zijn in ons land negen soorten van zwenkgras.
- Zwenking** (mil. draai, keer, wending), v. -en, zie Evolutie.
- Zwe'ren** (eed doen, bij eede beloven), ik zwoer, heb gezwoeren: trouw - aan Vaderland en Koning; valscheijik -, d. i. een meeneed doen.
- Zwe'ren** (eteren), het zwoor, heeft gezwoeren; de wonde gaat -, een -de vinger; -ing, v.
- Zwerf'blok**, o. -ken, zie Erratisch; -ster (zwervende vrouw, landloopster), v. -s; -tocht (zwervende reis), m. -en: Haafners -tochten door de binnenlanden van Ceilon (in 1782); -vogel (voegel, die niet in een bepaalde streek blijft, zonder daarom trekvogel te zijn), m. -s, zie Standvogel; -ziek (rusteloos zwervend, liefst veranderend), bn.: als het eens een begin van een - wisselen was! (Potg.)
- Zwerk** (donkere, drijvende wolken), o. gmv.: fig. de hemel, het uitspansel: het bonie -, (Staring); het blauwe -, de toren boorde door lucht en -, (Bild.)
- Zwerm** (ruischende, gonzende menigte), m. -en: een - bijen, een - sprinkhanen.
- Zwermen** (in een zwerm vliegen), zij hebben gezwermd: de bijen gaan -, in massa uit een korf vliegen; de soldaten gingen - op 't platteland, rondloopen, stroopen.
- Zwerf'veling** (iem., die geen vaste woonplaats heeft, maar rondzwerft), m. en v. -en, voor het vr. ook -e: hij is een arme -.
- Zwer'ven** (omdolen, ronddolen, rondtrekken), ik zwierf, heb gezworven: in vreemde landen -, op zee -; -de honden; -de volken; -er, m. -s: een arme -, landlooper.
- Zwer'vend** (dolend), bn.: een - leven leiden, geen vaste woonplaats hebben.
- Zwet'sen** (grootspreken, pochen, opsnyden), ik zwetste, heb -zwetst; -er (bluffer), m. -s; -erij (blufferij, pocherij), v. -en.
- Zwe'ven** (stijgen noch dalen, drijven, zacht bewegen), ik heb gezwefd: de wolken - door de lucht; een -de gang; fig. dat zweeft mij voor den geest, hangt: tusschen hoop en vrees -, dobberen; Gods geest zweefde op de wateren, bewoog zich zwervend, Gen. 1: 2.
- Zwe'vend** (schommelend, hangend), bn.: werken aan het - rek of 't zweefrek, aan de -e trapees (gymnastiek); fig. -e geschillen, hangende.
- Zwe'zerik** (klierachtig borstdeel van kalveren), m. zwezeriken.
- Zwicht'en** (scheepst. de zeilen of touwen oprollen of inkorten), ik heb gezwicht.
- Zwicht'en** (toegeven, wijken), ik zwichtte, heb en ben gezwicht: hij moest - voor de overmacht, onderdoen, het hoofd buigen.
- Zwicht'lijn** (scheepst. lijn, om de fok of andere zeilen bij stormweer in te korten), v. -en.
- Zwiep** (eig. zweep, fig. lang, mager mensch), m. en v. -en: zijn hart luchten over den ondraaglijken langen -, (C. O.)
- Zwie'pen** (veerkrachtig doorbuigen), de mast heeft gezwiept; -end (veerkrachtig buigend), bn.; -ing (overbuiging), v. -en.
- Zwier** (tooi, opschik, pronk, gratie), m. gmv.: met edelen -, bevalligheid; zie Elegantie.
- Zwier** (het zwieren), m.: aan den - zijn, aan den draai zijn; -bol (losbol, vroolijke Frans), m. -bollen; -bollen (ongeregeid, of al te vroolijik leven), ik heb gezwierbold.
- Zwie'ren** (gonzend ronddraaien, zwaaiende bewegen), ik heb gezwierd: de dansers - door de zaal, fig. zij hebben den geheelen nacht door gezwierd, gebrast, pret gemaakt.
- Zwie'rig** (eig. met zwier, netjes, elegant, bevallig), bn. en bw.: een -e gang, een -e kleederdracht; een -e stijl, bloemrijk, opgesmukt, -er, -st; -held (losheid), v. gmv.; -jes (min of meer elegant; netjes), bw.
- Zwij'gen** (niet spreken), ik zwog, heb gezwogen: over iets -, - als het graf, geen woord uiten; iem. het - opleggen, fig. geheimhouding gebieden; laten wij daarover -, niet handelen; zegsw. die zwijgt, stemt toe, wie tegen een voorstel geen bezwaar inbrengt, keurt het goed; een batterij tot - brengen, het vuur er van doen staken; spreekw. Spreken is zilver, - is goud, zie Spreken.
- Zwij'ger** (iem., die zwijgt; iem., die weinig spreekt), m. -s: een verstokt -; er is geen spreker, die een - kan verbeteren, het is dikwijls beter te zwijgen dan te spreken; huislijk zielsverdiert, zelfs voor geen - meer verzwijgbaar, (Da Costa); -ster, v. -s.
- Zwij'ger (de)**, Willem, de prins van Oranje, (1533-1584).
- Zwijg'teeken** (muz. pauze-teeken), o. -s.
- Zwijm** (flauwte), v. gmv.: in - vallen, in onmacht vallen, zijn bewustzijn verliezen; in - liggen, bewusteloos neerliggen.
- Zwijmel** (duizeling, fig. roes), m. gmv.: in den - der vermaken, bedwelming; -beker (fig. beker v. d. wellust), m. -s; -drank (drank, die doet zwijmen, die de bezinning doet verliezen), m. -en; -dronken (zoo duizelig, of men dronken ware), bn.: 't bedwelmd volk ontwaakt, vermoed en -, (Tollens); -en (duizelig worden, in onmacht vallen), ik heb gezwijmeld; -ing (duizeling), v. -ingen; -geest (roes, bedwelming door genot), m. gmv.: de - der revolutie; fig. te groote geestdriit of oppgewondenheid bij eenig volksfeest, enz.; -kelk (beker met zwijmel-drink), m. -en: de -kelken van den lust, (Bild.); -roes (vreugde-roes), m. gmv.: in den - der wereldsche vermaken.
- Zwij'men** (bezwijmen, in zwijm vallen), ik heb -zwijmd: balsemige luchten, waar dartie nachtegalen in - van vermaak, (Bild.). w. i. g.
- Zwijn** (varken), o. zwijnen, zie Ever of Everzwijn, fig. hij is een -, vuilaardig mensch, een zuilap, een liederlijk mensch; zie: Lichtmis, Losbol, Doordraaier, Pierewaaijer, Rinkelrooier, Zwierbol, enz., zie ook Parel; -achtig (als een zwijn, liederlijk), bn. en bw.: - doen.
- Zwijn'egel** (kleinstekelvarken onzer wouden), m. -egels, meestal: Egel, fig. een - van een vent, een morsig of zedeloos mensch.
- Zwij'nen** (slecht leven, een vuil, liederlijk

- leven leiden*), hij zwinde, heeft gezwijnd.
- Zwij'naard** (*natuur van een zwijn*), m. gm.v.; -**boel** (*een vuile, smerige huishouding*), m. gm.v.; -**distel** (*gouddistel*), v. -s; -**hoeder** (-*opasser*), m. -s; -**hoedster** (-*wachster*), v. -s; -**hok** (*varkenskot*), o. -ken; -**jacht** (*jacht op evers*), v. -en; -**jongen** (*knecht, hoeder van zwijnen*), m. -s; -**kot** (*varkenshok*), o. -ten; -**stal**, m. len; -**trog** (*varkensvreetbak*), m. -gen.
- Zwijnerij** (*vuiligheid, vuil bedrijf*), v. -en; fig. vuile, vieze taal: allerlei -en vertellen.
- Zwij'nenvleesch** (nl. van varkens), **zwij'nevleesch** (nl. van één varken), o. gm.v.
- Zwijn'jak** (volkst. liedertijk mensch), m. -ken.
- Zwijns'hoofd** (*kop van den ever*), o. -en: hotel het - te Arnhem; -**kop**, m. -pen.
- Zwijn'tje** (*jong varken, speenvarken*), o. -s; fig. liederlijk persoon: hij is m' een -!
- Zwik** (*houten pin in het luchtgat v. e. vat; ook, wrijfhout*), m. zwikken; -**je**, o. -s.
- Zwik** (*zwikking of vers'uiking*), m. gm.v.
- Zwik'boor** (*timmergereedschap: groote boor met dwarskruk*), v. -boren; zie **Avegaar**.
- Zwik'gat** (*tapgat van een vat*), o. -gaten.
- Zwik'hout** (*scheepst. zwik, wrijfhout*), o. -en.
- Zwik'je** (*pennetje*), o. zwikjes.
- Zwik'ken** (*intensief van zwijken: knakken, omslaan, breken*), ik heb en het is gezwikt; zij liet het kind -, d. i. achteroverslaan. de lendenen breken; mijn voet zwikte, sloeg om; -**king** (*het zwikken*), v. -en.
- Zwik'stelling** (*gaanderij aan den windmolen*), v. -stellingen.
- Zwil** (*gewest. voor eelt*), o.; -**wratten** (*eeltvlekken a. d. pooten van paard of ezel*), v. mv.
- Zwilk** (*tuwedradig weefsel, e. soort v. ijk*), o.
- Zwil'ken** (*van zwilk*), bn.: een - tafelkleed.
- Zwin** (*wad, kil, kreek, geul*), o. zwinnen.
- Zwin'del, zwen'del** (*bedrog*), m. gm.v.
- Zwin'del** (*duizeling*), m. zwindels.
- Zwin'delen** (*duizelig maken of worden*), het heeft gezwindeld: alles zwindelde mij voor de oogen, draaide.
- Zwin'den** (*verdwijnen*), het zwond, is gezwonden, vero.: Marco slaat de roos naar binnen, en meteen zwindt de ezelshuid, (Staring); zie **Verzwinden**.
- Zwing** (*dicht. vleugel van een vogel*), v. zwingen; in 't Vl. gebezigd voor vierk, wiek.
- Zwing'gel** (*braakstok voor het vlas*), m. -s; -**aar** (*vlasbraker*), m. -aars; -**bord** (*bord, om er vlas op te zwingelen*), o. -en; -**en** (*het vlas met de zwingelspaan kloppen en het ontdoen van de hardere stengeldeelen of pellen*), ik heb gezwingeld; -**keet** (*werkplaats van den zwingelaar*), v. -keten; -**kool** (-*keet*), v. -en; -**molen** (*ijzeren wiel met dunne, scherpe plankjes, om het vlas te zwingelen*), m. -s; -**spaan** (*zingel-braakstok*), v. -anen, ook: -**stok**, m. -ken.
- Zwir'relen** (*in bogen snel zwieren*), het heeft -zwirreld: de zwaluwen - om mij heen; alles zwirrelde mij voor de oogen bij de snelle vaart; -**ing**, v. gm.v.
- Zwit'ser** (*man uit Zwitserland*), m. -s; zegsw. geen geld, geen -s, die niet betaalt, krijgt geen huursoldaten, fig. geen waar.
- Zwit'serssch** (*van of uit Zwitserland*), bn.: -e kaas; ook op de wijze van Zwitserland: de -sche kleederdracht.
- Zwit'sersche** (*Zwitsersche vrouw*), v. -n.
- Zwoe'gen** (*eig. zuchten, steunend ademen, hijgen; fig. zwaren arbeid verrichten zich afmatten, afjakkeren*), ik zwoegde, heb gezwogd; -**er** (*tobber, slover*), m. -s.
- Zwoel** (*drukkend warm*), bn.: een -e dag, een -e lucht, benauwend; -**held**, v. gm.v.
- Zwoerd** (*afgeschrabde huid van een varken, spekhuid*), o. zwoerden.
- Zwoord**, o. -en; zie: **Zwoord** en **Zwaard**.

A A N H A N G S E L.

I. TITELS EN PREDICATEN.

De Koningin of Koningin-Moeder: *Majesteit*.
Prins of Prinses van het Koninklijk Huis: *Zijne of Hare Koninklijke Hoogheid*.
Prins of Prinses: *Zijne of Hare Hoogheid*.
Graaf of Gravin: *Hooggeboren Heer of Hooggeboren Vrouwe*.
Baron, Jonkheer: *Hoogwelgeboren Heer*.
Barones, gemalin van een Jonkheer: *Hoogwelgeboren Vrouwe*.
Freule: *Hoogwelgeboren Jonkvrouw(e)*.
Adellijke weduwe: *Mevrouw de Douairière*.
Niet-adellijke personen uit den deftigen stand: *Weledelgeboren Heer, Mevrouw*.
Middelstand: *Weledele Heer, Mevrouw*.
Kleine burgerij: *Heer, Mejuffrouw*.
Ongehuwde dame, niet van adel: *Mejuffrouw, Juffrouw*.
Menschen uit den werkenden stand: *Naam van den Man, Naam van de Vrouw*.

OPMERKINGEN. 1. Deze titels op adressen, b.v.: *Aan Hare Majesteit Wilhelmina, Koningin der Nederlanden; Aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden; Aan den Hooggeboren Heer Adolf Graaf van Rechteren; Aan de Hooggeboren Vrouwe Barones van Landsweerde*, enz.

2. In geschriften, gericht aan H. M. de Koningin, schrijft men als hoofd of aanspreking: *Mevrouw*. In den samenhang van het geschrift: *Uwe Majesteit of Hoogsterzelve*. Na het geschrift geëindigd te hebben, herhaalt men de aanspreking en sluit: *Van uwe Majesteit de zeer gehoorzame dienaar en getrouwe onderdaan*; adres: *Aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden*. Aan Prinsen of Prinsessen van den bloede is het adres: *Aan Zijne of Hare Koninklijke Hoogheid den Prins of de Prinses*; in den samenhang van het geschrift: *Uwe Koninklijke Hoogheid*; aan het slot: *Van uwe Koninklijke Hoogheid de gehoorzaamste en onderdanigste dienaar*, bij het toespreken ook wel eenvoudig: *Prins of Prinses*; verder vindt men dit in verband met het bovengegevene vanzelf; bij *graven* en *baronnen* (in het spreken): *Mijnheer de Graaf, Mijnheer de Baron, Mevrouw de Barones*; bij *Jonkheer* te beginnen is het (bij het spreken): *Mijnheer* en *Mevrouw*, echter *Freule* voor jonkvrouw; *Juffrouw, Mejuffrouw* voor een niet-adellijke, ongehuwde dame, enz.

a. De titel van *Excellentie* wordt gegeven aan:

Ministers in functie, Ministers van Staat, diplomaten met rang van Buitengewoon Gezant; Gouverneurs-generaal in Ned.-Indië; Opperofficieren, als Luitenant-generaals en Generaal-majors der infanterie, Admiraals en Vice-admiraals, en verder aan de Groot-Officieren van het Koninklijk Huis, als:

Grootmeester, Opperhofmaarschalk, Opperceremoniemeester, Opperkamerheer, Opperstalmeester, en Opperjagermeester.

OPMERKING. De aanspreektitel is: *Uwe Excellentie*; adres: *Aan Zijne Excellentie den Heer Minister van . . .*

b. De titel *Hoogedelgestreng* is die van:

Leden van den Raad van State, Leden van de Rekenkamer, oud-Ministers, Hoofd-ambtenaren, b.v. Secretarissen-generaal tot en met den rang van Referendaris; Hoofdofficieren tot den

rang van Kapitein-Luitenant ter Zee en verder Kolonel, Overste en Majoor bij het leger te land; Commissarissen der Koningin (ook: *Excellentie*), Gouverneurs, Residenten en Assistent-residenten in Ned-Oost-Indië: in 't algemeen van hooggeplaatste staatsambtenaren, voorzitters of leden der Hooge colleges van Staat, al of niet meer in functie.

OPMERKING. De aanspreektitel is: *Mijnheer* (al of niet gevolgd door den naam hunner waardigheid of betrekking) b.v. *Mijnheer de Referendaris*, *Mijnheer de Commissaris*, enz. en bij de militairen hun rangtitel zonder meer, b.v. *Majoor*, *Kolonel*, enz.; als slot van brieven, enz.: *Van U Hoogedelgestrenge de onderdanigste dienaar*; aan 't hoofd van brieven: *Hoogedelgestrenge Heer*.

c. Het predicaat *Weledelgestrenge* is dat van:

Inspecteurs, Griffiers der Staten, der Kamers, enz., Advocaten, Procureurs, Schoolopzieners, Notarissen, Ingenieurs, Controleurs, ook in N.-O.-I.; Commiezen en Adjunct-Commiezen der ministeriën en der provinciale griffies; Ridders in eenige orde; lagere officieren te land (kapitein, ritmeester, 1e en 2e luitenant).

OPMERKING. Voor den aanspreektitel, zie boven.

d. Het predicaat van Burgemeesters van groote steden is *Hoogedelachtbare Heer*; dat van overige Burgemeesters, *Edelachtbare Heer*, of thans ook wel *Weledelgestrenge Heer*; deze beide laatste predicaten gelden ook voor Wethouders en leden van den Raad; dat van een lid der *Eerste-Kamer* is *Hoogmogende Heer*, dat van een lid der *Tweede-Kamer* is *Edelmogende Heer*, dat van een lid der Provinciale Staten is *Edelgrootachtbare Heer*, ofschoon deze titels bij de Grondwet van 1848 zijn afgeschaft en de titel eenvoudig is: *Mijnheer*; zoo richt de Koningin zich tot de Kamers met den titel: *Mijne Heeren*.

e. Wat de *rechterlijke macht* betreft, het volgende:

Leden van den Hoogen Raad: *Edelhoogachtbare Heer*.

Raadsheeren der Gerechtshoven: *Edelgrootachtbare Heer*.

Rechtshoofden der Rechtbanken: *Edelachtbare Heer*.

Kantonrechters: *Edelachtbare Heer*.

Griffiers, Officieren en Substituut-Officieren, Rechter-Commissarissen, enz.: *Edelachtbare Heer*

f. Wat de *Hoogescholen* en *andere scholen* enz. betreft, dit:

Curatoren eener Hoogeschool: *Edelgrootachtbare Heer*.

Hoogleraren: *Hooggeleerde Heer*.

Doctoren (wetenschapp. titel): *Zeergeleerde Heer*, ook *Weledelzeergeleerde Heer*.

Artsen (zonder doctorstitel): *Weledelgeboren Heer*.

Curatoren van een gymnasium, leden der commissies van toezicht op Middelbaar of Lager onderwijs: *Weledelgestrenge Heer*.

Leeraren: *Weledelgeleerde Heer*.

Studenten aan een Universiteit: *Weledelgeboren Heer*.

Onderwijzers: *Weledele Heer*.

OPMERKING. Ook in de laatstbehandelde gevallen bezigt men als aanspreektitel meestal *Mijnheer*, gevolgd door den ambtstitel: *Mijnheer de Burgemeester*, *Mijnheer de Wethouder*, *Mijnheer de President* (van een rechtcollege); van Hoogleraren: *Professor*; van geneesheeren en artsen: *Mijnheer* of *Dokter*; overigens *Mijnheer* (zonder meer).

g. Wat de *Hervormde kerk* aangaat, het volgende:

Predikanten (met doctors-titel): *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Predikanten (zonder doctorstitel): *Weleerwaarde Heer*.

Lid der Synode: *Hoogeerwaarde Heer*.

h. Wat de *Israëlitische kerk* betreft, dit:

Opperrabbin: *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Rabbin of Rabbinale assessor: *Weleerwaarde Heer*.

Isr. onderwijzers, voorzangers, kosters: *Eerwaarde Heer*.

i. Wat de *Roomsch-Katholieke geestelijkheid* aangaat, dit:

Aan den Paus, adres: *Aan Zijne Heiligheid den Paus*; aanspreektitel: *Allerheiligste Vader*; in den brief: *Uwe Heiligheid*; onderschrift: *Van Uwe Heiligheid de met de meeste getrouwheid verknochte zoon*.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Aan een *Kardinaal*, adres: *Zijne Eminentie*; aanspreektitel: *Uwe Eminentie*.
 Aan een *Aartsbisschop* of *Bisschop*, adres: *Zijne Doortuchtige Hoogwaardigheid* of *Monseigneur*; aanspreektitel: *Monseigneur*.
 Aan *Eereprelaten*, adres: *Hoogerwaarde Heer*; aanspreektitel: *Monseigneur*.
 Aan een *Gemijterden abt*, adres: *Zijne Hoogwaardigheid*; aanspreektitel *Monseigneur* of *Hoogerwaarde Heer*.
 Aan een *Kanunnik* van het Kapittel: *Hoogerwaarde Heer*; aanspreektitel: *Monseigneur*.
 Aan *Professoren* van een *Groot-Seminarie*: *Zeereerwaarde Hooggeleerde Heer*; zijn ze tevens kanunnik: *Hoogerwaarde Hooggeleerde Heer*.
 Aan *Professoren* van een *Klein-Seminarie*: *Zeereerwaarde Zeergeleerde Heer*; zijn ze tevens kanunnik: *Hoogerwaarde Zeergeleerde Heer*.
 Aan *Geestelijken*, die tevens doctor zijn: *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.
 Aan een *Deken*, adres: *Hoogerwaarde Heer*.
 Aan een *Pastoor*, adres: *Zeereerwaarde Heer*; aan een *Rector* of *Kapelaan*: *Weleerwaarde Heer*; aan een *Subdiaken* of *Diaken*: *Eerwaarde Heer*.
 Aan een *Student* in de godgeleerdheid: *Weledele Heer*.
Kloosterlingen. Aan den *Generaal* eener *Orde*: *Hoogwaardigste Heer*; aan een *Provinciaal*: *Hoogerwaarde Heer*; aan een *Gardiaan* of *Overste*: *Zeereerwaarde Pater*; aan de overige *paters*: *Weleerwaarde Pater*; aan overige mannelijke kloosterlingen (die geen wijding ontvangen hebben): *Eerwaarde Frater*, of *Eerwaarde Broeder*; aan de *Overste* van een vrouwenklooster: *Révérènde Mère* of *Eerwaarde Moeder*; aan vrouwelijke *Religieuzen* van sommige orden: *Mère*, gevolgd door den kloosternaam, meestal *Zuster* of ook *Soeur* (gevolgd door den kloosternaam).
 OPMERKING. De aanspreektitel in de boven niet aangegeven gevallen is: *Professor*, *Mijnheer de Deken*, *Mijnheer Pastoor*, *Mijnheer Kapelaan*, *Mijnheer de Rector*; *Mijnheer* (diaken, subdiaken, student); *Pater-generaal*, *Pater provinciaal*, *Pater Gardiaan* of kortweg *Pater*; *Broeder*, *Frater*, of hier soms ook wel: *Eerwaarde*, *Uw Eerwaarde*; *Révérènde Mère* of *Eerwaarde Moeder*, *Moeder* (door de *Eerwaarde Zusters zelf*), *Mère* (gevolgd door den kloosternaam bij sommige orden b.v. bij die der Ursulinen), *Zuster* of *Soeur*.

AAANTEKENING. Meermalen laat men op adressen van brieven enz. alle tituluur weg en schrijft men eenvoudig: *Den Heere*, of *Den Heer* en daaronder: *s. t.*, nl. *salvo titulo* d. i. met voorbehoud uws titels, of *s. s. t. t.*, dat is: *salvis titulis*, met voorbehoud uwer titels, of *s. h. e. t.*, d. i. *salvo honore et titulis*, behoudens eer en titels.

II. AARDRIJKSKUNDIGE NAMEN EN HUN GESLACHT.

1. De namen van **werelddeelen, landen, provinciën, steden en dorpen** zijn in *proza* alle ONZIJDIG, met uitzondering van die namen van *landstreken*, welke altijd het lidwoord *de* vóór zich hebben: *De Betuwe*, *De Krim*. De namen van steden en dorpen waarvan 't lidwoord een deel uitmaakt, blijven integendeel *onzijdig*: *Het welvarende Den Helder*, *het Den Ham in O. of in Gr.*

2. In poëzie of in dichterlijke taal zijn de namen van werelddeelen en landen in den regel vrouwelijk, bijv.

Heel Neerland zendt haar wensch ten hemel.

TOLLENS, *Overwintering*.

3. De namen van *bergen* zijn alle *mannelijk*.

4. De namen van *rivieren* en *wateren* zijn *mannelijk*, *vrouwelijk* of *onzijdig*. Hier volgt een lijstje van de meest voorkomende wateren, enz. 1°. van de *Binnenlandsche*, 2°. van de *Buitenlandsche*.

10. Binnenlandsche wateren.

- A of Aa (N.B.)¹⁾, v.
 A, Aa (*Atmevoosche*), O. v.
 A (*Musuel*), Gr. v.
 A (*Westerwoldsche*), Gr. v.
 Aar (Z.H.), v.
 Amer (N.B.), m.
 Amstel (N.H.), m.
 Bakkerskil (N.B.), v.
 Beek (*Burneveldsche*), G. v.
 Beek (*Luntersche*), v.
 Beers, Beerse (N.B.), v.
 Berkel (G.), v.
 Beulaker- en Belter Wijde (O.), v.; dit zijn twee meren bij Blokzijl.
 Biemlügen (Z.H.), v. mv.
 Biesbosch (N.B.), m.
 Bijleveld (U.), v.
 Bieeke kil (N.B.), v.
 Boorn (F.), v.; valt in het Sneekmeer.
 Boterdiep (Gr.), o.
 Braakman (*water in Z.*), m.
 Compagnonsvaart (*Druchtsier-*), F. v.
 Damsterdiep (Gr.), o.
 Dedemsvaart (O.), v.
 Diep (*Zwoolsche*), O. o.
 Dieze (N.B.), v.
 Dinkel (N.B.), v.
 Dintel (N.B.), v.
 Does (Z.H.), v.
 Dollard (Gr.), m.
 Dommel (N.B.), m.
 Donge (N.B.), v.
 Drecht (N.H.), v.
 Ee (F.), v.
 Eem (U.), v.
 Eemskanaal (Gr.), o.
 Eendracht (N.B. en Z.), v.
 Eiserbeek (L.), v.
 Fluessenmeer (in het Z.-W. van Fr. bij de dorpen Gaastmeer en Heeg), o.
 Gaasp (N.H.), v.
 Ganzendiep (*water in O.*), o.
 Gein (*waertje in N.H.*), o.
 Geleen (L.), m.
 Geul (L.), v.
 Giessen (Z.-H.), v.
 Goot (O.), v.
 Gouwe (Z.H.), v.
 Gouwzee (*zeestraat*, N.H.), v.
 Gracht (*Kalenberger-*), O. v.
 Grevelingen (Z.H.), v. mv.
 Grift (G.), v.
 Gulp (zijtakje, Geul), L. v.
 Haringvliet, o.
 Hoendiep (Gr.), o.
 Hollandrecht (N.H.), v.
 Hollandsch Diep, o.
 Hont (*W.-Schelde*), Z. v.
 Hoornsche diep (Gr.), o.
 Hunse (D. en Gr.), v.
 IJ (N.H.), o.
 IJssel (*Geldersche*), m.
 IJssel (*Hollandsche*), m.
 IJssel (*Oude*), m.
 Itterbeek (L.), v.
 Jeker, Jaar (L.), v.
 Kanaal (*Dierensch*), G. o.
 Kanaal (*Noordhollandsch*), N.H. o.
 Kanaal (*Noordzee-*), N.H. o.
 Kanaal (*van Steenenhoek*), Z.H. o.
 Kanaal (*Zederik-*), Z.H. o., Keeten (Z.), o. [enz.
 Keteldiep (O.), o.
 Kil (*Dordsche*), Z.H. v.
 Krammer (Z.H.), v.
 Kreek (*Huister-*), Z. v.
 Kreekerak (*water in Z.*), o.
 Kunder of Tjonger (F.), v.
 Lauwers (F.), v.
 Lauwerszee (F.), v.
 Lee (Z.H.), v.
 Lei (N.B.), v.
 Leibek (N.B.), v.
 Lek (Z.H. en U.), v.
 Lichtmiskanaal (O.), o.
 Liede (N.H.), v.
 Linde (F.), v.
 Linge (G.), v.
 Loo-lee (O.), v.
 Maas, v.
 Maas (*Brielsche*), Z.H. v.
 Maas (*Nieuwe*), Z.H. v.
 Maas (*Oude*), N.B. v.
 Maasje (*Oude*), N.B. o.
 Mark (N.B.), v.
 Mastgat (Z.), o.
 Meer (*Giathoornsche*), O. o.
 Meer (*Tjeuke-*), F. o.
 Meer (*Zuidlaarder-*), D. o.
 Meppelderdiep (O.), o.
 Merwede, v.
 Mjdrecht (U.), v.
 Modderbeek (U.), v.
 Moltenbeek (L. en G.), v.
 Morra (*meer in F.*), v.
 Mosselkreek (Z.), v.
 Mussel-A (Gr.), v.
 Neer (L.), v.
 Niens (L.), v.
 Nieuwegraven (O.), v.
 Noord (Z.H.), v.
 Noordergat (Z.H.), o.
 Oranje-kanaal (D.), o.
 Overlaat (N.B.), m.
 Pampus (N.H.), o.
 Pekel-A (Gr.), v.
 Raam (N.B.), v.
 Rechterdiep (O.), o.
 Reest (O. en D.), v.
 Regge (O.), v.
 Reitdiep (Gr.), o.
 Reuzel (N.B.), v.
 Rijn, m.
 Rijn (*Kromme*), U. m.
 Rijn (*Oude*), Z.H. en U. m.
 Rijn (*Vaartsche*), U. m.
 Ruer (L.), v.
 Rotte (Z.H.), v.
 Ruiten-A (Gr.), v.
 Rul (N.B.), v.
 Run (N.B.), v.
 Runde (D.), v.
 Rundiep (D.), o.
 Schelde, v.
 Schelde (*Ooster-*), v.
 Scheide (*Wester-of Hont*), v.
 Scheur (Z.H.), o.
 Schie (Z.H.), v.
 Schipbeek (O.), v.
 Slaak (*water, Z.*), o.
 Slink (G.), v.
 Sloe (Z.), o., afgedamd.
 Spaarne (N.H.), o.
 Spui (Z.H.), o.
 Steenwijkerdiep (O.), o.
 Swalm (L.), v.
 Tjonger (F.), v.
 Tongelreep (N.B.), v.
 Vaart (*Twickelsche*), O. v.
 Vaart (*Keulsche*), v.
 Vaart (*Leidsche*), Z.H. v.
 Val (*van Urk*), N.H. o.
 Valterdiep (U.), o.
 Vecht (N.H. en U.), v.
 Vecht (O.), v.
 Veersche gat (Z.), o.
 Vliet (*Rozendaalsche*), N.B. vliet (Z.H.), m. [m.
 Vliet (Z.H.), v.
 Volkerak, o.
 Waal, v.
 Waterweg (*Nieuwe*), Z.H. m.
 Waver (N.H.), v.
 Weerreis (N.B.), v.; de - is een zijtak v.d. Mark (Breda).
 Westerwoldsche A (Gr.), v.
 Westgat (Z.H.), o.
 Wetering (Z.H.), v.
 Wetering (*Biltsche*), U. v.
 Wetering (*Groote*), G. v.
 Weteringen (*Satlandsche*), O. v. mv.
 Wijde (*Beulakker*), O. v.
 Wijde (*Belter*), O. v.
 Willemsvaart (O.), v.
 Winsnoterdiep (Gr.), o.
 Zaan (N.H.), v.
 Zandkreek (Z.), v.
 Zandwetering (U. en O.), v.
 Zijpe (Z.), o.
 Zoom (N.B.), m.
 Zuiderdiep (Z.H.), o.
 Zuiderzee, v.
 Zuidvliet (Z.), m.
 Zuid-Willemsvaart (L. en N.B.), v.
 Zwarte water (O.), o.
 Zwin (*voormalig water, Z.*), o.

¹⁾ Bij verkorting worden de provinciën, naast deze wateren, aangeduid door de beginletters: N.B. beteekent Noord-Brabant; O., Overijssel; G., Gelderland; Gr., Groningen, enz.

20. Buitenlandsche wateren.

- Aar (Zwitserland), v.
 Adda (zijtak, Po), v.
 Adige, Etsch (O.-Italië), v.
 Adour (Frankrijk), m.
 Abr (zijtakje, Rijn), v.
 Aisne (zijtak, Oise), v.
 Aller (zijtak, Weser), m.
 Allier (zijtak, Loire), v.
 Alosta (zijtak, Donau), v.
 Alzette (zijtak, Sure), v.
 Amazonenstroom (Z.-Amerika), m. ook: *Marannon*.
 Amblève (zijtak, Ourthe), v.
 Amoe-Darja (rivier uit het Aralmeer, Azië), v.
 Amoer (O.-Azië), v.
 Arkansas (zijtak, Mississippi), m.
 Arno (Italië), m.
 Arragon (zijtak, Ebro), v.
 Atlantische Oceaan, m.
 Avon (Engeland), v.
 Barito (Java), v.
 Barrow (Ierland), v.
 Belt (*zeestraat*, Den.), v.
 Bengawan, v. Zie Solo.
 Beresina (zijtak, Dnjepr), v.
 Boeg, Bog (Rusland), v.
 Bosporus, Bosphorus (*zeestraat*, Turkije), m.
 Brahmapoetra (Britsch-Indië), v.
 Brantas (Java), v.
 Brenta (N. O. Italië), v.
 Charente (Frankrijk), v.
 Cher (zijtak, Loire), v.
 Clyde (Schotland), v.
 Colorado (Vereenigde Staten), v.
 Columbia (Vereenigde Staten), v.
 Congo (Z.W.-Afrika), m.
 Dal-Elf (Zweden), v.
 Darling (zijstroom, Murray), v.
 Demer (zijtak, Dyle), m. [v.
 Dender (O.-Vlaanderen), v.
 Desna (zijtak, Dnjepr), v.
 Dijle, Dyle (zijtak, Netel), v.
 Djambi-riv. (O.-Sumatra), v.
 Dnjepr (Rusland), m.
 Dnjepr (Rusland), m.
 Don (Rusland), m.
 Donau (Duitschland, Oostenrijk), m.
 Donetz (zijtak, Don), v.
 Dordogne (Frankrijk), v.
 Doubs (zijtak, Saone), v.
 Douro (Spanje en Port.), m.
 Drau, Drave (zijtak, Donau), v.
 Drin, zie Drina, v. [v.
 Drina (zijtak, Save), v.
 Duna (Rusland), v.
 Durance (zijtak, Rhône), v.
 Dwina (Rusland), v.
 Ebro (Spanje), m.
 Eems (W.-Duitschland), v.
 Eger (zijtak, Elbe), v.
 Elbe (Bohemen, Duitschland), v.
 Ens (zijtak, Donau), v.
 Esla (zijtak, Douro), v.
 Etsch (Zwits., Tyrol, It.), v.
 In Italië: *Adige*.
 Eufraat, Euphraat (W.-Azië), m.
 Forth (Schotland), v.
 Fulda (W.-Duitschland), v.
 Gallego (zijtak, Ebro), v.
 Gambia (W.-Afrika), v.
 Ganges (Britsch-Indië), m.
 Garonne (Z.-Frankrijk), v.
 Gironde (mond van Garonne en Dordogne, W.-Frankrijk), v.
 Glommen (Noorwegen), v.
 Gots-Elf (*munding* der Klara-Elf), v.
 Gran (zijtak, Donau), v.
 Guadalaviar (O.-Spanje), v.
 Guadalquivir (golf van Cadix, Spanje), m.
 Guadiana (spanje en Port.), v.
 Havel (zijtak, Elbe), v. [v.
 Hellada (Griekenl.), v.
 Hellepont (doorvaart, N.O. Turkije), m.
 Henares (zijtak, Taag), m.
 Hoango, Hwangho (*Gele rivier*, O.-China), m.
 Humber (mond van Trent en Ouse, Eng.), v.
 Hunte (zijtak, Wezer), v.
 Ill (zijtak, Rijn), v.
 Ille (zijtak, Donau), v.
 Ilm (zijtak, Saale), v.
 Ise (zijtak, Ocker), v.
 Indragiri (O.-Sumatra), v.
 Indus (Voor-Indië), m.
 Inn (zijtak, Donau), v.
 Irrawadi (Achter-Indië), m.
 Irtisch (zijtak, Ob), m.
 Isar (zijtak, Donau), v.
 Iser (zijtak, Elbe), v.
 Isère (zijtak, Rhône), v.
 Isla, Ila (zijtak, Tay), v.
 Jalon, Xalon (zijtak van den Ebro), v.
 Jangate Kiang (*Blauwe rivier*, O.-China), m.
 Jarama (zijtak, Henares), v.
 Jaxt (zijtak, Neckar), v.
 Jenil (zijtak, Guadalq.), v.
 Jenisei, Jenissei (Siberië), v.
 Joeg, Jug (zijtak, Dwina), v.
 Joekon (Alaska, N.-Am.), v.
 Jordaän (Palestina), m. of v.
 Jucar, Xucar (Spanje), v.
 Kama (zijtak, Wolga), v.
 Kara' (Siberië), v.
 Kattegat (*doorvaart*, Den.), o.
 Kilia (N. mond, Donau), v.
 Kisil-Irmak (*Rode rivier*, in Klein-Azië), v.
 Klara-Elf (Zweden), v.
 Koema (Kaukasië), v.
 Koer (Rusland), v. ook: *Kur*.
 Koeran (Z.O.-Borneo), v.
 La'doga-meer (N.-W.-Rusland), o.
 Lahn (zijtak, Rijn), v.
 Laibach (zijtak, Sau), v.
 La Plata (Z.-Amerika), v.
 Lech (zijtak, Donau), v.
 Leine (zijtak, Aller), v.
 Lena (O.-Siberië, Azië), v.
 Lesse (zijtak, Maas), v.
 Lijs (zijtak, Schelde), v.
 Limath (zijtak, Aar), v.
 Lumpopo (Z.-O.-Afrika), v.
 Lippe (zijtak, Rijn), v.
 Loire (Frankrijk), v.
 Lot (zijtak, Garonne), v.
 Lougen (Noorwegen), v.
 Maas (Fr., België, Ned.), v.
 Mackenzie (Britsch N. A.), v.
 Madeira (zijtak, Amazone), v.
 Magdalena (Z.-Amerika), v.
 Main (zijtak, Rijn), m.
 Maine (zijtak, Loire), v.
 Manzana'res (zijtak, Henares), m.
 Marannon (Z.-Amerika), m. ook, Amazonenstroom.
 March (zijtak, Donau; hoofd-rivier van Moravië), v.
 Maritza (Bulgarije), v.
 Marne (zijtak, Seine), v.
 Maros (zijtak, Theiss), v.
 Mayenne (zijtak, Maine), v.
 Medway (Engeland), v.
 Mekong (Achter-Indië), v.
 Memel (Rusl. en Oost-Pruisen), m., ook: *Niemen*, *Njemen*.
 Menam (Achter-Indië), m.
 Mersey (Engeland), v.
 Meurthe (zijtak, Moezel), v.
 Mincio (zijtak, Po), m.
 Minho (Port. en Spanje), m.
 Mississippi (Vereenigde Staten), m.
 Missouri (zijtak, Mississippi), m.
 Moezel (zijtak, Rijn), v.
 Moldau (zijtak, Elbe), v.
 Morawa (Servië), v.
 Mos'kowa, Moskwa (zijtak, Oka), v.
 Mota (Rusland, Ilmenmeer), v.
 Mulde (zijtak, Elbe), v. [v.
 Mur (zijtak, Drau), v.
 Murg (zijtak, Rijn), v.
 Murr (zijtak, Neckar), v.
 Murray (Nieuw-Holl.), v.
 Naab, Nab (zijtak, Donau), v.
 Nahe (zijtak, Rijn), v.
 Napo (Ecuador), v.
 Nare, Nares (zijtak, Magdalena), v.
 Narenta (Dalmatië), v.
 Narowa (Rusland), v.
 Neckar, Necker (zijtak, Rijn), m.
 Nethe, Grootte en Kleine, (zijtak, Rupel), v.
 Netze (zijtak, Warthe), v.
 Newa (N.-W. Rusland), v.
 Niagara (N.-Amerika), v.
 Niemen (Polen, Pruisen), m. ook: Memel.

Niger (Midden-Afrika), m.	Roer, Ruhr (zijtak, Maas), v.	Taag (Spanje en Port.), m.
Nijl (Egypte), m.	Ruhr (zijtak, Rijn), v.	Tanaro (zijtak, Po), v.
Nogat (zijtak, Weichsel), v.	Rupel (zijtak, Schelde), v.	Tarn (zijtak, Garonne), v.
Noordzee, v.	Saale (zijtak, Main), v.	Tay (Schotland), v.
Ob. Obi (Azië, Siberië), v.	Saar (zijtak, Moezel), v.	Teems, Theems (Engel.), v.
Ocker. Oker (zijtak, Aller), v.	Salambria (Thessalië, Gr.), v.	Terek (Z.-Rusland), v.
Oder (Moravië, Duitschl.), v.	Saloem, Salum (W.-	Thaya (zijtak, March), v.
Oeral, Ural (Rusland), m.	Afrika), m.	Theiss (zijtak, Donau), v.
Oglio (zijtak, Po), v.	Saluen (Achter-Indië), m.	Tiber (Italië), m.
Ohio (zijtak, Mississippi), v.	Sambre (zijtak, Maas), v.	Ticino (zijtak, Po), v.
Oise (zijtak, Seine), v.	Saône (zijtak, Rhône), v.	Tiger, Tigris (Aziat.
Oka (zijtak, Wolga), v.	Sarthe (zijtak, Loire), v.	Turkije), m.
Oka (O.-Siberië), v.	Sau, Save (zijtak, Donau), v.	Tobol (zijtak, Irtisch), m.
Onega (Rusland), v.	Sazawa (zijtak, Moldau), v.	Tormes (zijtak, Douro), v.
Oostzee, v.	Schelde (Fr., België, Ned.), v.	Tornea (Zweden), v.
Oranje-rivier (Z. Z. W.	Segre (zijtak, Ebro), v.	Trave (N.-Duitschl.), v.
Afrika), v.	Segura (Spanje), v.	Trent (Engeland), v.
Orinoco (Z.-Amerika), m.	Seine (Frankrijk), v.	Tweed (Engel. en Schotl.), v.
Ourthe (zijtak, Maas), v.	Semois, Semoy (zijtak v. d.	Tyne (Engeland), v.
Ouse (Engeland), v.	Maas), v.	Uruguay (Z.-Amerika), v.
Parnahyba (Brazilië), v.	Senegal (W.-Afrika), m.	Ural, Oeral (Rusland), m.
Parana (Z.-Amerika), v.	Senne (zijtak, Dijle), v.	Vaal (zijtak, Oranje-
Petsjora (Rusland), v.	Sereth (zijtak, Donau), v.	rivier), v.
Piave (Italië), m.	Severn (Z.-Engeland), v.	Vardar (Balkan-schiereil.), v.
Pitea (Zweden), v.	Shannon (Ierland), m.	Vesdre (zijtak, Ourthe), v.
Po (Italië), v.	Sieg (zijtak, Rijn), v.	Victoria-rivier (Nieuw-
Pregel (Rusl., Pruisen), v.	Si-Kiang (China), m.	Holland), v.
Pripet (zijtak, Dnjepr), v.	Skagerrak (<i>doorvaart</i> bij	Vienne (zijtak, Loire), v.
Proeth, Pruth (zijtak,	Denemarken), o.	Volturno (Z.-Italië), v.
Donau), v.	Soelina (mond, Donau), v.	Vomano (Z.-Italië), v.
Parus, Paru (zijtak, Ama-	Solo (Java), v., ook: Bengawan.	Waag (zijtak, Donau), v.
zonenstroom), v.	Somme (Frankrijk), v.	Warthe (zijtak, Oder), v.
Raab (zijtak, Donau), v.	Sond (<i>zeestraat</i> , Den.), v.	Weichsel (Silezië, Polen,
Regen (zijtak, Donau), v.	Spree (zijtak, Havel), v.	Pruisen), v. (ch = k).
Reusz (zijtak, Aar), v.	St. George (mond, Donau), v.	Werra (W.-Duitschland), v.
Rhône (Zwits., Frankr.), v.	St. Laurens (N.-Amerika), m.	Wezer (W.-Duitschland), m.
Rijn (Zwits., Duitschland,	Stroema (Macedonië), v.;	Wolga (Rusland), v.
Nederland), m.	ook: Strymon.	Wupper (zijtak, Rijn), v.
Rio-Grande (N.-Amerika), v.	Sure (zijtak, Moezel), v.	Yonne (zijtak, Seine), v.
Rio-Negro (zijtak, Amaz.), v.	Syr-Daria (Azië, Aral-	Zaire, Congo (Z.-W. Afrika)
ook: Parana.	meer), v.	Zambesi (O.-Afrika), v. [m.

III. ALPHABETISCHE LIJST VAN SYNONIEMEN.

(ZINVERWANTE WOORDEN).

Aaien — pluimstrijken — streelen.	Aandoen — aanranden — aanvallen — aan-
Aanbelangen — betreffen — belangen — aan-	grijpen — aanpakken — aantasten.
gaan.	Aan'doening — gevoel — gewaarwording.
Aanbetrouwen — toebetrouwen.	Aandoen'lijk — gevoelig.
Aanbevelen — aanprijzen — aanpreeken.	Aandrag — nadruk.
Aanbidden — vereeren.	Aandrift — aansporing.
Aanblikken — aanschouwen — aanstaren —	Aandrift — instinct.
aanzien — aankijken — aangapen.	Aandrijven — aansporen — aanvuren — aan-
Aanbreken — aanvangen.	wakkeren — aanprikkelen — aanstoken.
Aanbrengen — aandragen — aanhalen — aan-	Aanduiden — aanwijzen — aantoonen.
sleepen — aanvoeren.	Aanfokken — aankweeken — aanplanten —
Aanbrengen — aangeven — overbrengen —	Aangaan — aanloopen. [aanpoten — aantelen.
overbrieven — verklikken.	Aangaan — tieren — razen — leven maken —
Aandacht — oplettendheid — opmerkzaamheid.	uitvaren.
Aandachtig — oplettend — opmerkzaam.	Aangaande — nopens — omtrent — rakende.
Aandeel — deel — gedeelte.	Aangaapen — zie Aanblikken.
Aandeelhouder — deelgenoot.	Aangeboren — ingeschapen — v. nature eigen.
Aandenken — gedachtenis.	Aangedaan — bewogen — getroffen — ge-
Aandienen — aanmelden.	roerd — geschokt.
Aandoen — roeren — schokken — treffen —	Aangehuwd — aangetrouwd.
raken.	Aangelegen — aangrenzend — aanliggend —
Aandoen — omdoen — aantrekken — omslaan.	belendend.

- Aangelegenheid** — zaak.
Aangemerkt — aangezien — vermits — dewijl (wijl) — doordat — omdat — nademaal.
Aangenaam — liefelijk — lief — bevallig — behaaglijk — bekoorlijk — aanlokkelijk — plezierig.
Aangenomen — ondersteld — indien — bijaldien — gesteld (dat).
Aangezicht — aanzicht — aanschijn — gezicht — gelaat — wezen.
Aangroeien — aanwassen — toenemen — grooter worden — vermeerderen — zich uitbreiden — zich vermenigvuldigen.
Aanhalen — aanlokken — aantrekken.
Aanhalen — aanhouden — bekeuren — beboeten.
Aanhang — handlangers — partij.
Aanhangen — volgen — voorstaan.
Aanhanger — volgeling — voorstander — medestander.
Aanhangsel — bijvoegsel — bijlage.
Aanhechten — aanbinden — aanknoopen — aanvoegen — bijvoegen.
Aanheffen — aanvangen — beginnen.
Aanhitsen — ophitsen — aansporen — aanstoken — aanzetten — aanvuren.
Aanhooren — toehooren — luisteren — toelisteren.
Aanhouden — volharden — volhouden.
Aanhoudend — bestendig — blijvend — duurzaam — gedurig — gestadig — onafgebroken — onophoudelijk — voortdurend.
Aankanten (zich) — zich verzetten — weerstaan — weerstreven — beletten.
Aankleeden (zich) — zich kleeden — zich aantrekken.
Aankleve — aanhoorigheid.
Aankleven — gehecht zijn — verknocht zijn.
Aanknoopen — aanhechten — aanbinden.
Aankomen — komen — naderen.
Aankondigen — aanmelden — aandienen — aanzeggen — bekend maken — berichten — kond doen.
Aankondigen — voorspellen — voorzeggén.
Aankweeken — aanfokken.
Aanlachen — toelachen.
Aanlanden — belanden — landen.
Aanlangen — aangeven — aanreiken.
Aanleg — geschiktheid — gave — begaafdheid — talent — vatbaarheid.
Aanleggen — bouwen — stichten.
Aanleggen — mikken — toeleggen.
Aanleggen — ontwerpen.
Aanleggen — pleisteren.
Aanleiding — oorzaak.
Aanlokkelijk — aangenaam.
Aanlokken — aanhalen.
Aanloop — toeloop.
Aanloopen — aanhouden — duren.
Aanmatigen (zich) — zich toeëigenen — zich toeschrijven.
Aanmelden — aankondigen.
Aanmelden (zich) — aandienen.
Aanmerkelijk — aanzienlijk — merkwaardig — opmerkelijk.
Aanmerking — bedenking — opmerking.
Aanmerking nemen (in) — acht geven op — acht slaan op — letten op — overwegen.
Aanminnig — aanvallig — aardig — aanminnig — beminnelijk — lief — innemend — liefallig.
Aanmoedigen — bemoedigen — moed geven — moed inboezemen — moed inspreken.
- Aannemen** — opnemen.
Aannemen — krijgen — ontvangen — overnemen.
Aannemen — aanvaarden.
Aanprijzen — aanbevelen.
Aanraken — aanroeren — aantasten — betasten — bevoelen.
Aanranden — aandoen — aanvallen.
Aanrichten — veroorzaken — teweegbrengen.
Aanroepen — bidden — smeeken.
Aanroeren — aanraken.
Aanschaffen — aankopen — inkoopén — zich verschaffen — zich verwerven.
Aanschouwen — gewaarworden — waarneemen — zich voorstellen.
Aanschouwer — toeschouwer.
Aanspannen — inspannen — voorspannen.
Aansporen — aandrijven.
Aanspraak — toespraak — rede — redevoering.
Aansprakelijk — verantwoordelijk.
Aanstaan — behagen — bevallen.
Aanstalten — toebereidselen.
Aansteken — opsteken — ontsteken — in brand steken — vuur maken.
Aansteken — besmetten.
Aanste'kend — aanste'kelijk — besmettelijk.
Aanstellen — benoemen — beroepen.
Aanstoken — aanhitsen.
Aanstonds — dadelijk — aldra — dra — eerlang — gauw — onmiddellijk — onverwijld — spoedig — ras — op staanden voet.
Aanstoot — ergernis — ontstichting.
Aantal — getal — menigte — tal — hoeveelheid.
Aantasten — aandoen — aanranden — aanvallen.
Aanteekenen — opteekenen — opschrijven — boeken.
Aanteekening — aanmerking — noot.
Aantijgen — aanklagen — belasteren.
Aantoonen — aanwijzen — doen zien.
Aantreffen — ontmoeten — vinden.
Aanva'r'den — aannemen — op zich nemen.
Aanvallig — aanminnig.
Aanvechting — verzoeking — bekoring — verleiding.
Aanverwant — verwant — bloedverwant.
Aanwakkeren — aandrijven — aanvuren.
Aanwas — aanspoeling — aanslibbing — aanslijking.
Aanwenden — besteden — gebruiken — bezigen — zich bedienen van — zich ten nutte maken.
Aanwensel — gewoonte — hebbelijkheid.
Aanwezen — aanzijn — bestaan — leven.
Aanwe'zend — aanwezig — tegenwoordig.
Aanwijzen — aanduiden.
Aanzienlijk — achtbaar — eerbiedwaardig — eerwaard — voornaam.
Aanzoek — verzoek — bede.
Aard — geaardheid — natuur — karakter — inborst.
Aarde — aardbodem — aardbol — aardrijk — wereld.
Aardig — koddig — kluchtig — geestig — vernuftig — zinrijk — luimig.
Aardigheid — grap.
Aardsch — wereldsch.
Aarzelen — weifelen — schromen — zich bedenken — talmen — dralen — in twijfel staan.
Aas — voeder — voedsel.
Achtbaar — aanzienlijk.
Achteloos — onachtzaam — onoplettend — slordig.

- Achten - schatten - waardeeren.
 Achten - denken - gelooven - meenen -
 wanen - rekenen.
 Achterdocht - argwaan - verdenking - wan-
 trouwen - mistrouwen.
 Achterklap - laster - aantijging - kwaad-
 sprekerij - lastering.
 Achterwaarts - achteruit - rugwaarts -
 ruggelings - terug.
 Acht geven - acht slaan.
 Achtiging - hoogachtiging - hoogschatting -
 eerbied - ontzag.
 Acht nemen (zich in) - zich wachten - zich
 hoeden.
 Adel - adeldom - adelstand.
 Adellijk - edel.
 Ademen - ademenhalen - adem scheppen -
 lucht scheppen.
 Afbedelen - afbidden - afsmeeken.
 Afbeelden - afmalen - afschetsen - afschil-
 deren - afteekenen.
 Afbeelding - afbeeldsel - beeld - beeltenis.
 Afbetalen - afdoen - voldoen - uitbetalen.
 Afbreken - slechten - sloopen - omhalen.
 Afbreuk - nadeel - schade - verlies - hinder.
 Afdanken - afscheid geven (aan) - afzetten -
 Afdeelen - verdeelen. [ontslaan.
 Afdeinzen - terugdeinzen - terugwijken.
 Afdoen - afmaken - eindigen - volbrengen.
 Afdwalen - afwijken - afraken - verdolen.
 Afdwingen - afpersen - ontweldigen - ont-
 wringen - afknevelen.
 Afschen - afvorderen - opeischen - op-
 vorderen.
 Afgeleefd - bejaard - bedaagd - oud.
 Afgelegen - eenzaam - verwijderd.
 Afgetrokken - verstrooid.
 Afgezant - gezant - afgevaardigde - zaak-
 gelastigde.
 Afgrijselijk - afschuwelijk - akelig - gru-
 welijk - naar - ijselijk - vreeselijk.
 Af'grijzen - afkeer.
 Afgrond - kolk - poel - diepte.
 Afgunst - nijd - wangunst.
 Afhouden - aftrekken - onthouden.
 Afkeer - afschrik - weerzin - tegenzin -
 afschuw - walging.
 Afkeer - haat - vijandschap.
 Afkeuren - laken - misprijzen - gispes -
 wraken - veroordeelen.
 Afkoelen - bekoelen - verkoelen.
 Afkoming - afstammeling - nakomeling -
 nazaat - naneef.
 Afkomst - afstamming - geboorte - oor-
 sprong.
 Afleiden - besluiten - opmaken.
 Afleiding - uitspanning - verstrooiing.
 Aflichten - afheffen - afnemen - aftullen -
 afzetten - afbeuren.
 Afloopen - plunderen - verwoesten.
 Afloopen - een einde nemen - eindigen.
 Aflossen - betalen.
 Afmaken - dooden.
 Afmalen - afschilderen - beschrijven.
 Afmalen - afschilderen - beschrijven.
 Afmatten - vermoeien - afsloven - uitputten.
 Afnemer - kooper - klant.
 Afneuzen - afzien.
 Afpersen - afdwingen.
 Afraden - ontraden.
 Afreizen - vertrekken.
 Afroepen - oproepen.
 Afschaffen - herroepen - intrekken.
 Afschaffen - afdanken.
 Afscheid nemen - vaarwel zeggen.
 Afscheiden - afzonderen - scheiden.
 Afschrijven - overschrijven - uitschrijven.
 Afschrik - schrik.
 Afschudden - afwerpen.
 Afslaan - afweren - teruggedrijven.
 Afslaan - afhakken.
 Afslaan - afwijzen - van de hand wijzen -
 weigeren - ontzeggen.
 Afslaan - dalen - in prijs verminderen -
 goedkoop worden.
 Afsluiten - afschutten - omheinen - om-
 sluiten.
 Afspraak - overeenkomst - ruggespraak.
 Afstand - verte - verwijdering - verschieft.
 Afsteken - in het oog vallen - opzichtig zijn.
 Afsteken - afschieten - afvaren.
 Afsteken - afvaren - afzeilen - vertrekken.
 Afsterven - ontslapen - overlijden - ster-
 ven - den geest geven - verscheiden.
 Afstijgen - afklimmen - afstappen - uit-
 stappen.
 Afstuiten - stuiten - terugstuiten - botsen.
 Aftullen - aflichten.
 Aftrek - vraag.
 Aftuimelen - afvallen - nedervallen - neder-
 storten - vallen.
 Afvaardigen - afsturen - afzenden.
 Afvegen - afdrogen - afwisschen.
 Afwachten - verwachten - wachten.
 Afwenden - afkeeren.
 Afwennen - ontwennen.
 Afwezigheid - afwezendheid - afwezen -
 Afwisschen - afvegen. [afzijn.
 Afwisselen - verwisselen - vervangen.
 Afwisseling (bij) - beurtelings.
 Afzien - afkijken - afleeren - afneuzen.
 Afzweren - verloochenen - verzaken.
 Akelig - naar - vervaarlijk - afgrijselijk.
 Akker - veld - land.
 Aleer - alvorens - eerdad - voordat.
 Altijd - altoos - immer - steeds - ge-
 durig.
 Ambacht - beroep - handwerk.
 Ambassadeur - afgezant.
 Ambt - bediening - dienst - post - betrek-
 king - waardigheid - baantje.
 Ambtenaar - beambte.
 Angst - bangheid - schrik - schroom - vrees.
 Antwoorden - beantwoorden - hernemen.
 Arbeid - bezigheid - werk - werkzaamheid.
 Arbeidzaam - naarstig - nijver - vlijtig -
 werkzaam - ijverig.
 Arglistig - bedrieglijk - listig - boos - slim.
 Arm - armoedig - behoeftig - haveloos -
 nooddruftig.
 Armoede - gebrek - ontbering.
 Armzalig - ellendig - kummervol.
 Avontuur - feit - gebeurtenis - toeval -
 voorval.
 Baai - golf - inham - kreek - zeeboezem.
 Baal - buidel - pak - zak.
 Baan - weg - pad - straat - voetpad - gang.
 Baar - golf - golfslag - roller - breker.
 Baar - staaf.
 Baas - heer - meester - gebieders.
 Baat - nut - voordeel - winst.
 Baatzucht - hebzucht - inhaligheid - eigen-
 baat.
 Babbelen - praten - snappen - kakelen
 kouten - kallen.

- Bagger** - modder - slib - slijk.
Bak - kom - nap - pan - schotel.
Bakeren - broeien - koesteren - zonnen.
Bakken - braden - koken - roosten - stoven - zieden.
Baksteen - brik - klinker - tichelsteen.
Balie - leuning - hek - reeling - verschansing.
Balling - banneling - bandiet.
Ballingschap - verbanning.
Balsem - zalf.
Band - boei - keten - ketting - kluister.
Bandeloos - teugeloos - toomeloos - ongebreideld - breidelloos - onbandig.
Banier - standaard - vaan - vaandel.
Bank - stoel - zetel - troon - schabel.
Banket - gastmaal.
Bar - dor - onvruchtbaar - schraal - woest - onbebouwd.
Barbaarsch - onmenselijk - wreed.
Barmhartig - medelijdend - mededoogend.
Barsch - norsch - spijtig - stug - stuursch.
Barst - kloof - reet - scheur - spleet.
Bast - schors - schil - bolster - dop.
Bazuin - horen - trompet.
Beamen - toestemmen.
Beademen - beslaan.
Beambte - ambtenaar.
Beantwoorden aan - voldoen aan.
Bedaagd - afgeleefd.
Bedaard - bezadigd - gematigd - kalm.
Bedachtzaam - behoedzaam - beraden - bezonnen - omzichtig - voorzichtig.
Bedanken - danken - dank zeggen - dank weten.
Bedaren - gaan liggen.
Bedaren - bevredigen.
Bedding - laag - bodem - grond.
Bede - verzoek - smeeking.
Bedeelen - omdeelen - ronddeelen - uitdeelen - verdeelen.
Bedeesd - bechroomd - bloede - bedremmeld - beteuterd - onthutst - verlegen - versteld - schuchter - beduusd.
Bedekken - bemantelen - bewimpelen - verbloemen.
Bedenklijk - netelig - zorgelijk - hachelijk.
Bedenking - beraad - overweging.
Bederf - verrotting - verderf.
Bediende - dienaar - dienstbode - knecht - lakei - palfrenier.
Bediening - ambt - post.
Bedijken - indijken - omdijken.
Bedillen - berispen - gispen - laken - beding - voorwaarde. [straffen].
Bedoeling - doel.
Bedompt - duf - muf.
Bedotten - bedriegen.
Bedrag - beloop - totaal.
Bedremmeld - zie Bedeesd.
Bedreven - ervaren - doorkneed - doortrapt - geoefend - geslepen.
Bedriegen - bedotten - foppen - misleiden - verschalken.
Bedriegerij - bedrog.
Bedrieglijk - arglistig - doortrapt.
Bedrijf - daad - handeling.
Bedrijven - doen - handelen - verrichten.
Bedroefd - bedrukt - droevig - neerslachtig - treurig - zwaarmoedig.
Bedroevend - deerlijk - jammerlijk.
Bedrog - bedriegerij.
Beduiden - verklaren - uitleggen - aan 't verstand brengen.
Beduiden - beteekenen.
Bedwelmd - duizelig - verdoofd.
Bedwingen - beheerschen - beteugelen - betoomen.
Beemd - weide - weiland.
Beest - dier - vee.
Befaamd - beroemd - berucht - vermaard.
Begaafd - bekwaam - talentvol - geniaal.
Begaafdheid - bekwaamheid - gaaf - talent.
Begaan - plegen.
Begeeren - verlangen - wenschen - reikhalzen - smachten - haken (naar) - dorsten (naar).
Begeerlijkheid - lust - zucht.
Begeerte - neiging - zucht - lust - trek.
Begeven - verlaten.
Begijn - aanvang.
Beginsel - regel - stelregel.
Begraafplaats - kerkhof - godsakker.
Begrip - voorstelling.
Begrip - doorzicht.
Begrip - bedunken.
Begrijpelijk - bevattelijk - duidelijk - helder - klaar - verstaanbaar.
Begrijpen - bevroeden.
Begrijpen - beseffen - bevatten - verstaan.
Begroeten - ramen - schatten - waardeeren.
Behaaglijk - aangenaam - prettig.
Behagen - aanstaan.
Behalen - bekomen.
Behandelen - bejegenen.
Behandelen - bewerken.
Beheer - bestuur - bewind - heerschappij - regeering.
Beheerschen (zich) - beteugelen - betoomen - bedwingen - zich bezitten.
Beheerschen - besturen - gebieden - heerschen (over) - regeeren.
Behelzen - bevatten.
Behendig - hendig - vlug - gauw.
Behoeden - beschermen - beschutten - bevelligen - bewaren.
Behoedzaam - bedachtzaam.
Behoefte - nooddrift - noodwendigheid.
Behoefstig - arm.
Behoeve (ten) - gunste (ten).
Behoeven - noodig hebben.
Behooren - betamen - passen - voegen.
Behoorlijk - betamelijk.
Beiden - wachten - toeven.
Bejaard - afgeleefd.
Bejegenen - behandelen.
Bek - mond - muil - snuit - snavel - nebsneb.
Bekend - ruchtbaar.
Bekendmaken - aankondigen.
Bekendmaken - berichten - kond doen - laten weten.
Bekendmaking - bericht.
Bekennen - belijden.
Beker - kelk.
Bekijken - bezien - beschouwen.
Bekkeneel - hersenpan - kruin - schedel.
Beklaaglijk - beklagenswaardig - deerniswaardig - rampzalig.
Bekladden - bemorsen - bevelken - bevullen - bezedelen - verontreinigen - vuil maken.
Beklemming - huur - pacht.
Beklimmen - bestijgen - beklauteren.
Beknopt - bondig - kort.
Bekomen - behalen - erlangen - verkrijgen - verwerven - ontvangen - krijgen.

- Bekomen - beteren - opkomen - herstellen.
 Bekommerd - beducht - bevreesd.
 Bekommeren (zich) - zich aantrekken - zich bekreunen.
 Bekoopen - betalen - boeten.
 Bekoorlijk - aanminnig - liefelijk.
 Bekoren - betooveren - innemen - het hart winnen - verrukken - vervoeren.
 Bekrachten - bevestigen - bezegelen - staven - verzekeren.
 Bekreunen (zich) - zich aantrekken.
 Bekrompen - eng - nauw.
 Bekrompen - beperkt - eenzijdig - partijdig.
 Bekwaam - geschikt - kundig.
 Bekwaam - begaafd.
 Belachelijk - bespottelijk.
 Beladen - bevracht.
 Belang - voordeel.
 Belangrijk - van belang - gewichtig.
 Belasting - schatting - cijns - tol.
 Beleedigen - beschimpen - hoonen - verzuizen - krenken - smaden - smalen (op).
 Beleefd - vriendelijk - hoffelijk - wellevend.
 Beleenen - verpanden.
 Beleid - omzichtigheid - overleg.
 Belemmeren - stemmen - versperren - storen.
 Belemmering - beletsel - hindernis - verandering.
 Beletten - verhinderen - terughouden - tegenhouden - versperren.
 Belgen - vergrammen - verstoren - vertoornen.
 Belijden - bekennen.
 Belofte - gelofte - verbintenis.
 Beloonen - loonen - vergelden - betalen.
 Belooning - betaling - bezoldiging - loon.
 Beloop - bedrag. [prijs]
 Beloop - gang - loop.
 Bemachtigen - vermeesteren - veroveren - zich meester maken van.
 Bemantelen - bedekken - bewipelen.
 Bemerken - bespeuren - gewaar worden - merken - ontdekken - ontwaren - opmerken - waarnemen.
 Bemiddelaar - scheidsman - middelaar.
 Bemiddeld - gegoed - welgesteld.
 Beminnaar - liefhebber - minnaar.
 Beminnelijk - aanminnig.
 Beminnen - houden van - liefhebben - lieven - minnen.
 Bemoedigen - aanmoedigen - moed geven.
 Bemoeien - zich afgeven - zich inlaten.
 Bemorsen - bekladden.
 Benaming - naam.
 Benauwd - bang - angstig.
 Benauwdheid - druk - angst.
 Bende - troep.
 Beneden - omlaag - onder.
 Benemen - ontnemen - ontroofen - ontveldigen.
 Benieuwd - nieuwsgierig - weestgierig.
 Benijden - misgunnen.
 Benoemen - aanstellen.
 Benoeming - aanstelling.
 Beoefenen - oefenen - uitoefenen.
 Bepalen - vaststellen.
 Bepenzen - overdenken - overpeinzen.
 Beperkt - bekrompen.
 Bepraten - ompraten.
 Beproeven - de proef nemen - onderzoeken.
 Beproeving - bezoeking - onheil - ongeluk - ramp - tegenspoed - wederwaardigheid.
 Beraadslagen - raadplegen - te rade gaan.
 Beraden (zich) - zich bedenken - overwegen.
 Beraden - bedachtzaam.
 Bereid - gereed - vaardig - klaar.
 Bereidwillig - dienstvaardig - dienstwillig.
 Berennen - insluiten - omsingelen - omgeven - omringen.
 Berg - bergketen - gebergte.
 Bergen - bewaren - wegsluiten - wegleggen.
 Bericht - bekendmaking - mare - bericht - tijding - mededeeling.
 Berichten - aankondigen.
 Berichten - te kennen geven - mededeelen - melden - verwittigen.
 Berispen - bedillen - beknorren - bekijken.
 Beroemd - befaamd.
 Beroep - ambacht.
 Beroep - roeping.
 Beroepen - aanstellen.
 Beroerten - onlusten - oproer - opstand.
 Berokkenen - brouwen - veroorzaken - te weegbrengen - verwekken.
 Berooven - benemen.
 Berouw - boetvaardigheid - leedwezen - spijt.
 Berucht - befaamd.
 Beschaafd - beleefd - hoffelijk - wellevend - welgemanierd - hoofsch - galant.
 Beschamen - teleurstellen.
 Beschaving - verlichting.
 Bescheiden - ontbieden.
 Bescheiden - ingetogen - stemmig - zedig.
 Beschermen - behoeden.
 Bescherming - hoede.
 Beschijnen - bestralen.
 Beschimpen - beleedigen.
 Beschonken - dronken.
 Beslaan - beademen - bewasemen.
 Beslag - deeg.
 Besluit - einde - slot.
 Besluit - voornemen.
 Besmettelijk - aanstekelijk.
 Besparen - uitsparen - uitwinnen.
 Bespeuren - bemerken.
 Bespoedigen - verbaasten.
 Bespottelijk - belachelijk.
 Besprekelen - besproeien.
 Bespringen - overvallen.
 Bestand - wapenstilstand - wapenschorsing.
 Besteden - aanwenden.
 Bestek - ontwerp - plan.
 Bestellen - bezorgen - overhandigen.
 Bestendig - aanhoudend.
 Bestendig - duurzaam - standvastig - vast - onveranderlijk - onwandelbaar - onwrikbaar.
 Bestralen - beschijnen.
 Bestraten - bevloeren - plaveien.
 Bestudeeren - beoefenen.
 Bestuur - beheer.
 Betalen - loonen - vergelden.
 Betalen - voldoen.
 Betalen - aflossen.
 Betamelijk - behoorlijk - gepast - voegzaam.
 Betamen - behooren - voegen - passen.
 Beteekenis - zin.
 Betooien - bewijzen.
 Betoomen - beheerschen - bedwingen.
 Betrachten - doen - zich kwijten.
 Betrappen - verrassen - vangen - vatten.
 Betreffende - aangaande - nopens.
 Betrekken - bewolken - verduisteren.
 Betrekking - verband - samenhang.
 Betwisten - aanspraak maken (op).
 Beuken - kloppen - slaan.

- Beurt - volgorde - rangorde.
 Beurtelings - bij afwisseling.
 Beuzelen - taimen - treuzelen - sukkelen.
 Bevel - gebod - last - opdracht - order - voorschrift.
 Beven - rillen - sidderen - trillen.
 Bevestigen - vastmaken - vasthechten.
 Bevljigten (zich) - zich toeleggen op.
 Bevochtigen - nat maken.
 Bevoegd - gemachtigd - gerechtigd.
 Bevolkt - volkrijk.
 Bevredigen - voldoen.
 Bevredigen - bedaren - stillen - verzoenen.
 Bevreemden - verbazen - verrassen - verwonderen.
 Bevreesd - beducht - bang.
 Bevriezen - stollen - stremmen.
 Bevrijden - ontslaan - verlossen - redden.
 Bevroeden - begrijpen - doorgronden - beseffen - inzien.
 Beweegreden - drangreden - drijfveer.
 Bewegen - aansporen - aanzetten - nopen.
 Beweren - staande houden.
 Bewerken - veroorzaken - teweegbrengen - uitwerken.
 Bewilligen - toestaan - inwilligen - veroorloven - vergunnen.
 Bewimpelen - bedekken - verbloemen - verbergen.
 Bewind - beheer - bestuur.
 Bewogen - aangedaan - getroffen.
 Bewolken - betrekken.
 Bewoner - inwoner - ingezetene - geërfde - ingelande - landzaat.
 Bewoording - uitdrukking - zegswijze - woord.
 Bewustheid - kennis.
 Bezadigd - bedaald - stemmig - kalm.
 Bezeeren - kneuzen - kwetsen - wonden.
 Bezetten - innemen.
 Bezien - bezichtigen - bekijken - beschouwen.
 Bezig - onledig.
 Bezigheid - arbeid - werk - taak.
 Bezinsel - droesem - drab - heffe - moer - grondsop.
 Bezit - have.
 Bezit - eigendom.
 Bezitten - hebben.
 Bezitten (zich) - zich beheerschen.
 Bezitter - eigenaar.
 Bezonnen - bedachtzaam.
 Bezorgd - bekommerd - beducht - bevreesd.
 Bezuren - boeten (voor).
 Bezwaar - bedenking - grief.
 Bijbrengen - aanvoeren.
 Bijeenkomst - samenkomst.
 Bijgeloovig - lichtgeloovig.
 Bijkans - haast - bijna - ongeveer - omtrent.
 Bijlage - aanhangsel.
 Bijspringen - bijstaan - helpen - ondersteunen.
 Bijval - buitenkansje - meevaller - voordeeltje.
 Bijval - goedkeuring.
 Bijvoegsel - aanhangsel.
 Bijzonder - opmerkelijk - buitengewoon - zonderling - aanmerkelijk - merkwaardig.
 Billijk - rechtvaardig - rechtmatig.
 Billijken - goedkeuren.
 Binnenkort - eerlang.
 Bitter - bits - onvriendelijk - snibbig - scherp - spijtig - vinnig - schamper.
 Bitter - wrang - zuur.
 Blaam - verwijt.
 Blaken - blakeren - schroeien - zengen.
 Blank - wit - bleek.
 Blijdschap - blijheid - blijmoedigheid - lust - plezier - genoegen - vermaak - vreugde - vrolijkheid.
 Blinken - flikkeren - fonkeren - fonkelen - glanzen - glinsteren - tintelen - schitteren.
 Bloedverwant - maag - nabestaande.
 Bloei - bloem - bloesem.
 Bloei - welstand - welvaart - voorspoed.
 Bloei - fleur - vaag.
 Bloede - bang - laf - vreesachtig - versaaagd.
 Bloot - kaal - naakt - bar.
 Blusschen - dempen - dooven - lesschen - smoren - stelpen - stuiten.
 Bocht - boog - kromming - kronkeling.
 Boedel - erfenis - nalatenschap.
 Boedelhuis - erfhuis.
 Boei - band - keten - kluiser.
 Boert - gekheid - jok - luim - scherts - kortswijl.
 Boertig - aardig - grappig - komisch.
 Boeten (voor) - bezuren.
 Boeten - bekoopen.
 Bond - genootschap - gezelschap - vereeniging - maatschappij.
 Bondig - beknopt - kort.
 Bont - veelkleurig - geschakeerd.
 Boord - kant - kust - oever - wal - strand.
 Boord - kraag.
 Boos - kwaad - slecht.
 Boos - driftig - kwaad - nijdig - toornig - wrevelig - verbolgen - oplopend - opvliegend.
 Borg blijven - goedspreken (voor) - instaan (voor) - waarborgen.
 Bos - bundel - rist - tas - pak.
 Bosch - hout - woud.
 Bot - stomp.
 Bouwen (op) - rekenen (op) - vertrouwen (op) - zich verlaten (op).
 Bouwen - oprichten - stichten.
 Boven (te - gaan) - overtreffen.
 Bovendien - buitendien - daarenboven.
 Braaf - eerlijk - deugdzzaam.
 Braak - onbebouwd - woest.
 Brak - zout - zilt.
 Brassen - smullen - slempen - zwelgen.
 Breidel - gebit - teugel - toom.
 Brengen - leiden - voeren.
 Broddelen - knoeien.
 Brommen - gonzen - grommen - knorren.
 Bron - oorsprong.
 Brooddronken - uitgelaten - dartel.
 Broodwinning - kostwinning - nering - bestaan.
 Broos - breekbaar - bros.
 Bruidsschat - huwelijksgift - uitzet.
 Bruikbaar - geschikt.
 Bruisen - ruischen.
 Buigbaar - buigzaam.
 Buiging - dienseresse - neiging.
 Buit - roof - prijs - prooi.
 Buitelen - duikelen - tuimelen.
 Buitenlandsch - uitheemsch - vreemd.
 Bulderen - aangaan - razen - tieren.
 Bulderen - loeien - woeden - huilen.
 Bult - bochel.
 Bult - buil.
 Bundel - bos.
 Burg - burcht - kasteel - slot.
 Cedel (ceel) - lijst - rol - register.

- Cel - kamertje.
 Cijfer - getalmerk.
 Cijns - belasting - schatting.
 Cirkel - kring - omtrek.
Daad - bedrijf - handeling.
 Dagen - dagvaarden - voor het gerecht roepen - in rechten betrekken.
 Dageraad - morgen - ochtend - morgenstond.
 Dal - vallei - vlakke.
 Dalen - vallen - zakken - zinken.
 Dam - dijk - waterkeering - beer.
 Damp - mist - nevel - uitwaseming.
 Dank - erkentenis.
 Dankbaarheid - erkentelijkheid.
 Dank zeggen - bedanken.
 Dapper - kloek - koen - moedig - onverschrokken - stout - wakker - onversaagd.
 Dartel - brooddrongen - baldadig - uitgelaten.
 Dartel - speelsch - speelziek - uitgelaten.
 Darter - weelderig - wulpsch.
 Daveren - dreunen - schudden - trillen.
 Deeg - beslag.
 Deel - lid.
 Deel - dorschvloer.
 Deelen - scheiden.
 Deel (ten - vallen) - te beurt vallen.
 Deelgenoot - deelhebber - aandeelhouder - vennoot - compagnon.
 Deelnemend - barmhartig - medelijdend.
 Deemoedig - nederig - ootmoedig.
 Deerlijk - bedroevend - jammerlijk - ellendig - rampzalig.
 Deernis - erbarming - mededoogen - medelijden - ontferming - barmhartigheid.
 Deerniswaardig - beklaaglijk.
 Deftig - afgemeten - plechtig - statig - stemmig.
 Deftigheid - ernst.
 Deining - branding - golving - golfslag.
 Deinzen - terugtrekken - wijken - van plaats veranderen.
 Dekken - bedekken - bekleeden.
 Delven - graven - spitten - rooien.
 Denken - peinzin - zinnen - mijmeren.
 Derhalve - dus - bijgevolg - gevolglijk.
 Derven - missen - ontberen.
 Deugdzaam - braaf - vroom.
 Deuntje - wijsje - liedje - zang.
 Dienaar - bediende - dienstbode - knecht - lakei.
 Dienen - strekken - nuttig zijn.
 Diep - laag.
 Dierbaar - lief - waard.
 Dijen - uitzetten - zwellen.
 Dik - gezet - lijvig - zwaarlijvig.
 Dikwijls - dikmaals - dikwerf - menigmaal - menigwerf - menigvuldig.
 Disch - tafel.
 Dobbelen - spelen.
 Doel - bedoeling - doeleinde - doelwit - oogmerk - voornemen - plan.
 Doelen - zinspelen.
 Doemen - verdoemen - veroordeelen - vonnissen.
 Dol - razend - verwoed - woedend.
 Dom - onkundig - onnoozel - onwetend.
 Donker - duister - somber.
 Dood - gestorven - levenloos - overleden - ontzield.
 Dooden - ombrengen - afmaken - van het leven berooven - ontlijven - om hals brengen - ter dood brengen.
 Doodsch - akelig - uitgestorven.
 Doorbo'ren - doorste'ken - doorvlij'men - doorprie'men.
 Doorbrengen - verkwisten - verteren - verspillen - verdoen.
 Doordrijven - doorzetten.
 Doordrin'gend - schrande - scherpzinnig - snedig.
 Doorgaans - gemeenlijk - gewoonlijk - meestal.
 Doorgronden - bevroeden - doorzien.
 Doorkneet - bedreven - ervaren.
 Doorgaans - gewoonlijk - meestal.
 Doorschij'nend - doorzicht'ig.
 Doorstaan' - lijden - verdragen - verduren - dulden - uitstaan.
 Doortrap't - geslepen - sluw - loos.
 Doorzien - begrijpen.
 Doorwrocht' - degelijk.
 Doorzicht - begrip - bevatting.
 Doppen - pellen - schillen - ontbolsteren.
 Dorschvloer - deel.
 Dorsten (naar) - reikhalzen.
 Draad - samenhang.
 Draaien - keeren - wenden - wentelen.
 Dragen - torsen.
 Dralen - talmen.
 Dreunen - daveren.
 Driest - dapper - onverschrokken.
 Drift - boosheid - gramschap - toorn - verbolgenheid.
 Drift - hartstocht.
 Driftig - haastig - schielijk.
 Drijfveer - beweegreden.
 Drijven - jagen.
 Drinkgeld - fooi - verval.
 Dringen - drukken - duwen - stooten.
 Drinker - drinkebroer - dronkaard - zuiper.
 Dronk - slok - teug.
 Droogte - bank - ondiepte - plaat.
 Droomerig - slaperig - sufferig - mijmerziek.
 Druipen - druppelen - druppen - droppen.
 Druk - oplaag - uitgave.
 Druk - nood - ongeluk - benauwdheid - tegenspoed - ramspoed - ellende.
 Dubbelzinnig - twijfelachtig.
 Duchten - vreezen.
 Duf - bedompt - dompig - muf - vochtig.
 Duister - geheimzinnig - verborgen - raadselachtig.
 Duister - donker - somber.
 Duisterheid - duisternis.
 Duizelig - bedwelmd - zwijmeldronken.
 Duldin - gedoogen - toelaten - vergunnen - veroorloven.
 Dun - mager - rank - schraal - slank - tenger.
 Dun - vloeibaar.
 Dunken - schijnen - toeschijnen - voorkomen - lijken.
 Duren - aanloopen.
 Durven - onderstaan' - zich verstouten - zich onderwinden - wagen.
 Duur - duurzaamheid - tijd.
 Duwen - dringen - drukken - persen.
 Dutten - slapen - sluimeren.
 Duurzaam - bestendig.
 Dwaalleer - ketterij.
 Dwaas - mal - zot - gek - krankzinnig - onzinnig - zinneloos.
 Dwalen - zwerven - dolen.
 Dwalen - falen - mistasten.
 Dwaling - abuis - vergissing - misrekening.

- Dwars - schuin - scheef.
 Dwarsboomen - belemmeren - storen - versperren.
 Dweepzucht - bijgeloof.
 Dweper - geestdrijver.
 Dweperij - bijgeloof.
 Dweperij - dweepzucht - geestdrijverij.
 Dwingen - dringen - noodzaken - nopen.
- Echt - onvermengd - waarachtig - zuiver - onvervalscht - louter - rein.
 Echgenoot - gade - gemaal - wederhelft.
 Edel - adellijk.
 Edelaardig - edelmoedig - grootmoedig - edel.
 Eendrachtig - eenparig - eens - eensgezind - eenstemmig.
 Eenige - ettelijke - sommige - menig.
 Eenparig - eendrachtig - eenstemmig.
 Eensgezind - eendrachtig.
 Eenvoud - natuurlijkheid - ongeunsteldheid.
 Eenzaam - afgelegen.
 Eenzaam - stil - afgezonderd.
 Eer - naam - roem.
 Eerbaar - eerzaam - ingetogen - rein - kuisch.
 Eerbied - achting - ontzag.
 Eerbiedwaardig - achtbaar - eerwaard - aanzienlijk.
 Eergierig - eerzuchtig.
 Eerlijk - braaf - oprecht.
 Eerloos - geschandvlekt - laaghartig.
 Eerroover - lasteraar.
 Eerstkomend - aanstaand.
 Eertijds - voorheen - vroeger - weleer.
 Eervol - vereerend.
 Eerzuchtig - eergierig.
 Eetlust - honger.
 Eetwaar - eten - kost - leeftocht - spijs - voedsel - nooddruft - teerkost - mond-behoeften.
 Eeuwig - altijddurend - eindeloos - zonder einde.
 Effen - glad - plat - vlak.
 Eigenaar - bezitter.
 Eigenbaat - baatzucht.
 Eigenwijs - ingebeeld - laatdunkend - neuswijs - verwaand - waanwijs - pedant.
 Eigenzinnig - hoofdig - hardnekkig - halsstarrig - koppig - stijfhoofdig.
 Einde - besluit.
 Eindelijk - ten laatste - ten slotte.
 Eindeloos - oneindig.
 Eindigen - voleindigen - voltooien - volbrengen.
 Eindigen - ophouden - uitscheiden.
 Eischen - vergen - vorderen - vragen - verlangen - verzoeken.
 Ellende - armoede - nood.
 Ellendig - armzalig.
 Eng - bekrompen - nauw.
 Erkennen - kennen - herkennen - onderkennen.
 Erkentelijkheid - dankbaarheid.
 Erkentenis - dank.
 Erlangen - bekomen - verkrijgen.
 Ernst - deftigheid - bezonnenheid.
 Ernst - gestrengheid - nadruk.
 Ernst - ijver - vlijt.
 Ervaren - bedreven.
 Ervaring - ondervinding.
 Eten - slokken - schrokken - vreten.
 Evenmenssch - medemenssch - naaste - evennaaste.
- Fabel - verdichtsel - verhaal - vertelling - sprookje - legende - sage - mythe.
 Fakkelt - flambouw - toorts.
 Falen - feilen - dwalen.
 Feest - banket - gastmaal - feestmaal - feestelijk maal.
 Feilen - falen - mangelen - ontbreken - missen.
 Femelaar (fijmelaar) - huichelaar - geveinsde - schijnheilige.
 Fielt - schelm - schurk - boef - guit - deugniet.
 Figuur - vorm - gedaante - gestalte.
 Fiksch - flink - degelijk.
 Flambouw - fakkelt - toorts.
 Flauw - laf - zouteloos.
 Fleemen - flikflooiën - liefkoozen - vleien.
 Fleur - bloei - groei - vaag.
 Flikkeren - blinken - glanzen.
 Fluks - aanstonds.
 Folteren - martelen - pijnigen.
 Fooi - drinkgeld.
 Fortuin - geluk.
 Frisch - koel.
- Ga(de) - echtgenoot - wederhelft.
 Gaaf - gansch - geheel - heel.
 Gaaf (gave) - gift - geschenk.
 Gaaf (gave) - bekwaamheid - begaafdheid.
 Gaan - loopen - wandelen - kuieren.
 Gaan liggen - bedaren.
 Gaarne - graag - gewillig - goedwillig.
 Gadeslaan - zien - bemerken - waarnemen.
 Gapen - geeuwen.
 Garf - bos - schoof.
 Gastmaal - banket - feest.
 Gebeurtenis - voorval - feit - avontuur.
 Gebied - beheer - gezag - heerschappij.
 Gebieden - bevelen - gelasten - verordnen - voorschrijven - heeten.
 Gebit (bit) - breidel.
 Gebod - bevel.
 Gebogen - krom - gekromd.
 Geboorte - afkomst.
 Geboorteground - vaderland - geboorteland.
 Geborgen - zeker.
 Gebrek - armoede - nood.
 Gebrekkelijk - kreupel - lam - mank.
 Gebruik - gewoonte - zede - mode - zwang - trant.
 Gebruiken - aanwenden.
 Gedaante - figuur.
 Gedachte (in) - verstrooid - afgetrokken.
 Gedachtenis - heugenis - herinnering - aandenken.
 Gedeelte - aandeel.
 Gedeeltelijk - ten deele.
 Gedicht - vers.
 Gedoogen - dulden - toelaten - veroorloven.
 Gedragen (zich) - zich aanstellen - zich houden.
 Gedrang - toeloop.
 Geduld - lijdzaamheid.
 Gedurig - aanhoudend - altoos - dikwijls.
 Gedwee - gewillig.
 Geest - oordeel - vernuft - verstand.
 Geestdrift - vervoering.
 Geestig - vernuftig - aardig.
 Geeuwen - gapen.
 Gegoed - welgesteld - bemiddeld - rijk - vermogend.
 Gehecht - verkleefd - verknocht.
 Geheim - heimelijk - verholen.

- Gelaat** - aangezicht - aanschijn.
Gelasten - gebieden - bevelen.
Gelden - kosten.
Geldstuk - muntstuk.
Geleerd - doorvrecht.
Geleerd - verstandig - wijs.
Gelegenheid - aanleiding - oorzaak.
Gelegenheid - omstandigheid.
Geleiden - vergezellen.
Gelyken - slachten.
Geluid - klank - toon.
Geluk - heil - fortuin.
Gelukkig - tevreden - vergenoegd.
Gemeen - laag - ruw - plat.
Genadig - barmhartig.
Genegen - geneigd - gezind - gunstig.
Genoegen - blijdschap - voldoening.
Geoefend - bedreven.
Gerechtigheid - rechtvaardigheid.
Gereed - bereid - klaar tot.
Gereedschap - werktuig - instrument - toestel.
Geschiedenis - kroniek.
Gesprek - onderhoud - woordenwisseling.
Getal - aantal.
Getemd - tam - mak.
Getroffen - aangedaan - geroerd.
Gevaar - nood.
Gevangenis - kerker - tuchthuis - verbeterhuis.
Gevecht - kamp - slag - strijd.
Geveinsdheid - huichelarij - schijnheiligheid.
Geven - aanbieden - schenken - vereeren.
Gevolg - nasleep.
Gewag - bericht - melding.
Gewas - kruid - plant.
Gewichtig - belangrijk.
Gezag - gebied - macht - bewind.
Gezant - afgevaardigde.
Gids - leidsman - wegwijzer.
Gierig - begeerig - hebzuchtig - inhalig.
Gijzelaar - borg.
Gil - kreet - schreeuw.
Gissen - raden - vermoeden - veronderstellen.
Glans - gloed - gluur.
Glimlachen - grimlachen.
Glimmen - gloeien - smeulen - branden.
Glimp - schijn.
Glinsteren - blinken - glanzen.
Gluren - loeren.
Godeloos - zondig.
Godsakker - begraafplaats - kerkhof.
Godsdienstig - godvreezend - godvruchtig - vroom - godzalig.
Golving - deming.
Gooien - smijten - werpen.
Graan - koren.
Gramschap - drift.
Grap - aardigheid - geestigheid - kwinkslag - scherts - ui - klucht - mop.
Grenzenloos - onbegrensd.
Grijpen - huilen - kermen - krijten - schreien - weenen - kreunen.
Grijpen - pakken - vangen - vatten.
Gril - kuur - inval - nuk.
Groei - bloei - fleur.
Groeien - gedijen - wassen.
Grimmen - brommen.
Grootmoedig - edel - edelmoedig.
Grootsch - hoogmoedig - trotsch.
Grot - hol - spelonk.
Gul - openhartig - rond.
Gunst - genegenheid.
- Haag** - heg - heining - omtuining - schutting - hek.
Haast - bijna - bijkans - omtrent - schier.
Haast - spoed - drift.
Haasten (zich) - zich reppen - zich spoeden.
Haat - afkeer - vijandschap.
Hachelijk - bedenkelijk - netelig.
Haken naar - begeeren - reikhalzen.
Hakkelen - stamelen - stameren - stotteren.
Hakken - houwen - kappen.
Halsstarrig - eigenzinnig - koppig.
Handel - nering.
Handelaar - koopman - kramer.
Handwerk - ambacht.
Hard - gestreng - streng - gevoelloos - hardvochtig - zwaar.
Hard - zwaar - gevoelig.
Hartelijk - innig - oprecht - welgemeend.
Hartstocht - drift - vuur.
Hartzeer - leed - verdriet.
Have - bezit - bezitting - goed - middelen - vermogen - rijkdom.
Haven - reede - ligplaats.
Hebbelijkheid - aanwensel - gewoonte.
Hebben - bezitten.
Hebzuchtig - gierig - inhalig - schraperig.
Heelen - genezen.
Heerlijk - prachtig - verrukkelijk - voortreffelijk - uitmuntend.
Heeten - gebieden.
Heeten - noemen.
Heil - geluk - voorspoed - fortuin.
Heilig - onschendbaar - eerbiedwaardig.
Hekelen - bedillen - gispn.
Helder - klaar - duidelijk.
Hellen - overhangen - overhellen.
Helpen - bijspringen.
Herinnering - gedachtenis - aandenken.
Hernemen - antwoorden.
Hervormen - herscheppen.
Hinder - letsel - schade.
Hindering - hindernis - hinderpaal - beletsel.
Hoede - bescherming.
Hof - tuin - gaarde - park - warande.
Hoffelijk - beleefd.
Holte - hol - grot - spelonk.
Hoofsch - beschaafd - wellevend.
Hoog - verheven.
Hoogmoed - hoovaardig - inbeelding - trots.
Hoogmoedig - fier - trotsch - verwaand - grootsch - prat - laatlunkend.
Hoogverraad - landverraad.
Hoon - smaad - krenking.
Hoonen - beleedigen - bespotten - smaden.
Hoop - massa - stapel - tas.
Hooren - vernemen.
Hooren - luisteren.
Hopen - wenschen.
Horizont - kim - gezichteinder.
Houden - nakomen - vervullen.
Huichelarij - geveinsdheid.
Huichelen - veinzen.
Huisraad - menbelen - inboedel.
Hulp - bijstand - onderstand.
Huur - pacht - beklemming.
Huur - loon.
Huwelijksgoed - bruidsschat.
- Idioot** - zinneloos - gek - krankzinnig.
Ijdel - hoogmoedig.
Ijsetijk - schrikkelijk - ontzettend.
Ijver - naarstigheid - vlijt.
Ijverig - arbeidzaam - naarstig.

- IJverzuchtig** - najverig.
IJzen - beven - rillen - schrikken.
Inbeelden (zich) - zich verbeelden.
Inbeelding - hoogmoed - verwaandheid.
Inboedel - huisraad.
Inboezemen - inprenten - inscherpen.
Inborst - aard - natuur - karakter.
Inbrengen - opperen - te berde brengen.
Inkomsten - inkomen - rente.
Inleveren - indienen.
Inmiddels - intusschen - middelerwijl - onderwijl - ondertusschen.
Innemen - bekoren.
Inne'mend - bevallig - aanminnig - lief.
Innerlijk - inwendig.
Innig - innerlijk.
Inprenten - inboezemen - inscherpen.
Inschikkelijk - meegaand - volgzaam - toegankelijk.
Instaan - opdoen.
Instaan - inzweigen.
Insluiten - omgeven - omringen - omsingelen - berennen.
Instrument - gereedschap - werktuig - machine.
Intrekken - afschaffen - herroepen.
Inwendig - innerlijk - innig.
- Jaarboek** - kroniek.
Jaarwedde - jaargeld - salaris - soldij - traktement - gage.
Jagen - jachten - drijven.
Jammer - klacht - weeklacht.
Jammerlijk - deerlijk - bedroevend.
Jeugd - jonkheid.
Jok - boert - scherts - grap.
Jokken - liegen.
Jokken - schertsen.
Joligheid - blijdschap - pret - dartelheid.
Jong - jeugdig - nieuw - versch.
Jonkheid - jeugd.
Just - nauwkeurig - stipt.
Juweelen - kleinnooden (kleinnoodiën).
- Kaal** - bloot - naakt - bar.
Kabel - touw.
Kalm - bedaard - bezadigd - gematigd.
Kamer - kabinet - vertrek - zaal.
Kamertje - cel.
Kamp - strijd - gevecht - slag - veldslag.
Kansel - predikstoel - spreekgestoelte.
Kant - boord - oever - kust - wal - kade.
Kapittel - hoofdstuk.
Kappen - hakken.
Karakter - aard - inborst.
Karig - gierig - inbalig.
Kasteel - burcht.
Kastelein - herroergier - logementhouder - waard - hotelhouder.
Kastijden - tuchtigen - straffen.
Keel - gorgel - strot - hals.
Keik - beker - roemer (romer).
Kerker - gevangenis.
Kerkhof - begraafplaats - godsakker.
Kibbelen - kijven - twisten - krakeelen.
Kiem - spruit - loot - lot.
Kim - gezichteinder - horizont.
Kinderachtig - kinderlijk - kindsch.
Kindscheit - kindsheid.
Klank - geluid - toon.
Klauseren - klimmen - klaveren.
Klem - nadruk.
Klieven - klooven - splijten.
- Klimmen** - klauteren - klaveren.
Klimmen - rijzen - stijgen.
Klip - rots.
Kloek - zie Dapper, enz.
Klomp - klont - kluit - homp - klonter.
Kloof - barst - scheur.
Kluister - boei - band.
Knagen - knabbelen - kluiven - pluizen.
Knap - bekwaam - handig.
Knielen - te voet vallen.
Knijpen - klemmen - knellen - nijpen.
Koel - frisch - lauw - koud.
Koel - onvriendelijk - stijf - stug.
Koppel - paar.
Kosten - onkosten.
Kracht - sterkte - macht - vermogen.
Krachteloos - zwak.
Krank - ziek - onpasselijk - ziekelijk.
Krankzinnig - waanzinnig - zinneloos - uitzinnig - gek - idioot.
Krans - kroon.
Kroniek - geschiedenis - jaarboek.
Kruid - gewas - plant.
Kruin - schedel.
Kruis - ramp - beproeving.
Kuisch - eerbaar.
Kundig - geleerd - bekwaam.
Kunne - geslacht - sekse.
Kunst - kunde - wetenschap - geleerdheid.
Kunstig - kundig - bekwaam.
Kuur - gril - luim - nuk.
Kwaad - boos - boosaardig - kwaadaardig.
Kwaal - ziekte.
Kwant - snaak - schalk - guit.
- Laagheid** - laagte.
Laatdunkend - hoogmoedig - verwaand.
Laf - zouteloos.
Land - gebied - staat - rijk.
Langzaam - traag - lui - loom - vadsig.
Lanterfanten - straatlijpen.
Laven - verkwikken.
Leed - verdriet - smart - hartzeer.
Leemte - gebrek.
Leenen - borgen.
Legende - fabel - sprookje - sage - mythe.
Leidsman - gids - wegwijzer.
Levend - levendig.
Lichtgeloovig - bijgeloovig.
Lichtvaardig - lichtzinnig - luchthartig.
Lid - deksel.
Lid - deel - lichaamsdeel.
Lievelling - gunsteling - oogappel - oogelij.
Lieden - menschen - personen.
Loeren - giuren - turen.
Log - langzaam - loom - lui - traag.
Logen - onwaarheid.
Lommer - schaduw.
Lomp - onbeleefd - ongemaniërd - onbeschoft.
Loochenen - ontkennen.
Loon - huur.
Loon - belooning - prijs.
Los - lichtzinnig - losbandig - ongebonden.
Loven - prijzen - roemen.
Luchthartig - lichtvaardig.
Luim - boert - jokkernij - scherts.
Luister - praal - pracht - pronk.
- Maag** - bloedverwant - nabestaande.
Maalstroom - draaikolk.
Maat - makker - gezel.
Maatschappij - genootschap - gezelschap.
Macht - gezag - gebied.

- Macht** — vermogen.
Malen — schetsen — schilderen — teekenen.
Malen — mijmeren.
Mangel — gebrek — gemis — ontstentenis.
Manslag — moord — doodslag.
Mare — tijding — bericht — gerucht.
Martelen — folteren — pijnigen.
Matig — ingetogen — sober.
Matigen — beteugelen — intoomen.
Matigen — verzachten.
Mededoogen — deernis — ontferming.
Meegaand — inschikkelijk.
Meer — oceaen — zee.
Melden — berichten — aankondigen.
Menschdom — menschheid.
Mijden — vermijden — ontwijken.
Misdaad — misdrijf — overtreding — vergrijp.
Misgunnen — benijden.
Mismaakt' — misvormd — wanschapen — wanstaltig.
Mismoe'dig — mistroostig — neerslachtig — moedeloos — terneergeslagen.
Mis'noegen — ongenoegen — ontevredenheid.
Moede — vermoeid — afgemat — afgetoed.
Moedig — dapper — koen — stout — kloek.
Monster — staal — proef — proefje.
Mooi — schoon — fraai — lief — aardig.
Morgen — dageraad — ochtend.
Muiterij — beroerten — opstand.
Mythe — sage — fabel — sprookje — legende.
- Naakt** — bloot — kaal.
Naam — eer — faam — roem.
Naäpen — nabootsen — nadoen — navolgen.
Naar — akelig — treurig.
Nadruk — klem.
Nageslacht — nakomelingschap.
Naijverig — ijverzuchtig — jaloersch.
Naken — genaken — naderen.
Nakomen — volbrengen.
Nalaten — achterlaten — overlaten.
Nar — gek — zot — dwaas.
Nauw — eng — bekrompen.
Nederig — deemoedig.
Neiging — begeerte — genegenheid.
Nering — beroep — kostwinning — broodwinning — bestaan.
Net — sierlijk — keurig.
Net — precies — juist.
Netelig — moeielijk.
Neuswijs — ingebeeld — waanwijs.
Nieuwsgierigheid — weetgierigheid.
Nijd — afkeer — afgunst.
Nijdig — boos — wrevelig — toornig.
Nijver — arbeidzaam.
Nood — gevaar.
Noodig — noodwendig — noodzakelijk.
Noot — aantekening.
Norsch — barsch — stug — spijtig — stuursch.
Nu — tegenwoordig — thans — heden.
Nuk — gril — kuur.
Nut — baat — voordeel.
- Oceaen** — zee — wereldzee.
Ochtend — dageraad — morgen.
Oever — boord — rand — wal.
Offer — offerande — slachtoffer.
Offeren — opofferen — offer (ten — brengen).
Omarmen — omhelzen — omv'ngen.
Om'brengeu — doden.
Omgang — verkeer — verkeerling.
Omhaal — omslag — drukte.
Omkomen — sterven.
- Omle'geren** — omsin'gelen — in'sluiten.
Omringen — insluiten.
Omslachtig — breedvoerig — omstandig — wijdloopig — breed — met omhaal.
Omtrek — omgeving — omstreek.
Omtrek — omvang.
Omvallen — omslaan — omrollen.
Omvat'ten — omvangen — omgeven — omringen.
Oorzichtig — behoedzaam — voorzichtig.
Onafhankelijk — vrij — zelfstandig.
Onbebouwd — braak.
Onbegrensd — grenzenloos.
Onbekookt — onberaden — onbezonnen — ondoordacht.
Onbekwaam — besonken — dronken.
Onbeschaamd — onbescheiden — schaamteloos.
Onbeziel — zielloos — ontzield.
Onbezonnen — roekeloos.
Onbezorgd — zorgeloos.
Onbuigbaar — onbuigzaam.
Ondergaan' — doorstaan.
Onderling — wederkeerig — wederzijdsch.
Onderling — onder elkaar — samen.
Ondermij'nen — verzwakken.
Onderrichten — onderwijzen.
On'derscheid — verschil.
Onderstaan' — durven — wagen.
Ondersteunen — bijspringen — bijstaan.
Ondervinding — ervaring.
Onderwerp — voorwerp.
Onderwijzen — leeren — onderrichten.
Onderwin'den (zich) — durven — zich ver-stouten — zich vermeten.
Onderzoeken — opsporen — navorschen.
Onoordacht — onbekookt — onberaden — onbezonnen.
Ondraagbaar — ondraaglijk.
Onduidelijk — duister — donker.
Onecht — valsch.
Ooneig — oneens.
Oneindig — eindeloos.
Ongenoegen — misnoegen.
Ongestadig — onbestendig — veranderlijk.
Ongetrouw — trouweloos.
Onlusten — beroerten — opstand — muiterij.
Onnoozel — dom — onwetend.
Onschuldig — schuldeloos.
Ontaarden — verbasteren.
Ontberen — derven — missen.
Ontdekken — uitvinden.
Ontdekken — bemerken — bespeuren.
Ontkennen — loochenen.
Ontkiemen — ontspruiten.
Ontmoeten — aantreffen.
Ontrouw — trouweloos — afvallig.
Ontrukken — ontveldigen — ontwringen.
Ontslapen — sterven — overlijden.
Ontsluiten — openen.
Ontvangen — bekomen — beuren.
Ontveldigen — ontrukken — ontwringen.
Ontwennen — afwennen.
Ontwerp — bestek — plan.
Ontzag — eerbied.
Ontzetting — schrik.
Ontzien — sparen — verschoonen.
Onveranderlijk — bestendig.
Onvervalscht — echt.
Onverwachts — onverhoeds — onvoorziens.
Onvruchtbaar — dor — bar.
Onwetend — dom — onkundig.
Onwrikbaar — onwankelbaar.
Onzijdig — onpartijdig — neutraal.
Onzinnig — zinneloos — dwaas.

- Oog (in 't - vallen) - opmerkelijk zijn.
 Oogenblikkelijk - aanstonds - terstond.
 Oogmerk - doel.
 Oord - plaats - plek.
 Oordeel - vonnis.
 Oordeel - verstand - vernuft - gezond verstand.
 Oorlog - krijg - strijd - kamp.
 Oorsprong - bron.
 Oorzaak - reden - beweegreden - grond.
 Oorzaak - aanleiding.
 Ootmoedig - deemoedig.
 Op staanden voet - aanstonds.
 Opdisschen - aanrechten.
 Openbaar - openlijk.
 Opendoen - opeuen - ontsluiten.
 Openhartig - gui - oprecht.
 Openhartig - rond.
 Opgeblazen - hoogmoedig - verwaand.
 Opemelen - opvijzelen.
 Oplaag - druk - uitgave.
 Oplettend - aandachtig.
 Opmaken - afleiden - besluiten.
 Opmerken - aanmerken.
 Oponthoud - verblijf.
 Oprecht - echt - onvervalscht - rein - zuiver.
 Oprecht - openhartig - rondborstig - rond.
 Oprichten - bouwen - stichten.
 Oproer - beroerten - opstand - mouterij.
 Opschik - tooi - dos.
 Opsnijden - pochen - snoeven - grootspreken.
 Opsnijden - opzeggén.
 Opteekenen - aanteekeenen.
 Opvliendheid - drift - toorn.
 Opzet - doel - oogmerk.
 Orakel - godsspraak.
 Order - bevel - last - opdracht.
 Oud - afgeleefd - bejaard - bedaagd.
 Overal - alom - wijd en zijd.
 Overbodig - overtollig.
 Overbrengen - overbrieven - overlappen.
 Overden'ken - bepeinzen.
 Overdrj'ven - vergrooten.
 Overeenkomst - afspraak.
 Overeenkomst - verdrag.
 Overeind - rechttop.
 Overhaasting - overijling.
 Overhalen - overreden - bewegen.
 Overhandigen - bestellen - bezorgen.
 Overko'men - te beurt vallen.
 Overleden - dood - gestorven.
 O'verleggen - besparen.
 Overleg'gen - bepeinzen - bezinnen.
 Overlijden - afsterven - sterven.
 Overmoed - trotschheid.
 Overnemen - aannemen.
 Overreden - overhalen - overtuigen.
 Overtollig - overbodig.
 Overvallen - bespringen - verrassen - overrompelen.
 Overweging - bedenking.
 Overwinnen - bemachtigen - overmeesteren.
 Overwinning - triomf - zege - zegespraal.
- Paal - perk.
 Paar - koppel.
 Paard - ros.
 Pacht - huur.
 Partij - aanhang.
 Partijdig - eenzijdig.
 Passen - behooren.
 Passend - betamelijk.
 Pedant - eigenwijs.
- Peinzen - denken (over) - mijmeren.
 Pijn - smart - wee.
 Pijnigen - folteren - kwellen.
 Plaats - plek.
 Plaats - oord.
 Plagen - kwellen.
 Plan - aanleg.
 Plan - doel.
 Plan - bestek - ontwerp.
 Plat - gemeen - laag.
 Plechtig - deftig - statig.
 Plegen - begaan.
 Pleisteren - aanleggen.
 Plezier - genoegen - blijdschap.
 Plezierig - aangenaam - prettig.
 Plek - oord.
 Plek - vlak - vlek - smet - klad.
 Pochen - bluffen - opsnijden.
 Poel - moeras - afgrond.
 Pogen - trachten - streven - zich inspannen.
 Post - ambt - betrekking.
 Praal - luister - pronk - vertoon.
 Prachtig - heerlijk - rijk - luisterrijk.
 Prat - hoogmoedig - fier - trotsch.
 Praten - babbelen.
 Pressen - zie Dwingen, enz.
 Pret - blijdschap - vreugde.
 Prijs - buit.
 Prijs - belooning - loon.
 Prijs - waarde - waardij.
 Prijzen - loven - roemen.
 Prins - vorst.
 Proef (de - nemen) - beproeven.
 Proeffe - monster - staaltje.
 Pronk - luister - pracht.
 Pronk - tooi - versiersel.
 Prooi - buit - roof - prijs.
 Punt - stip - spits.
 Puntig - spits.
- Raadplegen - beraadslagen (met).
 Raadselachtig - duister - ingewikkeld.
 Rad - wiel.
 Raden - gissen.
 Raken - aanbelangen - betreffen.
 Rakende - aangaande - betreffende - nopens.
 Ramen - begrooten.
 Rand - boord.
 Rangorde - beurt - volgorde.
 Rap - vlug - snel.
 Ras - aanstonds.
 Ras - stam.
 Rasch - vlug - snel.
 Razen - aangaan - tieren - bulderen.
 Razen - loeien - bulderen.
 Razend - dol - krankzinnig.
 Rechtmatig - billijk - rechtvaardig.
 Rechtschapeu - braaf - eerlijk.
 Rechtvaardigheid - gerechtigheid.
 Redden - bevrijden - verlossen.
 Rede - verstand - oordeel.
 Rede - aanspraak - toespraak.
 Reede - haven - ligplaats.
 Reikhalzen - verlangen - haken.
 Rein - zuiver - schoon - proper.
 Rekening - rekenschap - verantwoording.
 Ridderlijk - ruitertijk.
 Rijden - klimmen - stijgen.
 Rijzig - slank - rank - scheutig.
 Rivier - stroom - vliet - beek.
 Roekeloos - onbezonnen.
 Roem - eer - glorie.
 Roemen - loven - prijzen.

- Roeping - beroep.
 Roeren - aandoen - treffen.
 Rondborstig - oprecht - eerlijk.
 Roof - buit.
 Rooien - delven - graven - spitten.
 Rook - damp.
 Rooven - plunderen - stelen.
 Rots - klip.
 Ruchtbaar - bekend.
 Ruggespraak - afspraak - beraad.
 Rugwaarts - achterwaarts.
 Ruig - ruw - borstelig.
 Ruim - breed - wijd.
 Ruimte - vlakke - uitgestrektheid.
 Ruischen - bruisen.
 Ruiterslijk - ridderlijk.
 Rustig - bedaard - kalm.
 Ruw - ruig.
 Ruzie - twist - krakeel.
- Sabel - zwaard - degen.
 Salaris - jaarwedde.
 Samenhang - betrekking - verband.
 Samenkomst - bijeenkomst.
 Samenvoegen - vereenigen.
 Sarren - tergen - plagen.
 Schaal - schelp - schulp.
 Schaamteloos - onbeschaamd.
 Schaarsch - zeldzaam.
 Schade - afbreuk.
 Schaduw - lommer.
 Schakel - schalm.
 Schamper - bits - bitter - hoonend.
 Schande - oneer.
 Schatten - achten - waardeeren.
 Schatting - belasting - cijns.
 Scheef - schuin - dwars.
 Scheidsman - bemiddelaar.
 Schelm - guit - fielt.
 Schenken - geven - vereeren.
 Schermutseling - gevecht - kamp.
 Scherp - bits - bitter - schamper.
 Scherts - boert - grap.
 Schertsen - boerten - jokken - gekken.
 Scheur - barst - kloof - spleet.
 Schielijk - aanstonds - dra.
 Schier - haast - bijkans.
 Schijn - glimp - zweem.
 Schijnheiligheid - geveinsdheid.
 Schil - bast - bolster.
 Schim - schaduw - spook.
 Schimp - hoon - spot.
 Schitteren - blinken - glanzen.
 Schokken - aandoen - roeren.
 Schoorvoetend - ongaarne.
 Schors - bast.
 Schrander - doordringend - scherpzinnig.
 Schreeuw - kreet - gil.
 Schrijftrant - stijl.
 Schrik - angst - ontsteltenis.
 Schroeien - blaken - zengen.
 Schromen - aarzelen.
 Schroomval'ig - bedeesd - angstig.
 Schuilen - verholten zijn - zich verbergen
 - zich schuil houden.
 Schuin - dwars - scheef.
 Schuldeloos - onschuldig.
 Schutting - haag - heining.
 Sideren - beven - rillen - trillen.
 Sieraad - opschik - tool.
 Slachten - gelijken.
 Slachtoffer - offer.
- Slag - gevecht - kamp.
 Slager - slachter - vleeschhouwer.
 Slaken - loozen - los maken.
 Slank - dun - rank - mager - tenger.
 Slaperig - droomerig.
 Slecht - kwaad.
 Slechten - sloopen - afbreken.
 Slordig - achteloos.
 Slot - besluit - einde.
 Slot - burg - burcht.
 Slotte (ten) - eindelijk.
 Sluiken - smokkelen.
 Sluiten - aangaan - treffen - voltrekken.
 Sluw - arglistig - loos.
 Smaden - beleedigen - smalen.
 Smart - pijn - leed.
 Smeeken - aanroepen.
 Smet - plak - plek - vlak.
 Snel - vlug - haastig.
 Sober - matig.
 Sombor - duister.
 Soortgelijk - gelijksoortig.
 Sparen - besparen - bezuinigen - o'verleggen.
 Sparen - ontzien.
 Speelsch - dartel - speelziek.
 Spelen - dobbelen.
 Spelonk - grot - hol.
 Spits - punt.
 Spot - hoon.
 Spraak - taal.
 Sprakeloos - stom.
 Sprookje - sage - mythe - legende.
 Staaf - baar.
 Staal - monster.
 Staande houden - beweren.
 Staatsie - plechtigheid.
 Stamelen - stameren - hakkelen.
 Stand (tot - brengen) - bewerken.
 Standaard - banier - vaan - vaandel.
 Standvastig - bestendig - vast - duurzaam.
 Stapel - hoop.
 Staren - zien - staroogen.
 Statig - deftig - plechtig.
 Staven - bekrachtigen.
 Stelen - rooven - ontvreemden.
 Stelregel - beginsel.
 Stemmig - deftig.
 Sterk - krachtig - vermogend.
 Sterkte - kracht.
 Sterven - sneuvelen - omkomen.
 Stichten - bouwen.
 Stijfhoofdig - eigenzinnig - koppig.
 Stijgen - klimmen.
 Stijl - schrijftrant - schrijfwijze.
 Stil - bedaard - rustig - kalm.
 Stillen - bevredigen - paaien - voldoen.
 Stipt - nauwkeurig - nauwgezet.
 Stokoud - afgeleefd.
 Stom - sprakeloos.
 Stomp - bot.
 Storen - belemmeren - stremmen.
 Stotteren - hakkelen.
 Stout - dapper - stoutmoedig.
 Straffen - kastijden - bestraffen.
 Streelen - aaien.
 Streelend - aangenaam.
 Strecken - dienen.
 Stremmen - belemmeren.
 Streng - hard - hardvochtig.
 Streven - pogen.
 Strijd - gevecht - kamp.
 Stroomen - vlieten.
 Stug - barsch - stuursch - norsch.

- Taal** - spraak.
Tafel - disch.
Tafel (ter - brengen) - te berde brengen - op het tapijt brengen.
Talent - aanleg - gaaf.
Talentvol - begaafd - geniaal.
Talmen - aarzelen.
Talmen - beuzelen.
Tam maken - temmen.
Tasch - beurs - geldzak.
Tasten - voelen.
Te duur (iets gekocht hebben), - bekocht zijn.
Tegenhouden - belemmeren - stremmen.
Tegenspoed - beproeving - druk - ramp.
Tegenwerping - bedenking - aanmerking.
Tegenwoordig (zijn bij) - bijwonen.
Tegenzin - afkeer.
Teleurstellen - beschamen.
Tergen - sarren - plagen.
Terugtocht - aftocht.
Teug - dronk - slok.
Teugel - breidel.
Teugeloos - bandeloos.
Tevreden - gelukkig - vergenoegd.
Teweebrengen - berokkenen.
Tieren - aangaan - razen.
Tijding - bericht - mare.
Tintelen - blinken - fonkelen - glanzen.
Toebereiden - aanrechten.
Toebereidselen - aanstalten.
Toegelukkig - inschikkelijk.
Toelachen - aanlachen.
Toelaten - dulden - gedoogen.
Toeleg - aanslag.
Toeleggen (zich) - zich bevljigten.
Toeloop - aanloop.
Toeloop - gedrang.
Toenemen - aangroeiën.
Toerei'kend - genoeg - voldoende.
Toeschijnen - dunken.
Toeschouwer - aanschouwer.
Toespraak - aanspraak.
Toestaan - bewilligen - toestemmen.
Toestemmen - toegeven - beamen.
Toeval - avontuur.
Toeven - beiden - wachten.
Ton - vat - kuip - tobbe.
Tooi - versiersel.
Toom - breidel.
Toon - geluid - klank.
Toonen - aan den dag leggen.
Toorn - boosheid - gramschap.
Toorts - fakkel - flambouw.
Torsen - dragen.
Traag - lui - vadsig - log.
Trachten - pogen - streven.
Traktement - jaarwedde.
Trant - manier - wijze.
Trek - begeerte - lust.
Treurig - bedroefd.
Treuzelen - beuzelen.
Trots - hoogmoed.
Trotsch - hoogmoedig - verwaand.
Trouweloos - ontrouw.
Tuchthuis - gevangenis.
Tuchtigen - kastijden - straffen.
Tuimelen - buitelen - nedervallen.
Tweedracht - twist - tweespalt - oneenigheid.
Twijfelachtig - dubbelzinnig.
Twist - ruzie - onmin - onaangenaamheden.
Uitbetalen - afbetalen - voldoen.
Uitblijven - wegblijven.
Uitbreiden - verspreiden - verbreiden.
Uitbreiden (zich) - aangroeiën - toenemen.
Uitdenken - verdenken - verzinnen.
Uitdrukking - bewoording.
Uiterlijk - aangezicht - gelaat - aanschijn.
Uiterlijk - uitwendig.
Uitgelaten - dartel - speelsch.
Uitgeleide - geleide.
Uitgemaakt - zeker - vast - onloochenbaar.
Uitheemsch - buitenlandsch - uitlandsch.
Uithouden - doorstaan - lijden - verduren.
Uitlachen - belachen.
Uitleggen - omschrijven - verklaren.
Uitlofen - beoefenen.
Uitputten - afmatten.
Uitrekenen - berekenen - becijferen.
Uitscheiden - eindigen.
Uitschot - uitvaagsel.
Uitschrijven - afschrijven - overschrijven.
Uitspanning - afleiding.
Uitsparen - besparen.
Uitstaan - doorstaan.
Uitstappen - afstijgen.
Uitste'kend - uitne'mend - uitmun'tend.
Uitstel - afstel.
Uitvaagsel - uitschot.
Uitvaren - aangaan - razen - tieren.
Uitvinden - ontdekken.
Uitvisschen - uitvorschen - uitvragen.
Uitvoeren - bewerken.
Uitvoe'rig - omslachtig - langdradig.
Uitwaseming - damp.
Uitwendig - uiterlijk.
Uitwerken - bewerken.
Uitwinnen - besparen.
Uitzet - bruidsschat.
Uitzinnig - waanzinnig - dol - razend.
Vaak - dikwijls.
Vaan - banier.
Vaarwel zeggen - afscheid nemen.
Vaderland - moederland - geboortegrond.
Vadsig - lui - log - loom.
Val - ondergang.
Vallei - dal.
Vallen - tuimelen - storten - struikelen.
Valsch - onecht.
Vangen - grijpen.
Vangen - betrappen.
Vast - bestendig.
Vast - gewis - zeker.
Vast - dicht - stevig.
Vasthechten - bevestigen - vastmaken.
Vasthoudend - karig - zuinig - spaarzaam.
Vatbaarheid - aanleg - geschiktheid.
Veelkleurig - bont.
Veil - te koop.
Veinzen - huichelen.
Vel - blad.
Vel - huid.
Veld - akker - land.
Verachten - versmaden - haten.
Veranderen - wijzigen - vermaken.
Veranderlijk - onbestendig.
Verantwoordelijk - aansprakelijk.
Verantwoording - rekenschap.
Verband - betrekking - samenhang.
Verbanning - ballingschap.
Verbasteren - ontwaarden.
Verbazen - bevreemden.
Verbeelden (zich) - zich inbeelden.
Verbeelding - inbeelding.

- Verbeiden - afwachten - verwachten.
 Verbeterhuis - gevangenis - tuchthuis.
 Verbintenis - belofte - gelofte.
 Verblif - oponthoud.
 Verbloemen - bewimpelen.
 Verbolgen - boos - driftig.
 Verbond - verdrag - verbintenis - overeenkomst.
 Verborgen - duister - donker.
 Verdelen - vernielen - verwoesten - vernietigen.
 Verdenking - achterdocht.
 Verdichtsel - fabel - sprookje - mythe.
 Verdienen - waardig zijn - waard zijn.
 Verdoen - doorbrengen.
 Verdolen - afdwalen.
 Verdoofd - bedwelmd.
 Verdorren - verwelken.
 Verdrag - overeenkomst - verbond.
 Verdragen - doorstaan'.
 Verdriet - leed - hartzeer - droefheid - smart.
 Verduisteren - betrekken - bewolken.
 Verduren - doorstaan'.
 Vereeniging - bond.
 Vereeren - aanbidden.
 Vereeren - schenken - geven.
 Vereerend - eervol.
 Vergaderen - verzamelen - garen.
 Vergeeflijk - verschoonbaar.
 Vergelden - beloonen.
 Vergelijking - gelijkenis.
 Vergen - eischen.
 Vergenoegd - gelukkig - tevreden.
 Vergezellen - geleiden.
 Vergieten - plengen.
 Vergissing - dwaling - abuis - misrekening.
 Vergrammen - belgen.
 Vergrijp - misdaad.
 Vergrooten - overdrijven.
 Verguizen - beleedigen - hoonen.
 Verhaasten - bespoedigen.
 Verhard - hardnekkig.
 Verheven - hoog - grootsch.
 Verhindereen - afhouden - beletten.
 Verhindering - helemmering.
 Verhoeden - verijdelen - voorko'men.
 Verholen - verborgen.
 Verkeer - omgang - verkeerling.
 Verkeerd - averechts(ch).
 Verklaaren - uitleggen.
 Verklaaren - beduiden.
 Verkleuren - verschieten.
 Verknocht - gebecht.
 Verkoelen - afkoelen.
 Verkoopen - veilen.
 Verkoopling - veiling.
 Verkrijgen - behalen - bekomen.
 Verkrijgen - bekomen - verwerven.
 Verkwikken - laven.
 Verkwisten - doorbrengen.
 Verlagen (zich) - zich vernederen.
 Verlangen - verzoek.
 Verlangen - begeerte.
 Verlangen - begeeren.
 Verlangen - eischen.
 Verlaten (zich - op) - bouwen (op).
 Verlaten - begeven.
 Verleenen - geven - toestaan.
 Verlegen - bedeesd - bloode - schuchter.
 Verletten - verzuimen.
 Verlichting - beschaving - beschaafdheid.
 Verlies - afbreuk - hinder - nadeel - schade.
 Verliezen - kwijtworden - kwijtraken.
 Verloochenen - afzweren.
 Verlossen - bevrijden.
 Verlustiging - genoegen - vermaak.
 Vermaak - blijdschap.
 Vermaard - befaamd.
 Vermageren - afvallen.
 Vermeerderen - aangroeien.
 Vermeesteren - bemachtigen.
 Vermetal - roekeloos - stout - driest.
 Vermoeien - afmatten.
 Vermogen - gaaf (gave).
 Vermogend - machtig - aanzienlijk - rijk.
 Vernederen - verlagen.
 Verneemen - hooren.
 Vernielen - vernietigen - verdelen.
 Vernuft - geest - verstand - genie.
 Veronachtzamen - verwaarloozen - verzuimen.
 Veroorzaken - berokkenen.
 Veroveren - bemachtigen.
 Verplichting - dankbaarheid.
 Verrassen - betrappen.
 Verrassen - verblijden.
 Verrassen - overvallen - overrompelen.
 Verrichten - bedrijven.
 Verrotting - bederf.
 Verruilen - verwisselen.
 Verrukking - blijdschap.
 Versch - frisch.
 Verscheiden - afsterven - overlijden.
 Verschoonen - ontzien.
 Verschoonlijk - vergefelijk.
 Verschrikkelijk - afgrijselijk.
 Versiersel - tooi - opschik - sieraad.
 Verslaan - doodden - ombrengen.
 Versmaden - verachten.
 Versperren - belemmeren.
 Verspillen - doorbrengen.
 Verspreiden - verbreden.
 Verstaan - begrijpen.
 Verstand - geest - oordeel.
 Verstandig - geleerd - wijs.
 Versted - verbaasd - onthutst.
 Verstouten (zich) - durven.
 Verstrooid - afgetrokken - in gedachten.
 Verstrooiing - afleiding - ontspanning.
 Verteren - doorbrengen.
 Vertoog - betoog.
 Vertrek - aftocht - afreis.
 Vertrouwen (op) - bouwen (op).
 Verwaand - eigenwijs - hoovaardig.
 Verwelken - verdorren - verflensen.
 Verwerven - bekomen - verkrijgen.
 Verwijderd - afgelegen - ver.
 Verwijl - uitstel.
 Verwijt - blaam.
 Verwisselen - verruilen.
 Verwittigen - berichten.
 Verwittigen - waarschuwen.
 Verwoed - dol - razend.
 Verwoesten - verdelen.
 Verwonden - kwetsen.
 Verwonderen - bevreemden - verbazen.
 Verzachten - matigen - lenigen.
 Verzamelen - vergaderen.
 Verzekeren - bekrachtigen.
 Verzetten (zich) - zich kanten.
 Verzinnen - uitdenken.
 Verzoeken - eischen - vragen.
 Verzoeking - aanvechting - bekoring.
 Verzoenen - bevredigen.
 Verzuimen - verletten.
 Vijandschap - afkeer - haat.

- Vinden — aantreffen.
 Vlaag — bui.
 Vlag — banier — vaandel.
 Vlak — effen — plat.
 Vleugel — vlerk — wiek.
 Vlieden — vluchten — de plaat poetsen.
 Vlieten — vloeien — stroomen.
 Vlijt — ijver — ernst.
 Vlijtig — arbeidzaam.
 Vloeibaar — dun.
 Vloeien — vlieten — stroomen.
 Vluchten — vlieden.
 Vlug — rap — snel — rasch — gauw — gezwind.
 Vochtig — duf — nat — vuns.
 Voedsel — spijs — aas.
 Volledig — voltallig.
 Voordeel — belang — baat.
 Voorgeven — beweren — voorwenden.
 Voorhanden — aanwezig — in voorraad.
 Voorheen — eertijds — voor dezen — voor-
 maals — oudtijds.
 Voorkeur — voorliefde.
 Voorko'men — verboeden.
 Voor'komen — dunken — schijnen.
 Voorlichten — toelichten — inlichten.
 Voornaam — aanzienlijk — achtbaar.
 Voornemen — doel — plan.
 Voornemen — besluit.
 Vooroor'deel — dwaling.
 Voorouders — voorgeslacht — voorvaderen.
 Voorrede — voorbericht.
 Voorschrift — bevel — last.
 Voorspoed — heil.
 Voorshands — voorbaat (bij).
 Voorslag — voorstel — voordracht.
 Voorstander — aanhanger — voorvechter.
 Voorstellen (zich) — aanschouwen.
 Voorstelling — begrip — denkbeeld — idee.
 Voortduren — aanhouden.
 Voortdu'rend — aanhou'dend — gestadig.
 Voortgaan — voortvaren.
 Voortvloeien — voortkomen — voortspruiten.
 Voorvaderen — voorgeslacht — voorouders.
 Voorval — avontuur.
 Voorvallen — gebeuren — plaatsgrijpen.
 Voorwaarde — beding.
 Voorwenden — voorgeven.
 Voorwerp — onderwerp.
 Voorzichtig — bedachtzaam — omzichtig.
 Vorderen — eischen.
 Vordering — verzoek.
 Vorm — figuur — gedaante.
 Vreemd — buitenlandsch — uitheemsch.
 Vreemde'ling — vreemde.
 Vrees — angst.
 Vreeselijk — afgrijselijk — ontzettend.
 Vreezen — duchten.
 Vreugde — blijdschap — blijheid.
 Vriendschap — genegenheid.
 Vrij — onafhankelijk.
 Vrijmaken — bevrijden — vrijstellen.
 Vrijmoedig — vri'postig.
 Vroed — verstandig — wijs.
 Vroom — godsdienstig.
 Vroomheid — deugd — braafheid.
 Vurig — krachtig.
 Waanwijs — eigenwijs.
 Waanzinnig — krankzinnig.
 Waar — echt.
 Waar — waarschijnlijk.
 Waard — dierbaar.
 Waard (zijn) — verdienen.
 Waarde — waardij.
 Waarde — prijs.
 Waardeeren — achten.
 Waardig — dierbaar.
 Waardig (zijn) — verdienen.
 Waardigheid — ambt.
 Waarnemen — bemerken.
 Waarnemen — aanschouwen.
 Waarschuwen — verwittigen.
 Wachten (zich) — zich in acht nemen.
 Wachten — afwachten.
 Wachten — beiden — afwachten.
 Wagen — durven.
 Wagen — koets — rijtuig.
 Waggelen — wankelen.
 Wal — vest — schans — muur.
 Walging — afkeer.
 Walm — wasem — rook.
 Wanbedrijf — misdaad.
 Wanbegrip — dwaling.
 Wand — muur.
 Wandelen — gaan — kuieren.
 Wanen — meenen.
 Wang — koon.
 Wangunst — afgunst.
 Wanschapen — mismaakt — wanstaltig.
 Wantrouwen — achterdocht — mistrouwen.
 Wapenschorsing — wapenstilstand — bestand.
 Warm — heet.
 Wassen — groeien.
 Wederheeft — echtgenoot — eega — gemalin.
 Wederkeerig — wederzijdsch — onderling.
 Wedervaren — bejegenen.
 Wederwaardigheid — beproeving — ramp.
 Weeg (te — brengen) — berokkenen.
 Week — zacht — murw.
 Weelderig — dartel.
 Weetgierigheid — nieuwsgierigheid.
 Weerzin — afkeer.
 Wegwijzer — gids.
 Wenelen — aarzelen.
 Weigeren — van de hand wijzen.
 Weiland — beemd — wei — grasland.
 Weinig — beetje.
 Wel — bron — fontein.
 Welbespraakt — welsprekend — wel ter taal.
 Wellevend — beschaafd — heusch.
 Welstand — welzijn — welvaart — voorspoed.
 Welvoeg'lijk — betamelijk.
 Welzijn — welstand.
 Wemelen — krielen — krioelen.
 Wensch — begeerte — hoop.
 Wenschen — hopen — begeeren — verlangen.
 Wentelen — draaien — keeren.
 Werk — arbeid — bezigheid.
 Werkman — arbeider — daglooner.
 Werktuig — gereedschap.
 Werkzaam — arbeidzaam.
 Werpen — gooien — smijten.
 Weten (dank) — bedanken.
 Wetenschap — kunde — kennis — geleerdheid.
 Wettelijk — wettig — wettisch.
 Wijd — ruim — breed.
 Wijdloopig — omslachtig.
 Wijken — deinzen.
 Wijs — geleerd — verstandig.
 Wijzen — toonen.
 Wijzen (van de hand) — afwijzen.
 Wijzigen — veranderen.
 Wikken — wegen.
 Wil — begeerte — verlangen.
 Wild — woest.
 Wildernis — woesteni'j — woestijn.

Willekeurig - eigendunkelijk.	Zege - overwinning.
Wingewest - provincie - gewest.	Zegen - geluk - heil - voorspoed.
Winst - baat - voordeel.	Zegepraal - overwinning.
Wispelturig - wuft.	Zeggen - spreken - uiten.
Wit - blank - bleek.	Zeker - uitgemaakt.
Woede - boosheid - toorn - verbolgenheid.	Zeldzaam - bijzonder.
Woeden - bulderen - aangaan.	Zeldzaam - schaarsch.
Woedend - dol.	Zelfstandig - onafhankelijk - vrij.
Woest - wild.	Zengen - blaken - schroeien.
Woest - braak.	Zieden - koken.
Wonden - bezeeren - kwetsen.	Ziek - krank - onwel - ongesteld.
Woning - huis - haardstede.	Ziel - geest.
Woordenrijk - welbespraakt.	Zielloos - onbeziel.
Woordenwisseling - twist.	Zien - kijken - staren - turen.
Worstelstrijd - gevecht - kamp - worsteling.	Zin - beteekenis.
Woud - bosch.	Zinneloos - krankzinnig - suf.
Wrak - gebrekkig - bedorven.	Zoet - aangenaam.
Wraken - afkeuren.	Zondig - goddeloos.
Wrang - bitter - zuur.	Zondigen - dwalen - mistasten - falen.
Wreed - barbaarsch.	Zoom - hoord - rand - kant.
Wrevel - boosheid - wrok.	Zorgelijk - bedenkelijk.
Wroeging - berouw.	Zorgeloos - onbezorgd.
Wrok - boosheid - wrevel.	Zorgzaam - zorgvuldig.
Wuft - wispelturig - veranderlijk.	Zot - dwaas - gek - idioot.
Wulpsch - darterl.	Zuil - pilaar - pijler - kolom.
Zaak - aangelegenheid.	Zuiver - echt - onvervalscht.
Zaak - ding.	Zwaar - hard - lastig - streng.
Zacht - week - murw.	Zwaard - degen - sabel - kling.
Zak - buidel - beurs - tasch.	Zwaarmoedig - bedroefd - neerslachtig.
Zakken - dalen - zinken.	Zwak - krachteloos - onsterk.
Zalf - balsam.	Zwang - gebruik - mode.
Zede - gebruik - gewoonte.	Zwelgen - brassen - slampen - slampampen.
Zedig - bescheiden - zedelijk.	Zwellen - dijen - uitzetten.
Zeeboezem - baai - inham - golf.	Zwerven - dolen - dwalen.
	Zwierig - opgeschikt - opgedirkt.

V E R B E T E R B L A D.

Men verbeter de volgende misstellingen:

Blz. 1, kolom 1: Ome'ga	lees: O' mega.
" 34, " 2: de afval	" het afval.
" 39, " 1: Alcade	" Alcalde.
" 58, " 1: drukking van 1 KM.	" KG.
" 81, " 2: Benedictine	" Benedictinesse.
" 133, " 2: tinnen dopje van metaal	" dopje van stanniool.
" 140, " 2: Cinematograaf, m.	" v.
" 173, " 1: Dodecaëder, m.	" o.
" 226, " 1: Tübbingen	" Tübingen.
" 226, " 2: ook Fundeeren	" Fondeeren.
" 343, " 2: Interrum'peeren	" Interrumpeeren.
" 367, " 1: chochenille	" cochenille.
" 411, " 2: de krans o. h. hoofd binden	" den krans.
" 412, " 1: Kroos (interest), o.	" m
" 427, " 2: Lastgeid, te plaatsen onder	" Lasteren.
" 427, " 2: Gregorius den Gr. 1570-'85	" 590-604.
" 511, " 2: Nonvaleur, m.	" v.
" 536, " 1: on'gerijmd	" ongerijmd'.
" 583, " 1: Passangraham	" Passangrahan.
" 740, " 2: Storthing, v.	" m.
" 766, " 1: Thespis, ± 540 v. C.	" † 540 v. C.
" 825, " 2: heinde verre	" - en verre.

NIEUWE TALEN. — DUITSCH.

Ch. Altena , Deutsche grammatica voor Nederl. Scholen, <i>4e druk</i> f	0,50
Ch. Aftena , Hochdeutsche Sprachlehre für niederl. Schulen, <i>5e druk</i>	0,50
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Oefeningen in het spreken en schrijven der Duitsche taal, met Hulpboekje I, gebonden, <i>13e druk</i> f	1,00 , II, <i>7e druk</i> , III, <i>4e druk</i> , gebonden à
	1,25
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Oefeningen in het spr. en schr. der Duitsche taal, met Hulpb., uitgave B , geb., <i>3e druk</i>	1,50
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Opgaven ter vertaling bij de oefeningen in het spreken en schrijven der Duitsche taal, uitgave B , ingenaaid f	0,75 , gebonden <i>3e druk</i>
	1,00
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Duitsch Leesboek voor middelbare en andere scholen I <i>24e druk</i>	0,50
Duitsch Leesboek II <i>12e druk</i>	0,75
Duitsch Leesboek III, IV, V <i>8e druk</i> à	1,00
Dr. A. van Berkum , Duitsch leesb. voor handelsscholen, geb., <i>2e dr.</i>	1,25
S. Boorsma , Mondelinge examens, Hoogduitsch L. O.	1,25
S. Boorsma , Schriftelijke examens Hoogduitsch	1,50
S. Boorsma en S. Th. A. Goetze , Deutsches Lesebuch für die untern Klassen <i>2e druk</i>	1,00
Deutsches Lesebuch für die mittleren Klassen	1,25
Deutsches Lesebuch für die höheren Klassen	1,25
B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius , Deutsche Literaturgeschichte nebst Lesebuch für höhere Lehranstalten, mit Abbildungen und Porträts, ingenaaid f	2,25 , gebonden <i>2e druk</i>
	2,60
DEUTSCHE NOVELLEN herausgegeben von S. Boorsma :	
Th. Berthold , Erinnerungen eines Tierfreundes, mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen	0,30
Luisse Mühlbach , Napoleon und die weisse Frau (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen, <i>2e druk</i>	0,30
Johanna Spyri , Der Toni von Kandergrund (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen	0,30
Hermine Villinger , Der Töpfer von Kandern und Ungleiche Kameraden, mit Erläuterungen versehen von K. Brants , in linnen .	0,30
Reinhold von Werner , Eine erste Seereise (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen <i>2e druk</i>	0,30
Ernst von Wildenbruch , Das Orakel, Peter Rosegger , Das Holzknechtshaus, mit Erläuterungen versehen von K. Brants , in linnen	0,30
Van Gelderen's Duitsch Handwoordenboek, Duitsch-Nederlandsch en Nederlandsch-Duitsch, gebonden	3,30
I. van Gelderen , Een vijftigtal. Vertalingen uit het Nederlandsch in het Duitsch <i>4e druk</i>	1,00
Dr. J. Gerzon , Leitfaden für den Unterr. in der D. Gramm., in linnen	0,45
Dr. J. Gerzon , Hundert Uebungsaufgaben, in linnen	0,70
Dr. J. Gerzon , Hilfsbüchl. für den ersten Unterr. im Deutschen, in linn.	0,40
C. Honigh , Hoogduitsch Leesboek. Herzien en omgewerkt door G. W. Spitzen , I, <i>13e dr. f</i> 0,75 , II, <i>8e dr. f</i> 1,00 , III, <i>4e dr.</i>	1,25
H. M. Leopold , De beginselen van het Hoogduitsch, I, II <i>9e druk</i> à	1,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NIEUWE TALEN. — DUITSCH.

Joh. A. Leopold , Kleine Deutsche Sprachschule	<i>10e druk</i>	<i>f</i> 1,25
Joh. A. Leopold , Hochdeutsche Sprachschule	<i>12e druk</i>	1,90
Joh. A. Leopold , Deutsches Lesebuch, I, ing. <i>f</i> 1,90, geb.,	<i>8e druk</i>	2,25
Deutsches Lesebuch, II, ingenaaid <i>f</i> 1,90, gebonden	<i>5e druk</i>	2,25
NEOPHILOLOGUS. Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschapelijke beoefening van levende vreemde talen en van hare letterkunde, onder redaktie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vogel en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . Sekretaris der redaktie: K. R. Gallas , Amsterdam, Palestrinastraat 7. Prijs per jaargang <i>f</i> 3,50, fr. per post		
		3,80
NEUERE PROSA van B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius :		
I. BURG NEIDECK. Novelle von Wilh. Heinrich Riehl , mit Erläuterungen und Hilfsbuch, gebonden in linnen, <i>2e druk</i>		0,90
II. TIERGESCHICHTEN, von Marie von Ebner-Eschenbach , Heinrich Lee und J. V. Widmann , geb. in linnen, <i>2e dr.</i>		0,90
NEUERE PROSA, Serie II von B. E. Bouwman , G. W. Spitzen , Th. A. Verdenius und J. A. Verdenius .		
I. NOVELLEN von Wilh. Heinrich Riehl , Helene Böhlau und Charlotte Niese , annotiert von Th. A. Verdenius		0,75
II. DEUTSCHER HUMOR von Otto Ernst und H. Seidel , erläutert von B. E. Bouwman		0,65
G. van Poppel , De Hoofd. der Duitsche Spraakl. Een repetitieboekje voor de hoogste kl. van Gymn., H.B.S. en Midd.b. Hand.sch., <i>2e dr.</i>		0,45
G. van Poppel , Grundrisz der Deutschen Literaturgeschichte für den Schulgebrauch, ingenaaid <i>f</i> 1,00, gebonden		1,25
J. H. Scholte , Probleme der Grimmelshausenforschung, I, geb.		2,90
C. G. Tromp , Wort und Satz	<i>4e druk</i>	0,60
C. G. Tromp , Oefeningen bij Altena's Duitsche Grammatica en hochdeutsche Sprachlehre	<i>3e druk</i>	0,50
C. G. Tromp , Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten, I	<i>4e druk</i>	0,90
Frohe Stunden. Deutsches Leseb. für holländ. Lehranstalten, II, <i>2e dr.</i>		1,25
Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten, III		1,25
W. Uittenbogaard , Sammlung der Examenaufgaben Deutsch-Niederl. für das Elementardiplom, aus den Jahren 1893–1913, <i>2e dr.</i>		1,00
W. Uittenbogaard , Vertaal oefeningen op Dr. L. Wirth's Synonyme, Homonyme Redensarten etc. en Examenopgaven Hoogduitsch L. O. 1899–1907 en M. O. ± 1888–1907		1,00
W. Uittenbogaard , Alltägliches. Wörter, Sätze und Redensarten, <i>2e dr.</i>		0,75
J. A. Verdenius en R. P. G. Hameetman , Leerboek der Duitsche taal, ten dienste van Handelskursussen, I, gecartonneerd, <i>3e druk</i>		0,75
Leerboek der Duitsche taal, II, gecartonneerd	<i>2e druk</i>	0,90
J. A. Verdenius en R. P. G. Hameetman , Duitsch Leesboek met hulpboekje voor Middelbare, M.U.L.O. en Handelssch., I, <i>2e dr.</i> , geb.		1,25
Duitsch Leesboek met hulpboekje, II, voor Handelsscholen, geb.		1,60
Duitsch Leesboek met hulpboekje, II, voor middelbare en M.U.L.O. scholen, gebonden		1,50
Dr. L. Wirth , Synonyme, Homonyme Redensarten etc. der deutsch-niederländischen Sprache, ingenaaid <i>f</i> 2,75, gebonden		3,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCH.

Dr. A. van Berkum , Engelsch leesboek voor handelsscholen, geb. <i>f</i>	0,90
B. D. Best , Easy Steps in English Composition, I. <i>2e druk</i>	0,60
Easy Steps in English Composition, II	1,00
B. D. Best , Extracts for translation into Dutch <i>4e druk</i>	0,60
B. C. Brennan , The Technicalities of English Poetry. The figures of speech and paraphrasing for the use of students of English, geb.	1,75
A. Broers en R. P. G. Hameetman , Leerboek der Engelsche taal ten dienste van handelsdag- en -avondscholen, I, gecartonneerd	1,20
A. Broers en H. Koolhoven , Prose and Poetry for the first year. Engelsch leesboek, geïllustreerd.	0,90
A. Broers en H. Koolhoven , Prose and Poetry for the second year. Engelsch leesboek, geïllustreerd.	1,00
K. ten Bruggencate , Leerboek voor het Engelsch <i>6e druk</i>	1,25
K. ten Bruggencate , Hoofdzaken d. Engelsche Grammatica, <i>6e dr.</i>	0,75
K. ten Bruggencate , De Uitspraak van het Engelsch met eene korte inleiding in de Klankleer <i>6e druk</i>	0,55
K. ten Bruggencate , Nieuwe Engelsche grammatica <i>4e druk</i>	1,00

CONTINUOUS STORY READERS edited by **P. van Rossum** :

Harold Avery , In strange Company, by P. v. Rossum , in linn., <i>2e dr.</i>	0,30
Edith E. Cuthell , The Skipper, by P. van Rossum , met 13 plaatjes, in linnen <i>3e druk</i>	0,30
Maria Edgeworth , Lazy Lawrence, by P. van Rossum , in linnen. <i>2e druk</i>	0,30
Beatrice Harraden , The clockmaker and his wife, by G. Th. Goudsmit , in linnen <i>2e druk</i>	0,30
Ouida , In the apple country, by B. C. G. Numan , in linnen .	0,30
John Strange Winter , A Waif, by P. van Rossum , in linnen, <i>2e dr.</i>	0,30
W. van Doorn , A Midsummer-night's dream, by W. Shakespeare. Annotated Edition for Schools	0,60
F. S. Gomm , Elementary word- and phrase-book. Revised by A. Picnot and Iz. Gorter <i>8e druk</i>	0,60
F. S. Gomm's Reader, Prose and Poetry, Seventh Edition: revised by A. Picnot and Iz. Gorter	1,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCHE.

J. C. G. Grase , I. Oefeningen in de Engelsche taal. Dn̄ fest thri M̄nth̄s	<i>10e druk</i>	<i>f 0,60</i>
II. Oefeningen in de Engelsche taal. Leerstof voor The first Year, gebonden	<i>18e druk</i>	<i>1,75</i>
III. Idiom and Grammar for Higher Forms, on an Inductive Plan, gebonden	<i>2e druk</i>	<i>1,90</i>
J. C. G. Grase , English Grammar of the first Year, gecart., <i>2e druk</i>		<i>0,60</i>
J. H. A. Günther , Leerboek der Engelsche Taal	<i>11e druk</i>	<i>1,40</i>
J. H. A. Günther , A Handbook of the English Language for the Use of Schools, gebonden	<i>5e druk</i>	<i>2,25</i>
J. H. A. Günther , A Manual of English Pronunciation and Gram- mar for the Use of Dutch Students, gebonden	<i>2e druk</i>	<i>2,75</i>
J. H. A. Günther , English Synonyms, Explained and illustrated, gebonden	<i>2e druk</i>	<i>2,90</i>
D. Hoekzema , Gleanings from English Prose, revised by Iz. Gorter and A. Picnot , gebonden	<i>11e druk</i>	<i>2,00</i>
D. Hoekzema , Gleanings from English Poetry, revised by Iz. Gorter and A. Picnot , ingenaaid <i>f 1,75</i> , gebonden	<i>6e druk</i>	<i>2,00</i>
R. R. de Jong , Mondelinge examens Engelsch Lager onderwijs. . .		<i>1,25</i>
J. J. Leliveld , Engelsch Leesboek v. Handelsscholen, geb., <i>3e druk</i>		<i>1,50</i>
J. J. Leliveld , Engelsche Handelsterminologie, ing. <i>f 1,50</i> , geb., <i>2e dr.</i>		<i>1,90</i>
J. J. Leliveld , Technische woorden en uitdruk. ten dienste v. den machine-technicus (Nederl., Engelsch, Hoogduitsch). Geb., <i>2e druk</i>		<i>1,50</i>
J. J. Leliveld , Oefeningen ter vertaling in het Engelsch en Hoog- duitsch voor aanstaande technici en candidaten voor het scheeps- machinisten-diploma C.		<i>0,75</i>
J. J. Leliveld , Technische lees- en spreekoefeningen in de Engelsche taal, gecartonneerd		<i>0,85</i>
J. J. Leliveld , Technical reader for the use of technical colleges and training schools for naval engineers, geïllustreerd, gebonden		<i>1,90</i>
M. G. van Neck , Preparatory English Prose	<i>12e druk</i>	<i>0,90</i>
M. G. van Neck , Easy English Prose for Class-reading, <i>7e druk</i>		<i>1,00</i>
M. G. van Neck , A concise history of English Literature, <i>7e druk</i>		<i>0,75</i>
NEOPHILOGUS. Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschap- pelike beoefening van levende vreemde talen en van hare letter- kunde, onder redaktie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vorster en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . Sekretaris der redaktie: K. R. vallas , Amsterdam, Palestrinastraat 7. Prijs per jaargang <i>f 3,50</i> , fr. per post		<i>3,80</i>
OF OLDEN TIMES AND NEW, onder red. van L. van der Wal . Charles Dickens , The Chimes door K. ten Bruggencate , ge- illustreerd, gecartonneerd	<i>3e druk</i>	<i>0,75</i>
Charles Dickens , The Cricket on the Hearth door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	<i>4e druk</i>	<i>0,75</i>
Charles Dickens , A Christmas Carol door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	<i>11e druk</i>	<i>0,75</i>
Charles Dickens , Oliver Twist, door H. Weersma , geïllustreerd, gecartonneerd		<i>0,90</i>
Conan Doyle , Uncle Bernac, door J. Coster , geïllustr., gecart.		<i>0,90</i>

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCHE.

OF OLDEN TIMES AND NEW, onder red. van L. van der Wal.

O. Goldsmith , She stoops to conquer, door L. v. d. Wal , geïll., gecart.	<i>f</i> 0,75
Mrs. Oliphant , The Fugitives, door R. R. de Jong , gecart.	0,90
W. Pemberton , The Woman of Kronstadt, door B. C. G. Numan en G. Th. Goudsmit , gecartonneerd	0,90
W. Shakespeare , The Merchant of Venice door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	<i>5e druk</i> 0,75
W. Shakespeare , Julius Caesar, door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	<i>5e druk</i> 0,75
R. B. Sheridan , The School for Scandal, door L. van der Wal , geïllustreerd, gecartonneerd	0,75
Robert Louis Stevenson , Kidnapped, door H. Weersma , geïllustreerd, gecartonneerd	0,90
Jonathan Swift , Gulliver's Travels, door L. van der Wal , geïllustreerd met 2 gekleurde plaatjes, gecartonneerd	0,75

REVISED EDITIONS:

I. Baroness Orczy , The Scarlet Pimpernel, edited by J. C. G. Grasé and A. E. H. Swaen , ill., geb.	<i>4e dr.</i> 1,50
II. Miss Bowen , I will maintain, edited by J. C. G. Grasé and A. E. H. Swaen , illustrated, gebonden	1,90
III. H. G. Wells , The Wheels of Chance, edited by J. C. G. Grasé and A. E. H. Swaen , ill., gebonden	1,50
P. Roorda , De Klankleer en hare practische toepassing bij de beoefening der nieuwe talen, gebonden	<i>3e druk</i> 1,60
P. van Rossum , Practisch leerboek der Engelsche taal, ten dienste v. h. uitgebreid L. O., Herhalingssch. en Taalc., I, II, III, <i>4e druk</i> à	0,50
C. Timmerman , English for Beginners. Illustrated	<i>2e druk</i> 0,40
C. Timmerman , The <i>First Reader</i>	<i>2e druk</i> 1,25
C. Timmerman , The <i>Second Reader</i> . Illustrated	1,25
C. Timmerman , First Exercises in English grammar	<i>2e druk</i> 0,75
C. Timmerman , Dutch Texts, to be translated into English, <i>2e druk</i>	0,60
C. Timmerman , Think in English. Exercises in Composition, <i>first series</i> , illustrated	<i>5e druk</i> 0,70
Think in English. Exercises in Composition, <i>second series</i> , illustrated	<i>2e druk</i> 0,75
C. Timmerman , Hoofdzaken der uitspraak van het Engelsch	0,50
C. Timmerman , First Set of English Lessons, in Grammar, Conversation, Composition and Idiom	<i>2e druk</i> 1,25
Second Set of English Lessons, in Grammar, Conversation, Composition and Idiom	<i>2e druk</i> 1,00
Twelve English Lessons, <i>Third set</i>	1,00
C. Timmerman , Reader and Home Lesson Book. Part I	0,45
Reader and Home Lesson Book. Part II	0,80
Reader and Home Lesson Book. Part III	0,75
C. Timmerman , A short English schoolgrammar	0,60

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

Woordenboeken

OUDE TALEN

Dr. A. H. G. P. VAN DEN ES, GRIEKSCH-NEDERL.

6e druk, in half leer f 7,50.

Dr. J. MEHLER, NEDERLANDSCH-LATIJSCH

in linnen f 3,90.

Dr. J. VAN WAGENINGEN, LATIJSCH-NEDERL.

2e druk, in half leer f 7,50.

Prijs der 3 Woordenboeken
OUDE TALEN per stel
besteld f 15,50.

BEORDEELINGEN:

Dr. A. H. G. P. van den Es Grieksch-Nederl., 6e dr. f 7,50

De nieuwe druk is kleiner van formaat, in ongeveer denzelfden rooden band als Herckenrath of Van Gelderen. Niettegenstaande dit kleinere, natuurlijk gemakkelijker formaat, is de druk toch **bijzonder duidelijk** en bij vergelijking zal wel blijken, dat de tekst nog **verbeterd en vermeerderd** is. De schrijver, die in het voorbericht kon verklaren, dat hij ruim een halve eeuw geleden den grondslag legde tot dit woordenboek, heeft er blijkbaar weer **grote zorg** aan besteed. De verwijzingen naar de schrijvers, bij welke de woorden voorkomen, doen wel zien, dat men voor zowat alle Griekse auteurs aan dit woordenboek genoeg zal hebben.

Handelsblad.

„Een boek waarvan een vijfde druk verschijnt, en dat wel onder de verzekering, dat het een geheel herziene en verbeterde druk is, heeft eigenlijk geen recensie noodig”, zoo begon wijlen Dr. S. O. Houtsma zijn aankondiging van de voorlaatste uitgave van bovengenoemd woordenboek (*Museum*, 1897, bl. 32). Wat moet dan wel van den 6en druk gezegd worden, dien Prof. Van den Es na twaalf jaar op den vorigen laat volgen? Ongeveer een halve eeuw heeft zijn arbeid aan die zes uitgaven ingenomen en, nauwgezet werker en bekend met de eischen van een woordenboek te stellen

als hij is, behoeft hij ons niet te verzekeren dat deze nieuwe druk weer in fabriek opzichten den vorigen heeft verbeterd.

Museum.

* * *

Dr. J. Mehler, Nederlandsch-Latijnsch f 3,90

Zelfs bij een langdurig en veelvuldig gebruik zal het blijken, dat dit woordenboek, waarin bijna geen drukfouten zijn, een zeer **vertrouwbaar gids** mag genoemd worden.

Museum.

* * *

Dr. J. van Wageningen, Latijnsch-Nederl., 2e dr. f 7,50

In menig opzicht staat *dit woordenboek* boven *zijn voorgangers*. De Nederlandsche vertaling der woorden is in 't algemeen **zuiverder en juist**; de rangschikking der beteekenissen beantwoordt meer aan de **tegenwoordige eischen der wetenschap**; vele uitdrukkingen, die bij de vertaling moeilijkheden kunnen opleveren, zijn op uitstekende wijze in 't Nederlandsch weergegeven; woorden en uitdrukkingen, die in 't klassiek Latijn gebruikt werden zijn onderscheiden van woorden en uitdrukkingen uit vroegere of latere perioden. J. WOLTJER. (*Museum*).

Wij kunnen het gebruik van dit woordenboek niet genoeg aanbevelen.

Het Onderwijs.

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.

OUDE TALEN EN MYTHOLOGIE.

Dr. J. W. Beck en Dr. J. van Wageningen , Opstellen ter oefening in de Grieksche Vormleer:	
I. Beginselen der Etymologie, bewerkt door Dr. J. van Wageningen , met Vocabularium	4e druk f 1,60
II. Verba op <i>-μ</i> en onregelmatige verba, bewerkt door Dr. J. W. Beck , met Vocabularium	3e druk 1,60
III. Opstellen ter oefening in de Grieksche syntaxis, bewerkt door Dr. J. W. Beck ,	2e druk 1,00
IV. Grieksch Leesboek, bewerkt door Dr. J. van Wageningen , met Vocabularium	5e druk 1,60
Dr. J. W. Brinkgreve , Vocabularium op Herodotus' <i>Historiae</i> , met de voornaamste plaatsen en Attische vormen, gebonden	2,25
Dr. F. F. C. Fischer , Vocabularium op <i>Caesaris bellum Gallicum</i> , bewerkt door Dr. J. de Jong Tzn. , ingen. f 0,75, gecart., 5e druk	0,90
Dr. F. F. C. Fischer , Vocabularium op <i>Xenophons Anabasis</i> , met kaartje, bewerkt door Dr. J. de Jong Tzn. , gecart., 4e druk	1,40
Dr. F. F. C. Fischer , Oefeningen voor het onderwijs in het Grieksch, I f 1,50, II	1,60
Dr. C. L. Jungius , Beknopt Handboekje der classieke Mythologie. De voornaamste sagen der Grieken en Romeinen, geïll., 2e druk	0,60
M. J. Koenen en Dr. J. F. P. van Anrooy , Klassiek Handwoordenboekje, bev. de verkl. van eigennamen uit het gebied der Grieksche en Rom. mythologie, aardrijkskunde en gesch. Met een aanhangsel over Noordsche mythologie, gecartonneerd, 2e druk	0,65
Dr. IJ. H. Rogge , <i>Demosthenes' Eerste Philippische Redevoering</i> en <i>Olynthische Redevoeringen</i> . Met aantekeningen en kaartje	0,60
Dr. IJ. H. Rogge , <i>Demosthenes' contra Boeotum, pro Phormione, Cononem, contra Calliclem</i> . Met aantekeningen	0,60
Dr. J. S. Speijer , <i>Lat. Spraakkunst</i> . I, II, 3e geheel omgewerkte druk à	1,90
Dr. J. S. van Veen , Beknopt Overzicht der Grieksche mythologie. geïllustreerd	0,60
Wilh. Vollgraff , <i>Nikander und Ovid</i> . I, gebonden	2,90
Dr. J. Woltjer , <i>Latijnsche Grammatica</i> , ingen. f 3,90, geb., 5e druk	4,50
Dr. J. Woltjer , <i>Beknopte Latijnsche Grammatica</i>	2e druk 1,50
Dr. J. Woltjer , <i>Latijnsche oefeningen</i> , Ie en 2e deeltje, 4e druk à 3e deeltje	4e druk 1,60 2e druk 1,25
Dr. J. Woltjer , <i>Grieksche Grammatica</i> , ingen. f 3,90, geb., 2e dr.	4,50
Dr. J. Woltjer , <i>De onregelmatige Grieksche werkwoorden</i> , 2e druk	1,00
Dr. J. Woltjer , <i>Serta Romana, Poetarum decem latinorum carmina selecta</i> , met register, ingenaaid f 1,90, gebonden	4e druk 2,50
Dr. A. van IJsendijk , <i>Ovidius Elegiacus</i>	3e druk 1,25
Dr. A. van IJsendijk , <i>T. Maccius Plautus' Rudens</i> , verkort en met aantekeningen voorzien	0,60

Uitgaven van J. B. WOLTERS te Groningen.